CJST.
27/2/99

19.H. 44

PETRI

BERCHORII

PICTAVIENSIS, ORDINIS D. BENEDICTI

REPERTORIVM, VVLGO, DICTIONARIVM MORALE, SIVE

TOMVS TERTIVS,

Editio noua, correcta, & varijs mendis recognita, ac locis tam S. Scripturæ quàm Patrum aucta.

Additus est duplex Index, vnus librorum & capitum, Alter rerum & verborum.

ANTVERPIÆ
Apud Ioannem Keerbergium.
Anno M. DC. IX.

INDEX ALPHABETICVS VOCABVLORVM DICTIONArij Frat. Petri Berchorij.

A	2.	Acuere,	58.	Affictio,	120.	Aminadab,	173.	Arena,	222.
AAA,	1.	Acutus,	58.	Affectus,	120.	Ammon,	173.	Arescere,	222.
Aaron,	3.	Ad,	60.	Afferre,	121.	Amon,	158.173.	Argentum,	222.
Ab,	5.	Adadezer,	63.	Afficere,	124.	Amor mundi,	160.	Arguere,	224.
Abbreuiare,	14.	Adæquare,	65.	Affigere,	124.	Amorrhæus.	173.	Ariditas,	222.225.
Abdias,	6.	Adam,	63.	Afflictio,	125.	Amos,	173.	Aries,	225.
Abducere,	6.	Adamare,	63.	Affluentia,	126.	Amouere,	174.	Arma,	225.
Abel,	6.	Adaquare,	63.	Agar,	128.	Amplexari.	174.	Armentum,	226.
Abesse,	20.	Adar,	63.	Ager.	131.	Ampliare,	174.	Aromata,	226.
Abia,	6.	Addere,	65.	Aggrauare,	137.	Amplior,	174.	Arrogantia,	227.
Abiathar,	6.	Adducere,	66.	Aggredi,	137.	Amplius,	174.	Ars,	227.
Abies,	6.	Adeps,	63.	Agi.	132.	Amputare,	174.	Artifex,	227.
Abigail,	6.	Adeptus,	65.	Agilis,	133.	An,	175.	Arundo,	227.
Abigere,	6.	Adesse,	71.	Agitari,	132.	Ananias,	175.	Arx,	217.
Abiicere,	6.	Adhærere,	69.	Agnoscere,	133.	Anathema,	175.	Asa,	227.
Abire,	7.	Adhuc,	87.	Agnus,	134.	Anathot,	175.	Asaph,	227.
Abisai,	9.	Adiicere,	71.	Agon,	137.	Ancilla,	175.	Ascalon,	228.
Abner,	12.	Adimplere,	72.	Agrestis,	137.	Angelus,	176.	Ascendere,	228.
Abominatio,	9.	Adinuenire,	73.	Agricola,	137.	Angulus,	180.	Aser,	230.
Abortiuus,	12.	Adipisci,	65.	Ait,	139.	Angustia,	180.	Asia,	231.
Abraham.	12.	Adire,	73.	Ala,	139.	Anima,	182.	Asinus,	231.
Abs,	14.	Adiutorium,	73.	Albedo,	141.	Animal,	184.	Asor,	231.
Absalon,	14.	Adiurare,	73.	Aleph,	142.	Animus,	185.	Aspectus,	231.
Abscindere,	15.	Adiuuare,	73.	Alexander,	133.	Anna,	186.	Aspergere,	232.
Abscondere,	16.	Admirari,	76.	Alienigena,	145.	Annulus,	192.	Aspicere,	231.233.
Absentia,	20.	Admiscere,	79.	Alienum,	144.	Annunciare,	187.	Assiduitas,	234.
Absoluere,	23.	Admonere,	79.	Alimentum,	143	Annus.	186.	Assimilari,	234.
Absolutio,	23.	Admouere,	79.	Alioquin,	148.	Ante,	188.	Assimilatio,	234.
Absorbere,	21.	Adnullare,	79.	Aliquando.	149.	Antequam,	191.	Assistere,	234.
Absq;	24.	Adolere,	79.	Aliquid,	148.	Antichristus,	192.	Assumere,	235.
Abstinentia,	24.	Adolescentia,	79.	Aliquis,	148.	Antiochia,	194.	Assumptio,	235.
Abundantia,	28.	Adonias,	82.	Aliter,	150.	Antiochus,	194.	Assur,	235.
Abundare,	28.	Adonibesec,	82.	Alius,	146.	Antiquitas,	191.	Assyrij,	235.
Abuti,	29.	Adoptio,	82.	Alleluia,	143.	Antiquus,	191.	Astare,	234.
Abyssus,	30.	Adorare,	83.	Alleuare,	143.	Antrum,	[illegible]2.	Astutia,	236.
Ac,	35.	Aduena,	88.	Alleuiare,	143.	Aperire,	199.	At,	236.
Accaron,	36.	Aduenire,	96.	Allicere,	143.	Apostata,	202.	Atq;	237.
Accedere,	36.	Aduentus,	90.	Allidere,	143.	Apostolus,	202.	Atrium,	240.
Accelerare,	39.	Aduersari,	98.	Alligare,	148.	Apparere,	195.	Attamen,	237.
Acceleratio,	39.	Aduertere,	99.	Alloqui,	150.	Appellare,	194.	Attendere,	238.
Accendere,	40.	Adulatio,	102.	Alonge,	150.	Appendere,	198.	Attenuatio,	239.
Acceptabilis.	44.	Adulterium,	104.	Altare,	150.	Applicare,	201.	Atterere,	240.
Acceptio personarum,	41.	Aduocatus,	99.	Alter,	152.	Apponere,	201.	Attrahere,	
Acceptus,	44.	Ædes,	105.	Alternatim,	155.	Apprehendere,	203.	Attritio,	240.
Accersere,	45.	Ædificare,	106.	Alternus,	155.	Appropinquare,	204.	Atubi,	238.
Accidens,	45.	Ægrotare,	108	Alterutrum,	154.	Appropinquatio,	204.	Auaritia,	241.
Accidere,	45.	Ægyptus.	108.	Altissimus,	157.	Aptitudo,	206.	Audacia,	242.
Accingere,	47.	Æmulari,	110.	Altitudo,	155.	Aptus,	206.	Audax,	242.
Accipere,	48.	Æmulatio,	110.	Altrinsecus,	155.	Apud,	206.1195.	Audire,	242.
Accubare,	55.	Æneus,	111.114.	Alueus,	158.	Aqua,	207.	Auertere,	243.
Accumbere,	55.	Æqualis,	111	Amalech,	158.	Aquæductus,	210.	Auferre,	245.
Accusare,	59.	Æqualitas,	111.	Aman,	173.	Aquila,	210.	Augere,	245.
Acedia,	46.	Æquitas,	111.	Amare,	158.	Aquilo,	211.	Augmentum,	245.
Aceruus,	45.	Aer,	112.	Amaritudo,	161.	Ara,	213.	Auis,	246.
Acetum,	45.	Aëreus,	114.	Ambire,	166.	Arabs,	213.	Auris,	246.
Achab,	35.	Æs,	114.	Ambitio,	164.	Arabia,	213.	Aurora,	248.
Achates,	36.	Æstas,	116.	Ambitus.	166.	Arare,	213.	Aurum,	248.
Achaz,	36.	Æstimare,	117.	Ambo,	166.	Arbitrari,	213.	Auster,	249.
Achimaas,	47.	Æstimatio,	117.	Ambula,	166.	Arbor,	213.	Australis,	249.
Acies,	45.	Æstus,	118.	Amen,	166.	Arca,	217.	Aut,	250.
Acquiescere,	52.	Ætas,	118.	Amica,	172.	Arcus,	218.	Autem,	251.
Acquirere,	54.	Æternitas,	119.	Amiciri,	172.	Ardere,	220.	Auxilium,	252.
Actio,	47.132.	Æternus,	119.	Amicitia,	170.	Ardor,	220.	Azarias,	252.
Actiuus	47.132.	Æthiopia,	119.	Amictus,	172.	Area,	221.	Azotus,	253.239.
									Azymus,

Index Vocabulorum Dict.

Azymus, 253.

B.

Baal, 253.
Baalim, 253.
Babylon, 253.
Babylonia, 253.
Baculus, 254.
Balaam, 255.
Balteus, 255.
Baptismus, 255.
Baptizare, 255.
Basis, 256.
Beatitudo, 256.
Bellum, 258.
Bene, 259.
Benedicere, 260.
Benefacere, 261.
Beneficium, 261.
Beneplacitum, 263.
Beniamin, 263.
Benignitas, 263.
Bestia, 163.
Bethel, 267.
Bethleem, 267.
Bibere, 265.
Bini, 267.
Bis, 267.
Bitumen, 268.
Binium, 269.
Blandiri, 269.
Blasphemia, 269.
Bona æterna, 271.
Bona temporalia, 270.
Bonitas, 269.
Bonum, 269.
Bos, 271.
Brachium, 272.
Breuitas, 273.
Buccina, 273.
Butyrum, 273.
Byssus, 268.

C.

Cadauer, 274.
Cadere, 274.
Cædere, 301.
Cælare, 303.
Cæteri, 309.
Cain, 276.
Caiphas, 276.
Calamitas, 276.
Calamus, 276.
Calcare, 276.
Calceamentum, 276.
Calceare, 276.
Calendæ, 277.
Caleph, 277.
Calescere, 277.
Caligare, 279.
Caligo, 279.
Calix, 280.
Caluitium, 280.
Calumnia, 280.
Caluus. 280.
Camelus, 281.
Caminus, 281.
Campestris, 281.
Campus. 281.
Candelabrum, 282.
Candor, 283.
Canere, 284.
Canis, 285.
Canities, 286.
Cantare, 284.
Canus, 286.
Capere, 286.
Capharnaum, 275.
Capillus, 287.
Capra, 288.
Caprea, 288.
Captio, 286.
Captiuitas, 288.
Captiuus, 288.
Caput, 288,
Carbones, 291.
Carcer, 291.
Carmelus, 293.
Carmen, 293.
Carnalia, 293.
Caro, 294.
Castellum, 295.
Castitas. 296.
Castra, 296.
Casus, 297.
Catena, 298.
Cathedra, 298.
Catulus, 298.
Cauda, 298
Cauere, 299.
Cauerna, 300.
Caulæ, 300.
Caula, 300.
Caute, 300.
Cautela. 300.
Cantus, 300.
Cedere, 302.
Cedrus, 291.
Celare, 303.
Celebrare, 304.
Centum, 307.
Centurio, 307.
Cerimonia, 307.
Cernere, 307.
Certamen, 307.
Certitudo, 307.
Ceruix, 309.
Ceruus, 309.
Cessare, 309.
Chaldæi, 277.
Cham, 282.
Chanaan, 281.
Chananæus, 282.
Charissimus, 291.
Charitas, 292.
Cherub, 308.
Cherubin, 308.
Chorus, 402.
Christus, 310.
Christi natiuitas, 312.
passio, 311.
resurrectio, 316.
ascensio, 317.
Cibus, 318.
Cilicium, 320.
Cingere, 1260.
Cingulum, 328.
Cinis, 321.
Circa, 322.
Circuire, 323.
Circuitus, 323.
Circulus, 323.
Circumcisio, 326.
Circumdare, 325.
Cithara, 327.
Cito, 378.
Ciuitas. 329.
Cinis, 331.
Clam, 331.
Clamare, 331.
Clangor, 333.
Claritas, 333.
Clarus. 333.
Claudere, 334.
Claudicare, 335.
Claudus, 335.
Clauis, 336.
Clauus, 336.
Clemens, 338.
Clementia, 337.
Clericus. 337.
Clypeus, 338.
Coaxare, 339.
Codex, 339.
Cæcitas, 301.
Cæcus, 301.
Cœlum, 304.
Cœna, 307.
Cœnaculum, 307.
Cœpit, 307.
Cœtus, 310.
Cogere, 339.
Cogitatio, 339.
Cognatio, 340
Cognitio, 343.
Cognoscere, 341.
Colere, 342.
Collectio, 347.
Collidere, 347.
Colligere, 347.
Collis, 347.
Collocare, 348.
Collum, 348.
Color, 343.
Coluber, 343.
Columba, 344.
Columna, 346.
Comburere, 348.
Comedere, 349.
Comes, 352.
Commendare 351.
Comminuere, 351.
Commissio, 352.
Committere, 352.
Commixtio, 1023. 352.
Commorari. 352.
Commotio, 355.
Commouere, 352.
Communicare, 353.
Communitas, 352.
Commutare, 353.
Comparare, 353.
Compassio, 354.
Compati, 354.
Compedes, 354.
Compellere, 354.
Complacere, 354.
Complementum, 354.
Complere, 354.
Componere, 355.
Comprehendere. 355.
Comprimere, 1271. 355.
Comprobare, 355.
Computare, 356.
Computrescere, 356.
Concedere, 356.
Concidere, 356.
Concilium, 356.
Concipere, 356.
Concitare, 357.
Concludere, 357.
Concordia, 357.
Conculcare, 357.
Concupiscentia, 358.
Concutere, 359.
Concurrere, 359.
Condemnare, 359.
Conducere, 359.
Conferre, 359.
Confestim, 359.
Confidentia, 359.
Confidere, 359
Configere, 360
Confirmare, 360.
Confiteri, 361.
Confortare, 362.
Confingere, 363.
Confugere, 364.
Conflare, 362.
Confundere. 364.
Confusio, 364.
Congregare, 364.
Congregatio, 364.
Coniugium, 367.
Coniunctio, 366.
Coniungere, 366.
Consanguinitas, 340.
Conscientia, 367.
Consecrare, 368.
Consensus, 369.
Consentire, 369.
Consequi, 369.
Conseruare, 369.
Considerare, 369.
Consideratio, 369.
Consilium, 370.
Consolatio, 372.
Conspectus, 373.
Constantia, 374.
Constituere, 374.
Consuetudo, 371.
Consumere, 375.
Consummare, 374.
Consurgere, 376.
Contaminare, 377.
Contemnere, 377.
Contemplatio, 378.
Contentio, 378.
Contentus, 381.
Contestari, 380.
Continentia, 380.
Continere, 380.
Contingere, 381.
Continue, 381.
Continuo, 381.
Contra, 381.
Contradicere, 383.
Contradictio, 383.
Contrarietas, 381.
Contremiscere, 383
Contristari, 383.
Contritio, 379.
Contumelia, 383.
Conturbare, 383.
Conturbatus, 383.
Conuallis, 384.
Conuenire, 384.
Conuentus, 384.
Conuersatio, 388.
Conuersio, 385.
Conuersus, 385.
Conuerti, 385.
Conuiuium, 389.
Conuocare, 389.
Cooperire, 389.
Copia, 389.
Copiosus, 389.
Cor, 389.
Coram, 392.
Cornu, 393.
Corona, 395.
Corpus, 397.
Correctio, 399.
Correptio, 399.
Corrobare, 400.
Corruere, 400.
Corrumpere, 401.
Corruptio, 401.
Cras, 402.
Crastinum, 402.
Creare, 403.
Creator, 403.
Creatura, 403.
Credere, 404.
Crescere, 406.
Crimen, 407.
Crudelis, 409.
Crudelitas, 409.
Cruciare, 407.
Crucifigere, 407.
Crux, 489.
Cubiculum. 409.
Cubile, 409.
Cubitus. 410
Cui, 423.
Cuius, 423.
Cultura, 411.
Cultus, 411.
Cum aduerbium, 411.
Cum præpositio, 412.
Cuncta, 415.
Cunctum, 415.
Cunctus, 415.
Cupere, 416.
Cupiens, 416.
Cur, 416.
Cura, 516.
Currere, 417.
Currus. 419.
Cursus, 417.
Curuare, 420.
Curuitas, 420.
Custodia, 421.
Custodire, 421.
Ciphus, 320.

D.

Describere, 460.
Deserere, 460.
Desertum, 460.
Desertus, 460.
Desiderare, 463.
Desiderium, 468.
Desinere, 465.
Desolari, 466.
Desolatio, 466.
Desolatus, 466.
Desperatio, 466.
Despicere, 467.
Desponsare, 468.
Desponsatio, 468.
Destinare, 468.
Destruere, 468.
Desuper, 470.
Desursum, 470.
Deterior, 471.
Detestari, 471.
Detinere, 471.
Detrahere, 471.
Deuotio, 472.
Deuorare, 472.
Deus, 473.
Deus pro creatura, 474.
Dexter, 475.
Dextera, 475.
Diabolus, 478.
Diadema, 478.
Dicere, 479.
Dies, 479.
Diffamare, 482.
Differre, 484.
Difficultas, 484.
Digitus, 484.
Dignitas, 486.
Dignus, 485.
Dilatare, 491.
Dilatatio, 401.
Dilecta, 488.
Delectio, 486.
Dilectus, 488.
Diligentia, 489.
Diligere, 486.
Diluculum, 490
Diluuium, 491.
Dimicare, 491.
Dimittere, 491.
Dimidium, 492.
Directio, 492.
Dirigere, 492.
Diripere, 494.
Diruere, 494.
Dirumpere, 494.
Dirutus, 494.
Discedere, 494.
Discere, 494.
Disciplina, 495.
Discipulus, 496.
Discordia, 497. 408.
Discretio, 497.
Discumbere, 497.
Discurrere, 498.
Dispensator, 500.
Disperdere, 501.

Disper-

Dispergere, 501.
Disperire, 502.
Disperitio, 502.
Displicere, 503.
Disponere, 503.
Disputatio, 504.
Dissensio, 494.
Dissimilis, 499.
Dissipare, 499.
Dissoluere. 500.
Dissolutio, 500.
Distare, 504.
Distinctio, 504.
Distribuere, 504.
Diuertere, 504.
Diuersitas, 504.
Diuersus, 594.
Diuidere, 510.
Diuinare, 510.
Diuinus, 510.
Diuitiæ, 504.
Docere, 510.
Doctrina, 510.
Dolere, 512.
Dolor, 512.
Dolus, 514.
Dominari, 514.
Dominus, 514.
Domus, 516.
Donare, 519.
Donum, 519.
Donec, 510.
Dormire, 521.
Dorsum, 524.
Draco, 524.
Dubitare, 524.
Ducere, 524.
Ductor, 524.
Dulcedo, 529.
Dulcis, 529.
Dum, 535.
Duo, 530.
Duodecim, 533.
Duplex, 534.
Duplicitas, 534.
Duritia, 534.
Durus, 534.
Dux, 524.
Dæmon. 449.
Dæmones, 449.
Dæmonium, 449.
Dagon, 424.
Damascus, 424.
Damnare, 424.
Damnum, 424.
Dan, 424.
Daniel, 426.
Dare, 426.
Dauid, 429.
De, 430.
Debere, 431.
Debilis, 664.
Debilitas, 664.
Decætero, 443.
Decem, 432.
Decere, 434.
Decernere, 435.
Decidere, 435.
Decima, 434.
Decimus, 434.
Decipere, 435.
Declarare, 436.
Declinare, 436.
Decor, 437.
Decorare, 437.
Decorus, 437.
Decretum, 435.
Dedicatio, 439.
Deducere, 439.
Deesse, 440.
Defectus, 441.
Defendere, 440.
Exterius, 608.
Deferre, 441.
Deficere, 441.
Defunctus, 443.
Deiicere, 428.
Deinceps, 443.
Deinde, 443.801.
Delectare, 444.446.
Delectatio, 444.
Delere, 445.
Deliberatio, 446.
Deliciæ, 446.
Delictum, 447.
Delinquere, 447.
Delonge, 448.
Delubra, 449.
Demoliri, 449.
Demonstrare, 450.
Denarius 450.
Denegare, 450.
Dentes, 450.
Denudare, 451.
Denunciare, 451.
Denuo, 451.
Deorsum, 451.
Deponere, 452.
Deprecari, 453.
Deprecatio, 453.
Deprehendere, 454.
Depressio, 454.
Deprimere, 1271.454.
Derelinquere, 454.
Deridere, 456.
Derisio, 456.
Descendere, 456.
Descensus, 456.

(E.)

Effundere, 547.
Egenus, 550.
Egestas, 550.
Ego, 551.
Egredi, 553.
Egregius, 556.
Egressus. 553.
Ei, 590.596.
Eiicere, 556.
Eius, 556.
Eleazar, 557.
Electio, 557.
Eleemosyna, 562.
Eleuare, 560.
Eleuatio, 491.
Eligere, 557.
Eloquentia, 564.
Eloqui, 564.
Eloquium, 564.
Elongare, 565.
Emere, 565.
Eminere, 565.
Eminens, 565.
Emittere, 565.
E, 536.
Ea, 536.
Eam, 536.
Earum, 536.
Ebrietas, 537.
Ebron, 539.
Ebur, 539.
Ecce, 539.
Ecclesia, 544.
Econtra, 546.
Econtrario, 546.
Edere, 546
Edictum, 546.
Edom, 546.
Educere, 546.
Effectus, 547.
Efferre, 547.
Efficere, 547.
Effici, 547.
Effodere, 547.
Effœminatus, 547.
Effœminare, 547.
Effugere, 550.
Emortuus, 566.
Emundare, 566.
Emundatio, 566.
En, 566.
Enarrare, 567.
Enim, 567.
Enumerare, 568.
Enunciare, 568.
Enutrire, 568.
Eo, 590.596.
Eo,
Ephod, 547.
Ephraim, 548.
Episcopus, 568.
Epistola, 568.
Epula, 569.
Epulari, 569.
Eques, 570.
Equites, 570.
Equus, 570.
Eradicare, 571.
Eregione, 571.
Eremus, 708.191.
Erga, 571.
Ergo, 571.
Erigere, 572.
Eripere, 574.
Errare, 574.
Error, 574.
Erubescentia, 576.
Erubescere, 576.
Erudire, 577.
Eruere, 574.
Erumpere, 577.
Esca, 578.
Esse, 579.
Esto, 584.
Estote, 584.
Esuries, 585.
Esurire, 585.
Et, 585.
Etenim, 587.
Etheus, 587.
Etiam, 543.
Euacuare, 588.
Euadere, 587.
Euaginare, 588.
Euangelium, 588.
Euangelizare, 588.
Euellere, 571.588.
Euenire, 589.
Euentus, 588.
Euertere, 589.
Euge, 588.
Euigilare, 589.
Eum, 590.596.
Eunuchus, 590.
Euomere, 590.
Euphrates, 589.
Ex, 590.
Exaltare, 591.
Exaudire, 592.
Excelsus, 593.
Excitare, 595.
Exclamare, 595.
Excutere, 596.
Exemplar, 600.
Exemplum, 600.
Exercere, 601.
Exercitus, 602.
Exire, 602.
Existimare, 604.
Expandere, 604.
Expectare, 605.
Expellere, 606.
Expendere, 604.
Expensa, 604.
Expoliare, 610.
Extendere, 606.
Extensio, 491.
Exterior, 608.
Exterius, 608.
Extinguere, 608.
Extra, 608.
Extrahere, 609.
Extraneus, 609.
Extremitas, 609.
Extremus, 609.
Exuere, 610.
Exultatio, 610.
Exurgere, 610.

(F.)

Faber, 611.
Fabricare, 611.
Facere, 612.
Facies 617.
Facilitas, 620.
Facta, 615.
Factum, 615.
Factus, 615.
Fax, 634.
Falsitas, 620.
Fama, 621.
Fames, 622.
Familia, 623.
Famulus, 496.
Fanum, 624.
Farina, 614.
Fas, 624.
Fasciculus, 624.
Fatigatio, 624.895.
Fatuus, 624.
Fauces, 625.
Fauilla, 625.
Fauus, 625.
Fel, 627.
Femur, 628.
Fenestra, 629.
Fera, 630.
Ferire, 631.
Fermentum, 630.
Ferre, 630.
Ferrum, 631.
Fertilitas, 631.
Feruere, 631.
Feruor, 631.
Festinare, 632.
Festiuitas, 633.
Festum, 633.
Fictio, 634.
Fictum, 634.
Ficus, 634.
Fidelis, 636.
Fidelitas, 636.
Fides, 635.
Fiducia, 637.
Fieri, 637.
Figere, 638.
Figmentum, 634.638.
Figulus. 634.638.
Figura. 638.
Filia. 643.
Filius. 639.
Fingere 634.
Finis. 125.
Firmare. 646.
Firmitas. 646.
Fixio. 638.
Fixus. 638.
Flagellum. 647.
Flamma. 647.
Flare. 648.
Flatus. 648.
Flectere. 649.
Flere. 649.
Fletus. 649.
Florere. 650.
Flos. 650.
Fluctus. 651.
Fluere. 652.
Flumen. 653.
Fluuius. 652.
Fluxus. 652.
Fodere. 655.
Fœdus. 625.
Fœlicitas. 627.
Fœlix. 627.
Fœmina. 627.
Fœmur. 628.
Fœnum. 629.
Fœnus. 629.
Fœtor. 634.
Fœtus. 634.
Folium. 656.
Fons. 656.
Foras. 658.
Fores. 658.
Foris. 658.
Forma. 659.
Formidare. 661.
Formido. 661.
Fornax. 661.
Fornicatio. 661.
Fornicatus. 661.
Forsitan. 662.
Forte. 662.
Fortitudo. 662.
Frænum. 667.
Fragilis. 664.
Fragilitas. 664.
Frangere. 664.
Frater. 665.
Fraternitas. 665.
Fraudare. 666
Fraus. 666.
Frequenter. 667.
Frequentia. 667.
Frigus. 668.
Frons 668.
Fructificare. 668.
Fructus. 668.
Fruges. 672.
Frumentum. 671.
Frustra. 671.
Fugere. 672.
Fugitiuus. 1303.144.
Fulgere. 674.
Fulgor. 674.
Fulgur. 674.
Fumus. 675.
Fundamentum. 675.
Funiculus. 677.
Funis. 677.
Fur. 678.
Furor. 679.
Futurum. 679.

G.

Gabaa. 680.
Gabaon. 680.
Gad. 681.
Galaad 680.
Galilæa. 681.
Galilæus. 681.
Gaudere, 681.
Gaudium, 681.
Gaza, 683.
Gazophylacium, 683.
Gehenna, 683.
Gelboë, 683.
Gelu, 683.
Gemere, 683.
Gemitus, 683.
Gemma, 683.
Generare, 684.
Generatio, 685.
Gens. 685.
Genua, 686.
Genus, 687.
Germen, 687.
Germinare, 687.
Gignere, 684.
Gladius, 688.
Gloria, 689.
Glorificare, 691.
Gomorrha, 691.
Gradi, 694.

Gradus, 694.
Grandis, 695.
Grando, 695.
Gratia, 692.
Gratiarum actio, 693.
Gratis, 695.
Gratitudo, 693
Grauis, 696.
Gressus, 694.
Grex, 696.
Gubernare, 697.
Gustus, 698.
Guttur, 698.
Gyrus, (H.) 688
Habere, 698.
Habitare, 700.
Hac, 711,
Hereditas, 706.
Herere, 708.
Heresis, 708.
Hasta, 703.
Haurire, 702.
Hebreus, 704.
Helias, 705.
Herba, 705.
Heremus, 708.
Heri, 708.1094.1095.
Herodes. 708.
Herodias, 708.
Hester, 709.
Heu, 709,
Hi, 712.
Hic aduerb. loci, 719.
Hic pronomen, 710.
Hiericho, 713.
Hierosolyma, 714.
Hierusalem, 715.
Hilaris, 719
Hircus, 719.
His, 712,
Hodie, 719.
Hœdus, 704.
Holocaustum, 720.
Holofernes, 721.
Homo, 721.
Honestas, 725.
Honor, 725.
Hora, 725.
Hordeum, 728.
Horrere, 730.
Horreum, 728
Horribilis, 729.
Horror, 729
Hortus, 728.
Horum, 712.
Hos, 712
Hospes, 730.
Hospitalitas, 730
Hospitium, 730.
Hostia, 732.
Hostis, 732.
Huc, 733.
Humerus, 734.
Humilitas, 735.
Humus, 737
Hyacinthus, 740.
Hydria, 738.
Hyems, 718.
Hymnus, 719.
Hypocrisis, (I) 739.
IAcere, 741.
Iacere, 742.
Iacob, 743.
Iacobus, 744.
Iactantia, 745.
Iactare, 745.
Iactus, 742.
Iaculum, 740,
Iam, 746.
Ianua, 748
Ibi, 749,
Id, 751.
Idcirco, 751.
Idem, 754.
Ideo, 753.
Id est, 755.
Idipsum, 754.
Idolum, 755.
Idumaa, 757.
Idumaus, 757
Iebusaus, 758.
Iehu, 761.
Ieiunium, 758.
Ieremias, 758.
Ieroboam, 758.
Iesus, 758
Iezabel, 761.
Iezrahel, 761.
Igitur, 761.
Ignis, 761.
Ignobilis, 767.
Ignobilitas, 767.
Ignominia, 767.
Ignorantia, 768.
Ignoscere, 769.
Ille, 769.
Illic, 772.
Illico, 774.
Illius, 769.
Illuc, 772.
Illudere, 774
Illuminare, 774.
Illuminatio, 776.
Imago, 776.
Imber, 777.
Imitari, 777.
Imitatio, 777.
Immaculatus, 777.
Imminere, 778.
Immittere, 778.
Immolare, 779
Immunditia, 786.
Immunis, 787.
Immutare, 787.
Impedire, 779.
Impendere, 780.
Impensa, 780.
Imperare, 781.
Imperium, 781.
Impetus, 781.
Impius, 782.
Implere, 782.
Imponere, 785.
Impossibilis, 786.
Improperium, 786.
Imprudentia, 786.
Impudicitia, 786.
Impugnare, 786.
Imputare, 786.
In, 787.
Inanis, 783.
Inauris, 794
Incalescere, 794.
Incantare, 794.
Incantator, 795.
Incedere, 795.
Incendere, 796.
Incendium, 796.
Incensum, 796
Incertus. 797.
Incessus, 795.
Incidere, 798.
Incipere. 797.
Incircumcisus, 798.
Incitare, 799.
Inclinare, 799.
Includere, 800.
Inclytus, 809.
Incredulus, 900.
Increpare. 800.
Incumbere, 801.
Incuruare, 801.
Inde, 801
Indicare, 801.
Indigens, 803.
Indigere. 803.
Indignatio, 803.
Indignus, 803
Indisciplinatus, 803.
Indoctus, 803.
Inducere, 803.
Induere, 804.
Indumentum, 804.
Induratio, 805.
Inebriare, 806.
Inexpugnabilis, 806.
Inextinguibilis, 806.
Infamia, 806.
Infans, 808.
Inferior 809.
Inferioritas, 809.
Inferius, 810
Infernus, 810.
Inferre. 812.
Infidelis, 812.
Infinitas, 812.
Infinitus. 8 2.
Infirmitas, 813.
Infirmus, 813
Inflare, 814.
Influentia, 814.
Influere, 814.
Infœlix, 810.
Infortunatus, 810
nfringere, 814.
Infructuosus, 814.
Infundere, 814.
Ingemiscere, 814.
Ingens, 814.
Ingratitudo, 814.
Ingrauatus, 814.
Ingredi, 814.
Ingressus, 814.
Inhabitare, 817.
Inimicitia, 818.
Inimicus, 818.
Iniquitas, 819.
Inire, 820.
Initium, 818.
Iniuria, 820.
Iniustitia, 821.
Inniti, 821.
Innocentia, 821,
Innumerabilis, 824.
Inopia, 823.
Inops, 823.
Inquinare, 824.
Inquirere, 824.
Insanabilis. 825.
Insania, 824.
Insanus, 824.
Insatiabilis, 825.
Inscius, 825.
Inscrutabilis, 825.
Insensatus, 825.
Inserere, 825.
Insidiari, 825.
Insignis, 825.
Insilire, 825.
Insipiens, 827.
Inspicere, 827.
Inspiratio, 827.
Instans, 827.
Instanter, 827.
Instare, 827.
Instar 828.
Instaurare, 828.
Instituere 828.
Instruere, 828
Insula, 828.
Insuper, 829.
Insurgere, 829.
Integer, 829.
Integritas, 829.
Intellectus, 830.
intelligens. 830.
Intelligere, 830.
Intendere, 831.
Inter, 831.
Interfectus, 833.
Interficere, 833.
Interfictio, 833,
Interdum, 834.
Interea, 834.
Interim, 834.
Interior, 834 839,
Interioritas, 839.
Interire, 833.
Interitus, 8 3,
Interius, 834.
Intermissio, 834
Intermittere, 834.
Internecio, 834.
Interpellare, 834.
Interponere, 834.
Interpretari, 834.
Interrogare, 534.
Intestina, 835.
Intingere, 835.
Intra, 839.
Intrare, 8 5.
Intrinsecus, 839.
Introducere, 8 8.
Introire, 835.
Intueri, 838.
Intumescere, 839,
Intumescere, 839.
Intus, 839.
Inuenire, 840.
Inuestigare, 845.
Inueterare, 845.
Inuicem, 864
Inuidia, 845.
Inuitare, 846.
Inuius, 846.
Inuocare, 846.
Inuoluere, 846.
Inutilis, 847.
Ioachim, 847.
Ioachitas, 847.
Ioab, 847.
Ioathan, 847.
Iob, 847.
Iocunditas, 848.
Ioannes, 848.
Ioada, 849.
Ionas, 849.
Ionathas, 850.
Iordanis, 850.
Iosaphat, 850.
Ioseph, 850.
Iosue, 851.
Ipse, 852.
Ira, 853.
Irasci, 853.
Iratus, 853.
Ire, 854.
Irridere, 855.
Irrigare, 856.
Irritare, 857
Irrita, 857.
Irritum, 857.
Irritus, 857.
Irruere. 857.
Israel, 8 8.
Iste, 8 9.
Ita, 860.
Itaque, 861.
Iter, 863.
Iterare, 863.
Iterum, 863.
Iubere, 865.
Iubilare, 860.
Iubilatio, 866.
Iubilus, 866.
Iuda, 866.
Iudaea, 868
Iudans, 868.
Iudas, 866.
Iudicare, 869
Iudiciū diuinū, 871.
Iugiter, 874.
Iugum, 874.
Iumentum, 875.
Iunctura, 876.
Iungere, 856.
Iuramentum, 877.
Iurare, 877.
Iurgium, 876.
Iustificare, 880.
Iustificatio, 877.
Iustitia, 877.
Iustus, 877.
Iuuare, 880.
Iuuenis, 880.
Iuuentus, 880.
Iuxta, (L.) 881.
Labi, 883.
Labium, 881.
Labor, 883.
Laborare, 883.
Lac, 885
Laceratio, 886.
Lacryma, 887.
Lacus, 888.
Ledere, 903.
Letitia, 910.
Letus, 910.
Lambere, 918.
Lamentum, 888
Lamina, 889.
Lampas, 889.
Lana, 890.
Lancea, 890.
Languere, 891.
Languidus, 891.
Languor, 891.
Lapis, 892.
Laqueus, 894.
Largitas, 894.
Largus, 894.
Lasciuia, 894.
Lassitudo, 895.
Lassus, 895.
Later, 895.
Latera, 897.
Lateres, 895.
Latitudo, 896.
Latro, 896.
Latrones, 896.
Latus, 896.897.
Lauare, 898.
Laudare, 900.
Laus, 900.
Lazarus, 901.
Leana. 903.
Lectulus, 902.
Lectus, 901.
Legatio, 903.
Legatus, 903.
Legere, 906.
Legio, 905.
Legitima, 906.
Legitimum, 906.
Legitimus, 906.
Lenitas. 906.
Leo, 907.
Lepra, 909.
Leuare, 911.
Leui, 913.
Leuis, 913.
Leuita, 913.
Leuitas, 913.
Lex, 914.
Liba, 915.
Libamen, 915.
Libamentum, 915.
Libanus, 916.
Libare, 915.
Libenter. 917.
Liber, 918,9
Liberalis,
Liberalitas,
Liberare, 9
Libertas, 9
Licere, 9
Licet, 9
Ligamentum, 9
Ligare, 9
Ligna, 9
Lignum, 9
Lilium, 9
Limen, 91
Limes, 91
Limpidus, 91
Lineum, 92
Lingere, 92
Lingua, 92
Linire, 9
Linum, 92
Liquefieri, 93
Liquescere, 93
Lis, 93
Litera, 93
Litera, 93
Litigare, 93
Litigiosus, 93
Littus, 93
Liuor, 93
Locuples, 93
Locus, 93
Locusta, 93
Locutio, 94
Longaeuus, 93
Longanimitas, 93
Longè, 91
Longinquus, 93
Longitudo, 9
Longus, 9
Loqui, 94
Lorica, 94
Lorum, 942
Loth, 94
Lucere, 94
Lucerna, 94
Lucrum, 943
Luctus, 945
Lucus, 944
Ludere, 944
Lugere, 945
Lumbi, 947
Lumen, 953
Luminare, 953
Luna, 947
Lupanar, 949
Lupus, 9-9
Lustra, 950
Lutum, 949
Lux, 950
Luxuria, 955
Lya, 915

M.

MAcedo, 957.
Macedonia, 957.
Maceria, 957.
Machabaus, 957.
Machina, 958.
Macies, 981.
Mactare, 958.
Macula, 958.
Madian, 959.
Magdalena, 959.
Magis, 959.
Magister, 960.
Magistratus, 961.
Magnalia Dei, 961.
Magnanimitas, 961.
Magnates, 961.
Magnificare, 962.
Magnitudo, 964.
Magnus, 964.

)(

Maiesta

Maiestas,	965.	*Meretrix,*	1003.	*Mundus,*	1045.1046.	*Noe,*	1078.	*Offendere,*	1124
Maior,	966.	*Meridies,*	1003.	*Mundus substãtiue,*	1046.	*Nolle,*	1078.	*Offerre,*	1125
Maius,	966.	*Meritum,*	1004.	*Munire,*	1047.	*Nomen,*	1079.	*Officium,*	1128
Maledicere,	968.	*Messis,*	1005.	*Munitio,*	1047.	*Non,*	1082.	*Oleum,*	1128
Maledictio.	968.	*Met,*	1008.	*Munitus,*	1047.	*Nonaginta,*	1086.	*Olim,*	1131
Maledictus,	968.	*Metari,*	1005.	*Munus,*	1048.	*Nondum,*	1089.	*Oliua,*	1130.
Malignari.	968.	*Metere,*	1005.	*Muri,*	1049.	*Nonne,*	1084.	*Olla,*	1131.
Malignitas,	968.	*Metiri,*	1006.	*Murmur,*	1049.	*Nonus,*	1086.	*Omne,*	1132.
Malignus.	168.	*Metuere,*	1007.	*Murus,*	1094.	*Noscere,*	1085.	*Omnino,*	1136.
Malitia,	967.	*Metus,*	1007.	*Mutare,*	1050.	*Nouem,*	1086.	*Omnipotens,*	1136.
Malleus.	969.	*Meum,*	1012.	*Mutatio,*	1050.	*Nouissima,*	1089.	*Omnis,*	1132.
Malus,	969.	*Meus,*	1012.	*Mutuo,*	1052.	*Nouissimus,*	1089.	*Onager,*	1137.
Malum,	969.	*Michael,*	1014	*Mutus,*	1052.	*Nouitas,*	1087.	*Onias,*	1138,
Malum granatum,	971.	*Michol.*	1016.	*Mysterium,* (N.)	1016.	*Nouus,*	1087.	*Onus,*	1137.
Mamma,	972.	*Migrare,*	1016.	*Naaman,*	1052.	*Nox,*	1076.1091.	*Opera,*	1138.
Mammilla,	972.	*Mihi,*	1014.	*Naas.*	1052.	*Nubes,*	1091.	*Operari,*	1138.
Man,	975.	*Miles,*	1016.	*Naason,*	1051.	*Nuditas,*	1093.	*Opertmentum,*	114.
Manasses,	975.	*Militare,*	1016.	*Nabal,*	1052.	*Nudiustertius,*	1094.	*Operire,*	1142.
Mandare,	972.	*Militia,*	1016.	*Nabaoth,*	1052.	*Nudus,*	1093.	*Opertus,*	1141.
Mandatum,	972.	*Mille,*	1017,	*Nabuchodonosor.*	1055.	*Nullitas,*	1095.	*Opes,*	1144.
Manducare,	973.	*Minimus.*	1019	*Nabuzardan.*	1053.	*Nullus,*	1095.	*Oportet,*	1144.
Mane,	973.	*Minister,*	1018.	*Nachor,*	1053.	*Numerare,*	1096.	*Oportunitas,*	1145.
Manere,	976.	*Ministrare,*	1018.	*Nadab,*	1053.	*Numerus,*	1096.	*Oppidum,*	1144.
Manifestus,	977.	*Minor,*	1019.	*Nam,*	1053.	*Nunc,*	1098.	*Oppressio,*	1145.
Maniplus.	978.	*Minorare,*	1019.	*Nares,*	1054.	*Nunciare,*	1097.	*Opprimere,*	1145.
Manna,	975.	*Minoritas,*	1019.	*Narrare,*	1054.	*Nuncius,*	1097.	*Opprobrium,*	1145.
Mansuetudo,	978.	*Mirabile,*	1020.	*Nasci,*	1055.	*Nunquam,*	1100.	*Oppugnare,*	1147.
Manus,	978.	*Mirari,*	1020.	*Nathan,*	1057.	*Nunquid.*	1101.	*Optare,*	1146.
Marcedo,	981.	*Miscere,*	1023.	*Nathanael,*	1057.	*Nuptia,*	1102.	*Optimates,*	1146.
Marcescere,	981.	*Miseratio,*	1022.	*Nathinai,*	1057.	*Nutrire,*	1103.	*Optimus,*	1146.
Mardochaus.	982.	*Misereri,*	1021.	*Natio,*	1057.	*Nutrix,* (O)	1103.	*Opus,*	1138.
Mare,	981.	*Miseria,*	1024.	*Natiuitas,*	1055.	O.	1104.	*Ora,*	1147.
Margarita,	982.	*Misericordia,*	1024.	*Natu,*	1057.	*Obdormire,*	1105.	*Orare,*	1147.
Maria virgo,	984.	*Misertus,*	1022,	*Natura,*	1057.	*Obducere,*	1105.	*Oratio,*	1147.
Maritus,	987.	*Missio,*	1026.	*Natus,*	1055.	*Obdurare,*	1105.	*Orbis,*	1148.
Marmor,	987.	*Missus,*	1026.	*Nauicula,*	1058.	*Obedientia,*	1105.	*Ordinare,*	1149.
Martha,	987.	*Mitigare,*	1027.	*Nauis,*	1058.	*Oberrare,*	1106.	*Ordo,*	1149.
Martyrium,	987.	*Mitis,*	1027.	*Nazaraus,*	1059.	*Obiicere,*	1106.	*Organum,*	1150.
Masculus,	987.	*Mititas,*	1027.	*Nazarenus,*	1059.	*Obire,*	1106.	*Oriens,*	1150.
Masphat,	988.	*Mittere,*	1026.	*Nazareth,*	1059.	*Obitus,*	1106.	*Orientalis,*	1150.
Massa,	987.	*Mixtio,*	1023.	*Nebula,*	1059.	*Oblatio,*	1125.	*Oriri.*	1151.
Matathias,	988.	*Moab,*	1028.	*Necare,*	1061.	*Obligare,*	1106.	*Ornatus,*	1152.
Mater,	988.	*Moderatio,*	1028.	*Necessaria,*	1060.	*Obliquitas,*	1107.	*Ortus,*	1151.
Materia,	988.	*Modeste,*	1028.	*Necessitas,*	1060.	*Obliquus,*	1107.	*Os, oris,*	1154.
Matrimonium,	989.	*Modestia,*	1928.	*Necis,*	1061.	*Obliuio,*	1107.	*Os, ossis,*	1156.
Maturare,	989.	*Modestus,*	1028.	*Neemias,*	1061.	*Obmutescere,*	1100.	*Osculari,*	1154.
Maturitas,	989.	*Modicum,*	1028.	*Ne forte,*	1064.	*Obnoxius,*	1008.	*Osculum.*	1154.
Matutinus,	974.	*Modò,*	1028.	*Negare,*	1061.	*Obrigescere,*	1100.	*Ostendere,*	1157.
Maxilla.	990.	*Modus,*	1029.	*Negligentia,*	1061.	*Obruere,*	1108.	*Ostium,*	1158.
Maximè,	990.	*Mœchari,*	990.	*Negotiari,*	1062.	*Obrutus,*	1108.	*Ouis,*	1159.
Maximus,	990.	*Mœreri,*	1004.	*Negotium,*	1062.	*Obscuritas,*	1108.	*Pasciscì,* (P)	1160
Me,	1009.	*Mœror,*	1004.	*Nemo,*	1062.	*Obsecrare,*	1109.	*Pactum,*	1160
Mea,	1012.	*Mœstitia,*	1005.	*Nemus,*	1063.	*Obsequium,*	1110.	*Palestinus,*	1172.
Mecum,	990.	*Mœstus,*	1005.	*Neomenia,*	1004.	*Obseruare,*	1110.	*Palam,*	161.
Medicina,	991.	*Molestia,*	1030.	*Nephtalim,*	1064.	*Obsidere,*	1110.	*Palatium,*	1161.
Medicus,	991.	*Mollis,*	1030.	*Nepos,*	1064.	*Obstinatio,*	1110.	*Palea,*	1161.
Meditari,	992.	*Mollities,*	1030.	*Nepotes,*	1064.	*Obstruere,*	1110.	*Pallium,*	1162.
Meditatio,	992,	*Momentum,*	1030.	*Nequam,*	1067.	*Obstupescere,*	1110.	*Palma,*	1162.
Medium,	993.	*Monere.*	1030.	*Nequando,*	1064	*Obtemperare,*	1111.	*Palma manus,*	1163.
Medius.	993.	*Mons,*	1031.	*Nequaquam,*	1065.	*Obtenebrare,*	1111.	*Palmare,*	1163.
Medulla,	995.	*Monstrare,*	1034.	*Neque,*	1065.	*Obtinere,*	1111.	*Palmas,*	1163.
Mei.	1009.	*Monstrum.*	1034.	*Nequire,*	1066.	*Obturare,*	1111.	*Palmus,*	1163.
Mel.	995.	*Montes,*	1031.	*Nequissimus,*	1065.	*Obuiare,*	1111.	*Palpare,*	1163.
Melchisedech.	996.	*Monumentum,*	1031.	*Nequitia,*	1065.	*Occasio,*	1112.	*Palpebra,*	1163.
Melior.	996.	*Mora,*	1034.	*Nescire,*	1066.	*Occasus,*	1112.	*Palus, Pali,*	1163.
Melius,	996.	*Morari,*	1034.	*Nicanor,*	1067.	*Occidens,*	1112.	*Palus, Paludis,*	1163.
Melodia,	997.	*Mordere,*	1034.	*Nidus,*	1068.	*Occidere,*	1113.	*Pangere,*	1161.
Membra.	997.	*Mores,*	1039.	*Nigredo,*	1069.	*Occisio,*	1113.	*Panis,*	1163.
Memento,	997.	*Mori,*	1035.	*Nihil,*	1067.	*Occultum,*	1116.	*Parabola,*	1166.
Memet.	1008.	*Moris,*	1039.	*Nimietas,*	1069.	*Occumbere,*	1115.	*Paradysus,*	1166.
Memini,	997.	*Mors,*	1035.	*Nimis,*	1069.	*Occupare,*	1120.	*Paralysis,*	1166.
Memorari.	997.	*Morsus,*	1034.	*Niniue,*	1070.	*Occurrere,*	1121.	*Paralyticus,*	1166.
Memoria,	997.	*Mortuus,*	1035.	*Nisi,*	1070.	*Occursus,*	1111.	*Parare,*	1166.
Mendacium,	1001	*Mos,*	1039.	*Nitere,*	1071.	*Ociositas,*	1114.	*Parcere,*	1168.
Mendax.	1001.	*Motus,*	1040.	*Niti,*	1071.	*Ocium.*	1114.	*Parentes,*	1170.
Mens.	998.	*Mouere,*	1040,	*Nitor,*	1071.	*Octingenti,*	1115	*Parere,*	1169.
Mensa.	999.	*Moyses,*	1029.	*Nix,*	1071.	*Octo.*	1114.	*Paries.*	1171.
Mensis.	1000.	*Mulier,*	1041.	*Nobilis,*	1072.	*Octoginta,*	1115	*Pariter.*	1171.
Mensura.	1006.	*Multiplicare,*	1045.	*Nobilitas,*	1072.	*Octonarius,*	1114.	*Pars.*	1172.
Mentiri.	1001.	*Multitudo,*	1044.	*Nobiscum,*	1073.	*Oculus,*	1116.	*Partes.*	1172.
Mephibozeth.	1016.	*Multum,*	1044.	*Nocere.*	1075.	*Odire,*	1122.	*Particeps,*	1172.
Merces.	1002..	*Mundare,*	1045.	*Noctes,*	1076.	*Odium,*	1122.		
Mereri,	1004	*Munditia,*	1045.	*Nocturnus,*	1076.	*Odor,*	1123.		

Index vocabulorum Dictionarij.

Participatio, 1172.
Parturire, 1169.
Partus, 1169.
Parum, 1175.
Paruitas, 1173.
Paruulus, 1173.
Paruus, 1173.
Pascere, 1176.
Pascha. 1175.
Pascua, 1176.
Passio, 1179.
Pastor, 1176.
Pater, 1178.
Pati. 1791.
Patientia, 1180.
Patria, 1180.
Paucitas, 1181.
Pauere, 1184.
Pauimentum, 1185.
Paulatim, 1185.
Paulisper. 1185.
Paulo, 1185.
Pauloante, 1185.
Paulominus, 1185.
Paululum, 1185.
Paulus, 1185.
Pauor, 1184.
Panpertas, 1182.
Pax, 1187.
Peccatores, 1190.
Peccatum, 1189.
Pecora, 1192.
Pecnnia, 1191.
Pedes, 1214.
Pellis, 1192.
Pendere, 1194.
Pene aduerbium, 1195.
Penes, 1195.
Penetrare, 1195.
Penitus, 1197.
Penna, 1193.
Penuria, 1197.
Pepigi, 1161.
Per, 1198.
Pera, 1201.
Perambulare, 1201.
Percipere, 1201.
Percutere, 1199.
Perdere, 1202.
Perducere, 1202.
Peregrinari, 1205.
Peregrinus, 1205.
Perfectio. 1203.
Perfectus, 1203.
Ierficere, 1203.
Perfodere, 1202.
Perforamen, 1202.
Perforare, 1202.
Perfugas, 1303.
Pergere 1206.
Perhiber testimonium, 1207.
Periculum, 1207.
Perire 1207.
Permanere, 1208.
Permittere, 1208.
Perpetrare 1209.
Perpetuitas, 1209.
Perpetuum, 1209.
Persecutio, 1211.
Persequi, 1211.
Perseuerantia, 1211.
Persona, 1217.
Personare, 1217.
Personarũ acceptio, 1217.
Perspicere, 1217.
Persuadere, 1217.
Perterritus, 1217.
Pertinere, 1213.
Pertransire, 1213.
Peruenire, 1217.
Peruersitas, 1214.
Pes, 1214.
Pessimus, 1216.
Pestilentia, 1218.
Pestis, 1218.
Petere, 1218.
Petra, 1219.
Petrus, 1219.
Pharao, 1220.
Pharetra, 1221.
Pharisæus, 1221.
Phase, 1175.1221.
Phiala, 1222.
Phiala, 1211.
Philippus, 1222.
Philistæa, 1222.
Philistæus, 1122.
Philistijm, 1122.
Pictura, 1213.
Pietas, 1222.
Pignus, 1223.
Pigritia, 1223.
Pilatus, 1223.
Pilus, 1224.
Pincerna, 1125.
Pingere, 1223.
Pinguedo, 1225.
Pinguis, 1225.
Pisces, 1225.
Piscina, 1227.
Placabilis, 1227.
Placare, 1227.
Placere, 1128.
Plaga, 1229.
Planctus 1230.
Plangere, 1230.
Planities, 1231.
Plantare, 1231.
Plantatio, 1231.
Planus, 1231.
Platea, 1233.
Plaustrum, 1234.
Plebs, 1234.
Plenitudo, 1235.1410.
Plenus, 1410.
Plorare, 1235.
Pluere, 1235.
Plumbum, 1237.
Plures, 1237.
Plurimus, 1237.
Plus, 1238.
Plusquam, 1238.
Pluuia, 1235.
Poculum, 1238.
Pœna, 1194.
Pœnitentia, 1196.
Pollex, 1238.
Polliceri, 1238.
Pollicitus, 1238.
Polluere, 1239.
Pomum, 1240.
Pondus, 1240.
Ponere, 1241.
Pontifex, 1242.
Populus, 1243.
Porrigere, 1244.
Porro, 1244.
Porta, 1246.
Porta, 1146.
Portare, 1245.
Portentum, 1249.1299.
Porticus, 1249.
Portio, 1249.
Portus, 1250.
Possessio, 1250.
Possidere, 1150.
Post, 1251.
Postea, 1151.
Posterius, 1251.
Postis, 1253.
Postquam, 1252.
Postulare, 1253.
Potare, 1254.
Potentia, 1255.
Potestas, 1255.
Potius, 1238.
Potus, 1254.
Præ, 1258.
Præbere, 1259.
Præcedere, 1262.
Præcellere, 1260.
Præceptum, 1262.
Præcingere, 1260.
Præcipere, 1261.
Præcipitatio, 1261.
Præcipuum, 1264.
Præclarus, 1264.
Præco, 1264.
Præcordia, 1264.
Præcurrere, 1264.
Præda, 1264.
Prædestinatio, 1265.
Prædicare, 1265.
Prædicatio, 1265.
Prædicator, 1265.
Prædicere, 1266.
Præesse, 1266.
Præfectus, 1267.
Præferre, 1267.
Præfici, 1267.
Præfinitus. 1267.
Prægnities, 1268.
Præire, 1268.
Prælatus, 1269.
Prælium, 1270.
Præmittere, 1272.
Præmium, 1272.
Præoccupare, 1272.
Præparare, 1273.
Præparatus, 1273.
Præponere, 1273.
Præpositus, 1273.
Præputium, 1274.
Præsagium, 1299.
Præscindere, 1261.
Præsens, 1275.
Præsentia, 1275.
Præsidium, 1277.
Præstare, 1277.
Præsto, 1277.
Præstolari, 1278.
Præsumere, 1278.
Præter, 1279.
Præterire, 1280.
Prætorium, 1281.
Præualere, 1281.
Præuaricari, 1281.
Præuaricatio, 1281.
Præuenire, 1282.
Prauitas, 1257.
Prauus, 1257.
Precari, 1260.
Preces, 1260.
Preciosus, 1263.
Precium, 1263.
Premere, 1271.
Presbyter, 1275.
Pressura, 1271.
Primitiæ, 1285.
Primitiua, 1285.
Primo, 1282.
Primogenitus, 1286.
Primum, 1285.
Primus, 1282.
Princeps, 1287.
Principium, 1289.
Prior, 1289.
Pristinus, 1291.
Priuare, 1291.
Priuatus, 1291.
Prius, 1298.
Priusquam, 1290.
Pro, 1291.
Probare, 1293.
Probatus, 1293.
Procedere, 1294.
Procella, 1296.
Procidere, 1296.
Procreare, 1297.
Procul, 1297.
Procumbere, 1297.
Procurare, 1297.
Procurator, 1297.
Prodere, 1297.
Prodesse, 1298.
Prodigium, 1299.
Proditor, 1297.
Producere, 1299.
Profectus, 1302.
Proferre, 1301.
Proficere, 1302.
Proficiens, 1302.
Proficisci, 1302.
Profugus, 1303.
Profunditas, 1304.
Profundus. 1304.
Progenies, 1305.
Prohibere, 1305.
Proijcere, 1305.
Promissio, 1306.
Promittere, 1306.
Promouere, 1306.
Promptitudo, 1306.
Promptus, 1306.
Pronitas, 1307.
Pronunciare, 1307.
Pronus, 1307.
Propago, 1307.
Prope, 1307.
Properare, 1308.
Propere, 1308.
Prophanus, 1300.
Propheta, 1301.
Prophetare, 1301.
Propitius. 1309.
Proponere, 1309.
Propositum, 1309.
Proprietas. 1310.
Proprius. 1310.
Propter. 1310.
Propterea, 1313.
Propugnaculum. 1315.
Propugnare. 1315.
Prosequi. 1315.
Prosperitas. 1315.
Prospicere. 1315.
Prosternere. 1316.
Protegere. 1316.
Protinus. 1317.
Prouerbium. 1317.
Prouidentia. 1317.
Prouincia. 1319.
Prouocare. 1319.
Prout. 1320.
Proximus. 1320.
Prudens. 1321.
Prudentia. 1321.
Pruna. 1312.
Prurigo. 1322.
Prurire. 1322.
Psallere. 1322.
Psalmus. 1322.
Ptolomæus. 1323.
Ptolomaida. 1323.
Publicanus. 1323.
Publicus. 1323.
Pudicitia. 1324.
Pudor. 1314.
Puella. 1325.
Puer. 1325.
Pugna. 1327.
Pugnare, 1327.
Pulcher. 1329.
Pulchritudo. 1329.
Pullus. 1333.
Pulsare. 1331.
Puluis. 1332.
Punire. 1333.
Pupillus. 1333.
Purgare. 1333.
Purificare. 1333.
Purissimus. 1333.
Purpura. 1334.
Purus, 1333.
Pusillanimis, 1335.
Pusillum, 1335.
Putare, 1335.
Puteus, 1335.
Putredo, 1335

Q.

QVadragesima, 1336.
Quadraginta, 1336.
Quadratus, 1337.
Quadriga, 1337.
Quadringenti, 1337.
Quadrus, 1337.
Quæ, generis fœm. 1347.
Quæ generis neutr. 1348.
Quærela, 1351.
Quærere, 1350.
Quæstio, 1351.
Qualis, 1338.
Qualitas, 1338.
Quam, 1339.
Quamdiu, 1339.
Quam ob causam, 1340.
Quam ob rem, 1340.
Quamuis, 1339.
Quando, 1340.
Quanquam, 1339.
Quanto, 1341.
Quantum, 1341.
Quantus, 1341.
Quapropter, 1340.
Quare, 1342.
Quasi, 1344.
Quatuor, 1345.
Quatuordecim, 1346.
Quartus decimus, 1346.
Que coniunctio, 1346.
Quem, 1367.
Quemadmodum, 1347.
Quercus, 1349.
Querela, 1351.
Qui, 1351. 1365.
Quia, 1353.
Quibus, 1369.
Quicquam, 1364.
Quicquid, 1361.1370.
Quicunque, 1361.
Quid, 1356.
Quidam, 1358.
Quidem, 1359.
Quies, 1362.
Quiescere, 1362.
Quinque, 1365.
Quippe. 1376.
Quippiam. 1364.
Quis, 1365.
Quispiam. 1371.
Quisquam, 1370.
Quo, 1368.1371.
Quocunque, 1371.
Quod, 1372.
Quòd, 1372.
Quodcunque, 1372.
Quomodo, 1374.
Quondam, 1377.
Quoniam, 1377.
Quoque, 1380.
Quorum, 1369.
Quos, 1369.
Quot, 1382.
Quoties, 1372.
Quotiescunque, 1372.
Quotquot, 1382.

R.

RAchel,
Radere, 1383.
Radix,

Radix, 1383.
Raguel, 1385.
Ramus, 1385.
Rapere, 1386.
Raphael.
Raphaym. 1387.
Rapina, 1386.
Raro, 1387.
Rasus, 1383.
Ratio, 1382.
Readificare, 1394.
Reatus, 1387.
Rebecca, 1387
Rebellio, 1387.
Recedere, 1387.
Recensere, 1389.
Recidiuum, 1389.
Recipere, 1389.
Reclinare, 1389.
Recludere, 1389.
Reconciliatio, 1391.
Recordari, 1389.
Rectitudo, 1390.
Rectus, 1390.
Recumbere, 1391.
Redactus. 1393.
Redarguere, 1391.
Reddere, 1392.
Redigere, 1393.
Redimere, 1393.
Reducere. 1394.
Redundare, 1394.
Refectio, 1395.
Referre, 1394.
Reficere, 1395.
Refrigerare, 1395.
Refrigerium, 1395.
Refugium, 1396.
Refulgere, 1396.
Regalis, 1396 1401.
Regere, 1396.
Reges, 1396.
Regina, 1396.
Regio, 1410.
Regius, 1401.
Regnare, 1402.
Regnum, 1402.
Regredi, 1403.
Regula, 1403.
Religio, 1403.
Religiosus, 1403.
Relinquere, 1404.
Reliquiae, 1406.
Remanere, 1407.
Reminisci, 1407.
Remissio, 1407.
Remittere, 1407.
Renes, 1408.
Renouare, 1408.
Renunciare, 1409.
Repellere, 1409.
Repente, 1409.
Repentinus, 1409.
Reperire, 1410.
Replere, 1410.
Reponere, 1412.
Reportare, 1394.1413.
Reprehendere, 1391.1413.
Reprobare, 1391.1413.
Reptile, 1414.
Reptilia, 1414.
Reputans, 1414.
Reputare, 1414.
Reputatus, 1414.
Requies, 1415.
Requiescere, 1415.
Requirere, 1418.
Res, 1418.
Reseruare, 1491.
Residere, 1420.
Residuum, 1420.
Resistere, 1420.
Respectus, 1420.
Respicere, 1421.
Respondere, 1421.
Respublica, 1419.
Restituere, 1422.
Resurgere. 1423.
Resurrectio, 1423.
Rete. 1423.
Retinere, 1414.
Retorquere, 1425.
Retortus, 1425.
Retrahere, 1425.
Retribuere, 1425.
Retro, 1425.
Retrorsum, 1425.
Reuelare, 1426.
Reuerentia, 1427.
Reuereri, 1427.
Reuersus, 1428.
Reuertens, 1428.
Reuerti, 1428.
Reuiuere, 1430.
Reuocare, 1430.
Reus, 1387.
Rex, 1396.
Ridere, 1431.
Rigare, 1431.
Ripa, 1431.
Risus, 1431.
Ritus, 1432.
Riui, 1432.
Riuus, 1432.
Rixa, 1433.
Roboam, 1433.
Roborare, 1433.
Robur, 1433.
Robustus, 1433.
Rogare, 1434.
Roma, 1434.
Romanus, 1434.
Ros, 1435.
Rosa, 1436.
Rota, 1436.
Rubedo, 1437.
Ruben, 1436.
Rubigo, 1437.
Rubor, 1437.
Rubus, 1437.
Rudis, 1438.
Ruere, 1438.
Rufedo, 1438.
Rufus, 1438.
Rugitus, 1438.
Ruina, 3438.
Ruminare, 1439.
Rumor, 1439.
Rumpere, 1439.
Rursum, 1440.
Rursus, 1440.

S.

SAbbathum, 1441.
Saccus, 1445.
Sacerdos, 1443.
Sacramentum, 1443.
Sacrificare, 1442.
Sacrificium, 1442.
Saeculum, 1463.
Sagitta, 1446.
Sal, 1447.
Salomon, 1448.
Saluare, 1448.
Saluator, 1448.
Salus, 1448.
Salutare, 1450.
Sanare, 1450.
Sanctificare, 1453.
Sanctificatio, 1452.1453.
Sanctificatus, 1454.
Sanctitas, 1452.
Sanctus, 1452.
Sanguis, 1454.
Sanitas, 1450.
Sapiens, 1457.
Sapientia, 1437.
Satiare, 1445.1459.
Saturare, 1459.
Scandalizare, 1459.
Scandalum, 1459.
Scelus, 1460.
Scientia, 1460.
Scindere, 1460.
Scire, 1460.
Scissura, 1460.
Scribere, 1461.
Scriptura, 1461.
Scrutari, 1462.
Scutum, 1462.
Secretum, 1463.
Secum, 1641.
Secundum, 1464.
Secundus, 1464.
Securitas, 1464.
Securus, 1464.
Secutus, 1478.
Sedere, 1465.
Sedes, 1465.
Seditio, 1467.
Seducere, 1467.
Seductio, 1467.
Seges, 1468.
Semel, 1471.
Semen, 1468.
Seminare, 1468.
Semita, 1470.
Semper, 1471.
Sempiternus, 1472.
Senectus, 1472.
Senex, 1472.
Sensus, 1474.
Sentire, 1474.
Separare, 1475.
Separatus, 1475.
Sepelire, 1475.
Septem, 1476.
septimus, 1476.
Sepultura, 1475.
Sequi, 1478.
Sermo, 1479.
Serpens, 1480.
Seruare, 1481.
Seruire, 1482.
Seruus, 1487.
Sex, 1484.
Siccare, 1484.
Siccitas, 1484.
Sicut, 1485.
Signare, 1486.
Signum, 1486.
Silentium, 1488.
Silere, 1488.
Similitudo, 1488.
Simon, 1490.
Simplex, 1490.
Simplicitas, 1490.
Simul, 1490.
Simulachrum, 1491.
Sine, 1492.
Sinere, 1492.
Singularis, 1492.
Sinistra, 1492.
Sion, 1493.
Sitire, 1494.
Sitis, 1494.
Sobrietas, 1495.
Sobrius, 1495.
Societas, 1495.
Socius, 1495.
Sol, 1496.
Solemnitas, 1498.
Solium, 1499.
Sollicitudo, 1498.
Sollicitus, 1498.
Soluere, 1501.
Solus, 1499.
Somniare, 1502.
Somnium, 1502.
Somnus, 1501.
Sonare, 1502.
Sonitus, 1502.
Sonus, 1502.
Sopor, 1501.
Sordes, 1503.
Sordidus, 1503.
Soror, 1503.
Sors, 1504.
Species, 1504.
Speciosus, 1504.
Speculari, 1505.
Speculum, 1505.
Spelunca, 1506.
Sperare, 1505.
Spes, 1505.
Spina, 1507.
Spiritus, 1507.
Splendere, 1510.
Spoliare, 1510.
Spolium, 1510.
Sponsa, 1511.
Sponsus, 1511.
Spontanea, 1511.
Sponte, 1511.
Stabilis, 1511.
Stabilitas, 1511.
Stare, 1511.
Statim, 1513.
Statua, 1513.
Statuere, 1515.
Stella, 1513.
Sterilis, 1515.
Sterilitas, 1515.
Sternere, 1515.
Stola, 1515.
Studium, 1516.
Stultitia, 1516.
Stupere, 1516.
Stupor, 1516.
Suadere, 1516.
Suauis, 1516.
Suauitas, 1516.
Sub, 1517.
Subdere, 1517
Subditus, 1517.
Subiectus, 1517.
Subicere, 1517.
Subito. 1518.
Sublimis, 1518.
Sublimitas, 1518.
Substantia, 1518.
Subter, 1517.
Subuertere, 1519.
Succendere, 1519.
Succingere, 1260.
Sufficientia, 1519.
Summitas, 1520.
Summus, 1520.
Super, 1520.
Superare, 1522.
Superbia, 1522.
Superbus, 1522.
Superior, 1522.
Superius, 1520.
Superuenire, 1524.
Supplantare, 1524.
Supplicium, 1524.
Supra, 1520.
Surditas, 1524.
Surdus, 1524.
Surgere, 1514.
Sursum, 1520.1525.
Suscipere, 1525.
Suscitare, 1525.
Suspendere, 1194.1526.
Suspendium, 1194.
Sustinere, 1526.
Synagoga, 1491.

T.

TAbernaculum, 1528.
Tacere, 1528.
Taciturnitas, 1528.
Talis, 1529.
Tangere, 1529.
Tanquam, 1531.
Tantum, 1531.
Tantus, 1531.
Tarditas, 1531.
Taurus, 1531.
Tectum, 1532.
Tecum, 1532 1641.
Tegere, 1532.
Tegimen, 1532.
Temperantia, 1532.
Tempestas, 1532.
Templum, 1532.
Temporalis, 1536.
Tempus, 1538.
Tendere, 1536.
Tenere, 1536.
Tenebra, 1537.
Tentare, 1534.
Tentatio, 1534.
Tentorium, 1537.
Ter, 1538.
Terminus, 1544.
Terra, 1538.
Terrere, 1543.
Terribilis, 1543.
Territus, 1543.
Terror, 1543.
Tertio, 1538.
Tertius, 1552.
Testamentum, 1545.
Testare, 1545.
Testimonium, 1545.
Testis, 1545.
Thesaurus, 1544.
Thronus, 1555
Thuribulum, 1559.
Thus, 1559.
Timere, 1545.
Timor, 1545.
Tollere, 1547.
Tonitruum, 1547.
Torcular, 1548.
Torrens, 1548.
Totus, 1548.
Tradere, 1549.
Traditio, 1549.
Traditus, 1549.
Trahere, 1550.
Transferre, 1550.
Transfigurare, 1551.
Transformare, 1551.
Transfuga, 1303.
Transgredi, 1551.
Transire, 1551.
Tremere, 1552.
Tremor, 1552.
Tres, 1552.
Tria, 1552.
Tribuere, 1553.
Tribulare, 1553.
Tribulatio, 1553.
Tribus, 1554.
Tributarius, 1554.
Tributum, 1554.
Trinitas, 1552.
Tristis, 1554.
Tristitia, 1554.
Triticum, 1555.
Tuba, 1556.
Tumultus, 1557.
Tumulus, 1557.
Tunica, 1557.
Turba, 1558.
Turbare, 1557.
Turbatio, 1557.

Index vocabulorum Dict. Frat. Pet. Berch.

Turbo, 1558.
Turpitudo, 1559.
Turris. 1559.
Tyrannus, 1547.

V.

Vacuitas, 1559.
Vacuus, 1559.
Vadere, 1560.
Vado, 1560.
Ve,
Vagabilitas, 1561.
Vagus, 1561.
Valde, 1562
Valere, 1562.
Validus, 1561.
Vallis, 1562.
Vanitas, 1563
Vanum, 1563.
Varietas, 1564.
Varius, 1564.
Vas, 1564.
Vasa, 1564.
Vastator, 1566.
Vastitas, 1566.
Vastus, 1566.
Vbera, 1566.
Vbi, 1567.
Vbicunque, 1568.
Vbique, 1568.
Velamen, 1569.
Velamentum, 1569.
Velare, 1569.
Velle, 1570.
Velocitas, 1572.
Velociter, 1572.
Velox, 1572.
Velum, 1569.
Venatio, 1572.
Vendens, 1572.
Vendere, 1572.
Venenum, 1573.
Venerabilis, 1573.
Venerari, 1573.
Venia, 1573.
Venire, 1573.
Venter, 1575.
Ventus, 1576.
Verax, 1582.
Verberare, 1578.
Verbum, 1578.
Vere, 1582.
Verecundia, 1580.
Veritas, 1582.
Vermis, 1581.
Verbere, 1582.
Vertex, 1581.
Verus, 1582.
Vescor, 1585.
Vespera, 1585.
Vestibulum, 1585.
Vestigium, 1585.
Vestimentum, 1586.
Vestire, 1586.
Vestis, 1586.
Vetus, 1589.
Vetustas, 1589.
Vexatio, 1589.
Via, 1589.
Vi. inus, 1592.
Vicis, 1591.
Vicissim, 1591.
Vicissitudo, 1591.
Victima, 1592.
Victoria, 1611.
Videre, 1592.
Videte, quomodo caute ambuletis, 1600.
Vidua, 1608.
Vigilare, 1609.
Viginti, 161.
Villa, 1611.
Vincere 1611. 1613.
Vincire, 1613.
Vinctus, 1613.
Vinculum, 1613.
Vindicta, 1614.
Vinea, 1615.
Vinum, 1617.
Violenter, 1619
Violentia, 1619.
Vir, 1619.
Vires, 1627.
Virga 1612.
Virginitas, 1624.
Virgo, 1624.
Viri, 1619.
Virtus, 1625.
Vis, 1627.
Viscera, 1627.
Visitare, 1627.
Visitatio, 1627.
Vita, 1629.
Vitis, 1628.
Vitulus, 1629.
Viuere, 1629.
Vlcisci, 1633.
Vlterior, 1633.
Vltimus, 1633.
Vltio, 1635.
Vltra, 1633.
Vltro, 1634.
Vlulare, 1634.
Vlulatus, 1634.
Vmbra, 1634
Vnctio, 1636.
Vnde, 1636
Vndecim, 1636.
Vndique, 1636.
Vngere, 1636.
Vnguentum, 1641
Vnicus, 1641.
Vnigenitus, 1638.
Vnitas, 1638.
Vniuersitas. 1638.
Vniuersus. 1638.
Vnus, 1638.
Vobiscum, 1073. 1641.
Vocare, 1642
Vocatus, 1642.
Vociferari, 1644.
Volare, 1647.
Volatus, 1647.
Voluntas, 1570.
Voluptas, 1649.
Votum, 1649.
Vouere, 1649.
Vox, 1645.
Vrbs, 1649.
Vrere, 1650.
Vrgere 1650.
Vstio, 1650.
Vsque, 1650.
Vsquequo, 1651.
Vsura, 1651.
Vsus, 1651.
Vterus, 1651.
Vti, 1652.
Vtilis, 1653.
Vtilitas, 1653.
Vua, 1654.
Vulgus, 1655.
Vulnerare, 1655.
Vulnus, 1655.
Vultus, 1656.
Vxor, 1657.

Z

Zelus, 1658
Zona, 1658

FINIS.

PETRI

BERCHORII

PICTAVIENSIS, ORDINIS D. BENEDICTI

REPERTORIVM, VVLGO, DICTIONARIVM MORALE, SIVE

TOMI TERTII PARS ALTERA

Editio noua, correcta, varijs mendis recognita, ac locis tam S. Scripturæ quàm Patrum aucta.

Additus est duplex Index, vnus librorum & capitum, Alter rerum & verborum.

ANTVERPIÆ

Apud Ioannem Keerbergium.

Anno M. DC. IX.

IN DICTIONARIVM SEV MORALE REPERTORIVM PETRI BERCHORII PICTAVIENSIS, ORDINIS D. BENEDICTI,

PROLOGVS.

A A, A, Domine Deus, ecce nescio
loqui: quia puer ego sum.
Ierem. 1. Sicut dicit Bern. in quodam
sermone. Considetanti tibi, quid sis,
occurrit tibi homo nudus, & pau-
per, miser, & miserabilis, dolens,
quod homo sit; erubescens, quod nu-
dus sit; plorans, & murmurans, quod
sit. Re vera istud est proprium homi-
nis scire, flere. Puer enim nascitur flē-
do, &, A, interiectionem dolentis clamando, miseriam, ad quam
intrat, eiulando testatur. Solus enim Zoroastes in hora natiuita-
tis legitur risisse; omne vero reliquum genus mortalium inueni-
tur fleuisse. Quid igitur de me dicam? sum quidem mortalis ho-
mo similis aliis hominibus de genere illius, qui primo formatus,
Adam; & ideo cum humanas miserias experiar omni die, non re-
stat, nisi quod petam, Quis dabit capiti meo aquā, & oculis meis
fontem lachrymarū, & plorabo die, ac nocte, vt & lachrymę meę
sint mihi panes, & cum fletu misceam potum meū? Super omnia
autem debeo lamentari, qui opus tanti laboris, & tædii præsum-
psi suscipere, & negotium, quod meam excedit potentiam scien-
tiam, eloquentiam & virtutem, scilicet præsens morale reperto-
riū inchoare. Sicut enim iam dudum in prologo reductorii mei
promiseram, tractare propono de quolibet vocabulo prędicabi-
li secundum ordinē alphabeti, scilicet verbum quodlibet expo-
nendo, dilatando, distinguendo, auctoritates diuidendo, exem-
pla naturalia, figuras & ænigmata applicando, & secundum na-
turam vocabulorum de diuersis materiis pertractando, cum effi-
cacia proponebam. ¶ Nunc vero quamuis prædictum opus con-
pleuerim, quia cum ipsum iterum necesse habui reuidere, & mul-
ta omissa inserere, & totū opus corrigere, & supplere cum ad hoc
non suffecerit ingenii mei tenuitas, imbecillis potissime, cū stul-
tissimus sim virorum, & sapientia hominū non sit mecum; Prou.
30. non est mirū, si doleo, & sic prædicta verba recipio cum Hie-
remia flebiliter lamentando A, A, A, Domine Deus, ecce nescio
loqui, &c. ¶ Dico enim primo, A, quia sum rudis ad intelligen-
dum; Secundum A, dico, quia sum hebes ad inueniendum. Dico
tertium, A, quia sum elinguis ad dictandum, & ad perorandum.
Triplici enim virtute indigeo in hoc opere consummando, scili-
cet, intellectiua, quæ sit ingeniosa; Inuentiua, quæ sit prompta,
facilis, & studiosa; Traditiua, quæ sit eloquens, & seriosa. Nunc
vero; quia inuenior minus habens, deficiens in pondere, nume-
ro, & mensura; Pondere dico profunditatis intellectiuæ, nu-
mero multiplicitatis inuentiuæ, mensura venustatis eloquentiæ
traditiuæ; merito tristor, & doleo & A lamentabiliter sæpe dico,
A, A, A, In quibus verbis

Exprimitur doloris grauitas,
Ostenditur clamoris ruditas,
Prætenditur vigoris paucitas.

Primum probat replicatio vocalis, A, A, A. Sed secundum suppli-
catio regalis, domine Deus. Sed tertium impeditio verbalis, ne-
scio loqui. Quartum vero imperfectio carnalis, puer ego sum.
¶ Hic igitur dico, quod exprimitur desolatio mentalis, cum di-
citur triplex A. Triplex enim causa dolendi inest homini. Pro-
pter culpam præteritam, propter miseriam præsentem, propter
pœnam futuram, quia (secundum Hiero.) hominis ingressus est
miserabilis, progressus est culpabilis, egressus pœnalis & damna-
bilis. Triplex autem culpa, vel vitium inest homini Et ideo non
mirum sit, si tribus vicibus replicet A. Peccat enim homo ex im-
potentia, peccat ex ignorantia, peccat ex proteruitate, vel mali-
tia. Iterum peccat tripliciter, scilicet, Peccato cordis, peccato o-
ris, peccato operis. Iterum peccat tripliciter, scilicet, In Deum,
in se, & in proximum. Et ideo pro ista triplicitate culpæ non im-
merito tripliciter dicitur A. Vnde Ezech. 4. Comedent filii Israel
panem suum pollutum inter gentes, & dixi A, A, A, domine Deus.
¶ Iterum triplex inest homini miseria, scilicet, Indigentiæ, Im-
potentiæ, & Ignorantiæ. Vel triplex miseria, scilicet, Laboris, Ti-
moris, Languoris. Vel triplex miseria, scilicet, fragilitas carnis,
hebetudo mentis, & timor mortis. Idem similiter de ista triplici-
tate triplicis miseriæ potest, scilicet, dici triplex A. Ioelis 1. Vo-
cate cœtum, congregate senes & clamate, A, A, A. Iterum triplex
inerit homini miseria; pœna afflictionis corporum, pœna amis-
sionis amicorum, pœna perditionis rerum. Vel, si sit in inferno,
Pœna carentiæ visionis, pœna vermis, vel remorsionis, pœna sen-
sus ignis, vel afflictionis, vel pœna carceris ineuasibilis, pœna de-
sperationis sententiæ irreuocabilis, pœna horrens dæmonum,
quorum societas est ineuitabilis. Ideo de ista triplici pœnali tri-
plicitate debet dici triplex A. Vnde Ezech. 21. Ego succendam i-
gnem in te, & obruam in te omne lignum viride, & aridum non
extinguetur flamma succensionis. Sequitur, Et dixi, A, A, A. Sic
igitur patet, quomodo homo debet plangere, & pro miseria, &
pro pœna, dicendo A, A, A. Exprimitur igitur desolatio mentalis. B
¶ Secundo dico, quod hic requiritur miseratio regalis (Domine
Deus inquit.) Necesse enim habeo Deum requirere, & eius mise-
ricordiam implorare. Sicut enim dicit Plinius. Expertum est
Leones flecti precibus; sicut exemplificat de muliere Getula, quæ
in deserto Leonem famelicum inueniens se mulierem pauperem,
vilem prædam tam generoso animali allegans, ipsius iram flexit,
& sui liberationem precibus impetrauit. Multo fortius igitur ge-
nerosus ille Leo de tribu Iuda aurem suam meis precibus incli-
nabit, & in hoc opere faciēdo auxiliabitur, & fauebit. ¶ Dico igi-
tur cum Psalm. 69. Domine Deus meus in adiutorium meum in-
tende. Vt & regratiando referam illud Ps. 41. Deus Dominus & il-
luxit nobis. Requiritur igitur miseratio regalis (Domine Deus.)
¶ Tertio dico, quod hic ostenditur impeditio verbalis (Nescio,
inquit, loqui.) Et vere nescio loqui ea, scilicet, eloquētia, qua de-
ceret. Quia scilicet, cum Apostolis nescio Dei magnalia variis lo-
qui linguis, sed potius noui instar Crocodili qui lingua caret, lo-
qui Pythonicè rauca voce. Esaiæ 29. Erit quasi vox Pythonis
vox tua, & de humo eloquium tuum mussitabit. Spero tamen,
quod ille qui fecit elinguem Moysen eloquentem, & qui lin-
guas infantium facit disertas, dissoluet vinculum linguæ meæ,
& faciet recte loqui, ita, quod cum me inuitum turpe loquen-
tem viderint, mirabuntur. Dicitur igitur impeditio verbalis
(Nescio, inquit, loqui) 2. Esdræ 13. Nee. 13. Filii eorum ex media
parte loquebantur azotice, & nesciebant loqui Iudaice. ¶ Qua[r]- C
to dico, quod hic ostenditur imperfectio moralis. Puer, in[qui]t,
ego sum, & vere puer, sed potius sensibus, quam ætate; & [po]tius
dictus à spurcitia, quam à puritate. Puer enim hab[et t]riplex
incommodum, scilicet, impotentiam, ignorantia[m, i]mmun-
ditiam. Sic vere, cum ego sim ignorans, impotens & [i]mundus,
satis possum nomine pueri nominari. 3. Regum [3. E]go sum puer
paruulus ignorans introitum meum, & exitum [...] fum quia qui-
dam sunt pueri ingeniosi, & sortiuntur an[i]m[am] bonam, ideo
vereor ne forte non proficiat excusatio. [H]ic loquentem. No-
ceret puerum & ignarum, audiuit domi[nus] [a]d omnia quæ mittam
li (inquit) dicere, quia puer ego sum, q[uia] [a]d eos. Ecce dedi verba
te ibis, & quæ mandauero tibi loq[ueris] [de] imperfectione morali,
mea in ore tuo. Sic igitur non o[mn]ia nescio loqui, desolatione
quia puer; impeditione verbali[, i]nte supplicatione, seu oratio-
mentali, A, A, A; sed potius su[m]inus Deus. ¶ Et ecce ego frater
ne vocali, qua, scilicet, dico [san]cti Benedicti, Monachus Pictaui-
Petrus Berchorius, ordin[is] tem laborum meorum, scilicet Mo-
co solo natus, secunda[m] ipsumque Reuerendissimo in Christo
rale repertorium in [D]omino Petro de Pratis Episcopo Pœnæ,
Patri ac Domino [E]cclesiæ Vicecancellario Cardinali, cuius
ac sanctæ Roma[næ] [d]omesticus apud ipsum duodecim annis nu-
sum ego fami[li]us ingenii mei, manuumque mearum offero
tritus, præs[ens] præsento, ad laudem scilicet, ac gloriam o-
labore potentis Dei, qui viuit, & regnat in
sæcula sæculorum,
Amen.

DICTIONARIVM.

A Inprimis notare poſſumus, quod iſta dictio, A, tripliciter poteſt ſumi. Sumitur enim pro litera principiatiua; pro interiectione dolenti, & lamentatiua; pro præpoſitione ablatiua. Primo modo per. A, poſſum intelligere rerum omnium principiatorem; per ſecundum poſſum accipere hominem miſerum, & viatorem; per tertium vero hominem impium, & peccatorem Primo enim modo, A eſt prima litera alphabeti ſignificans illum, qui in ordine rerum eſt primus, ſcilicet, Deum, qui de ſeipſo dicit Apocal. 1. Ego ſum α, & ω, principium & finis. Alpha enim, Græce, idem eſt quod, A, latine. Secundo eſt interiectio dolentis; & ſic poteſt ſignificare humanam conditionem, quæ, ſcilicet, tota eſt flebilis, & inanis. Vnde iſta eſt illa prima vox, quam puer ad hanc miſeriam veniens ſtatim clamat dicens, A, quaſi dolendo pro miſeria, quam intrauit: De qua Sapient. 7. Ego natus accepi communem aerem, & in ſimiliter factam decidi terram, & primam vocem ſimilem omnibus emiſi plorans. Tertio modo, A. eſt præpoſitio ablatiua deſeruiens ablatiuo, id eſt, mundi principibus. Et ſic poteſt mihi ſignificare viros ſuperbos, qui ſemper aliis volunt præponi, & maxime præpoſitos, & bailliuos, qui deſeruiunt ablatiuo, quia ſemper ſtudent alienum auferre; vel ſeruiunt ablatiuo, id eſt, mundi principibus, quia non ceſſant auferre bona ſubditorum ſuorum. 2. Corinthior. 11. Damaſci præpoſitus gentis Aretæ regis voluit me comprehendere. Vnde de tali, A, poteſt dici illud, quod ſcribitur in Pſalm. 17. verſic. 49. A viro iniquo eripe me. ¶ De primo, A, initiatiuo poteſt dicere quicquid dicitur de Deo, vel etiam principio, vel de primo. De ſecundo, A, ſatis eſt dictum ſupra immediate in prologo. De tertio vero, A, quod ſcilicet eſt præpoſitio, aliquid eſt dicendum. Dicendum igitur, quod, A, ſumitur quadrupliciter, ſcilicet

B Effectiue,
Inceptiue,
Separatiue,
Collatiue.

Significat dico effectiue, vel cauſatiue, & ſic dicitur in Pſalm. 41. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris. Item ſumitur inceptiue, quia, ſcilicet, A, denotat inceptionem à tempore, vel à loco. A tempore, ſicut dicitur illud Eccleſ. 18. A mane vſque ad veſperam immutabitur tempus. A loco, ſicut illud in Pſalm. 71. Dominabitur à mari vſque ad mare, &c. Item ſumitur ſeparatiue ſeu ſublatiue, ſicut illud Eccleſiaſt. 21. Quaſi à facie colubri fuge peccatum, &c. Item ſumitur collatiue, ſicut illud Pſalm. 109. Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris

C meis. ¶ His igitur præmiſſis poſſumus dicere, quod cum A ſem-
per ſignificet terminum à quo, poſſumus moraliter dicere,
quod eſt

Vnum A {diligibile, cui ſeruiendum,
deteſtabile, à quo fugiendum,
commendabile, cui inſiſtendum,
formidabile, à quo metuendum,
[illegible]iabile, quo bene vtendum.

¶ Dico, quod vnum A diligibile, cui eſt ſeruiendum, & ſic A,
ſignificat Deum, quo, ſicut à cauſa primaria, bona cuncta pro-
cedunt, quia ſicut dicitur Iacobi 1. Omne donum optimum, &
omne datum perfectum de ſurſum eſt deſcendens à patre lumi-
num. Sicut enim à fonte exeunt riuuli, à ſole procedunt radii, à
ſtipite prodeunt floſculi, ſic vere à Deo exeunt cuncta bona.
Chriſtus enim à patre proceſſit Ioan. 16. Exiui à patre, & veni in
mundum. Et à Chriſto omne bonum ſucceſſit Eccleſ. 1. Omnis
ſapientia à Domino Deo eſt. [illegible] duerte, quod ab iſta cauſa pri-
ma nos accepimus

Timorem,
Honorem,
Splendorem,
Vigorem.

Timorem dico, vnde in Pſalm. 64. Time[illegible]
minos à ſignis tuis. Item honorem, Vnde [illegible] qui habitant ter-
te diploide à Deo iuſtitiæ, & imponent mi[illegible] 5. Circumdabo
noris æterni. Item ſplendorem 2. Corinthior. [illegible] ſapiti tuo ho-
ni ſpeculantes transformamur à claritate in c[illegible]iam Domi-
[illegible]m. Item vigorem vnde in Pſalm. 90. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, &c. Et iſtud Pſalm. 60. Eſto nobis Domine turris fortitudinis à facie inimici. Iſtud eſt vnum A diligibile, cui eſt ſeruiendum. ¶ Secundo dico, quod inuenitur vnum A, D
deteſtabile à quo fugiendum eſt. Et ſic dico, quod A poteſt ſignificare

Mundum qui deficit,
Carnem, quæ allicit,
Culpam, quæ inficit,
Hoſtem, qui interficit,
Mortem, quæ deglutit,
Falſum amicum, qui decipit.

Fugiamus ergo à mundo deficiente, vnde Numeri 16. Recedite à tabernaculis impiorum hominum, &c. Fertur enim quod Vulpes appoſita aure auſcultat, ſi glacies ſit fortis, antequam deſuper tranſeat, quod ſi audierit aquam ſubtus, tunc (quia fragilis eſt) recedit à loco & aliam viam quærit. Sic & nos à mundo, quia fragilis eſt, periculoſus, & defectiuus, fugiamus, & locum alium, ſcilicet, ſtatum ſalutis quæramus. Actor. 2. Saluamini à generatione hac praua. Item ſeparemur à carne alliciente. Et ſic oportet fugere

A {malis mulieribus,
falſis adulatoribus,
detractoribus & ſeductoribus.

Exemplo Herculis, qui (ſicut dicitur in hiſtoria Troiana) tranſiturus per loca Sirenarum, clauſit aures, & bene cauit à cantibus earundem, ne forſitan ſopiretur: Sic & nos aures claudamus, & à mulierum, adulatorum, & deceptorum cantibus caueamus. De muliere enim dicitur Prouerb. 2. Eruaris à muliere aliena & ab extranea, quæ mollit ſermones ſuos. Et Eccleſiaſt. 9. Auerte faciem tuam à muliere compta. Et cauſa redditur Eccleſiaſt. 25. vbi dicitur, quod à muliere initium factum eſt peccati, & per illam omnes morimur. De adulatore autem dicitur in Pſalm. 119. Domine libera animam meam à labiis iniquis & à lingua doloſa. De detractoribus vero dicitur Prouerb. 4. Remoue à te os prauum, & detrahentia labia longe fac à te. Igitur fugiamus à carne alliciente. ¶ Item recedamus à culpa inficiente. Auis enim ſi ſciret periculum, libenter fugeret laqueum. Et homo ſi ſciret imminere mortem, caueret protinus à veneno. Sic & nos cauere debemus ſagaciter à peccato. Vnde illud Eccleſiaſt. 21. Quaſi à facie colubri fuge peccatum. Et ideo Dauid Pſalm. 140. verſ. 9. petebat fugere & liberari à laqueo, quem ſtatuerunt ſibi, & à ſcandalis operantium iniquitatem. Pſal. 90. A ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, &c. ¶ Item caueamus ab hoſte interficiente, ſcilicet, à diabolo, de quo, ſcilicet, liberari petebat ille, qui dicebat in Pſalm. 21 verſ. 21. Erue à framea Deus animam meam & de manu canis vnicam meam. ¶ Item caueamus à morte degluti ente ſæculi. ab inferno, ſicut ſe gaudebat cauiſſe Eccleſiaſt. 51. Liberaſti me Domine à rugientibus præparatis ad eſcam, à preſſura flammę, quæ circumdedit me, &c. Sicut enim dicitur Eccleſiaſt. 1. Sapientia liberauit me à morte. ¶ Item caueamus à falſo amico decipiente, dicentes illud Pſal. 118. verſic. 115. Declinate à me maligni, & ſcrutabor mandata mei Dei. Sic igitur patet, quod eſt vnum A deteſtabile, à quo fugiendum.
¶ Tertio dico, quod eſt vnum A, commendabile cui inſiſtendum. E
Et ſic A ſignificat terminum à quo, bonum, ſcilicet, Deum, virtutes, legem, mandata, & ſimilia. Separatio enim à tali termino eſt mala, perſeuerãtia eſt bona. Nam ſicut corpora cœleſtia nunquam recedunt à cœlo, ſic nec homo debet recedere per peccatum à Deo. Vnde in Pſal. 118. A iudiciis tuis non declinaui. A mãdatis tuis intellexi. Et propter hoc petebat Dauid à Domino dicens Pſalm. 50. Ne proiicias me à facie tua, & Spiritum ſanctum tuum ne auferas à me. A tali enim termino nunquam eſt recedendum, ſed ibi potius permanendum. Quo ibo, (inquit Dauid) Pſ. 138. à ſpiritu tuo, & quo à facie tua fugiam, quaſi dicat, iſta eſſet mala receptio, & ſeparatio hominis à Deo. Et etiam ſeparatio Dei ab homine de qua dicebat Dauid Pſal. 26. verſ. 9. Ne auertas faciem tuam à me, ne declines in ira à ſeruo tuo, & ſimilia. Iſte eſt igitur terminus commendabilis, cui inſiſtendum. ¶ Sed quar- F
to dico, quod eſt vnum A formidabile à quo metuendum. Et iſtud ſignificat Dei iudicia, & pœnas etiam infernales. De iudicio enim dicitur in Pſal. 118. A iudiciis tuis timui, & à lege tua non declinaui. Et alibi Pſalm. 103. verſic. 7. A voce tonitrui tui formidabunt. De inferno vero dicitur Eſa. 21. Fugierunt à facie gladii imminentis, à facie arcus extenti, à facie grauis prælii.

Iſtud

G Iſtud eſt igitur A formidabile à quo metuendum. ¶ Sed quinto
dico, quod eſt vnum A nunciabile, quo bene vtendum: & ſic ter-
minus à quo ſignificat principium vitæ noſtræ, à quo, ſcilicet,
ſemper eſt bonis operibus inſiſtendum. Vnde Eccleſi. 51. Ambu-
lauit pes meus iter rectum in iuuentute mea, & ſic de aliis. Vide,
ſi vis, verbum Liberare, Recedere, Fugere, Abſtinere, Eripere. Et
aliis titulis ſimilibus, in quibus omnibus ſatis inuenies de A.

A **Aaron.** Cum Aaron fuerit ſummus ſacerdos, & pontifex
legis Dei, à Deo principaliter electus & eidem præ-
cipue dedicatus; videtur, quod per Aaron poteſt intelligi vir per-
fectus & maxime eccleſiaſticus, vel prælatus. Sicut enim ex ſcri-
ptura patet, Aaron fuit

Ex hæbreis natus,
Hæbreis prælatus,
A Domino datus,
Lymphis deputatus,
In monte leuatus,
Eloquens & gratus,
Propheta vocatus,
Mons interpretatus,
Sceptro decoratus,
Deo dedicatus.

Sic vere dico moraliter loquendo, quod ſacerdos, vel pontifex
ex hebræis debet accipi, ſcilicet, de proprio grege, vel etiam, ſi
ſibi reperiatur idoneus, vt poſſit dicere cum Apoſtolo illud 2
Corinth. 11. Hebræi ſunt, & ego. Filii Iſrael ſunt, & ego. Vnde de
Aaron hebræo dicitur. Exod 6. Quod ipſe Aaron acceperat vxo-
rem hebræam, quod eſt contra multos electores, qui alter alteri
inuidentes vix volunt in alterutrum conſentire, ſed potius ni-
tuntur extraneos, quam ſocios intraneos eligere, & promouere,
ſimiles perdici, quæ alienos fœtus in nido ſuo recipit, à quibus
poſtea modicum lucrum capit. Sic & iſti, qui volunt recipere ſo-
cios in magiſtros, contra doctrinam domini, vt dicitur Deute-
ronom. 17. Ideo fit, quod propter lites, contentiones & contro-
uerſias eorum Dominus Papa totum reſeruat, & ſic recipiunt a-
lienos, contra illud Prouerbior. 5. Non ſint alieni principes tui.
B ¶ Debet igitur pontifex ex propriis accipi, vel aſſumi; ipſe debet
Hebræis præfici, vel præferri. Aaron enim non fuit promotus in
alieno populo, ſed in ſuo. Numer. 20. Aaron pergat ad populum
ſuum, quod eſt contra ambitioſos, qui non contenti collegio,
vel etiam parochia, nituntur præfici alienæ. Eſt etiam contra
prælatos gyrouagos, qui contemnentes obſeruantias regulares
captant officia principum, & frequentant curias ſæculares, &
dimittunt eccleſias proprias, vt palpent curias alienas: ſimiles
vulturi, qui exercitus dicitur frequentare, vt de cadaueribus, qui
ibi abundant, valeant ſe replere; quia vere tales, qui bene dicun-
tur vultures, id eſt, volantes tarde, eo quod per contemplatio-
nem volare non poſſunt, exercitus & curias frequentant, vt de
cadaueribus, id eſt, donis, & muneribus ſe repleant, atque pa-
ſcant; Figurati in filio prodigo, Lucæ 15. qui cum paternam do-
mum reliquiſſet, & bona ſua in aliena patria conſumpſiſſet, cu-
piebat impleri de ſiliquis, quas porci manducabant. Sic tales ec-
cleſiaſtici domos, & beneficia deſerentes, & dona ſua alibi, quam
in ſuis eccleſiis expendentes, alicui ciuium regioni, id eſt, alicui
regi, vel principi adhærent, vt ei ſeruientes in paſcendis porcis,
id eſt, in gubernandis ſæcularibus ſubditis ſe occupant, & de ſili-
quis porcorum, id eſt, de muneribus ſæcularium impleri cupi-
unt & affectant. Eſaiæ 1. Omnes diligunt munera, ſequuntur re-
tributiones. Non ſic igitur, quia iſte debet hebræis præfici, &
ſuis propriis aſſignari, & ſi quandoque pro negotiis Eccleſiæ i-
pſos dimiſerit, debet ad eos cito reuerti. Leuitic. 16. Reuertetur
C Aaron in tabernaculum teſtimonii. ¶ Tertio dico, quod iſte de-
bet à domino dari, quia, ſcilicet, Aaron à Deo proprie fuit in ſa-
cerdotem electus; ſic verò nullus debet per ambitionem ſe inge-
rere, ſed à Deo vocari, id eſt, iuſte, & canonice ſe inferre. He-
bræo. 5. Nec quiſquam ſumat ſibi honorem, ſed qui vocatur à
Deo tanquam Aaron. Et in Pſalm. 104. dicitur Aaron quem ele-
git ipſum. Nam ſicut vapores terrei non aſcendunt ſurſum, niſi
tracti radiis ſolaribus; ſic nec homo debet promoueri, niſi tra-
ctus diuinis inſpirationibus. Ioan. 6. Nemo poteſt venire ad me,
niſi pater meus traxerit eum. Quod tamen eſt contra ambitio-
ſos, qui, ſcilicet, more palearum non radiis ſolaribus, ſed turbi-
nis diabolici impulſibus eleuantur. Et ideo finaliter in infer-
num cadere, & etiam hic quandoque per infortunia compro-
bantur. Pſalm. 71. Deieciſti eos, dum alleuarentur; quia ſicut di-
citur Matthæi 15. Omnis plantatio, quam non plantauit pater
meus, eradicabitur. Non ſic; quia verus debet à domino promo-
ueri, & dari. ¶ Quarto ipſe debet lymphis deputari, de Aaron e-
D nim legimus, quod antequam miniſtraret, lotus fuerit, Leuit. 8.
Obtulit Aaron & filios eius, cumque lauiſſet eos veſtiuit ponti-
ficem ſubula linea. Sic verè eccleſiaſticus antequam ad altare
accedat, & antequam officium dignitatis aſſumat, debet aqua
lachrymarum, & purificatione confeſſionis lauari, & à cun-
ctis vitiorum ſordibus, & contagiis, atque maculis expiari, Ex-
emplo leænæ, quæ fornicata cum pardo ſe balneat, & ante-
quam coram leone appareat, ſeſe lauat; ſic & nos à vitiis nos
purgemus, vt ſic coram Leone iuſtitiæ Chriſto in ſacramento
altaris, vel in dignitatis officio, digne & laudabiliter miniſtre-
mus. Vnde Exodi 40. Laueruntque Moyſes, & Aaron, & filii eius
manus ſuas, & pedes cum ingrederentur tectum fœderis. Iſte
igitur debet aquis deputari. ¶ Quinto dico, quod iſte Aaron E
debet in altum leuari. De Aaron enim legitur, Exodi 30. Cum
Moyſe legem accepturo montem aſcendiſſe, ad denotandum,
quod eccleſiaſticus debet eſſe ſurſum per contemplationem
leuatus, & cum Moyſe, id eſt, cum Chriſto per deuotionem ele-
uatus. Et ideo Exodi 19. Non poterit vulgus aſcendere in mon-
tem Sinai. Sequitur. Aſcendeſque tu & Aaron tecum. Debet igi-
tur in altum leuari. ¶ Sexto dico, quod iſte debet eloquenter F
fari, decet enim prælatum, quod ſit eloquens ad prædicandum
& docendum; quod etiam in Aaron figuratum eſt, in cuius tu-
nica erant tintinnabula, quæ in ingreſſu tabernaculi reſona-
bant, ſicut dicitur Exodi 29. Quia, ſcilicet, ſonus diuinæ lau-
dis, orationis, confeſſionis, prædicationis, debet in eccleſiaſti-
cis inueniri. Vnde Exodi 4. Aaron frater tuus leuites ſcio, quod
eloquens eſt. ¶ Septimo dico, quod iſte debet propheta voca- G
ri, quia, ſcilicet, de rebus futuris occultis, arduis & ignotis de-
bet tractare, & bona paradiſi, pœnas inferni, pericula mundi,
terrorem iudicii meditari. Exodi 7. Aaron frater tuus erit pro-
pheta. ¶ Octauo dico, quod iſte debet ſceptro decorari. De H
Aaron enim legitur, quod iſte habuit virgam floridam. Nume-
ri 17. Ad denotandum, quod prælatus debet habere virgam iu-
riſdictionis, qua debet diſcolos caſtigare. Sed de hoc vide infra
latius in vltimo §. ¶ Nono vero dico, quod iſte debet mons I
interpretari, quia, ſcilicet, Aaron interpretatur mons fortis,
vel montanus. Et poteſt ſignificare prælatum, vel quemlibet
virum perfectum, qui re vera debet eſſe fortis per conſtantiæ,
& perſeuerantiæ firmitatem, Mons, & montanus per affectio-
nis, perfectionis, & contemplationis ſublimitatem. Sicut e-
nim mons à vallibus ſegregatus ſurſum verſus cœlum eleua-
tus lucis radiis clarius illuſtratur; ſic vere prælatus debet eſſe ab
aliis diſtinctus, & ſegregatus per vitæ perfectionem, eleuatus
per cœleſtium contemplationem, clare illuminatus per ſcien-
tiæ diſtinctionem. Et ſic erit Aaron mons. Et tales, ad modum
Aaron, ſunt ſumme digni, quod ad ſacerdotium, & ad gradus
eccleſiaſticos aſſumantur. Ideo de talibus dicitur Eccleſia. 45.
Excelſum fecit Aaron de Tribu Leui, ſtatuit ei teſtamentum
æternum & dedit illi ſacerdotium gentis. Aaron enim, id eſt,
quilibet vir eccleſiaſticus, qui debet ſumi ad ſacerdotium per
prælationem debet eſſe excelſus per confeſſionis contempla-
tionem, & habere teſtamentum per legis diſcretionem, æter-
num per perſeuerantiæ durationem. Ideo iſte debet eſſe ſimi-
lis aquilæ quæ altiſſime volat, clariſſime videt, liberaliſſime di-
uidit, acutiſſime pungit. Sic vere vir eccleſiaſticus & prælatus
per contemplationem volat altiſſime, per diſtinctionem videt
clariſſime, per compaſſionem donat largiſſime, per correctio-
nem pungit duriſſime. Debet igitur mons interpretari. ¶ De- K
cimo dico, quod iſte debet Deo dedicari; quia, ſcilicet, talis Aa-
ron figurari potuit. Exodi 28. & 30. Primo præcipitur, quod Aa-
ron & filii eius aſſumantur ad ſacerdotium, & ad miniſtrandum
Deo in tabernaculo fœderis. Sed ad hæc multa erant neceſſa-
ria, quia primo oportebat, quod eligerentur; ſecundo, quod
veſtirentur; tertio quod conſecrarentur; quarto, quod vngeren-
tur; quinto, quod ſacrificia miniſtrarent; ſexto, quod ſibi por-
tionem à ſacrificio reciperent; ſeptimo, quod domino offerrent
ſacrificia, ac etiam præſentarent, ſicut omnia dicuntur in diuer-
ſis locis. Leuitici 8. & Exodi 19. & 28. & aliis locis pluribus. Re
vera tales conditiones debent habere eccleſiaſtici, qui ad digni-
tatem ſacerdotalem, & adminiſtrationem Dei in tabernacu-
lo Eccleſiæ militantis præ cæteris ſunt aſſumpti. ¶ Iſti enim pri- L
mo debent eligi per ſagacem ſuperiorum diſcuſſionem; quia,
ſcilicet, non debent aſſumi per acceptionem perſonarum, vel
munerum, nec per carnis affectionem; ſed tantum illi, qui ſunt
probatæ vitæ & honeſtæ; videlicet Aaron & filii eius, id eſt, bo-
ni, & iuſti, & eorum imitatores. Ideo dicitur Exodi 28. Aaron,
& filios eius applicabis ad oſtium tabernaculi. Et Exodi 28. Ap-
plica ad te Aaron, & filios eius de medio populi, vt ſacerdotio
fungantur mihi. Tabernaculum Dei eſt Eccleſia triumphans,
cuius oſtium, & ingreſſus eſt Eccleſia militans in hac vita. ¶ Item M
dico, quod iſti debent veſtiri, & parari per moralem conuerſa-
tionem, ſcilicet veſtimentis gratiarum, & virtutum, & paramen-
tis honeſtæ conuerſationis. Exodi 28. Facias Aaron fratri tuo
veſtem ſanctam in gloriam, & decorem, quod eſt contra mul-
tos, qui in Eccleſia videntur toti nudi; quia ſcilicet omnia pu-
dibunda ſua, id eſt, omnia mala opera ſine velamento publice

faciunt, & imprudenter. Vnde possunt dicere illud Esa. 3. In domo mea non est panis, neque vestimentum. Vide infra in titulo N de vestibus, vbi inuenies de vestimentis Aaron. ¶ Item tertio, isti debent consecrari per spiritualem Deo dedicationem. Et hoc est contra illos, qui carni, & mundo se dicant, & Dei officium & seruitium prætermittunt. Leuitici 8. Fundens oleum O super caput Aaron consecra. ¶ Item quarto isti debent inungi oleo sacratissimo per pietatem, & compassionem, quia, scilicet, sicut illi vngebantur oleis & vnguentis; sic vere isti debent esse vncti oleo, & vnguento fluidæ pietatis; quia sicut oleum facit manus lenes, & fluidas; ita quod & quicquid ibi est, & tenetur, faciliter labitur; sic vera pietas facit manus hominum ita fluidas, quod bona temporalia facit faciliter inde cadere, & ad alios per largitatis opera vel charitatis dona pertransire. Vnde de liberalitate talium dicitur 2. Paralipom. 35. Filii Aaron sibi & sacerdotibus nouissimis. Quod tamen est contra multos modernos, qui non habent manus vnctas, non fluidas, sed tenaces; quia vero moderni ecclesiastici non sunt fluidi per eleemosynam, pietatem, & largitatem, sed sunt tenaces per auaritiæ cupiditatem, & parcitatem. Contra quos dicitur Exo. 30. versicul. 30. Aaron vnges & filios eius, sanctificabisque eos, P vt sacerdotio fungantur mihi. ¶ Item quinto isti debent ministrare in tabernaculo per sedulam occupationem. Sed vere ecclesiastici habent diuina sacramenta in tabernaculo ministrare. Vnde i. Paralipomen. 23. Separatus est Aaron, vt ministraret in sancta sanctorum ipse & filii eius in sempiternum, quod est contra illos, qui se occupant in ministrandis mundi nego Q tiis, non diuinis. ¶ Item sexto isti habent accipere certam portionem oblatorum per temporalem sustentationem. Dignus est enim operarius mercede sua. Lucæ 10. quia qui seruit altari, debet viuere de altari. 1. Corinthiorum 10. Moraliter vero dic; quia sicut dicitur Leuitic. 7 Sacerdos accipiebat de sacrificiis pellem, pectus, armum dextrum, & stomachum. Per pellem, quæ omnia velat, intelligitur honesta conuersatio. Per pectus, vbi est cor, intelligitur discreta meditatio. Per armum dextrum, vbi est robur animalis, intelligitur fortitudo firmitatis. Per stomachum autem, qui cibos receptos non retinet sibi, sed aliis membris mittit, intelligitur perfecta amplitudo circumstantiæ, vel clementiæ, pietatis, & largitatis. Quæ quidem quatuor ecclesiasticus quilibet debet ad partem suam retinere, accipere, & habere. Quia vere pellis honestæ conuersationis, pectus discretæ meditationis, venter fluidæ compassionis, armus solidæ perfectionis debet ad partem virorum ecclesiasticorum distribui, vel concedi. Quod tamen est hodie contra multos, qui sunt in statu ecclesiastico, qui non sunt hodie per conuersationem operti, sed per insolentiam sunt aperti. Non sunt per meditationem cogitantes, sed per lassitudinem deficientes. Non sic charissimi, sed habeamus istas quatuor conditiones. Vnde Leuitic. 7. Pectusculum quoque erit Aaron, & filiorum eius armus quoque dexter. Ostenditur igitur quod ecclesiastici debent esse examinati per discretionem. Applicabit, inquit, R ad te Aaron. ¶ Si vis diuidere auctoritatem illam prædictam Exodi 28. Applica ad te fratrem tuum Aaron, & filios eius de medio filiorum Israel, vt sacerdotio fungantur mihi, vbi ostenditur, quod ecclesiastici, & maxime ordinandi, & promouendi debent esse examinati per discussionem (Applica inquit eos ad te.) Concatenati per dilectionem (fratrem inquit tuum.) Suppeditati per subiectionem (filios inquit eius.) Dissociati per distinctionem, (quia debent assumi, de medio filiorum Israel.) Debent igitur primo Ecclesiastici per discussionem examinari, & hoc ostenditur cum dicitur. Quia ipse applicet eos ad se, scilicet, discernendo, discutiendo, & videndo, quales sunt; si sunt digni tanto officio. Simia enim istam habet discretionem, quod quicquid in ventrem recipit, primo ad nares applicat, vt per odorem discernat, vtrum sibi sit congruum, vel nociuum. Sic vere charissimi prælatus superior quicquid in ventrem suum, id est, in Ecclesiam, vel claustrum recipit, scilicet, ad Ecclesiasticam dignitatem, vel promotionem, Primo debet ad se applicare, & respicere, & adorari, quid & quale, & per discretam discussionem & examinationem, vt sic possit cogitare, si digni fuerint vel indigni; vt eos recipiat, vel repellat. Vnde illud prædictum Exodi 29. Aaron & filios eius applicabis ad ostium tabernaculi. Quod est contra illos, qui indistincte, & sine discussione promouent vniuersos. Sed non sic.

S ¶ Secundo dico, quod ipsi debent esse concatenati per dilectionem, fratrem, inquit, tuum; quia, scilicet, ipsi debent alter alterius esse frater per dilectionem, & amorem, & alter alterum diligere, sicut fratrem. Communiter enim omne animal diligit speciem suam. Istud patet de elephantibus, qui miro modo se diligunt, in tantum, quod si vnus eorum in terram ceciderit, alii in adiutorium eius accurrunt, ipsumque, si possunt, erigunt; quod si non possunt, compatiendo barriunt, atque plangunt. Sic agamus charissimi, nos & alii Ecclesiastici; qui omnes sumus fratres & filii eiusdem patris, & in eadem domo, scilicet, in Ecclesia commorantes. Quia sicut dicitur Malach. 2. Pater vnus est omnium nostrum. Nos dico, si sumus veri elephantes, & boni Christiani, debemus alter alterum diligere, & fouere. Quod si forte vnus nostrum ad terram, id est, ad infimum statum per aliquod infortunium ceciderit, nos pro posse nostro debemus eum iuuare, & releuare, & confortare, vel saltem, si prodesse ei non possumus, barritum doloris & compassionis debemus ei ostendere, & monstrare, quod bene fuit figuratum in vestimentis Aaron. Cum enim esset & superhumerale, in istis tamen erant annuli, & catenæ, quibus vnum cum altero fortissime ligabatur. Aaron, charissimi, in isto loco significat Deum, vel etiam Ecclesiasticos fundatores, quorum si vestimenta sunt Ecclesiasticæ personæ, quæ sibi adhærent. Sed inter istos aliqui dicuntur rationale iudicii; & isti illi, qui in Ecclesia habent alios iudicare, & secundum rationem seipsos, & alios gubernare. Alii autem dicuntur superhumerales quia, scilicet, hi negotia Ecclesiastica habent super humeros sustinere. Primi se habent per modum contemplatiuæ vitæ: Isti se habent per modum actiuæ. Sed tamen omnes isti debent habere annulos, & catenas firmissimæ charitatis, quibus alter debet alteri stringi pariter, & ligari per amicitiæ fraternitatem; quia sicut dicitur 1. Iohannis 4. Qui non diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere? Et tamen, proh dolor, verificatum est hodie illud Micheæ 7. Vir fratrem suum venatur ad mortem, & inimici hominis domestici eius. Quia hodie ille, in quo homo magis sperat, ipsum magis decipit, & impugnat, & tales sunt similes canibus, quia quamuis sint eiusdem patris, sæpe tamen propter vnum os modicum, alter alterum impetit, atque mordet. Si etiam vnus canis ab aliquo fuerit verberatus, alii non currunt ad eum adiuuandum, sicut faciunt elephantes; imo omnes currunt ad eum mordendum, & laniandum. Sic vere hodie Ecclesiastici sunt ita canini, cupidi, & ambitiosi, quod quamuis sint eiusdem patris, & matris, collegii, fidei, & religionis, villæ, vel patriæ, vel cognationis, pugnant tamen; hodie vnus contra alium litibus, rixis, discordiis, contentionibus, & querelis; & maxime, quando aliquod os, scilicet, aliquod officium, præbenda, vel beneficium, vel aliquod aliud temporale est inter eos diuidendum. Quando etiam aliquis percutitur aliquo infortunio paupertatis, vel tribulationis, vere alii non currunt ad ipsum adiuuandum, sed magis ad eum plus grauandum. Ista possunt figurari Gene. 13. vbi Loth & Abraham nequibant habitare communiter, quia erat possessio eorum nimia, & facta est rixa inter eos, & diuisi sunt alter à fratre suo. Sic vere, charissimi, inter eos, qui habent possessiones nimias, sæpe oritur rixa, & contentio, quamuis sint fratres, & affines, & alter à fratre diuiditur per discordias, odia, seu lites. Charissimi non sic odiamus, sed diligamus inuicem (fratrem, inquit, tuum) vnde Genesis 13. Ne quæso sit iurgium inter me & te; fratres enim sumus, vt sic dicatur illud 1 Paralipomen. 24. Miserunt sortes contra fratres suos, id est, filios Aaron omnes, sors æqualiter diuidebat. Et 1. Paralipom. 25. Leuitæ parauerunt sibi & fratribus suis filiis Aaron. Debent igitur esse Ecclesiastici concatenati per dilectionem, vt fratres.

¶ Tertio dico, debent esse humiliati per subiectionem; (fi- T lios, inquit, eius) quia sicut videmus quod filiifamilias, quamdiu sunt cum patre, viuunt in humilitate, obedientia, & subiectione; sic & nos Ecclesiastici, qui sumus spirituales filii Dei patris per adoptionem, & spiritualem vocationem, debemus esse obedientes, & humiles, & subiecti, iuxta illud Ephes. 6. Filii obedite parentibus vestris. Et istud est contra multos, qui non sunt obedientes; sed superbientes; non sunt humiles, sed importabiles; non sunt obiecti, sed cunctis vitiis sunt infecti. Heu, proh dolor, quam iniquos filios habet hodie Ecclesia, quibus pro certo potest dici illud Esa. 1. Væ genti peccatrici, populo graui corde, semini nequam, filiis sceleratis. Moderni enim Clerici non videntur esse legitimi, sed bastardi. Sicut enim leæna quandoque maculatur à leopardo, qui cum eo adulteratur, ita quod filius genitus non est leæna, sed leopardus, degenerans à nobilitate leonina, nec leoni similis quoquo modo; sic vere quandoque accidit, imo communius, quod pardus, id est, diabolus adulteratur cum leæna, id est, cum Ecclesia, quæ reuera est vxor leonis de tribu Iuda, id est, Christi. Et in ista generat, & producit diabolus multos filios spurios, id est, multas malas personas, quas ibi per simoniam, vel per carnis affectionem, vel per munerum acceptionem multipliciter introducit, ita quod isti non sunt similes leoni Christo per imitationem, sed pardo, id est, diabolo, & ideo isti

sunt

ſunt hodie leopardi, id eſt, crudeles, & iniqui filii Eccleſiæ, ſpurii, & baſtardi. De hoc Oſeæ 2. filii fornicationum, quia fornicata eſt mater eorum. Et nota, ſi vis, quomodo Leopardus diligit ſtercus humanum, & ideo ſalit in arborem vbi venator ipſum poſuit, cadenſque ſuper palos acutos interficitur. Sic iſti ambitioſi diligentes ſtercora diuitiarum, ſaliunt per ambitionem ſurſum ad arbores dignitatum, vt talia ſtercora diuitiarum ſibi à venatore diabolo præparata deuorent, & acquirant. Et ideo finaliter iſti cadunt ſuper palos acutos pœnæ infernalis, ſicut dicitur Lucæ 18. Qui ſe exaltat, humiliabitur. Nam, vt dicit Gregorius. Sæpe in altum tollitur, vt cadens fortius confringatur. Quod bene figuratum eſt in duobus fatuis filiis Aaron, Adab, & Abiu, qui ignem alienum intulerunt in tabernaculo, & ideo interierunt. Leuitic. 10. Sic vere mali filii Chriſti, ſcilicet, mali Eccleſiaſtici in tabernaculo Eccleſiæ ignem alienum, ſcilicet, ardorem auaritiæ & luxuriæ introdu-
V centes, mortis æternæ iaculis perimuntur. ¶ Et nota, ſi vis, quod filii Aaron, id eſt, viri eccleſiaſtici ſunt

Filii { deuotionis,
ſanctificationis,
laudis & iubilationis,
honeſtæ conuerſationis. }

De deuotione poteſt dici illud 1. Paralipomen. 6. Aaron & filii eius adolebunt incenſum. De ſanctificatione dicitur 2. Eſdræ 12. Nee. 12. Leuitæ ſanctificabant filios Aaron. De laude & benedictione dicitur in Pſalm. 134. Domus Aaron benedicite Domino. De conuerſatione vero dicitur Exodi 28. Filiis Aaron tunicas parabis, &c. Non ſic, chariſſimi, non ſimus Leopardi, ſed ſimus veri Leones; non ſimus Eccleſiæ filii ſpurii, ſed legitimi; quia vere ſicut filius ſpurius non habet ius in hæreditate: ſic tales ſpurii Eccleſiæ indigne, & indebite promoti nullum habent ius in hæreditate, nec in patrimonio crucifixi, nec in beneficiis Eccleſiaſticis perperam impetratis, vnde dicit Iudi. 11. Hæres in domo noſtra eſſe non poteris, quia de adultera natus es. Simus igitur veri filii, quia quod ſi filius, & hæres per Deum. Galat. 4. Debent igitur Eccleſiaſtici eſſe humiliati
X per ſubiectionem (filios, inquit, eius.) ¶ Quarto debent eſſe Eccleſiaſtici diſſociati per diſtinctionem; quia, ſcilicet, debent eſſe ſeparati ab aliis per vitæ ſanctitatem, & excellentiam, ſicut ab aliis diuiduntur per dignitatem & eminentiam, quod oſtenditur cum dicitur, quod de medio filiorum Iſrael fuit aſſumptus Aaron, & filii eius. Videmus enim quod corpora cœleſtia non ſolum ſunt diſtincta ab iſtis inferioribus ſitus ſublimitate, imo etiam formæ, & apparentiæ nouitate, & claritate: Sic vere Eccleſiaſtici non ſolum debent diſtingui ab inferioribus laicis, & ſæcularibus quantum ad ſublimitatem; imo etiam quantum ad claritatem ſagacitatis & nobilitatem totius bonitatis. De medio, inquit, filiorum Iſrael. Quod eſt contra modernos multos, qui reuera peiores ſunt in pluribus, quam ſæculares, quia ſicut dicitur Oſeæ 4. & Eſa. 24. Sicut populus, ſic & ſacerdos. Hodie enim non eſt diſtinctio Iudæi & Græci. Non ſic, chariſſimi, ſed diſtinguamur per vitæ ſanctitatem, ab aliis Chriſtianis. Vnde Numer. 8. Conſecrabis oblatos Domino, ac ſeparabis de medio filiorum Iſrael. Vnde 1. Paralipomen. 23. Separatus eſt Aaron, vt miniſtraret in ſancta ſanctorum, ipſe & filii eius in ſempiternum. Et ſic poteſt dici, quod Eccleſiaſtici debent eſſe per diſcuſſionem examinati, per dilectionem concatenati, per ſubiectionem humiliati, & per diſtinctionem electi, & conſignati. ¶ Item nota, quod Aaron, ſicut dicitur Numer. 17. taliter fuit electus, fuerunt enim plures, quia vnus de qualibet tribu, quibus datæ ſunt ſingulæ virgæ; virga autem Aaron ſtatim fronduit, floruit, & fructificauit; virgæ autem aliorum in ſiccitate priſtina permanſerunt. Ex hoc autem ſigno confirmatus fuit Aaron in ſacerdotium. Sic reuera, chariſſimi, hodie in Eccleſia ſunt multi, qui habent virgas, id eſt, iuriſdictiariam poteſtatem, qua, ſcilicet, ſubditos habent corrigere, & caſtigare, ſed vere quaſi omnes habent iſtas virgas ſiccas, ſine humore alicuius gratiæ, & deuotionis; quia ſicut virga ſicca percuſſum grauius lædit, ſic iſti cum virga iuriſdictionis ſuæ lædunt ſubditos, excoriant, & moleſtant. Sed vere Aaron montanus, id eſt, contemplatiui, & iuſti prælati habent virgam iuriſdictionis, non ſiccam; imo cum floribus honeſtæ conuerſationis, & cum fructibus boni operis. Et ideo tales debent aſſumi ad gradum ſacerdotum, & Eccleſiaſticæ prælationis. De tali virga dicitur in Pſalm. 109. Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion. Tales enim à Domino emittuntur, & promouentur in Sion, id eſt, in Eccleſia, qui habent virgam virtutis, & perfectionis ad prælationem, & dominationem. Sed vere de modernis poteſt dici illud Ezech. 7. Floruit virga, germinauit ſuperbia in virga iniquitatis. Virga enim, id eſt, iuriſdictio modernorum eſt, & virga iniquitatis, non æquitatis; virga ſuperbiæ, non iuſtitiæ; virga germinans per temporales poſſeſſiones, non per virtutum perfectiones; virga florida per ornatus, & curioſitates; non per bonos affectus, & voluntates.

¶ Vel expone, quod virga eſt Beata virgo; quia ſicut virga Y
quanto in arbore altior, tanto gracilior eſt; ſic iſta quanquam eſſet altiſſima, tamen fuit humilima. Et ſicut virga florem concipit non ex commixtione ſeminis, ſed virtute cœleſtis influentiæ, vel caloris; ſic vere iſta florem, id eſt, Dei filium concepit non ex ſemine virili, ſed ſine commixtione, & corruptione, per influentiam Spiritus ſancti, figurata per illam virgam Aaron, quæ fuit ſicca; quia iſta caruit humore omnis carnalitatis, & tamen nulla alia florente, id eſt, nulla alia virgine pariente, iſta emiſit florem humilitatis, & fructum diuinitatis. Sed nota, quod iſta virga dicitur fuiſſe amygdalina, quæ eſt arbor, cuius fructus febres reprimit. Quia vere Chriſtus, qui eſt fructus huius arboris, febres, id eſt, ardores tentationum reprimit, & refrænat. Et ſicut virga Aaron fuit poſita in arca teſtamenti in reuerentiam; ſic vere ſancta virgo poſita eſt in arca paradiſi. Vnde Hebræor. 9. Arca teſtamenti habens manna, & virgam Aaron, quæ fronduerat. Talem igitur virgam, ſcilicet, beatam virginem, debet Aaron, id eſt, vir Eccleſiaſticus per deuotionem habere, & ea mediante gregem ſuum gubernare; dicens Domino illud Pſalm. 22. Virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Quamuis Aaron eſſet probus, & ſanctus homo, multo tamen habuit inuidos & murmuratores. Vnde dicitur Numer. 16. quod Chore, & ſua congregatio præ inuidia voluerunt eſſe ſacerdotes, & offerre incenſum, cum non eſſent electi à Domino; ſed egreſſus ignis deuorauit eos. Aaron autem, qui erat vere ſacerdos, nunquam læſus fuit ab incendio. Cum vero in tabernaculo Eccleſiæ ſint duo genera ſacerdotum, ſcilicet, Aaron, id eſt, boni, & iuſti à Deo electi, & multi alii mali, qui ſe ingeſſerunt non vocati, ſed fauore, prece, vel precio; fores Eccleſiæ introeunt malo modo; ſic eſt, quod ſemper tales iniqui murmurant contra bonos. Pſalm. 105. Irritauerunt Moyſen in caſtris Aaron ſanctum Domini. Sed vere Deus miro modo diſtinguit inter eos, quia, ſcilicet, tales iniquos comburit per finalem inferni damnationem, & etiam in præſenti permittit eos comburi per auaritiam, ſimoniam & ambitionem, iram, inuidiam, & detractionem. Aaron autem, id eſt, bonos à talibus incendiis præſeruat. Vnde in Pſalm. 105. Flamma combuſſit peccatores. ¶ Aaron qui interpretatur
montanus, poteſt ſignificare diabolum, vel quemlibet ſuper- Z
bum, qui ſemper affectat eſſe in montibus dignitatum. Et talis potuit figurari Exodi 32. vbi dicitur, quod cum Moyſes eſſet abſens, Aaronque fuiſſet dimiſſus in loco eius, fecit Aaron vitulos aureos populo, & adorauerunt Deos alienos; propter quod poſtmodum perierit. Sic vere quando in aliqua Eccleſia, vel patria abſens eſt Moyſes, id eſt, quando deficit ibi bonus prælatus, qui per Moyſen deſignatur, & quando Aaron montanus, id eſt, malus, & ſuperbus prælatus principatur ibi, tunc vere populus faciliter inclinatur ad Deos alienos, ſcilicet, ad aurum & argentum, diuitias, carnem, & mundum, & tales Deos ſequitur, diligit & frequentat per auaritiam, luxuriam, & ambitionem; propter quod in fine perpetuo pereuntur, quia ſicut dicitur Prouerbior. 28. Regnantibus impiis ruinæ hominum. ¶ Vel per Aaron intellige ſuperbum diabolum, qui abſente Moyſe, id eſt, Chriſto in Eccleſiam introducit idola, id eſt, vitia, & peccata, & facit per ſuas ſuggeſtiones, quod populus adoret, diligat, & honoret vitulos aureos, id eſt, diuitias & peccata, &c. ſicut ſupra. ¶ Vel vitulos aureos, id eſt, malos prælatos, quos ibi præficit, qui ſunt vituli per ſuperbiam, & luxuriam, & ſunt aurei per diuitias, & ſuperbiam, & ideo finaliter talis populus moritur, per peccatum, & etiam per tormentum. Vide de Aaron infra, de ſacerdote, & aliis locis pluribus.

Ab. Nota, quod iſta præpoſitio ab idem videtur ſignificare A
ſicut A, nec videtur eſſe differentia, niſi quia A ponitur, quando ſequitur dictio, quæ incipit per conſonantem, ſicut cum dicitur à Deo, vel à Domino. Ab vero tunc ponitur quando ſequitur dictio incipiens per vocalem, ſicut dicitur ab origine mundi, vel ab æuo. Igitur quicquid dictum eſt de A, poteſt dici de Ab, quia, ſcilicet, Ab ſignificat terminum à quo, ſicut A, ſiue ſit

Terminus { conſtitutiuus, vel effectiuus,
ſeparatiuus, vel diminutiuus,
inchoatiuus, vel inceptiuus,
collocatiuus, vel diſtinctiuus. }

Significat (dico) effectiue, ſicut Geneſ. 10 vbi dicitur. Ab his diuiſæ ſunt inſulæ gentium. Et Matth. 2. Diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ. Et in Pſalm. 2. Ego autem conſtitutus ſum rex ab

eo super Sion montem sanctum eius. Item signat separatiue, sicut 2. Esdræ 9. Neem. 9. vbi dicitur. Separatum est semen filiorum Israel ab omni alienigena Item signat inchoatiue, sicut Ecclesiastic. 24. Ab initio, & ante sæcula creata sum, &c. & Iob 31. Ab infantia creuit mecum miseratio. Item signat localiter, vel expressiue, sicut in Psalm. 41. vbi dicitur. A solis ortu vsque ad occasum ex Sion species decoris eius. Et illud Lucæ 13. Multi ve-
B nient ab aquilone & austro, &c. ¶ Secundum igitur, quod est quædam separatio bona vel mala, possumus distinguere de ista dictione Ab. Et sic nota, quod est

Separatio { laudabilis, damnabilis, tristabilis.

Separatio laudabilis est, quando quis separatur ab hostis suggestione, à carnis infectione, à mundi deceptione, à mala societate & fœderatione. Et sic loquitur Psalm. 118. Ab omni via mala prohibui pedes meos: & sic petebat Dauid alibi Psalm. 139. dicens. Eripe me domine ab homine malo. & sic de aliis similibus. Separatio damnabilis est, quando quis separatur à Deo & sanctis. Mat. 25. Separabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat oues ab hœdis. Separatio tristabilis erit in die iudicii, quando damnati separabuntur à societate sanctorum. Exod. 21. Quicunque volens occidere percusserit hominem, ab altari meo euelles eum. De hoc autem, quod Ab signat principium, iuuentutem, originem, vel ingressum, vtpote quando dicitur ab initio, ab æterno, ab infantia, ab adolescentia, ab vtero, ab origine mundi, &c. vide in dictis titulis, vbi satis inuenies de Ab. Vbi autem significat locum, seu separationem, vel digressum à loco, vel à re, vel à persona, vide in tit. aquilo, venire, recedere & similia.

A **Abel.** Nota, quod Abel fuit ab Adam genitus, ouibus deditus, offerens cœlitus, à fratre proditus. Et dico, quod per Abel potest intelligi Christus, quem Adam, id est, Deus genuit, qui ouibus, id est, fidelibus præfuit, qui seipsum in holocaustum obtulit, quem frater suus Cain, scilicet, populus Iudaicus occidit, & de medio sustulit. Lucæ 11. A sanguine Abel iusti, &c. Vel dic, quod hæc dictio significat bonum Ecclesiasticum, vel prælatum, qui cum sit pastor ouium, & Deo sacrificium offerat, à fratre suo Cain, id est, à populo laicorum quotidie molestatur, vel per infamationes occiditur, & grauatur. Vel dic, quod Abel signat hominem, quia Abel interpretatur luctus, vanitas, vel miserabilis; quia, scilicet, homo naturaliter est vanus, miserabilis, luctuosus, &c. Ideo de homine potest dici illud Genesis 3. Vbi est Abel frater tuus? &c. quasi dicat, Iste non habet existentiam longam, immo transit vt vanitas & recedit.

A **Abdias.** Interpretatur seruus Domini, Domino seruiens, Deum testans, domino electus, quod iste fuit propheta, qui cum esset in seruitio regis Achab, cum prophetæ domini occiderentur à Iezabele, iste plurimos abscondit, & pauit, & à crudelitate suæ Dominæ liberauit, propter quod, vt fertur, ipsum Dominus spiritu prophetiæ ditauit. Iste igitur potest significare

Bonum { seruitorem, quia domini seruus, prædicatorem, quia domini testis, superiorem, quia domino electus, magistrum seu doctorem, quia propheta, dispensatorem, quia pauit prophetas, apparitorem, quia crudelitati Dominæ suæ non obediuit, sed innocentes potius liberauit.

Vnde de tali Abdia dicitur 3. Reg. 18. Abdia autem timebat dominum.

A **Abia.** Abia fuit rex Iuda, & quia ex toto sperauit in Domino, ideo Ieroboam cum suo populo superauit. Interpretatur autem pater dominus, vel patris dominium, seu pater ibi fuit, Ieroboam autem diuisio populi interpretatur, Igitur per Abiam potest intelligi quilibet bonus prælatus, vel princeps, qui est pater, & dominus subditorum. Pater dico nutriendo, & amando, & dominus gubernando; quia, scilicet, talis confidit in domino, hostes spirituales & temporales superat, & gloriose imperat & triumphat. 2. Paralipomen. 13. Regnaui Abia super Iudam. Et breuiter talis causa notabili regit, & regnat; quia vbique videntur ipsius bona facta; ita quod bene potest dici, quod pater ibi fui, & quod ibi est dominium patris, non tyranni; ita quod subditi possunt dicere illud Malachiæ 2. Pater vnus omnium nostrum.

Abiathar. Nota, quod Abiathar potest sumi in bono, & in malo. In bono enim potest significare bonum prælatum, vel religiosum. Fuit enim sacerdos Domini, & valde fidelis Regi Dauid, & pro eo etiam habuit multa pati, nec eum in necessitate dimisit. Et interpretatur pater meus ros, quia scilicet iustus debet esse sacerdos, id est, sacra docens, & Regi Dauid, id est, Christo perseuerans & fidelis. Et debet dici pater per charitatem, & ros etiam per rorifluam pietatem. ¶ Item in malo potest significare malum prælatum, & vitiosum. Abiathar enim filium Adoniæ ambitiosi fouit, & eum etiam in Regem sublimare voluit. Et interpretatur pater meus suscitans peccatum, vel pater peccato vigilans. Sic vere malus pater, vel malus prælatus, qui, scilicet, ad peccatum vigilat, & suis malis exemplis peccata suscitat, semper solet ambitiosis fauere, & eos contra iustitiam promouere. A

Abducere. Idem est, quod tollere, separare, remouere, sicut testatur Apostolus ad Hebræos 13. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Vide autem in titulis supradictis. A

Abies. Vide in tabula.

Abigail. Fuit vxor Nabal, & sciuit taliter flectere iram Dauid, donis & precibus sibi missis, quod virum suum Nabal fatuum non occidit, & quam tandem in vxorem accepit, sicut dicitur 1. Regum 25. Quæ interpretatur patris mei exultatio. Significare potest virginem gloriosam, quæ scilicet virum suum, id est, genus humanum à morte æterna liberauit. Dauid, id est, filii Dei iram placauit, & ei per beatam incarnationem vxor extitit. Et ideo patris sui Adam, & humani generis exultatio facta fuit, &c. A

Abigere. Idem est quod effugare, abiicere, vide infra de effugare, & de abiicere.

Abiicere. Abiectio aliquando fit in bono, aliquando in malo. Et sic dico quod est A

quædam Abiectio { laudabilis, terribilis, damnabilis, miserabilis.

Est ergo quædam abiectio laudabilis, & virtuosa, & ista est quando homo abiicit à se illa, quæ sunt sibi contraria ad salutem. Natura enim si sit potens, per se abiicit superflua, & nociua, & maxime quando iuuatur aliqua medicina. Sic & nos adiuuat medicina verbi Dei, & gratiæ diuinæ, debemus abiicere & fugere contraria & nociua, & illa, quæ superfluunt ad salutem. Vnde Ionæ 3. Surrexit rex de solio suo, abiecit vestimentum suum, & indutus est sacco, & sedit in cinere. Ecce igitur hæc quatuor, quæ sunt à bonis abiicienda, & si non actu, tamen affectu contemnenda, & fugienda. Abiicere enim debet homo dignitatem supernalem. Surrexit, inquam, de solio scilicet temporalium facultatum. Abiecit vestimentum suum, id est, corporalem voluptatem. Indutus est sacco, id est, cordialem lenitatem. Sedit, inquam, in cinere. Abiice igitur, & contemne mundi dignitatem, quia scilicet tu debes surgere de solio mundanæ dignitatis, ipsamque vilipendere in corde tuo, & abiicere. Videmus enim, quod apes quando portant mel, non volant alte, imo basse circum terram. Sic vere, si mel gratiæ & deuotionis voluerimus conseruare, necesse est, quod alta loca dignitatum, officiorum & bonorum abiiciamus. Surrexit, inquam, de solio, quin solia prælaturarum, officiorum, & honorum non debemus quærere, vel amare, iuxta illud Ecclesiastic. 7. Noli quærere à principe ducatum, neque à Rege Cathedram honoris. Quod est contra ambitiosos, qui semper quærunt, & appetunt loca alta, & ibi pro posse, fauore, prece, vel precio ascendunt, quanquam indigni: similes hæderæ, quæ est arbor debilis, & infructuosa, quæ tamen ascendit super altas domos, & turres; & hoc non virtute propria, sed virtute alicuius alti muri; vel alicuius altæ arboris, cui innectitur. Sic verè ambitiosi, quamuis sint debiles, & infructuosi viles, & defectuosi, steriles, atque vitiosi; illi tamen semper nituntur ascendere per ambitionem ad alta loca prælationum, & honorum. Et inde est, quod multi mali hodie altis turribus, & Ecclesiis præferuntur: sed hoc non virtute propria; sed quia ipsi adhærent per affinitatem, & familiaritatem alicui altæ arbori, vel muro, id est, alicui magno principi, vel prælato, cuius quandoque per fictam bonitatem, & applausum ita fiunt familiares, quod per eum promo-

promouentur. Ideo de talibus bene loquitur Innocentius lib. de miseria humanæ conditionis. Ambitiosus semper est pauidus, semper attentus, ne dicatur, quod displiceat, humilitatem simulat, honestatem mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatem ostendit; subsequitur, & obsequitur, cunctos honorat, vniuersis inclinat, frequenter curias visitat, optimates assurgit, & amplexatur, applaudit, & adulatur. Bene nouit illud poëticum. Et si nullus erit puluis, tamen excute nullum. Non sic, charissimi, non sic, sed abiiciamus mundi dignitatem, vt sic de mundi dignitatibus dicatur illud 2. Regum 1. Montes Gelboe nec ros, nec pluuia veniant super vos; quia ibi abiectus est clypeus fortium. Surrexit, inquam, de solio suo. Vt de nobis dicatur illud Esa. 47. Descende, sede in puluere; non est solium vltra finem Chaldæorum. ¶ Secun-
B do debemus abiicere & contemnere facultates. Abiecit, inquam, vestimentum suum. Sicut enim videmus, quod arbores in hyeme abiiciunt vestimentum suum, scilicet folia, & in æstate recipiunt alia noua pro eisdem: sic vere nos debemus modo in hyeme præsentis vitæ turbulenta abiicere, contemnere, distribuere, & erogare folia, & vestimenta nostra, id est, exteriora mundi bona, quæ secundum Gregor. nihil aliud sunt, quam quædam corporis indumenta, vt si in æstate, id est, in tempore prosperitatis æternæ ipsa recuperare possimus tota noua, quia scilicet bona æterna habebimus, pro caducis. Abiecit, inquam, vestimentum suum. Figura ad hoc 4. Regum 2. vbi dicitur, quod cum Helias ascenderet in cœlum, abiecit & dimisit pallium suum. Ad denotandum, quod illi, qui volunt ascendere in cœlum, necesse habent vestem bonorum temporalium abdicare, quod si non actu, saltem affectu. Et hoc est contra cupidos & auaros, qui istud vestimentum nolunt dimittere, sed sibi fortius aggregare, Nam sicut frigore inualescente solent homines vestimenta non abiicere, sed ea sibi astringere, & ita eis se inuoluere: sic vere quia hodie tales frigore indeuotionis sunt arctati, ideò constringuntur per parcitatem, & in vestimentis bonorum temporalium se inuoluunt per eorum affectum & cupiditatem. Dicunt enim illud Apocalyp. 16. Beatus, qui custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet. Quia sicut dicitur Prouerbiorum 26. Non est bonum, quod homo amittat pallium suum in die frigoris. Non sic charissimi, sed abiiciamus rerum facultates. Abiecit vestimentum suum. ¶ Tertio dico, quod debemus abiice-
C re carnis voluptatem, quia debemus esse induti sacco, quod est indumentum asperum, per quod pœnitentiæ asperitas designatur, per quam abiicitur carnis voluptas. Sicut enim videmus, quod arbores abiiciunt, & emittunt in æstate humorem grossum, & viscosum, sicut apparet de pinis & cypris: sic vere (charissimi) nos debemus à nobis abiicere omnem viscositatem carnalitatis, & voluptatis: quia debemus indui sacco, id est, duritie pœnitentiæ & asperitatis. Iuxta illud Iob 16. Saccum consui super cutem meam, vt de tali abiectione dicatur illud Gene. 21. Quod Agar abiecit puerum subter vnam arborem. Puer enim carnis impuritatem significat, quam arbore crucis vir prudens abiicit, atque domat. Et istud est contra deliciosos, qui voluptates non abiiciunt, sed recipiunt; non despiciunt, sed aspiciunt; non detestantur, sed eas totis viribus amplexantur. Non sic, sed abiiciamus omnes voluptates. Indutus est, inquam, sacco. ¶ Quarto dico, quod nos debemus abiicere cordis leuitatem.
D Sedit, inquam, in cinere; Per se sedere enim intelligitur quies, & status; per cinerem autem intelligitur memoria mortis, & nostræ incinerationis; quia vere, si homo sedet in memoria mortis suæ, omnes motus leuitatis penitus abiiciũtur; ita quod homo abiicit, & vilipendit seipsum, & efficitur humilis & quietus. Est enim consideratio mortis similis cuidam lapidi precioso, qui dicitur galactites, qui est lapis colore cinereus, qui inclusus in ore mentem turbat, circumdatus collo, vbera lacte replet, si cum aqua tritus fuerit, & oues inde aspergantur, lacte non modico fœcundantur, alligatus femori, facilem facit partum. Talis est consideratio mortis. Ista enim est cinerea, propter quod homo cinis nostræ resolutionis per eam intuetur. Ista igitur primo mentem turbat, quia, scilicet, facit hominem timidum, & turbatum, & à leuitate, & insolentia alienum. Si etiam homo ipsum circumdederit, & alligauerit menti suæ, vere lac niueum dulcis compassionis affluenter habebit, maxime si fuerit ouis simplex, bonus & benignus, & partem bonorum operum faciliter facit. Et ideo faciamus secundum documentum Hieronymi, in quadam epistola, vbi dicit. Memento mortis, & non peccabis, quia qui se moriturum quotidie recordatur, vilipendit præsentia, & accelerat ad futura. Habeamus igitur considerationem mortis. Sedit, inquam, in cinere, vt sic dicat quilibet illud Iob 16. Operui cinere carnem meam. Bene igitur dicebat Dauid Psal. 83. Elegi abiectus esse in domo Dei mei &c. Est igitur abiicienda leuitas mentis, voluptas carnalis, facultas mundana, dignitas humana. Ista igitur est prima abiectio, quæ est laudabilis & virtuosa. ¶ Secũdo vl- E
terius dico, quod est quædam abiectio damnabilis, & vitiosa. De qua Iudith 1. Remiserunt eos vacuos, & sine honore abiecerunt. Vbi ostenditur, quod est quædam abiectio infidelitatis. Vacuos, inquit. Item alia abiectio ignobilitatis. Sine, inquit, honore. Quidam igitur abiiciuntur infideliter. Remiserunt (inquit) vacuos. Et istud potissime facit diabolus, vsurarius, mala mulier. Isti enim promittunt plenitudinem, vt introducant vacuitatem. Ideo isti sunt similes araneæ, quę primo in laqueis suis capit muscam, & statim trahit eam ad foramen & cauernam suam, & ibi sugit omnem humorem eius, & statim postquam ipsam videt vacuam ab humore, eiicit eam. Sic vere (charissimi) diabolus inuoluit hominem in laqueis malarum suggestionum & tentationum, Vsurarius pauperes in laqueis falsarum promissionum; Mulier luxuriosum in laqueis malorum gestuum, aspectuum & verborum. Qui omnes, cum ita capti fuerint, pro certo statim euacuantur humore suo. Dæmon enim sugit humorem gratiæ & deuotionis; Vsurarius humorem temporalis possessionis; Mala mulier humorem diuitiarum, & subuentionis, & tunc homine euacuato, statim abiicitur, nec ab eo amplius reputatur. Mulier enim abiicit rebaldum, si non habet, quod donet, vsurarius pauperem, si non habet, quod vendat; diabolus peccatorem, scilicet, à vita ista per mortem, si non habet humorem gratiæ, qui eum defendat. Iere 14. Reportauerunt vasa sua vacua. Istud fuit figuratum, Iudicum 16. Vbi Samson tonsus est à Dalila, & postea abiectus ab ea, & traditus Philistæis. Sic diabolus, vsurarius, & mulier tondent hominem, & auferunt ei capillos, diabolus capillos virtutum & gratiarum; vsurarius capillos & vellus pratorum & vinearum; mulier autem vellus vestium, & pecuniarum. Et tunc abiicitur miser homo, vt dictum est, & Philistæis traditur, id est, vermibus in sepulchro, & ignibus in inferno, scilicet, peccator, bailliuis & aduocatis, scilicet, pauper. Et breuiter isti sunt opprobrium hominum, & abiectio plebis. Vacua enim est spes illorum, & labores sine fructu. Sap. 3. Alij etenim abiiciuntur ignobiliter à Deo, & isti sunt peccatores iniqui, quos Deus abiicit à gratia sua, qui sunt similes ei, quem iudex abiicit condemnando, vt suspendatur. Sic isti adeo eiecti & propriæ voluntati dimissi, infernali patibulo deputantur. Nam sicut ribaldus à taberna abiicitur postquam totus nudus; sic peccator à mundo totus nudus abiicitur in infernum, postquam quicquid habebat, gratias, scilicet, & virtutes male viuendo consumpsit in hac vita. Homo enim solet abiicere illud, de quo non curat. Sic Deus tales secundum occultas regulas suæ prædestinationis abiicit. 1. Re. 15. Abiecit te dominus, ne sis rex. Ista est igitur abiectio terribilis, & luctuosa.

Abire.

Nota, quod omnes actus humani non sunt nisi vnũ abire, omnia enim consistunt in transitu & motu, si- A
ue bona fuerint, siue mala. Sicut enim ex scriptura possumus elicere, nos inuenimus

Abire { fluctuosum, quod est temporalitatis, luctuosum, quod est mortalitatis, virtuosum, quod est sagacitatis, gaudiosum, quod est fœlicitatis, vitiosum, quod est iniquitatis, dolorosum, quod est pœnalitatis.

¶ Dico igitur, quod est vnum abire instabile, & fluctuosum, & istud est abire omnium temporalium, quæ, scilicet, continue abeunt, transeunt, & recedunt, siue sint prospera, siue aduersa. De prosperis dicitur in Ps. 104. Abierunt in sicco flumina. De aduersis vero dicitur Cant. 2. Hyems transiit, imber abiit & recessit, surge amica mea, & veni. Etiam cœlestia & terrestria localiter, vel formaliter, per quasdam mutationes abeunt. Vnde dicitur Apocal. 20. & 21. Primum enim cœlum, & prima terra abiit, & mare iam non est. Istud est igitur abire fluctuosum. ¶ Secundo B
dico, quod inuenio abire luctuosum, & istud est cursus ad mortem. Omnes enim continue de vita ad mortem abeunt, & procedunt. Vnde Tob. 8. Abierunt, vt foderent sepulchrum. Et de illo, qui iam diu mortuus est, ac si responderetur illi quæstioni Can. 5. Quo abiit dilectus tuus? dicitur Prouerbiorum 6. Non est vir in domo, id est, in corpore, abiit via longissima, scilicet, in mortem. In die plenæ lunæ, id est, in resurrectione reuersurus est. Et istam abitionem præsentiens Dauid dicebat in Psal. 38. Remitte mihi, vt refrigerer, priusquam abeam, C
& amplius non ero. Istud est igitur abire luctuosum. ¶ Tertio vero dico, quod inuenitur abire virtuosum, & est istud, quando homo abiit, & progreditur de bono in melius, vel de malo in bonum. Et sic nota, quod est abire

Ad { pœnitentiæ refrigerium, obedientiæ ministerium, sapientiæ magisterium,

Ad {
deuotionis oratorium,
contemplationis promontorium,
confeſſionis purgatorium,
prædicationis clamatorium,
virtutum viridarium,
ſepulchri dormitorium,
iudicij conſiſtorium,
inferni conflatorium,
paradiſi refectorium.

Abeamus ad pœnitentiæ refrigerium. 2. Reg. 4. Abierunt per viam deſerti. Item ad obedientiæ miniſterium. 3. Regum.17. Abiit, & fecit iuxta verbum domini. Item ad deuotionis oratorium. Matth. 26. Abiit, & orauit tertio eundem ſermonem. Item ad contemplationis promontorium 2. Paral. 1. Abiit cum vniuerſa multitudine in excelſum. Item ad confeſſionis purgatorium: vnde Ioan. 9. Abiit, & lauit, & venit videns. Abiit ergo pœnitendo, lauit confitendo, venit videns miſericordiam conſequendo. Item ad prædicationis clamatorium. 2. Reg. 20. Abiit Amaſa, vt conuocaret Iudam. Item ad virtutum viridarium 1. Reg. 18. Surgens Dauid abiit in Accaron, quod interpretatur paſſiua, ſignans virtutes, quę ſunt paſcua animarum. Item ad ſepulchri dormitorium, ſcilicet, cogitando de morte. 1. Regum. 22. Abiit Dauid, & latuit in ſpelunca. Et 1. Regum 2. Elcana abiit in Ramatha, quod interpretatur mortem vidit. Item ad iudicij conſiſtorium. Ioan. 10. Abiit iterum trans Iordanem. Iordanis enim interpretatur riuus iudicij. Item ad inferni conflatorium, quia ſcilicet per conſiderationem neceſſe eſt abire aliquoties in infernum. 2.Regum 5. Abiit rex ad Iebuſæum, quod ſcilicet interpretatur vallis mœſtitiæ ſignificans infernum. Item ad Paradiſi refectorium. Vnde 1. Paral. 11. Abiit Dauid, & omnis Iſraël in Hieruſalem. Vnde 2. Regum 3. dicitur, quod Abner abiit vt loqueretur Dauid in Ebron, quod interpretatur viſio ſempiterna. Iſtud eſt igitur abire virtuoſum, de quo, ſcilicet, modo qui abierit, ſaluus erit, iuxta illud 1. Regum 19. Abiit itaque Dauid, & aufugit, atque ſaluatus eſt. In tali igitur abitione eſt perſeuerandum, & nunquam ab itinere recedendum, iuxta illud 2. Regum 1. Sagitta Ionathæ nun-
D quam abiit retrorſum. Eſt igitur vnum abire vitioſum. ¶ Quartò dico, quòd eſt vnum abire gaudioſum; & iſtud eſt abire beatorum, qui poſt præſentem miſeriam abeunt ad gaudia paradiſi. 3.Reg. 13. Abiit Iſraël in tabernacula ſua. Vide ſupra immediatè. ¶ Quintò dico, quod eſt vnum abire vitioſum, & eſt illud, quo mali, qui nunquam habent ſtatum, ſemper abeunt, & tranſeunt ad iniqua. Abeunt enim de bono in malum multiplici mala via, videlicet,

Per {
iniquitatem,
fallacitatem,
cupiditatem,
carnalitatem,
pompoſitatem,
vagabilitatem,
infidelitatem.

Dico per iniquitatem. 1. Machabæorum. 6. Abierunt ad regem viri iniqui. Secundo per fallacitatem. Matthæ. 22. Abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt, vt IESVM caperent in ſermone. Et in Pſalm. 1. Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum. Tertiò per cupiditatem, ſicut ille, qui abiens fodit in terram, & abſcondit talentum. Matth. 25. Et ad literam auari fodiunt in terra talentum, vel ſpiritualiter loquendo, in terra, id eſt, in bonis terrenis abſcondunt talenta ſua, id eſt, dona, & ingenia ſibi à Deo conceſſa. Vnde de auaritia talium poteſt dici illud Oſeæ 5. Ephraim fractus iudicio: quoniam cœpit abire poſt ſordes. Et tamen Eccleſiaſt. 31 dicitur, Beatus diues, qui inuentus eſt ſine macula, & qui poſt aurum non abiit. Item quarto abeunt per carnalitatem. Hierem. 7. Abierunt in voluptatibus, & in prauitate cordis ſui mali. Quintò per pompoſitatem, exemplo Iudæ, de quo dicitur Matth. 27. quod abiens laqueo ſe ſuſpendit. Quare, ſcilicet, pompoſi laqueo malæ complacentiæ in altum per iactantiam, & inanem gloriam ſe ſuſpendunt. Sextò per vagabilitatem, ſicut inconſtantes, & inſolentes, & vagi. Eſaiæ 57. Abiit vagus in via cordis ſui, vias eius vidi, & dimiſi eum. Septimò per infidelitatem, ſcilicet, per idololatrias, & ſortilegia. Hierem. 13. Abierunt poſt deos alienos. Iſtæ ſunt viæ, per quas mali abeunt per abire vitioſum.

E ¶ Sextò verò principaliter dico, quod eſt abire doloroſum, & eſt illud, per quod damnati in morte abeunt in tormentum. Hierem. 14. Propheta, & ſacerdos abierunt in terram, quam ignorabant. Threno. 1. Abierunt in captiuitatem ante faciem ſubſequentis.

¶ His igitur præmiſſis, dicendum eſt aliquid latius de abire virtuoſo, quod, ſcilicet, eſt, quando homo abiit de vitiis ad virtutem, de malo ad bonum, de mundo ad patrem. Luc. 19. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, accipere ſibi regnum. In quibus verbis oſtenditur, quòd nos debemus abire de imprudentia ad diſcretionem. Homo. De iniuſtitia ad perfectionem. Nobilis. De indigentia ad refectionem, & de ignominia ad prælationem: quia abiit in regionem longinquam, accipere ſibi regnum. Debet enim homo abire

Ad {
ſcientiam, vt doceatur,
iuſtitiam, vt compleatur.
cœli opulentiam, vt repleatur.

Abire igitur debet de imprudẽtia ad diſcretionem; quod notatur, cum dicitur: Homo quidam. Eſt enim homo animal rationale, ad denotandum quod nos debemus eſſe rationabiles & diſcreti, & ſecundum rationem dirigere actus noſtros. Et iſtud, proh dolor, eſt contra multos, qui ratione non videntur homines, ſed beſtiæ, rationem videntur penitus amiſiſſe, quia, ſcilicet, ſecundum ſenſum, non ſecundum rationem faciunt facta ſua. Tales maximè ſunt illi, quos mundi proſperitas excœcauit, qui nõ cogitant de futuris, contenti de pręſentibus, ſicut ſunt mundi diuites, luxurioſi, & auari. De iſtis loquitur Pſalm. 48. Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Iumentis inquit Homo enim habet faciem & ſtaturam erectam, ad denotandum quod cor eius debet eſſe erectum ſuperius ad Deum, & ad cœleſtia per deſiderium, & affectum. Sed iſti ſunt ſimiles iumentis, quia cor & mẽs ipſorum ad terram per auaritiam inclinatur. Iſti ſunt ſimiles ſimiæ, quæ habet humanam effigiem, veruntamen caret humana ratione: piloſus etiam eſt eius vultus, & ſtatura vertitur verſus terram. Et ſicut dicit Plinius, ſimia in plenilunio multũ lætatur, & in defectu triſtatur. Re vera tales ſunt mundi diuites, qui quãuis effigiem habent humanam, tamen non rationem; quare mens eorum deberet eſſe erecta ad æterna, ipſi tamen more ſimiæ inclinantur inferius per auaritiæ appetitum. Pſalm. 16. Statuerunt oculos ſuos declinare in terram. Iſti etiam ſunt piloſi vellere diuitiarum penitus inuoluti. Et ideo iſti lætantur in plenilunio, qua tota lætitia mundanorum eſt, quando luna, id eſt, defectibilis proſperitas ad plenum eis lucet, iuxta illud Eſa. 40. Ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui. Sed, proh dolor, in fine menſis, id eſt, in fine huius vitæ iſta lunæ claritas deficiet, quia mundi proſperitas eis ceſſabit, & tunc erunt triſtes in inferno. Ezech. 31. Mœrere faciam omnia lumina cœli, id eſt, claros mundi diuites & potentes, quia certè ſolem nube tegam, id eſt, corpus impiorum ipſorum, quod ſolum lucere in ſua patria videbatur, nube ſudarij inuoluam, & luna, id eſt, mundi proſperitas non dabit de cætero lumen ſuum. Non ſic (chariſſimi) non ſic. Non ſimus ſimiæ, nec iumenta, ſed veri homines rationabiles, & diſcreti, quia verè nos debemus abire de imprudentia ad diſcretionem. Homo quidã. Ad hoc enim debemus abire, vt de imprudentibus docti ſiamus, & vt de beſtiis, vel lapidibus homines ſimus, exemplo imaginis eburneæ Pygmaleonis, quæ cum eſſet eburnea ſine ſenſu, in hominem, ſecundum fabulas, eſt mutata. Abiit (inquit) homo. Ruth. 1. Facta eſt fames in terra, abiitque homo de Bethleem Iuda, vt peregrinaretur, vt ſic quilibet talis poſſit dicere illud Apocalyp. 10. Abij ad Angelum dicens, vt daret mihi librum. Angelus enim ſignat ſubtilem doctorem: liber autem ſignificat ſcientiam & doctrinam. Abeamus igitur de imprudentia ad diſcretionem. ¶ Secundò dico, quod debemus abire de iniuſtitia, F
vel iniquitate ad perfectionem. Nobilis inquit: quia, ſcilicet ruſticitatem vitiorum debemus relinquere, & ad virtutum nobilitatem abire, & tranſire. Nobilis, inquam. Nam ſicut videmus, quod cinis de ſua vili conditione tranſit, & mutatur in nobilem & claram naturam, ſcilicet, in vitrum, ſic verè nos debemus conuerti, & mutari, & abire de vtili conditione, ſcilicet, de ſtatu peccati ad nobilem, ſcilicet, ad ſtatum virtutum. Nobilis inquit, vt de quolibet poſſit dici illud Prou. vlt. Nobilis in portis vir eius. Vnde Caſſius ſuper Matth. Ille ſe clarum & nobilem eſſe putet, qui ſeruire vitiis dedignatur. Iſta conuerſio & abitio fuit figurata Apocalyp. 21. Vbi dicitur: Primum enim cœlum, & prima terra abiit, & mare iam non eſt. Cœlum, quod eſt ſuperius ſine conditione ſignat animam, quæ eſt de ſuperiori & ſpirituali natura. Terra autem ſignificat corpus terrenum & mortale. Mare autem ſignificat amaritudinem in peccato. Dicam igitur, quod primum cœlum, & prima terra, id eſt, primæ conditiones, & animæ, & corporis defectuoſæ, & vitioſæ debent abire, & recedere, & mare. i. peccati amaritudo non debet in nobis de cætero reperiri, iuxta illud Roma. 12. Renouamini ſpiritu mentis veſtræ. Et iſtud eſt contra multos, qui re vera non mutantur

tantur de malo in bonum, ſed potius de bono in malum. De quibus dicitur Hiere. 7. Non audierunt, neque inclinauerunt aurem ſuam, ſed abierunt in voluptatibus ſuis, & in prauitate cordis ſui mali. Non ſic, ſed nobilitatem virtutis acquiramus. Nobilis inquit. Debemus igitur abire de iniuſti-
G tia ad perfectionem. Nobilis. ¶ Tertiò debemus abire de indigentia ad repletionem, ſcilicet, de amore mundi ad amorem æternorum; quia ſcilicet nos debemus abire per deſiderium & affectum de mundo indigenti & ſterili, ad regionem longinquam Paradiſi, vt ibi poſſimus accipere nobis regnum. Planta vt communiter non bene proficit in loco, in quo eſt nata, imo vtile eſt, quod tranſplantetur, vt proficiat, & creſcat; Sic verè homo, qui per affectum & deſiderium vult moram contrahere in loco, vbi eſt natus, ſcilicet, in mundo, vix poteſt proficere, imò verò neceſſe eſt, quod alibi. ſcilicet, in paradiſo per affectum & deſiderium tranſplantetur, & quod ibi iam per contemplationem & conſiderationem accipiat regnum ſuum. Vnde dicit Amb. lib. de virginitate. Diſcite in hoc mundo ſupra mundum eſſe, & ſi corpus in mundo geritis, animus nobilitat in æternis, exemplo virginis glorioſæ, de qua dicitur Lu. 1. Exurgens Maria abiit in montana cum feſtinatione. Abeamus igitur in regionem longinquam accipere nobis regnum, vt ſic dicamus illud Ioan. 19. Regnum meum non eſt de hoc mundo. Heu, proh dolor, hodie multi non ſic, quia hodie quilibet appetit regnare in terra ſua, ſcilicet, in mundo, & ibi habere regna, & poſſeſſiones, & officia & beneficia, & de terra longinqua Paradiſi penitus nihil curant. Iſti ſunt ſimiles columbis, quæ in illo loco vbi natæ ſunt, & nutritæ ſemper volunt nidificare, & pullificare, quamuis tam ipſæ, quàm omnes prædeceſſores ſui ibi conſueuerint amittere pullos ſuos. Sic verè fatuj peccatores non volunt alicubi per affectionem morari, niſi in mundo, vbi ipſi nati, & nutriti, nec alibi volunt cor ſuum transferre, quamuis tam ipſi, quàm alij fructus ſuos, id eſt, diuitias acquiſitas perdere, & amittere, & ibidem poſtea derelinquere conſueuerunt. Ideò dicitur Oſeę. 11. Ephrajm ſicut columba ſeducta non habens cor. Vnde ſunt illi, de quibus dicitur Ioan 18. Abierunt retrorſum, & ceciderunt, quod potiſſime de malis Eccleſiaſticis dici poteſt, qui, ſcilicet, abire ante ſe ad bona paradiſi neſciunt, ſed retrò ad bona mundi, quæ dimiſerant, retrocedunt. Non ſic (chariſſimi) non quia verè nos debemus abire de mundi indigentia ad cœli refectionem, & repletionem de mentis iniuſtitia ad morum perfectionem, de cordis imprudentia ad mentis
H diſcretionem. ¶ Adhuc aduerte, quod eſt quoddam abire vitioſum, quando, ſcilicet, de virtute ad vitium abitur, ſicut faciunt mali, de quibus poteſt dici illud Ioan 6. Multi diſcipulorum abierunt retro, & iam cum illo non ambulant, vbi videtur, quod mali abeunt, & recedunt à Deo per mentis obſtinationem. Abierũt (inquit) retrorſum. Item per pacis diſſipationem. Cum illo (inquam) non ambulant. Sunt igitur mali obſtinati, quod oſtenditur, quia ipſi vadunt retro, quia ſicut cancer non vadit ante, imo ſemper vadit in retro, ſic mali, & obſtinati nihil rectè volunt facere, imo ſemper retro & econtrario veritati, figurati per vxorem Loth. Gene 19. quæ contra domini mandatum reſpexit retro, & ideo mutata eſt in ſtatuam. Sic verè tales volunt reſpicere retro, & obliquè ad contrarium diuinæ voluntatis, & ideo fiunt ſtatuæ, quia, ſcilicet, in inferno perpetuò ſtatuentur. Pſalm. 113. Iorda-
I nis conuerſus eſt retrorſum. ¶ Quartò dico, quod mali recedunt à Dei ſocietate. Iam (inquit) cum illo non ambulant, Io. 6. quia verè mali non curant de ſocietate, nec Dei, nec proximi, imò cum omnibus volunt habere guerram, & diſſenſionem, ſimiles auibus prædalibus, quæ ſolæ volunt viuere, & alias impugnare, qui ſicut dicitur 2. Theſſa. 2. Deo non placent, & cunctis hominibus aduerſantur.

A **Abiſai.** Nota, quòd Abiſai fuit frater Ioab, conſanguineus Dauid, miles bellicoſus & fortis, peregrinationis, bellorum & negociorum ipſius Dauid indiuiduus comes; qui interpretatur patris mei incenſum mihi: vel patris mei ſacrificium meum. & alio modo, pater ſalutis meæ, vel patris ſalutare mihi. Per iſtum igitur accipe quemlibet virum iuſtum, Dauid. i. Chriſti per gratiam proximum & amicum, contra vitia bellicoſum, Chriſti negociorum comitem, & tribulationum eius participem, & vicinum, qui cum ſit pater ſalutis, de ſe tamen patri noſtro Deo facit ſacrificium & incenſum. 2. Reg. 21. Præſidio fuit Dauid Abiſai filius Saruiæ.

A **Abominatio.** Abominari & Abhorrere, idem eſt quod refugere, contemnere, vilipendere, deteſtari. Et eſt triplex deteſtatio, ſcilicet, abominatio malorum qui abominantur omne bonum. De quo in Pſal. 87. Poſuerunt me abominationem ſibi. Item eſt abominatio bonorum, qui abominantur omne malum. Vnde in Pſal. 118. Iniquitatem odio habui & abominatus ſum. Item eſt abominatio ipſius Dei, qua ipſe abominatur omnem peruerſum. Et de hoc Prou. 16. Abominabiles Regi qui agunt impie. Eſt igitur quo ad præſens triplex abominatio,

Quædam, quæ eſt
- Frequentanda,
- Deteſtanda,
- Formidanda.

Eſt dico abominatio, quæ debet frequentari. Et hæc eſt illa, qua quilibet vir perfectus debet abominari omnia. Sicut enim videmus, quod natura quando per medicinam eſt adiuta, abominatur humores corruptos & nociuos ipſoſque euacuat & dimittit; ſic verè homo quando à medicina diuinæ gratiæ adiuuatur, tunc ipſe abominatur humores, id eſt, vitia & peccata, dæmones, infernum, mundi proſpera, & ſocietates malas, & cętera ſimilia, ipſaq; fugat & expellit. Et ideò de tali abominatione poteſt intelligi illud Eſa. 1. Incenſum abominatio eſt mihi, Neomœniam & ſabbatum & feſtiuitates alias non feram, iniqui ſunt cœtus veſtri. ¶ In quib. verbis oſtẽditur, quod nos debemus abominari: videlicet Verboſitatem adulatoriam (Incenſum abominatio eſt mihi) Proſperitatem conſolatoriam (Neomœniam & ſabbatum) Societatem inquinatoriam (Iniqui ſunt cœtus veſtri.) Eſt igitur abominanda Adulatoria verboſitas, quod notatur cũ B
dicitur, Incenſum; quod incenſum nihil aliud eſt niſi fumus euaporans à thuribulo, qui olfactum delectat, intelliguntur verba adulatoria, qui à thuribulis, id eſt, ab adulatoribus euaporantur; ita quod olfactus, id eſt, appetitus vanæ laudis ex talibus delectatur. Et iſtud pro certo debet homo abominari: quia ſicut venenum eſt de ſe abominabile, quamuis cum dulci melle propinetur, ſic verè verba adulatoris, quæ nihil aliud ſunt, quàm venenum & falſitatis & mendacij, melle, id eſt, verborum dulcedine palliatum, debẽt ab omnibus abhorreri, Incenſum enim abominatiò eſt mihi. Et ideò adulatoribus debet dici illud Hiere. 6. Ad quid mihi thus de Saba offertis, & calamum ſuaue olentem? Per thus enim & calamum, quæ ſunt ſpecies aromaticæ, intelliguntur verba ſuauia adulatorum, quæ pro certo nos debemus reſecare, & abominari: quia ſicut dicitur Prouer. 17. Et qui condemnat iuſtum, & qui iuſtificat impium, vterque abominabilis apud Deum. Sunt adulatores ſimiles cuidam vermi abominabili, qui dicitur ſanguiſuga, qui eſt vermis mollis & fluxuoſus, os habens triangulum, & in ore fiſtulam habet, cum qua ſanguinem ſugit, venenoſis ſæpe inſidet, vt eorum ſugat humorem. In aqua autem calida & in tempore calido facilius ſe applicat ad ſugendum, vt dicit Iſidor. Reuera tales ſunt adulatores, qui ſunt vermes abominabiles & deſpecti. Iſti enim primo ſunt molles: quia ſcilicet in mollitie delitiarum volunt viuere, flexuoſi autem ſunt, quia, ſcilicet, ſe deflectunt ad partem illam, quam credunt placere, ſicut faciebat quidam hyſtrio cuiuſdam Regis, qui Rege infirma mente fingebat ſe infirmum, Rege triſti triſtabatur, læto ſimiliter lætabatur, vnde illi poſſunt dicere illud 1. Cor. 9. Omnibus omnia factus ſum, vt omnes lucrifaciam. Iſti etiam habent os triangulum: quia verè os talium in tres angulos, id eſt, in tria verborum genera eſt diuiſum, ſcilicet, in adulationem, mendacium, & detractionem. Nam quando alicui adulantur, neceſſe eſt, vt de eius inimicis mendaciter detrahant, & loquantur. Vnde iſti ſunt ſignati per illam beſtiam, quę habet tres ordines dentium in ore ſuo, id eſt, tria genera verborum. Nam iſti habent fiſtulam in ore ſuo, id eſt, fallacem dulcedinem verborum, cum qua verè ipſi ſugunt, & attrahunt ſanguinem, & temporalia officia, & beneficia, diuitias atque dona: quia ad hoc eſt tota adulatorum intentio, aliquid quod placet dicere, vt lucrum valeant reportare, de hoc dicit Alanus in libro de complanctu naturæ. Quid eſt (inquit) adulatorum vnctio, niſi donorum emunctio? quid commendationis alluſio, niſi prælatorum deluſio? Quid vanæ etiam laudis arriſio, niſi ipſorum deriſio? Et ideò iſti vermes, ſcilicet adulatores, inſident rebus & cadaueribus venenoſis, id eſt, malis principibus & prælatis, qui tales ſemper ſecum habere volunt, & quos iſti libenter audiunt & auſcultant: quia verè iſti eos tempore calido & aqua calida, id eſt, tempore proſperitatis incitant viſitant & frequentant, vt humorem, id eſt, dona, lucra, & commoda ab eis attrahant, atque ſugant. Ideò de talibus loquitur Hugo de ſanctoVictore. Adulator eſt amicus in obſequio, hoſtis in animo coopertus in omni verbo, turpis in omni facto, lætus ad proſpera, fragilis ad aduerſa, inflatus ad obſequia, anxius ad opprobria, immoderatus ad gaudia, facilis ad humana, difficilis ad honeſta. Incenſum (inquit) abominatio eſt mihi. Et hoc bene figuratur Ezechiel. 8. Vbi inter abominationes, quas ponit, dicitur ſic. Ingredere, & vide abominationes. Sequitur, vnuſquiſque habebat thuribulum & vapor nebulæ de thure conſurgebat. Et bene dicit, vnuſquiſque: quia verè omnes diligunt hodie

adulari,

adulari. Videntur enim audiuisse istos versus. Si quis honorari cupiat, atque laudari, simul atque ditari, discat adulari: quia tales sunt modo chari: Non sic charissimi, scilicet, abominemur incensum, id est, adulatoriam fallacitatem. Vnde in Psalm. 79. incensa igni, & suffossa, ab increpatione vultus tui peribunt. Isti igitur sunt abominandi. Et est contra multos: quia hodie prælati & principes non abominantur adulationem, sed correctionem; non viros mendaces, sed viros veraces; non verba deceptiua, sed verba correctiua. Ideò de talibus dicitur Amos 5. Oderunt in porta corripientem, & loquentem perfectè abominati sunt. Non sic charissimi, sed abominemur incensum, id est, adulatoriam fallacitatem. Psalm. 79. Incensa igni, & suffossa ab in-

C crepatione vultus tui peribunt. ¶ Secundò debemus abominari consolatoriam prosperitatem Neomœniam, sabbatum, & festum, & calendas, &c. Animalia habentia corpus infectum, & rotundum mirabiliter odiunt, fugiunt, & abominantur, & detestantur oleum, vt dicit Aristoteles libro de Animalibus. Et ratio est: quia pro certo oleum est talium animalium infectiuum, & etiam interfectiuum. Sic verè nos alij debemus fugere, abominari, & horrere oleum, id est, pinguedinem mundanæ prosperitatis: quia verè ista est, quæ suos dilectores, & illos, quos inungit, inficit, & corrumpit per diuersa vitia, & peccata. Psal. 140. Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Et hoc ostenditur cum dicitur: Neomœniam, & sabbatum, & festiuitates alias non feram: quia scilicet requiem, & festiuitatem mundanæ prosperitatis, Neomœnia etiam quod erat festum lunæ, id est, gaudium temporalis, & defectiuæ claritatis, & dignitatis, & auctoritatis, quæ per lunam signantur debemus non ferre, sed fugere potius, & horrere, de hoc Thren. 2. Obliuioni tradidit in Syon festiuitatē, & sabbatum. Sed heu, proh dolor, multi hodie non sic: quia mundi prosperitas hodie non abominatur, sed affectatur; non negligitur, sed diligitur; non vituperatur, sed desideratur; non occultatur, sed amplexatur; quinimo pro certo sic est hodie, quod prosperitas temporalis tantū diligitur, quod prosperitas spiritualis contemnitur, & vilipenditur. Et ideò videtur quod moderni sunt similes mulieri prægnanti, quæ cum de nouo concepit, perdit rectum appetitum, & terram, & carbones, & malos cibos, quos gustus inordinatus debet abominari, ipsa eligit: bonos autem cibos, quibus gustus debet delectari, ipsa negligit, & contemnit. Sic verè homo quem diabolus amore mundanæ prosperitatis imprægnauit, habet, vt cōmuniter appetitum, id est, affectum, & desiderium dissipatum totaliter, & submersum. Et ideò tales abominantur illa, quæ de se sunt delectabilia, scilicet, bona spiritualia, & æterna. Delectantur autem in illis, quæ de se sunt abominabilia, scilicet, in mundi prosperis delitiis, & diuitiis, & etiam in vitiis, & peccatis. Iuxta illud Esaiæ 66. Anima eorum in abominationibus suis delectata est. Nam sicut videmus, quod venter satur non bene inuenit saporem in cibis quanquam delitiosis: sic verè illi, qui sunt saturati, & pleni amore terrenorum, & mundi prosperorum, non inueniunt in rebus spiritualibus saporem, imo abhorrent, & abominantur. Iuxta illud Prouerbiorum 27. cap. Anima saturata calcabit fauum, esuriens autem etiam amarum pro dulci sumet. Isti sunt similes Falconi, qui quando habet guttur plenum, abominatur venire ad reclamatorium magistri sui, imo circumquaque volat, & fugit, ita quod aliquando perditur. Sic verè tales, qui pleni sunt mundi diuitiis, & delitiis parum pro certo reputant reclamationem Christi, & suorum prædicatorum, imo ipsum fugiunt, & abominantur. Et ita quandoque fiunt vagabundi per vitia, & peccata, quod totaliter perduntur, scilicet, corpore, & anima. Et ideò isti fuerunt figurati Exod. 16. & Numer. 11. In filiis Israël, qui in deserto abominabantur manna, quamuis esset dulcissimum. Porros autem, & cæpas, & alia Ægypti (quæ sunt cibi, quæ faciunt hominem fœtere, & calorem inflāmmant) diligebant, desiderabant. Sic verè multi sunt in deserto huius mundi, qui pro certo abominantur manna, id est, bona spiritualia, & æterna, scilicet, bona gloriæ æternæ, gratias, virtutes, & sacramenta, & maximè Eucharistiæ, quæ de se sunt dulcia, & sapida animæ deuotæ: quia sicut dicitur in Psalm. 106. Omnem escam abominata est anima eorum. Et ideò sequitur. Appropinquauerunt vsque ad portas mortis. Sed verè porros, & allia, id est, bona istius Ægypti, istius mundi, quæ ardorem auaritiæ nutriunt, & augmentant, ipsi desiderant, & affectant, de bonis dulcibus spiritualibus non curantes. Iuxta illud Iob 33. Abominabiles fiunt ei in vita sua panis & cibus ante desiderabiles. Non sic, charissimi, non sic, sed abominemur mundi prosperitatem: quia sicut dicitur Prouerbiorum 21. Victimæ impiorum abomi-

D nabiles, victimæ (inquit) bona mundi. ¶ Tertiò abominemur malam societatem. Isaiæ 1. Iniqui sunt (inquit) cœtus nostri. Aues nobiles non frequentant societatem, imo solitariè volunt esse. Sic verè nobiles, & virtuosi abominantur esse in societate mala, ipsamque fugiunt, & declinant. Iniqui sunt (inquit) cœtus nostri: quia, scilicet, cœtum iniquorum, & malorum debemus fugere, & detestari, vnde in Psalm. 118. Iniquos odio habui, legem aūt tuam dilexi. Et alibi. Iniquitatem odio habui, & abominatus sum. Istud fuit figuratum Leu. 11. Vbi dicitur. Omne quod reptat super terram abominabile erit vobis: quia reptilia, quæ sunt in terra, hoc est, in mundo, hoc est dictum, omnia mala genera hominum iniquorum, qui reptant, & qui versantur circa terram, id est, circa temporalia, & terrena, debemus abominari, fugere pariter, & detestari. Isti reptilia sunt serpentes tortuosi, id est, fallaces, & proditores, bufones inflati, id est, superbi, & contemptores, scorpiones, qui lambunt, & pungunt, id est, adulatores, detractores, & cętera similia. Sed heu, proh dolor, hodie multi sunt, qui non abominantur malam societatem, imo pro certo ipsam diligunt, & frequentant: similes mari mortuo, seu lacui alfati: quia secundum Ind. & Solin. in se bene recipit res mortuas, eiicit aūt res viuas. Sic isti peccatores mortuos diligunt, societatem verò bonorum, & viuorum non recipiunt, sed contemnunt. Istud de istis malis principibus, & prælatis, qui semper volunt in seruis suis malos homines, scilicet, mendaces, adulatores, detractores, falsos accusatores, & raptores, histriones, & ioculatores. Cæteri autem inferiores volunt habere mulieres, & cætera similia. Et breuiter mala societas hodie eligitur, & bona vilipenditur, & fugatur. De quo Prouer. 14. Ambulans recto itinere, & timens Deum despicitur ab eo, qui infami graditur via. Isti sunt similes porco, qui multum diligit societatem aliorum porcorum in luto, & cœno: societatem autem lapidum preciosorum, & margaritarum abominantur, & abhorrent. De quo dicitur Matth. 7. Nolite ponere margaritas ante porcos. Sic verè mundi peccatores, & maximè porci, id est, luxuriosi plus diligunt alios malos socios sibi similes, cum quibus in luto peccatorum versantur, quàm preciosas margaritas, id est, quam viros iustos, prouidos, & honestos: vnde Prouerb. 29 Abominantur impij eos, qui in recta sunt via. Non sic charissimi, sed abominemur malam societatem, mundi prosperitatem, vanam verbositatem: Est igitur quædam abominatio frequentanda.

¶ Nota vlterius, quod est quædam abominatio metuenda, sci- E licet illa, qua Deus abominatur peccatores. Nam sicut dicitur Prouerbiorum 15. Abominabilis domino vita impij. Et illud Psalm. 105. Abominatus est Deus hæreditatem suam, & possessionem suam spreuit. Circa quod nota, quòd hæreditas homini est cor humanum, quod iure hæreditario ei debetur, nec alicui alij debet dari, Iuxta illud Prouerbiorum 23. Fili præbe mihi cor tuum. Istam autem hæreditatem, & possessionem abominatur Dominus propter ipsius immunditiam. Nam sicut dicit ille. Taxus naturaliter odit Vulpem. Vulpes autem videns, quod non potest præualere contra Taxum, intrat cauernam eius, & inficit eam stercoribus suis, quod videns Taxus abominatur cauernam suam, ipsamque derelinquit. Taxus mundum animal, est Christus, Vulpes autem, fraudulentus est diabolus, qui pro certo quandoque fœdat cor humanum malis cogitationibus, & affectionibus, & desideriis, & cæteris vitiis, & peccatis, figuratus per Antiochum, qui abominandum Idolum posuit in Templo: figuratus etiām per Absalonem, qui patris concubinam fœdauit propter quod pater abominans eas à se in domum segregatas eiecit, & eas amplius non cognouit, id est, de Absalon. ¶ Sic ve- F rè Antiochus, id est, Diabolus, qui est Rex super omnes filios superbiæ, Iob 41. ponit in Templo cordis Idola abominabilia peccatorum, & tunc Taxus, Christus abominatur, & dimittit eum: quia sicut dicitur Prouerbio. 15. Abominationes Domino cogitationes malę. Apis enim abominatur alueare suum, quando non est mundum: sic Deus cor nostrum: vnde faciamus sicut Iosias. 2. Paral. cap. 34. Quia abominationes abstulit de terra Israël. Sic verè de terra Israël, id est, de corde nostro, quod debet dici Israël, id est, videns Deum per contemplationem, & affectionem, debemus auferre abominationes vitiorum, & peccatorum. Leo abominatur Leænam, si quando cum Pardo fuerit fornicata, nisi priusquam ante ipsum veniat in flumine sit lota, ipsamque interficit, & occidit. Sic verè Deus, qui est Leo de Tribu Iuda radix Dauid, (Apoc. 5.) abominatur Leænam vxorem suam, id est, animam Christianam, & per baptismum copulatam, & per fidem desponsatam, quando cum Pardo crudeli, id est, cum diabolo, vel mundo, per peccatum fuerit fornicata, licet idem prius fuerit amicabilis, & dilecta, nisi forte per confessionem lota fuerit, & mundata, & de hoc Ezech. 16. Abominabilem fecisti decorem tuum, & dimisisti pedes tuos omni transeunti, & multiplicasti fornicationes tuas: quia verè Deus abominatur decorem animæ, quando videt, quod cum mundo, carne, & dæmone fornicatur, & quod pedes affectuum, & amoris sui diuidit contrariis & diuersis. Et ideò, sicut videmus, quod homo solet abominari vxorem adulteram, ipsamque à lecto suo separare: sic verè Deus animam pec-

catricem abominatur, ipsamque à lecto suo, id est, à requie Paradisi separat, diuidit, & disiungit. Figura ad hoc Apocalyps. vltim. vbi dicitur. Quòd in ciuitate noua Hierusalem non intrabit aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens, aut mendacium: sic verè in illa superiori Hierusalem, scilicet, in Paradiso non intrant illi, qui sunt per luxuriam coinquinati, per malam famam abominati, & per mendacium contaminati, sed tantum (sicut ibidem dicitur) qui scripti sunt in libro vitæ. Dicitur Prouerbiorum 3. Ne æmuleris hominem iniustum, neque imiteris vias eius, quoniam abominatio Domino omnis illusor. Quia verò illusores, & iniusti & cæteri peccatores sunt abominabiles apud Deum, & à nobis etiam non debent imitari, vel æmulari, sed magis haberi abominabiles & despecti. Figura est Ezechiel 8. vbi dicitur. Ingredere, & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt. Et ingressus (inquit) vidi, & ecce omnis similitudo reptilium animalium abominatio, & vniuersa Idola domus Israël depicta, & in circuitu erant in pariete per totum. Et dicitur ibi, quod multi homines seniores erant ante istas picturas, & thurificabant eas, & de thure nebula consurgebat. Item dicet, quod cum alibi se diuertisset, ipse vidit abominationes maiores, & vidit ibi mulieres, quæ plangebant Adonidem, qui fuerat quidam iuuenis pulcherrimus, qui à Paganis credebatur reuicturus, pro eo, scilicet, quia cum amatus esset à Venere Dea, & tandem ab Oyon occisus, in florem per eam est mutatus, sicut ponit Ouidius meta. libr. 9. Vertit ad hæc se Propheta ad aliam partem. Etiam inuenit abominationes maiores: quia inuenit ibi plures viros, qui adorabant ad ortum solis, & dorsa sua verterunt ad altare. Causa autem quare isti faciebant tales abominationes (sicut ibi dicitur) erat: quia
E credebant, quod reliquisset Dominus terram, & quod Dominus non videret. ¶ Respiciamus figuram istam, & pro certo inueniemus quatuor genera hominum, qui abominatio sunt apud Deum. Et isti sunt mundani diuites atque peccatores horum satellites, atque consultores, mundi lætitiæ sectatores, Christi Ecclesiæ praui seruitores. Patet igitur, quod Deus abominatur mundanos diuites peccatores. Et isti significantur per reptilia animalia, & Idola domus Israël. Isti enim dicuntur reptilia: quia, scilicet, ipsi reptant circa terram & terrena per auaritiam, & sunt venenosi per iniustitiam & malitiam. Isti dicuntur animalia, quia, scilicet, crudeles per rapinam, & violentiam, & omnium maximè Principes & Prælati. Sunt etiam Idola domus Israël, quia, scilicet, ab aliis adorantur per reuerentiam, & obedientiam. Et isti dicuntur depingi in parietibus: quia sicut pictura non habet existentiam, sed apparentiam tantum, sic verè tales ita sunt vani, & ficti, qui non habent existentiam nisi per apparentiam gloriæ mundanæ, quæ ad modum picturæ faciliter dissipatur: quia secundum Senecam. Nihil, quod simulatum, & fictum est, potest esse diuturnum: nec habent etiam nisi apparentiam in promissis: quia, scilicet, multa promittunt, & pauca reddunt. Tales igitur sunt Deo abominabiles: quia sicut dicitur Lucæ 16. Quod altum est apud Deum. Isti sunt igitur mundani præcessores. ¶ Secundò dico, quod Deo sunt abominabiles magnatum consultores. Et isti signantur per seniores, qui thurificabant coram reptilibus: quia verè dato quòd in curiis Principum, & Prælatorum malorum, sicut seniores scientia & ætate pollentes in ipsorum officiis constituti, & eorum factores, & consiliatores, cum communiter omnes student thurificare, & adulari, & nebulam vanorum verborum, detractionum, adulationum, falsarum accusationum, consiliorum malorum, & exactionum coram eis eleuari. Prouerb. 22. v. 22. Pauperem falsè accusando, & contra eum consilia dando, vbique abominabilis est apud Deum: quia vix inuenitur vnus in seruitio dominorum: qui non studeat pro posse adulari: quia aliàs nec diligeretur, nec bonus reputaretur: sed arrogans, & superbus: Ideò dicit Hieronymus epist. ad Celantiam: Isto maximè tempore regnat vitium adulationis: quia pro certo grauissimum est, quia humilitatis, & beneuolentiæ loco assumitur. Et ita hodie sic, qui adulari nescit, aut superbus, aut inuidus reputatur. Sunt ergo Deo abominabiles malorum consultores: quia non audent eos reprehendere, sed semper volunt placere. ¶ Tertiò sunt abominabiles vanæ lætitiæ sectatores, & illi plangunt Adonidem, scilicet, iuuenes, & iuuenculæ, qui hodie faciunt suos planctus, & suspiria de Deo amoris. Et in ista leui lætitia, & vanitate ponunt cor, desiderium, & affectum: quia hodie vix tales loquuntur, nisi de suis inanibus amoribus, & lætitiis, desideriis, ac mœstitiis, sed verè illi, qui modo sunt mœsti propter talem fatuum amorem, erunt mœsti finaliter in Inferno, & de flamma ignis mali amoris, quem hi vident, sustinebunt ignem perpetuum, quem non vident Ezechiel. 15. De igne egredientur, & ignis consumet eos. Isti sunt ergo vanæ amicitiæ, & lætitiæ, seu vanæ tristitiæ sectatores. ¶ Quartò dico, quod Deo sunt abominabiles mali Ecclesiæ sectatores. Et isti signantur per illos, qui adorabunt ad ortum solis, & qui vertebant dorsum ad altare. Et verè moderni Ecclesiastici vertunt faciem ad ortum solis, id est, ad lucem & splendorem prosperitatis mundanæ. Et ad altare, id est, ad Ecclesiam Dei, & ad seruitium eius vertunt dorsum. Sicut patet de illis, qui in æstate receptis fructibus statim recedunt, & vertunt dorsum. De canonicis cathedralibus, qui intrant, vt habeant distributionem, sed statim vertunt dorsum, & recedunt. Et breuiter quasi omnes moderni Ecclesiastici, & religiosi, & seculares vertunt dorsum Christo, & vtilitati Ecclesiæ, & bonis spiritualibus. Iuxta illud Hiere. 18. Dorsum, non faciem verterunt ad me. Et ideò verè Dominus ostendit dorsum suum: quia, scilicet, non videtur de eis curare: quia dimittit eos in manus Principum & tyrannorum, qui persequuntur & infestant. Vnde ipse dicit Hiere. 18. Dorsum, & non faciem ostendam eis in die perditionis ipsorum, dicit Dominus. Isti igitur sunt abominabiles Deo, & mundo: quia hodie Ecclesiastici propter malam vitam suam, nec diligunt, nec reputantur ab aliquo. Ideò de talibus dicitur Malach. 2. Abominatio facta est in Israël & in Hierusalem: quia contaminauit Iudas sanctificationem Domini, qui dilexit, & habuit filiam alieni Dei. Iudas confitens & glorificans signat Ecclesiasticos, qui Deum debent glorificare, & peccata populo confiteri. Alienus autem Deus est mundus, qui à nobis sicut Deus colitur, cum tamen deberet, vt alienus repelli. Filia autem istius est prosperitas. In Israël igitur & in Hierusalem, id est, in Ecclesia, quæ dicitur Israël videns Deum, per discretionem, & contemplationem: dicitur Hierusalem pacifica per concordiam & fidei-vnionem. Et hodie pro certo magna abominatio. Quare? Quia certe Iudas, id est, personæ Ecclesiasticæ contaminant hodie per sua vitia, & peccata totam sanctificationem Domini, id est, totum statum Ecclesiasticum. Et hoc, quia certe ipsi diligunt filiam alieni Dei, id est, prosperitatem quam deberent alienam reputare, & refutare. Sed quæ est causa, quare ista quatuor genera hominum hodie committunt tot abominationes? pro certo, quia ipsi videntur credere, quod Dominus reliquit terram, & quod Dominus non videt. Non enim videntur imaginari, quod Deus eos videat, nec quod eos puniat in futurum. Dicunt enim illud Iob 22. Nubes latibulum suum, nec nostra considerat. Abominationes ergo sunt Deo mali Ecclesiæ seruitores, malorum diuitum consultores, vanæ lætitiæ sectatores, & mali seculi prædecessores. Vnde de muliere ebria sanguine martyrum IESV, qui portabat vasculum plenum abominatione, &c. ¶ Si autem vis notare dic, quod apud Deum & homines abominabiles reputantur F

- Fallaces mercatores,
- Mendaces locutores,
- Mordaces detractores,
- Dolosi seductores,
- Sanguinis effusores,
- Superbiæ sectatores,
- Luxuriæ possessores,
- Crudelitatis actores,
- Infidelitatis fautores.

De malis mercatoribus dicitur Prouerbio. 23. Abominatio apud Dominum pondus, & pondus. De mendacibus dicitur Prouerbiorum 12. Abominatio Domino labia mendacia. De detractoribus dicitur Prouerbio. 24. Abominatio Domino detractor. De deceptoribus verò dicitur in Psalm. 5. Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus. De superbis dicitur Hester 14. Tu scis, quod abominer signum superbiæ, & Prouerbio. 16. Abominatio Domino omnis arrogans. De impiis, & crudelibus dicitur Prouerbio. 16. Quod abominabilis Domino vita impij. De hæreticis & infidelibus dicitur 3. Regum 21. Quod ille malus Rex factus est abominabilis tantum, quod sequitur Idola. De luxuriosis verò dicitur Ezechiel. 22. Abominationem in vxorem proximi sui. Potissimè autem peccatum contra naturam est abominabile etiam apud alios peccatores. Sicut enim dicunt medici, quòd cholera innaturalis, scilicet, cholera nigra ita est vilis & corrupta, quod etiam muscæ non tangunt, sed abominantur ipsam. Sic verè etiam ipsi mali peccatum innaturale, & sodomiticum detestantur: vnde Leuit. 18 Cum masculo non commisceris coitu fœmineo, quia abominatio est. Et breuiter multis viris abomi-

abominabilibus, & multis vitiorum abominationibus est ho- die plenus mundus, & etiam Ecclesiæ Dei status. Hiere. 16. Abominationibus impleuerunt ciuitatem meam. Et ideo quia viri abominabiles Domini, abominari videntur. Iuxta illud Iob. 19. Abominati sunt me quidam consiliarij mei. Non est mirum si ipsos abominatur, & si eos præ cæteris detesta- tur. Vnde in Psalm. 105. Iratus est Dominus furore in populum suum, & abominatus est hæreditatem suam. Et hæc de abomi- natione sufficiant.

A **Abortiuus.** Nota, quod ille abortiuus dicitur, qui ex vtero matris nascitur mortuus. Et sicut possum perpendere, signat tripliciter in scriptura. Signat enim

Mortalem conditionem,
Peccati infectionem, seu voluntatis corruptionem,
Humilitatis dilectionem.

Signat dico mortalem conditionem. Vita enim præsens est Ita breuis, & misera, quod quasi videtur mori antequam nasci. Iuxta illud Sap. 5. Nos statim nati desinimus esse Et ideo bene potest hoc abortiuo cadaueri comparari, & maxime per pec- catum originale ante moritur, quam nascatur. Vnde Iob de- plangens istam miseriam dicebat, Iob 3. Quare non in vulua mortuus sum? Sequitur. Nunc enim dormiens silerem, aut sicut abortiuum absconditum non subsisterem. Item signat peccati infectionem. Peccatum enim mortale est sicut malus fœtus, qui mortuus, & corruptus in opus nascitur ab ipso v- tero voluntatis, sicut ex multis causis mulier parturit aborti- uum, scilicet, ex tonitrui concussione, ex lapidis percussione, ex sanguinis effusione, seu mutatione, vel intuitione, ex her- barum confectione, & deliberata machinatione. Sic anima fœtum boni propositi, quod concepit, emittit mortuum per peccatum in vtero voluntatis, & spiritualiter multis causis, scilicet,

Per { tonitruum diabolicæ tentationis,
percussionem timoris, & turbationis,
euacuationem sanguinis, id est,
obliuionem Dominicæ passionis, &
confectionem malæ doctrinæ, & erroneæ eruditionis. }

Ista enim omnia abortum spiritualem faciunt, bonum propositum occidunt, & fœtum mortuum, id est, mortale peccatum emittunt. Signat igitur peccati infectionem, seu operis imperfectionem. Numer. 12. Obsecro Domine ne im- putes nobis hoc peccatum, nec fiat hæc quasi mortua, & vt abortiuum, quod proiicitur. Et ideo peccatori necesse est, quod bibat de fonte Lempnas, quæ est in Arcadia. De quo di- cit Isidorus quod conceptus adunat, & quod virtutem rece- ptiuam iuuans non sinit fieri abortum, talis fons est lacryma- tio, vel deuotio, eleemosyna, vel compassio: quia pro certo qui istum gustauerit, & habuerit, abortiuum peccati, seu im- perfecti operis non faciet, sed conceptum boni propositi re- tinebit. Iob 21. Bos eorum peperit, & non abortiuit, Vacca peperit, & non est priuata fœtu suo. ¶ Item dico, quod signat humilem deiectionem: quia, scilicet, humilis se reputat abor- tiuum, in quantum, scilicet, videt, quod per peccatum origi- nale prius inuenitur mortuus quam sit natus. Et in quan- tum vili conditioni, & modicæ reputationi naturaliter est subiectus. Vnde Apostolus de seipso dicit 1. Corint. 15. Nouis- sime autem Dominus IESVS tanquam abortiuo visus est & mihi, &c.

Abner. Nota, quod Abner potest mihi significare

A Malum superiorem,
Christum mediatorem,
Bonum prædicatorem,
Simplicem seruitorem.

Dico igitur, quod signat malum superiorem: quia, scilicet, Abner fuit Princeps exercitus Regis Saul, qui cum deberet quadam vice custodire Regem dominum suum, obdormiuit, & eum in periculo dereliquit. Ideo dicitur ei. Filij mortis estis vos, qui non custoditis Christum dominum, sicut dicitur 1. Regum 26. Iste Abner Regem constituit Isboseth, nec vo- luit, quod Dauid regnaret, sicut dicitur 2. Regum 2. Item iste auersa hasta occidit Asahel cursorem velocissimum, 2. Regum 2. Finaliter iste fuit à Ioab fratre eius Asahelis inter- fectus, sicut dicitur 2. Regum 3. Talis pro certo signat mul- tos malos, qui hodie principantur in exercitu Ecclesiæ militantis, vel etiam in mundo: Isti enim sunt dormientes per negligentiam, & ideo Regem Christum, nec eius Ec- clesiam, nec eius pauperes custodiunt vt deberent, propter quod mortis filij possunt dici: Isti enim sunt sicut formido in cucumerario, nihil custodiens, sicut dicitur Baruc. 6. v. 69. Isti etiam Regem constituunt Isboseth, qui interpretatur vir confusionis; quia scilicet mali Principes, & Prælati con- stituunt hodie Reges, & Magistros Ecclesiæ, & patriæ Isbo- seth, id est, viros confusionis, malos, & inutiles personas, qui- bus dant officia, & beneficia, tam Ecclesiastica, quam munda- na. Isti etiam, scilicet, Prælati, & mali Principes occidunt Asa- hel cursorem velocem auersa hasta. Per hastam enim intelli- gitur potestas iudiciaria, quæ debet esse recta, & iusta, rigida, & acuta ad malos puniendum, & iustos defendendum. Sed ve- re istam hastam isti sæpe auertunt, & peruertunt, vt possint occidere, impugnare, & molestare Asahel, qui interpretatur plasmatio Dei, id est, bonos subditos, & simplices, qui sunt Dei plasmatio, & creatura, qui velociter ad Paradisum cur- runt, quia, scilicet, isti auersa hasta, id est, corrupta iustitia, & sub dissimulatione iudicariæ potestatis imponunt tallias, ex- actiones, & subuentiones, bonis subditis atque iustis, ipsos etiam sæpe ad literam interimunt & occidunt. Sed verè fra- ter eorum Ioab, id est, Christus in die iudicij vindicabit, & istos malefactores per æternam condemnationem occidet, & vulnerabit. Ioab enim, qui interpretatur pater, vel inimicus, signat Deum patrem, qui tales occidet finaliter vt inimicus. Id- cò cuilibet pauperi, & iusto dicit Dominus Christus illud Gene. 15. Inimicus ero inimicis tuis, & affligentes te affligam, signat igitur malum superiorem. ¶ Secundo dico, quod signat Chri- stum mediatorem. Abner enim interpretatur, pater lucidus, vel patris lucerna. Iste sicut dicitur 2. Regum 3. Adducit ad Dauid vxorem suam Michol: quia à patre suo Saul, alteri viro fuit nupta, voluit etiam totum Israel subiugare Dauid. Sed timens Ioab, quod Dauid faceret eum Magistrum, & Ducem exercitus sui, occidit eum in dolo, quasi pacificè consulens cum eodem Dauid est Deus pater: quia Dauid interpretatur vultu desiderabilis, & manu fortis: quia scilicet Deus pater est miserabilis, scilicet, quantum ad bonos misericordiam fa- ciendo. Manu fortis, quantum ad malos iustitiam exercendos vxor eius est anima humana christiana, quam sibi per creatio- nem desponsauit. Saul, qui est pater istius, signat mundum, quia Saul interpretatur abutens: quia mundus abutitur omni- bus bonis sibi concessis, quia scilicet iste filiam suam, id est, animam vel humanam naturam, alteri viro quam Deo patri, scilicet vitiis, & peccatis copularat. Ioab, qui interpretatur inimicus, est diabolus, qui est humani generis inimicus. Dico igitur, quod Abner, id est, Christus, qui est Dei patris lucerna, voluit ad Dauid, id est, ad Deum patrem reducere vxorem suam, id est, animam Christianam, à Saul, id est, à mundo cum multis vitiis prostitutam, tunc vero Ioab, id est, inimicus dia- bolus, vel populus Iudaicus sibi inuidens ipsum occidi, & in- terimi procurauit. Vnde Matth. 13. Inimicus homo hoc fecit. ¶ Tertiò signat verum prædicatorem: quia quando Abner, id est, bonus prælatus, vel bonus prædicator, vel quicunque alius vir perfectus, qui re vera potest dici pater lucidus per honesta- tem patris, lucerna per scientiæ claritatem; qui animam vxo- ris Dauid, id est, Christi nititur ad eum reducere doctrinis, scilicet, & exemplis, statim adest Ioab, id est, diabolus, qui ti- met, quod Dauid, id est, Christus præficiat istam superius in Paradiso, illi arridet per suggestiones, & delectationes, i- psumque percutit per tentationes, & eum occidit per con- sensus, & operationes. ¶ Quartò signat, &c. Et sic contra inui- dos, qui statim cum vident, quod Dauid, id est, aliquis Rex vel dominus, vult Abner, id est, aliquam bonam personam præfi- cere, & promouere, statim in dolo, & fallacia occidunt eum per falsas diffamationes, bonumque suum impediunt quan- tum possunt, quia considerat peccator iustum, & quçrit mor- tificare eum. Psalm. 36.

Abraham. Cum Abraham fuerit summus Patriarcha, & Domini specialis amicus, videtur quod A per Abraham potest intelligi quilibet homo sanctus, & maxi- mè in officio prælationis Patriarchatus, seu dignitatis Eccle- siasticæ constitutus. Abraham n. Deum amauit, & coluit, pa- triã propriam ad eius mandatum deseruit, Loth captiuum sal- uauit, & eripuit, proprio filio ipse parcere noluit, sed eum oc- cidere voluit: Terræ sanctæ, & incarnationis filij promissionem habuit, nominis mutationem, & augmentationem recipere meruit, sacramentum circumcisionis accepit. Et tandem in Adæ sepulchro, in spelunca duplici fœliciter occubuit; sicut hæc omnia patent in libro Genesis in diuersis capitulis s. à cap. 12. vsque ad c. 24. Sic verè per omnia vir perfectus debet Deum amare, & colere. Ge. 21. Abraham plantauit nemus. Et sequitur, quod ibi inuocauit nomen Dei çterni. ¶ Item debet quantum ad affectum pro Deo parentes & patriam dimittere, & in mundo sicut peregrinus manere. Gen. 12. Dicit Dominus ad Abraham. Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi: quia scilicet bo-

ni debent patriam & parentes quandoque dimittere, vt Deo & animo suo possint liberius intendere, & vacare. Vnde Genes. 20. Abraham peregrinatus est in Geraris. ¶ Item fratrem suum Loth, qui interpretatur, declinans, id est, proprium affectum, quem Rex Babylonis diabolus vnà cum aliis malis regibus, id est, cum vicinis per malas complacentias detinebat captiuum, debet liberare & eripere, & proprium filium, id est, proprium corpus debet per pœnitentiam morti, id est, mortificationi & macerationi (si necesse est) dare, & Domino inclinare, & immolare, Genesis 22. Vocauit Deus Abraham, dicens: Tolle filium tuum, quem diligis, Isaac, & offeres mihi illum in holocaustum. ¶ Item debet semetipsum ab omni superfluitate, & vitio, per continentiam circumcidere & purgare. Genesis 17. Abraham nonaginta erat annorum, quando circumcidit carnem præputii sui. Si talis igitur fuerit, tunc Deus proculdubio nomen etiam per prælaturam temporalem forsitan mutabit & augmentabit, & eum Abraham, id est, patrem multarum gentium, id est, prælatum & principem nominabit, dicens scilicet illud Genesis 17. Non vocabitur nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham, quia patrem multarum gentium constitui te. Sic etiam Dominus terram promissionis Paradisi sibi promittet & dabit, & filium suum per visionem beatam eidem communicabit. Lucæ 1. Iusiurandum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum daturum se nobis, & eum cum Adam, id est, cum Patriarchis & Sanctis in spelunca duplici Paradisi, vbi scilicet duplex stola beatis dabitur, sepeliet, & locabit. Genesis 25. Fuerunt dies vitæ Abrahæ centum nonaginta quinque anni, & mortuus est in senectute bona, prouectæque ætatis in spelunca duplici. Talis igitur sanctus potest dici Abraham, ad quem debemus sicut ad exemplar totius perfectionis attendere, & ad imitationem ipsius anhelare. Iuxta illud Esaiæ 51. Attendite ad Abraham patrem vestrum, & meritò, quia iste fuit in omnibus virtuosus. Vnde Genesis 24. Erat autem Abraham senex, dierumque multorum. In quibus quatuor ostenduntur, à quibus iste Abraham commendatur. Iste enim habuit

Firmitatis & constantiæ fortitudinem,
Veritatis & scientiæ certitudinem,
Pietatis & clementiæ plenitudinem,
Sanctitatis & iustitiæ longitudinem.

Probat {
firmitatem verbum substantiuum, (Erat.)
veritatem signum assertiuum, (Autem, id est, certè.)
pietatem nomen nutritiuum, (Abraham, id est, pater.)
sanctitatem tempus duratiuum, scilicet perseuerantiâ senex &c.
}

B Dico igitur, quòd iste Abraham habuit fortitudinem, quod ostenditur, quando dicitur, (Erat) quod est verbum substantiuum, signans existentiam permanentem, quia scilicet iste semper fuit in constantia permanens, atque fortis, & contra tribulationes stabilis, atque fortis, firmus, similis illis auibus, quæ secundum Solinum Caristiæ nominantur, quæ quandam soliditatem habent, qua præualent contra ignes, quòd per ignes impunè transeunt, & ignes ipsas non vulnerant. & affligunt, sed sine detrimento in ignibus sanæ viuunt. Vnde etiam de isto Abraham, quòd in vrbe Chaldæorum in igne fuit deiectus, sed sine læsione mirabiliter fuit liberatus. Sic verè viri sancti tantam spiritus constantiam habuerunt, quòd ignes spirituales & corporales, scilicet Mundi tribulationes, Auaritiæ inflammationes, iræ, inuidiæ, & luxuriæ æstuationes fortiter superauerunt, nec eis succubuerunt, sed victoriosè sine damno sui restiterunt. Psalm. 16. Igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas. Vnde etiam de Abraham dicitur 2. Esdr. 9. Neemi. 9. Deus, tu elegisti Abraham, & eduxisti eum de vrbe Chaldæorum, & posuisti nomen eius Abraham, & inuenisti cor eius fidele coram te. Erat (inquit) hoc est dictum, quòd ipse non deficiebat, sed permanens & stabilis semper erat. Vnde Iob. 1. Erat vir ille iustus & rectus & timens Deum, & recedens à malo. Et si quis quærit, quis erat? vbi erat? ad ꝙ erat? cuius erat? Respondeo ad omnia per hoc verbum, Erat. Quis (inquis) erat? Respondeo Ioan. 3. Ipse erat lucerna ardens & lucens. Vbi (inquis) erat? Respondeo Ioan. 1. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, id est, reparatus est. Ad quid (inquis) erat? Respondeo ad illuminandum, ad prædicandum, ad docendum. Ioan. 1. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Cuius erat? Respondeo Christi: Marc. 15 Verè hic homo filius Dei erat. Et breuiter nos possumus concludere illud Lucæ 23. Verè hic homo iustus erat. Patet igitur, quòd hic habuit fortitudinem firmitatis in tolerando. (Erat inquit.) Quod proh dolor est hodie contra multos, de quibus scilicet non potest, erat, sed fuerat, dici: quia scilicet ipsi non sunt stabiles vel permansiui, sed potius inconstantes & defectiui. De quo Hierem. 4. dicitur: Vidi montes, & ecce mouebantur & colles, & conturbati sunt; Intuitus sum, & non erat homo. Et ibidem dicitur: Aspexi terram, & ecce erat vacua; & cœlos, & non erat lux in eis. Istis igitur non erant, sed fuerant, quia non sunt constantes, sed potius desistentes, quia scilicet Montes alti & superiores. Colles, id est, medii & collaterales. Homo animal rationale, id est, clerici & sapientiores. Terra, id est, rustici & inferiores. Cœli, id est, luminosi & regulares. In multis patiuntur ecclipsim, ita quòd de multis istorum melius verificatur, fuerant, quàm erant, quia scilicet ipsi per inconstantiam commouentur, per imbecillitatem conturbantur, ac si non essent homines, per ignorantiam occultantur, vel obscurantur, & sunt vacui ab omni gratia, & non est lux in eis, id est, scientia vel bona apparentia. De quolibet inconstanti potest dici illud Psalm. 36. Vidi impium superexaltatum & eleuatum sicut cedros Libani: transiui, & ecce non erat. Sed non sic iste Abraham, quia proculdubio semper erat,

Erat {
subtilis & ingeniosus,
diligens & operosus,
per compassionem infirmus & viscerosus
beatæ virgini deuotus & obsequiosus
}

Sed non sic iste Abraham, quia proculdubio semper erat. Quòd esset intelligens & ingeniosus, dicitur Sapient. 8. Puer eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam. Item quòd esset diligens & operosus, patet Prouerb. 8. Quando appendebat fundamenta terræ cum ipso eram cuncta componens. Item quòd esset compatiens & viscerosus, patet Ioa. 4. vbi dicitur. Quòd erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum, qui scilicet regulus pro ipsius cura venit ad Iesum. Item quòd esset beatæ virgini deuotus & amorosus, patet Lucæ 10 vbi dicitur: Huic erat soror nomine Maria. Et breuiter de isto Abraham, qui talis & tantus erat, potest dici illud Genes. 13. Erat Abram diues valdè in possessione auri & argenti Auri dico sapientiæ, & argenti eloquentiæ, vel auri soliditatis, & constantiæ, & argenti puritatis & continentiæ. Patet igitur, quòd iste Abraham habuit fortitudinem firmitatis. Erat (inquit) Iudith. 8. Pater noster Abraham tentatus est, & per multas tribulationes probatus, amicus Dei effectus. ¶ Secundò dico, quòd iste C
habuit plenitudinem pietatis, quia dicitur Abraham, quod interpretatur pater multarum gentium. Pater verò, qui habet liberos enutrire naturaliter est pius, nomen est pietatis. Sicut enim inter fœminas parentes solent filios diligere, defendere, & nutrire: sic iste subditos, & alios Christianos tanquam filios dilexit, ipsosque documentis & eleemosynis nutriuit, & oratione defendit, iurisdictione protexit. Sed de hoc vide 1. titulum de patre Abraham. Vnde Eccles. 44. Abraham magnus pater iustus multitudinis gentium non est inuentus similis illi. Et si vis dilata, quoniam Abraham duos filios habuit, sicut dicitur Galat. 4. Et expone, quomodo Prælati habent subditos bonos, & malos &c. Vide eam infrà, & inuehe etiam de malis patribus, qui filios deuorant, sicut infrà. Ita quòd iam multis potest dici illud Lucæ 3. Ne cœperitis dicere, patrem habemus Abraham, imò pro certo de prælatis & principibus potest dici illud Ezechiel. 16. Pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa.

Expone & nota, quòd iste Abraham fuit

Pater {
verus per spei consolationem,
iustus per morum compositionem,
videns per contemplationem,
credens per fidem, & mentis illuminationem.
}

De istius igitur lætitia, & spei consolatione potest dici illud Ioannis 8. Abraham pater vester exultauit, vt videret diem meum, vidit, & gauisus est. De iustitia & profectione dicitur 2. Paralipo. 36. in orat. Manasses: Tu Deus non posuisti pœnitentiam iustis Abraham, Isaac, & Iacob, qui non peccauerunt, &c. De ipsius contemplatione potest dici illud Genesis 22 Eleuans Abraham oculos, vidit locum procul De eius autem fide & illuminatione dicitur Roman. 4. Credidit Deo Abraham, & reputatum est sibi ad iustitiam. Iste est igitur Abraham (inquit) vnde de eo possumus dicere illud Ioannis 8. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham? Patet igitur, quòd iste habuit plenitudinem pietatis. ¶ Tertiò dico, quòd iste habuit certitudinem veritatis, D
quod ostenditur, cum dicitur, Autem, quod idem est quod certè. In verbo enim & opere fuit certus, & non mendax superstitiosus, aut fictus, nec etiam hypocrita, seu vanus. Ioannis 8. Ego autem veritatem dico. Sicut enim videmus, quòd illud speculum dicitur verum & certum, quod ostendit imaginem, prout est in re, siue pulchra fuerit, siue turpis. Sic verè ille verus & certus dicitur, qui sine qualibet fictione se talem, qualis est, fatetur. Quod tamen est contra multos, qui scilicet sunt similes Polypis, qui sunt pisces, qui dum sunt in mari, sæpissimè

mutant colorem : induunt enim (more Chamæleontis) formam coloris rei cuiuslibet conuicinæ, ita quòd de istis vix potest sciri, quid sint, dum sunt in mari, sicut ait Plinius libro 14. capit. 28. Sic verè multi sunt ficti & picti, qui colorem conuersationis mutant, & variant multis, ita quòd vix de eis potest sciri, qui vel quales interius existant. Omnibus enim conformare se volunt, & cuilibet applaudere, & se bonos ostendere quærunt, & sic malitiam suam tali colore contegunt, & abscondunt. Isti igitur non sunt specula vera, & plana; sed potius sicut specula concaua imaginem alio modo, quàm sit, reddentia, & ostendentia. Ideò cuilibet tali personæ potest dici illud Ezechielis 16. Fecisti tibi imagines masculinas; & fornicata es in eis; sumpsisti vestimenta tua multicoloria, & vestita es eis : isti enim imagines masculinas (id est) bonam conuersationem ostendunt, sed cum ea fornicari dicuntur, pro eo, quòd ipsam faciliter prætendunt, in quantum sub vestibus multicoloribus fictionem suæ nequitiæ veritatem abscondunt. Non sic iste, quia iste fuit, Autem, vt de isto Autem dicatur illud Actorum 10. Aperiens autem Petrus os suum, dixit : In veritate. Et de isto Abraham dicatur illud Genesis 20. Orante autem Abraham, sanauit Deus Abimelech. Et, si vis, dilata de isto Autem, sicut infra in suo loco. Patet igitur, quòd iustus habet certitudinem veritatis, (Autem in-
E quit.) ¶ Quartò dicendo, quòd iste habuit, vel quòd nos habere debemus longitudinem bonitatis : quia scilicet diu debemus perseuerare in bono, quod ostenditur, cum dicitur, Senex: in bono enim senescere debemus vsque ad mortem, in bono consistere & manere. Vide primò de Sene, in bono significato, applica & allega, Genes. 25. Abraham mortuus est in senectute bona. Patet igitur, quòd quilibet spiritualis Abraham debet habere

Longitudinem in perseuerando,
Certitudinem in perorando,
Plenitudinem in miserando,
Fortitudinem in tolerando.

Iste est igitur Abraham, ad quem debemus attendere, cui debemus obedire, & eius nos conditionibus debemus conformare. Attendere dico, sicut ad exemplar virtutum. Vnde illud prædictum Esai. 51. Attendite ad Abraham patrem vestrum. Obedite etiam, quia pater multarum gentium. 1. Petri 2. Sara obediebat Abraham. Conformare insuper sicut regulæ omnium bonorum. Ioannis 8. Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. Et sic patet, quomodo per Abraham potest intelligi populus Iudaicus, in quantum scilicet circumcisionem tenuit, Genes. 17. Et in quantum arietem hærentem cornibus, id est, Christum in cornib. crucis positum immolauit, Gen. 22. Sed de hoc vide alibi.

Abbreuiare. Vide in titulo breuitas.

A **Abs.** Nota, quòd Abs (vt communiter) sumitur pro, à, separatiuo, sicut illud Psalm. 72. Perdidisti omnes, qui fornicantur abs te. Et Matth. 5. Erue eum, & proiice abs te. Vide de hoc supra de A, & de Ab.

A **Absalon.** Nota, quòd Absalon multipliciter signat in scriptura, significat enim dæmonem proditiosum, subditum ambitiosum, humilem religiosum, Dei filium generosum vel gloriosum, iuuenem luxuriosum, hominem pernitiosum. ¶ Signat (dico primò) diabolum plenum deceptione. Absalon enim Amon fratrem suum ad conuiuium vocauit, & occidit, & tandem patrem suum de regno fraudulenter eiecit, vt habetur 2. Regum 13. & 15. sic diabolus fratrem suum hominem ad conuiuium gulæ, vel mundi prosperitatem vocat, vbi per multa vitia ipsum necat : patrem verò suum, id est, Deum, de regno suo, id est, de cordibus fidelium quotidiè eiicit, & ibi loco ipsius regnum sumit. 3. Regum 16. Irruens Zambri percussit Hela, & regnauit pro eo. Et sicut iste, vt patrem eiiceret, amplexans & osculans populum, sub specie boni alliciebat, dicens 2. Regum 15. Quis me constituat iudicem super terram, vt iustè iudicem? sic diabolus populum ciuitatis, id est, sensus corporis mediantibus oculis suggestionum & delectationum decipit, & sic sub specie boni trahit homines ad consensum, vt super eos sumat regnum. Iob. 41 Ipse est Rex super omnes filios superbiæ. Et sicut iste fœdauit concubinas patris, propter quod Dauid eas abominans, amplius non cognouit, sed in domo separata habitare coëgit: sic diabolus, animas CHRISTI sponsas inficit, propter quod ipsas abominatur, & refugit, & in domo inferni separat, & demergit. Psalm. 105. Abominatus est hæreditatem suam. Absalon enim interpretatur amaricatio : quia scilicet & diabolus & mundus amaricationem culpæ & pœnæ finalis introducunt. Iste enim fuit sicut auceps, qui vocat auem ad pabulum, vt occidat : sic verè diabolus animam ad mundi prospera. Nam Absalon volens occidere Amon fratrem suum, parauit sibi conuiuium maximum, sicut conuiuium Regis. Cumque Amon satis bibisset, occisus est à seruis Absalon. Dixerat enim Absalon seruis suis : Obseruate vsque cum temulentus fuerit Amon vino, percutite, & occidite : nolite (inquit) timere, ego sum, qui præcipio vobis. Roboramini, & estote viri fortes. 2. Regum 12. Absalon igitur est diabolus, qui nihil aliud est, quàm amaricatio animarum. Amon autem, qui interpretatur dolens, est homo, qui est frater diaboli, quia scilicet ab eodem patre, scilicet, Deo, creati sunt ambo, qui etiam dolens & flebilis in hac vita potest dici. ¶ Ideò potest dicere homo illud Iob. 30. Frater fui draconum, & socius struthionum. Sic est tamen, quòd iste Absalon semper desiderat per culpam, & per pœnam occidere fratrem suum, scilicet hominem. Et ideò pro certo ipse, quando parat conuiuium sibi, id est, festum mundanæ prosperitatis, vocat eum ad delitias, diuitias, & honores; vbi cũ vino & cæteris mundi bonis scientiis & delitiis ebrius fuerit, temulentus & repletus, subitò, dum non aduertit, veniunt serui Absalon, scilicet mors, & infirmitates, quæ ipsum vulnerant, & occidunt. Esaiæ 30. Subitò, dum non speratur, veniet contritio eius. Frater enim fratrem suum venatur ad mortem, sicut dicitur Micheæ 7. Vel expone ad literam contra proditores, qui homines vocant ad domos, & ad conuiuia sua, vt ipsos sub specie amicitiæ possint decipere. Vel pone contra vitium gulæ. Et pone, quòd draco tunc inuadit elephantem, quando videt eum potu grauidum, & cætera, sicut supra de Abstrahi. ¶ Figura de Absalon diabolus, qui quando in conuiuiis & epulis videt hominem temulentum, & ebrium, statim præcipit seruis suis, id est, tentationibus carnis & mentis, vt ipsum inuadant, & per malos consensus, & actus eum occidant. Benè igitur consulitur Prouerbiorum 23. Noli esse in conuiuiis peccatorum. Benè ergò dicitur 2. Regum 12. Cum temulentus fuerit Amon, percutite eum, & interficite, verba sunt ipsius Absalon. Signat (dico) diabolum plenum proditione. ¶ Secundò dico, B
quòd Absalon signat malum subditum, plenum ambitione, sicut Iupiter (secundum Poëtas) fingitur patrem suum è regno expulisse, & hoc, quia cum Saturnus, qui est supra, habeat circulum altiorem, Iupiter quandoque vsque ad illum circulum attingit, ac si cum Saturno luctare vellet, ipsumque expellere de propria mansione. Tales sunt multi mali in Ecclesia, qui cum Saturno, id est, cum Prælato & superiore semper volunt luctari, scilicet rixis, contentionibus, discordiis, & querelis, ipsumque per ambitionis vitium de suo circulo, id est, officio vel beneficio expellere, vt ipsum valeant vsurpare. Figura 2. Regum 15. vbi dicitur, quòd Absalon filius Dauid ab exilio reduxerat, applaudebat venientibus ad curiam patris, ipsosque osculabatur, & demulcebat, vt ipsum in Regem eligerent, patremque suum deponerent, & fugarent. Et sic factum est, vt patrem proprium de regno deiecerit. Sic verè sunt hodie multi falsi, & malitiosi, quòd quamuis pater eorum, id est, prælatus, superior sit Dauid, id est, bona persona, & perfecta; quamuis etiam ipsos ab exilio, id est, à statu paupertatis eduxerit, ipsosque promouerit; ipsi ambiunt ad regimen, officium & beneficium eius. Et benè accidit, quòd fraudulenter osculis & applausionibus attrahunt corda aliorum, & faciunt sibi currus & equites, id est, faciunt sibi partes : aggregant ad se, & ad sua vota aliquam partem Ecclesiæ collegii, vel conuentus, & tandem faciunt conspirationem contra patrem & prælatum suum, pugnantque contra eum per lites, afflictiones, & controuersias; ipsumque quandoque de regno, id est, officio suo, deponunt, & regnant loco eius. Vnde dicitur Micheæ 7. Filius contumeliam facit patri, & inimici hominis domestici eius. Signat igitur subditum plenum ambitione. ¶ Tertiò dico, quòd C
signat peccatorem plenum rebellione, vel infectione. Sicut enim dicitur 2. Regum 18. Absalon vt obtineret regnum contra patrem debellauit. Sed dum esset in regno, vel in prælio, adhæsit frondibus cuiusdam arboris, & ibi remansit suspensus per cæsariem capillorum, & tandem venit Ioab, qui inuenit eum sic hærentem, & infixit tres lanceas in corde eius, & sic mortuus est, sicut dicitur 2. Regum 18. Absalon est peccator, qui amaricatio est animæ suæ propriæ per æternam damnationem, quam sibi procurat. Iste igitur, vt habeat regnum & gloriam huius mundi, præliatur per vitia & peccata contra Dauid, id est, contra Deum patrem suum. Itaque quandoque accidit, quòd ipse in mundo isto inuenit arborem

mundanæ

mundanæ proſperitatis, cui ſcilicet ſtatim adhæret cum capillis, id eſt, cum affectionibus & deſideriis mentis ſuæ, quæ eſt à capite, id eſt, à corrupta intentione progrediuntur. Sed verè, quando Ioab, qui interpretatur inimicus, id eſt, diabolus, videt hominem ſic hærentem arbori proſperitatis, ipſe pro certo ſtatim infigit in cor eius tres lanceas, id eſt, tria genera peccatorum. Prima lancea eſt mala conſuetudo, qua ſcilicet homo paulatim deflectitur ad peccatum. Secunda lancea eſt obſtinatio, qua ſcilicet homo induratur in peccato, & quaſi videtur ſibi impoſſibile quòd reſiliat. Tertia autem lancea eſt deſperatio, quando ſcilicet homo corporaliter deſperat ſe poſſe ſaluari, & quando vtitur præſentibus vt æternis, & quando ſperat in futurum damnari, & in hoc ſæculo facit omne malum, quod poteſt, & ſic finaliter per damnationem æternam interficitur. Ideò dicitur Eccleſiaſtic. 26. A tribus timuit cor meum, & in quarto facies mea metuit. Signat igitur peccato-
D rem. ¶ Quartò Abſalon ſignat Chriſtum, vel etiam virum iuſtum, plenum perfectione Abſalon, ſicut dicitur 2. Regum 14. Filius regis Dauid fuit pulcherrimus, quia à planta pedis vſque ad verticem non erat in eo vlla macula. Cæſariem enim habebat pulcherrimam, quæ à mulieribus annis ſingulis chariſſimè comparabatur. Abſalon, qui interpretatur pater pacis, ſignat viros pacificos & perfectos, qui ſunt filii regis Chriſti, quia ſicut dicitur Matthæi 5. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Et maximè bonos eccleſiaſticos, prælatos, & religioſos: quia iſti debent eſſe ita puri, ſancti, & mundi, quòd nulla peccati macula debet in eis apparere, nec in capite intentionis, nec in pede affectionis. Capillos etiam, id eſt, exteriorem conuerſationem & apparentiam debent habere pulcherrimam & honeſtam, in tantum, quòd mulieres, id eſt, viri ſæculares & imperfecti ipſam poſſint, vt ſibi neceſſariam, vendicare, & permutationem, & exemplum ſibi appropriare, & etiam comparare, vt de talibus poſſit dici: Sine macula ſunt ante thronum Dei, Apocalypſ. 14. Vel dic, quòd Abſalon eſt Chriſtus filius Dei patris &c. ſicut ſupra. Et pone, ſicut Abſalon occidit Amon in vindictam Thamar ſororis ſuæ, quam ipſe corruperat: ſic Chriſtus diabolum, qui occidit animam per peccata, in iudicio condemnabit. Et ſicut Abſalon adhærens ramis, à Ioab interfectus eſt: ſic Chriſtus adhærens cruci, à Iudæis occiſus eſt. 2. Regum 18. Abſalon filius
E regis mortuus eſt. ¶ Quintò dico, quòd Abſalon ſignat luxurioſum iuuenem cum leui conditione: quia ſcilicet iſte erat pulcherrimus, capillis plenus, & ſine macula: ſic luxurioſi iuuenes pulchri, & compti, & in capillis curioſi, qui ſcilicet ſunt apud fatuas iuuenculas multùm chari.

A **Abſcindere.** Nota, quòd abſcindere idem eſt, quòd partem à parte diuidere, & maximè, quando talis diuiſio fit gladio mediante. Poſſumus igitur notare, quòd abſcindere ſumitur & in bono & in malo, ſcilicet Abſcindere

Mortalitatis,
Iniquitatis,
Sagacitatis, &
Pœnalitatis.

Abſcinditur igitur vita per mortis neceſſitatem. Vnde Eſaiæ 53. Abſciſſus eſt de terra viuentium. Mors enim ſicut ſciſſor pannorum, qui ſcilicet illud, quod multo labore & diuturno tempore orditum eſt, ſubitò rumpit, & ſcindit, quia vitam humanam multis diebus & laboribus compoſitam mors ſubitò diuidit, & ſcindit. Abacuc. 3. Abſcindetur de ouili pecus. Vnde Eſaiæ 38. Præciſa eſt velut à texente vita mea, dum adhuc ordirer, ſuccidit me. Mors enim eſt ſicut ſecuris Dei, qua in ſylua mundi ſuccindit arbores & ramos, id eſt, perſonas & ſtatus eorum, figura Daniel. 4. vbi arbor pulcherrima, & rami ipſius ſucciſi, vbi dicitur: Succindite arborem, &
B præſcindite ramos eius. ¶ Secundò abſcinditur & corrumpitur gratia, per culpæ iniquitatem: peccatum enim eſt gladius diaboli, quo abſcindit chordam diuinæ gratiæ, cum qua nauis animæ eſt ad portum ſalutis ligata, vt per mare huius mundi, per vana deſideria fluctuare cogatur, & vt finaliter per mortis æternæ periculum confringatur. Actorum 27. Abſciderunt milites funes ſcaphæ. Sicut enim dicit Plinius: Fœminea palma non fructificat, niſi palma maſcula ſit coniuncta, quod ſi quis maſculam abſciderit, fœminea ſterileſcit: ſic verè cum Chriſtus, & anima ſit ſicut palma maſcula & fœmella, iſta eſt veritas, quòd niſi ſibi Chriſtus per peccatum abſcindatur, ſtatim iſta fœmina, id eſt, anima, à fructu bonorum operum deſiccatur, ita quòd peccatores poſſunt dicere illud Ezechielis 37. Aruerunt oſſa mea, periit ſpes noſtra, & abſciſſi ſumus. Iſta eſt igitur abſciſſio, quæ fuit per culpam & iniquitatem. Sed circa hæc nota, quòd aliqui habent abſciſſum caput rectæ intentionis, abſciſſam manum bonæ operationis, abſciſſam aurem obedientiæ & auditionis, abſciſſum cornu potentiæ & iuriſdictionis, abſciſſam veſtem Dei vnitatis & communionis, abſciſſos pedes bonæ affectionis. Illi, qui habent caput abſciſſum, ſunt malitioſi, qui ſcilicet in nullo actu cum bona intentione procedunt, figurati in Holoferne, Iudith. 13. cui quædam mulier caput abſtulit, dum dormiret, quia ſcilicet mala mulier malitiâ abſcindit capita, id eſt, intentionem debitam iniquorum. Vnde 2. Regum 20. Abſciſſum caput Sibæ filij Bochri proiecerunt ad Ioab. ¶ Item illi, qui habent abſciſſam manum, ſunt deſidioſi, qui ſcilicet nullum bonum operari volunt, ac ſi rectè haberent manus abſciſſas, figurati in Dagon idolo, 1. Regum 5. quod fuit inuentum ſuper limen oſtii templi ſui, capite, & duabus palmis abſciſſis, quia ſcilicet deſidioſi & pigri (ac ſi eſſet idolum inſenſibile) ſine motu videntur manus, & palmas, id eſt, executionem bonorum operum, & etiam caput bonæ conſcientiæ perdidiſſe. Daniel. 2. Abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus. ¶ Item illi, qui habent aurem abſciſſam, ſunt obſtinati, & litigioſi, qui ſcilicet aurem debitæ attentionis, & obedientiæ, & auditionis non habent, ſimiles Orpaſce, qui, cum Rex Perſarum tantus fuiſſet, & cum à concubina proditus eſſet aures habere abſciſſas, regno pulſus, & occiſus eſt, vt dicit Iuſtinus libro 1. Quia ſcilicet regnum Paradiſi merentur perdere, qui auribus obedientiæ carere dignoſcuntur. Figurati in illo ſeruo ſacerdotum, cui Petrus abſcidit auriculam eius dexteram, Matthæi 26. Petrus enim dictus à petra, poteſt ſignificare diabolum: quia petræus, & obſtinatus exiſtit, qui ſcilicet obſtinatis, aurem dexteram, ſcilicet voluntatem audiendi ſpiritualia, & obedientiæ tollit. Aurem tamen ſiniſtram, id eſt, voluntatem audiendi cantilenas, & alia inutilia eis dimittit. Ezechiel. 23. Naſum tuum & aures præſcindet. Naſum dico deuotionis, & aures auditionis. Item illi, qui habent cornu abſciſſum, ſunt imbecilles, prælati, & delitioſi, qui ſcilicet cornu potentiæ & audaciæ perdiderunt. Hieremiæ 48. Abſciſſum eſt cornu Moab. ¶ Item illi, qui habent veſtes abſciſſas, ſunt Schiſmatici, & pernitioſi, qui ſcilicet veſtem Chriſti inconſutilem, id eſt, Eccleſiam, per ſchiſmata diuidunt, & abſcindunt, figurati in Dauid, qui abſcidit oram chlamydis regis Saul in ſpelunca. 1. Regum 24. qui ſcilicet hæretici in ſpeluncis, & abditis, vbi ſcilicet tenent ſua conuenticula, præſcindunt chlamydem regis Chriſti, id eſt, Eccleſiæ vnitatem, peiores illis, qui eum crucifixerunt, qui ſcilicet tunicam eius inconſutilem ſcindere, vel diuidere noluerunt. Figurati etiam in illis ſeruis Saul, quibus Rex Amon præſcidit veſtes, vſque ad nates, 2. Regum 10. Quia verè Schiſmatici ita ſunt hodie per Regem Amon, id eſt, per diabolum abſciſſi & truncati, & veſtis ſuarum Eccleſiarum ita eſt diuiſa, quòd ipſorum manifeſtè apparent omnia pudibunda, & vilitas, ſeu miſeria ſui ſtatus. 1. Paralipomen. 19. Præſcidit tunicas eorum à natibus. Ideò Dauid dicitur 1. Regum 24. quòd ipſe percuſſit cor ſuum, eò quòd abſcidiſſet oram chlamydis Regis Saul. ¶ Item illi, qui habent pedes abſciſſos, ſunt odioſi, qui ſcilicet pedibus bonæ affectionis carent, ita quòd mentem ſuam ad charitatem, & ad aliquem diligendum non transferunt, neque portant. Figurati enim 2. Macchabæorum 7. vbi Rex peſſimus Antiochus linguam, manus, & pedes Macchabæo præſcidit, quia ſcilicet malus Rex præſcindit illis linguam bonæ locutionis, manus bonæ operationis, pedes bonæ affectionis. Sic igitur patet, quòd diuerſimodè abſcinditur, & rumpitur gratia per culpæ iniquitatem, quod eſt ſecundum.
¶ Tertiò dico, quòd abſcinditur mala ſocietas, vel etiam culpa & iniquitas per prudentiam & ſagacitatem. Rami enim ſuperflui abſcinduntur de arbore, vt fructificet. Membrum putridum ſcinditur de corpore, ne infectionem multiplicet. Infirmitas abſcinditur à carne, ne hominem occidat: Sic prælatus debet abſcindere de corpore Eccleſiæ perſonas corruptas, & præcipuè hæreticos. Ad Galat. 5. Vtinam abſcindantur, qui vos conturbant. Homo etiam debet à mente ſua abſcindere malos mores, & conditiones vitioſas. Eccleſiaſt. 10. Breuem languorem præſcidit medicus. Ideò de mala muliere dicitur Eccleſiaſt. 25. A carnibus tuis abſcinde illam, ne ſemper te abutatur. Et de mala operatione dicitur Matthæi 5. & 18. Si manus tua ſcandalizat te, proiice abs te. Abſcinditur igitur malum per prudentiam, & ſagacitatem. ¶ Quartò D
dico, quòd abſcinditur damnatus per iuſtitiam & ſeueritatem. Sicut enim membra putrida abſcinduntur, & in ſterquilinium eiiciuntur: ſic damnati à congerie bonorum tollentur, & in inferni ſterquilinio ponentur. In corpore ſerpentis ſi diuidatur pars, quæ remanet cum capite, viuit: pars verò abſciſſa moritur, quamuis diu reſpitare, palpitare, & ſe mouere

conatur. Serpens eſt Chriſtus ſecundum Auguſtinum in ſermone. Corpus eius eſt congeries omnium Chriſtianorum. In iudicio igitur illi, qui remanebunt cum capite, id eſt, cum Chriſto, viuent in æternum. Illi vero, qui per ſententiam ab eo præſcindentur, ſcilicet improbi & reprobi (quibus dicetur: Ite maledicti in ignem æternum,) morientur. Et cum per remorſum conſcientiæ ſemper palpitare noſcentur. Ideo de tali abſciſſione damnatorum dicitur Eſaiæ 18. Abſcindentur, excutientur, & relinquentur auibus montium, & beſtiis terræ. Sic igitur habetur, quomodo eſt quadruplex abſciſſio, ſcilicet reproborum, iniquorum, vicinorum, & viatorum.

A **Abſcondere.** In ſcriptura accipitur multiformiter. Eſt enim abſconſio Dei, & hominis. Dei, & hæc dupliciter, vna, ſcilicet terribilis, & alia delectabilis. Terribilis eſt, quando non ſe abſcondit à peccatoribus. Et ſic abſconſio idem eſt quod contemptus, ſeu abominatio, ſeu æterna damnatio. Et de hac dicitur Deuteronom. 32. Abſcondam faciem meam ab eis: & conſiderabo nouiſſima eorum. Vel abſconſio Dei idem eſt, quod ſua petitio, adiutorium, & defenſio, & etiam æterna conſolatio. Et de hac dicitur Iob 14. Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me, & abſcondas me, donec pertranſeat furor tuus, & conſtituas mihi tem-
B pus, in quo recorderis mei. ¶Item alia eſt abſconſio hominis, & hæc eſt ſimiliter duplex: ſcilicet vna commendabilis, alia vituperabilis. Commendabilis eſt, quando boni de propriis meritis, & viribus non præſumentes ſe abſcondunt per humilitatem, & fugiunt occaſiones peccatorum. Et de hoc dicitur Ioan. 8. Ieſus autem abſcondit ſe, & exiuit de templo. Eſt etiam abſconſio mala & vituperabilis, quando ſcilicet homo abſcondit ſe a Deo, & à proximo. A Deo propria peccata ei celando. Et de hoc dicitur Prouerb. 28. Qui abſcondit ſcelera ſua non dirigetur in terra. A proximo bona ſua ei negando, & ab eo neceſſitatis tempore fugiendo: & fraudes occulte & fallaciter procurando. Et de hoc Prouerbio 1. Abſcondamus tendiculas contra inſontem. Aliis modis, & multis accipitur abſconſio in ſcriptura, ſed hæc, exempli gratia, ſufficiant, & de duobus vlti-
C mis aliquid proſequamur. ¶Dico igitur primo, quod eſt quædam abſconſio vituperabilis: & ita eſt abſconſio, qua abſconduntur mali, & à Deo, & à proximo, & maxime diuites, qui re vera ſunt ſimiles Ericio: quia ſecundum Ariſtotelem libro 1. de animalibus, & Iſiodorum libro 11. Etymolog. Ericius eſt animal ſpinis vndique circumſeptum, quæ ſunt ei loco armaturæ. Nam quando a canibus impetitur, ſtatim ſe inuoluit, & abſconditur, ſpinas etiam ſuas eis obiicit, & ſic eum tangere canes non audent. Et iſtud animal, ſicut dicit Ariſtoteles libro 3. de Animalibus, ſuper alia animalia debilis eſt auditus. Re vera (chariſſimi) tales ſunt diuites, & peccatores mundi. Primo enim ipſi habent ſpinas, pro armatura. Et iſtæ ſignant mundi diuitias, quæ pungunt, & ſollicitant cor humanum. Signant etiam verba pungitiua, iniurioſa & corroſiua, mordacia & detractoria, quibus omnibus mundani diuites ſunt armati. Ideo poteſt eis dici illud Iudicum 7. Conteram carnes veſtras cum ſpinis & tribulis deſerti. Iſtos igitur quandoque perſequuntur Canes, dico temporales & ſpirituales. Canes ſpirituales ſunt prædicatores, qui contra tales habent latrare & eos corrigere & mordere, & Lupum, id eſt, Diabolum ab ouili dominico effugare. Canes etiam temporales ſunt principes & prælati: quia etiam volunt quandoque perſequi, & per cenſuram iudiciariam caſtigare. Sed vere iſti optime ſe ſciunt inuoluere, & abſcondere per multas falſitates, palliationes & excuſationes & per hypocriſis fictiones. Nam contra morſuram canum (id eſt) peccatorum, & contra eorum correctionem optime ſciunt ſe abſcondere, & inuoluere, & ſua crimina excuſare, & in confeſſione & alias celare, tegere, vel negare, & eis etiam ſpinas, id eſt mala verba, & pungitiua obiicere, & eos quandoque diffamare. Et propter hæc tales Canes vix audent eos tangere, ſicut ad literam videmus, quod prædicatores moderni non audent diuitibus dicere veritatem, quia ſicut dicitur Prouerbiorum 9. Qui erudit deriſorem, ipſe ſibi iniuriam facit, ſcilicet deriſor. Item quando Canes temporales, id eſt, mundi Principes, & prælati eos volunt perſequi, & corrigere pro certo, ita caute & malitioſe ſciunt ſe abſcondere, & inuoluere per palliationem ſuorum malorum, contractuum, & vſurarum, & ſimoniarum, quod etiam vix poſſunt ab aliquo tangi, & maxime, quia, quando vident, quod aliqui eos perſequuntur, ſtatim obiiciunt eis ſpinas, id eſt, diuitias ſuas, offerendo, ſcilicet munera, atque dona. Et fit, quod propter ſuam abſconſionem & ſpinarum ſuarũ obiectionem incorrecti & intacti ab omnibus dimittuntur. Et ideo tam prædicatores, quam prælati, quam etiam principes, cæterique iudices huius mundi poſſunt dicere illud Eſaiæ 64. Non eſt, qui conſurgat, & teneat te, abſcondiſti faciem tuam à nobis. Sed ſcitis qualiter ſit de Ericio, qui pro certo quamuis in terra poſitus optime ſe inuoluat, & abſcondat, ita quod ſua interiora nequeant videri, quando tamen in aqua ponitur, tunc ſtatim explicatur, & extenditur, & oſtenditur, & ſic ſuorum vilium membrorum qualitas, quæ prius erat abſcondita, reuelatur. Sic vere (chariſſimi) quamuis mundi diuites & peccatores ſint modo in terra, id eſt, in iſta temporali vita mirabiliter inuoluti & abſconditi, ita quod interiora ſua vix videntur, aut ſciuntur: quando tamen in aqua æternæ miſeriæ fuerint in inferno poſiti, & ſubmerſi, tunc procul dubio omnia pudibunda ſua, omnia crimina & vitia ipſorum omnibus intuentibus apparebunt, quia ſcilicet in inferno & in iudicio alter alterius crimina intelliget, & cognoſcet. Vnde Eſaiæ. 47. Reuelabitur ignominia tua, & videtur opprobrium tuum. Et iſti pro certo debilis ſunt auditus, quia vere non poſſunt audire correctionem verborum Dei, vel prædicationem. Vnde Hieremiæ 5. Incircumciſæ aures omnium & audire non poſſunt. Habent igitur iſti abſconſionem vituperabilem. Iob 18. Omnes tenebræ abſconditæ ſunt. Tenebræ dico, id eſt, mali, & ideo de multiplici abſconſione mala malorum poteſt exponi illud, quod dicitur Iob 18. Exardeſcet contra eũ ſitis, abſcondita eſt in terra pedica eius & decipula illius ſuper ſemitam. In qua quidem auctoritate aduertendum eſt, quod mali tripliciter ab- D
ſconduntur. Abſconduntur n. per auaritiam & cupiditatẽ. Exardeſcet (inquit) contra eum ſitis. Per Simoniam, & tenacitatem. Abſcondita eſt (inquit) in terra pedica eius. Per fraudulentiam & fallacitatem. Decipula (inquit) eius ſuper ſemitam. Dico, quod eſt quædam abſconſio auaritiæ, & cupiditatis. Et hæc eſt, quando auari ardore & acquirendi & habendi, inflammati abſconduntur, ſc. ab hominum frequentia, ne ipſos oporteat aliquam facere largitatem. Abſcondunt ẽt ſua, ſcilicet bladum & vinum & alia, ipſaque per auaritiam accumulant & reſeruant, nullam inde eleemoſynam facientes. 4. Regum 7. Abſconderunt leproſi aurum & argentum. Ideo iſti ſunt ſimiles Lupo, qui eſt animal voraciſſimum, qui cibos, quos non poteſt comedere, reponit & abſcondit, ita quod quandoque ipſi per diuturnam cuſtodiam computreſcunt. Sic vere mundi diuites, & auari cauſa voracitatis, auaritiæ, crudelitatis, & violentiæ ſunt repleti, quod cibos, id eſt, bona ſua temporalia, quæ eis ſuperſunt, & ſuperfluunt, non diuidunt aliis per largitatem, eleemoſynam, & pietatem, imo pro certo ipſa abſcondunt, & reſeruant, & continuo accumulant, & augmentant. Ita quod quandoq; totum corrumpitur, & putreſcit propter nimiam cuſtodiam. Et ideo iſti, ſicut Lupus, viuunt de ſanguine animalium innocentium: ſic vere tales auari excoriant, & exhauriunt innocentes, pauperes, & vicinos, & eorum carne, & ſanguine ſe ſatiant, & replentur. Et ideo dicitur Hierem. 5. Percuſſit eos Leo de ſylua, Lupus ad veſperam vaſtauit eos. Iſti fuerũt ſignificati Ioſuæ 7. vbi dicitur. Quod bona in Hiericho fuerunt anathematizata: fuit tamen vnus, qui dicebatur Achan, qui auaritia ductus abſcondit in terra de bonis illius ciuitatis, ſcilicet regulam vnam auream & pallium aureum, quare oportuit, quod eſſet poſtmodum lapidatus, ſcilicet quia contra Domini præceptum abſconderat illa bona. Re vera (chariſſimi) tales ſunt multi. Conſtat autem, quod bona Ciuitatis huius mundi anathematizata, excommunicata, & interdicta ſunt, & inhibitum eſt nobis, ne aliquis de bonis ſuis aliquid per auaritiam recipiat, aut abſcondat. Iuxta illud 1. Ioann. 2. Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt. Sunt tamen ibi multi, ſcilicet cupidi, & auari, qui bene dicuntur Achan, qui interpretatur fratris triſtitia: quia iſti fratres & vicinos ſuos & illos, qui cum eis habent condiuidere, triſtificant, & infeſtant. Iſti (dico) de bonis ciuitatis iſtius interdictæ, ſcilicet mundi, abſcondunt per auaritiam, & recludunt, & aurum & argentum ſine neceſſitate accumulant, & reſeruant contra Domini voluntatem. Quapropter finaliter accidit, quod à Dei ſententia, & temporaliter, & æternaliter puniuntur. Vnde Matth. 25. Abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam Domini ſui. Eſt igitur in iſtis abſconſio cupiditatis in acquirendo. Contra eum (inquit) exardeſcet ſitis. Vnde Eſaiæ 5. Multitudo eorum ſiti exaruit. ¶Secundo eſt in eis abſconſio E
tenacitatis in reſeruando. Abſcondita eſt (inquit) in terra pedica eius: Dicit ille Plinius libro 29. capit. 6. Quod Pauo habet fæces medicinales, & quia Pauo inuidet ſaluti hominum, iſte ſtercora egeſta quantum poteſt abſcondit, dato quod ei aliquam vtilitatem amplius non faciant: quia non vult quod homo exinde vtilitatem aliquam ſortiatur. Idem facit Ceruus de cornu ſuo dextro, quia cum ſit medicinale ipſum quantum poteſt abſcondit, ne homini proficiat, quamuis nihil poſſit proficere ſibiipſi, ſicut patet in illo libro. Vere tales ſunt parci & tenaces huius mundi, habent enim diuitias, quæ dicuntur cornu dextrum, & quæ dicuntur ſtercora. Iſta enim cum proprie

ſint

ſint ſtercora ſecundum Apoſtolum Philippenſ. 3. Omnia (inquit) reputaui quaſi ſtercora, & tamen ſunt cornua diuitum & potentum, quibus mediantibus, in ſuperbiam efferuntur, & ab eis pauperes impetuntur. Et iſtæ pro certo poſſunt eſſe vtiles & medicinales pauperibus, & egenis. Sed vere iſti videntur inuidere eorum vtilitati: quia iſti ſua cornua & ſtercora, de quibus tamen ipſi non percipiunt, aliquam vtilitatem: quia ſcilicet præ parcitate non audent eis vti: ita abſcondunt, ſeruant, & recludunt, quod non poſſunt ab aliquo reperiri: quòd oſtenditur cum dicitur, Abſcondita eſt in terra pedica eius. Diuitiæ autem dicuntur pedica: quia ſcilicet pedes, id eſt, affectus diuitum ligant, irretiunt, atque tenent. Et tales pedicæ, id eſt, talium diuitiæ pro certo abſconduntur ab eis in terra, i. in occultis latibulis & ſecretis. Ideo iſti poſſunt dicere illud Matth. 25. Abii & abſcondi talentum tuum in terra. Tales ſunt figurati in illis leproſis 4. Regum 7. vbi dicitur, quod quidam viri, ſcilicet quatuor leproſi intrauerunt in caſtra Regis Syriæ: & ibi biberunt, & comederunt, & ibi aurum & argentum & veſtes plurimas inuenerunt, quæ ſtatim abſconderunt. Sic vere illi lepram diuitiæ patiuntur, quæ ad modum lepræ ad poſteros tranſmittitur: quia ſcilicet vſurarius docet filios ſuos vſurare, raptor ſuos rapere, fraudator fraudare. Illi, dico, quando intrant tabernacula & caſtra huius mundi, pro certo bibunt, & comedunt diuitias infinitas, ita quod efficiuntur pleni, diuites & ſaturi. Sed pro certo illud, quod ipſi non poſſunt comedere, nolunt aliis diſtribuere, ſed magis volunt abſcondere, & ſeruare per vitium parcitatis. Et ſic bene dico, quod eſt quædam abſconſio tenacitatis in ſeruando. Hierem. 13. Tuli lumbare de loco, in quo abſconderam, & ecce computruerat: ita vt nulli vſui aptum eſſet.

F ¶ Tertio dico, quod eſt alia abſconſio fallacitatis in fraudando. Et iſta oſtenditur, quando dicitur. Decipula eius ſuper ſemitam. Decipula dicitur à decipiendo: quia ſcilicet in ſpiritualibus & in corporalibus aliqua abſconduntur: vt talia decipiantur. Iſtud patet in ſpiritualibus, quantum ad Dæmones: quia re vera ſub multis palliationibus, & fictionibus, fictiones abſcondunt ſe per tentationes, vt ita poſſint animas defraudare. Peccata etiam, quæ ſpiritualia ſunt, ſub delectabilibus ſunt abſconſa. Et ideo videtur, quod tam Dæmones, quam peccata ſunt ſimiles cuidam vermi, ſcilicet ſerpenti, qui dicitur Enydros: quia ſicut dicit Plinius, & Iſidorus, in herbis & in luto inuoluitur, & abſconditur, & dum dormit Crocodilus, illabitur in os eius, & in ventrem ingreditur, & ſicut ſagitta corrodit, atque perforat ventrem eius, & ſic eum interficit & occidit, ſicut dicit Plinius & Iſidorus. Recte talis eſt Diabolus, & peccatum: quia vere iſti latent in herbis, id eſt, in deliciis huius mundi, & hoc fit: quia inſidiantur ſemper Crocodilo, in fluuio dormienti, id eſt, in illis, qui in fluuio mundanæ proſperitatis dormiunt & quieſcunt, & ideo dum vident eos conſopitos in mundi proſperis, ipſi pro certo dilabuntur in ventrem eorum, per delectationem & conſenſum, & tunc corrodunt ventrem eorum per malum deſiderium & effectum, ipſoſque occidunt per iniquorum operum complementum. Vnde in Pſalmo 139. Abſconderunt ſuperbi laqueum mihi. Iſta igitur abſconſio, & deceptio fit in rebus ſpiritualibus. Sed adhuc dico, quod fit aliud in rebus corporalibus: quia vere vix eſt aliquis, qui non nitatur in abſcondito, id eſt, in occulto alios defraudare, patet in vſurariis & in hypocritis, qui pro certo ſunt ſimiles regulo vel Ceraſtæ, qui eſt ſerpens venenoſus, cornua tamen habet ſicut Muto, & ideo in viis publicis inſidiatur tranſeuntibus animalibus. Nam totum corpus abſcondit, & cornua ſua, quæ depicta ſunt, oſtendit, quæ etiam ſunt pulchra & depicta, & ideo beſtiæ, quando tranſeunt non aduertunt, imo credunt eſſe cornua Mutonis, ſed cum prope ipſum fuerunt, non Mutonem, ſed Regulum ſe oſtendit: quia eas interficit, & occidit. Re vera tali modo ſe abſcondunt vſurarii & hypocritæ & cæteri deceptores. Cum enim iſti ſunt reguli, id eſt, peccatores & venenoſi, habent tamen ſemper aliquid mutonium, ſcilicet apparentiam & eloquentiam dulcem, ſimplicem & honeſtam. Et ideo abſcondunt, & celant corpus ſuum ſerpentinum, id eſt, venenoſitatem ſuæ malæ intentionis, & oſtendunt illam partem, quam habent ouinam, ſcilicet dulcedine falſorum verborum & fictæ apparentiæ, & ſic homines decepti credunt eos Mutones, id eſt, ſimplices, & fideles, appropinquat ad eos eorum ſocietatem ſectando. Et tunc pro certo oſtendunt ſe eſſe Regulos non Mutones: quia ſcilicet illos pungunt, & inuenenant, & occidunt. Iſtud patet de vſurariis, qui ita benigniter ſe habent primo ad homines mutuando & promittendo, quod quaſi videntur eſſe Mutones. Sed vere in fine ipſos pungunt, & exhæredant, & ſe oſtendunt eſſe regulos venenatos, hypocritæ etiam & hæretici propter ſuam honeſtam apparentiam attrahunt ad ſe & ad ſua colla iuuenculas mulieres, ſiuntque ipſarum confeſſores; ſed in fine quandoque accidit, quod ipſi ſe regulos eſſe demonſtrant: quia per luxuriam ipſas inuenenant, & imprægnant. Item de talibus dicitur Geneſis 49. Fiat Dan coluber in via, & Ceraſtes in ſemita. Dicitur igitur iſta abſconſio decipula ſuper ſemitam & ideo dicitur Hieremiæ 5. Sicut Decipula plena auibus, ſic domus eorum plena dolo. Et ideo de quolibet tali deceptore & hypocrita poteſt dici illud Eſaiæ 53. Quaſi abſconditus vultus eius & deſpectus, quare non reputauimus eum. Eſt igitur quædam abſconſio fallacitatis, quædam abſconſio tenacitatis, quædam abſconſio cupiditatis. Et ſic dico quod eſt abſconſio vituperabilis. ¶ Secundo dico, quod eſt quædam abſconſio deſiderabilis, & hæc eſt quando homo abſcondit ſe per humilitatem quando ſcilicet non reputat ſe dignum coram aliis apparere, ſicut enim videmus, quod Cuniculi abſcondunt ſe, ne inueniantur, quando eos perſequuntur; intrant cauernas ſuas, vt cælentur, & occultentur: quia, ſi exterius remanerent, eſſent in periculo, quod caperentur, ſic vere ſapientes quando vident, quod mundus vult eos capere ad partem ſuam, & in proſperis promouere, ipſi debent fugere, & ſe abſcondere & in terram & cauernam proprii ſepulchri futuri per conſiderationem intrare, ſcilicet mortem propriam conſiderando, & ſic à periculo ſe ſanare. Et ideo conſulitur cuilibet viro iuſto Eſaiæ 26. Vade populus meus, intra cubicula tua, claude oſtia tua ſuper te, & abſconde te modicum ad momentum, donec pertranſeat furor meus. In quibus verbis oſtenditur, quod boni ſe abſcondunt, per fœlicitatis meditationem, quia intra in cubiculum tuum: per proſperitatis deteſtationem, quia claude oſtia tua: per aduerſitatis declinationem, quia donec pertranſeat furor meus. G

¶ Abſcondamur igitur meditando fœlicitatem. Mergulus eſt quædam auis, quæ ſtatim quando ab aliquo impetitur ad aquam fugere conſueuit, & in aqua taliter abſconditur, quod à ſuis perſecutoribus, nec læditur, nec capitur, nec grauatur, vt dicit Iſidorus. Vere ſic debent facere boni & iuſti, quia pro certo quando patiuntur aliquas perſecutiones exterius in hoc mundo, iſti ſtatim debent refugere ad aquam, & ad voluptatem æternæ, & ſupernæ fœlicitatis, & ibi per meditationem & conſiderationem ſe abſcondere, ſcilicet cogitando, quod ſecundùm Apoſtolum Roman. 8. Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad æternam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Et ſic pro certo nulla exterior aduerſitas ipſum poterit ſuperare. Figura. 3. Regum 17. vbi cum Heliam perſequeretur Achab nequiſſimus Rex Iſrael, dictum eſt ſibi, Vade contra orientem, & abſconde te in torrente Carith, & ibi de Torrente bibes. Carith interpretatur cognatio, & ſignat torrentem & affluentiam gloriæ Paradiſi, vbi ſcilicet eſt cognatio perpetui amoris & firmitatis. Nam quandoque Achab Rex Iſrael, id eſt, Diabolus vel aliquis malus Princeps vel prælatus nos proſequitur, pro certo optimum conſilium eſt, quod fugiamus ad torrentem Carith, id eſt, ad conſiderationem gloriæ Paradiſi, & quod ibi per affectum, & deſiderium abſcondamur, & quod de iſto torrente per contemplationem potemur, & inebriemur, & ſic ab impiis non lædemur. Et ideo poteſt dici Chriſto illud Pſalm. 35. Torrente voluptatis tuæ potabis eos; quoniam apud te eſt fons vitæ. Et in hoc fœlicitatis æternæ meditatio oſtenditur cum dicitur Eſaiæ 26. Intra in cubiculum tuum: quia ſcilicet Paradiſus eſt cubiculum, vbi eſt perfecta requies & æterna, vnde in Pſalmo 149. Lætabuntur in cubilibus ſuis. Abſcondamur igitur meditando fœlicitatem Pſalm. 26. Protexit me in abſcondito tabernaculi ſui. H

¶ Secundo abſcondamur deteſtando proſperitatem. Eſaiæ 26. Claude (inquit) oſtia tua. Videmus enim quod Bubo, & aliæ aues nocturnæ, quæ debilem habent viſum, deteſtantur & fugiunt luminis claritatem, & eidem oculos ſuos claudunt, & ab ea etiam ſe abſcondunt. Chariſſimi, nos omnes ſumus aues nocturnæ: quia ſcilicet viſus noſtræ diſcretionis eſt multum debilis & infirmus. Et ideo vere lux & claritas proſperitatis mundanæ nobis non debet placere, ſed pro certo debemus fugere, & horrere, & ei oculos cordis noſtri, & etiam corporis ſenſus debemus claudere, & ab ipſa pro poſſe nos abſcondere, & celare, quia ſicut excellens claritas, lædit viſum (vnde videmus, quod infantuli, qui debilem viſum habent, à lumine abſconduntur.) Sic vere mundi proſperitas humanum viſum & ſenſum corripit, & lædit per diuerſa peccata. Et ideo eſt vtile, quod ab ea abſcondamur: quia vere Deus ſuos infantulos, id eſt, bonos, quos diligit ſumme, abſcondit ab huiuſmodi luce. Ideo dicitur Prouerbiorum 27. Aſtutus videns malum abſconditus eſt. Sed heu, proh do- I

lor, pro certo non ſic: quia hodie moderni proſpera non deteſtantur, ſed amplexantur; non ea negligunt, ſed ea diligunt; non ea ſicut decet fugiunt, ſed ea capiunt; non ea declinant, ſed eis totis viribus inclinant. Iſti ſunt ſimiles Papilioni, qui non fugit lumen, imo ipſum mirabiliter frequentat. Et ideo circa lampadem taliter volat, quod eius alæ comburuntur, & tandem in oleum cadit, & ibidem ſubmergitur. Sic vere mundi peccatores tantum diligunt lucem mundanæ proſperitatis, quæ re vera nihil aliud eſt, quam quædam lampas clara, & pulchra, cito frangibilis, & diſſipabilis, in qua eſt ignis diuitiarum, & cupiditatis, & oleum delitiarum & voluptatis; circa eam volitare, ipſamque frequentare mirabiliter delectantur. Et ideo ſæpe accidit, quod alæ ſuæ, id eſt, ſuæ gratiæ, & virtutes igne concupiſcentiæ comburuntur, & ipſi in oleo delitiarum per luxuriam ſubmerguntur, & ſic miſeri Papiliones dum in iſta lampade non attendunt ardorem, ſed ſplendorem, per ipſam æternaliter moriuntur. Non ſic (chariſſimi) ſed abſcondamur à mundi proſperitate. Claude (inquit) oſtia tua, id eſt, ſenſus tuos ſuper te. Ideo de hoc poteſt dici illud 2. Reg. 13. Eiice eam & claude oſtium poſt eam. Abſcondamur igitur deteſtando proſperitatem.

K ¶Tertio abſcondamur deuitando aduerſitatem Eſaiæ 26. Abſconde te (inquit) modicum, donec pertranſeat furor meus: quia vere ſapiens, quando videt tribulationem, bene ſe ſolet ad tempus abſcondere, & abſentare. Sed circa hæc nota, quod duplex eſt aduerſitas, vna ſcilicet quæ impugnat mentem, ſcilicet inanis gloria, & vanitas tentationis: quia peruerſitas alia eſt, quæ impugnat corpus, & iſta eſt tribulationum exteriorum aſperitas. Et vere ab vtraque neceſſe eſt hominem aliquoties fugere, & abſcondere, ne ſuccumbat.

L ¶Et primo dico, quod à vanitate debemus nos abſcondere, ſicut dicit Iſidorus & Plinius. Ceruus quando eſt pinguis non libenter vadit per vias publicas: quia ſcit, quod ibi poſſunt eſſe multa pericula, imo quantum poteſt in ſyluarum profunditatibus ſe abſcondit. Sic vere illi, qui ſunt gratiis & virtutibus impinguati, non præſumunt de propriis virtutibus. Et ideo à viis publicis, à locis, officiis, & ſtatibus communibus, vbi poſſunt eſſe multa pericula, multæ vanitates, multæ tentationes, multæque occaſiones peccandi fugiunt, & recedunt, & per humilitatem ſe abſcondunt, & ab humanis viſibus ſe abſentant, ne forte per inanem gloriam & tentationem capiantur. Nam ſicut videmus, quod candela abſconditur & in laterna includitur, ne à venti turbinibus extinguatur, ſic vere boni luminoſi, & virtuoſi à vento inanis gloriæ ſe abſcondunt, ne forte lumine ſuæ perfectionis, vanitatis, & præſumptionis flatibus extinguantur. Et illud eſt, quod dicitur Eſaiæ 32. Erit (inquit) quaſi vir, qui abſcondit ſe à vento & celat ſe à tempeſtate. Sed heu, proh dolor, multi non ſic, quia vere multi moderni non ſe abſcondunt, ſed ſe exponunt; non ſe abſentant, ſed ſe præſentant; non quærunt per humilitatem latitare, ſed per iactantiam, hypocriſim & vanitatem ſe aſpectibus hominum præſentare. Et maxime tales ſunt hypocritæ, qui ſunt ſimiles barbitonſoribus, qui omnes bacinos, id eſt, pelues ſuos lucentes, & fulgentes ſolent non abſcondere, non celare, ſed omnibus manifeſtare: ſic vere hypocritæ ſi habeant aliqua opera fulgentia & bona, ipſi pro certo non abſcondunt ea, ſed ipſa pro viribus manifeſtant, vt exinde ventum recipiant vanæ laudis. Contra illud. Ne facias iuſtitiam tuam coram hominibus, vt videaris ab eis Matthæi 5. Chariſſimi non ſic, ſed pro Deo abſcondamus nos à mundi vanitate.

M ¶Item (chariſſimi) abſcondamus nos à mundi aduerſitate, ſicut enim videmus, quod lupus aliquando abſcondit ſe à canib. donec omiſerint; ſic vere diſcretus homo abſcondit ſe bene à canibus, id eſt, à tyrannis & perſecutoribus quouſque eorum malitia ceſſauerit. Exemplo Chriſti, quando Iudæi voluerunt ipſum lapidare, abſcondit ſe & exiuit de templo, Ioann. 8. & hoc figuratum in Dauid, qui abſcondit ſe a facie Saulis, qui eum quærebat interficere, ſicut dicitur 1. Regum 20. Item in Ioas 2. Parali. 22. quem Athalia volebat interficere, ſed abſconditus eſt & ſaluatus. Item in Moyſe, quem Pharao præceperat interfici Exod. 2. ſed duobus menſibus abſconditus eſt, quia vere (chariſſimi) bonum eſt cedere malitiæ, & aduerſitati, quouſque pax fuerit reformata. Nam ſicut dicitur, Moyſes poſt huiuſmodi abſconſionem factus eſt legiſlator, Ioas autem, & Dauid, facti ſunt Reges; ſic vere (chariſſimi) ſæpe accidit, quod illi, qui in talibus aduerſitatibus ſe abſcondunt, & ad tempus diſſimulant, expectantur ad magnas dignitates, & ad magna bona finaliter perueniunt & attingunt. Iuxta illud Romanorum 12. Non vos defendentes (chariſſimi) ſed date locum iræ. Et iſtud eſt contra iracundos, fatuos, & ſuperbos, ſimiles Leoni, qui tanta ſuperbia ducitur, quod ſe à venatoribus abſcondere dedignatur. Et ideo ſæpe accidit, quod occiditur, & vulneratur a iaculis venatorum: ſic vere multi, qui nec volunt ſubterfugere, nec ſe à tentationibus & tribulationibus abſcondere præ ſuperbia. Et ideo ſæpe accidit, quod ipſi pereunt, & ſuccumbunt: dicunt enim ſuperbi illud Iob 13. A facie tua non abſcondar, manum tuam longe fac à me, & formido tua non me terreat. Non ſic, ſed abſconde te modicum ad momentum, donec pertranſeat furor, vnde Abacuc 3. Ibi abſcondita eſt fortitudo eius. Debemus igitur abſcondi (chariſſimi) aduerſitatem deuitando, fœlicitatem contemplando. Et hæc eſt abſconſio deſiderabilis, ſicut alia eſt abſconſio vituperabilis.

¶Nota vlterius, quod multa ſunt alia genera abſconſionum. Eſt enim N

Abſconſio
- Auaritiæ,
- Verecundiæ,
- Luxuriæ,
- Simoniæ,
- Diuinæ prouidentiæ;
- Æternæ gloriæ,
- Euchariſtiæ,
- Pœnitentiæ,
- Infernalis miſeriæ.

Eſt igitur primo abſconſio auaritiæ, Et hæc eſt quando non abſcondit ſe, & inuoluit in terra per immoderatum affectum & deſiderium terrenorum. Et iſti ſunt ſimiles Talpis & Cuniculis, qui quaſi ſemper volunt eſſe incluſi in terra. Nam terra videtur eſſe ipſorum habitaculum & cubile, ſed ſæpe accidit, quod infra cauernas ſuas capiuntur & occiduntur; ſic vere (chariſſimi) ſunt auari, & cupidi, quia re vera in terra, id eſt in terrenis & temporalibus taliter ſe abſcondunt per auaritiam, quod ibi videtur eſſe ſua manſio ſempiterna. Sed vere ſæpe accidit, quod ibi occiduntur temporaliter & æternè. Figura Ioſuæ 10. Vbi dicitur, quod quinque reges abſconderunt ſe in ſpelunca vna, & ſtatim Ioſue appoſuit vnum magnum lapidem ad oſtium ſpeluncæ, ita quod exire, nec fugere nequierunt. Et ſic finaliter inde eos extraxit & occidit. Iſti reges poſſunt ſignificare mundi diuites & auaros, qui hodie, quaſi totum mundum regunt, quia vere iſti hodie ſe abſcondunt in cauernis, id eſt, terrenis diuitiis, atque rebus, per auaritiam & ardorem. Et ideo iſti includuntur cum quodam magno lapide, per quem ego intelligo duritiem obſtinationis eius, & pondus malæ conſuetudinis: quia vere Ioſue, qui interpretatur dominatio, id eſt, diabolus, qui talibus dominatur, mundanos diuites infra cauernam auaritiæ, & amoris terrenorum taliter includit, tantoque pondere malæ conſuetudinis eos recludit, quod exinde fugere nequeunt, nec exire, imo in iſta cauerna vel ſpelunca perſeuerant vſque ad mortem, ſicut ad oculum videmus. Et ideo ibi capiuntur per mortem temporalem, & occiduntur per mortem æternalem. Et de hoc poteſt dici illud 1. Regum 13. Abſconderunt ſe in ſpeluncis, & in abditis, & in petris, & in antris, & in ciſternis. Iſta eſt igitur abſconſio auaritiæ.

¶Secundo dico, quod eſt abſconſio verecundiæ, quando ſcilicet præ verecundia non vult confiteri, vel aliquod bonum opus facere omittit. Et tales ſunt ſimiles Leoni. Dicit enim Hieronymus in gloſſ. ſuper Ezechielem 19. quod Leo ſic capitur. Dicitur enim, quod fiunt duæ foueæ. Prima, in qua ponitur aliquod delectabile Leoni, ſcilicet aliquod cadauer. Secunda fit iuxta, ita quod de vna poteſt intrare ad aliam, & in illa ſecunda ponitur vna ciſta ſeu pedica, quæ faciliter clauditur cum intratur: Leo vere fameſcens videns illud cadauer propter illud habendum intrat in foueam primam, & dum comederit videt, quod non poteſt exire propter profunditatem foueæ, & tunc intrat in ſecundam foueam, vt abſcondatur; in quam cum intrauerit in ciſterna includitur, de qua vlterius exire non poteſt. Sed in illa captus detinetur, & in illa foris extrahitur & catenis & vinculis alligatur. Leo iſte (chariſſimi) eſt homo: quia ſicut dicitur Ezechiel. 32. Leoni gentium aſſimilatus es. Fouea prima eſt peccatum, vbi pro certo ſemper eſt aliquod cadauer, id eſt, aliquod delectabile. Secunda fouea eſt verecundia confitendi, in qua homo faciliter ingreditur de peccato, & inde pro certo ſemper eſt vna ciſta ſeu pedica, id eſt, obſtinatio, vel deſperatio, ſeu mala conſuetudo, in qua pro certo homo ſtatim includitur, quod in iſta ſecunda fouea fiunt O

ingreſ-

ingreſſus, ſcilicet verecundia confitendi. Dico igitur (chariſſimi) quod quando leo, id eſt, homo fameſcit, per mala deſideria, pro certo venator diabolus præparat ſibi aliquod cadauer, id eſt, aliquod delectabile, ſcilicet diuitias vel delitias, vtpotè, quia in cogitatione repræſentant ſibi per ſuggeſtionem aliquam mulierem, vel aliquam prædam, vel aliquod temporale. Et tunc fatuus leo pro iſto cadauere habendo intrat in foueam peccati, conſentit in luxuria, auaritia, vel ſimonia. Tunc autem, quando iſtam foueam multùm profundam inuenit, & difficilem ad exeundum: quia ſcilicet difficile eſt exire ſibi à peccato, & difficile eſt carere aſſuetis delectationibus, pœnitentiam facere, & ſimilia. Tunc verè intrat in ſecundam foueam, ſcilicet in verecundiam, & in propoſitum non confitendi, ibique vult ſe abſcondere, & latere: quia ſicut dicitur Prouerbiorum 18. Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit. Et tunc iſte includitur in ciſta malæ conſuetudinis, obſtinationis, & deſperationis, de qua amplius non exit. Et ideò à diabolo per temporalem mortem de terra extrahitur, & vinculis damnationis perpetuæ obligatur. Ideò dicitur Ezechiel. 19. de leone figuratiuè: Miſerunt eum in caueam in catenis, adduxeruntque eum ad Regem Babylonis, miſeruntque eum in carcerem: Quia verè cum tales intrauerunt caueam peccati, & verecundiæ, ſtatim ligantur catenis malæ conſuetudinis, & per damnationem æternam ad Regem Babylonis, id eſt, ad diabolum deducuntur, & in infernali carcere recluduntur. Et talis verecundiæ abſconſio fuit figurata Geneſ. 3. vbi dicitur, quòd Adam & vxor ſua, poſtquam peccauerunt, ſe cognoſcentes eſſe nudos, præ verecundia timuerunt coram Domino apparere, & abſconderunt ſe, dicens, ſcilicet Adam: Vocem tuam Domine audiui, & timui, eò quòd nudus eſſem, & abſcondi me: ſic verè (chariſſimi) Adam, & vxor eius, id eſt, vir & mulier, quando peccauerunt mortaliter, & vident ſe nudos gratiis, & virtutibus, ipſi pro certo timent & deſperant, ſe non poſſe redire ad gratiam, & ſe non poſſe abſtinere à peccato.

¶ Et ideò deſperant, & proponunt non confiteri, & abſcondunt ſe præ verecundia à facie Domini, vel à facie ſui vicarii ſacerdotis, & maximè quando vocem Domini, id eſt, ſacram ſcripturam audiuit dicentem Ezechiel. 18. Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur. Ideò benè docet Eccleſiaſt. 16. dicens: Non dicas, à Deo abſcondar. Et meritò; quia ſicut dicitur Prouerbiorum 28. Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur. Ideò dicitur in Pſalm. 31 Iniuſtitiam meam non abſcondi. Eſt igitur abſconſio verecundiæ.

P ¶ Tertiò dico, quòd eſt abſconſio luxuriæ. Dicit enim Plinius, quòd vrſus, quando vult coire cum vrſa, quærit locum ſecretiſſimum, quia ſummè verecundatur, quando videtur in illo actu. Conueniunt autem ſimul, non ſicut animalia bruta, ſed ſicut vir & mulier. Sic verè luxurioſi multùm volunt eſſe in abſcondito, & in ſecreto, quia actus de ſe eſt vilis, turpis, & verecundus. Et ideò tales loca & tempora abſcondita quærunt ſibi: quia ſicut dicitur Ioannis 3. Omnis, qui malè agit, odit lucem. Et Iob. 24. Oculus adulteri obſeruabat caliginem. Vnde Daniel. 13. Venit ad Suſannam adoleſcens, qui erat abſconditus, & concubuit cum ea. Et cum hodie iſta regula fallit in multis, qui ita ſunt inhoneſti & inuerecundi, quòd luxuriam ſuam non abſcondunt, ſed eam iactitando & aliis manifeſtant, de quibus Eſaiæ 3. Peccata ſua ſicut Sodoma prædicauerunt, nec abſconderunt. Eſt igitur abſconſio luxuriæ.

Q ¶ Quartò dico, quòd eſt abſconſio ſimoniæ; & iſtam committunt illi, qui abſconditi non per viam communem, ſed per dona, preces, & munera intrant in Eccleſiam. Et iſti fuerunt figurati Daniel. 14. vbi dicitur, quòd cum coram idolo Bel apponeretur quotidiè maxima quantitas cibariorum, venerunt de nocte per abſconditos meatus ſacerdotes, & vxores, & paruuli, qui totum comedebant, & tamen opinio plebis erat, quòd Bel ipſa comederet, & voraret. Chariſſimi, per templum iſtud, quod erat in Babylone, ſignatur Eccleſia militans, quæ in Babylone, id eſt, in confuſione huius mundi verſatur. Per Bel, quod interpretatur vetuſtas, intelligo Deum, qui eſt vetuſtiſſimus & æternus. Vnde etiam ipſe dicitur antiquus dierum, Daniel. 7. qui in templo Eccleſiæ adoratur, colitur, & ſeruitur. Coram autem iſto idolo, id eſt, coram Chriſto fuerunt antiquitus appoſita multa cibaria, id eſt, multa bona temporalia, quibus Eccleſia ipſa ſæcularibus eſt dotata. Et pro certo ad hoc factum eſt, vt Bel, id eſt, Chriſtus, per pauperes ſuos ipſa comederet: quia ſcilicet iſta fuit intentio Eccleſiæ, quòd Chriſtus & ſui pauperes de bonis eccleſiaſticis ſeruirent, & quòd boni, qui ſunt membra Chriſti, ibidem promouerentur. Ideò dicebat Chriſtus Malachiæ 3. Inferte omnem decimam in horreum meum, vt ſit cibus in domo mea. Sed, proh dolor, iſtud hodie non ſic, quia ferè hodie ſacerdotes, id eſt, malæ vxores, & viri molles, imbecilles, & effœminati, paruuli, id eſt, infantes ignorantes & malè informati, intrant hodie in templum Eccleſiæ per abſconditos meatus ſimoniæ, vel oneralis amicitiæ, qui omnia bona Eccleſiæ; quæ pro Chriſto & ſuis fuerant appoſita, deuorant, & manducant. Bel autem, pro quo totum fuerat appoſitum, id eſt, Chriſtus, & ſui pauperes nihil exinde comedunt, neque bibunt. Et ad hoc etiam facit figura 2. Macchabæorum 8. vbi dicitur: Iudas (inquit) & qui cum eo erant, introibant latenter in caſtella, conuocantes cognatos & amicos: latenter enim, non publicè, neque iuſtè introeunt, ſed introeunt hodie in caſtella, id eſt, Eccleſias multi, ſcilicet prece, vel pretio, vel fauore, ibique fiunt prælati, & in magnis officiis conſtituti, & tunc pro certo ipſi conuocant ad ſe, ſcilicet ad interiora officia & beneficia, cognatos, compatriotas, & amicos, quibus bona Eccleſiæ diſtribuunt, & propinant, & illis, qui ſunt filii Eccleſiæ, qui ſunt de alienis partibus, penitus nihil donant. Ita quòd quilibet talis poteſt dicere illud Eſaiæ 49. loquendo de ſuperiore: In pharetra ſua abſcondit & poſuit me, ſicut ſagittam electam. Iſta etiam abſconſio ſe poteſt ad munera ſimoniacorum oſtendere, ſcilicet ipſa in abſcondito ſolent dare & accipere. Ambitioſus, id eſt, ſimoniacus inſidiatur in abſcondito, quaſi leo in ſpelunca ſua, ſupple, ad munera danda & recipienda. Audiunt enim illud Prouerbiorum 21. Munus abſconditum extinguit iram. Et illud Prouerbiorum 9. Panis abſconditus ſuauior. Sed adhuc ſi volumus (chariſſimi) alio modo poſſumus exponere, quod eſt dictum, quia verè ſacerdotes templi Eccleſiæ de nocte in abſcondito & occulto introducunt ſuas vxores, id eſt, concubinas, filios etiam, & filias, qui de patrimonio Chriſti nutriuntur, vnde Chriſti pauperes viuere debuiſſent. Eſt igitur abſconſio ſimoniæ

¶ Quintò dico, quòd eſt abſconſio diuinæ prouidentiæ. R
Nam ſicut videmus, quòd ſolis claritas in nocte abſconditur, vt in mane iterum oſtendatur, ſicut etiam videmus, quòd mercator theſaurum abſcondit, vt ipſum neceſſitatis tempore oſtendat, & exponat: ſic Deus quandoque abſcondit hominem per paupertatem vel aduerſitatem, ita quòd non reputatur, nec videtur, nec de eo fit mentio aliqualis, quòd tempore ſtatuto, & à Deo occultè ordinato ſua claritas oſtenditur, & ipſe hominibus manifeſtatur, reputatur, & promouetur, exemplo Chriſti, qui diu fuit in vita iſta abſconditus, ſcilicet triginta annis, & tandem tempore ſtatuto ſuam claritatem declarauit. Sicut enim ſtruthio abſcondit oua ſua in arena, quæ tandem virtute ſolis in aues transformantur, & de ſabulo exeunt, & apparent: ſic multi primò abſconduntur, & latent in ſabulo paupertatis, & ſunt in infimo ſtatu, ſed finaliter virtute ſolis, id eſt, virtute Dei, ipſi exeunt ſabulum paupertatis, & apparent, & promouentur, & fiunt aues, id eſt, viri magni, & ſublimes. Vnde Iob. 39. Abſcondit in arenam oua ſua. Iſtud etiam patet in ſpiritualibus, quia multoties Deus dimittit hominem in peccatis per magnum tempus, vt ipſe eſt vilis abſconditus & deſpectus, & à nemine reputatus; ſed quando accidit, quòd ſol iuſtitiæ viſitat eum radiis ſuæ gratiæ, ſcilicet in tempore à Dei prouidentia ſtatuto, & ſic facit ipſum exire de ſabulo, id eſt, de ſtatu peccati, & transformat ipſum in auem, id eſt, in virum perfectum & ſpiritualem. Exemplum de Paulo & Magdalena, qui primò fuerunt abſconditi in vitiis & peccatis. Finaliter autem tempore à Deo ſtatuto vocati ſunt, & conuerſi; & perfectiſſimi ſunt effecti, quia ſicut dicitur Roman. 5. Vbi abundauit delictum, ibi ſuperabundabit gratia. Et hoc fuit figuratum Hieremiæ 43. vbi Deus præcipit Hieremiæ, quòd ipſe acciperet lapides grandes, & abſconderet eos ſub muro; quia illic ſuper ipſos lapides erat poſtmodum ſolium Regis Babylonis ſtatuendum & ponendum: ſic verè Deus multoties vult, quòd illi, qui ſunt lapides pretioſi, ſcilicet viri iuſti & perfecti lateant & abſcondantur vſque ad tempus, ſicut patet de multis, qui & quorum ſufficientiæ non videntur, ſicut Demetrius de ſe dicit ſecundum Senecam in Epiſtola: Veni in Athenas (inquit Demetrius) nemo me ibi vnquam agnouit. Vnde Abacuc. 3. Ibi abſcondita eſt fortitudo eius. Sed finaliter Deus facit eos ſedes ſapientiæ, in quibus Reges & Principes requieſcunt ſpiritualiter, etiam Deus permittit, quòd lapides & obſtinati, ſcilicet peccatores, qui diu in peccato latuerant, fiant per gratiam ſedes. Ideò iſti dicuntur Iob. 12. Lampas contenta apud cogitationes diuitum, parata ad tempus ſtatutum. Et tali abſconſione poteſt intelligi

gi illud Deuteronom. 32. Nónne hæc abſcondita ſunt apud me, & ſignata in theſauris meis ? Nam (chariſſimi) in ſecretiſſimis theſauris æterni Dei & occultæ prouidentiæ, prædeſtinationis & ordinationis abſconditum eſt & ſignatum, ſtatutum & ordinatum, quicquid per ipſum Deum erga homines eſt agendum. Hæc eſt igitur abſconſio diuinæ prouidentiæ.
S ¶ Sextò dico, quòd eſt abſconſio infernalis miſeriæ; ſicut enim videmus, quòd cadauer in terra abſconditur : ſic verè anima peccatrix, quæ ad modum cadaueris diuerſis vitiis eſt corrupta in terra, id eſt, inferius in inferno abſconditur & cælatur, Lucæ 16. Mortuus eſt diues, & ſepultus eſt in inferno. Eſaiæ 42. In domibus carcerum abſconditi ſunt. Et Hieremiæ 13. In ab-
T ſcondito plorabit anima. ¶ Item eſt abſconſio æternæ gloriæ. Luna enim quando cum Sole coniungitur, tunc à nobis abſconditur, nec videtur; iterum tamen venit tempus, quo ſua claritas declaretur: ſic verè, quando homo coniungitur ſoli iuſtitiæ in gloria, tunc per noctem huius vitæ nobis abſconditur, nec videtur. Veruntamen finaliter in die iudicii nobis iterum per reſurrectionem poterit apparere. Vnde Iob. 36. In manibus abſcondit lucem, & præcepit ei, vt rurſus oriatur. Eſt igitur abſconſio æternæ gloriæ : vnde etiam de abſconſione æternæ gloriæ dicitur in Pſalm. 30. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te.
V ¶ Septimò eſt abſconſio Euchariſtiæ, quia ſcilicet corpus Chriſti abſconditur in ſacramento. Sicut enim videmus, quòd cibi delicati aliquando in paſta ſiue pane abſconduntur: ſic & in ſacramento altaris ſub panis ſpeciebus abſconditur corpus Chriſti. Figura 2. Macchabæorum 1. vbi dicitur, quòd ſacerdotes abſconderunt ignem in puteo, & finaliter inuenta eſt ibi aqua craſſa: ſic verè in puteo, id eſt, in ſacramento altaris, quod rectè dicitur puteus, propter profunditatem imperſcrutabilitatis, virtute verborum abſcondente ignem diuinitatis: quia ſcilicet Deus eſt in ſacramento altaris, propter perfectam & inſeparabilem vnionem, quàm habet cum humanitate: humanitatis autem eſt virtute verborum. Ibi etiam inuenitur aqua craſſa, id eſt, abundantia gratiarum. Ideò dicitur Eſaiæ 45. Verè tu
X es Deus abſconditus. ¶ Item eſt abſconditus pœnitentia, qua ſcilicet homo abſcondit peccata ſua, ne à Dei iuſtitia videantur, & ne inueniantur; ſicut latro, qui abſcondit furtum, ne ſuperinueniatur, & cum eo ſuſpendatur. Figura Exod. 2. vbi dicitur, quòd Moyſes occidit quendam Ægyptium, qui fecit violentiam cuidam Hebræo, qui timens, quòd puniretur, abſcondit eum ſub ſabulo. Item Moyſes ſignat quemlibet bonum virum. Ægyptius autem infidelis ſignat peccatum, Hebræus ſignat animam Chriſtianam. Quando igitur Moyſes, id eſt, homo videt, quòd Ægyptius, id eſt, peccatum grauat animam ſuam, ipſe pro certo debet eum per contritionem occidere, per confeſſionem eiicere, & ſub ſabulo pœnitentiæ per ſatisfactionem totaliter abſcondere. Et ſic à Dei iuſtitia ad puniendum nequibit amplius reperiri. Eſaiæ 40. Abſcondita eſt via mea à
Y Domino. ¶ Item nota, quòd eſt abſconſio

- Humilitatis,
- Mortalitatis,
- Infirmitatis,
- Sagacitatis,
- Fidelitatis,
- Iniquitatis.

Primò humilitatis : videmus enim, quòd granum in terra abſconditur, vt multipliciter. Radix enim in terra abſconditur, vt arbor fructibus amplietur: ſic verè (chariſſimi) ad hoc, quòd poſſit gratiis & virtutibus augmentari, & fructibus bonorum operum ampliari, neceſſe eſt, quòd in terra, id eſt, infra mortalitatem propriam per ſuam terreſtreitatis conſiderationem abſcondatur, vel in terra, id eſt, inferius in gradu infimo per humilitatem : vnde Apocalypſ. 6. Abſconderunt ſe in ſpeluncis. ¶ Item eſt abſconſio mortalitatis ; quia ſicut ſemen abſconditur, vt renaſcatur à terra : ſic homo per mortem, vt renaſcatur per reſurrectionem. Nam admodum ſeminis ad hoc, quòd homo poſſet habere fructus, & augmentum æternæ beatitudinis, neceſſe eſt, quòd primò ſub terra per mortem abſcondatur. Et ſicut radix & ſemen abſconſum aliquando vermibus corroditur: ſic verè homo cum per mortem fuerit abſconſus, ſcilicet in ſepulchro, quantum ad corpus. In purgatorio, vel in inferno, quantum ibi vermibus in ſepulchro, vel in ignibus & dæmonibus. In purgatorio, vel in inferno corroditur & voratur. Ideò Eſa. 42. In domibus carcerum abſconditi ſunt, & facti ſunt in rapinam, & non eſt, qui eruat ; & in direptionem, nec eſt, qui dicat, redde. Et ſic oſtenditur abſconſio mortalitatis. Vnde in reſurrectione poterit dici illud 1. Regum 14. En Hebræi egrediuntur de cauernis, in quibus abſconditi fuerant. ¶ Tertiò dico, quòd eſt abſconſio infirmitatis, quando Z
ſcilicet homo timet, vbi non eſt timendum, & abſcondit ſe, vbi deberet apparere; ſicut ſunt multi, & imbecilles prælati, qui tempore aduerſitatis fugiunt, & ſe abſcondunt, nec tyrannis & principibus ſe opponunt; tales etiam ſunt falſi amici, quia tempore aduerſitatis abſconduntur, tempore tamen proſperitatis apparent, & oſtenduntur. Iſti ſunt ſimiles glitibus, qui ſunt animalia, quæ in hyeme abſcondunt ſe, & dormiunt per totam hyemem. In vere autem & in æſtate euigilant, & apparent: ſic verè (chariſſimi) falſi amici, & væcordes, & infirmi Eccleſiaſtici, in hyeme, id eſt, in tempore aduerſitatis & paupertatis abſcondunt ſe ab hominibus, & etiam ab Eccleſiaſticis. Daniel. 10. Fugerunt in abſconditum, ego autem relictus ſum ſolus; in æſtate autem proſperitatis optimè inueniuntur, quando ſcilicet fructibus aliorum poſſunt repleri, & habere emolumentum. De iſtis dicitur Eccleſ. 6. Eſt amicus ſocius menſæ, ſed non permanebit in die neceſſitatis. ¶ Item dico, quòd eſt abſconſio fidelitatis; quoniam ſicut videmus, quòd theſaurus abſconditur, vt cæletur: ſic verè conſilium debet abſcondi & cælari fideliter & ſecretè. Tobiæ 12. Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt. ¶ Quartò eſt abſconſio ſagacitatis, quando ſcilicet Eccleſia vel religio abſcondit hominem ſagaciter infra clauſtra ſua, ne ei à mundo auferatur. Iſta facit ſicut vxor pauonis, quæ abſcondit oua ſua, ne à pauone inueniantur; quia ſi pauo inuenerit, ipſa ſibi ſubtrahit atque frangit. Pauo ſignat religionem, quæ pro certo, cum à pauone, id eſt, à mundo conceperit aliqua oua, id eſt, aliquos filios, & in clauſtra ſua receperit, ſummè cauet, ne pater eorum pauo, id eſt, mundus eos inueniat, & ei auferat atque tollat; quod ſicut videmus, mundus multùm nititur iuuenes de clauſtro extrahere, niſi ſagaciter abſcondantur. Figura Geneſis 31. vbi Rachel abſcondit Idola patris ſui, & ea furata eſt: ſic verè contemplatiua religio, quæ per Rachel denotatur, libenter furatur, & ſubtrahit patri ſuo, id eſt, mundo, Idola ſua, id eſt, filios & iuuenes, qui ſunt eius Idolum, & ſimilitudo, ipſoſque abſcondit in clauſtris ſuis, ne pater eorum mundus, id eſt, ipſorum carnalis parentela illos ſibi ſubtrahat atque tollat. Et aduerte, quod Deuteronom. 23. præcipitur, quòd ſeruus, qui ad vos confugerit, proprio domino non reddatur : ſic verè religio ſeruos mundi vel diaboli, id eſt, ſæculares, qui ad eam confugiunt, non debent amplius eis reddere, ſed ſibi potius retinere : vnde Eſaiæ 16. in perſona Dei dicitur religioni vel Eccleſiæ : Abſconde fugientes & vagos, ne perdas, apud te latitabunt profugi mei &c. ¶ Abſconſio etiam ſagacitatis eſt, quando homo videns periculum & occaſionem mali, & abſcondit ſe cedendo malitiæ. Exemplo Chriſti, de quo dicitur Ioannis 8. quòd quando voluerunt ipſum lapidare: Ieſus autem abſcondit ſe, & exiuit de templo. Vnde Prouerbiorum 22. Callidus videt malum, & abſcondit ſe. Et eſt alia abſconſio iniquitatis, quando ſcilicet homo abſcondit ſe in conſpectu hominum, vt faciat mala opera ſua. Et iſti figurati ſunt Ezechiel. 8. Certè vides, quæ ſeniores faciunt in tenebris, vnuſquiſque in abſcondito cubilis ſui. Et dicit ibi, quòd ipſe videt maximas abominationes &c. Dic figuram iſtam, ſicut ſupra titul. de Abſconſione, vbi diuiditur & exponitur. ¶ Item eſt alia abſconſio timiditatis. Vnde Apocalypſ. 6. dicitur, quòd omnes gentes abſconderunt ſe à facie agni, &c. Vide eam, cap. de Agno. Sic igitur apparent duæ auctoritates diuiſæ de abſconſione, & duæ diſtinctiones.

Abſentia. Abeſſe.

A Nota, quòd in ſcriptura repetitur multiplex abſentia, videlicet:

Abſentia:
- prudentium & iuſtorum,
- fallacium amicorum,
- mordacium detractorum,
- vagantium clericorum.

¶ Abſentia iuſtorum eſt, quando quis ſe abſentat à vitiis, & ab hominibus malis, & ab occaſionibus, & locis periculoſis, & ſic accipitur Eccleſiaſt. 9. vbi dicitur : Longè abeſto ab homine poteſtatem habente occidendi, & non viuificandi. Et iſta proculdubio eſt bona abſentia, quando aliquis abeſt à rebus, & locis vitioſis & corruptiuis. Naturaliter enim omnia animalia abſentant ſe à loco, vbi ſibi vident periculum imminere, quod multò fortius facere debet homo. Et de iſta dicitur Eccleſiaſt. 15. Longè enim abeſt à ſuperbia & dolo, viri mendaces non erunt illius memores. In quibus verbis tria oſtenduntur, à quibus ſe debet homo abſentare. ¶ Debet enim abeſſe à præſumptuoſa pompoſitate. B
Longè

Longè, inquit, abeſt à ſuperbia, id eſt, à proditioſa fallacitate;
à dolo (inquit) id eſt, defectuoſa ſocietate: quia viri menda-
ces non debent eſſe eius memores. Abeſſe igitur debet à pom-
poſitate præſumptuoſa; à ſuperbia (inquit) longè abeſt, ſicut
dicitur ibi. Apes quando portant mel, abſentant ſe à vento,
quanto plus poſſunt, quia timent, quòd mel earum deſicce-
tur per ventum: lapillum etiam ſolent in pedibus ſuis por-
tare, ne per venti violentiam agitentur: ſic verè homo,
qui

Mel { dulcedinis & compaſſionis,
gratiæ & deuotionis,
ſcientiæ & diſcretionis,
virtutis & perfectionis }

continet atque portat, debet ſe abſentare à loco inanis præ-
ſumptionis & elationis, ne fortè, ſi exinde ſuperbiat, deſicce-
tur. Item lapillum ſepulchri, qua in morte eſt operiendus,
debet portare per mortis conſiderationem, vt ſic inferius
magis ponderet per humilitatem, ne circumferatur per ia-
ctantiam, & agitetur per vanitatem, iuxta illud Eccleſiaſt. 5.
Non te ventiles in omnem ventum. Sed heu, proh dolor, mul-
ti hodie tantum delectantur inani gloria, quòd vix eſt ali-
quis, qui à vento huiuſmodi ſe abſentat; imò omnes, qui ali-
quod bonum faciunt, vento inanis gloriæ ſe exponunt. Vn-
de Tullius: Gloriam adeò immoderato affectu quærimus,
vt magis boni videri eſſe, & magis mali eſſe volumus, quàm
videri. Vnde Poëta:

Falſus amor iura mendax infamia terret.

Non ſic (chariſſimi) ſed longè abſimus à ſuperbia. Tobiæ 4.
Superbiam in tuo ſenſu nunquam dominari permittas: ab
ipſa enim ſumpſit initium omnis perditio. Abeſſe igitur de-
bemus à pompoſitate præſumptuoſa. Ad Galat. 6. Mihi au-
C tem abſit gloriari, &c. ¶ Secundò debemus abeſſe à falla-
citate proditioſa. Quia vnumquodque ſe debet abſentare
à ſuo contrario, duo contraria non ſimul benè conueniunt,
ſicut regula recta non benè applicatur rei gibboſæ, vel tor-
tuoſæ. Modò ſic eſt, quòd fraus, dolus, & tortuoſitas, & pro-
ditio malitiæ & falſitatis ſunt contraria homini, quia homo
naturaliter eſt planus, verus, & rectus, ſicut patet in ſyndereſi
conſcientiæ. Vnde dicitur Eccleſ. 7. Hoc inueni, quòd fe-
cit Deus hominem rectum. Et ideò ſe homo debet ab iſto
ſuo contrario abſentare, & elongare, quia non debet eſſe fal-
lax proditor, aut doloſus. Et dolo (inquit) vt de eo dicatur
illud Ioannis 1. Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt. Sed
heu, proh dolor, multi hodie non ſic; quia verè hodie quaſi to-
tus mundus gubernatur per malitiam atque fraudem; quia in
ſæculo & in clero, quando homo non poteſt habere alienum
per potentiam, ipſe ſtudet habere eum cum dolo & malitia.
Sicut patet de malis mercatoribus, vſurariis, & auaris, malis
etiam clericis, qui ſæpè per dolum & malitiam intrant in Ec-
cleſiam ſanctam Dei. Ideò verificatur illud hodie Hiere-
miæ 6. A maiore vſque ad minorem omnes ſtudent auari-
tiæ. A propheta vſque ad ſacerdotem omnes faciunt dolum.
Iſti faciunt ſicut aranea. Nam, ſicut dicit ille, eſt quoddam
genus araneæ, quæ venatur laterculum, quia filis ſuis circum-
ligat eum, & ſaltat ſuper eum, & occidit: Sic venenoſi & mali-
tioſi primò cautè circumligant & inuoluunt laterculos, id
eſt, ſimplices, filis ſuis, id eſt, laqueis malitiarum ſuarum, & ma-
lis contractibus ſuis, & quando vident os eorum benè eſſe liga-
tum, quando ſcilicet ſunt benè per verba & promiſſiones &
obligationes ligati; tunc verè eos inuadunt, exhæredant, & oc-
cidunt, iuxta illud Prouerbiorum 6. Illaqueatus es verbis oris
tui, & captus es propriis ſermonibus. Ideò de talibus dolo-
ſis dicitur Hieremiæ 9. Dolum locuta eſt in ore ſuo, pacem
cum amico ſuo loquitur, & occultè ponit inſidias. Non ſic
(chariſſimi) ſed abſimus à proditioſa fallacitate. Dolo, in-
D quit. ¶ Tertiò dico, quòd abeſſe debemus à defectuoſa ſo-
cietate; quia ſcilicet viri mendaces non debent eſſe noſtri me-
mores, quia ſcilicet ab iſtis debemus nos abſentare, nec eorum
ſocietatem frequentare: homo enim libenter ſe abſentat à ſo-
cietate reptilium, & ferarum; & hoc, quia ſcit, quòd iſti poſ-
ſunt eum lædere, vel corrumpere quoquo modo: ſic verè ho-
mo debet ſe abſentare à malorum ſocietate, & maximè crude-
lium tyrannorum, & reptilium, id eſt, fallacium, inuidorum,
mendacium, & luxurioſorum: quia ſicut dicitur Eccleſiaſt. 13.
Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea; & qui communica-
uerit ſuperbo, induet ſuperbiam. Et iſtud eſt proculdubio con-
tra multos, qui frequentāt libentius malam ſocietatem, quàm
bonam: potentes enim & prælati volunt habere ſocietatem
mendacium & adulatorum: quia ſi ſit aliquis, qui audeat eis
dicere veritatem, ipſi nolunt: quia non amat peſtilens eum,
qui ſe corripit, Prouerbiorum 15. Iſti fuerunt ſignati 3. Regum
12. in illo Roboam, qui habet ſecum iuuenes & laſciuos, non ſe-
nes & prouectos. Et ideò vſus eorum conſilio, perdidit regnum
ſuum: Sic verè multi ſunt, qui dum nolunt bonam ſocietatem,
ſed malam & leuem, ipſi perdunt regnum Paradiſi. Iuuenes
etiam noſtri nolunt bonam ſocietatem, imò plus amant videre
iuuenculas, quàm maturos & prouidos ſacerdotes. Iuuenculæ
etiam noſtræ plus diligunt verba vetularum, quàm prædicatio-
nes bonorum prædicatorum. Et breuiter quaſi totus mun-
dus delectatur in mala ſocietate. Et hoc eſt peſſimum, quia ve-
rè bona ſocietas multùm iuuat. Et econtrà mala ſocietas mul-
tùm nocet. Eſt enim homo ſimilis cuidam planetæ, qui dici-
tur Mercurius, qui eſt inſtabilis virtutis: Quia cùm bonis pla-
netis coniunctus efficitur beneuolus, cum malis efficitur ma-
leuolus: ſic verè homo, ſi bonos frequentet, fit bonus, ſcilicet
eorum documentis & exemplis: & econuerſo ſi malos malus;
quia cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris, Pſal-
mo 17. Non frequentemus igitur viros mendaces: quia ſicut
dicitur 2. Petri 2. Magiſtri mendaces introducunt ſectas perdi-
tionis. Sic igitur patet, quòd abſentes eſſe debemus defectuo-
ſæ ſocietati, proditioſæ fallacitati, præſumptuoſæ pompoſita-
ti. Sed de tali abſentia vide verbum Sanctitudo, Elongare, Fuge-
re. Iſta eſt igitur abſentia prudentium & bonorum. ¶ Se- E
cundò dico, quòd eſt abſentia fallacium amicorum. Iſti enim
licet in proſperitate ſint fœlices, in aduerſitate tamen ſemper
ſunt abſentes. Iſti ſunt ſimiles hirundinibus, quæ tantummo-
dò veniunt in vere, & in æſtate, quando tempus eſt ſerenum, &
quando fructus abundant, ſed in hyeme, quando ventus frigi-
dus & pluuiæ inſtant, & terra fructibus eſt nudata, tunc taliter
ſe abſentant, quòd non poſſunt inueniri: ſic verè falſi amici,
quando proſperitas ineſt, & quando in terra, id eſt, in homine
poſſunt inueniri fructus diuitiarum, lucrum, & emolumentum,
tunc verè ipſi veniunt, & ſe præſentant, & optimè inueniun-
tur. Sed pro certo, ſi tempus hyemis, id eſt, tribulationis ad-
uenerit, ſi contingat hominem tribulationem frigoribus in-
feſtari, & fructibus diuitiarum per paupertatem nudari, tunc
pro certo ipſi abſentant ſe, nec amplius videntur, vel inueniun-
tur; quia ſi habueris, conniuet tecum; ſi nihil habueris, dere-
linquet te. Eccleſiaſt. 23. Abſens (inquit) corpore. Et de hoc
Eccleſ. 27. Non enim eos capies, quoniam longè abeſt. Effu-
git enim ſicut caprea de laqueo. ¶ Tertiò dico, quòd eſt ab- F
ſentia mordacium detractorum: quia verè iſti, quando volunt
malè iudicare, & aliis detrahere, & mordere, ipſi quærunt ab-
ſentiam, & non pœnitentiam, ſimiles ranis, quæ in abſentia co-
axant, & clamant; ſed quando homo venit, in præſentia nihil
dicunt: ſic detractor in abſentia loquitur; ſed ſi hominem præ-
ſentem viderit, nihil dicit. Vnde quilibet talis poteſt dicere
illud 1. Corinth. 5. Ego autem abſens corpore, præſens autem
ſpiritu iam iudicaui eum. Tales enim peſſima iudicia dicunt
de hominibus. Ideò de iſtis dicitur Prouerbiorum 14. Parata
ſunt deriſoribus iudicia. Eſt igitur abſentia mordacium de-
tractorum. ¶ Quartò dico, quòd eſt abſentia vagantium G
clericorum: quia ſcilicet quidam ſunt eccleſiaſtici, qui à ſuis
beneficiis continuè ſunt abſentes, & extra ſine cauſa rationa-
bili ſunt vagantes, ſimiles cicadis, quæ in æſtate, quando ſcilicet
fructus abundant, inueniuntur, & cantantes in arboribus au-
diuntur; ſed in hyeme nunquam reperiuntur: Sic iſti ſolùm
tempore recipiendorum fructuum in ſuis Eccleſiis ſunt præ-
ſentes, & quandoque etiam ibidem pſallentes, & domino ſer-
uientes: aliis verò temporibus, quando nihil poſſunt recipere,
ſunt abſentes, ſicut de canonicis ſæcularibus ſummè patet. Et
pro certo talis abſentia eſt mala. Conſtat enim, quòd in ab-
ſentia prælati vel curati populus faciliter labitur ad iniqua, ſic-
ut apparuit in Moyſe, qui quamuis eſſet abſens ex iuſta cauſa,
populus tamen ipſo abſente idololatriam incurrit, ſicut dici-
tur Exod. 32. Sic verè abſente prælato ſubditi incurrunt, quan-
doque hæreſes, & peccata. Geneſ. 44. Ipſo abſente non aude-
mus videre faciem viri. Patet igitur, quòd eſt quadruplex ab-
ſentia, ſed vide infr. in multis locis, ſicut tabula te conducet. ¶De H
iſto verò verbo, Abſit, poſſumus notare, quòd cum ſit verbum
deteſtatiuum, & cuiuſdam diſplicentiæ execrabiliter oſtenſi-
uum, nos poſſumus dicere per Abſit, quòd à nobis eſt dete-
ſtanda

Iniuſtitia,
Immunditia,
Idololatria,
Auaritia,
Adulatio ſeu blanditia.

De iniuſtitia dicitur Geneſis 18. Abſit à te, vt rem hanc facias,
& occidas iuſtum cum impio. De immunditia, ſeu luxuria dici-
tur 1. Corinth. 6. Tolles ergò membrum Chriſti, facies mem-
brum

brum meretricis? abſit. ¶ Item de idololatria dicitur Ioſu.24. Abſit à nobis, vt derelinquamus dominum, & ſeruiamus diis alienis. ¶ Item de auaritia dicitur 1. Para.11. Abſit vt in conſpectu Dei mei hoc faciam, & ſanguinem iſtorum virorum bibam. Item de vana gloria, Gal.6. Mihi autem abſit gloriari. ¶ De adulatione verò dicitur Iob. 27. Abſit à me; vt iuſtos vos iudicem, &c.

A **Abſorbere.** Idem eſt, quod deglutire, & deuorare, & accipitur, vt communiter, pro voracitate, & inſatiabilitate. Vnde nota, quòd abſorbere eſt commune morti, auaro, & inferno. Abſorbet enim mors humanam conditionem, abſorbet auarus pauperum poſſeſſionem, abſorbet infernus malorum congregationem. ¶ Dico igitur primò, quòd mors abſorbet humanam conditionem, quia ſicut mare abſorbet omnia flumina, nec impletur: ſic mors omnia corpora: vnde 2. Corinth. 5. Mortale abſorbetur, vide infra de morte, vbi multa. Abſorbet igitur mors conditionem humanam. ¶ Secundò dico, quòd abſorbet auarus poſſeſſionem terrenam. Eſt enim in mari quoddam periculum, quod dicitur Charybdis, qui eſt locus profundiſſimus, qui continuè aquas abſorbet; imò etiam naues, quæ in mari circumiacentes ſunt, & piſces, & alia circumiacentia, per iſtam voraginem abſorbentur, & iterum certis horis per ea emittuntur. Et ideò ſcientes nautæ periculum, ad eundem nullatenus appropinquant. Tales pro certo ſunt auari, quia verè ipſi volunt abſorbere, & deuorare, quicquid eſt iuxta eos, quia ſcilicet auarus prata, vineas, domos, & alia vicinorum bona vult abſorbere, rapere, attrahere, & ſibi accumulare, ipſa tamen in morte euomit, & emittit, & remanet vacuus, & inanis. Iuxta illud Iob. 20. Diuitias, quas deuorabat, euomet, & de ventre eius extrahet eas Deus. Et ideò pro certo periculum eſt iuxta illas ſcyllas, id eſt, iuxta tales inſatiabiles incedere, & morari. Ideò poſſunt conqueri pauperes, & dicere illud Hieremiæ 51. Abſorbuit me quaſi Draco, impleuit ventrem ſuum teneritudine mea. Auari enim & cupidi abſorbent hodie per auaritiam & ambitionem quicquid habent alij, iuxta ipſos, qui (dico) ad modum Draconum ſunt, per concupiſcentiam inflammati, & ventrem ſuum, id eſt, ſuam domum, & ſua interiora implent teneritudine aliena, id

B eſt, bonis, & diuitiis vicinorum. ¶ Ecce igitur, quòd auari abſorbent diuitias alienas triplici ratione, ſcilicet, Vt ſatient voluntatem, (Draco inquit,) Vt amplient ventrem (Implent ventrem ſuum) Vt ſatient voluptatem, quia volunt habere teneritudinem. Volunt igitur voluntatem ſatiare, (Draco inquit,) Eſt igitur Draco animal calidiſſimum, & ita inflammati ardoris, quòd anhelitus ſuus aërem inflammat, ita quòd ignem videtur ſpirare. Et propter hoc pro ſiti huiuſmodi temperanda, Draco per mare, & flumina graditur, vt abſorbendo aquam ſitis temperetur. Verè tales ſunt auari, quia verè iſti ſunt ardentiſſimi per auaritiam, ita quòd aërem, id eſt, patriam circumiacentem per exactiones, vſuras, & rapinas deſtruunt, diſſipant, depauperant, & inflammant. Ignem enim rapinæ & excoriationis ſuperemittere conſueuerunt. Sunt enim ita per ambitionem, & auaritiam ſitibundi, quòd aquas, id eſt, diuitias, quæ more aquæ citò defluunt, attrahunt, rapiunt, & abſorbent, vt ſic ſitim ſuæ auaritiæ ſatient, temperent, & refrænent; quod tamen impoſſibile eſt, quia ſicut dicitur Prouerb. 13. Venter impiorum inſatiabilis. Iſte autem ardor inſatiabilis abſorbendi figuratus eſt Iob. 40. vbi dicitur de Behemoth beſtia inſaturabili, id eſt, de diabolo. Abſorbebit fluuium, & non mirabitur; habet enim fiduciam, quòd fluat Iordanis in os eius, quia auari beſtiales, & diabolici abſorbent hodie fluuium, id eſt, diuitias, ſeu mundanam proſperitatem, quæ ſemper eſt in fluxu, & refluxu, vt ſcilicet ſatient ſuam cupiditatem; quod tamen non fit, quia dato, quòd ipſi habeant magnum fluuium, id eſt, maximam copiam diuitiarum; ipſi tamen de hoc non mirantur, imò ſemper cupiunt maiora, & ſperant, quòd Iordanis, id eſt, omnis aliorum abundantia influat in eoſdem: Quia ſecundum Senecam hoc habet peſſimum cupiditas, quòd non reſpicit vnde veniat, ſed quò vadat, homo enim auarus & ingratus non aduertit, vnde venerit, ſcilicet ex qua humili plebe, vel infimo ſtatu, vel exili conceptione & natiuitate. Sed verè ſemper habet oculum, quo tendat: quia ſemper ſperat aliquid amplius acquirere, & gradum ſcandere altiorem. Iſti ſunt igitur Dracones inſatiabiles. Ideò cuilibet talium poteſt dici illud Ezechiel, 32. Leoni gentium aſſimilaui te, & Draconi, qui eſt in mari, aſſimilantur enim Leoni per crudelitatem: Draconi, quia ſunt in mari, id eſt, in amaritudine per ſolitudinem & fluctuoſitatem. Volunt igitur iſti abſorbitores voluntariè ſatiari. Draco abſorbuit, inquit: vnde iſti videntur dicere illud Eſaiæ 42. Diſſipabò & abſorbebo ſimul. ¶ Item iſti abſorbent, quia volunt facultatem ampliare. Impleuit (inquit) ventrem ſuum, id eſt, domum ſuam, & interiora ſua volunt implere diuitiis alienis. Sanguiſuga ſugendo, & abſorbendo attrahit ſanguinem alienum: ſic verè auari abſorbent per auaritiam, vſuram, rapinam; diuitias aliorum, vt ventrem ſuum, id eſt, domum & hoſpitium impleant, & augmentent. Figurati per illum leproſum Lucæ 16. qui cupiebat implere ventrem ſuum de micis, quæ cadebant de menſa diuitis. Menſa enim mali diuitis, id eſt, diaboli, eſt mundus, micæ huius menſæ ſunt bona huius mundi, quæ pro certo non ſunt, niſi modicæ micæ, quædam paruæ reliquiæ, quas cupit abſorbere, & quibus deſiderat ſe replere cupida mens auarorum. Abſorbent igitur iſti diuitias, quia volunt facultatem ampliare. Iuxta illud Pſalm.103. Impleta eſt terra, id eſt, auarus, poſſeſſione ſua. Abdiæ 1. Bibent omnes gentes iugiter, & abſorbebunt. ¶ Tertiò, quia volunt voluptatem ſatiare, teneritudine (inquit) mea, quia ſcilicet cibos teneros, molles, & delicatos volunt habere. Et ad hoc multi delitias abſorbent, vt tandem delitiis poſſint vti: ſicut enim videmus, quòd capræ in arboribus eligunt partem teneriorem: ſic verè diuites in iſto mundo eligunt illud, quod eſt tenerum & delicatum. Vnde de iſtis delicatis dicitur Abdiæ 1. Bibent, & abſorbebunt, & erunt quaſi non ſint, vnde dicitur Heſter. 15. Præ delitiis, & nimia teneritudine corpus ferre non ſuſtinent. Et ſic igitur patet, quòd eſt quædam abſorbitio auaritiæ, & quod abſorbet auarus poſſeſſionem terrenam. ¶ Secundò principaliter dico, C quòd abſorbet infernus inſanam congregationem, id eſt, ſocietatem omnium malorum. Infernus enim abſorbet & deuorat omnes malos: vbi nota, quòd infernus eſt ſimilis ceruo, qui naribus abſorbet ſerpentes de cauernis ſuis, & ipſos manducat, vt dicit Iſido. Sic verè diabolus abſorbet peccatores ſerpentinos, fallaces, ac venenoſos de cauernis huius mundi, vt ipſos in vtero ſuo, id eſt, in interioribus inferni deglutiat, & tranſportet. Ideò in perſona Dei iudicantis & inferni recipientis, poteſt exponi illud Eſaiæ 42. Tacui ſemper, ſilui, patiens fui, quaſi pariens loquar, diſſipabo, & abſorbebo ſimul, deſertos faciam montes excelſos, & colles, & germen eorum exſiccabo. Deus enim (chariſſimi) in vita iſta multùm patiens eſt, tacet, & ſilet, non exercet ſtrepitum iuſtitiæ, nec punit quemlibet delinquentem, quia ſicut dicitur 2. Petri 2. Patienter expectat Deus nolens aliquem perire. Sed pro certo in die iudicii loquitur in modum mulieris parientis, ſcilicet rigidè & auſterè dicens: Ite maledicti in ignem æternum, Matthæi 25. Et ibi pro certo diſſipabit, exſiccabit, & abſorbebit, id eſt, ab inferno abſorberi mandabit ſimul in vna maſſa miſeros peccatores. ¶ Ibi D etiam deſertos faciet tria genera malignorum, videlicet per inuidiam inflatos, quia ſicut montes, per ſuperbiam elatos, (& iſti ſunt colles) per luxuriam ligatos, (& iſti ſunt germina.) Abſorbentur igitur illi, qui inflati ſunt, per inuidiam. Inuidia enim facit hominem tumidum & inflatum. Montes, inquit, qui ſcilicet in ſe ſunt tumidi, & etiam quandoque continent in ſe ignem: ſic inuidi ita inflati ſunt, quod quandoque vix poſſunt dicere verbum. Ita ſcilicet in corde ſuo per inuidiam ſunt ardentes, Eccleſ 40. In ventre impii ignis ardebit, ſicut igitur quandoque terræ motus concutit montes, & ſecundum Senecam facit eos ſub terra in vaſtis ſpecubus abſorberi: ſic verè terræ motus diuini iudicii, iſtos in inferno ſub terra facit abſorberi, & in loco miſeriæ, & luto fæcis recludit. Et iſti fuerunt figurati per illum Dathan & Abiron. Numer. 16. Qui inuidi ſuper Moyſen, & Aaron ſeruis Domini voluerunt ſacerdotium vſurpare, & ad mandatum Moyſi noluerunt venire; & ideò aperta eſt terra, & abſorbuit eos, & deſcenderunt ad infernum viuentes. Re vera (patres chariſſimi) tales inuidi ſunt hodie multi in Eccleſia. Quòd ſi Aaron ad ſacerdotium, id eſt, aliqua bona perſona ad aliquod bonum promoueatur, ſtatim aderunt Dathan & Abiron, id eſt, detractores inuidi, & oblocutores ſuperbi, & contradictores: qui etiam Moyſi, id eſt, prælato iuſto & bono obedire contemnunt, qui quidem indignantur, quando alius præter ipſos ad officium promouetur. Et iſti dicuntur Dathan, quod interpretatur donum ſufficiens, & Abiron, quod interpretatur pater murmurans, quia ſcilicet tales, qui videntur eſſe patres, ratione auctoritatis, & tamen ſunt murmuratores, ratione iniquitatis & mordacitatis, ſunt ſufficientes, quòd ipſi diabolo perpetuò ſint donati. Et ideò terra ipſos finaliter abſorbebit: vnde in Pſalm. 105. Aperta eſt terra, & deglutiuit Dathan, & operuit ſuper congregationem Abiron. Iſti igitur ſunt montes ſcilicet tumidi per inuidiam. Ideò dicitur Exodi 19. Totus mons Sinai fumigabatur. Iſti enim habent intus ignem inuidiæ abſconditum, qui eos ſtimulat, & comburit; ideò fumum detractionis blaſphemantur, & diffamationes contra alios fulminant, & emittunt: vnde de tali igne inuidiæ poteſt exponi illud Numer. 11. Orauit Moyſes, & abſorptus eſt ignis. Abſorbet igitur infernus illos, qui per inuidiam ſunt inflati. Montes (inquit) quia ſcilicet mons eſt locus tumidus & inflatus. Item abſorbet infernus illos, qui per ſuper-

ſuperbiam ſunt elati. Excelſos (inquit) colles. Collis enim excelſus à valle eſt remotus, ventis & flatibus expoſitus, & ſurſum in aëre ſublimatus. Fit autem talis collis excelſus quandoque propter ventum interclaſum, qui terram ſurſum eleuat, & facit vnum magnum collem. Finaliter cùm terra rumpitur, & ventus exit, & ſic totus collis ille interius abſorbetur, ſicut conſuetum eſt fieri in terræ motu: ſic verè (chariſſimi) quando ventus ſuperbiæ & vanitatis includitur in homine, ipſe pro certo efficitur altus & excluſus in ſua reputatione, ſed verè, quando terra, id eſt, corpus ſuum rumpitur per mortem, tunc ventus vanitatis, qui ipſum eleuabat, deficit, & ipſe abſorbetur, quantum ad animam, inferius in inferno. Et hoc fuit figuratum Numer. 11. vbi dicitur, quòd accenſus eſt quidam ignis maximus, qui comburebat filios Iſrael. Sed ad præceptum & orationem Moyſis ignis ille abſorptus eſt terrâ. Ignis (chariſſimi) qui ſemper ſurſum aſcendit, ſignat ſuperbos, qui ſemper volunt aliis præeſſe, & præeminere, & alios per rapinam & crudelitatem comburere, & ardere. Et ideò tales in vita iſta comburunt, infeſtant, cruciant, & affligunt per ſuas exactiones filios Iſrael, id eſt, ſubditos, & vicinos, ſimplices, atque iuſtos: ſic verè finaliter iſti abſorbebuntur infra terram inferius in inferno. Ideò iſti ſunt, de quibus dicitur Deuteron. 11. quos aperto ore terra abſorbuit. Colles (inquit) excelſos. Et hoc poteſt dici illud Abacuc. 3. Incuruati ſunt colles mundi, id eſt, alti & ſuperbi, qui ſcilicet in morte in inferno incuruantur. Abſorbentur
F igitur illi, qui per ſuperbiam ſunt elati. ¶ Tertiò abſorbentur illi, qui etiam per molliciem ſunt roborati, ſcilicet delitioſi, qui nomine germinis intelliguntur; (germen inquit:) quia ſicut germen & tenerum & molle eſt: ſic delitioſi ſunt teneri & molles, nullum poſſunt laborem pœnitentiæ ſuſtinere. Et ſicut videmus, quòd talia germina faciliter deſiccantur, abſorbentur, & annihilantur, gelu ſcilicet vel calore: ſic verè quando frigus, vel tempeſtas æternæ damnationis euenerit, quando etiam calor, id eſt, ardor mortis & diuini iudicii ingruerit, tunc talia germina, tales molles, delitioſi & luxurioſi ſiccabuntur, abſorbebuntur, & annihilabuntur ſcilicet in inferno. Vnde Abacuc. 3. Abſcondetur de ouili pecus, & non erit germen in vineis. Illi enim, qui ſunt pecus, per carnis luxuriam & petulantias: illi, qui ſunt germen, per teneritudinem & delitias: illi (dico) abſcindentur per mortem temporalem & æternam de ouili, id eſt, de congregatione aliorum conſimilium, & de vinea mundanæ proſperitatis penitus auferentur. Et hoc fuit figuratum Apocalypſ. 12. vbi dicitur, quòd terra aperuit os ſuum, & abſorbuit fluuium, qui ſequebatur mulierem, vt attraheret eam, qui quidem fluuius de ore draconis fuerat editus, & emiſſus: ſic verè (chariſſimi) terra abſorbebit inferius in inferno illos, qui ſunt fluuii, id eſt, fluxibiles, & delitioſi, & illos, qui ſequuntur mulieres, ſcilicet illos, qui ſunt incontinentes, & luxurioſi, quos ſcilicet draco, id eſt, diabolus ab ore ſuæ prauæ ſuggeſtionis euomit, & emittit ad ſua mala onera facienda. Ideò de abſorbitione talium poteſt dici illud 1. Corinth. 5. Abſorbeatur illud, quod mortale eſt. Et ſic patet, quòd actus abſorbendi eſt communis in inferno pariter, & auaro.

A **Abſoluere. Abſolutio.** Nota, quòd abſoluere idem eſt, quòd à vinculo ſoluere, liberare & expedire. Sumitur autem communiter abſolutio pro iudiciali: vel pœnitentiali ſententia, liberatiua, vel à crimine, quod apponitur, vel à culpa, quæ metuitur, expeditiua. Duplex eſt igitur abſolutio, ſecundum quod eſt duplex forum. Eſt igitur abſolutio temporalis, quæ fit in foro iudiciali. Et abſolutio ſpiritualis, quæ fit in foro pœnitentiali. Prima debet habere iuſtitiæ rectitudinem: Secunda debet habere clementiæ plenitudinem. Prima fit per iudicii prolationem: Secunda fit per manuum ſacerdotalium appoſitionem. Prima tollit temporalem punitionem: Secunda tollit æternalem damnationem. Prima reſtituit bonam famam: Secunda reſtituit gratiam, & tandem æternæ
B gloriæ confert palmam. ¶ Dicamus igitur aliquid de abſolutione ſacramentali, quæ habet plenam plenitudinem, ſicut video, quòd Deus in natura quaſdam res naturales & cauſas voluit ponere, quæ poſſent ligata ſoluere, & conſtricta laxare, ſicut patet, quia terra congelata caloris influentia ſoluitur humor compactus in corpore medici diligentia, & medicinæ efficacia laxatur: ſic verè Deus ſpiritualiter quaſdam virtutes ſupernales conſtituit, ſcilicet ſacramentum pœnitentiæ, & poteſtatem ſacerdotis, quibus & quorum miniſterio, homo congelatione vitiorum abſoluitur, & omnis compago criminum relaxatur. Et ideò videtur, quòd ſacerdotes ſint ſimiles quibuſdam populis, qui in prouincia Elladis eſſe ſolebant, qui ſcilicet ſecundum Cratem Pergamenum tantæ virtutis erant, quòd ſolo tactu manuum pellebant venena, & hominem à periculo liberabant. Tales etiam fuerunt Scilli quidam populi Affricani, qui ſecundum Plinium à venenoſis non ſolum non lædebantur, imò venenati curabantur per eos. Re vera talis eſt populus ſacerdotum, quia pro certo ſolo tactu, & appoſitione manus hominem per abſolutionem ſacramentalem à peccatorum venenis eximunt, & ſanitatem gratiæ introducunt. Iſti enim ita debent eſſe ſancti & mundi, quòd à venenis vitiorum lædi nequeant, vt ſic dignè ab aliis venena vitiorum per abſolutionem abſtergant. De tali igitur abſolutione poteſt intelligi illud Marci vltimo: Super ægros manus imponent, & benè habebunt; & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Aduerte tamen, quòd Iuſtinus dicit: Quòd cum Cleopatra Ægypti Regina, & Antonii concubina ſpe vitæ amiſſa venenum aſpidum bibiſſet, & ſic dormiendo periiſſet, & occubuiſſet, Scilli aditi fuerunt, qui venenum extrahere, & eam ad vitam reducere nequierunt, quia pro certo chariſſimi illi, qui voluntariè venenum peccati bibunt, & aſpidi diabolo ſe tradunt, & in peccato delectantur, & dormiunt, per Scillorum appoſitionem, id eſt, per ſacerdotum abſolutionem nullatenus reuiuiſcunt. Solus enim pœnitens abſoluitur, & ſolus ille, cui peccatum diſplicet, per abſolutionis remedium liberatur. Ideò Auguſtinus ſuper illud Pſalm. 41. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes, &c. de fletu pœnitentiæ dicit ſic: Fletus eſt cibus animarum, corroboratio ſenſuum, abſolutio peccatorum, refectio mentium, lauacrum culparum, quia re vera cum fletu, & dolore contritionis, & cum voluntario propoſito bonæ intentionis debet homo ad ſacerdotem accedere, ſi vult abſolutionem debitam reportare, vt ſic Deo, & ſacerdoti dicat anima illud Tobiæ 3. Ad te Domine faciem meam conuerto, ad te oculos meos erigo, peto Domine, vt de vinculo huius imperii abſoluas me. Iſta eſt igitur abſolutio ſacramentalis, ſcilicet de hac vide infra de confeſſione, & pœnitentia, & verbum ligare, ſoluere, tangere manus, & in aliis ſimilibus titulis. ¶ Se- C
cundò dico, quòd eſt abſolutio iudicialis, quæ ſcilicet debet habere iuſtitiæ rectitudinem, ſicut enim dicit ſcriptura: Et qui iuſtificat, id eſt, qui abſoluit impium, & qui condemnat iuſtum, vterque abominabilis eſt apud Deum. Prouerb. 17. Statera enim ſi ſit recta, & vera, ſemper flectitur ad illam partem, quæ ponderat: ſic verè iudex, vel prælatus, ſi iuſtus fuerit, ſemper inclinatur, & fauet ad abſolutionem, vel promotionem illius partis, quæ plus habet de pondere meritorum. Ab altera verò parte, quæ minus habet de iuſtitia, & bonitate recedit, & ab ea eleuatur, & eam condemnat, deſerit, & dimittit, iuxta illud, quod præcipitur Deuteronom. 25. Quòd ſcilicet illi, quem iuſtum inuenerint, iuſtitiæ palmam dabunt: illum verò, quem impium, condemnabunt. Iſta tamen ſunt contra impios iudices iniuſtos, qui libentius abſoluunt malos, quàm iuſtos. Res enim gibboſa, & tortuoſa nunquam benè coniungitur cum recta, benè autem vnitur, & coniungitur cum re alia tortuoſa: ſic verè tortuoſi, & mali iudices nunquam benè applicantur cum hominibus bonis, rectis, & iuſtis: tales enim non ſolent diligere, nec eorum partem fouere, nec pro eis iudicare. Sed re vera ad homines tortuoſos, & iniuſtos ſolent amplius accedere, & eos abſoluere, & contra iuſtitiam ſuſtinere, contra quos Eſaiæ 5. Væ qui iuſtificatis impium pro muneribus, & iuſtitiam iuſti aufertis ab eo. Benè enim figurati ſunt 3. Macchabæorum 4. vbi dicitur, quòd Antiochus rex iniquus Menelaum vniuerſæ nequitiæ reum criminibus abſoluit. Pro quo ſcilicet Ptolomæus quidam princeps promiſſis pro reo muneribus interceſſit, miſeros verò innocentes morte damnauit. Quia verò Antiochus, qui interpretatur pauperis ſilentium, id eſt, malus iudex, coram quo pauperes non audent loqui, nec iuſtitiam petere, ſemper ſolet Menelaum, qui interpretatur maledictus, id eſt, quemlibet impium, & maledictum abſoluere, dum tamen munera debet, aduocati videantur intercedere, bonos verò ſi ſint pauperes, & miſeri, condemnare. Sed pro certo tales deberent intelligere illud Senecæ dicentis: Ille ſe damnat, qui nocentes abſoluit. Sic igitur patet, quòd duplex eſt abſolutio, ſed ad præſens gratia breuitatis ſufficit, quod dictum eſt de vtraque. Vide in aliis titulis, ſcilicet de Iudice, de Iuſtitia, de Muneribus, & de acceptione perſonarum, quia hìc valdè paucæ ſunt auctoritates.

Abſque. Cum iſtud vocabulum Abſque, ſit dictio, priuatiua potius, quàm conſeruatiua voci, cui adiungitur, poteſt ſignificare vel bonum vel malum. Sic igitur dicam, quòd per Abſque poteſt denotari

Carentia
- virtualium bonorum,
- criminalium malorum,
- temporalium donorum,
- ſpiritualium gaudiorum,
- infernalium tormentorum.

Primum Abſque habent vani peccatores. Secundum Abſque
A habent iuſti viatores. Dico igitur primò, quòd ſignat carentiam virtualium bonorum, & iſtud eſt illud Abſque, quod habent mali, qui ſcilicet ſunt abſque gratia diuina, & abſque moribus, & operibus virtuoſis. Oſſa enim leonis ſunt abſque medulla, ſicut dicit Solinus, ſic verè oſſa diaboli, id eſt, peccatores, ſunt hodie abſque medulla gratiæ & virtutum. Et ſic nota, quòd mali ſunt hodiè Abſque

Conſilio prudentiæ,
Auxilio potentiæ,
Lumine ſcientiæ,
Dulcedine clementiæ,
Diſciplina temperantiæ,
Iugo obedientiæ,
Congregatione amicitiæ,
Clauſura continentiæ.

Dico igitur, quòd mali carent conſilio & prudentia, ſimiles mulieribus, & caſtratis quæ ſunt, vt communiter abſque barba, quæ ſcilicet prudentia dignos conſueuit deſignare, quia re vera peccatores, qui ſunt mulieres, & effœminati, qui ſunt pueriles parum informati, qui ſunt à generatione & productione bonorum operum caſtrati, & priuati ſunt barba prudentiæ, & ſine conſilio ſapientiæ, & doctrinæ. Deut. 32. Gens abſque conſilio, & ſine prudentia, vtinam ſaperent, intelligerent & nouiſſima prouiderent. ¶ Item mali ſunt abſque auxilio & potentia. Non habent enim poteſtatem reſiſtendi, vel ſe à diabolo defendendi. Iudith. 5. Ingreſſi ſunt ſine arcu & ſagitta, & abſque ſcuto & gladio. Item ſunt abſque lumine & ſcientia; ſimiles talpæ, quæ naturaliter caret viſu; & figurati in cœco nato, quem natura creauerat abſque oculis, ſic iſti oculis clari intellectus carent, & viſum diſcretionis non habent, ita quòd ipſi poſſunt dicere illud Eſaiæ 53. Nos omnes ſicut oues errauimus, & quaſi cœci abſque oculis attractauimus. ¶ Item ſunt abſque dulcedine & clementia ſicut de Ligdamo Syracuſano dicit Solinus, quia oſſa eius deprehenſa ſunt abſque medulla dulcifluæ pietatis & miſericordiæ, clementiæ, aut bonitatis. Oſeæ 1. Voca nomen eius abſque miſericordia. Et iſti ſunt potiſſimè diuites & delitioſi, quia ſcilicet nunquam ſudaſſe, nec laboraſſe reperiuntur. Pſalm. 72. In labore hominum non ſunt: quia ſcilicet iſti ſunt, qui abſque medulla miſericordiæ inueniuntur. ¶ Item iſti ſunt abſque diſciplina & temperantia. Figurati Ezechi. 22. vbi dicitur. Quòd prophetæ eorum leniebant abſque temperamento videntes vana & diuinantes mendacia: quia ſcilicet prophetæ iſtorum, id eſt, dæmones & adulatores, qui vaticinantur eis falſa, leniunt eos, ſcilicet applaudendo & delectando, & hoc ſine temperantia, id eſt, ſine moderamine diſciplinæ. Ezech. 13. Dic eis quid leniunt abſque temperamento, quod caſurus ſit. ¶ Item ſunt abſque iugo, & obedientia ſimiles Onagro, qui nunquam poteſt ſubijci iugo ſicut nec iſti obedientiæ. Iob. 39. Quis dimiſit onagrum liberum, & vincula eius quis ſoluit? Item de iſtis dicitur Oſeæ 7. Reuerſi ſunt vt eſſent abſque iugo. ¶ Item iſti volunt eſſe abſque congregatione, concordia & amicitia. Ioan. 16. Abſque Synagogis facient vos. ¶ Item iſti volunt eſſe abſque muro & continentia, ſeu cuſtodia, quod potiſſimè pertinet ad religioſos, qui non poſſunt morari in clauſtro, ſimiles aquæ illius fontis, quē nullum vas poteſt continere præter vngulam equi, ſic iſtos nulla clauſura, vnde Zacha. 2. Abſque muro habitabitur Hieruſalem, & Prouer. 18. Sicut vrbs patens & abſque murorum ambitu, ſic ſtultus. ¶ Item iſti volunt eſſe abſque lege & ſapientia, ſicut patet de indeuotis, de quibus dicitur, 2. Parali. 15. Tranſibunt autem multi dies in Iſrael abſque Deo, doctore, ſacerdote, & lege. Iſtud eſt igitur vnum Abſque, quod pertinet ad malos, qui ſcilicet habent carentiam bonorum vir-
B tualium. ¶ Secundò dico, quod eſt vnum Abſque, quod ſignat carentiam malorum criminalium, & iſtud eſt, quod pertinet ad iuſtos & virtuoſos, qui ſcilicet volunt eſſe abſque corruptela peccati. Figurati in agno Paſchali, de quo dicitur Exodi 12. Quòd debebat eſſe agnus abſque macula, maſculus, anniculus, vbi nota, quòd iuſti ſunt abſque malitiæ prauitate, quia agnus abſque luxuriæ fœditate; quia abſque macula, abſque inconſtantiæ debilitate, quia maſculus; Abſque obſtinationis antiquitate, quia anniculus. Sunt igitur iſti abſque malitiæ deprauatione: quia ſunt agnus. Leuitic. 2. Omnis oblatio, quæ offertur Domino, abſque fermento erit. Fermentum enim ſignat malitiam, ſicut patet 1. Corinth. 5. in fine. Item iſti ſunt abſque inquinatione, Abſque macula inquit Iob. 11. Tunc leuare poteris faciem abſque macula. ¶ Item iſti ſunt abſque inconſtantiæ defectióne: quia non maſculus, non fœmella; vnde ipſi ſunt abſque timore, & imbecillitate fœminea, Deuteronom. 12. Abſque timore habitabitis. ¶ Item iſti ſunt abſque malæ conſuetudinis obſtinatione: quia ſunt anniculi, Leuitic. 14. Offert ouem anniculam abſque macula, vide infra. De agno, vbi videbis prædictam auctoritatem cum concordantiis vocabilibus. Et breuiter iſti habent carentiam malorum criminalium.
¶ Tertiò dico, quòd Abſque ſignat carentiam bonorum æterna- C
lium, & iſtud eſt Abſque damnatorum, qui ſcilicet ſunt abſque lætitia in inferno.

Nota, quòd iſti ſunt Abſque
Virtutis fortitudine,
Salutis certitudine,
Iucunditatis quietudine.

Quòd ſint abſque virtute, patet Threnorum 1. Vbi dicitur: Abierunt abſque fortitudine ante faciem tribulantis. Item, quòd ſint abſque ſalute, patet Eſaiæ 44. vbi Dominus dicit: Abſque me non eſt Deus, & abſque me non eſt ſaluator. ¶ Item, quòd ſint abſque iucunditate, patet Eſaiæ 54. vbi anima deſolata dicitur, paupercula tempeſtate, conuerſa abſque conſolatione vlla. Sic patet, quòd Abſque ſignat carentiam gaudiorum ſupernalium. ¶ Quartò dico, quòd Abſque ſignat quando- D
que carentiam tormentorum infernalium, & iſtud eſt abſque beatorum, qui re vera in Paradiſo ſunt Abſque

Pauore,
Terrore,
Dolore,
Indigentia,
Auaritia,
Verecundia.

Abſque dico pauore. Leuitic. 25. Abſque pauore habitabitis, &c. Abſque terrore. Prouerb. 28. Iuſtus autem confidens quaſi leo, abſque terrore erit. Abſque dolore inſuper, quia ſcilicet ibi, non erit bellum, nec gladius, id eſt, aliquid doloroſum. 3. Regum 22. Tranſierunt tres anni abſque bello. Abſque penuria etiam erat, quia ſicut dicitur Deuteronom. 8. Dabit tibi Dominus terram olei, & mellis; vbi abſque vlla penuria comedas. Erunt nihilominus abſque auaritia: quia ſcilicet nullus appetet aliena bona, imò quilibet alteri communicabit propria. Deuteronom. 23. Fratri autem dabis abſque vſura. Ipſi etiam erunt abſque verecundia. Vnde de Ruth, id eſt, de beata anima dicitur Ruth 2. Vt ſit verbum Dei ad Angelos. De noſtris autem manipulis proiiciet ex induſtria, & remanere permittet, vt abſque rubore colligat. Sic igitur patet, quomodo iſta præpoſitio Abſque, poteſt quadruplicem carentiam deſignare. Non applico alias proſecutiones, gratiâ breuitatis. Vide infra de Sine.

Abſtinentia. Poteſt accipi dupliciter, ſpiritualiter A
& corporaliter. Spiritualiter, quando quis abſtinet à vitiis & peccatis, & rebus illicitis. Corporaliter etiam, quando abſtinet à rebus licitis, vt ſcilicet Deo placeat, & carnem edomet & deuincat. Sunt quædam animalia, quæ ſunt magnæ abſtinentiæ & ieiunii, vt ſunt ſerpentes. Et pro certo talia ſunt ingenii cautioris, & vitæ etiam longioris: ſic verè (chariſſimi) illi, qui ſunt abſtinentes, ſcilicet a delitiis corporalibus, etiam vitiis ſpiritualibus, tales, dico, ſunt ingenii ſanioris, ſenſus clarioris, & ſapientiæ ſubtilioris. Iſtud fuit figuratum Daniel. 1. vbi dicitur: Pueri, qui erant de ſemine regio, & de filiis Iſrael, noluerunt comedere de cibis delitioſis menſæ regis Nabuchodonoſoris, ne per hoc macularentur: ſed tantummodò leguminibus fuerunt contenti. Et ſic actum eſt, quòd iſti fuerunt pulchriores, & ſcientiâ clariores. Chariſſimi, Rex iſte deſignat diabolum, qui verè in Babylone, id eſt, in mundo, vbi eſt perpetua confuſio, principatur: quia ſicut dicitur Iob. 41. ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Iſte Rex habet in ciuitate huius mundi menſam ſuam, quæ eſt mundi proſperitas, in qua pro certo ſunt duo genera ciborum, ſcilicet corporales & ſpirituales. Corporales cibi ſunt diuitiæ & delitiæ: Spirituales autem ſunt vitia & peccata. In iſta ciuitate ſunt aliqui pueri, qui ſunt de ſemine Regis CHRISTI, qui eſt

Rex

Rex regum. Ioan. 8. Semen Abrahæ ſumus. Et iſtos pro certo multum cupit diabolus nutrire de cibis menſæ ſuæ, quia multum vult, quod ipſi ament & acquirant diuitias & delitias & vitia & peccata, & ideo ſuggerit, quod ipſi fiant raptores, ſimoniaci, auari, guloſi, delitioſi. Dicit enim Can. 5. Venite amici mei, & bibite, &c. Sed vere illi, qui ſunt ſapientes, ſumme cauent de iſtis cibis Babylonicis, imo faciunt abſtinentiam ab eiſdem: quia ſicut dicitur Eccle. 3. Cor ſapientis abſtinet ſe à peccatis: quia qui cibis mundanæ proſperitatis vtitur, faciliter polluitur ſcilicet per auaritiam, & luxuriam, & pro certo iſti erunt ſapientiæ clarioris, apparentiæ pulchrioris, & eſſentiæ melioris, & vitæ etiam longioris: quia non ſolum temporaliter, imo etiam æternaliter ſemper viuent. Vnde Eccle. 37. Propter crapulam multi perierunt, qui autem abſtinens eſt, adijciet vitam. Et ideo figura facit ad hoc illud Iudicum 13. Vbi Angelus apparens Manueli dictauit ſibi qualiter Samſon deberet regere vitam ſuam, dicens: Abſtineat (inquit) & quicquid ex vinea naſcitur non comedat, vinum, & ſiceram non bibat, nullo veſcatur immundo. Et ecce, quia ſicut medicus dictat diætam infirmo, & docet cibos infirmum, à quibus debet abſtinere; ſic vere iſte Angelus verbis iſtis docet tria, à quibus principaliter eſt abſtinendum. Et iſta tria ſunt. Proſperitas mundana (Vinea naſcitur,) Sagacitas humana (Vinum & ſiceram non bibat,) Iniquitas inſana, (Nullo inquit veſcatur
B immundo.) ¶ Abſtineamus igitur ab affluentia temporali. Quicquid (inquit) de vinea naſcitur, non comedat. Vinea, chariſſimi, ſignat mundum. Iſta eſt enim vinea, ad quam miſit paterfamilias ſeruum & filium, quos agricolæ occiderunt, ſicut dicitur, Matth. 21. quia ſcilicet & Chriſtus Dei filius, & prophetæ, & Apoſtoli in huius mundi vinea ſunt occiſi. Illud autem, quod de iſta vinea naſcitur, eſt mundana proſperitas: quæ continet racemos, id eſt, diuitias, continet vinum, id eſt, delitias cõtinet etiam ramos, id eſt, gradus & eminentias. Debemus igitur abſtinere ab illis, qui in vinea huius mundi naſcũtur ſcilicet à diuitijs, delitijs, & eminentijs. Iuxta illud Iob. 24. Nõ ambulet per viam vinearum. Nam mundus & mundana proſperitas eſt recte ſimilis cuidam arbori, quæ dicitur Taxus, quæ ſecundum Iſid. lib. 17. Etymol. eſt arbor venenata, & de fructu eius eliquatur liquor: nimis enim laxat caro eius, & ligni ſubſtãtia ignem Græcum ſeruat inextinguibilem; vmbra etiam eius dormientibus eſt mortifera & nociua: vt dicit Dioſcorides. Arbor eſt magna, & procera, ramos habens groſſos & flexibiles, de quibus Parthi faciunt arcus ſuos, vnde Poëta. Taxi tenduntur in arcus. Re vera talis videtur mundus & mundana proſperitas: quia vere nihil eſt ibi, quando ſit venenoſum animæ Chriſtianæ. Eſt enim ibi lignum ſiccum, ſeu caro, & ſignat diuitias temporales, quæ in rebus ſuis, id eſt, granis, vaſis, pecunijs, & veſtibus, &c. fructus eius ſignat delitias corporales, ſuccus autem eius ſignat ſcientias ſeculares, Vmbra eius ſignat eminentias populares, quæ pro certo omnia ſunt animæ venenoſa, quia ſcilicet ipſam inuenenant per diuerſa vitia & peccata Caro enim eius, id eſt, diuitiæ inuenenant per auaritiam, quia vere ignem auaritiæ agunt, & ſeruant inextinguibilem: quia vermis eorum non moritur, ignis eorum non extinguetur. Eſa. 66. Fructus eius, id eſt, delitiæ inuenenant per luxuriã & infectionem. Succus eius, id eſt, ſcientiæ inuenenant per arrogantiam & præſumptionem. Nam taliter laxant voluntatem, per malum deſiderium & affectum, quod introducunt mortem & damnationem: quia ſicut dicitur Rom. 8. Prudentia carnis mors eſt. Quod bene fuit figuratum in illo Sedechia, qui ſicut dicitur in hiſtoria ſcholaſtica, Bibit in aula Babylonis poculum laxatiuum: quia cæcus erat & non videbat quid bibebat, & ſic coram omnibus ignominioſe laxatus eſt: ſic vere mundi ſapientes & diuites, quorum oculus intellectualis eſt, per diuerſa vitia excæcatus, bibunt hodie in Babylonis aula, id eſt, in aula huius mundi poculum laxatiuum, ſcilicet mundi delitias & ſcientias, & pro certo ipſi ignominioſe laxantur ad multa vilia opera & inhoneſta. Ideo poteſt eis mundus dicere illud Hiere. 8. Potum dedi vobis aquam fellis. Item vmbra iſtius arboris, id eſt, eminentia dignitatis, quæ faciliter deperit, ſicut vmbra eſt ſimiliter venenoſa: quia vere animam inuenenant per ſuperbiam, crudelitatem, & violentiam. Nam (ſicut videmus) illi, qui ſunt ſub vmbra mundanæ proſperitatis, ſunt hodie intoxicati & inuenenati per diuerſa peccata, & ideo mortem æternam incurrunt finaliter in inferno. Et tunc dicent illud Hier. 6. Væ nobis: quia declinauit dies, & factæ ſunt vmbræ longiores veſperi. Nam quando dies, & lux proſperitatis defecerit, quando eius vmbra temporalis dignitatis tranſierit, quando ſcilicet veſper mortalis neceſſitatis aduenerit, tunc vere talibus erit væ, id eſt, maledictio damnationis æternæ. Iſta eſt igitur taxus, id eſt, mundus, cuius omnes particulæ ſunt animæ periculoſæ & nociuæ: quia breuiter, ſicut dicitur 1. Ioan. 2. Omne, quod eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia oculorum, aut concupiſcentia carnis, aut ſuperbia vitæ. Et ideo dicitur ibidem. Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt. Iſta eſt igitur vinea mundanæ proſperitatis, à qua eſt abſtinendum. Quicquid (inquit) ex vinea naſcitur, non comedes. Et ideo iſta vinea figurari potuit Prouer. 24. Per agrum, inquit, hominis pigri tranſiui & per vineam viri ſtulti, & ecce totum repleuerant vrticæ & ſpinæ: & maceria lapidum deſtructa erat. Homo enim piger eſt diabolus, qui eſt homo quantum ad ſcientiam & rationem, piger quantum ad bonam operationem. Ager autem & vinea iſtius eſt mundus & mundana proſperitas, quæ re vera plena eſt vrticis, id eſt, delitijs, quæ faciunt pruriginem & ardorem, ſpinis, id eſt, diuitijs, quæ generant punctionem, ſolicitudinem & laborem. Maceria etiam lapidum, id eſt, clauſura regularium ſtatutorum, id eſt, diuinorum mandatorum deſtructa eſt per violentiam peccatorum & furorem, vnde Eſa. 5. Deſtruam ſepem eius, & erit in direptionem. Abſtineamus igitur (chariſſimi) ab affluentia temporali. Actor. 15. Abſtineant ſe à contaminationibus, id eſt, à prædictis bonis proſperitatis mundanæ. ¶ Secundo eſt abſtinendum à ſapientia ſę- C
culari, Vinum (inquit) & ſiceram non bibet. Elephas, quando eſt ieiunus facilius triumphat de Dracone. Draco enim quando videt Elephantem potu grauidum libentius inuadit ipſum & facilius præualet contra eum; ſic vere (chariſſimi) Draco diabolus minus poteſt præualere contra illos, qui ſunt ieiuni & abſtinentes à potu ſapientiæ ſęcularis, quam contra illos, qui iſto potu ſunt ebrii & repleti. Nam pro certo, quando diabolus hominem grauidum tali potu inuenit imbutum ſapientia ſæculari, facilius inuadit eum per ſuas tentationes, ſcilicet tentando de ſuperbia, vel arrogantia, de præſumptione, de inuidia, de ambitione, & de cæteris peccatis ſpiritualibus. Et breuiter verum eſt illud, quod dicitur Iacob. 4. Amicitia huius mundi inimica eſt Deo, legi enim iuſtitiæ non eſt ſubiecta: quia ſicut dicitur Iacob. 3. Iſta eſt ſapientia terrena, animalis & diabolica. Dicitur enim ſapientia mundi terrena, propter cupiditatem; animalis, propter annexam fallacitatem; diabolica, propter annexam peruerſitatem. Terrena dicitur: quia vere ſicut Talpa, optime & ſapienter ſe ſcit regere in terra, extra autem non, ſic mundi ſapientes in terra, id eſt, terrenis negociis ſciunt optime ſe habere: quia, ſcilicet, ibi habent ſuas vias ſubterraneas, id eſt, ſuas cautelas & malitias, & etiam ſuos modos acquirendi temporalia, ita quod de vna via ad aliam faciliter ſe conuertunt. Sed vere extra terram, id eſt, quantum ad illa, quæ non tangunt terram, nec terrena, ſcilicet, in negociis ſpiritualibus neſciunt ſe regere, & ratio eſt, quia cæci ſunt. Excæcauit enim eos malitia eorum. Sapi. 2. Item iſta eſt ſapientia animalis, ſicut enim animalia habent quandam induſtriam & ſapientiam naturalem, de qua vnum aliud decipit & fraudat, ſicut patet de Vulpe, quod eſt animal fraudulentum & mirabilem habet induſtriam & ſagacitatem ad decipiendum pullos, & gallinas, & alias auiculas innocentes, & dicitur Vulpes quaſi Volupes, eo quod volubiliter & tortuoſe, & nunquam rectis itineribus incedit. Tales pro certo ſunt mundi ſapientes: quia vere mirabilem habent induſtriam, ad alios defraudandum. Iſti enim nunquam recte incedunt, ſed fraudulenter, tortuoſe, & malitioſe, auiculaſque innocentes, id eſt, pauperes ſimplices & vicinos lædunt per ſuam ſapientiam, & defraudant: quia ſicut dicitur Hier. 4. Sapientes ſunt, vt faciant mala, bene autem facere neſcierunt, patet de aduocatis, quorum ſapientia & ſubtilitas aufert aliis iura ſua. Iſta igitur habent annexam fallacitatem: quia animalis, ſed adhuc dico, quod habent annexam peruerſitatem, quia diabolica. Nam diabolici habent ſcientiam ſubtiliſſimam. Sunt tamen ita peruerſi & obſtinati, quod ipſa non vtuntur niſi contra omnimodam rationem, & ad Dei & hominum propugnationem, ſic vere multi ſunt ita obſtinati in malum, quod quamuis habeant ſubtiliſſimum ingenium, & ſapientiam & ſcientiam naturalem ſubtilem & claram, ipſi tamen ipſam peruertunt ad Dei & hominum nocumentum & impugnationem, & ad ſuiipſius damnationem. Vnde Sene. in Epiſtola loquens de Marcellino dicit ſic. Eſt (inquit) ſubtilis ingenij, ſed tendens in prauum: quia ſcilicet ſicut dicitur 1. Theſſal. 2. Deo non placent, & cunctis hominibus aduerſantur. Ab iſta igitur mundi ſapientia terrena, animali, & diabolica debemus abſtinere. Et hoc datur intelligi, quando dicitur, Vinum, & ſiceram non bibet. Per vinum, quod eſt potus obliuionis & ebrietatis inductiuus, iræ & phreneſis excitatiuus; & per ſiceram, quæ eſt potus inflatiuus, intelligo ſapientiam mundialem, quæ pro certo inducit Dei & proximi obliuionem, iræ, & arrogantiæ commotionem, præſumptionis, & ſuperbiæ inflaturam, & elationem. 1. Corinth. 8. Scientia inflat, charitas autem ędificat. Iſtam igitur non debemus bibere, ſed ab ea potius abſtinere. Eccle. 2. Cogitaui à vino abſtrahere carnem meam,

vt animum meum transferrem ad ſapientiam, ſupple veram. Et maximè nos alij eccleſiaſtici circa diuina officia occupati, debemus à ſuperfluis & ſæcularibus abſtinere, niſi fortè in quantum faciunt ad vtilitatem Eccleſiæ, & ad ſuarum regimen facultatum, quia tunc iſta non dicitur ſapientia ſæcularis: ſed potius ſpiritualis, quando, ſcilicet, ad finem debitum ordinatur à tali abſtinentia talium delitiarum & ſcientiarum, quam, ſcilicet, eccleſiaſtici debent habere, fuit nobis figuratum Numer. cap. 6. vbi dicitur: Quod cum aliquis volebat eſſe domino conſecratus & Nazareus, à tribus debebat ſpecialiter abſtinere, videlicet ab ornatu ſuorum capillorum: quia ipſos debebat abradere & abſcindere. Item à frequentia occiſorum & mortuorum: quia, ſcilicet, nullum mortuum, nec patrem nec matrem, nec alium debebat viſitare, vel frequentare, nec in eorum obſequijs intereſſe. Item ab omni guſtatione vinorum: quia nec vinum, nec aliquid, quod poſſit inebriare debebat bibere, nec vuam, nec aliquid, quod de vua naſcitur, manducare. Et ſic efficiebatur ſanctus & Nazaræus, & plenariè domino conſecratus. Re vera, chariſſimi, nos eccleſiaſtici ſumus Deo ſpecialiter dedicati, & ad eius ſeruitium ſpecialiter deputati, & ideo debemus eſſe Nazaræi, & Nazaræni, id eſt, viri floridi, virtuoſi, & honeſti; ſed pro certo ad hoc eſt nobis neceſſe abſtinere à tribus;

A ſuperfluis diuitijs,
Ab incongruis conſortijs,
Ab aſſiduis delitijs.

Dico primo, quod abſtinendum eſt à diuitijs ſuperfluis, & hæc intelliguntur per capillos, qui non ſunt de eſſentia corporis, imo ſunt quaſi ſuperflui in natura & ſine detrimento corporis poſſunt abradi: ſic verè diuitiæ non ſunt nobis ſubſtantiales, non ſunt de humana quidditate, ſed de mundana ſuperfluitate. Non ſunt de hominis natura, ſed de ſæculi factura. Et ideo primo & principaliter debemus abſtergere, radere, & euellere, per contemptum & abominationem, & ab ipſis nos expedire, per largitatem, pietatem, & compaſſionem, & bonorum temporalium liberalem diſtributionem, vnde Ezechiel. 5. Sume tibi gladium acutum radentem tibi pilos. Gladium dico acutum, hoc eſt dictum, virtutem pietatis, & liberalitatis, quæ pilos diuitia-
D rum diſtribuit, eradicat, & euellit. ¶ Item debemus abſtinere ab incongruis conſortijs, & hoc datur intelligi per homines mortuos: quia verè ſi aliquis homo ſit mortuus, per diuerſa vitia & peccata, ita quod vitam gratiæ, ſcientiæ, & morum non habeat, etiam ſi fuerit pater noſter, frater, & ſoror, vel quandocunque nobis familiaris & affinis; ipſum tamen debemus vitare, nec eius conſortium frequentare, ſed magis fugere, & declinare, ne forte per eum corrumpamur. Et de hoc Leuit. 21. dicitur Non contaminetur ſacerdos in moribus ciuium ſuorum, non tantum conſanguineis
E & propinquis, ſed etiam nec malis. ¶ Item debemus abſtinere ab aſſiduis delitijs, vel etiam ſcientijs. Et hoc datur intelligi per vuas, quæ ſunt dulces, hæ ſunt delitiæ, per vinum, quod inebriat, hæ ſunt ſcientiæ. Delitiæ (dico) corporales, & ſcientiæ (dico) ſæculares, & ideo dicitur Prouerbiorum 31. Noli regibus dare vinum. Reges enim dicuntur eccleſiaſtici & perfecti: quia ſcilicet ſe & alios habent regere, dirigere, & gubernare. Et ſic bene patet, quod debemus abſtinere à ſapientia mundiali, vinum (inquit) & ſiceram non bibat.
F ¶ Tertio dico, quod debemus abſtinere ab iniuſtitia criminali. Nullo (inquit) veſcatur immundo: quia verè illa, quæ ſunt immunda, ſcilicet, vitia, & peccata non debemus veſci, nec comedere, id eſt, nobis appropriare, vel incorporare; ſed ab eis abſtinere. Sicut enim videmus, quod homo libenter abſtinet à veneno: quia ſcit ipſum ſui corporis corruptiuum. Sic verè à peccato debemus abſtinere, quod eſt animæ corruptiuum, & inuenenatiuum, atque etiam mortis perpetuæ inductiuum. Nullo (inquit) veſcatur immundo, id eſt, nullo peccato, ideo vt ſit criminum & vitiorum, de quolibet poſſet dici illud Sapient. 2. Abſtinet ſe à vitijs veſtris tanquam ab immunditijs, ſicut de Tob'a bene dicitur Tobiæ 1. Quod ipſe filium ſuum ab infantia timere Deum docuit, & abſtinere ab omni peccato. De immunditijs autem peccatorum vide infra titulo ſuo. Et ſic bene dico, quod abſtinendum eſt ab immunditia criminali, à ſapien-
G tia mundiali, ab affluentia temporali. ¶ Item ad hoc nota de abſtinentia, quæ eſt appetenda, & ad hoc etiam nos inducunt exempla animalium brutorum, dicit enim Plinius quod Leo habet vrinam valde fœtentem, quam more Canis leuato crure eijcit, & expellit. Et dicit quod quando ſe videt repletum; & propter repletionem ad curſum inhabilem, ſolet per tres dies continuè ieiunare. Sic prò certo (chariſſimi,) quia vrina, id eſt, fœtulentia peccatorum coram Deo & Angelis valde fœtet: quia etiam ita ſumus repleti delitijs, & vitijs, quod ad curſum bonorum operum ſumus inhabiles & inepti. Ideo crus, id eſt, ſpem & affectum, ſuper quem nitimur, debemus ſurſum ad Deum dirigere per deuotionem, vrinam iſtam, id eſt, vitia, & peccata expellere per confeſſionem, & à carnis delitijs, à peccatiſque & vitijs abſtinere per carnis afflictionem, & macerationem, vnde dicit Grego. Nos (inquit) qui per cibum à Paradiſo cecidimus, per abſtinentiam reſurgamus. Eſt enim abſtinentia ſimilis cuidam venæ terræ: quæ dicitur Ram. Quæ, ſicut dicit Cicero, eſt terrea, frigida & ſicca, & mirabilem habet potentiam reſtringendi; quia reſtringit ſanguinem vndecunque fluat. Talis vero eſt abſtinentia: quia iſta debet eſſe terrea per mortis meditationem, frigida per diuini terroris concuſſionem, ſicca per omnis voluptatis abdicationem: quia verè reſtringit ſanguinem, id eſt, carnales & ſanguineos appetitus per rationis moderationem. Et ideo 1. Pet. 2. dicitur. Obſecro vos tanquam aduenas & peregrinos abſtinete vos à carnalibus deſiderijs, quæ militant aduerſus animam. In quibus verbis oſtenduntur tria propter quæ debemus habere virtutem abſtinentiæ, ſcilicet, quia ſumus exteris partibus hoſpitati, peregrinos inquit: quia ſumus aſperis hoſtibus ſociati, ſcilicet, carnis deſiderij: quia ſumus ab aſpera paſſione impugnati, militant aduerſus animam. ¶ Dico primo, quod debemus abſti- **H**
nere: quia ſumus hoſpitati in extera regione, quia, ſcilicet, nos ſumus aduenæ, & peregrini. Aduena dicitur quaſi aliunde veniens, peregrinus, quia alienas partes peragrans, & ſignat hominem viatorem, qui in mundum iſtum aliunde venit per natiuitatem, ſcilicet, à Deo, ibi etiam ſicut in loco alieno peragrat, & moratur. Hebr 13. Non habemus hic manentem ciuitatem. Et ideo ſicut videmus, quod peregrinus dum eſt in peregrinatione parum curat de cibarijs delicatis, nec de notitijs hominum illius terræ in qua eſt. Et hic quia ſcit, quod ibi non diu morabitur, & quia etiam ſperat, quod cito ad domum propriam reuertetur, vbi ſibi poterit parare cibaria delicata: ſic verè (chariſſimi) quia in mundo iſto ſumus ſicut aduenæ & peregrini: quia, ſcilicet, ſicut dicit Apoſtolus 2. Cor. 5. Quamdiu ſumus in corpore, peregrinamur à Domino; non debemus curare, nec de fauore hominum, nec de curioſa præparatione cibariorum & delitiarum, ſed magis ab eis abſtinere. Et hoc quia in iſtis partibus, id eſt, in miſera vita iſta parum ſumus moraturi, & etiam quando ad hoſpitium noſtrum, id eſt ad Paradiſum, & ad Deum reuenerimus, ibi lautas delitias æternæ gloriæ inueniemus. Aduenas igitur & peregrinos. Ideo poteſt dicere quilibet illud Pſalm. 38. Aduena ego ſum apud te & peregrinus, ſicut omnes patres mei. Sunt enim (chariſſimi) in mundo iſto duo genera hominum. Quidam qui parum comedunt de mane, & iſti optimè comedunt de ſero. Alij autem ſunt, qui multum comedunt de mane, & iſti nihil poſſunt comedere de ſero; ſic verè in mundo iſto duo ſunt genera hominum, ſcilicet, abſtinentes & viatores. Abſtinentes ſunt illi, qui parum comedunt, & qui faciunt abſtinentiam de mane vitæ præſentis, & iſti pro certo in ſero, id eſt, in tempore mortis & alterius vitæ optimè comedent ſcilicet in paradiſo, vbi ſatiabuntur æternæ gloriæ voluptate. Iuxta illud Pſal. 16. Satiabor, cum apparuerit gloria tua. Sed verè guloſi qui in mane huius vitæ, ſe replent diuitijs, delitijs, atque cibis, in ſero alterius vitæ nihil penitus poterunt manducare: quia ſcilicet famæ æternæ miſeria cruciabuntur. Figurati per illum diuitem, & per illum pauperem. Luc. 16. Quia pauper Lazarus, qui in mane huius vitæ parum, comederat: quia ſcilicet cupiebat ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa diuitis, & nemo illi dabat. Iſto, dico, in ſero, id eſt, poſt mortem optimè cœnauit, & recreatus fuit: quia ſcilicet ipſe poſitus eſt cum bonis animabus in ſinu Abrahæ. Diues autem epulo, qui in mane huius vitæ epulabatur quotidie ſplendidè, quando venit ſero, id eſt, tempus mortis, tunc verè ipſe peſſimè cœnauit: quia, ſcilicet, mortuus eſt, & ſepultus in inferno, vbi etiam indiguit gutta aquæ, ſicut dicitur ibidem: quia ſicut dicit Hier. Impoſſibile eſt, quod homo duplici proſperitate fruatur, temporali, ſcilicet, & æterna. Et quod hic ventrem impleat, ibi mentē. Simus igitur peregrini in vita iſta, chariſſimi. Et ideo nec de delitijs, nec de lauto matutino prādio nos curemus, ſperātes, quod quando poſt mortem in domo Paradiſi erimus, ibi plenariè comedemus: quia, ſcilicet, tunc non erimus hoſpites, nec aduenæ, ſed tunc erimus ciues & domeſtici Dei, ſicut dicitur ad Epheſ. 2. Abſtineamus modo chariſſimi: quia ſumus hoſpitati in extera regione, peregrinos inquit, & aduenas. ¶ Se- **I**
cundo debemus abſtinere: quia ſumus hoſpitati cum aſpera legione, ſcilicet, carnalibus deſiderijs, homo enim qui hoſpitibus capitalibus habet neceſſe communicare, debet cauere & abſtinere à cibis, qui ſibi apponuntur, ne forte hoſtes ſui

ſibi

sibi misceant aliquid venenosi: sic vere (charissimi) nos, qui necesse habemus conuersari cum hostibus nostris capitalibus, scilicet, cum carnis desideriis & motibus; debemus abstinere à cibis delitiæ huius mundi: quia vere si eis indiscrete nimis, & faciliter isti inimici nostri, scilicet, carnis desideria miscebunt aliquid venenosum, scilicet, aliquod peccatum, vt puta luxuriam, ebrietatem, pigritiam &c. Et ideo dicitur Romanor. 8. Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Est enim abstinentia similis cuidam arbori, quæ dicitur Myrthus, quæ crescit iuxta mare, & multum est restrictiua, id est, medicinalis, quia valet contra morsus scorpionum & contra multas alias passiones, vt dicit Dioscorides, talis est abstinentia: quia vere quando iuxta mare, id est, iuxta amaritudinem contritionis vel considerationis moritur; & infirmitatis suæ est medicinalis spiritualis: quia vere virtutem habet restrictiuam: quia, scilicet, restringit vitia & peccata, & morsus, & punctiones, tentationes, & suggestiones Scorpionum in facie, id est, in principio lambunt per delectationem; In cauda autem, id est, in fine pungunt per æternam damnationem. Istorum (dico) Scorpionum ictus & puncturas abstinentia resecat, atque sanat. Ideo dicit Isido. in libro primo de summo bono: Libidinis ignes ciborum fomentis increscunt. Corpus autem quod abstinentia frangit, tentatio non exurit. Et hoc bene figuratum fuit Daniel. 3. In illis pilis abstinentibus Sidrach, Misac, & Abdenago, quos fornax non combussit, sic vere charissimi ardor, & fornax tentationum carnalium non comburit illos, qui in abstinentia perseuerant. Esaiæ 43. Cum transieris per ignem, flamma non nocebit tibi Habeamus igitur charissimi abstinentiam, qua simus combinati, cum temeraria legione, scilicet, cum carnalibus desiderijs.

K ¶ Tertio dico, quod debemus abstinere, quia sumus impugnati ab aspera passione, quia scilicet militant aduersus animam. Miles, qui est commissurus prælium, abstinet, nec cibis se replet, vt melius valeat contra hostem, sic vere (charissimi;) quia nos habemus militare contra hostem, scilicet, carnem, necesse est, quod abstinentiam habeamus, vt de hoste isto facilius triumphemus. Militant (inquit) aduersus animam, quia scilicet, militia est vita hominis super terram. Aues enim quæ sicciores sunt naturæ, fortioris sunt virtutis, & altioris volatus, sicut patet de auibus prædalibus, quæ naturaliter non sunt pingues, imo sunt siccæ & macræ, quia, scilicet, cæteris melius præualent contra alias aues: sic verè (charissimi) illi, qui sunt sicci per abstinentiam & temperantiam, sunt volatus altioris per contemplationem, & virtutis fortioris per constantiam & perfectionem, quia, scilicet, facilius præualent contra hostes. Figura. Exod. 15. vbi dicitur: Quod filij Israel, qui de Pharaone triumphauerunt, ambulauerunt per siccum in medio mari. Et sic præualuerunt contra potentiam Pharaonis, quia pro certo illi, qui volunt esse sicci per abstinentiam, & ambulare per mare, id est, per amaram pœnitentiam, præualent contra Pharaonem, id est, contra carnis tentationem & violentiam etiam diaboli. Et istud (proh dolor) est contra multos, qui non quærunt viuere in siccitate, sed in voluptate; non in abstinentia, sed in delitijs; non in contentionis puritate, sed impudicitiæ fœditate; quia secundum Hieronym. Venter saturatus faciliter spumat in libidinem. Isti sunt similes Porco, qui in hyeme multum propter motus parcitudinem impinguatur: sic verè, charissimi, Porci, id est, homines delitiosi, qui in hyeme huius turbulentæ vitæ parum mouentur per pœnitentiam & laborem, multis hodie delitijs impugnantur, sed verè quando æstas, id est, feruor mortis iudicij, vel inferni eis aduenit, tunc non erunt pingues, sed tenues; non erunt in quiete, sed in labore; non erunt in delitijs, sed in supplitijs; non erunt in gloria, sed in miseria. Et ideo dicitur Esaiæ 17 Attenuabitur gloria Iacob, & pingues carnes eius marcescent. Non sic (charissimi) non impinguemur per delitias, sed simus sicci, & macri per abstinentias, vt sic possimus præualere contra carnis, & hostis nequitias, & astutias, quia, scilicet, ista sunt, quæ militant aduersus animam, vt sic nos possimus dicere illud 2. Corinth. 10. in carne ambulantes non secundum carnem mili-

L tamus, arma enim nostræ militiæ non sunt carnalia. ¶ Simus igitur abstinentes

Propter { duræ passionis anxietatem, diræ legionis societatem, nostræ regionis alienitatem.

Item nota, quod

Abstinentia { Stringit carnis luxuriam, Frangit carnis lasciuiam, Parat cordis lætitiam, Tollit mortis tristitiam, Confert diuinam gratiam.

Dico primo, quod ista stringit carnis luxuriam. Est enim abstinentia similis plumbo, de quo dicit Galenus: Quod si plumbi lamina super lumbos ponatur, venenum restringit. Dicit enim Dioscorides, quod Saphirus est talis virtutis, quod sanguinem & sudorem habet restringere. Verè talis est abstinentia ista, & comparatur plumbo, propter pondus diuini timoris, quod eam debet concomitari. Comparatur Saphiro propter honestatem cœlestis coloris, quo debet abstinens adornari. Et istam pro certo si carni applicaueris; & si eam tecum habueris & portaueris, à te pro certo restringet, refrænabit, auertet, & abdicabit venenum luxuriæ, & voluptatis, & sanguinem, & sudorem gulæ gastrimargiæ, & carnalitatis. Figura. Matth. 9. vbi dicitur Quod illa mulier, quæ sanguine fluebat tacta veste Iesu sanata est, & fluxus sui sanguinis est restrictus. Charissimi, vestis Iesu est abstinentia. Ista enim inducit in deserto, vbi ieiunauit 40. diebus & 40. noctibus. Istam igitur vestem, id est, lapidem præciosum si habuerimus & portauerimus; omnem pro certo fluxum sanguinis, id est, gulæ & luxuriæ voluptatem in nobis destruet & restringet. Ezechiel. 16. Mundaui sanguinem tuum ex te.

¶ Item dico, quod abstinentia frangit carnis lasciuiam, sicut enim equus impinguatus recalcitrat, maceratus autem fame pacificè operatur: sic verè (charissimi) caro nostra est equus noster: quia sicut dicitur Esaiæ 31. Equi eorum caro & non spiritus. Iste igitur quando delitijs carnalibus impinguatur, recalcitrat contra spiritum & rebellat. Si autem fuerit per abstinentiam maceratus; tunc omnis pœnitentiam in patientia sustinebit. Est enim abstinentia sicut frenum, quo caro nostra stringitur & tenetur, vnde Eccles. 33. Operatur in disciplina, & quærit requiescere, laxa manus illi, & quæret libertatem: quia sicut dicitur Prouerbiorum 29. Qui delicatè nutrit seruum suum, inueniet eum in tempore contumacem. M

¶ Tertio dico, quod abstinentia sternit hostis sæuitiam, dicit enim Ambrosi. in Exameron. Quod si homo ieiunus contra serpentem spuerit, serpensque de illo sputo gustauerit, morietur, quia sicut sputum serpentis est homini venenum, sic etiam sputum ieiuni hominis, est serpenti venenum: sic verè (charissimi) si homo sit ieiunans & abstinens, sputum, quod ex eius ore procedit, scilicet, oratio siue confessio serpentem, scilicet, diabolum vel carnis malitiam prosternit. Vnde Augustin. in quodam sermone Ieiunium purgat mentem, subleuat spiritum, carnem spiritui subijcit, cor facit tribulatum. N

¶ Quarto dico, quod abstinentia parit cordis lætitiam: quia aues, quæ parum comedunt dulcius cantant, vt sunt aues paruæ; & quæ multum comedunt, horribiliter cantant & præcipuè comedentes carnes, vt Aquilæ, atque Corui, atque quæ multum potant super in aqua existentes; vt Anseres & Anates, sic homo parum comedens per abstinentiam coram Deo dulcius modulatur, sed gulosi, qui cibis & carnibus semper vescuntur, & suffunduntur aquis delitiarum, cantant horribiliter coram Deo, iurando, blasphemando, mentiendo. Et tales delitiosi comparantur Anseribus: quia semper volunt esse in luto & in fæcibus per luxuriam. Item comparantur Coruis: quia semper volunt comedere carnes hominum per dentis detractionem. Ideo præcipitur cuilibet Prouerbiorum 23. Noli esse in conuiuio potatorum; nec illorum, qui carnes offerunt ad vescendum. Delitiosi enim in conuiuijs & potibus suis, consueuerunt (vt communiter) carnes aliorum per detractionem vorare. Sed econtra abstinentes solent venenum extinguere, sed læte & hilariter cuilibet congaudere. Esaiæ 54. Galat. 4. Lætare sterilis, vnde de siccitate & spirituali lætitia abstinentium, potest dici illud Psalm. Pinguescent speciosa deserti & exultatione colles accingentur. O

¶ Quinto dico, quod abstinentia tollit mortis sæuitiam. Videmus, quod infirmus aliquando euadit mortem, quando minuit sibi sanguinem: sic vere charissimi, quando homo vult vitare mortem æternam, necesse est, quod quandoque de sanguine carnalium delitiarum aliquid sibi tollat per abstinentiæ parcitatem. Sed quidam sunt similes illis, qui sibi minuunt de manu, qui statim ponunt eam in aquam, & etiam in manu baculum non accipiunt: sic vere multi, qui quando in quadragesima sanguinem, id est, carnis delitias derelinquunt, statim refugiunt, scilicet, ad delitias Piscium, baculumque pœnitentiæ non assumunt. Iuxta illud Matth. 10. Nolite portare baculum, &c. Ista igitur tollit mortis sæuitiam, id est, damnationem æternam. Eccles. 37. Qui autem abstinens est, adijciet vitam. P

¶ Sexto dico, quod abstinentia confert æternam gloriam seu diuinam gratiam. Dicit enim Isaac in diætis, quod animalia quæ sunt parui cibi, & potus, sunt acceptabilia & vtilia ad comedendum, multumque comedentibus præferuntur: sic verè illi, qui parum sunt comedentes per abstinentiam Deo & Angelis per gratiam in præsenti, & per gloriam in futuro sunt accepti. Illi Q

autem, qui hic per gulæ voracitatem multum comedunt, ab his tanquam inutiles reprobantur. ¶ Item nota, quod (ſicut videmus) ſunt quædam animalia, quæ ſunt magnæ voracitatis vt Leo, &c. rapacia, quædam moderati victus, vt homo, quædam parciſſimi victus, vt ſerpens, ſic vere in mundo ſunt aliqui nimiæ voracitatis, aliqui nimiæ parcitatis. Primi ſunt Leones & Lupi, ſcilicet, mundi principes, & raptores, qui multum volunt laute comedere ſumptibus aliorum. Alij autem ſunt Serpentes fallaces & tortuoſi, ſcilicet Hæretici, & hypocritæ, qui ſunt parciſſimi victus per immoderatam & fictam abſtinentiam vt ſcilicet mundo placeant, & vt ab alijs in reuerentia habeantur Sed vere illi, qui ſunt ſapientes, ſeruant medium, quia nec multum nec modicum comedunt, quia, ſcilicet, non volunt eſſe Lupi, neque Serpentes, ſed volunt eſſe homines vtentes ratione, in cuius ſignum homo debet os valde modicum reſpectu corporis ſui, & ideo moderate ad ſufficientiam debet comedere, ſicut enim dicit Hieronym. ad ruſticum. Temperatus cibus corpori & animæ vtilis eſt. Item nota, quod abſtinentia non eſt in ciborum aſperitate, quod patet, quia Boues, & Aſini magis eſſent abſtinentes, qui viliora & groſſiora manducant. Iſtud dicit Auguſtin. Adam enim non peccauit in carne, ſed in pomo. Eſau in Lenticula, non in Porco. ¶ Item nota, quod Chriſtus fuit ſibi parcus & alijs largus: quia eſuriens noluit lapides in panem mutare, ſicut dicitur Matth. 4. & Lucæ 4. Alijs tamen indigentibus & eſurientibus aquam mutauit in vinum, ſicut dicitur Ioan. 2. Lupus & Leo, aliquando per aliquot dies ieiunant, ſed tamen plus vna vice comedunt, quam cunctis diebus ieiunij comedere debuiſſent; ſic vere faciunt multi ad literam, vnde Hieronym. Melius quotidie parum, quam raro ſatis ſumere. Pluuia illa optima eſt, quæ ſparſim cadit in terram. In principio ieiunij quadrageſimalis fiunt aliqua. Cineres enim accipiuntur, Cruces & altaria cooperiuntur, genu flexiones incipiuntur, gloria & alleluja, & cæteri cantus lætitiæ dimittuntur, mandata in Abbatijs frequentantur; ſic vere, quando tu facis abſtinentiam tu debes accipere cineres, id eſt, mortis recordationem, velare crucem tuæ afflictionis, altare orationis & deuotionis, per humilitatis abſconſionem, genua cordis flectere per deuotionem, gloriam, & alleluia & lætitiam omnem dimittere, per triſtem peccatorum meditationem, mandatum miſericordiæ facere per eleemoſynarum largitionem. Accipe igitur cineres contra ſuperbiam, cooperi te contra inanem gloriam, flecte genua contra iracundiam, dimitte alleluja cantum lætitiæ contra inanem laſciuiam, fac proceſſiones contra acediam, fac mandatum, in quo ſit refectio pauperum contra auaritiam. Quando aliquis minuitur, non ſentit dolorem minutionis, imo ibi moritur, niſi de aqua extrahatur; ſic vere illi, qui in aqua, id eſt, in cibis delitioſis aquaticis ſe immergunt, non ſentiunt, nec eſt eis triſte, ſi minuuntur, etſi eis ſanguis delitiarum carnalium ſubtrahatur. Et ideo iſti per peccatum moriuntur, niſi de aqua, id eſt, de aquaticis delitijs per abſtinentiam extrahantur, ſicut enim illi, qui debent incurrere mortem, contemperant ipſam intrando aquam, vt dictum eſt; ſic vere, quia abſtinentia à carnalibus, eſt delitioſis quædam mors. Ideo contemperant ipſam fugiendo ad aquam, id eſt, ad ſpecies, & ad Piſces ſine dolore mortem abſtinentiæ patiuntur. Iuxta illud Prouerbiorum 23. Verberauerunt, & non doluit, quia, ſcilicet, tales, vulnera & verbera abſtinentiæ non ſentiunt. Medicus videns infirmum in periculo, imponit ei diætam in pane & aqua, & carnes & vinum penitus ſibi tollit; ſic vere quando medicus ſpiritualis Deus (videlicet) vel ſacerdos videt, quod infirmus peccator eſt in periculo mortis æternæ pro certo debet eum retrahere à carne, & vino, & à cæteris delitijs per abſtinentiam & diætam, etiam panis & aquæ, id eſt, victus ſibi imponere parcitatem. Figura Gen 18 & 21. vbi dicitur. Quod cum Agar (quæ interpretatur ſomnians feſtum) contempſiſſet dominam, filiuſque eius contra filium dominæ rebellaſſet, Abraham impoſuit illi vtrem aquæ, & panem, & fugauit eam de domo ſua; ſicque caro noſtra quæ ſemper habet feſta & ſolatia ſomniare, rebellat contra dominam ſuam, id eſt, animam: filiuſque ſuus, id eſt, carnalis appetitus pugnat contra filium dominæ, id eſt, contra ſpirituale deſiderium animæ: ideo Abraham, id eſt, ſacerdos & Deus panem & aquam, id eſt, arctam diætam abſtinentiæ debet ſubimponere, vt eam poſſit ſibi ſubijcere: quia alias ſemper caro (quæ ancilla eſt,) vult ſuæ dominæ rebellare, quia ſicut dicitur ad Gal. 5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem. Vide alia de abſtinentia, in capit. de Ieiunio.

A **Abundare. Abundantia.** Nota, quod abundantia, repletio, ſufficientia, fertilitas, fœcunditas, idem videntur ſignificare. Et quia abundantia videtur ſignificare diuitiarum plenitudinem, & ſuperius ſatis de diuitijs tam ſpiritualibus, quam temporalibus eſt tractatum, ideo parum intendo dicere quo ad præſens. Hoc igitur ſolum notabimus, quod quadruplex abundantia inuenitur, ſcilicet

Abundantia { Proſperitatis, Iniquitatis, Calamitatis, Fœlicitatis, } quæ eſt { Periculoſa, Pernicioſa, Faſtidioſa, Solatioſa.

Abundant { Diuites in diuitijs, Peruerſi in nequitijs, Iuſti in iuſtitijs, Pauperes in triſtitijs, Damnati in ſupplicijs, Beati in ſolatijs.

Dico igitur primo, quod eſt abundantia diuitiarum, & in iſtis plus abundant quandoque mali quam boni. Vnde Iob 12. Abundant tabernacula prædonum, qui audacter prouocant Deum. Sicut enim videmus, quod arbores ſylueſtres quæ nihil valent, plus abundant in fructibus quam domeſticæ & bonæ, animalia etiam mala & feræ ſicut ſunt canes, lupi, & leones, plus abundant in filiis, quam animalia bona vtilia & domeſtica, ſicut ſunt boues & oues, quia ſcilicet bos non habebit niſi vnum fœtum in anno, canis autem vel lupus habebunt forte 12. ſic vere illi, qui ſunt mali, inutiles, & peruerſi, plus abundant hodie in fructibus bonorum temporalium.

Abundant enim in { Scientijs ſæcularibus, Amicitijs popularibus, Delitijs corporalibus, Diuitijs temporalibus.

Habent igitur iſti abundantiam ſcientiarum. Rom. 14. Vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundat. Et tamen dicitur Eccle. 19. Melior eſt homo, qui minuitur ſapientia, & deficiens ſenſu, in timore Dei, quam qui abundat ſenſu, & tranſgreditur legem altiſſimi. ¶ Item habent abundantiam amicitiarum. Pſalm. 127. Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ. Filij tui ſicut nouellæ oliuarum &c. ¶ Item iſti habent abundantiam delitiarum. Pſalm. 77. Cibaria miſit eis in abundantia, & pluit ſuper eos ſicut puluerem, carnes &c. Sequitur. Adhuc eſca eorum erat in ore eorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos &c. ¶ Item iſti habent abundantiam diuitiarum. Pſalm. 72. Ecce ipſi peccatores, & abundantes in ſæculo obtinuerunt diuitias. ¶ Et nota, B quod iſta

Abundantia { Aufert mentis humilitatem, Confert culpæ iniquitatem, Affert vanam iocunditatem, Infert falſam ſecuritatem.

Aufert mentis humilitatem, quia ſicut gallinæ in æſtate abundantes non dignantur venire quando vocantur, ſic nec peccator. Vnde Hierem. 22. Locutus ſum ad te in abundantia tua dixiſti non audiam. ¶ Item iſta confert magnam iniquitatem, vnde Ezechiel. 16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, abundantia panis, & ſuperbia vitæ. Sicut enim abundantia humorum ſolet cauſare infirmitates, ſic abundantia diuitiarum ſolet inducere iniquitates. ¶ Item iſta affert vanam iocunditatem. Pſalm. 64. Induti ſunt arietes ouium, & valles abundabunt frumento, clamabunt, etenim hymnum dicent. ¶ Item iſta infert falſam ſecuritatem. Vnde abundantes videntur dicere illud Pſalm. 29. Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum. Videtur enim diuitibus, quod ſtatus eorum non poteſt mutari, & quod eorum fortuna non poteſt perire, nec vita eorum deficere. Et tamen iſti deberent attendere, quod poſt vaccas pinguiſſimas ſucceſſerunt vaccæ macerrimæ, quæ præcedentes deuorauerunt, ſicut dicitur Gen. 41. quod ſignificauit (ſicut ibidem exponitur) quod poſt magnam abundantiam temporalem, ſequitur quandoque magnum infortunium, & paupertas, & in vita hac, & in futura. Sequetur, inquit, anni ſeptem tantæ ſterilitatis, vt obliuioni tradatur cuncta retro abundantia, & tamen iſti ſemper deberent habere oculum ad futuros caſus, & ad infortunia, quæ poſſunt contingere ſaltem in vita futura, de quibus dicitur Eccl. 18. Memento inquit paupertatis in die abundantiæ, & neceſſitatis in die diuitiarum. A mane vſque ad veſperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei. Nam ſi tales bene talia conſiderarent, de ſua abundantia pauperes adiuuarent, iuxta illud 2. Cor. 8. Veſtra abundantia eorum inopiam ſuppleat &c. Iſta eſt igitur abundantia diuitiarum. ¶ Secundo dico, quod eſt C abundantia nequitiarum, & iſta eſt ſicut abundantia malorum humorũ, quia citius mortem inducit æternam, de iſta loquitur Matth. 24. Quantum abundabit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum. Sicut enim terra inculta ſolet abundare tribulis atque ſpinis, ſic peccator, qui per pœnitentiam non colitur, peccatis & vitijs abundare probatur, videlicet

In { cogitationibus præſumptuoſis,
prolocutionibus defectuoſis,
operationibus luxurioſis,
machinationibus malitioſis.

Iſti enim meditantur præſumptuoſe. Prouerb. 21. Cogitationes robuſti ſemper in abundantia. ¶ Item ipſi garrulantur tumultuoſe, ſeu proloquuntur defectuoſe. Matt. 12. Ex abundãtią cordis os loquitur. Pſalm. 49. Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. ¶ Item iſti maculantur luxurioſe. Vnde illud Ezechiel. 16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ, abundantia panis, & ſuperbia vitæ &c. ¶ Item iſti machinantur malitioſe. Vnde illud Pſalm. Os tuum abundauit malitia &c. & Iacob. 1. Deponentes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ &c. Aduerte tamen, quod ſæpe fit, quod vbi multa vitia abundauerunt, multæ virtutes poſtea ſuperabundant. Nam ſicut videmus, quod valles, in quibus aquæ, & fæces abundant, ſolent poſt receſſum fæcium & aquarum, in fructibus amplius abundare, ſic vere ſæpe fit, quod quanto in homine abundauit amplius copia fæcium & aquarum, id eſt, vitiorum & peccatorum, tanto poſt receſſum huiuſmodi, & poſt peractam pœnitentiam ſolet in ipſo abundare amplior corpia fructuum bonorum operum, & virtutum, quia ſicut dicitur Romanorum 5. Vbi abundauit delictum, ibi ſuperabundauit & gratia. Sicut enim cauſa talis fertilitatis eſt lutum, & humor, qui remanet poſt receſſum aquarum, ita quod locus ille fertilior efficitur propter huiuſmodi aquas, quæ fuerunt ibidem, quod nunquam fuiſſet, ſi aquæ huiuſmodi inibi non fuiſſent, ſic vere ſæpe fit, quod illi, qui in luto peccati abundauerunt, propter hoc fiant finaliter meliores. Remanet enim quidam limus, id eſt, quædam memoria præteritorum vitiorum, & per quam mens ſpiritualiter diſponitur, & ad producendum bonos fructus habilior efficitur, & ſic ſolet eſſe in operibus abundantior, quam fuiſſet ſi lutum peccatorum non præceſſiſſet. Iſta apparuerunt in Paulo & in Magdalena, qui ratione præcedentium peccatorum facti fuerunt vltimo meliores. Deus enim ſecundum Iſidio. non reſpicit quales antea vixerimus, ſed quales in fine erimus. Iſta eſt igitur abundantia
D nequitiarum. ¶ Tertio dico, quod eſt quædam abundantia iuſtitiarum, & illa eſt, qua ſancti viri abundant in virtutibus in hoc mundo, propter quod ipſi abundabunt bonis cœleſtib. in futuro. Abundantia enim florum eſt cauſa abundantiæ fructuũ futurorũ, nec poteſt haberi fructuũ copia niſi præceſſerit florũ abundantia. Sic pro certo niſi florum, id eſt, virtutum, & gratiarum copia abundemus, abundare finaliter fructibus cœleſtibus non valemus. Et ideo dicitur Matthæi 5. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra plus quam ſcribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. De iſta abundantia loquitur Geneſ. 27. Det tibi Deus de rore cœli, & pinguedine terræ abundantiam. Vbi nota, quod nos debemus abundare in

Dulci pietate. [Rore inquit.]
Mentis puritate. [Cœli inquit.]
Morum benignitate. [Pinguedine.]
Mentis humiditate. [Terræ inquit.]

Ros enim habet naturam humidiorem. Cœlum habet naturam ſimpliciorem, & puriorem. Pinguedo habet naturam ſuauiorem. Terra vero habet naturam infimiorem. Si vis vide ſupra de benedictione, vbi ponitur illa auctoritas. In rore cœli, & pinguedine terræ erit benedictio tua. In iſtis enim abundat

Iuſtitia omnia ponderans,
Temperantia omnia moderans,
Scientia cuncta conſiderans,
Amicitia cuncta confœderans,
Clementia ſemper exuberans,
Patientia grauia tolerans.

De abundanti iuſtitia dicitur Prouerbiorum 15. In abundanti iuſtitia virtus maxime eſt. De abundanti temperantia dicitur Philip. 4. Scio abundare, & ſcio penuriam pati. De abundanti ſcientia dicitur Eccleſ. 21. Scientia ſapientis tanquam inundatio abundabit. De abundanti charitate amicitia dicitur Philip. 1. Charitas veſtra magis ac magis abundet. De abundanti clementia dicitur 2. Cor. 9. Abundetis in omne opus bonum, ſicut ſcriptum eſt. Diſperſis dedit pauperibus. De abundanti vero patientia dicitur 2. Corinth. 1. Sicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum abundabit conſolatio. Et 2. Cor. 8. Altiſſima paupertas eorum abundabit in diuitias ſimplicitatis eorum. Et breuiter omnis gratia, & virtutum ſufficientia abundat in ipſis. 2. Corinth. 9. Potens eſt enim Deus omnem gratiam abundare facere in vobis. Iſta eſt igitur abundantia iuſtitiarum.
¶ Quarto dico, quod eſt abundantia miſeriarum, & iſta eſt illa, E
quæ modo abundat in pauperibus, qui recte ſunt ſicut mare, in cuius littoribus ſolet arena amplius abundare. Quia vere nunc circa mare, id eſt, pauperes amaros, & depreſſos ſolet arena ponderoſa, & aſpera, id eſt, mundi tribulatio, & miſeria abundantius inueniri. 2. Corinth 1. Abundant Chriſti paſſiones in vobis. Et Eccleſ. Eſt homo marcidus, & abundans paupertate, & oculus domini reſpexit illum. ¶ Quinto dico, quod eſt F
abundantia ſuppliciorum ſiue pœnarum, & iſta eſt in inferno, quia ſicut hic abundauerunt in culpa, ita ibi abundant in pœna, ſicut hic abundauerunt in peccatis, ita illic abundant in tormentis, quia ſicut dicitur in Pſalm. Deus retribuet abundanter facientibus ſuperbiam. ¶ Sexto dico, quod eſt abun- G
dantia ſolatiorum, & illa quam habent ſancti in patria. Ibi enim abundant cordis iocunditas. 2. Corinth. 1. Per Chriſtum abundabit conſolatio. ¶ Item rerum fœcunditas. Pſalm. Valles abundabunt frumento. Status ſecuritas Prouerbiorum 1. Abundantia perfrueris, timore malorũ ſublato. ¶ Item guſtus ſuauitas. Pſalm. 144. Memoriæ abundantiæ ſuauitatis tuæ eructabunt, & in iuſtitia tua exultabunt. ¶ Item pacis tranquillitas. Pſal. Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis. Ibi enim fit pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. Sed de iſta vide ſupra in verbo habere, in ſecundo membro illius autoritatis. Habenti dabitur, & abundabit. Et hoc ſufficit, quo ad præſens. Vide infra de ſterilitate, & ſupra de fructibus, & in tabula quia in multis locis fit mentio qualiter arbores poſſunt diuerſimode fructibus abundare &c.

Abuti. Nota, quod abuti idem eſt, quod male vti. Et dicitur A
ab A quod eſt contra, & vti quaſi contra rationem vti. Nota igitur, quod abutimur multis rebus in hac vita, videlicet

Corpore,
Tempore,
Loco,
Cenſu &
Senſu.

Et primo corpore. Abuſor enim dicitur Papalium literarum, qui contra intentionem Papæ eis vtitur, ſic vere, quia peccatores corpore vtuntur contra Dei voluntatem, ideo dici poſſunt abuſores. Datum eſt enim nobis corpus ſicut Bos ad laborandum

Non ſicut { Porcus ad impinguandum,
veſtimentum ad conſumendum,
theſaurus ad reſeruandum,
nauis ad tranſeundum,
domus ad inhabitandum,
tentorium ad tranſmutandum,
caſtrum ad muniendum,
templum ad ornandum.

Sed vere omnibus his abutimur, & corpus noſtrum contra Dei voluntatem, ſicut Porcum impinguamus, ſicut theſaurum reſeruamus, ſicut domum inhabitamus, ſicut caſtrum præparamus, ſicut templum adornamus. In Pſalm. 143. Filiæ eorum compoſitæ circumornatæ, ſicut ſimilitudo templi. Ideo breuiter de carne poteſt intelligi illud Eccleſ. 26. In filia non auertente, ſed firma cuſtodia ne inuenta occaſione abutatur ſe. Filia autem non auertens ſe eſt caro vel mens vel fragilis natura, quæ à rebus nociuis non ſe auertit. Super iſta igitur eſt cuſtodia firmanda, ne, ſcilicet, abutatur ſe, ſcilicet, laxando ſe ad gulæ, vel luxuriæ voluptatem. De abuſu vero carnis, in quantum ſignat peccatum contra naturam, non intendo hic aliud dicere propter paucitatem auctoritatum vocalium, ſed vide infra de Sodoma. ¶ Item alij abutuntur loco, & tempore: quia, ſcilicet, cum breue tempus huius vitæ ſit nobis conceſſum ad bona opera facienda, nos tamen expendimus illud econtrario in malis operibus & iniquis. Item cum Deus dedit nobis locum Sanctæ Eccleſiæ vel religionis pro ſuo ſeruitio faciendo & Paradiſo acquirendo, nos tamen abutimur, quia nec Dei ſeruitium, ſicut debemus, facimus, nec paradiſum acquirimus. Ideo Iob. 24. dicitur. Dedit ei dominus locum pœnitentiæ, & ipſe abutitur eo in ſuperbiam.
Locus enim pœnitentiæ eſt Eccleſia, vel religio. ¶ Sed pro certo B
mundani eccleſiaſtici & religioſi iſto loco multipliciter abutuntur. Vnde dicit Hugo cap. 51. de clauſtro animæ, quod 12. ſunt abuſiones clauſtri,

Prælatus negligens,
Diſcipulus inobediens,
Iuuenis otioſus,
Senex obſtinatus,
Monachus curialis,
Religioſus cauſidicus,

Habitus preciosus,
Cibus exquisitus,
Rumor in claustro,
Lis in capitulo,
Irreuerentia in altaris officio,
Dissolutio in choro,
Sapiens sine operibus,
Senex sine religione,
Adolescentes sine obedientia,
Diues sine eleemosyna,
Fœmina sine pudicitia,
Dominus sine virtute,
Christianus contentiosus,
Pauper superbus,
Rex iniquus,
Episcopus negligens,
Plebs sine disciplina,
Populus sine lege.

Item mundus est locus, qui, scilicet saecularibus est datus ad statum coniugalem seruandum, vel ad eleemosynas faciendum. Et ad in actiua vita bene & sancte viuendum. Sed re vera multi abutuntur isto loco, quia, scilicet, in mundo sunt multæ abusiones, sicut dicit Cyprianus de 12. abusionibus videlicet. Item adhuc potest dici, quod in Ecclesia sunt multæ abusiones, sicut enim abusio esset, quod pullus præficeretur matri suæ. Item quod pulli darentur Accipitribus & Miluis in custodiam. Item quod ipsis pullis committeretur custodia Accipitrum & Miluorum; sic vere abusio est, quod pullus, id est, iuuenis & inscius præficiatur matri suæ, scilicet, Ecclesiæ, & quod ipse regat à quo debet regi. Item quod præficiatur Miluis & Coruis, id est, mundi raptoribus, principibus, & tyrannis. Item quod ipsis pullis, id est, simplicibus christianis ipsi vultures & Accipitres, id est, malæ personæ raptores & crudeles in Ecclesia præferantur. Et cum omnia sæpissime accidunt in Ecclesia. Ideo dicit Gibertus in quodam sermone. Ridiculosa res est, aut certe magis periculosa, speculator cæcus, doctor inscius, præcursor claudus, prælatus negligens, præco mutus. Item alii abutuntur censu, id est, diuitiis: quia quidam sunt, qui eas acquirũt sicut raptores & vsurarij. Alij, qui eas indebite seruant, sicut auari. Alij, qui eas indebite expendunt sicut prodigi. Et sicut illi, qui eas non in vsibus debitis ponunt, sicut maxime sunt ecclesiastici, qui cum exinde deberent nutrire pauperes, ipsi tamen nutriunt meretrices. Figurati per illos sacerdotes Bel, quorum concubinæ & filij comedebant illa, quæ apponebantur Beli. Vide eam, supra, de Abscondere, infra de Simonia in fine literæ, S. Isto etiam censu, id est, prosperitate & potestate temporali abutuntur principes & tyranni, qui sub dissimulatione iustitiæ & sub vmbra iudiciariæ potestatis faciunt multa mala, scilicet, rapinas, extorsiones, exactiones, & etiam corporales inuasiones.

C ¶ Item alij abutuntur sensu & sapientia, & isti sunt mundani sapientes, & advocati, qui cum deberent sensu suo rationabiliter, & secundum Deum vti, Ipsi tamen conuertunt illud ad malitias & cautelas, & quia priuilegium meretur amittere, qui commissa abutitur potestate. Ideo tales abusores sensus & rationis ipsum (vt cõmuniter) in morte amittunt, quãdo sensu potius indigerent. Istud fuit figuratum Gen. 34. vbi dicitur. Quod cum Iacob patriarcha haberet filiam pulcherrimam, quæ dicebatur Dyna, egressa est in vrbem Sichem, & statim filius regis illius ciuitatis adamauit, & rapuit eam, & abusus est ea, ipsamque defllorauit, quod videntes fratres sui, filij Iacob ingressi sunt vrbem & tulerunt sororem suam de domo Sichem, ipsosque propter abusum sororis vulnerauerunt, & occiderunt, dicentes. Nunquid sorore nostra, vt scorto abuti debuerunt? Iacob patriarcha (charissimi) signat Christum, qui est pater & patriarcha omnium nostrum, qui dicitur Iacob, qui interpretatur lucrator, qui scilicet contra diabolum in cruce luctauit. ¶ Item pro certo (charissimi) plures habet filios speciales, scilicet, Angelos, qui pro certo vnam habent sororem specialem & amicam, (videlicet) sapientiam iuxta illud Prouerbior. 7. Dic sapientiæ soror mea es, & prudentiam voca amicam meam. Rex ciuitatis Sichem signat reges, prælatos, atque principes. Mundus enim dicitur Sichem, quod interpretatur laborans, quia, scilicet, mundus non cessat continue laborare. Hierem. 9. Vt inique agerent laborauerunt. Filius istius regis signat genus aduocatorum, mundique sapientum, qui pro certo sunt hodie regum & principum filij & familiares præ cæteris, quia igitur pro certo filium regis Sichem, id est, filij huius sæculi, scilicet, Aduocati vsurpant hodie sibi sororem filiorum Iacob, id est, sapientiam & scientiam, quæ est soror Angelorum. Sed vere cum ista isti abutuntur multipliciter, scilicet, conuertendo eam ad fraudes, & ad malitias & cautelas, & ideo quid faciunt finaliter Iacob & filij sui, id est, Christus, & Angeli? qui pro certo talibus sororem suam, id est, sapientiam, qua abusi fuerunt, dum viuebant sicut patet sæpissime in morte talium vbi ipsi priuantur vsu rationis, ita quod de rebus suis nesciunt ordinare, multoties etiam subito moriuntur, ipsos etiam per damnationem æternam vulnerant & occidunt. Ideo de talibus dicitur 1. Corinth. 1. Perdam sapientiam sapientum & intellectum prudentium reprobabo. Isti igitur abutuntur sensu & subtilitate. ¶ Sed adhuc dico, quod D aliqui abutuntur affectione, & voluntate. Et isti figurati sunt Iudic. 19. vbi dicitur, quod quidam Leuita cum vxore sua intrauit ciuitatem Gabaa post occasum solis, & venerunt viri ciuitatis, & abusi sunt vxore sua per totam noctem, & occiderunt eam post vsum; tunc vir eius videns vxorem suam mortuam, scindens eam in 12. partes, ita quod totus Israel congregatus destruxit illos malefactores. Charissimi, per ciuitatem istam intelligo hominem quemlibet, qui potest dici Gabaa, quod interpretatur vallis alta: quia homo est vallis, id est, bassus, & infimus quantum ad corpus; altus autem & nobilis quantum ad animam, Iste vir & leuita signat intellectum & rationem, quæ de se est multum virilis & virtuosa. Vxor autem eius signat voluntatem, quæ cum intellectu est maritata & coniuncta. Populus nequam istius ciuitatis, sunt mali motus, & sensus corporis, & mala desideria carnis nostræ. Dico igitur, quod postquam sol, id est, diuina gratia in homine occubuerit, tunc vere populus ciuitatis Gabaa, id est, mali motus corporis, & carnis nostræ, insurgunt contra leuitam & vxorem eius, id est, contra rationem & voluntatem, ita quod istam vxorem, scilicet, voluntatem, ea abutendo, ipsam per diuersas malas complacentias, maculando per diuersa peccata mortalia perimunt, & occidunt: quia anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Ezech. 18. Quid igitur debet facere vir suus, scilicet, motus rationis, quando videt eam mortuam per peccatum propter huius abusionem? Pro certo multum debet dolere, & ideo vere ipse debet eam scindere per asperam contritionem Tribubus Israel, id est, Tribubus sanctorum, qui sunt in Paradiso, qui dicuntur Israel, id est, Deum videntes, debent eam committere per deuotam orationem, & per sui subsidij, implorationem, vel etiam ad diuersos sanctos ipsam mittere per peregrinationem, & sic filij Gabaa, id est, motus carnis & corporis poterũt destrui, & euelli. s. filiorũ Israel, id est, sanctorũ auxilio mediante. Vnde 1. Reg. 4. Egressus est Israel obuiã Philistæis. Israel enim, id est, societas sanctorum multum obuiat Philistæis, id est, motibus carnalibus, quando nocte supplicatur. quid igitur abutuntur affectione, & voluntate? ¶ Septimo dico, B quod quidam abutuntur iurisdictione, & potestate; Leo enim habet potestatem super animalia; quia Rex eorum. Sed vere ista potestate multum abutitur: quia cum secundum naturam sui nominis, quia Leo Græce idem est, ꝙ Rex Latine, deberet ea regere & gubernare, ipse tamẽ deuorat & manducat. Sed vere mũdi principes & prælati, iudices & pariter bailliui sua abutuntur mirabiliter potestate: quia, cum sint Reges, & superiores aliorum, deberent ipsos regere, gubernare, & ordinare; sed vere ista potestate sibi commissa multipliciter abutuntur: quia subditos suos excoriant, & deuorant per rapinas, contra quos Hester. 13. dicitur. Cum vniuersum orbem meæ ditioni subiugassem, nolui vnquam potentiæ abuti magnitudine, sed clementia & lenitate gubernare subiectos, &c.

Abyssus.

Exaltauit illum. Ezech. 13. Quoniam, charissimi, A abyssus est locus, vbi est tanta aquarũ abundantia, quod dato, quam totus mundus ibidẽ hauriret, nunq̃ exhauriret, ꝓprie, Maria talis abyssus est, cuius aquarũ, id est, gratiarũ tam eximia est plenitudo, ꝙ nunquam ipsam exhaurit deuote haurientiũ, id est, orantiũ multitudo. Deus. n. istã abyssum videtur fecisse, vt adaquaret populũ suũ velut in abysso multa, Psal. 77. quia secundum Bern. De plenitudine eius accipiunt vniuersi. Vnde proprie ista est illa terra filijs Israel repromissa, de qua dicitur Deut. 8. Dominus Deus tuus introducet te in terrã bonam, terram riuorum atq; fontium, in cuius campis & montib. erumpunt fluuiorũ Abyssi. Igitur de Abysso tractaturi, istã abyssum angelico Aue salutemus, de eius plenitudine gratiæ stillicidia haurientes. Abyssus ergo multis modis sumitur in scriptura, quia

Est Abyssus { inillustrabilis, insatiabilis, imperscrutabilis, inexhaustibilis.

¶ Abyssus inillustrabilis est locus damnatorum. s. infernus, qui dicitur abyssus, ab à, quod est sine, & byssus candor, quasi sine candore. Iob. 38. Nunquid ingressus es profundum maris, & in nouissimis abyssi deambulasti? Nunquid apertæ sunt tibi portæ mortis, & ostia tenebrosa vidisti? Et Apocal. 20. dicitur, quod angelus ligauit draconem, & misit eum in abyssum.

B ¶ Secundo abyssus insatiabilis est animus auarorum. Vnde auarus est ille puteus abyssi ardoris insatiabilis; de quo dicitur Apocal. 9. Ioannes stellam vidit in terram cecidisse,

& data est ei clauis putei abyssi, & aperuit puteum abyssi, & ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magnæ. Auarus enim dicitur stella, propter splendorem prosperitatis, dicitur cadere in terram, propter curam terrenæ facultatis, dicitur puteus abyssi, propter profunditatem insatiabilitatis, dicitur habere fumum fornacis, propter affectum cupiditatis. ¶ Dixi tertio, quod
C est abyssus imperscrutabilis, videlicet diuinitatis profunditas. Deus enim & res diuinæ dicuntur abyssus, eo quod propter profunditatem suæ immensitatis non possunt ab hominibus perscrutari, nec cognosci, aut apprehendi, quia sicut sapiens Eccles. 1. dicit: Arenam maris, & pluuiæ guttas quis dinumerauit? Altitudinem cœli, & latitudinem terræ, & profundum abyssi quis dimensus est? Sapientiam Dei præcedentem omnia quis inuestigauit, quasi dicat, Imperscrutabilia sunt. Psal. 35. Iudicia tua abyssus multa. ¶ Dixi quarto, quod est abyssus inexhaustibilis, & est
D sagacitas perfectorum, seu subtilitas sapientum & doctorum, quia pro certo abundantia scientiæ & sapientiæ, nec non virtutum & gratiæ ipsorum sanctorum doctorum Ecclesiæ abyssus dicitur, eo quod inexhaustibiliter ibidem omnis populus adaquatur, de aquis inexhaustibilibus suarum scientiarum totus hortus Ecclesiæ irrigatur. Vnde illud supra dictum. In cuius motibus erumpunt fluuiorum abyssi, vt sic de quolibet sanctæ Ecclesiæ doctore dicatur illud Ecclesi. 24. A mari enim abundauit cogitatio eius, & consilium eius velut in abysso magna. Et sequitur statim de sapientia talis viri. Ego sapientia effudi flumina, ego quasi trames aquæ immensæ de fluuio, ego quasi fluuius Dorix exiui de Paradiso, dixi, rigabo hortum plantationum. Et quia (charissimi) beatus Thomas, qui etiam abyssus interpretatur, abyssum totius scientiæ in se continuit, & habuit, hinc est, quod de tali abysso suarum scientiarum, & gratiarum congrue pono thema meum, Abyssus exaltauit eum; vbi supra. Igitur dico (charissimi) quod iste beatus doctor, verbis istis à tribus principaliter commendatur, quia videlicet A figuratiua promotione iste nominatur figuraliter; quia dicitur Abyssus. A prærogatiua prælatione iste sublimatur supernaliter; quia exaltauit. A demonstratiua perfectione iste prædicatur demonstrabiliter, quia dicitur, illum. Dico igitur primo, quod iste commendatur à quadam nominatione, quia dicitur Abyssus. Video enim in mundo, quod preciosæ reliquiæ non nudæ hominibus ostenduntur, imo crystallis, vel alijs operculis conteguntur. Video etiam, quod fructus arborum natura folijs operit, ipsosque sub velamine contegit, & abscondit. Video insuper, quod notabilia facta scripturæ non nudæ & publicæ demonstrantur, imo sub figuris, & ænigmatibus inuoluuntur. Modo sic est, quod iste beatus potest comparari reliquijs preciosis, potest æquiparari arboribus fructuosis, potest insuper assimilari operibus & negotijs gloriosis, quapropter bene concludo, quod ipsius proprietates debuerunt nobis nominari, & dici sub quibusdam nominibus obscuris & ænigmatibus tenebrosis. Igitur iste abyssus dicitur, & sub isto nomine ipsius virtus multiplex designatur. Et sic dico, bene, quod iste commendatur à quadam figurali nominatione. Abyssus inquit, vt sic de talis nominis operculo intelligatur illud Psal. 103. Abyssus sicut vestimentum amictus eius. Et videte, quod per istud vocabulum abyssus, quæ nihil aliud est, quam aquarum immensitas, & potissime marinarum (sicut de mari rubro & submersione Pharaonis dicitur Exo. 15. quod abyssi operuerunt eos, descenderunt in profundum quasi lapis) potest proprie intelligi iste sanctus, iste doctor, & etiam quilibet ecclesiasti-
E cus, & maxime religionis suæ & professionis sectator. ¶ Habet enim abyssus

Latam capacitatem,
Imam profunditatem,
Certam mobilitatem,
Fuscam obscuritatem,
Magnam sonoritatem,
Certam stabilitatem,
Plenam sonoritatem,
Multam diuersitatem.

Sic vere iste fuit capax, propter latam dilectionem, profundus propter humilem affectionem, mobilis, propter sedulam subiectionem, obscurus, propter dilectam conuersationem, sonorus, propter altam prædicationem, certus & limitatus, propter repressam euagationem, plenus & immensus, propter scientiæ seu gratiæ redundationem, fructuosus, propter mundanam tribulationem. Prosequamur igitur (charissimi) istas proprietates istius abyssi, & ipsas ad vtilitatem nostram tam de ipso, quam de quolibet religioso, & ecclesiastico moraliter exponamus. Et dico primo, quod abyssus habet latam capacitatem, quia pro certo iste habuit latitudinem, & charitatem dilectionis. Nam sicut latitudo abyssi tanta est, quod ipsa continet omnes aquas, non solum dulces, imo etiam amaras, sic vere vir iustus debet habere charitatem ita latam & extensam, quia omnes homines debet continere, non solum dulces, id est, amicos familiares, & notos, imo etiam amaros, id est, inimicos, extraneos & remotos, vt sic de ipsa charitatiua continentia possit dici illud Ionæ 2. Abyssus vallauit me, pelagus cooperuit caput meum. Quod tamē est contra multos, qui non videntur esse lati, sed stricti; non extenti, sed retenti; non capaces, & charitatiui, sed aliorum fugaces & suiipsius constrictiui & conclusiui. Et ideo isti videntur esse similes cuidam vasi, de quo loquitur Aristoteles quod si fiat de cera virginea vndique clausum, & ponatur in mari, intrabit in eo aqua dulcis, veruntamen non amara. Sic vere tales, qui in mari istius mundi amari sunt positi, videntur vndiq; constricti, & clausi, quod bene apparet, quia in corde suæ affectionis, & charitatis bene potest intrare aqua dulcis, id est, illi, qui sunt eis dulces & delectabiles scilicet consanguinei & amici. Sed pro certo aqua amara, id est, tristabiles & amari scilicet inimici, & extranei nunquam intrant capacitatem cordis sui, quod bene patet de nuncijs domini & prælatis, qui non curāt promouere, nec in corde per dilectionem habere, nisi consanguineos & amicos, dimittentes quanquam sint digniores, extraneis longinquis. Isti igitur non sunt abyssus lata: sed abyssus constricta & congelata, de qua Iob. 38. dicitur. In similitudinem lapidis durantur aquæ, & superficies abyssi constringitur. Non sic iste, & non sic quilibet bonus ecclesiasticus: quia pro certo iste habuit latam capacitatem, charitatem dilectionis. ¶ Secundo dico, quod iste habuit imam pro- F
funditatem humiliatiuæ affectionis: abyssus enim tantā profunditatem habere noscitur, ꝙ in plerisq; locis eius fundus non inuenitur. Et ideo dicitur abyssus ab A, quod est sine, & basi, quasi sine basi, id est, fundamento & fundo; & re vera talis fuit hic, & talis debet esse quilibet ecclesiasticus: quia vere iste debet esse per humilitatem ita profundus, ita debet se in imū per sui despectū subijcere, quod cūctis debet humiliter subiacere, vt sic dicat humilitas sua illud Eccle. 24. Gyrum cœli circuiui sola, & profundū abyssi penetraui. In fluctibus maris perambulaui, & in omni loco steti, & in omni populo & gente primatum habui. Et vere bene locuitur profunditas & humilitas istius abyssi; quia vere humilitas est illa virtus, quæ gyrum cœli circuiuit contemplatione & occupatione, quæ in fluctibus maris, id est, in tribulationis amaritudine ambulat patientia, & mente, quæ in omni loco stat perseuerantia & duratione, & in omni populo primatum accipit exaltatione & promotione, quia proculdubio ista humilitas abyssalis

Promotionem				acquirere,
Contemplationem		solet		inducere,
Perseuerantiam				efficere,
Mundi tribulationes				vincere, & contemnere. G

¶ Istam igitur talem profundam humilitatem habuit: quia scilicet ad modum abyssi; sicut bonus religiosus se quantum potuit profundauit, & ideo scientiarum plenitudinem acquisiuit, quia scilicet sicut aquæ fluunt ad vallem, & locum profundiorē: sic vera scientia ad virum humiliorem, quia sicut dicitur Prouer. 2. Vbi fuerit humilitas: ibi & sapientia. Vnde de ista humilitate abyssali dicitur Deut. 33. De Benedictione domini terra eius, de pluuijs cœli & rore, atque abysso subiacente. Sed proculdubio ista sunt hodie contra multos ecclesiasticos, & religiosos, qui .s. non habent humilitatem, sed pompositatem; non quærunt in profundo subesse; sed ambiunt in supremo præesse; non diligunt statum subiectionis, sed appetunt statum prælationis. Abyssus enim quanquam naturaliter habeat esse profunda: verūtamen valde est fumosa, valde est spumosa; valde est fluctuosa & tempestuosa. Sic vere dato, quod de esse religionis sit humilitatis profunditas, inuenio tamen quod inter ipsos abundat inuidiarum, & discordiarum fluctuositas, pomparum, & superbiarum feruositas, detractionum, & iniuriarum spumositas, sicut ad sensum apparet, & patet de multis religiosis, qui magis propti sunt ad detrahendum, magis pomposi ad præsumendum, magis fluctuosi ad inuidendū, quam plurimi sæculares, ita ꝙ tales figurari possunt Apoc. 17. vbi dicitur, quod Ioannes vidit bestiam vnam magnam mirabiliter, plenam nominibus blasphemię, quę portabat illam mulierem, quæ erat ebria sanguine martyrū Iesu. Sequitur, quod Angelus dicit Io Bestia (inquit) quam vidisti, fuit & nō est, & ascensura est de abysso, & in interitum vadit. Ista bestia significat malos clericos, & religiosos, qui proculdubio hodie portāt, & sustinent mulierem ebriam sanguine martyrū Iesu, id est, malos principes, vsurarios, & raptores qui pleni sunt sanguine martyrum, id est, substantia pauperum Christi, vel bonis ecclesiarum & martyrum, quia re vera tales non reprehendunt, sed ipsis fauēdo applaudunt. Isti sunt pleni nominibus blasphemiæ: quia pro certo non cessant superioribus detrahere, omnem statū & populum contemnere, se solos bonos credere, & alios blasphemare, de quibus dicitur in canonica Iudæ. Dominationem spernunt, maiestatem autem blasphemant. Et sequitur, Hi sunt murmuratores querulosi, secundū desideria sua ambulantes, & os illorum

loquitur superbiam. Et quid sequitur? Certe proculdubio, quod bestia, quam dicit figura, fuit & non est: sic religiosi nostri fuerũt antiquitus, nec tot sunt hodie, quot fuerunt. Pro certo fuit, & non est, quia scilicet antiquitus fuerunt in summa morum perfectione: sed modo sunt in contraria conditione, sicut dicitur Apoca. 21. Primum cœlum, & prima terra abijt, & mare iam non est. Et hoc est, quod sequitur in figura: quia (inquit) ista bestia ascensura est de abysso, & in interitum vadit, quia vt breuius concludatur, isti de abysso, id est, de humilitatis profundo ascenderunt per superbiam, & processerunt, & ad interitum vitiorum accesserunt. Vnde Bernardus. Hi volunt esse humiles sine despectu, pauperes sine defectu, bene vestiti sine solicitudine, delicate pasti sine labore, alijs adulantes, alijs detrahentes, mordaces vt canes, fallaces vt vulpes, superbi vt leones, rapaces vt lupi. Hi volunt esse sine auctoritate iudices, sine visu testes, falsi accusatores omni veritate carentes, hæc ille. Ascensura est igitur illa bestia & in interitum vadit. Sic non, sicut iste beatus, charissimi: quia pro certo nunquam de abysso perfectæ humilitatis ascendit, sed in eius profundo continue latitauit, vt sic de eo & similibus dicatur illud Exod. 15. Abyssi operuerunt, descenderunt in profundum quasi lapis. Habuit igitur iste profunditatem humi-
H liationis. ¶ Tertio dico; quod iste habuit perfectionis abyssum: quia habuit mobilitatem obedientiæ subiectionis. Abyssus enim semper est in motu & in fluxu, fluit enim continue, & refluit, & nunquam à motu quiescit, & hoc quia motum lunæ sequitur. Et secundum eius influentiam se dirigit, atque regit: sic verè bonus religiosus, & subditus semper debet esse in motu obedientiæ & subiectionis, nec non in motu diligentiæ & bonæ sedulitatis ad hoc: quia debet sequi motum & imperium lunæ, id est, prælati vel Dei. Deute. 8. Eruperunt fluuiorum abyssi, sicut proculdubio fuit iste, qui Deo, atque prælato semper voluit obedire, & ad eorum imperium ad bona opera sedulo se mouere, diligentia enim sua & motus labiorum suorum quos exercuit studendo, legendo, scribendo, dictando, est omnibus manifesta, ita quod proprie potest dici de eo illud Psal. 35. Iudicia tua abyssus multa. Quod est contra multos, qui per obedientiam, & diligentiam non sunt mobiles, imo per negligentiam, & inobedientiam sunt instabiles, & immobiles. In aliquibus enim partibus septentrionis Abyssus, id est, aqua maris propter excessum frigoris congelatur, & contra naturam suam constringitur, & à motu proprio retardatur. Sic vere frigus indeuotionis multos religiosos & clericos ita constringit, quod per obstinationem gelantur, ita quod motum obedientiæ, & diligentiæ eis tollit. Iob. 38. Superficies abyssi constringitur. Et illud Iob. 41. Æstimabit abyssum, quasi senescentem, id est, præ frigore se mouere non valentem religiose. Sic iste proculdubio habuit mobilita-
I tem obedientiæ subiectionis. ¶ Quarto dico, quod iste habuit perfectionis abyssum: quia habuit obscuritatem tenebrosæ meditationis, & deiectiuæ conuersationis. Abyssus enim propter maximam profunditatem magnam habet obscuritatem, immẽsitatem enim aquæ suæ lux non penetrat. Et ideo obscuritate lucis carentiam ibi causat. Sic vere perfectio viri iusti debet esse obscura, id est, in exteriori conuersatione humilis & abiecta, & ab omni luce curiositatis penitus aliena, vt sic de deiectione viri boni dicatur illud Gen. 1. Tenebræ erant super faciem abyssi, & spiritus domini ferebatur super aquas: quia pro certo erant

Tenebræ { deiectiuæ conuersationis, / mœsticiæ & contritionis, / solitariæ meditationis. }

Quia pro certo debent abyssum, id est, perfectionem humilis religiosi tegere, vt sic spiritus domini super aquas affectionum suarum continue possit ferri, & sic fuit de isto: quia non curauit hominibus apparere, sed Deo obscure, id est, secrete & solitarie voluit viuere, compositioni mentis vacare, de mundi negotijs non curare, & quia famam sæculi despiciebat, ipsam meruit super omnes acquirere, & habere. Vnde Alanus de complanctu naturæ. Hæc est famæ bonæ gloriosa proprietas, vt appetitores suos contemnat, & appetat contemptores, hanc fama fugiendo sequitur, quam insequendo perdit. Vnde Sene. in prouerbijs. Vis omnibus esse notus prius effice, vt neminem noueris. Quod est contra multos religiosos, qui nolunt habere obscuritatem sed luciditatem; Nolunt esse in obscuro solitariæ meditationis, sed magis in claro publicæ negotiationis: quia magis quærunt hominibus placere vestibus, quam moribus; magis volunt esse mundo famosi, quam domino virtuosi. Vnde Bernard. in epi. 1. Labor (inquit) & latebræ & voluntaria paupertas sunt insignia monachorum; nostri autem oculi omne sublime vident, nostri pedes omne forum circumeunt, nostræ linguæ in omnibus consilijs audiuntur, nostræ manus omne patrimonium partiuntur. Et breuiter multi sunt hodie religiosi, qui magis videntur esse sæculares, quam regulares, & proculdubio ex hoc non fiunt famosiores, sed in Dei & hominum repugnatione, fama & moribus viliores: quia scilicet sicut odor rosæ melius in loco obscuro, quam in sole seruatur, sic verè odor bonæ famæ in obscuro solitudinis viget: in sole autem, id est, in publico euaporare, & deficere comprobatur. Vnde & Petrus Rauen. in quadam epistola dicit: Quod, qui omni tempore venantur famam sæculi, omni tempore sunt infames. Non sic (charissimi) non sic: quia pro certo iste fuit abyssus, obscurus, & à mundi visibus (sicut potuit) occultatus. Et sic dico, quod iste habuit obscuritatem deiectiuæ conuersationis & obscuræ meditationis. ¶ Quinto dico, quod K
iste dicitur abyssus: quia habuit sonoritatem eloquentis prædicationis: quia pro certo sicut abyssus cũm aquis suis & fluctibus semper emittit sonitum & strepitum, ita quod possit à longe audiri; sic iste mediantibus aquis scientiarũ suarũ, ita per prædicationem sonuit & clamauit, quod in omni terra auditus fuit Psal. 18. In omnem terram exiuit sonus eorum. Ita quod de tali abysso proprie dicitur illud Haba. 3. Dedit abyssus vocem suã. ¶ Sexto L
dico, quod abyssus habuit stabilitatem repressæ dignationis. Sicut enim videmus, quod abyssus, hoc est dicta, aqua maris habet littora, quæ sistunt, & reprimunt fluxum suum, quæ scilicet vltra non progreditur, sed infra certos terminos à Deo constitutos sistitur, & tenetur. Sic iste littora diuinorum mandatorum & regularium statutorum, nec non claustralium terminorum pro limitibus habuit, infra quæ signa indignationibus, & ambitionibus corpus suum tenuit, ita quod à cunctis & animi & corporis motibus, vagationibus, fluctibus, & fluxibus se repressit. Vnde dicitur Prouer. 8. quod certa lege & gyro vallabat abyssos. Et sequitur, quod legem ponebat aquis, ne transirent fines suos: quæ tamen hodie sunt contra multos religiosos, qui pro certo non videntur certos limites habere, imo totus mundus claustrum ipsorum videtur esse, ita quod illud Senecæ epistolæ videntur dicere. Vni angulo non sum natus, patria mea totus est mundus. Et pro certo isti non curant in suis beneficijs, & claustris & conuentibus stare. Sed nunc ad Romanam curiam ire, nunc per vicos & plateas transire, & de domo in domum, de vico in vicũ, de hospitio ad hospitiũ discurrere, & vagari: non vacant enim studijs, sed negotijs, non contemplationi, sed visitationi, non marginibus librorum, sed curijs & monitionibus dominorum. Ita proculdubio videntur hodie præcipue inter religiosos mendicantes, qui tamen temporalitatem non habent, ipsi tamen in discursu præ cæteris se delectant. Quod vtique Zach. 6. potest figurari, vbi dicitur. Quia ipse vidit quatuor quadrigas, quæ exibant de medio duorum montium æreorum: vna habebat equos rufos, alia habebat equos nigros, alia habebat equos albos, quarta vero habebat equos varios, & fortes, q̃ quærebãt discurrere p̃ vniuersum orbẽ. Istæ. n. quatuor quadrigæ charissimi, significãt quatuor ordines scilicet ordinẽ Cisterciẽs. & illos, qui rotãtur de veteri ordine, & ibi sunt eq̃ rufi, id est, monachi, qui portãt rufum habitũ. Itẽ ordinẽ beati Benedicti, vbi sunt equi nigri, id est, subditi portantes habitum nigrum. Item religionem sancti Augustini, vbi sunt equi albi, id est, subditi portantes habitum album. Item religionem mendicantium, vbi sunt equi varij, id est, religiosi portantes inter se habitum varium & distinctum, sed (vt melius applicem) quatuor quadrigæ sunt quatuor religiones mendicantes, quæ inter duos montes æreos, id est, iustitiam duorum testamentorum versantur. Equi etiam rufi & quadriga sunt Minores, nigri sunt Augustinenses. Albi vero Carmelitæ, sed varij sunt fratres prædicatores, qui ad literam habitum varium scilicet ex nigro & albo portant, qui etiam inter cæteros dicuntur fortes ad sustinendũ fidei firmitatẽ & scientiæ veritatem. Sed quid pro certo de istis equis quatuor istius quadrigæ, siue accipiantur de mẽdicantibus in generali, siue de prædicatoribus in speciali, dicitur in figura, quod isti quærebant discurrere per vniuersum orbem: quia pro certo, vt supra dixi, multi sunt inter istos, qui plus debito discurrunt, & magis in sęcularibus negotiis, quam in claustri suspirijs exequauerunt Prosper in lib. de vita contemplatiua dicit sic. Sunt quidam, qui cõuersi expressiuis moribus nihil abijciunt: quia non mutantur mente, sed veste, non actu, sed habitu, non opere, sed sermone. In religione enim sæculariter viuunt, opinionem pro virtute quærunt, prædicant magna, non faciũt; accusant vicia, nec deponunt; publice sibi displicere simulant, quod occulte cõmittunt, ijdem magis student videri, quam fieri. Hæc ille. O charissimi, non sic iste: quia pro certo non fuit vagus sed more abyssi compressus & legibus arctatus, & infra limites religionis & iustitiæ constitutus, ita quod fuit de illis abyssis, de quibus dicitur Exod. 15. Et congregati sunt abyssi in medio mari. Igitur iste habuit stabilitatem repressæ dignationis vel diuagationis. ¶ Septimo dico, quod iste habuit immensitatem gratiæ, M
scientiæ, & deuotionis, sicut enim abyssus habet immensitatem aquarum; sic iste immensitatem gratiarum & scientiarum, & sicut ex abysso erumpunt fontes & flumina, quibus terra irrigatur, sic ab isto prorumpunt diuersæ doctrinæ, quibus Ecclesia fœcundatur. Et reuera iste fuit quædam (quantum ad scientias) in-

hausti-

hauſtibilis abyſſus, ſicut patet doctrinæ ſuæ profunditatem &
immenſitatem conſideranti. Vnde proprie poteſt dici illud Pro-
uer. 3. Sapientia ipſius eruperunt abyſſi, & nubes rore concre-
ſcunt. Cuius tamen hodie in Eccleſia paucos inuenio ſucceſſo-
res. Sed pro certo magis hodie ſtudemus nos alij eccleſiaſtici in
populis, quam in Pauli epiſtolis; magis in Salmone, quam in Sa-
lomone; magis in negotiorum cura, quam in ſacra ſcriptura. Et
ideo proculdubio multi ſunt, qui non ſunt abyſſus per redundā-
tiam, ſed potius per obſcuram ignorantiam, vt iam voluptati ta-
les abyſſos ſiccanti, poſſit dici illud Eſa. 51. Siccaſti mare aquam
abyſſi vehemens. Non ſic iſte: quia pro certo ipſe immenſita-
tem gratiæ & deuotionis habuit, ita quod de eo & de eius im-
menſa ſcientia poteſt dici illud Pſal. 77. Quod Deus petram in-
terrupit in eremo, & adaquauit ſcilicet filios Iſrael, velut in a-
N byſſo multa. Dic (ſi vis) quare dicitur petra. ¶ Octauo dico, quod
iſta abyſſus habuit fluctuoſitatem mundanę tribulationis. Quia
pro certo ſicut abyſſus nunquam eſt ſine fluctibus, ſic nec iuſtus
ſine tribulationibus. Igitur iſta abyſſus fluctuoſa fuit: quia ſcili-
cet fluctus turbationis, timoris Dei, horroris ſui, & terroris in-
ferni, nec non & laboris continue habuit, & portauit. Vnde ipſe
fuit de illis, de quibus dicitur in Pſal. 76. Viderunt te aquæ Deus,
O viderunt te aquæ & timuerunt & turbatæ ſunt abyſſi. ¶ Ecce igi-
tur chariſſimi, quod beatus Thomas, qui interpretatur abyſſus,
fuit Abyſſus

Turbata,
Repleta,
Luminata,
Sonora,
Obſcura,
Agitata,
Profundata,
Capax & dilatata.

Propter Timoris fluctuoſitatem, ſcientiæ fertilitatem, perſiſten-
tiæ ſtabilitatem, prædicationis ſonoritatem, conuerſationis ſo-
licitudinem, obedientię promptitudinem, humilitatis laſſitudi-
nem, & Charitatis amplitudinem. Et ſic dico, quod iſte fuit abyſ-
ſus interpretatus & nominatus, & abyſſo aſſimilatus & compa-
ratus. Et ideo à ſummo abyſſo Deo, ad abyſſum opulentiæ Para-
diſi exaltatus. Iuxta illud Pſal. 41. Abyſſus abyſſum inuocat. Et ſic
bene dico, quod iſte commendatur à figurali nominatione. A-
byſſus inquit: quia ſcilicet ſub iſto nomine & iſte ſanctus & i-
pſius multiplex nominatur. ¶ Item dico, quod abyſſus (vt com-
muniter) accipitur pro profunditate, eſt imperſcrutabilis & ac-
cipitur pro profunditate diuinæ ſapientiæ, ſicut Eccleſiaſtic. 1.
Profundum abyſſi quis inueſtigabit? Aliquando pro immenſi-
tate æternæ gloriæ, ſicut in Pſal. 77. Adaquauit eos velut in abyſ-
ſo multa. Aliquando pro profunditate æternæ miſeriæ, vnde in
Pſal. 106. Deſcenderunt vſque ad abyſſos. Aliquādo pro perfecto
viro & pro profunditate humilitatis & iuſtitiæ ſeu etiam ſcien-
tiæ, vt dicitur Abacuc. 3. Dedit abyſſus vocem ſuam. Aliquando
pro profunditate ſcripturæ, vt Eccleſia. 24. Profundum abyſſi pe-
netraui. Aliquando pro peccatore, ſeu pro profunditate obſtina
tionis & malitiæ, ſicut Gene. 1. Tenebræ erant ſuper faciē abyſſi.
P ¶ Aduerte igitur, quod hic intendo de abyſſo facere mentionem
in quantum poteſt ſignificare virum perfectum, vel etiam ipſum
Deum, & in quantum poteſt ſignificare vitam æternam. Dico i-
gitur, quod quadruplex eſt abyſſus, ſcilicet

Virtuoſa,
Doloroſa,
Vitioſa,
Gaudioſa.

Virtuoſa eſt Deus, vel quilibet vir perfectus. Et de hoc poteſt dici
illud Iob. 38. Nunquid ingreſſus es profundum maris, & in no-
uiſſimis abyſſi deambulaſti? Nunquid ſunt apertæ portæ mortis,
& oſtia tenebroſa vidiſti? Ecce igitur, quod in verbis quatuor o-
ſtenduntur, quæ competunt cuilibet viro iuſto, ſecundum qua-
Q tuor conditiones, quæ in abyſſo poſſunt reperiri. ¶ Eſt enim in
abyſſo, quòd idem eſt quod aquarum immenſitas, profunditas,
amaritudo, inſatiabilitas, & obſcuritas. Dico igitur ſecun-
dum iſta, quòd homo perfectus habet quatuor conditiones.
Debet enim habere humilitatis infinitatem. (Profunda inquit)
Mobilitatis agilitatem (mare inquit) Dilectionis capacitatem,
(apertæ ſunt portæ mortis.) Diſcretionis luciditatem, oſtia tene-
broſa vidiſti. Habet igitur vir perfectus infinitatem humilitatis,
quod oſtenditur, cum dicitur profundum. Sicut enim abyſſus
habet profunditatem inferius in infimis, ita quod fundus eius
vix poteſt inueniri, ſic vir perfectus ſemper per humilitatem alijs
ſe reputat infimiorem, & inferiorem, minus dignum & minus
valentem. Ideo ſibi poteſt dici illud Pſalm. 91. Nimis profundæ
factæ ſunt cogitationes tuæ. Et hoc fuit figuratum Iob. 41. vbi di-
citur. Feruefcere faciam quaſi ollam profundum maris, & po-
net quaſi cum vnguenta bullient. Mare enim ſignificat virum
perfectum amarum per contritionem & per mortis meditatio-
nem. Profundum eius eſt cor ipſius infimum per humilitatem
& deiectionem, quod pro certo quaſi olla per æternorum deſi-
derium feruet & bullit, ſicut vnguenta per pietatem, & compaſ-
ſionem. Heu, proh dolor, quod pauci ſunt hodie, qui habeant
iſtam profundam humilitatem. Moderni enim non quærunt
eſſe in profundo, ſed in ſuperficie; non in infimo animo, gradu
depreſſo, ſed excelſo; non in humilitate, ſed in vanitate; non in
paupertate, ſed in dignitate, videntur allegare illud Sene. in epi-
ſtola. Non ſolum quod minimum, ſed quod peſſimum in fundo
eſt, illud maxime verum eſt de ambitioſis, qui pro certo ſunt
ſimiles flammæ: quia ſicut flamma ſemper nititur ſurſum a-
ſcendere, & vt ſurſum aſcendat, circumquaque ſe agitat, & ſe
mouet. Sic vere ambitioſus ſemper nititur aſcendere ad hono-
rem, & ad officium, ad dignitatem & ad hæc continue ſe agitat,
& laborat. Modo enim ſe deflectit ad vnam partem, modo ad
aliam; modo tractat cum vno, modo cum alio; breuiter nun-
quā quieſcit cor eius, ſed tātum nititur aſcendere. Et ſicut flam-
ma comburit circumiacentia ligna, ſic verè ambitioſus nititur
alios ſuperiores comburere, & inflammare precibus atque do-
nis. Ideo de iſtis dicitur à Bernardo lib. 3. conſiderationis ad
Eugenium. O, inquit, ambitio ambientium crux, quæ omnes
torques, omnibus places, nil acrius cruciat, nil moleſtius in-
quietat, & cum apud miſeros mortales, nil celebrius negotijs
eius. Non ſic chariſſimi non; ſed habeamus humilitatis infini-
tatem. (Profunda inquit,) vt ſic de tali profunditate abyſſi, id eſt,
viri iuſti, poſſit ipſe dicere illud Eccleſiaſtic. 23. Gyrum cœli
circuiui, profundum abyſſi penetraui, & in maris fluctibus am-
bulaui.

¶ Secundo debemus habere mobilitatis agilitatem: quia ſi- R
cut abyſſus, vel aqua maris continue, & faciliter mouetur, ſic
nos debemus eſſe agiles & mobiles per obedientiæ velocitatem,
& per diligentiæ ſedulitatem. Et hoc oſtenditur cum dicitur,
Maris: quia ſcilicet ſemper mare eſt in motu, & nunquam ceſſat
fluere, aut refluere: ſic vere nec nos debemus ceſſare à motu &
fluxu obedientiæ, & ſubiectionis, nec à motu diligentiæ & bonæ
operationis. Et ideo de iſto motu maris dicitur in Pſal. 97. Mo-
ueatur mare & plenitudo eius. Nam ſicut motus maris ſecundum
Ariſtotelem ſeruat illud à putredine, ſic verè motus iſte ſpiritua-
lis ſeruat hominem à corruptione peccati. Ideo de bonis mobi-
libus & agilibus dicitur Deutero. 8. Erumpunt fluuiorum abyſ-
ſi. Et iſtud eſt contra pigros & delitioſos, & deſides, qui non
mouentur per aliquod bonum opus, nec per obedientiam ad
prælatos. Et ideo iſti non ſunt ſimiles mari, nec ſunt abyſſus ſe
mouens, ſed abyſſus dormiēs, atque iacens. De quo Gen. 8. Clauſi
ſunt omnes fontes abyſſi. Et Gen. 49. De benedictionibus abyſſi
iacentis deorſum. Sed verè poſſunt lacui comparari, qui eſt
aqua dormiens & immota, quæ (vt communiter) continet ver-
mes & ranas, & circa ſe conſueuit arbores & herbas infructife-
ras nutrire; & quia non mouetur, ideo faciliter corrumpitur, &
putreſcit: ſic verè ſunt pigri & delitioſi inobedientes, & obſti-
nati: quia tales ſemper volunt quieſcere, & dormire, nec per ali-
quem laborem vel exercitium ſe mouere. Et tales pro certo con-
ſueuerunt in ſe nutrire vermes malarum affectionum & deſi-
deriorum peruerſorum, ranas, id eſt, clamorem detractionis, &
malorum verborum, vanarumque locutionum. Et arbores in-
fructuoſas, id eſt, perſonas inutiles, vt ſunt meretrices, & hiſtrio-
nes ſolent circa ſe habere, & de bonis ſuis nutrire. Et ideo tales
per peccata plurima corrumpuntur, & maxime per gulam & lu-
xuriam, auaritiam & inanem gloriam. Et de iſtis dicitur Exod. 15
Fiant immobiles quaſi lapis. Non ſic, chariſſimi, ſed moueā-
mur & laboremus: quia bonorum laborum glorioſus eſt fru-
ctus Sapien. 3. Habeamus mobilitatis agilitatem. Maris inquit.
¶ Tertio debet habere vir perfectus dilectionis capacitatem A- S
pertæ, inquit, ſunt tibi portæ mortis. Mors enim quæ omnia re-
cipit, ſignat charitatem, quæ omnes ſcilicet amicos & inimicos
capit. Canti. 8 Fortis eſt, vt mors, dilectio. Sicut enim abyſſus eſt
locus apertus ad recipiendum omnes aquas tam dulces, quam
amaras; ſic verè cor noſtrum debet eſſe apertum, capax, & latū,
ad recipiendum per amorem & dilectionem omnes aquas, id eſt,
omnes homines non ſolū dulces, id eſt, bonos & amicos, imo et-
iam amaros, id eſt, malos & inimicos: quia ſcilicet diligere de-
bemus bonos & malos, amicos & inimicos, amicos in Deum,
inimicos propter Deum. Apertæ ſunt, inquit, tibi portæ mor-
tis: quia ſcilicet portæ cordis ſui debent omnibus eſſe aper-
tæ. De hoc Apocalypſ. 12. Apertum eſt oſtium in cœlo, oſti-
um enim charitatiuorum debet ad literam omnibus eſſe aper-
tum. Iob. 31. Foris non manſit peregrinus, oſtium meum via-
tori patuit, vt de pauperibus dicatur, quod ipſe adaqua-
uit eos velut in abyſſo multa. Et illud Geneſis 8. Rupti

ſunt omnes fontes abyſſi, & cataractæ cœli apertæ ſunt. Et hoc eſt contra multos, qui ita ſunt clauſi per parcitatem, nec non per odium, & rancorem, & per inuidiam & liuorem, quod nullum volunt recipere per amorem in atria cordis, nec etiam in oſtio domus ſuæ. Quod ſi aliquem recipiunt, ipſi pro certo non recipiunt, niſi notos, familiares & amicos: Iſti ſunt ſimiles vaſi facto de cera virginea & ex omni parte clauſo, in quo ſecundum Ariſtotelem ſi ſit in mari, aqua dulcis intrat, amara nõ; ſic vere iſti tenent ita ſe clauſos, quod ipſi intra cor ſuum non recipiunt per amorem & dilectionem niſi aquam dulcem, id eſt, niſi illos, qui ſunt ſibi dulces, benigni, familiares & amici. Aquã autẽ amarã, id eſt, illos, quos inueniunt amaros per correctionẽ, vel amaros per illatam vexationem ſcilicet inimicos, nullo modo reciperent, vel amarent. Iuxta illud Threno. 1. Non crediderunt omnes habitatores orbis, nõ ingrederetur hoſtis per portas Hieruſalẽ. Vnde tales abyſſi nõ ſunt aperti: ſed ſemper potius clauſi. Vnde Prouer. 8. Certa lege vallabat abyſſos. Et illud prædictum. Clauſi ſunt fontes abyſſi: ſimiles illi mari ſeu abyſſo, quæ eſt in ſeptẽtrione, quæ ſcilicet virtute frigoris congelatur. Sic iſti per indeuotionem & auaritiam conſtringuntur. Iob. 39. Superficies abyſſi conſtringuntur. Non ſic chariſſimi ſcilicet habeamus dilectionis & charitatis capacitatem. Vnde Bern. in epi. 2. O bona mater charitas, quæ ſiue foueat infirmos, ſiue exerceat ꝓuectos, ſiue arguat inquietos diuerſa exhibẽs diuerſis ſicut filios diligit
T miſeros & vniuerſos. ¶Quarto dico, quod debemus habere diſcretionis luciditatem. Nam ſicut abyſſus habet naturam perſpicuam & diaphanam, & tamen obſcura eſt propter profunditatem: ſic vere homo debet habere virtutem perſpicuæ diſcretionis, & tamen cum hoc obſcuritatem timoris mortis, & finalis turbationis, & hoc oſtenditur cum dicitur. Oſtia tenebroſa vidiſti: quia vero homo ſemper debet videre, & conſiderare & in mente habere oſtia mortis, ſepulchri, & purgatorij, quæ valde ſunt horribilia & tenebroſa: quia illa eſt terra tenebroſa & operta mortis caligine, ſicut dicitur Iob. 10. Iuxta illud Hiere. 2. Vide vias tuas in conualli. Dan. 3. Benedictus es, qui intueris abyſſos. Et iſtud proculdubio eſt hodie contra multos: quia vere quaſi nulli præuident de morte, nec præcogitant. Et ideo ſicut cœcus, qui non præuidet præcipitium, ſubito quandoque cadit in ipſum. Sic quia iſti, qui per mundi proſperitatem excœcati ſunt, non vident, nec aduertunt ad præcipitium mortis & inferni, ideo ſæpe accidit, quod ſubito cum non ſperant cadunt in ipſum. Ideo de talibus dicitur Threno. 2. Sordes eius in pedibus eius, nec recordata eſt finis ſui. Non ſic igitur, chariſſimi, ſed habeamus diſcretionis luciditatem, dilectionis capacitatem, ſedulitatis nobilitatem, humilitatis profunditatem. Et ſic patent quatuor membra auctoritatis. Accipitur igitur abyſ-
V ſus pro homine virtuoſo. ¶Item accipitur pro tormento doloroſo ſcilicet pro pœna inferni. Et de hoc poteſt exponi illud Apoc. 20. Vbi ipſe vidit Angelum habentem clauem abyſſi, & catenam magnam, & apprehendit draconem ſerpentẽ magnum, qui eſt diabolus & ſathanas, & ligauit eum, & miſit in abyſſum, clauſitque, & ſigurauit ſuper eum. Angelus iſte eſt Chriſtus, qui dicitur Angelus magni conſilij. Eſai. 9. Abyſſus eſt infernus & pœna æterna inſatiabilis & profunda. In abyſſo igitur eſt cathedra, id eſt, æternitas durationis, quia ipſi ſunt incluſi & incatenati perpetuo. Et ibi eſt clauis diuinæ ſententiæ & ordinationis, quæ ſcilicet eos includit, & in iſta abyſſo ligantur, & perpetuo includuntur. Draco, ſerpens antiquus, diabolus & ſatha-
X nas. ¶In quib. verbis tria genera hominum oſtenduntur, quæ in abyſſo inferni perpetuo hoſpitabuntur, videlicet, fallacis amicitiæ ſectatores, (Draco) Tenacis auaritiæ profeſſores, (Serpentem antiquum,) Mordacis eloquentiæ detractores (Diabolus inquit & ſathanas) Debent igitur in infernali abyſſo illi eſſe, qui ſunt fallacis amicitiæ ſectatores, & illi, qui ſunt ſocij, & concordes, & amici in malo, quod oſtenditur cum dicitur, ibi eſt draco. Dicit enim Plinius lib. 8. cap. 14. quod dracones per flumina & maria velificant ad paſcua meliora. Et tunc (ſicut dicitur) decem vel vndecim inuicem ſe coniungunt, & ſe per caudas colligant, vt per mare ſecuri circumeant & tranſnatent. Sunt autem dracones ſecundum Iſidorum criſtati quibuſdam fiſtulis, quibus attrahunt ventum, linguam habent venenoſam. Et ideo ictu, & morſu venenant, & vulnerant quos inuadunt. Pro certo chariſſimi, tales ſunt mundi peccatores, & maxime diuites, auari, cauſidici, officiales & balliui, & etiam cæteri diuites, & potentes tam eccleſiaſtici quam ſæculares. Iſti enim ad modum draconum ſunt ſitibundi per auaritiam, ſunt & criſtati & mitrati per dignitatis eminentiam, ventum vanæ laudis attrahunt per vanitatem & iactantiam, linguam etiam habent venenoſam per falſorum verborum fraudulentam deceptionem & malitiam. Et ideo ipſi lædunt alios circumſtantes ſcilicet pauperes & vicinos per iniuſtitiam, & violentiam. Et hoc pro certo: quia tales ſe colligant inuicem per confœderationem & concordiam: quia tales mali ſe inuicem conglutinant, vt poſſint aliis præualere, & alios lædere, & grauare: quia ſicut videmus ad ſenſum tales ſe inuicem taliter ſuſtinent, quod nullus pauper poteſt ab eis ius ſuum reportare, vnde dicitur Prouer. 1. Marſupium omnium ſit vnum noſtrum. Et in Pſal. 2. Aſtiterunt enim reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduerſus dominum. Et ſic tales hodie diſcurrunt ſicut dracones per mare huius mundi, & accipiunt, & occupant pabula meliora, id eſt, officia & beneficia, pinguiora: quia ſicut dicitur in Pſal. 72. Ecce ipſi peccatores in ſæculo obtinuerunt diuitias. Sed pro certo chariſſimi, ſicut draco à nigris Æthiopibus comeditur, ſic tales malitioſi à nigris dæmonibus finaliter deuorabuntur, vnde Pſal. 73. Contribulaſti capita draconum in aquis, dediſti enim eſcam populis Æthiopum. Erunt igitur in abyſſis inferi illi, qui habent amicitiam fallacem draconis. Apoca. 20 miſit draconem in abyſſum. Quia vere iſti ſunt, qui ſecundum Pſal. aſcendunt vſque ad cœlos, ſed modo deſcendunt vſque ad abyſſos, anima eorum in malis tabeſcebat. ¶Secũ- Y
do erũt ibi qui habent auaritiã tenacem. (Serpentem inquit,) per ſerpentem enim omnes intelliguntur auari multiplici ratione. Serpens enim, ſecundum quod dicit Ioannes de ſancto Egidio, habet carnem frigidam, quæ commeſta lepram occultat, ventre & pectore terram tangit, tortuoſe incedit, vmbram diligit, venatur, ſibilat. Aues odit & eorum oua vorat. Iacta etiam & euomita reſumere conſueuit; oblique etiã reſpicit, quia ſcilicet non ante ſe, ſed circumcirca, & hoc quia oculi eius non ſunt in fronte, ſed in lateribus. Re vera, chariſſimi, per omnia talis eſt auarus. Primo enim dico, quod ipſe eſt frigidus per indeuotionem & compaſſionem, lepram, id eſt, peccata ſua abſcondit per defenſionem & execrationem, & per ſuorum contractuum palliationem & occultationem. Ex pectore, id eſt, ex corde. Ex ventre, id eſt, ex corpore terram tangit, per terrenorum affectum appetitum & dilectionem, tortuoſe incedit per fraudem, malitiam, & cauillationem. Vmbram etiam diligit, id eſt, malorum ſuorum actuum occultationem: quia omnis, qui male agit, odit lucem: Ioannis 3. Aues ſcilicet quæ non ſeminant neque metunt, id eſt, religioſos & pauperes odit, eorum oua, id eſt, eorum diuitias deuorat per vſuram, rapinam & excoriationem, vel aues id eſt, ſpirituales & bonos odit, & eorum oua, id eſt, eorum bona opera odit, & deuorat per detractionem, ſibilat & venatur per fallacem ſuggeſtionem & promiſſionem. Iacta & euomita, id eſt, illa, quæ aliis reſtituerant, vel peccata, quæ per confeſſionẽ dimiſerant, reſumunt per malorum ſuorum refectionem. Iuxta illud Hiere. 2. Quam vilis facta es nimis iterans vias tuas. Oblique etiam reſpiciunt per inuidiam & proditionem: quia ſcilicet ita ſunt inuidi, quod vix poſſunt aliquem reſpicere rectis oculis. Iuxta illud 1. Regu. 18. Non rectis igitur oculis reſpiciebat Saul Dauid. Quia vere oculi cordis ſui non ſunt aperti ante ſcilicet ad bona æterna per æternorum deſiderium & cõtemplationem, ſed in lateribus ſcilicet ad bona mundi, quæ ſunt circa nos per auaritiam & ambitionem. Iuxta illud Eccleſia. 7. Oculi autem ſtultorum ſunt in fines terræ. Et ideo ſicut videmus, quod ſerpẽs habet proprium habitaculum in cauernis terræ, ſic verè propria domus auarorum in inferno, quæ eſt infra terram. (Serpentem inquit antiquum.) Et nota, quod iſte, dicitur ſerpens antiquus, ſic verè auarus quanto magis ſeneſcit, & antiquatur, tanto magis ſit ſerpentinus tenax, fallax, cupidus & ambitioſus. Et ideo de talium ſerpentum damnatione dicitur Eſa. 27. In die illa viſitabit dominus in gladio ſuo duro, & grandi, & forti, ſuper Leuiatham ſerpentem tortuoſum, & occidet qui in mari eſt. Erunt igitur in abyſſo, id eſt, in inferno illi, qui habent auaritiam tenacem. Pſal. 105. Deduxit eos in abyſſis, ſicut in deſerto. Abyſſus enim abyſſum inuocat: quia ſcilicet cum ipſi ſunt abyſſi inſatiabiles iuſtũ eſt, quod in abyſſo inferi requieſcant. ¶Tertio quod Z
in iſto abyſſo erunt illi, qui habent eloquentiam mordacem ſcilicet detractores, qui dicuntur diabolus & ſathanas. Diabolus enim interpretatur criminator. Sathanas interpretatur aduerſarius: quia vere detractores ſunt omnium hominum aduerſarii: quia omnes volunt criminari, & de omnibus murmurare, cõtra illud Leui. 19. Non erit ſuſurro, aut criminator in populis. Iſti ſunt ſimiles ſerpenti, qui habet linguam ita venenoſam, quod propter malitiam veneni, ita cito vertit eam, quod videtur habere duas linguas, vel linguam bifurcatam. Sic verè detractores habent linguam, ita corruptam & venenoſam, quod ipſam facillime vertunt ad partes diuerſas: modo ſcilicet detrahendo de vno, modo de alio, modo de bono, modo de malo, modo de amico, modo de inimico. Duas autem linguas videtur habere, id eſt, duo genera verborum ſcilicet adulationem in præſentia, detractionem in abſentia. De hoc Bernar. in ſerm. ſuper Canti. Detractores cum verecundia ſimulata, vultu mœſto, voce plangenti, ſupercilijsque demiſſis (ac ſi recte zelo charitatis loqueretur) ſolent vitæ detrahere proximorum. Quod quidam ad hoc faciunt vt attentius audiantur. Sed ſicut hoſpitium dæmonum eſt

infe-

inferius, ſic vere infernus erit hoſpitium detractorum. Iuxta illud Matth.16. Vade retro ſathanas, ſcandalum mihi es. Iudith.9. Tenuit pedes eorum abyſſus. Et ſic patet, quod in abyſſo inferni erunt illi, qui habent eloquentiam mordacem, auaritiam tenacem, amicitiam fallacem. Patet igitur, quod abyſſus ſumitur pro tormento doloroſo. ¶ Tertio patet quod ipſe ſumitur pro homine vitioſo. Abyſſus enim,

Eſt { tenebroſa,
fluctuoſa,
vorax & ſpatioſa.

Sic verè peccator eſt tenebroſus per ignorantiam. Gen. 1. ca. Tenebræ erant ſuper faciem abyſſi. Et fluctuoſa per turbulentiam & triſtitiã. Pſal. 76. Turbatæ ſunt abyſſi, multitudo ſonitus aquarum. Item eſt vorax & ſpatioſa per auaritiam. Vnde de pauperibus poteſt dici illud Exod. 15. Abyſſi operuerunt eos. Sumitur igitur pro homine vitioſo: ſed videas in principio. ¶ Quarto poteſt ſumi pro Paradiſo, loco ſpatioſo, vbi ſcilicet eſt locus inhoſtibilis omnium bonorum. Vnde de beatis dicitur in Pſal. 77. Quod Deus adaquauit eos velut in abyſſo multa. Et hæc de Abyſſo ſufficiant.

A **Ac.** Nota, quod ac, at, et, atq;, etque pro eodem ſupponunt: Sunt enim dictiones copulatiuæ & coniunctiuæ, & verbi ad verbum, ſententiæ ad ſententiam ligatiuæ, & additiuæ, ſic igitur dicam, quod Ac ſignat ſuperadditionem ſiue bonam, ſiue malam.

Dicam igitur, quod Ac ſignat,

Adiunctionem { vtilem, ſterilem, flebilem, fertilem, } quæ fit de { gratijs & virtutibus, peccatis & criminib. tormẽtis & verberib. præmijs & munerib.

Primum, Secundum, Tertium, Quartum } Ac ſpectat ad { perfectos, infectos, damnatos, beatos.

Perfectis, Infectis, Damnatis, Beatis } additur { virtutum titulus, culparum cumulus, pœnarum ſtimulus, bonorum riuulus.

Dico igitur primo, quod per Ac denotatur augmentum virtuoſum, hoc eſt, profectus in bono, & accumulatio virtutum, & de iſtud eſt vnũ Ac, quod facit homines virtuoſos & bonos, ſicut Iob legitur Iob. 1. Quod vir ille erat ſimplex, & rectus, ac timens Deum & recedens à malo. Ecce quot virtutes ſunt additæ iſti viro, ſcilicet ſimplicitas, & innocentia, rectitudo, atque iuſtitia, Dei timor & patientia, fuga mali, & ſapientia. Igitur notabis, quod boni debent proficere,

Per { contritionem, crimina deflendo,
confeſſionem, maculas tergendo,
deuotionem, dominum quærendo,
durationem, cum domino manendo,
diſcretionem, dominum videndo,
compaſſionem, cum Chriſto dolendo,
religionem, terrenis cedendo,
dilectionem, firmiter hærendo,
cognitionem, occulta ſciendo,
orationem dulciter loquendo.

Omnes enim iſtæ virtutes viro iuſto ſuperadduntur, & aſſociantur, ſicut per Ac in ſcriptura notatur, habeat igitur iuſtus Ac contritionis, peccata deflentem Pſalm. 41. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte & Hiere. 9. dicitur. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum? & plorabo die ac nocte. ¶ Item habeat Ac confeſſionis maculas ſtergentem Leuit. 15. Lotis veſtibus, ac toto corpore in aquis viuis erit mundus. ¶ Item habeat Ac deuotionis dominum quærentem 2. Paralip. 14. Confregit Aſa ſtatuas, lucosque ſuccendit, & præcepit Iudæ, vt quæreret dominum & faceret legem. ¶ Item habeat Ac durationis cum Deo manentem, hoc eſt, virtutum perſeuerantiam. Leuitic. 8. Die ac nocte manebitis in tabernaculo obſeruantes cuſtodias domini. ¶ Item habeat Ac diſcretionis & contemplationis dominum videntem. Exod. 24. videruntque Deum & comederunt, atque biberunt. ¶ Item habeat Ac compaſſionis pro Chriſto dolentis, id eſt, compaſſionis, paſſionis & ſanguinis Chriſti Exod. 11. Sument de ſanguine, ac ponent ſuper vtrumque poſtem. ¶ Item habeat Ac diſcretionis impios horrentem, ſeu Ac religionis terrenis cedentem, Num. 8. Leuitas conſecrabis oblatos domino, ac ſeparabis de medio filiorum Iſrael vt ſint mei. ¶ Item habeat Ac dilectionis omnibus hærentem Exod. 21. Diligo dominum meum, & vxorem, ac liberos. Philippenſ. 1. Oro vt charitas veſtra magis abundet. ¶ Item habeat Ac cognitionis omnia ſcientem Dan. 5. Scientia, intelligentiaque, ac ſapientia ampliores inuentæ ſunt in te. ¶ Item habeat Ac orationis dulciter loquentis. Gen. 50. Conſolatus eſt eos, & blande, ac leniter eſt locutus. Leuit. 4. Rogabitque pro eo ſacerdos & pro peccato eius, ac dimittetur ei. Patet igitur, quod per Ac intelligitur augmentum virtuoſum. ¶ Secundo B
dico, quod per Ac intelligitur augmentum vitioſum, ſcilicet profectus in malo, & multiplicatio vitiorum, ſicut enim vocabula vocabulis per Ac in oratione iunguntur, & orationis ſeries conteritur, & formatur. Sic dicam, quod diabolus ſolet malos inuicem per malam concordiam ligare & coniungere, & mala malis accumulare, & adiungere, vt ſic orationem diabolicam, id eſt, vitiorum congeriem valeat colligare. Dicam igitur, quod per Ac intelligitur omnis ſuperadiunctio peccati, vel quicunque profectus in malo. Nota igitur, quod mali proficiunt,

In { duritia cordis obſtinati,
triſtitia vultus conturbati,
blanditia verbi palliati,
nequitia actus deprauati,
malitia dicti venenati.

Proficiunt igitur, ac creſcunt in duritia obſtinati tenoris. Exod. 14. Indurabo cor eius, ac perſequetur vos. Item in triſtitia conturbati ſtuporis. Exod. 20. Perterriti, ac pa. Item in blanditia palliati ſermonis ſeu dulcoris, ſcilicet in adulatione contra illud, quod dicitur Leui. 2. nec quicquam fermenti, ac mellis adolebitur in ſacrificio domini. Mel enim adulationem ſignat. Item in nequitia cumulati erroris Pſal. 54. Die, ac nocte in me iniquitas & labor in medio eius & iniuſtitia. Item in malitia venenati doloris. Apo. 12. Proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat eos die, ac nocte. Iſtud eſt igitur vnum Ac, quod concernit augmentum vitioſum. ¶ Tertio dico, quod Ac quandoque C
concernit augmentum doloroſum, ſcilicet aggregationem tribulationum, & pœnarum, & ſic ſignat

Fatigationem, & laborem,
Deſolationem, & mœrorem,
Tribulationem & dolorem.

Multiplicatur dico in damnatis labor, & fatigatio. Hiere. 16. Seruietis ibi Dijs alienis die ac nocte, ſcilicet dęmonibus in Inferno qui non dabunt vobis requiem. ¶ Item mœror & deſolatio. Hiere. 9. Super montes aſſumas fletum & lamentum. Item dolor & tribulatio. Apocal. 20. Cruciabuntur die ac nocte in ſæcula ſæculorum. Ac igitur concernit, & ſignat augmentum doloroſum. ¶ Quarto dico, quod Ac ſignat augmentum gaudioſum, D
ſcilicet gloriam Paradiſi, quæ addetur iuſtis poſt tranſitum huius vitæ. Lucæ 14. Voca (inquit) pauperes, ac debiles, cœcos ac claudos introduc huc. Vt ſic Deus figuretur in illo Aſſuero Rege, de quo dicitur Heſter. 1. Quod ipſe fecit conuiuium grande principibus ſuis coram ſe, vt oſtenderet diuitias gloriæ & regni ſui, ac magnitudinem & iactantiam potentiæ ſuæ. Sic igitur patet quomodo Ac poteſt referri ad virtualia, ad criminalia, ad infernalia, ad ſupernalia. Si vero ad Deum velis referre, dic quod iſtud Ac eſt coniunctiuum & adiunctiuum, coniungit enim per charitatem, & per diuinæ & humanæ naturæ ſocietatem. Adiungit verò iuſtis gratiam & bonitatem, beatis gloriam & fœlicitatem: damnatis vero miſeriam & calamitatem, quæ ſcilicet omnia poſſent probari per Ac, ſed tranſeo cauſa breuitatis.

Achab. Cum Achab fuit Rex Iſrael peruerſiſſimus, bene poſſunt per eum deſignari illi, qui in Iſrael, id A
eſt in Eccleſia malè regunt; vel etiam illi, qui in quibuſcunque dignitatibus vel officijs male pręſunt. Et ſic notabo, quod Achab fuit

Auaritia deprauatus,
Iniuſtitia effrænatus,
Idololatria maculatus,
Impatientia conturbatus,
Cum Iezabele maritatus,
Ictu ſagittæ vulneratus,
Sanguis canibus ſuis datus.

Sic verè impij ſuperiores inflammantur per auaritiam. Exemplo iſtius, de quo concupiſcentia dicitur 3. Reg. 21. Quod ipſe concupiuit vineam Naboth, vt ſibi faceret hortum olerum. Sic iſti agros & vineas vicinorum, & ſubditorum ad literam ſuis hortis & poſſeſſionibus adiungunt. Item iſti effrænantur ad iniuſtitiam, ſicut iſte, qui per Iezabelem occidit Naboth, nec homicidium eius puniuit, eo quod hæreditatem ſuam ſibi vendere noluit, ſicut dicitur ibidem. Quia ſæpe contingit, quod mali iudices multa ſcelera committunt, quando poſſeſſiones aliorũ pro libito habere non poſſunt; idololatriæ etiam ſeruiunt, ſicut de iſto dicitur 3. Reg. 16. Qui ſeruiuit Baal, & fecit ſibi Templum, & Idolum: quia ſcilicet iſti Idolis ſuis, id eſt, ſuis magiſtris plus debito ſeruiunt, & eos pro Dijs colunt, & de exactionibus, quas procurant, templa & palatia ipſis conſtruunt, & faciunt

ſæpe

ſæpe tamen, per impatientiam turbantur, ſicut de iſto legitur 3. Regum 20. Qui cum reprehenderetur à Propheta de hoc, quod impium Regem Syriæ non puniuerat, furibundus, & audire contemnens venit in Samariam: quia vere iſti noxios ſæpe dimittunt impunitos vel prece, vel precio incorrectos, & ſi ab aliquo Propheta, id eſt, ab aliquo probo viro reprehenduntur, ſtatim ad furorem, & ad iracundiam prouocantur. Prouerb. 15. Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit. Iezabeli etiam ſunt maritati, quæ interpretatur fluxus ſanguinis, & ſignat malas mulieres, quas tales diligunt, quarum inſtinctu faciunt multa mala, ſicut iſte inſtinctu vxoris ſuæ rapuit vineam Naboth, adorauit Idola &c. 3. Regum 21. Concitauit Achab Iezabel vxor ſua; & abominabilis effectus eſt. Iſti igitur finaliter ſagitta ſuæ damnationis læduntur, à canibus Infernalibus deuorantur, 3. Reg. 21. Si mortuus
B fuerit Achab in ciuitate, comedent eum canes. ¶ Si vis expone in bono, & dic, quod Achab, qui fuit Rex Iſrael, qui interpretatur videns Deum & reprehenſus humiliauit ſe, ita quod ſcidit veſtem, operuit cilicio carnem ſuam, ieiunauit, cubauit in ſacco, & ambulauit demiſſo capite, ſicut dicitur 3. Regum 21. in fine, & interpretatur frater patris, & genuit Ioram, qui interpretatur dominus excelſus, poteſt ſignificare quemlibet virum iuſtum: quia iſte dicitur Rex, eo quod bene ſe, & alios regat per prudentiam, & diſcretionem; dicitur Rex Iſrael, quia videt Deum per fidem & contemplationem; dicitur reprehenſus timuiſſe; quia timet & prælatorum iuſtorum, & prædicatorum redargutionem; dicitur veſtem ſcidiſſe, eo quod veſtem ſuæ temporalis poſſeſſionis ſcindit, & diuidit per eleemoſynarum diſpenſationem; operuit ſe cilicio, id eſt, aſperitate pœnitentiæ per delitiarum abdicationem; ieiunat, & cubat in ſacco per abſtinentiæ macerationem; incedit demiſſo capite, per humilitatem & ſubiectionem, & per diuini timoris conturbationem; & ſic iſte vocatur frater patris ſui Chriſti, per ipſius imitationem; & generationem. Ioram, id eſt, iuſtos dominos per iuſtam dignorum & bonorum promotionem. Ideo de tali Achab dicit dominus 3. Reg. 21. Nonne vidiſti Achab humiliatum coram me? quia humiliatus eſt mei cauſa non inducam malum in diebus.

A **Accaron.** Nota, quod Accaron fuit nobilis ciuitas Philiſtinorum, 1. Reg. 5. & ideo iſta poteſt ſignificare Mundum, Infernum, Paradiſum. Signat enim mundum, qui debet horreri: quia Accaron interpretatur ſterilitas: quia ſcilicet mundus eſt ſterilis omni bono. Accaron enim erat ciuitas Paganorum, & mundus eſt ciuitas peſſimorum, qui ſcilicet dicuntur Philiſtijm poculo ruentes: quia potu iniquitatis exhauſto ipſi ruunt finaliter in Infernum. Vnde Amos 1. Conuertam manum meam ſuper Accaron & peribunt reliquiæ Philiſtinorum. Item Accaron ſignat Infernum, qui debet timeri. Accaron enim interpretatur ſterilitas, aut eruditio triſtitiæ; & talis eſt Infernus, qui ſcilicet eſt ciuitas Philiſtinorum, id eſt, dæmoniorum, iuxta illud 4. Reg. 1. Item conſulite Beelzebub, Deum Accaron, ſterilem & inanem, & ibi in triſtitia erudiuntur damnati cognoſcere ſemetipſos. Zach. 9. Dolebit nimis Accaron, quoniam confuſa eſt ſpes eius. ¶ Item Accaron poteſt ſignificare Paradiſum, qui debet optari, qui ſcilicet Accaron interpretatur paſcua gregis: quia ſcilicet in Paradiſo ſunt vera paſcua gregis Chriſti Eze. 34. In montibus Iſrael erunt paſcua earum Ideo dicitur 1. Reg. 8. Quod Philiſtæi miſerunt arcam Dei in Accaron. Philiſtæi enim ſunt mundani tyranni, qui ſcilicet per tribulationes, quas inferunt, mittunt arcam Dei, id eſt, animam ſanctam in Accaron (id eſt) in paſcua beatitudinis Paradiſi Pſal. 22. In loco paſcuæ ibi me collocauit.

Achates. Vide infra de lapide.

A **Achaz.** Fuit Achaz Rex Iuda iniquiſſimus: quia ſicut dicitur 4. Reg. 16. quod iſte non fecit quod placitum erat domino, imo fudit ſtatuas Baalim, altare Templi depoſuit ad inſtar altaris Damaſci; ibi nouum altare erexit. Iſte igitur poteſt deſignare malum prælatum; qui in Iuda; id eſt, in Eccleſia non ſtudet facere quod Deo placet, ſed magis quod domino diſplicet 1. Theſſa. 2. Deo non placent; & cunctis hominibus aduerſantur. Achaz enim interpretatur apprehendens fortitudinem: quia ſcilicet iſti prece; & precio prælaturarum, & diuitiarum fortitudinem apprehendunt. Iſti enim in Eccleſia facies erigunt, ſcilicet in promotionibus ſtatuas Baalim: quia Baalim interpretatur deuoratores, id eſt, illi, qui per prælatos malos in Eccleſia promouentur, & per auaritiam, & gulam nituntur omnia deuorare 1. Pet. 5. Tanquam Leo rugiens circuit quærens, quem deuoret. Iſti etiam altare antiquum (id eſt) cultum diuinum, quem Moyſes, id eſt, antiqui patres, & diſciplinas regulares in Templo ſtatuerant, deponunt; & in fauorem Regis Aſſyriorum (id eſt,) in fauorem ſæcularium, altari ſ Damaſci ſimilitudinem; id eſt; ſæcularium morum nouitate ſ introducunt. Vnde 2. Paral. 27. Direptis itaque Achaz omnibus vaſis domus Dei clauſit ianuas Templi, & fecit ſibi altaria &c. Iſti enim vaſa domus Dei, ſcilicet theſaurum Eccleſiarum ſuarum, quos alij conſeruauerant expendunt; ianuas, id eſt, cultum diuinum claudunt, & altaria noui cultus, (id eſt,) ritum morum ſæcularium introducunt. ¶ Sed ſi vis adhuc potes dicere, B
quod Achaz poteſt ſignificare virum iuſtum, & bonum Eccleſiæ prælatum. Achaz enim interpretatur conuertens, apprehendens, ſeu conuerſus viſioni: quia ſcilicet iſti conuertunt alios prædicando; conuertuntur etiam viſionem cœleſtium contemplando. Apprehendunt etiam (ſcilicet) brauium vitæ æternæ, bene viuendo, & operando; & ſicut iſte Achaz fuit Rex Iuda & dominus Hieruſalem, & pater Regis Ezechiæ, qui fuit iuſtus, & fecit famoſum horologium, ſicut dicitur Eſa. 38. Sic bonus prælatus eſt Rex Iuda, qui interpretatur confitens, & Rex Hieruſalem, qui interpretatur viſio pacis, in quantum iſte libenter exercet laudem & confeſſionem, & in quantum ipſe ſtudet ſeruare pacem, charitatem, & vnionem. Generat etiam filios iuſtos, per bonorum promotionem, & facit horologium, quod ſcilicet ſonat in omnibus horis, per diuini officii celebrationem, & per horarum canonicarum decantationem. Eſa. 7. Locutus eſt dominus ad Achaz &c. Patet igitur, quod Achaz poteſt ſignificare in malo & in bono.

Accedere. Nota, quod generaliter loquendo multiplex A
eſt acceſſus, ſcilicet diuinus, humanus, diabolicus. Eſt igitur dico acceſſus diuinus, & Deus accedit ad hominẽ

Carnem aſſumendo,
Gratiam infundendo,
Pœnas inferendo,
Mundum iudicando.

Primo igitur Deus acceſſit per carnis aſſumptionem. Figuratus in Moyſe, de quo dicitur Exod. 20. Moyſes acceſsit ad caliginem. Caligo enim ſignat carnis obumbrationem. Item iſte quotidie accedit per gratiæ infuſionem more medici, ſcilicet qui accedit ad infirmum dans electuaria, vel vnguentum. Eccle. 32. Accedit tibi bona gratia. De hoc vide infra in litera G. Item accedit per pœnarum, ſeu tribulationum illationem ſicut ſcilicet chirurgus, qui accedit cum raſorio ad infirmum ſcindendum, vt eum curet. De quo Luc. 7. Accedens Ieſus tetigit loculum dicens. Adoleſcens tibi dico ſurge. Tangere enim correctionem ſignat. Item iſte accedit ad iudicij executionem Malach. 3. Accedam ad vos in iudicio. Iſte eſt igitur acceſſus diuinus, vide ſi vis proſecutiones infra de aduentu. ¶ Secundo dico, B
quod eſt acceſſus diabolicus, quia ſcilicet diabolus ſemper paratus eſt accedere. Vnde de diabolo dicitur Matth. 4. Accedens tentator dixit Ieſu. Mitte te deorſum, dic, vt lapides iſti panes fiant &c.

Vt { noceat, decipiat, deijciat.

Iſte enim eſt ſicut Iudas, de quo dicitur Matth. 26. quod accedens ad Ieſum, ait Rabbi. Primo enim ſalutauit, poſtea confutauit. C
Iſte poteſt figurari in Abimelech, Iudic. 9. &c. vide in vltimo T. Iſte igitur eſt acceſſus diabolicus. ¶ Tertio dico, quod eſt acceſſus humanus, & iſte proculdubio eſt multiplex

Acceſſus ad {
Deum per gratiam,
Seipſum per ſui notitiam,
Proximum per amicitiam,
Paradiſum per gloriam,
Eccleſiæ gradum per iuſtitiam,
Peccatum per nequitiam,
Mundum per auaritiam,
Infernum per damnationem.

Eſt igitur 1. Acceſſus ad Deum, qui per gratiam fit & dilectionem & orationem: vnde de diſcipulis in periculo exiſtentibus dicitur Matth. 8. Acceſſerunt, & ſuſcitauerunt eum dicentes: Domine ſalua nos, perimus, vide infra in litera C. Item eſt acceſſus ad ſemetipſum, qui fit per ſui notitiam & cognitionem. De quo dicitur in Pſal. 63. Accedet homo ad cor altum, id eſt, ad cor profundum, & exaltabitur Deus. ¶ Item eſt acceſſus ad proximum, qui fit per dilectionem, & ſubuentionem. Matth. 4. Acceſſerunt Angeli, & miniſtrabant ei. Miniſtrare enim ſubuentionem ſignat. Item eſt acceſſus ad Paradiſum, qui fit per gloriæ aſſecutionem: vnde de Beatis poteſt dici illud Tob. 9. Cum omnes dixiſſent amen, acceſſerunt ad conuiuium. Sed de hoc vide infra in litera E. ¶ Item eſt acceſſus ad Eccleſiam, qui fit per iuſtam promotionẽ. Ezec 44. Filij Iſrael accedent, vt miniſtrent mihi, & ſtabunt in conſpectu meo. Sed de hoc vide bene in litera B. ¶ Item eſt acceſſus ad peccatum, qui fit per malum conſenſum & operationem, de quo dicitur Eccleſ. 1. Maligne acceſſiſtis ad eum. ¶ Item eſt acceſſus ad mundum, qui fit per terrenorum amorem & ambitionem, ita quod mundus vocat ſuos

Eſa. 57.

Esa.57. Accedite huc filij auguratricis, semen adulteræ & fornicariæ: Mundus enim est Ciuitas auguratrix & fornicatrix. ¶ Item est accessus ad Infernum, qui fit per damnationem. De quo dicitur Iudith.7. Filij Moab, & Amon accesserunt ad Holofernem, id est, ad Luciferum, vel Holofernes interpretatur infirmans vitulum saginatum: quia scilicet in Inferno vituli saginati, id est, diuites, infirmati subiacent sempiternæ. Iste est igitur accessus humanus tam bonus, scilicet, quam malus. ¶ Item dico, quod accedere idem est, quod venire, astare, appropinquare, & attendere. ¶ Notandum igitur, quod est quoddam accedere cōmendabile, & est accedere vituperabile. Dico igitur, quod

D accedunt aliqui commendabiliter & isti sunt boni & iusti, qui Deo volunt esse propinqui, & iusti, & sibi mentaliter per charitatem vniri. Sicut enim videmus, quod omnia, quæ sunt, accedunt naturaliter ad suum originale principium; sicut fluuius ad mare, lapis ad terram, ignis ad sphæram. Sic verè homo debet accedere, coniungi & appropinquare ad Deum, qui est omnium rerum principans principium, & origo. Nam sicut res non potest perfici & quietari, nisi quousque ad suum originale principium excesserit, eique fuerit copulata. Sic verè homo, si per peccatum à Deo disiungatur, non potest perfectam requiem inuenire, nec sua potest conscientia consolari, quousq; per gratiam reuersus fuerit, & accesserit ad eundem. Vnde Greg. l.25. moral. Tot gressibus anima ad Deum accedit, quot bonis moribus mentis proficit; tot gressibus longè, quot malis cogitationibus decrescit. Et ideò de tali morali accessu potest exponi illud Matth. 26. Accessit ad eum mulier habens alabastrum vnguenti pretiosi; In quibus verbis ostenditur, quòd tribus modis ad Deum fit accessus (videlicet)

E Per { dignitatem promotionis, charitatem affectionis, leuitatem compassionis.

Ad Deum (inquit) accessit mulier habens alabastrum vnguenti. Dico igitur, quòd quidam accedunt ad Deum per dignitatem & promotionem. (Ad Deum inquit) Et istæ sunt personæ Ecclesiasticæ, & maximè prælati, qui habent accedere ad Deum & ad Ecclesiastica sacramenta & etiam accessores ipsius Dei possunt dici, quod re vera magna dignitas debet dici. Sicut enim videmus, quod corpora, quæ magis accedunt ad cœlum, sunt nobiliora & digniora, sicut patet de stellis, quæ sunt

In { substantia solidæ, efficacia fluidæ, apparentia lucidæ, situs sublimitate, motus velocitate, actus nobilitate, naturæ dignitate } ab istis inferioribus separatæ.

Sic verè (charissimi) nos alij Ecclesiastici, qui accedimus, & appropinquamus ad firmamentum per gradum & statum Ecclesiasticæ dignitatis, debemus esse cæteris inferioribus, id est, laicis & sæcularibus digniores & meliores etiam, in moribus sanctiores; & ideo debemus esse sicut stellæ, scilicet,

Solidi per constantiam & Firmitatem,
Fluidi per clementiam & Pietatem,
Lucidi per scientiam & Claritatem,
Sublimes per contemplationem,
Veloces per bonam operationem,
Nobiles per omnimodam perfectionem.

Ab inferioribus separati per excellentiam & distinctionem & per virtuosam conditionem. Ad Deum. Et ideò Ecclesiasticis potest dici illud Num.16. Separauit vos Deus Israel ab omni populo, & iunxit sibi, vt seruiretis ei in cultu tabernaculi, & staretis coram frequentia populi, & ministraretis ei. Idcirco accedere fecit ad se. Sed heu proh dolor non sic: hodie Ecclesiastici sunt sæcularibus peiores, & laicis in pluribus nequiores. Et ideò videtur, quod Ecclesiastici sunt similes Saturno, qui est quidam planeta cœlo propinquissimus, & ideò communi iure debet cœli influentiam participare plenius, quàm cæteri planetæ, & tamen iste est planeta

Maleuolus,
Tardus,
Terreus,
Retrogradus,
Siccus,
Nocturnus,
Ponderosus,
Pallidus.

Et ideò in fabulis secundum Isido. iste depingitur senex, tristis & tenens falcem. Tristis: quia fingitur à filio suo fuisse castratus, cuius virilia proiecta in mare Venerem creauerunt. Cum falce etiam pingitur: quia ad modum falcis multum nocet retrogradiendo. Re vera (charissimi) tales sunt aliqui Ecclesiastici. Isti enim, qui quantum ad gradum dignitatis sunt firmamentum, id est, Deo propinquissimi, quia, scilicet iuxta ipsum in Ecclesia, vt sunt religiosi, & clerici. Et ideò deberēt participare eius influentiam, & se eidem pro viribus conformare. Et tamen ipsi quandoque sunt cæteris nequiores: quia isti sunt Maleuoli per malitiam, tardi per pigritiam, terrei per auaritiam, frigidi per indeuotionem, sicci per incompassionem, nocturni per ignorātiam, ponderosi per negligentiæ immobilitatem, pallidi per inuidiæ & odij manifestam excoriationem. Nocent etiam retrogradiendo per falsam cauillationem, & detractionem; castrantur à filiis, per bonorum Ecclesiæ indebitam deuastationem, per suos peiores filios & vepres: quia, scilicet filij & concubinæ talium castrant, & depauperant eos. Et ideò isti possunt depingi senes, per malorum operationem inueteratam, tristes per odium & desperationem, habentes falcem secantem, id est, rapinam: carnalis enim parentela Ecclesiasticorum ipsos hodie depauperat atque castrat. Figura Danielis 14. De filiis & concubinis sacerdotum, qui comedebant illa, quæ opponebantur Bel. Vide supra de Abscondere. Isti igitur non sunt meliores, eo quod ad Deum accesserunt, per Ecclesiæ dignitatem, sed potius nequiores: quia sicut Saturnus est planeta mortificatiuus, secundum Marcianum & Ptolomæum. Sic verè mali Ecclesiastici mortui sunt in se, per malam vitam & mortificatiui aliorum per mala exempla, ideò de talibus malis accessoribus dicitur Nume. 3. Quisquis accesserit ad tabernaculum, morietur. Isti enim sunt, qui ambitiosè se ingerunt, & qui non vocati accedunt. Econtra verò iusti videntes periculum animæ & sacramentorum Ecclesiæ dignitatem, timent accedere; & diuinum iudicium solent cum reuerentia formidare. Figurati Deuter.5. vbi dicitur. Quòd filij Israel videntes montem ardentem, & fumigantem timuerunt propè accedere. Mons enim est Deus, qui per minas fumat, & punitiones ardet, quæ qui bene considerat, accedere timet, & vt tutius viuat in inferiori statu se tenet, Hebr. 12. Non accessistis ad tractabilem ignem, veruntamen aduerte, quid quibusdam accidit, Plinius, Philosophus, cum classe iuxta Mōtem Ethna ardentem transiens, nimis propè Montem accessit, & ideò ignis ipsum & suos combussit. Sic verè indigni, qui ad istum ignem & ad officia Ecclesiastica accedunt, combustionem æternæ damnationis incurrunt. Nume. 3. Si quis alienus ad ministrandum accesserit, morietur. ¶ Vnde nota, quod multa genera G personarum prohibentur accedere ad dominum, scilicet ad Eucharistiæ sacramentum, vel ad dignitatis Ecclesiasticæ gradum, videlicet, Duplices & adulatores; crudeles & flagellatores; hæretici & deceptores; polluti vitiis & peccatores. Duplicibus enim dicitur Eccles. 1. Non accesseris ad eum duplici corde. De crudelibus verò dicitur in Psalm 90. Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. De hæreticis autem dicitur Nume. 16. Ne quis accedat alienigena, & qui non est de semine Aaron ad offerendum incensum domino. Alienigena enim propriè est Deo hæreticus, qui est extra Ecclesiam. De immaculatis autem & immundis peccatoribus dicitur Leui. 21. Omnis, qui habet maculam, non accedet offerre hostiam domino. Maculam dico, scilicet simoniæ, luxuriæ, vel inuidiæ, &c. Sed nota proh dolor, quod ista hodie non seruantur: quia re vera hodie ad dominum, ad Ecclesiastica beneficia & officia

Accedunt { ignorantes, inconstantes, discordantes, desperantes, detrahentes.

Dico primo, quod his diebus ad Ecclesiam, & ad Christum accedunt ignorantes. Isti sunt cœci, qui nihil vident; figurati per illos, de quibus dicitur Matth. 21. vbi cum prius dominus dixisset de Ecclesia. Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem fecistis illam speluncam latronum; Subditur; Accesserunt ad eum cœci, & claudi in Templo. Item accedunt inconstantes, scilicet homines imbecilles; figurati in illa ancilla ostiaria. De qua Matth. 26. Accessit ad Petrum Ancilla ostiaria. Isti enim non sunt nisi Ancillæ, & istud maximè potest referri ad quosdam beneficiatos, qui non sunt nisi Ancillæ in beneficiis suis: quia habent nomen, & magistri eorum habent vtilitatem. Item accedunt ad eum discordantes; figurati in illis ossibus Ezech.37. Accesserunt ad ossa; ita vnusquisque ad iuncturam suam. Ebriosi enim & litigiosi inuicem se considerant, & more ossium semper clamant. Item accedunt ad eum desperantes (scilicet) quidam, qui non videntur aliquid sapere de futuris, sed tantum de præsentibus cogitantes; figurati in Sadducæis, qui non credebant, nec Animam, nec Angelum, nec Resurrectionem esse post mortem, sicut dicitur Acto.23. & Matth.22. Accesserunt ad eum Sadducæi. ¶ Item accedunt ad eum detrahentes; figurati in Pharisæis, qui interpretantur diuidentes: quia detractor diuidit charitatem.

ritatem, vnde Matth. 16. Accesserunt ad eum Pharisæi, &c. Non sic (charissimi) non sic. Sed accedant ad Christum boni & iusti. Acceditur ergo ad Deum per dignitatem & promotionem (Ad eum inquit:) Ideò cuilibet ecclesiastico dicit Deus illud Exod. 19.
H Ascende ad me in montem & esto ibi. ¶ Secundò acceditur ad Deum per charitatem, & dilectionem, quod ostenditur cùm dicit, Accessit mulier. Per accessum mulieris, quæ summè naturaliter afficitur ad illud, quod amat, intelligitur affectus amoris & dilectionis, per quem acceditur, & appropinquatur ad Deum. Nihil enim potest melius ire ad terminum, quam termino se vnire. Sic verè, quia amor & charitas faciunt hominem vnire Deo & coniungi, per charitatem & dilectionem ad Deum est accessus. Videmus enim, quod ferrum, quando est frigidum, nunquam potest cum alio ferro vniri, nec ad id perfectè accedere, sed quando ferrum ignitum fuerit, ad aliud ferrum faciliter accedit, & cum eo vnitur, coniungitur, atque ligatur. Sic verè (charissimi) homo, quando est frigidus per intentionem, nunquam potest Deo appropinquare, nec ad eum perfectè accedere, nec cum eo se vnire: quia sicut dicitur Prou. 15. Longè est dominus ab impijs. Sed quando homo ignitur, & inflammatur per incendium charitatis, tunc cum Deo coniungitur & vnitur, & ad eum appropiat, & accedit: Mulier ergo accessit. Figura Matth. 9. Vbi quædam mulier, quæ fuerat in fluxu sanguinis multis annis accessit ad Iesum, & tetigit fimbriam vestimenti eius, & sanata est. Et dictum est ei; filia fides tua te saluam fecit, vade in pace: sed verè (charissimi) quamuis homo multis temporibus patiatur fluxum sanguinis, id est, fluxum vitiorum, si tamen fuerit mulier, id est, affectiuus & charitatiuus, & accesserit ad Christum per fluentem dilectionem & affectionem, tetigeritque per imitationem vestimentum, id est, ipsius cõuersationem, ipse pro certo sanabitur, fluxus vitiorum in eo siccabitur, fides ipsius à Deo commendabitur, & pax & requies promittetur. Ideò dicitur in persona Dei cuilibet illud Gen. 27. Accede ad me vt tangam te. Quia re vera (charissimi) nos debemus accedere, per amorem & dilectionem, & ad Deum, & ad proximum, secundum quod charitas nos obligat vni magis, quam alijs: figura ad hoc Ezech. 37. vbi dicitur Quod Ezechiel vidit vnum campum magnum plenum ossibus siccis. Et prophetaui (inquit) ossibus istis, & factus est sonus, & ecce commotio: & accesserunt ossa ad ossa, vnumquodque ad iuncturam suam. Et vidi, & ecce super ea nerui, & carnes ascenderunt, & extenta est super ea cutis, & ingressus est in ea spiritus, & vixerunt steteruntque super pedes suos, & visus est exercitus grandis valde. Re vera campus iste potest significare planiciem huius mundi vel etiam Ecclesiæ militantis. Ossa verò ista possunt significare multitudinem hominum huius vitæ, qui re vera naturaliter sunt sicci per carentiam humoris gratiæ & deuotionis, & admodum duri per indomabilitatem obstinationis. Sed tamen quandoque accidit, quod Ezechiel eis prophetizat, id est, quòd aliquis prædicator euangelizat talibus Regnum Dei. Et tunc verè debent accedere ossa ad ossa, id est, homo ad hominem, & etiam ad Deum per charitatem, & dilectionem, vnumquòdque ad iuncturã suam: quia verè in corpore Ecclesiæ membra debent inuicem accedere per charitatem, & alter ad alterum propinquare, debet etiam quilibet collocari in iunctura sua, id est, in statu, officio, & beneficio suo, per pacis & concordiæ vnitatem. Quod est contra ambitiosos, qui in iuncturis proprijs non sunt contenti; imo nituntur semper accedere ad alienas metas, id est, ad aliena officia: quia alijs debentur & non sibi: iuxta illud Matth. 28. Accesserunt, & tenuerũt pedes Iesu. Vnumquodque ergo debet accedere ad iuncturam suam, & non ad alienam; & sic si quilibet est contentus loco, & statu proprio, & alijs per charitatem ligatus, tunc pro certo ipsi acquirẽt neruos concordiæ, & vnionis, carnem fluidæ compassionis, cutem honestæ cõuersationis, spiritum diuinæ inspirationis, vitam gratiæ & deuotionis. Et stabunt super pedes suos, per virtutem fortitudinis, & perfectionis. Et ideo de tali accessu, & de tali coniunctione charitatiua potest exponi illud Acto. 8. Accede & adiunge te ad currum istum. Sed heu, proh dolor, talis accessus charitatis est hodie rarus in Ecclesia: quia hodie alter ad alterum non accedit nisi per odium, iram, inuidiam & malignitatem; à Deo autem recedunt per culpam & iniquitatem; vnde Iob. 34. Quasi ex industria recesserunt a Deo. Et maxime tales sunt mutabiles, & leues: quia sicut dicitur Lucæ 8. Ad tempus credunt, & tempore tentationis recedunt. Tales autẽ sunt falsi amici, qui optimè accedunt tempore prosperitatis; sed si aduersitas aduenerit, statim recedunt. Similes locustis & muscis, quæ in æstate accedunt, in hyeme autem recedunt. Sic verè falsi amici per falsam amicitiam accedũt ad hominẽ, dum status & æstas prosperitatis durat, sed si hyems tribulationis, & paupertatis venerit, tunc verè ipsi ab illo fugiũt, & recedunt: de quibus Iob 6. Necessarij mei recesserunt à me: Non sic (charissimi) sed accedamus ad Deum & ad proximum per charitatem & dilectionem. Accessit (inquit) mulier vnde Luc. 8. dicitur. Quod mulier accessit, & tetigit fimbriam vestimenti Iesu. Et, si vis, dic de accessu charitatiuæ familiaritatis, quę fit in deuotione & oratione, & illud Bern. Securum accessum habet homo ad dominum, &c. ¶ Tertiò accedamus ad eum per I
pietatem & compassionem. Habens (inquit) alabastrum vnguenti preciosi. Sicut enim videmus, quòd volens accedere ad remotas partes, facilius & leuius accedit ibi per aquam, quam per terram, nauigando, quàm ambulando. Sic verè (charissimi) si nos volumus accedere ad Deum, & ad Paradisum, certò facilius & leuius accedemus per aquam fluidæ pietatis, (scilicet) faciendo eleemosynas, & opera misericordiæ, quam alias. Quia verè ista est leuior & breuior via eundi ad Deum. Et hoc ostenditur cum dicitur; (vnguenti preciosi;) quia re vera vnctura & linitura pietatis facit accedere ad Deum, & etiam ad Paradisum. Figuratur Luc. 7. vbi dicitur, quòd mulier intrauit ad Iesum penes Simonem recumbentem, & stans retro secus pedes eius cœpit eos rigare lachrymis, capillis tergere, ore basiare, vnguento vngere, atque delinire. Talis mulier debet esse quilibet Christianus; quia mulier dicitur quasi mollis aër: quia scilicet Christianus esse deberet aëreus per consciẽtiæ puritatem, & mollis per amicitiam, & benignitatem. Iste enim cum vnguento dulcis & fluidæ pietatis, debet accedere ad Iesum. Quomodo? Certe, quia ipse debet venire retro, & occultè, & abscondere pedes Iesu, id est, pauperes Christi, qui more pedum sunt inferius circa terram in statu infimo & depresso. Iste (dico) debet multipliciter adiuuare (scilicet) affectum compassionis emittendo, osculum dilectionis imprimendo, capillos & vellus exterioris possessionis expendendo, vnguẽtum dulcis pietatis & benignitatis eis misericorditer largiendo. Et tunc dicetur de eis illud, quod de ista muliere dictum est. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Ideò de isto vnguento potest dici illud Ezech. 16. Laui te aqua, & vnxi te oleo. Quod præcipuè verum debet esse de personis ecclesiasticis, qui præ cæteris hominibus debent habere vnguentum & oleum pietatis, quod fuit figuratum in Aaron, qui in consecratione sua oleo vngebatur &c. sicut supra dictum est de Aaron. Ita quòd de isto accessu, qui fit per pietatem, potest dici illud Matth. 20. Accessit ad eum mater. Mater enim nomen est pietatis. Acceditur igitur ad Deum (charissimi) per pietatem & compassionem, per charitatem & dilectionem, per dignitatẽ & prælationem. ¶ Nota adhuc, quod in scriptura inuenitur K

Accessus { beatificatiuus, iustificatiuus, viuificatiuus, damnificatiuus, mortificatiuus. }

Est dico accessus beatificatiuus; & iste est accessus, quo anima post mortẽ accedit ad paradisum. Super quo nota, quod omnis res naturaliter accedit ad suum terminum, & ad suum finem: vnde videmus, quod omnis res, quę est in motu, naturaliter accedit ad quietẽ, quia scilicet quies est terminus motus. Sic verè (charissimi) cor nostrum naturaliter debet accedere per desiderium & affectum ad quietem gloriæ Paradisi: quia æterna gloria nihil est aliud, quam terminus, & conclusio omnium motuum, & laborum. Et istum accessum acquirit anima beata quando Deo coniungitur per beatificam visionem. Figura ad hæc Hester. 4. vbi dicitur. Quod Assuerus Rex maximus vidit Hester ornatam, quæ stabat in atrio domus Regiæ, & placuit in oculis eius, & extendit ei virgam auream, quæ accedens osculata est summitatem virgæ, & dixit ei Rex: Quid dicis Hester Regina? quæ est petitio tua? etiam si dimidium Regni mei petieris, dabo tibi. Charissimi per Hester Reginam intelligitur anima, quia Hester interpretatur abscondita, id est, anima, quæ in corpore absconditur & celatur. Assuerus interpretatur beatificans, iste est Deus, qui animas beatificat post hanc vitam. Sceptrum, quod nihil aliud est quam virga Regia, signat dignitatem & eminentiam gloriæ Paradisi. Quando igitur, (charissimi,) Hester Regina, id est, anima Christiana, Regi Christo copulata per baptismum, de abscondito latibulo corporis egressa fuerit, steteritque in atrio domus Regiæ, scilicet in Paradiso, tunc verè Assuerus beatificans, Deus Rex, & rector totius vniuersi, statim extendit virgam auream, id est, dignitatem æternæ beatitudinis: quia verè quando Christus videt animam paratam gratijs & virtutibus, tunc verè multum placet in oculis eius. Et ideò extendit sibi virgam, id est, dignitatem æternæ gloriæ, ad quam ipsa accedens delectatur, ipsamque apprehendit, amplexatur, & osculatur, & à Rege Christo, coram Angelis honoratur. Vnde Hester. 15. Noli metuere, non morieris: accede ergo, & tange sceptrum. Vbi ostenditur, quod ad Deum & ad æternam gloriam acceditur, per fiduciam & securitatem. Noli (inquit) timere, per constantiam & stabilitatem, non morieris, id est, non deficies per iustitiam & seueritatem; tango (inquit) sceptrum; prosequere si vis istas tres diuisiones, iste est ergo accessus beatificans. ¶ Secundò dico, L
quod

Quod eſt acceſſus iuſtificans, & iſte eſt acceſſus ad Eccleſiæ promotiones: quia, ſcilicet nullus debet accedere, niſi iuſtus, ſicut ſupra viſum eſt. Corpora ſuperiora, quæ ſoli ſunt propinquiora, ſunt (vt communiter) clariora, ſicut patet de ſphæra ignis & ſuperioris partis aeris; vbi turbines, caligines & nebulæ non aſcendunt. Ideò partes illæ in claritate perpetua perſeuerant. Sic verè (chariſſimi) illi, qui ſoli iuſtitiæ ſunt propinqui per Eccleſiaſticum gradum, deberēt cæteris eſſe clariores per ſapientiam & ſcientiam, & puriores per innocentiam. Et ideò dicitur in Pſal. 33. Accedite ad eum, & illuminamini, & facies veſtræ non confundentur. Sed nota, quod quidam ſunt ſimiles Lunæ, quæ quanto magis accedit & appropinquat ad Solem, tanto magis perdit lumen, quantum ad noſtrum viſum, & quanto minus habet de luce, tanto magis eſt corrupta. Sic verè (chariſſimi) illi, qui appropinquant, & accedunt ad Solem iuſtitiæ Chriſtum per eccleſiaſticam dignitatem; illi (dico) non ſunt cæteris clariores per ſcientiam; imo obſcuriores per ignorantiam: quia verè illi, qui ſunt in Eccleſia, quod dolendum eſt, Deo propinqui, lumine gratiæ & ſapientiæ præ cæteris ſunt priuati. Et quamuis ipſi ſint obſcuriſſimi & inſufficientiſſimi; tamen ipſi per ſuperbiā & pompam, elationem & præſumptionem præ cæteris hominibus ſunt cornuti. Et certe melius eſſet talibus, quod ipſi eſſent ſine beneficio, quàm quod indigni accederent ad dominum non vocati. Quia verè ex hoc incurrere promerentur æternæ iudicium vltionis: quia ſicut dicitur Nume. 3. Externus, qui ad miniſtrandum acceſſerit, morietur. Figura de Oſia Rege Iuda 2. Paralip. 26. Qui voluit vſurpare officium Sacerdotis, & ingreſſus eſt Templum, & adolere voluit incēſum ſuper altare thymiamatis, quāuis non eſſet Sacerdos, nec de genere Sacerdotum; & ſtatim orta eſt lepra in fronte eius, & de Templo etiam eſt eiectus, & fuit leproſus toto tempore vitæ ſuæ, habitauitque in domo ſeparata, regno ſpoliatus. Sic verè (chariſſimi) illi, qui non ſunt Sacerdotes, id eſt, ſacra docentes, nec Sacerdotum, id eſt, Chriſti & ſanctorum filij vel imitatores, hodie accedunt ad miniſtrandum in Templo Eccleſiæ: quia ſcilicet tales hodie promouentur & in Eccleſia ad dignitates, officia, & beneficia ſublimantur. Et ideò tales ſunt hodie leproſi, & corrupti & luxurioſi, & finaliter ipſi eijciuntur de Templo Eccleſiæ, & regno Paradiſi priuantur, & in domo ſeparata in inferno perpetuò commorantur. Sapientes ſunt ergo, qui non ambiunt iſtum acceſſum: vnde dicitur Exod. 34. Quòd filij Iſrael & Aaron videntes cornutam faciem Moyſi timuerunt propè accedere. Quia verè illi, qui ſunt boni & iuſti, & filij Iſrael, id eſt, Deum videntes & contemplatiui, timēt accedere per eccleſiaſticas promotiones propè Moyſen, id eſt, propè Deum. Et quare? Certe quia ipſi bene vident, cognoſcunt, & percipiunt, quod ipſe habet cornua, id eſt, rigorem iuſtitiæ & auſteritatis: quia ipſos paratus eſt lædere, & ferire, niſi faciant debi-
M tum ſuum. Iſte eſt igitur acceſſus iuſtificans. ¶ Tertio dico, quod eſt acceſſus viuificans, & iſte eſt acceſſus Dei ad hominem per gratiam, & inſpirationem bonam. Sicut enim ſol certis temporibus accedit ad nos, & in ſuo acceſſu facit omnia reuirere, florere, & fructificare. Sic vere Deus quando accedit ad hominem peccatorem ipſum per ſuam gratiam viſitando, ipſe pro certo facit eum reuirere per gratiam & virtutes, & flores bonarum affectionum, fructuſque bonarum operationum producere & proferre. Figura Luc. 7. Vbi mortuus efferebatur vnicus filius matris ſuæ, & hæc vidua erat, & turba ciuitatis multa cum ea. Motus autem Ieſus ſuper ipſam acceſſit & tetigit loculum; hi autem, qui ferebant, ſteterunt, Et ait, Adoleſcens tibi dico ſurge, & reſedit, qui erat mortuus, & cœpit loqui, & dedit illum matri ſuæ. Mater autē iſta (chariſſimi) eſt Eccleſia, quæ omnes fideles portat, & infra vterum fidei concipit atque nutrit, quæ te verà à multis turbis, & populis, linguis, & nationibus eſt hodie circumſepta. Sed vere ſæpe accidit, quod filius ſuus, id eſt, homo Chriſtianus moritur per peccatum mortale, & ad foueam Infernalem effertur. Illi autem, qui efferunt ipſum, ſunt quatuor, ſcilicet,

Spes longæ vitæ,
Spes futuræ pœnitentiæ,
Complacentia delectationis,
Diſplicentia ſatisfactionis.

Sed ad quid? vere quandoque Chriſtus reſpicit huiuſmodi mortuum peccatorem, & motus miſericordia accedit ad eum per ſuæ gratiæ inſpirationem, tangit etiam loculum in quo portatur, id eſt, ſtatum ſuum vel corpus per aliquam tribulationem, & ſic reuiuiſcit, qui erat mortuus, per gratiæ ſuſceptionem & per cordis contritionem & conuerſionem, & loqui incipit per confeſſionem & gratiarum actionem, & maxime quando ſibi dicitur, Adoleſcens ſurge, per monitionem & prædicationem, & de tali acceſſu poteſt dici illud Gene. 27. Accede ad me vt tangam te. Quod etiam poteſt eſſe verbum prælati ſubditum examinate volentis. Sed vide eam ſuper illo verbo, Tangere. Iſte eſt ergo acceſſus viuificans. ¶ Quarto dico, quod eſt acceſſus damnificans, N
& iſte eſt ille quo per affectionem, & auaritiam acceditur ad terrena. Papilio incaute accedens circa lumen comburitur. Sic homo dum incaute ad lumen mundanæ proſperitatis accedit per tentationes comburitur, atque perit. Figura de Abimelech Iudicum 9. Qui indiſcrete accedens iuxta turrim altiſſimam, quæ erat in ciuitate, vt ignem ſupponeret, proiecit quædam ancilla fragmen vnius molæ, & alliſit cerebrum eius. Turris (chariſſimi) eſt excellentia ſtatus mundani, ad quam homo multùm cupit attingere, vt ignem rigoris & iuriſdictionis ibidem poſſit attendere, & nutrire. Et ideo ad iſtam turrim per ambitionem immoderatam quandoque tam incaute appropiat & accedit, quod ancilla, id eſt, caro mittit ſibi lapidem molarem, id eſt, aliquam fortem & duram tentationem, ipſumque per diuerſa peccata mortalia diſſipat, & proſternit. Ideo bene dicitur 2. Reg. 11. Quare acceſſiſſent ad murum, an ignorabatis, quod multa deſuper tela mittantur? Iſte eſt ergo acceſſus damnificans. ¶ Quinto dico, quod eſt acceſſus mortificans, ſcilicet ille, quo diabo- O
lus accedit ad tentandum, figuratus in illo Abimelech, &c. Abimelech enim eſt diabolus, qui accedit quotidie ad expugnandum turrim conſcientiæ, & ſumme nititur apponere tibi ignem concupiſcentiæ, iræ, auaritiæ, & luxuriæ. Et ideo ancilla conſcientiæ, ſcilicet, debet accipere molam, id eſt, conſiderare lapideam duritiem mortis, Iudicij, & Inferni, vel fragmentum molæ, id eſt, fracturam corporis noſtri per mortem, & inde ferire Abimelech diabolum in caput eius, id eſt, in ſuæ tentationis principium, ſcilicet ſtatim, quod cogitationem & delectationem immittit; & ſic caput & principium ſuum taliter frangere, quod contra turrim conſcientiæ nequeat præliare. De tali autem acceſſu dicitur Matth. 4. Accedens tentator dixit ei, ſcilicet conſcientiæ & voluntati. Mitte te deorſum. Ideo bene docet Eccleſiaſt. 2. Fili accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.

Accelerare. Acceleratio.

Nota, quod in ſcriptura inuenitur acceleratio, ſeu celeritas multiplex, moraliter loquendo. Eſt enim A

Celeritas { laudabilis,
damnabilis,
amabilis,
terribilis.

Prima eſt acceleratio diligentiæ. Secunda eſt acceleratio imprudentiæ. Tertia eſt acceleratio Dei gratiæ. Quarta eſt acceleratio peſtilentiæ. ¶ Dico ergo, quod eſt acceleratio diligentiæ, ſeu obe- B
dientiæ, quando, ſcilicet, homines illa, quæ tenentur facere, prompte & celeriter exequuntur, ſimiles araneæ, quæ quamuis ſit modicum animal, tamen celeriter facit telam, & etiam ordinatiſſime facit ipſam: quia re vera quilibet debet bona opera, & iniuncta officia celeriter exequi & omnia honeſte & celeriter ordinare. Similis etiam vento, qui eſt impreſſio valde celeris motus, vnde Eccle. 43. Eius imperio accelerauit ventus. Vnde nota, quod celeriter bonum facere tria faciunt ſeu cauſant. Vel celeriter à malo deſiſtere vel ad Deum accelerare & currere,

Timor concuſſiuus,
Dolor impreſſiuus,
Vigor innatiuus.

Accelerat ergo homo ratione timoris: quia vere qui Deum timet nunquam per deſiderium tepere ſolet. Exemplo 2. Paral. 26. Oziæ Regis Iuda: Qui adolendo incenſum lepra percuſſus eſſet, eo quod alienum officium vſurparet, territus plaga accelerauit egredi. Item accelerat ratione doloris, dolor enim & tribulatio faciunt hominem celeriter bene agere. Exemplo molendini, quod tunc celerius currit, quando maior vis fluminis ipſum impellit. Etiam nauis celerius ad portum accelerat, quando maior vis fluminis ipſam portat. Quia re vera quanto eſt maior tribulationis impetus, tanto eſt ad Deum celerior mentis curſus & celerius accingitur cœli portus. Pſal. 15. Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum: poſtea accelerauerunt; quod eſt contra pigros, &c. Item accelerat ratione vigoris: quia ſcilicet celerius currit iuuenis, quam ſenex, eo quod maioris (vt communiter) eſt vigoris. Sic illi, qui maiori vigore gratiæ replentur bonum celerius operantur. Sapien. 2. Vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Sic ergo patet, quod eſt acceleratio diligentiæ. ¶ Secundo dico, quod eſt acceleratio imprudentiæ, quia, C
ſcilicet, imprudentes nimis celeriter, & nimis indeliberate, & præcipitanter operantur. Planeta enim quanto terræ propinquior, tanto videtur eſſe in motu celerior. Et hoc quia celerius complet curſum. Sic vere illi, qui ſunt terræ, id eſt, terrenis bonis propinquiores per auaritiam, & à cœlo remotiores per nequitiam ſunt celeriores per præcipitem violentiam, & per indeliberatam imprudentiam. Vnde de iſtis dicitur à diabolo illud Eſa. 8. Accelera, ſpolia detrahe, feſtina prædari. Compara iſtos Tygridi, qui pro eo Tygris (quod idem eſt, quod ſagitta) dicitur,

dicitur,eò quòd more ſagittæ celeriter currit, & graditur. Sic iſti more ſagittæ iactibus ſuis præcipites & contra pauperes ſunt crudeles Figurati 2. Mach. 9. in illo nequiſſimo Antiocho, de quo dicitur, quod cum iret in Iudæam contra Iudæos, ſuperbia repletus ignem ſpirans omnino in Iudæos præcipiens accelerari negotium, contingit illum impetu euntem de curru cadere: quia re vera ſæpe fit, quod illi in multa infortunia ruunt, qui impetuosè, celeriter, & præcipitanter cum ſuperbia alios lædere quæ-
D runt. Iſta eſt ergo acceleratio imprudentiæ. ¶ Tertiò dico, quod eſt acceleratio diuinæ gratiæ. Deus enim celeriter dat aliquibus ſalutem, poſtquam immiſerit tribulationem & peſtem, vnde Baruch. 4. Sicut enim viderunt vicini captiuitatem veſtram, ſic
E videbunt in celeritate ſalutem veſtram. ¶ Quarto eſt acceleratio peſtilentiæ; & hæc eſt, quod dum non aduertit homo in proſperitate exiſtens, infortunium eius celeriter venit. 2. Pet. 2. Dominum (inquit) negant ſuperducentes ſibi celerem perditionem. Arbores enim, & herbæ, quæ celeriter creſcunt, celeriter pereunt, vt patet in cucurbita, quæ valde celeriter venit ad complementum, ſed ſtatim ſiccatur & venit ad detrimentum. Sic vere qui ſubito fiunt diuites, celeriter per infortunia ſiccantur & temporaliter & æternaliter tribulantur. Sapien. 3. Si celerius defuncti fuerint, non habebunt ſpem in die agnitionis.

A **Accendere** & ſuccendere pro eodem ſignificant. Et eſt accendere ignem in aliqua materia combuſtibili miniſterialiter producere, & eam etiam inflammare. Sicut ergo moraliter loquendo diuerſa ſunt genera ignium; ſic ſunt diuerſa genera accenſionum. Et ſic nota, quod in ſcriptura reperitur

Accenſio {
- Flaminis ſeu Numinis,
- Hominis,
- Dæmonis.

Eſt (dico) accenſio numinis, id eſt, Dei qui ſcilicet in ſcriptura comparatur igni. Deut. 4. Deus noſter ignis conſumens eſt, & ideo ad modum ignis accenditur in quantum cum feruore aliquid operatur. Et poſſum notare, quod Deus moraliter loquendo accenditur multis modis. Nam iſte

Accenditur per {
- amorem,
- dolorem,
- ſplendorem,
- rigorem.

Prima ergo accenſio amoris fuit in carnis aſſumptione, multum enim fuit accenſus ardens & feruens amor, quando pro nobis carnem aſſumpſit, Pſal. 17. Ignis à facie eius exarſit, carbones ſuccenſi ſunt ab eo. Similis enim fuit illi igni, qui eſt in monte Æthna, qui continuè ardet, & accenditur, & tamen illa terreſtris montis materia propter ignem non conſumitur. Sic vere iſte ignis Deus in monte totius perfectionis, id eſt, beata Virgine per incarnationem fuit accenſus, & tamen ſuæ virginitatis pudor non fuit ibi conſumptus, nec in aliquo diminutus; figuratus in illo igne Exo. 3. Vbi rubus ardebat & accendebatur, & tamen non comburebatur. Pſal. 77. Ignis accenſus eſt in Iacob. Iſta enim fuit accenſio amoris, quæ fuit in carnis aſſumptione. ¶ Secunda accenſio doloris fuit in crucis paſſione & afflictione, ibi enim fuit Chriſtus Phœnici ſimilis, qui inter ligna aromatica ſuccendit, & incinerat ſemetipſum. Sic iſte inter ligna crucis fuit per dolorem accenſus & per humilitatem incineratus. Thren. 2. Succendit in Iacob quaſi ignem flammæ deuorantis in Gyro. ¶ Tertio eſt accenſio ſplendoris, quæ facta fuit in ſpiritus miſſione. Aliqua enim ſunt animalia, quæ mittunt ignem, quo aër accenditur, quem attingit, ſicut legitur de dracone. Sic Chriſtus ignem Spiritus ſancti emiſit, qui mundum per amorem accendit, & eum per fidem & ſcientiam illuminauit. Lucæ 12. Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi vt ardeat? lucernæ enim igne accenduntur, & poſt per iſtum ignem domum illuminare noſcuntur. Sic Chriſtus ſicut bonus ſacriſta lucernas, id eſt, ſanctos igne Spiritus ſancti ſuccendit, & ſic per eos domum Eccleſiæ illuminat, vnde 1. Machab. 4. dicitur. Quod in Templo dedicato & purgato accendunt lucernas ſuper candelabrum. ¶ Quarto eſt accenſio rigoris, quæ fiet in iudicij executione, & quotidie fit in tribulationum immiſſione, & malorum punitione. Deus enim eſt ſicut Calx viua, quæ ſcilicet aqua accenditur, oleo extinguitur. Quod Auguſt. de ciuitate Dei numerat inter mundi mirabilia, talis eſt Deus. Iſte eſt, qui aquis, id eſt, culpis & peccatis noſtris ſuccẽditur per iuſtitiam ad vindictam. Oleo tamen, id eſt, operibus miſericordiæ ardor & ſuccenſio ipſius mitigatur. Pſal. 78. Accendetur velut ignis zelus tuus. Iſte eſt ignis accenſus qui deuorauit extremã partem caſtrorũ populi contra Deum murmurantis ſicut dicitur Nume. 11. Quia re vera ignis diuinæ iuſtitiæ contra illos accenditur quorum murmuribus, blaſphemijs, & iniurijs ſpiritus rigoris ipſius excitatur. Iudith 8. Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam prouocat, ſed potius, qui iram excitet & furorem accendat. Iſta eſt ergo accenſio Dei, quæ eſt amoris, doloris, ſplendoris, rigoris. Inuenitur
B ergo accenſio numinis ſuperioris. ¶ Secundo principaliter dico, quod inuenitur accenſio hominis interioris, homo enim

Accenditur interius per {
- dilectionem,
- compaſſionem,
- contritionem,
- zelationem,
- diſcretionem.

Primo dico, quod accenditur per dilectionem & amicitiam: quia ſcilicet viri boni faciliter amant, ſimiles Chryſolyto, cuius quædam ſpecies, quæ dicitur Cryſolentus, facilimè rapit ignem; ſicut etiam de ſpeculo concauo apparet, quod cum oſtenditur radijs ſolaribus, ſtatim accenditur ibi ignis, ſi pannus vel materia conbuſtibilis adhibetur. Sic vere corda bonorum, quæ ſunt ſicut Chryſolytus precioſa per humilitatem, & per puritatem ſpecularia atque munda, faciliter rapiunt ignem amoris, quo ſcilicet per deſiderium accenduntur, & in amorem Dei, & proximi inflammantur. Ignem etiam compaſſionis, qui pungit & accendit cor ipſius, quando videt miſerias aliorum. Item ignem contritionis, quando cogitat propria ſcelera. Item ignem zeli iuſtitiæ & æquitatis, quando videt iniuſtitias alijs fieri. Item ignem luminoſæ eruditionis quando ſcilicet verbum Dei, vel bonum documentum ſibi per aliquem inſtillatur, faciliter rapit, qui cor ipſius ſtimulat & accendit, vnde de accenſione dilectionis poteſt dici illud Lucæ 22. Accenſo igne in medio atrij erat Petrus in medio circumſtantium ſuppl. Et 2. Mach. 1. Dicitur, quod cum perfuſi eſſent lapides aqua, ſcilicet accenſa eſt in eis flamma: quia ſcilicet qui aqua perfunduntur faciliter per dilectionem accenduntur. ¶ De accenſione autem compaſſionis poteſt dici illud Actorum 28. Accenſa pira reficiebant ſcilicet Paulus, & alij naufragoſi. ¶ De accenſione vero contritionis poteſt dici illud Pſ. 77. Ignis accenſus eſt in Iacob, & ira Dei aſcendit in Iſrael. Ira, dico, id eſt, diſplicentia de peccato. De accenſione vero iuſtitiæ & zelationis poteſt dici illud Eccl. 32. Qui timent dominum inuenient iudicium iuſtum, & iuſtitias quaſi lumen accendent. ¶ De accenſione vero diſcretionis dicitur Eſa. 50. Omnes vos accendentes ignẽ accincti flammis ambulate in lumine ignis veſtri. Ita eſt ergo accenſio hominis interioris. ¶ Ter- C
tio principaliter dico, quod inuenitur accenſio dæmonis deterioris: dæmon enim eſt ſicut fornarius, qui diuerſos malos ignes accendit, vt homines æſtuent. Vnde nota, ꝙ diabolus accendit ignem temperationis, accendit ignem tribulationis, accendit ignem æternæ damnationis, accendit (dico) ignem temperationis: quia re vera diabolus ardorem malorum deſideriorum accendit, & ſic ignibus auaritiæ, luxuriæ, & diſcordiæ ſuccendit. Baruch. 1. Cœperunt Chaldæi Hieruſalem & ſuccenderunt eam igni. Chaldæi enim quaſi dæmones interpretantur. Sicut enim Plin. dicit in fin. 2. lib. Multa enim eſt quoddam bitumen, quod ſtatim cum tangit aliquod ſolidum accenditur & tactu (vt ait) fugientes ſequitur, aqua vel liquore non extinguitur, ſed ſolum arena vel puluere ſuperatur. Inuenitur autem iſtud bitumen (vt ait) in vrbe Commagenæ. Re vera tale bitumen ſignat diaboli tentationem: quia re vera iſta eſt, quæ fortius accenditur, quod cum ſolidam materiam (id eſt) fortem & reſiſtentem hominem experitur: quia ſcilicet diabolus contra tales atrocius debacchatur, & luctatur. Hier. 46. Fortis impegit in fortem. Iſta etiam ſequitur fugientes: quia pro certo ignis tentationis nõ conſueuit quieſcere, ſtatimque cum inceperis fugere, ſed potius ſolet te perſequi & inuadere, ita quod vbicunque declinaueris te poterit inuenire. Pſal. 18. Non eſt, qui ſe abſcondat à calore eius, aqua ergo delitiarum ignem hunc non extinguit, ſed potius ipſum irritat, & accendit. Hiere. 21. Succendentur, & non ſit qui extinguat. Solus enim puluis, id eſt, mortis memoria, & arena, id eſt, aſperitas pœnitentiæ iſtam ſuccẽſionem extinguunt, & omnem diabolicam tentationem compeſcunt. ¶ Et ſi vis ſcire quis eſt iſte D
ignis, diabolum, dico, quod iſte eſt

Ignis {
- luxuriæ,
- diſcordiæ,
- malitiæ,
- inuidiæ,
- ſæuitiæ,
- iracundiæ,
- auaritiæ.

Iſti enim ſunt quidam mali ignes, quos diabolus per ſe & per alios nutrit, & per quos ciuitates Chriſti, id eſt, animas concremat & ſuccendit. Figura 4. Regum 8. vbi Benadab Regi Syriæ dictum eſt de filijs Iſrael. Ciuitates eorum munitas igne ſuccendes, iuuenes eorum interficies, paruulos allides, & prægnantes diuides. Iſte enim Rex Gentilis ſignat Diabolum, qui ſcilicet Ciuitates cordium non ceſſat prædictis malis ignibus ſuccendere. Iuuenes, id eſt, omnem fortitudinem in eis perdere, paruu-

los, id eſt, humilitatem & innocentiam ab eis tollere, & prægnantes, id eſt, conceptum boni propoſiti in ipſis perimere. Dan. 3. Præcepit Rex, vt ſuccenderetur fornax ſeptuplum, id eſt, ſeptem peccatis ſeu generibus ignium. Aduerte tamẽ, quod ibi dicitur, quod miniſtri non ceſſabant ſuccendere fornacem Babylonicam: quia re vera Rex Babylonis, id eſt, confuſionis diabolus ad ſuccendendum fornacem ignium prædictorũ multos habet malos miniſtros. Non enim eſt dare aliquem ignem de prædictis, quin habeat adiutorem, ſicut patet, quod luxuriam ſuccendunt Lenones, diſcordiam ſuccendunt detractores, malitiam mali conſultores, Inuidiam adulatores, Iram inſtigatores, Auaritiam ſuccendunt vxores & ſeruitores. Omnibus enim iſtis modis malis miniſtris vtitur diabolus ad ignes diabolicos ſuccendendum. Vnde de iſtis ſeptem dicitur Ezech. 39. Succendent eam igni ſeptem annis. Heu, proh dolor, talibus ignibus eſt hodie ſuccenſa Eccleſia, de qua plangens Dauid dicebat in Pſal. 73. Incenderunt igni ſanctuarium tuum, in terra deſtruxerũt Templum tuum, polluerunt Tabernaculum nominis tui. Et 2. Paral. 36. Incenderunt hoſtes domum domini. Religio incenſa eſt igne diabolico. Ezech. 49. Incenderunt electam ciuitatem. De mundo etiam, quod talibus ignibus ſit accenſus, dicitur Hiere. 51. Paludes incenſæ ſunt igni. Et ſi vis dic, quod ſicut fornacis Babylonis ignis erumpens miniſtros ſuccenſionis occidit, ſic tales mali inſtigatores, qui alios ad peccatum ſuccendunt, mortem & damnationem incurrunt: quia ſicut dicitur Roman. 1. Non ſolum qui talia agunt digni ſunt morte, ſed qui eis conſentiunt. Sic igitur patet, quod diabolus accendit ignem tentationis. ¶ Secundo dico, quod ipſe ſuccendit ignem tribulationis. Sicut enim aurifaber ſuccendit fornacem, in qua mundantur metalla. Sic diabolus accendit tribulationes, vt ibi affligantur iuſti. Hiere. 1. Ollam ſuccenſam ego video, & facies eius à facie Aquilonis. ¶ Tertio vero dico, quod iſti ſuccendunt ignẽ æternæ damnationis: quia ſcilicet ignis inferni, id eſt, punitio malorum per diabolum ſuccenditur, in quantum per eum procuratur. Eſt enim vnum bitumen, quod dicitur naphtha, quod ſecundum Plinium eſt valde cognatum ignibus, rapit enim ignem vndequaque extenſum. Vnde ſecundum Albertum cum tali bitumine ſolebant facere falſa miracula: quia ſcilicet capità luminarium, quæ erant in alto, tali bitumine liniebant, & poſt à longe ignem vel candelam præſentabant, & ſic ſubito ignis capiebatur in alijs, quod ſimplices per miraculum factum exiſtimabant. Talis conditionis videntur eſſe animæ damnatæ, ſunt enim cognatæ ignium infernalium: quia re vera ignis inferni ſtatim poſt mortem in eis rapitur, à quo miſerabiliter ſuccenduntur Eſa. 1. Ciuitates veſtræ
E ſuccenſæ ſunt igni. ¶ Et ſi volumus poſſumus notare, quod in inferno ſuccenduntur

Potentes oppreſſores,
Fallaces adulatores,
Inuidi murmuratores,
Diſcordiæ inflammatores,
Malitioſi exploratores,
Luxurioſi inquinatores,
Duri perturbatores.

Incenduntur ergo pauperum oppreſſores, ſcilicet tyranni & potentes. Vnde 3. Reg. 9. Cœpit Gazer, ſuccenditq; eam. Gazer enim interpretatur robuſte conſurgens, & ſignat tyrannos. ¶ Item incenduntur falſi adulatores, qui ſcilicet figurantur in Sicelech: quæ interpretatur vox deſecata: quia iſti habent vocem deſecatam & placentem 1. Reg. 30. Amalechitæ ſuccendunt Sicelech. Iſti enim ſunt, qui nunc incendunt thura adulationum, ſicut dicitur 1. Macha. 1. In plateis incendebant thura, & ideo iuſtum eſt eos incendi igne tribulationum. ¶ Item incenduntur in inferno inuidi detractores. Iſti ſunt Dagon: qui interpretatur piſcis mœroris: quia ſcilicet inuidi ſemper ſunt in mœrore. 1. Macha. 11. Oſtenderunt ei Templum Dagon ſuccenſum. ¶ Item ſuccenduntur diſcordiæ ſuccenſores, de quibus ſcilicet dicitur Eccleſia. 28. Homo iracundus incendit litem. Et iſti figurantur in Azoto, quod interpretatur incendium, de quo 1. Mach. 10. Ionathas ſuccendit Azotum. ¶ Item ſuccenduntur mali exploratores, illi ſcilicet, qui non ceſſant explorare facta aliorum, vt ſemper habeant vnde noceant. Et iſti figurãtur in Syon, quæ interpretatur ſpecula. Thren. 4. Succendit ignem in Syon. ¶ Item ſuccenduntur duri perturbatores: qui figurantur in Iacob: qui fuit luctator, & interpretatur ſupplantator, quia ſcilicet illi, qui alios luctando perturbant, & ipſos in pace viuere non permittunt, ſed potius ipſos decipiunt, & ſupplantãt, in inferno cremantur. Vnde in Pſal. 77. Ignis accenſus eſt in Iacob. ¶ Item ſuccenduntur luxurioſi inquinatores. De quibus Oſeæ 7. Omnes adulterantes quaſi Clibanus ſuccenſus. Iſti figurati ſunt in Damaſco, qui interpretatur ſanguinem propinans, vel ſanguinis oſculum; quia ſcilicet, luxurioſi ſemper habent in oſculis, & labijs ſuis ſanguinem fœditatis admixtum. Hierem. 49. Succendam ignem in muro Damaſci. Patet ergo quomodo inuenitur multiplex incendium in ſcriptura.

Acceptio perſonarum.

A Deo plurimum reprobatur: quia ſicut dicitur Roman. 2. Non eſt acceptio perſonarum apud Deum. A
Vnde Act. 10. In veritate comperi, quod non ſit acceptor perſonarum Deus. Non vult enim Deus, quod res vſibus communibus deputata in ſpecialibus commodis expendatur. Et idem perſona publica ſiue iudex, ſiue prælatus, qui vſibus communibus populi deputatur, non debet per acceptionem perſonarum ita vacare ad particularium commoda amicorum, quod publicum amittatur: debet enim eſſe iudex vel prælatus, ſicut aqua, quæ de ſui natura eſt indifferens ſecundum Iſidor. ad omnem colorem & ſaporem, nec ad aliquid eſt determinata; determinat tamen ſe ſecundum qualitatem terræ, per quam tranſit: quia ſi tranſit per calidas, vel per dulces, vel per ſalſas terræ venas, efficitur calida, dulcis ſeu ſalſa, & inde venit, quod aliquæ aquæ ſiue in puteis, ſiue in fontibus inueniuntur ſalſæ, calidæ, ſeu dulces. Sic vere (chariſſimi) debet eſſe de quolibet prælato vel iudice eccleſiaſtico, vel mundano: quia vere ipſe debet eſſe indifferens, & determinatus ad omnes colores, & ſapores, id eſt, ad omnes perſonas ſibi ſubiectas: quia ſcilicet non debet plus accedere ad vnum, quam ad alium per acceptionem perſonarum; imo in tali indifferentia æquitatis & iuſtitiæ debet æqualiter ei eſſe cura de omnibus, ſicut dicitur Sapien. 6. Verumtamen ſecundum venas terræ, per quas tranſit, id eſt, ſecundum conditiones perſonarum, quibus præeſt, conditiones ſuas debet conuertere & mutare, vt cum ſalſis ſalſus, cum dulcibus dulcis, cum bonis bonus, cum malis auſterus continue debeat inueniri. Non enim debet dici affectio perſonarum, nec acceptio, ſed ſecundum merita perſonarum prælatus iſtum promouet, illum punit, cum diuerſitas promotionis non procedat ex inæqualitate acceptionis, ſed ex inæqualitate ſuæ conditionis. Et ideo contra acceptatores dicitur Deut. 1. Siue ciuis ſit ipſe, ſiue peregrinus, nulla erit diſtantia perſonarum, ita paruum audietis vt magnum, nec accipietis cuiuſquam perſonam: quia Dei iudicium eſt, Et ecce, quod per iſtas quatuor perſonas, quæ hic exprimuntur, ſcilicet Ciuis, peregrinus, magnus, & paruus, intelliguntur quatuor hominum ſpecies, quibus præcipue contingit per acceptionem perſonarum; qui propter hoc ſunt ſpecialiter interdicti. Et iſti ſunt, qui habent Carnalem propinquitatem, (Ciuis:) verbalem duplicitatem, (peregrinus:) elatam ſublimitatem (Magnus:) velatam humilitatem (Paruus.) ¶ Iſti enim ſunt conſanguinei, adulatores, B
diuites, hypocritæ. Accipiuntur igitur quidam per propinquitatem carnalem. Ciuis inquit: quia vere multi ſunt, qui nec promouent, nec expediunt, niſi illos, qui ſunt ciues, compatriotæ, familiares, conſanguinei & vicini. Et tales ſunt ſimiles quibuſdam animalibus, quæ dicuntur Glires, de quibus dicit Plin. libr. 8. capit. 57. quod ſocios ſuos multum diligunt, contra alios vero pugnant, & parentes ſuos nutriunt, atque fouent. Re vera multi ſunt hodie tales prælati, principes, iudices, & magnates: quia vere in ſuis iudicijs & promotionibus multum ſunt fauorabiles ſuis parentibus, ſocijs & vicinis, familiaribus & amicis, ipſosque in cauſis & litigijs ſuis iuſte vel iniuſte fouent, & ſuſtinent contra omnes, & eos multoties quanquam indignos, promouent, & exaltant. Alios autem longinquos, & remotos impugnant multipliciter, & infeſtant. Iſtud maxime patet in malis iudicibus, & etiam aduocatis, qui ſocios ſuos inuicem ſuſtinent, alios autem non. Iſtud etiam eſt contra malos prælatos, qui quandoque nimis ſunt fauorabiles parentibus ſuis in præiudicium aliorum, ipſosque ſuſtinent in ſuis criminibus contra iura. Iſti igitur faciunt contra illud, quod dicitur Mat. 5. Diliges amicum tuum & odio habebis inimicum tuum. Iſti igitur ſuſtinent ciues ſuos. Vnde Amos 4. Super vnam ciuitatem plui, ſuper aliam non plui. Heu (chariſſimi) ſic non debet eſſe, imo vere omnis iudex & prælatus ſumme debet cauere, vt ſemper teneat æquitatem. Sicut enim videmus, Agricola ſpargit ſemen ſuum æqualius quantum poteſt ſuper terram. Et ideo manum cum greſſu concordat, vt æqualiter ſeminet ſemen ſuum. Veruntamen quando in diuerſis terris ſeminat bene conſueuit in pingui & in bona terra magis ſpargere de ſemine, quam in macra. Sic vere (chariſſimi) Agricola, id eſt, prælatus, vel iudex ſemen beneficiorum eccleſiaſticorum, & aliorum bonorum debet diſtribuere, ſecundum iuſtitiæ æquitatem, non vni multum, alteri parum per acceptionem perſonarum. Et ideo greſſus affectionum ſuarum, cum manu operationum debet proportionare, vt iuſte & æqualiter faciat facta ſua: quia ſicut ager non eſt pulcher, quando in vno loco multum, & in alio parum de ſemine ſpargitur. Sicut nec collegium, conuentus vel Eccleſia bene ordinatur, vbi vnus eſurit, alius ebrius eſt; niſi forte terræ pinguedo vel

maciës, id est, personarum sufficientia, aut insufficientia hæc requirat: quia tunc debet erga eos inæqualiter se habere, alias non. Figura Deuteron. 18. Vbi dicitur, quod si aliquis leuita veniret ad ministrandum in Templo, ex aliqua longinqua ciuitate, alij, qui erant ibi prius, debebant eum recipere & eandem ipsi ciborum portionem debebant recipere, sicut & cæteri. Sic vere (charissimi) si in Templo, id est, in ecclesiastico collegio vel conuentu sunt aliqui extranei, vel longinqui, ipsi pro certo debent ab aliis fraternè & charitatiuè tractari, & eandem portionem de bonis Ecclesiæ accipere, sicut alij, qui magis sunt prælatis noti, familiares & vicini. Vnde Ezech. 47. Possidebitis eam singuli æquè vt frater suus, sed non sic mali; quia vere ipsi accipiunt personas per propinquitatem carnalem, (Ciuis,) dicendo scilicet suis carnalibus parentibus illud Ephes. 5. Fratres iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici Dei.

C ¶ Secundo dico. Quod alij accipiuntur per fallacitatem verbalem, (Peregrinus,) quia scilicet multi sunt, qui fallaces, verbosos, & duplices adulatores magis, quam alios bonos sustinent, promoueat atque fouent. Ventus enim perflans aquam, facit eam esse inæqualem. Aqua enim de sui natura habet esse æqualis. Et ideo secundum Isidor. Aqua dicitur quasi æqua. Veruntamen quando ventus flat in aquæ superficie, inæqualitatem ibi generat & inducit. Sic vere (charissimi) quamuis in aqua, id est, in prælato habeat esse æqualitas distributionis & dispensationis, ita quod cæteris paribus non debet vnum magis, quam alium promouere, nec ad vnam partem magis, quã ad aliam declinare: Veruntamen sic est, quod ventus adulationis sic hodie perflat istis aquam, id est, prælatos fluxibiles atque molles quod inæqualitas affectionis & acceptionis in eis generatur; quia vere multoties accidit, quod prælati non promouent aliquos, nisi secundum quod vel ipsi vel alij pro ipsis flant, sibilant, applaudunt, loquuntur, & adulantur. Et tales adulatores designantur sub nomine peregrinus. Peregrinus enim dicitur à peregre quod secundum Priscianum est aduerbium commune: quia scilicet indifferenter se habet ad omnem locum & ad omne tempus: quia competenter potest dici peregrè venio, peregre sum, peregre vado, peregre ero. Tales vero sunt adulatores: quia ipsi se reddunt communes ad omne propositum, & ad omne quare, & ad omne tempus & locum, quantum est de verbali apparentia, sed vere ipsi sunt peregrini, id est, alieni: quia scilicet cor eorum alienum est ab illis, qui proferunt verba sua. Esai. 29 Populus iste labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me; & de talibus falsis peregrinis dicitur Sopho. 1. Visitabo (inquit) super omnes, qui induti sunt veste peregrina, & visitabo super omnem, qui arroganter ingreditur super limen in die illa, quæ impleuit domum domini Dei sui iniquitate & dolo. Isti enim accipiuntur, & accipiunt; qui scilicet accipiuntur à prælatis, & accipiunt etiam beneficia sua, quæ aliis debebantur. Psalm. 108. Episcopatum eius accipiet alter. Isti igitur accipiuntur propter verbalem duplicitatem. (Peregrinus inquit)

D ¶ Tertio dico, quod quidam accipiuntur propter elatam prosperitatem. (Magnus inquit) quia scilicet, qui sunt magni vel in diuitiis, vel in parentibus, vel in eminentiis, vel in honoribus; quanquam sint insufficientes in motibus, hodie promouentur, sustinent, & contra iustitiam aduersus pauperes roborantur, & ab omnibus acceptantur: pauperes autem reprobantur, & refutantur: quia sicut dicitur Prouerb. 14. Etiam proximo suo pauper odiosus erit. Amici vero diuitum multi. Et ideo sic est nobis hodie sicut de struthione. Struthio enim, sicut dicitur in Glo. & à Gregor. in Moralibus super Iob 39. talis est conditionis, quod oua sua in sabulo ponit, & statim obliuiscitur eorum, nec recolit de ipsis quamdiu in sabulo fuerint, sed tandem illa oua calore solis in sabulo fouentur, & pullus ibi generatur, & tunc cum Struthio viderit, quod ouum suum factum est pullus, ipsum sicut suum recipit, recolligit, atque nutrit, quem primitus in sabulo contemnebat. Struthio (charissimi) signat acceptorem personarum, qui vere nullum recolligit, nec iuuat, quem in sabulo, id est, in asperitate & sterilitate tribulationis, & paupertatis viderit hæreditare: dato quod isti sunt oua sua, id est, de suo sanguine & parentela, imo ipsos obliuiscitur, & recipere dedignatur, sed vere illos, qui sunt extra sabulum paupertatis, scilicet diuites homines, & potentes istos (dico) recolligit, & acceptat, & eos iure vel iniuria promouet, & exaltat. Sæpe enim accidit, quod homo dum est in statu paupertatis etiam à parentibus contemnitur, & est eis horrori: Sed si virtute solis, id est, virtute Dei occultæ prouidentiæ pullus effectus fuerit, id est, magnus & diues, tunc ab eis cognoscitur, recolligitur & fouetur: quia diuitiæ addunt amicos plurimos, à paupere autem, & hi, quos habuerat, recesserunt. Prouerb. 19. Nam ad statum prosperitatis deueniens recipitur, qui existens in paupertatis sabulo spernebatur, & hoc multum irrationabile est, quod homo, scilicet acceptetur propter prosperitatem annexam. Vnde dicit Hieronymus super Malach. 2. Inter omnia peccata sacerdotum, hoc maximum notatur, quando non causas, sed personas considerant, & despecto iusto paupere, diuites iniustos honorant. Et si talis acceptio diuitum in omnibus sit reprehensibilis, præcipue tamen debet in iudicibus reprehendi, quibus ex officio incumbit iustæ iudicium æquitatis. Et ideo tales debent esse iusti, æqui pariter, & correcti. Cuius tamen contrarium in multis, proh dolor, hodie reperitur: Sicut enim videmus, quod virga de sui natura habet esse recta, quandoque tamen taliter incuruatur quando est nouella, quod incuruata induratur; ita quod non potest amplius rectificari; quinimo potius frangitur, quam ad rectitudinem reuocetur. Sic vere iudex, qui debet esse virga ad alios corrigendum; de sui natura officij habet esse iustus, rectus, & æquus. Sæpe tamen contingit, quod per acceptionem personarum efficitur curuus, falsus & tortus, & ad vnam partem magis quam ad aliam inclinatus. In qua curuitate aliquoties taliter per malam consuetudinem induratur, quod vix aut nunquam potest ad æquitatem rectitudinis peruenire. Vnde Hierem. 13. Si mutare potest Æthiops pellem suam, & pardus varietates suas, & sic vos poteritis bonum facere, cum didiceritis malum, quia breuiter homines indurati in malis consuetudinibus, & maxime ad acceptionem munerum, aut personarum vix aut nunquam possunt amplius resilire. Sicut enim virga curua nunquam efficitur recta, nisi primo in igne dissoluatur, & molliatur, sic nec tales efficiuntur iusti, nisi igne Spiritus sancti fuerint per inspirationem & gratiam emolliti; & sicut virga non lædit hominem bene vestitum, sed nudum, sic vere tales mali iudices non lædunt, nec corrigunt, nec puniunt, nec castigant illos, qui diuitiarum temporalium vestimenta deferunt, scilicet diuites & potentes; sed illos, qui sunt nudi à diuitiis per paupertatem ipsi lædunt, trucidant & affligunt; quando siue iuste, siue iniuste contra ipsos suam exasperant potestatem. Figuratus 1. Reg. 15. vbi Saul Rex iniquus pepercit pinguioribus Amalech, quicquid autem vile & reprobum fuit demoliti sunt. Sic vere (charissimi) mali reges, iudices, & prælati parcunt hodie per acceptionem personarum pinguioribus Amalech, id est malis diuitibus & iniquis, pauperes autem viles, reprobos, & depressos demoliuntur, trucidant, prædantur. De talibus loquitur Innocentius de conditione vilitatis humanæ. Pauperum causas cum mora negligitis, diuitum cum instantia promouetis. In illis rigorem ostenditis, in istis ex mansuetudine dispensatis; illos cum difficultate respicitis, istos cum fauore tractatis; illos negligenter auditis, istos subtiliter auscultatis. Accipiuntur ergo personæ, quæ habent elatam prosperitatem, (Magnus inquit.) De quibus dicitur Actor. 8. Hæc est virtus Dei, quæ dicitur magna.

¶ Quarto autem dico, quod accipiuntur personæ illorum, qui habent velatam humilitatem, sicut sunt hypocritæ, qui per suam fictam humilitatem multoties à maioribus acceptantur. (Paruus.) Isti enim sunt parui, quantum ad apparentiam humilitatis, parui, id est, parum virtuosi, parui, id est parum veri, quia vere tales (vt communiter) non sunt nec veri, nec valentes, nec virtuosi quamuis parui & humiles videantur; tales videntur similes quibusdam serpentibus, qui videntur esse minimi quantitate, & tamen sunt maximi in nociua venenositate. Vnde dicit Isidor. & allegat Poetam, esse serpentem tantæ exiguitatis, quod cum calcatur, vix videatur. Et ideo illius venenum citius interficit, quam ab illo, qui percutitur, sentiatur: sic vere (charissimi) inter homines quidam sunt magnæ exiguitatis per fictam humilitatem, sunt tamen magnæ venenositatis per iniquam falsitatem; sicut sunt hypocritæ, qui propter suam fictam humilitatem & paruitatem non videntur, nec cognoscuntur, quia scilicet sua malitia contegitur & celatur; imo propter hoc multoties magis reputantur, & acceptantur, & promouentur, & ad conuentus, ecclesiasticaque officia & beneficia sublimantur. Sed sæpissime accidit, quod illos, qui eos calcant, id est, qui eos corrigunt in castigando inuisibiliter & imperceptibiliter inuenenant, & occidunt, scilicet in absentia eos diffamando, faciliter eis damnum eorum procurando, & eis mordaciter detrahendo. Et de tali fallaci prauitate loquitur Hester 10. Fons paruus creuit in fluuium magnum. Isti enim qui primo sunt fontes parui, per fictam humilitatem, quando vident personam suam maioribus acceptam, & quando vident, quod iam sunt radicati & introducti in collegio, officio, vel beneficio, tunc pro certo bene volunt crescere in fluuium magnum & bene volunt apparere, & reputari magni fluuiales & excellentes, & auctoritatem in alios vsurpantes, Ideo pulchre loquitur Bernard. de talibus. Hypocritæ (inquit) volunt esse humiles sine despectu, pauperes sine defectu, bene vestiti sine sollicitudine, delicate pasci sine labore, aliis adulantes & aliis detrahentes, mordaces vt canes, dolosi

vt Vul-

vt Vulpes, ſuperbi vt Leones, rapaces vt Lupi, laſciui vt Viſi; ibi volunt eſſe ſine auctoritate iudices, ſine viſu teſtes, poſtremo falſi accuſatores, & omni virtute carentes. ¶ Iſta ergo ſunt quatuor genera hominum, qui faciliter acceptantur, ſcilicet illi, qui habent

Velamentum humilitatis,
Fundamentum proſperitatis,
Parlamentum fallacitatis,
Ligamentum propinquitatis.

Inter paruum & magnum, peregrinum & ciuem nulla apud maiores debet eſſe diſtantia perſonarum. Ita (inquit) debet audiri vnus ſicut alius, quia Dei iudicium eſt. Ideo bene dicitur Leuit. 19. Non conſideres perſonam pauperis, nec honores vultum potentis. Inter aquam putealem, vel lacualem, & pluuialem talis eſt differentia, quod fluuialis, putealis, vel lacualis non irrigat niſi terram ſibi contiguam & vicinam, ſed illa quandoque taliter irrigat & humectat, quod ibi facit creſcere multas herbas inutiles, atque malas. Pluuia autem, quæ de cœlo venit, omnem terram circumiacentem conſueuit æqualiter irrigare; ſic vere (chariſſimi) cum in mundo ſint duo genera hominum ſuperiorum, boni & mali, acceptatores perſonarum, & iuſti. Quidam ſunt, qui ſunt ſicut lacus vel puteus, id eſt, terreſtri modo in Eccleſia introducti ſcilicet prece, precio, vel fauore. Quidam etiam pluuia ſcilicet boni in cœlo, & cœleſti inſpiratione deriuati, vocati, & promoti. Illi certe, qui ſunt terreſtres puteales, & lacuales ſcilicet acceptatores perſonarum non irrigant, nec humectant per beneficiorum ſuorum collationem niſi terram propinquam id eſt, niſi ſuos parentes, amicos & propinquos, familiares pariter, & vicinos, quos quandoque taliter impinguant, quod malæ herbæ, id eſt, mala deſideria & vitia & peccata in eis affluunt, & abundant. Sed vere illi, qui ſunt ſicut pluuia ſcilicet cœleſtis, ſpirituales, iuſti, & boni à Deo introducti, tales (dico) omnem terram circumiacentem, id eſt, omnem populum ſibi ſubiectum æqualiter, & ſine perſonarum acceptione ſuis beneficijs quantum in ſe eſt irrigant, fœcundant ſecundum merita perſonarum. Vnde Leui. 7. Cunctis filiis Aaron æqualiter per ſingulos diuidetur. ¶ In Æthiopia ſecundum Iſido. & Plin. ſunt quidam populi, qui dicuntur Blenni, qui non habent caput, & oculos habent pectori infixos: ſic vere (chariſſimi) in Æthiopia regione combuſta, id eſt, in mundo iſto, qui igne luxuriæ & auaritiæ comburitur, & ardet, ſunt multæ malæ perſonæ publicæ tam in ſeculo, quam in clauſtro, quæ pro certo videntur eſſe monſtra in natura. Carent enim capite, id eſt, recta intentione, quia ſcilicet in omnibus ſuis actibus ipſi non attendunt niſi ad proprium lucrum non ad vtilitatem communem. Oculos etiam habent in pectore circa cor, quia ſcilicet iſti non habent oculos niſi ad illos, qui in eis ſunt in corde per affectionem particularem. Ad iſtos enim conuertunt oculos ſuos promouendo & exaltando. De iſtis dicitur figuraliter Iudith. 14. Ecce Holofernes iacet in terra, & caput eius non eſt in eo, quia ſcilicet cum eſſet dux exercitus Nabuch. & quadam die nimis potatus obdormiret, Iudith, quæ erat quædam mulier, abſtulit illi caput: ſic vere (chariſſimi) Holofernes, qui interpretatur infirmitas diſceſſionis vel firmans vitulum ſaginatum, id eſt, malus Iudex, princeps, vel prælatus, qui eſt dux & protector in aliquo exercitu, id eſt, in aliqua villa vel patria, collegio, vel Eccleſia, regione, vel religione, qui dicitur infirmitas diſceſſionis, quia ſcilicet ipſe eſt cauſa infirmitatum ſpiritualium, litium, & diſſenſionum, vitulos etiam ſaginatos, id eſt, diuites & impinguatos firmat, ſtabilit, & ſupportat ſcilicet per perſonarum acceptionem. Talis (dico) multoties vacat potibus, & ſolatiis mundanæ proſperitatis, ita quod per negligentiam efficitur ſomnolentus; & ſic quandoque accidit quod Iudith quædam mulier, id eſt, carnalis affectio, & perſonalis acceptio ipſum inuadit, & caput rectæ intentionis illi tollit, & in terram, id eſt, amorem terrenorum ipſum per auaritiam detrahit, & proſternit, Luc. 19. Ad terram proſternent te, & non derelinquent ſuper te lapidem, id eſt, aliquam conſtantiam vel virtutem. Dicit Plin. lib. 8. quod ſunt quædam animalia, quæ incolis terræ, in qua morantur ſunt innoxia, quæ tamen extraneis plurimum ſunt infeſta. Vnde dicit, quod Angues circa Euphratem incolas terræ non lædunt. Alios autem de aliis partibus venientes ibidem percutiunt & occidunt. Dicit etiam Plinius, quod Ariſtoteles tradit in quodam monte à ſcorpionibus incolas non lædi, ſed alios enecari. Sic (chariſſimi) per ſerpentes & ſcorpiones intelligo peruerſos iudices, principes, & prælatos, qui ſerpunt per auaritiam ſuper terram, & vt noceant, more ſcorpionis fallaciter blandiuntur. Iſti enim non nocent incolis terræ ſuæ, id eſt, parentibus, vicinis, & notis, & amicis, quia ſcilicet iſtos non puniunt, etiam delinquentes, ſed vere omnes extraneos quanquam bonos & iuſtos rapinis & exactionibus ſiue iuſte, ſiue iniuſte cruciant, puniunt, & affligunt. Contra illud Deut. 16. non accipies perſonam nec munera. Lupus, ſecundum Homerum, iſtam habet aſtutiam, quia prædam non capit iuxta littus vbi catulos ſuos nutrit; imo vadit longe ad prædandum. Et hoc facit ne contra ſe, & catulos ſuos odium prouocet vicinorum; ſic vere acceptatores perſonarum non nocent, nec deprædantur illos, qui ſunt iuxta ſe & iuxta catulos ſuos, id eſt, illos, qui ſunt amici & propinqui ſibi, & catulis, id eſt, filiis & parentibus ſuis, imo iure vel iniuria tales ſuſtinent, atque fouent; ſed vere eos, qui ſunt longe, qui nihil eos attingunt; nec ſunt noti, vel familiares, vel ſuorum impoſitionibus & exactionibus impetunt, & infeſtant. Iob. 39. De longe contemplatur eſcam. Et loquitur de aquila, cuius eſt talis natura, quod iuxta nidum ſuum non prædatur, ſed longe &c. Expone ſicut ſupra ſecundum Marc. c. 4. Inter planetas ſunt quidam boni ſimpliciter, & iſti tam ſuos quam non ſuos ſemper iuuant; vt eſt Iupiter, & Venus: Alii ſunt mali totaliter, qui quamuis ſemper faciant bonum, non ſuis tamen ſemper faciunt malum, ſicut eſt Saturnus, & Mars: alii ſunt mediocres, qui ſuis ſemper bonum faciunt, non ſuis autem nunc bonum faciunt, & nunc malum: ſic vere inter Stellas ſuperiores, id eſt, principes, iudices, & prælatos & etiam inter alios quoſcunque eſt magna differentia; quia ſicut dicitur 1. Corinth. 15. Stella differt à Stella in claritate. Sunt enim quidam ſimpliciter beneuoli ſcilicet iuſti, perfecti, & ſancti viri. Et iſti pro certo ſine acceptione perſonarum tam ſuos, quam non ſuos, tam propinquos, quam remotos adiuuant ſpiritualiter & temporaliter, quantum poſſunt. Vnde iſti ſunt ſimiles patri ſuo, qui ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos & malos, Matt. 5. Alii autem ſunt ſimpliciter mali ſcilicet raptores, crudeles, iniuſti, & iniqui & perſonarum acceptatores. Et iſti bene iuuant ſuos ſcilicet parentes, familiares, amicos, & notos. Sed vere non ſuos ſcilicet extraneos, ſemper conſueuerunt nocere, & eos detractionibus, deceptionibus, exactionibus & inuaſionibus multipliciter infeſtare. Alii autem ſunt mediocres, qui non ſunt penitus boni, nec penitus mali, qui ſuos ſemper iuuant, aliis autem nunc conferunt bonum, & nunc malum. Et breuiter hic poſſumus dicere, quod nullus eſt planeta ita maleuolus, qui ſuos ſcilicet nunc iuuet, nunc noceat aliénis, ſic vere nullus debet eſſe ita malus, qui non ſaltem ſuos ſcilicet parentes & notos, vel ſubditos ſuos, qui in conſtellatione ſua, id eſt, iuriſdictione ſua ſunt, adiuuet & ſupportet, quicquid faciat alienis, quod eſt contra auaros, impios & crudeles, qui etiam propriis amicis & vicinis & parentibus ſunt infeſti, Contra quos 1. Timo. 5. dicitur. Qui ſuorum & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Oculus quandoque decipitur, ita quod vnum iudicat eſſe duo. Et hoc fit quando aliquis humor, vel vapor groſſus turbat oculum. Vel etiam quando eſt aliquod intermedium inter oculum & rem viſam: ſic vere (chariſſimi) quando oculus noſter eſt turbatus per acceptionem perſonarum, ita quod nos videmus aliquam perſonam mediante aliquo groſſo medio ſcilicet carnali affectione vel cordiali odio, vel inuidia, vel rancore, tunc vere oculi noſtri iudicium faciliter decipitur diſcernendo, quia ſcilicet vnum credimus eſſe duo, bonum illius, quem diligimus, credimus in duplo maius, quam ſit, & ſimiliter malum illius, quem odimus. Ideo bene præcipitur in Euangelio Ioan. 7. Nolite iudicare ſecundum faciem, ſed verum iudicium iudicate. Nimia propinquitas quandoque impedit verum iudicium; quia aut res viſa penitus non videtur, ſicut fit quando eſt immediate ſuper oculum, aut ſaltem maior videtur eſſe, quam ſit ſecundum rei veritatem; ſicut apparet de Luna, quæ quamuis ſit minor cæteris Stellis, videtur tamen omnibus eſſe maior & hoc facit, quia nobis eſt propinquior; ſic vere (chariſſimi) nimia propinquitas cognationis, familiaritatis, vel affectionis impedit hodie certe iudicium rationis; quia vere, aut illud, quod diligitur, penitus non videtur, aut quia tantus eſt amor, quod homo non conſiderat aliquod malum, nec aliquam ineptam conditionem, quæ ſit in illo, vel ſaltem ipſum maiorem, vel valentiorem reputat, quam cæteros & etiam meliorem, quamuis contrarium ſit de facto, quod totum facit propinquitas affectionis, & inæqualitas acceptionis. De hoc Gregor. in homilia. Iudicare de ſubditis digne nequeunt, qui in ſubditorum cauſis non merita, ſed odium, vel gratiam attendunt. Nota, quod ſicut videmus, quod ſol virtutem ſuam generaliter diſtribuit omnibus hominibus, quantum in ſe eſt, veruntamen ſecundum capacitatem & conditionem creaturarum, ſecundum magis & minus influentiam ſuam variat in eiſdem; ſicut patet de corporibus magis puris, quæ magis ab eo illuminantur; ſicut eſt aer & ignis; ſic vere bonus prælatus vel quæcunque bona perſona publica quantum eſt de ſe, debet influentiam ſuorum beneficiorum tam temporalium, quam ſpiritualium cunctis æqualiter diſtillare ſine acceptione aliquarum perſo-

narum. Veruntamen quia creaturæ inferiores, id est, homines
sibi subiecti sunt diuersimode dispositi; quia alij sunt aliis me-
liores, & etiam puriores, secundum hoc potest superior suam
influentiam variare, vt scilicet secundum merita & exigentiam
personarum alios plus, quam alios illuminet, promoueat, &
exaltet, ideo potest dicere quilibet talis illud Iob 32. Non acci-
G piam personam viri, & Deum homini non æquabo. ¶ Vbi tres
personæ ostenduntur, quas sine acceptione potest prælatus de-
bitè promouere, videlicet

Moraliter prouectos (viri)
Humiliter deiectos (homini)
Veraciter perfectos (Deum).

Primo igitur sunt promouendi illi, qui sunt moraliter prouecti.
(Viri inquit) Sicut enim videmus, quod tunc mater parit, &
emittit filium quando est bene formatus, & perfectus, & in vte-
ro animatus, & completus. Sic vere prælatus tunc debet parere,
emittere, & ad exteriora officia, & beneficia promouere subdi-
tum, quando videt eum in virtutibus & moribus formatum, &
donis & gratiis animatum; sed heu, proh dolor, videtur, quod
multæ matres hodie pariant abortiuum. Mulier enim prægnans
quando nimis premitur, vel quando aliquo graui & ponderoso
percutitur; tunc ita læditur, quod non potest expectare, do-
nec fœtus in vtero formetur, & compleatur, imo ante tempus
abortiuum parturit & emittit. Sic (charissimi) per mulierem
possum intelligere mollem, imbecillem, & affectuosum princi-
pem, iudicem, vel prælatum; quia mulier dicitur quasi mollis
aer. Per ventrem suum possum intelligere claustrum, collegium
subiectum, territorium, capitulum, vel conuentum, villam, pa-
triam, regionem. Fœtus ibi existens, id est, clericus & religiosus,
vel etiam alia persona subdita quæcunq; in vtero religionis vel
Ecclesiæ, territorij vel patriæ, habitat vel moratur. Parturitio
autem est ad aliquod beneficium vel officium emissio, & pro-
motio. Accidit igitur (charissimi) quod quando mulier, id est,
affectuosus princeps vel prælatus in vtero suo, id est, Ecclesia,
conuentu, diœcesi, patria vel villa habens aliquem fœtum infor-
matum, qui scilicet non est formatus per gratias & virtutes, nec
per scientiæ disciplinam, scilicet aliquam personam insufficien-
tem, ita quod non est tempus ipsum pariendi, id est, ad aliquod
officium seu beneficium emittendi, quandoque tamen compri-
mitur, scilicet affectione carnis, vel precibus amicorum vel prin-
cipum & magnatum, quandoque etiam iste percutitur aliquo
graui & ponderoso, id est, magno sacco, pleno pecunia, & tunc
ipse compellitur emittere, promouere, perficere, & parere abor-
tiuum, id est, personam inutilem & ineptam: quod hodie appa-
ret in multis principibus & prælatis, qui donis, fauoribus, & pre-
cibus hodie constituunt in officiis, & beneficiis, iudicaturis &
præposituris & aliis, ignorantes, & improuidos, & iniquos: ideo
dicitur Esa. 3. Dabo pueros principes eorum & effœminati do-
minabuntur eis. Illi enim qui sunt pueri per insufficientiam fiũt
hodie principes per temporalem potestatem & potentiam, & il-
li, qui sunt effœminati per inconstantiam, dominantur per emi-
nentiam, non sic. Sed viri debent promoueri, non abortiui; non
accipiam (inquit) personam viri, scilicet eum repellendo, sed
eum promouendo. Vnde Gen. 47. Si quos nosti viros industrio-
sos, constitue eos magistros pecorum meorum. Debent igitur
promoueri sine acceptione illi, qui sunt moraliter prouecti, viri
non pueri vel ignari: vnde Psal. 40. Non accipiam de domo tua
H vitulos, neque de gregibus tuis hircos. ¶ Secundo illi, qui sunt
humiliter deiecti (homini.) Sagitta, quãto magis chorda depri-
mitur, tanto citius, & altius eleuatur: sic vere illi, qui in hoc
mundo sunt humiles & depressi, debent cito & alte promoueri,
& eleuari. Et ista humilitas ostenditur cum dicitur, homini, quia
scilicet homo de sui natura est animal mite, flebile, imbecille,
nudum & debile & fragile, per quem omnes status humilitatis
& deiectionis possunt competenter notari. Ideo de promotione
talium potest dici illud Ecclesiast. 17. Deus de terra creauit ho-
minem, & secundum se vestiuit illum virtute. Deus enim, id est,
prælatus debet de terra, id est, de statu infimo creare, & erigere
hominem, scilicet personam humilem, atque mitem, & ipsum
per promotionem vestire potentia & virtute, id est, bonorum
temporalium facultate & dignitatis etiam maiestate: heu, proh
dolor, sic non faciunt homines multi, quia vere ipsi non dant of-
ficia, vel beneficia humilibus & deiectis; imo tantum superiori-
bus, ditioribus, & prouectis, & maxime familiaribus & propin-
quis. Isti non creant homines, sed magis bestias & bufones. Isti
non promouent hodie humiles, sed magis omni bonitate steri-
les. Et ideo sic videntur hodie errare prælati Ecclesiastici, & et-
iam alij in promotionibus, quas faciunt, sicut errat natura in
creatione ranæ, cum natura deberet creare hominem perfectum
& completum. Aliquando tamen habet parum de materia; ita
quod non potest omnia membra corporis perficere propter ma-
teriæ paucitatem, & tunc materiam, quam habet, distribuit in-
æqualiter; quia membris, quæ sunt prope cor, scilicet capiti &
pectori satis dat de ista materia; membris autem inferioribus &
remotis à corde, scilicet pedibus & manibus, quasi de eis non
curans, quasi nihil dat de materia sua, & inde est, quod membra
cordi propinqua sunt nimis magna scilicet caput, & pectus,
membra autem extrema, & à corde remota sunt nimis parua;
sicut de pedibus & manibus est ostensum. Charissimi, per natu-
ram possumus intelligere prælatum, vel quemcunque publicum
dispensatorem; per corpus, quod ista natura habet regere & for-
mare, intelligo quemcunque locum Ecclesiasticum, collegium,
vel conuentum, quod talis habet gubernate; quia sicut dicitur
ad Roman. 12. Multi vnum corpus sumus in Christo, materia,
quam habet distribuere, sunt bona temporalia, officia, benefi-
cia & præbendæ; quia igitur (charissimi) materia huiusmodi,
scilicet bona temporalia, est ita defectuosa, quod non potest suf-
ficere pro omnibus membris, id est, pro omnibus personis, quæ
sunt in Ecclesia vel conuentu, quia etiam tantum hodie creuit
ambitio, quod vix sufficeret pro vno; ideo natura, id est, præla-
tus ipsam etiam inæqualiter dispensat, quia membris, quæ sunt
prope cor suum, scilicet familiaribus, & amicis, & parentibus, &
propinquis, quos habet prope cor, dat multum de ista materia,
scilicet de bonis temporalibus Ecclesiæ, ita quod facit eos gros-
sos diuites, & inflatos; illis autem, qui sunt in extremis, & longe
à corde suo, ad quos non habet particularem affectionem, &
maxime pedibus, qui tangunt terram, id est, humilibus & depres-
sis, qui in terra mortalitatis suæ continuè cogitãt, vel in terra, id
est, in statu infimo perseuerant. Talibus (dico) nihil dat de ista
materia, nec promouet eos ad officia, vel beneficia. Et ideo isti
sunt parui, exiles & informes, & nihil inter alios reputati. Alij
autem sunt de istis beneficiis nimis pingues, & in diuitiis dilata-
ti. Vnde 1. Corinth. 11. Alius quidem esurit, alius ebrius est. Non
sic (charissimi) non sic, quia ratione, non obstante aliqua exce-
ptione, promoueri debent humiles & deiecti (homini inquit.)
¶ Tertio debent promoueri veraciter perfecti, scilicet boni & iu- I
sti, qui Dei nomine designantur, Deum inquit, in ordine vniuer-
si, res quanto est melior, perfectior & nobilior, tanto natura dat
sibi locum perfectiorem & nobiliorem; sic vere (charissimi de-
bet facere princeps & prælatus; quia quanto videt aliquem sub-
ditum suum habere maiorem scientiarum & virtutum bonita-
tem, & nobilitatem, tanto ipsum debet præficere ad altiorem di-
gnitatem & sublimitatem. Deum inquit. Vnde in Psalm. 81. Ego
dixi, dij estis, & fi. ex. o. Nam secundum Vegetium lib. de arte
militandi. Tunc bene respublica regitur, quando non fit maior,
nisi qui melior. Sed vere videtur, quod multi prælati sunt similes
Bidello, qui in scholis assignat loca scholaribus vniuersis, qui in
tali assignatione non considerat merita personarum, imo secun-
dum quod plura munera dant ei, vel secundum quod sunt nobi-
lioris parentelæ loca eis distribuit meliora; sic vere sunt multi
iudices, & prælati, qui loca & officia & beneficia habent aliis as-
signare, qui recte sunt quasi Bidelli Dei in scholis Ecclesiæ mili-
tantes: quia vere isti non distribuunt hodie ista loca secundum
merita personarum, quia, vt communiter, non dant melioribus
meliora, imo secundum quod plura dona ab eis recipiunt, vel se-
cundum quod eos vident nobiliores & potentioris parentelæ, se-
cundum hoc multoties locus eis nobilior assignatur. Vnde In-
nocentius de vilitate conditionis humanæ. Vos non attenditis
merita causarum, non personarum, non iura sed munera, non
quod ratio dictet, sed quod vos affectet, non quod cor sentiat,
sed quod mens cupiat, non quod liceat, sed quod libeat. Et bre-
uiter sicut videmus, quod auis, vt communiter, non nutrit pul-
lum, nisi quem scit, vel credit se procreasse secundum Isidor. Sic
vere multi sunt prælati, qui nullum promouent, nutriunt vel
exaltant, nisi illos, quos ex se, id est, ex ipsa parentela, familia vel
patria nouerint procreatos. Vnde Hieronym. Multa mala nos
compellit facere carnalis affectus, & dum corporum respicimus
propinquitatem, Dei offendimus maiestatem. Patet ergo,
quod sine acceptione debent promoueri veraciter perfecti,
Deum, humiliter deiecti, hominum, moraliter prouecti, vi-
ri, &c.

Acceptabilis. Acceptus.

Nota, quod illud dicitur acceptabi- A
le, quod est placitum alicui, & ab eo approbatum tanquam me-
lius, & magis vtile. Vnde nota, quod in scripturis reperitur

Acceptio
- personarum,
- rerum,
- operum,
- munerum.

Acceptandæ enim sunt à Deo, & à nobis personæ iustiores, res
spiritualiores, opera meliora munera certiora. De personis enim
sanctis dicitur 1. Reg. 18. Acceptus erat in conspectu vniuersi po-
puli. De rebus etiam spiritualibus, scilicet virtutibus & sacra-
mentis, quod debent acceptari, dicitur 2. Corinth. 6. Ecce nunc
tempus

tempus acceptabile, ecce nunc d. ſ. De operibus autem virtualibus dicit Pſalm. 50. Tunc acceptabis ſacrificium iu. obl. & ho. De muneribus vero beatis, quæ præ terrenis operib. ſunt amanda, dicitur Sapien. 3. Dabitur, inquit. eis fidei donum electum, & ſors in templo Dei acceptiſſima. Dicit tamen, quod ſicut impetrantes habent tempus determinatum à iure, in quo poſſunt beneficia impetrare, quod ſi tranſierint non plus poſſunt; ſic vere Deus in iure ſuæ æternæ diſpoſitionis nobis aſſignauit certum tempus ſcilicet vitam iſtam, in quo ſcilicet beneficium æternæ beatitudinis promerendo poſſumus acceptare. Alias ſi tranſierit neceſſe erit beneficio nos carere, vnde de iſto tempore merendi dicitur 2. Corinth. 6. Tempore enim accepto exaudiui te, & in die ſalutis adiuui te: His ergo omiſſis dic, quod ſoli iuſti ſunt Deo acceptabiles & probati. De Hoſtia vero dicitur Leuit. 1. quod Hoſtia acceptabilis erat Deo, quæ erat maſculus ſine macula Deo oblata ad oſtium tabernaculi, & ſuper caput eius manus eſt poſita, quia reuera illi proprio domino ſunt acceptabiles & placentes, qui ſunt maſculi per vtilitatem conſtantiæ, ſine macula per carentiam luxuriæ, ad oſtium tabernaculi per dedicationem diuini ſeruitij & obedientiæ, manuſque ſibi ſuper caput impoſita per abſolutionem à reatu cuiuslibet nequitiæ. Deus enim non acceptat, nec approbat in ſeruitio, nec in gradu Eccleſiaſtico Hoſtias maculatas, id eſt, perſonas vitiorum maculis deprauatas, ſicut patet Leuit. 11. Vbi albuginoſus, crinoſus, cœcus, claudus, excaudatus, à ſacrificio pellebatur & miniſterio. Aues etiam non quæcunque erant acceptæ ſacrificiis, ſed ſolum aues gemebundæ, ſcilicet turtures & columbæ, ſicut dicitur Leuit. 1. quia breuiter ſoli iuſti, qui moribus ſunt ſani & integri, & per pœnitentiã gemebundi, & more turturis & columbæ ſimplices, benigni, domino ſunt accepti, & ab eo in Eccleſia, & in cœli gloria approbati. Ad Tit. 2. Dedit ſemetipſum pro nobis, vt mundaret ſibi populum acceptabilem. Igitur ſiue fiat mentio de perſonis, ſiue de operibus, ſiue de rebus; dic, quod ſemper bona ſunt acceptabilia, nunquam mala. Nota tamen, quod ſicut pueri, qui carent recto iudicio magis eligunt & acceptant res inutiles, quam vtiles, pomum quam caſtrum, auem, quam clauem. Sic peccator quandoque plus acceptat & approbat mala, quam bona, mundana, quam æterna, nepotulos ignorantes, quam extraneos ſapientes, ſimiles ruſticis, qui acceptant falſam monetam pro vera, quando vident eam deauratam. Non ſic pro certo, ſed ſoli iuſti & bona ſpiritualia ſunt acceptabilia apud Deum. Ideo petebat ſapiens informari Sap. 9. Mitte ſapientiam de cœlis ſanctis tuis vt ſciam, quid acceptum ſit apud te. Diu igitur de acceptabilibus bonorum illud quod ſcribitur Prouerb. 14. Acceptus eſt regi miniſter intelligens: vbi aduerte, quod Deo ſunt accepti & grati viri ſtabiles & patientes. Eſt inquit. Viri humiles & ſeruientes. Miniſter inquit. Viri ſubtiles & ſapientes. Intelligens inquit. Proſequere ſi vis; quia paucæ ſunt auctoritates ſub iſto ſignificato. Sed vide in aliis titulis ſimilibus, ſcilicet verbum Placere, Eligere, Bonum, Melius, Idoneum, Dignus &c. Vide ſupra de acceptione perſonarum, & infra de accipere in princ.

A **Accerſere.** Nota, quod accerſere, & accire idem eſt, quod vocare, vel appellare, ſeu ad ſe adducere, vide infra de vocare &c.

A **Aceruus.** Aceruare. Nota, quod aceruus eſt idem, quod accumulatio, ſeu aggregatio, & poteſt ſignificare multitudinem ſiue bona fuerit, ſiue mala. Vnde nota, quod in ſcriptura inuenio

Aceruum
- Meritorum,
- Peccatorum,
- Iuſtorum,
- Malorum,
- Diuitiarum,
- Miſeriarum,
- Lætitiarum.

¶ Et ideo eſt aceruus meritorum, qui eſt appetendus, ſicut enim agricola fructus ſegetum congregat in aceruos, ſic iuſti poſt pœnitentiæ agriculturam acquirunt cumulum meritorum. Vnde Eccleſiaſt. 20. Qui operatur terram ſuam inaltabit aceruum frugum. Vnde ille eſt aceruus frugum, de quo dicitur ſponſæ Cant. 7. Aceruus tritici vallatus liliis. Item eſt aceruus vitiorum, qui eſt fugiendus. Mali enim coaceruant ſibi cumulum vitiorum. Vnde de peccatore dicitur Iob 8. Supra aceruum petrarum radices eius denſabuntur, & inter lapides commorabitur, lapides eius ſignant vitia, in quibus radices cordis malorum ſignantur, & quãuis iſte ſit lectus duriſſimus, ibi tamen delectabiliter commorantur: ſimiles lepori, qui in aceruo lapidum aliquoties facit lectum, figuratus in Achor Ioſuæ 7. Super quem lapidum aceruum congeſſerunt. Achor enim qui interpretatur turbatio, vel tumultus ſe peruertens aut peruerſio ſignat peccatorem, qui ſcilicet ſuis malis dictis, & factis turbat, & peruertit alios ſine cauſa, iſte ergo non ſolum lapidibus, id eſt, peccatis mortalibus obruitur, imo etiam aceruos lapidum, id eſt, cumulum vitiorum ſuper eum aggregat, vt pondere iniquitatum preſſus de cætero non leuetur. 2. Reg. 18. Poſuerunt aceruum lapidum ſuper Abſalon. ¶ Item eſt aceruus iuſtorum, qui eſt frequentandus; iuſti in aceruo eſſe dicuntur, in quantum ſimul per charitatem & concordiam aggregantur. Vnde de iuſtis poteſt dici illud Ezech. 3. Veni ad aceruum nouarum frugum, iſte eſt aceruus iuſtorum, qui habitat iuxta fluuium Chobar, quod interpretatur grauitudo, id eſt, iuxta profluuium grauedinis & tribulationis morantur. Item eſt aceruus malorum, qui eſt declinandus, diabolus enim aggregat peccatores per malas conſiderationes in aceruum, id eſt, in vnum, vnde de malis dicitur Iob. 24. Inter aceruos eorum meridiati ſunt, qui calcatis torcularibus ſitiunt. Iſti enim ſunt acerui auarorum, qui ſcilicet dato, quod calcent torcularia, id eſt, quod habeant plenitudinem; ſemper tamen ſitiunt mundi bona. De aceruo autem malorum ſunt illi, de quibus dicitur 2. Timoth. 4. Coaceruabunt ſibi magiſtros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent &c. ¶ Item eſt aceruus diuitiarum, ſicut Ericius, qui ſe volutat in aceruo pomorum. Soph. 2. Siccitas ſpinarum & acerui ſalis erunt, ſupple, filiis Amon. Dic quare diuitiæ comparantur ſpinis & ſali. ¶ Item eſt aceruus miſeriarum, qui eſt metuendus ſcilicet in inferno, vbi erit aceruus & cumulus tormentorum. Eſa. 7. Erit Damaſcus ſicut aceruus lapidum in ruinam. Hier. 50. Lapides redigite in aceruos, & interficite eam. ¶ Item eſt aceruus lætitiarum, id eſt, paradiſi gaudiorum, qui eſt affectandus: vnde Iob 5. Ingrediens in abundantia ſepulchrum, ſicut infertur aceruus in tempore ſuo. Non poſui hic figuras vel exempla, quia ſterile eſt vocabulum, ſed vide de congregatione & ſimilibus.

Acies. Nota, quod acies idem eſt, quod congregatio, vel A
conuentus hominum armatorum, vel ad militiam paratorum. Igitur cum ſint plura genera militantium, neceſſe eſt diſtinguere plures ſpecies acierum. Nota ergo, quod eſt

Acies
- Strenua,
- Fatua,
- Nocua,
- Ardua.

¶ Prima ſignat militiam iſtorum, & de tali acie intelligitur illa Laus ſponſæ. Cant. 6. Pulchra es, & decora filia Hieruſalem, terribilis vt caſtrorum acies ordinata. Acies enim iuſtorum debet eſſe pulchra per honeſtatem, terribilis per vitæ ſingularitatem, vel per audaciæ ſtrenuitatem, ordinata per prudentiam & tranquillitatem. Secunda eſt acies malorum, qui ſcilicet militant contra bonos. 1. Reg 4. Inſtruxerunt Philiſtæi aciem contra Iſrael. Tertia eſt militia dæmonum & vitiorum, qui ſcilicet ordinant acies ſuas contra animam Chriſtianam. 2. Reg. 10. Duxerunt aciem Syri contra Dauid, & pugnauerunt contra eum. Et nota quod 2. Paral. 18. dicitur, quod rex Iſrael vulneratus in acie contra ſuos, dicit aurigæ. Educ me de acie, quia vulneratus ſum, quia reuera in iſta acie multi reges Iſrael, id eſt, multi iuſti aliquot tentationibus vulnerantur. Quarta eſt acies Angelorum: vnde de iſta eſt illa, de qua ſupra dictum eſt. Terribilis vt caſtrorum acies ordinata. Terribilis enim eſt, ſcilicet dæmonibus, contra quos ipſi pugnant, & illud vide in aliis titulis de bello, & congregatione.

Acetum. Cum acetum ſit res acris, & mordicatiua, inciſiua, & vulneratiua, purgatiua, & mundificatiua, poſſumus notare, quod per acetum poteſt omnis aſperitas denotari ſiue bona fuerit, ſiue mala: & ſic dico, quod per acetum poteſt intelligi compaſſio dominicæ paſſionis, contritio mentis affectionis, afflictio mundi tribulationis, detractio acris murmurationis, deſtructio futuræ damnationis. ¶ De paſſione enim dicitur cuilibet animæ deuotæ illud Ruth. 2. Accede huc, & intinge buccellam tuam in aceto. Et cætera vide in tabula, quia valde paucæ ſunt auctoritates. A

Accidere. Accidens. Nota, quod accidens à Logicis dicitur illud ꝙ adeſt vel abeſt præter ſubiecti corruptionẽ. In ſcriptura autẽ accidens dicitur quicquid quacunq; cauſa præcedente contingit euenire; & ſic accidere idem eſt quod contingere vel euenire. Et potiſſime in ſcriptura refertur ad infortunia, & ad caſus, qui ſubito & ex inſperato ſuccedunt. Veruntamẽ ad hoc eſt aduertendum, quia vbicunq; ponitur accidens in ſcriptura, ſemper accipitur in malo, & ſignat infortunium vel iacturam. Et ideo quia neſcitur ad quem finem talia accidentia immittuntur, vel ex qua cauſa ex Dei prouidentia permittuntur, merito quando accidunt à prudentibus metuuntur. Iſta eſt enim veritas, quia ſicut iſta accidentia, & iſtæ impreſſiones temporum, quæ hic quotidie accidunt proueniunt (vt communiter) ex influentia cœleſtium corporum & ſtellarum ſecundum Ariſtot. & Aſtrologos, ſic verè accidentia infortuniorum proueniunt ex occulta influentia & A

tia &

tia & prouidentia ordinationis & prouidentiæ Dei, & ex ministerio Angelorum, ficut enim dicit Hiero. Omnia prouidentia Dei aguntur, & quod creditur esse pœna, medicina est; quia ergo scire possumus, quod talia accidentia ab æterna lege prouenient. Ideo nullus debet de eis dolere, sed ea potius æquanimiter sustinere, iuxta illud Prouerb. 12. Non contristabit iustum quicquid ei acciderit. Exemplo Aaron, qui videns duos filios suos ex casu combustos corā domino, non legitur contra Deum murmurasse, sed audito, quod à domino processerat in patientia tacuisse, & solummodo hoc dixisse Leui. 10. Mihi autem accidit, quod vides: vnde Seneca in quadam epist. dicit, quod sapiens superioribus obediet, fortunæ contumaciter resistet, Deum sequetur, casum feret. Aduerte tamen, quod secundum quod video, quod aliqua sunt accidentia, quæ substantiam perficiunt, aliqua, quæ substantiam inficiunt, aliqua, quæ substantiam destruunt & afficiunt. Secundum hæc ego possum notare, quod est clare loquendo spiritualiter Accidens mirabilis naturæ, Accidens damnabilis mixturæ, Accidens tristabilis iacturæ. ¶ Pri-

B mum accidens signat Christi incarnationem, nunquam enim res ita mirabilis accidit in hoc mundo. Istud enim fuit illud prodigium, seu illud accidens mirabile, de quo facit Plin. mentionem d. s. lib. 13. c. 21. quod sub Papirio & Cecilio consulibus nocte accidit, quod lumen de cœlo ita fulsit, ac si esset verissime clara dies. Aliud etiam accidit, vt ait, quod clypeus ardens ab occasu ad ortum visus est transcurrere sub Varrone & Mario consulibus. Reuera tale accidens apparuit, quod illud lumen cœleste, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mūdum, scilicet Dei filius benedictus in media nocte secundum aliquos, mundi & carnis tenebras ingressus est, ita quod tunc mundum per fidem illuminauit, & errorum tenebras effugauit. Psalm. 138. Nox sicut dies illuminabitur. & Esa. 9. Populus gentium, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam. Ipse enim fuit clypeus ardens, clypeus (dico) per defensionem ardens & flammans per dilectionem, quia sicut dicitur Hebr. 5. Sermo domini ignitus clypeus est omnibus sperantibus in se. Iste enim clypeus per beatam incarnationem visus est per mundum transcurrere, & de loco ad locum corporaliter transire, vt sic nos posset à nostris spiritualibus hostibus liberare. Istud ergo accidens est figuratum Apoc. 18. vbi vidit Angelum descendentem de cœlo, & terra illuminata est maiestate eius. Ideo de isto accidenti mirabili possumus dicere illud 1. Reg. 10. Quænam res accidit filio Cis, quasi dicat mirabilis. Et nota, quod humana natura Christi proprie dicitur accidens, quia scilicet per modum accidentis in substantia fuit humanitatis dependentia in verbi supposito determinata; istud est accidens mirabilis naturæ, quod signat verbi incarna-

C tionem. ¶ Secundo est accidens damnabilis mixturæ, quod signat peccati commissionem, sicut enim videmus quod accidentia quandoque corrumpunt substantiam, sicut patet, quod calor accidentalis quandoque corrumpit naturalem, patet de febre de qua homo moritur, vel in vino quando per calorem acescit; sic vere dico, quod quandoque accidit homini calor accidentalis & malus, id est, concupiscentia carnalis vel mundialis, quæ pro certo per diuersa peccata calorem naturalem, scilicet charitatem & gratiam corrumpit, & hominem malum & acetosum facit, quod bene figuratum fuit 2. Reg. 11. vbi dicitur, quod accidit, vt surgeret Dauid de strato suo post meridiem & deambulans in solario vidit Bersabeam se lauantē ex aduerso in solario domus suæ, qui statim concupiuit eam, & postea imprægnauit, & tandem virum suum occasione ipsius interfecit. Reuera tale accidens sæpe contingit homini, post meridiem enim mundanæ ꝓsperitatis quando quis surgit de strato, id est, de statu infimæ paupertatis sæpe accidit, quod calor accidentalis, id est, carnalis concupiscentia in ipso nascitur, per quam adulteria & homicidia peragit, & sic calor charitatis & gratiæ in eo dissipatur. Genes. 40. Accidit vt

D peccarent duo. ¶ Tertio dico, quod est accidens terribilis iacturæ, quod signat grauem tribulationem, sicut enim quandoque accidit de nube fulmen prorumpere, per quod contingit vicinam patriam tribulari. Sic vere quotidie à nube superioris diuinæ latentis iustitiæ & prouidentiæ quotidie accidunt, & veniunt fulmina infortuniorum, quæ turbant homines, & molestant. Sic enim dicit Plin. lib. 13. c. de prodigiosis pluuiis, quandoque accidit, quod à nubibus pluebat lac, sanguis, caro, lana, ferrum, lateres, lapides, sicut exemplificat ibidem, quo tempore singula euenerunt, quia pro certo à nubibus, id est, à Dei occulta ordinatione quandoque diuersa accidunt in hoc mundo, quia scilicet iste nobis pluit carnes, id est, Eucharistiam, & proprium corpus in sacramento. Psalm. 77. Pluit illis sicut puluerem carnes. Item lac & lanam, id est, dulcedinem temporalis prosperitatis. Psalm. 77. Pluit illis manna ad manducandum: & Psalm. 147. Qui dat niuem sicut lanam. Item ferrum, lateres & lapides, id est, duritiem infortuniorum & aduersitatis. 4. Reg. 6. Accidit, quod caderet ferrum de manubrio. Et breuiter ista est veritas, quod ista infortunia, quo ad nos, videntur accidentia, & à casu sine causa venientia, apud Deum ista sunt ordinata & certa, & quadam æterna lege. & Dei ordinatione emanantia, sicut de Rege Achab legitur 2. Paral. 18. quod Deus ordinauerat ipsum occidendum in prælio, & tamē ibi dicitur; quod accidit, quod vnus in incertū iaciens sagittam percussit Regem, ex qua scilicet percussione mortuus est vespere. Ibi ergo fuit certitudo ex parte Dei ordinantis. Casus vero & accidens ex parte militis in incertum iacientis: sed proculdubio fatui non considerant ista, quia scilicet accidentia talia non credunt ex causis diuinis, & propter peccata nostra procedere, cum tamen scriptum sit. Quicquid mali patimur peccata nostra meruerunt. Et ideo reprehenditur Eccl. 5. vbi dicitur: Ne dixeris peccaui, & quid accidit mihi iuste? Deus enim patiens redditor. Sicut legitur de vno, qui mouebat alium ad deierandum dicens; quod ipse pluries deierauerat, nec vnquam ei malum acciderat, vox vero de cœlo audita est. Falsum est (inquit) quia propter primum periurium domus tua combusta est; propter secundum oculum perdidisti; & adhuc restat tibi maior interitus. Sic ergo patet quomodo accidens potest accipi tribus modis, vide infra de Aduenire, & de fortuna, & hæc sufficiant &c.

Acedia.

Nota, quod acedia est quidam animi torpor, quo quis negligit bona inchoare, & fastidit inchoata perficere, sicut dicit Bern. in quodam sermone, & sic possumus notare, quod istud est vitium mirabiliter detestandum. Vitia enim, quæ sunt contra naturam, sunt plus cæteris fugienda. Cum igitur natura ad hoc fecit hominem, vt laboret, sicut dicitur Iob. 5. Homo nascitur ad laborem. Restat, quod acedia est contra naturam, & ideo fugienda. Istud bene videbantur percepisse Romani, de quibus dicit Aug. lib. 4. c. 16. de ciuit. Dei, quod multos Deos, qui credebantur impellere homines ad motum receperunt in ciuitate Romani, & eos inter Deos publicos, id est, inter illos Deos, qui curam reipublicæ habebant templis eorum constructis, Romæ cum diligentia coluerunt. Veruntamen Dea Quies in vrbe non fuit recepta, sed extra vrbem templum ipsius est constructum, noluerunt enim aliquem Deum habere secum, qui posset quietem, aut desidiam procurare, nec propter laborem deditum eneruare. Si igitur Romani populum pigrum habere nolebant, multo fortius dominus odit eos, & de ciuitate paradisi eijci eos facit, quietemque corporis & acediæ valde spernit: vnde Prouer. 22. de diligentibus dicitur: Vidisti hominem velocem in opere suo? coram regibus stabit. Et ideo Greg. in glo. super Exo. 12. dicit sic: Nemo in huius vitæ itinere torpeat, ne in patria locum perdat. Et aduerte, quod acedia, seu pigritia debet horreri, quia proculdubio Acedia A

Mentem indurat,
Visum obscurat,
Aurem obturat,
Damna procurat.

B ¶ Dico, quod acedia mentem indurat, quia, scilicet homo negligens, & piger dissuescens ab exercitio virtuoso paulatim induratur in malo, à quo finaliter non mutatur, sicut enim à fide dignis audiui, In Lotharingia est fons, qui in hyeme fluit, in æstate siccatur; sed in hyeme quando fluit aqua est limpida & serena, in æstate vero quando cessat fluere, vel currere aqua mutatur in lapidem, qui omni anno extrahitur ab incolis, vt rediente hyeme fluat aqua: sic vere est de multis, quia scilicet quamdiu currunt, & fluunt, id est, quamdiu laborant & bonis exercitijs intendunt, sicut in hyeme, id est, in tribulationis tempore facere solent, tamdiu dico in puritate conscientiæ persistunt, quando vero à fluxu & motu exercitij per acediam desistunt, sicut scilicet in æstate prosperitatis solitum est fieri apud multos? tunc paulatim per malas consuetudines indurescunt, ita quod per obstinationem in deuotione finaliter lapides fiunt. Figurati in Nabal fatuo, sed diuite 1. Reg. 25. De quo dicitur ibidem: quod emortuum est cor eius intrinsecus, & factum est quasi lapis. Et ista non solum sunt vera de induratione voluntatis circa moralia, imo etiam de induratione intellectus & ingenij circa intellectiua. Vnde de instructione nouitiorum dicit Hugo, quod sine exercitio ingenia in arterijs, & brachia in corporibus irrigescunt. Patet igitur, quod acedia mentem

C indurat. ¶ Secundo, dico, quod acedia visum obscurat. Constat enim quod visus intellectus, & claræ cognitionis obtunditur, quando homo per studium, vel exercitium non mouetur: loricæ enim & alia arma ferrea per motum & contractionem clarificantur & splendent. Per quietem vero rubiginantur & fœtent; sic vere ingenia mentis speculatione, per exercitium, & motum illuminantur: per acediam vero hebetantur, & per desidiam obscurantur. Vnde Cassiod. in epist. Natura humana ociis hebetatur, duris autem laboribus eruditur. Vnde etiam Seneca in epist. Non refert vtrum studium omittas,

D vel intermittas. Igitur acedia visum obscurat. ¶ Tertio dico, quod

quod acedia aurem obturat. Constat enim quod acediosus & desides rarò volunt audire verbum Dei, vel monitionem cuiuslibet viri iusti. Non volunt enim audire, quod dicitur, quia timent non posse facere, quod iubetur. Vnde Sene. in epist. 72. Non putant desidiosi ab aliis posse fieri, quod ipsi facere non possunt. Ex infirmitate enim sua de virtute aliorum ferunt sententiam. Nam hæc, ad quæ imbecilles sumus, dura & intolerabilia credimus; non quia hæc difficilia sunt, sed quia nos fluidi & inermes sumus. Vide infra de auro, & de surditate. Dic (si vis) quod dormiens nihil audit, sic piger ad nullum bonum intendit. Per dormientem enim intelligitur piger, sicut dicitur Prouer. 6. Vsquequo piger dormis. Et Prouer. 19. Pigredo mittit soporem,
D acedia igitur aurem obturat. ¶ Quartò dico, quod acedia damna procurat. Constat enim quòd desidiosi incurrunt damna

Corporalia,
Temporalia,
Spiritualia,
Æterna.

Incurrunt (dico) damna corporalia; quia corpus faciliter infirmatur, quando per acediam torpens congruis exercitiis non mouetur. ¶ Item procurat damna temporalia, quia scilicet qui per pigritiam inuoluitur solet paupertati succumbere, nec ditatur. Vnde Prouer. 21. Omnis autem piger in egestate est. ¶ Item procurant damna spiritualia, quia scilicet per acediam incurrunt multa mala peccata. Sextalis enim serpens est in motu tardissimus, est tamen mirabiliter venenosus quamuis multis coloribus sit depictus. Sic verè illi, qui sunt tardi & desidiosi, sunt præ aliis vitiosi, & per diuersa crimina venenosi, quamuis isti præ cæteris sint quandoque in conuersatione multi coloris. Vnde Sen. in Prouer. In mille facinorũ furias mens otiosa discurrit. ¶ Item procurat damna æternalia, quia sicut dicit Bern. in sermone quodam: Otiositas est mater nugarum, nouerca virtutum, virium suffocatrix, superbiæ nutrix, gehennæ procuratrix. Patet igitur quomodo acedia mala procurat, mentem obscurat, indurat &c. transeo, quia paucæ sunt auctoritates. Vide de otio, pigro, dormire, somno, quiete &c.

A **Achimaas.** Interpretatur fratris mei onus, vel fratris mei assumptio. Fuit autem sacerdos domini comes fugæ Dauid & exilij, qui scilicet currens per compendium 2. Reg. 18. victoriam sociorum Dauid nunciauit eidem. Cauit tamen bene, quia de morte Absalon noluit facere mentionem. Sciebat enim quod super hoc Rex doleret. Igitur iste sacerdos significare potest bonum prædicatorem; qui, scilicet onus fratris debet dici, pro eo, quod onus pœnitentiæ fratribus suis, id est, alijs Christianis imponit, & fratris etiam assumptio dicitur; pro eo quod alii Christiani ad gratiam & gloriam per eum assumuntur. Psal. 88. Domini est assumptio nostra & sancti Israel regis nostri. Iste igitur Dauid Christum per imitationem in suis tribulationibus comitatur. Iste currens per compendium pœnitentiæ victoriam sanctorum protestatur. Iste etiam de morte Absalonis tacet, quia, scilicet magis ad misericordiam, quàm ad iustitiam inclinatus de peccatorum mortibus, & de aliorum infortunijs non lætatur. Ezech. 18. Nolo mortem peccatoris; sed vt conuertatur, & viuat.

Actio. Actiuus. Actiua vita, vide infra de agere, de operari & de facere, & etiam vide post agere, vbi ponitur.

A **Accingere.** Idem est, quod præparari, circundari, & muniri. Et accipitur (communiter) pro præparatione & munitione armorum. Vnde nota, quod est accingi diuinum, & accingi humanum. Deus enim accingitur potentiæ magnitudine. Ps. 64. Accinctus potentia, qui conturbas profundum maris & sonum fluctuum eius. Homo verò accingitur virtuali fortitudine. Prouer. 31. Accinxit fortitudine lumbos suos. Dicamus igitur aliquid de accinctione virtutum, qua scilicet iusti contra dæmones accinguntur. Sicut enim videmus, quod milites accingunt se armis suis, vt semper sint parati defendere se. Sic verè spiritualiter homo debet accingi virtutibus & gratiis, vt ad impugnandum hostes spirituales cõtinuè sit paratus. Iuxta illud, quod dicitur in Psalm. 44. Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime. Et præcipuè per accinctionem in scriptura communiter intelligitur armatura pœnitentiæ, qua homo armatur, & accingitur contra carnem, vt sic de quolibet posset dici illud 4. Reg. 1. Vir pilosus occurrit nobis Zona pellicea accinctus renibus. In quibus verbis ostenditur, quod homo debet accingi stabilitatis fortitudine, (Vir.) Sedulitatis promptitudine, (occurrit.) Mortalitatis mœstitudine (pellicea,) Charitatis amicitia, (pilosus) Castitatis continentia, (Zona) Volu-
B ptatis temperantia, (Accinctus renibus.) ¶ Debes igitur accingi & armari fortitudine firmitatis. Vir inquit habẽs dimicare cum forti pugile, strenuo & experto, necesse habet, quod sit armis & viribus præmunitus. Sicut videmus, quod quia elephas habet dimicare contra draconem, ideo necesse est, quod sit animal fortissimum. Quia etiam Leo habet dimicare contra pardum, ideo necesse est, quòd fortitudine sit munitus, quia breuiter tanto vnum contrarium debet esse fortius, quanto fortiori contrario obiicitur. Et ideo (charissimi) quia nos habemus fortissimum contrarium, scilicet diabolum, quia sicut dicitur Iob. 41. Non est potestas super terram, quæ comparetur ei; qui factus est, vt nullum timeret, quia scilicet iste est Draco fortissimus, Rex serpentum. Bene dico, quod necesse est, quod fortitudine, virtute & constantia simus accincti pariter & armati. Vir inquit, quia debemus esse viri, id est, viriles, virtuosi, vigiles, & vigorosi. Ideo dicitur Iob 38. Accinge sicut vir lumbos tuos. Et istud proculdubio est hodie contra multos, qui non virtuosi, sed vitiosi; non vigorosi, sed desidiosi; non sunt in fortitudine gloriosi, sed magis in lassitudine debilitati, & mœstitia defectuosi: & ideo isti non viri, sed mulieres meritò possunt dici, & hoc maximè verum est de mollibus; & delitiosis principibus & prælatis, qui nihil agunt, omne opus eorum imperfectum est, & muliebre. Esa. 3. Populum meum exactores sui spoliauerunt, mulieres dominatæ sunt ei. Et ideo videtur, quod moderni Ecclesiastici non sunt viri, id est, virtuosi, sed viri, id est, viriles teneri & delitiosi; vel viri; id est, virulenti, atque venenosi. Et ideo videtur, quod tales fuerunt figurati 1. Reg. 17. Egressus est vir spurius de castris Philistinorum nomine Goliath de Geth, altitudinis sex cubitorum armatus armis æreis, qui exprobrabat agmen Israël. Sed finaliter Dauid proiecit contra ipsum lapidem cum funda & interfecit eum. Reuera (charissimi) tales viri spurij sunt hodie multi in Ecclesia sancta Dei, quia, scilicet isti non sunt à legitimo viro Ecclesiæ, scilicet à Christo geniti, vel promoti per debitam promotionem, vel vocationem; imo verè à diabolo adultero sunt per simoniam, vel per carnis affectum introducti in Ecclesiam, vel promoti. Isti enim dicuntur venire de castris Philistinorum, qui interpretantur poculo ruentes; quia verè isti sunt de secta, & de exercitu dæmonum, qui de empyreo corruerunt. Dicũtur etiam de Geth, qui interpretatur opprimens; quia verè mali Ecclesiastici subditos suos opprimunt, & infestant. Isti etiam præ cæteris sunt armati ære, id est, pecunia, quam, scilicet non cessant per cupiditatem acquirere, habent etiam maximam altitudinem, scilicet in temporali eminentia, & habent lanceam temporalis potestatis munitã ferro atrocis crudelitatis. Et ideo filiis Israel, id est, bonis & iustis improperia, & iniurias faciunt, atq; dicunt, sicut dicitur Eccl. 33. Contra bonum malum est, & contra vitam mors; sic & contra virum iustum peccator. Et ideo Dauid, id est, Christus finaliter laxabit contra istos fundam occultæ suæ sententiæ, & percutiet eos cum lapide, id est, cum duritie mortis æternæ, ipsosque deiiciet, & proiiciet. Ideo de talibus potest dici illud 2. Reg. 16. Egredere vir sanguinum Belial reddet tibi Deus sanguinẽ domus Saul, quoniam inuasisti regnum. Talibus enim viris sanguinum & dolosis, qui verè & communiter non dimidiant dies suos, qui etiam regnum Ecclesiæ, & Ecclesiastica beneficia per ambitionem inuadunt, finaliter, quando egredientur à corpore, reddet Deus sanguinem, id est, pœnam, vltionem, & vindictam. Non sic (charissimi) non sic; sed simus accincti stabilitatis fortitudine, (vir inquit,) vt sic simus de illis de quibus dicitur 1. Paral. 7. Hi omnes accincti ad prælium viri fortissimi.
¶ Secundò debemus accingi sedulitatis promptitudine (occur- C
rit) quia, scilicet ita debemus esse prompti

Ad { obediendum prælatis,
compatiendum subditis,
subsequendum proximis.

Quia debemus rectè occurrere, & nos ei præsentare. Occurrit, inquit 1. Mach. 10. Occurrit ei frater eius Simon in adiutorium. Simon interpretatur audiens, quia verè statim, quod nos audiuimus voluntatem prælati, & necessitatem proximi, nos debemus occurrere, & circa eum sedulo laborare. Et nota, quod dicit, (In adiutorium,) quia verè omne animal naturaliter diligit speciem suam, & vno læso cætera, quæ sunt de eadem specie, contristantur, occurrunt, & consolantur; sicut patet de porcis, & elephantibus, quorum vno clamante cæteri occurrunt, vt adiuuent. Sic verè (charissimi) nos alij alterum diligere, & ipsum in suis necessitatibus, miserijs, & clamoribus adiuuare, & ei obsecrando occurrere, ac etiam obuiare debemus. Vnde Esa. 21. Cum panibus occurrite fugienti. Vnde etiam cuilibet misericordi potest dici illud Psalm. 44. Accingere gladio tuo, supple ad scindendum panem egenis: quod est contra multos, qui nec prælatis volunt occurrere obediendo, nec proximis suis subueniendo; imò prælatis suis occurrunt per obstinationem, conspirationem, inobediendo, rixando, & appellando. Proximis suis etiam occurrunt eos exhæredando, & per violentiam opprimendo. Figura Exod. 14. vbi dicitur fugientibus Ægyptiis, occurrerunt aquæ, quæ, scilicet eos inuoluerunt, & in profundum submerserunt. Quia verè aquæ, id est, fluxibiles peccatores hodie occurrunt Ægyptiis

nigris,

nigris, id eſt, pauperibus & egenis, ipſoſque per rapinas & extor-
ſiones, vſuras & deceptiones inuoluunt, deſtruunt & confun-
dunt. Non ſic (chariſſimi) ſed accingamur ſedulitatis prompti-
D tudine. ¶ Tertiò accingamur mortalitatis mœſtitudine. Pelli-
cea inquit. Pellis enim quæ detrahitur ab animalibus mortuis
ſignat memoriam mortis; qua pro certo nos debemus eſſe ac-
cincti, & armati, milites enim quandoque coriis & pellibus ac-
cinguntur & armantur. Pelles etiam aliquorum animalium ſunt
medicinales, ſicut pellis ſerpentis, & pellis Leonis, quæ ſanant
hæmorrhoidas, ſi ſuperſederit patiens, vt dicit Solin. Sic verè
(chariſſimi) milites Chriſti, id eſt, fideles debent eſſe accincti &
armati pellibus mortuorum, id eſt, memoria mortis contra iacu-
la hoſtium, id eſt, contra vitia & peccata, & maximè contra luxu-
riam & ſuperbiam; quia verè talis pellis, id eſt, memoria mortis
& mortalitatis noſtræ medicinalis eſt contra peccata, & maxi-
mè pellis ſerpentis & Leonis, id eſt, memoria mortis, malorum,
fallacium, crudelium & raptorum: qui, ſcilicet vt communiter,
male moriuntur. Si quis ſuper talibus pellibus ſederit, id eſt, in
taliũ morte cogitauerit, tunc hæmorrhoide, id eſt, fluxu ſangui-
nis, & voluptate luxuriæ, & aliorum vitiorum poterit ſanari,
quia ſicut dicit Greg. Nihil adeò valet ad domandum carnis vi-
tia, ſicut cogitare qualis erit caro moritura. Figura 1. Reg. 5. &
6. de Philiſtæis, qui patientes infirmitatem in membris pudibun-
dis fecerunt ſibi ſedes pelliceas: ſic verè illi, qui in membris pu-
dibundis, id eſt, in genitalibus patiuntur infirmitatem luxuriæ,
debent ſibi facere ſedes pelliceas: quia, ſcilicet ipſi debent ſedere
per iugem meditationẽ in pellibus mortalitatis humanæ. Exod.
12. Renes veſtros accingetis, calciamenta habebitis in pedibus
veſtris. Calciamenta enim ſignant mortis memoriam, quia, ſci-
licet ſunt de mortuis animalibus, qua certè nos debemus eſſe
accincti, & calciati. Hiere. 6. Accingere cilicio & conſpergere
cinere luctum vnigeniti tibi fac planctum amarum. Accincti
enim debemus eſſe cilicio pœnitentiæ, & aſperitatis, cinere, id
eſt, memoria noſtræ incinerationis & mortalitatis; luctu etiam
amaræ contritionis, & planctu lachrymoſæ confeſſionis. Et ſic
bene dico, quod nos debemus eſſe accincti mortalitatis mœſti-
E tudine. (Pellicea inquit.) ¶ Quarto debemus accingi amicitia
charitatis, (piloſus inquit) quia ſicut res piloſa eſt magis cali-
da; ſicut patet de foderaturis; ſic nos debemus eſſe piloſi, id eſt,
calidi, feruentes & charitatiui; quia, ſcilicet in amore Dei & pro-
ximi debemus eſſe feruentes & inflammati. Vnde Geneſ. 27. No-
ſti, quod Eſau frater meus homo piloſus ſit. Eſau enim interpre-
tatur faciens, quia verè illi, qui ſunt Eſau facientes per bono-
rum operum executionem: qui ſunt etiam fratres per veræ ami-
citiæ executionem; qui ſunt etiam homines per ſapientiam &
rationem; tales (dico) piloſi ſunt per charitatem & dilectio-
nem. Et ideo talis accinctio charitatiua potuit figurari. Dan. 10.
vbi ipſe vidit virum vnum veſtitum lineis, & renes eius accincti
auro obrizo, per amicitiæ charitatem. Aurum enim quod rubet
& ſplendet charitatem ſignat in ſcriptura. Sed heu proh dolor
quam pauci ſunt hodie tales piloſi & foderati, armiſque chari-
tatis accincti, homo enim inter animalia minus piloſus eſt, quia
etiam homo naſcitur nudus ſine pilis & cornibus, & ſine aliis
munimentis. Et pro certo (chariſſimi) multi ſeruant adhuc
ſuam originalem conditionem: quia ſcilicet nudi ſunt, frigidi,
& congelati, & foderatura charitatis, aliiſque virtutum muni-
mentis priuati; & hoc maximè illi, qui homines, id eſt, rationa-
les, ſcilicet mundi ſapientes Eccleſiaſtici & alij, quia plus quam
animalia, id eſt, plus quam laici, & ſæculares ſunt omnibus gra-
tiis denudati: nolunt enim acquirere foderaturam virtutum di-
centes illud Iob. 1. Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, nu-
dus reuertar illuc, ſed ſicut videmus, quod homo accidentaliter
& poſt originis nuditatem acquirit piloſitatem & capillorum
ornamentum, & vtilitatem; Sic homo quanquam à naturali ori-
gine careat charitate, debet tamen ipſam accidentaliter per
gratiam procurare. Figura Gen. 27. vbi Iacob, qui erat ſenis, &
ſine pilis accepit aliunde foderaturam, ſcilicet de pellibus hœ-
dorum, quas circumcinxit manibus ſuis, & ſic acquiſiuit, & ha-
buit benedictionem. Sic verè (chariſſimi) foderaturam charita-
tis ſi nõ habuerimus, debemus alibi procurare, & pellibus, id eſt,
exemplis & conuerſationibus hœdorum, id eſt, Sanctorum præ-
cedentium nos inuoluere, & per imitationem velare, tegere, &
veſtire: & ſic poſſumus benedictionem cœleſtis gloriæ vendica-
re. Ideo dicitur 1. Reg. 19. Pellem piloſam caprarum poſuit ad ca-
put Dauid. Simus igitur accincti charitatis amicitia (piloſus) vt
ſic de ardore charitatis dicatur nobis illud Eſa. 50. Accedentes
F ignem omnes vos accincti flammis. ¶ Quintò, ſimus accincti ca-
ſtitatis continentia, quod oſtenditur, cum dicitur, Vir iſte habe-
bat Zonam. Per Zonam enim, quæ corpus ſtringit, intelligitur
caſtitatis, quæ corpus à luxuria retrahit, & reſtringit, qua ꝓ cer-
to nos eſſe debemus accincti, ſimiles cuidam lapidi precioſo,
qui dicitur Onychinus, qui aliquando inuenitur rubens, ali-
quando niger, ſemper tamen inuenitur Zonis candidis circum-
cinctus; ſic verè (chariſſimi) ſimus nigri per pœnitentiæ auſte-
ritatem, vel per humilitatis vilitatem; ſiue ſimus rubei per fer-
uentem charitatem; ſemper tamen debemus Zonis candidis,
id eſt, puritate caſtitatis circumcingi. Figura Leui. 16. vbi dicitur
de ſacerdotibus. Tunica linea cidarim lineam proponet capiti.
Per linum enim in ſcriptura intelligitur candor caſtitatis & pu-
ritatis, quæ re vera in nos quadruplex debet eſſe. ¶ Eſt enim ca-
ſtitas mentis, quæ per tunicam lineam denotatur, quæ ſcilicet
interius ſubtus aliam veſtem ſolet veſtiri, ſicut conſcientia lati-
tât ſubtus carnem. Eſt etiam caſtitas carnis, & hæc ſignificatur
per femoralia linea, quæ ſcilicet femora & genitalia operitur.
¶ Eſt inſuper caſtitas conuerſationis, & hæc eſt Zona linea, quæ
veſtes ſtringit, quia ſcilicet veſtes honeſtatis debent per charita-
tem ornari. ¶ Eſt etiam caſtitas geſtus. & hæc intelligitur per ci-
darim lineam, quæ caput ornabat. In quo quidem quinque ſen-
ſus corporales vigent, ad denotandum, quòd caſtitas debet ap-
parere in aſpectu oculorum, in auditu verborum, in locutione &
geſtu, & cæteris ſimilibus. Et de tali modo accingendi dicitur
de forti muliere. Prouerb. 31. Accinxit fortitudine lumbos ſuos.
Et de Samuele. 1. Regum 2. quod miniſtrabat in templo accin-
ctus Ephod lineo. Et iſtud proh dolor eſt contra multos, qui re
vera non habent iſtam quadruplicem caſtitatem. Aliqui enim
carent caſtitate conſcientiæ, ſicut hypocritæ, qui ſunt ſimiles
cygnis, qui habent plumas exterius albas, carnem autem inte-
rius habent nigram; ſic iſti quamuis exterius in apparentia ſint
albi per fictam charitatem, interius tamen in conſcientia ſunt
nigri & corrupti per luxuriæ fœditatem: contra quos Matth. 23.
Væ vobis hypocritæ, qui mundatis quod deforis eſt, intus verò
repleti eſtis rapina & iniquitate. Item aliqui non habent caſti-
tatem in carne, quia ſicut videmus, Omnis caro corruperat viam
ſuam. Geneſ. 6. Item caſtitatem non habent inhoneſti aliquan-
do geſtus conuerſatione, quia ſicut videmus in populo, & in cle-
ro, in ſæculo & in clauſtro, & viri & mulieres portant hodie ha-
bitus meretricios, & penitus inhoneſtos. Aliquando etiam non
habent honeſtatem in ſenſuum coactione, quia & loquendo &
audiendo, & aſpiciendo moderni derogant caſtitati. Et ideo de
iſta quadruplici incontinentia oppoſita quadruplici caſtitati
poteſt intelligi illud Ezech. 7. Venit finis ſuper quatuor plagas
terræ, (id eſt,) ſuper quatuor partes caſtitatis, quæ per terram
frigidam denotatur. Non ſic chariſſimi, ſed ſimus accincti ca-
ſtitatis continentia. Zona 4. Regum 4. accinge lumbos tuos, &
tolle baculum &c. ¶ Sextò debemus accingi voluptatis tempe- G
rantia. Accinctis (inquit) renibus. Per renes enim intelligitur
voluptas & carnalitas. Iuxta illud Pſalm. 15. Increpuerunt me re-
nes mei, qui certò debent à nobis per temperantiam accingi, re-
ſtringi pariter & arctari. Figura 4. Regum 4. quod quando He-
lyſeus tradidit baculum ſuo ſeruo Giezi, & miſit eum ad ſuſci-
tandum filium viduæ mortuum, ipſe præcepit ſibi, quod accin-
geret lumbos ſuos. Quia verè (chariſſimi) Deus præcipit & man-
dat, quòd ſerui ſui, id eſt, Chriſtiani, & maximè Eccleſiaſtici,
quibus ipſe tradidit baculum regiminis paſtoralis, & qui in mũ-
do ſunt miſſi ad peccatores mortuos per gratiam ſuſcitandos,
ſint accincti lumbos, & per carnalium temperantiam, & per re-
frænationem luxuriæ & carnalitatis; quia ſecundum Greg. ho-
mil. 13. in Euangelia, lumbos præcingimus, dum carnis luxu-
riam per continentiam coarctamus. Debemus igitur accingi
temperantia voluptatis, continentia caſtitatis, amicitia chari-
tatis, mœſtitudine mortalitatis, promptitudine ſedulitatis. ¶ Vir H
piloſus (inquit) occurrit nobis Zona pellicea accinctus renibus.
Nota, quod homo accingitur pœnitentiæ aſperitate, conſtan-
tiæ virilitate, lætitiæ iucunditate, eminentiæ dignitate, vere-
cundiæ imbecillitate. Primo igitur accingitur homo aſperitate
pœnitentiæ: ideo dicitur 3. Reg. 20. Accinxerunt ſaccis lumbos
ſuos. Hierem. 49. & 4. Macha. 3. Accinctæ ſunt mulieres ciliciis,
& Eſa. 15. & Iohel. 1. Quaſi virga accincta ſacco. ¶ Item accin-
gitur homo conſtantiæ virilitate: de hoc Pſalm. 44. Accingere
gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime, & 1. Macha. 3. Ac-
cingimini filij potentes, & eſtote parati. Et Gen. 49. Gad. accin-
ctus præliabitur ante eum. Et 1. Reg. 2. Infirmi accincti ſunt ro-
bore. Et 2. Reg. 21. Dauid erat accinctus enſe nouo. Et Abacuc.
3. Vt aſcendam ad populum accinctum noſtrum. ¶ Tertiò eſt
accinctio lætitiæ iucunditate. Vnde in Pſalm 64. Exultatione
colles accingentur. ¶ Item accingitur homo eminentiæ digni-
tate, ſicut ſacerdotes paramentis ad quod faciunt omnes figuræ
ſuprapoſitæ. Et 2. Reg. 6. Dauid autem erat accinctus ephod,
ſcilicet in dedicatione arcæ. ¶ Item accingitur homo verecun-
diæ imbecillitate. Eſa. 8. Accingite vos, & vincimini.

Accipere. Idem eſt, quod à ſe capere, & idem eſt, quod A
acquirere, vendicare, acceptare, & ſibi procu-
rare. Nota igitur, quod duplex eſt acceptio, actiua ſcilicet & paſ-
ſiua; quia ſcilicet homo accipit, & accipitur. Accipit, quando
homo

homo acquirit illa, quæ ſunt animæ ſalubria, vel etiam quando-
que inutilia & nociua. Vnde de acceptione virtutum dicitur Iu-
dith. 14. Accipiat vnusquiſque arma ſua, id eſt, gratias & virtu-
tes. Item homo quandoq; accipitur, ſcilicet ad gloriam tempo-
ralem, vel æternam. Et ſic dico, quod eſt acceptio paſſiua duplex,
ſcilicet gloriæ temporalis, quando quis accipitur ad aliquam di-
gnitatem. Vnde in Pſal. 17. Miſit de ſummo, & accepit me: &
gloriæ æternalis; quando quis acquirit & accipit, vel
etiam accipitur ad æternam fœlicitatem. Vnde Ioannis 14, Ve-
B niam, & accipiam vos ad meipſum. ¶ Item adhuc dico, quod eſt
quædam actiua acceptio vituperabilis, & nociua; & hæc eſt qua-
druplex (ſcilicet)

Munerum perſonarum,
Rerum alienarum,
Infernalium pœnarum,
Iudiciorum perſonarum.

Acceptio munerum, de qua dicitur 1. Reg. 8. Acceperunt mune-
ra, & peruerterunt, de qua Roman. 2. Non eſt perſonarum acce-
ptio apud Deum. ¶ Rerum alienarum, ſicut ſunt auari & rapto-
res, qui accipiunt per fraudem & rapinam. De hoc 1. Macha. 1.
Accepit ſpolia terræ Ægypti. ¶ Item acceptio tormentorum.
Vnde Matth. 23. Propter quod amplius accipietis iudicium, &
Ioannis 19. Accipite eum vos, & crucifigite. De iſtis autem omni-
C bus non omnia, ſed aliqua proſequamur. ¶ Dicamus de acce-
ptione actiua, quæ eſt vtilis & virtuoſa. Eſt igitur accipere idem
quod gratiam acquirere. Videmus enim, quod omne, quod
eſt, nititur naturaliter accipere & acquirere illud, quod eſt ſui i-
pſius perfectiuum, nutritiuum, & allectiuum. Sicut enim vide-
mus de accipitre, qui eſt auis clari viſus, alti volatus, & audacis
motus, & appetitus: qui dicitur accipiter ab accipiendo, eo quod
accipiendo prędam ſuam diligenter circumſpicit, & attendit: ſic
verè (chariſſimi) nos pro poſſe noſtro debemus accipere, & ac-
quirere prædam noſtram, ſcilicet, gratiam & virtutes, quæ reue-
ra ſunt animæ nutrimenta, perfectiones, & oblectamenta; & ſic
dicemur accipitres ab accipiendo, & maxime ſi fuerimus ad mo-
dum accipitris clari viſus per diſcretionem, alti volatus per con-
templationem, audacis appetitus per conſtantiam & perfectio-
nem. Et ideo de illis gratiis & virtutibus, quæ homo præcipuè
debet acquirere & accipere, poteſt exponi illud Exo. 25. vbi no-
minātur illa, quæ fuerunt à Moyſe accepta à populo ad taberna-
culum fœderis conſtruendum, vbi dicitur, Iſta ſunt, quæ accipe-
re debetis. Aurum & argentum, & æs, hyacinthum, purpuram,
coccum bis tinctum, & byſſum. Ecce igitur in iſta figura multæ
gratiæ virtutes, quas nos debemus accipere & acquirere ad hoc,
quod mens noſtra efficiatur tabernaculum, & habitatio regis
Chriſti. Debemus enim accipere Sapientiæ fulgorem, [Aurum,]
Eloquentiæ dulcorem [Argentum,] Pœnitentię valorem, [Aes,]
Apparentiæ nitorem [Hyacinthum,] Amicitiæ feruorem [Coc-
D cum,] Continentiæ candorem [Byſſum] ¶ Debemus primo acci-
pere fulgorem ſapientiæ [Aurum] Per aurum enim quod præ
cęteris metallis plus ſplendet, & quod ſecundum Iſido. inter co-
lores & metalla obtinet principatum, intelligitur ſapientia, atq;
diſcretio circumſpecta, quæ & ſplendorem honeſtatis continet
& valorem totius bonitatis. Iſta enim inter alias virtutes eſt
principalior, quia omnes aliæ per eam regulantur, componun-
tur, & etiam ordinantur. Et ſicut aurum eſt medicinale quid &
virtuoſum, quia ſecundum Platearium aurum habet virtutem
confortatiuam, ſuperfluorum à corpore abſterſiuam, ſyncopis
curatiuam, & lepræ præſeruatiuam: ſic verè ſapientiæ diuinæ ra-
tio & diſcretio eſt animæ medicinalis; quia per iſtam deſperati
confortantur, ſuperflua, id eſt, diuitiæ abſterguntur, & diſper-
guntur, ſyncopis, quæ eſt timor cordis, id eſt, remorſus conſci-
entiæ, mitigatur, lepra, id eſt, peccatum luxuriæ, præſeruatur, &
ſicut aurum habet ſoliditatem, ductibilitatem, & ruboris formo-
ſitatem: Sic verè ſapientia, & diſcretio ſemper habet annexam
ſoliditatem conſtantiæ, ductibilitatem obedientiæ, ruboroſita-
tem charitatis & amicitiæ. Et ideo conſulit ſcriptura Apoc. 3.
Suadeo tibi emere aurum ignitum probatum, vt locuples fias, &
non appareat confuſio tua. Aurum enim diuinæ ſapientiæ eſt i-
gnitum per annexam charitatem, probatum per amotam falſi-
tatem, præſeruat à confuſione æternæ damnationis, inducit lo-
cupletationem ſupernæ poſſeſſionis. Et ſic igitur debemus ha-
bere fulgorem ſapientiæ aurum. Et ideo iſta acceptio ſapientiæ
fuit figurata Apoc. 10. vbi dicitur, Accepi librum de manu An-
geli & deuoraui, & erat in ore meo tanquam mel dulce, & cum
deuoraſſem eum amaricatus eſt venter meus. Chariſſimi, Ange-
lus iſte ſignat Chriſtum, qui dicitur Angelus teſtamenti. Ma-
lachiæ 3. qui librum ſacræ ſcripturæ, & diuinæ ſapientiæ conti-
net, atq; portat, ſicut dicitur Col. 2. Iſte eſt, in quo omnes ſunt
theſauri ſapientiæ abſconditi. Librum igitur ſcripturæ, & ſapi-
entiæ debemus accipere, & recipere per humilitatem & deuotio-
nem, ipſum deuorare per ſtudium, lectionem & meditationem,
& inueniemus eum dulcem, ſicut mel per promiſſionis conſola-
tionem; amarum autem cordi pro certo per damnationis com-
minationem, ideo de tali acceptione dicitur Prouer. 8. Accipite
diſciplinam meam, & non pecuniam & doctrinam magis quam
theſaurum eligite. Accipite igitur ſapientiæ fulgorem (Aurum
inquit) ¶ Secundo accipiamus dulcorem eloquentiæ, id eſt, ar- E
gentum. Argentum enim dulciſſimè ſonat, colorem candidum
portat, balſamum optimè reſeruat, & iaſpidis virtutem iuuat.
Nam, vt dicit Iſid. Iaſpis plus valet in argento, quam auro. Bal-
ſamus autem in vaſe argenteo melius reſeruatur. Re vera (cha-
riſſimi) tale argentum debemus accipere, & acquirere, quia ſcili-
cet dulciſſimè debemus ſonare per eloquentiæ benignitatem:
quia ſcilicet temperate, & ordinate, ac moderate, dulciter, ac a-
micabiliter debemus proferre verba noſtra ſecundum perſonæ
& negotii qualitatem, nam ſecundum Caſſio. ſuper Pſ. 73. Elo-
quens eſt ille qui ſcit parua ſubmiſſe, magna granditer, & me-
dia dicere temperate; qui ſcit inuenire præclarè, annunciare ma-
nificè, apertè diſponere, variè figurare. Et in iſto argento balſa-
mus diuinæ gratiæ melius reſeruatur, & iaſpis diuinæ ſcientiæ
plus valet, proficit, & reputatur. Ideo dicitur Prouerb. 10. Argen-
tum electum lingua iuſti, quia ſecundum Pſal. 11. Eloquia Do-
mini, eloquia caſta, argentum igne examinatum, probatum ter-
ræ purgatū ſeptuplum. Et iſtud eſt hodie cōtra multos, ad quos
pertinet habere argentum eloquentiæ docendo, & prædicando;
vel ex ſtatu, ſicut ſunt mendicantes religioſi, vel ex officio, ſicut
ſunt prælati; quorum tamen multi, qui nec aurum accipiunt,
nec argentum, nec ſapientiam nec eloquentiam profitentur, ſed
magis ignorantiam, & infacundiæ ruditatem. Vnde quilibet po-
teſt dicere Acto. 3. Argentum & aurum non eſt mihi. Vnde de
iſta acceptione eloquentiæ poteſt dici illud 1. Mach. 11. Acce-
pit Ionathas argentum & aurum & veſtem, & abiit. Ionathas e-
nim interpretatur columba ſignans, quia viri ſimplices & beni-
gni auro ſapientiæ, argento eloquentiæ, & veſte ſpiritualis ap-
parentiæ ſunt muniti, & accedere ad regem Chriſtum præ aliis
digni. Aduerte tamen proh dolor, quod quidam bene accipiunt
argentum, non proculdubio in quantum ſignat pecuniam, &c.
Vide infra de argento, & de munere. 4. Reg. 4. Nunc autem ac-
cepiſti argentum & veſtes accepiſti, vt emas oliueta, &c. ſed le-
pra Naaman adhærebit tibi. Non ſic (chariſſimi,) ſed accipia-
mus, & acquiramus dulcorem eloquentiæ (argentum) ¶ Ter- F
tio accipiamus valorem pœnitentiæ (æs inquit) Per æs enim
quod ſecundum Platearium ſi combuſtum fuerit habet virtu-
tem diſſoluendi, conſumendi, vulnera purgandi, oculos abſter-
gendi, & carnes ſuperfluas corrodendi, & eas creſcere non per-
mittendi intelligitur virtus pœnitentiæ; quia verè ſi igne diuini
amoris fuerit aduſta, tunc vere multiplicem habet valorem. Diſ-
ſoluit enim per contritionem, purgat per confeſſionem, conſu-
mit per ſatisfactionem, oculos mentis abſtergit per claram diſ-
cretionem, carnes ſuperfluas, id eſt, carnes voluptatis deſtruit
per abſtinentiam, & carnis macerationem, & ſanitatem ſpiri-
tualem inducit per virtutis reſtaurationem, & ideo acceptio &
ſuſceptio amaræ pœnitentiæ nobis figuraliter innuitur. Matt. 1.
Noli (inquit) timere accipere Mariam coniugem tuam. Maria
enim, id eſt, amara pœnitentia debet eſſe coniunx noſtra, nobiſ-
que copulata & coniuncta, eiusque amaram proſperitatem non
debemus formidare, vel timere; quia ſicut dicitur Iob. 6. Qui ti-
met pruinam, veniet ſuper eum nix. Pruina enim, quæ de terra
venit, eſt pœnitentia temporalis, quam qui timuerit, & accipere
neglexerit, nix quæ de cœlo venit, id eſt, pœna æterna à cœleſti
ſententia inflicta ſuper eum veniet, & deſcendet. Paueant igitur
delicioſi, qui nullam volunt pœnitentiam ſuſtinere, quia vere
bene poſſunt æternæ pœnæ miſeriam expectare. Quia ſicut di-
citur Lucæ 13. Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis.
(Æs inquit:) & ideo homines pœnitentes poſſunt figurari Exo.
27. vbi dominus præceperat Moyſi, quod ipſe faceret altare de
lignis Setim, quod erat incremabile lignum & imputribile, &
quod operiret illud ære, & quod haberet tres cubitos in altitu-
dine, & tres in latitudine quadrangulis. & quod ibi faceret vnam
craticulam in modum retis, quæ ligna concremanda ſuſtineret,
quod etiam ibi faceret annulos in angulis eius, quibus portare-
tur; & quod faceret ad miniſterium eius vaſa, quibus cineres &
ignis reciperentur, forcipes & forciunculos; & quod omnia eſ-
ſent ærea, vectes etiam duos de lignis Setim opertos laminis æ-
reis, quibus poſitis in annulis altare portaretur; & debebat eſſe
concauum intrinſecus, & non ſolidum, ſed inane, ſicut dicitur
Leui. 6. Ignis in altari meo ſemper ardebit. Chariſſimi, per altare
illud poteſt intelligi vir pœnitens, & etiam quicunque perfe-
ctus, in quo deberent Deo Hoſtiæ bonorum operum immolari.
Iſte debet eſſe de lignis Setim per virtutem perſeuerantiæ, quia
nec aquis luxuriæ, nec igne auaritiæ debet putreſieri, vel crema-
ri. Iſte debet operiri ære, id eſt, virtute pœnitentiæ, iuxta illud
Deut. 33. Ferrum, & æs calciamentum eius. Iſte debet eſſe qua-

dros per quatuor virtutes Cardinales. Habet etiam tres cubitos in altitudine; hi sunt Spes, fides, charitas. Item tres in latitudine; hi sunt Contritio, confessio, & satisfactio. Iste debet habere craticulam; hæc est virtus patientiæ, quæ ligna, id est, tribulationes sustinet, atque portat. Item iste debet habere annulos volubiles, id est, volubilitatem obedientiæ. Item vectes ad eum portandum .i. virtutem spei & fiduciæ. Debet etiam habere vasa ad ministerium suum (scilicet) vas ad ignem continendum; hæc est virtus affectionis & amicitiæ; in qua ignis debet ardere perpetuę charitatis. Debet etiam habere vas ad cineres recolligendum, hęc est memoria mortis, & consideratio, quæ cineres mortalitatis recolligit, & reseruat. Debet etiam esse concauus per humilitatem non solidus, quæ erant instrumenta ad accipiendum carnes, per quod intelligo compassionem & pietatem, quæ carnem proximi accipit tanquam suam, & omnia ista debent esse ærea, vel ære operta per annexam pœnitentiã & asperitatem, quæ per æs, sicut dictum est, designatur. Ideo de homine pœnitente potest dici illud Deut. 8. Cuius lapides ferrum sunt, & de cuius montibus æris metalla fodiuntur, lapides enim Ecclesiæ .i. inferiores, debent esse ferrum per constantiæ firmitatem, & habere ęs .i. pœnitentiæ asperitatem. Ideo de perfectis viris dicitur Iob. 38. Nunquid manus tua operata est cœlos, qui solidissimi quasi ære firmati sunt. Vnde de acceptione pœnitentiæ potest dici illud Apo. 3. In mente habe qualiter acceperis, & audieris: & serua, & pœ-
G nitentiam age. Debemus igitur accipere valorem [æs.] ¶ Quarto nitorem apparẽtiæ [hyacinthum inquit] Per hyacinthum enim, qui colorem habet cœlestium, intelligitur cœlestis apparentia, & conuersatio, quæ in nobis debet præcipue prælucere. Iuxta illud Hiere. 10. hyacinthus & purpura indumentum eorum. Figura Exo. 25. vbi præcipitur, quod ipsi accipiant pelles hyacinthinas ad operiendum tabernaculum: quia vere pellis & opertura nostra, id est, exterior conuersatio debet esse hyacinthina, id est, spiritualis, & cœlestis Phil. 3. Conuersatio nostra in cœlis est. Quod est contra multos, quorum conuersatio non est cœlestis, sed terrestris; non honesta, sed molesta; non modesta, sed mortifera aliis vel funesta. Et potissime tales sunt luxuriosi, quia leuis insolens conuersatio talium non est cœlestis, nec spiritualis, sed potius sanguinea vel carnalis, nigra, turpis, inficiens, & lethalis. Vnde, sicut videmus, quod pix, quæ nascitur alba, propter ignis decoctionem tandem efficitur nigra, digitos maculans contingentis: sic vere multi sunt, qui quamuis in principio habeant albam, id est, puram & honestam conuersationem, quandoq; tamen accidit, quod in igne luxurię & carnalitatis coquuntur, tunc nigri coloris, infamis & turpis, & infectiuæ conuersationis efficiuntur, aliosq; per sua mala exempla, dicta & facta inficiunt & corrumpũt; vnde ipsi possunt dicere illud Thren. 5. Pellis nostra sicut clibanus exusta est. Isti igitur non accipiunt bonam conuersationem, sed malam. Figurati per Antiochum 1. Mach. 1 Qui accepit spolia terræ Ægypti; quia scilicet isti accipiunt spolia .i. conuersationem Ægyptiacam nigram, fœtidam, & corruptam. Ægyptij enim declinant ad nigredinem. Et ideo de ista acceptione conuersationis honestæ potest dici illud Exo. 28. Accipient aurum & hyacinthum & purpuram, coccumq; bis tinctum & byssum. De istis autem quatuor coloribus vide infra. Patet igitur quod nos debemus accipere apparentiæ nitorem, pœnitentiæ valorem, eloquentiæ dulcorem, sapientiæ splendorem; & fac paragraphos de residuo auctoritatis, & dic, ita dicitur Exod. 2. Hęc sunt, inquit, quæ accipere debetis, Sequitur, purpuram, coccum bis tinctum & byssum, vbi ostenditur, quod nos debemus accipere Patientiæ vigorem, Purpuram; Amicitiæ feruoré, Coccum;
H Continentiæ candoré, Byssum. ¶ Accipiamus igitur vigorem patientię, qui per purpuram denotatur, qui est color rosaceus, quia sicut rosa tanti est vigoris, quod quanto plus teritur, tanto plus fragrat, sic vere virtus patientię, tantæ est perfectionis, ꝙ quanto magis per tribulationes teritur, tanto in robore constantiæ fortius conualescit. Purpuram igitur debemus accipere .i. patiẽtiæ firmitatem, quod est contra multos, qui aliquid volunt in patientia sustinere, similes camelis, qui gibbum portant super dorsa; quorum consuetudo talis est, quod si magister eorũ paulo plus solito ipsos oneret, vel vltra consuetum terminum eos ducat, ipsi ex toto resistunt, onusq; reiiciunt & repellunt, vt dicit Isid. & Pli. Sic vere sunt multi, qui si à magistro & prælato suo aliquo graui vel difficili præcepto, plus solito, onerentur, ipsi statim impatientia moti, per obstinationem, & inobedientiam totaliter resistunt, & per desperationem totum onus iniunctum reiiciunt & dimittunt; & maxime sunt tales illi, qui portant gibbum, id est, inflaturam superbiæ & vanitatis. Vnde Hiere. 2. A sęculo confregisti iugum, rupisti vincula, dixisti: nõ seruiam. Non sic, sed habeamus patientiæ vigorem, Purpuram inquit. Vnde Ioh. 19. Exiuit Iesus portans spineam coronam & purpureum vestimentum. Homo enim, qui habet purpureum vestimentum, id est, virtutem patientiæ, faciliter portat & sustinet spineam coronam, id est, asperitatem pœnitentiæ. Debemus igitur accipere vigoré pœnitentiæ, purpuram. Vnde patiens est ille qui dicit in Psal. 115. Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. ¶ Sexto debemus accipere ardorem amicitiæ, quæ desi- I
gnatur per coccum bis tinctum, qui est color igneus & ardens, per quem ardor & igneitas charitatis notatur, qua scilicet nos debemus erga Deum & proximum inflammari; & ideo dicitur Coccus bis tinctus propter binam Dei & proximi charitatem: vnde cuilibet viro charitatiuo potest dici illud Ezech. 27. Sericum & coccum proposuerunt in mercatu tuo, id est, in conscientia tua. Et hoc est contra multos, qui nec Dei nec proximi habent amorem, imo pleni sunt odio, inuidia, & rancore. Iste enim coccus, id est, color rubeus, qui nobis præcipitur accipi, dicitur coccus bis tinctus, ad notandum quod erat color intense flammeus, ardens, igneus, & rubicundus; quod signat, quod amor debet esse firmus, feruẽs, verus, integer, & perfectus. Sed vere istum coccum habent hodie multi multum male tinctum & multum superficialiter & imperfecte, illi scilicet, qui tantum amant in prosperis & non in aduersis, illi qui amant hominem non propter se, sed propter sua, illi qui amant non veraciter, sed apparenter. Sic est enim de amore, sicut de calore, sic est scilicet, quod calor exterior facit euaporare & mortificari calorem interiorem naturalem, sicut patet in aceto, vbi calor exterior rumpit & mortificat calorem substantiæ interioris, & sic illud quod erat vinum, efficitur acetum, illud quod erat calidum & humidum, efficitur frigidum & siccum: sic vere charissimi contingit hodie, quod multi habent tantum calorem & ardorem exterius, quantum ad bona temporalia, vel exterius, id est, fallaci apparentia, quod interius in substantia, id est, in conscientia remanent frigidi per indeuotionem, & sicci per incompassionem; sicut patet de illis qui per auaritiam diligunt exterius mundi bona, qui reuera interius per verum cordis amorem non diligunt nec proximum, neq; Deum; quia qui dicit se amare Deum, & mandata eius non custodit, mendax est, & veritas in eo non est. 1. Ioh. 2. Coccum, inquit, bis tinctum. Vnde Nume. 19 præcipitur quod sacerdos coccum bis tinctum in ignem mittat, ad denotandum, quod coccus ardorem charitatis designat. Exod. 28. Accipient purpuram coccumq; bis tinctum. Accipiamus igitur feruorem amicitiæ. ¶ Septimo accipiamus candoré continentiæ. Byssum K
inquit. Byssus enim qui est color albissimus & purissimus, signat virtutem castitatis, quæ inter cæteras virtutes est viridior & purior, & Deo & angelis, & etiam hominibus gratiosior: Ideo de casta persona dicitur Prouer. 31. Byssus & purpura indumentum eius: Et hoc est contra multos, qui reuera non habent nec accipiunt castitatis candorem, sed carnalitatis fœtorem; nec puritatis albedinem, sed fœditatis nigrediné; nec cõtinentiæ puritaté, sed luxuriæ vilitatem. Isti debent facere consilium Tob. 6. Accipies, inquit, virginem cum timore Dñi. Castitas .n. est virgo pura, munda, pulchra, & placida, & ideo debemus dicere cum Samsone Iudic. 14. Hanc accipe mihi, quia placuit oculis meis; sed econtra isti faciunt sicut Oseas, qui accepit mulierem meretricem & fornicariam. Ista est luxuria quæ cum omnib. & sęcularibus & religiosis & maioribus & minoribus vult fornicari & mœchari. Non sic charissimi, sed habeamus Byssum purissimæ castitatis, vt cuilibet possit dicere illud Ezech. 16. Cinxi te bysso, calciaui te hyacintho. Accipiamus igitur candorem castitatis, feruorem charitatis, & vigorem patientiæ & firmitatis, quia hęc sunt, quæ accipere debemus. Ista est igitur acceptio actiua & cõmendabilis. ¶ Secundo dico, quod est acceptio passiua quæ est mirabilis, & ista est illa, qua homo à Deo accipitur; & ad diuersa L
per eam ordinatur. Vnde nota quod Deus accipit hominem sicut homo pecuniam de arca sua accipit, vt eam in vsus suos expendat, sicut aurifaber metallũ, vt illud diuersimode figuret & componat; sicut scissor pannum, vt eum scindat; sicut magister discipulum, vt eum à magisterio repellat vel eligat: breuiter enim ista est veritas, quod sicut artifex accipit materiam, vt ea vtatur pro voto, ad bonum scilicet vel ad malum; sic Deus per suam ordinationem accipit hominem, vt eo vtatur sicut sua creatura, & vt ipsum transformet in aliam formam, id est, in alium statum, siue bonum siue malum, secundum dispositionem suæ propriæ voluntatis, quod bene supponit Apostolus Ro. 9. vbi ait, quod Deus ad modum figuli facit de eadem massa vas in honoré, vas in contumeliam, vt eam beatificet & coronet; quia reuera homo quandoq; à Deo accipitur ad mundi prælationem vel ad cœli fruitionem, & etiam quandoq; ad infortunium & tribulationem. Ideo dicit Dominus Ioh. 14. Venio & accipiam vos ad meipsum, vbi ostenditur quod Deus accipit hominem

Vt { temporaliter glorificetur (Venio)
æternaliter damnificetur (Accipiam vos)
supernaliter beatificetur (Vos ad meipsum) }

Accipitur homo vt glorificetur temporaliter. venio. Radius so- M
lis veniens ad terram vapores puros ibi accipit, vt ipsos sursum

eleuet

eleuet & exaltet; sic vere Christus veniens ad hominem per suam gratiam & visitationem, & per suam spiritualem vocationem, accipit ipsum per electionem, & eum exaltat per promotionem, maxime si purus & sanctus fuerit per vitæ & morum perfectionem. Veniam inquit. Et ideo potest dicere Dominus illud Exod. 20. Veniam ad te, & benedicam tibi. Sed heu quam multi sunt hodie qui non expectant quod Deus veniat & accipiat & promoueat eos, imo vere ipsi se ingerunt quantum possunt ad ecclesiasticas promotiones, & sæpe accidit quod Simoniace vel alias indebite promouentur. Sed pro certo talibus accidet sicut Leopardo, qui vt accipiat stercus humanum arborem, &c. sicut supra de Absolon. Non sic charissimi, sed Dei vocationem expectemus, quia vere ipse accipit hominem, vt glorificetur temporaliter. Exemplum de Dauid, de quo dicitur in Psalm. De
N postfœtantes accepit eum, &c. ¶ Secundo accipitur homo vt damnificetur personaliter, Accipiam, inquit. Accipere enim, id est, acute vel acerbe vel acriter capere, & hoc fit, quando per mortem æternam Deus accipit & tollit de medio peccatorem: sicut enim venator accipit feram cum canibus suis, quos post eam mittit, tandem detracta pelle, ipsam ad ignem coquit, ipsamque deuorat & consumit; sic vere, quando Dominus in nemore huius vitæ satis sustinuit aliquam feram, id est, aliquem ferum hominem & crudelem, tandem canes suos, scilicet, infirmitates & mortem post eum mittit, ipsumque in districtu iudicii accipit, & detracta pelle temporalis possessionis, ipsum ad statum paupertatis deprimit, & etiam ignibus inferni ipsum applicat, & per æternam damnationem dentibus suæ iustitiæ ipsum vorat. Accipiam, inquit. Castor enim sicut dicit Plinius, ita tenaciter accipit cum dentibus, quod non solum carnem perforat, imo etiam ossa interius frangit; sic vere Dominus cum dentibus suæ iustitiæ rigorosæ ita acriter accipit hominem peccatorem, quod non solum carnem, id est, temporalem substantiam, per infortunia, vel carnem exterius lædit per mortem temporalem, imo etiam interiora ossa, id est, animam frangit per æternam damnationem. Et ideo tam Deo quam Angelis quam infernalibus tormentis possunt dici illa verba Ioh. 19. Accipite eum vos, & crucifigite. Accipitur igitur homo vt damnificetur æternaliter.
O ¶ Tertio accipitur, vt beatificetur æternaliter. Ad meipsum inquit. Leo enim, quando famescit taliter accipit prædam, facit enim quendam circulum circa alia animalia cum cauda propria quam imprimit terræ, & tunc omnia animalia, quæ sunt infra illum circulum statim stupida, de circulo exire penitus nunquam audent, sed expectant edictum & iudicium regis sui, scilicet, Leonis, & tunc ipse venit & quodcunque voluerit accipit ad partem suam. Et vt communiter ipse accipit de pinguioribus, quæ sint ibi. Charissimi, Leo, id est, Christus, qui dicitur Leo de Tribu Iuda Apoc. 5. Iste autem Leo à principio quendam circulum circa alia animalia, scilicet, circulum humanę durationis & ambitum humanæ vitæ exemplauit, quem pro certo nullum animal, id est, nullus homo potest vel audet prætergredi quoquo modo, nec limitatum vitæ terminum pertransire. Iob 14. Constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt: quin imo omnes stupidi sumus circa istum circulum, scientes quod omnibus mori est necesse. Statutum est hominibus semel mori. Hebræor. 9. ideo pro certo iste Leo quando sibi placet, ipse accipit ad partem suam, & ad seipsum, sicut rex omnium animalium, illum quem vult, ipsumque per mortem eligit, vt eum ad partem suam, scilicet ad beatitudinem gloriæ transferat & transportet. Et vt communiter ipse accipit & sibi appropriat magis pingues, id est, magis virtuosos & bonos, Ad meipsum, inquit. Ideo Christus cuilibet tali potest dicere illud Exod. 26. Ascende ad me in montem, & esto ibi. Et Apocal. 22. Qui sitit veniat, & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis. Accipitur igitur homo vt glorificetur, vt damnificetur, vt beatificetur. Nota ad hæc quod sicut operarius in sero mercedem recipit, sic boni post diem huius vitæ dum sero mortis aduenerit, accipiunt mercedem gloriæ Paradisi. Vnde dicitur Matth. 19. Quicunque reliquerit patrem & matrem, &c. propter me, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Matth. 20. Vbi dicitur quod illi, qui in vinea Domini laborabant, in sero fuerunt vocati per procuratorem patrisfamilias, & pro mercede laboris acceperunt singulos denarios Sic vere charissimi, illi qui in vinea ecclesiæ laborant per pœnitentiam, in sero huius vitæ decliui nostræ durationis mors, quæ est procurator Dei patris, vocat eos & tollit de labore huius vitæ, & redditur eis merces pro labore, quia scilicet ipsi accipiunt singulos denarios, id est, singuli accipiunt æternæ gloriæ portionem, scilicet diuinam distributionem, quę quidem gloria per denarium, qui est perfectus numerus, denotatur. Ideo dicitur 1. Corinth. 3. Vnusquisque propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem. Et ideo de quolibet beato potest dici illud Sapi. 5. Accipient (iusti) regnum decoris & diadema speciei
P de manu Domini. ¶ In quibus verbis ostenditur quod beati accipiunt in gloria

Valoris plenitudinem, (Regnum,)
Splendoris pulchritudinem, (Decorem,)
Honoris celsitudinem, (Diadema.)

Inest enim talibus valoris plenitudo, quia ipsi habent regnum, & sunt reges; quia, scilicet, ipsi principantur, imperant omnibus creaturis. Regnum enim est nomen valoris & potestatis: Cum enim materia informis diuisa fuerit in duas partes, scilicet, in materiam elementalem & cœlestem, ipsa tamen pars huius materiæ, quæ formam cœlestem accipit, maiorem fortitudinem & nobilitatem acquisiuit quam alia elementalis, quia, scilicet, illa est contenta forma propria. Et ideo illa superiora corpora non corrumpuntur, nec secundum philosophum maleficium machinantur, namque appetitus materiæ per formam cœlestem, sunt repleti, terminati & adæquati. Ideo ipsa corpora in virtute, potestate, quantitate, æqualitate perpetua sine corruptione aliqua perseuerant, quod tamen in corporibus elementalibus inferioribus ex contraria causa contrarium reperitur. Sic vere, & loquendo spiritualiter, constat, quod ad modum materiæ humanæ natura bonorum distincta est in duas partes, quia quidam sunt elementales inferius in ecclesia militante. Alii autem sunt iam superius in cœlo in ecclesia triumphante. Sed quid? pro certo illi, qui sunt superius, accipiunt & acquirunt multo maiorem potestatem & nobilitatem, quam isti qui sunt inferius in hac vita, nam quia forma cœlestis, id est, gloria æterna & visio beatifica replet & perficit omnes appetitus innatiue, id est, omnes affectus & desideria voluntatis: Ideo ipsa corpora cœlestia, id est, ipsi beati in nobilitate & virtute sine corruptione & mortalitate perpetuo perseuerant. Nos autem alii inferiores, qui sub huius mundi viuimus elementis, quia forma elementalis, id est, gratia vel temporalis affluentia non perficit neque replet omnia desideria cordis nostri in Deo, necesse est, quod sæpe & in natura & in moribus patiamur aliquam corruptelam. Et ideo de beatis qui iam acceperunt illam potestatem & istud regnum, dicitur Apoc. 5. Dignus est agnus qui occisus est, accipere virtutem & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem. ¶ Illi enim, qui sunt agni per benignitatem, qui sunt occisi ad literam, sicut martyres fuerunt, vel occisi, id est, sanguine carnalitatis priuati per castitatem, isti dico, digni sunt accipere Q

Virtutem ad perseuerandum,
Diuinitatem ad fruendum,
Sapientiam ad contemplandum,
Fortitudinem ad impetrandum,
Honorem summæ dignitatis,
Gloriam summæ famositatis,
Benedictionem æternæ delectabilis voluptatis.

Ideo istis dicitur 1. Regum 30. Accipite benedictionem de præda hostium Domini. Isti igitur accipiunt regnum. Luc. 19. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, sed heu proh dolor, tale regnū non est hodie in hoc mundo, quia vere totum regnum temporalis prosperitatis

Nec est { forte, stabile, durabile, firmum.

Ideo de regno mundi dicitur Ezech. 17. Fortes terræ tollet, vt sit regnum eius humile, & non eleuetur. Accipiunt igitur beati valoris plenitudinem. Regnum inquit. ¶ Secundo accipiunt splendoris pulchritudinem. Decorem inquit. Cinis quamuis sit vilis & despectus: quando tamen per ignis compurgationem efficitur vitrum, tunc claritatem accipit & splendorem, & efficitur corpus lucidum, peruium & transparens. Sic vere charissimi, quamuis homo sit cinis, id est, vilis, rudis, corporeus & carnalis, quando tamen per ignem, id est, per mortis confractionem & per purgatorii afflictionem transierit, ipse pro certo fiet vitrum, id est beatus & gloriosus, & accipiet decorem, splendorem, claritatem & formositatem; quia sicut dicitur Sap. 3. Fulgebunt iusti in conspectu Dei. Et ideo de quolibet beato potest dici illud Prouerb. 31. Fortitudo & decor indumentum eius. Corpus enim quanquam sit in vita ista rude, debile & deforme, in patria tamen erit pulchrum, lucidum, forte, solidum & decorum. Vnde in Psal. 20. Magna est gloria eius in salutari tuo, gloriam & magnum decorem impones super eum. Vnde Ecclesi. 32. Recumbe vt læteris propter illos, vt ornamentum gratiæ accipias, & coronam & dignitatem consequaris. Accipiunt igitur splendoris pulchritudinem & decorem. ¶ Tertio accipiunt honoris celsitudinem. Diadema inquit, quod est signum maximi honoris & regiæ potestatis. Nam sicut rex consueuit coronare vxorem suam, & sibi diadema imponere, sic Christus animam beatam corona æternæ gloriæ, & diademate æterni honoris coronabit & honorabit. Vnde Baruch. 5. Imponet dominus mitram capiti R S

capiti tuo honoris æterni. Et de quolibet peccatore poteſt dici illud Can. 3. Videt regem Salomonem in diademate, figura Heſter. 6. vbi dicitur. Homo, quem rex honorare vult, debet indui veſtibus regiis, & imponi ſuper equum, qui eſt de ſella regis, & accipere regium diadema ſuper caput ſuum & dicatur, ſic honorabitur quécunq; rex voluerit honorare. Chariſſimi, talis homo eſt quicunq; beatus, qué pro certo rex Paradiſi honorare decreuit. Tria igitur honoris inſignia ſunt ſibi neceſſaria, ſcilicet, veſtes regiæ, equus regius, regium diadema. Veſtes regiæ ſunt quatuor dotes corporis, ſcilicet, agilitas, ſubtilitas, impaſſibilitas & claritas. Equus regius eſt requies æternitatis, in qua homo perpetuo habet quieſcere & ſedere. Regium diadema eſt honor excellentiſſimæ dignitatis, quo perpetuo homo beatus decoratur, inſignitur, & coronatur; quia ſicut dicitur Iacob. 1. Vir cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Et ſic bene dico, quod beati accipiunt honoris ſublimitatē, ſplendoris formoſitatem, vigoris auctoritatem ſeu poteſtatem: Igitur quod ſicut dicit Apoſtolus 1. ad Corinth. 4. Quid habes, inquit, quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? quia reuera iſtud eſt certum: homo de ſe nihil habet gratiæ vel virtutis, niſi acceperit aliunde. Cum enim arbores in hyeme nudæ ſint, conſtat quod etiam ſemper nudæ manerent, quodq; fructus, flores & folia niſi illa omni anno deſuper acciperent, non haberent, & niſi à Sole & Stellis influentiam obtinerent. Sic reuera homo nudus omnibus naſcitur, quia ſecundum Philoſophum, ipſe eſt ſicut tabula raſa, in qua nihil depingitur, ita quod nec foliis eloquentiæ, floribus ſanctimoniæ, fructibus boni operis & virtuoſæ efficaciæ munit, niſi iſta de ſurſum accipiat, & à diuina gratia conſequatur. Bene igitur docet Matth. 10. Gratis accepiſtis, gratis date. Cum enim omnia opera noſtra, ſiue ſint bona naturæ, gratiæ vel fortunæ, à Deo accepimus, Iuſtum eſt quod ea aliis, qui non habuerint, gratis demus, quod eſt contra ſimoniacos & auaros, qui bene volunt accipere, ſed poſtea nihil dare: ſimiles illi Sillo, de quo legitur quod à Sillo Iries animalia armenta ſua petebat, & ſine refutatione accipiebat. Qui cum omnia per improbam importunitatem habuiſſet, finaliter puer ab ipſo vnum taurum repetiit, quem tamen ipſe, qui cuncta ab eo acceperat, puero dare denegauit. De quo cum puer doleret ita quod præcipitare ſe vellet, ſecundum fabulas in olorem eſt mutatus, qui eſt auis gemebunda, hoc eſt dictū, quod exinde gemuit & doluit, & de alterius ingratitudine triſtis fuit. Contra tales igitur Sillos dicitur Eccleſ. 4. Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. Non ſic chariſſimi, non ſimus Silli, ſed ſimus prudentes virgines, quæ accipientes lampades, id eſt, virtutes, exierunt obuiam ſponſo. ¶Accipiamus igitur vt demus, & vt aliis diffundamus. Conſulo igitur quod accipiamus T

Aurum,
Puerum,
Argentum,
Vnguentum,
Talentum,
Gladium,
Spolium,
Brauium,
Conſilium,
Panem,
Ignem,
Virginem,
Vxorem,
Doctrinam,
Diſciplinam,
Mariam,
Linteum,
Clypeum,
Spiritum ſanctum.

Dico igitur quod nos debemus accipere aurum ſapientiæ. 1. Macha. 4. Acceperunt aurum multum. ¶Secundo accipiamus puerum innocentiæ. Matth. 2. Accipe puerum & matrem eius, & fuge in Ægyptum, Mater enim innocentiæ eſt iuſtitia, quæ debet haberi in Ægypto, id eſt, in obſcuritate pœnitentiæ. ¶Tertio accipiamus argentum eloquentiæ. 1. Macha. 11. Accepit aurum & argentum. ¶Quarto accipiamus vnguentum miſericordiæ. Vnde Ioh. 12. dicitur de Magdalena, quod ipſa accepit libram vnguenti precioſi, & effudit ſuper caput Ieſu, & impleta eſt domus ex odore vnguenti. Opera enim miſericordiæ inter alia ſunt magis fragrantia & famoſa. ¶Quinto accipiamus talentum, id eſt, pondus & libram iuſtitiæ, Matth. 25. Accedens qui quinque talenta acceperat, dixit: Ecce, alia quinque ſuperlucratus ſum. ¶Sexto accipiamus gladium orationis. Eſa. 21. Surgite principes accipite clypeum. ¶Septimo accipiamus ſpolium bonæ conuerſationis. 1. Mach. 5. vbi dicitur quod Antiochus cepit Ieruſalem, & accepit ſpolia eius. ¶Octauo accipiamus brauium æternæ retributionis. 1. Corinth. 9. Omnes quidem currunt, ſed vnus accipit brauium. ¶Nono accipiamus conſilium ſanæ diſcretionis. Eccleſiaſt. 6. Accipe conſilium intellectus. ¶Decimo accipiamus panem ſpiritualis refectionis Matthæi 26. Accepit panem & gratias agens benedixit. ¶Vndecimo accipiamus ignem charitatis feruentis & dilectionis: Vnde de Nehemia legitur 2. Macha. 1. quod iuſſit ſacerdotes accipere ignem & abſcondere. ¶Duodecimo accipiamus vxorem, id eſt, copulam bonæ amicitiæ & ſocialis fœderationis. Tob. 1. Accepit Annā vxorem ſuam. Et Tob. 2. Non luxuriæ eam accepi vxorem meam, ¶Decimotertio accipiamus virginem puritatis continentiæ, & mundanæ affectionis. Tob. 6. c. Accipies virginem cum timore Dei, & Heſter. 1. Accipiat mundum muliebrem. ¶Decimoquarto accipiamus doctrinam & eruditionem. Prouerb. 11. Doce iuſtum & feſtinabit accipere. ¶Quintodecimo accipiamus diſciplinam & correctionem. Prouerb. 8. Accipite diſciplinam, & non peccabitis. ¶Decimoſexto accipiamus Mariam, id eſt, pœnitentiam & amaram contritionem. Matth 1. Noli timere accipere Mariam Magdalenam coniugem tuam. ¶Decimoſeptimo accipiamus clypeum, id eſt, audaciam & defenſionem. Eccleſiaſt. 37. Contra Hoſtem accipiet ſcutum. ¶Decimooctauo accipiamus linteum, id eſt, mundificantem confeſſionem. Ioh. 13. Cum accepiſſet linteum, præcinxit ſe, & lauit pedes diſcipulorum ſuorum. ¶Decimonono accipiamus Spiritum ſanctum, id eſt, gratiam & perfectionem. Act. 1. Accipietis virtutem ſpiritus ſancti ſuperuenientis in vos. Et ſic verificabitur illud Ioh. 1. De plenitudine eius omnes accepimus. ¶Item adhuc V
nota quod aliqui accipiunt alienum multipliciter. Quidam per fraudem & cauillationem. Vide de fraude. Alii per rapinam & exactionem. Vide de rapina. Alii per munerum receptionem, & ideo de talibus malis acceptionibus dicitur 1. Macha. 1. vbi loquitur de Alexādro magno. Conſtituit prælia multa, & omnium obtinuit munitiones, & interfecit reges terræ, & tranſiuit vſque ad fines eius, & accepit ſpolia magnitudinis gentium, & ſiluit terra in conſpectu eius, & congregauit exercitum fortem nimis, & obtinuit regiones gentium & tyrannos, & facti ſunt ei in tributum. Chariſſimi, rex iſte Alexander poteſt vere ſignificare mundi diuites & auaros, qui in hoc mundo imperant atque regnant. Iſti enim hodie conſtituunt prælia multa, quia per lites & controuerſias ipſi impugnant hodie contra omnes, quia Deum non timent, & cunctis hominibus aduerſantur. 1. Theſſ. 2. Et ideo tales pertranſeunt hodie vſque ad fines terræ, quia hodie occupant omnem terram, & accipiunt patriam, & munitiones, id eſt, bona immobilia, & ſpolia, id eſt, bona mobilia multitudinis gentium vicinarum, ita quod in conſpectu eorum ſilet omnis terra; quia nullus eſt qui audeat contra eos loqui verbum: Iſti enim congregant ſibi exercitum amicorum, quorum contrahunt ſocietates; & etiam ipſos tyrannos, id eſt, mundi nobiles & potentes principes, & etiam prælatos, faciunt tales hodie per ſuas fraudes & vſuras ſibi tributarios & ſubiectos, ſicut ad literam patet de vſurariis & aduocatis, qui à magnatibus accipiunt penſiones: & breuiter iſti occupant quaſi totas ſæculi regiones, quia vere diabolus dedit eis regiones gentium, & labores populorum poſſederunt. De talibus igitur poteſt dici illud Pſal. Cepiſti captiuitatem, accepiſti dona in hominibus. Et nota quod mali habent multiplicem acceptionem, ſcilicet, auaritiæ, vanæ gloriæ, violentiæ, peſtilentiæ. De auaritia dicit Pſal. 108. Epiſcopatum eius accipiat alter. Et 1. Regum 8. dicitur de filiis Samuelis, quod ipſi acceperunt munera & peruerterunt iudicium. De vana gloria dicitur Io. 5. Gloriam adinuicem accipitis. De violentia dicitur in perſona pauperis ipſis tyrannis illud Ioannis 19. Accipite eum vos & crucifigite. Et de peſtilentia damnationis, quam, ſcilicet, mali finaliter accipient, dicitur Luc. 20. Propter hoc accipient damnationem maiorem. Vide de acceptione munerum, vbi munus. Sequitur de acceptione perſonarum.

Acquieſcere.

Idem eſt quod obedire, conſentire, concordiam facere vel nutrire. Nota igitur quod ſicut videmus, quod materia habet obedire & acquieſcere artifici ad hoc, quod exinde aliqua forma nobilis producatur, ſic vere homo acquieſcere, conſentire & obedire debet artifici ſuo, ſcilicet Deo, prælato, doctori & ſuperiori, & ſe ei pro viribus conformare; vt ſic forma nobilis gratiæ, ſcientiæ, vel gloriæ in ipſo valeat introduci: & de hoc Seneca in Prouerbiis. Et Iob. 22. dicitur. Acquieſce igitur ei, & habeto pacem. Vbi oſtenditur quod nos debemus acquieſcere multipliciter, A

Obediendo imperantibus. (Acquieſce.)
Subiiciendo corrigentibus. (Ergo.)
Compatiendo indigentibus. (Ei.)
Conſentiendo conuiuentibus. (Habeto pacem.)

B Acquiescamus igitur imperantibus obediendo. ¶ Et hoc ostenditur cum dicitur, Acquiesce, quod est imperatiui modi, ad denotandum, quod illis qui habent auctoritatem imperandi, scilicet Deo, prælato, & superiori debemus acquiescere & ei obedire, sicut dicit Pli. & Ambrosius in Exameron. Quando rex apum extra alueare volat, apes eum sequuntur, & ei mirabiliter obsequuntur, quia quælibet eius obsequio se offert, & ei proxima cupit esse, & si qua earum defecerit vel ab acie errauerit, odore prosequitur, & sentit vbicunque contigerit ipsum præcessisse, & vbicunque rex præcesserit, ibidem etiam castra figunt, regem etiam fatigatum portant. Rege viso totus exercitus animatur, & eo perdito totus dilabitur; & ad alium regem fugit. Apes enim, vt dicunt, nequeunt esse sine rege. Reuera charissimi, per regem istum possumus intelligere Christum, qui est rex & rector totius vniuersi, & qui principaliter in alueari, id est, collegio sanctę matris ecclesiæ principatur. Per istum etiam possumus intelligere quemlibet prælatum, & rectorem alicuius ecclesiæ, capituli, collegii vel conuentus. Nam pro certo Charissimi, istos reges nostros debemus sequi per obedientiam, & subiectionem; in eis acquiescere, & obsequi per sedulitatem, & deuotionem: eis pro posse debemus esse proximi per amorem & dilectionem, & eorum obsequiis nos offerre per voluntariam executionem. Vnde Luc. 22. Sequimini eum quocunque introierit: quia sicut dicitur Ecclesi. 23. Nihil dulcius quam respicere in mandatis Domini. Gloria magna est sequi Dominum. Nam vbicunq; rex noster Christus vel prælatus præcesserit bonum exemplum dando, & vbicunque se inclinauerit suam nobis voluntatem ostendendo, pro certo nos debemus eum sequi, eum imitando, & eius voluntatem per obedientiam adimplendo. Ipsum etiam debemus supportare adiuuando & compatiendo, vel in se, vel in subditis & in membris. Figura ad hoc Ezech. 1. vbi dicitur quod ipse vidit quatuor rotas super terram, & erat, inquit, rota in medio rotæ, & vbicunque declinabat quæ prima erat, sequebantur & cæteræ. & erant rotæ in circuitu eius plenæ oculis ante & retro. Reuera charissimi, tales rotę debemus esse nos alii ecclesiastici & religiosi. Quia vere sicut rota est mobilis & vertibilis, sic nos debemus esse mobiles & vertibiles per obedientiæ volubilitatem, celeritatem & velocitatem. Vnde Ezech. 10. Rotas, inquit, ipsas ante me vocabit volubiles. Et istæ rotæ debent esse occultæ per discretionem, & esse rota in medio rotæ per mutuam charitatem & dilectionem, quia scilicet quilibet debet fratrem suum in medio sui scilicet in corde habere, & ipsum secum gerere per mutuam charitatem & affectionem, & vbicunque prima est super nos, scilicet superior & prælatus, cæteri scilicet nos alii subditi debemus eum sequi per obedientiam & subiectionem & imitationem. Vnde Matth. 8. Magister sequar te quocunque ieris. Rege etiam, id est, prælato viso totus exercitus, id est, totus populus sibi subditus debet gaudere, consolari & lætari, Iuxta illud, Gauisi sunt discipuli viso Domino. Ioh. 20. Ipso etiam absente per mortem vel etiam ad literam ipso extra ecclesiam suam diuagante, vel eo male regente, totus iste exercitus dilabitur & tristatur, & in deterius inclinatur. Prouerb. 11. Vbi non est gubernator, populus corruet; quod maxime patet, quando collegium caret prælato ante electionem. Exemplum de Apostolis, qui Christo absente & mortuo tristati sunt, ipsoque resurgente, lætati. Et breuiter populus non potest esse vtiliter sine rege, & sine principe, iudice, vel etiam rectore, quod est contra illos qui dimittunt beneficia in vacatione diutina, nec vt deberent, prouident, sed sibi fructus retinent, atque seruant, & leuant: quod etiam est contra proteruos qui gaudent in vacatione ecclesiæ, & in absentia iudicis vel prælati, quia scilicet nonnunquam valent inuenire aliquem correctorem dicentes illud Oseæ 10. Non est rex nobis. Non enim timemus Dominum, & rex quid faciet nobis? Non sic charissimi non, quia vere nos debemus acquiescere, obediendo imperantibus. Acquiesce, inquit, quod est imperatiui modi. Et de hoc Genes. 27. Nunc igitur fili acquiesce consiliis meis. Sed heu quam pauci sunt hodie tales veri obedientes, qui bonos prælatos diligant ac sequantur, & qui eis obediant, acquiescant & obsequantur, proh dolor moderni non sunt obedientes, sed odientes: non prælatos sequentes, sed eos persequentes, non eos diligentes, sed per contumaciam negligentes. Charissimi non sic, sed obediamus & acquiescamus imperantibus, quia sicut dicitur 1. Reg. 15. Quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. ¶ Secundo acquiescamus subiiciendo corrigentibus, quod ostendit cum dicitur, ergo, quod signat argumentum, reprehensionem, & castigationem, vt si prælatus dicat, ergo fac hoc; ergo quare fecisti hoc: ergo non facias amplius, & hæc similia: & huiusmodi correctioni debemus acquiescere, non per impatientiam reclamare, quod etiam verum est in disputationibus, quia scilicet veris & sanctis opinionibus est acquiescendum, non in obstinatione manendum, nec proterue per sophismata rebellandum, quia sicut dicitur Prouerb. 13. Qui acquiescit arguenti glorificabitur. Et ideo debemus esse similes auro, quod inter metalla est ponderosius, splendidius, solidius, firmius & ductilius. Nam aurum sub malleo non finditur, sed secundum voluntatem artificis in bracteas tenuissimas dilatatur, si tamen bene fuerit à sordibus depuratum; percussum etiam non resonat neque clamat, nec in igne consumitur, sed purgatur. Reuera charissimi, tales debemus esse nos, quia vere debemus esse ponderosi per maturitatem, splendidi per sapientiæ vel apparentiæ luciditatem, firmi & solidi per patientiæ stabilitatem, ductiles per correctionis humilitatem. Nam sub malleo correctionis, aut igne tribulationis non debemus findi vel rumpi per bonorum operum defectum & discontinuationem; nec sonitum murmurationis emittere per impatientiam & detractionem, nec ibi consumi per desperationem, sed artifici, id est, Deo & superiori nostro acquiescere, & secundum voluntatem eius nos ducere & regere per obedientiam & subiectionem, & nos etiam dilatare per charitatem & dilectionem. Et ideo docet Prouerb. 15. Qui acquiescit increpationibus, possessor est cordis; ideo nos instruit Prouerb. 3. Non deficias cum à Deo corripieris, quia quem diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. Sed heu proh dolor, multi non sic; quia vere corda multorum tanta superbia sunt repleta, quod nullam correctionem volunt sustinere, imo statim clamant per murmurationem, impatientiam, discordiam, litem, & rumpuntur & consumuntur per desperationem, & per apostasiæ corruptelam, sicut patet de malis religiosis; & isti sunt similes auro sophisticato. Nam quando aurum non est bene purum, sed habet æs vel aurichalcum immixtum, tunc malleatum corrumpitur, atque nec pro forma introducenda ad voluntatem artificis potest duci; sed vere quia multi hodie habent admixtum aurichalcum, quod videtur esse aurum, quod non est, id est, hypocriticam fictionem; Ideo pro certo non possunt malleatores tribulationum & reprehensionum in patientia sustinere; imo per impatientiam sæpissime deficiunt & rumpuntur. Vnde Exod. 6. Non acquieuerunt ei propter angustiam spiritus & opus durissimum. Non sic charissimi, sed acquiescamus corrigentibus nos per subiectionem. Igitur inquit. De isto ergo potest dici illud Ioh. 18. Ergo rex es tu? tu dicis, quia rex ego sum, quasi dicat, O tu ergo, id est, ô tu corrector, tu es rex & rector, ideo acquiescendum est. Vnde Esa. 7. Audite ergo domus Dauid, &c. Vide infra de isto correctore in loco suo. Igitur acquiescamus corrigentibus per subiectionem. ¶ Tertio acquiescamus indi- D gentibus per compassionem, ei inquit. Nam per istud pronomen, ei, quod est pronomen generale, intelligo mundi miseros & depressos, quos diuites non dignentur hodie propriis nominibus nominare, sed eos solent appellare sub nominibus generalibus & remotis dicentes, ille vel illa, &c. talibus igitur miseris debemus acquiescere eis compatiendo, ipsorumque miseriam consolando, adiuuando, & eis subueniendo, vt de quolibet paupere dicatur. Iste est, tenete eum, tenete, id est, in memoria per recordationem & affectionem, talis est affectio inter passeres, quia si vnus currit in laqueum, alii ad clamorem eius accurrunt, & quasi eius clamoribus acquiescentes ipsum nituntur pro viribus liberare, vt dicit Plinius. Sic vere charissimi, si aliquis frater noster, vicinus vel amicus laqueo paupertatis vel tribulationis fuerit deprehensus, statim pro certo quod ad nos clamauerit nostrum auxilium implorando, vere nos debemus acquiescere, compati, & accurrere, & ipsum pro viribus adiuuare, & de paupertatis vel tribulationis laqueo liberare; & de tali acquietione potest intelligi illud quod dicitur de præconio ad Rom. 1. Matth. 8. Acquiescunt omnibus quæ postulantur ab eis. Sic enim videmus quod Leo parcit animalibus prostratis, & quasi veniam implorantibus. Nam ex nobilitate regalis animi talibus acquiescit & indulget, ipsaque tangere non dignatur, vt dicit Isidorus. Sic vere illi qui habent regalem animum, id est, liberalem, beneuolum & benignum, quando vident inimicos suos vel etiam alios ad terram prostratos, id est, de statu proprio cecidisse, & ad statum infimum deuenisse, certe ipsi debent ei compati, & ei humiliato poscenti veniam indulgere, & eum non debent lædere sed iuuare, exemplo Dauid, qui cum posset occidere Saul inimicum suum, ei pepercit. 1. Regum 24. & 26. Vnde dicitur 1. Macha. 2. Nonne Dauid in misericordia sua consecutus est Sedem regni in Secula? Vnde si esurierit inimicus, cibum da illi, vnde Deut. 32. Mihi vindictam, & ego eis retribuam. Ecclesi. 28. Qui vindicari vult, à Deo inueniet vindictam. Vnde Hugo. Nobile genus vindictæ indulgere, sic non faciunt crudeles non parcunt tribulato, sed quando possunt præualere, nituntur vel iniuriam usque ad vnguem vindicare. Prouerb. 6. Quoniam Zelus & furor viri non parcet in die vindictæ, nec ac-

quiescet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima, non sic charissimi, sed acquiescamus indigentibus, compatiendo eis inquit Sapientiæ 3. Fideles in dilectione ac-
E quiescent illi. ¶ Quarto debemus acquiescere conuiuentibus consentiendo, quia illis, qui conuiuunt nobiscum, debemus esse acquiescentes, concordes, consentanei, & pacifici & benigni, quod ostenditur cum dicitur: Habeto pacem. Sicut enim videmus, quod animalia quæ sunt similis & conformis conditionis & naturæ, sibi inuicem acquiescunt & consentiunt, & inter se pacifice conuersantur. Sicut videmus de ouibus, bobus, & ceruis, elephantibus, & cæteris mansuetis animalibus, quæ gregatim viuere consueuerunt, & inter se pacifice conuersari. Sic vere nos qui sumus similis conditionis & conformis, quia scilicet omnes sumus Christiani, ecclesiastici vel religiosi, debemus acquiescere inuicem vel consentire, & pacem & concordiam alter ad alterum custodire. Habeto, inquit, pacem. Marc. 9. Habete pacem inter vos. Iuxta illud Iohan. 16. Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis: Sed heu proh dolor, quia pauci sunt hodie qui habeant inter se veram pacem, quia vere sicut videmus mundus totus est in discordia & in lite. Vnde Ierem. 12. Non est pax vniuersæ carni, dicit Dominus. Dicit enim Plinius & Ambrosius, quod multis causis pugnant inter se apes, sed modico iactu pulueris vel lapidis ipsorum controuersia quietatur. Sic vere hodie charissimi, inter nos ex multis causis oritur & rixa & contentio. Et multis occasionibus fœdus pacis & vinculum dissipatur; Sicut ad literam videmus de superbis & ambitiosis, non possunt habere pacem inter se, sed pugnis, litibus, verbis, minis, iniuriis, & detractionibus, alter ab altero impugnatur: quia sicut dicitur Ieremiæ 16. Abstulisti pacem à populo isto. Sed vere humana dissensio modico puluere vel lapide dissipatur, quia scilicet quando nos fuerimus lapide scilicet sepulchri, & terræ puluere cooperti, scilicet in morte, tunc omnis nostra dissensio finietur, quia scilicet tunc oportebit nos pugnare vel cum vermibus in sepulchro vel forte cum dæmonibus in inferno, vel forte cum ignibus in purgatorio. Et propter hoc optime docet Sapiens. Ecclesi. 28. Memento nouissimorum, & desine inimicari. Non sic charissimi, sed acquiescamus per mutuam concordiam & pacem. Vnde 4. Reg. 23. Percussit fœdus coram Domino, vt suscitaret verba fœderis, acquieuitque populus in pacto. Acquiescamus igitur inuicem concorditer consentiendo, Benigniter compatiendo, Patienter subiiciendo, Reuerenter obediendo. Et hæc de acquiescere sufficiant gratia breuitatis.

A **Acquirere.** Idem est quod accipere, lucrari, vendicare, ad se quærere. Nota igitur quod inueniemus multiplicem acquisitionem, scilicet,

Acquisitionem { numinis, hominis, dæmonis.

Numinis dico, quia scilicet Deus acquisiuit sibi ecclesiam, acquirit sibi animas, & acquisiuit nobis cœlestem patriam. De acquisitione ecclesiæ dicit Hieronymus exponens illud Psal. 2. Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, hæreditas quippe filio Sancta ecclesia data est, quam non moriens pater ei reliquit, sed ipse eam sua morte mirabiliter acquisiuit. De acquisitione vero animarum dicitur 1. Petr. 2. Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. De acquisitione vero cœlestis patriæ per Adam perditæ, dicit quod Deus deduxit eos, scilicet, sanctos Patres in montem sanctificationis suæ, montem quem acquisiuit dextera eius. Est igitur quædam acquisitio su-
B perni numinis. ¶ Secundo dico, quod est acquisitio mortalis hominis. Et sic nota quod est duplex acquisitio quo ad præsens, scilicet, vitiosa, & virtuosa. Vitiosa quando homo acquirit

Mundanorum prosperitatem,
Vitiorum fœditatem,
Tormentorum pœnalitatem.

Et dicitur hic Sapientiæ 1. In iustitia mortis est acquisitio. Sicut videmus quod latro acquirendo rem furatam, acquirit sibi crimen furti, & exinde pœnas. Sic vere auarus dum auaro acquirit, acquirit crimen auaritiæ, & exinde suspendium mortis æternæ. ¶ Item nota, quod est acquisitio virtuosa, quando scilicet homo acquirit gratias & virtutes, dona, merita & gloriam æternam, & istam pro posse nostro debemus acquirere & procurare, omnis enim res appetit naturaliter suam perfectionem, pro posse vendicat, & acquirit. Sicut videmus de arbore quæ non cessat continue moueri & crescere, quousque acquirat debitum complementum. Sic vere charissimi, virtutes & perfectiones debemus pro posse acquirere, & continue de virtute in virtutem crescere & proficere quousque acquisierimus complementum donorum, virtutum, scientiarum, gratiarum, & augmentum gloriæ Paradisi. Et de ista acquisitione potest dici illud Prouerb. 3. Melior est acquisitio eius negociatione auri & argenti, primi & purissimi fructus eius. In quibus verbis ostenditur quod nos debemus acquirere complementum perfectionis triplici ratione, scilicet, Propter bonitatem qua cunctis præfertur. Melior est. Propter dignitatem ad quam hoc refertur. Acquisitio auri & argenti. Propter voluptatem quæ per hanc confertur, primi & purissimi fructus eius. ¶ Habet igitur charissimi, acquisitio C
gratiæ & virtutis bonitatis excellentiam, quia melior est. Illa enim acquisitio est bona, per quam rudis materia ad formam nobilem transmutatur. Sicut videmus quod cinis quæ est turpis & vilis conditionis in igne, quandoque taliter disponitur, quod efficitur vitrum; & sic acquirit pulchritudinem, claritatem, formositatem, puritatem, & perspicuitatem. Sic vere charissimi, dico quod acquisitio spirituum est melior, quia scilicet exinde acquiritur forma nobilis qua homo efficitur

Clarus per discretionem,
Pulcher per honestam conuersationem,
Purus per castitatem,
Perspicuus per veritatem.

Et sic igitur illa acquisitio habet bonitatem excellentiæ, Melior inquit, Ideo de ista acquisitione potest dici illud Prouerb. 8. Melior est sapientia cunctis opibus, & omne desiderabile non potest ei comparari. Illud enim est melius quod à meliori principio immediatius emanat, & quod ad finem meliorem ordinatur. Et ideo spiritualia quæ à Deo principantur & originantur immediate, & ad optimum finem scilicet ad æternam beatitudinem ordinantur, bona & optima possunt dici, & ideo debent præ cæteris procurari. Iuxta illud 1. Corinth. 14. Æmulamini charismata meliora. Habet igitur ista acquisitio bonitatis ex-
cellentiam. ¶ Secundo dico quod ipsa habet dignitatis eminentiam, quia præfertur negotiationi auri & argenti. Et bene. Sicut enim videmus quod corpora superiora præferuntur inferioribus, quia scilicet incorruptibilia sunt, & inuariabilia, & nobilissima, & simpliciter digniora. Sic vere charissimi, bona spiritualia & eorum acquisitio bonis inferioribus præferuntur, sicut nobiliora & digniora. Et ideo hic nominat duo bona temporalia, quorum acquisitio non potest acquisitioni spiritualium comparari, quæ tamen preciosissima ab hominibus reputantur, scilicet, Splendor scientiarum. Negotiatione inquit Auri. Valor diuitiarum. Argenti inquit, quod etymologizatur, quasi ardens gentem, quia scilicet argentum & pecunia facit gentes per auaritiam ardere & æstuare. Istorum enim acquisitio est laboriosa, timorosa, & dolorosa, laboriosa in ingressu, timorosa in progressu, dolorosa in egressu. Laboriosa quando acquiritur, Timorosa quando seruatur, dolorosa quando perditur. Et ideo videtur de multis diuitibus & sapientibus, quod ipsi sint similes griphis, quæ sunt aues & aquilæ à parte anteriori, & sunt Leones & bestiæ à parte posteriori. Hi in montibus hyperboreis custodiunt aurum & argentum & lapides preciosos, quorum tamen possessio & acquisitio non est eis vtilis, quia scilicet eis non vtuntur, sed est magis eis damnabilis, quia istorum custodia dat eis solicitudinem & laborem, sicut dicit Isidorus. Sic vere in montibus hyperboreis qui sunt frigidissimi, id est, in excellentiis, officiis, & dignitatibus huius mundi, vbi frigus indeuotionis abundat, principantur hodie multi griphi, id est, multæ malæ personæ, quæ sunt sicut Aquilæ per volatum superbiæ, & varietatis. Et sicut Leones per impetum sæuitiæ & crudelitatis: quia reuera quandoque habent in custodia sua aurum sapientiæ sæcularis, & argentum opulentiæ temporalis, ita quod bene potest talibus dici illud Can. 1. Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. Isti enim acquirunt Murenulas, id est, ornamenta & paramenta auri & argenti, id est, scientiarum & diuitiarum. Sed vere sæpe accidit quod talis possessio & acquisitio eis non proficit, quia scilicet ea non vtuntur. Multi enim sunt ita pusillanimes vel ita præsumptuosi, quod licet habeant aurum sapientiæ, tamen ipsi nolunt eo vti, scilicet proximos iuuando, consulendo & instruendo; & hoc malum, quia sicut dicitur Lucæ 12. Seruus sciens voluntatem Domini sui, & non faciens, vapulabit multis. Et Iacob 4. Scienti bonum facere & non facienti, peccatum est illi. Item alii sunt ita parci & tenaces, quod licet habeant argentum diuitiarum, ipsi tamen non audent nec sibi nec aliis de necessariis prouidere; & hoc pessimum, quia sicut dicitur Ecclesiast. 14. Viro cupido & tenaci absque ratione est substantia. Talium igitur acquisitio non proficit, sed suo possessori nocet multipliciter & officit. Vnde Ambrosius super Lucam 12. Frustra congregat opes, qui his vti nescit. Nec enim nostra sunt quæ non possumus auferre nobiscum, sed sola virtus comes est defunctorum, sola nos sequitur misericordia, quæ tabernacula defunctis acquirit æterna. Acquiramus igitur charissimi, non temporalia sed spiritualia, quia vere istorum acquisitio habet dignitatis eminentiam, quia scilicet melior est negotiatione auri & argenti. Prouerb. 4. & Prouerb. 16. Acquire

pruden-

E prudentiam, quia melior est cunctis opibus. ¶ Tertio dico quia ipsa habet voluptatis affluentiam, quia scilicet ista habet voluptatem & affluentiam gloriæ Paradisi, quod ostenditur cum dicitur, Primi & purissimi fructus eius. Fructus enim quod est illud vltimum quod reportat agricola de arbore, signat præmium gloriæ Paradisi, quam pro laboribus pœnitentiæ reportamus. Et ideo videtur quod Paradisus est similis quibusdam insulis, quæ sunt in Oceano, quæ dicuntur insulæ fortunatæ, de quibus dicit Isidorus, quod omnium bonorum copia sunt repletæ. Ibi enim fructuum omnium maxima abundantia; & maxime in vna, vbi omni tempore fructus abundat, ita vt nunquam desit comedere volentibus, Ibi auium dulcis melodia, Ibi lactis & mellis affluentia. Ibi caprarum & ouium multitudo. Et ideo antiqui Poetæ & Gentiles ibi crediderunt esse paradisum. Et propter hoc, vt dicitur, vocauerunt illas insulas fortunatas. Reuera talis est paradisus, quia ibi vere est omnium bonorum opulentia. Est enim ibi fructuum & delitiarum affluentia. Auium, id est, beatorum Deum laudantium & gratias agentium consonantia. Dulcedo lactis & mellis, id est, requies deuotionis & consolationis. Oues & capræ quæ gregatim vadunt, id est, societas concordantiæ, vnitatis & coniunctionis. Canes etiam quæ sunt animalia fidelissima, id est, firmitas fidelitatis & amoris & dilectionis; & ideo iste locus potest dici proprie insula fortunata. Paradisus enim dicitur, quia ibi est paratus domini visus. Fortunatus, quia omnium bonorum fortuna ibi abundat. Insula etiam dicitur, quia scilicet nullus potest ibi intrare nisi per mare tribulationis, pœnitentiæ, amaritudinis & laboris, quia sicut dicitur Actorum 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare
D in regnum Dei; sed transacta amaritudine huius maris, quando ad istam insulam peruenitur, tanta copia fructuum ibi potest inueniri, acquiri & possideri, id est, tanta voluptatis dulcedo, quod ibi potest totus voluptatis appetitus, & tota animæ capacitas satiari. Iuxta illud Psal. 16. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Nam sicut dicit Isidorus. Est quædam regio in Aphrica ita fertilis, quod ibi iacta semina in centuplum augmentantur. Sic vere paradisus est ita fertilis, quod si ibi per eleemosynam, pœnitentiam, & cæteras virtutes semen bonorum operum seminaris, fructum centesimum, qui est perfectus numerus, id est, perfectionem & opulentiam æternæ gloriæ reportabis. Genes. 27. Seminauit Isaac in terra illa, & inuenit in anno illo centuplum. Et Matth. 19. Centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit, & Matth. 13. dicitur. Semen cecidit in terram bonam; & ortum fecit fructum centuplum. Heu Deus pro certo insula non est mundus, quia vere in mundo non est bonorum abundantia, sed indigentia,

Non { opulentia, sed indigentia,
melodia, sed tristitia,
concordia, sed controuersia,
fidelis amicitia, sed amicitia falsa.

Et ideo ibi non abundat fructus perfectæ dilectionis, imo ista regio caret fructibus fruitionis. Vnde Sapientiæ 3. Vacua inquit, est spes illorum, & labores sine fructu, & inutilia opera illorum. Et ideo mundus non est similis insulis fortunatis, imo est similis cuidam monti, qui est prope Siciliam, qui dicitur mons Æthna, sed Æthna, vbi non crescit aliquis fructus, sed perpetuis incendiis spiratur. Sunt enim ibi cauernæ sulphure plenæ, & ex collisione venti qui generatur ex fluctibus maris contigui, Sulphur illud quod est calidum, inflammatur. Et sic dicitur quod ibi audiuntur quædam voces lamentantium; & ideo infernorum spiraculum creditur ibi esse, sic vere charissimi, mundus est hodie plenus infinitis incendiis, scilicet incendio auaritiæ & cupiditatis, Incendio sæuitiæ & crudelitatis, Incendio luxuriæ & carnalitatis. Sunt enim ibi cauernæ sulphureæ, id est, homines peccatores cauati & defectiui, sulphurei, infames, & fœtidi, qui pro certo ad flatum venti, id est, ad suggestionem tentationis, quæ à mari, id est, à diabolo mouetur, spirat faciliter istos ignes, Ecclesiast. 10. Apertio oris illius inflammatio. Et ideo in hoc mundo audiuntur hodie multi miseri lamentantes, illi scilicet, qui istos ignes crudelitatis & cupiditatis ab istis cauernis sulphureis scilicet ab istis raptoribus & vsurariis patiuntur. De quibus bene dicitur Iob 24. De ciuitatibus fecerunt viros gemere & anima vulneratorum clamabit, & Deus inultum abire non patitur. Et ideo mundus infernus, id est, locus crudelitatis & insatiabilitatis proprie potest dici, iuxta illud Prouerb. 27. Infernus & perditio nunquam implentur, sic & oculi hominum insatiabiles. In isto etiam monte non sunt hodie fructus bonarum operationum, vel dulcedo perfectarum delectationum. Ideo potest figurari Matth. 21. In illa ficulnea in qua Dominus non inuenit fructus, sed folia, & ideo maledixit ei, & aruit. Sic vere in mundo satis est de foliis, id est, de apparentia & de verbis, sed vere nihil est ibi de fructu bonitatis & perfectæ voluntatis. Et ideo Dominus maledixit. Matth. 18. Væ mundo ab scandalis. Et propter hoc iste mundus est hodie totus aridus, quia sc. ipse caret fructu gratiæ & deuotionis, Lucæ 8. Natum aruit, quia non habuit humorem. Ideo dicitur in Psal. 77. Dedit æruginі fructus eorum, & labores eorum locustæ. Non sic Paradisus, non charissimi, quia vere primi & purissimi fructus eius. Primi quantum ad promotionis honorem. Purissimi quantum ad visionis splendorem. Fructus eius quantum ad fruitionis dulcorem. Et ideo talis locus debet acquiri & procurari. Vnde 2. Thessa. 2. Vocauit vos per Euangelium nostrum in acquisitione gloriæ. Et sic patet quod est acquisitio commendabilis. ¶ Secundo dico quod est F acquisitio humana, quæ est damnabilis. Et ista est pro certo quando homo

Acquirit { culparum montem & cumulum,
gazarum pontem & baculum,
pœnarum fontem & riuulum.

Dico igitur quod mali acquirunt cumulum nequitiarum, & dic quod peccatum est sicut monile Vulcani, quod quicunque habebat vel acquirebat, peribat; sic peccatum, &c. Sap. 1. Iniustitia, mortis est acquisitio. Item, mali acquirunt cumulum diuitiarum, similes formicis quæ in granis aggregatis se cumulant; Apibus, quæ flores aggregant; Ericiis, quæ poma conglobant. Et ideo de istis dicitur Baruc. 3. Thesaurizant aurum, in quo confidunt homines; & non est finis acquisitionis eorum. Item mali acquirunt riuulum miseriarum, scilicet pœnas inferni, de quo ad Roman. 13. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. ¶ De acquisitione autem dæmonis vel G prædicatorum qui diuersimode acquirunt animas, omitto gratia breuitatis. Et sufficit de acquirere ad præsens.

Accubare seu Accumbere. A

Recumbere, Cibare. Cum accubitus sit proprie locus stratus vel lectus ad quiescendum, & accubandum, vel ad cubitum ponendum, vel ad innitendum factus; possumus dicere quod in scriptura multiplex accubitus inuenitur. Est enim accubitus

Floridus & purus,
Aridus & durus,
Lucidus & securus,
Fœtidus & impurus,
Horridus & obscurus.

Accumbunt igitur iusti virtutum floribus. De quo dicitur Ezechielis 34. In herbis virentibus, in pascuis pinguibus accubare ego faciam oues meas. ¶ Item accumbunt mundani terrenis operibus, scilicet in amore terrenorum, quæ sunt per nimiam solicitudinem nimis dura. Amos 2. Super vestimentis pignoratis accubuerunt. Vestimenta igitur secundum Gregorium sunt bona temporalia. ¶ Item accumbunt beati securis turribus scilicet in Paradiso. Sophoniæ 3. Pascentur & accubabunt, & non erit qui exterreat. ¶ Item accumbunt mali culparum fæcibus. Vnde 2. Reg. 13. de Amon luxurioso dicitur. Accubuit Amon & quasi ægrotare cœpit. ¶ Item accumbunt damnati infernis ignibus. Accubabunt in medio eius gregis omnes bestiæ gentium, & onocrotalus, & imber, & ericius, & in liminibus eius morabantur. Per ista enim animalia accipiuntur diuersa genera peccatorum. His igitur præmissis, nota quod est accubitus seu recubitus bonorum, qui est laudabilis. Et est accubitus malorum, qui est odibilis. ¶ Primo igitur videamus de bonorum ac- B cubitu laudabili. Sicut enim videmus ad oculum, quod omne animal indiget quiete & accubitu post laborem; Sic vere omnis postquam satis laborauerit in negotiis huius mundi, necesse est quod aliquando aliquam quietem spiritualem, & aliquem mentalem accubitum consequatur. Et de hoc potest exponi illud Genes. 49. Issachar asinus fortis accubans inter terminos. Ecce hic ostenditur quod boni diuersimode requiescunt & accumbunt, videlicet

In { securitate spei confidentis,
humilitate cordis patientis,
posteritate finis subsequentis.

Sit igitur in nobis spei securitas & confidentia; quod ostenditur cum dicitur Issachar, quod interpretatur, Dominum memorans. Item cordis humilitas & patientia, quia debemus esse asinus fortis. Item sit in nobis finis posteritas cum præuidentia, quia scilicet debemus habitare inter terminos. Est igitur requies seu accubitus in confidentia sustentatoria, hoc est dictũ, in spe & fiducia ipsius Dei. Issachar, elephas accumbit & dormit innixus arbori, habet enim tantam corporis grauitatem, quod si ad terram accumberet, dormiendo, nunquam posset se amplius leuare.

leuare. Et ideo neceſſe eſt, quod totus erectus ſuper poplites anteriores dormiat, & quod innitatur arbori dum accumbit. Re uera chariſſimi, per elephantem poſſum intelligere quemlibet virum iuſtum qui in vita iſta peragrat memoriam mundi huius. Iſte enim neceſſe habet alicubi accumbere & requieſcere per deſiderium & affectum. Modo ſic eſt, quod iſte naturaliter eſt grauis & ponderoſæ conditionis, quia ſcilicet homo naturaliter eſt grauis & ponderoſus ad bonum faciendum; & inclinatus ad malum exequendum, quia ſicut dicitur Geneſ. 8. Senſus & cogitatio hominis prona ſunt in malum ab adoleſcentia ſua. Et ideo ſi homo velit accumbere terræ, & quieſcere circa terrena, pro certo vix aut nunquam poterit ſe erigere ad æterna; imo erit in periculo quod ibi per auaritiam taliter infigatur, quod nunquã amplius erigatur. Quid debet igitur facere? vere ipſe debet accumbere totus erectus ſurſum ad æterna per deſiderium & affectionem. Debet etiam inniti arbori, id eſt, Deo per fiduciam, & per ſpem, & deuotionem, & ita requieſcet ſine periculo per mentis conſolationem. Et hoc oſtenditur, cum dicitur Iſſachar, quod interpretatur memorans dominum, quia vere ita debet ſperare & confidere in Domino, quod ipſum ſemper debet continue memorare, & mentali memoriæ commendare, quia benedictus homo qui confidit in Domino, Hier. 17. Vnde Deut. 33. Lætare Zabulon in exitu tuo, & Iſſachar in tabernaculis tuis. Homo enim, qui dicitur Zabulon, id eſt, defluens per mortalem conditionẽ, debet eſſe ſicut Iſſachar in tabernaculis, & fiduciam & deuotionem habere. Iuxta illud Eſa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta. Sed vere chariſſimi, videtur quod multis accidit ſicut elephanti, qui quandoque non eligit fortem arborem ad innitendum, imo innititur arbori interius cõcauæ, vel à venatore ſectæ, & tunc arbor illa ſtatim frangitur, ipſeque cadit & occiditur. Sic vere homo quandoque non innititur per ſpem & fiduciam forti arbori, id eſt, Deo & ſanctis, imo quandoque accumbit ſuper arborem putridam, id eſt, ſuper carnem & carnalem amicitiam, quandoq; ſuper arborem ſectam & inſolidam, id eſt, ſuper mundum & mundanam proſperitatem & opulentiam. Quandoque ſuper arborem ventis expoſitam, id eſt, ſuper honorum eminentiam, quæ quidem cito ei deficiunt, ipſoq; cadente per mortem, venatores inferni ipſum interficiunt & occidunt. Et ideo mundus & mundana proſperitas figuratur in baculo arundineo Ægypti, de quo Eſai. 36. Ecce, inquit, confidis in baculum iſtum arundineum confractum Ægypti, cui ſi innixus fuerit homo, intrabit in manum eius, & perforabit eam; ſic Pharao rex Ægypti omnibus qui confidunt in eo. Ægyptus iſte chariſſimi, ſignat mundum, quia Ægyptus interpretatur tenebræ, & mundus iſte per ignorantiam tenebroſus. Baculus iſtius Ægypti eſt mundi proſperitas, quæ vere eſt baculus, id eſt, ſuſtentatio fatuorum, qui eſt arundineus, quia ſcilicet non eſt ſolidus neque firmus, ſed defectibilis & inanis, citoque ad modum arundinis diſſipatur, frangitur & deletur. Rex autem Pharao, qui iſtum baculum & iſtum Ægyptum, id eſt, mundum, & mundi proſperitatem gubernat, ſignat mundi principes & potentes, qui mundum & ſua proſpera habent in manu ſua, qui etiam dicuntur Pharao, qui interpretatur nudans, denegans & diſcooperiens, quia vere iſti denegant pauperibus pietatem, & ſubditos & vicinos ſuos per rapinam & exactionem diſcooperiunt & denudant. Iob. 24. Nudos dimittunt homines indumẽta tollentes. Maligni & fatui confidunt in Ægypto, id eſt, in mundo, etiam innituntur per confidentiam ſuper baculo eius arundineo, id eſt, ſuper mundi proſperitate, & ſuper Pharaone rege eius, ſuper mundi diuitibus & potentibus, quæ tamen omnia cito deficiunt & franguntur, & ſic decipiuntur innitentes. Sicut quotidie videmus ad oculum de multis, qui ſperantes in ſe, quos promiſſionibus alliciunt, ſuis fraudulentiis decipiunt. Et ideo dicitur in Pſal. 117. Bonum eſt confidere in Domino, quam confidere in homine. Et ideo ſtultus eſt elephas, id eſt, homo, qui accumbit per confidentiam ſuper iſtis. Ideo bene dicitur Eccl. 9. Cum aliena muliere ne ſedeas, nec accumbas ſuper cubitum eius. Aliena enim mulier eſt mundana proſperitas, quæ ſcilicet eſt more mulieris mutabilis atque vana, ſuper quam non eſt aliqualiter per amorem & confidentiam accumbendum. Non ſic igitur chariſſimi, ſed innitamur forti arbori ſcilicet Deo & ſuper eum accumbamus per confidentiam ſuſtentatoriam, Iſſachar. Exemplo beati Ioannis de quo legitur Iohan. 13. quod ipſe recubuit in Cœna ſuper pectus Domini.

C ¶ Secundo accumbamus & requieſcamus per patientiam ſupportatoriam. Aſinus, inquit, fortis. Nam ſicut videmus quod tutum eſt accubare in caſtro forti & firmo, quod non timet machinas bellatorum. Sic vere tutum eſt accumbere ſpiritualiter quieſcere & dormire in virtute patientiæ & humilitatis, quæ nihil aliud eſt, quam quoddam caſtrum ſpirituale, quod non poteſt diſſipari nec deſtrui tribulationibus quibuscunque. Et hoc oſtenditur cum dicitur aſinus fortis, quia ſcilicet debemus eſſe aſini per humilitatem, fortes per patientiæ firmitatem. Eſt enim aſinus ſecundum Iſidorum, animal ſimplex & tardum, humanis nutibus obediens & ſubiectum, obliuioſum, oneriferum, patiens oneris, itineris & laboris, vili & modico vtens cibo. Inter ſpinas & tribulos quærens victum. Talis pro certo debet eſſe vir fortis, humilis & perfectus, quia iſte debet eſſe ſimplex, id eſt, ſine plica malitiæ per innocentiæ puritatem, tardus per temperantiæ maturitatem, obliuioſus, ſcilicet iniuriarum per clementiam & pietatem, ſubiectus, ſcilicet maioribus per obedientiam & humilitatem, vtens modico cibo per abſtinentiam & ſobrietatem. Inter tribulos quærens victum per patientiam & aſperitatem, oneriferum & laborioſum per patientiam & longanimitatem. Ideo de talibus aſinis patientibus poteſt intelligi illud Geneſ. 44. Oneratis aſinis reuerſi ſunt in oppidum. Et ſicut videmus quod aſinus eſt fortior in parte poſteriori quam anteriori, ſic homo debet fortior & potentior eſſe in poſteriori parte ſenectutis, quam anteriori iuuentutis. 2. Cor. 11. Cum enim infirmor, tunc fortior ſum. Sed heu proh dolor, quam pauci ſunt hodie tales aſini in mundo ſcilicet viri patientes: videtur enim adimpletum hodie verbum Plinii, libro 9. capite 44. qui dicit, quod in frigidiſſimis regionibus, vt eſt Pontus, non inueniuntur aſini. Sic vere quia mundus eſt frigidiſſima regio per indeuotionem, quia ſcilicet amor diuinus ardorque charitatis ibidem non ardet; Ideo nulli vel pauci aſini, id eſt, viri patientes & humiles inſunt ibi. Et ideo videtur impleta figura Exod. 13. Primogenitum aſini mutabis oue: quia vere iſti qui deberent eſſe aſini, id eſt, fortes, patientes humiles & ſtabiles, ſcilicet clerici & religioſi, & etiam alii chriſtiani, mutati ſunt hodie in oues, id eſt, in viros molles, inſtabiles & imbeciles. Non ſic chariſſimi non, ſed ſimus aſini virtuoſi & patientes in tribulationibus reſiſtentes, figurati 3. Reg. 13. per illum aſinum Prophetæ mortui, quem Leo occiderat, qui ſtabat iuxta cadauer magiſtri ſui, de quo dicitur ibidem quod non comedit Leo de cadauere, nec læſit aſinum. Quia vere chariſſimi, illi qui ſunt vere aſini, id eſt, humiles & patientes, qui iuxta cadauer prophetæ mortui, id eſt, iuxta Chriſtum mortuum ſtant per ſuæ mortis meditationem, à Leone, id eſt, à diabolo & cæteris crudelibus, nec ab eorum tormentis & tribulationibus læduntur nec grauantur. Ideo dicitur Eccleſiaſ. 33. Cibaria, & virga, & onus aſino; panis & diſciplina & opus ſeruo. Accumbamus igitur & quieſcamus per patientiam cuncta ſuſtinentes. Et de tali accubitu fortitudinis & patientiæ dicitur illud prædictum Soph. 3. Paſcentur, & accubabunt, & non erit qui exterreat.

¶ Tertio accumbamus per præuidentiam in mortem cogitatam, id eſt, accumbamus in conſideratione mortis & futurorum contingentium. D Accumbamus, inquit, inter terminos. Nam per meditationem & conſiderationem debemus accumbere vel dormire inter terminos, iudicii, purgatorii, & inferni. Iſti ſunt fines concluſionis & viæ noſtræ. Et ideo nos debemus facere ſicut quædam belua, quæ dicitur vitulus marinus, quæ cubat & habitat inter terminos maris & terræ. In terra enim cubat ſicut beſtia, & ibi parturit fœtus ſuos. In mari autem natat & ambulat ſicut piſcis, & iſta belua ſuper omnia animalia opprimitur graui ſomno, vt dicit Plinius libro 7. capite 12. Vere chariſſimi, ſic debemus facere, quia vere nos debemus cubare in terra per conſiderationem noſtræ terreſtreitatis & mortalitatis. Item natare per mare, id eſt, per amaritudinem mortis, purgatorii, iudicii & infernalis aſperitatis; habere ſomnum, id eſt, requiem contemplationis æternæ fœlicitatis. Et ideo de iſta dupl ci conſideratione ſcilicet proſperitatis & aſperitatis, & de iſto vitulo poteſt dici illud Eſa. 27. Ibi paſcetur vitulus, & ibi accubabit. Vitulus enim iſte, ſcilicet homo contemplatiuus & conſideratiuus paſcetur ibi, ſcilicet in paradiſo, per opulentiæ contemplationem; & ibi accubabit in morte, in iudicio, purgatorio & inferno, per diuinæ iuſtitiæ meditationem. Heu proh dolor, quam pauci ſunt hodie tales vituli, quia vere vix inuenitur hodie qui cogitet vel qui præuideat de futuris, quod maxime verum eſt de mundi diuitibus, quos miſera proſperitas taliter delectat, quod non conſiderant finem ſuum. Vnde Thren. 1. Sordes eius in pedibus eius, nec recordata eſt finis ſui. Tales ſunt ſimiles ranis, quæ ſunt animalia in aquis dulcibus habitantia, cauda carentia, ſemper clamantia, ſuperuenientes timentia, & fugientia, animalia etiam ſunt lutoſa, venenoſa, ſub ventre ſunt maculoſa, abominabilia & odioſa. Vere tales ſunt multi diuites & potentes. Iſti enim in aquis dulcibus deliciarum habitant & morantur. Cauda etiam quæ eſt finis corporis, id eſt, memoria ſui finis, & conſideratione futurorum penitus ſunt priuati. Iuxta illud Eſaiæ 9. Et diſperdet Dominus ab Iſraël caput & caudam. Et ideo tales ſunt hodie clamantes per iactantiam, detractionem, & diſcordiam, timoroſi per ignorantiam, aquoſi per luxuriam, lutoſi per

auaritiam, venenoſi per malitiam; maculoſi per macularũ, & peccatorum abundantiam. Et ideo cunctis hominibus, id eſt, cunctis perſonis bonis & rationabilibus ſunt odioſi, abominabiles ſuperſtitioſi. Non ſic chariſſimi, non careamus cauda, id eſt, memoria noſtræ finis, non ranæ, ſed ſimus vituli mariæ, & accumbamus inter terminos accidentium futurorum, vnde Eccleſi. 7. In omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis.¶ Accumbamus igitur

Per { præuidentiam conſideratiuam,
patientiam humiliatiuam,
confidentiam corroboratiuam.

Iſte eſt igitur accubitus gratiæ, qui eſt virtuoſus, qui bene fuit figuratus Matt. 26. Vbi mulier effudit precioſum vnguentum ſuper caput domini recumbentis. Quia reuera qui prædictis modis in Deo recubuerit mulier, mollis aer, id eſt, diuina miſericordia ipſum vnguento precioſo conſolationis & gratiæ deliniet. Vnde Marci 6. & Lucæ 9. dicitur quod dominus præcepit quod facerent turbas Accumbere ſuper herbam. Herba enim ſignat conſolationis refrigerium. Iſte eſt
E igitur accubitus gratiæ qui eſt virtuoſus. ¶ Secundò principaliter dico quod inuenitur accubitus gloriæ, qui eſt gaudioſus. Circa quod nota quod animalia poſtquam plena fuerint & ſatiata, ſolent requieſcere, accumbere & ſedere. Sic verè animæ beatorum, quæ æterna viſione & fruitione fuerint ſatiatæ, tunc per æternam conſolationem ſecuritatem, & delectationem requieſcunt pariter & accumbunt. Vnde Ezechiel. 34. Requieſcent in herbis virentibus & in paſcuis pinguibus paſcentur, ſuper montes Iſrael paſcam eas & accubare eas faciam. Iſtæ herbæ, iſta paſcua, iſti etiam montes ſignant Paradiſum, quia ſcilicet ibi eſt viror æternitatis, nunquam feneſcens. Paſcua nunquam areſcentia; Montes, id eſt, ſublimitas auctoritatis nunquam decreſcens ſeu euaneſcens. Iſte eſt enim accubitus gaudioſus & lætus

Ratione ſocietatis,
Ratione ſacietatis,
Ratione auctoritatis,
Ratione ſuauitatis.

Et primo ratione ſocietatis. Cõſtat enim quod ibi eſt bona ſocietas, quia vt dicitur Matt. 8. Sancti venient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abraham, Iſaac & Iacob in regno meo. Item ratione ſatietatis, quia ſcilicet in illo accubitu Sancti habebunt ſatietatem æternam. Vnde Luc. 24. Dum Ieſus recumberet cum illis, accepit panem & fregit & porrigebat illis. ¶ Item ratione auctoritatis. Lucæ 22. Quis maior eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? nonne qui recumbit? ¶ Item ratione ſuauitatis. Canti. 1. Cum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuauitatis. Eſt igitur quidam accubitus be-
F atorum, qui eſt gaudioſus. ¶ Sed adhuc nota quod eſt accubitus malorum, qui eſt odibilis, ſeu vitioſus. Sed enim videmus quod beſtiæ accumbunt & requieſcunt ſecundum proprietatem conditionis & naturæ. Sic verè chariſſimi, homines beſtiales & animales, id eſt, ipſi peccatores in ſecundo iſto diuerſimode requieſcunt. Et ideo de maiori cohabitatione, accubitu & quiete poteſt exponi illud Iſa. 11. Habitabit lupus cum agno,
G & pardus cum hœdo accubabit.¶ Ecce igitur quod hic oſtendunt quatuor genera hominum peccatorum, qui in hoc mundo diuerſimode accumbunt, habitant & requieſcunt, videlicet,

Sectatores guloſitatis (Lupus.)
Dilectores proſperitatis, (Agnus,)
Exactores crudelitatis, (Pardus,)
Compertores carnalitatis, (Hœdus.)

Dico igitur primo quod in mundo habitant & accumbunt guloſitatis ſectatores. Et iſti intelliguntur ſub nomine Lupi: Lupus enim ſecundum Ariſt. libr. 8. de animalibus eſt animal vorax & guloſum, qui quando eſurit nimis comedit, qui poſtquam fuerit ſatiatus multum appetit ludere, tandem accumbere, quieſcere & dormire. Et ideo quandoque rapit puerum, cum quo primo diu ludit, ſed finaliter eum occidit, & eſt animal valde vigil, & mirabiliter timet ignem: Verè chariſſimi, tales ſunt guloſi, quia verè ita ſunt voraces quod vltra neceſſitatem cibis & potibus ſe ſatiant, atque replent, qui ad literam poſt ſatietatem volunt ludere, accumbere, quieſcere & dormire, & cum puellis, id eſt, cum iuuenculis mulieribus ſolatiare & ludere, & tandem ipſas per luxuriam corrumpere & ſpiritualiter occidere vel fœdare. Tales etiam ſunt, quia ſcilicet circa carnis delitias volunt ſummopere vigilare. Ignem etiam timent, quia verè tales delitioſi mirabiliter timent ignem pœnitentiæ & aſperæ diſciplinæ. Ideo de tali accubitu poteſt intelligi illud Exod. 32. Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere, tales fuerunt figurati in viris illis qui poſt nimium potum oppugnauerunt Loth, vt iuuenes ad ſe ingreſſos fœdandos daret, Geneſ. 19. De hoc Gregorius in moral. lib. 1. Pene ſemper epulas comitatur voluptas. Nam dum corpus in refectionis delectatione ſoluitur, cor ad inane gaudium relaxatur. Et de iſtis Lupis poteſt intelligi illud Geneſ 49. Beniamin lupus rapax mane comedit prædam & veſpere. Accumbunt igitur & quieſcunt guloſitatis ſectatores Lupus. Vnde poteſt dici illud Iſa. 27. Paſcetur Vitulus & accubabit. Vitulus enim carnales deſignat, qui figurati ſunt Iudit. 13. Vbi dicitur quod Holofernes recumbebat in ebrietate, & ideo mulier occidit eum, quæ vere mulier, id eſt, luxuria faciliter ſolet occidere illos, qui ebrietate & delitiis ſolent recumbere. ¶ Secundo dico quod in mundo iſto habitant, & ac- H
cumbunt Proſperitatis dilectores. Agnus inquit. Per agnum enim qui dicitur agnoſcendo, quia ſcilicet inter mille oues matrem ſuam agnoſcit, intelligo dilectores huius mundi, qui optimè agneſcunt matrem ſuam, id eſt, mundi proſperitatem, ipſamque more agni diligunt, & amplexantur, obediunt & ſequuntur. Et ſicut videmus quod agnus genua flectit, balatum emittit, caput erigit, & quaſi ſuper terram accumbit, vt vbera matris ſugat; Sic vere tales ad matrem ſuam, id eſt, ad mundum caput intentionis erigunt, balatus etiam multarum ſupplicationum emittunt, genua, id eſt, affectiones cordis ſui ad terram, id eſt, ad terrena deflectunt, & ſuper terram, id eſt, ſuper amorem temporalium totaliter incumbunt, vt vbera proſperitatis ſugere valeant, acquirere, & habere, quæ etiam omnia ad literam videmus de ambitioſis, qui matrem ſuam, id eſt, ad mundi principes & prælatos caput erigunt per fictam dilectionem, balatum emittunt, id eſt, precum ſupplicationem, genua flectunt, per fictam humilitatem, ſuper terram accumbunt per fictæ reuerentiæ multiplicitatem. Et hoc totum vt vbera matris ſugant, id eſt, vt lac mundanæ proſperitatis de vberibus matris, id eſt, de beneficiis & dignitatibus & officiis mundanorum principum & prælatorum ſugant, recipiant & acquirant, quod maximè de eccleſiaſticis eſt verum. Ideo de eis poteſt dici illud Amos 2. Accubuerunt iuxta altare, & vinum damnatorum bibebant Dei ſui. Mali enim eccleſiaſtici hodie iuxta altare, & iuxta Sancta ſanctorum accumbunt, & in corporalibus deliciis requieſcunt. Vinumque damnatorum id eſt, mundi proſperitatem, de qua damnati peccatores inebriantur, bibunt & hauriunt atque ſugunt. Tales fuerunt figurati 1. Reg. 13. in illo Amon qui languere ſe ſimulauit, & accubauit ſuper lectum, & quaſi ægrotare cœpit, Et cum rex Dauid pater ſuus viſitaret eum, tradidit ei Thamar ſororem ſuam pro cuius amore languebat ad miniſtrandum ei; quod cum rex feciſſet, oppreſſit & corrupit eam; propter quod etiam ipſe poſtmodum peremptus eſt: Amon iſte chariſſimi, qui interpretatur populus dolens, & populus iniquus, ſignat mundi ambitioſos & huius ſæculi dilectores, qui pro certo multis iniquitatibus ſunt repleti. Thamar quæ interpretatur amara, ſignat mundi proſperitatem, quæ infernalem amaritudinem male vtentibus introducit. Amon igitur, id eſt, ambitioſus multoties fingit ſe eſſe languidum & humilem et benignum, et accumbit etiam ſuper lectum fictæ humilitatis, vt Dauid pater ſuus, id eſt, princeps ſuperior vel prælatus ipſum viſitet & confortet, et vt ſororem ſuam Thamar, id eſt, mundi proſperitatem; officium, vel beneficium, vel dignitatem, pro cuius amore et affectione languet, eidem conferat et miniſtret; quod ſi forte fecerit, ipſumque ſicut optat promouerit, ſtatim per ſuam malam vitam ſororem ſuam, hoc eſt dictum, adminiſtrationem ſibi commiſſam deſtruit et diſſipat et corrumpit. Nam ſicut agnus primo eſt manſuetus, ſed finaliter acquirit et aſſumit cornua, et efficitur aries, dureque percutit atque ferit, ſic vere multi ſunt qui primo videntur eſſe agni mites, humiles et benigni, ſed vere quando fuerint promoti et aſſumpti, ipſi efficiuntur arietes, quia ſcilicet cornua ſuperbiæ et crudelitatis accipiunt, et ſubditos ſuos dure per rapinas feriunt et percutiunt, vnde de talibus poteſt dici illud Iſa. 65. Lupus et agnus paſcentur ſimul, et Leo et bos comedent paleas, ſimul enim in eadem perſona paſcitur et moratur agnus et lupus, bos et Leo, quia ſcilicet qui primo ſunt boues et agni per fictam humilitatem, efficiuntur finaliter Lupus et Leo per apertam crudelitatem et rapacitatem, vt ſcilicet paleas, id eſt, bona temporalia comedant per cupiditatem. Exemplum de Saul, qui primo fine promotione fuit humilis, tandem factus rex, factus eſt peſſimus. Accumbunt igitur et habitant in hoc mundo proſperitatis dilectores. Agnus inquit. Vnde de iſtis dicitur Matt. 23. et Luc. 22. quod

quod ipſi amant primos recubitus in cœnis, primas cathedras in Synagogis, ſalutationes in foro, &vocari ab hominibus Rabbi. Super quo dicit Chryſoſtomus ſuper Mat. Non,inquit,increpat eos,qui in primo loco recumbunt, ſed qui amant primos recubitus, ad voluntatem vituperationẽ referens, non ad factum, ſine cauſa enim in loco ſe humiliat,qui corde ſe pręfert. Accum-
I bunt proſperitatis dilectores. ¶ Tertio dico,quod ibi habitant &accumbunt crudelitatis exactores.Pardus,inquit.Pardus enim vt dicit Plin. & ſecundum gl. Oſeæ 14. eſt animal velociſſimum, pręceps ad ſanguinem, & crudele, more pantheræ diuerſis maculis picturatum.Eſt etiam animal libidinoſum,quia cum vxore Leonis adulteratur,&inde gignitur Leopardus, valde etiam eſt crudelis, quando ſui catuli rapiuntur. Reuera chariſſimi, tales Pardi ſunt hodie multi in mundo,ſcilicet, viri crudeles,impii & raptores, & maxime tyranni,principes & bailliui, qui pro certo ſunt crudeles & ſine pietate, & ad ſanguinem, id eſt, ad occiſionem vel vindictam, vel ad ſubſtantiam pauperum ebibendam ſunt per rapinam præcipites & veloces. Abacuc.1. Leuiores Pardis equi eius. Sunt etiam tales picti & ornati diuerſis maculis,id eſt,diuerſis fraudulentiis & cautelis,quibus pellis ſuæ conuerſationis verſipellis multipliciter variatur: quia, ſcilicet, tales habent multos modos fraudulentos, quibus poſſunt alios defraudare vel deprædari. Vnde Iere. 13. Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, & Pardus varietates ſuas, ſic & vos poteritis bonum facere cum didiceritis malum. Tales etiam ad literam ſunt libidinoſi, qui vxores inficiunt aliorum. Ideo de talibus poteſt dici illud Iere. 5. Equi amatores in fœminas & emiſſarii facti ſunt,vnuſquiſque ad vxorem proximi ſui hinniebat. Et ideo tales Pardi potuerunt figurari Danielis 7. vbi dicitur, quod beſtia tertia ſimilis erat Pardo, & habebat alas ſicut Auis quatuor ſuper ſe,& habebat quatuor capita, & poteſtas data eſt ei.Sic pro certo chariſſimi,tales crudeles & tyranni, & maxime prælatorum & principum officiales, iudices, clientuli,& bailliui, ſunt hodie quaſi Pardus per fraudulentiam verſipellem. Dicuntur etiam beſtia tertia:quia,ſcilicet,iſti non erunt in Paradiſo,nec in Purgatorio, ſed in tertio loco,ſcilicet,in Inferno finaliter locabuntur.Iſti igitur habent hodie plura capita,id eſt,plures capitaneos, penſionarios & magiſtros, de quorum curiis & familiis iſti ſunt. Alas etiam habent plures,id eſt,plures collaterales,auxiliarios & fautores,quibus auxiliantibus ad alta officia &beneficia prouehuntur & promouentur & exaltantur. Et ideo bene ſequitur,quod poteſtas data eſt eis: quia, ſcilicet, tales habent hodie in manu ſua quaſi totius ſęculi poteſtatem: quia non eſt poteſtas ſuper terram,quæ comparetur ei.Iob. 40. Iſte eſt igitur accubitus crudelitatis. Et de hoc Gen. 49. Requieſcens accubuiſti vt Leo & quaſi Leæna. In mundo igitur iſto habitant & accumbunt cru-
K delitatis duræ exactores,Pardus.¶ Quarto dico,quod ibi accumbunt carnalitatis ficti velatores,ſcilicet, hypocritæ,qui nomine hœdi intelliguntur. Nam ſicut hœdus exterius eſt macer & hirſutus, interius tamen eſt mollis, pinguis, nitidus & carnoſus,ſic vere chariſſimi, hypocritæ & falſi religioſi exterius in apparentia & conuerſatione ſunt ſicci per fictam abſtinentiam & paupertatem &aſperitatem. Sunt etiam hirſuti per veſtium & habitus ruditatem atque vilitatem. Interius tamen ſubtus pellem,id eſt, ſubtus exteriorem conuerſationem, ipſi ſunt molles & carnoſi per luxuriæ voluptatem: quia ibi ſua carnalitas eſt velata, ſcilicet,per hypocriſis falſitatem.Et ideo ſicut hœdus finaliter efficitur hircus,quod eſt animal torui aſpectus & fœtidiſſimi odoris, ſic vere tales non obſtante hirſuta pelle ſuæ hypocriticæ fictionis efficiuntur hirci,id eſt,luxurioſi cum toruo aſpectu:quia ſcilicet,luxurioſi ſemper habent oculos ad partem & ad latera, ſcilicet, per vicos & plateas, vt videant ſi ſit aliquid quod delectet,& maxime hoc faciunt hypocritę religioſi,qui torue ſub ſuo caputio reſpiciunt inuiſibiliter vndequaque, quod ipſi ſunt grauiſſimi odoris, id eſt, peſſimæ infamiæ & fœtentis nominationis: quia,ſcilicet, luxurioſi poſt ſe relinquunt veſtigia ſuæ fœtidæ malæ famæ,figurati in ipſo Amon,ſicut ſupra dictum eſt, qui finxit ſe ægrotare, & accubauit, vt poſſet corrumpere ſororem ſuam. Quia vere multi ſunt qui fingunt ſe per hypocriſin eſſe infirmos, id eſt, humiles & religioſos, vt poſſint decipere & corrumpere ſorores ſuas, id eſt, iuuenculas chriſtianas. Et de tali hœdo poteſt intelligi illud Matth. 25. Statuet hœdos à ſiniſtris quia,ſcilicet,iſti poſiti ſunt in ſiniſtro obſcuro & abſcondito hypocriticæ falſitatis.Contra tales præcipitur Deut. 14. Non coques hœdum in lacte matris ſuæ. Mater ipſorum eſt mundus, cuius lac ſignat dulcorem deliciarum, in quo pro certo iſti hœdi contra Dei præceptum per feruorem luxuriæ decoquuntur. Marc. 1. Recumbebat autem ſocrus Simonis febricitans. Iſti enim ſunt qui recubitus primos diligunt,& ſuper carnem &mundum mente & affectione recumbunt,& tamen per fictam humilitatem recubitus vltimos eligunt, vt amplius honorentur,& vt humiles reputentur, nouiſſimi recumbere ſæpe quærunt. Iuxta illud Luc. 14. Cum inuitatus fueris, recumbe in nouiſſimo loco, vt cum venerit qui te inuitauit,dicat tibi, amice aſcẽde ſuperius, & erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus. Super quo dicit Chryſoſt. ſuper Matth. 23. Aliquis, inquit, iactator audiens laudabile eſſe in vltimo loco recumbere, diſcumbit poſt omnes, ſed non ſolum iactantiam cordis non dimittit, ſed adhuc aliam iactantiam humilitatis acquirit. Accumbunt igitur carni,& habitant in hoc mundo Sectatores guloſitatis, Dilectores proſperitatis, Exactores crudelitatis, Velatores carnalitatis. Et hoc de accumbere vitioſo,luxurioſo,& doloroſo.

Acuere. Acutus.

Nota,quod acutus poteſt multa ſignificare tam in bono, quam in malo: ſignificat enim omne illud quod pungit, & omne illud quod penetrat atque ſcindit. Sic igitur dico quod acutus ſignat A

Diuinæ punitionis puncturam,
Fraternæ correctionis vſturam,
Mundanæ afflictionis rupturam,
Hoſtilis tentationis iacturam,
Verbalis prædicationis ſcripturam,
Subtilis intellectionis naturam,
Noxialis detractionis raſuram,
Æternalis damnationis roſuram.

Dico igitur quod eſt acuties diuinæ punitionis.Et illa nihil aliud eſt quam ſeueritas ſuæ iuſtitiæ, quæ quandoque inuenitur aſpera & acuta. Aquila enim, quæ eſt rex auium, habet roſtrum & vngues acutos. Leo,qui eſt Rex animalium,idem habet. Sic vere Deus, qui eſt Rex Regum,acuitate ſeueritatis viget, non ſolum roſtro,ſed etiam vngue,id eſt,non ſolum verbo, ſed etiam opere. Ore dico, quia acute loquitur comminando. Figuratus Apoc. 1. In illo homine, qui habebat in ore gladium bis acutum. Item, opere: quia ſeuere & aſpere penetrat puniendo. Figuratus Apo. 14. in Angelo, qui habebat falcem acutam, & vindemiauit botros vineæ terræ, quia,ſcilicet, Angelus teſtamenti Deus cum falcę acuta ſuę iuſtitiæ ſæpe punit,truncat, & vindemiat peccatores,qui ſunt vinea diaboli ſeu mundi. Iſta eſt ergo acuties diuinæ punitionis. ¶ Secundo dico, quod eſt acuties fraternæ cor- B
rectionis. Prælatus enim & ſuperior debet eſſe acutus & ſeuerus, & in corde iuſtitiam zelando, & in ore redarguendo, & in opere caſtigando. Ignis enim tendit ſuperius in acutum, ſic prælatus vel ſuperior debet ſurſum in Deum ferri,& per ſeueritatem iuſtitiæ acui, & in ore ignis ſplendore diſcretionis lucere, & ardore charitatis feruere. Accipitres enim & aliæ aues nobiles valde habent pectus acutum. Sic vere viri perfecti & morali virtute & conditione nobiles, pectus cordis & animi debent acutum per zelum iuſtitiæ, & per remorſum conſcientiæ habere, ita quod omnis actus iniuſtus debet eis diſplicere, & iniquos debent ſeueriter & acute redarguere & punire. Figurati in illo gladio de quo dicitur Ezech. 21. Gladius exacutus eſt & limatus, vt ſplendeat limatus eſt, vt cædat victimas, exacutus eſt. Compara ſi vis tales gladios malis,&c. Vide infra de gladio,ſic igitur dico,quod acuties eſt fraternæ correctionis. ¶ Tertio dico,quod eſt acuties C
terrenæ afflictionis. Mundus enim eſt ſicut arbor ſpinoſa, quæ ex omnibus partibus eſt acuta. Iſte enim eſt ſicut Iuniperus acuta foliis, quæ diutiſſime ſeruat ignem. Sic vere mundus qui ignem concupiſcentiæ ſeruat in omnibus ramis ſuis,& in cunctis partibus ſtatus ſui, plenus eſt acutie & punctura ſolicitudinũ & laborum: quia ſiue ſint ſcientiæ, ſiue diuitiæ, ſiue delitiæ, ſiue etiam honores &eminentiæ,ſemper eſt ibi plus de punctura quam de vnctura,plus de miſeria quam de lætitia, plus de labore quam de dulcore.Ideo ſibi poteſt dicere illud Pſal. 44. Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub te cadent. Eſt igitur acuties terrenæ afflictionis
¶ Quarto dico,quod eſt acuties hoſtilis tentationis. Tentatio D
enim diabolica acuta dicitur: quia, ſcilicet,vſque ad cor penetrare dignoſcitur.Iſte eſt enim ſicut Hiſtrix vel Porcus ſpinoſus, qui,ſcilicet, vndiq; aculeis circumſeptus, contra quem voluerit illam,quam voluerit, proiicit ſicut ſagittam & telum. Sic vere diabolus puncturis tentationum munitus illum aculeum,id eſt, illud genus tentationis, quod videt ſibi expedientius,proiicit,& nunc hunc,nunc illum percutit atque lædit.Vnde iſta eſt illa nouacula acuta, de qua dicit Pſal. 51. Sicut nouacula acuta feciſti dolum. Et de iſta acutie dicitur Eccleſiaſt. 21. Quaſi romphæa bis acuta omnis iniquitas. Iſta bis acuta dicitur, quia per eam corpus & anima perforatur. Iſta eſt igitur acuties hoſtilis tentationis. ¶ Quinto dico, quod eſt acuties verbalis locutionis E
vel prædicationis. Lingua enim prædicatoris dicitur pro eo quod acute,feruenter & pungitiue alios penetrare tenetur. Vnde prædicator debet eſſe ſicut concha illa marina, de qua pur-

pura

pura tingitur, quæ secundum Plin. lib. 9. c. 32. habet linguam magnitudine digitali, ita scilicet acutam & duram, quod alia conchylia perforat, quamuis testea sint & dura, & eorum carnibus vescitur & nutritur; sub lingua vero venam habet, à qua preciosus liquor euomitur, de quo purpura spiratur. Sic vere prædicator linguam debet habere quandoq; acutam, asperam, seueram: quia scilicet alios debet redarguendo, comminando, & timorem incutiendo penetrare & pungere, & carnes eorum, carnalem vitam reprehendendo, mordere & pro posse consumere & delere. Deut. 32. Gladius meus deuorabit carnes. Preciosum etiam liquorem sanctæ doctrinæ debet emittere, quo possit per charitatis ardores, seu per verecundiæ ruborem, seu etiam per honestatis decorem, seu compassionem Christi sanguinis & dolorem animas purpurare. Iere. 10. Hyacinthus & purpura indumentum eorum. Ideo de ista acutie linguæ potest dicere illud prædictum Esa. 49. Posuit os meum quasi gladium acutum, sub tegumento manus suæ protexit me, &c. Ista est igitur acuties verbalis prædi-
F cationis. ¶ Sexto dico, quod est acuties subtilis: quia scilicet acutum ingenium ad modum fulguris ignei & splendentis penetrat omnia, quamuis sint difficilia atque dura, similis Lynci vel Aquilæ, quæ visum habent limpidum, & subtilem etiam discretionis actum, dicens illud Sapientiæ 8. Iuuenis & acutus inueniar in iu-
G dicio. ¶ Septimo dico, quod est acuties noxialis detractionis: quia scilicet detractores habent linguam & dentes acutos, quibus lædunt & lacerant vniuersos. Dentes enim acuti citius nascuntur quam plani, secundum Auicénam, in quo notatur quod de ore malorum detractoria & acuta verba citius hodie prorumpunt, quam verba plana & dulcia, Psal 56. Lingua eorum gladius acutus. Et Psal. 139. Acuerunt linguam suam sicut serpentes, venenum aspidum sub labiis eorum. ¶ Octauo dico, quod est acuties æternalis damnationis. Pœna enim æterna & sententia iudicis acuta dicuntur: quia nullus est ita fortis aut potens, quin ab eo dolore & timore & miseria penetretur, vnde in Psal. 119. Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis. Sic igitur patet quomodo acuties sumitur multis modis, sufficit igitur, vide infra in titulo gladius, spina, & vnguis, scindere, pungere, &c.

A **Accusare.** Idem est quod contra aliquos cudere, ipsumque verbis & impositionibus increpare. Et est multiplex accusatio in scriptura, scilicet,

Accusatio { Confessionis, Correctionis, Detractionis, Ambitionis, Exactionis, Deceptionis, Perditionis.

Duæ primæ sunt bonæ, ceteræ quatuor sunt peruersæ. Prima est igitur confessionis, quando scilicet homo in foro conscientiæ constituit vnam speciem iudicii, facitque de ratione iudicem, de synderesi accusatorem & Dei procuratorem, de voluntate reum, de sacerdote tabellionem, de confessione accusationis lectorem, de pœnitentiæ impositione latorem, & de satisfactione executorem. Et de ista accusatione dicitur Prouer. 18. Iustus prior est accusator sui. Vnde Chrys. super Mat. Homilia 51. Si vis accusare, accusa teipsum, si vis linguam acuere, aduersus peccata tua acue. Et ratio redditur in gl. Io. 3. vbi dicitur, quod initium boni
B est accusatio mali. ¶ Secundo est accusatio correctionis, qua scilicet prælatus accusat subditum, defectus suos ei ostendendo, vt corrigatur & emendetur. Vnde Augu. de sermone Domini dicit, quod accusare vitium, officium est bonorum. Sicut enim videmus quod Aquila pullos suos verberat, ipsosque rostro & vnguibus pungit & lacerat, vt de nido suo egredi, & ad volandum assuefacere exterius eos progredi faciat, sic vere prælatus pullos, id est, subditos rostro, id est, verbis, accusationibus & increpationibus, vnguibus, id est, verberibus & punctionibus habet aliquoties pungere, mordere, corrigere, & castigare, vt sic de nido, id est, de amore mundanæ voluptatis exeant per contemptum, vt sursum ad bona æterna volent per desiderium & affectionem. Et talis accusatio seu correctio est in patientia sustinenda. Exemplo Christi Matt. 27. Qui cum accusaretur à principibus sacer-
C dotum, nihil respondit. ¶ Tertio est accusatio detractionis, qua scilicet detractores hominem accusant, eidem crimina imponentes, ipsumque per venenum detractionis mordentes & inficientes. Tales sunt similes Crocodilo, qui est bestia venenosa, quæ in aqua peragrat & in terris. Ista enim naturaliter odit cetum, & contra ipsum in mari pugnat, & contra alios pisces qui ipsum sequuntur. Sed quando videt quod nō potest contra eum præualere, emittit de ore suo fumum venenosum, & aquam circumiacentium inuenenat & corrumpit, & hoc facit vt per huiusmodi venenum possit cetum cum suis piscib. enecare. Quod videns cetus fumum odoriferum ad modum ambræ econtrario de ore mittit, & sic totam primi fumi malitiam repellit, & sic se atque suos sequaces liberat & defendit. Reuera, charissimi, multæ tales pugnæ hodie sunt in mari huius mundi. Cetus enim odoriferus, signat bonos, famosos & perfectos viros, & maxime bonos ecclesiasticos & prælatos, quos alii pisces, id est, simplices seculares per imitationem & subiectionem habent sequi. Crocodilus autem signat venenosos detractores, qui in aquis deliciarum semper volunt viuere, & contra cetum, id est, contra bonum prælatum non cessant rixis & contentionibus & detractionibus præliari Esa. 7. Ascendit Rex Rasin in Ierusalem ad præliandum contra eum. Sed Crocodilus, id est, detractor videt, quod non potest præualere, conuertitur ad astutias, & fumum, id est, verba infamatoria emittit de ore suo contra ipsum, in figura Apoc. 9. vbi dicitur quod fumus ad modum fornacis magnæ de puteo abyssi ascendit, qui obscurauit solem & aërem; cum quo etiam locustæ armatæ de puteo prodierunt: quia scilicet fumus diffamatoriæ locutionis, quem puteus abyssi, id est, malitiosus detractor emittit, quandoque solem & aërem, id est, bonam personam claram & sapientem & puram solet obtenebrare, & famam ipsius obscurare. Et locustas, id est, malos sequaces & socios solet secum educere & habere, quorum societate vallatus bonis solet officere & nocere; quia pro certo cum vnus malus puteus, id est, vnus malus profundus malitia insurgit in collegio, statim adest multitudo locustarum, id est, multitudo sequacium peruersorum, Psal. 104. Dixit & venit locusta & bruchus, cuius non erat numerus. Sed vere ille debet emittere fumum odoriferum, & odorem bonæ famæ, & fragrantiam sanctæ & honestæ conuersationis, & sic infamationem venenosæ accusationis fugabit, & inuidi detractoris malitiam superabit, se & sequaces suos feliciter liberabit, ita quod sibi poterunt dicere illud Cant. 1. In odore vnguentorum tuorum curremus, oleum effusum nomen tuum: & ista potissime sunt verba de illis qui insurgunt contra bonos prælatos, & contra suos pisces, id est, contra sequaces, familiares & notos, & ab eo debite promotos, qui scilicet inuidia stimulante contra eos pugnant per appellationes, ipsosque cupiunt inuenenare per falsas accusationes, sed iustitia triumphante vincuntur. Vnde Chrys. super Mat. 4. dicit sic. Si vos cum diligentia vitam duxeritis, accusatores lucernam vestrā non poterunt obumbrare. Figura ad hæc Apoc. 12. vbi dicitur quod signum magnum apparuit in cœlo: quia ibi apparuit quædam mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim. Et dicitur ibi quod ista mulier volebat parere, sed quidam draco magnus, serpens antiquus, qui accusabat fratres nostros, insidiabatur vt capra parturiens. Et dicitur ibi quod filius eius raptus est ad Deum, & tunc factum est prælium magnum in cœlo: quia Draco & Angeli sui præliabantur cum Michaele & Angelis suis, sed Draco proiectus est in terram, & Angeli eius cum eo. Qui videns se proiectum, persecutus est mulierem quæ pepererat filium, sed datæ sunt mulieri alæ vt volaret in solitudinem, vt aleretur ibi, quod videns Draco aperuit os suum, & euomuit quendam fluuium, quem misit post mulierem, vt traheret eam. Sed adiuuit terra mulierem, & absorbuit flumen, & sic de Draconis manibus est soluta: quod videns Draco se non posse præualere, abiit facere prælium cum reliquis de semine mulieris. Reuera charissimi, istud magnum apparet hodie multipliciter in cœlo, id est, in ecclesia sancta Dei. Est enim ibi quandoque mulier, id est, pius & benignus prælatus, qui amictus est sole, id est, dilectione magnæ claritatis, & sub pedibus calcat, & contemnit lunam mundanæ prosperitatis, & coronatus est stellis, id est, gratiis & virtutibus atq; donis magnæ sanctitatis, quæ quidem mulier quandoq; necesse habet parere, id est, aliquod officium alicui concedere, & eum promouere. Et de tali muliere potest dici illud Eccl. 26. Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentis domus eius. Michael & Angeli eius significant bonos subditos & perfectos. Draco autem & sui angeli significant detractores, inuidos, ambitiosos, & malitiosos, qui dicuntur serpentes antiqui, & fratres suos accusant per inuidiam, qui etiam semper insidiantur mulieri, id est, bono prælato, vt partum eius, id est, beneficium quod habent conferre, sibi valeant vsurpare. Veruntamen iste fœtus, id est, istud beneficium quandoque rapitur ad Deum, id est, alicui bono conceditur secundum Dei voluntatem, & tunc pro certo oritur prælium & disceptatio inter Draconem & Michaelem, id est, inter malos, inuidos, atque bonos. Draco enim iste pugnat prælatum diffamando. Michael pugnat ipsum sustinendo & applicando. Et breuiter quandoque fit, quod iste Draco, id est, detractor & accusator proiicitur in terram, id est, dimittitur in statu infimo, id est, in promotione, & tunc pro certo ipse irascitur cōtra mulierem, id est, contra prælatum suum, & incipit eum persequi, & facit contra eum conspirationes, excitat lites & dissensiones, commouet rixas & appellationes, ita ꝙ multoties ipse compellitur fugere in solitudinē. i. adire Curiam Romanā vt ibi tueatur, alatur, & defenda-

tur

tur. Iuxta illud Pſal. 54. Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. Sed vere iſte Draco non propter hoc ceſſat: quia vere poſt ipſam ipſe mittit & vomit magnum fluuium, id eſt, magnos fluctus infamiarum & accuſationum, vt faciat eum trahi, deſtitui & deponi, ſed finaliter terra, id eſt, ſtabilitas ſuæ iuſtitiæ ipſum adiuuat: vel terra, id eſt, terrena munera: vel terra, id eſt, aduocatorum ſagacitas quę aperit os, ſcilicet ad eum accuſandum. Et ſic iſta mulier, id eſt, iſte prælatus de Draconis periculo liberatur: vt dicat illud Eccleſ. 51. Liberaſti me Domine de rugientibus præparatis ad eſcam. Sed tunc quid facit malitioſus Draco; pro certo quando videt ſe non poſſe præualere contra iſtum, ipſe conuertitur ad perſequendum eos de genere ſuo ſcilicet familiares, notos & amicos, quod eſt iniquiſſimum: quia pater non portabit iniquitatem filij, nec filius portabit iniquitatem patris, ſicut dicitur Ezech. 18. Et ideo de talibus falſis accuſatoribus & detractoribus dicitur Apoc. 12. Nunc facta eſt ſalus & virtus & Regnum Dei noſtri & poteſtas Chriſti eius: quia proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, quia accuſabat illos. Apo. 12. vbi oſtenditur quod talis detractoria accuſatio

Eſt { inductiua depreſſionis (Proiectus eſt,)
deſtructiua dilectionis (Accuſator fratrum)
corruptiua coniunctionis (Noſtrorum, inquit)

D ¶ Nota. Per falſas accuſationes ſublimitas deprimitur: quia homo proiicitur de ſtatu ſuo & gradu. Proiectus eſt, inquit. Ipſe etiam qui detractorie alios accuſat, ab omnibus proijcitur, vilipenditur & calcatur. Item fraternitas corrumpitur, fratrum inquit: quia ſcilicet ſemper habent ponere inter fratres diſcordias. ¶ Item communitas diſrumpitur: noſtrorum inquit, ſcilicet, quia vnitas coniunctio vel communitas ab impiis detractoribus & falſis accuſatoribus rumpitur & caſſatur. Vnde Eccle. 28. Suſurro & bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacem habentes. Et iſta communitas oſtenditur in pronomine, noſtrorum: quia ſignat communitatem, concordiam, & vnitatem. Dicamus igitur quod accuſatio inducit depreſſionem, proiectus eſt Draco. Pugnat contra Elephantem vt eum ad terram proiiciat & proſternat, & vt ſanguinem eius bibat. Nam Draco qui habet ardorem inſatiabilem, de altis arboribus ſuper Elephantem inſilit, & vt bibendo ſanguinem eius qui eſt frigidus, ardorem ſuum temperet, ipſum impetit & inuadit, & cum cauda ſua pedes ipſius ligat, ipſumque cadere compellit, & ſic ſanguinem eius ebibit atque ſugit, vt dicit Plin. Reuera chariſſimi, ſic fit hodie multipliciter. Draco enim ſignat mundi cupidos & auaros, & maxime officiales prælatorum & principum, fraudulentosque cauſidicos, vſurarios & baillinos, qui pro certo ardorem & ſitim auaritiæ habent inextinguibilem. Per Elephantem quod eſt animal ſimplex & benignum, intelligo perſonas beneuolas & benignas, ſanguine, id eſt, temporali ſubſtantia & diuitiis opulentas. Sic eſt hodie quaſi per totum mundum, & maxime in curiis principum & magnatum, quod Draco, id eſt, auarus vel ambitioſus ſumme deſiderat bibere & acquirere ſanguinem Elephantis, id eſt, officium vel beneficium vel temperalem ſubſtantiam ſuorum ſimplicium vicinorum, vt ardorem ſuæ auaritiæ temperet & refrenet. Et ideo iſte inſidiatur eis per fraudes & explorationes: quia ſcilicet malitioſi & detractores aliorum facta explorare non ceſſant; vt eos quando placuerit valeant accuſare. Marc. 3. At illi obſeruabant eum ſi ſabbatho curaret hominem, vt accuſarent eum. Tandem verò comperta occaſione, pugnat contra ipſos per lites & diſſenſiones, inſilit in eos per fortes accuſationes, pedes eorum ligat, per fraudes, pactiones & deceptiones. Et ſic eos à ſtatu proprio proiicit & cadere compellit per paupertatem & oppreſſiones; & ſanguinem eorum, id eſt, ſubſtantiam temporalem officium vel beneficium bibit & ſugit per rapinas & exactiones: vnde dicitur Num. 23. Non accubabit donec deuoret prædam, & occiſorum ſanguinem bibat. Et tales fuerunt figurati in ſeruo Mephiboſeth, qui accuſauit eum coram Dauid, & ſic obtinuit medietatem poſſeſſionis eius. Sic vere hodie illi qui dicunt eſſe ſerui, id eſt, viles & depreſſi, ſcilicet malæ perſonæ, accuſant hodie coram Dauid, id eſt, coram Regibus magnatibus quibus adulantur, Mephiboſeth, id eſt, bonas perſonas quibus deberent ſeruire, & ſic multoties acquirunt eorum hæreditates, officia, beneficia & præbendas, ipſosque exinde proiiciunt atque priuant. Ideo tales oppreſſi poſſunt dicere illud Pſal. Proiectus ſum à facie oculorum tuorum. Inducit igitur accuſatio oppreſſionem. Proiectus, inquit. E ¶ Secundo dico quod ipſa corrumpit dilectionem. Accuſator, inquit, fratrum, quia etiam amorem fraternum deſtruit accuſator. Exemplum de Ioſeph qui accuſauit fratres apud patrem crimine peſſimo, ideo oderunt eum, ita quod eum reſpicere nolebant. Gen. 37 Frater enim fratrem venatur vſq; ad mortem, F & inimici hominis domeſtici eius. Micheæ 7. ¶ Tertio dico quod accuſatio coniunctionem deſtruit. Non eſt enim ita perfecta coniunctio vel concordia, quin per accuſationem, oblocutionem, iniuriam, infamiam & detractionem diſſipetur, & etiam ſeparetur. Noſtrorum inquit, quod eſt pronomen cómune. Et hoc poteſt dici illud Ioſuę 5. Noſter es an aduerſariorum, quaſi diceret, ſi tu non es noſter, tu es aduerſarius. Patet igitur quod accuſatio vel detractio corrumpit dilectionem, diſſoluit coniunctionem, inducit oppreſſionem. Et ideo iſtis detractoribus & adulatoribus, qui ſcilicet non ceſſant alios accuſare, accidit ſicut Coruo, qui ſecundũ fabulã Ouidij albus eſſe ſolebat, ſed quia ſoli, cuius auis erat, Coronidem amicam ſuam de adulterio accuſauit, & ſtuprum quod inſidias vidit, reuelauit propter quod ſol Coronidem interfecit, propter huius delationem fuit punitus, & de albo in nigrum colorem mutatus. In quo notatur quod qui adulando magiſtris ſuis alios accuſant, & qui aliorum facta inſidiando explorant, triſte præmium & nõ tam fauorem quam odium reportant. Figurati in accuſatoribus Danielis, qui miſſi fuerunt in lacum Leonum, vbi fuerunt à Leonibus deuorati. Sic dicitur Danielis 14. quia ſcilicet tales in loco Inferni cum Leonibus, id eſt, cum Dæmonibus proijcientur, vbi à Dęmonibus vorabuntur. Deut. 19. Si ſteterit teſtis mendax aduerſus hominem, reddetur ei, ſicut fratri ſuo facere cogitauit. De aliis autem accuſatoribus ſcilicet Dæmonum & vitiorum quæ fient in iudicio, Vide infra titulo de iudicio & de conſcientia. &c.

Ad. Nota quod Ad præpoſitio eſt quędam dictio reſpectiua, A ſignificans ſcilicet illum aſpectum quem aliquis habet ad aliud; ſignificat enim terminum terminantem dependentiam motus ſeu actus. Et ſic dico quod eſt

vnum Ad, quod pertinet ad { creatorem,
deceptionem,
viatorem.

¶ Eſt igitur vnum Ad quod pertinet ad creatorem: quia ſcilicet Deus habet ſuam attentionem & ſuum reſpectum ad res, & ad prouidentiam rerum, ſiue eas per miſericordiam diligendo, ſiue per iuſtitiam reſpuendo. Vnde Geneſ. 4. Reſpexit Dominus ad Abel & ad munera eius, ad Cain vero & ad munera eius non reſpexit. ¶ Item, eſt aliud Ad, quod pertinet ad deceptionem & fraudem & quicquid facit, facit ad hominis nocumentum. Vnde Diabolus eſt ille, qui dicit illud Ezech. 38. Aſcendam ad terram abſq; muro, veniam ad quieſcentes habitanteſq; ſecure. Sequitur. Vt diripias & inuadas prædam. Et illud Ezech. 21. Mucro, mucro, euagina te ad occidendum. ¶ Item, eſt aliud Ad, quod pertinet ad viatorem, ſcilicet ad hominem qui recte proprie dicitur Ad: quia ſcilicet ipſe non eſt niſi quædam dependentia ad aliud. Conditio enim ſua nullum ſtatum habet, imo tendit ad aliud inceſſanter: Vnde homini poteſt dici illud Ezech. 21. Vade ad dexteram ſiue ad ſiniſtram quocunque faciei tuæ eſt appetitus. De primo igitur & de vltimo Ad aliquid dicendũ eſt. B ¶ Igitur primo & principaliter dicamus quod eſt vnum Ad, quod pertinet ad Deum creatorem. Et iſte eſt, vt dixi, reſpectus quem habet ad creaturas, & maxime ad hominem. Tota enim influentia ſuperiorum ordinatur ad regimen inferiorum, ſicut patet quia ſigna cœleſtia & planetæ reſpiciunt corpora inferiora & accidentia, & ea diuerſimode ordinant ſua influentia beneuola & maleuola. Sic reuera Deus, qui eſt ſummus & ſuperior, oculos ſuos præcipue ad homines & ad eorum regimen dirigit, & eos beneuolentia miſericordiæ, & maleuolentia iuſtitiæ ordinat & componit. Vnde de iſto Ad, id eſt, de generali cura quam habet Deus de homine, poteſt dici illud Io. 14. Audiſtis quia dixi vobis, vado & venio ad vos q. d. tantam curam habeo ad vos vel de vobis, quod ad vos vado atque venio. In quibus verbis oſtenditur quintuplex Ad, id eſt, quintuplex reſpectus quem Deus habet ad hominem, videlicet,

Ad { inſpirandum ſecretius,
reformandum diſcretius,
largiendum vberius,
puniendum ſeuerius,
viſitandum clementius,
iudicandum potentius.

¶ Audiſtis inquit q. d. audiri poteſt. Secretam inſpirationem probat verbum incertum. Videri non. Diſcretam informationem probat dictum apertum. Dixi. Vberem largitionem probat lucrum repertum. Vobis. Seueram indignationem probat ſignum expertum. Vado. Benignam viſitationem probat iter incertum. Venio. Finalem iudicationem probat agmen confertum. Vos. Dico primo quod Deus reſpicit ad hominem ſecretius inſpirando: quia ſcilicet ipſe eſt ſicut conſiliarius ſecretus, qui per gratiam interius inſpirat bonos actus, & virtuoſos habitus, & conceptus dicens homini illud Exod. 22. Veniam ad te & benedicam tibi. Sicut enim radius exit à facie & tranſiens vſque ad ſpeculum erit tibi imago intuenti; ſic radius diuinæ gratiæ à Deo tranſit ad hominem, & in ſpeculo cordis ſuam ſanctam imaginem repræſentat, & eum per ſanctam imitationem in ſuam imaginem transfigurat. Gen. 1. faciamus

hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Et talis Ad, id est, talis inspiratio secretà hic ostenditur, quando dicitur. Audistis: quia, scilicet, talis affectus vel aduentus vel respectus diuinus ad hominem non potest occulte videri, sed solum potest credi & audiri. Vnde Iob 9. Si venerit ad me non videbo eum, si abierit non intelligam. Sicut enim dicitur Eccles. 9. Homo nescit vtrum odio vel amore dignus sit. Et ideo homo ignorat si ad eũ venit dominus vel recedit. Sic igitur patet quod Deus habet ad hominem respectum inspiratiuum. ¶ Secundò dico quod Deus habet ad hominem respectum informatiuum: quia, scilicet, per scripturam & sanctos mittit ad hominem verba sua, vt ipsum instruat & informet: vnde ipse est qui dicit illud Prouer. 8. O viri ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum, intelligite paruuli astutiam, & insipientes animaduertite. Iste respectus informatiuus ostenditur cum dicitur, Dixit, Gen. 12. Dixit Dominus ad Abraham. Egredere de terra tua &c. Iste est igitur respectus informatiuus. ¶ Tertio dico quod Deus habet ad hominem respectũ seu affectum muneratiuum. Et iste est quando dominus mouetur ad hominem promouendum, & eum temporaliter vel æternaliter extollendum. Calor enim solaris descensus inferius ad vapores ipsos assumit, & eos sursum eleuat & extollit, & in nubes etiam eos vertit & exaltat. Sic calor & feruor diuinæ charitatis quandoque respicit ad hominem, & eum temporaliter exaltat, & etiam quandoque æternaliter ipsum ditat. Vnde ipse est qui dicit illud Io. 14. Veniam & accipiam vos ad meipsum. ¶ Quarto dico quod Deus habet ad hominem respectum castigatiuum seu punitiuum: quia, scilicet, sicut motus lapidis est deorsum ad terram descendere & eam percutere. Sic motus diuinæ iustitiæ tendit ad hominem terrenum & peccatorem, vt ipsum corrigat tribulationibus & conuertat dicens illud 1. Corinth. 4. In virga veniam ad vos, vel si conuerti noluerit vt ipsum conterat & confundat. Sicut enim Latro venit ad domum diuitis vt eam spoliet, & Lupus venit ad gregem vt eum laniet: Sic Deus venit ad tales vt eos temporaliter & æternaliter sauciet, & vt per infortunia temporalia, vel ad mortem corporis & animę eos grauet: vnde dominus etiam dicit illud Apocalyp. 2. Veniam ad te tanquam fur, & nescies qua hora veniam. Et istud ostenditur cum dicitur, Vado, quod est signum displicẽtiæ & indignationis: quia, scilicet, tunc Deus videtur ab homine vadere & recedere, quando eum puniendo ad ipsum solet venire. Ioan. 14. Quo ego vado, vos non potestis venire: quia vado ad patrem. Patet igitur quod Ad, signat effectum castigatiuum seu indignatiuum. ¶ Quinto dico quod Deus habet ad hominem affectum visitatiuum seu charitatiuum. Deus enim tantam affectionem ad hominem habuit quod ipse venit ad eum personaliter factus homo, similis Vnicorni qui vltro venit ad virginem; figuratus in Columba, de qua Genes. 8. Dicitur quod ipsa venit ad Noë ad vesperam &c. Quia scilicet, in vespere mundi Dei filius simplicior quam Columba venit ad hominem in arca vteri virginalis: de qua Bernardus de malitia ipsius. Venit medicus ad ægrotos, redemptor Ad venditos, Ad errantes via, Ad mortuos vita. Et Ambrosius super Lucam dicit quod venit iustus Ad peccatores, Pius ad impios, Humilis ad superbos. Habet igitur ad hominem affectum charitatiuum seu visitatiuum. ¶ Sexto dico quod ipse habet ad hominem aspectum ordinatiuum sed iudicatiuum, quod, scilicet, fiet in iudicio, quando dominus, scilicet, Iohan. Dicit. Surgite mortui venite ad iudicium: vnde de isto Ad, dicitur Esa. 3. Stat ad iudicandum dominus, stat ad iudicandos populos, dominus ad iudicium veniet. Istud autem iudicium ostenditur cum dicitur, Ad vos, quod est terminus ad quem refertur oratio vel disputatio. Et signat etiam multitudinem aggregatam: quia, scilicet, in iudicio populi congregabuntur, & contra eos dominus disceptabit. Ad vos inquit: vnde dominus vester omnibus dicere illud Phil. 3. Veniam ad vos cito. Sic igitur patet quod ista dictio Ad, sex modis refertur ad creatorem. C ¶ Sed secundo dico quod Ad, potest referri ad hominem viatorem. Constat enim quod homo mortalis semper tendit ad aliud, nec habet subsistentiam solidam in seipso. Et ideo iste potest proprie significari per Ad, quod habet dependentiam sine statu, & signat motum & fluxum ad terminum terminantem. Multi enim sunt termini, & ad multos fines in hac vita. Est enim

Terminus { Mortis, Virtutis, Peccati, Inferni, Paradisi. }

Isti enim sunt quinque termini generales ad quos diuersimode flectitur omnis homo, similis flori Rosæ, quæ, scilicet, in quinque partes folia sua mittit, & ad quinque partes barbulas suas vertit, figuratus in probatica piscinâ quæ habebat quinque porticus & egressus. Sic vere homo qui flori merito comparatur: quia sicut dicitur Iob 14. Ipse quasi flos egreditur, & conteritur & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet; continue vertitur ad aliquem prædictorum exituum vel etiam terminorum. ¶ Primo igitur dicamus quod Ad signat fluxum naturalem mortalis naturæ. Homo enim est similis aquæ, quæ semper currit ad partem decliuem, & à centro ad extremitates continue labitur & currit. Sic vere homo continue currit ad mortem, nec cessat fluere & deficere quousque ad extremitatem peruenerit, & quousque à mortis fluuio fluxus eius terminetur. Vnde de quolibet potest dici illud Ioan. 20. Surgens Petrus cucurrit ad monumentum: de quo lamentando dicebat Ezechias Isa. 38. Ego dixi in dimidio dierum meorum vadam ad portas Inferni. Et nota quod istud est D

Ad { necessitatis, flebilitatis, communitatis, securitatis, iucunditatis, aduersitatis. }

¶ Dico primo quod mors est Ad necessitatis. Vnde Dauid de puero mortuo dicit 2. Reg. 12. Ipse non reuertetur ad me, ego autem magis vadam ad eum. ¶ Item est mors Ad flebilitatis: vnde de Maria dicitur Ioan. 11. Quod ipsa vadit ad monumentum vt ploret. ¶ Item est Ad communitatis. Omnes enim tendunt ad istud Ad. Eccles. 3. Omnia perguntad locum vnum. ¶ Item est Ad securitatis: quia, scilicet, illi qui sunt mortui habent certitudinem status sui. Vnde Sapien. 5. ¶ Est Ad iucunditatis seu fœlicitatis, scilicet, quantum ad bonos. Apocalyp. 2. Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam gloriæ. ¶ Item est Ad aduersitatis, scilicet, quantum ad malos; quia, scilicet, mors malorum est illis initium tormentorum: vnde Prouer. 2. Inclinata est ad mortem domus eius, & egressus eius ad Inferos penetrabit. Et breuiter homo potest comparari Soli, qui ab Oriente ad Occidens currit, & cum diu circuerit, finaliter ad Occidentis terminum se deflectit. Sic vere homo ab Ortu natiuitatis ad Occasum mortis non cessat currere, nisi lumẽ vitæ suæ dignoscitur occultare. Eccles. 8. Oritur Sol & occidit, & ad locum suum reuertitur: quia sicut dicitur in Psalm. 106. A Solis Ortu vsque ad Occasum species decoris eius, quasi dicat. A iuuentute vsque ad senectutem mutatur omnis species atque decor. Ecclesia. 18. A mane vsque ad vesperam immutabitur tempus. Patet igitur quod Ad, signat fluxum naturalem. ¶ Secundo dico quod Ad, signat motum virtualem. Sicut enim arbor per varias alterationes proficiscitur E ad debitum complementum, vt pote quod de natura herbæ ad naturam arboris transit, tandem folia acquirit, & de foliis ad flores, & ad fructus peruenit & attingit: Sic vere anima de natura transit ad gratiam & ad virtutem, de virtute vero transit ad gloriæ fructum & ad æternam beatitudinem & salutem. Iste enim est bonus perfectus per quem attingitur vtilis terminus seu fructus, sicut enim per gradus ascenditur ad honores, Sic ad Deum ascenditur spiritualiter per virtutes. Vnde de tali Ad, id est, de motu & profectu ad Deum & ad perfectionis statum dicitur Esa. 2. Venite ascendamus ad montem domini. Mons enim perfectionem signat. Vbi aduerte quod iste profectus virtutum, qui denotatur per Ad, potest melius perfici & compleri,

Per { adiutorium superni fœderis, (Venite,) dimissorium externi ponderis, (Ascendamus) attractorium superni numinis, (Ad montem) directorium æterni syderis, (Domini inquit.) }

¶ In isto enim profectu virtutum ligato fœdere fortificamur, Ideo venite. Contempto pondere leuificamur, Ideo ascendamus. Ostenso numine lætificamur, ad montem. Conspecto sydere rectificamur, Ideo dico, domini. Dico igitur quod ad istum profectum proficit charitas iuste fœderata. Et hoc ostenditur cum dicitur, Venite, quod est verbum conuocatiuum plurium in vnum adiunctiuum. Quando enim plures causæ coadiuuant facilius pertingitur ad effectum. Sic vere quando homo per charitatem pluribus est adiunctus, & per consequens quando à pluribus est adiutus, tanto fortior in virtutibus est profectus. Sicut enim dicitur Prouer. 18. Frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Sequitur. Turris fortissima nomen domini, ad eam fugit iustus & saluabitur. Venite inquit: vnde ipse dominus dicit Matth. 11. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.

Et nota quod nos debemus venire
ad Ardoris refrigerium,

Ad { Amoris desiderium,
Doloris purgatorium,
Vigoris exemplarium,
Obedientiæ ministerium,
Misericordiæ rigatorium,
Pœnitentiæ reductorium,
Beneficentiæ refectorium,
Sapientiæ vel auditoris magisterium. }

¶ Veniamus igitur ad refrigerium ardoris, id est, ad profluuium lacrymarum quæ ardorem concupiscentiæ refrigerant, de qua Esa.55. Omnes sitientes venite ad aquas. ¶ Item ad desiderium amoris. Psalm. Sitiuit anima mea &c. ¶ Item ad purgatorium doloris, dolor enim contritionis animam purgat & ciuitatem procurat, vnde ista est porta ferrea, de qua dicitur Act. 12. Venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad ciuitatem. ¶ Item ad exemplarium vigoris, quia, scilicet, ad bona exempla aliorum semper debemus aspicere. Prouerb. 6. Vade ad formicam ô piger, & considera vias eius, & disce sapientiam. ¶ Item ad ministerium sapientiæ Iere. 1. Ad omnia quæ mittam te ibis, & omnia quæ mandauero tibi loqueris ad eos. ¶ Item ad rigatorium misericordiæ. Tobiæ 3. Ad misericordiam tuam venire licebit. ¶ Item ad reductorium pœnitentiæ. Oseæ 6. Venite reuertimini ad dominum. Et Ioelis 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu &c. ¶ Item ad refectorium Eleemosynæ seu beneficentiæ: vnde Psalm. 100. Oculi mei ad fideles terræ, vt sedeant mecum. ¶ Item ad sapientiæ magisterium. Vnde 3. Reg. 10. Veniebant de cunctis populis ad audiendam sapientiam Salomonis. Bene igitur dico quod ad multiplicem bonum profe-
G ctum proficit charitas iuste fœderata. Venite inquit. ¶ Secundo dica quod ad hoc proficit leuitas seu puritas ære pauperata, quæ ostenditur cum dicitur, Ascendamus. Ascendere enim signum est leuitatis. Ille etiam qui ascendit terram & inferiora dimittit. Ille insuper qui sursum vult ascendere, debet seipsum à ponderibus expedire. Ista autem omnia facit paupertas spiritualis: quia scilicet ista onera terrenorum bonorum contemnit & abdicat; & ideo mentem leuem & liberam faciens ad profectum bonorum operum ipsam parat. Ascendamus inquit. Vnde Act. 3. Petrus & Iohannes ascenderunt in Templum ad horam orationis nonam. Sequitur autem quod Petrus dixit. Argentum & aurum non est mihi. Igitur ad profectum virtu-
H tum proficit puritas ære pauperata. Ascendamus inquit. ¶ Tertio dico quod ad hoc proficit bonitas sursum conspicata. Ad montem inquit. Mons enim Paradisum designat, cuius bona trahunt ad profectum, sicut enim ait Greg. Consideratio præmij minuit vim flagelli, & iste citius excitatur ad cursum qui ante se videt brauium. Et ideo brauium seu præmium cursorum in altum ponitur, vt ad illud contentius concurratur. Istud igitur cœleste munus sui preciositate debet nos trahere, vt ad illud per virtutes debeat quilibet festinare. Pone exemplum de Gruibus, quę alte ascendunt, vt videant ad quas partes debeant transuolare. Pone etiã quomodo Hirundines & aliæ quædam aues omni anno transuolant ad pabula meliora. Sic verę & nos debemus per profectum bonorum operum transuolare, & sursum in spei altitudine consistere, vt ad pascua meliora, scilicet, ad gloriam Paradisi, quæ promittitur, possimus efficaciter anhelare. Ad montem inquit. Mons enim altæ conuersationis & sublimis contemplationis est ascendendus, & exinde fructus æternæ gloriæ speculandus. Figura de Elia, qui in fortitudine cibi sumpti ambulauit vsque ad montem Dei. Et dicitur ibi quod in monte vidit dominum transeuntem, sicut patet 3. Reg. 19. Quia, scilicet, qui in fortitudine cibi gratiæ doctrinæ vel eucharistiæ ad montem contemplationis seu perfectionis tendit, dominum ibi inuenit, & cœleste munus & præmium circumspicit, ad quod currit. Vnde dominus dicit Exod. 17. Ascende ad me in montem. Igitur ad profectum virtutum
I proficit bonitas sursum conspicata. ¶ Quarto dico quod ad istum virtuosum profectum proficit deitas pie supplicata. Domini inquit. Dominus enim sicut benigniter manum ad mitem porrigit, vt ad eum per bona opera transcurratur. Nauis enim ad portum non peruenit, nisi quando ventus ipsam excitat & impellit; ferrum etiam ad magnetem non vadit, nisi quia ipse lapis influens ipsum trahit; Solsequium etiam nunquam ad solem se vertit, nisi quia ipse sol occulte in ipsum influit siue agit. Sic vere loquendo moraliter nullus potest ad Deum per bona opera properare, nisi ipsum ipsemet per suam gratiam voluerit adiuuare, & ad hoc trahere & mouere. Ioan. 6. Nemo venit ad me, nisi pater meus traxerit eum. Ad istum igitur debemus recurrere, & eum humiliter requirere, & suum pium auxilium implorare Psalm. 122. Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Vnde nota quod nos debemus attendere, & per affectionem tendere

Ad eum { videndum contemplationis spectaculo,
quærendum supplicationis oraculo,
gustandum recreationis poculo,
tenendum amoris & affectionis cœnaculo,
fouendum dilectionis & compassionis rotaculo. }

¶ Igitur surgamus mentaliter ad Deum videndum oculo contemplationis. Psal. 24. Oculi mei semper ad dominum. Exemplo Aquilæ, quæ libenter respicit ad solem: vnde illud: Ego autem ad dominum aspiciam. ¶ Item ad Deum quærendum vel requirendum Oraculo supplicationis: quia sicut puer læsus clamando venit ad matrem, sic homo in tentationibus vel tribulationibus debet recurrere ad Deum patrem. Exemplum filij Prodigi. Lucæ 15. habetur, qui dicebat post famem & miserias, quas sustinuerat, ista verba. Quanti inquit mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem fame pereo; surgam & ibo ad patrem meum. Ideo & nos similiter dicamus & ad ipsum per orationem clamemus cum Psalm. 56. Clamabo ad Deum altissimum, Deum qui bene fecit mihi. Et maxime quia iste est qui libenter audit clamantes & auxilium eius requirentes. Psal. 106. Ad dominum cum tribularer clamaui, & exaudiuit me. ¶ Item attendamus ad Deum gustandum pabulo deuotionis, similes Ceruo, qui sitibundus currit ad fontem vbi scit plenitudinem aquæ. Sic & nos non debemus mundi bona per complacentiam gustare, sed ad Deum, qui est vera satietas animæ, anhelare. Psal. Quemadmodum desiderat Ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad te Deum &c. Vnde ipse est qui dicit Matt. 11. Venite ad me, & ego reficiam vos. ¶ Item properemus ad Deum tenendum cœnaculo amoris & affectionis. Psalm. Accedite ad eum & illuminamini. Et Ioan. 6. Qui venit ad me, non eiiciam foras. ¶ Item debemus accedere ad eum fouendo, scilicet, in persona pauperum rotaculo compassionis. Vnde Matth. 25. Esuriui & dedistis mihi manducare. Sequitur. In carcere eram, & venistis ad me. Sic igitur patet quod Deus est affectandus & feruenti desiderio supplicandus; quod totum probat præpositio Ad, in dominum inquit. Psalm. Clamauerunt ad dominum cum tribularentur, & de necessitatibus eorum liberauit eos. Dico igitur quod ad profectum virtutum qui intelligitur per Ad, proficiunt, vt visum est,

Deitas supplicata,
Bonitas conspicata,
Puritas non grauata,
Charitas fœderata.

Quæ ostensa sunt in auctoritate prædicta. Venite ascendamus ad montem Domini. Patet igitur quod Ad, signat, scilicet, motum virtualem. ¶ Tertio principaliter dico quod Ad, signat mo- K
tum criminalem, scilicet, affectum malorum, qui semper machinantur ad malum, & semper inclinantur ad peccatum vt communiter. In fructibus enim cedri sic accidit, quod si vnum putrefieri contingat, ille corruptus omnes alios fructus facit ad partem suam pendere, & omnes ramos arboris solet ad partem suam inclinare: sic vere quando fructus corruptus, id est, peccatum mortale generatur in arbore, id est, in corde vel in pectore, statim omnes rami affectionum & omnes fructus operationum à rectitudine iustitiæ flectuntur, & ad malum inclinantur. Vnde de tali Ad, id est, de tali inclinatione & putrefactione malorum potest dici illud Ps. 106. Ascendunt vsque ad cœlos, & descendunt vsque ad abyssos, anima eorum in malis tabescebat. Et nota quod mali inclinantur

Ad { rapacitatem Auaritiæ,
fallacitatem Amicitiæ,
crudelitatem Iniustitiæ. }

¶ De rapina potest dici illud Esa. 56. Omnes bestiæ agri venite ad deuorãdum. De auaritia & concordia mala talium dicitur Esa 34. Ibi congregati sunt milui alter ad alterum. De iniustitia & violentia dicitur Iob 24. Vigilantesque ad prædam præparant panẽ liberis. Sic igitur dico quod Ad, signat motũ criminalẽ. ¶ Quar- L
to dico quod Ad, signat locum Infernalem, Iste enim est terminus conclusiuus & finalis, ad quem omnes mali finaliter perueniunt & attingunt. Sicut enim mare est locus plenus aquis amaris, fluctibus & periculis, & beluis crudelibus & iniquis, ad quem omnia flumina finaliter applicantur sicut ad hospitium proprium seu domum. Sic Infernus est locus amarus & periculosus, ad quem veniunt finaliter omnes fluxibiles peccatores: vnde de isto Ad, id est, damnatis dicitur illud Iere 15. Qui ad mortem ad mortem, & qui ad gladium ad gladium, qui ad captiuitatem ad captiuitatem, qui ad famem ad famem. Et visitabo super eos. Quatuor species dixit dominus, gladiũ & occisionẽ, & Canes ad

laceran-

lacerandum; volatilia & bestias ad deuorandum. Patet igitur M quomodo Ad signat terminum infernalem. ¶ Quarto vero dico quod Ad, quandoque signat terminum supernum, scilicet, Paradisum. Elementa enim habent motum suum à centro ad circumferentiam, & ab inferioribus ad superiora. Sic iusti finaliter sursum habent ascendere, & ad cœli circumferentiam declinare. Vnde nota quod beati finaliter ascendunt, scilicet,

Ad locum { luminis, fluminis, culminis, numinis.

Ascendunt inquit ad locum luminis vt consolentur: vnde in Psalm. Accedite ad eum & illuminamini, & facies vestræ non confundentur. ¶Item ad locum fluminis, vt satientur: vnde Christus dicit Ioan. 7. Si quis sitit, veniat ad me & bibat. Psalm. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. ¶ Item ad locum culminis, vt honorentur. Vnde sancti possunt dicere illud Psalm. 41. Transibo in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei. ¶Item ad locum numinis, vt saluentur & præmientur: vnde Gen. 32. Vidi Deum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Vnde etiam de isto præmio dicitur Matth. 22. Omnia parata sunt, venite ad nuptias. Patet igitur quomodo Ad, signat Paradisum, Infernum, peccatum, virtutem & mortem. Hæc sufficiant de ista præpositione Ad.

A **Adam.** Nota quod Adam potest significare multipliciter, signat enim

Hominem { deiectum, præfectum, perfectum, infectum.

Significat dico primo hominem deiectum, scilicet hominem viatorem, & mortalem. ¶ Adam enim fuit,

De limo creatus,
Serpente fraudatus,
Labori dicatus,
Exilio datus,
Adam nominatus,
Morti subiugatus.

Sic pro certo hō de sui natura est vtilis, carneus & limosus per fragilem conditionē. Itē à serpente & ab vxore, i. a diabolo & à carne faciliter decipitur per continuam tentationē. Itē labori & miseriæ subiicitur per tribulationem & afflictionem. Item in exilio deiicitur, scilicet, in mundo per incolatus prolongationem. Item Adam proprie dicitur propter nominis interpretationem: quia, scilicet, iste interpretatur terrenus vel indigentia propter materiam de qua est, & propter alieni soli inhabitationem; & finaliter morti exponitur propter finalem corporis resolutionem. Ideo breuiter quilibet mortalis homo potest dicere illud Zacha. 13. Homo agricola ego sum, quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea. ¶ Secundo dico quod B Adam signat hominem præfectum, & maxime Ecclesiasticum vel prælatum. Adam enim fuit

A Deo formatus,
Primus homo datus,
Bestiis prælatus,
Opere grauatus,
Custos deputatus,
Testis interpretatus.

Talis Adam est quilibet prælatus bonus, quia, scilicet, à Deo constituitur, & non à carne vel a diabolo promouetur. Psalm. 2. Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion. Primus & principalis prælatus & dominus aliorum omnibus subditis præficitur. Gen. 27. Curuentur ante te filij matris tuæ, esto dominus fratrum tuorū. Horti Ecclesiæque terrestris custos & accola efficitur. Cant. 1. Posuerunt me custodem in vineis. Operibus & laboribus vigiliis & solicitudinibus, præ omnibus supponitur: exponitur, Psalm. Exibit homo ad opus suum. Et ideo iste testificans interpretatur: quia ad testificandum & prædicandum hominibus voluntatem diuinam principaliter ordinatur. Vnde in C Psal. Testis in cœlo fidelis. Iste igitur ille Adam de quo 1. Cor. 15. Factus est primus homo Adam in animam viuentem. Signat igitur Adam præfectum. ¶ Tertio dico quod Adam significat hominem perfectum, id est, virum iustum. Adam videns se nudum abscondit se &c. Vide supra de abscondere. Adam accepit pomum a muliere &c. Vide infra de Serpente, & de Muliere. Adam interpretatur testificans eos, vel testimonium eorum, vel homo, aut terrenus, siue indigentia, siue terra rubra, aut desirabilis. Adam igitur qui erat dominus omnium, & cuius viribus omnia animalia sunt subiecta, signat Christum, prælatum, vel virum perfectum, qui in sua subiectione habet subditos, & vicinos qui debet esse Testificans per veritatem, Homo per sagacitatem vel benignitatem, Terrenus per humilitatem. Rubrus per charitatem, Desiderabilis per omnimodam sanctitatem. Oseæ 11. In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis. Signat ergo Adam virum perfectum. ¶ Sed secundo dico quod D Adam potest significare hominem imperfectum. Nam Adam qui per peccatum totum mundum destruxit, signat malum prælatum, vel etiam quemlibet peccatorem; cuius regimen malum, vel cuius peruersum exemplum est aliis in ruinam & potest dici

Testificans per falsitatem,
Homo per fragilitatem,
Terrenus per cupiditatem,
Indigena per virtutum sterilitatem & paucitatem,
Rubrus per carnalitatem.

¶ Desiderans per malorum appetitiuam multiplicitatem. Ideo de talibus dicitur Oseæ 6. Sicut Adam transgressi sunt pactum. Romano. 5. In Adam omnes moriuntur. Vide infra in ti. Appellare.

A **Adadezer.** Nota quod Adadezer fuit Rex Syriæ, qui habuit prælium contra Dauid, à quo tamen fuit superatus & victus, sicut dicitur 2. Reg. 8. Interpretatur autem Adadezer præcipuus separator: signat igitur diabolum, qui Dauid, id est, Deo semper est contrarius, & tamen ab eo fuit victus, qui etiā Syriæ, quæ interpretatur sublimis, Rex dicitur, pro eo quod iste cunctis superbis & sublimibus principatur. Iob 41. Ipse est Rex super omnes filios superbiæ. Dicitur etiam separator præcipuus: quia, scilicet, iste animas à Deo separat, & secum in peccatum trahit, & in Infernum ducit & collocat Prouerbio. 16. Vir verbosus separat principes, vel dic quod iste signat hypocritam vel detractorem: quia, scilicet, Adadezer interpretatur testimonium fortitudinis, sanctificatio sine fortitudine, vel testificatio sanctificationis, seu decorum auxilium, vel præcipuus separator: quia pro certo hypocrita quantum ad verba dat testimonium sanctificationi, fortitudini & virtuti. Iste verbaliter cōmunes dat virtutes, & tamen sine sanctificatione, sine fortitudine, in quantum, scilicet, ipse habet sanctitudinem apparentem, sed nullatenus existentem. Et dicitur decorum auxilium quantum ad pulchram conuersationem: sed tamen ipse separator præcipuus per detractoriam odij seminationem. Dicitur etiam Rex Syriæ, id est, sublimis per inanem gloriam & elationem. Dauid tamen, id est, Christus ipsum conteret & vincet per finalem Inferni damnationem 1. Paralip. 18. Percussit Dauid Adadezer Regem.

A **Adamare.** Vide infra in ti. amor, vel amare. Nota tamen quod vt communiter in scriptura adamare sumitur pro corrupto amore, sicut de Dyna dicitur Gen. 34. Quod Sichen adamauit eam & rapuit. Et de Salomone 3. Reg 11. Quod ipse adamauit alienigenas, &c.

A **Adaquare.** Vide ibi portare. Et si vis dic quod in scriptura inuenitur adaquare doctrinæ, gratiæ & gloriæ. Doctrinæ dico quia, scilicet, prædicator adaquat auditores, dicens Gen. 24. Bibi & adaquaui Camelos. Gratiæ etiam: vnde gratia est ille puteus de quo dicitur Gene. 29. Quod ex illo adaquabantur greges. Gloriæ insuper vnde de filiis Israël dicitur in Psalm. Quod Deus adaquauit eos velut in abysso multa.

A **Adar.** Apud Iudæos erat mensis duodecimus, & interpretatur pallium, vel sublimis, seu testis vigilans, aut suscitator, vel alio modo interpretatur grex vel populus. Applica si occurrit, & dic: iste mensis signat virum iustum. Quia, scilicet, debet dici mensis à mane quod est defectus: quia debet esse defectiuus per paupertatem. Debet esse duodecimus per duodecim articulorum fidei credulitatem. Debet esse pallium per adiutorium & per pietatem. Item debet esse sublimis per contemplationem, testis per veritatis scripturæ & fidei affirmationem, vigilans per diligentiam & discretionem. Seruus per obedientiam & subiectionem. Suscitator, scilicet, peccatorum in vitiis dormientium per prædicationem & correctionem.

A **Adeps.** Idem est quod pinguedo, crassitudo, aruina. Et aliquando accipitur pro medulla. Et potest accipi in bono & in malo. In bono enim significat

Gratiam & deuotionem,
Timorem & dilectionem,
Concordiam & coniunctionem,
Benignitatem & compassionem.

¶ Nam sicut videmus quod pinguedo nutrit, inflammat, conglutinat & remollit, sic vere diuina gratia

Per deuotionem nutrit,
Per dilectionem ignit,

Per coniunctionem vnit,
Per compassionem lenit.

¶Et ideo de quolibet viro perfecto possum intelligere illud Iob 21. Viscera eius plena sunt adipe, & medulla ossa illius irrigantur. In quibus verbis ostenduntur quatuor effectus diuinæ gratiæ secundum quatuor proprietates, quæ possunt in adipe reperiri, quæ superius sunt expressæ. Est enim diuina gratia Affectionis inflammatrix. Viscera eius. Deuotionis ampliatrix. Adipe Compassionis irrigatrix. Medulla ossa illius.

B ¶Dico igitur quod diuina gratia est inflammatrix affectionis. Videmus enim quod adeps est nutrimentum ignis, sicut patet in lampade. Nam res inuncta adipe, facilius inflammatur. Vere charissimi, talis est gratia Dei: nam ista est proprie nutrimentum ignis charitatis: quia pro certo mens quę adipe diuinæ gratiæ est inuncta per charitatis incendium, faciliter inflammatur, quod ostenditur cum dicitur: Viscera: quia, scilicet, facit hominem viscerosum, charitatiuum & affectuosum. Vnde Phil. 1. Quomodo cupiam omnes vos esse in visceribus IESV Christi. Et talis adeps fuit figuratus Leuit. 5. Vbi dominus præcepit sibi offerri de hostia pacificorum adipem, quæ operit vitalia, & omnem pinguedinem quæ est intrinsecus: quia vere dominus vult quod de hostia pacificorum, id est, de personis pacificis & modestis tota adeps, quæ operit vitalia membra, id est, cor, vbi est sedes vitæ, hoc est dictum, amor & affectio cordis eidem offeratur & distribuatur, & quod in alios vsus non expendatur, quia sicut dicitur Leuit. 3. Omnis adeps domini erit iure: quia, scilicet, Deus sibi retinuit omnem adipem dilectionis, amoris & affectionis. Heu proh dolor, talem adipem non habent hodie multi: quia vere multi sunt qui non habent vncturam charitatis, sed carnalitatis, non pinguedinem affectionis, sed infectionis. Non adipem charitatis & dilectionis, sed prosperitatis & temporalis possessionis: Et tales sunt similes Porco, qui est animal quod mirabiliter impinguatur, in tantum quod quandoque præ pinguedine perdit oculos, & in hyeme propter paucitatem motus maximam acquirit pinguedinem, in æstate propter motum à pinguedine depauperatur, sicut dicit Isidorus, & patet ad sensum. Veruntamen pinguedo ipsius Deo antiquitus erat abominabilis, nec eius sacrificiis erat apta, sicut dicitur Leuit. 11. Reuera charissimi, tales sunt hodie multi, qui pro certo ita sunt operti, quod visum discretionis & contemplationis amiserunt, qui, scilicet, non præuident nec cogitant de futuris, imo per diuersa vitia facti sunt cœci. Iuxta illud Luc 18. Cœcus sedebat secus viam mendicans. Isti enim sunt cœci per ignorantiam, sedent per negligentiam, mendicant per auaritiam, sunt secus viam, id est, in publico per iactantiam. Nam pro certo in hyeme, id est, in ista nebulosa vita mali parum laborant, & ideo multam pinguedinem prosperitatis vel etiam carnalitatis acquirunt; & exinde etiam ad multa vitia prolabuntur: quia sicut dicitur in Psalm. 72. In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua, prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, transierunt in affectum cordis &c. Et ideo talis pinguedo carnalitatis vel prosperitatis est Deo abominabilis, nec etiam vult sibi præsentari. Vnde Esa. 1. Adipem pinguium, holocausta arietum, sanguinem vitulorum, agnorum, & hircorum nolui. Sed vere quando veniet æstas, id est, feruor Iudicij & Inferni, tunc oportebit istos esse in labore perpetuo in Inferno. Et ideo tunc carnibus mundanæ prosperitatis & pinguedine voluptatis priuabuntur, paupertate & macerie grauabuntur. Esa. 17. Pinguedo carnis eius marcescet. Nam dicit Bernard. Iustum est quod qui in laboribus hominum non sunt, in laboribus dæmonum occupentur. Et ideo de talibus dicitur in Psalm. Ne timueris cum diues factus fuerit homo &c. quoniam cum interierit, non sumet &c. Sequitur. Laborauit in æternum, & viuet adhuc in finem. Heu charissimi non sic. Non acquiramus pinguedinem prosperitatis, sed magis adipem charitatis: quia vere ista est quæ est inflāmatrix affectionis. Viscera inquit.

¶ Secundo dico quod diuina gratia vel charitas est amplia-
C trix deuotionis, ostenditur cum dicitur plena. Sicut enim bona & naturalis pinguedo reficit & nutrit corpus, venas & sanguinem replet. Sic vere gratia vel charitas mentem per deuotionem nutrit, & reficit & impinguat, & venas conscientiæ sanguine deuotionis implet. Et ideo dicebat Dauid illud Psal. 62. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Sic enim ros cœlestis impinguat animam per deuotionem, ipsamque satiat & replet, & hoc maxime facit ros ille spiritualis qui de cœlo venit, id est, corpus Christi, quia iste animam per deuotionem & per gratias & virtutes reficit atque nutrit: vnde in Psalm. 80. Cibauit illos ex adipe frumenti, & de petra melle saturauit eos. Boni enim cibantur frumento, id est, sacramento seu nutrimento refectionis. Petra, id est, firmamento durationis, Melle, id est, lenimento deuotionis saturantur, scilicet, complemento perfectionis. Et istud figuratur Leuit. 3. Vbi dominus præcepit quod adeps qui operit illa, id est, membra nutritiua eidem offeratur. Iste adeps est deuotio; quæ nutrit animam spiritualiter, dum, scilicet, per eam pascitur in pascuis virtutum per considerationem & contemplationem: vnde in Psalm. 22. In loco pascuæ ibi me collocauit, quam pro certo Deus præcipue vult sibi offerri. Heu proh dolor, istum adipem habent nunquam delitiosi: quia vere isti non sunt pleni deuotione, sed carnalitate, luxuria, & infectione. Isti sunt similes Gliribus qui per totam hyemem dormiunt, & dormiendo mirabiliter pinguantur. Sic vere delitiosi in hyeme huius vitæ turbulentæ sunt in dormitione, solatio & quiete, nec aliquid cogitant de futuris. Ideo per luxuriam, gulam, voluptatem, & carnalitatem mirabiliter impinguantur. Et ideo dicitur Ieremiæ 7. Filij colligunt ligna, patres succendunt ignem, mulieres conspergunt adipem ad faciendum placentas Reginæ cœli: quia breuiter & patres & mulieres & filij & omnis sexus & conditio vult hodie placere familiari, & obedire reginæ cœli, id est, luxuriæ quæ in cœlo quod dicitur à cœlando, id est, in loco cœlato, secreto; abscondito, & priuato suam vult exercere iurisdictionem & regnum: quia sicut dicitur Iob 24. Oculus adulteri obseruat caliginem; vel in cœlo, id est, in statu superiorum & maiorum: vel in cœlo, id est, in statu Ecclesiæ vel religionis, vel in cœlo infra quod sunt omnes creaturæ, id est, in toto mundo dominatur & imperat atque regnat. Nam alij præparant ligna, id est, mala exempla. Alij succendunt ignem, id est, mala verba, sicut sunt maquerelæ, id est, malæ querelæ. Alij conspergunt adipem, id est, mala desideria. Alij faciunt placentas, id est, mala opera, vel simulata & placida obsequia, vt istam reginam, scilicet, carnalitatem & luxuriam venerentur. Non sic charissimi, non habeamus pinguedinem carnalis infectionis, sed adipem gratiæ & deuotionis. Ista est igitur ampliatrix deuotionis. Plena sunt inquit Ezechiel. 39. Comedetis adipem in saturitate. Ita de tali plenitudine dicat anima illud Ecclesiastici 24. In plenitudine sanctorum de-
tentio mea. ¶ Tertio dico quod charitas seu gratia est D
religatrix diuisionis: quia, scilicet, per diuinam gratiam & charitatem religatur, quod ostenditur cum dicitur, Adipe. Sicut enim diuersa metalla non consolidantur nec veniunt: nisi mediante aliquo adipe seu liquore, sed semper oportet quod sit ibi aliquod vnctuosum. Sic vere nec diuersa & contraria corda possunt per concordiam vniri, vel consolidari, vel coniungi nisi gratiæ vel charitatis adipe mediante, imo vere necesse est quod iste adeps interueniat ad hoc quod nos per pacem & concordiam vniamur. Et hoc fuit figuratum Leui. 7. Vbi dominus retinet adipem bestiarum, quæ pacifice & gregatim viuunt dicens. Adipem ouis & bouis & capræ non comedetis. Ad denotandum quod adeps est coniunctio & amor hominum pacificorum, etiam Deo placitus & acceptus. Et istud est contra illos, qui non quærunt societatem simplicium & humilium & bonorum, sed magis iniquorum & peccatorum, infamium & infectorum, rapacium atque raptorum, quorum tamen consortium est à Deo interdictum: figura Leuit. 7. Vbi dominus repudiat à suo sacrificio adipem mortuorum; quia vere adeps, id est, coniunctio, concordia, & vnio cadauerum, id est, personarum corruptarum mortuarum per peccatum, & per infamiam infectarum est à Deo reprobata, & nobis etiam interdicta. Vnde Leuit. 3. Nec sanguinem nec adipem omnino comedetis. Non .n. debemus comedere, id est, nobis incorporare per complacentiam sanguinem vel adipem, id est, amicitiam & coniunctionem carnalem & sanguinem hominum iniquorum. Non sic igitur charissimi, sed habeamus adipem gratiæ & charitatis: quia vere ista est religatrix diuisionis, vel copu-
latrix coniunctionis. Adipe inquit. ¶ Quarto dico quod ipsa est E
propitiatrix compassionis, quod ostenditur cum dicitur quod medullis illius ossa irrigantur, sicut enim medulla quæ est quædam pinguedo irrigat & humectat totum corpus, & maxime ponitur in medio ossium, vt per medullæ mollitiem ipsorum durities & siccitas temperetur. Sic vere diuina gratia vel charitas cor & mentem per pietatem irrigat & remollit, ipsumque per piam compassionem humectat. Et ideo ossa corporis Ecclesiæ, scilicet, religiosi, Ecclesiastici vel prælati, qui inter cæteros debent esse firmiores, carnes fluxibiles & debiles peccatores debent confortare & sustentare. Isti dico debent semper in medio sui, scilicet, in corde habere medullam, id est, mollitiem & liquorem mellifluæ pietatis: quia vere quanquam homo exterius appareat durus, osseus & austerus per iustam correctionem & rigorem, interius tamen in corde debet esse mollis, medullosus & benignus per dulcissimam pietatem. Et ideo videtur quod talis adeps talisq; medulla sit similis adipi leonis, de quo dicit Plinius li. 28. c. 8. Quod faciem mundificat,

candoremque sibi seruat, tumores oculorum sanat, maxime si oleum rosaceum eidem adiungatur. Et isto adipe si quis inunctus fuerit, morsus reptilium non timebit. Reuera talis adeps est dulcedo pietatis & compassionis, quam præcipue Leo de Tribu Iuda Christus habuit & seruatur. Ista enim faciem, id est, mentem mundificat & candidat & dealbat per innocentiæ puritatem; tumores etiam oculorum, id est, superbiam & inflaturam oculi cordialis sanat, scilicet, per humilitatem; & morsus reptilium, id est, tentationes dæmonum & motus desideriorum carnalium fugat per constantiæ firmitatem, & maxime si oleum rosaceum, id est, dulcor & compassio sanguinis Iesu Christi eidem adiungatur: quia vere homo pius & misericors Christi passionis & fraternæ miseriæ compassiuus vix aut nunquam, teste Hieronymo, moritur mala morte. Et ideo talis adeps potuit figurari Dan. 14. Vbi dicitur quod Daniel tulit picem, adipem & pilos, coxit pariter, & dedit in os draconis, & diruptus est. Sic vere, charissimi, si nos habuerimus picem tenacis concordiæ & pietatis. Adipem viuacis clementiæ & vnitatis. Pilos mordacis pœnitentiæ & vilitatis. Cocturam feruentis amicitiæ atque charitatis. Nos pro certo poterimus contra draconem, id est, contra carnem & diabolum præualere. Habeamus igitur medullam pietatis. Medullis inquit ossa illius irrigantur, quia vere Deus constituit populum suum super excelsam terram, vt comederent hircos cum medulla tritici, & sanguinem vuæ biberent meracissimum. Hircos dico, quorum pellis hirsuta est per humilem exterius conuersationem, medullam tritici, id est, benignitatem & affectionem, sanguinem vuæ, id est, sanguinis, & charitatem &
F gratiam Dei: ¶ quia mera est ista

Religatrix per coniunctionem,
Inflammatrix per affectionem,
Irrigatrix per compassionem.

Præcipit ergo dominus. Leuitic. 3. quod sibi offerantur quatuor genera adipum, scilicet, adeps qui operit illa, & nutritiua. Adeps qui operit renes, qui sunt membra genitalia. Adeps qui operit intestina. Iste quadruplex adeps signat quadruplicem amorem vel affectionem quam sibi Deus præcipit offerri & ad eius laudem & gloriam ordinari, scilicet, Amorem propriæ vitæ, hoc est, adeps qui operit vitalia. Item amorem filiorum, hoc est, ille qui operit renes, vbi est vis generatiua. Item amorem amicorum, hoc est, ille qui operit intestina. Item amorem temporalium, hoc est, adeps qui operit nutritiua. Ideo dicitur quod omnis adeps erit domini ibidem. Cætera vide infra in titulo de pinguedine.

Adæquare. Vide in titulo Æqualitas.

A **Adeptus seu Adipisci.** Idem est quod acquirere, accipere, vendicare, & comprehendere. Communiter autem adipisci pro acquisitione gloriæ vel salutis accipitur, sicut ad Hebræ. 11. dicitur. Sancti per fidem deuicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones. Vbi nota, quod sancti laborauerunt viriliter, operati sunt iustitiam; Triumphauerunt nobiliter, vicerunt regna. Reportauerunt vtiliter, adepti sunt repromissiones. Vide infra de operari, de vincere & repromissione.

A **Addere.** Nota quod addere idem est quod adiungere accumulare, aggregare, apponere, & signat multipliciter in scriptura. Signat enim accumulationem virtutum, culparum, diuitiarum, gloriæ, misetiæ, quia proculdubio

Iustis additur virtutum riuulus,
Malis additur culparum cumulus,
Auaris additur gazarum baculus,
Damnatis additur pœnarum stimulus,
Beatis additur gloriæ titulus.

¶ Dico igitur quod est quædam additio vel iteratio virtualis. Et ista proculdubio est illa qua boni in virtutibus proficiunt, & qua virtutes virtutibus semper adduntur: Psalm. 83. Ibunt de virtute in virtutem &c. Sicut enim nonnullæ sunt arbores quæ ita abundant in fructibus, quod semper fructus fructui additur, & vno collecto alius floret & alius maturitatem suscipit; sicut de malo persico dicunt tam Plinius quam Solinus. Certis etiam omni anno adduntur cornua, quæ sunt ipsis contra aduersa omnia munimenta, & proprij capitis ornamenta. Sic pro certo boni & iusti semper debent virtutes virtutibus addere, & semper in melius proficiendo spiritualia cumulare, & bonorum operum fructus fructibus aggregare, vnde Prouerbiorum 1. Audi fili mi disciplinam patris. Sequitur: Vt addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. Ista est igitur additio virtualis: quod etiam bene figuratur Iob vltimo: vbi dicitur quod dominus respexit ad patientiam, & addidit cuncta quæ sua fuerant duplicia. Quia reuera sæpe accidit quod diuina gratia taliter respicit hominem, quod virtutes suas duplicat, & addens alteram alteri spiritualiter hominem ditat. Ecclesi. 48. Retro rediit sol & addidit Regi vitam. Vbi nota quod ad augmentum & additamentum virtutum proficit

Consideratio præteritorum, (Retro rediit.)
Illuminatio meritorum, (Sol.)
Inuestigatio posteriorum, (Addidit Regi.)

Ista est igitur additio virtualis, desideratio superiorum seu vtiliorum vita est. ¶ Secundo dico quod est additio criminalis. Et hæc est quando homo semper addit & accumulat peccatum peccato, pone si vis de peccatore continue peccante, quem Eremita dicitur ad nemus, vbi inuenit hominem qui fecerat onus lignorum, quod non poterat leuare, & tamen semper addens ligna, iterum tentabat si leuare posset; quod non valens, iterum ligna superaddebat; & sic quanto minus poterat onus leuare, tanto plus studebat lignis apponere; talis inquit eremita es tu, qui cum fasciculum criminum tuorum portare non possis, crimina tamen criminibus semper addis. Iudic. 3. Addiderunt filij Israel facere malum coram domino, contra illud Eccles. 21. Fili peccasti, ne iterum addas facere. Dic etiam de mala societate, quod sit quædam additio mala: quia, scilicet, mali libenter ad inuicem sibi adduntur. 1. Machabæorum 4. Additi sunt ad eos exercitus Syriæ. Ista est igitur additio criminalis. ¶ Tertio dico quod est additio temporalis. Et ista quando homo addit & aggregat diuitias incessanter, sicut faciunt auari, qui non ponunt statum in rebus: vnde Seneca dicit, quod hoc habet pessimum auaritia: quia non respicit vnde veniat, sed quo tendat, quia, scilicet, ista non ponit finem in quæsitis; immo continue cogitat de quærendis; vnde auari videntur similes illi qui continue crescebat, ita quod omni die vnum cubitum ad staturam suam addebat, in tantum autem cubitum cubito addidit, quod vsque ad cœlum creuit, ita quod motum cœli retardare conatus, ictu fulminis à Diis timentibus percussus occubuit. Sic reuera hodie sunt multi, qui non cessant statui suo aliquid superaddere, & agrum agro, cubitum cubito, minimum minimo quotidie cumulare. Esa. 5. Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis: ita quod isti vsque ad altum mundi statum videntur crescere, & ordinem cœli, id est, consuetudines patriæ, totumque statum & quietem vicinorum student pro viribus impedire, in quantum omnibus volunt per violentiam & potentiam se præferre; & maxime cœlum, id est, statum Ecclesiæ perturbare, & motus & iurisdictiones, ordinem & iura eorum per iniustitiam retardare. Quapropter sæpe fit quod Dij, id est, Deus & Angeli indignati solent contra tales insurgere, & eos per temporalia infortunia, vel per mortem subitam, & tormenta Infernalia fulminare; ita quod tunc potest dici illud Esa. 14. Quo cecidisti de cœlo Lucifer qui mane oriebatis, corruisti in terram qui vulnerabas gentes, qui dixisti in corde tuo. In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Veruntamen ad Infernum detraheris in profundum lacus: quia breuiter ista sunt vera quod illi qui contra exigentiam proprij status nituntur ad cœlum ascendere, id est, se conditioni aliorum & nobilium assimilare & adæquare, statum & iura cœli, id est, Ecclesiæ perturbare, gentes etiam, id est, pauperes per potentiam vulnerare, tales dico per infortunia solent cadere, & in Infernum ruere, in lacum miseriæ declinare. Ideo de tali additione dicitur Iob 40. An extrahere poteris Leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius? numquid pones circulum in naribus eius? &c. Leuiathan enim interpretatur Additamentum, significans tales auaros, qui quotidie addunt diuitias, & ideo finaliter hamo mortis de mundo extrahuntur, fune damnationis ligantur, & circulo, id est, perpetuitate pœnarum tenentur. De talibus igitur additiuis dicitur 1. Macha. 11. Rex Ægypti quærebat obtinere Regnum Alexandri dolo, & addere illud Regno suo. Ista est igitur additio temporalis. ¶ Quarto dico quod est additio gloriæ, quæ est spiritualis. Et ista est additio, qua Deus addit animæ gloriam post gratiam, secundam stolam post primam. Et de hoc potest exponi illud 1. Machabæorum 10. Rex Alexander addidit adhuc glorificare Ionathan, & misit illi fibula aurea, sicut, scilicet, arbori post florem additur fructus, & sicut homini post laborem additur requies atque lectus, & post famem additur cibus. Figura Danielis 4. Vbi dicitur quod postquam Nabuchodonosor de bestia factus iterum fuit homo, magnificentia amplior addita fuit sibi: quia pro certo quando quis de bestia in hominem, de malo in bonum, de peccatore in iustum reuertitur, magnificentia æternæ gloriæ eidem finaliter additur Ecclesiast. 45. Addidit dominus Aaron gloriam, & dedit illi

B illi hæreditatem,& primitias fructuum terræ diuisit illi. ¶ Quinto vero dico, quod est additio miseriæ, quæ est infernalis, & hæc est illa qua damnatorum miseriæ cumulantur, & aliæ aliis continue aggregantur Psalm. Quem tu percussisti per-secuti sunt, & super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Sic igitur patet,quod multiplex est additio in scripturis. Et si vis dic adhuc de additione virtuosa. ¶ Nota igitur, quod est additio virtuosa, quando, scilicet, boni addunt gratias & virtutes, bona opera & meritoria. Et de hac dicitur Isa. 29. Oculi cæcorum videbunt, & addent mites in domino lætitiam, vbi ostenditur,quod nos debemus addere & aggregare, scilicet,

Sagacitatis lumina;(videbunt.)
Benignitatis flumina;(mites.)
Iocunditatis carmina;(lætitiam.)

Item est additio vitiosa,qua,scilicet,homo addit vitia & peccata; malas consuetudines & malos mores. Et de hoc dicitur Iud. 4. addiderunt filij Israël facere malum in conspectu domini, & tradidit illos in manu Iabin regis Chanaan, vbi ostenditur, quod talis additio vitiorum abdicat fidelitatem, quia; scilicet, ipsi filij Israël hæc faciunt, vendicat iniquitatem, facere inquit malum.Implicat inhonestatem,quia in conspectu domini. Applicat damnositatem,quia ex hoc traditur homo in manu Iabin id est,diaboli,qui est rex Chanaan,id est,inferni,&c. Vide prosecutiones in suis titulis.

A **Adducere.** Idem est, quod ad locum ducere, vel ad se ducere. Et idem est, quod applicare. Nota igitur,quod est adductio virtuosa,& est quædam vitiosa;Virtuosa est illa, qua homo adducitur ad Deum, & ad gratiam, & ad gloriam. Nam sicut homo adducit amicum suum

Ad { conuiuium,vt recreetur,
hospitium,vt hospitetur,
studium,vt informetur,
prælium,vt coronetur. }

Sic ducit amicos suos ad conuiuium recreationis,

Ad { prælium tentationis,
studium discretionis,
hospitium gratiæ & deuotionis,
conuiuium æternæ gloriæ. }

Et ideo de adductione hominis ad gratiam & gloriam potest quilibet bonus dicere illud Ezech. 8. Eleuauit me spiritus inter cœlum & terram,& adduxit in Ierusalem in visione Dei. In quibus verbis respondetur ad omnia, quæ possunt quæri de homine, qui adducitur de loco ad locum. Si quæritur,quis adduxit? Respondetur,spiritus. Si quæritur, quomodo? Eleuando inter cœlum & terram. Si quæritur,vbi?Respondetur, in Ierusalem.Si quæritur,ad quid? Respondetur,in visione Dei, id est,ad videndum Deū.¶ Dico igitur,quod sicut homini,qui adducitur ad aliquem locum,necessarius est

B Motus expediens,
Virtus obediens,
Ductor erudiens,
Locus alliciens,
Finis sufficiens.

Sic vere homo, qui vult adduci ad statum gratiæ & gloriæ, debet habere motum expedientem inter cœlum & terram. Virtutem obedientem,quia debet leuari,ducē erudientem,quia spiritum.Locum allicientem,Ierusalem. Finem vel causam sufficientem, scilicet, vt habeat visionem Dei. ¶ Dico igitur primo, quod necessarius est motus expediens. Sicut enim ille qui adduci vult ad aliquem locum,necesse habet,quod secundum motum debitum ibi vadat. Sic vere si homo vult adduci ad Paradisum,necesse est,quod motum tutum & honestum eligat,& assumat. Nam sicut ad conclusiones non potest perueniri nisi per præmissa & per media.Sic nec ad Paradisum potest homo adduci, nisi per præcedentia media vel præmissa, quæ nihil aliud sunt quàm gratiæ & virtutes.Et hoc ostenditur cum dicitur,quod talis debet esse inter cœlum & terram, vbi iste motus describitur: quantum ad regulam æquitatis,inter,id est,in medio; quantum ad copulam charitatis (inquit) quod est coniunctio; quantum ad arcem contemplationis ad cœlum & terram inquit;quantum

C ad iacturam macerationis seu inclinationis,Nam

Maceratio pœnitentiæ,
Contemplatio eminentiæ,
Copula fortis charitatis,
Regula iustæ æquitatis,

Sunt proprie quidam modi præueniendi ad regnum. Inter cœlum (inquit) & terram. Et ideo quod ibi fit necessaria pœnitentia,habeturDeut.29.Vbi dicitur.Adduxit vos per desertum quadraginta annos, scilicet, de Ægypto ad terram promissionis, ad denotandum quod de Ægypto, id est, de mundo ad terram Paradisi non peruenitur,nisi per desertum pœnitentiæ deducamur. ¶ Item quod ibi sit necessaria contemplatio patet in Psalm. 42. Vbi dicitur. Emitte lucem tuam,& veritatem tuam, ipsa me deduxerunt & adduxerunt in montem sanctum tuum & in tabernacula tua. Nam per lucem contemplationis,& per veritatem discretionis adducitur homo ad montem & ad tabernaculum æternæ refectionis, inter cœlum & terram inquit, vt accipiat prædam suam, sic vere homo debet se à terra, id est, à terrenis sursum ad cœlum, id est, ad cœlestia eleuare per desiderium & affectum, vt sic prædam æternæ gloriæ valeat adipisci. Et hoc potest exponi figura 2. Regum 24. Vbi dicitur. Eleuans Dauid oculos suos vidit Angelum stantem inter cœlum & terram euaginato gladio, versum contra Hierusalem, quia vere illi, qui sunt boni, & Angelici, debent stare per constantiæ firmitatem inter cœlum & terram. Per contemplationis sublimitatem euaginantes gladium, id est, Eleemosynam vel orationem, versi ad Hierusalem, id est, ad paradisum per desiderium & affectionem. Sed pro certo charissimi,hodie multi, non sic, sunt enim multi, qui non se vertunt ad paradisum, sed ad mundum, non ad Hierusalem, sed ad Babylonem, non habent gladium orationis,sed crudelitatis & exactionis.Non sunt stantes per firmitatem, sed cadentes per fragilitatem. Non sunt inter cœlum & terram per contemplationem imo ibi sunt per superbiam & elationem, quia sicut res, quæ est inter cœlum & terram non est stabilis, sed mobilis, non est firma,sed infirma, non in vno loco stabiliter commoratur, sed à ventis & turbinibus agitatur, sicut patet de nubibus,sic vere multi superbi sunt sursum inter cœlum,& terram,id est, inter statum summum, quem non possunt attingere, & statum infimum, quem non contenti tenere per superbiam extolluntur.Vbi pro certo non sunt in vno proposito stabiles, sed per vana desideria mobiles, non per sufficientiam firmantur,sed per ambitionem ventis superbiæ,& elationis turbinibus diabolicæ suggestionis de loco ad locum, de officio ad officium,de beneficio ad beneficium, & de desiderio ad desiderium agitantur. Ideo dicitur Zachariæ 5. Eleuauerunt amphoram inter cœlum & terram.Et si vis pone totam figuram de amphora, in qua erat inclusa mulier, quæ dicebatur impietas &c. sicut infra tit. de impietate. Non sic (charissimi) non sumus inter cœlum & terram per superbiam & elationem, sed magis per desiderium, & affectionem & per cœlestium contemplationem, quia pro certo (charissimi) ad hoc quod homo adducatur in paradisum,iste est motus, & hoc primum auctoritatis. ¶ Secundo D dico quod necessaria est virtus obediens, leuauit me, inquit. Nam sicut videmus,quod vt aliquis alicubi adducat,necesse est, quod moueatur, & quod ductori suo etiam obediat & eum sequatur,sic vere ad hoc,vt ad Deum adducamur,necesse est,quod per agilitatem bonorum moueamur, & quod ductori nostro, scilicet, Christo obediamus, & obsequamur, quod ostenditur cum dicitur. Leuauit me,quia sicut res, quæ leuata de terra facilius mouetur, & agitatur, sic si cor nostrum leuatum fuerit à terrenis faciliter per obedientiam mouebimur, & ad cœlestem gloriam adducemur. Ideo dicamus. Luc. 21. Respicite, & leuate capita vestra. Respicite per discretionis sagacitatem. Leuate per subiectionis sedulitatem. Capita, id est, corda per intentionis sublimitatem. Quæ sunt nostra per coniunctionis cōmunitatem.Et ideo de tali adductione obedientiæ potest dici illud Ioan.10.Illas oues oportet me adducere, & vocem meam audient.Nam sicut illæ, quę vocem pastoris audiūt, adducuntur ad domum, ne à lupis deuorentur, sic vere illi, qui sunt oues, id est, simplices, & humiles & pastori suo, id est, Christo vel prælato obedientes, & vocem mandatorum suorum audientes, & perficientes, isti, dico domum paradisi finaliter adducentur & à lupis infernalibus non tenebuntur. Est igitur necessaria virtus obediens. ¶ Tertio est necessarius E ductor erudiens, spiritus inquit. Nam sicut ille, qui alicubi vult adduci, & maxime ad locum propinquum & remotum, necesse habet, quod habeat aliquem ductorem de partibus, qui ipsum dirigat ne oberret, sic vere quia nos debemus ire in regionem longinquam paradisi, quæ nobis penitus est ignota, necesse est, quod habeamus ductorem, qui sit de illis partibus, scilicet, Christum vel spiritum sanctum,qui nos dirigat,& conducat. Psalm. 142. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.Nam sicutElephas naturaliter diligit hominem, & ideo videns eum deuiatum adducit eum ad iter rectum,sic vere Christus vel Spiritus sanctus,qui mirabiliter humanum genus diligit,quando videt hominem deuiatum in hoc mundo per errores & peccata, solet quandoque ipsum per suam gratiam visitare, & ad rectum iter salutis adducere,vel minari,quod est contra malos prælatos,qui gregem suum non adducunt per bonam doctrinam, & exempla, ad terram rectam gratiæ & virtutum

tum vel gloriæ paradisi, immo vere, quod dolendum est adducunt eos in deuium mortis æternæ, similes Sturioni, quem propter pulchritudinem pellis sequuntur multi alii pisces sperantes ab eo defendi, ipse autem adducit eos in os Balenæ, quæ ipsos retinet, & transglutit, sic vere multi sunt, qui suos subditos & sequaces, dum eis per mutationem se confirmant, adducunt ad os Balenæ, id est, diaboli & ad mortis æternæ periculum, scilicet, per sua mala exempla & documenta. Ideo in persona subditorum lamentatur Hiere. Thren. 3. Me minauit & adduxit in tenebris, & in lucem, quia vere multi sunt qui per malos doctores Ecclesiasticos minantur, & adducuntur in tenebras æternæ miseriæ, & non in lucem æternæ lætitiæ, quia, sicut dicitur Matt. 15. Si cæcus cæco ducatum præbeat ambo in foueam cadunt. Figura in Nabuchodonosor, de quo dicitur 4. Regum 24. quod ipse cepit Regem & Principes, fabrum & inclusorem de Hierusalem, & adduxit eos in Babylonem. In quo notatur, quod Rex Babylonis, id est, prælatus confusionis, malus superior, vel malus doctor ducit hodie in Babylonem, id est, in infernum per mala documenta & exempla, & per mala etiam incitamenta Reges & Principes & alios inferiores, quod maxime verum est de consiliariis & adulatoribus & malis seruitoribus Regum, & Principum & magnatum suis malis consiliis & vitiorum incitamentis, vnde quilibet talis fraudulentus de magistro suo potest dicere illud Ezech. Extendam super eum rete meum & capietur in Sagena mea, & adducam eum in Babylonem. Non sic, (charissimi) sed obediamus bono ductori Spiritui sancto & spirituali, quia talis est necessarius, scilicet ductor erudiens. Genes. 8. Adduxit spiritum super terram, & imminutæ sunt aquæ.

F ¶ Quartò est necessarius locus alliciens, quando aliquis adducitur ad aliquem locum multum amœnum potest eum mouere loci, quem deseruit, sterilitas & loci, ad quem vadit amœnitas, sic vere quia dum adducimur de hoc mũdo ad Paradisum, nos relinquimus locũ indigentiæ & sterilitatis, sæuitiæ & crudelitatis discordiæ & rixositatis, & vadimus ad locum opulentiæ & fertilitatis, iustitiæ, & æqualitatis, cõcordiæ, & vnitatis, fiduciæ & securitatis. Bene dico, quod ibi debemus attrahi, & moueri, quod ostenditur cum dicitur Hierusalem, quæ interpretatur visio pacis, vel pacifica, quia, scilicet, locus ille habet pacem perpetuam & securam. Vnde 2. Reg. 14. Surrexit igitur Ioab, & abiit in Gessur & adduxit Absalon in Hierusalem: vbi ostenditur, quod istam adductionem facit temporalis abominatio facultatis. Surrexit Ioab: virtualis illuminatio claritatis. Abiit in Gersan, quod interpretatur applicans lumen. Pectoralis amaricatio. Nam (charissimi) si temporalem possessionem abominemur, si per virtualem discretionem illuminemur, si per pectoralem contritionem amaricemur, non est dubium, quod ad Hierusalem recreationem adducemur. Vnde dicetur nobis illud 2. Regum 19. Veni mecum vt requiescas securus mecum in Hierusalem, quod est contra dilectores, qui nec mundi miseriis retrahuntur, nec cœlestibus solatiis attrahuntur. Et ideo ad cœlestem Hierusalem adducuntur, sed finaliter cum mœrore ad inferos producuntur. Non sic (charissimi) sed adducamur ad Deum, & ad Paradisum, quia vere ad hoc incitat locus alliciens. Vnde de Adoni-bezec, quod interpretatur Dominus iustus dicitur Iud. 1. quod adduxerunt eum in Hierusalem.

G ¶ Quinto ad hoc nos debet mouere finis proficiens, vel causa sufficiens, vel fructus reficiens, quia, scilicet, ibi poterimus videre Deum facie ad faciem, in visione (inquit) Dei, sicut enim præmium & lucrum mouet hominem ad hoc, quod alicubi adducatur, sicque maximum lucrum, & præmium nobis promittitur, scilicet, visio Dei, quæ est tota merces; multum debemus moueri per desiderium & affectum, quo ad illud cœleste palatium adducamur. In visione (inquit) Dei, quia, scilicet, ibi videtur per essentiam intrinsece & immediate secundum Apostolum 1. Corinthior. 13. Videmus (inquit) nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem, quia sicut dicitur in Psalm. 83. Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus eorum in Sion, ad quod requiritur effectus operationis (ibunt) profectus occupationis (De virtute in virtutem) respectus vel aspectus contemplationis; (Videbitur) fastigium dominationis (Deus eorum) refugium recreationis (in Sion) quod interpretatur specula, quia, scilicet, ibi videtur Deus, & speculatur. Nam sicut secundum Plinium in India sunt quidam Philosophi; qui circa littus maris de mari, vsque ad vesperam solem in claritate sua irreuerberatis oculis intuentur; sic vere in paradiso sunt beati Philosophi, scilicet, sancti & Angeli qui circa mare, id est, circa affluentiam beatitudinis perpetuo persistentes solem, id est, Deum irreuerberatis oculis per beatam visionem & contemplationem perpetuo speculantur, visionem (inquit) Dei. Vnde Ezech. 40. figurantur tales, vbi dicitur. Facta est super me manus Domini, & adduxit me illuc in visionibus Dei, adduxit me in terram Israel, & dimisit me super montem excelsum nimis, super quem erat quasi ædificium ciuitatis vergentis ad austrum. Manus enim Domini misericordiæ Dei nostri fit quandoque super hominem ipsum visitando, & adduxit eum in terram Israel, id est, in terram Deum videntium, beatorum, scilicet, & Angelorum, & statuit super montem excelsum, id est, super Celsitudinem cœli empyrei, & hoc in visionibus Dei, id est, vt ibi Deum videat, & cognoscat, in quo loco pro certo est ciuitas, id est, ciuium vnitas, collegium, & communitas beatorum, quæ pro certo vergit ad austrum, id est, ad prosperitatem & affluentiam omnium bonorum gaudiorum. Nam per partem australem, in qua est sol, & cæteri planetæ, qui subsunt circulo Zodiaco, quæ est pars fertilior, intelligitur fertilitas, atque prosperitas gloriæ æternæ, in qua sol, id est, Deus, planetæ, id est, sancti sub ipso circulo Zodiaco, id est, in ipso ambitu cœli empyrei commorantur. Et ideo pulchre loquitur Augustinus 22. de Ciuit. Dei, de ista visione. Ibi (inquit) vacabimus, & videbimus, & amabimus, & laudabimus. Ecce quod erit in fine sine fine sequitur. Nam, quod Deus præparauit diligentibus se, mente non capitur, spe non attingitur, charitate non comprehenditur, cuncta desideria transgreditur, acquiri potest æstimari non potest, sequitur ibi: tota virtus erit videre, quod amas, & summa fœlicitas amare, quod videas. Vbi beata vita in suo fonte bibitur, vbi veritatis visio clarissime aperitur. Sic igitur patet, quod nos debemus adduci ad Deum & ad Paradisum, quia hæc nobis ostenduntur

Causa sufficiens,
Locus alliciens,
Doctor erudiens,
Virtus obediens,
Motus expediens.

Nota adhuc, quod est alia adductio, virtuosa, de qua dictum est.

¶ Sed etiam est & alia adductio vitiosa, & hæc est multiplex, vna qua adducitur de sapientia ad ignorantiam, de Dei gratia ad iniustitiam, de affluentia ad indigentiam, de mundi gloria ad pestilentiam. H

¶ Adducitur enim homo, de sapientia ad ignorantiam, quando in vita ista sapiens est in temporalibus, sed ad mortem veniens excæcatur, in spiritualibus, quia vere sæpe accidit, quod mundani sapientes quando veniunt ad mortem, amittunt sensum, & discretionem, ita quod de rebus suis nesciunt ordinare, similes Buboni, qui ad lumen Lunæ bene videt, sed ad lumen solis si tradatur, lumen ipsius debilitatur, & sui luminis claritas obfuscatur. Sic vere multi sunt, qui in lumine sapientiæ lunaris, & prudentiæ mundanæ optime vident, dum durat nox huius turbulentæ vitæ, sed vere quando deducuntur ad lumen solis, quando necesse est eis tractare scientia spirituali maxime in morte, quando summe de anima est cauendum, tunc vere ipsi nihil vident, quia iusto Dei iudicio fit, teste Gregor. vt peccator moriens obliuiscatur sui, qui dum viueret oblitus est Dei, sui enim obliuiscuntur tales, quia, scilicet, de salute sui ipsius nesciunt cogitare conterendo, & confitendo, vel de rebus suis ordinando, & hoc quippe iuste. Nam quandiu viuunt sapientiam suam vendunt, non mirum si in morte deficit eis, quia sicut dicitur Ezechielis 7. Qui vendit, ad id, quod vendidit, non reuertetur; & de tali adductione dicitur Iob 12. Ipse nouit decipientem & eum, qui decipitur, & adduxit consiliarios in stultum finem, & iudices in stuporem. Ista est igitur adductio de sapientia ad ignorantiam.

¶ Secundo est adductio de Dei gratia ad iniustitiam, & istam adductionem facit diabolus peccatoribus leuibus, & perseuerare volentibus. Nam sicut Auceps cum dulci sibilo, & cum modico pabulo attrahit auem ad laqueum, & per consequens ad mortem, sic vere diabolus, sibilo suæ malæ suggestionis, & pabulo alicuius delectationis, trahit & adducit hominem ad laqueum peccati, & tentationis & per consequens ad mortem æternæ damnationis. Ideo pulchre loquitur talibus in figura nauis Ezech. 27. Repleta es (inquit) & glorificata es in corde maris, in aquis multis adduxerunt te remiges tui, ventus Austri contriuit te in corde maris, talis enim nauis est homo, qui fluctuat per tentationes, & tribula- I

bulationes in hac vita, Remiges autem eius ſunt vana deſide-ria, quibus iſta nauis per fluctus huius ſæculi agitatur. Ventus auſter, qui eſt calidus & humidus ſignat mundi proſperitatem, vbi calor auaritiæ & humiditas luxuriæ reperitur. Cor maris ſi-gnat profunditatem, quod dicitur cor, quia eſt in medio terræ, dicitur mare propter amaritudinem tormentorum, aquæ au-tem multæ ſignant inundationem tentationum. Dico igitur, quod nauis, id eſt, homo quando repletur, ſcilicet, mundi diui-tiis, facultatibus, glorificatur in eminentiis, & dignitatibus. Et ideo accidit, quod remiges eius, id eſt, vana humana deſideria adducunt eum in aquis multis, id eſt, inundatione fortium ten-tationum, & peccatorum, de quibus Thren. 3. Inundauerunt a-quæ ſuper caput meum, dixi perii. Ita quod mediante auſtro pro-ſperitatis mundanæ in cor maris, id eſt, in infernum conteritur & caſſatur, Pſalm. Transferentur montes in cor maris. Abacuc 3. In mari via tua, & ſemita tua in aquis multis. Et ſic patet, quod homo adducitur de Dei gratia ad iniuſtitiam, quod figuratur Dan. 3. vbi dicitur, quod rex Babylonis præcepit, quod adduce-rentur Sydrach & Miſac & Abdenago, & mitterentur in forna-cem ignis, quia, ſcilicet, diabolus rex confuſionis ſtudet, vt bo-ni pueri, viri iuſti, ad fornacem adducebantur, & ibi igne con-
K cupiſcentiarum cremetur. ¶ Tertio dico, quod adducitur homo de opulentia ad indigentiam, & etiam de mundi gloria ad pe-ſtilentiam. Sicut enim videmus, quod bos quando eſt bene im-pinguatus, adducitur ad macellum vt ibi mactetur, ſic vere ho-mo in iſta vita, quando impinguatus fuerit in mundi proſperi-tatibus, & honoribus, ſæpiſſime accidit, quod in fine ipſe ad mortem, & ad macellum indigentiæ & peſtilentiæ ſempiternæ figatur. Numer. 20. Aſcendere feciſtis nos de Ægypto, & addu-xiſtis locum iſtum peſſimum, qui non poteſt ſeri, nec ficum ge-rit, nec vineas, nec mala granata, inſuper, & aquam non habet ad bibendum. Namque pro certo Deus mortem corporalem, quam inducit in peccatores, de Ægypto, id eſt, de tenebroſa mundi proſperitate deducit, ipſoſque in locum peſſimum, ſci-licet, infernum per ſuam ſententiam detrahit, & adducit, qui re vera dicitur locus peſſimus propter quatuor indigentias, quæ ſunt ibi, quia, ſcilicet, ibi non eſt ficus, nec vinea, nec mala gra-nata, nec aqua. Deeſt enim ibi Conſtantiæ iuuamen, ſcilicet, Fi-cus. Lætitiæ ſolamen, ſcilicet, Vinea: charitatis ligamen, com-munitatis & charitatis, Mala granata. Pietatis libamen, aqua.
L ¶ Dico igitur, quod in inferno non eſt iuuamen ſtabilitatis, quod oſtenditur cum dicitur, quod non eſt ibi ficus. Nam per fi-cum intelligo virtutem fortitudinis, quia ſecundum Iſido. Fi-cus fortificat hominem comedentem. Et ideo dicit, quod ath-letæ qui debebant bellum committere, ſolebant antiquis tem-poribus Pythagoræ ficubus nutriri. Sic vere virtus conſtantiæ, & fortitudinis hominem roborat, perficit, ſtabilit, atque iuuat. Et ideo nos alii, qui in ſtudio huius vitæ, in qua quidem omnes currunt, ſed pauci accipiunt brauium, habemus ſtare in bello tentationum, & tribulationum iſto cibo, ſcilicet, ficubus, hoc eſt virtute conſtantiæ & fortitudinis debemus principaliter e-ducari. Iuxta illud 1. Regum 18. Eſto vir fortis & præliare præ-lia Domini, & talis cibus pro certo non eſt in inferno; Quia ſcilicet ibi

Nulla virtus,
Nulla ſtabilitas,
Nullus vigor,
Nulla virilitas,
Nullus ſtatus,
Nulla firmitas.

Quia, ſcilicet, nullam habent fortitudinem tormentis & dæ-monibus reſiſtendi. Ideo damnatis poteſt dici illud Hier. 5. Pharetra eius quaſi ſepulchrum patens comedet omnes ſagit-tas tuas & panem tuum, deuorabit filios tuos & filias, gregem tuum & armenta tua, comedet vineam tuam & conteret vrbes munitas tuas, in quibus habebis fiduciam. Et loquitur de po-tentia regis Babylonis, qua comminatur populum Iſrael pecca-torem. Iſte enim Nabuchodonoſor (chariſſimi) ſignat diabo-lum, qui eſt rex Babylonis, id eſt, confuſionis, pharetra eius ſi-gnat infernum in qua ſagittæ ſuæ crudelitatis inueniuntur, quæ bene dicitur eſſe ſicut ſepulchrum, quia ſicut ſepulchrum eſt locus fœtidus vbi mortui tantummodo reponuntur & non vi-ui: Sic infernus eſt locus fœtidus, quia dicitur eſſe ignis, ſulphur & Spiritus procellarum Locus etiam, in quo mortui, id eſt, pec-catores & non viui, id eſt, vere iuſti & reponuntur, & recondun-tur. Iſte igitur locus iſta pharetra, ſcilicet, infernus deuorat, con-ſumit, & annihilat omnia bona damnatorum, ſcilicet, quan-tum ad ipſos. Nam dum ipſos de medio ſubtrahit, ipſe aufert ei ſagittas temporalis poteſtatis, quibus vicinos, & pauperes mul-tis inuaſionibus ſagittrabant. Item panem corporalis ſaturita-tis, quem ipſi ſoli deuorabant, nec aliquid pauperibus eroga-bant, filios & filias, id eſt, ſolatium ſuæ corporalis conſangui-nitatis, propter quos poſt ſe ditandos pauperes exhæreditabant, greges & armenta temporalis facultatis continue accumula-bant. Vineas iucunditatis & ficus fortitudinis & fraternitatis quibus illos impugnabant. Vrbes etiam munitas, id eſt, poten-tes viros ſuæ amicitiæ & ſocietatis, in quibus in hoc ſæculo con-fidebant, & qui ipſos in ſuis iniquitatibus ſuſtinebant. Et ideo de fortitudine, poteſtate, proſperitate talium perdita & auulſa poteſt dici illud Abacuc 3. Ficus enim non florebit, & arua non afferent cibum, quia vere iſti non habent fortitudinem, quia non ſunt ficus: non habent pulchritudinem, quia non florent: non habent plenitudinem, quia ſua arua non afferunt eis ci-bum, &c. Igitur bene dico, quod in inferno deficit iuuamen ſta-bilitatis, vbi (inquit) non eſt ficus. Vnde de fortitudine talium a-miſſa, dicitur Naum. 2. Miles captiuus ductus eſt, ancillæ eius minabantur gementes. ¶ Secundo dico, quod ibi deficit ſola- M men iucunditatis, quia non eſt ibi vinea, & per conſequens non eſt ibi vinum, quod lætificet cor hominis, ſcilicet, virtus gau-dii, & lætitiæ, iucunditatis & conſolationis: quinimo ibi eſt do-lor, mœſtitudo, atque triſtitia ſempiterna, ſicut enim ſimia, te-ſte Iſidor. in plenilunio lætatur, ſed in defectu lunæ triſtatur, & hoc quia humor in cerebro ſuo, in plenilunio abundat, in defe-ctu lunæ minuitur, ſic vere peccatores, qui dum durat luna mu-tabilis huius vitæ, ſunt in lætitia, gaudio & iucunditate, quan-do luna iſta eis deficiet, ſcilicet, in morte tunc in inferno per-petuis deſolationibus triſtabuntur, & cauſa eſt, quia vere hu-mor proſperitatis & delitiarum, qui in plenilunio huius vitæ abundabat, tunc pro certo eiſdem deficit, atque ceſſat. Et ideo lamentantur damnati Threnor. 3. Ceſſauit gaudium cordis no-ſtri, verſus eſt in luctum Chorus noſter, cecidit corona capitis noſtri: væ nobis quia peccauimus. Tales enim habent deſola-tionem, quia ceſſauit gaudium cordis noſtri, verſus eſt, &c de-poſitionem cecidit corona capitis etiam condemnationem, væ inquit nobis quia peccauimus. Et ideo de defectu talis vineæ, & de mundanæ lætitiæ commutatione, quærit ſcriptura in per-ſona damnatorum. Hiere. 2. Quomodo (inquit) conuerſa es in prauum vinea aliena. Nam vinea mundanæ conſolationis, quæ recte eſt aliena à Deo, conuertitur tabulis in prauum, id eſt, da-mnationem triſtitiam & mœrorem. Et ſic igitur dico, quod lo-cus, ad quem adducuntur mali, non habet ſolamen iucundita-tis, non eſt ibi vinea.

¶ Tertio dico, quod iſte locus eſt peſſimus, quia ſcilicet non N eſt ibi ligamen communitatis & charitatis, oſtenditur cum di-citur, quod non eſt ibi malum granatum quod ſub vna theca continet multa grana, quæ cum quibuſdam mollibus inter-mediis, ſe conſtringunt & ſibi inuicem ſunt coniuncta. Intel-ligo charitatem & concordiam, quæ ſub vna theca (id eſt) in v-na domo Eccleſia vel collegio, plura grana, id eſt, plures perſo-nas continet atque nutrit, quæ mediantibus parietibus mol-lis benignitatis, rubeæ & charitatiuæ ſibi per concordiam in-uicem ſunt vnitæ, & maxime talis concordia eſt in Paradiſo. V-bi dicit Deus animæ beatæ ibi dabo tibi poculum ex vino con-dito, & muſtum granatorum meorum. Cant. 8. Quia vere ani-mæ beatæ, ibi potant vinum æternæ conſolationis conditum melle, id eſt, dulcedine contemplationis cum malis granatis amoris & diſcretionis. Sed proh dolor iſta non in inferno, quia vere ibi non eſt dilectio, nec concordia, nec conſolatio. Sicut enim videmus, quod ſcintillæ, quæ de fornace exeunt non ſunt vnitæ, nec coniunctæ, immo per violentiam vna ab alia ſegre-gatur, diſpergitur, & ſemouetur. Sic vere animæ damnatæ propter violentiam ignis, quo inflammantur, diuiduntur ab inuicem, per iram, turbationem triſtitiam, & deſperationem, & etiam frater contra fratrem, ſicut narratur de vno vſurario, & filio eius quos alius filius factus religioſus videt in inferno de-ſcendentes viciſſim, vt duas ſitulas in puteo, & ſe inuicem mor-dentes, & maledicentes pater dicebat filio ſe propter ipſum da-mnatum, dum, ſcilicet male acquiſierat, vt eum ditaret. Filius etiam maledicebat patri, eo quod propter bona ipſius male acquiſita, in quibus ei ſucceſſerat, damnabatur. Et de rixa talium poteſt dici illud Eſaiæ 9. Ephraim vorabit Manaſſen, & Manaſſes Ephraim, & ſimul ipſi contra Iudam. Nam Manaſſes, qui interpretatur obſtupeſcens vel obliuioſus: Et Ephraim, qui interpretatur fertilis ſignat damnatos, qui prius fuerunt fertiles in hac vita tandem in pœnis infernalibus ſunt obſtu-pentes & obliuioſi, ſcilicet, acerbitate pœnarum. Iſti (dico) ſe inuicem per odia & detractiones dicuntur deuorare, & tandem contra Iudam, id eſt, contra Deum conquerendo & murmu-rando ſimul inuicem conuenire. Et ideo defectus talium ma-lorum granatorum, id eſt, amoris, & vnitatis figuratur Ioel. pri-mo, vbi dicitur. Vinea confuſa eſt, & ficus elanguit malum gra-natum & palma, & omnia ligna agri aruerunt, quoniam (in-quit) periit gaudium à filiis hominum: tales ſunt ſine liquore

conſo-

conſolationis, quia non habent vineam, ſine dulcore deuotionis, quia non eſt ibi ficus, ſine rubore dilectionis, quia non habent malum granatum, ſine virore formoſitatis, quia non eſt ibi palma, ſine vigore ſtabilitatis, quia non ſunt ibi ligna, ſine canore iucunditatis, quia ibi perit gaudium à filiis hominum. Sic igitur, patet, quod locus inferni, ad quem adducuntur damnati eſt peſſimus, quia, ſcilicet, ibi deficit ligamen communitatis & charitatis malum granatum.

O ¶ Quarto dico ipſum peſſimum, quia ibi non eſt libamen benignitatis, & pietatis, quia non eſt ibi aqua, quæ ſignat ferorem pietatis, & refrigerium tormentorum, quæ re vera nota ſunt ibi, quia ibi non inuenitur pietas, ſed crudelitas, non refrigerium ardoris, ſed conflatorium mœroris, non pœnarum temperamentum, ſed tormentorum additamentum. Exemplum de diuite, qui in toto inferno non potuit inuenire guttam aquæ, id eſt, aliquantulum miſericordiæ, ſicut dicitur Lucæ 16. Vnde Eſa. 55. Computreſcet piſces ſine aqua, & morientur inſiti. Quod autem in inferno non ſit aqua, id eſt, refrigerium tormentorum & dulcor pietatis, patet Eſa. 34. vbi dicitur. Conuertentur torrentes eius in picem, & humus eius in ſulphur, & erit terra eius in picem ardentem, nocte & die non extinguetur, vbi oſtenditur, quod ibi ſunt ligati ſolide (quia ibi eſt pix) locati fœtide, quia ibi eſt ſulphur, acriter igniti (ardentem) iugiter puniti die ac nocte non extinguetur.

P ¶ Iſte eſt igitur locus peſſimus, ad quem adducuntur peccatores quando de Ægypto huius mundi educuntur. Et ideo talis talium adductio, & eductio, fuit figurata 4. Regum 25. vbi dicitur, quod ſerui Regis Babylonis apprehenderunt Sedeciam in planitie Hiericho, & adduxerunt eum ad Regem Babylonis, in Reblata, omnes autem bellatores, qui erant cum eo, diſperſi ſunt, & reliquerunt eum. Rex autem Babylonis excœcauit eum, filioſque eius coram ipſo occidit, & vinxit eum catenis, & adduxit Babylonem. Chariſſimi, Rex iſte Babylonis ſignat diabolum, qui eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, ſicut dicitur Iob 40. Qui in Babylone, id eſt, in confuſione inferni imperat atque regnat. Per Sedeciam Regem iniquum intelligo malos diuites & potentes, per Hiericho, quod interpretatur luna, intelligo mundi mutabilitatem & proſperitatem, per Reblata, quod interpretatur multum hoc intelligo mortem, vbi re vera multum hoc, id eſt, totum hoc, quia quicquid totum venit hoc, & totum adducitur ad mortem. Dico igitur, quod dum Sedecias, id eſt, diues iniquus eſt in planitie Hiericho, id eſt, in planitie mundanæ proſperitatis, ſæpe accidit, quod ſerui Regis Babylonis diaboli, ſcilicet, tribulationes, infirmitates, aduerſitates veniunt ad ipſum, & apprehendunt eum, & adducunt primo in Reblata, id eſt, in mortem corporalem, vbi re vera ipſe inuenit Regem Babylonis, id eſt, diabolum, vbi etiam bellatores, qui cum ipſo erant, id eſt, mundani amici, ſcilicet, vxor, filii & alii, qui ei, dum viueret, aſſiſtebant, ipſum deſerunt, & relinquunt, nec de ipſo amplius curant. Iuxta illud Pſalm. Amici mei & proximi mei de longe ſteterunt, & vim faciebant, qui quærebant animam meam, ſcilicet, dæmones. Et quid chariſſimi? pro certo tunc temporis talis Sedecias talis diues excæcatur. Quia (ſicut videmus) mali diuites in mortem, fiunt cœci, quia non præuident damnationem æternam, nec volunt confiteri, & alienum reſtituere, vel emendare. Et ideo filii ipſorum interficiuntur, quia per bona ipſorum male acquiſita filii eorum, qui in eis ſuccedunt, incurrunt mortem æternam. Ipſi autem vinculis & catenis æternæ damnationis ligantur, & in Babylonem, id eſt, in infernum ad pœnales miſerias adducuntur. Et ideo quia peſſimi ſunt ad locum peſſimum banniuntur. Ezech. 7. Adducam (inquit) peſſimos de gentibus & quieſcere faciam ſuperbiam potentum. Anguſtia ſuperueniente requirunt pacem, & non erit. Eſt igitur locus peſſimus, ad quem, ſcilicet, damnati adducuntur, quia carent iſtis quatuor bonis ſcilicet,

Libamine pietatis,
Ligamine charitatis,
Solamine iucunditatis,
Iuuamine ſtabilitatis,

Q Si vis adhuc nota, quod Chriſtus ad ſtatum Eccleſiæ vel religionis, vel ad locum æternæ habitationis ſibi vult adduci per illos, ad quos pertinet, ſcilicet, per prædicatores & prælatos quatuor genera perſonarum, ſcilicet,

Charitate feruentes,
Pietate fluentes,
Puritate nitentes,
Humilitate iacentes.

Vult igitur ſibi adduci illos, qui feruent per charitatem, & iſti ſunt fratres Ioſeph. De quibus Geneſis 42. Fratrem veſtrum ad me adducite. Item illos qui fluunt pietate, ſignatos per patrem Ioſeph. Patet enim qui nutrit, eſt nomen pietatis Geneſis 45. Nunciate patri meo gloriam meam, feſtinate & adducite eum ad me. Item illos, qui nitent puritate Pſalm. 44. Adducentur Regi virgines. Item illos, qui iacent humilitate. Geneſis 43. Non videbitis faciem meam niſi fratrem veſtrum minimum adduxeritis mihi. Minimum dico, ſcilicet, per humilitatem. Tales igitur vult ſibi Chriſtus adduci & in ſuo ſeruitio, & in Eccleſiæ gradibus promoueri. Sed quid pro certo moderni ductores noſtri, ſcilicet, ſuperiores non occurrunt hodie ad Chriſtum, nec ad Eccleſiæ Chriſti ſtatum, tales perſonas, ſed potius inutiles & peruerſas. Vnde nota, quod iſti ibi hodie promouent, & adducunt

Inſania frementes,
Luxuria fœtentes,
Infamia ſqualentes,
Superbia tumentes,
Scientia carentes.

De inſanis & frementibus dicitur 1. Regum 21. Vidiſtis hominem inſanum, quare adduxiſtis illum ad me: numquid deſunt vobis furioſi. De luxurioſis & incontinentibus dicitur 2. Paralipomen. 1. Salomoni adducebantur equi de Ægypto. Equi enim luxurioſos deſignant Hierem. 5. Equi amatores in fœminas. De infamibus dicitur 1. Regum 30 Inuenerunt virum Ægyptum & adduxerunt eum ad Dauid. Ægyptus enim qui interpretatur tenebroſus, qui eſt populus ſqualidus & ſubniger, ſqualorem infamis conuerſationis deſignat. De ſuperbis autem & inanibus dicitur Heſter 1. Quis Aſſuerus præcepit adduci reginam Vaſti vt oſtenderet cunctis populis pulchritudinem eius, quæ propter ſuperbiam ſuam cito poſt depoſita eſt. De ignorantibus autem dicitur 2. Paralipomen. 17. quod Arabes adducebant pecora ad Ioſaphat: pecora enim ad Ioſaphat Regem Hieruſalem adducuntur quando ignorantes & hebetes in Eccleſia promouentur.

Adhærere.

Coniungi, & conglutinari idem ſunt. Et ſignat amorem & dilectionem, ſocietatem & coniunctionem ſiue in bono ſiue in malo. Nota igitur, quod quadruplex eſt adhæſio (videlicet) A

Deſiderabilis atque virtuoſa.
Vituperabilis atque vitioſa.
Exaſperabilis atque doloroſa.
Remunerabilis atque gaudioſa.

¶ Adhæſio deſiderabilis ſignat Dei dilectionem, de qua 2. Regum 20. Adduxerunt Regi viri Iuda, proximi ſocialem coniunctionem Acto. 17. Quidam viri adhærentes Paulo crediderunt, taciturnam locutionem Pſalm 136. Adhæreat lingua mea faucibus meis.

¶ Item vituperabilis ſignat perſeuerantiam in peccato Pſalm. Adhæret tibi ſedes iniquitatis. Item adhæſio exaſperabilis ſignat perſeuerantiam pœnæ æternæ, quæ adhærebit damnatis Baruch 1. Adhæſerunt nobis mala multa. Item adhæſio remunerabilis ſeu delectabilis, ſignat perſeuerantiam æternalium gaudiorum, quæ, ſcilicet, adhærent beatis perpetuo Hierem. 13. Sicut adhæret lumbare lumbis viri, ſic agglutinaui mihi domum Iſrael. De duabus igitur primis adhæſionibus aliquid eſt dicendum.

¶ Eſt igitur prima adhæſio deſiderabilis, quam debemus acquirere, qua, ſcilicet, nos debemus adhærere Deo & bonis æternis Videmus enim quod res glutinoſa, ſicut eſt cera calefacta, facilis eſt adhæſionis, faciliter enim adhæret omni rei, cui applicatur. Sic vere (chariſſimi) cor noſtrum ſi fuerit glutinoſum per affectionem, calefactum per dilectionem, faciliter adhærebit per coniunctionem. Et ideo de quolibet ſic adhærente poſſum intelligere illud Lucæ 15. quod dicitur de illo filio, quod adhæſit vni ciuium regionis illius. Vbi dicitur, quod adhæſio amoris & affectionis eſt habenda triplici ratione, ſcilicet, quia

Per hanc adamatur Deitas æterna. Vni adhæſit.
Per hanc affectatur bonitas ſuperna. Regionis.
Per hanc copulatur vnitas fraterna. Ciuium inquit.

¶ Dico igitur, quod per hanc æterna Deitas adamatur: vni ſin- B

vni(inquit)adhæſit,id eſt,Deo.Omnia, quæ ſunt, natura iter appetunt ſuo principio adhærere, patet in lapide ſurſum iactato, qui naturaliter habet deſcendere vt terræ, quæ ſuum eſt principium adhæreat, ſic vere chariſſimi, quia Deus eſt vnum omnium rerum principium, ideo omnes debemus ad iſtum deſcendere per deuotionem,& ei adhærere per charitatem & dilectionem. Iuxta illud Pſalm. 72. Mihi autem Deo adhærere bonum eſt, & ponere in Domino ſpem meam. Et hoc oſtenditur, quando dicitur vni, quia per vnum intelligo Deum, qui eſt vnus ſimplex in eſſentia.De hoc Deuteronom 6.Audi Iſrael Deus tuus vnus eſt. Et ideo nos debemus eſſe ſimiles cuidam piſci qui dicitur Etherius,qui ſicut dicit Plinius & etiam Auguſtinus, quando ſentit venire tempeſtatem timens, quod per fluctuum violẽtiam extra mare proiiciatur, ita fortiter adhæret lapidi ſeu terræ,quod non poteſt moueri:ſic vere (chariſſimi) ita debemus adhærere,& coniungi Deo per fidem & charitatem,qui,ſcilicet, dicitur terra & lapis propter inconcuſſibilem firmitatem & ſtabilitatem, quod ſiue fluctus tentationum ingruat ſiue tempeſtas tribulationum inualeſcat ipſum nullatenus dimittamus,ſed eidem per fidem & fiduciam amorem, & amicitiam, ſtabilitatem & perſeuerantiam adhærentes nos continuo cum ipſo coniungamus, ne forte extra mare, id eſt, extra ſtatum pœnitentiæ & gratiæ repellamur. Vnde Thob.10.Omnia in te vno habentes non te debemus dimittere. Et iſtud eſt hodie contra multos, qui pro certo Deo non adhærent per fiduciam & amorem, nec ei coniunguntur per perſeuerantiam firmiorem,imo vere ſi quandoque contingit, quod ei adhæreant per gratiam ſtatim modica tempeſtate tentationis ab eo ſegregantur,& euelluntur, & eius inimico,ſcilicet,diabolo,mundo, & carni adhærent per peccatum.Ideo de talibus poſſum adducere illud Geneſis 1.Et Matthæi 19. Relinquet homo patrem & matrem; & adhærebit vxori ſuæ, homo enim talis, ſcilicet, peccator inconſtans imperſeuerans deteſtatur honorem numinis, (patrem inquit.) Non ſectatur honorem virginis (matrem ſuam.) Amplexatur horrorem criminis.(Adhæret vxori ſuæ, id eſt, iniquitati,)quæ eſt filia diaboli quam ipſe cum peccatoribus maritat, quod matrimonium proloquitur in ſuggeſtione, celebratur in delectatione, copulatur in conſenſu,conſummatur in operatione. Non ſic (chariſſimi) non, ſed pro Deo adhæreamus Deo per fiduciam fidem deuotionem & affectionem, quia iſte eſt vnus. Vnde Lucæ 6.Vni adhærebit & alterum contemnet. Deuteronom. 4. Adhærebitis Domino Deo veſtro,& nos etiam efficimur vni cum eo,quando eidem taliter adhæreamus, quia ſicut dicitur. 1. Corinthior. 6. Qui adhæret Deo vnus Spiritus eſt. Dico igitur, quod per chari-
C tatiuam adhæſionem ſuperna Deitas adamatur. ¶ Secundo dico,quod per eam fraterna charitas, ſeu vnitas copulatur. Ciuium (inquit) ſicut videmus diuerſæ res poſſunt effici vnum per fortem adhæſionem, ſicut videmus de diuerſis lapidibus in pariete, qui mediante cæmento ita adhæret inuicem, quod videtur eſſe vnum, ſic vere (chariſſimi) nos alii, qui ſumus diuerſi & diuiſi naturaliter,quia diuerſa ſumus indiuidua, per fortem adhæſionem charitatis debemus effici vnum vnitate, ſcilicet, fraternæ concordiæ,pacis,ſocietatis & coniunctionis,quod oſtenditur cum dicitur ciuium, quia ciues ſunt illi, qui in ciuitatibus ſimul viuunt, & dicitur ciuis, ſecundum Hugonem, à cio cis, quod idem eſt quod aduoco, aduocas, eo quod aduocantur ad eandem cohabitationem. Vel Coeo, cois, quod idem eſt, quod coniungo, coniungis, & eſt ciuis communis generis, quia fratres,ſocii, vicini, & amici habent cohabitare per ſocietatem, coniungi & copulari & eſſe communes per mutuam charitatem & per concordiæ pacificam vnitatem. Et ideo bonis poteſt dici illud Epheſ.2. Fratres iam non eſtis hoſpites, & aduenæ, ſed eſtis ciues ſanctorum & domeſtici Dei. Et de hoc Iob 13. Pelli meæ conſumptis carnibus adhæſit os meum, quia vere pellis & oſſa, quæ ſunt diuerſis in corporibus, & nos alii quamuis ſumus diuerſi conditione & natione, debemus inuicem adhærere per pacificam vnitatem & hoc conſumptis carnibus, id eſt, non habito reſpectu ad carnis affectionem, vel ad lucrum carnalis vtilitatis vel proſperitatis, quia, ſcilicet, homo debet diligi, propter ſe non propter ſua, quia vere ſicut metalla non poſſunt adhærere perfecte, ſi ſit aliquid intermedium vtpote puluis, vel aqua,immo neceſſe eſt,quod metalla nulla ſe contingant quando conſolidantur,ſic vere illa non eſt perfecta adhæſio, vel amicitia, quæ adhæret alteri mediante aqua delitiarum vel puluere diuitiarum, & mediante aliquo lucro temporali, immo vero neceſſe eſt, quod homo nudus, id eſt, non conſideratis circumiacentibus tangatur, & ametur, & ad hoc quod iſte amor & iſta adhæſio aliquam habeat firmitatem, quia vere alias ſi nos amamus hominem, propter noſtrum commodum talis amicitia non durabit. Et tamen proh dolor vix inuenitur aliquis, qui alium diligat,niſi propter propriam vtilitatem, quia homo veniens ad aduerſitatem vel paupertatem nullum penitus inuenit amicum. Vnde Senẽ.epiſtola 9. Quemadmodum cœpit, ſic deſinet, neceſſe eſt enim, vt initia & exitus inter ſe congruant. Qui eſt enim vtilitatis cauſa aſſumptus, tamdiu placebit quamdiu vtilis erit, etenim florente amicorum turba circumſidet, circa autem euerſos ſolitudo, & deſertum, & deinde amici fugiunt,vbi probantur. Iſti igitur non adhærent conſumptis carnibus ſimiles Lapathi; qui ſicut non adhæret homini niſi veſtito,ſic nec iſti diligunt hominem niſi diuitem. Pſalm. 101. Adhæſit os meum carni meæ. Os meum, id eſt, fictus amicus adhæret carni, id eſt, proſperitati. Non ſic chariſſimi non, ſed habeamus adhæſionem charitatis & dilectionis quia per hanc fratrum communitas copulatur. Roman.12. Adhærentes bono,odientes malum.

¶ Tertio eſt habenda adhæſio amoris,quia per hanc cœli fœ- D licitas amplexatur.Regionis inquit. Videmus quod animalia libentius adhærent vberibus paſcuis. Sicut dicit Solinus, quod Salmo quando inuenit aquam dulcem, tanto amore ei adhæret, quod nunquam vult reuerti amplius ad amaram, ſic vere (chariſſimi) vberibus paſcuis regionis paradiſi & fertilitati bonorum æternalium debemus adhærere per affectionem, amorem, deſiderium & contemplationem. Tanta eſt enim dulcedo illius fontis, ſcilicet, voluptatis, quod nullo modo reuerti debemus ad aquam amaram proſperitatis mundanæ,quæ quidem amara dicitur, quia æternam amaritudinem introducit. Sed ipſam debemus fugere, vilipendere, deteſtari, & regioni paradiſi, fontique voluptatis æternæ perpetuò adhærere. Iuxta illud Eſaiæ 14. Aduena ad eos adiungetur, & adhærebit domui Iacob. Nos enim qui ſumus aduenæ & peregrini in miſera vita iſta, debemus adhærere & adiungi per affectionem & contemplationem domui,id eſt,regioni paradiſi, quæ eſt domus Iacob, id eſt, Chriſti ſtrenui luctatoris, & ad eos, id eſt, ad ſanctos & beatos qui ibi ſunt, adiungi per ſpem, deſiderium & affectum, regionem inquit, vt de quolibet noſtrum dicatur Lucæ 19. Homo abiit in regionem longinquam accipere ſibi regnum. Regio enim longinqua eſt paradiſus, ad quam pro certo nos debemus abire per contemplationem, vt regnum paradiſi nobis accipiamus,& occupemus,per affectionem. Et hoc eſt hodie contra multos,qui pro certo non adhærent cœleſtibus, ſed temporalibus,non diligunt æterna ſed externa, non capiunt fœlicem regionem, ſed mundanæ proſperitatis poſſeſſionem. Iſti ſunt ſimiles Aſino & Capræ,qui non delectantur in bonis paſcuis, ſed adhærent carduis, & tribulis, atque ſpinis, ſic vere tales non curant hodie de vbertate regionis nec adhærent,nec in bonis æternis delectantur, nec in eis cogitant, nec in ea contemplantur, immo vere adhærent carduis, tribulis & ſpinis, id eſt, bonis temporalibus,& terrenis. Pſalm. 118. Adhæſit pauimento anima mea, quæ re vera propter punctiones & miſerias, tribulationes & anguſtias, quæ ibi ſunt, poſſunt ſpinis, & tribulis comparari. Et de tali adhæſione poteſt dici illud prior. Corinthior. 6 Qui adhæret meretrici vnum corpus efficitur. Meretrix enim(chariſſimi)eſt mundus, qui non quærit niſi proprium lucrum. Iſte igitur, qui adhæret bona ſua diligendo, vnum corpus efficitur cum eodem, & per conſequens eſſe deſinit membrum Chriſti, quia ſcilicet membrum duorum corporum eſſe non poteſt. Non ſic (chariſſimi) non, ſed pro Deo adhæreamus ſupernæ fœlicitati, Fraternæ communitati, æternæ Deitati. Patet igitur quod eſt quædam adhæſio deſiderabilis, quam debemus eligere.

¶ Item dico ſecundo, quod eſt adhæſio vituperabilis, quam E debemus contemnere, ſcilicet illa, qua homo præeligit, & adhæret temporalibus delectationibus, diaboli ſuggeſtionibus, & malis ſocietatibus. Sicut enim videmus, quod metalla nobilia non adhærent faciliter ignobilibus ſicut patet de auro, quod non poteſt adhærere, ferro, & inde eſt, quod ferrum quantum eſt de ſe vix aut nunquam poteſt deaurari, ſic vere cor humanum, quod de ſe eſt nobiliſſimum, nunquam debet iſtis ferreis & ignobilibus bonis terrenis per auaritiam, nec bonis delectabilibus & carnalibus per luxuriam adhærere, quia talis adhæſio eſt vitioſa. Et hoc eſt contra multos, qui temporalibus ita adhærent per auaritiam, & carnalibus, per luxuriam, quod vix poſſunt per aliquam violentiam correctionis, & prædicationis ſeparari, ſimiles Lampredæ, quæ eſt piſcis ſine oſſibus & molliſſimus. Et ſecundum Iſidor. iſta coit cum Serpente & lapidibus ita fortiter adhæret, quod vix poteſt auferri, ſic vere mundi peccatores, qui ita ſunt molles,carnales & delitioſi, fluxibiles & defectuoſi,quod nihil penitus eſt eis oſſeum ſeu firmum, qui etiam coeunt cum diabolo ſerpente per diuerſa vitia & peccata. Iſti dico fortiſſime adhærent per malas conſuetudines, deſideria & affectiones, lapidi ſeu terræ, id eſt, iſtis bonis inferioribus & terrenis, quia ſcilicet ſicut dictum eſt, ipſi adhærent diuitiis & honoribus per ambitionem & auaritiam. Vnde Pſalm. 118. Adhæſit pauimento anima mea. Et ideo talibus finaliter adhæ-

rent

rent multa mala, scilicet vitia, & peccata & infernalia tormenta. Vnde Baruch primo. Adhæserunt nobis multa mala. & Hiere. 42. Fames adhærebit vobis in Ægypto, & ibi moriemini. In Ægypto enim (id est,) in inferno adhærebit fames æternæ damnationis illis, qui modo adhærent bonis mundi fame, (id est,) cum desiderio auaritiæ & ambitionis, vbi ostenditur, quod damnatis adhæret obscuritas ineuitabilis, quia sunt in Ægypto, quod interpretatur tenebræ. Item edacitas insatiabilis, quia ipsi habent famem. Item pœnalitas inæstimabilis, quia ipsi moriuntur. Alii autem adhærent bonis carnalibus, per luxuriam, figurati in illo filio Sichem, cuius anima adhæsit Dinæ filiæ Iacob, ipsamque corrupit, propter quod tam ipse quam domus sua perierunt. Sicut dicitur Genesis trigesimoquarto. Sic vere (charissimi) illi, qui adhærent per luxuriam iuuenibus mulieribus, aliquando & temporaliter, & æternaliter occiduntur. Et ideo talibus adhæret lepra Naaman, id est, luxuria, sicut dicitur 4. Regum 5. Lepra Naaman adhærebit tibi. Item nota, quod sicut illi, qui submerguntur tenaciter adhærent rebus, quas primo inueniunt, sic peccatores in vitiis submersi, istis mundi bonis, quæ circa se inueniunt, solent per nimium affectum tenaciter adhærere, & maxime illis, quæ primo, id est, in adolescentia solent frequentare, de aliis vero, scilicet, de spiritualibus non curare. Et ideo de malis nota, quod aliqui adhærent diuitiis per auaritiam, alii deliciis per luxuriam, alii eminentiis per ambitionem & superbiam. Alii diuitibus amicis, per adulationem & blanditiam, primo, &c. Et isti similes sunt arbori, quæ semper adhæret terræ, & isti terrenis per auaritiam, figurati in filio prodigo, vt scribitur Lucæ 15.

¶ Qui adhæsit vni ciuium, id est, mundo, & hæreditatem, id est, gratiam & gloriam dissipauit per diuersa peccata viuendo luxuriose, id est, temporalibus superflue vtendo, secundo, &c. Et isti sunt similes ossibus, quæ semper adhærent carni, sic deliciosi carnalitati adhærent, figurati in filio Sichem, qui adhæsit Dinæ, sicut dictum est supra, tertio, &c. & isti sunt similes Hæderæ, quæ semper adhæret arbori, vt in altum ascendat, sic isti per ambitionem adhærent arboribus dignitatum, vt sursum ascendere valeant ad honores. Figurati in Absalom qui adhæsit quercui, & occisus est, quarto, &c. quia adulatores, id est, falsi amici vix possunt auelli ab homine quamdiu inueniunt ibi lucrum, similes Sanguisugæ, quæ ita fortiter adhæret homini in aqua reperto, quod auelli nequit nisi primo suxerit, quantum cupit, sic vere isti, qui non quærunt nisi fugere diuitias alienas, vix aut nunquam possunt euelli à curiis & hospitiis diuitum, in aqua prosperitatis & voluptatis viuentium quamdiu ibi reperiunt ad sugendum, vnde Draconi, id est, diuiti dicitur Ezech. 29. Draco magne, qui cubas in medio fluminum, sequitur. Pisces tui squammis tuis adhærebunt. Non sic (charissimi) sed adhæreant nobis boni & iusti, per amicitiam & societatem. Psalm. 24. Innocentes, & recti adhæserunt mihi. Patet igitur, quod multiplex inuenitur adhæsio in scriptura.

A **Adesse.** Nota, quod adesse signat præsentiam & promptitudinem partitiuam. Et sic dicam, quod pertinet ad Deum, ad iustum, ad diabolum, ad impium.

Adest { Deus, vt subueniat. / Iustus, vt obediat. / Diabolus, vt decipiat. / Impius, vt accipiat. }

¶ Dico igitur, quod Deus adest ad subueniendum, quia, scilicet, Deus vbique est præsens, & semper est paratus adesse si fuerit qui requirat. Adesse enim diuinum signat suam præsentiam, quam exhibuit in beata incarnatione, suam præsentiam, quam exhibuit in rerum administratione, suam præsentiam quam exhibet in gratiæ collatione seu in adiutorio & subuentione, suam præsentiam quam exhibebit in animæ beatificatione & in gloriosa apparitione. Deus enim adest per beatam incarnationem & per sacramenti Eucharistiæ distributionem. Esaiæ 41. Primus ad Sion dicet, ecce adsum. Item adest per rerum vbique administrationem. Psalm. 138. Si ascendero ad cœlum, tu illic es, si descendero ad infernum, ades. Item Deus adest per gratiam, & subuentionem. Iohannis 11. Magister adest, & vocat te. Et de Ioseph vendito dicitur, quod Deus in fraude & circumuentione fratrum illi adfuit. Deus enim similis est Accipitri, qui vbicunque prædam paratam viderit, statim adest ad eam capiendam. Sic Deus statim quando mentem hominis videt paratam & dispositam, solet adesse, & eam sibi assumere, ad eam accedere, & eam adiuuare. Vnde Esaiæ 58. Tunc inuocabis, & ipse exaudiet, clamabis, & dicet, ecce adsum. Item Deus aderit per gratiæ collationem vel per beatificam apparitionem: tunc enim principaliter aderit, quando se intimare omnibus exhibebit 2. Mach. 1. Tempus adfuit, quo sol refulsit, qui prius erat in nubilo. Et Esaiæ 52. Ego ipse, qui loquebar, ecce adsum. Patet igitur quomodo Deus adest ad subueniendum.

¶ Secundo dico, quod diabolus adest ad decipiendum, semper enim diabolus se studet exhibere præsentem, vt noceat, seu decipiat innocentem. Vnde Iob 1. dicitur, quod cum comparerent filii Dei coram Domino, adfuit inter eos sathan, supple, ad nocendum ipsi Iob, & ad tribulationem ipsius impetrandum. B

¶ Tertio adest impius ad accipiendum. Mali enim semper volunt esse præsentes C

Ad { accipiendum, / importune petendum, / explorandum, / detrahendum, / mala omnia facienda. }

Vnde iste est sicut vultur. De quo dicitur Iob 39. quod vbicunque senserit cadauer, statim adest.

¶ Quarto adest iustus ad obediendum, quia, scilicet, iustus se exhibet Deo, & superiori & amico, & inimico. Deo dico, vt ei consentiat, & vt per contemplationem & dilectionem ipsum associet, & per deuotionem assideat, dicens illud Prouerbiorum 8. Quando præparabat cœlos aderam, cum eo cuncta componens, vt ei obediat. Sicut Dauid, qui erat Rex, fuit dictum de Nathan. 3. Regum 1. Adest Nathan propheta. Item amico, vt ei proficiat, & vt ipsum adiuuet, & succurrat. Sicut inuocans auxilium contra Gabaa dixit filiis Israel ad suum adiutorium congregatis Iudi. 19. in communi decernite quid facere debeatis. Item inimico vt ipsum corrigat & redarguat, sicut de Helia dicitur, quod dato, quod sciret, quod Achab Rex ipsum persequeretur odio capitali, nihilominus pro eo corrigendo exhibuit se præsentem. 3. Regum 18. Adest Helias. ¶ Et breuiter de bona promptitudine voluntatis, quam habet homo, dicit, quod potest accipi in bono, & in malo. In bono scilicet, quando homo adest, id est, præsto est D E

Ad { obediendum, / obsequendum, / adiuuandum, / consolandum, / consulendum, / defendendum. }

Et de ista promptitudine voluntatis dicitur Iob 38. Numquid mittes fulgura, & ibunt, & reuerentia dicent tibi adsumus? Vbi ostenditur, quod promptitudo obsequii, auxilii, & obedientiæ,

debet habere { Timorem magistri. (Numquid mittes.) / Feruorem desiderii. (Fulgura.) / Vigorem ministerii. (Reuerentia dicent tibi adsumus. }

Talis, qui vult adesse, necesse est, vt timeat, vt ardeat, vt redeat. Debet igitur obediens habere timorem, quia, scilicet, ipse debet timere magistrum & prælatum suum, quod ostenditur cum dicitur: Numquid mittes, quasi dicatur: Ipse habet aliquem, qui potest eum mittere. Esaiæ 6. Ecce ego, mitte me. Item debet habere desiderii feruorem. (Ibunt fulgura.) Abacuc 3. Ibunt in splendore fulgurantis hastæ tuæ. Item debet habere ministerii fulgorem; quia, scilicet, non debet reddere grauem, immo dato, quod modo reuertatur de executione alicuius mandati, semper tamen debet esse vigorosus in obedientiæ ministerium, & dicere, Adsumus. Esaiæ 63. Tunc inuocabis, & ipse exaudiet, clamabis, & dicet adsum. ¶ Item potest accipi in malo, quando scilicet homo adest F

Ad { nocendum, / rapiendum, / detrahendum. }

Iob 1. Adfuit etiam inter filios Dei sathan, vel ad peccandum, vel delitias frequentandum. Vnde Iob 39. Vbicunque senserit cadauer, statim adest. Vide prosecutionem de præsentia, &c.

Adiicere. Nota, quod adiicere accipitur pro iterare, multiplicare, adiungere, aggregare. Et sic possum notare, quod est Adiectio virtutis, quæ præcipitur, A

pitur, adiectio salutis, quæ promittitur, adiectio culparum quæ prohibetur, adiectio pœnarum quæ adhibetur.

¶ Est igitur primo adiectio virtutis, quæ dicitur haberi. quia, scilicet, iusti debent virtutes virtutib. adiicere, & bona opera iugiter iterare. Psalm. Adiiciam super omnem laudem tuam, Deus etiam ipsis iustis virtutes adiicit, & eos multiplicat, & extollit. Psalm. 113. Adiiciat Dominus super vos, & super filios vestros. Adiicitur enim iustis regula, ne possint errare, perseuerantia ne possint cessare, gratiæ venia ne se possint excusare. De disciplina dicitur Ecclesiast. 15. Adiecit mandata, atque præcepta. De perseuerantia dicitur in Psalm. 60. Dies super dies regis adiicies, annos eius vsque in diem generationis & generationis. De gratia vero seu misericordia, quæ à Deo nobis continue adiicitur, potest dici illud 1. Regum 3. Adiecit Dominus vocare Samuelem. Et Esa. 7. Adiecit Dominus loqui ad Achaz. Ista est igitur adiectio virtuosa, quam adiectionem non habent mali, qui, scilicet, non adiiciunt per pœnitentiam resurgere, quando cadunt, Amos 5. Domus Israel cecidit, & non adiicit, vt resurgat. Virgo Israel proiecta est in terram suam, & non est, qui suscitet eam. Ista est igitur adiectio virtuosa, quæ debet haberi.

B ¶ Secundo dico, quod est adiectio salutis, quæ debet mereri, quia, scilicet, post gratiam adiicit gloriam, de quo Matthæi 6. Primum quærite regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis.

C ¶ Tertio dico, quod inuenitur adiectio peccati, quæ debet caueri. Et ista est, quando homo continue peccando adiicit peccatum peccato. 2. Paralipomen. 28. Quare adiicere vultis super peccata vestra. Tales sunt illi, qui faciliter recidunt, & qui per obstinationem semper adiiciunt peccata, contra illud Ecclesiastic. 5. Ne adiicias peccata super peccata. Et nota, quod non est adiiciendum ad peccatum per iterationem, ad mandatum per transgressionem, ad sapientiæ virum per inanem locutionem, ad sufficientiæ statum per inanem gloriam. De peccato, quod non sit ei aliquid adiiciendum, patet secundum medicos, simile additum suo simili facit furere. Vnde Ecclesiastic. 21. Peccasti, ne adiicias iterum. De præcepto vero, quod non per transgressionem vltra aliquid est faciendum, patet Deuteronom. 12. Non addas quicquam, quicquam nec diminuas. De verbis, quod sit aliquid per multiloquium superaddendum, patet Ecclesiast 11 dicitur. In medio seniorum ne adiicias loqui Iob 29. Verbis meis addere nihil audebant. De inani gloria vero, quod, scilicet, non occasione eius aliquid sit plus solito faciendum, sicut, scilicet, faciunt illi, qui tot onera pœnitentiæ superaddunt, quod sustinere nequeunt, sed succumbunt, habes Esa. 23. Non adiicies vltra, & glorieris, id est, occasione vanæ gloriæ non adiiciendum onus pœnitentiæ supra vires, &c. igitur dico, quod est adiectio peccati, quæ debet caueri.

D ¶ Quarto dico, quod est adiectio tormenti, quæ debet horreri, quia scilicet damnatis cõtinue adiiciuntur tormenta. Hierem. 45. Væ mihi, quia addidit Dominus dolorem dolori meo, laboraui in gemitu meo, & requiem non inueni. Istis enim adiiciuntur tormenta, nec Deus adiicit aliqua solatia vel oblectamenta, sicut enim ipsemet dicit Oseæ 1. Non addam vltra misereri eis, & ibidem 9. non addam, vt diligam eos. Et ideo de quolibet tali dicitur Esa. 24. Corruet, & non adiiciet vt resurgat. Patet igitur, quod quadruplex adiectio generaliter inuenitur. Vide supra de addere, & infra de apponere, adiungere, congregare, &c.

A **Adimplere.** Idem est quod vsque ad summum implere, vel vt ad perfectum. Et nota, quod adimplentur Iusti gratia, Beati gloria, Boni solatiis, Mali suppliciis, & etiam vitiis.

¶ Primo iusti gratia. Vnde Hierem. 31. populus meus adimplebitur bonis. Item beati gloria, Psalm. Adimplebis me lætitia cum vultu tuo, &c. Item boni solatiis, Actorum 2. Adimplebis me iucunditate. Item mali suppliciis, Ecclesiast. 10. Qui tenuerit illum, adimplebitur maledictis. Et nota, quod de bonis potest exponi illud Ecclesiast. 50. Manauerunt Putei aquarum, & quasi mare adimpleti sunt supra modum. Vbi nota, quod debemus adimpleri viscerosis affectibus pietatis (Manauerunt) Gratiosis profectibus sanctitatis (Putei aquarum) Gloriosis successibus voluptatis. (Quasi mare inquit adimpleti sunt.)

B ¶ Dico primo, quod debemus adimpleri affectibus Pietatis viscerosis, quod ostenditur cum dicitur, Manauerunt, quia scilicet, nos debemus manare, affluere, & destillare per continuam pietatem, & foris ad alios nostrorum beneficiorum riuulos diffundere, & deriuare, similes cuidam lapidi, qui vocatur Enydros: qui semper & perpetuo stillat aquam. Ideo dicitur in lapidario. Perpetui fletus lachrymis destillat Enydros. Qui velut ex pleni fontis scaturigine manat. Nam iste lapis sine discontinuatione, & sine sui diminutione perpetuo semper stillat. Cuius potest esse ratio, quia sua occulta virtute aerem contiguum, in aquam condensat, congelat, & conuertit, & sic semper videtur aquam emittere, & guttatim perpetuo emanare. Sic vere (charissimi) vir pius & misericors semper, & continue debet stillas eleemosynarũ & beneficiorũ tẽporalium emanare, emittere, & stillare, & aliis indigentib. erogare sine discõtinuatione, scilicet perseueranter. Iuxta illud Prouer. quinto, Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide. Nam aerem contiguũ, id est, exteriorem substantiam temporalem debet conuertere in stillas & in pluuiam, id est, in eleemosynam, & beneficia. Et si aquam istam continue emittamus, nunquam tamen diminuemur per paupertatem. quia qui dat pauperi, nunquam indigebit. Prouer. 28. Quia scilicet sicut circa illum lapidem nouus semper introducitur aer & sic semper inuenit quid condenset, & sic sine diminutione cõtinuat stillas suas, sic Deus semper per occultam prouidentiam introducit nouum aerem, id est, nouas diuitias circa illos, qui affluunt pietate. Et ita possunt stillas eleemosynarum continuo emittere, vt dictum est. Vnde de Ioanne eleemosynario dicitur, quod quanto plus dabat, tanto plus abundabat. Vnde Lucæ 6. Date, & dabitur vobis. Quæ omnia non solum debent esse vera de eleemosyna temporali, immo etiam de spirituali, scilicet, de eruditione, doctrina, & prædicatione, quia vere vir pius, & discretus, & maxime religiosus, clericus & prælatus debet aerem, id est sacram scripturam in stillas & in pluuiam, id est, in verba sua, & informatoria conuertere, & sic debet alios per prædicationem, doctrinam, & eruditionem misericorditer irrigere. Iuxta illud Ioel 3. In illa die stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac & mel. Contemplatiui debent iugiter dulcorem mellis, & lactis, id est, beneficiorum spiritualium & temporalium destillare, ideo de tali manatione potest dici illud Ezech. 31. Flumina eius manabant in circuitu radicum eius. Et loquitur de quadam arbore altissima & pulcherrima. Quia vere vir perfectus qui potest comparari arbori altæ, per contemplationem, arbori pulcherrimæ, per honestam conuersationem, debet habere, scilicet, eleemosynarum & doctrinarum flumina per pietatis compassionem. Sicut enim fluuius non potest se continere, quin exeat, & quin aquam suam continue distribuat, atque mittat, sic vere nec nos debemus nos continere, quin aquas, quas habemus, id est, scientias, & diuitias continue aliis diffundamus. Ostenditur igitur hic, quod pietas debet habere vbertatem irrigatiuam, quia in circuitu debet effluere & manare, Charitatem constitutiuam, quia a radice, id est, a corde debet exire per charitatem non ab hypocritica falsitate, radicum, inquit eius Et sic bene dico, quod nos debemus adimpleri pietatis affectibus viscerosis. Vnde de ista adimpletione pietatis potest dici illud Iudicum. Misericordia nobis & Charitas adimpleatur. Manauerunt inquit.

C ¶ Secundo debemus adimpleri sanctitatis virtutibus. Gratiosis, quia scilicet debemus esse putei aquarum. Quia sicut puteus, & cauerna profunda aquis tamen est irrigua, & fœcunda. Sic vere quilibet homo bonus debet esse puteus profundus & infimus per humilitatem, plenus aquis (id est,) gratiis, & viribus per perfectionem & sanctitatem quibus scilicet mens possit irrigari spiritualiter, & etiam fœcundari. Iuxta illud Canticorum 4. Puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano, vbi ostenditur, quod gratiæ & virtutes nostræ debent habere Absconsionem (Puteus) Durationem (Aquarum viuentium, quæ scilicet non sistunt:) Voluntatis promptitudinem. (Quæ fluunt impetu.) Charitatis pulchritudinem. (De Libano.) Sed heu proh dolor (charissimi) talis puteus iam non sunt auari, quia vere isti non sunt putei per gratiarum redundationem, sed per vitiorum, & cupiditatum abundantiam. Puteus enim est profundus & obscurus aquas suas exterius non diffundit vt communiter, immo eas reseruat in cauerna, & concauitate sua sibi ipsi. Puteus etiam indiget, quod aqua ipsius moueatur alias facilime putrescit. Vere tales putei sunt cupidi, & auari. Quia vere isti sunt profundi per inuestigabilem fallacitatem & deceptionem. Iuxta illud Hierem. 17. Prauum est cor hominis, & inscrutabile, & quis cognoscet illud? Sunt etiam obscuri per suorum malorum contractum velamentum, & absconsionem, aquam etiam (id est,) sua bona temporalia, quæ recte sunt fluxibilia sicut aqua aliis non diffundunt per eleemosynarum distributionem, immo in concauitatibus suis, id est, in arcis, & latibulis ea seruant, per auaritiam & parcitatem, ita quod multoties ibidem putrescunt, per nimiam custoditionem, sicut ad sensum videmus de Blado vino, & pane diuitum auarorum & vsurariorum quæ propter nimiam custodiam in putredinem conuertuntur Iacob 5. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt, & argentum vestrum æruginauit. Nam sicut puteali aquæ necessarium est, quod ibi sæpe hauriatur ad hoc, quod non putrefiat, quia, scilicet, motus reseruat a putrefactione, & inde est, quod aqua tanto melior est & purior, quanto ibi sæpius hauritur. Sic vere (charissimi) necesse est, quod ad aquas diuitiarum nostrarum sæpe

rum sæpe eleemosynarum largam distributionem faciamus, ne forte putrescant per nimiam reseruationem. Quia aquæ diuitiarum nostrarum tanto sunt apud Deum meliores, quanto pro erogando pauperibus sæpius ibidem haurimus. Haurite igitur, & ferte architriclino. Debemus igitur impleri (charissimi) sanctitatis virtutibus gratiosis. 1. Pet. 1. Gratia vobis, & pax adimpleatur. Puteus (inquit) aquarum.

D ¶ Tertio adimpleamur voluptatis excessibus gloriosis vel fructuosis. Quasi mare (inquit) adimpleti sunt, quia, scilicet, sicut mare habet redundantiam & abundantiam aquarum inexhaustibilem, & indefectibilem, abundantiam voluptatis, & ideo sicut mare tunc est summe plenum, quando Luna est plena. Sic vere charissimi quando Luna, id est, quando mutabilis voluntas nostra est plena lumine, id est, gratiis, scientiis, donis, virtutibus, tunc vere ei paratur plenius mare, id est, plenior & amplior abundantia voluptatis æternæ, Ephes. 1. Omnia nobis adimplentur. Ideo cuilibet potest dici illud Esaiæ 60. Tunc videbis, & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris. In quibus verbis describitur æterna gloria ex sapientiæ limpitudine (Quia tunc videbis.) Ex opulentiæ plenitudine. (Quia tunc afflues.) Ex charitatis amplitudine, quia tunc dilatabitur cor tuum. Ex voluptatis magnitudine. (Quando conuersa fuerit ad te multitudo maris.) Ideo de adimplemento gloriæ dicitur illud Psalm. Adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua. Ideo dico, quod debemus adimpleri in æterna benignitate, seu pietate, virtutum fertilitate, seu vbertate, cœlesti fœlicitate, seu voluptate, &c.

A **Adinuenire.** Adinuentio. Nota, quod adinuentio idem est quod noua inuentio vel ordinatio. Et est adinuentio diuina, & humana.

¶ Diuina adinuentio signat illa, quæ Deus adinuenit, vel instituit, & quæ ad salutem mortalium ordinauit, sicut sunt articuli fidei, sacramenta Ecclesiæ, mandata Decalogi, opera pietatis. Ista enim à Deo sunt inuenta & ad salutem hominum ordinata. De quibus Esaiæ 12. Notas facite populis adinuentiones eius. Et merito, quia sicut dicitur Baruch 3. Hic adinuenit omnem viam disciplinæ. Et ideo Dauid dicebat Domino illud Psalm. In adinuentionibus tuis exercebor.

¶ Humana adinuentio signat illa vitia, quæ humana solertia contra Deum adinuenit, & potissime adinuentio signat illa vitia, ad quæ natura non inclinat, sed ars, & malitia ipsa sibi adinuenit & procurat, sicut est idololatria, Sodomia, infidelitas, & malitia. De idololatria dicitur Sapient. 14. Superfluitas hominum hæc adinuenit. De Sodomia dicitur in Psalm. 105. Fornicati sunt adinuentionibus suis. Seneca enim in quadam declamatione dicit, quod natura melius formauit concubitus animalium quam humanos, quia, scilicet, animalia non inueniunt aliud quam quod natura suadet, vilis autem & corrupta humana imaginatio adinuenit istos modos. Sapient. 14. Adinuentio, illorum corruptio. De infidelitate vero, & malitia dicitur Micheæ 3. Nequiter egerunt in adinuentionibus suis. Quocunque autem modo accipiatur adinuentio humana, semper vt communiter in malo signat. Et semper meretur iudicium, atque pœnam, Oseæ 12. Iuxta adinuentiones tuas reddet tibi. Et Oseæ septimo, circumdederunt eos adinuentiones eorum.

A **Adire.** Idem est, quod vsque ad terminum ire. Et potest significare in bono & in malo. In bono enim significat motum affectionis, arcum orationis, statum æternæ saluationis. De affectione, seu deuotione dicitur Lucæ 8. quod illi non poterant adire Hierusalem præ turba. Turba enim sollicitudinum & cogitationum aditum impedit. De oratione dicitur Sapientiæ octauo, Adii Dominum, & deprecatus sum, &c. De beatitudine vero potest accipi illud Hebræorum quarto, Adeamus cum fiducia ad thronum eius, &c. In malo signat malam supplicationem proditorum, adulatorum interuentionem & ad maiores interpellationem. De quo Actorum vigesimoquinto, adierunt Principes sacerdotum postulantes aduersum Paulum. Breuiter loquendo, adire semper videtur includere supplicationem, & requisitionem, siue bona fuerit siue mala. Vide infra in tit. Ire.

A **Adiurare.** Idem est, quod aliquid iuramento, vel sub iuramenti fidelitate, vel firmitate requirere, vel mandare. Vnde iurans est ille, qui iuramentum facit. Adiurans est ille, qui iuramentum recipit, vel imponit. 1. Regum 14. Adiurauit Saul populum dicens, Maledictus vir, qui comederit panem vsque ad vesperam. Et Genesis 24. Adiurauit me Dominus meus. Ideo dico breuiter, quod adiurare idem est, quod aliquid firmiter præcipere vel inhibere. Et si, vis, dic, quod Deus adiurat nos, & quod nos sumus adiurati, id est, firmiter requisiti de quatuor, scilicet,

De
- Veritate dicenda,
- Pietate tenenda,
- Tranquillitate seruanda,
- Carnalitate vitanda.

¶ Dico igitur, quod nos sumus adiurati de dicenda veritate. 2. Paralipomen. 18. Iterum atque iterum te adiuro, vt non loquaris mihi nisi quod verum est. Item sumus adiurati de tenenda pietate. Genesis 50. Ascende, & sepeli patrem tuum sicut adiuratus es. Item sumus adiurati de seruanda pace, & tranquillitate. Canticorum 3. Adiuro vos filiæ Hierusalem per Capreas, hinnulosque Ceruorum, ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam. Deus enim vult, quod dilecta sua, id est, anima stet in tranquillitate, & pace, & ideo ipse adiurat filias Hierusalem, id est, potentias sensitiuas, per Capreas, & Hinnulos, id est, per sanctos & sanctas, ne ipsam, per solicitudines suscitent, aut euigilent. Item sumus adiurati de vitanda carnalitate, vnde Gen. 24. Adiurauit me dominus meus, ne acciperem filio eius vxorem de filiabus Chanaan, Filiæ enim Chanaan sunt delitiæ carnis. Patet igitur quomodo adiurati, & obligati sub præcepto sumus ad bona plurima facienda, & hæc sufficiant.

Adiutorium. Est multiplex in scriptura, scilicet, A

Adiuuare
- Dei,
- Hominis,
- Bonum,
- Malum.

¶ Nota igitur, quod nos debemus alter alterum adiuuare. Apes enim vt dicit Ambrosius & Plinius inuicem se adiuuant, vnde quando vna venit de foris, ad alueare, onusta floribus, tres vel quatuor de aliis statim adsunt ad eam adiuuandam & exonerandam. Sic vere charissimi quoties videmus aliquam apem, id est, socium nostrum oneratum aliquo vitio vel negotio, vel aliqua tribulatione, vel paupertate, vere nos statim debemus iuuare, scilicet, eleemosynis, orationibus, beneficiis, & subuentionibus & alter alterum pro viribus supportare. Iuxta illud Galat. 6. Alter alterius onera portate, quia sicut dicitur Prouerbiorum 18. Frater, qui adiuuatur à fratre, sicut ciuitas firma, vbi ostenditur triplex ratio, qua debemus alter alterum adiuuare, scilicet, ratione similis naturæ. Frater. Ratione flebilis iuncturæ. Adiuuare. Ratione nobilis iuncturæ. Ciuitas. Ratione stabilis structuræ. Firma. Nam nos habemus similem humanitatem. Frater. Nam in illo videmus flebilem necessitatem. Adiuuatur. Nam nos hæremus per iuncturam, & communitatem. Ciuitas. Nam sic manemus per fortem stabilitatem. Firma.

¶ Primo igitur debemus nos iuuare ratione similis naturæ, vt patet de Elephantibus qui inuicem se diligunt, atque iuuant. Vnde dicitur à Solino libro de mirabilibus mundi, quod inter Elephantes maxima est cura alteri de altero. Nam fortiores alios vulneratos, & fessos inter se recipiunt, & eos magis quam se adiuuant, & defendunt, quando etiam vnus ipsorum innixus arbori, arbore fracta cadit in terram, vnde, scilicet, de se non potest plus surgere propter corporis grauitatem, tunc eo clamãte & barriente alii occurrunt, ipsumque adiuuant pro posse, & subleuant, quod si forte nequeunt, cum eo præ compassione barriunt, atque plangunt. Vt dicit Idem. Re vera (charissimi) tales debemus esse. Constat enim quod nos sumus eiusdem naturæ, & speciei, quia omnes sumus homines. Nam sicut Elephas est animal mansuetum, quia sicut dicit Plinius libro octauo, capite primo. Memoriam, & intellectum in multis habere videtur, sic homo naturaliter est mansuetus, ratione & memoria præditus, & dotatus. Et ideo vere inter nos debet esse maxima amicitia, pietas, & societas, & maxima cura alteri de altero, quia vere nos debemus bona aliorum nostra reputare congaudendo, & aliorum mala condolendo. Quia sicut dicitur 1. Corinth. 12. Nos omnes vnum corpus sumus in Christo: alter autem alterius membra. Si quid autem, inquit, patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra: fessos enim tentationibus, vulneratos tribulationibus, miseriis & paupertatibus vel criminibus, debemus nos, qui sumus fortiores, scilicet diuitiis, potentiis, & scientiis, virtutibus, & gratiis, adiuuare, defendere, & tueri. Et temporaliter subueniendo, & spiritualiter orando vel instruendo, corrigendo, & castigando, supportando, & miserando. Iuxta illud ad Romanos 15. Debemus (inquit) nos firmiores imbecillitatem infirmorum sustinere. Vnde quando accidit, quod vnus nostrum cadit in infirmitatem, fracta arbore humanæ viuacitatis, vel cadit etiam in paupertatem, & tribulationem fracta arbore prosperitatis humanæ, & confidentiæ humanæ & securitatis, cui innitebatur, tunc vere alii audito barritu,

planctu,& querela ipsius, & auxilii imploratione, quando, scilicet, dicit. Miseremini mei, miseremini mei saltē vos amici mei, debent ad eum conuenire, & ipsum suis consolationibus ab infirmitate, suis orationibus, & eleemosynis à peccato, & purgatorio, suisque temporalibus beneficiis à tribulatione & adiuuare, & benigniter in quantum possunt, subleuare, quod si forte nequiuerimus subuenire, saltem barritum doloris & compassionis debemus emittere, & per pietatem cum eo condolere. Figura de amicis, Iob 3. & vltimo. Qui audito suo infortunio ad eum conuenerunt, vt consolarentur, eum condoluerunt & fleuerunt, & pro eius releuatione Oues, & Arietes, & cætera munera præbuerunt. Et ideo 1. Macha 3. dicitur: Adiuuabant eum omnes fratres sui, & omnes, qui se conuinxerant cum patre eius. Adiuuemus igitur nos charissimi, quia sumus eiusdem naturæ. Frater inquit a fratre. Et quod istud debeat esse verum, satis videtur, per figuram Genesis 2. Vbi dicitur, quod cum Adam solus esset creatus, creauit Deus adiutorium simile sibi, scilicet, mulierem. Quod est contra multos similes canibus qui non parcunt nec fratri nec patri, imo si vnus eorum percutitur, omnes alii canes currunt, non ad eum adiuuandum, sed mordendum, & impugnandum. Sic vere multi sunt, qui videntes fratres suos notos & vicinos percussos aliqua tribulatione vel paupertate, tunc nituntur ipsos mordere, infestare, & exhæredare vel in se, vel in suis, sicut patet de istis, qui insurgunt contra homines mortuos, filios eorum inuadendo & impugnando, &c. Ideo dicitur Micheæ 7. Frater fratrem venatur ad mortem, & inimici hominis domestici eius. Vnde iam verificatur illud Genesis 2. Adæ vero, non inueniebatur adiutor similis sibi, quasi dicatur: Omnia alia iuuant hominem nisi homo, qui, scilicet, est sibi similis & conformis. Non sic charissimi non, sed alter alterum adiuuemus, quia sumus natura similes, fratres à fratre.

C ¶ Secundo debet alter alterum iuuare ratione iuncturæ flebilis, quod ostenditur cum dicitur. Adiuuatur, quia, scilicet supponendum est, quando aliquis adiuuatur, quod ipse patitur indigentiam aliquam, & aliud præiudicium & iuncturam. Est Scarus piscis, qui comparem suum diligit miro modo, vnde si vnus sit captus, & nitatur exire de sportula piscatoris, statim alius videns ipsum luctantem, ipsum adiuuat, & caudam eius apprehendens in ore, ipsum extrahit quantum potest. Vnde dicit Plinius libro trigesimosecundo, capite secundo, allegans Ouidium in libro, qui Halieuticôn dicitur. Sic vere alter nostrum debet alterum dirigere, & iuuare. Nam si quis inclusus, & captus fuerit in aliqua sportula piscatoris, id est, aliqua tribulatione vel paupertate, vel etiã in purgatorio vel peccato, pro certo, alii si possunt debent ipsum extrahere, adiuuare, & liberare, & cum ore, id est, cum verbis, supplicationibus, consolationibus, instructionibus, & precibus, & orationibus ipsum eripere, vel saluare. Psalm. 106. Adiuuit pauperem de inopia. Et maxime quando videmus, quod ipse luctatur, id est, quod ipse facit debitum suum, & posse suum de exeundo, figura habetur Deuteronom. 22. vbi dicitur, quod si Asinum inuenimus sub onere cecidisse, non debemus eum præterire, sed eum ab onere liberare. Sic vere, si inuenerimus vnum Asinum, id est, vnum pauperem detentum sub onere tribulationis & paupertatis, non debemus præterire, quasi de eo non curantes, imo debemus ipsum pro viribus liberare Ecclesiast. 4. Ne verearis proximum tuum in casu suo. Et 1. Macha 8. Si genti Iudæorum prius acciderit bellum adiuuabunt Romani ex animo, prout eis tempus permiserit, vbi describitur istud iuuamen,

Vt { necessarium. (Si acciderit,)
voluntarium. (Ex animo,)
saluatorium. (Iuuabunt.) }

¶ Quod est contra multos qui nulli tribulato vel misero miserentur, similes quibusdam fatuis populis Orientalibus, qui sunt inter Tartaros, qui ex ritu suo habent, quod nulli compatiuntur misero, nulli dant eleemosynam egendo, nulli condolent tribulato, habent quod nunquam debent iuuare vel quem debent, sed decernunt derelinquere, vel paupertate damnare. Istam enim fatuam opinionem videntur habere hodie quidam apud nos, qui videlicet nulli desolato infortunato subueniunt seu parcunt. Psalm. Infirmati sunt, nec fuit qui adiuuaret. Sed more canum contra tales latrant potius, & insurgunt, qui, scilicet, ita fatui sunt, quod ad fortunæ varietatem non aspiciunt, & quod ad opera occultæ Dei prouidentiæ non attendunt. Constat enim quod Deus pauperes esse voluit & propter eos, & propter nos: propter eos ne diuitiis perperam vterentur, propter nos etiam, vt virtus pietatis in eis exerceretur, vt sic in eis mediante pietate, quæ ad omnia valet secundum Apostolum, quilibet mereretur. Ideo dicitur Deut. 15. Nō deerunt pauperes de terra tua Et Dominus Io. 12. Pauperes semper habebitis vobiscum, &c. Non sic charissimi non, sed alter alterum adiuuemus, & maxime illos, qui subsunt oneri naturæ flebilis.

¶ Tertiò adiuuare debemus alterum, ratione iuncturæ nobilis, quia scilicet nos sumus quasi ciuitas, quæ dicitur quasi ciuium vnitas; quia sicut ciues in illis, quæ tangunt communitatem, sunt iuncti sibi, & indiuisi, & alterum adiuuant: sic verè nos, qui sumus eiusdem ciuitatis, scilicet Ecclesiæ, debemus alter alteri iungi per amicitiam & vnitatem, & alter alterum adiuuare per beneficiorum & subuentionum largitatem, & per mutuam charitatem. Nam sicut glires socios suos diligunt atque iuuant, vt dicit Plin. libr. 8. c. 58. Sic verè saltem socios, conciues, & amicos, & coniunctos debemus diligere & iuuare, & eisdem pro viribus subuenire. Et de hoc exponi illud Psalm. Hierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio &c. Ciuitas ergo Hierusalem, quæ interpretatur pacifica, signat bonorum pacificam vnitatem, quorum participatio, adiutorium, & prouisio debet esse in idipsum, quia scilicet in idipsum, id est, vnitate & dilectione debet alter alterum adiuuare. Sed pro certo parum valeat hodie talis coniunctio vel vnitas, quia dato, quod homines sint eiusdem ciuitatis, collegij, vel vnitatis, vix tamen, aut nunquam volunt alter alterum adiuuare, imo, quod peius est, magis hodie contrariantur vicinis suis, & coniunctis, & maior inuidia, briga, rixa, vel dissensio inter eos seminatur, quàm in alijs extraneis & remotis. Et de hoc dicitur Hierem. 49. Incenderunt electam ciuitatem. Et Esa. 19. Concurrere faciam Ægyptios aduersus Ægyptios, & pugnabit vir contra fratrem suum, & vir contra amicum suum, & ciuitas contra ciuitatem, & regnum aduersus regnum. Vbi ostenditur, quod tria sunt hominum genera, quorum alter alterum non adiuuat, scilicet, Vmbrositatis tegimine cœcati Ægyptij, qui interpretatur vmbrosi, Carnalitatis inguine ligati, frater, & amicus, supple carnalis, Sublimitatis culmine locati. Regnum (inquit) contra regnum. Tenebrosi enim Ægyptij, id est, diuites & auari, quos mundi prosperitas excœcat & obscurat. Item fratres & amici carnales & mundani Item illi, qui in mundi dignitatibus, & diuitijs, & officijs sunt constituti, tales dico alter alterum non adiuuant, imò præ cupiditate, falsitate, inuidia, & malignitate se lacerant, & impugnant. Quia sicut dicitur Prouerbiorum 13. Inter superbos sunt iurgia. Ecclesiast. 51. In tempore superborum sine adiutorio. Non sic charissimi, sed alter alterum adiuuemus, quia verè ad hoc tenemur ratione iuncturæ subtilis.

¶ Quartò ad hoc tenemur ratione structuræ stabilis. Firma, inquit. Sicut enim videmus, quod in domo ponuntur columnæ, firmæ, & stabiles, vt vna aliam adiuuet & supportet, vt sic domus firmior, & stabilior possit esse, sic vere charissimi, in vna domo fidei, & Ecclesiæ, religionis, & patriæ, sunt plures columnæ, id est, plures personæ quarum debet alteram altera in suis affectibus adiuuare, vt sic ipsarum domus, & communitas stabilior, & firmior possit esse. Firma inquit. Tunc enim totum melius regitur, & etiam conditio fortior & stabilior reperitur, quando partes à partibus adiuuantur. Ideo Martha dicebat Domino Lucæ 11. Domine non est tibi curæ, quod soror mea relinquit me solam ministrare? dic ergo illi, vt me adiuuet, quasi dicat. Tunc ero firmior & fortior quando adiuta fuero per eandem. Et Lucæ 5. Innuerunt sociis, qui erant in alia naui, quod venirent, & adiuuarent eos. Firma inquit. Vnde 1. Macha. 1. Ædificauerunt ciuitatem Dauid muro alto & firmo. Vbi nota, quod per adiutorium ciuitas religionis vel Ecclesiæ sit firma, quatuor principaliter requiruntur, videlicet, laboris diligentia, (ædificauerunt.) Vigoris permanentia, quia scilicet, nos debemus esse Dauid. Amoris consonantia, ciuitatem, id est, ciuium vnitatem. Valoris confidentia, Muro alto, & firmo. Et ista proh dolor sunt hodie contra multos, qui pro certo non vacant ad Ecclesiæ, vel religionis ædificationem, sed destructionem. Non enim habent

Diligentiam, sed negligentiam,
Non consonantiam, sed discordiam.
Non confidentiæ firmitatem, sed inconstantiæ debilitatem.

Et ratio est, quia vere quilibet, vacat ad propriam vtilitatem, & relinquit communem. Et ideo illa, quæ sunt communia, sunt hodie in multis locis pessime gubernata. Propter hoc arguuntur hodie multi. Aggæi 1. Quia inquit domus mea deserta est, & vos festinatis vnusquisque in domum suam, propter hoc super vos prohibiti sunt cœli, ne darent rorem, & terra prohibita est ne daret germen suum. Nam quia hodie multi Ecclesiastici præferunt priuatam vtilitatem communi, ideo cœlum, id est, Deus non mittit rorem suæ gratiæ, & etiam terra non profert prospere fructus suos. Non sic charissimi sed simus similes Formicis, quæ communitate viuunt, pro communitate laborant, sese inuicem adiuuant, & confortant. Quia vere secundum Aristot. 5. Ethi. Bonum, quod est communius, est Diuinius. Adiuuemus nos (charissimi.)

Propter

Propter { Structuræ firmitatem,
Iuncturæ paritatem,
Iacturæ neceſſitatem. }

F ❡ Quia per hoc roboramur virtutum ſtructura. Firmi. Quia ſimul copulamur communi iunctura. Ciuitas. Quia ad hoc excitamur flebili iactura. Adiuuatur. Quia ad hoc inclinamur communi natura. Fratre. Nota, quod Deus adiuuat hominem,

Sicut { Pater filium nutriendo,
Tutor pupillum gubernando,
Doctor diſcipulum inſtruendo,
Ductor exercitum dirigendo,
Prælatus ſubditum corrigendo,
Dominus famulum præmiando. }

❡ Eſt enim in rebus tanta conſonantia, quod ſemper ſuperior adiuuat inferiorem in ſuis effectibus. Vnde etiam dicit Ptolemæus, quod ſtellæ fixæ cum cœleſtibus orbibus cooperantur planetis inferioribus in ſuis influentiis proprietatibus. Sic vere chariſſimi dico, quod res ſuperiores, ſcilicet, ipſe Deus, Angeli, & ſancti habent iuuare, & confortare nos alios inferiores, & nos etiam per ſuam gratiam viſitare, & nos in noſtris actibus gubernare. Et ideo Deus pulcherrime deſcribitur Eccleſiaſtic. 34. Protectori (inquit) potentiæ, firmamentum virtutis, tegmen ardoris, vmbraculum merediani, deprecatio offenſionis, adiutorium caſus, exaltans animam, illuminans oculos, dans ſanctitatem & vitam & benedictionem. In quibus verbis oſtenditur, quod Deus adiuuat ſuos, conferendo defenſionem. Protector potentiæ, roborando perfectionem. Firmamentum virtutis, temperando tentationem. Regimen ardoris, recreando affectionem. Vmbraculum meridiani, concedendo indultionem. Deprecatio offenſionis, releuando depreſſionem, Adiutorium caſus, procurando promotionem. Exaltans animam, illuſtrando cognitionem. Illuminans oculos, confortando cognitionem. Sanitatem, Infundendo deuotionem. Vitam, influendo fruitionem, ſcilicet, benedictionem æternam.

G ❡ Dico igitur primo, quod Deus confert defenſionem, quia, ſcilicet, ipſe protector potentiæ. Nam ſicut Elephas teſte Solino videns hominem errantem, ipſum ad viam publicam reducit, & ſi Draco ei nocere voluerit, ipſum adiuuat, protegit, & defendit, ſic vere chariſſimi, Deus per ſuas inſpirationes, vel etiam per ſuas correctiones, hominem per vitia deuiatum, ad viam ſalutis, hoc eſt, ad ſtatum gratiæ reducit, ipſumque contra Draconem diabolum, vel etiam contra alios tyrannos, & etiam contra mundi & carnis tentationes, & tribulationes defendit, protegit, atque iuuat, quando, ſcilicet, per ſpem, fiduciam, & orationem eius auxilium implorat. Et ideo dicitur in Pſalm. 123. Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium. Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus. Et ſequitur. Adiutorium noſtrum in nomine Domini, quod oſtenditur cum dicitur. Protector potentiæ. Vnde Geneſis 15. Noli timere Abraham, quia ego protector tuus ſum. Adiuuet igitur per defenſionem. Vnde in Pſal. 26. Adiuuabit eos Dominus, & liberabit eos a peccatoribus & ſaluabit eos, quia ſperauerunt in eo.

H ❡ Secundo adiuuat Deus roborando perfectionem, ſcilicet, fortificando hominem ad reſiſtendum, quia ipſe eſt firmamentum virtutis ſimilis Cypreſſo, quæ ſecundum Iſidor. imputribilis & ſolidæ eſt naturæ, & ita firma, quod oneri nunquam cedit, ſed ſemper in eodem remanet firmitate. Et ideo inde fiunt fortiſſimæ columnæ ad ædificia ſuſtinenda. Et iſta eſt arbor rotundiſſimæ figuræ, & iucundiſſimi odoris, nam figura eius rotunda eſt, & in altum acuta. Talis vere (chariſſimi) eſt ipſe Deus, & tales etiam debemus eſſe. Eſt enim rotundus per perfectionem, quia figura ſpherica eſt perfectior figurarum. Eſt in ſurſum actus per contemplationem & æternam prælationem. Eſt imputribilis per immutabilem durationem. Malach. 3. Ego Deus, qui non mutor. Eſt inflectibilis per inconcuſſibilem firmitatem. Iucundi odoris per ſuæ famoſæ fragrantiæ ſuauitatem. Et ideo iſte eſt firma columna, ſtabilis, atque ſana, cui quilibet poteſt inniti per fiduciam & ſanitatem, quia, ſcilicet, quamdiu homo ei innixus fuerit, à ſtatu gratiæ & perfectionis nunquam cadet, quia ipſe ſuſtinet, & roborat perfectos firmamentum virtutis. Pſalm. Dominus firmamentum meum & refugium meum. Adiutor meus & liberator meus. Ideo de tali adiutorio dicitur in Pſalm. 54. Deus noſter, refugium & virtus, adiutor in tribulationibus. Ipſe enim eſt quaſi Cypreſſus in monte Sion & quaſi palma exaltata in Cades. Vbi ſuam firmitatem notat. Famoſitas nominata, Cypreſſus. Auctoritas ſublimata, quia in monte Sion. Fertilitas ampliata, quaſi palma. Iniquitas abdicata. In cades, quod interpretatur, mutata. Tales hodie non ſunt multi, quia ita fiunt fragiles, & debiles, quod nulli oneri tribulationis vel tentationis, poſſunt aliqualiter ſubſiſtere, immo ſtatim per peccatum & per impatientiam, per leuitatem, & inconſtantiam deficiunt & franguntur. Contra illud Senecæ. Vt... officio, quod ſemel ſumpſiſti, turpe oneri cedere. Deus igitur per ſuam firmitatem roborat perfectionem.

❡ Tertio iuuat, quia temperat tentationem. Tegmen (inquit) ardoris. Sicut enim Tegmen domus iuuat illos, qui in domo ſunt, quia, ſcilicet, temperat eis ardorem ſolis, vel aeris exterioris, ſic vere Deus illos qui ſunt infra ſe per gratiam, & charitatem, præſeruat ab ardore ſolis, id eſt, à feruore tentationis interioris, quæ eſt de luxuria, & exterioris, quæ eſt de auaritia. Ideo dicebat, Eſaiæ 49. Sub tegumento manus ſuæ protexit me. Figuratus in nube, quæ filios Iſrael conducebat. Exodi 13. quæ, ſcilicet, de die erat denſa & rorida, contemperans eis ardorem ſolis, & eos contra calorem adiuuans & confortans. Sic Deus, &c. Vnde de tali adiutorio contra tentationis ardorē, dicitur 2. Paralipomen. 26. Adiuuit eum Dominus contra Philiſtiim, quod etiam figuraliter ſignatur Hierem. 28. vbi dicitur. Dixit ad me Ananias filius Azur, (qui, ſcilicet, interpretatur adiutor lucidus.) Contriui iugum Regis Babylonis, id eſt, diabolicæ tentationis. Et iſtud eſt proprie adiutorium manutenentiæ diuinæ, quando, ſcilicet, Deus tenet hominem ne ſuccumbat tentationi, ipſamque ei contemperat, ſicut mater iuuat filium paruulum manu tenendo eum ne cadat in lutum. Ideo dicat homo illud Pſalm. 93. Niſi quia Dominus adiuuit me, paulo minus habitaſſet in inferno anima mea. I

❡ Quarto Deus recreat refectionem, quia eſt vmbraculum meridiani, ſupple, caloris. Sicut enim vmbraculum tempore æſtiuo in meridie recreat viatores. Sic Deus, in æſtu tribulationum huius mundi per deuotionem & gratiam recreat homines atque iuuat. Ideo dicat homo Canticorum 2. Sub vmbra illius, quem deſiderabam, ſedi, & fructus eius dulcis gutturi meo, vbi oſtenditur, quod vmbra, memoria, vel fiducia Dei, Crucis, vel Paradiſi, K

Laborem abiicit. (Sedi ſub vmbra illius,)
Amorem reficit. (Quem deſiderabam,)
Dulcorem conficit. (Dulcis gutturi meo,)
Vigorem perficit (Fructus, inquit, eius.)

Et ideo ſicut Elephantes frequentant vmbram palmæ, & eius fructu veſcuntur, ſic nos debemus frequentare per deuotionem, vmbram, id eſt, memoriam Crucis, Paradiſi & Dei, vt fructibus ſuæ gratiæ & gloriæ ſatiemur. Sed econuerſo quidam ſunt ſimiles Heliæ, de quo dicitur 3. Regum 19. quod dormiebat ſub vmbra vnius Iuniperi, quæ eſt arbor pungitiua, & per vnum annum poſſunt cineres eius ſeruare ignem Græcum, vt dicit Iſidor. Talis pro certo eſt mundus, ſub cuius vmbra, id eſt, ſub cuius proſperitate quieſcunt, & dormiunt peccatores, quia vere iſte eſt pungitiuus per diuerſas tribulationes, & ignem auaritiæ continue ſeruat per cupiditates & ambitiones. Ideo de mundi diuitibus dicitur Iob 40. Sub vmbra dormit in ſecreto thalami in locis humentibus. Non ſic chariſſimi, ſed ſub vmbra Dei, quia vere ipſe recreat affectionem.

❡ Quinto dico, quod ipſe præparat indultionem, quia ipſe eſt deprecatio offenſionis, quia, ſcilicet, pro quacunque offenſione ipſe eſt deprecabilis, & pro omni crimine poteſt cum fiducia deprecari, quia ſemper paratus eſt indulgere, ſimilis Leoni, qui parcit animalibus, quæ coram eo ſe proſternunt. Sic vere Chriſtus illis parcit, qui veniam implorando proſternunt ſe humiliter coram eo, quod eſt contra vindicatiuos, qui nulli volunt parcere delinquenti, immo etiam vſque ad vnguem omnia volunt punire, ſimiles Caſtri, cui non ſufficit frangere carnem quam mordet, immo præ rabia crudelitatis & oſſa frangit, ſicut Plinius, libro octauo, naturalis Hiſtoriæ dicit, exemplificans de muliere Getulica, quæ Leonem famelicum in deſerto reperiens, ne deuoraretur precibus, & allegationibus impetrauit. Sic vere multi ſunt, quibus non ſufficit carnem exteriorem, id eſt, temporalem ſubſtantiam inimicorum ſuorum lædere, niſi etiam oſſa, id eſt, corpora & perſonas valeant flagellare. Contra quos 2. Regum 2. Numquid vſque ad internecionem mucro tuus deſæuiet? Non ſic Chriſtus, quia vere ipſe indulget deprecantibus: deprecatio offenſionis. Ideo dicamus Pſalm. 54. Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor. Dicat igitur quilibet deprecando, illud Pſalm. Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina. Quod tamen eſt contra multos, qui ad Dei adiutorium in ſuis neceſſitatibus non recurrunt. Sed potius, in ſuis diuitiis & etiam in mundanis amicitiis, confidunt. Vnde in Pſalm. Ecce homo, qui non poſuit Deum adiutorium ſuum, ſed ſperauit in multitudine diuitiarum ſuarum, & præualuit in vanitate ſua. Iſte igitur præparat indultionem: deprecatio, inquit, offenſionis. L

❡ Sexto adiuuat, quia releuat depreſſionem. Adiutorium inquit caſus, quia, ſcilicet, quando homo cadit per aliquam tribulationem, paupertatem, vel depreſſionem, peccatum vel offenſionem, Deus releuat, ſcilicet, gratiam vel temporalem ſubſtan- M

tia, concedendo, ficut homo, Afinum fuum, quem videt cecidiffe, quod eft contra multos, qui aliquem pauperem nolunt iuuare, vel fubleuare. Pfalm. 71. Et pauperem, cui non erat adiutor. Sed Deus non fic, quia ficut dicitur Roman. 8. Spiritus adiuuat infirmitatem noftram. Releuat igitur depreffionem.

N ¶ Sed primo dico, quod ipfe adiuuat procurando promotionem temporalem & æternam. Exaltans inquit animam. Sicut enim res in igne pofitæ quandoque taliter adunantur, quod per ignem de forma vili ad formam nobilem reducuntur, ficut pater de cinere qui per ignem efficitur vitrum, fic vere artifex Deus quandoque de igne tribulationis adducit hominem ad formam nobilem dignitatis & promotionis, quia quandoque Deus permittit homini multa aduerfa venire, vt ipfum finaliter ex aliqua occafione faciat exaltari. Exemplum de Iofeph, qui forte nunquam fuiffet Dominus Ægypti, nifi proditiofa fratrum venditio, dolor, & carceris mancipatio, fallax mulieris accufatio præceffiffet, quia Deus per multas deductiones fcit elicere conclufionem fuam, fcilicet, fuorum honorem & promotionem, quia nouit fuos Deus de tentatione eripere. 2. Timot. 2. Exaltans inquit. Vnde Ecclefiaftic. 51. Domine Deus meus exaltafti fuper terram habitationem meam. Sequitur. Et non derelinquas me in tempore fuperborum fine adiutorio Pfalm. 88. Pofui adiutorium in potente, & exaltaui electum meum in plebe mea. Procurat igitur Deus promotionem.

O ¶ Octauo dico, quod ipfe illuftrat cognitionem. Illuminans inquit oculos, fcilicet, interius. Sicut enim Hirundo pullos in nido excæcatos illuminat fucco Chelidoniæ, oculos eorum adiuuat, & fanatos eos à cæcitate, ipforumque oculos illuminat, fic Deus videns hominem per vitia excæcatum, quandoque adhibet fuccum amarum Chelidoniæ, id eft, amaritudinem tribulationis vel infirmitatis, vel confiderationem amaritudinis mortis, iudicii & inferni. Et fic eos contra cæcitatem peccati adiuuat, & oculos mentis ipforum illuminat per gratiam & illuftrat. Tale adiutorium petebat Dauid Pfalm. 12. Illumina Domine oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus præualui aduerfus eum. Iob 26. Cuius adiutor es, nonne imbecillis? Cui dedifti confilium? illi forfitan, qui non habet fapientiam? Ifte igitur adiuuat illuftrando cognitionem.

P ¶ Nono dico, quod Deus confortat conditionem. Sanatem inquit, quia, fcilicet, ipfe confert bonitatem mentis & corporis, & fic humanam fragilem infirmitatem confortat Pfalm. Sana me Domine, quoniam conturbata funt omnia offa mea. Iftud enim eft maximum adiutorium, fcilicet, fanitatem fpiritualem conferre, & hominem à periculo liberare AdRom. 8. Spiritus adiuuat infirmitatem noftram. Adiuuat igitur Deus confortando conditionem.

Q ¶ Decimo dico, quod ipfe infundit deuotionem, vitam inquit, quia, fcilicet, deuotio eft vita animæ. Pfalm. Vitam & animam tribuifti mihi. Cœli & ftellæ per eorum occultam influentiam, fecundum Ptolomæum, in Almagefto, infundunt viuentibus vitam vegetabilem, & fenfitiuam, quia fine influentia cœlefti nihil poffet viuere. Sic vere (chariffimi) cœlum, id eft, Deus, ftellæ, id eft, fancti, & Angeli nobis aliis, qui fumus inferius in hoc mundo, vitam deuotionis, & gratiæ fubminiftrant, quia fine ifta influentia nihil poteft in mundo per gratiam vegetare. Et ficut videmus, quod lapides non participant vitam eorum, quia, fcilicet, ifta cœli influentia propter eorum indifpofitionem & duritiam ipfos non penetrat, nec viuificat, neque iuuat, fic vere duros, obftinatos, crudeles, & lapideos peccatores, propter eorum indifpofitionem non viuificat, neque per gratiam & deuotionem vegetare facit. Vnde Efaiæ 30. Morientes non viuant, Gigantes non refurgant Pfalm. 108. Non fit illi adiutor, nec fit qui mifereatur. Non fic chariffimi, fed difponamus nos per pœnitentiam & confeffionem, quia vere Deus paratus eft infundere, ficut dictum eft, gratiam & deuotionem, vitam inquit.

R ¶ Vndecimo dico, quod Deus adiuuat influendo fruitionem, fcilicet, cœleftis gloriæ. Quod nota fuper verbo benedictionem, vt fic de quolibet dicatur illud Ecclefiaftic, 44. vel Sapient. 11. capit. Benedictionem omnium gentium dedit illi. Et fequitur. Coronam auream pofuit fuper caput eius. Iftud eft autem fummum & vltimum adiutorium, quod, fcilicet, fupplet omnes defectus. Ideo quilibet beatus poteft dicere illud Pfalm. 58. Adiutor meus tibi pfallam, quia tibi Domine mifericordia, tu reddes vnicuique fecundum opera fua. Et illud Pfalm. 85. Tu Domine adiuuifti nos, & confolatus es nos. Dico igitur, quod Deus adiuuat nos,

Dando fruitionem,
Infundendo deuotionem,
Illuftrando cognitionem,
Confortando conditionem,
Procurando promotionem,
Releuando depreffionem,
Concedendo indulfionem,
Temperando tentationem,
Roborando perfectionem,
Offerendo defenfionem.

Et propter hoc debemus fuum adiutorium implorare. VndePfal. 78. Adiuua nos Deus falutaris, &c.

A **Admirari.** Admirabilis. Nota, quod admiratio nihil aliud eft quam ftupor ex aliqua infolita re in animo generatus. Cum igitur res poffint diuerfimode infolitæ & excellentes dici, fcilicet, in bonitate vel malitia, hinc eft, quod admiratio poteft accipi multis modis. Eft admirabilis

Voluntas facramentorum,
Bonitas fanctorum,
Prauitas malorum,
Grauitas tormentorum,
Affluentia gaudiorum,
Status vniuerforum,
Actus iudiciorum.

¶ Ifta tantum funt feptem mirabilia, quæ multo plus debent à nobis admirari, quam illa feptem mundi mirabilia, de quibus faciunt Hiftoriæ mentionem. Dico igitur primo, quod admiranda funt fidei facramenta, quia reuera miraretur, qui bene confideraret myfterium incarnationis, & virginalis parturitionis, Euchariftiæ confecrationis, Refurrectionis & afcenfionis. Sicut enim videmus, quod fimplices admirantur folis ortum, quia nefciunt vnde venit, admiratur folis eclipfim feu defectum, quia nefciunt quomodo deficit, admirantur folis nubeum velamentum, quia nefciunt vbi fe abfcondit: admirantur folis occafum, quia nefciunt quo vadit. Sic vere dico, quod circa folem iuftitiæ Chriftum, multa funt admiranda, fcilicet, quam mirabiliter à matre nafcitur, quod mirabiliter nube accidentium in facrofancto Euchariftiæ abfconditur, & tegitur, quam mirabiliter in cruce eclipfatur, & moritur, quam mirabiliter refurgendo, & afcendendo occidit & reuertitur. Et ideo de ifto legitur Efaiæ 9. quod vocabitur nomen eius admirabilis confiliarius, Deus fortis, pater fæculi futuri, Princeps pacis. Quid enim mirabilius quam ordinem rerum mutari? Deum hominem fieri? & genus humanum, quod mirabiliter conditum fuerat, mirabilius reformari? vt dicitur in collecta: Deus, qui humani generis dignitatem mirabiliter condidifti, & mirabilius reformafti. Iftud eft mirabile fignum, quod femel accidit in natura, de quo dicit Orofius in Orcheftra mundi, quod ante fecundum bellum Punicum multa mirabilia prodigia prouenerunt. Vnde dicunt, quod in Aphrica Sol & Luna vifa funt pugnare, cœlum in duo diuifum eft, & tandem vifum eft ardere, littora etiam Maris tunc arferunt. Et fi hæc, & alia prodigia mundum in admirationem traxerunt. Sic vere dico, quod in bello punico, id eft, in bello rubeo & fanguineo, id eft, in incarnatione vel paffione (punicus enim color, ad rubedinem vergit) admirabilia prodigia, & curfum naturæ excedentia videtur Deus in incarnatione verbi feciffe, quia, fcilicet, fol immutabilis, id eft, Deus, & Luna mutabilis, id eft, natura tunc inuicem pugnauerunt, quando, fcilicet, Deus mortalis & homo immortalis facti fuerunt, quando contra naturam per Dei potentiam virgo parturit, & quando in cruce per fymbolicam communicationem Deus moritur, & homo refurgit. Illud etiam mirabile fignum videtur innuere Dionyfius in Epiftola hiftorialiter, vbi dicit, quod ipfo exiftente in Ægypto in ipfa hora Dominicæ paffionis, ipfe vidit lunam, quæ erat in folis oppofitione, vfque ad folem contra proprium curfum accedere, & fe fibi fubmittere vel fupponere, & eclipfim, quæ tunc accidit, fic caufare, & tandem fubito ad locum, in quo prius fuerat, receffiffe. Ifta igitur fuit pugna mirabilis, qua fol, & luna, id eft, Deus & natura pugnarunt, & tamen non obftante vtriufque contradictione naturali, & pugna fimul conuenerunt, Abacuc 3. Sol & Luna fteterunt in habitaculo fuo. Tunc igitur cœlum eft vifum diuidi, per Dei ad mundum defcenfionem. Efaiæ 64. Vtinam dirumperes cœlum & defcenderes. Tunc cœlum ardere vifum eft, id eft, ipfe Dei filius per ipfius Dei mortem & paffionem. Littus etiam maris, id eft, ipfe fluctuofus mundus tunc arfit per charitatis inflammationem. Vnde 2. Petri 3. Cœli ardentes foluentur. Elementa autem ignis ardore tabefcent. Et ideo admiratio de talis folis prodigio fatis videtur figurata 4. Regum 19. vbi dicitur, quod cum fol retroceffiffet tempore Ezechiæ Regis Iuda, admirantes Babylonii rerum ordinem mutatum, inqui-

inquirentes à ſuis idolis quid hoc eſſet, audiuerunt, quod hoc acciderat propter Ezechiam Regem, ſicut dicit Ioſephus, quapropter miſerunt nuncios ad eum, vt interrogarent eum de portento, quod acciderat ſuper terram, quia, ſcilicet, iſtud eſt verum, quod talis ſolis iuſtitiæ eclipſis, & mutatio, & retroceſſio, & humiliatio valde fuit admirabilis & ſtupenda; quæ tamen propter Ezechiam Regem, id eſt, propter genus humanum infirmum, vt ſalutem reciperet, fuit facta. Et ideo breuiter de tali admiratione poteſt dici illud Abacuc 1. Aſpicite in gentibus & videte, admiramini & obſtupeſcite, quia opus factum eſt in diebus veſtris, quod nemo credet, cum enarrabitur. Et ideo Dauid dicebat in Pſalm. 8. Domine Dominus noſter quam admirabile eſt nomen tuum in vniuerſa terra. Vbi aduerte, quod Deus eſt admirabilis propter multa, videlicet, quod

Hic cunctis præſidet eminenter (Domine Dominus)
Hunc homo poſſidet adhærenter (Noſter)
Hic cuncta præuidet ſapienter. (Quam admirabile)
Hic cunctis euidet luculenter (Nomen tuum)
Hic cuncta prouidet diligenter. (In vniuerſa terra.)

B ¶ Dico igitur, quod iſte eſt admirabilis ratione ſummæ præſidentiæ, mirum enim eſt, quod vnus omnibus præſideat, & quod vnus habeat dominium ſuper omnes, & tamen ſic eſt de iſto. Dominus inquit Eccleſiaſtic. 1. Vnus eſt altiſſimus creator omnipotens, Rex potens & metuendus nimis, ſedens ſuper thronum ſuum & dominans Deus. Vnde ſicut dicit Plinius libro octauo. Elephantes inuenientes veſtigium hominis in arena deſerti, ſtatim admirantur, & ſtupent, & ac ſi ipſum naturali inſtinctu Dominum animalium cognoſcerent, ſtatim retrocedunt, & timent. Sic vere cum Deus ſit Dominus omnium ſingulariter, ita quod Dominium ſuum apparet in veſtigio creaturarum ſuarum, ipſum proculdubio debemus timere, & cum admiratione formidare, & ex hoc à peccatis retrocedere, & ceſſare. Quod bene figuratur Heſter 15. vbi dicitur, quod cum Heſter regina vidiſſet Aſſuerum Regem indutum veſtibus Regiis, auro, & lapidibus refulgentem, aſpectu terribilem, & in ſolio præſidentem, nec non furorem animi ardentibus oculis indicantem, in pallorem colore mutato corruit, & laſſum ſuper ancillam caput reclinans, in hæc verba prorupit. Vidi te Domine quaſi Angelum Dei, & conturbatum eſt cor meum præ timore gloriæ tuæ, valde enim mirabilis es, & facies tua plena eſt gratiarum. Aſſuerus chariſſimi, qui interpretatur beatificans, ſignat Deum, qui præmiat, & beatificat omnes ſanctos. Iſte enim ſedet in ſolio Maieſtatis ſupernæ, in qua dominatur, & præſidet vniuerſis, qui etiam indutus eſt veſtibus regiis, id eſt, ſuis exterioribus creaturis lapidibus etiam precioſis, id eſt, ſanctis hominibus & virtuoſis, quia, ſcilicet, in creaturis, & ſanctis ſunt quidam ipſius exteriores ornatus, qui ipſum reddunt mirabilem & ſtupendum. Pſalm. Mirabilis Deus in Sanctis ſuis. Hic (inquit) Aſſuerus terribilis apparet in aſpectu, quia gladium iuſtitiæ ſecum tenet. Nam ſicuti oculi eius ſuper iuſtos ad præmiandum, ita & ſuper peccatores ad puniendum. Vnde ipſe eſt ille, de quo in Pſalm. 7. Gladium ſuum vibrauit. Et alibi Pſalm. 75. Tu terribilis es Domine, & quis reſiſtet tibi? Iſte vero ſtat in ſolio, id eſt, in cœlo empyreo. Pſalm. Dominus in cœlo ſedes eius. Nec non furorem animi prætendit contra peccatores, affectum furientis pro lucens continue, ſicut patet in occultis iudiciis & etiam aliquando manifeſtis. Sed hic ardentibus oculis apparet, quia & ſagittas ſuas ardentibus effecit; hunc igitur admiratur Heſter, id eſt, abſcondita, ſcilicet, anima rationalis, quæ realiter abſcondita eſt & celata ſub corpore, ſed etiam abſcondita quo ad operationem ſuam, quia cum illa ſit, cui nihil debet eſſe abſconditum, ratione ſuæ limpidiſſimæ cognitionis, quamdiu tamen corpori eſt coniuncta, omnia ſunt ei abſcondita, immo etiam ipſa ſibimet abſconditur teſte Auguſtino. Quid enim (inquit) anima mea cum tibiipſi ſis præſens teipſam non cognoſcis? certe quia mole corporis es grauata: etiam eſt per corpus aliqualiter excœcata. Vnde & quæ ſibi ſeparata ſunt & erunt manifeſta, abſcondita ſunt ei, dum corpori eſt coniuncta. Nunc igitur abſcondita ſunt ab oculis tuis. (Poteſt dici animæ cuiuſlibet) Hæc tamen abſcondita eſt regina, quia ipſa regit corporis membra cuncta. Ad imperium enim animæ & eius præſentiam mouentur omnia membra, qua non operante operatio ceſſat omnis. Hæc igitur Heſter in pallorem mutato colore corruit, quippe ipſa conſiderans Dei pulchritudinem eius amore inflammata rubeſcit. Sed conſiderans eius paſſionis turpitudinem, eius dolore nigreſcit. Nigra ſum, ſed formoſa, &c. Sed conſiderans & cogitans iudicii ſeueritudinem, eius timore, palleſcit, in quo cum dolore diutius ſiſtit. Poſteriora dorſi eius in pallore auri, quia beatus homo, qui ſemper eſt pauidus. Hæc poſtea caput habet laſſum, & ſuper ancillam reclinat, quando vacans a contemplatione, carnis neceſſitatem procurat, & circa regimen propriæ carnis vacat, dicens iſti ancillæ ſuæ propriæ carni illud Geneſis 16. Agar ancilla Sarai vnde venis, & quo vadis? Tandem in hæc verba prorupit. Vidi te Domine, &c. Valde mirabilis es inquit, &c.

C ¶ Secundo dico, quod admirabilis eſt ipſe Deus ratione ſeruilis ſubiacentiæ. Noſter inquit. Mirum eſt, quod noſter eſt cuius ſumus, nec tam mirum, quia eius ſumus effectiue. Nos autem populus eius, &c. Sed ipſe noſter eſt poſſeſſiue. Sic enim Deus naturam humanam ſibi vniuit, vt eſſet noſter per incarnationem. Geneſis 27. Caro enim & frater noſter es. Sic & dum ab eo effecti, ſiue reparati ſumus per gratiam ipſe noſter eſt per ſpiritualem adhæſionem. Non enim eſt alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi ſicut adeſt nobis Deus noſter. Vnde ipſe videtur eſſe ſimilis Leoni Regi animalium, qui quamuis ſit vere ſylueſtris naturæ, quandoque tamen repertum eſt quod homini ſe donabat & ſe humanis vſibus dedicabat, quando, ſcilicet, hominem erga ſe beneficum ſentiebat, ſicut exemplificatur in vita beati Hieronymi in Hiſtoria tranſmarina. Sic re vera Deus quanquam de ſui natura ſit ab humana conditione valde extraneus, ſe tamen hominibus gratis & iuſtis conſueuit dare, & eorum ſeruitiis ſe ſpiritualiter deputare. Lucæ 1. Locutus eſt ad Abraham Patrem noſtrum daturum ſe nobis. Et ideo de tali re mirabili poteſt dici illud Daniel 3. in perſona humanæ naturæ. Signa & mirabilia fecit, apud me Deus excelſus, &c. Vnde ipſe Deus eſt ſicut ignis, quia Deuteronom. 4. Deus noſter, ignis conſumens eſt. De quo, ſcilicet, dicit Dionyſius capite duodecimo, de Angelica Hierarchia, quod ſit incognitus, immenſurabilis, & inuiſus, ipſe tamen in omnibus, & per omnia dare ſe venit, tradens ſe omnibus quoquo modo appropinquantibus ſibi. Sic pro certo iſte ignis Deus omnibus ſe confert, & communicat, & cunctis digne ipſum requirentibus ſeipſum dat. Vnde dicit beatus Thomas de officio corporis Chriſti. Se naſcens dedit ſocium, conueſcens in edulium, ſe moriens in pretium, ſe regnans dat in præmium. Iſte igitur videtur noſter. Iſte eſt ipſe noſter, de quo Baruch 3. quia poſt hæc etiam in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Patet igitur, quod Deus eſt admirabilis ratione ſeruilis ſubiacentiæ, noſter, inquit.

D ¶ Tertio dico, quod ipſe eſt admirabilis ratione præclaræ ſapientiæ, quod notatur cum dicitur Admirabile, quia, ſcilicet, nihil mirabilius in natura, quam, quod omnia vno intellectu concipiantur, & ab vna intelligentia cognoſcantur, quod tamen eſt in iſto, quia, ſcilicet, omnia nouit, præterita & futura. Vnde Deus videtur eſſe ſicut illud admirabile ſpeculum, de quo narratur, quod tantæ quantitatis erat, quod cum poſitum eſſet ſupra muros vnius vrbis obſeſſæ, cuncta oppoſita apparebant ibidem, ita quod milites exercitus aduerſarii foris ſtantes dum ſe ibidem videbant, copioſitatem militum in vrbe credebant. Illi etiam de ciuitate, quid exterius faciebant aduerſarii, in ſuo ſpeculo cognoſcebant, & hoc quia in illo, quod in loco eminentiſſimo erat ſitum, omnia oppoſita reſultabant. Sic vere in ſpeculo æterno, ſcilicet, in Deo omnia relucent, & nitent, & cuncta, quæ ſunt ſcibilia, ibi patent, ita quod omnia, quæ ſunt ab eius ſapientia, ibi intrinſeca intuentur, & à beatis ipſum contemplantibus in ipſo cognoſcuntur, ipſe enim eſt vt dicitur Coloſſ. 2. In quo ſunt omnes Theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi, quia ſicut dicitur Sapient. 8. vbi de ſapientia diuina fit mentio, ſcit præterita, & de futuris æſtimat, ſcit verſutias ſermonum, & diſpoſitiones argumentorum, ſigna & monſtra ſcit antequam fiant, & euentus temporum & ſæculorum. Et ideo de mirabilitate iſtius ſapientiæ & ſcientiæ dicitur, in Pſalm. 138. Mirabilis facta eſt ſcientia tua, confortata eſt, & non potero ad eam. Eſt igitur Deus admirabilis ratione præclaræ ſapientiæ. Admirabile inquit.

E ¶ Quarto dico, quod iſte eſt admirabilis ratione patentis euidentiæ. Nomen inquit tuum. Mirabile enim eſt, quod res incognita nominetur, & quod ille, cuius natura eſt incomprehenſibilis, ab intellectu creato aliqualiter cognoſcatur, quod tamen ita eſt, quia, ſcilicet, Deus ex ſuis effectibus cognoſcitur, ita quod à nobis ſibi nomen imponitur, dato quod proprie quid ſit à nemine cognoſcatur. Nomen tuum inquit. Figuratus in illo Angelo, qui luctatus eſt cum Iacob Geneſis 32. Item in illo Angelo, qui apparuit Manoah. Iudic. 13. Item in illo, qui conduxit filium Tobiæ. Tobiæ 1. quorum, ſcilicet, quilibet requiſitus, quod eſſet nomen ſuum, ſic legitur reſpondiſſe. Cur quæris nomen meum, quod eſt mirabile? quia pro certo ſicut dicitur Eſa. 9. Vocabitur nomen eius admirabilis, conſiliarius, &c. Vide infra de nomine, & ibi pone de nominibus Dei. Eſt enim admirabilis ratione patentis euidentiæ. Nomen inquit tuum.

F ¶ Quinto dico, quod ipſe eſt admirabilis ratione ſeu ingentis ſeu latentis prouidentiæ, quæ, ſcilicet, oſtenditur cum dicitur. In vniuerſa terra. Mirum eſt enim quod vnus vniuerſam terram regat & ſuſtineat, & quod ad regimen vniuerſorum per

totius orbis circuitum ipſius prouidentia extendatur. Et tamen ſic eſt de Deo, & ideo mirabilis poteſt dici. Ipſe enim ſimilis eſt lunæ, cuius occulta influentia & fluxum maris cauſat, & in oſſibus animalium medullarum augmentum vel decrementum in vniuerſo mundo efficit, & procurat. Sic vere influentia & prouidentia occulta ipſius Dei, qui, ſcilicet, eſt luna perfecta; in æternum, & teſtis in cœlo fidelis, mare magnum & ſpacioſum, ſcilicet, mundum & motus & fluxus ſuorum actuum ſiue accidentium regit & dirigit, & augmentum vel detrimentum omnium temporalium ſua occulta & mirabili prouidentia manu ducit. Pſalm. 106. Qui deſcendunt mare in nauibus, ipſi viderunt opera Domini & mirabilia eius in profundo. In vniuerſa terra inquit. Pſalm. In vniuerſa terra iudicia eius. Sic igitur patet quomodo Deus eſt admirabilis, quia præuidet, quia euidet, quia prouidet, quia ſubſidet. Et hoc eſt primum principale. Sic ergo dico, quod admirabilia ſunt in Deo fidei ſacramenta.

G ¶ Secundo principaliter dico, quod admirabilia ſunt virtutum ornamenta, quia ſcilicet mirabile eſt & ſpectabile videre hominem bonis moribus ornatum. Sicut enim arcus cœleſtis reputatur admirabilis propter pulchritudinem colorum: ſic iuſtus propter pulchritudinem virtutum. Compara iuſtum pantheræ, cuius colorem & odorem admirantur ſtupendo animalia vniuerſa: ſic iuſtus debet ab aliis admirari propter odorem famoſæ redolentiæ, & propter colores virtutum & gratiæ. Vnde de arcu cœleſti dicitur Eccleſiaſtic. 43. Pulchritudinem candoris eius admirabitur oculus, & ſuper hymbrem eius expaueſcet cor. Vnde nota, quod admirari poſſumus in homine honeſtatem vernantis decoris, (pulchritudinem,) Puritatem florentis pudoris. (Candoris eius.) Veritatem fulgentis ſplendoris. (Admirabitur oculus.) Pietatem fluentis dulcoris. (Super hymbrem eius.) Charitatem feruentis amoris. (Expaueſcet cor.) Probat honeſtatem, decens gratitudo. (Pulchritudinem.) Probat puritatem alba pulchritudo. (Candoris eius.) Probat veritatem clara limpitudo. (Admirabitur oculus.) Probat pietatem aquæ plenitudo (hymbrem eius.) Probat charitatem mentis hebetudo. (Expaueſcet cor.)

H ¶ Igitur dico, quod mirari debemus honeſti decoris gratitudinem. Pulchritudinem inquit, quia, ſcilicet, pulchritudo morum eſt admiranda, & cum ſtupore & extaſi delectabiliter eſt videnda. Color enim eſt obiectum viſus & obiectum potentiæ. Sic vere honeſtatis decor obiectum eſt bene ordinati affectus, & eum etiam recreat, perficit & cuſtodit. Vnde Eccleſiaſtic. 40. Gratiam, & ſpeciem deſiderabit oculus, & ſuper omnia virides ſationes. Pulchritudo enim conuerſationis & morum, ſuper omnia mentem intuentis delectat, & ad bonum ipſum excitat & inclinat. Vnde etiam ſponſus ſponſam ſuam de pulchritudine commendabat dicens, ſcilicet, Canticorum 1. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. Et Iudith 9. Mirati ſunt nimis pulchritudinem eius. Vide infra de Cedro. C. vbi inuenies, de pulchritudine honeſtatis quæ proculdubio eſt miranda. Quod tamen eſt contra multos, qui, ſcilicet, non delectantur in pulchritudine morum, ſed potius in pulchritudine florum, non in pulchritudine virtuali, ſed in pulchritudine corporali. Sicut ſunt fatui iuuenes, quos pulchritudo corporis & propria & aliena allicit ad peccatum. Figurati in Naaman, qui interpretatur decorus vel pulcherrimus. De quo legitur 4. Regum 5. quod ipſe quanquam eſſet diues & nobilis, nihilominus ipſe erat leproſus, quia, ſcilicet, hodie illi, qui ſunt corporaliter pulchri quamuis in naturalibus gratiis diuites, fiunt faciliter per luxuriam in ſe, ſcilicet, corrupti & aliorum corruptiui, & ſpiritualiter deceptiui. Prouerbiorum 31. Fallax gratia & vana eſt pulchritudo. Et breuiter aſpectus & admiratio talis pulchritudinis eſt periculoſus, quia, ſcilicet, inducit hominem ad peccatum. Fabuloſe dicitur de Gorgonibus, quod fuerunt virgines tantæ pulchritudinis, quod cum haberent capillos ſerpentinos omnes, qui eas videbant in lapides mutabantur. De quibus etiam dicit Ouidius, quod cum tres eſſent ſorores vnicum oculum habebant, quem altera ab altera mutuabat. Periculoſum igitur erat iſtas aſpicere, quia neceſſe erat in lapides ſe mutare. Tales proculdubio ſunt mulieres malæ, & pulchræ, quia, ſcilicet, iſtæ ſunt vnius oculi per malitiam conſimilem, quia, ſcilicet, quaſi omnes, ſunt percuſſæ eodem baculo. Vna etiam alteri oculum ſuum, mutuat, in quantum altera alteram in muliebribus malitiis, in aſpectibus impudicis informat, & male & impudice aſpiciendi altera alteri exemplum dat. Oculos habentes plenos adulterii, 1. Petr. 2. & breuiter ſic fit, quod illi, qui tales aſpiciunt, periculum peccatorum incurrunt, in lapides commutantur, in quantum, ſcilicet, ſenſum & motum deuotionis bonæ operationis, perdunt & duritiam obſtando acquirentes in viros malos, & reprobos conuertuntur. Vnde Eccleſiaſtic. 9. Auerte faciem tuam à muliere compta. Sequitur. Speciem mulieris alienæ admirati multi reprobi facti ſunt. Et Iob 41. Cor eius indurabitur quaſi lapis. Capilli etiam eorum ſerpentes ſunt in quantum tortuoſi & pectinati, aliis venenoſi & materia & occaſio peccandi fiunt. Iudith 16. Colligauit Cincinnos ſuos mitra ad decipiendum eum ſandalia eius rapuerunt oculos eius. Admiremur igitur pulchritudinem morum non corporum, quia pro certo iuſtus & moralis & honeſtus homo eſt ille ſol, de quo dicitur Eccleſiaſtic. 43. Sol in aſpectu annuncians in exitu, vas admirabile, opus excelſi. Admiremur igitur honeſti decoris gratitudinem. Pulchritudinem inquit.

¶ Secundo dico, quod admirari debemus caſti pudoris pulchritudinem. Candoris inquit, & caſtitatem deſignat. Vide infra de candore, & infra in tit. lux. Et proſequere, ſicut habetur ibi. Et reuera mirabile eſt, quod homo carneus non eſt carnalis, & quod homo in concupiſcentia genitus fiat caſtus. Vnde perſona caſta poteſt dicere illud Sapient. 8. In conſpectu potentum admirabilis ero, & facies potentum mirabuntur me. Et bene dicit admirabilis, quia viri caſti præ cæteris ſunt apud magnos amabiles & mirabiles. Miremur igitur caſti pudoris pulchritudinem. I

¶ Tertio admiremur veri ſplendoris limpitudinem, id eſt, ſapientiæ certitudinem, quod oſtenditur, cum dicitur, Admirabitur oculus. Oculus enim admiratur, ſuper claritatis ſolaris excellentia. Sic vere oculus mentalis debet admirari ſuper ſapientiæ rationalis eminentia. Pſalm. 87. Anticipauerunt vigilias oculi mei, turbatus ſum, & non ſum locutus. Mirum eſt enim quod creatura corporalis & mortalis ſapientiam habeat, & quod homo de terra plaſmatus Deo, & Angelis compar fiat. Ideo Dominus admiratiue dicebat Iob 38. Quis poſuit in viſceribus hominis ſapientiam? quaſi dicatur. Mirum eſt. Figura de regina Saba. 3. Regum 10. quæ mirabatur in ſapientia Salomonis. Matthæi 7. Admirabantur populi ſuper doctrina eius. Miremur igitur veri ſplendoris limpitudinem. Quod eſt tamen contra mundanos, qui limpidos & veros ſcientificos Philoſophos non mirantur, ſed ipſos quaſi nihilum reputantes, quaſi ſterquilinium deteſtantur. K

¶ Quarto dico, quod admirari debemus in viro iuſto pii dulcoris plenitudinem. Super hymbrem inquit eius. Mirum eſt enim in natura, quod nubes & pluuiæ ſurſum in aere generantur, quib. terra inferius irrigetur. Sic vere in aereis, id eſt, in quibuſdā bonis perſonis admirabilis eſt pietas, & humectoſa benignitas quæ, ſcilicet, terram, id eſt, inferiores pauperes beneficiis irrigat, & eos ſpiritualiter & temporaliter vegetat, & fœcundat, hymbrem inquit. Eſaiæ 55. Deſcendit imber, & nix de cœlo, & inebriat terram. Pone ſi vis de Enhydro lapide, qui continue ſtillat aquam. Vide ſupra de abſcondere in litera A. Et nota ibi, quod valde eſt mirabile in natura, quod aqua non conſumitur in lapide. Ideo de talibus benefactoribus pauperum dicitur Mat. 7. Locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ, dicentes Marc. 7. Bene omnia fecit, ſurdos fecit audire, & mutos loqui. Admiremur igitur pii dulcoris plenitudinem. L

¶ Quinto admiremur veri amoris magnitudinem. Expaueſcet (inquit) cor. Verus enim amor habet ſtupefacere, & quaſi inſenſibile reddere. Et etiam amor & charitas aliorum nos habet in admirationem ducere, & ad amorem etiam inuitare, quia re vera illi ſunt præ cæteris admirabiles, & ſpectabiles, qui in vero amore ſunt firmi atque ſtabiles. Ideo dicitur Eſaiæ 60. Tunc videbis, & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum. Et breuiter dico, quod perfecti viri, ſcilicet, amoroſi, dulcoroſi, luminoſi, caſti ſeu pudoroſi, honeſti, & gratioſi ſunt, quando inueniuntur admirandi & coram Deo & coram hominibus honorandi. Vnde de viro perfecto dicitur Eccleſiaſtic. 24. In plenitudine ſancta admirabitur. In multitudine electorum habebit laudem, & inter benedictos benedicetur. Sic igitur patet quomodo admiranda ſunt in iuſtis virtutum ornamenta. M

¶ Tertio principaliter dico, quod admiranda ſunt in malis culparum monumenta, quia re vera quidam ſunt hodie ita mali & tot culpis & vitiis pleni, quod in ſuo genere ſunt admirabiles, & ſtupendi. Monſtra enim quæ in natura ſunt deformia, reputantur admirabilia, ſicut patet, quia tunc deducitur in admirationem quando de Cyclopibus & Cynopibus de Acephalis, & de Cynocephalis audimus fieri mentionem. Sic vere dico, quod illi, qui ſunt in moribus monſtruoſi & vitioſi, per vitiorum abundantiam aliis venenoſi, & in membris virtutum defectuoſi deformiter, aliiſque terribiles & periculoſi, in ſuo genere ſunt admirabiles & aliis horribiles & infames. Compara ipſos, ſi vis, illi mirabili beſtiæ, quæ dicitur manticora. Vide ea in tit. facies. c finis. b. homo. b. & pone figuram Apocalypſeos 18. De muliere ebria ſanguine Martyrum Ieſu, de qua dicit Iohannes, quod miratus eſt cum vidiſſet eam. Vide infra Ebrietas, vel pone figuram de beſtia quarta, quæ erat N

mirabilis

mirabilis & terribilis, & habebat dentes & vngues ferreos, deuorabat & comminuebat, & reliqua pedibus conculcabat. Dan.7. Vide etiam infra, Dentes, & infra in tit. Ferrum. Aduerte, autem quod non solum admiranda est in malis culparum infectio, imo etiam promotio subita, & subitus casus & destitutio, subito.n. & mirabiliter ascendunt. Figurati Apoc.13. In illa bestia, quæ ascēdit de abysso, cui draco dederat maximā potestatem, ita quod mirata est vniuersa terra, & adorauerunt bestiam dicentes. Quis poterit pugnare cum bestia, &c. Sic etiam tales iniqui hodie virtute Draconis diaboli per promotiones ita ascendunt de abysso, id est, de statu infimo & profundo, quod omnibus stupor & admiratio fiunt. Tantam etiam potestatem à diabolo sortiuntur, quod quasi ab omnibus adoratur. Item isti subito & mirabiliter deficiunt & pereunt. Figurati Ezech. 26. In ciuitate Tyri: cui ibidem dicitur sic Principes maris in terra sedebunt, & attoniti super repentino casu tuo admirabuntur & assument super te lamentum &c. Sic igitur dico, quod admirabilia sunt in impiis
O malorum detrimenta. ¶ Quarto principaliter dico, quod admiranda sunt in beatis gloriæ nutrimenta vel munimenta, locus enim & actus, & fructus beatorum miranda sunt & stupenda. Vnde de loco dicitur in Ps. Transibo vsque ad locum tabernaculi, vsque ad domum Dei. De fructu vero admirabili & de beatitudine inexterminabili dicitur 1.Pet.2. Admirantes virtutes eius, qui nos de tenebris vocauit in admirabile lumen suum. ¶ Quinto
P vero principaliter dico, quod admiranda sunt in damnatis miseriæ nocumenta. Ps. Admirati sunt, turbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos. ¶ Sexto vero dico, quod admirāda sunt
Q naturæ ordinamenta, quia reuera ordo rerum & naturæ opera digna sunt omni admiratione & omni laude & commendatione, & etiam diuinorum statutorum iudiciorum & parlaméta, & dictamenta. Ps.138. Mirabilia opera tua, & anima mea cognoscet nimis. Qui enim bene consideraret ordinem rerum, tam cœlestium quam terrestrium, & qui bene consideraret quot mirabilia sunt naturæ, pro certo inueniret materiam admirandi. Inueret.n. in stellis mirabiles influentias, in lapidibus mirabiles efficacias, in aquis mirabiles ꝓprietates, In plātis mirabiles varietates, in animantibus mirabiles contrarietates. In iudiciis etiam Dei mirabilia sunt, scilicet, quomodo quandoque bonos deprimit, malos promouet, iustos cadere permittit, & malos ad salutem reuocat & ad misericordiam admittit. Vide de prouidentia Dei. Et de iudiciis. Ideo dicitur Eccles. 45. Admirabile opus excelsi. Et sufficit. Vide infra de mirari.

Admiscere. Vide in tit. Mixtio vel compositio, vel aggregatio. Videlicet in tabula.

Admonere. Idem est, quod recipere, concedere, consentire, &c. Vide in tabula.

Admouere. Idem est, quod applicare, adaptare, &c. Vide in tabula.

Adnullare. Idem est, quod aliquid adnihilare, destruere, dissipare. Vide in tabula.

A **Adolere.** Nota, quod adolere idem est, quod incendere, vel cremare, sed potissime refertur ad adolitionem seu cremationem holocausti, & incensi, quod fit quando offertur in altaribus vel crematur. Vide infra de cremare & de incendere, & præcipue de incenso, quia secundum quod moraliter loquendo in scriptura incensum multiplex inuenitur, secundum hoc multiplex est adolitio, scilicet, bona seu mala. Sed si vis, dic quod in scriptura adolitio significat

Carnis macerationem,
Mentis inflammationem,
Cordis deuotionem vel orationem,
Vocis adulationem.

Signat dico asperitatem pœnitentiæ, & corporis macerationē. Vnde Leu.1. dicitur de carnibus hostiæ, quod oblata omnia adolebit sacerdos super altare. Item signat mentis ardorem & dilectionem. Vnde Leu. 4. dicitur, quod sacerdos omnem adipem tollet, adolebitque. Adeps enim qui conglutinat, & ignem nutrit, charitatem signat, Leu. 8. Adipem adoleuit igni. ¶ Item signat orationem & deuotionem. Vnde de altari aureo dicitur Exod. 40. Quod adoleuit super eo incensum domino, scilicet. Aron vel sacerdos, & 3. Reg.22. Adolebant incensum in excelsis, &c. Vide infra de incenso & de thure &c. sufficit.

A **Adolescentia.** Quantum ad præsens mihi occurrit, quod adolescentia potest accipi tripliciter. Est enim adolescentia naturalis, virtualis, & criminalis. Naturalis idem est, quod iuuentus, & principium vitæ nostræ. Virtualis idem est, quod vitæ & virtutum & morum perfectio. Criminalis idem est, quod ignorantia vel leuis & instabilis conditio. ¶ Dico igitur primo, quod est iuuentus, seu adolescentia naturalis, & ista est sicut cera mollis, quæ faciliter recipit impressionem siue pulchram siue turpem. Sic vere adolescens, qui adhuc est mollis, tener, & flexibilis, faciliter recipit impressionem gratiæ, vel peccati, secundum quod sibi vnum magis quam aliud applicatur. Et ideo sicut videmus, quod plantula noua debet teneri recta, & cum aliquo recto ligno ligari, quia si permitteretur in curuitate aliqua indurari, nunquam posset amplius rectificari, sic potest adolescens per correctionem & instructionem lignis rectis, id est, bonis & iustis personis alligari per societatem & coniunctionem, quia animal si in curuitate alicuius vitij per malā consuetudinem induretur, vix aut nūquam amplius ad rectitudinem commutatur: vnde Prou. 22. Adolescens iuxta viam suam, & cum senuerit non recedet ab ea. Et Thre 3. Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Vbi ostenditur, quod bonum, imo necesse est, quod homo ab adolescentia sua virtutibus applicetur, quadruplici ratione, scilicet, propter temporis aptitudinem (Ab adolescentia) Propter corporis fortitudinem (Viro) Propter oneris asperitatem. (Portauerit iugum.) Propter muneris vtilitatem (quia bonum, id est, vtile:) Vel quia tempus ad hoc est congruum (Ab adolescentia.) Quia corpus est strenuum. (Viro.) Quia opus nimis est arduum. Portauerit iugum Quia munus datur proficuum (Bonum) Debet igitur ad hoc mouere temporis aptitudo. Ab adolescentia inquit, quia vere adolescentia est tempus proprie aptum ad conuersionem & emendationem. Et triplici ratione, Propter

Faciliorem impressionem,
Manentiorem durationem,
Acceptiorem perfectionem.

¶ Est enim in adolescentibus, facilior impressio. Nam sicut dicit Isaac in dietis. Carnes animalium iuuenilium sunt humidæ, fluxibiles, atque molles, & ideo facilius digeruntur. Nam quando in statu veniunt, duriores fiunt, & ad digestionem & conuersionem magis ineptæ. Sic vere charissimi, illi, qui sunt in iuuenili ætate, sunt naturaliter molles, flexibiles, humidi, ducibiles & benigni, & ideo tunc est facilius eos dirigere, instruere, conuertere, corrigere, informare. Ps. In quo corrigit adolescentior viam suā. Nam quando ad statum crementi perueniunt, tunc per malas consuetudines in vitiis indurantur, ita quod non faciliter conuertuntur sicut videmus ad sensum. Ideo de talibus duris & obstinatis potest dici illud Esa. 48. Scio quia durus es, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea ¶ Item in adolescentibus est manentior duratio, quia, scilicet, quod in adolescentia addiscitur, manentius & firmius retinetur, quia iuxta cōe dictum versiculi. Quod noua testa capit, inueterata sapit. Vnde Prou.22. Adolescens iuxta viam suam etiam cum senuerit non recedet ab ea. Et ideo sic debet esse de nobis, sicut est de Apibus. De quibus dicit Aristotel. & Ambros. in hexameron Quod ipsæ recolligunt mel primo in pedibus anterioribus, deinde transmittunt illud ad pedes medios, tandem ad posteriores, & tunc cognoscitur in eis ponderositas, & sic volant ad suum alueare. Pedes anteriores signant partem anteriorem, & primam partem ætatis nostræ, scilicet, statum nostrę adolescentiæ, Medij medium vitę, scilicet, iuuentutem & virilitatem, Posteriores vltimum vitæ, scilicet, senectutem. Nos igitur charissimi, debemus recolligere mel deuotionis & gratiæ, & bonorum operum in primis pedibus, id est, in primo tempore iuuentutis, atq; per perseuerantiam debemus remittere vsque ad medios pedes, id est vsque ad medium vitæ, tandem vsque ad posteriores, id est, vsque ad finem vitæ, & senectutem vt sic mel deuotionis & gratiæ in prima ætate adolescētia colligatur, & vsque ad senectutis posterius perseueret, vt sic gratiis & virtutibus onerati ad alueare paradisi finaliter atque fœliciter volitemus. Mane igitur semina semen tuum, & vespere ne cesset manus tua. Quod est contra multos similes vasis, quæ fiunt de Orichalco, quæ in sui nouitate sunt splendidissima & pulcherrima, sed tandem paulatim pallescunt, in fine autem ex toto rubiginantur, & deturpantur, ita quod liquores contentos corrumpunt, & inficiunt, si diu in eis seruantur. Sic vere multi sunt, qui iuuentute per bona opera rutilant, atque splendent, sed vere quanto plus viuunt, tanto plus pallescunt & a virtuali pulchritudine deficiunt, ita quod in fine & senectute efficiuntur turpes & rubiginosi per diuersa vitia & peccata, ita quod quicquid in eis continetur, scilicet, verba, opera & exempla, totum inuenitur putridum, corruptum & infectum. Mors in olla vir Dei 4.Reg.4. Non sic boni, quia vere in bonis adolescentibus est manentior duratio. Item est in eis acceptior perfectio, quia, scilicet, cæteris paribus plus placent Deo bona facta a iuuene, quam à sene. Exemplū de B. Ioanne, qui erat adolescens amictus syndone super nudo Mar.14. De quo tamē legitur, ꝙ iste erat discipulus ille, quē diligebat Iesus. Io. vlt. Vnde de Dauid, qui interpretatur vultu desiderabilis, dicitur 1. Reg.17. Erat adolescens

rufus & pulcher aſpectu. Margarita enim quæ in mane concipitur, melior eſt candidior & pulchrior quam illa, quæ in veſpere generatur. Vt dicit Dioſ. & Iſidorus. Sic vere chariſſimi illi, qui in mane iuuentutis, & ab ipſo tempore adoleſcentiæ concipiuntur in gratia, & in eſſe virtuali, producuntur, meliores ſunt cæteris paribus, & Deo acceptiores & in ſe puriores per innocentiam, pulchriores per apparentiam, candidiores per innocentiam quam illi, qui in tempore ſenectutis ad Deum conuertuntur, quia, ſcilicet, tunc eſt homo ſicut ſtella matutina in medio nebulæ. Eccleſ. 50. Et ſic igitur dico, quod quia in tempore adoleſcentiæ homo cõuerſus eſt perfectionis acceptioris, & durationis manentioris, impreſſionis facilioris. Bene dico, quod ad huiuſmodi conuerſionem in adoleſcentia faciendam nos debet mouere temporis aptitudo. Ab adoleſcentia inquit. Ideo faciamus, ꝙ de nobis poſſit dici illud Hiere. 48. Fertilis fuit Moab ab adoleſcentia ſua, requieuit in fæcibus ſuis, nec eſt transfuſus de vaſe in vas. Idcirco permanſit guſtus eius in eo, & odor eius non eſt immutatus. Nos enim debemus eſſe fertiles per bonorum operum abundantiam, per longitudinis permanentiam, requieſcere in fæcibus per noſtræ vilitatis reminiſcentiam, non eſſe tranſfuſi per peccatorum interruptionem, habere guſtum per æternorum deuotionem, & etiam odorem per bonæ famæ diffuſionem. Debemus igitur ab adoleſcentia in bonis occupari, quia

B hæc requirit aptitudo. ¶ Secundo dico, quod ad hoc competit corporis fortitudo. Viro inquit. Homo, qui neceſſe habet fortem inimicum, inuadere, hoc potiſſime debet facere illo tempore quando melius poterit armorum pondera ſuſtinere, & quando maiori ſolet fortitudine abundare. Et ideo quia nos habemus fortes inimicos ſcilicet mundum, carnem, & diabolum inuadere, & eis pro viribus repugnare, ideo neceſſe eſt, quod illo tempore quo corpus eſt fortius & virtuoſius ad arma bonorum operum ſubſtinenda, ſcilicet, ad ſcutum patientiæ, ad loricam pœnitentiæ, baltheum conſtrictiuum amicitiæ, galeam, quæ caput intentionis protegit, veritatis & iuſtitiæ lanceam, quæ à longe percutit, orationis enſem, qui ex omni parte ſcindit, aſperæ correctionis videlicet, in tempore adoleſcentiæ iſtos hoſtes per bona opera inuadamus. Viro inquit, quia, ſcilicet, dum ſumus viri, id eſt, fortes & virtuoſi, ſcilicet, in ætate adoleſcentię, iſta debemus opera frequentare. Exemplum de Goliath. 1. Reg. 17. De quo dicitur, quod ipſe erat vir bellator ab adoleſcentia ſua. Quia vere bella bonorum operum & laborum debemus ab adoleſcentia, atque dum ſumus iuuenes frequentare. 1. Machab. 16. Expugnauimus hoſtes ab adoleſcentia. Quod etiam patet exemplo naturali de apibus. Inter apes talis eſt ordo, quod illæ, quæ ſunt fortiores & iuniores exeunt ad laborem & ad flores ad alueare portandos, ſeniores autem in alueari remanent in quiete, vbi mella, & manſiones cuſtodiunt, vt dicit Plinius. Sic vere chariſſimi inter nos, qui ſunt iuuenes fortes, ſcilicet, & virtuoſi debent exire ad laborem exterioris diligentiæ, aſperioris pœnitentiæ, & ad flores honeſtatis apparentiæ, & etiam ad flores temporalis ſubſtantiæ, ipſamq; debent ad alueare conuentus vel Eccleſiæ aggregare, & ſenes & debiles ſuis laboribus fouere pariter & nutrire. Senes autem & debiles, qui corporis fortitudine ſunt priuati, circa mellis diſtinctionem, id eſt, circa dulcoris, & deuotionis & orationis confectionem & cœleſtis manſionis præparationem debent ſuſtinere, & vacare. Quia, ſcilicet, in Eccleſia iuniores debent per ſuos labores ſenibus de temporalibus prouidere, & ſenes per ſuas orationes debent iuuenes confortare, vel iuuenes, id eſt, ſæculares debent ſenibus, id eſt, maturis religioſis & Eccleſiis de floribus, id eſt, de temporalibus prouidere, quæ reuera ſunt tranſitoria more floris, ſenes autem debent eis de melle, id eſt, de dulcore ſpiritualium, vt dictum eſt, prouidere. Quia ſicut dicitur 1. Cor. 9. Si ſpiritualia ſeminauimus vobis, non magnum eſt ſi veſtra, carnalia metamus. Eſt igitur in adoleſcentia corporis fortitudo. Viro inquit. 1. Regum 18. Eſto vir fortis, & præliare bella domini.

C ¶ Tertio dico, quod in adoleſcentia debemus operibus inſiſtere, & quod ad hoc debet mouere oneris grauitudo. Sicut enim onera grauia & ædificia ponderoſa debent imponi nouis columnis, quia, ſcilicet, magis ſunt fortes, ſtabiles, atq; firmæ non antiquis nec putridis nec corruptis, ſic vere, quia nobis incumbunt grauia onera, ſcilicet, tentationum, tribulationum, & laborũ & operationum, idcirco fortibus columnis, id eſt, corporibus dum ſunt in nouitate adoleſcentiæ, & iuuentutis fortitudine, & vigore debemus imponere, non columnis putridis, id eſt, corporibus, ſenibus, debilibus & infirmis, quod oſtenditur cum dicitur, Portauerit iugum, quia, ſcilicet, iugum diuerſarum tribulationum, laborum & operationum, ſtatutorum & mandatorum, neceſſe habemus per obedientiam tolerare. Vnde Eccl. 40. Occupatio magna creata eſt omnibus, & iugum graue ſuper filios Adam à die exitus de ventre matris ſuæ, vſque in diem ſepulturæ eorum. Sed vere de multis poteſt dici illud Hierem. 2. A ſæculo confregiſti iugum, rupiſti vincula. Mali enim rumpunt & frangunt per tranſgreſſionem iugum, id eſt, punitionem, impoſitiones & vinculum, ſcilicet, ſtatutorum ligaturas & obligationes. Hoc potiſſime eſt in religione, vbi multi ſunt ita obſtinati & ſuperbi, quod nulli iugo obedire volunt, ſiue ſubmittere colla ſua, imo ſæpe accidit, quod per inſolentiam & apoſtaſiam, omnia diſſipant, atque frangunt, ſimiles Rhinoceronti, quæ eſt beſtia ita indomita, quod nullo poteſt iugo vel vinculo contineri. Sic vere nec iſti vinculis regularis obſeruantiæ, nec iugo laboris & obedientiæ poſſunt ſubiici, vel ſubmitti. Nam ſecundum Plinium Rhinoceros viuus capi non poteſt niſi forte puellaris virginitas ipſam domet. Sic vere iſti mali obſtinati, & effrenati capi nequeunt vel concludi in regularis vinculis diſciplinæ, niſi forte puellaris virginitas, id eſt, influentia virginis glorioſæ ad hoc ſua gratia operetur. Et ideo de tali Rhinoceronte loquitur Iob 39. Nunquid volet Rhinoceros ſeruire tibi? aut morabitur ad præſepe tuum? nunquid alligabis eum ad arandum loro tuo? aut confringet glebas tuas poſt te? quaſi diceret, non. Obſtinati enim ſunt quo ad ſubiectionem, præſumptuoſi, quia nolunt ſeruire, quo ad durationem defectuoſi, quia non morantur ad præſepe, id eſt, in clauſtro; quo ad operationem: delitioſi quia ſcilicet, non arant, nec glebas ſui corporis confringunt per pœnitentiam, quo ad præteritionem, iniurioſi, quia, ſcilicet, non alligantur loro diſciplinæ. Non ſic chariſſimi, ſed in adoleſcentia laboremus, quia ad hoc debet mouere laboris ſeu oneris grauitudo. Portauerit inquit iugum. Dicat igitur quilibet illud Zachar. 13. Homo agricola ego ſum, quoniam Adam exemplum meum, ab adoleſcentia mea, quia ſicut dicitur ad Gala 6. Vnuſquiſque onus ſuum portabit. ¶ Quarto quia ad hoc mouet munerum plenitudo, quia vere ſicut vinea, quæ in ſui nouitate bene colitur, vberiorem fructum portat; ſic vere homo, qui in adoleſcentia per pœnitentiam & correctionem bene colitur, plures, & meliores fructus virtutum & præmiorum in vita ſua recipit & etiam in futura, quod oſtenditur cum dicitur, Bonum eſt, quia, ſcilicet, bonitas gratiæ & glorię per virtutis opera generatur. Sicut dicit auctor de apibus. Apes in vere & autumno conficiunt mel, ſed id, quod fit in vere, magis eſt bonum, propter illarum nouitatem & puritatem. Sic vere quamuis in vere iuuentutis, & in autumno ſenectutis poſſunt homines conficere, & acquirere mel, id eſt, dulcorem virtutum gratiæ & gloriæ, illud tamen, quod in vere iuuentutis acquiritur, quando, ſcilicet, flos affectionis purior eſt, melius debet merito reputari. Iuxta illud Prouerb. 24. Comede fili mel, quia bonum eſt. Et ideo chariſſimi per adoleſcentiam applicemus nos bonis operibus, quia hic requiritur fructus plenitudo, pœnæ mœſtitudo, ſtatus fortitudo, & temporis aptitudo. Eſt igitur adoleſcentia naturalis. D

¶ Secundo dico, quod eſt adoleſcentia virtualis. Nam ſicut adoleſcens abundat in virtutibus naturalibus ſic vere nos debemus abundare in virtutibus moralibus. Et ideo quilibet bonus & virtuoſus poteſt dici adoleſcens, id eſt, bonis moribus iuueneſcens. Ideo de quolibet tali poteſt dici illud Marci 14. Adoleſcens quidam ſequebatur eum, ſcilicet, IESVM amictus ſyndone. Nam ſicut ætas adoleſcentiæ eſt naturaliter feruentior, ſubiectior, & purior, ſic vere boni debent eſſe

Feruentioris charitatis (Adoleſcens)
Parentioris voluntatis (Sequebatur eum.)
Paratioris puritatis (Amictus ſyndone)
Debet igitur iuſtus ſeu moralis adoleſcens,
Charitatis facibus ardere,
Dignitatis iuſſibus parere,
Honeſtatis floribus ſplendere.

¶ Debent igitur habere charitatem feruentiorem. Nam ſicut in æſtate magis viget calor naturalis, ſic vere in viris perfectis E magis abundat calor, & feruor ſpiritualis, ſcilicet, ignis amoris, & charitatis, quod oſtenditur cum dicitur Adoleſcens, quia adoleſcens dicitur ab adoleo, les, quod idem eſt quod incendo, dis, eo quod ætas illa eſt tota incenſa per calorem. Vnde in Pſalm. 67. Ibi Beniamin adoleſcentulus in mentis exceſſu. Nam ſi de bonis quæritur vbi ſunt? reſpondetur, ibi, ſcilicet, in ſtatu gratiæ. Qui ſunt ipſi? ſunt Beniamin, id eſt, filij & dilectores proſperitatis æternæ. Quales ſunt ipſi? ſunt adoleſcentuli, id eſt, fortes, feruentes & virtuoſi. Quid agunt? pro certo ipſi ſunt in mentis exceſſu, id eſt, in mẽtali feruore, affectione, cogitatione, meditatione & contemplatione. Sed vere proh dolor non ſic, quia vere multi ſunt hodie adoleſcentes corpore, qui non ſunt adoleſcentes mente, & multi, qui non ſunt nec corpore nec mente. Nam ſicut vinum naturaliter eſt calidum & humidum, & tamen propter exteriorem calorem abundantem humor eius

conſu-

confumitur, & calor eius deftruitur, ficut patet in aceto, & fic non eft amplius calidum, nec humidum, fed frigidum, & ficcum, fic vere multi quandoque funt boni, id eft, viri perfecti, & Dei & Angelorum gratia lætificati, calidi per charitatem, humidi per pietatem, fed calor exterior, id eft, ardor, & amor exterior bonorum, id eft, delitiarum & diuitiarum, ipforum virtutem, & naturam per auaritiam & luxuriam corrumpit, ita quod ipfi efficiuntur frigidi per indeuotionem, & ficci per incompaffionem, & ideo tales non funt vinum per aliorum confolationem, fed funt eis in acetum per tribulationum mortificationem, quia fcilicet ipfi funt aliorum mortificatiui per rapinam & vexationem, & ideo vicini eorum poffunt dicere illud Pfalmiftæ. In fiti mea potauerunt me aceto. Verbum poteft effe pauperum & vicinorum. Non fic chariffimi non, fed fimus adolefcentes fpiri-
F tuales, fcilicet, feruentioris charitatis (Adolefcens inquit.) ¶ Secundo fimus paratioris voluntatis (Sequebatur eum) Sicut enim adolefcentes funt fenibus magis flexibiles, & agiles, (ficut enim adolefcentibus filiis diuitum & potentum folet affignari magifter & pædagogus, qui eos inftruat & informet, quem ipfi fequuntur, & ei obediunt) fic vere viri, qui perfecti, humiles, obedientes, & agiles funt, magiftros fibi affignatos, fcilicet, Deum, & prælatos fuos per humilitatem & obedientiam fequuntur, eorumque votis, defideriis, & mandatis fuam paratam exhibent voluntatem. Vnde 1. Petri 5. Similiter adolefcentes fubditi eftote fenioribus omnes inuicem humilitatem infinuate. Vbi ifta fubiectio commendatur, ex concordiæ vicifsitudine (Similiter inquit & inuicem) Ex conftantiæ fortitudine (Eftote) Ex fundamento perfectionis (Humilitatem) Ex documento difcretionis (Infinuate) Et ifta fubiectio obedientiæ oftenditur, quando dicitur. Sequebatur eum, fcilicet, IESVM, quia vere IESVM Dei filium vel IESVM faluatorem, id eft, bonum & iuftum prælatum debemus fequi, & ei obedire & obfequi. Vnde Seneca in prouerbiis dicit. Oportunum eft maiorum fequi veftigia, fi recte præcefferint. Quod eft contra multos, qui reuera non videntur effe iuuenes, imo fenes funt, tardi & ponderofi, nec ad fequendum alios funt apti. Sic multi funt in vitiis antiqui, & per malas confuetudines aggrauati, pigritia & negligentia hebetati, à fententia etiam difcretionis & fapientiæ fpoliati, quod nec Chriftum, nec prælatum per fubiectionem, & obedientiam volunt fequi, fed magis illum per diuerfa vitia perfequi, nec volunt iftis aliqualiter obedire, fed magis eos contemnere & odire. Vnde videtur, quod multi funt fimiles lupis, qui fecundum Homerum libro de pugnis & aftutiis beftiarum, quando fenefcunt fiunt peffimi, quia cum tunc propter corporis grauitatem nequeant beftias venari, conuertuntur ad homines impugnandum, occidendum, & deuorandum. Sic vere multi funt, qui in vitiis antiquantur, & per grauitatem & ponderofitatem negligentiæ taliter hebetantur, quod ipfi non curant, nec poffunt contra beftias, id eft, contra motus beftiales, & fenfuales refiftere, fcilicet, carnalia defideria reprimendo, Deo & prælatis obediendo, & fe in bonis actibus occupando, imo vere ipfi nituntur impugnare homines, id eft, motus & actus rationis, fcilicet, Deum & prælatos contemnendo & per obftinationem & negligentiam tepefcendo. Ideo de illis poteft dici illud Ezech. 19. Leo factus eft, & didicit capere prædam, hominefque deuorare. Tales etiã Lupi, aliter exponendo, poffunt dici cupidi & auari, qui vere ad literam quanto funt feniores, tanto funt nequiores, & ad auaritiam promptiores, quia, tefte Seneca. Cum cætera vitia nobis fenefcentibus fenefcant, fola auaritia iuuenefcit. Et in hoc maxime funt nequiffimi, quia, fcilicet, ipfi non nocent beftiis & malis crudelibus & iniquis, imo ipfos fuftinent, atque fouent, fed vere homines, id eft, bonos & fimplices & benignos rationabiles & iuftos ipfi per rapinas, fraudes & vfuras quantũ poffunt, deftruũt & impugnant. Non fic chariffimi, non fimus fenes, tardi, pigri & iniqui, fed fimus adolefcentes, obedientes, fcilicet, & fubiecti. Sequebatur (inquit) eum. Vt fic quilibet poffit dicere illud Matt. 8. Magifter fequar te quocunque ieris &c. Simus igitur chariffimi paratioris voluntatis.

G ¶ Tertio fimus patentioris, vel formofioris puritatis (Amictus fyndone) Adolefcentes funt, vt communiter, quo ad fubftãtiam puriores, & etiam quo ad decentiam pulchriores, quia, fcilicet, natura non eft in eis fuperfluis & corruptis humoribus defœdata, fed fanguine rigata puriori, & ampliori pulchritudine decorata. Sic vere boni funt, & debent effe fubftantiæ purioris per innocentiam intrinfecam & apparentiæ pulchrioris per continentiam extrinfecam, quod oftenditur cum dicitur: Amictus fyndone, quæ eft pannus lineus candidus, atque mundus, & fignat cordis, & corporis puritatem. Et ideo nos debemus effe ficut Iofeph. De quo dicitur Matth. 27. Quod ipfe accepto corpore Chrifti inuoluit in fyndone munda. Et Marc. 15. Quod Iofeph mercatus eft fyndonem. Quia vere Iofeph, qui interpretatur augmentum, id eft, illi, qui volunt in gratiis augmentari, debent mercari, & acquirere fyndonem, id eft, cordis & corporis puritatem. De talibus adolefcentibus dicitur 1. Reg. 17. Erat autem adolefcens rufus, & pulcher afpectu decoraque facie, vbi talis puritas commendatur

A conftantiæ firmitate (Adolefcens)
A clementiæ pietate (Rufus, id eft, fanguineus)
Ab apparentiæ venuftate (Pulcher afpectu)
A cognofcentiæ fanitate (Decora facie)

¶ Sed heu proh dolor videtur, quod pauci funt hodie, qui tali adolefcentia funt dotati, quia vere multi funt hodie, qui habent

Non { Innocentiæ puritatem, fed luxuriæ fœditatem,
Decentiæ venuftatem, fed infolentiæ leuitatem,
Scientiæ fanitatem, fed infcitiæ prauitatem,
Continentiæ caftitatem, fed potius luxuriæ carnalitatem. }

¶ Et ideo tales non funt proprie adolefcentes, imo decrepiti feu fenes, qui vifcofi funt, phlegmatici & immundi, fimiles Simiis, quæ in iuuentute fua fatis funt mundæ, in fenectute autem fiunt immundæ. Mafculi autem in fenectute fiunt fœtidi, & immundi. cunctis abominabiles, & defpecti. Sic vere mundi funt, qui quamdiu durant, & perfeuerant in adolefcentia virtuofa, & in ftatu gratiæ, & virtutis, ipfi funt puri, & mundi per innocentiam & caftitatem. Sed vere quando per vitia & per malas confuetudines antiquantur, tunc fiunt immundi per luxuriam, corrupti per perfeuerantiam, & fœtidi per infamiam, defpecti, & abominabiles, per omnium contemptum, & difplicentiam. Pf. 13. Corrupti funt, & abominabiles facti funt, &c. Et ideo tales mali adolefcentuli poffunt dicere illud Pfal. 118. Adolefcentulus fum ego & contemptus. Et tales fuerunt figurati Luc. 15. In adolefcentiore filiorum, qui acceptam portionem diffipauit cum meretricibus, viuendo luxuriofe. Sic vere (chariffimi) tales à patre fuo Chrifto acquirunt, & accipiunt in baptifmo portionem fuam, fcilicet, gratiam & innocentiam, ipfam diffipant, & confumunt per diuerfa vitia & peccata, & maxime viuendo luxuriofe, & fœtide & immunde. Non fic chariffimi, non, fed pro Deo habeamus patentem puritatem, paratam voluntatem feruentem charitatem. Et ifta eft adolefcentia virtualis, de qua virtuali adolefcentia pulchre loquitur fcriptura Iob 29. Dicens fic. Quis mihi det, vt fim iuxta menfes priftinos, ficut fui in diebus adolefcentiæ meæ, quando petra fundebat mihi riuos olei. ¶ Circa tertium nota, quod eft adolefcentia carnalis, quia per adolefcen- H tiam intelligitur, ftatus vitiorum & peccatorum. Et ideo de tali adolefcentia poteft intelligi illud Ecclef. 11. Adolefcentia & voluptas vana funt: vbi oftenditur, quod fecundum tres conditiones, quæ funt in adolefcentia corporali, tria funt vitia in adolefcentia criminali. Sunt enim adolefcentes naturaliter feruidi, humidi, fluidi, fecundum quas tres conditiones peccator cupiditatis facibus inflammatur, quantum ad calorem, adolefcentia carnalitatis fæcibus inquinatur, quantum ad humorem, voluptas ftabilitatis viribus fpoliatur, quantum ad fluitionem, Vana funt inquit. Habent igitur mali adolefcentes, id eft, peccatores

Cupiditatem ardentem,
Carnalitatem fœtentem,
Fragilitatem fluentem.

Habent dico ardorem cupiditatis. Nam ficut calor naturalis abundat in iuuenibus, qui naturales motus, & appetitus incitat, & inflammat; fic peccatores abundant, in ardore, & calore cupiditatis, per quam motus & appetitus defiderium fuorum inflãmatur per auaritiam, quod oftenditur, cum dicitur Adolefcẽtia: quod dicitur ab adoleo, les: quod idem eft, quod incendo, dis: ad notandum, quod tales ardore auaritiæ funt incenfi. Nam mundana profperitas eft fimilis cuidam fonti, qui eft in Africa, de quo, dicit Ifidorus, quod faces ardentes ibi extinguuntur, & extinctæ ibi reaccenduntur. Similis fons eft in Gallia in Gratianopoli in Delphinatu Viennenfi, ficut audiui ab Epifcopo dicti loci, de quo Auguftinus etiam facit mentionem de ciuitate Dei lib. 20. cap. 5. Sic vere in mundo & in mundi profperis illi, qui funt ardentes per charitatem, extinguuntur per iniquitatem, indeuotionem, tepiditatem. Illi qui funt ibi extincti, qui fcilicet non funt per ardorem auaritiæ inflammati, fi in fonte ifto id eft, in mundi profperis immerguntur, ftatim eorum defideria per auaritiam inflammantur. Sicut enim pinguedo ligna facilius inflammari facit, fi inuncta ex ea fuerint & linita, fic pinguedo mundanæ profperitatis, cor quod exinde linitur per complacentiam, facit per auaritiam inflammari.

Efa. 66.

Eſa. 66. Accendentes ignem omnes vos accincti flammis. Et nota, quod dicit accincti flammis, quia tales accincti ſunt, & armati flammeis mundi diuitiis, quæ cor humanum per auaritiam comburunt. Pſalm. 105. Flamma combuſſit peccatores. Et tales adoleſcentes fuerunt figurati in illo Matth. 19. Cui præcepit IESVS, quod ipſe venderet omnia bona, & daret pauperibus, qui cum eſſet diues valde, abiit triſtis. Sic vere illi, qui ſunt diuites, & diuitiis alligati, nihil reputant tam triſtabile, quam ab amore diuitiarum recedere, & bona ſua pauperibus erogare. Ideo de tali adoleſcentia poteſt intelligi illud Iob 20. Oſſa illius implebuntur vitiis adoleſcentiæ eius. Habent igitur ardorem cu-
I piditatis inquit. ¶ Secundo iſti habent humorem carnalitatis. Voluptas inquit. Sicut enim videmus, quod adoleſcentes plus habent de humore radicali, ſic vere peccatores magis habent de humore carnalitatis, luxuriæ, voluptatis, quæ recte eſt quaſi radicalis & intrinſecus humanæ conditionis naturalis appetitus. Ezech. 23. Fornicati ſunt ab adoleſcentia ſua. Voluptas inquit. Nam vt dicit Iſaac. Piſces recentes ſunt communiter viſcoſi & humidi, ideo indigent, quod ſaliantur, vt eorum ſuperflua humiditas conſumatur. Sic vere chariſſimi, qui ſunt ſpiritualiter recentes, ſcilicet, perſonæ inſolentes & immaturæ, ſolent abundare in humiditate & viſcoſitate luxuriæ & carnalitatis, malaque nutrimenta, id eſt, mala verba & exempla aliis vt communiter adminiſtrant, & ideo ſumme indigent, quod per ſal (id eſt) per condimentum diſcretionis, vel per ſal, id eſt, per acritudinem correctionis & tribulationis à ſuis humidis carnalibus voluptatibus deſiccentur. Figurati in illo adoleſcente Luc. 7. Qui efferebatur mortuus, cuius loculum IESVS tetigit dicens. Adoleſcens tibi dico ſurge, & ſic fuit reſuſcitatus. Sic vere quando homo eſt mortuus per peccatum & maxime per luxuriam, quę ad modum mortui fœtet, qui effertur ad foueam Infernalem, non reſuſcitatur per gratiam, niſi IESVS tangat loculum corporis ſui per correctionem & tribulationem. Et niſi dicat, adoleſcens tibi dico ſurge. Vide figuram iſtã melius expoſitam ſupra in tit. Accedere, & voluptas. Ideo dicit illud Eccleſ. 2. Non prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur. Et ideo cuilibet tali adoleſcenti, id eſt, cuilibet perſonæ carnali poſſet dici illud Eccleſ. 16. Non es (inquit) recordata dierum adoleſcentiæ tuæ, quando eras nuda & confuſione plena & conculcata in ſanguine tuo, ædificaſti tibi lupanar, & feciſti tibi proſtibulum. Habent igitur tales
K humorem carnalitatis. ¶ Tertio dico, quod ipſi habent fluorem mobilitatis. Sicut enim adoleſcens naturaliter eſt mobilis, leuis, & inſtabilis, & etiam in corde debilis, ſic peccator habet mobilitatem inconſtantiæ, leuitatem inſolentiæ, debilitatem negligentiæ. Sunt enim debiles ad bene operandum, leues ad laſciuiendum, mobiles & inſtabiles ad perſeuerandum. Quod oſtenditur, cum dicitur: Vana ſunt, quia, ſcilicet, res vanę ſunt illę, quę non ſunt durabiles, nec habent ſtabile fundamentum. Sic vere tales ſunt ita vani, quod non ſunt in vno propoſito ſtabiles, neque firmi, ſed per inconſtantiam mobiles & infirmi. Vana ſunt opera & riſu digna. Tales ſunt ſimiles Chamæleōti, cuius pellis non eſt determinata ad aliquem colorem, imo colorem ſuum ſecundum circumſtantes colores variat, atque mutat. Oculos etiam habet multum mobiles, & ſæpiſſime eos gyrat. Parum habet de ſanguine, & parum de carne, ſplene caret, vt dicit Iſidorus, & Auicen. Reuera tales ſunt multi huius mundi peccatores: quia ita habent oculos cordis mobiles & vertibiles per varios & multiuolos appetitus, quod nunquam in eodem propoſito perſeuerant, imo de vno propoſito ad aliud facillime ſe conuertunt. Eccleſ. 20. Oculi eius ſeptemplices ſunt. In eodem etiam colore virtutis, & perfectionis, & bonæ conuerſationis non perſeuerant, imo ſecundum colores rerum exteriorum (id eſt) ſecundum aliorum circumſtantium mala exempla faciliter de colore ad colorem (id eſt) de virtute ad vitium ſe conuertunt. Eccleſ. 16. Sumpſiſti veſtim nta tua multicoloria. Et breuiter iſti nihil habent de ſplene, vbi eſt ſedes melancholiæ (quæ cauſat triſtitiam) id eſt, de m æro e timoris & conſiderationis, parum de ſanguine & de rubore pietatis & compaſſionis. Num. 12. Caro eius deuorata eſt à lepra. Et ideo de talibus adoleſcentibus poteſt dici illud Gen. 8. Senſus autem & cogitatio in malum prona ſunt ab adoleſcētia ſua. Heu chariſſimi, pro Deo non ſic, non ſimus Chamæleontes ſecundum iſtam conditionem, ſed ſimus Chamæleontes ſecundum aliam expoſitionem. Habeamus igitur oculos cordis mobiles per agibilium circumſpectionem, variemus colores conuerſationis per circumſtantium mutationem. Abdicemus carnem, & ſanguinem (id eſt) voluptatem & carnalitatem. Non habeamus ſplenem, qui ridere facit, id eſt, mundi facultatem & proſperitatem, quæ, ſcilicet, riſum introducit (hoc eſt) cordis vanitatem & iucunditatem. Vertere enim debemus oculos diſcretionis noſtræ ad conſiderandum, nunc temporalem vanitatem, nunc æternalem fœlicitatem, nunc infernalem aduerſitatem. Itemque colores debemus mutare: quia vere, quicquid de coloribus morum, & perfectionum in aliis, quæ circa ſunt, viderimus, totum debet in pelle conuerſationis noſtræ per imitationem apparere, vt nobis poſſit dici illud Ezech. 16. Laui te aqua, & emundaui ſanguinem tuum ex te, & vnxi te oleo, & veſtiui te diſcoloribus, & calceaui te hyacintho, & cinxi te byſſo. Vbi oſtenditur, quod nos debemus

Vendicare corporis puritatem (Laui te aqua)
Abdicare carnis fœtiditatem (Mundaui ſanguinē tuum)
Conſeruare dulcem pietatem (Vnxi te oleo)
Procurare morum honeſtatem (Veſtiui te diſcoloribus)
Refrenare iunctam voluntatem. (Calceaui te hyacintho)
Acceptare mundam caſtitatem. (Cinxit te byſſo.)

Sed vere chariſſimi non ſic mali & peruerſi, ſed vere ipſi ſunt ſicut dictum eſt, per inconſtantiam fluidi, per luxuriam humidi, per auaritiam feruidi. Et ſic eſt dictum de adoleſcentia criminali.

A **Adonias.** Fuit filius Dauid primogenitus, qui ſine licentia patris regnare volens confœderauit ſibi Ioab Principem exercitus patris ſui & Abiathar Principem Sacerdotum, & inſtructo conuiuio Regium etiam nomen aſſumpſit, Pater vero eius hoc ſciens, ipſum à Regno repudiauit, & Salomonem minorem filium in Regnum loco ipſius ſublimauit. Sicut dicitur 3. Reg. 1. Adonias eleuabatur dicens. Ego regnabo. Et dic, quod ſicut Adonias petiit Sunamitem, vt ſic cum ea Regnum vſurpare valeret, propter quod etiam in Templo fuit occiſus, ſicut patet ibidem, ſic illi, qui Sunamitem, id eſt, beneficia Eccleſiaſtica petunt, & dignitatib. Eccleſiaſticis deſponſari quærunt, videlicet, vt regnent, & præſint, & non proſint, à Salomone, id eſt, à Chriſto finaliter occidentur, quando, ſcilicet, in ipſo Templo Eccleſiæ prope altare domini mortis temporalis & æternæ ſententia punientur &c.

A **Adonibeſec.** Nota, quod Adonibeſec fuit Rex Hieruſalem: qui pugnauit contra Ioſuę, & filios Iſraël, aggregato ſibi excercitu & conuocatis Regum auxiliis Gentilium, contra ipſos viſus eſt præualere, & Gabaonitas, qui ad Ioſue confugerant, extirpare. Fuerunt tamen à Ioſue victi, & in ſpeluncam admoto lapide recluſi, & tandem interfecti ſunt & ſuſpenſi. Et interpretatur Adonibeſec dominus pacis vel dominator iuſtitiæ. Talis poteſt ſignificare quemlibet Regem, & Prælatum Hieruſalem terreſtris, id eſt, Eccleſiæ militantis: quia, ſcilicet, pacis & iuſtitiæ dominus debeat eſſe, qui tamen quandoque ita fit in regimine ſuo malus quod contra Ioſue & filios Iſraël, id eſt, contra Chriſtum & viros iuſtos pugnat, & ad ſuum auxilium Reges Gentiles, id eſt, ſæculares Principes ſibi confœderat, atque vocat, & illos, qui ad Ioſue, id eſt, ad Chriſtum confugiunt, ſcilicet, ſimplices pauperes atque iuſtos exactionibus, atque depreſſionibus plus impugnat. Pſal. 2. Ecce Reges congregati ſunt conuenerunt in vnum aduerſus dominum & aduerſus Chriſtum eius. Sed reuera finaliter tam iſti quam ſui adiutores a Ioſue vincuntur (id eſt) à Chriſto, & in ſpelunca ſepulchri appoſito lapide concluduntur, & in Inferno finaliter ſuſpenduntur.

A **Adoptio.** Nota, quod adoptare nihil aliud eſt quàm aliquem, qui non eſt filius naturalis, in filium voluntarie recipere, vel habere, & ad certam portionem hæreditatis tanquam proprium, & naturalem filium ordinare. Et ſic igitur dicam, quod eſt

Adoptio { Numinis, Hominis, Luminis, Criminis.

¶ Dico primo, quod eſt adoptio numinis: quia ſcilicet Deus adoptat homines per gratiam, & eos cum vnigenito & cum naturali filio ſuo ad hæreditatem æternam admittit, & ſic datur homini per gratiam, quod non habuerat per naturam: quia cum homo ſecundum Apoſtolum ſit filius iræ, ipſum tamen facit per gratiam filium gloriæ. Iſta eſt enim quæ hic inchoatur per gratiam, iuxta illud Galat. 4. Miſit Deus filium ſuum, vt adoptionem filiorum Dei reciperemus. In fine vero complebitur per gloriam. Rom. 13. Adoptionem filiorum Dei expectamus. Deus enim facit ſicut illa ſpecies Aquilæ, quæ dicitur Oſſifragus. De qua dicit Plinius, quod pullos ab aliis auibus eiectos & derelictos recipit, & in nidum ſuum deferens eos nutrit. Sic vere: quia parentes noſtri Adam & Eua eiecerunt nos de Paradiſo, ideo verus oſſifragus Dei filius per incarnationem ad nos venit, & nos in ſuos filios adoptauit, & in nidum Paradiſi deferens æternæ gloriæ vberibus nos nutriuit. Epheſ. 1. Prædeſtinauit nos Deus in adoptionem filiorum. Iuſti igitur filij Dei adoptiui. Chriſtus autem filius ſolus naturalis eius. Cuius contrarium Arrius aſſerebat,

rebat,qui,ſcilicet, aſtruens Chriſtum creaturam eſſe,& à Deo in filium adoptatum, inſtar Iudæ proditoris crepuit, & Conſtantinopoli dum ad latrinas ſecederet, inteſtina profudit:ſicut po-
B nitur in hiſtoria tripartita.Iſta eſt igitur potentia numinis. ¶ Secundo dico, quod eſt adoptio clementis hominis: quia,ſcilicet, homo pauperes per charitatem quaſi in filios ſibi adoptat, in quantum bona ſua ipſis communicat, atque donat:ſicut de filia Pharaonis dicitur Exod. 2. Quod ipſa Moyſen adoptauit in locum filij. Sed de hoc vide infra de Eleemoſyna,de Pauperibus & Miſericordia. &c.

C ¶ Tertio eſt adoptio gratiæ luminis,id eſt,adoptio virtutum: quia,ſcilicet,cum homo naſcatur vitio originali & naturali,virtutes naturaliter non poſſidet niſi ipſas ex accidenti recipiat, & adoptet.Sicut enim dicit Seneca.Virtutes Magiſtro indigent,ſine Magiſtro vitia diſcuntur, hortus enim cordis & corporis noſtri ſpinas & tribulos ſolum germinat niſi quando homo virtutes adoptat,& eas ab extrinſeco ſibi inſerit,atque plantat.Matt.
D 21.Homo quidam plantauit vineam. ¶ Quarto vero dico,quod eſt adoptio culpæ vel criminis.Sicut enim dicitur Eccleſ.7.Deus fecit hominem rectum,& tamen ipſe aliunde vitia adoptat,quādo voluntarie delinquit,& peccat,& ea ſibi radicaliter aſſimilat, & acceptat.Vnde de talibus filiis poteſt dici illud Eſa.1.Væ ſemini nequam,filiis ſceleratis &c.Sufficit.

Adorare. Idem eſt,quod ad plenum orare, & idē eſt quod ſupplicare,veniam quærere,gratias agere,reuerentiam facere,gratiam implorare,perſonam honorare, & ei obedire,& ſeruire.Quantum ad preſens autem dico,quod adoratio eſt duplex,ſcilicet,

Virtualis & meritoria,
Criminalis & damnatoria.

¶ Meritoria eſt illa, qua adoratur Deus & Sancti, quæ dicitur Latria quantū adDeū.Dulia quātū ad Sanctos,&res ſanctas.Dānatoria eſt illa,qua adoratur diabolus,& dicitur Idololatria, & alia,qua adoratur mundus,&res mundanæ,& diciturHyperdulia.Dicamus igitur primo,quod eſt adoratio meritoria, qua,ſcilicet, Deus debet adorari. Circa quod nota,quod omnis res in ſuis neceſſitatibus recurrit ad illud, quod ei præficitur in natura, vt cum ipſo reperiat auxilium & iuuamen. Iſtud videmus de quadam beſtiola,quæ dicitur orix,quæ per totam hyemem dormiens in ortu caniculæ euigilat, quæ videns viſum ſuum debilitatum in dormiendo recurrit ad illā ſtellam, ipſamque attentis oculis conſiderat , ac ſi recte ipſam ex certa ſcientia adoraret, quod vtique facit vt per ſtellæ claritatem ſui viſus obſcuritas tē-peretur, ſicut dicit Plinius & Iſidorus. Reuera chariſſimi ſic debet eſſe nobis: quia vere quoties aliquam neceſſitatem , infortunium vel aduerſitatem patimur, neceſſe eſt, quod ad noſtros ſuperiores,ſcilicet,ad Deum,& Sanctos ipſos deuote adorando, &ſupplicando celeriter recurramus.Vnde Eſa.49.Vultu in terrā demiſſo adorabunt te. Nam ſi ſomnus, id eſt, dulcor & requies terrenorum nos excæcauerit per peccatum,oculoſq; cordis noſtri lumine diuinæ gratiæ,diſcretionum,in toto vel in parte priuauerit, pro certo chariſſimi nos debemus recurrere ad ſtellam caniculam, id eſt, ad Deum,ad glorioſam Virginem,vel ad Sanctos,qui dicuntur ſtellæ propter claritatem, dicuntur caniculæ propter fidelitatem:quia,ſcilicet,canis eſt animal fideliſſimum, &ad ipſum debemus oculos cordis aperire per confeſſionem, ipſum reſpicere per contemplationem, ipſum adorare per deuotionem,coram eo ſtare per perſeuerantiæ durationem, & ſic poterimus lumen recipere per diſcretionem , & per diuinæ gratiæ ſuſceptionem. Vnde in Pſal.33. Accedite ad eum,& illuminamini, & facies veſtræ non confundentur. Et hoc maxime fieri debet in ortu iſtius caniculæ, id eſt , in die ortus, id eſt, natiuitatis ſeu apparitionis domini ſeu B.Virginis,vel etiā in feſto cuiuslibet ſācti,vbi ipſe Chriſtus vel ipſe ſanctus nobis ſpiritualiter oritur,vel apparet. Figura Matt.2.Vbi magi prius infidelitate detenti, viſa ſtella & cognito Chriſti ortu, venerunt eum adorare, & ei thus & myrrhā & aurum obtulerunt,& ſic per fidem illuminati fuerunt.Sic vere (chariſſimi) nos debemus ad ſtellam,id eſt, ad Deum & Sanctos venire per deuotionem,& eum adorare per fidem& honorationem,& ei offerre thus,id eſt,fragrantem orationem. Myrrham,id eſt, amaram pœnitentiam & correctionē. Aurum,id eſt,claram ſapientiam & diſcretionem. Et ſic illuminabimur per gratiæ & fidei ſuſceptionē,dicentes. Vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus cum muneribus adorare dominum.Et ideo de quolibet tali poteſt dici illud 1.Reg.1. Aſcendebat vir ille de ciuitate ſua ſtatutis diebus, vt adoraret, & ſacrificaret domino exercituum in Sylo. In quibus verbis ſoluitur ad omnes quæſtiones, quæ ſolent fieri de homine, qui vult aliquid facere.Soluitur enim hic ad iſtas circumſtantias : Quis,quomodo,quando,ad quid,cui,& vbi.Oſtenditur enim quis debet eſſe, qui Deum deprecatur &adorat:quia debet eſſe, Vir ille. Quomodo hoc debet eſſe,quia aſcendendo de ciuitate ſua.Quando: quia ſtatutis diebus.Ad quid,vt ſacrificaret. Cui, domino exercituum. Vbi, in Sylo. Diuide prædictam auctoritatem aliter ſi vis,& dic quod neceſſarium eſt. Potenter inſiſtere virtutis actib. Vir ille.Patenter inſiſtere in tutis gradibus.In Sylo. Ferueter ei aſſiſtere in ſalutis foribus. Aſcendebat.Mentem ſubiicere cultu reuerendo. Vt ſacrificaret. Aptum eligere tempus pro agendo. Statutis diebus. Laudes depromere numini verendo. Domino Deo exercituum.Eſt igitur neceſſaria,Moralis ſanctitudo : quia debet eſſe vir ille. Mentalis celſitudo; quia debet aſcendere de ciuitate ſua. Localis aptitudo : quia in Sylo. Finalis rectitudo quia vt ſacrificaret. Electio temporis competentis, ſtatutis diebus. Prælatio numinis excellentis. Domino Deo exercituum. B
¶ Debet igitur adorans habere ſanctitudinem moralem : quia debet eſſe vir ille. Vir (dico) qui dicitur à virtute. Ille, quod eſt pronomen relatiuum: quia vere tales, qui volunt à Deo aliquid impetrare, debent eſſe virtuoſi & relatiui, id eſt, Dei & Sanctorum repræſentatiui, ſequendo ipſorum regulam & exemplum. Iob 1.Vir ille erat iuſtus,ſimplex,& rectus,& timens Deum.Vnde Sopho. 2. Adorabunt eum viri de loco ſuo : quia vere Deus vult adorari à viris & virtuoſis : quia, ſcilicet, talium oratio magis apud Deum reputatur,& etiam facilius expeditur. Sicut enim dicit Pli.Thus,quod in arbore antiqua naſcitur,magis valet.Thus etiam quod in inſulis,melius,ſicut credunt quidam.Vt dicit Iſidorus.Sic vere chariſſimi illi viri,vel illæ arbores,quæ ſunt antiquæ,id eſt, viri diſcreti, prouidi, & maturi, virtuoſi, & honeſti & maxime qui ſunt in inſulis pœnitētiæ aſperitatis, qui, ſcilicet in mari, id eſt, mundi amaritudinibus ſunt vallati & vndique circūcincti, tales proferunt melius thus orationis : quia, ſcilicet, oratio talium eſt melior,efficacior,& Deo etiam acceptior. Ideo dicebat Dauid. Aſcendat oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo.Et iſtud eſt contra multos,qui non ſunt nec boni,nec iuſti,nec viri,nec virtuoſi. Et ideo eorum adoratio non eſt vtilis nec accepta. Iuxta illud Ioan. 9. Scimus quia Deus peccato es non audit. Debent igitur Dei adoratores eſſe viri (id eſt) iuſti & virtuoſi. Vbi notandum, quod iuſti adorant Deum tripliciter (ſcilicet)

Reuerendo,
Obediendo,
Gratias agendo.

Reuerendo ſicut Abraham Gen. 18. Qui occurrit in occurſum Angelorum, & adorauit in terram, in ſignum, quod nos debemus occurrere in occurſum hominum valentium, Dei, & etiam ſanctorum,& eos etiam per reuerentiam adorare.Item obediendo ſicut Abraham Gene. 22.Qui dixit pueris ſuis. Expectate hic cum Aſino quouſque properantes adorauerimus, poſtea reuertemur ad vos : quia, ſcilicet, homo perfectus debet properanter & celeriter adorare Deum,& completa vnius executione mandati in idipſum reuerti.Item gratias agendo,ſicut filij Iſrael Exo. 4. Qui cum audierunt, quod viſitaſſet dominus Iſrael,& reſpexiſſet afflictionem,adorauerunt proni, quia (ſcilicet) quando Deus nos viſitat bona conferendo, quando etiam reſpicit afflictionem noſtram de malo liberando,vere nos debemus eū adorare gratias agendo. Sic igitur dico, quod Dei adoratores debēt C
habere ſanctitudinem.¶ Secundo dico,quod adorans debet habere celſitudinem mentalem. Aſcendebat (inquit) de ciuitate ſua. Eſt enim neceſſarium, quod ille, qui vult aliquid impetrare ab aliquo, vadat ad locum,vbi ipſum nouit conuerſari. Et quia Deus ſurſum in cœlo verſatur,ideo qui ab ipſo vult per orationē aliquid impetrare,neceſſe eſt, quod ibi aſcendat vt eleuetur per deſiderium & affectum,& quod de ciuitate ſua, id eſt, de tumultibus huius mundi ſe ſubtrahat,& extollat. Aſcendebat(inquit) de ciuitate ſua. Vbi nota,quod talis aſcēſio debet fieri per cordis humilitatem,per pacis communitatem:Per cordis humilitatem (dico) quando dicitur aſcendebat. In quo verbo innuitur quod ante aſcenſum locum infimum tenebat,id eſt,humilitatem:Sicut enim dicit Plinius, quod ſunt quædam Aquilæ, quæ in terra, & in aqua,& in aëre capiunt prædam ſuam,ſic vere ſunt quidam qui prędam diuinorum beneficiorum adorando & ſupplicando aliquando capiunt in terra,id eſt,in infimo humilitatis, aliquādo in aqua,id eſt,in dulcore deuotionis,aliquādo in aëre, id eſt, in excelſo contemplationis.Nam per humilitatem,contemplationem,& deuotionē poteſt diuina gratia vendicari.Et eſt figura 1.Reg.25.De quadam muliere dicta Abigail, quæ aſcendit ſuper aſinum ſuum, & venit in occurſum Dauid. Quem cum vidiſſet, adorauit ſuper terram,ipſique munera obtulit, & ſic iram ipſius placauit, & indulgentiam Nabal viro ſuo, qui Dauid offenderat,impetrauit,& rerum ſuarum liberationem ſuis precibus procurauit.Sic vere chariſſimi,qui vult placere Dauid (id eſt) Deum nobis per peccatum offenſum , & ſui & ſuorum liberationem impetrare, debet aſcendere ſuper aſinum, id eſt, ſe eleuare ſupra & vltra carnem per contemplationem & affectio-

affectionem debet occurrere Dauid,id eft,Chrifto,per amorem & deuotionem. Debet etiam eum adorare fuper terram, per humilitatem & deuotionem, debet etiam ei munera offerre per pietatem & compaffionem vel in fe vel in membris fuis, & fic poterit impetrare Dei & hominum placationem. Ideo dicitur Exo.19.Afcende ad me in monte,& efto ibi.Fit igitur talis afcenfus per cordis humilitatem.¶ Secundo habet fieri per pacis communitatem:quia,fcilicet,qui eft in odio,ira,vel inuidia &difcordia, pro nihilo Deum adorat. Ideo neceffe eft,quod fit in pace, charitate,concordia & vnitate.De ciuitate (inquit) fua,quafi dicatur,ipfe habebat ciuitatem,id eft,ciuilem vnitatem. Vnde Efa. 27.Adorabunt in monte fancto in Hierufalem, quæ interpretatur vifio pacis,in qua,fcilicet,debet fieri adoratio noftra. Quod eft contra multos, qui non habent pacis vnitatem, fed rixarum malignitatem,non affectionem,fed infectionem, non deuotionem,fed ambitionem,non humilitatem, fed pompofitatem,nõ contemplationem, fed temporalium amorem, & dilectionem. Et ideo tales non habent iuftam nec vtilem adorationem. Contra quos Ecclef.28. Homo homini referuat iram, & à Deo quærit medelam quafi dicatur,fruftra fit.Non fic chariffimi, fed habemus celfitudinem mentalem.Afcendebat &c. ¶ Tertio habe-
D mus aptitudinem localem:quia,fcilicet,in loco oportuno, fcilicet, in ftatu gratiæ & infra ambitum fidei debemus adorare in Sylo, quod interpretatur amiffio, & erat locus, vbi priufquam Templũ fundaretur, Deus adorabatur,ad fignificandum quod in fide Ecclefiæ vbi peccata euelluntur à cordibus noftris, & vbi Deus in præfenti colitur & adoratur quoufque veniamus ad Templum gloriæ Paradifi, debemus facere adorationem noftram.Vnde 1.Reg.1. Adduxit Samuelem in domo domini in Sylo. Et ideo de tali locali aptitudine poteft figuraliter dici illud Apocalyp. 22. Hic Deum adora. Locus enim aptus & deuotus multum facit ad deuotam orationem, & multum etiam folet mentem mouere. Sicut enim cœleftes influentiæ plus influunt, & abundant in vno loco quam in alio fecundum afpectus magis directos vel indirectos,fecundum Albertum de natura locorum, fic vere certa funt loca Deo locata per fpiritualem dedicationem placida,& accepta, & ad impetrandum influentiam diuinæ gratiæ oportuna, ficut, fcilicet, funt Templa Ecclefiæ & altaria.2. Para.32.Corã altari vni adorabitis &c.Eligamus igitur aptitudinem localem. In Sylo inquit, fcilicet,vbi erat antiquitus tabernaculum,& interpretatur dimiffio feu reftitutio:quia,fcilicet,in Ecclefia, quando ibi adoratur deuote, peccata dimittuntur, & virtutes reftituuntur.Pfalm. 28. Adorate dominum in atrio fancto eius &c.

E ¶ Quarto debemus habere rectitudinem finalem, vt facrificet inquit.Quia quando adoramus,habere debemus rectam intentionem, fcilicet, vt Deum honoremus, mala à nobis pellamus, nobis vtilia procuremus : quia recte talis oratio eft facrificium Deo,eique gratiofa & accepta. Iuxta illud Pfal.50. Sacrificium Deo Spiritus contribulatus. Vnde Exod.21. Eamus viam trium dierum in folitudine,vt facrificemus Domino Deo noftro vbi oftenditur ad hoc neceffariam effe progreffionem. (Eamus viam trium dierum)id eft,per fpem,fidem,& charitatem.Digreffionem localem : quia in folitudine debemus effe, & digredi & fugere à tumultu negociorum huius mundi. Incenfum caufale, vt facrificemus domino Deo noftro. Proficit enim ad deuote orandum

Virtualiter progredi (Ibimus viam)
Actualiter digredi (In folitudine)

Manualiter congredi(vt facrificemus inquit,id eft,vt bona opera faciamus) Et fic patet, quod nos debemus habere finalem rectitudinem,quod eft contra illos,qui adorant Deum in temporali profperitate pro carnali corporalitate & pro fuorum inimicorum damnofitate, quibus dicitur Iac.3. Petitis,& non accipitis, eo quod male petatis. Non fic igitur chariffimi, fed habea-
F mus,vt dictum eft,rectitudinem finalem. ¶ Quinto dico,quod nos debemus captare congruitatem temporalem. Statutis (inquit)diebus:quia,fcilicet,fecundum quod dies eft fanctior & celebrior,magis debemus orationi infiftere & vacare.Dicit Plinius lib.8.c.1. Quod fuper omnia animalia Elephantes funt maioris difcretionis. Dicit enim quod Elephantes in nouilunio conueniunt, in flumine fe abluunt, & nouo fyderi communiter fe inclinant, & fic ad loca fua redeunt,atque vadunt. Chariffimi per nouilunium poffum intelligere quodlibet feftum. Vbi Luna,id eft, Chriftus,vel B.Virgo,vel ille fanctus,de quo fit feftũ,fpecialiter oritur,& apparet,maxime quando de Chrifti ortu, vel Virginis in mundo, vel aliorum fanctorum ortu in Paradifo fpiritualis folemnitas celebratur, tunc enim debemus fimul conuenire per fidei & concordiæ vnionem. In aqua nos lauare deuotionem & lacrymarum effufionem. Lunæ,id eft, Deo & fanctis nos inclinare per reuerentiam, adorationem , & gratiarum actionẽ,& fic loti & purificati ad domũ noftram.[ad Paradifum poterimus redire per æternę glorię adeptionẽ.Statutis (inquit) diebus,fcilicet,in diebus feftiuis ab Ecclefia ftatutis 1. Macha. 1. Ifti funt dies,quos celebrare debetis.Ioan.12. Confcenderant,vt adorarent in die fefto. Quod eft contra multos,qui in diebus feftis non adorant, imo ludos & choreas,proftibula, & tabernas plus quam in aliis vifitant,& frequentant:de Ecclefia autem penitus nihil curant, ipfamque non adeunt, nec fubintrant: figurati Ezech. 8. In illis,qui vertebant dorfum ad altare,& adorant ad ortum Solis. Vide fupra de abominatione, vbi bene exponi-
G tur. Non fic chariffimi,fed obferuemus cõgruitatem temporalẽ. ¶ Sexto debemus attendere fublimitatem paftoralem : quia, fcilicet, non debemus adorare carnem ficut luxuriofi , qui flectunt genua fua coram mulieribus. Vnde Ecclef.46.Nudafti femora tua, curuafti genua tua mulieribus , dedifti maculam in gloria tua. Et loquitur Salomon. Item nec mundum, nec diuitias,ficut cupidi,contra quos Efa.2.Adorauerunt opus manuum fuarum.Item nec diabolum,ficut faciunt fuperbi.Sopho.1. Adorant fuper tecta militiam cœli,fcilicet,paftorem noftrum Deum ficut faciunt iufti, quod oftenditur cum dicitur: Domino Deo exercituum. Et de hoc dicitur Matt. 4. Dominum Deum tuum adorabis,& illi foli feruies. Vbi oftenditur, quod Deus eft adorandus propter incommutabilem bonitatem (quia Deus) Propter inexhauftibilem pietatem (quia tuus) Propter infuperabilem poteftatem(quia dominus)Propter incomparabilem dignitatem : (quia folus.) Et ideo ficut Elephas fecundum Plinium eft animal boni intellectus , in tantum quod docetur cognofcere Regem, & ipfum adorare, & in fignum reuerentiæ coram eo genua aliquantulum incuruare: fic vere chariffimi nos Regem noftrum, fcilicet,Chriftum debemus cognofcere per fidem & difcretionem,ipfum adorare per obedientiam,reuerentiam,& fubiectionem, & coram eo genua cordis inclinare per benignitatem & deuotionem. Vnde 1.Paral.19.Inclinauerunt, & adorauerunt Regem Deum,quod eft contra eos, qui adorant diabolum, & carnem, & mundum. Diabolum, eius fuggeftionibus obediendo, figurati in Sennacherib. Qui cum adoraret in Templo Nefrat Deum fuum,duo filij occiderunt ipfum, Sic vere dũ peccator huius mundi adorat diabolum ei obediendo, ftatim adfunt duo filij fui, fcilicet, delectatio & cogitatio, qui ipfum percutiunt per malos confenfus,& ipfum interficiunt per malos actus. De talibus dicitur 3.Reg.18.Seruiuit Baalim,adorauitque eum. Talia etiam voluit diabolus quod Chriftus faceret fibi, dicens Lucæ 4. Hæc omnia tibi dabo fi cadens adoraueris me. Sed bene fciuit Chriftus per fcripturam foluere ad obiecta. Item alij adorant carnem,fcilicet,mulieres per luxuriam (ficut fupra dictum eft de Salomone ,) alij mundum, & diuites mundanos. Non fic chariffimi non, fed adoremus dominum Deum exercituum.Iuxta illud Pf.65.Omnis terra adoret te Deus,& Pfallat tibi.Attendamus igitur in oratione noftra

Sublimitatem fupernalem,
Congruitatem temporalem,
Finalem rectitudinem,
Localem aptitudinem,
Mentalem celfitudinem,
Moralem fanctitudinem.

¶ Nota:quod adorare debemus, H

Vt { Deus pacificetur,
Homo concilietur,
Senfus illuminetur,
Dæmon exuperetur,
Anima purificetur,
Gloria diftribuatur,vel
lucrificetur.

¶ Nam primo quod adoratio Deũ pacificat. Nu.23. Vbi cũ Angelus euaginato gladio vellet occidere Balaam eo quod auaritia ductus Regi Pagano erat fauorabilis, ipfe adorando pronus in terra ipfum pacificauit. Sic vere quando Angelus teftamenti Chriftus euaginato gladio fuæ occultæ fententiæ mortis æternæ vulnera vult inferre , eo quod, fcilicet, Balaam, id eft, peccator cum Rege Pagano, id eft, diabolo vel mundo fauorem contrahit & amorem, tunc fi ad orationem,honorem, reuerentiam, & fupplicationem conuertimur , ipfum nobis reconciliamus, & mortis æternæ gladium declinamus.Adorent te filij patris tui. Gen. 49. ¶ Item ad oratio reconciliat , fcilicet, hominem cum homine,fratrem cum fratre:figura Gen.32. Vbi Iacob timens Efau fratris fui iram , qui intentauerat fibi mortem, occurrit & adorauit pronus in terra fepties, & fic reconciliatus eft fibi frater fuus. Sic vere fi aliquis frater nofter nobis iratus fuerit , humiliemus nos ei, adoremus, & honoremus, fic cum eo poterimus concordare.

¶ Item

¶Item adoratio illuminat. Figura Tobiæ 11. vbi iuuenis Tobias primò Deum adorauit, deinde felle piscis oculos patris sui liniuit, & sic ipse visum recuperauit. Sic verè charissimi, si pater noster, id est, ratio nostra excœcata fuerit per peccatum, maximè stercore hirundinum, id est, amore temporalium, quæ ab Apostolo Philippens. 3. stercora nuncupantur, adoremus primò Deum per reuerentiam & deuotionem, & felle amaritudinis liniamus oculos cordis nostri, per cõsiderationem, & sic poterimus illuminari per discretionem, fidem, gratiam, & contemplationem. Sapientiæ 16 Ad ortum Solis te oportet adorare. ¶Item quartò Adoratio dæmonem superat, similis lapidi gagati, qui est lapis niger, de facili combustibilis, ferè sicut thus, cuius fumus serpentes fugat, dæmoniacos prodit, & dæmonibus contrariatur, sicut dicit Isidorus. Sic verè si homo fuerit niger per humilitatem, combustibilis per charitatem, tunc verè eius fumus, id est, eius oratio, quæ ab ipso emanat & eleuatur, habet serpentes, id est, motus carnales, qui in corpore nostro serpunt, & etiam dæmones, id est, dæmonum tentationes superare, vincere pariter, & fugare. Figura Tobiæ 8. vbi per orationem Tobiæ, & per fumum iecoris piscis dæmon Asmodæus, qui luxuriosos occidebat, fuit fugatus, & per Raphaelem in deserto ligatus. Quia verè si Deum per deuotionem adorauerimus, & fumum deuotæ orationis emiserimus, tunc dæmonem, qui luxuriosos interficit, scilicet spiritum fornicationis fœliciter deuincemus, fugabimus, & pellemus. Ps. 65. Omnis terra igitur adoret te Deus, & psallat tibi. Sicut enim dicitur Matthæi 17. Hoc genus dæmoniorum non eiicitur, nisi in oratione & ieiunio. ¶Item adoratio animam purificat. Figura Act. 8. vbi Eunuchus Reginæ Æthiopum, qui venerat adorare in Hierusalem, & qui librum Esaiæ legebat, meruit baptizari. Sic verè illi, qui Deum adorant per deuotionem & humilitatem, sunt Eunuchi per castitatem; sunt cum Reginis Æthiopum, id est, cum nigredine squaloris & abstinentiæ, per pœnitentiæ austeritatem; qui legunt libros scripturæ, per studii sedulitatem. Illi, dico, merentur purificari & baptizari, per innocentiæ puritatem. Iuxta illud Psalm. 96. Adorate eum omnes Angeli eius, id est, omnes puri homines. ¶Item adoratio Dei vitam continuat. Figura Esaiæ 38. vbi Ezechia flente & adorante, additi sunt vitæ quindecim anni. Sic verè orando & supplicando, vitam naturæ, gratiæ & gloriæ augmentamus. ¶Item gloriam procurat. Exemplum de Mephiboseth, qui occurrens Dauid, & eum adorans, excusauit se, & mediam hæreditatem suam sibi restitui procurauit. Media pars ista significat Paradisum, quæ adorando impetratur. Alia pars est mundi prosperitas, quam Deus per adorationem non præstat, sed ipsam seruis proditionis, id est, vilibus peccatoribus distribuit & reseruat. Psalm. Ecce ipsi peccatores & abundantes in sæculo obtinuerunt di-
I uitias. ¶Item nota, quòd est adoratio nobis prohibita & damnosa, scilicet

Adoratio { Luxuriæ & infectionis,
Superbiæ & ambitionis,
Iactantiæ & adulationis.

¶ Circa quod aduertendum, quòd peccatores faciunt hodie Deum de creaturis; eas immoderatè amando & adorando. Itẽ videtur ꝙ hodie est quadruplex idololatria, sicut erat antiqtus, realis, quod vtique summè est fugiendum. Et de hoc dicitur Esaiæ 2. In die illa proiiciet homo idola argenti sui, & simulachra auri sui, quæ fecerat sibi, vt adoraret talpas & vespertiliones. In quibus verbis secundum quatuor idololatrias, quæ in mundo solebant esse, ostenduntur quatuor malæ adorationes, quæ sunt à nobis vt idololatriæ fugiendæ. Quidam enim solebant adorare bestias, quidam stellas, quidam statuas, quidam ignem. Sic verè (charissimi) est hodie adoratio inquinatæ carnalitatis, quoad bestias. Vespertiliones inquit. Imperatricis pompositatis, quantum ad stellas, quæ scilicet splendent similitudine auri & argenti, quod scilicet etymologizatur arsio gentis. Argenti sui & auri inquit. Adulatricis verbositatis, quantum ad statuas. Idola inquit, & simulachra. Inflammatricis crudelitatis, quantum ad ignem. Talpas inquit. ¶ Dico primò, quòd est adoratio carnalitatis & luxuriæ. Sunt enim quidam, qui tanto errore decipiuntur, quòd quandoque dicuntur bestias adorare. Sicut dicitur de Tartaris, qui illam bestiam, cui primò in mane obuiant, illa die faciunt Deum suum. Sic verè luxuriosi de malis mulieribus bestialibus & luxuriosis faciunt hodie Deum suum, ipsasque colunt per luxuriam, & adorant, quod datur intelligi sub nomine, Vespertilionis, quod est animal carnosum, quod nihil habeat osseum nec firmum, cuius sanguis in membro inde linito pilos crescere non permittit. Sic verè carnosæ mulieres nihil habent osseum, virtuosum, vel firmum. Sanguis etiam, id est, luxuria talium, pilos, id est, diuitias in homine crescere non permittit, & tamen luxoriosi istas diligunt & adorant. Ideò de talibus dicitur 2. Regum 9. Corruit in faciem, & adorauit. Ista igitur est adoratio luxuriæ, qua scilicet luxuriosi adorant & colunt pulchras mulieres, & malas. Figura Apocalyps. 13. vbi quædam bestia cornuta ascendit de abysso, cui draco dederat magnam potestatem, fortitudini cuius nihil poterat resistere, quæ fecit bellum cum Sanctis, & deuicit eos. Et vidit Ioannes vnam secundam bestiam, quæ habebat cornua sicut agnus, & loquebatur sicut draco, cui data est potestas magna a prima bestia, & fecit ignem descendere in terram, & fecit, quòd omnes homines, pauperes & diuites, tribus & linguæ adorarent primam bestiam, & acciperent imaginem eius in frontibus eorum, & numerum nominis eius. Sed finaliter tam prima bestia, quàm secunda, tam omnes, qui characterem & nomen eius portauerunt, missi sunt in stagnum ignis & sulphuris. Bestia ista prima (charissimi) est mala mulier bestialis & luxuriosa, cornuta, coronata, & parata, cui pro certo draco, id est, diabolus dat hodie tantam potestatem, quòd pauci sunt, qui ei resistant. Nam contra sanctos & bonos taliter præliatur per suos gestus, nutus, & affectus, quòd ipsos vincit detrahendo ad luxuriam & peccatum. Exemplum de Dauid, Salomone, & Samsone. Ideò dicitur 3. Esdræ 3. Forte est vinum, fortis est Rex, fortiores sunt mulieres. Bestia secunda, quæ huic famulatur, repræsentat vetulas maquerelas, quæ re vera habent cornua, id est, introitum & ingressum sicut agnus: quia scilicet blandiendo & benigniter iuuenculas alloquuntur; loquuntur autem sicut draco, scilicet insidiando & venenando. Et breuiter istæ vetulæ per suas malas suggestiones & inductiones faciunt ignem descendere in terram, id est, ardorem concupiscentiæ & luxuriæ. Matthæi 9. Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt ardeat? faciunt ita, quòd omnis status & conditio, id est, de omni statu aliqui, siue sit liber, siue seruus; siue sit sæcularis, vel religiosus; sit etiam diues aut pauper, paruus vel magnus, adorant bestiam primam, id est, malas mulieres iuuenes & formosas. Et ideò multi sunt, qui ita habent imaginem & nomen, id est, pulchritudinem & famam talium, impressam in cordibus suis per improbum amorem, quod etiam in frontibus, id est, in apparentia eorum potest percipi siue legi, qui etiam ad literam literas nominis ipsarum scriptas deferunt, & earum characteres, donaria & insignia gerunt. Sed verè (charissimi) finaliter tam prima bestia, quàm secunda, quàm etiam portantes characterem & imaginem eius, id est, tam mala mulier, quàm vetula, quàm sui mali dilectores in stagno ignis & sulphuris, id est, inferni fœtoribus & ardoribus inuoluuntur: quia ignis, sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum. Ista est igitur adoratio luxuriæ & in-
fectionis. ¶ Secundò est adoratio superbiæ & ambitionis, qua K
scilicet superbi volunt ab aliis adorari & venerari. Quidam enim antiquitus adorabant stellas superiores, & quia videbant eas splendere, credebant eas esse Deos. Sic verè stellæ, id est, superiores & potentes per prosperitatem fulgentes hodie ab aliis sicut Dii honorantur & adorantur, quod ostenditur, cum dicitur: Simulachra auri & argenti, quod est metallum splendens, & magnæ reputationis, & signat diuites & potentes. Psalmo 113. Simulachra gentium argentum & aurum opera manuum &c. Ideò dicitur 2. Paralipomen. 24. Adorauit omnem militiam cœli. Figurati in Aman, Hester. 3. cui omnes serui Regis, qui in foribus palatii versabantur, flectebant genua, & adorauerunt eum. Solus autem Mardochæus non flectebat, nec adorabat eum, quod cum ipse audisset, iratus est valde, & ideò mortem sibi & suis parentibus procurabit, nisi aliud Dominus ordinasset. Sic verè superbi ab hominibus volunt adorari, laudari, & magnificari. Quod si quis facere noluerit, damna non modica sibi parant, nisi fortè per Dei occultam prouidentiam aliud ordinetur. Sed sicut prouidente Deo Aman suspensus est in patibulo, quod pro iusto parauerat Mardochæo: sic verè sæpè ex Dei prouidentia fit, quòd in eodem periculo, quod quis iniustè & malitiosè alteri parat, ipse perit: Quia qui fodit foueam, incidet in illam. Et qui statuet lapidem proximo, offendet in illo. Et qui laqueum pro alio ponit, peribit in eo; facienti nequissimum consilium, super eum deuoluetur, Ecclesiast. 27. Ista est igitur adoratio ambitionis &
pompositatis. ¶ Item est adoratio adulationis & fallacitatis. L
Idola inquit; qua scilicet adulatores adorant, & magnificant diuites & potentes, scilicet eis assistendo & obsequendo, & aliis detrahendo, & cætera similia. Sicut enim antiquitus solebant adorari idola & simulachra, quæ muta, & surda, & sine vita in templis super altaria præficiebantur & colebantur: sic hodie in mundo, & in templo Ecclesiæ, & alibi præficiuntur altaribus multæ statuæ, quæ penitus nullius sunt valoris, & tamen isti præ cæteris volunt adorari, & ab adulatoribus adorari & honorari, & verbis suis decipi, & lactari. Figura Danielis 2. vbi Nabuchodonosor Rex erexit quandam statuam au-
ream, coram qua voluit citharizari, & ipsam ab omnibus ado- M

tari. Sic verè quandoquè diabolus Rex Babylonis (id est) confusionis erigit in statu prælationis, vel in aliquo officio publico statuas (id est) personas insufficientes, dum tamen sint aureæ per diuitias: ita quòd possunt munera præsentare. Non enim legitur fuisse erecta statua lapidea vel lignea, sed aurea; quia scilicet ad literam hodie aurei, non lapidei promouentur, & diuites, non pauperes in dignitatibus eriguntur. Et ideò tales volunt ab omnibus per adulationem & reuerentiam adorari, & in fistulis (id est) verbis deceptoriis iucundari. Vnde de istis dicitur Oseæ 7 In malitia sua lætificauerunt Regem, & in mendaciis suis principem (scilicet) ipsi adulatores. De istis idolis potest dici illud Daniel. 14. Erat idolum apud Babylonios nomine Bel. Heu, proh dolor, quot sunt hodie talia idola in Ecclesia? Non enim verificatur hodie verbum Balaam Nume. 23. Non est (inquit) idolum in Iacob, imò verè ferè verificatur hodie illud 1. Paralipomen. 16. Omnes Dii populorum idola. Vide, si vis, figuram istam de statua Nabuchodonosor, vide infra in tit. Capi. g. Ista est igitur adoratio accusationis & crudelitatis; quia scilicet crudeles & iniqui volunt à suis familiaribus adorari. Talpas, inquit, & argenti sui. Sunt enim aliqui, qui adorare solebant ignem, sicut Babylonii & Assyrii, qui secundum Magistrum in historia Ecclesiastica, quia videbant, quòd ignis deuorabat & consumebat omnia sibi apposita, ipsum tanquam Deum adorare & colere voluerunt. Sic verè (charissimi) sunt hodie multi, qui de igne rapinæ & crudelitatis faciunt Deum suum, & etiam de personis igneis, crudelibus, rapacibus & iniquis, scilicet de malis principibus & tyrannis, qui omnia deuorant & consumunt. Et isti sunt Babylonij, qui interpretantur viri confusionis, scilicet mali officiales, iudices, & balliui; qui tales malos principes adorant & colunt, & exercitium crudelitatum & rapinarum, qui designantur in illis, qui adorant argentum & talpas: quia argentum etymologizatur arsio gentis, & talpa est bestia carens oculis: quia semper versatur in cauernis terræ; per quod significantur mali diuites, & tyranni, qui cum sint carentes oculis claræ discretionis, & cauernas bonorum temporalium frequentantes, ipsi tamen per rapinas & exactiones, iniurias & turbationes sunt arsio & combustio aliorum, scilicet gentium vicinarum. Hieremiæ 6. Argentum reprobum vocate eos: quia Dominus proiecit illos. De tali etiam argento loquitur 4. Regum 4. vbi dicitur, quòd argentum non erat alicuius pretii in Hierusalem: quia pro certo in cœlesti Hierusalem tales non appretiantur, nec reputantur. Iuxta illud Sapient. 7. Tanquam lutum æstimabitur argentum in conspectu illius. Et ideò tales crudeles adoratores figurantur Apocalyps. 13. in illa bestia prima & secunda, de qua dictum est, scilicet in primo membro auctoritatis &c. Dic, quòd prima bestia est malus princeps, vel diues, qui præliatur in vita ista, & præualet contra Sanctos, id est, contra simplices & innocentes. Bestia secunda est malus balliuus vel officialis, qui nomine bestiæ primæ, id est, magistri sui, facit signa magna, & etiam ignem rapinæ & excoriationis facit in patria descendere & venire, qui & primam bestiam, id est, magistrum suum, & imaginem eius, id est, vxorem & filios ab alijs adorari, scilicet munera offerenda & emendas soluendo, gagiando. Vnde Micheæ 7. Princeps postulat, & iudex in reddendo est &c. Vide Augustinum in ciuitate Dei. Sic igitur patent quatuor genera idololatriæ, quæ debemus proijcere & horrere: scilicet

Crudelitatis inflammatricis,
Verbositatis adulatricis,
Pompositatis imperatricis,
Carnalitatis inquinatricis.

¶ Nota adhuc, quòd illud propriè adoratur, quod pro Deo colitur & amatur. Et ideò quia Hyperdulia & Idololatria sunt mali honores & malæ adorationes, quæ exhibentur diabolo & creaturis, possumus adhuc notare, quòd sicut antiquitus gentiles de diuersis dæmonijs faciebant Deos suos, vtpote quidam adorabant Iouem, quidam Apollinem, quidam Bacchum, quidam Saturnum, quidam Venerem, quidam Cererem, quidam Martem: sic etiam hodiernis temporibus homines de improbis creaturis faciunt Deos suos, in quantam scilicet res & personas inutiles adorant, honorant, amant, & promouent, tanquam Deos. Dicam igitur, quòd secundum scripturam

Quidam adorant { altilia, sculptilia, reptilia, fictilia, hostilia.

M ¶ Dico igitur, quòd inuenio adoratores altilium, id est, volatilium superborum: quia scilicet nostri superiores, nobiles, & domini, qui ratione volatilis superbiæ & altæ potentiæ, qua funguntur, alti & altiles possunt dici, volunt hodie adorari, & ab hominibus plus debito reuereri, similes illi Medeæ, seu illi Circæ magæ, quæ tantæ fingitur fuisse potentiæ, quòd sydera retro vertebat, flumina reciprocabat, & Lunam descendere, & coram se spumare, & herbas inficere compellebat. Sicut Ponit Ouidius libro 7. de transformatis siue Metamorphoseos. Et de hoc etiam facit mentionem Augustinus de ciuitate Dei, libro 21. Quia re vera isti superbi volunt, quòd omnia ipsis obediant, & quòd omnia ipsos honorent & adorent, & quòd ipsa Luna, & sydera, id est, ipsi alti, clari, & nobiles eorum iussibus condescendant. Figurati in Ioseph Genesis 37. qui se somniasse dicebat. Videbam, inquit, Solem, & Lunam, & Stellas vndecim adorare me. Videbam etiam nos ligare manipulos in agro, & quasi consurgere manipulum meum, & stare, & manipulos vestros adorare manipulum meum. De quo quidem somnio pater suus ipsum increpans ita dixit: Quid (inquit) sibi vult hoc somnium? Nónne ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te super terram? quasi dicat: Iniustum est. Sic verè dico, quòd tales præsumptuosi videntur imaginari & somniare, quòd à Sole, Luna & Stellis, id est, à quibuscunque claris & nobilibus personis debeant adorari, & quòd etiam manipuli eorum, id est, ipsorum familiares & officiales, consanguinei & nepotes digni sint erigi, & stare, & ab aliis manipulis, id est, ab aliis quibuslibet honorari. Istud potissimè patet in collegiis ecclesiasticorum, inter quos semper est dare aliquos præsumptuosos, qui præ aliis se reputant honorabiles & reuerendos, & ab omnibus etiam adorandos, & per adulationem palpandos, & suos etiam manipulos, id est, suos recommendatos & sibi fauorabiles volunt alijs præfici, & præ alijs promoueri. Et breuiter isti sunt, qui à parentib. & à fratribus, id est, à maioribus & patribus volunt adulatoriè venerari, dicentes scilicet illud Matthæi 4. Omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Aduertant tamen isti, quòd sicut iste Ioseph, qui à fratribus somniauerat adorari, à fratribus fuit venditus & expulsus. Sic tales præsumptuosi, qui tantos honores appetunt, & se & suos adorari, & reputari plus debito volunt, odium aliorum in se & suos prouocant, & expulsionem, & damnum inde reportant. Genesis 37. Hæc autem causa somniorum inuidis & odij fomitem ministrauit. Nam sicut dicitur Apocalyps. 19. Bestia, quæ ab omnibus gentibus fuerat adorata, in stagno ignis & sulphuris est sepulta. Patet igitur, quòd sunt quidam adoratores altilium. ¶ Secundò dico, quòd sunt quidam adoratores sculptilium. N
Et isti pro certo, vt communiter sunt maiores & superiores, quos scilicet diabolus tanta cœcitate percutit, quòd vix est dare aliquem, quin habeat semper aliquod sculptile, quod adorat, id est, aliquam personam inutilem, quam quasi pro Deo colit, & cui plus debito credit, & quam præ alijs diligit & honorat, sicut potissimè de illis, qui nimis diligunt nepotulos, & qui, quamuis sint ad literam more sculptilium hebetes & ignari, ipsos reputant esse Deos, ita quòd ad nullos alios habent oculos præter illos, de quibus scriptum est in Psalmis: Confundantur, qui adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulachris suis. Pone figuram de statua aurea erecta, quam ipse Rex adorauit, Daniel. 3. & noluit ab alijs adorari, sicut supra. Vel dic; & ipsi figurantur in illo Dario, Daniel. 6. qui fecit edictum, quòd nullus adoraret de triduo Deum aliquem, nisi suum. Vnde Esaiæ 2. dicitur, quòd opus manuum suarum adorauerunt, quòd fecerunt digiti eorum: quia scilicet isti videntur adorare illos, quos ipsimet creant & fabricant, id est, illos, quos ipsimet de nihilo faciunt & exaltant. Isti igitur sunt, qui adorant sculptilia. Psalm. 105. Fecerunt vitulum in Oreb, & adorauerunt sculptile. Sunt igitur quidam adoratores sculptilium. ¶ Tertiò dico, quòd sunt quidam adoratores O
reptilium. Et isti pro certo sunt fatui mundani, qui non adorant, neque honorant, nisi illos, qui circa mundana sciunt repere, & in terrenis operibus procedere & valere, scilicet mundi diuites & aduocatos, & mundi sapientes & in officijs constitutos. Hodie enim nullus Philosophus, nullus Theologus, nullus etiam homo sanctus adoratur, seu etiam reputatur, quinimò totus honor sæculi ad reptilia, id est, ad mundi diuites & sapientes transfertur. Vnde nota, quòd

Hodiè adorantur { Lautè conuiuantes, Cornua ventilantes, Dolo pestilentes, Sensu rutilantes, Terram habitantes, Fictè volitantes.

¶ Igitur

¶ Igitur dico, quòd hodie præ cæteris adorantur & commendantur illi, qui lautè volunt conuiuari. Sic enim dicitur Daniel. 14. Babylonii adorabant Bel; qui pro eo dicebatur Deus, quòd cibos innumeros comedere credebatur: quia verè illi hodie Babylonii viri confusionis illos præcipuè reputant & honorant, qui festa & conuiuia lauta parant. ¶ Item adorantur illi, qui proteruè solent alios ventilare. Et ista est bestia, quæ ascendit de abysso, quæ bellum faciebat cum omnibus, quam omnis populus adorabat, sicut dicitur Apocalyps. 13. Quia re vera isti præ cæteris hodie reputantur, à quibus alii impugnantur & superantur. ¶ Item adorantur, qui dolo sciunt alios defraudare, scilicet malitiosi, & cautelosi, fallaces, astuti, & dolosi. Figurati in dracone, quem adorabant Babylonii, sicut dicitur Dan. 14. Draco enim, secundum Augustinum, animal est astutum. Leo (inquit) apertè irascitur, draco occultè insidiatur. Vnde Apocalyps. 13. Adorauerunt draconem. ¶ Item adorantur, qui sapientiâ terrenâ solent præ aliis rutilare. Et isti sunt illa militia cœli, de qua dicitur Deuteronom. 17. Adoramus Solem, & Lunam, & omnem militiam cœli. Sol enim, Luna, & Stellæ propter splendorem signant sæculi sapientes. ¶ Item adorantur illi, qui in terra, & terrenis solent cor suum ponere, & illud mentaliter habitare, diuites scilicet, vsurarii, & potentes, figurati in talpis, quas filii Israel adorabant, sicut dicitur Esaiæ 2. quia scilicet talpæ habitant infra terram. Figurati etiam in Idolo Baal, qui interpretatur habens: quia scilicet illi, qui hodie habent diuitias, præ cæteris honorantur. Vnde de Rege Achab dicitur 3. Regum 22. quòd ipse seruiuit Baal, & adorauit eum. ¶ Item adorantur illi, qui sciunt fictè volitare, sicut hypocritæ: quia scilicet quidam filii Israel, sicut dicitur Esaiæ 2. adorabant vespertiliones, quæ videntur aues, & non sunt: quia scilicet carent pennis: sic hypocritæ, qui iusti videntur, & non sunt; quia pennas virtutum non habent, licet videantur habere, propter suam hypocrisim honorantur, & à simplicibus præ aliis reputantur. Vnde de imagine lignea dicitur Esaiæ 44. quòd artifex lignarius fecit imaginem viri, quasi speciosum hominem, habitantem in domo; fecit Deum, & adorauit; fecitque sculptile, & curuatus est ante illud. Igitur sunt reptilia diabolica, quæ à fatuis peccatoribus adorantur. Pone, si vis, figuram Ezechiel. 8. quæ ponitur supra de Abominatione reptilium.

F ¶ Quartò dico, quòd sunt adoratores fictilium. Et isti sunt, qui adorant, & excessiuè diligunt bona mundi, quæ non sunt vera bona, sed ficta, sicut sunt diuitiæ, mulieres, & eminentiæ, quæ omnia figurantur in imagine bestiæ Apocalyps. 13. quam quicunque adorauerunt, in stagnum ignis missi sunt. Quia re vera, qui imagines pro rebus, fictitia pro veris adorant, æternæ mor-

G tis combustionem inde reportant. ¶ Quintò autem dico, quòd sunt adoratores hostilium, scilicet dæmonum: quia scilicet multi sunt, qui adorant hostes humanæ naturæ dæmones. Nam & mali Angeli volunt adorari, & horrendis superstitionibus volunt coli, sicut de quodam idolo Indiæ narrat Adoticus, quod sanguinem quadraginta virginum quandoque petebat: Boni verò Angeli se adorari non permittunt, sed omnem orationem Deo faciendam describunt; sicut patet Apocalyps. 19. de Angelo, quem Ioannes voluit adorare, qui protinus dixit sibi: Vide ne feceris; conseruus enim tuus sum, & fratrum tuorum. Adoratores enim isti sunt hæretici, sortilegi, idololatræ, & nigromantici, &c. contra quos Deuteronom. 30. Si adoraueris Deos alienos, prædico tibi, quòd pereas &c. sufficit &c. Vide infra de Colere.

A Adhuc.

Nota, quòd Adhuc signat in scriptura

Imperfectionem,
Continuationem,
Superadditionem.

¶ Imperfectionem dico; Adhuc enim signat illud, quod adhuc est in fieri, & quod necdum est completum, sicut illud Esaiæ 38. Dum adhuc ordirer, succidit me; necdum enim hæc orditio erat completa. ¶ Continuationem etiam quandoque signat, sicut Genes. 18. dicitur, quòd Abrabam adhuc stabat coram Domino. ¶ Augmentum verò & superadditionem designat, sicut in Psal. 91. dicitur: Adhuc multiplicabuntur in senecta vberi. Adhuc igitur applicando ad mores, quandoque signat in bono, quandoque in malo. Et primò dico, quòd Adhuc in bono signat

Statum pœnitentiæ recuperatum,
Motum in insistentiæ reiteratum,
Fluctum affluentiæ desideratum.

B ¶ Dico igitur, quòd est vnum Adhuc bona recuperans, & istud signat pœnitentiam, quæ scilicet adhuc, id est, post lapsum peccati, recuperat gratias & virtutes. Vnde de tali Adhuc dicitur Esaiæ 29. Nónne adhuc, & in modico, & in breui conuertetur Libanus in Chermel, & Chermel in saltum computabitur? Iste est enim processus pœnitentiæ: quia scilicet in modico, & in breui, id est, citò & velociter Libanus, qui interpretatur candor gloriæ mundialis, & omnis curiositas temporalis debet conuerti in teneritudinem & mollitiem compunctionis, & sic computatur Chermel in saltum: quia scilicet exinde saltus fit altæ & eleuatæ contemplationis, & saltatur ad fructum æternæ refectionis: arbor enim, quæ in hyeme mortificatur, ad æstatem reuertitur iterum ad virorem: sic verè peccator, qui siccus est, & indeuotus, dum est in hyeme peccati, adhuc potest per pœnitentiam reuiuere, & ad statum salutis & gratiæ reuenire. Vnde illud Psalm. 91. Adhuc multiplicabuntur &c. Et aduerte, quòd Adhuc pœnitentiæ

Dolorem induit,
Lachrymis imbuit,
Vitia destruit,
Virtutes tribuit,
Cuncta restituit.

¶ Dico igitur, quòd istud Adhuc pœnitentiæ solet dolorem induere, & ostendere, scilicet pro culpa præterita. Vnde Roman 8. Omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc. ¶ Item solet conscientiam lachrymis imbuere, & complere. Vnde Genes. 7. Adhuc post dies septem pluam super terram quadraginta diebus ¶ Item solet congeriem vitiorum destruere. Ionæ 3. Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur. Niniue dico, id est, ciuitas diaboli, id est, congeries vitiorum. ¶ Item solet virtutes tribuere, & ad iustitiam reducere. Psalm. 36. Adhuc pusillum, & non erit peccator. ¶ Item solet omnia bona restituere. Vnde Ezechiel. 36. Adhuc in hoc inuenient me domus Israel, vt faciam eis, multiplicabo eos sicut gregem hominum; vt gregem sanctum, vt gregem Hierusalem. Ecce igitur est vnum Adhuc bona recuperans, scilicet pœnitentia. ¶ Secun- C
dò dico, quòd est vnum adhuc bona reiterans. Et sic dico, quòd adhuc signat profectum bonorum operum, & virtutum; quodlibet enim bonum opus est quasi vnum Adhuc, id est, quasi vnus alius passus superadditus ad eundum in cœlum. Natura enim nunquam est contenta aliquod solum producere, immò nititur aliud vlterius parturire. Cœlum enim non solum mouebitur hodie, immò Adhuc cras & post cras continuè mouebit se. Sol non solum hodie mundum illuminat, immò ipsum Adhuc cras illuminabit. Arbor non solùm in isto anno fructificat, immò etiam Adhuc anno sequenti fructificabit. Roman. 8. Creatura parturit vsque adhuc. Sic verè nos semper aliquid adhuc debemus boni agere, & per profectum bonorum operum continuè pullulare. Figura 4. Regum 4. vbi dicitur, quòd cum illa mulier impleſſet omnia vasa sua oleo, vocans puerum, dixit sibi. Affer mihi adhuc vas, supple, vt imple. am; ac si diceret: Nunquam est à bono opere cessandum, sed infusioni olei, vel acquisitioni gratiæ & virtutum continuè insistendum. Apocalyps. 22. Qui iustus est, iustificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc. Istud est igitur vnum Adhuc bona reiterans. ¶ Tertiò dico, quòd est vnum Adhuc diu perseue- D
rans; sicut cum dicitur: Adhuc facit hoc, Adhuc viuit, Adhuc est in tali loco. Tale enim Adhuc, id est, perseuerantiam in bono diligit Deus. Figuratur in Rege Israel, qui Ben-adad dixisse fertur 3. Regum 20. Si adhuc viuit, frater meus est. Et ideò nota, quòd Adhuc perseuerantiæ est continuandum

Fortiter sustinendo,
Vtiliter loquendo,
Innocenter viuendo,
Humiliter agendo.

¶ Dico igitur fortiter sustinendo. Vnde Apocalyps. 6. Sustinete adhuc tempus modicum, donec impleatur numerus fratrum vestrorum. ¶ Item vtiliter loquendo. Genes. 18. Obsecro, ne irascaris, si loquar semel ad Dominum meum. ¶ Item innocenter viuendo. Iob. 2. Adhuc permanes in simplicitate tua, benedic Deo, & morere. ¶ Item humiliter agendo. 1. Regum 1. Samuel pauper erat adhuc infantulus. Istud igitur est vnum Adhuc diu perseuerans. ¶ Quartò dico, quòd est vnum Adhuc, E
multùm exuberans, & istud Adhuc signat gloriam Paradisi, quæ adhuc à fidelibus expectatur. Deus enim non solùm dat stolam primam, sed adhuc superaddet & reliquam. Vnde Christus videtur dicere cuilibet iusto illud Ioan. 12. Glorificaui, & adhuc glorificabo. Istud est enim illud Adhuc, quod nobis deficit, quamdiu sumus in hac vita. De quo Lucæ 18. Adhuc tibi deest vnum, scilicet gloria æterna, quæ est vltimum bonum Adhuc. Bonus enim princeps adhuc potest satiare, promouere, exaltare bonum militem vel vasallum, liberalis etiam prælatus adhuc solet amplius beneficiare suum nepotulum & amicum. Sic verè Deus amicis non solùm per gratiam benefacit, sed per gloriam ditat. Zachariæ 1. Adhuc affluent ciuitates meæ bonis, & consolabitur adhuc Dominus Sion, & eliget adhuc Hierusalem. Sic igitur patet, quomodo in bono significato Adhuc deno-

denotat Gloriæ beatitudinem ; Perſeuerantiæ longitudi-
nem , Proficientiæ aptitudinem , Pœnitentiæ mœſtitudi-
nem. ¶ Item dico, quòd Adhuc poteſt ſumi in malo ſignificato.
Et ſic

Adhuc ſignificat
- Actum imperfectum,
- Vitalem defectum,
- Iniuſtum profectum,
- Ardentem affectum,
- Damnoſum effectum.

F ¶ Primò ſignificat actus imperfectionem : quia ſcilicet homi-
nes imperfecti non ſunt, niſi vnum Adhuc : quia videntur eſſe
in fieri, & non in facto, eſſe ſimiles arbori, quæ adhuc eſt in flo-
re, quæ modica occaſione ſiccatur, & tota ipſius perfectio præ-
peditur. Ioannis 12. Adhuc modicum lumen in vobis eſt.
Vnde hypocrita, cuius ſtatus imperfectus in ſcriptura legitur,
comparatur Scirpo, de quo dicitur Iob. 8. quod cum adhuc
ſit in flore, nec carpitur manu, ante omnes herbas areſcit. Si-
miles videntur illi vni piſci, qui dicitur Ephimeron, qui eadem
die moritur, qua naſcitur. Vnde Seneca : Stultitia ſemper in-
cipit viuere. Et ibidem : Nihil turpius, quàm ſenex incipiens
G viuere. ¶ Secundò dico, quòd Adhuc ſignat vitalem defectio-
nem, ſeu vitæ modicam durationem. Humana enim vita non
eſt niſi Adhuc, id eſt, quædam mora breuis, defectibilis, incom-
pleta : quia ſcilicet dum homo non aduertit, & dum adhuc eſt
in fieri, vita ſua deficit, & mors venit. Eſaiæ 38. Dum adhuc
ordirer, ſuccidit me. Vnde de malis, & de eorum vita dicitur
in Pſalm. 77. Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira
Dei aſcendit ſuper eos. Et Pſalm. 36. Adhuc puſillum, & non
erit peccator. Etiam breuitas moræ ipſius ſaluatoris potuit ſi-
gnificari per Adhuc ; ſicut dicitur Ioannis 14. vbi ipſe dixit :
Adhuc modicum, & mundus iam me non videt. Et Ioannis 7.
Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum, &c. Et ſic ſignat bre-
H uiter durationem. ¶ Tertiò dico, quòd Adhuc ſignat ma-
lam perfectionem, id eſt, malorum actuum exercitium & con-
tinuationem. Mali enim nunquam ponunt terminum in pec-
cando, imò ſemper quærunt Adhuc ſuperaddere peccata ite-
rando. Hieremiæ 3. Quàm vilis facta es nimis, iterans vias
tuas. Vnde in Pſalm. 77. dicitur : Et appoſuerunt adhuc pec-
care ei, & in iram excitauerunt eum in excelſo in inaquoſo.
4. Regum 9. Adhuc vigent fornicationes Iezabel. Et Apo-
I calypſ. 22. Qui nocet, noceat adhuc. ¶ Quartò dico, quòd Ad-
huc ſignat auaram affectionem : quia auarus ſemper nititur ad
aliquid Adhuc habendum. Micheæ 6. Adhuc ignis in domo
impii, theſauri iniquitatis, & menſura minor iræ plena. Et ad
literam ibi loquitur de vſurariis & auaris, qui ſimiles ſunt ca-
ni, qui tranſiens ſuper pontem cum fruſto carnis in ore, cum
videret vmbram carnis in aqua, non contentus illa, quam
habebat, ſed adhuc aliam quærens, aperuit os, & totum per-
didit. Semper enim petit adhuc improbus & auarus, ambi-
tioſus & importunus, dicens illud 4. Regum 3. Affer mihi ad-
huc, propter quod ſæpè fit, quòd nec illud, quod cupiebat, ac-
quirit, imò etiam illud, quod tenebat, perdidit. Significat i-
K gitur cupidam affectionem. ¶ Quintò dico, quòd Adhuc in ma-
lo ſignat æternam damnationem. Illa enim eſt vltimum peſſi-
mum Adhuc, quod peccatoribus reſeruatur. De quo Exod. 11.
Adhuc vnâ plagâ tangam Ægyptum. Quod figuratur Apoca-
lypſ. 11. vbi dicitur : Væ vnum abiit, ſed adhuc veniunt duo væ ;
vnum væ, ſcilicet culpa, quantum ad actum tranſitorium, abiit,
ſed verè adhuc peccatoribus poſt hanc vitam reſtant duo væ,
ſcilicet damnatio corporis & animæ, vt ſic poſt væ culpæ ſequa-
tur væ duplicis pœnæ & miſeriæ. Apocalypſ. vltimo : Qui in ſor-
dibus eſt, ſordeſcat adhuc. Qui in ſordibus, dico, eſt culpæ, ſor-
deſcat adhuc, ſcilicet in ſordibus miſeriæ. Et ſic igitur patet,
quomodo Adhuc ſignat nouem modis, tam in bono, quàm in
malo. Et ſic ſufficit &c.

A **Aduena** Eſt ille, qui aliunde aduenit, & eſt idem, quòd
peregrinus, extraneus, alienus. Et poteſt accipi
in bono, & in malo. In malo ſignat hominem peccatorem, in
bono ſæculi contemptorem, in neutro fragilem viatorem.
Quòd ſæculi contemptorem, patet in Pſalm. Aduena ego ſum
apud te, & peregrinus, ſicut omnes patres mei. Quòd fragilem
viatorem, Geneſ. 19. vbi Loth dictum eſt : Vt aduena ingreſſus
es. Et Geneſ. 23. dixit Abraham : Aduena & peregrinus ſum apud
vos. Item ſignat hominem peccatorem : quia aduenæ non ve-
ſcebantur de ſanctificatis, & maximè de Agno Paſchali, Exod.
12. Ideò ſanctis, non peccatoribus dicitur Epheſ. 2. Fratres, iam
non eſtis hoſpites, & aduenæ. Item ſignat bonum actiuum
mundi habitatorem : quia ſæculares reſpectu eccleſiaſticorum
ſunt aduenæ, & minus domeſtici. Sed contingit in ciuitati-
bus, quòd aduenæ ſint ciuibus ditiores : ſic in Eccleſia fit, quòd
ſæculares ſunt clericis meliores. Vnde Eccleſiaſticis loquitur
Dominus Deuteronom. 28. Aduena, qui verſatur tecum, aſcen-
det ſuper te, & erit ſuperior ; tu autem deſcendes, & eris infe-
rior. ¶ Item accipitur pro homine perfecto, qui ſe reputat pe-
regrinum in vita iſta, nec ibi moratur, cor ſuum ponendo in pa-
tria, bonaque mundi, non ſua propria reputando. Vnde in Epi-
ſtola Didymi ad Alexandrum : Nos non ſumus incolæ huius
mundi, ſed aduenæ, & ſic in mundum venimus, vt ibi non lice-
at conſiſtere, ſed tranſire. Et ſic de viris perfectis, qui hîc ſunt
aduenæ, & finaliter ciues in Paradiſo, dicitur Eſaiæ 5. Paſcen-
tur agni iuxta ordinem ſuum, & deſerta in vbertatem verſa
comedent aquilæ. Vide quatuor virtutes perfectorum ſecun-
dum quatuor proprietates aduenarum. Nam

Aduenæ debent viuere
- Benigniter,
- Reuerenter,
- Concorditer,
- Patienter,
- Steriliter,
- Abſtinenter,
- Fertiliter,
- Affluenter.

¶ Sic perfecti debent viuere in benignitate & reuerentia (Agni.)
In communitate & concordantia (Iuxta.) In ſagacitate & pati-
entia (Ordinem.) Et ſic erunt in fertilitate & opulentia (quia
in vbertatem verſa comedent. ¶ Dico primò, quòd debent B.
habere reuerentiam & benignitatem, ſicut aduena, qui non
viuit ſuperbè, nec auſterè : ſic boni debent reuerenter & humi-
liter viuere. Igitur dicitur Agni, quia agnus eſt animal leniſſi-
mum & humiliſſimum, quod victualia non congregat, nec
manſionem ſibi parat. Sic verè vir perfectus, humilis & man-
ſuetus, ſic verus aduena non congregat ſuperfluè, nec aliquid
ſibi appropriat temporale, nec in mundo quærit finalem man-
ſionem habere. Vnde ad Hebræos 13. Non habemus hîc ma-
nentem ciuitatem, ſed futuram exquirimus. Vnde Hieremiæ
11. Ego quaſi agnus manſuetus, qui portatur ad victimam, quaſi
agnus per humilitatem, manſuetus per benignitatem, porta-
tur ad victimam tribulationum per patientiæ & obedientiæ du-
cibilitatem. Et iſtud eſt contra multos, qui re vera in mundo
iſto non ſe habent ſicut aduenæ, ſed ſicut hæreditarii domini, &
compatriotæ : quia non habent humilitatem, ſed pompoſita-
tem ; non benignitatem, ſed crudelitatem ; non patientiæ firmi-
tatem, ſed magis iracundiæ ferocitatem. Et ideò iſti non ſunt
agni, imò verè ſunt leones, atque pardi, quæ ſunt animalia
crudelia, carnes beſtiarum innocentium comedentia, & eas in
poſterum aggregantia & reſeruantia, & cauernas & latibula
ſibi ædificantia. Sic verè mundi cupidi & raptores beſtias in-
nocentes, id eſt, pauperes, & vicinos exhæredant, eorumque
carnes, id eſt, ſubſtantias temporales per rapinam, fraudem, &
vſuram ſibi accipiunt, & accommodant, & ſibi ipſas in poſte-
rum auarè accumulant & reſeruant, & cauernas & latibula, id
eſt, domos, caſtra, & palatia, ac ſi perpetuò ibi eſſent manſuri,
ſuperfluè ſibi parant, in quibus ita tuti habitant, ac ſi non eſſent
aduenæ, & ac ſi non eſſent de hoc ſæculo receſſuri. Ideo & de
talibus poteſt dici illud Ezechiel. 32. Leoni gentium aſſimilatus
es, & draconi, qui eſt in mari. Tales enim

Sunt
- Leones per crudelitatem,
- Dracones per cupiditatem,
- In mari per fluctuoſam proſperitatem.

¶ Non ſic chariſſimi, ſed ſimus aduenæ mites & benigni, ſicut
agnus, ſimiles Moyſi, qui erat mitiſſimus. De quo ſcribi-
tur Actorum 7. quòd ipſe fuit aduena in terra Madian ; & viua-
mus benigniter atque reuerenter. ¶ Secundò viuamus com- C
muniter atque concorditer ſeu concordanter. Sicut enim vi-
demus, quòd aduenæ, qui ſunt in terra aliena, viuunt pacificè &
quietè, & ſunt plures aduenæ ſimul, & ſolent inter ſe habere
pacem & vnitatem, amorem & familiaritatem, concordiam &
benignitatem. Sic verè chariſſimi nos, qui ſumus aduenæ in
hac vita, debemus habere inter nos concordiam, & amorem, &
fœdus, & amicitiam ampliorem. Sicut enim dicit Petrus Al-
phonſi in Dialogo ſuo : Cameli ſunt talis conditionis, quòd
illi, qui ſunt eiuſdem ſocietatis, ſemper volunt ſimul comede-
re. Vnde ſi vnus comedere nequeat, ſolent alii ieiunare.
Quapropter ſi eorum aliquis ſit infirmus, neceſſe eſt, quòd
de ſocietate tollatur, alioquin alii propter eius ieiunium mo-
rerentur. In hoc igitur docet nos ſcriptura, quòd nos, qui
Chriſtiani eiuſdem ritus, conditionis, & fidei, & ſocietatis
ſumus, mutuæ charitatis & conformitatis, & nullius ſingula-
ritatis eſſe debemus. Et hoc quidem oſtenditur, cum dicitur,
Iuxta : quia ſcilicet vnus debet eſſe iuxta alium per propinqui-
tatem pacis, concordiæ, & dilectionis, vt ſic alter de al-
tero dicat illud 3. Regum 13. Oſſa illius pone iuxta
oſſa

oſſa mea. Iuxta enim ſimilitudinem, conformitatem & propinquitatem deſignat. Quod eſt contra multos, qui re vera in vita iſta non volunt viuere pacificè, nec quietè, nec volunt eſſe iuxtà per pacem & concordiam, immò verè longè ſunt alter ab altero per contentionem, brigam, & diſcordiam, & inuidiam, per rixam, iracundiam, & litem, iuxta illud Pſalm. 37. De longè ſteterunt, & vim faciebant. Iſti enim ſunt longè fugiendo, ſteterunt appropinquando, vim faciebant alios realiter & verbaliter impugnando. Sicut enim videmus, animalia manſueta volunt viuere in ſocietate & communitate; ſicut ſunt cerui, onagri, elephantes, oues, & boues, & paſſeres, & columbæ. Sed illæ aues & beſtiæ, quæ de carnibus viuere conſueuerunt, ſicut ſunt leones, vultures, & aquilæ, nec in pace, nec in ſocietate viuere didicerunt. Vnde dicit Auicen. libro 1. quòd quædam animalia ſunt vrbana, quædam agreſtia, ſed inter cætera homo non poteſt viuere ſolus, formicæ & apes in hoc ſibi communicant, quòd in conſortiis viuunt, & breuiter animalia, quæ non comedunt carnes, viuunt pacificè; animalia autem carnes comedentia non. Sic verè (chariſſimi) illi, qui ſunt perſonæ manſuetæ, habent viuere pariter & coniunctim, in ſocietate, communitate, concordia & pace, & charitate. Nam illi, qui ſunt oues, quantum ad ſagacitatem diſcretionis; cerui, quantum ad velocitatem bonæ operationis, & obedientiæ, & ſubiectionis; onagri, quantum ad clamorem prædicationis, confeſſionis, orationis, & gratiarum actionis; apes, quantum ad mellificationem gratiæ & deuotionis; formicæ, quantum ad laborem diligentiæ & occupationis. Tales, dico, non poſſunt ſoli viuere per ſolitudinem odii & inuidiæ, partialitatis & diuiſionis, immò verè tales volunt in communitate, pace, atque concordia permanere. 1. Macchabæorum 8. Omnes obediunt vni, & zelus & inuidia non eſt inter eos.

(Omnes, inquit,) ecce communio.
(Obediunt) ecce ſubiectio.
(Vni) ecce prælatio ſeu ordinis diſpoſitio.
(Et zelus & inuidia non eſt inter eos) ecce pacis & concordiæ conuentio.

Sed verè alii ſunt, qui comedunt carnes crudas, ſcilicet crudeles, homicidæ, iracundi, inuidi, & detractores, vſurarii, atque raptores, qui re vera poſſunt dici propter crudelitatem leones, vultures, & dracones. Iſti, dico, de ſocietate, pace & amicitia, communitate & concordia nihil curant, alter ab altero per lites & diſcordias ſegregatur, & per partialitatis odia & inuidias ſolutus & ſolitarius diuagatur: quia ſicut dicitur Eſaiæ 57. Cor impii quaſi mare feruens, quod quieſcere non vult, & non eſt pax impiis, dixit Dominus. Non ſic chariſſimi, non, ſed pro Deo ſimus boni aduenæ, & veniamus communiter atque concordanter. Iuxta illud Prouerbiorum 27. Melior eſt vicinus iuxtà, quàm frater longè. Iſti ſunt igitur boni aduenæ, qui ſcilicet adhærent & coniunguntur Deo & proximo charitatiuè. Deo dico. Eſaiæ 56. Filios aduenæ, quæ adhærent Domino, proximo etiam. Vnde Eſaiæ 54. Aduena quondam tuus adiungetur tibi. Viuamus igitur communiter atque colliganter. Iuxta, inquit.

D ¶ Tertiò viuamus ſagaciter atque patienter. Aduenæ ſolent in terra aliena multa patientiâ tolerare, & ſe in omnibus gerere, & ordinare & ſapienter & maturè. Sic verè in iſta patria huius mundi aliena debemus tribulationes & opprobria in patientia ſuſtinere. Non vindictam quærere de quocunque, ſed maturè, ſapienter & ordinatè cum omnibus nos habere. Quod oſtenditur, cum dicitur ſecundum ordinem, quia ſcilicet nos debemus viuere prudēter & ordinatè. Nam ſicut videmus, quòd ſtellæ non ſunt in diuerſis circulis ordinatæ, & quælibet eſt contenta ſuo loco, ita quòd quamuis vna iuxta aliam tranſeat, ipſam tamen in ſuis effectibus non perturbat, ſicut dicit Martianus: ſic verè (chariſſimi) nos, qui debemus eſſe ſtellæ per celſitudinem perfectionis, debemus viuere ordinatè, prudenter & maturè, & cum ſimus in cœlis in diuerſis circulis, id eſt, in diuerſis ſtatibus, officiis & beneficiis & manſionibus ordinati, & ſituati, quilibet tamen habet, & debet eſſe contentus loco, ſtatu, gradu, & officio ſibi dato. Iuxta illud 4. Reg. 14. Contentus eſto gloria & ſede in domo tua. Nam circulos, loca & officia vicinorum noſtrorum non debemus per ambitionem appetere, vel manſionem impetere, nec eos per diſſenſionem in ſuis actibus perturbare, ſed ſine ambitione nos cum omnibus ordinare. Iuxta illud Iudicum 5. Stellæ manentes in ordine & curſu ſuo aduerſus Siſſaram pugnauerunt. Simus, dico, ſtellæ manentes per ſtabilem perſeuerantiam, ſimus in ordine & curſu per mobilem obedientiam, ſimus aduerſus Siſſaram, id eſt, aduerſus diabolum pugnantes per virilem experientiam. Vnde de talibus aduenis ordinatè viuentibus & vicinis non contriſtantibus dicitur Deuteronom. 10. Aduenam non contriſtabis, & non affliges eum; aduenæ enim ipſi fuiſtis in terra Ægypti. Et ſic benè dico, quòd oportet nos viuere ſagaciter atque patienter.

¶ Quartò dico, viuamus ſteriliter ſiue abſtinenter. Nam ſicut E
aduenæ & peregrini non ſolent quærere nec viuere delicatè, immò in abſtinentia & parcitate: ſic verè nos alii in iſto mundo non debemus quærere delitias & carnalitates, immò debemus viuere in abſtinentiâ & parcitate; & eſſe contenti ſufficientiâ victus. Quod oſtenditur, cum dicitur, Deſerta; quia verè ſicut locus eſt deſertus ſine delitiis, ſine ſolatiis, ſine tumultibus, & ſine fructibus: ſic verè nos debemus viuere in deſerto abſtinentiæ & pœnitentiæ; vbi non ſunt delitiæ carnalitatis, ſolatia mundanæ iucunditatis, tumultus peruerſæ rixoſitatis, nec fructus temporalis proſperitatis. Matthæi 4. Ductus eſt Ieſus à ſpiritu in deſertum, id eſt, in locum abſtinentiæ. Et ideò ſequitur, quòd ibi ieiunauit quadraginta diebus. Et hoc eſt contra delitioſos, qui in mundo iſto non quærunt, neque diligunt, niſi delitias corporales. Vnde in Pſ. 106. Ponam deſertum in ſtagna aquarum; quia verè deſertum, id eſt, ſterilitatem & ſiccitatem abſtinentiæ ipſi commutant in ſtagna aquarum, id eſt, in vbertatem corporalis opulentiæ: Non ſic, ſed ſicut aduenæ viuamus, ſteriliter ſeu abſtinenter. 1. Petri 2. Obſecro vos tanquam aduenas & peregrinos, abſtinete vos à carnalibus deſideriis, quæ militant aduerſus animam; ſimiles pelicano, quæ eſt auis magnæ abſtinentiæ, & maximæ ſiccitatis, & ſemper habitat in deſerto: ſic nos debemus eſſe ſicci, macri, & abſtinentes, & in deſerto abſtinentiæ commorari. Pſalm. 101. Similis factus ſum pelicano ſolitudinis. ¶ Quintò, quòd nos finaliter poterimus F
viuere fertiliter ſeu affluenter. Sicut enim aduena parcè & diſcretè viuendo quandoque in terra aliena acquirit multa bona, & hæreditates, & poſſeſſiones, vnde poſtmodum lautè viuit: ſic ſi nos in vita iſta parcè & prudenter velimus viuere, poterimus acquirere poſſeſſionem gloriæ paradiſi, qua poſtmodum in affluentia perfruemur, quod oſtenditur, cum dicitur: In vbertatem verſa aduenæ comedent. Et tunc nobis poterit dici illud Epheſ. 2. Fratres, iam non eſtis hoſpites & aduenæ, ſed eſtis ciues ſanctorum, & domeſtici Dei. Vnde iſta affluentia commendatur

Ab affectione charitatiua (Fratres.)
A duratione non defectiua (quia iam non eſtis hoſpites & aduenæ.)
A communione concordatiua (quia iam eſtis ciues ſanctorum.)
A prælatione derogatiua (quia eſtis domeſtici Dei.)

Vt igitur (chariſſimi) nos poſſimus in poſterum viuere in affluentia, viuamus prius in abſtinentia, in ſapientia, in patientia, in concordia, in reuerentia. Et ſic erimus boni aduenæ. Et ideò de talibus aduenis dicitur Zachariæ 7. Viduam, & pupillum, & aduenam, & pauperem nolite calumniari; quia re vera ſiue per aduenas intelligantur pauperes & egeni, ſiue viri iuſti & perfecti, etiam ad literam extranei & egeni, Dominus ſolet tales diligere & dirigere, & de ipſis curam gerere, & eos defendere, & iuuare. Pſalm. 145. Dominus cuſtodit aduenas, pupillum & viduam ſuſcipiet. ¶ Adhuc autem videtur vnum exemplum ſatis mirabile, ſicut enim à fide dignis audiui, in Galliis, in illa parte Pictauiæ, quæ Xanctonia nominatur, prope caſtrum Sibiſiæ fertur eſſe quoddam cœmiterium, cuius terra plus fauet extraneis & aduenis, quàm propinquis; quia ſcilicet, ſi quis extraneus ibidem moritur, ſtatim in dicto cœmiterio ſibi conformis & præparatus tumulus à caſu fodientibus inuenitur: ſi verò aliquis de compatriotis & vicinis deceſſerit, terra ſolum, & nullus tumulus apparebit. Aliud autem ſimile cœmiterium audiui eſſe in Vaſconia in diœceſi Ageranenſi. Aiunt autem prædicti Xanctoniæ Pictauienſes in territorio dicti caſtri cœmiterium quoddam eſſe, vbi pro eo hodie non ſepelitur aliquis; quia antiquitus, ſi ibi ſepeliebatur corpus hominis, ſtatim à terra reiiciebatur, & nunquam infra terram mortuus recipiebatur. Cuius ſimile dicit antiquitus fuiſſe Geruaſius in inſula Cypri, ſed ceſſaſſe euomitionem corporum propter crucem boni latronis, quam ibi Helena dereliquerit. Sic re vera dico, quòd Deus, qui re vera eſt terra, quæ in æternum ſtat, Eccle. 1. & cœmiterium, in quo mentes noſtræ ſunt per deuotionem condendæ, miſericordius ſe ſolet habere ad præfatos mundi aduenas & pauperes, quàm ad ſæculi diuites, qui ſunt propriè mundi ciues. Ipſos enim ſolet ſuſcipere, & eis neceſſaria procurare, & ex quo hîc non habent alium adiutorem, ſolet de eis temporaliter & æternaliter cogitare. Vnde Pſalm. 9. Tibi derelictus eſt pauper, orphano tu eris adiutor: De aliis verò, qui hîc temporales habent fauores, non ſe ſic ſolet intromittere vel curare. Quod etiam nos debemus facere, quia ſcilicet cæteris paribus plus debemus fouere extraneos, quàm vicinos. Leuit. 19. Si habitauerit aduena in terra veſtra, non exprobretis ei, ſed diligetis ſicut voſmetipſos. Quod tamen eſt hodie contra multos, qui ſcilicet omnes extraneos vilipendunt, & eos, quantum poſſunt, ſuppeditant & confundunt, quod maximè faciunt mali iudices, qui per acceptionem perſonarum

ſolos familiares, compatriotas, & conſanguineos promouent, alios verò tribulant, & moleſtant, ſimiles Diomedæis auibus, de quibus dicunt Solinus & Auguſtinus de ciuitate Dei, libro 18. capit. 16. quòd Græcis compatriotis ſuis applaudunt; quoſcunque verò alios percutiunt atque lædunt: ſic iſti. Vnde Sapientiæ 19. Alii quidem ignotos non recipiebant aduenas, alii autem bonos hoſpites in ſeruitutem recipiebant. Vide, ſi vis, magis ad plenum de Diomedæis, in reductorio tuo morali, libro 8.

A **Aduentus** Chriſti eſt duplex in ſcriptura, ſcilicet aduentus in carnem, & aduentus ad iudicium. Primus fuit amoroſus, ſed ſecundus rigoroſus; primus fuit clementiæ, ſed ſecundus iuſtitiæ; primus fuit pietatis, ſed ſecundus ſeueritatis. Sicut enim videmus, quòd acus habet duas extremitates, primam, quæ eſt perforata, ſed non pungit, ſed fila in ſe recipit; vltimam, quæ multùm eſt acuta, quæ dirè perforat, atque lædit: ſic verè Chriſtus habet duas extremitates, ſcilicet duos aduentus ſuos, primum in carnem, ſecundum ad iudicium. Primus non fuit acutus per iuſtitiæ ſeueritatem, ſed hebetatus per clementiæ benignitatem, & perforatus per clauorum & lanceæ aſperitatem, fila, id eſt, fragiles peccatores in ſe recipiens per fidem & charitatem. Sed verè vltimus erit alterius conditionis, quia pro certo ipſe erit acutiſſimus ſeuerè iudicando, pungitiuus iniquos condemnando, & pœnam æternam vſque ad intima examinando, & pœnam æternam vſque ad interiorem animam infligendo. Ideò de ſententia iudicis dicitur Hebræ. 4. Viuus eſt ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. ¶ Aliquid primò de aduentu eius in carnem circa præſens opuſculum diſſeramus, & dicamus primò, quòd quamuis Sol per totam noctem à noſtris viſibus lateat, ſolet tamen oriri finaliter, accedere & venire, diem in terris facere, & mundum præſentialiter viſitare: ſic verè quamuis Sol iuſtitiæ Dei filius diu à noſtris viſibus latuiſſet, & propter noctem, id eſt, propter obſcuritatem peccati Adæ ſuam nobis præſentiam occultaſſet, finaliter tamen voluit ad mundum iuſtum per carnis aſſumptionem accedere & venire, diuinæque gratiæ diem cauſare & facere, atque mundo claritatem ſuæ præſentiæ demonſtrare. Vnde de ipſo poteſt dici illud Eſaiæ 60. Venit lumen tuum Hieruſalem, & gloria eius ſuper te orta eſt. Et meritò dicitur lumen, quòd ſcilicet infinitas vtilitates nobis confert, ſignificans CHRISTVM, qui ſuper omnes in hoc aduentu nobis vtilia procurauit. Quapropter poſſum breuiter notare, quòd in hoc aduentu ille

Venit vt {
Liberator potentiſſimus,
Viſitator clementiſſimus,
Medicator prudentiſſimus,
Præmiator fœcundiſſimus,
Prædicator feruentiſſimus,
Informator ſcientiſſimus,
imperator ſublimiſſimus,
Conſolator benigniſſimus,
Illuſtrator præclariſſimus.
}

B ¶ Dico igitur primò, quòd ipſe venit vt ſtrenuiſſimus liberator. Et ideò aduentum ſuum petebat Dauid in Pſalm. 79. illud dicens: Veni ad liberandum nos Domine Deus virtutum. ¶ Item venit vt clementiſſimus viſitator. Vnde Geneſis 37. dixit Iacob filio ſuo Ioſeph: Fratres tui paſcunt oues in Sichimis, veni, mittam te ad eos. Et 1. Regum 27. Fratres tuos viſitabis &c. ¶ Item venit vt prudentiſſimus medicator. Vnde iſte eſt ille medicus, qui dicit de paralytico Matthæi 8. Ego veniam, & curabo eum. ¶ Item venit vt fœcundiſſimus præmiator. Vnde ipſe poteſt dicere illud Geneſis 30. Modicum habuiſti antequam venirem ad te, nunc autem diues effectus es. ¶ Item venit vt feruentiſſimus prædicator. Vnde ipſe dicit Matthæi 9. Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. ¶ Item venit ſcientiſſimus informator. Vnde iſte eſt, cui dicitur Ioannis 3. Rabbi ſcimus, quia à Deo veniſti magiſter. ¶ Item venit vt ſublimiſſimus Imperator. Vnde de iſto dicitur Zachariæ 9. Ecce Rex tuus venit. ¶ Item venit vt benigniſſimus conſolator. Vnde de iſto dicitur Ioannis 20. Quòd cum fores eſſent clauſæ, vbi erant diſcipuli congregati propter metum Iudæorum, venit Ieſus ianuis clauſis, & dixit eis: Pax vobis. ¶ Item venit præclariſſimus illuſtrator. Vnde iſte eſt, qui dicit Ioannis 12. Ego lux veni in mundum. Ecce igitur, quot ſunt vtilitates iſtius Chriſti aduentus. Et ideò petebat humanum genus iſtum aduentum Cantic. 5. Veniat dilectus meus in hortum ſuum; vbi oſtenditur, quòd iſta ſupplicatio triplici ratione debuerat exaudiri:

Propter clamorem optatiuum (Veniat)
Propter amorem coniunctiuum (Dilectus meus.)
Propter vigorem attractiuum (In hortum ſuum.)

Sicut enim Sol in aduentu ſuo tria facit beneficia, præſtat ſcilicet remedium languoris, incendium caloris, ſtipendium nitoris; quia ſcilicet omnia facit nitere, & florere: ſic Chriſtus in ſuo aduentu fuit

Remedium deſiderantium refrigeratiuum (Veniat.)
Incendium confœderantium euiſceratiuum (Dilectus meus.)
Stipendium perſeuerantium exuberatiuum (In hortũ ſuum.)

¶ Dico igitur primò, quòd in Chriſti aduentu quietatur amor deſiderans, Veniat. Nam ſicut dictum eſt, Sol in ſuo aduentu ad terram eſt remedium & refrigerium infirmorum, ſicut patet; quia multæ ſunt infirmitates, quæ in Solis ortu & aduentu temperantur, & infirmorum deſideria quietantur: ſic verè Chriſtus in ſuo aduentu temperauit & refrigerauit infirmitates tentationum & tribulationum, & ideò deſideria ſanctorum patrum recreauit, & quietauit; qui quidem appetitus & deſideria oſtenduntur, quando dicitur, Veniat, quod eſt optatiui modi, quaſi dicatur, Venerit, ipſe poteſt omnes appetitus, & deſideria, & optatus concludere, finire, & quietare. Et ideò ſanctus pater poterat dicere tunc, & etiam quælibet anima deuota poteſt dicere nunc illud Cantic. 4. Surge Aquilo, veni Auſter, perfla hortum meum. Filius enim Dei dicitur Aquilo, qui eſt ventus frigidus, propter iuſtitiam; Auſter, qui eſt ventus mollis, propter clementiam. Et iſte in aduentu ſuo perflat hortum Eccleſiæ, vel conſcientiæ, per ſuam gratiam & miſericordiam. Veniat igitur, dicebat humana natura, & ſancti patres, ſecundum Iorach in libro ſuo. Serpens murenam ſibilo euocat, & à profundo fluuii ipſam ſuo ſibilo ad littus trahit, emiſſoque veneno ſuo cum ipſa contrahit copulam, & exinde fœtus bonus generatur, non ſerpenti, ſed murenæ ſimilis. Re vera (chariſſimi) per iſtam murenam intelligo diuinam naturam vel perſonam, quæ ab æterno in fluuio beatitudinis habitauit. Per ſerpentem intelligo humanum genus, quod venenoſum & ſerpentinum fuerat per peccatum, quod à principio ſibilauit ꝑ feruẽtia deſideria, vt iſtam murenam, ſcilicet perſonam filii Dei de fluuio Paradiſi ad littus traheret huius mundi; ſicut patet de Prophetis, qui deuotiſſimè ſibilabant. Eſaiæ 64. Vtinam dirumperes cœlos, & deſcenderes. Et breuiter tantum fuit à parte humani generis ſibilatum, quòd iſta murena, id eſt, diuina perſona venit ad littus huius mundi, acceſſit ad ſerpentem, id eſt, ad hominem, & cum eo per beatam incarnationem voluit matrimonialiter copulari, ita quòd fœtus exinde reſultans, id eſt, Chriſtus nullum ſerpentinum venenum habuit, quia ſcilicet nulla vitia humani generis contraxit, imò ſemper ſine diminutione murenicam naturam retinuit, id eſt, diuinam. Ioannis 4. Sibilum auræ lenis audiui. Sic etiam chariſſimi, ſi nos volumus, quòd iſta murena, Dei filius veniat ad nos per ſuam gratiam, pro certo non reſtat, niſi quòd dimittamus venenum peccatorum per confeſſionem, & quòd ſibilemus per deſiderium & affectionem, & per deuotam orationem, & ſtatim pro certo ipſe aderit per ſuæ gratiæ infuſionem, & per ſui adiutorii diſtributionem, & nobiſcum copulabitur per charitatem & dilectionem. Clamabis, & ipſe exaudiet; vociferabis, & ipſe dicet: ecce adſum, Eſaiæ 58. Sed heu, proh dolor, quot ſunt hodie alia genera ſibilorum in mundo. Sibilat enim diabolus, vſurarius. & luxurioſus, & peccator venenoſus. ¶ Serpens enim, id eſt, diabolus ſibilat per ſuggeſtionem & tentationem, vt murenam, id eſt, animam de fluuio deuotionis extrahat, & eam ad littus mundi per amorem terrenorum attrahat, vt ſic cum ipſa per vitia & peccata ſocietatem contrahat. Ezechiel. 27. Sibilauerunt ſuper te, ſcilicet diabolus, caro, & mundus, & ad nihilum redacta es. ¶ Item ſibilat vſurarius; quia verè ſerpentes venenoſi & malitioſi vſurarii, & auari ſibilant hodie murenis, id eſt, pauperibus & vicinis per falſas inductiones, ſuggeſtiones, & promiſſiones, vt ſic eos ad copulam ſuam, id eſt, ad malos contractus inuocent & inducant, vt eos de fluuio ſuo, id eſt, de hæreditatibus ſuis extrahant & euellant. ¶ Item ſibilat luxurioſus. Nam quando ſerpens corruptus & venenoſus, id eſt, luxurioſus vult prouocare ad copulam ſuam murenam, id eſt, iuuenculam mulierem, ipſe verè mittit ſibilum ſuum, id eſt, malas ſuggeſtiones & promiſſiones, vel ſibilum ſuum, id eſt, vetulam maquerelam, & ſic eam ſæpè ſui corruptam copulam attrahit, & inclinat; quia corrumpunt bonos mores colloquia praua. ¶ Item ſibilat peccator vitioſus. Quando enim ſerpens, id eſt, peccator vult admitti ad copulam murenæ, id eſt, ad copulam Chriſti, ſacramento quandoque accedit in quadrageſima, ſcilicet quòd ipſe ſibilat per orationem, venenum peccatorum ſuorum euomit per confeſſionem, & ſic ad copulam murenæ, id eſt, Chriſti in Paſchate admittitur per ſacramenti communionem. Veruntamen tranſacto actu illius copulæ, tranſacto feſto Paſchatis, ad venenum euomitum, id eſt, ad peccata dimiſſa reuertitur per recidiuationẽ, & in ipſum reuerſionem. 2. Petri 2. Canis reuerſus ad vomitum, & ſus lota in volu-

in volutabro luti: vbi deſcribitur talis peccator, vt irreplebilis cupiditatis carnis, quia non ſatiatur, vt commutabilis debilitatis, quia reuertitur ad vomitum, vt inquinabilis carnalitatis, quia dicitur ſus, vt impurgabilis fœtiditatis, quia dicitur ſus lota in volutabro luti. Quia vere tales peccatores ſunt fœtidi & impurgabiles, ſunt carnales & inquinabiles, ſunt debiles & muliebres, ſunt cupidi & irreplebiles. Non ſic (chariſſimi) ſed ſibilemus ad Deum per feruorem deuotionis & orationis, quia vere in ſuo aduentu quietatur amor deſiderans, ſcilicet deſiderium ſanctorum patrum, vt dictum eſt. Veniat, inquit, Deus, cuius aduentu gaudebat Eſaias dicendo cap. 14 Prope eſt, vt veniat tempus eius, & dies eius non elongabuntur, miſerebitur
D enim dominus Iacob, & Iſrael ſaluabitur. ¶ Secundo dico, quod in Chriſti aduentu inflammatur amor confœderans, Dilectus meus inquit. Sol quando ad terram appropinquat, & venit, cauſat calorem in mundo. Nam, vt dicit Iſid. per reflexionem radiorũ ſolarium ad corpus oppoſitum, ſcilicet ad terram præſentialiter calorem amoris, affectionis, & charitatis in ſæculo generauit. Nam quia tunc radius Solis Dei patris, videlicet ipſa perſona filij, fuit inclinatus per humilitatem vſque ad terram, id eſt, vſque ad terreſtrem humanam naturam, ibique per beatam incarnationem ſe reflexit. Ideo calorem amoris & charitatis, ſcilicet eius erga nos & noſtri erga ipſum cauſauit, & generauit, quod oſtenditur cum dicitur Dilectus meus. Can. 5. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus. Vbi amor ipſius commendatur ex innocentiæ puritate. (Candidus) Ex verecundiæ venuſtate (Rubicundus) Ex excellentia bonitatis (Electus) Ex eminentia ſanctitatis (Ex millibus.) Et ideo de iſto feruore mutuæ dilectionis dicitur Luc. 12. Ignem
E veni mittere in terram, & quid volo niſi vt accendatur? ¶Et aduertamus chariſſimi, quod multiplici ratione debemus diligere Dei filium in iſto aduentu, ſcilicet quia Hoſtis malignitas per hunc ſuperatur, quia mundi peruerſitas per hunc reparatur, quia cœli fœlicitas per hunc declaratur. Iſte enim veniendo ſuperat Hoſtis malignitatem. Elephas enim quandoque cadit in foueam vnde non poteſt ſurgere, & tunc venit vnus venator, qui pungit ipſum lancea, tandem venit alius venator, qui quaſi adiuuans Elephantem de fouea liberat, eique pabulum adminiſtrat, quod videns eum Elephas, ipſum liberantem, tanto amore diligit, quod ſtatim domeſticatur, & tanti beneficij memor ipſum ſequitur, & ſeipſum de cætero gubernari permittit. Elephas, chariſſimi, eſt homo qui à primaria ſui conditione cecidit in foueam peccatorum, quam ſibi venator diabolus in tentatione Adæ in huius mundi nemore præparauit. Pſalm. 56. Foderunt ante faciem meam foueam, & inciderunt in eam. In qua quidem fouea iſte venator diabolus hominem lanceis diuerſarum tentationum & tribulationum pungebat. Et ideo ſecundus venator Chriſtus in iſto aduentu cum venit, primum venatorem diabolum fugauit, contra ipſum in cruce pugnauit, & Elephantem, id eſt, humanum genus de fouea peccati, de mortis etiam, & inferni iuriſdictione liberauit, ſibi etiam pabulum ſui proprij corporis præparauit. Et ideo tanti beneficij memores ipſum ſumme debemus diligere, & ipſum per bona opera ſequi, & iugiter obedire. Nos igitur diligamus eum quia ipſe prior dilexit nos 1. Ioan. 4. Veniendo igitur ipſe ſuperat hoſtis malignitatem. Eſa. 35. Ipſe veniet, & ſaluabit nos, ſupple
F ab hoſtis malignitate, &c. ¶Secundo eſt diligendus, quia veniendo reparat mundi peruerſitatem, ſimilis ciconiæ, quæ in hyeme propter frigoris tempeſtates deſerit nidum ſuum, ſed in æſtate reuertitur ad eundem, ipſumque inueniens diſſipatum, diligenti ſtudio reparat, & reformat. Sic vere Deus in primo propter tempeſtatem peccati Adæ quaſi viſus fuit de nido ſuo, ſcilicet de eccleſia, mundo, & humana natura recedere, & abire, dum, ſcilicet ſibi ſubtraxit gratiam, & gloriam. Sed pro certo adueniente tempore veris, id eſt, tempore gratiæ & legis nouæ, finito tempore hyemis, id eſt, legis antiquæ, iſta ciconia Dei filius voluit per beatam incarnationem ad nidum ſuum, id eſt, ad mundum, ad Eccleſiam, & ad naturam humanam venire, & reuerti. Et quia iſte nidus diſſipatus erat pluribus vitijs & peccatis. Ideo voluit ipſum donis, & gratijs, & virtutibus reparare. Ideo dicebat Zach. 1. Reuertar in Hieruſalem in miſericordijs, & domus mea ædificabitur in ea. Vnde 1. Machab. 10. Venit Ionathas in Hieruſalem. Sequitur. Et cœpit ædificare, & innouare eam. Diligamus igitur Chriſti aduentum,
G quia vere per hunc reparatur morum peruerſitas. ¶ Tertio diligamus, quia per hunc declaratur cœli fœlicitas, ſicut enim hirundo per hyemem non videtur, quia tunc in remotis vel tranſmarinis regionibus creditur habitare, in vere tamen ſolet venire, & æſtatem propinquam, temporiſque nouitatem ſuo aduentu infallibiliter declarare, ſic Dei filius, qui ab æterno in vltramarinis partibus, id eſt, in Paradiſi remotis partibus habitauit, ita quod in iſtis noſtris partibus per præſentiam corporis nullatenus videbatur, finaliter voluit venire, & per noſtræ naturæ aſſumptionem mundo viſibilis apparere. Iuxta illud Baruch. 3. Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Et ſuo benedicto aduentu tempus nouum gratiarum & virtutum, æſtatem etiam, in qua ſunt fructus, id eſt, vbertatem fœlicitatis æternæ huic mundo voluit declarare, præuenire, & nunciare, diſtribuere pariter & donare. Vnde illud prædictum Eſaiæ 6. Venit lumen tuum Hieruſalem, & gloria domini ſuper te orta eſt. Aduentus autem iſte figuratur Hier. 8. Turtur, & hirundo, & ciconia, cuſtodierunt tempus aduentus ſui. Turtur enim, qui ſumme comparem ſuum diligit in tantum, quod eo mortuo nulli alij ſe coniungit, ſignat animam, quæ comparem ſuum, id eſt, corpus in tantũ diligit, quod poſt eius ſeparationẽ nulli alteri copulatur. Ciconia autem, quæ carnibus & piſcibus veſcitur, ſignat carnem humanam, cuius carnes & piſces ſunt propria nutrimenta. Hirundo autem, quæ eſt auis agilima, ſignat diuinitatem, quæ eſt agilitate, & virtute pleniſſima. Iſta igitur tria, quæ in Chriſto Deo, & homine fuerunt. Turtur, hirundo, & ciconia, id eſt, diuinitas, anima, & corpus, modo cognouerunt tempus aduentus ſui, quia, ſcilicet per beatam incarnationem ad mundum præſentialiter in vno homine Chriſto iſtis temporalibus aduenerunt, qui ſcilicet adueniens vt dictum eſt declarauit Cœli fœlicitatem, reparauit morum peruerſitatem, Superauit hoſtis malignitatem. Propter quod merito diligendus eſt, & ſuper omnia venerandus. Et ideo bene dico, quod per iſtum benedictum aduentum inflammatur amor confœderans, Dilectus inquit meus, quod bene videtur ſupponere ſponſa Can. 7 vbi dicit. Veni dilecte mi. ¶ Tertio dico, quod H
per iſtum aduentum procuratur valor, ſcilicet vbertas virtutum, & gratiarum, & fertilitas etiam gloriæ ſempiternæ, quod notatur cum dicitur, In hortum ſuum. Nam ſicut ſol adueniens, & appropinquans in vere ad terram, facit eam & arbores eius, radio ſuæ influentiæ virere, florere, fructus quoque multiplices generare, ſicut etiam agricola veniens ad hortum ſuum, ipſumque diligenter excolens & frequentans facit eum fructificare, ſic vere ille ſol iuſtitiæ & cœleſtis agricola Chriſtus Deus noſter, dum per beatam incarnationem ad hortum ſuum, id eſt, ad Eccleſiam, ad mundum, vel ad animam voluerit aduenire, ipſamque per doctrinam & prædicationem rigare, per correctionem & per pœnitentiam colere & putare, ipſum fecit virere per honeſtatem, florere per virtutum amœnitatem, fructificare per æternæ beatitudinis voluptatem, vt ſic ipſi perſonæ diuinæ dicat eccleſia vel anima de ſeipſa illud Cant. 5. Veni in hortum meum ſoror mea ſponſa. Hortus igitur eſt Eccleſia, vel anima virtuoſa, quia ſicut hortus clauditur, foditur, putatur, rigatur, purgatur, & ſic fructibus pluribus fœcundatur, & auibus dulciter cantantibus frequentatur, ſic vere Eccleſia vel anima poſt Chriſti aduentum fuit per mandatorum cuſtodiã clauſa, per pœnitentiam foſſa, per correctionem putata, per deuotionem rigata, per confeſſionem purgata. Et ſic fructibus virtutum gratiæ & gloriæ fuit multipliciter fœcundata, & ex tunc ab auibus, id eſt, ab angelis vel à viris contemplatiuis modulantibus, & Deum magnificantibus frequentata. In Pſalm 103. Super ea volucres cœli habitabunt, &c. Cant. 4. Hortus concluſus, ſoror, &c. Vbi deſcribitur Eccleſia vel anima, Vt diſcretionis regulis vallata, quia hortus concluſus, Vt dilectionis nodulis ligata, quia ſoror, Vt compaſſionis ſitulis rigata, quia fons, &c. Sic igitur patet, quod in Chriſti aduentũ procuratur valor exuberans, &c. ¶ Ad- I
huc nota circa Chriſti aduentum, quod legatus à ſede Apoſtolica deſtinatus tria attendit, locum deputatum, tempus limitatum, modum ordinatum. Sic in Chriſto legato fideliſſimo ad rebelles huius mundi, attendimus

Loci deputationem (quia venit in mundum)
Temporis limitationem (quia non erat ibi manſurus)
Modi ordinationem, (quia venit humiliter.)

Hæc tria continentur Iob 38. vbi dicitur, Huc vſque venies. Vbi oſtenditur

Termini deputatio, (Huc.)
Temporis limitatio, (Vſque)
Operis ordinatio, (venies.)

Vel oſtenditur, quod Chriſtus fuit nobis

Supplementum neceſſitatis, (Huc)
Complementum fertilitatis, (Vſque.)
Fulcimentum humilitatis, (Venies.)

¶Fuit primo Chriſti aduẽtus neceſſitatis, ſupple, quia venit huc, K
i. ad iſtum mundũ indigentem, vt ꝑ ipſum ipſius indigentiæ ſupplerentur. Sicut .n. pluuia de ſurſum adueniens ad terrã aridam, & ſiccatam, ſupplet eius indigentiam & defectum, ſic verè Dei

filius veniens, & deſcendens per incarnationem ad terram ſiccam & aridam, id eſt, mundum à gratiarum & virtutum humoribus deſiccatum, ſuppleuit eius ſpirituales miſerias & defectus. Et ideo admirantes de iſto aduentu poſſumus ſibi dicere illud Matth. 22. Amice quo modo huc intraſti. Et ipſe poteſt reſpondere, quod ipſe intrauit ſeruato ſolio maieſtatis, ſeruato lilio

L caſtitatis, ſeruato folio puritatis. ¶ Intrauit enim ſine maieſtatis diminutione. Sicut enim imago intra ſpeculum efficitur, & tamen in ſe non minuitur, vel mutatur, ſic Dei filius carnem aſſumpſit, & in mundum venit, ibique factus eſt viſibilis per carnis aſſumptionem, & tamen celſitudo ſuæ maieſtatis, Deitatis, & diuinitatis, non fuit, propter hoc diminuta, nec in aliquo commutata. Eccleſ. 42. Neque adiectum eſt, neque minuetur, neque eget alicuius auxilio. Ideo dicitur Matth. 22. Intrauit rex vt videret diſcumbentes. Rex inquit, quia ſcilicet propter iſtum introitum non deſiit eſſe rex. Item intrauit ſine caſtitatis violatione. Sicut enim ſol intrat, & exit per vitrum ſplendidum & purum ſine vitri fractione & deſtructione, coloratur tamen ſecundum colorem vitri, ſic vere ſol iuſtitiæ Dei filius per vitrum ſplendidiſſimum, id eſt, per corpus virginis puriſſimæ intrauit per incarnationem, exiuit per natiuitatem ſine ſuæ puritatis & caſtitatis aliqua læſione, ibique coloratus fuit, & exteriori apparentia picturatus ſecundum ipſius vitri qualitatem, quia ſcilicet ibi formam ſerui accepit, habitu inuentus vt homo ad Philipp. 2. Et ideo dicitur Ioann. 20. Venit Ieſus clauſis ianuis, quia ſcilicet ianuæ beatæ virginis fuerunt clauſæ per integritatem, puritatem, & caſtitatem, ante partum, & in partu, & poſt partum. Figuratæ Ezechiel. 44. vbi dicitur. Erat porta in domo domini clauſa Sequitur. Porta hæc clauſa erit, & non aperietur, & vir non tranſibit per eam, quoniam dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam. Eritque clauſa principi, & ſedebit in ea. Talis porta pro certo eſt beata virgo, quamuis Deus Iſrael princeps totius vniuerſi in iſto benedicto aduentu ſederit in iſta per ſpacium nouem menſium, & per iſtam tranſierit incarnando & naſcendo, fuit tamen ſemper clauſa per virginitatem, illæſa pariter & intacta per integerrimam caſtitatem, nec vnquam fuit aperta per aliquam voluptatem mali deſiderii, nec vir tranſiuit per eam per aliquam luxuriam. Vnde 2. Paralip. 23. Fecerunt deſcendere regem, & introire per medium portæ domus domini. Vbi commendatur iſte introitus ab humilitate mundo declarata. (Fecerunt deſcendere) A ſublimitate digne nominata, (Regem inquit) A virginitate Deo dedicata, (quia ſcilicet beata virgo è porta domini.) ¶ Sed adhuc dico, quod ipſe intrauit huc ſine puritatis defœdatione. Sicut enim lux intrat ſuper fœces, & tamen ſua puritas non contrahit maculam aliquam, ſic vere Deus intrauit per incarnationem & aduentum eius ſuper fæces, id eſt, ſuper mundum fœtidum & corruptum, & fæcibus, id eſt, peccatoribus fuit in hoc mundo ſociatus, & coniunctus, & tamen ſua puritas nequaquam extitit maculata, immo ſemper eſt & fuit in puritate perpetua perſeuerans, quia ſicut dicitur Sapien. 7. Candor enim eſt lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula, & imago bonitatis Dei. Quomodo igitur huc intraſti, ſolutum eſt. Et ideo ſapiens illa mulier 2. Regum 20. dicebat Ioab: Appropinqua huc & loquar tecum. Sic vere ſapiens mulier Eccleſia, vel humana natura dicebat antiquitus Chriſto, quod ipſe appropinquaret huc, id eſt, ad mundum iſtum per aduentum in carnem, vt ſcilicet per eum defectus ipſius ſupplerentur. Nam ſicut lux incorporat ſe aeri, & ſic defectus ipſius ſupplentur, quia ſcilicet per eius aduentum aeris obſcuritas fugatur, ſic vere Dei filius veniens huc in hunc mundum, & aeri, id eſt, obſcuræ & caliginoſæ naturæ humanæ ſe copulans defectus ipſius ſuppleuit, quia obſcuritatem errorum, & ignorantiæ ab ea effugauit. Fuit igitur aduentus neceſſitatis ſupplementum, huc inquit 4. Regum 8. Vir

M Dei venit huc. ¶ Secundo dico quod Chriſti aduentus fuit fœlicitatis complementum. Et hoc oſtenditur cum dicitur Vſque. Vſque enim eſt aduerbium, quod ſignat terminum, finem, & complementum. Ad denotandum, quod Chriſti aduentus fuit finis, & terminus vitiorum, & virtutum complementum, & præmiorum. Sicut enim glorioſus & ſapiens artifex non libenter dimittit opus, quod incepit, imperfectum & incompletum, ſic vere Deus, qui vniuerſum mundum inceperat, & fecerat, noluit ipſum incompletum dimittere, immo ſeipſum, qui eſt principium, voluit finire, id eſt, homini vltimo creato per incarnationem coniungere, vt ſic totum vniuerſum perficeret, & compleret. Ipſe enim fuit complementum cœleſtium, terreſtrium, & infernorum. Cœleſtium ſcilicet Angelorum, eorum ruinam reparando. Terreſtrium, ſcilicet viatorum, eos in tentationibus adiuuando. Infernorum ſcilicet ſanctorum patrum, qui in limbo erant, eos ad cœli quietem & gloriam deducendo. Ideo de tali complemento loquitur 2. Paralip. 7. Compleuit Salomon domum domini. Vbi videtur, quod iſte aduentus eſt ſimilis cuidam lapidi precioſo, qui dicitur Ceraunia. De quo dicit Iſidorus & Dioſcorides: quod eſt lapis germanicus, rutilans vt flamma, quæ venit de nubibus, vbi in locis tonitrui, & cum tonitruo generatur, & exinde inferius deriuatur. Cuius virtus eſt, perſonam, domum, & locum, in quo eſt, à fulmine & tonitruo tutum reddere, facit etiam curas vincere, & ſuauiter dormire. Reuera chariſſimi, talis eſt Chriſtus, qui reuera fuit lapis precioſiſſimus, ſurſum in ventre nubis, id eſt, puriſſimæ virginis procreatus, & incarnatus. Vbi reuera erat locus tonitrui, id eſt, Spiritus ſancti, qui tonitruo comparatur, & exinde in iſto aduentu ad nos inferius deriuatus. Nam iſte habet mirabilem poteſtatem, quia vere ſi homo iſtum habeat per gratiam, fiduciam, & amorem, fulmen æternæ damnationis non timebit. In cauſis etiam mundanarum tentationum & tribulationum præualebit, & ſomnum ſuauem æternæ delectationis, & fœlicitatis finaliter obtinebit. Et ſic ipſum, lapis iſte ſic deſcendens & veniens, & temporaliter per virtutes, & æternaliter per gloriam perficiet, & complebit. Et ideo de iſto complemento, & de iſto Vſque poteſt dici illud Ioan. 2. Implete inquit hydrias aqua. Et ſequitur. Et impleuerunt vſque ad ſummum. Iſtud complementum accipiant boni in vita iſta per gratiam, & finaliter per gloriam. Ideo dicitur Sapient. 18. Vſque ad cœlum attingebat ſtans in terra. Boni enim qui ſtant per conſtantiæ firmitatem in terra per humilitatem, attingunt per contemplationem vſque ad cœlum, id eſt, vſque ad cœleſtium virtutum complementum & perfectionem. Heu Deus, quam pauci ſunt hodie, qui ſunt completi talibus complementis, quia proh dolor multi ſunt, qui non ſunt completi in virtutibus, ſed in criminibus, non in gratiis, ſed in vitiis, non in gloria, ſed in miſeria. Iſti igitur non habent iſtud Vſque, ſed habent aliud, de quo dicitur Pſalm. 106. Aſcendunt vſque ad cœlos, & deſcendunt vſque ad abyſſos, anima eorum in malis tabeſcebat. Mali enim aſcendunt per ambitionem vſque ad cœlos, id eſt, vſque ad excelſam prælationem. Et ideo deſcendunt finaliter per Dei iudicium & ordinationem, vſque ab abyſſos per æternam damnationem. Et ideo anima talium finaliter tabeſcet, & deficiet per triſtitiam & deſperationem. Non ſic chariſſimi non. Non habeamus complementum vitiorum, ſed meritorum, non culparum, ſed gratiarum, non tormentorum, ſed præmiorum. Quia vere chariſſimi, Chriſti aduentus fuit (vt dictum eſt) fœlicitatis complementum, vt de iſto aduentu exponatur illud 2. Paralip. 12. Seſach venit vſque ad Hieruſalem. Seſach enim interpretatur magnus, ſignans Chriſtum, qui eſt dextera Dei patris, qui ad Hieruſalem, ad literam, venit. Vbi ſuum vſque, id eſt, ſuum complementum perfecit, quia ſicut dicitur in Pſalm. 49. A ſolis ortu vſque ad occaſum ex Sion ſpecies decoris eius. ¶ Ter- N

tio dico, quod Chriſti aduentus eſt humilitatis fundamentum. Venies inquit. Venire enim idem eſt, quod de termino à quo vſque ad terminum ad quem ire. Et quia Dei filius venit de termino à quo, id eſt, de excellentia ſublimitatis ipſius diuinitatis, & de cœli habitaculo ad terminum ad quem, id eſt, ad mundi infirmitatem, & ad naturæ humanæ vtilitatem, ideo dico, quod ibi apparuit humilitatis maxime fundamentum. Venies inquit. Eſt enim humilitas; quod rex venit ad populum, doctor ad diſcipulum, dominus ad famulum. Et ideo de humilitate, & vtilitate ſui aduentus loquens Auguſtin. Venit inquit medicus ad ægrotos, redemptor ad perditos, ad errantes via, ad ignaros veritas, ad mortuos Vita. Heu Deus, quam pauci ſunt hodie, qui velint venire ad humilitatem, aut ad facta & negotia modica, aut ad promotiones oneroſas & laborioſas, ſicut fecit Chriſtus. Quia vere, chariſſimi, hodie non quæruntur humilia, ſed ſublimia, non oneroſa, ſed glorioſa, non ſpiritualia, ſed temporalia, non cœleſtia, ſed terreſtria, non inferiora, ſed ſuperiora. Moderni enim ſunt ſimiles Lepori, qui optime aſcendendo, & currendo venit ad montem, ſed difficiliter deſcendit ad vallem. Et ratio eſt, quia pedes ſui anteriores ſunt pedibus poſterioribus breuiores, & ideo magis poteſt currere verſus montem quam verſus vallem. Sic vere ſunt multi ita ambitioſi, quod ſemper volunt aſcendere ad dignitates & promotiones, & optime ſciunt currere, & venire ad montes, id eſt, ad excellentias dignitatum, ſed ad valles, id eſt, ad ſtatus humilitatis, ad opera laborioſa, ad bona meritoria & oneroſa, ipſi pro certo non veniunt nec accedunt. Et eſt ratio: quia cum ipſi habeant pedes affectionum ante & retro: Ante dico, id eſt, ad bona Paradiſi, ad quæ oportet nos trahere. Retro etiam, id eſt, ad bona mundi, de quibus oportet nos viuere. Poſteriores pedes, id eſt, affectus ad temporalia, ſunt anterioribus ſpiritualibus longiores, largiores, & ampliores, & ideo iſti plus diligunt aſcendere per ſuperbiæ vanitatem, quam deſcendere per virtutem & humilitatem. Et ideo figuraliter poteſt de eis

dici

dici illud Ezech. 1. Ecce ventus veniebat ab aquilone, nubes magna, & ignis inuoluens. Isti dicuntur ventus pp vanitatem, dicuntur nubes pp voluptatē, quia nubes est humida, dicūtur ēt ignis propter crudelitatē; dicuntur inuoluentes pp cupiditatē & rapacitatē, dicuntur venire ab aquilone, id est, a peccato per iniustam promotionem ad excellentiam, & dignitatem. Heu non sic Christus, quia magis quærebat infirmitatem humilitatis, quam celsitudinem dignitatis. Hoc apparuit Ioann. 6. vbi ipse fugit quando voluerunt ipsum facere regem. Et ideo sicut dictum est; bene dico, quod suus aduentus fuit humilitatis fulcimentum, fœlicitatis complementum, necessitatis supplementum. Et sic bene dicitur, hucusque venies: & hoc sufficit ad præsens. Sed vide de Christi incarnatione in alijs multis materijs, sicut est mare, appropinquare, & descendere. ¶ Adhuc nota, quod sicut lux de se est impassibilis, indefectibilis, immortalis, & ab humana habitatione ita remota, quod suum originale principium non potest à nobis percipi & palpari, rebus tamen corporalibus, mortalibus, & defectibilibus se incorporat, & de remotissimis suis habitaculis hic apud nos subito se præsentat, sic vere charissimi, Dei filius nobis ab æterno incognitus sua propria natura, impassibilis, indefectibilis, immortalis, qui, quantum ad corporalem præsentiam, à mundo fuit remotissimus ab æterno, quia longe est dominus ab impijs, Eccles. 12. rebus tamen corporalibus, scilicet humanis carnibus, & sanguinibus voluit incorporari per istum aduentum, & in eis incarnari, & à remotissimis habitaculis Paradisi, hic nobiscum corporaliter subito præsentari. Et ideo dicebat illud Ioann. 12. Ego lux veni in hunc mundum. In quibus verbis ostenditur, quod sicut lux corporalis habet nobilitatem; luciditatem, caliditatem, sic vere lux spiritualis Christus dignoscitur habuisse nobilitatem dignitatis. Ego pronomen primitiuum. Luciditatem claritatis, Lux, Caliditatem charitatis, Veni in mundum. Ecce igitur quod hic ostenditur Nobilitatis dignitas humiliter inclinata. Luciditatis claritas humiliter eclipsata. Caliditas charitatis benigniter declarata. ¶ Dico igitur, quod in isto benedicto aduentu superna diuinitas inclinatur. Ego scilicet. Nam per istud pronomen Ego, quod est primitiuæ speciei, & primæ personæ, & nominatiui casus, & numeri singularis intelligitur excellentia ipsius dignitatis, quæ reuera propter sui excellentissimam dignitatem est in primitiua, scilicet specie intellectualium, imò, proprie loquendo, super omnem speciem atque genus. Primæ etiam est personæ, quia scilicet ipse est, qui dicit Apocal. 1. Ego sum primus, & nouissimus, principium, & finis, α & ω. Iste etiam propter suas virtutes & perfectiones nominatiuus est & nominabilis, & dignus ab omnibus nominari Esaiæ 42. Ego dominus, hoc est nomen meum. Numeri etiam est singularis, scilicet solus in dignitate, singularis in maiestate, vnus & vnicus in diuinitate. Et ideo de ista singulari excellentia dignitatis potest intelligi illud Psalmistæ. Singulariter ego sum. Vbi ostenditur, quod Deus est eminentis perfectionis, quia Singularis: residentis durationis, Sum: præsidentis prælationis, Ego. Et tamen charissimi, ista prælationis præsidentia, durationis residentia, perfectionis euidentia fuit in isto tempore per summam humilitatem ad nos inferius inclinata, quando scilicet in isto benedicto aduentu quasi visus fuit sublimitatem suam relinquere, & hic inferius nobiscum præsentialiter in humano corpore se transferre. Et ideo dicebat illud Esa. 52. Propter hoc sciet populus meus nomen meum, quia ego, qui loquebar, ipse adsum. Et ideo videtur, quod iste Ego, id est, Dei filius sit similis cuidam lapidi, qui dicitur topazion, qui est lapis splendens, rarus, & fulgidus, & omnium gemmarum & lapidum superans claritatem cæteris maior, & pulchrior, accipientes recreans, & delectans, & ideo in thesauris regum, & principum nihil preciosius inuenitur. Inuenitur enim tantæ magnitudinis secundum Plin. quod Ptolemæus Philadelphus fecit exinde imaginem quatuor cubitorum. Reuera charissimi, nihil preciosius est, quam ipse Deus in hoc aduentu humiliter incarnatus. Ipse enim est rarus, quia non nisi vnus Deut. 6. Dominus Deus tuus vnus est. Iste etiam est splendens, scilicet ab æterno habet, & habuit splendorem gloriæ sempiternæ. Et secundum apostolum 1. ad Tim. 6. Lucem inaccessibilem inhabitat. Et ideo omnium gemmarum & omnium creaturarum claritatem, & bonitatem superat, & excellit, & aspicientes, id est, bonos viatores contemplantes, vel sanctos & Angelos ipsum in patria speculantes delectat, recreat & confortat, quia ipse est in quem desiderant Angeli prospicere. Iste etiam omnibus rebus potest dici maior, & quidditate, dignitate, & bonitate, quia scilicet ipse est infinitus & immensus. Et ideo de sua incomprehensibili infinitate pulchre loquitur scriptura Iob. 11. Excelsior cœlo est, & quid facies? profundior inferno, & vnde cognosces? longior terra mensura eius, & latior mari. Et ideo pro certo charissimi, tantæ magnitudinis fuit iste lapis, quod ipse se extendit vsque ad nos per beatam incarnationem, ita quod Philadelphus, qui à philos, quod est amor, id est, spiritus sanctus, qui amor est amborum, scilicet patris & filij, istum fabricauit in imaginem, id est, in hominem imaginatum & corporeum, faciamus hominem ad imaginem & similitudinem, Genes. 1. Et ista imago, id est, iste Christus incarnatus dicitur esse quatuor cubitorum, propter quatuor substantias, quæ in Christi constitutione conueniunt: duas, scilicet corporales quæ sunt caro & sanguis, & duas spirituales, quæ sunt Deus & anima, & breuiter loquendo, nihil isto preciosius, nihil isto nobilius, nihil isto melius vel tutius in thesauro Paradisi, nec etiam in thesauro deuoti cordis humani. Et ideo dicebat Iob 28. Trahitur sapientia de occultis. Nam adæquabitur ei topazion de Æthiopia, quia, scilicet illi, qui dicitur sapientia paternæ discretionis, qui de occultis æternæ prædestinationis trahitur, sed ad humilitatem incarnationis, isti dico, qui est captiuus æternæ conditionis, non potest adæquari vel comparari topazion de æthiopia, id est, valor alicuius mundanæ perfectionis. Iste est igitur, scilicet superna dignitas. Ego inquit. Quod est contra multos, quia vere proh dolor illi, qui habent hodie altas dignitates nolunt inclinari, sed sublimari. Non diligunt humilitatem, sed pompositatem, nolunt deiectionem, sed prælationem, nolunt descendere per subiectionem, sed magis ascēdere per ambitionem. Et ideo multi præ superbia dicunt illud, quod in persona Babylonis dicitur Esa. 47. Ego sum, & non est præter me amplius, quia scilicet tales credunt plus valere, quam omnes alij. Sed non sic Christus, quia pro certo in suo benedicto aduentu superna dignitas inclinatur. Ego inquit Matth. 9. Veniam, & curabo eum, scilicet humanum genus languidum, & infirmum. ¶ Secundo dico, quod in Christi aduentu æterna claritas eclipsatur, scilicet lux. Lux quandoque tantam habet excellentiam claritatis, quod humanus oculus ipsam non posset nudam videre, maxime quando est debilis & infirmus. Et ideo oportet, quod aliquo medio interposito ostēdatur, per quod sua excellentia aliqualiter retundatur. Quia sicut dicit Philosophus. Excellentia sensatorum corrumpit sensum: & inde est, quod infirmis, & incarceratis, & habentibus debilem visum ostenditur lumen in laterna, vt scilicet claritas, luminis debilitati sensus contemperetur. Sic vere charissimi, quia claritas, & excellentia Deitatis tanta est, quod humanus oculus est ad eius cognitionē totaliter ineptus, improportionatus, & debilis, & infirmus, ideo pater voluit ipsum quodā intermedio in quadam laterna nobis ostendere; scilicet in corpore humano, vt se cordi nostro infirmo, & peccatorum carceri à principio seculi mancipato sua claritas aliqualiter hebetata, & obfuscata, & eclipsata contemperaretur, & proportionaretur. Lux inquit, & propter hoc Esa. 58. dicitur. Orietur in tenebris lux tua. Lux enim diuinitatis fuit orta in tenebris humanitatis. Vnde Iob 17. Rursum post tenebras spero lucem, quia scilicet post cognitionem tenebrarum humanitatis in via, speramus videre facie ad faciem lucem diuinitatis patria. Istud autem totum fuit in isto aduentu, quando verificatum est illud Esa. 60. Venit lumen tuum Hierusalem, & gloria domini super te orta est, quia ecce tenebræ operient terram. De ista autem obfuscatione claritatis æternæ habemus exemplum mirabile in natura. Dicit enim ille Isid. quod est quidam lapis preciosus, qui dicitur Heliotropium, qui est lapis viridis sanguineis venis respersus, qui si in aqua positus, solis radijs confundatur, ipsum aerem ita immutat & obnubilat, quod sol consanguineus & eclipsatus esse videtur. Vnde dicitur in lapidarib. Sanguineum reddit mutato lumine solem, Eclipsimque suam terris effundere cogit. Et ideo dicitur ab heli, quod est sol, & tropos conuersio, quasi solem conuertens in sanguinem. Re vera charissimi, videtur quod talis lapis fuit istis temporibus beata virgo ista, fuit viridis per honestatem, sanguinea per verecundam castitatem, in aquis posita per deuotionem & pietatem. Nam ista, quando solis radius, id est, gratia, & influentia filij Dei ipsam per Gabrielem visitauit, tunc verè totum aerem, id est, totum cursum naturæ mirabiliter mutauit, quia scilicet ipsum solem iustitiæ Dei filium fecit per carnis assumptionem esse sanguineum, & ab excellentia sui luminis aliqualiter eclipsatum. Et ideo dicitur Heliotropium, id est, solis conuersio, quia scilicet in isto benedicto aduentu sol iustitiæ Dei filius fuit in suo vtero conuersus in hominem, & mutatus. Vnde Iohel. 1. Sol conuertetur in tenebras, & Luna in sanguinem. Nam sol, id est, splendor æternæ & inoffuscabilis claritatis, Luna etiam, id est, natura vel persona perpetuæ durabilitatis conuersi sunt in sanguinem nostræ humanitatis, & in tenebras humanæ mortalitatis. Istā conuersionem desiderabat Dauid in Psal. 89. Conuertere domine vsquequo, & deprecabilis esto super seruos tuos. Et non ponitur in Psal. alibi nisi vbi dicitur Psal. 84. Deus tu conuersus

viuifi-

viuificabis nos, & plebs tua lætabitur in te. Quia vere chariſſimi, quando Dei filius fuit per aduentum & incarnationem in hominem conuerſus & mutatus, populus eius fuit vita gratiæ viuificatus, & æterna lætitia iucundatus. Moraliter autem exponẽdo, poſſumus dicere, quod cũ nos fuerimus heliotropium per viriditatem honeſtatis, per ſanguinitatem benignitatis, poſiti etiam in aqua deuotionis, percuſſi radiis diuinæ gratiæ & illuſtrationis, tunc vere nos conuertemus nobis ſolem Chriſtum in ſanguinem pietatis & compaſſionis, quia ſcilicet quantum ad nos ipſe fiet ſanguineus, id eſt, pius, dulcis, & benignus, & à rigore ſuæ iuſtitiæ miſericorditer eclipſatus. Iſte eſt igitur lux. Ideo ſibi dicitur illud Eſaiæ 49. Dedi te in lucem gentium. ¶Et nota, quod iſte bene dicitur lux, quia proculdubio ſicut lux eſt naturaliter

Illuſtratiua,
Inflammatiua,
Conſolatiua,
Iucundatiua.

Sic Chriſtus in ſuo aduentu nos illuſtrauit per veritatis informationem, Ioan. 3. Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. ¶Item nos inflammauit per charitatis æſtimationem. Luc. 12. Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi vt accendatur? Item nos confortauit per benignitatis conſolationem, Ioan. 14. Non vos relinquam orphanos, vado, & venio ad vos. ¶Item nos etiam iucundauit per hilaritatis miniſtrationem. Et ſic dicitur Ioann. 20. quod venit Ieſus ianuis clauſis, & dixit eis. Pax vobis. Et ſequitur Gauiſi ſunt igitur diſcipuli viſo domino. Iſta eſt igitur lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Et tamen ſui eum non receperunt, Ioan. 1. Sic igitur chariſſimi, di-
Q co, quod in Chriſti aduẽtu ſuperna claritas eclipſatur. ¶Tertio dico, quod in Chriſti aduentu ſuperna claritas declaratur. Veni inquit in mundum. Sicut enim ignis inferius veniens & deſcendens, inuenitur in ſe feruens, & calidus, alia etiam ſe contingentia calefacit & vrit, ſic vere Dei filius ad nos inferius veniens incarnatus oſtendit in ſeipſo habere calorem, amorem, feruorem, & charitatem, ipſamque quantum potuit ad alios deſtinauit. Veni inquit in mundum. Et ideo ipſe dicit Luc. 12. Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi vt accendatur? Et ideo videtur, quod Dei filius fuit ſimilis in aduentu cuidam lapidi, qui dicitur pyrites, qui recte videtur eſſe naturæ igneæ, quia quicquid ab eo tangitur, ſtatim cõburitur, & inflammatur. Eſt.n. lapis colore igneus & fulmineus ſcintillarum etiam emiſſiuus: vt dicit Iſidor. Reuera talis eſt Chriſtus in ſuo aduentu, quia vere ipſe fuit totus flammeus, igneus, & fulmineus per fluentiſſimam charitatem, & ideo quaſi totum mundum ſuccendit iſto igne, & maxime illos, qui ipſum tangebant, ſcilicet fideles diſcipulos, & amicos. Nam ſicut illi, qui volunt eiicere ſerpentes de inſula piperis, piperque ad partem ſuam ſumere, ponunt ibi ignem, vt ſerpentes effugent, & ipſum piper decoquunt, & denigrant, ſic vere Deus in inſula huius mundi ignem charitatis & amoris in ſuo aduentu accendit, & ſic ſerpentes, id eſt, dæmones effugauit, & piper ſuum, id eſt, fideles ſuos ad partem ſuam accepit, ipſoſque per charitatem decoxit & inflammauit, & per humilitatem, & etiam patientiam denigrauit. Et ideo de iſto aduentu poteſt dici illud Ioan. 18. Venit illuc cum laternis, & fuſtibus, & armis. Vbi nota, quod Chriſti aduentus inflammat deſideria, quia venit cum laternis. Reuelat iuſtitiam, quia venit cum fuſtibus. Condemnat vituperia, quia cum armis. Et potiſſime chariſſimi, iſta duo vltima facit, & faciet Chriſti aduentus ad iudicium, quia ſicut ignis habet illuminare, habet conſumere & conflagrare, ſic vere Dei filius veniens ad iudicium reuelabit & illuminabit abſcondita tenebrarum, ſcilicet vitia & peccata, quia non eſt opertum, quod non reuelabitur, neque occultum, quod non ſciatur. Marc. 4. Quilibet enim leget in conſcientia alterius qualibus fuerit vitiis irretitus. Conſumet, id eſt, deuorabit, quia ſcilicet ardore, & rigore ſuæ aſperrimæ iuſtitiæ damnatos, atque reprobos inflammabit, ipſoſque in inferno perpetuo deuorabit. Cuius quidem ſignum erit ignis ille conflagrationis, qui faciem iudicis præcedet. De quo dicitur in Pſalm. 96. Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius: de quo etiam dicitur 2. Pet. 3. Adueniet dies domini ſicut fur, in quo cœli magno impetu tranſient, elementa calore ſoluentur, terra autem, & quæ in ipſa ſunt omnia operá exurentur. Tunc enim erit Chriſtus realiter ſicut pyrites igneus, & flammeus, quia ſcilicet damnatos igniet, & inflammabit, & contra ipſos duram ſuam ſententiam fulminabit dicens illud Matt. 25. Ite maledicti, &c. Nam ſicut vt ſupra dictum eſt, ignis miſſus in inſula, ſerpentes facit fugere, & ſic piper purgatum remanet in arena, ſic vere ignis diuini rigoris & ſententiæ, ſerpentes, id eſt damnatos, & dæmones, vſque ad inferni profundum fugabit, & ſic piper, id eſt, electos ſuos ab eorum fœdo cõſortio ſeparabit, ipſoſque in horreo Paradiſi recolliget, & locabit. Ipſe quaſi ignis conflans, & mundabit filios Leui. Malach. 3. Pſalm. 49. Deus manifeſte veniet, Deus noſter, & non ſilebit. Ignis in conſpectu eius exardeſcet, & in circuitu eius tempeſtas valida. Sed non ſic in aduentu iſto, non, quia vere vt dictum eſt in iſto aduentu inflammatur fraterna charitas (Veni) Declaratur ſuperna veritas (Lux) Inclinatur æterna dignitas (Ego) Item nota, quod de quadruplici aduentu Chriſti poteſt intelligi auctoritas illa Ezech. 1. Ecce, inquit, vẽtus turbinis veniebat ab aquilone, nubes magna, & ignis inuoluens Vbi aduertendum eſt, quod ſicut Rex ad ciuitatem ſuam, venit quadruplici ratione: ſcilicet

Vt { conſoletur & concordetur,
viſitetur & caſtigetur,
reparetur & conſtruatur,
condemnetur & deſtruatur. }

¶Sic verè Chriſtus ad mundum iſtum dicitur quadrupliciter aduenire (videlicet) per dulcoris conſolationem (quia ventus) per rigoris caſtigationem (quia turbinis ab aquilone) per pœnitentiæ viſitationem (quia nubes) per iuſtitiæ executionem (quia ignis inuoluens) Deus enim per gratiam nos recreat, & defendit (Ventus) Per rigorem nos corrigit, & offendit (Turbinis) Per turbationem nos reparat, & infundit (Nubes) per aduentum autem ad iudicium malos exterminat, & confundit (ignis inuoluens) Diuidamus adhuc aliter, & dicamus, quod Chriſti aduentus eſt recreatiuus æſtuantium (Ventus) Caſtigatiuus delinquentium (Ab Aquilone, & turbinis) Reparatiuæ conditionis (Nubes Imperatiuæ prælationis (Ignis) ¶Dico primo, quod R
Chriſti aduentus eſt æſtuantium refrigeratiuus, Ventus. Sicut enim ventus ſuo flatu recreat æſtuantes, Et ſicut rex veniens ad ſuam ciuitatem, confortat laborantes, concordat diſcordantes, & roborat militantes, Sic Dei filius quando venit ad ciuitatem ſuam, id eſt, ad animam per gratiam, ipſamque flatu bonarum inſpirationum vegetat, tunc (dico) ſolet æſtum tentationum temperare, laborem pœnitentiæ confortare, concordiam cum Deo, & Angelis procurare, & bonorum operum militiam roborare. Iſte igitur eſt ventus, qui ſcilicet refrigerat, & confortat. Vnde 3. Reg. 18. vbi dicitur, quod obtenebrati ſunt cœli, & ventus, & nubes, & facta eſt pluuia grandis. Nam quando à cœlo, id eſt, à Deo venit obtenebratio conſiderationis, & ventus gratiæ & diuinæ inſpirationis, nubes pietatis, & deuotionis, tunc fit in corde humano pluuia grandis ſpiritualis conſolationis. Ideo de iſto aduentu dicitur Hierem. 2. In deſiderio animæ ſuæ attraxit ventum. Sed heu proh dolor quam pauci ſunt hodie, qui attrahant iſtum ventum, aut ad quos veniat ventus iſte. Multi .n. nolunt ad ſe venire ventum gratiæ, ſc. ſuperbiæ, non ventum inſpirationis, ſed præſumptionis, non ventum diuinæ influẽtiæ, & bonitatis, ſed ventũ diabolicæ peſtilentiæ, & pompoſitatis, ventumque inanis gloriæ & vanitatis. Et ideo de multis põt dici hodie illud Hier. 14 Onagri ſteterunt in rupibus, attraxerunt ventum quaſi dracones, Vbi nota tria genera hominum, qui ventum attrahunt vanæ laudis, ſcilicet nobilitatis viribus dotati. Onagri inquit, quod ſcilicet teſte ſcriptura Iob. 39. eſt animal liberum. Item ſublimitatis curribus elati, qui ſcilicet ſtant in rupibus dignitatum. Item cupiditatis facibus arctati. Dracones inquit. Sed heu Deus, quod ſunt tales in Eccleſia, qui ſcilicet per cupiditatis ambitionem, per ſublimitatis elationem, per nobilitatis præſumptionem, ventum vanitatis & ſuperbiæ attrahunt inceſſanter. Et ideo proh dolor videtur, quod eccleſia eſt hodie ſimilis cuidam regioni, quæ dicitur Æolia, quæ eſt regio ventorum, in qua ſunt cauernæ, plenæ ſulphure, quæ flatu ventorum accenſæ, continuè ignem ſpirant ſecundum Iſidorum. Reuera, Chariſſimi, talis regio videtur hodie eſſe & mundus & eccleſia, quia verè ibi flãt hodiè venti infinitarũ vanitatum, ſcilicet ventus Præſumptionis, Ambitionis, Turbationis, Inuidiæ, Superbiæ, Arrogantiæ, Inanis gloriæ & iactantiæ, vanitatis & pompoſitatis, & præſumptuoſæ nobilitatis. Et ideo poteſt dici Æolia regio vẽtorum. Ibi enim ſunt hodiè multæ cauernæ, id eſt, multi concaui peccatores, qui, quia ſunt pleni ſulphure id eſt, mundi proſperitate ardente & fœtente, ideo ad flatum iſtorum, ſemper ſpirare ignem videntur, ſcilicet Ignem

Luxuriæ & fœditatis,
Sæuitiæ & crudelitatis,
Auaritiæ & cupiditatis,
Iniuſtitiæ & rapacitatis.

Et ideo de tali aduentu dicitur Iob 1. Ventus, inquit, vehemens irruit à regione deſerti, qui irruit ſuper angulos domus, & oppreſſit filios Iob. Sic vere talis ventus, qui à deſerto, id eſt, à diabolo procedit, ſubuertit hodie domum Eccleſiæ ſanctæ ma-

tris,

tris, & filios Dei, ſcilicet eccleſiaſticos & Chriſtianos interficit per vitia, & finaliter deſtruit per tormenta. Iſte eſt etiam ventus vrens, qui ſiccauit hęderam Ionæ, quia ſcilicet tales improbi venti ſiccant hodie, & deſtruunt quicquid hodie in Eccleſia viride & virtuoſum inueniunt. Vnde de aduentu talis venti dicitur Matt.7. Venerunt flumina & flauerunt venti, & irruerunt ſuper domũ illam, & cecidit. Heu chariſſimi, non ſic Chriſtus, non quia verè ipſe venit animam à tentationibus refrigerare, & bonis omnibus fœcundare, ſimilis illi vento, qui dicitur Fauonius, qui dicitur à fouendo, eò quod ſuper terram veniens omnia vegetat atque fouet. Et ideo Deus venit in mentem humanam

Ad mentem { Illuſtrandum, Expiandum, Inflammangum, Fœcundandum,
Ad tecum { Spatiandum, Hoſpitandum.

¶ Iſte enim veniendo ſolet illuminare. Eſa. 60. Veniet lumen tuum Hieruſalem. Item veniendo ſolet expurgare. Malach. 1. Venit ad templum ſanctum ſuum dominator Dominus &c. Sequitur. Ipſe enim quaſi ignis conflans, & purgabit filios Leui. Item veniendo ſolet habitare. Ioan.14. Ad eum veniemus, & manſionem apud eũ faciemus. Itẽ veniẽdo ſolet inflãmare, Luc 12. Ignẽ veni mittere in terram. Item veniendo ſolet animam virtutibus fœcundare. Vnde Apoc. 22. Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt, Patet igitur chariſſimi, quod primus Chriſti aduentus
S eſt æſtuantium refrigeratiuus. Ventus inquit. ¶ Secundò dico, quod Chriſti aduentus eſt delinquentium exaſperans, reuerberatiuus, vel vituperatiuus. Et iſte eſt quidã aduentus diuinæ correctionis, quo aliquando venit ad peccatorem, ut ipſum per temporales tribulationes corrigat, & ad viã ſalutis redigat & reducat. Nam ſi venit ſicut Rex aliquãdo ad ciuitatẽ ſuam rebellẽ, vt eam puniat & caſtiget: ſic Chriſtus aliquando venit ad hominẽ peccatorem Deo contrarium & rebellem, vt eum per tribulationes & infirmitates edomet & deuincat. 1. Cor. 4. In virga veniam ad vos. Et hic aduentus oſtenditur cum dicitur, quod turbo veniebat ab aquilone. Vẽtus enim qui ab aquilone venit, eſt frigidiſſimus & ideo lutum deſiccat & aquam congelat, puluerem abſtergit, corpus conſtringit, flores euellit, & veſtimẽta ſumere cõpellit. Sic verè per omnia facit ventus aduẽtus diuinæ correctionis & tribulationis. Iſta enim quãdo à Deo nobis aſperè immittitur, deſiccat lutum carnalitatis, cõgelat & fortificat aquã fluxibilitatis, fragilitatis aſtringit puluerem, cupiditatis tollit & euellit flores, curioſitatis aſtringit corpus, id eſt, mentem, ne per deſideria vana defluat, facit ſumere veſtimenta gratiarum & virtutum, vt homo per charitatem affluat. Et de hoc Eccl. 43. Frigidus ventus aquilo flauit, & gelauit cryſtallus ab aquis, quia ſcilicet per frigus correctionis, per aquilonem tribulationis gelatur aqua carnalis infectionis, & efficitur cryſtallus ſpiritualis perfectionis. Nam ſecundum Ariſt. ſtante vento aquilonis maſculi generantur, & flante auſtro fœmellæ. Sic verè chariſſimi; quãdoq; per aquilonem tribulationis homo efficitur maſculus & perfectus, q in auſtro mũdanæ ꝓſperitatis eſſet fœmineus, i. peccator fluidus & deſpectus. Iob. 38. Ab aquilone aurum venit, id eſt, virtus & perfectio. Et breuiter. Deus quandoq; venit ſubitò dum non ſperatur, ipſum fortunæ caſibus ſubmittendo, & eum ſubitò de mundo aliquoties auferendo: vnde dicitur Luc. 12. ꝙ ſi dixerit ſeruus ille morã facit dominus meus, & cœperit comedere & bibere, & percutere familiã, veniet dominus ſerui illius, die qua neſcit, & hora qua ignorat, & partem eius ponet cum infidelibus. Et ſequitur. Sic & vos eſtote parati, quia qua hora nõ putatis, filius hominis veniet. Sic igitur chariſſimi,
T aduentus eſt delinquentium reuerberatiuus. ¶ Tertiò dico, quod Chriſti aduentus reparatiuæ conditionis. Sicut Rex veniens ad ciuitatem, ſi inuenit eam deſolatã & diſſipatam, ſolet eam reparare & reſtaurare: ſic Chriſtus ciuitatem Eccleſiæ voluit perſonaliter viſitare per incarnationem, & eam donis, virtutibus & gratiis reparare. Quod oſtenditur cum dicitur, Nubes. Nam ſicut nubes naturaliter eſt media inter cœlum & terram, aquam & pluuiam mundo mittit, per quam ſterilitas effugatur & bonorum fertilitas procuratur: ſic Dei filius, qui inter cœlũ & terram, id eſt, inter Deum & hominem eſt medius, gratiarũ affluentiam nobis miſit, & maximè in paſſione, quia tunc iſta nubes perforata & aperta, gratiam ſuã per quinque riuulos deſtillauit, & ſic mundum ſterilem & aridum bonis operibus fœcũdauit, & eum reſtaurauit & reparauit, & per fidem & graciã reformauit. Nubes inquit Iudic. 5. Cœli & nubes deſtillauerunt aquas. Iſta nubes benè fuit figurata Ezechiel.1. ubi ipſe vidit vnam ſimilitudinem, in qua erat vnum animal, quod habebat quatuor facies, ſcilicet à parte ante faciem hominis, à parte dextra faciem leonis, à parte ſiniſtra faciem bouis, & deſuper faciem aquilæ. Reuera chariſſimi, talis nubes fuit Dei filius benedictus in ſuo aduentu. Ipſe enim non ſolum fuit nubes, imo etiam fuit animal quatuor facierum, ſecundum quatuor eius ſtatus. Fuit enim homo, quantum ad incarnationis humilitatẽ, Vitulus, quantum ad paſſionis toleratam acerbitatem, Aquila quantum ad aſcenſionem, homo per temperantię ſanctitudinẽ, bos per conſtantiæ fortitudinem, leo per iuſtitiæ rectitudinem aquila per prudentiæ limpitudinem, homo in anteriori iuuentutis, bos in ſiniſtra aduerſitatis, leo in dextra proſperitatis, Aquila in ſuperiori dignitatis. Sicut enim Aquila de ſupremo ſuo habitaculo videt piſces in aqua natare, ad quos ſubito deſcẽdens, prædam ſuam accipit, & tandem reaſcendit, ſic Dei filius miſertus piſciculis peccatoribus, quos in mari huius mundi videbat vagari, ſubito venit ad eos per incarnationem, prædamq; ſuam (id eſt) humanam naturam aſſumpſit, & tandem ſurſum ad celſitudinem Paradiſi iterum reaſcendit. Figura Eze. 16 vbi dicitur aquila grandis longo membrorum ductu, plena plumis venit ad Libanum, tulit medullam cedri, & ſummitatem frondium eius auulſit illam in terram Chanaan, & in urbe negotiatorum poſuit illam. Iſta aquila, chariſſimi, eſt Dei filius, qui reuera dicitur plenus plumis, id eſt, virtutibus atquè donis, & varietate omnium gratiarum. Longa etiam membra dicitur habere, quia ſicut dicit Secundus Philo. Deus eſt ſphæra incircumſcriptibilis, cuius centrum vbique eſt, circumferentia nuſquam. Iſte dicitur venire ad Libanum ad literam, quia ſcilicet ad terram illam, in qua eſt Libanus, ſcilicet ad Iudæam per incarnationem voluit aduenire. Et ad quid? certe vt tolleret medullam Cedri. Cedrus enim excelſior inter omnes arbores eſt, humana natura, humilior inter omnes naturas, & iſtius Cedri medulla pars, ſcilicet purior & melior, eſt illa portio humanæ naturæ, quam ſibi Dei filius in virgine copulauit. Ad Libanum igitur, id eſt, ad Iudæam & ad mundum iſta aquila venit, medullam Cedri, id eſt, florem humanæ naturæ ſibi per incarnationem aſſumpſit, quam in terram Chanaan, id eſt, cœlum in vrbe negotiatorum, id eſt, in Paradiſum, vbi perfecti negotiatores, id eſt, ſancti habent perpetuam manſionem, ipſam ſecum in aſcenſione ſua finaliter tranſportauit, dicens illud Ioann. 16. Exiui à patre, & veni in mundum, & iterum relinquo mundum & vado ad patrem. Exiui dico à patre per æternalem generationem. Veni in mundum per temporalem incarnationem. Relinquo mundum per corporalem reſurrectionem. Vado ad patrem per ſupernalem ſublimitationem, aſcenſionem & promotionem. Et ideo pulchrè loquitur Beda ſuper Cant. libro 3. Venio, inquit,

Vt { Errantes corrigam, Infirmantes adiuuem, Dubitantes confirmem, Benè agentium fructibus paſcar, Certantes defendam, Vincentes coronem.

Et reuera Chariſſimi, loquendo de nobis moraliter, tales aquilæ debemus nos eſſe, & etiam talia animalia. Debemus enim eſſe aquilæ per contemplationis limpitudinem, ſumentes medullam, id eſt, dulcedinem pietatis & compaſſionis, habere plumas multas gratiarum & perfectionis, longa membra perſeuerantiæ & durationis, & nos ipſos transferentes ad vrbem æternæ negotiationis, fœlicitatis, & conſolationis. Quatuor etiam facies debemus habere, quia verè à parte ante, id eſt, præſentia nos debemus eſſe homines per benignitatem, à parte ſiniſtra, id eſt, in aduerſitate debemus eſſe boues per conſtantiæ firmitatem. In dextra proſperitatis debemus eſſe leones, quod eſt animal liberale, per clementiæ pietatem. A parte autem ſuperiori, ſcilicet in ſtatu dignitatis nos debemus eſſe aquilæ per contemplationis ſublimitatem. Sed verè multi ſunt, quibus iſta competunt ſecundum alium modum exponendi. Multi enim à parte anteriori, id eſt, in præſentia ſunt homines per blandimentum adulationis & deceptionis: Sed in parte ſiniſtra, id eſt, in abſentia ſunt boues per mugitum detractionis & diffamationis, In dextra proſperitatis ſunt leones per ſæuitiam & crudelitatem. In ſuperiori ſtatu dignitatis, ſunt aquilæ per ſuperbiam & proſperitatem. Non ſic Chriſtus in aduentu ſuo, non Chariſſimi, quia verè iſte fuit nubes per reparatiuam conditionem. Et de hoc Ioannis 22. Nubes latibulum eius. Et iſtud Pſalmi 146. Operit Cœlum nubibus, & parat terræ pluuiam. Lucæ 21. Videbunt Filium Hominis venientem in nube. Habuit igitur Chriſtus in aduentu conditionem reparatiuam.

¶ Quartò dico, quod ipſe habuit conditionẽ imperatiuam. V

Ignis, inquit, inuoluens. Et iſtud potiſſimè pertinet ad vltimũ Chriſti aduentum ſcilicet ad iudicium. Nam ſicut Rex quando venit perſonaliter ad ciuitatem rebellem, vt ipſam quandoque deſtruat & confundat, & ibi rigorem ſuæ vindicationis oſtendat: ſic vere Dei Filius finaliter veniet perſonaliter ad hunc mundum, ſicut ad locum impium & rebellem, vt per rigorem iuſtitiæ ipſum in iudicio deſtruat, & vt poteſtatẽ ſuæ iuſtitiæ omnibus manifeſtet. Et hoc oſtenditur cum dicitur: Ignis inuoluens, quia vere ſicut ignis omnia deuorat & conſumit, ſic Chriſtus in iudicio ad modum ignis peccatores deuorabit per ſuam ſententiam ipſos in inferno inuoluet & alligabit. De hoc Eſa. 66. dicitur: Ecce Dominus in igne veniet quaſi turbo: vbi oſtenditur, quod Chriſtus veniet ad iudicium patenter. Ecce. potenter, Do-
X minus: ardenter, in igne. ¶ Primò dico patenter, quia ſcilicet ipſe veniens apparebit. Totus enim mundus, ſicut dicitur Iohel. 3. erit in valle Ioſaphat, & in aere circumſtanti & ipſe Chriſtus de Cœlo veniens, & ſuper montem oliueti deſcendens, ſe ſurſum in aere in forma ſerui, in qua iudicaturus eſt, omnibus demõſtrabit, quod oſtẽditur cum dicitur Ecce. Vnde Apoc. 1. Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus: Patenter etiam fiet iudicium quo ad alios, quilibet de ſocio ſuo ſciet, & cognoſcet, in conſcientia ſua leget qua re debet ſaluari vel damnari. Sicut enim in æſtate nidus in arbore propter folia non apparet, in hyeme autem defluentibus foliis omnibus declaratur; ſic vere chariſſimi, in nobis dum durat æſtas huius vitæ, vix poſſunt apparere vitia, nidusquè diaboli, qui in noſtra conſciẽtia hoſpitatur, ſcilicet propter folia excuſationum, quæ noſtra interiora contegunt atque velant. Sed quando hyems ſcilicet aſperitas iudicii aduenerit, tunc omnia talia ceſſabunt, & per cõſequens nidus peccatorum noſtræ malæ conſcientiæ omnibus apparebunt: Eſa. 1. Erubeſceris (inquit) ſuper hortis, quos elegeratis, cum fueritis ſicut quercus defluẽtibus foliis, & quaſi hortus ſine aqua. Fiet igitur iudicium Patenter. Vnde illud Pſal. Deus noſter manifeſtè veniet. ¶ Secundo fiet potenter. Dominus inquit. Et de hoc 1. Regum 2. Dominum formidabunt aduerſarij eius; & ſuper ipſos in cœlis tonabit. Vbi nota, quod iudicium comparatur tonitruo, quia tonitruum nihil eſt aliud, quã ruptio & diuiſio nubium. Et ideo ſecundum denſitatem vel raritatem nubium tonitruum diuerſimode ſonat, nunc alte, nũc baſſe, nunc mediocriter. Sic vere Dei iudicium & diuina ſententia, nihil aliud eſt; quam diuiſio nubium, ſcilicet hominum, agnorum ab hœdis, bonorum à reprobis, ſaluandorum à damnandis & è conuerſo. Et ideo ſecundum diuerſitatem meritorum & demeritorum iſtarum nubium, id eſt, iſtorum iudicandorum ipſum tonitruum, id eſt, ipſa Dei ſententia inæqualiter reſonabit, ſcilicet nunc alte, & horribiliter, & terribiliter damnatos condemnando, dicens illud. Ite maledicti in ignem æternum, &c. Item nunc baſſe & benigniter, ſcilicet beatos aduocando & dicendo, Mat. 25. Venite benedicti patris mei, percipite paratum vobis regnum ab origine mundi: & ſic bene dico, quod iudiciũ fiet potenter. Mat. 24. Videbunt filiũ hominis venientem in nubibus cœli cum poteſtate magna & maieſtate. ¶ Tertio dico, quod iudicium fiet, ſc. cum rigore magnæ iuſtitiæ. Ideo dicitur. In igne veniet, & quaſi turbo, quia ſicut dicitur ibidem Eſa. 66. In igne dominus diiudicabit, & in gladio ſuo ad omnem terram. Veniet igitur ardenter & rigoroſe. Vnde Matth. 24. dicitur, quod ſicut exit fulgur ab oriente, & apparet in occidente, ſic erit in aduentu filij hominis. Et ſi vis, compara Chriſtum venturum ad iudicium fulguri, quia fulgur cito venit, clare lucet, violenter ardet, & cum tonitruo apparet. Sic vere Chriſtus ſubito Veniet, apparendo cum celeritate. Veniet ardens, & cum ſeueritate. Veniet illuminans, & cum claritate. Veniet tonans, & cum maieſtate. Dico igitur, quod veniet ſubito apparendo. Et ideo iſte dicitur venire ſicut fur, priori ad Theſſ. 5. pro eo, quod ex inſperato veniet vnde Apocalypſ. 3. Ecce venio cito. ¶ Dico autem, quod veniet aſpere vrendo, quia ſcilicet malos ſeueriter lædet, & vret. Eſaiæ 66. Ecce dominus in igne veniet. Dico inſuper, quod veniet clare illuminando, quia tunc conſcientiæ alterutrum patebunt. 1. Corinthior. 4. Veniet dominus, qui illuminabit abſcondita tenebrarum, &c. Dico nihilominus, quod veniet magnifice tonando, quia ſcilicet ipſe veniet cum maieſtate. Vnde Matth. 25. Cum venerit filius hominis in maieſtate ſua & Angeli eius cum eo. Et Eſaiæ 3. Ecce dominus veniet, &c. Et ſic igitur poteſt apparere, quod aduentus Chriſti ſecundum ſtatum ipſius quatuor habet, Prælationem imperatiuam, Conditionem reparatiuam, Correctionem depuratiuam, Infuſionem conſolatiuam. Et hæc ſufficiunt ad præſens Sed vide de Chriſti incarnatione, & multis alijs materijs, ſicut eſt Venire, Appropinquare, & Defendere.

A **Aduenire.** Idem eſt, quod ad aliquem locum venire, vel ad aliquem hominem venire, vel ad aliquid venire. Et eſt idem aduenire quod accedere. Accidere, Appropinquare. Eſt igitur aduentus multiplex in ſcriptura. Aduenit enim homini Temporalis tribulatio, Æternalis condemnatio, Fraternalis adiuuatio, Spiritualis illuſtratio, Supernalis conſolatio, Mundialis viſitatio. ¶ Nota igitur, quod homini quandoque aduenit vel accidit, quod a Deo ſalubriter inſpiratur, quod à malis fallaciter defraudatur, quod in bonis vberiter proſperatur, quod à iuſtis benigniter adiuuatur, quod in mundo ſeueriter tribulatur, quod in cœlo fœlic ter ſublimatur, quod in inferno crudeliter tumulatur.
¶ Aduenit igitur homini ſpiritualis illuſtratio, & hoc nihil eſt B
aliud quam gratia Dei, ſpiritus ſancti dona, & virtutes & merita. Nam ſicut fortis ventus vel aquarum inundatio quandoque ſic aduenit, quod arbores eradicat, & ſubuertit; ſic vere quandoque ex occulta Dei ordinatione aduenit inundatio gratiarum, & ventus & inſpiratio ſpiritus ſancti, quia arbores, quæ terræ inhærebant, id eſt, peccatores, qui temporalia, & peccata diligebant, per contritionem & conuerſionem de huiuſmodi terra eradicat; atque tollit, ſicut patet in multis peccatoribus, qui per diuerſam gratiam ad Deum ſubito conuertuntur. Exemplum de Paulo & Magdalena. Vnde Act. 2. Factus eſt repente de cœlo ſonus aduenientis ſpiritus vehementis. Et ideo videtur, quod dominus ſit ſimilis Balenæ. Fœtus enim Balenæ dum incaute appropinquat ad littus, aliquando adhæret Sabulo, ibique recedente mari propter paucitatem aquæ ſiſtitur, ita quod matrem ſuam ſequi non præualet in profundum. Et ideo mater videns eum in periculo, de profundo maris apportat, & euomit ſuper ipſum magnam quantitatem aquæ ſicut fluuium, & ſic cum illa aqua à Sabulo & a littore retrahit, & à piſcatorum periculo ipſum liberat & reducit, vt dicit Iorath in libro ſuo. Balena eſt Deus, cuius fœtus eſt homo. Accidit igitur chariſſimi, quod iſte fœtus, ſc. homo, qui in mari potentiæ vel diuinæ gratiæ, per ſpem & fidem ambulans, ſequitur matrem ſuam, id eſt, Deum imitando & ei obediendo, quandoque incaute ad littus huius mundi per amorem & deſiderium appropinquat, & Sabulo, id eſt, mundi ſterilibus diuitijs, atque bonis taliter per affectum adhæret, quod de mari diuinæ gratiæ exit, ſicque Chriſtum ſequi per bona opera dimittit. Quod videns iſta pia mater Chriſtus quandoque euomit ſuper ipſum magnam quantitatem aquarum, gratiarum, ſcilicet & virtutum, & flumen donorum ſpiritus ſancti. Et iſti fluctus aduenientes ipſum ad mare diuinæ gratiæ, id eſt, ad ſtatum pœnitentiæ per conuerſionem attrahunt, & à littore mundi, & ab amore bonorum temperalium & per conſequens ab infernalium piſcatorum periculo ipſum retrahunt, & educunt. Figura Apocalyp. 12. vbi dicitur, quod quidam Draco miſit quendam magnum fluuium, vt attraheret vnam mulierem, quæ fugiebat ad deſertum. Sic vere (chariſſimi) Chriſtus, qui dicitur ſerpens æreus in ſcriptura, quandoque de ſpeciali gratia mittit, & emittit vnum magnum fluuium gratiarum & donorum, vt vnam mulierem, id eſt, debiles & fragiles peccatores, qui ab ipſo fugiunt, & recedunt, & ad ſolitudinem huius mundi per auaritiam, & immoderatum affectum accedunt, ad ſe attrahat, & vt eos de mortis æternæ periculo liberet, & reducat. Ideo dicat quilibet peccator Deo illud Cant. 1. Trahe me poſt te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Eſt enim gratia, & miſericordia diuina ſicut vnguentum attractiuum, quo Deus attrahit peccatores ad ſalutem. Et hoc oſtenditur cum dicitur, Reſpiciens dominus, quia ſcilicet dominus reſpicit hominem, ſuam gratiam infundendo Et de hoc Eccleſiaſt. 11. Eſt homo marcidus, egens recuperatione, plus deficiens virtute, abundans autem paupertate, & oculus domini reſpexit illum in bonum. Sic igitur patet, quod homini aduenit viſitatio ſpiritualis. ¶ Secundo dico, quod homini C
accidit criminalis defraudatio, quia ſcilicet ſæpe accidit, quod auari, & vſurarij ficti, & falſi amici decipiunt hominem ſuis verbis, fallacibus & promiſſis, ſimiles balenæ, &c. Sic vere vſurarij quando volunt, quod aliquis vicinus eorum ſeparetur à terra, id eſt, à temporali ſua poſſeſſione, quando ſcilicet ipſum volunt trahere ad ſe, vt eis det, vendat, aut diſtrahat bona ſua, quando etiam ipſum ad mare, id eſt, ad amaritudinem paupertatis & exhæredationis volunt perducere, ipſi pro certo operiunt eum fluctu magno fallacium promiſſionum, quia ſcilicet bona ſua accommodant, & promittunt facere multa bona, & nunquam ei deficere, ſed ipſum iuuare, & ſic per fluctus ſuarum deceptionum ipſum ad mare, id eſt, ad amaritudines exhæredationis, tribulationis, & paupertatis perducunt. Iſtud etiam patet in malis mulieribus, quæ fluctibus verborum ſuorum ita attrahunt homines & decipiunt, quod priuant eos à terra ſua, id eſt, à proſperitate bonorum, ipſoſque perducunt ad amaritudinem paupertatis. Iſtud etiam patet in falſis raptoribus & bailliuis, qui fluctibus accuſationum,

num, impoſitionum & exactionum, ſeparant homines à bonis ſuis terrenis, & eos ſequi & obedire compellunt, ipſoſque ad mare, id eſt, ad multas amaritudines conuenire procurant. Vnde Iob. 9. Non concedit quieſcere ſpiritum meum, & replet me amaritudinibus. Figurati in illo Dracone, &c. ſicut ſupra. Sic vere Draco, id eſt, vſurarius, balliuus, vel raptor, mulier, vel fictus amicus, & deceptor, fluctibus falſorum beneficiorum, promiſſionum, verborum deceptionum & accuſationum, mulierem, id eſt, pauperes vicinos ad ſe trahunt, & eos bonis proprijs ſpoliant. Et de iſta aduentione dicitur Prouerb. 1. Ego autem in interitu veſtro ridebo, cum vobis, quod timebatis, aduenerit. Verba ſunt deceptorum. Patet igitur, quod homini D aduenit noxialis defraudatio. ¶ Tertio dico, quod ei aduenit conſolatio mundialis, ſicut videmus, quod homo ſubito de paupere fit diues. Sicut enim videmus, quod aqua per occultos meatus à mari veniens, facit creſcere fontes, & fluuios, atque riuos exuberare, ſic vere diuitiæ, quas occulte per fraudes & vſuras homo acquirit, faciunt eum diuitem atque plenum, ita quod influẽtia maris, (id eſt) diaboli ſtatus eorum abundans, & exuberans eſt. Vnde Iob. 12. Abundant tabernacula prædonum, qui audacter irritant Deum. Vnde de aduentione tali quo ad malos dicitur Exod. 14. Iam aduenerat vigilia matutina, & ecce reſpiciens dominus ſuper caſtra Ægyptiorum per columnam ignis & nubis, interfecit exercitum eorum. Deus enim dando Ægyptijs, id eſt, malis, bona temporalia & nubes diuitiarum concedendo, videtur eos dulciter reſpicere. Finaliter tamen ſolet eos cum columna ignis infernalis interficere & delere. Et nota, quod ſtatus talium dicuntur caſtra Ægyptiorum. Ægyptij, qui interpretantur tenebroſi, ſignificant mundi diuites peccatores, qui obſcuri ſunt per peccata, quorum pro certo ſtatus hodie in tantum creſcit, quod caſtris, id eſt, antiquis ſtatibus comparatur. Sicut patet de cauſidicis & bailliuis, ita quod ipſi ſunt terribiles pauperibus, vt caſtrorum acies ordinata. 1. Reg. 28. Vidit Saul caſtra Philiſtinorum, & timuit. Et ideo diabolus facit talibus, ſicut Balena, quæ vomit fluuium poſt fœtum ſuum, ſicut dictum eſt ſupra. Sic vere diabolus quãdo timet, quod homo adhæreat terræ, id eſt, Deo per fiduciam, iuſtitiam, & gratiam, & quod ad litis diuinæ gratiæ ſe conuertat, ipſe pro certo quandoque facit, quod aduenit ſuper eum per vomitum diabolicæ occultæ malitiæ, vnus magnus fluuius proſperitatis, vel etiam fluuius malarum tentationum & ſuggeſtionum (vt quando procurat, quod ſit diues & potens) & ſic ipſum ad ſe per multa peccata attrahit, & ad mare infernalis amaritudinis ſecum ducit. Figura Apoc. 12. vbi Draco miſit fluuium poſt mulierem, vt faceret ipſam attrahi, ne fugeret in deſertum. Sic vere draco, venenoſus diabolus, quando videt hominem à ſe fugere, & ad deſertum pœnitentiæ, ſtatumque gratiæ euolare, conatur poſt eum mittere vnum magnum fluuium proſperitatis mundanæ, vel etiam magnum fluuium tentationum, delectationum, & malarum ſuggeſtionum, vt ipſum ad ſe retrahat, & ad peccatum attrahat, & adducat. Ideo Hierem. 51. dicitur. Abſorbuit me quaſi Draco. Et ideo de fluuio iſto, & etiam de talibus poteſt dici illud Iob. 22. Nunquid ſemitas ſæculorum cuſtodire cupis, quas calcauerunt viri iniqui, qui ſublati ſunt ante tempus ſuum, & fluuius ſubuertit fundamenta eorum? vbi oſtendit tres rationes, quare debemus iſti fluuio non obedire, ſed terræ (id eſt) Deo firmiter obedire, & non fluuio mundanæ proſperitatis nos implicare, ſcilicet quia Dei correctio nos reſtringit, qui ſcilicet dicit. Nunquid ſemitas ſęculorum cuſto. &c. Quia praua correctio nos reſtringit, ſcilicet viri iniqui eam calcauerunt. Quia breuis duratio comminatur, quia ſublati ſunt ante tempus ſuum. Quia grauis damnatio memoratur, fluuius inquit ſubuertit fundamenta eorum. Aduenit igitur homini, vt dictum eſt, conſolatio mundialis: vnde ipſis diuitibus poteſt dici illud Iacob. 5. Agite nunc diuites plorate, & vlulate in miſerijs veſtris, quæ aduenient vobis. Et nota, quod non ſolum tentationes & tribulationes dicuntur miſeriæ, verum etiam nunc mundi conſolationes. Vnde Sene. in epiſtola: Illos potius miſeros dixerim, qui nimia fœlicitate torE peſcunt. ¶ Quarto aduenit homini ſuſtentatio fraternalis, quia ſcilicet quilibet debet aduenire fratri ſuo, ſi videt eum indigere, vt ipſum adiuuet, & ſuſtentet. ſimilis Balenæ, cuius fluctus adueniens liberat filium à Sabulo & periculo, ſicut dictum eſt ſupra. Sic vere ſi aliquis fœtus noſter, id eſt, aliquis conſanguineus vel amicus deueniat ad Sabulum, id eſt, ad ſterilitatem paupertatis, & ad aſperitatem aduerſitatis, & perdat plenitudinem maris, id eſt, affluentiam proſperitatis, pro certo nos debemus ei fluuium beneficiorum mittere, & ipſum ad mare, id eſt, ad affluentiam ſtatus ſui reducere, & à Sabulo aduerſitatis, & paupertatis, à piſcatoribus etiam (id eſt) à ſuis inimicis pro viribus liberare. Aliam etiam ſuſtentationem, & viſitationem ſpiritualem debemus proximis noſtris facere, quia vere ſi videmus eos adhærentes terræ, id eſt, peccato, vel terræ, id eſt, temporalibus per auaritiam, vel terræ, id eſt, triſtitiæ, nos debemus eis mittere fluuium conſolationum, inſtructionum, & informationum, & ipſos ad mare, id eſt, ad ſtatum gratiæ, veritatis, & gloriæ reducere, & attrahere, & à piſcatoribus dæmonibus liberare. Figura etiam in Dracone, qui mittit fluuium poſt mulierem, vt dictum eſt, quia ſcilicet ſi videmus aliquem de noſtris, qui appropinquet deſerto paupertatis, peccati, vel inferni, nos debemus ſibi mittere fluuium beneficiorum, conſolationum, inſtructionum, vt eum ad viam ſalutis & gratiæ retrahamus. Et talis fraternalis, ſpiritualis, & temporalis ſuſtentatio oſtenditur cum dicitur Columna, quia ſcilicet debemus eſſe alter alterius columna, fundamentum & fulcimentum. Et ideo de talibus poteſt dici illud 3. Regum 7. Cumque ſtatuiſſet columnam dextram, vocauit nomen eius Iachin, id eſt, firmitatem. Vbi oſtenditur, quod debemus alter alterum ſuſtentare triplici ratione, ſcilicet quia ad hoc ſumus deputati. Cumque (inquit) ſtatuiſſet. Quia per hoc ſumus ſublimati, Vocauit (inquit) nomen eius. Quia per hoc ſumus roborati, Iachin, id eſt, firmitatem. Quod eſt contra multos ſimiles columnis plumbeis, quæ exterius ſunt pulchræ, interius autem concauæ, atque vacuæ, & ideo facillime franguntur. Sic vere falſi fratres & amici videntur in apparentia eſſe veri, ſed intus in corde ſunt vani, & ideo faciliter fallunt, atque decipiunt, & franguntur, nec in amicitia perſeuerant. Figurati per baculum arundineum Ægypti, de quo ſupra tit. de Accubare. Heu chariſſimi non ſic, ſed ſimus Iachin, id eſt, veri, ſtabiles, & in amicitia permanentes. Vnde cuilibet tali benefico adiutori poteſt dici illud Sapient. 16. Miſericordia tua domine adueniens curabat illos. Patet igitur, quod homini aduenit ſuſtentatio fraternalis.

¶ Quinto aduenit homini tribulatio temporalis, quia ſcilicet ſicut aurifaber aurum in igne purgat, ſicut etiam medicus per ignem vulnera ſanat, ſic Deus, vel etiam prælatus, quando videt hominem impurum, & diuerſis vitijs vulneratum adhibent ignem correctionis, & tribulationis, vt ipſum purificent, atque ſanent: quia ſicut dicitur Eccleſi. 2. In igne probatur aurum, & argentum, homines vero receptibiles in camino humiliationis. Et ideo tam Deus, quam bonus prælatus ſunt ſimiles Balenæ, quæ, ſicut dictum eſt, fluctum euomit ſuper fœtum vagantem, & hærentem terræ, vt ſcilicet ipſum liberet à periculo. Sic quando aliquis incaute vagatur circa littus huius mundi, ita quod Sabulo, id eſt, re delectabili per immoderatum affectum adhæret, vtpote diuitijs, delicijs, vel eminentijs, per luxuriam, auaritiam, ſuperbiam, ita quod matrem ſuam, ſcilicet Deum, vel prælatum non ſequitur obediendo vel operando. Tunc vere Deus, qui non vult hominem perire, ſed omnes ad pœnitentiam reuerti, ſicut dicitur 2. Pet. 3. vel etiam bonus prælatus euomit ſuper ipſum quandoque magnum fluctum maris aquæ, id eſt, amaritudines tribulationum, & correctionum, vt eum ad profundum maris, id eſt, ad ſtatum pœnitentiæ reducat, & à piſcatoribus inferni liberet, atque ſaluet. Figura de Dracone, qui miſit fluuium, vt attraheret mulierem, quæ fugiebat in deſertum. Quia vere Deus quando videt hominem fugere per vitia, & peccata ad deſertum inferni, ipſum quandoque cum flumine fortis tribulationis attrahit, & adducit. Prælatus etiam ſubditum volentem fugere ad deſertum mundi per apoſtaſiam, vel per nimiam mundanorum implicationem, ipſe pro certo debet ſibi mittere fluuium, id eſt, dulcem & benignam monitionem, & inſtructionem, quod ſi nolit, debet adhibere duram & fortem correctionem, vt ipſum reducat ad ſaluationem. Ideo dicebat Dauid Pſalm. 87. Omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me. Vnde de aduentu huiuſmodi correctionum & tribulationum dicitur Cant. 2. Tempus putationis aduenit: Putatio enim ſectionem tribulationis deſignat. Aduenit igitur homini tribulatio temporalis. ¶ Sexto aduenit homini ſublimatio, ſeu viſitatio æternalis, ſcilicet æterna gloria, de cuius aduentu dicitur Matth. 6. Adueniat regnum tuum. Nam ſicut nubes naturaliter eſt humida, ita quod pluuia eius adueniens terram aridam irrigat, & fœcundat, ſic vere Deus, qui pius & roridus eſt naturaliter humorem æternæ affluentię terræ aridæ, id eſt, bonis & pœnitentibus tribuit, & diffundit. Pſalm. Qui operit cœlum nubibus, & parat terræ pluuiam. Et ideo adhuc videtur, quod Deus eſt ſimilis Balenæ, quia ſcilicet quando videt, quod fœtus ſuus, id eſt, bonus Chriſtianus ſatis diu adhæſit terrenæ vitæ, vel ſtatui pœnitentiæ, ipſe pro certo immittit fluctus infirmitatis & mortis, & ſic eum ad profundum maris, id eſt, ad profundum Paradiſi, & ad affluentiam voluptatis æternæ ſecum trahit & eum à venatoribus inferni & mundi, & à cunctis periculis liberat, atque ſanat. Eſaiæ 60. Tunc videbis, & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuũ,

quando conuerfa fuerit ad te multitudo maris. Sic igitur ad-
H uenit homini fupernalis vifitatio. ¶ Septimo dico, quod adue- nit ei infernalis condemnatio. Et ideo adhuc diabolus eft fimilis Balænæ, quia quando videt, quod fœtus fuus, id eft, peccator bene adhæret per defiderium & affectum terræ, id eft, bonis terrenis, atque quod non cogitat de futuris, fed per diuerfa vitia circa littus huius mundi vagatur, tunc vere mittit ei fluctus infirmitatis & mortis, vt eum per damnationem æternam ad profundum maris, id eft, ad inexhauftibilem amaritudinem inferni fecum ducat. Figura in Dracone, qui cum fluuio volebat ad fe trahere mulierem, quia Draco diabolus mulieres, id eft, fluxibiles peccatores ad fe in infernum trahit, quando fluctus mortis eis mittit. Et ideo de tali aduentu pœnæ æternæ dicitur Iacob 5. Agite nunc diuites plorate, & vlulate in miferijs veftris, quæ aduenient vobis. Vbi damnatio inferni defcribitur A mentali mœrore. Plorate. A verbali clamore. Vlulate. A pœnali dolore. In miferijs veftris, quæ aduenient vobis. & Apocalyp. 11. dicitur. Iratæ funt gentes, & aduenit ira tua, & tempus mortuorum iudicari & reddere mercedem feruis tuis. Sic igitur patet chariffimi, quod homini aduenit·

Infernalis calamitas,
Æternalis fœlicitas,
Temporalis aduerfitas,
Mundialis profperitas,
Fraternalis fubuentio,
Criminalis deceptio,
Spiritualis infufio.

Et hæc fufficiant de aduenire ad præfens, &c.

A **Aduerfari.** Idem eft, quod contradicere, Rebellare, Opponere, inimicari, Infeftare, Impugnare, & tribulare. Circa quod nota, quod eft triplex aduerfitas, fcilicet,

Tentationis,
Tribulationis,
Damnationis.

Tentationis eft illa, qua fcilicet mundus, caro, dæmonia diuerfa mouent prælia. Mundus enim aduerfatur tentando de auaritia, Caro de gula, pigritia, & luxuria, Diabolus de odio, inuidia, defperatione, ambitione, & fuperbia: vnde Num. 33. Aduerfabantur vobis in terra habitationis veftræ. Et de talibus aduerfationibus vide titul. de Tentatione. ¶ Item eft aduerfatio tribulationis, qua aduerfatur nobis Deus, vt ab iniquitatibus retrahamur. De qua Numer. 22. Ego veni, vt aduerfarer tibi, quia peruerfa via tua, mihique contraria, qua etiam aduerfatur nobis mundus, vt fuis impugnationibus terreamur. Contra quod Phil. 1. Ne terreamini ab aduerfarijs, qua etiam aduerfatur nobis Diabolus, vt à bonis operibus retrahamur. 1. Petr. 5. Aduerfarius vefter diabolus tanquam Leo rugiens circuit quærens quem deuoret. ¶ Item eft aduerfitas damnationis, & de hac Iob 30. Mutatus es mihi in crudelem, & in duritiam manus tuæ aduerfaris mihi. Et de iftis aduerfitatibus, & earum obuiationibus, qualitatibus, & conditionibus vide in fuis titulis. Sed nota hic, quod aduerfarius idem eft, quod rebellis, contrarius, inimicus. Et ideo aduertendum eft, quod funt aduerfarij, contrarij & inimici Dei, quibus etiam Deus eft inimicus, fcilicet peccatores, de quibus dicitur Exod. 23. Aduerfor impium dicit dominus. Item aliqui funt aduerfarij hominum. Item aliqua funt aduerfaria animarum. Dicamus igitur primo de aduerfarijs Dei, id eft, de peccatoribus. Et dicamus, quod illa res eft magis contraria alteri, quæ habet qualitates magis contrarias, ficut patet de igne & aqua, quæ ex omnibus fuis qualitatibus fibi inuicem contrariantur, quia fcilicet ignis calidus eft & ficcus. Aqua autem frigida & humida. Sic vere (chariffimi) peccator ex omnibus fuis qualitatibus eft Deo contrarius & rebellis, Deus ignis, ifte aqua. Deus (dico) eft ignis, fcilicet

Per { Dilectionem calidus,
Defertionem frigidus,
Potentiam actiuus,
Clementiam purgatiuus.

¶ Peccator autem eft aqua, fcilicet,

Per { Leuitatem mobilis,
Carnalitatem fluxibilis,
Defectionem humidus,
Indeuotionem frigidus.

Ideo dico, quod Deus, & peccator funt inuicem aduerfarij. Et ideo ficut duo aduerfarij folent fe inuicem impugnare, & fortis contra debilem prævalere, fic peccator & Deus inuicem fe impugnant, quia fcilicet peccator impugnat Deum, inobediendo, peccando, & contra voluntatem eius faciendo. Deus autem impugnat peccatorem, in peccatis eum dimittendo, profpera ei conferendo, & tandem mortem æternam infligendo, quia fcilicet Deus eft fortior, & ideo in fine prævalet contra iftum. Vnde Leuit. 26. Si inquit, non audieritis me, fed ambulaueritis contra me, ego autem incedam aduerfus vos in furore contrario, & corripiam vos feptem plagis propter peccata veftra. Septem inquit, id eft, vniuerfis plagis, pœnis, miferijs, & tormentis. Et propter hoc de quolibet Dei aduerfario peccatore dicitur illud Iob 15. Cucurrit aduerfus Deum erecto collo, & pingui ceruice armatus eft. In quibus verbis oftenduntur quatuor, quæ peccatorem Dei conftituunt inimicum, videlicet,

Leuitatis inconftantia (Cucurrit,)
Vanitatis extollentia (Erecto collo)
Facultatis inundatio (Pingui)
Voluntatis obftinatio (Ceruice)

¶ Dico igitur, quod peccator aduerfatur Deo per inconftan- B tiam leuitatis. Cucurrit inquit. Sicut enim videmus quod ille, qui tenetur alicui feruare conftantiam, & fidelitatem, efficitur eius aduerfarius, quando eam fibi frangit, fic vere homo, qui Deo tenetur effe fidelis & conftans, & nulla aduerfitate vel voluptate ab eo euelli, quia fit quandoque leuis, imperfeuerans, infolidus & inconftans, ideo Dei aduerfarius efficitur, & eius inimicus reputatur. Cucurrit (inquit) aduerfus Deum, &c. Nam ficut ille, qui currit, non ftat in eodem loco, fed de loco ad locum inceffanter, & velociter fe tranfportat, fic vere multi funt, qui non ftant in eodem loco (id eft) in eodem propofito per conftantiæ firmitatem, imo de loco ad locum, de defiderio ad defiderium, de bono ad malum, faciliter fe conuertunt per inconftantiæ leuitatem. Vnde Prou. 1. Pedes eorum ad malum currunt, & feftinant. Et ideo multi funt fimiles cuidam beftiæ mirabili, quæ dicitur hyæna, quæ fecundum Plin. non perfeuerat in eodem fexu, imo mutat fexum contra naturam omnium beftiarum, quia in vno tempore inuenitur fexus mafculini, & in altero fœminini, & eft animal, quod fe fingit habere vocem humanam. Et ideo tabernacula paftorum frequentat, & ad fe canes eorum euocat, vt eos deuoret, & confumat. Re vera chariffimi, tales funt multi peccatores, quia vere multi funt, qui in eodem fexu (id eft) in eadem conditione, bonitate, & perfectione, minime perfeuerant, imo multoties per leuitatem, & inconftantiam mutant fexum (id eft) conditionem, & voluntatem, quia vere aliquando inueniuntur mafculi, id eft, viri iufti, boni, perfecti, fortes, & fideles amici, vt videtur. Sed pro certo fæpe accidit, quod ipfi ab ifto ftatu mutantur, & inueniuntur fœmellæ, id eft, praui peccatores, & iniqui. Iftud patet de illis, qui in pafchate videntur Deum diligere, & cum eo fe tenere, quia fcilicet tunc funt mafculi boni, & confeffi, & contriti, qui ftatim poft efficiuntur fœmellæ, & ficut prius, impij & iniufti. Patet etiam in mundi amicis, qui quando creduntur effe mafculi, id eft, fideles & firmi, ipfi inueniuntur fœmellæ, id eft, debiles, atque falfi. Mafculi funt in profperis, fed fœmellæ in aduerfis. Mafculi funt in promiffione, fed fœminæ in executione. Mafculi funt in apparentia, fed fœminæ in exiftentia. Et ideo ifti Deo & mundo non funt amici, fed potius aduerfarij & inimici. Et de hoc dicitur Ecclef. 37. Sodalis amico iucundabitur in oblectatione, & in tempore tribulationis aduerfarius erit. Ifti fcilicet falfi mundi amici, vocem fe fingunt habere humanam, quia fcilicet fingunt fe effe homines bonos & iuftos, prouidos & maturos, & cum tamen fint beftiæ, & iniqui, fcilicet & crudeles: tabernacula, id eft, curias principum, & paftorum frequentant, vbi verbis fuis fictis & adulatorijs canes, id eft, iudices, & prælatos dominici gregis cuftodes ad fui amorem aduocant, & appellant, ipfofq; decipiunt & defraudant. Ifti igitur non ftant, imo currunt, nec in eodem perfeuerant, imo motibus inconftantiæ femper fubfunt. Cucurrit inquit aduerfus Deum vnde 1. Regum 17. Feftinauit, & cucurrit ex aduerfo. Et Hierem. 23. Eft curfus eorum malus, & fortitudo eorum diffimilis. Ifti igitur funt aduerfarij propter inconftantiæ leuitatem. ¶ Secundo funt alij aduerfarij Dei propter C extollentiæ vanitatem. Erecto inquit collo. Superbi enim funt erecto collo, qui fcilicet fe non dignantur ad alios inclinare, imo feipfos præ cæteris reputantes, elati & erecti ficut ftipites folent ire. Similes Leoni, cuius collum eft inflexibile, femperque rigidum & erectum, & eft animal beftiarum fimplicium inimicum, fanguinis cupidum, atque vorax, & ideo fuperbiffimum & crudeliffimum animal reputatur. Sic vere chariffimi, illi, qui funt hodie Leones per crudelem rapacitatem, qui fcilicet fanguinem, & aliorum fubftantiam deuorant, & fimplicibus pauperibus, & vicinis fe reddunt aduerfarios inimicos, ifti (dico) funt hodie fuperbiffimi, ita quod collum eorum, id eft, mens, & intentio per humilitatem nequeunt flecti, imo femper habent collum per fuperbiam rigidum & inplicabile, & per humilitatem inflectibile. Et ideo de iftis tam Dei, quam

quam pauperum aduerſariis poteſt dici illud 1. Pet. 5. Aduerſarius veſter diabolus tanquam Leo rugiẽs circuit quærens quẽm deuoret. Habent enim tales

Nequitiæ peruerſitatem.(Aduerſarius)
Superbiæ pompoſitatem.(Leo)
Iactantiæ verboſitatem (Rugiens)
Sæuitiæ crudelitatem. (Quærens quem deuoret.)

Et hæc ſua ſuperbia oſtenditur cum dicitur Erecto collo. Et ideo dicitur Eſa. 3. Eleuatæ ſunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo: & ſequitur. Decaluabit dominus verticem filiarum Sion & crinem earum nudauit. Filiæ Sion, ſunt perſonæ ſuperbæ, quæ dicuntur filiæ Sion, quod interpretatur ſpecula, quia ſcilicet tales, omnia volunt ſpeculari, videre, & explorare, indagari, & perſcrutari. Sed vere quia iſti modo ambulant extento collo per ſuperbiam, ideo finaliter vertex ſuæ ſuperbiæ decaluabitur, & crinibus mundanæ proſperitatis & gloriæ nudabitur propter extollentiæ vanitatem. Erecto inquit collo. Eccleſ. 36. Extolle aduerſarium. Ideo de iſtis dicitur 1. Theſſal. 2. D Deum non timent, & omnibus hominibus aduerſantur. ¶ Tertio dico, quod quidam ſunt Deo aduerſarij propter facultatis inundationem. Pingui inquit. Sicut enim ille, qui accipit munera ab aduerſario alicuius, ipſius aduerſarius cenſetur, ſic illi, qui ab aduerſario Dei, ſcilicet a mundo accipiunt munera ſua, ſcilicet delectatus, & proſpera, & maxime indebite, & iniuſte, tales(dico) Dei aduerſarij poſſunt dici: & talia mundi proſpera oſtenduntur, quando dicitur Pingui. Per pinguedinem intelligitur mundi proſperitas, quia ſicut res pingues ignem inflammant, ſic vere mundi proſpera ignem luxuriæ & auaritiæ inflammant, excitant ſtimulant, & augmentant. Et ideo dicitur Prouerb. 21. Qui amat vinum & pinguia, non ditabitur ſupple diuitijs Paradiſi. Quia ſicut dicitur in Pſal. 72. Prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorum. Sicut enim animalia pinguia recalcitrant, ſicut patet de equo, ludunt, ſicut patet de vitlo, luctantur, ſicut patet de tauro, ſic vere iſti, qui per proſperitatem facti ſunt pingues, recalcitrant Deo, & prælatis per inobedientiam, ludunt per inanem gloriam, luctantur, ſcilicet contra pauperes per exactionem rapinam, & iniuſtitiam. Et ideo dicant pauperes illud Pſal 21. Tauri pingues obſederunt me. Ideo de mundi diuitibus dicitur Hierem. 5. Domus, [inquit] eorum plenæ dolo, magnificati, ditati, impinguati ſunt, & dilatati, & prætererierunt ſermones meos. Mali enim hodie per dolum, fraudem, rapinam, & vſuram magnificantur, impinguantur, & dilatantur, & Dei mandata tranſgrediuntur. Et ideo finaliter concludetur illud Pſal. ... vbi dicitur. Occidit pingues eorum, & electos Iſrael impediuit, quia ſcilicet tales ad modum bouis ad hoc permittuntur in paſcuis huius mundi per diuitias, & delitias impinguari, vt in inferno finaliter occidantur. Ideo de talibus aduerſarijs poteſt dici illud Pſalm. Irritat aduerſarius nomen tuum in finem. Et finaliter dicent pauperes illud Exod. 15. In fortitudine manus tuæ depoſuiſti aduerſarios meos. Patet igitur, quod iſti ſunt Dei aduerſarij, propter opulentiæ vberE tatem. ¶ Quarto ſiunt ſibi aliqui aduerſarij propter pertinaciæ fatuitatem, propter voluntatis obſtinationem. Ceruicem inquit, quia ſcilicet homines ceruicoſi, & obſtinati Deo per multa vitia ſe opponunt. Sicut enim res dura, & res mollis ſibi inuicem aduerſantur, & contrariantur, ſic vere illi, qui ſunt duri, inobedientes, obſtinati, & indomabiles Deo, qui eſt ſicut molliſſimus ligni vermiculus, ſunt aduerſarij, contrarij & rebelles. Ideo tam Deus, quam prælatus poteſt dicere talibus illud Iob 30. Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduerſatis mihi. Et ideo tales obſtinati ſunt ſimiles Rhinoceronti ſeu vnicorni, quod non habet niſi vnum cornu in fronte, quod eſt ceruicoſum, in tantum, quod non poteſt capi, ligari, vel domari. Sic vere chariſſimi & in Eccleſijs & in clauſtris ſunt multi ita ceruicoſi, ita inobedientes, & obſtinati, quod etiam in fronte, id eſt, in apparentia portant cornu ſuperbiæ, inuaſionis, rixæ & diſſenſionis, iniuriarum, & malæ reſponſionis, quia ſcilicet prælatis & maioribus ſemper ſunt parati opponere frontem ſuam aperte & indomite, irreuerenter reſpondere. Et breuiter tales vix poſſunt concludi, vel capi, corrigi, vel domari. Vide ſupra de adoleſcentia: vbi diffuſius dicitur. Et ideo talibus ceruicoſis, & indomitis loquitur ſcriptura Eſa. 48. Scio enim, quod durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea. vbi oſtenditur, quod iſti ſunt diffamati. Scio enim quaſi dicatur ab omnibus æſtimati quales indomiti, durus es tu. Induratique ſunt ferrei obſtinati. (Ceruix tua) effrenati, quia ipſi habent frontem.) Concitati, quia ipſi ſunt ærei, id eſt, faciliter clamantes & iniurioſi. Sicut enim ferrum eſt duriſſimum metallum, nec domari poteſt niſi fortiter igniatur, ſic etiam æs eſt ita ſonorum, quod quamuis modicum percutiatur, ſtatim clamat, ſic vere tales ita ſunt obſtinati, & per malas conſuetudines indurati, quod domari nequeunt vel conuerti niſi igne fortis tribulationis, & correctionis ſuffragante. Ita etiam ſunt ſonori & litigioſi, brigoſi & iniurioſi, verboſi etiam & clamoſi, quod ſi a Deo vel prælato aliqua tribulatione vel correctione tanguntur, ſtatim ſonant, litigant, atque clamant, ſcilicet impatientia, Deum etiam blaſphemijs feriendo, minas & iniurias fulminando, & prælato & ſuis ſequacibus detrahendo. Pſalm. Aduerſum me omnes cogitationes eorum in malum. Et ideo talibus ceruicoſis loquitur Deus Deut. 31. Scio (inquit) contemptionem tuam & ceruicem tuam duriſſimam, adhuc enim viuente me, & ingrediente vobiſcum ſemper contentioſe egiſtis contra dominum, &c. ¶ Sic igitur apparet, quod Deo ſunt aduerſarij illi, qui ſunt F

Obſtinatæ voluntatis,
Cumulatæ facultatis,
Effrenatæ vanitatis,
Euagatæ leuitatis.

Item nota, quod ſunt aliqua, quæ ſunt animæ contraria & aduerſa. Sicut enim dicitur in Hexameron. Multa ſunt, quæ grauant apes, & eis aduerſantur, ſcilicet, ventus, pluuia, puluis, & etiam fœtor grauat eas maxime. Sic vere chariſſimi multa ſunt, quæ animæ aduerſantur, ſcilicet ventus diabolicæ ſuggeſtionis. Matth. 14. Erat enim ventus contrarius illis. Item pluuia carnalis delectationis, & maxime quando concomitatur fœtor luxuriæ & infectionis. Galat. 5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Et 1. Petri. 2. Abſtinete vos à carnalibus deſiderijs, quæ militant aduerſus animam. Item puluis temporalis poſſeſſionis. vnde Exod 8. Percute puluerem terræ & ſint cimices in omni terra Ægypti. ¶ Item nota quod mundana aduerſitas G

Nobis offertur vt { Caſtigemur, Informemur, Conſolemur, &c.

Concordate ſi vis vide de tribulatione. Sed ſi vis adhuc potes dicere, quod ſicut in natura ſunt aliqua, quæ à ſua totali complexione ſunt alijs contraria & aduerſa, ſicut patet de venenis, quæ aduerſantur humanæ complexioni, ſicut etiam patet de penna Aquilæ, quæ quadam occulta virtute aduerſatur pennis gallinarum, ipſas, ſcilicet, conſumit & rodit, ſic vere dico, quod in moribus quidam ſunt alijs contrarij & aduerſi, & eorum inuenenatiui, & nociui, & quaſi à tota ſpecie ad nocendum omnibus alijs apti nati, ſicut patet de quibuſdam obſtinatis & peruerſis, qui bonis omnibus aduerſantur, & qui ſemper rodere & infeſtare alios moliuntur. Pſalm. Aduerſum me loquebantur, qui ſedebant in porta. Vnde nota, quod tales peruerſi ſolent aduerſari Deo ſuperbiendo, iuſto contrariando, alijs malis rebellando. Quod aduerſentur Deo, patet Deut. 9. vbi dicitur duro populo. Semper enim aduerſus dominum contendiſti. Item quod aduerſentur ſibi ipſis mutuo, patet 1. Cor. 4. vbi dicitur. Vnus aduerſus alterum inflatur. Sicut enim ponit Plinius, aliquæ ſunt herbæ venenoſæ ſibi inuicem contrariæ & aduerſæ, in tantum, quod quamuis quælibet hominem occidat, ſi tamen vna earum homini deuenenato detur, illum ſanat, & aduerſus aliud venenum pugnans hominem liberat atque ſaluat. Sicut exemplificat idem Plinius de Pardalianche herba venenoſa, quæ ſanat hominem à veneno ſcorpionum, quod vtique ad hoc applicabile eſt, quia etiam ipſi venenoſi & malitioſi peccatores ſibi inuicem aduerſantur, & inter ſe etiam præliantur & contrariantur, & diuerſis iris, litigijs, & odijs concitantur. quod vtique quandoque bonis eſt vtile, quia ſcilicet dum mali contra ſe inuicem occupantur, à nocumento corporis humani, id eſt, bonorum hominum impediuntur. Galat. 5. Hæc enim inuicem ſibi aduerſantur. Sufficit, vide infra de contrarietate.

Aduertere. Idem eſt, quod ad aliam partem vertere. Auertere vero eſt ab aliquo loco vertere. A
Et ſic videntur ſupponere pro eodem. Vide infra de Auertere, &c.

Aduocatus. Eſt ille, qui pro iuſtitia alicuius cauſæ vel perſonæ apud aliquem iudicem interpellat. Et ideo ſicut duplex eſt curia, ſcilicet temporalis & æterna, ideo poſſumus diſtinguere duo genera aduocatorum, ſcilicet Temporales, & iſti ſunt illi, qui in cauſis, & curijs huius mundi pro negotijs aduocantur. Item ſpirituales, & iſti ſunt illi, qui pro nobis apud Deum deprecantur, ſicut ſunt ſancti, beata virgo, Chriſtus, qui apud Deum pro humanis negotijs interpellant. In generali igitur loquamur de iuſto, & legitimo aduocato. Et dicamus illud 1. Ioannis 2. Aduocatum A

cum habemus apud patrem Iesum Christum iustũ. Vbi ostenduntur tres conditiones, quæ in Christo aduocato humani generis esse dignoscuntur, quas etiam quilibet iustus debet habere, videlicet,

Vtilitas bonitatis(Iesum)
Benignitas voluntatis(Christum)
Stabilitas firmitatis(Iustum)

B ¶ Dico igitur, quod aduocatio Christi vel Mariæ vel cuiuslibet sancti habet Bonitatis vtilitatem, Iesum, qui interpretatur saluator. Sicut enim & corpora superiora sunt vtilia, quia saluant, iuuant, defendunt ista inferiora, ipsaque & eorum actus regulant, & gubernant, secundum philosophum: Sic vere Christus & sancti nobis sunt vtiles atque boni, quia per eorum aduocationem, orationem & interpellationem apud Deum nos, qui sumus inferius in hoc mundo, regulamur, dirigimur, & iuuamur, quod etiam debet esse in aduocatis huius mundi, quia scilicet per eorum patrocinia bona & vtilia debent omnia inferiorum negocia gubernari, & fine debito terminari. Quod ostenditur cum dicitur Iesum, qui saluator interpretatur, quia scilicet isti debent esse salus, & tuitio aliorum, vt de quolibet dicatur illud Psalm. 73. Operatus est salutem in medio terræ. Et hoc est hodie contra multos, qui pro certo non sunt negociorum & partium saluatores, sed potius destructores. De hoc narratur in fabulis, quod pica videns nidum suum ab auibus prædalibus infestari, furata est vnum ouum accipitris, & fouit illud cogitans, quod pullus natus optime defenderet nidum suum, Cuius contrarium factum est, quia cum pullus natus quadam die esuriret, ipsam picam quæ ipsum fouerat, deuorauit: Sic vere charissimi, Pica, id est, pauper homo videns nidum suum, id est, possessionem, statum, vel hæreditatem suam ab auibus prædalibus, id est, a mundi raptoribus, vsurarijs & diuitibus infestari, ipse conducit ouum accipitris, ouum diaboli, id est, aliquem malum aduocatum, ipsumque fouet salarijs, atque donis, vt scilicet causam, & hæreditatem suam sibi protegat, & defendat. Sed pro certo sæpe accidit, quod iste accipiter, id est, malus aduocatus, qui dicitur accipiter, ab accipiendo, scilicet munera, fame tristitiæ cruciatur, ita quod cibus, quem apportat sibi pica, id est, salaria, quæ dat sibi pauper, sibi non sufficiunt, ideo in suum insurgit patronum, atque suum interficit nutritorem, scilicet ipsum prodendo, negocium eius remisse tractando, & cum parte opposita paciscendo. Esa. 8. Cum esurierit, irascetur, & maledicet regi suo. Isti igitur non sunt Iesus, non sunt saluatores, vel veri defensores, imo remissimi tractatores, pecuniarum absorptores, partium depauperatores, sceleratissimi proditores. Ideo de talibus potest dici illud Marci 16. Iesum quæritis Nazarenum crucifixum, non est hic. Quando enim Maria, id est, aliquis amarus & tribulatus credit venire ad Iesum, ad bonum aduocatum, vt ipsum vngat salarijs & donis, pro certo potest sibi dici, Surrexit Nazarenus crucifixus, non est hic, hoc est dictum, quod pars aduersa crucifixit ipsum, pecuniam cruciatam sibi dando, & ideo non est hic, quia scilicet non adimplet quod promisit. O Deus, quot sunt hodie tales crucifixi. Non sic charissimi non,
C sed exemplo Christi habeamus bonitatis vtilitatem. ¶ Secundo dico, quod Christus aduocatus noster habuit Pietatis benignitatem. Christum inquit. Christus enim interpretatur vnctus, quia scilicet bonus aduocatus debet esse vnctus, & linitus per pietatem, & benignitatem, quia scilicet pauperes debet misericorditer adiuuare. Quod est contra multos, qui nolunt vngi pietate, sed donorum multiplicitate, & mundana prosperitate. Et ideo ipsi non habent benignitatem, sed sæuitiam & crudelitatem. Nam sicut res inuncta faciliter inflammatur, sic vere aduocati, qui donis & lucris quotidie inunguntur, per cupiditatem & crudelitatem faciliter inflammantur. Et inde est, quod tales sine aliqua pietate pauperum munera accipiunt, ipsos in suis causis decipiunt, alienas diuitias depascuntur, per fraudes & rapinas hæreditates alias assequuntur. Tales sunt similes pardo. Pardus enim est animal crudele, præceps ad sanguinem, cuius pelles varijs maculis picturantur, qui mirabiliter est crudelis, quando filios suos perdit, vt dicitur Oseæ 13. Re vera charissimi, tales sunt hodie mali consiliarij & aduocati, quia vere ad literam crudeles, & præcipites possunt dici, quia scilicet magis sunt proni ad condemnandum, quam ad absoluendum. Delectat enim eos videre sanguinem, id est, iudicium, condemnationem, mortem, & pœnam Psal. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Veloces dico, quia scilicet multi sunt, qui velociter & sine deliberatione ad sententias proferendum prorumpunt. Et isti pro certo charissimi, infinitis sunt oculis, & maculis picturati, id est, cautelis, & malitijs, fraudibus, & nequitijs toti pleni, quia vix, aut nunquam deficit eis malitia vel cautela ad quodcunque negocium, siue etiam iustum siue iniustum fuerit, protrahendum. Ideo de eis loquitur Cassiodorus multum seriose. Hi inquit sunt, quorum si nares afflauerit cuiusdam rubiginosi aura marsupij, confestim videbis in illis & oculos Argi, & manus Bryarei, Harpyarum vngues, & periuria Laomedontis, & Vlyssis argutias, & Simonis fallacias, & fidem Polymnestoris, pietatem Pigmaleonis, Achitophel consilia, Absalonis oscula. Et ideo tales pardi versipelles fuerunt figurati Ezechie. 1. in illa bestia, quæ erat plena oculis ante & retro, quæ etiam habebat quatuor facies, à parte ante habebat faciem hominis, à parte sinistra bouis, In dextera Leonis, à parte autem supra erat facies Aquilæ. Re vera charissimi, tales sunt mundi sapientes, causidici & bailliui, quia vere isti in circuitu sunt pleni oculis, id est, fraudibus, malitiis & cautelis, ante scilicet & retro, hoc est dictum, quantum ad præterita & futura, quia scilicet isti vident clarissime in negociorum regimine mundanorum, quia filij huius sæculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Luc. 16. vnde Zachar. 3. Super lapidem vnum septem oculi sunt. Vbi nota. Isti sunt induratæ voluntatis (Lapidem) Consummatæ prauitatis (Septem) per quod intelligitur vniuersitas. Informatæ claritatis, (Oculi sunt) Et isti pro certo habent quatuor facies, id est, quatuor status & decursus vitæ (videlicet)

Statum { Primitiuæ paupertatis,
Laboris & pœnalitatis,
Sequentis prosperitatis,
Honoris & dignitatis.

Pars enim ante, quæ est prima, significat statum iuuentutis, quando scilicet incipiunt esse aduocati, bailliui, & consiliarij, Et in ista parte isti sunt homines, quia homo est animal naturaliter nudum, & mansuetum, quia scilicet tunc in suo ingressu isti sunt nudi per paupertatem, quia, vt communiter, ipsi veniunt de humili plebe. Sunt etiam tunc mansueti, & affabiles, per benignitatem. Pars sinistra in scriptura signat aduersitatem & pœnalitatem. Et in isto pro certo sunt boues, i. diligentes & laboriosi, scilicet in suis causis, officijs, & negotijs propter lucrũ, quia, vt communiter, plus laborant tales ad suam damnationem, quam boni ad suam saluationem Hier. 9. Docuerunt linguam suam loqui mendacium, vt inique agerent, laborauerunt. Pars dextera signat statum prosperitatis. Psalm. 15. Delectationes in dextera tua. Et pro certo in ista parte vos inuenietis faciem Leonis, quia isti quando ad prosperitatem veniunt efficiuntur, scilicet impij raptores & crudeles. Ezech. 19. Leo factus est, & didicit capere prædam, vt dicit poeta, Crudelius nihil est homine cum surgit in altum. Pars superior signat statum dignitatis, officij, vel sublimitatis. Et ibi pro certo tu inuenies faciem Aquilæ, quia vere tales quando ad statum dignitatis prælationis iudiciariæ vel alicuius excellentiæ perueniunt, pro certo ipsi efficiuntur Aquilæ, quæ est auis alte volans, acute pungens, sanguinem & carnem comedens, & auiculas innocentes deuorans & consumens, quia vere tales volant per superbiæ vanitatem, acute pungunt per exactionis rapacitatem, sanguinem vorant per sæuitiæ crudelitatem, Auibus simplicibus, id est, pauperibus subditis, & vicinis sunt inimici per iniustitiam & iniquitatem. Et de illis loquitur Ierem. 49. Ecce ascendet quasi aquila & auolabit, & extendet alas suas super Bosram, id est, circa totam circumiacentiæ patriam per rapinam, & cupiditatem. Non sic Christus non charissimi, quia ipse fuit vnctus per pietatem benignitatis. Psalm. 44. Vnxit te Deus Deus tuus oleo. ¶ Tertio dico, quod Christus aduocatus D
noster habuit firmitatis stabilitatem (Iustum inquit) Iustum enim est illud, quod nihil habet superfluum, nec aliquid diminutum. Sicut & rectum est illud, quod nec ad vnam partem flectitur, nec ad aliam, sed in æqualitate & rectitudine debita perseuerat. Qualis pro certo debet esse aduocatus, quia ad ipsum pertinet esse iustum. Sicut enim columna debet esse recta & firma, sic aduocatus debet esse rectus per iustitiam, & firmus per constantiam: sicut fuit Christus, qui apud Deum patrem iuste & firmiter pro peccatoribus intercedit. Vt sic talibus consiliarijs & aduocatis bailliuis, & iudicibus possit dici illud Psalm. 118. Iustus es domine, & rectum iudicium tuum. Et hoc est contra multos, qui re vera non sunt iusti, nec veri, nec stabiles, neque firmi, imo & facillime de parte ad partem, de proposito ad propositum, de vno ad alium se conuertunt, similes ligulæ stateræ, quæ statim se inclinat ad illam partem vbi plus ponderat de pecunia. Vnde dato, quod modo ad vnam partem ponderat, si tamen maius pondus pecuniæ, in parte altera apponatur, ad illam protinus inclinatur. Re vera tales sunt mali aduocati, quia quãuis sint ex vna parte reteti dum tamen pars alia habeat maius pondus. i. dũ offerat maius munus,

ipsi

ipsi statim ad eam se conuertunt quia sicut dicitur Ecclesiast. 10. Pecuniæ obediunt omnia. Sicut enim chamæleon ad modicum flatum venti mutat colorem, sicut dicit Aristoteles, Sic aduocati, mali officiales, & bailliui ad flatum promissionum, munerum, & donorum ipsi mutant colorem suum, quia si videntur esse vnius coloris, id est, ex vna parte, si tamen insuffletur per promissiones & dona in aures eorum, ad colorem oppositum; id est, ad partem contrariam se conuertunt publice vel occulte. Nam sicut gallus, qui est supra campanile ad flatum venti se mutat de parte ad partem, sic vere tales, qui supra campanilia altarum dignitatum præsident, ad flatum munerum, & promissionum firmitatem propositi & fidelitatis stabilitatem, deserunt, & ad partem alteram occulte vel publice se conuertunt. Ita quod de eis potest dici illud Sapient. 16. Vniuscuiusque voluntati deseruiens, ad quod quisque volebat conuertebatur. Non sic charissimi Christus non, quia vere ipse vel beata virgo, vel iste sanctus, qui aduocatus noster est apud Deum, habet; sicut & boni aduocati debent habere

Firmissimam stabilitatem;
Pijssimam benignitatem,
Verissimam vtilitatem.

¶ Adhuc nota, quod sub nomine aduocatorum possunt intelligi mali, & fraudulenti consiliarij & bailliui principum, & potentum, qui eos ad exactiones faciendas, rapinas exercendas, iniustitias committendas præmuniunt, & informant. Et possunt tales iniqui comparari Salamandræ, quæ circumstando arborem, spuma sua inuenenat fructus. Cuius quidem natura est in igne posse viuere, & sine consumptione durare, vt dicit Plin. lib. 24. cap. 9. Reuera charissimi, tales sunt iniqui mali sapientes, quia vere quando aliquam arborem, id est, aliquem principem vel prælatum circumstant, & ei astant, ipsi pro certo cum sua spuma venenosa, id est, verbis suis, & consilijs fraudulentis, & peruersis omnes ramos eius, id est, omnes ipsius subditos inuenenant, inficiunt & corrumpunt, quia scilicet ipsi consulunt fieri exactiones, tallias, & rapinas. Esa. 19. Sapientes consiliarij Pharaonis dederunt consilium insipiens. Isti etiam in igne viuunt, quia scilicet dum sunt in vita ista, semper volunt esse in igne auaritiæ, luxuriæ, iracundiæ, post mortem autem erunt in igne æternalis miseriæ, vbi sine defectu aliquo perpetuo mori non poterunt vel finiri, & sic fiet, vt igne culpæ transeant ad ignem pœnæ. Ezech. 15. De igne egredientur, & ignis consumet eos. Ibi etiam mori non poterunt. Psalm. 48. Laborabit in æternum, & viuet adhuc in finem. Et propter hoc de talium venenoso consilio potest dici illud Psalm. 82. Super populum tuum malignauerunt consilium. In quibus verbis peruersa talium consilia quadrupliciter describuntur (scilicet)

Prælationis regimine (Super, inquit)
Subiectionis grauamine (Populum)
Ab intentionis iniquitate (Malignauerunt)
A coniunctionis peruersitate (Consilium) quod est à con, simul, & sileo, siles.

F Habent igitur primo tales mali consiliarij regimina prælationis, quod ostenditur cum dicitur Super, quia vere tales sunt hodie in curijs regum, principum, prælatorum super alios constituti. Sicut enim accipiter à magistro suo diligitur, eo, scilicet quod accipiter prædam & pro se & pro magistro suo accipit, & prædatur, super pertica ponitur, & super manum honorabiliter deportatur, sic vere tales mali consiliarij, bailliui, & aduocati à magistris suis, scilicet prælatis, & principibus honorantur, & super pertica dignitatum, & in officiorum celsitudine collocantur ab ipsis. Et ratio est, quia vere ipsi magistri de eorum prædijs, exactionibus, & rapinis, & de lucris, & commodis, tallijs, & emendis talium, fraudibus, circumuentis, & exactis sentiunt se habere emolumentum, vnde Genes. 25. Isaac diligebat Esau, eo quod de venationibus eius vescebatur, quia scilicet ipsi prædantur pro se, & pro magistris suis. Et ideo sicut videmus, quod accipiter syluestris non tantum lædit auiculas innocentes, sicut domesticus domesticas, & hoc quia syluestris tantum habet prædari pro se, domesticus autem habet prædari pro se & magistro suo, sic vere inter latrones publicos & priuatos talis est differentia quia latrones, & raptores publici non tantum lædunt, aut damnificant rempublicam, vt priuati latrones, scilicet causidici, & consiliarij, & bailliui. Et ratio est, quia illi pro se tantummodo habent rapere & vltra non, quia semper timent suspendium. Isti autem & pro se, & pro magistris suis habent exigere & extorquere, quia alias nisi magistris suis proficerent, ipsos in suis officijs & curijs non tenerent. Et vlterius, quia isti de suis exactionibus nihil timent, ideo & mundum præ cæteris damnificant, atque grauant. Super inquit. Ideo dicant pauperes illud Psalm. 87. Super me confirmatus est furor tuus, & omnes fluctus tuos induxisti super me. Verba sunt ipsorum pauperum ad prælatos & principes, qui furorem suum & fluctus suos, id est, ipsos malos cōsiliarios, & bailliuos furibundos, litigiosos & fluctuosos inducunt, & constituunt super eos. Quod figuratum est Apocal. 9. vbi dicitur, quod illæ locustæ habebant regem super se Angelum abyssi, qui Hebraicè dicebatur, Abaddon, Græcè autem Apollion; Latinè vero exterminans. Quia re vera charissimi, tales mali, qui sunt reges & rectores super locustas, id est, super pauperes subditos constituti, possunt dici angeli per subtilitatem, abyssi per malignitatem, exterminantes per rapacitatem. Habent igitur tales consiliarij mali regimina prælationis. Super inquit, &c. ¶ Secundo dico, quod ipsi sunt grauamina subiectionis, quia scilicet sicut totus respectus & affectus figuli est supra lutum suum ad id conculcandum & decoquendum, sic totus respectus talium est super subditos ad eos conculcandos, grauandos, spoliandos, & deprimendos, & tribulationum ignibus decoquendos. Super populum tuum inquit. Tales sunt similes cornicibus, quæ secundum augures dicuntur curas hominum agere suo gestu & cantu, insidiarum absconditam reuelare, futura, & maxime pluuiam prædicere, vt dicit Isidorus & Plinius. Sed quicquid sit de opinione augurum, Istud tamen verum est, quod ista auis incolis est nociua, quia eorum semina diripit, & deuastat, ipsosque suis clamoribus horridis sæpe turbat. Aues etiam nobiles, scilicet Accipitrem & Aquilam suis clamoribus persequi non formidat. Ex quo sæpe accidit, quod aues nobiles indignatæ ipsam percutiunt, & occidunt. Re vera charissimi tales sunt mundi sapiētes, & præcipue aduocati. Isti enim à fatuis auguribus, id est, à mundanis creduntur totum mundum regere, & suo gestu & cantu, id est, suis dictis, factis & consilijs, totius mundi regimen pertractare, causarum euentus prædicere & ipsarum absconditâ reuelare, & pluuiam prosperitatis promittere se donare. Sed se vera qualitercunque de huiusmodi mundanorum augurum sit opinio, istud tamen possumus videre, & dicere quod tales incolis terræ, in qua sunt, id est, vicinis suis, & subditis sunt infesti, quia scilicet eorum semina, id est, bona temporalia per rapinas, & exactiones deuorant, & ipsos suis horridis comminationibus, & clamoribus, terroribus perturbant. Aues insuper nobiles, id est, ipsos bonos, & generosos viros qui suis magistris subsunt persequi, & inuadere suis malis exactionibus & consilijs non formidant, ex quibus aliquando mortis solatium recipiunt, & reportant. Quia vere tales ita sunt præsumptuosi, obstinati, superbi, & ceruicosi, & in potentia magistrorum suorum ita confisi, quod nulli quanquam nobili, volunt reuerentiam aliquam exhibere, quia sicut dicitur 1. Thessal. 2. Deum non timent, & cunctis hominibus aduersantur. Et sicut videmus, quod cornices gregatim volant, pullos suos cadaueribus nutriunt, & quanto plus viuunt, tanto plus nigrescunt, sic vere tales mali gregatim volant, quia scilicet omnes videntur vnius gregis, & societatis, quia alter alterum adiuuat, & supportat, pullos etiam suos, id est, filios & successores de cadaueribus, id est, de bonis & diuitijs corruptis, id est, corrupto modo acquisitis nutriunt, atque ditant. Et quanto plus in hoc mundo viuunt, tanto per peccata, & vitia plus nigrescunt. Baruch. 6. Nigræ sunt facies eorum de fumo, qui in domo sit. Istorum igitur consilia sunt grauamina subditorum, Populum (inquit) tuum. Et hoc dicitur in Psal. 93. Populum tuum domine humiliauerunt, & hæreditatem tuam vexauerunt. Describitur igitur consilium talium ab exactionis austeritate. ¶ Tertio describitur ab intentionis peruersitate. Malignauerunt inquit, quia scilicet intentio talium improba est, & maligna, quia quamuis fingant se ex iustitia procedere, intentio tamen eorum corrupta est, quia semper est per malitiam vel auaritiam fermentata. Sicut enim Vulpes est animal fraudulentum & malignum, pedes habet tortos, & nunquam recte incedens, gallinarum & pullorum inimicum; sic vere tales fraudulenti sunt & maligni, & nunquam in actibus suis recte, iuste, vel plane incedunt, imo tortuose, cautelose, fraudulenter & malitiose, pes suæ intentionis, & affectionis semper solet esse tortuosus & claudus, & per malitiam, & rapinam, & auaritiam semifractus. Ideo de illo maligno achas dicitur 4. Reg. 16. Ambulauitque non recte. Et nota, quod corvus naturaliter est amicus Vulpis, & pugnat pro ea contra taurum & taxum. Ista tamen amicitia non videtur durare nisi quamdiu viuit ipse, quia post mortem suam coruus non parcit pelli vel cadaueri Vulpis, imo ipsam deuorat & manducat. Sic vere corui nigri clamosi, carnibus, & cadaueribus nutriti, id est, mali principes, & tyranni, qui sunt nigri coloris per infamem conuersationem, clamosi per pauperum terrorem &

comminationem, aliorum carnes, id eſt, ſubſtantias temporales deuorantes per rapinam & exactionem, tales (dico) corui pro certo hodie ſunt amici Vulpium, id eſt, talium fraudulentorum bailliuorum & aduocatorum, & eos contra taurum & taxum, id eſt, contra mercatores & agricolas adiuuant, & fouent, & pro ipſis militant, atque pugnant. Et ſicut ratio amicitiæ corui, & Vulpis poteſt eſſe, quia ſe ad aliena cadauera comedenda aſſociant ſic vere inter iſtos amicitia eſt firmata, quia ipſi ſunt ſocij ad rapinam, & in exactionibus participes, & coniuncti, & maxime quia coruorum, id eſt, principum exactiones, & rapinæ per talium malitias palliantur. Eſa. 1. Principes tui infideles ſocij furum. Veruntamen mortua Vulpe, id eſt, tali balliuo vel conſiliario, pro certo iſti amici diſtinguuntur, quia ipſe coruus, id eſt, ipſe malus princeps nunquam propter hoc parcit cadaueribus, id eſt, bonis temporalibus, vel filijs, & ſucceſſoribus talium fraudulentorum, imo ipſi principes totum accipiunt ad partem ſuam, & quos in vita ſua dilexerant, in filijs ſuis perſequi non verentur. Et de hoc Hierem. 19. Vnuſquiſque carnes amici ſui comedet in obſidione. Iſti igitur Vulpes, impij, fraudulenti, & maligni malignauerunt, Vnde. 1. Ioan. 5. Totus mundus in maligno poſitus eſt. Et ideo pulchre loquitur Caſſiodorus ſeu Sidonius in epiſtola. Hi ſunt, inquit, in conuiuijs ſcurræ in exactionibus harpyæ, in colliſionibus beſtiæ, in quæſtionibus ſtatuæ, ad intelligendum ſaxei, ad iudicandum lignei, ad cognoſcendum ferrei, ad amicitiam pardi, ad facetias Vrſi, ad fallendum Vulpes, ad ſuperbiendum tauri, ad conſumendum minotauri. Deſcribitur igitur iſtorum conſilium ab intentionis peruerſitate: vnde Prouerb. 12. Con-
I ſilia impiorum fraudulenta ¶ Quarto deſcribitur ab adiunctionis ſocietate, quia ſcilicet tales mali quamuis inter ſe per inuidias, & odia ſint diuiſi ad nocendum, tamen ad nocendum alijs ſunt concordes inuicem, & vniti, quod oſtenditur cum dicitur Conſilium, quaſi commune ſilentium, vel conſilium idem eſt, quod concordia. Et dicitur à concilio, as, quod idem eſt, quod concordo, as, quia ſcilicet tales ad militandum contra alios ſunt concordes, & alter alterius adiutores. Serpens enim in ore multos habet dentes acutos, & recuruos, venenoſos, & nociuos inuicem coniunctos, aliqualiter tamen diuiſos & ordinatos. Et dicuntur dentes à demendo, quia ſcilicet de cibis aliquid ſemper demunt, vt dicit Iſidor. Sic vere ſerpentes, id eſt, mali principes habent hodie in ore ſuo, id eſt, in domo, curia, vel hoſpitio multos dentes, id eſt, multos malos bailliuos, & conſiliarios acutos per rapacitatem, curuos per falſitatem, coniunctos per malam concordiam, & communitatem, venenoſos per malorum conſiliorum & accuſationum peruerſitatẽ, cibos, i. aliorum diuitias demẽtes per exactionem & crudelitatem, diſtinctos & ordinatos per officiorum multiplicitatem, diuiſos per inuidiam & odium & partialitatem. Ideo de tali communitate conſilij dicitur Matth. 26. Exeuntes Phariſæi conſilium fecerunt aduerſus Ieſum. Tales enim mali inter ſe ineunt per malitioſam communitatem, id eſt, conſilium, deliberatam malignitatem aduerſus Ieſum, id eſt, aduerſus pauperem, per iniuſtitiam & iniquitatem. Sic igitur patet chariſſimi, quod conſilium talium peruerſorum habet

Adiunctionem ſocietatis (Conſilium)
Intentionem peruerſitatis (Malignum)
Prælationem ſublimitatis (Super)
Turbationem communitatis (Populum tuum.)

A **Adulatio.** Eſt fallax verborum ſub ſpecie amicitiæ deceptio. Adulator enim eſt ille, qui loquitur placentia, vt amorem hominum, & fauorem poſſit attrahere, & exinde lucrum, & emolumentum acquirere. Eſt enim adulatio ſimilis oleo, quod eſt naturæ mollis, lenis & ſuauis, inficit, cum penetrat, & corrumpit, quia vix eſt aliquod vas ita forte quin per oleum penetretur, Apes etiam ſi oleo perfundantur, moriuntur ſecundum Ariſtotel. Sed ſi aceto perfuſæ fuerint iterum reuiuiſcunt. Re vera tale oleum eſt adulatio, quia vere adulatrix, & ſuauis locutio auditores lenit, & mollit blandiendo, commendando, applaudendo, & complacendo, ipſos tamen inficit & corrumpit, ſcilicet in ſuis vitijs confouendo, eorum mala facta iuſtificando & excuſando. Ideo dicit Hieronymus. Nihil tam corrumpit mentes hominum, quam adulatio. Plus enim nocet lingua adulatoris, quam gladius perſecutoris. Eſt etiam iſtud oleum naturæ penetratiuæ, quia vix eſt aliquis ita ſibi conſtans, quin vſque ad intima per complacentiam penetretur, ſi adulationis oleo per ſui, & ſuorum recommendationem vngatur. Et ideo ſępe accidit, quod apes, id eſt, boni viri, dum iſto oleo perfunduntur, per inanem gloriam moriantur: niſi forte aceto correctionis vel acris conſiderationis & aſperæ tribulationis iterum humectentur, quia, quod per adulationem moritur, per correctionem aſperam reuiuiſcit. vnde dicitur in Pſalm. Corripiet me iuſtus, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Et propter hoc reprehenditur adulator Oſeæ 12. Tota die (inquit) mendacium & vaſtitatem multiplicat, & fœdus cum Aſſyrijs inijt, & ferebat oleum in Ægypto. vbi oſtenditur, quod ſecundum quatuor proprietates olei, adulatio habet quatuor conditiones,

Oleum enim exterius vult apparere;
Illud quod eſt internus, facit latere,
Ferrum rubiginat & corrodit;
Cibos lenificat atque condit.

¶ Pro certo ſecundum iſta quatuor adulator quatuor cauſis adulatur: videlicet, B

Vt { Decipiat (Mendacium inquit)
Accipiat (Vaſtitatem multiplicat)
Placeat (Fœdus cum Aſſyrijs inijt)
Lateat, (Ferebat oleum in Ægypto, id eſt, in tenebris) }

Eſt igitur finis adulatoris decipere. Sicut enim oleum ſemper vult eſſe in ſuperficie, & ita quis quandoque decipitur, quia credit totum vas plenum de oleo, & tamen ibi eſt magis de aqua, ſic adulator ſemper vult apparere, non exiſtere, & ſuis apparentibus ſermonibus mundum decipere & fraudare, quod oſtenditur cum dicitur Mendacium, quia ſcilicet tales ſunt mendaces in re & verbo. In re, quia vnum videntur eſſe, & aliud ſunt, videntur eſſe amici, & ſunt inimici, videntur boni, & ſunt mali, videntur amatores, & ſunt proditores. In verbo etiam ſunt mendaces, quia vix aut nunquam proferunt vnum verbum veritatis. vnde Hiere. 9. Docuerunt linguam ſuam loqui mendacium. Animalia quæ lambendo bibunt, habent labia inæqualis portionis, habent etiam dentes diuiſos, linguam flexibilem & tenuem, vt melius aquam recipiant atque bibant. Sic verè, Chariſſimi, illa animalia, i. illi homines, qui lambere i. adulari & applaudere conſueuerũt habent hodie labia inæqualia, & dẽtes diuiſos, quia ſc. labia & verba ipſorum non ſunt æqualia per veritatem, ſed diuerſa, diuiſa & diſſimilia, & diſiuncta per mendacium & falſitatem; habent enim linguam flexibilem & mutabilem iuxta morem auditorum, & complacentiam & voluntatem, quia dum diuitibus adulantur, ipſi pro certo vertunt linguam multipliciter, ſc. nunc ad bona ipſorũ, ipſa commendando, nunc ad mala, ipſa excuſando, nunc ad eorum amicos, ipſos magnificando, nunc ad eorũ inimicos, eos vituperando, & eis detrahẽdo, & eos diffamando, hoc totum faciunt, vt lambendo, & adulando, aquam, id eſt, emolumentum bibant, accipiant, & acquirant, & vt aquam, id eſt, diuites flexibiles atque molles ad ſuum amorem trahant, & conuertant. Et hoc quia vere hodie nullus à talibus malis diuitibus diligitur, niſi qui eis mendaciter adulatur. Figura Iudicum 7. Vbi illi, qui lambuerunt aquam, fuerunt à Gedeone eiecti, & omnes cæteri reprobati. Sic vere hodie mali mundi principes, & prælati aliquem ad ſua officia, & beneficia non eligunt, niſi eos, qui adulando, & applaudendo dulciter eos lambunt. 3. Regum 22. Lambuerunt canes ſanguinem Achab. Et ideo de talibus mendacibus poſſunt loqui huiuſmodi principes, & prælati illud Pſalm. Filij alieni mentiti ſunt mihi. Iſti enim videntur filij, ficte diligendo, qui tamen ſunt alieni à vere amando, mentiti ſunt mihi, fallaciter adulando. Nam ſicut dicitur Ozeæ 7. In malitia ſua lætificauerunt regem, & in mendacijs ſuis principem. vnde Hieronym. ad Fabianum c. 21. Naturaliter ducimur malo, & adulatoribus noſtris libenter fauemus, & quamuis quiſque reſpondeat ſe indignum, ad laudem tamen ſuam intrinſecus mens lætatur. Eſt igitur intentio adulatoris, vt decipiat. Mendacium, inquit.
¶ Secundo dico, quod talis eſt intentio, vt accipiat, quia ſci- C
licet ad hoc adulatur, vt aliquid lucri acquirat. Oleum enim impurum ferrum rubiginat, & corrodit. Sic vere adulatio illos, quos oblectat, & vngit, rodit, ſcilicet lucrum & munera eliciendo, & pro ſe ſemper acquirendo. Sicut enim videmus quod falx amplexando ſcindit, & accumulat herbam, pratumque ſpoliat & denudat, ſic vere adulator amplexando & applaudendo non quærit niſi lucrari, aggregare, perſonamque, cui loquitur aliquo encenio ſpoliare, ſicut patet de multis fatuis principibus, qui tot, & tanta dant mundi adulatoribus, & hiſtrionibus, quod ipſi aliquoties pauperefcunt & hoc oſtenditur cum dicitur: Vaſtitatem accumulat, quia ſcilicet adulatores, dum ſibi accumulant, alios deuaſtant. Nam ſecundũ Plinium, Lingua capræ eſt oliuæ exitialis & nociua, in tantum quod capra lambendo oliuam facit eam ſteri-

ſterileſcere. Sic verè,chariſſimi, linguæ adulatorum ad modum capræ fœtentium & vilium, ſunt oliuis, id eſt, alijs bonis hominib. contrariæ & nociuæ; quia verè dum ipſos lambunt per adulationem, faciunt eos ſteriles & pauperes per ſuorum bonorum acquiſitionem. Et ideò de talibus accumulatoribus & vaſtatoribus dicitur Ioſuæ 8. Conſurgetis de inſidijs, & vaſtabitis ciuitatem. Et inuicem dicunt de alijs illud 1. Regum 14. Irruamus ſuper Philiſtijm nocte, & deuaſtemus eos. Iſti enim ſuper Philiſtæos, id eſt, ſuper diuites & potentes irruunt, & veniunt (id eſt) ſubitò & occultè, ſicut patet de hiſtrionibus, qui veniunt non vocati, vt eos ſcilicet deuaſtent. Figurati Deuteronom. 28. vbi dicitur: Vineam plantabis, & fodies, & vinum non bibes, quoniam vaſtabitur vermibus. Quia verè chariſſimi, multi ſunt principes & prælati, qui quamuis habent optimas vineas, id eſt, magnos redditus & prouentus, tamen exinde nullum fructum percipiunt; quia à vermibus, id eſt, à falſis adulatoribus, qui cum eis regnant, qui in ſuis officijs & hoſpitijs perſeuerant, totum dirip.tur & vaſtatur, ipſique domini fiunt pauperes, & ſuis diuitijs ampliantur adulatores. Ideò benè dicit Alanus de complanctu naturæ. Quid, inquit, eſt adulationis vnctio, niſi donorum emunctio? Quid commendationis alluſio, niſi ſuperiorum deluſio? Quid laudis attriſio, niſi eorum
D deriſio? Eſt igitur adulatoris intentio vt accipiat. ¶ Tertiò eſt ipſius intentio vt placeat. Fœdus, inquit, cum Aſſyrijs inijt. Nam ſicut oleum adhæret, conglutinat, & demulcet, & lenit contingentem, vt dictum eſt: ſic adulatio ſemper quærit demulcere, quod oſtenditur, cum dicitur, Fœdus: quia verè tales, vt poſſint habere fœdus, complacentiam, & amicitiam, & fauorem Aſſyriorum (qui antiquitus fuerunt potentiſſimi, id eſt, mundi domini) & magnatum, ipſi non ceſſant verbaliter adulari, & maximè ad hoc nituntur ambitioſi, qui prælatorum & principum amicitias pro viribus acquirunt, vt per eos promoueantur; ſimiles Sirenibus, quæ in auribus nautarum dulciſſimè cantant, ita quòd quandoque faciunt ipſos obdormire, & tunc occultè nauem introeunt, quam ipſæ ſæpius diſſipant & ſubuertunt, ipſos nautas perimunt & occidunt. Sic verè chariſſimi, tales Sirenes .i. tales fraudulenti adulatores dulciſſimè & placentiſſimè nituntur cantare, id eſt, adulari, blandiri, loqui & ſolatiari in auribus nautarum, id eſt, illorum, qui nauem Eccleſiæ, vel religionis, vel etiam patriæ diriguntur & gubernant, videlicet principum & prælatorum, ita quòd aliquando obdormiunt & delectantur, & complacent ſibi in talibus adulatorijs modulaminibus, in tantum, quòd ipſi dimittunt iſtam Sirenem, id eſt, ambitioſam intrare nauem, ſcilicet curiam, Eccleſiam, collegium, vel conuentum, dantque ſibi officium, beneficium, & præbendam; & ſic quando iſte ſe radicatum viderit, totam nauem illam, id eſt, totam domum, officium vel collegium, in quo eſt, ſuis malis actibus & litibus, rixis & inuidijs & turbationibus diſſipat & ſubuertit. Figura de Iona, qui quia fuit dimiſſus intra nauem, ideò nauis periclitabatur, quare oportuit, quòd extra proijceretur. Sic verè vtile eſſet naui Eccleſiæ, vel patriæ, quòd tales exterius ad diabolum, vel per mortem, vel aliàs pellerentur; quia quamdiu viuunt tales malæ perſonæ, vix aut nunquam poteſt ibi pax vel concordia conſeruari. Ideò dicitur Prouerbiorum 22. Eijce deriſorem, & exibit cum eo iurgium, ceſſabuntque rixæ, & contumeliæ. Iſti igitur cantant, vt placeant. Fœdus (inquit) cum Aſſyrijs inijt. Ideò dicit diabolus de tali bus illud Eſaiæ 28. Percutiam eis fœdus cum beſtijs agri. Diabolus enim hodie percutit fœdus inter beſtiam agri, id eſt, inter mundi principes & tyrannos beſtiales, impios & crudeles, & iſtos iniquos adulatores; quia ſicut dictum eſt, nihil aliud quærunt, niſi vt placeant. Ideò videntur dicere diuites & potentes illud Eſaiæ 30. Loquimini nobis placentia, videte nobis errores, auferte à nobis viam, declinate à nobis ſemitam, ceſſet à facie noſtra ſanctus Iſrael. Iſti loquuntur placentia, ne diſpliceant; loquuntur errores, vt demulceant; auferunt viam iuſtitiæ mala ſuggerendo, declinant, & peruertunt ſemitas pœnitentiæ delitias inducendo. Faciunt ab alijs ceſſare ſanctum Iſrael, ipſos in cunctis iniquitatibus confouendo. Vnde Caſſiodorus in quadam Epiſtola dicit: Adulatio blandè omnibus applaudit, omnibus ſalue dicit, prodigos vocat liberales, auaros parcos & ſapientes, laſciuos curiales, garrulos, obſtinatos, conſtantes, pigros, maturos & graues, hæc ſagitta leuiter volat, & citò infigitur. Eſt igitur intentio adulationis, vt pla-
E ceat. ¶ Quartò eſt eius intentio, vt lateat; qu a ſcilicet nullo modo vult, quòd ſua mala intentio, deriſio, atque deluſio cognoſcatur. Nam ſicut oleum ita vult apparere, quòd aquam, quæ ſub ipſo in eodem vaſe latitat, cooperit atque tegit: ſic verè adulatio, quanquam velit exterius apparere, aqua tamen, quæ ſub eo latet, ſcilicet interiorem conſcientiam ſummoperè vult latere; quod oſtenditur, cùm dicitur: Oleum in Ægypto ferebat. Ægyptus enim interpretatur tenebræ, ad deſignandum, quòd iſti ſummè volunt, quòd ſua adulatio ſit tenebroſa, id eſt, latens, abſcondita, & ignota; nolunt etiam, quòd reputentur adulatores, imò veriſſimi conſultores. Iſti ſunt ſimiles coruo, qui eſt auis nigra, tenebroſa, & obſcura. Et tamen ſecundum Fulgentium quadraginta quatuor modis dicitur vocem mutare. Sic verè iſti, qui corui, id eſt, nigri, obſcuri, latentes & abſconditi volunt eſſe, vt dictum eſt, multis & infinitis modis mutant & variant vocem ſuam; quia nunc detrahunt, nunc adulantur; nunc verum dicunt, nunc mentiuntur; nunc quoque turbantur. Et breuiter iſti variant modos ſuos, ſecundum quod magis credunt hominibus complacere. Et ideò de talium varietate, nec non & abſcondita duplicitate poteſt intelligi illud Ezech. 27. Byſſus varia de Ægypto texta eſt tibi in velum. Iſti enim habent

Ornatus formoſitatem (Byſſus)
Affatus mobilitatem (Varia)
Velamen deceptionis (Ægypto)
Volamen ambitionis (In velum, inquit) quod ſemper vento mouetur.

¶ Et ideò pulchrè loquitur Alanus in libro de complanctu naturæ, de adulatorijs. Adulationis, inquit, peſtilentia percutiuntur laterales principum, palatij canes, adulationis artifices, fabri laudis, figuli falſitatis. Hi (inquit) in auribus diuitum citharizant, fauos mellitæ locutionis eructant, caputque diuitum oleo adulationis inungunt, vt munera eliciant & emungant. Sic igitur patet, chariſſimi, quòd adulator quærit

Latere;
Placere;
Accipere;
Decipere.

¶ Adhuc nota, quòd animal, quod eſt multorum vberum, eſt multorum filiorum, ſicut patet de porcis & caniculis, quæ, quia habent plura vbera, ideò plures filios & pluries generant & producunt. Et econuerſo animal habens vberum paucitatem, ſicut eſt vacca, capra non generat filiorum multiplicitatem. Sic verè chariſſimi, diabolus, qui eſt animal crudeliſſimum; quia hodie à parte ſua habet in mundo multa vbera, id eſt, multos adulatores, cum quibus ipſe lactat & reficit mundi diuites & potentes, ideò multos filios & ſubditos generat atque nutrit; quia verè multi propter huiuſmodi vbera, & propter adulatores, & eorum vbera adulatoria & deceptoria efficiuntur filij diaboli & eius ſucceſſores in hæreditate ſua infernali. Ideò ipſe dicit animæ adulatione deceptæ illud Oſeæ 2. Ego lactabo eam, & ducam eam in ſolitudinem; vbi oſtenditur, quòd Adulatio

Offert veralem ſeductionem (Lactabo)
Confert lætalem promotionem (Ego)
Ligat mentalem affectionem (Ducam)
Legat pœnalem damnationem (In ſolitudinem.)

¶ Dico igitur, quòd adulatio offert deceptionem verbalem, F
Lactabo. Elephas, ſecundum Philoſophum, ſi in deſerto ponuntur duæ puellæ, quæ optimè incipiant cantare, id audiens, vadit ad eas, lambit eorum mammillas, delectatur in cantu, & obdormit, & tunc vna earum ſubitò infigit gladium, ipſumque occidit, ſanguinemque eius recipiunt, vnde purpuram tandem tingunt. Sic verè chariſſimi, in deſerto huius mundi, vbi ſunt elephantes, id eſt, alti & magni, diuites & potentes, conueniunt hodie plures puellæ, id eſt, plures adulatores, qui more puellæ ſe præbent amicabiles atque blandos. Qui re vera circa iſtos elephantes non ceſſant per adulationem cantare, & vbera verborum lactantium & demulcentium eis offerre, & ita faciunt eos dormire, id eſt, in peccatis ſuis complacere, & delectari, ipſos quoque taliter decipiunt, quòd ſanguinem eorum, id eſt, temporalem ſubſtantiam ſibi attrahunt, & acquirunt, & eos per paupertatem proſtratos deſerunt, & dimittunt. Lactabo, inquit, eam. Ideò de talibus dicitur Prouerbiorum 16. Vir iniquus lactat amicum ſuum, & ducit eum per viam non bonam. Lactare enim dicuntur adulatores; quia ſcilicet ſicut lac eſt quid dulciſſimum, aliquando tamen habet venenum admixtum: ſic verè verba adulatorum ſunt dulciſſima, & placentiſſima, venenum tamen deceptionis, & malæ intentionis, detractionis, & futuræ damnationis continuè ſecum portant; quia, vt communiter, ille idem, qui in præſentia adulatur, in abſentia detrahit, atque mordet. Nam ſicut Scorpio facie blanditur, & caudà pungit; Apis

etiam in ore portat mel, & in cauda habet aculeum: ſic verè tales in ore habent mel, id eſt, dulcedinem adulationis, & ſemper in facie, in præſentia blandiuntur. Sed pro certò in cauda, id eſt, retro hoc eſt dictum, in abſentia inuenitur aculeus, id eſt, mordacitas & punctio detractionis & diffamationis Figura ſecundum Ioſephum Geneſ. 2. vbi dicitur, quòd ſerpens, qui ſeduxit Euam, habebat faciem virginalem, & caudam cum corpore reliquo ſerpentinam: quia ſcilicet tales, vt dictum eſt, in facie, & in præſentia videntur virgines, propter mel & blandimentum dulciſſimæ locutionis, & in cauda, id eſt, in abſentia ipſi habent ſerpentinam naturam punctionis, detractionis, & diffamationis. Et ideò de talium lactatione loquitur Hieremias Threnorum 4. Lamiæ nudauerunt mammas, lactauerunt catulos ſuos. Lamiæ enim, ſecundum Paſchaſium ſuper Threnos, ſunt quædam monſtra, quæ ab homine incipiunt, & in beſtiam terminantur; quia cum habeant faciem hominis, pedes tamen habent equinos. Sic verè tales in facie, id eſt, in præſentia videntur homines, id eſt, boni & iuſti, blandientes & benigni, tamen in exiſtentia ipſi ſunt beſtiæ, id eſt, mordaces, detractores, & iniqui, pedes affectuum habentes equinos, id eſt, luxurioſos, corporales, & ſuperbos. Vnde Seneca in Epiſtola: Malum hominem blandè loquentem agnoſce tuum venenum eſſe; habet & inſitum venenum blanda oratio. Dico igitur,
G quòd adulatio offert verbalem deceptionem, Lactabo. ¶ Secundò dico, quòd ipſa confert promotionem lætalem; quod oſtenditur, cum dicitur, Ego, quod eſt primæ perſonæ, primitiuæ ſpeciei. Quia ſcilicet multi ſunt, qui per adulationem fiunt primæ perſonæ, & primi prælati, ſuperiores & præcellentes in dignitatibus, & officiis, & prælaturis, tam in Eccleſia, quàm in mundo, ita quòd ipſi ſunt primitiuæ ſpeciei, id eſt, de genere, de ſtatu & ſpecie primitiuorum & principum & prælatorum, ſimiles cuidam ſigno cœleſti, qui dicitur Aquarius, qui ſecundum Poetas fingitur pincerna Deorum fuiſſe, & ſuper ipſorum manus aquas fudiſſe, & inde totam gratiam acquiſiuiſſe, quòd ab ipſis Diis in cœlum extitit collocatus, vt dicit Iſidorus. Sic verè chariſſimi, multi ſunt hodie, qui quia Diis, id eſt, ſuperioribus & prælatis ſeruiunt defundendo aquam in eorum manibus, id eſt, defundendo, & dicendo verba mollia & adulatoria, ideò ab ipſis in cœlum, id eſt, in ſtatum dignitatis & ſuperioritatis promouentur, & præficiuntur, ita quòd ipſi vocantur, Ego. Et ideò illi dicunt Exod. 3. Ego ſum qui ſum; quaſi dicat: Ego valeo robinum cum dimidio. Et illud Ioannis 10. Ego ſum paſtor bonus. Sed mentiuntur; ſed benè poſſunt dicere illud Pſalm. 21. Ego ſum vermis, & non homo; opprobrium hominum, & abiectio plebis. Tales enim ſunt molles & delitioſi, quia vermes; rudes & caliginoſi, quia ſunt non homines, id eſt, rationales, ſed viles & faſtidioſi, quia ſecundum veritatem ipſi ſunt opprobrium hominum, & abie-
H ctio plebis. Confert igitur adulatio promotionem lætalem. Ego, inquit. ¶ Tertiò ligat affectionem mentalem. Sunt enim verba adulatoria ſicut quidam compedes, & catenæ, quibus amor, affectio diuitum alligata à diabolo ducuntur, vbi vult, quæ ſuis peccatis, ne reſiliant, conſtringuntur. Ideò dicit Auguſtinus ſuper Pſalm. Adulatorum linguæ ligant homines in peccatis. Delectat enim ea facere, in quibus non ſolùm metuitur, ſed etiam laudatur operator. Sicut enim incantator verbis ſuis taliter incantat ſerpentem, quòd permittit ſe capi, duci, & palpari: ſic adulator ita verbis ſuis ſeducit homines, & incantat, quòd per malas ſuas complacentias taliter ligantur, quòd à diabolo vbicunque voluerit de vitio ad vitium, & tandem de hoc mundo ad æternum ſupplicium deducuntur. Quia verè adulatio eſt via, quæ videtur homini recta, & nouiſſima eius ducunt ad mortem. Ligat igitur affectionem men-
I talem. Ducam, inquit. ¶ Quartò dico, quòd adulatio legat damnationem pœnalem, quia ſcilicet per iſtam adducitur homo in ſolitudinem, id eſt, in deſertum inferni. Sic enim auceps cum ſibilo ſuo, id eſt, lingua adulatoris hominem attrahit in infernum. In ſolitudinem inquit. Ideò dicitur de iſtis: Errauerunt in ſolitudinem, in inaquoſo viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Iſti enim, qui ab adulatoribus ducuntur in inuio, & non in via, & qui ab ipſis in ſuis erroribus confouentur, iſti pro certo ſunt vel erunt in ſolitudine infernalis condemnationis, nec perpetuò intrabunt ciuitatem æternæ conſolationis. Dico igitur, quòd adulatio damnationem legat, promotionem indignè confert, deceptionem auribus offert. Et hæc de adulatione ſufficiant.

A **Adulterium** Tripliciter poteſt accipi, ſcilicet hiſtoricè. Et eſt illud peccatum, quod committit vnus coniugum alteri fidem frangendo per luxuriæ corruptelam. ¶ Item allegoricè. Et hoc fit, quando indignus ambitioſus vel ſimoniacus veram vxorem Chriſti, vel boni prælati, ſcilicet Eccleſiam, dignitatem, officium, vel beneficium ſibi copulat, & quaſi cum eo iniuſtè contrahens per indignam promotionem ad eam admittitur. ¶ Item ſpiritualiter, & moraliter. Et hoc adulterium nihil aliud eſt, quàm quodlibet peccatum mortale, per quod anima Chriſtiana, quæ debet eſſe vnica Chriſti vxor, qui eam ſibi per fidem in baptiſmo copulauit, cum diabolo, carne, vel mundo per peccatum Adæ criminaliter copulatur, & exinde filios adulterinos, id eſt, mala opera concipit & educit. Et ideò cuilibet iſtarum, ſcilicet tam Eccleſiæ, quàm mulieri, quàm animæ dicitur Oſeæ 2. Auferat, inquit, adulteria de medio vberum ſuorum. Dicamus igitur aliquid de duobus primis. Et dicamus, quòd adulter & adultera ſunt ſimiles illi, qui in terra aliena ſeminat zizania, quod eſt ſemen malum, cuius fructus nihil valet. Sic verè tales in hæreditate aliena conſtituunt ſemen adulterinum, & hæredes, & ſucceſſores, ſine iure & iuſtitia. Et ideò tales non poſſunt ibi facere fructum, nec diuturnam poſteritatem habere. Vnde Sapientiæ 4. adulterinæ plantationes non dabunt radices altas. Nota igitur, quod per huiuſmodi adulterium

Diſſipatur regula creatæ naturæ,
Eneruatur copula humanæ coniuncturæ,
Excitatur regula diuinæ cenſuræ.

¶ Dico igitur, quòd per adulterium naturæ regula diſſipatur. B
Eſt enim regula naturæ, quòd vnum animal non coeat cum illis, quæ ſunt alterius ſpeciei, quod tamen adulteri faciunt, qui cum alienis vxoribus copulantur, vel conuerſo prætergredi dignoſcuntur. Et ideò diabolus facit talibus, ſicut facit paſtor pullis aſinorum. Scientes enim paſtores, quòd vna ſpecies libenter non cognoſcit aliam, & volunt, quòd ex aſino & equo generetur pullus, ipſum aſinum, quamdiu eſt pullus, ſupponunt vberibus equæ in tenebris, & ſic ille pullus lacte equæ nutritus, in amorem earum taliter exardeſcit, quòd contra naturam cum eis ſe copulat, & exinde tertiam ſpeciem, videlicet mulum gignit. Re vera chariſſimi, talis paſtor eſt diabolus. Nam ad illum finem, quòd poſſit inducere hominem ad frangendum legem matrimonii & naturæ, & ad alienam ſpeciem, id eſt, ad vxores aliorum per luxuriam anhelare, iſto vtitur artificio, quia verè ab ipſa iuuentute, quamdiu ſunt pulli & adoleſcentes, ipſe nutrit eos lacte equarum, id eſt, verbis, iocis, atque ſolatiis mulierum, & ſic pro certo ipſos inclinat ad earum copulam appetendam, dato, quòd ſint alterius ſpeciei, id eſt, poſito, quòd aliis ſint matrimonialiter alligatæ. Quia breuiter hoc eſt verum, quòd illi, qui vacant circa mulieres, & lacte, id eſt, earum mulcedine paſcuntur, faciliter ad adulterium inflammantur; quia ſicut dicitur Hebr. 5. Omnis enim, qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermonum iuſtitiæ. Et ideò dicitur Hieremiæ 23. Adulteris repleta eſt terra. Per adulterium igitur naturæ regula diſ-
ſipatur. ¶ Secundò per adulterium iuncturæ copula ſegrega- C
tur, quia ſcilicet illa fidelitas, & illa indiuiſibilis vnitas, quæ inter coniuges debet eſſe, per adulterium diſſipatur, quia ſcilicet vir & vxor alii carnaliter copulantur, & tunc iſta fidelitas minimè conſeruatur. Licet enim naturaliter leæna teneatur ſequi copulam leonis, ſæpè tamen accidit, quòd præ rabie libidinis pardo ſe copulat, & coniungit. Sic verè mala mulier ſæpè accidit, quòd viro ſuo contempto, extraneo per adulterium copulatur, ita quòd leopardi, id eſt, filii ſpurii exinde generantur, qui à leonis, id eſt, à veri mariti conditionibus ſunt diuerſi. Ideò de talibus malis mulieribus dicitur Ezechiel. 16. Facta es quaſi mulier adultera, quæ ſuper virum ſuum indu-
cit alienum. ¶ Tertiò dico, quòd per adulterium cenſuræ D
ferula concitatur, quia ſcilicet adulteri tam ſecundum legem diuinam, quàm humanam debent lapidari, & mori. Deuteronom. 22. & Leuitic. 22. Lapidibus morientur adulter & adultera. Iſta lex tamen hodie non ſeruatur; quia ſi adulteri & adulteræ lapidarentur; lapides, qui ſufficerent, non inuenirentur. Veruntamen etſi pœna legis ceſſat, pœna tamen odii, & zeli, & malitiæ viri contra mulierem, & mulieris contra virum non ceſſat. Narrat Geruaſius in libro ſuo de ociis imperialibus, quòd inuentum eſt vnam ciconiam cum alio, quàm cum ſuo compare carnaliter ſecundum modum ſuum fuiſſe copulatam. Quod cum quadam die maſculus ſuus percepiſſet, quaſi diſſimulans receſſit, quæ rediens ſecum adduxit multitudinem aliarum, ipſamque adulteram alis & roſtris penitus peremerunt. In quo datur intelligi, quòd zelus matrimonii, & pœna adulterii ab ipſis animalibus habet exemplum, & à diuinis legibus habet ortum. Ezechiel. 16. Iudicabo te iudiciis adulterarum. Quod ſcilicet iudicium ponitur Leuitic. 21. Morientur mœchus & adultera. Morientur (dico) per copulam, & etiam per mortem ſaltem æternam. Sic igitur in adulterio corporali

Mouetur cenſura,

Rum-

Rumpitur iunctura,
Læditur natura.

E Vnde igitur præcipitur Marc. 10. Non adulteres &c. ¶ Circa adulteria spiritualia de quibus supra actum est, notandum, quòd ille, qui est indignè promotus, adultero, id est, adulteri filio cōparatur. Sicut enim adulter non ex legitimo viro concipitur, & in aliena hæreditate introducitur, in qua nullum ius assequitur, imò ad restitutionem tenetur: sic verè dignitas illa, quam mater impudica, id est, malus prælatus, ab adultero, id est, à diabolo per pretium vel fauorem in vtero sui amoris concipit, ita quòd per talem matrem, id est, per simoniacum vel affectuosum prælatū ad ecclesiastica officia parturitur, sibique hæreditas crucifixi iniustè elargitur, ibi pro certo nullum habet ius, imò ad restitutionem tenetur. Iudic. 11. Hæres in domo patris nostri esse non poteris, quia de adultera natus es; quia verè in domo Ecclesiæ non possunt esse legitimi successores, quos mater adultera, id est, prælatus corruptus per fauorem vel per simoniam introducit. Heu Deus, quia verè multi moderni Ecclesiarum prælati in suis Ecclesijs vel collegijs vix introducunt aliquem, nisi per aliquem specialem fauorem, quod patet, quia de compatriotis & carnalibus amicis sufficientibus & idiotis replent hodie totam Ecclesiam Iesu Christi. Hiere. 23. In Prophetis Hierusalem vidi similitudinem adulterantium. Quod figuratum est Iudic. 11. vbi Iephthe de adultera natus, princeps in Hierusalem factus est, quia plerumque fit, quòd illi, qui sic indebitè introducuntur in Ecclesiam, tandem ad prælaturas, principatus, & officia promouentur. Ideò talium posteritati loquitur derisoriè Esa. 57. Accedite, inquit, huc, filij auguratricis, semen adulteræ, & fornicariæ. Vbi ostenditur, quòd quidam in Ecclesia promouentur

Per
- Malignitatem coniecturarum (Auguratricis.)
- Cupiditatem pecuniarum (Adulteræ ab Adoleo, les, quod est, incendere.)
- Carnalitatis infectionem (Fornicariæ.)
- Affinitatis affectionem (Filij & semen.)

F ¶ Et primò dico, quòd quidam promouentur per coniecturarum malignitatem, & isti sunt, qui sunt filij auguratricis. Sicut enim augures per quasdam coniecturas, & per motus, & per garritus auiū conijciūt de futuris: sic multi mali prælati per conditiones auium, id est, aliquorum subditorum coniecturant de futuris cogitando, quòd tales, si per ipsos promoueantur, erunt in futurum tam sui, quàm suorum defensores, vel si non, quòd econtrario fierent tam sui, quàm suorum aduersarij turbatores; & sic accidit, quòd multi per huiusmodi coniecturas promouentur & exaltantur. Vnde cuilibet tali promotori potest dici illud Esa. 57. Dilatasti cubile tuum, & suscepisti adulterum. Filij, inquit, auguratricis. Contra quod Numer. 23. dicitur. Non est augurium in Israel. Isti igitur promouentur per coniecturarum malignitatem. ¶ Item alij promouentur per pecuniarum cupiditatem. Et isti sunt filij adulteræ. Adultera enim dicitur ab adolendo, quia per luxuriam adoletur, incenditur, & crematur, & exinde ad adulterium promouetur. Et signat prælatos & auaros, qui feruore cupiditatis accensi, per adulterium simoniacæ promotionis in hæreditate Ecclesiæ constituunt spurios, id est, impios successores. Omnes adulterantes quasi clibanus. Ideò de talibus malis adulteris promotoribus dicitur Iob. 24. Oculus adulteri obseruat caliginem, quia scilicet accipiunt dona sua, & committunt suas adulterinas simoniacas fraudes in caligine & occulto. ¶ Item tertiò alij promouentur per infectionem carnalitatis, quia sæpè accidit, quòd per carnalia, quæ inuicem habuerunt, & per fornicationes, quas inuicem commiserunt, ipsi prælati fornicarij ipsos promouent. Fornicariæ, inquit. Ideò de talibus dicitur Oseæ 2. Filij fornicationum sunt, quia fornicata est mater eorum. ¶ Quartò alij promouentur per affectionem affinitatis, scilicet consanguinei, familiares, & compatriotæ. Quod ostenditur, cum dicitur, Semen & filij. Sicut enim papilio insidens oleribus & arboribus, dimittit ibidem pestiferum semen suum, quod scilicet postmodum erucæ sequentes totum hortum, & eius olera corrodunt: sic multi sunt mali & pestiferi, superbi & ambitiosi prælati, qui in horto, id est, in Ecclesia, Abbatia, vel collegio, in quo sunt, tantum seminant de pestifera parentela & familia sua, quòd finaliter per eos totus ille hortus occupatur. Ideò dicitur Esa. 1. Væ semini nequam, filijs sceleratis. Ideò de istis potest dici illud Hebr. 12. Ergo adulteri, & non filij estis. Aduertant tamen tales, quòd proculdubio isti filij sui sic affectuosè promoti non perseuerant post eos, imò finaliter à suis beneficijs successores prælatorum euelluntur, & alij in locis eorum ponuntur. Vnde Sapient. 4. Adulterinæ plantationes & spuria vitulamina non dabunt radices altas. Sequitur ibidem 3. capit. Filij adulterorum in consummatione erunt. Et sic patet igitur talium promotio. Sed adhuc nota de tertio adulterio spirituali, quia sicut mulier relicto proprio viro adultero se tradit, & efficitur adultera, & ex tunc vir suus esse abominatur, dote & hæreditate spoliatur, societate viri priuatur, tandem morti secundum legem subiugatur: sic verè anima viro proprio, scilicet CHRISTO in baptismo copulata, suggestionibus & tentationibus mota, adultero, id est, diabolo, mundo, vel corpori, per diuersa peccata se copulat, propriumque sponsum dimittit, & prædictis adulteris se committit. Et ideò CHRISTO viro suo abominabilis efficitur, dote gratiæ & virtutum exuitur, à viro suo CHRISTO per culpam & per iudicij sententiam perpetuò diuiditur, & tandem mortis æternæ iudicio condemnatur. Sicut enim dicit Raban. lib. 7. de naturis rerum: Meretrix est anima peccatrix, quæ cœlesti viro CHRISTO derelicto adulterinos iniquitatis fructus de diabolo concipit. Lupanar, id est, locus meretricosus, est conscientia peccatoris, vbi cum diabolo adulterinos perpetrat concubitus. Istam igitur adulteram, scilicet animam peccatricem, vir suus CHRISTVS finaliter puniet, & eam in inferno comburet. Sicut enim leó vxorem suam cum pardo adulteratam, nisi fortè primitus lota fuerit, ipsam vulnerat & inuadit, vt dicit Isidor. sic verè Deus, quando videt, quòd vxor sua, scilicet anima, pardo, id est, diabolo versipelli per peccatum copulatur, nisi antequam ad ipsum veniat, per confessionem lota sit, abominatur, occidit, & condemnat eam morte æterna. Figura Ezechi. 16. vbi cuidam adulteræ comminatur, quòd vestimentis suis nudabitur, nasus & aures eius præcidentur, & inimicis suis ad condemnandum dabitur. Sequitur. Scelus tuum, & fornicationes tuæ fecerunt tibi hoc. Sic verè (charissimi) postquam anima per peccatum adulterata fuerit, vestimenta gratiarum & virtutum perdit. Nasus, id est, virtus deuotionis, qua ęterna suauitas odoratur, item aures obedientiæ & subiectionis eidem auferuntur, & finaliter propter scelus & fornicationes istas inimicis suis, id est, dæmonibus commendatur, & cum eis in inferno concluditur, & bannitur, &c.

Aedes.

Distingue de Æde, sicut supra de Domo. Et A si vis, nota, quòd in scriptura inuenitur

Ædes
- Interioris conscientiæ,
- Exterioris opulentiæ,
- Securioris residentiæ,
- Superioris eminentiæ.

Ædes interior est præparanda, scilicet conscientia, de qua videlicet omnia immunda debent eijci, & omnia munda & sancta immitti & induci. 1. Macchabæorum 13. Mundauit ædes, in quibus fuerant simulachra. Et 2. Macchabæorum 3. dicitur, quòd ædem & atria sanctificauerunt. Ædes exterior est detestanda, scilicet status & opulentia habitationis mundanæ, quia re vera istæ sunt

Ædes
- Voluptuosæ,
- Litigiosæ,
- Ruinosæ,
- Periculosæ.

(Voluptuosæ, dico.) Esa. 13. Respondebunt vlulæ in ædibus voluptatis. Litigiosæ etiam, quia scilicet in ædibus mundanæ opulētiæ nō sunt nisi turbationes & lites. Vnde de malis dicitur Mich. 7. Lingent puluerem sicut serpens, velut reptilia terræ perturbabuntur in ædibus suis. Periculosæ etiam sunt, & ruinosæ, quia sc. tales domus, ædes, & status finaliter & faciliter destrui solent, & perire. Vnde Amos 3. Diripientur ædes tuæ. Et iterum ibidem: Dissipabuntur ædes multæ. Ædes securior est habitanda, scilicet ædes fidei & Ecclesiæ, extra quam non est salus, & in qua morantur & habitant omnes iusti. De quo Prouerb. 30. Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regum. Ædes enim, & status ecclesiastici fuerunt ædes regum, id est, virorum excellentium & sanctorum. Istas ergo soli stelliones, qui animalia sunt stellata, & variè picturata .i. viri iusti vita, & conuersatione ornati, debent habitare, & ibi sistere & manere, quamuis hodie, proh dolor, verificetur illud 2. Macchabæ. 6. quòd in sacratis ædibus mulieres vltro se ingerebant. Quod vtiq; de locis sanctis potest intelligi, quæ impudicè quandoque à mulieribus frequentantur, vel etiam de statibus & officijs Ecclesiæ, vbi mulieres, id est, personæ muliebres & ineptæ multoties promouentur. Ædes superior est affectanda, scilicet ædes Paradisi; & istæ sunt secundæ Assueri, de quibus dicitur Hester 2. quòd virgines reginæ de cubiculo regio in secundas ædes ducebantur. Cubiculum regiū est Ecclesia militans; secundæ ædes sunt Ecclesia triumphans. Paradisus enim est illa ædes sancta, ad cuius ædificationem Dauid se dicit impensas varias præparasse, 1. Paralipo. 29. Et sic ergo patet, quomodo ædes dicitur multis modis &c. transeo, quia supra multa dixi de Domo.

A **Aedificare.** Nota, quòd ædificare, construere, componere, & facere idem significare videntur. Ædificare enim dicitur propriè aliquem locum vel domum pro habitatione construere, & sic dicitur Ædificare ab Ædes, & facio, facis, quasi ædes facio. Est ergo (moraliter loquendo) multiplex Ædificatio, scilicet

Temporalis,
Virtualis,
Criminalis,
Spiritualis,
Corporalis,
Æternalis.

¶ Primò dico, quòd est temporalis ædificatio, quādo scilicet aliquis componit & constituit factum & domum mundanæ prosperitatis & opulentiæ, in qua quidē tot lapides ponuntur, quot bona temporalia acquiruntur. Et aduerte, quòd ædificium prosperitatis mundanæ concomitantur, vt communiter, quatuor mala, videlicet,

Iniquitas in acquirendo,
Crudelitas in possidendo,
Pompositas in præsidendo,
Fragilitas in residendo & corruendo.

De iniquitate & iniustitia dicitur Hiere. 22. Væ, qui ædificat domum suam in iniustitia, & cœnacula sua non in iudicio. De crudelitate & violentia dicitur Abacuc 2. Væ, qui ædificat ciuitatem in sanguinibus. De pompositate & iactantia seu superbia dicitur Dan. 4. quòd Nabuchodonosor superbiâ elatus deambulans per aulam Babylonis dicebat: Nónne ista est Babylon, quam ædificaui in domum regi, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? De fragilitate verò & ruinosa existentia dicitur Malach. 1. Ædificabunt & ego destruam. Istos enim videtur Dominus modò ædificare, quia facit eis omnia ad votum succedere, & statum eorum semper in melius conualere. Ipsos tamē destruet, & temporaliter & æternaliter hos confundet. Psal. Destrues eos, & non ædificabis illos Et Hiere. 45. Ecce, quos ædificaui, ego destruo &c. Et Iob. 27. Ædificauit sicut tinea domū suam. Ista est. n. domus, quę non est ædificata supra firmā petram, sed super arenā bonorum temporalium, ideò faciliter deperit & cassatur. Psalm. 116. Nisi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborant, qui ædificant eam. Item spiritualis ædificatio est, quando aliquis ædificat domum interioris voluntatis & consciētiæ, scilicet mentem, in qua tot lapides ponuntur, quot virtutes & gratiæ procurantur. Ephes. 2. Constructa crescit in templum sanctum in Domino, in quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto. Item æternalis ædificatio est, quando aliquis ædificat sibi superiorem & perpetuam mansionem, in qua tot lapides ponit, quot bona opera facit, & quot merita apud Deum acquirit. De quo potest dici illud Psalm. Hierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipsum. Istæ sunt ergo tres ædificationes, quarum prima est vitiosa, secunda virtuosa, tertia
B gloriosa. ¶ Secundò dicamus aliquid de ædificatione virtuali seu morum, quę est virtuosa, quia re vera charissimi, quilibet nostrûm debet se ædificare, componere, & construere, vt effici mereatur domus, & ædificium summi Regis. Apes enim primò ædificant domum regis sui, & postmodum ædificant domos suas, secundum Plin. & Amb. Sic verè charissimi, primò & principaliter nos debemus ædificare domum pro Rege, id est, pro Christo, scilicet mentem interiorem, & postmodum ædificabimus domum pro nobis, scilicet conuersationem exteriorem, sicut fecit Salomon, qui primò ædificauit templum Domini, & postmodum ædificauit domum suam, iuxta illud 1. Parali. 21. Consurgite, & ædificate sanctuarium Domino Deo. Sic non faciunt hypocritę, qui domum exterioris conuersationis suæ benè ædificant, domum verò Dei, id est, domum interioris conscientiæ prætermittunt, dicentes illud Aggæi 1. Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ. Imò, quod peius est, ipsam peccatis & vitijs destruunt, & subuertunt. Psalm. Destrues, & non ædificabis eos. Non sic ergo, sed tam domum interiorem, quàm exteriorē; tam domum Dei, quàm nostram ędificemus, componamus, construamus, iuxta illud Agg. 1. Ascendite (inquit) in montem, portate ligna, & ædificate domum. Et videte, quòd sicut in quolibet ędificio necesse est labores subire, onera sustinere, materiam habere: sic verè, si nosipsos ædificare volumus virtualiter, necesse est, quòd nos laboribus affligamus. Ascendite (inquit) in montem, quod vtique magnus est labor. Item, quòd nos oneribus supponamus; quod ostenditur, cum dicitur, Portate. Quod nos virtutibus fulciamus, quæ nomine lignorum intelliguntur. (Lignum inquit.) Ligna enim, id est, virtutes sunt materia, de quibus homo virtuosus ædificatur. Habeamus ergo

Laboris pœnalitatem,
Virilem stabilitatem,
Virtutum fertilitatem.

¶ Dico, quòd si volumus ædificare nosipsos habitaculum virtu- C
tum, nos debemus habere pœnalitatem laborum; quod ostēditur, cum dicitur. (Ascēdite in montem.) Sicut enim ascendere in montem graue est, & laboriosum, & maximè senibus, pueris, & infirmis: sic verè ad montem, id est, ad morum perfectionem ascendere, & graue est, & difficile, & ideò necesse est in bonis & actibus & operibus laborare, & maximè nobis, qui sumus infirmi per inconstantiam, qui sumus pueri per imprudentiā, qui sumus senes per impotentiam. Ascendamus ergo in montem Esa. 2. Venite, ascendamus in montem Domini, & ad domum Dei Iacob. Et 1. Esdr. 1. Ascenderunt ad ędificandum templum Domini. Necessaria est ergo laboris pœnalitas, quę per ascensum in montem denotatur. Mos enim perfectionem designat, & ascensus in mōtem laborem & pœnalitatem signat. Apes enim cum magnis industrijs & laboribus ędificant domos suas. Non cessant enim laborare, & discurrere; qa sicut dicit Plin inter ipsas nulla est ociosa, imò ociosas à se eijciunt, & eas secū habitare non permittunt. Sic verè charissimi, continuè debemus esse in labore & exercitio operis virtuosi, vt scilicet domos conscientiarū nostrarum possimus virtualiter ædificare. Ocium enim debemus fugere, quia omnia mala docuit ociositas. Eccl. 33 Et ociosorum desidiosorū consortia declinare, iuxta illud Senec. 37. Epistol. Labor nutrit animos generosos; cur laborem recusas? non est viri timere sudorem. Quod vtiq; est contra multos, qui ita sunt delitiosi, quòd in bonis operibus nolunt aliqualiter laborare, de quibus dicitur in Psalm. In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideò tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua. Sed aduertant isti, quod dicit Bern. super Canti. Qui in laboribus hominum non sunt, in laboribus dæmonum erunt. Non sic ergo, sed habeamus laboris pœnalitatem. (Ascendite, inquit, in montem.) Amos 9. Qui ædificat in cœlo ascensio-
nem suam. Et 2. Paral. 27. Vrbes ædificant in montibus. ¶ Insuper D
dico, quòd si volumus virtualiter ædificare, necesse est, quòd habeamus virilem stabilitatem; quia onera diuersarum tribulationum, mandatorum & regularium statutorum portare, & in patientia sustinere debemus, iuxta illud Mich. 7. Iram Domini portabo, quoniam peccaui ei. Hierem. 10. Hæc infirmitas mea est, & portabo eam. Formicæ enim magnas festucas & ponderosas trahunt & portant, vt ex illis ædificent loca sua. Sic verè, charissimi, nos onus magnarum & grauium tribulationū sustinere & portare debemus, vt nobis ędificium virtutū & morum in isto mundo, & ædificium Paradisi in alio præparare possimus. Debemus ergo habere virilē stabilitatem, seu patientiæ firmitatem. (Por-
tat inquit.) ¶ Denique debemus habere virtutum fertilitatem; E
quod notatur, quando dicitur (Lignum.) Ligna enim, quib. domus moralis construitur, sunt virtutes. Sicut enim dicit Plin. Castores miro modo iuxta flumina ædificant domos suas, & dicit, quòd gregatim vadunt ad syluam, & cum dentibus ligna scindunt, & vnum de societate supinū ad terram prosternūt, & inter eius tibias ligna ponunt, & sic de ipso alij quadrigam faciunt, & ipsum cum lignis ad locum ædificij sui trahunt. Sic verè, charissimi, ad syluam perfectionis debemus gregatim, id est, concorditer ambulare. Ligna etiam virtutum & gratiarum cum dentibus, id est, cum orationibus debemus abscindere, & procurare. Ad terram etiam debemus nos per humilitatem prosternere, & inclinare. Esa. 51. Posuisti vt terram corpus tuum, & sicut viam transeuntibus. Ligna, id est, virtutes debemus amplexari, & retinere. Et sic ædificium perfectionis debemus construere, & iuxta fluuium deuotionis continuè permanere. Et de hoc potest intelligi illud 4. Regum 6. Eamus singuli vsque ad Iordanem, & tollamus singuli de sylua materias singulas, vt ædificemus ibi locum ad habitandum. Et est aduertendum, quòd

in Ædificio requiritur:
- Fundamentum,
- Parietes,
- Tectum,
- Cæmentum,
- Lapides,
- Ligna,
- Claui.

¶ Sic verè in ædificio morali requiritur fundamentum, hoc est, fides. Ephe. 2. Superædificati super fundamētum Apostolorum. Item requiruntur quatuor cardinales virtutes. Ezech. 41. Parietes ædificij quinque cubitorum. Quinque, inquit; quia tectum, quod cæteris supereminet, est spes, quæ semper est de superioribus, quæ facit quintā dimensionem in ædificio isto. Itē sequitur cæmentum, quod omnia ligat, hæc est charitas, quæ est vinculū perfectionis, ad Col. 3. Quia sicut dicitur 1. ad Cor. 8. Scientia inflat, charitas verò ædificat. Item requiruntur lapides, id est, duritíes constantiæ, perseuerantiæ, & durationis; ligna etiam, id est, memoria crucis, & diuinæ passionis; claui etiam, in punctura compassionis & contritionis, de quibus potest dici illud 2. Paral. 3. Parauerunt biblij ligna & lapides ad ædificandum domū. Istis

ergo

ergo congregatis ædificatur homo interior & domicilium mentis pro Domino hoſpitando. Et ſic iſta erit illa domus, de qua dicitur Prou. 9. Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptẽ. Sapientia enim, i. quilibet homo ſapiẽs de ſeipſo ædificat domum virtutum, in qua pro certò ſeptem columnæ ponuntur, id eſt, ſeptem prædicta, quæ ad domum virtutum requiruntur, ſcilicet fundamentum fidei, parietes virtutum, tectum ſpei, cæmentum charitatis, lapides firmitatis, ligna crucis & paſſionis, claui etiam compunctionis. Talis erat domus, de qua dicebat Salomon 2. Paralip. 2. Domus, quam ædificare cupio, magna eſt nimis, & inclyta. Sic ergo patet, chariſſimi, quòd ſi benè volumus noſipſos ædificare, nos debemus habere, ſicut dictum eſt, virtutum fertilitatem, virium ſtabilitatem, laboris ſedulitatem; & ſic de nobis dicetur illud 1. Corinth. 3. Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis. Iſta eſt ergo ædificatio virtuoſa. Et ſi vis, pone, quòd ſicut in ædificio Eccleſiæ materialis ædificatur altare, ſedes, campanæ, campanile, & multa alia: ſic in ædificio conſcientiæ &c. Dic, ſi vis, ſicut in eodem, vbi agitur de Eccleſia. Iſta eſt ergo ædificatio virtualis, quæ eſt ædificatio interioris
F voluntatis & conſcientiæ. ¶ Tertiò dico, quòd inuenitur ædificatio criminalis, quæ eſt ædificatio prauitatis & iniuſtitiæ. Sicut enim boni ædificant ſpirituale ædificium, id eſt, virtutum compaginem in ſeipſis, vt ibi ſecum poſſit per gratiam Dominus habitare. Nehem. 2. Venite, ædificemus Hieruſalem. Quod etiam ipſe Dominus conſulit & requirit Aggæi 1. Ædificate domum Domini. Sic pro certo mali non ceſſant ædificare domum diabolo in ſeipſis, ſcilicet congeriem vitiorum. Videmus enim, quòd araneæ, quæ ſunt animalia venenoſa, mirabili artificio faciunt telas ſuas, & ad hoc ſolent diligentiſſimè laborare. Sic verè venenoſi peccatores ad ædificandum tela diabolica, id eſt, vitiorum congeriem diligenter intendunt, ex hoc ſolo gaudentes, quod muſcas terrenorum bonorum mediante vitiorum reti & ædificio capiunt & acquirũt. Vnde de peccatore poteſt dici illud Iob. 27. Ædificauit ſicut tinea domum ſuam. Ergo notabis, quòd mali ædificant in ſeipſis altare crudelitatis, vbi cremant pauperes egentes, cauernam cupiditatis, in qua congregant chamos latentes, lupanar carnalitatis, in quo natant ad actus fœtentes, aſcenſum pompoſitatis, quo aſpirant ad ſtatus ingentes. Dico ergo, quòd iſti ædificant in ſeipſis altare crudelitatis & ſæuitiæ. Antiquitus enim in altaribus cremabantur animalia, vt Domino offerrentur. Sic mali videntur adhuc vitium crudelitatis, loco altaris in ſeipſis conſtruere, in quo ſolent pauperes affligere, & cremare, quos reprehendens ſcriptura dicit Ioſuæ 22. Quæ eſt iſta tranſgreſſio? cur reliquiſtis Dominum Deum Iſrael, ædificantes altare ſacrilegum? Item dico, quòd iſti ædificant in ſeipſis templum cupiditatis & auaritiæ. Auaritia enim templo cõparatur, quia ex aggregatis lapidibus conſtituitur, & ab hominibus ibi donaria & pecuniæ congregantur. Et iſtud eſt vanum chamos idoli Moab, quod infatuatus Salomon legitur ædificaſſe, quia ſcilicet chamos interpretatur congregans, ſignificans auaritiam, quæ ſolet omnia congregare. 3. Reg. 11. Ædificauit Salomon vanum chamos idolo Moab. Item dico, quòd mali ædificant in ſeipſis lupanar carnalitatis, & immunditiæ. Ezech. 16. Ædificaſti tibi lupanar, feciſti tibi proſtibulum in cunctis plateis, ad omne caput viæ ædificaſti ſignum proſtitutionis tuæ. Item dico, quòd mali ædificant in ſeipſis turrem ſeu aſcenſum pompoſitatis & ſuperbiæ. Hiere. 32. Poſuerunt idola ſua in domo, in qua inuocatum eſt nomen meum, & ædificauerunt excelſa Baal. Excelſa enim Baal ſignant altitudinem ſuperbiæ. Iſta eſt ergo ædi-
G ficatio criminalis. ¶ Quartò dico, quòd inuenitur ædificatio ſpiritualis; & iſta eſt ædificatio, qua nos in bono ædificamus proximos, quando eis documẽta ſalutis damus, vel quando benè viuendo exempla virtutum eiſdem miniſtramus. Quodlibet enim bonum documentum vel exemplum eſt vnus lapis in ædificio conuerſionis fraternæ. 1. Theſſa. 1. Conſolamini inuicem, & ædificate alterutrum. Iſta eſt igitur ædificatio, qua Eccleſia per fidem & gratiam ſpiritualiter ædificatur, & qua à Deo dirigente, à prælato regente, à prædicatore monente, ab Angelo inſpirante, & iuſto quolibet coadiuuante ſpiritualiter conſtruitur & formatur. Deus enim principaliter ædificauit & fundauit Eccleſiã. Non enim facta eſt humano opere, ſed diuino. Niſi enim Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui ædificant eam. Vnde iſte facit ſicut ille Rex, de quo legitur Iudith 1. quia ipſe ædificauit ciuitatem potentiſſimam &c. Expone, ſi vis, de Eccleſia, & vide ibi. Vnde iſta eſt illa ſpõſa Chriſti, de qua ipſe ſponſus loquens Angelis, prædicatoribus, Apoſtolis, martyribus & prælatis (qui ſcilicet omnes in eius conſtructione ſunt & fuerunt Dei adiutores, iuxta illud, quod dicitur ciuitati nobiliſſimæ Tyro, Ezechie. 27 Finitimi tui, qui ædificauerunt te, ipſi impleuerunt decorem tuum.) dicebat ſic Cant. 8. Si murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula argentea; ſi oſtium, compingamus illud tabulis cedrinis. Et re vera Eccleſia & murus eſt, & oſtium. Murus eſt, dico, quòd boni defenduntur & continentur in via; oſtium verò, quo boni introducuntur ad gloriam in patria. Murus eſt, cuius articuli fidei lapides fuerunt. Martyres pro cæmento iſtius muri proprium ſanguinem præbuerũt. Iſta enim eſt illa turris, de qua fit mentio in hiſtoria Mellini, quæ à terra abſorbebatur quoties ædificabatur, quouſque ſanguis iuuenis ſine patre fundamentis ædificij fuit mixtus. Iſta eſt Eccleſia, quia lapides eius, ſcilicet patres veteris teſtamenti omnes in inferno abſorbebantur, quouſque ædificium fuit Chriſti & martyrum ſanguine cæmentatum. Vnde Chriſto dicebant antiquitus ſancti patres illud Pſalm. Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Hieruſalem, quaſi dicant, tu eſto ſicut agnus benignus, & da nobis ſanguinem pro cæmento. Oſtium etiam eſt Eccleſia, per quod ſcilicet boni ad gloriam admittuntur, & mali etiam excluduntur. Quid ergo? pro certo iſta debet ædificari & compingi tabulis cedrinis, id eſt, bonis & altis perſonis, & ornari debet propugnaculis argenteis, id eſt, pretioſis virtutibus atque donis. Eccleſia enim eſt illa turris, de qua dicitur Cantic. 5. Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. In iſta enim turri Dauid & ſunt propugnacula, & ſunt clypei, id eſt, diuerſa genera virtutum, quarum quædam dicuntur propugnacula, quia valent ad hoſtes inuadendum, & dicuntur clypei, quia valent ad nos ab hoſtibus defendendum. De iſtis ergo mille clypeis & propugnaculis, quæ mille dicuntur propter perfectionem & complementum, quod habent, quia millenarius numerus eſt perfectiſſimus, quæ quidem virtutes ſunt armatura fortium & ſanctorum, poſſumus dicere, & notare, quòd iſti clypei & propugnacula, quæ ad ædificationem Eccleſiæ concurrere dignoſcuntur, ſunt

Amor, charitas, & amicitia,
Pax, tranquillitas, atque concordia,
Splendor, veritas, & ſapientia,
Rigor, æquitas, atque iuſtitia,
Timor, humilitas, & reuerentia;
Vigor, firmitas, & permanentia;
Honor, honeſtas, atque decentia;
Squalor, paupertas, & abſtinentia.

Iſti ſunt ergo cancelli, in quorum quolibet ſuſpenduntur tres clypei, hoc eſt, virtutum variarum triplicati cohortes & cunei. Dico ergo, quòd in hoc ædificio debet inueniri amor, & charitas, & amicitia. Vnde Ezechiel. 40. Oſtendit mihi Angelus ædificium ciuitatis vergentis ad Auſtrum. Auſter enim pars mundi calida feruorem dilectionis deſignat; quia ſicut dicitur 1. ad Corinth. 8. Charitas ædificat. Item ibi debet eſſe pax, & tranquillitas, atque concordia. Roman. 13. Quæ pacis ſunt, ſectemur; & quæ ædificationis ſunt, inuicem cuſtodiamus. Item ibi debet eſſe ſplendor, & veritas, & ſapientia; quia ſicut dicitur Prouerbiorum 24. Sapientiâ ædificabitur domus. Item ibi debet eſſe rigor, & æquitas, atque iuſtitia. Eccleſiaſt. 3. In iuſtitia ædificabitur tibi. Item ſit ibi timor, humilitas, & reuerentia. Vnde Actorum 9. dicitur: Quia Eccleſia habebat pacem, & ædificabatur, ambulans in timore Domini, & in conſolatione Spiritus ſancti. Item ibi debet eſſe vigor, & firmitas, & permanentia, quia ſcilicet Deus eſt ille homo ſapiens, de quo dicitur Matthæi 7. quia ipſe ædificauit domum ſuam ſupra petram. Item ibi debet eſſe honor, honeſtas, atque decentia. 1. Corinth. 14. Omnia ad ædificationem fiant. Vnde etiam de pulchritudine conuerſationis & honeſtatis poteſt dici illud, quod canit Eccleſia, & accipitur à Tobia 13. Omnes muri tui & turres Hieruſalem gemmis ædificabuntur. Item debet ibi eſſe ſqualor, & paupertas, & abſtinentia. De quo Eſaiæ 58. Ædificabuntur in te deſerta à ſæculo. Iſta ergo ſunt propugnacula turris noſtræ, quæ à Deo fuerunt antiquitus ædificata, & in Eccleſia conſtituta, ita quòd tunc dicebat Dominus illud Eſaiæ 44. Dico Hieruſalem, ædificaberis; & ciuitatibus Iuda, ædificabimini, & deſerta eius ſuſcitabo. Sed re vera iſtud ædificium pro magna parte collapſum, & deſtructum, & per vitia ibidem malè præſidentium & habitantium diſſipatum eſt. Nam Prouerbiorum 14. dicitur, quia ſapiens mulier, id eſt, ſapiens anima vel perſona ædificat domum ſuam, inſipiens verò extructam deſtruit manibus. Quia re vera iam tot ſunt in Eccleſia inſipientes, & ineptæ perſonæ, quòd ædificia virtutum, quæ dudum ibi ſancti viri ædificauerunt, iam per vitia penitus deſtruxerunt. Vnde cuilibet malo poteſt Dominus dicere illud 1. Paralipomen. 22. Multum ſanguinem fudiſti, id eſt, multa peccata feciſti, non poteris ædificare domum nomini meo. Oportet ergo, quòd Deus ipſam reædificaret & repararet, & virtutibus & moribus renouaret,

naret, aliàs fortè omninò corrueret. 1. Macchab. 10. Cœpit ædificare, & renouare ciuitatem, dicens scilicet illud Zach 1. Reuertar ad Hierusalem in misericordijs, & domus mea ædificabitur in ea. Et Hierem 31. In charitate perpetua dilexi te, ideò attraxi te miserans, rursusque ædificabo te, & ædificaberis virgo Israel.
H Patet ergo, quòd est ædificatio spiritualis. ¶ Quintò dico, quod inuenitur ædificatio materialis, scilicet domorum corporalium pro nostra habitatione mortali. Et ista pro certo est duplex, scilicet ædificium Dei, & publicum, quod debet fabricari cum diligentia, & ædificium nostrum, seu priuatum, quod debet moderari cum temperantia. De ædificio ergo materialis Ecclesiæ seu templi, constat, quod ad eius constructionem debemus omnes currere, & ad hoc diligenter succurrere, & pro viribus laborare. Natura enim primò format & ædificat in corpore membra publica, quàm priuata. Primò enim format cor, hepar & cerebrum, quæ sunt communia, & vniuersalia membra, quàm aures, & pedes, quæ sunt particularia. Sic verè nos primò & principaliter debemus intendere ad ædificationem domus Dei, quæ omnibus est communis, quàm ad domorum nostrarum particularium & priuatarum instaurationem. Ad quod facit figura de Salomone, qui primitus legitur domum Domini, quàm domum suam ædificasse. Filij Israel templum primitus in Hierusalem reædificauerunt, quàm construerent domos priuatas. Ad hoc enim astringimur præcepto cogente. Ad hoc etiam instruimur natura docente. Ad hoc inducimur spiritu fauente. Præcepto, dico, cogente; quia scilicet per mandata Dei quilibet ad hoc cogitur. 1 Esdræ 1. Cyrus Rex proposuit edictum, vt domus Dei ædificaretur. Natura etiam ad hoc inducit. Nam de apibus legitur, quòd primò & ante omnia ædificant domum regis; ergo nos debemus multò fortius domum Dei. Spiritus etiam sanctus ad hoc fauet, & hoc sibi placere prætendit. Vnde illud ad Eph. 2. Omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, in quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto. Vnde de templorum ædificatoribus dicitur Deo illud verbum Lucæ 7. Dignus est, vt hoc ei præstes, diligit enim gentem nostram, & synagogam ædificauit nobis. Tales enim templorum ædificatores à Deo commendantur, & donis & diuitijs ampliantur. Vnde est illud prædictum Zachar. 6. Ecce vir oriens nomen eius, & ipse ædificauit templum Domino, & ipse portabit gloriam, & sedebit, & dominabitur super solio suo. ¶ De ædificio nostro priuato notare possumus, quòd istud est moderandum, & superfluitatibus, quę statusnostros excedunt, sagaciter præscindendum. Aquilæ enim vno nido, & leones vna fouea sunt contenti, apes etiam vna cella. Quidam etiam Philosophi fuerunt, qui medio dolio pro omni ædificio contenti fuisse leguntur. Etiam quædam sunt nobiles prouinciæ, in quibus homines cauernis pro domibus vtuntur, sicut exemplificatur de Brachmanis in historia Alexandri, & aliæ, vbi homines testudinum marinarum (quæ in illis partibus sunt maximæ) singuli vnà pro habitaculo contentantur, sicut exemplificat Solinus. Et ad hoc videtur alludere Seneca in libr. de morali. qui dicit, quòd breue tugurium virtutes recipit. Ædificia ergo non sunt in superbiam & magnitudinem amplianda, nec in aliorum præiudicium fabricanda; quia sicut dicitur Ecclesiast. 21. Qui ædificat domum suam impendijs alienis, quasi qui colligit lapides in hyeme. Lapides enim, qui in hyeme de lapidicinis colliguntur, gelant, atque franguntur. Sic verè talia ædificia cum aliorum iniurijs facta non debent diu durare, sed faciliter solent & debent corruere & perire. Ista est ergò ædifica-
K tio materialis. ¶ Sextò dico, quòd inuenitur ædificatio æternalis & imperialis, & ista est ædificatio gloriæ, & palatij Paradisi. Istud enim palatium nobis ædificamus, quando fide, & opere Deo fideliter militamus, & quando per bona opera laboramus. Ista est enim ædificatio lata, grata, rata, clara, chara. Lata est multos recipiens. Vnde Deus videtur dicere illud 2. Paralipomen. 2. Domus, quam ædificare cupio, magna est nimis & inclyta. Grata est cunctos alliciens. 2. Corinth. 5. Ædificationem ex Deo habeamus, & domum non manu factam, sed æternam in cœlis. Rata est scilicet, & firma, nunquam deficiens. Psalm. Ædificauit sicut vnicornis sanctificium suum in terra, quam fundauit in sæcula. Clara est, & luculenta Deum prospiciens. Psalm. Ædificauit Dominus Sion, & ibi videbitur in gloria sua. Chara est, atque tranquilla, quietem sentiens. Psalm. Ædificabo in generatione & generationem sedem tuam. Sedes enim quietem signat. Lata est, & sublimis, & alta, honores subiens. Amos 9. Ædificat in cœlo ascensionem suam. Sic ergò patet, quomodo inuenitur in scriptura ædificatio supernalis, corporea, spiritualis, criminalis, virtualis, & temporalis &c. Vide de domo, & similibus.

A **Ægrotare.** Nota, quòd inuenitur multiplex ægritudo, videlicet,

Ægritudo { Corporalis languoris, Temporalis doloris, Virtualis valoris, Criminalis horroris, Infernalis laboris.

Ægrotant enim mortales omnes corporaliter. Vnde Genesis 48. dicitur, quòd nunciatum est Ioseph, quòd ægrotaret pater eius. Ægrotant pauperes temporaliter. Pauperes enim ægroti dicuntur, in quantum immundi, statu debiles, & nullius valoris reputantur, imò ab omnibus horrentur & fastidiuntur. De quo 1. Regum 30. Dereliquit me Dominus, quia ægrotare cœpi. ¶ Ægrotant iusti virtualiter. Iustus enim ægrotat, in quantum spiritu forti, & corpore & rebus debilis inuenitur. Æger enim dolet & tristatur, calescit & inflammatur, & gustus eius aliter, quàm ante fuerat, reperitur, quiescere compellitur, & lubenter à medicinis congruis refouetur, ab amicis visitatur, & medicis frequentatur, à nociuis cibarijs præseruatur, & diligēti custodiæ cōmittitur, & in lecto, ne exeat, quãdoq; p violentiam detinetur. Sic verè iustus dolet per contritionē, tristatur per timorem, calefcit per diuinum amorem. 2. Regum 13. Adamauit Amnon Thamar sororem suam, ita vt ægrotaret propter amorem eius. Gustat suauitatem diuinam per contemplationem. Talis enim solet quiescere per deuotionem; medicinis fouetur per sacramentorum & bonorum documentorum adhibitionem; ab amicis visitatur per sanctorum reuelationem, & per Dei & Angelorum consolationem; à medicis frequentatur per prædicatorum & prælatorum visitationem; à nociuis cohibetur per mundi delectabilium abdicationem; diligenter custoditur per Dei & superiorum gubernationem; violenter etiam quandoque in lecto miseriæ detinetur per tribulationem & flagellationem. Æger erat Dauid, de quo dicitur 2. Regum 19. quòd cum quæreretur, vt veniret ad Saulem; Responsum est, quòd ægrotabat. Et de Ezechia etiam Rege iusto dicitur 4. Regum 20. quòd ægrotauit Ezechias vsque ad mortem. Et re vera tales ægri gratijs vnguntur, à sanctis iuuantur, à Christo curantur. Gratijs (dico) vnguntur. Vnde Marc. 6. dicitur, quòd Apostoli vngebant oleo multos ægros. A sanctis etiam iuuantur & consolantur. Vnde de sanctis dicitur Marc. 16. quòd super ægros manus imponent; & benè habebunt. A Christo etiam curantur. Vnde Actorum 6. dicitur, quòd afferebant ægros, & curabantur. Ægrotant ergo iusti virtualiter. Ægrotant etiam impij criminaliter. Peccator enim æger dicitur, quia ad omne bonum impotens reperitur. 4. Regum 8. Ægrotauit Benadab Rex Syriæ. Ægrotant etiam damnati æternaliter. Vnde Acham Regi pessimo dictum est 2. Paralipomen. 21. Tu autem ægrotabis pessimo languore vteri &c. Vide infra de Infirmitate.

Aegyptus. Ægyptus, vt communiter, quadrupliciter A signat. Signat enim mundum, pœnitentiæ statum, peccatum, & infernum. Ægyptus enim interpretatur tenebræ. Et ideò signat mundum, in quo est tenebrositas errorum. Signat pœnitentiæ statum, qui est tenebrositas humiliatorum. Signat peccatorem, vel peccatum, quod est tenebrositas vitiorum. Signat infernum, vbi est tenebrositas tormentorum. Quòd ergo per Ægyptum mundus intelligatur, patet Esa. 19. vbi de incarnatione CHRISTI dicitur: Ascendet Dominus super nubem leuem, & ingredietur Ægyptum. Quòd etiam per Ægyptum intelligatur pœnitentiæ status, patet Exod. 3. Vidi afflictionem populi mei, qui est in Ægypto. Quòd etiam per Ægyptum intelligatur peccatum vel peccator, patet Esaiæ 31. Ægyptus homo, & non Deus; & equi eius caro, non spiritus. Quòd etiam per Ægyptum intelligatur infernus, patet Ezechiel. 26. Ecce ego ad te Pharao Rex Ægypti, Draco magne, qui cubas in medio fluminum. ¶ Primò ergò dicamus ali- B quid de Ægypto, in quantum signat mundum, & notemus, quòd per Ægyptum potest mundus intelligi triplici ratione: Primò in Ægypto est caloris inflammatio. Secundò ferarum habitatio. Tertiò deserti peragratio. Ægyptus enim æstubus inflammatur, à feris habitatur, desertis conuallatur. Sic verè charissimi, in mundo isto est

Cupiditas feruentissima,
Societas iniquissima,
Anxietas pœnalissima.

Calores enim ardoris cupiditatem, feræ & bestiæ designant malorum societatem, desertum verò denotat laboris anxietatem. Dico ergò, quòd in Ægypto ista est nimietas ardorum. In Ægypto enim superiori tantus viget æstus secundum Isidorum, quòd nullus homo potest ibi tutè morari. Soli enim serpentes, & basilisci, & alia reptilia viuunt ibi. Illi enim homi-

homines,qui ibi conuerſantur,toti nigri efficiantur propter calorem. Sic verè in Ægypto huius mundi & maxime in parte ſuperiori,id eſt,in ſtatu diuitum & ſuperiorum regnant hodie mul ti & varij calores & ardores, ſcilicet, auaritia,luxuria,iracundia, propter quod ibi pauci homines, id eſt, paucæ perſonæ ratione vtentes conuerſantur, & multi Serpentes & mali peccatores in ibi commorantur. Vnde Ezech. 30. Dabo terrorem in terra Ægypti,& diſperdam terram Phatures,& dabo ignem in Taphnis. Sequitur.Interficiam multitudinem Alexandriæ,& dabo ignem in Ægypto.Vnde aduerte,quod qui in iſta Ægypto ardore auaritiæ ſunt inflammati habent generaliter iſta vitia,ſcilicet,

Ignorantiam,
Fraudulentiam,
Detractionem,
Adulationem.

Ignorantia oſtenditur, cum dicitur [Ægypti] quod interpretatur tenebra.Ideo dicitur. Dabo terroré in terra Ægypti. Ad denotandum quod illi,qui ſunt per ignorantiam tenebroſi,faciliter ſunt ſtupidi,tremuloſi,quod maxime pertinet ad auaros,qui ſemper timent amittere bona ſua. Quia ſecundum Sene.Quantum acceſſimus ad ſucceſſum tantum ſucceſſimus ad metum. Et in Pſal. Trepidauerunt timore,vbi non erat timor.Item fraudulentia oſtenditur,cum dicitur,Phatures,id eſt,ſtatus illorum, qui ſunt deceptio pauperum , calcator & oppreſſor. Item detractio denotatur in vocabulo Taphnis, quod interpretatur os inſanum ſerpentum.Detractores enim ſerpentib.ſimiles ſunt,quia os eorum inſanum eſt,& venenoſum &pernicioſum.Pſal.Os eorum abundauit malitia. Item adulatio intelligitur per multitudinem Alexandriæ, quæ interpretatur alleuans tenebras, quia ſcilicet adulatores adulando & facta aliorum iuſtificando , tenebras ſuæ deſperationis & timoris alleuant,& ſupportant,quia iſti ſunt, qui in malicijs ſuis lætificant regem, & in mendacijs ſuis principes,ſicut dicitur Oſeæ 7. In iſta ergo Ægypto, id eſt, in mundo prout dictum eſt, inuenitur deceptio, detractio, adulatio,&ignorantię offuſcatio.Viget enim hodie in mundo ignis & ardor auaritiæ & cupiditatis,luxuriæ & carnalitatis, & iracundiæ & crudelitatis.Dabo (inquit) ignem in Ægypto. Et ſic bene dico,quod in iſta Ægypto,id eſt,in mundo eſt nimietas ardorũ.

C ¶ Dico etiam , quod ibi eſt ſocietas malorum. In Ægypto enim habitant multa crudelium animaliũ genera. Sunt enim ibi hippopotami,qui ſunt equi fluuiales, qui de die in aquis natant, de nocte vero exeuntes, ſegetes hominum depaſcunt. Item ibi ſunt crocodili, qui in Nili fluuio commorantes , mandibulam ſuperiorem ſoli inter omnia animalia dicuntur mouere.Item ibi naſcuntur baſiliſci , qui ſolo viſu & flatu dicuntur omnia viuentia interimere,& necare.Et pro certo in Ægypto huius mundi ſunt talia genera animalium peruerſorum. Primi enim ſunt luxurioſi, qui more hippopotamorum in fluuijs delitiarum verſantes, de nocte,id eſt, in abſcondito & occulto exeunt facere facta ſua turpia & immunda Iob.24.Oculus adulteri obſeruat caliginem. Et ideo iſti dicuntur equi fluuiales , quia equus eſt animal valde luxurioſum.Hier.5.Equi amatores in fœminas, & emiſſarij facti ſunt, vnuſquiſque ad vxorem proximi ſui hinniebat. Item ſunt ibi auari & ambitioſi, qui more crocodilorum mandibulam ſuperiorem tantummodo mouent, inferiorem vero immobilem ſemper tenent, quia ſcilicet iſti ſemper ad ſuperiora anhelant, inferiora vero ſcilicet proximi vtilitatem , mortis neceſſitatem, & inferni profunditatem non conſiderant,neque cauent,ſed ſolum mouere ſuperiorem mandibulam,id eſt,tractare,&maſticare de ſuperbis & ſublimibus vanitatibus ſe delectant, dicentes ſcilicet illud Eſa.14.Aſcendam in cœlum &c. Sunt etiam ibi inuidioſi, quorum viſus more baſiliſci alijs venenum eſt, quia ſcilicet omnibus,quos in proſperitate vident,inuident & ipſos detrahendo inuenenant, & corrumpunt. Et ſic bene dico, quod quia in iſta Ægypto,id eſt,mundo commorantur inuidioſi, ambitioſi,luxurioſi,bene dico,quod ibi eſt ſocietas malorum.Vnde Ezech.30.Fortiſſimi gentium adducentur ad diſperdendam terram, & euaginabunt gladios ſuos ſuper Ægyptum. & ſequitur. Tradam terram in manus peſſimorum,Ibi eſt ergo ſocietas malorum.

D ¶ Eſt præterea ibi anxietas laborum , Ægyptus enim ex vna parte circumdatur mari , ex omni alia parte deſertis inacceſſibilibus eſt vallata. Sic vere chariſſimi, mundus & mari & deſerto, id eſt,omni genere tribulationum, laborum & amaritudinũ eſt vallatus.Eze.29.Erit terra Ægypti in deſertum & in ſolitudinem. Iſtud maxime patet in filijs Iſrael,qui quamdiu fuerunt in Ægypto,ſemper fuerunt in ſeruitute, oppreſſione,& tribulatione:ſicut dicitur Exo. 3. Et poſſumus aduertere, quod ſicut Ægyptus antiquitus decem plagis principalibus fuit afflicta,ſcilicet, ſanguine,ranis,cimicibus,&muſcis,ſicut dicitur Exo.7.& 8.itẽ morte animaliũ,grãdine & veſicis,ſicut ibidẽ dicitur 9.itẽ locuſtis & tenebris,ſicut dicitur Exod.10.item morte primogenitorũ, ſicut dicitur Exod. 12. ſic verè chariſſimi, Ægyptus mundi multis plagis vulneratur, multis tormentis ſubijcitur, multis vitijs imbuitur, multis tribulationibus infeſtatur. Et maximè ibi ſunt decem plagæ , per quas poſſumus intelligere quatuor genera hominum malorum , & ſex genera principalium vitiorum. Quatuor enim malorum hominum genera ſignificantur per quatuor reptilia animata, de quibus fit mentio per ranas, cimices, muſcas, & locuſtas. Ranæ enim clamoſæ ſignificant malos aduocatos, qui non ceſſant clamare, coaxare, & coarctare. Per cimices,qui Gallicè dicuntur thentes, quæ dormientes inquietant,intelligas malos bailliuos,qui non ceſſant alios moleſtare. Per muſcas, quæ vlceribus inſidiantur, intelligo malos iudices, qui non ceſſant aliorum defectus & vlcera ſeu ſcelera inueſtigare , vt ſanguinem ſuæ ſubſtantiæ temporalis poſſint per emendas ſugere , & habere. Locuſtæ ſignant detractores , qui famam aliorum non ceſſant rodere, & vaſtare. Locuſta enim os habet triangulum , & in cauda portat aculeum. Ideò de iſtis quatuor dicitur in Pſalm. Quia rana, cynomia, id eſt, muſca, cimex & locuſta fuerunt in Ægypto. Sed dico adhuc, quòd in iſtis plagis poſſunt intelligi ſex genera vitiorum. Ibi enim eſt ſanguis, ecce peccatum luxuriæ ; quia ſicut dicitur Oſeæ 4. Furtum & adulterium inundauerunt ſuper terram , & ſanguis ſanguinem tetigit. Item ibi fuit mors animalium , ecce peccatum pigritiæ, quod homines beſtiales occidit; quia ſecundum Senec. Ocium ſine literis mors eſt, & viui hominis ſepultura. Item ibi eſt veſica inflata, ecce peccatum ſuperbiæ. Item ibi eſt grando, quæ durè percutit,ecce peccatum rapinæ & ſæuitiæ. Ibi fuerunt tenebræ,ecce peccatum ignorantiæ. Ibi eſt mors primogenitorum, id eſt, animarum, ecce peccatum inuidiæ. Qui enim odit fratrem ſuum,manet in morte. 1.Ioan. 3.Iſtis ergo vitijs & tribulationibus ſubijcitur Ægyptus huius mundi ; quia ſicut dicitur Eſa. 19. Dabo Ægyptum in manu crudelium dominorum. Iſta ergo eſt Ægyptus, prout dictum eſt, vbi inuenitur anxietas laborum, ſocietas malorum , & nimietas ardorum. Ideò de iſta Ægypto debent filij Iſrael, quantum ad affectum, recedere , & ad terram promiſſionis , quæ eſt in cœlo,anhelare. Iuxta illud Oſeæ 11. Puer Iſrael, & dilexi eum, & ex Ægypto vocaui filium meum. ¶ Sed ſi vis adhuc notare , dic , quòd Ægyptus ſignat E mundum bonos affic ientem. Ægyptus enim ſemper legitur filiis filijs Iſrael inimica, vel falſa amica.Inimica (dico) quia ipſos tenuit in ſeruitute,ſicut patet Deuteronom.6. vbi dicitur: Serui eramus Pharaonis in Ægypto. Falſa verò amica. Vnde de fallacia mundani auxilij dicitur Eſa. 36. Confidis ſuper baculum arundineum confractum iſtum ſuper Ægyptum , cui ſi innixus fuerit homo,intrabit in manum eius. Sic verè dicam de mundo, quia ſcilicet ſemper eſt & fuit inimicus nociuus & contrarius filijs Iſrael, id eſt, viris iuſtis & bonis, & maximè viris eccleſiaſticis & religioſis.Conſtat enim,quòd mundani ſemper conſueuerunt perſequi viros iuſtos , & ſe eis oſtendunt inimicos. Exod. 1. Oderant aut filios Iſrael Ægyptij,vel ſaltem ſemp eſt & fuit ipſis falſus, & infidelis amicus, & ſuſtentator arundineus, atque vanus,& ideò ſperantes in mundo & mundanis arguuntur Eſa.30. Væ filij deſertores, qui ambulatis, vt deſcendatis in Ægyptum, ſperantes auxilium in fortitudine Pharaonis. Talis ergo regio debet dimitti,& à viris prudentibus deſpici & exiri.Hier.42.Nolite intrare in Ægyptum. Ille enim Ægyptum intrat , qui mundum,& mundi pompam diligit & affectat. In Ægyptum ergo, & in mundum per affectuum complacentiam non eſt intrandum ; ſed abinde potius exeundum. Et meritò; quia pro certo ibidem reſidentes diuerſis vitijs & varijs animarum periculis ſupponuntur. Hier.42. Si ingrediamini in Ægyptum,vt ibi habitetis,gladius,quem vos formidatis , vi apprehendet vos in terra Ægypti, & fames, pro qua ſolliciti eſtis,adhærebit vobis in Ægypto. Abinde vero exeuntes, & ipſum, quantum ad affectum, dimittentes,ſanctificantur & emendantur.Pſalm.In exitu Iſrael de Ægypto &c.facta eſt Iudea ſanctificatio eius.¶ Et,ſi vis,notabis,quòd F iſta Ægyptus , id eſt, mundus fugiendus eſt , & contemnendus propter multa, videlicet, quia eſt ibi

Gulæ voracitas,
Mentis captiuitas,
Luxus carnalitas,
Grauis cupiditas,
Grandis crudelitas,
Senſus obſcuritas,
Cordis debilitas,
Falſa fidelitas,
Vana proſperitas,
Boni ſterilitas,
Leuis fallacitas,
Triſtis aduerſitas,
Mortis neceſſitas.

Est (dico) in ista Ægypto voracitas gulositatis. Vnde illi gulosi dicebant Num 11. Recordamur piscium, quos comedebamus in Ægypto. Vulgus enim promiscuum, vt dicitur ibidem, cœpit flagrare desiderio carnium &c. Et percussit dominus populum plaga magna, & vocatus est locus ille, sepulchra concupiscentiæ. Item est ibi captiuitas, seu seruitus ociositatis, in mundo enim seu in statu peccati sunt homines in seruitute pigritiæ & ociositatis detenti. Deut. 24. Memento, quod seruieris in Ægypto. Item est ibi immundicia, seu luxus carnalitatis. Vnde ibi abundant equi amatores in fœminas, id est, viri luxuriosi: sicut dicitur 3. Reg. 10. Adducebantur equi de Ægypto Salomoni. Vnde etiam de Asmodeo dæmonio, quod occidebat fornicarios, id est, de Spiritu fornicationis dicitur Tob. 8. quod ligatus fuit in deserto superioris Ægypti. Ægyptus enim superior signat statum mundanorum, qui scilicet dicuntur desertum: quia carent omni bonitate, & dicuntur spiritum fornicationis secum habere, quia pleni sunt carnis voluptate. Item est ibi fames & esuries cupiditatis Hie. 42. Fames adhærebit vobis in Ægypto. Item est ibi effrenitas crudelitatis potissime apud superiores & magnates. Esaiæ 19. Dabo Ægyptum in manu dominorum crudelium. Item est ibi obscuritas erroneitatis. Esa. 19. Emarcuerunt principes Mempheos deceperunt Ægyptum, angulum populorum eius. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis, & errare fecerunt Ægyptum in omni opere suo. Item ibi est debilitas fragilitatis. Esa. 19. Ægyptus quasi mulieres. Item est ibi facilitas infidelitatis. Infidelis enim dicitur mundus, quia promittit auxilium, quod non reddit. Esa. 30. Ægyptus frustra & vane auxiliabitur. Falsus etiam & infidelis dicitur, quia aliud apparet quam inueniatur. Et ideo tam infideles, quam hypocritæ monstruosis animalibus, quæ apparent esse homines, etiam imaginibus, & idolis comparantur. Vnde Ezech. 20. In idolis Ægypti nolite pollui. Item est ibi prosperitas totius vanitatis Hierem. 46. Vitula formosa, & elegans Ægyptus, stimulator ab aquilone veniet ei. Item ibi est sterilitas totius bonitatis. Vnde prædictum Ezechi. 29. Dabo terram Ægypti desertam. Item ibi est verbositas adulatoriæ prauitatis. Vnde de adulatore potest dici illud Oseæ 12. Fœdus cum Assyrijs inijt, & oleum in Ægypto ferebat. Item ibi est aduersitas grauis prosperitatis, quia in mundo vigent multa aspera & aduersa. Vnde Esaiæ 19. Onus Ægypti, concurrere faciam Ægyptios aduersus Ægyptios, & dirumpetur spiritus Ægypti. Item ibi est necessitas mortis, & mortalitatis, quia scilicet post omnia necesse est omnes mori. Amos 4. Misi in vos mortem in via Ægypti. Ista ergo omnia vitia, & pericula sunt in Ægypto, id est, in mundo, quapropter filij Israel id est, viri iusti ipsum, vt dictum est, debent exire, ipsumque contemnere, & horrere. Ezech. 23. Ægypti non recordaberis amplius Quapropter etiam dominus solet inde suos educere, & saluare Iosuæ 24. Dominus Deus noster eduxit nos, & patres nostros de Ægypto, id est, de mundo vel peccato. ¶ Secundo dico, quod per Ægyptum potest status pœnitentiæ intelligi. Exod. 3. Vidi afflictionem populi mei, qui est in Ægypto. Ægyptus enim magnis caloribus inflammatur. Solitudinibus circundatur. Aquis & fluminibus irrigatur. Sic vere charissimi, pœnitentiæ status habet ardorem contritionis. Ezech 30. Dabo ignem in Ægypto. Flumina lacrymosæ compunctionis. Gene. 50. Fleuit Ægyptum 70. diebus. Habet etiam deserta laboriosæ afflictionis. Eze. 29. Dabo terram Ægypti desertam, & seruient domino Ægyptii. Matt. 2. dicitur, quod Angelus præcepit Ioseph matrem & puerum accipere, & in Ægyptum à facie Herodis fugere. In quibus verbis notare possum, quod à facie Herodis, id est, diaboli, in Ægyptum, id est, ad caliginem humilitatis & ad pœnitentiæ statum debemus fugere, vt puerum, id est, puritatem cum matre eius innocentia possumus seruare. Quia re vera in Ægypto debet esse altare nostræ deuotionis & seruitium diuinæ obedientiæ & famulationis. Seruient (inquit) domino Ægyptij, id est, humiles & pœnitentes.

G ¶ Et si vis notabis quod in Ægypto, id est, in statu humilitatis religionis, & pœnitentiæ manendum est cum puero. Quia

Locus est { Saluationis tutissimæ,
Cognitionis certissimæ,
Dilectionis charissimæ,
Reuersionis vltimæ.

Ibi enim animæ saluantur, & liberantur. Exod. 2. Vir Ægyptius liberauit nos. Ibi etiam diuina creduntur, & cognoscuntur Esaiæ 19. Cognoscetur dominus ab Ægypto. Ibi etiam omnes amantur, & diliguntur. Deut. 23. Non abominaberis Idumæum, quia frater tuus, nec Ægyptium &c. Ibi insuper ad Deum reuertuntur & reducuntur. Esaiæ 19. Reuertuntur Ægyptij ad dominum &c.

H ¶ Tertio dico, quod per Ægyptum intelligitur peccatum vel peccata, & hoc quia

Solet { Luxuriose aspicere,
Se capitose erigere,
Litigiose se regere,
Solatiose conuiuere,
Superiores contemnere,
Inferiores opprimere,
Se meliores dimittere,
Graues dolores incurrere.

Dico ergo, quod Ægyptii, id est, peccatores seu mundani solent inspicere luxuriosè. Vnde Genes. 12. dicitur, quod viderunt Ægyptii mulierem pulchram, & fecerunt, quod sublata est in domum Pharaonis. Item dico, quod isti solent erigere se capitosè, habent enim cor & caput contra Deum & proximum induratum & obstinatum. Exod. 14. Indurabo cor Ægyptiorum, & persequentur vos, Indurabo, inquit, id est, indurari permittam. Item isti solent se regere litigiosè. Vnde illud Esaiæ 19. Concurrere faciam Ægyptios contra Ægyptios. Item solent conuiuere solatiose. Mali enim non curant nisi solatiari, & ludere in prosperis huius mundi. Item isti solent contemnere superiores. Vnde de Agar Ægyptia dicitur Gen. 16. quod concepisse se videns, despexit dominam suam. De proteruis etiam subditis, qui prælatos & superiores contemnunt, dici potest illud Gene. 46. Detestantur Ægyptij omnes pastores ouium. Item isti solent opprimere inferiores. Vnde Exo. 1. Oderant filios Israel Ægyptij & affligebant eos, atque ad amaritudinem perducebant vitam illorum operibus duris. Item isti solent dimittere se meliores, quia scilicet mali non curant de societate bonorum. Abominantur enim & comedere, & cohabitare cum eis contēnunt. Gene. 43. dicitur, quod Ægyptij prophanum putant homini conuiuium. Isti etiam solent incurrere graues dolores, scilicet, finaliter in inferno. Figurati in illis Ægyptijs, qui submersi sunt in mari rubro, per quod denotatur amaritudo inferni, cum Pharaone rege suo, per quem diabolus denotatur. De quo Exodi 14. Fugientibus Ægyptiis occurrerunt aquæ, & inuoluit eos dominus in medijs fluctibus.

¶ Quarto dico, quod adhuc Ægyptus signat infernum, & I hoc

Propter { Ardorem exitiosum,
Squalorem penuriosum,
Errorem caliginosum,
Furorem impetuosum.

Est enim ibi ignis, inextinguibilis. Vnde illud prædictum Eze. 30. Dabo ignem in Ægypto. Item ibi est squalor, seu sterilitas insatiabilis. Vnde illud prædictum Ezech. 29. Dabo terram Ægypti desertam. Item ibi est error inillustrabilis, vnde & Ægyptus interpretatur tenebræ, seu angustia aut tribulatio. Vnde Exo. 10. Tenebræ super terram Ægypti tam densæ, vt palpari queant. Item ibi est furor nunquam placabilis, quia scilicet sicut in superiori Ægypto sunt feræ crudeles, sic in inferno dæmones. Vnde illud Esaiæ 19. Dabo Ægyptum in manu dominorum crudelium. Patet ergo, quod Ægyptus signat mundum pœnitentiæ statum, peccatum, infernum.

Aemulari. Aemulatio.

Nota, quòd æmulari quandoq; sumitur pro A inuidiæ malignitate, & quandoque pro amoris immensitate, quandoque pro zelotypiæ acerbitate. ¶ Sumitur, dico, pro inuidiæ malignitate; & sic sumitur Ecclesiast. 37. vbi dicitur: Ab æmulantibus te absconde consilium; & Galat. 5. vbi dicitur, quòd opera carnis sunt immunditia &c. Sequitur. Æmulationes contentionis, iræ, rixæ, inuidiæ. ¶ Sumitur etiam pro bona amoris integritate; & sic dicitur 1. Corinth. 12. Æmulamini charismata meliora; & 1. Corinth. 14. Æmulamini spiritualia; & Apostolus dicebat 2. Corinth. 11. Æmulor enim vos Dei æmulatione &c. ¶ Sumitur insuper pro zeli dolore seu acerbitate; & sicut quandoque sumitur pro bono zelo, qui prouenit ex iustitia, sicut Paulus dicebat de seipso Galat. 1. Abundantius æmulator existens paternarum traditionum; quod etiam docet scriptura 1. Macchabæorum 2. vbi dicitur: Æmulatores estote legis. Cuiusmodi æmulator & zelator fuit multoties ipse Deus, quis scilicet morte zelotypi furibundæ animaduertit (sicut vir in vxorem, quando videt, quod alijs se coniungit) in filios Israel, quos sibi matrimonialiter coniunxerat, cum eos cum idolis fornicari videbat. Vnde Iosuæ 24. dicitur: Dominus enim sanctus & fortis æmulator est. Deuteronom. 4. Dominus Deus tuus ignis consumens, Deus æmulator. ¶ Quandoque vero sumitur æmulatio pro malo zelo, quod prouenit ex nequitia; & sic sumitur zelus & æmulatio pro malo zelo prosperitatis & gloriæ peccatorum, & istud fit, quando quis dolet, quia non est similis peccatoribus in prosperitate mundana, & quando desiderat & appetit talis esse, sicut ipsi. De quo dicitur Prouerbiorum 23. Non æmuletur cor tuum peccatores, sed in timore Domini esto tota die. Et in Psalm. dicitur:

Noli

Noli æmulari in malignantibus, neque zelaueris facientes iniquitatem, quoniam tanquam fœnum velociter areſcent: & ſapiens dicit alibi. Non zeles gloriam, & opes peccatoris, neſcis enim quando ventura ſit ipſius ſubuerſio. ¶ Quandoque etiam ſumitur æmulatio pro indiſcreto zelo, qui prouenit ex imperitia, & hoc eſt, quando quis nimis ſeuere zelat pro diuina lege cuſtodienda, vel pro honore religionis & huiuſmodi, & quando nimis exaſperat alios per iuſtitiam. De talibus dicitur Roma. 10. Aemulationem Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. Et ideo bene docet Apoſtolus Galat. 4. dicens. Bonum æmulamini in bono ſemper. Vide alia multa de zelo.

Aeneus.

Vide infra in titulo Æs æris.

A Aequalis. Aequalitas.

Cum æqualitas ſignificet quandam proportionem rerum inuicem adæquatarum, videtur, quod idem ſit quod ſimilitudo, & ſic poteſt ſignificare æquitatem & iuſtitiam, ſocietatem & amicitiam, imitationem ſeu ſimilitudinem & æquiparantiam. De tali ergo æqualitate, & iuſtitia vide ſupra de amore, charitate, & amicitia, & infra de imitatione, ſimilitudine, & conſonantia.

A Aequitas. Aequalitas.

Nota, quod æquitas ſeu æqualitas nomina ſunt relatiua. Vnde illa æqua dicuntur, quorum vnum alterum non excedit, & ſi vna & eadem res æqua dicatur, illa æquitas videtur ad partes ipſius referri, quia ſcilicet quando partes rei inuicem ſunt æquatæ, & æqualiter collocatæ, ipſa res æqua proprie poteſt dici. Moraliter tamen & breuiter æquitas pertinet ad iuſtitiæ rectitudinem. Aequitas enim, ratio & iuſtitia æquiparantur. Iudex quippe princeps vel prælatus, æquus, iuſtus & rationabilis debet eſſe, quia ſcilicet æque & iuſte debet inter virum, & eius proximum iudicare, & ad vtrumque ſine acceptione perſonæ æqualiter ſe habere, ſecundum quod iuſtitia perſuadet. Iſte enim debet eſſe ſimilis libræ ſeu ſtateræ, quæ eſt inſtrumentum æqualis & æqui ponderis, quod ſcilicet in tali æqualitate & proportione conſtituitur, quod nunquam, ſi vera ſit, ad vnam partem plus quam ad aliam ponderare videtur, iuxta illud Exod. 30. Aequalis ponderis erunt omnia. Sic vere iudex vel prælatus debet eſſe æquiſſimus vel iuſtiſſimus, & in proportione æquitatis & iuſtitiæ rectiſſime menſuratus. Ponderare enim vel ſe inclinare ad vnam partem plus quam ad aliam nunquam debet, nec vni iuſtitiam facere, & alteri denegare, nec vnum promouere, alium dimittere, ſed conſideratis meritis perſonarum, & proportione de merito ad meritum facta, debet ad omnes æque & æqualiter ſe habere, iuxta illud Sap. 6. Aequaliter eſt ei cura de omnibus. Curam enim debet habere iudex, princeps vel prælatus de omnib. q ſcilicet ita bene debet curare de remotis, vt de ꝓpinquis, de pauperibus, vt de diuitibus, de extraneis, vt de notis, iuxta illud Deute. 1. Siue ciuis ſit ille ſiue peregrinus, nulla erit diſtantia perſonarum, ita paruum, vt magnum audient, & ſic quilibet talis iudex vel prælatus poterit dicere illud Prouer. 8. Meum eſt conſilium & æquitas, mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo.
B ¶ In quibus verbis tria notantur, quæ pertinere ad bonos prælatos ſeu iudices dignoſcuntur. Debent enim habere

Prudentiam in deliberando. [Meum eſt, inquit, conſilium.]
Iuſtitiam in determinando. [Mea eſt æquitas inquit.]
Conſtantiam in perſequendo. [Mea eſt inquit fortitudo.]

Habeant igitur { Prudentiam deliberatiuam, Iuſtitiam determinatiuam, Conſtantiam corroboratiuam.

Habeant adhuc { Prudentiæ maturitatem, Iuſtitiæ ciuilitatem, Conſtantiæ ſtrenuitatem.

Primo ergo dico, quod tales debent habere prudentiam in deliberando, quod oſtenditur, cum dicitur. [Meum eſt inquit conſilium.] quia re vera tales debent ſemper ſequi conſilia peritorum, non proprijs inniti ſententijs, iuxta illud Tob. 4. Conſilium à ſapiente perquire, quia ſicut dicitur Prouerb. 11. Salus vbi multa conſilia. Firmamento enim & ſuo raptui celerrimo adiuncti ſunt 7. planetæ contrarij motus & diuerſi, quia vtique recte prouiſum eſt a natura, vt contrarietas planetarum motum firmamenti raperet, & violentiam temperaret, quod ſi non faceret, tantus eſt impetus firmamenti, quod totam mundi machinam inflammaret. Sic vere chariſſimi, cum firmamentum, id eſt, principes & ſuperiores ſint, vt communiter, ad vindictam, & iracundiam præcipites, & veloces, ipſi tamen ſecum debent habere planetas, id eſt, viros perfectos, quorum ſcientijs, & conſilijs, & adiutoriis vtantur ad rempublicam gubernandam, & quorum prudentia reprimantur, ne ad motum ſuorum appetituum ſenſitiuorum, impetuoſe & ſine ratione ferantur, ne forte niſi ſic fieret, tota ſubdita patria rapinis & exactionibus, vindictis & executionibus inflammaretur. Conſilium. Ergo bene dicit ille philoſophus Sedechias in libro de dictis Philoſophorum, quod bene eſt populo, cuius Rex eſt bonæ diſcretionis, & boni conſilij, & ſapiens in ſcientijs, quod male eſt ipſi, ſi aliquid prædictorum defecerit ei. De conſilio vero pulchre loquitur Petrus Rauen. Conſilium (inquit) peritorum & ex apertis obſcura, ex paruulis magna, ex propinquis remota, & ex partibus tota æſtimat & perpendit, nouit enim qualiter, & qua via aggredi debeant vniuerſa. Conſilium ergo & deliberatio debent æquitatem comitari, æquitatem habere & frequentare, æquitatem attendere & cogitare, iuxta illud Pſalm. Oculi tui videant æquitatem. Iſte eſt enim æquus animus, id eſt, placidus, tranquillus & quietus, prudens & deliberatiuus, qui ſæpe ſuggeritur in ſcriptura, qui ſcilicet valde eſt neceſſarius tribus generibus perſonarum, ſcilicet,

Præſidentibus,
Metuentibus,
Contemplantibus.

Aequum ergo animum debent habere viri præſidentes, & ideo illi Regi Iſrael Achab dicitur 3. Reg. 21. Grandis auctoritatis es, & bene regis regnum Iſrael, ſurge, & comede panem, & æquo eſto animo. Item æquum animum debent habere viri metuentes ſeu viri tribulati, & patientes, vt ſcilicet melius deliberent quid circa pericula vitanda agendum ſit. Vnde filijs Iſrael in tribulatione conſtitutis dictum eſt Iudith. 7. Aequo animo eſtote, fratres, & expectemus a domino miſericordiam. Item æquum animum debent habere viri contemplantes, id eſt, Deum & cœleſtia meditantes. Vnde Iaco. 5. dicitur. Oret æquo animo & pſallat, quaſi dicatur, Oratio æquo animo debet fieri. Habeant ergo illi, qui æqui & perfecti eſſe voluerint, prudentiam in deliberando.

¶ Secundo dico, quod habere debent iuſtitiam in determinando, quod oſtenditur, cum dicitur. [Mea eſt æquitas.] Prælatus enim & iudex debent dicere æquitatem ſuam propriam eſſe, quia ſcilicet ipſe debet eſſe æquus principaliter quo ad duo ſcilicet in prolatione iudiciorum, ſecundo, in diſtributione beneficiorum. Sit igitur æquus in iudicijs, ſcilicet, iuſte alienum & proximum iudicando, item in beneficijs æque remotum & propinquum admittendo. Iudex enim debet eſſe ſicut centrum in medio ſpheræ, quod ab omnibus partibus ſpheræ æqualiter diſtat. Et etiam debet eſſe ſicut terra, quæ in medio firmamenti diametraliter & æqualiter eſt ſuſpenſa. Similis etiam debet eſſe ſoli, qui eſt medius inter planetas, qui quando ad ſigna Arietis & Libræ peruenerit, noctes & dies æquales facit. Sic vere chariſſimi bonus Prælatus & Iudex in medio iuſtitiæ debet eſſe, & ad omnes ſubditos patriæ ſibi commiſſos æquali affectione quantum ad iuſtitiam ſe habere, noctesque & dies, id eſt, pauperes & diuites, amicos & inimicos, ſecundum quod merita ipſorum exigunt, æquanimiter ordinare. De æqualitate ergo quantum ad beneficia & alias promotiones poteſt dici illud Leui. 7. Cunctis filijs Aaron æqua menſura per ſingulos diuidetur, Aequa menſura, dico, ſcilicet, facta proportione & deductione de meritis vtrorumque. Item de æqualitate quantum ad iudicia reddenda & facienda poteſt dici illud Leui. 19. Statera iuſta & æqua ſint pondera, iuſtus modus, æquuſque ſextarius. Et Col. 4. Quod iuſtum eſt & æquum, ſeruis præſtate. Sed heu, proh dolor, quam multi ſunt, qui carent iuſta iuſtitiæ æquitate, vbi ſunt hodie, proh Deũ, illi qui in promotionibus & iudicijs æqualiter ſe habeant? Si vis, dic ſicut ſupra de acceptione perſonarum & pone ſi vis exemplum de aqua, quæ dicitur quaſi æqua; quæ tamen varijs cauſis redditur inæqualis &c. Debent ergo habere iuſtitiam determinatiuam. [Aequitas inquit] vt & ſic ſubditi dicant eis illud Pſal. Cognoui domine quia æquitas iudicia tua, & ideo dicebat Salomon parabolas ſuas proficere. Proue. 1. ad intelligendum verba prudentiæ, & ad ſuſcipiendum iudicium, iuſtitiã, æquitatem. Habeant igitur iuſtitiam determinatiuam, quod vtique figuratum eſt Ezech. 43. vbi de Ariel, id eſt, de altari dicebatur, quod quadrangulum æquis lateribus debebat eſſe, & Apoc. 21. dicitur, quod ciuitatis nouæ Hieruſalem longitudo & latitudo æqualia ſunt. Ad denotandum, quod Principes & Prælati, qui ſcilicet Hieruſalem, id eſt, Eccleſiæ altare & longitudo & latitudo, id eſt, partes principaliores poſſunt dici, debent æqualitatem diligere, æquitatem & iuſtitiam cuſtodire, vt vnus ſit interitus hominum & iumentorum, & æqua vtriuſque conditio Eccl. 3. Aequitas igitur ſiue interior, quæ ſignat mentis tranquillitatem & modeſtiam, de qua Mala. 2. In pace & æquitate ambulauit mecum, ſiue exterior, quæ ſignat, vt dictum eſt, iuſtitiam, valde eſt commendanda, à bonis hominibus frequentanda. Ideo dicebat ſapiens Prouerb. 4. Viam ſapientiæ mon-

ſtrabo tibi, ducam te per ſemitas æquitatis, quas cum ingreſſus
D fueris, non arctabuntur greſſus tui, & currens non habebis offendiculum. Habeant igitur iuſtitiam determinatiuam. ¶ Tertio dico, quod tales debent habere conſtantiam corroboratiuam, quod oſtenditur, cum dicitur [Mea eſt fortitudo.] De fortitudine ergo conſtantiæ, quam debent habere Prælati ad hoc, vt poſſint æquitatem iuſtitiæ conſeruare, vide ſupra titulo de electione, primo membro illius auctoritatis. Forte lignum & imputribile &c. in titulo de fortitudine, & alibi vbi agitur de conſtantia & fortitudine, in pluribus locis. Et ſic viro ſeu Prælato forti poterit dici illud Pſalm. Virga æquitatis, virga regni tui. Virga enim fortitudinem prælationis ſignificat, iuxta illud Pſalm. Cuſtodi innocentiam, & vide æquitatem, quoniam ſunt reliquiæ homini pacifico. Plangendo tamen poſſumus dicere de curijs & domibus multorum iudicum & Prælatorum illud Eſa. 59. Conuerſum eſt retrorſum iudicium, & iuſtitia longe ſtetit, & corruit in plateis veritas, & æquitas non potuit ingredi. Cuilibet etiam iniquo dicitur in Pſalm. Dilexiſti malitiam ſuper benignitatem, iniquitatem magis, quam loqui æquitatem. Non ſic chariſſimi. Patet ergo, quod ille, qui bene vult habere æquitatem, debet habere prudentiam in deliberando ſeu prouidendo, iuſtitiam in determinando ſeu ordinando, conſtantiam in perſeuerando ſeu reſiſtendo. ¶ De æquitate
E verò diuina nota, quod Deus æquiſſimus & iuſtiſſimus & rectiſſimus eſt, ſuaque iudicia & opera æqua ſunt atque iuſta, licet quandoque prima facie contrarium videatur. Lancea enim in aqua partim intus & partim extra poſita, licet ſit rectiſſima, fracta tamen, & tortuoſa videtur, quod vtrique facit diuerſitas ſcilicet raritas, & denſitas mediorum. Viſus enim noſter faciliter fallitur, quia ſicut dicit Sen. Nihil acie noſtra fallacius. Sic vere oculus rationis noſtræ ita eſt imperfectus, quod de Dei æquitate, & de lancea ſuæ iuſtitiæ rectiſſima quantum ad actus iudiciorum ſuorum, iudicamus ſæpiſſime, quod ſit torta, & quod iniqua ſit, & non recta. Ezech. 33. Dixerunt filij populi mei: non eſt æqui ponderis via domini. Iſta tamen tortuoſitas non eſt in Dei operibus, ſed in defectuoſo iudicio mentis noſtræ. Conſtat enim quod ipſa eſt vera æquitas, & quod omnia opera ſua iuſta ſunt, non iniqua. Pſal. Iuſtus dominus & iuſtitiam dilexit, æquitatem vidit vultus eius. Et aduerte ſi vis, quod æquitas diuina

Viuificat pœnitentes, gratiam infundendo,
Tutificat confidentes, impios arguendo,
Iuſtificat obedientes, mandata iniungendo,
Triſtificat delinquentes, tormenta immittendo,
Beatificat triumphantes, præmia largiendo.

De viuificatione pœnitentium dicitur in Pſal. Viuificabis me in æquitate tua. De tutificatione in ſe ſperantium dicitur Eſa. 11. Iudicabit in iuſtitia pauperes, & arguet in æquitate pro manſuetis terræ. De iuſtificatione obedientium, quæ ſcilicet fit per mandata æqua & iuſta eis tradita, dicitur in Pſal. Fidelia omnia mandata eius, confirmata in ſæculum ſæculi, facta in veritate & æquitate. De damnatione vero ſeu triſtificatione delinquentium dicitur Sap. 5. Sumet ſcutum inexpugnabile æquitate, acuet iram duram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos. De ſaluificatione autem ſeu beatificatione triumphantium dicitur in Pſalm. Replebimur in bonis domus tuæ, ſanctum eſt templum tuum, mirabile in æquitate. Hæc igitur de æquitate tam diuina, quam humana ſufficiant.

A **Aer.** Nota, quod

Aere nihil { inanius, mobilius, vtilius, ſubtilius, corruptibilius, damnabilius, lucidius. }

Primò aër inanis ſignat vitam mortalem, quæ parum ſubſiſtit. Sap. 7. Ego natus accepi communem aerem, & ſimiliter decidi in terram factam. Et illud Sap. 5. Aer diuiſus eſt, continuo in ſe recluſus. ¶ Item aer mobilis ſignat mundi proſperitatem quæ cito deſiſtit. Aer enim ſubito de ſerenitate mutatur in turbinem, ſic proſperitas in aduerſitatem. Iob. 37. Subito aer cogetur in nubes, & ventus tranſiens fugabit eas. Item aer vtilis ſignat gratiam, & charitatem, ſine qua homo non conſiſtit, ſicut ſcilicet, ſine aere homo non viuit. Sap. 17. Aerem quem nulla quis ratione effugere poſſet. ¶ Item aer ſubtilis, & purus ſignat virum iuſtum, qui corruptioni reſiſtit. Vnde viri iuſti figurantur in tentorijs veſtibuli Aſſueri Heſter. 1. De quibus dicitur, quod tentoria erant coloris aerei, id eſt, puri & cœleſtis. ¶ Item aer paſſibilis ſeu corruptibilis, qui ſcilicet infinitis ſubiacet paſſionibus & impreſſionibus, ſignat virum iniquum, qui bono propoſito non perſiſtit. Aer enim ſemper ſurſum tendit, ſicut patet in ligno quod in aqua ſubmerſum, per aerem incluſum emergit. Vnde de ſuperbis poteſt dici illud 2. Macha. 5. quod viſi ſunt equites per aera diſcurrentes. ¶ Item aer lucidus & amicabilis ſignat gloriam æternam, quæ grata eſt. De qua 1. Theſſal. 4. Nos qui viuimus rapiemur ſimul cum illis obuiam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum domino erimus. ¶ His igitur præmiſſis nota, quod aer accipitur multipliciter in ſcriptura. Accipitur enim pro

Viro bono & perfecto,
Viro vano & infecto,
Mundi proſperitate,
Contemplationis claritate,
Æterna fœlicitate.

B ¶ Dico igitur, quod nomine aëris intelligitur vir perfectus ſeu ſtatus perfectionis. Et de hoc Sapien. 2. Spiritus diffundetur tanquam mollis aer. In quibus verbis oſtenduntur quatuor proprietates aeris, quæ ſpiritualiter competunt viro iuſto. Eſt enim aer

Immaculabilis puritatis (Spiritus)
Communicabilis leuitatis. (Diffundetur.)
Repræſentabilis qualitatis (Tanquam) quod ſignat relationem ad aliud.
Valde tractabilis lenitatis (Mollis aer.)

Et iſtæ pro certo proprietates debent in quolibet noſtrorum reperiri, ad hoc, quod in nobis virtualis perfectio generetur. Debemus enim eſſe

Expulſiui carnalitatis quantum ad primum (Spiritus.)
Expulſiui carnalitatis quantum ad ſecundum (Diffundetur)
Expreſſiui conformitatis quantum ad tertium. (Tanquam)
Oſtenſiui benignitatis quantum ad quartum. (Mollis inquit aer.)

¶ Dico igitur, quod nos debemus eſſe carnalitatis expulſiui. Spiritus. Sicut enim videmus, quod aer naturaliter eſt purus, ſubtilis, perſpicuus, atque clarus, ſic vere nos debemus eſſe puri per innocentiam & caſtitatem, & per conſequens nos debemus expellere à nobis omnem voluptatem & carnalitatem. Debemus eſſe perſpicui per contemplationem, ſubtiles per diſcretionem, clari per honeſtam conuerſationem. Et hoc oſtenditur cum di-
C citur, Spiritus: quia ſcilicet nos debemus eſſe viri ſpirituales ab omni carnalitate abſtracti. Iuxta illud Luc. 24. Palpate, & videte quoniam ſpiritus carnem & oſſa non habet. ¶ Vbi nota, quod vir ſpiritualis debet habere

Exiſtentiæ veritatem (palpate & videte, inquit)
Continentiæ puritatem: (quia non debet habere carnem.)
Influentiæ pietatem: (quia non debet habere oſſa.)

¶ Et iſta pro certo ſunt contra multos, qui non deteſtantur opulentiam, ſed indigentiam. Non amplexantur pietatem, ſed crudelitatem. Non deſiderant continentiam, ſed luxuriam. Non concupiſcunt exiſtentiam, ſed apparentiam. Non habent ſpiritualitatem, ſed carnalitatem & voluptatem. Nec ſunt per puritatem aërei, ſed per carnalitatem terrei & corporei. Et ideo figurantur Ezechie 37. vbi dicit, quod ſuper oſſa quæ erant in campo, extenta eſt cutis & caro, & ſpiritum non habebant. Quia vere chariſſimi, in campo mundi & eccleſiæ ſunt hodie multa oſſa, id eſt, multæ perſonæ duræ, & inſenſibiles, & obſtinatæ, crudeles, & indeuotæ, quæ re vera habent hodie carnem & cutem. Cutem dico curioſæ apparentiæ, carnem voluptatis & luxuriæ, ſed pro certo ſpiritum non habent: quia vere ipſi carent ſpiritu, id eſt, puritate innocentiæ, caſtitatis, & continentiæ. Iſti ſunt ſimiles Struthioni, quæ eſt auis tantæ corpulentiæ, & carnoſitatis, quod magis videtur beſtia terrea, quam auis aerea: quia ſcilicet non volitat ſicut auis, ſed in terris habitat ſicut beſtia. Sic vere ſunt multi, qui tantum habent de corpulentia voluptatis & carnalitatis, quod ipſi pro certo videntur eſſe beſtiæ, id eſt, brutales, ſenſuales, diſcretione & ratione carentes, & in terra, id eſt, in terrena proſperitate per affectum & deſiderium habitantes, aues autem, & aerei, id eſt, puri, boni, ſpirituales, & perfecti nullo modo videntur eſſe: quia nec per contemplationem volant, nec temporalia contemnendo à terra, id eſt, à terrenis & infimis ſe elongant. Et breuiter iſti non habent ſpiritualitatem innocentiæ & puritatis, ſed magis terreſtreitatem & carnalitatem luxuriæ & fœditatis. Vnde Ioſuæ 5. Diſſolutum eſt cor eorum, non remanſit in eis ſpiritus. Non ſic, chariſſimi, non, ſed ſi volumus eſſe aerei & perfecti, expellamus carnalitatem. Spiritus inquit. ¶ Secundo
D neceſſe eſt, quod excludamus cupiditatem. Diffundetur inquit. Aer talis eſt naturæ, quod ſeipſum dilatat, diſtribuit, & diffundit. Nam ſi aliquis locus vel terra, vel aliquo alio corpore vacuaretur, ſtatim aer ratione ſuæ communicabilis & diffuſiuæ naturæ illuc intrat, & ſeipſum præſentem exhibet, vt ſcilicet ipſum repleat vacuatum. Re vera chariſſimi, talis

talis debet esse quilibet homo iustus, & pro certo ipse debet habere virtutem diffusiuam scilicet clementiam & pietatem: quia vere ipse debet esse misericors atque pius, quod vbicunque viderit aliquem locum vacuum, id est, aliquam personam per paupertatem vel aduersitatem diuitijs vel prosperis vacuatam, ipse statim se debet præsentare, ipsamque per pietatem & eleemosynam perficere & replere, & sic per consequens cupiditatem & parcitatem ab ipso repellere & fugare. Diffundetur inquit, vt sic de quolibet possit exponi in bono illud Act. 2. Diffusa sunt omnia viscera eius. Vnde Sap. 5. Continuo aër diuisus est, quia vere viscera, id est, cordiales affectus nostri dicunt alijs diuidi & diffundi per clementissimam pietatem, quod est contra multos, qui ita sunt cupidi, tenaces, & parci, quod nulli volunt diffundere seu distribuere, nec se per affectum & compassionem; nec bona sua per eleemosynam, adiutorium, & subuentionem. Tales sunt similes dolio vino pleno, quod vinum suum non vult dimittere, nec diffundere quamuis fuerit perforatum, nisi forte à parte superiori etiam fiat foramen, per quod ventus possit intrare. Et ratio est: quia natura abhorret vacuum, & ideo dolium vinum suum non vult dimittere, nec se vacuare, nisi aliud quod ipsum impleat possit subintrare. Reuera charissimi, tales sunt cupidi & auari. Abhorrent enim mirabiliter vacuum, id est, vacuitatem paupertatis & tenuitatis. Et ideo illud quod ipsi habent, ipsi nolunt dimittere, nec diffundere vel largiri, sed sibiipsis totum retinent abhorrentes vacuum paupertatis. Dicunt enim illud 2. Reg. 3. Nolo te reuerti vacuam ad terram tuam. Non attendentes ad illud Luc. 6. Date, & dabitur vobis. Et breuiter isti nolunt aliquid amittere, nec aliquid erogare, nisi forte per diuinam inspirationem isti à parte superiori, id est, quantum ad bona æterna aperiantur per desiderium & affectum, & nisi ventus, id est, nisi influentia Spiritus sancti corda ipsorum introeat, & subintret. Tales sunt similes Sanguisugæ, quæ non cessat sanguinem sugere, & illum nunquam euomit nec diffundit, nisi forte quando fortiter premitur, aut crepat Sic vere charissimi, auari non cessant sugere, & acquirere sanguinem, id est, substãtiam temporalem scilicet rapiendo, vsurando, & fraudando, & nihil penitus vomere volunt, nec à se dimittere, nec alijs per eleemosynam erogare, nisi forte quando non possunt aliud facere scilicet in morte, quando ipsi crepant, & rumpuntur: quia tunc sanguis ipsorum, id est, temporalis substantia diffunditur, & ad vxorem, & hæredes filios, & executores deuoluitur, & ipsi vacui mortui, & crepati temporaliter, & æternaliter dimittuntur. Vnde pulchre loquitur Eccle. 14. Viro cupido & tenaci sine ratione & substantia. Viro liuido ad quid aurum? coaceruat enim & iniuste alijs congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur. Non sic charissimi non, sed simus puri, aerei, & excludamus cupiditatem. ¶ Tertio si volumus esse perfecti, exprimamus conformitatem: quia scilicet nos debemus esse Deo, & Sanctis per imitationem similes & conformes, quod ostenditur cum dicitur Tanquam, quod est aduerbium similitudinis, quod ad aliud refertur, & per quod vnus terminus alteri similatur, & signat virtutem imitationis: quia quilibet debet Deo, & Sanctis, gratijs & virtutibus assimilari, & ipsis pro viribus conformari. Sicut enim videmus, quod aer habet virtutem repræsentatiuam, & impressionum similitudinem expressiuam, sicut patet in Iride, vbi aer tingitur secundum colorem Iridis, sicut etiam patet in domo vbi aër tingitur secundum colorem telæ, quæ est in fenestra per quam transit, sic vere charissimi, nos debemus esse similitudinem repræsentatiui: quia secundum colores, id est, virtutes & perfectiones fenestrarum, id est, bonarum personarum per quas transimus, & quibus nos associamus, nos debemus colorari scilicet perfectiones ipsarum in nobis ipsis per imitationem repræsentando, & totam domum, ecclesiam, vel patriam, seu collegium in quo sumus, nostræ conuersationis pulchritudine picturando, tanquam inquit. Vnde 1. Pet. 2. Ipsi inquit tanquam lapides viui superædificamini domos spirituales. Et Hebræo. 3. Moyses fidelis in domo domini tanquam famulus. Vbi nota, quod debemus esse similes sanctis viris in benignitatis imitatione. Moyses qui scilicet erat mitissimus, sicut dicitur Nume. 12. Incredulitatis rectitudine, fidelis. Item in humilitudinis promptitudine, famulus. Et ideo dico charissimi, quod nos debemus esse similes Chamæleonti, qui colores circumiacẽtium parietum in pelle sua repræsentat: quia vere virtutes, & perfectiones circumiacentium vicinorum debent per imitationem in pelle nostra, id est, nostra conuersatione apparere, repręsentari, exprimi & videri. Vnde Ezech. 16. Sumpsisti vestimenta tua multicoloria, quod est contra multos, qui bonis viris, atque coloratis nolunt per imitationem conformari, sed magis impijs, & iniquis. Non sic charissimi non, sed exprimamus conformitatem, tanquam inquit. ¶ Quarto dico, quod si volumus esse aerei & perfecti, necesse est, quod ostendamus benignitatem. Mollis inquit aer. Sicut aer est quid mollissimum & rarum, ita quod omni rei corporali cedit, & locum proprium dimittit superueniente quocunque alio corporali, sic vere vir perfectus debet esse per benignitatem mollissimus & humilimus: ita quod omnibus alijs ipse debet per humilitatem cedere, non eis per obstinationem & malitiam contraire. Quod est contra multos, qui etiam contra Deum & Prælatos non verentur se opponere, nec suis maioribus procaciter obuiare, nec dignantur pro quocunque locum, vel propositum relinquere, sed per obstinationem propositi, contra omnes ceruicose & irreuerenter militãt Dan. 11. Nec quenquam Deorum verebitur, sed aduersus vniuersa consurget. Dilata si vis materiam istam sicut de aduersario in auctoritate, Cucurrit contra Deum erecto collo, & pingui ceruice armatus est, super verbo ceruice. Non sic charissimi non, sed simus molles, id est, humiles, placabiles, & benigni: quia sicut dicitur Mat. 11. Ecce, qui mollibus vestiantur, in domibus Regum: quia vere illi, qui sunt induti mollitie benignitatis, digni sunt esse in domibus æternæ fœlicitatis, cum Regibus perpetuæ dignitatis. Et sic igitur patet charissimi, quod si volumus esse perfecti, nos debemus secundum conditiones aeris esse

Ostensiui benignitatis,
Expressiui conformitatis,
Exclusiui cupiditatis,
Expulsiui carnalitatis.

¶ Item nota, quod nomine aëris potest intelligi vir peccator statusque peccati, & status mundanæ prosperitatis. Et de hoc potest intelligi illud Psal. 17. Tenebrosa aqua in nubibus aeris, præ fulgore eius nubes in conspectu eius transierunt, grando, & carbones ignis. Nam sicut aer est locus, vbi generantur multæ malæ impressiones, quę magna inferunt nocumenta, sic in homine peccatore in statu peccati, vel in statu prosperitatis & dignitatis, multæ impressiones peccatorum generantur, quæ animabus faciunt nocumentum. Et ideo videtur, sicut in aere isto generantur multæ impressiones scilicet nubes, pluuia, ventus, coruscatio, grando, fulgur, ita quod in aere possumus videre

Quantum ad
- nubes, obscuritatem (Tenebrosa.)
- pluuiam, humiditatem (Aqua)
- ventum, mobilitatem (Nubes transierunt.)
- coruscationem, luciditatem (Præ fulgore)
- grandinem, frigiditatem (Grando)
- fulgur, caliditatem (Carbones ignis)

¶ Ita recte quantum ad istas sex conditiones possumus videre in statu prædicto sex specialia vitia & peccata expressa in aere humanæ conscientiæ, & ibidem per agens diabolicum introducta: Est enim in isto aere obscuritas ruditatis, ecce nubes, tenebrosa inquit. Humiditas voluptatis, ecce pluuia, aqua inquit. Mobilitas vanitatis, ecce ventus (Nubes inquit transierunt) Luciditas palliationis, ecce coruscatio (præ fulgore) Quantum ad hypocritas frigiditas indeuotionis ecce (grando) Caliditas tribulationis (ecce fulgur) Carbones inquit ignis, Dico igitur, quod in statu peccati, prosperitatis, & dignitatis, generatur ruditatis obscuritas: tenebrosa. Sicut enim videmus, quod in aere ex vaporibus, ex terra & aqua surgentibus, generantur nubes, de quibus ipse aer mirabiliter obscuratur, sic vere in statu peccati & homine peccatore generantur quandoque nubes, & nebulæ erroris & ignorantiæ, quæ de vaporibus, id est, ex ipsis conditionibus terræ & aquæ, id est, carnis & sanguinis insurgunt, & imprimuntur, quæ ipsum reddunt turbulentum, ignorantem, infectum & obscurum, quod ostenditur cum dicitur Tenebrosa. Vnde prouerb. 4. Via impiorum tenebrosa, nesciunt vbi corruunt. Figura Apo. 9. vbi dicitur, quod stella cecidit de cœlo, & data est ei clauis putei abyssi, quem cum aperuisset, exiuit de puteo fumus, sicut fornacis magnæ, & obscuratus est Sol, & aer de fumo putei. Iste puteus charissimi, est humana caro, quam stella, quæ de cœlo cecidit, id est, diabolus, qui de cœlo in mundum corruit, quandoque per vana desideria taliter aperit, quod fumus malorum appetituum & tentationum solem, id est, intellectum, & aerem, id est, affectum obnubilat per ignorantiam. Gen. 1. Tenebræ erant super faciem abyssi. Est igitur in peccatore ruditatis obscuritas. Tenebrosa inquit. ¶ Secundo dico, quod in statu peccati est voluptatis humiditas, Aqua inquit. Nam sicut in aere generatur impressio, quæ dicitur pluuia, quæ est impressio frigida, & humida ex humidis vaporibus in nubis vtero generata tandem vero calore resoluta in terras inferius deriuatur. Sic vere charissimi, tot vapores, id est, tot tentationes, & suggestiones ascendunt quandoque ad interiora nubis, ad interiora conscientiæ, quod ibi generatur pluuia carnalitatis & voluptatis, & maxime quando calor naturalis & feruor luxuriæ inualescit, & sic nubem, id est, hominem per vana desideria dissoluit ipsumque ad terram, id est, ad statum peccati detrahit,

& euellit, Aqua inquit. Pſal. 68. Intrauerunt aquæ vſque ad animam meam. Aquæ ſcilicet carnalitatis & voluptatis. Ideo de tali aere dicitur Deute. 28. Percutiet te dominus febre, aere corrupto, & rubigine, percutiuntur enim tales febre, id eſt, ardore carnalitatis, aere corrupto proſperitatis, rubigine cupiditatis. Sic igitur patet, quod in ſtatu peccati continetur voluptatis hu-
K miditas. ¶ Tertio dico, quod in peccatore eſt vanitatis mobilitas. Nubes tranſierunt. Sicut enim videmus, quod aer eſt corpus leue & mobile, ita quod quando vento impellitur, faciliter concitatur, ſic vere peccator eſt leuis per inſolentiam, eſt mobilis per inconſtantiam. Et ideo quando vento vanitatis impellitur, per ſuperbiam, faciliter ſe agitat per extollentiam, & iactantiam, quod oſtenditur, cum dicitur Nubes tranſierunt. Nam ſicut nubes tranſiens vndique circuit, nec alicubi requieſcit, ſurſum vagabunde moratur, vbi ventis & turbinibus agitatur, & finaliter euaneſcit & diſſipatur, ita quod amplius non apparet, ſed alia loco eius ſubſtituitur. Sic vere chariſſimi ſuperbus non quieſcit per propoſiti firmitatem, ſed vagatur, & circuit per inconſtantiæ leuitatem: Surſum in ſtatum eminentiæ aſcendit per ambitionem, vbi ventis vanitatum agitatur per elationem, finaliter tamen euaneſcit, & deficit per mortem & damnationem. Et ideo de diſparentia, morte, & damnatione talium nubium, & talis aeris euaporabili vanitate intelligitur illud Iob. 37. Subito aër cogetur in nubes, & ventus tranſiens fugabit eas. Talis enim aer, id eſt, peccator conuertitur in nubem per vanitatis ſublimitatem, ſed finaliter per ventum, id eſt, per mortis aduerſitatem fugatus, ſcilicet ad Inferni profunditatem. Patet igitur chariſſimi, quod in aere, id eſt, in peccatore in ſtatu proſperitatis vel peccati generatur vanitatis
L ventoſitas. ¶ Quarto dico, quod in tali aere generatur palliationis luciditas. Præ fulgore. Sicut enim in aere generatur coruſcatio, quæ eſt impreſſio ignis à nube exeuntis aerem illuminantis, non tamen durantis & perſeuerantis, ſed cito deficientis & euaneſcentis, ſic vere in mundo iſto generatur fulgor fictionis, & palliationis vt hypocritarum ſcilicet qui quamdiu durant, præ claritate ſuæ fictæ honeſtæ conuerſationis videntur pulcherrimi, totum mundum & patriam ſuis bonis operibus illuſtrantes, veruntamen parum durant, aut perſeuerant, imo cito deficiunt, atque ceſſant, & in nihilum redeunt, atque cadunt, quia ſicut dicit Sene. Omnia ficta tanquam floſculi dilabuntur, nihil enim ſimulatum, poteſt eſſe diuturnum. Præ fulgore inquit. Et ideo dicitur Ezech. 21. Gladius exacutus eſt, & limatus, vt fulgeat limatus eſt. Habent igitur iſti palliationis lu-
M ciditatem. ¶ Quinto dico, quod ipſi habent indeuotionis frigiditatem. Grando. Sicut enim teſte Ariſto. impreſſio grandinis generatur in ventre nubis ex vapore humido, & frigido, quaſi in pluuiam reſoluto præ frigiditate loci congelato (Vnde grãdo nihil aliud eſt, niſi ſtilla pluuiæ in medio interſtitio aeris cõgelata) Sic vere chariſſimi, in ventre nubis, id eſt, in humana conſcientia & in aere, id eſt, in homine peccatore quandoque prædominatur tantum frigus indeuotionis, quod quicquid eſt ibi humidum & pluuiale, id eſt, quicquid eſt ibi deuotionis & pietatis per indeuotionem congelatur, ita quod exinde grando, hoc eſt dictũ, mala & indeuota opera ad alios deriuantur. Vnde Pſal. 148 Grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum pars calicis
N eorum ¶ Sexto dico, quod ipſi habent tribulationis acerbitatem. Carbones ignis. Nam ſicut, chariſſimi, quandoque in aere generatur fulmen, quod nihil aliud eſt, quàm terreſtris materia in ventre nubis per fortem conflagrationem ignita, & dirupta nube ad nos inferius deriuata, quæ ſcilicet ita eſt virtuoſa & actiua, quod quicquid attingit, frangit, diſſipat, & comburit, vt dicit Ariſtote. & Iſidorus, ſic vere in talibus generatur fulmen, & ardor tribulationis, iracundiæ, & inuaſionis, ſæuitiæ, rapinæ, & exactionis, quem comitatur tonitruum terroris & cõminationis, ex quibus pro certo circumſtantes, vicini & ſubditi inflammantur, conturbantur & infinitis aduerſitatibus tribulantur, depauperantur, & conſumuntur. Carbones inquit ignis. Et de hoc figura Apoc. 16. vbi oſtenditur, quod vnus Angelus effudit phialam ſuam in aerem, & facta ſunt fulgura, voces, & tonitrua, & terræ motus magnus. Sic vere chariſſimi, quando Angelus ſ. ſatanæ phialam ſuam, id eſt, venenum tentationum ſuarum, & maximè peccatum impietatis & crudelitatis in aerem, id eſt, in virum ſuperbum & peccatorem altum, vanum, & potentem, vtpote in malum principem, & prælatum officialem, iudicem, & bailliuum fundit, tunc verè in patria circumiacenti fiunt fulgura rapinarum & exactionum, tonitrua terrorum & comminationum, terræ motus aduerſitatum & tribulationum. Et ſic etiam patet chariſſimi, quod aer, id eſt, ſuperbus, & peccator, vel ſtatus peccati, vel ſtatus proſperitatis, vel ſtatus etiam nefariæ dignitatis, iſtas ſex malas impreſſiones continet: ſcilicet,

Tribulationis ardorem,
Indeuotionis algorem,
Palliationis ſplendorem,
Ventoſitatem vanitatis,
Humiditatem voluptatis,
Obſcuritatem ruditatis.

¶ Et nota, quòd adhuc per aerem, qui eſt locus altus, & ab iſtis inferioribus ſegregatus, & ab auibus frequentatus, luce etiam illuminatus, poteſt intelligi Paradiſus, vel ſtatus perfectionis & dignitatis, vbi eſt altitudo contemplationis, vbi debet eſſe ſeparatio, id eſt, contemptus inferioris mundi, gloriæ, & poſſeſſionis, lumen etiam diſcretionis, & ſocietas auium, id eſt, virorum ſpiritualis conditionis. Vnde 1. Theſſalonicenſ. 4. Rapiemur ſimul cum illis obuiam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino erimus. Et ſicut ſuperior pars aeris eſt clara, & ab iſtis impreſſionibus elongata, à cunctiſque ventis & turbinibus libera & quieta: ſic vere ſtatus perfectionis, & dignitatis, & cœleſtis fœlicitatis, à cunctis turbinibus & tribulationibus eſt ſemota, & a cunctis peccatorum impreſſionibus libera & quieta. Et allega, ſi vis, primam auctoritatem diuiſam. Aer eſt locus altus ab auibus frequentatus, ventis atque turbinibus agitatus. Sic verè ſtatus mundanarum dignitatum altus eſt per excellentiam, & ab auibus, id eſt, à ſuperbis hominibus frequentatur, & multis impreſſionibus, id eſt, peccatis & criminibus, vanitatibus & tribulationibus agitatur. Et allega, ſicut ſupra, & pone ſex malas impreſſiones in iſto aere, ſicut in auctoritate patet. Tenebroſa aqua. Et pone, quomodo diabolus eſt princeps iſtius aeris. Eph. 2. Secundum principem poteſtatis aeris huius. Et hæc de aere ſufficiant.

Æs. Æreus. Æneus.

Nota, quòd æs eſt metallum rubeum, terreum, & fœculentum, & poteſt ſignificare in bono, & in malo. Poteſt enim ſignificare virum perfectum, & virum imperfectum. Poteſt ergo ſignificare virum perfectum. Sicut enim æs, ſeu cuprum eſt A

Metallum { Rubei coloris, Sonori clamoris, Aurei ſplendoris.

Sic verè vir perfectus debet eſſe rubeus & igneus per amicitiam; ſonorus & canorus per eloquentiam; aureus & fulgidus per ſapientiam. Iſte enim debet rubere feruenter diligendo. Vnde Ezechiel. 24. Pone eam ſuper prunas vacuam, vt incaleſcat & liquefiat æs eius. Iſte etiam debet ſonare patenter prædicando, vt ſic dicat illud Hier. 48. Cor meum ad Moab quaſi tibia æris ſonabit. Item iſte debet fulgere honeſtè conuerſando. Vnde de Eſdra dicitur 1. Eſdr. 8. quòd ipſe reportauit de Babylone vaſa æris fulgentis optimi. De tali ergo viro rubente per dilectionem, ſonante per prædicationem, fulgente per honeſtam conuerſationem, poteſt dici illud Ezech. 40. Et ecce vir, cuius erat ſpecies quaſi ſpecies æris. In quibus verbis oſtenditur, quòd ſicut æs naturaliter

Eſt { Solidum & durabile, Fulgidum & ſpectabile, Fluidum & liquabile.

Sic proculdubio vir iuſtus debet eſſe
Solidus per conſtantiam & firmitatem (Vir inquit.)
Fulgidus per decentiam & honeſtatem (Cuius erat inqt.)
Fluidus per clementiam & pietatem (Quaſi, inquit, ſpecies æris.) quod ſcilicet liquefit ad ignem.

¶ Primò ergo habeamus firmitatem conſtantiſſimam, quod oſtenditur, cum dicitur, Vir. Æs enim eſt metallum valde durabile, ita etiam forte & ſolidum, quòd cum inſtrumentis æreis ſolebant antiqui colere terras, exercere bella, & omnia ſua opera facere, antequam inuentus fuit vſus ferri, ſecundum Iſid. Sic verè, chariſſimi, nos debemus eſſe fortes & ſolidi durabiles & perſeuerantes & firmi. Terram enim corporis noſtri debemus colere per pœnitentiam, bella etiam contra diabolum propter nos & propter ſubditos debemus mouere per audaciam & conſtantiam; ſemper enim debemus durare per perſeuerantiam, vt de nobis dicatur, quod de cœlis dicitur Iob. 37. Tu forſitan cum eo fabricatus es cœlos, qui ſolidiſſimi, quaſi ære fundati ſunt? Et circa hæc nota, ꝙ ærea fortitudo neceſſaria eſt ad multa, ſcilicet, B

Ad { reſiſtendum tentationibus, ſubſiſtendum oppreſſionibus, adſiſtendum operationibus, inſiſtendum orationibus.

¶ Iterum neceſſaria eſt

Ad { morbos auferendum, ſordes abluendum, carnem macerandum, fidem prædicandum.

Dico enim quòd per temporalẽ fortitudinem tentationib. reſiſtimus.

ſimus. Hie 1. Dedi te in virum æreum, & in columnam ferream, & præliabuntur aduerſum te & præualere non poterunt. ¶ Item tribulationibus ſubſiſtimus. Iſta eſt enim baſis fundamentum ad omnia difficilia ſuſtinendum. 2. Paral. 6. Fecit Salomon baſim æneam. Et Exod 39. dicitur, quod in tabernaculo factæ ſunt columnæ æneæ 20. cum baſibus ſuis. ¶ Item bonis operibus aſſiſtimus. Pſalm. Poſuiſti, vt arcum æreum brachia mea. ¶ Item operationibus inſiſtimus. Vnde Num. 17. dicitur, quod ibi erant thuribula ærea. ¶ Item per iſtam ab infirmitatibus nos curamus. Vnde Num. 21. dicitur, quod per aſpectum ſerpentis ænei curabantur percuſſi à ſerpentibus. ¶ Item à noſtris ſordibus nos lauamus. Vnde 3. Reg. 8. dicitur, quod Salomon fecerat mare æneum, in quo ſacerdotes immolaturi lauabantur. Iſtud enim mare ſignificabat amaram pœnitentiam, in qua ſordes vitiorum lauantur. ¶ Item carnem noſtram arcemus, & deuincimus vnde 2. Paral. 4. dicitur, quod altare æneum factum eſt in templo, in quo, ſcilicet, carnales hoſtiæ cremabantur. Et Exod. 35. dicitur, quod ipſe fecit altare æneum, & craticulam eius æneam. Tale enim altare eſt fortis iuſtus, ſeu cor ſolidum viri iuſti, quod carnem concremat, & comburit. ¶ Item per hanc æneam fortitudinem fidem prædicamus, & Deum benedicimus. Vnde Exod. 30. dicitur, quod factum eſt labium æneum cum baſe ſua. Et breuiter omnes virtutes noſtræ debent eſſe æreæ, id eſt, perſeuerantia & fortitudine communitæ. 4 Regum 25. Omnia ærea Vnde Exod. 27. Omnia vaſa ex ære fabricabis. Iſta conſtantia ſeu perſeuerantia oſtenditur cum dicitur Vir, quod eſt nomen fortitudinis, & virtutis. Et ecce, inquit, vir. In quibus tribus verbis aduerte, quod vir perfectus debet eſſe

Fortis ad laborandum [Vir]
Creſcens ad conſummandum [Et]
Promptus ad admirandum [Ecce]
Vir enim ſignificat fortitudinem.
Ecce ſignificat promptitudinem.
Et vero deſignat aliquam ſuperadditam plenitudinem.

Nam Et ſemper, vbicunque ſit, ſignificat aliquid ſequens poſt ſe, ita ꝙ proprie per Et pōt ſignificari incrementū, ſuperadditio, adiunctio & profectus ad alia bona, & ſuperabundantia meritorum, vt ſic de tali Et, id eſt, de tali incremento, & de tali profectu ad complementum perfectionis poſſit dici illud Prouerb. 4. Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectum diem. Sit ergo vir, vt de eo dicatur illud Iob. 1. Vir erat in terra Hus, nomine Iob & erat ille ſimplex, & rectus, & timens Deum, recedens à malo, & permanens in innocentia ſua. Habemus ergo firmitatem conſtantiſſimam. Cuius tamen contrarium eſt in multis, qui non ſunt fortes ſed debiles, dicentes illud Iob. 6. Non. n. fortitudo mea vt fortitudo lapidū, nec caro mea ȩ-
B nea eſt. ¶ Secundo dico ꝙ nos debemus habere honeſtatē intentiſſimam, quod oſtenditur, cum dicitur [Cuius ſpecies] Æs enim quando bene politum & ſplendidum, valde eſt ſpecioſum: ſpeciem enim auri videtur prætendere, & habere. Sic vere viri iuſti & honeſti, quando ab omni rubigine peccati vel malæ conſuetudinis ſunt purgati, & per maturam conuerſationem limati & politi, tunc vere Deo, & hominibus ſpecioſi ſunt & grati. Vnde Can. 5. Species eius, vt libani electus cedri. Aduerte tamen quod æs valde faciliter rubiginatur, niſi ſæpe oleo liniatur, vel arena fricetur, vel auro, ſeu ſtanno liniatur, vel deauretur. Iſta enim tria conſeruant æs à rubigne, ſcilicet,

Olei linitura,
Arenæ fricatura,
Auri deaureatura.

Sic vere chariſſimi, ſpecies honeſtatis humanæ faciliter contrahit rubiginem alicuius peccati, alicuius inſolentiæ, alicuius infamiæ, niſi liniatur oleo clementiæ & pietatis, niſi confricetur arena pœnitentiæ, & aſperitatis, niſi etiam deauretur auro ſapientię, & fulgentiſſimę ſanctitatis. Et ideo hypocritæ, q̄ iſtis tribus videntur carere, rubiginantur, & à fulgore honeſtæ conuerſationis denigrantur. Ezech. 24. Væ ciuitati ſanguinum, ollæ cuius rubigo in ea eſt. Habeamus ergo honeſtatem fulgentiſſimam, de quo 1. Mach. 6. Refulſit ſol in clypeos aureos, & reſplen-
D duerunt montes ab eis. ¶ Tertio debemus habere pietatem feruentiſſimam, quod etiam poteſt denotari in vocabulo Æs (quaſi inquit ſpecies) æris. Sicut enim æs per appoſitionem ignis poteſt liquefieri, ſic vere per clementiā & compaſſionem ſtatim, quod ignis, id eſt, aſperitas alienæ miſeriæ nobis adiungitur, debemus miſericorditer liquefieri, & reſolui, & ad modum rei liquefactæ formis & figuris alienis, id eſt, neceſſitatibus & miſerijs aliorum benigniter applicari, dicendo cum Pſalm. Factum eſt cor meum tanquam cera liquefa. in me. ven. mei. Et Iob. 38. Lapis ſolutus calore in æs vertitur. Multi enim ſunt ſicut quædam ſpecies æris, quæ difficile funditur, & multas malleationes recipit: patet de ære, de quo fiunt pelues, quod nec ignibus ſoluitur, nec malleis facile diſſipatur. Sic vere chariſſimi multi ſunt ita duri, parci, & auari, quod nec igne diuini timoris ſoluuntur per clementiam & compaſſionem, nec malleis tribulationis ſuperantur per contritionem. Iſti potiſſime ſunt illi, qui ſunt pelues ad pauperes decoquendos, ſcilicet impij & tyranni, quia vere tales nec pauperibus compatiuntur, nec correctionibus vel tribulationibus emendantur. Vnde Hierem. 5. Domine percuſſiſti eos, & non doluerunt, attriuiſti eos, & renuerūt accipere diſciplinam. Non ſic chariſſimi, ſed ſimus ſicut illud æs, de quo fiunt campanæ, quæ in altis campanilibus ponuntur, & cum quibus gentes ad Eccleſiam vocantur, quod faciliter diſſoluitur & liqueſcit: quia vere chariſſimi, illi, qui digni ſunt & habiles, in alto gradu & ſtatu Eccleſiæ collocentur per prælationem, vt alios conuocent ad fidem per prædicationem. Tales ergo debent faciliter per compaſſionem diſſolui, & per pietatem & clementiam liquefieri, dicentes illud Can. 5. Anima mea liquefacta eſt, vt dilectus locutus eſt. Patet ergo chariſſimi, quod boni & perfecti viri comparantur æri,

Quia { durant per infirmitatem,
fulgent per honeſtatem,
liqueſcunt per pietatem. }

Si vis, potes applicare figuram illam de quatuor animalibus, de quibus dicitur Ezechiel. 1. quod in ipſis erant ſcintillæ quaſi aſpectus æris candentis. Patet ergo, quod ęs ſignificant hominem perfectum & virtuoſum. ¶ Sed adhuc dico, quod ęs poteſt E
ſignificare hominem infectum & vitioſum. Mali enim ſunt ſimulachra aurea, & argentea, & ærea, de quibus fit mentio Apocalyp. 9. Aes enim ſtatim clamat ſi percutitur. Aes inſuper faciliter rubigeſcit ſi non fricatur ſeu ſtrigilatur. Aes liqueſcit ſi ad ignem ponitur. Aes durum eſt ſi palpatur ſeu ſi tangitur. Sic vere chariſſimi, peccatores, per impatientiam ſunt clamoſi, per inhoneſtam conuerſationem ſunt rubiginoſi, per mala deſideria ſunt liquefactibiles, fluidi & delicioſi, per crudelitatem & ſæuitiam ſunt duri & rigoroſi. ¶ Quod vero tales ſunt clamoſi & litigoſi, patet 1. Cor. 13. Factus ſum velut æs ſonās, aut cymbalum tinniēs. Quod vero ſint rubiginoſi, patet per illud Dan. 14. vbi de idolo Belis dicebatur, quod intrinſecus erat luteus, extrinſecus æreus. Illi enim qui ſunt idolum pictum & fictum, ſcilicet hypocritæ, ſunt procul dubio viles & lutei intus in conſcientia, foris vero ſunt ærei in apparentia Iob 41. Reputabit quaſi lignum putr dū æs. Quod etiam ſint carnales, & delitioſi, patet Dani. 1. vbi de ſtatua dicitur, quod venter eius, & fœmora ex ære erant. Quid inſuper ſint crudeles & furioſi, patet Eſa. 48. vbi dicitur. Scio enim, quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea. De ſuperbis igitur dicitur Zach. 6. Et montes, montes ærei. Iſti enim ſunt dii aurei & ærei, qui à fatuis cultoribus, id eſt, ab adulatoribus laudantur, ſicut dicitur Dan. 5. qui tamen à Deo finaliter confringuntur. Pſal. Contriuit portas æreas, & vectes ferreos confregit. De talibus ergo perſonis facit diabolus vaſa ſua, quia ſcilicet de aliquibus facit ollas ad pauperes decoquendum. De aliquibus facit tubas ad iactandum & comminandum. De aliquib facit cymbala ſua ad aliorum laudes prædicandum & reſonandum. De aliis autem facit arma ſua ad alios puniendum & inuadendum. Goliath enim veniens contra Dauid armatus erat æreis ocreis, & galea ærea, ſicut dicitur 1. Regum 17. Rex etiā Roboam pro ſcutis aureis, quæ abſtulerat rex Aegypti, fecit fieri in Hieruſalem ſcuta ærea, ad denotandum, quod quia rex Aegypti diabolus, de Hieruſalem, id eſt, de ſtatu eccleſiæ & religionis abſtulit hodie clypeos aureos, id eſt, viros perfectos, idcirco in loco ipſorum conſtituuntur ſcuta ærea, id eſt, peccatores & imperfecti. Breuiter de peccatoribus poteſt dici illud Deu. 28. Sit cœlum, quod ſupra te eſt, æneum, & terra, quam calcas, ferrea. Cœlum. n. & terra ferrei ſunt & ænei, quādo ſubditi, id eſt, terra ſunt ferrei, id eſt, obſtinati, & quādo prælati, qui ſunt cœlū, ſunt ærei, id eſt, rigidi & mali. Et ſi vis, nota, quod mali dicuntur ærei, quia vitiis corrumpuntur, quia malis deſiderijs diſſoluuntur, quia infernalibus ſupplicijs finaliter conſumuntur. Iſti (dico) corrumpuntur diuerſis vitijs. Hier. 6. Omnes iſti principes declinantium, ambulantes fraudulenter, æs & ferrum, vniuerſi corrupti ſunt. Item iſti diſſoluantur peruerſis deſiderijs. Vnde de anima peccatrice dicitur Ezec. 23. Pone eam ſuper prunas vacuam, vt liquefiat æs eius, & confletur. Item iſti conſumuntur in ſuppliciis ſcilicet finaliter in inferno: vnde de Chaldȩis, id eſt, de dȩmonibus dicitur 4. Reg. 25. quod ipſi tranſtulerunt omne æs in babylonem, id eſt, omnem peccatorem in infernū. Vnde de peccatoribus in inferno damnandis poteſt dici illud Ezech. 22. Omnes iſti æs, & ferrum, & ſtannum in medio fornacis. Patet ergo quomodo per æs intelliguntur non ſolum viri virtuoſi, ſed etiam vitioſi. ¶ De ære vero, in quantum ſumitur pro pecunia, F

notabis quod iſtud eſt æs per eleemoſynam effundendum æs per paupertatem voluntariam abijciendum , æs per deuotionem in vſus domini conuertendum , & Deo offerendum. De æris effuſione dicitur Ioan 2. Nummulariorum effudit æs De æris abiectione dicitur Marc. 6. quod Apoſtoli non debebant portare æs in zona. De æris oblatione dicitur Exod 38. quod æris oblata ſunt talenta 72. millia. Quod autem per æs quandoque intelligatur duritia peccati, & obſtinatio malitiæ, patet Daniel. 4. vbi de Nabuchodonoſore dicitur. Alligetur vinculo ferreo & æreo. & Ecclesi. 28. dicitur de peccatore. Vinculum eius vinculum æreum, id eſt fugiet pœnitentiam , & incurret in pœnam æternam. Portæ etiam inferi portæ æreæ nominantur. Eſaiæ 45. cap. Portas æreas conteram &c. Hæc ergo de æs, æneus, & æreus ſufficiunt.

A **Aeſtas.** Eſt tempus anni calidum , & in quo ſol eſt nobis propinquior & vicinior Cum ergo æſtas plures habeat proprietates , poſſumus aduertere , quod ſecundum diuerſas conditiones poteſt diuerſa ſignificare: Vnde breuiter poſſumus notare, quod

Æſtas ſignificat tempus {
Veniæ,
Gratiæ,
Gloriæ,
Vitæ præſentis,
Proſperitatis,
Aduerſitatis,
Diem nobis exhibitæ charitatis.
}

Et ſic dico, quod inuenitur,

Aeſtas {
Culparum abolitiua,
Virtutum reparatiua,
Bonorum præmiatiua,
Laborum cumulatiua,
Malorum conſolatiua,
Dolorum aggregatiua,
Cunctorum ampliatiua.
}

Primo ergo dico quod per æſtatem intelligitur tempus veniæ vel pœnitentiæ , iſta eſt enim quæ culpas abolet & abſtergit. Sicut enim videmus quod in tempore æſtatis ſolent à ſole arbores interius penetrari, & gummoſi ac viſcoſi liquores exterius expelli, & tandem flores , fructus, folia generari & produci, ſic vere chariſſimi in æſtate pœnitentiæ homines penetrantur à ſole, id eſt, à diuina gratia per deuotionem, & contritionem, viſcoſi humores emittuntur per confeſſionem , & tandem boni fructus, id eſt, bona opera producuntur per ſatisfactionem. Vnde de tali æſtate poteſt dici illud Gen. 8. Aeſtas & hyems , nox & dies non requieſcent. Aeſtas enim eſt feruor & acerbitas contritionis. Hyems pluuioſa eſt humor & teneritas lachrymationis. Nox obſcura eſt horror & profunditas meditationis. Dies clara eſt ſplendor & iocunditas contemplationis. Iſta enim ſe habent per ordinem. Quia primo homo fit feruitus per contritionem [Aeſtas] Secundo homo fit roridus per lachrymationem. [Hyems] Tertio homo fit obſcurus per timorem & profundam meditationem [Nox] Quarto vero homo efficitur hilaris & clarus per conſcientiæ depurationem [Dies] id eſt, per ſpei conſolationem. Iſta eſt ergo ęſtas venię ſeu pœnitentiæ ¶ Secundo dico, quod eſt
B æſtas gratiæ. Sicut enim in æſtate fructus abundant , volucres cantãt, luta ſiccantur, homines ditantur, ſic vere in ſtatu gratię, quando , ſcilicet , ſol iuſtitiæ Chriſtus nobis eſt per charitatem propinquus , tunc pro certo ſolent fructus bonorum operum abundare, volucres diuinæ laudis gratiarum actiones reſonare, luta peccatorum ſolent deſiccari , & merita bonorum operum ampliari. Vnde de ſtatu gratiæ poteſt dici illud Pſalm. Tuus eſt dies & tua eſt nox, tu fabricatus es auroram & ſolem, tui ſunt omnes fines terræ , æſtatem & ver plaſmaſti ea. In quibus verbis aduerte quod iſtud pronomen (tuus ,) quod eſt pronomen poſſeſſiuum , aggregat poſſeſſionem Dei & in æſtate & ſtatu gratiæ quatuor genera perſonarum,

Diem, Noctem, Auroram, Solem { Per quæ denotantur {
Fulgore nitentes [Dies]
Timore pallentes [Nox]
Humore madentes vel dulcore fluentes [Aurora]
Amore vel calore feruentes [Sol]
}

Sit ergo in nobis,

Splendor honeſtatis [Dies]
Vmbra humilitatis [Nox]
Dulcor pietatis [Aurora.]
Feruor charitatis [Sol.]

Iſtam auctoritatem potes proſequi & applicare vbicunque in themate in perſona Dei dicitur tuus vel tui, vel etiam poſſet dici
C de æſtate, ſed omitto gratia breuitatis. ¶ Tertio dico, quod per æſtatem intelligitur ſtatus gloriæ. Sicut enim in æſtate fructus ad quos homo laborauerat per totum annum , recolliguntur, feruores ſunt ampliores, dies longiores, noctes breuiores, ſic vere chariſſimi in æſtate gloriæ Paradiſi omne illud præmium , ad quod & propter quod ordinantur omnes labores totius anni, id eſt, totius vitæ humanæ, recipitur & habetur. Ibi etiam eſt Dies perfectiſſimæ ſcientiæ, quæ quidem eſt longiſſima, quia, ſcilicet, nunquam corrumpitur ſeu deficit. Nox etiam ignorantiæ ibi eſt breuiſſima, quia, ſcilicet , beati parum aut nihil ignorant , quia ſicut dicitur Apoc. 22. Nox non erit in ea. & Eſa. 60. Non occidet vltra ſol tuus, & luna tua non minuetur. Ibi etiam ſunt ardores feruentiſſimæ charitatis &c. Vnde de tali æſtate poteſt dici illud Eccle. 50. Quaſi lilia, quæ ſunt in tranſitu aquæ, & quaſi thus redolens in diebus ęſtatis Sancti enim qui ſunt in patria, ſunt quaſi lilia per puritatem, ſunt in tranſitu aquæ per voluptatem, ſunt quaſi thus per orationem & deuotionem ſunt redolentes per famæ diffuſionem, ſunt etiam in diebus æſtatis per feruorem & dilectionem. Animalia enim quæ in hyeme propter defectum cibi macerantur, ſolent in ęſtate propter ciborũ copiam impinguari ſicut patet in ouibus & ſimilib. Animalia vero quæ propter defectum & paucitatem motus, ciborũ copia in hyeme impinguantur, ſicut ſunt porci, in æſtate poſtmodum propter motus multitudinem à carnibus pauperantur. Sic vere chariſſimi, illi, qui in hyeme huius vitę ſunt pauperes, & depreſſi & qui propter carentiam bonorum temporaliũ ſunt carnib. id eſt, diuitijs denudati, ſicut ſunt oues, id eſt, ſimplices & pauperes, iſti dico in æſtate, id eſt, in ſtatu fœlicitatis impinguabuntur , & voluptate bonorum omnium replebuntur. Pſal. Replebimur in bonis domus tuę. Sed procul dubio porci, id eſt , mundi peccatores, qui in hyeme vitæ præſentis delitijs & diuitijs impinguantur, quando finaliter venient ad æſtatem , id eſt, ad ſtatum poſt mortem, tunc macres & famelici per æternam miſeriam inuenientur. Eſa. 17. Attenuabitur gloria Iacob, & pingues carnes eius macreſcent. Nunc. n. ſunt tales pingues, quia parũ mouentur per infortunia & tribulationes, quia, ſcilicet, parũ laborant, & triſtantur. Vnde Hie. 48. Fertilis fuit Moab, ab adoleſcẽtia ſua, requieuit in fæcibus ſuis, non transfuſus de vaſe in vas, in captiuitatem non abijt. Tunc vero in æſtate alterius vitę, quando feruor & ardor & rigor mortis & iudicij inclinauerit, tunc quia motu æterni laboris mouebuntur, neceſſe erit, quod carne omnis proſperitatis & voluptatis denudentur. Iſta eſt ergo æſtas & gloria, quæ perpetuo durat, & vbi aues, id eſt, Angeli perpetuo modulantur. De quo Eſa. 18. Aeſtate perpetua erunt ſuper eũ volucres. Patet ergo, quod per æſtatem intelligitur ſtatus gloriæ, gratię, venię, ſeu pœnitentię. ¶ Quarto D
dico, quod per ęſtatem intelligitur ſtatus vitæ pręſentis. Sicut. n. æſtas eſt tẽpus in quo debemus laborare, & pro viuendo in hyeme fructus & neceſſaria procurare , ſic vere vita pręſens eſt tempus, in quo debemus laborare, & virtutes, & pręmia congregare, vt finaliter in hyeme mortis, & in tempore poſt hanc vitam poſſimus inde vitam ęternam acquirere & habere. Vnde Prou. 6. ponitur exemplum de formica. Vade inquit ad formicam ô piger, & conſidera vias eius , & diſce ſapientiam , quę cum non habeat ducem aut pręceptorem aut principem, parat in ęſtate cibum ſibi, & præparat in meſſe, quod comedat. ¶ Quinto dico, ꝙ æſtas E
ſignat ſtatum proſperitatis. Sicut. n. videmus, ꝙ in tempore æſtatis arbores & terræ fructus florib. & folijs adornantur, aues modulantur, æſtus augmentatur, ſic in ſtatu proſperitatis ſolent homines fructibus & folijs, id eſt , bonis exterioribus adornari , & more auium ineptis & inſolentibus ſolatijs iocundari, æſtib. etiam auaritiæ & luxuriæ magis, quam alias inflammari. Et poſſumus notare , quod iſta æſtas , ſtatus proſperitatis eſt amicorum congregatiuus, vitiorũ generatiuus, malignorum venenatiuus. In æſtate enim proſperitatis amici circa hominem aggregantur. Cornices enim mures & hirundines , quæ in hyeme dormiunt & abſconduntur, in æſtate inueniũtur, vigilant & apparent. Grues etiam, quæ in hyeme ſolent recedere, in æſtate ſolent iterum reuenire Sic pro certo chariſſimi, amici mundani in hyeme, id eſt, aduerſitate diſcedunt, fugiunt & dormiunt & non inueniuntur, in æſtate vero proſperitatis, quãdiu, ſcilicet, homo habet fructus bonorum temporalium ipſi veniunt applaudunt & ſe ſociant, & pręſentes efficiuntur, quia breuiter ſicut dicitur Prou. 19. Diuitię addunt amicos plurimos. ¶ Item in iſta æſtate vitia generantur, ſicut enim videmus , quod vermes , muſcæ , culices , pediculi & pulices ſolent generari in æſtate , ſic omnia vitia in proſperitate. Et ideo homini accidit ſicut rutæ , cui plus proficit hyems, quam ęſtas. In ęſtate ab erucis comeditur, in hyeme vero non. Sic vere multi ſunt , quibus plus proficit aduerſitas quam proſperitas, quia, ſcilicet, in hyeme aduerſitatis perſeuerant in bono , in æſtate vero proſperitatis ab erucis, id eſt, peccatis & vitijs corroduntur. Vnde Pſalm. Ecce ipſi peccatores in ſæculo obtinuerunt diuitias. ¶ Itẽ in iſta æſtate maligni inuenenantur , quia, ſcilicet, ſicut ſerpentes ſunt magis venenoſi & plus nocẽt in ęſtate quam in hyeme, ſic mali in proſperitate quam in aduerſitate Aeſtas ergo ſignat ſtatum proſperitatis , quod bene figuratur Iudic. 3. in Eglon rege Moab, quia ſolus ſedens in æſtiuo cœnaculo occiſus

eſt

eſt ab inimico, quia, ſcilicet, illi qui æſtiuum cœnaculũ proſpe-
ritatis ſectantur, à dęmonibus occiduntur. Vnde Prou. 10. Qui
F ſtertit æſtate, filius confuſionis eſt. ¶ Sexto dico, quod æſtas po-
teſt ſignificare ſtatum aduerſitatis, feruorem & ardorem mortis,
iudicij, & inferni, de quo poteſt dici illud quod ſcribitur Prou.
20. Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æſtate, &
non dabitur ei. Conſtat enim quod illi, qui nunc arare, id eſt, o-
G perari negligunt, in æſtate futuræ mortis fameſcunt. ¶ Septimo
autem dico, quod æſtas ſignificare poteſt ſtatum Chriſti aduen-
tus, & ſuæ nobis oſtenſę charitatis &c. Sufficiant.

A **Æſtimare. Æſtimatio.** Cum Æſtimare nihil aliud ſit, quam de ali-
qua re opinatiue & ex coniecturis aliquibus iudicare, potero di-
cere, quod ęſtimare quandoque ſumitur comparatiue, ſicut Ba-
ruc. 3. vbi dicitur. Hic eſt Deus noſter, & non ęſtimabitur alius
aduerſus eum, id eſt, nullus comparabitur illi. Quandoque ſumi-
tur adæquatiue, ſeu menſuratiue, ſicut dicitur Leuit. 6. Offeret a-
rietem pro peccato, & dabit eum ſacerdoti iuxta æſtimationem
menſuramque delicti. Et illud Leuit. 27. Iuxta menſuram ſemen-
tis æſtimabitur precium. Quandoque ſumitur deteſtatiue, ſeu
abominatiue, ſicut cum dicitur in Pſalm. Aeſtimati ſumus ſicut
oues occiſionis: Quandoque ſumitur opinatiue, ſeu reputatiue,
& ſic vt cõmuniter ſumitur, quia, ſcilicet, ęſtimare vt cõmuniter,
idẽ eſt, ꝙ de occultis aliquid opinari, ſeu reputare, videre, crede-
re, iudicare. ¶ Notemus ergo, quod in ſcriptura repetitur

Aeſtimatio { Summæ ſcientiæ, / Sanæ prudentiæ, / Vanæ ſtultitię. }

¶ Aeſtimantur enim res,

A { Deo realiter & intuitiue, / Iuſto ſagaciter & ponderatiue, / Impio fallaciter & opinatiue. }

¶ Primo Deus res appreciatur & æſtimat, ipſaſque videt & con-
ſiderat, prout ſunt, ſine quacunque deceptione. Vnde de ſapien-
tia increata, q̃ dominus eſt, dicitur Sap. 8. quod ipſa ſcit prętęrita,
B & de futuris æſtimat. ¶ Secundo iuſtus æſtimat res, quantum va-
lent cũ prudenti ponderatione & diſcretione, non.n. attendit re-
rum apparentiam, ſed valorem. Vnde pro certo ipſe iuxta doctri-
nam Senecæ in epiſtola non æſtimat bõnam nauem quia bene
picta, ſed iuncta, bonum enſem quia bene ſplendens, ſed bene
ſcindens, bonam regulam quia bene ſcripta, ſed bene recta, & ſic
de alijs. Aeſtimat enim iuſtus in ſeipſo quanta ſit fragilitas, in
mundanis quanta mobilitas, in diuinis quanta nobilitas, in
infernis quanta pœnalitas, in æternis quanta fœlicitas, in ſpiri-
tualibus quanta vtilitas. De tali ergo ſancta & prudenti æſtima-
tione dicitur Leu. 27. Omnis æſtimatio ſiclo ſanctuarij pondera-
bitur. De propria ergo fragilitate, quod ipſam debeat cogitare &
æſtimare, patet per Senecam in Prou. vbi dicit, quod niſi æſtima-
tis virib. aggrediaris ſarcinam, ſubiacebis Et illud Gal. 6. Nam ſi
quis exiſtimat ſe aliquid eſſe cũ nihil ſit ipſe ſe ſeducit. De mun-
danorum varietate & mobilitate, quod debeat æſtimari, patet
Phil. 3. vbi dicitur. Exiſtimo omnia detrimentum eſſe. De Dei ve-
ro & ſanctorum, & æternę gloriæ fœlicitate quod æſtimanda ſit
patet Luc. 13. vbi dicitur. Cui ſimile æſtimabo regnum Dei? De
inferni pœnalitate quod ſit æſtimanda, patet Sap. 3. Æſtimata
eſt afflictio & exitus illorum, & ab itinere iuſto abierunt in ex-
terminiũ. i. deſolationem infernalẽ, vbi morſib. peruerſorum co-
lubrorum exterminantur, id eſt, demoliuntur. Sap. 16. Item de
æterna fœlicitate æſtimanda poteſt dici ad Deum illud Act. 26.
Æſtimo me beatum apud te. De bonorum vero ſpiritualium vti-
litate, quod æſtimari debeat & penſari, patet, quia, ſcilicet, nos
debemus conſiderare & æſtimare, mundi tribulationes, quæ cito
tranſeunt, malorum elationes, quæ cito pereunt, noſtras imper-
fectiones, quæ ſtare nequeunt, virtutum promotiones, quæ bo-
nos prouehunt. Exiſtima ergo, quod ſunt breues mundi tribula-
tiones. ad Ro. 8. Exiſtimo, quod non ſunt cõdignæ paſſiones hu-
ius temporis ad æternam gloriã quæ reuelabitur in nobis. Item
exiſtima quam vanæ ſunt malorum cõſolationes. Pſal. zelaui ſu-
per iniquos, pacem peccatorum videns, exiſtimabam vt cogno-
ſcerem hic labor eſt ante me. Itẽ exiſtima, quod ſunt labiles no-
ſtræ imperfectiones. 1. Cor. 10. Si quis itaq; exiſtimat ſe ſtare, vi-
deat ne cadat. Item exiſtima quod ſunt bonæ virtutum promo-
tiones. 1. Cor. 4. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti, &
diſpenſatores myſteriorum Dei &c. Sic ergo dico, quod iuſtus
C æſtimat res prout valent cum prudenti ponderatione. ¶ Tertio
peccator & ſtultus æſtimat res prout apparent cũ indiſcreta me-
ditatione & opinione. Iudicant .n. de reb. ſecundũ exteriorem
figuram, non ſecundũ interiorem naturam, ſecundũ qualitatem
patentem, non ſecundum bonitatem latentem, ſecundum quod
ſenſus exterior apprehendit, non ſecundum ꝙ ratio comprehẽ-
dit. Quandoq;.n. accidit ꝙ oculus propter aliquam ſanguineam
infectionem, ſpiritum viſibilem in neruo optico interius immu-
tantem, æſtimat ſanguineum & rubeum quicquid videt. Fit et-
iam quandoq;, quod propter phantaſiam conturbatam à vino ę-
ſtimat ebrius aliud, quam videat, ſe videre. Ad quod facit fabula
Ouidij de Baccho Deo vini, li. 3. fabula vltima, de quo dicit quod
cum eſſet iuuenis pulcherrimus & à nautis Tyrrhenis deferretur
naui, virtute eius factum eſt, quod armenta nauis mutata ſunt in
lynces, tigrides, &, quod Pantheras timentes nautæ de naui pro-
ſilierunt, & in mari ſubmerſi fuerunt, hoc autem ad oſtenden-
dum virtutem vini à poetis fictum, & videlicet qualiter Bacchus,
id eſt, vinum facit res aliter quam ſint imaginari, & vnum pro
alio æſtimari, & remum nauis eſſe tigridem opinari. Quare re
vera læſa & turbata imaginatio, de rebus non veraciter æſtimat,
ſed vnum eſſe putat aliud ſicut ad literam patet de Melancholi-
co, qui propter infectionem cerebri ab humore Melancholico,
ſeipſum quandoque æſtimat eſſe regem, vel etiam beſtiam ſeu
ouem, quandoque cœlum humeris portare, quandoque caput
aureum vel arietinum habere, ſicut in pluribus locis exemplifi-
cant naturales. Virtus enim æſtimatiua inficitur, & infecta de re-
bus non veraciter opinatur. Sic re vera dico loquendo ſpirituali-
ter, quod multi ſunt, quorum Phantaſia & imaginatio interior-
que ſenſus & ratio quaſi penitus ſunt corrupti. Vinum enim ſan-
guis & humor, id eſt, voluptas, vanitas, proſperitas terrenorum
ipſos inficit multipliciter & corrumpit. Pſalm. Corrupti ſunt,
& abominabiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum. Et ideo
pro certo iſti neſciunt de rebus veraciter iudicare, imo ſolent
multa falſe & male ęſtimare. Vnde de inuido dicitur Prouerbior.
23. quod ipſe ad ſimilitudinem harioli & coniectoris æſtimat
quod ignorat. ¶ Notabo ergo quod mali male æſtimant & D
iudicant

De { ſumma veritate quæ cunctis præeminet, / iuſti bonitate, quæ à malis abſtinet, / vitæ vanitate, quæ corpus ſuſtinet. }

Aeſtimant ergo mali male de Dei maieſtate, & hoc potiſſime fa-
ciunt idololatræ, qui deitatẽ attribuunt lapidib. atq; lignis, & et-
iam hominibus mortalibus & terrenis, ſicut apparuit in illis, qui
crediderunt Iouem, Herculem, Æſculapium, & Saturnum deifi-
catos, quos tamen conſtat fuiſſe mortales omnes impios & in-
iuſtos. Contra quos dicitur Sap. 14. quod eum qui ante tempus
tanquam homo honoratus fuerat, Deum æſtimauerunt, & in-
communicabile deitatis nomen lignis & lapidib. impoſuerunt.
Et ideo in Pſal. Aeſtimaſti inique, quod ero tui ſimilis. Iſtud et-
iam pertinet ad illos, qui præ obſtinatione & ſuperbia Dei iuſti-
tiam contemnentes, videntur eam nimis leuem æſtimare, & de
eius duritia non curare, figurati in illo Behemoth, de quo dici-
tur Iob. 41. quod quaſi ſtipulam æſtimabit malleum, & deridebit
vibrantem haſtam. Pertinet etiam ad illos, qui beneficia Dei ne-
ſciunt cogitare, imo illud quod à Deo recipiunt, credunt à ſe &
à ſuis meritis obtinere. Figurati in Nabuchodonoſor Eſa. 10. qui
quanquam à Deo miſſus & ordinatus eſſet tanquam virga furo-
ris ſui ad regna plurima conterenda, ipſe tamẽ potentiam illam
& fortunam à Deo ſibi datam, ſibi attribuebat, & ſuis virtutibus
aſcribebat. Vnde ibidem dicitur ſic. Ad gentem fallacem mittam
eum, & contra populum furoris mei, mandabo illi vt auferat
ſpolia, & diripiat prædam. Sequitur. Ipſe autem non ſic arbitra-
bitur, & cor eius non ita æſtimabit &c. Et re vera multi ſunt ta-
les, qui, ſcilicet, non conſiderant ſe eſſe baculos furoris Dei in fi-
lios peſtilentes, nec conſiderant, quod poſtquam quis virga pue-
rũ caſtigauit ipſam virgam in ignem ponit. Sic etiam dominus
poſtquam crudeles & impios ad caſtigationem ſuorum accinxe-
rit, ipſos finaliter igni tribulationum committit. Pertinet etiam
talis æſtimatio ad viros furibũdos & ſuperbos, qui ſe exiſtimant
vltra poſſe facturos, ſicut de ſuperbo Antiocho dicitur 2. Mach.
5. quod ipſe præ ſuperbia æſtimauit ſe terram ad nauigandum,
pelagus vero ad iter agendũ deducturum. Patet ergo quomodo
mali male æſtimant de Dei maieſtate. ¶ Iterum dico, quod ma-
li male æſtimant de iuſti bonitate. Sicut enim teſte Ariſt. pueri E
ſua innocentia alios menſurant, & inde eſt, quod pueri cum ſint
innocentes, omnes alios innocentes forma ſimili credunt eſſe,
& ideo faciliter ſolent credere, & alijs aſſentiri, ſic iſti ex propria
nequitia alios æſtimant & iudicant de eiſdem, quia enim ipſi
mali ſunt, hinc eſt, quod omnes alios malos credunt, & quia ſe
ſciunt non eſſe bonos, ideo omnes alios æſtimant eſſe malos.
Eccl. 10. ſtultus iuxta viam ſuã ambulans, cum ipſe inſipiens ſit,
omnes ſtultos æſtimat: iſti figurati ſunt 1. Reg. 1. in Heli ſacerdo-
te, qui Annam eo, quod feruenter orabat, temulentam & ebriam
æſtimabat. Figurati ſunt etiam in Tobia, de quo dicitur Tob. 9.
quod ipſe vocauit ad ſe Angelum, quem hominem æſtimabat,
quia, ſcilicet, tales illos, qui feruenter ſciunt orarę per deuotio-
nẽ illos ẽt, qui ſunt Angeli per vitę mũditiã & carnis maceratio-
nem & coerctionem, credunt & æſtimant eſſe malos, & homines
carnales, & virtutib. nudos, & abundantia criminũ temulẽtos. Et
breuiter boni poſſunt dicere, de quolibet tali malo æſtimatore

illud

illud Sapient. 2. Tanquam nugaces æſtimati ſumus ab illo. Sicut etiam Dauid ſanctus de ſeipſo dicebat in Pſal. 88. Aeſtimatus ſum cum deſcendentibus in lacum. In perſona etiam ipſorum malorum dicitur Sapient. cap. 5. Nos autem vitam illorum, ſcilicet, bonorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore. Ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei. Iſti ergo mali male æſtimant de iuſti bonitate. Demum dico, quod mali male æſtimant de vitæ vanitate. Et ſic dico, quod ipſi male æſtimant

De { terrenis, quæ diligunt nimis diligenter,
æternis, quæ negligunt nimis imprudenter,
virtualibus, quæ eligunt nimis negligenter. }

De terrenis (dico) male æſtimant Sap. 9. Difficile æſtimamus, quę in terra ſunt. Conſtat enim quod in æſtimatione iſtorum terrena ſpiritualibus præferuntur; & tamen ſcriptum eſt ad Hebr. 11. quod Moyſes maiores diuitias æſtimauit improperium Chriſti, theſauris Aegyptiorum. Vnde de iſtis dicitur 1. Timoth. 6. quod ipſi æſtimant quæſtum eſſe pietatem. Pueri enim magis æſtimant pomum quam caſtrum, auem quam lucem, nutricem
F quam matrem. ¶ De æternis etiam male æſtimant, quia, ſcilicet, ipſa non tantum diligunt vt deberent, vnde de hoc poteſt dici illud Sapient. 17. Aeſtimauerunt deteriora eſſe, quæ non videbantur: quaſi dicatur: Inuiſibilia bona deteriora eſſe viſibilibus, ab eis æſtimantur. ¶ De ſpiritualibus vero bonis, aut virtutibus qualiter parum æſtimantur ab iſtis patet Sap. 7. vbi dicitur. Tanquam lutum æſtimabitur argentum. Argentum enim ſpiritualia bona deſignat, quæ ab iſtis lutea reputantur. Breuiter ergo patet, quomodo inuenitur æſtimatio impij, iuſti & Dei, & hoc ſatis ſit.

A **Aeſtus.** Nota, quod in ſcriptura triplex inuenitur æſtus. Eſt enim æſtus vitioſus, virtuoſus, doloroſus.

Aeſtus { vitioſus eſt auaritia ſeu cupiditas,
virtuoſus eſt amicitia, amor & charitas,
doloroſus eſt violentia ſeu aduerſitas. }

De æſtu ardoris & concupiſcentiæ poteſt dici illud Hierem. 36. Cadauer eius proijcietur ad æſtum per diem. Cadauer enim ſignat fœtentem carnem luxurioſorum, vel vilem concupiſcentiam auarorum, qui æſtu luxuriæ & auaritiæ inflammantur. Vnde Iudith. 8. dicitur Manaſſe, quod in diebus meſſis hordeaceæ, inſtabat enim ſuper alligantes manipulos in campo, (ecce ſignum auaritiæ) venit æſtus ſuper caput eius, & mortuus eſt.

Concupiſcentia enim ſolet { Vrere,
Soluere,
Premere. }

Vrere dico, videlicet per ſollicitudinem Geneſ. 31. Die nocteque æſtu vrebar & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis. Soluere etiam, ſcilicet, per luxuriæ turpitudinem. Eſa. 5. Væ qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam, vt vino æſtuetis, cui conſentanea eſt luxuria. Prouerbior. 20. Luxurioſa res eſt vinum. Premere per terrenorum pondus & grauedinem. Matth. 20. Portauimus pondus diei, & æſtus. ¶ Item de æſtu amoris & amicitiæ poteſt exponi illud Iob, 38. Indica mihi, per quam viam ſpargitur lux ſuper terram, & diuiditur æſtus. ¶ Item de æſtu aduerſitatis & violentiæ poteſt dici, quod duplex eſt æſtus aduerſitatis, ſcilicet, temporalis, & æternæ. Temporalis fuit ille, de quo dicitur Ionæ 4. Ortus eſt ſol ſuper caput Ionæ, & ęſtuabat. Æternus eſt ille, de quo dicitur Apocal. 16. Æſtuauerunt homines æſtu magno, & blaſphemauerunt Deum. A talibus ergo æſtibus ſaluantur iuſti, quia ſicut dicitur Hierem. 17. Beatus vir qui cōfidit in domino, & erit tanquam lignum quod tranſplantatur ſuper aquas, & ad humorem mittit radices, & non timebit cum venerit æſtus. Iſta omitto proſequi, quia pauciſſimæ ſunt auctoritates, & quia ſuperius dictum eſt de calore, & de ardore. Prædictas etiam figuras de æſtuatione Ionæ & Manaſſes, &c. omitto.

A **Aetas.** Nota, quod ætas ſignat literaliter temporis diſtinctiones. Et ideo omnes illæ res, quæ tempore menſurantur, quibuſdam ætatibus diſtinguuntur, & variantur. Ætas ergo alicuius rei ſignat ſuam totalem durationem, vel ſuæ durationis aliquam certam diſtinctionem. Sed quia de ætate naturali non intendimus agere, niſi quantum ad mores poſſumus applicare, ideo breuiter dicamus, quod

Ætas rei poteſt mihi denotare ſuum { Crementum,
Augmentum,
Complementum. }

Ideo breuiter nota, quod ſicut vita naturalis per ſeptem ætates vſque ad finem decurrit, ſic vita ſpiritualis & moralis per ſeptem ſpeciales virtutes ad ſuum peruenit complementum. In vita enim naturali ſeptem ætates ſecundum aliquos computantur, ſcilicet, infantia, pueritia, adoleſcentia, iuuentus, ſenectus, ſenium, decrepitas. Secundū vero alios quinq; ætates tantummodo computantur, ſcilicet, Infantia, pueritia, adoleſcentia, iuuentus, ſenectus. ¶ Et poſſumus dicere, quod ſimiliter in vita morali debent eſſe quinque ſpeciales virtutes. Sit igitur in nobis, ſcilicet,

Infantia verecundiæ & humilitatis,
Pueritia innocentiæ & puritatis,
Adoleſcentia perſeuerantiæ & continuitatis,
Iuuentus conſtantiæ & probitatis,
Senectus prudentiæ & maturitatis.

Infantia enim ſignat verecundiam & humilitatem. Infans enim dicitur quaſi non fans, id eſt, quaſi non loquens, quia, ſcilicet, verecundia & humilitas non præſumunt nec audent loqui & maxime de bonis propinquis. Amos 5. Propter hæc prudens in illo tempore tacebit, quoniam dies mali ſunt. Pueritia ſignat vitæ & ignorantiæ puritatem. Pueritia enim à puritate dicitur. Vnde Oſeæ 11. Puer Iſrael, & dilexi eum. Adoleſcentia deſignat perſeuerantiæ continuitatem, quia adoleſcens dicitur quaſi adhuc creſcens, vel quaſi adultus & creſcens. Vnde Luc. 7. Adoleſcens, tibi dico, ſurge. Surge inquit, id eſt, quod incepiſti, continua & perfice. Iuuenis ſignat conſtantiæ probitatem. 1. Ioan. 2. Scribo vobis iuuenes, quia fortes eſtis, & verbum Dei in vobis manet. Senectus vero ſignat prudentiæ maturitatem. Vnde Iob. 12. In antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia. Tales ergo ætates ſpirituales debemus habere, & ſic vitam noſtram poterimus laudabiliter cōſummare. Vnde 3. Reg. 1. Et rex Dauid ſenuerat, & habebat ætatis dies plurimos. Et videte hic tria, quæ perfectam ætatem poſſunt in homine denotare tam temporaliter, quam ſpiritualiter, ſcilicet,

Honoris celſitudo. [Rex]
Vigoris fortitudo. [Dauid, manu fortis.]
Senſuum plenitudo, [quia ſenuerat, & habebat ætatis plurimos dies.]

Iſta enim tria non ſolent inueniri niſi in illis, qui perfectæ ſunt ætatis, ſcilicet,

Honor & eminentia,
Vigor & permanentia,
Senſus & ſapientia.

Sic re vera ſpiritualiter neceſſe eſt, quod ætatem ſpiritualem plenam & perfectam, ſcilicet, omnium virtutum congeriem habeamus, ſi iſta tria iuſte & debite habere cupiamus, ſcilicet,

Celſitudinem promotionis [Rex]
Fortitudinem durationis [Dauid]
Plenitudinem diſcretionis. [Senuerat.]

¶ Primo ergo requiritur perfecta ætas ad promotionis celſitudinem, quia, ſcilicet, homo quamdiu eſt puerilis ętatis & imperfectæ, non admittitur ad honorem, nec etiam ad menſam patris recipitur, quia ſecundum philoſophum, iuuenes nemo eligit duces. Sic vere illi, qui ſpiritualiter ſunt prouectę & perfectæ ætatis, ad prælationem & promotionem debent recipi & admitti, quod oſtenditur, cum dicitur. [Rex] quia, ſcilicet, qui habent ætatem perfectam, debent fieri reges & præſides aliorum, ſcilicet, maiores in dignitate & honore. Quod vtique natura ſagax bene videtur in ſuis operibus deſignare. Animalia enim bruta quando habent plures filios, ſicut ſunt ſues & caniculæ, ſolent primo naſcentem plus diligere, & primam & pinguiorē mammillam eiſdem porrigere & extendere, ad quod quidem facit illa figura de Ioſeph, qui vocans fratres ſuos ad conuiuium, vnumquemque iuxta ætatem ſuam primum vel vltimum fecit ſedere, ſicut dicitur Gen. 43. quia quanto plus habuerunt de ætate, tanto plus habuerunt in illa menſa de proprietate. Et pro certo chariſſimi, talis Ioſeph debet eſſe quilibet ſuperior prælatus, qui ad menſam eccleſiaſticorum beneficiorum habet alios promouere, ſituare, & iuuare, quia, ſcilicet, ipſe debet eos ſituare, vnumquemque ſecundum ætatem ſuam, id eſt, ſecundum ſuam perfectionem & virtutem. Quanto enim eſt antiquior in tali ętate, tāto pro certo debet eſſe prior in dignitate, & potior in beneficij quantitate: Prioribus enim & antiquioribus, & melioribus, & perfectiorib. ſunt potiores mammillæ, & vberiores porrigendæ, id eſt, pbendę vberiores, ſedes & prælationes priores diſtribuendæ & concedendæ. Nam etiam inter elephantes ille dicitur ducere gregem, qui perfectiorem habet ætatem. Quia vere ad gregem ſubditorum regendum, ducendum, gubernandum, ille eſt ſufficientior, qui in ętate eſt antiquior, id eſt, in virtutibus perfectior. [Rex inquit.] Et ideo fratres Ioſeph videntes ipſum ætatis adhuc imperfectæ, dicebant, Gen. 38. Nunquid rex noſter eris, aut ſubijciemur ditioni tuæ? q.d. non decet, quia, ſcilicet, non pueri, ſed pro- B

uecti

uecti sunt aliorum præsides & maiores constituendi. Quia sicut de Dauid legitur 1. Paral. 23. Dauid senex & plenus dierum, regem constituit Salomonem. Ideo de tali promotione potest exponi illud Dan. 5. vbi dicitur, quod in conuiuio Balthasar vnusquisque secundum suam bibebat ætatem. Requiritur ergo talis
C ætas spiritualis ad obtinendã celsitudinem promotionis. ¶ Secundo dico, quod talis ætas requiritur ad continendam firmitudinem durationis, quod ostenditur cum dicitur Dauid, quod interpretatur manu fortis. Quia vere nullus efficitur manu fortis, nullus efficitur Dauid, nullus efficitur constans & robustus, nisi sit in ætate perfecta, id est, in virtutum congerie constitutus. Vnde Iud. 8 Iuxta ætatem robur est hominis. Ideo de tali Dauid, & eius fortitudine dicitur 1. Reg. 18. Percussit Saul mille, & Dauid decem millia. Et 1 Reg. 17. dicitur quod festinauit Dauid & cucur-
D rit ad pugnam. ¶ Tertio dico, quod talis ętas virtutis & perfectionis requiritur ad acquirendam plenitudinem discretionis, quod ostenditur, cum dicitur: Senuerat. Senectus enim Sapientiam designat, quia sicut dicitur Sap. 4. Cani sunt sensus hominis & ętas senectutis vita immaculata. Teste enim Plinio, Archelaus dicit quod cuniculi seu parui lepores quot habent annos ætate, tot introitus faciunt in cauernis suis. Vnde in hoc videntur esse sagaciores, in quantum, scilicet, introitus ad cauernam suam sibi parant, & faciunt ampliores. Sic vere charissimi, in hoc debet esse sagacitas spiritualis ætatis nostræ, quia quanto plus habemus de ætate & naturali & morali, tanto ad cauernam nostram, scilicet, ad Paradisum debemus nobis plures introitus per bona opera facere, & plures vias intrandi Paradisum inuenire, & plures modos intrandi cœlestẽ Hierusalem procurare. Quod ostenditur cum dicitur quod Dauid senuerat, & habebat ætatis plurimos dies. Dies enim isti sunt virtutes & perfectiones, quos quanto plures habemus, tanto plures vias nobis ad cœlum facimus, & paramus, tanto etiam ampliori sagacitate & spirituali prudentia præpollemus. Vnde Eccles. 6. Plures dies ætatis habuerit. De Dauid dicitur 1. Paral. vlt. quod mortuus est in senectute bona, plenus dierum & diuitijs. Ista vero discretio summa debet apparere in perfecte loquendo, & discrete alios instruendo. Iuxta illud Ioan. 9. Ætatem habet, ipse de se loquatur. & Iob. 32. Sperabam, quod ætas prolixior loqueretur, & annorum multitudo doceret sapientiam. Patet ergo, quod spiritualis ætas hominem habilem reddit ad promotionem, facit stabilem ad durationem, facit subtilem per discretionem. Habilem (dico) ad promotionem, quia præstat eminẽtiam honoris. 2. Mach. 6. Cogitare cœpit ætatis & senectutis suæ eminentiam. Item stabilem ad durationem, quia præstat permanentiam vigoris. Eccl. 26. Species faciei super ætatem stabilem. Item subtilem ad discretionem, quia præstat sapientiam splendoris. Luc 2. Iesus autem proficiebat sapientia, ætate, & gratia. Quæ tamen sunt contra malos, qui, scilicet, sunt ætate & antiquitate pleni, quia in malis annis, id est, in vitijs indurantur. 2. Mach. 6. Ætate pariter & dementia prouectus. Et sic de ętate spirituali sufficit. Vide infra de senectute, & supra de anno, & die, & antiquitate.

A **Æternus. Æternitas.** Nota, quod æternitas signat mensuram durationis interminabilis, influxibilis, inuariabilis. Tempus enim est mensura motus. Et ideo sicut mobile semper vertitur, fluit, & de loco ad locum mouetur, sic tempus, quod ipsius est mensura, semper de momento ad momentum fluit, & nunquam in eodem statu subsistit. Æternitas autem est mensura rei permanentis, scilicet, ipsius, cuius essentia est tota simul, ita quod non nouit præteritum vel futurum. Et ideo ipsa æternitas est idem, quod duratio vel mensuratio, quæ nec esse incipit, nec esse desinit, nec de puncto ad punctum labitur, nec de statu ad statum variatur. Possumus ergo notare quod duplex est æternitas, scilicet, bona & mala: per bonam enim æternitatem designatur

Dei immensitas seu essentia,
Cœli fœlicitas & opulentia,
Morum stabilitas & permanentia.

Nam { Dei immensitas nunquam variatur,
Cœli fœlicitas nunquam terminatur,
Bonorum bonitas semper augmentatur.

Primo ergo de bona æternitate dico. Perseuerans enim & æterna potest dici Dei immensitas. Vnde Dan. 7. dicitur. Potestas eius potestas æterna. Et Prouerb. 8. Ab æterno ordinata sum. Item perseuerans & æterna potest dici cœli fœlicitas. Vnde Eccles. 31. Perfectus inuentus est, & erit illi gloria æterna. Item perseuerans, & æterna potest dici morum stabilitas, quia, scilicet, boni semper debent in sua bonitate perseuerare, & nunquam amplius deficere, vel cessare, vnde Sap. 5. Iusti autem in perpetuum viuent. Et Eccles. 15. Nomine æterno hæreditabit illum. De ista vero vltima æternitate, id est, bonorum perseuerentia, & durabilitate multa possumus dicere, sed in alijs titulis iam dictis de perseuerantia & stabilitate multa meminimus nos dixisse, hic solum aduertendum est, quod omnia, quæ sunt, desiderant & affectant attingere ad æternitatem, id est, ad sui continuationem & perpetuationem. Nihil est enim quod naturaliter desideret non esse vel non fuisse. Et ideo ad talem continuationem vel perpetuationem habendam solent omnia procurare proficua, & declinare nociua. Sic vere perpetuationẽ perseuerantiæ, & æternitatem supernæ gloriæ summe debemus diligere, & ad eam totis visceribus laborare. Nullus enim sapiens debet velle morale perdere, sed ipsum debet perpetuo sine peccati resistentia conseruare. Dan. 5 Rex in æternum viue &c. Vide de gloria æterna & de beatitudine de perseuerantia, de durabilitate, constantia, & cæteris, similibus. Sic ergo æternitas accipitur in bono. ¶ Secundo dico, B
quod æternitas potest dici in malo, & sic accipitur

Pro { Voluntate obstinata,
Consuetudine indurata,
Pœna inferni interminata.

De obstinata ergo voluntate dici potest illud Iudæ, qui dicit, quod Deus malos Angelos vinculis ęternis sub caligine reseruauit. Item de indurata consuetudine potest dici illud Eccles. 12. Ibit homo in domum æternitatis suæ. Item de interminata pœnalitate potest dici illud Psal. Laborabit in æternum, & viuet adhuc in finem. ¶ Si autem vis adhuc notare alio modo dic, quod in scriptura reperitur

Æternitas { Immutabilis, Prima Dei
Imitabilis, Secunda iusti
Appetibilis, Tertia cœli
Formidabilis. Quarta inferni } est.

¶ Primo ergo est æternitas Dei, quæ semper est manens, & im- C
mutabilis. Veritas enim suæ essentiæ nunquam mutatur aut variatur, imo ipse idem permanet, nec aliqualiter immutatur Psal. Veritas domini manet in æternum. Et alibi. Tu autem domine in æternum permanes, & memoriale tuum in generatione & generationem. Ipse enim est æternus à parte ante, quia sicut dicitur Micheæ 5. Egressus est à diebus æternitatis. A parte nunc, quia sicut dicitur Esa. 57. Ipse est habitans æternitatem, & sanctum nomen eius. A parte post. 2. Pet. 3. Ipsi gloria nunc & in dieb. æternitatis. Et in Psal. Sedebit dominus rex in æternum. Quia ergo iste ęternus est im̃utabilis, atq; firmus, iustum est, quod tanquam rei firmæ & stabili & tanquam fundamento indefectibili, eidem per fidem, spem, & deuotionem principaliter innitamur, & ab omni fama defectibili & crudelitate penitus abstrahamur. Sicut enim dicitur Io. 5. Hic est verus Deus, & vita æterna. Et Dan. 6. dicitur, quod ipse est viuus & ęternus. Omnia enim quæ in Deo sunt, indefectibilia, & æterna sunt. Ipse enim habet æternum nomen, æternum verbum, æternam misericordiam, æternam iustitiam, æternam vitam, æternam veritatem, æternam potestatem. De nomine enim Dei dicitur Eccles. 37. quod nomen est illi, viuens in æternum. De verbo Dei dicitur in Psalm. In æternum domine permanet verbum tuum. De misericordia autem Dei dicitur in Psa. Misericordia domini ab æterno vsque in æternum, super timentes eum. De iustitia Dei dicitur in Psal. Iustitia tua iustitia in æternum. De vita Dei dicitur Eccl. 18. Qui viuit in æternum, creauit omnia simul. De veritate eius dicitur in Psal. Veritas domini manet in æternum. De potestate vero eius dicitur Dan. 7. Potestas eius potestas æterna &c. Hæc est ergo æternitas Dei, quæ semper est manens, & immutabilis vita. ¶ Secundo di- D
co, quod est æternitas iusti, quæ est imitabilis, quia dat nominis perpetuitatem. Eccl. 15. Nomine æterno hæreditabit eum. Quia confert gloriæ copiositatem. 2. Cor. 4. Æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Quia repromittit æternæ vitæ hæreditatem. Hebr. 9. Repromissionem accipiant, qui vocati sunt æternæ hæreditatis. ¶ Tertio dico, quod est æternitas cœli, quæ est appe- E
tenda, quia ibi est infinita gloria. 1. Pet. 5. Vocaui nos in æternam suam gloriam. Quia ibi est habitatio tuta ab omni ruina. 2. Cor. 5. Habemus domum non manufactam, sed æternam, in cœlis. Quia ibi est consolatio continua. 2. Thess. 2. Qui dilexit nos, & dedit consolationem æternam. ¶ Quarto dico, quod est æterni- F
tas inferni, quæ est formidanda, quia ibi nulla est flammæ crepitantis extinctio. Baruch. 4. Ignis superueniet ei ab æterno, quia ibi nulla est pœnarum intermissio. 2. Thess. 1. Pœnas dabunt in interitu æterno. Quia ibi nulla est liberatio [Iudas in Canonica sua] Vinculis æternis sub caligine reseruantur, supple, damnati.

Æthiopia. Nota, quod æthiopia est regio feruentissima, A
solis ardorib. exposita, & ab omni aëris temperamento semota. Et ideo homines istius regionis nigri sunt, & deformes, & caliginosi, & in multis partibus monstruosi, qui etiam quasi penitus vadunt nudi. Ista regio feris & serpentibus est referta, & pro magna parte arenosa, vacua & deserta. Et ideo res nomine congruere dignoscitur, quia æthiopia, caligo

vel

vel tenebræ interpretatur. Igitur moraliter loquendo dico, quod Æthiopia ſignificare poteſt

Pœnitentiam Peccatum Mundum Tribulationem Mortem Infernum	& ſtatum	iuſtorum, malorum, vanorum, miſerorum, defunctorum, mundanorum.

¶ Et ſic dico, quod inuenitur

Æthiopia	Pœnitentiæ, Opulentiæ, Peſtilentiæ, Violentiæ, Defluentiæ, Turbulentiæ.

¶ Primo ergo dico, quod Æthiopia ſignificat ſtatum religionis vel hominum pœnitentium. Ibi enim abundat

Calor macerationis,
Ardor contritionis,
Nigredo palloris & humilis conuerſationis,
Nuditas paupertatis & tenuis poſſeſſionis.

¶ Iſta eſt ergo

Æthiopia, quæ	Deum præuenit Deum requirit Preſſos liberat Cœlum occupat	per	deuotionem, orationem, compaſſionem, ſaluationem.

Deum (dico) præuenit ſibi deuote credendo. Pſalm. Æthiopia præuenit manus eius Deo. Deum etiam honorat deuote orando. Pſalm. Coram illo procident Æthiopes. Vnde de eunucho Candacis reginæ Æthiopum dicitur Act. 8. quod ipſe venerat in Hieruſalem. Alijs etiam ſubuenit ipſis miſericorditer compatiendo. Vnde de Abdemelech Æthiope dicitur Hier. 38. quod ipſe compaſſus Hieremiæ, qui erat in luto carceris fecit eum liberari. Cœlũ vero & paradiſum occupat, ſibi finaliter habitando. Vnde de Hieruſalem loquitur Dauid in Pſa. Ecce alienigenæ & tyrus & populus Æthiopum hi fuerunt illic. Iſta eſt ergo Æthiopia pœ-
B nitentiæ. ¶ Secundo dico, ꝙ inuenitur Æthiopia opulentiæ, & ſic Aethiopia ſignat ſtatũ peccati, vel etiam ſtatũ mũdi, vbi, ſcilicet, viget ardor concupiſcentiæ & auaritiæ, calor & ſiccitas indeuotionis & ſpiritualis indigẽtiæ, vbi feræ & ſerpentes, id eſt, peccatores verſantur, & vbi nigredo malæ conuerſationis & obſcuritas ignorantiæ reperitur. Nota ergo, quod

in iſta Æthiopia eſt	Flumen delitiarum, Draco malitiarum, Pauor triſtitiarum, Labor moleſtiarum, Horror nequitiarum.

De flumine delitiarum dicitur Gen. 2. quod fluuius Phyſon circuit omnem terram Æthiopiæ. De dracone malitiarum dicitur in Pſalm. Contribulaſti capita draconum in aquis, dediſti eam eſcam populis Æthiopum. De pauore triſtitiarum dicitur Ezec. 30. Erit pauor in Æthiopia cum ceciderint vulnerati in Ægypto. De labore moleſtiarum dicitur Eſa 45. Labor Ægypti & negociatio Æthiopię ad te tranſibunt. De horrore vero nequitiarum dicitur Abac 3. Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopię, turbabũtur
C pelles terræ Madian. ¶ Tertio dico, quod inuenitur Æthiopia peſtilentiæ. Peccatores enim & mundani poſſunt dici Æthiopes qui ſicut Æthiopes ſemper legũtur fuiſſe inimici filiorum Iſrael, & contra eos pro crudelibus regib. dimicaſſe, ſicut legitur 2. Para 14. ſic mali ſemper ſunt inimici bonorũ & laici clericorum, & mundani religioſorum. Et ſicut Æthiopes habent nigredinem ſempiternã, quæ nec natura poteſt mutari, ſic mali perpetua nigredine vitiorum & malæ conuerſationis rubigine taliter ſunt infecti, & ita in ſuis iniquitatib. indurati, quod vix aut nunquam poſſunt mutari, vel ad bonũ conuerti. Hie. 13. Si poteſt Aethiops mutari pellem ſuam & pardus varietates ſuas, ſic & vos poteritis bonũ facere, cum didiceritis malum. Iſta eſt ergo Aethiopia pe-
D ſtilentię. ſ. ſtatus peccati vel mundi ¶ Quarto dico, quod inuenitur Aethiopia violentię, & iſta eſt ſtatus tribulationis. Status. n. tribulationis præſentis habet feras & dracones, id eſt, mundi tyrannos. Habet deſerta. i. ſterilitatem bonorum. Habet ardorem,
E id eſt, infirmitatem & laborem. ¶ Quinto dico, quod eſt Aethiopia defluentiæ. ſ. ſtatus mortis, qui habet dracones & ſerpentes, qui comedunt corpus, & habent ſterilitatem, & vacuitatem bonorum omnium mundi, & habent ardorem multiplicium dolo-
F rum. ¶ Sexto dico, quod eſt Aethiopia turbulentię. ſ. ſtatus infernalis, qui habet dracones & feras, habet atrocitatem dęmoniorum, habet etiã ardorem, & ſqualorem, id eſt, acerbitatẽ ignium & tormentorum. Et ſic ergo bene concluditur, quod quilibet iſtorum ſtatuum aduerſitatis per Aethiopiam deſignatur Soph. 2. Et vos Aethiopes interfecti gladio meo eritis &c. Vide in tabula, quia in diuerſis locis deponuntur exempla de Aethiopia.

Affectio. Affectus.

Nota, quod affectio, vt comuniter, accipitur ꝓ deſiderio vel amore. Aduerte tamẽ, quod Philoſophice loquendo, affectio dicitur ab afficio, cis, quod idẽ eſt quod affligo, gis. Et ſic affectiones ſunt quędam paſſiones animi quibus. ſ. mens imperfecta grauatur. Sic igitur dicunt, quod mens humana quatuor affectionibus afficitur in hac vita, quæ ſunt gaudium, & dolor, de bono & malo præſenti Spes & timor, de bono & malo futuris. Aut enim anima gaudet de aliquo bono præſenti, aut ſperat bonum futurum. Aut de malo præſenti dolet, aut malum futurum timet. Iſta ſunt illa quatuor, quæ oriuntur ex corde. Eccl. 37. Ex corde quatuor oriuntur, bonum, malum, vita, & mors. Bonum enim & malum, ſunt gaudium & dolor. Vita & mors, ſunt ſpes & timor. Iſtæ enim ſunt quatuor affectiones, q̃ in bonis ſunt bonæ, in malis vero ſunt malæ. Boni. n. gaudẽt de virtutib. dolent de criminib. ſperant pręmia, timent tormenta. Et ſic figurantur in arca teſtamenti Exod. 25. vbi dicitur, quod arca teſtamenti, quæ erat de lignis Sethim incremabilibus & imputribilibus, habebat quatuor angulos, & in quatuor angulis quatuor circulos aureos, quia re vera arca teſtamenti, id eſt, anima ſancta vel conſcientia bona, quæ nec igne cupiditatis vritur, nec aqua voluptatis mutatur, quatuor etiam angulos, id eſt, quatuor bonas affectiones cõtinet. Et quatuor circulos. i. quatuor Cardinales virtutes habet: quia videlicet in anima ſancta angulum gaudij concomitatur circulus temperantiæ. Angulum doloris concomitatur circulus fortitudinis vel conſtantię. Angulum ſpei concomitari debet circulus iuſtitiæ. Angulum vero timoris concomitari debet circulus prudentiæ. Gaudium enim ne mentem diſſoluat, debet gubernare temperantia. Dolorem ne mentem abſorbeat, debet aſſociare fortitudo vel conſtantia. Spem ne indebite præſumat, debet cõcomitari iuſtitia. Timorem vero ne per deſperationem nimis deprimat, debet regere prudentia. Sic igitur in arca teſtamenti quatuor anguli quatuor circulos continebunt, quando in anima ſeu conſcientia, quatuor affectiones, quatuor virtutes cardinales, ad ſui gubernaculum poſſidebunt. Vnde Exod. 37. Fudit quatuor circulos aureos, quos poſuit in quatuor angulis. Iſtæ ſunt igitur bonæ affectiones bonorum. ¶ Sed adhuc dico, quod ſunt quatuor affectiones malorum: quia re vera malorum mens per quatuor affectiones fluctuat,

Nunc	inaniter gaudendo, ſine cauſa dolendo, ſuperflue ſperando, imbecilliter timendo.

In varias ſpecies ſe commutat. Figura Danie. 7. vbi ipſe vidit quatuor ventos qui pugnabant, & in medio mari ſimiliter aſcendebant. Quatuor autem venti ſunt quatuor vanæ & volatiles affectiones, quæ in mari fluctuoſo, id eſt, in corde peccatoris contra ſe inuicem præliãtur. Eſa. 57. Impij cor quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt. Et ideo quatuor beſtiæ, id eſt, quatuor peccata ſequuntur iſtos ventos, id eſt, iſtas ventoſas affectiones concomitantur. Gaudium enim iſtorum ſequitur intemperantia: quia, ſcilicet, ipſi neſciunt eſſe in gaudioſis temperati. Dolorem & aduerſitatem ſequitur impatientia & inconſtantia, quia, ſcilicet, iſti nunquam ſunt cõtra aduerſa firmati, aut roborati. Spem iſtorum ſequitur præſumptio: quia ſemper plus quam debeant ſunt elati. Timorem vero talium concomitatur deſperatio: quia ſupra modum per terribilia ſunt grauati. De talibus igitur ventis & ventoſis affectionibus poteſt diabolus dicere illis peccatorib. illud Zach. 2. In quatuor ventos cœli diſperſi vos, de qua pugna dicit Seneca epiſtola 56. Quid prodeſt totius regionis ſilentium, ſi affectus fremunt? Sequitur. Nulla placida eſt quies, niſi quam ratio appoſuit. ¶ His igitur præmiſſis dicamus, quod affectiones B
alio modo in ſcriptura ſumuntur. Eſt enim affectus ſeu affectio idem quod amor, deſiderium vel voluntas. Et ſic dicam, quod inuenio affectiones bonorum, quæ ſunt laudabiles, & affectiones malorum, quæ ſunt damnabiles. Sunt enim affectiones ſicut alę, vel ſicut pedes animæ, quibus ipſa ad diuerſa defertur. Vnde Aug. Pes meus eſt affectus meus, eo feror quocunq; feror, & ideo ſicut videmus, quod locuſtæ & talia parua animalia multiplices habẽt alas, quaſdam ſcilicet ſurſum erectas, quaſdam lateraliter extenſas, quaſdam in longum corporis protenſas, ſic dico, quod ſancti & iuſti multiplices habent bonas affectiones, quaſdam, ſcilicet, quas ad Deum, & ad bona æterna erigunt, quaſdam quas lateraliter ad proximos porrigunt, quaſdam quas ad ſeipſos dirigunt. Figurati Eſai. 6. in Seraph De quib. dicitur, quod ſex alę vni, & ſex alæ alteri. Et dicitur ibi, ꝙ de iſtis ſex alis duæ ad faciem erectæ, duæ erga pedes erant protenſæ, duę vero ad volandum erant extenſæ. In quo notatur, quod vir iuſtus alas affectionum ſuarum partim debet ſurſum ad amorem Dei & honorem æternorum erigere,

erigere, partim ad proximos per pietatem & charitatem extentendere, partim ad pedes proprios tegendos, id est, ad seipsum dirigere 1.Paral.28. Similitudo quasi Cherubin extendentium a- C las suas. ¶ Nota igitur, quod iusti debent habere affectionem

Altam,
Latam,
Rectam, &
Curtam.

Alta debet ad Deum ascendere. Lata debet se ad proximos extendere. Recta debet ad seipsum intendere Curta debet à mundo & à carnalibus parentibus recedere. Igitur dico, quod affectio nostra debet esse alta. Deum, scilicet, contemplando, & æterna bona amando & affectando. Aues enim quæ sunt bipedes, vt cõiter solent alta diligere, & sursum ad aëra se leuare, ꝙ contrariũ est in serpentib. qui. s. carent pedibus, quia. s. inferius in terra remanent, & superius nunquam volant. Sic vere aues spirituales, id est, viri iusti, qui pedes bonorum affectuum habent binos, in quantum, scilicet, Deum, & proximum diligunt, sursum per desideria ad Deum, & ad bona æterna se erigunt, & in Deum diligenter intendunt, & bona æterna summis affectibus concupiscunt. Psal. 122. Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Et Thren. 3. Leuemus corda nostra cum manibus ad dominum, quod tamen serpentes, id est, peccatores non faciunt: quia pedibus bonorum affectuum carent, & ideo in terrenorum latebris se abscondunt. Exo. 15. Descenderunt in profundum quasi lapis. Sic igitur affectio nostra alta figurata est Ezech. 10. vbi dicitur, quod eleuarunt Cherubin alas suas, & exaltata sunt à terra. Alæ enim affectiones designant: quia, scilicet, de terra, id est, à terre- D nis debent eleuari ad Deum. ¶ Secundo dico, quod affectio debet esse lata, proximum. s. diligendo, & se per pietatem ad pauperes extendendo. Metallum quanto nobilius, tanto ductilius, & ad extendendum facilius. Patet in auro, quod in bracteas tenuissimas dilatatur. Sic vere affectio tanto est nobilior, quanto ad proximos & pauperes est per charitatem dilatatior, & extensior. Figura 2. Para. 3. vbi dicitur, quod Cherubin facti sunt in Templo, qui sunt cooperti auro puro, quorum alæ 20. cubitis extendebãtur: quia, scilicet, viri sancti, & maxime scientifici (quia Cherubin interpretatur plenitudo scientiæ) & potissime illi, qui in Templo status Ecclesiastici sunt locati, debent esse per sanctam cõuersationem deaurati, alæ suæ. i. ipsorum affectus ad pauperes & proximos dilatati. Vnde Apostolus 2. Cor. 6. Os nostrum patet ad vos ô Corinthij, cor nostrum dilatatum est. Sit igitur affectio E nostra lata, ad proximum extendendo. ¶ Tertio sit affectio nostra recta, se ad nosipsos dirigendo. Homo. n. debet affectionem rectam iustam & moderatã in se habere, vt. s. nihil velit aut affectet nisi recte & iuste. Figuratus in sanctis animalib Eze. 1. vbi dicitur, quod pedes eorum pedes recti. Pedes. n affectus signant, vt dictum est. Vide figurã istam expositã infra in Facies b. & Leo. c.
F ¶ Quarto sit affectio nostra curta, moderate terrestria diligendo, quia re vera affectus nostri debẽt esse breues, moderati & curti quantum ad parentes carnales, & quantũ ad temporalia mundi bona Similes illis auibus, quæ apodes nominantur, quæ. s. habent tibias ita breues, quod nunquam possunt incedere super terram, imo si ad terram descẽderint, nequaquam amplius inde surgunt. Et ideo istæ aues continuo sunt volantes, & quando nidificãt aut quiescunt, solent in rupibus quiescere, vbi. s. facili impulsu possunt inferius cadere, & in aërem se recipere, & volare, sicut experimentaliter in insula Maiorica reperitur, vbi sunt multimodæ tales aues, & sicut etiam ponit liber de natura rerum. Re vera tales aues debemus spiritualiter esse: quia. s. tibias & pedes affectionũ debemus ita curtas & moderatas habere, quod in terra, id est, amore terrenorum vel in carnali amore ipsas non extendere, nec in terrenis negocijs ambulare, sed potius sursum circa bona spiritualia volare, & in Paradisi rupibus mentaliter habitare debemus. Vnde Aug. super illud. Si quis sitit, veniat ad me & bibat. Sitimus Christum, veniamus ad eum non pedibus, sed affectibus, non vagando, sed amando. Et super illud Ioa. 7. Si gratiam saluatoris cognoscere volumus, & ad eius visionem venire, fugienda est turba affectuum malorum, & fugiendum est ad Templum, vt & nos Templum Dei fieri mereamur, quos Deus inuisere, & in quibus manere dignetur. Sic igitur patet, quod affectus bonorum debet esse

Altus,
Latus,
Rectus,
Curuus.

Sed re vera Affectus malorum non est talis: quia pro certo iste est Affectus

Bassus, terrena cupiens,
Strictus, pauperes fugiens,
Tortus, iniqua faciens,
Longus, ad suos rediens,
Altus ardua ambiens.

¶ Habent igitur mali affectum bassum, seu infimum, vel depres- G sum, terrena cupientem, similes enim videntur fulguri, quod in se est ardens, & alta penetrans, & comburens, quod de cœlo versus terram semper inuenitur descendere, & nunquam è conuerso de terra versus cœlum ascendere. Terrestris enim materia in fulgure dominatur Propter quod necesse est, quod ad terram finaliter deprimatur. Sic vere impij ardentes & auari, aliorum per rapinas grauatiui, & combustiui, pondere affectionum terrestrium, quæ in eis dominantur, ad terram, id est, ad terrena bona dimissis cœlestibus per desiderium inclinantur, nunquam vero è conuerso de terra ad cœlum, id est, de terrenis ad cœlestia subleuantur: quia re vera affectiones eorum semper tendunt ad infima, & semper spernunt aut deserunt cœli summa. Psal. 62. Introibunt ad inferiora terrę, partes vulpium, id est, Dęmonum erunt. Isti igitur habent affectum bassum, terrena cupientem. ¶ Secundo dico, quod isti habent affectum arctum, pauperes fugientem. Non enim dilatant affectus suos ad alios diligendum, vel ad bonum eis faciendum, sed ipsos restringunt & arctant ad seipsos amandum, & aliquid de vtilitate propria solum curandum, quod est contra naturam: quia cor transfert vitam, & calorem quem habet, in omnia alia membra. Isti vero non volunt fouere nisi se solos. Phil. 2. Omnes, quæ sua sunt, quærunt, habent igitur affectũ arctum, pauperes fugientem. ¶ Tertio habent affectum tortũ, iniqua molientẽ, sicut, scilicet, peruersi & malitiosi, quorum affectio à iustitiæ rectitudine deuiat, & ad iniquitates, faciliter se obliquat. Similes Vulpi, cuius pedes sunt torti, & non recti, Et ideo gressus eius in omnib. sunt obliqui. Sic vere pedes affectionum istarum rectitudine & veritate carent. Et ideo gressus suorum operum à iustitia titubant, & vacillant. Si enim affectio sit torta & iniusta, necesse est, quod operatio sit iniqua. Sapien. 2. Dixerunt impij apud se cogitantes non recte. Sequitur Venite circumueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, morte turpissima condemnemus eum. Quia enim non erat recta affectio seu cogitatio, ideo iniqua sequitur operatio. Isti similes sunt Vulcano, de quo dicunt fabulę, quod quia dum Iuno ipsum pareret, in terram cecidit, ideo perpetuo claudus fuit, Et quia erat turpissimus, ideo de cœlo, & de Deorum consortio est eiectus. Tales sunt malitiosi, quos Iuno, id est, diabolus parturit, & producit. Isti enim pro eo, quod ad terram, id est, ad terrena per auaritiam cadunt, claudi, torti, & malitiosi in affectione efficiuntur, & quia etiam turpes sunt moribus, ideo a Paradiso à Dei & Angelorum consortio excluduntur 2. Reg 9. Erat autem Mephiboseth claudus vtroque pede. Habent igitur affectum tortum, iniqua molientem. ¶ Quarto dico, quod impij habent affectum longum, ad suos transeuntem, & tales potissime sunt illi, qui affectu carnali nimis diligunt filios & parentes. In quo proculdubio nos ecclesiastici sumus præ cæteris vitiosi, quos amor nepotũ & filiorum taliter trahit, quod alibi non cogitamus, aut intendimus. In montibus etiam Caspijs prope Alanos est vna regio, vbi filij comedũnt patres suos. Aiunt enim quod melius est ipsos mortuos comedere, quam terræ vermibus commendare. Sic vere nos ecclesiasticos filij nostri. i. parentes carnales comedũt, in quantum propter nimiũ affectum, quem habemus ad eos, nos corrodunt, & in quantum damnationis nostræ causa & occasio existunt. Ezech. 5. Filij comedent patres suos. Multi igitur ecclesiastici similes sunt cancro, qui scilicet in tempestate solet adhærere lapillis. Sic isti nullum habent solatium, nisi dum amplexantur lapides, id est, suos ignaros nepotulos, & parentes. Iob. 24. Non habentes velamen, amplexantur lapides, Habent igitur affectum longum, ad suos transeuntem ¶ Quinto habent affectum altum ardua ambientẽ. Sed vide de ambitione infra, & in tabula. Et compara istos lepori, sicut infra de Circuire in litera C. Sic igitur patet, quod mali habent multiplicem malum affectum, scilicet, bassum, strictum, tortum, longum, & altum &c. Et sic sufficit: vide in tabula.

Afferre. Idem est, quod aliquid ferre, id est, aliquem ferre. A Vnde nota, quod in scriptura inuenitur quadruplex afferre, scilicet, afferre obedientiæ, beneuolentiæ, iniustitię & auaritiæ ¶ Est igitur primo vnum afferre obedientiæ, & istud est illud, quo iusti bono corde, id est, optimo recipiunt verbum, & afferunt fructum in patientia. Luc. 8. Dico igitur primo, quod sicut arbor affert fructum suum in horto patrisfamilias, sic & nos in horto Christi, qui est Ecclesia, debemus afferre fructus multiplicis vbertatis. Sicut enim arbor primo affert folia exterioris conuersationis, sic & nos debemus afferre folia exterioris conuersationis, flores interioris affectionis, fructus vtilioris operationis, & sicut sunt aliquando fructus prope terram, qui sunt insipidi, & superius circa summitatem, qui sunt sapidi & maturi, sic vere nos in vita ista, dũ sumus circa terram, debemus portare fructus gratiarum, laborum, operum, & virtutum, qui pro tem-

Pore huius vitæ sunt insipidi & acerbi, sed quando erimus in summitate culminis Paradisi, tunc fructus dulces æternæ gloriæ proferemus, quia sicut dicitur Heb. 12. Omnis disciplina in præsenti videtur non esse gaudij, sed mœroris, postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet, & sicut eadem arbor quandoque plura genera fructuum affert, & idem homo affert quandoque plura genera munerum, sic & nos debemus afferre plura genera gratiarum, operum, & virtutum. Ideo dicat homo illud Esa. 60. Pro ære afferam aurum, & pro ferro afferam argentum, pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum. In quibus ostendit, quod sicut terra affert quatuor genera metallorum, scilicet, aurum, argentum, ferrum & æs, ita nos debemus afferre quatuor virtutes (scilicet)

Honestatis splendorem (Aurum)
Castitatis candorem. (Argentum)
Contritionis mœstitudinem (Æs)
Durationis fortitudinem (Ferrum)

B ¶ Debemus igitur afferre splendorem honestatis, quia, scilicet, nos debemus afferre aurum, quod super omnia alia metalla splendet, & ponderat, & signat honestatem, quæ exterius in oculis hominem splendet per bonam conuersationem, & exemplum, & operationem, & ponderat per maturitatem & discretionem. Ideo dicitur Esa. 60. Omnes de Saba venient aurum & thus deferentes, quia, scilicet, nos debemus afferre aurum, id est, splendorem honestatis, & pondus maturitatis, & thus redolentiæ & famositatis. Sicut enim videmus de istis fructibus, qui dicuntur Citrones (qui sunt fructus aurei coloris) quod illi sunt meliores, qui sunt ponderosiores, & hoc quia tunc succo & humore, vt communiter, pleniores, sic vere charissimi, inter nos, qui debemus esse aurei & honesti illi meliores debent dici, qui per maturitatem plus ponderant. Et hoc, quia tunc in succo & humido deuotionis & gratiæ, plus abundant, & exultant. Iste est fructus, quem summe diligit Deus. Vnde dicitur Gen. 27. Affer mihi de venatione tua, vt comedam, & benedicat tibi anima mea, quia vere ipse Deus talibus fructibus recreatur, scilicet, bonis operibus & honestis. Tales fructus non portant insolentes, & leues personæ, quæ recte sunt similes carduis, qui sunt herbæ spinosæ & pungitiuæ, qui loco fructus afferunt quasdam lanugines ita leues, quod a vento disperguntur cum quodam pestifero semine infructuoso intra incluso. Sic vere mali pungitiui & iniuriosi nullum fructum bonorum operum proferunt, sed quædã opera insolentia, lanuginosa & leuia, quæ ventus vanitatis importat, quia, scilicet, ad intentionem inanis gloriæ faciunt, quicquid agunt. Vnde Hier. 51. Vana sunt opera & risu digna. Non sic charissimi non, sed afferamus splendorem honestatis, aurum. Nec. 8. Egredimini in montem, & afferte frondes oliuæ arborisque pulcherrimæ (id est,) honestatis pulchritudinem & virorem. Vnde etiam de isto argento dicitur Hier. 10. Lignum est argento inuolutum, de Tharsis affertur, afferte igitur splen-
C dorem honestatis. ¶ Secundo debemus afferre candorem castitatis. Argentum. Per argentum enim, quod est metallum cæteris candidius, intelligitur virtus & puritas castitatis, quæ album & purum facit suum possessorem. Figura Exod. 38. vbi dicitur, quod columnæ atrij tabernaculi fœderis fuerunt vestitæ argento, ad denotandum, quod nos alij ecclesiastici & Christiani qui sumus columnæ in atrio Ecclesiæ militantis, quod quidem atrium stat ante tabernaculum fœderis Ecclesiæ triumphantis, debemus esse vestiti argento (id est,) candida puritate, atque mundissima castitate, quia ista est quædam vestis, quam Deus multum amat sibi afferri. Psalm. 44. Afferentur Regi virgines. Sed heu videtur, quod multis potest hodie dici illud Esa. 1. Argentum tuum versum est in scoriam, vinum tuum mixtum est aqua, quia vere sua castitas in scoriam luxuriæ & fœditatis conuertitur, & vinum suæ perfectionis & gratiæ in aquam voluptatis & gastrimargiæ commutatur. Isti sunt similes sambuco, quæ est arbor grauis odoris & in folijs & in fructu, & ista affert quosdam fructus non albos, sed nigros, non mundos, sed immundos, qui etiam maculant, & contaminant contingentes. Sic vere luxuriosi hodie afferunt fructus, & folia, id est, verba & opera, qui fœtentis sunt odoris vel ardoris per infamiæ vilitatem & immunditiæ fœditatem. Nam quia fructus (id est,) opera talium sunt nigra, fœtida, & maculata, turpia, luxuriosa, & aliorum maculatiua & corruptiua, ideo tam de ipsorum fructibus quam folijs (id est,) tam de eorum operibus quam verbis fœtor infamiæ euaporat. Non sic charissimi non, sed simus sicut Magdalena Luc. 7. Quæ attulit alabastrum vnguenti, quia vere nos debemus esse Maria per acredinem pœnitentiæ, afferre alabastrum qui est lapis candidus, per albedinem continentiæ, & habere vnguentum odoriferum preciosum per dulcedinem redolentiæ. Debemus igitur afferre candorem castitatis (argentum) Vnde Christus dicit 4. Reg. 2.
D Afferte mihi vas nouum (id est) continentiæ puritatem. ¶ Tertio dico, quod nos debemus afferre mœstitudinem contritionis, quod ostenditur cum dicitur, Æs. Æs enim quod facit amarum quicquid in eo continetur, signat virtutem confessionis & considerationis, quæ mentem humanam amaricat, & conturbat. Figura de altari holocaustorum cum suis vasis & instrumentis, quæ omnia fuerũt ærea, sicut bene exponitur supra in tit. Accipere. C. quia vere si nos volumus esse altare Dei, ita quod sacrificia bonorum operum in nobis domino offerantur, necesse est, quod nos simus ærei per contritionem, amaritudinem, & mœrorem. Vnde 1. Paral 22. Pondus æris erit innumerabile. Figura Ezech. 24. vbi dicitur de quadam olla. Pone, inquit, eam super prunas vacuam, vt incalescat, & liquefiat æs eius, & conflectur in medio eius inquinamentum, & consumatur rubigo eius. Ista olla charissimi, signat humanam conscientiam, seu mentem, quæ semper per cogitationes & desideria fluctuat, & ebullit, quæ re vera debet esse ærea per amaritudinem contritionis, vt dictum est. Ista enim debet poni super prunas, id est, super ignem Purgatorij, & Inferni per tormentorum considerationem, debet esse vacua per suæ imperfectionis meditationem, debet calescere per feruorem & deuotionem, debet liquefieri per mœrorem & contritionem, & ita conflabitur per pœnitentiæ deputationem, & inquinamentum & rubigo peccatorum suorum consumetur & annihilatur per confessionem & satisfactionem. Sicut enim videmus, quod aliquæ arbores afferunt fructus amaros, qui magis sunt medicinales quam dulces sicut patet de amygdalis, sic vere charissimi magis est nobis medicinale, & vtile afferre fructus amaros, quam dulces, id est, habere amaritudinem contritionis, quam dulcedinem mundanæ cõsolationis, quia beati, qui nunc lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Matth. 5. quia sicut dicitur Eccles 7. Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuij quia pro certo plus proficit lugere per contritionem, & futurorum meditationem, quam conuiuari per temporalem consolationem. Debemus igitur habere & afferre contritionis mœstitudinem. De qua potest dici illud Dan 14. Attulerunt cinerem, & cribrauit per totum Templum Æs. ¶ Quarto debemus E
afferre durationis fortitudinem. Ferrum inquit. Per ferrum enim quod est fortissimum & durissimum metallum, intelligitur fortitudo, firmitas, scilicet, perseuerantiæ & constantiæ, quam pro certo nos debemus afferre, portare, & habere, similes lignis Sethim, quæ ita sunt fortia & durabilia, quod nec aqua putrescunt, nec igne cremantur, vt dicit Isid. Sic vere nos debemus esse fortes, perseuerantes, & constantes, quia nec aqua voluptatis, nec ignis aduersitatis debet nos per aliquod peccatum rumpere, vel cremare Figura Ex. 25. vbi præcipitur, quod arca testaméti, & altare thymiamatis fierent de lignis Sethim. Ad denotandum, quod illi, qui in Ecclesia sunt arca testamenti, & altare thymiamatis, id est, ecclesiastici & prælati & etiam alij Christiani, qui debét esse arca, in qua testamentum, & tabulæ legis & fidei, manna deuotionis, & virga correctionis debent esse & etiam altare, in quo Deo bona debent opera immolari, nos dico debemus esse de lignis Sethim per imputribile perseuerantiæ firmitatem. Ferrum inquit. Deut. 8. Cuius (inquit) lapides ferrum sunt. Nam sicut fructus, quem affert arbor, tanto est melior, quanto potest diutius conseruari, sic vere opera nostra tanto sunt meliora, quanto durabiliora Ioa. 15. Elegi vos vt eatis, & fructum afferatis & fructus vester maneat, vbi ostenditur, quod nos debemus habere Moralem vtilitatem (elegi vos) Prouectus agilitatem (Eratis) Operum fertilitatem (Et fructum afferatis) Durantem stabilitatem (Et fructus vester maneat) Sic igitur dico, quod nos debemus afferre

Fortitudinem durationis,
Mœstitudinem contritionis,
Pulchritudinem castitatis,
Gratitudinem honestatis,

Et supra circa hæc.

¶ Item nota, quod nos debemus afferre F

Doctrinam speculantibus, vt informentur,
Vigorem militantibus, vt roborentur,
Coronam triumphantibus, vt præmientur,
Veniam pœnitentibus, vt consolentur,
Fomentum indigentibus, vt nutriantur,
Tormentum delinquentibus, vt puniantur.

Vult igitur Deus afferri doctrinam speculantibus, similis soli, qui lumen suum affert mundo. Neemiæ 8. Dixerunt Esdræ scribæ vt afferret librum legis. Item fortitudinem militantibus, vt sol qui affert & confert fortitudinem & vigorem, patet de homine, qui de die potest melius operari, quam de nocte. Luc. 7. Attulit mulier alabastrum, qui est lapis durus signans firmitatem & vigorem Item afferri coronam triumphantibus. Zach. 11. Afferte mihi mercedem meam. Item vult afferri veniam pœnitentibus. Vnde Dan. 13. Afferte mihi oleum, quo vngar. Deus enim

enim in clementina facta pauperibus dicit se inungi. Matth. 25. Quod vni ex his fecistis, mihi fecistis. Item vult afferri fomentum indigentib. Vnde 3. Reg. 17. Affer mihi buccellam panis. Item vult afferri tormentum delinquentib. 1. Reg. 19. Afferte eum ad me vt in lecto occidatur. Punitio enim malorum est quidam fructus iustitiæ, quem sibi Deus à iudicibus vult afferri. 1. Reg. 17. de Dauid bono iudice dicitur, quod ipse attulit in Hierusalem caput Philistei. Istud est igitur obedientiæ executiuæ. ¶ Item nota, quod ad Deum afferuntur (scilicet)

Iuuenes, Infirmi, Iusti, Iniusti, } sicut ad { Doctorem, Curatorem, Præmiatorem, Correctorem.

G ¶ Iste enim est iuuenum, & innocentium doctor. Ideo dicit Psal. 28. Afferte domino filios arietum. Et Marc. 11. Attuli ad te filium meum. Figura. 4. Reg. 2. Vbi Helisęus præcepit sibi afferri vas nouum, in quo posuit sal, vt sanaretur sterilitas terræ, quia, scilicet, quando homo à sua nouitate & iuuentute affertur ad Helisęum, id est, ad Deum & in eo conuertitur & affertur, ipse Deus ponit in eo sal discretionis & sapientiæ, & sic terrā suæ fragilis humanę naturę à sterilitate bonorū operū, q̄ per peccatū inducitur, liberat, atq; sanat. Nā sicut multū diuites diligunt afferri sibi fructus in ipsorū nouitate, sic Deus sibi vult conuerti homines in sua iuuentute. Num. 13. Afferte nobis de fructibus terræ. Iste est errantium & deuiantium ductor. Figura. 1. Paral. 15. vbi Dauid præcepit, quod afferent arcam in locum suum ad denotandum, quod Deus illos qui per peccatum sunt extra locum suum, id est, extra statum gratiæ & salutis, ipse ibidem facit ferri, & adduci. Matth. 17. Et Marc. 9. Afferte illud ad me. ¶ Item secundo. Iste est infirmorum curator. Et ideo, scilicet, nos alij, qui sumus infirmi per fragilitatem & peccatum, debemus ad eum afferri tanquam ad medicum, vt sanemur. Figura de infirmis, qui ad Deum & Apostolos afferebantur vt sanarentur, vt dicitur Marc. 1. Afferebant ad eum omnes male habentes. ¶ Item iste est iustorum præmiator Sap. 10. Non dereliquit eos, donec afferret sceptrum regni. ¶ Item ipse est malorum condemnator. Ideo, scilicet, ad eum in iudicio afferentur, vt iudicentur, & condemnentur. 3. Reg. 3. Afferte mihi gladium, vt dixit Salomon, & præcepit truncari puerum medium, quia, scilicet, in iudicio ipse Rex Salomō, scilicet, Christus gladio suæ iustitiæ truncabit, & secabit per mortē æternam pueros peccatores. Esa. 65. Puer centum annorum morietur. Figura. 1. Reg. 19. vbi Saul præcepit sibi afferri Dauid infirmum de lecto, vt occideretur. Sic vere Christus infirmos peccatores de lecto mundanæ prosperitatis sibi faciet afferri, per mortem ad iudicium, vt in Inferno perpetuo occidantur. ¶ Nota adhuc cir-
H ca hoc iterum, quod sicut arbor, quæ bene colitur, & in bona terra plantatur affert fructus, sic homo fructus bonorum operum producit, quando per virtutes, & gratias seipsum visitat, atque colit. Apoc. 22. Ex vtraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus, vbi ostenditur, quod sicut tria requiruntur in arbore ad hoc, quod possit fertiliter afferre fructum, videlicet,

Vt { humectetur, visitetur, vegetetur. Vel,

Vt { cultum subeat, aqua madeat, lutum habeat.

¶ Sic in arbore spirituali, scilicet, homine ad hoc, quod fructum gratiæ & gloriæ in futuro afferat necesse est ipsum

Visitari per diligentiam curiosam (Ex vtraque parte)
Humectari per influentiam virtuosam. (Fluminis)
Vegetari per affluētiā gratiosam, quia. s. debet esse (lignū vitæ)

Id est, habens vitam gratię. ¶ Dico igitur primo, quod nos debemus per curiosam diligentiam visitari. Ex vtraque parte inq̄t: Nā sicut arbor, & vinea diligēter visitatur, ex omni parte circuitur, foditur, & purgatur, sic vere hō debet à ratione diligenter visitari per circumspectionē, quia, scilicet, ex omni parte seipsum considerare, scilicet, qualis fuit in ingressu, quia sperma fœtidum. Qualis in progressu, quia saccus stercorum. Qualis erit in egressu, quia cibus vermium. Item se debet circuire per discussionem quantum ad mores (scilicet)

Quantum { deficit, officit, proficit.

¶ Item quantū ad virtutes & peccata. s. quantū omittit, quantū cōmittit, quantū amittit. Item quantū ad bona recepta. s. quid recepit in creatione, (quia essētiā) quid in recreatione (quia gratiam) quid in futura p̄miatione (quia gloriam) Itē se debet adhuc circumspicere quantum ad tormenta, quid, scilicet, homo patitur in hac vita, quid in morte, quid in purgatorio, quid in iudicio, quid in Inferno. Et ad talem circuitum faciendum monemur Esa. 23. Surge circui ciuitatem. Surge (inquit) per terrenorum abominationem. Circui per futurorum considerationem, ciuitatem, id est, personæ tuæ statum, & conditionem. Et sic si fueris Circuitus per discretionem, Fossus, per pœnitentiæ macerationem, Purgatus per confessionem. Fructus bonorum operum gratiæ etiam & glorię afferes, & produces, quæ quidem circumspectio ostenditur, quando dicitur, Ex vtraq; parte, quia. s.

Et ex parte { corporis, animæ, principij, finis,

Nos debemus circumspicere nosmetipsos similes Aquilæ, de qua dicit Plinius, quod quando sedet super rupem, sæpissime circumspicit. Vnde prout dicit, sua continentia est, vel respicere solem, vel suos vngues, vel respicere circumquaq;. Sic vere charissimi nos, qui sedemus in rupe, id est, in duritia pręsentis memoriæ, vel in rupe, id est in celsitudine alicuius dignitatis, debemus esse discreti & circumspecti, quia, scilicet, nos debemus respicere Solem, id est, Dei æternæ gloriæ claritatē & fœlicitatem. Item proprios vngues curuos, & de nobis nascentes, id est, nostrorum defectuum, & naturalium & moralium multiplicitatem, turpitudinem, & curuitatem, & nostrorum operum pungitiuam acuitatem. Item vndiq; circumspicere, scilicet, ad exteriora, ad superiora, ad præsentia, & ad futura. s. considerando quanta est

Temporalium fallacitas,
Supernalium fœlicitas,
Infernalium crudelitas.

¶ Ex vtraq; igitur parte debemus circumspicere, vt, scilicet, melius possimus a periculis præcauere. Et ideo dicat quilibet illud Ecc. 24. Penetrabo inferiores partes terræ, quia, scilicet, terram, id est, terrestrem naturam nostram debemus per circumspectionē penetrare & videre, circuire & considerare quantū ad omnes partes eius, vt sic arbor conscientiæ nostræ bene circumdata & purgata, bonos fructus afferat, & producat. Figurati Apoc. 1. in illo, qui habebat gladium ex vtraq; parte acutum. Gladius iste est humana ratio, quæ vtraq; parte, sicut dictum est, debet scindere circumspicere, & videre: & sic nos erimus de illis, de quib. dicitur Mat. 13. Marc. 4. Luc. 8. Hi sunt qui corde bono & optimo suscipiunt verbum, & fructum afferunt in patientia. Debemus igitur per diligentiam visitari, circuiri, frequentari. ¶ Secundo dico, q̄ I
nos debemus per affluentiam humectari. Fluminis. Sicut. n. videmus, quod plantæ tunc melius afferunt fructum, quando competenter rigantur, sic vere homo tunc melius fructificat bona opera, & fructus gratiæ & gloriæ melius, quando spiritualiter rigatur, & ideo homo debet esse sicut Paradisus terrestris qui sicut dicitur Gen. 2. habet quatuor fluuios ipsum continue irrigantes. Sic verę charissimi nos debemus quatuor fluminibus, id est, quatuor virtutibus irrigari, & isti sunt fluuius deuotionis, fluuius donorum & spiritualis consolationis, fluuius pietatis & compassionis, fluuius scripturæ, & instructionis, & doctrinæ, & electionis, vt spiritualiter humectati fructus multiplices afferamus. Et ideo de quolibet tali potest dici illud Ioa. 7. De ventre eius fluent aquæ viuæ. Et illud Psalm. 45. Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, id est, animam. Et 1. Par. 11. Attulerunt aquam ad Dauid, vt biberet. Sed heu Deus, quam multi sunt hodie, qui istis fluminibus non rigantur, imo fluuius alijs contra salutem animæ multoties irrorantur, lamentantes cum Dauid. Super flumina Babylonis sedimus, & fleuimus. Babylon ista charissimi, quæ interpretatur confusio, signat mundum, vbi omnia sunt confusa, cuius flumina sunt hodie varia, atque multa (scilicet)

Fluxus { mundanæ prosperitatis, humanæ carnalitatis, vesanæ aduersitatis.

Super ista igitur flumina hodie multa genera peccatorum dicuntur sedere, & quiescere per desiderium & affectionem, & flere per timorem & desperationem. Sedent igitur super flumina prosperitatis diuites & delitiosi. Iste est Nilus fluuius turbidus, qui irrigat Ægyptum, in quo sunt Crocodili, & Hippocampi, qui sunt equi fluuiales, de fluuio exeuntes circumiacentes segetes depascuntur. Sic vere in fluuio mundanæ prosperitatis qui Ægyptum (id est,) mundum istum tenebrosum irrigat & fœcundat, habitant hodie Crocodili (id est,) diuites & potentes, qui more Crocodili præ duritia obstinationis impenetrabiles possunt dici. Sunt etiam ibi Hippocampi, (id est,) carnales & delitiosi, qui more equorum ad luxuriam & lasciuiam sunt ferventes, & per gulam & gastrimargiam omnes circumiacentes delitias sunt de-

uorantes. Et ideo tales reprehenduntur Hier. 2. vbi dicitur. Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, vt bibas aquam turbidam? Et quid tibi vis in via Assyriorum, vt bibas aquam fluminis; quasi dicatur, non est tibi bonũ. ¶Secundus fluuius istius Babylonis est fluuius carnalitatis, & iste similis est Euphrati, qui ad literam transit per Babyloniam, & interpretatur humus, ad quem descendentes bubali, sicut dicit Philosophus in inguinib. circumiacentibus taliter suis cornibus alligantur, quod fugere non valentes à venatoribus capiuntur. Sic vere circa fluuium carnalitatis, qui rectè potest dici humus, eo quod omnis carnalitas super fœdis humoribus est fundata, sunt hodie multa inguina (id est,) multa carnalia delectabilia, vtpote pulchræ mulieres, & talia, quibus dum incautè bubali, (id est,) homines appropinquant, taliter quandoq; per malas complacentias alligantur, quod vix possunt amplius resilire, quinimo ibidem vsq; ad mortem perseuerantes à venatoribus dęmonibus capiuntur. Et talis fluuius fuit figuratus Esa. 34. vbi dicitur. Et conuertentur torrentes eius in picem, & humus eius in sulphur, & erit terra eius in picem ardentem, nocte & die non extinguetur in sempiternum, quia vere fluuius carnalitatis habet Longum tenorem (Picem) Fœdum odorem (picem ardentem) Fortem ardorẽ (nocte & die nõ extinguetur) ¶ Tertius fluuius est crudelitatis, & iste est fluuius igneus, de quo dicitur Dan. 7 Fluuius igneus, rapidusq; egrediebatur a facie sedentis in throno. Quia vere ab illis, qui sedent in throno iudiciariæ potestatis, egreditur hodie fluuius igneus crudelitatis & rapacitatis, à quo vicini & subditi absorbentur, & inflammantur, & deuorantur. ¶ Quartus fluuius est aduersitatis. Et iste est fluuius, qui à morte & infirmitatibus incipiens, peccatores in Infernum detrahit, atq; portat. Iste est fluuius damnationis, qui à fonte progrediens, ad mare terminatur: quia, scilicet, æterna damnatio a fonte (id est,) à dulcedine delitiarum egreditur vbi sumit principium, & in mari (id est,) infernali amaritudine terminatur. Et iste est fluuius Cocyti de quo dicitur Iob. 21. Dulcis fuit glacies Cocyti, & post se omnem hominem trahit, & ante se innumerabiles. Glareæ, id est, lapilli Cocyti, id est, fluuij Infernalis, hoc est dictũ ipsi damnati inueniunt in vita ista dulcedinem prosperitatis. Et ideo finaliter trahuntur ad amaritudinem æternæ aduersitatis. Ista igitur sunt quatuor flumina Babylonis, quibus homines irrigati fructus bonorum operum non producunt. Non sic charissimi non. Non irrigemur istis fluminibus, sed fluminibus Paradisi, vt supra dictum est. Et sic afferre poterimus fructus bonos. Ezech. 31 Flumina eius manabãt in circuitu eius. Et ita nos poterimus esse sicut lignum quod plantatum est, secus decursus aquarum, quod fructum suũ dabit in tempore suo. Sic igitur patet, quod nos debemus per affluentiam humectari. Fluminis, inquit. ¶Tertio dico, ꝙ si fructus bonos volumus afferre, nos debemus per Dei gratiam vegetari. lignũ inquit vitæ. Sicut enim arbor non profert fructus, nisi habeat vitam vegetatiuam, intrinsece, sic nec homo spirituales prædictos fructus potest afferre, nisi intrinsece vita diuinæ gratiæ, charitatis & influentiæ vegetetur. Patet de peccatoribus, qui sunt sicut lignum mortuum atq; siccum, in quibus non afferuntur

Folia sanæ locutionis,
Flores puræ affectionis,
Fructus bonæ operationis.

¶Et ideo non restat nisi quod omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidatur, & in ignem mittatur. Luc. 3 & Ioan 15. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum, & omnem, qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat. Simus igitur lignum vitæ, vita gratiæ vegetari, vt de nobis possit intelligi illud Gen. 2. Lignum quoq; vitæ in medio Paradisi. Simus dico lignum, quod naturaliter est tenerum, per pietatem teneram, habeamus vitam (id est,) operandi virtuositatem, & sic finaliter poterimus esse in medio Paradisi per æternam beatitudinem & fœlicitatem. Patet igitur charissimi, quod si fuerimus vegetati, humectati, visitati, quod ad modum arboris afferre poterimus bonos fructus (scilicet,) fructus bonorum operum, virtutum, & gratiæ, in præsenti, & fructus fœlicitatis & gloriæ in fu-
K turo, patet igitur, quod est affectio obedientiæ. ¶ Secundo, principaliter dico, quod est afferre beneuolentiæ, & istud est afferre diuinum, quo, scilicet, Deus affert fidelibus omne bonum. Figuratus in illo ligno vitæ de quo dicitur Apoc. 22. quod erat ex vtraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus 12. per menses singulos. De duodecim igitur fructibus salutaribus quos nobis affert arbor nostra fœcundissima Christus, vide infra vbi agitur de Christi passione, in litera C. Et breuiter iste est, q affert bonum bonis. Esa. 60. Pro ferro afferam argentum, & etiam exæquando, mala malis. Hier. 11. Afferam enim super eos mala, patet
L igitur, quod est afferre beneuolentiæ. ¶ Tertio principaliter dico, quod est afferre iniustitiæ, & istud est afferre malorum, qui, scilicet, sunt similes quibusdam terris, quæ ita sunt steriles, quod si frumentum seminatur in illis, non afferunt nisi siliginem, aut auenam Sic mali satis possunt frumentum, id est, bonam doctrinam recipere, sed semper solent auenam & siliginem, id est, opera inutilia afferre, & bonum in malum mutare. Matt. 13. Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo, vnde igitur habet zizania? Abacuc. 3. Arua non afferens cibum. Isti etiam sunt similes taxo, & alijs quibusdam arboribus venenosis: quia, scilicet, isti, cum sint mali, opera ferunt mala. Matt. 7. Mala arbor malos fructus facit. Vnde nota, quod afferunt

Opus proditionis,
Opus adulationis,
Opus crudelitatis,
Opus cupiditatis.

¶ Opus proditionis dico, sicut patet 2. Reg. 4. vbi dicitur, quod illi qui Isboseth proditiose occiderant attulerunt caput eius ad Dauid de quo triste præmium reportarunt. Item opus adulationis. Hier. 11. Ad quid mihi thus de Saba affertis, & calamum suaue olentem? quasi dicat: Fumus adulationis non placet mihi. Item opus crudelitatis, sicut de illis 4. Reg. 10. Attulerunt capita filiorum Regis, quos, scilicet, crudeliter occiderant. Item opus cupiditatis Marc. 12. Afferte mihi denarium, verbum potest esse diaboli, auarum ad pecuniam inuitans. Item opus carnalitatis. Iudicum 15. Attulerunt hœdum ei de capris. Istud est igitur afferre iniustitiæ. ¶ Quarto principaliter dico, quod est afferre a- M
uaritiæ: quia, scilicet, auari semper volunt sibi aliquid afferri. Similes sanguisugæ, quæ semper cupit sugere. Prou. 30. Sanguisugę duæ sunt filiæ dicẽtes. Affer affer. Vnde versus: Fers aliquid? non. Esto foras. Fero, quid? satis. Intra. Vnde nota, quod isti volunt, quod eis afferantur Carnes, Gen. 27. Afferte mihi duos hœdos optimos. Pisces Ioan. 21. Afferte mihi de piscib quos pandidistis. Pecuniæ. Act. 4. Afferebant precia, & ponebant ante pedes Apostolorum. Vasa. Dan. 5. Præcepit afferri vasa argentea & aurea &c. Et sic patet, quod est Afferre auaritiæ, iniustitiæ, beneuolentiæ, obedientiæ, & hæc de afferre sufficiant.

Afficere.

Nota, quod afficere idem est quod molestare, lædere, vel nocere. Et sic nota, quod est affectio A

Tædij vel laboris,
Odij vel doloris,
Vitij vel fœtoris,
Supplicij vel terroris.

Afficiuntur igitur iusti fastidio vel labore. Et sic dicebat Moyses illud Num. 11. Inueniam gratiam in oculis tuis ne tantis afficiar malis. ¶ Item afficiuntur boni supplicio, tædio labore, vel, dolore, quia, scilicet, mali afficiunt bonos tribulationibus infinitis, sicut Christus Apostolis prædicebat Matt. 10 Consurgent filij in parentes, & morte eos afficient, & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Sicut etiam figuraliter ponitur Mar. 12 quod alium seruum capite vulnerauerunt, & contumelijs affecerunt. ¶ Item afficiuntur impij flagitio vel fœtore, scilicet, vitio carnalitatis. Vnde Apostolus loquens cõtra impudicos dicebat Rom. 1. Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, vt contumelijs afficiant corpora sua in semetipsis. ¶ Item afficiuntur reprobi æterno incendio vel furore. Vnde dominus peccatrici ciuitati loquitur Nau. 3. dicens. Proijciam super te abominationes tuas, & contumelia afficiam. Sufficit: quia paucę sunt auctoritates, vide in tit. iniuria, molestia, contumelia, nocere, & lædere &c.

Affigere.

Nota, quod affigere nihil aliud est quam aliquid in aliquo figere, & ponere, & vt ibi fortiter adhæreat, clauis consuere, vel ligare. Signat igitur affixio perseuerantiam & adhærentiam, siue bona fuerit, siue mala. Et sic nota, quod Christus affigitur cruci, vt pendeat. Iustus affigitur Templo, vt ibi splendeat. Impius affigitur patibulo vt ibi strideat. Gladius affigitur impio, vt ipso pereat. Exemplar affigitur in pulpito, vt ibi pateat. Deuotus affigitur cruci, vt ibi maneat. Pœnitens affigitur timori, vt dire doleat. Dico igitur, quod est affixio, seu confixio Christi in cruce pendentis, figurati, scilicet, in Serpente Æneo affixo palo Num. 21. sicut habes infra. Vnde ipse est, qui dicit de Iudæis Zach. 12 Aspicient ad me, quem confixerunt. Et Mal. 3. affiget homo Deum suum. ¶ Item est affixio iusti in Templo splendentis, & sic affigitur speculum in stipite, & candelabrum in pariete, vt ibi splendeat vniuersis. Sic iusti in Ecclesia perseueranter affiguntur, vt cunctis luceant, qui in domo sunt. Figurati 3. Reg. 6. vbi dicitur, quod Salomon laminas aureas affixit in Templo per totum; laminæ enim aureæ iustos signant, qui in Templo Ecclesiæ perseueranter affixi fulgent, & rutilant sicut aurum. ¶ Itẽ est affixio impij in patibulo stridentis quia. s. impij in Inferno adhærẽt, & firmiter affiguntur. Figurati in Amon & filijs eius, de quibus legitur Hest. 8. quod ipsum & filios eius affixerunt cruci. ¶ Item est affixio gladij malos occidentis, sicut de Ioab legitur 2. Regum 18. quod ipse affixit tres lanceas

ceas in corde Absalon, per quas tres concupiscentiæ intelliguntur, quæ à diabolo in corde peccatoris figuntur. Sicut etiam de Saul legitur 1. Regum 19. quod lancea nisus est configere Dauid, sed saluatus est: quia diuertit, quia scilicet Saul abutens diabolus semper nititur lancea tentationis bonos configere; qui tamen semper debent ab eo diuertere, & cauere. ¶ Item est affixio exemplaris publici patentis, quod etiam potest referri ad sceleratos, qui in patibulis in vijs publicis affiguntur, vt sint alijs in exemplum. Sicut de Moyse legitur Num. 16. quod laminas factas de thuribulis conspiratorum, qui incendio perierant affixit in altari, vt exemplum essent omnibus, vt, scilicet, timore similis pœnæ à conspirationibus, & seditionibus præcauerent. ¶ Item est affixio deuoti in cruce studentis: quia, scilicet, vir deuotus seipsum cruci Christi per deuotionem & continuam compassionem affigit. Vnde Apostolus Galat. 2. Christo confixus sum cruci. ¶ Item est affixio pœnitentis dominum timentis. Vnde pœnitens dicit illud Psalm. 118. Confige timore tuo carnes meas. Et illud Conuersus sum in ærumna mea dum configitur spina, & hoc de affixione & confixione satis dicitur. Vel si vis, nota quod iustus debet esse Affixus Cruci per compassionem, Templo per deuotionem, Timori per contritionem. Et cætera concorda sicut supra.

A **Afflictio.** Est multipliciter in scriptura, virtuosa, scilicet, & vitiosa. Virtuosa est illa, qua homo ad salutem animæ suæ affligitur, & hoc interius per contritionem & considerationem, & exterius per carnis macerationem & correctionem. Et de ista dicitur Leuit. 15. Omnis anima, quæ afflicta non fuerit de isto, peribit de populo suo. Et est alia afflictio vitiosa, qua, scilicet, tyranni affligunt pauperes per crudelitatem, qua etiam auari affligunt seipsos per laborem & sedulitatem, qua etiam dæmones affligunt damnatos per tormentorum æternam sæuitiam, & pœnalitatem. Et ideo dicitur in Psalm. 37. Afflictus sum & humiliatus sum nimis, rugiebam à gemitu cordis mei.

B ¶ Distinguamus igitur aliter, & dicamus, quod est afflictio sustinenda patienter, & est afflictio contemnenda sapienter. Dico igitur, quod est afflictio in patientia sustinenda, & ista est afflictio pœnitentiæ, tribulationis & correctionis. Nam sicut videmus, quod vinea in hyeme sustinet multas afflictiones, scilicet, scissiones, fossiones, & purgationes, vt in æstate fructus habeat ampliores, sic vere necesse est, quod in hyeme huius vitæ, afflictiones, tribulationes, & contritiones, & correctiones in patientia subeamus, vt in æstate prosperitatis fructus æternæ gloriæ habeamus: quia vt communiter, ille, qui in hoc mundo affligitur, in alio consolatur. Ideo dicitur Num. 1. Afflixi te, non affligam te vltra, dicit dominus. Sicut enim videmus, quod medicus affligit infirmum vt eum sanet, scilicet, diætam asperam imponendo, & medicinam amaram immittendo, sic vere Deus per multas amaritudines, tribulationes, & desolationes illos infirmos, quos habet in cura, in hoc mundo permittit affligi, vt eos per sanitatem æternæ gloriæ consoletur æternaliter. Et ideo, quod Deus intromittat se de omnibus tribulatis, & afflictis, patet 4. Reg. 14. vbi dicitur. Vidit dominus afflictionē Israel amaram nimis In quibus verbis ponitur triplex ratio quare debemus huiusmodi tribulationes in patientia sustinere: videlicet Benignitas Dei contemplantis (Vidit dominus) Luciditas cordis specularantis (Israel) Vtilitas pœnæ tribulantis, (Amaram inquit nimis) Afflictio enim quæ in patientia sustinetur, attrahit Dei respectum. Vidit dominus. Depurat cordis affectum: quia facit ipsum esse Israel.

C Procurat vitæ profectum: quia amara est. ¶ Dico igitur, quod afflictio tribulationis & contritionis diuini respectus dant benignitatē. Vidit inquit, dominus: quia, scilicet, dominus consueuit videre oculo suæ misericordiæ homines desolatos & afflictos, scilicet, vt ipsos roboret, liberet, & temperet. ¶ Respicit enim tribulatos ad eos roborandum, quia vere magnum dat robur militibus, quando sciunt, quod ille videt eos certare, à quo sunt postmodum secundum labores præmiandi. Sicut exemplificatur de Vespasiano, qui cum esset cum Romano exercitu in Iudæa, consuluerunt Duces ne prælium ingrederetur, & hoc, ne si forte periret, totus exercitus laberetur, tunc fecit altum scaphaldum seu solarium, vnde posset præliantem exercitum speculari, vt, scilicet, benefacientes possent præmiari, quod scientes milites, taliter pugnauerunt, quod victoriam habuerunt, sicut ponit Iosephus in libro, vbi agit de destructione Hierusalem. Ideo dicebat Hie. Thren. 1. Vide domine afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus. ¶ Item respicit ad liberandum. Sicut enim Asina tantum diligit Pullum, quod videns ipsum in igne, intrat ad eum liberandum, vt dicit Isido. sic vere Deus tantum diligit hominem, quod ignem afflictionis & passionis intrauit, vt eum de igne æternæ tribulationis liberaret. Vnde Ex. 3. Vidi afflictionem populi mei, qui est in Aegypto, & clamorem eius audiui, & descendi, vt liberarem eum. ¶ Tertio respicit ad temperandum: quia sicut caladrius, si respicit infirmum, signum est, quod eius infirmitas temperatur; & ipse sanatur, & è conuerso, si vertit ei dorsum, ille infirmus moritur, & eius infirmitas aggrauatur. Sic vere quando Deus videt hominem in mundi afflictionibus, infirmitatibus, & tribulationibus languidum, quando respicit eum oculo suæ dulcissimæ pietatis, scilicet, consolationem immittendo, spem & fiduciam dando; & virtutem & constantiam largiendo, qualem respectum petebat Dauid 2. Reg. 16. vbi dicitur. Si forte respiciat dominus afflictionem meam, & reddat mihi bonum pro maledictione, scilicet, ipsum consolando, spem & fiduciam promittendo, dolorem tribulationum & tentationum ita temperat, quod ad sanitatem, prosperitatem; pacem & temporalem ac perpetuam ipse venit. Vnde Eccl. 11. Est homo marcidus, egēs recuperatione, plus deficiens virtute, & abundans paupertate. & oculus Dei respexit illum in bono, & erexit illum ab humilitate eius. Quandoq; autē accidit, quod iste caladrius vertit eius dorsum talibus tribulatis & infirmis, & tunc non iuuat eos per apertam vel occultam consolationem. Et tunc sæpe accidit, quod tales per impatientiam & desperationem moriuntur: quia, scilicet, multi in hoc mundo affliguntur, vt hic incipientes in Infernum transeant de tormento ad tormentum. Exemplum de Antiocho 2. Mach. 9. Qui acerbe fuit afflictus & ibi in doloribus mortuus, & damnatus. Ideo talibus dicitur Hie. 30. Dorsum & non faciem ostendam eis in die perditionis eorum dicit dominus. Deus enim affligit, & probat, sicut Iob & Tobiam, qui erant boni, & tamen fuerunt afflicti. Iob. 2. Tu autem commouisti me, vt affligerem eum frustra. Item Deus affligit, & purgat, sicut Nabuchodonosor, qui in flagellis fuit emendatus Dan. 4. Ideo dicitur Ex. 1. Præposuit eis magistros operum, qui affligebant eos oneribus, sed quanto magis opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur. Item Deus affligit, & damnat; sicut Pharaonem induratum. Eccl. 2. Afflictionem dedit dominus peccatori. Item affligit Deus hominem, & seipsum glorificat, sicut in cœco nato Io. 9. Qui cœcus natus fuit nō propter peccata sua aut suorum, sed vt manifestarentur opera Dei in illo. Debemus igitur mundi afflictionem sustinere patienter: quia, scilicet; diuini respectus dat benignitatem. Vidit inquit dominus. Ideo dicebat Dauid in afflictione positus. Vidisti domine, ne sileas, ne discedas à me. Exo. 3. Vidi afflictionem populi mei, & descendi vt liberarem eum &c. ¶ Secundo dico, quod huiusmodi afflictio men-

D talis affectus confert puritatem: Israel: quia sicut Collyriū mordicatiuum ita purificat oculos, & superfluos humores abstergit, quod clarem & plenam reddit visionem, sic vere afflictio contritionis & tribulationis & correctionis, quæ mentem & carnem mordificant, atque pungunt, cor humanum ita purificat, & ab humore carnalitatis abstergit, quod visum discretionis & contemplationis sibi restituit & reducit. Ideo consulit Ioan. Apoc. 3. Collyrio inunge oculos tuos, vt videas. Et hoc ostenditur cum dicitur: quod afflictio facit hominem esse Israel, id est, videntem Deum. Nam sicut Iacob existens in afflictione spirituali & corporali: spirituali dico, quia tunc summe timebat. Esau fratrem suum, qui contra eum veniebat (Corporali) quia tunc erat in lucta actuali cum Angelo, sicut dicitur Gen. 32. Tunc dico meruit vocari Israel, id est, videns Deum, & ideo ipse dicit ibidem. Vidi Deū facie ad faciem, & salua facta est anima mea, sic vere quando nos sumus in afflictione spirituali, & corporali. Spirituali dico, quę nihil aliud est quam timor, contritio, & futurorum consideratio, & maxime timor aduentus Christi Iesu fratris nostri, quem, scilicet, nos scimus contra nos ad iudicium venturum. Item corporali, quæ nihil aliud est quam correctio, tribulatio, & carnis maceratio, & contra tentationes lucta & præliatio. Tunc dico nos meremur vocari Israel, id est, videntes Deum: quia, scilicet, per tales afflictiones cor nostrum depuratur, vt Deum clarius intueatur: quæ quidem visio fit per gratiā in præsenti, & per gloriam in futuro. Prima est in ænigmate, & imagine, in figura, & in nube, secunda autem erit aperte, nude, intrinsece, quidditatiue, essentialiter, & proprie, in quantum, scilicet, ipsi Deo placuerit humano se intellectui præsentare. Vnde dicit Apostolus 1 ad Cor. 13. Ex parte, (inquit) cognoscimus, & ex parte prophetamus, cum autem venerit quod perfectū est, euacuabitur quod ex parte est. Videmus enim per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Et ideo charissimi, tunc poterit cuilibet nostrum dici illud, quod scribitur Gen. 32. Non vocaberis vltra Iacob, sed Israel erit nomen tuum. Tunc cessabit tribulatio: quia nō vocaberis vltra Iacob (id est) luctator. Tunc astabit cōtemplatio quia tu appellaberis Israel videns Deum. Tunc vigebit vitæ longitudo (erit inquit) quod denotat stabilitatem durationis, tunc videbimus facie (sanctitudo nomen, inquit, tuum) Sic igitur patet charissimi, quod huiusmodi afflictio mentalis affectus cōtinet puritatem (Israel.) ¶ Tertio dico, quod huiusmodi afflictio

E profectus confert vbertatem, quod ostenditur, cum dicitur amaram. In rebus medicinalibus, vt communiter, illa sunt vtiliora, quæ sunt amariora, sicut patet de Amygdalis, sicut infra pa-

tet de myrrha, quæ eſt ſpecies amariſſima, & tamen vtiliſſima & nobiliſſima. Sic vere mundi afflictio, contritio, correctio, tribulatio, quamuis ſenſualitati, & carni ſit amara, grauis & tędioſa, animæ tamen & ſpiritui eſt vtilis & virtuoſa, medicinalis, & fructuoſa, quia, ſcilicet, retrahit hominem à peccato, facit eum cõtemnere præſentia, accelerare ad futura. Vnde 3. Reg 8. Conuerſi ſunt à peccatis ſuis, propter afflictionem ſuam. Amaram inquit. Narrat Plinius, quod palma aliquoties propter terræ pinguedinem ſterileſcit, & tunc ſummum eſt ei remedium ponere ad radicem eius cinerem & ſalem, quæ ſunt res amaræ, ſalſæ & acres, quæ terræ pinguedinem conſumunt, & ſic palmæ vbertatem reſtituunt, atque reddunt. Sic vere chariſſimi ſæpe accidit, quod pinguedo terræ, id eſt, mundana proſperitas facit hominem, qui palmæ propter æternitatem comparatur, quia, ſcilicet, teſte Iſidor. Palma eſt arbor longiſſimæ durationis, facit ipſum, dico, à fructibus bonorum operum ſterilem & inanem, ſed vere, quando ſal & cinis, id eſt, acredo, ſalſedo, & amaritudo, ſcilicet, afflictionis, contritionis, correctionis, conſiderationis, timoris, & tribulationis ei adiungitur, iterato per bona opera fœcundatur, & ad virtutem priſtinam reſtauratur. Et ideo de tali amaritudine poteſt dici illud verbum Achior, Iud. 5. Fontes amari obdulcorati ſunt, quia vere chariſſimi, amaritudo præſentis afflictionis conuertitur in dulces fontes æternæ conſolationis. Et ſic patet chariſſimi, quod propter vitalem profectum, qui procuratur, propter mentalem affectum qui depuratur, propter diuinum affectum, qui excitatur, Afflictio huiuſmodi eſt in pati-
F entia ſuſtinenda. ¶Item nota, quod eſt afflictio crudelitatis, qua, ſcilicet, tyranni in hoc mundo, ſicut ſupra dictum eſt, affligunt homines per exactiones, fraudes, vſuras, & rapinas, & etiam per iniurias corporales, contra quos Eccleſ. 4. Cor inopis ne afflixeris, ipſi autem faciunt illud Pſalm. 43. Afflixiſti populos, & expuliſti eos, ſcilicet, de ſuis poſſeſſionibus, & domibus Eſa. 63. Afflixerunt ſpiritum ſancti eius. Et ad exercendum huiuſmodi afflictionem crudelitatis, iſti pro certo ſæpe nutriunt, afflictionem laboris & ſedulitatis, quia, ſcilicet, tyranni, balliui, vſurarij, & auari multipliciter affligunt ſe, ſcilicet, laborando, vſurando, rapiendo, & alijs nocendo. Eccleſ. 10. Labor ſtultorum affligit eos, & ideo de tali afflictione crudelitatis, & de afflictione nimiæ ſedulitatis iſti perueniunt ad afflictionem infernalis pœnalitatis, ita quod ipſi poterunt dicere illud Pſal. 43. Humiliaſti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos vmbra mortis, vbi oſtenditur, quod mali in inferno tripliciter affliguntur. Affligunt enim pauperes in hoc mundo, per

Suæ { Præſidentiæ ſublimitatem,
Fœculentiæ carnalitatem,
Sapientiæ ſubtilitatem.

¶ Contra quæ tria ipſi in inferno tripliciter affliguntur, ſcilicet, in dignitatis depreſſione, humiliaſti nos, voluptatis abſterſione, quia ipſi ſunt in loco afflictionis, in claritatis priuatione, quia
G cooperuit eos vmbra mortis. ¶Dico igitur, quod afflictores affliguntur in depreſſione dignitatis, humiliaſti nos. Sicut enim videmus, quod nubes ſurſum eleuata ſuis grandinibus, tonitruis, & fulminibus terram percutit, atque lædit, finaliter tamen ardor ſolis ipſam diſſoluit, & ab alto loco aëris vſque ad terram inferius reſoluendo, eam in pluuiam detrahit, atque deuoluit, ſic vere nubes, id eſt, mali & ſuperbi dum ſunt ſurſum in loco alto aëris, id eſt, in celſitudine officij vel alicuius dignitatis, terram ſubiectam, id eſt, inferiores ſubditos, & vicinos ſuis grandinibus iniuriarum, & exactionum, ſuis tonitruis comminationum, ſuis etiam fulminibus, corporalium inuaſionum, ſæpiſſime percutiunt, atque lædunt, ipſoſque multipliciter grauant, afficiunt, & affligunt. Sed vere finaliter ardor diuini rigoris, ipſos percutit per ſuæ occultæ ſententiæ fulminationem, ipſos diſſoluit per corporis mortem & deſtructionem, & ipſos ad terram, id eſt, ad infernum & ad ſtatum infimũ, detrahit, per præſentis dignitatis amiſſionem, per æternæ vilitatis depreſſionem, per infernalis grauitatis damnationem, & per corporis, & animæ laborem, & dolorem, & afflictionem: Et hoc oſtenditur cum dicitur. Humiliaſti nos Deus, quia, ſcilicet, tales deprimuntur, affliguntur, & humiliantur finaliter in inferno. Vnde Pſal. 104. Humiliauerunt in compedibus pedes eius, ferrum pertranſit animam eius Quia vere chariſſimi, tales ibi perdunt, Superbiæ præſumptionem. (Humiliauerunt) Laſciuiæ decurſionem, (quia ſunt in compedibus) Sęuitiæ concuſſionem, quia, ſcilicet, (ferrum,) id eſt, duritia tormentorum ſuorum animam penetrat, & pertranſit. Ideo de talibus dicitur Eſa. 2. Humiliabitur altitudo virorum. Et de iſta afflictione dicitur Eccleſ. 1. Vidi quoq; quod in his ſit vanitas, & afflictio ſpiritus Affliguntur igitur tales in dignitatis depreſſione, humiliauerunt inquit. Eccleſ. 36 Extolle aduerſarium, & af-
H flige inimicum. ¶ Secundo dico, quod afflictores affliguntur in voluptatis abſterſione, in loco afflictionis. Sicut enim videmus, quod porcus quamdiu viuit, & impinguatur nullum bonum facit, imo vicinos multis damnis inquietat, & affligit, finaliter occiditur, caro eius in certo loco reponitur, & plurimo ſale ſalitur, vt ſuperfluida humiditas conſumatur, ſic vere mali dum viuunt in mundo, nullum bonum faciunt, imo vt impinguentur voluptatibus & proſperis huius mundi, vicinos ſuos multis modis inquietant, & affligunt. Sed vere finaliter iſti occiduntur, in loco certo, ſcilicet, in ſalario inferno reponuntur, vbi ſale, id eſt, tormentorum ſalſedine ſaliuntur, & affliguntur, & ſic ſuperflui humores ſuæ primæ proſperitatis & voluptatis, abſterguntur & conſumuntur, quod oſtenditur cum dicitur, In loco afflictionis, quia ſcilicet, infernus eſt locus afflictionis, non conſolationis & voluptatis. Vnde Sap. 3. Æſtimata eſt afflictio eius exitus illorum, & ab itinere iuſto abierunt in exterminium. Tales optime figurantur Ionæ 4. vbi dicitur: Afflictus eſt Ionas afflictione magna, & iratus eſt. Et dicitur ibidem, quod Ionas poſtquam laboraſſet, ſedit contra Orientem, & fecit ſibi vmbraculum, & aſcendit quædam hædera ſuper caput Ionæ, vt protegeret eum ab æſtu & lætatus eſt Ionas lætitia magna ſubtus Hęderam, & præparauit Deus vnum vermem, & percuſſit hęderam & exaruit, & præcepit Dominus vento calido & vrenti & percuſſit ſuper caput Ionæ, & æſtuauit, & contriſtatus eſt, & doluit, & tanto dolore afflictus eſt, quod petijt animæ ſuæ, vt moreretur. Hędera iſta chariſſimi, quæ per ſe non poteſt ſtare propter ſuam debilitatem ſignat mundi proſperitatem & voluptatem, quæ de ſe nullum habet ſtabile fundamentum. Accidit igitur, quod dum Ionas, id eſt, homo laborat in hoc mundo, vt faciat ſibi vmbraculum, id eſt, vt habeat aliquem gradum vel ſtatum, quod ſit ei refrigerium & velamen, Hędera, id eſt, mundana proſperitas ſe offert ſubito ſuper eum, quia, ſcilicet, fauente fortuna ſæpe accidit, quod homo ſubito peruenit ad aliquem magnum gradum, ita quod fatuus homo in iſta vmbra, in iſta eminentia, in iſta proſperitate, in iſta voluptate, quandoque gloriatur, lætatur, & conſolatur, & de futuris nihil penitus meditatur, ibique requieſcit, & conſolatur. Iob. 40. In vmbra dormit in ſecreto thalami in locis humentibus, quod videns Deus ſubito per ſuam occultam ſententiam præparat ei vermem, id eſt, mortem corporalem, quæ totam Hęderam, id eſt, totam mundi proſperitatem & voluptatem diſſipat, deſtruit & deſiccat. Et adhuc iſtud non ſufficit, quia ipſe præparat ei ventum calidum & vrentem, id eſt, ferucrem, & vſtionem infernalium tormentorum, quæ ipſam taliter triſtificat & affligit, quod dolore, & deſperatione commotus, mortem deſiderat & affectat, quia ſicut dicitur Apoc. 9. Deſiderabunt homines mori, & effugiet mors ab eis. Iſti igitur ſunt in loco afflictionis. Et ideo de quolibet damnato dicitur Iob. 20. Deuorabit eum ignis, qui non ſuccenditur, id eſt, qui non indiget ſufflatorio, & affligetur relictus in tabernaculo ſuo, id eſt, in inferno & in corpore proprio. Iſti igitur afflictores affliguntur in voluptatis abſterſione. ¶ Tertio affliguntur in cla- I
ritatis priuatione, quia ſcilicet ſua claritas, ſapientia, & ſubtilitas, qua in iſto mundo alios decipiebant & affligebant, & contra eos præualebant, in obſcuritatem, & ignorantiam conuertetur, quod oſtenditur cum dicitur. Vmbra mortis. Et nota, quod æterna damnatio, & afflictio dicitur vmbra mortis. Nam ſicut in vmbra latitant bufones, & habitant latrones, qui tranſeuntes ſpoliant & occidunt, ſic vmbra inferni, & æterna damnatio eſt latibulum, domus & tabernaculum bufonum, id eſt inflatorum mundi ſapientum, qui more bufonis oculos habent interius lucentes, claros, & ſubtiles & tamen lumen ſolis, id eſt, veritatis ſapientiam non diligunt nec frequentant, habitant ibi etiam latrones, id eſt, dęmones, qui mortem æternam inferunt animab. Vmbra inquit mortis. Prudentia enim carnis, mors eſt. Rom. 8. quia ſcilicet mortem ęternam inducit, & etiam caliginem perpetuæ cœcitatis. Nam hominem, qui ea indebite abutitur, ad iſtum locum inducit vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Et de iſtis dicitur Eccleſ. 5. Perierunt in affectione peſſima. In iſtis igitur mundi afflictionibus perditur

Claritatis ſubtilitas,
Voluptatis proſperitas,
Dignitatis ſublimitas.

¶ Et ſic igitur oſtenditur, quod eſt afflictio

(Interior,) quæ eſt contritionis,
(Exterior,) quæ eſt vexationis ſeu tribulationis,
(Poſterior,) quæ eſt damnationis.

Sufficit. Vide vbicunque agitur de Tribulatione, &c.

Affluentia. Idem ſonat, quod abundantia, opulentia, copia, fertilitas & vbertas, in ſpecia- A
li au-

li autem, affluentia idem eſt quod magnã exuberantia proſperitatis. Nota igitur, quod quadruplex inuenitur affluentia,

Corporalis, quæ mentem inficit,
Temporalis, quæ cito deficit,
Spiritualis, quæ multum proficit,
Æternalis, quæ mentem reficit.

¶Prima eſt affluentia delitiarum quæ eſt corporalis & infectiua. Exemplum de Samſone idololatria & luxuria infecto, qui dicebat Eccle. 2. Vadam, & affluam delitijs, & fruar bonis.

¶Secunda eſt affluentia diuitiarum, quæ eſt temporalis & defectiua. Ideo dicitur in Pſal. 61. Diuitiæ ſi affluant nolite cor apponere.

¶Tertia eſt affluentia virtutum & meritorum, quæ eſt ſpiritualis & perfectiua, de qua Salomon loquens de ſancta anima dicitur Cantic. 8. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto, delitijs affluens innixa ſuper dilectum ſuum? Quòd exponens Grego. lib. 16. c. 9. mora. dicit ſic. Anima ſancta niſi verbi Dei delitijs afflueret, de deſerto aſcendere non valeret: delitijs igitur affluit & aſcendit, quia de myſticis paſcitur, ad ſuperna contemplanda leuatur.

¶Quarta eſt affluentia gloriæ & præmiorum, quæ eſt æternalis & perfectiua, & iſta eſt affluentia, quam habent animæ in patria. Vnde dominus pulchre loquitur animæ beatæ Hiere. 30. dicens. Saluabo te de terra longinqua & ſemen tuum &c. Sequitur. Et reuertetur Iacob, & requieſcet, & cunctis affluet bonis, & non erit quem formidet, quoniam tecum ſum (ait domi-
B nus) vt ſaluem te. ¶His igitur præmiſſis, quod ſcilicet affluentia & proſperitas idem ſunt, & quia duplex eſt proſperitas, temporalis, ſcilicet & æternalis. Ideo duplex affluẽtia poteſt dici. Temporalis, & hæc eſt, quando homo ſcientijs, diuitijs, & delitijs, & eminentijs affluit & abundat, & iſta eſt periculoſa, quia ſicut videmus, quod vinum quanquam de ſe ſit bonum, ſi tamen immoderate potetur, multa generat corpori nocumenta, quia

Ebrietatem cauſat,
Senſum tollit,
Obliuionem inducit,
Motum impedit,
Corpus lædit,
Incitat luxuriam,
Animam damnat.

¶Sic vere mundi proſperitas quanquam moderate ſumpta & bene miniſtrata poſſit eſſe vtilis & proficua, ſi tamen immoderate ſumatur & diligatur, & ſi quis ea male & incaute vtatur, tunc multa mala in homine generantur. Nam generant

Scientiæ præſumptionem,
Diuitiæ elationem,
Delitiæ carnalitatem,
Eminentiæ pompoſitatem.

Talis enim affluentia facit hominem ſpiritualiter ebrium. Nam ei ſolet auferre ſenſum ſpiritualis diſcretionis, inducere obliuionem diuinæ beneficentiæ, & prouiſionis, & corpus eius interius, id eſt, conſcientiam taliter lędere, quod ſibi tollit motum bonæ operationis. Et ideo de tali affluentia loquitur Dauid in Pſal. 61. Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Diuitiæ mentis hæ ſunt, ſcientiæ, diuitiæ carnis hæ ſunt, delitiæ, diuitiæ rerum, ſunt pecuniæ, quæ omnia ſi affluant, non eſt ibi cor, id eſt, amor & complacentia, ſiue affectio apponenda, ſed ſic ſuperficialiter eis vtendum, vt qui habent, ſint quaſi non habentes 1. Corin. 11. Et de iſta affluẽtia, vide in alijs titulis vbi agitur de proſperitate. Sed eſt alia affluentia, æternalis, quam ſcilicet anima recipit in patria, vbi, ſcilicet, bonorum omnium vbertate repletur, & Deum facie ad faciem contemplatur. Sicut enim videmus: quod aqua copioſius affluit in riuulo, quando à fonte viuo immediate ſcaturit, ſic æterna voluptas & proſperitas, tunc abundanter affluit in anima, quando ipſi fonti viuo ſcilicet, Deo immediate coniungitur in patria, & quando in infinitate ſuæ eſſentiæ beatitudinem accipit, atque haurit. Et ideo animæ beatæ dicitur illud Eſa. 60. Tunc videbis & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, vbi oſtenditur, quod illa affluentia conſiſtit

In claritate cognitionis. (Videbis.)
In voluntate fruitionis (Afflues & mirabitur)
In charitate dilectionis. (Dilatabitur cor tuum).

C ¶Habent igitur beati cognitionis claritatem. Tunc inquit videbis: ſicut dicit Iſid. Saura eſt genus lacertæ, quę in hyeme latitat in cauernis: vbi propter nimiam moram viſus eius taliter hebetatur, quod mirabiliter obſcuratur, ſed Saura adueniente æſtate de cauerna egreditur, & ſolem apertis oculis intuetur, & ſic per ſolis influentiam viſus eius roboratur, & in integrum reſtauratur. Sic vere (chariſſimi) anima humana quamuis de ſui natura lumine diſcretionis intellectus & rationis à Deo ſit dotata, quia tamen in cauerna corporis dum durat hyems præſentis vitæ compellitur habitare, hinc eſt, quod propter moram, quam contrahit in iſta cauerna propter coniunctionem cum corpore corruptibili, viſus ſuæ naturalis ſcientiæ hebetatur, & ſic ſuæ rationis ſpeculum obſcuratur, quia ſicut dicitur Sap. 9. Corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit inhabitatio terrena ſenſum. Et inde eſt, quod nos, in hac vita nihil proprie videmus. Non enim videmus eſſentiam, quidditatem, & intrinſecam exiſtentiam alicuius rei, ſed tantummodo apparentiam exteriorem, colorem, odorem, & ſaporem, figuram, qualitatem, & quantitatem. Præterita etiam obliuiſcimur, præſentia non aduertimus, & futura penitus ignoramus. Et breuiter de nobis poteſt dici illud Act. 9. Apertis oculis nihil videbat. Vnde Seneca in epiſtola dicit, quod animus noſter ad cognoſcendum verum caligat. Et in fine de liberalibus artibus dicitur. Nihil eſt in natura niſi dubium. Et ſi Manſiphoni credimus, hoc vtique certum eſt nihil eſſe certi. Quod etiam Plinius de naturali mundi hiſtoria lib 2 dicit. Hæc (inquit) ſingula improuidam mortalitatem inuoluunt, ſolum vt inter iſta certum ſit nihil eſſe certi, nec quicquam homine miſerius, aut ſuperbius. Sed vere, quando æſtas, id eſt, feruor mortis aduenerit, tunc cum iſta Saura, id eſt, anima de cauerna proprij corporis exierit & extra terrã, ſcilicet ſurſum ad Paradiſum deducta fuerit, tunc (inquam) ſolem, id eſt, claritatem diuinæ eſſentiæ intuebitur, & oculus ſuæ cognitionis perfecte illuminabitur, & omnis obſcuritas erroris & ignorantiæ fugabitur, & in ipſo ſpeculo æterno, ſcilicet Deo, ipſi intellectui omnium rerum veritas oſtendetur. Vnde 1. Corint. 13. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. ¶Eſt enim triplex cogni- D
tio, ſeu viſio, (videlicet)

Intuitiua,
Abſtractiua,
Speculatiua.

Intuitiua eſt illa, quæ videt intrinſece res immediate & per ſe. Iſtam non habemus in via, ſed iſtam habet Angelus, & anima ſeparata & maxime beata. ¶Abſtractiua eſt illa qua conſideratur res mediante ſua ſpecie, ſicut in hyeme cognoſcitur roſa per ſpeciem ſuam, quam intellectus abſtrahit, & iſta eſt cognitio; qua cognoſcimus res in via, ſcilicet, per abſtractionem ſpecierum. Et iſtam etiam poteſt habere Angelus, & anima ſeparata. Exemplum de diuite. Luc. 16. qui ſpeciem fratrum ſuorum in mente habebat. ¶Tertia eſt cognitio ſpeculatiua, qua ſcilicet homo cogitat aliquid mediante aliquo repræſentatorio ipſius, ſicut patet in ſpeculo, quod res oppoſitas repræſentat. Et iſtam etiam habet Angelus in anima beata, quia ſcilicet in ipſo ſpeculo æterno, ſcilicet in verbo, in quo omnes creaturæ relucent, & omnes earum motus, actus, & conditiones extrinſecæ & intrinſecæ, ipſi poſſunt videre & cogitare quicquid volunt, & virtutes herbarum, & numerum ſtellarum, & ſimilia. Et non mirum, ſi diabolus poteſtate ſibi relicta oſtendit Chriſto omnia regna mundi, ſicut dicitur Matth. 4. ſi in ipſo ſpeculo æterno, ſcilicet in verbo, & in mente diuina omnia poſſunt videri. Ideo de quolibet poteſt dici illud Eſa. 33. Regem in decore ſuo videbunt, & oculi eius cernent terram. Veruntamen quia verbum eſt ſpeculum voluntarium, ideò quantum ad aliqua ſe poteſt tenere clauſum, vtpote quantum ad diem iudicij. Sed breuiter hoc eſt verum, quod anima videt, & cognoſcit in verbo quicquid ipſa vult cognoſcere, & videre, quia alias non eſſet beata, ſi aliquid videre vellet, quod videre non poſſet. Iob. 31. Vidi ſolem cum fulgeret, & lunam incedentem clarè; vbi oſtenditur, quod ibi cognoſcitur

Diuinitatis claritas (Solem.)
Dubietatis veritas (Cum fulgeret.)
Creaturarum qualitas (Lunam.)

¶Et ſic ego dico, quod iſta affluentia conſiſtit in veritatis cognitione (Videbis, inquit.) Vnde Prouerbiorum 3. Beatus homo, qui inuenit ſapientiam, & qui affluat prudentia, melior eſt acquiſitio eius negotiatione argenti, & auri, primi & puriſſimi fructus eius.

¶Secundo dico, quod conſiſtit in voluptatis fruitione Af- E
flues inquit & miratur. Sicut enim cœlum ſeruit mundo de tot & tantis luminaribus, quod humanus oculus præ copia & multitudine, varietate & pulchritudine, affluentia & plenitudine miratur, ſicut etiam princeps magnificus, de tot, & tantis ferculis ſeruit in feſto ſuo, quod inuitati de affluentia ſtupe-

fiunt. Sic verè Deus in patria ipſis animalibus inuitatis & beatis tot lumina, tot fercula, & tot præmia atque gaudia ſubminiſtrat, quòd præ nimia voluptate, vbertate, multiplicitate, & præ infinita copia, opulentia, affluentia, & abundantia ipſæ animæ admirantur. Vnde Eccleſiaſt. 43. Pulchritudinem candoris eius admirabitur oculus, & ſuper imbrem eius expaueſcit cor. Mirabitur enim anima

Diuinitatis formoſitatem (Pulchritudinem.)
Humanitatis luciditatem (Candoris inquit.)
Fœlicitatis fertilitatem, voluptatem, & vbertatem (Quia ſuper imbrem eius expaueſcit cor.)

Et ideò benè concludit Apoſtolus 1. Corinth. 2. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. Teſte Plin. Panthera eſt picturis pulcherrima, liberaliſſima; quia prædam ſuam omnibus communicat; fragrantiſſima, quia de ore ſuo odorem ſuauiſſimum emittit; & ideò iſtam beſtiam omnes aliæ beſtiæ libenter ſequuntur, ipſamque diligunt, & ei obſequuntur, eamque vident, reſpiciunt, & ſpeculantur, & eius pulchritudinem admirantur. Re vera, chariſſimi, talis eſt Deus; eſt enim pulcherrimus, quia ſcilicet omnis pulchritudo creaturarum in eo eminenter relucet; eſt etiam liberaliſſimus, quia ſcilicet ipſe eſt, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, Iacob. 1. Solem enim ſuum facit oriri ſuper bonos & malos, Matth. 5. Eſt etiam fragrantiſſimus, quia verè odorem, fragrantiam, & ſuauitatem voluptatis æternæ animalibus diſtribuit & diffundit. Vnde ipſe dicit illud Cantic. 1. In odorem vnguentorum tuorum curremus, oleum effuſum nomen tuum. Et ideò, quia ſuauiſſimus, liberaliſſimus, & pulcherrimus eſt, debet diligi, inſequi, amari, inſpici, & contemplari, adoptari, & admirari, quod potiſſimè faciunt ſancti in patria, qui continuè vident eius claritatem, continuè guſtant ſuam ſuauitatem, continuè percipiunt ſuam largitatem, continuè admirantur ſuam inexhauſtibilem bonitatem, & ſuam infaſtidibilem charitatem. Et ideò anima beata poteſt dicere illud Heſter 15. Conturbatum eſt cor meum præ timore gloriæ tuæ, valdè mirabilis es, Domine, & facies tua plena eſt gratiarum. Et maximè de ſuauitate iſtius affluentiæ poteſt dici illud Cantic. 5. in perſona cuiuſlibet animæ: Guttur eius ſuauiſſimum, & totus deſiderabilis, talis eſt dilectus meus, & ipſe eſt amicus meus. Iſta admirabilis formoſitas & ſuauitas fuit figurata 3. Regum 10. vbi dicitur: Videns Regina Saba omnem ſapientiam Salomonis, & domum, quam ædificauerat, & cibos menſæ eius, & habitacula ſeruorum, & ordines miniſtrantium, non habebat vltra ſpiritum, ſcilicet præ admiratione & ſtupore. Nam pro certo, chariſſimi, quando Regina Saba, id eſt, anima beata, videt ſapientiam Salomonis, id eſt, diuinæ ſcientiæ profunditatem; domum, quam ædificauit, id eſt, cœli empyrei nobilitatem, cibos menſæ eius, id eſt, æternæ ſatietatem voluptatis; habitacula ſeruorum, id eſt, beatorum diuerſitatem, & meritorum varietatem, ordinemque miniſtrantium, id eſt, Angelorum ordinatam communitatem, verè chariſſimè, credibile eſt, quòd miretur, & quòd vltra non habeat ſpiritum præ ſtupore, vt dicat illud Pſalm. 8. Domine Dominus noſter, quàm admirabile eſt nomen tuum in vniuerſa terra. Et ideò de tali affluentia loquitur ſcriptura Eccleſiaſt. 2. Vadam & affluam delitijs, & fruar bonis. Et Zachariæ 1. Affluent ciuitates meæ bonis, & conſolabitur adhuc Dominus Sion, & eliget adhuc Hieruſalem. Conſiſtit igitur talis affluentia in voluptate, fruitione, vel repletione. ¶ Tertiò conſiſtit in charitatis affectione. F (Dilatabitur, inquit, cor tuum.) Sicut enim videmus, quòd radij, quanto plus appropinquant ad circumferentiam, tanto inter ſe amplius dilatantur; & quanto plus appropinquant ad centrum, tanto amplius conſtringuntur, ſicut patet in rota quadrigæ: ſic verè homines, qui ſurſum in cœli circumferentia locabuntur, per charitatem dilatabuntur, diffundentur, & elargabuntur. Illi autem, qui in centro, id eſt, in inferno ponentur, per odium & inuidiam conſtringentur. (Dilatabitur, inquit, cor tuum.) Et de hoc 2. Corinth. 6. Os noſtrum patet ad vos, ô Corinthij, cor noſtrum dilatatum eſt. Sicut enim dilatatio rei facit eam alia in ſe capere & recipere; ſic charitas ita dilatat & elargat cor humanum, quòd per amorem omnia recipit in ſeipſo, quod maximè verum eſt in patria, vbi quilibet diligit Deum plus, quàm ſeipſum, quia ſecundum Auguſtinum Paradiſus eſt ciuitas, cuius Rex veritas, cuius lex æquitas; cuius pax charitas, cuius vita æternitas. Et ideò de tali affluentia dicitur illud prædictum Cantic. 8. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit &c. Vnde Eſaiæ 66. dicitur ſic: Repleamini ab vbere conſolationis Hieruſalem, vt mulgeatis, & delitijs affluatis ab omnimoda gloria eius. Patet igitur, quòd talis affluentia habet

Charitatem inexhauſtibilem (Dilatabitur, inquit, cor tuum.)
Voluptatem inæſtimabilem (Affluens, inquit, & mirabitur cor tuum.)
Claritatem inoffuſcabilem (Quia tunc, inquit, videbis.)

Et ideo dicitur Zach. 2. Affluent ciuitates meæ bonis. Et hæc de Affluere ſufficiant.

Agar. Nota, quod Agar, quæ fuit ancilla Saræ, & ab ea in ſociam aſſumpta, & Abrahæ viro vt pareret ſubſtituta, poteſt ſignificare in bono & in malo. In bono autem ſignat Eccleſiam de gentibus aſſumptam, & quia Sara, id eſt, antiqua vxor ſynagoga bonum fructum parere non poterat, Chriſto vero Abrahæ copulatam, quæ ſcilicet inter genua Saræ, id eſt, ſynagogæ peperiſſe dicitur, pro eo quod Eccleſiam ſynagogam dominam, & magiſtram ſe habuiſſe fatetur, Apoſtolus tamen Galat. 4. exponit econtrario, quia ſcilicet per Agar accipit ſynagogam, per Sarã Eccleſiam. Et ideo expone ſicut vis. ¶In malo vero ſignificato dic quod Agar ſignat animam peccatricem. A A- B gar enim fuit ancilla quo ad conditionem, fuit Ægyptia quo ad nationem, dominam ſuam, quæ eam, in ſociam aſſumpſerat, contempſit; concepiſſe ſe videns, quo ad præſumptionem. Feſtiuitas vigiliæ, ſolennitas ſuſcitans feſta, dicitur, quantum ad interpretationem. Ab Abraham vero tandem expellitur per vindictam & punitionem, ſicut omnia patent Gen. 16. & 21. Talis pro certo eſt peccatrix anima, quæ re vera eſt ancilla, quia vitijs famulatur. Iſta eſt Ægyptia, quia anguſtijs, & laboribus ſubiugatur. Ægyptus enim interpretatur anguſtia. Iſta contemnit dominam, quia diuinam ſapientiam, quæ eam in ſociam per carnis aſſumptionem aſſumpſerat, dedignatur, & ei ſeruire deteſtatur. Iſta de conceptu ſuperbit, quia dum ſcientiam, aut virtutes concepiſſe ſe ſentit, ſtatim in præſumptionem & ſuperbiã eleuatur. Iſta ſuſcitat feſta, quia in mundi feſtis & proſperitatibus delectatur. Iſta eſt feſtiuitas vigiliæ, quia primo in vita iſta feſtiuat, & poſtea in alia faciet vigiliam in inferno, vbi continue ieiunatur. Finaliter autem in iudicio ab Abraham, id eſt, à Chriſto in deſertum, id eſt, in infernum pelletur & eijcietur, vbi miſeriæ deputabitur. Iſti igitur dicitur Gen. 16. Agar ancilla Sarai vnde venis, & quo vadis? reuertere ad dominam tuam, & humiliare ſub manibus eius. Vel dic, quod Agar eſt caro, quæ concipiens iniquitatem vel ſæculi proſperitatem, contemnit dominam & ſociam, ſcilicet, rationem &c. ſicut ſupra. Vel dic, quod Agar ſignat quoſdam ingratos qui de ancillari vili, & humili ſtatu eleuati, & in ſocios aſſumpti promotores ſuos contemnunt, & ſuos benefactores & dominos, poſtquam ad ſtatũ magnum venerint, vilipendunt Iob. 19. Inquilini domus meæ & ancillæ meæ ſicut alienum habuerunt me, & quaſi peregrinus fui, in oculis eorum. Iſti igitur eijci, & deponi merentur, & ab Angelo, id eſt, à quolibet viro iuſto marito arguuntur. Gen. 21. Quid agis, Agar? quaſi dicat, male facis, quia tuum benefactorem contemnis, &c. Vide ſupra de abſtinentia. Et infra de ancilla.

Ager. Multipliciter accipitur in ſcriptura. Per agrum enim A intelligitur diuina ſcriptura, religio, conſcientia, ſtatus perfectionis, & contemplationis, mundus, paradiſus, & infernus, Et ſic dico quod eſt

Ager { Colendus, Claudendus, Videndus, Linquendus, Petendus, Horrendus.

¶ Ager igitur colendus eſt in ſacra ſcriptura. Nam ſicut in agro creſcunt multa genera fructuum & ſegetum, & maxime quando ſcinditur, foditur, & colitur competenter, ſic vere in ſacra ſcriptura, colliguntur multa ſpiritualia nutrimenta doctrinæ, & documenta, quando diligenter per ſtudium & debitam expoſitionem foditur, colitur, aratur. Hiere. 26. Sion quaſi ager arabitur. Figura Gen. 29 Profectus Iacob venit in terram orientalem, vidit quoque puteum in agro, treſque gregres ouium accumbentes. Nam Iacob. 1. homo, qui vult venire ad terram Orientalem, id eſt, ad Paradiſum, debet primo videre agrum ſacræ ſcripturæ, vbi pro certo, puteum inſcrutabilis profunditatis inueniet, puteum etiam doctrinæ, & lectiones, & tres greges, id eſt, tres ſtatus Eccleſiæ, ſcilicet, incipientes, proficientes, & perfectos circa eum accumbentes. Iſte enim eſt ager gratiſſimæ poſſeſſionis, difficilis cognitionis, nobis iniunctæ frequentationis, vtilis & profundæ meditationis. Quod iſte ager ſit gratiſſimus ad habitandum, patet in Pſalm. Vbi dominus inuitans homines ad iſtum agrum, ait. Cognoui omnia volatilia cœli, id eſt, omnes ſubtiles, & ſtudioſos, & pulchritudo agri mecum eſt.

¶ Item quod ſit ager difficillimus ad cognoſcendum, patet 1. Paral. 11. Vbi dicitur, quod ager illius regionis erat plenus hordeo:

deo: hordeum enim quod est inuolutum cortice, & cuius medulla sine mola non habetur, nisi frangitur, sacram scripturam signat, quæ cortice exterioris historiæ, seu literæ inuoluitur, & cuius medulla sensuum non cognoscitur, nisi per expositionem frangatur. 1. Regum 14. Scitis agrum Ioab habentem messem hordei.

¶ Item quod iste sit ager nobis iniunctus ad frequentandum, & maxime nobis ecclesiasticis, qui in isto non in alio debemus studere, patet Ruth. 2. vbi Boos præcepit ipsi Ruth per hunc modum. Ne vadas, inquit, ad colligendum in alterum agrum. Quod tamen est contra multos ecclesiasticos, qui libentius frequentant agrum aliarum scientiarum, quam istum, de quibus dicitur Iob. 24. Alij quasi onagri, in deserrum egrediuntur ad opus suum, vigilantesque ad prædam præparant panem liberis, agrum non suum demetunt. Isti enim dicuntur onagri, qui iugo disciplinæ nolunt teneri, dicuntur vigilare, pro liberis, quia pro præda diuitiarum acquirenda, & pro ditandis nepotibus solent magis in alienis, quam in theologicis scientijs vigilare. ¶ Item quod iste est ager vtilissimus ad contemplandum, patet Gen. 24. vbi dicitur, quod Isaac exierat ad meditandum in agro, quando adducta fuit sibi Rebecca pro vxore, sicut dicitur Gen. 24. quia scilicet ad hoc quod homo accipiat vxorem suam, id est, sapientiam & doctrinam, necesse est, quod in agro sacræ scripturæ studeat & meditetur, videat, & contempletur, Iste est igitur ager colendus.

B ¶ Secundo dico, quod est alius ager, qui est claudendus. Et iste est ager conscientiæ, quia scilicet debet cum diligentia custodiri. Nam per agrum intelligitur status perfectionis, religionis, contemplationis, & cordialis affectionis. Sicut enim videmus. quod ager est locus, a quo homo reportat vitam, fructum, cibum, & nutrimentum, sic vere a statu perfectionis, religionis, contemplationis, & cordialis affectionis, si debito modo colitur, magnos fructus gratiarum & meritorum possumus reportare, vt sic possimus dicere illud Hiere. 4. Habemus thesaurum in agro frumenti, hordei, & olei, & mellis, vbi ostenditur, quod sicut ager corporalis seritur, clauditur, impinguatur, & irrigatur, sic ager religionis, & conscientiæ, & status perfectionis debet habere

Staturam intentionis (frumentum)
Clausuram discretionis (hordeum)
Vncturam compassionis (olei)
Loturam deuotionis (mellis)

Debet enim cor nostrum & statum nostrum Intentio recta seminare, discretio sana circulare, compassio mollis impinguare, Deuotio dulcis irrigare.

C ¶ Dico igitur, quod ager iste debet seminari per intentionem. (Frumentum inquit) Sicut enim videmus, quod ager non profert bonum fructum, nisi bonum semen ibidem fuerit iniectum & seminatum, sic nec corpus nostrum fructum bonarum affectionum, nec fructus bonarum operationum potest producere, nisi prius semen rectæ intentionis, & boni propositi ibidem fuerit seminatum. Est enim intentio sicut illud semen sinapis Matth. 13. quod accipiens homo seminauit in agro suo, quod minus est omnibus seminibus, sed cum creuerit, fit maius omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cœli habitent in ramis eius. Istud granum, charissimi, est bona intentio, propositum, & voluntas quod quamuis quandoque sit modicum & imperfectum, quando tamen in agro conscientiæ seminatur, paulatim per diuersa incrementa, & multos motus & considerationes deuenit ad augmentum, ita quod efficitur arbor magna, id est, opera consummata, ita quod volucres cœli, id est, Angeli in istius arboris ramis, id est, in istius operis particulis, & conditionibus delectantur. Et istud semen datur intelligi, cum dicitur, Frumenti, quia sicut frumentum est nobilius semen quod possit esse, sic & nos in corde debemus serere melius semen, id est, melius propositum, cogitatum, & conceptum & intentionem & cogitationem, quam poterimus vllo modo. Psalm. Seminauerunt agros, & plantauerunt vineas. Et nota, quod in lege Leuit. 19. dicitur. Non seres agrum diuerso semine: ad denotandum, quod duas intentiones in vno actu non debemus habere: quia væ duplici corde, & homini, qui ingreditur terram duabus vijs. Eccle. 2. Debet igitur homo habere vnum simplex semen, id est, vnam bonam rectam, & simplicem intentionem. Sed heu videtur, quod multis accidit sicut illi Matth. 13. qui seminauit bonum semen in agro suo, & occulte superuenit inimicus, qui superseminauit zizania, & sic agrum fœdauit, nec fructum aliquem reportauit. Sic vere charissimi sæpe accidit, quod quamuis homo in agro conscientiæ suæ seminauerit bonum semen, id est, bonum propositum & voluntatem, inimicus tamen eius, scilicet, diabolus occulte per suas suggestiones ibi superseuerit zizania, id est, aliquam intentionem corruptam, vel affectionem, vtpote inanem gloriam vel aliquid tale, & sic totus ager conscientiæ per huiusmodi zizania, id est, per tales immissos motus, cogitatus, motus, & actus, & affectus, infisitur, maculatur & denigratur, nec fructus debitus reportatur. Fructus, dico, bonorum operum, & gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro, Vnde Hierem. 13. In agro vidi abominationes tuas. Non sic charissimi, non, sed seminemus frumentum rectæ intentionis, vt sic de nobis dicatur illud Psalm. 4. A fructu frumenti, vini, & olei multiplicati sunt. Vnde Gene. 47. accipite semina, & serite agros, vt fruges habere possitis. Debet igitur ager iste seminari per intentionem.

D ¶ Secundo debet circulari per discretionem, hordeum. Sicut enim videmus quod ager diligenter clauditur & vallatur, ne fructus eius a bestijs introeuntibus deuoretur, sic vere conscientia debet claudi & vallari per discretionem, & sensuum coercitionem, ne bestiæ, id est, mala desideria, tentationes, & peccata valeant subintrare. Quod ostenditur, cum dicitur, Hordei: quia sicut hordeum habet thecam, seu pellem, quæ medullam interiorem vndique vallat, cooperit atque claudit, ita quod nihil est ibi detectum vel discoopertum: sic vere nos debemus habere clausuram, & cooperturam diligentis custodiæ, discretionis, & cohibitionis, per quam sensus nostri omnibus rebus nociuis claudantur, & interioris conscientiæ medulla sine læsione seruetur. Vnde 1. Paralipomen. 11. Erat ager regionis illius plenus hordeo. Vbi ostenditur, quod conscientia debet esse

Nutrimento dotata, quia ager,
Complemento ditata, quia plenus,
Velamento velata, quia hordeo.

Sed heu proh dolor quam multi sunt hodie, qui agrum propriæ conscientiæ non claudunt delectationibus, sed vtilibus, non criminibus, sed virtutibus, non nociuis, & damnabilibus, sed magis proficuis & salutaribus. Et ideo de multorum agris & conscientijs videtur illud impletum Prouerbiorum 24. Per agrum hominis pigri transiui, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleuerant vrticæ, operuerunt faciem eius spinæ, sed & materia lapidum destructa est. Quia vere charissimi, vinea, & ager viri stulti, id est, cor, & conscientia hominum peruersorum vitionis prurigine stimulatur, vrticæ püctionis acumine cruciatur, spinæ claufionis velamine desolatur, quia vere materia lapidum, id est, custodia sensuum, murus & ambitus diuinorum mandatorum per diuersa vitia dissipatur. Et ideo sicut videmus quod cœmiteria, quæ sunt loca aperta & exposita, & ideo non clausa nullis fructibus abundant, sed vt communiter herbis & fructibus infructuosis sunt plena, & domus & receptaculum mortuorum corporum, sic vere multi sunt ita aperti & expositi mundi delectabilibus, quod nullam clausuram discretionis habent. Et ideo bestiæ nociuæ, id est, ipsi dæmones per tentationes ad libitum intrant, ibi etiam plantæ infructuosæ, id est, inutiles cogitationes, & affectiones continue crescunt, ibi etiam corpora mortua, id est, opera mala & peccata mortalia in abundantia requiescunt. Et ideo de destructione talis clausuræ loquitur scriptura. Esa 5. Destruam sepem eius, & erit in direptionem. Non sic charissimi non, sed sit ager cordis nostri circulatus per discretionem.

E ¶ Tertio debet esse impinguatus per compassionem (Olei inquit) Sicut enim ager impinguatur vt fructificet, & ad hoc, vt ibi maior pinguedo abundet, solet agricola fæces, & lutum ibi ponere, sic vere ad hoc, quod ager nostræ conscientiæ fructibus bonorum operum repleatur, necesse est, quod primo, per pietatem, & compassionem impinguetur. Et quod ibi fæces, & lutum nostræ vilitatis & mortalitatis per iugem recordationem ponantur, vt huiusmodi pinguedine copiosis repleatur (Olei inquit) Per oleum enim quod famelicos pascit, ignem nutrit, vulnera lenit, intelligitur virtus compassionis, quæ per eleemosynas famelicos satiat, ignem charitatis ampliat, vulnera, id est, mundi tribulationes lenit & temperat. Et ideo dicitur Ecclesia. 9. Oleum de capite tuo non deficiat. Sed heu proh dolor multi sunt, qui in agro sui cordis istud oleum, istam pinguedinem non immittunt, immo vere oleo carnalitatis, & mundanæ prosperitatis cor suum satiant & inungunt, & istud patet per euidentiam facti, quia sicut membra quæ sunt inuncta oleo mandragorino, & efficiuntur insensibilia, stupida, & quasi mortua, ita quod vulnera, scissuras non percipiunt, neque sentiunt, vt dicit Isido. Sic multi sunt, qui oleo carnalitatis, & prosperitatis inuncti, sunt taliter imbuti, & consopiti, & inuoluti, quod recte videntur insensibiles, quia scilicet nec dolorem alienæ miseriæ sentiunt per compassionem, nec propria peccata percipiunt per

unt per contritionem, nec exteriora vulnera temporalium tribulationum, nec futura mala & bona aduertunt per considerationem. Et istud patet de mundi dilectoribus, qui ita sunt in prosperis oblectationibus immersi, quòd non videntur sentire aliqua mundi tormenta, nec aliquas pœnas, quas eis Deus infligat. Quod patet, quia propter hoc ad Deum minimè conuertuntur. Ideò dicitur Hieremiæ 2. Domine, verberasti eos, & non doluerunt; attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinam. Heu, charissimi, non sic. Non sumus impinguati oleo prosperitatis, sed magis oleo compassionis & pietatis, vt sic ager cordis nostri proferat bonos fructus. Ideò præcipitur Prouerbiorum 24. Diligenter exerce agrum tuum, vt postea ædifices domum tuam; quia scilicet quando ager conscientiæ benè colitur per pœnitentiã, benè exercetur per diligentiam, benè impinguatur per pietatem & clementiam, tunc domus cœlestis gloriæ construitur in excelsis. Et sic ager iste figurabatur Iudicum 1. vbi Axa filia Caleph præmonita est à viro, vt à patre peteret agrum irriguum, cui scilicet gementi & suspiranti irriguum superius & inferius dedit pater. Sic verè anima à patre suo Deo debet agrum irriguum, id est, cor pium & misericors petere, & compassionis lacrymas superius pro dilatione futuræ fœlicitatis, & inferius pro incursione præsentis miseriæ, & fraternæ calamitatis pro viribus impetrare. Debet igitur im-

F pinguari per compassionem. ¶ Quartò debet irrigari per deuotionem (Mellis inquit.) Nam sicut ager indiget irrigatione ad siccitatis temperationem: sic cor humanum indiget irrigatione & humiditate deuotionis, vt siccitas & cruditas indeuotionis valeat temperari. Quod ostenditur, cum dicitur, Mellis; quia scilicet mel, quod de rore cœlesti gignitur, & est liquor dulcissimus, intelligitur deuotio, quæ cœlesti influentia nobis immittitur, & pio cordi & dulcis & sapida reperitur. Ideò dicitur Prouerbiorum 24. Comede, fili, mel, quia bonum est. Comede inquit. Sicut enim vrsus tantum diligit mel, quòd non obstante corporis grauitate sursum in arboribus ascendit ad aluearia apum, vt melle ibi existente valeat recreari: sic verè nos ita debemus diligere mel deuotionis, & spiritualis consolationis, quod pro ipso inueniendo & habendo debemus sursum ad arborem Paradisi, vbi apes, id est, Sancti & Angeli conuersantur, ascendere per desideria & affectionem, & per æternorum contemplationem, & per terrenorum contemptum & abominationem, non obstante, quòd moles, & grauitas, & inclinatio mentis nostræ nos inferius detrahat ad terrena. Vnde de homine deuoto dicitur Deuteronom. 32. quòd Deus constituit eum super excelsam terram, vt comederet fructus agrorum, vt sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo &c. Quod est contra multos, qui dulcedinem deuotionis nec volunt, nec diligunt, nec frequentant, quinimò bona mundi, quæ amara sunt, & dolorosa, diligunt & affectant. Figurati in filijs Israel Numer. 11. qui in deserto abhorrebant manna dulcissimum; & porros, & allia, quæ in Ægypto comederant, affectabant, qui scilicet sunt cibi acres & asperi. Sic verè, charissimi, multi sunt in deserto huius mundi, qui abominantur dulcedinem mannæ, id est, dulcorem bonorum spiritualium & deuotionis, & nihil aliud desiderant, quàm porros, & allia, carnes & pisces, Ægypti, id est, mundi huius delitias & diuitias, quæ portis & allijs comparantur, quia choleram, hoc est dictum, ardorem luxuriæ & auaritiæ excitant & inducunt. Quia sicut dicitur Iob. 6. Animæ esurienti etiam, quæ amara sunt, dulcia esse videntur. Quando enim anima, id est, appetitus esurit per auaritiam, tunc mundi bona, quæ ad literam sunt amara, scilicet

Propter { Laborem, qui est in acquirendo,
Timorem, qui est in conseruando,
Dolorem, qui est in amittendo.

Et videntur esse dulcia, delectabilia, bona atque vtilia & sana. Mella verò deuotionis & spiritualium bonorum illi sunt insipida & amara. Prouerbiorum 22. Anima saturata calcabit fauum. Non sic (charissimi) non, sed agrum nostræ conscientiæ, melle, id est, deuotionis dulcedine irrigemus. Figurati Iudicum 1. vbi Axa petijt à patre suo agrum irriguum, sedendo in asino, & suspirando, qui dedit ei irriguum superius, & irriguum inferius. Sic verè nos, qui in asino corporis sedemus, debemus suspirare & petere, vt pater noster Deus det nobis irriguum superius, hoc est, deuotionem, & inferius, hoc est, contritionem. Patet igitur, quòd ager nostræ conscientiæ debet

Per { Deuotionem irrigari,
Compassionem impinguari,
Discretionem claudi,
Intentionem seri.

Iste igitur est ager, vt visum est, videndus, & considerandus, Cantic. 7. Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, & commoremur.

¶ Tertio principaliter dico, quod inuenitur ager petendus & appetendus, & iste est ager Paradisi, quia scilicet iste est Ager G

Odorosus,
Speciosus,
Gaudiosus,
Preciosus,
Copiosus,
Gratiosus,
Gloriosus.

Est igitur ager odorosus propter sanctorum redolentiam. Genes. 27. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni. ¶ Item est speciosus propter corporum refulgentiam: ibi enim est candor lilij refulgentis. Matth. 6. Considerate lilia agri, quomodo crescunt, non laborant, neque nent. ¶ Item est gaudiosus propter bonorum abundantiam. Ideo Matth. 13. dicitur. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo abscondit, & præ gaudio vendit omnia, & emit agrum illum. ¶ Item est preciosus propter pretij excellentiam, fuit enim carissime emptus, scilicet sanguine Christi. Vnde iste potest dici Achel demach, id est, ager sanguinis. Matth. 27. & Hiere. 32. Ager pecunia emetur. ¶ Item est copiosus propter nullius indigentiam. Gen. 27. Odor agri pleni, cui benedixit dominus. ¶ Item est ager gratiosus propter cordium complacentiam. Vnde iste est ager contemplantium, de quo Gen. 24. vbi dicitur, quod Isaac egressus fuit ad meditandum in agro inclinata iam die, & potest esse ager, de quo Esau rediens pro lenticula primogenita dedit. ¶ Item est ager gloriosus propter habitantium præeminentiam. Vnde 2. Reg. 2. Vocatum est nomen loci illius ager robustorum in Gabaon. In isto enim agro nullus habitat nisi fortis id est, nisi gloriosus, & sanctus. Et ideo iste ager est omnibus peccatoribus alienus, vnde 2. Paral. 26. dicitur de Iosaphat, quod non sepelierunt eum in agro regalium sepulchrorum, eo quod esset leprosus. Iste est igitur ager petendus seu appetendus, scilicet paradisus.

¶ Quarto dico, quòd est quidam ager, qui est contemnendus H scilicet mundus. Iste enim est ager, vbi non crescunt nisi herbæ infructuosæ, scilicet, homines mali, & vitia & peccata. Vnde illud prædictum verbum Prouerb. 24. Per agrum hominis pigri transiui &c. Iste enim est ager pigrorum imprudentium, & stultorum, vbi pro certo abundat vrtica, id est, carnalitatis vstura & spina, id est cupiditatis punctura, & ibi deficit materia, id est, virtutum, & Dei mandatorum clausura. Et nota si vis, quod mundus est

Ager { Voracium auarorum,
Rapacium tyrannorum,
Mordacium detractorum,
Fallacium deceptorum,
Crudelium iniquorum,
Carnalium immundorum.

¶ In agro enim huius mundi habitant Auari voraces, figurati in canibus famelicis, de quibus dicitur 4. Regum 9. quod Iezabel comederunt canes in agro Naboth. ¶ Item tyranni rapaces figurati in bestijs, quæ dicuntur bestiæ, quasi vastiæ, à vastando, de quibus dicitur Ezech. 24. quod facti sunt, scilicet, pauperes in deuoratione omnium bestiarum agri. ¶ Item ibi sunt detractores mordaces. Hiere. 14. Si exiero ad agros, ecce occisi gladio, gladio inquam illo, de quo dicitur in Psalm. Lingua eorum gladius acutus. ¶ Item sunt ibi deceptores fallaces, id est, adulatores, de quibus possunt diuites dicere illud Esa. 43. Glorificabit me bestia agri. ¶ Item isti sunt iniqui & crudeles. Gen. 4. Cum essent ambo in agro, consurrexit Cain aduersus Abel, & occidit eum. ¶ Item isti sunt immundi, & carnales. Vnde Hiere. 13. Vidi in agro abominationes. Et breuiter dicere possum, quod per agrum intelligitur paradisus, vbi est vbertas gloriæ. Iste est ager

Requietionis,
Contemplationis,
Consolationis,
Durationis.

¶ Requietionis dico. Ideò dicitur 2. Paralip. 26. Non sepelierunt eum in agro regalium sepulchrorum, eo quod esset leprosus. ¶ Item contemplationis. Gene. 24. Isaac autem egressus fuerat ad meditandum in agro inclinata iam die. ¶ Item consolationis Mat. 13. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito, in agro. ¶ Item durationis. Mat. 24. Qui in agro est, non reuertatur. ¶ Item nota, quod est ager

Pœnali-

Pœnalitatis,
Crudelitatis,
Deceptionis,
Proditionis,
Perditionis.

¶ Eſt enim in mundo pœnalitas laboris, & ideo iſte eſt ager, in quo laborabat filius ſenior. Lucæ 15. Et de quo Eſau laſſus rediens pro lenticula primogenita dedit. Gen. 25. ¶ Item eſt ibi crudelitas doloris. Matth. 27. Vocatus eſt ager ille acheldemach (id eſt) ager ſanguinis; & Ezech. 7. Qui in agro eſt, gladio morietur.

¶ Item eſt locus proditionis, quia ipſe eſt ager, in quo proditioſe ſurrexit Cain contra fratrem ſuum. Geneſ. 4. Eſt locus, in quo tetendit Abimelech. Iudic. 9. ¶ Item eſt locus perditionis. Vnde iſte eſt ager, in quo Eſau venationi vacans, benedictionem perdidit. Ipſam vero Iacob non in agro, ſed domi reſidens reportauit. ſicut dicitur Geneſis 27. Bene igitur dicitur Matth. 13. Ager eſt mundus. Iſte igitur ager eſt contemnendus.

K ¶ Quinto dico, quod eſt ager abhorrendus. Et iſte ſignat infernum, qui eſt ager omnium damnatorum, vbi ſcilicet à dæmonibus infeſtantur. Oſeæ 13. Occurram eis quaſi Vrſa raptis catulis, dirumpam interiora iecoris eorum, conſumam eos quaſi Leo, beſtia agri ſcindet eos, perditio tua Iſrael. & 4. Reg. 9. In agro vorabunt eos aues. Et nota (ſi vis) quare dæmones dicuntur beſtiæ: propter immanitatem, & aues, propter ſuperbiæ vanitatem. Patet igitur quomodo inuenitur multiplex ager, ſcilicet horrendus, petendus, ſpernendus, videndus, colendus. Et hæc de agro ſufficiant.

A **Agere.** Idem eſt, quod facere, operari, laborare, & exercere & cætera ſimilia. Nota igitur, quod in ſcriptura inuenitur agere virtuoſum, & agere vitioſum. Et dico primo, quod vnum agere eſt virtuoſum, quod eſt agere iuſtorum Vnde nota, quod omnis creatura naturaliter appetit exire in actum & illos actus facere, qui ſibi à natura debentur. Sicut videmus, quod ignis ſemper quærit calefacere, ſol illuminare, terra fructificare, anima cogitare, & breuiter nihil eſt quin libenter velit exire in actum ſuum ſibi à natura debitum, & ſuæ virtuti proportionatum. Re vera (chariſſimi,) ſic debet eſſe in nobis, quia vere ſummo deſiderio & ſtudio debemus velle exire in actum noſtrum nobis debitum & iniunctum, ſcilicet, in actum bonorum operum. Et ideo nos ſemper, quantum in nobis eſt, debemus calefacere per dilectionem, illuminare per diſcretionem, fructificare per operationem, cogitare per meditationem. Et ideo ad tales ſpirituales actus exercendos, & agendos monet ſcriptura in Pſal. 26. Expecta dominum, viriliter age: vbi oſtenditur, quod ad bene agendum & operandum requiritur

Conſolatrix ſpei certitudo (Expecta)
Adiutrix Dei celſitudo (Dominum)
Roboratrix rei fortitudo (Viriliter age)

Debet igitur eſſe in agentibus aliquod bonum certitudo ſpei conſolantis. Expecta inquit. Sicut enim videmus, quod in agilibus ſemper habetur oculus ad finem, qui intenditur & deſideratur, ſic in moralibus ſemper debemus habere oculum ſpei ad illum finem glorioſum, qui ex bonis laboribus expectatur. Expecta inquit. Sicut enim videmus, quod agricola non ceſſat per totum annum laborare, agere, & diſcurrere propter ſpem, & expectationem futuri fructus. Romipeta etiam multis laboribus impetrat beneficium ſub expectatione, ſic nos in vita iſta debemus laborare, & bene agere ſub expectatione bonæ fidei, quam habemus de futura præmiatione. Expecta inquit. Et in Pſalm. Potabunt omnes beſtiæ agri, expectabunt onagri in ſiti ſua. Onager enim ſumme diligit aquam claram, licet multum ſitiat, licet etiam omnes alias beſtias videat de illa aqua bibere, ipſe tamen in ſiti ſua dicitur expectare quouſque inueniat aquã claram. Re vera chariſſimi, ſic debemus facere, cum enim ſint duo genera aquarum, id eſt, duo genera proſperitatis & voluptatis, ſcilicet, vna turbida, hæc eſt mundi proſperitas, quæ turbida eſt, impura, obſcura & cõfuſa. Iſte eſt enim fluuius turbidus, qui irrigat Ægyptum, de quo dictum eſt ſupra, in tit. afferre. Alia eſt clara, hęc eſt proſperitas æterna, vbi claritas, & perſpicuitas viſionis æternæ relucet, beſtiæ agri, id eſt, mundi peccatores beſtiales potant hodie de prima aqua turbida, id eſt, de mundi proſperitate, quia nihil aliud diligunt quam proſpera huius mundi. Ideo quæritur Hierem. 2. Quid tibi vis in via Ægypti, vt bibas aquam turbidam? Sic vere illi, qui ſunt onagri, id eſt, boni, & iuſti, de iſta aqua turbida mundanæ proſperitatis non curant, imo in ſiti, feruore, affectu, & deſiderio aquam claram futuræ fœlicitatis cum ſpe, & fiducia expectant. Quia ſicut dicitur Threno. 3. Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei. Expecta igitur, reexpecta ibi modicum. Eſa. 28. Expectemus dominum, ſcilicet, dum durat tempus huius vitæ. Iterum reexpectemus, ſcilicet, dum durabit pœnitentia purgatorij, quia vere ibi modicum, ibi, quia, ſcilicet, & illud tempus, & iſtud modicum eſt reſpectu, ſcilicet, æternæ gloriæ, quam ſperamus & expectamus. Sed ſcitis quid eſt? pro certo multi ſunt ſimiles britonibus, qui ſemper expectant regem ſuum Arthurum, & non venit. Sic vere multi mali ſunt, qui expectant, & ſperant habere gloriam in futuro, quæ tamen nunquam adueniet, quia propter iniquitates ſuas ſpe ſua fraudabuntur. Ita quod ipſi poterunt dicere illud Eſa. 59. Expectauimus lucem, & ecce tenebræ, ſplendorem, in tenebris ambulauimus, palpauimus, ſicut cœci parietem, & quaſi abſque oculis attrectauimus, quia mali dum viuunt habent obſcuritatem ignorantiæ, quia ſunt cœci, & abſque oculis. Habent cupiditatem auaritię, quia non ceſſant palpare & attractare, ſcilicet, mundi bona, ideo ipſi habent inanitatem confidentiæ, quia expectant lucem, & ſplendorem, finaliter autem habebunt aduerſitatem indigentiæ, quia ipſi poterunt dicere. Ecce tenebræ, & in tenebris ambulauimus. Non ſic (chariſſimi) non, ſed bene habeamus & agamus ſpei conſolantis certitudinem. Expecta inquit, vt ſic cuilibet dicatur illud Pſalm. Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum omnes qui ſperatis in domino. Et illud Eccle. 6. In domeſticis ſuis fiducialiter aget.

¶ Secundò dico, quòd neceſſarium eſt habere Dei adiuuantis gratitudinem: Dominum, inquit. Sicut enim videmus in naturalibus, quòd cauſa ſecundaria non agit ſine cauſa primaria, alioquin actus ſuus erit imperfectus, ſicut patet, quòd homo non poteſt hominem generare, niſi adiutus ab influentia Solis, & ſtellarum, quæ reſpectu ipſius ſunt cauſæ primariæ: ſic etiam in moralibus nullum bonum actum poſſumus elicere, niſi quamdiu ſimus adiuti à Deo, & per gratiam præuenientem, cooperantem, & conſummantem ſpiritualiter confortati. Ideò dicit Deus in Euangelio Ioan. 15. Sine me nihil poteſtatis facere. Et Ioan. 1. Sine ipſo factum eſt nihil; quod oſtenditur, cum dicitur, Dominum. Vnde Act. 14. Multo tempore demorati ſunt fiducialiter agentes in Domino. Eſt enim de anima, & de Deo, ſicut de palma maſcula & fœmella. Nam, vt dicit Plinius & Iſidorus, Fœmella palma non fructificat, niſi iuxta maſculam ſit taliter ex propinquo plantata, quòd odore, & vento, & influentia ipſius maſculi poſſit perfundi. Et ideò, vt dicunt, conſueuerunt agricolæ ſemper binas palmas plantare, ſcilicet maſculum & fœmellam. Sic verè (chariſſimi) palma fœmella, id eſt, anima ita eſt debilis, & defectuoſæ naturæ, quòd nihil poteſt bene agere, nec fructum boni operis producere, niſi Deo maſculo, viro, & ſponſo ſuo per charitatem coniungatur, & niſi odore & inſpiratione, conſolatione & adiutorio ſuæ gratiæ perfundatur. Et ideò neceſſe eſt, quòd iuxta ipſum per amorem & deſiderium tranſplantetur, alioquin bonis fructibus & actibus priuaretur: Dominum, inquit. Et de hoc dicitur Eſa. 12. Ecce Deus ſaluator meus, fiducialiter agam, & non timebo, quia fortitudo mea & laus mea Dominus. Sed heu, proh dolor, multi ſunt hodie, qui in actibus & in operibus iſtius cauſæ primariæ, ſcilicet Dei influentiam non recipiunt, & ideò in actionibus ſuis non proficiunt, nec aliquid benè agunt, imò in omnibus deficiunt & oberrant. Ideò de malis dicitur in Pſalm. Linguis ſuis dolosè agebant, venenum aſpidum ſub labijs eorũ. Et nota, quòd dicitur venenum aſpidum, quia ſcilicet talis eſt naturæ, quòd facit hominem dormire, & dormiendo mori, & ſic impedit hominem, ne aliquid benè agat. Re vera chariſſimi, tale venenum eſt diabolica tentatio, delectatio, & ſuggeſtio, quia quando in corde hominis fuerit immiſſa, ſtatim homo incipit dormire, quieſcere, & delectari in mundi proſperis, & ita dum non aduertit, moritur per diuerſa peccata, & finaliter per mortem corporis & animæ, & ſic ab actu bonorum operum impeditur, quia furor illius ſicut ſimilitudo ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ, & obturãtis aures ſuas. Tales enim malè agunt, & non benè, quod vtique facit mens effrænata, quia furor illius mens venenata, ſecundum ſimilitudinem ſerpentis. Mens obſtinata, obturantis aures ſuas. Non ſic (chariſſimi) non ſic, ſed ſit in nobis Dei conſolatoria gratitudo. Dominum. Philip. 3. Hoc agite, & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum.

C ¶ Tertiò, ſi benè volumus agere, dico, quòd in nobis debet eſſe roboratoria fortitudo. Viriliter, inquit, age; quia ſcilicet vires ſpirituales debent in nobis roborari & fortificari, naturaliter enim nihil operatur ſine virtute & potentia naturali, quia ſubſtantia non exit in actum, niſi potentia mediante, ſicut videtur, quòd anima non intelligit, niſi per potentiam intellectiuam,

lectiuam, nec vult per potentiam nolitiuam, & sic de alijs. Sic vere loquendo moraliter nihil boni agere possumus, nisi habeamus potentiam spiritualis fortitudinis & virtutis, quod ostēditur, cum dicitur, Viriliter, quia scilicet virilitatem virtutis debemus habere. Vnde 1. Paralipomen. 22. Confortare, viriliter age, neque timeas, neque pauescas. Quod est contra multos, qui non viriliter & fortiter, sed muliebriter atque debiliter operantur. Mulier enim propter defectum caloris non potest fortiter agere. Sic verè multi sunt, qui patiuntur defectum caloris, charitatis, & feruoris, deuotionis, & ideo non possunt exercere actus alicuius bonæ operationis. Non sic igitur charissimi, sed habeamus mentis fortitudinem roborantem, Dei celsitudinem inspirantem; spei certitudinem consolantem, & sic poterimus bene agere. Iuxta illud Esaiæ 1. Quiescite agere peruersè; discite bene agere. Et si quæris quid sit bene agere, dico, quod est agere

Diligenter,
Patienter,
Sapienter,
Confidenter,
Pœnitenter.

Agamus igitur actus diligentiæ 2. Paralipomen. 19. Agite diligenter, & erit dominus vobiscum, in bonis. ¶ Item actum patientiæ. Vnde in Psal. Age, & confortetur cor tuum & sustine dominum. ¶ Item actus sapientiæ 4. Regum. 18. In cunctis ad quæ procedebat, sapienter agebat. ¶ Item actus confidentiæ. Psalm. Fiducialiter agam, & non timebo. ¶ Item actus pœnitentiæ. Ezechie. 18. Conuertimini, & agite pœnitentiam. Istud est igitur
D agere virtuosum. ¶ Secundo dico principaliter, quod est agere vitiosum, & istud est agere malorum. Nam sicut potentia naturalis quandoque propter indispositionem instrumenti, seu organi non potest exire in actum, imo actus contrarios operatur, sicut patet in Phrenetico, in quo vis intellectiua propter indispositionem cerebri non potest recte intelligere, & id conuertitur ad actum contrarium, scilicet, ad vanas intellectiones & imaginationes cogitandas, sic vere in moralibus instrumentum rationis, videlicet voluntas, aliquando per diuersa peccata taliter indisponitur, quod nullus bonus actus ab ea agitur, imo multi actus contrarij mali & vitiosi ab ea producuntur. Ideo talibus dicitur Hiere. 9. Docuerunt linguam suam loqui mendacium vt inique agerent laborauerunt. Contra quos dicitur Eccle. 15. Nemini mandauit impie agere, & nemini dedit spacium peccandi. De quibus etiam intelligitur illud Ioan. 3. Omnis, qui male agit, odit lucem.

Vbi ostenditur

Peccatorum pluralitas (Omnis)
Iniquitas (Male agit)
Obscuritas (Odit lucem)

Pluralitas peccatorum dico, quia stultorum infinitus est numerus Eccle. 1. Arbores agrestes plures portant fructus, quam domesticæ. Animalia etiam rapacia & gulosa plures filios generant, quam mitia, sicut patet de Canibus, & Lupis, qui multos filios generant respectu ouium & Caprarum. Sic vere in moralibus plus est hodie de male agentibus & gulosis, & de agrestibus peccatoribus, quam de domesticis, & de bonis. Arbor enim agrestis diabolus, qui est gulosum animal, potest dici quod plures filios in mundo generat, quam Christus domesticus & benignus, quod ostenditur cum dicitur, Omnis. Et de hoc Iob 40. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Est igitur in eis pluralitas.

E ¶ Secundo dico, quod in eis est iniquitas. Male inquit agit, Nam sicut arbor mala fructus malos facit, sic viri iniqui semper consueuerunt malos fructus facere. Male inquit agit. Et de hoc Dan. 12. Impie agunt impij, sicut enim Leo, quod est animal impium & crudele, nihil consueuit agere nisi opera crudelia & impia, scilicet, deuorare, occidere, sanguinem bibere, carnes manducare, sic vere multi sunt hodie ita mali & impij, quod nihil penitus agunt, in quo crudelitatis, & impietatis vitium non lucescat. Nam per vsuras, fraudes, & rapinas, accusationes, impositiones, & exactiones, alios consueuerunt lædere, persequi, & inuadere, & eorum carnem, & sanguinem, id est, substantiam temporalem deuorare. Et de talibus malis auctoribus, impijs, crudelibus, & iniquis, potest intelligi illud Prouerbiorum 16. Abominabiles regi, qui agunt impie. Habent
F igitur isti iniquitatem, Male agit inquit. ¶ Tertio dico, quod male agentes habent obscuritatem: odit inquit lucem. Nam sicut aues immundæ, & bestiæ magis vadunt de nocte, quam de die, sic vere mali magis volunt exire ad agendum opera sua mala de nocte, id est, in abscondito & occulto & secreto, quam de die, id est, quam in claro, & in publico, & in aperto. Odit, inquit, lucem, quia, scilicet, lucem claritatis, manifestationis, & publici & aperti mali odiūt & abhorrēt, sicut patet de auaris, qui malos contractus suos volunt in obscuro, in secreto, & occulto facere. Patet etiam de luxuriosis. Et breuiter omnes mali odiunt lucem, id est, manifestationem; quia sicut dicitur Ephes. 5. Omne, quod manifestat, lumen est. Ideò malis potest dici illud Apocalyps. 18. Lux lucernæ non lucebit tibi. Tales sunt similes bubonibus, & noctuis, quæ non volant, nisi de nocte. Quia tales non volant ad actus suos malos, nisi in nocte, id est, in secreto & abscondito. Sicut benè dicitur de luxuriosis Iob. 24. Oculus adulteri obseruat caliginem, dicens. Non me videbit oculus. Et ideò de talibus malè agentibus dicitur Prouerbiorum 6. Iniqui de terra tollentur, & qui iniquè agunt, auferentur ex ea. Patet igitur charissimi, quòd

Malè Agentes volunt { Obscuritatem, Iniquitatem, Societatem, Pluralitatem.

¶ Et si vis scire, qui sunt illi, qui malè agunt, dico, quòd illi sunt, qui

Agunt { Imprudenter, Fraudulenter, Crudeliter, Discorditer, Negligenter.

¶ Dico igitur, quòd est malus actus negligentiæ. 2. Paralipomen. 24. Leuitæ egêre negligentius. Item actus imprudentiæ. 2. Paralipomen. 20. Ignoramus quid agere debemus. Item actus fraudulentiæ. Psalm. 35. Dolosè egit in conspectu Dei, vt inueniatur iniquitas eius ad odium. ¶ Item actus sæuitiæ & impietatis. Vnde Daniel. 12. Impiè agent impij. ¶ Item actus discordiæ & contrarietatis. Vnde Deuteron. 31. Semper contentiosè egistis contra Dominum. Omnes enim isti malè agentes à Deo maledicuntur. Psalm. 24. Confundantur omnes iniqua agentes superuacuè, & à Deo finaliter damnabuntur. Vnde Rom. 1. Qui talia agunt, digni sunt morte, & qui eis consentiunt. Sic igitur patet, quòd est agere vitiosum &c.

Agi. In passiuo idem est, quòd agitari, vel moueri. Vnde nota, quòd A

Actio seu Agitatio est { Feruoris inflammatiui, Furoris effrænatiui, Terroris comminatiui, Doloris dissipatiui.

¶ Agitur enim homo iustus per spiritum intellectus agitantem inspirantem, & sic aguntur sancti, & ad feruenter operandum mouentur. Roman. 8. Qui spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt. ¶ Item agitur peccator per dæmonem instigantem. Vnde de dæmoniaco dicitur Lucæ 8. quòd ruptis vinculis agebatur dæmonijs in deserto. Vnde de diabolo tentante dicitur Eccles. 38. quòd stimulo boues agitat. Et de Antiocho furibundo dicitur 2. Macchabæorum 9. quòd ipse iussit agitari currum, cœlesti eum iudicio perurgente. ¶ Item agitur Dei iustitia contra quemlibet malum delinquentem. Vnde Esa. 10. Agitabit manum suam contra te. ¶ Item agitatur damnatus per pœnam & terrorem intus affligentem. Esaiæ 24. Agitatione agitabitur terra.

Actiuus. seu Actiua vita. Nota, quòd actiuus dicitur ab agendo, & à virtualiter operando. Distinguitur enim virtuosa in contemplatiuam & actiuam. Contemplatiua versatur circa considerationem superiorum, Actiua verò circa administrationem exteriorum. Prima directè tendit in Deum; Secunda misericorditer tendit in proximum, & etiam per exercitium bonorum operum in seipsum. Sicut enim videmus, quòd mundus habet duplicem partem: scilicet superiorem, quæ est clara, & limpida, vbi sunt planetæ, & lux, & vbi tenebræ, & nubila non ascendunt; & inferiorem, quæ impressionibus subiacet, & quæ ventis & turbinibus agitatur: sic verè in mundo spirituali, id est, in Ecclesia est spiritualiter duplex status: scilicet contemplatiuorum, qui clari sunt, & quiete sursum in Deum erecti, & ab omni motu exteriorum sollicitudinum alieni, sed potius stellis, id est, sanctis familiares, & vicini; item status actiuorum, qui scilicet terrenorum negotiorum curis aguntur, & qui hîc inferius turbinibus laborum & sollicitudinum stimulantur. Deus enim à principio de aquis creauit volucres, quæ sursum ascenderent. Et de eisdem creauit pisces, qui in ipsis aquis inferius remanerent, & qui in aquis continuè fluctuarent. De quo etiam dicit Hymnus: Qui ex aquis ortum genus partim remittis gurgiti, partim leuas in aera. Sic verè spiritualiter Deus ex aquis humanæ fragilitatis ordinauit duo genera personarum, scilicet, contemplatiuos, qui sursum ascenderent in altum A

volando

volando & cogitando mentaliter, & piſces, id eſt, actiuos, qui inferius in ſtatu ſubdito, negotijs intenderent temporaliter. De iſtis duabus vitis accipitur communiter figura Luc. 10. de Maria, quæ dominum quieſcendo audiebat, & de Martha, quæ circa miniſterium laborabat, quia, ſcilicet contemplatiui quieti mentis inſiſtunt. Actiui vero laboribus erga proximos aſſiſtunt. Et ſi tu quæris, proprie quid eſt Actiua vita, Audi Bedam ſuper Luc. 10 vbi dicit ſic. Actiua vita eſt cibare eſurientem, docere ignorantem, corrigere errantem, curare infirmantem, ad humilitatem reducere ſuperbientem. De contemplatione vero ſi quæris quid eſt. Audi Hug. libr. de arca myſtica: vbi dicit, quod contemplatio eſt libera mentis perſpicacia in diuinæ ſapientiæ conſideratione ſuſpenſa. ¶ Nota, quod actiua vita commendabilis eſt,

Quia quo ad { ſtatum eſt ſecurior,
proximum eſt vtilior,
meritum eſt opulentior.

B ¶ Eſt dico primo ſecurior. Iſta enim non eſt ita difficilis, aut ardua ſicut alia, & ideo nec ita periculoſa. Icarus enim filius Dedali, idcirco perijt, quia volare altius præſumpſit: Si enim iuxta patris præceptum mediocrius volaſſet, nunquam in mari calore pennis liqueſcentibus perijſſet. Vnde verſus:

Icarei nati memores, eſtote parati
Iuſſa paterna pati, medium tenuere beati.

Sic vere dico, ꝙ ſecurius eſt in vita actiua, id eſt, in ſtatu mediocriter viuere, quã nimis ardue in vita perfecta & contemplatiua velle volare. Multi enim ſunt, qui ſi inferius remanerẽt in actiua vita ſecure tranſirent, quiq; indiſcrete appetunt ardua, damnationem incurrunt. Quod figuratum eſt Deuter. 20. vbi imperfecti remittuntur à bello, &c. Melius enim iudicauit legislator quod domi remanerent, quam quod in bello cederent, aut perirent, vnde Iſido. 3. de immobi. Vtilius eſt, inquit, in actiua ſaluari, quam in contemplatiua damnari, quia & Loth in peruerſa ciuitate iuſtus fuit, & in monte peccauit, & Greg. in moral. Cum ad contemplatiuam vitam idonea diſcretione non ſufficis, ſolam

C actiuam ſecurius tene. Eſt igitur ſtatus ſecurior. ¶ Secundo dico, quod actiua vita eſt ſtatus proximo vtilior. Generaliter enim inter fructus illi, qui minus ad medicinam ſolent valere, conſueuerunt ad nutrimentum plus proficere. Vnde cum duæ ſunt ſpecies amygdalorum, dulces ſcilicet & amaræ, conſtat, quod licet amaræ plus proficiunt medicinæ, dulces tamen plus competunt nutrimento. Sic vere dico, quod amari, id eſt, contemplatiui, & pœnitentiæ dediti, in ſe virtuoſiores, & ſpirituali medicinæ meliores ſunt. Dulces tamen, id eſt, actiui ad nutriendum proximum plus proficiunt, in quantum erga alios dulces fiunt. Vide Proſper. lib. de contemplatione. Actiuus ſuſcipiendo peregrinum, veſtiendo nudum, gubernando ſubditum, redimendo captiuum, tuendo violenter oppreſſum, ab omnibus iniquitatibus ſe depurat, & vitam ſuam bonorum operum fru-

D ctibus locupletat. Eſt igitur vita actiua proximo vtilior. ¶ Tertio dico, quod ipſa eſt merito maior. Et terra enim & arbor plus in valle fructificant, quam in monte, & animalia magis impinguantur in hyeme, quam in æſtate. Sic vere plus ſolent quandoque fructu & pinguedine meritorum repleri illi, qui in valle actiuæ vitæ, & in hyeme laborum exteriorum vtilitati reipublicæ militant, quam illi, qui in monte, & æſtate contemplatiuæ vitæ perſeuerant, vnde Bern. ſuper Can. ſer. 9. Noli nimis inſiſtere oculis contemplationis, quia meliora ſunt vbera prædicationis. Nam etſi Rachel fuit formoſior, Lia tamen fuit fœcundior. Dicam breuiter, quod multi ſunt quibus actiua vita eſſet fructuoſior, vtilior, & ſecurior, quam contemplatiua. Exemplo auium nocturnarum, quarum oculis lux lunæ eſt contemperantior, quam lux ſolis, qui ſcilicet in arduis, & ſpiritualibus non ſufficiunt aſpicere, imo faciliter poſſent errare, & oculos veri intellectus perdere, qui tamen in lumine lunæ, id eſt, in regimine terrenorum poſſent ſine periculo pertranſire. Sicut ad literam videmus de quibuſdam ſæcularibus, clericis, & ſapientibus mundanis, qui quando volunt de theologicis diſputare, & mentem ſuam in difficultatibus eleuare, faciliter ſolent deficere, & errare, qui tamen temporalia iuſte ſciunt regere, & actiuæ vitæ ſine periculo deſeruire. Et de iſtis exponit Grego. in moral. illud Euangelicum Matth. 5. Si oculus tuus ſcandalizat te, proijce eum, &c. bonum eſt tibi luſcum ad vitam ingredi, quam cum duobus oculis in gehennam mitti. Nam vt ait idem, melius eſt homini quod oculus intellectus, quando ſe erigens ad ardua ſcandalum erroris generat, eruatur, hoc eſt, quod à talium inquiſitione ſuperſedeatur, & cum vno oculo, id eſt, cum ſola diſcretione temporalium iuſte & pie viuatur, quam quod duos oculos habens, id eſt, de vtroque ſe intromittere & iudicare volens, in tenebras exteriores mittatur. Ad quod etiam applicat idem Grego. ibidem illam figuram Exod. 19. vbi dominus legem in monte traditurus, præcepit populum longe ſtare, & beſtiam, quæ montem tangeret, lapidari, ad denotandum, quod montem & arduitatem diuinorum ſecretorum populus, & beſtiæ, id eſt, ſimplices non debent tangere curioſe inquirendo, ſed de longe ſtare, veraciter credendo, & ſimpliciter confitendo, alias pro certo valde ſunt reprehendendi, & lapidibus, id eſt, duris reprehenſionibus obruendi. Vnde Grego. ibidem dicit. Nimirum, inquit, peruerſæ menti eſſe expedientius potuiſſet, vt occupata mundo, terrena negotia ageret, quam per contemplationis ſtudia ad perniciem multorum vacare. Sic igitur patet, quod in multis, & quo ad multos actiua vita, præfertur contemplatiuæ. Quia

Securior, Vtilior, Fœcundior } quo ad { ſtatum, proximum, fructum.

¶ Adhuc tamen nota hic, quod contemplatiui & actiui ſunt, in differentia quadruplici, quidam ſunt ſoli actiui, & ad contemplandum penitus ſunt inertes. Quidam ſolum contemplatiui, & circa actiuam, ſeu negotiorum regimen penitus ignorantes. Quidam ſunt actiui, & contemplatiui in vtriuſque ſtatu valentes. Quidam nec actiui, nec contemplatiui, ab vtraque vita deficientes, & vitam malam, & voluptuoſam ſectantes. Triplex igitur ſtatus bonorum prædictus ſimilis videtur folliculis, qui ſunt in roſa, quorum quidam ſunt ex toto, quidam ex nullo, quidam partim imberbes, & partim barbati. Similes etiam ſunt Aquilis quarum ſecundum Pli. quædam prædantur ſolum in aere, quædam ſolum in terra, & in aqua, quædam ſurſum in aere, & quandoque deorſum natando in aqua. Vnde etiam ego Aquilam recolo me vidiſſe quæ habebat vnum pedem acutorum vnguium, & digitorum fiſſorum ſicut habent aues prædales, alium vero pedem habebat latum & clauſum ſicut Anſer, & cæteræ fluuiales, ita quod cum vno pede ſurſum in aere rapiebat, cum alio vero in aqua natans inferius ſe regebat. Sic vere dico, quod in mundo tres ſpecies ſunt iuſtorum. Quidam ex toto barbati, id eſt, ex toto ſpirituales & contemplatiui, & barba ſpiritualis ſapientiæ prædici. Quidam iſta barba carent, ſicut ſunt ſimplices ſæculares & actiui. Quidam vtramque naturam participant, ſicuti ſunt prælati, qui quandoque ſunt actiui, quandoque contemplatiui. Quidam enim iſtorum cum primis aquilis ſolum volant ſurſum cœleſtia contemplando, quidam ſolum deorſum terreſtria gubernando, quidam nunc deorſum nunc ſurſum, ſicut boni prælati ſpiritualia & temporalia miniſtrando. Figurati in Moyſe, qui nunc in montem ad Dominum aſcendebat, nunc in valle ad populum deſcendebat. Quia re uera quidam ſunt optimi in ſpiritualibus, nihil vero valent in temporalibus, & econuerſo, quidam, qui optime talia adminiſtrant, ſed de ſpiritualibus nihil guſtant, quidam vero vtrinque ſe ſciunt regere, & cum contemplatiuis volare, & cum actiuis natare. Breuiter igitur concludere poſſumus quod alti contemplatiui raro fiunt boni actiui, ſicut ad literam patet de magnis & ſpeculatiuis clericis, qui in regimine temporalium ſunt ignari. Et econuerſo boni actiui raro ſunt ſpeculatiui. Vnde Greg. 6. mora. Sæpe qui Deum quieti poterant contemplari, preſſi occupationibus ceciderunt. Et ſæpe qui occupati humanis vſibus viuerent, ſuæ quietis gladio ſunt extincti. Sic igitur patet, quod quibuſdam proficit plus contemplatiua, quibuſdam vero actiua & contemplatiua. Et hæc de actiua & contemplatiua generaliter ſufficiunt. Vide de ſæculari, & Negotium. Labor & ſimilia. E

Agilis. Vide in titulo Leuis. Motus facilis, Velox, Celer, Cito & ſimilia, quia auctoritates non ſunt.

Agnoſcere. Nota, quod agnoſcere in ſcriptura multis modis ſumitur. Debet enim quilibet A

Agnoſcere { Deum per fidei illuminationem,
ſeipſum per ſuiipſius conſiderationem,
proximum per charitatem & ſubuentionem,
ſubditum per diſcretam examinationem,
beneficium per gratiam & remunerationem.

¶ Dico igitur, quod agnoſcere debemus Deum, ipſum vere credendo. Omnia enim quæ ſunt, ſuperiora ſua cognoſcunt. Sicut enim de Elephantibus legitur, quod ad ſtellas, & lunam aſpiciunt, & eas ſuo modo adorant, & tanquam ſuperiores ſibi intelligunt. Vnde Pli. lib. 2. oſtendit, quomodo omnia quadam naturali agnitione, & quodam intrinſeco ſenſu cognoſcunt motum ſyderum & naturam, ſicut exemplificat de Orige beſtia in ortu caniculæ euigilante, & de cane tunc rabiem facilius incurrente, & de oſtrea ſe in plenilunio replente, de formica in interlunio a labore ceſſante, de fibra ſecundum lunæ obſeruantiam ſericum conficiente, de heliotropio ſe continue ad ſolem conuertente. Et de multiplici Herba & arbore omni anno ſe ſecundum ſolis tempora diuerſimode gubernante. Alibi etiam ponit idem doctor quomodo Elephas nouilunium ſentit, & ad balneum vadit. Simia ſecundum lunam triſtis, & læta fit. Selenites lapis ſicut luna variatur in cœlo, eius imagines in ſe repræſentat, & oſten- B

dit omnia. Igitur ſtellas videtur agnoſcere, & earum influentiam repræſentare. Et illi, quod ſibi in natura præponitur, obedire. Sic reuera dico, quod omnis homo debet ſuum ſummum ſuperiorem, à quo omnino dependere agnoſcitur cognoſcere, ſcilicet Deum cœli & eius virtutem, & influentiam percipere, & ſuam ſummam bonitatem ſentire, & per fidem firmiſſimam ipſum credere, & tenere: bruta enim agnoſcunt ſydera, ſatis etiam congruum videtur rationi, quod etiam homo rationalis ſyderum factorem agnoſcat, & quod ſibi obediat, atque credat. Vnde Epheſ. 4. Occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei. Et Coloſſ. 1. Impleamini agnitione voluntatis eius in omni ſapientia. Sed ad quid? pro certo de multis verificatur illud Luc. 24. quod diſcipuli euntes in Emaus, qui interpretatur mater feſtinans, cum quibus dominus in via loquebatur, ipſum minime cognoſcebant. Tenebantur enim inquit oculi eorum ne eum cognoſcerent. Quia reuera multi ſunt hodie etiam illi, de quibus in Scriptura quotidie loquitur Dominus, ſcilicet clerici, & etiam illi, cum quibus perſonaliter habitant, ſcilicet religioſi & presbyteri euntes ad Emaus, id eſt, ad matrem feſtiuantem, id eſt, ad carnalitatem & proſperitatem, quæ ſunt duæ matres non quærentes niſi feſta & ſolatia, quorum oculi intellectus, viſco cupiditatis vel lippitudine carnalitatis vel fumo vanitatis, ita tenentur, & per hebetationem ignorantiæ ita ligantur, quod ipſum non agnoſcunt, nec ſpeculantur, quinimo, ipſum prorſus ignorare videntur, in quantum de eo non curant, nec ſibi famulantur. Vnde iam verificatur illud Pſalm. 141. Non erat qui cognoſceret eum. Vnde Geneſ. 42. Fratres ipſe cognoſcens non eſt agnitus ab eis. Et Hierem. 2. Sacerdotes non dixerunt vbi eſt dominus, & tenentes legem neſcierunt me, & paſtores præuaricati ſunt in me. Vnde de illis, qui etiam ex operibus poterant Deum agnoſcere, dicitur Sapien. 13. Non ſic chariſſimi, ſed agnouerunt, quis eſſet artifex. Non ſic, chariſſimi, ſed agnoſcamus, eum ipſum vere credendo, quia ſicut dicitur 1. Timoth. 2. Ipſe vult omnes homines ſaluos fieri, & ad cognitionem veritatis, venire.

C ¶ Secundo debemus agnoſcere noſmetipſos conſiderando. Oculus enim in hoc defectuoſus dicitur, quia cognoſcit alia & non ſeipſum. Sic vere illi defectuoſi ſunt, qui alia cognoſcentes, ſui notitiam prætermittunt. Bernar. in meditationibus ſuis dicit. Multi multa ſciunt, ſed ſeipſos neſciunt. Debet enim homo agnoſcere ſe, ſcilicet quam vilis in ingreſſu, quam culpabilis in progreſſu, quam triſtis & quam fragilis in egreſſu. Dicat igitur illud 2. Reg. 19. agnoſco ſeruus tuus peccatum meum. Sed de hoc vide infra de videre, vbi inuenies reſponſum Apollinis, γνῶθι σεαυτὸν. Aduerte tamen, quod multi ſunt, qui in proſperis non volunt ſe cognoſcere, dum vero ſunt in flagellis, tūc incipiunt ſe videre, cognitionem propriam præſentare, & ſe eſſe homines cogitare. Vnde de Balaam loquitur Numer. 24. quod cadens apertos habebat oculos, quia reuera quando homo cadit vel in infortunium vel in peccatum tunc cognoſcit veracius ſemetipſum. Exemplum de Adam & Eua, qui poſt peccatum cognouerunt ſe nudos, quia ſicut dicit textus. Tunc aperti ſunt oculi eorum. Homo enim tunc cognoſcit propriam fragilitatem, quando ſe ſentit cecidiſſe in aliquam vilitatem. Et ideo quandoque fit, quod Deus permittat hominem cadere, vt diſcat fragilitatem propriam cogitare. Exemplum de Petro, &c. Vide infra cadere. Homo etiam ad infortunium, & tribulationem veniens ad interiora reducitur, & ab exterioribus reſiliens ſe cognoſcit. Et qui in proſperis elatus, ſeipſum ignorauerat, cum labitur, quanta ſit humana impotentia in ſe ſentit. Figuratus in Antiocho, de quo dicitur 2. Machab. 9. quod licet in proſperis exiſtens ſupra hominem elatus exiſteret, ex graui tamen ſuperbia in agnitionem ſui ductus eſt percuſſus à Domino plaga. Agnoſcamus igitur noſmetipſos conſiderando.

D ¶ Tertio agnoſcamus proximos, ipſis ſubueniendo exemplo ſerpentum, qui Marſos & Pſillos agnoſcunt. Et quamuis omnes lædere ſoleant, iſtis tamen tanquam notis & proximis parcunt, ſicut ponit Plinius & Solin. Sic vere nullus debet eſſe ita ſerpentinus & malus, quin notos, conſanguineos, & proximos recognoſcat, & quanquam aliis noceat, quin tamen ipſis faueat atque parcat, exemplo Ioſeph, qui quamuis eſſet in alto ſtatu & gradu, fratres tamen ſuos quanquam ſibi maleficos recognouit, nec ipſis nocuit, imo fauit, & eos ſecrete fauorabiliter recollegit. Vnde Geneſ. 45. dicitur, quod ipſe cauit, quod nullus alienus intereſſet agnitioni mutuæ. Vide ſi vis hiſtoriam, & dic, quod eſt contra multos, qui ſtatim vt ad aliquem magnum ſtatum veniunt nullum dignantur agnoſcere prius notum. Eccleſiaſt. 12. Non agnoſcetur in bonis amicus. Vnde Innoc. de ambitioſo dicit, quod ſtatim vt ad honorem erigitur, priores dedignatur amicos, notos ignorat, amicos contemnit, comites antiquos fugit, vultum auertit, ceruicem erigit, faſtum oſtendit, &c. Vide etiam in manipulo florum ſi vis, vel in lib. Innoc. de vilitate humanæ naturæ. Non ſic chariſſimi, ſed agnoſcamus proximos, ipſis ſubueniendo.

E ¶ Quarto agnoſcamus ſubditos, ipſos examinando. Competit enim vt prælatus agnoſcat ſubditum, vt ſcilicet ſciat vtrum honore vel vituperio ſit dignus. Vnde Prouerb. 17. Diligenter agnoſce vultum pecoris tui, gregesque tuos conſidera, & bene dicit vultum, id eſt, exteriorem conuerſationem, ex qua ſcilicet coniecturatur ex homine qualis ſit. Quia ſicut dicitur Eccleſiaſt. 38. ad agnitionem hominum, vultus eorum. Nota quomodo quot ſunt homines tot ſunt vultus, & etiam tot voces ſecundum Plin. lib. 1. Sed de hoc alibi. Aduerte tamen, quod multi ita mutant vultum conuerſationis ſuæ, quod nō poſſunt bene agnoſci ſicut ſunt hypocritæ, falſi amici, proditores & ſimiles. Compara tales Sphyngi, quod erat monſtrum, ſecundum Auguſt. de ciu. Dei. lib. 18. de quo non poterat agnoſci vtrum eſſet quadrupes vel volatile: ſic eſt de multis, &c. Ideo de talibus dici poteſt illud Iob 4. Stetit quidam cuius non agnoſcebam vultum imago coram oculis meis. q. d. Iſti ſunt imagines, & non res, & ideo aliud videntur eſſe quam ſint, quare non poſſunt bene cognoſci. Vnde Eccleſiaſt. 16. in populo magno non agnoſcar. Non ſic, ſed agnoſcamus ſubditos ipſos examinando.

F ¶ Quinto dico, quod nos debemus agnoſcere benefactores, ipſis regratiando. Vnde poteſt exponi illud, Eccleſiaſt. 44. Agnouit, ſcilicet gratus, homo eum, ſcilicet benefactorem ſuum in benedictionibus ſuis, & dedit illi hæreditatem. Et tamen multi ſunt ita ingrati, quod non cognoſcunt hominem, niſi dum accipiuntur ab eodem, vnde tunc videntur dicere illud Geneſ. 38. Agnitis muneribus, dixit: Iuſtior me es. Patet igitur, quod multæ ſunt bonæ agnitiones quas debet habere bona perſona, vt ſic figuretur in beato Petro, qui interpretatur agnoſcens, &c. Dilata ſicut infra in titulo de Petra. Vbi per Petrum intelligitur vir perfectus. Vt ſic dicat illud Eccleſiaſt. 24. Ego mater pulchræ dilectionis & timoris & agnitionis & ſanctæ ſpei. Et hoc de agnitione ſufficit quo ad præſens. Vide infra de Cognoſcere, Noſcere, Videre, &c.

Agnus.

A Multipliciter accipitur in Scriptura. Vnde nota, quod per agnum intelligere poſſumus

Iuſtum conuerſantem moraliter,
Chriſtum hic viuentem humaniter,
Impium ſe regentem carnaliter.

Dico igitur, quod agnus ſignat virum iuſtum, dulcem, manſuetum, & pium, quia ſcilicet ſicut antiquitus erant agni præcipuæ hoſtiæ, quæ Domino offerri poſſunt: ſic hodie viri iuſti ſumme ſunt acceptabiles domino quando ſibi in Eccleſia offeruntur. Et ideo videtur, quod de hoc poteſt exponi illud 1. Reg. 7. Et obtulit ille holocauſtum integrum domino: expone ſi vis quomodo vir iuſtus debet eſſe integer, & non diuiſus, &c. Tulit itaque Samuel agnum lactentem tenerum. Et ideo quilibet talis poteſt dicere illud Hierem. 11. Ego quaſi agnus manſuetus. ¶ Vbi oſtenditur quod ſicut B

Agnus { Gregem præcedit,
Paſtori obedit,
Matrem cognoſcit,
Iraſci neſcit.

Sic vir perfectus debet
Exemplariter præcedere (Ego)
Regulariter ſuccedere (Quaſi)
Gratificando cognoſcere (Agnus)
Humiliando vileſcere (Manſuetus.)

¶ Dico igitur, quod vir perfectus exemplariter præcedit. Ego. Agnus enim vt communiter vult ire ante gregem, ac ſi vellet iter aliis demonſtrare. Sic pro certo vir perfectus debet alios præcedere per bona opera & exempla, & viam vitæ vniuerſo gregi Eccleſiæ demonſtrare, quod oſtenditur, cum dicitur Ego: quia per iſtud pronomen Ego, quod eſt primæ perſonæ, datur nobis intelligi quod nos debemus eſſe primi exemplares, & præcipue ad bene agendum, & ad bonum exemplum aliis oſtendendum. Vt ſic quilibet dicat illud Apo. 1. Ego ſum primus & nouiſſimus, quia ſcilicet nos debemus eſſe primi per boni exempli dationem. Nouiſſimi per humilitatem & ſubiectionem. Dilata ſi vis iſtud verbum Ego, ſicut ſupra in titulo, de Agricola & aduentus Chriſti, adulatio. Vnde talis exemplaris agnus figuratur Apocal. 21. vbi dicitur, quod in ciuitate Hieruſalem lucerna eius erat agnus. Ad denotandum, quod in ciuit. Dei Eccleſiæ nulla eſt pulchrior lucerna quam agnus, id eſt, vir iuſtus & maxime bonus & manſuetus prælatus, qui ſcilicet illuminat exemplariter vniuerſos, vt de tali exemplari viro dicatur illud Ioa. 1. Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Talis igitur exemplariter præcedit. Ego.
¶ Secundo dico, quod vir perfectus regulariter ſuccedit, quod oſtenditur cum dicitur. Quaſi. ſicut enim videmus, quod agnus ſecundum Iſido. talem colorem habet quales habet venas mater eius ſub lingua, vnde colori venarum ipſius matris ipſe agnus in vellere ſe conformat, vt dicit etiam Ariſt. de animalibus, ſic vere nos alij debemus nos per imitationem conformare & re-

gulare

gulare per exempla bona matris nostræ, id est, nostrorum superiorum & maiorum, quia secundum quod videmus eos habere venas coloratas sub lingua, id est, verba colorata, & honesta nos debemus vellus nostræ conuersationis mutare, scilicet nos eis conformando secundum regulam verborum suorum viuendo, eorum bonos actus imitando, quod ostenditur, cum dicitur, Quasi: quod est aduerbium similitudinis, quod ex sua natura aliquid aliud repræsentat, cum sit aduerbium relatiuum ad denotandum quod eorum similitudines, virtutes, & exempla debemus in nobisipsis repræsentare, & ad eos per imitationis regulam nos referre. Prouerb. 7. statim sequitur, Quasi Bos ductus est ad victimam & quasi Agnus: vt sic quilibet dicat illud Eccles. 24. Quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris. Sicut enim myrrha est species amarissima, tamen odorifera, & medicinalis, sic vere, charissimi, nos debemus esse amari per contritionem, odoriferi per famosam conuersationem, & medicinales per sanctitatem, & perfectionem. Quasi igitur myrrha electa debemus esse, vt sic quilibet possit esse quasi Agnus coram tondente se, qui obmutescit. Esa. 53. Debemus enim habere aptitudinem conformitatis (quasi Agnus) Promptitudinem mobilitatis (quia coram tondente, id est, coram prælato vel rectore debemus semper esse prompti ad obediendum) Multitudinem humilitatis (quia semper nos debemus esse muti, nihil respondendo, sed humiliter transeundo) vt sic quilibet dicat illud Oseæ 14. Ero quasi ros, & Israel germinabit quasi lilium. Dico igitur, quod vir perfectus regulariter debet succedere, quia scilicet aliorum se debet regulis conformare. Quasi inquit, 1. Reg. 15. Recensuit eos quasi Agnos. ¶ Tertio dico, quod ipse debet efficaciter cognoscere, Agnus inquit, Agnus enim talem habet vim discretiuam, quod inter mille oues ipse cognoscit matrem suam, quæ lactauit & genuit eum, & ideo Agnus dicitur ab agnoscendo secundum Isidor. Sic vere charissimi, nos alij debemus habere virtutem discretiuam & cognitiuam; quia scilicet per gratitudinem debemus matrem nostram, id est, benefactores nostros cognoscere, & ipsos inter alios plus amare. Agnus inquit. Ideo dicitur Apoc. 21. Claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius est Agnus. Agnus enim (id est) vir perfectus. Et ideo bene lucerna dicitur, in quantum discreta cognitione luminosus efficitur, gratificus, & agnoscens suos benefactores, illuminat, regratiatur, clarificat, & commendat. Quod proh dolor est hodie contra multos, qui optime accipiunt beneficia aliorum, nullum tamen benefactorem volunt recognoscere, nec de ipsis amplius cogitare. Cum tamen dicat Seneca in epistola, quod iustissimum est benefacto gratiam, & iniuriæ reddere talionem. Est enim de hominibus sicut de aliquibus animalibus, quia quædam sunt tenacis memoriæ, sicut Canis, qui est animal gratificum, & optime cognoscit benefactorem suum, sicut etiam Asinus, & Camelus. Alij sunt obliuiosæ memoriæ sicut Struthio, & Columba. Solus autem homo secundum Auicennam memorat oblita, sicut etiam dicit Arist. lib. 1. animalium. Sic vere inter homines magna est differentia, quia quidam sunt tenacis memoriæ, scilicet boni, & iusti, qui more Canis sunt fideles, & per debitam gratitudinem benefactorum suorum cognitores. Alij autem sunt obliuiosi, quia scilicet tanto vitio ingratitudinis sunt repleti, quod statim obliuiscuntur suscepti beneficij qualitatem. Isti sunt sicut Columba seducta non habens cor, Oseæ 7. Quia non videtur habere cor ad recogitandum beneficia sibi facta. Similes illi de quo dicitur Genes. 40. Succedentibus prosperis oblitus est interpretis sui. Quapropter proh dolor videtur hodie verificatum illud dictum Simonidis, de quo dicitur, in lib. de prouerbiis philosophorum, quod cum ab eo peteretur, quid erat illud in mundo quod facilius senesceret, respondit beneficium. Heu charissimi non sic, non simus obliuiosæ memoriæ, sed tenacis per gratiarum debitam actionem, nec simus Columbæ, vel Struthiones per insipientiam obliuionis sed simus homines per rationis limpiditatem. Simus Canes per fidelitatis certitudinem. Simus Asini per pœnalitatis mœstitudinem. Simus Cameli per subiectionis promptitudinem, quia scilicet Camelus quando oneratur, super poplites se inclinat. Et sic simus tenacis memoriæ per beneficiorum gratitudinem. Solus enim homo memoret oblita, quia scilicet persona rationabilis, quamuis quandoque videatur beneficia recepta obliuisci, in quantum non statim remunerat, quod accepit, loco tamen, & tempore debet ea memorari, & retributione congrua compensare, Agnus inquit. Communicabit Lupus cum Agno, quia scilicet dato, quod aliquis sit Lupus, id est, malus, si tamen ab eo recipit aliquod beneficium, ipse Agnus, id est, ipse iustus debet nihilominus sibi gratus esse, & bona sua communicare, Esa. 11. Habitabit Lupus cum Agno, & Leo & ouis simul morabuntur. Sit igitur Agnus, id est, agnoscens & memorans, quia sicut dicit Chrysost. super Matth. homil. 35. Optima benefactorum custos est ipsa memoria eorundem, & perpetua confessio gratiarum. Debemus igitur (charissimi) si volumus esse perfecti, efficaciter cognoscere. Agnus inquit. ¶ Quarto dico, quod nos debemus cordialiter vilescere. Mansuetus, quia scilicet quilibet præ humilitate, benignitate, & mansuetudine debet vilescere sibi ipsi. Nam sicut Agnus est animal mansuetissimum & humilimum. Sic vere nos debemus esse apud nosmetipsos cordialiter & mentaliter humilimi, & benignissimi & mansuetissimi. Mansuetus, inquit. Vnde in Psal. Mansueti autem hæreditabunt terram. Nam vt dicitur 2. Tim. 2. Seruum Dei non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. Et istud proh dolor est contra multos, qui quamuis sint in seruitio Dei, scilicet in statu Ecclesiæ, vel religionis: non tamen desinunt litigare, sed orare. Non sunt mansueti, sed criminibus assueti. Non sunt benignitate dotati, sed magis crudelitatibus effrenati. Et ideo isti non possunt dici agni, per benignitatem, sed magis Apri, & Lupi per crudelitatem. Sicut enim Aper est animal iracundissimum, in tantum, quod in ipso furoris impetu quasi ex certa scientia in venatoris gladium se infigit, sic vere multi sunt ita superbi, furibundi, & iracundi, quod in ipso gladio venatoris, id est, diaboli, scilicet furore & desperatione seipsos confodiunt & transfigunt. Et sicut aper quando est calefactus crudeliter percutit, & lædit quicquid inuenit, segetes etiam & vineas deuorant, & deuastant ipsi apri; sic vere furibundi & iracundi, crudeles & effrenati tyranni, quicquid eis obuiat & obsistit, non verentur rapinis, exactionibus, & corporalibus inuasionibus infestare, & vineam & messem, id est, circumadiacentem patriam deuorare, & suis rapinis, & exactionibus infestare. Vnde in Psal. Exterminauit eam aper de sylua, & singularis ferus depastus est eam. Non sic (charissimi) non, sed simus agni mansueti: similes illi de quo dicitur 1. Reg. 7. quod Samuel obtulit agnum lactentem, tenerum integrum in holocaustum. Expone si vis & dilata. Igitur, charissimi,

Mentaliter mitescamus,
Sagaciter cognoscamus,
Regulariter conformemur,
Exemplariter præsentemur.

Et sic erimus agni, id est, viri boni, virtuosi & perfecti. Et sic de quolibet dici poterit illud Exod. 12. Erit enim Agnus sine macula, masculus, anniculus. ¶ Et si vis nota quod iustus potest dici C

Agnus {
mentaliter iucundatus,
moraliter ordinatus,
cordialiter fœderatus,
supernaliter depuratus,
supernaliter sublimatus,
æternaliter præmiatus.
}

Est igitur Agnus iucundus per spiritualem lætitiam Sap. 19. Tanquam agni exultauerunt magnificantes te domine. Item est Agnus ordinatus per prudentiam. Esa. 5. Pascentur agni iuxta ordinem suum. Item est Agnus pacificus & fœderatus per amicitiam & concordiam. Esa. 12. Habitabit Agnus cum Lupo. Item est Agnus purgatus per castitatem & munditiam. Leuit. 1. Offeret agnum anniculum, & sine macula. Item est Agnus sublimatus, scilicet finaliter in paradiso per honoris excellentiam. Apoc. 14. Vidi supra montem Sion agnum stantem. Item erit Agnus præmiatus per æternam gloriã, Oseæ 4. Pascet eos quasi agnum in latitudine, & hoc quia vixit quasi Agnus tribulationibus subiugatus per patientiam. Ego quasi Agnus mansuetus qui portatur ad victimam. Et Esa. 53. Quasi Agnus coram tondente se obmutescit. Patet igitur, quod Agnus signat virum virtuosum.
¶ Secundo principaliter dico, quod Agnus signat regem gloriosum, scilicet Christum. D Christus enim est ille Agnus, quem illa ouis simplicissima beata Virgo protulit in hunc mundum. Et ideo sicut videmus, quod Agnus est animal benignum & lætum, ita quod ante gregem ludere, salire, & currere consueuit, finaliter tamen sit aries, munitus cornibus & totius gregis ductor, sic vere Christus humilimus, & benignissimus fuit, & etiam lætitia spirituali iucundus, quia recte videtur quasi ludens modis variis, ante gregem Ecclesiæ, scilicet exemplum aliis dando, & viam salutis ostendendo diuersimode saliisse. Saliit enim de cœlo in Virginis vterum (ecce via humilitatis) De vtero in mundum (ecce via castitatis) quia scilicet sine virili semine. De mundo in crucis patibulum (ecce via pœnitentiæ & asperitatis.) De cruce in infernum (ecce via misericordiæ & pietatis) De inferno in paradisum (ecce via contemplationis & fœlicitatis.) Et ideo de talibus lusibus & saltibus potest exponi illud Prouerb. 7. Statim eam sequitur quasi Bos ductus ad victimam, & quasi Agnus. Et ideo finaliter iste factus est aries, ductor, scilicet gregis Ecclesiæ, & cornibus, id est, austeritate iustitiæ præmunitus. Et ideo de illius agni variis conditionibus potest exponi illud Apocal. 7. Agnus, qui in medio throni est reget eos. In quibus verbis secundum conditiones agni describitur Christus

Quantum ad { Incarnationem, Conuerfation m, Mortem & paffionem, Iudicij prælationem, Gloriæ durationem.

¶ Sicut enim

Agnus { Habet pietatem, Diligit focietatem, Patiens eft ad aduerfitatem, Acquirit ferocitatem.

Sic vere Chriftus fuit dulciffimæ benignitatis Agnus (ecce incarnatio) grauiffimæ focietatis. In medio (ecce conuerfatio) Firmiffimæ ftabilitatis. Qui eft (ecce mortis tribulatio) Fortiffimæ auctoritatis. Throni (ecce iudicij dominatio) Altiffimæ fublimitatis. Reget eos (ecce gloriæ fublimatio.) Nam reuera Chriftus habuit

Dulciffimam benignitatem,
Gratiffimam focietatem,
Firmiffimam ftabilitatem,
Fortiffimam auctoritatem,
Digniffimam fublimitatem.

Fuit igitur in Chrifto, benignitas dulciffima. Et hoc oftenditur cum dicitur Agnus. Agnus enim Græce fecundum Ifidor. idem eft, quod pius latinè, quia ficut Agnus eft animal piiffimum, & benigniffimum, ita Chriftus, cuius pietas, humilitas, & benignitas fumme apparuit in incarnatione, quando pietate motus homo voluit fieri, vt humanum genus faluaret. Iuxta illud. Agnus redemit oues, Chriftus innocens patri reconciliauit peccatores. Quod prophetæ antiquitus petebant. Efa. 16. Emitte agnum, domine, dominatorem terræ. Et hoc hodie eft contra multos, qui non habent benignitatem fed crudelitatem, non pietatem, fed aufteritatem, non manfuetudinis lenitatem, fed duritiæ & amaritudinis ruditatem. Et ideo ifti non agnis, imo Leonibus, & vrfis poffunt merito comparari, quæ fcilicet funt animalia

Non { pia, fimplicia, modefta, } fed { crudelia, immitia, infefta & iniqua.

Nam ficut ifta animalia domefticas, & fimplices beftias deuorant, fic & homines impij & iniqui per rapinas & vfuras alios depauperant, quod maxime verum eft de malis principibus, officialibus, prælatis, iudicibus, & bailliuis, quorum totus appetitus eft ad impietates & crudelitates, & iniuftitias, exercendas. Ideo de talibus dicitur Prouerb. 28. Leo rugiens, & Vrfus efuriens, principes fuper populum pauperem. Ifti enim quamuis exterius videantur agni in conuerfatione, inueniuntur Leones in malorum operum crudeli executione. Vnde illud Efa. 11. Habitabit Lupus cum Agno, & Leo & ouis fimul morabuntur, quafi dicat, Ifti quamuis effe debeant, & videantur agni & oues, funt tamen in veritate lupi & leones. Apoc. 13. Habebat cornua duo fimilia Agni, & loquebatur, ficut draco. Non fic Chriftus (chariffimi) non, quia pro certo ipfe habuit dulciffimam benignitatem, quia Agnus, id eft, pius. ¶ Secundo dico, quod ipfe habuit gratiffimam focietatem. In medio inquit. Agnus enim E multum diligit focietatem, & de ea inuenta lætatur, de ea autem amiffa triftatur. Sic vere Chriftus femper voluit viuere in focietate, communitate, concordia, & vnitate. Et etiam hodie multum vult, quod homines per amorem & gratiam focientur. Quinimo quando ab eo per peccatum feparantur, per pietatem dolore permouetur. Vnde ipfe dicit Prouerb. 8. Delitiæ meæ effe cum filiis hominum, quia vere magnæ delitiæ funt homini bono effe cum hominibus, id eft, habere familiaritatem cum perfonis bonis ratione vtentibus & difcretis. Et fic fecit Chriftus, quod oftenditur cum dicitur, In medio. Ideo de ipfo dicitur Ioan. 20. Stetit Iefus in medio difcipulorum fuorum, & dixit eis, Pax vobis, vbi oftenditur, quod bona focietas debet habere

Fidelitatis fortitudinem (Stetit)
Sinceritatis fanctitudinem (Iefus)
Æqualitatis rectitudinem (In medio)
Humilitatis fubiectionem (Difcipulorum fuorum)
Communitatis coniunctionem (Pax vobis inquit.)

¶ Et iftud proh dolor eft contra multos, quia reuera non funt in medio, fed in angulo, nolunt focietatem fed partialitatem, non volunt communitatem, fed focietatis & familiæ paucitatem. Sicut funt cupidi & auari, qui in domo fua nollent aliquem inuenire nifi fe: ficut etiam funt inuidi & fuperbi, qui dolent, quando in patria, villa, domo, vel collegio vident aliquos fibi pares. Et tales funt fimiles Vulturibus, qui fecundum Gregorium, & Ifidor. non patiuntur apud fe alios vultures habitare. Et hoc propter hoc quod prædæ circumiacentis patriæ non fufficerent vtrobique. Sic vere multi funt, qui præ inuidia & auaritia, non poffunt pati iuxta fe in focietate vlla & patria, aliquem fibi fimilem & conformem, vt patet de mercatoribus & vfurariis eiufdem villæ, quorum alter alteri inuidet. Et hoc eft ideo, quia volunt, quod ipfi foli poffint habere omnes prædas patriæ circumiacentis, fcilicet omnes vfuras, lucra & rapinas. Ideo tales poffunt dicere illud Hierem. 15. Solus fedebam, quoniam amaritudine repleſti me. Non fic Chriftus chariffimi, quia ifte voluit viuere in focietate, & communitate. Ideo de tali agno dicitur Apoc. 14. Vidi fupra montem Sion agnum ftantem, & cum eo 144. millia, &c. Habuit igitur gratiffimam focietatem. In medio inquit. ¶ Tertio habuit firmiffimam ftabilitatem, qui eft in- F quit. Et hæc fuit firmitas patientiæ, quam habuit Chriftus in paffione. Agnus enim eft animal patientiffimum. Nam fiue fpolietur vellere fiue cute, non percutit, neque mordet. Ligatusque à carnifice, captusque ab hofte minime fe defendit. Hic videns lupum aliquamdiu fugit. Sed tandem fubito gradum figit, & fibi non voce vel balatu, fed fimplici vultu tantummodo parci petit. Reuera chariffimi, talis fuit Chriftus in paffione. Ibi enim fuit patientiffimus; quia dato, quod ab hoftibus & carnificibus & Iudæis fuerit captus & ligatus, nudatus, & fpoliatus, vellere, & cute, id eft, veftibus & pelle per expoliationem & pellis lacerationem, nullum tamen percuffit fe defendendo, nec momordit iniuriando, nec balatum alicuius impatientiæ emifit detrahendo & dure refpondendo, quia ficut dicitur Efa. 53. Cum male diceretur, non maledicebat. Ifte aliquando videns lupum, id eft, populum Iudaicum fugit: dans fcilicet exemplum in figuris Ioan. 10. Iefus autem fe abfcondit & exiuit, &c. Sed finaliter adueniente hora paffionis fubito gradum fixit per conftantiæ firmitatem, lupotumque fcilicet Iudæorum fæuitiam expectauit, & non pedibus fugiendo, non cornu percutiendo, non voce iniuriando, fed fimplici vultu patienter fuftinendo, luporum iftorum malitiæ fe fubiiciendo. Ideo dicitur Efa. 53. Sicut ouis ad occifionem ductus eft, & ficut agnus coram tondente fe obmutefcit, & non aperuit os fuum. De huiufmodi agni paffione habemus exemplum in naturis animalium. Leopardus enim quandoque domefticatur, & à venatoribus ducitur ad prædandum, fed dicitur, quod quando prædam fuam perdit, furore repletus, infurgit in fuos venatores, qui ftatim oftendunt ei agnum occifum & fanguinem, & fic eius feritas pacificatur & domatur. Sic vere (chariffimi) Leopardus Deus pater, primo fuit domefticus ante peccatum, fed quando prædam fuam, id eft, humanum genus per peccatum Adæ perdidit, fumme eft iratus, in tantum quod etiam venatores fuos, qui ipfum ducebant, id eft, fanctos patres, qui in ipfum credebant, deuorabat, & in inferno recludebat. Sed vere à tempore quo agnus, id eft, Chriftus filius fuus fuit occifus per paffionem, pacificatus fuit, & humano generi reconciliatus: & de cætero ceffauit hominibus inferre nocumenta. Figura Exodi. 12. Vbi ad hoc, quod filij Ifrael liberarentur ab Angelo fcilicet percutiente, & de Ægypto educerentur, & in terram promiffionis deducerentur, dominus præcipit occidi agnum immaculatum & mafculum, & eius fanguine domos filiorum Ifrael fignari, & fic liberati funt & faluati. Sic ad hoc, quod humanum genus de Ægypto, id eft, de mundo vel de inferni periculo ad terram promiffionis paradifi deduceretur, & quod ab Angelo percuffore, id eft, à percuffione damnationis liberarentur, neceffe fuit agnum immaculatum, id eft, Chriftum innocentem occidi, & eius fanguine domus, id eft, confcientias hominum per compaffionem intingi. Apoc. 7. Vidi agnum quafi occifum. Nullus enim malus angelus poteft illam domum cordis vel confcientiæ percutere, qui huius agni fignaculo, voluerit fe fignare. 1. Petri 1. Preciofo fanguine Agni immaculati redempti eftis. Et fic igitur patet, quod Chriftus habuit firmiffimam ftabilitatem, quod oftenditur cum dicitur: Qui eft, quia iftud verbum Eft fignat ftabilitatem refidentiæ, vnde Apoc. 5. Dignus eft agnus, qui occifus eft, accipere fortitudinem. ¶ Quarto dico, quod G Chriftus habuit iuftiffimam auctoritatẽ. Throni inquit. Agnus enim finaliter recipit cornua, & dure percutit. Sic vere Chriftus finaliter efficietur aries fcilicet in iudicio vbi cornua afperæ iurifdictionis fufcipiet, & peccatores percutiet, & profternet: quod oftenditur cum dicitur Throni, quia fcilicet tunc habebit fedem in throno iudiciariæ poteftatis: de quo dicitur Danie. 7. Thronus eius ignis accenfus, rotæ eius ignis flammæ, fluuius igneus, rapiduſque egrediebatur à facie eius, quia vere in iudicio

Thronus diuinæ iurifdictionis,
Rotæ angelicæ congregationis,
Fluuius fententialis executionis.

Toti erunt ignei per rigoris iuftitiæ feueritatem, quia ignis in confpectu eius exardefcet, & in circuitu eius tempeftas valida. Ideo

Ideo de iſto agno dicitur Apoc. 6. in perſona damnatorum. Abſcondit nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira agni, quoniam venit dies magnus iræ ipſorum. Et de malis dicitur, Apoc. 17. Hi cum agno pugnabunt, & agnus vincet eos. De iſto agno dicitur Apocal. 5. Dignus eſt agnus qui occiſus eſt, aperire librum, & ſoluere ſeptem ſignacula eius. Quia vere agnus iſte ſoluit, legit, aperit, & percurrit librum humanæ redemptionis. Et

Septem ſigilla fuerunt:
- Incarnatio,
- Conuerſatio,
- Paſſio,
- Ad inferos deſcenſio,
- Reſurrectio,
- Aſcenſio,
- Ad iudicium aduentio.

Sic igitur dico, quod iſte habuit iuſtiſſimam auctoritatē. Throni.
H ¶ Quinto dico, quod ipſe habuit digniſſimam ſublimitatem, quia ipſe eſt rex. Reget inquit eos. Agnus enim gregem vt communiter præcedit, & lactis vbera ſugit. Sic Chriſtus per dignitatis excellentiam gregem Eccleſiæ militantis & triumphantis dicitur præcedere, gubernare, & regere, & lac æternæ beatitudinis præcipue poſſidere, ipſumque tam ſibi, quam aliis dare. Et de hoc Apoc. 19. Beati qui ad cœnam agni vocati ſunt. Reget inquit eos. Ideo dicit, quilibet beatus illud Pſalm. 23. Dominus regit me, & nihil deerit, in loco paſcuæ ibi me collocauit. Et de iſta excellentia regis poteſt figuraliter dici illud Apoc. 14. Vidi ſupra montem Sion, agnum ſtantem, & cum eo centum quadraginta quatuor millia habentia nomen eius & nomen patris eius ſcriptum in frontibus eorum. Et dicitur ibi, quod coram illo erant quinque genera hominum, ſcilicet Citharœdi illi, qui empti ſunt de terra, illi, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati, illi, qui ſequuntur agnum quocunque ierit, & illi, quorum in ore non eſt inuentum mendacium. Omnes enim iſti cantabant canticum nouum in conſpectu agni, quatuor animalium, & quatuor ſeniorum. Agnus iſte chariſſimi eſt Chriſtus. Ioan. 1. Ecce agnus Dei. Iſte ſtat hodie ſupra montem Sion, id eſt, in celſitudine dignitatis æternæ: quæ Sion, id eſt, ſpecula dicitur eo quod Deus ibi continue ſpeculatur. Cum iſto ſunt quatuor animalia, id eſt, quatuor Euangeliſtæ. Seniores ſunt Patriachæ. Citharizantes ſunt angeli laudantes. In cōſpectu igitur agni, animalium ſeniorum, & citharœdorum, id eſt, in conſpectu Chriſti, Euangeliſtarum, Patriarcharum, ſunt hodie in Paradiſo illi, qui nomen Dei patris, id eſt, fidem ſanctæ Trinitatis in frontibus, id eſt, in publico profitentur. Sunt etiam ibi caſtitate fulgentes. Qui cum mulieribus non ſunt coinquinati, veritate vincentes. In quorum ore non eſt inuentum mendacium, paupertate ſqualentes. Qui empti ſunt de terra, humilitate fluentes. Qui ſequuntur agnum quocunque ierit. Omnes enim iſti digni ſunt ſtare coram agno ſuperius in regno ſuo, quia acceptus eſt regi miniſter intelligens. Iuxta illud Apoc. 7. Qui in conſpectu agni amicti ſunt ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum. Et clamabant voce magna, ſalus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & agnum. Patet igitur (chariſſimi) quod agnus noſter Chriſtus habet

Faſtigij dignitatem (Reget eos)
Iudicij poteſtatem (Throni)
Patientiæ ſtabilitatem
Amicitiæ ſocietatem
Affluentiæ benignitatem.

Et ſic de Chriſto nota ſi vis, quia per agnum intelligitur, vir carnalis, ſimplex & ignorans. Et allega. Vitulus & agnus paſcentur ſimul, &c. Vide ſupra, in tit. Accumbere. Vbi ponitur. Et allega contra prælatos ignorantes figuram. Vidi ſupra montem Sion.
I Et expone contrario modo. ¶ Et ſi vis, nota, quod agnus habet multas defectiuas conditiones (videlicet)

Impotentiam in reſiſtendo,
Ignorantiam in iudicando,
Inſolentiam in exultando,
Immunditiam in conuerſando.

Habet igitur impotentiam in reſiſtendo. Sic vere mali ſunt fragiles, ad bene operandum & ad vitiis reſiſtendum, permittunt enim ſe à carnifice diabolo pertractari, & in grege inferni finaliter congregari, & ibi pro libito deuorari. Vnde Actorum 8. & Eſa. 53. Agnus coram tondente ſe obmuteſcet. De diabolo vero poteſt dici illud Eſa. 40. In brachio ſuo congregabit agnos. Et ipſis dæmonibus ſimul illud Amos 6. Comedetis agnos de grege, & vitulos de medio armenti. Item habet ignorantiam. Sic mali ſunt, vt communiter in ſpiritualibus ignorantes. Vnde de fatuo iuuene dicitur Prouerb. 7. Quaſi agnus laſciuiens & ignorans, & neſcit, quod ad vincula ſtultus trahatur. Item habet inſolentiam. Eſt enim animal inſolens, petulans & ludicrum. Sic mali in vanitatibus ſunt valde læti, Pſalm. Exultauerunt montes vt Arietes, & colles ſicut agni ouium. Eccleſiaſt. 47. Cum leonibus luſit quaſi cum agnis. Item habet immunditiam. Eſt enim animal carnoſum & pingue. Sic mali per carnalicatem, &c. Eſa. 30. Paſcetur agnus ſpatioſe. Et hoc de agno vitioſo, glorioſo, virtuoſo ſufficit.

Agon. Idem eſt, quod certamen, bellum, pugna. Et accipitur pro tribulatione, tolerantia. Sicut de Chriſto in paſſione conſtituto dicitur Lucæ 22. quod factus in agonia prolixus orabat. Et 2. Timoth. 2. Qui certat in agone, non coronabitur niſi qui legitime certauerit. Accipitur etiam pro tentationis reſiſtentia. Et ſic Eccleſiaſt. 4. Pro iuſtitia agonizare pro anima tua. Vide igitur infra in aliis titulis conſimilibus. A

Aggrauare. Nota, quod aggrauatio nihil aliud eſt, quam maioris grauaminis vel pōderis appoſitio. Et ſic proprie dicitur illud aggrauatum, quod eſt magis graue difficile & ponderoſum effectum. Sic igitur breuiter nota, quod eſt A

Aggrauatio:
- Diuinæ ordinationis,
- Mundanæ tribulationis,
- Criminalis obſtinationis,
- Naturalis inclinationis.

¶ Deus enim aggrauat contra peccatores ſuam ordinationem, quando ſcilicet figit ſuam ſententiam contra ipſos. Et ſic dicitur 1. Reg. 5. Aggrauata eſt manus domini ſuper Azotios. Item fortuna aggrauat, contra homines fortem tribulationem. 1. Paral. 10. Aggrauatum eſt prælium contra Saul. Et Iob 23. Manus plagæ meæ aggrauata eſt ſuper gemitum meum. Item aggrauat peccator ſeipſum, per obſtinationem. Obſtinatio enim, & mala conſuetudo faciunt hominem ad omne bonum ponderoſum & grauem. Aggrauat enim cor, ne intelligat. 1. Reg. 6. Quare aggrauatis corda veſtra ſicut aggrauauit Ægyptus? Aggrauat aures, vt libenter non audiat. Eſa. 6. Excœca cor populi huius, & aures eius aggraua. Et Zach. 7. Aures ſuas aggrauauerunt ne audirent, & cor ſuum poſuerunt vt adamantem. Aggrauat pedes ne ad bonum currant. Vnde de bonis dicitur 2 Reg. 3. Quod pedes eorum non ſunt compedibus aggrauati. Item aggrauat corpus, & animam per vitioſam inclinationem. Vnde Sap. 9. Corpus quod corrumpitur, id eſt, corpus corruptibile aggrauat animam, & deprimit inhabitatio terrena ſenſum multa cogitantem. Sufficit. Vide infra de Grauitate, Pondere, &c.

Aggredi. Idem eſt, quod inuadere, vel impugnare. Sed omitto propter paucitatem auctoritatum.

Agreſtis. Dicitur illa arbor, vel ille fructus, quæ in agro, vel in horto creſcit, quæ ſcilicet aut non fructificant, aut fructus acres & inutiles faciunt. Signant igitur, quia guſtui ſunt acria, inſipida, & amara, opera pœnitentiæ. Et ſic de agno paſchali dicitur Exod. 12. quod cum lactucis agreſtibus manducari debeat, quæ quia vere inutiles, & infructuoſæ ſunt, ſignificare poſſunt peccatores, vel peccata, vel etiam mundi bona. Et ſic præcipitur Deuteron. 20. quod ligna pomifera non ſucciderentur. Si qua autem ligna inquit, non ſunt pomifera, ſed agreſtia ſuccide, &c. Non plus, quia non ſunt auctoritates. Dato, quod infinita inuenirentur exempla. Vide de agro, à quo deriuatur agreſtis. A

Agricola. Nota, quod multiplex agricola reperitur in ſacra Scriptura, videlicet: A

Prælatus, Perfectus, Beatus, Mundanus, } qui colit agrum { exteriorem, interiorem, ſuperiorem, inferiorem.

Prælatus enim colit agrum Eccleſiæ, ipſum debite regendo, ſeminando, purgando, & frequentando. Ioan. 15. Pater meus agricola eſt. ¶ Perfectus colit agrum cōſcientiæ, ipſum mundando, & herbis & arboribus, id eſt, gratiis & virtutibus adornando. Colit etiam agrum Paradiſi, ipſum contemplando; Agrum purgatorij, & inferni, ipſum meditando; Agrum proprij corporis, ipſum fodiendo & per pœnitentiam macerando; Agrum etiam pauperum, ipſum per eleemoſynas impinguando. Vnde Geneſ. 9. Cœpit Noe vir agricola exercere terram. ¶ Beatus colit agrum cœleſtis patriæ, ibi habitando, & eius fructibus perfruendo. Vnde 2. Tim. 2. Laborantem agricolam oportet primum, de fructibus percipere. ¶ Item mundanus colit agrum præſentis vitæ, & viæ ipſum amando, & fructum diuitiarum aggregando, & ſibi, non pauperibus accumulando, figuratus in illo diuite, cuius ager vberes fructus attulit. Luc. 12. Qui de horreis augmentandis cogitans, animam nocte illa perdidit. Figuratus

ratus etiam in illis malis agricolis, qui vineam sibi locatam retinere volentes seruos patrisfamilias affixerunt, & ideo vineam perdere meruerunt, & perditionem, & pœnam incurrerunt; quia scilicet mali mundani, qui vineam mundi sibi commissam, sibi appropriant, & seruos Christi, scilicet pauperes fructibus eius priuant, damnationem finalem reportant. Hierem. 51. Collidam in te agricolam & iugales eius. Dicamus igitur in genere, de bono agricola & de malo. Agricola enim est ille, qui colit agrum, & potest signare prælatum, qui per diligentiam pastoralem colit agrum Ecclesiæ vel religionis. Potest etiam significare virum perfectum, iustum, & bonum, qui agrum sui cordis vel corporis, per pœnitentiam visitat, atque colit. Ideo potest dicere quilibet perfectus illud Zachar. 13. Homo agricola ego sum. Vbi ostenditur, quod sicut agricola corporalis tria solet facere, quia scilicet vt melius faciat negotium suum, solet

Spoliari,
Occupari,
Roborari.

Solet spoliari ne vestibus grauetur, ideo homo, quod est animal nudum. Item occupari vt actibus probetur, quia agricola. Item roborari, vt viribus iuuetur. Ego sum inquit. Sic vere loquendo spiritualiter dico, quod si volumus esse spirituales agricolæ, nos debemus

Donis terrestribus spoliari (Homo)
Bonis operibus agitari (Agricola)
Sanis virtutibus roborari (Ego sum.)

B ¶ Debemus igitur denudari temporalibus. Homo, quia scilicet vltra necessitatem & indigentiam status nostri non debemus temporalia cumulare, imo sicut agricola vt leuior, & expeditior sit ad laborandum vestimenta sua deponit, sic, & nos vestimenta nostra, id est, exteriora bona mundi debemus quantum ad effectum deponere, & nosipsos per largitatem, & eleemosynam denudare, vt sic ad colendum nosmetipsos per bona opera expeditiores possimus apparere. Et hoc ostenditur, cum dicitur Homo, quia homo naturaliter est animal nudum ad denotandum, quod cor nostrum debet esse nudum, & sine affectione diuitiarum, & ab indumentis bonorum temporalium denudatum. Iuxta illud Psalm. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Vt de quolibet possit dici illud Ioan. 19. Ecce homo: Sicut enim videmus, quod omnia, quæ sunt, abiiciunt sua superflua vestimenta & paramenta, sicut patet de Serpente, qui dimittit pellem, vt renouetur, de arbore, quæ dimittit folia vt tandem nouis foliis adornetur, sic vere nos debemus dimittere, saltem quantum ad amorem & affectum, pelles & folia exteriorum temporalium bonorum, vt sic virtutibus renouemur, vt sic oneribus alleuiemur, & vt sic cœlestibus gaudiis, & præmiis adornemur. Sic vere de multis videtur, quod non sunt homines, imo recte videntur esse simiæ, quia quamuis habeant effigiem humanam, non est tamen nuda, imo cum hirsuto vellere, pelleque hispida est vestita. Sic vere in mundo sunt multi, qui per auaritiam ita sunt in pelle hirsuta, id est, in vestimentis diuitiarum, & in vellere temporalis possessionis inuoluti & induti, quod recte non videntur esse homines, sed bestiæ simiales, quia scilicet tota eorum affectio amor, atque deuotio est ad delitias huius mundi. Et ideo de tali homine dicitur in Psalm. Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Iumentis, inquit, quia scilicet sicut iumenta habent faciem pronam versus terram, non erectam, sicut homo, sic vere multi sunt, quorum facies, id est, mens & affectio est totaliter inferius ad terram, id est, ad terram per auaritiam inclinata, & à cœlo & cœlestibus penitus retrouersa. Non sic charissimi non, sed simus agricolæ nudi, & à terrenorum amore exuti. Homo inquit. Iuxta illud Esa. 61. Filij peregrinorum agricolæ erunt, quia scilicet si nos volumus esse veri agricolæ, necesse est, quod nos habeamus

Charitatem & humilitatem (Filij)
Paupertatem & benignitatem (Peregrinorum)
Firmitatem & stabilitatem (Erunt.)

Debemus igitur denudari temporaliter, &c. ¶ Secundo dico, quod nos debemus agitari actualiter. Nam sicut agricolæ se solent cito, & sæpe & multoties agitare, & mouere, sic & nos per bona opera continue debemus moueri & agitari, scilicet de virtute in virtutem, de bono ad bonum, de merito ad meritum. Quod ostenditur cum dicitur Agricola, quia agricola potest deriuari ab ago, agis, & colo, colis, eo scilicet quod agendo & operando debemus colere nosmetipsos, vt sic de quolibet dicatur illud Genes. 9. Cœpit Noe vir agricola exercere terram, & plantauit vineam. Vnde nota, quod talis

Agricola debet { Celeriter inchoare (Cœpit)
Viriliter laborare (Noe)
Stabiliter continuare (Vir)
Viriliter se occupare (Exercere.) }

Debet enim homo velociter incipere. Cœpit. Celeriter perficere, quia debet esse Noe, qui interpretatur quietus. Stabiliter insistere, quia debet esse vir. Fœliciter perficere, quia debet exercere terram cordis & corporis sui per pœnitentiam, & laborem. Quod est contra multos, qui sunt ita pigri & in carnalibus deliciis consopiti, quod non possunt se mouere per diligentiam, & laborem, sed semper volunt quiescere, & dormire per pigritiam & torporem. Non sic, sed simus agitati actualiter. Agricola inquit. Vnde 2. Machab. 12. Iudæi agriculturæ operam dabant. ¶ Tertio simus roborati firmiter vel virtualiter. Ego sum inquit; quia scilicet homo non potest esse bonus agricola, nisi sit virtuosus & robustus. Quod est contra multos, qui ita sunt debiles, quod si aliquando incipiunt laborare, statim desinunt, atque cessant. Similes columnis, quæ fiunt de lignis mollibus, siue salicibus, quæ non perseuerant in sua firmitate, imo statim si aliquantulum onerantur, flectuntur, & inclinantur, franguntur, & dissipantur. Sic vere multi sunt ita debiles, & imperfecti, quod nullum onus laboris & pœnitentiæ possunt sustinere; imo statim sedent, cessant, deficiunt nec subsistunt contra quos dicit Sene. vtere officio, quod semel sumpsisti, turpe est oneri cedere. Quod ostenditur cum dicitur: Ego sum, quia scilicet istud verbum Sum, es, signat firmitatem & realitatem essentiæ ad denotandum, quod essentiales, firmi, & reales, fortes, stabiles esse debemus, vt sic dicamus illud Amos 7. Armentarius ego sum vellicans sycomoros. Et illud Exod. 3. Ego sum qui sum. Et 1. Cor. 3. Dei agricultura estis. Sic igitur patet, quod spiritualis agricola debet virtute vigere, labori studere, terrenis carere. Homo inquit agricola ego sum. Et sic patet de bono agricola.

¶ Item nota, quod agricola potest mihi in malo significato significare mundi diuites, & auaros, quorum totus appetitus est circa culturam & regimen agri huius mundi. Ideo de ipsis potest dici illud Genes. 25. Factus est Esau vir gnarus venandi, & homo agricola, vbi ostenditur, quod diuites & auari habent hodie infectoriam carnalitatem, quia scilicet sunt Esau, qui interpretatur rubens, deceptoriam subtilitatem, quia sunt gnari venandi, afflictoriam cupiditatem quia sunt homines agricolæ, quia scilicet modernis temporibus colunt agrum huius mundi; Quidam C

Carnaliter immunda sectando,
Fallaciter fraudes frequentando,
Pœnaliter lucra cumulando.

Habent igitur isti carnalitatis infectionem. Esau, qui interpretatur rubens, quia scilicet isti sunt per carnalitatem, & luxuriam rubei, sanguinei, & infecti. Sicut enim videmus quod res sanguinolenta faciliter maculat contingentem, sic personæ sanguineæ, & carnales faciliter per sua mala verba & exempla maculant, & inficiunt contingentes, id est, socios, & vicinos. Et ideo de talibus rubeis, & carnalibus personis potest dici illud Esa. 9. Vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem, & cibus ignis. Vere illi, qui sanguinitatem luxuriæ habent admixtam ignea perpetua combustione damnabuntur. Narrat philosophus, quod Bubalus summe odit colorem rubeum. Et ideo videns venatorem rubeis vestimentis indutum, ad eum currit, vt eum feriat, & occidat. Sic vere charissimi, Bubalus, id est, Deus naturaliter videtur odisse homines luxuriosos, quorum vestimenta, id est, caro sanguine, & rubedine luxuriæ est infecta. Et ideo, finaliter iste Bubalus tales homines luxuriosos rubicundos per infirmitatem inuadit, per mortem corporis percutit, & per æternam damnationem occidit, vt de talibus rubeis & infectis carnalibus luxuriosis, & deliciosis, & de tali malo agrico a Esau dicatur illud Malach. 1 Esau autem odio habui, Iacob autem dilexi, quia scilicet dominus, sicut diligit Iacob, id est, luctantes, pœnitentes, & laborantes, ita odit Esau, id est, carnaliter viuentes, & conuersantes. Isti igitur habent carnalitatis infectionem. Esau.

D ¶ Secundo dico, quod ipsi habent subtilitatis deceptionem, quia scilicet ipsi sunt viri gnari venandi. Nam sicut venator per multas artes & fraudes decipit bestias, atque capit, sic mali & peruersi in hoc mundo habent infinitos modos decipiendi & defraudandi, & eos diuersimode illaqueandi, & capiendi, sicut patet de auaris, & vsurariis, qui pauperes in suis malis contractibus irretiunt & inuoluunt, & eos exhæredant, depauperant, & defraudant. Istud etiam patet de adulatoribus & proditoribus, & de hypocritis, & deceptoribus. Nam adulatores per dulcem eloquentiam, proditores per fictam amicitiam, hypocritæ per

fictam

fictam apparentiam alios decipiunt, & defraudant, ipsosque capiunt,& venantur,gnarus inquit venandi.Ideo dicitur Ecclesiast. 13. Venatio Leonis onager in solitudine, sic & pascua diuitum sunt pauperes, Ideo de talibus deceptoribus loquitur scriptura Hierem. 5. Inuenti sunt in populo meo insidiantes velut aucupes, laqueos ponentes ad capiendum viros, sicut decipula plena auibus, sic domus eorum plena dolo. Sicut enim auceps sibilando trahit & ducit auem ad decipulam & ad mortem, sic vere tales per sibilos falsarum promissionum, verborum, & palliationum, audientes decipiunt, & seducunt, & ideo tales sunt similes viperæ, quæ secundum Physiologum sibilando detrahit murænam de flumine, ipsamque ad sui copulam ad littus maris attrahit, & adducit. Sic vere multi sunt, qui suis sibilis, id est, verbis fraudulentis, & deceptoriis murænas, id est, pauperes ad sui copulam, id est, ad suos malos contractus inducunt, & de fluminibus suis, id est, de suis omnibus beneficiis, & possessionibus per usuras, fraudes, & rapinas eiiciunt, & deducunt. Ideo pauperes possunt dicere illud Thren. 3. Venatione ceperunt me quasi auem. Tales enim figurantur in ipso Nimroth Genes. 10. Qui erat robustissimus venator coram domino. Quia vere hodie tales venatores, & deceptores sunt mundo cæteris fortiores, sed caueant ne eis accidat, sicut Esau, qui dum vacaret venationi, perdidit benedictionem suam, Sic vere timeo, quia dum isti vacant venationibus, & deceptionibus aliorum, quod benedictione cœlestis gloriæ priuabuntur. Isti igitur habent subtilitatis deceptionem.

E ¶ Tertio dico, quod agricolæ huius mundi habent cupiditatis afflictionem, quod ostenditur cum dicitur Homo agricola, quia sicut agricola non habet oculum, nisi quod de labore suo habeat fructum, lucrum & emolumentum: Sic nec cupidi, & auari ad aliud aspiciunt nisi quod de suis laboribus, fructum & lucrum diuitiarum acquirant. Vnde tales possunt dicere illud Zach. 13. Homo agricola ego sum. Sicut enim videmus, quod Vrsus est animal inquietum, quia ligatum catena quotidie laborat, circa stipitem mouetur, & agitatur, sic vere auari & cupidi huius mundi, qui stipiti, id est, mundo catena auaritiæ sunt ligati, non cessant per auaritiam laborare, discurrere, & currere, & circuire, vt lucrum temporale possint acquirere, multa & diuersa terrarum spacia peragrare, & tamen sicut labor Vrsi omnimodo caret profectu, sic vere finaliter labor auarorum nullum commodum eis confert, quinimo damnum infernalis miseriæ eis infert. Ideo de talibus agricolis dicitur Amos 5. Vocabunt agricolam ad luctum & ad planctum. Quia vere charissimi, illi, qui sunt agricolæ per auaritiam, vocantur à Deo per sui iudicij occultam sententiam ad luctum & ad planctum, id est, infernalem miseriam. Patet igitur quod tales habent

Afflictiuam cupiditatem,
Deceptiuam subtilitatem,
Infectiuam carnalitatem.

Et tunc verificabitur illud Ioël 1. Deuastatum est triticum, confusum est vinum, & elanguit oleum, & confusi sunt agricolæ. Et hæc de agricola sufficiant.

A **Ait.** Videtur esse verbum, quod non habet nisi tertiam personam præteriti temporis & primam & tertiam præsentis. Quandoque enim dicitur: Aio, ait, aiunt, in præsenti, communiter vero dicitur Ait in præterito. Ponitur autem Ait pro dixit. Et potest poni diuersimode in scriptura, secundum materiam, in qua ponitur, scilicet,

Ordinatiue,
Determinatiue,
Deliberatiue,
Comminatiue,
Imperatiue,
Gratulatiue.

Dicitur igitur ordinatiue, vel determinatiue seu deliberatiue, semper enim signat fixam, & deliberatam propositi ordinationem: sicut Genes. 35. Dicitur, quod Iacob conuocata omni sua domo ait: Abiicite Deos alienos. Comminatiue etiam dicitur, vnde Ioseph comminando fratribus suis ait. Sic probabo, si pacifici estis. Genes. 42. Ponitur etiam imperatiue vbi Christus Marc. 2. Ait paralytico Surge, tolle grabatum tuum, &c. ¶ Item gratulatiue Matth. 25. Vbi dicitur, quod dominus ait seruo bono. Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium domini tui, &c. Vide de dicere.

A **Ala.** Alæ sunt instrumenta, seu membra quibus mediantibus corpora volatilium sursum in aerem subleuantur. Et accipiuntur in scriptura in bono & in malo. In bono signant alas animæ scilicet bonas affectiones, desideria, & voluntates, virtutes & perfectiones, quæ animam portant, & eleuant superius ab æterna per contemplationem, & ab infimis eleuant per terrenorum abominationem. Et de talibus aliis dicitur figuraliter Apoc. 12. Datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ vt volaret in desertum. ¶ Item signant alas Ecclesiæ, & isti sunt boni, prælati, & bonæ personæ Ecclesiasticæ, quæ corpus Ecclesiæ suis doctrinis & exemplis deferunt, sustinent, atque portant. Et taliter accipiendo potest significare quemlibet virum perfectum, sub cuius regimine & protectione cæteri à dæmonibus defenduntur, & in fide Ecclesiæ congregantur. Vnde Matth. 23. Congregat Gallina pullos suos sub alis. ¶ Item signant alas diuinæ potentiæ, misericordiæ, & clementiæ, ad quas in tentationibus & tribulationibus debemus refugere, & per deuotionem & desiderium anhelare. Vnde Psalm. 16. Sub vmbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas. ¶ Item alæ accipiuntur in malo. Et sunt alæ malæ affectiones, præsumptiones, & ambitiones, quibus mediantibus anima per superbiam extollitur, & leuatur. ¶ Item alæ sunt malæ diuitiæ, & possessiones, vel mali malorum collaterales quorum auxilio homo quandoque iniuste ad alta dignitatum officia promouetur. Hiere. 8. Ascendet quasi Aquila, & euolabit, & extendet alas suas. ¶ Sic igitur nota, quod in scriptura inuenio B

Alam { Extentam ad defendendum,
Erectam ad ascendendum,
Retentam seu retractam ad fouendum,
Perflatam ad volitandum. }

Defendit ala diuinæ protectionis. Per alam enim intelligitur diuinum adiutorium, & misericordia, ad quam debemus fugere, sicut pulli ne à miluo diabolo rapiamur. Psalm. 35. In tegmine alarum tuarum sperabo. Ascendit ala mentalis contemplationis seu affectionis. Vnde de istis dicitur Ezech. 11. Eleuauerunt Cherubin alas suas, & eleuata sunt de terra. Custodit ala prælati iurisdictionis seu charitatis & dilectionis, quia scilicet ad modum Gallinæ fouet subditos. Vnde ipsis dicatur illud Psalm. In velamento alarum tuarum exultabo. Volitat seu extendit alæ humanæ præsumptionis, & elationis. De qua Esa. 18. Væ terræ Cymbalo alarum, quæ est trans flumen Æthiopiæ. ¶ Distinguamus igitur breuiter, quod sunt alæ virtuosæ, quas debemus habere, & sunt alæ vitiosæ, quas debemus horrere. De bonis alis, virtuosis & spiritualibus potest exponi illud supradictum Apoc. 12. Datæ sunt mulieri duæ alæ. In quibus verbis ostenditur, quod sicut alæ sunt plicabiles, sunt binæ, sunt pennatæ, sic in anima debent esse tria genera alarum spiritualium, videlicet,

Affectio desiderans (mulieri) Ecce plicatura.
Dilectio confœderans (duæ) Ecce ligatura.
Discretio considerans (alæ) Ecce pennatura.

C ¶ Habet igitur anima seu vir perfectus affectionem desiderantem. Mulieri inquit. Sicut enim videmus, quod ala de sui natura faciliter plicatur, sic affectio faciliter debet de bono desiderio, ad bonum desiderium inclinari, plicari pariter, & conuerti, quod ostenditur cum dicitur: Mulieri, quia mulier de sui natura est affectiua, desideratiua. Sicut patet Gene. 3. Vbi dicitur de Eua, quod videns mulier lignum, quod esset pulchrum visu, & ad vescendum suaue statim comedere affectauit, & comedit ad denotandum, quod bona spiritualia & æterna debemus desiderare, & ardenter affectare, & ad ea per affectionem superius euolare: vt sic de quolibet tali dicatur illud Apoc. 12. Apparuit in cœlo mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, Mulier enim id est, vir affectiuus debet apparere in cœlo, quia scilicet non debet nisi cœlestia affectare. Et ideo dicitur, quod debet esse amicta sole, cuius claritas est indefectibilis. Per quod intelliguntur bona æterna, quæ circa nos debemus ad modum amictus semper habere per desiderium & affectum. Lunam autem mutabilem & variabilem, id est, defectibilia mundi bona debemus habere sub pedibus per abominationem & despectum. Debemus igitur esse similes Coturnicibus, quæ quando transeunt mare, vt veniant ad calidas regiones, descendunt quandoque ad mare quando sunt fatigatæ volãdo, vt scilicet aliqualiter super aquam quiescant, tunc autem ne à profectu sui itineris retardentur, miro vtuntur artificio, quia scilicet vnam alam tenent sursum erectam, vt venti beneficio semper vlterius transeant, cum alia autem ala in maris fluctibus se gubernant: vt dicit Isid. Sic vere, charissimi, debemus facere. Constat enim quod nos habemus duas alas, scilicet, rationem & affectionem in terra. Constat, quod omnes habemus transire vltra mare, id est, vltra amaritudinem huius vitæ vsque ad regionem paradisi. Dico igitur, quod si fatigati tentationibus & tribulationibus quandoque descendimus ad mare, id est, ad amaram mundi prosperitatem, vt ha-

beamus consolationem aliquam temporalem, vt pote, quia necesse habemus, aliquod temporale negotium ministrare, tunc ne forte impediamur à profectu virtutum, vnam alam, videlicet, affectionem debemus semper sursum erigere ad æterna desideranda, & affectanda. Et cum alia ala, id est, cum vsu debitæ rationis, prudentiæ & discretionis, debemus nos in huius vitæ fluctibus gubernare. Et ideo de talibus alis dicitur figuraliter Ezech. 11. Eleuauerunt Cherubin alas suas, & rotæ pariter. Quia vere illi, qui sunt Cherubin per scientiæ plenitudinem. Illi, qui sunt rotæ per obedientiæ promptitudinem. Illi, qui sunt pariter per amicitiæ vicissitudinem, dico, quod illi debent eleuare alas affectionis ad cœlestium beatitudinem. Et nota, quod illi Cherubin habebant quatuor alas, quatuor inquit facies vni, & quatuor pennæ vni, quia scilicet anima quatuor affectiones, quæ scilicet sunt dolor & gaudium, spes & timor, quibus scilicet nunc ad vnum, nunc ad aliud desiderium circumfertur. Similis enim videtur ludolocæ monstro marino. De quo ponit liber de natura rerum allegans Aristotelem, quod quatuor habet alas, duas, scilicet in facie, & duas in dorso: Cum igitur facies denotet præsentia, dorsum vero absentia vel futura, possum dicere, quod quatuor istæ alæ, quatuor bonorum affectiones denotant, duas scilicet quæ versantur circa res præsentes, quæ sunt scilicet dolor, & gaudium. Et duas, quæ sunt in dorso, quæ versantur circa res absentes & futuras, quæ sunt spes & timor. Iusti autem gaudent de præsentibus bonis, quæ fecerunt, & dolent de præteritis malis, quæ commiserunt, timent vero futura supplicia, quæ meruerunt, & sperant futura Paradisi solatia ad quæ creati fuerunt. Vnde de ista quadruplici ala affectionum, potest dici illud Dan. 7. Alas habebat auis quatuor super se. Habet igitur vir perfectus affectionem desiderantem. (Mulieri inquit.)

D ¶ Secundo habet alias alas scilicet dilectionem confœderantem. (Duæ.) Ala enim in corpore auis, nunquam est sola, imo semper consueuerunt esse binæ & binæ. Sic vere alæ charitatis & dilectionis in anima nunquam consueuerunt esse solæ, imo semper binæ & binæ, quia semper debent esse simul amor Dei & amor proximi. Quod ostenditur cum dicitur, Duæ: quia secundum Greg. Per dualitatem duplex charitas designatur, quia in his duobus tota lex pendet, & prophetæ. Matth. 22. Aquila talis est conditionis, quod in nido suo non dimittit nisi duos pullos, quia si forte tertium genuerit, proiicit, & emittit, & hoc, quia timet grauari si plures pullos, quam duos, ipsum oportere nutrire. sicut dicit Pli. Sic vere charissimi, in nido cordis nostri debemus fouere & nutrire duos pullos, (id est,) duos amores, Dei scilicet & proximi, quia si forte tertius pullus se ingesserit, velut amor mundi, ipsum debemus expellere, quia forte ipsum fouendo per auaritiam grauaremur. Et ideo de duabus alis figuraliter dicitur Esa. 6. Quod Seraphin duabus alis tegebant faciem, duabus pedes, duabus volabant. Seraphin enim qui ab incendio denominantur, signant homines, per charitatem feruidos & incensos, quia reuera cum duabus alis, (id est,) cum duplici charitate ipsi se regunt, & tegunt, & quantum ad faciem, (id est,) quantum ad statum interiorem, & quantum ad pedes, id est, quantum ad statum exteriorem, & quantum ad volatum, id est, quantum ad statum superiorem. Et fuit hoc figuratum Exod. 36. Vbi dicitur, quod in tabernaculo fœderis erant duo Cherubin, qui alas suas extendebant, & se mutuo respiciebant, & super arca testamenti sedebant. Isti duo Cherubin signant homines scientificos & perfectos, quia Cherubin interpretatur plenitudo scientiæ, qui reuera debent esse duo, quia secundum Greg. Minus quam inter duos charitas haberi non potest. Et ideo dico, quod isti debent esse in tabernaculo, id est, infra Ecclesiam militantem per fidem & deuotionem, se dere super arcam testamenti. id est, super Ecclesiam triumphantem per considerationem & affectionem, & se mutuo respicere per pietatem, adiutorium, & subuentionem. Et de hoc Ezech. 1. Vnumquodque duabus alis tegebat corpus suum. Debemus igitur habere dilectionem confœderantem. (Duæ, inquit.)

E ¶ Tertio debemus habere discretionē considerantem. (Aquilæ.) Nam sicut Aquila de sui natura habet esse plumosa & neruosa, sic vere anima debet esse neruosa per operationis fortitudinem, & debet esse plumosa per contemplationis celsitudinem, quia sicut auis plumosa facilius eleuatur ad superiora, sic nos debemus per contemplationem ad superiora consideranda & meditanda faciliter eleuari, quod ostēditur cum dicitur Aquilæ, quæ est auis velocis motus, alti volatus, & clari visus, & plumosi corporis, neruosi pectoris. Sic anima debet esse velocis motus per orationem, alti volatus per contemplationem, clari visus per considerationem, plumosi corporis per virtutem & multiplicem perfectionem, neruosi, id est, animosi pectoris per feruorem & dilectionem. Vnde Exod. 19. Portaui nos super alas Aquilarum. Figura ad hæc Ezech. 17. Vbi dicitur. Aquila grandis venit ad libanum, magnarum alarum, longo membrorum ductu, onusta plumis, tulit medullam cedri. Aquila illa est homo perfectus, & contemplatiuus, qui dicitur esse grandis per virtutum abundantiam, longus per stabilem perseuerantiam, magnarum alarum per contemplationis sublimitatem, plumosus, per perfectionis multiplicitatem. Et debet venire ad Libanum, id est, ad montem cœli per deuotionis propinquitatem. Et sic finaliter poterit habere medullam cedri, id est, æternæ fruitionis dulcissimam voluptatem. Simus igitur charissimi alati

Per { Discretionem consideratiuam (Aquilæ.) / Dilectionem confœderatiuam, (Duæ) / Affectionem desideratiuam (Mulieri.) }

F ¶ Item nota, quod sunt alæ hominis peccatoris, quibus in altum tollitur per promotionem, & superbiam & elationem. Et de istis dicitur Danie. 7. Ecce alia bestia quasi pardus, & habebat alas quasi auis quatuor super se, & quatuor capita erant in bestia. Et in ista figura ostenditur, quod peccator tripliciter est alatus, (videlicet)

Per { Pectoralem elationem (Quasi pardus) / Temporalem possessionem (Habebat alas) / Supernalem promotionem. (Quatuor capita) }

Primo igitur dico, quod peccator est alatus per elationem pectoralem, quia sicut auis per alas eleuatur, extollitur & effertur, sic peccator per alas vanitatis & superbiæ super alios vult extolli, & per superbiam taliter agitatur, quod seipsum nimis repræsentat, alios vilipendit. Et hoc ostenditur cum dicitur figura. Ecce alia bestia quasi pardus, dicitur

Ecce / Alia / Bestia / Pardus { propter { apparentem obscurationem, / rationis alienationem, / insensatam indiscretionem, / efferatam superbiam & ambitionem. } }

Nam sicut pardus est animal superbum, elatum, rapax & crudele, cum pelle varie picturata, sic tales superbi, & elati sunt crudeles vt communiter & raptores & pellem exterioris apparentiæ semper volunt habere diuersis & variis ornatibus, & falsibus picturatam. Et ideo dicitur de talibus, & in persona talium pardorum Osee 13. Quasi pardus in via Assyriorum occurram, eis. De alis vero superbiæ & præsumptionis eorum dicitur Osee 4. Ligauit eum spiritus in alis suis, Spiritus dico superbiæ. Isti sunt figurati in struthione. De quo dicitur Iob. 39. Cum tempus fuerit in altum alas erigit, deridet equum, & ascensorem eius. Sic igitur patet, quod isti sunt alati per elationem seu superbiam pectoralem.

G ¶ Secundo dico, quod isti sunt alati, per possessionem, seu substantiā temporalem. Et hoc ostenditur quando dicitur, quod ista bestia habebat alas quatuor. Nam sicut alæ sunt circumiacentes corpori, & circa corpus extenduntur, & dilatantur, & illis mediantibus corpus auiculæ sursum fertur, sic vere temporales possessiones, quæ peccatoribus adiacent, & circum stant, multum hodie extenduntur, & dilatantur. Et ideo isti multoties per superbiam extolluntur, quia sicut dicit Augustin. Difficile est vt superbus non sit, qui diues est. Sed nota, quod istæ alæ dicuntur quatuor. Quia scilicet alæ mundanæ prosperitatis consistunt in quatuor rebus,

In { Diuitiis, / Deliciis, / Honoribus, / Scientiis. }

Et nota, quod volatilia imperfecta, inueniuntur cum pluribus alis, quam perfecta. Sicut patet de multis vermibus, qui habent sex alas vel quatuor. Aues autem perfectæ non. Sic vere charissimi illi, qui sunt hodie imperfectiores, habent alas, id est, temporales possessiones ampliores. Et ideo sicut talia animalia in lege erant immunda, sic tales immundi & fœtidi apud Deum reputantur. Et ideo de istis dicitur Lucæ 15. Quod altum est apud homines, abominabile est apud Deum. Isti fuerunt figurati in illa Aquila, de qua supra dicitur. Quia vere isti sunt hodie aquilæ grandes per magnæ famæ reputationem. Habent magnas alas & longa membra per bonorum immobilium dilatationem, onusti sunt plumis, per mobilium ampliationem. Veniunt etiam ad Libanum, id est, ad honorum promotionem. Et tollunt medullam cedri, id est, totius prosperitatis delectationem. Sunt igitur isti alati per possessionem seu substantiam temporalem. Vnde Esa. 8. Extensio alarum eius implens latitudinem terræ. ¶ Tertio dico. Quod mali sunt H alati per desensionem seu potentiam magistralem, seu fraternalem, quod ostenditur cum dicitur, quod ista bestia habebat plura capita. Quia vere mali in isto mundo habent plura capita,

capita, id est, plures capitaneos, & magistros, collaterales pariter & sodales, defensores & fautores, & promotores & adiutores, quibus mediantibus sic per quasdam alas ad alta dignitatum & officiorum sublimantur, & extolluntur, efferuntur & proueh untur. Tales sunt similes cuidam serpenti, quem dicitur Hercules occidisse sicut dicit Isidor. qui dicebatur Hydra, qui habebat quinque capita, & quando Hercules vnum abscindebat, duo capita pro eo nascebantur. Sic vere mali, & maxime officiales, aduocati, & balliui vendicant sibi hodie plura capita, id est, plures capitaneos & fautores, quod si forte Hercules strenuus miles, id est, Deus talia capita eis auferat, ipsi pro certo statim procurant, pro vno perdito duo acquirere. Veruntamen finaliter omnia sua talia capita eis auferentur & ipsi ab Hercule, id est, à Deo temporaliter & æternaliter occidentur. Figura Apoca. 19. Vbi ille, qui sedebat in equo albo, pugnabat contra bestiam, quæ habebat plura capita, & quæ ascenderat de abysso, & ipsam vna, cum suo pseudopropheta & cum illis, qui habebant eius characterem, in stagno ignis & sulphuris relegauit. Sic vere charissimi, Christus, qui in equo albo purissimæ humanitatis sedet, finaliter contra tales bestias, sic incapitatas, quæ vt communiter veniunt de abysso, (id est,) de statu vilitatis & paupertatis, & contra pseudoprophetas eorum, id est, contra eorum adiutores promotores, proxenetas, & suarum nequitiarum fautores, contraque illos, qui suum portant characterem, id est, contra illos, qui suum portant nomen, hoc est dictum, contra suos hæredes & successores, qui scilicet in suis bonis male acquisitis, eis male succedunt, pugnabit per mortem temporalem, vt eos in stagno ignis & sulphuris, id est, in inferno vbi est ignis, id est, ardor inextinguibilis, sulphur, (id est,) fœtor intolerabilis, per damnationem æternam perpetuo relegabit. De talibus bestiis dicitur ad Titum 1. Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri. Vbi ostenditur, quod tales mali sunt

Mentaliter errantes (Cretenses, id est, tenebrosi)
Verbaliter fallentes. (Mendaces)
Crudeliter furentes. (Quia malæ bestiæ.)
Carnaliter viuentes. (Ventres pigri.)

Et ideo de talibus alatis & eorum alis, id est, de talibus malis & eorum fautoribus dicitur Hierem. 2. In alis tuis inuentus est sanguis pauperum & innocentium. Alæ enim diuitum & magnatum, id est, eorum bailliui, & consiliarij, quorum consiliis feruntur & gubernantur. Alæ etiam talium malorum, id est, eorum magistri, & fautores, pro certo sunt hodie pleni sanguine, id est, temporali substantia pauperum & innocentum, quam scilicet semper per rapinam, & vsuram rapiunt & extorquent. Zacha. 5. Habebat alas quasi alas Milui: quæ scilicet est auis querulosa rapinæ. Et nota quod tales alæ possunt figurari Ezech. 1. Vbi dicitur, quod manus hominis erant sub alis. Quia vere tales alæ, id est, tales capitanei, & fautores semper habent manus scilicet ad accipiendum munera ab eisdem, alias enim ipsos non promouerent, nisi ab eis aliquid manualiter acciperent. Sunt igitur peccatores alati per lateralem promotionem, vel per fraternalem prouisionem. Item per pectoralem elationem. Item per temporalem possessionem. Pone, si vis, illam figuram mirabilem Zacha. 5. de mulieribus, quæ habebant alas Milui, quæ portabant amphoram, &c. Item nota, quod inueniuntur scorpiones alati, &c. Vide infra de detractoribus. Item eruca cum sit vermis, recipit alas, & fit Papilio, & volat cum auibus. Sic viles homines mediantibus alis diuitiarum, quas acquirunt, fiunt milites, & volant cum nobilibus. Vide infra de Nobilitate.

A **Albedo.** Nota, quod generaliter in sacra Scriptura reperitur

Albedo { Mentis, Carnis, Cutis, Vestis, Vultus, Cultus. }

Albedo igitur mentis signat interiorem innocentiam. Et de hac potest exponi illud Ioelis 1. Vineam meam decorticauit, albi facti sunt rami eius. Quando enim vinea animæ decorticatur per confessionem & denudatur, tunc conscientia, per innocentiam dealbatur, Psalm. 50. Asperges me domine hyssopo, & mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor. ¶ Item albedo carnis signat continentiam puriorem. Et de hoc videbitur infra: de qua Ioan. 20. Vidit duos angelos in albis sedentes. ¶ Item albedo cutis signat corporalem pulchritudinem, & decentiam. Vnde Leui. 13. vbi dicitur quod si caro, & cutis, quam ignis exusserit, albam & rufam habuerit cicatricem, contaminabitur, &c. ¶ Item albedo vestis honestam signat apparentiam Matth. 17. dicitur, quod vestimenta Christi facta sunt alba, sicut nix. ¶ Item albedo vultus signat gloriæ refulgentiam. Vnde Apoc. 7. dicitur de beatis. Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt & vnde venerunt? ¶ Item albedo cultus, ornatus signat insolentiam vel etiam temporalem designat opulentiam. Et ista est albedo, de qua dicitur, quod Iudæi illuserunt Christum indutum veste alba, &c. Dico igitur, quod albedo est fundamentum omnium colorum, purioris & simplicioris naturæ cæteris coloribus, pulchrioris etiam apparentiæ, faciliter tamen maculatur, & eius macula difficulter reparatur. Et talis est rectæ puritas innocentiæ, seu candor nitidæ castitatis, quia vere ista est virtus cæteris purior, pulchrior & gratior, quasi fundamentum omnium aliarum. Maculatur tamen faciliter, per peccatum, & maxime per luxuriæ fœditatem. Et vix, aut nunquam amplius depuratur. ¶ Circa quod B nota, quod in sacra Scriptura reperitur quadruplex albedo, scilicet,

Albedo { internæ puritatis, hypocriticæ fallacitatis, æternæ fœlicitatis, externæ prosperitatis. }

De illis autem, qui sunt albi albedine puritatis, potest dici illud Luc. 9. Facta est species vultus eius altera, & vestitus eius albus refulgens. In quibus verbis ostenditur triplex albedo puritatis, scilicet in mente, in carne, & in veste. Prima est puritas innocentiæ mentalis. Secunda est puritas continentiæ carnalis. Tertia est puritas decentiæ, vel apparentiæ moralis. Dico igitur, quod nos debemus habere

Mentalis innocentiæ nitorem. (Vultus eius)
Carnalis continentiæ candorem. (Species eius altera.)
Moralis apparentiæ decorem vel splendorem. (Vestitus, inquit, eius refulgens.)

Habenda est igitur innocentia mentalis. (Vultus, inquit eius.) Vultus enim ipsius animæ est cor, & conscientia, quia sicut vultus est illa pars corporis, quæ principaliter apparet hominibus, sic cor & conscientia est pars illa animæ quam Deus principaliter intuetur, & quæ Deo immediatius præsentatur, quia sicut dicitur 1. Reg. 16. Homines vidēt ea quæ apparent, dominus autem intuetur cor. Et ideo sicut videmus, quod homo summe studet vultum suum purum & mundum seruare, sic homo cor suum debet pro viribus seruare in innocentiæ puritate, & omnem fœditatem peccatorum abstergere, vel purgare, vt de eo possit dici illud Iacobi 1. Hic comparabitur viro consideranti vultum in speculo natiuitatis suæ. Vbi ostenditur, quod ad puritatem innocentiæ habendam requiritur

Supernæ claritatis speculatio. (Viro consideranti)
Internæ vilitatis meditatio. (Natiuitatis eius.)
Externæ sanctitatis imitatio. (Speculo)

Sicut enim mulier volens seruare faciem puram & albam respicit ad speculum, sic homo, qui vultum cordis sui vult seruare innocentem, atque purum, sæpe debet respicere ad specula, id est, ad aliorum exempla, & se secundum eorum virtutes, & mores componere, & ornare. Et de tali albedine innocentiæ dicitur figuraliter Apoc. 1. Caput eius & capilli eius candidi sunt sicut lana alba, & tanquam nix, quia vere caput cordis & intentionis, capilli cogitationis & affectionis debent habere candorem, & albedinem innocentiæ, & perfectionis. Et istud proh dolor, est contra multos, qui tenera non habent innocentiam, sed nequitiam, non puritatem, sed fœditatem, non albedinem, sed nigredinem, non conscientiæ sanctitatem, sed omnis iniustitiæ prauitatem. Tales sunt similes Cygno, qui quamuis exterius habeat plumam albam, habet tamen interius carnem nigram. Sic vere multi sunt, qui quamuis exterius in apparentia videantur esse puri, albi, innocentes, & mundi per hypocriticam fictionem, interius tamen in conscientia sunt nigri, fœtidi & corrupti per vitia & peccata. Ideo de talibus vultibus dicitur Esa. 40. Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos, & decor vultus eius deperiit. Nam in peccatoribus & maxime in hypocritis exsiccatur, & extirpatur fœnum conuersationis & flos affectionis, & sic deperit decor vultus eius, id est, innocentia cordis & intentionis. Non sic charissimi, sed habeamus innocentiam mentalem. ¶ Secundo dico, quod debemus habere continentiam carnalem, & C hæc est albedo exterior, quæ denotatur cum dicitur: Facta est species altera. Species enim humana tunc fit quasi altera, quando per carnis continentiam dealbatur, quia scilicet tenere castitatem videtur esse vltra, & extra limites humanæ cōditionis, quia secundum Hier. In carne præter carnem viuere, potius est angelicum, quam humanū. Et ideo videtur, ꝙ humana natura altera- tur & dealbatur sicut vapor humidus, & aquosus superius in medio in-

dio interstitio aeris, qui quandoque prop[ter] vincentem frigiditatem in niuis albissimæ substantiam commutatur. Sic vere charissimi, quamuis sit homo naturaliter humidus & aquosus, fluxibilis & carnalis, quando tamen venit frigus duri timoris, ipsum quandoque taliter concutit & constringit, quod ipsum in niuem candidam, id est, in hominem album, mundum, castum & purum alterat, & conuertit. ita quod ei potest dici illud 1. Reg. 10. Inuenies, inquit, cuneum prophetarum, & insiliet in te spiritus domini, & mutaberis in virum alterum. Vbi ostenditur, quod ad albedinem castitatis habendam necessarium est combinari sagaciter, quia scilicet homo debet sectari societàtem bonam & honestam. Cuneum, inquit, prophetarum. Item inspirari viuaciter: quia sicut dicitur Sapien. 8. Non possem esse continens nisi Deus det. Insiliet, inquit, in te spiritus domini. Item commutari seu alterari moraliter. Mutaberis, inquit, in virum alterum. Sed heu proh dolor quam pauci sunt hodie, qui habent talem alterationem, quinimo videtur, quod multi habent contrariam, & aduersariam, quia de albedine castitatis & continentiæ mutantur in nigredinem carnalitatis & luxuriæ. Similes Piperi quod naturaliter est album. Sed secundum Dioscor. à Sarracenis in furno coquitur, & crematur, & sic eius albedo in nigredinem alteratur, virtute etiam germinandi priuatur. Sic vere multi sunt qui quamuis deberent esse albi per castitatem, quia tamen à Sarracenis, id est, à dæmonibus in furno tentationum, & in ardore mundanæ prosperitatis coquuntur, ideo in nigredinem luxuriæ alterantur, & virtute germinandi per bona opera spoliantur. Vnde de eis potest dici illud Baruc. 6. Nigræ fiunt eorum facies de fumo qui in domo fit. Fumus enim diabolicæ tentationis facit per infamiam & luxuriam nigrescere faciem suæ conuersationis. Tales fuerunt figurati Dan. 4. in Nabuchodonosor, qui de homine mutatus est in bestiam: quia quamuis tales sint homines, id est, rationales per naturam, efficiuntur tamen bestiæ per carnalitatem & luxuriam: quia scilicet bestialiter viuentes non videntur habere vltima alicuius rationis. Baruch. 6. Bestiæ meliores sunt illis. Non sic charissimi, sed simus albi & puri per castitatem, quia homines albi & casti Deo placent. Figura Apoc. 3. Vbi Deus dicit de innocentibus: Qui vicerit, vestietur vestimentis albis. Ideo bene consulitur Apoc. 3. Suadeo tibi emere aurum &c. vt vestimentis albis induaris, vt non appareat confusio nuditatis tuæ. Dico igitur, quod nos debemus habere continentiam carnalem. Fa-
D cta est inquit, species eius altera. ¶ Tertio debemus habere albedinem puritatis quantum ad apparentiam moralem: quia scilicet vestitus noster debet esse albus & refulgens: quia scilicet vestitus nostræ exterioris apparentiæ debet albere in se per sanctitatem & puritatem, & refulgere in alios per bonum exemplum & honestatem, quod est contra multos, qui similes sunt Pici, quæ naturaliter est alba, sed tandem super ignem coquitur, & bullitur, & sic in nigredinem commutatur, ita quod quicquid ab ea contingitur, maculatur. Sic vere charissimi, homo naturaliter debet esse albus, id est, modestus, rationalis & honestus, multi tamen ita bulliunt, per insolentiæ leuitatem, & ita coquuntur per luxuriæ fœditatem, quod color suæ apparentiæ in nigredinem malæ & inhonestæ conuersationis mutatur, ita quod alij per eorum mala exempla inficiuntur, & maculantur. Quia sicut dicitur Ecclesiast. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Non sic, sed habeamus albedinem honestatis. Vestitus inquit eius factus est albus: vt de nobis possit dici illud Apoc. 3. Non inquinauerunt vestimenta sua, ideo ambulabunt mecum in albis: quia digni sunt. Et sic patet charissimi, quod albedo puritatis distinguitur

In { innocentiam voluntatis,
continentiam castitatis,
apparentiam honestatis.

E ¶ Item nota, quod albedo hypocriticæ fallacitatis est sicut nix, quæ exterius pulchra, fæces & vias putridas cooperit, atque tegit, & ita homines decipit, quod dum credunt esse in via bona & plana, ipsi cadunt in foueam & in lutum. Sic vere candor hypocrisis, quæ exterius in homine apparet, multa immunda vitia & peccata velat, atque tegit, quæ interius in conscientia latitescunt. Et ideo homines in talibus decipiuntur: quia dum credunt inuenire bonam viam, id est, hominem virtuosum & perfectum, ipsi non inueniunt nisi lutum, id est, personam vitiosam, fœtidam & corruptam. Figura Leui. 13. Cumque color albus in cute fuerit, & capillorum mutauerit aspectum, ipsa quoque caro viua fuerit, lepra vetustissima iudicabitur: quia vere charissimi, quando albus color hypocrisis est in apparentia & in cute, capilli autem, id est, interiores affectiones, & caro, id est, conscientia interius sunt corrupti, tunc est lepra, & infectio pessima reputanda. Nam secundum Isid. antiqui solebant equos diuersimode dedicare. Vnde dicit, quod equi albi aeri dedicabantur, ad denotandum, quod illi, qui sunt albi per hypocrisim, aeri & vento, id est, vanitati, & inani gloriæ deputantur &c. Ideo de talibus equis albis dicitur Apoc. 6. Et ecce equus albus, & qui sedebat super eum habebat arcum, & data est ei corona: quia vere (charissimi) illi, qui sunt hodie in equo albo, id est, in statu hypocritico, semper habent arcum, id est, punctionem detractionis & murmurationis, & talibus (quod dolendum est) dantur hodie coronæ, (id est), status, & eminentiæ dignitatum. Item nota, quod est albedo curiositatis & prosperitatis. Sicut enim color albus sua pulchritudine visum attrahit & delectat, ipsum tamen disgregat, lædit, & distrahit, atque aggrauat, sic mundi prosperitas, & curiositas, quæ oculos cordis attrahit ad sui considerationem, ipsos solet disgregare, & dissoluere per mala desideria & affectiones, grauare etiam, & lædere per malorum appetituum ampliationem, & sicut color albus faciliter maculatur, sic prospera faciliter destruuntur. Et ideo sicut Herodes illusit Christum quando ipsum remisit ad Pilatum, qui eum crucifixit, & induit eum veste alba, sicut dicitur Lucæ 22. sic Deus quando induit homines veste alba, id est, mundi prosperitate, ipsos pro certo videtur illudere, & ad Pilatum, & ad Crucem, id est, ad diabolum, & ad Inferni tormenta finaliter destinare. Figura Genes. 30. Iacob & Laban fecerunt pactionem, quod Iacob habebat oues varias, Laban autem habebat albas & nigras. Sic vere Christus, & diabolus videntur inuicem pepigisse, quod Iacob luctator Christus ad partem suam varios recipit, id est, virtutum varietate dotatos. Laban autem, id est, diabolus ad partem suam accipit albas pariter, atque nigras, hoc est dictum, illos, qui albedine prosperitatis fulgent exterius, & qui nigredine peccati & iniquitatis pallent interius. Item nota, quod est albedo æternæ gloriæ & fœlicitatis: quia scilicet iusti in Regno patris rutilant, atque fulgent. Et de hoc dicitur Ioan. 20. Vbi duo Angeli in albis sedentes apparuerunt mulieribus. Albedo enim statum immortalitatis, & impassibilitatis & æternæ claritatis designat. Ideo dicitur Apoc. 6. Datæ sunt singulis stolæ albæ. & Apoc. 7. Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt & vnde venerunt? sequitur. Hi sunt, qui venerunt ex magna tribulatione quia scilicet in hoc mundo patiuntur aduersitatem, in alio recipiunt stolam albam, id est, status immortalitatem, & claritatem Psalm. 62. Niue dealbabuntur in Selmon, mons Dei mons pinguis &c. Selmon enim qui interpretatur pax, vel sensus, vel fortis imago, vel virtutis vmbraculum, signat Paradisum, vbi scilicet est pax, quæ non perturbatur. Sensus, qui non offuscatur, imago, quæ non deturpatur, virtutis vmbraculum, vbi anima recreatur. Et sic iste est mons Selmon, vbi anima beata claritatis refulgentia dealbatur. Sufficit de albedine.

Aleph.

Est prima litera alphabeti Hebraici, quæ interpretatur mille, vel doctrina tentationum. Et est titulus A
præpositus quibusdam Psalmis, & quibusdam Hieremiæ lamentationibus. Significat igitur illum, qui est α & ω, principium & finis, scilicet, Deum, qui dicitur mille, qui est maior numerus, qui possit esse propter immensitatem. Et dicitur doctrina tentationum: quia contra tentationes nostras docet infirmitatem. Psalmi igitur nostri & lamentationes, id est, gaudia nostra, luctus, & prosperitates, & aduersitates ab isto debent intitulari, & ab eo incipere, & ad eum terminari. Dico igitur, quod Aleph inuenitur esse laudis & congratulationis,

Titulus { confessionis,
eruditionis,
timoris,
nitoris,
vigoris.

¶ Est dico titulus laudis. Psalm. Aleph. Benedicam dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Item est titulus confessionis. Psalm. 33. Aleph. Confitebor tibi domine in toto corde meo. Item est titulus eruditionis. Psalm. 36. Aleph. Noli æmulari in malignantibus, &c. Item est titulus timoris. Psalm. 111. Aleph. Beatus vir, qui timet dominum &c. Item est titulus nitoris, & puritatis. Psalm. 11. Aleph. Beati immaculati in via &c. ¶ Item est titulus vigoris. Prouer 31. Aleph. Mulierem fortem quis inueniet. De lamentationibus vero possum notare, quod aleph, id est, Deus est titulus nostræ

Aduersitatis,
Obscuritatis,
Calamitatis,
Mutabilitatis.

Igitur incipiamus ab isto Aleph. Ab isto titulo lamentum pro nostra aduersitate: sicut fecit Hieremias volens lamentari destructionem Hierusalem. Threnorum 1. Aleph. Quomodo sedet sola ciuitas plena populo, facta est quasi vidua domina gentium &c. ¶ Item lamentum pro nostra ignorantia, & obscuritate.

ſcuritate. Thren. 2. Aleph. Quomodo obtexit caligine filiam Sion, proiecit in terram inclytam Iſrael. ¶ Item lamentum pro noſtra calamitate. Thren.3. Aleph. Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius. Item lamentum pro noſtra mutabilitate. Thre. 4. Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus. Et breuiter dico, quod in omni actu pſalmi vel lamenti ſemper debemus præponere Aleph (id eſt) Deum, qui eſt principium omnium bonorum operum & virtutum. Sufficit &c.

A **Alexander.** Nota, quod Alexander interpretatur alleuans tenebras, vel auferens anguſtias tenebrarum. Et ſic poteſt ſignificare Chriſtum, qui alleuauit tenebras errorum, & temperauit anguſtias tribulationum & dolorum. Alexander enim fuit Rex orbis & magnificus, & glorioſus, qui cum modica manu, ſcilicet, cum quatuor millibus equitum & triginta millibus peditum orbem ſubiecit, ſecūdum Oroſium. Sic Chriſtus glorioſus & ſublimis cum paucis millibus (id eſt) cum paucis prædicatoribus & Apoſtolis, infinitos populos ſuæ fidei ſubiugauit. Vnde 1. Machab. 1. dicitur quod Alexander egreſſus de terra Sethim debellauit Darium, & conſtituit prælia multa, & omnium obtinuit munitiones. Sethim interpretatur fixus. Darius interpretatur fertilis, quia vere Alexander Chriſtus de terra fixa, & æterna patria Paradiſi egreſſus, Darium fertilem id eſt, mundum vicit, & contra ſectas errorum conſtituit prælia prædicando, & earum munitiones obtinuit, à vana credulitate populum reuocando. Vel ſi vis dic per Alexandrum, qui mundum occupauit, & tamen ſatiatus non fuit, & tamen in fine veneno periit, ſignari diabolum, vel ambitioſum, qui non ſatiatur honoribus, & qui finaliter mortis æternæ ſubiugatur doloribus.

A **Alleluia.** Nota, quod alleluia eſt cantus gaudij & exultationis, qui ſcilicet in ſcriptura ſignat gaudium, lætitiam, exultationem, & laudem. Interpretatur enim Alleluia, laudate dominum. Et ideo iſtud canticum dicitur eſſe canticum beatorum, qui ſcilicet Deum laudando lætantur. Et eum benedicendo & amando continue occupantur. Vnde Tobias de cœleſti Hieruſalem loquens dicit Tob. 13. Per omnes vicos eius alleluia cantabitur, benedictus dominus, qui exaltauit eam, vt ſit Regnum eius in ſæcula ſæculorum. Iſtud eſt enim canticum Eccleſiæ: quia ſcilicet inter cætera, quæ in Eccleſia cantantur, in Eccleſia alleluia ſæpius replicantur. Eſt autem alleluia titulus quorundam Pſalmorum; ad denotandum, quod laus diuina debet omnibus ſumme placere, & quod ipſam debemus præ cæteris indefinentius replicare. & omne ſPſalmos noſtros, id eſt, omnes alias cordis lætitias à laude diuina incipere, & intitulare. Igitur laudetur Deus de iuſtitia erga delinquentes, De miſericordia erga pœnitentes, de munificentia erga triumphantes, de indulgentia erga ſupplicantes, de munditia erga innocentes, de clementia erga credentes & eum confitentes. Deus enim fecit iuſtitiam delinquentibus: ideo laudatur Apo. 19. Vbi dicitur. Audiui vocem in cœlo turbarum multarum dicentium alleluia; laus & gloria & virtus Deo, quia vera & iuſta iudicia eius ſunt. Et iterum dixerunt alleluia, & ſeniores adorauerunt dicentes Amen Alleluia. Item fac et miſericordiam pœnitentibus. Ideo dicitur in Pſalm. 135. alleluia. Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia eius. & Pſal. 116. Alleluia. Laudate dominum omnes gentes &c. Item indulget ſupplicantibus. Pſalm. 114. Alleluia. Dilexi, quoniam exaudiet dominus vocem orationis meæ. Item munificus eſt triumphantibus. Apoc. 19. Audiui vocem quaſi tonitruum dicentium alleluia. Gaudeamus & exultemus: quia venerunt nuptiæ. Nuptiæ enim ſatietatem deſignant, & quandam munificentiæ largitatem. ¶ Item ipſi ſibi complacent in innocentibus. Pſalm. 112. Alleluia. Laudate pueri dominum. Et alibi. Pſalm. 11. Alleluia. Beati immaculati in via. Item Deus congaudet credentibus, & eum confitentibus. Et ideo in Pſal. 115. dicitur, Alleluia. Credidi propter quod locutus ſum &c. Et alibi. Alleluia. Confitebor tibi domine &c. Vide infra de laude.

A **Alleuare.** Nota, quod alleuatio eſt Dei & Diaboli. Deus enim alleuat hominem miſericorditer adiuuando, ne corruat per deſperationem. Pſal. 144. Alleuat dominus omnes, qui corruunt, & erigit omnes eliſos. Suum enim alleuare idem eſt, quod ſuum adiuuare. Item alleuat Diabolus homines per ſuperbiam erigendo, vt corruant ad damnationem. Vnde poteſt ſibi dici illud Pſal. 72. Deieciſti eos, dum alleuaretur &c. Vide infra de eleuare vbi ad plenum. Et de leuare &c.

Alleuiare. Vide titulum de Leuitate.

A **Allicere.** Idem eſt, quod attrahere aliquem ad aliquid faciendum per verbum, vel nutum, vel factum applauſuum, ſicut faciunt adulatores. Et nota, quod homo quandoque allicitur ad bonum, quandoque ad malum. Nota etiam, quod hominem alliciunt ad malum, carnalia, temporalia, adulationes, munera &c. Sed nihil ad præſens: quia non ſunt auctoritates. Vide infra de attrahere, inclinare, inducere. &c.

Allidere. Nota, quod allidere idem eſt quod ad aliquid lædere: Eſt enim alliſio quando aliquid contra aliquid durum ita impingit, quod quaſi penitus diſſipatur. Et ideo in ſcriptura loquendo moraliter per alliſionem intelligitur Tentatio, quæ mentem eneruat, deriſio, quæ manus aceruat, Tribulatio, quæ mala coaceruat, elatio, quæ mentem proteruat. Alliditur dico quis per offendiculum tentationis. Eſa. 64. Alliſiſti nos in manu iniquitatis. Item alliditur per ictum tribulationis. Vnde Eſa. 30. dicitur quod dominus oſtendet conſummationem furoris ſui, & allidet in turbine & in lapide grandinis. ¶ Item alliditur homo per flatum elationis. Vnde Pſalm. 101. Eleuans alliſiſti me. ¶ Item allidit homo manum ad manum per applauſum deriſionis. Vnde Hier. 48. dicitur Allidet manum Moab in vomitu ſuo; & erit in deriſum etiam ipſe, &c. Vide titulum Offendere, Percutere, &c. A

Alimentum. Eſt illud, quod ad reſtitutionem vel reſtaurationem humorum, qui per actionem caloris in corpore continue deperduntur natura animalibus eſt conceſſum. Nam quia calor naturalis, & etiam innaturalis continue humores diſſoluit & conſumit, ideo neceſſarium fuit alimentum, quod in humores conuerteretur, vt corpus animalis in ſui ſtatus conditione nutriretur: vt dicit Auicenna. Sic vere ſpiritualiter, chariſſimi, illud eſt alimentum ſpirituale, quo humor animæ, id eſt, eius gratia, virtus, deuotio, & dilectio quando deperditur reſtauratur. Nam quia calor concupiſcentiæ, & ardor mundanæ proſperitatis continue agit in animam ipſam, ſcilicet per tentationes, & deſideria calefaciendo, & mouendo, ideo humor deuotionis, & gratiæ virtutis, & pariter meriti in ea continue deficcatur. Et ideo neceſſe eſt, quod ad huiuſmodi humoris reſtaurationem alimenta ſpiritualia cōtinue miniſtrentur, quæ quidem alimenta ſunt lectio, deuotio, eruditio, donorum infuſio, & æternæ gloriæ conſolatio. Talia ergo alimenta ſpiritualia debemus appetere, & amare. Iuxta illud Geneſ. 41. Clamauit populus ad Pharaonem alimenta petens. In quibus verbis oſtenduntur tria neceſſaria ad huiuſmodi alimenta habenda & procreanda, ſecundum tres conditiones, quæ poſſunt in alimentis corporalibus inueniri. ¶ Alimenta enim corporalia alliciunt, expediunt, proficiunt. B Deſiderantur enim ab omnibus, ideo alliciunt. Clamauit inquit ad Pharaonem. Cunctis etiam viuentibus ſunt neceſſaria, ideo expediunt; quia ſcilicet eis indiget omnis populus. Suſtentant etiam corpus humanum, ideo proficiunt. Alimenta inquit petens, ſcilicet tanquam proficua, & neceſſaria. Sic vere dico, quod ad iſta alimenta ſpiritualia habenda requiritur, & confitetur feruor deuotionis deſideratiuæ. Clamauit enim. Videmus enim quod omne animal naturaliter & auide & feruenter ſuum deſiderat nutrimentum, in tantum, quod pro ipſo habendo rugit, mugit, circuit, vociferat; atque clamat, ſicut patet de Vrſo, qui tanta auiditate fertur in ſuum alimentum, ſcilicet in mel quando poteſt ipſum inuenire, quod non obſtante aſcenſus difficultate, oneris ſui corporis grauitate, apum punctione, mallei percuſſione vſque ad locum mellis graditur, & aſcendit, vt dicit Theophraſtus. Sic vere chariſſimi, tanto ardore & feruore, auiditate, & cupiditate, deuotione, & affectione debemus appetere alimenta ſpiritualia, ſcilicet doctrinam, gratiam & gloriam, vel Euchariſtiam, quod non obſtante aliqua temporali punctione ſeu concuſſione tribulationis vel aliqua grauitate laboris & pœnitentiæ, & vexationis, ibi debemus aſcendere, attingere, & venire, vt ſic poſſimus appetitum & deſiderium ſatiare. Et iſte feruor deſiderans oſtenditur cum dicitur: Clamauit, quia ſcilicet clamor vocalis locutionis oſtendit quid ſit ardor mentalis affectionis. Et de hoc Iudith 4. Clamauit omnis populus ad dominum inſtantia magna, quod eſt contra multos, qui reuera ad alimenta habenda, ſeu procurandanon ſunt feruentes, ſed torpentes, non diligentes, ſed negligentes, non ad hoc laborantes, ſed ad contrarium operantes, quia ſcilicet non curant hodie de ſpiritualibus alimentis. Sed magis de temporalibus & corporalibus nutrimentis, vtilitatibus, & oblectamentis. Sicut enim Ciconia venenoſis alitur & nutritur, cibos autem delicatos non curat, ſic mundi peccatores rebus venenoſis, id eſt, mundi delectabilibus & proſperis nutriuntur, & ipſa cum totis deſideriis amplexantur. Alimenta autem delicata, ſcilicet bona ſpiritualia & æterna vilipendunt, proiiciunt, & contemnunt. Ideo de talibus malis & malorum alimentis dicitur Gen. 47. Dedit eis alimenta pro equis, & ouibus, & Bobus, & Aſinis. Quia vere mundi bona ſunt tantum alimenta pro mundi peccatoribus, ſcilicet pro carnalibus & delitioſis, (equis) pro debilibus & affectuoſis, (ouibus) pro cupidis & laborioſis, (Bobus) pro ſtolidis & deſidioſis, (Aſinis.) Et iſti

fuerunt

fuerunt figurati in illo populo carnali Nume. 11. qui non dele-
ctabatur nisi in alimentis Ægypti, scilicet in Cucumeribus, &
Peponibus, Alliis, atque Porris. Non sic charissimi, sed alimenta
spiritualia, nõ corporalia affectemus: quia ad hoc requiritur af-
fectio desideratiua. [Clamauit inquit.] Secundo dico, quod cir-
ca huiusmodi alimenta cõsideratur collectio. [Populus inquit.]
Nam sicut videmus, quod alimenta non sunt vni tantum homi-
ni vel animali necessaria, sed omnibus, & ideo omnia animalia
naturaliter conueniunt in alimentorum perquisitione, procura-
tione, & prouisione, sic vere charissimi alimenta spiritualia, de
quibus supra dictum est, necessaria sunt non vni, sed omnibus.
Ideo omnes debemus inuicem per amorem & concordiam, cha-
ritatẽ & amicitiam conuenire, vt huiusmodi alimenta possimus
prouidere, prouocare. Similes formicis, quæ ad alimenta pro-
curandum simul vadunt, simul laborant, simul viuunt, & dili-
genter in æstate prouident, de quo in hyeme tandem viuant. Sic
vere nos debemus tandem simul per fœdus charitatis viuere, &
in æstate ad procurandum huius vitæ alimenta spiritualia, quæ
tempore futuræ hyemis post hanc vitam nobis proficiant, & va-
leant, cum diligentia laborare. [Populus inquit.] Et de hoc po-
test dici illud 2. Reg. 13. Ecce populus multus veniebat pariter.
Sicut enim Papa libenter audit collegium, Abbas capitulum,
Rex populum, ita quod eis in simul multa conceduntur, quæ
singulis non darentur. Sic vere nos omnes per concordiam &
charitatem conueniamus, & alimenta gratiæ & gloriæ, cætera-
que Dei beneficia à domino postulemus, facilius poterimus ob-
tinere. Quod est contra multos, qui in congregatione amoris,
vnitatis & societatis nolunt viuere, nec manere, quinimo alter
ab altero per rixas, inuidias, & discordias segregantur. Et ideo
non mirum si huiusmodi alimenta eisdem minime conferantur.
Et de hoc dicitur 3. Reg. 16. Populus autem diuisus est in duas
partes. Non sic, sed fit in nobis collectio confœderatiua. [Popu-
lus.] Tertio dico, quod consideratur in alimentis refectio exube-
ratiua, [alimenta.] Alimenta enim possunt dici eo quod alant
mentem, quia sicut alimenta corporalia alunt, & nutriunt, im-
pinguant, & reficiunt corpus, sic ista spiritualia cor & mentem
nutriunt spiritualiter & impinguant. Ideo dicebat Apostolus 1.
Timoth. 6. Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti
simus. Quia vere alimenta mentalis refectionis, & tegumenta
moralis conuersationis dant homini sufficientiam æternæ con-
solationis. Contenti, inquit, simus. Sed heu, proh dolor, talia
alimenta mentis & animi refectiua non accipiunt hodie multi,
imo alimenta carnalia, corporalia oblectamenta, quæ sunt tam
animæ quam corporis infectiua, quod maxime faciunt auari,
qui aluntur diuitiis, luxuriosi delitiis, superbi vanitatibus, iactan-
tiis & extollentiis, præsumptuosi vanis scientiis, curiosi vanis læ-
titiis, hypocritæ inanibus gloriis. Sicut enim homo ab infantia
veneno nutritus, venenum recipit pro alimentis, sic tales, qui ab
adolescentia sua talibus venenosis sunt nutriti, & talibus mundi
bonis delectati & assueti, non quærunt alia nutrimenta, quia,
scilicet de alimentis spiritualibus, quæ mentem impinguant, &
reficiunt, nihil curant. Ideo lamentatur Ioel. 1. Perierunt ali-
menta de domo domini, scilicet spiritualia, quia reuera (quod
dolendum est) in domo domini, id est, in religione, vel Ecclesia
perierunt, & defecerunt alimenta deuotionis, & dilectionis, &
eleemosynæ, & compassionis, Eucharistiæ, & contemplationis.
Hierem. 52. Non erunt alimenta populo terræ. Sed reuera alia
alimenta, scilicet delitiæ & diuitiæ ibidem affluunt, & abundant.
Nam sicut Aquila nutrit pullos suos carne & sanguine, sic vere
Diabolus peccatores nutrit carne & sanguine, id est, delitiis, &
oblectamentis carnalibus & terrenis. Ecclesiast. 40. Alit enim
animam suam cibis alienis. Bona enim mundi dicuntur aliena,
quia aliunde veniunt, quia alienis remanent, & quia à domino
nos faciunt alienos. Non sic, charissimi, sed habeamus alimenta
spiritualia, quibus scilicet, Prælati debent nutrire pecora sibi
commissa. Vnde Genes. 46. Viri Pastores sunt, & curam habent
alendorum gregum, quia reuera, vt dictum est, ista sunt alimen-
ta, quæ tribuunt refectionem exuberatiuam, quæ requirunt col-
lectionem confœderatiuam, quæ faciant affectionem deſidera-
tiuam. Et si vis, nota, quod sunt alimenta pauperum, quæ sunt
exteriora scilicet eleemosynæ. De quo Tob. 1. dicitur, quod esu-
rientes alebat nudisq; vestimenta præbebat. Item sunt alimen-
ta deuotorum, quæ sunt interiora, & ista sunt lectio, deuotio,
gratia, Eucharistia, quæ interius nutriunt piam mentem. Et ista
sunt alimenta, quibus debet castrum cordis esse munitum. Vnde
illud prædictum 1. Tim. 6. Habentes alimenta, & quibus tega-
mur, his contenti simus. Vnde Gen. 47. dicitur, quod Ioseph ale-
bat fratres suos omnemque domum patris sui præbens singulis
cibaria. ¶ Item sunt alimenta bonorum, quæ sunt superiora. Vn-
de de muliere stellata, id est, de anima beata dicitur Apo. 12. quod
ipsa sumptis alis volauit in desertum, vbi alitur per tempus &
tempora. Vide de nutrimento, cibo, & manducare, &c. similia.

Alienum.

Alienum. Dicitur omne illud, quod non est proprium A
nostrum. Et dicitur alienus quasi aliunde na-
tus. Et potest accipi in bono & in malo. In bono quando quis
est alienus à mundo, vitio, & peccato. Et sic alienus signat viros
perfectos, quos mundus non potest vocare suos. Et de hoc in
persona Dei dicit Dauid Psalm. 59. mihi alienigenæ subditi sunt.
Et Psalm. 107. Mihi alienigenæ amici facti sunt. Vnde & Iob in
persona viri iusti dicebat Iob 19. Inquilini mei quasi alienum
habuerunt me, & quasi peregrinus fui in oculis eorum. ¶ Item
potest accipi in malo, & sic signat illos, qui alieni sunt à Deo, à
fide, à gratia, à moribus, à Paradiso. Et ita alienus potest dici
tam diabolus, quam peccator, quam mundus. Dæmones etiam
dicuntur alieni, quia quamuis in principio fuerant domestici, in
casu tamen facti sunt alieni. Vnde dominus potuit dicere illud
Iob. 19. Noti mei quasi alieni recesserunt à me. Isti autem pro-
prie dicuntur Dij alieni, quia scilicet ab illis, qui sunt à fide alie-
ni creduntur esse Dij: & ideo isti adorari prohibentur Gen. 35.
Abijcite Deos alienos. Et Exo. 20. Non habebis Deos alienos.
Et ibidem, Non adorabis Deum alienum. ¶ Dico igitur, quod B
peccator potest dici alienus, quia scilicet nihil habet commune
cum Deo. Sicut enim videmus, quod alieni, seu extranei non di-
liguntur, sicut domestici, licet quandoque ad tempus ampli-
us honorantur, quinimo si fit eis solatium seu festum, cito tamen
deficere comprobatur, sic mali nõ diliguntur à Deo, licet quan-
doque hic in mundo in diuitiis & promotionibus temporalibus
fiat eis à domino breue festum, à quo tamen finaliter sicut alie-
ni recedunt & impensos honores tanquam alienos dimittunt.
Hierem. 30. Non dominabuntur amplius alieni. Potissime au-
tem mali Ecclesiastici alieni dicuntur, pro eo quod esse legitimi
viri Ecclesiæ non videntur, in quantum iniuste in beneficiis aliis
personis debitis inducuntur. Ecclesia enim modernis tempori-
bus similis videtur perdici, quæ fouet filios alienos. Cuculus
enim auis fraudulenter oua sua in nido perdicis fouenda ponit,
quæ perdix tanquã sua fouet & diligit, ipsi tamen finaliter suam
nutricem dimittunt, & cum Cuculo tempore suo recedunt, sicut
ponit liber de naturis rerum. Sic vere proh dolor Cuculus, id
est, diabolus oua sua, scilicet, peccatores perdici, id est, Eccle-
siæ fouendos tradit, in quantum in nido suo, id est, in ipsius Ec-
clesiæ beneficiis ipsos promouet, & extollit, ita quod ista mater
Ecclesia sic delusa istos hodie fouet & nutrit, & bona, quæ debe-
bantur filiis, istis alienis tradit. Ideo iam possunt filij Ecclesiæ
dicere illud Thren. 4. Hæreditas mea versa est ad alienos, do-
mus nostra ad extraneos. Et Esa. 1. Regionem vestram coram
oculis vestris alieni deuorant. Isti tamen filij alieni quando sunt
bene fori & ditati, de nutrice non curant, nec ei bona faciunt,
aut procurant, imo matri suæ diabolo derelicta Ecclesia se so-
ciant. Vnde in Psalm. 17. Filij alieni inueterati sunt, filij alieni
mentiti sunt, & claudicauerunt à semitis suis. Vnde Hierem. 17.
Perdix fouit, quæ non peperit, fecit diuitias non in iudicio, in
medio dierum suorum derelinquet eas. Vnde alienis, qui non
curant de vtilitatibus Ecclesiarum potest dici illud Baruch 4.
Obliti enim estis eum, qui nutriuit vos & contristastis nutricem
vestram Hierusalem. Sic igitur patet, quod mali ministri Eccle-
siæ dicuntur alieni, quos etiam tanquam alienos Deus à mini-
sterio in suo iudicat repellendos. Vnde isti debent timere illud,
quod dicitur Numer. 3. Si quis alienus accesserit, morietur. In
quibus verbis ostenditur, quod sicut alienus in terra aliena ha-
bitat, semper habet status dubietatem, mentis peruersitatem,
quia scilicet semper nititur suppeditare illos de partibus Psalm.
108. Diripiant alieni labores eius, habet etiam nullam hæredita-
tem, sæpe patitur diuersitatem, & sic dico, quod peccator alie-
nus dicitur. Quia dubius & suspiciosus. [Si.] quia superbus &
præsumptuosus. [Quis.] Quia egenus & pœnuriosus. [Egenus.]
Quia afflictus & laboriosus. [Morietur.] ¶ Dico igitur, ꝙ pec- C
cator agitatur dubietate [Si.] Sicut enim status peregrinorum &
alienorum non est stabilis, neque firmus, imo semper habent
esse in pendulo, & in dubio, & in incerto, sic vere peccator in vi-
ta ista semper est in dubietate, timore, anxietate, & incertitudine
status sui, quia, scilicet, teste Ambros. Et de præterito meminit
habere quod doleat, & de futuro videt sibi superesse, quod ti-
meat, dubitat enim de interioribus, scilicet, propter criminum
immensitatem, dubitat de exterioribus, id est, temporalium de-
fectum & tenuitatem, dubitat de posterioribus, scilicet futuræ
damnationis aduersitatem. Iste igitur nihil habet stabile, atque
certum, quia sicut dicitur Iob 15. Sonitus terroris in auribus im-
pij, & cum pax sit, inimicitias suspicatur, quod ostenditur cum
dicitur [Si,] quæ est cõditio naturalis, dubia, & incerta, ad deno-
tandum, quod status peccatorum est conditionatus, dubius, &
incertus, mobilis pariter & infirmus. Ideo præ desperatione vi-
detur loqui peccator in Psalm. 138. Quo ibo à spiritu tuo & quo
à facie tua fugiam, si ascendero in Cœlum, tu illic es, si descen-
dero ad Infernum, ades. Si habitauero in extremis maris, &c.
Et bre-

Et breuiter quocunque ſe vertat peccator, ſemper eſt in dubio, & in incerto. Si aſcendit in Cœlum per conſiderationem, inde repudiatur. Si deſcendit ad Infernum, ibi condemnatur. Si ambulat per mare, id eſt, per mundum, ibi flagellatur. Nam Columba eſt auis dubia, quia ſi deſcendit ad terram, dubitat de laqueo, vel ſagitta. Si aſcendit ad aerem dubitat de accipitre, & breuiter nunquam eſt in tuto quouſque redierit ad foramen. Sic vere, (chariſſimi,) peccator ſemper dubitat, & timet accipitrem, id eſt, diabolum, ſagittam, id eſt, mortem, laqueum, id eſt, æternæ damnationis vinculum, nec vnquam eſt certus; vel tutus quouſque ad locum, & foramen ſuum, id eſt, ad Deum; & ad Eccleſiam, & ad ſtatum gratiæ redierit per charitatem, gratiam; & amorem. Dubitant iterum peccatores in hoc mundo amittere, ſcilicet, proſperitatem; incurrere pœnalitatem, & perdere carnalitatem. Sed proh dolor ipſi non dubitant amittere beatorum ſocietatem, vel ſanctitatem, offendere Dei maieſtatem, & incurrere æternæ mœſtitudinis grauitatem. Et quare non dubitant, certe quia non cogitant, neque vident aliquid de futuris. Et ideo ſicut cœcus, qui nihil videt, quandoque vbi eſſet merito dubitandum, ibi non dubitat, nec timet. Sic vere mali & per malitiam excœcati, qui pericula ſibi imminentia non vident, timent vbi timere non deberent, ſcilicet in mundi aduerſitatibus, quia trepidauerunt timore vbi non erat timor. Pſalm. 13. Vbi autem ſumme eſt timendum, ſcilicet in Dei offenſione, & futura damnatione, ipſi non dubitant, neque timent. Vnde Eccleſiaſt. 7. Sunt, inquit, impij, qui ita ſecuri ſunt, ac ſi iuſtorum facta habeant. Iſti ſunt ſimiles Ceruo, qui dum eſt in nemore, nihil videtur dubitare, imo elatis cornibus circuit, & diſcurrit. Sed quando à venatoribus concluditur, à canibus perſequitur, in chordis, & laqueis conſtringitur, tunc incipit lachrymari ſecundum Iſidor. dubitare pariter & timere. Sic vere, chariſſimi, peccatores quamuis ſint in ſtatu dubitabili & periculoſo, ipſi tamen non videntur aliquid timere, imo cornibus ſuperbiæ elati, ceruicose, obſtinate, & proterue vndique efferuntur. Sed proh dolor quando multitudo Canum, id eſt, infirmitatum eos inuaſerit, quando venator, id eſt, mors eos in ſepulchro concluſerit, quando etiam laqueus diuinæ ſententiæ eos in Inferno ligauerit, tunc timebunt & trepidabunt, tunc ſtridebunt, & dubitabunt, tunc etiam flebunt, & formidabunt, ibi enim erit fletus & ſtridor dentium. Matth. 22. Dico igitur, (chariſſimi) quod peccator agitatur dubietate. Si inquit. Vnde iſti dubitando videntur dicere illud Pſalm. 136. Quo cantabimus
D canticum domini in terra aliena? ¶ Secundo dico, quod peccator eſt alienus, quia inſtigatur peruerſitate, ſcilicet ſuperbia & præſumptione. Quia alienigenæ, vt communiter, quando poſſunt habere dominium, nituntur ſuppeditare illos de partibus, quibus deberent potius obedire, & eiſdem pro viribus obuiare. Et hoc eſt, quod dicitur Deuter. 38. Aduena, qui verſatur tecum, aſcendet ſuper te, & erit ſuperior, tu autem deſcendes, & eris inferior. Sic vere peccator tanta aduerſitate percutitur, quod ille, qui eſt alienus à Deo illos, qui ſunt eius compatriotæ vicini pariter & propinqui, ſcilicet bonos & iuſtos, quibus tenetur obedire, & maxime prælatos, dominos, & magiſtros ipſe pro certo ſemper per ſuperbiam nititur ſuppeditare, vilipendere, & calcare, & eiſdem peruerſe obſiſtere. atque pro viribus contraire, Eſa. 6. verſa eſt in prauum vinea aliena. Vnde quilibet à talibus impulſus poteſt dicere illud Abdiæ 1. Quis detrahet me in terram? Et merito, quia ſicut dicitur Iob 9. Qui tranſtulit montes, & neſcierunt hi, quos tranſtulit in furore ſuo. Vide infra de quis, quod oſtenditur cum dicitur, Quis: iſtud enim pronomen, quis, cum tota proſapia poſterioritate & conſanguinitate ſua vnam habet peruerſitatem, quia ſemper in omni conſtructione vult præire illam partem orationis, à qua regitur, & gubernatur: vt dicit Priſcianus, Ioan. 5. Alius ante me deſcendit. Et Ioan. 20. Alius diſcipulus præcurrit citius Petro. Et tamen Petrus erat Prælatus, qui poterat rationabiliter ire primus. Sic vere, (chariſſimi) mali, peruerſi, ſuperbi, & obſtinati, ſemper volunt per ſuperbiam præcedere, illoſque poſt ſe ponere à quibus debent regi, gubernari & regulari ſcilicet bonos prouidos & maturos. Et maxime ſuos Principes, & Prælatos, quod potiſſime videtur inter clericos & religioſos, vbi mali, peruerſi & obſtinati, & ſuperbi ſemper volunt aliis præeminere. Quis inquit. Iſti ſunt ſimiles Hirco, qui quamuis ſit animal fœtidiſſimum, ſi tamen ſit in vno grege ſemper, vt communiter, vult omnes alios præcedere, & ante omnes alios primus ire. Sic vere, (chariſſimi) quamuis peccator ſit fœtentiſſimus per luxuriam, infamiam & peccatum, alios tamen per ſuperbiam, vt communiter, vult anteire. Iſte eſt igitur Quis. Vnde Eſa. 22. Tu qui es, aut quaſi quis es. Vbi oſtenditur, quod iſti ſunt deſpectiuæ conditionis (quia dicitur tu es) præſumptiuæ volitionis (Quis) diſiunctiuæ diſſenſionis (Aut) defectiuæ durationis: quia ipſi proprie non ſunt, ſed quaſi ſunt (quaſi quis es.) Ideo de talibus alienis poteſt quilibet bonus dicere illud Pſalm. 53. Alieni inſurrexerunt aduerſum me; quia ſcilicet tales inſurgunt contra bonos, quibus debuerant obedire: ſtimulantur igitur peruerſitate. Quis inquit. ¶ Ter- E
tio dico, quod peccator dicitur alienus, quia ſpoliatur hæreditate: quod oſtenditur cum dicitur Alienus acceſſerit. Sicut enim alieni, vt communiter, non habent hæreditatem in terra aliena, in qua ſunt, ſed communiter bonis mobilibus acquiſitis & aduentitiis ſunt contenti, ſic vere, (chariſſimi) peccatores nihil habent in hæreditate paterna Paradiſi. Imo bonis mobilibus, aduentitiis, id eſt, bonis temporalibus, defectibilibus, & accidentalibus, mundaniſque proſperitatibus ſunt contenti: quod oſtenditur cum dicitur alienus; quia ſcilicet iſti quaſi aliunde nati alieni ſunt, & extranei ab hæreditate Paradiſi. Ideo poſſumus dicere de eo illud Prouerb. 5. Non des alienis honorem tuum, ne forte impleantur extranei viribus tuis, & labores tui ſint in domo aliena. Sed ſcitis, quod recte videtur, quod talibus accidat ſicut pullis Aquilæ. Aquila enim alienat, & proiicit vnum à ſe de pullis ſuis, quia vltra duos non vult nutrire. Sed eſt quædam auis quæ dicitur Ibys ſecundum Ariſto. quæ inueniens huiuſmodi pullum ita à patre ſuo alienum & proiectum, ipſum in filium recipit, & adoptat. Sic vere (chariſſimi) quando verus Aquila Deus homines peccatores à ſe alienauerit, & nido ſuo, id eſt, hæreditate Paradiſi priuauerit, & ipſos ab amore & gratia ſua abiecerit & repudiauerit, ſtatim inueniunt alium receptorem, ſcilicet diabolum, ſeu mundum, qui nullum conſueuit degenerem refutare, qui ſtatim ipſos recipit & adoptat, & bonis, & proſperis huius mundi nutrit, & recreat, & impinguat. Et ideo de mundo, & diabolo poteſt dici illud Eccleſiaſt. 49. Dederunt enim Regnum ſuum aliis, & gloriam ſuam alienæ genti, diabolus enim & mundus dant hodie aliis, & genti alienæ, id eſt, mundi peccatoribus, à Deo & ab hæreditate Paradiſi alienis Regnum & gloriam ſuam, gloriam, id eſt, honorem totius mundanæ proſperitatis. Ideo talibus dicitur illud Baruch. 3. Inueteraſti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis, deputatus es cum deſcendentibus in Infernum. In quibus verbis oſtenditur, quod mundus dicitur locus & Regnum alienorum, id eſt, peccatorum quadruplici ratione, videlicet propter pigritiæ ſenectutem (Inueteraſti) propter nequitiæ ſeruitutem (In terra aliena) propter lethalem ſocietatem (coinquinatus es, inquit, cum mortuis) propter finalem anxietatem (quia deputatus es cum deſcendentibus in Infernum) In terra aliena, ſcilicet huius mundi, in qua mali imperant atque regnant, ipſi veniunt, & deſcendunt in Infernum, & hæreditate Paradiſi perpetuo ſpoliantur. Dicitur igitur peccator alienus, quia non dotatur hæreditate.
¶ Quarto dicitur alienus, quia flagellatur aduerſitate: Morietur F
inquit. Sicut enim videmus, quod alienæ & aduenæ multis laboribus exponuntur, parum ab alijs reputantur & incommoda plurima patiuntur, ſic vere peccator finaliter laboribus mortis exponitur, à Deo, & Angelis, & Sanctis contemnitur & tandem in Inferno perpetuis incommodis ſubiugatur. Morietur, inquit, ſcilicet morte temporali, & æterna. Vnde Eſa. 27. In gladio morientur peccatores populi mei. Vnde de talibus alienis dicitur Ezech. 14. Homo de Iſrael ſi alienatus fuerit à me, faciam eum in exemplum & in prouerbium, & diſperdam eum. Pone ſi vis quomodo alienati à ſenſu finaliter moriuntur. Figura 1. Mach. 15. Alienatus mente Antiochus &c. Vide ibi. Patet igitur, quod peccator dicitur alienus, quia, ſicut dictum eſt,

Aduerſitate grauatur,
Hæreditate priuatur,
Peruerſitate tumeſcit,
Dubietate tremeſcit.

¶ Nota vlterius, quod alienus dicitur Mundus, Diabolus, Tyrannus. Mundus: Vnde in Pſalm. 48 Relinquent alienis diuitias ſuas. Et Hier. 19. Alienum fecerunt locum iſtum. Mundana etiam proſperitas dicitur aliena. Prouer. 23 Puteus anguſtus os alienæ. Mulier etiam mala dicitur aliena. Prouer. 7. Vt eruaris ab aliena, quæ verba ſua dulcia facit. Et etiam omnia bona mundi aliena dicuntur, & hoc quia aliunde & ab extrinſeco nobis veniunt, & alienis etiam poſt nos remanent. Vnde Sene. epiſt. 1. Omnia, Lucili, aliena ſunt, & tempus tantum noſtrum eſt. Et breuiter mundus dicitur proprie terra aliena. Item diabolus. Oſeæ 2. Reſpiciunt Deos alienos. Item tyrannus. Eſa. 1. Coram oculis veſtris regiones veſtras alieni deuorant. Et Oſeæ 7. Comederunt alieni robur eius, &c. ſufficit.

Alienigena. Dicitur ille, qui eſt aliunde genitus. Et poteſt ſignificare hominem peccatorem, A
ſicut dictum eſt de alieno. Et nota, quod populus Philiſtinorum, qui ſemper fuit filiis Iſrael contrarius & rebellis, dicebatur populus alienigenarum, ad denotandum, quod peccatores ſemper ſunt Deo, & populo eius contrarij & rebelles. Iſtos in pluribus conflictibus expugnauit Dauid, ſicut ipſe dicit in Pſal. 59. Mihi alienigenæ ſubditi ſunt. Ad denotandum, quod Dauid

manu fortis,id eſt,Chriſtus peccatores per mortem corporis impugnabit & eos in Inferno ſeruituti perpetuæ ſubiugabit. ¶ Nota igitur, quod per alienigenam intelligitur peccator multiplici ratione, videlicet, quia reprobatus lethaliter, quia maculatus carnaliter, quia diſgregatus diſpariter, quia caſtigatur crudeliter. Iſti enim ſicut indigni à Deo reprobantur. Non vult enim Deus, quod ad altaris ſacrificium admittantur, vel quod ad dignitates Eccleſiaſticas recipiantur. Vnde de Agno Paſchali dicitur Exod. 12. quod alienigena non comedet ex eo. Et Neemi. 13. dixit Neemias in perſona boni Prælati. Mundaui eos ab omnibus alienigenis, & conſtitui ordines Sacerdotum & Leuitarum. Cuius tamen iam fit hodie contrarium; quia ſcilicet mali præ cæteris in Eccleſia acceptantur. Vnde 1. Machab. 5. dicitur. Repleta eſt omnis Galilæa alienigenis. Figura 1. Machab. 3. vbi dicitur, quod Antiochus miſit ad conterendum Iudæam, vt conſtitueret habitatores eius filios alienigenarum. Item iſti vt immundi per luxuriam maculantur. 2. Eſdræ 8. Terra polluta eſt abominationibus alienigenarum. Et ideo Neemias præcepit, quod viri Iſrael, id eſt, viri Eccleſiaſtici dimitterent omnes vxores alienigenas, qui ſcilicet Neemias, id eſt, bonus Prælatus valde debet cauere ne Eccleſiaſtici cum malis mulieribus inquinentur Et tamen, proh dolor, de Salomone dicitur 2. Reg. 11. Quod ipſe adamauit mulieres alienigenas. Item iſti ſocialiter non ligantur. Non enim ſolent mali per bonam ſocietatem ligari, nec charitatis fœdere colligari Neem. 3. Separauerunt omnem alienigenam. Boni etiam debent à talibus ſeparari. Neem. 9. Separatum eſt ſemen filiorum ab omni alienigena. Non decet enim quod filij Iſrael, id eſt, boni malorum ſocietatem ſectentur. Et tamen, proh dolor, ipſi dicunt illud Pſalm. 107. Mihi alienigenæ amici facti ſunt. Item iſti finaliter æternaliter cruciantur & puniuntur, ſcilicet in Inferno 1. Machab. 11. Occidit alienigenarum in die illa tria millia; quia ſcilicet iſti in Inferno collocabuntur, damnabuntur, & cruciabuntur. Ita quod tunc poterit dici illud Pſal. 86. Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum hi fuerunt illic. Illic dico, ſcilicet in mundo fuerunt Deum offendendo, & nunc illic, ſcilicet in Inferno erunt peccata luendo. Oſtenditur igitur hic, quod illic, ſcilicet in Mundo, vel in Inferno erunt tria genera peccatorum, ſcilicet Solitudinis ſectatores, ſcilicet Alienigenæ. Multitudinis turbatores, Tyrus Anguſtians vel tribulans. Limpitudinis contemptores, vel turpitudinis poſſeſſores, populus Æthiopum, qui in-
B terpretantur caliginoſi. ¶ Dico igitur, quod illic erunt ſectatores ſolitudinis, qui ſcilicet nomine alienigenarum intelliguntur. Alienigena enim eſt ille, qui non eſt de patria, de ciuitate, vel de villa, & ſignat hominem ſolitarium, qui ſcilicet non eſt de ciuitate, id eſt, de ciuium vnitate: quia omnem communitatem, concordiam, & ſocietatem videtur fugere, vilipendere & horrere, imo moribus & conditionibus colloquiis & conſiliis vult ab omnibus ſeparari, claudi pariter & velari. Et ideo de talibus alienigenis dicitur Neem. 9 Separatum eſt ſemen filiorum Iſrael ab omnibus alienigenis. Sicut enim teſte Iſidor. Aues prædales quarum roſtrum eſt curuum & vngues acuti, ſolent viuere ſolæ, & à communitate aliarum auium ſeparari, & ab omnibus alienari, & ſegregari; ſic multi ſunt mali peccatores & in ſæculo & in clauſtro, qui per quandam vitæ auſteritatem, ſolitudinem, & partialitatem nihil volunt habere commune cum aliis, ſed ab omnibus eſſe diſtincti, diuiſi pariter & diſiuncti. Et maxime tales ſunt aues rapaces & detractores, qui carnes crudas non ceſſant deuorare. Tales etiam ſunt auari & raptores, quorum roſtrum, id eſt, verba habent curuitatem fallacitatis, & vngues, id eſt, opera habent acuitatem rapacitatis. Iſti dico ſoli & ſolitarij à bonorum ſocietate & frequentia diuiſi, perpetuo volunt eſſe ſoli. Thren. 3. Sedebit ſolitarius, & tacebit. Iſti enim habent tepiditatem (Sedebit) Horrent ſocietatem (Solitarius) Tenent procacitatem (Tacebit) Et ideo de tali malorum diſtinctione dicitur Num. 8. Alienigena non miſcebitur vobis. Et Neem. 13. Separabunt omnem alienigenam. Iſti non erant digni comedere de hoſtiis & ſacrificiis ſanctificatis, nec intrare Templum Domini, & maxime de Agno Paſchali, ſicut dicitur Exod. 12. & Leui. 22. Ad denotandum, quod huiuſmodi ſolitarij alienigenæ non ſunt digni ad cibum ſanctificatum ſacramenti altaris accedere, nec Templum Paradiſi intrare, maxime cum tam in Euchariſtia quã in Paradiſo ſit maxima ſocietas, communitas, & charitas in-
C tellecta. Sunt igitur ſectatores ſolitudinis. ¶ Secundo dico, quod illic erunt turbatores multitudinis, impij, ſcilicet & tyranni, qui populum ſibi ſubditum & vicinum rapinis & exactionibus anguſtiant, & infeſtant, quod oſtenditur cum dicitur Tyrus, quia Tyrus interpretatur anguſtians & tribulans. Et ideo Dauid inter alios, qui ipſum infeſtabant, & grauabant, nominat alienigenas cum habitantibus Tyrum. Iſti igitur ſunt turbatores multitudi-
D nis. ¶ Tertio dico, quod ibi ſunt poſſeſſores turpitudinis: quod oſtenditur cum dicitur, Populus Æthiopum. Æthiopes enim ſunt populi nigri, ſolis ardoribus infeſtati, & interpretantur caliginoſi. Sic vere in mundo iſto ſunt plures peccatores, qui ſunt inflammati per auaritiam & ambitionem, qui ſunt denigrati per infamiam & malam conuerſationem, qui ſunt caliginoſi & excœcati per ignorantiam & indiſcretionem, qui ſcilicet limpitudinem diſcretionis & ſapientiæ claritatem abdicant, deſerunt, & contemnunt, & omnem moralem turpitudinem, atque nigredinem profitentur. Ideo talibus obſcuris, tenebroſis, & caliginoſis, nigris, & vitioſis peccatoribus dicitur Hierem. 13. Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, & Pardus proprietates ſuas, ſic & vos poteritis bonum facere cum didiceritis malum. Sunt igitur alienigenæ moralis turpitudinis poſſeſſores, vulgariter multitudinis turbatores, localis ſolitudinis ſectatores. Si vis autem per alienigenam intelliguntur conuerſi & pœnitentes. Vnde Luc. 17. Non eſt inuentus, qui rediret, & daret gloriam Deo niſi hic alienigena. Item per alienigenam intelligitur proditor, & deceptor. Eccleſ. 11. Admitte ad te alienigenam, & ſubuertet te in turbine, & alienabit te à viis propriis, &c. ſufficit.

Alius. Idem eſt, quod alter, & ſignat hominem, ab alio diſtinctum, & diuerſum. Et poteſt intelligi in bono. A
Et ſic alius eſt ille, qui à mundo & mundanis vitijs eſt diuerſus, diſtinctus pariter & diuiſus. Et de hoc Ioan. 10. Alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili. Alius etiam poteſt dici ille, qui eſt ſuperadditus & adiunctus. Et ita poteſt ſignificare quemlibet bonum ſocium & amicum, qui nobis in neceſſitatibus adiungitur, & per pietatem, & adiutorium aggregatur. Et de hoc Prouerb. 11. Alij diuidunt propria, & ditiores ſunt. ¶ Item alia ſignificant multa vniuerſaliter aggregata. Ioan. 21. alia ſigna multa fecit Ieſus. Et omnibus iſtis modis poteſt accipi in bono.
¶ Secundo dico, quod poteſt accipi in malo. Et ſic alius ſignat B
hominem diuerſum, diuiſum & diſtinctum ab aliis per odium & malignitatem, vel per vitæ diſſimilem qualitatem. Et de talibus dicitur Prouerb. 10. Alij rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt. Et 1. Corinth. 11. Alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt. Vbi nota, quod homo de ſui natura eſt eiuſdem ſpeciei cum aliis, non diuerſæ, habet etiam os paruum, ad denotandum, quod debet eſſe animal temperatum, & faciliter ſatiatum. Eſt etiam animal rationale, atque nudum, à quibus tribus peccator videtur eſſe alius triplici ratione, (videlicet) propter morum difformitatem (Alius quidem) propter mentis cupiditatem (Eſurit) propter mundi proſperitatem, vel propter ſenſus obſcuritatem (Alius autem ebrius eſt) ¶ Dico igitur, quod iſti ſunt difformiter ab aliis ſegregati: quod oſtenditur cum dicitur, Alius quidem. Dicuntur enim alij, quia ſcilicet diuiſi ſunt ab aliena conuerſatione. Quidam etiam ſunt alij, id eſt, ſingulares in ſua mala conditione. Iſti enim non volunt eſſe eiuſdem ſpeciei cum aliis, ſcilicet per amicitiæ vnitatem & charitatem, ſed volunt eſſe alij per diuiſionem & diuerſitatem. Tales ſunt ſimiles Scyllæ, Cepæ Caninæ, quæ quandoque inuenitur ſola, & tunc mortifera eſt & venenoſa, & eſt in littoribus maris ſecundum Platear. Sic vere tales, qui ita ſunt ſolitarij, ſingulares, & difformes communitati aliorum qui, ſcilicet iuxta maris littus, id eſt, iuxta fluctus mundanorum negotiorum ſemper inueniuntur plantati, iſti (dico) & communiter mortiferi ſunt & venenoſi per vitia & peccata, & per mala opera, & exempla. Et ideo de talium difformitate dicitur 1. Corinth. 15. Alia eſt caro volucrum & alia beſtiarum. Vbi oſtenditur, quod iſti ſunt ſeparati difformitatibus, alia & alia, inquinati carnalitatibus: quia ſunt caro beſtiarum, eleuati pompoſitatibus. Volucrum inquit. Ideo de eis dicitur Sapien. 2. Grauis eſt nobis etiam ad videndum, quoniam diſſimilis eſt aliis vita eius. Tales ſunt figurati Dan. 7. Ecce (inquit) beſtia quarta terribilis, atque mirabilis, & fortis nimis, dentes habens magnos & ferreos, comedens, & diminuens, & reliqua pedibus conculcans, diſſimilis autem erat cæteris beſtiis, quas viderat ante eam, & habebat cornua decem. Vere (chariſſimi) tales ſunt hodie multi peccatores, quia iſti ſunt terribiles pauperibus per aduerſitatem, mirabiles diuitibus per proſperitatem, fortes nimis per temporalem poteſtatem. Dentes, id eſt, verba habentes ferrea per mordacitatem. Ideo iſti comedunt alios per rapacitatem. Iterum dico, quod iſti diminuunt, ſcilicet de fama aliorum per detractionem, & de temporali ſubſtantia per rapinam, vſuram, & exactionem, & reliquos etiam de quibus, ſcilicet non poſſunt aliquod malum dicere, conculcant & vilipendunt per ſuæ laudis ſuppreſſionem, vel aliqualem detractionem, vel conculcant, ſcilicet per oppreſſionem, & ſuppeditationem. Et ideo iſti ſunt diſſimiles aliis, ſcilicet bonis per vitæ & famæ excellentem imperfectionem. Cornuti ſunt etiam per ſuperbiam, & elationem. Ideo de talibus aliis dicitur Dan. 7. Ecce alia beſtia quaſi Pardus. Sic igitur patet, quod peccator dicitur alius propter morum diuerſitatem. ¶ Secundo dico, quod dicitur alius C
propter mentis cupiditatem. Eſurit inquit. Peccatores enim per cupiditatem & ambitionem ſemper eſuriunt & ſitiunt bona

mundi,

mundi, nec possunt aliqualiter satiari, & ideo isti sunt alij, quam deberent. Cum enim homo habeat inter animalia os minimum, quasi alienum, & contra propriam naturam imputatur ei quando tanta auaritia æstuat, quod eius appetitus nequit diuitiis satiari. Bona enim mundi sunt sicut fons Tantali, de quo dicitur, quod quanto quis magis bibebat, tanto plus sitiebat. Sic vere quanto plus de bonis mundi biberis, & acquisieris, tanto plus sities, & esuries, id est, ardor & appetitus auaritiæ magis crescet. Eccles. 24. Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient. Mundi prosperitas loquitur, quæ non facit nisi desiderium prouocare; & ideo debemus esse similes Ceruo, qui quãdo calefactus est & sitibundus, dato quod inueniat aliquem riuulum, nunquam tamen ibi sistit, quia scit, quod non satiaretur ibi, sed desiderium prouocaret. Et ideo currit vsque ad fontem, vt ibi in aquæ abundantia suum repleat appetitum, vt dicit magister in libro proprietatum. Sic vere charissimi, nos qui in hoc mundo sumus diuersis tentationibus calefacti, pro Deo non sistamus in riuulo mundanæ prosperitatis: quia vere ista non satiat, neque replet, imo desiderium per auaritiam prouocat, & accendit. Vnde Esa. 5. Nobiles eius interierunt fame, multitudo eius sibi exaruit. Sed curramus per desiderium, & affectum vsque ad fontem viuum gloriæ Paradisi, vbi ad plenum satiabitur nostri capacitas appetitus. Psalm. 16. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Et illud, quemadmodum desiderat Ceruus ad fontes aquarum, &c. In mundo autem isto est contrarium: quia scilicet bona mundi de se non dant sufficientiam, sed indigentiam, non satietatem, sed anxietatem; non fertilitatem, sed cupiditatem. Et istud patet in mundi raptoribus & auaris, qui quanto plus accumulant, tanto plus indigent, desiderant, & mendicant. Vnde de talibus aliis dicitur Prouerb. 11. Alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt, quia breuiter teste Sene. Diues est non qui magis habet, sed qui minus cupit. Causas autem quare mundi bona non satiant, vide infra titulo Saturare. Bene igitur dico, quod peccator potest dici Alius propter mentis cupiditatem.

D Esurit inquit. ¶ Tertio dico, quod peccator dicitur Alius propter mũdi prosperitatem, vel propter sensus obscuritatem. Alius (inquit) ebrius est. Homo naturaliter est nudus iuxta illud Iob 1. Nudus egressus sum de vtero matris meæ. Est etiam animal rationale: ideo peccator quando acquirit vestimenta temporalis prosperitatis & possessionis, qui etiam ex hoc perdit sensum, & vsum debitæ rationis, & discretionis, alius est quam deberet. Et hoc ostenditur quando dicitur Alius ebrius est. Sicut enim vinum immoderate sumptum aufert homini sensum & motum, & facit eum vacillare, & titubare, & quasi alium à propria natura; sic mundi prosperitas homini aufert sensum debitæ rationis & discretionis & motum virtuosæ operationis, ipsumque facit titubare ab itinere virtutis & perfectionis: ideo de tali ebrietate dicit in Ps. 106. Turbati sunt, & moti sunt, & omnis sapientia eorum deuorata est. Rom. 14. Alius credit se manducare omnia. Contra illud Leu. 10. Vinum, & omne quod inebriare potest, non bibetis. Et cætera vide supra de Abstinentia. Sic igitur patet (charissimi) ꝙ peccator dicitur Alius propter mundi prosperitatem, vel sensus obscuritatem; mentis cupiditatem, motum difformitatem. Ideo Alius merito potest dici. Et si volumus notare, possumus dicere, quod Alius potest dici fallaciis palliatus, Sæuitiis ef-

E frenatus, negotiis occupatus, nequitiis implicatus. ¶ Dicitur (inquam) alius ille qui fallaciis palliatur, sicut sunt hypocritæ, falsi amici, & proditores. Inueniuntur enim alij qui credebantur. Psalm. 17. Filij alieni mentiti sunt mihi. Item illi, qui sæuitiis effrenantur, sicut sunt crudeles, & tyranni. De quibus dicitur Ioan. 21. Petro dictum est. Alius te cinget & ducet, scilicet quo tu non vis, supple, violenter. Item illi, qui mundi negotiis occupantur. Figurati in illo, de quo dicitur Matth. 22. quod alius iuit ad villam suam (id est) ad mundi negotia, & sic à Regis nuptiis est exclusus. Item illi, qui nequitiis implicantur. Vnde illi duo latrones dicuntur alij Luc. 23. Crucifixi sunt cum Christo alij duo

F nequam. Sic igitur dico, quod Alius signat peccatorem. ¶ Sed adhuc nota, quod vir perfectus potest dici Alius, qui (scilicet) propter vitæ excellentiam & sanctitatem alius ab aliis potest dici. Et de hoc 1. Corinth. 12. Alij datur sermo scientiæ, alij sapientiæ vel spiritus, alij fides, alij gratia sanitatum, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij interpretatio sermonum. Et breuiter ille, qui vult esse Alius (id est) singularis, excellens, & perfectus in omni bono, per spiritum est pronectus. Et nota, quod de talibus potest exponi illud 1. Corinth. 15. Alia est claritas Solis, alia Lunæ, alia Stellarum, quia vere claritas, & excellentia perfectorum, qui per Solem, Lunam, & Stellas intelliguntur, est alia & alia, id est, ab aliorum communi vsu per eminentiam segregata & diuisa, in quibus verbis talium perfectorum excellentia & claritas describitur à lucida claritate Solis, à fluida pietate Lunæ, à solida firmitate Stellarum. Habent igitur boni lucidum splendorem, quia scilicet comparantur Soli. Nam sicut Sol potest dici alius ab aliis luminaribus, propter excellentiam claritatis, quia scilicet quantum est de se, sua claritas est inoffuscabilis, inextinguibilis, & inuariabilis. Sic vere claritas bonitatis, sapientiæ, & discretionis, & honestatis bonorum & perfectorum non offuscatur per ignorantiam, non variatur per insolentiam, non extinguitur per imperseuerantiam, imo in eodem statu perseuerat. Eccles. 27. Omnis homo sanctus manet in sapientia sicut Sol. Et ideo de talibus aliis dicitur 1. Cor. 12. Alij per spiritum datur sermo sapientiæ. Habet igitur lucidum splendorem. ¶ Secundo habet fluidum dulcorem. Luna in- G quit. Nota quod sicut Luna est alia & diuersa, excellens & separata ab aliis luminaribus in humiditate: quia secundum Ambros. Luna dicitur mater roris, fons humoris, decor noctis. Sic viri perfecti alios excellunt in humore dulcoris, & compassionis. Nam ros pietatis ab eis destillatur, & nox, id est, status pauperum, & egenorum ab eis decoratur. Et ideo sicut videmus, quod Luna quantumcunque rorem inferius administret, sua tamen influentia ex hoc non minuitur, neque cessat, sic vere boni & misericordes non minuuntur, nec depauperantur, quamuis rorem beneficiorum aliis largiantur, imo per Dei ordinationem sæpe fit, quod bonis ampliantur potioribus. Lucæ 6. Date, & dabitur vobis. Et Esa 60. Non occidet vltra Sol tuus, & Luna tua non minuetur amplius &c. De talibus aliis dicitur Prouer. 11. Alij diuidunt propria, & ditiores sunt. ¶ Tertio di- H co, quod non tantum habent isti fluidum dulcorem, imo etiam habent solidum tenorem Stellæ, quæ dicuntur à stando quia scilicet propter suam perpetuam stabilitatem aliæ sunt ab aliorum corporum mutabilitate: quia scilicet in firmamento continue voluuntur, nunquam tamen deficiunt, neque imo in firmamento perpetuo perseuerant. Sic vere boni, & perfecti ita sunt per virtutem perseuerantiæ in firmamento, id est, in fide Ecclesiæ, vel in statu gratiæ radicati, stabiliti, & firmati, quod quamuis moueantur tribulationibus, agitentur tentationibus, ipsi tamen per peccatum non franguntur, per inconstantiam non mutantur, per impatientiam non turbantur, per morum insufficientiam non perduntur, sed magis & magis per firmitatem perpetuam roborantur. Vnde Dan. 12. Iusti autem fulgebunt sicut Stellæ in perpetuas æternitates. Ideo de talibus aliis dicitur Ioan. 14. Alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum. Isti dicuntur paracleti per aliorum consolationem, dicuntur à patre dati per diuinam institutionem, dicuntur manere in æternum per perseuerantem durationem. Et ideo isti dicuntur Stellæ à stando: quia scilicet in fide, & moribus sunt stabiles, atque firmi. Sed heu, proh dolor, quot sunt hodie, qui habeant firmitatem Stellarum, pietatem Lunarem, claritatem Solarem? Pro certo pauci, quod dolendum est. Claritas sapientiæ nebulis ignorantiæ denigratur: ideo non sunt Sol: Pietas influentiæ faculis auaritiæ desiccatur: ideo non sunt Luna. Firmitas existentiæ, iaculis ignorantiæ perforatur. Et ideo proh dolor isti non sunt hodie Stellæ. Non sic (charissimi) non, sed pro Deo habeamus, sicut dictum est, Splendorem lucidum (Solis) dulcorem fluidum (Lunæ) tenorem solidum (Stellarum) Et sic erimus alij per vitam, & sanctitatem eminentem, & ab aliis segregati. Et nota, quod tales alij, (id est,) tales singulares & iusti

Vtiliter		occupari,
Viriliter		operari,
Opulenter		fœcundari,
Eminenter	solent	exaltari,
Celeriter		agitari,
Moraliter		immutari;
Salubriter		liberari.

¶ Dico igitur quod iusti vtiliter occupantur. Ioan. 4. Alij laborauerunt, & vos in labores eorum intrastis. Item viriliter operantur. 1. Corinth. 12. Alij datur operatio virtutum. ¶ Item opulenter fœcundantur, supple, fructu bonorum operum. Vnde Lucæ 8. Aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum. ¶ Item eminenter sublimatur scilicet ad honores spirituales, & æternales. Vnde Eph. 4. dicitur, quod Deus alios pastores, & doctores, alios vero Euangelistas dedit. ¶ Item celeriter agitantur scilicet obediendo prompte maioribus: vnde illud Ioan. 20. Alius discipulus præcurrit citius Petro. Item moraliter immutantur, supple, se conuertendo ad bonum. Vt de de Saul dicitur 1. Reg. 10. quod Deus immutauit sibi cor aliud. ¶ Item salubriter liberantur, supple, in patria. Vnde Matth. 27. dicitur, quod Christus alios saluos fecit. Sic igitur patet, quod isti dicuntur alij, in quantum sunt singulariter perfecti, & à cunctis vitiis alieni: vnde de Deo dicitur Esa. 65. Quod seruos suos vocauit nomine alio. Quilibet igitur bonus debet tales alios diligere, & eorum vtilitatem velle. Iuxta illud Phil. 2. Nemo, quod suum est, quærat. Et hæc de alieno, alienigena, & alio sufficiant.

A **Alligare.** Diuersimode sonat in scriptura. Nota igitur, quod secundum quod ex scriptura perpenditur, per alligaturam potest intelligi Gratia, quæ ligat perfectos. Lex, quæ ligat electos, Culpa, quæ ligat infectos, Pœna, quæ ligat eiectos, Gloria quæ ligat prouectos. ¶ Nam primo per gratiam, & disciplinam ligantur perfecti, quia pro certo ista est secundum Psalm. 146. quæ sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. ¶ Item per legem ligantur dyscoli, superbi, & erecti Marc. 3. Nemo potest vasa fortis diripere, nisi prius fortem alliget. ¶ Item per culpam ligantur infecti, id est, peccatores scilicet cum vinculo malæ consuetudinis. Vnde Lucæ 13. Christus dicit, quod filiam Abrahæ, quam alligauit satanas 18. annis, oportebat curare sabbato. Item per pœnam alligantur miseri, & deiecti. Vnde de Herode dicitur, quod ipse alligauit Ioannem, & posuit in carcerem. ¶ Item per gloriam alligantur beati, scilicet sursum in patria, vbi ita ligati sunt, quod amplius inde cadere non possunt. Vnde Eccles. 6. Vincula illius alligatura sanitatis. Dicamus igitur aliquid de alligatione morali, quæ fit per gratiam. Ista enim nihil aliud est quam mandatorum obseruatio religionis subiectio, legis diuinæ obligatio, charitatis coniunctio, quibus, scilicet homo domitus, & ligatus Deo per obedientiam subiicitur, & eidem debite famulatur. Sicut enim Leo in nemore capitur, ligatur, domatur, & tandem Regibus & Principibus præsentatur, sic vere peccator quando capitur per conuersionem, alligatur per statutorum regularium impositionem, domatur per obedientiam, & subiectionem, & tandem Regibus & Principibus, id est, Deo, & Angelis præsentatur per æternę glorię acquisitionem: sic erat alligatus Paulus Actor. 20. vbi dicit. Alligatus spiritu vado in Hierusalem. In quibus verbis ostenditur, quod sicut animal captum & ligatum subiugatur, instigatur, obedit, accedit, sic vere nos debemus Regulari tenaciter (Alligatus) inspirari viuaciter (Spiritu) obedire celeriter (Vado) per-B uenire fœliciter (In Hierusalem.) ¶ Dico igitur, quod debemus tenaciter regulari (Alligatus inquit.) Nam sicut videmus, quod bos alligatus & domitus regulariter, & ad voluntatem ductoris in patientia circuit, & laborat, sic vere homo, qui ligatus & strictus est vinculis charitatis, & catenis regularium statutorum & diuinorum mandatorum, honeste, regulariter, patienter, & reuerēter debet se habere, & in agro Ecclesiæ per pœnitentiā laborare (Alligatus inquit) Luc. 19. Inuenietis pullum Asinæ alligatum, vbi ostenditur, quod hominem alligat Perseuerantiæ stabilitas (Inuenietis) quod ipse non recedet Obedientiæ humilitas (Pullum) & patientiæ tranquillitas (Asinæ) Quod pro certo est contra multos, qui nec perseuerantia, obedientia, vel patientia sunt ligati, imo proh dolor, tanta leuitate, proteruitate, inconstantia, & inobedientia sunt elati, quod nec Deo, nec Prælato, nec vinculis salutaribus, nec statutis regularibus volunt submittere colla sua. Tales sunt superbi, & elati, & obstinati, & in sæculo & in claustro, similes Onagro, quod est animal, quod nulla arte domatur, nec aliqua industria regulatur. Sic vere multi sunt, qui ita sunt obstinati, & elati, quod vix, aut nunquam possunt à Prælato & à superiore domari, regulari, alligari, vel subiugari. De his dicitur Iob 11. Vir vanus in superbiam erigitur, & quasi pullum Onagri se liberum natum putat. Sicut etiam Rhinoceros est animal indomabile, & illigabile, sic tales, &c. Ideo Iob 39. dicitur. Nunquid alligabis Rhinocerontem loro? quod impossibile est, nisi Deus apponat manum. Sed proh dolor, ista sua indomabilitas cedit eis in præiudicium, & iacturam. Sicut enim aper est animal indomabile, & indomesticabile, vt communiter, & tamen venator aliquando in suis retibus, & catenis ipsum alligat, & constringit, & tunc ense, & gladio suo ipsum vulnerat, & occidit, sic vere tales obstinati, & proterui, qui pro tempore huius vitæ nolunt per disciplinam ligari, vel domari, finaliter à venatore Deo vinculis suæ sententiæ ligabuntur, & æternæ damnationis retibus arctabuntur, & gladio tormentorum Infernalium necabuntur Figura Dan. 4. Vbi de Nabuchodonosor dicitur: Alligetur vinculo ferreo, & æreo, & cum feris sit pars eius. cor eius ab humano immutetur, & cor feræ datur ei. Quia vere, charissimi, isti sunt superbi, ceruicosi, & proterui, finaliter vinculis ferreis, id est, tenacitate, & perpetuitate æternæ damnationis ligabuntur, & corde humano, id est, discretione, & sapientia præ tormentorum immanitate priuabuntur. Ideo de talibus dicitur Matth. 14. Herodes tenuit, & ligauit Ioannem, & posuit ipsum in carcerem. Ideo de zizaniis dicitur Matth. 13. Alligate ea in fasciculos ad comburendum. Vbi ostenditur, quod peccatores in inferno tenaciter constringuntur (Alligate eos) difformiter distinguuntur (Per fasciculos) Acerbiter affliguntur (Ad comburendum) Heu, charissimi, non sic, sed pro Deo alligemur, stringamur, domemur in vita ista regularibus disciplinis. Ne forte oporteat finaliter alligari in Inferni incendiis, & catenis. Sic igitur dico, quod debemus tenaciter vel moraliter regulari. Alligatus inquit. Exemplo Apostoli, qui dicebat Actor. 21. Non solum alligari, sed mori paratus sum pro nomine Iesu Christi. ¶ Secundo dico, quod debemus viuaciter inspirari. Spi- C ritu inquit. Sicut enim animal alligatum ad voluntatem ductoris ducitur vndequaque, sic nos ad voluntatem, inspirationem, suggestionem ductoris nostri Spiritus sancti debemus duci ad omnia bona opera exercenda. Nam sicut spiritus, id est, ventus nauem per fluctus maris ducit ad portum, quando in velum eius directe percurrit, atque sufflat, sic vere Spiritus sanctus quando per suas inspirationes sufflat in velum voluntatis, ipsam nauem, id est, ipsam animam in huius mundi pelago fluctuantem, ad portum salutis, scilicet ad Paradisum pertrahit. Vnde Psalm. 142. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Sed proh dolor videtur, quod multis animabus accidit sicut naui. Est enim secundum Isidor. quidam piscis paruus vix semipedalis, qui dicitur Echineis, cuius est tanta vis adhærentiæ, quod quando naui adhæret, ipsam facit immobilem, & ita venti flatibus contrariatur, quod nauis immobiliter sistitur, nec ad portum per ventum ducitur, vel minatur. Sicut etiam exemplificat Plin. de naui prætoriana, quæ per talem piscem extitit arrestata. Vere charissimi, talis est amor mundi, seu peccatum auaritiæ, quia pro certo quando naui, id est, animæ adhæsit, ab obedientia, & à progressu bonorum operum ipsum impedit, ita quod in mari huius mundi per auaritiam sistitur, nec ad portum Paradisi per venti, id est, Spiritus sancti influentiam applicatur. Non sic, charissimi, sed ab omnibus alligaturis mundi amoris caueamus, vt ligati loris mandatorum Dei, vento, id est, influentiæ Spiritus sancti viuaciter pareamus, vt per ipsum ad Paradisi gloriam perueniamus & sic quilibet dicat illud Ezech. 8. Eleuauit me spiritus, & adduxit in Hierusalem; quia pro certo illi omnes, qui taliter alligantur in terris, æternaliter ligabuntur, & stabilientur in cœlis. Matth. 18. Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, &c. Debemus igitur inspirari viuaciter. ¶ Tertio de- D bemus obedire veraciter vel celeriter, Vado, inquit, quod est præsentis temporis, ad denotandum, quod sicut animal alligatum magistro suo obedit, & post eum vadit, & non secundum voluntatem propriam, sed secundum voluntatem magistri se regit; sicut patet de Simia & de Vrso. Sic nos diuinis præceptis, & charitatis vinculis alligati debemus semper esse pręsentes, id est, pręsto, & parati ad obediendum, ita quod magistrum nostrum, id est, Deum Prælatum debemus sequi, & non secundum nostram voluntatem, sed secundum suam dirigi seu regi. Vado inquit, Lucæ 7. Dico huic vade & vadit. De quo potest dici illud Apoc. 9. Solue quatuor Angelos, qui alligati sunt quod talis moralis alligatio est ad obediendum quædam liberatio, & solutio. Quod est contra multos, qui non dicunt vado in præsenti, imo videntur dicere vadam in futurum, quia semper procrastinant obedire, nihil prompte, seu celeriter facientes & adimplentes. Non sic, charissimi, sed obediamus celeriter. ¶ Quarto dico, quod ne- E cesse est quod perueniamus fœliciter. In Hierusalem, inquit, id est, in beatitudinem Paradisi. Sicut enim bos postquam diu alligatus in agno laborauerit, finaliter ad domum domini sui ducitur, & ad præsepe ponitur, vbi impinguatur, sic vere homo postquam in agro huius mundi per pœnitentiam laborauerit, vinculis diuini amoris, & disciplinæ funibus alligatus finaliter ad domum domini sui, scilicet ad Paradisum ducitur, & ad præsepe æternæ recreationis introducitur, & ad præsepe vbi perpetuo recreatur. In Hierusalem inquit: vt sic dicatur illud Ecclesiast. 24. In Sion firmata sum, & in ciuitate sanctificata similiter requieui, & in Hierusalem potestas mea. Vbi ostenditur, quod beati habent Securitatem (firmata sum) Communitatem (Ciuitate) Tranquillitatem, (Requieui) Auctoritatem (quia in Hierusalem potestas mea.) Et cætera sicut supra de adducere, in illa auctoritate præallegata. Eleuauit me spiritus, & adduxit me in Hierusalem, &c. Actor. 21. Virum, cuius Zona hæc est, sic alligabunt in Hierusalem. &c. Sic igitur patet, quod nos debemus Fœliciter peruenire, celeriter obedire, viuaciter inspirari, tenaciter vel moraliter regulari. Et sic patet, quod erimus spiritualiter alligati. Et nota si vis quod per alligaturam intelligitur cura & diligentia pastoralis, quia sicut medicus alligat vulnera infirmorum, sic prælatus peccata subditorum, & eorum malos motus, & actus alligare, stringere, vel sanare debet. Ezech. 34. Quod perierat requiram, quod abiectum erat reducam, quod confractum fuerat alligabo, & quod pingue & forte custodiam, & quod infirmum consolidabo, &c. sufficit.

Alioquin. Videtur coniunctio disiunctiua, signat enim idem quod vel, vel saltem seu, vel pro certo. Et ideo vide infra de Vel. A

Aliquis. Aliquid. Quia aliquis diminuitur à signo vniuersali, scilicet ab omnis, & significatum commune contrahit ad quid certum & limitatum posset dici, ꝙ de sui natura aliquis signat Christum, vel quemlibet virum perfectum, qui constituitur in excellenti singularita- A

te, &

te, & qui proprie nominari nequit, sed solum dicitur aliquis sub quadam generali dubietate. Signat igitur aliquis Pauperem qui contrahitur & diminuitur à mundi prosperitate, dæmonem, qui contrahitur à cœli societate, Peccatorem, qui diminuitur à gratiæ libertate, Auarum qui contrahitur ab omni hilaritate, & constituitur in stricta partialitate. Quandoque demi: & subtrahit à generalitate: & sic omnis & aliquis opponuntur tanquam singulare, & vniuersale, & sic aliquis sumitur pro quidam, & isto modo dicitur aliquid idem quod modicum, seu parum. Sic enim dicitur, non multum est, tamen aliquid est. Et sic sumitur vbi dicitur Ioan. 1. A Nazareth potest aliquid boni esse, Singularitatem etiam, & à generalitate diminutionem signat. Quandoque autem aliquid significat essentiæ certitudinem, & sic aliquid & nihil, & aliquis & nullus opponuntur. Et sic de Deo, respectu cuius omnia nihil sunt & qui solus est aliquis vel aliquid, dicitur 1. Corinth. 3. Nec enim qui plantat, nec qui rigat est aliquid, sed qui incrementum dat Deus. His præmissis dicam, quod illud pronomen aliquid, quod componitur ab alius, & quis, in bono significat, & in malo.

B ¶ In bono enim significat Aliquid ipsius Dei perfectionem, hominis iusti conditionem, cœli bonorum possessionem. Et primo dico, quod est vnum aliquid, quod spectat ad Deum, qui est aliquid singulariter, Deus enim, vt dictum est, est aliquid, cætera autem nihil sunt. Deus enim per singularem perfectionem est aliquis, id est, alius quis, id est, ab aliis distinctus, & singulariter eminens vniuersis. Dan. 6. Non inuenimus aliquam occasionem nisi in Deo. Occasionem aliquam, id est, perfectionem.

C ¶ Secundo dico, quod est vnum Aliquid quod spectat ad iustum, quod est aliquid virtualiter. Iustus enim est aliquid scilicet per esse gratiæ, peccator autem nihil est. Quia dato quod sit aliquid quantum ad esse naturæ, tamen nihil aut nullus est quantum ad esse gratiæ: quia teste Aug. Peccatum nihil est, & nihil fiunt homines cum peccant. Ideo dicitur Gal. 6. Si quis existimat se esse aliquid, cum nihil sit, ipse se seducit. Est igitur iustus aliquis vel aliquid, quantum ad esse naturæ veritatem, & quantum ad gratiæ bonitatem, & quantum ad perfectionis singularitatem. Vnde Iac. 1. Voluntarie genuit nos scilicet Deus verbo veritatis, vt simus initium aliquod creaturæ eius. Aduerte igitur, quod tales aliqui scilicet viri sancti & iusti solent persistere in bonis moribus per permanentiam, resistere asperis casibus per patientiam, desistere à malis actibus per pœnitentiam, assistere deuotis partibus per amicitiam, abstergere de fratrum cordibus omnem nequitiam. Dico igitur, quod ille, qui est aliquis vel aliquid spiritualiter per permanentiam in bono persistit; ex diuina enim voluntate & gratia iusti in bono permanent, & in virtute gloriæ perseuerant. Sapien. 11. Quomodo autem posset aliquid permanere nisi voluisses? Item talis si quis per patientiam asperis resistit. Iacob. 5. Tristatur aliquis vestrum, oret æquo animo & psallat: per pœnitentiam à malo desistat. Vnde 2. Petr. 3. dicitur, quod Deus non vult aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. Item per amicitiam precibus assistit, seu consentit. Iusti enim & sancti, qui scilicet aliquid sunt in exaudiendis aliorum iustis precibus semper sunt prompti. Ideo scriptura docet nos tales aliquos requirere, & eorum opem in necessitatibus implorare. Iob. 5. Voca igitur si est qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum conuertere. Item ille omnem nequitiam exterminat, & sistit, quia vir iustus per correctionem & monitionem aliorum iniquitates depellit, ipsosque per bonam conuersationem rutilare facit. Baruch. 6. Nisi aliquis exterserit æruginem, non fulgebunt. Patet igitur,

D quod iustus est aliquid loquendo virtualiter. ¶ Tertio dico, quod peccator est aliquid loquendo criminaliter. Aliquid enim, vt dictum est, habet quandam singularem distinctionem, & etiam detractionem, & à toto diminutionem significat, & sic aliquid accipitur pro aliquantulum, quia scilicet peccator semper vult esse distinctus, & singularis per societatis, & charitatis carentiam, & discordiæ & inuidiæ partialitatem, & semper solet à virtutibus detrahere, seu diminuere, seu etiam in virtutibus diminutus esse per iniquitatem. Ideo per Aliquid intelligitur vel ipse peccator, vel ipsum peccatorem. Peccator dico. Iob 6. Potest aliquis gustare quod gustatum adfert mortem? Aliquis enim, id est, peccator peccatum gustat, quod mortem æternam sibi propinat, quia sicut dicitur Iac. 1. Peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem. De peccatore etiam dicitur Apoc. 21. quod in ciuitatem nouam non intrabit aliquid coinquinatum & immundum peccatum etiam dicitur aliquid. Iudith. 5. Perquire si est aliqua iniquitas eorum Et Act. 18. Siquidem esset peccatum aliquid, aut facinus pessimum &c. Vnde etiam de Ecclesia dicitur Ephe. 5. quod Deus dilexit eam non habentem maculam, neque rugam, nec aliquod huiusmodi: patet igitur quomodo peccator dicitur aliquid loquendo criminaliter.

¶ Quarto dico, quod bona mundi dicuntur aliquid diminutiue seu contemptibiliter. Constat enim quod gutta aquæ potest dici aliquid, id est, modicum seu aliquantulum respectu maris. Sic bona temporalia respectu æternorum. Et nota, quod E bona temporalia dicuntur aliquid, videlicet, quia

Rapaces auide cupiunt,
Tenaces nullis impartiuntur,
Audaces lætanter rapiunt,
Veraces pauperi iaciunt.

Bona igitur temporalia sunt aliquid quod auide cupiunt rapaces seu raptores, id est, insatiabiles auari. De quo Ecclesiastici 23. Anima calida quasi ignis ardens non extinguetur donec aliquid glutiat: quasi dicat: Anima ardens, id est, mens auari quando aliquid terrenum quod cupierit, acquirit, & amplectitur, tunc ad tempus sitis suæ auaritiæ extinguitur, sed cito post fortius accendetur. ¶ Item terrena aliquid sunt, quod nemini diuidunt tenaces, id est, homines parci: qui scilicet nemini distribuunt bona sua. Similes illis Idolis Babyloniæ, de quibus dicitur Baruch 6. quod neque infirmo, neque mendicanti aliquid impartiuntur. ¶ Item sunt aliquid, quod lætanter rapiunt rapaces scilicet audaces impij, & crudeles raptores De quibus Amos 3 Nunquid dabit Catulus Leonis vocem de cubili suo nisi aliquod apprehenderit? ¶ Item sunt aliquid quod aliis erogant veraces, hoc est dictũ, viri misericordes & pij. Vnde Act. 4. dicitur, quod nec quisquam eorum, quæ possidebat, suum aliquid esse dicebat, sed erant eis omnia communia: quod illud aliquid, id est, illud modicum, quod quidem habent viri pij, non est proprie suum, quia illud communicantur omnibus tanquam commune, & non proprium. Sic igitur patet, quod terrena dicuntur aliquid contemplabiliter. ¶ Quinto dico, quod bo- F na spiritualia, id est, æterna dicuntur aliquid essentialiter seu permansibiliter. Terrena in respectu spiritualium non sunt aliquid, nec minimum in respectu æternorum, spiritualia autem, & æterna bona proprie sunt aliquid, quia semper manent, & persistunt. Vnde de illo aliquid potest intelligi illud Matth. 20. Vbi dicitur, quod mater filiorum Zebedæi accessit ad Iesum petens aliquid ab eo, & consequenter declarat illud aliquid dicens: dic vt sedeant &c. Et sic patet quomodo secundum diuersa significata aliquid seu aliquis diuersimode possunt sumi &c. vide infra de quidam, quod idem est quod aliquis. Aliquid vero aliquantulum signant mundi bona, quæ valde sunt stricta, pauca, contracta, & modica respectu bonorum cœlestium immensitatis. De quibus Actor. 3. dicitur, quod claudus respiciebat Apostolos, sperans se aliquid accepturum ab eis. De istis potes allegare, & dilatare pro libito: quia hic concordantiæ auctoritatum non habentur.

Aliquando.

Nota, quod aliquãdo est aduerbium temporis, quod est medium inter semper, & nunquam. A Signat enim interpositionem temporis vel horarum. Et potest pertinere tam ad bonos, quam ad malos. Boni enim habent suum aliquando: quia, videlicet, non possunt semper esse in actu benefaciendi, sed aliquando redeunt ad opera virtuosa, vt quia non semper vacant circa contemplatiuam, sed quandoque redeunt ad actiuam. Vnde dico, quod ipse debet

Aliquando {
Simplicibus prædicare,
Vacillantes confirmare,
Cœlestia cogitare,
Se aliis communicare,
De rebus propriis ordinare.
}

¶ Dico aliquando prædicare. Ecclesiast. 37. Anima iusti annunciat aliquando de aliis vera. Dico aliquando confirmare, sicut Petro dictum est Lucæ 22. Tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. ¶ Dico etiam aliquando alta cogitare. Psalm. Intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapite. ¶ Dico insuper, quod ipsi debent aliquando extraneis communicare. Ecclesiast. 13. Si communicabit Lupus agno aliquando. ¶ Dico nihilominus, quod ipsi debent aliquando circa negocia propria vacare, & de suis negociis ordinare. Gen. 30. Iustum est vt aliquando prouideam domui meæ. Et sic per consequens potest dici de aliis actibus bonorum: Non enim oportet, quod homo semper circa vnum negocium sit intentus, imo oportet, quod aliquando nunc ad vnum, nunc ad aliud sit extentus, exemplo arboris, quæ non semper eadem mensura fructus profert, imo aliquando satis, aliquando parum fructificat. De malis etiam dici potest, quod ipsi habeant suum aliquando. Nam sicut febris habet suas interpellationes, quia scilicet non solet semper æqualiter affligere, sed aliquando plus, aliquando minus vexare, & aliquando ex toto deficere & cessare, sic mali, non semper sunt in eodem gradu malitiæ, sed aliquando plus, aliquando minus student iniquitati & nequitiæ iuxta illud Ioan-

nis 11. Nonne duodecim horæ ſunt diei? Et ſi quandoque à malo ceſſant, tamen in malum iterum recidunt, Roman. 7. Viuebam ſine lege aliquando.

A **Aliter.** Nota, quod aliter eſt aduerbium qualitatis, & quia denotat quandam alterationem, mutationem, cõtradictionem, ideo ſecundũ ꝙ alteratio vel contradictio bona vel mala fuerit, ſecundum hoc aliter moraliter loquendo bonum vel malum ſignificabit. In bono enim poteſt ſignare Pœnitentes, qui ſe habent aliter per conuerſationem, Proficientes, qui ſe habent aliter per virtutum continuam additionem, Beatos, qui ſe habent aliter per gloriæ adeptionem, ſic de aliis. In malo vero poteſt ſignare falſos amicos & hypocritas, qui ſe habent aliter quam appareant per fictionem, per mortis, ſcilicet & inferni incurſionem, Rebelles & dyſcolos, qui ſemper dicunt aliter per contradictionem, Diuites, qui ſe inuenient eſſe aliter per proſperitatis perditionem, & per mortis & inferni incurſionem, Diſcordes & litigioſos, qui ſentiunt aliter per diſſenſionem, Et generaliter omnes peccatores, qui continue peccant aliter per nouorum criminum multiplicationem. Concorda ſi vis de omnibus iſtis, & proſequere ſecundum naturam tituli ſeu ſignati, quia in corcondantiis parum ponitur, ſeu nihil.

Alloqui. Vide infra in titulo loqui.

A **Alonge.** Signat in bono & in malo. In bono ſignat illos, qui à mundo, & à mundana proſperitate ſunt à longe, ſignat etiam hominem, qui à longe ſtat à ſtatibus, & promotionibus, non reputans ſe dignum. Lucæ 18. Publicanus à longe ſtans &c. Item accipitur in malo per beneficium, ſufficientiam, & ſubuenientiam, imo ſtat à longe ſcilicet Deo per peccatum & nequitiam, à prælato per obſtinationem & irreuerentiam, à proximo per parcitatem & auaritiam. Ideo de talibus dicitur Matth. 26. Petrus autem ſequebatur à longe. Et cætera ſimilia. Et illud Matth. 27. Stabant autem à longe mulieres multæ, quæ ſecutæ fuerant à Galilæa eum, &c. Vide vbi de longe.

A **Altare.** Eſt iſte locus, in quo Deo Hoſtiæ, & ſacrificia immolantur. Et ideo altare poteſt ſignificare multipliciter in ſcriptura. Vnde nota, quod ſignat cor iuſti, quod infra latitat, ſtatum Eccleſiæ, quæ foris militat, ſtatum gloriæ, quæ ſurſum habitat, Redemptorem, quem iuſtus viſitat, Peccatorem, qui ſemper hæſitat. De altari interiori, ſcilicet de corde viri iuſti poteſt dici illud 1. Para. 22. Hæc eſt domus Dei, & altare. De ſtatu ve o Eccleſiæ, & de miniſterio altaris dicitur in Pſalm. 42. Introibo ad altare Dei &c. ¶ De Paradiſo qui ſcilicet figuratur in altari thymiamatis, quod intus in ſancta ſanctorum latebat, ad quod ſummus ſacerdos ſemel in anno, & non ſine ſanguine introibat, ſicut dicitur ad Hebr. 8. quia, ſcilicet ſacerdos noſter Chriſtus per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta æterna, redemptione inuenta, dicitur Apoc. 6. Vidi ſubtus altare Dei animas interfectorum, de ipſo dicitur 1. Corinth. 9. Qui altari deſeruiunt, cum altari participant. De peccatore vero poteſt dici illud Macha. 4. Viderunt altare prophanatum.

B ¶ Dico igitur, quod per altare intelligitur cor humanum & mens, & conſcientia viri iuſti. Et hoc quia antiquitus quandoque altare fiebat de terra. Exo. 20. Altare de terra facietis mihi. Quandoque de lapidibus, ſicut dicitur Geneſ. 35. Tulit lapidem, & ædificauit altare domino, Quandoque de lignis. Exod. 38. Fecit altare holocauſti de lignis Sethim. Quandoque de ære, ſicut erat altare holocauſti Exo. 25. Quandoque de auro, ſicut erat altare thymiamatis. Exod. 30. Reuera talis debet eſſe cor ſeu conſcientia viri iuſti, quia ſcilicet debet eſſe terrena per humilitatem: lapidea per firmitatem: lignea per paupertatis voluntariæ leuitatem, aurea per ſapientiæ charitatem, ærea per eloquentiæ ſonoritatem. Et ſic erit altare, in quo Deo ſacrificabitur Spiritus contribulatus. Figuratus Exod. 38. In ipſo altari holocauſti, cuius figura talis erat &c. Vide ſupra de accipere, in tertio membro, id eſt, auctoritatis. Et ideo tali altari dicitur Nume. 4. cap. Altare aureum inuolues hyacintho. In quibus oſtenduntur tria, quæ ſunt neceſſaria ad hoc, quod cor noſtrum ſit altare Dei, quia ſcilicet Ardor charitatis debet radicari (Aureum) Liuor vanitatis debet abdicari (Inuolues) Nitor honeſtatis debet vendicari (hyacintho inquit) Debemus igitur habere charitatis ardorem (Altare inquit aureum) Nam per aurum, quod rubet, & ſplendet, charitas deſignatur, quæ ſcilicet rubori & ſplendori igneo comparatur, eo quod animum efficit feruidum & accenſum. Et iſtud figuratur Leui. 6. Vbi dicitur. Ignis in altari meo ſemper ardebit: quia vere in altari cordis humani nunquam debet deficere ignis, feruor, ardor deuotionis, amoris, deſiderij, charitatis. Iſtud altare poterat figurari in lege antiqua Exo. 30. Facies quoque altare ad adolendum thymiama. Et nota, quod iſtud altare erat intra tabernaculum, erat enim de lignis Sethim incremabilibus & imputribilibus; erat veſtitum auro, in iſtud debeat intrare ſacerdos cum igne, thymiamate & cum ſanguine, ſicut dicitur ibidem. Vere, chariſſimi, tale altare debet eſſe cor noſtrum & conſcientia, quæ interius in tabernaculo cordis & corporis noſtri celatur, & latitat. Iſto enim debet eſſe de lignis Sethim, per perſeuerantiæ firmitatem, quia nec aquis carnalitatis, nec igne cupiditatis debet deſtrui vel cremari. Iſte etiam debet eſſe veſtitus auro, id eſt, eminentia ſanctitatis, & rubore feruidæ charitatis. Ad iſtud debet intrare homo per conſiderationem, debet habere ignem, id eſt, feruorem, & dilectionem, thymiama, id eſt, feruentem orationem, ſanguinem, id eſt, Chriſti paſſionis & ſanguinis compaſſionem. Pſalm. 42. Introibo ad altare Dei. Et debetis ſcire, quod Deut. 16. præcipitur. Non plantabis lucum iuxta altare domini Dei tui, nullus enim lucus, nullum nemus, nulla vmbra debet eſſe iuxta altare, ad denotandum, quod iuxta altare cordis noſtri nihil eſſe vmbroſum, vitioſum, & tenebroſum: ideo omnia debent eſſe clara, lucida, perſpicua atque munda. Sed heu videtur hodie, quod multi non habent hodie altare aureum, ſed plumbeum: ſicut enim plumbum eſt nigrum, obſcurum, ponderoſum, tingens, & maculans quicquid tangit, ſic vere altare cordis talium eſt nigrum, & obſcurum per ignorantiam, ponderoſum per pigritiam, maculatiuum & infectiuum per luxuriam. & ideo tales ſunt figurati in illo nequiſſimo Ieroboam. 3. Regum 13. qui ædificauit altare ſacrilegum, & ſuppoſuit vitulos aureos, & eis immolauit: ſic vere mali peccatores, qui dicuntur Ieroboam, qui interpretatur ſuperbia diiudicans, quia ſcilicet ipſi ſunt ſuperbi in ſe, & male iudicantes quantum ad alios, iſti dico de corde ſuo faciunt altare ſacrilegum, ipſumque dedicant diabolo, & diuerſis vitiis, & Peccatis, & maxime ibi coluntur vituli, id eſt, delitiæ carnales, aurei, id eſt, diuitiæ temporales. Vnde Pſalm. 50. Tunc imponent ſuper altare tuum vitulos. Non ſic, chariſſimi, non, ſed habeamus altare aureum, id eſt, cor per charitatem inflammatum Leuit. 6. Tota cremabitur in altari. Et Iudith. 13. Cumque aſcenderet flamma altaris in cœlum, Angelus pariter in flamma aſcendit: quod quando in altari cordis flammeſcit charitas, tunc ipſum comitatur Angelica puritas. Apoca. 8. Altare aureum quod eſt ante thronum Dei. Debemus igitur habere in altari cordis charitatis ardorem ſeu ruborem.

¶ Secundo dico, quod ad hoc, quod cor noſtrum ſit altare Dei neceſſe eſt, quod horreamus vanitatis liuorem. Inuolues inquit: quia ſcilicet non debemus cor noſtrum denudare, nec oſtendere per iactantiam & vanitatem, ſed ipſum tenere clauſum inuolutum per diſcretionis ſagacitatem. Sicut enim Ericius inter ſpinas ſuas ſe claudit, & inuoluit, ita quod de eo nihil penitus eſt apparens, & hoc facit vt à canum, & aliorum animalium morſibus ſe defendat, & ſic chariſſimi, nos debemus interiora noſtra, ſcilicet cor & affectum claudere per ſenſuum cohibitionem, inuoluere, & tegere per debitam diſcretionem, & ab exteriori apparentia & iactantia & inani gloria abſcondere, & celare, vt ſic ab exterioribus nocumentis, tentationibus, & oblectamentis ipſum diutius tueamur. Nam ſicut videmus, quod altaria materialia teguntur pluribus tegumentis, ſic vere altaria ſpiritualia, ſcilicet corda noſtra per diſcretionem, cuſtoditionem, & cohibitionem tegi, inuolui pariter, atque claudi debent. Vnde figuraliter poteſt dici illud Numer. 4. Menſam propoſitionis inuoluent hyacinthino pallio, quia vere, chariſſimi cor noſtrum debet eſſe menſa propoſitionis, quia ſcilicet ibi continue debent proponi diuerſa fercula, id eſt, diuerſa genera virtutum & gratiarum. Iſta dico, ſemper debent eſſe inuoluta, id eſt, diſcrete & abſcondite cuſtodita, & ſub humilitatis velamine circumcluſa Iudith 4. Altare operuerunt cilicio. Deus enim humilem, & rudem conuerſationem diligit, quæ interiorem munditiam & ſanctitatem cuſtodit, quod bene figuratum eſt Ioſuæ 8. Vbi dicitur, quod Ioſuæ ædificauit altare domino de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit: quod Deus non exteriora polimenta, ſed interiora animæ diligit ornamenta, quod eſt contra vanos glorioſos, qui pro certo altare cordis ſui nolunt abſcondere, ſed oſtendere, non reponere, ſed exponere, non celare, ſed reuelare, non per diſcretionem inuoluere, ſed per inanem gloriam & iactantiam colere, & ornare, & quicquid habent interius, volunt exterius declarare. Sicut enim Ericius quando in aqua ponitur, ſe extendit, & pedes, quos recluſerat, manifeſtat exterius, & oſtendit, ſic vere illi, qui in aqua mundanæ proſperitatis ponuntur, ſtatim per varia deſideria, & per inanem gloriam, & iactantiam omnibus oſtenduntur. Talia altaria

ſimilia ſunt altaribus paraſceues, quæ nuda hominibus oſtenduntur, quia vere tales ſe nudos volunt hominibus reuelare, ſcilicet proprium cor aliis temere reuelando, & bona ſua temere oſtendendo. Ideo Deus finaliter talia altaria deſtruet. 2. Paral. 14. Altaria peregrini cultus ſubuertit. Cultus enim peregrinus & extraneus eſt illud, quod debet eſſe ſecretum, publice reuelare. Non ſic, chariſſimi, ſed horreamus vanitatis liuorem.

D ¶ Tertio dico, quod ad hoc, quod cor noſtrum fiat altare Dei, neceſſe eſt, quod teneamus honeſtatis nitorẽ. Sicut enim altaria mundè & honeſtè tenentur, ſic vere cor munde & honeſte debet teneri, vt altare domini poſſit eſſe, quod oſtenditur cum dicitur quod hyacinthino debet eſſe velatum pallio, qui, ſcilicet eſt pannus vel pellis coloris cœleſtis, ad denotandum, quod color, id eſt, exterior conuerſatio & apparentia cœleſtis ſpiritualis honeſta debet nos tegere, & velare. Hierem. 10. hyacinthus & purpura indumentum eorum. Quod eſt contra multos, quia vere ſicut pauca vel nulla animalia videmus, quæ ſint coloris aurei cœleſtis vel hyacinthini, ſic vere pauci ſunt hodie in mundo, quorum color, id eſt, conuerſatio ſit cœleſtis & hyacinthina, id eſt, ſpiritualis, ſancta, pudica, & honeſta. Et ideo videtur, quod corda multorum ſunt ſimilia altari holocauſtorum, quod erat æreum, non aureum, ſicut dicitur Exod. 26. quod non hyacintho velabatur, ſed non cooperiebatur. Nume. 4. in quo non thymiama adolebatur, ſed caro, & ſanguis, & adeps immolabatur, ſicut dicitur Leui. 1. 2. 3. & quaſi per totum, quod non erat in ſanctuario, ſed exterius in atrio ſeu in publico. Pro certo, chariſſimi, tale altare videtur eſſe cor humanum multorum hominum peruerſorum, quia vere iſti non ſunt aurei per charitatem, ſed ærei & clamoſi per impatientiæ & detractionis auſteritatem, non ſunt induti hyacintho cœleſtis apparentiæ, ſed purpura, id eſt rubore carnalis inſolentiæ. Non in eis adoletur thymiama fragrantis orationis, ſed adeps carnalis affectionis, & caro & ſanguis luxurioſæ conuerſationis. Non ſunt in ſanctuario per orationem & contemplationem, & ſpiritualium conſiderationem, ſed potius foris in mundi atrio per temporalem negociationem, per temporalium amorem, & affectionem. 2. Maccha. 6. Altare plenum erat illicitis, quæ lege prohibebantur. Et ideo de talium mala conuerſatione dicitur Iudith 4. Altare domini operuerunt cilicio, quod eſt veſtis rudis & turpis, quia vere mali operiunt hodie cor ſuum, quod altare domini deberet eſſe cilicio, id eſt, mala, auſtera, turpi, & infami conuerſatione. Non ſic chariſſimi, ſed teneamus honeſtatem, horreamus vanitatem, habeamus charitatem, &c. Et ſic erimus altare domini.

E ¶ Et nota, ſi vis, quod cor humanum ad hoc, quod ſit altare domini, debet eſſe locus timoris & turbationis, locus amoris & dilectionis, locus doloris & contritionis, locus clamoris & orationis, locus timoris, & gratiarum actionis, locus dulcoris & compaſſionis, locus honoris & diuinæ habitationis. Igitur ſit ibi ardens dilectio, quæ non extinguatur, ſicut præceptum eſt Leui. 6. Ignis in altari meo ſemper ardebit. Nam ſecundum Valerium & Titum Liuium in templo Veſtæ debebat ignis inextinguibilis ſemper ardere, & à virginibus, & mundi ſacerdotibus debebat inceſſanter nutriri, quod ſi extingueretur ex eorum culpa, mortis ſupplicium incurrebant: ſicut exemplificatur ibidem; multo fortius igitur in altari cordis ſemper debet ignis charitatis ardere, &c. Quod tamen eſt contra multos ſimiles filiis Aaron, qui alienum ignem, ſcilicet concupiſcentiæ & auaritiæ in hoc altari inſerunt, & ideo merito pereunt. ¶ Item ibi ſit turbatio. Vnde Nume. 16. præcipitur, quod laminæ thuribulorum illorum, qui ambitioſe miniſtrantes igne conſumpti fuerant, altari affigerentur, vt eis viſis timor ſimilis ſupplicij haberetur. Item ibi ſit doloris contritio. Ioel 2. Inter veſtibulum & altare plorabant ſacerdotes miniſtri domini. Item ibi ſit clamans oratio Geneſ. 12. Ædificauit Abraham altare, & inuocauit ibi nomen domini. Item ibi ſit canens gratiarum actio, ſeu etiam laus & deuotio. Eccleſiaſt. 47. Stare fecit cantores contra altare. Item ibi ſit dolens compaſſio, & maxime compaſſio mortis Chriſti, de quo Leu. 8. Fudit ſanguinem per altaris circuitum. Et ſic ibi erit, vltimum ſcilicet diuina manſio & habitatio, Amos 9. Vidi dominum ſtantem ſuper altare: ſed proh dolor cor multorum iam non videtur eſſe altare domini, ſed potius altare idolorũ vel diaboli. Nam ſicut dicitur 1. Mach. 1. Antiochus rex peſſimus de templo domini accepit altare aureum, in quo thymiama adolebatur, & templum ſuis precioſis omnibus ſpoliauit. Et legitur, quod ſolum altare æneum ibi reliquit, in quo tamen idolum Iouis poni fecit, & ipſum immundis ſacrificiis prophanauit: ſicut dicitur ibidem 1. Machab. 4. Sic rex peſſimus diabolus altare aureum, id eſt, cor ſanctum de templo mentis noſtræ ſubmouet, & altare æneum, id eſt, cor vanum ibi retinet, quod ſcilicet idolo, id eſt, peccato ſubiicit, & diuerſis vitiis ipſum prophanat, & inficit. Ideo de talibus põteſt dici illud Ioſuæ 22. Cur reliquiſtis dominum Deum Iſrael, ædificantes altare ſacrilegum, & à cultu ipſius recedentes? Non ſic chariſſimi non, ſed ſit cor noſtrum ſanctum immaculatum domino Deo noſtro, in quo ſacrificia iuſtitiæ, oblationes: & holocauſta domino offerantur; ſed heu, proh dolor quomodo altare cordis multorum eſt hodie prophanatum. Eſt enim excelſum per ſuperbiam, diuiſum per diſcordiam, &c. Sicut infra in fine iſtius cap. Sic igitur patet de altari cordis.

F ¶ Nota vlterius, quod per altare poteſt intelligi ſtatus Eccleſiæ, & etiam diuinus cultus. Nam ſicut antiquitus, & etiam nunc altare diuerſis & multis ceremoniis ſolet coli, & nobiliter parari, & adornari, iuxta illud 4. Reg. 16. Altare thymiamatis erat paratum, ſic etiam ſtatus Eccleſiæ multis ritibus, & cultibus occupatur: Et ideo ſicut miniſtri, qui ſeruiunt regibus, & menſis ſuis, diligenter parantur, informantur, & purgantur, ſic Eccleſiaſtici, qui Chriſto regi in menſura altaris deſeruiunt, debent parari per conuerſationem, informari per diſcretionem, deputari per confeſſionem. Et ideo de miniſtris altaris: poteſt exponi illud Luc. 1. Apparuit Angelus ſtans à dextris altaris incenſi. In quibus verbis oſtenduntur quinque conditiones, quæ in Eccleſiaſticis debent eſſe ſecundum quinque conditiones, quæ apparent in ſacerdote quando vadit ad altare. Sacerdos enim lauatur, ornatur, erigitur ad dexteram altaris, porrigitur, & per eum incenſum ſuccenditur. Sic vere, chariſſimi, miniſtri altaris debent habere ſpiritualiter

Euidentiæ claritatem. (Apparuit) Ecce ornamentum.
Innocentiæ puritatem. (Angelus) Ecce lotura.
Permanentiæ firmitatem, (Stans) Ecce ſtatura.
Æternalium affectionem. (A dextris) Ecce dextra.
Pectoralium orationem (Incenſi) Ecce ſuccenſura.

G ¶ Dico igitur primo, quod miniſtri altaris debent habere claritatem euidentiæ (Apparuit inquit.) Sicut enim videmus, quod miniſtri altaris paramentis pulchris & euidentibus adornantur corporaliter, & ſic inter alios plus apparent, ſic vere Eccleſiaſtici paramenta & ornamenta virtutum & gratiarum debent habere, vt ſic per eminentiam vitæ & ſanctitatis poſſint inter alios euidenter apparere (Apparuit inquit.) Nam ſicut corpora cœleſtia ſunt lucida, & ideo magis euidenter apparent, ſic vere Eccleſiaſtici, quæ in firmamento, id eſt, in ſtatu Eccleſiæ ſunt locati, luce & claritate ſanctitatis ita debent pollere, quod inter alios debent eminere, & apparere per excellentiam eminentem. Vnde Apoc. 12. Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta ſole, & Luna ſub pedibus eius. Eccleſiaſtici enim dicuntur ſignum, propter futurorum deſignationem, dicuntur magnum, propter meritorum augmentationem, dicuntur apparere, propter ſanctitatem & perfectionem, dicuntur eſſe in cœlo, propter dignitatem & prælationem, dicuntur eſſe mulier, propter pietatem & compaſſionem, dicuntur amicti ſole, propter claritatem & diſcretionem, dicuntur habere lunam mutabilem, ſub pedibus, propter terrenorum deteſtationem. Tales ſunt ſimiles floribus, qui quamdiu durant, pulcherrimæ ſunt apparentiæ, facillime tamen gelu, vel ardore ſiccantur, vento & pluuia diſſipantur, & ſic omnis eorum decor & apparentia annullatur: Sic vere nos debemus eſſe per virtutes & merita ita floridi, quod noſtra apparentia debet eſſe omnibus gratioſa, ita vt omnes de nobis poſſint dicere illud Cant. 2. Flores apparuerunt in terra noſtra. Veruntamen aliqui ſunt qui æſtu auaritiæ, pluuia carnalitatis, & luxuriæ: gelu malignitatis & inuidiæ percutiuntur, & ſic perdunt totius apparentiæ pulchritudinem & decorem, & totius excellentiæ gratitudinem & virorem. Eſa. 40. & Iacob. 1. Exſiccatum eſt fœnum, & decidit flos & decor vultus eius deperiit. Non ſic chariſſimi, ſed ſit in nobis euidentiæ claritas, vt ſic de nobis poſſit dici illud Amos 9. Vidi dominum ſtantem ſuper altare.

H ¶ Secundo dico, quod in nobis debet eſſe innocentiæ puritas (Angelus inquit.) Sicut enim miniſtri altaris corporaliter purificantur, mundificantur, & lauantur, ſic Eccleſiaſtici ſpiritualiter debent eſſe puri & mundi, loti & purificati per innocentiam interius, & per continentiam exterius, iuxta illud Pſalm. 25. Lauabo inter innocentes manus meas, & circumdabo altare tuum domine. Et hoc oſtenditur cum dicitur Angelus. Nam ſicut Angelus eſt quoddam puriſſimum, quod carnem & ſanguinem non habet, ſic Eccleſiaſtici debent eſſe ita puri, quod nihil debet in ſuis moribus & condiitonibus apparere, quod ſit ſanguineum vel carnale. Iuxta illud Lucæ 24. Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet. Similes pellicano, qui eſt auis ſicciſſima, in tantum, quod modicum habet valde de carne. Hic filios in tantum diligit, quod pro eis viuificandis ſe vulnerat, & eos proprio ſanguine, quem ſuper eos effundit, viuificat. Solitudinem etiam diligit, & frequentat,

quentat, vt dicit liber de natura rerum. Sic vere chariſſimi, debemus eſſe, quia vere ita debemus eſſe ſpirituales & angelici, & ita per puritatem & continentiam deſiccati, quod & pauciſſima caro, id eſt, rara & modica carnalis voluptas debet in nobis inueniri. Et ideo nos debemus ſolitudinem & deſertum abſtinentiæ & patientiæ frequentare, iuxta illud Pſalm. 101. Similis factus ſum pellicano ſolitudinis, &c. Sic etiam ſi pulli noſtri, id eſt, parentes, ſubditi, vel vicini moriuntur, & deficiunt, id eſt, ad ſtatum paupertatis & aduerſitatis peruenerint, nos pro certo debemus eos pro poſſe noſtro viuificare, & adiuuare, & per benignam ſubuentionem ad ſtatum priſtinum reſtaurare, & ad hoc ſanguinem noſtrum exponere, id eſt, noſtram ſubſtantiam temporalem ipſis communicare, & ſuper eos effundere. Ideo de talibus Angelis dicitur Apoc. 10. Et vidi alium Angelum fortem deſcendentem de cœlo, amictum nube. Vbi oſtenditur, quod nos Eccleſiaſtici debemus eſſe

Excellentis ſanctitatis (Alium)
Eminentis puritatis (Angelum inquit)
Affluentis pietatis (Amictum nube)
Reſidentis firmitatis (Fortem)
Euidentis humilitatis (Deſcendentem de cœlo.)

Sic igitur patet, quod in nobis debet eſſe innocentiæ puritas
I (Angelus inquit.) ¶ Tertio dico, quod in nobis debet eſſe reſidentia firmitatis (Stans inquit) ſicut enim miniſtri altaris, dum ſunt in actu miniſtrandi, vt communiter habent ſtare, ſic vere nos debemus eſſe ſtantes per conſtantiæ & perſeuerantiæ ſtabilitatem (Stans inquit) & de hoc Apoc. 8. Stetit Angelus iuxta aram templi. Vbi nota, quod Eccleſiaſtici debent ſtare

Sicut { Milites, Pedites, Aduocati, Philoſophi } ad { præliandum, ambulandum, poſtulandum, contemplandum. }

Iſti debent eſſe ſimiles elephanti, quod eſt animal ita ponderoſum, quod ſi ad terram proſternitur, vix, aut nunquam amplius erigitur. Et ideo ſiue dormiat, ſiue vigilet, ſemper habet ſtare: vt dicit Philo. Sic vere quia homo naturaliter eſt grauis ad bonum faciendum, ponderoſus & inclinatus ad cadendum in peccatum, hinc eſt, quod ſi quandoque ad terram, id eſt, amorem terrenorum proſternitur, vel ad ſtatum alicuius vitij vel peccati, vix aut difficulter, aut nunquam poteſt ſurgere. Et ideo neceſſe eſt ſibi, quod continue ſtet per conſtantiam & perſeuerantiam, & quod ſumme caueat, quod ad terram, id eſt, ad ſtatum peccati, vel ad terrenas diuitias per auaritiam vel per aliud peccatum, non defluat, neque cadat, vt dicit illud Abacuc 2. Super cuſtodiam meam ſtabo. Vnde dicitur 1. Machab. 7. Intrauerunt ſacerdotes, & ſteterunt ante faciem altaris. Et iſtud eſt contra multos Eccleſiaſticos, qui vere iuxta altare Dei nõ ſunt ſtantes per conſtantiam & vigorem, ſed dormientes per negligentiam & torporem: de quibus dicitur Amos 2. Accubuerunt iuxta omne altare. Non ſic, ſed ſit in nobis conſtantiæ, ſeu reſiden-
K tiæ firmitas, ſeu perfectio. ¶ Quarto dico, quod in nobis debet eſſe æternorum ſagax affectio. A dextris: per dexteram enim intelliguntur bona æterna & proſperitas Paradiſi, ſicut per ſiniſtram intelliguntur bona mundi, & proſperitas temporalis. Et ideo ſicut videmus quod miniſtri altaris pro maiori parte habent ſtare ad partem dexteram, ſic vere ſpiritualiter Eccleſiaſtici debent ſe tenere à parte dextera bonorum æternalium per deſiderium, & affectum: quia ſicut Prouerb. 4. dicitur. Vias, quæ à dextris ſunt, nouit dominus. Peruerſæ autem viæ ſunt, quæ à ſiniſtris ſunt, quod nihil aliud eſt dicere, niſi quod bonum & tutum eſt affectare bona ſpiritualia & æterna, periculoſum autem & peruerſum eſt amare temporalia, & terrena. Et de hoc poteſt dici illud 2. Paral. 5. Cantores & leuitæ concrepabant ſtantes ad orientalem plagam altaris. Orientalis autem plaga bona æterna
L deſignat. Sit igitur in nobis æternorũ affectio. ¶ Quinto ſit in nobis internorum feruens oratio. Incenſi inquit. Nam ſicut ſuper altare adoletur incenſum, ſic ſuper altare cordis interius debent Eccleſiaſtici ſuper carbones feruoris & charitatis ponere, & adolere incenſum deuotæ orationis. Nam ſicut incenſum ſuperius eleuatur, ſic vere oratio feruens & deuota ſuperius ad Deum ſicut fidelis nuncius tendit vt impetret quod optatur: quia ſicut dicitur Eccleſ. 25. Oratio humiliantis ſe nubes penetrabit, & ideo dicebat Dauid, Pſalm. 140. Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo. Figura Apoc. 8. Vbi Angelo, qui ſtabat iuxta altare aureum, data ſunt incenſa multa, & aſcendit fumus aromatum in conſpectu Dei. Sic vere de thuribulo cordis virorum Eccleſiaſticorum debet fumus, & incenſum deuotæ orationis erumpere coram Deo. Vnde Exod. 30. dicitur. Pones altare contra velum, & ante arcam coram propitiatorio, & adolebit incenſum Aaron ſuper eo ſuaue & fragrans. Et 2. Machab. 3. dicitur, quod ſacerdotes ante altare iactauerunt ſe & inuocabant de cœlo dominum. Sic igitur patet quod

Eccleſiaſtici debent habere { Deuotam orationem, Diſcretam affectionem, Reſidentiæ firmitatem, Innocentiæ puritatem, Euidentiæ claritatem. }

Si vis applica hoc quomodo ſtatus Eccleſiæ debet eſſe altare ſeu locus amoris, doloris, timoris, &c. Sicut ſupra in litera C. in fi. vbi notatur de altari cordis. Nota tamen proh dolor, quod hodie videtur contrarium præmiſſorum, vbi enim hodie circa altare (id eſt) in ſtatu Eccleſiaſtico oratio, vbi ſancta & cœleſtis affectio, & alia quæ præmiſi: vere videtur, quod ibidem totaliter pereunt, & quod miniſtri altaris ritum eius in ritum ſæculi conuerterunt, figurati 4. Reg. 16. in Achaz impio rege, qui videns altare Damaſci, ad ipſius ſimilitudinem altare in Hieruſalem conſtruxit, & altari Domini depoſito, ſuper nouum ſacrificari mandauit. Damaſcus enim, id eſt, ſanguinem bibens, vel ſanguinem propinans, ſanguinis potus vel ſanguinis oſculum, ſignat mundum, qui ſuis cunctis conditionibus inuenitur ſanguineus & carnalis, quia reuera altare, id eſt, cultus & ritus iſtius Damaſci, ſcilicet mundi in Hieruſalem, id eſt, in Eccleſia transfertur, & altare domini, ſcilicet cultus & ritus diuinus ibi deponitur, & aufertur, ſicut videmus ad oculum, Eccleſiaſtici noſtri mundi cultum & mores ſæculares acceperunt, & ritum Eccleſiæ antiquum moreſque prædeceſſorum ſuorum virorum ſpiritualium reliquerunt, & ſic altare domini pro altari Damaſci dimiſerunt. De quo 2. Machab. 4. Sic factum eſt, inquit, vt ſacerdotes iam non circa altaris officia dediti eſſent, ſed contempto templo, & ſacrificiis neglectis, feſtinarent participes fieri palæſtræ, &c. Et ſequitur, quod ipſi cupiebant participes fieri palæſtræ, & patrios honores nihil habentes, his ſimiles eſſe cupiebant, quos antea hoſtes & peremptores habuerant, ſcilicet ſæcularibus. Non ſic chariſſimi, ſed circa cultum altaris domini diligentius intendamus, ritum & cultum Eccleſiaſticum teneamus, & mores ſæcularium fugiamus, & ſic domino merito placeamus Eſa. 56. Placebunt mihi ſuper altari meo: quia proh dolor ſtatus mundanus & hominum peccatorum eſt Altare excelſum per ſuperbiam, diuiſum per diſcordiam, pollutum per luxuriam, ardens per auaritiam, occidens per ſæuitiam, neminem defendens per cuſtodiam. Dico igitur, quod iſtud eſt altare ſuperbiæ & elationis. Ideo dicitur 4. Reg. 23. quod Altare excelſum deſtruxit Ioſias. Item diſcordiæ & diuiſionis. Vnde 3. Reg. 13. Ecce Altare ſcindetur, & effundetur cinis, qui in eo eſt. Item luxuriæ & pollutionis: vnde illud prædictum 1. Machab. 4. Viderunt altare prophanatum, &c. ¶ Item auaritiæ & ambitionis: vnde 2. Paralip. 24. dicitur, quod oſſa ſacerdotum combuſta ſunt in altaribus idolorum, quia ſcilicet oſſa, id eſt, conſtantia, & firmitas ſacerdotum diaboli, id eſt, peccatorum in altari huius mundi deſtruitur, & crematur. ¶ Item occiſionis & iniuſtitiæ: ſicut Matth. 23. dicitur, quod filius Barachiæ fuit occiſus inter templum, & altare. ¶ Item eſt altare nullius defenſionis ſeu cuſtodiæ, quia ſcilicet nemo ſaluatur ibidem. Sicut patet de Ioab, qui fugiens in tabernaculum, & tenens cornu altaris occiſus eſt, ſicut dicitur 3. Reg. 2. Et hæc ſufficiunt.

Alter. Idem eſt quod alius, extraneus, diuerſus pariter, & diuiſus, vel alter idem eſt quod mutatus, variatus, A alteratus, & à ſua priſtina conditione conuerſus; & alienatus, ſiue bona fuerit, ſiue mala: & ſi vis, potes notare, quod Alteratur pœnitens cum conuertitur, iuſtus cum peruertitur, mundus cum ſubuertitur, vita cum euertitur, diues cum damnatur, pauper cum ſaluatur; Concorda ſi vis de omnibus, & ſi non inueneris concordantias, vide de mutatione. Dicamus igitur breuiter, quod duplex eſt alteratio ſeu mutatio, ſcilicet virtuoſa, & hæc eſt quando quis alteratur de malo ad bonum, de bono in melius, & de meliori in optimum. Et de hoc Luc. 9. Facta eſt ſpecies eius altera. Alteratio vitioſa, ſignat hominem de bono in malum mutatum, & alteratum; Signat etiam hominem, qui non manet vnus per amorem & charitatem, ſed eſt alter, id eſt, diuiſus & diuerſus per odium, & partialitatem, ſicut ſupra dictum eſt. Et ideo de tali altero infra dicetur in 2. Auctoritate expoſita. Dicamus igitur, quod eſt alteratio virtuoſa, quam debemus habere. Sicut enim videmus quod omnia alterantur & variantur, ſicut patet de arboribus, quæ de ſiccitate alterantur ad viriditatem, & de animalibus, quæ de iuuentute ad ſenectutem, de fructibus, qui de acerbitate alterantur, in maturitatem, ſic vere nos debemus conuerti & mutari, & alterari de ſiccitate indeuotionis ad humiditatem deuotionis & compaſſionis, de iuuentute indiſcretionis & immaturitatis ad ſenectutem diſcretionis & maturitatis, de acerbitate inſolentis conditionis ad maturitatem honeſtæ conuerſationis. Et ſic de nobis

poterit

poterit dici illud 1. Regum 10. Insiliet in te Spiritus domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alterum. In quibus verbis ostenditur, quod sicut in alteratione naturali requiritur causa, à qua fit alteratio, modus secundum quem fit permutatio, finis, propter quem fit variatio, sic vere in alteratione & mutatione spirituali requiritur Causa efficiens (Spiritus inquit domini) Modus proficiens (prophetabis inquit cum eis) Finis sufficiens. (mutaberis in virum alterum) Igitur charissimi sit causa, spiritus influentia, (Spiritus inquit insiliet,) Sit modus, bonorum assistentia (Cum eis inquit.) Sit finis malorum desistentia seu virtutis continentia (Mutaberis inquit in virum alterum.)

B ¶ Dico igitur, quod si volumus alterari necessarius est auctor efficiens, Sicut enim videmus; quod plantæ, & vegetabilia non alterantur nisi causa efficiente mediante, sed quando causa superior influit scilicet sol in tempore veris, tunc omnia vegetabilia alterantur, reuirescunt, atque mutantur, sic vere homo non potest moraliter alterari, nisi influentia solis, id est, spiritus sancti gratia intrinsecus operetur: sed quando ipse actor & artifex omnium, qui habet omnem virtutem, scilicet Spiritus sancti per suæ gratiæ radium mentem tangit, tunc hominem totum in alteram speciem alterat, & conuertit, quia scilicet sicut sol de arbore sicca facit floridam, de sterili fructuosam, sic Spiritus sancti gratia de peccatore facit iustum, & de defectuoso moribus virtuosum: & sic dico, quod bene requiritur actor efficiens, scilicet Spiritus sanctus & gratia Dei, quod ostenditur cum dicitur Sapien. 1. Spiritus domini repleuit orbem terrarum. Et ideo Spiritus sanctus comparatur igni, quia sicut videmus, quod ignis de sua virtute actiua & purgatiua ita alterat rudem materiam & deformem, quod in alienam speciem eam mutat, sicut patet de cinere vili & despecto, de quo mediante igne fit vitrum lucidum atq; clarum. sicut etiam patet de terra, vel lapide, de quo per ignis conflagrationem eliquatur metallum scilicet æs vel aurum, sic vere ignis Spiritus sancti talis est virtutis, quod quando per suam gratiam, & per suam influentiam & suorum donorum redundantiam vult agere in personam, licet tamen quis sit lapideus per duritiam obstinationis, ferreus per frigiditatem indeuotionis, cinereus per vilitatem conuersationis ipsum taliter alterat, quod in vitrum & metallum, (id est,) in hominem perfectum & virtuosum, honestum, lucidum & gratiosum ipsum conuertit totaliter & commutat. Sicut apparuit de Paulo, & de Magdalena. Vnde Iob 28. Ferrum de terra tollitur, & lapis solutus calore in æs vertitur. Nam

Ferrea frigiditas,
Ferrea infirmitas, } de homine tollitur,
Lapidea soliditas

Et in æs, id est, in hominem bonum & perfectum conuertitur, quando ignis Spiritus sancti caliditas intrinsecus operatur: & ideo de homine sic alterato habetur figura Luc. 9. Vbi dicitur, quod Iesus ascendit in montem oliuarum, assumpto Petro, Iacobo, & Ioanne, & transfiguratus est ante eos, & facta est species vultus eius altera, & vestitus eius albus refulgens: quia vere ille, qui vult de malo in bonum, de bono in melius virtute Spiritus sancti alterari, primo debet ascendere in montem Paradisi per affectionem, montem, dico, oliuarum per compassionem, habere secum Petrum & Iacobum, id est, bonorum societatem & coniunctionem, vel Petrum, qui interpretatur agnoscens, id est, sui peccati considerationem, & Iacobum, qui interpretatur supplantans festiuantem, id est, propriæ carnis, quæ non quærit nisi festa, macerationem, & Ioannem, in quo est gratia (id est,) gratiam & deuotionem: & sic fiet species eius altera per conuersionem & mutationem, & vestitus eius albus & refulgens per honestam conuersationem. Requiritur igitur in tali alteratione actor efficiens Spiritus domini. Ad quod facit Greg super Ezec. dicens, quod Spiritus sanctus fecit mirabiles mutationes in sanctis hominibus. Implet enim puerum citharœdam, & facit Psalmistam, Iuuenem, iudicem senum facit; Implet Amos pastorem, & facit prophetam: Implet Petrum piscatorem, & facit Apostolorum principem: Implet Paulum persecutorem, & facit prædicatorem: Implet Matthæum publicanum, & facit euangelistam. Quam igitur insani sumus, qui hunc Spiritum non quærimus, quod est contra multos, qui isto auctore mediante, isto Spiritu mouente & inspirante, isto igne calefaciente, isto radio inflammante & illustrante non mutantur, nec in melius alterantur, sed potius propter ipsius defectum in deterius conuertuntur. Similes vino in quod dum calor exterior & innaturalis agit, ipsum alterat, & alterando corrumpit, & in acetum variat & conuertit, ita quod illa eadem substantia, quæ prius erat calida & humida scilicet vinum, efficitur frigida sicca scilicet acetum. Sic pro certo (charissimi) sunt multi, qui calorem Spiritus sancti nolunt in suis cordibus agere, imo calori innaturali & exteriori, id est, ardori auaritiæ & inflammationi exterioris prosperitatis taliter se exponunt, quod ipsi in alienam speciem alterantur, quia de vino fiunt acetum, de bono fiunt malum. Nam si prius erant calidi per charitatis feruorem, humidi per pietatis dulcorem, ipsi efficiuntur frigidi per indeuotionis algorem, & sicci per incompassionis duritiam & stridorem. Et ideo de peregrino calore dicitur Iudith. 8. de Manasse viro Iudith, quod cum staret circa alligantes manipulos in agro, cecidit æstus super caput eius, & mortuus est: quia vere quando æstus innaturalis, id est, ardor cupiditatis & prosperitatis cadit super illos, qui circa manipulos, id est, circa diuitias temporales in agro huius mundi vacant, facit eos per diuersa peccata deficere, atque mori. Non sic charissimi, non sit ergo in nobis calor corruptiuus, sed ignis Spiritus sancti, purgatiuus & alteratiuus: quia vere iste est in alteratione morali Actor efficiens. Spiritus inquit domini. Ezech. 37. Ingressus est in ea Spiritus domini, & vixerunt.

C ¶ Secundo requiritur, quod sit modus proficiens, & iste modus ostenditur cum dicitur, prophetabis cum eis, id est, cum aliis prophetis: per quod datur intelligi, quod si volumus moraliter alterari, necesse est, quod simus cum prophetis, id est, cum bonis personis prouidis & discretis, bonam societatem sectando. Item necesse est, quod prophetemus, id est, quod de occultis & ignotis cogitemus de morte, de iudicio, de Paradiso, de inferno, per considerationem sæpius recolendo. Est igitur ad hoc necessaria occultorum consideratio (Prophetabis inquit) perfectorum conglutinatio (Cum eis inquit) Est dico necessaria consideratio rerum occultarum (prophetabis) Sicut enim cogitatio & fortis imaginatio alterat hominem corporaliter, sicut dicitur Ecclesiast. 30. Ante tempus senectam adducet cogitatus, sic vere fortis imaginatio & cogitatio futurorum facit hominem alteratum moraliter & mutatum. Ideo dicitur in Psalm. 76. Cogitaui dies antiquos; & annos æternos in mente habui. Et ideo videtur, quod talis propheta, id est, talis occultorum præuisio similis est cuidam lapidi, qui dicitur Magnes, qui si pulucrizatus in quatuor angulis domus super carbones ponitur, ita commouet, & alterat cerebrum & imaginatiuam, quod tota domus in qua est, videtur ibi existentibus cadere, & perire, vt dicit Isidorus. Sic vere (charissimi) magnes, id est, virtus considerationis, & cogitatio futurorum, si super quatuor angelos domus, id est, quatuor affectiones cordis nostri superponitur, & maxime si puluerizatus fuerit per nostræ mortis & puluerizationis meditationem, si etiam carbones desolatorij, id est, consideratio ignis infernalis sibi adiuncti fuerint per tormentorum infernalium recogitationem, tunc cerebrum & imaginatio nostra taliter per timorem alterabitur, quod tota domus, in qua sumus, id est, tota mundi prosperitas nobis videbitur fragilis, & defectuosa, vana, fluxibilis, & riuulosa, & sic de nobis ipsis poterit dici illud Ioan. 6. Hic est verus propheta, qui venturus est in mundum. Quod est contra multos, qui nihil prophetant, nec præuident de futuris, vel de Dei absconditis & secretis: dicentes illud Amos. 7. Non sum Propheta, nec filius Prophetæ. Non sic charissimi, sed sit in nobis futurorum cogitatio. Item sit in nobis perfectorum combinatio. Cum eis, id est, cum viris perfectis bonis & iustis. Mercurius enim talis est conditionis, quod planetis, quibus coniungitur, faciliter se conformat, ita quod beneuolis beuolus, & maleuolis maleuolus inuenitur: vt dicit Martianus, & Tho. Sic vere, charissimi, est de homine, quia secundum qualitates personarum, quibus adiungitur & associatur, faciliter alteratur, siue boni fuerint, siue mali, quia cum bonis bonus, & cum malis efficitur malus. Et ideo ad bonam alterationem habendam necesse est, quod cum bonis & perfectis personis associemur & adiungamur, cum eis inquit, vnde Prouerb. 13. Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: iuxta illud Senec. epistola 7. Quantum potes, cum his versare, qui te meliorem facturi sunt, illos tecum admittere, quos tu potes facere meliores. Vnde etiam idem Senec. epistola. 4. dicit. Plus tibi viua vox & conuictus quam oratio proderit, in rem præsentem venias operibus, homines enim amplius oculis, quam auribus credunt, & hoc quia longum iter est per præcepta, breue & efficax per exempla. Et exemplificat de Zenone, Socrate, & Epicuro, quorum societas & præsentia plus profecit discipulis, quam doctrina, cum eis, quia cum euntibus ibant, & cum stantibus stabant. Vt Ezech. 1. dicitur de sanctis animalibus. Vnde ad Gal. 6. Alter alterius onera portate, vnde de bono amico dicit Senec. Est enim is, qui est quasi alter idem. Sic igitur patet, quod requiritur perfectiorum combinatio, occultorum meditatio: & iste est modus proficiens, Prophetabis inquit cum eis.

D ¶ Tertio dico quod ad moralem alterationem & conuersionem requiritur, finis sufficiens. Mutaberis, inquit, in virum alterum; quia scilicet finis conuersionis & alterationis nostræ debet esse vt possimus viri alteri fieri, id est, excellētes & perfecti à communi conuersatione aliorum, per vitæ eminentiam alteri etiam & alieni, similes corallio, qui in mari rubro existens est lignum, scilicet radix mollis, flexi-

lis, flexibilis, & tenella, sed quando de aqua extrahitur, ita variatur & alteratur, quod in lapidem commutatur, vt dicit Isidor. Sic vere (chariſſimi) quamuis homo exiſtens in mari rubro: in mundo ſub rubris aquis mundanæ carnalitatis & proſperitatis, ſit ligneus, & imperfectus, mollis, fragilis, & defectuoſus, quando tamen ab iſtis aquis per Dei inſpirationem interius, & per fortem tribulationem exterius extrahitur, taliter aliquoties alteratur, quod in corallium, id eſt, in lapidem precioſum, id eſt, in virum perfectum, & virtuoſum, fortem, lapideum, vigoroſum, charitatiuum, rubeum, viſceroſum, totaliter commutatur, ita quod recte efficitur alter homo. Mutaberis, inquit, in virum alterum. Vnde Apoc. 14. Vidi alterum Angelum volantem per medium cœli. Vbi oſtenditur, quod in nobis debet eſſe euidentiæ claritas (Vidi) excellentiæ bonitas (alterum) innocentiæ puritas (Angelum) celſitudinis leuitas (volantem) rectitudinis æquitas] (per medium cœli) Et ſic erimus alterati & mutati per finem ſufficientem, per modum proficientem, per
E cauſam efficientem. ¶ Item ſi vis, in malo ſignificatu, dic, quod (ſicut ſupra dictum eſt) peccator dicitur alter, qui non eſt idem per amicitiam, imo eſt alter per diuiſionem & diſcordiam. Non eſt illud quod eſſe videtur, per exiſtentiæ veritatem, imo alter per hypocriſis fictitiam & falſitatem. Non eſt idem per perſeuerantiam & permanentiam, ſed potius alter & alteratus per mutabilem inconſtantiam. De conditionibus igitur talium malorum alterorum vel in malo alteratorum poſſum notare, quod iſti

Inquinantur luxurioſe,
Sublimantur ambitioſe,
Iucundantur ludibrioſe,
Fœderantur malitioſe,
Perturbantur ſeditioſe,
Eleuantur præſumptuoſe,
Refutantur ignominioſe.

Iſti dico luxurioſe fœdantur Vnde Iob. 31. Scortum ſit alterius vxor mea. Item ambitioſe ditantur ſeu promouentur. Pſalm. Epiſcopatum eius accipiat alter. Item ludibrioſe lætantur Eſa. 34. Piloſus clamabit alter ad alterum. Item malitioſe ligantur, ſeu fœderantur. Eſa. 34. Ibi congregati ſunt milui alter ad alterum. Item ſeditioſe turbantur. Vnde vaccis pinguibus Samariæ dicitur Amos. 4. Exibitis altera contra alteram. Item præſumptuoſe inflantur. Vnde 1. Corinth. 4. Vnus aduerſus alterum. Item finaliter à Deo ignominioſe fugantur & refutantur. Vnde Lucæ 17. dicitur quod vnus aſſumetur, & alter relinque-
F tur. ¶ Sed ſi vis, adhuc nota quod alter poteſt ſignificare in malo hominem alteratum & mutatum à bona conuerſatione, hominem etiam diuerſum & diuiſum à charitate, identitate, & vnione, & per ſingularitatem ſeparatum ab aliorum communi vita & conditione, & ſic accipiendo, Alter nihil eſt aliud, quam peccator. Et ideo de talibus alteris vel alteratis poteſt exponi illud Eſa. 34. Ibi congregati ſunt milui alter ad alterum. Ibi dico ſcilicet in mundo, iudicio, & inferno quia ibi milui, id eſt, queruloſi peccatores alter ad alterum ſimul & pariter congregabuntur & damnabuntur. In quibus verbis oſtenduntur quatuor, quæ reddunt hominem à Deo alterum & diuiſum, videlicet,

Societas illicita (Congregati ſunt)
Anxietas elicita (milui)
Singularitas diuerſa (alter)
Mutabilitas peruerſa (altum)

Eſt igitur in peccatoribus illicita ſocietas, congregati ſunt, qui ſcilicet mali & peruerſi ita ſunt hodie combinati & coniuncti aduerſus iuſtos & bonos. Eſt enim inter Lupos talis ſocietas, quod quando vnus inuenit bouem vel aſinum deuiatum, ſi videt, quod contra eum non poteſt præualere, ſtatim incipit vlulare, & alios conuocare. Omnes autem alij propinqui vlulatum eius audientes, ſtatim congregantur, & ſic omnes inuicem contra prædictum animal præliantur, ſicut pluries & in pluribus eſt expertum. Reuera (chariſſimi) ſic faciunt hodie multi tam in ſæculo, quam in clauſtro, qui ſi vnus malus vel lupinus vult aliquem bouem, vel aſinum, id eſt, aliquem ſimplicem prælatum, ſocium, vel vicinum inuadere, ne forte ipſum contingat ſuccumbere, ſtatim vlulat, alios ſocios malos & lupinos ad ſe conuertendo, conſpirationes faciendo, dona & munera promittendo, qui reuera ſtatim ad eum conuocantur, & congregantur; quia ſcilicet mali ſemper conſueuerunt malos iuuare, & ad eorum negocia intereſſe, & ſe ad eos congregare. Luc. 17. Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & Aquilæ. Et ſic inuicem ſociati contra alios præliantur. Iſta combinatio ſumme apparet in diuitibus, bailliuis, & aduocatis, qui, vt communiter, vnus pro altero contra omnes alios ſe opponunt. Nehe. 4. Congregati ſunt vt pugnarent contra Hieruſalem Figura 1. Regum 28. Congregauerunt Philiſtiim agmina ſua, & præparauerunt ſe ad bellum contra Iſrael. Et ideo de talibus malis poteſt intelligi illud Amos 4. Exibitis altera contra alteram: loquitur vaccis pinguibus montis Samariæ ſcilicet mundi diuitibus & pinguibus à Deo alteratis, qui contra alteros, id eſt, contra pauperes, id eſt, bonos exeunt ad bellandum. Sic igitur patet, quod in iſtis malis alteris eſt ſocietas illicita. ¶ Secundo G
dico, quod iſti ſunt à Deo alteri, quia in eis eſt anxietas elicita. Milui inquit. Sicut enim miluus elicit anxietatem crudelitatis & rapacitatis erga pullos innocentes, eiſque mirabiliter inimicatur, eorumque carne & ſanguine ſatiatur: ſic vere mundi raptores, vſurarij, & auari ſemper eliciunt, fabricant, & conficiunt anxietatem pullorum, id eſt, innocentium ſimplicium, & pauperum vicinorum, ipſoſque non ceſſant accuſationibus infeſtare, vexationibus anxiare, exactionibus tribulare, rapinis, vſuris, & fraudibus, ipſos carne & ſanguine, id eſt, ſua temporali ſubſtantia ſpoliare. Iſti dicuntur milui, quia ſecundum Iſido. dicuntur quaſi molliter volantes, quia ſcilicet tales molliter & ſuauiter viuunt in bonis & rapinis pullorum vicinorum & per ea volant hodie, & extolluntur ad altas ſæculi dignitates. Zach. 5. Habebant alas quaſi alas milui. Et de pauperibus dicitur illud Pſalm. 108. Epiſcopatum eius accipiat alter: quia vere chariſſimi, tales alteri peccatores accipiunt hodie & rapiunt epiſcopatus, id eſt, domos, & poſſeſſiones pauperum vicinorum. Si vis, pone hic figuram de mulieribus, quæ habebant alas milui, quæ portabant amphoram ſcilicet in qua erat incluſa impietas, &c. vide infra. Sunt igitur iſti alteri propter illicitam ſocietatem. Item propter elicitam anxietatem. ¶ Sed adhuc tertiò dico, quod iſti H
dicuntur alteri, quia in eis eſt diuerſa ſingularitas. Alteri, inquit, quia ſcilicet mali nolunt eſſe iidem cum aliis per concordem communitatem, imo volunt eſſe alteri & diuerſi per partialem ſingularitatem &c. proſequere ſicut ſupra de alio in primo membro primæ auctoritatis diuiſæ. Et compara tales ſquillæ ſicut ibi. Tales alteros non amat Deus, imo vero ipſe amat illos, qui per amicitiam, communitatem, & charitatem volunt cum aliis eſſe vnum, cum enim ipſe ſit vnus, ideo diligit vnitatem Lucæ 17. Vnus aſſumetur, alter relinquetur, ſcilicet à Deo. Eſt igitur in talibus diuerſa ſingularitas (Alter.) ¶ Quarto dico, I
quod eſt in eis diuerſa mutabilitas (alterum) quia ſcilicet iſti alterantur, & mutantur de bono in malum, & de malo in peius. Similes hyænæ, quæ eſt beſtia, quæ alteratur quandoque & mutatur quantum ad ſexum quia ſcilicet aliquando eſt maſculus, alio tempore eſt fœmella. Vt dicit Plinius. Sic vere mali non perſeuerant, ſed quandoque habent ſexum maſculinum, id eſt, perfectionem & virtutem, ſed ibi pro certo non perſeuerant, quia ſtatim per diaboli, mundi, & carnis ſuggeſtionem totaliter alterantur, quod in ſexum fœmineum, id eſt, perſonas molles, fluxibiles, defectibiles, imperfectas commutantur, & conuertuntur. Et ideò de talibus alteris & alteratis poteſt dici illud Lucæ 9. Facta eſt ſpecies eius altera. Tales abominatur Deus 1. Corint. 4. Vnus aduerſus alterum inflatur. Ille verè, qui eſt vnus per eſſentiam, ſcilicet Deus, inflatur, id eſt, indignatur per diſplicentiam aduerſus alterum, id eſt, aduerſus talium alterabilem inconſtantiam. Eſt igitur chariſſimi, in talibus mutabilitas peruerſa, ſingularitas diuerſa, anxietas elicita, ſocietas illicita, & ideo ſunt alteri, &c. ſufficit.

Alterutrum.

Nota, quod iſtud aduerbium alterutrum ſemper ſignificat ſocietatem, ſiue bona fuerit ſiue mala, & ideo nota in bono, quod nos debemus A

Alterutrum
- Diligere,
- Deplangere,
- Extergere,
- Detergere,
- Attingere,
- Non lædere.

Igitur chariſſimi, alterutrum diligamus firma charitate. Vnde 1. Ioan. 3. Credamus in nomine Ieſu Chriſti & diligamus alterutrum. ¶ Item alterutrum deplangamus, ſupple, compatiendo dulci pietate. Vnde de Ionatha & Dauid dicitur 1. Reg. 20. quod oſculantes ſe alterutrum fleuerunt. ¶ Item alterutrum attingamus, ſemper coniunctim, & concorditer viuendo in bona ſocietate: figurati in Cherubin, de quibus dicitur 3. Reg. 6. quod ala vnius alterum attingebat. Ideo dicitur Iacob 4. Nolite detrahere alterutrum, & nolite ingemiſcere fratres in alterutrum, quod viuatis concorditer & pacifice. Item alterutrum detegamus, ſupple, peccata noſtra per confeſſionem nuda veritate. Iacob. 5. Confitemini alterutrum peccata veſtra. Item alterutrum extergamus & abluamus munda puritate, & correctionis ſecuritate. Vnde Ioan. 13. Et vos debetis alter alterius lauare pedes. ¶ Item alterutrum non lædamus, grata bonitate. Actor. 7. Fratres eſtis, ad quid nocetis alterutrum? Non enim mali ſic alterutrum ſe habent, non enim ſunt alterutrum per concordiam iuncti, imo potius per inuidiam, odium & ma-

& malitiam sunt disiuncti. Genes. 13. Diuisi sunt alterutrum frater à fratre suo. Dic, sicut supra in fine, quomodo mali sunt litigiosi, libidinosi, &c.

A **Altrinsecus.** Nota, quod sicut alterutrum signat coniunctionem & societatem, sic altrinsecus signat diuersitatem & disparitatem. Illa enim dicuntur esse altrinsecus, quorum vnum est in vna parte, aliud in alia; & ideo expone secundum materiam in bono vel in malo, quia paucæ sunt auctoritates, &c.

A **Alternus.** Alternatim idem est quod vicissim. Et nota, quod est alternatio perfectorum, qui alternatim de actiua ad contemplatiuam conuertuntur, & econuerso. ¶ Item peccatorum, qui alternatim nunc in vno, nunc in alio vitio excitantur. Item damnatorum, qui alternatim de vno tormento ad aliud detrahuntur, & de aquis nimium ad calorem nimium deducuntur. Beatorum, qui nunc deitatem, nunc humanitatem contemplantur. Et cætera non prosequor, quia nullæ sunt auctoritates. Vide tit. de vicissim. Et infra appropinquare, manere.

A **Altitudo.** Nota, quod altitudo in scriptura quandoque sumitur pro profunditate inferiori, quandoque vero communiter pro sublimitate superiori: quod autem significet profunditatem, patet, quia dicitur Marc. 4. Quod semen aruit, quia non habebat altitudinem terræ: quod vero signat sublimitatem, patet Ecclesiast. 1. Vbi dicitur Altitudinem cœli, & latitudinem terræ quis dimensus est? ¶ Primo igitur dico, quod in scriptura inuenitur multiplex altitudo profunda. Est enim altitudo, id est, profunditas Diuinæ prouidentiæ, cuncta disponentis; mundanæ opulentiæ, mentes seducentis; inferni pestilentiæ, cuncta sustinentis; humilis subsistentiæ, cuncta sufferentis; stabilis permanentiæ, diu persistentis; fallacis fraudulentiæ seu malitiæ omnibus nocentis. De profunditate diuinæ prouidentiæ dicitur Roman. 11. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. De profunditate vero mundanæ prosperitatis dicitur in Psalm. 68. Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Et illud Psalm. 55. Ab altitudine diei timebo. De profunditate vero inferni dicitur Sapien. 10. Ab altitudine inferorum eduxit illos. De profunditate vero humilitatis dicitur Luc. 5. Duc in altum & laxate retia in capturam. De profunditate autem stabilis perseuerantiæ dicitur Sapien. 3. Spuria vitulamina non dabunt radices altas. De profunditate autem fraudulentiæ, & malitiæ dicitur Apoc. 2. Non
B cognouerunt altitudinem satanæ. Omnibus enim istis modis accipitur altitudo pro profunditate. ¶ Sed adhuc dico, quod accipitur pro sublimitate, & sic dico, quod multipliciter distinguitur in scriptura. Est enim

Altitudo:
- Æterna,
- Temporalis,
- Spiritualis.

Æterna nihil aliud est quam celsitudo, seu dignitas gloriæ. Et de hoc potest intelligi hoc, quod dicitur Ecclesiast. 24. in persona animæ beatæ: Ego in altissimis habito. Spiritualis, & hæc est duplex, scilicet bona, & hæc est contemplatio, de qua in Psal. 90. Altissimum posuisti refugium tuum. Mala, & hæc nihil aliud est quam superbia vel elatio. De qua Esa. 10. Visitabo super gloriam altitudinis oculorum Assur. ¶ Item est altitudo temporalis, & hæc est duplex, bona scilicet & mala. Bona est prælationis eminentia. De qua Apoc. 21. dicitur, quod ciuitas sancta habebat murum magnum & altum, id est, statum superbum & excelsum: Mala, & hæc nihil est aliud quam terrenæ potestatis, & prosperitatis excellentiæ, & indebitæ promotionis euidentia, & de hac Luc. 16. quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum. Distinguamus ergo breuiter, quod est Altitudo contemplationis, Altitudo damnationis, Altitudo prælationis, Altitudo mentalis superbiæ & elationis, Altitudo virtualis excellentiæ & perfectionis, Altitudo æternæ beatitudinis & promotionis. Est igitur altitudo contemplationis, qua scilicet homo eleuat se ab istis inferioribus, ipsa vilipendendo, & cor suum transportat ad altitudinem rerum æternarum, scilicet eas speculando, considerando, & affectando. Sicut enim videmus, quod Stellæ luminaria non inferius in terra sunt locata, sed superius in altitudine firmamenti, sic vere charissimi, si nos volumus esse luminaria mundi, id est, viri perfecti, lucidi & honesti, sapientes, clari & discreti, nos non debemus hic in terra situari vel collocari per affectionem, sed sursum in firmamento cœli per cœlestium contemplationem, vt sic quilibet possit dicere illud Apoc. 21. Sustulit me in spiritu in montem magnum & altum & ostendit mihi ciuitatem sanctam Hierusalem. Ecce igitur in verbis istis quatuor, quæ facit homo, qui vult ascendere loca alta, secundum quæ quadruplex altitudo moralis debet in homine reperiri. Homo enim qui ad alta ascendit, ab infimis segregatur. Sustulit me, In intimis roboratur (in spiritu.) Superius eleuatur, (montem.) Vlterius speculatur quia scilicet vndique potest respicere & videre. Ideo dicitur, Ostendit mihi ciuitatem. Et ecce in ista auctoritate ostenditur, quod homo secundum ista quatuor potest quadrupliciter extari. Efficitur enim altus moraliter, & temporaliter, & æternaliter per dignitatem, promotionem temporalem & æternam, per quatuor, quæ ad hoc requiruntur (videlicet) per terrenorum detestationem, (Sustulit me) per internorum roborationem (in spiritu) per meritorum cumulationem, (in montem altum). Et manum per æternorum contemplationem. Et ostendit mihi sanctam ciuitatem Hierusalem. ¶ Sit igitur in nobis terrenorum detestatio. C
Sustulit inquit; quia scilicet à terra, id est, à terrenis debemus esse sublati & elati per eorum detestationem, & contemptum, & abominationem. Sicut enim videmus, quod homo non potest superius ascendere nisi prius ab infimis se subtrahat, & elonget, sic vere si ad gradum perfectionis volumus ascendere, & si apud Deum volumus esse alti, vel etiam ad altitudinem promotionis tam temporalis quam æternæ ascendere, necesse est per voluntariam paupertatem ab affectu istorum exteriorum bonorum disiungamur, & diuidamur, & separemur, ipsa scilicet vilipendendo, & quasi pro nihilo reputando: Homo enim tanto est altior, quanto plura ponit sub pedibus eius. Est igitur apud Deum altissimus mundus per contemptum sub pedibus eius ponendus. Et reuera tales fuerunt philosophi, & sancti, qui alta & ardua quæsierunt, & fortunam, & caduca bona sub pedibus calcauerunt figurati Apocal. 12. Vbi dicitur, quod cœlestis mulier erat amicta Sole, & Luna sub pedibus eius, Luna dico, (id est) variabilis & defectibilis mundus. Ideo de tali altitudine paupertatis potest intelligi illud 2. Corinth. 8. Altissima paupertas eorum abundauit in diuitias simplicitatis. Res enim leues nunquam inferius morantur, nisi violenter ibidem detineantur. Ideo videmus de Aquila, quæ est auis leuissima, quod ad inferiora non descendit, nisi victus necessitate cogente. Ideo accepta præda sua statim ab inferioribus se elongat, & sursum in rupibus altis vbi habitat, se transportat. Vt dicit Greg. in moral. Sic vere illi, qui sunt leues, puri, boni scilicet & perfecti, & ad modum Aquilæ claritate discretionis sunt dotati, nunquam debent in infimis, & terrenis per desiderium commorari, quinimo si contingit quandoque eos propter humanam necessitatem ad inferiora mundi negotia descendere, statim pro certo finito, & completo negotio debent se ab istis inferioribus absentare, & ipsa per affectum & desiderium dimittere, & sursum ad rupem Paradisi per contemplationem, & altitudinem virtutum, & per meritorum perfectionem debent quam cito poterunt euolare. Iob. 36. Eleuabitur Aquila, & in arduis ponet nidum suum, quod ostenditur, cum dicitur, Sustulit me. Figura Dan. 7. Vbi dicitur: quod ipse vidit vnam bestiam, quæ habebat alas sicut Aquila, & dicitur ibi, quod ista bestia sublata est de terra, & super pedes quasi homo stetit, & cor eius datum est ei. Reuera tales bestiæ debemus esse, quia vere alæ nostræ, id est, desideria & affectus debent esse aquilinæ, id est, spirituales & virtuosæ, & sic nos erimus sublati de terra per contemptum terrenæ prosperitatis. Stabimus super pedes nostros per virtutem stabilitatis. Cor nostrum dabitur nobis per aspectum sagacitatis: quia, scilicet, discrete, & sagaciter cogitare poterimus de futuris. Et ista omnia sunt contra multos, qui pro certo non detestantur terrestria, sed cœlestia; non inferiora, sed superiora; non temporalia, sed æternalia; non se separant à mundanis per voluntariam paupertatem, sed in eis totaliter se inuoluunt per nefariam cupiditatem, & ideo isti non sunt alti, imo dici possunt infimi & depressi. Esa. 2. Et incuruabitur altitudo virorum. Non sic charissimi, sed sit in nobis terrenorum detestatio. Sustulit me, inquit. Vnde Esa. 58. Si abstuleris de medio tui catenam, &c. Sustollam te super altitudinem terræ, & cibabo te hæreditate Iacob. ¶ Se- D
cundo dico, quod si volumus spiritualiter esse alti, debet esse in nobis internorum roboratio. In spiritu, inquit. Sicut enim homo, qui interius habet spiritum fortem, & virtutem naturalem, robustam, ascendit facilius in cœlum, id est, in altum, sic si interius in conscientia habuerimus fortitudinem spiritus roborantis, facilius ascendemus ad altitudinem spiritualem, scilicet ad altitudinem perfectionis, promotionis, & æternæ consolationis. In spiritu inquit. Et de tali altitudine dicitur Ezech. 11. Eleuauit me spiritus, & introduxit me ad portam domus domini. Ista est autem altitudo affectionis. Nam sicut scintilla igne inflammata sursum eleuatur, sic vere affectio virtute ignis sancti Spiritus accensa, hæc inferiora deserit, & sursum ad alta bona cœlestia desideráda & affectanda se erigit, & ad perfectionis altitudinem se conuertit. Et de tali altitudine dicitur Ezech. 1. Statura quoque, & altitudo erat in rotis, vbi ostenditur, quod talis affectio habet perseuerátem durationem, Statura, promotionem remuneran-

nerantem altitudo, subiectionem obedientem Rotis, quæ scilicet faciliter vertuntur. Et istud est contra multos, quorum affectio non est igne sancti spiritus inflammata, sed per diuersa peccata ipso damnabiliter est priuata. Et isti non ascendunt per affectionem superius, sed descendunt per auaritiam & ambitionem inferius. Nam sicut scintilla extincta non alte ascendit, sic affectio, in qua ignis spiritus sancti est extinctus, non ascendit superius alta & cœlestia desiderando, sed descendit inferius terrestria per auaritiam affectando. Non sic, sed habeamus interius spiritum roborantem, vt sic de nobis dicatur illud Sap. 3. Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent. Vbi ostenditur, ꝙ nos debemus habere apparentiæ pulchritudinem, Fulgebunt, conscientiæ rectitudinem, Iusti, audientiæ promptitudinem, discurrent, Sit igitur in nobis internorum robora-

E tio seu inspiratio. Spiritu inquit. ¶ Tertio si volumus esse alti, sit in nobis meritorum cumulatio. in montem altum & magnum Sicut enim res multæ simul aggregatæ faciunt magnum cumulum seu altum, sic virtutes & merita in homine aggregata faciũt per eminentiam sanctitatis & perfectionis altum & sublimem, & ab alijs distinctum per elongantiam & disiunctum, quod ostenditur cum dicitur Montem, quia secundum Isidor. mons est cumulus terræ cæteris terræ partibus cœlo vicinior, & altior. Sic vere viri perfecti virtutibus & meritis cumulati sunt, cœlo, id est, Deo, & bonis æternis per affectionem & dilectionem viciniores, id est, per vitæ eminentiam cæteris hominibus altiores. Psalm. 103. Montes excelsi &c. Et ibid. Ascendunt montes, & descendunt campi. Et sicut secundum Isid. montes sunt exterius solidi, versus cœlum erecti, cum terra tamen coniuncti, quandoque interius concaui sunt, & super montes aquarum attractiui, fontium & fluminum de suis interioribus eductiui, metallorum & lapidum contentiui, aromatum, & fructuum productiui, radiorum solarium susceptiui, & solaris illuminationis diutius retentiui, Tales pro certo sunt etiam viri perfecti. Isti enim versus cœlum erigũtur, & inaltantur per affectionem, contemplationem, & eminentem perfectionem, terram tamen tangũnt per inferiorum infernalium tormentorum considerationem, & perpetuæ vilitatis meditationem. Sap. 18. Vsque ad cœlos attingebat stans in terra. Isti sunt concaui per humilitatem, vacui per voluntariam paupertatem, fontes & flumina producunt, id est, lachrymarum vel compassionis, doctrinæ vel prædicationis dulcifluam largitatem, Iohel. 3. Stillabunt montes dulcedinem. Istas autem aquas à Deo attrahunt per deuotionem, & sedulitatem, ipsasque aliis distribuunt per compassionem, & pietatem, Psal. 103. Inter medium montium pertransibunt aquæ. Isti sunt solidi per constantiæ firmitatem, isti sunt lucidi per discretionis sagacitatem, isti lapides & metalla continent, id est, virtutes & merita per perfectionem & sanctitatem. Deu. 8. Cuius lapides ferrei sunt, & de cuius montibus æris metalla fodiuntur. Item isti producunt aromata, id est, deuotam orationem. Psal. Tange montes, & fumigabunt. Vel aromata, id est, famosam conuersationem, illuminationem etiam radiorum solis, id est, diuinam gratiam diutius retinent per perseuerantiam & durationem. Psalm. 75. Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis. Et sic si tales montes fuerimus nos, erimus alti per vitæ eminentiam & perfectionem. Psal. 94. Altitudinem montium ipse conspicit. & Dan. 4. Altitudo eius vsque ad cœlum, rami eius pulcherrimi, & fructus eius nimius. Si igitur volumus apud Deum esse alti, sit in nobis meritorum cumulatio.

F ¶ Quarto dico, quod in nobis debet esse æternorum speculatio, ostendit (inquit) mihi sanctam ciuitatem: sicut enim ille, qui vult videre non solum prope, imo etiam longe, solet ascendere ad aliquem locum altum, sicut dicitur de gruibus quando volunt alicubi longe ire, solent primo altissime ascendere, vt videant terminum, ad quem vadunt, ne in via deficiant, & oberrent, vt dicit Isidor. sic vere si nos volumus videre, cognoscere & animaduertere illa, quæ sunt longe scilicet bona æterna, & fœlicitatem gloriæ Paradisi, nos pro certo debemus ascendere in altum per contemplationem, & ne in via huius mundi per vitia & peccata deuiemus, terminum ad quem tendimus scilicet Paradisum debemus iugiter speculari. Ostendit, inquit, mihi ciuitatem sanctam Hierusalem. Vbi nota quod Paradisus est claritate perspicuus, Ostendit mihi, charitate contiguus, ciuitatem, id est, ciuium vnitatem, puritate præcipuus, sanctam, vnitate continuus, Hierusalem, id est, pacifica. Vnde Apoca. 12. Altitudo & latitudo ciuitatis erant æqualia. Et Esa. 19. Ciuitas solis vocabitur vna. Sic igitur dico, quod debemus habere

Aeternorum speculationem,
Meritorum cumulationem,
Internorum roborationem,
Terrenorum detestationem.

¶ Et sic poterimus quadrupliciter esse alti. 1. Regum. 10. Altior erat Saul vniuerso populo &c. ¶ Item nota, quod per altitudinem intelligitur status elationis, superbiæ, & præsumptionis, indebitæ promotionis, mundanæ famæ, & reputationis, temporalis & iniquę dominationis, prosperitatis, & prælationis. Sicut enim videmus, quod aues rapaces altius volant, quam aliæ aues, sic vere mali peccatores ad altiora beneficia & officia quandoque volitant, & attingunt, quam boni & iusti. Altiores etiam iustis hominibus volunt per præsumptionem & superbiam semper esse. Et ideo de talium mala altitudine tam spirituali, quam temporali potest dici in persona eorum illud, quod dicebat Lucifer Esa. 14. Ascendam super altitudinem nubium. In quibus verbis ostenditur, quod mali in hoc mundo tripliciter inaltantur, videlicet, per præsumptionem, Ascendam, per elationem super altitudinem, per promotionem (nubium) ¶ Facit igitur G
eos altos præsumptio pectoralis. Ascendam inquit. Sicut enim videmus, quod res ignita & inflammata semper quærit sursum, & in altum ascendere, sicut patet de flamma, quæ semper est in motu & agitatione, & quasi videtur violenter sursum ferri, sic vere illi, quos & ardor ambitionis inflammat interius, & accendit, semper præsumptuose volunt sursum ad alta dignitatum, & officiorum beneficia volare, & se super alios reputantes, volunt omnibus anteferri. Et ad hoc non cessant sese per labores suos, & diligentiam, importunitatem, & vigilantiam agitare. Ascendam inquit. Ascendam enim est verbum desiderantis ascensum, quia scilicet isti summe desiderant in altum per promotionem leuari. Dicunt enim illud Can. 7. Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Ad literam enim ipsi non quærunt ascensum, nisi vt habeant fructus beneficiorum Psal. 67. Ascendisti in altum, cepisti captiuitatem: captiuitas dicuntur beneficia, & officia talium, quia scilicet per ea in captiuitatem rediguntur, quando indigne ad ea promouentur, contra quos Roma. 11. Noli alta sapere, sed time. Et 12. Non alta sapientes, sed humilibus consentientes: quia sicut dicitur Prou. 17. Qui altam facit domum suam, quærit ruinam. Nam sicut lapis qui contra naturam propriam in altum proijcitur, cito & necessario inferius cadit, sic illi, qui contra naturam propriam, id est, contra meritum & debitum volunt per violentiam, id est, contra Deum, & rationem sursum inaltari scilicet per præsumptuosam ambitionem, tales, dico, necesse habent cadere vsque ad inferni depressionem. Ideo illi Lucifero, qui contra rationem voluerat esse similis altissimo, id est, super cœlos ponere sedem suam, dicitur Esa. 14. Verumtamen ad infernum detraheris, ad profundũ lacus. Quomodo cecidisti lucifer? &c. decidisti in terram, qui vulnerabas gentes: & ibidem, Detracta est ad infernos superbia tua: quia breuiter huiusmodi præsumptionem & ambitionem casus seu ruina & damnatio comitatur. Habent igitur mali præsumptionem pectoralem. ¶ Secundo fiunt elati per elationem H
criminalem. Super altitudinem inquit; quia scilicet semper volunt super alios præferri, dominari, & reputari, similes oleo, quod semper vult supernatare, & nunquam ad fundum descendit nisi per violentiam. Sic vere mali, elati, & superbi in quocunque, id est, in quacunque villa, regione, vel religione, collegio, capitulo, vel conuentu. ipsi se semper volunt per elationem & superbiam alijs anteferri, præponi, & etiam superesse, quinimo si viderint aliquem inter eos crescere, reputari, vel promoueri, statim inuidia stimulante ipsum conculcabunt, & suppeditabunt, & eum pro viribus impugnabunt. Super inquit Deut. 28. Et eris semper supra, & non subtus. Isti videntur similes capræ, quæ quamuis sit animal ignorans & fœtens, nihilominus semper quærit ascendere loca alta. Sic tales dato, quod modici sint valoris, semper tamen quærunt altius honorari & alijs anteferri. Ideo de talibus dicitur in Psal. 82. Super populum tuum malignauerunt consilium. Dilata sicut supra de aduocato in 1. membro istius auctoritatis. Contra tales elatos loquitur Psal. 78. Dixi iniquis nolite inique agere, & delinquentibus, nolite exaltare cornu, id est, nolite extollere in altum cornu vestrum. Nolite. l. a. d. i. Isti igitur sunt alti per elationem criminalem. ¶ Tertio I
mali fiunt alti per promotionem temporalem; quod ostenditur quando nubibus comparantur. Nubium inquit, sicut enim nubes nihil aliud est nisi vapor ex aqua & terra superius eleuatus, quia vapor de terra & mari erigitur sursum, in altum porrigitur, in nubem etiam conuertitur, quæ sursum in alta parte aeris diu perseuerat, terramque sibi subiectam pluuijs, grandinibus, & fulminibus verberat, ipsamque ventus vndique agitat, & finaliter ista nubes in aquam, vel ventum resoluitur, & sic ad terram cadere compellitur, & taliter euaporat, quod in aere vbi fuerat, eius vestigium non apparet: sic vere vapor, id est, vana & insufficiens persona quandoque de terra & de mari, id est, de infimo statu, vel etiam de paupere & humili plebe per inspirationem diaboli extollitur sursum in aerem, id est, ad altam dignitatem seu officium promouetur, ita quod nubes alta, id est, altus prælatus vel iudex efficitur, sursumque in statu etiam prælationis vento vanitatis, & superbiæ multipliciter agitatur, & ideo terra,

& patria

& patria sibi subiecta ab eo ventilatur. Nam subditos suos infestat tribulationis fulminibus, & rapinæ & exactionis turbinibus, suorumque malorum exemplorum grandinibus, suæ carnalitatis pluuiis, & suarum comminationum tonitruis, sed finaliter iste per mortem resoluitur, & ad terram, scilicet, miseriæ, & tenebrarum detrahitur, & de alto loco dignitatis sustollitur, ita quod ipsius vestigium nunquam amplius in hoc sæculo reperitur. Psalm. Nubes inquit, transierunt, grando & carbones ignis: transeunt enim per mortem nubes & grando & carbones ignis, id est, isti mali & eorum vexatio, quam in alios exercebant. Ideo isti possunt dicere illud Psalm. Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me, supple, inferni. Isti igitur sunt alti per indebitam promotionem, per indomitam elationem, per illicitam præsumptionem. Sed caueant quod dicitur Lucæ 16. Quod altum est hominibus, abominatio est ante Deum. De altissimo vide infra, &c. sufficit.

A **Altissimus.** In superlatiuo gradu est ille, qui nullum habet altiorem. Et sic generaliter loquendo, Altissimus nihil aliud est nisi Deus. Nam sicut cœlum empyreum dicitur altissimum, quia nullum corpus ei superest, imo omnibus creatis corporibus supereminet, ipsaq; infra se & sub se continet, & recludit, sic Deus altissimus, quia nihil habet se superius, altius, seu maius, imo omnibus rebus supereminet, & omnia alia sub suæ Maiestatis Celsitudine, sub suæ potestatis fortitudine, in suæ quantitatis latitudine, in suæ infinitatis amplitudine recludit, continet, & coarctat. Et ideo sibi potest dici illud Psalm 82. Tu solus altissimus in omni terra. Et ecce, quod Dei summitas, seu altitudo describitur secundum tres conditiones, quæ in isto vocabulo Tu, possunt reperiri. Est enim tu numeri singularis; Solus, Nominatiui casus; Altissimus, Omnis generis. In omni inquit terra. Sic vere Deus dicitur habere singularitatem indiuisibilem, Tu solus: supernalitatem inattingibilem, Altissimus: generalitatem ineuitabilem, In omni terra.

B ¶ Est igitur indiuisibilis singularitatis. Tu solus. Sicut enim istud vocabulum Tu semper est numeri singularis. Sic Deus singularis potest dici propter excellentissimas conditiones, quas habet. Singularis enim est Deus in quidditate, quia nullus Deus nisi ipse, in dignitate, quia omnis dignitas dependet ab eo, In bonitate, quia ipse bonus est essentialiter & simpliciter, omnia alia sunt bona secundum quid & participatiue, in potestate, quia nō est potestas super terram, quæ comparetur ei, qui factus est vt nullum timeret Iob 41. Et ideo iste dicitur solus, quia, scilicet, ipse est ita solus & singularis, quod nullum habet parem. Nam sicut ab vnitate omnes alii numeri sumunt ortum, ipsa autem vnitas à nullo originatur, vel principiatur sic vere ab ipso Deo & solo omnia alia dependent, ipse autem à nemine est dependens. Et ideo de ipso Deo & de sua tali altissima singularitate dicitur Ecclesiastic. 1 Vnus est altissimus creator omnium, omnipotens Rex, potens, & metuendus nimis. Iste est similis Phœnici, quæ est auis vnica, singularis atque sola, & contra naturam omnium animalium aliorum nullum in sua specie parem habens: Est autem auis plumis pulcherrima, similis Pauoni, victu mundissima, vita longissima quia, scilicet, per quingentos annos viuit, & in conditione mirabilissima. Nam cum diu vixerit, tunc aromatica ligna quærit, in quibus in feruentissimis orientis regionibus se incendit, de cuius cinere vermis nascitur, qui resumptis alis in auem pristinam procreatur, & sic phœnix mirabilis renouatur. Et per talem modum sua singularis species reseruatur, & in esse perpetuatur & continuatur: hæc omnia dicit physiologus & Ambrosius in hexameron. Re vera charissimi, talis est Deus, est enim iste solus & singularis in sua specie, quia non est dare Deum nisi vnum. Deuteronom. 6. Dominus Deus tuus Deus vnus est. Nullum etiam habet parem vt dictum est, in conditione & potestate, in quo bene excedit naturam omnium aliorum quia, scilicet, nihil est in mundo quin aliquem parem habeat nisi ipse, nec etiam in humanitatis puritate, quia contra naturam omnium aliorum ad modum phœnicis fuit sine virili semine, & sine carnis propagine procreatus. Psalm. 85. Non est similis tui in diis Domine, &c. Et sequitur. Tu dominaris potestati maris. Iste est igitur solus in prælatione, pulcherrimus in perfectione, mundissimus in conditione, diutissimus in perpetua duratione Psalm. 91. Tu autem altissimus in æternum Domine. Perpetuo enim durat, & nunquam deficit, nec mutatur solus, & in sua mirabili renouatione solus, quæ est facta ex carnis assumptione. Iste enim charissimi, se mirabiliter renouauit, ipse enim ligna aromatica, id est, viscera beatæ virginis fragrantia, puta, & etiam sancta inuenit, & ad ipsa per incarnationem se humiliter inclinauit, & igne charitatis & dilectionis succensus, ibidem per humilitatem seipsum incinerauit, & exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo. Philip. 2. Nam inter ista ligna aromatica, id est, inter viscera virginis gloriosæ ista phœnix, iste Deus in vermem, id est, in mortalem hominem est mutatus. Mutatus dico, non conuersione diuinitatis in carnem, sed humanitatis assumptione in Deum, & finaliter per resurrectionem, & glorificationem, alas, id est, quatuor dotes corporis resumpsit, & sic factus est auis, id est, totaliter spiritualis, & ad Paradisum euolauit; & sic sine corruptione esse suum, & naturam suam perpetuo conseruauit Iob 29. Gloria mea semper innouabitur, & sicut palma multiplicabo dies. Iste est igitur phœnix solus & sine pare; ideo ei potest dici illud 1 Regum 21. Tu solus, & nullus tecum; quia sicut dicitur Marc. 6. Erat nauis in medio maris, & Iesus solus in terra, quasi dicatur, totus mundus est in mari, id est, motu, fluxu & mutabilitate: Iesus autem solus est in terra, id est, in firmo & in stabilitate. Patet igitur, quod Deus est incomparabilis singularitatis. Solus.

¶ Secundo dico, quod ipse est insuperabilis supernalitatis, quia ipse est altissimus. Nam sicut Aquila Rex auium est altissimi volatus, in tantum, quod humanis oculis non videtur, & ita est clari visus, quod quamuis in altissimis partibus aeris sit eleuatus, pisciculos tamen in aqua videt natare: & ideo secundum voluntatem suam subito quandoque descendit, ipsosque ex improuiso deuorat, & consumit Vt dicit Isidorus & Plinius. Sic vere charissimi, est de Deo: Iste est enim Aquila, quia, scilicet, ipse Rex & Dominus est singulorum. Psalm. 73. Deus autem Rex noster ante sæcula. Item iste volat altissime, quia, scilicet, ipse altissimæ est potestatis, dignitatis & Maiestatis. Psalm. 90. Altissimum posuisti refugium tuum. Ita enim est altissimus, quod humanus oculus, sensus, & intellectus, suæ dignitatis non potest altitudinem contemplari. Deum enim nemo vidit vnquam, sed nec videri potest, Iohan. 1 Sed vere nihilominus ipse semper considerat, atque videt inferius in mari quicquid in fluuiis & in fluctibus huius mundi pisces, id est, homines fluxibiles faciunt, atque dicunt. Cum enim habeat clarissimum visum, id est, scientiam infallibilem, ideo quicquid in humanis agitur, siue paruum fuerit, siue magnum, siue bonum fuerit, siue malum, quamuis de hoc non caueamus, ipse considerat, atque videt, quia Psalm. 112. Excelsus Dominus, & in altis habitat, & humilia respicit in cœlo, & in terra. Sed vere, quamuis istam occultam visionem pisciculi, id est, peccatores non timeant, ipse subito per suam occultam scientiam ad eos descendit, ipsosque per mortem corporalem percutit, & eos per damnationem animæ deuorat & consumit, aliquandiu enim dissimulat, sed finaliter dure ferit. Ideo bene dicitur Ecclesiast. 5. Altissimus enim est patiens redditor. Et ratio, quia sicut dicitur Ecclesiast. 12. Altissimus odio habet peccatores, quod est contra multos, qui re vera de occulta Dei præscientia, cogitatione, & scientia, prouisione, & sententia, iurisdictione, & iustitia non cogitant, nec aduertunt; & quia vident ipsum aliquandiu punitionem differre, facere multa crimina non omittunt. Et ideo sæpe accidit, quod subito vindictam, & iram, mortem, & damnationem ab eodem recipiunt, & incurrunt, ideo ipse dicit Esaiæ 42 Tacui semper, silui, patiens fui, quasi parturiens loquar, dissipabo, & absorbebo simul, vide supra, absorbere, vbi ista auctoritas diuiditur, & exponitur. Iste est igitur Aquila auis altissima, quia, scilicet, ipse est Deus insuperabilis supernalitatis. C

¶ Tertio dico, quod ipse est ineuitabilis generalitatis; quia ipse est in omni terra, vel genere Extra enim iurisdictionem suam non potest homo fugere. Sicut enim sol habet generalissimam potestatem super omnes inferiores creaturas, quia, scilicet, suis radiis habet tangere, viuificare, & illuminare, non vnum, sed omnia, non in vno loco, sed vbique: Sic vere Deus habet generalissimam iurisdictionem; quia, scilicet, radius suæ influentiæ, & misericordiæ, ardor etiam, & rigor suæ iustitiæ ad omnes tam bonos, quam malos & vbique, scilicet, in cœlo, mundo, & inferno, generaliter se extendit. Quod ostenditur cum dicitur: In omni terra, quia, scilicet, vbique & in omnibus principatur 2. Paralipomen. 36. Psalm. 96. Tu es altissimus super omnem terram Sapient 6. Generaliter est ei cura de omnibus. Vnde Psalm. 65. Omnis terra adoret te Deus. Omnes etiam inferiores quantum est de se, viuificat per gratiam, illuminat per doctrinam, ipsos dirigit, atque iuuat, regit etiam, atque gubernat, quod est contra multos, qui in mundo iurisdictionem exercent: quia, scilicet, illos, qui sibi subiecti sunt, non dirigunt, nec corrigunt, nec adiuuant, nec supportant, sed magis ipsos per rapinas & exactiones destituunt, & conturbant, similes non Soli, sed Saturno, seu Marti, de quibus dicunt Astrologi, quod cunctos in Dominio suo natos grauant; & cum sint planetæ mortis, in ipsis vel occiduntur, vel turbantur, quando, scilicet, loca natiuitatis eorum peragrant, vel frequentant Similes etiam sunt Leoni, qui cum sit Rex generalis animalium cæterorum, ipse tamen non dirigit, neque iuuat, imo ipse crudeliter occidit, deuorat, & cruentat. Sic vere (charissimi) multi sunt mali, & iniqui Principes, Iudices, & Prælati, qui iurisdictiones generales obtinent in hoc mundo, qui reuera suis subditis non prouident, sed inuident; D

non ſubueniunt, ſed deficiunt; non eos regulant, ſed eos ſtrangulant; non eos per iuſtitiam defendunt, ſed eos per iniuſtitiam, crudelitatẽ, & rapinam ſpoliant, & afficiunt, & offendunt. Vnde Prou. 28. Leo rugiens, & vrſus eſuriens, Princeps impius ſuper populũ pauperẽ. Iſti enim ſunt peruerſi, crudelitate (Leo.) immerſi carnalitate. (Vrſus) ſubuerſi cupiditate. (Eſuriẽs) imbuti malignitate. (Princeps impius) copulati rapacitate. (Super populũ pauperem.) Sed chariſſimi, non ſic Deus, quia vere ipſe Dominatur generaliter. (In omni terra.) Sublimatur ſupernaliter (Altiſſimus) principatur ſingulariter. (Solus.) Et ſic bene dicitur: Tu ſolus altiſſimus in omni terra. Et hæc de alto, altiore, altiſſimo ſufficiunt.

A **Alueus.** Nota, quod Alueus eſt ipſa via fluminis ſeu riui, quæ, ſcilicet, aquis repleta nomen fluminis induit, ſeu riui; & poteſt ſignificare mundum, de quo Ioſuæ 4. Per arentem Alueum tranſiui. In iſto enim Alueo non ſunt aquæ gratiarum. Vnde Eſa 19. Calamus, & iuncus marceſcent, & nudabitur Alueus, &c. Item poteſt ſignificare ſcripturam vbi, ſcilicet, aquæ plurimæ abundant. Vnde 4. Regum 3. Alueus replebitur aquis. Item poteſt ſignificare Eccleſiam, ſeu religionem; & ſic iſte eſt Alueus Iordanis, de quo dicitur Ioſuæ 4. quod duodecim lapides fuerunt aſſumpti de Alueo Iordanis, per quos duodecim Apoſtoli, vel etiam quicunque viri Eccleſiaſtici deſignantur qui, ſcilicet, ceſſante mortalitatis fluxu à Iordanis Alueo, id eſt, à ſtatu præſentis militantis Eccleſiæ aſſumuntur. Iſta non proſequor. Vide de flumine, &c.

A **Amalech.** Nota, quod per Amalech, qui fuit de genere Eſau, ſicut dicitur Geneſis 36. & qui filiis Iſrael ad terram promiſſionis euntibus in deſerto obuiauit, & contra eos pugnauit, ipſum tamen Ioſue ſuperauit, ſicut dicitur Exodi 17. & Saul poſtea deleuit, & Dauid debellauit, ſicut dicitur 1. Regum 15. & 2. Regum 1. & qui interpretatur gens bruta, & populus lambens, poteſt generaliter ſignificare quoslibet mundi peccatores, qui, ſcilicet, ab Eſau diabolo deſcendentes, & eius filii exiſtentes, iuxta illud Iohan 8. Vos ex patre diabolo eſtis, ſunt gens bruta per ignorantiam; ſunt populus lambens per adulatricem blanditiam, & fallaciam, ſunt populus Dei, id eſt, viris iuſtis obuiantes per diſcordiam, & eos impugnantes per iniquitatem & iniuriam: iſti bene figurantur Iudicum 6. vbi dicitur, quod cum ſeuiſſet Iſrael, Madian & Amalech & orientales populi veniebant, & omnia deuaſtabant, quia re vera Madian, qui interpretatur iniquitas, vel contradictio, id eſt, diabolus erga humanum genus iniquus, & contrarius, Amalech, id eſt omnis peccatorum cœtus, orientales populi, id eſt, omnes carnales motus, qui, ſcilicet, in carne noſtra oriuntur, iſti dico ſimul filiis Iſrael, id eſt, ſanctis viris inimicantur, & ſemina virtutum ſuarum, quæ ſunt ſemina interiora, vel bonorum ſuorum temporalium, quæ ſunt ſemina exteriora pro viribus deprædantur. Vnde 1. Regum 30. Amalechitæ impetum fecerunt in Sicelech. Iſti tamen à Ioſue, à Saul, à Dauid Ducibus Iſrael, id eſt, à Chriſto, & Angelis finaliter ſuperabuntur, & per damnationem perpetuam delebuntur. Vnde Dominus dicit Exod. 17. delebo Amalech, de ſub cœlo. Et ſi vis, nota, quod Amalechitæ, id eſt,

Sæculi peccatores {
- Inuicem fœderantur,
- A malis honorantur,
- A iuſtis flagellantur,
- A Deo condemnantur.

B ¶ Dico, quod inuicem fœderantur, ſcilicet, contra bonos, vt patet in Pſalm. 82. vbi Dauid dicit, quod contra ipſum ſimul fœderati & vniti venerunt Amon, & Amalech alienigenæ cum habitantibus Tyrum. Etenim Aſſur venit cum illis, & facti ſunt in adiutorium filiis Loth. Expone (ſi vis) de malorum concordia, ſecundum interpretationem vocabulorum. Item quod à malis honorentur, & defendantur, & maxime ditiores, patet 1. Regum 15. vbi dicitur, quod Saul pepercit pinguioribus Amalech. Item quod à iuſtis, ſcilicet, Prælatis verberentur, & flagellentur, patet 1. Regum 15. Vbi Dominus præcipit ſic. Vade, & percute Amalech, & demolire vniuerſa eius, & non parcas ei, neque concupiſcas aliquid ex rebus eius. Quod etiam à Deo deleantur, & damnentur, patet in illo verbo prædicto Exod. 17. Delebo Amalech de ſub cœlo. Vel ſi vis dic, quod Amalech eſt diabolus, qui, ſcilicet, eſt lambens per blanditiam delectationum, & ſuggeſtionum, & tamen populo Dei eſt inimicus, & contrarius per pugnam tentationum, & tribulationum, &c. dic vt ſupra.

A **Amon.** Qui fuit Princeps in palatio Aſſueri, qui ſuper omnes eleuabatur, qui adorari gloriabatur, qui Mardochæum ſe non adorantem dedignabatur, qui Iudæis inimicabatur, & eos occidere nitebatur, die tamen qua erat lætior, in illo quod parauerat patibulo ſuſpendebatur, & qui iniquus comprimens, & coanguſtans interpretatur, ſicut hæc omnia patent Heſter 5. & deinceps, poteſt ſignificare ambitioſos, & æmulos peccatores, qui re vera iniqui ſunt quantum ad conditionem, comprimentes, & anguſtiantes alios per tribulationem, & vexationem. Eleuati apud Reges per promotionem, & iuriſdictionem, vel exaltati in corde ſuo per elationem. Adorari, & honorari volentes per ſuperbiam, & præſumptionem. Iudæis, id eſt, bonis & iuſtis inimici, & eis nocentes per inuidiam, & detractionem, finaliter tamen poſt præſentem lætitiam in infernali patibulo, quod male agendo quotidie præparant, erunt pendentes per damnationem, & deſperationem. Iſta autem omnia poſſunt dici de diabolo. Concorda vt vis Heſter 7. Inimicus noſter iſte eſt Amon peſſimus.

Amare. Amor duplex eſt, ſcilicet, Spiritualis, & temporalis, ſeu diuinus, & mundanus. Diuinus eſt quadruplex, ſcilicet, A

Amor {
- Dei,
- Proximi,
- Virtutum,
- Æternorum.

Mundanus eſt quadruplex, ſcilicet,

Amor {
- Sui,
- Suorum,
- Diuitiarum,
- Delitiarum.

Amor {
- Dei, & proximi dicitur charitas, ſeu dilectio,
- Æternorum & virtutum affectio,
- Diuitiarum dicitur cupiditas, vel auaritia,
- Delitiarum dicitur carnalitas, ſeu luxuria,
- Parentum, & vicinorum dicitur vana amicitia.

¶ Dicamus igitur, quod eſt verus amor, quem debemus habere, & etiam falſus amor, quem debemus horrere: Debemus igitur habere verum, purum, ſanctum, perfectum amorem, quia, ſcilicet, Deum, & proximum, bona ſpiritualia, & æterna debemus diligere, & amare. Sicut enim videmus, quod ignis aquam calefacit, & eam ſurſum aſcendere, & feruere, & bullire facit, ſic vere chariſſimi, ignis ſpiritualis amoris cor humanum inflammat, ipſumque feruere per bona deſideria facit, ſurſumque aſcendere, & eleuari ad bona ſpiritualia, & æterna, vt ſic dicat illud, Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo Canticorum 2. ¶ Nota igitur, quod amor comparatur calori. Et nota, quod calor naturalis habet tres effectus bonos, contra tres malos effectus, quos inducit calor innaturalis, & accidentalis. Calor enim naturalis habet corpus roborare, colorare, eleuare. Innaturalis autem habet econuerſo corpus eneruare, deturpare, incuruare. Et pro certo talis eſt differentia inter amorem ſpiritualem, mundanum, & temporalem. B

Amor ſpiritualis	Roborat, Colorat, Eleuat,	per	conſtantiam, decentiam, fiduciam.
Amor mundanus	Eneruat, Deturpat, Incuruat,	per	torporem, horrorem, timorem.

¶ His igitur viſis, ecce quod in iſta auctoritate oſtenditur, quod amor ſpiritualis eſt habendus triplici ratione videlicet, quia mentem fortificat, quo ad interiora; fulcite me; quia mentem pulchrificat, quo ad exteriora floribus; quia mentem tutificat quo ad poſteriora. Stipate me malis inquit, id eſt, pomis.

Primum facit conſtantiæ fortitudo. (Fulcite;)
Secundum facit decentiæ pulchritudo (floribus.)
Tertium facit fiduciæ certitudo, (Stipate inquit,) id eſt, in ſtipite fidei adhibete.

¶ Dico igitur, quod verus amor per conſtantiam fortificat, per decentiam pulchrificat, per fiduciam tutificat ſeu certificat. Fortificat igitur per conſtantiam (fulcite, inquit me.) Calor naturalis talis eſt naturæ, quod ipſe fortificat omnem ſubſtantiam, in quam agit, vt patet in homine, qui quamdiu durat calor naturalis, ſcilicet, in iuuentute, fortis & ſtabilis inuenitur, ipſoque deficiente in naturam contrariam commutatur, debilitatur, & eneruatur. Sic vere amor ſpiritualis & bonus facit hominem ſpiritualiter fortem, ſtrenuum, & conſtantem. Nam quamdiu homo calorem feruoris, deſiderii, & amoris habuerit, tamdiu ſpiritualem fortitudinem, firmitatem, conſtantiam, perſeuerantiam, permanentiamque poſſidebit. Quod oſtenditur, cum dicitur, Fulcite me, quia, ſcilicet, amor eſt quoddam firmiſſimum fulcimentum, quod contra omnia aduerſa ſtabilit, roborat, & confirmat; vt patet de martyribus, qui ardore diuini amoris, ita fuerunt ſtabiles, & conſtantes, quod omnibus pœnis, & cruciatibus obſtiterunt, & mortem pro Domino ſuſtulerunt. Nam ſicut animalia, quæ calorem habent maiorem, conſtantiam habent fortiorem, & audaciam potiorem: D

torem: sicut patet de Leone, quod est animal calidissimum, in tantum quod semper dicitur febricitare, & oleum etiam, in quo carnes eius coquuntur, febremvnctis corporibus inducere: quod vtique est animal fortissimum & audacissimum: sic vere illi, qui calorem spiritualis amoris maiorem obtinent, & feruorem, fortitudinem, & constantiam in aduersis habent alijs potiorem, & etiam audaciam fortiorem, virtutem manentiorem, durabiliorem & firmiorem. Prouerbiorum 30. Leo fortissimus bestiarum ad nullius pauebit occursum. Leo (dico) per charitatis feruorem, fortissimus per firmitatis vigorem, ad nullius pauet occursum per constantiam animosam, audaciam, & valorem. Sicut enim dromedarius, quod teste Constantino est animal calidum atque siccum, est animal cibi parcissimum, in motu velocissimum, in labore constantissimum, quia, scilicet, vna die potest per centum leucas peragrare, sic vere illi, qui sunt calidi per dilectionem, & sicci per voluptatis abstersionem, parci per abstinentiæ macerationem, fiunt veloces per obedientiam, subiectionem, & constantes ad laboris & pœnitentiæ tolerationem, & ad omnem bonam operationem. Sicut enim dicitur Canticorum 8. Fortis est vt mors dilectio, dura vt infernus æmulatio. Fulcite igitur me inquit. Et ideo de tali fulcimento constantiæ potest dici illud Hester 1. Eburneis circulis inserti erant & columnis marmoreis fulciebantur. Heu pro certo charissimi, talis calor non est ardor mundani amoris, quia vere iste non dat fulcimentum, sed detrimentum; non iuuamentum, sed nocumentum; non constantiæ firmamentum, sed debilitatis & defluentiæ figmentum. Istud patet in mundi diuitibus & peccatoribus, qui feruore mundani caloris calescunt, qui non fortes ad bene operandum, nec stabiles ad resistendum, nec constantes ad perseuerandum, imò per omnia, & in omnibus ipsi sunt debiles atq; vani. Dicit enim Isid. quod calor innaturalis & exterior corpus debilitat & eneruat, ipsumque minorat & desiccat. Et inde est, vt dicit Isidorus, quod Æthiopes & Afri, qui continuis caloribus exuruntur, parui sunt & sicci, inconstantes, timidi & inertes. Per calorem enim innaturalem humores desiccantur, pori aperiuntur, spiritus exhalantur, & sic corpus interius remanet frigidum, & per consequens timidum & infirmum. Sic re vera charissimi, illi, qui ardore mundani amoris vtuntur, & maxime illi, qui auaritiæ & luxuriæ ardoribus inflammantur, parui sunt in virtutibus, debiles in operibus, timidi in affectibus, & sicci à gratijs spiritualibus. Nam iste calor exterior, scilicet, improbus amor, humores, id est, eorum virtutes, & gratias desiccat, poros, id est, sensus corporis & affectus mentis per vana desideria aperit, & dilatat, & spiritus & vapores, id est, interiores gratiæ & virtutes exhalant, & timor, & inconstantia generatur, & spiritualis debilitas radicatur, & ita infirmi, debiles, vani, & inconstantes efficiuntur, & redduntur. Ideo de tali amore dicitur Dan. 13. Erant ambo vulnerati amore. Et Hierem. 22. dicitur mundo; Contriti sunt amatores tui. Non sic charissimi, sed habeamus, diuinum amorem, non mundanum, quia vere diuinus & spiritualis amor, ita mortificat hominem naturaliter quod nihil, quod pro amato patiatur, est sibi difficile seu graue. Vnde Augustinus de viduitate. Non sunt inquit, difficiles labores amantium, in eo enim quod amatur, aut non laboratur, aut labor amatur. Dico igitur, quod amor spiritualis fortificat per constantiam firmitatis: Fulcite inquit me.

D ¶ Secundo dico, quod amor pulchrificat per decentiã honestatis, Floribus inquit, calorem solis attingens interius ad medullam arboris facit eam pariter florere & virere. Calor etiam naturalis, qui est interius in corde, causat & efficit ruborem, & pulchritudinem exterius in corpore. Et ideo quoq; corpus mortuum & calore naturali priuatum pulchritudinem, & decorem inficit. Sic vere calor naturalis, id est, amor & affectio spiritualis, quo, scilicet, Deus & bona spiritualia & æterna desiderantur, & amantur; iste dico, si sit interius in conscientia, causat decorem & pulchritudinem honestatis, exterius in apparentia. Facit enim hominem

Per { Honestatem floridum,
Venustatem nitidum,
Castitatem albidum,
Verecundiam rubicundum.

¶ Sicut enim amor mundanus facit, quod homo se teneat mundum, & pulchriorem vel placeat amato, sic igitur amor Dei, vt placeat magis Deo, floribus inquit; vt sic talis possit dicere illud Canticorum 2. Flores apparuerunt in terra nostra. Sic vere charissimi, talis non est amor improbus carnalis, & mundanus, quia iste pro certo non causat pulchritudinem, sed turpitudinem, nõ honestatem, sed leuitatem, non decorem, sed horrorem, nõ spiritualem decentiam, sed corporalem insolentiam, sicut patet in luxuriosis. Nam sicut videmus, quod calor exterius denigrat hominem, & deturpat, florumque pulchritudinem destruit, & desiccat, sicut patet de Æthiopibus, qui propter intensum calorem turpes & nigri efficiuntur, sic vere charissimi, calor exterior, id est, amor temporalis & carnalis hominem inficit & deturpat, & florem, & pulchritudinem honestatis ei aufert, ipsumque per infamem conuersationem velut horribilem Æthiopem denigrat, videlicet interius per mala desideria inflammando, & exterius per leuitatis insolentiam offuscando. Ideo dicere possunt illud Canticorum 1. Nolite considerare me, quod fusca sim, quia decolorauit me sol. Sol dico, id est, ardor amoris & concupiscentiæ mundialis. Dic si vis, quod talibus accidit sicut piperi, quod primo album est tandem per decoctionem fit nigrum. Vide supra de Albedine, Ideo dicitur de talibus deficcatis & denigratis illud Thren. 4. Denigrata est facies eorum super carbones. Non sic charissimi non, sed sit nobis amor diuinus, quia vere iste per honestatem pulchrificat, & decorat. Et hoc dicit Rabanus in quodam sermone Amor (inquit) diuinus est ignis, est lux, vinum, mel, & sol:

Ignis est in affectione,
Lux est in conuersione,
Vinum in contemplatione,
Mel in gratiarum actione,
Sol in æterna beatifica visione.

Dico igitur, quod amor spiritualis pulchrificat conuersationem per decentiam (floribus inquit.) ¶ Tertio dico, quod amor turificat per fiduciam. Stipate inquit me malis. Spes enim & fiducia est quasi stipes, qui præseruat, & sustinet hominem, ne per desperationem corruat, atque cadat, & maxime stipes malorum vel pomorum, hoc est dictũ, spes & fiducia fructuum paradisi & bonorum æternorum. Sicut enim calor eleuat substantiam, in quam agit, sicut patet de igne, qui fauillas inflammatas facit sursum ascendere, & aquã bullientem eleuari. Sic vere verus & diuinus amor facit per desideriorum feruorem bullire, & per spem & fiduciam sursum ad bona æterna ascendere, & per consequens ab his inferioribus se leuare. Et sicut videmus quod res bene apodiata & stipata, perfectius & tutius quietatur, sic vere homo, qui stipite spei est suffultus, dulcius, tutius, altius requiescit. Stipate inquit me malis Est enim amor similis malis mandragoræ, quæ comesta vel odorata faciunt hominem taliter requiescere, & dormire, quod si scindatur, vulneretur, vel lædatur, non percipit, neque sentit, & ideo ista solent dari secandis, vt dolorem non sentiant secaturæ, vt dicit Diosco. Vere charissimi, talis conditionis est perfectus amor, facit enim hominem per spem, consolationem, & contemplationem, in bonis æternis requiescere, & dormire, in tantum, quod illi, qui istis malis & pomis mandragoræ sunt cibati, recreati, vel potati, in scissuras tribulationum, laborum & vexationum, quas pro Deo vel pro bonis æternis, vel pro re amata patiuntur in hoc sæculo, non sentiunt, nec aduertunt. Prouerb. 23. Verberauerunt me, & non dolui, vulnerauerunt me, & non sensi. Et ideo Deus dedit secandis, id est, suis martyribus poma, id est, amorem, spem, & desiderium Dei & bonorum æternorum, & sic facti sunt insensibiles, quia, scilicet, somnus, suauitas, & dulcedo spei, ipsos taliter recreabat, quod omnia in patientia sustinebant, & ac si nihil sentirent propter Deum omnia tolerabant. Ideo pulchre loquitur de amore Bernard. in lib de diligendo Deum: O iugum sancti amoris quam dulciter capis, quam gloriose illaqueas, quam suauiter premis, quam delectabiliter oneras, quam fortiter stringis, quam prudenter erudis. O fœlix amor ex quo oritur strenuitas, morum puritas, affectionum subtilitas, intellectuum & desideriorum sanctitas, operum claritas, virtutum fœcunditas, meritorum dignitas & sublimitas præmiorum. ¶ Vnde nota, quod tantus debet esse amor noster ad Deum quod pro ipso si sit etiam necesse, & pro eius fide mori debemus, sicut exemplariter videmus, quod omnia membra morti & omni periculo pro capite se exponunt. Si enim inueniuntur homines, qui amore alter alterius moriuntur, multo fortius amore ipsius Dei creaturis suis id agẽdum est, qui, scilicet, prior pro nobis mortuus est 1. Ioan. 4. Nos igitur diligamus Deum, quoniã ipse prior dilexit nos, quod aũt moriuntur homines alterutro amore, patet in ignotis exemplis, scilicet, de Piramo, & Thysbe, de quo ponit Ouidius lib. Metamorph. Item de illo, qui ante fores amicæ suæ se suspendit, supra cuius sepulchrum ipsa tandem mortua est, vt ponit ibidem lib. 3. Item quæ his temporibus aduenerunt, sicut in Florentia, vbi iuuenis quidam domicellam diligens, cum diceret quicquid ipsa peteret se facturum, & ipsa oculos ipsius petijsset, statim oculos sibi effodi fecit, & in pyxide ipsi misit, quod videns ipsa, ipsum in maritum accepit, & sibi casu simili oculos effodi fecit, nisi quia amico suo seruire quamdiu viueret voluit. Ipsi igitur coniuges hospitale fundauerunt, & ibi cum pauperibus honeste vixerunt. Item de Domina de Cossiaco in Francia, cui amicus suus castellanus, qui mortuus fuerat vltra mare cor suum miserat, maritus tamen caute fecerat, quod ipsa in pulmento comederat cor amici, quæ post

poſt tam precioſum morſellum noluit amplius manducare, ſed fame & miſeria ſe mori permiſit. De aliis etiam duobus narratur, quorum quilibet ſyncopizando amore alterius præſentia mortuus eſt. Plinius etiam libro ſeptimo ponit, quod Cienus patronum ſuum tantum amauit, quod cum eſſet mortuus, & ſecundum ritum, qui tunc temporis erat, corpus eius cremaretur, idem Cienus ignem ingreſſus, ſe pariter concremauit. Et breuiter iſtud eſt verum, quod multi pro inuicem mortui ſunt: quapropter multo fortius pro Chriſto quilibet mori debet, quem pro ſuo amore mortuum eſſe videt. Sicut etiam Martyres fecerunt, qui mortem Domino rependerunt. Et ideo Seneca Epiſt. 4. monet mortem fortiter ſuſtinere. Non vides quam ex friuolis cauſis mors contemnatur? Alius ante fores pependit amicæ. Alius ſe præcipitauit è tecto. Sequitur. Hoc igitur quotidie, vt poſſis æquo animo vitam relinquere. Et nota quomodo Chriſtus eſt amicus, & quomodo ſicut Patronus nos liberauit, pro nobis occubuit. Ipſi igitur debemus oculos cordis dare, & mortem ſpiritualem, & ſi neceſſe fuerit, corporalem pro eo tolerare Galat. 4. Si fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi. Sed heu chariſſimi, pro certo talis non eſt amor mundanus, quia vere iſte non habet annexam fidei vel fiduciæ certitudinem & dulcorem, imo ſemper triſtitiam, formidinem & timorem. Nam ſicut calor exterior innaturalis corpus deprimit, incuruat, detrahit & declinat, vt patet de illis, qui amant diuitias, delitias & honores, qui ſemper timent ea amittere. Vnde Seneca. Quantum ſucceſſimus ad ſucceſſum, tantum acceſſimus ad metum. Non ſic amor diuinus, quia vere iſte annexam habet ſpem, & fiduciam, non timorem. Stipate inquit me malis. Et ideo talis, qui taliter eſt ſpe bonorum æternorum ſuffultus, poteſt dicere illud Canticorum 4. Emiſſiones tuæ Paradiſus malorum punicorum.

¶ Vbi nota, quod amor cauſat

Odorem attractiuum. (Emiſſiones.)
Splendorem perfectiuum (Paradiſus, id eſt, parans Dei viſum.)
Dulcorem allectiuum. (Malorum punicorum,) quæ, ſcilicet, præ cæteris malis ſunt dulcia, atque bona.

Sic igitur dico, quod diuinus & ſpiritualis amor debet haberi, & procurari. Quia præſtat fiduciæ tutificans fulcimentum. (Stipate) præſtat decentiæ gratificans paramentum. (Floribus) præſtat conſtantiæ fortificans fundamentum (fulcite.) Adhuc nota, quod quicquid amatur ſecundum Philoſophum ſub ratione boni amatur. Sicut enim intellectus tendit in veri cognitionem, ſic affectus tendit in boni dilectionem. Et ideo quanto homo plus habet de bonitate, tanto plus habet de diligibilitate. Et ideo quanto quis in moribus eſt melior, tanto Deo & hominibus amabilior & acceptior reputatur. Et ideo de amore Dei ad homines poteſt dici illud 2. Regum 1. Sicut mater vnicum amat filium. In quibus verbis amor Dei ad homines apparet

Ex { viſceroſa benignitate. (Mater,) / curioſa ſedulitate (vnicum amat, / glorioſa hæreditate (Filium.) }

In ipſo enim { Benignitas oſtenditur, / Sedulitas impenditur, / Hæreditas promittitur. }

G ¶ Dico igitur, quod Deus amare videtur ex oſtenſa benignitate, quia dicitur mater. Nihil enim ita eſt pium vel benignum vel tam amoroſum, ſicut mater erga filium. Et ideo dico, quod Dei benignitas, amor, & pietas bene oſtenditur, quando Deus materno nomine nuncupatur. Ideo videtur, quod Deus ſimilis eſt Herodio, de quo dicitur in hexameron, quod ſuper omnes aues habet affectum pium & benignum circa pullos in tantum, quod non ſolum nutrit ſuos, imo etiam alienos. Nam pullum ab Aquila proiectum & derelictum Herodius in nido ſuo recipit, & eum in filium adoptat, ipſumque recreat, atque nutrit vt dicitur ibidem. Sic vere chariſſimi nihil eſt quod tanta affectus pietate polleat ſicut Deus circa pullos, id eſt, circa homines nutriendos. Nam ſuos & non ſuos, bonos, ſcilicet, & malos, peccatores & iuſtos ſuis beneficiis recreat, ſuis adiutoriis ampliat, ſuis conſolationibus, vel ſpiritualibus, vel temporalibus reficit, & ſuſtentat: facit enim ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos Matthæi 5. Et maxime iſtud ipſi competit, quia illos, quos Aquila, id eſt, mundus vel diabolus deſerit, vilipendit, repulit vel repellit, ſcilicet, pauperes, & depreſſos, iſte in ſuos ſpiritualiter adoptat ipſoſque temporaliter ſuſtentat, & æternaliter recreat & confortat. Pauperes enim elegit Deus Iacob 2. Deuteronom. 10. Deus enim amat peregrinum, & dat ei victum & veſtitum. Et ſic bene dicitur Mater, quæ, ſcilicet, ita bene nutrit turpes filios, ſicut pulchros. Vnde de ipſo poteſt dici illud Gal. 4. Quæ ſurſum eſt Hieruſalem, libera eſt, quæ eſt mater noſtra. Vbi nota, quod iſte habet

Potentiæ firmamentum. (Surſum,)
Concordiæ ligamentum. (Hieruſalem,)
Clementiæ nutrimentum. (Mater noſtra.)

Amare igitur videtur Deus homines ex oſtēſa benignitate, quod patet maxime in incarnatione & in paſſione, &c. dilata ſi vis. Mater.

¶ Secundo videtur nos amare expenſa ſedulitate; vnicum inquit amat. Sicut enim parentes qui non habent niſi vnicum, ipſum ſumme diligunt, & in eius cuſtodia diligenter vigilant, atque ſtudent: Sic vere Deus quemlibet hominem ſicut vnicum diligit, & ad eius cuſtodiam per ſuam occultam prouidentiam, & adhibitam Angelorum diligentiam ſollicite, & ſedule extendit (vnicum inquit amat) Sapient. 11. Diligis enim omnia, quæ ſunt, quoniam tua ſunt quia amas animas. Nota autem, quod dicitur vnicus, quia, ſcilicet, non debet habere niſi vnicum amorem, ſcilicet, diuinum, charitatiuum, & ſpiritualem. Sicut enim vno oculo clauſo ille, qui apertus remanet, rectius tendit in obiectum, ſicut patet de ſagittantibus: ſic vere ſi oculum cordis ad mundanum amorem clauſeris, tunc oculum, id eſt, reſpectum ad diuinum amorem in ipſum Deum fortius, & rectius infigere præualebis. Quia ſecundum Ariſtot. virtus vnita, eſt fortior, ſeipſa diſperſa. Patet igitur amor Dei in expenſa ſedulitate. Ioan. 11. Ecce quomodo amat eum. Vnicum inquit amat Luc. 7. Efferebatur filius vnicus matris ſuæ. H

¶ Tertio patet ex promiſſa hæreditate. Filium inquit. Sicut enim pater hæreditatem reſeruat filio, ſic Deus hominibus hæreditatem, ſimilis caniculæ, quæ ſecundum Iſidor. catulos ſuos ad vbera ſua admittit, & pinguiori, & meliori meliorē mammillam extendit. Sic vere Deus melioribus hominibus vbera æternæ voluptatis præparat, & pleniorem portionem gloriæ melioribus ſemper præſtat. Filium inquit Ioan. 3. Tanquam filius nobis offert ſe Deus. Et de iſto amore dicitur Iohan. 16. Ipſe enim pater amat vos, quia vos me amaſtis. Amat igitur Deus, quod probat I

Hæreditas collata. (Filium,)
Sedulitas probata. (Vnicum diligit,)
Benignitas innata. (Mater.)

¶ Et ſi vis, quilibet debet ſtudere vt ſit amabilis tam Deo, quam mundo. Plus enim eſt appetibile amari, quam timeri, ſicut etiam ipſa bruta dicuntur facere, quæ quandoque ſolent hominibus applaudere, & quaſi mercando humanam amicitiam amicabiliter ſe habere, ſicut patet de caniculis, & de ſimiis, & de catis, etiam de Leone legitur, qui quandoque videns hominem ſe abſcondit, nō (vt dicunt auctores,) quod timeat hominem, ſed potius ne ab eo timeatur. In quo proculdubio ſatis inſtruimur, quod amabiles debemus nos reddere, Dei & bonorū amicitiam acquirere, & plus amari, quam timeri ſtudere. Iuxta illud Philip. 4. De cætero fratres quæcunque ſancta quæcunque pudica, vera, iuſta, amicabilia cogitate. Sed ſi quæris qui ſunt illi, qui ſunt amabiles tam apud Deum, quam apud mundum, Reſpondeo quod iſti

Sunt { Simplices / Humiles / Subtiles / Affabiles } ſine { malitia, / ſuperbia, / arrogantia, / ſtultitia. }

¶ De ſimplicibus & innocentibus dicitur 2. Regum 1. quod Ionathas, qui interpretatur columba, erat amabilis ſuper mulieres. De humilibus dicitur Heſter. 2. quod Heſter quæ interpretatur abſcondita, ſignans humiles, qui bona ſua ſemper abſcondunt, ſuper omnes gratioſa & amabilis videbatur. De ingenioſis vero & ſubtilibus dicitur Sapient. 8. Iuuenis & acutus inueniar in iudicio, & in conſpectu potentium admirabilis ero. De affabilibus & eloquentibus dicitur Eccleſiaſt. 20. Sapiens in verbis ſeipſum amabilem facit. Si igitur nos in verbis fuerimus ſapientes, ingenioſi & intelligentes, humiles & non inaniter gloriantes, ſimplices etiam & innocentes, nos pro certo erimus amabiles, & amorem Dei & hominum promerentes, ita quod cuilibet dicetur illud Ezech. 16. Vidi te, & ecce tempus tuum, tempus amantium. Iſta igitur ſufficiant de amore bono.

Amor mundi.

Nihil aliud eſt, quam affectus, & deſiderium rerum mundanarum. Et quia bona mundi, aut ſunt diuitiæ, aut delitiæ, aut honores, ideo amor iſte quantum ad iſta tria conſideratur. Et primo quantum ad diuitias; & ſic iſte amor nihil aliud eſt, quam auaritia: vel quantum ad delitias, & ſic nihil aliud eſt quam luxuria vel carnalis infectio; vel quantum ad honores, & ſic dicitur ſuperbia ſeu ambitio. Generaliter igitur de amore mundi dicitur illud Prouerb. 21. Qui amat vinum & pinguia, non ditabitur. Vbi oſtenditur, quod iſte A

Amor inducit { Ambitionem.(Qui,) Obliuionem.(Vinum,) Carnalitatem.(Pinguia,) Cupiditatem.(Non ditabitur.) }

¶ Cauſat igitur ambitionis anxietatem. Qui inquit. Nam ſicut qui, & quæ, & quod, & ſua ſimilia ſecundum Grammaticos videntur eſſe ambitioſæ naturæ, quia ſemper volunt in conſtructione poni ante partem, à qua reguntur: ſic vere multi, qui ita amant eminentias, & honores, quod præ nimio ambitionis ardore ſemper nituntur aliis anteferri, & eos in dignitatibus & officiis præuenire. Dicit Plinius, quod inter Elephantes iuuenculi vadunt primi. Sic vere hodie illi, qui ſunt moribus, & ſcientiis iuniores, volunt per ambitionem cæteris eſſe priores, & in officiis, & beneficiis potiores: figurati Geneſis 24. in Eſau malo & peruerſo, rufo & piloſo, qui in vtero matris colluctabatur cum Iacob fratre ſuo, vt primus naſceretur; qui tantum luctatus eſt, quod obtinuit, quod primus naſceretur, & quod nomen primogeniti obtineret. Sic vere chariſſimi, in vtero matris, id eſt, in clauſtro, vel in collegio religionis vel Eccleſiæ, vel etiam in domo propria, vel terra alicuius principis, latitant hodie Iacob & Eſau, id eſt, boni & mali. Sed quando accidit, quod mater, id eſt, prælatus vel ſuperior neceſſe habet parere, id eſt, quando vacat aliquod beneficium, ita quod neceſſe eſt, quod aliquis de clauſtro emittatur, & exterius promoueatur, tunc vere fit briga, lucta, inuidia, contentio, diuiſio inter iſtos, qui ſunt in vtero, vel in clauſtro: quilibet enim vult primus exire ad promotionem, ſed finaliter ſæpiſſime accidit, quod ille, qui eſt Eſau, qui interpretatur rubens per luxuriæ carnalitatem, qui eſt piloſus per temporalem facultatem, qui eſt etiam peior per omnimodam iniquitatem, talis (dico) primus exit, primus promouetur, & ad primum & excellentiorem dignitatis gradum aſſumitur; & quantum ad pinguiorem portionem hæreditatis mundanæ, vel Eccleſiaſticæ, primogenitus nuncupatur. Ideo de talibus dicitur Matthæi 23. Amant enim primos recubitus in menſis, primas Cathedras in ſynagogis, ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi. Iſti ſunt de quibus in tertia Canonica Ioan. dicitur. Qui amat primatum gerere. Et illud Romanor. 12. Qui præeſt in ſollicitudine. Ideo de talibus dicitur in Pſalm. 14. & 23. Quis aſcendet in montem Domini? quia, ſcilicet, illi, qui ſunt quis, id eſt, ambitioſi, & præſumptuoſi aſcendunt hodie contra ius, & rationem ad montem Domini, id eſt ad altitudinem officiorum & dignitatum ita quod de ipſis poſſumus quærere illud Eſaiæ 60. Qui ſunt iſti qui vt nubes volant? Habet igitur amor mundi ambitionis anxietatem, Qui inquit.

B ¶ Secundo dico, quod amor mundi inducit obliuionis ebrietatem, quia dicitur Vinum. Sicut enim vinum rationem tollit, ignorantiam & obliuionem inducit, appetitum inflammat & accendit; ſic amor mundi & mundanus, rationem, & diſcretionem annihilat, voluntatem per mala deſideria inflammat, & Dei & bonorum æternorum obliuionem & contemptum inducit, facit, & procurat. Vnde Eccleſiaſtic. 19. Vinum & mulieres apoſtatare faciunt homines. Et ſicut videmus, quod vinum debile faciliter per aquæ immixtionem perdit feruorem ſuum, ſic vere mundanus amor deperit, & tepeſcit quando aqua tribulationis, paupertatis, vel afflictionis ſuperuenerit: tunc enim omnis feruor mundani amoris remittitur, & ceſſat, quando aliquid difficile imperatur. Eſaiæ 1. Vinum tuum miſtum eſt aqua. Et ratio eſt. Nam, quia mundanus amor, non quærit niſi lucrum, ideo quando mundani vident aliquem ad aliquem ſtatum venire, ad ſtatum ſcilicet paupertatis, vel aduerſitatis, ita quod nullum lucrum vident ſe poſſe ab eo reportare, ſtatim amor remittitur, & ab eis dimittitur, qui primitus amabatur; quin imo ſicut videmus, quod ribaldi vino ebrii, poſtquam, ſcilicet, comedentes & bibentes amicitias contraxerunt, ſæpiſſime amor eorum in odium conuertitur, ita quod in fine alter ab altero verberatur; ſic vere inter illos, qui vino mundani amoris ſunt ebrii, ſæpe naſcitur odium poſt amorem, ita quod illi, qui ſimul vt amici vixerant, in fine per lites, odia, brigas, diſſenſiones, occaſione modica ſe verberant: ad quod bene facit illud, quod ciuitati Hieruſalem in tribulatione poſitæ dicitur Hierem. 4. Contempſerunt te amatores tui, animam tuam quærent. De tali amore dicitur 2. Regum 13. Maius fuit odium, quo oderat eam, amore, quo eam prius dilexerat. Quod bene in annulo Moyſi figuratur, quem vxori Æthiopiſſæ dedit, virtute cuius oblita eſt quicquid boni ſibi fecerat Moyſes vir ſuus, ac ſi nunquam antea ipſum cognouiſſet, ſicut ponit Ioſephus. Talis enim annulus eſt ingratitudo, quæ ſemper ſolet mundanum amorem concomitari, quia re vera iſta facilime facit obliuiſci beneficia habita, & recepta, & anhelare amplius ad habenda. Vnde ſemel petitum eſt à quodam Philoſopho quid eſſet, quod facilius ſeneſceret. Reſpondit beneficium. Et ideo dicit Seneca, quod memoria beneficiorum eſt labilis, iniuriarum vero tenax. Habet igitur amor mundi obliuioſam ebrietatem (vinum.)

C ¶ Tertio dico, quod habet luxurioſam carnalitatem (pinguia,) quia, ſcilicet, facit hominem amare pinguedinem deliciarum carnalitatis, & proſperitatis, pulchras mulieres, & cæteras mundi turpitudines, ſcilicet, delectabilia: tales ſunt ſimiles narciſſo, qui fuit iuuenis pulcherrimus, qui in tantum dilexit imaginem ſuã, quam in fonte videbat, quod præ nimio amore oblitus periculi, cecidit in fontem, & mortuus eſt, vt dicit Ouidius. Sic vere multi ſunt, qui imagines, id eſt, pulchras mulieres, quas in fonte proſperitatis conſiderant, ita feruenter amant, & deſiderant, vt periculi infernalis damnationis obliti, in fontem mundanæ proſperitatis per carnalitatem & luxuriam immergantur, & per æternam damnationem finaliter moriantur, figurati in Samſone Iudicum 16. qui amauit mulierem, quæ habitabat in valle Sorec, & vocabatur Dalila, ex qua, ſcilicet, iſta mala incurrit, quia ab ipſa Dalila fuit tonſus Philiſtæis fuit traditus; ab eis fuit excæcatus, & ligatus; & forti carceri mancipatus, & finaliter cum ipſis interemptus. Chariſſimi, vallis Sorec ſignat mundi proſperitates, quia Sorec interpretatur vitis mundi & vere proſperitas illa, & vitis, quæ mundanos inebriat peccatores. Hierem. 2. Quomodo conuerſa eſt mihi in prauum vitis aliena? Dalila igitur ſignat aliquam leuem & inſolentem mulierem, quæ in valle mundanæ proſperitatis, pulchritudinis & formoſitatis habitat, atque manet. Hanc igitur dum Samſon, id eſt, homo, immoderate & luxurioſe vult amare, neceſſe eſt, quod multa pericula propter hoc incurrat. Nam à vellere temporalis poſſeſſionis tondetur, quia, ſcilicet, mulieres quicquid poſſunt rapiunt, & furantur. A viſu rectæ diſcretionis cæcatur, quia, ſcilicet, luxurioſi videntur excæcati, quia non vident corporis & rerum perditionem, famæ propriæ exinanitionem; & futuram damnationem. Iterum vinculis malorum conſuetudinum alligantur, Philiſtæis, id eſt, dæmonibus ſubiugantur, & finaliter infernali carceri mancipantur, atque morte perpetua condemnantur. Ideo de hominibus luxurioſis dicitur Hierem. 5. Equi amatores in fœminas, vnuſquiſque ad vxorem proximi ſui hinniebat. Iſti igitur amant pinguia, id eſt, mundi & carnis delectabilia, faciunt enim iuxta illud Ezech. 22. Pinguiſſimum pecus aſſume. Iſti ſunt ſimiles Gallo, qui Gallinam prædiligit pinguiorem, ipſamque vult habere ſibi viciniorem. Sicut dicit Iſidor. Sic vere luxurioſi mulieres formoſas diligunt, de aliis non curantes. Habet igitur amor mundanus luxurioſam carnalitatem (Pinguia)

D ¶ Quarto dico, quod amor mundi habet penurioſam cupiditatem. Non ditabitur inquit. Nam ſecundum Senec. Diues eſt non qui magis habet, ſed qui minus cupit, quia, ſcilicet, ſufficientia facit hominem diuitem. Et econuerſo poſſumus dicere. Pauper eſt non qui minus habet, ſed qui magis cupit, quia, ſcilicet, cupiditas facit hominem pauperem. Et hoc quia facit, quod nihil homini ſufficiat quod habeat; imo ſemper deſiderat, & cupit plus habere, quod oſtenditur cum dicitur: Non ditabitur, id eſt, nihil ei præ cupiditate ſufficiet. Ignis enim nunquam dicit ſufficit. Prouerbiorum 30. Ouis enim vt communiter, nunquam eſt ſine fame, habet enim duos ventres, quorum, dum eſt in paſcuis non replet, niſi vnum. Et ideo qui vacuus eſt, ſemper fameſcit. Et inde eſt, quod ouis plus fameſcit, & auidius comedit in ſero, quam in mane, vt dicit Iacobus de Loſanna. Sic vere chariſſimi, diuites in ſæculo nunquam ſunt ſine fame, ſine penuria, & ſine deſiderio auaritiæ & cupiditatis. Habent igitur duos ventres, id eſt, conſcientiam & burſam. Et ideo quia in paſcuis mundanæ proſperitatis ipſi non replent diuitiis acquiſitis, niſi vnum ventrem, videlicet burſam & arcam, quia, ſcilicet, mundi bona non attingunt vſque ad animam, ſed exterius remanent circa corpus; hinc eſt, quod alter venter, ſcilicet, appetitus & voluntas, vacuus remanet & inanis. Et ideo fames & ardor cupiditatis, nunquam propter hoc quietatur, imo in ſero, id eſt, in ſenectute auidius & cupidius comedunt, id eſt, diuitias accumulant, & acquirunt, quam in mane iuuentutis faciebant. Hoc eſt enim proprium auaritiæ, teſte Seneca, quod cum cætera vitia nobis ſeneſcentibus ſeneſcant, ſola auaritia iuueneſcit. Quia, ſcilicet, ſicut dicitur Prouerbiorum 13. Venter impiorum inſaturabilis. Iſti igitur non ditantur, id eſt, non acquirunt ſufficientiam. Vnde Eccleſiaſt. 5. Qui amat diuitias, fructus non capiet ex eis. Nam vt dicitur Eccleſiaſt. 10. Nihil iniquius quam amare pecuniam. Patet igitur, quod mundanus amor continet penurioſam cupiditatem, luxurioſam carnalitatem, obliuioſam ebrietatem, ambitioſam anxietatem. Et ideo amor iſte eſt merito fugiendus.

A **Amaritudo.** Eſt multiplex in ſcriptura. Eſt enim amaritudo temporalis, & amaritudo æternalis. Temporalis etiam diuiditur, in amaritudinem culpæ. Vnde Hierem. 2. Vide quam malum & quam amatum eſt reliquiſſe te

Dominum Deum tuum. Item in amaritudinem præsentis miseriæ. Et de hac Ruth 1. Amaritudine me repleuit omnipotens. Item in amaritudinem contritionis & pœnitentiæ. De qua Hierem. 6. Luctum vnigeniti fac tibi, planctum amarum. Item in amaritudinem æternæ pestilentiæ. Threnor. 1. Et ipsa oppressa amaritudine.

¶ Distinguendo igitur breuiter possumus dicere, quod est amaritudo sustinenda, & est amaritudo tuenda. Debet enim in patientia sustineri amaritudo contritionis & pœnitentiæ, & amaritudo tribulationis & præsentis miseriæ. Plinius dicit, quod plantæ amaræ quamuis minus valeant ad nutriendum, valent tamen magis ad medicandum. Sic vere amaritudines & labores quamuis non dent in hoc mundo nutrimentum mundanæ recreationis; sunt tamen medicina spiritualis reparationis, quia, scilicet, sanant animam à vitiis, & peccatis. Ideo consulitur cuilibet nostrum Hierem. 6. Luctum vnigeniti fac tibi, planctum amarum, quia repente veniet vastator. In quibus verbis ostenduntur quatuor amaritudines, quæ à nobis potissime sunt habendę, videlicet, amaritudo

Mentalis contritionis. (Luctum,)
Verbalis confessionis. (Planctum,)
Carnalis afflictionis. (Amarum,)
Finalis subuersionis seu moralis considerationis. (Repente veniet vastator.)

B ¶ Habeamus igitur contritionem mentalem. Luctum inquit. Luctus enim proprie signat amaritudinem mentis, quia luctus dicitur quasi lugens intus, Lugens aliter dicitur quasi luce egens, ad denotandum, quod intus in corde debemus per contritionem lugere; quia videmus & aduertimus propter peccata nostra egere luce gratiæ & veritatis. Amara medicina interius in stomacho recepta, ventrem laxat, malos humores purgat, sanitatemque reparat, & restaurat. Sic vere charissimi, amara contritio, quæ interius in stomacho cordis recipitur, ventrem, id est, conscientiam laxat per suiipsius emollitionem, humores, id est, vitia & peccata attrahit, & aggregat per discretam meditationem, ipsos etiam emittit, & purgat per confessionem, & ita sanitatem spiritualem reparat per omnimodam satisfactionem. Ideo de tali amaritudine dicitur Ezech. 21. Fili hominis ingemisce in contritione lumborum, & in amaritudinibus ingemisces corã eis. Et nota, quod dicit ingemisces, quia sicut videmus, quod turtur multoties cantat, imo gemitum pro cantu reddere consueuit, & maxime quando comparem suum amisit, quia ex tunc gemere nunquam cessat, sic vere charissimi, cantum mundanæ lætitiæ debemus dimittere, gemitumque contritionis emittere, & amissionem comparis nostri, id est, Christi, quem per peccatum perdidimus, continue lugere, & plangere. Lugere enim debemus

De { Peccatorum commissione,
Bonorum omissione,
Dei offensione,
Paradisi amissione,
Inferni acquisitione. }

¶ Et non solum de istis debemus habere amaritudinem lacrymarum exterius. Ideo dicitur Esaiæ 24. Cum cantico non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam. Vbi nota, quod contritio

Lætitiam auellit. (Cum cantico non bibent)
Luxuriam expellit (Vinum.)
Tristitiam impellit (amara erit potio bibentibus illam.)

Ideo de amaritudine fletus dicitur Esa. 33. Angeli pacis flebunt amare. Contritio enim purificat, quia facit homines Angelos, Pacificat, Angeli pacis, amaricat, amare flebunt. Istud apparuit in Petro, qui Deum negauit, sed egressus foras fleuit amare, & sic fuit primo amaricatus, à culpa purificatus, Deo & Angelis reconciliatus & pacificatus. In cuius signum post resurrectionem ipse in speciali, mulieribus monstrauit dicens. Dicite discipulis eius, & Petro, &c. Habeamus igitur luctum interioris contritionis. Ecclesiast. 38. Fili super mortuum produc lacrymas. Sequitur Propter delaturam autem, amare fer luctum. Delatura, idem est quod accusatio, detentio, proditio. Vult igitur dicere, quod quando mortuus, id est, peccatum mortale latet in corde nostro, tunc quando videmus, quod est ibi delatura, id est, remorsus, accusatio, & murmuratio conscientiæ, quæ istum mortuum nobis accusat, prodit & manifestat, tunc pro certo nos debemus facere luctum amarum contritionis. Esaiæ 22. Recedite à me, amare flebo, nolite incumbere vt consolemini me. Et Ezechiel 27. Plorabunt te in amaritudine animæ planctu amarissimo. Patet igitur, quod est amaritudo contritionis mentalis. Luctum vnigeniti fac tibi.

C ¶ Secundo est amaritudo confessionis verbalis, quia, scilicet, verba, quibus confitemur peccata nostra, debent esse feruentia & amara, quod ostenditur cum dicitur Planctu; Planctus est verbum cum dolore emissum, & exterius declaratum. Iob 10. Loquar in amaritudine animæ meæ. Mare enim cum sit amarissimum, est tamen mortuorum corporum emissiuum, fontium, atque fluminum purgatiuum, nauseæ prouocatiuum, capitis perturbatiuum, & sui ipsius purgatiuum, secundum Basilium & Ambrosium in hexameron. Sic vere charissimi, debet esse de mari, id est, de homine pœnitente. Iste enim debet caput propriæ imaginationis turbare per timorem, & considerationem, fontes & flumina debet facere per lacrymarum irrigationem, mortua corpora, id est, peccata mortalia, debet emittere, & seipsum purgare, & mundificare per amaram confessionem, & nauseam confessionis habere per vitiorum omnimodam expulsionem. Vnde Psal. Quorum os maledictione plenum est & amaritudine. Maledictione dico, quia, scilicet, nobisipsis debemus maledicere, nos ipsos accusando. Dicitur, quod aqua transiens per amaram venam terræ, in amaritudinem commutatur. Sic vere charissimi, quando vox nostra ab amara vena, id est, ab amara conscientia venit, tunc debet esse tristis, flebilis, & amara; quia quando conscientia, quæ per diuersa peccata fuit amara, per contritionem amaricatur, tunc exinde amara, tristis, & flebilis confessio generatur. Et de hoc Iob 22. Nunc autem in amaritudine est sermo meus, & dolor plagæ meæ aggrauatus. Et Esaiæ 22. Vocauit Dominus ad fletum, & planctum & caluitium & cingulum sacci. Vbi ostenditur, quod planctus confessionis debet habere

Flebilitatem (fletum,)
Humilitatem (caluitium,)
Pœnalitatem (Cingulum sacci.)

Est igitur amaritudo confessionis verbalis.

¶ Tertio est amaritudo afflictionis carnalis, quando scilicet, per pœnitentiam & abstinentiam, vel per temporalem tribulationem homo efficitur turbulentus & amarus. Amarum inquit. Et talis amaritudo multum est procuranda, & in patientia sustinenda. Et hoc duplici ratione, scilicet, quia per huiusmodi amaritudinem hostis superatur, & mens consolatur. Hostis (dico) superatur. Nam sicut mustela rutam amaram comedit, & sic armata de basilisco triumphat; sic vere si rutam, id est, amaritudinem pœnitentiæ & afflictionis habuerimus, ipsaque armati fuerimus, Basiliscus, qui sibilo occidit, id est, diabolus vel caro, qui sibilo suarum suggestionum, & tentationum animas perimunt, & occidunt, à nobis superabitur, & vincetur. Nam amaritudines mundanarum tribulationum quando nobis Deo operante vel permittente infliguntur, cõtra hostes spirituales sunt animę medicina. Ideo dicebat Ezechias post infirmitatem. Esaiæ 38. Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Per hanc igitur hostes superantur. Iterum dico, quod per hanc mentes consolantur. Amaritudinem enim pœnitentiæ, & afflictionis & tribulationis semper concomitatur aliqua cõsolatio, vel spes de breuitate, vel spes de futura prosperitate. Sicut enim species amaræ, sicut myrrha & aloe, sunt multũ medicinales, verumtamẽ propter suam amaritudinem non possent sumi, nisi pigmentarius species dulces adiungeret; sic vere nec mundi tribulationes & afflictiones quanquam vtiles possunt ab homine sustineri, nisi verus pigmentarius Deus dulcedinem consolationum immitteret, & misceret: sed quando dulcedo spei de æterna prosperitate quæ per hoc acquiri solet adiungitur, tunc tota amaritudo huiusmodi temperatur. D

¶ Et nota, quod mundi tribulationes dulcificantur per duo, scilicet, per compassionis recordationem, & per lectionis meditationem.

¶ Primo enim dico, quod ad hoc valet passionis recordatio. Sicut enim aqua maris efficitur dulcis quando super dulces venas terræ transit, secundum Aristot. & Isidor. sic vere charissimi, quia videmus, quod amaritudo tribulationum transiuit per dulces venas, id est, per sanctos viros, scilicet, per Christum, & Martyres; quia quotquot Deo placuerunt, per multas tribulationes transierunt. Iudicum 8 Ideo nobis aliis debent esse sapidæ atque dulces. Figura Exodi 15. vbi populus non poterat bibere de aquis Marath præ amaritudine, & Moyses statim posuit ibi lignum, & factæ sunt dulces. Sic vere charissimi, qui mundi tribulationes præ amaritudine bibere vel sustinere non possumus, pro Deo adhibeamus lignum, scilicet, crucis, & cogitemus quantam amaritudinem in cruce Christus pro nobis passus est, & sic pro certo in ista aqua amara, id est, in mundi tribulatione, & pœnitentia, & afflictione inueniemus dulcedinem & saporem. Ecclesiastic. 38. A ligno indulcata est aqua amara.

¶ Item ipsam obdulcorat scripturæ vel lectionis meditatio, figura 4. Regum 4. vbi cum cibus, qui erat in olla, non posset manducari à filiis prophetarum præ amaritudine, miscuit ibi Helisæus farinam, & sic factum est pulmentum dulce. Sic vere charissimi, si amara pulmenta mundanarum tribu-

lationum

lationum sustinere non possumus, farinam, scilicet, scripturam cum suis promissionibus, comminationibus, mandatis, & negationibus adhibeamus, & sic tota eorum amaritudo reputabitur quasi nihil, & nobis in dulcedinem conuertetur. Iob. 6. Anima esurienti etiam, quæ amara sunt dulcia esse videntur. Et ista obdulcoratio erit potissime finaliter post mortem, quia, scilicet, pro mundanis miseriis & tormentis æterna consolatio concedetur. Vnde potest dici illud Iudith, 5. Fontes amari obdulcati sunt. Vbi ostenditur, quod ista amaritudo est refrigerium æstuantium. Fontes. Est igitur amaritudo præsentis afflictionis.

E ¶ Quarto est amaritudo sequentis turbationis, & ista est amaritudo mortis, iudicij, & inferni, quam semper in mente debemus habere, quæ ostenditur, cum dicitur, Repente veniet vastator, quia, scilicet, semper debemus cogitare quomodo repente, hora, quā nescimus, veniet vastator noster, id est, mors, Dei occulta sententia, & iudicium. Sicut enim videmus, quod licet fluuius sit naturaliter dulcis, quando tamen aqua maris ibi refluit, tota eius dulcedo tunc in amaritudinem conuertitur, sicut de quodam fluuio, qui dicitur hydaspes, exemplificat Ouidius & Solinus, qui in principio currit dulcissimus, in fine tamē propter fōtem Exampæū amarissimum, qui sibi adiungitur, efficitur amarissimus. Sic vere charissimi, quamuis homo sit dulcis, lætus, consolatus, iucundus, si tamen sibi adiungatur fons amarus læti refluxus maris, id est, consideratio amaritudinis infernalis, & mortis, necesse erit, quod efficiamur amari, id est, tristes, meditatiui, & turbulenti. Nam sicut paruulo, quem mater vult ab vberibus ablactare, superponitur aliquid amarum, quod dum paruulus videt, quod necesse est ei tangere, à lactis dulcedine retrahitur, & ab vberibus segregatur, sic vere charissimi, si ab vberibus mūdanæ consolationis volumus puerum nostrum, id est, affectum & desiderium segregare, non restat nisi vt amaritudinem iudicij, mortis, & inferni superponamus, & sic lactis huius dulcedinem abhorrebimus, & etiam fugiemus, vnde cōsulitur Hie. 31. Statue tibi speculum, pone tibi amaritudines, dirige pedes tuos in viam rectam, in qua ambulasti. Nam quando quis habet speculum claræ considerationis, & adiungit sibi amaritudines finalis turbationis, tunc poterit dirigi in viam pacis, & perfectionis. Repente igitur veniet vastator. Esa. 30. Subito dum non speratur veniet contritio tua. Et Micheæ 5. Nunc vastaberis filia latronis. Habent igitur amaritudinem meditationis, tribulationis, contritionis, confessionis, quia istæ sunt amaritudines vtiles atque
F bonæ. Ista est amaritudo commendabilis. ¶ Sed nota, quod est amaritudo detestabilis, & ista est amaritudo culpæ, & pœnæ æternæ. Iob 3. Occupet eum caligo, & inuoluatur amaritudine. Sicut enim videmus, quod aquæ dulces finaliter veniunt ad mare, & in amaritudinem vertuntur, sic vere mundi dulces, & delitiosi, & carnales peccatores, & vitiosi finaliter necesse habent venire ad mare, id est, ad amaritudinem infernalem, vbi in amaritudinem damnationis conuertuntur. De amaritudine igitur damnationis potest intelligi illud Deut. 32. Vua eorum vua fellis & botrus amarissimus, fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile. Vbi ostenduntur quatuor amaritudines, quæ in fine hominibus infliguntur, quæ quatuor amaris conditionibus comparantur, videlicet,

Mortis tristitia (Vua fellis)
Christi iustitia (Botrus amarissimus)
Hostis sæuitia (Draconum)
Pœnæ mœstitia (Venenum aspidum.)

¶ Habent igitur conditionem amaritudinis mortis. Sapor amarus. Sicvt vere secundum naturales magis habet de caliditate & terrestreitate, sic vere amaritudo mortis constat ex calore dissoluente, & ex terreitate dissolutionem patiente. Nam exactione caloris innaturalis ipsum corpus in terram redigitur, & mutatur. Et hoc ostenditur cum dicitur Vua fellis. Vua enim quæ est dulcis, signat carnem dum viuit. Fel autem, quod ipsam vuā amaricat, signat ipsam mortem. Nam sicut inter omnia membra corporis fel est amarissimum, sic vere inter omnes hominis contritiones, dolores, afflictiones, mors est amarissima. Ideo dicitur Eccles. 41. O mors, quam amara est memoria tua homini. Ideo homini morienti potest dici illud Act. 8. In felle amaritudinis video te esse. De isto felle loquitur, Aristoteles de animalibus lib. 1. & dicit, quod nec inter volatilia, nec inter natatilia, nec inter reptilia est aliquod animal quin habeat fel secundum magis & minus. Sic vere charissimi, non est dare inter volatilia, id est, inter nobiles & potentes, nec inter natatilia, id est, inter aquas delitiarum frequentantes, nec inter reptilia (id est) inferiores diuites circa terram, & terrena reptantes, & laborantes, aliquod animal (id est) aliqua persona, quæ careat felle (id est) amaritudine mortis. Et hoc quia sicut dicitur Hebræ. 9. Statutum est hominibus semel mori. Sic igitur patet amaritudo corporalis depositionis.

¶ Secundo dico, quod est amaritudo iudicij seu supernalis iurisdictionis, quod ostenditur cum dicitur, Botrus amarissimus. G
Quia, scilicet, calor excessiuus humorem desiccat, & substantiam, in quam agit, in amaritudinem conuertit, sicut patet de cinere. Sic vere quia in die iudicij calor & ardor excessiui rigoris & iustitiæ in botro cypri, id est, in Christo dominabitur, ideo iste botrus, qui de se est mollis, pius & tenellus, in amaritudinem conuertetur, scilicet, peccatoribus, qui ab eo damnabuntur. Habet enim sapor amarus secundum Constantinum virtutem incisiuam & diuisiuam, quia, scilicet, Christus in iudicio, rigore iustitiæ amaricatus scindet, & diuidet bonos à malis, & ecōuerso, dicens bonis, Venite; & malis, Ite. Et ideo de ista amara & dura sententia dicitur Soph. 1. Vox Dei domini amara; tribulabitur ibi fortis. Ista est igitur amaritudo iudicialis, seu supernalis iurisdictionis.

¶ Tertio est amaritudo æternalis desolationis. Nam sicut H
nullus est sapor, ita desolabilis gustus, sicut amarus; sic nulla est pœna, quæ ita sit dolorosa & afflictiua, desolabilis, & turbatiua, sicut amaritudo pœnæ æternæ, quæ ostenditur cum dicitur Deut. 32. Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile. In quibus verbis ostenditur, quod infernalis damnatio habet multas amaritudines, & dolores. Habet enim

Maculatiuam impuritatem (Fel)
Inflammatiuam crudelitatem (Draconum)
Perturbatiuam ebrietatem (Vinum)
Eneruatiuam debilitatem (Venenum) scilicet aspidum, quod dormire facit.

¶ Est ibi impuritas maculatiua. Fel. Nā secundū Constantinū, I
Fel est impuritas sanguinis & humorum, sicut fex in ventre residens. Et ideo si foramina, per quæ purgatur fel, oppilentur, fel ascendens ad stomachum inficit, atque maculat totū corpus, vt dicit Constantinus. Sic vere charissimi, pœna æterna est recte quasi impuritas, fæx, atque calamitas omnium aliarum pœnarū & ideo inferius in inferno, sicut in profundo vasis est eius habitaculum, locus & receptaculum sempiternum, vbi, scilicet, tanta est tenacitas, & conclusio æternæ Dei sentētiæ, quod exinde nequit recedere, vel abire; imo ibi istud fel, ista amaritudo, ista damnatio perpetua maculat, tingit, & inficit peccatores. Ideo dicat damnatis illud Psalm. 68. Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto. Heu Deus, adhuc deberent aduertere delitiosi huius mundi, qui in vinis dulcibus, in delitiis, recreationibus quotidie consolantur, nec futurum fel amaritudinis, quod eis à Deo paratum est, meditantur, quia reuera veniet dies, quod tota eorum dulcedo in felleam amaritudinem conuertetur. Prou. 26. Anima autem esuriens etiam amarum, pro dulci sumet: isti enim qui modo sunt esurientes per insatiabilem gulositatem, qui non amant nisi dulcia per delitiarum carnalitatem, tunc pro certo, pro dulcibus amara sument, per æternæ damnationis amarissimam societatem. Est igitur ibi impuritas macu- K
latiua. Fel. ¶ Secundo est ibi societas perturbatiua, quia ibi sunt dracones, id est, dæmones terribiles & horribiles ad videndum. Nam sicut dracones in Æthiopia feruentissima regione nascuntur, qui præ caloris ardore flammam de ore emittere dignoscuntur, sic vere in horribili regione inferni inueniuntur dracones, id est, dæmones horribiles & crudeles, quam flammam crudelitatis semper emittūt, ita, quod damnatos socios deuorant, & cōsumunt. Ideo de ista regione dicitur Hiere. 50. Et erit habitaculū draconum, & pascua struthionum: dracones enim sunt dæmones, peccatores autem sunt struthiones, qui simul in eodem habitaculo infernali habitare compelluntur. Ideo de tali amaritudine societatis dicitur Deute. 32. Deuorabunt eos aues morsu amarissimo. Dentes bestiarum immittam in eos cum furore trahentium super terram atque serpentium. Heu Deus ad istam societatem non aduertunt illi, qui hodie nolunt habere socios nisi pulchros & nobiles domicellos vel etiam domicellas, qui pauperes & infirmos contemnunt, & vilipendunt, & eorum societatem declinant, atque deuitant: & tamen tunc temporis necesse habebunt habitare non cum pauperibus, sed cum draconibus, non cum languentibus, sed cum frementibus, non cum delicatis hominibus, sed cum crudelissimis dæmonibus: quia sicut Esa. 34. Descendent vnicornes cum eis, & tauri cum potentibus: tauri enim & vnicornes, id est, diuersa genera dæmoniorum sunt socij & vicini principum, potentum & sublimium dominorum. Et Eze. 2. Impij & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Est igitur ibi societas perturbatiua. ¶ Tertio est ibi ebrietas consopitiua. Vi- L
num inquit eorum. Dicitur enim pœna æterna vinum, quia sicut vinum reddit hominem ebrium, ignorantē, & inscium; sic ibi præ acerbitate tormentorū dānati sunt ebrij, i. carētes sensu, ratione, & discretione, motu in vigore & operatione. Ad hoc deberent

aduertere mundani ſapientes, qui malitiis & aſtutiis, qui cautelis & quærelis, qui fraudibus & ſubtilitatibus alios modo decipiunt, & ſeducunt, quia vere tunc erunt ebrij, id eſt, priuati ſuis ſubtilitatibus, malitiis, & cautelis. Pſal. 106. Turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebrius, & omnis ſapientia eorum deuorata eſt. Et ideo de tali amaritudine poteſt intelligi illud Prou. 31. Noli regibus dare vinum. Sequitur. Da vinum his, qui amaro animo ſunt. Regibus enim, id eſt, bonis perſonis, ſe diſcrete regentibus non eſt dandum vinum damnationis æternæ. Sed vę his, qui amaro ani-
M mo ſunt, id eſt, damnatis, deſperatis & amaris. Eſt igitur ibi ebrietas conſopitiua ¶ Quarto eſt ibi anxietas eneruatiua. Venenum (inquit) aſpidum inſanabile. Æterna enim amaritudo dicitur venenum aſpidum, quia corpus eneruat, & diſſoluit hominem, ſine euigilatione dormire facit, & ipſum in dormiendo perimit, & occidit, ſicut dicit Iſidorus. Sic vere venenum, id eſt, inuenenatio dæmonum, & amaritudo æterna animam deſtruit, & eneruat, ipſamque vigore & virtute ſpoliat, atque priuat, ſibi etiam ſomnum mortis æternæ tribuit, à quo perpetuo non reſurgit. Hier. 51. Dormiat ſomnum ſempiternum. Pſ. 40 Qui dormit non adiiciet, vt reſurgat. Iſtud eſt igitur venenum inſanabile à quo homo perpetuo non ſanatur nec reſurgit. Hier. 30. Inſanabilis eſt dolor tuus, peſſima plaga tua. Et ideo iſta veneni amaritudo figuratur Apoca. 8. Vbi dicebatur, quod Stella quæ dicebatur apſinthiũ, cecidit in aquas, quæ quia ideo amaræ factæ ſunt, ideo multi homines mortui ſunt aquis. Stella iſta chariſſimi, eſt primus Angelus Lucifer, qui reuera dici poteſt apſinthium amarum, qui de cœlo cecidit vſque ad aquas miſeriæ infernalis. Et ideo tanta eſt ibi hodie amaritudo, quod quicunque in aquis huiuſmodi balneatur, morti perpetuo deputatur. Venenum igitur aſpidum. Eſa. 11. In foramine aſpidis, & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum ſuam mittit. Illi enim qui ablactatur, id eſt, qui lacte deuotionis & gratiæ ſunt priuati, quando mortui fuerint condemnati, in foramine aſpidis, & in cauerna reguli, id eſt, in dæmonum habitaculo, ſcilicet, in inferno erunt perpetuo collocati. Patet igitur, quod æterna amaritudo eſt eneruatiua anxietate, & conſopitiua ebrietate. Eſt ſatietas indelectabilis (Fel) Societas vituperabilis. (Dracones) Ebrietas ineuitabilis (Vinum) Anxietas indefectibilis. (Venenum aſpidum inſanabile.)

A **Ambitio.** Prout communiter accipitur, eſt vitium animi, quod nihil aliud eſt quam immoderatus appetitus, & ardens deſiderium habendi excellentias, & honores. Nam ſicut videmus, quod ventus eſt inquietæ naturæ, & ideo ſemper eſt in motu & agitatione, & ſemper deſiderat ſurſum ferri; vnde etiam ventus contentus, in viſceribus terræ, ſe fortiter agitans atque mouens, terram quandoque concutit, atq; rumpit vt exeat, & aſcendat, Sic vere malitia ſunt hodie inquieti, fluctuoſi, & ambitioſi, quod ſemper per promotiones deſiderant ſurſum ferri. Vnde etiam ſi in cauernis terræ, id eſt, in collegiis & conuentibus detinentur, tanto ardore ambiunt exire, & ad exteriora officia & beneficia promoueri, quod terram, in qua ſunt concluſi, Eccleſiam vel religionem, cui ſunt ſubiecti, per rixas, appellationes, diuiſiones, & tribulationes concutiunt, & dirumpunt, ita quod quaſi per violentiam neceſſe eſt, vt ad exteriora exeant, promoueantur pariter, & aſcendant: alioquin terręmotum tribulationum ſuſcitant, & procurant. Ideo de talibus dicitur Iob 9. Terram commouet de loco ſuo, & columnæ eius concutiuntur. De ambitioſis dicitur Eſa. 14. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſſimo. In quibus oſtenditur, quod per ambitionem

Inflammantur deſideria (Aſcendam)
Affectantur magiſteria (Super altitudinem,)
Poſtponuntur viri virtuoſi, (Nubium,)
Præponuntur viri vitioſi. (Similis ero altiſſimo.)

B ¶ Dico igitur, quod per ambitionem deſiderium inflammatur. Aſcendam inquit. Vinum quamdiu eſt nouum & impurum, ſemper ſolet feruere, & intra dolium calefieri, & etiam ſurſum extra dolium aſcendere, & eleuari, quod ſi forte intra dolium ipſum voluerit aliquis per violentiam detinere, totum deſtruit & dirumpit: Tales pro certo ſunt ambitioſi, qui ita ſunt feruentes & inflammati per deſideria, vt ſupernitantur exire proprium dolium, id eſt, ſtatum, in quo ſunt contenti & incluſi, & extra vel vltra ipſum aſcendere, ſcilicet, alias dignitates, officia, beneficia, vel præbendas, quia, ſcilicet, non ſunt contenti loco proprio, ſed ſemper ambiunt ad maiora beneficia vel præbendas. Quod ſi forte prælatus ipſorum velit eos intra doliũ, id eſt, intra clauſtrum vel conuentum vel etiam in illo ſtatu, in quo ſunt tenere, & recludere, & ab exterioribus dignitatibus vel officiis coercere, ipſi pro certo quandoque ſolent per lites, & diſcordias omnia diſſipare, & etiam quandoque per apoſtaſiam regulares obſeruantias deſtruere, & exire. Dicũt igitur. Aſcendam. Et ideo ambitioſi videntur ſe conuocare Eſa. 2. Venite, & aſcendamus, ad montẽ domini & ad montẽ Dei Iacob. Vbi nota, quod tales ſunt

Concorditer adunati (Venite)
Mentaliter eleuati (Aſcendamus)
Maligniter ſublimati (Ad montem Dei,)

Tales videntur eſſe ſimiles Draconi. Vt dicit Iſidorus. Draco eſt animal ſitibundum, ardens, & inflammatiuum, ita quod non poteſt aqua ſatiari. Et ideo os vento aperit, vt per venti frigiditatem ardor ipſius temperetur. Et quia ſcit, quod circa velum nauis flat cummuniter ventus, ideo ſumme nititur ibi volare, & inde accidit, quod quandoque motu & impulſu & pondere ſui corporis taliter concutit nauem ad cuius velum deſiderat aſcẽdere, quod ipſam deſtruit, & ſubuertit, vt dicit idem. Reuera chariſſimi, per draconem iſtum poſſunt intelligi ambitioſi, quorum affectus, appetitus, & ambitus, per ardorem & deſiderium habẽdi taliter eſt ignitus, quod vix, aut nunquam poteſt aquis, id eſt, præbendis & officiis ſatiari, quia venter ipſorum inſaturabilis. Et ideo iſti ſummopere diligunt ventum vanę laudis, mundanæ proſperitatis, gloriam & fauorem, & quia ſciunt quod ſatis eſt de tali vento in naui religionis vel Eccleſiæ, vel etiam in curia, vel patria ſæculari, & maxime ſuperius in velo, id eſt, in altis officiis, prælaturis & beneficiis, & præbendis, idcirco toto ſtudio ſurſum ad huiuſmodi vela, id eſt, ad altitudinem huius promotionis nituntur, & ambiunt euolare, vt ſic vento vanæ laudis, qui ibi flat, poſſint ambitionis deſiderium temperare. Et ideo ſæpe accidit, quod per eorum ambitus, motus, ictus, niſus & impulſus; rixas, lites, diſcordias, appellationes, & diuiſiones, quas, ſcilicet, tales ambitioſi Dracones, per ſe & amicos ſuos ſuſcitant, vt ad huiuſmodi vela promoueantur, volitent & aſcendant, tota nauis religionis, vel Eccleſiæ, curiæ, vel patriæ, in qua ſunt, concutiatur, ſubuertatur & turbetur. Iſtud patet ad oculum de multis collegiis & conuentibus, quæ propter brigas & contentiones ambitioſorum ad paupertatem & ſolitudinem ſunt redacta. Ideo de talibus draconibus loquitur ſcriptura Hier. 14. Onagri ſteterunt in rupibus, attraxerunt ventum, quaſi Dracones. Onagri, qui ſunt animalia ſylueſtria & indomabilia, ſignant obſtinatos & ſeditioſos, qui, ſcilicet, à nullo præſide vel prælato volunt corrigi vel domari. Dracones, ſicut dictum eſt, ſignant inflammatos & ambitioſos: tales igitur hodie volunt ſtare in rupibus, id eſt, in excelſis officiis & dignitatibus, vt ventum vanæ gloriæ poſſint attrahere, & habere. Ambitio igitur inflammat deſideria. Et hoc dicit Bernardus, de conſideratione ad Eugenium. O ambitio ambientium crux, quomodo omnibus places, omnes torques: nil acrius cruciat, nil moleſtius inquietat, nil tamen apud miſeros mortales celebrius negociis eius. Patet igitur, quod per ambitionem deſiderium inflammatur. Aſcende inquit, quaſi dicat humilis eſt mihi gradus iſte, ad ſuperiorem volabo. Dicit enim illud Pſal. 54. Quis mihi dabit pennas columbæ, & volabo, & re- C
quieſcam. ¶ Secundo dico, quod per ambitionem magiſterium affectatur. Super altitudinem inquit nubium. Nihil enim deſiderant ambitioſi, niſi quod poſſit ſuper altitudinem aſcendere, alta officia occupare, & beneficia aliis debita prece vel precio vſurpare. Balſamus quando eſt purus, fundum petit, ſi autem ſophiſticatus fuerit, ſurſum natat, ſicut dicit Iſidorus. Sic vere, chariſſimi, illi, qui ſunt puri & boni in Eccleſia, vel religione, ſemper per humilitatem volunt eſſe in fundo, & in ſtatu infimo, & depreſſo, quia, ſcilicet, ſufficit eis etiam modicus ſtatus. Sed pro certo illi, qui ardore ambitionis ſunt ſophiſticati, ſemper volunt ſurſum in officiis & excellentiis natare, ſupereſſe, pręfici, vel extolli (ſuper altitudinem inquit) Ericius quando videt vitem vel arborem fructibus opulentam, aſcendit illuc, pomaque vel vuas diruit, & colligit quantum poteſt, & tandem in illis pomis recollectis ſe volutat, ita quod ſpinis ipſius infiguntur, & ita oneratus ad cauernam ſuam graditur, vbi pomis huiuſmodi exoneratur, & exinde catuli ipſius nutriuntur. Vt dicit Iſidorus lib. 11. Reuera chariſſimi tales ſunt ambitioſi, qui more Ericij ſpinis, id eſt, ſtimulis & ſollicitudinibus ſunt repleti. Iſti enim ſumme affectant aſcendere per promotiones ad altas arbores & pomiferas, i. ad alta officia & beneficia diuitiarum fructibus opulenta, ſed iſta affectant, nõ vt proſint, nõ vt proficiant, ſed vt inficiant, non vt acquirant virtutes & gratias, ſed vt accumulent temporales diuitias. Et iſtud patet, quia quando in iſtam arborem poſſunt aſcendere, quando, ſcilicet, tantum poſſunt aſcendere prece vel precio, fauore vel timore, vt in mundo, vel in Eccleſia ad aliquod altum officium, ad aliquam altam arborem, ad aliquem altum ſtatum promoueantur, & aſſumantur, ita vt iudices efficiantur vel prælati, ipſi pro certo ſtatim ſe conuertunt ad poma illius arboris congreganda, ad fructus, lucra, emolumenta temporalia, quæ ibi poſſint acquirere recolligenda & accumulanda, in quibus per auaritiam, affectum & deſiderium ſeipſos volutãt, & inuoluunt; quæ quidam non in illo loco conſueuerunt expendere,

pendere, nec dicti loci pauperibus diſtribuere, ſed pro certo ad cauernam propriam, ſcilicet, ad patriam, de qua ſunt nati, pro catulis, id eſt, pro parentibus propriis educandis, ditandis, & honorandis ſolent ea deportare, & dictā arborem, id eſt, dictum locum, cui præſunt pro aliis ditandis ſuis fructibus ſpoliare. Heu Deus quot ſunt tales in Eccleſia Ericii. Ideo dicitur Eſa. 34. Ibi habuit foueam Ericius, & enutriuit catulos ſuos. Et Eſa. 14. Dabo eam in cauernam Ericij, & in paludes aquarum. Iſti ergo volunt aſcendere ſuper altitudinem. Ideo dicunt Eſa. 14. Supra aſtra cœli exaltabo ſolium meum. Ideo iſti volunt aſcendere ſuper altitudinem. Aſtra, quæ in cœlo religionis, vel Eccleſiæ refulgent, ſunt diuerſa notabilia, & clara officia, & beneficia, ſuper quæ ambitioſi affectant præfici & eleuari. Et ideo de talibus ambitioſis pulchre loquitur Innocentius de vtilitate lib. 2. Ambitioſus (inquit) ſtatim vt eſt ad honorem prouectus, in ſuperbiam extollitur, in iactantiā effrenatur, non curat prodeſſe, ſed gloriatur preeſſe, reputat ſe meliorē, quo ſe cernit ſapientiorem, priores amicos contemnit, antiquos comites vilipendit, vultum auertit, ceruicem erigit, faſtum oſtendit, gaudia ſublimia meditatur, præeſſe molitur, ſubditis oneroſus, omnibus infeſtus, præceps, grauis, arrogās, importunus. Dico igitur, quod ambitio affectat
D magiſteriū, quia vult eſſe ſuper altitudinem. ¶ Tertio dico, quod ambitio poſtponit ſufficientes. Nubium: quia, ſcilicet, ambitioſus vult præferri ipſis nubibus, id eſt, viris altis ſufficientibus, & perfectis, qui nubibus comparantur, quia ſicut nubes eleuantur, mouentur, pluunt, coruſcant, fulminant atque tonant; ſic viri perfecti ſunt alti per contemplationem, mouentur per bonam operationem, coruſcant per honeſtam conuerſationem, pluunt per pietatem, & operationem, tonant per doctrinam & prædicationem, fulminant per iuſtitiam & correctionem; & tamen ſuper iſtos volunt ambitioſi præferri per ſuperbiam & elationem. Et quare? quia pro certo ipſi ſunt nubes, per aliam ſignificationem, quia ſunt

Alti per ſuperbiam,
Humidi per luxuriam,
Mobiles per inconſtantiam,
Coruſcantes per iactantiam,
Tonantes per diſcordiam,
Fulminantes per ſæuitiam.

Et ideo quia iſtæ ſunt nubes malæ, & volunt præferri nubibus bonis, ideo de eis poteſt dici illud Iudæ 1. Hi ſunt nubes ſine aqua, quæ à ventis circumferuntur. Vbi oſtenditur, quod

Ambitioſi habent	Obſcuritatem (Nubes)
	Impietatem (Sine aqua)
	Pompoſitatem (A ventis)
	Mobilitatem (Circumfertur)

¶ Iſti ſunt ſimiles hęderæ, quæ quamuis ſit arbor debilis, ſterilis, fœtida, & immunda, tamen ſuper altas magnas arbores ſolet multoties eleuari. Sic vere ambitioſi quamuis nullius meriti ſint vel virtutis, quamuis ſint fœtidi quantum ad conuerſationem, debiles quantum ad durationem, ſteriles quantum ad bonam operationem, ipſis tamen magnis & altis arboribus, id eſt, bonis perſonis & ſufficientibus multoties, operāte diabolo præferuntur, quod vtique ſæpiſſime cedit in totius Eccleſiæ detrimentum, quia, ſcilicet, per malum regimen talium perſonarum ſubditis multa incommoda generantur. Figura Iudic. 9. Vbi parabolice dicitur, quod cum ficus, vitis, & oliua nollent acquieſcere, vt aliis arboribus imperarēt, accidit, quod rhamnus extitit in regem ſublimatus, qui ſtatim conuocatis cedris, & aliis arboribus vniuerſis præcepit eis vt ſub vmbra quieſcerent, & manerent. Quod cum vidiſſet rhamnus arbores, ſcilicet, excelſas ſibi ſubiectas, egreſſus eſt ignis de ipſo, qui omnes ſubiectas arbores, & cedros libani deuorauit. Sic vere chariſſimi, loquendo ſpiritualiter, ſæpe accidit, quod ficus, vitis, & oliua, quæ ſunt bonæ arbores, & fructiferæ, id eſt, boni & ſancti viri vilipendunt regnum, & honorem regiminis huius mundi dicentes cum Chriſto. Regnum meum non eſt de hoc mundo. Iuxta illud Eccleſi. 7. Noli quærere ab homine ducatum. Quia, ſcilicet, magis profecti gloriantur ſubeſſe, quam præeſſe, magis obedire, quam præire, magis tenere humilitatem quam occupare ſæculi dignitatem. Exemplum de Chriſto Ioan. 6. Qui fugit, quando ipſum voluerunt facere regem. Quia ſicut dicitur Prouerbiorum 16. Melius eſt humiliari cum mitibus, quam diuidere ſpolia cum ſuperbis. Sed quid? pro certo rhamnus non ſic. Rhamnus enim, quæ eſt arbor ſpinoſa, deformis, ignea, & ramoſa, ſignat ambitioſos, ſpinoſos per mordacem detractionem, deformes per infamem conuerſationem, & ramoſos per multiplicem affectionem, & igneos per inflammatam ambitionem. Et iſti pro certo non refutant regnum, quinimo totis viſceribus ad hoc ambiunt, & anhelant. Et ideo proh dolor ſæpe accidit, quod tales ad Regnum ſublimantur, ita quod ſub vmbra ſuæ iuriſdictionis cedros libani, id eſt, bonas & virtuoſas perſonas eminentes per vitæ ſanctitatem, ſibi ſubiiciunt, & ſupponunt. Sed vere iſtud eſt in ipſorum non modicum detrimentum, quia ſtatim quando tales Rhamni vident ſe in huiuſmodi regimine confirmatos, ipſi pro certo emittunt ignem crudelitatis, ſuſcitant turbationes, commouent ſeditiones, procurant diuiſiones, infligunt exactiones, imponunt ſubuentiones. Et ſic diuerſis modis arbores ſibi ſubditas, etiam ipſas cedros libani, id eſt, ipſos viros ſublimes perfectos turbāt, afficiunt, & affligunt. Ideo dicitur Prouerb. 28. Regnantibus impiis ruinæ hominum. Iſti igitur ſunt ambitioſi, qui nubes, id eſt, perſonas dignas & ſufficientes ſibi ſubiiciunt, & ſupponunt.

¶ Dico igitur, quod ambitio poſtponit ſufficientes. Nubium inquit.

¶ Quarto dico, quod ambitio præponit deficientes. Similis, inquit, ero altiſſimo. Quia, ſcilicet, multi ſunt, qui per ambitio- E
nem indigne promouentur, fiunt virorum altiſſimorum & ſanctiſſimorum, ſcilicet, fundatorum & Eccleſiaſticorum ſucceſſores, ita quod efficiuntur ſimiles in dignitate & honore. Luc. 1. Filius altiſſimi vocabitur. Et ſic igitur patet, quod per ambitionem

Deficiens præponitur,
Sufficiens poſtponitur,
Magiſterium affectatur,
Deſiderium inflammatur.

Adhuc nota, quod de ambitioſis poteſt exponi illud Eccle. 40. In ventre eius ignis ardebit. In quibus verbis ſecundum tres conditiones, quæ poſſunt in igne reperiri, quia ſcilicet, ignis vacuat, agitat, & inflammat, vitium ambitionis tripliciter eſt deſcriptū. Habet enim ambitio

Irrepletam vacuitatem (Ventre)
Inquietam mobilitatem (Ignis)
Indiſcretam cupiditatem (Ardebit)

¶ Dico igitur, quod ambitio cauſat vacuitatē in ventre. Ignis ſemper habet cōſumere, & per cōſequens in loco, in quo eſt va- F
cuare. Et inde eſt, quod ignis & ventoſa aerem, qui locum replet, conſumit, & ventoſam vacuat, & quia natura abhorret vacuum, ideo ventoſa ſtatim attrahit ſanguinem membri cui apponitur, vt eo loco conſumpti aeris ſua vacuitas repleatur. Sic vere chariſſimi, quando ignis ambitionis agit in ventoſam, id eſt, in aliquam perſonam, ſtatim reddit eam vacuam & inanem. Ambitio enim in ſua imaginatione quicquid ventoſam replebat, id eſt, omnia bona, quæ ambitioſus habebat, annihilat, & conſumit, id eſt, facit nihilum reputari, & ſic per conſequens tota concauitas appetitus remanet vacua & inanis, quia ſcilicet, nihil ſe reputat obtinere. Iuxta illud Prouerb. 13. Eſt quaſi pauper cum in multis diuitiis ſit: & propter hoc talis ventoſa, talis ambitioſus non ceſſat prece vel precio procurare, attrahere & acquirere ſanguinem alienum, id eſt, diuitias, officia, præbendas, & beneficia, humorem membri, cui inſidet, id eſt, ſubſtantia Eccleſiæ, in qua manet, vt ſui appetitus vacuitas & paupertas per huiuſmodi repleatur. Ideo de Pharaone dicitur Exo. 15. Dixit inimicus, perſequar, & comprehendam, diuidam ſpolia, & implebitur anima mea. Et iſta vacuitas oſtenditur cum dicitur: Ventre, quia, ſcilicet, venter eſt membrum concauum, quod multas habet vacuitates, ita quod nunquam ex toto repletur. Et maxime quia cibos, quos hodie recipit, digerit, & emittit, vt iterum recipiat cibos nouos.

¶ Sic vere ambitioſus concauus, capax, inſatiabilis, mentaliter G
vacuus, nunquam poteſt repleri, nunquam eſt contentus cibis, id eſt beneficiis acquiſitis, ideo illa, quæ habet, cupit digerere, permutare, dimittere, & aliud nouum recipere & habere. Ideo dicitur Prouer. 13. Venter impiorum inſaturabilis. Habet igitur vacuitatem. Secundo habet mobilitatem. Ignis. Sicut enim ignis omnem materiam, in qua agit, agitat atque mouet. Sicut patet de flamma, quæ nihil aliud eſt quā aer ignitus: Sic vere ambitio mentem quaſi ignem, facit mobilem, fluxibilem, mutabilē, inconſtantem; quod maxime apparet de ambitioſis, qui ſi modo habent vnum beneficium vel ſtatum, volunt habere aliud, & tādem aliud & ſemper aliud. Semper enim ſunt in motu, & nunquam ſiſtunt circa vnum, mutabiles etiam ſunt, quia, ſcilicet, per permutationes non ceſſant de vno ad aliud euolare cōtra illud Luc. 10. Nolite tranſire de domo in domum. Et iterum 1. Cor. 7. Vnuſquiſque in eadem vocatione, qua vocatus eſt, in eadem permaneat: & ideo tales ſunt ſimiles Ceruo, qui omni anno proiicit cornua, & acquirit noua, omni etiam anno vſque ad ſeptenarium ſemper acquirit vnum nouū cornu. Vt dicit Pli. li. 7. c. 33.
¶ Sic vere chariſſimi, tales non ceſſant mutare, & permutare cornua, & dignitates, & beneficia, ſtatus, & officia ſua, nulli

enim talium sufficit status suus quia secundum Sene. Improbæ menti nihil satis est. Omni etiam anno faciunt posse suum, vt aliud nouum cornu, id est, aliquod nouum beneficium accrescat, quousque veniant ad septenarium, id est, aduniuersarum diuitiarum complementum, quia, scilicet, ambitiosi nunquam cessant acquirere beneficia, quousque vltra modum repleti fuerint & ditati. Ideo de talibus cornibus & cornutis potest dici figuraliter illud Dan. 8. Quod ipse vidit vnum Hircum venientem ab Occidente, qui habebat vnum cornu, & ventilabat ad Orientem, & nihil poterat ei resistere, ita etiam, quod vnum Arietem fortissimum, quem obuium habuit, comminuit, & contriuit, & fractum est cornu eius, sed loco ipsius quatuor cornua prouenerunt. Sic vere charissimi, sæpissime accidit quod Hircus, id est, aliqua vilis persona fœtens & infamis, venit ab Occidēte, id est, ab inspiratione Diabolica vel ab Occidente, id est, ab humili plebe, & ascendit super faciem terræ, id est, super faciem Ecclesiæ, facit etiam tantum quod acquirit vnum cornu, id est, aliquod officium, beneficium, seu dignitatem & tunc non cessat ventilare, discurrere, laborare, arietes etiam bonos, & simplices impugnare, quousque de cornu suo facta sint quatuor, hoc est dictū, donec pluribus cornibus, id est, multis pluribus officiis, pensionibus, redditibus, beneficiis, præbendis multipliciter sit ditatus. Abacuc. 3. Splendor eius vt lux erit, & cornua in manibus eius. Nam quia tales acquirunt cornua, id est, officia, & beneficia, ideo fiunt lucidi, & fulgidi per gloriam temporalem. Ignis ergo, supple, mobilis & inquietus. Vnde dicitur Ps. Ignis succensus est in Iacob, & flamma ascendit in Israël. Vbi ostenditur, quod ambitiosi habent

Ardoris desiderium (Ignis accensus)
Laboris ministerium (quia sicut Iacob, id est, luctatores)
Honoris magisterium (Israel)

Dico igitur, quod ambitio habet inquietabilem mobilitatem
H ignis. ¶ Tertio dico, quod habet inextinguibilem cupiditatem. Ardebit inquit. Sicut enim ignis comburit, & ardet quicquid tangit, & tanti est ardoris, quod nihil potest ei sufficere. Sic vere ambitiosus, omnes quos tangit, id est, omnes socios & vicinos vult comburere, infestare, conculcare, & suppeditare. Et tantus est ardor cupiditatis, quod nihil potest ei sufficere, quinimo semper desiderat ampliora. Prouer. 30. Ignis nunquam dicit sufficit. Heu Deus, quot mala causat hodie in mundo & in religione & Ecclesia insatiabilis ardor, atque cupiditas clericorum? Nam sæpissime accidit, quod propter talium ambitiosam cupiditatem, totus status in quo est, Ecclesia vel religio dissipatur, turbatur, & depauperatur. Dicūt Isidorus & Solinus, quod Vipera est genus Serpentis, quæ in se concipit maximam multitudinem filiorum, aliquādo viginti. Isti autem filij ita sunt gulosæ naturæ, quod humor ventris ipsius matris suæ non potest ipsorum sufficere nutrimento, & ita tempus partus nolunt expectare, nec per viam naturæ exterius exire, imo ardorem suæ gulositatis in propriam matrem retorquentes faciunt sibi corrodendo foramen, & laniatis matris lateribus vi erumpunt, (& ideo dicitur vipera, quasi vi pariens) & matrem propriam interimunt dum exeunt istæ viperæ gignendæ. Reuera charissimi, talis vipera videtur hodie esse Ecclesia, vel religio, vel etiam superior, & Prælatus. Nam hodie in vtero talium, id est, in eorum conuentibus, collegiis, atque claustris, generantur, & aggregantur hodie multi peruersi filij, id est, multi ambitiosi subditi, & iniqui: quia sicut dicitur Ecclesi. 1. Stultorum infinitus est numerus. Et pro certo isti, videlicet, mali religiosi, & clerici sunt hodie gulosæ naturæ, id est, conditionis ambitiosæ, cupidæ, & auaræ. Et ideo humor ventris istius matris, hoc est dictū, victus & vestitus, lectio, eruditio, quam in ventre istius matris, id est, in suæ religionis, vel Ecclesiæ claustro vel conuentu possunt inuenire, non sufficit eis. Et ideo non expectant naturæ solutionem, hoc est dictū, tempus debitū suæ promotionis, non volunt expectare, vt mater eorum, scilicet, Ecclesia, religio, vel Prælatus ipsos pariat & ad exteriora officia, vel beneficia promoueat, & emittat, imo pro certo vi volūt erumpere, & exire. Et ideo sæpe accidit, quod latera matris suæ, id est, statuta regularia destruunt, & dirumpunt, & per rixas, lites, discordias, matrem istam, scilicet, prælatum, religionem, vel Ecclesiam corrodunt, depauperant, & consumunt; & sic violenter pariuntur, quia, scilicet, propter eorum ambitionem, & importunitatem necesse est, quod contra Deum, & rationem extra ventrem claustri vel conuentus ad exteriora officia, vel beneficia emittantur, non per viam cōem, iustitia mediante sed per viam extraordinariam, simonia, malitia, & violentia suffragante. Et istud videmus ad oculum, quia propter ambitiones malorum filiorum, multæ Abbatiæ, multæ Ecclesiæ, multi Prælati sunt hodie corrosi, depauperati, & annihilati. Baru. 4. Exacerbastis eam, quæ nutriuit vos, & conturbastis Hierusalem nutricem vestram. Et ideo videtur, quod talis pugna in vtero matris fuit figurata in lucta Iacob & Esau in vtero matris. Gen. 25. Qui taliter in vtero colluctabantur appropinquante partu, vt fere mortua sit mulier mater eorum præ tristitia & dolore. Et finaliter ille, qui erat prior & pilosus, scilicet, Esau, exiuit primus. Sic vere cum tempore partus, id est, tempore promotionis vacante aliquo officio vel beneficio necesse est aliquem emitti, & promoueri, sit pugna in claustro, vel in vtero inter Iacob, & Esau, id est, inter diuersas partes, & sic sæpe accidit, quod mater eorum, scilicet, Ecclesia, religio, vel Prælatus propter talium brigas quasi periclitatur, depauperatur, & tribulatur. Sed finaliter Esau primo exit; quia, scilicet, hodie illi, qui sunt Esau, id est, rubei per carnalitatem, illi, qui sunt pilosi per temporalem facultatem (vide supra de amore figuram istam) tales dico exeunt primi ad beneficij seu officij dignitatem: tales igitur habent cupiditatem insatiabilem, qui, scilicet, ita ardenter volunt promoueri, quibus non sufficit gradus suus. Quod ostenditur cum dicitur Ardebit, quia, scilicet, isti per cupiditatem ardent, & inflammantur. Ideo tales possunt dicere illud Luc. 24. Nonne cor nostrū ardens erat. Ps. Exarsit ignis in Synagoga eorum flamma combussit peccatores. Et sic igitur charissimi, patet, quod ambitio habet inæstimabilem cupiditatem, ardebit; inquietabilem mobilitatem, ignis; insatiabilem vacuitatem, in ventre; Et hæc de ambitione sufficiant.

Ambire. Ambitus. Idem est quod Circuire, seu circumdare. Et ideo vide infra de Circumdare, vel de vallare. A

Ambo. Idem est quod duo, & signat coniunctionem, combinationem, dualitatem, & pluralitatem. Et ideo potest accipi in bono & in malo. In bono signat charitatem, combinantem societatem, amicitiam & vnitatem. Et si vis nota, quod bona societas habet A

Maturitatem in deliberando,
Subtilitatem in desiderando,
Stabilitatem in perseuerando,
Iustitiam in operando,
Amicitiam in diligendo,
Concordiam in conueniendo,
Compassionem in condolendo.

Dico ergo, quod illi, qui sunt spiritualiter ambo, id est, qui sunt combinati in bono, coniuncti, & associati debent esse maturi, prudentes, & deliberantes. Vnde potest intelligi illud, quod de Abraham, & Sara dicitur Genes. 18. Erant autem ambo senes prouectæque ætatis, & desierant Saræ fieri muliebria. Senectus enim sensus maturitatem signat. Item debent esse subtiles & cōsiderantes. Vnde de Bezeleel & Ooliab dicitur Exod. 35. Quod Deus ambos erudiuit sapientia, vt faciant opera &c. ¶ Item debent esse stabiles & perseuerantes. Vnde enim bona societas nisi perseueret? vnde Tob. 8. Consenescamus pariter ambo sani. ¶ Item debent esse iusti & bene operantes. Vnde de Zacharia, & Elisabeth dicitur Lucæ 1. Erant autem ambo iusti coram domino. ¶ Item debent esse amici, & se mutuo diligentes. Vnde de Dauid & de Ionatha, qui se mirabiliter diligebant, dicitur 1. Reg. 20. Quod ambo egressi sunt in agro, & sibi amicitiā iurauerunt. Et Gen. 21. Dicitur, quod Abraham & Abimelech percusserunt ambo fœdus. ¶ Item, quod debeant esse pij & condolentes, patet Tob. 10. Vbi dicitur, quod Tobias & Sara cœperunt ambo flere, scilicet, propter compassionem absentis filij &c. In malo vero potes dicere, quod mala societas, quæ denotatur in isto nomine ambo, habet

Iniquitatem,
Peruersitatem,
Carnalitatem.

De iniquitate dicitur Leuit. 20. Portabunt ambo iniquitatem. Et mortis æternæ pœnalitatem suam. De peruersitate, & contrarietate dicitur Gen. 26. De vxoribus Esau, quod ambæ offenderant animam Isaac. De carnalitate vero dicitur de impudicis iudicibus Daniel. 13. Quod ambo erant vulnerati amore Susannæ. De finali vero talium damnatione dicitur. Eccl. 20. Perditionem ambo hæreditabunt. Et Luc. 6. Ambo in foueam cadunt. Sufficit de duplici ambo Vide infra de duo, & Binus.

Ambulare. Idem est quod ire, pergere, progredi; & accipitur dupliciter in scriptura, scilicet, virtuose, & signat profectum, & progressum de virtute in virtutem, & actum laboris, & occupationis. Et de hoc Marci 2. Tolle grabatum tuum, & ambula. ¶ Item accipitur vitiose, & sic signat malum profectum, & progressum, & malam occupationem & laborem. Sap 5. Lassati sumus in via iniquitatis, & ambulauimus vias difficiles. Est igitur ambulatio seu profectus virtuosus, quem debemus exercere. Sicut enim videmus, quod omne animal viuum A

natura-

naturaliter appetit ambulare. Sic vere nos ſi per gratiam ſumus viui, debemus ambulare moraliter, hoc eſt dictum, motum, & actum, & profectum bonorum operum exercere; vt ſic nos ſimus de illis, quibus dicitur Eſa. 40. Aſſument pennas vt aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. Ecce igitur in iſta auctoritate quinque neceſſaria homini, qui vult ambulare corporaliter contra quinque impedimenta, quæ talis ambulans poteſt habere, ſecundum quæ hic oſtenduntur quinque quæ ſunt homini neceſſaria, qui in via morum perfecte deſiderat ambulare. Solet enim hominem impedire caſus labilitas. Ideo debet habere pennas, ne, ſcilicet, inferius cadat, Viſus obſcuritas; ideo ſit Aquila: motus tepiditas, ideo currat, Virtutis paucitas non laboret, Fortunæ qualitas ideo caueat ne deficiat. Contra iſta incommoda debent in nobis eſſe (ſi tute volumus ſpiritualiter ambulare) quinque remedia opportuna. Sit igitur in nobis

Spes erigens (Pennas)
Lux dirigens (Aquila)
Vis diligens (Currens)
Virtus fortificans (Non laborabunt)
Senſus rectificans (Non deficient)

¶ Spes enim valet contra caſum, Lux diſcretionis valet ad illuminandum viſum, Motus valet contra tepiditatem, Virtus valet contra debilitatem: Senſus ſeu cautela valet contra periculorum damnoſitatem. B ¶ Si igitur recte velimus ambulare ſit in nobis ſpes erigens (pennas) homo, qui habetur neceſſe ambulare per locum vbi eſt lutorum multiplicitas, fouearum profunditas, & laqueorum immenſitas (talis dico) multum indiget, quod habeat aliquem baculum, quo erigatur, ſuſtentetur, & ſubleuetur. Modo certum eſt, quod nos omnes habemus ambulare vſque ad terminum Paradiſi per viam huius mundi, in quo pro certo lutum luxuriæ, fouea auaritiæ, & laqueus ſuperbiæ reperitur. Et ideo pro certo neceſſe eſt, quod habeamus baculum ſpei & fiduciæ, qui nos ſuſtineat & erigat, ne per deſperationem & per diuerſorum vitiorum commiſſionem cadere compellamur, quod oſtenditur cum dicitur: Pennas. Nam per alas, ſeu pennas virtus fiduciæ & ſpei deſignatur; quia ſicut alæ corpus ſurſum eleuant, ne auis cadat, ſic ſpes animam ſurſum ad cœleſtia & ad Deum erigit, ne per aliquod peccatum corruat. Et maxime ne per auaritiam cadat inferius ad terrena. Vt ſic de nobis poſſit dici illud Iob 34. Cum tempus fuerit, in altum alas erigit. Sicut enim teſte Iſidoro, & Plin. Ortygometra quandoque mare tranſuolat, ſed quando præ laſſitudine ad aquam deſcendit, vnam alam ſemper ſurſum erigit, vt beneficio venti adiuta ſemper vlterius ambulet, & procedat, ne forte à profectu cœpti itineris retardetur. Sic vere chariſſimi, nos, qui mare huius mundi habemus tranſire, ſemper quamdiu ibi quieſcimus & moramur, debemus habere alam ſpei ſurſum ad Deum, & ad bona cœleſtia eleuatam, vt ſic vento, id eſt, operatione ſancti ſpiritus operante ambulare, & per viam morum proficere non ceſſemus, ne forte per caſum, id eſt, per deſcenſum ad mare, id eſt, ad mundi negocia fluctuoſa, à profectu itineris ſalutaris, & a progreſſu bonorum operum retardemur. Ideo dicitur Eccleſ. 24. Gyrum cœli circuiui ſola, & profundum abyſſi penetraui & in fluctibus maris ambulaui: vbi nota, quod nos debemus ambulare, per ſuperiorum contemplationem (Gyrum cœli circuiui) per inferiorum circumſpectionem (profundum abyſſi penetraui) per negotiorum peragrationem (In fluctibus maris ambulaui) quia breuiter, ſiue cœleſtia cōtemplemur, ſiue terreſtria meditemur, ſiue circa negocia occupemur, ſemper tamen debemus ambulare, id eſt, in via morum tranſire, & proficere. Requiritur igitur ad ſpiritualiter ambulandum Spes erigens alas. Vnde Eſa. 2. Venite aſcendamus ad montem domini. Sequitur, & ambulabimus in ſemitis eius.

C ¶ Secundo requiritur lux dirigens, Aquila, homo, qui habet ambulare per locū, vbi eſt viarum multiplicitas, ſignorum mutabilitas, itinerantium raritas, & temporis obſcuritas, eſt in magno periculo deuiandi. Et ideo neceſſe eſt, quod habeat clarum lumen. Modo certum eſt, quod in iſto mundo, in quo neceſſe habemus ambulare, & tranſire, eſt viarum multiplicitas, id eſt, conditionum, & ſtatuum, & negociorum, ita quod neſcitur quam viam melius eſt tranſire, & tenere. Eſt etiam ibi mutabilitas ſignorum, iſta eſt falſitas hypocritarum, quia ſicut latrones in viis publicis mutant ſigna, & ponunt ibi falſa ſigna, vt peregrini ea ſequendo veniant ad ſpeluncam ſuam. Sic vere Dæmones in via huius mundi poſuerunt falſa ſigna, id eſt, hypocritas falſos & fictos, vt ſcilicet, eos ſequendo, eos imitando, & eis obediendo, ad ſpeluncam nos detrahant infernalem. Vnde iam poſſumus dicere illud Pſalm. 73. Signa noſtra, ſupple, bona non vidimus, iam non eſt Propheta. Iterum eſt ibi itinerantium raritas: quia, ſcilicet, pauci ſunt itinerantes, id eſt, bonum exemplum præbentes, & coram nobis ad patriam ambulantes. Ioan. 6. Multi abierunt retro, & iam cum Chriſto non ambulant. Iterum eſt temporis obſcuritas: quia totus mundus plenus eſt obſcuritate ignorantiæ & erroris. Et ideo vere chariſſimi, dico, quod nos ſumus in periculo deuiandi, & ad æternæ mortis ſupplicium veniendi. Iuxta illud Pſalm. 81. Neſcierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant. Et ideo neceſſe eſt, quod habeamus lucem dirigentem; lucem dico ſapientiæ, & diſcretionis, prudentiæ, & debitæ rationis: & ita tute, & ſine errore poterimus ambulare. Eſa. 60. Ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui. Pſalm. Domine in lumine tuo ambulabunt. Et hoc oſtenditur cum dicitur, quod nos debemus eſſe Aquila, quæ, ſcilicet, eſt auis, quæ pollet clariſſimo viſu, ita quod Solem in ſua claritate irreuerberatis oculis intuetur. Sic vere chariſſimi, viſus noſtræ diſcretionis, intellectus, & rationis debet per diuinam ſapientiam taliter clarificari, quod Solem iuſtitiæ Chriſtum, vel Solem, id eſt, claritatem bonorum æternorum debemus ſine reuerberatione, id eſt, abſque reflectione ad mundi bona reſpicere, contemplari, intueri pariter, & videre, vt de nobis dicatur illud Pſ. 102. Iuuētus tua renouabitur vt Aquilæ: Iuuētus dico, quæ, ſcilicet, eſt ætas viſus clarioris, motus fortioris, formæ pulchrioris, ad denotandum, quod nos debemus ambulare clare per diſcretionē. Eph. 5. Vt filij lucis ambulate fortiter per bonam operationem. 3. Reg. 19. Ambulauit in fortitudine cibi illius vſque ad montem Dei. Pulchre per honeſtam conuerſationem. 1. Theſ. 4. Honeſte ambuletis ad eos, qui foris ſunt. Requiritur igitur ad bene ambulandum lux dirigens. Aquila.

¶ Tertio requiritur vis diligens, quia, ſcilicet, diligentia eſt D multum neceſſaria in ſpirituali profectu. Current inquit. Sicut enim homo, qui habet ambulare vbi eſt amœnitas, quæ diſtrahit: aſperitas, quæ retrahit: timor, ſeu imbecillitas, quæ contrahit: faciliter contrahit moram, & ideo neceſſe eſt, quod ſit diligens, ſic vere chariſſimi, quia in iſto mundo eſt amœnitas proſperitatis, qua diſtrahimur, aſperitas diuerſitatis, qua retrahimur, timiditas noſtræ imbecillitatis, qua contrahimur, ideo faciliter in hoc mundo contrahitur mora, & propter hoc neceſſe eſt, quod ſimus ſeduli, diligentes, & curioſi. Current inquit. Currere idem eſt quod diligenter, cito, atque celeriter ambulare. 1. Corint. 9. Sic currite, vt comprehendatis. Sed heu proh dolor, videtur, quod multi ab iſto curſu, ab iſta ſedulitate, ab iſta ambulatione, & profectu multipliciter retrahuntur. Nam recte videtur, quod ſunt ſimiles Tigridi, quæ quando venatorem perſequitur, vt fœtum ſuum, quem deportat, recuperet, dum currit poſt ipſum, inuenit ſpecula, quæ venator in ſua via poſuit, & dimiſit, in quibus ſpeculis dum Tigris videt vmbram propriam, credit eſſe Catulum ſuum, & ideo lambendo ſpeculum ſiſtit, & à curſu ſuo impeditur, & ita venator fugit, nec ipſa amplius recuperat Catulum, quem amat. Vt dicit Iſidorus. Reuera chariſſimi, homo proprie huic Tigridi poteſt comparari. Conſtat, quod Catulus & fœtus noſter, quem ſumme debemus diligere, eſt ipſa gloria Paradiſi, ſed vere ſæpiſſime accidit, quod per diuerſa peccata iſtum Catulum perdimus, nobiſque à venatore, id eſt, à Deo ſubtrahitur & aufertur, ita quod neceſſe habemus ad iſtum venatorem Deum per bona opera proficiſci, currere, progredi, ambulare, vt, ſcilicet, Catulum noſtrum, ſcilicet, perditam poſſimus gratiam & gloriam recipere, & accipere, & habere. Phil. 4. Curro autem, ſi quo modo comprehendam. Sed quid? pro certo in via huius mundi, per quam ambulamus, ſunt hodie multa ſpecula id eſt, multi diuites, præ ſplendore mundanæ gloriæ refulgentes, in quibus pro certo vmbra mūdanæ proſperitatis, quæ ad modum vmbræ fluit & refluit. Sap. 5. Tranſierunt omnia, ſicut vmbra rutilat, & refulget. Et ideo dum fatua Tigris, id eſt, fatuus peccator delectatur in huiuſmodi vmbra mūdanæ proſperitatis, quæ in iſtis ſpeculis, id eſt, in mūdi diuitibus videtur relucere, & dum ſiſtit per deſiderium & affectum, & per ſimilem gloriæ appetitum, ipſe pro certo à curſu, & profectu virtuoſorum operum impeditur: occupatio enim circa vmbram mundanæ proſperitatis curſum bonorum operum impedit, & retardat. Et breuiter ſic concludendo, Catulum ſuum amiſſum, ſcilicet, gratiam, & gloriam non recuperat, nec receptat. De talibus dicitur Ioan. 6. Multi diſcipulorum abierunt retro, & iam cum illo non ambulant, quia vere illi, qui deberent eſſe diſcipuli, id eſt, ſeduli, & aſtuti, diligentes & curioſi, quando retro, id eſt, ad mundi bona, & ad vmbram mundanæ proſperitatis, quæ retro nos finaliter habent remanere, ambiunt, & diuertunt. Tales dico cum Deo non ambulant, neque currunt. Non ſic chariſſimi non; non diligamus vmbræ vanitatem, ſed rei veritatem, non mundi proſperitatem, ſed cœli fœlicitatem, non negligentiæ tarditatem, ſed curſus bonorum operum velocitatem. Currite inquit. Hebr. 12. Curramus ad propoſitum

nobis

nobis certamen. Vnde de diligentia dici poteſt illud Luc. 13. Oportet me hodie, & cras, & ſequenti die ambulare, id eſt, quotidie, continue, & diligenter. Eſt igitur neceſſaria ad bene ambu-
E landum vis diligens. ¶ Quarto dico, quod eſt neceſſaria virtus fortificans. Non laborabunt: debilitas enim impedit ab ambulando. Et ideo qui bene vult ambulare, neceſſe eſt, quod ſit ita fortis, quod laboribus non grauetur. Sic vere qui vult ſpiritualiter in via iuſtitiæ & pœnitentiæ ambulare, neceſſe eſt, vt habeat fortitudinem, conſtantiam, & virtutem, ita quod huiuſmodi iter illi non ſit difficile, neque graue. Non laborabunt quaſi dicatur, ita ſunt fortes & conſtantes, quod ambulare poſt dominum non eſt eis labor. Pſ. 71. In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Quod eſt contra multos, qui ita ſunt fragiles & debiles, quod debite nequeunt ambulare. Ideo talibus eſt neceſſarius panis fortificans, ſcilicet, nutrimentum doctrinæ, & ſcripturæ, & aqua deuotionis, & gratiæ, vt ſic cum Helia ambulent in fortitudine cibi illius vſque ad montem Dei Oreb. Iuxta illud Eſa. 40. Ambulabunt, qui liberati fuerint, & ve-
F nient in Sion. Eſt igitur neceſſaria virtus fortificans &c. ¶ Quinto eſt neceſſarius ſenſus rectificans (id eſt) cautela ne oberremus. Non deficiant (inquit) quia, ſcilicet, propter pericula, quæ ſunt in iſta vita cauere debemus, ne poſſimus deficere, vel errare. Quod eſt contra multos, qui reuera in iſto itinere multipliciter deficiunt, & oberrant. Et ideo multa pericula incurrere dignoſcuntur, ſimiles Catulo Balenæ, qui quandoque dum ambulat poſt matrem ſuam, deficit in via, ita quod ſabulo, & littori nimium appropinquat, ita quod præ aquæ paucitate ibi circa ſabulum remanet, & à piſcatoribus capitur, & necatur, vt dicit Iorath. Sic vere chariſſimi, multi ſunt, qui dum in hoc mundo poſt Deum ambulant per mare pœnitentiæ & laboris, aliquando exeũt, & deficiunt à profectu huius itineris per peccatum. Nam dum arenis, & littoribus (id eſt) diuitiis mundi incaute appropinquant per deſiderium, & affectum, ibi quandoque totaliter per auaritiam arreſtantur, ſiſtũt, vacant, & occupantur. Et ſic ab iſto profectu retardantur, & piſcatorum infernalium periculis exponuntur, à quibus tandem per mortem corporis capiuntur, & finaliter per mortẽ ſpiritus occiduntur. Iſti igitur deficiunt, dicẽtes cũ Dauid, Pſ. 118. Defecit in ſalutari tuo anima mea. Et ꝑpter hoc bene conſulitur Eph. 5. Videte quomodo caute ambuletis, quia, ſcilicet, non eſt mundi littoribus appropinquandum, nec arenis huius ſæculi adhærendum. Sit igitur in nobis

Senſus rectificans,
Virtus fortificans,
Vis diligens,
Lux dirigens,
Spes diligens.

Item nota, quod de bona ambulatione poteſt exponi illud Eze. 28. Poſui te in monte ſancto Dei, in medio lapidum ignitorum
G ambulaſti perfectus in viis tuis. ¶ Et nota, quod ſicut circa illum, qui ambulat corporaliter, attenditur locus, motus, & virtus: locus alliciens; motus proficiens; virtus ſufficiens. Sic vere chariſſimi, circa illum, qui vult moraliter ambulare, debet attendi: Locus reficiens. Ciuitas ſuperna, in monte ſancto Dei. Motus proficiens. Charitas ſuperna, in medio lapidum ignitorum. Virtus ſufficiens. Bonitas interna; Perfectus in viis tuis. ¶ Attendamus igitur chariſſimi, locum allectiuum ſupernæ ciuitatis; nexum coniunctiuum fraternæ charitatis; motum affectiuum internæ bonitatis. Attendatur igitur à nobis ciuitatis locus alliciens: in monte. Sicut enim ille, qui ambulat, ſemper habet oculum ad terminum, ad quem tendit, & quanto locus pulchrior, tutior, ditior, tanto libentius eo vadit. Sic vere chariſſimi, ſemper debemus habere oculum cordis ad terminum Paradiſi, ad quem habemus ambulare, & iſtum terminum ſæpe cogitare, affectare, præuidere, & in mente per deſiderium retinere. Et maxime quia iſte eſt locus cæteris omnibus pulchrior, per amœnitatem, tutior per ſecuritatem; ditior per fœlicitatem, quia vere chariſſimi, ibi eſt amœnitas, quæ non deformatur, ſecuritas, quæ non perturbatur, fœlicitas, quæ non minoratur. Et ideo libenter, ardenter, deſideranter, & fœliciter debemus ad huius ſecuritatis celſitudinem, ad huius fœlicitatis plenitudinem, ambulare. Quæ quidem fœlicitas, ſecuritas, amœnitas oſtenditur, cum dicitur in monte ſancto Dei.

[Monte] ecce ſecuritas, atque celſitudo,
[Sancto] ecce formoſitas, & pulchritudo,
[Dei] ecce fertilitas, atque plenitudo.

Ideo de ambulatione ad talem terminum dicebat Eſa. 2. Venite aſcendamus ad montem domini, & ad domum Iacob, & ambulabimus in ſemitis eius. [Venite] Ecce mentis concorditas. [Aſcendamus] Ecce ſtatus ſublimitas [Ad montem Dei] Ecce loci ſecuritas [Ad domum Dei Iacob] Ecce rei formoſitas [Et ambulabimus in ſemitis eius] Ecce actus vtilitas. Simus igitur chariſſimi, ſimiles Vrſo, qui ſentiens eſſe ſurſum examen apum, & fauos mellis, quãquam ſit grauis corpore, ibi tamen ardenter ambulat, & aſcendit, vt ſic poſſit mellis dulcedine ſatiari vt dicit Plinius, Sic vere chariſſimi, ex quo ſurſum in arbore, id eſt, in excellentia Paradiſi eſt mel i. dulcedo æternæ ſacietatis, eſt examen apum ſupernæ ſocietatis, ſemper ꝑ certo debemus ibi habere oculũ cordis, & voluntatis, & illã ſatietatẽ, & ſocietatẽ affectare, & ad ipſam allici, & anhelare, & non obſtante quacũq; cordis vel corporis grauitate eo pro viribus ambulare, & aſcendere, & per deſiderium nos leuare. Quia vere chariſſimi, iſte eſt locus alliciens, vt dictum eſt in monte inquit ſancto Dei. De quo in Pſ. 67. Mons coagulatus, mons pinguis, mons, in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo. Habet enim iſte mons amoris tenacitatem. (Coagulatus) Dulcoris proſperitatem (Pinguis) decoris amœnitatem (Ideo beneplacitum eſt Deo habitare in eo) Ambulemus igitur ad locum allicientem. Figurati in Helia 3 Reg. 19. Qui ad monitionem Angeli ſurrexit de ſub vmbra Iuniperi, vbi dormiebat, & panem, & aquam comedit, & ambulauit in fortitudine cibi illius vſque ad montem Dei. Sic vere chariſſimi, ad monitionem Dei Angeli teſtamenti, id eſt, Chriſti, & ſuorum prædicatorum vmbram Iuniperi (id eſt) mundanam proſperitatem, quæ dicitur vmbra propter mutabilitatem, dicitur Iuniperus, quæ, ſcilicet, eſt arbor pungitiua, propter admiſtam tribulationum aſperitatem, debemus dimittere, & horrere, & etiam aquam, & panem per abſtinentiam manducare. Et ſic ad montem Dei Oreb, id eſt, ad Paradiſi gloriam applicare. Pſal. 54. In domo Dei ambulauimus cum conſenſu. Attendatur igitur ciuitatis locus alliciens.

¶ Secundo attendatur charitatis nexus proficiens. Sicut enim H
videmus, quod ille, qui habet longe ambulare, libenter bonæ ſocietati ſe copulat, & adiungit: Sic vere nos, qui obſcura nemora vitæ huius neceſſe habemus ambulare, & tranſire, multum debemus appetere bonam ſocietatem, & cum bonis perſonis, prouidis & honeſtis debemus nos adiungere, & per charitatem & concordiam copulare. Quod oſtenditur cum dicitur, quod nos debemus eſſe in medio lapidum ignitorum. Vbi nota, quod bona ſocietas debet habere, Æquitatis rectitudinem (in medio) Firmitatis fortitudinem (Lapidum) Charitatis amplitudinem (Ignitorum) Et ita nos poterimus figurari per illum Apoc. 2. Qui habebat ſeptem ſtellas in dextra ſua, & ambulauit in medio ſeptem candelabrorum aureorum. Quia nos debemus habere ſeptem ſtellas, id eſt, vniuerſitatẽ virtutũ, & meritorũ, & ambulare in medio (id eſt) in ſocietate candelabrorũ, aureorũ, hoc eſt dictũ, virorum bonorum charitatiuorum, & perfectorum. Et nota, quod ad bonam ſocietatem ſectandam, & charitatem cum omnibus obſeruandam

Dictat natura,
Docet ſcriptura,
Signat figura.

Dictat natura, vt dicit Plinius. Caſtores ſuam ſpeciẽ diligunt, gregatim viuunt, ſimul ad ligna præparãdum domiciliis ambulãt, & ſe mutuo adiuuant, in terris habitant, in aquis natant, circa flumina ſibi ædificia parant, nam ſine humiditate, & aqua viuere non poſſunt, habent caudam de natura piſcis, quam neceſſe eſt eis ſæpiſſime humectare & ideo neceſſe habẽt circa flumina habitare, vt dicit Plin. Sic vere chariſſimi; nos debemus diligere per charitatem, gregatim viuere per ſocietatem, ſimul ambulare per concordiã & vnitatem; alter alterum adiuuare per pietatem, & largitatem; in terris habitare per pœnitentiæ macerationem; in aquis natare per deuotionem; circa flumina Paradiſi moram facere per contemplationem; & ibi domos & manſiones ædificare per meritorum cumulationem. Cum anima noſtra habeat caput, & caudam, id eſt, rationem, quæ eſt caput, voluntatem, quæ eſt cauda, pro certo iſta cauda, ſcilicet, voluntas eſt de natura piſcis, quia, ſcilicet, faciliter rumpitur per peccatum, niſi ſæpe in aqua deuotionis, & gratiæ balneetur. Et propter hoc neceſſe eſt, quod grex caſtorum, id eſt, ſocietas perfectorum circa flumen per affectionem habitet, vt caudam ſuam, id eſt, voluntatem in aquis deuotionis ſæpius balneet, & humectet. Ideo in nubiũ latibulis ædificant domum Iob 22. Nubes latibulũ ſuum, & circa cardines cœli perambulat. Societatem igitur docet natura, ſed hanc etiam docet figura. Dicit enim de Saul quod dum eſſet per ſe, neſciebat prophetare, ſed inuenit cuneum prophetarum, & adiunxit ſe in eis, & ſtãs prophetauit cum eis. Sic vere dato quod homo quantum eſt de ſe, neſciat aliquod bonum facere, & maxime prophetare (id eſt) de bonis Paradiſi, de ſuppliciis Inferni, & de aliis occultis Dei aliquid cogitare, ſi tamen cum prophetis, id eſt, bonis viris, & ſpiritualibus aſſocietur & adiũgatur, ipſe efficitur propheta, id eſt, ſanctus, ſpiritualis, & bonus, de rebus futuris,

turis,& occultis prçuidēs, cogitans,& aduertens. Et ad hoc facit ſcriptura Prou. 24. Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit. Ideo de Chriſto dicitur, quod ipſe erat ſemper in ſocietate bona. Ioan. 20. Stetit IESVS in medio Diſcipulorum ſuorum. Attenditur igitur in ambulatione ſpirituali: Nexus perficiens: In medio inquit lapidum ignitorum, id eſt, in ſocietate virorum perfectorum & charitatiuorum. Dan. 3. Ambulabunt in medio flammæ.

I ¶ Tertio attenditur & requiritur virtus ſufficiens. Perfectus (inquit) in viis tuis. Quia, ſcilicet, neceſſe eſt, quod homo, qui bene vult ambulare corporaliter, non ſit puer, vel ſenex, nec debilis nec infirmus, imo debet eſſe homo perfectus fortis agilis & vigoroſus. Sic vere qui moraliter vult ambulare, non debet eſſe puer per ignorantiam, ſenex per pigritiam, debilis, & infirmus per inconſtantiam, imo vere ipſe debet eſſe vir, id eſt, virtuoſus per ſanctitatem, vigoroſus per firmitatem, agilis per obedientiæ lenitatem. Et hoc oſtēditur cum dicitur: Ambulaſti perfectus in viis tuis: quia, ſcilicet, nos debemus eſſe perfecti in ætate, & virtute ſpirituali & morali. Gen. 17. Ambula coram me, & eſto perfectus. Vbi iſta perfectio deſcribitur a moribus operationis (ambula) à ritibus conuerſationis (coram me) à viribus perdurationis (Eſto perfectus) Et ſic chariſſimi, bene patet, quod nos debemus in ſpirituali ambulatione attendere internam bonitatem, Fraternam charitatem, ſupernam ciuitatem. Quæ omnia proh dolor ſunt hodie contra multos, qui reuera non habent oculum ad cœli ciuitatem, ſed ad mundi voluptatem, non ad locum allectiuum, ſed ad mundum infectiuum, non ad attrahentem fœlicitatem, ſed ad diſtrahentem proſperitatem. Iterum iſti non procurant ſocietatem perfectam, ſed infectam, nō virtuoſam, ſed vitioſam, nō ſpiritualem, ſed carnalem, non honeſtate maturam, ſed leuitate fatuam, & impuram. Iterum iſti non habent perfectionem, ſed infectionem, non ſunt virtuoſi, ſed defectuoſi, non ſunt ſtabiles, ſed mobiles, non vigoroſi, ſed præ fragilitate nimia infructuoſi. Et ideo pro certo chariſſimi, tales in via morum, & virtutum non ambulant, neque currunt, imo per multa vitia, & peccata deuiant, & diſcurrunt. De iſtis dicitur Prou. 2. Relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebroſas, qui lætantur cum male fecerunt, & exultant in rebus peſſimis. Tenebroſas inquit. Iſti ſunt ſimiles Talpæ, quæ ſemper in tenebris ambulat, atque viuit, quia caret oculis. Et ideo licet in terra ſe ſciat regere in ſuis latibulis, & cauernis, extra terram poſita neſcit ſe penitus gubernare, imo à miluo vel alia aue rapaci comeditur, & voratur. Sic vere mundi peccatores peccatorum tenebris excœcati, quanquam in terra, id eſt, in vita præſenti ſint aſtuti, & ſapientes, ita quod in latibulis & cautelis huius vitæ ſciant optime ſe habere, quando tamen extra terram iſtam per mortem ponentur, penitus diſcreto & tuto regimine priuabuntur: quia a Miluis, id eſt, à Dęmonibus rapientur, & in Inferno perpetuo vorabuntur. Ideo dicitur in Pſ. 81. Neſcierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant. Non ſic chariſſimi, non, ſed pro Deo attendamus

Locum allicientem (Supernæ ciuitatis)
Nexum proficientem (Fraternæ charitat)
Actum ſufficientem (Internæ bonitatis)

Et ſic in via morum poterimus ambulare. Et ſi vis, nota, quod viri perfecti ambulant in viis domini, ſeu in ſemitis legis Dei, iuxta illud prædictum Eſ. 2. Ambulauimus in ſemitis eius. Et ſi quæris, quæ ſunt ſemitæ legis Dei, Dico quod

Semita legis Dei ſunt:
- Veritas,
- Charitas,
- Puritas,
- Æquitas,
- Simplicitas,
- Sedulitas,
- Iuſtitia,
- Prudentia,
- Concordia,
- Spiritualis iuſtitia.

Iſtæ enim ſunt viæ ſpirituales, per quas ambulare debemus. Et primo quidem in veritate exemplo Ezechielis, qui Eſa. 38. dicebat Deo. Memento, quomodo ambulauerim coram te in veritate. Item in charitate. Eſa. 5. Ambulate in lumine ignis? vnde ignis charitatem deſignat. Item in puritate, ſcilicet, innocentiæ, & continentiæ. Pſ. 100. Perambulabam in innocentia cordis mei, & Apoc. 3. Ambulabunt mecum in albis. Et Rom. 6. In nouitate vitę ambulemus. Item in æquitate. Malac. In pace, & in æquitate ambulauit mecum. Item in ſimplicitate, quia ſicut dicitur Prou. 11. Volūtas Dei eſt in his, qui ſimpliciter ambulāt. Et hoc quia ſicut dicitur ibidem. Qui ambulat confidenter. Item in ſedulitate: Mich. 5. Sollicite ambulare cum Deo tuo, ſupple, debes. Item in prudentia Prou. 9. Ambulate per vias prudentiæ. Item in iuſtitia. Prou. 8. In viis iuſtitiæ ambulo. Item in concordia. Pſ. 54. In domō Dei ambulauimus cum conſenſu. Item in ſpirituali triſtitia. Malach. 3. Ambulauimus triſtes coram domino. ¶ Adhuc nota, quod K eſt quædam ambulatio vitioſa. Et iſta eſt malus progreſſus, & proceſſus, quando ſcilicet, homo ambulat per viam vitiorum, & per eam progreditur, & procedit. Nota igitur, quod ambulant per iſtam viam quidam

Nmis:
- Alte per ſuperbiam,
- Baſſe per auaritiam,
- Molliter per luxuriam
- Leuiter per iactantiam,
- Tortuoſe per fallaciam,
- Retrograde per iniuſtitiam.

Nimis alte ambulant ſuperbi. Pſ. 103. Qui ambulant ſuper pennas ventorum. Et Eſa. 3. Ambulauerunt filiæ Sion erecto collo. Item nimis baſſe ambulant auari, quia, ſcilicet, inferius circa terrena. Eccl. 24. In fluctibus maris ambulaſti. Item nimis molliter ambulant delitioſi. Mich. 6. Ambulaſti in voluptatibus, vt darem te in perditionem. Item nimis leuiter ambulant iactatores. Iob 6. Ambulabunt in vacuū, & peribunt. Item nimis tortuoſe ambulant proditores 2. Paral. 21. Ambulauit Ioram non recte. Item nimis retrograde ambulāt obſtinati peccatores Ioan. 6. Multi diſcipulorum abierunt retro, & iam cum eo non ambulant. Sufficit.

Amen. Nota, quod Amen dictio Hebraica, quæ à nemine translatorum in linguam Latinam fuit translata, A imo ſicut Alleluia, ſic Amen dictio aſſertiua fuit ſine alia translatione dimiſſa, & ad nos cum literis noſtris latinis in ſacra ſcriptura tranſmiſſa, multipliciter ſignat in ſcriptura. Nam quia interpretatur, vere, veritas, fiat, ſeu fideliter, notare poſſum, quod ſignat

Aſſertionem determinatiuam, quia interpretatur Vere.
Affectionem deſideratiuam, quia interpretatur Fiat.
Æternitatem nunquam defectiuam, quia interpretatur Veritas.
Fidelitatem ſemper permanſiuam, quia interpretatur Fideliter.

Iſtud eſt enim quadruplex Amen quod, ſcilicet, habuit Chriſtus, & quod debet habere quilibet Chriſtianus, & maxime vir perfectionis, quia pro certo iſte debet habere Amen aſſertiuum in locutione, quia quicquid ipſe dicit, debet dicere vere & ſine mendacio, & dicere Amen. Amen petitiuum in affectione, quia quicquid dicitur boni, ſemper debet petere quod fiat, & dicere amen. Amen duratiuum in conditione, quia, ſcilicet, in omnibus conditionibus ſuis debet ſemper lucere veritas, & eſſe exiſtens & verus ſicut amen. Amen repletiuum in promiſſione, quia, ſcilicet, ſemper debet eſſe fidelis, non fictus, vt quilibet poſſit dicere amē. Quod amen ſignat aſſertiue, ita quod nihil aliud ſit dicere Amen quam dicere vere, ita eſt, patet Ioan. 3. Vbi Chriſtus ait Nicodemo Amen amen dico tibi &c. Item quod dicere Amen ſit idem quod dicere fiat, patet Apoc. 5. Vbi dicitur, quod ſeniores adorauerunt Deum, dicentes Amen. Et in Pſ. dicitur Amen amen, Fiat fiat. Et Deut. 27. Vbi poſt interpretationes dicitur, quod omnis populus reſpondit Amen. ¶ Item quod ſignificat veritatem & exiſtentiam ſine aliqua fictione, patet Ioan. 8. Vbi Chriſtus dicit. Amen amen dico vobis, priuſquam Abraham fieret, ego ſum. Itē quod ſignificat fidelitatem, patet Apo. 3. Hæc dicit Amen teſtis fidelis. Præmiſſa igitur interpretatione Amen, poſſum dicere, quod cum cæteris præmiſſis, Amen, vt communiter, ſignat Chriſtum, qui eſt veritas, vel veram immutabilem aſſertionem voluntatis diuinæ. Et ſic notabo, quod

Amen, id eſt, veritas:
- Contemnit diuites,
- Conciliat diſcordantes,
- Collaudat credentes,
- Locupletat egentes,
- Remunerat largientes,
- Recommendat pęnitētes,
- Exterminat delinquentes,
- Magnificat præſidentes,
- Reſuſcitat morientes,
- Exaſperat præſumentes,
- Lætificat deplangentes,
- Certificat ſupplicantes,
- Beatificat promerentes.

Dico primo, quod contemnit diuites, ſcilicet, malos. Matth. 19. B Amen dico vobis, diues difficile intrabit regnum cœlorum. Item humiliat ſuperbientes. Matth. 18. Amen dico vobis niſi conuerſi, efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Item conciliat diſcordantes. Matth. 5. Eſto conſentiens aduerſa-

no tuo &c. ne iudex ponat te in carcerem, amen dico tibi non exibis inde. Item extollit credentes Ioan. 6. Amen amen dico vobis, quia qui credit in me habet vitam æternam. Item locupletat indigentes, id eſt, ſpirituales pauperes, qui, ſcilicet, propter Chriſtum temporalia vilipendunt. Matt. 19. Amen dico vobis vos, qui ſecuti eſtis me &c. Et omnis qui reliquerit domum, agrum, patrem, & matrem &c. Propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. Item remunerat pauperes ſua largientes. Vnde ipſe dicit Matth. 10. Qui dederit calicem aquæ frigidæ in nomine meo, Amen dico vobis non perdet mercedem ſuam. Item recommendat pœnitentes. Vnde de Ioanne in deſerto pœnitentiam agente, & prædicante ipſe dicit Matth. 11. Amen dico vobis, inter natos mulierum non reſurrexit maior Ioanne Baptiſta. Item ipſe exterminat delinquentes. Malach. 4. Percutiam terram anathemate, amen: terrā dico, id eſt, peccatores terrenos. Item magnificat bene præſidentes. Vnde Matth. 24. de fideli ſeruo & bono diſpenſatore & vigili dicitur: Amen dico vobis, ſuper omnia bona ſua conſtituet eum. Item reſuſcitat moriētes. Vnde Ioan. 5. Amen amen dico vobis, quia venit hora, & nūc eſt, quando mortui audient vocem filij Dei, & quia audierint, viuent. Item exaſperat, ſeu redarguit de ſe præſumentes, ſicut apparuit in B. Petro, cui dominus dixit. Amen dico tibi, antequam gallus cantet, ter me negabis. Ioa. 13. Item lætificat, ſeu conſolatur triſtes ſeu lugubres & plangentes Ioan. 15. Amen amen dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos &c. Sed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Item certificat orantes, ſeu ſupplicantes ibidem Ioan. 16. Amen amen dico vobis, ſi quod petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Item beatificat, ſeu ſatiat diligentes. Vnde de Tobia, vxore & amicis dicitur Tob. 9. Quod cum omnes dixiſſent amen, acceſſerunt ad conuiuium. Sic igitur patet, quod Amen, id eſt, veritas diuina, quæ eſt Chriſtus, facit hominibus cuncta bona.

Amicitia.

A Duplex eſt, ſcilicet, naturalis, & acquiſita. Naturalis eſt illa, quæ ſuper principia naturalia eſt fundata, ſcilicet, ſuper conſanguinitatem, & iſta vix aut nunquā poteſt diſſolui, quia teſte Petro Bleſenſi in libro de Amicitia, nullum eſt adeo graue vitium, quod delere poſſit extrema naturæ veſtigia. Acquiſita eſt illa, quæ inter perſonas acquiritur, & de nouo accidentaliter copulatur. Et iſta potiſſime conſurgit ex ſimilitudine quia ſimilitudo rerum ſecundum antiquos eſt cauſa amicitiæ earundem. Talis igitur amicitia eſt duplex, ſcilicet, vera, ſtabilis, & perfecta: Falſa mutabilis & infecta. Loquamur igitur primo de amicitia virtuoſa. Circa quod dico, quod nos debemus eſſe ſimiles membris corporis animalis, quæ inter ſe tantam amicitiam, & vnitatem contraxerunt, vt vnum reputet bonum alterius, bonum ſuum, & ſimiliter malum, & inde, quod vno patiente alia compatiuntur & econuerſo, vnum etiam pro alio periculis ſe exponat, ſicut patet de manu, quæ pro tuitione aliorum membrorum ictibus ſe opponit. Et vlterius, quod ſi vnum membrum alteri forefaciat, nunquam membrum læſum propter hoc vindictam expetit à lædente. Sic vere chariſſimi cum nos omnes ſimus membra, ſeu particulæ corporis Chriſti myſtici, quæ eſt Eccleſia, quia ſecundum Apoſt. 1. Cor. 2. Multi vnum ſumus in Chriſto, alter autem alterius membra, ideo ſumma amicitia debemus alter alterum diligere. Nam ſi aliquis noſtrum aliqua proſperitate lætetur, debent alij congaudere: Si autem econuerſo aliquis noſtrum aliqua infirmitate grauetur, debent alij condolere, & ipſum defendere, & iuuare, & eidem pro viribus ſubuenire. Alter etiam pro altero ſe pœnis, & laboribus exponere. Si alter alterum aliquo caſu lædat, non debet vindictam petere, ſed potius miſericorditer indulgere dicens illud Sene. Offendit (inquit) ſi inimicus eſt, fecit quod debuit, ſi amicus, fecit quod voluit. Hoc bene videtur innuere Eccleſ. Et ſi perduxeris ad amicum gladium, non deſperes, eſt enim regreſſus ad amicitiam, quia, ſcilicet, ſi amicum offenderimus, nunquam eſt propter hoc deſperandum Et hoc ideo, quod ſcilicet, ad ipſum pertinet indulgere. Et de talium mutua lætitia vel triſtitia dicit Aug. in lib. 83. qq. Amicorum mala æquanimiter ſuſtinemus, quia in eorum bonis delectabiliter congaudemus. Et ideo de talibus alteri compatientibus tam nos, quam Deus poſſumus dicere illud Ioan. 16. Vos amici mei eſtis. In quibus verbis oſtenditur quod vera amicitia conſtat ex tribus principaliter. Habet enim Concordiæ ligamentum, vos; fiduciæ tutamentum, amici; animi cuſtodē, mei, conſtantiæ firmamentum (eſtis).

B ¶ Conſtat igitur vera amicitia ex concordiæ ligamento, vos. Iſtud enim pronomen vos, ſignificat pluralitatem aggregatam, quia vos non poteſt referri ad vnum ſolum, imo ad plures ſimul congregatos, ad denotandum, quod quamuis ſimul plures & diuiſi in natura, debemus tamen eſſe vniti per amicitiam & charitatem, & congregati per concordiam, & vnitatem. Similes Columbis, quæ ſunt aues ſeſe inuicem diligentes, ſimul in eodem alueari commorantes, pacifice inuicem conuerſantes, ſocietatem frequentantes, & ſibi factam iniuriam de pullis, qui ſibi quotidie detrahuntur, nequaquam amplius recordantes. Sic vere chariſſimi, nos debemus inuicem alter alterum diligere, ſimul in amicitia & concordia viuere, bonam ſocietatem diligere, & illatas iniurias obliuiſci nec eas amplius reminiſci. Vos. Ideo de tali aggregata amicitia dicitur Ioan. 14. Vos autem dixi amicos. Quod autem veri amici debeant habere ſocietatem, & concordiam, patet per Senecam Epiſtola 88. Non ſum amicus, niſi quicquid agitur ad te pertinens, meum ſic conſortium omnium rerum inter nos facit amicitia. Quia vere proſpera & aduerſa debent inter veros amicos eſſe communia, vt in proſperis ſimul congaudeant, & lætentur, & in aduerſis ſimul condoleant & triſtentur. Sic igitur patet, quod vera amicitia conſtat ex concordiæ ligamento. Vos.

C ¶ Secundo conſtat ex fiduciæ tutamento. Amicus enim dicitur ille, qui ex fidelitate & ſecuritate talis eſt, vt de ipſo poſſimus confidere. Et hoc oſtenditur cum dicitur, Amici, quia amicus dicitur quaſi animi cuſtos, ad denotandum, quod alter amicorum debet alterum tanquam ſuum proprium animum cuſtodire, id eſt, ſecretum & fidelitatem alterius tute, fidenter, ſecrete, & fideliter cuſtodire. Nam vt dicitur Eccleſiaſt. 27. Denudare amici myſteria deſperatio eſt animæ infœlicis. Secretum enim & fidelitas eſt de iure naturæ. Et ideo ſecundum Theologos ſub præcepto tenemur ipſum cuſtodire. Nam ſicut vas lapideum vndique clauſum illa, quæ interius ponuntur, ita contegit, vt exterius aliquis non videat, ſic vere chariſſimi nos debemus eſſe in fidelitate ita lapidei, atque firmi, vt quod nobis ſeruandum interius committitur, & quicquid ſub ſecreto nobis celandum commendatur ita debet perfecte contegi, ſeu claudi, vt nulli debeat homini reuelari. Quod proh dolor eſt contra multos, qui reuera non videntur eſſe vas aureum vel lapideum, imo videntur eſſe vas cryſtallinum, ſeu vitreum. Nam ſicut talia vaſa ſunt naturæ peruiæ, claræ, perſpicuæ, diaphanæ, & ideo quicquid interius ponitur, ſtatim manifeſtatur, videtur, & apparet? Sic vere multi ſunt, qui videntur eſſe naturæ diaphanæ, id eſt, conditionis falſæ, & proditioſæ, quia, ſcilicet, nullum ſecretum poſſunt retinere, imo quicquid eis committitur, ſtatim per infidelitatem, & per imperitiæ leuitatem aliis reuelant. De talibus loquitur Eccleſiaſt. 27. Qui denudat arcana proximi, perdit fidem, & non inueniet amicum ad animum ſuum. Non ſic chariſſimi non: Non ſimus infideles, nec proditores, ſed ſecretorum nobis commiſſorum ſagaciſſimi celatores, fideliſſimi conſultores & cuſtodes veriſſimi, vel tutores. De hoc Ambroſius, de officio libr. 3. Solatium huius vitæ eſt, vt habeas cui pectus tuum aperias, vt colloces tibi fidelem virum, cui arcana pectoris committere poſſis, qui & in proſperis congaudeat; & in aduerſis condoleat, in tribulationibus exhortetur; & in infortuniis conſoletur. Sic igitur patet, quod vera amicitia conſtat ex fiduciæ tutamento. Amici inquit.

D ¶ Tertio dico, quod conſtat ex conſtantiæ firmamento, quod oſtenditur cum dicitur Eſtis. Nota, quod iſtud verbum ſum, es, ſignat ſtabilitatem, durationem, & firmitatem. Patet Exod 3. Qui eſt, miſit me ad vos, ad denotandum, quod nos debemus veri amici eſſe, non apparere, & amicis noſtris perfecte, ſtabiliter, firmiter, & durabiliter inhærere, non ſolum in proſperis, imo etiam in aduerſis. Vt ſic dicatur nobis illud Ioann. 14. Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tribulationibus meis. Et ideo ſic debet eſſe de nobis ſicut de quibuſdam arboribus. Sunt enim quædam arbores, quæ habent humorem interius glutinoſum, & tenacem, quæ omni tempore virent, & in æſtate videntur ridere, in hyeme autem propter frigus exterius, quod ad interiora arboris calorem repercutit, videntur pallere, vt dicit Alfraganus. Reuera chariſſimi, tales debemus eſſe, quia vere humor, id eſt, amor & affectio cordis noſtri debet habere tenacitatem, veritatem, firmitatem. Nam folia noſtra exteriora, id eſt, conſolatoria, documenta, & adiutoria, & cætera ſimilia debent in nobis iugiter permanere, nec ipſa debemus amittere, ſed in æſtate proſperitatis, & in hyeme aduerſitatis, debemus in eodem ſtatu apparentiam amicitiæ conſeruare, & nos cum foliis, beneficiorum præſentes omnibus exhibere, diuerſimode tamen, quia in æſtate proſperitatis debemus nos oſtendere ridentes, hilares, & iucundos, ſcilicet, amicis noſtris congaudendo. In hyeme autem, id eſt, in ſtatu aduerſitatis, quando videmus ſuper amicos noſtros infortunium aliquo caſu venire, tunc dico debemus nos oſtendere prę compaſſione pallidos, atq; triſtes, frigus enim tribulationis, quod amicum noſtrum percutit, calorem noſtrū, i. exterius gaudium debet repercutere, & ita fugare. Et ſic debemus ēt præ deſolatione & compaſſione pallere. Ideo de tali durabili conſtantia amicitiæ dicitur Prouerbio. 17. Omni tempore diligit, qui

amicus

amicus eſt, & frater in anguſtiis comprobatur. Super quo dicit Caſſiodorus in quadam epiſtola. Verus amicus omni tempore diligit. Nam tormentum non ſeparat, labor non ſuperat, taurea non laxat, quem vera amicitia confœderat. Et iſtud proh dolor eſt hodie contra multos, qui reuera in amicitia non ſunt durabiles, ſed mutabiles, non conſtantes, ſed torpentes, non ſolidi, ſed fluidi, non perſeuerantes, ſed occaſione modica deſinentes. Quia breuiter mundani amici non perſeuerant in aſperis, ſed in proſperis; non in miſeriis, ſed in ſolatiis; non in aduerſitatibus, ſed in fœlicitatibus; & ideo non eſt amor verus, ſed amor debilis, atque falſus. Et propter hoc videtur, quod mundani amici ſunt ſimiles cuidam lapidi precioſo, qui dicitur Selenites, qui colore candido pingitur. In quo ſecundum Iſidor. apparet figura Lunæ, & ſecundum quod Luna creſcit, & decreſcit, ſic illa figura in illo lapide augetur, vel minuitur, vel etiam totaliter annullatur. Tales pro certo ſunt amici mundani. Iſti enim ſemper habent reſpectum, & oculum ad lumen Lunæ, id eſt, ſplendorem mundanæ proſperitatis. Nam quamdiu Luna, id eſt, aliquis ipſorum amicus, vel conſanguineus, vel affinis plenus eſt lumine proſperitatis mundanæ, tamdiu eius imago, id eſt, amor, & affectio, & memoria ipſius in iſto Selenite plus abundat, quanto autem lumen ſuæ proſperitatis magis decreuerit, tanto imago, & repræſentatio ipſius amicitiæ plus ceſſabit. Et hinc eſt, quod ſi Luna, id eſt, perſona directa lumen proſperitatis per eclipſim paupertatis vel aduerſitatis amittat, tunc vere in Selenite, id eſt, in amicis mundanis imago eius & memoria, affectio eius & amicitia totaliter deficiet, & peribit. Si autem iſta Luna per proſperitatem iterum illuminetur, tunc eius imago in amicis fictis iterum repræſentatur, & ab his adamatur. Et breuiter bene verificatur verbum Sapientis Prouerbiorum 19. Diuitiæ addunt amicos plurimos, à paupere autem, & hi, quos habuit, ſeparantur. Igitur de talibus loquitur Sene in epiſtolis. Negociatio eſt non amicitia, quæ ad commodum accedit, detrahit enim amicitiæ, qui eam parat ad bonos caſus. Non ſic chariſſimi, non reſpiciamus tantum proſpera, ſed improſpera & aduerſa, vt ſic perfectam amicitiam, conſtantem, fidelem, concordem, & pacificam habeamus. Ad hoc mouet Petrus Bleſ. in libr. de Amicitia. Amicitia, inquit, eſt diuitibus pro gloria, pauperibus pro cenſu, exulibus pro patria, imbecillibus pro virtute, ęgrotis pro medicina, mortuis pro vita, infirmis pro ſanitate. Vera inquit amicitia vno oculo reſpicit amicum diuitem, & mendicum, fortem, & debilem, ſanum, & ægrum, humilem, & ſublimem. Conſtat igitur ſicut dictum eſt amicitiam eſſe ex conſtantia ſtabilitatis, ex fiducia fidelitatis, ex concordia communitatis. Vos igitur amici mei eſtis.

E ¶ De falſa autem & ficta amicitia nota, quod falſi amici non quærunt niſi proprium lucrum. Et inde eſt quod falſi amici non diligunt aliquem niſi ipſum in tali ſtatu videant, vt ab ipſo poſſint aliquod commodum reportare. Nam ſicut videmus, quod vinea ſeruatur, viſitatur, clauditur, & vallatur, quamdiu ibi ſunt fructus, ſed fructibus collectis à nullo penitus frequentatur. Sic vere quamdiu diues habet fructus diuitiarum, multos inuenit viſitatores amicos, & adiutores. Sed pro certo ſi per paupertatem vel aduerſitatem iſtis fructibus fuerit ſpoliatus, tunc à nemine amplius viſitatur, ſed ab omnibus penitus derelinquetur. Derelinquetur filia Sion, ſicut vmbraculum in vinea. Eſa. 1. Et ideo de falſis, & inconſtantibus mundi amicis poteſt dici illud Eccleſ. 6. Eſt amicus ſocius menſæ, & non permanebit in die neceſſitatis. Vbi oſtenditur, quod mundanus amicus Præſentatur in proſperitate, ſocius menſæ, variatur in fidelitate: quia non permanet, abſentatur in aduerſitate, in die neceſſitatis. Iſti igitur proſperitatem diligunt: quia, ſcilicet, non inueniuntur niſi in proſperis. Nam ſicut Locuſta in æſtate venit, quando, ſcilicet, fructus in terra inuenit, quos comedit: In hyeme autem quando terra fructibus eſt nudata, minime reperitur. Sic vere mundani amici tempore æſtiuo, ſcilicet, proſperitatis, quando terram, id eſt, aliquem ſuum cognatum, ſocium, & amicum inueniunt fructibus diuitiarum abundare, ita vt circa ipſum inueniunt, quod comedant, quod lucrentur, quod accipiant, quod acquirant, tunc dico optime inueniuntur, tunc circa hominem circumeunt & diſcurrunt. Vnde Eccleſ. 7. Sodalis amico coniucundatur in oblectatione. Sic vere chariſſimi, ſi hyems aduerſitatis vel paupertatis venit, quę terram, id eſt, amicum ipſum fructibus diuitiarum ſpoliet, atque priuet, tunc vere non inuenientur, nec ei amplius obſequentur, nec circa eum circumibunt, vel morabuntur. Sicut enim locuſta habet pedes flexibiles verſus ſeipſam, ſic vere pedes, id eſt, affectiones & deſideria talium ad ſeipſos, id eſt, ad lucrum proprium reflectuntur. Et ideo dico, quod tales, proſperitatem diligunt, quod oſtenditur cum dicitur. Eſt amicus ſocius menſæ; quia, ſcilicet, dum homo eſt ad menſam, id eſt, ad recreationem mundanæ proſperitatis, tunc à talibus falſis amicis laudatur, & etiam frequentatur. Et ideo de talibus dicitur Eccleſi. 6. Eſt amicus ſecundum tempus: quia, ſcilicet, in æſtate, non in hyeme; in proſperis, non in aduerſis eſt amicus. Et de tali amicitia loquitur Tullius dicens. Delicata eſt amicitia, quæ diuitias ſectatur. Iſti igitur diligunt proſperitatem.

¶ Secundo dico, quod mundani amici eligunt mobilitatem. F
Non permanet, inquit; quaſi dicat; non eſt ſtabilis, neq; firmus, neque permanens, nec fidelis, ſed mutabilis, varius, & inconſtans. Videmus, quod vnumquodq; aſſimilatur regulæ, & exemplari ſuo: quia ergo mundana amicitia regulatur ſecũdum mũdi proſperitatem, quæ quidem eſt mutabilis atque caſſa, ideo dico, quod oportet eam ſimiliter eſſe mutabilem, atque vanam. Non permanet igitur Et ideo videtur, quod iſta eſt ſimilis mari: nam, vt dicunt Philoſophi, mare regulatur ſecundum Lunam. Et ideo Luna exiſtente plena, vel à parte Cœli, vt eſt in nouilunio, vel à parte terræ vt in plenilunio, tunc mare aqua eſt plenum, luna etiam lumine decreſcente vel à parte Cœli, vt in ſeptima die poſt nouilunium, vel à parte terræ, vt eſt in ſeptima die poſt plenilunium, tunc ſimiliter decreſcit, & minuitur aqua maris. Et ſic regulariter ſecundum varios motus Lunæ, variatur mare incremento vel decremento continue, ſicut ponit Macrobius. Chariſſimi, per lumen Lunæ, quæ continue variatur, intelligitur mundi & mundanorum proſperitas, quæ continue alteratur, & quæ in fine menſis, id eſt, in fine huius vitæ totaliter deficit, atque perit. Vnde Eccle. 43. A Luna ſignum diei feſti, luminare quod minuitur in conſummatione menſis. Per mare fluctuoſum intelligo humanam amicitiam, quæ ſemper habet aliquid amaritudinis & defectus. Nouiſſima enim ipſius amara velut apſinthium. Prou. 10. Dico igitur, quod mare, id eſt, mundani regulantur per lumen Lunæ, id eſt, per mundi proſperitatem, ad quam, ſcilicet, ſemper habent aſpectum. Nam ſi in Luna, id eſt, in aliqua perſona lux mundanæ gloriæ abundanter increſcat, tunc vere in mari (id eſt) in amicis, aqua (id eſt) amicitia temporalis augmentabitur, atque creſcet. Si autem iſtud lumen defecerit, & decreuerit, tunc vere aqua maris (id eſt) mundanorum amicorum affectus & amicitia deficiet ſimiliter, & decreſcet, quia breuiter tãtum & tamdiu diligitur homo, quantum & quãdiu lux mundanæ proſperitatis in eo refulget. Non permanet igitur iſta amicitia. Eccleſ. 27. Stultus vt Luna mutabitur. Et ideo mundana amicitia eſt illa, quæ breui viuens tempore repletur multis miſeriis, & nunquam in eodem ſtatu permanet. Iob 13. Vbi oſtenditur, quod mundi amicitia habet modicam durationem (breui viuens tempore) Grauem afflictionem (Repletur multis miſeriis) leuem mutationem. Et nũquam in eodem ſtatu permanet. De hoc Sene. in epiſtola 9. Ad Lucilium. Quemadmodũ cœpit amicitia, ſic deſinat neceſſe eſt, vt initia & exitus inter ſe congruant. Et ideo qui vtilitatis cauſa aſſumptus eſt, tamdiu placebit, quamdiu vtilis erit, reflorentes amicorum turba circumſedit, circa euerſos ſolitudo eſt, & inde amici fugiunt, vbi probantur Permanet inquit.

¶ Tertio dico, quod mundani amici negligunt; quia in tempore neceſſitatis, ſupple, non permanebunt: quia, ſc. ab aduerſitate amicorum fugiunt, & recedunt. Sicut enim videmus, quod vnum contrarium fugat aliud, ſicut patet de frigore in hyeme, quod fugat calorem ad interiora: Sic vere mundani amici ſunt molles, & delitioſi, & ideo frigori tribulationum ſunt oppoſiti. Hinc eſt, quod adueniente iſto ſuo contrario, ſcilicet, frigore aduerſitatis, vel paupertatis circa aliquem amicorum, ſtatim iſti fugiunt, & eum deſerunt, & dimittunt; quod oſtenditur cum dicitur quod iſti non permanent in die neceſſitatis. Iſti ſunt ſimiles cuidam beſtiæ, quæ dicitur Oryx, quæ ſecundum gl. Eſa. 51. eſt beſtiola ſimilis muri, quæ in æſtate bene vigilat, ſed hyeme dicitur dormitare. Sic vere chariſſimi, multi ſunt, qui in æſtate, id eſt, in tempore proſperitatis bene vigilant circa perſonam, & diſcurrunt. Sed vere ſi tempus hyemis, id eſt, tempus aduerſitatis vel paupertatis vel alicuius neceſſitatis aduenerit, tunc vere iſti non inueniuntur, imo fugiunt, & abſconduntur, & ideo dormire dicuntur; quia, ſcilicet, in neceſſitatibus amicorum non ſe exercitant, nec mouentur. Ioan. 11. Lazarus amicus noſter dormit. In die inquit neceſſitatis. Ideo de talibus friuolis amicis poteſt dici illud Deut. 32. Vbi ſunt dij eorum in quibus habebant fiduciã? Surgant, & opitulentur vobis, & in neceſſitate vos protegant. Nã dij, id eſt, falſi amici, qui à ſimplicibus, & fidelibus, qui in eis ponunt fiduciam ſuam, coluntur, & honorantur ſicut dij; iſti dico in tempore neceſſitatis aliorum non ſurgunt pro eis laborando, non opitulantur eos adiuuando, non protegunt eos defendendo. Et ſic igitur patet, quod falſi amici abſentantur, commutantur, præſentantur. Sunt Stabiles ad proſperitatem, ſocius menſæ. Habiles ad mobilitatem, non permanent. Fragiles ad aduerſitatem, neceſſitatis.

¶ Adhuc nota, quod de veris amicis poteſt exponi illud ver- H

bum 2.Reg.16.Venit Chuſi Arachites amicus Dauid.In quib.verbis oſtẽditur,quod quis poteſt dici amicus propter ſacramẽtum tutæ fidelitatis. Chuſi. Propter iuuamentum piæ benignitatis. Arachites.Propter ligamentum puræ ſocietatis. Amicus Dauid. Debet igitur habere fidelitatis tutum ſacramentum. Quod oſtenditur cum dicitur Chuſi. Quod interpretatur tenebræ, ſeu niger, ſeu ſecretum: quia, ſcilicet, ad verum amicum pertinet quod ſit niger, ſecretus, tenebroſus, velatus pariter & vmbroſus quantum ad illa quæ ſibi in fidelitate ſunt commiſſa 1. Reg. 17. Melius eſt conſilium Chuſi. Quod eſt contra multos qui non ſunt ſecreti nec fideles,ſed indiſcreti expoſiti & aperti.De quibus dicitur Prouer. 25. Sicut vrbs patens abſque murorum ambitu, ſic homo qui neſcit in loquendo cohibere ſpiritum ſuum. Tales figurantur 2.Reg.15.Occurrit ei Chuſi ſciſſa veſte. Quia,ſcilicet, illi qui deberent eſſe Chuſi ſecretarij & fideles,habent hodie veſtem ſciſſam,id eſt,fidelitatem deſtructam.Veſtis enim fidelitatis quæ interiora deberet tegere & celare, eſt hodie in multis ita ſciſſa, quod quilibet poteſt videre & faciliter perſcrutari quicquid eis interius eſt commiſſum.De quibus dicitur Hier.9.Omnis amicus fraudulenter incedet, & veritatem non loquetur, & inimici hominis domeſtici eius.Et ideo dicitur Eccl 19. Amico & inimico noli narrare ſenſum tuum.Et ſi eſt tibi delictum,noli denudare. Et hoc eſt quod dicit Tullius lib. de Amicitia. Verus amicus raro inuenitur, eſt enim is qui eſt quaſi alter idem. Et Hieron. ad Ruffinum, Obſecro te ne amicitiam, quæ diu quæritur, vix inuenitur, difficile ſeruatur. Ad quod bene facit illud Ecclesi. 6. Amicus fidelis ſit tibi quaſi anima tua. Habeat igitur fidelis amicus fidelitatis tutum ſacramentum. Chuſi.

I ¶ Secundo habet benignitatis pium iuuamentum. Arachites inquit quod interpretatur ſuſcitans fratrem captiuum: quia vere ſi volumus eſſe veri amici tam Dei quam hominum, neceſſe eſt quod fratres noſtros vicinos familiares & amicos captiuos & depauperatos & tribulatos ſuſtineamus,conſolemur & releuemus, & in ſuis neceſſitatibus adiuuemus, ſimiles magneti, qui cum ferro videtur habere amicitiam & conuenientiam;quia,ſcilicet, ipſum naturaliter attrahit & ſibi copulat & cõiungit, ſic vt dicit Iſidorus.Sic vere illos cum quibus amicitiam & conuenientiam habemus,ſi videmus eos fieri ferreos, id eſt,frigidos pauperes vel tribulatos, nos pro certo debemus ipſos attrahere, & in ſuis neceſſitatibus adiuuare, & à ſuis miſeriis releuare. Arachites inquit.2. Reg 15. Veniente Chuſi Arachite amico Dauid ingreſſus eſt Abſalon in Hieruſalem. Quia vere per aduentum bonorum amicorum Abſalon, & alij triſtes, & flebiles ad Hieruſalem, id eſt,ad ſtatum pacificum conuertuntur.Sed pro certo chariſſimi, pauci ſunt hodie tales magnetes,id eſt,amici pij & adiutores. Et ideo videtur verificatum illud verbum Iſidori, qui dicit, quod eſt ſpecies magnetis in Æthiopia,quæ ferrum reſpuit,& repellit contra conditionem propriæ ſpeciei. Inuenitur etiam magnes, vt dicit idem, qui in vno ſuo angulo ferrum attrahit, in alio autem ipſum retrahit,atque fugat. Sic vere chariſſimi, multi ſunt falſi magnetes, id eſt, vani amici,qui nomen,non proprietatem portant amicitiæ,iuxta illud Prouerbiorum 37. Eſt amicus ſolo nomine. Qui vere ferrum, id eſt, pauperes & tribulatos amicos ſuos ad ſe non attrahunt,non inuitant, imo ipſos à ſe repellunt, & abominantur,fugant,fugiunt,deuitant,quia ſicut dicitur Ecclesi.13. Diues commotus confirmabitur ab amicis,humilis autem cum ceciderit,expelletur etiam à notis. Inueniuntur etiam alij in Æthiopia huius mundi magnetes, id eſt, alij falſi amici, qui ferrum iſtud, id eſt, pauperes cognatos vicinos in vna parte attrahunt,in alia parte repellunt.Nam quando ſunt eis neceſſarij, & indigent auxilio eorum, tunc eos optime attrahunt, aduocant,& eis applaudunt. Sed ſtatim quod de ipſis fecerunt, nec eis amplius indigent, tunc oſtenſo eis alio angulo, id eſt, alia ſimilitudine vel facie ipſos repudiant,& contemnunt,obliuiſcuntur,fugiunt, & expellunt, quia breuiter tanta eſt hodie debilitas amicitiæ,vt nullus diligat alium niſi propter proprium commodum,& niſi quamdiu ipſo ſe viderit indigere. Et hoc dicitur Eccleſ.13. Si habueris, conuiuet tecum, ſi nihil habueris,derelinquet te.Ideo de tali falſa amicitia dicitur Prouer.14. Etiam proximo ſuo pauper odioſus eſt,amici vero diuitum multi. Non ſic chariſſimi non,ſed ſimus Arachites, id eſt, fratres, pauperes, captiuos & miſeros adiuuantes.Simus & verus magnes, ipſos, ſcilicet,inuitantes & attrahentes,non repudiantes, nec repellentes, quia vere ad veram amicitiam requiritur,vt habeamus benignitatis pium iuuamentum.Arachites inquit 1.Paral.27.Chuſi Arachites amicus Regis.

K ¶ Tertio dico, quod ad veram amicitiam requiritur ſocietatis purum ligamentum: quia debemus eſſe amici Dauid, id eſt, bonarum perſonarum:quia, ſcilicet, bonos ſocios puros & ſanctos,qui poſſint dici Dauid,ſcilicet,manu fortes per fidelitatem & conſtantiam, vultu deſiderabiles per honeſtatem & apparentiam, debemus ad amicitiam recipere, & eos nobis in ſocietate & amicitia copulare.Et de hoc poteſt dici illud 1.Reg.16. Venit Dauid ad Saul, & ſtetit coram eo. Vbi nota,quod vera amicitia habet Concordiæ propinquitatem(venit ad Saul)Conſtantiæ fidelitatem(ſtetit)Perſeuerantiæ ſedulitatem(coram eo.)Sed circa iſta poſſumus aduertere, quod ſunt quidam falſi amici, qui habere bene volunt ſocietatem in laboribus,non in honoribus. In tribulatione, non in conſolatione. In aduerſitate,non proſperitate.Cum tamen dicat Paulus 2. Cor. 1. Si fuerimus ſocij paſſionum,erimus & conſolationum. Et ideo iſti ſunt ſimiles Apibus. Dicit Plin.lib.11. ca. 11. Quod inter Apes ſunt quædam imperfectæ Apes,quæ dicuntur fuci, quæ certe ſunt quaſi ſeruæ & quaſi mancipia aliarum.Iſtæ enim aliis cooperantur, & multum laborant ad faciendum mella. Veruntamen in vere quando mella ſunt matura, expellunt eas aliæ Apes, & mel comedere non permittunt. Sic vere chariſſimi eſt de multis in alueari Eccleſiæ vel religionis:quia vere multi ſunt, qui fucos,id eſt, pauperes ſocios ſuos cognatos pariter & vicinos optime recipiunt ad laborandum:quia quando auxilio eorum indigent ad facienda mella, id eſt, ad aliqua ſua negocia peragenda, tunc ipſos optime ſecum patiuntur, & quamdiu durat tempus hyemis, id eſt, paupertatis vel aduerſitatis,ab eis ſociari quam plurimum gratulantur. Sed vere quando iſti perueniunt ad tempus veris, id eſt, ad ſtatum proſperitatis, quando mella diuitiarum ſunt ab eis congregata, tunc vere nolunt amplius ſocios ſecum habere in proſperis,quos primitus habuerant in aduerſis, imo à melle ſuæ temporalis cõſolationis ipſos eiiciunt,eoſque fugiunt,fugant,atque deſpiciũt, & contemnunt. Figurati in pincerna Pharaonis, quem quamuis Ioſeph in carcere nutriuiſſet,ipſique fauorabile ſomnium interpretatus eſſet,tamen vt dicitur ibi,ſcilicet,Gen. 40 Succedentibus proſperis oblitus eſt interpretis ſui.Sic vere chariſſimi,multi ſunt,qui quamuis ab aliis recipiant multa bona,dum ſunt in aduerſitate & paupertate, ipſos tamen obliuioni penitus tradunt, quando ſunt in proſperitate. Non ſic igitur chariſſimi, ſed habeamus, & perquiramus bonorum ſocietatem. Et ab eis ſimus boni ſocij & fideles.Amicus(inquit)Dauid.Iac.2.Amicus Dei appellatus eſt.Quod eſt contra multos,qui magis volunt eſſe amici & ſocij malorum,quam bonorum, peruerſorum quam iuſtorũ. Matt.11.Ecce homo vorax & vini potator,& publicanorum amicus, vbi oſtenditur, quod mundi amicitia habet edacitatem inſatiabilem(vorax)ebrietatem incommendabilem (vini potator) ſocietatem vituperabilem (Publicanorum amicus.) Non ſic igitur chariſſimi, habeamus ligamen puræ ſocietatis (amicus Dauid)Præbeamus iuuamen piæ benignitatis Arachites.Teneamus velamen tutæ, atque ſecretæ fidelitatis (Chuſi inquit). Et hæc de amore Dei & mundi, & de amicitia bona & mala ſufficiunt.

Amica. Nota breuiter,quod in ſcriptura triplex reperitur, A
Amica, videlicet Amica creatoris, Amica viatoris, Amica peccatoris. Prima eſt amica magnæ dignitatis, ſcilicet, anima Chriſtiana,quæ,ſcilicet,creatoris eſt ſpecialis amica.Iſtã enim commendat ipſe creator Cant.1.dicens.Ecce tu pulchra es amica mea columba mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. Secunda eſt amica magnæ vtilitatis. Et iſta nihil aliud eſt quam ſapientia vel prudentia.De qua Prou.7. Dixi ſapientiæ ſoror mea es,& prudentiam vocaui amicam meam.Tertia eſt amica magnæ ſecuritatis. Et iſta eſt B.Virgo, quæ eſt defenſatrix & tutrix omnium peccatorum. Ideo quilibet debet eam in auxilium conuocare,dicens illud Cant.2.Surge amica mea,& ſpecioſa mea, & veni columba mea. Cum iſta enim eſt amicitia iungenda,& ad ipſam deuotio eſt habenda.Iſta eſt enim quæ dicit 2. Regu.3.Fac mecum amicitias,& erit manus mea tecum.Nos vero talem amicitiam nullo modo debemus renuere, ſed ſibi potius conſentire 1.Mach.14.Omnium vna fuit ſententia amicitiis annuere &c.Sufficit.

Amictus. Amiciri.Nota,quod Amictus ſiue ſit nomen ſi- A
ue participium, idem eſt quod tegimen, coopertulum,abſconſio,vel velamen.Accipitur etiam pro veſtimento vel etiam pro ornamento. Sic ergo notabo quod eſt Amictus Virtutis & gratiæ,ſalutis & gloriæ,ſplendoris & ſapientiæ,decoris & honeſtatis,doloris & pœnitentiæ,apparentiæ erroris & leuis inſolentiæ. Primus eſt Amictus iuſtorum,qui,ſcilicet,virtutibus & gratiis amicti ſunt,& ornati 2.Macha 3.Apparuerunt duo iuuenes virtute decori,ſpecioſiq; amictu.Iſti enim ſunt duo(quia charitate ligati).Sunt iuuenes(quia puritate dotati)Sunt virtute decorati(quia probitate firmati). Sunt ſpecioſi Amictu(quia honeſtate vallati) Ideo de tali amictu perfectionis & ſanctitatis dicitur Aaron Eccl.50.In accipiendo ipſam ſtolam gloriæ,& veſtiri eum in conſummatione virtutis in aſcenſu altaris ſancti gloria dedit ſanctitatis amictum.¶ Secundus eſt Amictus ſanctorũ,qui, ſc.ſunt in patria,qui,ſc.luce cœleſtis gloriæ ſunt amicti. Sicut de beata anima dicitur Apo.12.Quod Ioannes vidit mulierẽ amictã

Sole,

Sole, id eſt, æterna claritate, & Luna mortalitatis ſub pedibus eius. Ideo de ſanctis dicitur Apoc. 7. Quod ipſi ſunt amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum. ¶ Tertius eſt Amictus doctorum, id eſt, quorumlibet ſapientium, qui, ſcilicet, luce cœleſtis gloriæ ſunt amicti. Pſal. Confeſſionem & decorem induiſti, amictus lumine ſicut veſtimento. ¶ Quartus eſt Amictus mœſtorum, id eſt, pœnitentium & contritorum, in quorum habitu & amictu opera pœnitentiæ relucefcunt. Vnde de Helia & Enoch dicitur Apoc. 11. Quod niſi prophetabant amicti ſaccis. ¶ Quintus eſt Amictus clericorum, qui, ſcilicet, præ cæteris debent honeſtatis pulchritudine amiciri: de quo. 3. Eſdræ 7. Steterunt ſacerdotes & leuitæ amicti ſtolis. ¶ Sextus eſt Amictus inſolentium & vanorum, de quo Apoc. 18. In perſona Babylonis dicitur. Væ væ ciuitas illa magna, quæ amicta erat byſſo. Iſti ſunt igitur diuerſi ſpirituales habitus vel amictus, quib. diuerſi diuerſimode ſunt induti.

A **Aminadab.** Nota, quod Aminadab interpretatur populus vrbanus, populus ſpõtaneus, populi rota. Qui etiam fuit dignus, vt apud ipſum arca teſtamenti reponeretur, propter cuius repoſitionem fuit à domino benedictus, ſicut dicitur 1. Reg. 7. & 2. Reg. 6. Poteſt ſignificare homines vrbanos, ciuiles, & domeſticos, qui more rotæ ſunt agiles & prompte obedientes, & ad omne bonum ſpontanei & concordes; quia reuera tales digni ſunt arcam ſacramentorum vel dignitatum, & beneficiorum Eccleſiaſticorum recipere, & exinde gratiam & benedictionem nunc & in futurum habere. Vt dicitur 1. Reg. 7. Intulerunt arcam in domum Aminadab &c.

A **Aman. Amon. Ammon.** Nota, ꝙ in ſcriptura inueniuntur tria nomina, quæ de malis perſonis generaliter fuerunt dicta. Vnus ſcribitur cum A, & iſte eſt Amã ab Aſſuero exaltatus, qui, ſc. ab omnibus gaudebat flexis genibus adorari. Et quia Mardocheus ipſum adorare nolebat, ideo ſtuduit non ſolum in mortem eius, imo etiam in mortem totius Iudaici generis machinari, finaliter tamen fuit ſuſpenſus, & in patibulo, quod alteri parauerat illa die, qua magis lætus fuerat, morti datus. Sicut ponitur Heſter. 5. Et deinceps. Et proculdubio iſte gerit figuram omnium ſuperborum, ſicut & Abſalon, &c. Factum eſt ſupra in loco ſuo. Secundus Amon ſcribitur cum ſimplici M & O. Et iſte fuit filius Loth, inceſtuoſe à filia generatus, qui ſuperfuit vna cum poſteritate ſua contra filios Iſraël, dato quod eiuſdem eſſet conſanguinitatis aut generis, moleſtus, & ſibi inuidus, & contra eos præliatus, ſicut dicitur Gen. 19. & Iudi. 10. à Dauid fuit tamẽ finaliter victus, & pœnis, & laboribus ſubiugatus. Sicut dicitur 2. Reg. 12. Et iſte typum gerit omnium inuidorum: quos, ſcilicet, Loth, qui interpretatur declinans, diabolus, qui à Dei obedientia declinauit, in filia ſua, quæ eſt malitia, generat. Et contra filios Iſrael, id eſt, cõtra bonos generaliter ipſos armat bonis enim ſemper inuident, & contrariantur; dato quod eiuſdem ſocietatis vel generis, viciniæ, vel patriæ eſſe noſcantur. Sicut dicitur Iudicum 10. Filij Amon Iordane trãſmiſſo vaſtarunt Iudã & Beniamin & Ephraim, afflictuſque eſt Iſraël nimis. Conſtat enim quod inuidus etiam propriis non parcit amicis, vel conſanguineis. Ideo ſicut alibi dixi, cum ſemel à quodam Philoſopho peteretur quid eſſet illud, à quo præcipue cauendum. Reſpondit ab inuidia (inquit) amici, & ab iniuria inimici. Dauid tamen, id eſt, Chriſtus iſtos finaliter damnabit, & æternis miſeriis ſubiugabit. 1. Reg. 11. Percuſſit Amõ vſque dum incaleſceret dies. Tertius Amon ſcribitur à nonnullis cum duplici M, & ab aliquibus cum ſimplici. Et iſte fuit filius primogenitus Dauid, qui typum gerit luxurioſorum, iſte enim ſororem ſuam corrupit, & poſtquam corrupiſſet eam eiecit, quam frater ſuus Abſalon vindicauit, qui Amon in conuiuio temulentum occidit: Tales ſunt luxurioſi, qui propriis conſanguineis vix parcunt iuxta illud 4. Reg. 21. Ammõ ſeruiuit immunditiis. Et quorum amicitiæ finaliter in odium conuertuntur, quia reuera tales ebrietate, & temulentia ſæpe grauantur, & finaliter ab Abſalon, qui interpretatur patris amaricatio, id eſt, diro iudicio perimuntur. 2. Reg. 13. Cum temulentus fuerit Ammon, percutite eum, & interficite. Et ſic dico, quod tres iſti, ſcilicet, Aman, Ammon ſignant luxurioſos inuidioſos, & præſumptuoſos, Dic tamen ſi vis, quod Amon ſeu Amonitæ, & filij Amon ſignant generaliter omnes peccatores. Quia Amon interpretatur populus

Dolens,
Murmurans,
Iniquus,
Inutilis,
Parcens,
Mœrens.

B ¶ Interpretatur etiam onerans, vel onuſtus, nutriens vel nutritus. Et proculdubio talis eſt populus peccatorum, quia pro certo iſti ſunt populus dolens, per triſtitiam, murmurans per inuidiam, iniquus per malitiam, inutilis per pigritiam, parcens per perſonarum acceptionem, mœrens per deſperationem, nutriens & nutritus per gulam & delectationem, onerans, ſupple, alios per vexationem, onuſtus per finalem inferni damnationem. Iſti enim in hoc mundo vitiis prædictis poſtquam fuerint obnoxij, in fine erunt per damnationem æternam onuſti, & cunctis tribulationibus aggrauati. Vnde de principe exercitus Dauid, ſcilicet, Ioab, id eſt, de Chriſto, qui eſt princeps exercitus Dei patris, dicitur 1. Paralyp. 20. Quod poſt anni circulum quando ſolent reges ad bella procedere, congregauit exercitum & robur militiæ, & vaſtauit terram filiorum Amon. Quia Ioab, qui interpretatur pater, id eſt, Chriſtus poſt circulum anni, id eſt poſt finem vitæ exercitum Angelorum & ſanctorum aggregabit, & terras filiorum Amon, id eſt, mundum, qui eſt habitatio peccatorum, vna cum peccatoribus vaſtabit, & perpetuo condemnabit. Vel ſi vis, per Amon poteſt intelligi diabolus, qui iuſtis inimicatur, qui dolet, murmurat, deſperat, inuidet, & contriſtatur, & qui in inferno, damnatione grauatur, & oneratur, & à Ioab, id eſt, à Chriſto vincitur, & ſubiugatur. Ezechiel. 25. Pone faciem tuam contra filios Amon &c. Vide ibi, ſi vis dilatare. Dic ſi vis, quod Amon qui interpretatur parcens, nutriens, nutritus, dolens, donans, filius generis, onuſtus, matris fœtus, & fidelis, poteſt ſignificare virum perfectum, qui parcit indulgendo, nutrit Eleemoſynam dando, vel prædicando, nutritur ſcientiam vel deuotionem guſtando, donat liberaliter ſua diſſipando, dolet, & gemit per contritionem, onuſtus per Dei timorem & conſiderationem, fidelis eſt per fidei & veritatis confeſſionem, filius eſt matris fœtus per humilitatem, obedientiam, charitatem, & ſubiectionem. Eſa. 11. Filij Amon obedientes erũt, Et ſufficit.

Amorrhæus. Nota quod Amorrhæus fuit quidam populus terræ promiſſionis accola, qui tamen propter ſcelera ſua fuit à domino contemptus, & à Ioſue deletus penitus & expulſus, ſicut patet in lib. Ioſuę ca. 2. Et 10. Et deinceps. Interpretatur autem Amorrhæus amarus, vel loquens, vel populus ſcitus, vel populus illuminatus. Igitur generaliter loquendo, per Amorrhæos poſſunt intelligi peccatores, qui reuera amari omnibus dici poſſunt; qui carent ſuauitatis & pietatis dulcore; loquentes etiam ſunt præ garrulitatis & iactantiæ clangore, qui etiam in hoc mundo prę cæteris ſunt illuminati proſperitatis & mundanæ ſubtilitatis ſplendore. Sciti & cogniti poſſunt dici famoſitatis & vulgaris opinionis odore, terram promiſſionis, id eſt, ſtatum diuitiarum inhabitant in magnificentia & honore, à qua, ſcilicet, in morte repelluntur. A Ioſue, id eſt, per Chriſtum in inferno delentur in omni triſtitia & dolore. Vnde Amos 2. Exterminaui Amorrhæum à facie eorum, ſcilicet, filiorum Iſraël, cuius altitudo cedrorum, & altitudo eius & fortis ipſe quaſi quercus, & contriui fructus eius deſuper, & fructus eius ſubter. Vel Amorrhæus eſt diabolus, qui, ſcilicet eſt amarus præ inuidia, illuminatus in ſcientia, ſcitus, & cognitus præ malitia, qui terram promiſſionis, id eſt, paradiſum inhabitauit, ſed inde à Ioſue, id eſt, à Deo & à filiis Iſraël, id eſt, ab Angelis expulſus eſt, &c. Allega vt ſupra. A

Amos. Qui fuit paſtor, & propheta, vel Amos, qui fuit pater Eſaiæ prophetæ, vel generaliter iſtud nomen Amos, quod interpretatur fortis & potens, onerans aut robuſtus, poteſt ſignificare Chriſtum filium Dei patris, qui fuit, & eſt paſtor & princeps populi Chriſtiani; qui reuera dici poteſt fortis, robuſtus, & potens, & qui etiam onere mandatorum onerat vniuerſos. Nauis enim contemperate onerata ſecurius vadit per mare quam vacua. Grues etiam mare tranſuolantes lapillos in pedibus ſolent portare, vt ipſorum onere ſe poſſint contra flatus ventorum fortius ſtabilire. Sic vere, quia Deus videt, quod onus diuinorum mandatorum iuſtos ſtabilit, & ab omni leuitate compeſcit, & dum mare præſentis vitæ tranſuolant, vel tranſnatant, ipſos tutiores efficit atque reddit; ideo ipſos onere mandatorum & mundi tribulationum onerat, & iugo diſciplinæ & pœnitentiæ ipſos grauat. Vacuitas enim, id eſt, libertas, eſt quandoque cauſa ſubmerſionis mortalis & damnationis æternalis; quia ſcilicet, homo faciliter ad vitia labitur, quando aliquo repreſſorio pondere non tenetur. Ideo verus Amos onerans, id eſt, Chriſtus dicit Matth. 11. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos, iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Talis enim Amos, id eſt, Chriſti debet eſſe filius & imitator quilibet Eſaias, id eſt, quilibet chriſtianus. Et ſic dicitur Eſa. 27. Factum eſt verbum domini, ad Eſaiam filium Amos. Vel ſi vis, dic quod Amos, qui conſtanter idololatris rebellauit, & propter Achab prædicare in Samaria non omiſit, ſicut dicitur in prologo ſuper Gen. & Amos 7. Poteſt intelligi vir perfectus, & maxime

prædicator vel prælatus, qui (ſcilicet) paſtor eſt & Propheta. Paſtor dico, alios regendo, & temporaliter & ſpiritualiter nutriendo, & propheta profunde cogitando, & futura & incognita præuidendo, & meditando. Amos 8. Quid tu vides Amos? Iſte enim debet eſſe ſpiritualiter ita fortis, & potens per conſtantiam, quod nullum debet timere, veritatem dicendo, ſed idololatras & peccatores redarguere, & onerare, & eorum culpas, & futuras pœnas eis oſtendendo. Et ſic dicetur illud Amos 7. Rebellauit contra te Amos in medio Samariæ. Vel per Amos, qui alio modo interpretatur, auellens populum, vel populi diuulſio, poteſt intelligi diabolus, vel tyrannus, qui ſpiritualiter, & temporaliter populum euellunt à iuſtitia, vel a fide, vel a temporali proſperitate, & pace. Vnde ipſe Amos dixit ſeptimo. Non ſum Propheta, neque filius Prophetæ, armentarius ego ſum, vellicans Sycomoros. Sufficit.

A **Amōuere.** Nota, quod amouere idem eſt quod à loco mouere, tollere, vel auferre. Et nota, quod amouere, quandoque pertinet ad Deum, quandoque ad virum iuſtum, quandoque ad virum impium. Deus enim

Amouet { Vitia à pœnitentibus, / Supplicia à patientibus, / Solatia à delinquentibus.

Amouere (dico) vitia: ideo petebat Dauid in Pſal. 118. Viam iniquitatis amouet à me. Item amouet ſupplicia, quia, ſcilicet, non ſolum aufert culpam, imo etiam pœnam. Ideo rogabat Dauid in Pſ. 38. Quoniā tu feciſti, amoue à me plagas tuas. Item aufert, & amouet ſolatia, ſicut patuit, quia ipſe amouit Saul à regno, ſicut dicitur 1. Reg. 15. & 2. Reg. 7. Saul amoui a facie mea. ¶ Item iuſtus debet amouere, & à ſe tollere, & auferre

Carnalia, ne inficiatur,
Deceptorem, ne decipiatur,
Mulierem, ne alliciatur.

¶ Amoueamus igitur omnem carnalem delectationem, & affectionem. Sicut enim de Samuele legitur 1. Reg. 1. Ipſe fuit cum matre, donec amoueret eum à lacte. ¶ Item amoueamus verbalem detractionem. Prou. 4. Remoue à te os prauum, & detrahentia labia longe fac à te. ¶ Item amoueamus mulierem, id eſt, omnem muliebrem inquinationem. Sicut de Giezi legitur, quod ipſe acceſſit, vt amoueret Sunamitem de pedibus Heliſęi. ¶ Item mali amouent à ſe bonos, nolunt enim (vt communiter) ſocietatem bonorum, ſicut de Saul legitur 1. Regum 18. Quod Saul non rectis oculis reſpiciebat Dauid, & timuit eum, eo quod eſſet dominus cum eo, & amouit eum à ſe. Sic igitur patet, quod inuenitur triplex amotio, ſcilicet, Dei, iuſti, & impij. Vide in aliis titulis, quia paucæ ſunt auctoritates.

A **Amplexari.** Nota, quod amplexari idē eſt quod aſtringere, circſidare, vel ligare. Accipitur igitur (vt communiter) pro illa aſtrictione, quam facit homo cum brachiis erga illum, quem diligit. Brachia enim habent amicitiam cum corde. Et ideo quicquid cor diligit, brachia libenter amplexantur, & ſtringunt, & ipſi cordi pro poſſe aſſociant & adiungūt. Sic igitur patet, quod amplexus ſignat amorem, & familiaritatem, & ſpecialis amicitiæ claritatem. Notabo igitur, quod in ſcriptura inuenitur quadruplex amplexus, ſcilicet,

Amplexus { Dei, / Iuſti, / Impij, / Diaboli, } qui eſt { Salutatiuus. / Dilectiuus. / Infectiuus. / Deceptiuus.

¶ Deus enim iam amplexatur iuſtos, vt ipſos teneat. Vnde anima beata dicit de Deo illud Cantic. 2. Lęua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me: manus enim lęua ſeu ſiniſtra ad portandum & ſuſtinendum eſt fortior. Manus vero dextra ad agendum & operandum eſt agilior, ſecundum Solinum. Cum igitur Deus habeat duas manus, ſcilicet, dextram, quæ eſt charitas, & ſiniſtram, quæ eſt pietas, bene dicit anima beata, quod lęua pietatis eſt ſub capite ad ſuſtinendum, & dextera amplexatur ad diligendum & retinendum. ¶ Item iuſtus amplexatur bona, ne ipſis careat; amplexatur enim ſapientiam velut amicam. Vnde Prou. 4. Glorificaberis cum ſapientiam fueris amplexatus. Iuſti enim ſe inuicem amplexantur charitatiue diligēdo, & ſe alterutrum ſocialiter aſtringēdo. Vnde de Iacob dicitur Gen. 33. Quod frater eius amplexatus eſt eum, ſtringenſq; collum eius & oſculans fleuit. ¶ Item impius amplexatur terrena, vt ipſa habeat: totus enim amplexus, & totus amor malorum eſt circa terrena, vel circa amorem ſuorum carnalium amicorum, quos ipſi quanquam nullius ſint ſufficientiæ, tenere amplexantur, & diligunt. Exemplo illius Piſcis, qui dicitur kyloz, qui duobus pedibus poſterioribus amplexatur lapides, & duobus aliis rapit tranſeuntes piſces, ſicut dicit Plin. in lib. de naturis rerum. Sic vere mundani lapides, id eſt, inſufficientes & inſenſibiles, ignorantes carnales amicos ſuos ſolent tenere, amplexari, & ſolum erga eos occupari, cunctis vero aliis ſolent inſidiari, & contra eos litibus & vexationibus præliari. De quibus dicitur Iob 24. Non habentes velamen amplexantur lapides, vim fecerunt deprędantes pupillos, & vulgum pauperem ſpoliauerunt. Quod etiam mali amplexātur, & diligunt temporalia & carnalia, & etiam alios malos exēplo Simiarum, quæ libenter ſe mutuo amplexantur, patet Thr. 4. Vbi dicitur, quod qui veſcebantur voluptuoſe, amplexati ſunt ſtercora. ¶ Item diabolus amplexatur fatuos, vt eos mulceat, quia ſicut ſecundum Plinium Leo tunc maxime prędam amplexatur, quando timet, quod ei auferatur. Sic diabolus per proſperitatis applauſus amplexatur fatuos, ne (ſcilicet) eos perdat. Eſa. 5. Rugiet vt Catulus Leonis, & tenebit prędam, & amplexabitur, & non erit qui eruat, &c. Vide adhærere, apprehendere, circumdare, diligere, & aſtringere vel Tenere.

Amplius, or, are. Nota, quod amplius ſēper ſignat aliquod augmētū ſiue temporis, ſiue loci. Et ſic amplius idem eſt quod de cætero. Vt Tob. 3. Amplius ex te non videamus filium. Siue operis, & ſic amplius idem eſt quod adhuc, ſicut in Pſal. Amplius laua me ab iniquitate mea. Siue rei ſeu muneris, & ſic amplius idem eſt quod maius. Aggęi 1. Reſpexiſtis ad amplius, & ecce factum eſt minus. Breuiter igitur Amplius idem eſt quod plus. Vide infra. A

Ampliare. Vero eſt idem quod augmentare, & ſic accipitur pro honorari, ditari, magnificari, quod poteſt ſumi in bono vel in malo. In bono dico, ſicut 3. Reg. 1. Vbi dicitur, quod ampliauit dominus nomen Salomonis. In malo vero ſicut Eccleſ. 33. Non te amplifices ſuper omnem carnem, &c. Vide de augere, creſcere, augmentare, magnificare, &c. Vel amplum idem eſt, quod latum. Vide vbi latitudo. A

Amputare. Nota, quod amputare idem eſt, quod reſcindere, vel ſecare, vel auferre, vel ſeparare. Poteſt enim aſſumi tripliciter in ſcriptura. Eſt enim A

Amputatio { Meritoria, / Damnatoria, / Afflictoria.

¶ Prima eſt amputatio vitiorum, quando (ſcilicet) à nobis ſuperfluitates & vitia, malaque malorum conſortia amputamus, & nos ab eis ſeparamus. Et ſic petebat Dauid in Pſalm. 118. Amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum, quia iudicia tua iucunda. Sic etiam dicitur Iudith. 13. De Iudith, quod Holoferni amputauit cum pugione ceruicem. Holofernes enim eſt diabolus, cuius ceruix, id eſt, cuius primus impetus delectationis & tentationis eſt amputandus, & ne contra nos præualeat auferēdus 2. Macha. 1. Capitibus amputatis foras proiecerunt. Secunda eſt amputatio virtutum & meritorum. Mali enim nolunt eſſe in moribus integri & perfecti. Diabolus enim ſicut crudelis carnifex amputat eis ſpiritualia membra, ſcilicet, gratias & virtutes. Vnde quidam habent linguam amputatam, in quantum carent recta locutione; quidam autem, quia carent obedientia & auditione; quidam humerū, quia carent fortitudine & patiētiæ ſuſtētatione; quidam caput, quia carent bona & ſana intentione; quæ (ſcilicet) eſt caput in actibus moralibus, quidam genitalia, quia carent prædicatione, & ſpirituali filiorum productione; quidam manus, quia carent omni bona operatione. Quod enim iſti habeant linguam rectæ locutionis amputatam, patet 2. Mach. 7. Vbi dicitur, quod Antiochus fecit amputari Machabęo linguā. De aure vero obedientiæ patet Mar. 14. Vbi dicitur, quod Petrus, qui interpretatur diſſoluens (id eſt) diabolus, qui diſſoluit mentes hominum, amputauit auriculam ſerui principis ſacerdotum. De humero patientiæ & fortitudinis patet 2. Macha. 12. Vbi dicitur, quod Iudæi peruerſi Nicanoris crus & humerum amputarunt. De capite intentionis patet 1. Paralip. 10. Vbi dicitur, quod Philiſtęi amputarunt caput Saul, & corpus ipſius ſuſpenderunt. De genitalibus vero ſpiritualis prædicationis & productionis patet Deut. 23. Vbi dicitur quod Eunuchus amputatis teſticulis & abſciſſo ventre non debebat templum intrare. Hoc eſt dictū, quod qui neſcit prædicare, non debet in Eccleſia beneficium obtinere. De amputatione vero manuum bonæ operationis patet Iudicum 1. Vbi dicitur, quod 60. Reges amputatis ſummitatibus manuum colligebant fragmenta menſæ Adonibeſec. Iſta eſt ergo amputatio virtutum, & meritorum. Tertia eſt amputatio bonorum & gaudiorum, & iſta eſt illa, qua Deus amputat à malis gaudium & ſolamen ſupple in morte. Baruch. 4. Amputabitur exultatio multitudinis. Sufficit de amputare &c.

A **An.** Nota, quod iſta dictio An, eſt dictio interrogatiua, & ponitur dubitatiue, inquiſitiue, redarguitiue; alternatiue, Ponitur (dico) dubitatiue Geneſis 17. Accede ad me, vt probem te vtrum tu ſis filius meus Eſau, An non? Ponitur (dico) inquiſitiue, & ſic ſumitur Iudicum 20. vbi dicitur. Debeo vltra procedere ad dimicandum contra filios Beniamin, An non? Item ponitur redarguitiue, ſeu executiue, & ſic ſumitur 4. Reg. 19. vbi dicitur. An fiduciam habes in Ægypto propter currus & equites? & Iudicum 15. An idcirco vocaſtis nos ad nuptias, vt ſpoliaretis nos? Ponitur etiam alternatiue, & ſic dicitur 4. Regu. 19. Vis vt aſcendat vmbra decem lineis, An non? & Rom. 8. Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio,

An { Anguſtia,
Perſecutio,
Fames,
Gladius,
Periculum?

B ¶Igitur dico, quod per iſtud Aduerbium, An, monetur homo à Deo vel ſcriptura

Conſiderare diuinam Celſitudinem & Maieſtatem,
Vituperare mundanam plenitudinem & facultatem,
Dinumerare iuſtorum paucitudinem & paupertatem,
Reformidare dæmonum fortitudinem & prauitatem,
Recogitare iudicis promptitudinem & celeritatem,
Paruipendere carnalem turpitudinem & fœditatem;
Comprehendere cœlorum Celſitudinem, & puritatem.

¶Igitur dico, quod per iſtud aduerbium redarguitiuum & inquiſitiuum nos inducimur, & monemur ad Dei Maieſtatem conſiderandam Iob 22. An cogitas, quod Deus excelſior cœlo ſit, & ſuper ſtellarum verticem ſublimetur, quaſi dicat. Hæc cogitare debes. ¶ Item ad mundi vanitatem vituperandam ſeu deteſtandam 4. Regum 18. An ſperas in baculo arundineo atq; confracto Ægypto, id eſt, in mundo non eſt ſperandum, cum ſit baculus arundineus, id eſt, vanus, & debilis, & confractus, non habens quicquam ſolidi, ſeu certi.

¶ Item ad iuſtorum paucitatem dinumerandam. Ier. 5. Quærite in plateis eius, An inuenietis virum facientem iudiciũ, quaſi dicat, vix, vel raro.

¶ Item ad dæmonum prauitatem & reformidandam, & præmeditandam Iob 40. An extrahere poteris Leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius? quaſi dicat, difficile eſt.

¶ Item ad iudicis celeritatem recogitandam Marc. 13. Vigilate, neſcitis enim quando Dominus domus veniat, ſero, an media nocte, an galli cantu an, mane?

¶ Item ad carnis vilitatem vilipendendam 1. Cor. 6. An neſcitis, quoniam qui adhæret meretrici vnum corpus efficitur? ¶ Item ad cœli puritatem comprehendendam, quæ, ſcilicet, tanta eſt, quod malos & impios non admittit 2. Cor. 6. An neſcitis, quia iniqui regnum Dei non poſſidebunt. Et cætera omitto, & tranſeo gratia breuitatis. Vide infra de vtrum.

A **Ananias.** Nota, quod Ananias ſecundum quod diuerſarum perſonarum nomen extitit, poteſt ſic diuerſimode deſignare, inuenio enim

Ananiam { Bene præſidentem,
Parce comedentem,
Angelum generantem,
Falſo prophetantem,
Petro mentientem.

Primus ſignat bonum ſuperiorem, quia ſicut dicitur 2. Paral. 26. Ananias numeratur inter Principes Dauid. ¶Secundus ſignat virum abſtinentem & munditiæ profeſſorem, quia Ananias numeratur inter pueros regios abſtinentes Dan. 1. ¶ Tertius ſignat Deum creatorem, quia, ſcilicet, Angelus inuenitur dixiſſe Tobiæ. Ego ſum Azarias Ananiæ magni filius Tob. 5. Et Ananias bene interpretatur donum gratiæ, vel reſpondens gratiæ, vel gratificans grate dominum, quia, ſcilicet, bonus Prelatus, & vir perfectus eſt proprie donum gratiæ Dei, qui bene operando gratiæ correſpondet, & qui Deo regratiatur, grate. ¶ Quartus vero Ananias ſignat hypocritã & deceptorem. Vnde Hieremias fertur dixiſſe Ananiæ pſeudoprophetæ illud Hier. 18. Audi Anania, non miſit Dominus, &c. ¶ Quintus autem Ananias ſignat auarum & mentitorem, quia, ſcilicet, Ananias fraudauit beatum Petrum de precio agri, & mentitus eſt ipſi, quapropter continuo exſpirauit, ſicut dicitur Act. 5.

A **Anathema.** Nota, quod Anathema ſemper in ſcriptura ſumitur in malo. Signat enim executionem, maledictiõnem, excommunicationẽ, & abominationem. Nota ergo, quod Deus maledicit, & anathematizat aliqua genera perſonarum & rerum, videlicet,

Idololatrarum infidelitatem,
Diuitiarum temporalitatem,
Superbiæ faſtum & pompoſitatem;
Omnem nequitiam & iniquitatem,
Chriſti blaſphemiam, & proteruitatem.

De idololatria patet Deuter. 13. vbi præcipitur, quod ſi quis aliquam ciuitatem ad idololatrandum intraret, ipſe cum ipſa ciuitate accendi deberet, & ſic omnia conſumi, quod nihil de illo anathemate fideli alicui adhæreret, ipſi enim idololatræ, & hæretici, & eorum ciuitates & bona tanquam res anathematizata debent à fidelibus vilipendi, & ab omnibus refugi & horreri. ¶ De temporali opulentia poteſt figuraliter poni illud, quod dicitur Ioſue 6. de Ciuitate Hiericho, quæ interpretatur luna, cuius bona fuerunt anathematizata, & filiis Iſrael interdicta, quorũ quia Achor aliquid contra mandata Domini retinuit, ideo lapidibus obrutus fuit. Sic reuera Hiericho, id eſt, mundus ad modum lunę mutabilis, cum omnibus bonis ſuis quantum ad effectum eſt filiis Iſrael, id eſt, Chriſti fidelibus interdictus, cuius bona ſi quis vltra licentiam à Deo conceſſam habuerit, lapidationi infernalis miſeriæ ſubiicitur. Vnde 1. Par. 2. Achor turbauit Iſrael, & peccauit in furto anathematis. Et bene dicit turbauit, Achor enim interpretatur turbatio, quia reuera auari alios in mundo turbãt, & finaliter infernali turbationi ſubiacent, Ideo ipſi Achor legitur Ioſue dixiſſe Ioſue 7. Quia turbaſti nos, cõturbet te Dominus in die hac. De ſuperbia autem patet Iud. 16. vbi dicitur, quod cum populus dixiſſet ipſi Iudit. Omnia vaſa bellica & canopæũ principis Holofernis accipe, ipſa tamen vniuerſa in anathema obliuionis tradidit. De hæreſi vero, & blaſphemia patet Gal. 1. vbi dicitur. Licet Angelus de cœlo euangelizauerit vobis, præterquam euangelizauerimus vobis, anathema ſit. De nequitia vero & iniquitate malorum, qui, ſcilicet, à Deo in iudicio anathematizabuntur, excommunicabuntur, & interdicentur, dicitur in perſona Domini illud Malach. 4. Veniam, & percutiam terram anathemate. Sufficit. Vide de excõmunicatione, Maledictione, &c.

Anatoth. Nota, quod Anatoth interpretatur obediens Domino, vel reſpondens de obedientia, vide de, reſpondere. A

Ancilla. Idem eſt, quod famula, ſerua, miniſtra, ſeu ſubdita. Et accipitur in ſcriptura in bono, & malo. In malo accipitur pro anima peccatrice, quæ carni, mundo, & diabolo ſubiicitur & obedit. Iſta dicitur Ancilla non filia, quia, ſcilicet, ſerua eſt & non libera. Non enim eſt peccatrix anima ſui iuris; quia ſæpe compellitur ſenſualitati ſeruire, & carnis appetitibus obedire. Et tamen dicit Bern. quod Ancillam imperare, & dominam Ancillari magna abuſio eſt 1. Mac. 2. Quæ erat libera, facta eſt Ancilla. Ancilla etiam dicitur quia non habet hęreditatem in domo Paradiſi, imo finaliter eiicietur in tenebras exteriores Gen. 22. Eiice Ancillam & filium eius, id eſt, animam peccatricem & peccatum ipſius ¶Item per Ancillam intelligitur caro, quæ ſemper vitiis Ancillatur. Gal. 4. Qui autem de Ancilla ſecundum carnem natus eſt. ¶Item accipitur in bono & ſic ſignat B animam, ſeu perſonam humilem, ſedulam, ſeu diſcretam, quæ Domino famulatur Luc. 1 Ecce Ancilla Domini. Item ſignat voluntatem, quæ debet eſſe Ancilla rationis. ¶ Item carnẽ quæ debet eſſe Ancilla animæ Item Eccleſiam, quæ eſt Ancilla Chriſti Pſal. Ego ſeruus tuus & filius Ancillæ tuæ. Dicamus igitur breuiter, quod Ancilla ſignat animam, ſeu perſonam, quę domino deſiderat famulari. Et ideo tali Ancillæ poteſt dici illud Gen. 15. Agar Ancilla Sarai, vnde venis, & quo vadis. In quibus verbis oſtenduntur tria, quæ debemus habere ſi Deo digne volumus Ancillari, ſecundum tres conditiones, quæ in bona Ancilla debent reperiri. Debet enim habere

Humilitatem,
Sedulitatem,
Sagacitatem.

Sic vere (chariſſimi) Ancilla ſpiritualis debet habere humilitatis ſubiectionẽ (Agar quæ interpretatur aduena) Sedulitatis cõmotionẽ (Ancilla Sarai) Ancilla. n. dicitur à cileo, les: quod eſt idẽ ꝙ moueo, ues. ¶ Sagacitatis diſcretionẽ, qa debet ſcire vnde venit, C & quo vadit. Habeat igitur humilitatẽ ſubiectiuã (Agar.) Nã ſicut videmus, ꝙ Ancilla ſolet humiliter famulari ꝓpter ſui domini dignitatẽ, propter magni lucri vtilitatẽ, ꝓpter ꝓpriæ pauptatis neceſſitatẽ. Sic vere anima, vel pſona debet humiliter in diuino ſeruitio ſe habere ꝓpter diuinæ dignitatis excellentiã pp futurę vtilitatis opulentiã pp propriæ neceſſitatis indigẽtiã. Et iſta humilitas oſtẽditur, cũ dicitur Agar, ꝙ interpratur aduena, qui. ſ. in terra aliena vbi habitat ſolet humilius ſe habere, ad denotãdũ, ꝙ nos alii, q in hoc mũdo ſicut in terra viuimus aliena, debem⁹ eſſe p̃ cæteris humiles & benigni vt de nobis dicatur illud Ge. 18. Habebat Ancillã Ægyptiã nomine Agar, vbi oſtẽditur, ꝙ nos debemus habere

Diligentiam (Ancillam)
Abſtinentiam (Ægyptiam)
Indigentiam (Agar, quæ dicitur aduena)

Sed pro certo, chariſſimi, multi ſunt nõ ſicut aduenę, ſed ſicut hęreditarii poſſeſſores, quia. ſ. non volunt humiliter Ancillari, ſed

ſuperbe & crudeliter principari. Non volunt ſubeſſe, ſed volunt præeſſe, non volunt ſubiici, ſed volunt præfici. Iſti ergo non videntur eſſe aduenæ, id eſt, aliunde venientes, ſed magis videntur huius mundi eſſe filii ſibi hæreditatie ſuccedentes. Iſti ſunt ſimiles auiculis, quæ quando ad caueam de nouo apportantur tunc, quia vident ſe in loco extraneo detentas, ſolent primitus eſſe triſtes & vix volunt comedere vel cantare, ſed finaliter quando inueniunt ſatis ad comedendum & bibendum paulatim obliuiſcuntur, quod alienæ ſint, & quod aliunde veniunt imo recte ibi incipiunt viuere, comedere, cantare, pſallere, & tripudiare ſicut in loco proprio, ac ſi ibi eſſent genitæ, & ac ſi aliunde nunquam fuiſſent apportatæ. Sic vere chariſſimi, ſi auicula, id eſt, homo bene cogitaret, quod in cauea huius mundi eſt aliunde, ſcilicet, per creationem apportatus, & ibi ſicut in loco extraneo detentus, & poſitus nunquam rideret, vel gauderet ne in hoc mundo delectationem haberet, dicens cum Pſalm. 38. Aduena ego ſum apud te, peregrinus ſicut omnes patres mei. Et Pſalm. 136. quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena. Sed quia multi in iſta cauea, qua detinentur, ſcilicet, in mundo habent voluntatem ſuam ad comedendum & bibendum, hoc eſt dictum, mundi delectabilia & proſpera; ideo ſuæ conditionis videntur obliti. Nam, quod aliunde veniunt, & à Deo non cogitant, nec aduertunt, ſed hoc videntur penitus obliuiſci, quia, ſcilicet, ita bibunt & comedunt, quieſcunt, & dormiunt, cantant, & tripudiant, ſaliunt, & ſuperbiunt, lætantur, & conſolantur in iſta cauea, ac ſi eſſent perpetuo remanſuri, & ac ſi ibi eſſet ipſorum habitaculum ſempiternum. Et ideo videtur, quod talibus dicitur illud Epheſ. 2. Fratres iam non eſtis hoſpites, & aduenæ, ſed eſtis ciues, cum tamen iſtis dici deberet illud Geneſis 19 Vt aduena ingreſſus es. Ideo videtur, quod talis per Agar ſit figuratus Geneſis 21. vbi dicitur, & Agar ancilla Sarai cum ſe concepiſſe videret ſuperbiuit, & contempſit Dominam ſuam. Sic vere multi ſunt, qui quando vident ſe concepiſſe, id eſt, quando vident, quod in vtero ſuo, id eſt, ſuis receptaculis, domibus & habitaculis diuitias conceperunt, & aggregauerunt; ſtatim obliuiſcuntur, quod ſint ancillę, & contra Sarai, id eſt, contra Deum ſuperbiunt, & eius mandata proiiciunt, & contemnunt. Non ſic chariſſimi, ſed ſimus ad modum bonæ ancillæ, & habeamus humilitatem ſubiectiuam. Agar inquit Geneſis 16. Ecce ancilla tua in manu tua eſt.

D ¶ Secundo debemus habere ſedulitatem commotiuam, ſeu obſecutiuam, quod oſtenditur cum dicitur ancilla debet eſſe ſedula, & ſtudioſa, diligens, & curioſa, agilis, & operoſa, vt ſic Domino ſuo placeat, & maxime diligentia ſua debet apparere in domorum mundatione, in oſtiorum clauſione, in commiſſorum cuſtoditione, & in iniunctorum adimpletione. Sic & nos debemus eſſe ſeduli domum conſcientiæ mundificando; ſtudioſi, oſtia ſenſuum claudendo; virtuoſi, commiſſa cuſtodiendo; operoſi labores iniunctos perficiendo. Et hoc oſtenditur cum dicitur ancilla Sarai. Ancilla enim dicitur ab An, quod eſt circum, & Cilleo Cilles, quod idem eſt, quod moueo, moues. Sarai autem interpretatur anguſtia. Ancilla ergo Sarai eſt ille, qui in anguſtia per ſollicitudinem eſt diligens, operatur, & circuit, & mouetur Matthæi 26. Acceſſit ad Petrum ancilla oſtiaria Vbi oſtenditur, quod nos debemus habere diligentiam ſedulitatis. (Acceſſit) reſidentiam ſtabilitatis (ad Petrum) euidentiam ſubtilitatis. (Oſtiaria.) Vel nota, quod debemus eſſe parati ad obſequendum. (Acceſſit inquit) firmati ad permanendum (ad Petrum) aſtuti ad diſcernendum (quia oſtiaria) Quia, ſcilicet, ſubtiliter debemus diſcernere, quid ſit per oſtia ſenſuum introducendum in cameram cordis noſtri; & quid repellendum. Sed heu proh dolor multi ſunt non ſic, quia reuera multi ſunt, qui non habent ſedulitatem, ſed tepiditatem; non diligentiam, ſed negligentiam; non ſunt ſtudioſi, ſed deſidioſi; non laborioſi, ſed delitioſi. Iſti ſunt ſimiles Columbæ, quæ eſt auis humida & luxurioſa, & quandoque ſedens ſuper arborem dum debuerat, quo deberet tendere, ita quod dum negligenter & tarde accipit volatum ſuum, ſubito auceps proiicit ſagittam, & eam occidit, vt dicit Plinius. Sic vere multi ſunt, qui ſunt ita pigri, ita tardi, id eſt, negligentes ad volatum bonorum operum exequendum, vt vix velint ſe mouere de armis, id eſt, de delitiis huius mundi, immo ſunt ſemper tardi, deliberando de ſua motione, conuerſione, & mutatione cogitando, & præuidendo, nunquam tamen adimplendo, & ideo vorator & auceps diabolus taliter mittit ſubito ſagittam mortis ipſoſque interficit, antequam impleant quod proponunt, & ita ſua negligentia cauſa eſt ſuæ mortis. Et propter hoc de talibus ancillis negligentibus dicitur Nahum 2. Ancillæ eius minabuntur gementes, vt Columbæ murmurantes in cordibus. Illi enim qui ſunt Columbæ, id eſt, negligentes, tepidi, & carnales minabuntur, ſcilicet, à dæmonibus in infernum, vbi in cordibus ſuis gement, & perpetuo murmurabunt. Tales ancillæ fuerunt figuratæ 2. Regu. 4. Vbi ancilla oſtiaria, quæ purgabat triticum, obdormiuit, tunc ingreſſi duo latrones qui Isboſeth Regem Iſrael occiderunt. Sic chariſſimi, dum ancilla, id eſt ratio, quæ oſtia ſenſuum debet cuſtodire, ne aliquid nociuum ſubintret, quando, dico, ipſa dormit per negligentiam in mundi proſperis, tunc ſubito intrant latrones, id eſt, vitia, peccata, tentationes, & dæmonum ſuggeſtiones qui Regem, id eſt, animam interficiunt per conſenſus, & operationes. Fur enim non venit, niſi vt furetur, & mactet, & perdat Ioan. 10. Vel etiam quando ancilla, id eſt, prælatus obdormit per negligentiam, & torporem, pro certo ſæpe fit quod multos latrones, id eſt, multas malas perſonas permittit in domum Eccleſiæ, quam cuſtodiebat, intrare, qui more furum ſolum de lucro ſolent curare, & per mala opera Regem Iſrael Chriſtum in ſemetipſis crucifigere, & eum quantum in ſe eſt, occidere, & turbare Tob. 1. Occiderunt Regem filii eius. Ideo de qualibet tali negligenti ancilla poteſt dici illud Deuteronom. 5. Requieſcat ſeruus tuus, & ancilla. Non ſic chariſſimi non; ſed ſimus ſtudioſi, diligentes, & curioſi & operantes, & habeamus ſedulitatem occupatiuam.

¶ Tertio debemus habere ſagacitatem meditatiuam, quia, E ſcilicet, quiſque debet aduertere vnde veniat, aut quo vadat. Nam ſicut ancilla ſapiens optime conſiderat vnde venit, quia, ſcilicet, de ſtatu paupere & humili, & quo vadit, ſcilicet, ſi officium ſuum dimittat, quia, ſcilicet, ad domum propriam ipſam oportet reuerti, vbi forte non inueniet niſi paupertatem, & ideo ipſa nititur bene ſeruire, vt in domo Domini ſui diutius commoretur. Sic vere nos debemus conſiderare vnde venerimus, ſcilicet, vilitatem noſtræ natiuitatis. Iterum quo vadimus, ſcilicet, neceſſitatem noſtræ mortalitatis, iudicii, purgatorii, & infernalis pœnalitatis. Et ſic, ſi ſapientes fuerimus, Domino bene diligenter & prouide ſeruiemus, vt in ea domo; quæ eſt paradiſus, continue commoremur, & ne ad domum noſtram nobis pro peccato debitam, ſcilicet, ad infernum reuerti turpiter compellamur. Videamus ergo vnde venimus, & quo vadimus, natiuitatem, & mortem, principium, & finem, terminum à quo, & terminum ad quem, quia iſtæ ſunt duæ extremitates, in quarum medio voluitur, atque vertitur vita noſtra. Sed pro certo diabolus facit multis, ſicut formica grano, volens enim Formica, quod granum non poſſit germinare, ſed quod poſſit in cauerna ſua reſeruare, & ipſum in hyeme manducare, aufert ei extremitates, & ſic granum perdit virtutem germinandi, & ideo tunc ab ipſa in cauernam portatur, & in tempore hyemis deuoratur. Sic vere diabolus abſtulit hodie multis ſuas duas extremitates, ſcilicet, memoriam ſuorum extremorum, quia, ſcilicet, non cogitant nec in fine natiuitatis vilitatem, nec mane mortis neceſſitatem, ſicut ſunt mundi diuites, qui non cogitant, niſi de præſentibus: nihil autem de præteritis, aut futuris Eſa. 4. Auferet à te Dominus caput, & caudam. Et ideo iſti non germinant per bonam operationem, & cauernam inferni portantur, per mortis diſpoſitionem, vbi in hyeme, id eſt, tempore poſt mortem deuorantur, & roduntur, ad æternam damnationem. Non ſic chariſſimi non; ſed ſimus ſapientes ancillę, ſcilicet, prędentes, & meditantes in præteritis, & futuris. Iuxta illud Sap. 8. Præterita nouit, & de futuris æſtimat. Vnde Senec. Si prudens fuerit, animus tuus tribus temporibus diſpenſetur, præterita meditare, præſentia ordinare, futura præcauere, & ſic quilibet poterit dicere. Ego ſum Ruth ancilla tua. Ruth enim interpretatur videns, quia, ſcicet, per diſcretionem, & conſiderationem nos debemus, ſicut dictum eſt, videre præterita, & futura. Et ſic chariſſimi, dico, quod nos debemus habere ſagacitatem meditatiuam, vnde venis, & quo vadis, ideo ad eius diſcretam diſcretionem inducimur Ionæ 1. Quod eſt opus tuum, quæ terra tua; vnde venis & quo vadis, vel ex quo populo tu es? Iſta omnia debemus conſiderare, ſcilicet, actuum qualitatem, quod eſt opus tuum, naturæ vilitatem, quæ terra tua, mortis neceſſitatem quo vadis? ſtatus nobilitatem, ex quo populo es tu? Et ſic ſi nos habuerimus

Sagacitatem meditatiuam,
Sedulitatem obſecutiuam,
Humilitatem inclinatiuam.

Sicut bonæ ancillæ Deo, & Prælatis poterimus famulari, ita quod nobis dicatur. Ecce ancilla Domini Luc. 1. Sufficit.

Angelus.

Angelus teſte Greg. in Moral. nomen eſt officii, A non naturæ. Et accipitur Angelus dupliciter in ſcriptura, ſcilicet naturaliter, & moraliter. Naturaliter ſeu literaliter eſt Angelus quædam ſubſtantia ſpiritualis, rationalis, & intellectualis, ſemper mobilis, arbitrio libera, incorporea, Deo miniſtrans, gratia non natura immortalitatē obtinens; vt dicit Damaſcen. Et talis Angelus eſt duplex, bonus, ſcilicet & malus, Bonus, qui in principio ſuæ creationis Deo adhæſit, æternam gloriam adeptus per quam Dei eſſentiam continue ſpeculatur Matthæi 18. Angeli eorum ſemper vident faciem patris mei. Malus, qui creatori ſuo inobediens in iſto caliginoſo aere eſt detruſus & ad bonorum exercitium, & peruerſorum ſupplicium deputatus.

putatus. Prouerbiorum 13. Semper iurgia quærit malus, Angelus autem crudelis mittetur contra eum. Item accipitur moraliter, & sic potest significare viros prouidos, spirituales, Angelicos, & cœlestes, quantum ad Angelos bonos, vel malos, & superbos, quantum ad operationem ad Angelos malos. Dicamus igitur aliqua de quolibet Angelo bono tam naturali, quam morali. Et quia in scripturis doctorum Theologiæ, quasi omnium de naturis Angelorum latissimi sunt tractatus, & maxime in 2. lib. sen. & in scriptis desuper fabricatis, ideo parum intendo dicere super istis, sed qui breuiter, succincte, pulchre, clare, dilucide & diserte voluerit proprietatem, virtutem, conditionem, operationem, cognitionem, & rationem gradus, & ordinis distinctionem naturæ Angelicæ agnoscere, legat librum de proprietatibus rerum, vbi in secunda particula agit de Angelis, quę & quot requirit, verumtamen ne de proprietatibus Angelicis totaliter sileamus, aliquid huic operi adiungamus. Dicamus igitur, quod sicut Rex in propria domo, & regno habet multos milites, & ministros ad diuersa officia deputatos, quorum quidam ei assistunt, alii per regnum circumeunt, & discurrunt. Sic vere Deus habet exercitum Angelorum, qui sunt ei spirituales milites, atque serui, & circa ipsum per Hierarchias, & ordines in diuersis officiis constituti, quia, scilicet, quidam ei continuo assistunt. Alii per regnum, id est, per mundum ad eius exequenda mandata volitant, atque vadunt. Et ideo dicitur Angelus, quod idem est quod nuncius, quia, scilicet, tales sunt Dei spirituales nuncii & ministri. Ideo de Angelis potest dici illud Psal. 103. Facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis. In quibus verbis describitur quantum

Ad {
Creationem (Facit)
Subiectionem (Angelos suos)
Conditionem (Spiritus)
Cognitionem (Flammam)
Prælationem (Ignis)
}

B ¶ Dico ergo primo, quod Angeli sunt creatione digniores (quia Deus facit eos) conditione puriores (Spiritus) subiectione promptiores (quia sunt Angeli, id est, ministri Dei) cognitione clariores (flammam) prælatione fortiores (Ignis.) Sunt igitur dignioris creationis, facit, scilicet, Deus. In hoc enim priuilegiata est natura Angeli, & animæ, quia nō ex elemētorum coniunctioné, non ex seminum commixtione, sed ex immediata Dei creatione in esse producuntur. Quanto enim substantia est purior & perfectior tanto à nobiliore & perfectiore artifice introducitur in natura. Et quia natura Angelica est nobilissima & perfectissima, ideo est rationabile, quod à summo artifice Deo per immediatam creationem introducetur in natura. Ideo bene dicitur, quod Deus facit Angelos. Vnde Deus potest dicere illud Eccl. 24. Ego feci in cœlis vt oriretur lumen indeficiens. Nam secundum aliquos sub creatione lucis quando dicitur. Fiat lux & facta est lux. Genesis 1. creatio naturę Angelicæ designatur, quæ propter suam excellentiam luci vel lumini comparatur. Sunt igitur Angeli dignioris creationis (Facit.)

C ¶ Secundo sunt purioris conditionis (Spiritus) quia, scilicet, Angelus nihil habet corporale, nihil corruptibile, nihil mortale, imo naturam habet puram spiritualem, agilem, & subtilem, iuxta illud Luc. 24. Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet. Nam sicut aer est naturæ purissimæ, penetrabilis & subtilis, qui quando vento impellitur, & mouetur, aliquando naues ad portum ducit, aliquando ipsas in profundum subuertit. Sic vere Angeli natura sunt purissimi. Vnde & à Dionysio dicuntur algamatá, id est, specula purissima, & clarissima. Et ista, quando vento, id est, inspiratione diuinæ voluntatis mouentur, naues, id est, animas ad portum paradisi perducunt, vel per executionem iustam ipsas in profundum inferni pertrahunt, & conducunt. Isti ergo sunt Spiritus. Vnde Dionysius de diuinis nominibus cap. 6. Est (inquit) Angelus imago Dei, manifestatio occulti luminis, speculum purum, splendidum, & immaculatum, & incontaminatum, recipiens totam, si fas est dicere, speciositatem bene formatæ Deiformitatis. Et nota, quod isti dicuntur speculum & imago. Nam sicut Smaragdus est lapis purissimus, ita quod more speculi imagines repræsentat, sicut dicit Isidor. Sic vere Angelus est ita puræ & speculatis naturæ, quod imago Trinitatis, imago diuinæ puritatis, imagines etiam vniuersæ creaturæ naturalis iudicantur, in eo rutilant, & apparent. Est enim sicut dicitur Sap. 8. Candor lucis æternæ, speculum sine macula, & imago claritatis vel bonitatis Dei. Sunt igitur conditionis purioris, Spiritus.

D ¶ Tertio dico, quod ipsi sunt subiectionis amplioris, quia dicuntur Angeli & ministri. Apes enim Regem suum sequuntur, & ei obediunt & obsequuntur, ipsumque extra alueare concomitantur, & ei pro viribus esse proximæ nituntur, & ei obediunt, & assistunt, & ei per dilectionem appropiant, & accedunt, & in eius officiis, & ministeriis occupantur. Et sicut apes circa Regem suum in diuersis cellulis sunt locatæ; sic Angeli circa Deum in diuersis ordinibus, & Hierarchiis, statibus & officiis sunt constituti. Ministri (inquit) Hebræorum 1. Omnes sunt administratorii Spiritus in ministerium missi. Ministri enim sunt Angeli ipsius Dei deputati ad custodiam animarum, ad regimen creaturarum, ad diuinæ voluntatis adimpletionem, & ad dæmonum coerctionem. Custodiunt enim animas siue bonas, siue malas à tempore creationis suæ vsque ad diem mortis, regunt etiam creaturas, quia quicquid in inferioribus agitur, per Dei voluntatem ab Angelis ordinatur. Dæmones etiam coercent, ne, scilicet, vltra posse nostrum contra nos per tentationes sæuiant, & nos per tribulationes afficiant, vel impugnent. Dei etiam voluntatem implent, quia sicut causa primaria effectus suos perficit mediante secunda, sicut Rex mediante Seneschalco, Papa mediante legato, Artifex mediante instrumento. Sic Deus voluntatem implet, perficit, denunciat, & declarat mediante ministerio Angelico. In ministerium ergo missi. Isti enim sunt similes stellis. Sicut enim stellæ rerum, & temporum sunt immutatiuæ. Nam secundum Aristotelem omnia inferiora variantur, alterantur, & mutantur in conditionibus suis naturalibus per stellarum & orbium influentiam, & naturam. Nam secundum stellarum motus, & operationes, coniunctiones, & oppositiones, retrogradationes, vel constitutiones, inferiora diuersimode variantur, quamuis huiusmodi influentia sit mortalibus occulta incognita & ignota, & inde est, quod nunc æstus, nunc frigus, nunc ventus, nunc pluuia in his inferioribus occulte, & subito generatur, vt dicit idem. Sic reuera charissimi, est de Angelis. Nam sicut stellæ præsunt naturalibus operationibus, sic Angeli voluntariis occasionibus, & accidentalibus. Quia breuiter quicquid in his infimis accidit, & totum, quod fit disponente Dei misericordia vel iustitia, sicut dicunt aliqui doctores, Angelorum occultis influentiis, & ministeriis adimpletur, sicut etiam per infinita exempla tam scripturæ, quam alia posset dilucide manu duci, ideo nunc æstus, nunc pluuia, id est, nunc aduersitas, nunc prosperitas subito veniunt in hac vita, secundum quod Angeli accepta diuinæ ordinationis sententia ipsam inuisibiliter exequuntur Iob 35. Per hos enim iudicat populos, & dat escam multis mortalibus. Nam per hos, id est, per horum ministerium Deus infert mortalibus iudicium aduersitatis, & eis dat escam prosperitatis, ita quod quilibet Angelus potest dicere illud Lucæ 22. Ego in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Et si volumus, circa ministerium Angelorum possumus notare, quod isti solent

Increpare delinquentes,
Expurgare pœnitentes,
Eleuare contemplantes,
Satiare famescentes,
Excitare torpentes,
Liberare pereuntes,
Illuminare cœcutientes,
Dirigere viatorem,
Reprimere peccatorem,
Repellere tentatorem,
Reducere oberrantem,
Conducere ad cœlestia transeuntem.

E ¶ Primo (scilicet dico) quod Angelus solet malos increpare, vnde Iudicum 2. dicitur, quod Angelus Domini apparuit ad locum fluentium, & increpauit filios Israel.

¶ Item solet bonos purgare sicut dicitur Esaiæ sexto, quod Angelus calculo ignito purgauit labia Esaiæ Prophetæ.

¶ Item solet mentem eleuare, vnde de Iacob scalam contemplante dicitur Genesis 28. quod ipse vidit Angelos in somnis ascendentes, & descendentes ad scalam, descendunt enim ad homines, ipsis compatiendo, & ascendunt, mentes ad Deum eleuando.

¶ Item solet famelicos, id est, illos, qui æterna desiderant, recreare & satiare. Figurati in Angelo, qui attulit panem Heliæ, & ambulauit vsque ad montem Dei 3. Regum 19.

¶ Item solet torpentes excitare. Vnde de Angelo loquitur Actorum 12. quod ipse illuminato carcere, & percusso latere Petri excitauit eum dicens. Surge velociter, Angelus enim illuminat carcerem mentis ipsius peccatoris per sui ipsius agnitionem, percutit latus, id est, cor per immissam con-

sam contritionem, & eum excitat per remorsum conscientiæ, & sic eum liberat à damnatione, & à potestate Herodis, id est, diabolicæ versutiæ.

¶ Item Angelus liberat pereuntes, vt patet Dan. 3. in tribus pueris ab igne liberatis.

¶ Item illuminat cœcos vt patet Tob. 11. de Angelo, cuius documento Tobias cœcus fuit illuminatus.

¶ Item dirigit viam, quomodo filium Tobiæ in via direxit. Tob. 5. & deinceps.

¶ Item diabolum repellit, vt patet Apocalyp. 20. vbi Angelus ligauit satanam in puteum abyssi. Et Tob. 8 vbi Angelus relegauit dæmonem in desertum superioris Ægypti.

¶ Item Angelus peccatori obuiat, & eius malam voluntatem reprimit, sicut de Balaam, qui ibat ad maledicendum, cui Angelus contrarius obuiauit, & ipsius malum propositum reprehendit.

¶ Item Angelus errantes reducit, patet de Agar ad Dominam suam per Angelum reducta Gen. 16

¶ Item Angelus ad paradisum conducit & inducit, patet Lucæ 15. vbi factum est, quod moreretur Lazarus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Et Exod. 24. Ecce ego mittam Angelum meum, qui te custodiat in via, & inducat in terram, quam promisi patribus vestris. Patet igitur, quod Angeli sunt subiectionis amplioris, quia sunt Angeli, id est, nuncii, & ministri Mat. 4. & Luc. 4. Accesserunt Angeli, & ministrabant ei.

F ¶ Quarto dico, quod isti sunt cognitionis clarioris, quia comparantur flammæ ignis, qui, scilicet, in se lucet interius, & alios illuminat exterius. Sic vere Angeli in se lucent per claram cognitionem, & illuminant alios per occultam inspirationem. Habent enim cognitionem specularem, quæ est in verbo, in quo vident occulta & secreta: abstractiuam, qua, scilicet, per species, vel innatas vel à rebus redeptas possunt omnia quæ sunt cognoscere. Item intuitiuam, quia, scilicet, ex propria ingenii perspicacitate Angeli intuitiue & intrinsece possunt videre rerum essentias & naturas, flamma sunt ergo ignis in cuius figura dicitur de Angelo, qui apparuit mulieribus, quod aspectus eius erat sicut fulgur, vestimenta eius sicut nix. Et ideo dicitur Apoc. 1. Capilli eius candidi, oculi eius vt flamma ignis, pedes eius similes Orichalco, videtur, quod Angelus habet purissimam conditionem, quia habet capillos candidos: clarissimam cognitionem, quia habet oculos vt flamma ignis, firmissimam durationem, quia habet pedes similes Orichalco. Patet igitur de Angelis, quod Angeli habent

Cognitionem clariorem,
Subiectionem ampliorem,
Cognitionem puriorem,
Creationem digniorem.

Vide in libro de proprietatibus rerum, & inuenies qualiter, & quare Angeli in scriptura diuersimode nominantur, quibus rebus, & quare, in picturis, varie figurantur. Qualiter etiam, quomodo per diuersas Hierarchias & ordines disponuntur. Vide etiam (si vis) in Mauritio, vbi de triplici Hierarchia eleganter distinguit de natura Angelica. Igitur his habitis sileamus, & de Angelo morali, id est, de viro iusto & perfecto, aliquid breuiter disseramus.

G ¶ Dico igitur, quod vir perfectus potest Angelo comparari, & Angelus nuncupari. Et ideo de quolibet viro perfecto potest exponi illud Apoc. 10. Vidi alium Angelum fortem descendentem de cœlo, amictum nube, & Iris in capite eius. Ecce igitur (charissimi) quinque conditiones, quæ in quolibet Angelo possunt reperiri, in quibus quilibet vir perfectus, debet eum imitari ad hoc, quod moraliter possit Angelus nuncupari. Debet igitur habere conditionis eminentiam. (Alium inquit Angelum) durationis residentiam (Fortem) subiectionis descendentiam, vel abiectionis subiacentiam (descendentem de cœlo) compassionis redundantiam. (Amictum nube) perfectionis abundantiam, seu discretionis relucentiam (quia Iris debet esse in capite eius.) Dico igitur, quod nos debemus habere eminentiæ dignitatem. (Alium.) Sicut enim Angelus excellit omnes creaturas in naturæ nobilitate, eminentia, & dignitate, ita, quod propter suam eminentem conditionem, virtutem & perfectionem quasi videtur exemptus à conditionibus, variationibus, naturis, & regulis omnium aliarum creaturarum. Sic vir perfectus debet per sanctitatem, & eminentiam bonæ vitæ alios præcellere, & ab aliorum communibus conditionibus sese totaliter segregare, quod ostenditur cum dicitur, Vidi alium, quia, scilicet, nos debemus esse alii per vitæ eminentissimam sanctitatem vt de nostra eminenti conditione dicatur illud 1. Cor. 15. Alia est claritas solis, alia lunæ, alia stellarum, & c. Vide eam supra de alio in litera A. Habeamus igitur eminentię dignitatem. Alium. Apoc. 7. Vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu.

H ¶ Secundo habeamus residentiæ firmitatem. Fortem inquit. Sicut enim Angelus habet naturam perpetuam & constantem ita quod nunquam deficit, nec moritur, nec corrumpitur, nec mutatur. Sic vere nos debemus esse fortes, stabiles, atque firmi per constantiæ & perseuerantiæ residentiam & virtutem, quia, scilicet, per nullum peccatum debemus abesse gratiæ, deficere, seu mori, nec per aliquam tentationem variam alterari, destrui, vel corrumpi 2. Regum 14. Sicut Angelus Dei, sic Dominus meus Rex, vt nec benedictione, nec maledictione moueatur. Et istud proh dolor est contra multos, qui re vera non habent stabilitatem, sed mobilitatem, non durationem, sed defectionem, non constantiæ soliditatem, sed insolentiæ leuitatem. Et ideo non sunt fortes, sed debiles, non perseuerantes, sed fragiles, non Angeli, sed dæmones. Nam mali Angeli quanquam à Deo creati fuerint boni, in ista tamen bonitate minime perstiterunt, immo statim peccauerunt, & de empyreo ceciderunt. Sic vere multi sunt, qui quamuis quandoque sint boni, in bonitate tamen minime perseuerant, imo per diuersa peccata statim mutantur, & corrumpuntur, & alterantur Iob 4. Ecce qui seruiunt ei, non stabiles, in Angelis suis reperit prauitatem. Isti sunt similes illis horrendis animalibus, quæ dicuntur Griphes, quæ à volucre incipiunt, & in bestiam terminantur. Nam à parte anteriori sunt aquilæ, in posteriori autem sunt Leones, sicut dicit Isidor. & Hug. Sic vere multi sunt, qui à parte ante, id est, in principio in iuuentute sunt aquilæ, id est, viri spirituales, & Angelici, qui, scilicet, more aquilæ clare vident per discretionem, alte volant per contemplationem, fortiter rapiunt per bonam operationem. Sed vere tales, qui sic à volucre incipiunt, in bestiam terminantur, quia, scilicet, in sua bona conditione non permanent, nec perfistunt, imo à parte posteriori, id est, in senectute, & in fine ipsi inueniuntur bestiæ, & Leones, id est, bestiales, Leonini, mali, perfidi, & peruersi Istud patet de multis malis Prælatis & Ecclesiasticis, qui in suo ingressu sunt Angeli, in suo progressu sunt homines, in suo egressu sunt dæmones, in suo principio sunt aquilæ, in suo termino sunt Leones. Et sic nullam habent constantiæ vel perseuerantiæ firmitatem, sed totius fragilitatis, & inconstantiæ leuitatem. Istud potissime patet de detractoribus, qui à parte ante (hoc est dictum) in præsentia videntur esse aquilæ, id est, boni, spirituales. Sed pro certo à parte posteriori in absentia ipsi inueniuntur Leones, id est, mordaces, detractores, & susurrones 1. Petri 5. Aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Non sic, charissimi, non, non simus mutabiles, sed stabiles, non degenerantes, sed perseuerantes, non à statu gratiæ decidentes, sed ibi perpetuò permanentes, quod ostenditur cum dicitur Fortem. Oseæ 12. In fortitudine sua directus est cum angelo. Vt de nobis possit dici illud 3 Esdræ 3. Forte est vinum, fortior est Rex, fortiores sunt mulieres, vbi ostenditur, quod per tria possumus esse fortes scilicet,

Per { Feruorem deuotionis (Vinum)
Splendorem discretionis (Rex, qui scilicet bene scit regere)
Dulcorem compassionis (Mulieres.) }

Sic igitur debemus habere, residentiæ firmitatem. Fortem inquit.

¶ Tertio debemus habere humilitatis subiectionem. Descendentem inquit de cœlo. Sicut enim Angeli habent obedire Deo, & eius voluntatē implere, & ad suæ voluntatis executionem de cœlo ad terram humiliter descendere, & venire. Sic vere nos debemus Deo, & nostris maioribus humiliter obedire, & in operibus virtuosis iugiter ministrare, & ad terram & ad statum infimum & ad nostræ terrenitatis considerationem per humilitatem descendere & venire. Descendentem inquit Matt. 28. Angelus Domini descendit de cœlo, & accedens reuoluit lapidem, & sedebat super eum. Angelus iste (charissimi) est vir perfectus, qui de cœlo, id est, de excellentia contemplationis ad terram, & ad considerationem suæ terrenæ conditionis debet humiliter inclinari, lapidem etiam sepulchri sui debet per mortis memoriam continue reuoluere, & super ipsum per feruentem meditationē continue residere. Quod est contra multos, qui reuera nolūt descendere per obedientiam ad ministerium, sed ascendere per superbiam ad magisterium. Non descendere per subiectionem, sed ascendere per ambitionem. Et ideo isti non debent descendere cum bonis Angelis, imo debent ascendere cum lucifero, & malis spiritibus & peruersis, qui, scilicet, dicebant, Esa. 14. Ascendam super altitudinem nubium, & similis ero altissimo. Tales sunt similes fumo, qui semper sursum ascēdit, sed quāto plus eleuatur, tanto amplius euanescit. Sic vere mali, superbi, & ambitiosi semper quærunt ascendere, & non descendere, sed aliis præferri, non eis deferri, ad alta officia promoueri, non ab eis remoueri. Verumtamen quāto plus ascendunt per promotionem, tanto plus euanescunt per superbiam & elationem. Figurati Apoc. 9. vbi de quodam puteo exiuit fumus fornacis magnæ, & obscuratus est sol de fumo putei. Sic vere charissimi, de puteo, id est, de mundo,

vel de

vel de ſtatu peccati emanat hodie fumus,id eſt, vir ambitioſus & ſuperbus,qui,ſcilicet,ſurſum in ſtatu Eccleſiæ promouetur, ſed pro certo ſol,id eſt,ſtatus clarus Eccleſiaſticæ religionis, aer, id eſt, ſtatus purus regularis conditionis hodie obſcuratur de fumo putei,id eſt,de mala vita,& infamia talium fumorum,& peruerſorum Ambitioſorum,& ſuperborum. Quia breuiter loquendo,& religio & Eccleſia hodie inficitur,maculatur, & contaminatur per ſubditorum ſuorum obſcuriſſimam fœtiditatem. Non ſic chariſſimi non, non aſcendamus per vanitatem, & ambitionem,ſed more angelico deſcendamus per humilitatem,& ſubie-
K ctionem. (Deſcendentem inquit de cœlo.) ¶ Quarto dico,quod ſi moraliter volumus eſſe angeli,nos debemus habere benigniſſimam compaſſionem. (Amictus inquit nube.) Angeli enim boni compatiuntur peccatoribus,quando vident eos à veritatis regula deuiare, quod patet,quia ipſos contra dæmones defendunt,& tuentur. Exemplum de Angelo Tobiæ,qui Aſmodæum ligauit in deſerto,qui occiderat maritos Annæ Tob. 7. Exemplum de Angelo,qui apparuit domino conſolans eum dum eſſet in agonia, Luc. 22. Exemplum de Angelo,qui apparuit Tobię,qui conduxit eum. Breuiter loquendo, concludere poſſum, quod boni Angeli iuuant peccatores,& eis compatiuntur. Vnde Iud 2. Angelus domini apparuit ad locum fluentium. Sic pro certo viri perfecti debent compati aliis per pietatem & per compaſſionem miſereri, ipſos in ſuis neceſſitatibus adiuuare,ſcilicet,errantes conducendo,triſtes conſolando,tentatos, & tribulatos protegendo,& defendendo, quod oſtenditur cum dicitur, Amictus nube. Per nubem.n. quę ſtillas pluit nobis & mittit intelligitur deſtillatio dulcifluæ pietatis,qua,ſcilicet,boni Angeli, id eſt, viri boni angelici & perfecti debent eſſe amicti & operti Pſ 14. Operit cœlum nubi. & pa ter plu. Quando n. Deus operit cœlũ.i. virum perfectũ,angelicũ,atq; ſanctum nubib. dulciſſimæ pietatis, tunc certe inferiorib.i. ſubditis,& vicinis pluuia, hoc eſt dictum, benefactorũ abundantia præparatur. Ideo de bonorũ pietate, & compaſſione poteſt dici illud Eſa. 33. Angeli pacis amare flebunt. ſ. præ cõpaſſione ſuper miſeriis peccatorum. Quod eſt contra multos, qui magis ſunt ſimiles malis angelis,quam bonis,quia.ſ. aliorũ culpis,aut miſeriis non compatiuntur,ſed in eis potius delectantur. Alios etiam non adiuuant, aut confortant, ſed eos potius afficiunt & moleſtant ita quod boni poſſunt dicere de talib. malis Angelis illud 2. Cor. 12. Datus eſt mihi angelus ſatanæ, qui me colaphizet. Non ſic chariſſimi non,ſed habeamus benigniſſimã cõ-
L paſſionem. (Amictus nube.) ¶ Quinto habeamus ſagaciſſimã diſcretionem. Nam ſicut Angelus eſt res diſcretiſſima habens intellectum ſubtiliſſimum,ita quod omnes rerum imagines & ſpecies in eo relucent & apparent. Sic & nos debemus habere ſagaciſſimam & clariſſimam diſcretionem,ita quod cognitio omnium rerum,quæ pertinent ad ſalutem,debet in noſtris cordibus relucere, quod oſtenditur cum dicitur, Iris in capite eius. Per Iridem n. in qua apparent omnes colores rerum inferiorũ, intelligo humanum, & diſcretum intellectum,qui diuerſarum rerum cognitionibus,coloribus,& conditionib. debet eſſe totaliter picturatus. Quod re vera eſt hodie contra multos,qui pro certo nõ ſunt per diſcretionem,& ſapientiam colorati,ſed magis per ignorantiam obſcurati. Non ſunt picturati, ſed excæcati, non ſunt Iride coronati, ſed nebulis & tenebris obfuſcati. Et ideo iſti non ſunt Iris per repræſentatiuam cognitionem, ſed bene comparantur Iridi quantum ad aliam conditionem. Iris.n. ſecundum Ariſto ſemper eſt ex oppoſito ſolis. Item Iris cum duobus cornibus tangit terram. Item Iris nunquam apparet niſi tempore pluuioſo. Et hoc quia Iris nihil aliud eſt,niſi refulgentia colorum impreſſa per radios ſolares in ventre nubis humidæ & aquoſæ. Item ſecundum Ariſt. Iris nunquam apparet de nocte,ſed ſemper de die,niſi forte rariſſime,ſcilicet,ſemel in quinquaginta annis Iterum Iris nunquam apparet in puncto meridiei,quando ſol eſt in ſua maxima claritate. Hæc omnia dicunt Ariſt. in lib. Meteororum, & Iſidor. Re vera chariſſimi,tales Irides ſunt hodie multi in mundo, quia primo multi ſunt in mundo,qui ſemper ſunt ex oppoſito ſolis,id eſt,ſemper contrariantur ſoli iuſtitiæ Deo per mentis peruerſitatem,deſperationem, & obſtinationem Eſa. 3. Circuit aduerſus Deum erecto collo,quia manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum Geneſis 16. Iterum cum duobus cornibus, ſcilicet,cum intentione & affectione ipſi tangunt terram, id eſt, temporalia & terrena per auaritiam, & ambitionem Iudith 13. Ecce Holofernes iacet in terra; & caput eius non eſt in eo. Iterum iſti non videntur,non apparent,non inueniuntur niſi tempore pluuioſo,id eſt,cum tempore proſperitatis, quia,ſcilicet,amici ſui bene inueniunt eos in proſperis, ſed nullatenus in aduerſis. Et ideo dicitur,quod Iris videtur de die,non de nocte,quia ſcilicet,multi ſunt,qui bene ſe monſtrant in die proſperitatis, ita quod iſti videntur dicere illud Ioan. 12. Si quis ambulat in die, non offendit, quia lucem huius mundi videt. Sed vere in nocte, id eſt, aduerſitatis tempore ſe abſcondunt, quia breuiter rariſſime accidit, quod mundani amici in nocte aduerſitatis hominibus ſe præſentent. Pſalm. 103. Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox, in ipſa per omnes beſtias ſyluæ: quando enim nox, & tenebræ aduerſitatis ponuntur circa aliquem,tunc fere omnes beſtiæ ſyluę, id eſt, omnes viri beſtiales,peccatores,& falſi amici ab ipſo fugiunt, pertranſeunt,& recedunt. Et ideo bene poſſumus concludere vltimum, ſcilicet, quia tales Irides nunquam videbuntur in puncto meridiei,quia vere quando ſol Chriſtus, meridiem æternæ claritatis faciet in paradiſo, tunc iſti minime videbuntur Ita quod quantum ad eos verificabitur illud Amos 8. Occidet ſol in meridie,& tenebreſcere faciam terram in die luminis. Non ſic ergo chariſſimi,non ſimus tales Irides, ſed ſimus Irides reuerſæ, cauſatiui colorum,& ſpecierum per ſagaciſſimam cognitionem, vt ſic ad modum Iridis,ſeu arcus cœleſtis in cœlo habeamus cõtinue manſionem,vt ſic de nobis dicatur illud Geneſis 6. Apparebit arcus meus in nubibus. Vbi oſtenditur, quod talem diſcretionem concomitatur decoris euidentia. (Apparebit) rigoris incidentia (arcus) honoris præſidentia (in nubibus cœli.) Et ſic erimus Angeli claræ cognitionis. Et ſic de nobis dicetur illud quod de viro perfecto dicitur Malach. 2. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam. Sequitur, quia Angelus domini exercituum eſt. Patet ergo,quod ſi volumus eſſe angelici,& perfecti, nos debemus habere clariſſimam cognitionem (Iris in capite) dulciſſimam compaſſionem (nube) humilimam ſubiectionem (deſcendentem) reſidentiæ durationem (fortem) Eminentem conditionem. (Alium) Dicitur igitur bene, Vidi alium Angelum fortem deſcendentem de cœlo, amictum nube,& Iris in capite eius,&c. Et hæc de Angelis ſufficiant. Expoſitiones enim tot figurarum & exemplorum de Angelis, ſicut in diuina pagina reperiuntur, propter prolixitatem omiſi. Vide ſupra de altari, vbi illa auctoritas, apparuit Angelus domini ſtans à dextris altaris incenſi, exponitur, & diuiditur. Et ſi vis, nota, quod Angelus, id eſt, vir Angelicus ſolet

Præcedere exemplariter,
Conducere ſocialiter,
Reſiſtere virtualiter,
Accendere cordialiter,
Defendere efficaciter,
Corrigere ſeueriſſime,
Inſtruere ſagaciſſime,
Deguſtare ſuauiſſime,
Adorare deuotiſſime,
Conſiderare ſubtiliſſime,
Deſiderare feruentiſſime,
Prædicare doctiſſime,
Miniſtrare promptiſſime,
Cum Deo demum conregnare beatiſſime.

¶ Dico primo,quod iſti debent exẽplariter præcedere: vnde Exo- M
di 32. Angelus meus præcedet te, Item debet ſocialiter conuiuere ſeu conducere Tobiæ 5. Angelus Domini concomitetur vobiſcum. ¶ Item debet virtualiter reſiſtere, ſed diabolo & vitiis. Pſalm. 34. Angelus Domini coarctans eos. ¶ Item debet cordialiter accendere, ſcilicet, alios ad amorem Dei & proximi Iud. 13. Angelus domini in flamma aſcendit. ¶ Item debet efficaciter defendere Pſ. 33. Immittet Angelus domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.

¶ Item debet ſeueriſſime corrigere, ſcilicet, obſtinatos exemplo Angeli, qui occidit exercitum Sennacherib. Eſa. 38. & Pſal. 34. Angelus domini perſequens eos.

¶ Item debet ſagaciſſime inſtruere Apoc. 1. Significauit, quæ oportet fieri cito, loquens per Angelum. Item debet ſuauiſſime deguſtare, ſcilicet, Euchariſtiam & ſpiritualia Pſalm. 77. Panem Angelorum manducauit homo.

¶ Item debet deuotiſſime adorare Pſalm. 96. Adorate eum omnes Angeli eius.

¶ Item debet ſubtiliſſime conſiderare Matt. 19. Angeli in cœlis ſemper vident faciem patris.

¶ Item debet feruentiſſime deſiderare 1. Pet. 1. In quem deſiderant Angeli proſpicere.

¶ Item debet altiſſime prædicare. Apo. 5. Audiui vocem Angelorum multorum. Item debet humilime miniſtrare Mat. 4. Acceſſerunt Angeli, & miniſtrabant ei. Et ſic poterit beatiſſime cõregnare. Mat. 16. Filius hominis venturus eſt in gloria ſua cum Angelis ſuis, &c. Talis ergo debet eſſe bonus Angelus, i. vir angelicus, & perfectus, & diuino ſeruitio deputatus. Et ſic dicetur de ipſo illud Mat. 22 In regno Dei non nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut Angeli Dei: & hæc de angelo morali ſufficiunt quantum ad præſens.

¶ Et ſi vis nomen Angeli referre ab malum ſignifica- N
tum, potes dicere, quod mali poſſunt dici Angeli, quia, ſcilicet, ſicut Angelus à natura humana, & ab omnibus carnis paſſionibus eſt ſeparatus, ſic multi ita ſunt præſumptuoſi, quod non

videntur

videntur ſapere quid humanum, & cõditiones fragilitatis humanæ penitus ignorare. Et ideo alios videntur contemnere, & ſe præ aliis reputare, & contra delinquentem acerbiter debacchari. Vnde iſti ſunt Angeli crudeles, de quibus dicitur Prouerb. 17. Angelus crudelis mittetur contra eum. Nota, ſi vis, in vitis patrum, lege, & dic, de illo, qui noluit cum fratre ſuo operando in cella manere, ſed dixit ſe ſicut Angelum, velle ſine potu, & cibo contemplationi vacare, qui cum in ſolitudine ſex diebus ſine cibo manſiſſet, & præ fame deficeret, nocte venit pulſans ad fratris ianuam, petens cibum. Aperi frater inquit, ianuam, quia fame pereo. Alius autem deridens aperire nolebat. Tu non es inquiens, frater meus, quia frater meus Angelus factus eſt. Et ſi vis poteris dicere contra vanos, qui ſe Angelos fingunt eſſe, quod Angelus caret corporea ſoliditate & ideo non dormit, non comedit, &c. Sic mali & vani carent ſoliditate ſuperbię, & perſeuerantia durationis, dormitione deuotionis, cibo Euchariſtiæ, & doctrinæ, & lectionis. Et ſic iſti ſunt Angeli ſatanæ, qui ſe transfigurant in Angelos lucis 2. Cor. 11.

A **Angulus.** Nota, quod Angulus nihil aliud eſt quam concurſus duarum linearum rectarum in conum & pyramidem tendentium, & inuicem vnitarum. In ſcriptura igitur per Angulum poſſunt multa notari. Signat enim Angulus in bono animum, qui eſt Angulus clauſus, & Chriſtum, qui eſt Angulus rectus prælatum ſeu quemlibet virum iuſtum, qui eſt Angulus firmus, Eccleſiæ ſtatum, qui eſt Angulus tutus. Eſt enim Angulus locus clauſior ſeu ſecretior, locus rectior, locus firmior, locus tutior. Dico ergo, quod Angulus eſt locus ſecretior, ſeu clauſior. In Angulo enim duæ lineæ ſimul clauduntur, & ſignat cor, quod debet eſſe ſecretum & clauſum, & ab omnium vitiorum introitu alienum. Talis locus Anguloſus figurari potuit 3. Regum 7. vbi dicitur, quod in Angulis columnarum variæ erant celatiuæ, quia re vera Anguli, id eſt, corda columnarum mundi, ſcilicet, principum, prælatorum, & clericorum debent eſſe ſculpti virtutibus & depicti, & variis diſciplinis celati. Quatuor enim Anguli conſtituunt rem quadratam, quæ cæteris rebus & figuris eſt, vt communiter, magis firma. Sic vere, quatuor affectiones bene ordinatæ conſtituunt cor perfectum, ipſumque faciunt ſtabile, conſtans, & firmum. Quod bene figuratur Ezech. 46. vbi dicitur, quod atrium templi quatuor habebat Angulos, & in angulis atriola diſpoſita. Aduerte tamen quod dicitur Iob 1. quod, ſcilicet, filiis Iob conuiuiis vacantibus irruit ventus, à regione deſerti & concuſſit quatuor Angulos domus, & ſubuerſa domo, vniuerſos occidit. Sic vere dico, quod ſæpe fit, quod dum filii Iob, qui interpretatur dolens, id eſt, bona propoſita, & bonæ mentis conſiderationes, quæ filii ſunt doloris circa conuiuia delectationum ſe laxant, ventus vanitatis ſuperbiæ, quatuor Angulos, id eſt, quatuor cordis affectiones cõcutit, & cuncta deſtruit, & ſubuertit. Quod bene figuratur Exod. 27. vbi dicitur, quod in altari erant cornua per quatuor Angulos, quia, ſcilicet, in altari cordis malorum per quatuor Angulos affectionum inueniuntur hodie cornua vanitatum & præſumptionum. Cum reuera econtra, ſicut ex præcepto Domini Numer. 15. In quatuor Angulis palliorum debebant inſeri fimbriæ, vt homo recordaretur Dei mandatorum, ſic in quatuor Angulis cordis deberent non cornua ſuperbiæ, & vanitatis, ſed potius fimbriæ humilitatis inſeri, vt ſic homo Dei mandatorum ſtudeat recordari. Deuteronom. 22. Funiculos in fimbriis facies per quatuor Angulos pallii tui. Iſte eſt ergo Angulus locus ſecretior.

B ¶ Secundo dico, quod Angulus eſt locus rectior, & ſic ſignat redemptorem, qui fuit ſemper Angulus, nulla vitiorum obliquitate diſtortus, Angulus enim eſt vnus, & tamen conſtat ex duabus lineis; duos etiam parietes coniungit, & eos in ſe colligat, atque vnit. Sic Chriſtus vnus eſt, & tamen ex duabus naturis conſtat, diuina, ſcilicet, & humana, & duos parietes, id eſt, duos populos Iudaicum, ſcilicet, & Gentilem in ſe, & in fide ſua coniunxit pariter, & vniuit. Ideo iſte lapis Angularis dicitur, in quo, ſcilicet, vterque populus iungitur, & in quo tota ſtructura fundamenti Eccleſiæ ſuſtentatur Pſalm. 117. Lapidem quem repro. ædi. hic fa. eſt in ca. an. & Epheſ. 2. dicitur. Ipſo ſummo Angulari lapide Chriſto Ieſu, in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino. Iſte Angularis lapis fuit figuratus in ædificatione templi Salomonis, vbi ſicut ponit Hiſtoria ſcholaſtica, erat lapis, quem artifices nullo loco adaptare valebant. In fine vero operis cum in ſummitate parietis vnicus lapis deficeret, ille lapis toties reprobatus illi loco fuit taliter adaptatus, ac ſi propter hoc fuiſſet ſpecialiter fabricatus. Hic eſt ergo Chriſtus, quem primi ædificatores Eccleſiæ, ſcilicet, Iudæi, & populi Iudæorum omnino refutauerunt, & ad nihilum, & tanquam lapidem inutilem damnauerunt. Iſte tamen contra ſpem eorum fuit in ædificio Eccleſiæ taliter adaptatus, quod in ſuperiori, & in ſummo Angulo fundamenti fuit diſpoſitus & locatus Pſalm. 117. Lapidem, quem reproba. ædific. hic fa. eſt in ca. ang. De quo vtique admiratiue dicebatur Iob 38. Super quo, inquit, baſes eius, id eſt, terræ, vel Eccleſiæ ſolidatæ ſunt? aut quis dimiſit lapidem Angularem eius? Chriſtus ergo eſt Angulus, qui eſt rectior.

¶ Tertio dico, quod Angulus eſt locus firmior. Et ſic dico, quod per Angulum poteſt intelligi Prælatus, vel quilibet Eccleſiaſticus, vel etiam quilibet in ſæculo ſuperior, vel præfectus. Sicut enim Anguli domorum ſunt cæteris partibus vt communiter, magis fortes, & hoc quia quadratioribus, & fortioribus lapidibus conſtruuntur, quod ideo neceſſarium eſt, quia ſi Angulus caderet vterque paries rueret, & periret, in cœlo etiam, & in Zodiaco illa ſigna, quæ domus Angulares ſeu cardinalia ſigna dicuntur, fortiora, & influendo, & ſignificando maiora eſſe noſcuntur. Sic vere tales, qui in populo Angulares & principales exiſtunt, debent eſſe firmiores, & in bonis operibus fortiores quod ad ſuſtentationem Eccleſiæ, vel patriæ meliores. Ideo de prælato poteſt dici illud Eſaiæ 28. Ecce ego ponam in fundamentis Sion lapidem probatum, angularem & pretioſum. Iſte eſt ergo Angulus firmior. C

¶ Quarto dico, quod Annulus eſt locus tutior, & ſic proculdubio ſignat ſtatum Eccleſiæ vel religionis, in quo ſolo tute & ſecure poſſumus habitare. Signat etiam ſtatum paupertatis, qui pro eo tutus dicitur, quia inde nullus inuitus expellitur, & quia nunquam pauperi inuidetur. Sene. In ſe obſeſſa via pauperi pax eſt. Ideo bene dicitur Prouerbiorum 21 quod melius eſt ſedere in Angulo dogmatis, quam cum muliere litigioſa. Mulier enim litigioſa eſt ſecta infidelium, vel etiam mundana proſperitas, in qua pro certo, non eſt tutum manere, quinimo melius eſt, & tutius in Eccleſiæ paupertatis Angulis habitare. D

¶ Sic ergo patet quomodo Angulus poteſt ſignare in malo, & ſic eſt Angulus obſcurior, deſpectior, ſuſpectior, immundior. Obſcurior (dico) quia raro illuminatur? Deſpectior, quia pauperes & viles perſonæ in Angulo ſedere iubentur. Res etiam deſpectæ, de quibus parum curatur, in Angulo proiiciuntur. Suſpectior, quibus illi, qui ſibi timent in Angulo latitant, & illi, qui nocere volunt, in Angulis abſconduntur. Immundior etiam, quia fæces & immunditiæ domus in Angulo reponuntur, ibi etiam mingitur, & vilitates aliæ in Angulo libentius efficiuntur, ſicut patet de cattis qui in angulis ſtercorizant. Dicam ergo, quod Angulus poteſt ſignare peccatorem, quia eſt obſcurus per falſitatem & doloſitatem Pſalm. Veritas non quærit Angulum. Deſpectus apud Dei Maieſtatem. Vnde Babylon in deſerta dicitur Hierem. 51. Non tollam ex te lapidem in Angulum. Suſpectus propter occultam iniquitatem, & propter iniquam in omnibus voluntatem. De malis iudicibus dicitur Dan. 13. quod ipſi latebant in Angulo pomerii, vt Suſannæ nocerent. Immundus propter luxuriæ fœditatem. Vnde de luxurioſa muliere dicitur Prouerbiorum 7. Nunc foris, nunc in plateis, nunc in Angulis inſidias ponit. Vel ſi vis, dic per Angulum ſignificari diuerſa vitia, ſcilicet E

Doloſitatem, quæ eſt obſcurior,
Iniquitatem, quæ eſt ſuſpectior,
Carnalitatem, quæ eſt immundior,
Inſolentiam ſeu inuerecundiam, quæ eſt deſpectior,
Odium & inuidiam, quæ eſt conſtrictior.

Allega, vt ſupra, vel dic, quod Angulus eſt mundus, qui dici põteſt ſtrictus locus, quia nulli ſufficit. Locus obſcurus, quia ſcientia & veritas deficit. Locus ſuſpectus, quia nullus ibi proficit immo tentator ibi inſidiatur, & interficit. Locus deſpectus, quia nullus ſanctus ipſius habitatorem ſe efficit, ſed potius ipſum contemnit, & reiicit. Locus immundus, quia omnes inquinat, & inficit. Allega ſicut ſupra. Et hæc de Angulo ſufficiunt.

Anguſtia. Idem eſt quod tribulatio, aduerſitas, triſtitia, ſeu pœnalitas. Et dicitur Anguſtia ab An, quod eſt contra, & guſtus, quia, ſcilicet, guſtum humani appetitus non delectat, ſed ipſum afficit, & contriſtat. Dicitur etiam Anguſtia ab Anguſtus, quia, ſcilicet, per locum arctum & Anguſtum moleſtum eſt tranſire. Sic vere per Anguſtiam, & tribulationem tranſire non eſt delectabile, ſed moleſtum. Nota ergo, quod eſt Anguſtia deteſtabilis, & eſt Anguſtia damnabilis, & triſtabilis, delectabilis, & commendabilis. A

¶ Commendabilis eſt illa, quæ in hac vita pro Deo, & pro ſalute animæ ſuſtinetur. Et iſta nihil aliud eſt quam pœnitentia, contritio, abſtinentia, ſeu afflictio in patientia tolerata. Et de hac Marci 4. Matthæi 7. Anguſta eſt porta, & arcta eſt via, quæ ducit ad vitam.

¶ Item eſt Anguſtia deteſtabilis, & hæc eſt, quæ pro mundo, pro diuitiis, pro carne, pro delitiis, pro honoribus & eminentiis, in hoc ſæculo ſuſtinetur. Et de hac dicitur Dan. 13. Anguſtiæ ſunt mihi vndique & quid eligam ignoro. ¶ Item eſt anguſtia contriſtabilis.

triſtabilis. Et hæc eſt anguſtia infernalis: de hac in Pſalm. 118. Tribulatio, & anguſtia inuenerunt me. Sapientiæ 5. Turbabuntur timore horribili præ anguſtia ſpiritus gemẽtes. **B** Et Threnorum. 1. Inimici eius apprehenderunt me inter anguſtias. Vbi oſtenditur, quod in anguſtia infernali, Securitas excluditur, quia ibi ſunt inimici, Mobilitas excluditur, quia apprehenderunt eã quaſi dicatur non poteſt plus fugere, Pluralitas includitur, quia ſcilicet non habet vnam ſolam, ſed plures. Inter anguſtias inquit. Ergo ibi excluditur ſecuritas, quia ſcilicet anima eſt inter inimicos ſuos. Inimici inquit eius. Nam ſicut ouis, quæ eſt inter lupos, columba inter accipitres, aſinus inter Leones, mercator inter latrones, non ſunt in tuto, vel in ſecuro loco, & hoc quia ſunt inter hoſtes, & inimicos capitales. Sic verè nec anima ſola ſine adiutore Deo & angelis derelicta; eſt in ſecuritate, quando eſt inter dæmones infernales, & hoc quia omnes ſunt ipſius inimici, ſaluti ipſius inuidentes, & de eius interitu congaudentes. Pſalm. 37. Inimici mei viuunt, & confirmati ſunt qui oderunt me. Vbi oſtẽditur, quod anima damnata habet inimicos, Confœderatæ coniunctionis, quia ſunt plures ſimul (Inimici inquit) interminatæ durationis, quia ſcilicet nunquam moriuntur, imo ſemper viuunt; immutabilis obſtinationis, quia cõfirmati ſunt, implacabilis affectionis quia oderunt me gratis. Talis inimicitia eſt ſimilis inimicitiæ pardi, & Leonis Iſti duo enim ſibi inuicem inimicantur, & quia pardus non poteſt Leoni fortitudine præualere, ideo tali vtitur aſtutia. Facit enim vnam foueam à parte anteriori latam à poſteriori ſtrictã & anguſtam in qua à poſteriori parte eſt foramen per quod pardus, qui eſt gracilior, poteſt tranſire, Leo autẽ, qui eſt groſſior, tranſire non poſſet. Videns ergo pardus, quod leo dormit, inuadit ipſum & prouocat ad ſequendum in illam foueam; ad quam fugit, leo autem inueniens latam viam in introitu ſequitur & proſequitur pardum vſque ad interiora, quæ quia nimis ſunt ſtricta & arcta, ideo leo non poteſt vltra tranſire, imo quãto plus intrat, tanto magis ſe coarctat, & tunc pardus pertranſiens per aliam viam per quam intrauerat, leonem anguſtiatũ à tergo impetit, & occidit. Sicut dicit Homerus in libro de pugnis, & aſtutia beſtiarum. Reuera chariſſimi, talis inimicitia, talis pugna, talis aſtutia eſt hodie inter diabolum & animam, qui ſibi inuicem inimicantur. Figura. Gen. 3. vbi ſerpenti, id eſt, diabolo dicitur. Inimicitias ponam inter te, & mulierem. Poſſum ergo dicere; quod ſicut leo eſt animal generoſum; ſic homo, quantum ad animam. Senec. Generoſus eſt animus hominis et facilius ducitur quam trahatur. Pardus eſt diabolus verſipellis, qui reuera contra leonem, id eſt, contra hominem, non poteſt niſi per aſtutiam præualere; quia ſcilicet non poteſt ipſum ad peccatũ per violentiam inclinare: ſed ad quid? pro certo iſte pardus diabolus habet vnam foueam periculoſam, ſcilicet, infernum cuius pro certo introitus eſt multum latus, fundus autem anguſtus. quia mundana proſperitas, quæ eſt ingreſſus, et via iſtius foueæ eſt hodie delectabilis, atq; lata: quia teſte Matt. 7. Lata et ſpatioſa eſt via, quæ ducit ad mortem, et multi ingrediuntur per eam. Sed verè fundus iſtius foueę ita ſtrictus, arctus, et anguſtus eſt, vt ex quo aliquis intrauerit, non poterit vlterius pertranſire. Et ideo pardus iſte diabolus videns, quod leo, id eſt, homo incipit dormire; id eſt; delectari et ſibi complacere in mundi delectabilibus, impetit eũ per ſuggeſtiones, prouocat ipſum per tentationes; et facit, vt per peccata et malas operationes in principio ſe ſequatur ad foueam infernalem. Vbi quia inuenit foueam latam, id eſt, viam proſperitatis, ideo vſque ad intima ſe immergit, et vſque ad altitudinem inferni per mortẽ animæ, et corporis ſe immittit, vbi pro certo taliter cõſtringitur ſęuitiis, et arctatur pœnæ ſuppliciis, vt non poſſit liberari, nec vltra progredi vel exire, imo neceſſe habet ibi perpetuo remanere. Et ideo inimicus eius pardus, diabolus videns; quod non poteſt ſe de anguſtia liberare, ipſum audacter cruciat, et affligit. Deut. 28. In anguſtia, et vaſtitate opprimet hoſtis. Iſtud fuit figuratum. Nume. 22. vbi dicitur, quod dum Balaam eſſet ſuper aſinam; et ad regem Moab properaret, expectauit eum Angelus euaginato gladio in anguſtiis duarum maceriarum, vbi neque ad dexteram neque ad ſiniſtram tranſire poterat. Sic verè chariſſimi, angelus, ſcilicet, Sathanas expectat in anguſto loco inferni, vbi per anguſtiam duarum maceriarum, id eſt, ipſius ſepulchri et mortis, vel per anguſtiam corporis et animæ habemus tranſire, et vbi non eſt locus diuertendi, vel fugiendi illis, qui ſupra aſinam carnalitatis et ſenſualitatis equitant, atque ſedent, qui, ſcilicet ad mandatum regis Moab, id eſt, ad voluntatem mundi circumeunt, et diſcurrunt, vt, ſcilicet, ipſos gladio ſupplicii æterni feriat, interficiat, et occidat. Et ſi ſimus ſapientes, non erimus ſicut aſina Balaam, quæ videns Angelum cũ gladio in illo loco anguſto, deuiauit, et nullo modo voluit vltra progredi, ſed antequam veniret ad illud anguſtum, ſtetit, et vltra procedere non præſumpſit. Si bene attendimus quod angelus Sathana cum gladio ſuo expectat nos in anguſtia mortis et inferni, ſtatim à via peccati debemus diuertere, et nullo modo vlterius pertranſire, ne forte ab iſto angelo in iſto anguſto occidamur per damnationem, et per anguſtiæ perpetuæ læſionem. De tali anguſtia et inimicitia loquitur Scriptura Luc. 21. Circumdabunt te inimici tui valle, & coanguſtabunt te, & ad terrã proſternent te. Vbi oſtenditur: ꝙ in iſtã inimicitia, de qua loquitur Scriptura, non eſt locus euaſionis, (quia circumdabunt te) non eſt locus dilationis (quia coanguſtabunt te) nõ eſt locus concordantiæ (quia ipſi ſunt inimici tui) non eſt locus reſidentiæ (quia ad terram proſternent te.] Et ideo non reſtat, niſi quod anima dicat illud 1 Paral. 21. Ex omni parte anguſtiæ me premunt. Bene ergo patet, quod ibi excluditur ſecuritas, Inimici inquit. ¶ Secundò dico, quod ibi concluditur libertas ſeu mobilitas, quod Apprehẽdunt, inquit, eam; **C** Sicut enim videmus, quamdiu lepus eſt exterius, velociter circuit et mouetur, ita quod vix ab aliquo poteſt capi, veruntamen quãdo à venatore in aliquo anguſto reti concluditur, tunc ſua leuis mobilitas retardatur, et ipſe apprehenditur, capitur, excoriatur et manducatur. Sic peccator, quamdiu eſt in nemore huius vitæ, nõ facit niſi diſcurrere, circuire, & per foreſtam huius ſæculi euagari; ita quod vix à venatore, id eſt, à Deo, qui ipſum quotidie per tribulationes perſequitur, ipſius leuitas, vagabũdaque mobilitas reſtringatur, ſed finaliter iſte inducetur in rete anguſtiſſimum, ſcilicet in mortem, de qua non poterit fugere, & tunc ibi apprehendetur per diuinã ſententiam à canibus, id eſt, dæmonibus & eis committetur, à quibus pelle temporalis ſubſtantiæ exuetur, & ab inferni ſuppliciis deuorabitur. Apprehendunt ergo eam. Apoc. 19. Apprehẽſa eſt beſtia, & pſeudoprophetæ & viui miſſi ſunt in ſtagnum ignis & ſulphuris, etc. De tali apprehenſione, & anguſtia dicitur Iob 15. Vallabit eum **D** ſicut regem anguſtia Mobilitas ergo concluditur. ¶ Tertiò dico, quod pœnalitas includitur; quia, ſcilicet, ibi ſunt anguſtiæ in plurali. Inter anguſtias inquit. Sunt autem iſtæ anguſtiæ; infirmitatis, afflictio; proſperitatis, amiſſio; paradiſi excluſio; & mortis afflictio; & inferni damnatio. Sicut enim ſerpens tranſeundo per anguſtum, & ſtrictum foramen pellem deponit, ita quod totus nudus vlterius tranſit. Sic verè anima, quæ per ſtrictiſſimum foramen mortis pertranſit, pellem, ſcilicet, temporalem ſubſtantiam, carnem ſeu corpus dimittit, & poſt ſe derelinquere debet & tota nuda nihil ſecum niſi peccata portans ad inferni anguſtiam cogitur pertranſire. Inter anguſtias, inquit, quaſi dicat, non eſt vna ſola anguſtia, imo plures; Dan. 13. Anguſtiæ mihi ſunt vndique. Eſt igitur anima peccatrix in anguſtia

propter { Incluſam pœnalitatem,
Concluſam mobilitatem,
Excluſam ſecuritatem.

Nota; ſi vis, aliquantulum curioſius diſtinguere. Dico, quod anguſtia dicitur ab Ango, quod idem eſt, quod conſtringo vel coarcto. **E** ¶ Et ſic notabis, quod eſt

Anguſtia { Mundialis habitationis,
Temporalis tribulationis,
Cordialis coarctationis,
Virtualis contriſtationis,
Noxialis deſperationis,
Infernalis deſolationis.

Prima eſt anguſtia terrenorum, quæ, ſcilicet, ita ſunt ſtrictæ modicæ, & anguſtæ, vt nullius animi capacitati ſufficiant; non ſufficiunt enim bonis, quia ſicut dicitur. Animo dominum contemplanti anguſta eſt omnis creatura. Et hoc quia ſecundum Auguſt. Animam Dei capacem, nihil minus Deo replere poteſt. Omnia autem temporalia non ſunt niſi punctus reſpectu æternitatis, & omnia creata non ſunt niſi punctus reſpectu diuinæ infinitatis. Malis etiam non ſufficiunt; quia ſemper nituntur plus habere, et ſemper deſiderant ſtatus latitudinem ampliorem, ſimiles vento in anguſto loco viſcerum terræ contento, qui locum anguſtum abhorrens, concutit totam terram. Sic cupidi omnia concutiunt, vt ad latitudinem exeant ab anguſto. Et ideò breuiter mundanis omnibus poteſt dici illud Ioſ. 17. et 4 Reg. 6. Populus multus es, anguſtus eſt tibi locus montis Effatim. Et ideo ſancti ad modum incarcerati, qui abhorrens anguſtias, deſiderat libertatem, abhorrent corporis & mundi anguſtiam, & cœleſtis altitudinis deſiderant ciuitatem, dicentes Deo illud Eſa. 49. Anguſtus eſt hic mihi locus, da mihi locum vt inhabitem. ¶ Secunda eſt anguſtia ſæculi flagellorum, id eſt, tribulationum & afflictionum, quibus ſcilicet boni anguſtiati ſunt in hoc mundo. Heb. 11. Egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. In tali tamen anguſtia, poſſunt iuſti conſolari triplici ratione. Primò, quia Chriſtum habent ductorem. Secundò, quia ipſum habebunt liberatorẽ. Tertiò, quia ipſum habebunt vindicatorem & defenſorem. Iſti enim à Chriſto ducuntur. Vnde de Dauid, id eſt, de Chriſto dici-

tur. 1.Reg. 22. quod conuenerunt ad eum omnes, qui erant in angustia constituti, & factus est eorum princeps. Item quod ab eo liberentur, patet Prou. 11.Iustus de angustia liberatus est. Et Prou. 12.Effugiet iustus de angustia, Item quod ab eo finaliter vindicentur, patet Sapient. 5. vbi dicitur quod stabunt iusti in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerũt, &c. ¶ Tertia est angustia hominum peccatorum. Peccata enim ita angustiant, & strictificant cor humanum, vt non potest recipere secum Deum per gratiam; proximum per amicitiam, virtutes per complacentiam; Vnde de peccatore dicitur Eccl.17. Angustiabitur peccatis. Et Iob. 15. Angustia vallabit eum. ¶ Quarta est angustia hominum perfectorum seu contritorum, quia s. iusti semper sunt in quadam angustia cordis, quia scilicet semper angustiantur dolore commissorum, & dolore committendorũ de periculo viæ, & de dilatione patriæ; vnde de hoc Dauid iustus dicebat in Ps. 118 Tribulatio & angustia inuenere me & cõtex. me tenebræ. ¶ Quinta est angustia obstinatorum, qui s. in angustia desperationis existunt, figurati in Saul, qui dicebat sicut dicitur 2.Reg. 1. Sta supra me, & interfice me, quoniã tenẽt me angustiæ. ¶ Sexta est angustia damnatorum: de qua Esa. 30. Onus iumentorum austri in terra tribulationis & angustiæ sed de ista, ad plenum vsum est supra. Sed, si vis, adhuc potes dicere secundũ Mauricium, quod angustia tribulationis, vel timoris & contritionis ad multa proficit, quia scilicet ipsa facit

Deum {
- cogitari mentaliter,
- inuestigari realiter,
- propitiari suauiter,
- exquiri & deprecari humiliter.

Facit, dico, Deum recogitari. Ionæ 2. Cum angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus sum. Item facit Deum quæri, & inuestigari Esa. 26. Domine in angustia requisierunt te. Item facit Deum misereri & propitiari Deut. 26. Dominus Deus noster respexit humilitatem nostram, & laborem, & angustias. Item facit Deum orari & deprecari. Baruc. 3. Anima in angustiis & spiritus attritus clamat ad te. Sufficit. Vide de tribulatione, cõtritione, & dolore, &c.

Anima.

A Est quædam substantia simplex, incorporea, spiritualis, & rationalis, ad viuificandum, & mouendum corpus, ex nihilo à Deo creata. Quia de animæ natura dicere nisi in quantum potest tangere mores, ad istud non spectat opusculum, ideò de hoc penitus sileamus; vt aliquid de anima, quantum ad mores inferamus. ¶ Dico igitur, ꝙ anima est similis Turturi, quæ est auis simplex & casta. Est enim turtur sociam suam multum diligens, & amissione eius semper dolẽs. Et ideo si sociam suam perdiderit, nulli alteri amplius se coniungit, sed memor ipsius semper gemit, vt dicit Isido. Reuera charissimi, talis est anima. De sui enim natura est simplex, casta, pura pariter, atq; munda. Et ideo anima dicitur ab A, quod est sine, & αἷμα, quod est sanguis, quia sine sanguine, id est, sine macula fœditatis. Ista etiam sociam, cui Deus ipsam à creatione coniungit, videlicet, carnem humanam, miro amore diligit. Quia secundum apostolum Eph.5. nemo carnem suam odio habuit, Tãtus enim est amor animæ ad corpus, quod ab ipso nunquam quærit naturaliter separari, & si per mortẽ separata fuerit hoc non est sine tristitia & dolore. Mar.14. & Mat.26. Tristis est anima mea vsque ad mortem. Ab ipso etiam separata nulli alteri compari, id est, nulli alteri carni vel corpori, copulatur, imo contra Pythagoricam opinionem, quasi vidua, vbi Deo placuerit commoratur, & de amissa societate semper gemere perhibetur, quia secundum Aug. Anima beata quamdiu est separata, semper habet quendam gemitum, id est, quendam appetitum, inclinationem, & desiderium ad ipsum corpus, & per consequens non potest perfectè beatificari, quousq; in resurrectione iterum corpori sit vnita. Ideò de tali naturali amicitia inter animam, & corpus potest intelligi illud Gen. 34. Conglutinata est anima eius cum ea. Et si ista amicitia inter corpus, & animã seruatur ab anima circa corpus, multo fortius debet seruari circa Deum. Iste est enim animæ verus compar socius, & maritus, cui ipsa matrimonialiter desponsatur. Istũ igitur debet summè diligere, & si per peccatum ipsum perdiderit, de hoc debet gemere & dolere, nullum præter ipsum debet admittere, sed eius aduentum continuè expectare. Ps.26. Expecta dominum viriliter age. Nulli enim alteri cõpari, scilicet, nec mundo, nec carni, nec diabolo debet se coniungere per desideriũ & affectum; sed ad verum sponsum suum totis visceribus anhelare. Et ratio est, quia sicut maritus habet vxorem iuuare, & defendere, & prolis propagine fœcundare, sic Deus animam, quando sibi per gratiã copulatur, à dæmonibus & vitiis eã defendit, vt ipsam virtutibus, & gratiis iungat, & fœcundet. Et ita de anima, quæ ita per gratiã est coniuncta, potest dici illud Hiere.31 Et erit anima eorũ quasi hortus irriguus. ¶ Quibus verbis ostẽditur; ꝙ anima de-
B bet habere tres cõditiones morales secundum tres cõditiones naturales, quas dignoscitur obtinere. Habet enim anima naturaliter Durationis æternitatem (Erit) Diuinitatis cõformitatẽ (Quasi), Potentiarum fertilitatẽ (quia est hortus irriguus, vbi B scilicet sunt plures arbores) Sic verè in anima debet esse moraliter loquendo, cordis stabilitas perseueratura. Erit. Dei cõformitas repræsentatiua, Quasi, Morum fœcũditas exuberatiua, Hortus irriguus, Habeat igitur primo perseuerãtiæ stabilitatẽ, Erit, Nam sicut anima naturaliter est perpetua & immortalis, ita quod eius essentia nõ potest deficere, nec perire, iuxta illud Mat.10. Animã autẽ non possunt occidere. Sic vere moraliter ipsa debet esse perpetua & immobilis per perseuerãtiæ firmitatẽ: quia s. nunquam debet deficere per peccatum, sed in esse gratiæ perpetuo manere; quod ostenditur cũ dicitur, Erit: quod est futuri temporis, ad denotandũ, quod debemus non tantũmodo esse in præsenti, sed etiã in futuro, per constantiæ & perseuerantiæ futurã stabilitatẽ, & maximè, quia istud verbum sum, es, est, signat constantiã, firmitatem, & residentiã duratiuam. Sap. 8. Puer eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonã. Et ideo videtur, quod anima debet esse similis cuidam constellationi, quæ dicitur Arcturus, septentrio Arctophylax seu Bootes, quæ secundũ Greg. & Isid. habet septẽ stellas quarum tres à quatuor sunt distinctæ. Ista autem constellatio nunquam occidit, imo in omni tempore anni continuè apparet. Est enim propinqua polo arctico, stellæ maris immobili, circa eũ continuè vertitur, & ideo nobis nunquam occidit, vel disparet. Stella maris, charissimi, quæ est immobilis, & nauigantes dirigit, est Deus: cuius essentia, Non mouetur, Non variatur, nõ vertitur, nõ mutatur, imo perpetuæ est immobilitatis. Malac. 3. Ego dominus, qui nõ mutor. Et ideo nautas, id est, homines viatores, qui mare nauigant huius mundi, ad portũ dirigit paradisi. Septẽtrio igitur est anima quæ septem stellis, id est, septem virtutibus, quarum scilicet tres Theologicæ à quatuor Cardinalibus sunt distinctæ, debet esse moraliter insignita. Figura est Apoc.1. in illo, qui habebat septem stellas in dextera sua. Et ista pro certo nunquã debet occidere per peccatum, sed continuè & perpetuò circa polum arcticum, id est, circa Deum esse & apparere per gratiam & dilectionem, & circa eum moueri, & circuire per laborem, & operationem, considerationem, & contemplationem, deuotionem, & orationem. Vnde Esaiæ 60. Non occidet vltra sol tuus. Et Can. 3. Surgam, & circuibo ciuitatẽ. Et illud, proh dolor, est contra multos, quorum animæ non videntur immortales, sed temporales, nõ durabiles, sed defectibiles, nõ permanentes sed per imperseuerantiam à firmitate boni propositi desistentes, quia multi sunt, qui in bonis operibus minimè perseuerant, imo si ipsi quandoq; incipiunt, statim deficiunt, atque cessant. Ideo tales possunt dicere illud Ps. 118. Defecit in salutare tuum anima mea, quia sicut dicitur Ezech. 18. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Non sic charissimi, sed habeamus, permanentiæ stabilitatẽ: Erit inquit. Sap. 4. Placita erat Deo anima eius. C
¶ Secundo habeat anima consonantiæ conformitatem. Quasi inquit. Nam sicut anima naturaliter est imago ipsius Dei, sic vere moraliter ipsa debet esse eius imago, hoc est dictum, habere eius conformitatem, imitationem, similitudinem, & figuram quantum ad mores, gratias, & virtutes, quod ostenditur, cum dicitur, quasi, quod est aduerbiũ similitudinis, & signat cõparationem, conformitatem, & similitudinem, & relationem. Ad denotandum, quod nos debemus Deo per bona opera conformari, comparari, assimilari, & referri. Et Mat.5. Estote similes patri vestro, qui in cœlis est. Et ideo videtur, quod anima debet esse similis cuidam lapidi precioso, qui dicitur Selenites, in quo secundum Dios. & Isid. semper apparet imago lunæ, et secundũ quod luna recipit varias immutationes, secundũ hoc illa imago in illo lapide variatur, et immutatur, fit itaq;, ꝙ nunc noua, nunc plena, nunc in incremento, nunc in decremento imago eius reperitur. Et sic in omnibus suis mutationibus, lunæ variationibus conformatur. Sic vere cũ in anima appareat, et existat imago lunæ, id est, beatissimæ Trinitatis, Deitatis, et diuinitatis, hinc est ꝙ quãtũ ad morales cõditiones sibi debet totaliter cõformari, et istam lunã Deũ, et maxime Christũ quantũ ad omnes motus, et conditiones, mores et perfectiones, labores, et operationes, quas habuit in hoc mundo debet pro viribus imitari. Vnde Apost. Eph. 5. Imitatores Dei estote, sicut filii charissimi. Et ideo ista debet renouari per conuersionẽ, crescere per meritorũ cumulationẽ, decrescere per humilitatẽ et subiectionẽ; et esse plena lumine per sagacitatem et discretionem. Ideò de tali assimilatione, et cõparatione et mutatione, quæ ostenditur cũ dicitur, Eccle. 50. Quasi stella matutina in medio nebulæ, et quasi luna plena in diebus suis lucet. Anima enim debet esse cõformis Deo, Quo ad cõstantiæ stabilitatẽ, Quasi stella, quæ s. dicitur à stando (Quo ad clementiæ benignitatẽ) Matutina, quæ scilicet est hora diei magis humida, Quo ad cõcordiæ vnitatem seu communitatem, In medio, quia scilicet

habet

habet coniungere extrema, Quo ad orationis feruidum vaporem, Nebulæ, Quo ad discretionis fulgidum splẽdorem, Quasi luna plena, Quasi inquit. Vnde de anima dicitur Eccles. 23. Anima calida quasi ignis, id est, quasi Deus, qui dicitur ignis cõsumens, Deut. 4. Et ista pro certo charissimi, sunt contra multos, qui Deo nolunt conformari, sed difformari; non eum imitari, sed eius moribus contrariari; non ei per virtutes assimilari, sed ei per peccata totaliter disparari. Quia proh dolor multi sunt hodie, qui Deum non imitantur, sed mundo, carni, vel hosti, per diuersa vitia cõformantur. Isti fuerunt figurati Apoc. 13. Vbi oẽs gentes acceperũt imaginem bestiæ, et characterẽ eius. Ideò isti finaliter vna cum bestia illa missi sunt in stagnũ ignis et sulphuris. Sic vere charissimi, hodie quasi totus mundus accepit in sua conuersatione imaginem bestiæ, hoc est dictum, mundi, et carnis, et hostis. Imago. n. mundi accipitur per auaritiam, carnis per luxuriam, hostis per superbiã mundi. Et ideo finaliter tã isti significati & imaginati tali imagine. i. tali nefaria conuersatione & imitatione, vna cum bestia quam imitantur, i. cum mundo, hoste vel carne, in stagno ignis, & sulphuris. i. infernali miseria damnabuntur Ps. 10. Ignis, sulphur, & spiritus procellarũ, pars calicis eorum. Non sic, charissimi, non; sed habeamus cõsonantiæ seu similitudinis, & virtualis efficaciæ cõformitatem, qua s. Deo & sanctis debemus esse consoni, similes,
D conformes, vt dictum est: vide infra in loco suo. ¶ Tertiò dico, quod anima moraliter debet habere virtutum opulentiæ fœcunditatem: hortus irriguus, inquit. Nam sicut anima naturaliter habet plures potentias, s. memoriam, intellectum, & voluntatem, sic moraliter ipsa debet habere plures spirituales potentias. i. plures gratias, & virtutes. Debet habere ingenium ad contemplandum per discretionem. Voluntatem ad affectandum per dilectionem. Memoriam ad Dei beneficia recolẽdum per gratiarum actionem, quod ostenditur cum dicitur, hortus irriguus. Nam sicut hortus irriguus producit ex se plures plantas fructificantes & formosas. Sic vere anima, quæ re uera ipsius Dei hortus est & viridarium, potest dici iuxta illud Can. 4. hortus conclusus soror mea, hortus conclusus fons signatus, qui. s. hortus quinq; fontibus diuini sanguinis est rigatus, multas arbores. i. multas virtutes debet habere, producere, & proferre, ex quibus fructus æternæ gloriæ seruabitur in futurum. Et ideo videtur, quod sic est de anima, sicut de palma. Nam vt dicit Plin. inter palmas est dare masculum, qui propria virtute fructificat. Et est palma fœmina, quæ non fructificat nisi ita sit plantata, vt eius. s. masculi, odore, vapore, redolentia, & influentia possit tangi. Quod si forte sibi succiditur masculus, infra biennium sterilescit. Re uera charissimi, talis est anima, ista. n. habet vnum masculum, vnum virum. s. Christum, cui in baptismo matrimonialiter est coniuncta, & per fidei copulam desponsata. Ose. 2. Spõsabo te mihi in fide. Sed pro certo ista fœmella, s. anima tunc temporis, & non alias fructus bonorum operũ producit, qñ masculo suo Christo per amorem & desiderium est coniuncta, & sibi per charitatem et gratiam est vicina, & eius opore per deuotionem est respersa, quia anima tũc sicut hortus irriguus fructificat et virtutibus et gratiis fœcundatur. Esaiæ 58. Illa terra inculta facta est, quasi hortus voluptatis. Et Esa. 55. Delectabitur in crassitudine, id est, in virtutũ plenitudine anima vestra. Sed verè charissimi, si iste masculus Christus sibi per peccatum subtrahatur, tũc vere necesse habet, vt à fructu bonorum operũ sterilescat, ita quod ipsa põt dicere illud Esa. 49. Ego sterilis & non patiens. Et Esaiæ 29. Vacua est anima eius. Sed heu proh dolor quot sunt tales hodie animæ, quæ propter defectũ societatis sui veri sponsi Christi sterilitatẽ incurrerunt. Non sic, sed simus hortus irriguus, & habeamus

Morum fœcunditatem,
Dei conformitatem,
Cordis stabilitatem.

Et sic poterit dici. Erit anima eorum quasi hortus irriguus. &c. Et si vis, notare potes, quòd anima viri iusti seu

Anima iusta debet
- Contristari diuino timore,
- Subleuari spe seu amore,
- Illustrari discreto splendore,
- Operari vtili labore,
- Præliari cum forti vigore,
- Perscrutari Dei consilia,
- Contemplari cœli magnalia,
- Occupari circa vtilia,
- Sustinere cum patientia,
- Adhærere cum permanentia,
- Continere cum temperantia,
- Abstinere cum pœnitentia,
- Liquescere per deuotionem,
- Flammescere per affectionem,
- Se sternere per subiectionem,
- Se tegere per tuitionem.

¶ Dico igitur, quod anima iusti spiritualiter cõtristatur, id est, E
per timorem, et contritionem. Psal. 6. Anima mea turbata est valde. Et Christus dicit Matt. 26. et Mar. 14. Tristis est anima mea, vsque ad mortem. ¶ Item per spem superius eleuatur. Iob. 7. Elegit suspendium anima mea. ¶ Item per discretionem et scientiam illustratur. Ps. 138. Anima mea cognoscet nimis. ¶ Itẽ per diligentiam operatur. Prou. 13. Anima operantium impinguabitur. Item contra hostes spirituales viriliter præliatur. Eccl. 4. Vsq; ad mortem agonizare, pro anima tua. Item Dei mandata & opera sagaciter perscrutatur. Ps. 118. Mirabilia testimonia tua; ideo scrutata est anima mea. ¶ Itẽ cœli magnalia contemplatur. Ps. 114. Conuertere anima mea in requiem tuã, quia dominus benefecit tibi. Requiem dico contemplationis. ¶ Itẽ circa vtilia occupatur. Prou. 16. Anima laborantis laborat sibi, id est, ad vtilitatem suam. ¶ Item dico, quod anima iusti solet cum patientia sustinere. Ps. 129. Sustinuit anima mea in verbo eius. ¶ Item solet cum perseuerantia adhærere. Psal. 62. Adhęsit anima mea post te. ¶ Item solet cum temperantia cõtinere. Eccl. 26. Non est digna ponderatio continentis animæ. ¶ Itẽ solet cum pœnitentia abstinere. Iob. 6. Animæ esurienti, quæ amara sunt, dulcia esse videntur. ¶ Itẽ per deuotionem debet liquescere. Cant. 5 Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. ¶ Item per affectionem debet flammescere, id est, feruenter desiderare. Ps. 41. Quemadmodum desiderat Ceruus ad fontes aquarũ, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. ¶ Item per subiectionẽ debet se sternere, id est, se humiliare. Iudicum 4. Humiliauerunt animas suas, in ieiunijs suis. Et Iudith 8. Humiliemus Deo animas nostras. ¶ Itẽ per tuitionem debet se custodire, & protegere. Deut. 4. Custodi temetipsum & animam tuam sollicite. Ista enim sunt illa, quę anima nostra debet facere, vel habere, vt sic possit corã Deo digna, & acceptabilis apparere. Quapropter ipsã debem⁹ Deo cõmittere, & pro ipsa ipsius misericordia exorare. Oret igitur vt

Liberetur,
Præseruetur,
Adiuuetur,
Consoletur.

Dicò vt liberetur, dicens illud Ps. 141. Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo. Et Ps. 119. Domine libera animam meam a labiis iniqui, quoniã sanctus sum. Item vt cõsoletur. Ps. 85. Lętifica animã meam serui tui, &c. Sufficit igitur de anima in bono significato. Iterum nota, quod de anima peccatrice potest exponi illud Ps. 43. Humiliata est in puluere anima nostra, conglutinatus est in terra venter noster. In quibus verbis ostenditur, quod anima peccatrix incurrit tria mala contra tres proprietates, quæ sibi naturaliter insunt. Habet enim anima naturaliter

Promotionis nobilitatem,
Affectionis sublimitatem,
Conditionis simplicitatem.

¶ Sed verè, quãdo ipsa peccat mortaliter, tũc nõ adest nobilitas, F
sed flebilis calamitas cum status vilitate, quia humiliata est in puluere. Tunc non adest sublimitas, sed deprimens cupiditas, cum mentis grauitate, quia conglutinatus est in terra. Tũc nõ est simplicitas, sed corporis impuritas cũ carnis voluptate, Vẽter inquit noster. Dico igitur, quod anima peccatrix habet status vilitatem, & indignitatem; quod ostenditur cum dicitur. Humiliata est in puluere. Sicut res, quę inferius humiliatur, necesse est, q̃ à superioribus deprimatur, & sicut res, quę in puluere dimittitur, pro vili tenetur, & habetur; Sic verè anima peccatrix, quę in statu infimo peccatorũ, & puluere diuersorũ vitiorũ tegitur, & vallatur, vilis meritò reputatur, & à superioritate dignitatis, reputationis, & excellentiæ deprimitur, deponitur, & humiliatur. Ideò de anima peccatrice dicitur in Ps. 104 Humiliauerũt in compedibus pedes eius, ferrum pertransiuit animam eius. Vbi ostenditur, quòd talis anima peccatrix est

Turpiter deiecta, Fortiter iniecta, Ferociter traiecta, } quia { humiliauerunt, in compedibus, ferrum pertransiuit animã eius.

Sicut n. videmus, quod carbo inflãmatus est pulcher, lucidus, & formosus, extinctus autem est niger, immundus, maculãs, & deformis. Sic vere anima inflammata per gratiam & charitatẽ coram Deo & angelis est lucida, pulchra, gratiosa, digna, laudabilis, & formosa. Si autem extincta fuerit per peccatum, tunc vilis & deformis efficitur, nigra pariter, & infecta: Sicut enim carbo extinctus, maculatus, faciliter frãgitur, stridorẽ emittit cũ calcatur faciliter; sic vere peccator ita est niger per infamẽ conuersationẽ, quod ipse inficit & maculat quicquid eum tangit per imitationẽ, quia sicut diciturEccl. 13. Qui tetigerit picẽ, inquinabitur ab ea. Tales ẽt finaliter franguntur per impatientiam, faciliter accẽduntur per luxuriã, & auaritiã, & si calcãtur per correctionẽ, statim strident per impatientiam & detractio-

tractionem. Ideò de talibus nigris, infectis, vilibus & infamibus dicitur Thren. 4. Denigrata eſt facies eorum ſuper carbones. Humiliata eſt igitur in puluere. Et nota, quod dicit in puluere. Nam ſicut puluis veſtimenta maculat, & deturpat. Sic vere peccatum animam maculat & corrumpit, & ipſam inficit, vilificat, & deformat. Ad quod facit exemplum de lapide Alexandri. Dicitur enim in quadam hiſtoria, quod Alexandro fuit delatus quidam lapis pretioſus, qui poſitus in ſtatera præponderauit omnibus ponderibus quæ poſſent ex alia parte poni. Sed quando lapis iſte modico puluere velabatur, tunc modica palea ſibi in pondere præponderabat. Revera chariſſimi, talis eſt anima. Iſta enim dum ſine puluere, & ſine peccato perſeuerat, tanti eſt ponderis, valoris, reputationis, & nobilitatis, ꝙ nihil poteſt ei præponderari nec etiam æquiparari. Vnde Eccle. 26. Non eſt digna ponderatio animæ continentis Sed pro certo ſi iſto puluere fuerit maculata, tunc ita vilis efficitur, vt nihil ponderare, ſeu valere coram Deo penitus reputetur. Eſa. 49. Ad contemptibilem animam. Habet igitur talis anima vilitatem & indignitatem. Oſeæ 2. Quam vilis facta es nimis iterans vias tuas. ¶ Secundò habet anima peccatrix grauitatem,
G & cupiditatem. Quia conglutinata eſt in terra bonis temporalibus & terrenis. Sicut enim ſcintilla accenſa ſuperius aſcendit; extincta autem inferius ad terram deſcendit, ſic vere anima, igne charitatis & gratiæ ſuccenſa, ſurſum ad Deum eleuatur & ad bona æterna, per contemplationem, & affectionem: ſi autem iſta agnitione caruerit & per peccatum extincta fuerit, tũc per cupiditatem, & auaritiam, ima petit, & ad terram & terrena per immoderatum affectum, & deſiderium ſe deflectit, & tali terræ, id eſt, terrenis ſe copulat, et committit. Conglutinata eſt, inquit, in terra. Gen. 33. Conglutinata eſt anima eius cum ea. Habet igitur grauitatem et cupiditatem. ¶ Tertio habet anima peccatrix voluptatem et carnalitatem, quod oſtenditur cũ
H dicitur, Venter noſter. Nam per ventrem, in quo viget omnis appetitus, intelligitur appetitus, et deſiderium voluptatis carnalis, quia ſicut in ventre eſt ſtomachus, qui cibos recipit; ſunt ibi renes, qui ignem luxuriæ nutriunt: ſic in deſiderio multorum eſt ſtomachus guloſæ voracitatis, et renes igneæ carnalitatis, et fœditatis. Eſa. 66. Anima eorum in abominationibus ſuis delicata eſt. Tales poſſunt dicere illud Iob. 32. Venter meus quaſi muſtum abſque ſpiraculo. Muſtum enim in vaſe, quod nõ habet ſpiraculum, interius feruet, quod totum vas deſtruit, et dirumpit, ſic venter talium ita feruet per malos appetitus, vt ſeipſum per peccata diſſipet, et ſubuertat. Tales ſunt ſimiles cuidam piſci, qui dicitur Caracho, de quo dicit Ariſto. quod quaſi totus eſt in ventre, habet enim maximum ventrem reſpectu corporis ſui reliqui. Et ideò, vt ait, multæ fæces in eius vtero continentur. Sic verè chariſſimi, ſunt aliqui, qui quaſi videtur eſſe toti in ventre, per carnalitatis et luxuriæ voluptatem, venter enim ſiue carnalis appetitus eſt maximus, quia vẽter impiorum inſaturabilis. Prou. 13. Et ideo multæ fæces, id eſt, multa carnalia vitia et peccata in iſto ventre, id eſt, in malorũ appetitu et deſiderio inueniuntur. Eccl. 40. In ventre eius ignis ardebit. Vbi oſtenditur, quod anima peccatrix habet

Luxuriæ fœditatem (In ventre)
Superbiæ pompoſitatem (Ignis)
Sæuitiæ crudelitatem (Ardebit)

quia ſcilicet ſemper nititur aſcendere, et ſtridorem, et ſtrepitũ emittit. Sic igitur patet, quod anima peccatrix habet carnalitatem, voluptatem, cupiditatem et grauitatem, infirmitatem et vilitatem. Humiliata eſt igitur anima noſtra in puluere, conglutinatus eſt in terra venter noſter. Heu chariſſimi, pro Deo non ſic etc. Et nota adhuc ſi vis, quod ſicut dicitur Ezech. 18. Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur. Et nota, quod quãdoque

Anima moritur per:
- Gulæ ſubmerſionem,
- Auaritiæ combuſtionem,
- Iracundiæ occiſionem,
- Mendacii deceptionem,
- Luxuriæ inquinationem,
- Malitiæ fraudationem.

De ſubmerſione gulæ poterit dici illud Pſ 68. Intrauerunt aquæ vſq; ad animam meam. De combuſtione auaritiæ dicitur Eccl. 23. Anima calida quaſi ignis ardens, non extinguetur donec aliquid glutiat. De occiſione iræ dicitur Iob. 18. Cur perdis animam tuam in furore tuo? De mendacio dicitur Sap. 1. os, ꝙ mentitur, occidit animam. De luxuria dicitur Prou. 6. quod mulier, viri precioſam animam rapit. Et illud. Qui autem adulter eſt propter cordis inopiam perdet animam ſuam. De malitia vero dicitur Sap. 16. Homo occidit per malitiam animam ſuam. ¶ Nota adhuc ſi vis, quod in ſcriptura quandoq; anima ſumitur pro vita corporali, ſicut Hier. 40. vbi dicitur, quod Hiſmael miſſus erat percutere animam Godolyæ. Et illud Ioan. 13. Animam meam pono pro te. Et Io. 12. Qui amat animam ſuam, perdet eam. Sed de iſta anima nihil ad præſens. Vide infra de vita. De hoc etiam, quòd anima ſumitur quandoq; pro tribulatione, & pro animæ afflictione, ſicut Iob. 38. Viuit dominus, qui fecit nobis animam hanc, nihil ad præſens, ſufficit.

Animal. Nota, ꝙ animal dicitur, quicquid viuit ſenſitiua vita. Et dicitur animal quia animam habet, A
vel quia Animatur. Dicamus igitur moraliter, quod per animal poteſt intelligi omnis creatura rationalis ſiue bona fuerit, ſiue mala. Et ſic dico, quod in ſcriptura reperitur multiplex animal ſcilicet,

Animal:
- Mortale,
- Vitale,
- Carnale,
- Lethale,
- Aeternale.

Inuenitur, dico, animal mortale, & ſic ſignat quẽlibet viatorẽ, qui ſ. dum in hoc mundo peragrat, vitã animalẽ ducit, & animalibus paſſionibus ſubiacet, dum hic viuit, De quo 1. Cor. 15. Prius quod animale eſt, deinde quod ſpirituale eſt. Quia ſ. homo nunc eſt animal mortale, tandẽ verò poſt reſurrectionem erit animal ſpirituale, id eſt, impaſſibile, & immortale. Vnde de animalibus hic mortalitati ſubiectis dicitur Iohel. 1. Ingemuit animal, mugierunt greges. ¶ Item inuenitur animal vitale, quia omne animal viuit, alias nõ diceretur animal. Et ſic animal ſignat hominẽ iuſtũ, vita gratiæ viuidũ, & ſenſibus diſcretionis munitum. De quo in Pſ. 144. Aperis tu manũ tuã, & imples omne animal benedictione. Sed de hoc videbitur infra latius. ¶ Itẽ inuenitur animal carnale. Et ſic animal ſignat peccatorem. Animal. n. de ſui natura conſtat ex carne & ſanguine. Sic peccator ex carnali immunditia, & fœditate. Vnde de peccatoribus dicitur Ezech. 8. Ingreſſus vidi, & ecce ſimilitudo reptiliũ animaliũ, abominatio, & vniuerſa idola domus Iſrael. Sed de hoc etiam videtur infra latius. ¶ Itẽ eſt animal lethale, ſeu crudele. Et ſic animal ſignat diabolũ. Vnde de peccatoribus, & damnatis dicitur Sap. 17. Tranſitu animaliũ & ſerpentũ ſibilatione commoti, tremebũdi peribant. ¶ Item eſt animal æternale. Et ſic ſignat beatos, q ſunt animalia Dei patris. Pſ. 67. Animalia tua habitabunt in ea, paraſti in dulcedine tua pauperi Deus. His igitur præmiſſis dicendũ eſt, quod ſicut duo ſunt genera animaliũ, videlicet animalia domeſtica & animalia fera; Sic loquẽdo moraliter, duo ſunt genera animaliũ ſpiritualiũ. ſ. domeſtici, id eſt, boni & iuſti, & ſylueſtres, id eſt, peccatores & impii. Dicamus igitur, quod per animalia quãdoque poſſunt intelligi viri iuſti. Sicut. n. animalia habẽt motũ, ſenſum, & actũ, quia ſ. mouentur, ſentiunt, & operantur. Sic vere iuſti habent motũ bonæ voluntatis & affectionis, Senſum dulcis pietatis, & cõpaſſionis, quia ſ. ipſi ſentiunt miſeriã alienã, actũ bonæ, & vtilis operationis. Et ideo de talibus animalibus poteſt dici illud Ezec. 1. quod animalia ibãt & reuertebantur in ſimilitudinem fulguris coruſcantis. Ibant dico; ecce motus volũtatis; reuertebãtur, ſupple, ad cõpaſſionẽ proximi, ecce virtus pietatis; In ſimilitudinem fulguris, quod ſ. eſt res mirabiliter actiua; ecce actus virtutis & probitatis. ¶ Notabo ergo, quod in ſcriptura inuenio B

Animal:
- Oculatum,
- Eleuatum,
- Subiugatum,
- Dedicatum,
- Conturbatum,
- Affectione dotatum.

¶ Tale. n. proculdubio debet eſſe vir iuſtus, qui ſ. eſt oculatus, circũſpiciendo diſcrete. Eſt eleuatus, cõtẽplando ſupernaliter & alte. Eſt ſubiugatus Deo ipſi obediendo deuote. Eſt dedicatus ſ. Deo, ſibi ſeruiendo iugiter & prompte. Eſt cõturbatus Deũ & eius iudicia timendo, & recipiendo attente. Eſt affectu dotatus proximos diligendo aperte. Eſt igitur iuſtus, animal oculatum per diſcretionẽ, ſimilis. ſ. illi animali, quod dicitur Lynx, quod. ſ. vltra parietẽ dicitur videre. Similis etiã illis Æthiopibꝰ, quos Solinus quaternos oculos habere dicit, quia. ſ. iuſtus vltra parietẽ corporis & rerum tẽporaliũ conſiderat, et variæ circumſpectionis oculos ſecũ portat, figuratus Apoc. 4. vbi dicitur, quod iſta quatuor animalia erãt plena oculis ante et retro, hoc eſt dictũ, quod iuſti debent eſſe circũſpecti et oculati quantũ ad pſentia, et abſentia, et quãtũ ad præterita, et futura. Itẽ iuſtus eſt animal eleuatũ per contẽplationẽ, et ſic poteſt cõparari illi animali, ꝙ dicitur Gryphes, quod alas aquilę dicitur habere, et ſurſũ in aere volare, et Smaragdos lapides pretioſos in mõtibus hyperboreis diligẽter ſeruare, vt ponũt Iſid. et Pli. Sic iuſtus debet eſſe animal volatile, quia ſ. alis altæ cõſiderationis debet per contẽplationẽ volare, et ſe ſurſũ mẽtaliter eleuare. Ezec. 1. Cumq; eleuarentur animalia, eleuabãtur pariter et rotæ, hoc eſt dictũ, quod animalia, id eſt, viri perfecti eleuãtur p contẽplationẽ, et rotæ. i. ſimplices, vel actiui eleuãtur eorum exẽplo p terrenorũ contẽptũ, et deteſtationẽ. Item iuſtus eſt animal ſubiugatum ſcilicet Deo, et prælato, et potiſſime bonus ſubditus, ſimilis Bobus et Aſinis, quæ ſunt animalia viribus humanis ſubie-

&ta & ad vtilitatem hominum ordinata. Sic simplices figurati sunt in asina Balaam, quam (vt patet Numer. 22.) dominus suus contra rationem vrgebat, & quæ, quamuis esset animal brutum, Angelum tamen melius quam ipse Balaam qui erat animal rationale, videbat, quæ ad ipsum, dominum scilicet suũ cum ab eo vrgeretur, arguendo dicebat. Nonne inquiebat, animal tuum ego sum; quare me percutis, ecce iã tertio; Sic vere Balaam Hariolus, id est, mali superiores non cessant asinas, & animalia sibi subiecta, id est, ipsos subditos suos percutere & grauare, quamuis in veritate ipsi in simplicitate sua Angelũ, id est, Deum melius videant, quam sui domini, qui sunt rationabiles, & discreti. Ipsi enim dicere possunt illis. Nonne animal tuum ego sum &c. Vnde de tali subdito animali potest dici illud, Ezech. 10. Ipsum est animal, quod vidi subter. Item dico, quod iustus est animal dedicatum. Aliqua enim animalia fuerunt antiquitus diis gentium dedicata, scilicet Lupus Marti scilicet Pauo Iunoni, Equus Soli. Sic verè iusti & maximè religiosi, & clerici sunt Deo dedicati & ipsius seruitio mancipati, figurati in animalibus mundis, quæ diuinis sacrificiis erant apta. Leuit. 1. Et si vis compara tales Boui, Arieti, Oui, & Agno, & Hœdo: Boui propter maturam prudentiam, Arieti propter constantiam; Oui propter lac, id est; propter clementiam, Agno propter innocentiam, Hœdo lasciuo propter lætitiam & diuinæ laudis harmoniam. Vnde de ecclesiasticis Deum laudãtibus potest dici illud Apo. 6. Audiui tanquam vocem in medio quatuor animalium. Item iustus est animal conturbatum, scilicet diuino timore, & obedientia superioris, similis Camelo, & Pardo, quod est animal timorosum, & tamen pulchris maculis picturatum, sic enim iusti sunt timorosi, & per virtutum colores sunt decori. Gen. 9. Sit terror super animalia tua. Item iustus est animal affectuosum & pium quia sicut naturale est omni animali suum simile diligere, & catulos suos defendere & nutrire, sic iusti se inuicem diligunt, & pie alios nutriunt, & alunt, Eccl. 13. Omne animal diligit sibi simile. Item iustus est animal mundum, & vtilitati aliorum congruum. Leui. 11. Hæc sunt animalia, quæ comedere debetis. Et nota, quod in arca Noe mũda animalia fuerunt plura, quam immunda, quia s. de mundis septena, de immundis vero tantummodo fuerunt ibi bina. Sic vere in arca Ecclesiæ plures debent esse boni quam mali, & plures mundi & sancti, quam impii vel immundi. Ps. 67. Animalia tua habitabunt in ea. Cuius tamen contrarium est hodie, vnde iam potest dici illud Sap. 19. Pro natione animalium producit terra muscas. Et Hiere. 12. Consumptum est animal, & volucre. Cuius tamen deberet esse contrarium, iuxta illud Exo. 9. De animalibus filiorum Israel nihil periit. Patet igitur quomodo per animalia possunt intelligi viri iusti. ¶ Sed adhuc dico quod nomine animalium possunt intelligi viri peccatores & impii. Et sic dico, quod inuenio

Animalia {
- Bruta,
- Muta,
- Immunda,
- Furibunda.

C ¶ Sic vere dico, quod peccatores sunt bruta per ignorantiam. Iud. 2. Hi autem quicunq; quidem ignorant blasphemant, & quicunque naturaliter tanquam bruta animalia norunt in his corrumpuntur. Item sunt muti per diuinæ laudis carentiam. Sap. 11. immisisti eis multitudinem multorum animalium in vindictam. Item sunt immundi per luxuriam Ideo bene dicitur Leui. 7. Sanguinem omnis animalis non sumetis in cibum, id est, luxuriam immundorum non sumetis in exemplum. Item sunt furibundi per iracundiam. Vnde de simplicibus dicitur Abacuc. 2. Vastitas animalium deterrebit eos (sufficit) compara primos equo, quod est animal brutum, secundos Crocodilo lingua carenti, quod est animal mutũ, tertios Porco, quod est animal immundũ, quartos Leoni vel Tigridi, quod est animal æuum, &c. Vide infra de bestiis. Et vide infra de sanctis animalibus cum quatuor faciebus.

A **Animus.** Nota, quod animus accipitur pro

- Corde,
- Mente,
- Anima,
- Cogitatione,
- Interiori voluntate.

¶ Nota igitur, quod inuenio animum bonorum, animum malorum. Et ideo primo de bono animo aliquid disseramus, et dicamus, quod sicut camera interior mundius tenetur, tutius custoditur, honestius præparatur, Sic animus, et mens nostra, vbi scilicet thesaurus diuinæ gratiæ debet esse repositus; debet mundè teneri per innocentiæ puritatem; tute seruari per diligentiæ sedulitatem; honeste ornari per virtutum multiplicitatem. Et nota, quod sicut dicit Seneca epist. 41. Animus prout à nobis tractatus est, ita nos ipse tractat. Philosophi enim antiqua attendentes animum virtutem intellectiuam, et cognitiuam habere, ipsum Deum esse, et diuinam virtutem habere crediderunt. Et ideo ipsum virtutibus ornauerunt. Sicut videtur supponere Cato dicens. Si Deus est animus, nobis vt carmina dicunt, Hic tibi præcipuè sit pura mente colendus. Seneca enim episto. 31. istius opinionis fuisse videtur, quod scilicet animus humanus sit Deus, dicens. Animus, inquit, si rectus, bonus, & magnus est, quid aliud hunc voces, quam Deum in humano corpore habitantem; Item supponit epistola 41. circa principium, & episto. 82. dici, tQuem, inquit, deorum sponsorem accepisti? eum, qui neminem fallit, animum boni, ac recti amatorem. Et breuiter quia in animo humano, est illa vis rectitudinis, quæ synderesis nominatur, quæ contrariatur naturaliter omni malo, ideo quandam vim diuinam esse animum putauerunt, à quo huiusmodi rectitudinẽ emanare viderunt. Vt autem istam opinionem ad veritatem aliqualiter reducamus, potest commodè sustineri, quod rectus & bene ordinatus & morigeratus animus Deus dicitur, pro eo, quod ad nullum malum inclinatur, nulla fortuna vincitur, temporalia contemnendo supergreditur, cœlestia meditatur, & quasi Deus mortalia contemplatur, & diis immortalibus, id est, Angelis conformatur. Gen. 3. Eritis sicut dii scientes bonum & malum. Ideo bonum & rectum animum describens. Seneca epist. 66. dicit sic, Animus, inquit, intuens vera, peritus fugiendorum, non ex opinione, sed ex natura precia rebus imponens, toti se inserens mundo, & in omnes eius actus contemplationem suam mittens cogitationibus intentus, in aduersis inuictus, neutri fortunæ submissus, super omnia, quæ hic accidunt, eminens, imperturbatus, intrepidus, infractus, quem fortuita nec deprimant, nec attollant. Talis (inquit) animus virtus est. Et vt breuius concludam, vt ipse Sene. in episto. 65. inquit. Talis est sapientis animus, qualis mundus super lunam. Mundus enim super lunam habet multas proprietates notabiles, scilicet,

- Claritatem sine caligine,
- Serenitatem sine nube,
- Tranquillitatem sine turbine,
- Perpetuitatem sine corruptione,
- Cœli propinquitatem sine elongatione,
- Situs sublimitatem sine depressione.

Sic vere bonus & sanctus animus habet claritatem prosperitatis & sapientiæ. B Vmbra enim terræ, id est, amor terrenorũ non ascendit ad interstitium animi sapientis, vt ibi noctem ignorantiæ possit causare, & lumen sapientiæ perturbare, vnde Salomon dicebat Eccl. 2. Proposui à vino abstinere carnem meam, vt transferrem animum meum ad sapientiæ lucem. Vnde de sapienti animo loquitur Sene. epist. 78. Si animus, inquit, tibi in vsu esse solet, suadebis, docebis, audies, quæres, recordaberis, dices. Quod est contra multos, qui scilicet non videntur habere in animo sapientiæ claritatem, quia scil. vmbra terreni amoris ipsorum animos taliter obtenebrauit, vt nullũ bonum velint audire, nihil vtile scire, dicere, nihil arduum velint quærere, in Dei operibus nolint meditari, Dei beneficiorum nolint recordari. Vnde pro certo iste animus, non est supra lunam, id est, supra rerum mutabilitatem positus, sed infra potius constitutus, & ideo tenebris inuolutus, Iudith. 14. Turbati sunt animi eorum valde. ¶ Item debet bonus animus habere serenitatẽ & tranquillitatem immoderantiæ. Sicut enim supra lunam non est turbo, ventus, vel alicuius varietatis motus, sic in bono animo non debet esse aliquis motus malus scilicet motus tristitiæ, quia mœrore animi deiicitur spiritus. Nec motus iracundiæ. Prouer. 16. Qui dominatur animo suo, melior est expugnatore vrbium. Item debet habere durationem perseuerantiæ Res enim quæ supra lunam sunt, sunt incorruptibiles & æternæ. Sic animi bonorum per perseuerantiã sunt durabiles, & per fortitudinem immortales. Sicut enim illa non subsunt elementaribus passionibus sic nec animi bonorum subsunt vitiorum alterationibus. Ideo constanti viro dicitur Tobiæ 5. Forti animo esto, in proximo est, vt à Deo cureris. Vnde Seneca A dicit epist. 65. Quem in mundo Deus locum obtinet, hunc in corpore animus. Seruiant deteriora melioribus, & fortissimus stet aduersus fortuita: Item debet habere sublimitatem eminentiæ. Debet enim animus sursum esse ad Deum erectus, & ad affectanda & contemplanda cœlestia sublimatus, & ab inferioribus segregatus. Vnde Seneca. Validiorem, inquit, animum excelsiorem, & ampliorem facit virtus. Nam cætera, cupiditates irritant, animum deprimunt, & cum videntur attollere, inflant: quia reuera animus mundanorum quos terrena faciunt cupidos & auaros, nunquam est nobilis & excelsus, sed superbus potius & inflatus. Nec se excuset aliquis dicendo scilicet se non sufficere ad animum suum ad contemptum terrestrium & meditationem cœlestium erigendum, quia non est

aliquis quantumcunque rusticus vel pauper vel ignarus, quin virtuosum animum possit habere & mentem suam de inferioribus ad superiora leuare. Vnde Sen. epist. 66. Potest, inquit, ex casa, id est, ex paupere domo vir magnus exire, & ex deformi, humilique corpusculo formosus animus atque magnus. Et quosdam ita fortuna generare videtur, vt approbet posse virtutem in omni loco nasci Et in epistola 31. Animus inquit, tam in quiritem Romanum, quam in libertinum, quam in seruum potest cadere. Quid est eques, aut libertinus, aut seruus? nomina ex ambitione aut iniuria nata, subsilire in cœlum ex angulo licet. Sic igitur patet quid est proprie bonus animus, & qualem debet habere animum homo iustus. Si vis, adhuc nota, quod boni habent animum

Pronum seu voluntarium ad obediendum,
Vnum ad consentiendum,
Æquum ad iudicandum,
Firmum ad tolerandum,
Lætum ad spiritum exultandum,
Amarum ad pœnitendum,
Circumspectum ad cognoscendum,
Fortem ad operandum,
Tristem ad meditandum,
Audacem ad repugnandum,
Purgatum ad munde viuendum,
Præparatum ad Deo complacendum.

C ¶ Sit igitur in animo pronitas obedientiæ. Exo. 35. Omnis voluntarius & prono animo offerat domino. Et 1. Paral. 29. Tu aũt Salomon serui ei corde perfecto & animo voluntario. Itẽ sit ibi vnitas cõcordiæ & amicitiæ, sicut de illis, qui cõtra Holofernẽ, id est, contra diabolũ superbũ rebellauerũt, dicitur Iudith. 1. ꝙ oẽs vno animo contradixerunt ei. Itẽ sit ibi æquitas omnis iustitiæ ad iudicandum. Iudith. 7. Aequo animo estote fratres. Item sit ibi firmitas perseuerantiæ & obedientiæ. Tob. 5. Forti animo esto, in proximo est vt à Deo cureris. Item sit ibi hilaritas gaudii, & spiritualis lætitiæ, quia sicut dicitur Prou. 17 Animus gaudens ætatem floridam facit, spiritus vero tristis desiccat ossa. Itẽ sit ibi amaritudo cõtritionis, & pœnitentiæ 1. Re. 1. Cum esset Anna amaro animo, orauit dominum flens largiter. Et de Dauid, qui signat Christum, dicitur 1. Reg. 22. quod omnes, qui erant oppressi ære alieno, & amaro animo, conuenerunt ad eum, & factus est eorum princeps. Item sit ibi limpitudo circumspectionis, & sapientiæ. Eccl. 7. Lustraui vniuersa in animo meo, vt scirem considerare & quærere sapientiam. Item sit ibi fortitudo bonæ operationis & efficaciæ. Vnde Seneca epist. 76. Validum animum facit virtus. Item sit ibi mœstitudo timoris, meditationis, & spiritualis tristitiæ. Sicut de Hester legitur Hester 15. quod roseo colore vultu perfusa, &. gratis, & nitentibus oculis celabat animum tristem. Item sit ibi magnitudo vigoris & audaciæ, sicut de illo audaci iuuene dicitur, 2 Mach. 7. quod mirabantur omnes adolescentis animum quo scilicet pœnas contemnebat, & Antiocho contradicebat. Et de matre eius dicitur ibidem, quod fœmineæ cogitationi masculinum animum inserebat. Item sit ibi sanctitudo nitoris & munditiæ. Iacobi 4. Purificate corda duplices animo. Item sit ibi pulchritudo decoris, & honestæ apparentiæ. Prou 16. Hominis est præparare animum. Et hæc sufficiant de animo virtuoso. De animo vero malo, & vitioso possumus notare, quod mali dicuntur habere

D Animum { Effrenatum, Eneruatum, Desolatum.

¶ De animo effrenato, crudeli, & irato dicitur 2. Mach 9 quod Antiochus ignem spirans animo in Iudæos, iussit accelerari currum. De animo molli & eneruato, dicitur Eccl. 7. Noli esse pusillanimus in animo tuo. De animo vero tristi & desolato dicitur Proue. 15. quod in mœrore animi deiicitur spiritus. Sufficit, vide infra de corde, & voluntate, de mente, quia hic non dilataui me per exẽpla, & figuras, gratia & causa breuitatis. &c.

A **Anna.** Nota, quod tam in scriptura, quam extra fit communiter mentio de quinque mulieribus dictis Anna: inuenitur enim

Anna { Mater Samuelis, Filia Phanuelis, Vxor Raguelis, Coniunx Tobiæ, Mater Mariæ.

¶ Igitur per Annam, quæ interpretatur gratia respondens vel donans, vel donatio, potest intelligi gratia diuina, quæ, scilicet, dicitur respondens, donans, vel donatio, quia gratia gloriæ correspondet, à Deo solo datur, & omnia bona dona. Iaco. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est. Et reuera istud nomen, s. Anna. i. diuina gratia videtur competere quinque generibus personarũ, quia reuera ista est

Mater obedientium,
Filia Deum contemplantium,
Vxor Deum in pauperibus pascentium, & nutrientium,
Coniunx discretorum & considerantium,
Genitrix amarorum & pœnitentium.

¶ Dico igitur, & diuina gratia concernit obedientes. Et sic ista est Anna mater Samuelis, qui interpretatur exaudiens Deum, quia reuera gratia diuina illis propriè mater est, qui Deũ, & Dei mandata obediendo exaudiunt prompto corde 1. Reg. 1. Concepit Anna, & peperit filium, vocauitque nomen eius Samuel. ¶ Item gratia pertinet ad Deum contemplantes. Et ista est Anna filia Phanuelis, qui interpretatur contemplans Deum. Et ista est, quæ Iesum recepit in vlnis Luc. 1. vnde de ista dicitur ibi, quod erat Anna prophetissa filia Phanuel, quæ non discedebat de templo seruiens Deo, die ac nocte. Quia reuera Anna, id est, diuina gratia prophetissa dicitur, quia facit meditari futura. Et dicitur filia Phanuelis, quia facit contemplari æterna. Et dicitur processisse in diebus suis, quia facit hominẽ perseuerare. Et dicitur à templo non discedere, quia facit Deo seruire, & Deum orare. ¶ Item gratia concernit compatientes. Et ista est Anna vxor Raguelis, qui interpretatur pascens Deũ, quia scilicet, gratia illorum est vxor, & socia, qui Deum in persona pauperum pascunt. Tob. 7. Vocauit Raguel Annam vxorem suam, ac si diceret, quod vir, & pius, & compatiens nutritor pauperum tute potest diuinam gratiam inuocare. ¶ Item gratia concernit discretos viros, & omnia considerantes, quia, scilicet, discretio & consideratio non possunt haberi sine Anna, id est, sine gratia diuina mediante. Et ista est Anna vxor Tobiæ, quia Tobias interpretatur conuertens, significans illos, qui Dei gratia mediante & cooperante ad considerationem vniuersorum per discretam sapientiam se conuertunt. Tob. 1. Accepit Tobias Annam vxorem de tribu sua. ¶ Item gratia pertinet ad amaros corde & pœnitentes, quia, scilicet sine Anna, id est, sine gratia Dei amaritudo contritionis & pœnitentiæ non habetur, & ista est Anna mater mariæ, quia Maria interpretatur mare amarum, significans pœnitentes, quorum est gratia Dei mater. Et de hac Anna potest accipi illud, quod de prima Anna dictum est 1. Regum 1. Cum esset Anna amaro animo, orauit dominum flens largiter. ¶ Vel si per Annam vis accipere aliquam sanctam virginem, vel personam, vel etiam animam, dic, quod ista debet esse Mater obedientiæ, & subiectionis quo ad Samuelem, Filia diuinæ sapientiæ, & contemplationis, quo ad Phanuelem, Vxor clementiæ & piæ pauperum nutritionis quo ad Raguelem, Coniunx prudentiæ & considerationis quo ad Tobiam, Genitrix pœnitentiæ & contritionis quo ad Mariam. Allega ad singula sicut supra. B

A **Annus.** Nota, quod annus est spacium temporis continentis duodecim menses, & solis per 12. signa peragrationes. Et breuiter cum annus denotet mihi durationem & tempus, possum notare, quod in scriptura annus potest significare tempora vniuersa, siue bona fuerint siue mala. Nota igitur quod in scriptura reperitur,

Annus { Laboris & afflictionis, Doloris & contritionis, Valoris & perfectionis, Timoris & punctionis, Mœroris & turbationis, Fœtoris & corruptionis, Horroris & damnationis, Dulcoris & saluationis.

Annus laboris signat statum vitæ præsentis, qui est primus & principium aliorum, iuxta illud Exod. 12. Hic annus primus erit in mensib. anni. Et iste annus ad literã currit per quatuor tempora, scilicet,

Ver, Aestatem, Autumnum, Hyemem.

Quantum ad elementa. Vel per quatuor ætates, scilicet, pueritiam, iuuentutem, senectutem, & senium, quantum ad corpora. Vnde de tempore huius vitæ dicitur in Psa. Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis. Si autem in potentiis, octuaginta anni : & amplius eorum labor & dolor. Et istud tempus proprie figuratur in sex annis laboris humani, de quibus dicitur Leu. 25. Sex annis seres agrum tuum, & sex annis putabis vineam tuam, septimo vero anno cessabis serere & metere, quasi dicat. In senario annorum vitæ præsentis laborabis, in septenario vero futuræ quietis à labore cessabis. Vnde de breuitate istius vitæ dicitur Iob. 16. Ecce breues anni transeunt, & semitam, per quam non reuertar, ambulo. Nota, quod annus constat ex duodecim mensib. & duodecim constat ex quatuor & tribus & quinque. Quia s. annus præsentis vitæ constat ex quatuor elementis, quo ad corpus : ex tribus potentiis, quo ad animam: ex quinque sensibus, quo ad compositum

vtriusq;

B vtriusq; vnde de muliere, id est, de natura humana dicitur Mat. 9. quod sanguinis fluxum patiebatur 12 annis. ¶ Annus doloris signat statum pœnitentium. Et iste status pœnitentium figuratus est in 40. annis, in quibus manserunt filii Israel in deserto. vnde Io. 2. dicitur quod 46. annis ædificatũ est templum, quia scilicet templũ mentis per pœnitentiã construitur, quãdo 40. annis pœnitentiæ & sex annis opus misericordiæ fabricatur vnde Actorũ 7. dicitur de Moysi, quod ipse erat potens in operibus, & in verbis, cum impleretur ei 40. annorum tempus. Et de hoc etiam Neemiæ 9. dicitur, Per 40. annos pauisti eos, &c. Annus valoris signat statum virtutis & gratiæ. Et iste status potest proprie comparari anno vni, annis duobus, annis tribus, annis quatuor, annis quinq;, annis sex, annis septem. Anno dico vni, quia iste status continet concorditer pacis & cõcordiæ vnitatẽ, charitatis & amicitiæ binitatem, sanctæ fidei trinitatẽ, Cardinalium virtutũ quaternitatem; cohibitionis sensuũ quinitatem; operũ misericordiæ sextitatem, Sacramentorũ Ecclesiæ
C septitatem. ¶ Dico igitur, quod in statu virtuoso est vnus annus, id est, vnitas pacis & concordiæ. Esa. 21. Adhuc in vno anno quasi in anno mercenarii & auferetur omnis gloria Cedar, & reliquiæ sagittariorum, quasi dicat, In vnitate pacis auferuntur sagittæ omnis cõtrouersiæ, & diuersitatis. Quòd ibi sint duo anni duplicis charitatis et amicitiæ, patet Hier. 28. vbi dicitur. Cõstringam iugũ Nabuchodonosor regis Babylonis post duos annos dierũ, id est, cõfringam diaboli iugum post duplicis charitatis cõplementũ. Item quod ibi sint tres anni fidei trinitatis patet 3. Regum. 10. vbi dicitur, quod classis Salomonis semel per tres annos ibat in Tharsis, & inde apportabat aurum. Aurũ enim sapientiæ & gratiæ acquiritur, quando in anno perfectionis trinitatis fides creditur, et impletur, &c. dic sicut de aliis.
D ¶ De anno igitur, id est, de statu virtutis et gratiæ potest dici illud, quod de præceptis Dei dicitur Prou. 3. Longitudinem dierũ, et annos vitæ, et pacem apponent tibi. Iste autem annus figuratur in anno septimo, vbi fiebat relaxatio seruorum, & remissio tributorũ, quia scilicet in septenario virtutũ seruitus culpæ remittitur, & tributũ omnis nequitiæ relaxatur. Exod. 21. Sex annis seruiet tibi, septimo egredietur liber. Annus timoris & punitionis signat mortem, & diem iudicii, & executionẽ Dei sententiæ. De morte enim dicitur in Ps. 30. Defecit in dolore vita mea, et anni mei in gemitib. De iudicio verò dicitur Esa. 63. Dies vltionis in corde meo, annus retributionis meæ viuit. Annus fœtoris, erroris vel corruptionis, signat statũ peccati & nequitiæ. Ps. 89. Quę pro nihilo habentur, eorum anni erunt. Et Ps. 77. Defecerunt in vanitate dies eorum, & anni eorũ cum festinatione. Annus horroris signat statum damnationis æternæ pœnalitatis, & miseriæ. De quo Apoc. 20. dicitur, quod serpens antiquus diabolus apprehensus, positus est in carcerẽ, & ligatus per annos mille. Annus splendoris seu dulcoris signat statum æternæ saluationis, & lætitię. De quo in Ps. 76. Cogitaui dies antiquos, & annos ęternos in mẽte habui & Ps. 64 Benedices coronæ anni benignitatis tuæ, & campi tui replebũtur vbertate. Et ista figuratur in anno iubilæo, vbi fiebat plena remissio, & requietio, & hæreditatis restitutio. Sic in anno gloriæ omnis reatus remittitur, & hæreditas Paradisi restituitur, & reqes perpetua possidetur. Ecc. 26. Annos vitæ in pace impleuit. &c. Vide infra de 12. mensibus tit. de Mẽse, vel de duodecim.

Annunciare. Idem est quod intimare, narrare, prædicare, reuelare, declarare. Et est duplex
A annunciatio, prout ad præsens occurrit, scilicet, confessionis & prædicationis. Confessionis, de qua in Ps. 50. Iniquitatem meã annunciabo, & cogitabo pro peccato meo. Item prædicationis. De hac Eccle. 10. Qui habet pennas, annunciet sententiam. Itẽ est annuntiatio angelicæ consolationis. Luc 2 Annuncio vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie saluator mũdi. Quia ergo annuncio magis supponit pro prædicatione, ideo exponamus illud Esa. 58. Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. In quibus verbis ostenditur, quod quilibet prędicator debet habere, Sedulitatis prosecutionem (Clama ne cesses) Auctoritatis prolocutionem. (Quasi tuba exalta vocem tuam) Asperitatis reprehensionem (Annuncia popu-
B lo meo. &c.) ¶ Habeat igitur diligentię sedulitatem (Ne cesses inquit.) Nam sicut videmus, quod corpora cœlestia nunquam cessant à motu, & cursu, sicut patet de Sole, & Luna, & de stellis, imo continue, incessanter, & perpetuo circumeunt, & mouentur, vt sic per ea obscura illuminentur, viuentia vegetentur, & tota rerum machina in suo ordine conseruetur. Sic vere charissimi, prædicatores spirituales, & cœlestes, & etiam alii sancti viri non cessant circumire, & currere per bonorum operum sedulitatem, & per iniuncti sibi officii executiuam agilitatem, sicut patuit de Paulo, & primis Ecclesiæ prædicatoribus & fundatoribus, qui continuè quamdiu vixerunt, laborauerunt, circuierunt, prædicauerunt, ita quod suis doctrinis, influentiis, & exemplis mundũ illuminauerunt, vegetauerunt, & spiritualiter nutrierunt. Non cesses ergo similis formicæ, quæ non cessat in æstate discurrere, & cum magnis laboribus grana ad cauernã suam trahere, vt inde possit vitam in hyeme supportare. Sic verè prædicatores non debent cessare discurrere prædicando, vt grana, id est, animas possint ad cauernam trahere Paradisi, & vt inde possint tanta merita acquirere, quod in hyeme, id est, in statu post mortem vitã valeant gloriæ reportare. Clama ergo, ne cesses. 1. Regum 7. Ne cesses pro nobis clamare ad dominum. Incessanter .n. debemus clamare ad dominum scilicet ad Deum per orationem, ad proximum per prędicationem, ad nosmetipsos per confessionem. Et hoc est contra multos, qui re vera officium prædicationis vel laborem bonæ operationis non continuãt nec frequentant, sed potius ipsum discontinuãt, & in ipso deficiunt, atq; cessant. Vnde rectè videtur quod multis accidit sicut fluuio qui à suo incessabili cursu aliquoties retardatur. Dicit enim Isid. quod est quidam lapis preciosus, dictus Achates, qui si ad fluuium applicetur, facit eum desistere & cessare ab ordine, cursu, & fluxu, facitq; arrestare, & quasi per violentiam retroire. Et ideò, vt ait, magi isto lapide solent vti. Re vera charissimi, talis lapis videtur esse amor huius mundi, & appetitus vanæ laudis, vitium negligentiæ, & prosperitas mundana. Nam quamuis aliquis sit fluuius currens & non cessans, id est, persona diligens, sedula, sollicita, & bonis laboribus, cursibus, moribus, prędicationibus, & annunciationibus, & operibus dedita, & maximè in speciali prædicationis officio deputata, si tamen iste lapis Achates, id est, amor mundi, vana gloria, & vitium negligentię ei adiungitur, statim per inconstãtiam & per imperseuerantiam a cursu & motu suo desistere cõprobatur, & per vitia & peccata à cursu et profectu bonorum operum retrouertitur, quod maximè patet de multis modernis prædicatoribus, qui non prædicant, nisi vt possint habere gloriam et prosperitatem, quod patet, quia non curant de pauperibus, sed de diuitibus, non apparent in aduersis; sed in prosperis, non frequentant populum pauperem; sed magis diuitem, atq; pinguem. Et quando ad prosperitatem et prælationem veniunt, ab istis laboribus retrocedunt, figurati in Iordane Iosuæ 4 Qui, cum recto incessanter itinere ad Mare fluere cõsueuisset, ipse tamen econuerso stetit, et etiam retrocessit, et principem Iosuæ cum suo populo transire permisit. Sic vere multi sunt, qui quamuis continuè habeant incessanter ire, fluere, et per bona opera currere versus mare, id est, ad fluentiam Paradisi, et circa iniunctum sibi officium laborare, ipsi tamen econtrario retrocedũt per vitia et peccata, & potissimè per obstinationem, et ad contraria negocia se conuertunt. vnde in Ps. 113. Mare vidit, & fugit, Iordanis conuersus est retrorsum. Nam tales, qui deberent esse mare per amaritudinem & contritionẽ, qui deberent esse Iordanis, qui interpretatur riuus iudicij, id est, seipsos iudicantes per discretionem, & alios irrigantes per cõpassionem, & prædicationem, stant hodie & sistunt, & cessant a fluxu bonorum operum per defectum & discontinuationem, & etiam conuertuntur retrorsum, per obstinatione, & desperationẽ, & per principũ secularium applausum & adulationem; & per suorum criminũ dissimulationẽ. Non sic charissimi non; nõ sistamus, sed curramus; non cessemus, sed laboremus; nõ cursum nostrũ discontinuemus, sed ipsum incessanter & iugiter frequẽtemus. Non cesses ergo, sed clama, quia s. incessanter per orationem, confessionem, gratiarũ actionem, & prædicationem, & proximorum informationẽ, debemus vociferare, et clamare Ps 95. Annunciate de die in diẽ salutare eius, id est, continue et incessanter. Et Hie. 26. Annuncians festinus veniet. Similes etiam Seraphin Esa. 6 qui non cessant quotidie clamare sine fine dicentes, Sanctus, Sanctus. Clama ne cesses. ¶ Secundò debemus habere eloquentiæ auctoritatem. Quasi tuba (inquit) C
exalta vocem tuã. Quia s. prælatus, iudex, prædicator, et annũciator debet habere vocem authẽticam, et tubalem. Nam sicut tuba sollicitat in pliis, lætificat in conuiuiis, tristificat in suppliciis, et cõuocat in diuinis officiis. Sic vere tuba prædicationis excitat auditores, ad præliandũ contra tentationes, inuitat ad Paradisi cõsolationes, deterret per cõminationes, lætificat per promissiones, cõuocat ad Dei officia, condẽnat. i. condẽnãdos iudicat s. peccatores ad inferni supplicia. Quia sicut videmus, quod tuba est stricta à parte tenẽtis, et lata à parte aliorũ: tuba etiã non debet esse plena, sed vacua, alias nunq̃ sonaret: Sic verè illi, q tubã prędicationis tenet et portat, debet a parte sua habere strictiorẽ partẽ, et aliis tradere largiorẽ, qa primo s. ipse debet facere, post docere. Plenitudinẽ etiã mũdanæ ꝓsperitatis non debet habere, sed magis vacuitatẽ voluntariæ paupertatis. Et sic tuba sua peroptime resonabit. Quasi tuba ergo exalta vocẽ tuã. Oseæ 8. In gutture tuo sit tuba quasi aquila super domũ domini. Quasi aquila inquit. Sicut n. Aquila habet vocem roborãtem, sonora et clamorosã in tãtũ, q aues pdales ipsã audiẽtes

ita deterrentur, vt illa die non audeant secure irruere, nec sibi prædam acquirere, vt dicit Pli. Sic verè prædicator charissimi, qui reuera debet Aquilæ comparari, & propter visum claræ discretionis, propter volatū altæ contemplationis, debet habere vocem authēticam, comminatoriam, & clamorosam, ita quod aues prædales, id est, mundi principes, vsurarii, & raptores ita debent eum timere, vt audita eius voce, monitione, doctrina, & correctione, ab irruitione crudelitatis, & rapacitatis totaliter abstineāt. Tales sunt figurati Apoc. 8. vbi dicitur. Vidi & audiui vocem vnius aquilæ volantis, per medium cœlum clamantis, væ, væ, væ, habitantib. super terram, vbi ostendit, quod tales debent habere, contēplationis celsitudinem, volantis intellectionis limpitudinē, aquilæ iurisdictionis rectitudinem, quia debent volare per mediū cœlum, prædicationis certitudine, quia scil. debent dicere & clamare maledictiones, quæ peccatorib. sunt finaliter infligendæ, dicendo væ, væ, væ, habitātibus in terra: væ scil. in mortis supplicio, væ in tremendo iudicio, væ insuper in inferni exterminio. Quasi tuba ergo exalta vocem tuā. Quod proh dolor charissimi, est hodie contra multos prædicatores quorū vox non videtur similis tubæ, sed fistulæ, quia scil. non loquūtur authentice deterrendo, sed loquūtur palpaticè adulando; nō accipiunt partem strictam, sed potius partē latam. Non sunt ēt vacui per terrenorum contemptū, sed potius ipsi sunt pleni per eorū desiderium, & affectum. Et ideo vox talium hodie non percipitur, non timetur, nō auditur, non reueretur. Isti. n. dicunt, & non faciunt, & qui prædicant non furandum, furantur, assumentes testamentū Dei per os suum. Ipsi vero gloriantur in malitia, & odiūt, & fugiunt disciplinā. Et ideo verū est hodie verbū Greg. in homil. qui dicit, quod loquentis auctoritas perditur, quando vox opere non iuuatur. Non n. annunciant tristia, sed læta, non displicentia, sed placentia, non veritatē sed palliatā adulationib. falsitatem. Oseæ 4. Populus meus in ligno suo interrogauit, & baculus suus annunciauit ei. Per baculū enim & lignum siccum intelligitur prædicator indeuotus, qui more baculi alios adulando sustentat. Non sic ergo charissimi non, sed habeamus locutionis auctoritatem, vnde de tali authētica annunciatione dicitur Hie. 33. Clama ad me, inquit prædicator ad populū, & annunciabo tibi grandia & firma, quæ non scis. Quasi tuba exalta vocē tuā.
D Ps. 92. Eleuauerūt flumina vocē suā. ¶ Tertio dico, ꝙ prælat⁹ vel prædicator debet habere correctionis asperitatem, quod ostenditur, cū dicitur. Annūcia populo meo scelera eorū, &c. Ad tales enim pertinet subditis & auditorib. defectus suos ostendere, & ipsos corrigere, arguere & castigare. Sicut enim dicit Isid. Augures dicunt, quod cornix habet virtutē præsagiatiuam. Nam secundum ipsos cornix suis cantib. gestibus, & motibus abscendita pericula denunciat, et ēt futura incommoda manifestat. Sic verè prædicatores ad modū Cornicis debēt esse nigri per humilitatem et per abstinentiæ macerantem asperitatem. Ps. 91. Bene patientes erunt, et annuncient occulta pericula, latibula, et incommoda vitiorū in peccatoribus, arguendo, ostēdendo, cōminando, et corrigendo. Futura incommoda. s. mortis, iudicii, et inferni, eis debent veraciter annunciare & declarare. Annuncia ergo populo meo, &c. Vt sic talis possit dicere illud Micheæ 3. Repletus sum fortitudine spiritus Dei et virtute vt annunciem Iacob scelus suum, et Israel peccatū suum. Et ista proh dolor sunt cōtra multos prædicatores, qui vere modernis temporibus vel non volūt, vel non audent dicere veritatē. Non audent, dico, quia scil. hodie de auditoribus sermonum verificatū est illud verbū Amos 5. Oderunt in porta corripientē, loquentem perfectè abominati sunt. Moderni enim non diligūt correctores, sed adulatores, non castigantes sed blandientes, non crimina improperantes, sed defectus occultantes, et excusantes. Quia breuiter nullus potest hodie contra mundi peccatores aliquid dicere, quin ab eis odiatur, persequatur, diffametur et impugnetur Gal. 4. Inimicus factus sum vera dicēs vobis. Dicit auctor de proprietatibus. Est quædā fera nomine Louide, magnitudine Bouis, quæ in Boemia reperitur, quæ cū à canibus, vel venatoribus persequitur in quodam folliculo subtus mentū miro modo calefacit aquam dū currit, quā scil. aquam super canes, et venatores proiicit, et quicquid tangit, depilat, et exurit, et sic canes, et venatores fugere, et a persecutione sui desistere cōpellit. Re vera charissimi, tales feræ sunt hodie multi peccatores, quia verè ipsi nolunt, vt aliquis venator, vel canis, id est, aliquis prælatus, vel prædicator ipsos persequatur, mordeat, corrigat, vel reprehēdat, quod si forte fecerint, statim adhibent aquam calidam, et ardentē, id est, verba iniuriosa, diffamatoria, et peruersa, quæ contra ipsos occultè et publicè fulminant, proiiciunt, atq; mittunt, et sic ipsos compellunt fugere, et à persecutione prædicationis, aut correctionis desistere, et cessare. Quia sicut dicitur Prou. 3. Qui arguit derisorem, ipse sibi iniuriam facit. Ipse dico scil. derisor. Quia sicut dicitur Prou. 15. Non amat pestilens eum, qui se corripit. Isti ergo non audēt corripere. Iterū alii non volunt; et isti sunt adulatores, qui non quærunt nisi palpare, adulari, et adulatoribus complacere Esa. 30. Loquimini nobis placentia. Isti enim nituntur annunciare non displicentia, sed prospera, non aspera, nec aduersa; figurati in falsis prophetis, de quibus dicitur 2. Parali. 18. Ecce omnes vno ore bona regi annunciant. Non sic charissimi non, sed habeamus asperitatem correctionis, auctoritatem locutionis, sedulitatem commotionis, et ita erimus boni annunciatores, et prædicatores. Vnde Ps. 72. Vt annuncient omnes prædicationes tuas in portis filiæ Sion. Et si adhuc volumus notare, possumus dicere, quod nos debemus annunciare, et dicere aliqua Deo, aliqua presbytero, aliqua proximo. Deo enim debemus annunciare propriam necessitatem in oratione Ps. 55. Deus vitam meam annunciaui tibi, posuisti lachrymas meas in conspectu tuo. Presbytero propriam iniquitatē in confessione. Hie. 4. Annunciate in Iuda, et in Hierusalem auditū facite. Iuda interpretatur confitens. Et illud Ps. 50. Quoniam iniquitatem meam annūciabo, et cogitabo pro peccato meo. Dei sublimitatem proximo, et propriæ salutis vtilitatē in prædicatione. Esai. 52. quam pulchri super montes pedes annunciantis, et prædicantis pacem, annunciantis bonum, prædicantis salutem. Et sic notabo, quòd prædicator debet aliis de Deo annunciare

Diuinæ laudis magnificentiam,
Dei operum omnipotentiam,
Dei iudicii duram iustitiam,
Cœlestis gloriæ munificentiam.

¶ De laude Dei dicitur in Psal. Domine labia mea aperies, et os meum annunciabit laudem tuam. De operibus Dei dicitur in Ps. Annuncient opera eius in exultatione. De iudicio & iustitia diuina dicitur in Ps. Os meum annunciabit iustitiam tuam, tota die salutare tuum. Et Hier. 50. Annuncient in Sion vltionem domini Dei vestri, &c. De gloria verò æterna dicitur Io. 1. Annūciamus vobis vitā æternā. Et ibid. Annūciamus vobis quoniam Deus lux est, & reliqua similia. Vide infra in tit. annūciare, dicere, docere, prædicare, annumerare. Vide de numerare.

Ante.

Nota, quod Ante quandoq; signat tempus, quandoq; ordinem, quandoq; locum. Vel Ante quandoque signat temporaliter, quandoq; præsentialiter, quando que ordinaliter. Ergo dicamus primo, quod Ante signat, temporaliter loquendo, A

quoad { Deum, æternam durationem,
Mundum, mortalem conditionem,
Virum iustum, animi præparationem,
Virum doctum, cautelæ adhibitionem. }

¶ Ante enim idē est quod prius. Et signat illud, quod aliud habet in tempore præcedere, & illud, quod in ordine tēporis debet alia anteire. Et quia Deus præcedit tempore ratione æternitatis, præsens vita præcedit futurā ratione mortalitatis: quia secundum Apostolū 1. Corinth. 15. prius quod animal est, deinde quod spirituale est iustus præparat, i. Ante parat animū ratione necessitatis, prudens præuidet factū vel negocium per cautelā sagacitatis. Ideo bene dico, quod ista præpositio Ante, pōt ad ista quatuor applicari. ¶ Dico ergo, quod Ante signat diuinā B
æternitatem. Vnde in Ps. dicitur. Deus aūt rex noster ante sæcula. Et alibi. Ante Solē permanet nomen eius. Et Alibi. Permanebit cū Sole et ante Lunam. Et Esa. 43. Ante me nō est formatus Deus, et post me nō erit. Item signat præsentem mortalitatem: quia, scil. præsens vita præcedit futuram, et eam necessario antecedit. Vndē de labilitate vitæ huius & prosperitatis seu iuuētutis, quæ sunt quædam antecedētia ad futuram vitam, dicitur Iob. 8. cū adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit. De malis verò dicitur Iob. 22. Nunquid semitam sæculorum custodire cupis, quam calcauerūt viri iniqui, qui sublati sunt ante tempus suum, & fluuius subuertit fundamēta eorum? Item significat diligentē præparationem, seu sedulitatem. Eccl. 18. Ante orationem præpara animam tuam. Vndē de diligentibus mulieribus dicitur Luc. 24. quod ante lucem fuerunt ad monumentum. Vnde etiam de diligentia potest sumi illud, quod canitur in Ecclesia. Non sit nobis vanum mane surgere ante lucem, quia promisit Dominus coronam vigilantibus. Itē signat præuenientem sagacitatem. Prudens enim Ante factum, & ante negotiationem solet cōgitare, & omnia, quæ agit, consilio et consideratione debita præuenire. Eccle. 37. Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante oēm actum stabile cōsilium. ¶ Vel distinguamus aliter, & dicamus quod Ante signat C

Iuuentutis tempus primordiale,
Sensualitatis tempus exitiale,
Bonitatis tempus spirituale,
Sagacitatis seu sedulitatis tempus rationale.
Fatuitatis seu celeritatis tēpus occidētale vel nocumētale.

¶ Dico igitur, quod Ante signat tempus iuuentutis. Sicut enim

illud

illud quod vadit ante, pręcedit illud, quod venit post, sic iuuentus senectutem antecedit. Et sicut videmus, quod in Pueris pars anterior grauior est, & debilior quam ipsa pars posterior, quod patet, quia præ grauedine partis anterioris & prioris & superioris ipsi solent proni terram tangere, & faciliter cadere, & se in luto multipliciter inquinare. Sic verè in hominib. pars anterior s. iuuentus est (vt cōiter) debilis, & ad cadendū in via facilis & procliuis. Posterior vero pars s. senectus solet in eis esse fortior, & à vitiis liberior & tutior. Vnde Seneca dicebat: Gaudeo non quia sęnui, sed quia in me vitia senuerunt. Et illud 2. Corin. 12. Cum autem infirmor, tunc fortis sum. Multi n. similes sunt nō pueris, sed illi Serpenti, qui dicitur Dracuncopedes, quia secundum Vincentium in speculo suo naturali, à parte antè habet faciem virgineam, à parte vero post serpentinam. Vnde de illa specie dicitur fuisse serpens in quo Diabolus seduxit Euam. Sic vere multi sunt, qui in iuuentute sunt meliores, quam in senectute: quia à parte ante scilicet in iuuentute sunt aliquando virginei, puri, simplices & humani, in parte vero posteriori s. in senectute fiunt serpentini, malitiosi, cupidi, & iniqui. Lu. 10 Sūt nouissima hominis illius peiora prioribus. Melius est ergo cōtrariū s. quod iuuentus lasciuior antecedat, & senect⁹ maturior post succedat. Vnde bene potest dici illud Eccl. 32. Ante grandinem præibit coruscatio. Coruscatio n. quæ clara est i. iuuentus, grandinem i. senectutis frigiditatem præcedit. Signat ergo
D ante tempus iuuentutis. ¶ Secundo signat tempus seu statum sensualitatis, vel ēt mundanæ prosperitatis. Et istud est vnum ante hominū peccatorū, qui sensualitatem rōni anteponunt. Similes n. videntur esse illi animali Aethiopico quod Nalis dicitur (Aethiopib. s.) seu Camelopardalis, cuius pars anterior posteriori præfertur: quia s. à parte ante est altissima, cum pedes eius anteriores & collum sunt valde alti, à parte vero posteriori est bassa. Sic vere multi sunt, qui cū habeant duas partes s. anteriorem i. carnem, & sensualitatem, q̄ naturaliter præcedit, & posteriorē, i. animam & spiritualem vitam, & rōnem, quæ aduenit, & succedit, iuxta illud prædictum 1. Cor. 15. Prius quod animale est, deinde quod spirituale est, sic est, quod in istis vincit pars anterior i. sensualitas, & carnalitas, & prosperitas, quæ in vita ista tanquam pœnitentia antecedunt. Ista n. apud eos sunt valde alta, & in reputatione valde magna, quia quod altum est apud homines, abominatio est ante Deum. Luc. 16. Pars vero posterior s. anima rationalis, & spiritualis vita, & futura gloria bassa est & infima apud eos. Et ideo de tali ante malorum, dicitur Prou 16. Ante ruinam exaltabitur spiritus. Istud tamen ante parum durat, sicut supra dictum est. Iob. 8. Cum adhuc sit in flore,
E nec carpatur manu &c. ante omnes herbas arescit. ¶ Tertio dico, quod ante signat statū spiritualitatis & sanctitatis, & etiam statum æternæ fœlicitatis, quia s. sicut omne animal tēdit semper ad partem anteriorem, siue auis volando, siue piscis natando, siue quadrupes ambulando, siue etiam reptilia serpendo vel reptando, omnia n. naturaliter posteriora dimittūt, & ad partem anteriorem se trahunt: Sic vere cum in natura rerum sint duo genera bonorum s. anteriora, i. spiritualia & æterna, quæ sunt nobiliora, & nobis tanquam meliora ante oculos antelata, & posteriora s. temporalia, quæ post nos necessario sunt dimittenda, iustum et rationabile est, quod dimissis posteriorib. per affectū nos trahamus ad anteriora et contemptis temporalib⁹, appetamus spiritualia et æterna. Figurati in sanctis animalibus Ezec. 1. De quibus dicitur, quod non reuertebantur cū incederent, sed vnumquodq; ante faciem suam gradiebatur. Quod est contra illos, qui vadunt lateraliter ad amicos, sicut cancer, vel qui retrocedunt ad amorem terrenorum, sicut Hippopotamus, qui exiens flumen, et vadens pascere segetes, ambulat retrocedēdo, ne ipsius vestigia cognoscāt: Sic et isti faciunt: figurati in vxore Loth, quæ retro respexit, et periit: quia sicut dicitur Luc. 9. Nemo mittens manū ad aratrum, & respiciens retro, aptus est Regno Dei. Dic si vis de Cadino, qui retrotra-
F hendo armenta Herculis furabatur. ¶ Quarto dico quod ante, signat statum sagacitatis vel sedulitatis, quia re vera ad omnē hominem pertinet, quod ante tēpus necessitatis operetur, & faciat quicquid potest. Melius est n. bene faciendo præuenire, quam plus debito expectare. In vno n. apparet prouidentia & diligentia, in aliā vero negligentia. Formica n. ante hyemem laborat, & aggregat: vnde postea se pascat. Sic & nos ante mortem laborare debemus, vt quiete cū domino post viuam⁹. Nota ergo, quod nos debemus præuenire,

Peccata confitendo,
Terrena largiendo,
Animam præparando,
Vtilia operando,
Nosipsos perscrutando,
Nosipsos humiliando,
Periculum præcauendo.

Præueniamus igitur, & anticipemus peccata cōfitēdo: vnde Ecclesi. 17. Ante mortem confitere. Viuens & sanus confiteberis. Et illud Eccl. 18. Ante languorē para medicinā. Et illud Iob. 4. Antequam comedam suspiro. Item simus diligentes, beneficia largiendo. Eccl. 14. Ante mortem benefac amico tuo. Itē simus anticipantes, & diligentes animam pparando: vnde illud Eccl. 18. Ante orationem præpara animam tuam. Item vtilia operando. Eccl. 14. Ante mortē operare iustitiam. Itē nosmet ipsos humiliando. Ecclesi. 18. Ante languorem humilia te. Item periculum præcauendo Eccl. 18 Ante iudicium præpara iustitiam. In omnibus enim istis & similibus casibus debemus antecedere, et factū & negotium præuenire. Patet igitur quomodo est vnum ante prudentiæ, diligentiæ, et sagacitatis. ¶ Sed quinto G dico, quod est vnum ante, id est, vna anticipatio stultitiæ et fatuitatis, hoc est, quando, scilicet, homo in aliquo negotio magis anticipat et accelerat, quam deberet. Et sic nota, quod mali et fatui solent ante tempus

Gaudere, Docere,
Dolere, Vires suas exercere

¶ Primū est ante magnæ vanitatis, quando s. homo gaudet pro spe futuri commodi, quod fonte nescit adhuc si habebit, vel quando de rebus transeuntibus, quæ in vita hac antecedunt, immoderate lætatur. Malum n. signum est quando puer ante tempus ridet: sicut de Zoroaste exemplificat Solinus, qui risit statim cum natus fuit, quem tandem bella persica rapuerunt. Cantus etiam et gaudium Sirenarū si antecedat, futuram pronunciat tempestatem. Sic vere gaudia fatuorum, quæ sine causa ante tempus fiunt, in futuram tristitiam terminantur. Et sæculi solatia, quæ ante sunt, Infernales tristitiæ consequuntur. Et etiam ad literam experimur, quod quando gaudium immoderatum antecedit, cito tristitia post succedit. Prou 14. Extrema gaudii luctus occupat. Et è conuerso expertum est, quod si mœror et tristitia antecedit, solet lætitia post venire. Io 16. Tristitia vestra vertetur in gaudium. Vnde de tali ante dicitur Pro. 16. Contritionem præcedit superbia, et ante ruinam exaltabitur spiritus. Et Prou 18. Antequam conteratur, exaltatur cor hominis, et antequam glorificetur, humiliabitur. ¶ Secundum est ante magnæ simplicitatis et imbecillitatis, quando, s. homo anticipat futurum dolorem, vtpote quando dolet, et timet de morte futura vel de infortunio, quod sibi necessario est venturum. Vnde dicit Sene. in Epistola. Stultum est ante tempus dolori suo occurrere: quare doles miser, nonne satis dolebis, cum tibi, q͂ verebaris, aduenerit? ¶ Tertium est ante præsumptionis et fatuitatis, quando s. homo vult docere antequā addiscat, sicut sunt quidam, qui volunt opiniones profundas et Theologicas tractare, de quib. nec studuerunt nec audiuerūt, qui s. facile decidunt in errores, similes arborib. ante tēpus et in hyeme florentibus, quas pruina decoquit, et consumit. Iuxta illud pręd ictū Esa. 18 Ante messem totus effloruit. Et Esa 66 Antequam parturiret, peperit. Et ideo istis dicitur illud Eccl 16 Antequam loquaris, disce. ¶ Quartum est ante audaciæ et proteruitatis quando s. homo vult alios in factis arduis præuenire, et vltra vires se periculo exponere, et præire. De quo illud prædictū Eccl. 18 Ante iudiciū interroga teipsum i. ante negociū recogita vires tuas. Patet ergo q̄uo ante accipitur multis modis quando sumitur tēporaliter. ¶ Secūdo principaliter dico, q͂ ante quan- H doq; sumitur ordinaliter quando s. denotat ordinē personarū, vtpote quando dicitur: Ille vadit ante alios, ille consequenter, et ille post. Et sic dicam, quod ante denotat mihi duos s. Prælatos, et superiores, et ministros, seu seruitores. Nam sicut videmus, quod homines antecedunt,

Vt viam ostendant,
Vt plebem defendant,
Vt sibi alii honores faciant et impendant.

Sic vere dico, quod Prælati debent esse et ire ante nos exemplariter viam ostēdendo. Mat 2. Stella quam viderant Magi in Oriente, antecedebat eos vsq; dum veniens staret supra, vbi erat Puer. Isti enim debent dici Stellæ à stando propter stabilitatem boni propositi. Debent videri in Oriente propter stabilitatem virtutis et meriti. Debent antecedere per ostensionem boni exempli. Debent alios ducere vbi Puer est, id est, puritas per adhibitionem boni documenti. Similes enim debent esse Stellæ Lucifero, quæ ante Solem præcedit, et ante diē oritur, et diem propinquam ostendit. Sic isti ante per exempli dationem et per futuræ diei et lucis, id est, gratiæ et gloriæ prænunciationem, habent præire, et viam salutis omnib. declarare. Luc. 1. Præibis n. ante faciē domini parare vias eius, ad dandam scientiam salutis plebi eius. Figurati in Arca Testamenti, quæ filios Israel transituros Iordanem antecedebat, et in Columna ignis et nubis, quæ eis viam in Eremo demonstrabat. Quia s. isti Prælati, et Prædicatores, et Doctores, qui debent esse sicut Lucifer virtualiter rutilando, sicut Arca fœderis oēs charita-

charitatiuè continẽdo, ficut Columna ignis in ſe ſtabiliter perſeuerando, & ad bonum alios inflammando, & ficut Columna nubis alios doctrinis imbuendo & beneficiis irrigando, Iſti(dico) debent eſſe ante per exemplorum bonorum oſtẽſionem, & per aliorum directionem. Ideò Prælato poteſt dici illud, quod dicitur Moyſi Exod. 17. Antecede populum, & ſume tecum de ſenioribus Iſrael, & virgam, qua percuſſiſti fluuium, tolle in manu tua. Prælati enim & Doctores ante alios exemplariter ambulant, ſeniorum, id eſt, prudentium & meliorum ſocietatẽ frequentant, & virgã ſeueritatis & iuſtitiæ qua flumina, id eſt, carnales & fluxibiles feriant, ſecum portant. Gen. 32. Antecedite & ſit ſpatium inter gregem & gregem. Vnde de Paſtore, id eſt, de prælato dicitur Ioã. 10. Cũ ꝓprias oues emiſerit, ante eas vadit, et oues eum ſequuntur, quia ſciunt vocem eius. Patet ergo, quod iſti debent ire ante nos exemplariter viã oſtendendo. Secundo iſti debent antecedere virtualiter alios defendendo. Debent enim Prælati et ſuperiores ante ſubditos, Tyrãnis, Hæreticis, Dæmonibus ſe obiicere, et eos in omnibus defendere et iuuare. Sicut enim ponit Iſido. et Solinus: Coturnices maria trãſeuntes, et accipitres timẽtes, et ſe ab eis non poſſe defendere cognoſcentes, de Cornicibus Duces ſibi faciunt, quæ ante eas, et cum eis mare tranſeunt, ipſas trans mare conducunt, et à nociuis auibus defendunt, et ita pro eis pugnant, quod quandoq; cruẽtæ et ſanguinolẽtæ et vulneratæ reueniũt, ſicut ſecũdum eos expertum extitit de quibuſdam: Sic verè cum ſimplices, qui mare huius fluctuoſæ vitæ habent tranſire, ab accipitribus, id eſt, à Dæmonibus, Tyrãnis et Hæreticis ſe timeãt offendendos, neceſſe eſt, quod Duces et Prælatos et ſuperiores, qui eos in virtute præſtarent, ſibi eligerent et haberent, qui ſcilicet ipſos in omni periculo poſſent antecedere, hoſtibus ſe opponere, et eos defendere, et iuuare, dicẽtes ſcilicet cuilibet imbecillo illud Eſa. 45. Ego anteibo, et glorioſos terræ humiliabo, portas æreas conteram, et vectes ferreos confringa &c. Iſta potiſſimè debent verificari de Principibus, et militibus, quorũ officium eſt ante populum ad bella pergere, et pro eis defendẽdis labores prælii tolerare. Sicut de Dauid dicitur 1. Reg. 17. ꝙ armiger eius antecedebat eũ. Antecedere ergo debent virtualiter alios defendendo. Tertiò antecedunt Prelati honorabiliter aliis præeminendo Ante alios enim ſunt locandi, et honorãdi, et aliis honorabiliter præponendi. Vnde de honorabili Prælato poteſt dici illud Pſal. Ante Solem permanet nomen eius. Ante Solem dico, id eſt, ante quoſcunq; genere et ſcientia claros debent Prælati præponi etc. Miſit ante eos virũ. Iſtud ergo eſt Ante, quod pertinet ad ſuperiores. ¶ Sed adhuc eſt vnũ Ante, quod pertinet ad miniſtros et ſeruitores, et maximè ad prædicatores, quia ſicut ſeruitor ante dominum vadit, et ſic viã præparat, atq; facit, ſic prædicator ante dominum incedit, et populum conuertendo viam domino præparat, qui poſtea in corda eorũ ſuccedit. Iõ dicitur Luc. 1. Tu Puer Propheta altiſſimi vocaberis, præibis enim ante faciem domini parare vias eius. Vnde Mal. 3. dicitur. Ecce mitto Angelum meum, qui præparabit viã ante faciem tuam etc. ¶ Item eſt aliud Ante, quod pertinet ad damnatos et peccatores, quia ſcilicet ſicut latro ante ſeruiẽtes ducitur, vt pro demeritis ſuſpendatur, ſic peccatores Dæmones ante ſe ducunt, et ad Inferni patibulũ ipſos trahunt. Carnifices enim latronem honorare videntur eum anteponendo, et tamen ipſum dehonorant ad ſupplicium deducendo. Sic verè Dæmones nunc videntur peccatores honorare in quantum eos faciũt antecedere in mundi proſperis, et præeſſe. Finaliter tamẽ ipſos ad damnationem æternam trahunt, et honorem, quem ſibi fecerant carè vendũt. Vnde de tali Ante dicitur Thre. 1. Paruuli eorum dđcti ſunt in captiuitatem ante faciem tribulantis. Sic ergo patet quomodo ante ſumitur ordinaliter, quando ſ. denotat ordinem in perſonis. ¶ Tertiò principaliter dico, quod ante
I ſumitur præſentialiter. Illud enim eſſe ante aliud dicitur, quod ſibi perſonaliter præſentatur. Signat igitur illam præſentiam, qua homo ſe præſentat Deo et ſuperiori, ei obſequẽdo et voluntatẽ ipſius faciẽdo. Et ſic dicam generaliter, quod ante ſumitur pro omni genere præſentię, ſiue bona fuerit ſiue mala. Signat igitur præſentiam

Virtuoſam & commendabilem,
Glorioſam & honorabilem,
Stuporoſam & admirabilem,
Amoroſam & affectabilem,
Fructuoſam & delectabilem.

¶ Item præſentiam inſidioſam periculoſam, ruinoſam, faſtidioſam, affectuoſam. ¶ Præſentia virtuoſa eſt illa, qua quis ad obſequendũ Deo vel Prælato ſe exhibet per diligẽtiã et obediẽtiã ſcil. præſentem, et qua homo habet ſemper ante oculos mentis ſuæ Deum, et eius opera, et iudicia. Simus ergo ante Deum nos ſibi in ſtatu gratiæ præſentando, et nos ſibi recommendando deuotè. Iuxta illud Lu. 1. erant autem ambo iuſti ante Dominum. Et 1. Theſſ. 3. In ſanctitate ante Deum. Deo etiam ſeruiendo & orando. Iuxta illud Pſal. Domine ante te omne deſideriũ meum. Et ei obſequendo. Pſ. Venite adoremus, & procidamus ante Deũ, ploremus corã domino, qui fecit nos: Et ei per cõtẽplationẽ cõtinuè aſſiſtendo. Figurati in velo poſito ante Arcã. De quo vide infra, in tit. appẽdere, in principio. Habeamus etiam ante oculos cõſiderationis noſtræ illa, quæ pertinent ad ſalutẽ. Iuxta illud Prou. 23. Diligenter attende, quæ ſunt poſita ante faciẽ tuam. Sit ergo ante nos & ante oculos cordis noſtri,

Dei miſericordia, vt promereatur,
Dei iuſtitia, vt caueatur,
Dei clementia, vt diligatur,
noſtra miſeria, vt contemnatur,
fraterna amicitia, vt compleatur.

De Dei miſericordia dicitur in Pſ. Quoniam miſericordia tua ante oculos meos eſt. De iuſtitia dicitur in Pſ. Iuſtitia ante eum ambulabit, & ponet in via greſſus ſuos. De Chriſto dicitur Gal. 3. Ante quorum oculos Chriſtus proſcriptus eſt, et in vobis crucifixus. De noſtra vero mortali conditione ante oculos habenda dicitur Eccl. 15. Ante hominem vita et mors, ſupple, debent eſſe. De fraterno verò amore, et quomodo quilibet debet eſſe ante oculos alterius per affectionem, dicitur Eccl. 34. Ante faciem hominis ſimilitudo alterius hominis. Iſta eſt igitur præſentia virtuoſa. ¶ Secunda eſt præſentia glorioſa, et iſta eſt illa, K
qua nos in gradu et ſtatu eccleſiaſtico ſumus, et viuimus ante Deum ei ſcilicet in beneficiis et officiis eccleſiaſticis ſeruiendo, quod ſcilicet valde eſt glorioſum et honorabile, quamuis ſit periculoſum et formidabile. Sicut enim in præſentia iudicis nõ eſt tutum fore facere, in præſentia Regis non eſt decens immundũ eſſe, ita in ſtatu iſto, vbi ante Deum ſumus, debemus mundi et ornati virtutibus apparere, vt ſic quilibet dicere poſſit illud Tob. 12. Ego ſum Raphael Angelus vnus ex ſeptem, qui aſtamus ante dominum. Et Apo. 4. dicitur: quod procidebant ſeniores ante ſedentem in throno, et adorabant viuentem in ſæcula. Inuehe ſi vis contra illos, qui ante Deũ in officio diuino vel in eccleſia volunt eſſe præſentes, et qui à ſuis beneficiis ſunt abſentes. ¶ Tertia eſt præſentia ſtuporoſa. Et iſta eſt illa qua Deus L
carne indutus, ante faciem hominum voluit apparere, de qua Luc. 2. Viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem omnium populorum. ¶ Quarta eſt præſentia ſtudioſa, et M
iſta eſt illa, qua Deus ante ſe in ſui memoria habet iuſtos, de ſalute eorum curam gerens, et illa etiam, qua ante oculos diſpoſitionis ſuæ habet totum mundum, ipſum ordinans et gubernans. Sap. 11. Similiter ante te eſt orbis terrarum. ¶ Quinta eſt N
præſentia timoroſa, illa ſcilic. qua nos omnes oportet apparere in iudicio ante Deũ. De qua ad Roma. 14. et 2. Corint. 5. Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt accipiat vnuſquiſq; prout in corpore geſſit, ſiue bonum fuerit, ſiue malum: Chriſtus enim iudicans figuratur in illo Rege Luc. 19. qui abiens in regionem longinquam accipere ſibi Regnum & reuerti, & rediens rebelles, qui eum ſuper ſe regnare noluerant, ante ſe fecit interfici. Accipite, inquit, eos & interficite ante me. qua ſcilicet Chriſtus, quia ad Regnum Cœleſte in aſcenſione abiit, quando in iudicio redibit, peccatores, qui nunc de eo non curãt, ante ſe cruciabit, & condẽnabit. Pſal. Ignis ante ipſum præcedet & inflammabit in circuitu inimicos eius. ¶ Sexta eſt præ- O
ſentia gaudioſa ſeu fructuoſa. Illa ſcilicet qua ſunt beati in patria præſentialiter ante Deum. De qua Apo. 14 Sine macula ſunt ante thronũ Dei. Et loquitur de his, qui empti ſunt de terra, & qui cantabant canticum nouum ante ſedem Dei & ante quatuor animalia, id eſt, de ſanctis, qui ſcilicet ante Chriſtũ & quatuor Euangeliſtas ſunt in gaudio ſempiterno. ¶ Septima eſt P
præſentia inſidioſa, & iſta eſt illa quã Diabolus ſemper eſt ante nos, & nobis præſens ad inſidiandum, & ad vitiorum offendicula ponendũ. Pſ. Foderunt ante faciẽ meam foueam. Figuratus in illo Dracone Apoc. 12. De quo dicitur, quod Draco ſtabat ante mulierem, quæ erat maſculũ paritura, vt deuoraret filium eius: quia ſcil. Draco diabolus ſemper inſidiando præſens eſt, vt fœtũ boni propoſiti in muliere. i. in anima perimat, & occidat. Veruntamen de ſic præſentib. dicitur Prou. 1. Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorũ, quia ipſi (iuſti. ſ.) ſciunt inſidias præcauere. ¶ Octaua eſt præſentia periculoſa, & iſta eſt illa, quã Q
peccator eſt ante diabolũ ei ſeruiẽdo & mala opera faciendo. Ideo cõmendantur illi, de quibus dicit Dominus 3. Reg. 19. & ad Rom. 11. Reſeruaui mihi ſeptẽ millia hominum, qui non curuauerunt genua ante Baal, i. qui non exhibuerunt ſe præſentes ad obediendũ diabolo. Præſentia et periculoſa ſignat mundi bona, quæ ſunt hic ante nos. Sicut. n ſpecula proiiciũtur ante Tigrim, vt ab itinere tardetur, retiã ante Ceruum, vt à venatore capiatur, grana ante porcũ, vt ad macellum trahatur. Sic diabolus iſta hic ante nos & noſtræ mentis oculos obiicit, vt miſer dum hic ſiſtitur à bona via poſſit tardari, ad delectabilia poſſit allici,

allici, & in rete diaboli. i. in peccato inuolui, & ad damnationem trahi. Vnde de malo antecessore dicitur id, quod de muliere in ornatu meretricio occurrenti, Prou. 7. quod fatuus statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, & nescit, quod ad R vincula stultus trahatur. ¶ Nona est præsentia affectuosa. Illa scilic. qua fatui semper in corde suo habent præsentes nepotulos & amicos, semper de eis carnaliter cogitãdo. Ante se etiam volunt habere ipsos solos in suis officiis & dignitatibus collocando & statuendo. Vnde de pueris & citharœdis, id est, nepotulis & adulatoribus dicitur Apoc. 14. quod ipsi soli cantabant canticum ante sedem. Quia re uera multi sunt hodie Principes vel Prælati ante quorum sedem non gaudent aliqui nisi nepo- S tes vel adulatores. ¶ Decima est præsentia fastidiosa, & ista est illa, qua Deus fastidit peccatores, sicut quando aliquis odit aliquẽ, videtur sibi, quod semper habeat eum ante se præ fastidio & horrore. Naũ. 1. Ante faciem indignationis eius quis stabit? Sic ergo patet quomodo Ante signat multimodam præsentiam personalem, quantũ ad præcedentiam localem, & quantum ad antecedentiam temporalem. Sufficit. Vide infra de coram, de conspectu, & de facie, &c.

A **Antequam.** Nota, quod ista dictio Antequam signat quandam accelerationẽ, festinãtiam, anticipationem, & præuentionem, siue bona fuerit, siue mala. Põt igitur Antequam referri ad Deum, ad iustum, ad mũdum, & ad impium. ¶ De Deo. n dicã, quod ipse antecedit temporis æternitate, animę sagacitate, potenti auctoritate, cleméti benignitate Ipse n. præuenit omnia æternitatis longitudine. Ioan. 8. Amen amen dico vobis antequam Abraham fieret ego sum. Et illud Prou. 8. Antequam omnes colles, ego parturiebar. Itẽ præuenit omnia sagacitatis limpitudine, quia scil. sapientia increata fuit secum ab æuo, dicens Eccl. 24. Antequam quicquam faceret, à principio cum eo eram cuncta cõponens. Et Sap. 8. dicitur. Scit præterita, & de futuris æstimat, monstra & signa scit antequam fiant. Item præuenit omnia auctoritatis plenitudine & fortitudine. Vnde ipse est qui dicit Hiere. 1. Priusquam te formarẽ in vtero noui te, & antequam exires de ventre sanctificaui te, & Prophetam ingentib. dedi te. Sequitur. Ecce dedi verba mea in ore tuo, ecce constitui te super gentes & regna, vt euellas & destruas & ædifices & plantes. Item præuenit benignitatis promptitudine, dicens Esa. 65. Antequam clament ego ex- B audiam, et adhuc illis loquentib. ego audiam. ¶ De viro iusto et quomodo scil. ista dictio acceleratiua scil. antequam pertineat ad ipsum, dicam, quod iustus debet præuenire suspirando mentaliter per contritionem, supplicãdo humiliter per orationem, se mutando realiter per cõuersionem, degustando suauiter per deuotionem, Festinet igitur mentaliter suspirare. Iob. 3. Antequam comedam suspiro, et quasi inundantis aquæ, sic rugitus meus. Itẽ festinet humiliter seu vtiliter supplicando, dicens domino illud Prou. 30. Duo rogaui te ne deneges mihi antequam moriar. Diuitias et paupertatem ne des mihi, sed tantum tribue victui meo necessaria. Itẽ festinet moraliter se mutare. Iohel. 2. sol conuertetur in tenebras, et Luna in sanguinem antequam veniat dies domini. Itẽ festinet suauiter degustare, dicens, Luc. 22. Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum an- C tequam moriar. ¶ De peccatore vero seu impio quomodo Antequã pertinet ad ipsum, dico, quod accelerat bonis inuidere, vanis apparere, magnis præeminere. Bonis (dico) inuidere, vnde de inuidis fratribus Ioseph dicitur Gen. 37. quod antequam accederet ad eos, cum vidissent eum procul, cogitauerũt eum occidere. Vanis etiam satagunt eminere, seu etiam apparere, dicẽtes Sap. 2. Coronemus nos rosis, antequã marcescant. Itẽ festinant altè præeminere. Vnde Prou. 18. Antequã cõteratur, exaltatur cor hominis, & antequam exaltetur, humiliatur, &c. Vide supra de ante, et infra, de prius et priusquam.

A **Antiquus. Antiquitas.** Nota, quod in scriptura multiplex antiquitas reperitur tam in bono, quàm in malo significato. Et quia infra de Senectute satis plenè tractare propono, ideo breuiter de antiquitate, transeo. Dicemus igitur breuiter quòd in scriptura reperitur Antiquitas

Mentaliter cogitanda,
Humiliter veneranda,
Moraliter imitanda,
Stabiliter adamanda,
Salubriter renouanda,
Totaliter detestanda,
Veraciter obseruanda,
Sagaciter formidanda et declinanda.

Debent enim mentaliter cogitari antiquitas æternalis, sci. ipse Deus et res, quæ sunt perpetuæ et æternæ, vel quæ à mũdi principio inceperunt scil. inuariabilis ordo rerum, opera Dei, et mirabilia naturæ, Sic faciebat Dauid cũ dicebat in Psal. Cogitaui dies antiquos et annos æternos in mẽte habui. Deus enim propriè Antiqu[9] dicitur, quia sua æternitas nec incipit nec finitur. Vnde de ipso, et de ipsius antiquo, et æterno Regno dicitur Daniel. 7. Venit antiquus dierum et iudicium dedit sanctis excelsi, et Regnũ obtinuerunt sancti. ¶ Secũdò dico, quod debet hu- B militer venerari antiquitas temporalis. Antiqui enim debent à iuuenibus venerari, & supportari, & cum reuerentia honorari. Vnde antiquis debet dicere iuuenis illud Iob 32. Iunior sum tẽpore, vos autem antiquiores: ideo demisso capite veritus sum vobis ostẽdere sententiã meam. ¶ Tertiò dico, quod debet mo- C raliter imitari antiquitas virtualis; ista enim est antiquitas sapiẽtiæ, & maturitas morum. De qua dicitur Iob 12. In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia. Ista ergo antiquitas est habenda et imitanda triplici ratione, quia illi, qui taliter sunt antiqui, tutius solent procedere, clarius solent cognoscere, cautius sciunt ab omni malo se abstinere, et recedere. Isti enim tutius incedunt, quia scilicet per viam virtutum et morũ. Hiere. 6. Interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, et ambulate in ea. Item isti clarius et sapientius cognoscunt Ideo bene dicitur Eccl. 39. Sapientiam antiquorum exquiret sapiens et in Prophetis vacabit. Item isti cautius et fortius à malo recedunt. Ideo dicitur Mat. 5. Audistis, quia dictum est antiquis, Non occides, nõ mœchaberis etc. ac si diceret, quod si iuuenes à malo arcentur, multo fortius antiqui vitare vitia tenentur. Ista est ergo antiquitas virtualis. ¶ Quartò dico, quod debet a- D mari antiquitas fraternalis scilicet antiqui socii et amici, et illi sunt, qui in bonis operibus et virtutibus perseuerantia fidelis amicitiæ sunt antiquati, de qua Eccl. 9. Non derelinquas amicum antiquum, nouus enim non erit similis illi. Vinum nouum amicus nouus, veterascet, et cum suauitate bibes illud. Quod tamen est contra illos, quibus tantummodo noua placent, et antiquos et bene probatos familiares et socios vilipendunt. Ac si eis diceretur illud Esa. 42. Priorum ne memineritis, et antiqua ne intueamini. Contra illud etiam sunt, qui in scientiis nouas opiniones et adinuentiones sectantur: antiquorum verò facta et dicta detestantur, contra illud prædictum Eccl. 39. Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens. ¶ Quintò di- E co quod debet renouari antiquitas baptismalis, id est, stat[9] puritatis et innocẽtiæ quẽ antiquitus habuimus, et hoc si per vitia fuerit deprauata Esa. 61. Aedificabũt deserta a sæculo, et ruinas antiquas erigent. ¶ Sexto dico, quod debet detestari anti- F quitas criminalis, id est, antiquatio, in vitiis induratio, et obstinatio in peccatis qualem habebant illi, qui antiquas Idololatrias sectabantur. De quibus dicitur 4. Reg 17. Vsque in hodiernum diem morem sequuntur antiquum. Tales enim in vitiis antiquati emendari, et corrigi non dignantur, imò (quod peius est) in suis vitiis gloriantur. Quod autem isti nollent esse meliores, patet Eccl. 16. Non exorauerunt pro peccatis suis antiqui Gigantes. Item quod gloriantur in sua obstinatione, patet Esa. 23. vbi cõtra Tyrum loquitur Propheta, improperãs, quod ipsa gloriabatur à diebus pristinis in antiquitate sua, ista tamẽ antiquitas est abhorrenda, et per pœnitentiam in melius immutanda, sicut orabat Dauid in Psal. dicens. Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, cito anticipent nos misericordiæ etc. ¶ Septimò dico, quod debet obseruari antiquitas G magistralis, id est, illud mandatum vel regula, quæ nobis a Deo et ab antiquis patribus est iniuncta. Iuxta illud Prouerb. 22. Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui, id est, mandata et statuta, quæ tibi à Deo et antiquis patribus sunt tradita, quia re uera et facta et dicta antiquorum debent honorari, et obseruari. Ideo nos clerici et religiosi, qui ab antiqua sanctorum patrum consuetudine nunc sumus quasi penitus alieni, debemus dicere domino illud Ps. Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquæ domine? quasi dicat vbi sunt miracula et mirabilia opera, quæ sancti antiquitus faciebant, constantia, quã habebant, pœnitentia, quam sustinebant, zelus fidei, quo feruebant, virtutes quibus pollebant. Vtinam ergo Deus ad illas primas antiquitates nos reduceret, et nos virtutibus renouaret, dicens illud Amos 9. Suscitabo Tabernaculum Dauid, quod cecidit, et quæ corruerant, restaurabo, et reædificabo eum sicut à diebus antiquis. Ipse enim est, qui talem reputationem ab antiquo promisit dicens Esa. 1. Restituam iudices tuos, vt fuerant H prius, et cõsiliarios tuos, sicut antiquitus. ¶ Octauo dico, quod debet declinari seu præcaueri antiquitas sagacitatis & fortitudinis, et ista est antiquitas malitiæ diabolicæ, qui scil. antiquus est in malitia et ætate. Ideo iste dicitur Serpens antiquus, qui scilicet more Serpẽtis est in malitia deuius et obliquus, de quo Apocal. 2. Proiectus est Draco ille magnus Serpens antiquus, qui vocatur diabolus et satanas. Sic ergo patet quomodo antiquitas sumitur octo modis. Non applicaui auctoritates, exempla, vel figuras, gratia breuitatis. Vide infra in titulo de senectute plura.

A **Antichriſtus.** Nota, quod Antichriſtus dicitur ab anti quod eſt contra, & chriſtus: quia ſcilicet ille futurus iniquitatis filius Antichriſtus contra Chriſtum & Chriſti fidem ſe obiiciet, et eam pro viribus deſtruet, et ſubuertet. Iſte enim ſimilis erit Baſiliſco, cuius viſus interficit Draconem, cuius aſpectus aues volantes ab alto deiicit. Eſtque ſimilis Salamandræ, quæ tacta radice omnia poma inuenenat, et inficit; quia reuera iſte multos ſpiritualiter interficiet, volantes, id eſt, ſanctos et contemplantes ab altitudine veræ fidei et contemplationis deiiciet, et arboris, id eſt, fundamentum fidei, ſcilicet, ſacram per malas expoſitiones inuenenabit, et ſic omnia poma, id eſt, omnes fideles pro magna parte erroribus deſtruet, et corrumpet. Tunc enim prout dicit ſcriptura, tantus erit motus in mundo, quod ſi fieri poſſet, in errorem mutarentur electi. Vnde figuratur Apocal. 13 in Beſtia, quæ de Abyſſo aſcendit, quæ decem cornua, decemque diademata deſuper cornua, et ſeptem capita habuit, et tanta poteſtate vſa eſt, quod omnes eam adorauerunt, nec ſibi aliqui reſiſtere potuerunt, ignem enim de Cœlo deſcendere faciebat, et mediante quadam alia Beſtia cui ſuam dederat poteſtatem, omnes ſubiugabat; et characterem ſui nominis in omnibus imprimebat. Iſtæ tamen duæ Beſtiæ, prima ſcilicet, et ſecunda cum omnibus, qui characterem receperant, perierunt, et finaliter (ſicut Apocal. 19. dicitur) in ſtagno ignis et ſulphuris viui miſſi fuerunt. Sic Antichriſtus de Abyſſo, id eſt, ab ipſo Diabolo veniet, ſeptem capita, id eſt, ſeptem capitalia vitia habebit, decem cornua, id eſt, ſuperbiam contra decem mandata, et decem diademata, vel decem coronas, id eſt, victorias contra ipſa, ea ſcilicet tranſgrediendo et contradicendo accipiet. Quandam aliam Beſtiam, id eſt, Pſeudoprophetas ſuos per mundum deſtinabit, et diriget, et ipſis mediantibus per falſa ſigna et miracula mundum decipiet, cunctos ſuppeditabit; et conteret; et characterem ſui nominis, id eſt, fidem ſuam vbique ſeminabit, et mittet, et finaliter cum omnibus ſuis ipſe peribit et ſuccumbet, et in igne et ſulphure in æternum punietur et viuet Pſal. Laborauit in æternum, et viuet adhuc in finem. Et alibi. In ignem deiicies eos in miſeriis, et non ſubſiſtent. Et alibi. Ignis, ſulphur, et ſpiritus procellarum pars calicis eorum. De iſto igitur iniquitatis filio poſſunt multa dici ſecundum ſanctos, De ipſius conditione, operatione,
B duratione, et Damnatione. ¶ Iſte enim filius iniquitatis,

quantũ ad	Conditionem	erit	nequiſſimus
	Operationem		potẽtiſſim⁹ et fortiſſim⁹
	Durationem		breuiſſimus,
	Damnationem		miſerrimus.

Quantum ad conditionem enim conſtat ſecundum ſanctos quod ipſe in Babylone de Tribu Dan generabitur, à natiuitate Dæmone replebitur à quo in cunctis malis artibus inſtruetur, et ſe Meſſiam Iudæis promiſſum mentiens, à Iudæis recipietur, et ab ipſis vt Deus coletur, et ſicut Rex et Dominus mutuetur. Vnde Apoſtolus 2. Theſ. 2. vocat eum hominem peccati, filium perditionis, qui aduerſatur et extollitur ſuper omne, quod dicitur Deus, aut colitur, ita vt in Templo Dei ipſe ſedeat, oſtendens ſe, tanquam ipſe ſit Deus. ¶ Item quantum ad operationem conſtat ſecundum ſanctos, quod ipſe multa falſa miracula faciet, ſcripturas ad ſuum intentum exponet, quoſdam miraculis, quoſdam minis, quoſdam blanditiis ad ſe conuertet; ſanctos in fide firmos interficiet, et conteret, Reges ſubiugabit, et ſubiiciet, et in omni proſperitate et gratia conualeſcet. Vnde ipſe figuratur in illo paruo cornu quartæ Beſtiæ Daniel. 7. quod habebat os loquens grandia, et oculi hominis erant in cornu illo, et faciebat bellum aduerſus ſanctos, et præualebat eis, donec venit antiquus dierũ, et iudicium ſedit. In quarta enim Beſtia, id eſt, in tẽpore quartę Monarchiæ, ſcilicet Romanorũ, naſcetur cornu modicũ, id eſt, viliſſimus Antichriſtus; qui dicitur cornu propter duritiam et ſuperbiam, qui dicitur oculos hominis habere propter ſubtilitatem et malitiam: quia contra ſanctos pugnabit, et eis ad literam præualebit, & contra Deum grandia loquetur, in quantum legem Euangelicam condemnabit, et ſe Deum prædicabit, ſua tamen poteſtas deficiet, quando antiquus dierum ſcilicet Deus ſedebit, & ſeculum iudicabit. Quia ſicut dicitur 2. Theſſ. 2. Ipſum Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui. Filii enim Iſrael, qui ab Alexandro inter montes Caſpios in plaga ſeptentrionali ſuper Oceanum, vbi nunc eſt finis imperii magni Canis, inter duo caſtra Gog et Magog fuerunt incluſi, et ſecundum Ioſephum facto terræmotu in conſpectu Principis, montibus cadentibus ſuper montes, ibidem partim montibus, partim muro indiſſolubili; et portis ferreis obſerati, et qui adhuc ibi dicuntur eſſe incarcerati, qui ſcilicet nudi ſunt, carnibus crudis et arborum fructibus viuunt, et in maximo numero conſiſtunt, et qui quadam cœleſti virtute, et montium, portarum, et murorum firmitate et Imperatoris de Cathaio, ſcilicet, magni Canis militia obſeruati exire nequeunt excepto duntaxat: quia pro monſtro ipſe magnus Canis aliquos de eis quandoque portis apertis extrahit, et mirabili gratia in exercitu ſuo ſecum ponit: Iſti (dico) Antichriſto finaliter coniungentur, et congregatis aliis Iudæis, qui ſunt per orbem diſperſi, ab eis ſimul recipietur, et ipſis mediantibus terribilia operabitur contra ſanctos. Item quantum ad durationem conſtat ſecundum expoſitores ſcripturæ, quod ipſe tantum in ſua potentia durabit, quantũ Chriſtus in ſæculo prædicauit ſcilicet per tempus & tempora, ſicut dicitur Dan. 7. Vel per dies mille ducẽtos ſexaginta, ſicut dicitur Apoc. 11. quæ faciunt tres annos cum dimidio: quia ſcilicet niſi abbreuiarentur dies illi, nõ fieret ſalua omnis caro, ſed propter electos breuiabuntur Mat. 24. Eſt enim quoddam animal in Aethiopia iuxta fontem Nigris dictum, quid tantæ venenoſitatis eſt, quod quicquid videt, inficit, & occidit, natura tum remedium poſuit, quia ſibi vultum ad terram inclinatum dedit. Sic verè natura naturans Deus, iſtum venenoſiſſimum Serpentem, qui omnia ſua malitia inuenenare ſtudebit, pro remedio electorum parum durare faciet, & vultum eius. i. vitam ipſius ad terram per mortem inclinabit, & conuertet, & ipſum ante tempus deſtruet, & ſubuertet. Pſal. Non relinquet Dominus virgam peccatorum ſuper ſortem iuſtorum, vt non extendãt iuſti ad iniquitatem manus ſuas. Dominus iuſtus cõcidet ceruices peccatorum. ¶ Item quantum ad damnationem conſtat ſecundum ſanctos, quod poſtquam in ſumma gloria & pompa per prædictum tempus regnauerit, ſe in cœlum aſcenſurum iactabit, & montẽ Olіueti conſcendet, vbi ipſum de cœlo dominus fulminabit, & cum ſuis ſequacibus in æternum damnabit. Sed de omnibus iſtis plenè tractatur à ſanctis & doctoribus, & maximè à Methodio martyre, cui ſecundum Hier. multa in carcere reuelata ſunt de futuris temporibus Antichriſti. Item à Petro Comeſtore in Hiſtoria Scholaſtica, & aliis pluribus, ideo tranſeo. Si quem autem amplius audire delectat, videat libellum fratris Nicolai de Argentina ordinis Fratrum Prædicatorum, quem de fundamentis fidei Chriſtianæ direxit Baldonio Archiepiſcopo Treuiren. vbi de Antichriſto, & futuris temporibus multa dicit in vltima parte libri. ¶ Sed moraliter loquendo per Antichriſtũ poteſt intelligi Diabolus, vel etiã quilibet vir iniquus, qui (ſcilicet) contra Chriſtum eſt poſitus, C
et ei voluntate, et moribus oppoſitus, et eidem cõtrarius et diuerſus. Vnde de malis dicitur 1. Io. 2. Nunc Antichriſti multi facti ſunt. Sicut. n. Antichriſti officium erit Deum denegare, Regem ſe clamare, Sanctos moleſtare, ſigna perpetrare, modicum durare, vitam fulmine terminare. Sic mali Deum negãt per inobedientiam & rebellionem, Reges et magni æſtimari volunt per inanem gloriam et præſumptionem, Sanctos et bonos moleſtare non ceſſant per crudelitatem et tribulationem, Signa mirabilia videntur poſſe facere, quantum ad mundanorum et fatuorum æſtimationem, per fallaciam et deceptionem. Modicum tamen inueniuntur durare per ſuæ corporalis vitæ præuentionem, et finaliter fulmine atrocis ſupplicii perire per damnationem De tali ergo Antichriſto dicitur 1. Ioan. 2. Antichriſtus eſt, qui negat patrem et filium. Negat (dico) ſcilicet malè operando: quia ſicut dicit Apoſtolus. Confitentur quidem ſe noſſe Deum, factis autem negant. Et illud 2. Ioan. 1. Hic eſt Seductor et Antichriſtus. ſufficit. vide de Peccatore.

Antrum. Dic, ſicut de foſſa, fouea, vel cauerna. A

Annulus. Nota, quod annulus idem eſt quod circulus ex aliqua materia fabricatus, et forma rotũda et circulari, ſine principio et fine in ſeipſum reductus. Dico igitur, quod ſicut inuenio annulos materiales ad plura officia et negocia applicari, ſic inuenio (loquendo moraliter) plura genera ſpiritualium annulorum, et ad diuerſa ſpiritualia negotia congruendorũ. Inuenitur ergo materialis annulus ad ſignãdum, ad portandum, ad ſtringendum, ſeu ligandum, ad ſubarrandum, ad ornandum. Primus ſignat fidem, qua anima ſignatur. Secundus ſignat ſpem, qua anima portatur. Tertius ſignat charitatem, qua anima ſtringitur vel ligatur. Quartus ſignat gratiam, qua anima ſubarratur. Quintus ſignat gloriam, qua anima finaliter adornatur. Signat ergo annul⁹ fidei ſignaculũ, Spei ſuſtentaculum, Charitatis tenaculum, Gratiæ cingulum, Gloriæ titulum. ¶ Dico primo, quod eſt annulus ad conſignandum. In annulis. n. principum et magnatũ precioſi lapides inſeruntur; in quibus diuerſæ figuræ ſculpuntur, cum quibus literæ ſignantur et ſigillantur. Sic reuera Fides eſt ãnulus ſummi Regis, in qua, et ſub qua omnia ſua ſecreta ſignantur, et includuntur, et cum qua animæ fideles quodam ſpirituali charactere conſcribũtur. Iſte. n. eſt annulus Pyrrhi Regis, in quo lapis e-

rat

rat dictus Achates, in quo Apollo cum cithara, & nouem Musæ cum suis insignijs erant pictæ, figuris (vt inquit Solinus) nõ sculptis, sed ingenitis. Sic verè in annulo Dei (id est) in fide Catholica est Apollo cum cithara, id est, Christus & sacra scriptura, notitia de eisdem, & nouem Musæ cum suis insignijs, id est, notitia de nouem ordinibus Angelorum, cum proprietatibus eorundem. Annulus enim formam habet circuli, carens principio atque fine, & sic signat fidem de æternitate, seu etiam de deitate, quæ (scilicet) nec finem, nec principium habet. Annulus etiam in tertio digito portatur, & sic signat fidem de Trinitate. Annulus insuper de terrestri materia efficitur, & sic signat fidem de humanitate. Et sic dico, quòd annulus signat,

Quantum ad figuram, æternam deitatem,
Quantum ad locum, vbi ponitur, personarum trinitatẽ,
Quantum ad materiam, humanitatem.

Iste est ergo annulus, de quo loquitur Pythagoras in lib. Romanor. vbi dicit, quòd si Epilepticus faciat sibi annulum de vngula Zamur, id est, Asini nigredinem non habentis, prohibet eius casum. Re vera si quis de vngula Zamur, id est, de extremitate seu humanitate Christi, qui nigredinem peccati non habuit, annulum perfectæ fidei portauerit, casum damnationis perpetuæ nõ timebit. Quod benè figuratum est Dan. 6. vbi in lacu annulo Regis signato Daniel sedens in medio leonum, non fuit ab eis deuoratus. Et Hester 8. vbi per literas annulo Regis à Mardochæo signatas Iudæorum populus fuit à malitia Aman, & à mortis periculo liberatus; quia re vera expertum est, quòd annulus fidei Regis nostri Christi & nostræ Catholicæ disciplinæ, tantæ est potestatis & virtutis, quòd in lacu leonum, id est, dæmonum, ne fidelibus noceant, ora clauduntur, & eorum potentia Dei virtute superatur, & per literas tali annulo signatas, id est, per sacram scripturam fidem Catholicam continentem Iudæorum, id est, fidelium populus liberatur. De tali ergo annulo potest dici illud Daniel. 14. Signantes annulo Regis abierunt. Aduerte tamen, quòd Aman abutendo annulo Regis literas mortis scripsit. Sed Mardochæus eodem annulo bene vtendo salutis literas econtrario procurauit, sicut dicitur Hester 3. & 8. Sic verè sæpè fit, quòd Aman superbus Diabolus annulo fidei Christianæ malè vtendo, & errores & hæreses seminando, literas mortiferas (id est) corruptam doctrinam scribit. Sed Mardochæus (id est) doctor vel prædicator fidei, benè intelligendo eidem contradicit, & literas ab eo scriptas (id est) doctrinam à diabolo, vel ab hæreticis propagatam reuocat, & confundit. Vnde Hester 8. dicebat Regina Hester: Obsecro, vt nouis epistolis veteres Aman insidiatoris & hostis literæ corrigantur. Fides est ergo annulus

C ad consignandum. ¶ Secundò dico, quòd spes est annulus ad portandum. Annulus enim, sicut prædixi, ratione rotunditatis æternitatem designat. Et ideò per annulum propriè spes de æternitate & æterna salute intelligitur, per quam anima, ne in laboribus deficiat, sustentatur, & cum fiducia ad gloriam deportatur. Mediantibus enim annulis solent portari lampades in Ecclesiam, suspendi cortinæ, & tabulæ in parietibus affigi. Sic verè mediante spe cœlestium, animæ ad Paradisum portantur, corda sursum per desiderium suspenduntur, & mentes in Deo tenaciter affiguntur. Figura Exod. 30. vbi dicitur, quòd in altari Thymiamatis ex vtroque latere facti sunt duo annuli, vt impositis vectibus portaretur. Altare, id est, cor iusti per sanctitatem aureum, quatuor virtutibus quadratum, & ad Thymiama deuotionis offerendum à Deo specialiter ordinatum. Istud, inquam, altare, id est, iustus vel cor iusti, quantum ad duo sui latera, & ad duas sui partes, id est, quantum ad animam, & quantum ad corpus, debet habere annulos firmæ spei, quia scilicet à parte dextera, quæ est anima, debet sperare æternam visionem & fruitionem; à parte sinistra, id est, quantum ad corpus debet sperare futuram resurrectionem, & corporis glorificationem. Isti enim sunt quatuor annuli sanctæ spei, quibus mediantibus, dum tamen adsint vectes, id est, opera, virtutes, & merita, homo potest ad Paradisum portari, & in tribulationibus consolari, & in fide & moribus retineri. Ideò de talibus, quæ erectæ super bases suas in tabernaculo ponebantur, dicitur Exod. 26. Fundes (inquit) in eis annulos aureos, per quos vectes tabulata contineant, quos operies laminis aureis, & eriges tabernaculum. Tabernaculum enim est cor iusti, quod tabulis aureis, id est, sanctis considerationibus construitur, laminis aureis, id est, virtutibus & exemplis operitur, annulis spei tenetur, portatur, & erigitur, & vectibus firmi propositi sustentatur. Spes ergo est annulus ad por-

D tandum seu sustinendum. ¶ Tertiò dico, quòd charitas est annulus ad constringendum; mediantibus enim annulis balthea & zonæ stringuntur, & vestimenta inuicem coarctantur, & arma etiam circa opera coaptantur. Sic verè mediante charitate inuicem per dilectionem stringimur, & cum Deo & proximo colligamur. Figura Exod. 28. vbi dicitur, quòd superhumerale & rationale annulos in summitatibus habebant, quibus super pectus & humeros sacerdotis cum vittis coccineis stringebantur. Quia re vera summus sacerdos CHRISTVS superhumerali, id est, bonis actiuis, & rationali, id est, bonis contemplatiuis induitur, & semper vult ea annulos charitatis habere, vt sibi ad inuicem possint adstringi, & fortius adhærere, & vittis hyacinthinis, id est, cœlestibus desiderijs mediantibus inuicem se tenere. Vnde Exod. 28. Stringes (inquit) rationale annulis suis cum annulis superhumeralis, & vitta hyacinthina, vt maneat iunctura fabrefacta. Patet ergo, quòd charitas est annulus ad

E stringendum. ¶ Quartò dico, quòd gratia est annulus ad subarrhandum. Sponsæ enim annulis à viris suis subarrhantur, vt ex tunc sibi & nulli alteri coniungere se teneantur. Sic verè anima à Deo desponsanda & vnienda, necesse habet annulum diuinæ gratiæ ante omnia accipere, quo scilicet Deus solet animas subarrhare, & sibi specialiter dedicare. Tali annulo erat subarrhata beata Agnes, cum dicebat: Recede à me pabulum facinoris, quia iam ab alio amatore præuenta sum. Annulo suo subarrhauit me &c. Isto etiam annulo erat subarrhata Iudith, quando Holophernem occidit. Quia sicut dicitur Iudith 10. Ipsa sumpsit dextralia & lilia, inaures & annulos, & omnibus ornamentis ornauit se, & sic Holophernem inimicum populi Domini superauit. Iste est annulus, quem Thamar Iudæ Patriarchæ, qui eam imprægnauit, ostendit, & sic sese ab incendio, quod Iudas sibi parauerat, liberauit, Genes. 38. Iste est annulus, quo pater filium prodigum reuertentem subarrhari mandauit, Luc. 15. Induete (inquit) eum stola prima, & date annulum in manu eius. Quia re vera si Holophernem, id est, diabolum, Dei & Sanctorum inimicum volumus superare, si ab incendio inferni nobis pro peccatis nostris debito nos volumus liberare, & si ad patrem nostrum Deum per pœnitentiam reuertentes dignè coram Deo volumus apparere, necesse est, quòd annulum gratiæ suæ portemus, & habeamus, & quòd eo nos ornemus & præparemus, & quòd induti prima stola, quæ est innocentia, annulum suæ gratiæ pro arrha & pro signo obtinendæ salutis eidem ostendamus, dicentes illud Genes. 38. Cognosce, cuius sit annulus, quasi dicatur, tuus est annulus, tuum est signum, tua est arrha, quam mecum porto, per quam ab incendio mortis æternæ me debeo liberare, & hostem humani generis superare, & me tuum filium tibi reconciliatum debeo comprobare. ¶ Patet F

ergo, quòd gratia est annulus ad adornandum. Reges enim, & Principes, Pontifices etiam, & Abbates pro honore & gloria solent annulos portare, & Maiestatem suam annulis & preciosis lapidibus decorare. Sic verè Sancti in patria, qui scilicet Reges & Pontifices dici possunt, iuxta illud 1. Petri 1. Vos estis genus electum, Regale Sacerdotium &c. annulo æternæ beatitudinis decorantur, & eo beatificè & dignificè adornantur. Vnde iste annulus potest figurari 1. Macchabæor. 6. vbi vocauit Rex Philippum, vnum de amicis suis, & proposuit eum super vniuersum regnum suum, & tradidit ei diadema, & stolam, & annulum suum. Rex enim Regum Dominus quotidiè per mortem vocat ad se nunc vnum, nunc alium de amicis suis, & cum ad se peruenerint, dat eis stolam immortalitatis, dat eis diadema, id est, coronam, quæ signat triumphum, quia dat eis victoriam securitatis, & dat eis annulum gloriæ, honoris, & perpetuæ dignitatis. Vnde illud prædictum: Tulit Rex annulum suum, quo vtebatur, & tradidit Mardochæo, Hester 8. Patet ergò, quomodo annulus in bono significato accipitur quinque modis. ¶ Sed, si vis, G

dic, quòd annulus in malo significato potest designare

Mentis instabilitatem,
Animi cupiditatem,
Mundi vanitatem,
Sæculi dignitatem.

Instabilitatem dico, quia constat, quòd annulus ratione formæ rotundæ faciliter mouetur, & currit. Annuli etiam concaui à ioculatoribus solent argento viuo repleri, & super ignem calefieri, qui statim saltare & moueri incipiunt, & ac si haberent animam sic discurrere. Tales sunt multi mali, qui scilicet sunt quasi annuli adhærentes diabolo per peccatum; quia scilicet isti sunt mobiles & instabiles, & ad omne malum vertibiles & plicabiles. Nam quandoque de multis contingit, quòd ipsi

Sunt vacui per defectum sufficientiæ.
Sunt argento viuo (id est) pecunijs repleti per cumulationem pecuniæ, & temporalis substantiæ.
Sunt super ignem calefacti per ardorem auaritiæ & concupiscentiæ, & sic fiunt saltatiles per instabilitatem inconstantiæ.

Patet de ambitiosis, argento & pecunia plenis, igne auaritiæ inflammatis, qui non cessant de beneficio ad beneficium, & ad voluntatem ioculatoris diaboli continuè se mouere. Argentum enim viuum in vase calefacto quiescere nescit. Sic & pecunia in ambitioso necessariò se ostendit, in quantum ad aliquid petendum saltat continuè, atque tendit. Isti figurantur in filia Hero-

diadis, quæ ſaltabat coram Rege, & complacuit Herodi & ſimul diſcumbentibus, & impetrauit caput Ioannis Baptiſtæ. Quia re vera tales ſaltatores ambitioſi faciunt hodie tantùm, quòd ipſi placent Regibus & conuiuis, id eſt, ſuperioribus, & eorum amicis, & ſic fit, quòd ipſi caput Ioannis, qui eſt in carcere, id eſt, Eccleſias, & beneficia fundata de ſancto Ioanne, vel de alijs ſanctis, quæ tamen captiua & incarcerata ſolent tenere, important & reportant. Iſti enim dicunt illud Eccleſiaſt. 3. Tempus plangendi, & tempus ſaltandi. Prælatis tamen & ſuperioribus dicitur illud Eccleſ. 9. Cum ſaltatrice ne aſſiduus ſis, nec audias illam, ne fortè in efficacia ipſius pereas. Et ſicut videmus, quòd annulus (vt communiter) eſt fulgidus & politus, lapidibus precioſis ornatus, in ſeipſum circulariter reflexus. Sic tales mali per proſperitatem ſunt fulgidi, theſauris & lapidibus precioſis pleni & muniti, & in ſeipſos, id eſt ad propriam vtilitatem reflexi & intenti. Iſti enim quicquid dicant, aut faciant, totum ad ſeipſos reflectunt, & ad proprium lucrum, & vtilitatem pro poſſe conuertunt. Pſalm. Conuerſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina, id eſt, auaritia. Iſti ergo annuli ſimiles ſunt annulis plumbeis ſophiſticatis & falſis, qui à pueris pro argenteis recipiuntur, ſed comperta veritate eijciuntur, & pro nihilo reputantur. Sic iſti falſi tantum ſciunt facere, & tanta palliare & fingere, quòd à ſuperioribus pro aureis & bonis recipiuntur, & eis in aliquo digito, id eſt, in aliquo beneficio adhærere & inſidere permittuntur, qui tamen, cum fuerit valor eorum cognitus, repudiantur, & à Deo & bonis ſuperioribus reprobantur. Vnde Hiere. 22. Si fuerit Iechonias annulus in manu dextera mea, inde extraham eum, dicit Dominus. ¶ De annulo autem mundanæ dignitatis, honoris, & proſperitatis poteſt dici, quòd iſte eſt annulus Reginæ Æthiopum, de quo dicit Ioſephus, quòd vbi ipſum in digito ſuo poſuit, ſtatim Moyſem virum ſuum oblita fuit, & ac ſi eum alias non vidiſſet, de ipſo non curauit. Sic verè, cum quis annulo proſperitatis & mundanæ ſublimitatis à diabolo ſubarrhatur, ſæpè fit, quòd virum ſuum Deum obliuiſcitur, & ab eo elongatur. Hierem. 2. Populus meus oblitus eſt mei. Et Pſalm. Obliuioni datus ſum tanquam mortuus. Ideò Dominus minatur talibus Eſaiæ 3. vbi dicitur: In die illa auferet Dominus, ſupple, à filiabus Sion, quæ ambulabant extento collo, inaures annulos & gemmas &c. quia (ſcilicet) Deus tales annulos dignitatis & proſperitatis ſolet auferre, quando videt homines ſalutem ſuam propter hoc denegare. Patet ergo, quòd annulus in bono ſumitur, & in malò. Vide infra de Circulo.

A **Antiochus. Antiochia.** Nota, quòd Antiochus fuit rex iniquiſſimus, qui ſcilicet templum ſpoliauit, idolum in templo collocauit, & adorari mandauit, filios Iſrael trucidauit, muros Hieruſalem diſſipauit, deſeri legem Dei mandauit, & vitam miſerabiliter terminauit; ſicut omnia patent 1. Macchabæorum 1. 2. 5. 6. & 2. Macchabæorum 1. vſque ad 9. cap. Per Antiochum intelligi poteſt diabolus, vel etiam vir iniquus. Diabolus enim templum Eccleſiæ bonis perſonis ſpoliat, & pro poſſe virtutibus illud priuat, idola, id eſt, inſufficientes ibi collocat, & eos exaltari & honorari prouocat, filios Iſrael, id eſt, iuſtos eradicat, & diuerſis tribulationibus eos turbat, muros obſeruantiæ & diſciplinæ, & ambitum Dei mandatorum deſtruit, & legem Dei impedit pro viribus, & confundit. Finaliter tamen confunditur, atque perit, & damnationem ampliorem accipit, & acquirit. Interpretatur autem Antiochus pauper ſilens, vel pauperis ſilentium; quia pro certo diabolus eſt pauper, propter gratiæ vacuitatem; ſilens, id eſt, occultè decipiens, propter malitiæ fallacitatem, & pauperum, id eſt, peccatorum dicitur ſilentium, pro eo, quòd eos facit ſilere à Dei laude & confeſſione, propter verecundiam & peruerſitatem. De iſto igitur 1. Macchabæ. 1. quòd paratum eſt regnum in manu Antiochi, qui prius dictus eſt radix peccatrix, &c. Vel ſi vis, poteſt dici, quòd Antiochus, id eſt, diabolus templum conſcientiæ virtutibus ſpoliat, idola, id eſt, vitia ibi collocat, filios Iſrael videntes Deũ, id eſt, diſcretas conſiderationes ibi trucidat,
B & muros diſciplinæ inde tollit & eradicat. ¶ Vel ſi vis, dic, ꝙ Antiochus eſt peccator, vel tyrannus, qui templum ꝓpriæ conſciẽtiæ violat, & venũdat, filios Iſrael, id eſt, bonos & ſimplices grauat, & moleſtat, legem Dei tranſgreditur, & diſſipat, idolum abominabile, id eſt, peccatum colit, & in templo cordis ſui collocat, & muros Hieruſalem, id eſt, immunitatem Eccleſiæ pro poſſe diſſipat, & perturbat. Sicut enim Antiocho malè ſucceſſit, quia putrefactus & exul in montibus perijt, & tunc primum in agnitionem ſui peruenit, ſicut dicitur 2. Macchabæorum 9. ſic finaliter peccator & tyrannus exul à patria Paradiſi, fœtens per infamiam, & vitijs putrefactus, in montibus propriæ elationis per æternam damnationem moritur, & in deſperatione & triſtitia conſummatur. Et ſicut alius Antiochus iunior à tutore ſuo Triphone cum eo ambulante doloſè occiſus eſt: ſic peccator à diabolo, qui in vita iſta ipſum tueri, & ſibi aſſociare videtur, in quantum ſcilicet ſibi facit pro voto ſuccedere, finaliter occiditur, & in æternum damnatur. Iſte ergo pauper ſilens dicitur, quia à Dei laude ſilet & tacet, & in æterna paupertate moratur. Vide, ſi vis, infra in pluribus locis, vbi fit mentio de Antiocho, ſicut in tabula notatum eſt. ¶ De Antiochia verò, quę interpretatur paupertatis ſilentium, & pauper ſilens, & in qua Petrus Apoſtolus primò Epiſcopus extitit, & in qua diſcipuli Chriſti primò Chriſtiani dicti ſunt, & tonſura clericalis inuenta, ſicut legitur Actor. 11. & in Hiſtoria Eccleſiaſtica, poteſt ſignificare Eccleſiam ſanctam Dei, quæ paupertatem habet, ſupple, ſpiritualem, in quantum temporalia contemnit, & ſilentium, in quantum ſine reclamatione patienter ſuſtinet mala, quæ ſentit, quia re vera ibi poſt Chriſtum primus Pontifex ad literam Petrus fuit, & hæc nomen Chriſtianitatis fidelibus erogat, & tonſuram, id eſt, ſtatum clericalem continet, ordinat, & diſponit. Concorda, ſi vis, qa tranſeo gratiâ breuitatis. Vel ſi vis, dic, ꝙ Antiochia, i. Eccleſia eſt locus tutus ad habitandũ, aptus ad prædicandũ, factus ad militandum. ¶ Quòd ſit locus tutus ad habitãdum, patet 2. Macchabæor. 4. vbi dicitur, quòd Onias tuto loco ſe continebat Antiochiæ. ¶ Quòd ſit locus ad docendum & prædicandum, patet Actor. 13. vbi dicitur, quòd in Eccleſia, quæ erat Antiochiæ, erant Prophetæ, & Doctores. ¶ Quòd etiam ſit locus ad militandum, patet 2. Macchabæ. 4. vbi dicitur, quòd Lyſias abijt Antiochiam, & elegit milites &c. Sufficit.

Appellare. Nota, quòd appellare idem eſt quòd reclamare, vel appellare idem eſt quòd aduocare. Primo modo accipitur pro litigatione, & pro ſuperioris iuriſdictionis imploratione. De quo Actorum 25. Cæſarem appello. Sequitur. Cæſarem appellaſti, ad Cæſarem ibis. Secundo modo accipitur pro aliqua promotione, vt quando aliquis vocat, & appellat aliquem ad aliquam dignitatem, vel officium exercendum. Et talis appellatio, vocatio, electio, vel promotio potuit optimè figurari Geneſ. 2. vbi dicitur, quòd Adam conſtitutus eſt Rex & Dominus omnium animantium, & ideò Deus adduxit ad eum omnia animalia, vt videret, ad quid vocaret ea. Talis eſt Prælatus, qui conſtitutus eſt à Deo Rex, Magiſter, & Dominus aliorum, quia omnia animantia, id eſt, omnes alij de collegio debent ad eum venire, ſicut ad Principem & Paſtorem, & ipſe eos debet vocare, ſcilicet ad promotionem & conſolationem, & dare eis nomen, id eſt, gloriam & reputationem, ſecundum eorum virtutem, conditionem, & perfectionem. Et de hoc Geneſis 4. Appellauit Adam nominibus ſuis cuncta animantia, & cuncta volatilia cœli, & cunctas beſtias terræ. Ecce igitur tria genera hominum, qui ab Adam, id eſt, à Chriſto vocantur, appellantur, & eliguntur ad promotionem cœleſtem, vel per Adam, id eſt, à Prælato ad dignitatem Eccleſiaſticam vel terreſtrem, videlicet,

Miſerantes affluentiſſimè. Animantia.
Laborantes diligentiſſimè. Beſtias terræ.
Contemplantes eminentiſſimè. Volatilia cœli.

B ¶ Vocantur ergo ab Adam affluentiſſimè miſerantes, qui ſignificantur per animantia. Res enim animata vegetatur, & ſentit, & nutritur. Nam ſi animal animatum pungatur, puncturam percipit atq; ſentit. Sic verè illi, qui ſunt animati per gratiam, vegetati atque nutriti per deuotionem, ſentiunt benè puncturas & miſerias aliorum per pietatem & compaſſionem. Et ideò ſicut in corpore animato membra ſuperiora ſemper influunt in inferiora. Sic verè inter nos illi, qui ſunt ditiores & ſuperiores, debent alijs vitam & ſanguinem, id eſt, ſuſtentationem & conſolationem miniſtrare per largifluam pietatem. Ideò de iſto ſenſu doloris & compaſſionis poteſt intelligi illud Luc. 2. Tuam ipſius animam pertranſibit gladius, quia gladius, i. pœna & miſeria aliorũ debet animam noſtram per miſericordiam & compaſſionem transfigere & penetrare. Sed heu, proh dolor, videtur de multis, quòd ipſi pro certo non ſunt animati: quia ita verè ſunt duri & crudeles, quòd ipſi non videntur ſentire dolores & miſerias aliorum, quod patet, quoniã eis non condolent, nec miſerantur, nec cõpatiuntur, nec conſolantur. Et ideò ſunt ſimiles Cæto vel Balænæ. Balæna enim, vt dicit Iorath in libro ſuo, eſt pinguiſſimus piſcis, & maximus, in tantũ, quòd ſuper dorſum ſuũ congregatur ibi tantum materiæ, quòd inde creſcunt arbores & frutices abũdanter, ita ꝙ illa belua videtur in ſenectute eſſe ſimilis vni mõti, ad quem accedentes nautę ſine periculo non euadunt. Nã belua fluctus de ore eijcit, & naues propinquas abſorbet & ſubmergit. Eſt enim belua tantæ pinguedinis, quòd licet perforetur iaculis piſcatorũ, ipſa tñ non ſentit, ac ſi non eſſet res animata, ſed mortua. Veruntamen qñ ad carnẽ, quæ latet interiꝰ ſub pinguedine, perue-

peruenitur, tunc ſentit, & aquæ maris amaritudinem non ſuſtinens, littus petit, vbi capitur, & quandoque de captione ipſius tota patria ditatur & emendatur. Re vera, chariſſimi, tales Balęnæ ſunt diuites & auari, qui pro certo hodie accumulant & aggregant arenas, id eſt diuitias temporales, quæ more arenæ difficulter aggregantur, & faciliter diſperguntur. Vnde Abacuc 2. Væ ei, qui congregat non ſua, vſquequo aggregat ſuper ſe denſum lutum. Et ideò potiſſimè fit in ſenectute, quòd tunc (vt communiter) auaritiâ magis abundant, & ideò arenæ diuitiarum magis tunc hominem aggrauant. Ita quòd tales videntur aliquoties præ ſui ſtatus magnitudine eſſe montes, id eſt, excellentes & eminentes, inflati, tumidi, & ſuperbi. Nam frutices & herbas, id eſt, poſſeſſiones terrenas ſibi per rapinas, id eſt, fraudes aggregant abundanter, propter quod (vt dictum eſt) in montis ſimilitudinem augmentantur, & ideò non erit tutum accedere circa iſtos, nec eſſe talium proximos vel vicinos, nam quando ſuper nautas maris, id eſt, ſuper pauperes per amaritudinem paupertatis nauigantes ad æterna, tot fluctus tribulationum, rapinarum, litium & exactionum, accuſationum & impoſitionum immittunt, euenit, quòd ipſos annihilant, & ſubuertunt. Vnde Hierem. 51. Ecce ego ad te mons peſtifer, qui corrumpis vniuerſam terram. Iſti etiam tantam habent hodie pinguedinem carnalitatis, proſperitatis, & voluptatis, quòd nullum iaculum correctionis, nullam puncturam compaſſionis volunt hodie concipere & ſentire, Et ideò videtur, quòd ipſi non ſunt animati, ſed mortui per peccatum. Vnde Prouerbiorum 23. Verberauerunt me, & non dolui, pœnitendo, vulnerauerunt me, ſcilicet pauperes clamando & ſupplicando, & non ſenſi, compatiendo & miſerando. Sed verè finaliter, quãdo caro, quæ eſt ſubtus pinguedinem, id eſt, interior anima pungetur, ſcilicet per puncturam ſententiæ diuinæ, tunc verè benè ſentient amaritudinẽ aquæ maris, & amaritudinem pœnæ æternæ. Nam tunc habebunt neceſſe ad littus maris, id eſt, ad mortem, quæ littus eſt, finis & terminus maris fluctuoſi huius vitæ, accedere & venire, vbi pro certo à dæmonibus, vermibus & ignibus capientur, & occidentur per damnationem æternam. Et de eorum pinguedine, id eſt, de eorum ſubſtantia temporali, diuitijs, officijs, & beneficiis, quando diuiduntur & diſtribuuntur, tota quandoque patria emendatur, ſicut patet de beneficijs morientium clericorum, quæ tunc ſaltem alijs conferuntur; quia ſcilicet diuitiæ, quas in vita auarè acquiſiuerant, & conſeruauerant, in morte alijs diſperguntur. Vnde Eccleſ. 14. Qui coaceruat iniuſtè, alijs congregat, & in bonis ipſius alius luxuriabitur. Ah chariſſimi, non ſic pro Deo, non ſimus ita arenoſi per cupiditatem, nec ita pingues per proſperitatem & carnalitatem, quòd aliorum miſerijs non conſentiamus per compaſſionem & pietatem, ſed ſimus animati, viui, & ſenſitiui, vt ſic ad promotionem temporalem & æternam ab Adam, id eſt, à Prælato, vel à Chriſto poſſimus appellari, vocari, nominari, & eligi. Animantia, inquit. Quia ſicut dicitur Geneſ. 2. Omne, quod vocauit Adam animæ viuentis, ipſum eſt nomen eius. Nam pro certo ab iſto Adam, id eſt, à Chriſto vel Prælato vocantur, & appellantur, vt dictum eſt, viſceroſè miſe-
C rantes. Animantia, inquit ¶ Secundò dico, quòd ab ipſo vocantur ſtudioſè laborantes. Beſtiæ, inquit, terræ. Beſtiæ enim (vt cõmuniter) ſunt in motu & labore. Nam, vt dicit Auguſt. li. de ciu. Dei, 11. Admiranda eſt in brutis animalibus prudentia, & quædam ſimilitudo rationis. Habent enim euidentiam, ſolertiam, & diligentiam in educatione filiorum, in ædificatione manſionũ & latibulorum, in medicatione vulnerum, in fuga nociuorum, in præſagio mutationis temporum futurorum, in cognitione & diſcretione comparium & ſociorum, quia ſcilicet vxores ipſas & ſocios recognoſcunt Et poteſt etymologizari beſtia, quaſi benè ſcia. Re vera, chariſſimi, tales debemus eſſe, quia verè circa labores & opera virtutum debemus habere prudentiam ſtudioſam, ita quod in nobis appareat ſimilitudo & efficacia rationis, ne de nobis poſſit dici illud Baruch 6. Beſtiæ meliores ſunt illis. Debemus igitur ſtudioſè educare filios, id eſt, ſubditos, parentes, pauperes, & vicinos per doctrinam & eruditionem, & etiam per eleemoſynam & compaſſionẽ, manſiones etiam cœli nobis parare per bonam operationem, vulnera, id eſt, peccata medicari per pœnitentiam & confeſſionem, nociua, ſcilicet mala exempla & conſortia declinare per prudentiam & diſcretionem, mutationem temporum, id eſt, defectum mundanæ proſperitatis, & aduentum futuræ aduerſitatis, ſcilicet mortis, iudicij, & inferni præuidere per futurorum recordationem & conſiderationẽ. Iuxta illud: Nouit præterita, & de futuris æſtimat. Sapi. 8. Notos etiam noſtros, benefactores, familiares, & amicos, ſubditos, ſocios, & vicinos debemus diligere per charitatem & affectionem, recognoſcere per adiutorium & ſubuentionem, & cum eis pacificè conuerſari per concordiam & amicitiæ perfectiſſimam vnionem. Et ſic dicemur beſtiæ, id eſt, benè ſciæ, quia ſcilicet ſic erimus benè ſcientes, ſtudioſi, prouidi, & diſcreti, & in bonis operibus laborioſi, & ſic erimus electione, vocatione, nominatione, promotione digni, vt ſic dicat Chriſtus vel Prælatus ſuperior illud Oſeæ 2. Percutiam cum eis fœdus cum beſtia agri. Et Iob. 5. dicitur: Beſtiæ agri pacificæ erunt tibi. Heu, proh dolor, quàm paucæ ſunt hodie tales beſtiæ in mundo. Moderni enim non dicuntur beſtiæ per ſtudioſam ſagacitatem, imò verè dicuntur beſtiæ per venenoſam crudelitatem. Vbi enim hodie (proh dolor) in modernis pietatis educatio, manſionum cœleſtium præparatio, peccatorum meditatio, nociuorum declinatio, futurorum cogitatio, amicorum recognitio? Verè chariſſimi, in pauciſſimis, quia hodie multi ſunt, qui nutrimentum alijs non parant per pietatem, ſed eis denegant per parcitatem; non præparẽt cœleſtium manſionem, ſed infernalium poſſeſſionem; non ſtudent ſcelera meditari, ſed magis vitia cumulare; non quærunt nociua declinare, ſed improficua frequentare; non volunt futura tempora cogitari, ſed tantùm præſentia memorari; non cupiunt vicinos & ſocios recognoſcere & iuuare, ſed magis eos rapinis & exactionibus, iniurijs & detractionibus impugnare. Ideò de talibus beſtijs dicitur Sapient. 16. Cum illis ſuperuenit ſæua beſtiarum ira, morſibus peruerſorum colubrorum exterminabuntur. Tales fuerunt figurati in illa beſtia quarta, Daniel. 7. quæ erat fortis & terribilis, habens dentes ferreos, quæ deuorabat, & comminuebat, & reliqua pedib. conculcabat. Expone ſicut alibi. Ah chariſſimi, pro Deo non ſic, non, ſed ſimus beſtiæ, id eſt, bene ſciæ, ſtudioſæ, & laborioſæ, vt ſic ab Adam, id eſt, à Chriſto vel Prælato appellemur, & promoueamur, quia verè ipſe vocat & nominat ſtudioſè laborantes. Beſtias, inquit, terræ. ¶ Tertiò dico, quòd ipſe promouet, vocat, & D
nominat luminoſè contemplantes. Volatilia, inquit, cœli. Per volatilia enim, quæ clarè vident, altè volant, infima relinquũt, ſuperioribus appropinquant, intelliguntur viri contemplatiui, qui clare vident per diſcretionem, altè volant per ſublimium meditationem, infima deſerunt per terreſtrium abominationem, ſuperioribus appropinquant per æternorum deſiderium & affectionem. Et ideò tales ſunt digni vocari ad temporalem & æternalem dignitatem & promotionem. Et ideò tam Chriſtus, quàm ſuperior Prælatus poteſt dicere illud Pſalmiſtæ: Cognoui omnia volatilia cœli, & pulchritudo agri mecum eſt. Sed heu, proh dolor, quàm pauca ſunt hodie talia volatilia: quia verè vix inuenitur hodie vnus homo contemplatiuus Ideò quaſi lamentando dicitur Hierem. 4. Intuitus ſum, & ecce non erat homo, & omne volatile cœli receſſit; quia verè vix inuenitur homo, id eſt, perſona vtens debita ratione, nec volatile, id eſt, homo eleuatus vel volitans in contemplatione. Non ſic chariſſimi, non ſic, ſed ſimus luminoſè contemplantes, ſtudioſè laborantes, viſceroſè miſerantes. Et ſic ab Adam, id eſt, à Chriſto vel Prælato poterimus vocari, nominari, appellari, eligi, & etiam promoueri, &c.

Apparere. Nota, quòd apparitio eſt multiplex in ſcriptura, ſcilicet, A

Dei,
Angeli, &
Hominis.

Dei, qui ſcilicet apparet pœnitentibus, vt eos ſaluet; & apparet peccatoribus, vt eos damnet; apparet iuſtis, vt eos ſaluet. Et iſta apparitio potiſſimè fuit in incarnatione. Gen 9 Apparebit arcus meus in nubibus. Iterum apparet damnatis; quod potiſſimè fiet in iudicio. Sapi. 6. Horrendè & citò apparebit nobis, quoniam iudicium duriſſimum fiet his, qui pręſunt Item eſt apparitio Angeli. Matth. 2 Ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph. Item eſt apparitio hominis. 2. Reg. 1. Apparuit homo veniens de caſtris Saul. Dicamus ergo moraliter, quòd apparere idem eſt, quòd ſe manifeſtare, reuelare, declarare, & oſtendere. Et ſic apparitio idem eſt, quòd exterior conuerſatio, in neceſſitate ſubuentio, cordis manifeſtatio, & criminis confeſſio. Et ideò ſecundum hanc ſignificationem Apparere pertinet ad virum honeſtũ & perfectum. Sicut enim videmus, quòd corpora cœleſtia ꝑpter ſuam pulchritudinem, celſitudinem, claritatem, & formoſitatẽ plus habent euidentiæ in apparentia, magisq; ſe declarãt, manifeſtant, & oſtẽdunt: ſic verè illi, qui ſunt viri pfecti, cœleſtes, & ſpirituales, qui plus cæteris habent de claritate diſcretionis, de altitudine contemplationis, & de pulchritudine moralis perfectionis, ſunt hodie magis apparentes, euidentes, & ſe oſtendẽtes, per apparentiam ſanctitatis & eminentis conuerſationis. Ideò de quolibet tali poteſt exponi illud Apoca 12. Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta Sole, & Luna ſub pedibus eius. Et ecce, chariſſimi, quia ſicut res, quæ apparet, pręſentatur, reuelatur, declaratur, denudatur: ſic verè qui ſpiritualiter volunt dignè coram Deo & Angelis apparere, debent

Præſentari per amicitiæ veritatem (Apparuit.)
Reuelari per conſcientiæ puritatem (In cœlo.) Res enim cœleſtes cæteris ſunt puriores.

Declarari per euidentiæ claritatem (Amicta Sole.)
Denudari per opulentiæ raritatem (quia Luna, id est, mundi prosperitas debet esse sub pedibus eius.)

Sit igitur in nobis
Amicitiæ veritas,
Conscientiæ puritas,
Euidentiæ claritas,
Opulentiæ raritas.

B ¶ Habeamus igitur amicitiæ veritatem (Apparuit.) Verus enim amicus semper apparet, semper inuenitur, semper videtur, non solum in prosperis, imò etiam in aduersis. Sicut enim stella fixa & immobilis, vt est polus arcticus, semper in omni tempore anni apparet, & in hyeme, & in æstate: sic verè verus, fixus, & firmus amicus omni tempore anni, scilicet in hyeme tribulationis, & in æstate prosperitatis & consolationis semper apparet, semper est promptus & paratus, scilicet ad congaudendum in prosperis, & ad condolendum, iudicandum, consolandum, & supportandum in aduersis; quia sicut dicitur Prouer. 17. Omni tempore diligit, qui amicus est. Apparuit ergo. Et ideò sicut stella ista diutius & clarius apparet, & videtur in hyeme, quàm in æstate, dato quòd omni tempore possit videri: sic verè verus & fidelis amicus magis nititur apparere, videri, & illuminare, inueniri & adiuuare in hyeme, quàm in æstate, hoc est, in tempore aduersitatis, quàm prosperitatis; tribulationis, quàm consolationis; tristitiæ, quàm lætitiæ. Figura Luc. 22. vbi dum Christus esset in tribulatione & agonia passionis, apparuit ei Angelus Domini, confortans eum. Quia verè dum amici nostri sunt in passione & afflictione, in agonia & miseria, in aduersitate & paupertate, nos debemus eis apparere, si fuerimus Angelici, puri scilicet, & fideles, & eos pro viribus confortare, quod est contra multos falsos amicos, qui apparent, non in asperis, sed in prosperis; non in supplicijs, sed in delitijs; non in aduersitate, sed in fœlicitate. Isti sunt similes hirundinibus, quæ in æstate optimè videntur, inueniuntur, & apparent, sed adueniente hyeme statim recedunt, fugiunt, & disparent. Sic verè tales amici falsi, dum durat æstas prosperitatis, optimè se ostendunt, & circa hominem in eius obsequijs & negotijs volitant, & discurrunt. Sed verè si hyems, id est, status aduersitatis aduenerit, si homo ad paupertatem descenderit, tunc pro certo hirundinum, id est, falsorum amicorum & adulatorũ collegium disparebit, ipsosque in aliquo adiutorio nullus inuenit, aut videbit. Istud potuit figurari Iudic. 13. vbi dicitur, quòd Manoe & vxor eius proni ceciderunt in terram, & vltra nõ apparuit eis Angelus. Angelus, charissimi, qui non habet carnem & ossa, signat falsum amicum, qui re vera non habet osseam firmitatem, nec etiam carneam pietatem. Quando ergo accidit, ꝙ Manoe & vxor eius, id est, aliqui vicini, socij, vel parentes cadunt in terram, id est, in aliquod infortunium, & deuoluuntur ad statum paupertatis vel aduersitatis, tunc pro certo Angelus, id est, falsus & fictus amicus vltra non apparet eis, nec ab eis in aliquo necessitatis articulo reperitur. Quia sicut dicitur Prouerb. 14. Fratres hominis pauperis oderunt eum, & insuper noti eius longè recesserunt ab eo. Ideò potest pauper dicere paupertati. Longè fecerunt à me notos meos, posuerunt me abominationem sibi. Ita quòd de eis possunt alij dicere illud Genes. 37. Puer non comparet, & ego quò ibo? Non sic, charissimi, non, pro Deo disparcamus per instabilitatem, atque fictitiam falsitatem, sed appareamus, & nos præsentemus per amicitiæ veritatem (Apparuit.) Sit

C igitur in nobis amicitiæ veritas (Apparuit.) ¶ Secundò debet esse in nobis conscientiæ puritas, quia scilicet nos debemus esse in cœlo, id est, in statu puro. Sicut enim res, quæ superius sunt in cœlo, sunt puræ, & sine corruptione, & quando nubes, quæ est intermedia, tollitur, tunc talia apparent, & videntur. Sic verè conscientiæ nostræ debent esse cœlestes, atque puræ, & amoris nubibus & nebulis peccatorum per contritionem debent sacerdotibus apparere, reuelari, & declarari per contritionem. Sicut enim in cœlo sursum commotio, atq; tonitruum generatur, nubes rumpitur, & dissipatur, ignis, qui latuerat, apparet, & manifestatur, pluuia redundat, & accumulatur. Sic verè in cœlo, id est, in bona & cœlesti persona fit tonitruum contritionis, & pluuia lacrymosæ affectionis, fit coruscatio reuelationis & confessionis, vt sic appareat ignis latitantis intentionis, & dissipetur nubes, id est, velamen excœcationis, id est, nebula culpabilis infectionis. Ista est igitur apparitio puræ confessionis. In cœlo, inqt, id est, in status puritate, quem scilicet confessio introducit. De tali apparitione dicitur Gene. 1. Congregentur aquæ, id est, peccata, in locum vnum. sc per confessionem & considerationem, & appareat arida, id est, conscientia pura & munda. Et Ezech. 8. Apparuit ostium vnũ, i. os ipsius confitentis Ideò de tali cœlo, i. de tali apparẽtię puritate dicitur Eccl. 43. Species cœli in visione gloriæ. Heu, proh dolor, talem apparitionẽ nõ habẽt multi. Sũt enim aliqui, qui ꝑ confessionẽ nolunt apparere, sed latere; nolũt reuelari, sed excœcari; nolũt manifestari, sed ꝑ verecundiã occultari. Et ideò tales nolunt esse in cœlo, i. in consciẽtię puritate, sed in terra, i. in conscientię fœditate. Et ideò videtur, ꝙ tales sunt similes leoni, qui qñ intrat in foueã, vnde non potest exire, prę verecundia nõ audet apparere, sed, vt lateat, intrat in secundam foueam, vbi inuenit cistá, in qua capitur & tenetur. Et cætera vide supr. vbi Abscõdere in lit. A. Nõ sic charissimi, sed appareamus ꝑ conscientiæ puritatẽ (In cœlo inquit.) Et ratio est quia sicut dicitur in Ps. Dñs in cœlo parauit sedẽ suam, i. in conscientia pura, & munda, apparente, nudata, & ꝑ confessionẽ purgata Matt. 24. Apparebit signum filij hominis in cœlo. Talis etiã apparitio est, quãdo homo facit, ꝙ peccata sua appareãt, & ꝙ nihil lateat cõfessorẽ. Vnde Hiere. 13. Nudaui fœmora tua ante faciẽ tuã, & apparuit ignominia tua. De multis tñ est contrariũ, qui peccata sua nõ faciũt apparere. Vnde Luc. 11. Væ vobis, qui estis vt monumẽta, quæ non apparẽt. Non sic, sed habeamus consciẽtiæ puritatẽ.

¶ Tertiò debemus apparere ꝑ euidentiæ claritatẽ, ꝙ ostenditur, D
cum dicitur, ꝙ mulier erat amicta Sole; quia. f. mulier q̃libet mitis persona, Sole, i. euidentia claritatis, pulchritudine honestatis debet esse amicta, & exterius adornata. Nam sicut ꝓpter suã claritatem summè videtur, & apparet, cunctis etiam rebus lumen & pulchritudinem administrat. Sic lux, splendor, & species honestatis super omnes virtutes rutilat atque fulget, & est illa, quæ in homine magis respicitur, & quæ per consequẽs plus apparet. Ista enim virtus est exterius, aliæ possunt latere interius. Alię possunt occultari, istam autẽ necesse est demonstrari. Et ideò ista, quãdo benè est luminosa per bonę conuersationis exemplarẽ claritatẽ, totam patriam suis dictis exemplis illuminat, & illustrat. Ideò de tali Sole dicitur: Sol illuminans per omnia respexit. Et de tali apparenti honestate dicitur Cant. 2. Flores apparuerunt in terra nostra. Sicut enim flos habet gratissimam apparentiam, suauissimam redolentiam, habet tamen debilissimam existentiam, quia scilicet modico ventu, æstu, vel pluuia dissipatur. Sic verè virtus honestatis est gratissima ad contemplandum, suauissima ad odorandum, est tamen debilissima ad subsistendum. Flos enim est virtus honestatis, quæ modico vento superbiæ, modico æstu auaritiæ, modica pluuia luxuriæ dissipatur. Hanc enim dissipat

Luxuria per insolentiæ leuitatem,
Auaritia per impudentem lucri cupiditatem,
Superbia per iactantiæ pompositatem, per sæuitiæ crudelitatem, & per extollentiæ sublimitatem.

Iacob. 1. & idem habetur Esa. 40. Exsiccatum est fœnum, & cecidit Flos. De claritate ergo honestæ apparentiæ dicitur Matth. 2. quòd stella, quæ apparuit eis, antecedebat eos. Non sic ergo, charissimi, sed habeamus euidentiæ claritatem (Amicta Sole.)

¶ Quartò debemus habere opulentiæ raritatem, id est, terreno- E
rum contemptum. Nam sicut res nudatur, & detegitur, vt appareat: sic verè homo se debet vestimento temporalis substantiæ nudare, & detegere per abominationem & contemptum, vt sic coram Deo possit tutius apparere, Constat enim, quòd res inuoluta non benè apparet, seu videtur. Sic verè illi, qui diuitijs exterioribus sunt inuoluti, & exterioribus & prosperitate vallati non propriè apparent, nec planè possunt cognosci vel videri. Si enim considerantur & attenduntur ista temporalia, nunquam apparent naturalia. Ideò Senec. Tolle, inquit, vniuersa fortunæ mendacia, intus teipsum considera; quasi dicat: Tunc tibi apparebis, cum ab imaginatione tua omnia submouebis, quod ostenditur, cum dicitur, quòd Luna sub pedibus eius; quia verè Luna, id est, mutabilis mundi prosperitas, & rerum temporalium facultas, quæ subditos suos per diuersa peccata facit lunaticos, id est, dementes, debet esse sub pedibus nostris, & à nobis conculcari per abominationem & contemptum, vt sic dicat quilibet nostrûm illud Esaiæ 66. Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Quod est contra multos, qui optimè videntur retinuisse illud Exod. 23. Non apparebis in conspectu meo vacuus, quia verè tales nolunt vacui diuitijs apparere. Et ideò auari sunt similes ericio, qui quandoque in spinis taliter se inuoluit, quòd aliquid de eo non apparet. Sic verè mundi diuites & auari sunt ita inuoluti & immersi in diuitijs, quæ in modum spinarum sollicitant atque pungunt, quòd nulla nuditas voluntariæ & spiritualis paupertatis, quæ fit per contemptum temporalis facultatis, potest in eis apparere. Dilata, si vis, de ericio, sicut supra Alludere, Abscondere, Alleluia. Esa. 34. Ibi habuit foueam ericius, quia scilic. sicut ericius in cauernis & foueis se abscondit: sic auari in mundi diuitijs terreis & terrenis. Non sic, charissimi, non, sed habeamus opulentiæ raritatem, & mundanæ facultatis & prosperitatis contemptum. Iuxta illud Psalm. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Figurati in illis virgis Iacob, Genesis 30. de quibus dicitur, quòd in his, quæ expoliata fuerant, candor apparuit; ac si diceret, quòd tunc homo virtutibus candidatur, quando a diuitijs spoliatur. Et sic coram Deo & Angelis dignè poterimus apparere. Ezechielis 1. Apparuit rota vna super terram.

Ybi

Vbi oſtenditur, quòd nos debemus habere

- Honeſtatis luciditatem (Apparuit.)
- Voluntatis mobilitatem, ſcilicet per obedientiam (Rota vna.)
- Paupertatis agilitatem (Super terram.)

Et ſic, chariſſimi, benè dico, quòd ſi verè in nobis fuerit

- Opulentiæ raritas,
- Euidentiæ claritas,
- Conſcientiæ puritas,
- Amicitiæ veritas,

Dignè poterimus coram Deo & Angelis apparere, & ſic finaliter, cum Chriſtus apparuerit, vita veſtra & vos apparebitis cum ipſo in gloria, Coloſſ.3. Apparuit ergo ſignum magnum in cœlo, mulier amicta Sole, & Luna ſub pedibus eius, Apocal. 12. Sed ſi vis adhuc circa hoc notare, potes dicere, quòd boni debent apparere coram Domino tribus modis, iuxta illud Deuter.26. Tribus vicibus in anno apparebit omne maſculinum in conſpectu Domini; quia ſcilicet iuſti

Apparent in ſtatu
- Gratiæ, vbi probantur.
- Iuſtitiæ, ſcilicet in iudicio, vbi iudicantur.
- Gloriæ, ſcilicet in cœlo, vbi coronantur.

F ¶Prima eſt apparitio decoris, quando ſcilicet homo apparet in ſtatu gratiæ & virtutis ante Deum honorificè decoratus, ſicut de Iudith dicitur, quòd ipſa incomparabilis decoris omnium oculis apparebat. Et re vera iſti fiunt decori

Per
- Munditiæ candorem,
- Iuſtitiæ rigorem,
- Prudentiæ ſplendorem,
- Decentiæ virorem.

Apparent enim boni per munditiam candidi. Vnde de eis poteſt dici illud Num.12. Maria apparuit candens, ſicut nix. ¶Item apparent per iuſtitiam rigidi. Vnde Iob.23. Volo enim te apparere iuſtum. Et illud Iudic.14. Apparuit catulus leonis ſæuus nimis, & rugiens. ¶Item apparent per prudentiam ſplendidi, ſicut dicebat ille 2. Macch. 6. Senectute quidem dignus apparebo. ¶Item apparent per decentiam nitidi. Prouer. 27. Apparuerunt herbæ virentes. ¶Secunda eſt apparitio terroris, quando ſcilicet homo apparebit in iudicio coram Deo, vel etiam quãdo ſibi Dominus terribilis apparet. Sap. 17. Perſonæ triſtes illis apparentes terrorem incutiebant. ¶Tertia eſt apparitio dulcoris, quando ſcilicet beati apparebunt in gloria coram Deo, & quando gloria Paradiſi omnibus apparet. Ego autem in iuſtitia apparebo in conſpectu tuo, ſatiabor cum apparuerit gloria tua. Nume.16. Appa-
G ruit gloria Domini &c. ¶ Item nota, quòd eſt apparitio Dei. Sicut enim ignis ſecundum Dionyſium de diuinis nominibus, quantum eſt de ſe, eſt inuiſibilis, & nõ poteſt apparere, ſed quando alicui terrenæ materiæ incorporatur, ſicut aeri, ſicut ligno, aut ferro, tunc videtur ſenſibiliter, & apparet, ſicut patet in flamma, carbone, & ferro ignito: ſic verè Deus, qui de ſua natura humano ſenſu non poteſt percipi, nec videri, nec hominibus apparere, quia ſcilicet Deum nemo vidit vnquam, Ioan. 3. finaliter voluit alicui corporali materiæ, ſcilicet humanæ naturæ coniũgi, conglutinari, & ſic factus eſt hominibus viſibilis & apparens. Ideò dicitur Gene.9. Apparebit arcus meus in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me & inter terram. Arcus enim diuinæ iuſtitiæ, ſcilicet filius, quo mediante Deus pater ſagittabit in iudicio peccatores, in nubibus, id eſt, in puriſſimæ humanitatis carnib. ſeu in virginis viſceribus fuit ſignum, quod pacem inter cœlum, id eſt, Deum patrem, & terram, id eſt, humanum genus reformauit, & eos inuicem confœderauit, & inuicem concordauit. De apparitione igitur ad homines poteſt exponi illud verbum 2. Reg.1. Apparuit homo die tertio veniens de caſtris Saul veſte cõſciſſa. In quibus verbis oſtenditur, quòd Chriſtus quatuor modis dicitur apparere hominibus in hoc mundo:

In
- Natiuitate,
- Morte,
- Reſurrectione,
- Iudicio.

Apparuit igitur in numinis incarnatione, quantum ad primum; apparuit homo in ſanguinis deſtillatione, quantum ad ſecundũ; veſte conſciſſa in hominis renouatione, quantum ad tertiũ, quia Die tertio; in turbinis fulminatione, quantum ad quartũ, quando ſcilicet ipſe veniet de caſtris Saul. Apparuit ergo Deus in incarnatione Domini Ieſu Chriſti. Apparuit, inquit, homo. Vnde ad Tit. 3. Apparuit benignitas & humanitas ſaluatoris noſtri Dei &c. Sicut enim ex impreſſione radiorum ſolarium in nube rorida, humida, & aquoſa generatur Iris, quæ tandem ſenſibiliter apparet. Sic verè ex impreſſione & infuſione radij diuinitatis in vtero virginis glorioſæ, quæ ad modum nubis per pietatem tota fuit reſoluta, humida, & aquoſa, reſultauit Iris, hoc eſt dictum, Chriſtus Dei filijs incarnatus, qui in hoc mundo ſenſibiliter apparuit viſibilis & moralis. Ad quod facit illud ſupra delegatum, Geneſ. 9. Apparebit arcus meus in nubibus cœli &c. Et ſicut Iris duobus cornibus tangit terram, in medio autem tangit cœlum, ita quòd cœlum & terram videtur inuicem colligare: ſic verè chariſſimi, cum Chriſtus habeat tres partes, id eſt, tres naturas, ſcilicet naturam diuinitatis, naturam animæ, naturam corporis, cum vna iſtarum tangit cœlum, id eſt, Deum patrem, & cum duabus tangit terram, id eſt, peccatores, ſcilicet cum natura corporis & animæ. Nam quantum ad diuinitatem, ſimilis eſt Deo patri; quantum ad corpus & animam, ſimilis mortalibus, quia ipſe eſt in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo, Philippenſ.3. Et ideò cœlum & terram videtur coniungere, quia ſcilicet incarnatos coniunxit, reconciliauit & concordauit Deum & peccatores, & cœlum, id eſt, diuinitatem & humanitatem, ſublimitatem & humilitatem, ſtabilitatem & mortalitatem in eodem ſuppoſito copulauit, ſecundum illud, quod canitur: In ſe reconcilians ima ſummis. Iuxta illud: Pauper & diues obuiauerunt ſibi, Prouerb.22. Et in Pſalm. Simul in vnum diues & pauper. Et ſicut Iris in ſe continet infinitos colores, in tantum, quòd ſecundum Iſidor. & Ariſt. nullus poſſet eos picturare. Sic verè Chriſtus pictus fuit omnium colorum, morum, & perfectionum pulchritudine, & de ipſis etiam tantum habuit, quòd nullus pictor, dictor, lector, & prædicator poſſet colores iſtos deſcribere, vel narrare Ezechiel.16. Sumpſiſti veſtimenta tua multicoloria. Sicut enim, teſte Ariſtotele, colores omnium rerum refulgent in Iride: ſic verè colores omnium virtutum, exemplorum, & perfectionum, quæ in cunctis naturæ rebus poſſunt inueniri, in iſto principaliter refulſerunt, & apparuerunt. Figura Apocalypſ.10. vbi Ioannes vidit vnum Angelum amictum nube, & Iridem in capite eius. Iſte Angelus, chariſſimi, eſt Chriſtus, qui re vera habuit nubem & Iridem: Nubem, dico, puriſſimæ humanitatis, qua fuit circundatus, & Iridem deitatis, qua fuit coronatus. Apparuit ergo homo. Et de hoc poteſt dici illud Iob. 25. Poteſt homo comparatus Deo apparere natus de muliere. Vbi oſtenditur, quòd Chriſtus in incarnatione habuit

- Humanitatem, quia homo,
- Deitatem, quia comparatus Deo,
- Mortalitatem, quia natus, & per conſequens moriturus,
- Fragilitatem, quia de muliere.

Ideò de tali homine apparente poſſum dicere illud 2. Reg.18. Apparet mihi alter homo currens. Iſte enim fuit

- Perſonaliter præſentatus (Apparet mihi.)
- Mirabiliter immutatus (Quia fuit quodammodo alter.)
- Actualiter incarnatus (Homo.)
- Virtualiter occupatus (Currens)

Patet igitur, quòd Chriſtus hominibus apparuit in incarnatione diuinitatis. Apparuit homo. ¶Secundò apparuit in humani- H
tatis flagellatione, ſcilicet in paſſione crucis, quod oſtenditur, cum dicitur, Veſte conſciſſa. Vnde dicitur in Pſalm. Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia. Saccus enim humanitatis fuit conſciſſus per paſſionem, & tandem impletus eſt lætitia per reſurrectionem. Vnde videtur, quòd Chriſtus fuit ſimilis balſamo, cuius pellis in vere ſcinditur, & liquor ipſius deſtillatur, qui à cultoribus in ampullis recipitur, & tandem medicinæ vſibus reſeruatur, vt dicit Iſid.lib.17. Sic verè, chariſſimi, in tempore veris, ſcilicet circa feſtum Paſchatis, pellis veri balſami, id eſt, Chriſti fuit per mortem perforata, ita quòd liquor, ſcilicet ſanguis ipſius precioſus deſtillauit, & emanauit, quem in ampullis cordium deuotorum fidelium debet populus recipere, & ibi per iugem Chriſti paſſionis memoriam conſeruare, vt ſibi cõtra infirmitates diuerſorum peccatorum medicina, ſeu remedium poſſit eſſe. Vnde de tali apparitione poteſt dici illud Pſal. Apparuerunt fontes aquarum, reuelata ſunt fundamenta orbis terrarum. Fontes enim aquarum, id eſt, vulnera Chriſti in paſſione apparuerunt, quæ balſamum Dei in ſanguinis effuſione peccatoribus manauerunt. Veſte igitur conſciſſa. Ideò Chriſtus fuit figuratus Apoc.19. vbi dicitur, quòd ille, qui ſedebat in equo albo, qui vocatur fidelis & verax, quem omnis cœli exercitus ſequebatur, habebat veſtem aſperſam ſanguine. Sic verè Chriſtus, qui in equo albo puriſſimæ naturæ ſedit, qui fidelis & verax eſt, quẽ omnes cœli Angelorum exercitus ſequuntur, veſte humanitatis aſpera ſanguine paſſionis fuit circundatus, & velatus. Patet ergo, quòd Chriſtus apparuit in humanitatis flagellatione. Veſte, inquit, conſciſſa. ¶Tertiò dico, quòd Chriſtus apparuit in natu- I
ræ renouatione. Die, inquit, tertio. Sicut enim cinis, poſtquam per ignis conflagrationem tranſiuerit, alteratur, & renouatur, & in vitrum, quod eſt ſplendidum & lucidum, transformatur. Sic verè caro Chriſti, quæ prius erat cinerea & mortalis, per ignem duriſſimæ paſſionis tranſiuit, & ſic in tertia die renouata, alterata, & transformata, per reſurrectionem in naturam vitream, id eſt

est, glorificatam & splendidam est mutata. Quod ostenditur, cùm dicitur, Die tertiò; quia resurrectio Christi die tertio fuit facta. Narrat Philosophus de phœnice, quòd phœnix est auis vnica in deserto Arabiæ diutissimè viuens, more pauonis pulcherrima, quæ postquam diutissime vixerit, quærit ligna aromatica, in quibus æstatis ardoribus se succendit, de cuius puluere post tres dies apparet vermiculus procreatus, qui tandem alis resumptis in auem pristinam reformatur, & ad desertum euolat & recedit. Sic verè charissimi, Christus vnicus & vnigenitus Dei patris, & virginis matris, qui in conuersatione & moribus pulcherrimus poterat dici, postquam aliquandiu in deserto huius sæculi vitam duxit, ligna aromatica benedictæ crucis assumpsit, & in ea maximè charitatis feruorem ad genus humanum se torruit, tandem tertia diè de istis cineribus, id est, de isto homine mortuo extitit vermis, id est, ipsemet Christus per resurrectionem procreatus, (qui scilicet dicit in Psalm. Ego autem sum vermis, & non homo,) & in auem pristinam reformatus & renouatus, & alis etiam, & plumis, id est, dotibus corporis decoratus, finaliter autem in ascensione ad desertum Paradisi euolauit corporaliter glorificatus. Et ideò de ista apparitione, & die tertio resurrectionis dicitur Luc. 22. Surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni. Et Matth. 16. Oportebat eum occidi, & tertio die resurgere. Apparuit ergo Christus in naturæ renouatione.

K ¶ Quartò dico, quòd ipse apparebit, scilicet in iudicio, vbi causas omnium definiet, & dissoluet. Veniens, inquit, de castris Saul. Saul enim Rex Israel signat Deum patrem, cuius castra & tentoria significant mansiones Paradisi, de quibus pro certo Christus veniet, quando ad iudicandum viuos & mortuos apparebit. Et ideò de tali apparitione loquitur Sapient. 6. Horrendè & citò apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum fiet. Nota de hoc iudicio, quomodo per cometæ proprietates moralizetur. Cometa enim est quædam stella, quæ non semper, sed casualiter apparet, quæ nihil aliud est, quam vapor simul aggregatus & compactus, & per feruorem accensus & illuminatus, qui semper, quando apparet, solet aliqua tristia & terribilia, & maximè mortalitatem nobilium designare, secundùm Astrologos; & sicut dicunt Mathematici, quando ista apparet, signat guerras & prælium affuturum. Sic verè charissimi, Christus, quando in iudicio apparebit, ardore iustitiæ totus accensus erit, ita quòd peccatores consumet & deuorabit, & guerras & prælia significabit, in quantum scilicet per vltionem iustitiæ contra nefandos impios dimicabit. Ideò ipse dicit illud Deuteronom. 22. Ignis succensus in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. Prælium enim dicitur significare, quia quando Christus ad iudicium apparebit, tunc totus mundus cum suis elementis vel electis contra impios dimicabit. Sapient. 5. Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos. Ista enim apparitio terribilia significabit, in quantum in iudicio impios & damnatos ad sententiam conuocabit. Vnde de ipsis potest dici illud Iob. 24. Si subitò apparuerit aurora, arbitratur vmbrã mortis. Veniet ergo de castris Saul. Ideò de ista apparitione & aduẽtu dicitur Mat. 24. Sicut fulgur exit ab oriẽte, & apparet vsq; in occidentẽ: sic erit aduẽtus filij hõis. Patet igitur, ꝙ Christ⁹ apparebit

In { Definitione destrictæ censuræ,
Resurrectione propriæ naturæ,
Collatione pœnalis iacturæ,
Incarnatione supernæ præturæ. }

Prima Apparitio fuit humanitatis,
Secunda fuit stabilitatis,
Tertia fuit honestatis & nouitatis,
Quarta autem erit æquitatis & auctoritatis.

Appareamus ergo, charissimi, moraliter, sicut Christus. Habeamus ergo in passione vitæ nouitatem, in incarnatione stabilitatem, in resurrectione iustitiæ æquitatem, & seueritatem, sicut Christus in iudicij discussione. Et sic finaliter habebimus æternę gloriæ voluptatẽ, sicut Christus in æterna consolatione & ascẽsione. Et sic verificabitur illud Col. 3. Cum Christus apparuerit,

L vita vestra, & vos apparebitis cum ipso in gloria. ¶ De apparitione aũt Dei, qua apparet hominib⁹, põt adhuc notari, ꝙ ipse apparet

Spiritualiter,
Sacramentaliter,
Potentialiter,
Ministerialiter.

Sacramentaliter, scilicet in Eucharistia, de qua Leuitic. 16. In nube apparebo super oraculum. Potentialiter, scilicet in iudicio, sed de hoc dictum est. Ministerialiter, scilicet in Epiphania, vbi ipse in ministerio Stellæ apparuit Regibus. Matth. 12. In ministerio aquæ apparuit Baptistæ, in ministerio vini & aquæ apparuit conuiuis. Ioan. 3. Item apparuit, vt peccata mundi tolleret, Spiritualiter. Et sic apparet quotidie hominibus sua eis beneficia largiendo. Vnde nota, quòd Deus apparet homini

Erudiendo sagaciter,
Influendo mentaliter,
Reuelando veraciter,
Consolando suauiter,
Arguendo seueriter,
Præmiando fœliciter.

¶ De eruditione patet ad Tit. 3. Apparuit gratia saluatoris nostri Dei omnibus hominibus erudiens nos. ¶ De influentia verò patet 3. Regum 3. vbi Dominus apparuit Salomoni, eidem scilicet sapientiam influendo. ¶ De reuelatione autem futurorum & occultorum patet Genes. 12. Apparuit Dominus Abrahæ &c. ¶ De consolatione patet Luc. 24. vbi dicitur, quòd surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni, qui scilicet erat in desperatione, quia eum negauerat. ¶ De redargutione patet Lucæ 24. vbi dicitur, quòd duobus discipulis apparuit Iesus, & exprobrauit incredulitatem eorum. ¶ De præmiatione insuper patet in Psalm. Satiabor, cum apparuerit gloria tua &c. Nota adhuc, quòd quidam apparent, & sunt sicut boni & perfecti, qui sunt per vitæ sanctitatem, & apparent per honestatem. Exod. 24. Apparebit omne masculinum in conspectu Domini. Quidam apparent, & non sunt, sicut hypocritæ; dæmones enim sunt sicut pictores, qui operantur de eleuatura, qui scilicet faciunt apparere, quod non est. Videtur, quòd pictura exit de pariete sic picto, tamen in superficie solum est pictura. Sic diaboli ita sophisticant hypocritas, quòd faciunt eos apparere, quod non sunt, contra quos Chrysostomus: Hypocrita, aut appare, quod es, aut esto, quod appares. Ideò de talibus hypocritis nota, si vis, quomodo isti sunt specula falsa, vbi res apparent alio modo, quàm sint. Matth. 24. Sunt similes sepulchris dealbatis, quæ apparent hominibus speciosa, intus autem sunt plena spurcitiâ. Quidam non apparent, & sunt, sicut multi affabiles, qui exterius videntur insolentes, cum tamen intus habeant conscientiam valdè bonam. Quidam non apparent, nec sunt, sicut mali, qui non habent nec sanctitatem, nec morum honestatem. Sufficit. Vide infra de Parere, Videri, Ostendere, Manifestari &c.

Appendere.

Nota, quòd appendere sumitur quandoque pro suspendere, quandoque pro ponderare, ꝑ emere, vel librare. Dico ergo ꝙ loquendo materialiter A

Appenditur { Velum seu cortina, vt templum ornetur,
Res, scilic. in manu, vt de valore eius deliberetur,
Res, scilicet in statera, vt pondus ipsius comꝓbetur pecuniâ, vt alicubi persoluatur,
Reus, scilicet in furca, vt puniatur,
Vestis, scilicet in pertica, ne polluatur,
Instrumentum musicum ad clauũ, ne frangatur. }

Sic verè dico, quòd loquendo moraliter, in scriptura inuenitur

Appensio { Contemplationis,
Discretionis,
Probationis,
Satisfactionis,
Punitionis,
Spei,
Desiderij vel affectionis. }

¶ Est igitur appensio contemplatiuorum, quorum scilicet corda sunt sicut quædam mundissimæ cortinæ ante templum Paradisi per considerationem & contemplationem appensa. Vnde Exo. 26. ꝑcipitur: Sic facies velum de hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta, & appendes ante quatuor columnas. Velum enim istud est vir perfectus, quatuor pretiosis coloribus, id est, quatuor virtutibus cardinalibus, scilicet hyacintho cœli, & pura, id est, prudentia, purpura, quæ decet Reges, id est, iustitia, cocco igneo, id est, fortitudine bis tincta, sc. quantum ad bona faciẽda, & mala toleranda, bysso candida, & in terra nata, id est, temperantia, retorta tamen, id est, firma & longa perseuerantia compositus & confectus, & ante Deum ꝑ contẽplationem appensus, & quatuor columnis, id est, doctrinæ quatuor euangeliorum innixus. Exod. 40. Cum intulisset arcam in tabernaculum, appendit ante eam velum. Ista est ergo appensio contemplatiuorum. ¶ Item dico, quòd est appensio discretorum seu prouectorum, qui scilicet per deliberationem & prudentiam omnia ponderant & appendunt, librant, probant, circumspiciunt, & attendunt; de qua Eccle. 42. Quæcunque trades, numera, & appende, datum verò omne describe. ¶ Item est appensio iudicum & prælatorum, qui scilicet sicut veri campsores in statera æquitatis debent librare & ponderare, probare & examinare merita singulorum. Vnde prælatus debet dicere insufficientibus illud Daniel. 5. Appensus est in statera, & inuentus est minus habens. Iustus verò & sufficiens potest dicere, & petere illud Iob. 31. Appendat me in statera iusta, & sciat simplicitatem meam. Tali autem modo appendere sumitur pro iudicare. Vnde etiam Dominus appendere dicitur, eò quòd aliquid ponderat & librat, iudicat & sancit. Iob 28. Aquas appendit in mensura. ¶ Item est appensio fidelium debitorum, qui scilicet statim, ꝙ debent pecuniã, appendunt, & soluũt, & satisfaciũt creditori.

Morali-

Moraliter etiam loquendo, pecuniam noſtram, id eſt, bona opera debemus appendere creatori. Vnde de Abraham dicitur Geneſ. 23. quod pro agro ſepulturæ appendit pecuniam, quam Ephron poſtulauerat. Ager enim perpetuæ ſepulturæ eſt Paradiſus, pro quo pecunia bonorum operum eſt ſoluenda, & in ſtatera iuſtitiæ domino appendenda. 1. Eſdræ 8. Appenſum eſt argentum & aurum in domo Dei. Fatui tamen non ſic, non enim appendunt in bonis vſibus bona ſua. Ideo ipſis dicitur Eſa. 55. Quare appenditis argentum veſtrum non in panibus, & la-
F borem veſtrum non in ſaturitate? ¶Item eſt appenſio peccatorum, qui ſcilicet nunc appenduntur, id eſt, alte ponuntur, & eleuantur per ſuperbiam. Vnde de ſuperbo poteſt dici illud Eſa. 60. Appendit terram ſuper nihil. In inferni autem patibulo finaliter appenduntur per executiuam iuſtitiam, ſicut de proditoribus eunuchis dicitur Heſt. 2. quod appenſus vterque eſt
G in patibulo. ¶Item eſt appenſio ſanctorum & perfectorum, qui ſcilicet in ſpe & deſiderio æternorum ſuperius ſunt appenſi. De quo Eſa. 40. dicitur, quod ipſe appendit tribus digitis molem terræ. Tres enim digiti ſignificant tria bona, in quibus æterna beatitudo conſiſtit, ſcilicet fruitionem, viſionem, & tenſionem. In quibus pro certo mentes ſanctorum appenduntur, & ne polluantur vitijs, vel frangantur tentationibus, ſuperius eleuantur. Vnde Prou. 21. Appendit omnia corda dominus, &c. Vide infra de Suſpendere.

A **Aperire.** Idem eſt quod detegere, diſcooperire, diſſoluere, nunciare, reuelare, oſtendere, manifeſtare, declarare, demonſtrare. Et eſt in ſcriptura multiplex apertio, ſcilicet

Dei,
Hominis,
Scripturæ,
Gloriæ,
Cordis,
Oris,
Manus affectus.

Dico igitur, quod Deus primo dicitur aperire, ſicut enim rex quandoq; aperit theſaurum ſuis, vt ſuis militibus ſtipendia largiatur, Sic vere Deus theſaurum miſericordiæ continue aperit, vt diuerſa dona meritorum, virtutum & gratiarum ſuis militibus, atq; fidelibus contribuat, & miniſtret. Vnde 1. Mach. 3. Aperuit rex ærarium ſuum, dedit ſtipendia militibus ſuis, & manducauit eis, quod eſſent parati ad omnia. In quibus verbis oſtenditur, quod nos debemus aperiri

Per { Deſiderium cordis & affectionem, (aperuit ærarium)
Remunerantem rerum largitionem, (Dedit, &c.)
Obedientem auris attentionem, (Mandauit eis)
Expeditam mentis ſubiectionem (quia debemus eſſe parati, &c.) }

Et ſic dico, quod homo debet aperire cor, quo ad primum, manum, quo ad ſecundum, aurem, quo ad tertium, oculos, quo ad quartum. Et ſic dico, quod debent eſſe aperta

Corda ad diligendum (aperuit ærarium)
Manus ad porrigendum (Dedit)
Auris ad attendendum (Mandauit eis)
Oculi ad aſpiciendum (Parati ad omnia)

Aperiatur igitur cordis affectio. Ærarium ſuum. Concha marina ſeipſam ad rorem aperit, & aquam amaram in ſe claudit. Et ideo lapidem precioſum, qui Margarita dicitur, in ſe gignit, vt dicit Ariſtotel. & Iſidor. Sic vere chariſſimi, nos debemus aperire cordis noſtri affectionem per charitatem & dilectionem ad rorem, id eſt, ad Deum & eius gratiam & deuotionem. Clauſi debemus eſſe ad amaram mundanæ proſperitatis poſſeſſionem, & ſic lapidem precioſum, id eſt, Deum poterimus concipere per ſuæ beneuolentiæ acquiſitionem. Ideo dicit Pſalm. Aperite portas principes veſtras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Tali modo fuit aperta virgo, & ideo lapidem precioſum Deum generauit. Tali modo etiam apertus eſt nobis Deus. Affectio enim cordis ſui ſemper eſt aperta ad peccatores diligendum, & ad veniam recipiendum. In ſignum cuius Chriſtus in cruce habuit latus apertum, ad denotandum, quod Deus per veram charitatem ita eſt hominibus apertus, quod ipſos paratus eſt recipere vſque ad intima cordis ſui. Et de hoc Can. 5. Peſſulum oſtij mei aperui dilecto meo. Quod oſtenditur cum dicitur Ærarium ſuum. Ærarium enim eſt Theſaurus Dei, in quo reponit homines tam bonos quam malos, eſt eius affectio & miſericordia, quæ omnia concludit & recipit. Quod eſt contra multos, qui per affectionem non ſunt aperti, ſed per partialitatem & odium ſunt operti: multi n. ſunt ita clauſi, quod nullũ volunt recipere ad ſuam affectionẽ, amicitiam, & amorem, quia nec Deum, nec proximum, nec vicinum, nec remotum volũt diligere vel amare. Hier. 13. Ciuitates auſtri clauſæ ſunt, & non eſt, qui aperiat. Auſter, qui eſt ventus mollis & calidus, ſignat molitiem mundanæ proſperitatis, quia vere ciuitates auſtri, i. viri mundani in proſperitate viuentes, ita ſunt clauſi per odium, partialitatem, auaritiam, & inuidiã, quod non eſt, qui aperiat. Sed nõ ſic chariſſimi, imo vere ſemper debet eſſe aperta cordis affectio. Et ad hoc inducit ſpõſus animã, Cant. 5. Aperi mihi ſoror mea, ſponſa mea, quia Deus aperuit ærarium ſuum, i. Theſaurũ miſericordiæ ſuæ. ¶Secundo debet manus aperiri, refectio, quia ſ. ma- B
nus miſericordiæ ſemper debent eſſe expoſitæ & apertæ ad dandũ, & largiendum. Sicut n. fons naturaliter eſt apertus & expoſitus, ita quod nulli volenti haurire ſe vetat, nec pauperi, nec diuiti, nec bono, nec malo, Sic vere exemplo Dei ſemper debemus eſſe expoſiti omnibus, & aperti per pijſſimam lagitatẽ, ita quod nulli debemus noſtrum auxiliũ denegare. Iuxta illud Pſal. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione. Et iſtud oſtenditur cum dicitur: Dedit ſtipendia militibus ſuis, quia ſicut Deus non ceſſat dare ſtipendia, dona, & beneficia omnibus creaturis, quia ſc. ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos & malos, ſic & nos debemus beneficia & adiutoria omnibus impartiri, in quãtum eſt poſſibile. Pſal. Dedit dona hominibus. Et hoc eſt ꝑ certo hodie contra multos, qui re vera non habent manus apertas ad largiendum, ſed ad accipiendum, non apertas per largitatem, ſed clauſas per auaritiam & parcitatem. Sic re vera ſunt multi cupidi & auari, qui non ceſſant à Deo beneficia recipere, ſed nihil volunt ei reddere, nec aliquid ſuis pauperibus erogare. Contra quos Eccl. 4. dicitur: Non ſit porrecta manus tua ad accipiẽdum, ſed ad dandum collecta. Talibus accidit ſicut pineæ, quæ ita eſt clauſa & ita ſtricta, quod nullus poteſt eam aperire, nec de contentis fructibus manducare, ſed finaliter pinea iſta ſuper ignem ponitur, fortiter percutitur, & ſic neceſſario ſua tenacitas relaxatur, & ſic per violentiam pinea aperitur; & quicquid de fructibus in ea latebat, ei aufertur, & alijs diſpergitur, & confertur. Sic vere chariſſimi, multi ſunt hodie ita duri, ita aſtricti, ita auari, & ita tenaces per incompaſſibilem parcitatem, quod nulli pauperi ſe volunt aperire, ſed quamdiu viuunt, pinellos ſuos, i. diuitias ſuas ſibi ſolum volunt reſeruare, & nihil alijs erogare, ſed vere finaliter oportebit, quod totum dimittant. Nam morte corporali fortiter percutientur quantum ad corpus, & ſuper pinellos, i. ſuper carbones inferni ponent quantum ad animam, & tunc oportebit, quod aperiantur, & diuidantur per ſeparationẽ animæ a corpore, & pinellis & bonis ſuis priuẽtur, & ſpolientur, & quod diuerſimode diſpergantur, tunc autem, qui poteſt capere, capiet, quia aliud hæredes, aliud vxor, aliud executores habebunt, & ſic miſeri auari, qui viſcera ſua pauperibus in hac vita clauſerunt, nihil vtilitatis penitus reportabunt. Non ſimus ergo clauſi per parcitatem, ſed aperti per largitatem, non ſint bona noſtra nobis ſolis repoſita, ſed omnibus expoſita, nõ ſint per parcitatem velata, ſed per largitatem pauperibus reuelata, iuxta illud Prouerb. 31. Manum ſuam aperuit inopi. Et in Pſalm. Aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate. Aperiatur igitur manus refectio, largitio. ¶ Tertio aperiatur C
auris attentio. Mandauit inquit. Circa quod nota, quod Deus aperit homini ſua ſecreta ei reuelando, mandata ſua ei iniungendo, ipſum delinquentem corrigendo, ipſum bene agentem præmiando. Homo autem Deo debet aperiri, mandata eius diligenter auſcultando, & aures cordis efficaciter aperiendo & applicando. Aperit ergo dominus ſecretorum abſconſionem, quod maxime fit per ſcripturam. Vnde Apocalypſ. 5. Dignus es domine aperire librum, & ſoluere ſignacula eius. Librum enim Sacræ ſcripturæ cum ſuis ſignaculis, & clauſuris, id eſt, cum ſuis difficultatibus, obſcuritatibus & figuris Deus aperit, atque ſoluit. Lucæ 24. Nonne cor noſtrum ardens erat, cum aperuit nobis ſcripturas? Et ibidem, Aperuit eis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas. Et ibidem. Aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum. Item aperitur Deus per mandatorum iniunctionem, taliter fuit apertus Moyſi, quando mandata dedit ei. Vnde in Pſalm. Mandauit nubibus deſuper, & ianuas cœli aperuit. Item aperitur per peccatorum vocationem, & ad pœnitentiam continuam receptionem. Apocalyp. 3. Dedi ante te oſtium apertum, quod nemo poteſt claudere. Iſtud oſtium eſt Dei vocatio & miſericordia, quæ pro tempore huius vitæ ſemper eſt aperta. Item aperitur per tormentorum inflictorum vulnerationem, quia ſicut venator videns beſtiam aliquantulum vagabundam, ſubito & inſperate aperit pharetram, & mittit ſagittam, & eam percutit, & quandoque occidit, Sic vere Deus, dum homo vagatur in mũdi proſperis, ſubito aperit pharetram ſuæ occultæ ſententiæ & iuſtitiæ, emittit ſagittam mortis tribulationis vel infirmitatis, ipſumque, dum non ſperat, per mortem vulnerat, & occidit. Iob 30. Aperuit pharetram ſuam, & afflixit me. Afflixit me dico, vel in bono per correctionem & temporalem tribulationem; vel in malo per æternalem damnationem. Ad iſta igitur omnia debemus attendere, ſcilicet,

Dei { Correctionem, Punitionem, Vocationem, Reuelationem, Instructionem, Mandatorum iniunctionem

(Mandauit inquit eis) & aures cordis nostri ad ista omnia audienda & retinenda sagaciter aperit, vt sic nobis dicatur illud Baruch. 3. Audi Israel mandata vitæ. Et nos possumus dicere illud Esaiæ 50. Dominus Deus aperuit mihi aurem. Et istud est contra multos, & maxime contra inobedientes, & obstinatos, qui re vera non videntur habere aures ad Dei mandata audiendum. vnde sic est de talibus, sicut de animalibus in quadam prouincia Æthiopiæ. Dicunt enim Isidorus & Plinius: quod est in Æthiopia quædam patria, vbi omnia animalia quadrupedia nascuntur sine auribus. Sic vere charissimi, in isto mundo multi sunt peccatores, qui ad modum quadrupedum bestialiter viuunt, & sine auribus, & sine virtute auditus, & attentione diuinorum mandatorum inueniuntur: quod patet, quia nullam correctionem, monitionem, prædicationem, vel instructionem volunt attendere, vel audire. De istis dicitur Hierem. 6. Incircumcisæ aures omnium, & audire non possunt. Non sic charissimi, sed aperiatur in nobis auris attentio. ¶ Quarto aperiatur oculorum subiectio, quia scilicet ita debemus esse expositi & aperti, quod per veram obedientiam possimus esse ad cuncta sua beneplacita præparati. Et hoc ostenditur cum dicitur, quod essent parati ad omnia. Et ideo de viris obedientibus dicitur 1. Machab. 3. Accingimini filij potentes, & estote parati. Ideo de apertura obedientiæ potest figuraliter exponi illud verbum Act. 12. Venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad ciuitatem, quæ vltro aperta est eis. Porta enim ferrea est vir inobediens, & obstinatus, ferreus, atque durus, quæ tunc temporis vltro aperitur, quando Deo, & prælatis suis per voluntariam obedientiam subiugatur. Aperiamur ergo charissimi per

Promptam subiectionem,
Certam attentionem,
Dulcem compassionem,
Veram affectionem.

D ¶ Item nota, quod adhuc est apertio oculi, & est apertio oris, & apertio cœli. Ideo de istis tribus potest dici illud Apocal. 4. Vidi ostium in cœlo. vbi ostenditur, quod

Aperitur oculus per discretionem (Vidi)
Aperitur os per locutionem (Ostium)
Aperitur cœlum per receptionem (Apertum, inquit, in cœlis)

Aperitur ergo visus limpitudo, vt clare discernat, oris aptitudo, vt verba decernat, Cœli latitudo, vt bonos non spernat. Dico igitur primo, quod in scriptura inuenitur apertio visualis discretionis. Vidi inquit. Sicut enim in vere lacerta, quæ sentit se habere visum hebetatum, exit de cauerna sua, inter foramen petræ, & oculos ad solem aperit, vt visus claritatem recuperet, quam amisit, sicut dicit Isidorus de quadam lacerta, quæ dicitur Saura, Sic vere charissimi, homo, qui pro tempore huius vitæ habet visum discretionis multum hebetatum, de cauerna proprij cordis debet exire, carnis conditiones transcendendo, foramen petræ, id est, duritiam pœnitentiæ debet intrare parce, & temperate viuendo, oculos cordis debet aperire ad solem, id est, ad Deum eius misericordiam implorando, & sic visum clare discretionis recipiet, lucide considerando & contemplando & videndo. Videndo dico, scilicet inferiora, contemplando superiora, considerando præterita, præsentia, & posteriora, quod ostenditur cum dicitur: Vidi. Ad hoc incitamur Baruch. 2. vbi dicitur. Aperi oculos tuos & vide. Vide, considera, meditare, & cogita & contemplare

Præsentium instabilem vilitatem,
Cœlestium durabilem voluntatem,
Peccatorum damnabilem prauitatem,
Futurorum notabilem grauitatem,

Et sic poteris dicere Vidi. Heu Deus, quam multi sunt hodie, qui non videntur habere oculos apertos, non illuminatos, sed excœcatos, non discrete considerantes, sed obscuros & ignorantes, quia vere multi sunt, qui hodie non vident, nec considerant aliquid, quod pertineat ad salutem, similes talpæ, quæ habet oculos secundum Aristotelem: veruntamen non sunt aperti, imo carne, & corio sunt operti, & ideo talpa nihil videt, imo perpetuo cœca manet. Sic vere multi sunt, qui oculos cordis sui habent ita clausos & velatos corio carnalitatis & mundanæ prosperitatis, quod visum discretionis sapientiæ & considerationis: penitus amiserunt, & cœcitatem ignorantiæ incurrerunt, quod patet, quia ipsi non cogitant nec aduertunt, nec de mundi vanitate, nec de naturæ vilitate, nec de mortis propinquitate, nec de iudicij seueritate, nec de inferni aduersitate, nec de cœli fœlicitate, sed tantummodo cogitant de præsenti prosperitate. Et ideo carent omni spirituali iucunditate. Figurati in Tobia cœco, qui dicebat Tobiæ 5. Quale gaudium mihi est, qui in tenebris sedeo, & lumen cœli non video? vbi ostenditur, quod tales

Desolationis turbantur fulmine (Nullum gaudium mihi est)
Indiscretionis cœcantur turbine (In tenebris sedeo)
Contemplationis priuantur lumine (Lumen cœli inquit non video)

Non sic charissimi, non: sed aperiamus oculos per discretionem (Vidi inquit) ¶ Secundo aperiamus ora per locutionem. Ostium inquit apertum quia vere ostium oris nostri semper debet esse apertum E

Ad { Orationem, Confessionem, Gratiarum actionem, Et proximorum informationem, & consolationem.

¶ Primo dico per orationem. vnde Eccl. 39. Aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur ¶ Item aperitur os per confessionem. Ezech. 29. Dabo tibi os apertum. Quod est contra multos, de quibus dicitur Esa. 10. Non fuit, qui moueret pēnam; & qui aperiret os, & ganniret. Item aperitur os per deuotionem. vnde in Psal. Os meum aperui, & attraxi spiritum. Item aperitur per prædicationem, instructionem, informationē. Eccl. 15. In medio Ecclesiæ aperuit os eius, impleuit eum dominus. Contra quos dicitur Thren. 2. Prophetæ tui non aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent. Item aperitur per laudem & gratiarum actionem. Esa. 5. Aperuit os suum absq; vllo termino. Sed econtra multi aperiunt illud per iniuriam, & detractionem, iactantiam & præsumptionem, iracundiam & comminationem. Et de hoc in Psalm. Aperuerunt super me os suum, sicut Leo rapiens & rugiens. Leo enim (vt communiter) habet os apertum, & ad rugiendum, mordendum, & rapiendum expositum & paratum. Est enim naturæ feruentissimæ, & ideo præ nimio feruorē os aperire iugiter consueuit. De Salamandra etiam dicit Plin. quod de ore semper emittit saliuam venenosam, quæ quicquid tangit inuenenat, & aquas, in quas cadit, lymphaticas facere consueuit. Sic vere charissimi multi sunt, qui præ nimio feruore iracundiæ, & præ nimio veneno malitiæ semper habent os apertum ad mordendum per detractionem, & ad saliuam venenosam malorum verborum emittendam per iniuriam & infamationem. Ideo de talibus dicitur in Psalm. Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos, sedens aduersus fratrem tuum loquebaris. Non sic pro Deo charissimi, non aperiamus os per detractionem, sed ipsum aperiamus per bonam & honestam locutionem (ostium inquit apertum,) quia scilicet os & ostium per quod verba exesit à corde. Ideo de quolibet debet dici illud Daniel 13. Aperuit ostium pomerij, quia scilicet os quod est ostium pomerij cordis nostri, semper debemus per orationem, confessionem, deuotionem, gratiarum actionem, & eruditionem aperire. Patet ergo, quod aperiuntur ora per locutionem (Vidi inquit ostium apertum) Actorum 16. Aperta sunt omnia ostia. ¶ Tertio aperitur F cœlum per receptionem. (In cœlis inquit) Sicut enim porta cōuiuij aperiri solet inuitatis, sic vere cœlum & gloria Paradisi aperitur bonis hominibus & perfectis, qui à Deo sunt à mundi origine inuitati. vnde Ezech. 1. Aperti sunt cœli, & vidi visiones Dei. Et Apocal. 12. Apertum est templum Dei in cœlo ¶ Circa quod debemus aduertere, quod cœlum aperitur contemplantibus, vt speculentur contemplantes Act. 7. Ecce video cœlos apertos, & Iesum stantem. Secundo aperitur vt consolentur laborantes: Genes. 7. Cataractæ cœli apertæ sunt Tertio aperitur, vt recreentur indigentes. Et de hoc in Psalm. Ianuas cœli aperuit, & pluit illis manna ad manducandum. Christus enim aperuit ianuam cœli in ascensione, & sic manna, id est, dulcedinē æternæ voluptatis suis indigentibus erogauit. Ista ianua clausa fuit fatuis virginibus, quæ lampades sine oleo, id est, opera sine merito portauerunt, quæ dicebant. Domine domine aperi nobis, sed responsum est eis. Nescio vos Mat. 25. Et breuiter in ista ianua recipiuntur iusti, & excluduntur iniusti. Sicut enim auis non recipit ad nidum suum aliquem pullum, nec ouis (vt communiter) aliquem agnum, nisi quos se sciuerint generasse; Sic vere nec Deus aliquem hominem ad nidum Paradisi, vel ad vbera æternæ voluptatis recipit, vel admittit, nisi illos, quos per fidem se viderit generasse, & per gratiam nutrisse. Et ideo peruersi & iniqui, qui tali modo non sunt à Deo geniti vel nutriti

num-

nunquam ad iſtud receptaculum ſunt admiſſi. Ideo de tali bonorum receptione dicitur Eſaiæ 26. Aperite portas iuſtitiæ, & ingredietur gens iuſta cuſtodiens veritatem. ¶ Et ſic patet chariſſimi, quod aperitur Paradiſus ad receptionem, os & labia ad locutionem, & oculi per diſcretionem. Et ſic eſt apertio lucida diſcretionis, & placidæ locutionis, prouidæ receptionis, &c. Et ſi breuius volumus notare ſequendo Mauricium, poſſumus de Deo dicere, quod ipſe multipliciter eſt apertus. Ipſe enim eſt qui dicit Matth. 7. & Lucæ 11. Pulſate & aperietur vobis. Eſt igitur apertus

Ad { Reuelandum, Conſolandum, Miſerandum, Erogandum, Aſpiciendum, Recipiendum, Puniendum, Gratiam infundendum, Gloriam diſtribuendum. }

G ¶Aperit ergo ad ſecretorum reuelationem. Vnde Apocal. 5. dicitur, quod vicit Leo de Tribu Iuda aperire librum, & ſoluere ſignacula eius, id eſt, aperire ſecreta ſapientiæ & ſcripturæ. Item aperit ſe ad oppreſſorum conſolationem. Ideo Baruch 2. dicitur. Aperi oculos tuos & vide, inclina aurem & audi. Item aperit ſe per piam miſerationem. Vnde 2. Paral. 6. Aperiantur quæſo oculi tui, & aures tuæ intentæ ſint ad orationem, quæ &c. Item aperit ſe ad beneficiorum erogationem Pſalm. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione. Item aperitur ad curam & attentionem & ad ſuorum gubernationem. 3. Reg. 8. Sint oculi tui aperti ſuper domum hanc. Item aperitur ad bonorum receptionem, & beatificationem. Vnde Apocal. 4. Vidi oſtium apertum in cœlo. Item aperitur ad malorum damnationem. Vnde Apocal. 9. Data eſt Stellæ clauis, & aperuit puteum abyſſi. Item ad gratiarum infuſionem. Num. 20. Aperi populo huic Theſaurum tuum fontem aquæ viuæ. Item aperitur ad gloriæ diſtributionem Pſalm. Ianuas cœli aperuit, & pluit illis manna ad manducandum. Item de iuſto potes dicere, quod ipſe debet aperire arcam, ſeu Theſaurum, vt ſubueniat; carcerem, vt captiuos expediat; cor ſuum, vt alienam miſeriam ſentiat, oculos, vt ſaluti neceſſaria videat, aures, vt Dei mandata audiat, manus, vt Eleemoſynas & opera pia faciat, os, vt Deum laudet, & alios erudiat. De primo Eccleſ. 43. aperti ſunt theſauri Matth. 2. apertis theſauris ſuis obtulerunt munera. De ſecundo, Actor. 5. Angelus domini aperiens carcerem eduxit eos. Item tertio aperiamus cor ad ſentiendum vel ad compatiendum, exemplo Chriſti, cuius latus apertum fuit ad oſtendendum affectum compaſſionis & dilectionis. Ioann. 19. Aperuit latus eius, &c. Item aperiamus oculos, ſcilicet mentis ad intelligendum Ioann. 9. Quomodo aperti ſunt tibi oculi? Et Luc. 24. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt dominum, Item aperiamus aures ad audiendum Eſa. 50. Dominus aperuit mihi aurem. Item aperiamus manus ad beatificandum Deuteronom. 15. Præcipio tibi, vt aperias manum tuam fratri tuo. Item aperiamus os ad Deũ laudandum Luc. 1. Apertum eſt illico os Zachariæ & loquebatur benedicens Deum. Aduerte tamen, quod quidam contrario modo aperiuntur, quia ſcilicet mali aperiunt os ad maledicendum Pſalm. Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut Leo rapiens & rugiens oculos ad explorandum, aures ad inania audiendum. Et ideo talibus erit apertus infernus ad eos recipiendum Pſalm. Aperta eſt terra, & deglutiuit Dathan. Sic igitur patet quomodo apertio ſumitur multis modis: Sufficit.

A **Applicare.** Nota, quod applicare idem eſt, quod ad ſe aliquid attrahere, præſentare, approximare, & adaptare. Notabo ergo, quod applicatio in bono ſumitur & in malo. In bono enim ſignificato inuenitur Applicatio

{ Studioſa, Serioſa, Gratioſa, Glorioſa, } quæ fit ad { Miniſtrandum, Examinandum, Complacendum, Aſſiſtendum. }

B ¶Prima eſt applicatio bonorum diſcipulorum, qui ſcilicet ſeipſos applicant & præſentes exhibent ſuperioribus, vt obſequantur, doctoribus, vt erudiantur, proximis, vt ſubueniant, prælatis, vt obediant. Numer. 3. Applica tribum Leui, & fac ſtare in conſpectu ſacerdotis, vt miniſtrent ei, & excubent, & obſeruent quicquid ad cultum pertinet. ¶ Secunda eſt applicatio prælatorum, qui ſcilicet ad ſe applicant promouendos, vt eos examinent, vt cognoſcant. Vnde Exod. 40. Applicabis ad te, Aaron cum filijs ſuis ad fores tabernaculi teſtimonij, & lotos aqua indues ſanctis veſtibus vt miniſtrent mihi. Iſti enim promouendi debent applicari ad Moyſen, id eſt, ad prælatum per examinationem, debent lauari per confeſſionem & purificationem, debent indui per ſanctam conuerſationem, & ſic poterunt miniſtrare per officij dignam executionem, ſed de hoc vide ſupra de Aaron in principio. ¶ Tertia eſt applicatio bonorum ſeu iuſtorum, qui ſcilicet per baptiſmum & per pœnitentiam gratiam diuinam recipiunt, & ſic Deo applicantur, & adhærent, & ſibi placidi, & accepti fiunt Zachar. 2. Applicabuntur multi ad dominum. ¶Quarta eſt applicatio beatorum, quos ſcilicet Deus ſibi præſentat, & applicat, & eos in Paradiſo ſibi aſſociat & adaptat. Vnde Eccleſ. 33. Ex his benedixit & exaltauit, ex his ſanctificauit & ad ſe applicauit. ¶In malo vero G ſignificato poteſt dici, quod quidam applicantur diabolo ſibi ſeruiendo, quidam carni ſibi conſentiendo, quidam mundo ſe ei immiſcendo. De diabolo patet Dan. 11. Vbi de antichriſto dicitur, quod applicabuntur ei plurimi fraudulenter: de carne & de mala muliere dicitur Prouerb. 9. quod qui applicabitur illi, deſcendet ad inferos. De mundo vero poteſt dici 1. Mac. 15. Applicuit Antiochus ſuper Doram, &c.

Apponere. Nota, quod apponere idem eſt, quod aliquid ponere, ſicut dicitur, quod cibaria apponuntur, vel ad aliud ponere, addere ſeu adiungere. Signat igitur in bono & in malo. In bono enim ſignat virtutum appoſitionem, & bonorum multiplicationem, ſicut Prouerbior. 10. vbi dicitur, quod timor domini apponet dies. In malo vero ſignat malorum operum additionem Pſalm. Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, & non intrent in iuſtitiam. Dicam ergo, quod eſt appoſitio A

{ Virtualium, Æternalium, Temporalium, Criminalium, Infernalium, } quæ debet { Vendicari, Affectari, Deteſtari, Euitari, Formidari. }

¶ Eſt dico appoſitio, id eſt, adiunctio vel præſentatio, additio B vel multiplicatio virtualium, & iſta pertinet ad virtuoſos & perfectos, qui ſemper de virtute in virtutem proficiunt, & virtutes virtutibus adijciunt, & apponunt. Sicut enim in arbore continue noui rami adiunguntur, & noui fructus annis ſingulis apponuntur. Sic etiam bonis viris nouæ virtutes continue multiplicantur. Vnde Prouerb. 3. dicitur. Præcepta, inquit, mea cuſtodiat cor tuum, longitudinem enim dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi. Ipſi etiam viri iuſti Deo & ſanctis hominibus ſtudent ſe apponere, & eorum conſortio ſpiritualiter aggregare. Vnde Hier. 50. Apponentur ad Deum fœdere ſempiterno: & de Achior Iudith 14. dicitur. Appoſitus eſt ad populum Iſrael. & Dan. 13. cap. Rex Aſtiages appoſitus eſt ad patres ſuos. Ad Deum, ad populum ſanctum & ad patres noſtros, id eſt, ad bonos & antiquos viros debemus nos adiungere, & apponere, nos cum eis charitatiue & tenaciter fœderare. Iſta eſt ergo appoſitio ſpiritualis & virtualis. Talis etiam ſpiritualis appoſitio poteſt dici præſentatio ſacramentorum & ſacræ ſcripturæ, quæ hic, ſicut quædam ferula, appoſita ſunt hominibus Luc. 10. Manducate, quæ apponuntur vobis. Et eſt etiam virtualis appoſitio illa, qua homo apponit ad faciendum & ad ſciendum bonum diligentiam opportunam Eccleſ. 8. Appoſui cor meum, vt ſcirem ſapientiam. Item eſt appoſitio æternalis, & iſta eſt illa, qua Deus apponit bona gloriæ ſuper bona gratiæ, ſicut fit in conuiuijs vbi fercula ferculis apponuntur. Vnde de Deo poteſt dici illud Act. 16. Cumq; duxiſſet eos, ſcilicet Apoſtolos in domum ſuam, appoſuit eis menſam, & lætatus eſt cum omni domo ſua. Item eſt appoſitio temporalis, id eſt, temporalium bonorum, quæ ſcilicet apponuntur in menſa huius mundi. Caueat tamen homo, quia in iſta menſa latent multa venena. Ideo bene dicitur Eccleſ. 15. Appoſui tibi ignem, & aquam, ad quod volueris porrige manum. Et ideo tutum eſt, quod appoſitis caute & parce vtamur, iuxta illud Eccleſ 31. Vtere quaſi homo frugi, id eſt, quaſi homo temperatus & parcus, his quæ tibi apponuntur. Item eſt appoſitio criminalis, & iſta eſt, qua mali peccata peccatis apponunt, & vbi eos pœnitere debuerat, plus delinquunt. Pſalm. Appoſuerunt adhuc peccare ei, & cæter. Vnde de Herode dicitur Actorum 12. quod non ſufficiebat ſibi Iacobum occidiſſe, imo videns, quod placeret Iudæis, appoſuit vt apprehenderet & Petrum. Item eſt appoſitio noxialis,

ſcilicet

ſcilicet appoſitio tormentorum, quæ malis finaliter apponuntur. Et de hoc Apoc. vlt. Si quis appoſuerit ad verba hæc, apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro hoc. Sufficit: vide in alijs titulis ſynonymis, &c.

A **Apoſtata.** Nota, quod apoſtata idem eſt, quod præuaricator, & legis, fidei, vel religionis tranſgreſſor & ad ritum vel ſtatum alium auctoritate propria temeraria declinator. Sicut enim, ſecundum Sene. lib. de naturalibus quæſtionibus, ranæ quandoque in nubibus generantur, vel ibi vento vel turbine raptæ introducuntur, & eleuantur, quæ tandem rupta nube cum pluuia cadere comprobantur, Sic vere fit, quod illi, quos turbo diabolicæ impreſſionis In nube religionis vel Eccleſiæ, vel etiam in fide apparenter, cum non habebant ſtabile fundamentum, ſolent cadere, & ruptis limitibus nubis, id eſt, religionis vel fidei, in qua videbantur manere, inde per apoſtaſiam recedere, & inferius ad ſæculum, vel ad infidelitatem deſcendere vel vagari. Patet in primo Angelo apoſtatico, qui à nube cœleſtis habitationis cecidit, In primo homine, qui à clauſtris Paradiſi receſſit. In Iuliano apoſtata, qui nubem Eccleſiæ & fidei dimiſit, in quolibet apoſtata moderno, qui religionem & habitum derelinquit, & cum pluuia voluptatis mundanæ inferius ad ſtatum ſæcularium ſe deflectit. Et bene cũ pluuia, quia vere pluuia mundanæ proſperitatis & carnalitatis, quam deſiderant, cauſa eſt, quod iſti à ſtatu ſuo cadunt, & ad mores ſæculares deſcendunt. Iuxta illud Eccleſ. 19 Vinum & mulieres apoſtatare faciunt etiam ſapientes. Tales figurantur Apocal. 19. in illis ſpiritibus malis, qui in ſpecie ranarum exiuerunt, & bellum in ſæculo commouerunt. Sic vere iſti, qui ſpiritus, id eſt, dæmones proprie poſſunt dici ratione obſtinationis, immundi ratione carnalis delectationis, & ranis ſimiles ſunt ratione loquacitatis, & inſtabilis conditionis à dracone, id eſt, à diabolo emittunt, & in terram, id eſt, in terrenum ſtatum & habitum mittuntur. Vbi ſæpe fit, quod per eos lites & diſſenſiones generantur, vt patuit in Iuliano, qui tot bella & tribulamina contra eccleſiam ſuſcitauit. Patet etiam in renegatis, qui acrius ſæuiunt in fideles, quam alij infideles. Bene igitur dicitur Prouerbiorum 6. quod homo apoſtata vir inutilis graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & in omni tempore iurgia ſeminat. Vbi aduerte, quod apoſtata eſt (vt communiter)

Fragilis in ſtatu, quia
- Homo ineptus in actu,
- Vir inutilis, malignus in affatu,
- Digito loquitur, diſſolutus in aſpectu,
- Annuit oculis, leuis ingreſſu,
- Terit pede, malitioſus in cogitatu,
- Corde prauo, diſcors & dyſcol⁹ in conuictu,
- Omni tempore iurgia ſeminat.

Proſequere (ſi vis) contra apoſtatas, quia infinitæ figuræ, & exempla poſſent poni. Sed deficiunt auctoritates. Vide in tabula, in diuerſis partibus huius operis multa reperies, &c.

A **Apoſtolus.** Idem eſt, quod nuncius ſeu miſſus. Ad literam enim de Apoſtolis legitur, quod à Chriſto miſſi fuerunt, & fidem eius prædicauerunt, & docuerunt. Siue ergo loquamur de Apoſtolis veris & realibus, ſiue de Apoſtolis ſpiritualibus, i. de quibuslibet viris ſanctis, & maxime de prædicatoribus, poſſumus dicere, quod Chriſtus fuit ſicut rex apum, de quo ſcribitur, quod nunquam ſolus apparet, imo quoties exit alueare ſuum, ſemper comitatur eundem apum circumſtantium multitudo, Sic vere Chriſtus rex regum ab alueari cœli ad terram exiens, ſolus non apparuit, imo ſecum primo Angelorum comitiuam adduxit, & tandem ſibi ſanctos Apoſtolos aggregauit, quos tanquam fratres ſuos & ſocios ſecum tenuit, & eos tanquam futuros fidei fundatores perſonaliter docuit & inſtruxit. Mar. 6. Conuenientes Apoſtoli ad Ieſum, nunciauerunt ei omnia, quæ egerant. Vnde Luc. 6. dicitur Elegit 12. quos Apoſtolos nominauit, In quibus verbis aduerte, quod iſti fuerunt à Deo probati, In fide fundati, Mundo delegati, gradu ſublimati. Fuerunt enim in morali bonitate præcipui, quia elegit, in fidei veritate perſpicui, quia duodecim, in officij ſedulitate aſſidui, quia Apoſtoli, id eſt, nuncij, in faſtigij ſublimitate perpetui, quia nominati, id eſt, electi. In electione enim notatur bonitas, ſcilicet quia meliora ſolent eligi. In 12. fidei veritas, ſcilicet propter 12. articulos. In apoſtolatu, officij ſedulitas, quia Apoſtolus interpretatur legatus vel nuncius. In nominatione, ſtatus auctoritas, quia ſcilicet prælati ſolent eligi, & à conſtituentibus nominari. Fuit enim in eis

Bonitas perfectiua, Veritas inſtructiua, Sedulitas executiua, Autoritas imperatiua,	Quo ad	Mores, Fidem, Officium, Statum ſeu gradum.

Vel diuide aliter, & dic, quod iſti ſunt virtute commendati, quod notat electio. Debite numerati, quia 12. proprie nominati, quia Apoſtoli dicti ſunt, famoſe diuulgati, quia nomina eorum, &c. ¶Dico igitur, quod iſti fuerunt virtutibus dotati, B quod oſtenditur cum dicitur, quod Chriſtus elegit eos. Electio enim bonitatem ſupponit, quia ſecundum philoſophum nihil eſt eligibile, niſi ſub ratione boni. In omni enim materia ſemper ſolent eligi meliora. Natura enim in corpore animalis de cibis receptis vtilius & melius recipit, & ad corporis nutritionem cuſtodit, illud vero, quod impurum & immundum eſt, eijcit, & dimittit. Sic vere natura naturans Deus de omnibus mundi perſonis meliores elegit & Apoſtolos ordinauit, & per eos membra corporis Eccleſiæ, id eſt, vniuerſos fideles fide & doctrina nutriuit. Impuros vero & peccatores & obſtinatos infideles contempſit penitus, & eiecit. Vnde Matth. 13. Elegerunt bonos in vaſa ſua, malos autem foras miſerunt. Iſtud autem potiſſime intelligitur, quo ad Deum cuius iudicium non fallitur, qui re vera quo ad mundum, cuius fallax eſt iudicium, ſæpe contrarium reperitur. Conſtat enim quod in mundo iſto non ſemper eliguntur magis boni & virtuoſi, & ideo hominum electio non ſemper atteſtatur virtuti. Sicut enim video quod ſenſus humani ſæpiſſime deluduntur, ita quod vnum pro alio eligere, & malum pro bono ſumere dignoſcuntur, incantatores enim oculos deludunt, Alchymiſtæ cuprum ſophiſticatum pro auro vendunt: Mali apothecarij vnam ſpeciem pro alia tradunt, & ſic fit, quod veram electionem impediunt, ita homines malum pro bono recipiunt. Ipſa etiam natura hominis quando corrupta eſt & infirma, non ſemper recipit ſeu eligit de aſſumptis cibarijs puriora & meliora, ſed ſibi ſimiliora, dato quod ſint corpori deteriora, membra enim corrupta & læſa humores ſibi ſimiles attrahunt, bonos vero & vtiles dimittunt, & ſic propter defectum debitæ electionis, corruptionem ampliorem inducunt. Sic pro certo in mundo iſto multæ ſunt ſophiſticationes, & ſenſus & rationis deceptiones. Incantatores enim & alchymiſtæ, id eſt, adulatores exterius loquendo, & dæmones interius inſpirando ita obnubilant, & decipiunt iudicium quorundam ſuperiorum, quod ipſi non eligunt ad ſæculi dignitatem, quod bonum eſt, ſed quod malum; corrupti enim abominabiles facti ſunt in iniquitatibus ſuis. Et ideo corruptos, & malos ſibi ſimiles ad ſe trahunt, & eos dimiſſis melioribus eligunt, & præponunt, figurati in illo Bachide 1. Machabæorum 9. de quo dicitur, quod ipſe elegit viros impios & conſtituit eos dominos regionis. Talium ergo electio non atteſtatur bonitati, quia re vera iſti non eligunt bonos in vaſa ſua, nec malos etiam foras mittunt, imo potius malos retinent & eligunt, bonos vero negligunt & poſtponunt 5. Regum 18. Eligite vobis bouem vnum. Tales malos electos potes comparare boui

Propter
- Carnoſitatem voluptatis carnalis,
- Tarditatem pigritiæ actualis,
- Carnoſitatem pompæ & ſuperbiæ ſæcularis.

Non ſic Apoſtoli, quia vere mundi meliores fuerunt electi. Et ideo electio ſua bene atteſtatur virtuti. Vnde de eis dicit Chriſtus Ioann. 13. Ego ſcio quos elegerim, quaſi dicat, ego ſcio, quod meliores elegi. Ideo de eis dicitur Acto. 1. quod præcipiens Apoſtolis per ſpiritum ſanctum, quos elegit, aſſumptus eſt, quibus & præbuit ſeipſum viuum. Patet ergo de Apoſtolis, quod fuerunt virtutibus dotati, quod ſcilicet deſignatur nomine electionis. Elegit inquit. ¶Secundo dico, quod iſti fuerunt C debite numerati, ſeu ſerioſe ſignati: quia ſcilicet iſti ſolum fuerunt 12. Numerus enim duodenarius eſt numerus, & in natura, & in ſcriptura, & in figura ſacratus. In natura patet, quia ipſum cœlum in 12. ſigna, quorum quatuor dicuntur cardinalia, eſt diſtinctum. In figura patet, quia in ciuitate ſancta Hieruſalem ſicut dicitur Apocal. 12. duodecim erant portæ quæ 12. margaritis erant ſculptæ. Duodecim viri fuerunt à Ioſue electi, qui trans Iordanem arcam domini coram populo portauerunt, ſicut dicitur Ioſuæ 2. In veſtimento etiam Aaron fuerunt duodecim lapides precioſi quatuor ordinibus ſubdiuiſi. In ſcriptura patet multis locis vbi duodenarius numerus eligitur in quo huius numeri ſecreta virtus & perfectio deſignatur. Iacob enim 12. Patriarchas genuit. Apocal. 12. Mulier duodecim Stellas in ſuo capite habuit. Et de omni Tribu Iſrael ante thronum Dei 12. millia ſignatorum Ioannes vidit. Per numerum igitur iſtum fides intelligitur catholica, quæ 12. articulis eſt diſtincta. Et ideo proprie Apoſtoli 12. eliguntur, pro eo, quod fidem catholicam,

cum, quæ ex 12. conſtat articulis prædicare mittuntur. Iſti enim ſunt 12. ſigna cœli, id eſt, Eccleſiæ Dei, qui omnes Apoſtoli dicti fuerunt. Quatuor tamen cardinales, id eſt, principales fuerunt, ſcilicet Euangeliſtæ, in eo, quod Euangelia conſcripſerunt. Ioſue enim ſaluator, & Aaron ſummus ſacerdos, id eſt, Chriſtus iſtos 12. elegit, & in veſtimento ſuo, id eſt, in Eccleſia pro ornatu precioſiſſimo poſuit, & eos ciuitatis cœleſtis Hieruſalem portas fecit, & mundi Patriarchas effecit, & tanquam Stellas 12. pro illuminādi mūdi tenebris ordinauit. Bene ergo dicit Chriſtus Io. 6. Ego duodecim vos elegi. Ideo bene dicitur Lucæ 9. quod Chriſtus conuocatis duodecim Apoſtolis dedit eis poteſtatem. Fuerunt igitur debite deſignati (ſcilicet) in numero duodenario. Duodecim inquit. ¶ Tertio dico, quod iſti fuerunt proprie nominati, & hoc quia Apoſtoli ſunt vocati. Apoſtolus enim interpretatur miſſus, nuncius, vel legatus, quia re vera iſti tanquam Chriſti legati mira auctoritate ſuffulti fuerūt, & tanquam nuncij miſſi per mundum fuerunt, & Dei voluntatem hominibus nunciauerunt, fidem prædicauerunt, & populos docuerunt. Luc. 11. Mittam ad vos Prophetas, & Apoſtolos, & Scribas. Et bene dicuntur nuncij ſeu miſſi, quia ſcilicet nuncius quando mittitur, quamdiu eſt in itinere, nihil poſſidere dignoſcitur, imo ſemper eſt in ſollicitudine & labore quouſq; ad ſuum dominum reuertatur. Sic iſti per mundum pauperes diſcurrerunt, temporales diuitias contempſerunt, & tandem non ſine pœnis & laboribus ad dominum redierunt. Similes enim videntur fuiſſe hirundinibus, quæ ſecundum Solinum non in terra, ſed in aere cibum ſumunt, & non quieſcendo vel ſedendo, ſed potius volando & diſcurrendo comedunt. Lapſura etiam mœnia quodam naturæ ſenſu cognoſcunt, & ideo nunquam in talibus nidificant aut quieſcunt. Inde eſt (vt ait idem) quod hirundines in ciuitate Thebarum, quæ ſæpiſſime capta eſt, non habitant, nec in area Terei, qui fuit crudelis tyrannus, nidificant, aut conſiſtunt. Re vera tales fuerunt Apoſtoli, quia ſcilicet iſti lapſura & ruinoſa mœnia, id eſt, ſtatus, gradus, & faſtigia huius mundi, quæ ſcilicet cito cadunt, & labuntur, & continue ruinam minantur, noluerunt frequentare, nihilque caducum aut tranſitoriū poſſidere, nec etiam in area Terei, id eſt, in curijs principū & tyrannorum voluerūt perſiſtere, vel manere, nec in terra, id eſt, in bonis terrenis cibum delectationum capere, nec ibidem diuitijs abundare, ſed potius volando, id eſt, per mundum tanquam peregrini diſcurrendo, in aere, id eſt, ſub dio, ſine domicilio ſtuduerunt cibum virtutum ſumere, & ſe non temporaliter, ſed ſpiritualiter impinguare. Vnde iſti fuerunt, qui dixerunt Mat. 19. Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Iſti ſunt ergo Apoſtoli, id eſt, miſſi, ſicut dicitur Matth. 10. Duodecim Apoſtolorum nomina ſunt hæc: ſequitur: Hos 12. miſit Ieſus, præcipiens eis & dicens. In viā gentium ne abieritis, & ciuitates ſamaritanorum ne intraueritis: ſequitur: Nolite poſſidere aurum neque argentum, &c ſuerunt ergo proprie nominati Apoſtoli. Vnde nota, quod Apoſtolus eſt nomen

Humilitatis,
Sedulitatis,
Iucunditatis,
Stabilitatis,
Sagacitatis,
Auctoritatis,
Pœnalitatis,
Fidelitatis,
Charitatis,
Veritatis,
Poteſtatis,
Maieſtatis.

E ¶ Eſt igitur (dico) nomen humilitatis. Vnde ipſe Paulus Apoſtolus per humilitatem dicebat 1. Corinth. 15. Non ſum dignus vocari Apoſtolus. Et Ioann. 13. Nec Apoſtolus maior eſt eo, qui miſit illum. Item, quod ſit nomen ſedulitatis, patet Roma. 11. Vbi Apoſtolatus vocatur miniſterium: quamdiu (inquit) ſum gentium Apoſtolus, miniſterium meum honorificabo. Item, quod ſit officium lætitiæ & iucunditatis, patet, quia ipſi Apoſtoli in tribulationibus gaudebant, & in paſſionibus exultabāt. Vnde Actor. 5. dicitur, quod ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Item, quod ſit nomen ſtabilitatis, patet Actor. 8. Vbi conſtantia eſt ſtabilitatis apparuit in hoc, quod dicitur, quod omnes diſperſi ſūnt, ſcilicet præ timore perſecutionis per regionem Iudææ & Samariæ præter Apoſtolos. Item, quod ſit nomen ſagacitatis, patet 2. Timoth. 1. Vbi dicitur. Poſitus ſum ego prædicator, & Apoſtolus, & magiſter gentiū. Magiſter enim & prædicator ſcientiam, & ſagacitatem ſupponit. Item, quod ſit nomen auctoritatis, patet, quia mandatá eorum ſeruantur, & ſeruabantur pro lege Actorum 15. Perambulabat Paulus Syriam præcipiens cuſtodiri præcepta Apoſtolorum, & ſeniorum. Item, quod ſit nomen pœnalitatis, patet, quia omnes tribulationes & martyria ſunt perpeſſi. Luc. 11 Mittam ad vos Prophetas & Apoſtolos, & ex illis occidentur, & perſequentur. Item, quod ſit nomen fidelitatis, patet, quia ipſi Apoſtoli in fide fuerunt cæteris firmiores. Vnde Luc. 17. dixerunt Apoſtoli, Domine adauge nobis fidem. Item, quod ſit nomen ſeu officium charitatis, nec non ſocietatis & vnitatis, patet, quia Apoſtoli cum Chriſto vixerunt & inter ſe pacifice permanſerunt. Vnde Luc. 22. Ieſus diſcubuit, & 12. Apoſtoli cum eo. Item, quod ſit nomen veritatis, patet, quia propter timorem cuiuſcunque nunquam voluerunt veritatem tacere. Vnde Act. 4. dicitur, quod virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimoniū reſurrectionis Ieſu Chriſti. Item, quod ſit nomen poteſtatis, patet, quia ipſi habuerunt poteſtatem

Peccata ſoluendi,
Dæmones fugandi, &
Mirabilia facienda.

Vnde Actor. 12. Multa prodigia & ſigna fiebant per Apoſtolos in Hieruſalem. Item, quod ſit nomen Maieſtatis & æternæ fœlicitatis, patet, quia ipſi cum Chriſto regnant in æterna gloria. Vnde Apocal. 21. dicitur, quod Apoſtolorum nomina erant ſcripta in portis cœleſtis Hieruſalem. Quia igitur iſti habuerunt omnia ſupradicta, bene patet, quod ipſi fuerunt proprie nominati, Apoſtoli. ¶ Quarto dico, quod hic oſtenditur, quod F ipſi fuerunt honore ſublimati, quod oſtenditur cum dicitur, nominauit. Nominatio enim idem eſt, quod dignitatum aſſumptio & electio, & bonæ famæ ſeu boni nominis diuulgatio. Vnde Mat. 10. Apoſtolorum nomina ſunt hæc. Vide infra de nomine, ſi vis dilatare. Sic ergo patet quomodo ſancti Apoſtoli ſummis virtutibus voluerunt pollere, & quomodo etiam nos omnes eccleſiaſtici Apoſtolorum ſucceſſores debemus eorum multis virtutibus relucere. Sed re vera in multis hypocritis patet contrarium, quia ſcilicet iſti ſunt, qui ſicut dicitur Apoc. 2. ſe dicunt Apoſtolos eſſe, & non ſunt, quia pro certo ſicut dicitur 2. Corinthio. 11. Pſeudoapoſtoli, operatij ſubdoli transfigurant ſe in Apoſtolos Chriſti. Et ideo iſti ſequuntur viam Iudæ, qui primo electus fuit Apoſtolus, ſed finaliter factus eſt diabolus. Sufficiunt ergo de Apoſtolo in genere, quæ ſunt dicta, quia in multis huius operis partibus de Apoſtolis ſunt notata, &c.

Apprehendere.

Nota, quod apprehendere idem A eſt, quod prendere, & accipere, conſequi, capere, occupare. Cum iſtud igitur verbum referatur quandoque ad Deum, quandoque ad virum iuſtum, quandoq; ad virum impium, quandoq; ad diabolum; Sic ergo notabo, quod inuenitur Apprehenſio

Potentiæ ſumme mirabilis;
Iuſtitiæ ſumme laudabilis,
Nequitiæ ſumme damnabilis;
Tormenti ſumme triſtabilis.

¶ Eſt igitur apprehenſio diuina, quæ eſt mirabilis. Sicut enim B videmus, quod Leo, & aquila, animalia alia nobilia apprehendunt, & capiunt alia debilia animalia, tanquam ſua; Sic Deus homines pro voluntatis debito apprehendit, & de ipſis, prout vult, ordinat, & diſponit. Ipſe enim fecit vnam apprehenſionem, quæ fuit magnæ potentiæ, carnem aſſumendo. Figuratus in Moyſe Exod. 4. qui per caudam apprehendit draconem. Cauda enim finem temporum ſignat, in quo Chriſtus Draconem carneum, id eſt, humanitatem apprehendit, & ſibi perſonaliter aduniuit. Heb. 2. Non angelos, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Quotidie autem ipſe facit quandam apprehenſionem magnæ clementiæ, quia videlicet ipſe apprehendit peccatorem; vt à vitijs educat, iuſtum, vt per virtutes deducat, beatum, vt ad gloriam perducat. Sicut videmus, quod homo, qui in carcere eſt vel in fouea, vel in aqua, apprehenditur vt educatur, Sic vere Deus quandoque peccatorem per gratiam apprehendit, & ipſum de fouea & de carcere peccati extrahit & educit. Hierem. 31. Apprehendi manum eorum, vt educerem de terra Ægypti, quod bene figuratur Marc. 1. Vbi dicitur, quod Chriſtus apprehenſa manu leuauit, & curauit ſocrum Simonis febricitantem. & Marc. 8. Vbi dicitur, quod apprehenſa manu extra vicum eduxit, & illuminauit cœcutientem, & Lucæ 14. Vbi dicitur, quod apprehenſa manu ſanauit virum hydropiſi laborantem, quia re vera Chriſtus clementiſſimus medicus manum miſericordiæ ſuæ extendit, & peccatores apprehendit, & cos à febre auaritiæ, à cæcitate ignorantiæ, ab Hydropiſi ſeu ab inflatu-

ra ſu-

ra ſuperbiæ eleuet, illuminat, ſanat, liberat, & educit, vt ſic bene poſſit dicere peccator illud Pſalm. Apprehende arma & ſcutum, & exurge in adiutorium mihi. Item apprehenditur puer à matre, vel à nutrice, vt educetur, ne ſcilicet errare permittatur. Sic vere Deus apprehendit iuſtos ipſos, per virtutes deducendo, & ne errent per vitia, protegendo Eſa. 42. Ego dominus vocaui te, & apprehendi manum tuam, & ſeruaui te. Item apprehenditur conuiua, vt ad conuiuium introducatur, & inducatur. Sic finaliter Deus iuſtos apprehendit, & accipit, & eos in Paradiſi conuiuium introducit. Cant. 8. Apprehendam te, & ducam te in domum genitricis meæ. Vnde etiam de Paulo dicitur Actor. 9. quod apprehenſum illum duxit ad Apoſtolos Figura de Noe, qui apprehenſam columbam intulit in arcam, quia ſcilicet Noe, qui interpretatur requieſcens, id eſt, Deus, qui in ſua beatitudine requieſcit, Columbam, id eſt, beatam animam à mundi diluuio recedentem, apprehendit, & recipit, & eam in arcam Paradiſi reponit, ſicut ipſi Chriſto à mortuis reſurgenti fuit dictum, Iudic. 5. Surge Barach, apprehende captiuos tuos ô fili Abinoen. Vide infra de ſurgere. Iſta eſt ergo
C apprehenſio diuina, quæ eſt mirabilis. ¶Secundo vero dico, quod eſt apprehenſio iuſti, quæ eſt laudabilis. Iuſtus enim ſicut auis nobilis bene docta ſemper apprehendit aliquam bonam prædam, de qua magiſtrum ſuum Deum lætificet, & cõfortet. Apprehenſio enim poſſeſſionis valde eſt vtilis, quia ſcilicet melior eſt conditio poſſidentis. Sic vere illi ſpiritualiter meliores ſunt, qui bona ſpiritualia actualiter exequuntur, & efficaciter apprehendunt. Poſſeſſio enim talis vtilis eſt, quia ſcilicet ſalutem operatur æternam, iuxta illud Prouerb. 3. Lignum vitæ eſt his, qui apprehendunt eam, & qui tenuerit eam, beatus. Et ſi volumus, poſſumus dicere, quod apprehendenda eſt

Diſciplina,		Cuſtodiat,
Sapientia,		Erudiat,
Pœnitentia,	quæ nos	Perficiat,
Dei gratia,		Alliciat,
Cœli gloria,		Reficiat.

¶De diſciplina cuſtodiente dicitur in Pſalm. Apprehendite diſciplinam, ne quando iraſcatur dominus, & pereatis, de vita iuſta. De ſapientia erudiente dicitur Eccleſ. 15. Qui continens eſt iuſtitiæ, apprehendet illam, &c. ſequitur. Cibauit illum pane vitæ & intellectus, & aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum. De pœnitentia perficiente poteſt dici illud Can. 7. Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Palma enim quæ eſt ſpinoſa in ſtipite inferius, ſed ſuperius fructuoſa, pœnitentiam ſignat, quæ hic inferius eſt aſpera, ſurſum vero in Paradiſo eſt delectabilis. De gratia diuina alliciente, vel diuina ſcriptura nutriente poteſt dici illud Baruch 4. Hic eſt liber mandatorum Dei, & lex, quæ eſt in æternum: omnes, qui tenent eam, peruenient ad vitam, qui autem dereliquerint eam, in mortem. Conuertere Iacob, & apprehende eam. De gloria vero æterna, beatificante, & reficiente poteſt dici illud 1. Timoth. 6. Apprehende vitam æternam, in qua vocatus es. Aduerte tamen, quod ſicut canis multoties impeditur ne prædam, quam ſequitur, apprehendat, & hoc potiſſime quando inuenit nouam prædam, per cuius odorem veſtigium primæ perdit; Sic vere ſæpe fit, quod homo ab apprehenſione bonorum ſpiritualium & æternorum impeditur, quando inuentis mundi delectabilibus occupatur. Pone de Tigride, quæ occupatur circa ſpecula, & ſic non apprehendit venatorem, nec catulum, ad quem currebat. Ideo de mala muliere, id eſt mundi proſperitate vel de carne dicitur Prouerb. 2. Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non reuertentur, nec apprehendent ſemitas vitæ. Iſta eſt ergo apprehenſio
D iuſti, quæ eſt laudabilis. ¶Tertio dico, quod eſt apprehenſio impij, quæ eſt damnabilis. Mali enim apprehendunt mala, & ab eis finaliter apprehenduntur, iuxta illud Eccleſ. 7. Noli facere mala, vt te non apprehendant, & potes notare ſi vis, quod mali apprehendunt, bonos, vt eis inferant tribulationem, honores, vt eos occupent per ambitionem, mendacium, vt eo, pallient ſuam locutionem, diuitias, vt eis ſatient ſuam affectionem, mulieres, vt eas polluant per delectationem. De apprehenſione tribulationis poteſt dici illud Actor. 12. quod Herodes appoſuit, vt apprehenderet & Petrum, quem cum apprehendiſſet, miſit in carcerem. De apprehenſione ambitionis dicitur Hierem. 49. Decepit te ſuperbia tua, qui habitas in cauernis petræ, & apprehendere niteris altitudinem collis. De apprehenſione mendacij & vanæ locutionis dicitur Hierem. 8. apprehenderunt mendacium, noluerunt reuerti, & bene dicitur noluerunt reuerti, quia (vt communiter) mendaces, incorrigibiles ſunt. De apprehenſione vero luxurioſæ delectationis dicitur Prouerbior. 7. Apprehenſum iuuenem deoſculabatur eum. Eccleſ. 26. Qui tenet mulierem quaſi qui apprehendit ſcorpionem. Compara ſi vis mulierem ſcorpioni. De apprehenſione vero temporalis poſſeſſionis dicitur Eccleſ. 34. Quaſi qui apprehendit vmbram, & perſequitur ventum, ſic & qui attendit ad viſa mendacia. Res enim tranſitoriæ dicuntur vmbra & mendacia. Sapient. 5. Tranſierunt omnia velut vmbra. Iſta eſt ergo apprehenſio impij, quæ eſt damnabilis. ¶Quarto vero dico, quod inuenitur apprehenſio diabolica ſeu tormenti, quæ E
eſt triſtabilis. Sicut enim Lupus, & Leo, & latro, poſtquam diu nocuerint, apprehenduntur, & miſerabiliter puniuntur, ſic peccatores finaliter à diabolo apprehenduntur per mortem, & inferno & tormentis infernalibus deputantur. Eccleſ. 23. Hic in plateis ciuitatis vindicabitur, & quaſi pullus equinus fugabitur, vbi non ſperauit, apprehendetur. Et nota, quod mali finaliter patiuntur apprehenſionem

Tremoris,
Stuporis,
Pudoris,
Languoris,
Laboris,
Doloris.

¶ Primo tremoris. Pſalm. 47. Conturbati ſunt, commoti ſunt, tremor apprehendit eos. Item ſtuporis. Lucæ 5. Stupor apprehendit omnes. Item pudoris. Vnde Babylon, quæ interpretatur confuſio, dicitur Hierem. 50. Inuenta es & apprehenſa, quoniam dominum prouocaſti. Item languoris. Vnde Thren. 1. Inimici eius apprehenderunt eam inter anguſtias, id eſt, in carcere inferni. Item laboris. Hierem. 6. Tribulatio apprehendit nos. Item doloris, id eſt, carceris. Apocalyp. 20. Apprehendit Draconem ſerpentem antiquum, & ligauit eum. Patet ergo quomodo eſt apprehenſio F

Pœnæ,
Culpæ,
Diuinæ gratiæ &
Potentiæ.

Sufficit. Vide de accipere, & de comprehendere, & acquirere, in alijs titulis ſimilibus, &c.

Appropinquare. Appropinquatio. A

Idem eſt quod adiunctio, præſentatio, aduentus, & applicatio, & ſic poteſt ſignificare moraliter ſocietatem, amicitiam, & charitatem, coniunctionem, & vnitatem. Nota ergo, quod eſt appropinquare Dei & hominis. Appropinquat enim Deus humano generi per incarnationem, finaliter autem appropinquabit per iudicij examinationem, nunc etiam appropinquat per gratiæ infuſionem, per temporalis adiutorij conſolationem, & per futuram glorificationem. Homo autem debet appropinquare Deo per mentis eleuationem, per feruorem & deuotionem, per amorem & dilectionem. Sic enim eſt de appropinquatione Dei ad hominem & hominis ad Deum, ſicut de imagine in ſpeculo. Si enim imaginem veſtram videritis in ſpeculo, & acceſſeritis ad ipſam, ſtatim ipſa accedit ad vos, quod ſi ab ipſa receſſeritis, & elongati fueritis, ſtatim illa imago à vobis elongabitur, & recedet. Sic vere chariſſimi, ſi ad veram imaginem & exemplar totius perfectionis, ſcilicet ad Chriſtum, qui in ſpeculo fragilis mortalitatis apparuit in hoc mundo, volumus accedere, & appropinquare per deuotionem & amorem, ſtatim pro certo ad nos appropinquabit per gratiam & conſolationem. Quod ſi ab ipſo elongati fuerimus per pompoſitatem, & obſtinationem, & ipſe ſimiliter recedet à nobis & per contemptum & abominationem, per gratiæ, & gloriæ ſubtractionem, & per æternæ miſeriæ inflictionem. Iſta appropinquatio ſumme apparuit in ſanctis patribus, qui per gratiam & deuotionem Deo appropinquauerunt. Ideo iſtam imaginem, ſcilicet filium ad ſe per incarnationem appropinquare fecerunt vſque ad oſculum, & ad ſe mirabiliter attraxerunt. Ideo de tali reciproca appropinquatione dicitur Iacob 4. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. In quibus verbis oſtenditur,

Charitatis acceſſus. (Appropinquate.)
Dignitatis exceſſus. (Deo)
Humilitatis proceſſus. (appropinquabit)
Vtilitatis ſucceſſus. (vobis.)

Nam charitas requiritur, dignitas oſtenditur, humilitas extenditur, vtilitas impenditur. ¶Dico igitur primo, quod hic o- B
ſtenditur acceſſus requiſitus intimæ charitatis (Appropinquate inquit) quia ſcilicet ſemper debemus eſſe propinqui per deſiderium, deuotionem, amorem, & dilectionem, & per iugem ſuæ potentiæ contemplationem. Dicit Ambroſi. in hexamero. quod apes mirabiliter diligunt regem ſuum, & circa ipſum volitant &

litant & diſcurrunt, & quælibet, quantum poteſt ei appropinquat, & ei proxima cupit eſſe. Sic vere chariſſimi, regem noſtrũ Chriſtum ſumme debemus diligere, & circa eum per affectum & deſiderium volitare, & nos in obſequijs eius per bona opera occupare, & ei per deuotionem, & dilectionem, & contemplationem appropinquare, quia vere quilibet ſumme debet appetere, quod prope iſtum regem per charitatem & gratiam poſſit eſſe: Appropinquate ergo, vt de vobis exponatur illud Lucæ 15. Erant autem appropinquantes Ieſu publicani & peccatores.

C ¶Et ſi vis nota, quod appropinquare debemus, videlicet

Per { Orationem, vt exaudiamur,
Contemplationem, vt erudiamur,
Diſcretionem, ne decipiamur,
Pœnitentiam, vt in cœlo recipiamur,
Continentiam, ne inficiamur. }

De oratione dicitur in Pſalm. 140. Appropinquet deprecatio mea in conſpectu tuo domine. De contemplatione erudiente dicitur Deut. penult. qui appropinquant pedibus eius, vident de doctrina illius. De diſcretione præcauente dicitur Eccl. 4. Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum domini, & appropinqua vt audias. De pœnitentia cœlum præparante dicitur Mat. 3. Agite pœnitentiam, appropinquauit enim regnum cœlorum. De continentia mundè famulante dicitur Exod. 28. Facies fœminalia linea, vt operiant carnem turpitudinis ſuæ Aaron, & filij eius, quando ingrediuntur in tabernaculum, & quando appropinquant ad altare: fœminalia, quæ coercent pudibunda, caſtitatem deſignant, quam potiſſime illi tenentur habere, qui in altari & tabernaculo Eccleſiæ officio diuino appropinquant. De qualibet ergo tali bona appropinquatione poteſt exponi in bono ſignificato illud, quod dicitur Lucæ 22. Appropinquauit Iudas, vt oſcularetur eum. Tunc enim Deus ab homine oſculatur, quando ſibi per gratiam & amorem coniungitur, & vnitur. Heu Deus, quam pauci ſunt hodie tales, qui Deo taliter appropinquant, quia re vera multi ſunt, qui Deo per contemplationem, gratiam, & dilectionem nullatenus appropinquant, ſed magis per peccatum ab eo ſe ſubtrahunt, & elongant, & ſibi intra ſe non videntur eſſe propinqui, & veri ſocij & amici, imo pro certo per odium & rancorem inter ſe inuicem ſunt longinqui. Ideo de tali elongatione dicitur Soph. 3. In domino non eſt confiſa, & ad Deum ſuum non appropinquauit. loquitur de qualibet mala perſona. de iſtis dicitur in Pſalm. 90. Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, ad te autem non appropinquabit. Vbi oſtenduntur duo genera hominum peruerſorum, qui Deo minime appropinquant videlicet aſpis, quæ aures ſuas obturat, vt non audiat incantatorem. Et iſta ſignat induratos & obſtinatos in malis conſuetudinibus & peccatis, qui aures cordis habent ita obduratas per malum propoſitum, quod nullũ incantatorem, id eſt, nullum prælatum vel prædicatorem, correctorem, vel minorem volunt audire, nec ſuis ſermonibus obedire Pſal. 57. Sicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, quæ non audiet vocem incantantium. Item Baſiliſci non appropinquant: & iſti ſignant inuidos & detractores, quorum viſus, & flatus, aſpectus, & affatus eſt venenoſus, quia omnes, quos in proſperitate conſiderant, flatu detractionis inuenenant, & diffamant. Ideo de talibus Deo non appropinquantibus dicitur in Pſalm. 90. Flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo, quia vere tales, qui dicuntur flagellum, quia ſcilicet alios dictis & factis flagellant, Deo nec ſuo tabernaculo, ſcilicet Paradiſo nunquam appropinquant, nec accedunt, imo vere ſicut fluuius quanto plus fluit, tanto magis recedit à fonte, à quo ſumit ortum, & appropinquat ad mare, ſic mali fluxibiles & delitioſi quanto plus fluunt, & viuunt, tanto à Deo vero fonte plus recedunt per peccatum, & appropiant ad mare, id eſt, ad amaritudinem infernalem Pſalm. Appropinquauerunt vſque ad portas mortis. Non ſic chariſſimi non, ſed appropinquemus Deo per charitatem, quia vere intimæ charitatis requiritur acceſſus. Appropinquate inquit.
D ¶ Secundo dico, quod hic ſupernæ dignitatis prætenditur exceſſus. (Deo inquit) quia ſcilicet maxima eſt dignitas appropinquare Deo, cum ipſe ſit potentiſſimus & nobiliſſimus, quia ſecundum Pſalm. 94. Deus magnus dominus & rex magnus ſuper omnes Deos. Talem potiſſime dignitatem habent illi, qui in gradu dignitatis & prælationis domino ſunt propinqui, & in gradu religionis vel eccleſiaſticæ dignitatis ſuperius ſunt promoti. Tales enim debent eſſe ſicut corpora cœleſtia, quæ quanto ſunt cœlo propinquiora, tanto clariora, nobiliora, digniora & meliora, &c. Dic ſicut ſupra vbi accedere, & dic ſi vis, totum cum ſuis inuentionibus & figuris. Non ſic chariſſimi, ſed appropinquemus Deo, quia iſte habet dignitatem excellentiſſimam, & ideo ſui familiares, propinqui, & acceſſores habent dignitatem & excellentiam propinquiorem & ſpecialiorem. Dico igitur, quod ſupernæ dignitatis prætenditur exceſſus, Deo inquit. Vnde Num. 16. dicitur ſic. Mane notum faciet dominus, qui ad ſe pertineant, & ſanctos applicabit ſibi, & quos elegerit, appropinquabũt ei, quaſi dicatur, illi qui à Deo electi & in gradu eccleſiaſtico propinqui ſunt & Deo applicantur & accedunt, ſancti debent eſſe ſi ad ipſum voluerint pertinere. Aduerte tamen, quod de multis malis eccleſiaſticis poteſt dominus dicere, ſicut de Iuda dixit Chriſtus Mat. 29. Ecce appropinquabit, qui me tradet. Et tamẽ dicitur, quod cũ Iudas appropinquaſſet, vt oſcularetur dominum, dixit ſibi. Amice ad quid veniſti? Hodie enim proh dolor illi qui appropinquant Deo, ſunt illi, qui magis produnt eum, & offendũt, dato quod ipſum in altari quotidie oſculantur, & tangunt. Ideo de his in Pſal. 37. conqueritur dominus, dicens: Amici mei & proximi mei aduerſum me appropinquauerunt, & ſteterunt. Sol enim eſt fortunatus planeta. Veruntamen ſecundum Aſtrologos planetæ, qui appropinquant ſoli, & qui cum eo in linea ecliptica perambulant, infortunati efficiuntur, & quanto ſibi amplius coniunguntur, tanto magis infortunium in his inferioribus operantur. Sic proh dolor ſæpe fit, quod illi, qui ſoli iuſtitiæ Chriſto in gradu dignitatis eccleſiaſticæ ſunt propinqui, & ſibi in linea eccleſiæ plus coniuncti, ſunt magis infortunati, impij, & iniqui, & per malas ſuas influentias & exempla iſtis inferioribus, ſcilicet ſæcularibus & laicis plus nociui. Figura 2. Regum 1. Vbi dicitur, quod Philiſtæorum currus & equites appropinquabant regi Sauli, ſed hoc erat non ad adiuuandum, ſed ad nocendum. Sic vere iſti propinqui ſunt in gradu Eccleſiæ regi Chriſto, ſed hoc non ad bene, ſed ad male faciendum, 1. Paral. 10. Appropinquauerunt Philiſtæi perſequentes Saul & filios eius. Non ſic chariſſimi, &c. ſed ſupernæ dignitatis prætendatur exceſſus, Deo inquit. ¶ Tertio grandis humi E
litatis oſtenditur proceſſus, Appropinquabit inquit, quia ſicut maxima eſt humilitas, quod rex velit eſſe propinquus militis, dominus ſerui, diues pauperis, ſic magna fuit humilitas atque ſumma, quod Deus, qui dici poteſt rex, dominus atque diues, velit eſſe propinquus noſter, familiaris pariter & vicinus per gratiam in præſenti, & per gloriam in futuro, & maxime per beatam incarnationem, in qua proculdubio Dei filius nobis appropinquauit & noſter propinquus factus fuit, in quo ſumma humilitas relucescit. Sicut enim ſol in tempore veris incipit appropinquare ad nos, & mundum ſuis radijs illuſtrare, calefacere, & vegetare. Sic Dei filius, quando ver gratiæ venit, mundo per incarnationem & natiuitatem appropinquauit, & mundum radijs ſuæ gratiæ vegetauit. Appropinquauit inquit. Iac. 5. Aduentus domini appropinquauit. ¶ Nota ergo quod Deus appro- F
pinquat nobis quadrupliciter, ſcilicet

Per { Carnis aſſumptionem,
Gratiæ infuſionem,
Gloriæ conceſſionem,
Sui iudicij exactionem. }

De carnis igitur aſſumptione dicitur Luc. 21. Appropinquat redemptio veſtra. De gratiæ infuſione dicitur Romanor 13. Nox preceſſit, dies autem appropinquauit. De gloriæ conceſſione dicitur Mat. 3. Appropinquabit regnum cœlorum: & Lucæ 10. Appropinquat in vos regnũ Dei. De iudicij diſcuſſione dicitur Ezech. 30. Væ, væ diei, quia appropinquat dies domini, dies nubis. Et nota, quod dies iudicij dicitur dies nubis triplici ratione. Nam ſicut nubem quandoque concomitatur tonitrui concuſſio, pluuiæ reſolutio, fulguris inflammatio. Sic vere nubem diei iudicij concomitabitur tonitruum ſententiæ terribilis proclamationis, quantum ad omnes Pluuia dulcoroſæ conſolationis, quantum ad bonos, dum ſcilicet dicet, Venite benedicti, &c. Fulgur perpetuæ condemnationis, quantum ad malos, dum ſcilicet ipſe dicet. Ite maledicti in ignem æternum. Appropinquat igitur Deus hominibus. Et ſic dico, quod eſt grandis humilitatis proceſſus. Applica, ſi vis, de humilitate Chriſti in natiuitate & paſſione. ¶ Quarto dico, quod hic gran- G
dis vtilitatis promittitur ſucceſſus. Vobis inquit, quia ſcilicet nobis, id eſt, ad vtilitatem noſtram fiunt appropinquationes Dei ad nos, Sicut enim medicus appropinquat infirmo, vt eum ſanet, ſic Deus humano generi per incarnationem & paſſionem, gratiam & correctionem appropinquauit & appropinquat, vt ſanitatem ſpiritualem introducat, figura Luc. 10. vbi dicitur, quod Samaritanus vulnerato appropians alligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum. Nam verus Samaritanus Chriſtus humano generi ſeu homini diuerſis vitijs vulnerato appropinquauit per incarnationem & paſſionem, & etiam ei quotidie appropinquat per gratiam, inſpirationem, & correctionem, & vulnera peccatorum alligat, atque ſanat, vinumque conſolationis, & oleum pietatis & compaſſionis infundit, diſtribuit, & propinat. Ideo de tali appropinquatione & eius vtilitate dicitur Mal. 4. Orietur vobis ſol iuſtitiæ timentibus nomen meum. Patet igitur, quod in iſta auctoritate oſtenditur,

Vtilitatis ſucceſſus, (vobis)

Humilitatis processus (appropinquauit)
Nobilitatis excessus (Deo)
Charitatis accessus (appropinquante)

H ¶Et si vis, nota, quod mali diuersimode appropinquant, videlicet persecutores iniquitati, adulatores fallacitati, falsi amici seu proditores malignitati, omnes iniqui infernali pœnalitati, luxuriosi fœditati. De persecutoribus dicitur in Psal. 118. Appropinquauerunt persequentes me iniquitati. De adulatoribus dicitur Esa. 29. Appropinquat populus iste ore suo, corde autem suo longe sunt à me. De falsis amicis etiam dicitur in Psalm. Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt. De luxuriosis autem dicitur Iob 33. Appropinquabit corruptioni anima eorum. De omnibus autem malis generaliter quomodo appropinquant ad pœnam æternam dicitur in Psalm. Appropinquauerunt vsque ad portas mortis. Et si vis adhuc nota, quod appropinquare non cessant

Iudicium, vt discutiamur,
Mors corporis, vt interficiamur,
Diabolus, vt per eum decipiamur,
Infernus, vt in eo deglutiamur,
Paradisus vt in eo reficiamur.

De iudicio dicitur Ezech. 9. Appropinquauerunt visitationes vrbis. De morte dicitur Ezechie. 7. Finis venit, appropinquauit dies, & sic de alijs: sufficit.

Aptus. Aptitudo.

Nota, quod Aptitudo idem est, quod dispositio, conuenientia, congruitas, competentia & idoneitas. Idem igitur (vt communiter) sint cum necesse sit, quod materia aptetur, & disponatur ad hoc, quod forma introducatur in ipsam, & hoc quia si materia non sit idonea, nunquam ibi introducitur bona forma, & inde est, quod artifices materias suas ante omnia idoneant, & adaptant, vt ibi formam debitam introducant, Sic vere cum nos simus sicut materia in manu domini, & sicut lutum in manu figuli, Hierem. 18. Sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israel, ita quod ad hoc vt ipse in nobis multiplices formas gratiæ, gloriæ, & morum, & virtutum introducere possit, ante omnia necesse est, quod per bonam voluntatem apti fiamus & quod ad receptionem huiusmodi nos idoneos faciamus, vt sicut solos aptos, & idoneos prudentes reges in suis officiis ponunt, & solos idoneos peritos magnates ad conuiuia sua recipiunt: ineptos vero repudiant, & postponunt, Sic vere Christus illos, qui per gratiam, & bonam voluntatem sunt apti, & accepti, & per virtutes & mores idonei, in officijs & beneficijs instituit, & eos finaliter in Paradisi conuiuio introducit. Figuratus in rege Israel, de quo dicitur 1. Regum 14. quemcunque videbat virum fortem & aptum ad prælium, associabat sibi. Et ideo breuiter cuilibet bono & bene disposito & morali viro potest dici illud 1. Machab. 19 Audiuimus de te, quia vir potens es, & aptus es, vt sis amicus noster. Ista autem aucto ritas potest dici cuilibet ad seruitium magnatum vel religionis statum, vel ad Ecclesiæ gradum, vel etiam æternæ gloriæ fructum recipiendum. Dic igitur, quod aptitudo moralis & bona dispositio virtualis tria requirit, videlicet

Famam redolentis odoris,
Virtutem eminentis vigoris,
Zelum adhærentis amoris,
Famosum odorem probat auditus vulgatus) Audiuimus inquit de te)
Virtuosum vigorem probat animus firmatus (quia inquit potens es)
Viscerosum amorem probat affectus (aptus inquit es, vt sis amicus noster)

B ¶Dico igitur quod spiritualis aptitudo requirit, vt homo sit per bonam famam redolens & odorosus, quod ostenditur cum dicitur Audiuimus de te, quasi dicat, fama tua vulgata est vsque ad aures nostras. Psalm. 47. Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate Dei. Et Iob. 42. Auditu auris audiui te, nunc oculus meus videt te. Primo enim oportet, quod auditus præcedat ratione famæ vulgatæ, & nunc sequatur visus ratione vitæ probatæ. Sicut enim apes delectantur in auditu harmoniæ, & in odore & fragrantia florum fumorum & specierum. Sic vere summe est delectabile spiritualiter, quod de aliquo dulcis melodia, id est, bonus rumor audiatur, & odor famæ cōgruæ sentiatur. Ideo de aptitudine famæ potest dici illud 2. Machab. 2. Quæcunque ad ornatum apta sunt, exquirenda sunt, cuius tamen contrarium est de multis, de quibus dicitur Hierem. 13. quod lumbare computruerat, vt nulli vsui aptum esset, quia re vera multi hodie ita sunt per infamiam putridi & fœtidi, quod ad omnem bonum

C penitus sunt inepti. Fit igitur homo per bonam famam redolens & odorosus. Audiuimus inquit de te. ¶Secundo fit per constantiam strenuus & vigorosus (quia inquit vir potens es) vir dico, id est, virilis & virtuosus: potens, id est, in omni bono strenuus & vigorosus. Nullus enim aptus est ad prælium nisi fortis, & ideo cum militia sit vita hominis super terram, Iob 5. nullus in vita ista aptus & idoneus dicitur, nisi qui in omni bono fortis, constans & strenuus reperitur. Potēs inquit es, supple ad bonum faciendum, ad Deo seruiendum, & ad malo resistendum 1. Paral. 26. Erant apti ad bella, & pro rege contra aduersarios dimicabant. & 1. Machabęor. 1. Accingimini filij potentes, & estote parati. Contrarium tamen est de multis, qui scilicet ita sunt fragiles, impotentes & imbecilles, quod ad omne bonum sunt inhabiles, de quibus Sapien. 4 confringentur rami inconsummati, fructus eorum inutiles & acerbi ad manducandū, & ad nihilum

D apti. ¶ Tertio dico sit fidelis & amorosus. Aptus inquit es, vt sis amicus regis. Maior enim aptitudo, quā possit habere seruitor, est, quod sit fidelis, & quod sine fictione diligat magistrum suū. Sic vere ille apud Deum aptus & acceptus dicitur, qui fidelis & diligens reperitur. Vnde 1. Machabæor. 8. & 15. Si qui in vobis apti sunt conscribi, inter amicos nostros scribantur, & sit pax inter nos. Et breuiter apti debemus esse, Fideliter diligendo, virtualiter persistendo, famam vulgariter diffundendo, sicut iam visum est. Aptitudo etiam nostra debet apparere

In contritione mentali,
In correctione reali,
In perseuerantia seu in permansione finali.

De compunctione dicitur Hester 14. Hester deposuit vestes regias, & luctu apta vestimenta suscepit. De correctione dicitur 1. Machab. 14. quod quæcunque apta erant ad correctionem eorum, posuit in eis. De perseuerantia vero & duratione dicitur Luc. 9. quod nemo mittens manum ad aratrum & respiciens retro aptus est regno Dei. Contra malos vero, qui ad omne bonum inepti sunt, potest dici, quod isti comparantur ligno crucis domini. De quo narrat Hist. scholast. quod artifices templi ad nullum opus ipsum poterant adaptare, semper enim inueniebatur aut nimis longum aut nimis curtum, & ideo lignum illud tanquam inutile proiecerunt in lutum, &c. in eo fuit postea dominus crucifixus. Sic vere multi sunt, qui nec ad vnum, nec ad aliud bonum apti sunt, vbicunque enim ipsos tentaueris, inutiles inuenies & videbis, solum enim ad dominum crucifigendum videntur apti, & ad eum offendendum per iniqua opera sua semper prompti. De quibus dicitur Rom. 9. quod isti sunt vasa iræ, apta in interitum &c sufficit.

Apud.

Nota, quod ista præpositio apud quandam intraneam habitationem & quoddam interius habitaculum signat, & possum dicere, quod in scriptura in bono significate inuenio, vnum

Apud quod est
Infinitæ capacitatis,
Infignitæ nobilitatis,
Temporalis prosperitatis,
Criminalis iniquitatis,
Auaritiæ & cupiditatis,
Infernalis tenacitatis, &
Pœnalitatis.

Primum apud pertinet ad Deum, quia, scilicet, ad ipsum omnia sunt perpetua & infinita, sicut ipse est infinitus. Deus enim secundum suum apud, id est, suum modum illa, quæ sua sunt continendo possumus dicere, quod habeat vnum apud

Æternum,
Inæternum,
Supernum.
Fraternum seu externum vel modernum.

Apud æternum signat immutabilitatem ipsius deitatis, quia sicut dicitur Iacob 1. Apud ipsum non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.

¶Apud inæternum signat filialis emanantiæ veritatem, quia, scilicet, filius apud eum ipsum est ab æterno. Ioan. 1. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Inæternum etiam apud ipsius Dei potest dici sua sapientia increata, qua, scilicet, videt & considerat præsentia & futura Iob 21. Apud ipsum sapientia & fortitudo, ipse habet consilium & sapientiam. Proprie autem apud eum est notitia futurorum. Vnde de duratione vitæ humanæ dicitur Iob 14. Numerus mensium eius apud te est, id est, in dispositione & notitia tua. ¶Apud supernum signat cœlestis gloriæ vberratem, ipse enim Paradisus est hospitium ipsius, apud quod in plenitudine luminis superius requiescunt beati Psal. 35. Apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen 2. Ioan. 1. Annunciamus vobis vitam æternam, quæ erat apud patrem.

¶ Apud modernum seu fraternum signat præsentis Ecclesiæ statum & securitatem apud quam, scilicet, habitant fidelium cœtus & extra quam alicui non est salus. Apud Ecclesiam enim quæ est domus Dei, peccata remittuntur Psalm. 50. Apud te pro-

te propitiatio est. Animæ redimuntur. Psal. 50. Apud dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Deuoti exaudiuntur. Psalm 41. Apud te oratio Deo vitæ meæ, dicam Deo susceptor meus es. Deus laudatur & ipsius magnificentiæ extolluntur. Psalm. 21. Apud te laus mea in Ecclesia magna: Iusta etiam iudicia redduntur, quia sicut dicitur Col. 3. Non est personarum acceptio apud Deum, ibi iusti viuunt & peregrinantur. Psalm 38. Aduena ego sum apud te. Et ibi diuina adiutoria & beneficia quotidie sentiuntur. 1. Ioan. 2. Aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Et breuiter apud Deum, id est, apud Ecclesiam, quę est domus. Debet inueniri

Misericordia,
Iustitia,
Propitiatio seu venia & indulgentia,
Oratio & deuotio,
Laus & gratiarum actio.

¶ Sic ergo patet quod apud diuersimode refertur ad Deum. Istud est ergo apud infinitæ capacitatis, quo scilicet aliquid esse
C dicitur apud Deum. ¶ Secundo dico, quod est apud infignitæ nobilitatis, & istud est illud, quo aliquid esse dicitur spiritualiter apud iustum. Nam apud iustum inuenitur

Deus,
Gratia,
Merita,
Virtutes,
Hospitalitas, & alia bona multa.

Vnde ipse Deus dicit Io. 14. Ad eum veniemus, & mansionẽ apud eum faciemus: de hospitalitate vero dicitur Act. 11. quod fratres rogauerunt Paulum, vt apud eos maneret aliquot diebus. Istud .n. apud bene potest bonam societatem significare, quia scilicet summe debemus appetere apud bonos & iustos homines habitare, quia ibi tutius est manere. De quo 1. Cor. 16. Cum venerit Timotheus, videte vt sine timore sit apud vos. ¶ Tertio dico, quod est vnum apud temporalis prosperitatis, & istud apud significat mundum & mundanos, apud quos est abundantia diuitiarum. Gen. 24. Palearum & fœni plurimum est apud vos. ¶Itẽ est vnum apud criminalis iniquitatis, & istud est illud quo aliquis habitat, vel causam ducit apud iniquos. Sicut .n. periculosum est apud latrones viuere, & cum Leonibus habitare, sic periculosum est societatem iniquorũ sectari, & cum Iacob dicere Gen. 32. Apud Laban peregrinatus sum. Laban.n. idololatra, qui mutauit septem vicibus mercedem Iacob, signat generaliter omnes malos. ¶ Item est vnum apud auaritiæ & cupiditatis, & hoc est quando auari apud se omnia volunt congregare. Vnde pauper potest dicere vsurario vel auaro illud Psal. Substantia mea apud te est. ¶ Item est vnum apud infernalis tenacitatis, de quo dicitur Eccl. 9. Quodcũq; potest facere manus tua, operare instãter, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia est apud inferos, quo tu properas. Sic ergo patet quomodo apud sumitur multis modis, &c.

A **Aqua.** Nota, quod aqua diuersimode accipitur in scriptura. Aqua.n. accipitur in bono & in malo. In bono signat gratiam & deuotionem, & refrigerium, & gloriæ consolationem, lacrymarum inundationem, sapientiæ eruditionem, & cuiuslibet personæ moralem perfectionem, & fluxibilem mortalitatis conditionem. ¶ Signat, dico, gratiam & deuotionem. Et de hoc Eccl. 29. Initium vitæ hominis aqua, & panis. Item voluptatem gloriæ & consolationem. Et de tali aqua dicitur in Psal. Desiderat ceruus ad fontes aquarum. Item lacrymarum inundationem. Vnde Hier. 9. Quis dabit capiti meo aquam, oculis meis fontem lacrymarum? Item signat sapientiæ eruditionem. Eccl. 15. Aqua sapientiæ salutaris potabit eum. Itẽ signat moralem perfectionem. Apo. 22. Ostendit mihi angelus fluuium aquæ viuæ procedentem à sede Dei & agni. Item signat naturæ conditionem Et ideo dicitur 2. Reg. 14. omnes morimur & quasi aqua dilabimur super terram. Sic ergo accipitur aqua in bono multipliciter. ¶Sed adhuc dico, quod potest accipi in malo, & sic potest significare peccatorum

Fluxibilitatem,
Voluptatem,
Prosperitatem,
Leuitatem,
Mobilitatem,
Grauitatem, &
Pœnalitatem.

Signat igitur vitiorum fluxibilitatem, de hoc potest dici Sap. 5. quod anima peccatrix est quasi nauis, quæ pertransit fluctuantem aquam. Item signat delitias & prosperitatem. Et de hoc Ps. 22. Super aquam refectionis educauit me. Item signat pœnalitatem & aduersitatem. Psal. 68. Saluum me fac Deus quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animam meam, Et 3. Reg. 22. Susten-tate eum pane tribulationis, & aqua angustiæ. Item signat æternæ damnationis acerbitatem, & de hoc Hierem. 8. Potum dedit nobis aquam fellis. Dico igitur, quod per aquam intelligitur perfectio moralis. Et ideo de hoc exponamus illud præallegatum Apo. 22. Ostendit mihi Angelus fluuium aquæ vitæ splendidum tanquam crystallum. In quibus verbis ostenditur, quod quatuor sunt effectus perfectionis moralis, seu gratiæ diuinæ in homine, secundum quatuor effectus naturales, quos in aqua possumus reperire. Aqua enim naturaliter

Imagines repræsentat,
Terram adiacentem humectat,
Herbas & arbores vegetat,
Fæces & sordes purificat, atque lauat.

Sic vere charissimi gratia diuina introducit in animam,

Scientiam repræsentatiuam (Ostendit mihi)
Clementiam leuificatiuam (fluuium)
Deuotionem cordis nutritiuam (vitæ)
Confessionem mentis purgatiuam (splendidum tãquam crystallum)

¶Dico igitur charissimi, quod aqua spiritualis signat repræsentatiuam sapientiam. Ostendit inquit. Sicut .n. videmus, quod aqua habet virtutem specularem, ita, quod rerum figuras & imagines repræsentat, quia scilicet aqua est corpus peruium, perspicuum, & transparens secundum philosophos naturales. Sic vere diuina sapientia, & maxime scriptura diuina, occulta & abscondita solet repræsentare, & imagines, figuras & ęnigmata rerum occultarum hominibus declarare. In ista.n. aqua sicut in speculo possumus cognoscere & videre de imagine conuersationis nostræ, vtrum perfecta, vel imperfecta, virtuosa, vel vitiosa, bene formata, vel deformata sit, quia sicut dicitur Prou. 27. In aqua resplendet virtus respicientium. Talis aqua fuit figurata Exod. 18. & Num. 20 Vbi dicitur, quod populus Israel sitiuit mirabiliter in deserto, & tunc Moyses cum virga percussit petram, & statim fluxerũt aquæ, ita quod bibit omnis populus & iumenta. Petra ista, charissimi, signat sacram scripturam, quæ per radicitatem sensus historialis, & per difficultatem sensus spiritualis petra durissima dici potest, istam tamen quando Moyses, id est, aliquis doctor vel prædicator cum virga sui ingenij percutit diuidit, & exponit, tunc vere aquæ diuinæ sapientiæ & doctrinæ exinde emanant, ita quod populus, id est, per sonæ discretæ, & sapientes, iumenta, id est, personæ simplices & ignorantes ibidem possunt bibere, recreari, instrui, & doceri. Psal. Homines & iumenta saluabis domine. Et ista repræsentatio est illa, à qua doctrina & iudicium denotatur, quando dicitur. Ostendit mihi, quia scilicet Dei sapientia & scriptura est illud, in quo, & à quo hominibus ostenditur quicquid est necessarium ad salutem. Vbi nota, quod in scriptura ostenditur B

Agendorum vtilitas,
Tormentorum aduersitas,
Gaudiorum fœlicitas.

Ostenditur, dico, ibi vtilitas agendorum. Apo 4. Ostendam tibi, quæ oportet fieri cito. Item asperitas tormentorum. Apoc 17. Ostendam tibi damnationem meretricis magnæ. Item ostenditur gaudiorum fœlicitas. Apoc. 21. Veni ostendam tibi nouam nuptam sponsam agni. Heu proh dolor charissimi, pro certo talis aqua non est sapientia mundi, quia re vera teste Iacobo est terrena, animalis, & diabolica, quia vere ista non est speculatio per ostensam rerum veritatem, sed turbida per obscuritatem. Plus enim habet sapientia huius mundi,

De { Obscuritate, quam de claritate,
Fallacitate, quam de veritate,
Ignorantia, quam de scientia,
Malitia, quam de iustitia.

Ista est similis Nilo fluuio, qui irrigat Ægyptum, qui semper est turbidus, in quo crocodili, qui sunt animalia, quæ habent cutem durissimam, & hippotami, qui sunt equi fluuiales, qui in eo habitant, hodie nutriuntur, recreantur, & versantur. Sic re vera in turbido fluuio mundanæ sapientiæ, quæ Ægyptum & mundum irrigat, & fœcundat, habitant, nutriuntur, & recreantur illi, qui sunt equi fluuiales per luxuriam, & illi, qui sunt crocodili per obstinationis duritiam. De hoc dicitur Hierem. 2. Quid tibi vis superbia, vt bibas aquam turbidam? Istam diligunt falsi & cautelosi. Dicit enim Isidorus quod equus naturaliter diligit aquam turbidam, & econtra bos diligit aquam claram. Vnde sicut equus percutiendo cum pedibus ex certa scientia turbat aquam turbidam, sapientiam mundi, ipsamque per fraudes, aquam, Sic vere charissimi, mali homines diligunt hodie malitias, & cautelas nituntur semper turbare, sicut patet de aduocatis. Sed vere boues, id est, boni & simplices viri aquã claram diuinę sapientiæ diligunt, & frequentant. Eccles. 5. Aqua sapien-

ſapientiæ ſalutaris potabit eum. Iſti igitur turbatores figurati ſunt Ezech.32. Vbi dicitur Leoni gentium aſſimilatus es, & Draconi, qui eſt in mari, & ventilabas cornu in fluminibus tuis. Tales enim ſunt Leones per crudelitatem, ſunt Dracones per fallacitatem, ventilant cornu per pompoſitatem & turbant aquam mundanæ ſapientiæ per peruerſionem. Iſta enim ſapientia mundi eſt aqua contradictionis, in qua iurgatus eſt populus contra dominum, propter quod Moyſes & Aaron condemnati ſunt ne terram promiſſionis intrarent, ſicut dicitur Numer. 20. Quia vere mundi ſapientia non docet niſi litigare, contradicere, & iurgare, per diuerſa peccata contra dominum rebellare. Et ideo Moyſen & Aaron & ſuos poſſeſſores priuat introitu terræ promiſſionis, hoc eſt dictum, ingreſſu gloriæ Paradiſi. Non ſic chariſſimi, ſed habeamus ſcientiam repræſentatiuam (Oſtendit in-
C quit) ¶ Secundo habeamus clementiam rorificatiuam (fluuium inquit) Aqua enim naturaliter loca adiacentia humectat, ſiccitatem temperat, & ardorem refrigerat, & irrigat. Re vera chariſſimi, talis eſt aqua pietatis, clementiæ, & benignitatis. Iſta enim pauperes circumiacentes irrigat, ſiccitatem ſuæ ſterilitatis & paupertatis temperat, ardorem ſuæ deſperationis & triſtitiæ refrigerat, & ſic eos p beneficia & adiutoria irrigat, & fœcūdat, quod oſtenditur cum dicitur Fluuius, quia ſcilicet fluuius fluidæ pietatis non ceſſat aquam beneficiorum & eleemoſynarum diffundere, & tribulatos & pauperes irrigare. Ideo de quolibet viro pio poteſt dici illud Ioann. 7. Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Aqua enim viua eſt miſericordia & eleemoſyna perſeuerans indeficiens, atque viuens, quæ re vera de ventre, id eſt, de corde fluido atque pio debet continue deſtillare. Et bene dicitur eleemoſyna aqua viuens, quia ſicut aqua viua ſemper ſcaturit, & quantum extra parturit, tantum ab intra recipit. Sic eleemoſyna & miſericordia quanto plus exterius ſe diffundit, tanto ab occulto diuinæ prouidentiæ viuacius continuatur, & venit. Ita proprie vir pius poteſt dici puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de libano. Et breuiter dico, quod ſicut dicitur Ioan. 4. Miſericordia eſt fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Figura Gen. 7. Vbi dicitur Multiplicatæ ſunt aquæ, & eleuauerunt arcam in ſublime à terra. Quia pro certo quando aquæ pietatis & miſericordiæ in homine multiplicantur, arca eius, id eſt, anima ad ſublimitatem gloriæ Paradiſi prouehitur, & leuatur. Heu proh dolor talem aquam non habent hodie diuites peccatores, quia re vera chariſſimi iſti

Non habent { Pietatem, ſed cupiditatem,
Clementiam, ſed auaritiam,
Pietatis dulcorē, ſed cupiditatis ardorē.

Talis aqua videtur eſſe ſimilis cuidam fonti, qui eſt in Ægypto, de quo dicit Iſid. lib. 12. c. 2. quod faces extinctæ in eo accendūtur, & accenſæ in eo extinguuntur. Et ſic patet, quod aqua iſtius fontis non eſt refrigeratiua, ſed potius inflammatiua. Sic vere eſt de auaritia, & de mundi voluptate, quia vere ſi homo, quanquam extinctus, id eſt, quanquam ab igne cupiditatis immunis in aqua mundanæ proſperitatis fuerit immerſus, ſtatim per mala deſideria per auaritiam, iracundiam, cupiditatem & ambitionem accendetur inflammabitur, & vretur, quia pro certo aqua auaritiæ & proſperitatis contraria eſt aquæ miſericordiæ & pietatis: Ipſa enim non refrigerat, imo vrit. Sap. 16. & vlt. Ignis in aqua valebat ſuper ſuam naturam, & aqua extinguentis naturæ obliuiſcebatur. Si qui etiam accenſi ſint per deſiderium charitatis, & in iſta aqua fuerint immerſi, ſtatim per diuerſa vitia extinguentur, & charitatis incendio priuabuntur. Non ſic chariſſimi non, ſed habeamus clementiam rorificatiuam (Fluuius in-
D quit) ¶ Tertio debemus habere aliam aquam, ſcilicet deuotionē fructificatiuam (Vitæ inquit) Sicut enim videmus, quod aqua arbores vegetat, atque nutrit, & in eis folia, flores, & fructus introducit. Sic vere deuotio corda vegetat ſpiritualiter, nutrit, viuificat, & confortat, & flores puræ procurat affectionis, folia ſanæ locutionis, fructus virtuoſæ operationis introducit pariter, & procurat (Vitæ inquit) Quia vere deuotio eſt vita animæ. Iob 9. Si lotus fuero aquis niuis, & fulſerint tanquam mundiſſimę manus meæ. Nam ſine aqua deuotionis vita gratiæ non poteſt in homine perſeuerare. Dicit Plinius & Iſid. quod fiber ſeu caſtor habet caudam de natura piſcis, & ideo faciliter computreſcit, niſi in aqua ſæpius humectetur. Chariſſimi, per caudam in ſcriptura intelligitur virtus perſeuerantiæ. In lege enim animal, quod carebat cauda, diuinis non acceptum fuit in oblatione, ſicut dicitur Leuit. 22. Ad denotandum, quod ſine cauda finalis perſeuerantiæ à domino non poſſumus acceptari. Sed pro certo chariſſimi, iſta cauſa eſt in homine de natura piſcis, quia ſcilicet neceſſe eſt, quod aqua deuotionis ſæpe humectetur, alioquin per interruptionem diuerſorum peccatorum faciliter corrumpitur, & mutatur. Et hoc eſt, quod videmus de multis, qui quia non habent deuotionem, ideo nō habent perſeuerantiæ durationem. Quia re vera quando homo deuotionem obliuiſcitur, nec de Deo & ſuis iudicijs meditatur, nec ſuorum criminum prauitatem, mortis propinquitatem, inferni pœnalitatem, naturæ fragilitatem, & cœli fœlicitatem ſæpius contemplatur, neceſſe eſt, quod in diuerſis vitijs dilabatur, & quod ſua perſeuerantia dirumpatur. De hoc Eſaiæ 50. Computreſcent piſces ſine aqua, & morientur in ſiti. Vbi oſtenditur, quod illi, qui carent aqua deuotionis, incurrunt

Lætalem carnalitatem (Piſces)
Finalem iniquitatem (morientur)
Mentalem cupiditatem (quia ipſi ſunt in ſiti)

Quia vere chariſſimi, defectus deuotionis ſolet cauſare carnalitatis infectionem, iniquitatis defectionem, cupiditatis affectionem. Habeamus igitur chariſsimi, deuotionem fructificatiuam (vitæ) Ad quod incitat Apocalyp. 22. Qui ſitit, veniat, & accipiat aquam vitæ gratis. ¶ Quarto habeamus aliam aquam, E
videlicet confeſsionem purificatiuam ſplendidam. Aqua enim quando eſt clara & munda, ſolet ſordes abluere, & mundare. Sic vere confeſsio, ſi fuerit munda, pura, integra, dilucida, ſerena atque clara, animam abluit, purificat atque mundat. Leuiticor. 13. Vas lineum lauabitur aqua. Sicut enim calida aqua cum cinere veſtes purificat, atque lauat. Sic vere confeſsio quando eſt feruens & calida per contritionem, & cinerem vitæ mortalitatis habet admixtum per iugem conſiderationem, tunc animam purificat, ipſamque reſtituit ad munditiæ puritatem. Ezechiel. 16. Laui te aqua, & vnxi te oleo, & mundaui ſanguinem tuum ex te. Vbi nota, quod confeſsio

Dat munditiæ puritatem (Laui te aqua)
Dat lætitiæ iucunditatem (vnxi te oleo)
Dat decentiæ formoſitatem (Mundaui, inquit, ſanguinem tuum ex te)

Et ideo aqua confeſsionis, & lacrymoſæ contritionis eſt ſimilis aquæ viuæ fontis, de quo dicit Iſidorus libr. 12. quod in Sardinia ſunt fontes calidi, qui ſanant oculos inde lotos, niſi forte fures fuerint, qui ſe lauant, quia tunc ſolet eos totaliter excœcare. Talis eſt fons lacrymoſæ confeſsionis, quia vere ipſe ſanat oculos mentis noſtræ, maxime quando eſt per contritionem fortiter calefacta, niſi forte fuerimus fures & latrones, quia pro certo illi, qui Deo & ſacerdoti propria crimina volunt furari, & ſubtrahere, ſcilicet ipſa in toto vel in parte vel in modo circumſtantias cælando, per iſtam aquam non ſanantur, ſed per obſtinationem, & malam conſuetudinem potius excœcantur, quia ſc. excœcauit eos malitia eorum. Sapient. 2. Non ſic chariſſimi, ſed habeamus aquam purificantis confeſſionis, quæ denotatur per fluuium ſplendidum ſicut cryſtallum, quia ſicut cryſtallus eſt corpus ita ſplendidum, atque clarum, quod quicquid intus eſt, poteſt videri. Sic vere confeſſio noſtra debet eſſe ita dilucida, atque clara, quod quicquid in corde latitat, totum debet exterius declarare, vt ſic cuilibet poſſit dici illud Tobiæ 13. Luce ſplendida fulgebit. Et Apocalyp. 4. Vidi mare vitreum ſimile cryſtallo. Vbi nota, quod confeſſio ſecum

Aſperitatem contritionis debet habere (mare)
Fragilitatem conditionis debet videre (vitreum)
Luciditatem oſtenſionis debet tenere (quia debet eſſe ſimilis cryſtallo)

Et ſic igitur chariſſimi, patet, quod eſt quadruplex aqua moralis & virtuoſa, quam debemus habere, ſc. aqua

Purificantis confeſſionis,
Fructificantis deuotionis,
Rorificantis compaſſionis,
Repræſentantis diſcretionis.

Oſtendit mihi fluuium aquæ vitæ ſplendidum tanquam cryſtallum. ¶ Item nota, quod aqua poteſt accipi in malo, & ſic F
ſignat

Delitias,
Voluptates,
Proſperitates,
Aduerſitates, vt ſuperius eſt dictum.

Tales igitur aquas debemus refutare, & de earum periculis præcauere, ne earum fluctibus ſubmergamur. Per aquam enim intelligitur mundi proſperitas, quæ (ſcilicet) conſtat

In delitiarum voluptate,
In diuitiarum facultate,
In bonorum celſitudine,
In corporum fortitudine.

Quæ

Quæ tamen omnia tranſeunt, atque pereunt ſicut aqua. De aqua ergo mundanæ proſperitatis poteſt exponi breuiter illud verbum Eſaiæ 19. Areſcet aqua de mari. In quibus verbis oſtenditur, quod mundi proſperitas ad modum aquæ habet tria incommoda, videlicet,

Infructuoſam ſterilitatem (Areſcet)
Defectuoſam labilitatem (Aqua)
Periculoſam pœnalitatem (Mare inquit)

¶ Dico igitur, quod eſt infructuoſæ ſterilitatis (Areſcet) ſicut enim aqua quando nimis abundat, facit herbas & arbores ibi contentas areſcere & deſiccari, eo quod conſopit in eis virtutē naturalem. Sic verè mundi proſperitas illos, in quibus nimis abundat, facit ab humore & virore gratiæ areſcere, & per conſequens à fructu bonorum operum deficcari, vt ſic dicat homo illud Pſal. Aruit tanquam teſta virtus mea. Nam ſicut arbores & herbæ, quæ circa aquas inueniuntur, vt communiter, infructuoſæ ſunt, vt ſalices & iuncus. Sic vere illi, qui circa aquas mundanæ proſperitatis ſunt plantati per deſiderium & affectum (vt communiter) fructu bonorum operum ſunt carentes. Et ideo videtur, quod talis eſt differentia inter aquā mundanæ proſperitatis, & aquam temporalis aduerſitatis, ſicut in quibuſdam fontibus, de quibus tractat Iſidorus libr. 12. Dicit enim quod in Sicilia ſunt duo fontes, quorum vnus fœcundat potatos, alter ſteriles facit. In Boemia etiam ſunt alij duo fontes, quorum vnus memoriam, alter obliuionem inducit. Re vera chariſſimi, tales fontes ſunt aduerſitas, & proſperitas. Aduerſitas enim eſt ille fons, qui memoriam inducit, & fœcunditatem bonorum operum introducit, quia pro certo dum homo eſt in aduerſitate, ipſe melius ſolet illa, quæ ſunt ſaluti neceſſaria, memorari, ſcilicet

Beneficiorum diuinorum vbertatem,
Dei miſericordiam & pietatem,
Propriæ naturæ fragilitatem,
Mortis neceſſitatem,
Iudicij auſteritatem, &
Inferni pœnalitatem.

Et ſic homo mouetur ad habendum bonorum operum vbertatem. Clamat enim ad dominum dicens. Pſalm. 68. Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ vſque ad animam meam. Infixus ſum in limo profundi. Item Pſalm. 118. Memor fui iudiciorum tuorum domine, quæ à ſæculo ſunt. Nam vt dicitur Eſa. 28. Vexatio dabit intellectum auditui. Sed aqua, quæ eſt fons mundanæ proſperitatis, eſt alterius naturæ, quia pro certo in ſuis potatoribus obliuionem Dei, & ſuorum iudiciorum, & beneficiorum eius inducit, & ſterilitatem bonorum operum introducit. Pſalm. Veruntamen in diluuio aquarum multarum ad eum non approximabunt. Areſcet ergo. Et de hoc Geneſ. 1. Congregentur aquæ, quæ ſub cœlo ſunt, in locum vnum, & appareat arida. Aquæ enim ſub cœlo ſunt mundanæ proſperitatis, quando in locum vnum, id eſt, in vnam perſonam congregantur, & applicantur, tunc verè arida, id eſt, bonorum operum ariditas ſeu ſterilitas ibi patet. Talis aqua fuit figurata 4. Reg. 2. vbi dicitur, quod terra Hiericho erat optima, ſed aquæ fontis eius erant peſſimæ, quæ faciebant ſterileſcere terram. Hiericho chariſſimi, quæ interpretatur luna, ſignat mundum, cuius figura ad modum lunæ continuo variatur, quia mundus tranſit & concupiſcentia eius. Ioann. 3. Terra autem huius villæ ſignat humanam naturam, quæ in Hiericho, id eſt, in mundo habitat, & moratur, quæ re vera optima dicitur, quia ſcilicet ſuper naturas inferiores & creaturas iſta eſt nobiliſſima, & ad finem optimum ordinata. Fons autem & aqua quæ irrigat iſtam ciuitatem & iſtam terram, eſt mundana proſperitas, quæ re vera peſſima dicitur, quia ſcilicet ad peſſimum finem æternæ mortis hominem pertrahit, & perducit, & etiam in terra Hiericho, quam irrigat, id eſt, in hominibus, quos fœcundat, ſterilitatem morum, virtutum, & operum introducit. Ideo talibus poteſt dici illud Eſaiæ 47. Venerunt tibi ſimul duo hæc, ſcilicet ſterilitas & viduitas. Sed ſciendum, quod dicitur 4. Regum 2. quod Heliſæus accepit vas nouum terreum & poſuit ibi ſal, & miſit in iſtum fontem, & ſic ſanatæ ſunt aquæ illæ, nec vlterius peſſimæ fuerunt, nec ſterilitatem amplius induxerunt. Sic vere chariſſimi, ſi homo, qui eſt rigatus fonte mundanæ proſperitatis, haberit ſecum ſal, id eſt, ſapientiam & diſcretionem, vas terreum, id eſt, ſuæ terreitatis, vilitatis, & mortalitatis memoriam, & conſiderationem, tunc pro certo aquæ mundanæ proſperitatis ei non poterunt nocere, nec in ipſo ſterilitatem inducere vel cauſare, quia pro certo mundi proſpera nunquam nocent eis diſcrete vtentibus, & mortem præ oculis habentibus. Sed vere illis, qui iſtis omnibus carent, contrariæ ſunt & nociuæ, & ſpiritualis ſterilitatis inductiuæ. Ideo quilibet talis poteſt dicere illud Eſaiæ 49. Ego ſterilis, & non pariens. Et ideò Dauid multitudinem talium aquarum horrebat, dicens in Pſalm. 143. Libera me a aquis multis, & de profundis aquarum. Moderatæ enim aquæ proſperitatis mundanæ valent amplius, quam exceſſiuæ. Ideo leges debemus ponere aquis iſtis. Prouerb. 8. Legem ponebat aquis, ne tranſirent fines ſuos. Eſt igitur mundi proſperitas infructuoſæ ſterilitatis. Areſcet inquit. ¶ Secundo dico, quod H
ipſa eſt defectuoſæ labilitatis, quod oſtenditur cum dicitur Aqua. Quia ſicut aqua habet debilem exiſtentiam, quia ſcilicet ſecundum philoſophos, aqua non ſiſtitur termino proprio ſicut corpora ſolida, imo quantum eſt de ſe, ſemper labitur, atque fluit, Sic vere mundi proſperitates,

Siue ſint
- Diuitiæ,
- Delitiæ,
- Scientiæ,
- Eminentiæ,
- Pulchritudo,
- Fortitudo, continue ſunt in fluxu.

Tantæ enim ſunt debilitatis, & ita modicæ exiſtentiæ & firmitatis, quod ſemper, cito, faciliter, continue, & quotidie variātur, alterantur, deficiunt, pereunt, & labuntur. Et de hoc 2. Reg. 14. Omnes inquit morimur, & quaſi aquæ dilabimur ſuper terram. Et de hoc Numer. 24. Fluit aqua de ſitula. Situla chariſſimi, eſt mundus, qui ad modum ſitulæ ſemper vertit faciem ad fontem, id eſt, ad hominem quamdiu eſt vacuus & indigens, & quamdiu poteſt aliquid extrahere, & hauſire, ſtatim autem quando videt ſe plenum vertit ei dorſum. Ab iſta ergo ſitula, id eſt, à mundo aqua mundanæ proſperitatis continue fluitat, & decurrit. Et ideo videtur, quod iſta aqua ſit ſimilis cuidam fonti, qui eſt in Idumæa, qui ſecundum Iſidor. fons Iobabin appellatur, qui non ſemper ſeruat eundem colorem, imo quater in anno ſe mutat. Nam, vt dicit, per tres menſes videtur cinereus, per tres rubeus, per tres viridis, per tres clarus.

Cinereus quantum ad terram,
Rubeus quantum ad ignem,
Viridis quantum ad aquam,
Clarus quantum ad aerem.

Sic vere chariſſimi, mundi proſperitas nunquam permanet in eodem ſtatu, quia ſemper variatur, & mutatur, quæ nunc eſt turbida, nunc clara, nunc deficiens, nunc apparens. Nam aliquando apparet ibi ciuis & puluis terrenæ facultatis, ex qua ſurgit peccatum auaritiæ. Aliquando ſanguineitas crudelitatis, ex qua naſcitur peccatum iracundiæ. Pſalm. conuertit aquas eorum in ſanguinem. Aliquando cœruleitas curioſitatis, ex qua oritur peccatum laſciuiæ & luxuriæ. Aliquādo aereitas pompoſitatis, quam comitatur peccatum ſuperbiæ: & ſic patet, quod iſta aqua continue variatur. Vel dic aliter, quod ſcilicet in iſto fonte apparet

Igneitas cupiditatis,
Aqueitas carnalitatis,
Terreitas tepiditatis,
Aereitas pompoſitatis.

Breuiter loquēdo, iſta aqua non eſt durabilis, ſed mutabilis, nō eſt firma, ſed infima; non eſt proficiens, ſed deficiens. & de hoc in Pſal. Ad nihilū deuenient, ſupple. mundi proſpera, tanquā aqua decurrens. Si vis, compara iſti fonti conditionem humanam quantum ad naturam, & quantum ad gratiam, & quantum ad culpam, ſicut habes in ſermone de illo, qui moritur in die natiuitatis domini Tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo, ſuper verbo procedens in ſecundo membro principali. Eſt igitur mūdi proſperitas defectuoſe labilitatis (Aqua inquit.) ¶ Ter- I
tio eſt iſta aqua periculoſæ aduerſitatis & hæc breuiter comparatur mari (Aqua inquit de mari.) ſicut enim aqua maris eſt multum amara, cum etiam maris ſint infinita pericula, fluctus, motus, nebulæ & ventus, ita quod naues ibidem ſæpius ſubmerguntur. Sic vere aqua proſperitatis multas habet amaritudines & ſapores. mœſtitudines & dolores, miſerias, anguſtias, & labores, ibi eſt

Ventus ſuperbiæ,
Nebula ignorantiæ,
Fluctus inuidiæ,
Motus iracundiæ.

Et ideo nauis ibi exiſtens, id eſt, anima ſeu homo multis laboribus & periculis, peccatis etiam & vitijs ſubiacet, ita quod etiam quandoque per damnationem æternam ſubmergitur in profundum. De hac profunditate aquæ, id eſt, de præſenti, & futura tribulatione & aduerſitate poteſt dici illud Pſalm. Operuit aqua tribulantes eos. Et alibi Forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilem. Et de damnatis dicitur Hiere. 8. Ci-

bauit nos apſinthio, & potum dedit nobis aquam fellis. De mari igitur, i. de amaritudine tribulationis. Ideo de talibus poteſt dici illud Abac. 3. In mari via tua, & ſemitæ tuæ in aquis multis (In mari inquit via tua) Vbi nota, quod in mari mundanæ proſperitatis multa ſunt pericula. Et inter cętera pericula ſecundũ Iſid. eſt ibi vnũ periculum, quod dicitur charybdis, quę eſt quędam vorago, quę non ceſſat aquas abſorbere. Aquas .n. primo abſorbet, & tandem ipſas euomit, & iterum reſorbet. Sic vere in mari mundanę proſperitatis eſt quoddã maximum periculum, vbi latet vorago inferni, quę re vera aquas, i. homines abſorbet, quando in morte à mari mundanę proſperitatis ei mittuntur, ipſos etiam finaliter euomit, ſc. per reſurrectionem, vt à Chriſto in iudicio cõdemnentur. Apoc. 20. Et mare dedit mortuos ſuos, poſtmodum vero, ſc. poſt iudicium ipſos iterum reabſorbet, vt perpetuo crucientur. Sic igitur chariſſimi, patet ex pręmiſſis, quod aqua mundanæ proſperitatis continet

Periculoſam aduerſitatem (Mari)
Defectuoſam labilitatem (Aqua)
Infructuoſam ſtabilitatem (Areſcet)

K ¶ Item nota, quod ſunt aquę temporalis aduerſitatis, quibus homo probatur. Iud. 7. Ad aquas probabo illos. ¶ Item ſunt aquę æternę fœlicitatis, quibus iuſtus lętatur. Et de hoc in Pſal. Flumẽ Dei repletum eſt aquis. ¶ Item ſunt aquę moralis ſanctitatis, ſcil. virtutes, quibus iuſtus rigatur Iob. 29. Radix mea aperta eſt iuxta aquas. ¶ Item ſunt aquę humanę fragilitatis, quibus homo grauatur. Pſal. Aſſumpſit me de aquis multis. ¶ Item ſunt aquę mortalis pœnalitatis, quibus homo turbatur. Eccl. 40. Aquę omnes in mari conuertuntur. ¶ Item ſunt aquę æternę iucunditatis, à quibus Deus laudatur, ſc. ipſi beati. Pſal. Benedicite aquę omnes, quę ſuper cœlos ſunt domino, Laudate eum, &c. ¶ Item ſunt aquę baptiſmalis puritatis, quibus culpa lauatur. Iob 9. Si lotus fuero, quaſi aquis niuis. ¶ Item ſunt aquę infernalis calamitatis, quibus malus damnatur. Iob 26. Ecce gigantes gemunt ſub aquis, & qui habitant cum eis, &c. Sufficit.

A **Aquæductus.** Nota, quod aquęductus, cũ quo tranſfunditur aqua de loco ad locũ, ſignat virginem benedictam, vel Chriſtum, vel humilitatis virtutem, quia ſcilicet virgo transfundit nobis Chriſtum, Chriſtus humilitatem, humilitas gratiam, gratia gloriam, &c.

A **Aquila.** Quoniam conditiones Aquilæ ad diuerſas materias applicantur, ſuperfluum eſſet hic eas omnes ponere, cum diuerſis locis diuerſimode ſunt inſertę. Breuitatis tamen gratia dicamus, quod per aquilam in ſcriptura intelligitur vir perfectus, & hoc multiplici ratione. Aquila .n. eſt calida & ſicca, fortis & animoſa, plumoſa & neruoſa, alti volatus, clari viſus, fortis odoratus. Volat n. ſine fatigatione diutiſſime, videt ſine obſcuritate clariſſime, odorat ſine impeditione remotiſſime, quia ſicut dicit Glo. ſuper Matth. 24. Aquila ſentit cadauera vltra mare. Sic vere chariſſimi, ſi volumus eſſe perfecti, nos debemus eſſe calidi per charitatem, ſicci per voluntariam paupertatem, vel per abſtinentię parcitatem, animoſi per conſtantię firmitatem, alte volare per contemplationem, & hoc infatigabiliter per perſeuerantię durationem, clare videre per diſcretionem, longe odorare per deuotionem, quia vltra mare huius mundi, ſcilicet in Paradiſo debemus ſentire, & odorare pręlam noſtram, quę eſt ibi, ſcilicet, ipſum Deum & bona æterna. Vnde Iob 39. dicitur. Aquila de longe contemplatur eſcam, vbicunque ſenſerit cadauer, ſtatim adeſt: de tali aquila poteſt exponi illud Apocal. 8. Audiui vocem vnius aquilę volantis. In quibus verbis oſtenduntur quatuor conditiones aquilę, quę in quolibet perfecto, & maxime prelato debent potiſſime relucere. Habet enim aquila

Concuſſiuum clamorem (Audiui)
Diffuſiuum dulcorem (Vocem)
Viſualem ſplendorem (Aquilę)
Corporalem vigorem (Volantis)

B ¶ Sic vere chariſſimi, vir perfectus, & maxime pręlatus debet habere omnia iſta, debet enim eſſe in ipſo clamor concuſſiuus pręedicationis (audiui) dulcor diffuſiuus & diſtributionis (Vocẽ, quę ſcilicet vndique ſe diffundit) ſplendor reſpectiuus ſpeculationis (aquilę) vigor perfectiuus operationis (Volantis) Sit igitur in nobis

Pręedicatio rigida,
Diſtributio fluida,
Operatio ſolida,
Speculatio fulgida.

Dico igitur, quod prælatus debet habere locutionem concuſſiuam (audiui) quia vere ad prælatum, & prædicatorem pertinet authentice loqui, ardenter pariter, & feruenter, vt ſcilicet fortius imprimat, & ne ab auditoribus contemnatur, & vt prędicatorem audiens terreatur. Dicit enim Plinius de aquila, quod in aſpectu, & auditu terribilis eſt auibus alterius ſpeciei & etiam prædalibus. Vnde dicit, quod Herodius illa die, qua audis aquilam reboantem & clamantem ſuper prædam irruere non præſumit. Sic vere prælatus vel prædicator debet eſſe & in vultu peccatoribus ipſum videntibus & audientibus terribilis, quia vere ita debet authentice, & rigide loqui, corrigere, inſtruere, comminari, arguere, & prædicare, quod aues prædales, id eſt, peccatores ipſum debent timere, & præ timore ipſius à præda omnium malorum operum quieſcere & ceſſare. Oſeæ 8. In gutture tuo ſit tuba quaſi aquila ſuper domum Domini. Et hoc oſtenditur, quando dicitur audiui: quia ſcilicet iſte debet per prædicationem, comminationem, & reprehenſionem facere ſe audiri, & auditores facere concuti, & terreri. Geneſ. 3. Vocem tuam domine audiui, & timui, eo quod nudus eſſem. Illi enim qui audiunt rigidos prædicatores, & prælatos, timent, ſcilicet damnationem futuram, & maxime quando vident ſe nudos virtutibus & moribus atque bonis. Quod eſt contra multos prædicatores, & prælatos, qui ita ſunt tepidi, delitioſi & fluidi, quod nec audiuntur, nec timentur. Iſti ſunt ſimiles crocodilo, quod eſt animal, quod in fluminibus habitat, & moratur, & iſtud animal, vt dicit Plinius, caret beneficio vocis, quia nunquam loquitur, nec auditur. Sic vere chariſſimi, multi ſunt prædicatores & prælati, qui in fluminibus delitiarum continue volunt eſſe. Et ideo pro certo tales carent beneficio vocis, quia ſcilicet iſti per prædicationem, doctrinam & correctionem non loquuntur nec per conſequens audiuntur. Nam vt dicit Chryſ. Mirum eſt aliquid fortiter dici ab homine mollitiem profeſſo: & dato quod quandoque prædicent, audiri tamen timeri vel imitari, obediri vel exaudiri propter ſuam vitam carnalem & diſſimilem non merentur. Non ſic bonus prælatus, vel prædicator, quia vere ſe bene facit audiri & timeri. Abacuc 4. Domine audiui auditionem tuam, & timui. Habeat igitur vir perfectus locutionem concuſſiuam (audiui inquit)

C ¶ Secundo debemus habere diffuſiuam compaſſionem (Vocem inquit) Aquila enim ſecundum Plinium eſt auis liberaliſſima, nam prædam ſuam ſola non comedit, imo auibus, quæ ſecum ſunt, liberaliter impartitur, & ideo aliæ aues prædales ſolent ipſam ſequi, & eius ſocietatem frequentare, vt ſcilicet de prędа ipſius poſſint aliquid vendicare. Sic vere chariſſimi vir præfectus debet eſſe diffuſiuus, liberalis, & compaſſiuus. Nam prædam ſuam, id eſt, bona ſibi commiſſa non debet ſolus comedere, ſed omnibus, qui ſecum ſunt, miſericorditer

Diffundere,
Diſtribuere,
Diuidere, &
Liberaliter diſpenſare.

Et hoc ſiue ſint bona diuitiarum, ſiue bona ſcientiarũ, ſiue bona quarumlibet gratiarum, ſeu etiam fortunarum, & ſic ab alijs auibus, ſcilicet pauperibus frequentabitur, & ab eis ſicut eorum pater, & dominus inſequetur. Nam pius homo ſolet pauperes conuocare, & ipſos de bonis ſuis liberaliter enutrire, & eorum ſocietatem patienter, atque benigniter tolerare. Multi enim colunt perſonam potentis, & amici ſunt dona tribuentis. Prouerb. 19. Ideo talis debet dicere illud Eccleſi. 24. Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis me, & à generationibus meis implemini, ſpiritus enim meus ſuper mel dulcis. Et hoc oſtenditur, quando dicitur vocem. Vox enim habet naturam mirabiliter diffuſiuam, nam cum ſit vna, & ab vno ore emiſſa, in omnes tamen circumſtantes & ad omnes tamen liberaliter dilatatur. Sic vere chariſſimi, vir miſericors, atque pius debet bona & beneficia ſua vndique alijs diffundere, & per pietatem, & eleemoſynam alijs elargiri, Pauperes enim videntur talibus dicere illud Cant. 3. Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Et hoc pro certo eſt contra multos, qui re vera non habent liberalitatem, ſed parcitatem, non ſunt diffuſiui, ſed reſtrictiui. Alijs bona ſua non diſtribuunt, ſed aliena furantur, atq; rapiunt. Tales ſunt ſimiles non aquilæ, ſed vulturi, quæ eſt auis illiberalis, & ideo prædam ſuam ſolus conſueuit comedere, & nihil alijs erogare, imo reſiduum in nido ſuo reponere, & pro ſe, vxore & filijs in poſterum reſeruare, vbi aliquoties conſueuit totum putrefieri, & perire: ſic vere auari & parci bona ſua alijs per pietatem & eleemoſynam non diuidunt, ſed in nidis ſuis, arcis & abditis totum recipiunt, & abſcondunt, ipſa etiam ſoli commedũt, atq; rodunt, & pro ſe, vxore & filijs in poſterum reſeruant, ita q per nimis diuturnam cuſtodiam aliquoties computreſcũt. Ideo tales bene audiunt illud Prou. 5. Habeto eas ſolus, & non ſint alieni participes tui. Non ſic chariſſimi, non ſimus reſtricti, ſed diffuſi, non ſimus cupidi, ſed fluidi, non totũ nobis retineamus, ſed alijs diſtribuamus. Et ſic ad modũ aquilæ habebimus diffuſiuã compaſſionem (vocem inquit) vt & de tali aquila dici poſſit illud Hier. 48. Ecce quaſi aquila volabit, extẽdet alas ſuas ad Moab. Ex-

tenſio

tenſio enim alarum liberalitatem, & bonorum ſuorum dilata-
D tionem & diffuſionem ſignat. ¶ Tertiò, ſi volumus eſſe perfecti, dico, quòd nos debemus habere diſcretiuam ſpeculationem. (Aquilæ, inquit.) Nam ſicut aquila habet viſum clariſſimum, ita quòd Solem irreuerberatis oculis intuetur, & ideò ſecundum Iſidor. Aquila dicitur, quaſi habens acutos oculos: ſic verè chariſſimi, prælatus & prædicator, & quilibet vir perfectus debet habere viſum clariſſimæ diſcretionis, in tantum, quòd Solem iuſtitiæ Chriſtum, Solem etiam, id eſt, claritatem bonorum æternorum debet clariſſimè ſpeculari & reuerberatione, id eſt, ſine reſpectu habito ad bona mundi oculos mentis ſuæ figere & tenere. Vnde de aquila dicitur Iob. 29. quòd de longè contemplatur eſcam, id eſt, Deum, & Paradiſi bona. Et ſicut aquila pullos ſuos docet Solem reſpicere, & eos, qui lacrymantes oculos auertunt, quaſi degeneres repellit; illos autem, qui eum reſpiciunt, quaſi ſibi conſimiles recipit, atque nutrit: ſic verè prælatus debet ſubditos, & auditores verbis, & exemplis docere, & inducere ad Solem iuſtitiæ recipiendum & deſiderandum, quòd ſi hoc rectè faciant, debet eos diligere & promouere. Si autem oculos ab ipſo auerterint, & ad mundi bona conuerterint, debet eos repellere, tanquam degeneres refutare, & de nido ſuo, id eſt, de amore & affectione propterea reijcere, & fugare. Deuter. 32. Sicut aquila prouocans pullos ſuos, & ſuper eos volitans; quia ſcilicet prælatus debet ſubditos ſuos educere, & prouocare ad volandum ſurſum, & ad videndum, & reſpiciendum, aduertendum, & cogitandum Dei ſpeculationem, & bonorum æternorum contemplationem, & ad terrenorum contemptum, & abominationem, vt ſic quilibet dicat illud Iob. 31. Vidi Solem, cum fulgeret, & Lunam incedentem clare. Vbi nota, quòd nos debemus

Speculari { Cœleſtium claritatem (Solem.)
Terreſtrium vanitatem (Lunam.)
Mentalium vanitatem (Clarè.)

Vide ergo

Claritatem cœleſtium, vt hanc deſideres (Solem.)
Vanitatem terreſtrium, vt hanc vituperes (Lunam incedentem, id eſt, proſperitatem mutabilem.)
Puritatem mentalem, vt hanc recuperes (Clarè; quia ſcilic. ſummè debes videre, & aduertere, quòd mens ſit pura, lucida, atque clara.)

Et iſtud eſt contra multos, qui re vera non habent oculos ad Solem, ſed ad terram; non ad cœlum, ſed ad mundum; non ad cœleſtia, ſed ad terreſtria. Et ideò multi ſunt, ſicut verè degeneres & ſpurij filij aquilæ, qui oculos ſuos à Sole auertunt, & ad terram, id eſt, ad terrena & mundi proſpera ipſos dirigunt & cõuertunt, & ideo nidum veræ aquilæ patris ſui Chriſti, ſcilicet Paradiſum perdunt totaliter, & amittunt. Vnde de aquila dicitur Iob. 39. Pulli eius lambunt ſanguinem. Non ſic ergo, chariſſimi, non, ſed pro Deo habeamus diſcretiuam ſpeculationem, (Aqui-
E la.) ¶ Quartò, ſi volumus eſſe perfecti, debemus habere perfectiuã operationem. (Volantis, inquit,) quia ſcilicet ſicut aquila eſt auis fortis & neruoſa, quòd ideo altè, citò, fortiter & velociter volat: ſic nos debemus eſſe fortes & neruoſi per conſtantiæ firmitatem, & altè, eminẽter, citò, velociter, & feruenter volare ꝑ bonorum operũ probitatem. 2. Reg. 1. Aquilis velociores, leonib. fortiores. (Volantis inqt.) Et nota, ſi vis, ꝙ operatio iuſti dẽt

Iugiter multiplicari,
Firmiter continuari,
Faciliter ſeu libenter exagitari,
Ardue ſeu eminenter altificari.

Iſtæ enim ſunt quatuor conditiones volatus aquilæ, quia ſcilicet ille ſit

Sæpè,
Continuè,
Citò, &
Altè.

Sic verè dico, quòd volatus bonorum operum noſtrorum debet eſſe multiplicatus exemplo aquilæ, quæ ſuam iuuentutem renouat. Pſalm. 103. Iuuentus tua renouabitur vt aquilæ. ¶ Item firmè continuatus, quia ſcilicet aquila quando incipit, valde diu & continuè volat: ſic iuſtus in bono perſeuerando. Vnde Eſa. 40. Aſſument pennas vt aquilæ; current, & non laborabunt; ambulabunt, & non deficient. Vide etiam ſupra de Ambulando. ¶ Item libenter inchoatus; aquila enim velociter & fortiter volat: ſic iuſtus faciliter, & libenter, & obedienter, & fortiter debet facere bonum opus. 2. Regum 1. Aquilis velociores, leonibus fortiores. ¶ Item altè ſeu eminenter inaltatus & conſummatus; aquila enim altiſſimè volat, & in arduis habitat: ſic iuſtus ardua opera aggreditur, & altam & eminentem vitam ſectatur. Vnde illud Iob. 39. Ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum ſuum. Patet igitur, chariſſimi, quòd nos debemus habere

Virtuoſam operationem,
Luminoſam ſpeculationem,
Diffuſiuam diſtributionem,
Concuſſiuam prædicationem.

Et ſic de aquila ſufficit. Alias autem conditiones tam in bono, quàm in malo vide alibi. Nota auctoritatem illam Ezechiel. 17. Aquila grandis venit ad Libanum diuiſam & proſecutam in ſermone. Nunquid ad præceptum eleuabitur aquila? ¶ De aquila F
verò in malo ſignificato potes dicere, quòd ſicut Aquila eſt naturaliter

Præceps, quoad volatum,
Acuta, quoad viſum,
Rapax, quoad tactum,
Cadauer diligens, quoad guſtum,
Altè ſe erigens, quoad ſtatum.

Sic peccator eſt præceps & vindicatiuus per iracundiam. Vnde Deutero. 28. Adducet Dominus ſuper te gentem de extremis finibus ad ſimilitudinem aquilæ volantis cum impetu. ¶ Item eſt acuti viſus per malitiam. Vnde etiam ſicut via aquilæ in cœlo non poteſt videri: ſic nec cautelæ malorum benè poſſunt cognoſci. Prouerbior. 30. Tria ſunt mihi difficilia ad cognoſcendum; Sequitur: Via aquilæ in cœlo &c. ¶ Item eſt pungitiui vnguinis per rapinam, id eſt, auaritiam. Matth. 24. Vbicunque fuerit corpus, congregabuntur aquilæ, ſupple, ad deuorandum. ¶ Item cadauera, id eſt, corpora auium & animalium diligit per gulam & ingluuiem. Iob. 39. Vbicunque ſenſerit cadauer, adeſt ſtatim. ¶ Item altius cæteris ſemper volat per pompoſitatem & ſuperbiam. Abdiæ 1. Si exaltatus fueris, vt aquila, & inter ſydera poſueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus. Dilata, ſi vis, quia multæ ſunt aquilæ proprietates, quæ applicantur ad malos. Vide ergo in tabula iſtius operis, vbi in ſeptuaginta locis inuenies de Aquila. Sufficit.

Aquilo.

Nota, quod Aquilo ſit pars orbis Septentrionalis, A
aliquando ſupponens pro ipſa parte mundi polo arctico conuicina, aliquando pro vento frigidiſſimo ab illis partibus veniente. Poſſumus moraliter dicere, quod per Aquilonem poſſunt intelligi quæcunque aſpera & grauia, ſiue proficiant, ſiue lædant, tam in bono, quam in malo. Inuenio enim Aquilonem

Aſperum & aduerſum,
Miſerum & diuerſum,
Nociuum & ſubuerſum,
Læſiuum & immerſum.

Primus ſignat ſtatum præſentis aduerſitatis. De quo Eccleſi. 43. Frigidus ventus Aquilo flabit. Secundus ſignat ſtatum mundanæ cupiditatis, vbi ſcilicet ſterilitas, & carentia omnium bonorum ſpiritualium inuenitur, ſicut fit temporaliter in Aquilone. Vnde Iob 26. Extendit Aquilonem ſuper vacuum. Tertius Aquilo ſignat ſtatum peccati ſeu iniquitatis, à quo ſcilicet Sol iuſtitiæ eſt remotiſſimus. Vnde prouenit omnis flatus nociuus. Hierem 1. Ab Aquilone pandetur omne malum ſuper vniuerſam terram. Quartus ſignat locum infernalis miſeriæ, & pœnalitatis; quia ſicut in Aquilone ſunt feræ immaniſſimæ: ſic in inferno &c. Hiere. 41. Venient ei prædones, id eſt, dæmones, ab Aquilone. Dico ergo breuiter, quòd eſt Aquilo

Ferendus,
Cauendus,
Timendus,
Petendus.

¶ Primus igitur Aquilo ſignat præſentem tribulationem, quia B
re vera ſicut Aquilo ventus eſt frigidus, dato, quod ſit ad ſuſtinendum difficilis, eſt tamen vt plurimum bonus, & vtilis, quia ſcilicet iſto flante, mares, non fœminæ (vt communiter) generantur; iſto flante Delphini & alij piſces melius audire perhibentur; iſto flante luta ſiccantur, & viæ mundæ efficiuntur; iſto etiam flante pori exterius clauduntur, & virtutes naturales interius fortificantur, ſicut omnia patent per Plinium & Iſidorum, & alios naturales. Pars etiam mundi Aquilonaris in metallis eſt copioſa, quoad populos eſt fortis & bellicoſa, quoad ſitum eſt altior, quoad locum eſt tutior, quia ſcilicet ibi non abundant animalia venenoſa. Re vera talis eſt ſtatus tribulationis, quia pro certo dato, quod ſit grauis & difficilis, quoad ſenſum, eſt tamen vtilis quoad fructum. Conſtat enim (vt communiter) quod plura generat bona ſpiritualia in nobis aduerſitas, quàm proſperitas, quia ſcilicet iſta mares, id eſt, viros perfectos, & laborib. duratos ſolet generare & facere, auditum mandatorum Dei, & virtutem ſcientiæ ſolet aperire, & detegere, quia ſcilicet vexatio dat intellectum, Eſaiæ 29. Poros affectuum & ſenſuum exteriorum, ne ſcil. in vana deſideria defluant, ſolet

claudere & temperare, luta carnalium vitiorum solet abstergere & extirpare, iuxta illud Prouerb. 25. Ventus Aquilo dissipat pluuias, virtutes solet multiplicare, & interiorem constantiam roborare, & locum altiorem, scilicet Paradisum finaliter vendicare, & sic solet homo ex tribulatione bona quàm plurima reportare. Benè ergo dicitur Iob. 37. Ab Aquilone aurum venit; aurum dico, id est, omnimoda vtilitas. Si autem quæris, quæ sit vtilitas Aquilonis, id est, tribulationis, paupertatis, timoris. & considerationis futurorum, scilic. mortis, iudicij, & inferni. Dico, quòd sicut ex scriptura perpendo, talis Aquilo est

Sanctorum habitatio,
Virtutum cumulatio,
Malorum eneruatio,
Cœlorum acquisitio.

C ¶ Dico, quòd in tali Aquilone sancti commorantur, quia scilic. verè magis eligunt aduersa, quàm prospera, exemplo Christi, qui moriturus in Hierusalem iuit, Ioan. 11. & tamen regnum acceptutus fugit, Ioan. 7. Sicut autem secundum Solinum coturnices mare transuolaturæ, nunquam flante Austro exeunt; Aquiloni verò, vt ait, libentius se committunt: Sic verè sancti & viri iusti, qui mare huius mundi transuolare debent, & ad patrē per præsens pelagus nauigare, Austrum ventum mollem, id est, mundi prosperitatem tanquam sibi contrariam & nociuam solent fugere, & Aquiloni laboris. tribulationis, paupertatis, & pœnitentiæ se committere, & aspera, quàm prospera plus amare; quod figuratur etiam in sacerdote, Leuitic. 1. de quo dicitur, quòd immolabit ad latus altaris, quod respicit ad Aquilonem. Figuratur etiam in libro, qui ad Aquilonarem partem altaris ponitur, quamdiu sacrificium celebratur; quia re vera illi, qui sunt sacerdotes, & libri viri sancti & scientifici, debent partem Aquilonarem prædictam eligere, & sacrificium laudis ibidem Domino immolate. Et meritò, quia re vera illi, qui nunc sunt in Aquilone, finaliter erunt in Austro, id est, illi, qui nunc sunt in tribulatione, finaliter erunt in gaudio, & econuerso illi, qui nunc sunt in consolatione, finaliter erunt in tædio. Dicit enim Plinius, quòd Toninus piscis, quando de mari exit ad flumen, semper exit à latere dextro; quando verò redit ad mare, semper reuertitur à sinistro. Sic verè illi, qui fluuium huius mundi intrant per partem dexteram prosperitatum, finaliter reuertentur per partem sinistram aduersitatum, quia sicut scriptum est Lucæ 2. Væ vobis, qui nunc ridetis, quia lugebitis & flebitis vos. Figura ad hoc Ezechiel. 46. vbi dicitur, quòd ille, qui per portam Aquilonarem templum intrabat, per Australem exire debebat, & econtra ille, qui per Australem ingrediebatur, per Aquilonarem regredi tenebatur. In quo proculdubio notatur, quòd illi, qui nunc per Aquilonem tribulationis intrant, finaliter per Austrum æternæ fœlicitatis remeabunt. Econtra, qui nunc per Australem prosperitatem Ecclesiæ vel mundi ingrediuntur, finaliter per Aquilonem æternæ tribulationis egredi compellentur. Quapropter sancti viri in præsenti vita Aquilonem, id est, tribulationis statum eligunt. Et ideò in exitu, id est, in futuro sæculo lætè viuunt. Vnde Numer. 2. Ad Aquilonis partem castra metati sunt filij Dan. Patet ergo, quomodo in Aquilonari tribu-

D latione sancti commorantur. ¶ Item dico, quòd ibi virtutes generantur, seu cumulantur. Sicut enim dicit Isidor. meliores smaragdi generantur in Aquilone, quàm alibi. Vnde etiam ponunt tam Isidor. quàm Solinus, quòd in Hyperboreis montibus, qui sunt in vltimis finibus Aquilonis, Arimaspi solebant esse populi, qui scilicet vnicum oculum in fronte habebant, qui pro smaragdis contra Gryphes bestias volatiles & crudelissimas dimicabant. Sic re vera dicam, quòd Aquilo, id est, status paupertatis & tribulationis plures & etiam meliores smaragdos lapides pretiosos, id est, plures & maiores virtutes continet, quam Australis, id est, quàm status prosperitatis mundanæ. Et ideò Arimaspi monoculi, id est, sancti viri oculo vnicæ & simplicis intentionis insigniti, qui scilicet magis elegerunt cum vno oculo ad vitam ingredi, quam cum duobus in gehennam mitti, isti (dico) plagam Aquilonarem, id est, pœnitentiæ & aduersitatis statum inhabitauerunt, vbi pro smaragdis, id est pro virtutibus acquirendis contra Gryphes volatiles, id est, contra superbos dæmones pugnauerunt, & eis inuitis istos preciosos lapides habuerunt. Et breuiter hoc est verum, quia in tali Aquilone virtutes generantur & cumulantur. Vnde Hierem. 46. Victima Domini in terra Aquilonis. Vnde etiam de cryst allo, qui signat mentis constantiam, dicitur Ecclesiast. 43. Frigidus ventus Aquilo fla-

E bit, & gelabit cryst allus ab aquis. ¶ Tertiò dico, quòd in tali Aquilone, id est, in aduersitatis statu eneruantur. Constat enim, quòd ventus Aquilo aerem purificat; nubes & nebulas tollit, muscas & locustas occidit. Sic verè fit, quòd Aquilo tribulationis nebulas vitiorum eradicat, & aerem conscientiæ depurat; muscas verò & locustas, quæ os habent quadrangulum, id est, adulatores & falsos amicos habet fugare, & eos ostendere, & probare. Constat enim, quòd mali tribulationes non sustinent, & ideò eorum vitia declarantur, quæ sub hypocrisi latitabant. Vnde benè dicitur illud Prouerbiorum 25. quòd ventus Aquilo dissipat pluuias, pluuias dico, id est, falsos amicos. Est ergo talis Aquilo malorum eneruatio. ¶ Quartò dico, quòd ta- F lis Aquilo est cœlorum acquisitio. Constat enim, quòd tribulatio præsens futuram consolationem inducit. Ioan. 16. In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem. Dicit etiam Philosophus, quòd turtures, qui annuatim ad alias transuolant regiones, flante Austro volunt habere ductorem in volando; si verò Aquilo flauerit, ipsis sufficit pro ductore, & per se transuolant sine duce, ad denotandum, quòd illi, qui in Austro prosperitatis habitant, si ad Paradisum transuolare volunt, necesse est, quòd ibi cum alieno adiutorio se transporrent. Illi verò, quos Aquilo tribulationis afflat, cum minori difficultate & facilius ibi volant. Vnde de pauperibus & tribulatis dicitur Hierem. 31. Adducam eos de terra Aquilonis, & congregabo eos ab extremis terræ. Et Ezechiel. 44. in persona cuiuslibet tribulati dicitur: Adduxit me per viam portæ Aquilonis in conspectu domus Domini. Et vidi, & ecce impleuit gloria Domini domum. Patet igitur, quomodo Aquilo tribulationis est

Cœlorum acquisitio,
Malorum eneruatio,
Virtutum cumulatio,
Sanctorum habitatio.

Et sic dico, quòd est Aquilo ferendus seu sustinendus, qui signat præsentem tribulationem. ¶ Secundò principaliter dico, quòd G Aquilo cauendus, qui signat mundanam habitationem. Aquilo enim feras habet terribiles & crudeles, scilicet vrsos, tigrides, vnicornes. Aquilo feroces & crudeles habet populos, in tantum, quòd eorum aliqui carnibus vescuntur humanis, sicut de Scythis, & Danis, & Antropophagis exemplificat Solinus, quorum cibi humana erant viscera, ita quòd eorum metu aliæ nationes longè recesserunt ab eis, & propter hoc (vt ait) à mari Caspio, iuxta quod habitabant, vsque ad Seres nullus mortalium morabatur. Hodie etiam in illa plaga terræ adhuc sunt populi dicti Baalim, qui passim comedunt carnes humanas, & ad hoc etiam emunt homines, vel furantur, qui populi adhuc videntur esse de reliquijs Antropophagorum, & Imperio Tartarorum de Gazaria, vltra mare Caspium ad partem resident Aquilonis. Ista ergo pars Aquilonaris mundum signat, vbi scilicet frigus indeuotionis abundat, & à quo Sol iustitiæ Christus valdè distat: quia scilicet longè est Dominus ab impijs, Ecclesi. 39. vbi re vera crudeles populi commorantur, quorum alter alterum comedit, deuorat, & prædatur; ibi enim sunt

Dæmones, qui comedunt animam,
Homicidæ, qui comedunt corpus,
Auari & latrones, qui comedunt bona,
Detractores, qui comedunt famam,

& sic à diuersis diuersimodè deuoratur & comeditur totus homo. Vnde Hierem. 51. Ab Aquilone venient prædones. Et ideò tales Aquilonares & mundanos debemus fugere, & eorum consortia contemnere, & eos solos & solitarios dimittere, & vitare. Hiere. 50. Ascendet gens ab Aquilone ad ponendum terram eius in solitudinem. Iste est igitur Aquilo cauendus. ¶ Tertiò H principaliter dico, quòd inuenitur Aquilo timendus, qui signat inferni desolationem. Aquila enim, quia longè est à radijs solaribus, est patria frigidissima, & in multis suis partibus obscurissima, sicut de Aquilonari regione, quæ dicitur Apotophoron, exemplificat tam Plinius, quàm Solinus, quòd ibi nunquam Sol lucet, sed est ibi perpetua nox, istaque terra Solem non nouit, nec (vt aiunt) vicissitudines temporum, nihilque aliud de cœlo recipit, quàm hyemem sempiternam. Talis est infernus, quia scilicet ibi radij diuinæ gratiæ & misericordiæ non attingunt, & ideò ibi est nox æternæ obscuritatis, & hyems perpetuæ aduersitatis. Benè ergo dicitur Ezechiel. 1. Ecce (inquit) ventus turbinis veniebat ab Aquilone, nubes magna, & ignis inuoluens. Et sic nota, quòd iste Aquilo

Habet { Ardorem, qui non extinguitur,
Tempestatem, quæ non minuitur,
Obscuritatem, quæ non illuminatur.

De ardore dicitur Hierem. 1. Ollam succensam ego video, & faciem eius ab Aquilone. De tempestate dicitur Ecclef. 43. Verberauit terram tempestas Aquilonis. De obscuritate verò dicitur Esaiæ 14. Ab Aquilone enim fumus venit. Iste est igitur Aquilo timendus; quia scilicet iusti semper debent habere oculos mentis ad considerandum istum Aquilonem. Figura 3. Regum 7. vbi dicitur, quòd de bobus, qui erant sub mari æneo, tres respiciebant ad Aquilonem. Iste est igitur Aquilo timendus, qui signat inferni desolationem. ¶ Quartò principaliter dico, quòd est Aquilo pe- I tendus, qui signat Ecclesiæ vel Paradisi consolationem. In Aquilone enim est stella immobilis, polus arcticus, circa quem vol-

uitur

uitur cœlum, & quem circumeunt omnes stellæ. Pars etiam Aquilonaris altior est cæteris partibus terræ. Quod ex hoc probatur, quòd cum mare Ponticum & Caspium, quæ non sunt Aquilonaria, intrant multa nobilia flumina ab Aquilone venientia in Bosphoro, Thracio, & in Propontide, quæ sunt quædam stricta maris prope Constantinopolim, & etiam in stricto de Matrochio, semper fluit mare ab Aquilone versus Occidentalem Oceanum, & nunquam econuerso, ex quo concluditur partes Aquilonares esse Occidentalibus altiores. Audiui dici, quòd quidam Ianuensis de nouo fecit nauem in mari Albo seu Hyrcano, quod est quædam portio Aquilonaris Oceani, vt de Rossyna in Cathayum & in Orientem per Aquilonis circuitum nauigaret, sed quando fuit rectè sub polo, inuenit mare ita altum, quòd quasi rependo supra montem nauem suam ducere oportebat, qui timens periculum in futuro descensu, retrocessit. Talis ergo Aquilo signat Paradisum, qui est locus altissimus super cœlum, vel etiam supra Ecclesiam Dei. Iuxta illud Psalm. Mons Sion latera Aquilonis ciuitas Regis magni, à quo omnia flumina, & omnia maria, id est, omnia bona veniunt, & descendunt: quia re vera ibi est polus immobilis, id est, ipse Deus, qui est immutabilis & æternus. Malach.3. Ego Dominus, qui non mutor, circa quem omnes stellæ, id est, iusti per deuotionem voluuntur, & circa quem ipsum cœlum Ecclesiæ circumfertur. Vnde de Sole, id est, de quolibet viro iusto dicitur Ecclesiast.1. Oritur Sol, &c. Sequitur. Renascens gyrat per Meridiem, & flectitur ad Aquilonem, lustrans vniuersa in circuitu. De Diabolo igitur, qui altitudinem huius cœli superbè petijt, vel de ambitioso, qui altitudinem cœli Ecclesiæ ambitiosè appetit, dicitur Esaiæ 14. Ascendam in cœlum, super astra cœli exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis. In isto autem Aquilone debet poni mensa cum panibus propositionis, vt dicitur Exod. 26. Quia scilicet in Aquilone Ecclesiæ militantis posita est mensa scripturæ. In Aquilone verò Ecclesiæ triumphantis posita est mensa, & refectio gloriæ. Psalm.23. Parasti in conspectu meo mensam. Vide istam figuram melius in titulo de Mensa. Patet ergo, quomodo inuenitur Aquilo

Petendus,
Timendus,
Cauendus, &
Sustinendus.

Sufficit. Vide de Septentrione &c.

A **Ara.** Nota, quòd Ara sumitur pro altari, hoc solum videtur esse de differentia: quia infideles vocabant Aram, quod fideles dicebant altare. Vnde istud est verum, quod in scriptura vbicunque (vt communiter) ponitur Ara, semper supponit pro altari idolorum. Hinc ille versus:

Est Hara porcorum, sed dicitur Ara Deorum.

Dic igitur, quòd apud malos Ara triplex inuenitur, scilicet,

Ara { Cordium, Manuum, Cultuum } vbi offertur { Immunda cogitatio, Impia operatio, Idololatriæ immolatio. }

Tales ergo à malis ædificantur, & ibidem grata dæmonum sacrificia offeruntur. 3. Regum 14. Et fecerunt sibi statuas & lucos, & adoleuerunt incensum super aras more gentium. A bonis verò destruuntur, & subuertuntur. Deuteronom.12. Dissipate aras eorum, & confringite statuas, lucosque succidite. Non solum enim ara mali affectus, cogitatus, & actus est destruenda; & per fidem & pœnitentiam subuertenda, imò etiam luci & obumbracula malarum excusationum, & occultarum circumstantiarum submouendæ. Et statuæ, id est, quæcunque malæ similitudines & inhonestæ species submouendæ. Iuxta illud: Ab omni specie mala abstinete vos. Quod tamen est contra multos Ecclesiasticos, qui Aras vitiorum, moresque & cultus Gentilium, id est, malorum non destruunt; sed ipsas potius in Hierusalem & in Ecclesia introducunt. Exemplo Achab, 3. Regum 16. de quo dicitur, quòd ipse posuit Aram Baal in templo, & plantauit lucum &c. Vide supra de altari.

A **Arabs. Arabia.** Nota, quòd Arabia & Arabs tam in bono, quàm in malo significant.

Signat enim Arabia { Animam, Ecclesiam, Idololatriam. }

Animam dico; quia scilicet Arabia interpretatur humilis. Et est Arabia regio, in qua thus colligitur, vbi lex fuit data, & in qua mons sanctus Synai collocatur. Sic in Ecclesia vel anima sancta est humilitas, & timor diuinus. Esaiæ 21. Onus in Arabia. Est etiam thus deuotionis, & mons altissimæ contemplationis, & aromata virtutum & omnimodæ perfectionis. Vnde de Christo dicitur in Psalm.71. quòd viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ. Aurum enim Arabiæ signat virtutes Ecclesiæ, vel animæ sanctæ. Quòd autem significet Gentilitatem, patet, quia etiam caput infidelium Machometus in Metha ciuitate Arabiæ fuit sepultus, vbi etiam colitur hodie, & ab Arabibus populis adoratur. Interpretatur etiam callida vel insidiatrix. Vnde de Alexandro infideli dicitur 1. Maccha. 11. quòd fugit Alexander in Arabiam. Dicitur tamen ibi, quòd fuit illi Alexandro caput sublatum, & inimico suo missum, ad denotandum, quòd illi, qui in Arabiam, id est, in mundum vel ad idololatriam fugiunt, caput, id est, animam perdunt. Sic etiam potes dicere, quòd per Arabes possunt intelligi boni & mali. Arabes enim, qui interpretantur humiles vel occidentales, & qui thus habent, & in tentorijs habitant, signant iustos, qui scilicet habent humilitatem & deuotionem, & occidentales, id est, qui considerant occasum suum per mortis meditationem. Thus habent, id est, deuotionem. In tentorijs habitant, in quantum considerant transitoriam & mutabilem vitæ huius peregrinationem, Isti enim in mundo habitationem non eligunt, dicentes illud Hebr. 13. Non habemus hîc manentem ciuitatem. Vnde de Babylone, id est, de mundo dicitur Esa. 13. Non ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi. Sed isti potius Deo obedire & seruire, & spiritualia dona offerre contendunt. Psalm 71. Reges Arabum & Saba dona adducent. ¶ Item Arabes, qui interpretantur callidi & insidiatores possunt significare malos & deceptores. Vnde etiam de Zabdia Arabe dicitur 1. Macchabæ 11. quòd ipse interfecit illum, qui ad ipsum confugerat ad refugium. Arabes enim sunt gentes deditæ latrocinijs & rapinis, sicut supponitur 2. Paral. 22. vbi dicitur. Interfecit latrones Arabum, qui irruerant in castra. Sufficit.

Arare. Idem est, quòd colere, laborare. Et ideò secundum quod inuenitur multiplex spiritualis cultura, secundum hoc potest dici multiplex aratura, quia scilicet homo debet arare & colere A

Mentem per sapientiam,
Corpus per pœnitentiam,
Ecclesiam per diligentiam.

Hier.26. Sion quasi ager arabitur &c. Vide de Colere &c.

Arbitrari. Nota, quòd arbitrari idem est, quod reputare, existimare, credere, vel opinari. Vide in alijs titulis similibus. A

Arbor. Nota, quòd in scriptura arbor potest accipi multipliciter. Vnde nota, quòd in scriptura inuenitur A

Arbor { Proficiens, Deficiens, Inficiens, Sufficiens, Reficiens. }

¶ Iustus enim est arbor, quæ proficit; quia scilicet fructus bonorum operum producit. Vnde Leuitic. 26. Terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur. Mundus autem seu homo est arbor, quæ deficit, quia secundum Aristotelem homo dicitur arbor euersa, cuius scilicet caput est radix, & membra sunt rami. Iste est arbor valde fragilis, finaliter per mortem eradicanda. Iob. 19. Quasi euulsæ arbori abstulit spem meam. Mundus verò seu peccator est arbor, quæ inficit, similis enim Taxo, quæ est arbor venenosa. Vnde Matthæi 7. Arbor mala fructus malos facit. Paradisus est arbor, quæ sufficit. Ista est arbor, in quam ascendit Zachæus, vt videret Iesum, Lucæ 19. Crux Christi est arbor, quæ reficit. Iob. 30 Manducabant herbas, & arborum cortices. His ergo omissis solum dicendum est de arbore fructuosa, scilicet de cruce, & tandem de arbore virtuosa, scilicet de viro iusto.

¶ Dico igitur, quòd per arborem potest intelligi lignum crucis. Nam sicut arbor vitem, ex qua vinum elicitur, sustinet & sustentat: sic verè arbor crucis vitem nobilissimam, videlicet Christum, qui dicit Ioan. 15. Ego sum vitis vera, & pater meus agricola est, ex qua preciosus liquor sui sanguinis destillauit, sustinuit, & portauit. Ideò canitur: Flecte ramos arbor alta &c. Nulla sylua talem profert, vt superni membra Regis. De tali arbore dicitur Luc. 13. Habebat quidam arborem fici plantatam in vinea sua. In quibus verbis ostenditur, quòd ficus naturaliter arbor B

Fœcundatur, ideò dicitur Arbor fici,
Radicatur, quod plantatum est,
Frequentatur, quia vinea.

Sic verè arbor crucis, quantum ad ista tria potest dici

Recreatio mendicantium (Arbor fici.)

Confir-

Confirmatio fluctuantium (Plantatum est.)
Occupatio laborantium (Vinea.)

C ¶ Igitur dico, quòd arbor crucis potest dici indigentium recreatio, (Arbor, inquit, fici.) Sicut enim videmus, quòd arbor naturaliter profert fructum, qui fructus est indigentibus nutrimentum: Sic pro certo arbor crucis fructum ventris virginis benedictæ protulit, & portauit. Qui re vera esurientibus, id est, deuotis dat salutiferum nutrimentum. Quod ostenditur, quando crux dicitur arbor fici. Ficus enim est arbor, quæ omni tempore fructum portat, & est fructus eius dulcissimus, & summè corporis nutritiuus, fruct⁹ etiã eius & in æstate & in hyeme perseuerat, & vno fructu collecto alius maturescit, sicut dicit Isidor. Iste etiam fructus, secundum ipsum, habet corpus mirabiliter roborare. Vnde dicitur, quòd tempore Pythagoræ Athletæ nutriebantur talibus fructibus, vt magis in prælio fortes essent. Ficus etiam habet vnam proprietatem; quia tauri indomiti si sub ficu fuerunt ligati, facilius domantur, & melius sua lasciuia refrænatur. Re vera charissimi, talis arbor & talis ficus est crux. Ista enim charissimi, portauit fructum dulcissimum Iesum Christũ, qui animas sibi deuotas per gratiam in præsenti, & per gloriam in futuro recreat atque nutrit. Cant. 2. Fructus eius dulcis gutturi meo. Nam in omni tempore, scilicet in æstate prosperitatis, & in hyeme aduersitatis iste fructus, id est, Christus crucifixus, si per crucis & passionis memoriam & fiduciam assumatur, animã recreat, & confortat. Athletas etiam, id est, illos, qui in prælio tentationum militant in hoc mundo, per constantiam roborat, & supportat. Ista etiam arbor, scilic. crux, & Christi fides, tauros & lasciuos homines, & superbos, si sub ipsa per deuotionem & compassionem & fidei susceptionem fuerint ligati, facit domitos & maturos; quod de mundi Principibus, Regibus, & Imperatoribus apparuit, qui virtute crucis domiti, iugum Christianæ fidei receperunt. Vnde de talibus dicitur Ioan. 18. Cum esses sub ficu, vidi te. Et nota, quod dicitur de ficu. Dicit enim Dioscorid. quòd ruta habet amicitiam cum ficu; quia ruta, quæ sub ficu est plantata, lætior & melior inuenitur. Sic verè charissimi, ruta, quæ occidit basiliscum, id est, viri pœnitentes & amari, qui basiliscum, id est, carnem suam sciunt mortificare, debent pro certo plantari sub ficu & sub cruce per deuotionem & passionis compassionem, & per fiduciam & affectionem, & etiam per suæ virtutis implorationem, & sic virorem gratiæ & perfectionis, & spiritualem lætitiam poterit habere ampliorem. Et erit folium eius viride, & non desinet facere fructum. Hierem. 17. Est igitur crux indigentium recreatio, quia scilicet sua dulcedine mentes deuotas recreat, atque nutrit. Arbor, inquit, fici. Daniel. 4. Erat que arbor illa pulcherrima, & fructus eius nimius. Matthæ. 24. Ab arbore fici discite parabolam, cum producit iam ex se fructu.

D Hoc est primum. ¶ Secundò dico, quòd crux est fluctuantium sustentatio. Plantatam, inquit. Sicut enim arbor, quæ est radicata & fundata, quicquid ei imponitur & innititur, sustinet & sustentat, ita quòd etiam arbores, sicut est hædera vel vinea, altissimè subleuantur. Sic verè charissimi, arbor crucis ita est fortiter stabilita, firmata & fundata in fidei veritate, quòd nullis turbinibus persecutionis potuit destrui vel euelli, & ideò illos, qui ei innituntur per spẽ & fiduciam, quis de se sint fragiles, debiles, & infirmi, sustinet atque portat, ne scilicet per peccatum & desperationem cadant & defluant in infernum, ipsosque sursum ad altitudinem Paradisi consueuit extollere, & leuare. Figurata in scala Iacob, per quam vidit Angelos ascendentes in cœlum, & Dominum innixum scalæ, sicut dicitur Genes. 28. Verè talis scala, per quam Angeli, id est, viri spirituales ad cœlum ascendunt, est benedicta crux, quæ re vera est scala. Per virtutem enim crucis Christi, & per virtutem crucis pœnitentiæ homines ascendunt ad cœlum Figura de Zachæo, Luc. 19. qui ascendit in arborem sycomorum, vt videret Iesum. Quia verè arbor crucis, quæ dicitur sycomorus seu ficus vacua: quia scilicet crux est Iudæis scandalum, gentibus autem stultitia, debemus deuotionẽ & pœnitentiam ascendere, si Iesum volumus in Paradiso videre. Isti autem scalæ fuit Dominus innixus, quando scilicet per passionem in ipsa fuit positus & extentus; ad cuius exemplum ibi debemus etiam inniti per fiduciam & amorem, passioneni & compassionem: quia verè ista est laborantium sustentatio. (Plantatam inquit,) quia verè ista est sicut lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum. Quia ergo plantatum dicitur, ideò fixum & firmum fundamentũ, stabilitum & roboratum inuenitur esse. Et propter hoc simus similes elephanti, qui fatigatus volens quiescere, quærit aliquam fortem arborem, cui innititur, ne fortè ad terram prosternatur, & propter pondus corporis surgere nequeat, sed ibidem occidatur. Vnde etiam dicit Plinius, quòd elephas palmam diligit, & frequentat, & ei inniten- do pondus suum subleuat & supportat, & de eius suauibus fructibus vescendo, seipsum recreat & confortat. Sic verè charissimi, quotiescunque fatigati fuerimus tentationibus vel tribulationibus huius mundi, nos debemus arborem & palmam crucis, per passionis deuotionem & compassionem adire, & fructum, scilicet crucifixum nobis condolendo incorporare, & eum spiritualiter manducare, isti etiam arbori per amorem & fiduciam inniti & appodiare, & sic in crucis memoria, fiducia, deuotione & compassione requiescere & dormire. Cantic. 2. Ascendam in palmã, & apprehendam fructus eius. Sed heu, proh dol or, multis hodie accidit sicut elephanti Dicit enim Plinius, quòd venator quandoque, dum elephas dormit, secat arborem, cui innititur, & sic propter pondus bestiæ arbor debilitata frangitur, & ei subtrahitur, & elephas cadit, prosternitur, & occiditur. Sic verè charissimi, multo ties accidit, quòd venator Diabolus per delectationes & tentationes subtrahit homini arborem crucis, ipsiusque memoriam, fiduciam, & amorem, & sic necesse est, quòd cadat in diuersa peccata. Vnde cum difficile sit resurgere, ibidem prostratus inuenitur, & sic per mortem corporis & animæ à venatore diabolo trucidatur. Non sic charissimi non, non subtrahatur nobis arbor ista, sed ei per deuotionem & fiduciam astringamur (quia verè illa est sustentatio) ipsiq; firmiter innitamur, & ei per fidem & deuotionem alligemur. Iudith 6. Alligauerunt Achior ad arborem; quia verè ista est sustentatio laborantium. (Plantatam, inquit.) Vnde Genes. 2. Plantauerat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem, quem formauerat. Si quæratur autem,

Quis fecit crucem?		Dominus Deus.
Quomodo?		Plantando.
Quando?	dicitur, quòd	A principio.
Qualem?		Paradisum voluptatis.
Quare?		Ibi poneret hominẽ, quẽ formauerat, scilicet,

Christum / Quemlibet deuotum } per { Passionem, / Compassionem.

Patet ergo, quòd crux est laborantium sustentatio. ¶ Tertiò dico, quòd ipsa est operantium occupatio. (Vinea, inquit.) Sicut enim vinea ab agricola colitur & visitatur, vt fructus ab ea reportetur: Sic verè crux debet à nobis per deuotionem coli, visitari, & frequentari, vt fructus æternæ voluptatis valeat reportari. Ideò nobis præcipitur Matthæ. 20. Ite & vos in vineam meam. Iudic. 9. Præcidentes ramos de arboribus, sequebantur Ducem. Est igitur arbor crucis E

Occupatio operantium,
Sustentatio laborantium,
Recreatio & meditatio indigentium.

F ¶ Item notã, quòd per arborem intelligitur vir perfectus. Nam sicut arbor habet radicem in terra fixam, à qua humorem attrahit, ex quo nutritur: sic verè vir perfectus habet radicem cordis fixam in Deo, quia iactat omnem cogitatum in Domino, & inde humorem gratiæ per deuotionem sugit, & ita crescit in virtutibus & meritis, quousq; habeat vltimum complementum, scilicet gloriam Paradisi. Et hoc est sine dubio contra multos, qui nõ habent cor fixum in terra, id est, in Deo, nec ponunt ibi fiduciã, sed in diuitijs, in potentijs, in amicitijs datam. Et ideò isti non possunt crescere, nec ad complementum gloriæ peruenire, imò verè sicut arbor, cuius radix non est in terra firmiter innixa faciliter exsiccatur, & à viridario extirpatur, & in ignem mittitur: sic verè isti, qui non habent cor & intentionem principaliter ad Deum, perdunt humorem gratiæ & deuotionis, & virorem honestæ conuersationis. Et ideò in ignem æternum finaliter mittuntur, & ab horto Ecclesiæ auelluntur: Quia omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, exciditur, & in ignem mittetur, &c. Matth. 3. & Luc. 3. Non sic charissimi, sed pro Deo habeamus cor fixum in Deo, vt sic habeamus virtutum perfectionem, vt de quolibet dicatur illud Dani. 4. Arborem vidisti sublimem & robustam, cuius altitudo vsque ad cœlum, rami eius pulcherrimi, & fructus eius nimius. ¶ Ecce igitur quatuor, quæ debent esse in G quolibet perfecto, secundum quatuor conditiones, quæ sunt in arbore. Nam si vis esse perfectus, oportet quòd tu sis

Contemplationis turribus elatus (Cuius altitudo &c.)
Conuersationis floribus velatus (Rami eius pulcherrimi.)
Perdurationis fructibus firmatus (Robustus.)
Operationis lætus vbertate (Fructus eius.)

H ¶ Primò igitur dico, quòd si vis esse perfectus, tu debes esse cõntemplationis turribus elatus. (Sublimem, inquit.) De natura enim arboris est, quòd licet à terra oriatur, & sua radix sit in terra firma, tamen erigitur versus cœlum. Sic verè radix, licet sit in terra, id est, origo nostra à carne & sanguine, debemus tamen sursum erigi versus cœlum per intellectum cœlestia contemplãdo, per desiderium ea affectando. Sed sit, quòd dicit Commentator super li. veg. vbi ipse dicit, quòd illæ arbores sunt cæteris altiores, quæ habent corticem duriorem, vt patet in quercu & pinu: sic verè charissimi, spiritualiter loquendo, illi, quorum cortex,

cortex, id est, vita exterior & apparentia est durior, quantum ad pœnitentiam & tribulationem, & grossior & asperior, hoc est dictum, illi, qui duriora sustinent in hac vita, sunt pro certo magis eleuati sursum ad cœlestia contemplanda & affectanda. Nam sicut secundum Commentatorem grossus & durus cortex non sinit humorem dilatari circumquaque, sed eum cogit superius eleuari, & ita arbor crescit in altum: sic verè charissimi, quando aliquis habet durum corticem, id est, quando patitur duritiam, paupertatem, & aduersitatem exterius, humor eius, id est, interior amor & affectio non dilatatur circumquaque ad temporalia, & ad mundana, quia scilicet nihil inuenit sibi prosperum quod appetat, imò verè quasi violenter compellitur sursum ad Deum eleuari, & ad æterna contemplanda, quia secundum Gregor. Mala, quæ nos hìc premunt, ad Deum citius venire compellunt, quia verè tribulatio infirmitatis & paupertatis compellit hominem sursum per contemplationem & desiderium eleuari. Et hoc ostenditur, cum dicitur, quòd arbor erat sublimis, & altitudo eius vsque ad cœlum. Altitudo enim arboris, id est, intellectus & voluntas viri perfecti debet tangere super cœlum & terram, scilicet contemplando & affectando, vt verè semper debet homo habere præ oculis Dei dignitatem, iucunditatem, fœlicitatem, societatem, vt de eo dicatur illud Sapientiæ 15. Vsque ad cœlos attingebat stans in terra. Sed heu, proh dolor, quam pauci sunt hodie, qui sursum ad cœlestia eleuantur, imò verè quasi omnes remanent hodie inferius circa terram, & circa bona terrena per auaritiam, cœlestia penitus non curantes. Et ideò videtur, quòd homo impeditur hodie crescere versus cœlum ad modum arboris, propter duo. Nam quandoque arbor impeditur crescere superius propter terræ pinguedinem, sicut palma. Aliquando etiam propter ramorum multitudinem, sicut rhamnus. Dico igitur primò, quòd palma secundum Aristotelem impeditur crescere, nec benè sursum eleuatur, quando in terra pingui est plantata. Sic verè, spiritualiter loquendo, illi, qui sunt hodie plantati & situati in pinguedine mundanæ prosperitatis, qui abundant in diuitijs, delitijs, scientijs, honoribus, isti (dico) verè propter huiusmodi pinguedinem & prosperitatem impediuntur crescere versus cœlum, quia verè ibi tantùm alliciuntur à prosperitate mundana, quòd nihil prorsus cogitant de æternis. Ideò Iob. 15. dicitur: Cucurrit, scilicet diues contra Deum erecto collo, & pingui ceruice armatus est; operuit faciem eius crassitudo, & de lateribus eius à ruina dependet. Faciem enim, id est, intellectum operuit pinguedo prosperitatis, ita quòd non possunt intelligere, quæ recta sunt. Nam porcus quandoque propter nimiam pinguedinem perdit visum, secundum Magistrum: Sic verè porcus, id est, immundus peccator, quando impinguatur delitijs & diuitijs tẽporalibus, ipse vere perdit visum discretionis & cõtẽplationis. Istud patet ad oculum de diuitibus, quia verè ipsi perdiderunt hodie oculum & visum, quia scilicet non vident, nec considerant, nec cogitant, nec imaginantur ea, quæ dicunt, scilicet,

Vitæ vtilitatem,
Mundi vanitatem,
Carnis fragilitatem,
Mortis propinquitatem,
Iudicis seueritatem,
Inferni acerbitatem,
Paradisi fœlicitatem.

¶ Et hoc patet, quia verè si ista benè viderent, & considerarent, nunquam committerent tot iniqua, nunquam vicinos suos taliter excoriarent & exhæredarent, sed verè isti recuperabunt oculos in inferno; quia tunc optimè cogitabunt, quid eis posset valere: quia sola vexatio dabit intellectum auditui, Esaiæ 28. Exemplum de diuite, Lucæ 16. qui eleuans oculos, cum esset in tormentis, vidit Abraham. Heu, proh dolor, tunc deficiet ista pinguedo, quæ impedit hodie visum eorum; quia verè nihil habebunt prosperitatis, similes porco, qui licet in hyeme pinguescat, in æstate tamen macrescit, secundum Plinium. sic verè charissimi, licet isti in hyeme, id est, in vita ista turbulenta sint pingues & diuites & repleti; quando tamen veniet æstas, id est, feruor diei iudicij, & ardor ignis æterni, tunc cessabit pinguedo prosperitatis, & æternæ paupertatis macredine macrescent. Et de hoc Esa. 17. Attenuabitur gloria Iacob, & pingues carnes eius macrescent. Et hoc fuit figuratum Genes. 41. vbi primò Pharao vidit vaccas pinguissimas in vberrimis pascuis, tandem vaccas macerrimas, quæ primarum pinguedinem consumpserunt. Et hoc fuit ad denotandum, quòd illi, qui primò in vita hac erant pinguissimi & ditissimi, postea fient pauperrimi & macerrimi, ita quòd pinguedo primaria totaliter consumetur. Istos igitur impedit crescere pinguedo terræ, sicut palmam. Sed scitis, quid est? Verè secundum Palladium palmæ solet benè remedium adhiberi. Nam quando sal & cinis circa radicem palmæ ponitur; tunc pinguedo superflua consumitur, & sic palma ab eleuatione & cremento nullatenus impeditur. Re vera per sal in scriptura intelligitur sensus & discretio, ordo, pondus, & mensura. Nam sicut sal est condimentum omnium ciborum, ita quòd sine ipso nihil valent: Sic verè discretio debet omnia condire, & ad debitum saporem reducere, & omnibus mensuram & ordinem imponere, aliàs omnia nihil valent. Item notandum, quòd per cinerem mortis memoria designatur: quia scilicet tunc incinerabimur, & in puluerem reducemur. Quid igitur, charissimi? Verè si palma, id est, si homo sit plantatus in nimia pinguedine, id est, in magna mundi prosperitate, adhibeat sal & cinerem, habeat discretionem debitè vtendo mundi prosperis, scilicet ea non diligendo, sed contemnendo; ea iustè alijs dispensando, non auarè congregando, & cætera similia; habeat etiam cinerem, id est, memoriam mortis præ oculis, & sic verè nunquam pinguedo ipsum impediet à cremento. Quia secundum Hieronym. non est vitiosum habere opes, sed eis malè vti. In omni sacrificio tuo appones sal, Leuitic. 1. Et Ecclesiast. 8. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, &c. Patet igitur, quòd aliqui omittunt ad cœlestia eleuari, scilicet per contemplationem, sicut palma. Sed verè adhuc dico, quòd impediuntur sicut rhamnus. Est enim arbor multorum ramorum, & ideò non potest sursum altè crescere; & ratio est, quia verè humor, qui deberet sursum ascendere, & arborem eleuare, ad ramos vadit circumquaque, & sic crementum arboris impeditur. Charissimi, per rhamnum, diuitem, auarum, & per ramos eius intelligo filios, vxorem, & hæredem. Nam sicut rhamnus est arbor multum spinosa, & non tantùm stipites, sed etiam rami, in tantum, quod pungit & lacerat contingentem, & vestes & lanas tollit ab ouibus & transeuntibus, Sic verè isti diuites sunt pungentes & spinosi, scilicet balliui, raptores, vsurarij, & auari, & non tantum ipsi, imò etiam rami eorum, id est, vxor, filij, & familia: quia verè omnes rapiunt, vsurant, & acquirunt: patet maximè in vxoribus & filijs Burgensium, & etiam causidicorum, qui sunt ardentiores ad acquirendum, quam ipsi viri. Et ideò omnes contingentes, id est, omnes proximi & vicini sentiunt eorum puncturas & rapinas: quia pars vestium & lanæ, id est, suæ substantiæ temporalis ab eis semper detrahitur & tollitur. Patet illud: qua verè isti causidici & auari nec habent vicinum, à quo per fas vel per nefas aliquid non extorqueant quoquo modo, scil. pratum, vineam, & cætera similia. Vnde: Populum meum exactores sui spoliauerunt, & mulieres dominatæ sunt eis, Esaiæ 3. Exactores, id est, diuites, auari, causidici, balliui, & officiales, qui exigunt pecunias & vsuras. (Mulieres) quia verè non tantum ipsi, sed etiam vxores eorum non continent, quo se sustentent. Quid igitur dicemus de istis rhamnis? Pro certo ipsi impediuntur crescere, & ad cœlestia per contemplationem & desiderium eleuari, propter multitudinem ramorum, id est, filiorum, & parentũ. Quomodo? Certè quia humor, id est, eorum amor, & affectio cordis eorum, quæ deberent sursum ad Deum tenere, & tendere, dilatatur ad ramos, id est, ad filios & parentes: quia verè omnis istorum amor & affectio, cogitatio & attentio est in filijs suis, sc. eis acquirendo, quomodo post se possint esse diuites in hac vita, & fiunt pro eis ditandis auari, vsurarij, & dolosi raptores & balliui, & in tantum circa temporalia pro eis occupantur, quòd ad cœlum per contemplationem & per desiderium nõ leuantur. Ideò de istis dicitur Iob. 24. Vigilantes (inquit) ad prædam, præparant panem liberis, agrum non suum demetũt; & vineam eius, quem vi oppresserant, vindemiant, nudos dimittunt homines, vestimenta tollentes &c. Pondera benè auctoritatem. Heu, proh dolor, vtinam isti aduerterent illud, quod dicit Magister in historijs de rhamno, Iudic. 9. verè ipse dicit, quòd rhamnus est calidissimæ naturæ, & ideò in feruore æstatis per se solet in calidis regionib. inflammari, ita quòd non tantum stirpes, imò etiam rami, nec non & aliæ arbores contingentes per eum comburũtur. Sic verè timeo, quòd erit de istis rhamnis, qui sunt calidissimæ, id est, ardentissimæ naturæ, per auaritiam & cupiditatẽ: quia verè in calida regione, i. in inferno, vbi est ignis inextinguibilis, quando æstas. i. feruor æterni ignis eos inuaserit, tunc dico, comburentur, & æternaliter damnabuntur, non solũ ipsi, qui sunt stipes & radix, q malè acquisiuerunt pro filijs, imò etiã ipsi rami & circũiacentes, i. ipsi filij, & vxor, & alij malè succedentes: quia verè non illi solũ, qui malè acquirunt, damnabuntur, imò etiam vxor, filij, & hæredes, si in rebus malè acquisitis succedũt, & si ea conquerentib. non restituunt, vt tenentur. Et ista fuerunt apertè figurata Iudic. 9. vbi dicitur, quòd semel rhamnus fuit ab arboribus sublimatus in regem, & dum aliæ arbores requiescerent sub vmbra eius, egressus est ignis de rhamno, & eas combussit. Sic verè tales hodie regũt, quia habent officiá, balliuas, & dignitates; item isti habent vmbram, magnam hæreditatem,

possessio-

poſſeſſionem, & temporalitatem, quam acquiſiuerunt, quæ rectè comparantur vmbræ, quia verè iſta temporalia fluunt more vmbræ. Tranſierunt velut vmbræ, Sapient. 5. In iſta igitur vmbra, id eſt, in iſta hæreditate requieſcunt hodie aliæ arbores, id eſt, alij homines de eadem parentela, ſcilicet vxor, filij, & hæredes & executores hi omnes requieſcunt in vmbra ramni, omnes ſuccedunt, quilibet pro ſua parte. Sed verè taliter dum ſuccedunt in bonis malè acquiſitis, & dum non faciunt debitum ſuum in reſtituendo, pro certo ignis inferni ſuccendit eos cum ramno, quia eadem damnatio affliget malè acquirentem, & malè ſuccedentem & detinentem. Et ſuccendetur vtrumque ſimul, & non erit qui extinguat, Eſa. 1. Igitur & de hoc narratur exemplum terribile de quodam Sancto, qui raptus ad infernum vidit hominem ſupinum in maximo igne, & de ventre exibat arbor permaxima, cuius altitudo vſque ad ſummum ignis, & in diuerſis ramis illius arboris erant homines ſuſpenſi, qui eodem igne omnes cremabantur. Et petens ab Angelo, qui eum ducebat, quid hoc eſſet? Reſpondit: Homo (inquit) ille fuit quidam diues, qui quandam magnam arborem, id eſt, magnam hæreditatem acquiſiuit iniuſtè, & hæc eſt arbor (inquit) quæ de ventre eius exit. Illi autem (inquit) qui ſuſpenſi ſunt in ramis arboris, id eſt, in portione ſuæ hæreditatis, ſunt eius ſucceſſores, vxor, & filij, & cæteri; quia quilibet adhæſit ſuo ramo arboris, id eſt, portioni ſuæ hæreditatis. Et ideo (inquit) & ille diues, & mali filij, & ſucceſſores eodem igne, eadem pœna perpetuò ſunt afflicti. Et ideò quid plura, chariſſimi? Verè ſicut filij ſunt cauſa damnationis parentum, quia pro eis ditandis malè acquirunt: ſic verè econuerſo patres ſunt cauſa damnationis filiorum, in quantum bona ita malè quæſita eis relinquũt. Vnde Eccleſi. 41. de patre impio querunt filij, quoniam per ipſum ſunt in opprobrio. Nam filij in inferno murmurant de patribus ſuis, de hoc ſcilicet, quòd bona acquiſiuerunt, pro quibus damnantur. Et econuerſo patres de filijs, vxore, & executoribus, eò ſcilicet, quòd propter eos primò ſe dicant eſſe damnatos. Et quia illi non fecerunt emendas, ſicut debuerunt. Ideò benè dicitur Eccleſia. 16. quòd melius eſt mori ſine liberis, quàm relinquere filios impios. Iſti igitur impediuntur modo ramni creſcere, & ad cœleſtia eleuari, propter multitudinem ramorum, id eſt, filiorum. Et ideò verè Deus facit multis, quos diliget, ſicut ſapiens agricola, qui ſolet ramos arborum præſcindere, quando vult, quòd ſuperius creſcant verſus cœlum. Sic verè Deus multis aufert ramos, id eſt, filios & poſteritatem, & hoc, quia videt, quòd ſi eos haberent, fierent iniqui & auari propter eos, & ſic nunquam ad cœleſtia ſe leuarent, ſed inferius in terrenis per auaritiam remanerent. Non ſic chariſſimi, ſed pro Deo erigamur ad cœleſtia affectanda & contemplanda, vbi dicamus, quòd noſtra conuerſatio in cœlis eſt, Philippenſ. 3. Quia verè ſi vis eſſe perfectus, debes eſſe contemplationis elatus turribus. Altitudo
I eius vſque ad cœlum. ¶ Secundò dico, ſi vis eſſe perfectus, tu debes eſſe velatus conuerſationis floribus (Rami, inquit, pulcherrimi.) Nam ſicut ad perfectionem arborum requiritur, quod habeat corticem, quæ interiora velet, alioquin arbor ſiccatur. Sic verè ad perfectionem hominis requiritur, quòd habeat exteriorem corticem, id eſt, exteriorem honeſtam conuerſationem, quæ interiores cogitationes & leues volitiones velet & cælet. Et hoc oſtenditur, cum dicitur, Rami eius pulcherrimi: quia verè rami noſtri, id eſt, exterior apparentia debet eſſe pulcherrima, id eſt, honeſtiſſima & maturiſſima, vt nihil ſit ibi turpe, nihil inſolens, nihil inhoneſtum, vt de quolibet dicatur illud Hieremiæ 11. Oliuam vberem, pulchram, fructiferam, ſpecioſam vocauit Dominus nomen tuum. Nota oliuam. Oliua enim omni tempore reſeruat pulchritudinem & virorem, & hoc, quia habet humorem virtuoſum & tenacem. Sic verè tu debes omni tempore, ſcilicet hyeme aduerſitatis, & æſtate proſperitatis habere virorem honeſtæ conuerſationis. Quod eſt contra inſolentes, qui iſtum virorem ſæpe perdunt, & hoc, quia non habent interius in corde humorem virtuoſum deuotionis & compaſſionis. Non ſic chariſſimi, ſed verè ſi vis eſſe perfectus, tu
K debes honeſtæ conuerſationis ornari floribus. ¶ Tertiò dico, ſi vis eſſe perfectus, tu debes perdurationis firmari viribus (Robuſtus, inquit.) Nam ſicut ad perfectionem arboris requiritur, quòd habeat ſtipitem fortem, qui arborem ſuſtineat: ſic verè ad perfectionem hominis requiritur, quòd habeat ſtipitem, id eſt, robur boni, fortis, & perſeuerantis propoſiti: quia verè debet eſſe robuſtus homo, & fortis & perſeuerantis propoſiti: quia verè debet eſſe robuſtus homo, & fortis tentationibus reſiſtendo, & in ſtatu vigoris perſiſtendo, iuxta illud Daniel. 10. Confortare, & eſto robuſtus. Sed ſcitis, quid eſt? Verè nos videmus, quòd arbores ſitæ iuxta flumina & in pratis, vt ſunt ſalices, non ſunt fortes, ſed molles & fluctuoſæ. Sic verè chariſſimi, qui ſunt ſiti iuxta flumen delitiarũ, vel mundanæ proſperitatis, non ſunt fortes ad perſeuerandum & reſiſtendum, ſed molles, fluxibiles, & fragiles ad cadendum. Iſtud ſtatim apparebit poſt Paſcha, quia verè in ſtatu gratiæ, in quo modò ſunt, non perſeuerabunt, imò à diabolo more ſalicis, vbicunque voluerit, plicabuntur, & ad priſtinam vitam reuertentur. Contra quos Seneca dicit: Vtere officio, quod ſemel ſumpſiſti, turpe eſt oneri cedere. Et ideò vtile eſſet talibus, quòd eis fieret ſicut Corallo, quod primò eſt radix, quamdiu eſt ſub aqua in mari rubro, flexibilis & mollis, ſed cum à piſcatoribus de aqua extrahitur, in lapidem induratur. Sic verè, quia iſti, qui ſunt ſub aquis delitiarum & mundanæ proſperitatis detenti, ſunt flexibiles & fragiles, vtile eſſet, quòd exinde extraherentur per tribulationem & infirmitatem & paupertatem, vt ſic fortes fierent ad reſiſtendum. Et verè ita facit ſæpe Dominus illis, quos diligit; quia ſubtrahit eis proſpera, quæ auertunt à Deo per diuerſa crimina, quæ inducunt, & dat aduerſa, quæ ſcilicet compellunt hominem agnoſcere ſeipſum, mundum contemnere, & ad Deum ſe conuertere. Iuxta illud 2. Macchabæorum 9. In agnitionem ſui ductus eſt, percuſſus à Domino plagâ, & ita fiunt ſicut Corallum duri & fortes ad mundi grauamina tolerandum, & ad diu perſeuerandum. Vnde Iob. 38. In ſimilitudinem lapidis durantur aquæ. Et hoc eſt tertium auctoritatis: quia ſi vis eſſe perfectus, tu debes perdurationis firmari viribus. ¶ Quartò L
dico, quòd ſi vis eſſe perfectus, tu debes operationis ditari fructibus. Eſca, inquit, vniuerſa eſt in eis. Nam ſicut ad perfectionem arboris requiritur, quòd poſſit fructificare: ſic verè homo non poteſt eſſe perfectus, niſi fructus bonorum operum producat. Vnde debes eſſe ſimilis ficui, qui quaſi omni tempore fructus habet, & vno cadente, alter ſuccedit. Sic verè in tempore debes in fructu bonorum operum abundare, ita quòd vno emiſſo aliud ſemper debet ſuccedere, ita quòd vnum ſit in facto, aliud ſit in propoſito. Quod oſtenditur ibi: Fructus omnes eius; quia verè fructus operum noſtrorum debent eſſe plurimi. Pſalmo 1. Erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo. Sed heu, proh dolor, videntur multi hodie omittere fructificare ad modum aliquarum arborum,

Quidam ſicut { Oliua,
Palma,
Vitis,
Piper. }

¶ Et primò dico, quòd quidam ſicut oliua omittunt fructificare. Oliua enim ſterilis eſt, quando à capris lambitur. Sic verè quidam ſunt, qui quando lambuntur verbis fallacibus, adulatorijs & fraudulentis, ipſi fiunt ſine fructu bonorum operum, quia propter huiuſmodi verba committunt multa crimina & peccata, & ſic impediuntur fructum facere ſalutarem. Patet de luxurioſis, qui propter verba blandientia, quæ profert alter alteri, vir mulieri, & econuerſo, vetula maquerela, & cætera ſimilia committunt luxuriam; quia fauus deſtillans labia meretricis, vt patet Prouerbiorum 5. Patet etiam in Principibus & Prælatis, qui propter blanda & ſeductoria verba adulatorum, & balliuorum, & aliorum aſtantium, qui ſua mala facta iuſtificant, & eis in ſuis iniquitatibus, exactionibus, & rapinis blandiuntur, ſcilicet ſubditos accuſando, & cætera ſimilia, fiunt deteriores, & penitus ſuperbi & elati. Certum eſt enim, quòd propter adulationes circumſtantium diuites multa mala committunt, &c. Exemplifica & dilata. Et ideò Eſaiæ 9. Erunt, qui beatificant, ſeducentes, & qui beatificantur, præcipitati, & Eſaiæ 3. Popule mi, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt (Præcipitati, inquit) quia certe dum ipſi complacent ſibi in ſuis actibus malis propter huiuſmodi verba, ipſi præcipitantur in peccatum & finaliter in Infernum. Vnde diabolus facit diuitibus, ſicut quidam ſolebat facere tyrannus, qui martyribus Chriſti vngebat melle plantas pedum, tunc adhibebat duas Capras, quæ pedes lingebant, & mel ſugebant, & ſic martyres ridere compellebat. Et ita faciebat mori ridendo mirabiliter in tormentis. Sic vere chariſſimi, facit diabolus martyribus ſuis, id eſt, diuitibus & principibus, qui multa martyria, multos labores ſuſtinent pro mundo: quia vere ipſos in mundo linit & vngit melle, id eſt, dulcedine proſperitatis, dat eis diuitias, delitias & honores, & tunc vere adhibet eis Capras, id eſt, viles, fœtidas & infames perſonas in ſocietate eorum, quod patet: quia vere illi, qui in officiis magnatum ſunt, deteriores cunctis aliis hominibus ſunt; ſcilicet, ſuperbi & raptores, mendaces, &c. Et ideo ipſi vere ſtatim incipiunt lambere, adulari, applaudere, & ſimilia. Et ita dum lambunt, pro certo ſugunt ſibi mel & acquirunt dignitates, dona & præbendas. Et quid ſequitur? Verè dum taliter lambunt & adulantur eiſdem, ipſi vere faciunt eos ridere ad literam, vel in mundi proſperis delectari, & in ſuis acquiſitionibus complacere, & ita finaliter moriuntur in ridendo, quia, ſcilicet, perſeuerant vſq; ad mortẽ, & dũ taliter ridẽt, mortis tẽporalis & æternæ iaculis feriuntur. Et de hoc Prou. 16. Vir iniquꝰ lactat amicũ ſuũ,

& ducit.

&c ducit eum per viam non bonam, Ideo riſus dolori miſcebitur
M &c. Prouer.14. Iſti igitur omittunt fructificare ſicut oliua. ¶Item
alij perdunt fructificare ſicut palma. Palma enim fœmella tam-
diu fructificat, quamdiu palmæ maſculæ eſt coniuncta. Si autem
maſcula ſubtrahatur, tunc ceſſat fructificare. Sic vere homines
fœminini, id eſt, imperfecti non poſſunt fructum bonum & bo-
norum operum producere, niſi palmæ maſculæ, id eſt, perſonis
bonis & perfectis ſint ſociati & coniuncti, quia vere bona ſocie-
tas facit hominem bonum, qua ſubtracta efficitur ſæpe malus,
& à bona fructificatione impeditur. Pſal.17. Cum ſancto ſanctus
eris &c. Et ideo vtile eſt ſemper ſectari bonam ſocietatem, id eſt,
ad bona declinare, maxime palmæ fœmellæ, id eſt, perſonis im-
perfectis. Exemplum 4. Regum 12. vbi Ioas Rex fecit multa bo-
na ratione boni Pontificis Ioiadę quem ſecũ habebat, qui bona
ſuggerebat, & conſulebat, ſed eo mortuo factus eſt Idololatra
& commiſit multa mala & iniqua. Sic vere faciunt noſtri Reges
Principes & Prælati, quia propter defectum bonæ ſocietatis &
boni conſilij faciunt multa mala. Ideo præcipitur Eccle. 9. Viri
iuſti ſint tibi conuiuæ. Igitur illi ceſſant à fructu bonorum ope-
N rum ſicut palma. ¶ Sed adhuc ſunt alij, qui omittũt fructum fa-
cere ſicut vitis. Vitis enim efficitur ſterilis, quando non foditur,
quando ſuperfluis oneratur, & quando in altum non leuatur
ſupra palum, & maxime ſecundũ Pli. quando perfunditur aqua
ſalſa. Sic vere chariſſimi, quando homo non foditur per pœni-
tentiæ macerationem, quando non alte leuatur per contempla-
tionem & æternorum affectionem, quando ſuperfluis, id eſt, tẽ-
poralibus non exoneratur per eleemoſynarum largitatem, ipſe
vere ſterilis efficitur à fructu bonorum operum. Et maxime illi
fiunt ſteriles, qui perfunduntur aqua ſalſa, & ſcientia vel ſapiẽ-
tia mundiali, ſcilicet, cauſidici & cæteri mundi ſapientes, quia
vere tales vix aut nunquam proferunt aliquem fructum bonũ,
imo ſunt pleni vitijs & peccatis, & ideo iſta ſapiẽtia comparatur
aquæ ſalſæ, quia ſicut aqua ſalſa facit potantem ſitibundum,
ſic mũdus facit faciliter poſſeſſores ſuos ſiti auaritiæ æſtuare, &
nunquam diuitijs & officijs ſatiari: quia iſta eſt ſapientia terre-
na, animalis, diabolica. Iacob.3. Ideo talis aqua fuit figurata 4.
Reg.2. vbi dicitur, quod in Hiericho ciuitate erat terra optima,
ſed ibi erat aqua peſſima, quæ faciebat ſterilem terram. Chariſ-
ſimi per Hiericho, quæ interpretatur Luna, intelligo mundi ſa-
pientiam: quia vere ſicut Luna in principio habet parum de lu-
mine, tandem in medio menſis habet plenum lumẽ, in fine autẽ
menſis perdit penitus lumen ſuum. Sic vere iſti in principio ha-
bent parum de lumine, id eſt, de mundi ſapientia, ſed quando
ſunt in medio menſis, id eſt, in medio vitæ ſuæ, tunc ſunt in ple-
nilunio, quia vere habent plenitudinem ſapiẽtiæ ſæcularis, tũc
totus mundus concurrit ad eos, deducunt omnes cauſas, habẽt
penſiones, occupant officia, regunt omnes curias, lucrantur o-
mnes pecunias. Sed vere in fine menſis, id eſt, in fine vitæ ſuæ in
morte deficit eis penitus lumen ſuum, id eſt, ſenſus & ſapientia,
quã pollebãt: quia iſti in morte ſunt ſtultiſſimi, res ſuas peſſime
ordinant, & communiter peſſime moriuntur. Ideo Iob. 18. Nõ-
ne lux impij extinguetur? Et Eccle.44. A Luna ſignum diei feſti,
luminare quod minuitur in conſummatione menſis. Iſti igitur
ſunt ciuitas Hiericho. Et ſicut ad ciuitatem omnia bona affluũt,
ſunt tamen ibi plures ſordes quam in alijs locis, ſic omnia bona
officia, honores & munera abundant in iſtis, licet pluribus fæ-
cibus, id eſt, pluribus peccatis & vitijs ſunt fœdati. Dicitur enim
quod in Hiericho erat terra optima, quia vere iſti habẽt terram
optimam, id eſt, optima naturalia, optimum intellectum & ſen-
ſum naturalẽ, ſed, aqua peſſima, id eſt, mundi ſapientia, qua per-
funduntur, ipſos facit ſteriles à fructu bonorum operum & vir-
tutum: quia prudentia carnis mors eſt. Ideo Apoc.8 multi ho-
mines mortui ſunt ex aquis: quia amaræ factę ſunt. Patet igitur,
quod iſti ſunt ſimiles vineæ, quo ad ceſſationem fructificationis
O &c. ¶Item alij omittunt fructum facere ſicut Piper &c. Dic, ſi
vis, quomodo Piper coquitur, vt ſterileſcat. Patet igitur chariſſi-
mi, quod multi diuerſimode impediuntur facere fructus bonos.
Et ideo iſti debent vti conſilio Ariſtot. qui dicit, quod quando
arbor ceſſat fructificare, poteſt ſibi mederi hoc modo, quod ra-
dix arborum debet ſcindi, & lapis ibi immitti, & tunc groſſus
humor arborum defluet, qui eſt cauſa ſterilitatis, & aëre ſubin-
trante poterit fœcundari. Sic vere homo, ſi tu vides te ſterilem à
bonis operibus, pro Deo ſcinde radicem, id eſt, cor tuũ per con-
tritionem, pone ibi lapidem, id eſt, tumulũ tuum per mortis tuę
recordationem. Fac humorem groſſum, id eſt, peccata tua, quæ
ſunt cauſa huius ſterilitatis, defluere per confeſſionem: attrahe
aërem, id eſt, gratiam Spiritus ſancti per deuotionem, & ſic po-
teris iterum eſſe fœcundus per bonam operationẽ. Hoc eſt igi-
tur remediũ requiſitũ ad motum perfectionẽ, ſcilicet, quod erit
cum dicitur: Fructus eius erit nimius, quia tu debes habere plu-
rimos fructus, plurima bona opera, plurimas gratias & virtutes.
Et hoc fuit figuratum Apoc.21. vbi Ioan. vidit iuxta fluuiũ mul-
tas arbores, quæ erant fœcundiſſimæ, in tantum, quòd afferebãt
duodecim fructus per menſes ſingulos. Tales verò ſunt viri per-
fecti, qui iuxta flumen deuotionis ſunt ſiti: quia verè iſti omni
menſe, imò etiam omni die debent producere duodecim fruct⁹,
id eſt, duodecim bona opera pietatis, ſex ſcilicet corporalia, quę
iſto verſu continentur:

Viſito, poto, cibo, recolligo, veſtio, condo.

Dilata benè, & explica. Item ſex opera ſpiritualia, quæ ſunt:

Inſtrue, caſtiga, remitte, ſolare, fer, ora.

Inſtrue, ſcilicet ignorantem, caſtiga & corripe delinquentem,
remitte in te peccanti, ſolare triſtem & deſperantem, fer, id eſt,
ſupporta oneroſum, ora, ſcilicet pro peccatore. Iſtos igitur duo-
decim fructus debes habere, & ſic eris perfectus. Dico igitur, ſe-
cundum auctoritatem, quòd tu debes habere fœcunditatem &
vbertatem, ſtabilitatem & firmitatem, pulchritudinem & hone-
ſtatem, celſitudinem & dignitatem. Et hæc de arbore ſufficiunt.

Arca

Multipliciter accipitur in ſcriptura. Per arcam enim A
intelligitur religio, vel Paradiſus, mundus, & vir per-
fectus. Et ſic poſſum dicere, quòd eſt arca firmæ tuitionis, quan-
tum ad religionem, vel Eccleſiam, vel Paradiſum; ſtrictæ con-
cluſionis, quantum ad mundum; pulchræ formationis, quan-
tum ad virum perfectum. Primam arcam debemus ingredi, ſci-
licet Eccleſiam vel religionem. Geneſ.6. Ingredere arcam tũ, &
filij tui. A ſecunda debemus egredi, ſcilicet à mundo, & à carnẽ.
Gen.8. Egredere de arca tu, & filij tui, vxor tua, & vxores filiorum
tuorum. Ad tertiam debemus progredi, ſcilicet ad virum perfe-
ctum, eum imitando, & eius ſocietatem ſectando. Vnde 1. Reg.4.
Afferamus ad nos arcam fœderis Domini. De iſto igitur vltimo
modo, ſcilicet quantum arca poteſt ſignificare quemlibet virũ
perfectum, aliquid diſſeramus. Dicamus igitur, quòd arca poteſt
ſignificare quamlibet perſonam moralem, & virtuoſam, & per-
fectam. Sicut enim videmus, quòd arbor multis laboribus &
tonſionibus percutitur, & ſic ad formam arcæ deducitur: ſic verè
homo multis tonſionibus & percuſſionibus tentationum & tri-
bulationum, abſtinentiæ & pœnitentiæ primitus flagellatur, &
ſic in arcam, id eſt, in virum perfectum & virtuoſum fabricatur.
Nam ſicut dicitur Iudith 5. Quotquot Deo placuerunt, per mul-
tas tribulationes tranſierunt. Ideò de quolibet virtuoſo poteſt
dici illud Exod.25. Fecit arcam de lignis Sethim. Vbi oſtenditur,
quòd ſicut arca materialiter debet eſſe clauſa, munda, fortis, &
firma: ſic vir perfectus, vel anima debet habere prudentiam, mũ-
ditiam, & conſtantiam. Prudentia facit concluſionem, ſupple,
ſenſuum (Arcam, inquit, quæ dicitur ab arcano.) Munditia tol-
lit infectionem, quia facit hominem eſſe non terreum, ſed li-
gneum, id eſt, mundum & purum (De lignis, inquit.) Conſtan-
tia tollit corruptionem, quia facit hominem eſſe de lignis Se-
thim, quæ ſunt imputribilia. Habeamus igitur, chariſſimi, pru-
dentiæ regulamentum, munditiæ ſubleuamentum, conſtantiæ
roboramentum. Dico igitur, quòd in nobis debet eſſe

Diſcretionis veritas,
Conditionis puritas,
Durationis firmitas.

¶Primò igitur dico, quòd nos debemus habere diſcretionis B
ſagacitatem (Arcam.) Nam ſicut videmus, quòd arca clauditur
& ſeratur ad claudendum & continendum, cælandum & cuſto-
diendum principaliter ordinatur: ſic verè vir perfectus ſeipſum
debet per diſcretionem claudere, & feneſtras ſuas, id eſt, cor &
ſenſus per prudentem cuſtodiam ab illicitis appetitibus coerce-
re &bona interiora, ſcilicet gratias & virtutes tutè atq; ſagaciter
cuſtodire, & ab aliorum viſibus occultare. Et hoc oſtenditur, cũ
dicitur (Arcam.) Arca enim etymologizatur quaſi arcana cuſto-
diens, vel quaſi auri cuſtos; & dicitur ſecundum Iſidor. ab arceo,
arces, eò quòd viſum arceat & cohibeat, ne ſcilicet videat, quod
interius occultatur. Poteſt etiam dici ab arcano, pro eo, quòd
res arcanæ & ſecretæ recluduntur & occultantur in arca. Sic ve-
rè vir perfectus debet dici arca, qui ſcilicet aurum ſuæ perfectio-
nis & virtutis debet ita ſagaciter cuſtodire, & ſeipſum ita arctum
& clauſum tenere, quòd viſus alienos poſſit à ſuæ conditionis
notitia coercere. Exemplo Democriti Philoſophi, qui ſecundũ
Senec. de ſeipſo dicebat: Veni Athenas, inquit Democritus, ne-
mo vnquam me agnouit. Et ideò Senec. alibi dicit: Vis omnibus
eſſe notus, fac vt neminem noueris, id eſt, teneas teipſum cælatũ
& clauſum. Arca ergo figura. Num.4. vbi dicitur, quòd arcã te-
ſtamenti inuoluent velamine hyacinthino, quia re vera arca te-
ſtamenti, id eſt, bona & perfecta perſona debet eſſe per diſcretã
cuſtodiam inuoluta, & clauſa pariter, & velata, ſimilis Tortucæ,
quæ eſt beſtiola, quæ infra quaſdam thecas duriſſimas taliter ſe
recludit, quod aliquid ab ea exterius non videtur, imò & pes &
caput & reſiduum corporis ab omni parte ſub thecis illis cõclu-
ditur & cælatur. Sic verè, chariſſimi, quilibet vir perfectus debet
per diſcretam cuſtodiam ſeipſum includere & cælare, & caput
ſuæ intẽtionis, pedes etiam ſuæ affectionis, totum etiam corpus

ſuæ moralis conditionis debet per humilitatis cuſtodiã ab alijs occultare. Iuxta illud Eſa. 26. Intra in cubiculum tuum, claude oſtia tua ſuper te. Quod re vera eſt contra multos, qui pro certo nolunt claudi, ſed oſtendi, nolunt latere, ſed apparere, nolũt occultari, ſed manifeſtari. Tales ſunt hypocritæ, qui opera ſua faciunt corã hominibus, vt glorificentur ab eis. Tales etiã ſunt ſuperbi & vani, qui per iactantiã omnia bona ſua alijs manifeſtãt. Sicut enim potus bulliens etiam ſi non haberet niſi vnam fabã, ipſam ſtatim producit & exterius ipſam oſtendit. Sic tales, qui per appetitum vanæ laudis bulliunt, quicquid habent de bono interius, totũ volũt manifeſtari exterius. Non ſic chariſſimi, ſed ſimus arca clauſa, videlicet per prudentem cuſtodiam & diſcretã, & ſic erimus ſimiles Tabernaculo, in quo erat (ſecundũ Apoſtol. Heb. 9.) arca teſtamẽti circũtecta ex omni parte. Habeamus

C igitur, diſcretionis ſagacitatẽ (Arcã inquit) ¶ Secundo debemus habere conditionis puritatem ſeu ſinceritatẽ (De lignis inquit) Sicut enim videmus, quod arca debet eſſe munda & pura, ſic vere homo perfectus debet habere conditionem puram ſpiritualiter atque mundam, quod oſtenditur cũ dicitur de lignis. Eſt. n. differentia inter ligna & lapides, quia ligna ſunt magis aërea, atque pura, & ideo in aqua ſuperius pernatant. Lapides autẽ ſunt naturæ terreæ atque groſſæ, & ideo ad fundum inferius detrahũtur. Sic vere talis eſt differentia inter ligna ſpiritualia & lapides, id eſt, inter perfectos & imperfectos, & inter bonos & malos quia re vera ligna, id eſt, viri perfecti ſunt magis puri & ideo ſurſum in ſuperficiẽ, id eſt, ad bona Paradiſi volunt ſemper aſcendere, & per deſideriũ enatare, & aquam mundanæ proſperitatis ſub ſe deprimere, contemnere & calcare. Vnde Gene. 7. Ferebatur arca ſuper aquas. Lapides autẽ, i. lapidei peccatores, qui moraliter ſunt terrei. i. impuri pariter & immundi, tales (dico) ꝓ certo continue fundum petunt, nam ſemper inferius ad bona mũdi volunt deſcendere, & in aqua mundanæ proſperitatis ſeipſos inuoluere. Exo. 15. Deſcenderunt in profundum quaſi lapis. Finaliter autem erit ibi maior differentia: quia lignei & boni ſuperius aſcendunt ad Paradiſum, mali autem deſcendent inferius in Infernum (De lignis igitur) Ideo talis arca fuit figurata Gene. 6. vbi præcepit dominus Noe. Fac tibi arcam de lignis leuigatis, & dicitur, quod arca ita liniretur bitumine interius & exterius; ne ſcilicet aqua diluuij in eam poſſet intrare, & vniuerſum ſemen in ea conſeruaretur. In iſta autẽ ſecundum magiſtrum in Hiſtoria Scholaſtica erat feneſtra cryſtallina quæ. ſ. Lucem introducebat, aquam autem ventũ & puluerẽ excludebat. Vere chariſſimi talis arca debet eſſe quilibet vir perfectus, quia primo ipſe debet eſſe de lignis leuigatis. ſ. per carnalitatis abſterſionem, & per terrenæ facultatis abdicationem: Iſte debet eſſe purus & mundus, agilis atque leuis, bitumine etiã liniri, quia vere tenaci bitumine charitatis & intrinſecus in conſcientia, & exterius in apparẽtia debet eſſe vnctus, & per benignitatem & amicitiã delinitus. Et ſic pro certo vniuerſum ſemen gratiarum & virtutum in ipſo ſeruabitur, & cum feneſtra cryſtallina, id eſt, cum ſancta & pura diſcretione; quæ ſcilicet lucem gratiæ & veritatis admittit, & aquam voluptatis, vẽtum vanitatis, & puluerem temporalis facultatis foras mittit, claudetur, oppilabitur, & tegetur, & ſuper aquas mundanæ proſperitatis per contemptum, & per leuitatẽ ſpiritualem efferetur. Quod eſt contra multos ſimiles cuidam ligno, quod dicitur ebenus, quod ita eſt ſolidum & ponderoſum & durum, quod in aqua non ſupernatat, ſed ad fundum deſcendit vt lapis: vt dicit Iſid. Vnde dicit Ariſt. ꝙ ab ebeno nigro expirat aër, & ideo ſubmergitur. Sic vere ita ſunt multi per malas cõſuetudines indurati, & per auaritiam aggrauati, quod ſurſum non natant per deſiderium æternorum, ſed inferius deſcendunt per ambitum terrenorum. Aër enim diuinæ gratiæ ab eis expirauit, & ſic pondus auaritiæ ipſos inferius inclinauit, ſicque fit quod finaliter tantum deſcendere comprobantur, quod in lacũ Inferni inferius ſubmerguntur. Eſai. 14. Veruntamen in Infernũ detraheris in profundum laci. Non ſic chariſſimi, ſed habeamus conditionis ſinceritatem ſeu ſublimitatem. (De lignis inquit.)

D ¶ Tertio dico, quod debemus habere durationis longæuitatem (Sethim inquit.) Sicut enim arca debet eſſe fortis, bene ferrata & ſerata, ne ſcilicet theſaurus ibi poſitus faciliter extrahatur, ſic homo debet eſſe fortis, durabilis, atque firmus, & in bono propoſito perſeuerãs, ne forte fures Infernales per tentationes theſaurum gratiarum & virtutum ſibi ſubtrahant, & furentur. Et hoc oſtenditur cum dicitur, quod iſte debet eſſe de lignis Sethim quia ſcilicet iſta ligna ſunt ita fortia atque dura, quod nec aqua putreſcunt, nec igne cremantur. Sic vere chariſſimi, ita debemus eſſe fortes, ſtrenui, & conſtantes, quod nulla aqua voluptatis debet nos corrũpere per luxuriam, nullus quoq; ignis aduerſitatis debet nos per peccatũ aliquod corrumpere vel cremare. Pſal. 65. Tranſiuimus per ignẽ & aquã, & edu. nos in refrige. Talis arca fuit figurata Exo. 25. vbi dominus præcepit Moyſi, quod ipſe faceret arcam de lignis Sethim, interius & exterius deauratam, in qua manna, tabulæ legis, & virga quæ fronduerat poneretur, quæ quadã tabula aurea, quæ dicebatur propitiatorium, tegeretur, ſuper quam duplex Cherubin locaretur. Sic vere chariſſimi, quilibet vir perfectus & maxime Eccleſiaſticus vel Prælatus debet eſſe de lignis Sethim per indefectibilem firmitatem. Contra quod videmus de multis, quod ſicut Philiſtijm tempore Samuelis cœperunt arcam Dei in prælio ſic vere multi ſunt, qui in prælio tentationum à Philiſtęis, id eſt, à tentationibus & vitijs capiuntur, & ſubſiſtere non valentes ab eis captiuantur 1. Reg. 5. Philiſtijm tulerunt arcam Dei.

E ¶ Item iſta arca debet deaurari interius per conſcientiæ puritatem, debet deaurari exterius per aſperitatem pœnitentiæ vel apparentiæ claritatem. Item debet continere manna dulciſſimum, id eſt, deuotionis lenitatem Tabulas legis, id eſt. ſcripturæ fidei & ſcientiæ veritatem, Virgam Aaron, quantum ad ſe & ad alios correctionis & iuſtitiæ ſeueritatem. Propitiatorium etiam debet habere, id eſt, benignitatis clementiam atque pietatem. Cherubin etiam, quæ interpretatur plenitudo ſcientiæ, & quæ erant figuræ Aquilarum volantium, debet ſecum tenere, id eſt, contemplationis ſublimitatem, & ſic erit arca fœderis domini per perfectionem & ſanctitatem, ita quod ei dicetur illud Pſal. 131. Surge domine in requiẽ tuam tu, & arca ſanctificationis tuæ. Simus ergo de lignis Sethim. Exo. 30. Facies altare aureum de lignis Sethim. Sit igitur in nobis chariſſimi, longæuitas durationis, ſinceritas conditionis, & ſagacitas diſcretionis. Et breuiter de iſta arca potes dicere, quod ipſa debet exemplariter præcedere, ſupernaliter perſiſtere, æternaliter quieſcere. Iuſti enim alios præcedunt exemplariter. Nu. 9. Arca fœderis domini præcedebat eos. Item perſiſtunt ſupernaliter, ſcilicet per contemplationem & vitæ eminentiam Gen. 7. Multiplicatæ ſunt aquæ, id eſt, virtutes, & eleuauerunt arcam in ſublime. Item quieſcunt æternaliter, ſcilicet, in Paradiſo Gen. 8. Requieuit arca menſe ſeptimo. Septimus enim numerus requiem æternam deſignat. Vnde 3. Reg. 8. Conſtitui locum arcæ, in qua ſcilicet fœdus domini eſt. Et ſic de nobis bene dicetur, Fecit arcam de lignis Sethim. Nota, quod per arcam, quæ totum theſaurum Paradiſi continuit, poteſt intelligi beata virgo &c. ſicut ſupra in præcedenti auctoritate. Nota, quod iſta themata, quæ ſequuntur, poſſunt applicari ad iſtam auctoritatem præcedentem. Fac tibi arcam de lignis leuigatis. In conceptione vel natiuitate Virginis, vel in electione vnius Prælati. Eleuauerunt arcam in ſublime. Requieuit arca ſuper montes Armeniæ. Pro electione, vel pro Virginis, vel cuiuſlibet Sancti aſſumptione. Ferebatur arca ſuper aquas. Reportare arcam Dei in vrbem. Pro reſtitutione alicuius Prælati. Ponite arcam in Sanctuario Templi. Arca teſtamenti miſſa eſt in Templo. Pro electione, vel pro quolibet Sancto Nota quod per arcam intelligitur corpus Chriſti. Nota de Oza, qui tetigit arcam, cuius manus aruit. Nota etiam de populo Bethſames, qui vidit arcam nudam, & mortui ſunt 60. millia &c. Vide infra de Euchariſtia. Vel dic, quod per arcam intelligitur Eccleſia, ad quam nulli licet accedere niſi ſancto & iuſto. Ioſuæ 3. Cauete ne appropinquetis ad arcam, quod bene apparuit in Oza, qui tangens arcam illicite, mortuus eſt 2. Reg 6. & 2. Paralip. 13. Iſta eſt enim arca

Saluationis,
Sanctificationis,
Reconciliationis.

F ¶ Saluationis dico, quia conſtat, quod extra hanc non eſt ſalus, ſicut tempore diluuij extra arcam Noe Gen. 6. Fac tibi arcam de lignis leuigatis, vt ſaluetur in ea vniuerſum ſemen. Manſiunculas in ea facies &c. Expone de diuerſis ſtatib. Eccleſiæ Sanctificationis &c. quia conſtat, quod in iſta recondita ſunt omnia arcana & ſacramenta & ſanctimonia nouæ legis. Pſal. 131. Surge domine in requiem tuam tu & arca ſanctificationis tuæ Reconciliationis vero, quia ſcilicet ibi poſt lapſum inuenitur per pœnitentiam reconciliatio peccatorum. Exo. 26. Pones propitiatorium ſuper arcam. Et in Pſa. 129. Apud te propitiatio eſt. Et ideo finaliter iſta erit arca honoris & iubilationis, quando. ſ. ſurſum in gloria deducetur, & de militante triumphans efficietur. 2. Paralipo. 35. Ponite arcam Dei in Sanctuario. Sufficit de arca.

A **Arcus.** quod eſt inſtrumentum ad ſagittas emittendum & iaciendũ, (vt communiter) in ſcriptura ſignat iuſtitiã & rigorẽ, ex qua ſagittæ diuerſarum punitionũ peccatorib. infligũtur. Arcus etiam, maxime cœleſtis poteſt ſignificare quẽlibet perfectũ, & maxime Chriſtũ, beatã etiam virginẽ, vel quemlibet virum ſanctũ, ſed quia cõditio arcus cœleſtis in multis partibus huius libri ponit, idcirco de ipſo parũ aut modicũ diſſeretur: & etiã quia de arcu in generali loquẽdo pauca poſſunt themata reperiri, ideo parũ de hac materia loqui eſt neceſſe. Nota ergo breuiter, quod cum arcus de ſui natura ſignificet potentiã & rigorẽ, poſſumus dicere, quod in ſcriptura reperitur arcus, qui

Flectitur,
Tenditur,
Extenditur,

Fran-

Frangitur,
Pingitur.

B ¶ Primus eſt arcus diuini dulcoris, ſcilicet, ipſe Dei filius: quia ſcilicet, in beata Incarnatione fuit ad nos inflexus. Abac. 3. Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum, iuramenta tribubus, quæ locutus es. Secundus eſt arcus ſeueri rigoris, id eſt, arcus iuſtitiæ, quem ſæpe debent tendere Iudices & Prælati. Vnde Dauid dicebat in Pſal. 17. Poſuiſti vt arcum æreum brachia mea. Tertius eſt arcus æterni doloris, ſcilicet, rigor diuinę iuſtitię. Iſte enim arcus ſemper eſt extentus & paratus, vt percutiat peccatores. Pſal. 7. Arcũ ſuum tetendit, & parauit illum. Et in eo parauit vaſa mortis, ſagittas ſuas ardentibus effecit. Ab iſto autem arcu valde eſt cauendum, quia irreuocabilis ictus eius. Eſa. 21. Fugierunt à facie gladij imminentis à facie arcus extenti, à facie grauis prælij. Quartus eſt arcus humani vigoris, id eſt, potentiæ ſæcularis, qui ſcilicet eſt

Arcus { fallibilis, frangibilis, damnabilis.

¶ Fallibilis dico. Oſeæ 7. Facti ſunt quaſi arcus doloſus. Frangibilis. 1. Reg. 2. Arcus fortium ſuperatus eſt. Et alibi. Arcus eorum confringatur. Damnabilis inſuper poteſt dici, ſcilicet, pauperibus, qui ſagittãtur. Vnde Pſa. 63. Intenderunt arcum ſuũ rem amaram, vt ſagittent in occultis immaculatum. ¶ Quintus vero arcus eſt virtualis decoris, quia ſcilicet per arcum maxime cœleſtem, qui multis coloribus eſt decorus, intelligitur vir perfectus, de quo Eccle. 43. Vide arcum, & benedic qui fecit illum, quoniã ſpecioſus in decore ſuo. His igitur præmiſſis dicendum eſt aliquid de arcu dulcoris ſeu etiam decoris, qui eſt arcus perfectionis, & ſic ſignat quemlibet virum perfectum, & maxime beatam Virginem, vel etiam Dei filium incarnatum. Eccle. 50. Quaſi ar-
C cus refulgens inter nebulas gloriæ. ¶ In quibus verbis de Chriſti Incarnatione oſtenditur Inclinata Dei ſublimitas. (Arcus) Declarata morum formoſitas. (Refulgens.) Conſeruata matris Virginitas: quia iſtud fuit factum inter nebulas gloriæ, id eſt, inter puriſſima Virginis glorioſæ. Ibi enim Dei ſublimitas inclinatur (Arcus) Arcus enim quamuis ſit lignum durum & ſiccum, mediante tamen chorda ipſe contrahitur, inclinatur & curuatur. Sic vere Dei filius quamuis ab æterno in excellentia ſuæ maieſtatis exiſtens ab æterno fuiſſet hominibus rigidus atque durus, quod patuit in condemnatione Adæ & Luciferi, nunc tamẽ per chordam ſuæ dulciſſimę pietatis fuit rigor ſuus incuruatus, & ad carnis aſſumptionem fuit humiliatus & inclinatus. Sicut enim arcus cœleſtis à cœlo in terram videtur deſcendere, cœlum & terram inuicem coniungere, ſic vere filius incarnatus, à cœlo in terram, id eſt, ab excellentia diuinitatis vſque ad depreſſionem terreæ humanitatis videtur mirabiliter deſcendiſſe, & cœlum & terram. id eſt, diuinam naturam & humanam in ſeipſo inuicem coniunxiſſe. Ideo de arcu diuini rigoris taliter contemperato & curuato poteſt dici illud Pſal. 45. Arcũ conteret & confringet, arma & ſcutum cõburet igni. Arcus enim, id eſt, rigor iuſtitiæ, arma, id eſt, vigor pœnitentię, ſcutum id eſt, ſtridor duritiæ, in beata Chriſti Incarnatione fuerunt cõfracta & humiliata & inclinata. Pſal. Et arcus eorum confringatur. Quod eſt proh dolor contra multos, qui re vera per pietatem non curuantur, per humilitatem non inclinantur ſed per ſuperbiam eriguntur, & crudelitatem extenduntur. Tales ſunt ſimiles cuidam Serpenti, qui dicitur Chelydrus, qui ſecundum Iſid. & Luc. ſemper vadit erectus nec ſe poteſt flectere quoquo modo. Sic vere multi ſunt ita rigidi, ita duri, ita ſtolidi, ita ſuperbi, quod ſemper volunt ire erecti per ſuperbiam & pompoſitatem, & extenti per duritiam & auſteritatem nec volunt aliqualiter inclinari per miſericordiam & pietatem, nec per aliquam humilitatem, quod re vera eſt ſumme vituperabile, quia vere plus diligit Deus pietatem, quam ſeueritatem, dulcorem quam rigorem, humilitatem quam ſublimitatem. Ideo de talibus ſuperbis dicitur Iob. 15. Cucurrit contra Deum erecto collo. Iſti ergo non ſunt arcus curuati, ſed arcus extenti, ad ſagittandum pauperes per rapinas ſemper diſpoſiti & parati. Vnde illud prædictum Pſal. 63. Intenderunt arcum rem amaram, vt ſagittent in occultis immaculatum. Sicut enim ab arcu extento & parato procedunt ſagittæ, ſic à mundi crudelib. potentib. & ſuperbis, procedunt ſagittæ tribulationum & exactionum. Eſa. 5. Omnes arcus eius extenti. Vnde illud prædictum Oſeę 7. Facti ſunt quaſi arcus doloſus. Sed pro certo chariſſimi, de talibus verificabitur illud Zach. 9. Diſſipabitur arcus belli. Et illud Oſeæ 2. Arcum & gladium conteram de terra, quia ſcilicet Chriſtus finaliter tales ſuperbos impios & crudeles diſſipabit, conteret, & ſubuertet. Non ſic Chriſtus (chariſſimi) quia vere iſte nõ fuit per ſuperbiam extentus, ſed per patientiam & humilitatem inclinatus. Oſtenditur ergo Dei ſublimitas inclinata (Arcus inquit.) ¶ Se-
D cundo morũ luciditas declarata. (Refulgens) Sicut enim ex impreſſione radiorũ ſolariũ in nube rorida arcus reſultat, ita quod omnes colores rerũ inferiorũ ibi refulgent, ſic vere ex impreſſione Spiritus ſancti qui ſunt duo radii à Sole, id eſt, à Deo patre quanquam diuerſimode procedentes, in nube rorida, id eſt, in vtero Virginis glorioſæ reſultauit arcus, id eſt, mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, in quo pro certo omnes colores virtutum & perfectionum reſplenduerunt, & mirabiliter reluxerunt. (Refulgens inquit.) Et de hoc Act. 12. Lumen refulſit in habitaculo carceris. Carcer enim & habitaculum diuinitatis fuit corpus Chriſti, qui ſcilicet diuinitatẽ per beatam Incarnationem in ſe continuit & incluſit. In quo quidem habitaculo lumen omnium perfectionũ reſplenduit & refulſit. Circa quod debes aduertere, quod in arcu cœleſti ſunt quatuor principales colores, ſecundum quatuor elementa. Apparet enim ibi color viridis, quantum ad terram, color candidus, quantum ad aerem, color cæruleus, quantum ad aquam, color rubeus, quantum ad ignem. Et de alijs coloribus intermedijs apparet ibi vna infinitas. Sic vere chariſſimi, in Chriſto, vel in Virgine, vel in quolibet viro ſancto debet primo reſplendere terra per ſuæ mortis conſiderationem, & exinde debet reſultare color viridis honeſtatis: quia ſcilicet ſicut color viridis magis placet inter colores, ſic honeſtas inter virtutes. Item iſte debet repræſentare aërem, quod eſt elementũ purũ, per conſcientiæ puritatem, & exinde reſultat color candidus caſtitatis. Itẽ debet habere aquã, id eſt, fraternam miſericordiam, ex qua reſultat color cæruleus pietatis. Item debet habere ignem ardentis affectionis, ex quo reſultat color rubeus charitatis. Et ſic ſibi poterit dici illud Ezech. 16. Sumpſiſti veſtimenta tua multicoloria. Vel alio modo exponendo poſſumus dicere, quod iſti quatuor colores ſignificant quatuor virtutes Cardinales. Color enim rubeus & igneus ſignat aſperitatem rigoris & iuſtitiæ; Color candidus & aëreus ſignat puritatem & claritatem prudentiæ, color autem viridis & terreus ſignat ſtabilitatem conſtantiæ. Color vero cæruleus & aqueus ſignat moderamentum temperantiæ. Ignis enim vrit & inflammat, ſic iuſtitia arguit, flagellat, punit pariter, & caſtigat. Aër etiam illuminationem recipit & demonſtrat. Sic prudentia lumina veritatis ſemper portat. Terra ſtabilis & immobilis perſeuerat. Sic fortitudo in firmitate perſeuerantiæ atque conſtantiæ ſemper durat. Aqua vero propter ſui mollitiẽ & indeterminatam qualitatem ſecundum Iſid. omnib. ſaporib. & colorib. ſe contemperat, ſic temperantia omnibus ſe coaptat. Iſtos igitur colores, iſtas virtutes & perfectiones debet quilibet vir perfectus habere, & ipſis coram Deo & hominibus colorari & ornari. Et ſic erit ſimilis cuidam lapidi, qui dicitur Excoliceros, qui eſt lapis multorum colorum ſub quadam varietate differẽtium, qui ſecũdum Iſido. tot habet valores, quot habet colores. Quod eſt cõtra hypocritas qui multos habent colores honeſtæ apparentiæ, & tamen nullos habẽt valores perfectionis aut exiſtentiæ. Item ſunt ſimiles cuidam Serpenti, qui dicitur Ophites qui eſt Serpens multorũ colorum, de quo dicit Iſid. quod, quot habet colores, tot habet dolores, & quot habet in cute picturas, tot habet artes nocẽdi, & venenoſas puncturas. Non ſic, ſed habeamus colores omnium virtutum & perfectionum, vt de nobis dicatur illud Ezech. 16. Cinxi te byſſo, calceaui te hyacintho, indui te ſubtilibus, veſtiui te diſcoloribus. Et ſic quilibet erit refulgens 1. Mach. 6. Refulſit Sol in clypeos aureos, & reſplenduerũt montes ab eis. Oſtenditur ergo morum luciditas declarata. (Refulgens inquit) vnde illud prædictum Eccle. 43. Vide arcum, & benedic qui fecit illum, valde glorioſus eſt in decore ſuo Sequitur. Pulchritudinem coloris eius admirabitur oculus &c. ¶ Ter- E
tio dico, ꝙ dicitur matris Virginitas nunquam maculata, quod oſtenditur cum dicitur: Inter nebulas gloriæ. Sicut enim arcus inter puras nubes & nebulas habet relucere, & ibidem per reflexionem radiorum ſolarium apparere, ipſas autem nebulas non ſolet corrumpere, ſed eas ſui præſentia mirabiliter decorare. Sic vere Chriſtus in puriſſimis nubibus & nebulis viſcerum Virginis glorioſæ per infuſionem radiorum Spiritus ſancti & per Incarnationem apparuit, & refulſit. Quas quidem nebulas, id eſt, quę Virginis viſcera non vitiauit vel maculauit, ſed mirabiliter decorauit. (Nebulas inquit gloriæ.) Nebula glorię dicitur illa, quæ non eſt obſcuritate offuſcata, ſed claritate illuminata: & pro certo talis nebula fuit partus Virginis glorioſæ, iſta enim non habuit aliquam maculam vel aliquam obſcuritatem alicuius fœditatis, voluptatis, vel carnalitatis, imò ſemper habuit claritatem puritatis, & lumen ſplendidæ Virginitatis: fuit ergo ſuus vterus nebula gloriæ. Ad quod facit illud 3. Reg. 8. Dominus dixit, quod habitaret in nebula. In quibus Virginitas Mariæ deſcribitur vt deifice dedicata. (Dominus) quia ſcilicet domino non alteri fuit deputata. Ezech. 44. Dominus ſolus intrat & exit per eam. Item vt publice prædicata. (Dicit inquit.) Vt cœlice deputata: quia ſcilicet dicitur nebula: & ideo iſta fuit ſimilis cuidã lapidi precioſo, qui dicitur Iris, qui ſecundũ Dioſco. & Iſido. ſic

dicitur, eo quod ſolis radio percuſſus Iridem facit in proximis parietibus apparere. Et iſte lapis dicitur iuuare mulieres parituras. Sic vere (chariſſimi) fuit beata Virgo, nam quando verus radius Solis, id eſt, Spiritus ſanctus, qui re vera eſt radius Solis, id eſt, Dei patris, iſtum lapidem intrinſecus illuminauit, quando ſcilicet Spiritus ſanctus ſuperuenit in illam, & obumbrauit ſibi Virtus altiſſimi, tunc vere arcus cœleſtis, id eſt, Dei filius in circumſtantibus parietibus, id eſt, in ſuis puriſſimis viſceribus per beatam Incarnationẽ apparuit & reluxit. Iuxta illud Gen. 9. Apparebit Arcus meus in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me & terrã. Et ideo iſte lapis, ſcilicet beata Virgo mulieres pariẽtes, id eſt, perſonas laborantes, periclitantes & patientes creditur ſuis precibus mirabiliter adiuuare: quia vere nulla eſt tribulatio miſeria, vel deſolatio, triſtitia ſeu tentatio, ſi Mariæ ſuffragium deuote imploretur, quin ipſius miſericordia ſuffragetur. Ideo dicit beatus Bern. in quodam ſermone. Si criminũ immanitate turbatus, ſi conſcientiæ fœditate confuſus, horrore iudicij perterritus, ſi Barathro deſperationis abſorptus, Mariã cogita, Mariã inuoca, non recedat ab ore, non recedat à corde, ipſam enim cogitans non erras, ipſam rogans non deſperas, ipſam ſequens non deuias, ipſa tenente non corruis, ipſa protegente non metuis, ipſa duce non fatigaris, ipſa propitia nõ damnaris, & ſic in teipſo poteris experiri, quam merito ſit dictum nomen Virginis Mariæ, id eſt, Maris Stella. Iſta eſt igitur Iris lapis precioſus, quæ adiuuat parturientes, & quæ cœleſte Iridẽ repræſentat. Et ideo fuit figurata Apoc. 10. vbi Ioannes vidit Angelum amictũ nube, & Iris erat in capite eius, quia re vera beata Virgo, quæ propter puriſſimam virginitatem poterat Angelus appellari, fuit amicta nube, id eſt, caſtiſſima puritate, quia ſcilicet ſecundum Hierony. ſemper eſt Angelis cognata virginitas, & coronata, ornata & honorata fuit Iride, id eſt, incarnati filij diuinitate. Sic igitur patet, quod hic oſtẽditur matris virginitas intacte ſeruata, morum luciditas ſplendide monſtrata, Dei ſublimitas in carne curuata Et ſic ergo bene dicitur. Quaſi arcus refulgens &c. Et hoc de arcu ſufficit. Nota quod ad iſtam auctoritatem poteſt applicari illud thema,

Arcum meum ponam in nubibus. (in annunciatione.)
Apparebit arcus meus in nubibus (In aduentu vel natiuitate.)
Sume arma tua, pharetram, & arcum. (In natiuitate, vel apparitione.)
Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum. (In annunciatione, & dirig ſermonem ad Virginem.)

Pharetra fuit Chriſti humanitas, arcus Chriſti diuinitas, quæ fuerunt arma beatæ Virginis, quibus in annunciatione angelica fuit armata. Nota igitur, quod per arcum intelligitur rigor iuſtitiæ, & vigor potentiæ, & maxime in iudicio. Iob. 19. Arcus meus in manu mea ſemper inſtaurabitur &c.

Ardor. Ardere.

Nota, quod ardor poteſt accipi multipliciter in ſcriptura. Eſt enim
A ardor affectionis, & eſt ardor afflictionis. Ardor affectionis eſt duplex, ſcilicet, ardor virtuoſus, qui eſt charitas; Ardor vitioſus, qui eſt ambitio, nimia ſolicitudo, & cupiditas. De ardore charitatis dicitur Lucæ 24. Cor noſtrum ardens erat cum aperiret nobis ſcripturas. De ardore cupiditatis & carnalitatis, tentationis & ambitionis dicitur Eccleſia. 40. In ventre impij ignis ardebit. Iterum eſt ardor afflictionis, & hic eſt duplex ſcilicet temporalis & æternalis. Temporalis aliquando eſt mentalis, aliquando verbalis, aliquando realis. Mentalis eſt nimia ſolicitudo, triſtitia, & iracundia. Deuteron. 32. Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit, &c. Verbalis eſt detractio ſeu iniuria, ſeu ad luxuriam incitatio. Et de hoc Eccleſia. 9. Eloquium eius quaſi ignis ardeſcit. Realis eſt tribulationis inflammatio. Et de hoc Eſai. 34. Conuertetur terra eius in picem ardentem. Et Eccleſiaſt. 18. Ardorem refrigerabit ros. Item eſt ardor afflictionis æternalis, & hic eſt duplex, ſcilicet, purgatorij & inferni. Purgatorij, Apoc. 8. Mons magnus igne ardens miſſus eſt in mare. Item eſt ardor afflictionis inferni. Et de hoc Deuter. 32. Ardebit vſque ad inferni nouiſſima. Dicamus ergo, quod eſt Ardor virtuoſus, quem debemus habere, ardor vitioſus, quem debemus cauere, ardor doloroſus, quem debemus timere. De ardore igitur bono poteſt exponi illud Eccleſiaſt. 50. Quaſi thus ardens in igne. In quibus verbis oſtenditur triplex ardor bonus, quem ſumme debemus habere, videlicet, ardor

Affectionis,
Dilectionis,
Correctionis.

¶ Sicut enim res ardens ſeu ardor ſurſum tendit, calefacit, incen-
B dit, purgat, & puritatem impendit, ſic vere

Per affectionem ſurſum eleuamur, (Thus,)
Per dilectionem intus inflammamur, (Ardens)
Per correctionem à malis purgamur, (Igne.)

Habeamus igitur ardorem affectionis ſurſum eleuantis, (quaſi thus.)

Nam ſicut videmus, quod flamma quãdiu ardet, ſemper ſurſum tendit, ſic vere mens noſtra quando per affectionem ardet, ſemper ſurſum ad Deũ & ad bona æterna affectanda & deſideranda ſe erigit, atque leuat. Et hoc oſtenditur quando dicitur thus, quia ſicut thus, ardens reſoluitur in fumũ fragrantiſſimũ, quia ſurſum in ſublimibus euaporat, ſic vere mens noſtra ſi per veram affectionem arſerit, ſurſum ad cœleſtia per ſana deſideria reſoluetur, & ab iſtis inferioribus erigetur, & odor bonæ famæ ab eo vndique diffundetur. Vnde Cant. 4. Ibo ad montem myrrhæ & ad collem thuris. Debet enim dici vir perfectus mons per altam contemplationem, (Myrrhæ) per carnis mortificationem quia ſcilicet myrrha eſt illud quo mortui inunguntur. (Collis) per eleuatam intentionem. (Thuris) per feruentem affectionẽ. Heu proh dolor chariſſimi, quam pauci ſunt hodie tales, quia re vera affectio & deſiderium modernorum non tendit ad ſuperiora, ſed ad inferiora. Non ſuperius eleuatur, ſed inferius inclinatur, non quærit cœleſtia, ſed terreſtria, non æterna, ſed externa, non ſuperiora affectat, ſed per auaritiam in mundanis & infimis ſe delectat, & ideo tales non ſunt ardentes per cœleſte deſiderium & affectionem, ſed magis feruentes per auaritiam & ambitionem. Et ideo chariſſimi, videtur, quod tales ſint ſimiles cuidam impreſſioni aëris, quæ dicitur A ſub deſcendens, qui vapor inflammatus & a ſummo inferius protenſus, qui à ſuperiori parte incenditur, ita quod flamma ad partem poſteriorem & inferiorem detrahitur & deſcendit. Et ideo ſicut dicit Ariſt. in lib. Meteororum, talis impreſſio A ſub deſcendens dicitur, & à vulgo creditur ſtella cadens, eo ſcilicet, quod ille ignis rutilãs & ardens à ſuperiori ad infima deriuatur. Re vera chariſſimi, tales ſunt auari & cupidi. Iſti enim pro certo nihil aliud ſunt niſi vapor inflammatus. Vapor dicitur propter indurabilem vanitatem. Iacob. 4. Quid autem eſt vita noſtra? vapor eſt ad modicum parens. Inflammati dicuntur propter auaritiam, & cupiditatem, ſed quid? pro certo iſta inflammatio ambitionis & auaritiæ non eos eleuat ad affectionem bonorum æternorum, imo eos ſemper deprimit ad cupiditatem bonorum terrenorum. Et ideo tales apte dicuntur A ſub deſcendens, id eſt, ſtella cadens, quia ſcilicet tales à principio vſque ad finem, à ſuperiori vſque ad inferius, à natiuitate vſque ad mortem non ceſſant ardere per cupiditatem, cadere per iniquitatem, deſcendere, ſcilicet, ad bona mundi per auaritiam & ambitioſam voluntatem. Tales ſtellæ fuerunt figuratæ Apocalyp. 8. vbi dicitur, quod ſtella magna ardẽs ſicut facula cecidit de cœlo in tertiam partem fontium, fluminum & aquarum. Dicebatur autem ſtella Apſinthium. Et factæ ſunt aquæ in amaritudinem & Apſinthium propter ſtellam, & multi homines mortui ſunt ex aquis, quia amaræ factæ ſunt. Re vera chariſſimi, tales ſtellæ ſunt auari & ambitioſi, qui per mala deſideria ad modum faculæ ſemper ardent. Iſti enim dicuntur cadere de cœlo in terram, quia ſcilicet, cœlum, id eſt, cœleſtia derelinquunt, ad terramque, id eſt, ad terreſtria ſe conuertunt. Iſti etiam dicuntur Apſinthium, quia ſcilicet, tam in ſe, quam in alijs amaritudinẽ introducunt. Sunt enim amari quo ad alios per iniuriam, & vexationem. Vnde ipſi ſunt amari velut Apſinthium, & acuti velut gladius biceps. Prouerbiorum primo. Sed quid? pro certo, quando talis ſtella cadit habitat & moratur in aliqua patria, & maxime quando præfertur, & ad dignitatem ſeu officium promouetur, tunc vere fontes, flumina, & aquæ, quibus ipſe adiungitur, amara fiunt. (fontes dico) id eſt, pij, & miſericordes, qui alios potant. (Flumina,) id eſt, operarij, & agricultores, qui continue currunt & laborant. (Aquæ,) id eſt, delitioſi, & diuites (hoc eſt dictũ.) Omnia genera hominum, qui eis ſubſunt, vicinantur, vel ſociantur, in amaritudinem conuertuntur, triſtitiã pariter, & dolorem, propter ſcilicet iniurias, rapinas, fraudes, & vſuras, quas ab eis patiuntur. Ideo de talibus poſſunt dicere ſui ſocij & vicini. Solus ſedebam, quoniam amaritudine repleſti me. Hierem. 15. Ideo de talibus ſtellis ardentibus dicitur Eſaiæ 10. Gloria eius ſuccenſa ardebit, quaſi ignis combuſtio. Non ſic (chariſſimi) non pro Deo. Non ardeamus per auaritiam & ambitionem, ſed ardeamus per ſanum deſiderium & bonam affectionem. Habeamus igitur ardorem affectionis ſurſum eleuantis (Thus inquit)

¶ Secundo habeamus feruorem dilectionis intus inflammãtis. (Ardens inquit.) Sicut enim res, quæ ardet faciliter alteri C
poteſt coniungi, ſicut patet de vitro & ferro ignito, quod tunc alteri ferro poteſt vniri, ſic vere cor, quod per amorem feruet, & ardet, Deo & proximo ſe coniungere ſemper ſtudet. (Ardens, inquit) Lucæ 24. Cor noſtrum ardens erat. Ad quod facit figura Leuiti. ſexto. vbi dicitur. Ignis in altari meo ſemper ardebit. Quia re vera chariſſimi in altari cordis noſtri ignis & ardor perfectæ charitatis ſemper & continue debet inueniri.

Vnde

Vnde Dominus de isto ardore dicit Luc. 12. Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt ardeat? Semper, inquit, quia vera charitas & perfectus amor nunquam ex toto deficit, nec perit. Nam (vt dicit Tullius) veræ amicitiæ perpetuę sunt, & hoc, quia in hoc mundo incipiunt, & in patria perficiuntur. Et ideò dicit Apostolus 1. Corinth. 13. Charitas nunquam excidit. Et ideò pro certo (charissimi) nos debemus esse similes cuidam lapidi precioso, qui dicitur Asbeston, qui talis est conditionis, quòd cum semel accensus fuerit, nunquam perpetuò potest extingui, imò continuè & perpetuò ardet. Vnde dicit Isidor. quòd in quodam templo fuit facta vna lucerna de isto lapide, qui nec vento, nec pluuia, nec tempestate potuit destrui. Re vera charissimi, tales lapides debemus esse. Ardor enim & feruor charitatis, dilectionis & amoris, tam ad Deum, quam ad proximum, ita debet in nobis esse perfectus, quòd nec vento tentationis, nec tempestate tribulationis, nec pluuia alicuius prosperitatis vel acquisitionis deficere vel perire possit. Esa. 65. Ignis ardens tota die. Et breuiter nos debemus esse tales, quòd nos simus digni esse lucernæ & candelabra aliorum, per dilectionem ardentes, & per discretionem lucentes, per exemplum & per bonam conuersationem alios inextinguibiliter illustrantes, & sic de quolibet tali dicetur illud Dan. 10. Oculi eius vt lampas ardens. Hoc est contra multos, quorum cor non ardet per dilectionem, sed potius per inuidiam, & iracundiam, & furorem. Non sic, sed habeamus di-
D lectionem mentes inflammantem. ¶ Tertiò debemus habere ardorem, scilicet correctionem mala castigantem. (In igne inquit.) Sicut enim ignis ardens agendo in materia purgabili ipsam igniendo, & fæces eius consumendo purificat & depurat. Sic verè ardor correctionis, aduersitatis & tribulationis, pœnitentiæ & zeli diuini, de quo scilicet dicitur 1. Cor. 13. Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, quando per ministerium boni prælati, vel per inflictionem occultæ Dei iustitiæ ferrum, id est, peccatorum cor ferreum, durum & obstinatum frangit & vrit, fæces & sordes suorum peccatorum consumit & annihilat, & sic illud purificat atque mundat. In ignem inquit. Ecclesi. 2. In igne probatur aurum & argentum: sic & homines receptabiles in camino humiliationis. Sed pro certo (charissimi) multis accidit hodie sicut ferro, quod quamdiu ardet in igne, ad voluntatem artificis potest fabricari, duci, & malleari, & in quamcunque figuram mutari, sed amotum de igne, & refrigeratum, statim in pristinam duritiem reuertitur, & immalleabile efficitur, sicut ante. Sic verè multi sunt, qui dum sunt in igne alicuius fortis tribulationis vel correctionis, fiunt molles per benignitatem, plicabiles per subiectionem & humilitatem, sed verè quando ipsi possunt sanari & refrigerari, liberari & prosperari, tunc iterum incipiunt indurari per crudelitatem, obstinari per malignitatem, & in malam primam consuetudinem mutari. Exemplum de Pharaone, qui in plagis obediebat, extra plagas contradicebat. Induratum est enim cor Pharaonis, & non dimisit populum. Et ideò verè, quia tales nolunt mutari vel conuerti per temporalē ardorem & tribulationem, ideò Deus ad modum fabri adhibebit fortiorem ardorem, scilicet ęternam ignis infernalis damnationem. Nam, quia ignem correctionis & tribulationis nolunt sustinere temporaliter, necesse habebunt ipsum sustinere æternaliter, quia vindicta carnis, impij & ignis & vermis, Ecclesi. 7. Est enim damnatus similis monti Æthnæ, qui est quidam mons in insula Siciliæ, qui perpetuis incendijs semper ardet. Sic pro certo damnati, ex quo ad maris insulam, id est, ad mortis & inferni amaritudinem peruenerint, perpetuis ardoribus cremabūtur. Figura Apoca. 8. vbi dicitur, quòd mons magnus igne ardens missus est in mare. Quia verè (charissimi) illi, qui sunt montes p excellentiam dignitatis, qui sunt magni per opulentiam facultatum, isti igne ardent per tormentorum crudelitatē, & mittuntur in mare, id est, in perpetuæ amaritudinis acerbitatem. Esa. 33. Quis ex vobis poterit habitare cum ardoribus sempiternis? Heu (charissimi) non sic, pro Deo, sed caueamus, ne incurramus istū ardorem tribulationis, & ne incurramus æternalē, sustineamus temporalem. Sic igitur patet (charissimi) quòd est triplex ardor bonus, & quòd iustus tripliciter debet ardere, scilicet,

Per { Correctionem exterius vrentem (Ignem.)
Dilectionem interius vrgentem (Ardens.)
Affectionem superius surgentem (Thus.) }

Sic igitur erimus quasi thus ardens in igne, ita quòd de quolibet nostrûm poterit dici illud Eccl. 48. Surrexit Helias quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat, quia scilicet iusti non solum ardent intus per amorem, imò etiam extra in opere per pœnitētiam & dolorem, & in verbo per eloquentiam & feruorē. Nota, quòd istud thema potest applicari ad istam auctoritatē. Lucernę ardentes in manibus vestris, Luc. 12. Oculi eius quasi lampas ardens. De Ioanne Euangelista, vel Augustino vel Doctore. Erat lucerna ardens & lucens, Ioan. 5. De Ioanne Baptista. Spiritus gloriæ Domini quasi ignis ardens, Exod. 24. De Spiritu sancto, &c.

¶ Nota, quod est ardor malus, de quo potest exponi illud Eccle- B
si. 40. In ventre impij ignis ardebit. Vbi ostēditur quadruplex ardor malus, scilicet,

Ardor { Carnalitatis. (In ventre.)
Cupiditatis (Ignis.)
Crudelitatis (Impij.)
Aduersitatis, scilicet, æternæ. (Ardebit inquit.) }

Ardet enim peccator per luxuriam & carnalitatem, per sæuitiam & crudelitatē, per auaritiā & cupiditatem, finaliter autem per æternam miseriam & aduersitatem. De ardore luxuriæ dicitur Iudith. 12. Erat enim ardens in concupiscentia eius. De ardore sęuitiæ dicitur Eccle. 23. Anima callida quasi ignis ardens non requiescet, donec aliquē glutiat. De ardore auaritiæ dicitur Esa. 34. Erit terra eius in picem ardentem. De ardore æternæ miseriæ dicitur Apoc. 19. Missi sunt in stagnum ignis ardentis & sulphuris. Allega, si vis, figuras & exempla, quia satis inuenies. Isti sunt similes promontorio Theothema in Gonlolia Æthiopiæ prouincia supra mare sito, quod secundum Pliniū perpetuo flammat & ardet: & etiam tempore pluuiæ ardor eius amplius irritatur, & maioribus ignibus inflammatur. Sic vere tales mali semper & incessanter flammis malorum ardorum vruntur, & quanto plus imbrium, id est, diuitiarum & beneficiorum, dulciumque verborum recipiunt, amplius succenduntur: imber enim delitiarum succendit luxuriam, imber diuitiarum auaritiam, imber dulcium verborum iracundiam. Et ideo imber diuinæ misericordiæ ab eis contemptus, in eis excitabit ardoris æterni violentiam. Esa. 65. Isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die. Et hoc sufficit.

Area. Nota, quod area idem est quod platea non pauimen- A
tata, nec strata, circa domos posita, excutiendis frugibus opportuna. Notare ergo possumus, quod est Area

Exterioris opulentiæ,
Interioris conscientiæ,
Vtilioris residentiæ,
Pœnalioris violentiæ,
Superioris excellentiæ,
Inferioris pestilentiæ.

Est dico area opulentiæ exterioris. Iohe. 2. Implebuntur areæ frumento. Et talis area est distribuenda & pauperibus communicanda. Nu. 15. De cibis vestris, sicut de areis primitias separabitis. Item est area conscientiæ interioris. Ista est enim area Areuna, quod interpretatur lumen vel illuminatio gratiæ, in qua à Dauid fuit ad vocem Angeli altare constructum, sicut dicitur 2 Regum 24. Construxit ibi altare in area Areuna Iebuzæi. Et in qua a Salomone fuit postea templum ædificatum 2. Paral. 3. Cœpit ædificare Salomon domum domini in Hierusalem in monte Moria in loco, quem parauerat Dauid in area Ornan Iebuzæi. Quia re vera in area Ornan, id est, in conscientia viri iusti gratia & scientia illuminati, constitui debet domus deuotionis & charitatis, & templum totius honestatis & sanctitatis. Ideo Christus videtur dicere cuilibet illud 1. Paral. 21. Da mihi locum areæ tuæ, vt ædificem domino altare. Item est area religionis vel ecclesiæ seu residentiæ vtilioris. Ista est enim area, quæ debet inhabitari, quia, scilicet, extra eam non est salus. Area item est, quæ debet expurgari, quia fæces vitiorum non debent ibi esse. Area insuper, quæ debent ventilari, id est, examinari, vt scilicet bona grana, id est, boni viri retineantur, mali vero excutiantur. Est dico in ista area fideliū habitatio. 2. Esdrę 2. Sedit omnis multitudo in area templi. Item est ibi vitiorum expiatio. Matth. 3. Permundabit aream suam. Item ibi est bonorum malorum discussio & segregatio, quod potissime fiet in die iudicij. Vnde Luc. 3. dicitur de Christo, quod ventilabrum in manu sua, & ventilabit aream suam, & congregabit triticum in horreū suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Ista est ergo area residentiæ vtilioris. Item est area violentiæ seu turbulentiæ pœnalioris, scilicet, mundus, qui est area, vbi continue laboratur. Hier. 51. Filia Babylonis quasi area trituræ. Ista est area, quæ tota fuit madida, vellus vero solummodo fuit siccum: quia scilicet totus mundus madefactioni carnalitatis fuit subditus præter vellus Gedeonis, id est, præter virginem gloriosam, quæ ab omni vitio fuit sicca. Ista est area, ex qua mali per mortem rapiuntur, & inde per turbinis violentiam exportantur. Oseæ 13. Erunt sicut puluis turbine raptus ex area, & sicut fumus de fumario. Item est area pestilentiæ inferioris, scilicet area inferni, de qua dicitur Dan. 2. Cōtrita sunt pariter testa, æs, ferrum, argentum, & aurum, & redacta in fauillam æstiuę areæ, quasi dicat, Omnes mundanę diuitiæ ad nihilum computantur, quando ad fauillam æstiuę areę, id est, ad incendium areæ inferni comparantur. Item est area eminentiæ superioris, scilicet, area paradisi, de qua Christus pro quolibet beato potest dicere illud Canti. 6. Dilectus meus descendit, (supple per mortem.) in hortum suum ad Areolam aromatum, vt Lilia colligat. Sufficit de area.

A **Arena.** Nota, cum arena habeat asperitatem, ariditatem, sterilitatem, multiplicitatem, instabilitatem, secundum varias eius conditiones potest habere diuersas significationes. Dico igitur, quod inuenitur arena asperitatis, quæ pœnitentię designat stimulum. Arena enim sua asperitate sordes vasis abstergit, & carpinat, sua ariditate fluxum maris sistit & terminat, sua proprietate preciosa tegit, & germinat, quia scilicet aurū & lapides preciosi tegūtur, & gignūtur in arenis maris & fluminū. Sic vere dico, ꝙ asperitas pœnitentiæ sordes vitiorū abstergit, quia scilicet, sicut arena sua asperitate licet tactum offendat, vasa tamen mundat, & purgat, sic pœnitentiæ vel tribulationis asperitas, & si corpus offendat, animam tamen purificat atque polit. Quia scilicet sicut vasa arena fricata solent splendere, sic sancti viri pœnitentia tacti, solent scientijs, & morib. relucere Oseæ 1. Erit numerus filiorum Israel quasi arena maris. ¶ Item ista arena pœnitentiæ fluxum carnalitatis restringit. Sicut enim dicunt philosophi, quod siccitas arenæ est causa, quod mare non transit terminos suos? sic siccitas abstinētiæ, quæ pœnitentiā comitatur, omnē fluxū superfluitatis stringit. Hie. 5. Posui arenam terminum mari, preceptum sempiternum, quod non præteribit. ¶ Itē ista arena pœnitentiæ lapides preciosos, & metalla diuersarū virtutū generat atq; tegit. Vnde Deut. 33. Immolabunt victimas iustitiæ, inundationem maris quasi lac sugent, thesauros absconditos arenarum. Hæc est igi-
B tur arena asperitatis, quæ pœnitentiæ designat stimulum. ¶ Secūdo dico, quod inuenitur arena frigiditatis siue ariditatis, quæ mortalitatis designat tumulum. Arena enim quæ est frigida, sicca, insipida, ponderosa, & fluxus maris restrictiua, signat mortē, quæ finis, & terminus maris, id est, fluctuosæ vitæ existit, quæ humore voluptatis caret, & quæ grauis, aspera, & insipida ad gustandum, & sustinendum est. Vnde illud Hier. 5. Posui arenam terminum mari &c. Arena etiam signat pondus æternæ tribulationis, & mortis, s. pœnam æterna quæ scilicet aspera & grauis, & quæ fluxus, & fluctus malorum terminat. Iob 6. Quasi arena maris hæc grauior, scilicet, pondus pœnæ æternæ. Et sicut in arena Libyę inueniuntur dracones, sic mali finaliter habebunt habitaculum in inferno, vbi torqueantur per dæmones. Apo. 2 Stetit draco super arenam maris. Vel si vis, posses dicere, quod arena signat pondus timoris, vel ipsum timorem inferni, quem fluxus carnalitatis restringit. Sed de hoc dic sicut supra dictum est de pœnitentia. De tali vero arena, quam scilicet melius est sustinere, quam pœnam æternā, potest dici illud Proue. 27. Graue est saxum, & onerosa arena, sed ira vtroque grauior. Hæc est igitur arena ariditatis, quæ mortalitatis designat cumulum.
C ¶ Tertio inuenitur arena sterilitatis, quæ iniquitatis designat titulum. Arena enim, cuius est tanta sterilitas, quod nihil potest ibi crescere, signat statum peccati, in quo nullum bonū crescit, quia frigiditas indeuotionis, siccitas incompassionis, ponderositas pigritiæ, inconiunctibilitas discordiæ & inuidiæ, impediunt omne bonum. Ideo de peccatore potest dici illud Ecclesia. 22. Arenam & salē & massam ferri facilius est portare, quā ho-
D minem imprudentē, fatuum, & impiū ¶ Quarto dico, quod est arena multiplicitatis, quæ boni vel mali designat cumulum, qa scilicet quandoq; arena designat multitudinē bonorum vel malorū. 2 Re. 17. Congregetur vniuersus populus, qui est sicut arena maris. Vnde de multitudine beatorum dicitur illud prædictū Oseæ 1. Filij Israel quasi arena maris. De multitudine vero damnatorū dicitur de Nabuchodonosor, id est, de diabolo Abac. 1. Congregauit quasi arenā maris captiuitatem. Mali enim sunt innumerabiles, & immensurabiles vt arena. Eccl. 1 Arenā maris, & pluuiæ guttas, quis dinumerabit? Et Hie. 33. Nec metiri arenæ
E maris possunt. ¶ Quinto dico, quod est arena fluxibilitatis, quæ diuitiarum designat riuulū. Sicut enim arenæ steriles & leues facile dispergūtur, & diuitiæ, quæ etiā sunt steriles, & sine fructu modico tribulationum vento perduntur, & disperguntur, & difficile congregantur, nihil enim habent stabilitatis. Et ideo domus conscientiæ ruinosa dicitur, quæ fundata super arenā diuitiarū perhibetur Mat. 7. Et ideo indignatiue loquitur dominus contra Ecclesiam arenis diuitiarum hærentem Hie. 9. Dabo inquit Hierusalem in aceruos arenarum, & in cubilia draconū. Nauis enim arenæ hærens impeditur, ne veniat ad portū, & balæna ne redeat ad pontū Et breuiter, sicut arena modici est precij vel valoris, sic diuitiæ temporales respectu æternorum. Sap. 7 Omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & hæc sufficiunt de arena.

A **Arescere. Ariditas.** Cum ariditas significet humoris defectum, possumus notare moraliter, quod sicut multiplex est humor, sic in scriptura multipliciter ariditas inuenitur. Inuenitur enim ariditas paupertatis, quam debes tolerare, abstinentiæ & puritatis, quam debes procurare, indeuotionis, quam debes temperare, senectutis, quam debes honorare, mortis & aduersitatis, quam debes formidare. ¶ Est igitur ariditas seu arescentia lætanter toleranda
scilicet, ariditas paupertatis, quia videlicet sicut videmus, quod B
multa sunt, quæ plus valent sicca, quam humida, arida, quam virētia, sicut patet de speciebus, scilicet, de Zingibere & Cinnamomo, quæ plus redolent sicca, quam viridia, sic vere sæpe fit, quod multis plus proficit paupertas, & terrenorum bonorum ariditas & sterilitas, quam prosperitas vel vbertas, quia scilicet multi sunt qui in ariditate paupertatis virtutibus solent fragrare, qui tamen si humidi & diuites essent, possent vermibus vitiorum corrumpi, & famæ redolentiam non habere. Talis ergo ariditas paupertatis debet amari, & patienter, & læte tanquam res vtilis, tolerari. Vnde pauperes debent regratiari Deo dicentes illud Psalm. 65. Qui conuertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede, ibi lætabimur in ipso.

¶ Secundo dico, quod est ariditas procuranda, scilicet, aridi- C
tas abstinentiæ. Res enim aridæ melius conseruantur, quam humidæ: & ideo fœnū, & palea soli exponitur, vt humor superfluus desiccetur, vt sic melius à putrefactione seruetur. Sic vere caro nostra melius præseruatur a putredine vitiorum, si per abstinentiam arescere compellatur, & si soli, id est, tribulationum ardoribus exponatur. Constat enim quod terra arida, & arenosa melius solet aquam habere. Sic vere vir abstinens; & marcidus, & ab humore carnalitatis aridus melius solet aquam gratiæ, & scientiæ exhaurire. Figura Ezec. 37. vbi ossibus aridis dicitur sic. Ossa arida audite verbum domini: sequitur: Introducam in vos spiritum, & viuetis, & dabo super vos neruos & succrescere faciam in vobis carnes, & cutē &c. quia re vera constat, quod illi, qui sunt per abstinentiā aridi, spiritum sanctum magis sunt apti recipere, per gratiam viuere, & neruis charitatis ligari, carnibus fluidæ pietatis rigari, & cute recentis honestatis velari. Ideo bene dicit dominus Esaię 44 Effundam aquas super sitientē, & fluēta super aridam. Et Dauid abstinens & squalidus de ipso dicebat in Psal. 101. Ego sicut fœnum arui. Hæc est igitur ariditas procuranda.

¶ Tertio dico, quod est ariditas temperanda, & etiam irri- D
ganda, scilicet, ariditas cordis, quæ nihil aliud est, quam indeuotio, & defectus humoris gratiæ, quia scilicet sicut videmus, quod arbor eradicata propter defectū humoris arescit, & penitus sterilescit, sic vere cum quis per peccatum à Deo eradicatur, statim per indeuotionem solet arescere, & fructibus bonorum operum vacuatur. Figurat⁹ in ficu maledicta, de qua dicitur Mar. 11. Rabbi ecce ficus, cui maledixisti, aruit. Et illud Esaiæ 15. Aruit herba, defecit germen, viror omnis interijt. Ista potissime sunt contra hypocritas, qui humore gratiæ carēt, & ideo viror suæ fictæ perfectionis faciliter arescit. Quapropter scriptura comparat tales scirpo vel carecto, quę est herba lateraliter scindens, in locis paludosis crescens, & sine aqua faciliter exarescens. Vnde Iob. 8. Nūquid viuere potest scirpus sine humore, aut carectum viuere sine aqua cum adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit. Sequitur. Sic species hypocritæ peribit. Constat enim quod hypocritæ sunt scindentes, id est, detractores & iniuriosi, sunt etiam carnales & paludosi. Et ideo non mirum, si sint aridi & virtutibus penuriosi. Psal. 36. Tanquam fœnum velociter arescent, & tanquam olera herbarum cito decident. Ista est ergo ariditas temperanda. Exo. 4. Accipe aquam de flumine, & effunde super aridam. Et nota, quod mali sunt aridi in omni sui parte, scilicet, in corde per indeuotionem. Psal. 101. Aruit cor meum, qa oblitus sum comedere panem meū. Manus per eneruationem, & ineptam operationem Mar. 3. Erat homo in synagoga habens manum aridam. Lingua per ineptam locutionem. Esa. 45. Lingua eorū siti aruit. Ossa per inconstantiæ remollitio-
nem Psal. 101. Ossa mea sicut cremium aruerunt. ¶ Quarto dico, E
quod est ariditas miseranda, scilicet senectutis, de qua Iob. 7. Indura est caro mea putredine & sordibus pulueris, cutis mea aruit & contracta est. Ligna enim arida citius franguntur. Sic homines senes facilius naturaliter moriuntur. Psal. 89. Mane floreat &
transeat, vespere decidat, induret, & arescat. ¶ Quinto dico, quod F
est ariditas formidanda. Et ista est ariditas mortis, & etiā temporalis, & æternæ aduersitatis. Sicut enim quotidie videmus, diuites arescunt prosperitatem perdendo. Esa. 40. Ventus flauit in eos, & aruerunt. Mortales arescunt, corpus per mortem amittēdo. Psal. 21. Aruit tanquam testa virtus mea, & lingua mea adhæsit faucibus meis, & in puluerem mortis deduxisti me. Peccatores arescunt mortem æternam incurrendo. Vnde de peccatore exponitur illud Mar. 9. Vbicunque spiritus, id est, dæmonium apprehenderit eum, allidit eum, & spumat, & stridet, & arescit. Sequitur. Et frequenter in ignem & aquam misit eum, vt eum perderet. Constat enim quod peccator in inferno dęmonibus subijcitur, tribulationibus alliditur, stridet per desperationem, arescit per tristitiam & desolationem, spumat per malorum verborum emissionem, in igne punitur per æternum ardorem,

in quo

in quo ſubmergitur per laboriosum ſudorem, vel per lacrymoſum fluorem, ibi enim erit fletus, & ſtridor dentium, qui ſicut dicitur Iob. 24. Ad ardorem nimium tranſibunt ab aquis niuium, &c. Et breuiter quicquid peccator in iſta vita habet viroris & amœnitatis, humoris & voluptatis valoris & auctoritatis, vigoris & proſperitatis, totum in inferno ſiccatur, & perit & totum annihilatur, & areſcit. Vnde Ioan. 15. de peccatore non ferente fructum dicitur, quod mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & in ignem mittetur, vt ardeat. Et iſta de areſcere ſufficiunt. Vide infra de Societate.

A **Argentum.** Gratia breuitatis dupliciter in ſcriptura accipitur Argentũ. Accipitur enim materialiter, & moraliter. Materialiter ſignat diuitias temporales, ſicut dicitur Acto. 3. Argentum & aurum non ſunt mihi, quod autem habeo, hoc tibi do. Moraliter ſignat perſonas virtuoſas, morales, & ſpirituales. Prou. 10. Argentum electum lingua iuſti ¶ Dicamus ergo, quod eſt argentum, quod debemus habere, & eſt argentum, quod debemus horrere. Argentum, quod eſt habendum, ſignat morum perfectionem, quia (chariſſimi) per argentum in ſcriptura intelligitur vir perfectus. Eſt enim argentum metallum album, purum, ſonorum, balſami potiſſime ſeruatiuum, & virtutis in iaſpide iuuatiuum. Nam ſecundum Iſido. in vaſe argenteo balſamus optime conſeruatur, & iaſpis ſi argento ſocietur, virtus ſua vigoratur. Re vera talis eſt vir perfectus, quia vere talis eſt albus, per caſtitatem & pudicitiam, purus per innocentiam, ſonorus per eloquentiam balſami, qui ſumme redolet, ſeruatiuus per bonæ famæ redolentiam, iaſpidis ſibi adiuncti, id eſt, ſuorum ſociorum & vicinorum iuuatiuus per pietatem & beneficentiam. Et ideo de viro argenteo, puro, innocente; candido, atque caſto poteſt dici illud Prouerb. 25. Aufer rubiginem de argento & egredietur vas puriſſimum. De argentea etiam eloquentia dicitur in Pſal. 11. Eloquia domini eloquia caſta, argentum igne examinatum. Exponamus ergo de argento, id eſt, de viro perfecto illud Can. 3. Columnas ejus fecit argenteas, re-
B clinatorium aureum. ¶In quibus verbis oſtenduntur tres conditiones argenti, quæ debent eſſe in quolibet viro iuſto. Argentum enim habet

Soliditatem (Columnas)
Ductilitatem (Reclinatorium)
Luciditatem (Aureum)

Sic vere ſi volumus eſſe perfecti, nos debemus habere ſoliditatem perſeuerantiæ (Columnas) Ductilitatem obedientiæ, quia, debemus ad voluntatem prælatorum reclinari (Reclinatorium inquit) Luciditatẽ claræ ſciẽtiæ, quia debemus eſſe aurei Habeamus ſtabilem firmitatem, ductilem voluntatem, nobilem claritatem. Sit igitur in nobis permanentia ſtabilis (Columnas) Argentum enim eſt metallum naturaliter ſolidum atque firmum, quod non faciliter ſcinditur, vel caſſatur. Sic vere nos debemus eſſe per veritatem conſtantiæ & perſeuerantiæ ſolidi, ſtabiles, atque firmi, ita quod in nullo modo per aliquod peccatum debemus faciliter deficere vel perire. Nam ſicut argentum in igne probatur, & ſi ſit purum, non ibi conſumitur, ſed purgatur & ſolidatur, ſic vere ignem tribulationis debemus ſuſtinere & ibi per conſtantiam ſuſtinere, & per impatientiam, & imperſeuerantiam non deficere, nec à bono deſiſtere vel ceſſare. Ignis enim, id eſt, tribulatio non debet eſſe argenti, id eſt, viri iuſti, conſtantis, & ſtabilis conſumptio ſed probatio, quia, ſcilicet, ſicut argentum, ſi ſit purum, colorem & albedinem non ſolet in igne mutare, imo album de igne examinatur, purgatur, atq; probatur. Pſal. Probaſti nos Deus: Igne nos examinaſti, ſicut exa. argent. Talis autem conſtantia fuit in Mutio, qui manum voluntarie in igne tenuit ſecundum Titum Liuium. Talis fuit in Laurentio, qui in igne tyrannum deriſit. Talis fuit in tribus pueris, quos ignis non læſit, ſed clarificauit. Et talis conſtantia oſtenditur, cùm dicitur, quod nos debemus habere columnas, quæ, ſcilicet, denotant fortitudinis atq; conſtantiæ firmitatem. Et de hoc Eccleſiaſt. 26. Columnæ aureæ ſuper baſes argenteas, & pedes firmi ſuper plantas ſtabilis mulieris. Tales potiſſime columnas debet habere Eccleſia, quia vere eccleſiaſtici prælati, qui ſunt eius columnæ ſpirituales, eo, ſcilicet, quod totum pondus diligentiæ, & regiminis paſtoralis eis incumbit, debent eſſe aurei per ſapientiam, argentei per eloquentiam, debent eſſe baſes, id eſt, ſuſtentatio aliorum per beneficentiam, debent eſſe firmi & ſtabiles per conſtantiam, debent eſſe mulieres per clementiam. Sed pro certo (chariſſimi) multi non ſic, quia vere in multis columnis eccleſiæ non eſt hodie firmitas, non ſtabilitas, ſed fragilitas, nõ conſtantia, ſed imperſeuerantia. Et ideo iſti ſimiles non ſunt argento vero, imo argento viuo, quod nullam habet ſoliditatem vel firmitatem, ſed eſt naturaliter ita mobile, quod ſemper currere nititur, & continuè labitur, & mouetur, in igne etiam non durat, imo ſi in igne ponitur, ſtatim euaporat, & reſoluitur, & in fumum & nihilum euaneſcit, & eliquatur. Sic vere multi ſunt hodie & in Eccleſia & in mundo ita mobiles, inſtabiles, & infirmi, quod in vno propoſito bono & firmo nequeunt reſidere, ſed continue de deſiderio ad deſiderium, de virtute ad vitium, de beneficio ad beneficium ſatagunt currere, vel tranſire, vix enim poſſunt inuenire ſtatum, aut locum, qui eis ſufficiat. Et ideo tales non habent pedes ſtabilis mulieris, imo ſunt ſicut illa fatua mulier, quæ erat garrula, & vaga, quietis impatiens, & non valens in vno loco conſiſtere. Prouer. 7. Iſti etiam ſi in igne alicuius tentationis vel tribulationis ponuntur, ibidem non ſubſiſtunt, imo ſtatim reſoluuntur per imbecillitatem, euaneſcunt per pompoſitatem, deficiunt, & annihilantur per deſperationem, impatientiam, & iniquitatem. Ideo de tali argento dicitur Hiere. 6. In igne conſumptum eſt plumbum, argentum reprobum vocate eos, quoniam dominus proiecit illos. Non ſic (chariſſimi) ſed ſimus argentum ſolidum, id eſt, conſtantes, & perſeuerantes, & habeamus ſtabilem firmitatem (Columnas inquit) Exo. 38. Columnas veſties argento, id eſt, viros iuſtos, & maxime eccleſiaſticos & prælatos indue conſtantiæ fulcimento. ¶ Secundo debemus C
habere, ſi volumus eſſe argentei & perfecti, ductilem voluntatem (Reclinatorium) Sicut enim argentum de ſui natura eſt ductibile, malleabile, & in diuerſa figura fabricabile & conuertibile, ſic vere nos debemus eſſe ita ductiles & tractabiles per virtutem obedientiæ, quod artifex noſter, ſcilicet, Deus vel prælatus ad voluntatem non debet fabricare, caſtigare, conuertere, & mutare. Num. 10. Fac tibi tubas argenteas, ductiles, quod oſtenditur cum dicitur Reclinatorium, quod dicitur à re, quod idem eſt quod iterum, & clinare, quod eſt flectere & curuare, ad denotandum, quod ad voluntatem prælatorum noſtrorum debemus nos clinare, flectere, & diuerſimodi humiliare, & curuare, & non ſemel ſolum, imo iterum & iterum. Heſter. 15. Laſſa ſuper ancillam reclinauit caput Luc. 2. Reclinauit puerũ in præſepio. Quod re vera eſt contra multos, qui ita ſunt duri, ceruicoſi, obſtinati, & proterui, quod nec Deo, nec Eccleſiæ, vel prælato volunt obedire, curuare, flectere, vel clinare, ſimiles Leoni, cuius collum eſt inflectibile, &c. ſicut ſupra. Argentum enim verum, & etiam quodcunq; metallum, ſi argentum viuum ſibi adiungitur, frangile efficitur. Sic vere quia iſti argentum viuum, id eſt, mundi diuitias in cordibus ſuis viuere permittunt, ideo non obedientes, ſed faciliter frangibiles & impatientes fiunt. Ezech. 22. Scoria argenti facti ſunt. Non ſic (chariſſimi) ſed pro Deo habeamus nobilem claritatem (Aureum inquit.) ¶Sicut argentum naturaliter D
eſt lucidum atq; clarum, ſic nos ſpiritualiter debemus eſſe clari & lucidi, & hoc interius per ſapientiam & diſcretionem, & exterius per apparentiam, honeſtatem, & bonam conuerſationem. Et hoc oſtenditur cum dicitur, Aureum, quia, ſcilicet, res aurea inter cæteras res inferiores magis fulget, & ſplendet ad denotandum, quod per ſapientiam interius, & per apparentiam exterius, debemus ſplendere & coram Deo, & hominibus relucere. & ſic de nobis poterit dici illud 3. Reg. 7. Fecit Salomon altare aureum, menſam auream, & candelabra aurea. Vbi nota, quod ad hoc, quod poſſimus habere ſpiritualem claritatem, nos debemus habere cultum Deitatis, quia debemus eſſe altare vbi ſcilicet, colatur Deus. Fontem pietatis, quia, ſcilicet, nos debemus eſſe menſa, quę, ſcilicet, recreat eſurientes. Item lumen veritatis, quia, ſcilicet, debemus eſſe candelabra aurea, quæ, ſcilicet, illuminant domum, & rerum veritatem oſtendunt. Et ſic de tali argento, ſiue auro poterit dici illud 2 Para. 1. quod Salomon præbuit in Hieruſalem argentum & aurum quaſi lapides. Sic igitur patet, quod nos debemus habere

Claritatis luciditatem (Aureum)
Voluntatis ductilitatem (Reclinatorium)
Firmitatis ſtabilitatem (Columnas argenteas)

Adhuc nota, quod per argentum in ſcriptura intelliguntur diuitiæ temporales. Et iſtud argentum (chariſſimi) pro certo nos debemus vilipendere & horrere. Argentum enim dicitur quaſi ardens gentem ad denotandum, quod mundi diuitiæ ſuos ardent, cruciant, & ſollicitant poſſeſſores ſcilicet,

Per laborem, qui eſt in acquirendo,
Per timorem, qui eſt in conſeruando,
Per dolorem, qui eſt in amittendo.

Et hoc idem dicit quidam poëta. Diues diuitias non congregat abſque labore. Non tenet abſque metu, non perdit abſque dolore. Eſt igitur in aquiſitione labor, in ſeruatione timor, in amiſſione dolor. Et ideo ipſæ merito debent vilipendi, abominari, & horreri. De tali argento dicitur Eſa. 1. Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam, vinum tuum mixtũ eſt aqua. ¶ Vbi nota, quod di- E
uitiæ ſunt horrendæ, quia carent

Stabilitate (Verſum eſt)
Nobilitate (quia dicuntur ſcoria)
Iucunditate (quia mixtæ ſunt aqua, ſcilicet, tribulationis)

Habent ergo ipſæ diuitiæ nobilitatem inſtabilem (verſum eſt)

Sicut enim videmus, quod niues quamdiu apparent sunt delectabiles, atque pulchræ, & in tantum oculos ad sui aspectum attrahunt, quod visum disgregant, distrahunt, atq; lędunt, faciliter tamen resoluuntur, & ad nihilum conuertuntur, sic diuitiæ quamdiu durant multum placent, ita quod oculum cordis per vana desideria distrahunt, sed finaliter & facilime perduntur, & ad nihilum conuertuntur (Versum est inquit) Et sic possunt dicere earum possessores illud Iob 30. Versum est in luctum cithara mea. Tales argentum non amauerunt sancti, quia, scilicet, nullam habebant durabilem firmitatem. Esa. 13. Congregabo super eos, Medos qui argentum non quærant, nec aurum velint. Carent ergo stabilitate. Secundo carent nobilitate (scoria) Quia vere diuitiæ fæces, & scoriæ reputantur à sanctis viris Phil. 4. Omnia arbitratus sum tanquam stercora. Sap. 7. Tanquam lutum æstimabitur argentū, & Pro. 26. Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile. Argentum non erat alicuius precij in Hierusalem. ¶ Tertio carent iucunditate, quia vere vinum mundanæ prosperitatis semper est mixtum cum aqua alicuius laboris, desolationis & aduersitatis. Dederunt ei bibere vinum felle mixtum. Soph. 1. Argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ. Et hoc de argento sufficit.

A **Arguere.** Idem est, quod corrigere, reprehendere, castigare, emendare. Circa quod nota, quod castigare seu arguere pertinet principaliter ad prælatum, prædicatorem, iudicem, magistrum, vel etiam ad parentes. Prælatus enim & iudex debent arguere subditos, Prædicator auditores, Magister discipulos, Parentes filios. Sicut enim Aquila teste Plin. rostro & vnguibus percutit, atq; pungit pullos, vt de nido compellat exire, atque victum quęrere, & volare, sic vere prælatus, prædicator, iudex, magister, & pater debent suos filios (id est,) inferiores, & discipulos, & auditores, & subditos rostro (id est,) verbis, vnguibus (id est,) verberibus pungere, arguere, corrigere, castigare, vt sic ad exeundum nidum carnalitatis & voluptatis, & ad quærendum victum gratiæ, deuotionis & veritatis, & ad volandum per contemplationem ad altitudinem æternæ fœlicitatis ipsos possint compellere, instruere, & docere, inducere & animare, & in cunctis bonis actibus & operibus instruere, & informare. Et sic etiam facit Deus, quia ipse nos arguit per scripturam commonendo, & per mundi tribulationes quasi cum violentia compellendo. Et ideo cuilibet tali dicitur 2. Timoth. 4. Argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina. In quibus verbis ostenditur, quod omnis correctio seu argutio debet fieri

Cum { Concussiua seueritate (Argue inquit, increpa)
Allectiua benignitate (Obsecra inquit)
Dilatiua maturitate (In omni patientia)
Discussiua sagacitate (Et doctrina inquit) }

Sit igitur in maioribus Iustitiæ seueritas concussiua, Clementiæ benignitas allectiua, Scientiæ sagacitas discussiua, Prudentiæ
B maturitas dilatiua. ¶ Habeat igitur quilibet superior exēplo Dei iustitiæ seueritatem (Argue, Increpa) Corpora quæ sunt alijs superiora, sunt (communiter) seniora, & in suis qualitatibus seueriora asperiora, & excellentiora. Istud patet de igne inter elementa, de sole inter planetas, de Leone inter bestias & animalia, de Aquila inter volatilia. Ignis enim suo ardore, sol suo calore, Leo sua audacia, aquila sua sæuitia & crudelitate, alia sibi subdita corpora antecellunt. Sic vere (charissimi) in moralibus illi, qui sunt superiores & maiores, debent esse per correctionem, & iustitiam alijs fortiores, seniores, & seueriores, vnde pro certo isti debent esse ignei per rigorem, solares per ardorem, leones per asperitatem, aquilæ per seueritatem. Sit igitur in prælatis & in maioribus ignis & ardor correctionis, sol atque splendor cognitionis, Leo vigoris & constantiæ, aquila rigoris, & audaciæ. Debet enim esse prælatus igneus in corrigendo, solaris in cognoscendo, leoninus in constantia, aquilinus in audacia. Et pro certo subditos difficiles, atque peruersos cuiuscunque status existat, debet secundum rigorem iustitiæ castigare, & arguere, & increpare, & corrigere, & audacter, seueriter, & constanter contra eos militare, quia sicut de leone dicitur Prouerb. 30. Leo fortissimus bestiarum ad nullius pauebit occursum. Et hoc ostenditur quando dicitur, Argue, increpa. De hoc in Psal. 67. Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum. ¶ Vbi
C nota quatuor genera hominum peruersorum, qui debent argui & reprehendi, increpari, & vilipendi (scilicet) sęuientes crudelitatibus (Feras) Innitentes prosperitatibus (Arundinis inquit) scilicet, diuites & auaros, qui in baculo arundineo Ægypti, id est, in mundi fragili prosperitate confidunt. Item Combinatos per malignitatem. (Congregatio inquit) Inclinatos ad carnalitatem scilicet, illos, qui semper volunt esse cum vaccis populorum, id est, cum mulieribus. Sit igitur in talibus iustitiæ seueritas. Sed nota, quod ista seueritas debet esse iusta, quia, scilicet, non debet excedere per crudelitatem, nec debet remitti per tepiditatem. Quod est contra multos, qui nesciunt tenere medium, quia aut nimis acriter puniunt, scilicet, excoriando, exigendo, & rapiendo, & subditos per violentiam affligendo, aut nimis tepide arguunt, malefactoribus prece vel precio indulgendo, & tyrannos & iniquos inuadere non audendo. Isti sunt similes Phaëtonti, de quo dicit Ouidius, quod sol pater suus fecit eum aurigam curruum suorum. Sed quia nimis erat iuuenis, nesciuit eum tenere in medio cursu, imo aliquando ducebat nimis alte, & tunc comburebat cœlum, & stellas, aliquando declinabat inferius, & tunc comburebat terram, & herbas in tantum quod quasi totum mare desiccauit, ita quod terra afflicta clamauit ad Iouem, vt huiusmodi aurigam deponeret, & auferret. Sic vere fit hodie loquendo spiritualiter. Nā vere sæpe accidit, quod sol iustitiæ Christus committit hodie filijs suis, id est, mundi principibus, & prælatis regimen curruum suorum, id est, prælaturam, & regimen Ecclesiarum, conuentuum, patriarum, & villarum. Sed vere multi sunt qui nesciunt tenere medium, aliquando enim nimis eleuantur per superbiam & elationem, & tunc non formidant affligere, impetere, & arguere cœlum & stellas, nobiles & potentes per indiscretam præsumptionem (quia, scilicet, vix habent tales socium, vel vicinum quin eum velint affligere) & iure vel iniuria impugnare, infestare, deponere vel grauare. Hier. 49. Superbia cordis tui extulit te. Heu Deus quot sunt hodie tales fatui principes, balliui, iudices, & prælati, qui per superbiam neminem reuerentur, imo etiam vltra quam possunt furere, & sæuire nituntur, de quibus Esa. 16. dicitur. Vidimus superbiam Moab, superbus est valde, superbia eius & arrogantia & indignatio eius plus quam fortitudo eius. Isti etiam nimis appropinquant inferius ad bona mundi per auaritiam, & tunc vere isti per se & malos familiares comburunt, & affligunt per rapinas exactiones, impositiones, & vexationes terram sibi subditā & herbas & arbores, id est, mulieres & homines, quibus præsunt, in tantum enim terram & patriam suam desiccant, depauperant, consumunt, quod totum mare & totam substantiam temporalem sibi subtrahunt, atque ebibunt, ita quod eos clamare ad Iouem, lugere, & plangere faciunt, & compellunt. Ideo talibus dicitur Esa. 14. Tu terram tuam disperdisti, tu populum occidisti. Et Iob. 24. dicitur. De ciuitatibus fecerunt viros gemere. Heu non sic, non habeamus sæuitiæ crudelitatem, sed debitę iustitiæ seueritatem. Vnde Greg. Sit enim amor non emolliens, sit rigor non exasperans, sit zelus non immoderate sæuiens, sit pietas, non plus, quam expedit, parcens. Habeamus igitur iustitiæ seueritatem (argue, increpa)
¶ Secundo debet habere prælatus clementiæ benignitatem D
(Obsecra inquit) Virga quanto in arbore est altior, tanto naturaliter est gracilior, mollior, & flexibilior, Sic vere homo quanto in arbore huius mundi vel ecclesiæ altiorem gradum obtinet tanto debet esse gracilior per humilitatem, & flexibilior per benignitatem, quod ostenditur cum dicitur Obsecra. Quia vere prælatus, vel iudex non semper debet rigidus apparere, imo quandoque secundum personas cum quibus agit, debet mansuetudinem tenere, & subditos suos benigniter ad bonum inducere, & obsecrando ipsos dulciter castigare, dicens 1. Pet. 2. Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos abstinete vos à carnalibus desiderijs. Nam aliquando in personis duris & obstinatis plus facit benignitas, quam seueritas, plus dulcedo, quam acredo, plus clementia, quam iustitia. Sicut enim adamas lapis est durissimus, qui nec ferro, nec chalybe potest frangi, qui tamē modico hirci sanguine frangitur, & cassatur, vt dicit Isido. libr. 16. c. de Crystallis, sic vere multi sunt duri & obstinati, ita quod, nec ferro, nec chalybe, id est, aliqua tribulatione vel duritia possunt conuerti, vel domari, qui tamen si sanguis calidus dulcis piæ & benignæ monitionis, & inductionis eis adhibeatur, statim franguntur, & conteruntur, eos pœnitet, & se emendant. Bene ergo dicit, obsecra. Quod re vera est contra multos, qui nulli delinquenti volunt parcere, nulli indulgere, nulli subuenire, cum nullo misericorditer agere, sed vsque ad vltimum cum potentia contra omnes crudeliter desæuire. Et ideo faciunt homines obstinare, & desperare, & superindurare. Tales figurantur in Roboam 3. Regum 12. & 13. qui, quia rigorem noluit petenti populo remittere, necesse habuit regimen amittere. Contra istos loquitur supra epistolam 2. Tim. 3. Nihil furioso sceleratius pręceptore, qui cum ad omnes esse debeat mansuetus, econtrario toruo vultu, trementibus labijs, rugata fronte, effrenatus cum conuicijs, facie commutata, cum clamore perstrepit, & errantes non tantum à bono retrahit, imo sua sæuitia ipsos, in peccatorum foueam præcipitat, atque mergit. Non sic (charissimi pro Deo) sed habeat superior clementiæ benignitatem, (Obsecra inquit) ¶ Tertio debet habere superior prudentiæ maturitatem E
(In patientia inquit) Nam (charissimi) hodie necesse est, quod prælati & superiores sint prudentes, & maturi, patientes, & dissimulan-

mulantes, & sub dissimulatione multa transeuntes, locum, scilicet, & tempus exequendæ iustitiæ expectantes Amos 5. Prudēs in tempore illo tacebit, quoniam dies mali sunt. Sicut enim Aquila cornicem post se clamantem diu dissimulat, & supportat & ac si non videret, de ea parum curat, tamen finaliter cum locum suum inueniat, ipsaq; clamare non omittat, eam vulnerat, percutit, atque necat, vt dicit Isido. & Plin. sic prudens prælatus vel superior quicunque cornices, id est, impios homines impunitos dissimulet, nec eos statim cum peccauerint destruat, vel occidat, sed expectata debita opportunitate si cessare noluerint, eos percutiat, atque puniat. Ideo bene dicitur, in patientia, quia sicut dicitur Ecclesiast 2. Vsque ad tempus expectabit patiens, & postea redditio iucunditatis. Igitur prudentiæ maturitatem habeat. ¶ Quarto dico, quod debet habere superior scientiæ sagacitatem (In doctrina inquit) quia, scilicet, docte, scienter, subtiliter, & sapienter debet superior discutere quare, qualiter, & quando debeat hominem arguere, & punire. Sicut enim dicit Plin. Leo talis est discretionis, quod quando vulneratur, miro modo attendit se tangentem primo, & contra ipsum lapides, vel iacula iacientem, ipsumq; primo impetit, & inuadit. Si quis etiam contra ipsum telum misit, ipsum tamen non læserit, tunc eum rotatim corripit, & prosternit, ipsum tamen alias non vulnerat, nec occidit. Et sic Leo inter malefactores taliter discernit, quod consueuit quemlibet punire secundum qualitatem criminis, quod commisit. In quo quidem (charissimi) datur superioribus & prælatis intelligi, quod inter criminosos, & suorum criminum qualitates discrete debent discernere, discutere, examinare, & cognoscere, vt secundum quod quemlibet viderint commisisse, punitionem, & iustitiæ executionem, & correctionem valeant adimplere. (Doctrina inquit) Et hoc fuit figuratum in lege. Exo. 39. vbi dicitur, quod sacerdos summus debebat habere ante pectus quoddam paramentum, quod dicebatur rationale iudicij, in quo scripta erat doctrina & veritas, ad denotandum quod superiores, qui sunt aliorum sacerdotes, id est, duces sacri, debent habere in pectore & in corde sani iudicij discretionem, & verum intellectum & rationem, doctrinæ & scripturæ eruditionem, veritatis & iustitiæ executionem. Doctrina ergo debet esse doctus instructus, & informatus, vt sic ei dicatur illud Matt. 22. Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces. Vt ipse sit de numero illorum, de quibus dicitur Dan. 12. Verumtamen docti intelligent. Et istud pro certo est contra multos modernos iudices & prælatos, qui re vera non sunt sapientes, sed ignorantes, non sunt instructi, sed destructi, non discrete iudicant, sed districte vindicant, non subtiliter discutiunt, sed crudeliter emendas, & munera excutiunt. Et breuiter non sunt sapientes ad alios gubernandum, sed ad eos exhæredandum. Heu (charissimi) non debet hoc esse, quia vere superior debet habere sapientiam, doctrinam, & scientiam, vt, scilicet, (sicut dictum est supra) inter qualitates criminum sapienter discernat, & vt diuersos diuersimode puniat, & castiget. Ad hoc pulchre inducit Petrus Rauenensis in epistola. Exhibe te Ioannem incestuosis, Mathatian Apostatis, fornicantibus Phineem, Heliam idololatris, Petrum mentientibus, blasphemantibus Christum. Huius enim vitæ breuissimus est excursus, finis autem horribilis, & incertus. Sit igitur in prælato scientiæ sagacitas, atque discretio, prudentiæ maturitas, atq; dilatio, clementiæ benignitas, atque compassio, iustitiæ seueritas, atq; correctio. Nam (charissimi) de his omnibus dat nobis exemplum ipse Deus. Habet enim seueritatem. Mat. 25. Domine scio, quia durus es. Benignitatem Oseæ 6. Misericordiam volui, & non sacrificium. Maturitatem, quia patienter expectat Deus, nolens aliquem perire. Sagacitatem quia, scilicet, negocia discutit antequam puniat. Et de hoc exemplum Gen. 18. de Sodomitis, de quibus dicit sic. Descendam, & videbo vtrum scelus, quod venit ad me, opere compleuerunt. Argue ergo, obsecra. &c.

Ariditas. Vide supra in titulo Arescere.

A **Aries.** Nota, quod aries signat multipliciter in scriptura. Signat enim Christum redemptorem, iustum prædecessorem, Christum propugnatorem, carnalē peccatorem. Quod significet Christum, patet Genes. 22. vbi Abraham occidit, & immolauit arietem hærentem cornibus, & sic Isaac exiuit liberatus à morte, quia, scilicet, aries Christus cornibus crucis hærens fuit Deo patri immolatus, & per eius mortem Isaac, id est, homo redemptus, & liberatus Exo. 26. Offeret arietem immaculatum de grege, &c. Aduerte tamen, quod iste aries in iudicio percutiet sine misericordia peccatores, vermis enim dicitur esse in capite arietis, ipsum mouens ad percutiendum. Et ideo alio modo dicitur veruex quasi vermem vehens. Sic vermis iustitiæ caput, id est, mentem Christi mouebit, & ad percutiendum impios excitabit. Daniel. 8. Vidi arietem cornibus ventilantem, & omnes bestiæ non poterant resistere. ¶ Item quod significet bonum prælatum, patet. Aries enim est dux gregis, habet cornua, quibus ferit, habet lanam, qua induitur, & qua alios tandem induit. Sic prælatus alios per regimen ducit, cornua dignitatis habet, lana virtutum & bonorum exemplorum induitur, qua cæteros, scilicet, subditos tandem vestit. Psalm. 64. Induti sunt arietes ouium, & valles, id est, subditi abundabunt frumento. Pone, si vis, figuram Daniel. 8. Vidi, & ecce aries stabat super portam Vlay, qui habebat duo cornua magna, & vnum excelsius altero. Quia pro certo super portam ecclesiasticæ dignitatis sunt hodie arietes, id est, prælati præsides constituti, quapropter duobus cornibus altis, id est, duplici testamento, nouo, scilicet, excelsiore, & alio, id est, antiquo debent esse muniti. Aduerte tamen, quod in Gazaria, & alijs regionibus aquilonis inueniuntur magni arietes, qui latissimas habent caudas ad modum rotundi Clypei ordinatas. Sic vere hodie fit, quod multi prælati caudas, id est, familiarium, parentum, & nepotulorum sequelas habent ita magnas, ita etiam diuitiarum pinguedine circumseptas, quod quasi horribile est videre. Ad hoc est etiam hodie multorum prælatorum cura, vt, scilicet, multitudinem secum trahant, & vt in suis Ecclesijs ipsos promoueant, atq; portent. Ideo breuiter de talibus arietibus, & eorum sequacibus potest exponi illud Esaiæ 60. Omne pecus Cedar congregabitur tibi, arietes in Nabaioth ministrabunt tibi. Cedar interpretatur tenebræ, mœror: Nabaioth interpretatur sedens, concludens, requiescens, & loquitur Ecclesiæ in figura Hierusalem, quia pro certo quando arietes Nabaioth, id est, prælati quiescentes, & carnales ministrant & sedent in regimine pastorali, tunc omne pecus Cedar, id est, omne genus hominum tenebrosorum, id est, ineptarum & insufficientium personarum ibidem per eos aggregatur. Vbi enim fuerit corpus, congregabuntur & aquilæ. Matt. 24. Si vis compara tales cerastæ serpenti, qui nihil habet arietinum præter cornua, & tamen absconso corpore arietem se fingit, &c. sicut ponit Plinius. Tales sunt isti, qui nihil habent perfectionis, nisi solum cornibus dignitatum muniuntur, quibus seipsos faciunt, & prætendunt esse arietes, id est, homines virtuosos. Aries enim dicitur, ab ares, quod est virtus, cum tamē in rei veritate sunt serpentes venenosi, id est, peccatores, & vitiosi Then. 1. Facti sunt principes eius velut arietes, non dicit arietes, sed velut arietes, &c. ¶ Item quod aries significet Christi propugnatorem, id est, martyres & iustos, patet, quia, scilicet, isti more arietum fuerunt occisi, & Deo immolati, & proprio sanguine rubricati, & contra idololatras pugnando multipliciter oblati, figurati in operimento tabernaculi, quod erat de pellibus arietum rubricatis, quia, scilicet, ornamentum, & operimentum tabernaculi, id est, Ecclesiæ fuerunt ipsi arietes, ipsi sancti & martyres, & pelles, eorum proprio sanguine rubricatæ. Tyranni enim solebant magnam habere gloriam, quando sanctos martyres poterant velut arietes detruncare, & proprio sanguine purpurare. Esa. 22. Ecce gaudium, & lætitia iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. ¶ Item quod aries significet carnalem peccatorem, patet, quia, scilicet, aries est animal pingue. Vnde Psalm. Deut. 32. Cum adipe agnorum & arietum filiorum Basan. &c.

Arma. Sunt corporis munimenta ad defensionem, vel inuasionem ordinata, & possunt significare in malo & in bono. In malo signant A

Potentiam popularem,
Substantiam temporalem,
Malitiam cordialem,
Scientiam sæcularem.

Quibus pro certo mali & impij in hoc sæculo, sunt armati ad bonos impugnandum & inuadendum. Ideo talia arma sunt abijcienda, vilipendenda, & contemnenda. 1. Mach. 8. Proiecerunt singuli arma sua, & fugerunt. Figura 1. Regum 18. vbi Dauid, cum induisset arma Saul, quæ erant nimis grauia, non potuit sic incedere, & ideo ipse expoliauit, & dimisit, & cum alijs armis contra Goliam properauit. Sic vere (charissimi,) arma Saulis, id est, diaboli, scilicet, quæ superius sunt expressa, sunt grauia & ponderosa, quia, scilicet, hominem deprimunt in infernum, & ideo talibus armatus & grauatus non potest incedere tute contra Goliam, id est, diabolū, imo primo necesse est, quod ista arma ab affectu suo expoliet, abijciat, & expellat. 1. Reg. 31. Expoliauerunt eum armis suis. ¶ Item possunt arma significare in bono, B & signant gratias & virtutes, merita & opera virtuosa, & spirituales scientias & diuitias, quibus homo spiritualiter armatur ad diabolum impugnandum, & ad se de eius impugnationibus defendendum, & ideo de talibus armis dicitur Genes. 27. Sume arma tua, pharetram, & arcum, vbi ostenditur, quod debemus habere, constantiam fortificatiuam (Arma tua) prudentiam commemoratiuam (pharetram, quæ, scilicet, continet sagittas) Sic prudentia cogitat de sagittis futurarum pœnarum clementiam mentis plicatiuam (Arcum) Constantia iaculum excutit, prudentia de fine discutit, clementia placta & percutit.

¶ Sit

C ¶ Sit igitur in nobis constantia, quæ mentem roborat (Sume inquit arma tua) Sicut enim miles, antequam intret prælium, necesse est, quod armis defensiuis optime sit munitus, vt corpus eius ab aduersarij iaculis tueatur, sic vere antequam homo debeat aggredi hostem diabolum in prælio tentationum, necesse est, quod primo accipiat arma defensiua, roboratiua, & fortificatiua, sicut est virtus cõstantiæ, & firmitas boni propositi, vt sic in tentationibus non succumbat, & vt fortis & strenuus appareat. Sume ergo arma tua. Arma enim dicuntur ab armo, quia protegunt armum, id est, latus, & signãt gratias, & virtutes, quę contra diabolum tuentur. Et ideo docet Apostol. Ephe. 6. Accipite armaturam Dei, vt possitis stare. Habeamus ergo arma pro capite, vbi sunt sensus, & sic necesse est, quod habeamus galeam discretionis, quæ sensus regit, & tegit. ad Ephes. 6. Galeam salutis D assumite. ¶ Item habeamus arma pro corde & pectore. Et sic habeamus scutum fidei, quod est vnum, & habet tres angulos, quia scilicet, fides est de vnitate, & Trinitate. Et assumite inquit scutum fidei; in quo possitis omnia tela ignea inimici extinguere. E ¶ Item habeamus arma pro toto corpore, & hæc sunt lorica iustitiæ. Iustitia enim secundum Ambr. in sermone, communis est virtus. Et sic poterimus per ista arma omnibus hostis iaculis obuiare. Sicut enim videmus, quod omnia, quę sunt, habent aliqua arma ad sui defensionem, sicut videmus de Ostreis, limacibus, & conchylibus, quæ habent quasdam testas duras & fortes, in quibus contra pericula se recludunt, & sic à nocumentis exterioribus se defendunt, sic vere (charissimi) quotquot sumus, ista arma spiritualia & defensiua, id est, virtutem constantiæ, fidei, & sapientiæ, & prudentiæ continue debemus habere, vt sic omnibus tentationibus, & vitijs possimus efficaciter obuiare, & ab omnibus nos saluare. Nam sicut turris pluribus armis vndique vallatur vt ab inimicis eam obsidentibus teneatur, sic circa nos debemus habere plures gratias & virtutes, vt contra obsidionem dęmonis, per arma huiusmodi defendamur. Canti. 4. Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Et nota, quod dicit mille, quia vere tot & tanta arma virtutum debet habere, quot solet hostis iacula fulminare. Nam si iaciat iaculum superbiæ, inueniat clypeum humilitatis, si iaculum luxuriæ, inueniat clypeum castitatis, si iaculum auaritiæ, inueniat clypeum largitatis, & sic de alijs, vt sic diabolo possit dici illud Ezech. 23. Hasta & clypeo armabuntur contra te. Heu proh dolor (charissimi) quot sunt hodie apud multos talia arma. Mundi enim peccatores non sunt armati virtutibus, sed criminibus, non gratijs, sed vitijs, non bonis operibus, sed sceleribus, non sanctitate, sed iniquitate. Et ideo plangit hodie Ecclesia 2. Reg. 1. Periérũt arma bellica; inclyti Israel flete. Multi enim sunt hodie armati, sicut Ceruus, cornibus superbiæ & elationis, quidam sicut aper, dentibus susurri & detractionis, quidã sicut Leo, vnguibus sęuitiæ & crudelitatis. Nam superbi armantur cornibus. Zach. 1. Hæc sunt cornua, quæ ventilauerunt Iudam. Nam crudeles armantur vnguibus, id est, manibus pungitiuis & rapacibus. Eccles. 27. scribitur, Leo venatori insidiatur, nam detractor armatur dentibus. Deut. 32. Dentes bestiarum immittam in eos &c. Nam deceptor armatur viribus & venenis. Et ideo de talibus sic armatis potest dici illud Psalm. 56. Filij hominum dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum vt gladius acutus. Non sic (charissimi,) sed habeamus arma defensiua gratiarum & virtutum, & maximæ constantiæ, fortitudinis & firmitatis, & sic inimicis nostris poterimus obuiare dicentes cuilibet ipsorum illud Num. 20. Non transibis per me, alioquin armatus occurrã tibi. Sit igitur in nobis constantia virtutem roborans (Arma inquit tua) vnde de tali Pharetra memoriæ dicitur 1. Petr. 4. Cogitatione armamini.

F ¶ Secundo debet esse in nobis prudentia finem considerans, quod ostenditur cum dicitur. Sume pharetram. Per pharetram enim quę solet cõtinere iacula & sagittas, intelligitur virtus prudentiæ, quæ per considerationem sagittas finalium tormentorum, scilicet, asperitatem mortis, purgatorij, iudicij & inferni, pręmeditatur, vt ipsa, scilicet, possimus debite pręcauere (Pharetram inquit) vt de nobis dicatur illud Eccle. 27. Pharetram suam G aperiet, & accipiet omnem sagittam. ¶ Tertio debet esse in nobis clementia de longe verberans (Arcum inquit) Per arcum enim qui est plicabilis naturæ, & sagittas longe proijcit contra hostes, intelligitur virtus clementiæ & pietatis, quæ naturaliter est plicabilis atque mollis, & sagittas suas, id est, eleemosynas, vel beneficia longe, scilicet, ad pauperes vndequaq; mittit contra hostem. (Arcum inquit) Ideo de quolibet nostrum debet dici illud Apoc. 6. Ecce, inquit, equus albus, & qui sedebat super eum habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit vincens vt vinceret. Vbi ostenditur, quod nos debemus habere carnis puritatem. (Equus albus) mentis pietatem. (Habebat arcum.) Et sic ex istis habebimus alia duo, scilicet, cordis firmitatem (Exiuit inquit vincens) Cœli majestatem. (Data est ei corona) Quia vere (charissimi) clementia est quædam spiritualis armatura, quæ pro certo purificat, quia dat equum album, id est; corpus purum; fortificat, quia facit vincere; glorificat, quia dat coronam gloriæ. Debemus ergo habere arcum, id est, flexibilitatem pietatis. Quod est contra multos, qui re vera non possunt flecti per humilitatem & pietatem, similes cuidam serpenti, qui dicitur Chelydrus, qui non potest flecti. &c. Dic sicut supra de arcu, primo membro auctoritatis diuisæ in fine primæ paginæ. Non sic (charissimi) sed rogo quod sit in nobis virtus clementiæ hostem impugnantis (Arcum) virtus prudentiæ finem meditantis (Pharetram) virtus constantiæ mentem roborantis. (Arma inquit) Sume igitur arma tua, pharetram & arcum. Et sic poterimus dicere illud Num. 32. Armati & præcincti pergemus ad prælium. Talia enim arma spiritualia sunt, & non carnalia. 2. Cor. 10. Non secundum carnem militamus, sed secundum spiritum. Arma enim iustitiæ nostræ non sunt carnalia. Ista autem sunt arma

Iustitiæ,
Munditiæ,
Pœnitentiæ,
Sapientiæ.

Iustitiæ dico 2. Corint. 6. Per arma iustitiæ à dextris, & à sinistris. Munditiæ etiam, vnde illud prædictum 2. Cor. 10. Arma militiæ nostræ non sunt carnalia. Pœnitentiæ vero de quibus Rom. 13. Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Insuper 2. Mach. 3. Qui sedebat in equo videbatur habere arma aurea. Talibus ergo debemus esse muniti, vt contra hostes simus continue præparati, sicut præcipitur in scriptura 2. Mach. 14. Præcepit Iudas armatos esse locis oportunis. Et merito, quia sicut dicitur Luc. 11. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt cuncta, quæ possidet. Veruntamen multi sunt, qui arma spiritualia proijciunt, & sic omnia bona perdunt. Vnde 1. Mach. 5. Proiecerunt arma sua, & fugerunt. Nota ad hanc auctoritatem possunt applicari ista themata. Per arma iustitiæ à dextris, & à sinistris. Induamur arma lucis. Sume arma mea, & ingredere prælium. Apprehendite arma & scutum. Armati ascenderunt filij Israel. Armatus occurram tibi. Fortis armatus custodit atrium. Induite armaturam Dei &c. Nota quomodo Dauid armatus fuit funda, & lapidibus, & baculo contra Goliam. Infra de baculo, vel de cruce. Nota quomodo Mustela armatur ruta contra basiliscum. Vide supra. Et sufficit.

Armentum.

Nota, quod armenta dicuntur congregationes magnorum animalium, sicut greges pecudum minutorum. A Igitur moraliter loquendo per armentum potest intelligi

Religio, qua boni congregantur,
Mundus, quo mali combinantur,
Infernus, quo damnati ligantur.

¶ Est enim armentum

Iustorum,
Malorum,
Damnatorum.

¶ Iusti sunt armentum, quod benedicitur Deut. 7. Benedicet dominus fructui ventris tui, & fructui terræ tuæ, frumento tuo atque vindemiæ, oleo, & armentis: & Deut. 25. Benedictus fructus armentorum tuorum. Mali sunt armentum, quod maledicitur. Deut. 28. Maledictus fructus terræ tuæ; armenta boum tuorum, & greges ouium tuarum. Isti enim sunt armenta bruta, muta, pinguia, & carnalia, quæ, scilicet, finaliter de mundi delitijs extrahuntur, & à carnifice diabolo spiritualiter occiduntur. Abac. 3. Abscindetur de ouili pecus, & non erit armentum in præsepibus. Damnati sunt armentum, quod lupis traditur, id est, dæmonibus in inferno. Vnde Hier. 3. Greges eorum, & armenta eorum filios eorum, & filias eorum comedit confusio, id est, infernus. &c. Vide infra de grege. &c.

Aromata.

Nota, quod aromata, quæ nihil aliud sunt, quã species suauis odoris, delicati saporis, medicantis valoris, & cõdientis vigoris, quæ, scilicet, sua fragrantia A delectant olfactum, sua dulcedine reficiunt gustum, sua efficacia eradicant morbum, sua influentia condiunt mortuum cadauer, à putrefactione præseruantia, possunt inquam ista moraliter significare virtutes, & maxime orationis subfumigium, quæ, scilicet, bonæ famæ odorem diffundunt. Cant. 4. Odor vnguentorum tuorum super omnia aromata. Charitatis affectum profundunt. 1. Paral. 9. Præerant similæ & vin∘ & oleo, & aromatibus. Sanitatis medelam refundunt, quia, scilicet, vitiorum morbos curant. Cant. 5. Messui myrrham meam cum aromatibus meis. Constat enim quod myrrha medicinalis est fragilitatis, & corruptionis. Horrorem confundunt, quia, scilicet, mortuum non sinunt putrefieri in inferno. Vnde de Iacob mortuo dicitur Gen. 50. quod Ioseph aromatibus condiuit patrem. Et sequitur, Conditus aromatib. repositus est in locum suum. Constat enim

quod

quod ille mortuus, qui aromatibus virtutum conditus fuerit, vermes infernalis miseriæ non incurrit, sed incorruptus coram Deo semper sistit. Aduerte enim quod aromata seu species aromaticæ in vasis, & locis clausis debent seruari, quia alias fumus & vapor odoriferus faciliter euaporaret, & sic tota eorum efficacia deperiret. Sic vere virtutes debent per humilitatem abscondi, non per iactantiam, aut vanitatem publicari. Si enim per inanem gloriam propalantur, constat, quod earum virtus, & meritum annullatur. Figura Esa.39. vbi dicitur, quod Ezechias rex Iuda cellam aromatum suorum & vniuersa, quæ inuenta sunt in thesauris eius, ostendit nuncijs regis Babylonis, super quo fuit acriter reprehensus, & quod omnia à Babylonijs diriperentur, fuit à Deo comminatus Quia re vera sic est, quod qui Babylonijs, id est, sæcularibus, & extraneis cellam cordis sui aperit, & aromatum thesauros, id est, virtutum suarum ipsis per inanem gloriam ostendit, omnia meretur perdere, & nullum inde fructum aut meritum reportare. Teste enim Greg. deprædari desiderat qui thesaurum publice portat. Sufficit de aromatibus. Vide de Incenso, &c.

Arrogantia.

Vide de superbia, & plene inuenies.

A Ars. Artifex.

Quoniam ars nihil aliud est quam scientia faciendi, vel docendi aliquid per certas regulas ordinata, videtur, quod per artem possumus intelligere in bono significato industriam habituatam ad faciendum bonum. De qua Eccles.38. Vnusquisque in sua arte sapiens, id est, sapiens & industrius debet esse. In malo vero significato industriam faciendi malum, sicut de illo malo rege dicitur 2.Par.33. quod malis artibus inseruiebat, obseruabat omina, sectabatur auguria, &c. Breuiter dico, quod inuenitur ars

Temporalis,
Virtualis,
Noxialis.

Temporali vti est congruum, sicut de Paulo legitur, quod manibus proprijs laborabat. Erat enim scenofactoriæ artis Act.18. Virtuali vti est arduum. Ista est ars, quæ non inuenitur in Babylone, id est, in homine peccatore Apoc.18. Omnis ars non inuenitur in ea. Noxiali vti est fatuum, de quo dicitur Act. 8. quod magus Simon multo tempore populum magicis artibus dementarat.

B ¶ De artifice vero nota, quod ille dicitur artifex qui facit artem, vel qui facit arte, id est, qui non casu, nec vsu, sed per artem, & scientiam operatur. Nota ergo, quod in scriptura inuenitur artifex

Summæ potentiæ,
Magnæ prudentiæ,
Vanæ scientiæ.

Primus est artifex cœlorum creator, scilicet, ipse Deus, de quo Sap.1. Omnium est enim artifex, omnē habens virtutem, omnia prospiciens. Et pro certo artifex est iste, qui scit eligere, qui scit construere, qui scit instruere. Eligere dico, quia, scilicet, sicut bonus artifex meliorem eligit materiam in quam agat, sic Deus meliores eligit pro se ipso. Patuit in Virgine, quam elegit, vt ex ea Christum hominem fabricaret Esa 40 Forte lignum & imputribile eligit artifex sapiens. Construere vero scit, vnde de ciuitate Ecclesiæ militantis, & triumphantis dicitur Hebr.11. quod ciuitatis huius artifex & conditor Deus est. Instruere etiam nouit, vnde Sap. 7. Omnium artifex docuit me sapientia.

C ¶ Secundus est artifex sui reformator; bonum enim artificiū est seipsum scire virtutibus, & moribus idoneum fabricare, quod pertinet ad quemlibet virū iustū, vel etiam alios exemplis & prædicationib. componere, & formare, quod pertinet ad prædicatores, & doctores, figuratos in illis artificibus, qui templum Salomonis ædificauerunt, quia, scilicet, anima propria est templum interius; Ecclesia vero, & quæcunque alia persona est templum exterius 1. Cor 3. Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Ideo de talibus prudentibus artificibus dicitur 2.Para 2. Misi tibi virum prudentem & scientissimum in auro & argento, ære & ferro. Sequitur. Qui sciat adinuenire prudenter, si quid necessarium est cum artificibus tuis.

D ¶ Tertius est artifex culparum sectator, & sic artifex potest dici quicunque malus & malitiosus homo, qui exemplo diaboli artificiose, & cautelose scit alijs nocere Vnde de diabolo, id est, de peccatore dicitur Ose. 8. Artifex fecit illum, & non Deus. Et ibid.13 Factura artificum totum est. Et si vis diuersis artificibus applica diuersa genera peccatorum, sed non prosequor sed transeo gratia breuitatis, ad cætera.

A Arundo.

Nota, quod arundo in bono sumitur, & in malo. In bono enim signat virum humilem, & obedientem, in malo vero signat virum instabilem, nec stare valentem. Signat dico in bono significato virum humilem, qui promptus obedit, qui sicut arundo solet esse

Ad flatum mobilis,
Ad tactum fragilis,
Intus vacuus,
Foris perspicuus,
Igniri facilis,
Mensuris habilis.

Constat enim quod arundo facile mouetur. Sic iustus ad flatum, & voluntatem boni prælati, vel ad inspirationem spiritus sancti faciliter agitatur: vnde de beato Ioanne dicitur Mat.11. Quid existis in desertum videre, arundinem vento agitatam? ¶ Item arundines facile cassantur. Sic iusti in sua reputatione valde debiles sunt, verumtamen tanto sunt fortiores, quanto se reputant fragiliores, sicut etiam patet de arundine, quæ cedēti vento non eradicatur, nec frangitur, vbi magna arbor venti impetu frangeretur Et breuiter, tales arundines, scilicet, iusti sunt intus vacui per voluntariam paupertatem, exterius splendidi, & perspicui per exemplarem honestatem. Facile igniuntur per Sancti spiritus charitatem. Et per eos alij mensurantur per iustitiam, & æquitatem. Et ideo de iusto dicitur Apocal.21 quod Angelus ille de arundine aurea mensus est ciuitatem. Vnde de iustis in arundineto paradisi habitantib. dicitur Sap.3. Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent, iudicabunt nationes, & dominabuntur populis &c.

B ¶ In malo vero significato dic, quod arundo signat impium, qui facile cedit. Arundo enim, id est, vir mundanus est

Intus vacuus, carendo gratia,
Flecti assiduus, carens constantia,
Foris perspicuus, præ mundi gloria,
Moueri solitus, iugi tristitia,
Ignibus deditus in valle stygia.

Quia, scilicet, mundanus nullam habet virtutum plenitudinem, nullam habet constantiæ aut fiduciæ certitudinem, nullam habet diuinam pulchritudinem, habet timoris, & tristitiæ mobilitatem, & inquietudinem, habet ad ignitionem infernalem valde magnam aptitudinem. De tali igitur arundine, & eius inutilitate, & inconstantia dicitur Ezech. 29. Fuisti baculus arundineus domui Israel, quem cum apprehenderunt manu, confractus es, & lacerasti humerum eorum. Fatuum enim est cōuinci per fiduciam. In talibus enim nihil est valens ad sustentandum, sed bene valent ad bonos percutiendum, & aceto potandum Marc.15. Percutiebant caput eius arundine.

Arx, arcis.

A Nota, quod arx idē est quod turris vel summitas ędificij, seu castri, locus, scilicet, altior, locus tutior, locus secretior ciuitatis, & ad defensionem aliarum ciuitatis partium ordinatus. Moraliter ergo loquendo, possum dicere, quod in scriptura inuenitur arx

Perfectionis,
Contemplationis,
Habitationis.

B ¶ Arx sanctæ, & mundæ perfectionis est ipsa anima. Ista est enim quam Dauid, id est, Christus diligit, & in qua sibi habitationem construxit 2.Reg.5. Cepit Dauid arcem Sion, hæc est ciuitas Dauid. Ista est enim mundanda à vitijs, & munde tenenda. Vnde 1. Mach.13. Mundauit arcem à contaminationibus. ¶ Arx altæ contemplationis est militans Ecclesia. Vnde ista dicitur Arx Sion, quæ interpretatur specula, quia Deus videtur, creditur, & contemplatur ibidem. Sed proh dolor, hodie in multis verificatur illud 1.Mach.3. Filij alienigenarum erant in arce. ¶ Arx tutæ habitationis est cœli patria, de qua dicitur Prou.9. quod sapientia, scilicet, increata misit ancillas suas, id est, prædicatores, vt vocarent ad arcem, id est, vt inuitarent homines ad patriam. Sufficit. Vide de turri, &c.

Asa.

A Fuit rex iuda, primo bonus, postea malus, & interpretatur sustollens factura, tollens plasmatio. Applica, si vis, ad bonos principes, vel ad malos, & pone ad vtrumque propositum de historijs Asa 3 Reg. 15. & 2. Para. 14. & deinceps, &c.

Asaph.

A Fuit de genere Leuitarum, vnde nata fuit quædam familia ministrorum templi. Potissime autem isti fuerint cantores, qui psalmos & cantica domini iubilabant in templo, sicut dicitur 1.Paralip.5. & 6. Interpretatur autem Asaph, congregans vel colligens, seu congregatio vel collectio. Potest igitur significare viros ecclesiasticos, simul per charitatem vnitos & congregatos, & laudis diuinæ seruitio & ministerio deputatos 1. Paralip. 16. Constituit Dauid de Leuitis coram arca domini, qui ministrarent, & recordarentur operum eius, qui glorificarent, & laudarent dominum Deum Israel, Asaph principem &c. sequitur. Asaph autem, vt cymbalis personaret. Expone, si vis, auctoritatem de seruitoribus templi, seu Ecclesiæ, quorum est esse coram arca, id est, coram altari,

tari, per deuotionem, miniſtrare per ſubiectionem, & diligentem occupationem, opera Dei recordari per contemplationem, & conſiderationem, Deum laudare per ſpiritualem exultationem. Vnde 1. Para. 25. Igitur Dauid & magiſtratus ſegregauerunt in miniſterio templi filios Aſaph &c.

A **Aſcalon.** Quæ fuit ciuitas Philiſtinorum; quæ interpretatur appenſa, infamis, ſeu ignis ignobilis, ſignat mundum, qui eſt habitatio peccatorum, qui dicitur appenſus, quia caret firmitate, dicitur infamis, quia abundat iniquitate, dicitur ignis, quia feruet cupiditate, dicitur ignobilis, quia plenus vilitate & ruſticitate. Et ſi vis, nota, quod Aſcalon, id eſt, mundus, ignobilis dicitur & infamis, quia caret honore, ſqualet horrore, pauet timore. In mūdo enim omnis honor perditur, & annihilatur. Amos 1. Perdam habitatorem de Azoto, & tenentem Sceptrum de Aſcalone. Ibi etiam eſt horror, quia à iuſtis non inhabitatur. Sopho. 2. Gaza deſtructa erit, & Aſcalon in deſertum. Ibi inſuper timor, & pauor reperitur, & mens humana continue ſollicitatur. Vnde Zach. 9. (Videbit Aſcalon) & timebit, & gaza dolebit nimis.

A **Aſcendere.** Idem eſt, quod de infimis ad ſumma ſurgere. Nota igitur breuiter, quod diuerſi poſſunt aſcendere diuerſimode, quia aſcendunt

Iuſti, mores cumulando,
Diſcreti, alta contemplando,
Prælati, ſtatum augmentando,
Beati, cœlum vendicando,
Superbi, magna præſumendo,
Ambitioſi, culmen appetendo,
Diuites & opulenti, honores tenendo.

De aſcenſu iuſtorum, qui eſt virtutum cumulatiuus, quo, ſcilicet, aſcenditur ad magnum perfectionis gradum, dicitur Cant. 3. quod Salomon purpureum aſcenſum media charitate conſtrauit. ¶ De aſcenſu diſcretorum; qui eſt arduorum contemplatiuus, poteſt dici illud Pſalm. 63. Aſcendit homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. ¶ De aſcenſu prælatorum, qui eſt dignitatum occupatiuus, dicitur Luc. 13. Amica aſcende ſuperius, tunc tibi gloria coram ſimul conuiuantibus. ¶ De aſcenſu autem beatorum, qui eſt cœlorum occupatiuus, dicitur in Pſalm. Quis aſcendit in montem domini, &c. ¶ De aſcenſu autem ſuperborū, qui eſt fatue præſumptiuus, dicitur in Pſalm. Aſcendunt vſq; ad cœlos, deſcendunt vſq; ad abyſſos. ¶ De aſcenſu ambitioſorū, qui eſt honoris appetitiuus, dicitur Apoc. 13. Vidi de Mari beſtiam aſcendentem. ¶ De aſcenſu vero diuitum & dignorum dicitur ibidem. Vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra.

B ¶ Dico ergo, quod inuenitur in ſcriptura, moraliter loquendo, duplex aſcenſus, ſcilicet virtuoſus, & vitioſus. Virtuoſus eſt ille, quo homo relinquit ſaltem quantum ad affectum inferiora bona mundi, & ad ſuperiora affectanda & contemplanda ſe conuertit. Ille etiam, quo homo de infimitate vitiorum ad eminentiam vitæ & morum eleuatur. Ille inſuper, quo homo de ſtatu & valle præſentis miſeriæ, ad cœli gloriam ſublimatur. Et de tali aſcenſu allega illam auctoritatem 1. Reg. 2. Aſcendebat vir ille de ciuitate ſua Vide de ardore, vbi diuiditur. Item ad hoc illa auctoritas Eſa. 14. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſſimo. Vide eam ſupra, vbi altitudo. Item allega illam auctoritatem. Venite aſcendamus in Bethel: in ſermone: Surgite & ite, quia non habetis hic requiem. Item ad hoc allegatur illud Gen. 2. Fons aſcendebat de terra rigans vniuerſam ſuperficiem terræ Vide eam in ſermone de aſcenſione. Aſcendet quaſi Aquila. Et quia in iſtis quatuor auctoritatibus diuiſis & proſecutis, multa poſſunt componi, & contineri de bono aſcenſu, tam de aſcenſione Chriſti, vel Virginis, vel cuiuſlibet Sancti, ideo de ea quo ad præſens taceamus. Eſt igitur aſcenſus virtuoſus, Item eſt aſcenſus vitioſus, & iſte eſt aſcenſus elationis, ambitionis, iniuſtę promotionis. Et de hoc dic, vt ſupra, vbi ponitur illa auctoritas Iſa. 14. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſſimo. ¶ Sed ne ita crude videamur tranſire, diuidamus de aſcenſu

C Chriſti, vel beatæ Virginis, vel cuiuſlibet animæ ſaluandæ illam auctoritatem Gen. 49. Aſcendiſti cubile patris tui vbi oſtenditur quod ſancti aſcendunt in cœlum, propter tria bona maxima; quæ ſunt ibi. Eſt enim ibi ſecuritas imperturbabilis (Aſcendiſti) quod eſt præteriti temporis. q.d iam es in tuto, iam tranſmiſiſti. Item tranquillitas pacificabilis (cubile) hæreditas durabilis (Patris tui, inquit) Eſt enim ibi ſecuritas, quæ non perturbatur, tranquillitas, quæ pace lætatur, hæreditas, qua iuſtus dotatur. Eſt ergo illic ſecuritas nunquam perturbata (Aſcendiſti) Sicut enim auis quando in ſupremis partibus aëris aſcendit, tunc videtur eſſe in tuto, quia, ſcilicet, ab inferioribus periculis eſt exempta, ſic anima, ex quo ad illum locum altiſſimum aſcenderit, à periculis omnibus tuta erit. Sicut enim ad ſupremum interſtitium aëris non aſcendunt vapores; ideo ſecundum philoſophos nullæ ſunt ibi impreſſiones, vnde non generatur ibi nec ventus, nec tonitruum, nec pluuia; nec grando; ſic vere ad illud ſupremum interſtitium paradiſi non aſcendunt vapores, id eſt, mundi peccatores, vel diabolicæ tentationes. Et ideo nullæ ſunt ibi tribulationes. Ibi enim non eſt vētus elationis, tonitruum comminationis, fulgur & grando rapinæ, & exactionis. Et ideo dico, quod eſt ibi ſecuritas, quia, ſcilicet, hæc omnia ſunt præterita & tranſacta. Aſcendiſti inquit, quod eſt præteriti temporis. Et de hoc 1. Mac. 5. Aſcenderunt in montem Sion cum lætitia. Et de Chriſto dicitur in Pſal. 67. Aſcendiſti in altum. Nam ſicut videmus, quod fructus, qui ſunt ſurſum in ſummitate arborum, ſunt magis in tuto, quam illi, qui ſunt inferius in hac vita. Venite ergo aſcendamus ad montem domini. Et nota, quod paradiſus dicitur mons, quia mons eſt

Locus ſublimitatis,
Locus ſecuritatis,
Locus vbertatis,
Locus claritatis.

¶ Sic pro certo Paradiſus habet in ſitu ſublimitatem, in ſtatu ſecuritatem, in cognitione claritatem, in fruitione vbertatem. Compara, ſi vis, paradiſum monti Libani &c. Sic ergo patet, quod ibi eſt ſecuritas imperturbata (Aſcendiſti) Vnde 1. Reg. 24. Aſcendunt ad loca tutiora deſerti. Heu proh dolor, talis ſecuritas non eſt in mundo, quia ſicut animalia innocentia in nemoribus ſemper ſunt in periculo, quod ab animalibus rapacibus & crudelibus deuorentur, ſic vere hic inferius in hoc mundo ſemper ſumus in periculo, quod ab animalibus, id eſt, à dæmonibus, & mundi tyrannis, & principibus diuerſimode perturbemur. Aſcendamus ergo ad tutiora loca deſerti, id eſt, ad ſecuritatem. Et primo quidem per deſiderium & affectionem, & finaliter ibi aſcendemus per æternæ gloriæ conſecutionem. Eſt igitur ibi ſecuritas imperturbata. ¶ Secundo eſt ibi tranquillitas pacificata, D
& hoc oſtenditur, quando dicitur Cubile. Ideo paradiſus dicitur cubile, quia eſt locus pacis, quietis, tranquillitatis, & voluptatis. Nam poſt labores & æſtus diurnos homo ſolet ad cubile ſuum recurrere, & ibidem aſcendere, & quieſcere, & dormire. Sic vere Paradiſus eſt locus veræ quietis, pacis, & tranquillitatis. Et ideo Chriſtus, & ſancti poſt labores huius vitæ adueniente veſpera mortis ad iſtud cubile aſcenderunt, & ibi pacifice, & delectabiliter quieuerunt. Ideo de Chriſto poteſt dici 3. Eſdræ 3. Darius rex aſcendit in cubiculum, & dormiuit. Heu proh dolor, tale cubile non eſt mundus, quia vere ibi non eſt tranquillitas, ſed aduerſitas, non quietudo, ſed amaritudo, non lætitia, ſed triſtitia, non pacis concordia, ſed tumultuum & litium diſcordia. Et ideo de tali cubili dicitur Eſa. 34. Erit, inquit, cubile draconum, & paſcua Struthionum, occurrent dęmonia, Onocentaurus & piloſus clamabit alter ad alterum, ibi cubauit lamia, ibi habuit foueam Ericius, ibi congregati ſunt milui alter ad alterum. Vbi nota ꝙ Mundus eſt cubile diuerſorū generū peccatorum, propter quorum frequentiam eſt merito perturbatus, Cubant enim ibi, accubant, & requieſcunt inflammati cupiditate Draconum. Draco ſpirat ignē, & ſignat auaros. Aggrauati cupiditate (Struthiones) Struthio eſt ita ponderoſa, quod non poteſt volare, ſic deſidioſi. Obſtinati peruerſitate (dęmonia) Dęmones habent voluntatem peruerſam, ſic obſtinati. Effrænati crudelitate (Onocentaurus) quod eſt animal ceruicoſum, & crudele, ſic tyranni. Occupati verboſitate (piloſus) Saltat enim clamat & ludit, ſic verboſi. Inquinati carnalitate (quia ibi cubat lamia) Lamia monſtrum luxurioſum, quia habet pedes equinos. Cumulati mundi facultate (Ericius, armatus ſpinis, id eſt; diuitijs pungentibus cor humanum) Delectati in rapacitate (Miluus, qui, ſcilicet, pullos rapit) Vide proſecutionem in locis ſuis. Non eſt igitur mundus cubile pacis, ſed magis tribulationis & litis, vbi tot peruerſa animalia conuerſantur. Sed vere Paradiſus, non ſic, quia pro certo ibi eſt tranquillitas pacifica. Vnde in Pſal 149. Exultabunt ſancti in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis. ¶ Tertio dico, E
quod ibi eſt aſcenſus, quia ibi eſt hæreditas amplificata (Patris inquit tui) Paradiſus enim eſt cubile & habitaculum patris noſtri, & ideo iure hæreditario nobis debetur. Ideo dicebat Chriſtus. Aſcendo ad patrem meum & patrem veſtrum Ioan. 16. In domo enim patris mei manſiones multæ ſunt. Obtinent igitur ſancti in paradiſo fructificam hæreditatem, pacificam tranquillitatem, tutam ſecuritatem. Et ideo tutum eſt aſcendere, & volare. ¶ Item nota, quod per aſcenſum intelligitur contemptio F
temporalium & inferiorum. Et ideo de quolibet, ſic aſcendente poteſt dici illud Gen. 2. Fons aſcendebat de terra, irrigans vniuerſam ſuperficiem terræ. Vnde contemnenda ſunt temporalia, vt habeas veritatis ſpectaculum, vel lecturam (Fons) vt præbeas pietatis rotaculum vel lituram (irrigans) vt caueas prauitatis periculum, vel iacturam (De terra) vt teneas dignitatis pinnaculum vel præturam, id eſt, vt obtineas dignitatem & honorem & prælationem (Aſcendebat) Primo ergo temporalia ſunt cōtemnenda, vt habeas veritatis ſplendorem & cognitionem (Fons inquit)

quit)Videmus naturaliter, quod quanto res minus habet de fæculentia, & minus de grossis humoribus, tanto plus habet de lumine, & claritate, & eo plus de opacitate, quo & plus de corpulentia. Patet in stellis, Sole, & planetis, quæ quia carent grossitie, ideo sunt clara, & lucida, & peruia. Re vera (charissimi) sic loquendo spiritualiter, quanto aliquis habet minus de fæcibus, & de fęculentia terrenorum in corde suo per amorem, tanto clarior & verior reperitur. Quod ostenditur cum dicitur Fons. Fons enim est naturæ peruiæ & specularis, in quo videtur, quicquid ibi est, imago etiam ibi impressa statim ibi apparet, & videtur, nisi forte fons fuerit turbatus, fæcibusq; permixtus, quia tunc nihil ibi apparet. Sic vere quando homo non est admixtus fæcibus temporalitatis per desiderium & amorem, & per auaritiam, tunc est clarus & verus, non fictus, non obscurus, non velatus, non hypocrita, imo quicquid est in eo interius in corde, apparet exterius in apparentia. Vnde Prou. 27. Sicut splendent vultus respicientium in aquis, sic manifesta sunt corda hominum prudentibus Et nota, quod dicit prudentibus, quasi dicat, tu non debes cor tuum ostendere, vel reuelare fatuis & insipientibus, qui nesciunt cælare cælanda, nec dicere dicenda, scilicet, bonis & prudentibus te debes planum, verũ, & manifestum exhibere. Quod est contra hypocritas, & contra fraudulentos & malitiosos, qui ita sunt ficti, obscuri, & velati, quod non potest sciri quid habent interius in corde & cogitatione, vnum pensant interius, & aliud ostendunt exterius, fingunt se bonos, & sunt mali, fingunt se amicos, & sunt inimici; & breuiter in eis non est, nisi fraus & deceptio, cautela, & palliatio, malitia & fictio. O Deus, quot sunt hodie tales, & quot sunt hodie de falsis amicis in mundo, qui tamen fingunt se bonos & veros, quamdiu possunt facere commodum suum erga personam, sed vere statim postquam nõ possunt plus aliquid lucrari, erga eum, vtpote quia deuenit ad paupertatem, tunc vere plane ostendunt suam falsitatem & fictionem, quia, scilicet, nihil plus de eo curant, sed eum dimittunt, & sic cordis sui fictam amicitiam manifestant, similes Locustis quæ in æstate apparent, quamdiu inueniunt ad rodendum, quia, scilicet tunc sunt fructus, & herbæ, sed vere in hyeme non videntur. Sic vere isti in æstate prosperitatis quamdiu inueniũt fructus & emolumentum erga personam, quamdiu ab eo possunt habere aliquod commodum tamdiu ei apparent, eius negocijs vacant, & ei obsequuntur, & applaudunt. Sed vere si venerit hyems, id est, tempus paupertatis, & aduersitatis, ita quod tales non inueniant amplius quod rodant, quod lucrentur circa ipsum, vere tunc amplius non apparent erga eum, imo eum dedignantur videre, & salutare. Tales igitur non sunt veri, nec plani, imo falsi, & fraudulenti, quia enim non quærunt nisi proprium commodum, & maxime in hoc peccant quidam falsi, qui se fingunt amicos, vt sciant secretum aliorum, postmodum eos accusant, & reuelant, de istis Eccl. 12. In labijs suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur, vt subuertat te in foueam. Ah (charissimi) non sic, sed simus veri & plani, simus sicut fons clarus, vbi fæces temporalium non sunt mixtæ. Vt de quolibet dicatur illud Zach. 13. Erit fons patens domui Dauid in ablutionem peccatoris, & menstruatæ. De Christo etiam dicitur Eccl. 1. Fons sapientiæ verbum domini in excelsis. Si prædicat de ascensione, dic nota in excelsis. Fons enim in monte scaturiendo per conductus potest descendere ad vallem, & iterum ad eandem altitudinem reuenire. Sic vere Christus, qui est in monte paradisi, ab æterno scaturiuit, & per conductus humanitatis, & vteri virginalis ad vallem huius mundi declinauit, & iterum in ipso conductu humanitatis nostræ voluit ad eandem altitudinem, scilicet, ad cœli palatium reuenire, ideo dicitur, In excelsis. Ideo Num. 24. dicitur. Excelsum quidem habitaculum tuum. Iste est igitur fons. Patet igitur prima
G ratio quare debent temporalia sperni, scilicet, pro habendo veritatis splendore, & cognitione. ¶ Secundo pro acquirendo pietatis dulcore & cõpassione (irrigans) Nubes enim nunquam rigat terrã, quamdiu aquã suã secum portat, imo oportet, ꝙ eã prius deserat, & dimittat. Sic vere homo nunquam potest rigare per pietatem, eleemosynam, & largitatem, terram, id est, pauperes & egenos, quamdiu aquam suam, id est, bona temporalia retinet, diligit, & cõseruat, imo vere si ipse vult habere virtutem irriguæ pietatis, & largitatis, oportet necessario, quod pluuiam suam. i. mundi bona deijciat per contemptum, distribuat per manum, & dimittat propter Christum. Quod ostenditur cum dicitur Irrigans. q. d. tu debes alios pijs beneficijs irrigare. Sed heu videtur ꝙ multi se habent diuersimode in huiusmodi irrigatione. Quidã. n. irrigant alios sicut nubes, qdam sicut fluuius, quidam sicut puteus, quidam sicut mare. ¶ Primo quidã sicut nubes, & isti sunt boni, & iusti, quia sicut nubes irrigat terram subiacentem æqualiter, & non percipitur tantum pluuia sua in vno loco sed in tota patria, sic vere boni & iusti eleemosynarij pluuiam suam, id est, eleemosynas suas spargunt æqualiter, & non faciunt acceptionem personarum sed breuiter omnibus indigentibus & non solum in vno loco, domo, familia, vel persona, sed in patria debet influentia suæ misericordiæ deriuari. Et ideo dicit, quod irrigabat vniuersam superficiem terræ, id est, totam patriam. Iuxta illud. Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide. Prou. 5. Alij sunt roraculum largitatis, sicut fluuius; nam fluuius non irrigat nisi partes sibi coniunctas & vicinas. Sic sunt multi, qui nullam pietatem faciunt, nisi personis sibi cõiunctis, vt vicinis familiaribus, & etiam illis, qui apud eos suis obsequijs bona huiusmodi promerentur, quia, scilicet, occupant pauperes & vicinos in suis operibus & postea dant eis eleemosynam, & id credunt multum, cum hoc tamen non sit datio, sed solutio, non gratis datum, sed debitum: de istis dicitur Hier. 6. Pascet vnusquisque eos, qui sub manu sua sunt. Isti non pascunt nisi eos, qui eis subsunt, scilicet illos de parentela, de vicinia, familiares, &c. Sed adhuc dico, quod sunt alij sicut puteus; & tales sunt putei & auari. Puteus enim non irrigat nisi seipsum. Aqua enim eius non exit exterius ad aliena loca, imo oportet, quod cum difficultate inde hauriatur, aqua etiam eius quando sæpe non mouetur per haustum, facile contrahit corruptelam. Vere tales sunt auari, quia vere ipsi non irrigant beneficijs suis, nisi seipsos, vxorem, filios, & familiam. Aquam enim bonorum suorum temporalium non diuidunt nec communicant cuicunque per ęquam pietatem vel largitatem, imo totum reseruant sibi ipsis, imo nullus potest ab eis aliquid de aqua sua, id est, de diuitijs extorquere, nisi cum difficultate, scilicet, per rapinam, vel extortionem, sicut faciunt balliui, principes, & latrones, imo fere sæpe accidit, quod propter defectum hauriendi, propter defectum exponendi manum ad diuitias suas, vt eas dent, & distribuant sæpissime putrefiunt. Patet de vino & blado diuitum, quod sæpe corrumpitur propter defectum distribuendi, tempore suo, & propter suam nimiam custodiam. Tales auari faciunt iuxta consilium Prou. 5. Habeto, inquit, eas, scilicet, diuitias, solus, & non sint alieni participes tui. Sed adhuc dico, quod quidam irrigant sicut mare. Mare enim vapores suos humidos superius ad nubes, quæ non indigent irrigatione, mittit Sic vere multi sunt, & maxime mundi diuites, qui more maris sunt fluctuosi per lites, & discordias, & per diuersas sollicitudines temporales, & amari per diuersa vitia & peccata, quia impij sicut mare feruent Esa. 57. Tales (dico) mittunt humores suos, id est, dona & munera superius versus nubes, id est, ad principes, & prælatos, & alios iudices, & magnates, vt, scilicet, eorum gratiam acquirant, & vt ab eis officia & beneficia obtineant, & vt eos sustineant, & foueant causas suas, quia (vt communiter) hodie magis amant homines dare munera nubibus, id est, potentibus, qui non indigent, quam pauperibus. Patet quia istis fiunt magna conuiuia, alijs nihil. Et hoc est contra doctrinam saluatoris Luc. 14. Cum facis conuiuium, noli vocare diuites, ne & ipsi reinuitent te, & fiat tibi retributio, sed voca pauperes, & claudos, qui non habẽt vnde retribuant tibi, & pater tuus, qui est in cœlis, retribuat tibi, &c. Heu (charissimi) non sic, non simus mare, puteus, seu flumen, sed simus nubes rorida, quæ æqualiter, & abundanter irrigat vniuersa, sicut fuit Christus, qui spiritualiter, & temporaliter bona sua diuisit abundanter, quod maxime aperuit tempore illo quando pluuiam suam, id est, dona spiritus sancti discipulis suis dedit, (pluuiam suam dico) Nam sicut vapores ascendunt à terra, & fiunt nubes, à quibus pluuia, ignis, & fulgura postmodum deriuantur; sic vere Christus hodie ascendit, vt tandem in Pentecoste pluuiam, id est, dona, & gratias Spiritus sancti cum igne visibili discipulis suis destinaret, vt sic corda discipulorum arida irrigaret, similis balęnæ, &c. Dic, si vis, sicut in sermone. Dicat igitur quilibet pius irrigator, & maxime Christus illud Eccl 24. Exiui de paradiso. Dixi, rigabo hortum meum, &c. Si prædicas de Ascensione, dic sicut supra. Si autem de alio quocunq; festo, dimitte illud exemplum vltimum, & verbum istud de auctoritate, scilicet, exiui de paradiso. Hoc est igitur secundum, quare, scilicet, temporalia sunt contemnenda, videlicet, vt habeas pietatis dulcorem,
& compassionem (Irrigans inquit) ¶ Tertio contemnenda, vt caueas prauitatis horrorem & infectionem, scilicet, auaritiam (De terra inquit) Vtile est enim homini repleto, quod ipse minuat sibi, & quod eijciat superfluos humores, alioquin esset in periculo mortis. Sic vere homo repletus diuitijs nisi eas eijciat, fugiat, & contemnat, saltem quantum ad affectum, ipse est in periculo mortis, culpæ, & gehennæ (De terra inquit) Nam sicut auis surgit de terra, alioquin est in periculo capiendi visco vel laqueo; sic vere tu debes fugere, contemnereque terrena, alioquin tu es in periculo, & capieris visco luxuriæ, vel laqueo auaritiæ. Ideo dicitur Abrahæ Gen. 12. Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, &c. id est, de mundo & carne &c. Sed heu videtur, quod multi sunt sicut fatuę aues. Auicula enim tamdiu remanet in terra, quod ibi capitur, & necatur. Sic multi tantum delectantur in terrenis, quod ibi per diuersa vitia capiũtur, sicut aneta, quæ non volat alte, nec se elongat à terra, & circa

noctem volat, hæc enim videns nemus aliquantulum altum deſperat tranſire , ſed videns ibi feneſtram apertam , eligit ſibi viam illam, ſed inueniens ibi rete, capitur, & retinetur. Sic vere (chariſſimi) illi, qui volitant circa terram & circa terrena negotia in caligine huius mundi, qui nolunt ſurſum eleuari per terrenorum contemptum, tales dico facile capiuntur. Nam quando tales vident, & conſiderant nemus magnum, id eſt, ſyluam mandatorum Dei, certe ipſi timent tranſire, timent facere, quæ iubentur. Et ideo ſibi eligunt viam apertam, viam latam, viam publicam, id eſt, viam mundi, quia, ſcilicet, fiunt mercatores, aduocati, &c. huiuſmodi. Eligunt aliquam certam feneſtram, aliquem certum modum viuendi, opus aliquod vel exercitium, ſed vere ſtatim inueniunt rete diaboli, id eſt, laqueos tentationum, ſcilicet, auaritiam ſuperbiam, luxuriam, inuidiam. Nam ex talibus filijs & ſimilibus conficitur iſtud rete. Et ideo homo per diuerſa vitia capitur, & per æternam miſeriam cruciatur. Confortati ſunt in terra, de malo ad malum egreſſi ſunt. Hiere. 9. Ah (chariſſimi) non ſic, ſed pro Deo temporalia contemnamus, quia vere neceſſe eſt propter euitandum periculum, id eſt, cupiditatis horrorem & infectionem, vt obtineas dignitatis honorem, & prælationem.

I ¶ Quarto eſt neceſſarium, vt obtineas dignitatis honorem, & prælationem (Aſcendebat, inquit) Sicut enim videmus quod magna eſt dignitas corporibus cœleſtibus, quod ab iſtis corruptibilibus ſunt ſeparata, ſic vere honorem magnum habet homo ſpiritualiter, quando ab iſtis infimis & temporalibus ſe diſiungit, & ſeparat per contemptum. Quod oſtenditur cum dicitur. Et aſcendebat. Et ſicut aſcenſus, & eleuatio ſignum eſt dignitatis, ſic ille, qui ab iſtis terrenis per contemptum ſe eleuat, dignus & nobilis dici debet, vt de hoc dicitur Luc. 19. Aſcendit in arborem, quia in terra Deũ videre nõ poterat, ſcilicet, Zachæus, quia, ſecundũ homiliã, Deũ facile nemo videt, cõſtitutus in terra. Nam ſicut videmus, quod flamma eſt ita dignæ & nobilis naturæ, quod abhorret inferius detineri, ideo ſurſum ſemper nititur eleuari, ſic verè cor nobile iſta infima abhorret & vilipendit, & ea parum reputat, ſuperiora quoq; quærit. dicens Eſa 2. Mich. 4. Venite aſcendamus ad montem domini & docebit nos vias ſuas. Patet igitur (chariſſimi) ſecundum auctoritatem quomodo talis aſcenſus, id eſt, terrenorum contemptus veritatem facit ſplendere (Fons) pietatem facit madere (Irrigans) cupiditatem facit horrere (De terra) Dignitatem facit pollere (Aſcendebat) In fine autem ſi vis, dic de illis qui hic digne per iuſtam promotionem aſcendunt, quod iſti ſunt ſicut ſigna cœleſtia, quorum aſcenſus, ſi ſigna ſunt fortunata & bona, in iſtis inferioribus bonum facit. Econuerſo autem malorum ſignorum aſcenſio malum ſignificat, & in inferioribus omne malum efficit, atq; cauſat. Sic vere dicam, quod, quando boni aſcendunt ad dignitatem in mundo, cauſant gaudia, & vtilitates. Econtra autem malorum aſcenſio & promotio omnium inferiorum & ſubditorum eſt deſtructio, & turbatio. Vnde de malo aſcendente, id eſt, de malo homine dignitatem obtinente poteſt dici illud Pſalm. Aſcendunt populi, & irati ſunt, dolores obtinuerunt omnes habitatores Philiſtijm. De bono vero aſcendente ad officiũ dignitatis dicere poteſt quilibet illud Apoc. 7. Vidi alterum Angelum aſcendentem ab ortu ſolis. Vbi nota, quod hic oſtenduntur quinq; quæ debet habere, qui ad gradum prælationis aſcendunt (videlicet)

Decoris ſpeculum,
Valoris cumulum,
Splendoris oculum,
Nitoris floſculum,
Honoris titulum.

¶ Habeat ergo decoris conuerſationem, vt refulgeat (Vidi in-
K quit) cumulum valoris in perfectione, vt emineat (alterum, id eſt, ſi alter, quam alij) oculum ſplendoris in cognitione vt clare videat. (Angelum inquit) floſculum nitoris, id eſt, puritatis in affectione vt ſurſum adeat (Aſcendentem inquit) titulum honoris in promotione, vt iuſte ſedeat, ſeu præſideat (ab ortu ſolis, id eſt, à Deo) Bona conuerſatio debet apparere. Vidi inquit, q. d. iſte eſt viſibilis, & apparens. Moralis perfectio debet præeminere (Alterum) quia ipſe debet eſſe totus alter ab alijs per ſingulares virtutes. Diſcreta cognitio debet relucere, quia debet eſſe Angelus. Pura affectio ima debet horrere, quia debet aſcendere ab amore terreno (Aſcendentem inquit) Alta promotio digne debet ſedere, quia ipſe debet venire ab ortu ſolis, id eſt, à Deo, & à Dei inſpiratione. Habere ergo debet decoris ſpeculum, clare conuerſando, quod oſtenditur cum dicitur, (Vidi) Res enim clariores ſunt (vt communiter) altiores & viſibiliores, vt patet de ſtellis. Sic vere dico, quod illi, qui in conuerſatione ſunt clari, & qui ab alijs videntur & conſiderantur, vt conſpicui, debent eſſe in dignitate magis ardui. Vidi inquit. q. d. Clarus eſt & viſibilis per honeſtam conuerſationem, dignus eſt aſcendere per promotionem. Vnde de talibus clare conuerſantibus, & viſibilibus promotis, & aſcendentibus poteſt dici illud 1. Reg. 28. Deos vidi aſcendentes de terra. Deos, inquit, iuxta illud Pſal. Ego dixi dij eſtis. Econtrario autem illis, qui non ſunt dij, id eſt, rudibus, & imperfectis dicitur Exod. 19. Cauete ne aſcendatis in montem. Patet ergo, quod qui alte vult aſcendere, debet habere decoris ſpeculum clare conuerſando (Vidi inquit)

¶ Secundo debet habere valoris cumulũ cæteris eminendo, L
quia, ſcilicet, ipſe debet eſſe alter, quam alij, per ſingularem perfectionem (Alter inquit) Corpora enim alta, & cœleſtia ſunt alterius conditionis, quam inferiora elementaria & terreſtria, non enim recipiunt peregrinas impreſſiones, nec ſubiacent corruptioni, vel caſui. Sic vere illi, qui alte per promotionem habent aſcendere, ſingulari perfectione debent gaudere, nullius peccati corruptioni ſubiacere, ſed alteri, quam alij per diſtinctam bonitatem debent apparere (Alterum inquit) Vide ſupra de altero. Vnde de promotione, & aſcenſu talis alterius poteſt dici illud Pſal. 108. Epiſcopatum eius accipiat alter. Vnde Heliæ, & Enoch viris perfectiſſimis, & alteris dictum fuit Apoc. 11. Aſcendite huc, & aſcenderunt in cœlum. Hodie tamen proh dolor ſæpe fit, quod ad gradum dignitatum non aſcendunt illi, qui perfectione ſunt alteri, ſed potius illi, qui ſunt ab omni bono immutati, & alterati. Vnde de nequiſſimo Antiocho dicitur 1. Mach. 1. quod ipſe aſcendit Hieruſalem in multitudine graui, & intrauit ſanctificationem cum ſuperbia, quia reuera ſæpe fit, quod illi, qui præ cæteris ſunt peiores, Hieruſalem (id eſt,) Eccleſiæ prælaturam aſcendunt, ſanctificationem ſtatus eccleſiaſtici indigne intrant, & recipiunt, & multitudinem grauem ſuorum parentum, & amicorum carnalium ſecum trahunt. Hierem. 49. Aſcendit quaſi Leo de ſuperbia Iordanis. Compara, ſi vis, malos præſides Leoni, &c. Non ſic, ſed habeamus valoris cumulum (Alterum inquit)

¶ Tertio habeat ſplendoris oculum diſcrete iudicando, quod M
notatur cum dicitur (Angelum inquit) Nota quod corpora quo ſunt ſubtiliora, ſunt communiter altiora. Patet de aëre, & de igne. Patet etiam de partibus aëris, quia illæ, quæ ſunt altiores, ſunt ſubtiliores & rariores. Sic vere dico, quod illi qui ſunt per ſcientiam & diſcretionem ſubtiles debent eſſe per promotionem ſublimes Angelum inquit. q. d. quilibet talis debet eſſe Angelus ſubtiliter cogitando, & iudicando. Figura Iud. 13. vbi dicitur, quod Angelus domini aſcendit in cœlum in flamma, quia ſcilicet, in flamma claræ cognitionis debet vir angelicus aſcendere ad cœlum prælationis Iud. 13. Aſcendit Angelus domini de Galgala ad locum flentium. Galgala interpretatur reuelatio quia, ſcilicet, tales iuſti à diuina reuelatione aſcenſum promotionis aſſumunt, & ad locum flentium. i. ad laborem prælationis aſcendunt. Et nota quomodo officium prælationis dicitur locus flentium. Quia re vera minus eſt ibi gaudij, quam mœroris. Et de tali promotione plus debet homo gemere, quam ridere. Vnde Eſa. 15. & Hier. 48. habetur ſic. Per aſcenſum enim Luith flens aſcendet, &c. Et in Pſal. dicitur. Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lacrymarum. Angelus ergo debet eſſe, id eſt, ſubtilis & diſcretus (Dic ſicut vis) Auerte tamen, quod hodie ſæpe fit, quod ad iſtum gradum non ſemper ſcientes aſcendunt, ſed potius ignorantes Figura Apoc 13. vbi dicitur, quod ipſe vidit de mari beſtiam aſcendentem cornibus munitam, & diadematib. inſignitam, & bellum contra ſanctos facientem, quia, ſcilicet, beſtiæ hodie. i. ignorantes non Angeli gradum dignitatis aſcendunt, cornuti & mitrati fiunt, diadema honorum gerunt, & ſanctos. i. bonos ſubditos tribulant, & ſubuertũt & tamen aſcenſus & promotio talium beſtiarum in Eccleſia prohibetur à Deo Eſa. 35. Non erit ibi Leo, & mala beſtia, non aſcendet ſuper eam. Non ſic ergo, ſed Angelum &c.

¶ Quarto habeat floſculum nitoris, pure affectando (Aſcen- N
dentem inquit) Vapor quanto eſt purior, tanto altius aſcendit. Sic illi, qui ſunt mundiores in affectione, debent eſſe alteriores in promotione Pſal 23. Quis aſcendet in montem domini? Sequitur. Innocens manibus, & mundo corde.

¶ Quinto habeat titulum honoris, iuſte ſubintrando, quia, O
ſcilicet, ipſe debet venire ab ortu ſolis. i. à Deo. Pſal. Ab ortu ſolis vſq; ad occaſum & ex Sion ſpecies decoris eius. Omnes. n. ſtellæ incipiunt aſcenſum ſuum ab ortu ſolis. Sic omnes prælati debent à Chriſto incipere, non à carne, non à ſimonia, non à mundo, &c. Vnde quod dominus tales aſcendere faciat, & promoueat, patet Amos 9. vbi dicitur. Aſcendere feci Iſrael de terra Ægypti. Sic ergo patet, quomodo quinque ſunt neceſſaria ad dignum promotionis aſcenſum. Replica, & hoc ſufficit, &c.

Aſer. Patriarcha filius Iacob interpretatur atrium, diuitiæ, A
beatitudo, aut beatus erit. Iſte ergo ſignat Chriſtum, vel prælatum, ſeu virum iuſtum, qui eſt atrium ad reſpiciendum, diuitiæ ad reficiendum, beatitudo ad perficiendum, beatus

erit

erit ad sufficiendum. Iste enim proficit alijs, ideo dicitur atrium, diuitiæ, & beatitudo. Ideo de hoc dicitur Genes. 49. Aser pinguis panis eius, & præbebit delitias regibus. Proficit etiam sibi. Ideo dicitur. Beatus erit Et de hoc Deuteron. 33. Benedictus in filijs Aser.

A **Asia.** Gradiens, seu eleuans, seu auferens, aut elatus, sustollens dominum, vel plasmatio domini. Expone, si vis, de anima, quæ graditur proficiendo; de religione, quæ eleuat contemplando, de mundo, qui aufert, damnificando, de diabolo, qui est elatus superbiendo, &c.

A **Asinus.** Est animal vile, humile, stolidum, & rude, laboribus deditum, & humanis vsibus dedicatum. Et signat illos, qui seipsos reputant viles, humiles, atq; rudes, & qui continue laborant per pœnitentiam, & vtilitatibus proximorum se deputant per veram amicitiam. De talibus ergo dicitur Gen. 49. Isachar asinus fortis accumbens inter terminos, vidit requiem, quod esset bona, & supposuit humerum ad portandum, & factus est tributis seruiens. Sicut enim asinus post laborem accumbit, sic iusti post huius vitæ miseriam, accumbunt cũ Abraham, Isaac, & Iacob. Diuide ergo, & prosequere auctoritatem istã sicut supra in tit. accumbere. Vel si vis, quod cum asinus sit animal solidum, stolidum, & hispidum, ita quod propter primum fortiter oneratur, propter secundum sensibus hebetatur, propter tertium immundum reputatur, possum dicere, quod Asinus signat tria, videlicet virum iustum, simplicem, & corpus; Iustum, qui est asinus patiens, simplicem, qui est asinus insipiens, corpus,
B quod est asinus rudens. ¶ Dico ergo, quod est asinus signans iustum patientem, qui multum oneratur. Asinus enim est animal patiens oneris & laboris. Sic iustus. Vnde Eccl. 33. Cibaria, & virga, & onus asino. Cibaria doctrinæ, virga disciplinæ, onus laboris & pœnitentiæ, & breuiter iustus potest dici ille asinus, de quo dictum est supra. Isachar asinus fortis, &c. Item asinus signat simplicem ignorantem, qui iuste supportatur. Vnde dicitur Exo. 23. & Lucæ 14. quod asinus, qui in foueam cadit, debet subleuari, & à periculo liberari. Item 3. Reg 13. dicitur, quod Leo iuxta asinum stabat, ipsumq; non lædebat, aut comedebat. In quo notatur, ꝙ asini, id est, simplices non debent offendi ab alijs vel grauari, nec etiam spiritualiter scandalizari, sed potius eripi à periculo. & iuuari. Isti figurantur in asina, quam Christus equitauit. Mat. 21. Et in alia, quæ Angelum melius, quam propheta Balaam vidit, & eum increpauit, quia, scilicet, simplices à Deo sunt specialiter dotati, & ad videndum Angelum, id est, ad contemplandum spiritualia prophetis, id est, viris literatis, & sapientibus sunt pares facti. Aug. Simplices rapiunt cœlos, & nos cum literis mergimur in profundum. Item asinus signat corporis ruditatem, qui iuste stimulatur, seu subiugatur 3. Reg. 13. Sternite mihi asinum. Iste est asinus, in quo sedens Axa filia Caleph suspirauit, sicut dicitur Iud. 1. Quia re vera anima filia Dei semper debet gemere quamdiu se videt asino corporis insidere, sed transeo causa breuitatis.

Asor. Vide interpretationem & expone secundum hoc, & secundum historiam. Fuit enim Asor ciuitas gentilis.

A **Aspectus. Aspicere.** Nota, quod aspectus in scriptura accipitur actiue, & passiue. Actiue accipitur quando homo aspicit, videt, cogitat, meditatur, & aduertit illa, quæ sibi sunt necessaria ad salutem, videlicet ad Dei majestatem. Mich. 7. Ego autem ad dominum aspiciam. Item ad mundi vanitatem Hier. 4. Aspexi terram, & ecce vacua erat, & nihil &c. Ad cordis prauitatem. Psal. Iniquitatem si aspexi in corde meo. Christi pœnalitatem Zach. 12. Aspicient in me, quem confixerunt. Deus etiam aspicit homines per suã dulcissimam pietatem. Psal. Protector noster aspice Deus. & Psalm. Aspice in me, & miserere mei. Et de his omnibus dic, sicut de respicere, & videre. Item aspectus accipitur passiue, & sic aspectus hominis idem est, quod exterior apparentia, & conuersatio, quæ ab alijs aspicitur, & videtur Gen. 3. Vidit mulier lignum, quod esset pulchrum, aspectu delectabile. Nota ergo, quod aspectum istum debemus componere, & ornare per virtutem honestatis, ne aliquid ibidem appareat, quod oculos intuentis offendat. Et de tali aspectu possit dici illud Ezech. 1. Aspectus rotarum & opus earum quasi si esset rota in medio rotæ, & vana similitudo ipsarum. Ista auctoritas potissime potest dici de religiosis vel clericis In quibus verbis ostenditur, quod ad hoc, quod aspectus nostræ conuersationis sit apud Deum & homines gratiosus, necesse est, quod ibi appareat

Velocitas motus,
Agilitas actus,
Identitas affectus,
Conformitas habitus.

¶ Sic igitur in aspectu conuersationis nostræ necessaria est nobis velocitas obeditiua, commutatiua (Rotarum) vtilitas executiua (Opus earum) Identitas charitatiua, quia debemus esse rota in medio rotæ per charitatem mutatiuam, quia debemus esse vna similitudo, scilicet, in nobis. Debemus enim habere commutationem, & vnitatem, affectionem, & veracem imitationem.
¶ Debemus igitur commutari velociter, quia debemus esse rotæ. B
Rotæ inquam, quæ mouentur de loco ad locum, & faciliter de superiori ad inferius declinantur. Sic vere nos debemus faciliter & velociter commutari, volui, & verti moraliter, & localiter per virtutem obedientiæ, & subiectionis exterius, & per virtutem conuersionis pœnitentiæ interius. Nam à superiori statu elationis & superbiæ debemus verti, volui & mutari ad inferius humilitatis & patientiæ. De loco etiam ad locum debemus velociter ad præceptum superioris volui per virtutem subiectionis & obedientiæ. Ideo de talibus rotis, id est, de viris obedientib. & seipsos moraliter conuertentibus & localiter mouentibus dicitur Ezec. 10. Rotas illas audiente me vocauit volubiles. Quod est contrà multos, qui re vera per obedientiam non voluuntur, per pœnitentiam non conuertuntur, per cõtritionem etiam non mutantur, imo re vera per obstinatam malitiam immobiles, & immutabiles inueniuntur, quia & Deo & prælatis indurati procaciter opponuntur. Isti ergo non cõuertuntur de malo in bonum, imo potius de bono in malum, similes quibusdam lapidibus, qui in Hibernia generantur. Dicit enim Isid. quod quidam lacus est in Noruigia Hiberniæ, in quo si palus ligneus quanquam sit mollis & flexibilis infigitur, illud, quod est in aqua, efficitur lapideum, quod in terra, efficitur ferreũ, & sic per virtutem illius lacus liguea mollities in duritiam lapideam & ferream commutatur. Re vera (charissimi) multæ tales improbæ conuersiones, mutationes, & alterationes, sunt hodie in lacu huius mundi. Et qui ipsum aspexerit, & cor eius humectauerit, delectauerit, & attraxerit ipse pro certo conuertitur in lapidem, & in ferrum, quæ sunt res frigidæ, duræ, immobiles, atq; graues, quia, scilicet, isti sunt frigidi per indeuotionẽ, duri per obstinationem, immobiles per inobedientiam, atque graues per auaritiam. Ideo de talibus lapideis, & ferreis dicitur Exo. 15. Fiant immobiles quasi lapis. Non (sic charissimi) sed pro Deo simus rotæ volubiles & mobiles, nosipsos ad bonum conuertendo, & Deo, & superioribus obediendo (Rotarum inquit) Ezech. 1. Apparuit rota vna super terram. Pulchrum est enim videre, & aspicere hominem agilem, & obedientem Aspectus enim solis, & cœli tanto est mirabilior, quanto dignoscitur esse mobilior. Ideo Proue. 22. dicitur. Vidisti hominem velocem in opere suo? coram regibus stabit. Ideo præcipitur Eccles. 31. In omni opere tuo velox. Vnde de aspectu tali potest exponi illud Matth. 28. Vbi dicitur de Angelo, quod erat aspectus eius sicut fulgur, vestimenta eius sicut nix. Quia talis debet esse Angelus per sapientiam, fulgureus per obedientiam, niueus per castitatem & munditiam (Rotarum inquit) Vnde ibidem Ezech. 1. Statura quoque erat in rotis, & altitudo, & aspectus horribilis, & totum corpus in circuitu plenum oculis &c. Expone, & dic quomodo iusti sunt horribiles, id est, terribiles dęmonibus, & iniquis. Debemus ergo agitari, seu commutari velociter prompte obediendo. ¶ Secundo dico, quod nos C
debemus occupari viriliter seu vtiliter, bonum perficiendo. (Opera inquit earum) Multa enim sunt, quæ libenter aspiciuntur propter effectus mirabiles quos operantur, sicut patet de stellis & lapidibus preciosis. Sic iusti merito aspici promerentur, pro eo, quod mirabilia virtutum opera exequuntur, quemadmodum de Dauid, qui interpretatur manu fortis, dicitur 1. Reg. 16. quod ipse erat pulcher, decoraque facie, sic, scilicet, quod illi sunt pulchriores ad aspiciendum, qui sunt fortiores ad bene operandum Ioan. 5 Opera, quæ ego facio, testimonium perhibet de me. Patet ergo, quod nos debemus vtiliter occupari, bonum perficiendo. ¶ Tertio dico, quod nos debemus diligere veraciter, quia D
scilicet, nos debemus esse rota in medio rotę, hoc est dictũ, quod alter debet habere alterum in medio sui, id est, in corde per dilectionem & amorem. Sicut enim inter duo specula vicina imago vnius resultat vsque ad intima alterius, ita quod quodammodo vnum habet aliud in medio sui, in quantum, scilicet, imago vnius in alio resultat, sic vere inter socios, & amicos, & vicinos tanta debet esse identitas charitatis, quod alter alterum debet in seipso iugiter continere, & portare (Rota inquit in medio rotæ) vt sic quilibet possit dicere socijs & vicinis suis illud Luc. 22. Ego autem in medio vestri sum, Et talis aspectus vbi refulget charitas, valde est gratiosus. Sicut patet de aspectu rosarum, quæ coloris sunt ignei, & purpurei. Figura Ezech. 1. vbi dicitur, quod de sanctis animalibus exibant scintillæ quasi aspectus æris candentis. Æs enim candens & ardens signat charitatem. Rota inquit, &c Ezech. 1. In medio earum similitudo quatuor animalium, & hic aspectus eorum. Istud tamen est contra mundanos amicos, qui non sunt sicut rota in medio rotæ, sed potius sicut rota iuxta rotam, qui, scilicet, non se contingunt nisi modicum & in puncto. Quia re verà contactus amoris & charitatis

illorum non eſt intrinſecus, ſed extrinſecus, & ideo valde eſt modicus, & ineptus. Non ſic (chariſſimi) ſed ſit aſpectus noſter
E charitatiuus. Debemus ergo affectare veraciter. ¶ Quarto debemus imitari conformiter, quia, ſcilicet, vna debet eſſe ſimilitudo ipſorum quatuor. Nam quotquot ſumus, debemus eſſe eiuſdem conformitatis, ſimilitudinis & æqualitatis, communitatis, & vnitatis, ſcilicet, ſine partialitate & ſingularitate, vt ſic dicamus illud Prou. 1. Marſupium ſit vnum omnium noſtrum. Sicut enim videmus, quod animalia, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, vnam habent ſimilitudinem & figuram, ſic vere illi, qui ſunt eiuſdem ſpeciei & eiuſdem fidei, religionis, Eccleſiæ, vel collegij, debent habere inuicem conformitatem, vnitatem, ſimilitudinem & paritatem. Quod eſt contra multos, qui rectè videntur eſſe monſtrum in natura. Eſt enim monſtrum in natura, quando vnum indiuiduũ diuerſificatur notabiliter à ſua ſpecie, ſicut dicit Iſid. quod in Æthiopia ſunt homines, qui capite carent, & oculos habent in humeris. Sic vere multi ſunt hodie in ſæculo, & in clauſtro, qui in conditionibus & in moribus & habitu, & geſtu ſunt alijs diſſimiles, & diſformes, ſicut patet de modernis religioſis, ſæcularibus, & clericis ſe inſolite veſtientibus, & gerentibus, ita quod recte tales videntur eſſe hodie monſtrum in natura, quia, ſcilicet, non ſequuntur modum, & regulam aliorum, carent enim capite rectæ intentionis. Oculi autem ſuæ conſiderationis videntur eſſe in humeris, quia, ſcilicet, non reſpiciunt niſi ad temporalia, & ad mundi bona, id eſt, ad mundanæ gloriæ vanitatem. Ideo de talium diſſimilitudine dicitur Sap. 2. Grauis eſt nobis ad videndum, quoniam diſſimilis eſt alijs vita eius. Et poteſt eſſe verbum bonorum, & perfectorum, quibus pro certo graue eſt videre talia monſtra, id eſt, tales inſolentes ſe taliter inhoneſte portantes & gerentes. Et hoc bene figuratur Ezech. 1. vbi dicitur, quod ſuper caput animalium erat quaſi ſimilitudo firmamenti, quaſi aſpectus cryſtalli horribilis. Quia re vera noſtra moderna animalia. i. noſtri religioſi & clerici videntur habere firmamenta ſuper caput, in quantum. ſ. per curioſitatem veſtium ſunt ſtellati, & more cryſtalli lucidi & ornati. Iſte tamen ornatus dicitur horribilis, quia pro certo magnus horror eſt bonis hominib. tales aſpicere, & eorum horribilem conuerſationẽ videre &c. Iſtud applica contra milites, & alios curioſos, qui gloriantur alijs eſſe in aſpectu diſſimiles & diſformes Nahum. 2. Aſpectus eorum quaſi lampades, & quaſi fulgura diſcurrentia. Non ſic, ſed ſit vna ſimilitudo omnium. Vnde Ezech. 1. Aſpectus rotarum ſimilitudo vna. Non ſic (chariſſimi) ſed pro Deo habeamus ſimilitudinem, communitatem & conformitatem, & faciamus ſicut Chriſtus Phil. 2. qui fuit in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Sit igitur in nobis vnitatis conformitas, charitatis identitas, & voluntatis mobilitas, ſic habebimus aſpectum pulchrum, gratioſum, laudabilem, & formoſum, vt de nobis dicatur illud Ezech. 1 in fine. Vidi quaſi ſpeciem ignis ſplendentis in circuitu, velut aſpectum arcus cum fuerit in nube in die pluuiæ, hic erat aſpectus ſplendoris per gyrum, & ſimilitudo gloriæ Dei, &c. Expone de aſpectu conuerſationis iuſtorum. Et ſi vis, dic quomodo aſpectus virgarum faciebat concipere oues Gene. 30. Sic exemplum bonorum, &c. Vide vbicunq; ſit mentio de conuerſatione & exemplo. De aſpectu autem Chriſti paſſiuo, quo aſpicitur à deuotis, poteſt dici, quod iſte inuenitur, ſcilicet,

Specioſus, carnem aſſumendo,
Doloroſus, crucem ſuſtinendo,
Gratioſus, veniam concedendo,
Virtuoſus, inferos ſuperando,
Rigoroſus, impios iudicando,
Glorioſus, in cœlo triumphando.

F ¶ Fuit igitur in Chriſto aſpectus decoris quia ſecundum Pſalm. Iſte in carne apparens fuit ſpecioſus præ filijs, & Gen. 39. Erat Ioſeph pulchra facie & decorus aſpectu. Item fuit in eo aſpectus doloris, quia, ſcilicet, de iſto paſſionem ſuſtinente dicitur Eſa. 52. Inglorius erit inter viros aſpectus eius. Et ibidem 53. Vidimus eum, & non erat aſpectus. Virum dolorum & ſcientem infirmitatem. Item fuit in eo aſpectus vigoris, quia, ſcilicet, de ipſo inferos ſuperante & à mortuis reſurgente poteſt dici illud Dan. 3. Aſpectus faciei eius immutatus eſt. Item erit in eo aſpectus rigoris ſcilicet in iudicio. Vnde de filio hominis ſedente in throno dicitur Ezech. 1. Similitudo inquit throni, & quaſi aſpectus hominis deſuper, & vidi quaſi ſpeciem electri, velut aſpectum ignis intrinſecus. Expone de iudicio, & igne, & iuſtitiæ rigore. Item erit in eo aſpectus ſplendoris, ſcilicet, in patria, quando aſpicietur à nobis hæc viſio glorię Dei. Et iſta ſufficiant de aſpectu paſſiuo. De aſpectu vero actiuo vide infrà de aſpicere, & de reſpicere, & de alijs titulis ſynonymis. Vt de nobis dicatur illud Matt. 28. Erat autem aſpectus eius ſicut fulgur, & veſtimenta eius, ſicut nix. Quod eſt contra multos, de quibus propter aſpectum ſuæ inhoneſtæ cõuerſationis poteſt dici illud Ezech. 1. Statura quoque erat in rotis, & altitudo & aſpectus horribilis. Allega themata per omnia vocabula, ſiue de aſpectu, ſiue de opere, ſiue de medio, ſiue de vno, ſiue de ſimilitudine. Nota, quod equus ad aſpectũ virgæ incipit currere, ſic homo ex conſideratione virgæ, id eſt, conductionis Dei vel prælati. Figura Gen. 30. de ouibus, quæ ad aſpectum virgarũ conceperunt. Vide tam de correctione, quam de reſpicere. Nota quomodo Elephas ad aſpectum ſanguinis ad prælium animatur. Sic & nos ex conſideratione ſanguinis & paſſionis debemus contra diabolum animari. Zac. 12. Aſpicient in me, quem confixerunt. Heb. 12. Aſpicientes in auctorem fidei, & conſummatorem Ieſum, &c. Vide infra de Reſpicere.

Aſpergere.

Nota, quod aſpergere idem eſt, quod aliquid ſuauiter ſpargere. Et quia inuenio, ꝙ multa ſparguntur, & diſperguntur, notabo, quod aſpergere poteſt ſignificare in bono & in malo. Eſt enim aſperſio A

Fluminis,
Sanguinis,
Cineris,
Pulueris,
Olei,
Hyſopi,
Sulphuris.

¶ Prima eſt aſperſio innocentium, qui aſperguntur flumine baptiſmali. Figura Num. 19. vbi dicitur, quod qui tangebat cadauer hominis mortui immundus efficiebatur. Sed tandem aqua expiationis aſpergebatur, & taliter mundabatur. Sic vere quia nos omnes cadauer mortui Adam carnem ab ipſo ducendo tangimus, ideo immunditiam originalis culpæ contrahimus. Sed quando aqua expiationis in baptiſmo aſpergimur, tunc à tali infectione mundamur, ſi tamen fide propria ſiue parentum vtamur & fulciamur Heb. 10. Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda.

¶ Secunda eſt aſperſio ſperantium & credentium, qui, ſcilicet, B aſperguntur ſanguine virtuali, ſcilicet, ſanguine Chriſti & meritis ſuæ paſſionis. Virtus enim ſanguinis Chriſti eſt aſperſio credentium, quia ſicut aſperſio roris ardorem aëris temperat, & aſperſio pinguedinis ignem inflammat, ſic virtus dominicæ paſſionis & ſanguinis calorem concupiſcentiæ ab aëre conſcientiæ refrigerat, & ardorem ſpiritus ſancti inflammat. Chriſtus ergo figuratur in ſacerdote qui ſanguine paſſeris occiſi leproſum ſepties aſpergebat, & ſic eum purificabat, & mundabat, ſicut dicitur Leu. 4 Quia re vera ſummus ſacerdos Chriſtus ſanguine paſſeris, id eſt, proprij corporis immolati, leproſum, id eſt, genus humanum aſperſit, & ſepties, hoc eſt dictũ, perfecte & integre à ſeptem peccatis mortalibus expiauit Eſa. 42. Ipſe aſperget gentes multas. Ideo fidelibus dicitur Heb. 12. Acceſsiſtis ad ſanguinis aſperſionem melius loquentem quam Abel. Et bene melius loquitur ſanguis Chriſti, quia, ſcilicet, ſanguis Chriſti miſericordiam prædicauit. Vnde Leu. 16. dicitur, quod propitiatorium ſanguine ſepties aſpergebatur ad denotandum, quod propitiatio omnium peccatorum per ſanguinem Chriſti figuratum efficiebatur. Sanguis autem Abel iuſtitiam poſtulauit Gen. 4. Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. ¶ Tertia eſt aſperſio pœ- C nitentium quia, ſcilicet, aſperguntur cineribus, vt ſuperfluitas corrodatur. Recentes enim pelles aſperguntur cinere, vt pilus cadat, & euellatur. Panni etiam immundi aſperguntur lixiuio, quod fit de cinere, vt inde maculæ ſuſtollantur. Sic vere peccatores, qui ſunt putridi ſpiritualiter & immundi, cinere, qui acris eſt ſaporis, & mortificatiui vigoris, id eſt, pœnitentiæ aſperitate aſperguntur, & ſic pili exterioris vanæ conuerſationis recedunt, & corruptio carnalitatis conſumitur, & omnis vitiorum immunditia abſtergitur, & innocentiæ munditia reparatur Ideo anima poteſt figurari in Thamar filia Dauid de qua, ſtuprata ab Amon legitur 2. Reg. 13. quod aſpergens cinere caput, & rupta talari tunica de domo corruptoris ſui recedebat clamando. Quia re vera Thamar, quæ interpretatur amara & commutata, id eſt, anima pœnitens, à priſtina conuerſatione ſe commutans, videns quod frater ſuus, id eſt, corpus ipſam fœdauit diuerſis vitijs, debet amara & triſtis eſſe per contritionem, tunicam conſcientiæ rumpere per cordis & oris confeſsionem, clamare. ſ. ad Deum per orationem, caput mentis cinere aſpergere per pœnitentiæ macerationem & afflictionem, interius gemere per amaram contritionem, & manus apponere per ſatisfactionem, & de domo corruptoris ſui, id eſt, de mundo recedere per contemptum & abominationem. Abſalon fratrem ſuum, qui interpretatur patris lucerna, id eſt, ad Chriſtum accedere per affectionem. De tali ergo aſperſione cineris dicitur Hebr. 9. Cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat. Ideo conſulitur Hier. 25. Vlulate paſtores, & clamate, aſpergite vos cinere optimates gregis. ¶ Quarta eſt aſperſio morientium, qui, ſcilicet, aſper- D guntur puluere finali ſeu mortali, hoc eſt dictũ, conſiderationis,

reſo-

reſolutionis, & pulueris, in quem corpus redigitur per mortem. Sicut enim video, quod pulueres ſpecierum condiant ſalſamenta, & cibaria, & carnes putreſcere non ſinunt, ſic puluis memoriæ mortis ſi inde aſperſi fuerimus, ſpiritualiter nos condiet, & ſapidos in ore Dei faciet, & per timorem inde conceptum ad conuenientiam debitam nos reducit, & per peccata putreſieri non permittet. Ideo bene dicit Mich. 1. In domo pulueris puluere vos conſpergite. Vnde 2. Reg. 1. dicitur ſic. Die tertia apparuit homo veniens de caſtris Saul veſte conſciſſa, & aſperſus puluere caput, & venit ad Dauid. Talis enim poteſt ſignificare hominem timoroſum, qui puluere id eſt, conſideratione mortis aſperſus, & veſte corporis per pœnitētiā cōſciſſus, de caſtris Saul, id eſt, de

E ſtatu peccati recedit, & ad Dauid, id eſt, ad Chriſtū venit. ¶ Quinta eſt aſperſio indigentium, qui, ſcilicet, à viris pijs aſperguntur oleo, id eſt, eleemoſyna temporali, quæ, ſcilicet, dolores pauperum more olei mitigat, atq; lenit. Figura Leu. 14. digitum dextræ manus ſepties contra dominū aſperget, quia re vera oleum miſericordiæ de ſiniſtra bonorum temporalium ſumitur. Dextra vero bonorum æternorum inde tangitur, in quantum pro intentione æternorum eleemoſyna pauperibus elargitur. Septies autem contra dominum aſpergitur, quando amore Dei ſeptem miſericordiæ opera efficiuntur. Vnde de tali aſperſione olei miſericordiæ dicitur Leu. 8. quod Moyſes tollens collyridam Aſperſam oleo pane & lagana tradidit eam Aaron & filijs eius.

F ¶ Sexta eſt aſperſio contemplantium, qui aſperguntur hyſopo ſalutari, id eſt, humilitatis virtute, quæ per hyſopum deſignatur, dicentes domino illud Pſalm. 50. Aſperges me domine hyſopo, & mundabor, lauabis me, & ſuper niuem dealbabor. Hyſopo enim aſpergebatur aqua, qua purificabuntur mundandi, ſicut dicitur Leu. 14. ad denotandum, quod nulla poteſt eſſe purificatio, lotio, vel aſperſio vitiorum, niſi humilitas intercedat. Quinimo ſi quis aqua lacrymoſę deuotionis aſpergitur, neceſſe eſt, quod hyſopus immittatur. Vnde videtur, quod viri deuoti ſimiles ſunt auibus Diomedęis in ſylua Diomedęa, q̄ in mari Mediterraneo frequentabant, & quodam mirabili ritu aquam de mari in alis portantes, aram alas excutiendo aſpergebant, & ſuo modo luſtrabant. Quia re vera viri deuoti aqua lacrymarum debent in mari, id eſt, in amaritudine conſiderationis accipere, aram cordis inde aſpergere, templum Dei per deuotionem frequentare, & ſe humiliter Deo dedicare. Vnde Leuitis, id eſt, viris eccleſiaſticis, & deuotis pręcipitur. Num. 8. Aſpergantur aqua lu-

G ſtrationis, & radant omnes pilos ſuæ carnis. ¶ Septima eſt aſperſio delinquentium, qui aſperguntur ſulphure minerali. Puluis enim ſulphuris facit fœtere, & ardere. Quia re vera, quando ſulphur peccati in homine ſpargitur, fœtorem infamiæ incurrit, & ardorem gehennæ finaliter ſentit. Vnde Iob. 18. dicitur de peccatore. Calcet ſuper eum quaſi rex interitus. Sequitur. Aſpergatur in tabernaculo eius ſulphur, &c. Sufficit de aſpergere. Vide de Spargere, &c.

A. Aſpicere.

Nota, quod Aſpicere idem eſt, quod aliquid acute & attente inſpicere. Et eſt idem, quod conſiderare, attendere, & videre. Et ſic dicam breuiter, quod eſt idem

Aſpicere	Dei	Deus aſpicit cuncta diſponendo,
	Iuſti	Iuſtus aſpicit digne meditando,
	Impij	Impius aſpicit alios explorando,
	Diaboli.	Diabolus aſpicit omnibus inſidiando.

¶ De aſpectu Dei dicitur in Pſalm. Dominus de cœlo in terram aſpexit, vidit omnes filios hominum. De aſpectu iuſti dicitur ad Heb. 1. Aſpicite in gentibus, videte, & admiramini. De aſpectu inuidioſo impij dicitur Mich. 7. Aſpiciet me inimica mea, & inductur confuſione. De aſpectu malitioſo diaboli dicitur Abacuc. 3. Aſpexit & diſſoluit gētes, & cōtriti ſunt montes ſæculi, incuruati ſunt colles mundi ab itinerib. æternitatis eius. Dicamus ergo aliquid de aſpectu Dei, & iuſti. Deus enim aſpicit omnia, licet non videatur aſpicere. Sunt quædam animalia, quorum oculi non videntur, ita quod non videre, vel non aſpicere crederentur niſi videre per experientiam probarentur, ſicut patet de pulicib. & alijs minutis animalibus. Sic vere fatuo videtur, quod dominus non habeat oculos, & quod non aſpicit facta noſtra, pro eo quod multa diſſimulare, & ac ſi non videret de rebus modicum curare videtur, iuxta illud Ezech. 8. Derelinquit dominus terram, & dominus non videt. Et iuxta illud Iob. 22. Nubes latibulum eius nec noſtra conſiderat. Et de fatuis dicitur in Pſal. Et dixerunt quomodo ſcit Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo? Et Eſa. 57. Dicit ipſe Deus. Ego tacens, & quaſi non videns. Verumtamen ſic non eſt in re, quia ipſe videt & aſpicit vniuerſa, quod licet non ſemper, quandoque tamen per experientiam manifeſtat. 2. Macha. 7. Dominus Deus aſpicit veritatem. Vnde 2. Macha. 12. Vniuerſa conſpicit Deus dominus. Ideo ibidem 15 dicitur Honora eum, qui vniuerſa conſpicit. Et ſi vis nota, quod Deus aſpicit

Indigentes ad eis miſerandum,
Supplicantes ad eos audiendum,
Laborantes ad eos præmiandum,
Delinquentes ad eos ſubuertendum.

¶ Dico ergo, quod Deꝰ aſpicit miſeros, vt eis ſubueniat. Aſpectus B enim eius eſt ſicut Caladrij, qui infirmum aſpiciendo dicitur ſanare. Ideo petebat Dauid in Pſal. Aſpice in me, & miſerere mei. ¶ Item aſpicit humiles, vt eos exaudiat. Vnde Eccleſ. 35. Oratio humiliantis ſe nubes penetrabit, & non diſcedet donec altiſſimus aſpiciat. ¶ Item aſpicit bene operantes & laborantes, vt eis remunerationem faciat. Eccleſ. 24. Penetrabo inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes ſperantes in domino. ¶ Item aſpicit malos, vt eos puniat, quod potiſſime fiet in iudicio, quando videbitur aſpectus cryſtalli horribilis ſuper capita animalium, ſicut dicitur Ezec. 1. Baſiliſcus enim niſi primo aſpiciatur ab homine, ipſum ſi aſpicit interficit. Lupus etiam ſi aſpiciat antequam aſpiciatur ab homine, raucum facit. Sic vere niſi in primo dum hic viuimus Deum aſpexerimus ſcilicet per fidem & deuotionem aſpectum eius in iudicio ſuſtinere non poterimus. Si enim expectemus, quod tali aſpectu primus nos videat, neceſſe eſt, quod ſic aſpiciens nos occidat, quapropter neceſſe eſt, quod à nobis primus inſpiciatur, vt aſpectus ſui violentia deuitetur. Eccl 16. Montes ſimul, & colles & fundamenta terræ cum aſpexerit illa Deus, tremore concutientur. Et in Pſal 84. Veritas de terra orta eſt, & iuſtitia de cœlo proſpexit. Vnde Eccleſ. 2. dicitur. Væ, qui dereliquerunt vias rectas, & diuerterunt in vias prauas, & quid facient cum inſpicere cœperit dominus? Sed de iſto aſpectu diuino, vide infra vbi reſpicere. Sed de aſpectione viri iuſti, nota, quod ſicut Aquila de longe proſpicit prædam ſuam, & ideo indiguit acuto viſu, ſic quia præda noſtra, ſcilicet, gloria Paradiſi longe diſtat à nobis, neceſſe eſt, quod clarum & acutum habeamus diſcretionis viſum, vt, ſcilicet, aſpicere poſſimus illa, quæ ad hanc prædam acquirendam ſunt neceſſaria de remotis. Multa enim ſunt interim aſpicienda, conſideranda & videnda, vt finaliter præda cœleſtis gloriæ non per fidem, ſed per ſpeciem aſpiciatur, & Deus Deorum in Sion videatur. Ergo nota, quod iuſtus aſpicit

Seipſum ad ſe cognoſcendum,
Mundum ad vilipendendum,
Proximum ad ſubueniendum,
Prælatum ad obediendum,
Deum ad ei ſeruiendum,
Diabolum ad eum fugiendum,
Peccatum ad eijciendum,
Impium ad eum deteſtandum,
Infernum ad eum metuendum,
Paradiſum ad eum appetendum.

¶ Iſtis enim detur aſpiciendo & conſiderando oculus viri iuſti, figuratus in rota Ezech 1. quæ in circuitu oculis erat plena. Igitur C aſpice te ipſum, vt te deſpicias, ſcilicet, natiuitatem, quam vilis ſit, vitam, quam fragilis ſit, mortem, quam miſerabilis ſit. Vnde de Petro dicitur Ioan 20. quod inclinauit ſe, & aſpexit in monumentum, id eſt, ad mortem. Item aſpice mundum, vt hunc reijcias, ſcilicet, quam ſit vanus, varius, defectiuus. Hier. 4. Aſpexi terram, & ecce vacua erat & nihil. Item aſpice proximū, vt huic ſubuenias. Aſpice enim dico, ſupple, ad ei ſubueniendum, ad eum diligendum, & ipſius miſeriam ſubleuandum 2. Eſdræ 6. Præcepi, & aſpexi, vt adiuuent eos, qui ſunt in captiuitate Iudæorum. Item aſpice prælatum, vt, ſcilicet ei obedias, & vt bona exempla ab eo recipias. Exod. Aſpice, & fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt. De viro iuſto etiam & exemplari, qui ad hoc debet aſpici, vt imitetur, poteſt dici illud Exod. 33. Aſpiciebant tergum Moyſi, donec ingrederetur tentorium. Item aſpice Deum, vt, ſcilicet, ei ſeruias & vt in ipſum credas & timeas Mich. 7. Ego autem ad Dominum aſpiciam. Aſpiciendus eſt veniens in carne, tranſiens ad crucem, aſcendens ad culmen, rediens ad examen. Veniens (dico) per incarnationem. Sic aſpiciebat eum Daniel dicens Dan. 7. Aſpiciebam in viſione noctis, & ecce filius hominis veniebat. Moriens etiam per crucem & paſſionem, quia, ſcilicet, populus, qui hunc ſerpentem pendentem in palo proſpicit, ſanatur. Num. 21. Vnde Marc. 15. de Chriſto dicitur crucifixo. Erant autem mulieres à longe aſpicientes. Aſcendens etiam ad paradiſi culmen aſpiciendus eſt Act. 1. Viri Galilæi quid ſtatis aſpicientes in cœlum, &c. Aſpiciendus eſt inſuper rediens ad iudicium, & examen. Vnde ipſe iudicaturus dicit Zach. 12. Aſpicient ad me, quem confixerunt. Aſpice ergo Deum naſcentem humiliter, morientem vtiliter, aſcendentem viriliter, iudicantem ſeueriter, triumphantem notabiliter. 1. Pet. 1 Iſte eſt (inquit) in quem deſiderant Angeli reſpicere. Item aſpice diabolum vt eum caueas. Vnde de illa fera beſtia Daniel. 7. dicitur ſic. Aſpiciebā, donec euulſæ ſunt alæ eius. Item proſpice peccatū, vt quid

quid fit fentias 4.Reg. 8. Afcende & afpice contra mare,id eft,ad amaritudinem peccati Item afpice impium,vt eum fugias Prou. 7. Profpicio per cancellos domus meæ,video vęcordē iuuenem. Afpice infernum,vt eum metuas Efa. 5. Afpeximus in terram, & ecce tenebræ tribulationis. Item afpice paradifum, vt eū cupias. Vnde Mich. 4. Afpiciat in Sion oculus meus. Et Hier. 1. Circuite vias Hierufalem,& afpicite. Ifta de afpicere,infpicere, confpicere,& profpicere fufficiant. Vide infra de refpicere, & de oculo, & videre.

A **Afsiduitas.** Nota, quod afsiduitas idem eft, quod continuatio,frequentatio,affuefactio; Poteft tamen accipi in bono,& in malo,ficut bene profequitur Mauritius in fuis diftinctionib. Vnde notabo, quod in fcriptura reperio afsiduitatem

Virtuofam & laudabilem,
Vitiofam & odibilem,
Dolorofam & damnabilem,
Gaudiofam & durabilem.

¶ Prima eft afsiduitas bonorum,qui, fcilicet, afsidue intendunt ad bonum Eccl 6. In mandatis domini afsiduus efto. Secunda eft afsiduitas prauorum, qui, fcilicet, afsidue volunt facere mala. Vnde Eccl 12. Non eft ei bene,qui afsiduus eft in malis. Tertia eft afsiduitas infernalium tormentorum,quæ. f. afsidue & cōtinue infliguntur damnatis. Vnde Eccl. 41. Filiorum impiorum peribit hæreditas,& cum femine illorum afsiduitas opprobrij. Quarta eft afsiduitas fupernalium gaudiorum. Vnde beati dicunt illud Eccl. 51. Laudabo nomē tuū afsiduē. Dic ergo,quod eft afsiduitas bona,quæ debet frequentari. Sicut.n. video quod non vna gutta, fed guttarum cadentium afsiduitas lapidem cauat nō vna lectio audita, fed audiendi afsiduitas difcipulum informat,non vnicus ictus,fed percufsionum afsiduitas ferrum edomat, fic re vera afsiduitas bonorum operū,bonos habitus generat, virtutes fouet, animum inftruit & finaliter gloriam æternam procurat. Et ideo pro certo nulli debet fufficere vnicus bonus actus, imo neceffe eft, quod frequentet plurimum bonum opus. Oportet ergo afsidue

Deum exorare,
Bonos frequentare,
Mandata feruare,
Deum laudare,
Corpus caftigare.

B ¶ De afsidua oratione dicitur Iac. 5. Multū valet deprecatio iufti afsidua. De afsidua bonę focietatis frequētatione dicitur Ecc 27. In medio cogitantiū legē Dei afsiduus efto. De afsidua mādatorum obferuatione dicitur illud prædictum Ecclefi. vlt. Laudabo nomen tuum afsidue. De afsidua corporis caftigatione dicitur

C Ecclefia. 30. Seruum inclināt operationes afsiduæ. ¶ Sed pro certo eft alia afsiduitas mala, quæ debet euitari. Mali enim non funt afsidui in bonis operibus,fed in malis. Sunt enim Afsidui

Vana loquendo,
Falfa dicendo,
Sine caufa iurando,
Carnalia fectando.

Ifti enim afsidue loquuntur inaniter. Vnde Ecclef 20 Fabula vana in ore indifciplinatorum erit afsidua Item ifti afsidue fantur mendaciter contra illud Eccle. 7 Noli velle mentiri omne mendacium, afsiduitas enim illius non eft bona. Et ibid. 20. Potior fur,quam afsiduitas viri mendacis. Item ifti afsiduè peierant fine caufa iurando,contra illud Ecclef. 23. Nominatio Dei non fit afsidua in ore tuo, & nominibus fanctorum non admifcearis, quoniam non eris immunis ab eis. Et ibidem. Iurationi non affuefcat os tuum,multi enim cafus in ea funt. Item ifti afsidue delinquunt carnalia fectando, contra illud, quod inhibetur Ecclefiaft. 9. Cum faltatrice ne afsiduus fis, nec audias illam, ne forte per eas in efficacia ipfius. Sufficiat. Vide infra de continue, & frequentare,& in tit. de affuefcere,& confuetudine,&c.

A **Afsimilari. Afsimilatio.** Nota, quod afsimilari idem eft, quod comparari, conformari, fimilis fieri feu dici. Nota igitur breuiter quod boni afsimilantur diuerfis rebus propter diuerfas virtutes & proprietates, quas habent. Ifti enim gerunt afsimilationem

Pœnitentiæ,
Sapientiæ,
Eminentiæ,
Obedientiæ.

¶ Pœnitentiæ dico. Et fic homo poteft dicere illud Iob 30. Comparatus fum luto, & afsimilatus fum fauillæ & cineri. Expone quibus rebus fe comparant & afsimilant pœnitentes (fcilicet luto,) quia reputant fe fragiles (fauillæ,) quia debent effe feruentes & agiles, (cineri,) quia debent effe acres, difcolores,& humiles,(fapientiæ etiam,) quia, fcilicet, quilibet valde debet conari,quod fapientibus affimiletur. Mat 7 Omnis, qui audit hæc verba,affimilabitur viro fapienti, qui ædificauit domum fuam fupra petram. (Eminentiæ vero) quia, fcilicet, cœleftia contemplando debet altioribus comparari. Vnde Cant. 7. Statura tua affimilata eft palmæ (Obedientiæ infuper,) quia, fcilicet,quilibet iuftus debet fe conformare illis qui per bonam operationem,& obedientiā funt agiles. Cant. 8. Surge dilecte mi, affimilare capreæ,hinnuloq; Ceruorum. Auctoritati nihilominus & excellentiæ,quia, fcilicet,vir iuftus,maxime prælatus debet effe authenticus&excellens. Can. 1 Equitatui meo affimilaui te in curribus Pharaonis. ¶ De malis vero nota, quod ipfi gerunt B fimilitudinem

Superbiæ deuorantis,
Luxuriæ inquinantis,
Gaftrimargiæ eneruantis.

¶ Ideo ipfis dicitur illud Ezech. 32. Leoni gentium affimilatus es, & Draconi, qui eft in mari. Dic quicquid volueris de Leone, & Dracone & mari contra mundanos & contra mundum. Luxuriæ etiam. Ideo in Pfal dicitur: Affimilabor defcendentibus in lacum. Compara luxuriam lacui Afphalti,vel alteri. Gaftrimargiæ infuper,quæ, fcilicet,mentes & vires eneruat. Vnde Hier. 6. Speciofę & delicatæ affimilaui &c. tranfeo, quia infra in litera S. de Similitudine tractabitur fatis plene.

Afsiftere, & Aftare. Affiftere enim idem eft, quod A alicui appropinquare,& fiftere. Aftare vero idem eft, quod ad latus ftare. Notabo ergo, quod in fcriptura reperitur Affiftere

Fauoris,quod fit ad adiuuandum,
Honoris,quod fit ad imperandum,
Vigoris,quod fit ad miniftrandum,
Liuoris,quod fit ad machinandum.

Primum eft affiftere diuinitatis. Ifta enim eft femper parata affiftere cuilibet in fe fperanti, neceffitatem & indigentiam patienti. Bernard. de Deo dicit,quod ipfe nouit vt veritas, amat vt charitas, affiftit vt pietas. Pfal. Qui aftitit à dextris pauperis,vt faluā faceret à perfequentibus animam eius. Ifte enim aftitit dulciter carnem fumendo,aftabit acriter mundū iudicando, aftabit largiter bonos præmiando. Prima fuit affiftentia grandis amoris, fuit. n. tunc ficut mater affiftens puero ne labatur in lutū Eccl. 51. In confpectu aftantium factus eft mihi adiutor. Secunda erit affiftentia magni rigoris, fcilicet,in iudicio, quando iudicaturus orbem affiftet Iac. 5. Iudex ante ianuā affiftit. Tertia erit affiftentia magni vigoris,qn̄ ſ affiftet fanctis in patria, præmia diftributurus. De quo Hebr. 9. Chriftus affiftens pontifex futurorum bonorum. Et fic patet,quomodo eft vnum affiftere diuinitatis. ¶ Secundū eft affiftere auctoritatis. Affiftere enim regi vel iudici B eft honoris, & auctoritatis officiū. Et fic dico,quod Deo affiftunt Angeli ficut miniftratores,Beati tanq̄ imperatores, Iufti,qui funt in via,tanquam contemplatores,&feduli feruitores. Affiftit enim Deo Angelus fibi miniftrando Tob. 12. Ego fum Raphael vnus de feptem,qui aftamus ante Deum. Afsiftunt Deo beati fecum conregnando. Vnde de beata Virgine dicitur in Pfal 44. Aftitit Regina à dextris tuis in veftitu deaurato circumdata varietate. Affiftit etiam Deo quilibet ecclefiafticus,ipfum contemplando,& in officio Ecclefiæ famulando,dicens cum Pfal. 5. Mane aftabo tibi, & videbo quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. Patet ergo, quomodo eft vnum afsiftere auctoritatis. ¶ Tertio dico,quod eft C vnū afsiftere fedulitatis,& iftud eft afsiftere iuftorū,qui afsiftunt Deo fibi feruientes, afsiftunt pauperibus fibi fubuenientes, afsiftunt ignorantibus ipfos inftruentes, afsiftunt triftibus ipfos cōfolantes,afsiftunt ægrotantibus ipfos adiuuantes. Conftat. n. quod omnes boni fuo modo afsiftunt Deo fibi feruitium exhibendo. Regi. n. apum afsiftunt intentiffime exercitus aliarū. Vnde Dan. 7. dicitur quod millia millium miniftrabant ei, & decies millies dena millia afsiftebant ei. Vnde quilibet poteft dicere illud Luc. 1. Ego fum Gabriel,qui afto ante Deum. Conftat. n. quod infirmis & pauperibus afsiftunt, ipfos mifericorditer adiuuando,& eis fubueniendo. Vnde Rom. 16. Commēdo vobis fororem Phœben; vt afsiftatis ei in quocunq; negotio veftri indiguerit. Conftat infuper,quod ipfi libenter afsiftunt triftib. ipfos confolando. Vnde de fanctis mulierib. pro morte domini defolatis dicitur Luc. 24. q̄ cum confternatæ effent,duo viri aftiterunt iuxta illas in vefte fulgenti. Conftat nihilominus,q̄ afsiftunt ignorantib. ipfos inftruendo,ita q̄ de quolibet doctore pōt exponi illud Actor. 12. Angelus domini aftitit,& lumen refulfit in habitaculo carceris, lumen dico doctrinæ in habitaculo confcientiæ. Et fi vis, potes dicere, quod afsiftunt fuperioribus ipfis obediendo, Zac. 4. Ifti funt duo filij olei fplendoris,qui afsiftūt dominatori. Vide eā expofitam in fermone. Iftud ergo eft afsiftere fedulitatis.

¶ Quar-

D ¶ Quartò dico, quod est vnum Assistere iniquitatis; quia scilicet viri iniqui semper se adhibent assistentes ad omnem iniustitiam faciendam. Vnde nota, quod mali Assistunt

Socijs ad explorandum,
Sibi inuicem ad conspirandum,
Principibus ad alios superandum, & ad alijs imperandum.

Primum est Assistere malitiosorum, qui scilicet in omni loco volunt assistere ad explorandum, quid agatur. Psal. Astitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non odiu t. Secundum est Astare principum & tyrannorum, qui scilicet assistunt simul ad conspirandum contra Ecclesiam, & contra pauperes. Vnde in Psalm. 2. Astiterunt Reges terræ aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Tertium est Assistere iudicum, officialium, & aduocatorum, qui scilicet assistunt regibus & principibus in officijs, vt po sint nocere inferioribus. Vnde de Doech Idumæo, qui assistebat Regi Saul, dicitur 1. Reg. 22. quòd ipse occidit sacerdotes Domini. Sic ergo patet, quod est quadruplex Assistere, generaliter loquendo. Vide exempla, figuras & prosecutiones in alijs titulis consignificatiuis, &c.

A **Assyrii.** Nota, quòd Assyrij, qui interpretantur sustollentes vigilias Domini, fuerunt populi infideles, filiorum Israel inimici, qui sc. cum regibus suis pessimis Salmanasar, Sennacherib, & Nabuchodonosor filios Israel molestauerunt, Hierusalem succenderunt, & populum ipsius captiuauerunt, & in Babylonem & Mediam transtulerunt, & terram promissionis de manibus eorum sustulerunt. Igitur per istos possunt intelligi dæmones, qui bonos occupant, & captiuant, & terra promissionis atque cœlesti gloria eos priuant. Possunt etiam significare malos sæculares, qui filios Israel viros ecclesiasticos molestant, Hierusalem, id est, Ecclesiam pro viribus dissipant, & bona eorũ rapiunt, & deuastant, & eos captiuitati, id est, seruituti subiugant, & condemnant. 4. Reg. 17. Translatus est Israel in Assyrios. Et, proh dolor, sicut Deus antiquitus filios Israel pro eo, quod de Assyrijs confidebant, & spem magis in hominibus, quàm in Deo ponebant, fœdus cum eis inibant, & eorum idola adorabant, sicut patet 3. Reg. 15. & 2 Paral. 28. & Ezech 23. Ideo Dominus ipsos in manibus Assyriorum tradidit, & eos per eos dissipauit. Sic hodiè ecclesiastici, quia fauores sæcularium quærunt, & auxilia mundana plus, quàm diuina diligunt, idola eorum, id est, vitia sæcularia apud se introducunt & colunt, ideo Deus in manibus Assyriorum, id est, principum & tyrannorum sæcularium, vel etiam dæmonum ipsos dimittit, & ipsos per eos destruit, & confundit. De Hierusalem enim dicitur Ezechi 23. Ipsa insaniuit libidine in amatores suos Assyrios. De Israel etiam dicitur Ose. 12. quòd fœdus cum Assyrijs inijt, & oleum in Ægypto ferebat, & tamen 4. Reg. 19. dicitur: Verè dissipauerunt Reges Assyriorum terras. Isti tamen finaliter à Iudith sub Holoferne, ab Angelo ad Sennacherib fuerunt destructi, & miserabiliter dissipati, quia sc. mali, qui nunc premunt bonos, finaliter destruentur, & auxilio Iudith, id est, Beatæ Virginis, & Angelorũ Domini subuertentur. Iudith 15. Assyrij in fugam ibant præcipites. Isti ergo tollunt vigilias Domini, quia sc. dæmones somnũ peccati immittunt, & sic vigilias Dei, sapientiam & diligentiã tollunt. Mali etiam & tyranni vigilias Domini dicuntur tollere, in quantum suis molestijs Dei officium, quod vigilando fit, impediunt. Si vis in bono significato, dic, quod Assyrij interpretantur directi, vel dirigentes, & dilecti, vel diligentes, significantes bonos, qui diligunt & diliguntur, & in bono alios dirigunt & diriguntur. Tales autem Assyrios diligit Deus, & eos finaliter saluat Christus. Vnde Mich. 5. Erit ipse pax Assyrijs, cum venerit in terram nostram.

A **Assur.** Nota, quòd Assur quandoque sumitur pro rege, quandoque pro terra Assyriorum, & potest significare in bono & in malo. In malo enim signat diabolum, vel quemcũque tyrannum, vel impium, vel etiam omnium malorum collegium. Est enim Assur nomen

Superbiæ, qua quis confunditur,
Sæuitiæ, qua quis læditur,
Potentiæ, qua quis minuitur,
Concordiæ, qua contra bonos vnitur & coniungitur,
Iustitiæ, qua contra bonos exequitur.

¶ Mali enim habent superbiam & elationem, quæ tamẽ finaliter dissipatur. Vnde Zach. 10 Humiliabitur superbia Assur. Vnde illud Esa. 10. Visitabo super fructum magnifici cordis Regis Assur. ¶ Item habent sæuitiam, & crudelem turbationem. Vnde Esa. 10. Væ Assur, virga furoris mei, & baculus ipse est. ¶ Item ipsi habent altam potentiam & prælationem. Ezech. 31. Ecce Assur quasi Cedrus in Libano. Sequitur. Cedri non fuerunt altiores illo in Paradiso Dei. De promotione malorum, & quomodo ista arbor finaliter fuit succisa, sicut dicitur ibidem: sic prosperitas malorum finaliter peribit. Vnde ibidem: Assur cadat in gladio &c. ¶ Item isti habent inter se contra bonos malam concordiam, & confœderationem. Vnde in Psalm. Etenim Assur venit cum illis, & facti sunt in adiutorium filijs Loth. ¶ Item isti habent omnem iniustitiam & bonorum oppressionem. Esa. 52. In Ægypto habitauit populus meus in principio; Assur absque vlla causa calumniatus est eum. ¶ Et nota, quod Assur interpretatur negociator aut negociatio, aut ignis illuminatio, quia scil. mali per auaritiam negociantur, per mundanam sapientiam illuminantur, & igne infernali finaliter igniuntur. Si vis in bono significato, dic, quod Assur interpretatur dirigens seu diligens, beatus seu gradiens. Et sic signat virum perfectum, qui diligit per charitatem, dirigit per veritatem, beatus est per sufficientiam, graditur per diligentiam. Sufficit &c.

Assumere. Assumptio.

A Cum Mauritius de assumptione diffusè tractet, ideo sub breuiloquio pertrãsibo. Dicam ergo, quod in scriptura fit mentio de duplici assumptione, passiua scilicet, & actiua. Passiua dico, qua quis sumitur ad aliquid faciendum. Actiua vero, qua quis assumit aliquid ad vtendum. Dicamus ergo primo de assumptione, qua quis assumitur passiuè. Et sic dico, quod sicut principes & magnates assumunt sibi diuersimodos seruitores, varijs & diuersis officijs deputatos: sic Deus homines per suam occultam inspirationem & prouidentiam solet assumere, & de vno statu ad alium transferre, & ad vsus suos diuersimodè deputare. Sicut enim dicitur Hierem. 18 Sicut lutum in manu figuli: sic sunt homines in manu Dei. Et ideo sicut figulus assumit lutum, & inde format vasa diuersa, nunc ad vnum, nunc ad aliud officium: sic Deus de massa humani generis homines assumit, & secundum quod sibi placet, ad diuersos fines & status ipsos diuersimodè ordinat & disponit. Ideo possumus dicere illud Psalm. Domini est assumptio nostra, & sancti Israel Regis nostri. Nota igitur, quod homo assumitur

De mundo ad religionem, vt Deo seruiat,
De peccato ad conuersionem, vt mortem fugiat,
De subiectione ad prælationem, vt fructum faciat,
De miseria ad saluationem, vt bonum sentiat.

B ¶ Isti sunt enim quatuor modi, quibus quis assumitur ad bonum, quia videlicet

Religiosus assumitur ad famulandum,
Pœnitens assumitur ad eiulandum.
Prælatus assumitur ad imperandum,
Beatus assumitur ad conregnandum.

A Deo assumitur ad religionẽ. Sicut enim paterfamilias assumit tauros syluestres, vt ipsos ligatos, castratos, & domitos, vti libet, laboribus subiuget, stimulo pungat, cantu leniat, & eos quamuis diligat, nihilominus oneribus ipsos, non tamen vltra vires, submittat. Sic Deus homines syluestres & sæculares quandoque solet inspiratiue assumere, iugo obedientiæ subdere, vinculo religionis ligare, stimulo timoris pungere, & a pristina cõuersatione domare, & vtilib. laborib. subiugare, cantu tamẽ cœlestiũ promissionũ lenire. De tali autem assumptione exponit Mauritius illud Hiere. 3. Assumam vos, vnum de ciuitate, & duos de cognatione, & introducam vos in Sion, & dabo vobis pastores iuxta cor meum, & pascent vos scientia, & doctrina. Vnum inquit & duos, &c. quasi dicat, pauci ex multis assumuntur in Sion, quę interpretatur specula, id est, in religionẽ, vbi Deus speculatur. Nota etiam, quod dicit: Dabo pastores iuxta cor meum, ad denotandum, quod pastores Ecclesiæ quadam occulta dispositione iuxta cor domini constituuntur, & ab ipso specialiter eliguntur, iuxta illud Heb. 5. Nemo assumat sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Et istud non solum est verum de bonis, imo etiam de malis, quia scilicet sicut dicitur Iob 34. Sæpe fit, quod Deus regnare facit hominem hypocritã propter peccata populi. Vel etiã potest dici, quod iuxta cor domini debent eligi, non iuxta affectionem propriam, vt scilicet magis attendatur domini voluntas, quam priuata vtilitas. Iuxta illud 1. Cor. 10. Nemo quod suum est quærat, sed quod multorũ. Nota etiam, quod dicit. Isti debent pascere subditos scientia & doctrina: quod est contra multos, qui hodie assumũtur in religionis, vel Ecclesiæ pastores qui non sunt iuxta cor domini, nec ad pascendum alios per scientiam eruditi. Sed de hoc vide infra in eodem titulo N. Illi ergo, qui ad religionem assumũtur, possunt dicere cum Psal. 26. Pater meus & mater mea, id est, mundus, & caro dereliquerunt me, dominus autem assumpsit me. Et si vis, nota, quod religiosi assumuntur,

Vt { diligentius famulentur,
luculentius speculentur,
efficacius operentur.

Assumuntur enim ad seruiendum diligentissime. Vnde Hierem. 35. Assumpsi vniuersam domum Rechabitarum, & introduxi eos in domum domini, supple, ad seruiendum Deo. Aggæi 3. Assumam te Zorobabel seruus meus. Item assumuntur ad contemplandum cœlestia, & ad recipiendum

reuelationem myſteriorum diuinorum. Vnde Matth.17. Aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & transfiguratus eſt ante eos. Et Ezech.27. Aſſumam filios Iſrael, id eſt, videntes Dominum &c. Item aſſumuntur ad operandum, ſeu etiam ad prædicandum efficaciſſimè. Vnde Spiritus ſanctus dicit Actor.13. Segregate mihi Barnabam & Paulum in opus miniſterij, ad quod aſſumpſi eos ſc. ad officium prædicationis. Patet igitur, quomodo quandoq; quis à Deo aſſumitur ad religionem. Vide infr. de
C Religione. ¶Secundò dico, ꝙ quandoq; quis ſumitur ad conuerſionem, ſc. quando ꝑ pœnitentiã conuertitur à peccato. Deus .n. eſt ſicut ſapiens artifex, qui aſſumit in littore lapides precioſos, quanq̃ rudes & impolitos; quia ſc. benè ſcit exinde trahere vtilitatem, quamuis habeant in apparentia vilitatẽ. Deus .n. ignobilia mundi, ſc. peccatores ſibi aſſumit, & eos eligit & conuertit, & inde lapides precioſos, id eſt, homines virtuoſos facit. Patet de Paulo, & alijs Apoſtolis, quos aſſumpſit; quia ſc. ignobilia mũdi eligit Deus, vt confundat fortia, 1. Cor.1. Et Pſ.17. Miſit de excelſo, & aſſumpſit me de aquis multis, liberauit me ab inimico meo
D potenti. ¶Tertiò dico, ꝙ quandoq; quis aſſumitur ad prælationem. Prælatus enim aſſumitur ab electoribus adminiſtratiuè, & executiuè. A Deo verò ordinatiuè, & inſpiratiuè. Deus enim debet eſſe auctor præcipuus in aſſumptione Prælati. Sicut enim firmamentum ſecum aſſumit, & rapit planetas, & facit eos moueri ad proprium raptum & motum, & contra ipſorum inclinationẽ & motum, ſecundum quod neceſſarium eſt ad regimẽ vniuerſi: ſic Deus homines trahit contra proprium appetitum, inclinationem, & motum, vt expedire iudicat, & in prælationis officio ſecum ducit. Vnde Matth.17. dicitur, quòd Deus aſſumpſit Petrum, Iacobum, & Ioannem, & duxit eos in montem ſeorſum. Mons enim prælationis ſignificat faſtigium. Iſta autem aſſumptio, raptus, tractus, vt dictum eſt, dicitur eſſe motus violentus, non proprius; quia ſc. ipſi naturali planetarum motui eſt cõtrarius, ad denotandum, ꝙ ipſi ſic aſſumpti ſuam promotionem nõ debent appetere, ſed potius inuiti & violentati debent diuino tractui obedire, & ſibi cum quadã diſplicentia conſentire, dicẽtes illud prædictum Pſ. Domini eſt aſſumptio noſtra. Et illud Pſ. 17. Miſit de excelſo, & accepit me, & aſſumpſit me. Veruntamen ſic eſt de multis; ſicut de ipſis planetis; quando enim ſunt retrogradi, tunc motus naturaliter eorum non eſt contra firmamentum. Sic verè multi mali & ambitioſi non cum diſplicentia Dominum promotorem ſequuntur, ſed voluntariè & ambitioſè, & cum magna complacentia iſti motui ſe conformant. Et ideò quando conſecrantur Epiſcopi, oportet, ꝙ dicant, volo; nõ enim traherentur inuiti, quamuis dicat Greg. ꝙ ad prælationem ſe ingerentes ſunt repellendi, ſe verò ſubtrahentes, & ſe indignos reputantes cum violentia ſunt trahendi. Nota tamen, ꝙ hodie aſſumuntur ad iſtud officium multi inhabiles & indigni, videlicet quos aſſumit cognatio, largitio, ambitio. De cognatione patet, quia, ſicut patet, illi de cognatione ſæpè omnibus præferuntur, efferuntur. Aiũt enim, ꝙ Chriſtus non extraneos, ſed ꝓpinquos ad Apoſtolatum aſſumpſit. Aiunt inſuper, quòd ſicut ſcribitur in lege Exod.12. ad eſum agni principaliter aſſumebantur illi de domo propria. Si autem adhuc aliquid ſupereſſet, aſſumebantur vicini cunctis alienigenis penitus reſecatis. Sic ergo dicunt, quod parentes propinquos primo, vicinos vero & compatriotas ſecundo ad eſum agni, id eſt, patrimonium crucifixi debent aſſumere, & de quibuſcunque alienignis non curare, dicentes illud Hier. 44. Aſſumam Nabuchodonoſor Regem Babylonis ſeruum meum, & ponam thronum eius ſuper lapides iſtos. Et re vera ſępe fit, quod ad thronum dignitatum non aſſumuntur niſi proprij cognati & ſerui. Serui dico, id eſt, familiares, vel ſerui, id eſt, illi, qui de donis, precibus, & adulationibus ſciunt ſeruire. Tales ergo aſſumit cognatio. Quoſdam etiam, vt dixi, aſſumit largitio; quia .ſ. apud multos, qui, prius offert, prius aſſumitur, ſicut ſcribitur de illis 3. Reg.13. ꝙ quicũq; volebat, implebat manum ſuam, & fiebat ſacerdos Baal. Et verè tales ꝓpriè ſunt ſacerdotes Baal, i. Diaboli, non Chriſti. Iſti videntur facere iuxta conſilium Prophetæ Ezech.24. vbi dicitur: Pinguiſſimum pecus aſſume; quia ſc. iſti pinguiores, i. ditiores aſſumunt. Vnde Eccleſ. 13. Si largitus fueris, aſſumet te; & ſi non habueris, derelinquet te. ¶Item alios aſſumit ambitio; quia ſcilicet illi, qui ardenter ſe ingerunt, libentius aſſumuntur. Vnde Deuter.29. Aſſumat ebria ſitientem. Ebrij enim ſunt diuites ſuperiores, qui ſcilicet hodie ſitientes, i. auaros & ambitioſos aſſumunt, dicentes illud, quod dictum fuit Ieroboam peſſimo Duci, 3. Regum 11. Aſſumam te, & regnabis ſuper omnia, quæ deſiderat anima tua. Iſti ergo non aſſumuntur à Deo, niſi fortè permiſſiuè, ſed à diabolo actiuè, & procuratiuè. Matthæ.4. Aſſumpſit eum diabolus, & ſtatuit eum ſupra pinnaculũ templi. Patet ergo quomodo quidam aſſumun-
E tur ad prælationem. ¶Quartò dico, quòd quidam aſſumũtur ad cœleſtem beatitudinem & fruitionẽ. Ibi enim primò fuit aſſumptus Chriſtus. Ideò dicitur Act.1. Hic Ieſus, q aſſumptus eſt à vobis in cœlum &c. Tandem aſſumpta eſt beata Virgo. Vnde canitur: Aſſumpta eſt Maria in Cœlum &c. quotidie aſſumuntur iuſti. Vnde Pſal.64. Beatus, quem elegiſti, & aſſumpſiſti, habitabit in atrijs tuis. Sic ergo primo patet quomodo eſt multiplex aſſumptio paſſiua. ¶Sed adhuc dico, quod eſt aſſumptio actiua, il- F
la ſcilicet, qua boni aſſumunt bona, & mali diſſimiliter ſumunt mala. Nota ergo, quod boni aſſumunt, & ſibiipſis recipiunt

Scientiam, vt ignorantes erudiantur;
Iuſtitiam, vt mali tolerentur,
Sapientiam, vt alta noſcantur,
Miſericordiam, vt pauperes alantur,
Perſeuerantiam, vt bona compleantur,
Compaſſionem ad miſerandum,
Prædicationem ad alios informandum.

Iſta enim omnia ſunt à iuſtis accipienda, & à diuerſis diuerſimode ſunt ſumenda. Igitur accipiant ſeu aſſumant ſcientiam ignorantes. ſecund. Eſdræ 10. Aſſumpſit Eſdras librum coram multitudine. ¶Item accipiunt iuſtitiam præſidentes. Vnde Zach. 11. Aſſumpſi mihi duas virgas, vnam vocaui decorem, & aliam vocaui funiculum, & paui pregem. ¶Item aſſumant ſapientiam contemplantes. Vnde ſapiens de ſapientia dicit Sapi. 8. Quæſiui mihi ſponſam aſſumere eam, & amator factus ſum formæ illius. ¶Item aſſumant miſericordiam locupletes. Ecclesi.29. Propter mandatum aſſume pauperem & propter inopiam. ¶Item aſſumant perſeuerantiam bene operantes. Vnde Eſaiæ 40. Aſſument pennas ſicut Aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient. ¶Item aſſumant compaſſionem miſericordes ſeu condolentes. Vnde Exech.32. Aſſume lamenta ſuper Pharaonem Regem Ægypti. ¶Item aſſumant prædicationem doctores & ſapientes. Numer.24. Aſſumens Balach parabolam ſuam ait &c. Et illud Apoſtoli Ephe.6. Gladium ſalutis accipite, quod eſt verbum Dei. ¶De aſſumptione vero, qua Deus aſſumpſit hominem, poſſent dici multa, ſed omnia tractata ſunt per doctores. Vnde humana natura poteſt dicere illud Pſal.17. prædictum. Miſit de ſummo & accepit me. Dedit in opprobrium conculcãtes me. Aduerte tamen, quod Chriſtus non aſſumpſit vitia ſecũdum naturam. Vnde nota, quod ipſe aſſumpſit pœnalitates corporales, & ſpirituales, vt famem, ſitim, laſſitudinem, triſtitiam, gemitum & timorem. Vnde Chriſtus, de quolibet ſtatu aſſumpſit aliquid, ſcilicet, de ſtatu

Innocentiæ peccati immunitatem,
Naturæ { lapſæ corporis mortalitatem,
reparatæ gratiæ plenitudinem,
glorificatæ fruitionem. }

¶Item ipſe non aſſumpſit pœnalitates, quæ important vitium, vnde ipſe non aſſumpſit

Ignorantiam,
Infirmitatem,
Malitiam,
Concupiſcentiam,
Iracundiam,
Iniuriam,
Superbiam,
Luxuriam,
Gaſtrimargiam &c.

Et eſt aſſumptio idem, quod ad aliquem ſtatũ honoris ſumptio, eccleſiaſtica in electione promotio, ſiue deputatio. Et ideo de talium aſſumptione Chriſtus dicit illud Hiere. 25. Aſſumam omnes cognationes Aquilonis, vbi oſtendit, quod illi, qui ad gloriam aſſumuntur, debent inſpiratiue vocari. (Aſſumam) Charitatiue ligari. (Cognationes) Occupatiue turbari. (Aquilonis,) quæ ſcilicet eſt pars frigida & ventoſa, aſſumendi inquit. Alligari veris amoribus cognationes, quæ ſcilicet magis inuicem ſolent ſe amare. Item occupari duris laboribus. ſcilicet illi, qui de regione frigida Aquilonis, id eſt, illi, qui in frigore tribulationum & laborum ſunt exercitati: proſequere, ſicut ſupra de accipere, in illa auctoritate. Veniam, & accipiam vos ad me. Iſta ergo de Aſſumere ſufficiant.

Aſtutia. Nota, quod aſtutia ſumitur in bono, & ſic accipitur pro prudentia & induſtria. Prouer.13. Aſtutus omnia agit cum conſilio. Item aſſumitur in malo, & ſic idem eſt, quod malitia, vnde dicitur 2. Cor. 11. quod Diabolus ſeduxit Euam aſtutia ſua, &c. Vide de malitia & prudentia. A

At. Nota, quod iſta dictio At, quãdoque ſumitur pro Sed, ſicut Nume. 12. At non talis ſeruus meus Moyſes, qui in omni domo mea fideliſſimus eſt. Quandoque ſumitur pro Et, ſicut illud Gen. 8. vbi de Columba dicitur. At illa venit ad eum ad veſperam. Quandoque vero & communiter accipitur pro Tunc Vnde de Abraam vocato à Deo dicitur Geneſ.22. At ille reſpondit. Adſum, id eſt, ille tunc reſpondit Adſum. Accipitur etiã pro ſtatim, pro certo, & pro vero. Referri ergo poteſt ad viros iuſtos, A

& ad

& ad viros impios, & ſic quandoque ſignificare bona. ¶Dico ergo, ꝙ iſtud aduerbium at poteſt referri ad virum iuſtum. Et ſic dicam, quod per at in viro iuſto poteſt ſignificari

Mentis agilitas ſtatim obediens,
Cordis ſtabilitas fortiter patiens,
Clara ſubtilitas Deum aſpiciens,
Cordis humilitas ſeſe ſubijciens,
Orans ſedulitas iuuamen ſitiens,
Actus virilitas bono proficiens,
Abſtinens parcitas dulcia fugiens,
Morum ſinceritas culpas abijciens,
Rerum tenuitas æterna cupiens,
Perfecta charitas animos vniens,
Laudis alacritas diuina ſentiens.

Dico ergo, quod talis at, id eſt, vir iuſtus maioribus paret agiliter, ſemper enim eſt paratus Deo & maioribus obedire. Gen. 22. Abraham, Abraham. At ille reſpondit Adſum. Laudis alacritas diuina ſentiens. Exo. 8. At ille iuxta (inquit) verbum tuum faciã. ¶Item res aſperas ſuſtinet fortiter. 2. Machab. 6 At ille glorioſam mortem magis, quam odibilem vitam eligẽs voluntarie ibat ad ſupplicium. ¶Item conſiderat Deum ſubtiliter, ſcilicet per contemplationem & fidem. Gen. 32. At ille, nequaquam appellabitur nomen tuum Iacob, ſed Iſrael erit nomen tuum. Iſrael enim interpretatur videns Deum. ¶Item ſe ſubijcit cunctis humiliter Gen. 30. At ille reſpondit. Tu noſti quomodo ſeruierim tibi. ¶Item ad dominum orat ſedulitet 2. Paral. 18. At ille clamauit ad dominum, & auxiliatus eſt ei. ¶Item continuat bona viriliter: quia ſcilicet iuſtus ſemper ſtudet creſcere, continuare, & proficere in via virtutum & morum. Iudi. 19. At ille conſurgens cœpit velle proficiſci. ¶ Item extenuat culpas ſinceriter, quia ſcilicet per confeſſionem lacrymoſam culpas ſuas abſtergit, & lauat, vt ſic cœli conuiuium mundus introeat, & aſcendat. Iudicum 19. At poſtquam lauerunt pedes ſuos, recepit eos ſenex in conuiuiũ. ¶Item cibos ſumit valde tenuiter. Vnde de Dauid ſitiente cui oblata fuit aqua dicitur 2. Reg. 17. At ille noluit bibere. ¶Item diuitias fugit ſagaciter 3. Reg. 14. At ille ſtatim abſterſit puluerem de facie ſua. Puluis enim bona terrena, quæ faciliter vento tribulationũ diſperguntur, deſignat, quæ ſcilicet iuſti à ſe quãtum ad affectum abſtergunt. Vnde de Apoſtolis dicitur Matth. 4. At illi continuo relictis retibus & naui ſecuti ſunt eum, ſcilicet Ieſum. ¶Item iſte at charitatem docet veraciter Luc. 10. At ille dixit. Diliges dominum Deum tuum. Vnde etiam vir charitatiuus debet proximo ſuo verba charitatiua ſemper dicere, iuxta illud Lu. 15. At ille dixit, fili tu ſemper mecũ es, & omnia mea tua ſunt. ¶Item Deum credi prædicat firmiter Mar. 1. At ille egreſſus cœpit prædicare. Et Acto. 16. At illi dixerunt. Crede in dominum Ieſum. ¶Item Dei laudes promit alacriter. Act. 21. At illi cum audiſſent, magnificabant Deum. Sic ergo patet quomodo per at intelligitur homo iuſtus, vel quomodo per at intelliguntur opera

C viri iuſti. ¶Sed adhuc dico, quod quandoque iſtud aduerbium at ſignat virum malum, vel opera viri mali. Sicut enim ſupra tetigi At ſignificat idem, quod Sed, Et, Tunc,

Sed, Diſiungit & exterminat,
Et, Coniungit & conglutinat,
Tunc, Protrahit & procraſtinat.

Sed, dico, diſiungit quicquid permiſſum eſt exterminando, ſicut cum dicitur, non fuit hoc, ſed hoc. Non veni ſoluere legem, ſed adimplere. Non veni vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem patris mei, ſemper enim Sed præſupponit aliquid negatiuũ & ſic ſemper videtur deſtruere quicquid in oratione ante ipſum præ[illegible]dit: Et etiam in oratione ſemper aſſociat, & adiungit: Tunc vero nõ pro nunc, ſed pro tempore futuro ſupponit. Per at igitur, quod iſta tria ſignificat peccator intelligitur, qui ſcilicet diſiũgit & exterminat per inuidiam & detractionem Inuidus. n. ſemper nititur deſtruere quicquid boni de aliquo ſibi offertur Vnde 2. Para. 36. dicitur. Mittebat dominus ad illos per manus ſeruorũ ſuorum. At illi ſublannabant nuncios Dei, & paruipendebant ſermones eius. Item adiungit, & conglutinat, ſcilicet, bona terrena per auaritiam & ambitionem. 3. Reg. 2. At ille ait. Afferte &c. ¶Item retardat & procraſtinat per benefaciendi negligentiam, & dilationem, vnde de Columba, quæ eſt auis volatus pigri, dicitur Gen. 8. At illa venit ad Noe ad veſperam. Veſpera enim tardior hora diei procraſtinationem, dilationem, & negligentiam malorum ſignat, qui ſcilicet ſemper tunc, & nõ nũc, ſemper veſpere, & non mane, ſemper in ſenectute, & non in iuuentute benefacere proponunt. De tali igitur at, id eſt, de peccatore ſic procraſtinante per negligentiam, ſic conglutinante per auaritiam, ſic exterminante per detractionem & inuidiam poſſumus notare, quod iſte At

Superbiæ ſedet in rupibus,
Luxuriæ iacet in fæcibus,
Sæuitiæ clamat cum vocibus,
Stultitiæ credit ſermonibus,
Ignorantiæ latet in nubibus,
Violentiæ natat in fontibus,
Excellentiæ pellitur ſedibus.

Dico ergo, quod talis at, id eſt, peccator in rupib. ſedet ſuperbiæ. Exo. 14. At illi egreſſi erant in manu excelſa. Iob. 19. At vos contrã me erigimini. Item in fæcibus iacet luxuriæ, vnde Matth. 8. dicitur de immũdis ſpiritibus. At illi exeuntes abierunt in porcos, quia ſcilicet immundi homines porcos, id eſt, actus luxurioſos frequentant. Vnde de Dalila, per quam luxurioſa mulier deſignatur, dicitur Iudic. 16. At illa fecit eum, ſcilicet, Samſonem dormire ſuper genua ſua, vbi ſcilicet fortitudine priuatus & inimicis traditus fuit. ¶Item talis at, ſcilicet peccator cum vocibus clamat ſæuitiæ. Semper enim profert, & clamat verba crudelia & iniqua. Mar. 15. At illi iterum clamauerunt, crucifige eum. ¶Itẽ iſte ſermonibus credit ſtultitiæ, citius enim credit malis conſilijs quam bonis. Vnde de Roboam fatuo Rege 2. Para. 10. dicitur ſic. At ille reliquit conſilium ſenum, & cum iuuenibus tractare cœpit Sequitur. At illi reſponderunt, vt iuuenes & vt nutriti cum eo in delicijs. ¶ Item iſte at in nubibus latet, ignorantiæ, ſeu luminibus caret prudentiæ. 3. Reg. 14. At ille non poterat videre? quia caligauerant oculi eius præ ſenectute. ¶Item iſte in fontibus natat vinolentiæ, ſcilicet, in gaſtrimargia, & ebrietate. Vnde de Loth ebrio dicitur ſic Gen. 19. At ille non ſenſit nec quando filia accubuit cum eo. ¶Item iſte at à ſedibus pellitur gloriæ Paradiſi. Vnde de illo, qui non habebat veſtem nuptialem, dicitur Matth. 22. dictum eſt ſibi. Amice quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem, at ille obmutuit. Et ſequitur, quod eiectus eſt in tenebras exteriores. Sic ergo patet quomodo per at poteſt intelligi vir impius & vir iuſtus.

Attamen. Nota, quod attamen ſicut tamen & veruntamen eſt quædã dictio exceptiua, excipit enim A
& detrahit à ſententia prænotata. Eſt etiam dictio aſſertiua, & ſignat idem, quod pro certo. Sumitur ergo in bono & in malo. In bono enim ſignificato videtur aſſerere & iniungere.

Dolorem contritionis, quæ ſolet vitia deſtruere,
Valorem perfectionis, quæ ſolet defectus reijcere,
Timorem turbationis, quæ ſolet gaudia recipere.

Dico ergo, quod ſcriptura per iſtud nomen attamen aſſerit habendum animi dolorem & contritionem, ſcilicet, pro delictis Iob. 14. attamen dum caro eius viuet, dolebit, & anima illius in ſemetipſa lugebit. ¶Iterum aſſerit tenendum virtutũ valorem & perfectionem 2 Para. 15. Attamen cor Aſa erat perfectum cunctis diebus eius. ¶Item aſſerit timendum diuinũ honorem, & prælationem. Soph. 3. Attamen timebis me ſuſcipiens diſciplinam.
B ¶In malo vero ſignificato dico quod attamen certificatiuum aſſerit

Superbos vana diligere,
Brigoſos lites eligere,
Ingratos cœlum non tangere.

Quod ſuperbi vana diligant, dicitur 3. Reg. 3. Attamen populus immolabat in excelſis. Quod brigoſi lites eligant, patet 3. Re. 15. vbi dicitur ſic. Attamen bellum fuit inter Abiam & Hieroboam. Quod ingrati vero cœlum non tangant, aut Paradiſi bona non colligant, patet Num. 14. vbi dicitur ſic. Attamen omnes illi, qui viderunt maieſtatem meam, & tentauerunt me iam per decẽ vices, nec obedierunt voci meæ, non videbunt terram, quam iuraui patribus eorum. Sic ergo patet quomodo attamen aſſerit, & ſic ſi vis potes dicere, quod poteſt denotare hominem veracẽ, vel etiam veritatis veritatem, quæ ſcilicet audet aſſerere omne, quod verum eſt, ſiue bonum fuerit, ſiue malum &c. Vide de at & de attamen

Atque. Nota, quod atque eſt quoddam aduerbium, quod ſemper ſignat quandam additionem, adiunctionẽ A
& multiplicationem Sicut cum dicitur. Fecit illud, atque illud. Comedit, atq; bibit &c. Addit enim ad præcedentem orationẽ, ſicut 3. Reg. 22. Iterum atque iterum adiuro te, vt non loquaris mihi niſi verum. Semper enim atque augmentum ſignat, & crementum 1. Reg. 2 Puer autem Samuel proficiebat, atque creſcebat. Sicut ergo infra de Et dicetur, poſſumus notare, quod iſtud aduerbium ſignat moraliter loquendo additamentum

Virtutum & meritorum, quo quilibet debet proficere,
Criminum & vitiorum, quod quilibet debet reijcere,
Pœnarum & tormentorum, quo quilibet debet tremiſcere,
Bonorum & gaudiorum quod quilibet debet appetere.

¶Eſt igitur quoddam atque, quod eſt virtutum aggregatiuum,
B & iſtud ſignat iſtos bonos, qui non ceſſant in bono proficere,
& virtutes virtutibus aggregare, ita quod ipſos poſſum atq; proprie nominare, ſicut de Noe dicitur Geneſ. 6. Noe vir iuſtus

atque

atque perfectus fuit, in generationibus suis cum Deo ambulauit. Vnde nota, quod iste, atque, creuit seu profecit

In
- quietudine virtutis contemplatiuæ (Noé quiescens)
- fortitudine virtutis operatiuæ (Vir)
- rectitudine virtutis iudicatiuæ (Iustus)
- plenitudine virtutis consummatiuæ (Perfectus)
- certitudine virtutis charitatiuæ (cum Deo)
- promptitudine virtutis executiuæ seu obeditiuæ (Ambulauit)

Igitur dico, quod Atque, id est, vir iustus, & bonus, & in bono perfectiuus, & crescens solet quiescere cœlum contemplando. Noe inquit, qui interpretatur requiescens. Nulla autem est tam vera quies, sicut est contemplatio Dei & æternorũ. Aug. Inquietum est cor meum bone Iesu, nisi quiescat in te. Vnaquæque res enim proprie quiescit in loco suo, & vnaquæque potentia in suo obiecto. Cum ergo Deus sit & locus proprius & obiectum proprium mentis nostræ, dico, quod tunc dulcius requiescit, quãdo ipsum per contemplationem certius apprehẽdit Gen. 7. Ingressus est Noe in arcam. Sequitur. Multiplicatæ sunt aquæ, & eleuauerunt arcam in sublime. Et in c. seq. Requieuit arca mense 7. id est, vir deuotus ingressus est mentẽ altam & eleuatam, & in contemplatione secreta quiescentem. Vt sic de tali, atque, exponatur illud Neem. 4. Prospexi, atque surrexi. Surgere enim mentis eleuationem, & prospicere limpidam contemplationẽ designat. Debet ergo talis atque, quiescere alta contemplando. Noe inquit &c. Prosequere, si vis, sicut alibi. Et breuiter dicere possum, quod vir iustus significari potest per, atque, propter virtutũ accumulationem, vt dictum est. Omnia enim nascentia per quasdam additiones veniunt ad crementum, & perfectionis debitum complementum. Corpora enim crescunt per additionẽ humorum, nubes crescunt per additionem vaporum, flumina crescũt per additionem riuorum, ętates crescunt per additionem annorum. Sic vere dico, quod vir iustus crescit, & perficitur per additionem virtutum & meritorum, ipse est ergo, atque, id est, virtutum aggregatiuus, vel in ipso est Atque, id est, virtutum aggregatio & perfectio. Vnde de Dauid 2 Reg. 5. dicitur quod ingrediebatur proficiens atque succrescens, & dominus erat cũ eo. Et si vis, nota quod ille, atque, sibi addit, & aggregat

Confessionis eloquentiam,
Diuinæ legis obseruantiam,
Charitatiuam amicitiam,
Propugnatiuam resistentiam,
Obeditiuam diligentiam,
Circumspectiuam vigilantiam,
Carnis tersiuam continentiam,
Ordinatiuam sapientiam,
Lacrymatiuam condolentiam,
Informatiuam prudentiam,
Castigatiuam pœnitentiam,
Exultatiuam affluentiam.

¶ Dico igitur, quòd talis Atque debet sibi superaddere confessionis eloquentiam. Vnde Num. 21. dicitur, quòd filij Israel venerunt ad Moysem, atque dixerunt, peccauimus. ¶ Item diuinæ legis obseruantiam. Leuiti. 18 Custodi leges meas, atque iudicia. Prouerb. 3. Custodi legem atque consilium meum, & erit vita animæ tuæ. ¶ Item charitatiuam amicitiam. Vnde de charitate loquens scriptura dicit Cantic. 8. Lampades eius ignis atque flammarum. ¶ Item contra peccata resistentiam. Deutero. 2. Ascendemus, atque pugnabimus, sicut præcepit Dominus. ¶ Item obeditiuam diligentiam. Deut. 30. Diligas Dominum Deum tuum, atque obedias voci eius. ¶ Item circumspectiuam vigilantiam, seu fugere peccati prouidentiam. 1. Regum 19. Ille abijt, & aufugit, atque saluatus est. ¶ Item superaddere depuratricem continentiam. 4 Regum 5. Vade lauare septies in Iordane, & recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis. ¶ Item ordinatricem sapientiam. 2 Paralipo. 2. Dedit Dominus Dauid Regi filium sapientem atque prudentem. Eccles. 1. Deditque cor meum, vt scirem prudentiam atque doctrinam. ¶ Item superaddit lacrymatricem condolentiam, scilicet fraternam compassionem. Tobi. 10 Flebat mater eius, atque dicebat: Heu me fili mi. ¶ Item castigatricem pœnitentiam. Prouerb. 29. Virga atque correctio tribuet sapientiam. ¶ Item exaltatricem cordis lætitiam. Prou. 29. Iustus laudabit atque gaudebit. Patet ergò, quòd est quoddam
C Atque, quòd est virtutum aggregatiuum ¶ Secundò dico, quòd est vnum Atque, quod est criminum cumulatiuum, & istud nihil aliud est, quàm profectus in malo, & continuatio vitiorum, vel quàm ipsum peccatum auaritiæ, vel congregatio terrenorum. Notabis ergo, quòd quotidie superadditur in malis

Ingrata cœcitas, quæ beneficia nunquam recogitat,
Durata prauitas, cuius malitia mentem exagitat,
Vorax cupiditas, quam auaritia vrget & excitat,
Mordax loquacitas, quæ maleficia refert & recitat,
Rapax crudelitas, quæ iracundiam mouet & suscitat,
Edax gulositas, quam vinolentia nutrit & visitat.

De ingrata cœcitate dicitur Deu. 32. Generatio praua atque peruersa hæccine reddis domino populus stulte & insipiens? De durata & obstinata prauitate dicitur Deut. 9. Ne aspicias duritiam populi huius & impietatem atque peccatum. De voraci cupiditate, quam scilicet mali aggregant in corde suo, & quæ semper aggregat aliena, dicitur Iosuæ 24. Possedistis terram eorum, atque interfecistis illos. Et Iudicum 8. Occupate aquas vsque Bethoron, atque Iordanem. Auari enim & raptores semper quærunt alios occasionaliter vel realiter grauare & occidere, & bona eorum occupare atq; possidere. Iudi. 3 Eglon percussit Israel, atque possedit vrbem palmarum. De detractoria mordacitate dicitur Deute. 13. Murmurastis in tabernaculis vestris, atque dixistis, odit nos dominus. De iracundia & crudelitate dicitur Iob. 41. De naribus eius procedit fumus quasi ollæ succensæ atque feruentis. De edaci ebrietate seu gulositate dicitur Thre. 4. Gaude & lætare filia Edom, quę habitas in terra Hus, ad te quoque perueniet calix, inebriaberis, atque nudaberis. Patet ergo, quod per atque potest designari superadditio vitiorum. ¶ Tertio dico, D
quod est vnum atque, quod est pœnarum augmentatiuum seu augmenti pœnarum denotatiuum. Et sic notabis quod malis superadditur

Destructio suæ sublimis eminentiæ,
Deletio suæ famosæ excellentiæ,
Afflictio suæ mentalis scientiæ,
Incursio gentis hostilis & potentiæ,
Abstersio omnis terrenæ opulentiæ,
Absconsio omnis luminis & lætitiæ.

Destruitur enim finaliter in ipsis impijs summus honor atque sublimitas, Deut. 28. Destruantur muri tui firmi atque sublimes. Et 3. Regum 22. Altare illud excelsum destruxit, atque combussit. ¶ Item delebitur in illis suum nomen atque famositas. Ios. 7. Circumdabunt vos Chananæi atque delebunt nomen vestrum de terra. Et iudicum 9. Atque ita factum est, vt fumo & igne mille homines necarentur. Fumus enim infamiam significat. Ignis vero ardorem infernalem demonstrat. ¶ Item affligetur, & desolabitur in illis sui cordis læta iucunditas. Iosuæ 24. Affliget vos atque subuertet. Et Esa. 3. Mœrebunt atque lugebunt portæ eius. ¶ Item ipsos vallabit, atque grauabit hostis duri potens crudelitas, Dæmones enim ipsos hostiliter inuadent Iudicum 20. Atque ita factum est, vt ex omni parte ab hostibus cæderentur. Itẽ ab eis abstergetur, & auferetur omnis boni grandis fertilitas. Ezech. 35. Dabo montem Seir desolatum atque desertum. ¶ Item ab eis abscondetur omnis lucis splendor, & claritas, seu omnis lætitiæ laus, & iucunditas. Eccle. 5. Cunctis diebus vitæ suæ comedet in tenebris & tristitia. Patet ergo, quod est vnũ atque pœnarum augmentatiuum. ¶ Quarto dico, quod est vnum E
atque gloriæ ministratiuum. Constat enim quod in Paradiso bona alia atque alia ministrantur, sicut de conuiuio Assueri dicitur Hester. 1. quod bibebant, qui inuitati erant aureis poculis, & alijs, atque alijs vasis cibi inferebantur. De Rege Assuero etiam dicitur ibidem, quod conuiuium illud fecit, vt ostẽderet diuitias gloriæ Regni sui, ac magnitudinem, atq; iactantiam potentiæ suæ. Sic Deus faciet beatis in Paradiso: quia sicut dicitur Daniel. 6. ipse est liberator atque saluator. Sufficit de quadruplici atque. Vide infra de Et.

Atubi. Nota, quod atubi idem signat, quod quãdo, vel vbi A
vel postquam &c. Vide ibidem, quia atubi videtur esse compositum de at, pro, sed, & vbi, pro, postquam.

Attendere. Idẽ est, quod vacare, auscultare, aduertere, A
studere, vel ad aliquid audiendum vel faciendum diligentiam exhibere. Nota ergo, quod super omnia Ecclesiastici & Prælati debent esse solliciti & attenti. Nam sicut serui Principum solent esse attenti circa negocia sibi commissa, & nos debemus esse circa Dei officium & circa curam regiminis animarum. Ideo de talibus potest dici illud Actorum 5. Viri Israelitæ attendite vobis de hominibus istis. Vbi ostenditur, quod nos debemus

Attendere, ad
- interiorem cordis nobilitatem (Viri)
- superiorem Dei sublimitatem (Israelitæ videntes Deum)
- exteriorem mundi societatem (Attende de hominibus)

¶ Est igitur attendenda interior morum nobilitas: quia scilicet B
summe debemus attendere quomodo possimus esse viri, id est, in moribus virtuosi. Sicut enim natura ad nihil aliud attendit, ex quo puer est natus, nisi quod per diuersa incrementa ipsum possit facere virum, sic vere ad nihil tantum debemus attendere, quam quod tot augmenta gratiarum & meritorũ possimus acquirere, quot nos possimus esse viri, id est, virtuosi & perfecti. Ad quod monet scriptura 1. Reg. 18. quemlibet Ecclesiasticum & Præla-

Prælatum, dicens. Esto vir fortis, & præliare prælia domini. Et aduertendũ, quod homo, qui vult attendere, quod sit vir, primo & ante omnia debet attendere, & cauere, ab omnibus, quæ cor & mentem molliunt, & quæ viriliratem tollunt, sicut de Gallis Belgicis refert Iulius Cæsar, quod mercatores ornamenta muliebria & effœminatiua ad eorum prouinciam deferentes solebant occidere, nolentes quod aliquid ad eos deferretur, quo mollities generaretur, & virilitas tolleretur. Nota ergo, quod attendere debemus

A luxuria effœminatiua,
A crapula consopitiua,
Ab hypocrisi simulatiua,
A loquacitate deliratiua,
A vana gloria se efferente,
Ab auaritia terrena diligente.

Igitur attendamus à luxuria effœminatiua, vt de muliere mala loquitur sapiens Prouerb. 7. vbi dicit. Attende fili mi verba oris mei, ne abstrahatur in vijs illius mẽs tua. sequitur. Multos enim vulneratos deiecit, & fortissimi quique ab ea infecti sunt. Item attendamus à crapula consopiente, & submergente. Luc. 21. Attẽdite vobis, ne grauentur corda vestra crapula, & ebrietate. ¶Itẽ attendamus ab hypocrisi decipiente. Vnde Eccl. 1. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum. Et Matth. 7. Attendite vobis à falsis Prophetis. ¶ Item attendamus à loquacitate nimis abundante. Vnde Eccle. 2. Ne scandalizeris labijs tuis, attende tibi ne forte cadas. ¶Item attendamus à vana gloria se offerente. Vnde Matth. 5. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Taliter ergo attendendo, & præcauendo erimus viri, & virtutibus validi, & robusti 2. Reg. 13. Confor-

C tamini, & estote viri. ¶Item attendatur à nobis superior Dei sublimitas. Israelitæ, id est, videntes Deum: quia scilicet Deũ, & bona æterna debemus attẽdere, & videre. Omnia enim naturaliter attendunt ad suum principium. Ideo videmus, quod animalia, quæ vultum habent inclinatum ad terram, quæ est eorum naturale principium, semper aspiciunt, & attendunt. Sic vere (charissimi) quia Deus est nostrum principium, qui scilicet nos creauit, & tandem perditos recreauit, ideo dico, quod semper ad ipsum debemus attendere, & oculos cordis nostri ad eum eleuare. Esa. 51. Attendite ad petram, vnde excisi estis. Et in signum huius habet homo staturam erectam, vt scilicet ad Deum & ad bona cœlestia continue respiciat, & attendat, sicut ad illum, qui est principium omnium & origo. Israelitæ inquit, id est, Deum videntes vt sic de quolibet dicatur illud Ioan. 1. Hic est vere Israelita, in quo dolus non est. Sed vere (charissimi) videtur hodie verbum vnum verificatum, quod dicitur Roma 9. Non enim (inquit Apostolus) omnes, qui ex Israel sunt, hi Israelitæ sunt. Cœcitas .n. pro parte contingit in Israel: quia re vera cum nos omnes, qui sumus ex Israel, i. ex populo Christiano, vel statu Ecclesiastico, debeamus esse Israelitæ, id est, diuina, cœlum, & cœlestia attendentes, videntes, & considerantes, nec istud tamen fit: quia vere cœcitas nunc contingit in Israel: qui. s. multi sunt hodie per malitiam, & peccatum taliter excœcati, quod ad Deum attendere nunquã volunt. Zach. 7. Attendere noluerũt, auerterunt scapulã recedentes. Non sic, sed attendatur à nobis superior Dei sublimitas Israel inquit, id est, videntes Deum. Vnde Deut. 28. Attẽde, & audi Israel. Et si quæris quid vel ad quid debet Israel, id est, vir perfectus attendere, Respondeo, quod boni debent attendere ad Deum, vt ipsum audiant, ad legem, vt ipsam faciant, ad Prælatos, vt eis obediant, ad subditos, vt eis proficiant, ad sapientiam, vt per eam instrui valeant, ad Christi mortem, vt ei condoleant. Quod ergo nos debemus attendere ad Deum audiendum & diligendum patet Esai. 51. vbi dicitur. Attendite ad petrã vnde excisi estis. Item, quod debemus attendere legem ad implendum, patet in Psal. 77. Attendite popule mei legem tuam. Quod debeamus attendere ad Prælatis obediendum, dicitur Esa. 51. Attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Saram, quæ peperit vos. ¶Item ad subditos gubernandum. Actor. 20. Attendite vobis, & vniuerso gregi. ¶Item ad sapientiam, doctrinam, & prudentiam addiscendum &c. Prouerbiorum 4. Vt sciatis prudentiam. & Prouerbior. 5. Fili mi attende sapientiam meam. Et 1. Timot. 4. Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ. ¶ Item ad Christi mortem meditandum, & condolendum. Vnde Thren. 1. O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor similis sicut dolor meus. Ista ergo attendendo erimus Israel. id est, videntes Deum & illa, quæ pertinent ad salutem. Oseæ 5. Attendite domus Israel. Attenda-

D tur ergo à nobis superior Dei sublimitas (Israel inquit) ¶ Tertio attẽdatur à nobis exterior plebis cõitas: quia scilicet nos debemus attendere & cauere ab hominibus. Summe enim est necessariũ, quod homo caueat, & attendat cui societati se copulat & coniungit. Omnia .n. animalia naturaliter cauent, & attendũt à societate animaliũ aliorũ, quæ sibi sunt contraria & nociua. Vnde videmus de animalibus domesticis, quòd summè cauent à societate reptilium & ferarum. Ouis enim naturaliter attendit à lupo, columba ab accipitre, pullus a miluo, taxus a vulpe, onager à leone, hæc enim sibi inuicem contrariantur. Sic verè (charissimi) summè est nobis cauendum de societate, copula, & amicitia, cautela, & malitia reptilium & ferarum, id est, hominum impiorum, ne forte ab eis inuenenemur, vel spiritualiter occidamur malis eorum verbis, operibus, & exemplis. Attendamus ergo à lupina rapacitate, à vulpina calliditate, à miluina verbositate, à leonina crudelitate, ab accipitris pompositate. Nam per lupum intelliguntur rapaces, scilicet balliui, officiales, qui oues, id est, simplices deprædantur. Eccles. 11. Attende tibi à pestifero. Nam per vulpes intelliguntur fallaces, scilicet falsi amici & hypocritæ. De quibus Eccles. 6. Ab amicis tuis attende. Et Eccles. 32. A domesticis tuis attende. Et Matth. 7. Attendite vobis à falsis Prophetis &c. Nam per miluum intelliguntur loquaces, scilicet detractores, qui semper clamitant & loquuntur. Luc. 12. Attendite vobis à fermento Pharisæorum. Nam per leonem intelliguntur mordaces, scilicet iniuriosi & inuasores. Ecclesiast. 8. Cum fatuo ne eas in desertum, nihil enim est in conspectu eius sanguis. Attendamus ergo ab istis hominibus, scilicet à lupinis & rapacibus, à vulpinis & fallacibus, à miluinis & loquacibus, à leoninis & mordacibus. Attendite ergo ab hominibus: quia re vera (charissimi) filij hominum dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Habent enim impij homines, vt dictum est, rapacitatem. (Ideo dicitur: Quia habent arma & sagittas) Fallacitatem. (Ideo dicuntur filij hominum: Quia scilic. videntur esse benigni & humani, vt decipiant.) Item loquacitatem. (Ideo dicuntur habere linguam.) Mordacitatem. (Ideo dicũtur habere dentes vt gladius acutus.) Est igitur in istis peruersitas atque rapacitas, calliditas atque fallacitas, verbositas atque loquacitas, crudelitas atque mordacitas. Attende ergo ab istis hominibus. ¶Et si quæris, à quibus hominibus necesse est E attendere & cauere, dico, quod Attendendum est

Ab inimico, ne destruat,
A falso amico, ne decipiat,
Ab iniquo, ne conficiat,
A pomposo, ne subijciat,
Ab hypocrita, ne te inficiat.

De inimicis dicitur Eccles. 6. Ab inimicis tuis separa te, & ab inimicis tuis attende. De falsis amicis dicitur Eccles. 32. A filijs tuis caue, & a domesticis tuis attende. De quo dicitur Ecclesiast. 27. Attende ab iniquo. De pomposo seu superbo dicitur Lucæ 20. Attendite vobis à Scribis, qui volunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro. De falsis verò hypocritis & malitiosis dicitur Lucæ 12. Attendite a fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis. Sic ergo patet, quod nos debemus attendere societatem exteriorem, sublimitatem superiorem, nobilitatem interiorem. Attendatur ergo societas exterior, ne damnemur, sublimitas superior, vt alliciamur, nobilitas interior, vt perficiamur. Viri ergo Israelitæ attendite ab hominibus. Thema. Attendite Abraham patrem vestrum. In capella vel in claustro. Attendite populi de longe. Attẽdite & videte, si est dolor similis, sicut dolor meus. In passione. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo posuit nos Spiritus sanctus, scilicet in Synodo.

Attenuatio. Nota, quod Attenuatio idem est, quod diminutio, consumptio, & minoratio. Sed A nota, ꝙ in bono signat, & in malo. Et sic dicam, quod significat

Abstinentiam, qua attenuatur carnalitas,
Indigentiam, qua attenuatur temporalitas,
Corporis infirmitatem, qua attenuatur antiquitas,
Iniquitatem, qua attenuatur omnis bonitas,
Carnalitatem, qua attenuatur omnis honestas,
Aduersitatem, qua attenuatur prosperitas.

Est ergo attenuatio abstinentium, qui perdunt pinguedinem carnalitatis. Vnde de populo, qui ieiunauerat, dicitur Nehem. 5. quod valde attenuatus erat populus. Est etiam attenuatio pauperum & indigentium, qui scilicet pinguedinem terrenorum non habent. De quo Hieremiæ 14. Si introiero in ciuitatem, ecce attenuati fame. Est insuper attenuatio senescentium & infirmantium, in quibus attenuatur virtus naturæ. De quo Iob. 17. Spiritus meus attenuabitur, dies mei abbreuiabuntur, & solum mihi superest sepulchrum. Et Sophoniæ 2. Attenuatio robur eius. Est etiam attenuatio delinquentis, in quibus scilicet attenuantur virtutes. Vnde de peccatore dicitur Iob. 18. Attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat costas eius. Itẽ est attenuatio fornicantium, in quibus scilicet attenuatur caro, vita, fama & substantia. Vnde luxurioso Amon dictum est 2. Reg. 13. Quare attenuaris macie fili Regis &c. Respondit: Amo Thamar. Item est attenuatio tribulatorum seu decidentium, qui scilicet attenuantur à mundi prosperitate per tribulationem præsentem vel futuram. Vnde Esaiæ 17. Attenuabitur gloria Ia-

cob,

colѣ, & pinguedo carnis eius marcescet. Vide de Tenuitate.

A **Atterere. Attritio.** Nota, quod atterere idem est, quod aliquid terere, vel in puluerem reducere, vel etiã conculcare. Signat autẽ contemptum, & conculcationem, pœnam, miseriam, & tribulationem. Et nota, quod est homo, qui atteritur per

Humilitatem mortaliter,
Aduersitatem temporaliter,
Antiquitatem corporaliter,
Mortis necessitatem pœnaliter,
Iniquitatem spiritualiter,
Inferni pœnalitatem æternaliter.

De attritione humilitatis, quæ est pars contritionis, qua scilicet homo concipit contẽptum sui, & displicentiam peccati, dicitur Esa. 14. Attrita est ciuitas vanitatis. Sed de hac vide infra de contritione. De attritione aduersitatis, qua scilicet mali atterunt pauperes in hoc mundo, dicitur Esa. 3. Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis? Tali etiã attritione fuit attritus Christus in cruce. Vnde Esa. 53. Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Tali etiam attritione atterit Deus quandoq; homines, vt eos à malo conuertat, sed tamen sæpe fit, quod tribulationis attritio non proficit obstinatis Vnde Hiere. 5. Percussisti eos & non doluerũt, attriuisti eos, & renuerunt recipere disciplinam. De attritione autem antiquitatis & mortis potest dici illud Esai. 51. Terra sic ut vestimentum atteretur, & habitatores eius interibunt. De attritione iniquitatis dicitur Ezec. 23. Dixi ei quæ attrita (alias fornicata) est in adulterijs. Et de ista exponitur illud Deuter. 23. Non intrabit Eunuchus attritis vel amputatis testiculis in Ecclesiam Dei. Testiculi enim vbi stat virtus generatiua, virtutem producendi bona opera signant. De attritione vero damnationis, vel æternæ calamitatis diciturIob. 20 Filij eius, scilicet, Diaboli atterentur egestate, & manus illius reddet ei dolorem suum &c.

A **Atrium.** Nota, quod atrium nihil aliud est quam habitaculum ante domum super columnas more appendicij constitutum. Sumitur etiam quandoq; pro domo, pro palatio, vel pro quocunque habitaculo. Moraliter autem in bono sumitur, & in malo. Sicut enim scriptura distinguit tria atria circa Templum, videlicet Atrium

Mundorum,
Mulierum,
Immundorum.

Sic dicam, quod in mundo sunt diuersæ habitationes, mansiones, & status, scilicet, status Mundorum, per quem intelliguntur perfecti, Mulierum, per quẽ intelliguntur imperfecti, Immundorum, per quem intelliguntur peccatores & impij. Nota ergo primo in bono significato, quod inuenitur Atrium

Interius,
Anterius,
Superius,
Exterius,
Inferius.

B ¶Primum est atrium deuotorum, quod mũde & sancte debet teneri, scilicet, atrium interius, id est, interior conscientia & voluntas, de qua dicitur 3. Reg. 8. Sanctificauit Rex medium atrij. Istud est enim atrium in quo debent homines intrare per meditationem, & ibi spirituales hostias immolare. Psal. 99. Tollite hostias, & introite in atria eius adorare dominum in atrio sancto eius. ¶Secundum est atrium clericorum, scilicet, atrium
C anterius, id est, status Ecclesiasticus figuratus in atrio maiori, de quo dicitur 3. Regum 7. quod atrium maius erat rotundum, triũ ordinum, de lapidibus sectis. In statu enim Ecclesiæ, quod est maius cæteris atrijs ante Templum Paradisi, tres sunt ordines personarum, scilicet, Prælatorum, religiosorum, & clericorum: Et si vis notare de atrio religionis vel Ecclesiæ, dic, quod est

Ad
contemplandum subtiliter,
supplicandum humiliter,
confitendum alacriter,
reflorendum virtualiter,
concordandum vnanimiter,
perseuerandum immobiliter,
continendum corporaliter,
abstinendum efficaciter.

Dico ergo, quod istud est atrium contemplationis. Ezech. 46. Porta atrij interioris, quæ respicit ad orientem, erit clausa. Contemplantes enim diligunt solitudinem, & clausuram. Et Ezech. 8. introduxit me, scilicet, Angelus in atrium domus domini &c. Et nota si vis, quomodo Ezechiel tunc vidit abominationes, quæ fiebant in Hierusalem, quas habemus supra de abominatione in litera A. quia pro certo qui bene considerat & contemplatur, videt hodie fieri multa abominabilia in isto atrio militantis Ecclesiæ. ¶Item istud est atrium supplicationis & orationis. Psal. 95. Adorate dominum in atrio sancto eius. ¶Item est atrium laudis & confessionis. Psalm. 99. introite portas eius in confessione, atria eius in Hymnis, confitemini illi. ¶Item istud est atrium virtutis & reflorentis conuersationis. Vnde in Psalm. 133. & 134. In atrijs domus Dei nostri florebunt. ¶Item istud est atrium pacis, concordiæ, & vnionis. 2. Esdræ 5. Conuenerunt vnanimiter in atrium, quod erat ante ianuam. ¶Item istud est atrium perseuerantiæ & durationis. Psalm. 121. Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem. ¶Item istud est atrium continentiæ, & castæ affectionis. Vnde Ezechiæ 44. dicitur. Cum ingredientur portas atrij interioris, vestibus lineis induentur. ¶Item istud est atrium abstinentiæ & carnalis macerationis. Vnde Ezech. 44. Vinum non bibet Sacerdos, quando ingressurus est in atrium. Istud est ergo atrium religionis vel Ecclesiæ, vbi proculdubio multæ debent esse virtutes. Sed hodie (quanquam proh dolor) videtur verificari illud 1. Machab. 4. vbi dicitur, quod postquam Gentiles occupauerunt Hierusalem viderunt sanctificationem desertam, altare prophanatum, portas exustas, & in atrijs virgulta nata. Quia enim gentiles, id est, mali Ecclesiastici & peccatores quandoque habitant in Hierusalem, id est, in Ecclesia, ideo proh dolor sanctificatio & sanctitas ibidem deseritur. Altare, id est, cultus altaris destituitur. Portæ, id est Prælati per auaritiam exuruntur, & atria, id est, status Ecclesiastici particulares, virgultis, id est, vitijs & superfluitatibus adimplentur. Et breuiter hodie potest dici illud Ezech. 10. Nubes impleuit atrium interius. Nubes dico, id est, turbulentia vitiorum. Inde ergo est secundum atriũ, quod est clericorũ. ¶ Tertium est atrium beatorum, scilicet, atrium superius, id D
est, Paradisus, quod re vera potest dici Atrium

Splendoris,
Honoris,
Amoris,
Valoris,
Decoris,
Dulcoris.

Ibi est enim splendor inoffuscabilis: vnde Ezech. 10. Atrium repletum est splendore gloriæ domini. ¶Item ibi est honor inexterminabilis. Vnde Hester. 5. de anima beata dicitur, quod ipsa induta regalibus vestimentis stetit in atrio domus Regiæ. ¶Item est ibi inextinguibilis. Vnde in Psal. 83. Cõcupiscit, & deficit anima mea in atria domini. Item ibi est valor incomparabilis. Vnde in Psa. 83. Melior est dies vna in atrijs tuis super millia. ¶Itẽ ibi est decor immaculabilis. Psal 91. Plantati in domo domini in atrijs domus Dei nostri florebunt. Item ibi est dulcor valde delectabilis. Vnde Esa. 62. Comedent & laudabunt dominum, bibent in atrijs sanctis meis. Istud est ergo tertium atrium, quod est beatorum. ¶ Quartum vero est atrium mundanorum, scilicet atriũ E
exterius, id est, mundus in quo, scilicet, immũdi peccatores versantur, & maxime tale atrium signat curias principum & magnatum. Vnde istud est Atrium vbi

Iustus arctatur,
Impius exaltatur,
Christus negatur,
Auaritia inflammatur,
Iniustitia dominatur.

Dico, quod in atrio mundi iustus arctatur & constringitur. Vnde de Hiere dicitur Hier. 32. quod ipse erat clausus in atrio carceris. Et vere in atrio, & in curijs, & domibus dominorum iusti sunt illi qui magis sunt clausi, contempti, & depressi. ¶Item dico quod in isto atrio impius exaltatur & extollitur. Vnde de Amã iniquo legitur Hester. 6. quod Aman interius atrium ipsius domus Regiæ intrauerat. ¶Item Deus negatur, & dimittitur. Vnde de Petro quamuis sancto legitur Matt. 26. quod in atrio Principis Sacerdotum ter Christum negauit, ad denotandum, quod nullus est ità sanctus, si curias dominorum & eorum atria frequentet, quin faciliter mentiatur, & quin negare dominum vel verbis, vel operib. cõpellatur. ¶Item ibi auaritia inflãmatur, & instruitur. Vnde Luc. 23. dicitur, ꝙ incẽso igne in medio atrij Petrus calefaciebat se ad ignẽ. ¶ Itẽ ibidẽ iniustitia dominatur, atq; colitur. Vnde de atrio prætorij & de atrio Principis Sacerdotũ nota, quod ibi iniustissime Christus innocẽs fuit delusus, percussus & accusatus, sicut dicitur Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22. Io. 18. Istud est igitur atriũ peccatorum .s. mundus vel mundi status, & Principum & magnatũ palatia seu domus, quod figuratur Apo. 11. vbi dicitur sic. Atrium, quod est foris Templum, non metiaris illud, quoniam datũ est gentib. acsi diceret, quod tale atriũ, quod foris Templum, id est, foris Ecclesiæ statum est, est sine ordine, iustitia, & mensura (non metiaris inquit illud) ¶ Quin- E
tum est

tum eſt atrium damnatorum, vnde Dæmonibus videtur dici illud Ezech. 9. Contaminate domum, replete atria interfectis, id eſt, damnatis &c. Sufficit de atrio. Vide infra de domo.

A **Auaritia.** Eſt vitium animi, quo immoderate mouetur ad bona mundi affectandum, & deſiderandum. Et dicitur auarus, quaſi habens manus varas, id eſt, curuas. Et ſecundum Iſid. lib. etym. Auarus dicitur, ſicut & auidus ab aueo, es, quod idem eſt, quod cupio, cupis. Et ſic auaritia dicitur quâſi auens aurum. Nota igitur, quod auaritia eſt alienum cupere, & ſua retinere. Et ideo auarus poteſt comparari Griphib. quæ ſecundum Iſid. ſunt animalia crudelia, à parte ante aquilæ, & à parte poſt Leoni ſimilia, quæ in montibus Hyperboreis cuſtodiunt aurum, & lapides precioſos, qui ibi abundant, ita auidæ & auaræ, quod dato, quod ſibiipſis non proficiant, exinde tamen aliquid accipi non permittunt, imo ſi quis aliquid inde percipere voluerit, ipſum inuadunt crudeliter, & affligunt. Et ſic propter iſtorum auidiſſimam inſatiabilitatem bona illa ſunt inutilia, & nulli hominum proficua. Reuera (chariſſimi) tales Griphes ſunt hodie mundani, cupidi, & auari, qui in Hyperboreis montibus, id eſt, in mundanis officiis, prçlaturis, dignitatibus ſæpiſſime conuerſantur. Conſtat enim quod iſti hodie habent in cuſtodia aurum & lapides precioſos, hoc eſt dictũ, diuitias temporales, quia ecce ipſi peccatores & abundantes in ſæculo obtinuerunt diuitias. Sed pro certo iſta hodie ita auare cuſtodiunt, quod nec ipſi audent ad ſufficientiam comedere, nec aliis volunt aliquid elargiri, ſed omnia auare, parce, tenaciter & auide cuſtodire. Et ideo tali bona inutilia poſſunt dici, quia ſcilicet nec ſibi, nec aliis faciunt hodie fructum. Eccl. 5. Qui amat diuitias, fructum non capiet ex eis. Et iſti pro certo (chariſſimi) dicuntur habere figuram aquilæ & leonis, quia ſcilicet iſti habent aquilinam ſuperbiam & pompoſitatem, leoninam ſæuitiam & crudelitatem, & vtriuſque vnguium curuitatem & acuitatem, id eſt, auaritiam, parcitatem, & cupiditatem. ¶ Ideo iſti poſſunt dicere illud 2. Reg. 1. Aquilis velociores, leonibus fortiores. Iſti enim ſunt veloces vt aquilæ alte volando per ſuperbiam, & fortes vt leones, alios impugnando per ſæuitiam. Iſti ergo ſunt auari: ideo de talibus poteſt exponi illud 1. Reg. 8. Declinauerunt poſt auaritiam, acceperunt munera, & peruertunt iudicium. Et cuilibet auaro poteſt dici illud Hier. 22. Tui vero oculi, & cor ad auaritiam, vbi oſtenditur quomodo auaritia vrit affectionem (cor) cœcat diſcretionem (oculi premit intentionem) quia ſcilicet inclinat eam ad auaritiam. Per auaritiam enim inflammatur affectio, obfuſ-
B catur diſcretio, & inclinatur intentio. ¶ Facit ergo auaritia affectionem inflammari, quod oſtenditur, cum dicitur, quod ipſa eſt in corde, (Cor inquit) Quia vere ſicut ignis facit feruẽte vas cui apponitur, ſic auaritia cor humanum, quando ei apponitur, facit illud per cupiditatem & deſiderium ebullire. Vide hic 3. q. 5. Accuſationis circa finem, Alanum de Archiprædio vbi tractat de auaritia, vbi dicitur. O radix omnis malitiæ auaritia, ſeruitus Idololatriæ, mater vſuræ, genitrix ſimoniæ, fomes culpæ, macula gehennæ, abyſſus inſatiabilis, inſatiata Charybdis, quæ nunquam dicit ſufficit. Inflammatur ergo per auaritiam affectio. Et ideo videtur, quod auari ſunt ſimiles Iaſpidi vel Ambræ, quæ fricata vel calefacta paleas eleuat, atque rapit. Sic vere quando tales calefiunt, & inflãmantur per vitium auaritiæ, tunc ad trahendum paleas, id eſt, defectiua mundi bona per vſuram, rapinam, falſam mercaturam ſæpiſſime conuertitur. Figurati in filiis Iſrael, qui ſubiugati Imperio Pharaonis diſperſi ſunt ſuper omnem terram Aegypti pro paleis colligendis, & pro diuitiis, & ædificiis Pharaonis fabricandis. Sic (chariſſimi) Pharao, qui interpretatur nudans, diſſipans, & denegans, ſignat vitium auaritiæ, quæ vicinos depauperat & denudat, & eleemoſynas & adiutoria eiſdem ſubtrahit, atque negat. Iſti ergo Pharaoni, id eſt, peccato auaritiæ, quando filii Iſrael, id eſt, homines famulantur, ad paleas bonorum temporalium attrahendas & accumulandas, per Aegyptum, id eſt, per mundum vndique diſperguntur, ſcilicet, ad aſſiſas, ad mercata, & ad alia mundi lucra. Inflammat ergo affectionem (Cor inquit) Ideo poſſunt dicere auari illud Lucæ 24. Nonne cor noſtrum ardens erat? Et nota, ſicut ignis quando bene ardet, non poteſt lignis ſatiari, ſed magis augeri, ſic cor per auaritiam ardens, lignis, id eſt, diuitiis nequit ſatiari, imo quanto magis diuitiæ accumulantur, tanto ignis cupiditatis ardentius inflammatur, & ad habendum magis inſatiabiliter inclinatur. Prouer. 30. Ignis autem nunquam dicit ſufficit. Nam ſicut dicitur Eccl. 5. Auarus non implebitur pecunia. Cauſa autem quare diuitiæ non implent, nec ſatiant cor humanum, eſt multiplex. Primo quia auaritia eſt quaſi ignis, pecunia quaſi lignum, & quanto plus habet quis de lignis pecuniæ, tãto plus creſcit ignis auaritiæ, quia ſecundum ligna Syluæ exardeſcet ignis. Eccl. 28. Item pecunia implet burſam, ideo non poteſt replere cor, quia nullũ corpus poteſt implere duo loca. Item quia pecunia eſt cibus burſæ, auaritia eſt fames cordis. ¶ Item quia cibus non ſatiat ventrem niſi ibi intret, pecunia autem non poteſt intrare cor. Item pecunia eſt finita, auaritia autem infinita, & ergo non ponit finẽ in acquirendo, finitum autem non poteſt replere infinitũ. Itẽ quia ſecundum Auguſtinũ animam Dei capacem nihil minus Deo replere poteſt; Et quia quicqd eſt, min⁹ eſt Deo, ideo nihil, quod ſit ſine Deo, poteſt animam replere. Item quia cor auari eſt quaſi Abyſſus & quaſi Infernus, qui repleri non poſſunt, ideo bene dicitur Prouer. 27. Infernus & perditio non implebuntur. Sic & oculi hominum inſatiabiles. Proue. 12. Iuſtus comedit & replet animam ſuam, venter autem impiorum Inſaturabilis. Vnde Berna. Non plus ſatiatur auarus auro, quam corpus aura. Dico igitur, quod auaritia vrit affectionem (Cor) Ezeh. 33. Auaritiam ſuam ſequitur cor eorũ. ¶ Secundo dico, quod auaritia
C cœcat diſcretionem. (Oculi inquit) Sicut vnus denarius quanquam modicus, poſitus immediate ſupra oculum priuat eum, & impedit viſum, ſic vere mundi bona quamuis modica ſint, ſi immediate & immoderate ponantur prope oculum cordis per auaritiam, viſum diſcretionis impediunt, atq; tollunt. Ideo de talibus illud 1. Ioannis 2. Tenebræ excœcauerunt oculos eius. Et ideo videtur, quod auarus ſit ſimilis Vrſo, qui cũ bacino ardẽti ei oſtenſo excœcatur. Sic vere tales per bacinum, i. per metalla, & per diuitias huius mundi, in quib. ardor auaritiæ eſt incluſus, quando ipſa per auaritiã reſpiciunt, excœcantur, & diſcretionis lumine priuantur, oculi etiam cordis ſui ab humore deuotionis & gratiæ ſpoliantur. Figura 4. Regum vltimo. Vbi Rex Babylonis eruit oculos Sedechiæ, et vinctũ catenis duxit eũ ad Babylonẽ. Sic vere Rex Inferni diabolus excœcat hodie cupidos auaros, lumenq; diſcretionis & ſapiẽtiæ ab eis ſibi tollit, vinculiſq; malarũ conſuetudinũ eos ligat, & ſic eos in Babylonem. ſ. ad Infernum ad libitũ ſecũ ducit. Si cœcus cœco ducatũ pbeat, ambo in foueã cadunt. Mat. 15. & Luc. 6. Nã ſi eſt cœcus diabolus & cœcus auarus, qui ei obedit ipſumq; ſequitur, & ab eo ducitur & regitur, neceſſe eſt finaliter, ꝙ cadã in foueam Infernalem. Figuratur ẽt in Tobia ſtercoribus hirundinum excœcato: bona. n. mundi ab Apoſtolo Phil. 3. ſtercora nuncupantur. Iſta. n. ſunt, quæ hominem excœcant, & veritatis lumine priuant. Vnde Eccl. 20. dicitur, quod xenia & dona excœcant oculos. Cœcus. n. dicitur auarus, quia non videt, nec conſiderat ad aliquid, quod pertinet ad ſalutẽ. Non. n. cogitat de mundi vanitate, de naturæ vilitate, de cœli fœlicitate, de iudicii auſteritate, de mortis propinquitate, de Inferni pœnalitate. Ideo de talibus dicitur in Pſ. 117. Oculos habent, & non videbunt, nares habent, & non adorabunt. Ideo Apoſtolus Epheſios bene docet ſ. ad Ephe. 5. Auaritia nec nominetur in vobis ſicut decet ſãctos.
D Patet ergo, quod auaritia excęcat diſcretionẽ (Oculi inquit tui) ¶ Tertio dico, quod auaritia premit intentionẽ: quia. ſ. inclinat eam, cum dicitur. Ad auaritiã inquit. Dicit Iſid. & Plinius, quod in Ægypto ſuperiori circa fontem Nigrin, qui opinione quorundam caput Nili creditur, creſcit quoddam animal pernicioſum, quod dicitur Catoblebas, cui⁹ eſt tãta venenoſitas, quod ſine remedio perimit quicquid videt, caput tamen habet ita graue, quod ſemper ipſum portat inclinatum ad terram. Tales pro certo ſunt auari in Aegypto huius mundi circa Nilum, id eſt, circa flumen mundanæ proſperitatis verſantur, quia re vera iſti venenoſiſſimi ſunt, quia ſ. ita ſunt veneno auaritiæ inebriati, quod quicquid vidẽt circa eos. ſ. omnes ſocios, & vicinos, volunt per vſuras, cautelas, & malitias venenare, exhæredare, & depauperare. Caput enim, id eſt, intentio talium eſt ita grauis & ponderoſa per malas conſuetudines, & peccata, quod ad terram. i. ad mundi bona, & terrena ſemp eſt per auaritiã inclinatũ, quod oſtenditur cũ dicitur Ad auaritiã. Iſta. n. præpoſitio Ad ſignat terminum ad quẽ. i. ad ipſa mundi bona, ad quæ iſti ſunt inclinati Hie. 8. A minimo vſq; ad maximum auaritiam omnes ſequuntur. Vnde Eſa. 56. Declinauerunt vnuſquiſq; ad auaritiã. Ideo dicitur Amos 9. Auaritia in capite omnium & nouiſſimũ ipſorum gladio interficiã. Et ideo dico auaritia: vbi nota, quod auaritia eſt vitiorum origo, quia ipſa eſt in capite, plurimorum rubigo, omnium, inquit, tormentorum prurigo, quia nouiſſimum eorum gladio interficiam. Eſt (dico) auaritia origo vitiorum, quia dicitur eſſe in capite 1. Tim. 6. Radix omnium malorum eſt cupiditas. Item eſt rubigo plurimorum, omniũ inquit. Hier. 6. A maiore vſque ad minorem omnes auaritiæ ſtudent, à Propheta vſque ad Sacerdotem omnes faciunt dolum. Item eſt prurigo tormentorum, quia ſcilicet in nouiſſimo iſti interficiuntur. Ideo dicitur Exod. 15. Euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Conſtat ergo, quod auaritia multã mala procurat tam tẽporalia, quã æterna.

Tollit enim honorem & promotionem,

Infert dolorem & afflictionem,
Affert horrorem & abominationem,
Infligit pœnalitatem & maledictionem,
Perdit societatem & communionem.

¶ Dico ergo quod ista tollit honorem & dignitatem. Constat enim quod soli illi, qui auaritiam oderunt, ad dignitates sunt assumendi, sicut dicitur Exod. 18 Prouide tibi viros industrios ex omni plebe, qui oderint auaritiam &c. Et merito, quia sicut dicit Poeta, Non turres, non arma ducem titantur auarum. Potissime autem isti dignitate cœlesti priuantur, quia sicut dicitur 1. Cor. 6. Auari Regnum Dei non possidebunt. Et Ephe 5. Fornicator, aut immundus, aut auarus quod est Idolorum seruitus, non habebit hæreditatem in Regno Christi & Dei. Item dico, quod auaritia infert dolorem & aduersitatem. Patet.n. quod sicut Bubo ab omnib. infestatur auibus, sic auarus a cunctis dilaceratur scilicet raptoribus, & omnibus exponitur laborib. vnde dominus Esa. 47. Propter iniquitatem auaritiæ eius iratus sum, & percussi eum: vnde Hiero. Quid enim est auarus nisi arca principum, præda latronum, sibilus omnium? Itē dico quod auaritia causat horrorem & vilitatem, facit enim hominem abominabilem. Eph. 5. Immunditia, aut auaritia non nominetur in vobis. Facit enim hominem ignominiosum & ignobilem. Itē dico, quod auaritia meretur maledictionem & acerbitatem. Ideo dicitur Abac. 1 Væ qui aggregat auaritiā domui suæ, vt in excelso sit nidus eius. Et Aug dicit Maledicatur dispēsator auarus cui largus est dominus Item dico, ꝙ auaritia perdit iustorum cōionem & societatem, quia constat, quod nullus bonus frequentat libenter auarum. 1. Cor. 5. Non cōmisceamini fornicariis, aut auaris, aut rapacib. Ecce ergo quot mala facit auaritia. Sed pro certo econuerso carentia auaritię plurima facit bona, facit enim in bono perseuerare, & finaliter in cœlo hæreditare. Scriptum est.n. Prou. 28. quod qui odit auaritiam, longi fient dies eius. Et Esa. 33. dicitur, quod qui proiicit auaritiā ex calūnia, iste in excelso habitabit, panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt Regē in decore suo videbunt &c. quod nobis cōcedat Christus, qui post sua se dat. Sic igitur patet, quod auaritia premit intentionem, cœcat discretionem, vrit affectionē. Bene ergo dicitur auaro. Tui vero cor & oculi ad auaritiam. Quia igitur de materia auaritiæ in infinitis locis agitur in opere isto, quia paucissima sunt themata, in quibus nomen auaritiæ sit insertum, hinc est, quod de ista materia quo ad præsens sufficiunt, quæ dicta sunt &c.

A **Audax. Audacia,** Nota, quod audacia potest esse virtus & vitium. Est enim audacia, quæ signat constantiam & virtutem, quādo s. vir iustus audacter & intrepide facit opus virtuosum, & resistit, & obuiat rei malæ. Exemplo Ioseph ab Arimathia, de quo dicitur Marc. 15. ꝙ audacter introiuit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu. Allectoria enim est lapis, qui reperitur in Gallo, & facit hominem audacē talis est virtutis, quia iste est, qui facit hominem solidum & cōstantem, & in terribilibus non timentē. Et potissime istud facit virtus fidei q̄ Gallus, qui est ales diei nuncius, id est, Christus nobis tradidit, & in se, & ad se protulit, & produxit, quæ scilicet pœnis et tormētis audacter resistere facit sicut in martyrib. apparuit, qui scil. more apri tanta audacia fulti fuerunt, quod se pro fide gladiis opposuerunt, et se transfigi fortissime permiserunt, ita quod de quolibet audaci et virtuoso viro potest dici illud, quod de equo dicitur Iob. 39. Terram vngula fodit, exultat audacter, in occursum pergit armatis, contēnit pauorem, nec cedit gladio. Nec mirū, si iusti fide certa fulti et virtute fortitudinis stabiliti, in terribilibus, audaces fuerunt, quia etiam ipsi Pagani, qui sine fide fuerunt quinimo (vt in plurib.) animam mori cum corpore non timuerunt, et pluribus suis actibus audacia et constantia claruerunt, et mortem, quod terribilia contēpserunt, sicut exemplificat Sene. Epistola quadam de Mutio, qui ignem voluntarie sustinuit; de regulo, qui cruci se sponte affigi permisit, et ne iuramentū frangeret hostiū manib. sese dedit, de Catone, qui ne hosti confusibiliter seruiret gladio se tranfixit etc. Epistola etiam quarta exemplificat de multis, qui se timore pœnæ confusibilioris morti tradiderunt. Multo fortius iusti audacter mori debēt spe et amore gloriæ potioris. Sic faciebat Apostolus cum dicebat 2. Cor. 11. In quo quis audet, in insipientia dico, audeo et ego, super iustitiam, ac si diceret si alii sunt audaces insipiētes, audax esse debeo sapienter. Sed si vis, dic quod audacia bona cessat quandoque in homine propter

Defectum societatis,
Excessum debilitatis,
Potentiam crudelitatis,
Excellentiam auctoritatis.

¶ Et primo dico, quod homo spiritualiter non est audax quando sibi deficit societas charitatiua, id est, Deus, gratia, vel charitas. Ideo dicitur Gen. 44. quod Patriarchæ dicebant, quod nō audebant videre faciem viri, nisi secum ducerent fratrem suum. Itē quando excedit debilitas eneruatiua sicut de Moyse adhuc imbecilli, qui videns rubum ardentem non audebat respicere contra dominum, sicut dicitur Exod. 3. Item quandoque est crudelitas stupefactiua, sicut patet de illis prædicatoribus qui non audent reprehendere potentes, similes miluo, qui est auis audax contra pullos, & timida contra coruos, sicut dicitur de leone Num. 24. Acquiescens requieuit vt leo, quem suscitare nemo audebit. Item quandoque supereminet auctoritas prærogatiua, sicut de Deo & eius excellenti auctoritate dicitur Iob. 37. Timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes, qui sibi videntur sapientes. Et Ioannis 21. dicitur, quod nemo discumbentium audebat interrogare Iesum. Patet igitur, quod est audacia bona signans virtutem & constantiam. ¶ Secundo dico, quod est audacia mala signans B præsumptionem & stultitiam, & ista est, quod homo est audax ad faciendum malum. Vnde nota, quod secundum Mauritium in scriptura reperitur audacia præsumptionis, quæ est hæreticorum inuasionis, quæ est phreneticornm, id est, tyrannorum & iracundorum, infectionis, quæ est luxuriosorū, obstinationis, quæ est perniciosorum. Præsumptuosi tantum audaces sunt ad opiniones inueniendum, & ad verba superflua & hæretica proferendum, similes aquilæ, quæ est auis audax & animosa, ita quod altius cæteris volat, & Solem intuetur &c. Sic isti nimis alte præsumunt volare, & nimis subtiliter & clare conantur de Deo disputare. 2. Petri 2. Audaces sibi placentes, sectas non metuunt inducere plasphemantes. Iracundi etiam & furiosi sunt audaces, quia, scilicet, nec Deum timent, nec hominem reuerentur, & maxime quando habent facere contra debiles & imbecilles: similes enim sunt Crocodilo, quod est animal audax contra fugaces, & timidum contra audaces. Ideo societas audacium fatuorum declinari iubetur Ecc. 8. vbi dicitur. Cum audace non eas, in via ne forte grauet mala sua in te. Sequitur. Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in desertum, quoniam nihil est in conspectu eius sanguis, luxuriosi etiam nimis sunt audaces ad lasciua opera facienda. Vnde Ecc. 22. Patrem, & virum confundit audax. Item obstinati etiam sunt audaces ad sua fatua proposita sustinenda, & ad Deum quasi ex industria irritandum. Vnde Iob. 12. Abundant tabernacula prædonum, qui audaciter prouocant Deum &c. Sic patet, quod est audacia virtuosa, & vitiosa &c. Vide de fortitudine, & constantia.

Audire. Generaliter accipitur in scriptura, pro obedire, A auscultare, consentire, & non contradicere. Et est audire Dei, & audire hominis. Deus enim dicitur audire, quando nostris precibus condescendit, consentit pariter, & attendit, & sic diuinum audire nihil aliud est quam suum concedere, misereri & indulgere Eccl. 45. Audiuit enim vocem ipsius, & induxit eum in nube diei. Aliquando etiam diuinum audire signat rigorem suæ iustitiæ. Nam sicut iudex primo audit, postea punit, sic Deus primo audit crimina attendendo, tandem punit pœnā inferendo, & de hoc Psal 77. Audiuit Deus, & spreuit, & ad nihilum redegit valde Israel. ¶ Item est audire ho- B minis. Et sic vir audiens idē est, quod vir patiens, obediens, tacens, & consentiens Ioannis 8. Qui ex Deo est, verba Dei audit. Nota ergo, quod nos debemus esse auditores verbi Dei, scripturæ, & mandatorum diuinorū: dicit Isid quod Delphin mirabiliter delectatur in auditu, scilicet, melodiæ, & ideo quandoq; ad vocem Symphoniæ, quam faciunt nautæ, isti conueniunt, saltant, gaudent, atque tripudiant, & lætantur, in tantum quod aliquando sportulas, & retia piscatorum ingrediuntur & ab eis capiuntur. Et ideo Delphini dicuntur in Græco Simones, quod idem est, quod auditores, eo, scilicet, quod audiendo melodiam delectantur. Recte (charissimi) tales debemus esse, nam pro certo nos debemus summe delectari in auditu melodiæ, in auditu verbi Dei vel scripturæ, quæ re vera aliquando sonat grauiter & basse loquendo de Inferno, aliquando alte loquendo de Paradiso, aliquando dulciter per promissiones, aliquando austere per comminationes. Psal. 28. Vox domini super aquas Deus maiestatis intonuit, dominus super aquas multas. Quando igitur accidit, quod piscator, id est, Deus, Prælatus, vel Prædicator sonat melodiam suam, scilicet, prædicationem, lectionem, vel eruditionem in aliqua nauicula, id est, in aliqua Ecclesia, conuentu vel capitulo, vel quocunque loco, pro certo Simones, id est, deuoti & obedientes debent ad eum conuenire, & eius melodiam reuerenter & attente, & obedienter audire, & gaudere spiritualiter & lætari, & per conuersionem in eius laqueis se ligare. Simus ergo sicut Maria, de qua legitur Luc. 10. Maria autem sedens secus pedes domini audiebat verbum illius. Vbi nota, quod verbum domini est audiendum

Cum { Deuotione (Maria)
Subiectione (Sedens fecus pedes domini)
Attentione (Audiebat verbum)
Difcretione (Quia illius, non alterius)

C ¶ Habeamus igitur deuotionem (Maria) Maria enim interpretatur amara & illuminata, quia vere illi, qui audiunt verbum Dei, debent illuminari per gratiæ infufionem: quia fecundum Greg. In vanum laborat lingua Prædicatoris, nifi intus fuerit gratia Saluatoris. Item debet amaricari per contritionem & deuotionem. Sicut enim concha maris aperiendo fe ad rorem concipit Margaritam, & ficut Maria aperiens feipfam fancto Spiritui concepit Chriftum, fic verè homo, quando ad roré verbi Dei per deuotionem fe aperit, Chriftum in fe fpiritualiter concipit atque nutrit. Ideo de tali Maria dicitur Luc. 2. Maria autem conferuabat omnia verba hæc conferens in corde fuo. Maria inquit, id eft, amara, quia reuera (chariffimi) auditus verbi Dei inducit amaritudinem

Confiderationis & timoris,
Contritionis & doloris,
Deuotionis & mœroris.

¶ Ideo de tali auditu dicitur Abac. 3. Audiui & conturbatus eft venter meus, à voce contremuerunt labia mea. Quod eft contra multos, qui in audiendo verbum Dei non habent deuotionem, fed derifionem, non cordis amaricationem, fed vocis verbofam ftrangulationem. Ifti funt fimiles Gallinis in æftate, quę non volunt audire, quando ad grana appellantur. Et ratio eft quia tunc funt plenæ & fatiatæ, & ideo de alia fatietate nō curant. Sic verè quia tales funt pleni & fatiati profperitate mundi, & affectione carnis, ideo quando à Prædicatore vel Prælato appellantur ad granum gloriæ fempiternæ, ibi dedignantur venire, & audire. Vnde Hiere. 22. Locutus fum in abundantia tua tibi, dixifti; Non audiam. Quia re uera (chariffimi) illi, qui hodie funt in mundo profperitate, & abundantia, funt præ cæteris magis duri ad audiendum, obediendum, & ad diuina mādata perficiendum & exequendum. Non fic (chariffimi) fed audiamus cum deuotione (Maria inquit) De qua, fcilicet dicitur Luc. 1. quod cum audiffet Angelum, turbata eft in fermone eius, et cogitabat qualis effet ifta falutatio. ¶ Secundo dico, quod

D neceffe eft, quod audiamus cum fubiectione (Sedens inquit fecus pedes domini) Homo enim qui vult effe perfecte obediens et audiens, neceffe eft, ꝙ habeat virtutem fubiectionis, quod fuis maioribus per humilitatem fe fubiiciat, et fubmittat (Secus inquit pedes domini) Vt fic de quolibet tali poffit dici illud Luc. 18. Cœcus fedebat fecus viā mēdicans. Nos enim qui fumus cœci per ignorantiam, qui fedemus per negligentiam, debemus effe fecus viam facræ Scripturæ per verbi Dei audientiam, et mendicare per defiderium et appetentiam. Audiamus ergo cū fubiectione. Omnes aues Aquilæ naturaliter funt fubiectæ. Aquila enim eft Regina auium. Et ideo iure Regio omnes aliæ aues fuæ fubiiciuntur iurifdictioni et poteftati. Et ideo dicitur de Herodio, quod illa die, quo Aquilam reboantē et clamantē audiet, ad prædam fuam exire feu progredi non audebit. Sic vere (chariffimi) cum nos omnes fimus naturaliter fubiecti veræ Aquilæ fcilicet Deo, ficut ordinario, vel Prælato, ficut fuo delegato, vel Prædicatori, ficut fuo fubdelegato, pro certo illa die, qua illam Aquilam domini f. Prælatum vel Prædicatorem audierimus reboare, clamare, prædicare vel mandare, in tantū debemus reuereri, et timere, quod illa die ad nullam prædam alicuius mali debemus progredi vel volare. Ideo dicitur in Pfal. 94. Hodie fi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veftra. Quod eft contra multos, qui quamuis omni die Regem fuū f. Prædicatorem vel Prælatum, vel Deum clamantem, docentem, & prædicantem audiant, nunquam tamen propter hoc à vitiis, et criminibus fe retardant. Ideo de talib. dicitur Mandata domini audientes omnia fecere contraria. Non fic, fed fe-

E deamus cum fubiectione. ¶ Tertio audiamus cum attentione. Audiebat inquit verbum. Dicit Plinius, quod Panthera eft animal pulchrū, et in fuperficie diuerfis maculis picturatum, iftud quando clamat, quendam dulciffimū vaporem emittit (Vocem inquit dulciffimam) Et ideo omnia alia animalia et in odore et clamore ipfius delectata ipfam diligunt et fequuntur, et in eius pulchritudine recreantur, et ad eam audiendum et odorandū diligenter attendunt, et occupantur. Re uera (chariffimi) talis Panthera eft Chriftus, quilibet etiā bonus Prædicator vel Prælatus. Ifte enim debet habere

Pulchritudinem conuerfationis & honeftatis,
Odorem fragrantiffimæ famofitatis,
Clamorem dulciffimæ loquacitatis.

¶ Et ideo alia animalia, id eft, omnes alii homines debent effe attenti ad iftam Pantheram, id eft, Deum, Prælatum, vel Prędicatorem audiendum, fequendū, diligēdum, et contemplandū, & ad vocem fuorum mandatorū executioni debite demandandum: quod oftenditur cum dicitur: Audiebat, id eft, ad audiēdum cum diligentia attendebat. Ideo ad attente audiendum & obediendum inducitur Efa. 49. Audite infulæ, & attendite populi de longe. Nam pro certo (chariffimi) illi, qui funt infulæ, id eft, fluctibus maris, id eft, mundi amaritudinibus vndiq; vallati, illi etiā, qui funt populi de longe, id eft, qui à Deo per peccatum elongantur, tales dico ad attendendum & Dei Prælatorum mandata audiendum, & obediendum præ cæteris obligātur. Sed heu proh dolor, videtur, quod multi funt fimiles Draconi. Dicit enim Plinius quod cum omnia animalia, vt dictum eft, diligant Pātheram, & vocem eius libenter audiant & attendant, folus Draco iftam fugit, & odit, & audita eius voce in cauernam fuam fe abfcondit, odoremq; eius fragrantiffimum reputat pro veneno. Sic vere (chariffimi) multi funt hodie ita maligni & Draconini, ita per auaritiā, inuidiam, & iracundiam inflammati, quod ipfi de panthera, id eft, de prælatis vel prædicatoribus, quinimo etiam de ipfo Deo penitus nihil curant, imo ipfum odiunt, fugiunt & deuitant, odoremq; & famam fuæ bonæ conuerfatiouis; & vocem fuæ prædicationis, eruditionis & correctionis reiiciunt, & declinant. Quia ficut dicitur Prou. 15. non amat peftilens eum qui fe corrigit. Quod potiffime de multis peccatoribus apparet, qui ftatim, vt audiunt vocem pāntheræ, id eft, aliquod verbum informationis dici, exeunt de focietate, & fugiunt, & ad cauernam, id eft, ad tabernam continuo fe deflectunt. Contra quos dicitur in Pf. 94. Hodie fi vocē eius audieritis, nolite obdurare corda veftra. Non fic ergo (chariffimi) fed audiamus cum attentione. ¶ Quarto debemus au- F dire cum difcretione: quod oftenditur cum dicitur: Verbum illius, quia, fcilicet, vir difcretus & fapiens non audit quodcunq; verbum, fed tantummodo verbum illius fcilicet Dei, vel boni, et honefti viri. Auditus enim, id eft, anima eft ficut os in corpore. Nam ficut os omnes cibos recipit, bonos autem et fapidos in ventrem mittit, malos autem repellit et reiicit, fic vere auditus, qui omnes cibos, id eft, omnia verba in anima habet recipere, illa tantum debet admittere et ventri memoriæ commēdare, quæ funt ædificatoria atq; fana, illa autem, quæ inutilia funt leuia et non bona, debet quantocyus refutare. Debes igitur audire verbum illius, id eft, verbum Dei, vel bonarum perfonarum ficut dicitur Lucæ 11. Beati, qui audiunt verbum Dei. Quod eft contra multos, quia re uera magis delectātur audire verba leuia et fcurrilia, quam bona et vtilia. Similes capris, de quibus fecundum Plin. dicit Archelaus, quod per aures dicuntur fpirare. Sic vere multi funt hodie, qui auribus dicuntur fpirare, quia vere aures eorum femper pruriunt, atq; fpirant ad rumores et infolentias audiendas. Ideo de talibus dicitur Acto. 17. Athenienfes autem ad nihil aliud vacabant nifi aut dicere aut audire aut loqui aliquid noui. Nō fic (cariffimi) fed audiam° attente, diftricte diftinguamus inter verba, et bona et vtilia recepiemus, vana autem et inutilia refutemus, dicentes mundi vaniloquis et detractoribus illud Amos 5. Aufer à me tumultum carminum tuorum, cantica lyræ tuæ non audiam. Et nota, fi vis, quod verbum Dei eft audiendum multipliciter, fcilicet

Cum { Lætitia,
Innocentia,
Reuerentia,
Patientia,
Obedientia,
Sapientia.

Auditi enim debet lætanter. Pf. 33. Audiant manfueti, et lætentur. Item innocenter Pf. 25. Lauabo inter innocentes manus meas: fequitur: Vt audiam vocem laudis Item reuerenter. Eccl. 32. Audi tacens fimul et quærens, et pro reuerentia accedet tibi gratia bona. Item obedienter. Pf. 7. In auditu auris obediuit mihi. Item fapienter. Prou. 1. Audiens fapiens fapientior erit. Item patienter Eccl. 6. Audi fili mi et accipe confilium. Sequitur. Subiice humerum tuum et porta. Et fi vis dicere, quæ funt illa, quæ nō audienda, vide infra de aure in fine. Patet igitur, quod nos debemus audire illa, quæ funt audienda, cum difcretione, cum attentione, cum fubiectione, cum deuotione. Maria ergo fedens fecus pedes domini audiebat verbum illius. Sufficit.

Auertere.

Idem eft, quod contra aliquem fe vertere. Et nota, quod omne peccatum habet fieri per conuerfionem ad bonum cōmutabile, vel per auerfionē à bono incōmutabili. Non enim quando quis peccat intendit fe auertere à Deo, fed quia peccando conuertit fe ad eius oppofitū f. ad bona mundi, ideò per confequēs auertit fe ab ipfo. Auertere ergo idem eft, quod contrariari, et obuiare, rebellare, recedere, fugere, elongare. Et poteft accipi in bono et in malo. In bono, quando homo auertit fe à vitiis et peccatis, iuxta illud Pfal. 118. Auerte oculos tuos, ne videant vanitatem. Item quando Deus per mifericordiam auertit fe ab homine, à malefactis A

ſcilicet noſtris, ea ſcilicet obliuiſcendo & indulgendo Pſal. 50. Auerte faciem tuam à peccatis meis. Item poteſt accipi in malo, & hoc quantum ad Deum, & quantum ad hominem. Quantum ad Deum, quando ſcilicet Deus auertit ſe ab homine ipsũ negligendo, & ipſum in peccatis dimittendo, & ſibi ſuam gratiam denegando Ideo dicebat Dauid Pſ. 12. Vſquequo auertis faciem tuam à me? Item quantum ad hominem, & hoc eſt quãdo homo auertit ſe à Deo per peccatũ, & obſtinationẽ, & duritiam cordis, & à bonorum ſocietate, & à ſtatu gratiæ: Et de hoc poteſt dici illud Zach. 6. Auerterunt ſcapulum recedentes. Loquamur ergo de auerſione, qua Deus auertitur à nobis propter peccata noſtra: quia de auerſione hominis à Deo ſatis ſupra dictum eſt in hoc verbo Aduerſari, in illa auctoritate, Cucurrit aduerſus Deum erecto collo &c. Et dicamus, quod talis auerſio nihil aliud eſt quam contemptus, abominatio, obliuio, & adiutorii, & gratiæ, & finaliter gloriæ ſubtractio. Sicut enim videmus, quod naturaliter vnumquodq; ſe auertit a ſuo contrario, ſicut ignis ab aqua, & econuerſo, ſic vere quia inter Deum & peccatorem eſt maxima cõtrarietas, quia ſicut dicitur Eccl 33. Cõtra bonum malum eſt, & contra virum iuſtũ peccator, hinc eſt, quod ipſe Deus a peccatoribus ſicut a ſibi contrariis et rebellibus ſe auertit, dicente Pſal. 88. Auertiſti adiutorium gladii eius et non es auxiliatus ei in bello. In quibus verbis oſtẽditur, quod Deus a peccatoribus tripliciter ſe auertit, videlicet, quia ceſſat corrigere, quia non vult protegere, quia differt affligere. ¶ Auerſus.n. videtur Deus, quia non infert correctionem diuiti-
B bus (Gladii inquit) Non confert protectionem militibus (Non es inquit auxiliatus ei) Non differt dãnationem peccantib. (In bello inquit) Oſtendit igitur auerſionem Dei a peccatore per incorrectionem, quod oſtenditur cum dicitur Gladii, quia ſcil. quando Deus non pungit eos gladiis, aut iaculis et tribulationũ, et aduerſitatis, imo permittit eis omnia proſpere ſuccedere ſignum eſt, quod Deus, non curat de eis, et de eorum ſalute deſperat, ſicut medicus, qui deſperans de ſalute infirmi omittit cibare et potare, et concedit ei vinum et carnes pro libito. Ideo de talibus dicitur in Pſ. 80. Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus ſuis. Ideo de talibus dicitur 1. Macha. 9. Ceſſauit gladius ex Iſrael. De tali auerſione cõqueritur Dauid in Pſ. 43. Quare faciem tuam auertis, obliuiſceris inopiæ, et tribulationis noſtræ; Facies.n. domini eſt eius correctio, tribulatio, et a temporalibus retractio, quia iſtam faciẽ ſemper oſtendit amicis ſuis, quia ego quos amo, arguo et caſtigo Apoc. 3. Dorſum autem ipſius Dei eſt eius temporalis proſperitas, iucunditas, et ſanitas corporalis. Iſtud enim dorſum vertit ad inimicos ſuos ſcilicet ad peccatores: quia ecce ipſi peccatores in ſæculo obtinuerũt diuitias. Faciẽ ergo auertit Deus ab homine, quando ſibi ſubtrahit correctionem, infirmitatem et aduerſitatem. Dorſum autem oſtendit, quando mundi proſperitate ſinit eum gaudere, dicens Hie 30. Dorſum, et non faciem oſtendam eis in die perditionis ipſorum dicit dominus. Prudens ergo propheta et Dei iudicia cognoſcens dicebat. Pſa. 43. Quare faciem tuam auertis etc. Sciebat enim quod Deus eſt ſimilis Caladrio, de quo dicit Pli. quando auertit faciem ſuam ab infirmo, et vertit ei dorſum, ſignum eſt, quod ille infirmus morietur, quando autem econuerſo vertit ſibi faciem, et ipſum attentius intuetur, ſignum eſt, quod ipſe ab infirmitate huiuſmodi conualeſcet. Sic vere (chariſſimi) quando Deus auertit a peccatore faciem ſuam quando ſcilicet non dignatur reſpicere, id eſt, viſitare, corrigere, caſtigare, ſignum eſt, quod ille infirmus morietur, et quod ſibi mors perpetua reſeruatur, et maxime quando vertit ad eum dorſum ſuum, id eſt, quando affluentiam temporalium ſibi præſtat, quia ſecundum Ambr. Succeſſus temporalium æternæ damnationis eſt indicium. Si autem iſte Caladrius attente reſpicit hominem peccatorem per continuam correctionem, tribulationem, et dorſum ſuum ſibi ſubtrahit, id eſt, temporalem conſolationem, tunc vere ſignum eſt, quod iſte veniet ad ſanitatem et æternæ gloriæ recreationem, quẽ enim Deus diligit, corripit, et quaſi pater in filio complacet ſibi Prou. 3. Ideo de auerſione iſtius faciei dicebat, et timebat Dauid Pſ. 29. Auertiſti faciem tuam à me, factus ſum conturbatus. Quia vere iuſtus multum timet, & turbatur, quando videt, quod Deus auertit ab eo faciem ſuam, & quod nullam aduerſitatem aut peſtilentiam ſibi mittit, & quod ipſum ſine correctione derelinquit Et e conuerſo tunc lætatur, & conſolatur, quando a Deo temporaliter flagellatur. Auertitur ergo Deus quando non infert correctionem. Auertiſti
C (inquit) adiutorium gladii. ¶ Secundo auerti dicitur, quando non confert protectionem. Sicut enim rex videtur ſe auertere a milite impugnato, quando dimittit eum in manibus hoſtiũ, nec ipſum protegit vel defendit, ſic vere Deus videtur auerſus ab homine, quando in prælio tentationum, quibus a dæmonibus impugnatur, ipſum dimittit ſuccumbere, ipſum renuit adiuuare. Quod oſtenditur cum dicitur. Non es auxiliatus ei Eſai. 63. Circumſpexi, & non erat auxiliator Quando enim homo non ſentit aliquod auxilium ſpirituale in pugna tentationum & tribulationum, ſignum eſt, quod ab ipſo auertit ſe Deus, ipſumque deſerit, & dimittit. Pſalm 43. Auertiſti nos retrorſum poſt inimicos noſtros, & qui oderunt nos diripiebant ſibi. vnde Thren 2. Auertit dominus dexteram ſuam, id eſt, auxilium ſuum a facie inimici, ſuccendit in Iacob quaſi ignem flammæ deuorantis in gyro. Succendit inquit, id eſt, ſuccendi permiſit Auertitur ergo Deus non conferendo protectionem. ¶ Tertio auertitur in afferendo damnationẽ. In bello D
inquit, quia Deus peccatoribus, à quibus auertitur, & recedit, in bello ſuo, ſcilicet, in die iudicii ſeruat damnationem æternam. Vnde auerſis, & peccatoribus dicitur 1. Macha. 4. Non concupiſcatis ſpolia, quia bellum contra nos eſt. Patet igitur, quod Deus a nobis auertitur damnationem non auferendo, protectionem nõ conferendo, correctionem non inferendo. Sed pro Deo, quæ eſt ratio, quare Deus taliter ab homine ſe auertit? Certa ratio eſt, quia homo primo à Deo per peccatum ſe auertit, et ad mundi bona et delectabilia ſe conuertit Sunt n. multi, qui cũ ſtatim eis aduenit tentatio, aut tribulatio aliqualis, ipſi pro certo a Deo per peccatum et nequitiam, per iram et impatientiam ſe ab eo auertunt, ipſumq; deſerunt, et dimittunt, et ad diabolum ei obediendo ad mundi delectabilia ea diligẽdo, per ſuperbiam, luxuriam et auaritiam ſe conuertunt. Talibus accidit ſicut fallaci vxori poteſt accidere per virtutem adamãtis: dicit Dioſcorides et Iſido quod adamas talis eſt virtutis, quod ſi mulieri dormienti ponatur ſubtus caput, ſtatim ſi fidelis eſt viro ſuo, cogitur ipſum virtute lapidis amplexari, ſi autẽ infidelis eſt ei, tunc virtute & præſentia lapidis indignata dormiendo ab eo ſe auertit, & ſubito ipſum refugit, reſilit, et recedit. Reuera (chariſſimi) Adamas, qui attrahit ferrum, ſignat mũdi tentationes, et delectationes. Adamas etiam, qui eſt lapis duriſſimus, ſignat mundi tribulationes. Mulier autem ſignat quemlibet Chriſtianum. Homo autem Ieſum Chriſtum qui cuiuſlibet hominis eſt ſponſus, dominus, atq; pater. Sic igitur accidit, quod adamas, id eſt, mundi tentationes aut tribulationes ſi alicui adhibentur pro certo ſtatim probari poteſt ſi viro ſuo Chriſto fidelis fuit, aut infidelis, quia, ſcilicet, ſi legitimus fuerit, et perfectus, conuertetur ad eum amplexandum, diligendum, et adorandum. Anima n. ſi bona fuerit, ſi mundi tentationibus, tribulationibus, aut delectationibus tangitur, ſtatim ad Deum regratiandum, adorandum & diligendum inclinatur, ſed vere ſi falſus fuerit aut inconſtans, tunc per deſperationem, & impatientiam ab eo auertitur, & fugatur. Ideo de tali infideli auerſione dicitur in Pſ. 77 Auerterunt ſe, & non ſeruauerunt pactum. Deus n. eſt ſicut imago, quæ eſt in ſpeculo, quæ, ſ. conuertit ſe ad te, ſi ad eam conuerteris Auertit autem ſe ſtatim, quando ab ea te auertis. Vnde ipſe eſt qui dicit 2 Paral. 7. Si auerſi fueritis, & dereliqueritis iuſtitias meas, euellam vos de terra &c. & Leui. 26. Si ambulaueritis contra me, ego contra vos aduerſus incedam in furore contrario. Et aduerte ſi vis, quod mali auertuntur à Deo, ſicut degener pullus Aquilæ auertitur à ſolis radio. Non enim per dilectionem ad eum vertuntur, ſed per obſtinationem ab eo auertuntur. Vnde 3. Regum 1. Iratus eſt dominus Salomoni, eo quod auerſa eſſet mens eius a E
domino. ¶ Vnde nota, quod mali auertuntur

A Deo per infedilitatem,
A proximo per impietatem,
A paupere per crudelitatem,
A veritate per mendacium & vanitatem.

Auertuntur, dico, à Deo iniquitatem & idololatriã ſectando: Vnde Iud. 8. Auerſi ſunt filii Iſrael, & fornicati ſunt in Baalim. Item auertuntur à proximo, charitatem & amicitiam denegando, contra illud Eccle. 41. Ne auertas faciem tuam à proximo tuo. Item auertuntur à paupere, eleemoſynam non impendendo contra illud Tob. 4. fac, inquit, eleemoſynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere, ita enim fiet, vt nec à te auertatur facies domini. Item auertuntur à vero, falſitatem & mendacium & vanitatem frequentando. Vnde Tim. 4. A veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertuntur. E contra autem iſti deberent auerti

A propria voluntate,
A carnali voluptate,
Ab inepta vanitate,
Ab iniuſtitiæ prauitate.

De voluntate propria dicitur Eccleſ. 18. Poſt concupiſcentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. De carnalitate autem exponitur illud Eccleſiaſtici 9. Auerte oculos a muliere compta &c. De vanitate vero dicitur in Pſalm. 118. Auerte oculos meos, ne videant vanitatem &c. De iniuſtitia vero dicitur Eccleſiaſtici 17. Reuertere ad dominum, & auer-

tere

tere ab iniustitia tua. Patet igitur, quod quia nos auertimur a Deo per peccatum, quod ipse auertitur a nobis multipliciter, vt dictum est, Cum tamen necesse esset nobis, quod ipse auerteret a nobis non se, nec misericordiam suam, sed potius iram suam, sicut supplicabat Dauid in Psal. 84. dicens. Conuerte nos Deus salutaris noster, & auerte irã tuã a nobis. Et illud Ps. 50. Auerte faciem tuam a peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. Ista ergo de auersione sufficiant. vide supra de aduersus, & infra de conuertere, & reuerti &c.

A **Auferre.** Nota breuiter loquendo, quod Deus aufert aliqua malis, & aliqua iustis. Aufert enim malis temporalem aduersitatem, ne castigentur, mundialem prosperitatem, ne consolentur, Virtutum stabilitatem, ne roborentur, carnalem viuacitatem, vt moriantur, æternalem fœlicitatem, vt condemnentur. ¶ Dico igitur, quod malis aufertur temporalis aduersitas seu correctio. Esa. 5. Auferam sepem eius & erit in direptionem. Sepes enim qui cõiter fit de spinis significat mundi puncturas & correctiones, quæ in hoc mundo peccatoribus auferuntur, vt eis in perpetuum inferantur. Secundo aufertur ab eis prosperitas, sicut dicitur Eze. 21. Prophane impie dux Israel aufer cidarim, tolle coronam, id est, depone correctionẽ. & Esa. 3 Auferet dominus ornamenta filiarum Sion scilicet lunulas, torques, armillas, monilia &c. & Esa. 16. Auferetur lætitia & exultatio de Carmelo. Tertio auferetur ab eis stabilitas, Ezec. 39. Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Tales enim non sunt lapidei & stabiles, nec ad resistendum, nec ad virtualiter operandum, sed magis sunt carnei & fragiles, & proni ad cadendum in peccatum, & ad spiritualiter deficiendum. Esa. 3. Aufert dominus a Hierusalem & a Iuda validum & fortem, & omne robur panis. Item aufertur ab ipsis viuacitas scilicet anima per mortem. vnde Lucæ 8. Etiam id quod habere putat, auferetur ab eo. Item aufertur ab eis fœlicitas. vnde Mat. 21. Auferetur a vobis regnum
B Dei. ¶ Item multa sunt, quæ bonis similiter auferuntur. Aufert enim Deus a bonis & iustis

Cordis prauitatem,
Rerum facultatem,
Carnis fragilitatem,
Duram aduersitatem,
Pœnæ calamitatem.

¶ Aufert igitur Deus a nobis cordis prauitatem. Hier. 4. Auferte præputium cordis vestri. Exo. 34. Auferas iniquitates & peccata, nosque possideas. Item aufert ab eis rerum facultatem. Zach. 3. Auferte ab eo vestimenta sordida; id est, mundi prospera, quibus exterius vestiuntur. Item aufert ab eis carnis fragilitatem. Micheæ 5. Auferam equos tuos de medio tui. Equus enim significat carnalitatem. Esa. 30. qui eorum caro, et non spiritus. Item aufert ab eis duram aduersitatem. Leui. 26. Auferam malas bestias de medio tui; id est, sæculi crudelitates et aduersitates. Item aufert ab eis inferni pœnalitatem. Et de hoc Esa. 57. Auferte offendicula de via populi mei. Et illud Ps. 118. Aufer a me opprobrium et contemptum. Et Esa. 25. Auferet
C dominus omnem lacrymam ab omni facie. ¶ Nota adhuc, quod homo debet auferre de corde suo vitia et peccata, vt sic possit illud facere mundum et purum habitaculum Deo patri: et ideo sibi dicitur Amos 5. Aufer a me tumultum carminum tuorum. In quibus verbis ostenditur, quod nos debemus a nobis auferre rixositatem, tumultum, indiscretam iucunditatẽ (Carminum inquit) incompletam hæreditatem (tuorum inquit) scilicet, illud, quod tuum est, debes a te auferre. Auferatur ergo a nobis rixositas inquieta, iucunditas indiscreta, hæreditas incompleta. Dico ergo, quod a nobis debemus auferre inquietam rixositatem Aufer inquit tumultum. Sunt enim quædam aues, quæ non volunt esse in frequentia et tumultu, sed magis in solitudine et quiete, sicut pellicanus et phœnix, et generaliter omnes aues prædales. Sic vere (charissimi) vir bonus et perfectus quantum potest aufert a se sollicitudinem et tumultum et interius et exterius. Interius dico scilicet a corde strepitum cogitationis, affectionis, iracundię, auaritiæ et ambitionis. Et exterius scilicet fluctus et motus negotiorum terrenorum et superfluæ occupationis. Vitam etiam solitariam et quietam, pacificam et modestam debet summè conseruare, sicut enim homo quietus non diligit tumultum in camera sua, sic vere nec Christus in corde nostro, vbi est camera sua, nec etiam in quacunque persona sibi specialiter dedicata. Aufer ergo tumultum: ideo Christus tumultuantibus, et negociantibus in templo dicit Ioan. 2. Auferte ista hinc, et nolite facere domum patris mei domum negociationis. Et hoc est contra multos, qui re vera non quiete, nec pacifice conuersantur, sed magis qui mundi negocia et per rixas et discordias tumultuantur inuicem, et rixantur, Esa. 3. Tumultuabitur puer contra senem et ignobilis contra nobilem. Dixit auctor de apibus, quod aliquando habent inter se bellum, discordiam et tumultum, sed dicit, quod si modicus puluis, vel lapillus desuper proiiciatur, statim sua tumultuosa discordia quietatur. Sic vere (charissimi) proh dolor in hoc mundo apes, id est, homines sunt sæpissime in rixa, lite, discordia, et tumultu, dum durat misera vita præsens, sed pro certo quando modicus lapillus sepulchri eis superponetur, vel etiam modicus puluis, i. aliquantulũ de terra in morte super eos proiicietur, tunc omnis eorum tumultus & discordia sedabitur, & intercipietur: dicitur Iob. 3. Ibi impii cessauerũt a tumultu, Vbi dicitur, quod in morte vel in inferno iniquorum crudelitas coarctatur, ibi impii, gaudiorum fœlicitas terminatur, cessauerunt, peruersorum rixositas annullatur, a tumultu inquit. Auferamus igitur, charissimi, inquietam rixositatem ¶ Secundo auferamus indiscretam iu- D
cunditatem, Carminum inquit tuorum, sicut n. auicula, quæ se sentit captam laqueo, siue visco, non potest psallere, vel cantare, imo a se abdicat omnem melodiam sui cantus, sic vere nos, qui in ista valle miseriæ diuersis tribulationum & infirmitatũ laqueis sumus capti, omnem superfluam lætitiam & iniquam debemus penitus abdicare, & cogitando miseriam status nostri semper in mœrore et tristitia versari, Carminum inquit, quia re vera mundi carmina & lætitiæ, solatia temporalia debent a nobis penitus elongari. Vnde Baruch. 2. Auferam a vobis vocem iucunditatis, & vocem impii. Nam sicut dicitur Ezec. 2. Liber ille, vbi erat scriptum carmen, continebat etiam lamentationes & væ: Ad denotandum, quod mundi carmina seu lætitia temporalis semper solent lamentationes & væ tristitiæ tẽporalis & perpetuæ comitari, quia sicut dicitur Prou. 14. extrema gaudii luctus occupat. Aufert ergo indiscretam iucunditatem. ¶ Tertio debemus auferre assuetam proprietatem, quod
ostenditur ibi. (Tuorum inquit) quia, scilicet, illud, quod est tuum, illud quod est propria hæreditas & possessio; debes tibi auferre: tuus enim est pronomen possessiuum, & signat, quod possessionem tuam propriam debes pro Deo abdicare, istã aũt tuam possessionem appello cordis voluntatẽ, carnis voluptatem, rerũ facultatem. Est n. voluntas in nobis auferenda ipsam obedientiæ subiugando, vt sic dicamus Deo & prælato: veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat. Luc. 23. Est etiam carnis voluptas astringenda, ipsam per pœnitentiã macerando, quia sicut dicitur Eccl. 22. Infirmitas carnis sobriam facit animam & 1. Corint. 9. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Item est rerum facultas deponenda, ipsam totaliter contemnẽdo, & pauperibus misericorditer erogando. Prou. 3. De substãtia tua da pauperibus. Ideo bene concluditur Lu. 6 Qui aufert quæ tua sunt, ne repetas quia vere si Deus vel prælatus auferunt a nobis quæ nostra sunt, s. voluntatem, voluptatem, & facultatẽ, nos non debemus contradicere, sed magis in patientia sustinere (Tuorum ergo) Sic igitur patet, quod ab affectu cordis nostri auferenda, fuganda, & elõganda est hæreditas temporalis, iucunditas pectoralis, rixositas mundialis. Aufer ergo a me tumultũ carminum tuorũ. Thema pro sanctificatione beatæ virginis vel prouerb. 40. Aufer rubiginem de argento, & egreditur vas purissimum &c.

A **Augere. Augmentum.** Nota, quod augmentum, seu etiam incrementum potest accipi multipliciter, secundum quod sunt multa, quæ possunt minui, vel augeri, in bono scilicet, vel in malo. Deus enim augmentat iustos

In virtutibus;
In honoribus;
In muneribus.

Dat enim Deus virtutum incrementum interius, honorum supplementum exterius, munerum cõplementum superius et posterius. Primo igitur dico, quod est augmentum virtutis, quę fit interius. Sicut ergo video, quod quadam naturali virtute arbores, et alia vegetantur, et crescunt, dum tamen vitã habeant naturalem, sic homines vita gratiæ vegetati, semper debent in melius augeri, et in virtutibus et moribus cumulari: quod vtiq; facit dominus, quia tamen homo culturã diligẽtiæ et pœnitentiæ apponit, tunc Deus incremẽtũ et augmentũ virtutum multiplicat et apponit. 1 Corint 3. Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit. Vnde 2. Corint. 9. Multiplicabit semen vestrum, et augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ. ¶ Secundo dico, quod est augmentum honoris, qui fit exterius, quo s. boni quandoque a Deo promouentur, et ad vtilitatem aliorũ in dignitatibus augmentantur. Influentia enim Lunaris omnia humida facit augeri, sicut patet in mari, et in medullis testudinũ marinarũ, quia s. luna secundũ doctores mare secum solet eleuare et trahere, et sic illud facit crescere, et augere. Sic vere influentia et prouidentia Dei bonos solet quãdoq; ad dignitates eleuare, et trahere, et superius

augere, crefcere, & venire Pfal. 104. Auxit populum fuum vehementer, & firmauit eum fuper inimicos eius. ¶ Tertio dico, quod eft augmentum valoris feu falutis, quæ fit fuperius. fcilicet in gloria quando beati veniunt ad vltimarum augmentum, ficut luna in plenilunio: vnde Prou. 4. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclyta proteget te. & Act. 2. Dominus autem augebat eos, qui falui fiebant. Sed fi vis in malo, dic quod mali augentur

Malitiis,
Diuitiis,
Suppliciis.

B ¶ In malitiis dico, feu in vitiis Vnde de Pharaone dicitur Exo. 9. quod ipfe auxit peccatum, & ingrauatum eft cor eius. & Eze. 23. dicitur quod illa mala mulier auxit fornicationes fuas. Et etiam numerus malorum quotidie augetur & bonorum diminuitur. vnde 2. Reg. 15. Populus augetur cum Abfalon. Item in diuitiis, quia fcilicet malorum profperitates magis augentur, quam bonorum. Gen. 34. Augere dotem, munera poftulare. Item in fuppliciis, quia fcilicet pœnæ malorum in inferno fecundum quantitatem culparum augentur. Vnde Deut. 24. Augebit dominus plagas tuas, plagas magnas & perfeuerantes, infirmitates peffimas & perpetuas &c. Vide de crefcere & profectu &c.

A **Auis.** Poteft fignificare dupliciter in fcriptura. Significat enim in malo, & in bono. In malo fignat perfonas volatiles ac leues, vanos pariter & elatos, qui ad modum auis per aerem huius mundi vagantur. Auis enim dicitur ab a, quod eft fine, & via, quafi fine via, ad denotandum; quod peccator non feruat regulam, neq; viam, & iuxta falutis femitam non fe tenet. Vnde Iob. 33. Semitam ignorauit auis. Et ideo ficut aues multis periculis funt fubiectæ, quia aliquando capiuntur vifco, laqueo, vel fagitta, fic vere vani homines, & fuperbi multis peccatorum periculis funt fubiecti, quia pro mundi delectabilibus acquirendis aliquando ab aucupe diabolo capiuntur, & vifco luxuriæ, fagitta inuidiæ, laqueo auaritiæ aftringuntur, quia ficut pifces capiuntur hamo, & aues laqueo, fic capiuntur homines tempore malo. Eccle. 9. Item poteft auis fignificare hominem perfectum, & fic auis idem eft, quod vir perfectus. quia ficut auis vitam ducit aeream, victualia non congregat. & de infimo ad fuperiora femper volat, fic vir perfectus vitam aeream & puram, & mundam folet ducere, per caftitatem, victualia non aggregare, per auaritiam, & rapacitatem: de infimis vero ad fuperiora volare per cœleftium defiderium et affectionem, et per terrenorum vituperium et abominationem. Ideo de tali aue poteft exponi illud Iob. 5. Homo nafcitur ad laborem, et auis ad volandum. In quibus verbis oftenduntur tria, quæ debent effe in homine perfecto moraliter, quæ funt in qualibet aue naturaliter. Auis enim habet naturaliter

Vifum fpendidiorem,
Motum velociorem,
Situm fublimiorem.

B ¶ Sic vere vir perfectus debet habere luciditatẽ in difcernendo (Homo,) quia eft animal rationale, agilitatem in operando (ad laborem) fublimitatem in contemplando (ad volandum) debet enim effe vir perfectus luculenter informatus, quia debet effe homo diligenter occupatus, quia eft ad laborem. Excellenter fublimatus, quia fcilicet ipfe debet effe auis, ad volandum per contemplationem ordinatus. Simus igitur informati clare difcernendo (homo) Sicut enim auis naturaliter habet clarum vifum, fic vere fi volumus effe aues fpirituales, id eft, viri virtuofi et perfecti, debemus habere clarum vifum difcretionis, fapientiæ, et rationis, quod oftenditur cum dicitur, homo. Homo enim eft animal rationale, quod inter bonum et malum, inter delectabile & triftabile, inter eligibile & refutabile naturaliter iudicat, & difcernit, & fignat hominem difcretum rationabilem, & prudentem, qui inter bonum & malum difcernere, et eligenda eligere, refutanda etiam fcit refutare. Homo ergo Iob. 38. Pofuit in vifceribus hominis fapientiam. Et ideo homo eft fimilis cuidam aui, quæ dicitur Aquila, quæ fuper omnes aues clariffimum habet vifum, in tantum quod folem directis oculis intuetur. Sic vere etc. dicitur fupra de Aquila. Similis etiam debet effe cuidam aui, quæ dicitur fphinx, quæ dicitur effe auis cum facie humana et pedibus ferpentis, de qua etiam Aug. de ciuitate Dei facit mentionem. quia fcilicet ifte debet effe auis intelligendo et videndo fubtiliter, homo ratiocinando fagaciter, ferpens mala præcauendo prudenter. Vnde figuratur in illo animali Ezech. 1. quod cum facie auis faciem habebat humanam. Et iftud eft contra multos, qui re vera non funt ficut aues diurnæ, quæ claritate vifus lætantur, imo ficut aues nocturnæ, quæ vifus obfcuritate gloriantur. Ideo tales fimiles funt buboni, quæ eft auis obfcuri vifus, et ideo chariffimi folem non poteft fuftinere, fed in lunæ lumine delectatur. Sic etc. ficut fupra de Aquila. Non fic ergo, fed fimus informati clare difcernendo. ¶ Secundo fimus occupati bonum operando (Ad labo- C rem inquit) Sicut n. videmus, quod aues agilis, velocis, atq; mobilis funt naturæ, ita quod per aera velociter fe transferunt atque mouent, fic vere (chariffimi) boni & perfecti femper debent per bona opera fe mouere, & per bonorum laborũ occupationem de loco ad locum velociter fe transferre, quod oftenditur cum dicitur (Natus eft ad laborum) Ideo bonis bene laborantibus & operantibus, obedientibus & occupantibus poteft dici illud Efai. 57. In multitudine viæ tuæ laborafti, & non dixifti quiefcam. Bonorum n. laborũ gloriofus eft fructus, ficut dicitur Sap. 4. Quod eft contra multos, qui reuera nolunt per bona opera laborare, fed magis p pigritiã dormitare, nolũt fe aliquo bono opere occupare, fed per carnis delitias fefe fine exercitio delectare. Ifti funt fimiles ftruthioni, quæ eft auis ponderofa & difficilis ad mouendũ, & ideo ifta non volat, nec velociter circuit, aut laborat, habet n nimis de carnofitate, & parum de plumofitate, & ideo multum habet de pondere & grauitate. Sic vere (chariffimi) multi funt, qui tantũ habẽt de ponderofitate auaritiæ, & de carnofitate luxuriæ, & ita parum de plumofitate virtutum & morum, quod non poffunt fe mouere per laborem alicuius exercitii virtuofi, imo circa terram, i. bona terrena continue conuerfantes, de bonis cœleftibus & fpiritualibus nihil curant. Ideo dicitur in Pf 72. In labore hominum non funt, & cum hominibus non flagellabuntur. ideo tenuit eos fuperbia, operti funt iniquitate, & impietate fua. Heu (chariffimi) non fic, fed fimus occupati bonum operando. ¶ Tertio fimus eleuati furfum contemplando (Ad volandũ D inquit) Nam ficut auis naturaliter volat furfum, & ab iftis inferioribus fe eleuat, & elongat, fic vere vir parfectus debet furfum volare per contemplationem, & defiderium, & affectionẽ ad bona cœleftia & æterna, & ab inferioribus & terrenis fe debet quantum ad affectionem penitus elongare, ad volãdum inquit, vt fic de eo dicatur illud Apoc. 14. Vidi alterum Angelum volantem per medium cœli: vide fupra de altero, & de Angelo. Et iftud eft contra multos, qui re uera furfum ad cœleftia nunquam volunt volare, fed femper inferius per auaritiã in terrenis hærere. Ifti funt fimiles noctuæ, quæ nunquam alte volat, imo femper circuit, & volitat inferius circa terram, & de nocte, & nunquam de die, & quærit vndiq; cum quodam odibili & horribili clamore præda fuam. Sic vere auari huius mũdi amatores, qui reuera furfum ad bonorum æternorum confiderationẽ non volitant, nõ feruntur, fed tãtũmodo circa terrã i. circa terrena inferius occupãtur, ifti etiã in nocte & caligine vitiorũ, & non in die gratiarum & virtutũ per huius vitæ aerem circumeunt, & mouentur, vbi fæpe horribiliter detrahendo & blafphemando volitant, clamitant, & loquuntur, & vbi prædis diuitiarum præ cæteris fœcundantur. Ifti ergo non funt aues ad volandum, imo beftiæ ad gradiendum, & fuper terram per auaritiam ambulandum. quia ficut dicitur Hie 9. Confortati funt in terra, de malo ad malum egreffi funt. Non fic ergo, chariffimi non, fed pro Deo fimus ad contemplandum fublimati, ad operandum occupati, ad difcernendum informati. Simus igitur in difcernendo prudentes, homo, in operando feruentes ad laborem, in contemplando furgentes, ad volandum inquit, Et fic erimus aues fpirituales, ita quod de nobis poterit dici illud Eccl. 41 Aperti funt thefauri, & auolauerunt nebulæ quafi aues. Et hæc de aue fufficiant.

Auris. In fcriptura diuerfimode poteft accipi Auris n. per A quam vox ingreditur ad auditum, poteft fignificare prædicatorem, per quem in corpore etiam vox facræ fcripturæ aliis inftillatur. Prouer. 18 Auris fapientium quærit doctrinam. Item auris, quæ iudicat inter voces quæ, f. fit grauis, quæ acuta, quæ dulcis, & quæ rudis, poteft fignificare quemlibet iudicem vel prælatum, qui reuera in corpore myftico Ecclefiæ, officium auris tenet, quia, fcilicet, ifte debet iudicare inter aliorum voces, i. inter aliorum laudes, & actiones, iactantias, & adulationes, & difcerne quid fit leue vel graue, quid vituperabile vel laudabile. Vnde Iob. 12. Nonne auris verba diiudicat, & fauces comedentis faporem? Generaliter autem in fcriptura per aurem intelligitur virtus obedientiæ, attentionis, & diligentiæ quia ficut auris aliorum vocibus intendit, & quicquid dicitur iudicat & perpendit, fic vere obedientia, & diligentia ad vocẽ Dei, & prælati fui femper habet intendere, vt præceptũ eius valeat adimplere. Et eft auris ficut ianua cordis Et ideo ficut ianitor debet cauere, ne aliquis hoftis per ianuam domus admittatur, fic difcretio, quæ eft ianitor cordis humani fumme debet cauere, ne per ianuã auriũ aliquis animæ inimic i. aliquod malum, fiue detractorium, fiue adulatorium, fiue deceptorium, fiue iactatorium admittatur, imo pro certo ianua aurium omnibus talibus hoftibus debet claudi, iuxta illud Eccleſi. 28. Sepi aures tuas fpinis, & noli audire verbum

nequam. In quibus verbis oftenditur, quod aures noftræ

Debent præmuniri (fepi)
Debent experiri, f. per correctionem (fpinis)
Debent operiri (noli audire verbum nequam)

Aures n. cordis noftri per
- Patientiam præmuniuntur (fepi)
- Diligentiam aperiuntur (aures)
- Correctionē experiuntur (fpinis)
- Difcretionem operiuntur (quia, cauet ne audiant verbū neq̄)

B ¶ Eft igitur auris obedientiæ feu aufcultationis & attentionis per patientiam præmunienda (Sepi inquit) Aures n. habent naturaliter aliquam firmitatem, funt n. offeæ, & cartilaginofæ, & anfractuofæ, vt, f. nihil nociuum cerebro poffit interius fubintrare. Sic pro certo aures auditus noftri debent effe offeæ, ftabiles atq; firmæ per virtutem patientiæ & vigoris, vt fic omnia nociua poffint repudiari, reiici, & refutari, ne vfq; ad cerebrum, i. vfq; ad animam valeant penetrare. Aures n. habent anfractuofas circũuolutiones ne nimis libere intret aer, ad denotandũ, quod verbum auditũ non debemus ftatim recipere vel credere, quia qui credit cito, leuis eft corde, fed cũ quadam difficultate & anfractuofa examinatione admittere, quod oftenditur cum dicitur Sepi. Nam ficut fepes obuiat fuperuenientibus animalibus ne vfq; ad hortum feptum valeant penetrare, fic vere munimentum patientiæ omnib. exterioribus verbis, iniuriis, turbabationibus, & tentationibus opponitur, & obfiftit vt aures noftræ exinde fint feptę, vallatæ pariter, & munitæ, ne, f. per impatientiam & iracundiam poffint vfq; ad animam penetrare. Sepi ergo, i. habe fepem patientiæ, cuftodiæ, & diligentiæ munimentum, quia pro certo ficut dicitur Eccl. 36. vbi non eft fepes, diripietur poffeffio. Dicit n. Plini. quod elephas auribus eft armatus, habet n. aures longas, & protenfas, & inferius inclinatas, quas aliquando erigit, & draconem exinde percutit, atq; ferit. Sic vere (chariffimi) nos debemus habere aures fpiritualis auditus, longas, i. longanimitate patientiæ, manfuetudinis & modeftiæ præmunitas, & inferius per reuerentiam, humilitatem & beneuolentiam inclinatas dicente domino in Pf. 85 Inclina aurem tuam, & exaudi verba mea. Iftas etiam debemus erigere per attentionem, & ad diuinas promiffiones & comminationes extollere audiendo Dei verbum & prædicationem, & fic draconē, i. diabolum poterimus percutere, & fugare. Illud n. quo diabolus magis læditur, magis percutitur, magis fugatur, eft quando homo patienter & humiliter, reuerenter, et benigniter audit monitiones, et correctiones, vel etiam iniurias, et turbationes Ideo cuilibet dicitur Neæ. 1. Sint aures tuæ aufcultantes, et oculi tui videntes. Patientia ergo eft fepes et munimentum aurium. Sepi inquit. Ofeæ 2. Sepiam vias tuas fpinis. et Ecclefi. 28. Sepi aures tuas fpinis. Quod eft contra multos, qui reuera non videntur habere aures feptas, nec per patiētiam circũdatas aut munitas, quia, f. nihil quod eis difpliceat poffunt audire, nec prædicatorum monitionem vel prælati correctionem, nec alicuius iniuriantis inuafionem, imo ftatim fiunt impatientes per iracundiam et turbationem. Ideo tales reprehenduntur Hie 6. Incircumcifæ aures eorum, et audire nõ poffunt. Non fic, chariffimi, quia auris noftra eft per patientiam præmuniēda (Sepi)

D ¶ Secundo dico, quod auris noftra eft per diligentiam aperienda, quia vere chariffimi femper debemus habere aures apertas ad audienda mandata, documenta, inftrúctiones, et correctiones, quod oftenditur cum dicitur aures tuas. Auris n. fecundũ Ifid. dicitur ab hauriendo, eo quod omnes voces hauriat, atque bibat, quia vere aures noftræ debent effe haurientes, recipientes, et audientes quicquid eis de bonis informationibus inftillatur. Quando enim mulier prægnans eft mortua, neceffe eft, quod eius os aperiatur, vt aer fubintret, alioquin fœtus conceptus perimeretur Sic vere (chariffimi) quando mulier, i. anima mortua eft per peccatum, prægnans tamē eft aliquo bono propofito, vtpote proponit conuerti et abftinere, tunc fumme neceffe eft, quod os, i. auditus eius aperiatur, & quod aer, i. bonorum verborum puritas recipiatur, & audiatur, ne forte fœtus, qui iam conceptus fuerat moriatur. Mar. 7. Statim apertæ funt aures eius. Quod eft contra multos, qui reuera aures fuas diuinis verbis non aperiunt, imo claudunt, vanitatibus autem mũdi ipfas aperiunt, & non claudunt quia re vera multi funt, qui non videntur habere aures ad audiendum verbum Dei, nec aliquam bonam informationem, fed bene videntur eas habere ad audiendum vanitatem & derifionem, detractionem & adulationem, & ideo quantum ad audiendum verbum Dei, & bona documenta ifti videntur fimiles quibufdã animalibus de quibus dicit Ifid. quod eft in Aethiopia regio, vbi omnia animalia quadrupedia nafcuntur fine auribus, etiam Elephantes: quia reuera tales, qui in Aethiopia huius mundi verfantur, & qui funt quadrupedes, id eft, qui quatuor his affectionibus per diuerfa defideria feruntur, fine auribus nafci, & effe dicuntur, quia, f. auditu verbi Dei, lectionis, & correctionis, prædicationis, & inftructionis priuati effe videntur, quia reuera diabolus abftulit talibus aures cordis. Vnde Eze. 23. Nares tuas, & aures tuas præcident. quia re vera mundi peccatores non habent hodie nares, id eft, odoratum deuotionis, nec aures, id eft, auditum attentionis, obedientiæ, & fubiectionis, vel auditum fanæ eruditionis. Dicit enim Arift. lib de animalibus, quod omnia animalia ouantia carent auribus, quia vere (chariffimi) illa animalia, quæ faciunt & ponunt oua, id eft, mundi bona & diuitias, hoc eft dictũ, auari & cupidi, qui ad modum ftruthionis ponunt in arena oua fua, & obliuifcuntur vbi pofuerunt ea, Iob 36. tales (dico) hodie carent auribus, fcilicet, quantum ad audiendum bona & vtilia documenta Hier. 6 incircũcifæ aures eorum, & audire non poffunt. fed pro certo quantum ad audiendum friuola atq; vana ifti non carent auribus, imo maximas habēt aures, fimiles quibufdam monftris, quæ funt in Scythia, quæ fecũdum Ifid. funt homines dicti Onefii in infulis leoninis habitãtes, ita protenfas aures habentes, quod exinde cooperiunt totum corpus. Sic vere multi funt hodie, qui habent aures ita magnas, quod per totum corpus, id eft, per omnem locum, terram, & patriam fe diffundunt, quia, fcilicet, omnia volunt inueftigare & maxime vanitates, & rumores. Et fic tales quantum ad bene audiendum carent auribus & auditu, quantum ad vanitates autem audiendas, auribus optime funt muniti Ideo de talibus dicitur 2. Tim. 4 Erit (inquit) tempus cũ fanam doctrinam non fuftinebunt, & a veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Eft igitur auris cordis noftri per diligentiam aperienda (Aures inquit, i. haurientes) Neæ. 8. Erant autem aures omnis populi erectæ. ¶ Tertio D
dico, quod eft auris cordis noftri per controuerfiam experienda, quia auris, i. virtus obedientiæ debet fumme comprobari, experiri & videri, quando per correctionem feu per aliquam difplicentiam pungitur, & feritur: quia ficut dicitur Prouer. 15. Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio fapientium cõmorabitur. quod oftenditur cum dicitur Spinis, quia, f. fpinæ afperæ correctionis, vel iniuriofæ locutionis, aures noftras, i. auditum obedientiæ & patientiæ fumme probant. Talem experientiam habuit Chriftus, de quo dicitur Matth. 27. & Io. 19. quod milites plectentes coronam fpineam impofuerunt capiti Iefu. fed vere multi funt ficut canes ignobiles, quæ, cum aures eorum fpinis punguntur, ftatim fequi prædam fuã omittunt. Sic multi funt, qui puncturam alicuius correctionis vel iniuriofæ locutionis non poffunt in fuis auribus fuftinere, imo ftatim indignantur, & irafcuntur, & ad vindictam commouentur, & fic a fequela prædæ fuæ, f. Chrifti retardantur, quē primo per patientiam fequebantur. De iftis dicitur Luc. 8 Et ortæ fpinæ fuffocauerunt femen. Eft igitur auris cordis per correctionem experienda. ¶ Quarto dico, quod eft per difcretionem cu- E
ftodienda, quia, f. femper debemus cauere ne per aures intret aliquod verbum, per quod interius anima irritetur. Sicut n. afpis audiens incãtatorem cum cauda claudit aurem fuperiorē, & aliam claudit imprimendo eam ad terram, ita quod terra & cauda funt illa, cum quibus afpis claudit, & cuftodit aures fuas ne per illum, qui loquitur, incantetur, ficut dicit gloffa fuper Pf. 37. fic ftatim quando videmus paratum incantatorem, id eft, diabolũ, qui nos vult incantare per occultam fuggeftionem, vel luxuriofũ, q nos vult incãtare p impudicã locutionē, vel adulatorem, qui nos vult incantare per deceptionem, vel detractorem qui nos vult incantare per alterius famæ corrofionem, vere nos debemus adhibere caudam, id eft, memoriam finis noftri, fcilicet, memoriam mortis, iudicii, purgatorii & inferni, itē terram, i. memoriam noftræ vilitatis, & fic cum iftis duobus debemus claudere & obturare aures noftras, & huiufmodi incantationes & improbas fuggeftiones refpuere, & refutare, & fic periculum captionis, incantationis, confenfus, & operationis poterimus declinare. Et fic fecundum Pfal. 57. erimus fimiles afpidi furdæ & obturanti aures fuas, vt non exaudiat vocem incantantium. Quod eft contra multos fimiles nautis qui in cantibus Sirenarum delectantur, & fic dormiunt & fomniantur, & a Sirenis deuorantur. Sic vere multi, qui non claudunt, nec cuftodiunt aures fuas a prauis fuggeftionibus & loquelis, imo in cantibus firenarum, i. in verbis deceptoriis mulierum vel adulatorũ taliter delectãtur, q dormire, i. peccato cõfentire quafi neceffario cõpelluntur, & fic ab iftis deceptorib. deuorantur, depauperantur & deftruuntur. Eft igitur auris cuftodiēda, quod oftenditur cũ dicitur, Noli audire verbũ nequã Pf. 37. Ego aũt tanquam furdus non audiebam. quia re uera cãtus Sirenarum, id eft, fuggeftio diaboli, luxuriofi, deceptoris, vel adulatoris, detractoris, vel falfi accufatoris non eft aliqualiter audiēda. Ideo

debemus dicere illud 1.Mach.2.Non audiamus verba regis Antiochi.Et nota,quod multa ſunt,quæ a iuſtis audienda nō ſunt ſ.mendaciter fallentes,mordaciter loquentes, fallaciter vngẽtes,inaniter lætantes, maligniter hortātes, carnaliter conuerſantes.Igitur dico,quod illi qui volunt fallere mendaciter,i.viri mendaces,quia ſicut dicitur Prou.29.Princeps,qui libenter audit verba mēdacii,omnes miniſtros habebit impios. Item dico, quod nec audiendi ſunt illi, qui lædere quærunt mordaciter,ſ. detractores. De quo in Pſ.30. Factus ſum tanquam vas perditū, quoniā audiui vituperationem multorū. Item nec illi audiendi ſunt,qui alios vngunt ſuauiter,ſ.adulatores.Amos.5 Cantica lyræ tuæ non audiam. Item nec illi, qui lætantur inaniter,ſ ioculatores.Pſ.37.Locuti ſunt vanitates; ego autē ſurdus non audiebam. Item nec illi,qui hortantur maligniter, ſ.mali conſiliarii,hæretici,accuſatores. Vnde Deut 13. Non audies verba illius prophetæ aut ſomniatoris. Item illi,qui conuerſantur carnaliter,ſ.malæ mulieres. Vnde Eccl. 9. Nec audias eam,ſ.ſaltatricem,ne forte pereas in efficacia ipſius. Bene ergo dicit. Noli audire linguam nequam, hoc eſt dictū, Linguam mendacium, mordacium, fallentium, ſeu etiam adulantiū, ioculatorum; ſeu inaniter lætantium,malorū conſiliariorū, ſeu ad malū exhortantium,luxurioſorum,ſeu ad libidinem incitantium. Vnde Eſa.60. Non audietur vltra iniquitas Boni etiam principes & prælati non debēt audire voces & accuſationes malorū balliuorum Iob.39. Ibi non audierunt vocem exactoris. Sic igitur patet,quod auris noſtra debet operiri per diſcretionem;experiri per correctionem, aperiri per diligentiam, præmuniri per patientiam. Vt ſic bene dicatur Sepi aures tuas ſpinis, & noli audire verbum nequam. Sufficit.

A **Aurora.** Nota, quod aurora quandoq; ſumitur pro illa hora,quæ eſt media inter noctem præcedentem & diem ſequentem, quandoque autem ſumitur pro illa ſtella, quæ in illa hora ſolet ſurgere,diem præcedere, ante ſolem ire, tenebras fugare,& propinquum lucis ortum ſua præſentia nūciare. Dicā ergo moraliter, quod in ſcriptura inuenitur aurora

Mirabilis perfectionis,
Fluxibilis conditionis,
Conſolabilis refectionis.

Eſt,dico,aurora, quæ ſignat moralem perfectionem, & ſic per auroram intelligitur beata virgo,& etiam quilibet ſanctus homo. Aurora n.habet noctem terminare, Solem præſentare,tenebras fugare,lucem declarare, latrones turbare, ægros confortare,cuncta decorare Quia reuera beata virgo noctem culpæ,& legis etiam antiquæ terminauit,nunc etiam in ſuis deuotis noctē aduerſitatis,&culpæ terminat,atq; finit.Vnde de beata Cecilia canitur. Dum aurora finem daret dixit beata Cecilia. Eia milites Chriſti abiicite opera tenebrarum. ¶Item iſta diem gratiæ inchoauit, lucem veritatis profudit, & mundum illuminauit,errorum tenebras fugauit, & ſolem iuſtitiæ Chriſtum ſicut mater filiū præceſſit, & aduentum ipſius nunciauit. Vnde 2.Reg 23. Lux auroræ oriente ſole mane abſque nubibus rutilat. ¶Item iſta latrones turbauit, quia,ſ.ſicut latrones videntes auroram ſciunt diem eſſe propinquam,ſed ideo turbantur,timentes ne deprehendantur, ſic dæmones quoties iſtam auroram,i.beatam virginem vident adeſſe,ſolent proculdubio formidare Iob. 24. Si ſubito apparuerit aurora, arbitrantur vmbram mortis. Item iſta ægros,i.peccatores lætificauit & cōfortauit,quia,ſ.ſicut in ortu auroræ ægri alleuiantur, & aues cantant,& modulantur,ſic in aduentu & ortu virginis glorioſę, nec non in auxilio gratiæ ſuæ,omnes deſolati & peccatores fuerunt ſpiritualiter conſolati,& tribulationibus & tentationib. alleuiati,& omnes aues,i.iuſti gratulati & lætificati. Vnde Gē. 32.legitur,quod Angelus dixit Iacob,qui cum eo luctabatur.Iā aſcendit aurora,dimitte me,ac ſi diceret, iam eſt tempus,quod omnis luctatio tribulationis & tentationis ceſſet, quia aurora i.beata virgo appropinquat. Iſta eſt ergo aurora oriens,aurora progrediens,aurora in cœlo perpetuo reſidens, Oriens dico in natiuitate,Vnde de Iudæis,& infidelibus dicitur Iob.3.Expectet lucem,& non videat,nec ortum ſurgentis auroræ. progrediens etiam in aſcenſione Vnde Can.6. Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens &c.In cœlo etiam manens in fœlicitate & æternitate: ibi enim perpetuo locum ſuum habet. Vnde Iob.38. Quis oſtendit auroræ locum ſuum? Sic ergo dico, quod aurora ſignat perfectionem moralem,i.virginem glorioſam.& ſi vis dic de filiis auroræ,i.de deuotis virginis glorioſæ,ſicut in fabulis reductorii tui poſuiſti. videlicet tit. N.

B ¶Secundo dico, quod aurora ſignat conditionem mortalem, vitam humanam,quia, ſcilicet,ſicut aurora valde modicum ſolet durare,& nunquam in eodem ſiſtere,ſed deficiente nocte & die ſuccedente ſtatim deficere & ceſſare, ſic vita humana ſemper eſt in proceſſu,& motu,citoque ceſſat, & adueniente die veritatis & claritatis propinquæ noctem huius mundi relinquit Cant. 6. Progreditur quaſi aurora.

C ¶Tertio dico, quod ſignat gratiā & gloriā ſupernaturalem,quia,ſ.iſta eſt,quæ noctem mundi tenebrarum terminat,& diē æternæ fœlicitatis præſentat. Vnde illud 2. Regum 23.Lux auroræ oriente ſole rutilat. Sufficit.

A **Aurum.** Multipliciter accipitur in ſcriptura. Accipitur n.pro ſapientia ſpirituali,pro apparentia honeſta & virtuali,pro opulentia temporali,& pro omni perfectione morali. Accipitur primo pro ſapientia ſpirituali.& de hoc Prou.16. Poſſide ſapientiam, quia auro melior eſt. Et hoc dilata ſicut ſupra in verbo hoc, Accedere, in primo membro illius auctoritatis,Iſta ſunt,quæ accipere debent aurum & argentum & æs. Item accipitur pro honeſta apparentia & virtuali, & de hoc poteſt dici illud Exod.47. Veſtiuit arcam auro puriſſimo. & hoc dilata ſicut ſupra in verbo Auferre, in auctoritate quæ ſic eſt , Pro argento auferam aurum. Item accipitur pro opulentia temporali.& de hoc Iob.3. Poſſidet aurum,& replent domos ſuas argento. Et nota, quod iſtud aurum a malis affectatur,a bonis deteſtatur,peccatum concomitatur,Paradiſus per eum aufertur,per eum confortatur infernus.Dico,quod aurum mundanæ opulentiæ a malis affectatur. Et nota quod aurum diligitur a formicis Aethiopiæ,ſicut ſupra.Item quomodo ſeruatur a griphibus ſicut ſupra de auaritia. Et ideo de talibus auaris aurum diligentibus & affectantibus poteſt dici illud Eccl.31.Multi ſunt in auro caſus:& ibidem Qui diligit aurum, non iuſtificabitur.Item dico,quod a bonis deteſtatur:& de hoc poteſt dici illud Iob. 41.Sternet ſibi aurum quaſi lutum. & Eſai. 13.Suſcitabo ſuper eos Medos,qui argentum non quærant,nec aurum velint.Item peccatum concomitatur.Vnde Eccl.31.Qui aurum diligit, non iuſtificabitur. & Eccl. 31. Beatus vir,qui inuentus eſt ſine macula,qui poſt aurum non abiit. Item infernū ſolet conferre Eccl.8.Multos enim perdidit aurum & argentū: Paradiſum ſolet auferre. & de hoc Ioſuæ 7.vbi agitur de Achā, qui furatus fuit regulam auream de bonis Hiericho,& exinde fuit occiſus, nec terram promiſſionis intrauit, quam alias intrauiſſet.

B ¶Item accipitur aurum pro perfectione, gratia, & ſanctitate morali: & de hoc poteſt dici illud. Viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ. In quibus verbis oſtenditur, quod quatuor ſunt effectus gratiæ diuinæ, ſecundum quatuor conditiones, quæ in auro poſſunt reperiri: eſt enim in auro naturaliter ſubtilitas duratiua,Viuet,ductilitas extenſiua,dabitur inquit,luciditas oſtēſiua,auro inquit,& grauitas depreſſiua,Arabiæ,quod interpretatur occidentalis. Res enim quæ eſt grauis, faciliter deprimitur, & occidit, atque cadit. Re vera tales conditiones habet aurum diuinæ gratiæ, perfectionis, & ſanctitatis, iſtud enim habet firmitatis durabilem vigorem, Viuet, largitatis ductibilem dulcorem, dabitur inquit, refulgentem vitæ ſinceritatem, auro, Deprimentem mentis humilitatem, Arabiæ:

C ¶Eſt igitur in auro, id eſt, in homine perfecto firmitatis durabilitas,viuet,Aurum enim tantam habet durabilitatem,quod, ſcilicet, quamuis in igne liquefiat, aut diſſoluatur, ibi tamen non conſumitur ſed purgatur, nec ibi deficit, aut minoratur, nec pondere nec valore. Sic vere vir perfectus ita debet eſſe firmus,perſeuerans, & ſtabilis,atque conſtans,quod nullus ignis tribulationis aut tentationis, aduerſitatis aut paupertatis, quamuis ipſum afficiat & inflammet, ibi tamen non debet per aliquod peccatum deficere vel conſumi, nec per impatientiam & deſperationem in virtutis, & meriti valore,ſeu pondere minorari,ſed potius a peccatis & vitiis depurari, & in virtute perfectionis & gratiæ ſine detrimento iugiter commorari: quod oſtenditur,cum dicitur Viuet; q.d. non morietur, nec deficiet, nec ceſſabit,ſed in ſtatu virtutis & gratiæ durabit & perſeuerabit.Aurum n.comeſtum habet protogare vitam ſecundum medicos. Sic vere aurum diuinæ gratiæ facit hominem viuere,perſeuerare, & durare ſpiritualiter, temporaliter & æternaliter, quia ſicut dicitur Ioan. 6. Qui manducat hunc panem,viuet in æternum. De tali auro loquitur ſcriptura Eccleſ.2.In igne probatur aurum,& argentum, ſicut & homines receptibiles in camino humiliationis :& ideo quilibet vir firmus,ſtabilis, & perſeuerans poteſt dici quaſi vas auri ſolidum, ornatum omni lapide precioſo. Eccleſ. 50. Eſt igitur in homine perfecto firmitatis durabilitas, Viuet inquit. Inuehe ſi vis contra illos, qui non perſeuerant, neque viuunt, imo deficiunt,& moriuntur.

D ¶Secundo eſt in homine perfecto largitatis ducibilitas, dabitur,Nam ſicut aurum eſt metallum, quod ad voluntatem artificis ducitur,plicatur,& dilatatur,in tantū quod propter ſui dilatationem in tenuiſſimas laminas conuertitur,ſic vir perfectus per virtutem pietatis debet eſſe plicabilis & ductiuus, ita quod circumquaq; ad pauperes & vicinos debet extendi, & per adiutoria & beneficia dilatari,in tantū quod ſi in tenuē laminā cōuertitur,i.incurrit tenuitatē paupertatis,nō debet propter hoc vereri:pii.n & liberales homines ſæpe ſolēt tenues & pauperes

fieri,eo quod virtute largitatis volunt ad alios dilatari. Et talis
virtus oſtenditur cum dicitur (Dabitur)quia,ſ.tales volunt ali-
is dare ſe & ſua. Se dico pro aliis laborando, & eos informan-
do,& inſtruendo,Sua dico,ſ.eleemoſynas pauperibus erogan-
do,amicis,& vicinis ſubueniendo,& Deum piis muneribus lau-
dando,adorando,& honorando Mat. 2. Apertis theſauris ſuis
obtulerunt domino aurũ,thus, & myrrham.Ideo de tali largi-
tate, & datione poteſt dici illud Gen. 24. Prolatis vaſis argen-
teis,& aureis veſtibus,dedit ea Rebeccæ pro munere.Vbi oſten-
dit,quod virtutem largitatis debet concomitari candor caſti-
tatis(Argenteis) rubor charitatis (Aureis) nitor honeſtatis (ve-
ſtibus) Sic ergo patet,quod in nobis debet eſſe largitatis duci-
E bilitas(Dabitur)¶Tertio dico,quod vir perfectus debet habere
relucentem ſinceritatem (auro inquit)Aurum n. dicitur ab au-
ra,quia,ſ.aurum ad modum auræ eſt metallum purum,clarum,
& ſincerum. Sic vere vir perfectus debet eſſe purus,mundus,
clarus,caſtus & ſanctus.Vt ſic de eo dicatur illud Exodi 37.Fecit
candelabrum de auro puriſſimo. Nam ſicut aurum eſt metal-
lum ita purum, quod in aliquod aliud metallum non poteſt
mutari, eſt etiam ita purum, quod nullam lineam nigram po-
teſt imprimere corpori cui confœderatur,ſic vere nos debemus
eſſe ita puri & ſancti, quod nullo modo debemus in aliud me-
tallum,i.in aliam perſonam,ſ.malam peccatricem poſſe muta-
ri quoquomodo,nec aliquã lineã nigram, i.aliquod malum o-
pus aliqualiter operari. Habeamus igitur ſinceritatem relu-
F centẽ. ¶ Quarto habeamus deprimentem humilitatem(Ara-
biæ inquit) ſicut enim aurum eſt metallum cæteris grauius &
ponderoſius,ita quod ſi percuſſum fuerit non reſonat ſicut alia
metalla, ſic vere vir perfectus debet habere pondus humilita-
tis,per quod debet appetere inferius ad ſtatum infimum incli-
nari, & tantæ debet eſſe patientiæ & firmitatis, quod ſi percuſ-
ſus fuerit aliqua tribulatione vel correctione, non debet per
impatientiam reſonare,& contra Deum aut prælatum aliqua-
tenus murmurare. quod oſtenditur cum dicitur Arabiæ, quod
interpretatur humilitas ſeu occidentalis. Et ideo aurum Ara-
biæ nihil aliud eſt,quam virtus humilitatis,quæ hominem ſuo
pondere deprimit,ne per vanitatem ſuperius efferatur: ideo di-
citur Eſa.21.Si quæritis,quærite onus in Arabia,quia,ſ. onus A-
rabiæ,i.pondus humilitatis eſt principaliter quærendũ, & pro-
creandum. Sicut n. apis portans mel inferius volat, ſic & nos
ſi mel diuinæ gratiæ habuerimus, per humilitatem inferius
volitemus. Et ideo de iſto pondere auri dicitur in parabo-
lis 28. quod Dauid ad faciendos leunculos aureos pro quali-
tate menſuræ pondus diſtribuit, quia vere illi, qui peritiæ, &
maturitatis, & deprimentis humilitatis pondus habent infe-
rius volant &c. Heu proh dolor (chariſſimi) quam pauci ſunt
hodie, qui iſtis prædictis quatuor perfectionibus ſunt dotati.
Vbi enim ſunt hodie, qui habent

Humilitatis grauitatem,
Sinceritatis claritatem,
Benignitatis largitatem,
Stabilitatis firmitatem.

Nam proh dolor moderni non videntur hodie habere firmita-
tem,ſed fragilitatem,non pietatem,ſed crudelitatem, non cla-
ritatem,ſed obſcuritatem, non humilitatem ſed pompoſitatẽ.
Non habent (dico) firmitatem, quia, ſcilicet, ſtatim deficiunt
& franguntur per impatientiam,& imperſeuerantiam. Ideo de
auro dicitur Thre. 4. Filii Sion & inclyti eius amicti auro pri-
mo,reputati ſunt in vaſa teſtea. Item dico, quod non habent
pietatem,quia,ſcilicet,ipſi magis crudelitate, & cupiditate, &
auaritia ſunt repleti. Figurati Exod, 32.vbi dicitur, quod Aarõ
proiecit argentum in ignem,& mutatum eſt in vitulum, quem
filii Iſrael adorauerunt. Sic vere (chariſſimi) illi,qui in ignem
auaritiæ ab Aaron, id eſt, à diabolo ſunt immiſſi, efficiuntur
vituli,quia,ſcilicet, non faciunt niſi terram & terrena colere &
arare, in quibus hodie ita ditantur, & magnificantur,quod à
filiis,id eſt,à vicinis & compatriotis honorantur, & adorantur.
Iſti ego fiunt in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum.Item
iſti non habent puritatem, claritatem, aut ſinceritatem, ſed
potius diuerſorum vitiorum obſcuritatem, & impuritatem. I-
deo lamentatur Thre.4.Quomodo obſcuratum eſt aurum,im-
mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarii in
capite omnium platearum. Nam reuera hodie obſcuratum eſt
aurum ſanctitatis, mutatus eſt color honeſtatis, diſperſus eſt
lapis firmitatis. Item iſti non habent humilitatem, ſed potius
ſuperbiam & vanitatem. Ideo de illa ciuitate ſuperba dicitur,
Hier.51. Calix aureus Babylon. Et de Nabuchodonoſor prin-
cipe ſuperbiſſimo & crudeliſſimo dicitur Dan.2. Tu es caput
aureum. Heu (chariſſimi) pro Deo non ſic, non habeamus cõ-
ditiones defectiuas,ſed profectiuas,non vitioſas, ſed virtuoſas,
non criminales, ſed morales, non damnabiles, ſed laudabiles.
Habeamus igitur

Puritatem & humilitatem,
Sinceritatem & puritatem,
Benignitatem & pietatem,
Stabilitatem & firmitatem.

Et ſic erimus aurũ & aurei per perfectionem & ſanctitatem,&
de quolibet dicetur, Viuet,& dabitur ei de auaro Arabiæ.¶ Ad- G
huc nota,quod per aurum quod rubet,quod valet, quod ſplen-
det,poteſt intelligi rubor charitatis, valor gratiæ & bonitatis,
ſplendor gloriæ & fœlicitatis. Et ideo tale aurum debet pro
poſſe quilibet procurare. Apoc. 3. Suadeo tibi emere aurum i-
gnitum probatum, vt locuples fias, & veſtimentis albis indua-
ris. Vbi nota, quod aurum ignitur, & conflatur, probatur, &
purgatur,valet,& reputatur,reſplendet,& illuſtratur. Tale igi-
tur aurum debemus emere & acquirere. Acquiramus ergo cha-
ritatis feruorem ignitum, quo ad primum. Firmitatis vigorem
probatum,quo ad ſecundum, Bonitatis valorem,locuples fias,
quo ad tertium. Claritatis ſplendorem,& veſtimentis albis in-
duaris,quo ad quartum. Aurum n. quod rubet,& in igne poni-
tur,ſignat ardorem charitatis. Aurum, quod in igne probatur,
& ibi non conſumitur, ſed purgatur,ſignat augmentum virtu-
tum & ſanctitatis. Aurum,quod rutilat,atque ſplendet, ſignat
fulgorem æternæ claritatis. Explica & applica,expone,& alle-
ga ſicut volueris: & hoc de auro ſufficit.

Auſter. Auſtralis.

Nota,quod auſter eſt ventus v- A
nus, qui venit directe à meridie,
qui ſecundum eius diuerſas conditiones diuerſimode accipitur
in ſcriptura Accipitur enim Auſter

Pro fœlicitate æternali,
Pro proſperitate temporali,
Pro Spiritus ſancti influentia,
Et pro virtutum affluentia.

Accipitur (dico) pro æternali fœlicitate. Nam ſicut auſter ſeu
pars auſtralis eſt cæteris mundi partibus magis feruida atque
clara,& hoc quia in illa parte eſt ſol in ſua fortiori virtute ſe-
cundum Iſid.ſic vere regio paradiſi eſt clariſſima per ſplendorẽ
cognitionis, & eſt feruida per virtutem dilectionis. Nam ibi
ſol iuſtitiæ Chriſtus Deus noſter in ſua maxima virtute ſplen-
det,et rutilat,et apparet. In figura huius dicitur Num. 8. quod
candelabrum aureũ luminis ponebatur in parte auſtrali: quia,
ſ. Chriſtus et ſancti, qui per virtutem diſcretionis et ſapientiæ
candelabra lucentia poſſunt dici,ad auſtrum claritatis æternæ
perpetuo ſunt locati. Eze 40 Oſtendit mihi quaſi ædificium
ciuitatis ad auſtrum. De iſto auſtro venit Chriſtus et Spiritus
ſanctus in hunc mundum. Abac 2.Deus ab auſtro veniet,et ſan-
ctus de monte Pharam. Accipitur igitur auſter pro æternali
fœlicitate. ¶ Secundo accipitur pro temporali proſperitate, eſt B
n.auſter ventus calidus et humidus, corporum grauatiuus,in-
firmitatum inductiuus, nebularum turbinum generatiuus. Sic
vere mundi proſperitas dicitur habere caliditatem et humidi-
tatem. Calorem dico auaritiæ, humorem carnalitatis et luxu-
riæ,nebulas obſcuritatis et ignorantiæ,turbines crudelitatis et
ſæuitiæ Et ideo cauſat infirmitates iniquitatis et nequitiæ,et
grauedinem corporum generat, i. pondus damnationis et mi-
ſeriæ. ¶ Ideo præcipitur cuilibet viro bono Ezec. 21. Pone faci-
em contra Hieruſalem, quæ eſt ad auſtrum, ciuitas,ſ.pacis et
proſperitatis,quia vere contra auſtrum mundanæ proſperitatis
debet quilibet ſeipſum ponere contẽnendo et fugiendo.¶ Ter- C
tio accipitur auſter pro Spiritus ſancti, vel etiam pro Chriſti,
ſeu etiam diuinæ gratiæ virtute et bonitate.Et de tali auſtro di-
citur Iob. 37. Nonne veſtimenta tua calida ſunt, cum perflata
fuerit terra auſtro? In quibus verbis ſecundum quatuor condi-
tiones auſtri oſtenduntur quatuor conditiones diuinæ gratiæ,
vel etiam Chriſti,ſeu Spiritus ſancti. Iſte auſter ſuperficiem ter-
ræ renouat calore ſuo, et humore omnia vegetat, puluerem a-
ſtringit et euacuat,etiam replet,et fœcundat. Sic vere iſte auſter
operatur ſpiritualiter omnia ſupradicta. Nam per hunc reno-
uatur decor honeſtatis. (Veſtimenta tua.) Per hunc inflamma-
tur ardor voluntatis. (Calida ſunt) Per hunc expiatur horror
prauitatis.(perflata fuerit)Per hunc procuratur virtus vberta-
tis.(terra inquit.) ¶ Dico ergo quod per iſtũ honeſtatis decor D
renouatur. (Veſtimẽta inquit tua.) Sicut n.auſter ſuo calore et
humore gramina et ſemina aperit,et terræ ſuperficiẽ virore re-
nouat atq; polit,ſic vere ſpiritus ſanctus vel etiã Chriſtus influ-
entia ſuæ gratiæ ſuperficiem noſtræ exterioris conuerſationis
per virtutẽ renouat honeſtatis quod oſtenditur cũ dicitur;Ve-
ſtimenta,qa,ſ.veſtimentũ noſtræ exterioris conuerſationis per
ipſius influentiam renouatur. Ideo iſte dicit Zach.3.Auferte ab
eis veſtimenta ſordida.Sequitur.Et induerũt eũ veſtib.etc.¶ Se- E
cundo dico, ꝙ per hunc voluntatis feruor inflãmatur. (Calida
inquit ſunt.)Eſt n.auſter ventus calidus,tranſit n. ſecundũ Iſid. p
Zonam torridam et à loco feruẽtiſſimo vbi ſol eſt in ſua maxi-
ma virtute,ad nos confluere conſueuit,et ideo aerẽ calefacit,et
poros terræ et corporũ aperit. Et ideo corporibus humores et

ſudores

fudores de terræ vifceribus receptos fuo calore educere confueuit. Sic ifte aufter fpiritualiter venit à loco feruentiffimo inextinguibilis charitatis f. à Paradifo, & ideo terram i. voluntaté per fana defideria inflammat, ipfamq; pro certo per confeffioné aperit, & exinde humores & vapores i. vitia & peccata extrahit, & educit. Calida inquit süt Pf. 18. Nõ erit qui fe abfcõdat à calore eius. Et Nee. 7. non aperiantur portæ Hierufalem
F vfq; ad calorem folis ¶ Tertio per hunc prauitatis horror expiatur (perflata inquit) Sicut enim aufter fuo flatu puluerem abftergit, & terram purificat, atq; mundat, fic vere flatus, & influentia iftius auftri puluerem & lutum fœditatis & iniquitatis à nobis eliminat, et abftergit (Perflata inquit) Can. 4 Surge Aqui
G lo, veni aufter, perfla hortum meũ. ¶ Quarto per hunc vbertatis valor procuratur (terra) quia ficut terra per auftri influentiã fructib. fœcundatur, fic homo vbertate gratiarũ et virtutũ per influentiam et gratiã iftius auftri fœcundatur, et repletur (Terra inquit) Pf 84. Dominus dabit benignitatem, et terra noftra dabit fructũ fuũ Nam quando dominus f. Spiritus fanctus vel Chriftus dat benignitaté fuæ infpirationis et gratiæ, tunc verè terra noftra, i. cor, et voluntas noftra dat fructũ fuum f. fructũ gratiarum, et operũ, et virtutũ. Et fic patet, quod ifte eft aufter, per quem renouamur, per quem inflammamur, per quem depuramur, per quem fœcundamur Simus ergo fimiles accipitri de quo dicit Greg. quod quando in fenectute fe fentit pœnarũ pondere prægrauatum, expandit alas fuas contra folis radios flante auftro et fic eius humores interius refoluuntur, pori corporis aperiuntur, et tunc plumæ veteres excutiuntur, et nouæ plumæ fufcitantur, et fic virtutes eius fortiores ad volandũ efficiuntur. Sic vere (chariffimi,) quia nos fumus ælis .i. fenectute malæ confuetudinis, et pennarũ i. malorum operũ, affectionũ, et cogitatuum pondere prægrauati, hinc eft, quod ad radios folares i. ad gratiam Dei, quæ corda calefacit per charitatem, et ad flatum Auftri, i. infpirationem Spiritus fancti debemus alas affectuum noftrorum extendere per defiderium et amorem, et fic per eius virtutem nos diffoluemus interius per contritioné, aperiemus per confeffionem, pennas veteres priftinæ malæ cõuerfationis deponemus per perfectam conuerfionem et mutationem, et renouabimur per virtutum reftaurationem, et fic erimus fortiores per bonam operationem, et melius volabimus per contemplationem. Et de hoc dicitur Iob. 39. Vbi de accipitre loquitur, et poffunt effe verba directa ad Spiritum fanctum. Nunquid per fapientiam tuam plumefcit accipiter extendens alas fuas ad auftrum? Patet ergo, quod aufter fignat Spiritum fanctum, vel Chriftum. Veftimenta ergo tua calida funt cum perflata fuerit terra auftro. Thema de aduentu, vel de Spiritu fancto Veni aufter, perfla hortum meum. Ité thema de Chrifti natiuitate vel incarnatione. Pf 77. Tranftulit auftrum de cœlo, et de auftro fufficit.

A **Aut.** Nota, quod ifta dictio Aut idem fignat, quod vel: cum igitur fit difiunctiua, poffumus dicere moraliter loquendo, quod fignificare poteft,

Libertatem bonorum,
Vanitatem malorum,
Vitæ fragilitatem,
Mentis diuerfitatem.

Eft ergo vnum Aut, quod fignat animi libertatem, quia f. ad hominem liberæ conditionis pertinet, quod non fit aftrictus ad vnum faciendum, fed magis quod poffit facere hoc aut illud: et fic aut poteft fignificare in bono et in malo, fecundum quod libertas poteft effe bona vel mala. Vnde de vtraq; poteft dici illud Mat 12. Aut facite arboré bonam et fructum eius bonũ, aut malam et fructum eius malum ¶ Item eft vnum aut quod fignat incertam vanitatem i inftabilitatem, et incertitudinem voluntatis malorum, qui f. non funt nifi vnũ aut, quia nihil habent ftabile feu firmum, fed magis quicquid agunt, aut dicunt, eft conditionale, inftabile, et incertũ ficut de illis dicitur Mat. 6. et Lu. 16. Nemo poteft duobus dominis feruire, aut n. vnum odiet, et alterum diliget, aut vni adhærebit, et alterum contemnet. ¶ Ité eft vnum aut, quod fignat vitæ fragilitatem. Vita n. humana poteft dici aut i. alternatiua, inftabilis, et incerta, et faciliter mutabilis, atq; vana. Vnde Iob. 7. Quid eft homo, quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? ¶ Item eft vnum aut, quod fignat difcordiam et diuerfitatem, et fic fignat difcordes et detractores, Et pacis et concordiæ difiunctores. Aut n. difiungit, ficut Et coniungit. Vnde Ambr. Valde nobis pertimefcendum eft ne nauem noftram aut fluctus abforbeat, aut in æternam prædam pirata crudelis abducat. Vide de
B vel, et feu. ¶ Igitur fupponendo, quod Aut poffit fignificare virum iuftum, qui f. habeat nobilem et non feruilem animi libertatem, et etiam arbitrio Dei vel prælati promptam, et mutabilem, et ad omne bonum vertibilé voluntaté, vt fupra in principio patet, notabo igitur quod quilibet, qui eft talis aut

Aliena non folet rapere,
Superbiam folet refugere,
Patienter folet fuftinere,
Sapienter folet attendere,
Oris luxum folet reprimere,
Deo gratus folet exiftere,
In domino folet recumbere,
Scripturis folet incumbere,
Deo preces folet effundere,
Caftitatem folet diligere,
Diuitias folet contemnere,
Cum domino folet quiefcere.

Dico, ꝙ talis Aut i. vir iuftus liberæ, ac nobilis voluntatis, alienũ non rapit per auaritiam. Tob. 2. Non licet vobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. Item non fuperbit per extollentiã. Tob. 4. Superbiam nunquam in tuo fenfu, aut in tuo verbo dominari permittes? Item folidus eft per patientiam. Iob. 6. Aut quis finis meus vt patienter agã? q. d. Bonus erit finis. Item clare videt per fapientiam. Iob. 10. Nunquid oculi carnei tibi funt, aut ficut videt homo, & tu videbis? q. d. non, imo videt melius quam homo. Item os reprimit præ abftinentia. Mat. 6. & Luc. 12. Nolite quærere quid manducetis aut quid bibatis, aut quid intuamini. Item Deo placet per innocentiam. Iob. 13. Aut placebit ei, quem celare nihil poteft. Item in Deo gaudet per amicitiam. Iob. 17. Aut poterit in omnipotente delectari. Ité fcriptis ftudet per diligentiam. Iob. 39. Aut morabitur ad præfepe tuum: præfepe eft facra fcriptura. Item Deum orat per eloquẽtiã. Iob. 40. Nunquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia? Item carnem domat per continentiam. Iob. 25. Aut apparere mundus natus de muliere? Eph. 5. Fornicatio autem & omnis immunditia aut auaritia ne nominetur in vobis. Item opes odit per temperantiam Act. 20 Argentum, & aurum, aut veftrum nullius concupiui. Mat. 19. Qui reliquerit domum, aut fratres, aut forores &c. Item fummæ quietis quærit lætitiã fcilicet gloriam paradifi. Pf. 14. Domine quis habitabit in taberna. tuo aut quis recumbet in monte fan. tuo. qui ingreditur fine macula &c & Pfalm. Aut quis ftabit in loco fancto eius.
¶ Quantum ad hoc etiam per Aut intelligitur vir imperfe- C
ctus, qui f. eft per ebrietatem & ignorantiam incertus, quia videlicet nefcit quid eligit, aut quid credit f. hoc aut illud Ioan. 8. Vos autem nefcitis vnde venio, aut quo vado. Per inftabilitatem & inconftantiam mobilis & alternatiuus, quia, f. nefcitur quid, aut qualis fit, aut bonus aut malus, in eo n. nihil eft certi. Luc. 17. ecce hic, aut ecce illic vt & dicere poffit illud 1. Cor. 13. Factus fum velut æs fonans aut cymbalum tinniens Vnde huic poteft dici illud Apoc 3. Vtinam calidus effes, aut frigidus, fed quia tepidus es incipiã euomere te de ore meo. Ifti n. funt proprie hypocritæ, contra quos Chryf. Hypocrita aut appare quod es, aut efto quod appares. Per feparatiuam peruerfitatem & difcordiam difiunctiuus, vt & detractoribus difiunctiuis, feditiofis, & difcordibus dicatur illud Iob. 6. Nunquid rugiet onager cum habuerit herbam, aut mugiet bos cum ante præfepe plenum fuerit, aut poterit comedi infulfum quod non eft fale cõditum, aut poteft aliquis guftare quod guftatum affert morté? q. d. talis aut i talis difiunctiuus & difcors poteft dici onager rugiens, bos mugiens, infulfum, & venenum inficiens. ¶ Notare D
poffum breuiter, quod peccator poteft dici Aut multiplici ratione, videlicet quia

Non curat domino complacere,
Non vult aliis indulgere,
Permittit pauperes indigere,
Solet per iram exardere,
Nefcit futura præuidere,
Amat infanus apparere,
Tentat contra Deum valere,
Nefcit à furore abftinere,
Solet confilio carere,
Nefcit in tempore tacere,
Studet alienum habere,
Quærit in peccatis iacere,
Cogetur in inferno dolere.

Dico ergo, quod peccator dicitur aut, quia non curat Deo placere, mali n. nunquam vellent placere Deo, nec effe boni & iufti, cum fint fuis vitiis obftinati Pf. 76. Aut nõ apponat vt complacẽtior fit adhuc Item quia non vult aliis culpas indulgere. Mali n. bene volunt à Deo fibi parci, fed tamẽ illis, à quibus offenfi fuerint, nunquã parcũt. Pf. 76 Aut obliuifcetur mifereri Deus. Item quia permittit pauperes indigere, feu quia non vult pauperes refouere, vel ipfis mifericorditer condolere. Pf. 76. Aut in finem mifericordiam fuam abfcindet. Item quia folet iracundiæ ftudere, feu per iram fe mouere. Pf. 84. Aut extendes iram tuam à generatione in generationem. Item quia nefcit

futura præuidere.Pſ. 93. Aut qui finxit oculum non conſiderat. Item
quia ſolet furioſe ridere ſeu inſanus apparere. Neſcit n.malus habere
modum,nec in lætitia,nec in ira.Sap.14. Aut n. dum lætantur inſani-
unt,aut certe vaticinantur falſa,aut viuunt iniuſte, aut periurant ci-
to. Itē quia tentant contra Deū valere,ſemper n. repugnat malus vo-
luntati diuinæ.Eſa.10.Aut exaltabitur ſerra contra eū,a quo trahitur
Compara iſtos ſerræ, quæ non vlterius procedendo, ſed è contra &
retrorſum trahendo rodit. Sic iſti ſemper Deo &prælato contrarian-
do agunt,de quo arguūtur Eſa.36. Aut quo conſilio rebellare diſpo-
nis? Item quia neſcit a furore abſtinere Abac.3.Nunquid in fluminib.
iratus es domine, aut in fluminib. furor tuus,aut in mari indignatio
tua? Itē quia ſolet conſilio carere.Michææ 4.Nunquid rex non eſt ti-
bi,aut conſiliarius tuus periit.Item quia neſcit moderate tacere,ma-
li n.(vt communiter) ſunt loquaces,iuxta illud Mat.10. Nolite cogi-
tare quomodo,aut quid loquamini, & Iob. 13. Voca me & ego reſpō-
debo tibi,aut certe loquar & tu reſponde mihi. Itē ſtudet alienū ha-
bere:talis n. aut i. peccator libenter vacat auaritiæ & rapinæ. & ideo
Apoſt.1.Cor.5.docet ſocietatē taliū fugiendā, d. Si is,qui frater inter
vos nominatur,eſt fornicator,aut auarus,aut idolis ſeruiens,aut ma-
ledicus,aut ebrioſus,aut rapax,cum eiuſmodi nec cibū ſumite. Item
qa ſēper quærit amplius pęnitere.Hie.13. Sicut mutare pōt Aethiops
pellē ſuam,aut Pardus varietates ſuas,ſic & vos poteritis bonū facere
cum didiceritis malū. Item quia iſte finaliter habebit in inferno do-
lere,ſeu lugere,quando præ deſperatione dicere poterit domino il-
lud Iohel 7. Nunquid mare ſum ego, aut cæt⁹,qui concluſiſti me car-
cere, ſ. infernali.patet ergo quomodo aut multis rationib. ſignat vi-
tum malū. Sufficit de aut. Vide infra de vel.

A **Autem.** Nota,quod autē eſt aduerbium affirmatiuū, eſt n. i-
dem quod vere ſeu certe, ſumitur n. quaſi determina-
tiue,& certificatiue:& breuiter dic,quod aūt poteſt referri ad bonos,
qui in corde verbo& opere ſolent veritatē habere,&etiā ad viros ini-
quos,qui omnia volunt mendaciter affirmare,vel ad ipſum Deum, à
quo omnis certitudo & veritas ſolet principaliter emanare. Nota er-
go,quod autem ſignat

Certitudinem { Bonitatis immutabilis,quo ad Deum,
Veritatis commendabilis,quo ad iuſtum,
Vanitatis affirmabilis,quo ad impium.

Signat igitur aūt quandam certitudinē increatam, ſ. ipſum Deum:
quia re vera ipſe eſt cert⁹ in Eſſentia inuariabili,in Potētia inſupabili,
in Iuſtitia irrefragabili, in Clementia inexterminabil, in Patientia
imperturbabili,in Excellētia incōparabili, in Amicitia inſeparabili.
De veritate diuinæ eſſentiæ dicitur in Pſ.101. Tu autem idē ipſe es,&
anni tui non deficient.De veritate ſuæ potentiæ dicitur 2.Cor.9 Po-
tens eſt aūt Deus.Et 3.Reg 11.pōt dici de eo.Erat aūt Roboam vir for-
tiſſimus:Roboam n. interpretatur dilatans populū. De veritate autē
ſuæ iuſtitiæ dicitur Hie.11. Tu autē domine Sabaoth, qui iudicas iu-
ſte. De veritate vero ſuæ clementiæ pōt dici illud Pſ. 32. Miſericordia
aūt domini manet in æternum.De veritate aūt patientiæ ſuæ dicitur
Sap.15.Tu aūt domine Deus noſter ſuauis, & verus, & patiens, & in
miſericordia diſponēs omnia.De certitudine ſuæ progatiuæ excellē-
tiæ dicitur in Pſ.73 Deus aūt Rex no.an.ſe. De certitudine vero ſuæ a-
micitiæ pōt dici illud Hier.14.Tu autem in nobis domine,& nomen
ſanctum tuū inuocatū eſt ſuper nos &c. Patet ergo quomodo autem
ſignat quandam certitudinē increatā, & quomodo refertur ad Deū.
¶ Secundo dico,ꝙ ſignat quandā certitudinē ordinatā, in quantum
B refertur ad virū iuſtū.Quilibet n. iuſtus debet eſſe aūt i.vir certus,ve-
rax,& firmus quantū ad omnia facta ſua.Eſt igitur autem i. firmus,
Miſerando clementer, Exorando feruenter, Supplicando fidenter,
Prædicando patenter, Occultando latenter. Item.
Seduliter miniſtrando, Humiliter cōuerſando, Patienter ſuſtinēdo,
Pœnitenter affligendo,Perſeueranter permanendo,
Obedienter obtemperando, Aeternaliter gloriando.
Et breuiter iſtud eſt verum, quod in omnib. actibus humanis debet
firmitas & veritas apparere Et primo quidem clementer miſerando.
vt dicat quilibet illud pſ.51.Ego autem ſicut oliua fructi. in do. d ſpe
in mi.al. Item feruenter adorando pſ.108. Ego aūt orabā.Item fiden-
ter ſperando pſ.41.Ego autē in te ſperaui domine,dixi tu es ſpes mea.
Item patenter prædicando pſ.74 Ego autē annunciabo in ſæculum,
cantabo Deo Iacob.Ille n. qui eſt autem,i.vir firmus,verus,& certus,
ſicut dictum eſt,clementer viuit,feruenter orat,fidenter ſperat,patē-
ter prædicat,itē humiliter ſe allegat,dicens illud pſ 21 Ego autē ſum
vermis & non homo &c.Et illud pſ.39 Ego aūt mendicus ſum &pau-
per &c. Item ſeduliter miniſtrat Lu. 22. Ego aūt in medio veſtri ſum,
ſicut qui miniſtrat. Item patienter tolerat pſ 37 Ego autē in flagella
paratus ſum.Item ſeueriter ſe caſtigat pſ. 34. Ego autē cum mihi mo-
leſti eſſent,induebar cilicio.Item obedienter obtemperat pſ.37. Ego
aūt tanquā ſurdus non audiebam. Itē ſtabiliter perſeuerat pſ 29.Ego
aūt dixi in abundantia mea non mo. in e. Itē efficaciter ſe humiliat.
pſ 115.Ego aūt humiliatus ſum nimis. Itē finaliter æternam gloriam
acquirit,& vendicat Sap.3.Iuſti aūt in perpetuū viuent.Et iterum Illi
aūt ſunt in pace. In omnib.iuſtitiā operatur, & ſeruat Pſ. 16. Ego aūt
in iuſtitia apparebo conſpectui tuo ſati. cum appa. glo. tu. Sic ergo
quantum ad iuſtum aūt ſignat quandam certitudinem ordinatam.
¶ Tertio dico,quod ſignat quandā certitudinē ſimulatam. Et ſic de
quolibet malo pōt dici illud Mat.12. Si aūt dixerit malus ſeruus mo
rā facit dominus meus &c. ſequitur. Veniet dominus ſerui illius die,
qua non ſperat,parteq; eius ponet cum infidelib. Si vero vis conſola-
torie de aūt aliquid dicere,ſuppone quod aūt i. veritas, & certitudo
fuerit quidā valēs homo,qui omnia voluit eſſe,omnia facere,omnia
dicere,omnib.ſe cōmunicare. Et ſic notabis quod aūt voluit eſſe De-
us glorioſus,iuſt⁹ virtuoſus,Homo vitioſus ſeu doloroſus. Aūt enim
ſignat Deū,Vt dictū eſt,& ſic dico,quod ipſe habet maieſtatē inſupe-
rabilē Quādoq; aūt ſignat iuſtū, & ſic habet bonitatē incōparabilē.
Quandoq; refertur ad impiū, & ſic habet prauitatē inæſtimabilem.
Igitur dico valens homo. ¶ Dominus aūt habet maieſtatē inſupera- D
bilē,&merito,quia pro certo,ſicut ex ſcripturis pōt colligi,autem eſt
Rex, quia digniſſimus, Lex,quia certiſſimus,
Iudex,quia iuſtiſſimus, Vindex,quia ſeueriſſimus,
Creator,quia potentiſſimus, Saluator,quia clementiſſimus.
Dicam ergo,quod aūt i.certitudo ſeu veritas eſt quidam Rex magnæ
dignitatis. Aūt n. eſt Rex perpetuus & immortalis,ſicut dicit Apoſto-
lus 1. Tim.1.Regi aūt ſæculorū immortali inuiſibili honor, & gloria.
Et non mirū ſi ipſe ſit Rex glorioſus,immortalis, quia etiā quandoq;
ipſe ſimul fuit Rex & Deus ſicut bene teſtatur Dauid in Pſ. 73. Deus
aūt Rex noſter ante ſæcula operatus eſt ſalutē in medio terræ. ¶ Item
autē eſt lex magnæ veritatis, & ideo à domino ſuo nullus declinare
deberet,ſed eū potius ſicut legē totius veritatis diligere & amare Pſ.
118 A lege aūt tua non declinaui. Et ibidē. Legem aūt tuā dilexi. De
deitate aūt ſua & veritate ſimiliter,loquitur Hieremias dicens Hier.
10.Dominus aūt Deus verax eſt.& Apoſtolus dicit.Eſt aūt Deus verax,
omnis aūt homo mendax ¶ Itē aūt eſt iudex magnæ æquitatis. Iudex
n.eſt,qui probat,& examinat diligēter,& qui punit,& exterminat ſa-
pienter Hier.11. Tu aūt domine Sabaoth, qui iudicas iuſte,& probas
renes & corda,videā vltionem tuā ex eis.¶ Item aūt eſt vindex magnæ
ſeueritatis, punit n. ſeueriter omnes malos, & ideo de eo bene poteſt
dici illud Pſ.58.Tu aūt domine deridebis eos,& ad ni. de. om gentes.
¶ Itē dico,quod aūt eſt creator maximæ potentiæ.Ipſe n. eſt Deus,qui
omnia poteſt. In Cœlo n. dominatur & imperat,& inde quicquid vult
ordinat,atq; mandat Pſ.113.Deus aūt noſter in cœlo omnia quæcūq;
voluit fecit. ¶ Item aūt eſt ſaluator maximæ pietatis. Ipſe n. à quibuſ-
dā vocatur Ieſus,q interpretatur ſaluator:quia, ſ. Ieſus fuit Saluator
Sapiens, Moriens, Patiens:
Sapiens,(dico,) quia ſicut dicitur Lu.2.Ieſus aūt proficiebat ſapiētia.
Moriens etiā:quia ſicut dicitur Mat.26.Ieſus aūt iterū clamans vocē
magna emiſit ſpiritū, moriens ſ. pro ſalute ſuorū, & Io. 19. Ad Ieſum
aūt cū veniſſent,vt viderunt eū mortuū,non fregerunt eius crura De
clementia ergo ſaluatoris iſtius aūt dicitur in Pſ. 85. Deus aūt noſter
propitius & clemens,& multę miſericordiæ,omnibus inuocantib. ſe.
Et ſic patet quō dominus autem i.diuina certitudo habet maieſtatē
inſuperabilem.¶ Secundo dico,quod dominus aūt habet bonitatem E
incōparabilem.Iſtud vocabulū aūt,i.veritas,& certitudo pertinet ad
quemlibet iuſtū ſicut iā ſuperius viſum eſt in paragrapho 2. Videtur
vero,quod multi viri iuſti in ſimul cōgregati voluerunt vocari autē,
& inter ſe vnā confratriā fecerunt & firmitatem inuicem contraxe-
runt.Deus aut iſtius congregationis voluit eſſe caput,qui ad eā alios
inducit Iac 1 dicens Scitis autem fratres mei dilectiſſimi. Et videtur,
quod Deus illos,qui ſunt autem,id eſt,qui ſunt veri & iuſti,
Cōmendat de fideli ſtabilitate, Informat in Cœli ſubtilitate,
Auiſat de futura mortalitate, Inſtruit in virtuoſa humilitate,
Inducit in gaudioſa fœlicitate, Imbuit ſancti Spiritus benignitate.
Commendat(dico) de fideli ſtabilitate,dicens illud Lu.22.Vos autem
eſtis,qui permāſiſtis mecū in tentationib. meis. ¶ Itē informat ipſos
in omni veritate & ſubtilitate Io.15.Vos aūt dixi amicos: quia omnia
q̄cunq; audiui à patre meo,nota feci vobis. Itē auiſat,ſeu pmunit il-
los de futura mortalitate & aduerſitate dicens illud Pſ. 81.Vos aūt ſi-
cut homines moriemini.& ſi.v. de princ.cadetis. ¶ Item inſtruit eos in
omni humilitate & ſanctitate Mat.22.Reges gentiū dominantur eo-
rū.Sequitur.Vos aūt non ſic,ſed qui maior eſt veſtrū,fiat ſicut minor.
vt & quilibet dicat illud Io. 3. Iſtum oportet creſcere, me aūt minui.
¶ Item inducit eos in æternā fœlicitatē & ciuitatem.Io.16.Vos autem
contriſtabimini,ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudiū. ¶ Item ipſos
replet Spirit⁹ ſancti bonitate & ſanctitate Act.1. Vos aūt replebimini
Spiritu ſancto non poſt multos hos dies.Per autem,intelliguntur viri
iuſti,qui,ſ. dicunt illud 1. Theſ.5.Nos autem, qui diei ſumus,ſobrii ſi-
mus Et dicunt etiā illud,ꝙ canitur in Eccl.Nos aūt gloriari oportet
in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti.Iſtis ēt videtur Deus cōpati Mat.
8.vbi dicit. Miſereor ſup turbam &c. Si dimiſero eos ieiunos, defici-
ent in via, quidam n. ex eis de longe venerunt. Et breuiter tales aūt
ſunt illi,quos ſpiritus regit,ſicut bene dicitur 1. Cor.12.vbi dicitur,ꝙ
alii per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ,alii autē ſermo ſciētiæ &c &
Eph.4.Quoſdam autem dedit Apoſtolos.Sic ergo patet quō aūt ha-
bet bonitatem incōparabilem,in quantū, ſ. p aūt intelligitur homo
iuſtus.¶ Tertio aūt dico,quod aūt habet quandoq; prauitatem into- F
lerabilem in quantum,ſ. per autem intelligitur homo vanus: pecca-
tor n. autem dicitur,in quantum ſua malitia vere & certitudinaliter
confirmatur. Et ſic notabo,quod poteſt ſignificare
Auaros,terrena diligentes, Impios,pauperes abominantes,
Fatuos,propria negligentes, Proteruos,capita indurantes,
Verboſos alios deridentes.

Auari ergo dicuntur Autem. Vnde Hie. 22. Tui autem oculi & cor ad auaritiã. Item quod impii dicãtur autem, patet Mat. 25. vbi dicitur. Quinq; autem ex eis erant fatuę. ¶ Item quod duri & obstinati significantur per autẽ, patet Act. 19. Cum aũt quidam indurarentur, & non crederẽt, & maledicerẽnt viã domini, discessit Paulus ab eis. ¶ Item quod derisores, & linguosi significantur per aũt, patet Act. 17. vbi dicitur. Quidã aũt Epicurei, & Stoici Philosophi disputabant cũ Paulo. Et quidã dicebant. Quid vult seminator verborũ iste dicere? Dæmoniorũ nouorũ videtur denunciator esse. Et breuiter quilibet peccator potest dici aũt, & maxime hypocrita, sicut in Ps. 49. dicitur. Peccatori aũt dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentũ meum per os tuum, tu vero odisti disciplinam? Et pro certo tales aũt Deus finaliter destruet, & eos in Inferno subuertet. Ps. 36. Dominus aũt deridebit eũ. quo. prospi. quod ve. dies eius. Patet ergo qũo ista dictio aũt pertinet ad Deũ, ad iustum, & ad impiũ. ¶ Si autem vis trufatorie & consolatorie vlterius aliquid dicere de Autem, oportet scire, quod dominus autem fuit quidã valentiss. qui diuersis cognominib. vocabatur, & diuersis officiis vtebatur. Iste. n. quadã die voluit esse Apostolus, & fecit se vocari Petrũ, & sub specie beati Petri voluit sequi dominum & ei ministrare, & secundum veritatem non erat Petrus, sed Andreas frater Petri, sicut dicitur Ioan. 1. Erat autem Andreas frater Simonis Petri. Voluit autem vsurpare nomen fratris sui Petri, eo quod Senatus Apostolici Princeps esset, non tamen bene audebat à principio se iungere Iesu, timẽs quod eũ cognosceret. Ideo dicitur Mat. 26. & Mar. 14. Petrus autem à longe secutus est Iesum. Imo etiam iste non audebat intrare domum, sicut dicitur Ioan. 18. Petrus autem stabat ad ostium foris. Quadam autem die dominus Autem audaciam sumens, obtulit domino se & sua, & fidelitatẽ & perseuerantiam repromisit, sicut dicitur Lu. 24. Petrus aũt dixit ad Iesum. Et si omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego. Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Etiam alias fuit valde audax, Christo aperte repugnãdo, & primum in consilijs respondendo, & ad ostia pulsando fortiter, & clamando. Iste. n. legitur domino contradixisse. Quadam. n. die misit sibi dominus cibaria, quæ videbantur mala, & dixit sibi. Surge macta & manduca: sicut dicitur ibi. s. Act. 10. Dixit aũt Petrus. Absit à me domine. Altera vero die dominus proposuit quæstionẽ, quem eum esse dicebant homines, & diuersis diuersa respondentibus requisiuit sententiam huius autem. Vnde Matth. 16. dicitur. Vos autem quem me esse dicitis? Respondit Simon Petrus. Tu es Christus filius Dei viui. Legitur etiam istum altera vice ostium quoddam, vbi intrare volebat, clausum inuenisse, & fortissime pulsasse, & impegisse: sicut dicitur Act. 12. Petrus aũt perseuerabat pulsans. Iterũ altera vice voluit esse miles, & fecit se vocari Dauid: fuit. n. in veritate iste aũt fortissimus, quia etiã iste est, qui interfecit Goliam Gigantem. Vnde scribitur 1. Regũ 17. Dixit aũt Dauid ad Philistæũ. Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo, ego aũt venio ad te in nomine domini: & sequitur: Videntes aũt Philistiim, quod mortuus esset fortiss. eorum, cœperunt fugere. Iste autem vincebat, & oẽs aduersarios superabat, & merito, qa valde in Deo sperabat, & cõfidebat Vnde ipsemet dicebat in Ps. 54. Ego aũt in te speraui domine. Et alibi. Ego aũt speraui in misericordia altissimi. Fuit etiam deuotissim⁹ miles, & Deũ deuotissime exorabat, & multas etiam pœnitentias faciebat, sicut ipsemet dicit. Ego aũt cum mihi molesti essent induebar cilicio. Et alibi. Ego aũt clamaui ad te domine, dixi tu es spes mea. Et merito, quia ipsemet dominus Iesus Christus in propria persona docuerat ipsum orare, & eleemosynam facere, & de crastino non curare. Docuit (dico) primo ipsum orare. Mat. 6. Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & ora patrẽ tuum in abscondito. Docuit etiam eum eleemosynam facere; dicens Mat. 6. Te autẽ faciente eleemosynam nesciat dextera tua quid faciat sinistra tua. Docuit insuper de crastino, non curare, & temporalia non amare. Vnde Mat. 6. dominus dicit sibi. Quis autem vestrum cogitans potest adiicere ad staturam suam cubitum vnum. Sequitur. Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Postea autem alia vice dominus Autem voluit esse mercator, & fecit se vocari Ioseph; & voluit vacare de nocte ad sepulturas mortuorum, & alia opera pietatis. Et hoc est quod legitur Mar. 15. Ioseph autem mercat⁹ syndonem deponẽs Iesum de cruce, inuolutum syndone posuit in monumento. Iste. n. fuit ita sapiens mercator, quod de modica pecunia lucrũ sciebat maximũ reportare. Vnde Mat. 25. dicitur, quod accedens autẽ qui duo talenta acceperat, alia duo inquit lucratus sũ. Et sequitur remuneratio. Euge serue bone & fidelis intra in gaudiũ domini tui. Iterũ alia vice ipse voluit esse prędicator, & facere miracula sicut Christus, & homines ad se conuertere, & introducere sectam nouam. Et ideo legitur Io. 2. Cum autẽ esset Iesus Hierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in eum videntes signa, quæ faciebat, Non n. quęrebat nisi salutẽ hominũ, & quotidie prædicabat, nec famam humanam quærebat. Vnde ipse dicebat Io. 5. Ego aũt ab homine testimoniũ non accipio, sed hoc dico, vt salui sitis. Ipse n. Spiritum sanctũ promittebat credentib. in se, sicut dicitur Io. 7. Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: hoc aũt dicebat de Spiritu sancto quẽ accepturi erant credentes in eũ. Itẽ iste alia vice voluit esse paterfamilias & vnius magni hospitii gubernator, vnum tamen modum pessimum habebat, quia semper de nocte veniebat, & tamen volebat, quod vsq; ad aduẽtum ipsius vigilarent, vigilantes vero præmiabat, dormientes puniebat. Et hoc est quod dicitur Lu. 12. Dixit autem dominus. Quis putas est fidelis seruus, quẽ constituit dominus super familiam suam? Sequitur. Beati serui illi, quos cum venerit dominus inuenerit vigilantes. Et si in prima vigilia, & si in secunda, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi. Vnde tandẽ sciendum est, quod ipse dominus autem quadam die voluit se fingere esse Iesum. Vnde de eo dicitur Matth. 16. Venit autem Iesus in partes Cæsareæ Philippi. De hoc tamen male semel accidit sibi: quia scilicet Pilatus inuenit eum, & Iudæis tradidit ad flagellandum, & etiam crucifigẽdum, sicut dicitur Lu. 23. vbi dicitur, quod Pilatus dimisit Barrabam, Iesum autẽ flagellandũ tradidit, vt crucifigeretur. Veruntamen bene sciuit prudẽter euadere in alio periculo, de quo fit mentio Io. 8. vbi dicitur, quod tulerunt lapides, vt iacerẽt in eũ. Iesus aũt abscondit se, & exiuit de Templo. Et alibi dicitur, cũ vellent ipsum Iudæi præcipitare de supercilio mõtis, dicitur, ꝙ Iesus autẽ transiens ꝑ medium illorum ibat. Breuiter ergo istud est certum, quod dominus autem tanta fecit miracula, quod à multis creditus fuit Deus. Iuxta illud prædictum Hier. 10. Deus autem verus est. Et si petis, vbi est iste Deus? respondet Dauid dicens. Deus autem in Cœlo. Si petis, quid facit? respondet. Dominus autem Cœlos fecit. Applica omnia, quæ supra dicta sunt de autem, vbi distinguitur, quod autẽ est Rex: quia dignus &c. Ista vero de domino Autẽ sufficiãt gratia solatii. Et etiã ista valẽt ad inueniẽdum auctoritates aũt, q in concordantiis tam veteribus, q̃ nouis non ponuntur &c.

Auxilium. Idem est, quod adiutorium. Et ideo vide de adiutorio, vbi multa poteris hic accommodare, sed breuiter loquẽdo, dico, quod est duplex auxilium,

Vnum { stabile, aliud fragile; firmum, aliud infirmum; perfectum, aliud imperfectum.

Primum auxilium est auxilium Dei, de quo dicitur in Ps. 120. Auxilium meum à domino, qui fecit cœlum, & terram. Secundum est auxilium mundi, quod multum est defectibile atq; vanum. Et de hoc Esa. 30. Væ, qui ambulatis vt descendatis in Aegyptum, sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, habẽtes fiduciam in vmbra Aegypti. Et nota, quod mundi auxilia propter suum instabilem defectũ comparantur vmbræ. Sa. 5. Trãsierunt omnia velut vmbra. ¶ Nota si vis, quod de diuino auxilio potest exponi illud Ps. 19. Mittat tibi auxilium de sancto, & de Sion tueatur te. Vbi nota, quod Dei auxilium confert puritatem immaculabilem (De sancto inquit) confert claritatem inoffuscabilem (de Sion) confert firmitatem incõmutabilem (Tueatur inquit) vide supra de adiutorio.

Azarias. Nota, quod Azarias, qui interpretatur cõtinens Deum: vel apprehensio domini, seu videns fortiter dominũ, seu robusta visio domini, vel auxiliũ domini, seu adiuuans populum, potest significare quemlibet virum iustũ, qui continet dominum per gratiam, videt dominum per contemplationis sapientiam, Adiuuat populum per clementiam, Auxilium est domini per prædicationis industriam, apprehendit finaliter dominum per fœlicitatem & gloriã. Et nota, quod

Azarias est nomen { Constantiæ rigorosæ, Potentiæ virtuosæ, Excellentiæ gloriosæ, Innocentiæ preciosæ.

Pertinet n. ad virum perfectum, quod sit cõstans, & authẽticus malos increpãdo. Vnde 2. Paral. 26. legitur, quod Azarias sacerdos ingressus post Iosaphat Regẽ, qui cõtra domini mandatum incensum in templo adolere volebat, cum videret eum ob hoc à Deo lepra percussum, ipsum attente reprehendit, & de Tẽplo tanquã leprosum expulit, & fugauit. Quia reuera vir cõstans & perfectus & maximè Pontifex vel Prælat⁹, nec Regẽ, nec Principẽ debet timere; imo si videt eos iura & officia Ecclesiastica vsurpare, & lepra vitiorũ putrescere & fœtere, debet ipsos acriter redarguere; & per excommunicationis sententiam à Templo & ab Ecclesia coercere. Vnde ibidem dicitur, quod Azarias sacerdos & octoginta sacerdotes domini viri fortissimi restiterunt Regi. ¶ Item decet, quod sit potens & magnificus. Azarias enim est nomẽ Regium, quia scilicet quilibet

libet

liber perfectus debet se, & alios regere virtuose. Vnde 4. Regum 16. Regnauit Azarias filius Amasiæ. ¶ Item decet, quod sit excellens & Angelicus. Angelus enim, qui Tobiam iuuenem conduxit & qui patrem cœcum illuminauit, Azariam Ananiæ filium se vocauit. Ananias autem interpretatur donum gratiæ, quia reuera vir perfectus debet esse

Angelicus in conuersatione,
Bonus conductor in prælatione,
Illuminator in prædicatione.

Filius Ananiæ, id est, gratiæ in virtutum acquisitione. Vnde Tob. 5. Ego sum Azarias, Ananiæ magni filius. ¶ Item decet, quod sit innocens & mirificus, sicut patet de Azaria Dan. 3. qui innocens in ignem missus, pro eo quod Idololatrare nolebat, nihil ab incendio fuit passus, quia, scilicet, vir iustus tantæ debet esse innocentiæ, quod prius debet se permittere in ignem proiici, quam à veritate mutari, vel alicui vitio seu Dæmonio famulari, & sic illæsus à Deo poterit conseruari, & Deum benedicere, & in eius laudibus occupari. Dan. 3. Benedicite Anania, Azaria, Misael Domino, laudate, &c. & hæc de Azaria sufficiant.

A **Azymus.** Nota, quod Azymus dicitur panis sine fermento, quia, scilicet, coqui consueuit sub cinere, vel in furno. Dicitur enim ab à, quod est sine, & zyma, quod est fermentum. Et attende, quod sicut per fermentum cuius modicum totam massam corrumpit, sicut dicitur 1. Cor. 15. intelligitur malitia seu peruersa intentio vel peccatum, sic per azymum econtra potest intelligi simplicitas intentionis, gratia & innocentia virtualis, vel etiam Eucharistiæ Sacramentum, quod non debet concomitari aliquod fermentum nequitiæ vel peccati 1. Cor. 5. Non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis. Et aduerte, quod secundum legem Exod. 12. Tempore, quo Agnus Paschalis debebat immolari, septem diebus populus azyma comedebat, & fermentum in suis tabernaculis non habebat, & sic ad Agni comestionem, se populus præparabat. Ad denotandum, quod illi, qui Agnum immolatum, scilicet, Christum in altari & in Eucharistia volunt digne sumere, primo debent septem diebus vniuersaliter azymum puritatis conscientiæ sibi incorporare & spiritualiter comedere, fermento peccati & malitiæ carere, & sic per interiorem sinceritatem spiritualiter se præparare. Leuit. 23. Comedetis azyma septem diebus, id est, toto tempore vitæ vestræ puritatem conscientiæ vestræ seruabitis, secundum Gregorium enim per septenarium vniuersitas designatur. Et nota, quod in scriptura reperitur azymus cum lactuca, azymus cum polenta, azymus cum oleo, azymus cum carne, azymus cum cinere. In quo notatur, quod Eucharistia debet sumi, vel quod puritas conscientiæ debet seruari cum lactuca, id est, cum pœnitentiæ acritudine, Cum polenta, quæ inter manus fricando à spica excutitur, id est, cum bonorum operum plenitudine, cum oleo, id est, cum charitatis dulcedine, cum carne, id est, cum pietatis fluidæ mulcedine, cum cinere, id est, cum futuræ mortalitatis considerata mœstitudine. Ista enim omnia faciunt ad azymos panes Eucharistiæ digne sumendum, vel ad azyma puritatis conscientiæ obseruandum, videlicet, pœnitentiæ acredo, quæ, scilicet, per lactucam intelligitur. Exod. 12. Edent carnes nocte illa assas igni, & azymos panes cum lactucis agrestibus. ¶ Item boni operis plenitudo, quæ, scilicet, intelligitur per polentam. Iosue 5. Comederunt de fructibus terræ azymos panes & polentam. Item charitatis dulcedo, quæ, scilicet, notatur in oleo. Leuit. 7. Offerent panes sine fermento conspersos oleo, & lagana azyma vncta oleo. Item pietatis fluida mansuetudo, quæ, scilicet, intelligitur in carnibus, quæ sunt molles. Vnde de Gedeone dicitur Iudi. 6. quod ipse apposuit coram Angelo azymos panes, & carnes. Item consideratæ mortis & finis mœstitudo: quæ intelligitur in cinere. Vnde Exod. 12. Coxerunt farinam, & fecerunt subcinericios panes azymos: Sufficit de azymo. Vide de fermento, & de pane.

A **Azotus.** Nota: quod Azotus fuit ciuitas Philistiim Idololatrarum, qui Dei & filiorum Israel semper inimici fuerunt, qui tempore Hely arcam testamenti ceperunt, & in Azotum duxerunt. Interpretatur autem Azotus incendium vel incendens. Igitur ista ciuitas signat mundum, vbi Idololatræ, id est, peccatores conuersantur, quia, scilicet, filiis Israel, id est, iustis inimicantur, qui arcam Dei ad se trahere, & moribus suis corrumpere nituntur, quæ etiam mundana ciuitas incendium dici potest, pro eo, quod ibi cupiditas & luxuria multipliciter succenduntur. 1. Macha. 10. Succendit Ionathas Azotum, & ciuitates, quæ erant in circuitu eius, vel potest Azotus sumi pro Diabolo, qui iustos odit, arcam, id est, animam captiuat, & incendens interpretatur, quia quos potest tentationibus inflammat, vel si per Azotum religionem vel ecclesiam intelligis, dic, quod Azotus ignis patrui vel incendium interpretatur, quia ibi igne charitatis Christi iusti succenduntur. Actorum 8. Spiritus Domini rapuit Philippum, & inuentus est in Azoto, id est, in charitatis incendio. Sufficit.

B.

Baal vel Baalim, Cum Baal vel Baalim in singulari vel plurali essent quædam Idola, in quibus Dæmones loquebantur, quibus mali seruiebant, eis filios & filias immolabant, & generaliter ipsa Idololatræ inter Chananæos adorabat, sicut patet Per decursum sacræ scripturæ, notandum, quod secundum Isidorum & Comestorem istud nomen à primitiua Idololatria processit. Belus enim Rex fuit Assyriorum, qui primus in Babylone regnauit, cui mortuo vnus filius eius ad temperandum mortis ipsius dolorem imaginem fecit patri consimilem, cui diuinos honores impendit, qui mos ad posteros deuolutus Idololatriam generauit. Varii enim populi horum exemplo corrupti diuersa sibi Idola fecerunt & alii Bel, & alii Belzebulis, alii Belphegor, alii Baal, alii Baalim, secundum varietatem vel corruptionem linguarum suum Idolum vocauerunt. ¶ Igitur loquendo moraliter, per Baal, qui erat Idolum alicui Dæmoni deputatum, & qui interpretatur vir vel vetustas, siue habens vel deuorator, possumus intelligere

Hostem deceptorem,
Virum peccatorem,
Mundum voratorem.

Intelligitur ergo per Baal & Baalim Diabolus plenus malitia: quia, scilicet, iste interpretatur vetustas. Et Diabolus dicitur hostis antiquus. Talis autem antiquitas signat malitiam. Iste est enim ille Baal, cui mali filios & filias immolant, quando auaritiæ & mundi lucris, nec non peccatis ipsos implicant, quia sic Dæmonium peccatis aptant. 4. Regum 17. Seruierunt Baal, & consecrabant filios suos & filias per ignem. Iste est Baal, in cuius nomine falsi Prophetæ vaticinantur, cui statuæ funduntur, & eius nomine adorantur, cui Reges, & populi relicto Domino famulantur. Prophetæ Baal sunt mali Doctores, & Clerici, & maxime variis scientiis occupati. Hiere. 2. Prophetæ prophetauerunt in Baal, & Idola secuti sunt. Statuæ Baal sunt mali Prælati, qui, scilicet, in officiis statuuntur, & ibi honorantur, & adorantur. Hodie enim in multis Templis & Ecclesiis non videbis imagines seu Prælatos, nisi statuas Baal, id est, homines statuales & insciós, & Baalim, id est, Diabolo per vitia deputatos. Reges vero Baal sunt mali Principes & Tyranni, qui, scilicet, cultum diuinum, id est, virtutum exercitium deserunt, & per diuersa peccata Baal, id est, Diabolo famulantur & seruiunt. Vnde de Ochosia Rege Israel dicitur 3. Reg. 22. quod ipse seruiuit Baal, & eum adorauit. Patet ergo quomodo per Baal potest intelligi diabolus plenus malitia. ¶ Secundo dico, quod per Baal potest intelligi peccator plenus nequitia: maxime iste signat Tyrannos, qui possunt interpretari viri: quia viuent prosperitate (vetustas) quia indurantur mala consuetudine & antiquitate (habentes) quia pleni sunt diuitiis & terrena facultate (deuoratores) quia aliena deuorant rapina & crudelitate. Isti enim sunt Baal, cui libamen offertur, qui in excelso colitur, & adoratur. Cuius tamen domus finaliter dissipatur. Quia reuera diuitibus offertur libamen adulationis. Vnde adulatorib. dicitur Hiere. 7. Non proderit vobis iurare mendaciter, libare Baalim, & ire post Deos alienos. Ipsi etiam impenditur cultus diuini honoris & exaltationis. Hiere. 19. Libauerunt Diis alienis: sequitur: Et ædificauerunt excelsum Baalim. In istis tamen intelligitur destructio doloris, & damnationis, scilicet, in Inferno. 2. Paral. 23. Destruxerunt domum Baal, & simulachra ipsius confregerunt, & Iudi. 6. dicitur Gedeoni. Destrues aram Baal. Iste est ergo peccator plenus nequitia. ¶ Tertio dico, quod per Baal potest intelligi mundus plenus terrena opulentia: quia, scilicet, Baal interpretatur habens. Mundus enim non quærit nisi habere. Vnde 4. Reg. 19. Repleta etiam est domus Baal. Et ideo sicut Baal interpretatur deuorans, sic mundus animas deuorat, in quantum facit, quod in Inferno animæ deuorentur &c. Sufficit de Baal.

Babylon, Babylonia. Dicitur quedam Regio in Chaldæa, vbi Rex Nabuchodonosor regnauit, & vbi primus Monarchiam obtinuit Chaldæorum, fuit autem Babylon ciuitas nobilissima. De Cuius nobilitate si vis aliquid aliud agnoscere, vide Hiero. in glo. 13. & Orosium anno post vrbem conditam 244. in titulo de Regno Persarum & Cyro Rege. vel Chronicam Nicolai Trenech. Anno 31. quintæ ætatis, in quibus locis inuenies ad plenum quam mirabilis & gloriosa fuit ciuitas Babylonis, quæ tamen tandem per Titum subuersa & subacta, paulatim in se deficiens, monstrorum habitaculum est effecta, vbi de hoc facit plenariam mentionem ¶ Notare ergo possumus, quod in Scriptura Babylon sumitur multis modis. Signat enim peccatorem, mundum, & Infernum. Et sic dicam, quod est

Babylon { interior, exterior, inferior } qui est locus { confusionis, turbationis, damnationis. }

B Est dico Babylon interior. Et sic Babylon idem est, quod conscientia peccatoris, vel etiam ipse peccator, in qua, scilicet, Nabuchdonosor diabolus dominatur, in qua sancti pueri, id est, virtutes in fornace concupiscentiæ comburuntur, in qua statua aurea, id est, amor mundi & diuitiarum à diabolo erigitur & exaltatur, & quæ finaliter à bestiis, id est, à vitiis, & à Dæmonibus subiugatur, & occupatur, & per damnationem æternam destruitur, & dissipatur. Ideo de peccatore prius in prosperitate constituto, & finaliter damnato & destituto, vel etiam de conscientia mala dicitur Apoc. 18. Cecidit Babylon illa magna, & facta est habitatio Dæmoniorum, & custodia omnis spiritus immundi, & omnis volucris immundæ. Et si vis dicere quot sunt vitia seu Dæmonia istius ciuitatis, dic sicut in auctoritate Paragraphi sequentis, & per illas bestias intellige vitia peccatoris. De finali vero istius damnatione dici potest illud Apoc. 18. Sustulit Angelus fortis lapidem molarem, & misit in mare, dicens, hoc impetu mittetur Babylon ciuitas illa magna: Angelus enim fortis est Christus, qui malos finaliter destruet, & in mari, id est, in amaritudine infernali submerget. Ista est ergo Babylon interior.

C ¶ Secundo dico, quod est Babylon exterior, & ista signat mundi statum & gloriam hominum peccatorum, qui bene dicitur Babylon, quæ interpretatur confusio & translatio, pro eo quod ibi omnia sunt inordinata, inania & confusa, & finaliter cuncta erunt defectibilia & translata, & bene ibi omnia sunt confusa: quia sicut dicitur Danie. 2. in Babylone statuæ aureæ adorabantur, homines vero adorare compellebantur, pueri sancti in fornace ponebantur, & sicut dicitur Daniel. 3. Idolum Belis ibi adorabatur, & Draco colebatur pro Deo. Reuera talis inordinatio & confusio est in mundo: quia pro certo ibi eriguntur & extolluntur statuæ aureæ, idola, & Dracones, id est, personæ diuites ignorantes & crudeles, & igni & miseriæ deputantur homines, & pueri, id est, personæ rationales scientificæ, & innocentes. Quia breuiter ibi hodie promouentur peiores, & subiacent meliores. Nota ergo, quod ista ciuitas, quæ dum esset in sua prosperitate, omnia alia regna subiugauit, destruxit & conturbauit, sicut bene dicitur Hiere. 50. & ergo signat mundum & mundanos peccatores, quibus dum adest prosperitas, & opportunitas, non cessant alios turbare. Vnde Hierem. 51. Calix aureus Babylon in manu Domini, de ipso biberunt gentes, & ideo commotæ. Sicut ergo Hierusalem signat Paradisum, sic Babylon signat mundum. Sunt enim istæ duæ ciuitates, de quibus videtur tractare Aug. lib. de ciuitate Dei, sc. ciuitas Christi, & ciuitas diaboli. Prima ergo Hierusalem est eligenda. Alia aūt, scilicet, Babylon est fugienda. Et ideo de ista Babylone, id est, de mundo potest exponi illa auctoritas Esa. 13. Erit (inquit) Babylon illa ciuitas gloriosa, requiescent ibi bestiæ, & replebuntur domus eorum Draconibus, habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi, respondebunt ibi vlulæ in ædibus eius, & Sirenæ in delubris voluptatis. Et ecce, quod in ista figura ostenditur, quod Babylon, id est, mundus est timendus propter plura genera hominum peruersorum, qui ibi conuersantur. Sunt enim ibi

Effrænati crudelitate (Bestiæ)
Inflammati cupiditate (Draconibus)
Aggrauati tepiditate (Struthiones)
Consolati prosperitate (Pilosi saltabunt ibi)
Occupati verbositate (Vlulæ)
Inquinati carnalitate (Sirenæ)

Sunt (dico) primo in ista Babylone homines per crudelitatem effrænati, scilicet, Tyranni, raptores, & inuasores. Bestiæ, inquit, quæ secundum Isidorum dicuntur a vastando. Et Deut. 32. Dentes bestiarum immittam in eos cum furore trahentium super terram atque serpentium. Allega ergo de crudelibus quomodo comparantur bestiis reptilibus. Secundo ibi sunt per cupiditatem inflammati. (Draconibus.) Vide de Dracone in auaritia. Esa. 34. Erit cubile Draconum, & pascua Struthionum. Item tertio ibi sunt per tepiditatem aggrauati, scilicet, pigri & negligentes; qui ad modum Struthionis ita sunt ponderosi, quod nequeunt volare, vel per bona opera se mouere (Struthiones, inquit) ideo quilibet, qui est in mundo, potest dicere illud Iob. 30. Frater fui Draconum, & socius Struthionum. Quarto dico, quod ibi sunt per prosperitatem consolati. Pilosi (inquit) saltabunt ibi, scilicet, qui in hoc mundo non faciunt nisi gaudere, ludere, & saltare, cantare, & tripudiare. Esa. 34. Onocentaurus & pilosus clamabunt alter ad alterum. ¶ Quinto dico, quod ibi sunt per verbositatem occupati. Vlulæ inquit, scilicet, qui per vlulationem & detractionem, iactantiam & elationem semper volunt vlulare. Vide de vlula. Vnde Exod. 32. Vlulatus pugnæ auditur in castris. ¶ Sexto ibi sunt per carnalitatem inquinati. Sirenæ, inquit, per quas luxuriosi & carnales notantur. Vide de Sirenis. Hiero. Ad patriam properantes, mortiferum Sirenarum cantum surdis auribus transeamus. Si vis potes dilatare de quolibet præmissorum. Ecce igitur quales sunt habitatores istius Babylonis. Vnde illud prædictum Apocalyp. 18. Cecidit Babylon illa magna, &c. & facta est habitatio Dæmoniorum, &c. Et ideo proh dolor ista Babylon est fugienda, & a fidelibus contemnenda. Hiere. 50. Recedite de medio Babylonis, & merito, quia pro certo ipsa est locus languoris, locus laboris: locus (dico) languoris, Psal. 136. Filia Babylonis misera. Item locus laboris. Esa. 13. Onus Babylonis, quod vidit Esaias. Item locus stuporis. Hiere. 51. Facta est Babylon in stuporem, locus

Doloris,
Infamiæ,
Stultitiæ,
Iactantiæ,
Inconstantiæ,
Immunditiæ.

Locus (dico) doloris. Ezech. 17. In medio Babylonis morietur. Item locus infamiæ. Esa 14. Perdam Babylonis nomen, id est, famam. Item locus stultitiæ. Vnde Dan. 2. Præcepit Nabuchodonosor, vt perirent omnes sapientes Babylonis. Item locus iactantiæ. Vnde Nabuchodonosor dicebat Da. 4. Nonne hæc est Babylon ciuitas magna, quam ædificaui in domum Regni in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Item locus inconstantiæ, quia, scilicet, parum durat gloria mundi. Apoc. 18. Cecidit illa Babylon ciuitas magna. Item locus immunditiæ Apoc. 17. Babylon magna mater fornicationum. Hæc est ergo Babylon exterior. ¶ Tertio dico vlterius, quod per Babylon in scriptura D potest intelligi Infernus. De hoc potest exponi illud Psal. 136. Super flumina Babylonis illic sedimus, & fleuimus dum recordaremur tui Sion. Vbi ostendūtur quatuor mala, quæ sunt in Babylonia Infernali. Est enim ibi

Cumulata pœnæ multitudo (Flumina inquit Babylonis)
Arrestata motus aptitudo (Sedimus)
Insolata mentis mœstitudo (Fleuimus)
Memorata cœli plenitudo (Dum recordaremur tui)

In ista enim ciuitate Babylonica Infernali aduersitas cumulatur: quia ibi sunt flumina Babylonis, id est, fluctus tormentorum, quæ ad modum fluminis indefectibiliter scaturiunt, & emanant. Ezech. 31. Flumina eius manabunt in circuitu eius. Item ibi mobilitas coarctatur (Sedimus) quasi diceret, Non est ire nec ante, nec retro, oportet ibi arrestari. Tobiæ 3. In tenebris sedeo, & lumen cœli non video. Tertio iucunditas eneruatur (Fleuimus inquit) Matt. 22. Ibi erit fletus & stridor dentium. Quarto fœlicitas memoratur: quia, scilicet, ipsi semper habebunt præ oculis fœlicitatem Paradisi, quam perdiderunt, quod est eis maxima desperatio atque pœna. Dum recordaremur (inquit) tui Sion. Psal. 136. Obliuioni detur dextera mea si non meminero tui. Et sic patet, quod in ista ciuitate Babylonica, scilicet in Inferno, memoratur fœlicitas, eneruatur iucunditas, arrestatur mobilitas, cumulatur aduersitas, Ideo de ista Babylone dicit Psal. ibidem. Filia Babylonis misera. Hier. 20. In Babylonem veniet, & ibi morietur, Sufficit.

Baculus.

A Si vis igitur, nota, quod in scriptura reperio baculum viatoris, quo quis pertransit magis faciliter. Item baculum senioris, quo quis subsistit magis stabiliter, baculum pugnatoris, quo quis se defendit magis vtiliter, baculum præceptoris, quo quis præest magis solenniter, baculum inuasoris, quo quis nocet magis crudeliter, baculum iocatoris, quo quis ludit magis alacriter. Viator enim indiget baculo ad transeundum. Iste est baculus gratiæ, qui summe est necessarius viatoribus huius vitæ Genes. 32. In baculo meo transiui Iordanem. Item æger seu senior indiget baculo ad sustentandum, & iste est baculus panis, id est, Eucharistiæ, sine quo aduersus hostes nullus resistit, nec in statu gratiæ subsistit. Vnde Leuit. 26. Trademini in manus hostium, postquam confregero baculum panis vestri. Item pugnator indiget baculo ad se defendendum, & iste baculus signat crucem, qua defendimur contra hostes. Psal. 22. Virga tua & baculus tuus, &c. sicut infra. Item præceptor indiget baculo ad castigandum. Et iste baculus signat executionem iustitię, vel etiam flagellum legis diuinę. Iste est .n. baculus, quo viuificari pręcipitur filius viduę 4. Reg. 4. Baculum

culum meum tolle in manu tua, & ponas ſuper puerum. Item latro ſeu inuaſor vtitur baculo ad nocendum ſeu ad conterendum. Et iſte baculus ſignat rapinam, & crudelitatem, vel etiam ipſos malos. Eſa. 10. Væ Aſſur, virga furoris mei & baculus ipſe eſt. Item ioculator vtitur baculo ad ludendum ſeu ad conſolandum. Et iſte baculus generaliter in ſcriptura ſignat apodiamentum & ſuſtentationem. Et ideò in ſcriptura inuenitur multiplex baculus. Eſt enim baculus diuini adiutorii ſeu miſericordiæ, & iſte eſt baculus, cui generaliter innituntur omnes peccatores. Iuxta illud Pſal. 22. Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Virga enim diuinæ iuſtitiæ, & baculus diuinæ ſuſtentationis & miſericordiæ debet homines conſolari. Iſte enim baculus quandoque eis frangitur, ſcilicet quando nimio pondere peccatorum grauantur, & ei temere homines innituntur. Vnde Hiere. 48. Quomodo confracta eſt virga fortis, baculus glorioſus? q.d. mirum eſt quomodo baculus diuinæ miſericordiæ poteſt alicui confringi, deficere vel laſſari. Item eſt baculus Euchariſtiæ. Et iſte eſt baculus, qui conceſſus eſt pueris, debilibus & informis, pro tempore huius peregrinationis. Et idem dicitur viaticum: quia ſcilicet viatoribus ſolum eſt neceſſarius. Vnde Exod. 21. In baculis ſuis profecti ſunt. Item eſt baculus adiutorii humani, & temporalis proſperitatis. Et iſte eſt mirabiliter defectiuus, ſemper enim frangitur, & deficit in neceſſitate. Nullus enim qui ſibi innixus fuit, extitit per eum ſuſtentatus. Et ideo iſte eſt baculus arundineus Aegypti, ſuper quem ſi innixus fuerit homo, confringetur, & perforabit manum eius, ſi-

B cut dicitur Eſa. 36. & Ezech. 29. & 4. Reg. 18. ¶ Sed eſt alius baculus fortitudinis & firmitatis, & iſte eſt baculus crucis. Crucis dico realis, quod idem eſt, quod paſſio Chriſti, vel crucis moralis, quod idem eſt, quod pœnitentia & afflictio. Iſte eſt enim baculus, qui datus fuit Thamar pro arrha, quem oſtendens Iudæ, à morte eſt liberata. Quia reuera Thamar, id eſt, anima nunquam perpetuò moritur, quæ iſto baculo ſcilicet crucis memoria ſubarrhatur. Vnde ipſa poteſt dicere domino de baculo crucis illud præallegatum. Virga tua & baculus tuus, &c. Vbi nota, quod baculus crucis dat triſtitiam aduerſantibus ſcilicet Dæmonibus (ideo dicitur Virga) dat fiduciam militantibus (ideo dicitur Baculus) dat lætitiam triumphantibus (ideo dicitur conſolata ſunt) Eſt igitur iſte baculus aduerſantium deſolatio, quod oſtenditur cum dicitur Virga. Sicut enim canis cum virga fugatur, canis etiam virgam timet, de qua ſe ſentit verberatum fuiſſe, ſic canis diabolus cum auxilio virgæ crucis Chriſti fugatur, vincitur, & domatur. Nam per ipſam ſentit ſe fuiſſe aliquando ſubiugatum ſcil. in Chriſti paſſione. Eſa. 30. Pauebit Aſſur virga percuſſus. Ideo talem virgam & baculum habuit Dauid contra Goliam. Primo enim arma Saulis depoſuit, baculum in manu accepit, peram, fundam, & quinque lapides aſſumpſit, & ſic armatus Goliam ſuperauit, ſicut dicitur 1. Reg. 17. Sic vere nos debemus arma Saulis diaboli, ſcilicet peccata, & vitia, & bona temporalia dimittere, baculum dominicæ crucis, peram interioris conſiderationis, fundam orationis, quæ ſcilicet de longe percutit, quinque lapides, id eſt, quinque vulnera dominicæ paſſionis aſſumere, & contra Goliam, id eſt, contra hoſtes ſpirituales per iugem recordationem ſpiritualiter nos armare, & ſic eos poterimus ſubiugare, & contra eos præua-

C lere. Exod. 12. Tenentes baculos in manibus. ¶ Secundo dico, quod iſte baculus eſt militantium, ſeu laborantium ſuſtentatio, (Baculus inquit) Sicut enim in periculoſis paſſibus, et in grauibus guerris, et litibus homo ſolet ſuſtentari baculo ſuo, et in eo confidere, ſic vere baculus crucis eſt ſuſtentatio, fiducia, et adiutorium, et in periculis tentationum, et in bellis tribulationum. Ideo iſte eſt ſimilis arbori, cui innititur Elephas quando dormit, &c. Dic ſicut ſupra de arbore in paragrapho. Secundo dico, quod crux eſt fluctuantium ſuſ-

D tentatio. ¶ Tertio dico, quod iſte baculus eſt triumphantium iucunditas (Conſolata inquit ſunt) Sicut enim victor conſolatur in baculo ſuo, et in armis ſuis quando videt quod per ea de hoſtibus triumphauit, Prælati et Cantores in Eccleſiis et Officiis in ſignum honoris baculis vtuntur, ſic homo perfectus conſolatur ſpiritualiter in cruce domini, quando videt quod per eius virtutem hoſtes ſuos, ſcilicet, carnem, mundum, et diabolum ſubiugauit, debellauit, et expugnauit, et ad conſolationem per virtutem crucis et Chriſti paſſionis attigit, et applicauit. Ideo dicebat Apoſtolus Gala. 6. Mihi autem abſit gloriari niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti. Ideo vir perfectus cogitans in cruce poteſt dicere illud Pſalm. 93. Secundum multitudinem dolo. me. in cor me. conſola. tuæ læt. ani. me. Et nota, quod tria genera hominum ſolent portare baculum ſcilicet ſenes, et infirmi, viatores, et peregrini, pugnatores ſeu impugnati, Pontifices ſiue Prælati, qui ſcilicet vtuntur baculo paſtorali. Sic vere ſpiritualiter baculus crucis eſt neceſſarius illis, qui habent ſenectutem fragilitatis, vt ſuſtententur. Iob. 10. Baculum ſenectutis noſtræ ſolatium vitæ noſtræ. Item illis, qui faciunt peregrinationem præſentis calamitatis, vt innitantur. Et ideo Chriſtus dum eſſet peregrinus apud nos iſtum baculum portauit, dicens, Gene. 32. In baculo meo tráſiuit Iordanem iſtum, et nunc cum duabus turmis regredior; quia ſ. Chriſtus in baculo crucis tranſiuit Iordanem, id eſt, fluuium paſſionis, et ſic ad Paradiſum eſt regreſſus cum duabus turmis, id eſt, cum illis, qui in ipſum ex duobus populis, Iudæis ſcilicet et Gentilibus crediderunt. Item illis, qui habent bellum et guerram aduerſitatis, vt muniantur. Zach. 8. Et vir et baculus in manu eius. Item illis, qui aliis præſident, vt ab aliis honorentur, et vt aliis præcellere merito videantur. Numer. 21. Aſcendat puteus, quem foderunt Principes in datore legis et in baculis ſuis. Iſte enim baculus, ſcilicet, crucis memoria, vel ſpes diuinæ miſericordiæ vel gratiæ, ſumme decet Prælatos, ſicut figuratur in fabulis Poetarum, vbi Aeſculapius filius ſolis ſemper pingitur cum Serpente in baculo inuoluto, quia reuera ipſi Prælati et Eccleſiaſtici, qui (Solis) id eſt, Dei ſunt ſpeciales filii, ſemper debent baculum cum Serpente, id eſt, crucem cum crucifixo tenere, et in deuotione, et memoria ſecum habere. Vnde cuilibet Prælato vel Doctori dicitur illud 4. Reg. 4. Accinge lumbos tuos ſicut vir, et tolle baculum meum in manu tua, et pones ſuper faciem pueri, et viuet. Quia pro certo quando Prælatus vel Prædicator eſt accinctus lumbos per continentiam, ſicut vir per conſtantiam et habet baculum Heliſæi, id eſt, crucem Chriſti per memoriam, vel baculum, id eſt, diuinæ ſcripturæ ſcientiam, ſeu diuini adiutorii et miſericordiæ fiduciam, ipſe pro certo facit pueros, id eſt, pueriles, et immundos peccatores per gratiam reuiuiſcere, et ad ſtatum ſalutis per pœnitentiam reuenire. Crux ergo et crucis memoria eſt baculus dans licentiam præſidentibus. Iſte eſt ergo baculus dans lætitiam triumphantibus, dans conſtantiã militantibus, dans triſtitiam aduerſantibus. Virga ergo tua et baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Et hæc de baculo ſufficiunt.

A **Balaam.** Balthac, Balthaſar, Bananias, omitto gratia breuitatis. Vide interpretationes, et hiſtorias eorum, et ſic poteris exponere in bono, vel in malo, &c.

A **Balteus.** Nota, quod Balteus accipitur pro cingulo, quod ſupra veſtem portatur, et maxime pro illo cingulo, quod loco honoris et gloriæ aſſumitur. Eſt enim Balteus militum, præſulum, pugilum, et regum, etcæt. Vide ſi vis Mauritium, qui de Balteo gratioſè diſtinguit. Omitto enim gratia breuitatis. Balteus enim ſtringens eſt charitas. Balteus veſtes retinens, eſt caſtitas ſeu parcitas. Balteus ornans, eſt honeſtas ſeu dignitas, &c. Allega ſi vis.

A **Baptiſmus. Baptizare.** Nota, quod baptiſmus eſt primum fidei ſacramentum, quod re vera eſt quaſi baſis et fundamentum totius catholicæ diſciplinæ. Et ideo à ſanctis baptiſmus dicitur ianua ſacramentorum. De baptiſmo autem in quantum eſt ſacramentum Eccleſiæ, ſeu etiam in quantum poteſt ſignificare loturam et purificationem ipſius, ſiue per munditiam et caſtitatem, ſeu innocentiæ puritatem, ſeu etiam per confeſſionem et pœnitentiæ ſanctitatem, poteſt breuiter exponi illud Mar. 16. Qui crediderit, et baptizatus fuerit, ſaluus erit. In quibus verbis oſtenditur baptiſmus tam realis, quam moralis, quàm etiam ſpiritualis. Purificatio enim et lotura debet habere

Fidei fundamentum, cui innitatur,
Criminum piamentum, quod exequatur,
Gloriæ complementum, quod concludatur.

¶ Dico ergo, quod nos debemus habere

Firmiſſimum fundamentum (Crediderit)
Puriſſimum roramentum (Baptizatus fuerit)
Tutiſſimum firmamentum (Saluus erit)
Primum eſt quantum ad principium,
Secundum quantum ad medium,
Tertium quantum ad terminum.

Habeamus igitur firmiſſimam ſtabilitatem quantum ad ingreſſum (crediderit inquit) quia ſcilicet catholica fides debet eſſe noſtrum primarium fundamentum. Apoc. 21. Fundamentum primum eſt Iaſpis. Debemus enim firmiter credere, et ſimpliciter confiteri. Ergo dum lucem habetis, credite in lucem, vt filii lucis ſitis. Compara ſi vis fidem Iaſpidi, vel compara eam cordi, quod eſt fundamentum vitæ. Non poteſt enim aliqua digna baptizatio vel lotio criminum, niſi fundetur in Catholicæ fidei ædificio. Ideo bene dicitur Matt. 28.

B Baptizantes eos in nomine patris, & filii, & ſpiritus ſancti. ¶ Secundo habeamus ſinceritatē quantū ad progreſſum. Baptizatus fuerit. ¶ Nota quōd Elephantes in noua Luna conueniunt, & ad flumen vadunt vbi ſe baptizant, & nouæ ſtellæ ſe inclinant, &c. Vide de Elephante. Iudith. 12. Iudith vero baptizabat ſe in fonte. Talis enim baptiſmus purificatiuus

Per gratiam inchoatur,
Per pœnitentiam mediatur,
Per Spiritum ſanctum roboratur,
Per gloriam conſummatur.

Ibi enim eſt gratia, quæ viuificat. Aqua enim facit arbores & herbas viuere: ſic baptiſmus animas. Et ideo Matt. 21. dicitur, baptiſmus Ioannis è cœlo erat. Ioannes enim interpretatur in quo eſt gratia, ad denotandum, quod ibi abundat gratia cœleſtis. Item ibi eſt pœnitentia, quæ purificat. Luc. 3. Prædicabat baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum. Item ibi concurrit Spiritus ſanctus, qui fortificat. Act. 6. Vos autem baptizabimini Spiritu ſancto non poſt multos hos dies. Sequitur. Et accipietis virtutem ſuperuenientis Spiritus ſancti in vos. Item ibi ſubſequitur æterna gloria, quæ ſaluificat. Vnde 1. Petri 3. Animæ ſaluæ factæ ſunt per aquam, quas & nunc ſimilis formæ ſaluas facit baptiſma. Patet ergo, quod baptiſmus habet à vitiis immunitatem quantum ad progreſſum C (Baptizatus inquit, id eſt, lotus & purificatus.) ¶ Tertio dico, quod habet glorioſam ſecuritatem quantum ad egreſſum) Saluus inquit erit) Nauta enim ad hoc ſpecialiter intendit, vt in egreſſu ſuo poſſit habere portum ſalutis, & proſperitatis. Sic vere iſte debet eſſe finis, & intentio noſtra, vt ſic per mare huius mundi poſſimus nauigare, quod ad ſalutem & ſecuritatem in egreſſu mortis poſſimus attingere & venire (Saluus erit.) Ideo dicamus cum Dauid. Pſalm. 3. Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ vſque ad animam meam. Et nota, quod Dauid facit ad modum nautæ periculum patientis, qui videt quod iam aqua intrat in nauem ſuam, ita quod ipſe eſt in periculo ſubmergendi, ideo clamat: Saluum me fac, id eſt, pone me in ſecurum. Sic vere quia aquæ, id eſt, pericula tentationum iam intrant vſque ad animam, ideo debemus dicere: Saluum me fac Deus. Et nota, quod multa pericula ſunt in mari, à quibus debemus quærere fieri ſalui. Eſt enim in mari periculum adamantis attrahentis ferrum, periculum Sirenarum, quæ inducunt ſomnum, periculum Charybdis, quod abſorbet nauigium, &c. Vide de adamante, lib. de lapidibus c. de magnete. Item vide de Sirenis li. de animalibus. in ti. ſuo. Item vide de Charybdi in c. de mari. Homo ergo, qui in talibus periculis eſt, debet dicere. Saluum me fac. Matt. 14. Magiſter ſalua nos, perimus. Pſal. Saluari enim nos de affli. nos & odi. noſ. diſper. Ideo Act. 9. dicitur, baptizati erant in nomine domini Ieſu. Ieſus autem interpretatur ſaluator. Sic ergo patet, quod baptiſmum concomitatur neceſſario fœlicitas ſeu ſecuritas in egreſſu, ſinceritas & mentis puritas in progreſſu, ſtabilitas atque fidelitas in ingreſſu. Et ſic erimus ſpiritualiter baptizati, purificati, & mundati. Baptizetur ergo vnuſquiſque veſtrum in nomine patris, & filii, & Spiritus ſancti. Amen.

A **Baſis.** Eſt fundamentum, pes, & ſuſtentamentum cuiuslibet rei. Et poteſt ſignificare in moribus virtutem fidei & conſtantiæ, quæ hominem ſtabilit, atque firmat. Eccleſ. 6. Compedes illius in protectionem fortitudinis, & baſes virtutis. Vbi nota, quod firmitas noſtra debet apparere in affectu reprimendo (compedes) quaſi coniungens & ligans pedes. Et vitiis reſiſtendo (fortitudinis inquit) In gratia ſubſiſtendo (baſes virtutis) Et ſic de nobis dicetur Acto. 3. Conſolidatæ ſunt baſes eius. Et aduerte, quod ſicut patet ex ſcriptura Exod. 26. & deinceps, & 3. Reg. 7. Omnia vaſa tabernaculi collocabantur ſupra baſes, ſcilicet columnæ, tabulæ, altare, mare Æneum ſeu labrum: in quo notatur, quod in Tabernaculo ſeu in Templo vel Eccleſia nullum debet eſſe vas, id eſt, nulla perſona cuiuſcunq; ſtatus exiſtat, quin ſuper prædictis baſibus collocetur, & quin ſuper fide, ſpe, & conſtantia, & perſeuerantia ſtatuatur. 1. Eſdræ. 3. Collocauerunt altare ſuper baſes ſuas. Sed aduerte quid dicitur 4. Reg. 25. quod Princeps militiæ Nabuch. tulit columnas duas & mare Æneum & baſes, quas fecerat Salomon in Templo domini. Sic vere hodie Diabolus videtur de Templo cordium noſtrorum ſuſtuliſſe columnas rectitudinis, mare contritionis & amaritudinis, & baſes fidei, & conſtantiæ, & fortitudinis, quæ Salomon, id eſt, Chriſtus poſuerat hoc in Templo. Vnde 4. Reg. 16. Tulit Rex Achaz calathos baſes, & luterem qui erat deſuper, ſed etiam mare depoſuit de Bobus æreis, qui ſuſtentabant illud. Vel ſi vis per baſes Eccleſiæ potes intelligere viros iuſtos, quos diabolus ſuſtulit, &c. Sufficit.

A **Beatitudo.** Beatitudo non ſolum eſt virtus, & perfectio, imo etiam eſt complementum omnium perfectionum & virtutum. Conſiſtit enim beatitudo in perfectione completiſſima, quæ ſcilicet caret omni defectu. Quod quia non poteſt eſſe in iſta vita, hinc eſt, quod proprie loquendo gloria æterna dicitur beatitudo, vbi homo eſt completiſsimus, & in moribus, & in ſcientiis, & in deliciis. Quælibet enim potentia habet ſuum perfectiſſimum complementum. Nam intellectus eſt perfectus in ſcientiis, voluntas in deliciis, iraſcibilis in eminentiis. Eſt enim beatitudo ibi rationalis, quæ tendit in verum, & ideo perficitur in veritate ſcientiarum, Concupiſcibilis, quæ tendit in bonum, & ideo ibi eſt bonitas omnium deliciarum, Iraſcibilis, quæ tendit in arduum: & ideo ibi eſt arduitas omnium dignitatum, bonorum, & eminentiarum. Et ſic eſt ibi perfecta beatitudo. Pſalm. 143. Beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt, beatus populus cuius dominus Deus eius. De iſta ergo beatitudine quantum proficit, quantum reficit, quantum ſufficit, vide infra titulo de gloria æterna, & de Paradiſo. Sed breuiter loquendo, exponamus de beatitudine illam auctoritatem Matt. 16. Beatus es Simon Bariona. ¶ Vbi nota, quod ſi ad beatitudinem iſtam volumus attingere, neceſſaria ſunt nobis, tria, B ſcilicet quod

Realiter exiſtamus (Es inquit)
Humiliter audiamus (Simon, qui interpretatur audiens)
Simpliciter conuiuamus (Bariona, quod interpretatur filius Columbæ)
Primum facit perſeuerantia (Es)
Secundum obedientia (Simon)
Tertium beneuolentia (Barionæ)

Primo, &c. Es. quia ſum, es, ſignat exiſtentiam, realitatem, & perſeuerantiæ firmitatem. Et ideo talis debet eſſe ſimilis columnæ Cypreſsi, quæ ita eſt firma, quod nulli oneri cedit, &c. Vide de Cypreſſo, ſcilicet de fortitudine. Quod eſt contra multos, qui re vera ſunt ſimiles columnis factis de Salice, quæ ſtatim deficit & plicatur. Sic iſti nunquam perſeuerant reſiſtendo, aut ſubſiſtendo. Contra quos Sen. Vtere officio, quod ſemel ſumpſiſti, turpe eſt enim oneri cedere. Non ſic, ſed ſtabiliter ſubliſtamus (Es inquit) Iob. Eris ſtabilis, & non timebis. Iac. 1. Beatus vir, qui ſuffert tentationem. ¶ Secundo neceſſe eſt, quod humiliter audiamus, Simon inquit) Vide ſupra de audire, vbi loquitur de Sirenibus, & de Delphinis, qui diligunt audire melodiam, &c. Vide ibi. Sed nota, quod quidam ſunt ſicut Draco, qui non delectatur audire vocem Pantheræ, imo fugit, &c. Vide in eodem titulo. Non ſic, ſed ſimus Simon, qui interpretatur obediens vel audiens. Eccleſ. 2. Si dilexeris audire, ſapiens eris. Apoc. 1. Beatus, qui legit, et qui audit verba Prophetiæ huius, et ſeruat ea, etc. Et Luc. 11. Beati, qui audiunt verbum Dei et cuſtodiunt illud. ¶ Tertio neceſſe eſt, quod ſimpliciter conuiuamus. Bariona, inquit, quod interpretatur filius columbæ, quia nos debemus eſſe filii per ſubiectionem et humilitatem, et columbæ per compaſſionem et ſimplicitatem Matt. 10. Eſtote ergo prudentes ſicut Serpentes et ſimplices ſicut columbæ. Vide de Serpente et de Columba in titulis ſuis. Columba enim eſt auis ſimplex et pauida Prou. 28. dicitur beatus homo, qui ſemper eſt pauidus. Et in Pſal 111. Beatus vir, qui timet dominum. Et ſic igitur ſi nos habuerimus

Beneuolentiam in conuiuendo,
Obedientiam in audiendo,
Perſeuerantiam in reſiſtendo,

Pro certo finaliter erimus beati. Prouer. 29. Qui cuſtodit legem, beatus eſt. Nota adhuc, quod de hoc poteſt dici illud Iaco. 1. Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ. Vbi nota, quod ſi volumus eſſe beati, debemus habere, ſcil. accumulatā perfectionem (Vir) examinatam diſcuſſionem (Cum probatus fuerit) auctorizatam promiſſionem, quia accipiet coronam vitæ. Sit igitur in bonis perfectio, Vir, Vide ſupra vbi attingere. in auctoritate illa Vir piloſus occurrit nobis. ¶ Secundo ſit in nobis diſcuſſio. Probatus, Iob 23. Probauit me ſicut aurum, quod per ignem tranſit. ¶ Tertio erit in nobis promotio, (accipiet inquit coronā vitæ) Vide vbi accipere, in illa auctoritate diuiſa, et expoſita, Accipiēt iuſti Regnū decoris, et diadema ſpeciei de manu Domini, etc. ¶ Sed adhuc nota, quod de gloria et beatitudine æterna pōt exponi illa auctoritas, q̄ dixit Regina Saba Salomoni. 2. Paral. 9. Beati ſunt ſerui illi, qui aſſiſtunt coram te omni tempore. In quibus verbis oſtenditur, quod illa beatitudo æterna conſiſtit in quatuor virtutibus, cōtra quatuor defectus quæ ſunt, vt cōmuniter, in mūdo, q quidem impediunt ne homo habeat in hoc mūdo beatitudinē, et ſufficientiā, et cōplementum,

mentum: quia secundum Boe. lib. 3. de consol. beatitudo nihil aliud est, quam status omnium bonorum aggregatione perfectus, id est, status, cui nihil deficit. Sunt igitur in mundo quatuor defectus principales, scilicet,

Præsumptionis vanitas,
Dissensionis pronitas,
Conditionis vilitas,
Durationis breuitas.

Sed re vera (charissimi) contra istos quatuor defectus erunt in patria quatuor virtutes, quæ constituent hominem bonum vel beatum, videlicet, subiectio contra præsumptionem: quia ipsi serui Dei (Serui inquit tui) dilectio contra dissensionem: quia ipsi assistunt & appropinquant. Item prælatio contra depressionem, quia ipsi coram te. Duratio contra C corruptionem: quia scilicet isti durant in omni tempore. ¶ Est igitur ibi subiectio, quæ non perturbatur. (Serui inquit tui.) Sicut enim videmus, quod res corporales habent inter se perpetuam subiectionem: quia scilicet omnia inferiora obediunt planetis. Planetæ autem obediunt in suis motibus firmamento. Firmamentum autem mouetur secundum influentiam cœli crystallini secundum Aristotel. Sic verè (charissimi) in Paradiso est perfectissima subiectio, quia scilicet tota cœlestis curia, quæ ordinata est per gradus, ordines, & status, legiones, & distinctiones, sine aliqua contradictione habet perfectissimam subiectionem: quia sibi inuicem, secundum gradus varios Angeli & homines famulantur, & tandem pariter omnes subsunt & obediunt creatori. Ideo dicitur (Serui tui) Omnes enim seruiunt Deo, & quilibet est contentus statu, conditione, & gradu suo, quia illud dicitur 1. Macha. 8. Omnes obediunt vni, & zelus, & inuidia non est inter eos. Ideo talibus seruis dicit vel loquitur scriptura Apoca. 22. Seruient ei, & faciem eius videbunt. Heu (charissimi) sic non est hodie in Ecclesia militante: quia ibi vere non est perfecta subiectio sed præsumptio, quia vere moderni non quærunt seruire sed præire; non famulari, sed dominari; non obedire, sed obstinate & præsumptuosè prælatis, & superioribus contraire. Heu Deus, vbi est hodie, & in sæculo, & in claustro perfecta subiectio? vbi est, qui proprio statu, & officio sit contentus? Vbi est, qui cū amore, & reuerentia, & ex corde Prælatis obediat pro certo quasi nulli, quia tāta est hodie in multis præsumptio et obstinatio, quod necDeo, nec Prælato velint seruitiū exhibere. Quibus optimè dicitur Hiere. 22. Locutus sum tibi, in abundantia tua: dixisti. Non seruiam. Tales sunt similes quibusdam arboribus. Quærit enim Aristotel. lib. de vegetalibus, quæ est ratio quare quædam arbores sunt steriles. Et dicit, quod quia humor arboris aliquando est grossus et frigidus, terreus et compactus, ideo actioni caloris et influentiæ naturæ faciliter non obedit, imo ei obuiat, et resistit, et sic humor huiusmodi propter sui resistentiam ad ramos non dirigitur, nec in fructuum substantiam commutatur, et per consequens sterilis efficitur talis arbor. Sic verè (charissimi) dico etiam spiritualiter, quod multi sunt quorū humor, i. interior affectio est ita frigida per indeuotione, et ita grossa per superbiā et ruditatem, quod naturæ, id est, Prælato vel superiori suo nolunt obedire, sed ei quantum possunt per inobedientias, rebellationes, et appellationes obuiant et resistunt, et eius voluntati temere contradicunt. Et sic pro certo tales non diriguntur, nec conuertuntur, non corriguntur, nec emendantur. Et ideo fructibus, et bonis operibus, et gratiis, et virtutibus, meritis, et beatitudinibus non fœcundantur, sed sterilitatem omnium bonorum sortiuntur. Esa. 57. Venerunt tibi simul duo hæc, sterilitas, et viduitas. Sed non sic (charissimi) in Paradiso: quia vere ibi erit perfecta obedientia et subiectio, ideo ibi est perfecta beatitudo (Serui inquit tui). Et ideo de differentia seruorum Dei, qui sunt in Paradiso, et malorum seruorum Ecclesiæ, qui sunt in mundo, pulchrè loquitur ipse Deus Esa. 65. Ecce serui mei comedent, et vos esurietis, ecce serui mei bibent, et vos sitietis, ecce serui mei lætabuntur, et vos confundemini. Habent igitur tales serui beatitudinem: quia sicut dicitur Esa. 54. Hæc est hæreditas seruorum domini. Ideo de ipsis potest dici illud 3. Reg. 10. Beati sunt viri tui, et beati serui tui, qui stant coram te semper. Est igitur ibi subiectio sine præ- D sumptione. ¶ Secundo dico, quod ibi est dilectio sine dissensione, quod ostenditur cum dicitur, Assistunt, et appropinquant: quia scilicet isti semper sunt assistentes et propinqui ipsi Deo, et etiam sibi ipsi per verissimum amorem, et ideo sunt beati. Nomen enim assistentiæ, et propinquitatis signat propinquitatem et copulam charitatis. Sicut enim videmus, quod stellæ, quæ sunt in cœlo, sunt sibi inuicem multum propinquæ, et ipsi firmamento semper assistunt: quia scilicet in eo sunt infixæ, et secundum etiam motum firmamenti mouentur continuè & sine cessatione, sic vere (charissimi) stellæ, id est, beati, qui sunt in patria, sibi inuicem sunt multum propinqui per mutuam charitatem, ipsi etiam firmamento, id est, Deo semper sunt assistentes, scilicet, diligendo & contemplando, & se in eum per dilectionem intrinsecam infigendo, ipsumque continuè sequendo, voluntatem propriam secundum voluntatem ipsius regulando, & ei perfectè obediendo. Ita enim est eorum voluntas motui firmamenti, id est, diuinæ voluntati conformata, quod etiam si videant patrem, aut filium in inferno, non dolebunt, nec ei miserebuntur, nec ei condolebunt: quia aliter non essent perfectè beati. Ideo de ista assistentia potest dici illud Zachar. 4. Isti sunt duo filii olei splendoris tui qui assistunt dominatori vniuersæ terræ. Heu Deus, non sic de nobis aliis, qui sumus in hoc mundo: quia vere non possumus comparari proprie stellis fixis, sed stellis erraticis, quæ in firmamento non sunt fixæ, imo contra firmamentum mouentur, nec sibi inuicem sunt coniunctæ, imo vna ab altera sæpissimè, & remotissimè elongatur. Istud patet de Sole & Luna, qui sibi in plenilunio totaliter opponuntur. Sic vere (charissimi) nos alii qui recte sumus sicut stellæ erraticæ, quia scilicet in multis deficimus & erramus, non sumus perfecte fixi in firmamento, id est, in Deo, vel in firmamento, scilicet in superiori & prælato nostro per dilectionem, nec ei obedimus per subiectionem, nec ipsum sequimur per imitationem, nisi forte quando violenter ab ipso trahimur per tribulationem et correctionem, imo vere sibi multipliciter repugnamus, & eidem per peccatum & vitia obuiamus, & per obstinationes & inobedientias. Iuxta illud: Mandata domini audientes omnia fecerunt contra. Inter nos etiam non sumus propinqui per amicitiam, imo vere sæpissime accidit, quod per diuersas rixas, dissensiones, & diuisiones alter ab altero elongamur, et per magnas etiam iniurias inuicem opponimur, et contrariamur. Sed vere (charissimi,) non sic sancti, qui sunt in patria: quia vere isti habent perfectam dilectionem, et contemplationem. Et de hoc pulchrè loquitur Prosper li. de vita contemplatiua. Erit, inquit, in vita illa intellectus sine errore, memoria sine obliuione, cognitio sine peruagatione, charitas sine simulatione, sensus sine offensione Tobiæ 13. Beati omnes, qui diligunt te. Consistit igitur beatitudo in perfecta dilectione et charitate; quia scilicet ibi est dilectio sine dissensione. ¶ Tertio dico, quod E ibi est prælatio sine depressione: quia scilicet beati sunt in statu honoris, prælationis, et dignitatis: quod ostenditur cum dicitur: Coram te. Ipsi enim habent esse coram Deo, et in præsentia summi regis, et in curia summi imperatoris: quod vtique magnus debet honor et dignitas reputari. Coram te inquit, quia sicut dicitur in Psalm. 71. Honorabile nomen eorum coram illo. Ideo potest dicere quilibet eorum Deo illud Psalm. 55. Vt placeam coram Deo in lumine viuentium. Vbi ostenditur, quod isti sunt acceptabiles (Placeam) Præsentiales vel præsentabiles (Coram Deo) Impassibiles, quia sunt in lumine viuentium. Sunt igitur beati. quia sicut dicit Augustin. Beati immaculati, Si vis esse beatus, esto immaculatus Psal. 64. Beatus, quem elegisti et assumpsisti, habitabit in atriis tuis. Est igitur ibi prælatio sine depressione, (Corā te.) ¶ Quarto est duratio sine corruptione, quia scilicet ipsi du- F rant in omni tempore, id est, perpetuo, sicut enim dicit Isido. est quædam insula in Hibernia, vbi nunquā homines moriuntur. Sic vere (charissimi) Paradisus est talis insula, quia vere beati qui ibi sunt, non incurrunt nec mortem, nec infirmitatem, nec corruptionem, nec tribulationem, imo in omni tempore semper perpetuo viuunt, et sunt beati, quia, iusti autem in perpetuum viuent. Ideo ipsi possunt dicere illud Psalm. 33. Benedicā domino in omni tempore semper laus eius in ore meo. Et ideo de ista immortali duratione loquitur Prosper in lib. de vita contēplatiua, vbi inquit. Erit incolumitas sine debilitate, salus sine dolore, vita sine morte, facilitas sine im[pe]dimento, securitas sine periculo, saturitas sine fastidio, et perfecta sanitas sine morbo. Vnde de ista perpetuitate dicitur in Ps. 38. Beati qui habitāt in domo tua domine, in sæculum sæculi laud. &c. Sed proh dolor taliter nō est in hoc mūdo, quia vere (charissimi) ibi non est duratio, sed corruptio, non æternitas, sed fragilitas, non fortitudo, sed turpitudo, non stabilitas, sed infirmitas. Et ideo videtur, quod nos in hac vita sumus similes glaciei, quæ nullam habet durabilem firmitatem quia faciliter frangitur, et per calorem resoluitur, et in aquam et lutum conuertitur et mutatur. Sic vere charissimi, nos in hoc mundo sumus valde fragiles, quia per calorem modicæ infirmitatis, vel per lutum alicuius aduersitatis faciliter dissoluimur, morimur, frangimur, et cassamur. Vnde Sapien. 19. Facile dissoluentur sicut glacies, sed non sic ibi, quia vere sicut dictum est,

ctum est, isti habent durationem æternam, prælationem supernam, dilectionem fraternam, subiectionem internam. Et sic bene dicitur. Beati serui tui, qui assistunt coram te semper.

G ¶ De beatitudine vero morali & virtuosa, quam homo per virtutem consequitur in hac vita, possum notare quod illi dicuntur beati, qui sunt

Vigiles et diligentes,
Stabiles & patientes,
Humiles & obedientes,
Flebiles & compatientes,
Subtiles & intelligentes,
Pauperes & esurientes,
Prudentes et sapientes,
Sperantes & in Deo confidentes,
Eleuati et contemplantes,
Deuoti et spiritualia degustantes.

De vigilibus dicitur Luc. 12. Beati sunt serui illi, quos cum venerit dominus inuenerit vigilantes. De stabilibus et patientibus dicitur 1. Pet. 3. Si quid patimini propter iustitiam, beati. De humilibus et obedientibus dicitur in Psalm. 111. Beatus vir, qui timet dominum, in mandatis eius cupit nimis. De flebilibus et compatientibus dicitur Matth. 5. Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis. Et in Psalm. 40. Beatus qui intelli. su.egenum et paup. in die ma. libe. eum do. De subtilibus et intelligentibus dicitur in Psalm. 93. Beatus homo quem tu eru.do. et de lege tua docueris eum, de pauperibus et esurientibus dicitur Matth. 5. Beati pauperes spiritu, etc. Et ibidem. Beati, qui esuriunt, et sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. De sapientibus, et prudentibus dicitur Ecclesi. 14. Beatus vir, qui in sapientia morabitur. De sperantibus et in Deo confidentibus dicitur in Psalm. 32. Beata gens cu.do.de.eius. De eleuatis et contemplantibus dicitur Luc. 10. Beati oculi qui vident, quæ vos videtis. De deuotis vero et suauiter degustantibus dicitur Apoc. 19. Beati, qui ad cœnã nuptiarum agni vocati sunt, Omnes enim isti sunt beati, immaculati in via, qui ambulant in lege domini. Psalm. 11. Quia re uera de talibus beatitudinibus quando habentur in via, peruenitur ad æternam beatitudinem, quæ finaliter habebitur in patria de qua scilicet dicitur. Beati mortui qui in domino moriuntur. Apoc. 14. Si vis distinguere de diuersis beatitudinib. scripturæ vide, Beati immaculati in via. Beati, qui habitant in domo. Beati pauperes, et sic de aliis. Item si vis dic, quod quædam est beatitudo temporalis, quæ nihil est nisi prosperitas. Vnde in Psal. 143 Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt, etc. Vide de prosperitate, etc.

A **Bellum.** Idem est, quod guerra, prælium, duellum, controuersia, litigium. Et accipitur in scriptura in bono et in malo. In bono quando quis temporaliter iuste bellat, et militat contra malos iustitiam exequendo, vel infideles persequendo. Spiritualiter autem accipitur quando quis contra vitia & tentationes resistit quando contra ea per pœnitentiam, abstinẽtiam & castitatem, & cætera opera meritoria prçliatur. Ideo dicitur 1. Mach. 3. Melius est mori in bello, quam videre mala gentis nostræ & sanctorum. ¶ Item potest accipi in malo, & hoc temporaliter, & spiritualiter. ¶ Temporaliter, & sic bellum accipitur pro dissensione, & discordia, diuisione, controuersia, & murmuratione. Et de hoc 2. Mac. 14. Bella nutriunt, & seditiones mouent, & non sinunt regnum esse quietum. Spiritualiter autem accipitur in malo, & sic bellum signat

Hostis suggestiones,
Carnis tentationes,
Mundi vexationes,
Inferni turbationes.

Et de hoc 1. Mac. 4. Non concupiscatis spolia, quia bellum cõtra vos est. Dicamus igitur, quod bella debemus fugere & vitare, nec eorum auctores esse. Sed si nobis accidant, debemus fortiter dimicare. Et ideo de istis bellis spiritualibus, quæ contra nos quotidie per carnem, mundum, & hostem concitantur, potest exponi illud Esa. 42. Effudit super eum indignationem furoris sui & forte bellum, & combussit eum. Ecce ergo, quod in verbis istis ostenditur bellum

Cum diligentia præcauendum,
Cum patientia sustinendum,
Cum tremulentia metuendum.

Bellum, quod est præcauendum, est corporalis cõsolatio, quæ notatur per verbum Effudit. Bellum, quod est sustinendum, est temporalis tribulatio, quæ notatur in verbo Indignationis & furoris. Bellum, quod est metuendum, est æternalis flagellatio, quæ notatur cum dicitur Forte bellum.

B ¶ Primum igitur bellum, quod debemus facere, est bellum consolationis. Sunt enim multi quos diabolus non potest vincere per tribulationes, & ideo procurat eis mundi consolationes scil. diuitias & sic vincit eos per luxuriam, auaritiam, delicias, sc. dignitates & eminẽtias, & sic vincit eos per superbiam, & huiusmodi bellum mundanæ prosperitatis notatur cum dicitur, Effudit. Effundere enim idem est, quod fundere, dispergere, mundare, &c. Et ideo videtur, quod diabolus pugnat cõtra tales, sicut crocodilus contra cætum, qui videns, quod cætum non potest virib. superare, effundit supra eum fumũ & aq̃ venenosam, vt sic præualeat contra ipsum, & ipsum inuenenet, & occidat, vt dixit Iorath. Sic vere (charissimi) videns diabolus, quod non potest præualere contra hominem, effundit supra eum aquam venenosam, s. mundanam prosperitatem, vt quia procurat sibi officium vel dignitatem, delicias vel diuitias. Et hoc pro certo ad hoc facit, vt eum per vanam superbiam seu luxuriam inuenenet, vel corrumpat: quia sicut videmus, multi sunt, qui in statu paupertatis vel aduersitatis sunt boni, qui adueniente prosperitate vel dignitate efficiuntur mali, luxuriosi, & superbi. Exemplum de Saul. Vnde Amos 9. Vocat aquas maris, & effundit super faciẽ terræ. Et hoc fuit figuratũ Apoc. 16. Vbi quartus Angelus effudit phialam suam in solem, & datum est ei æstu affligere homines & igne, & æstuarunt homines, & blasphemauerunt nomen domini. Sic vere (charissimi) sæpe accidit, quod quamuis homo sit sol, & vir perfectus, lucidus & bonus, quando tamen Angelus Sathanæ phialam venenatam mundanæ prosperitatis super eum effundit, ipse efficitur raptor, superbus, & tyrannus, & homines, scilicet, subditos, & virtuosos taliter æstu, & igne tribulationum, & rapinarum ardore affligit, quod ipsos per desperationem compellit aliquoties nomen Dei blasphemare. Istud est igitur primum bellum diaboli, scilicet quando super nos effundit prosperitatem vnde 1. Para. 29. Vir bellator est, & effundens sanguinem quia scilicet vir bellator, id est, diabolus sanguinem mundanæ prosperitatis, quæ faciliter maculat, & corrumpit, effundit super homines quantum potest. Sed re vera (charissimi) contra istud bellum debet homo esse armatus virtute temperantiæ, quia scilicet temperate debet vti mundi prosperis & discrete. Et sic in isto prælio poterit præualere, scilicet mundi prospera prçcauendo, fugiendo, vel saltem conculcando, & vilipendendo. Sicut enim videmus, lignum quamuis sit in aqua mundanæ prosperitatis, debet tamen supernatare, & se sursum semper ad cœlum eleuare per affectionem, & aquam sub se ponere per terrenorum contemptum & abominationem. Et hoc admonet Iohel 4. c. dicens sic. Suscitate robustos, ascendant viri bellatores, id est, viri perfecti, qui sunt in mundana prosperitate, debent suscitari, vt non descendant inferius per affectum, sed vt ascendant superius per contemptum. Ex talibus enim bellis exterioribus, videlicet ex mundi prosperis surgunt (vt communiter) bella interiora, scilicet, motus carnis, tentationes, ambitiones, & iræ, & cæteri mali affectus. Vnde bella, et lites in vobis nonne ex concupiscentiis vestris? Debemus igitur præcauere bellum consolationis.

C ¶ Secundo dico, quod nos debemus sustinere bellum tribulationis, quod quidem datur intelligi quando dicitur, Indignationem furoris sui. Quia vere (charissimi) indignationem, furorem, et impetum mundi, tribulationem infirmitatum et tribulationum turbines debemus in patientia sustinere. Talia autem bella infert nobis mundus, qui non cessat tribulationes, et iniurias suscitare. Talia potissime inferunt aliis mali, diuites, et tyranni, et maximè mali iudices, qui contra vicinos et subditos, et præcipue contra pauperes et bonos rapiendo, iniuriando, accusando, falsa imponendo, et diffamando belligerant, atque pugnant. Sicut enim Draco, qui est animal inflammati coloris, habet bellum contrarium contra elephantem, et hoc secundum Auicennã: quia cum elephas habeat multũ de sanguine frigido, et melancholico, ideo Draco cupit illum bibere ad calorem suum refrigerandum, et ideo contra eum pugnat, sic vere (charissimi) quia dracones et tyranni sunt inflammati per crudelitatem, vel cupiditatem, ideo sanguinem elephantis, hoc est, substantias temporales subditorum et vicinorum desiderant bibere, et acquirere, vt sic ardorem suæ auaritiæ vel sæuitiæ valeant temperare. Et ideo pro certo contra huius-

modi

modi elephantes non cessant bella rapinarum, exactionum, & vsurarum immisericorditer exercere. Et tale bellum datur intelligi quando dicitur Furoris, quia, scilicet, bellum tribulationum & aduersitatum solet cum furore, & iracundia exerceri. Vnde Psal. 57. Furor illis secundum similitudinem serpentum sicut aspidis surdæ, &c. Compara eos si vis aspidi, vbi supra. Et tale bellum pro certo figuratur Daniel. 7. vbi dicitur, quod quoddam cornu ortum est in capite vnius bestiæ, quod habet oculos & os loquens grandia, & tria alia cornua euulsa sunt à facie eius, & faciebat bellum contra sanctos, & præualebat eis. Sic reuera in capite vnius bestiæ, id est, in loco capitalis vnius eminentiæ, officii, dignitatis, aliquando inuenitur inter cætera vnum cornu modicum, id est, aliqua vilis & mala persona ad modum cornu dura per obstinationem, acuta per punctionem, quæ habet oculos quasi hominis, id est, subtilem, & fallacem malitiam, & cauillationem, & os loquens grandia, id est, respectu maiorum adulationem, respectu minorum iactantiam & comminationem, respectu etiam omnium eloquentiæ deceptionem, & verborum palliationem. Et pro certo tale cornu quanquã sit modicum originaliter, id est, de humili plebe natum, taliter tamen quandoq; fauente fortuna augmentatur, & magnificatur, quod à facie eius auelluntur alia cornua, id est, alii potentes viri, quia, scilicet, tales quandoq; faciunt deponi, auelli & adnihilari potentes, vel potentiores, nobiliores & antiquiores, & meliores se. Et breuiter isti faciunt hodie bellum contra sanctos, quia reuera tales (inquam) sanctos Dei & bonos, pauperes, simplices subditos, & vicinos debellant suis vexationibus & impugnant, quia reuera (charissimi) sicut dicitur 2. Paral. 32. Tales sunt similes Sennacherib, qui vertit totum impetum belli contra Hierusalem, id est, contra bonos, pacificos, & modestos. Contra istud autem bellum debemus esse armati virtute patientiæ, fortitudinis, & cõstantiæ, & pro Dei amore debemus omnia fortiter tolerare, vt sic quilibet dicat illud Sap. 8. In multitudine videbor bonus, & in bello fortis. Istud est igitur secundum bellum, quod debet sustineri, scilicet bellum temporalis tribulatio-

D nis. Furoris. ¶ Sed tertio dico, quod est aliud bellum, quod potissime est timendum, scilicet, bellum infernalis condemnationis vel inflammationis, quod ostenditur cum dicitur, Combussit eum, quia, scilicet, istud fit bellum à Deo contra iniquos in generali iudicio sententiatiue, & ab igne perpetuo executiue. Et ideo videtur, quod Deus bellabit contra iniquos sicut quædam fera, quę est in Boemia, quæ dicitur Loth vel Lod in lingua Boemica, de qua dicit auctor de proprietatibus rerum, quod quando à venatorib. insequitur, recolligit aquam in gutture suo, & per motus vehementiam ita eam calefacit quasi bullientem, & tandem contra venatores & canes conuertitur, & per ipsam aquam feruentissimam, quam de ore eiicit, eos mirabiliter exurit, & affligit, & ab eius persecutione desistere, sic compellit. Sic reuera (charissimi) faciet Deus, quia enim ipse videt, quod venatores & tyranni & superbi, quod etiam canes, id est, peccatores, impudici, & luxuriosi, insatiabiles & auari ipsum quotidie per diuersa vitia persequuntur, ideo quamuis modo fugere supersedere, & dissimulare videatur, in iudicio tamen ipse se conuertet contra eos, & aquam feruentissimam, & austeritatem suæ iustitiæ, ardorem suæ duræ sententiæ, & ignem infernalis & gehennalis miseriæ in eos fulminabit, ipsosq; comburet æternaliter, & turbabit. Combussit inquit eum, quia reuera secundum Psal. Ipse erit sicut ig. qui combu. syl. & sicut flam. combu. mon. Quia pro certo (charissimi) iste ignis comburet montes, id est, malos superiores, & syluam, id est, malos inferiores. Ideo de tali bello peccatoribus inferendo dicit Iob. 20. Immittat eum in iram furoris sui, & pluat super eum bellum suum. Contra istud bellum (charissimi) debemus habere arma iustitiæ. Quia reuera, qui armis iustitiæ & bonorum operum armatus fuerit & munitus, in isto prælio non succumbet dicens cum Psal. 139. Obumbrasti super caput meum in die belli. Et sic patet, quod est bellum præcauendum, bellum sustinendum, bellum metuendum. Sed adhuc dico, quod est triplex bellum meritorium, scilicet, bellum pœnitentiæ, quo caro vincitur, bellum patientiæ, quo mundus sternitur, bellum fidei

E & iustitiæ, quo dæmon spernitur. ¶ Bellemus igitur contra carnem per pœnitentiam, similes mustelæ, quæ armata ruta contra Basiliscum mouet bellum, & præualet contra ipsum. Sic vere si ruta amara pœnitentiæ armati fuerimus, contra Basiliscum, id est, contra carnem venenosam secure militabimus & vincemus, Vnde ad Hebr. 11. Fortes facti sunt in bello: conualuerunt de infirmitate. Quod est contra multos, qui in bello carnis non superant, sed vincuntur, similes elephanti, qui in bello positus ad vocem suis, seu modicæ porcellæ taliter terretur, quod virtutem bellandi amittit. Sic vere (charissimi) multi sunt, qui in bello tentationis vocem suis, id est, carnis suggestionem taliter timent quod ab ea superari se permittunt, & virtutem bellandi amittunt. 4. Reg. 25. Viri bellatores noctem fugerunt. Bellemus igitur contra delectationes per pœnitentiam. ¶ Item bellemus F

contra tribulationes per patientiam. Sicut enim tortuca infra suam duram testam se recludit, & sic exteriores ictus non sentit, sic vere ô homo, qui vis exteriores ictus, & tribulationes non sentire, necesse est duram testam te patientiæ habere, & in ipsa per humilitatem, & tui considerationem te ipsum recolligere, & tenere, & sic mundi ictus & tribulationes te nunquam poterunt superare, & sic eris sicut filii Ruben & Manasses, qui erant viri bellatores, scuta portantes, sicut dicitur 2. Paral. 5. Quod est contra multos, qui si aliqua modica tribulatione feriantur, vel modica occasione tanguntur, statim clamant per impatientiam & rixantur, sicut patet de litigiosis, discordibus, dyscolis, & peruersis, qui non possunt cum aliquo pacifice conuersari. Similes vrso quod est animal impatientissimum, qui si modicum percutiatur, statim se nititur vindicare, imo si secundus eum percusserit, statim dimittit primum, & persequitur secundum. Quando autem cibus suus sibi aufertur, tunc impatientius conturbatur. Sic vere iracundi & impatientes statim efferuntur ad iniuriam, & vindictam. Et si cibus bonorum suorum temporalium eis per rapinam ab aliquo auferatur, tunc ad iram, tristitiam, & discordiam commouentur. De talibus ergo belligeris litigiosis potest intelligi illud 2. Mach. 14. Bella nutriunt, seditiones mouent, & non sinunt regnum esse quietum. Non sic ergo, sed bellemus contra mundum per patientiam. ¶ Tertio bellemus G

contra hostem per fidem & per iustitiam. Sicut enim dicit Ambrosius in hexame. quod apes pugnant pro rege suo, & mori pro ipso gloriosum arbitrantur, sic vere debemus per fidei firmitatem contra hostem, & infidelitatem, & errores pro ipso rege nostro bellare, & si necesse fuerit pro suæ fidei defensione morti nos exponere & donare. Tales enim bellatores fuerunt martyres. Vnde Baruch. 3. Ibi fuerunt gigantes nominati, qui à principio fuerunt statura magna scientes bellum. Martyres enim dicti sunt gigantes, propter morum eminentiam, nominati, propter famæ redolentiam, scientes bellum propter fidei permanentiam & constantiam. Et sic ergo patet, quod nos debemus bellare contra errores per fidelitatem, contra dulcores per pœnalitatem. Et hæc de bello morali sufficiant. Vide igitur vbi pugnare, prælium, lis, discordia, nocere, inuadere, &c.

Bene. Circa istud aduerbium bene, quod est aduerbium A

qualitatis, nota quod bene est quædam circumstantia, vel adiacentia virtuosa, quæ vnicuique in suo genere dat efficaciam, & valorem. Et sic dicitur, quod illæ res dicuntur bene esse, quæ nihil habent superfluum, nec aliquid diminutum, nec quantum ad substantiam intrinsecam, nec quantum ad accidentia extrinseca. ¶ Vnde proprie istud vocabulũ bene denotat B

mihi statum sufficientiæ, & debitam proportionem omnium qualitatum sine impedimento alicuius nocumenti. Et hoc verum est non solum in corporalibus, sed etiam in spiritualibus. Quia ille homo dicitur esse bene spiritualiter, quia non est diminutus in necessariis, id est, in fide, moribus & virtutibus, quia talibus dicit Psal. 127. Beatus es, & bene tibi erit, vel qui non est abundans in superfluis, id est, in vitiis & criminibus, vtpote quia non est extra locum proprium, id est, extra Deum per peccatum mortale, sicut dicitur de lapide in structura, vel de membro in corpore, quæ tunc temporis non dicuntur esse bene quando à loco proprio sunt remota Sic nec illi bene esse dicuntur, qui per peccata extra locum suum proprium, qui Deus est, vel extra exigentiam, & terminos sui status per superfluitatem, & excessum aliquem extolluntur. Vnde Ecclesiast. 12. Non est ei bene, qui assiduus est in malis. Nota ergo, quod sicut ille dicitur esse bene, qui bene loquitur, qui bene graditur, qui bene odoratur, qui bene operatur, qui bene audit, qui bene cernit, qui bene gustat, qui bene palpat, sic loquendo spiritualiter, ille dicitur esse bene quo ad Deum, qui bene loquitur per confessionem & orationem, & qui bene cantat per gratiarum actionem. Iterum ille, qui bene graditur per promptæ obedientiæ subiectionem, qui bene odoratur, scilicet, suauitatem bonorum æternorum per deuotionem, & contemplationem, qui bene operatur per bonorum actuum executionem. Iterum qui bene audit per prædicationem, vel bonam monitionem. Et qui bene cernit per prudentiam & discretionem. Item qui bene gustat, scilicet, aliorum miseriam per compassionem. Et qui bene tangit & palpat, scilicet, aliorum defectus per correctionem. Et ideo de tali, qui tam bene se habet in omnibus potest dici illud Mar. 7. Bene omnia fecit, surdos fecit audire, & mutos loqui. Bene ergo nos habeamus in locutione, peccata nostra confitendo, Deum laudando, magnificando, ipsum orando, gratias agendo, & supplicando. Vnde de hoc in Psal. 22. Cantate ei canticum nouum, bene psallite ei in vociferatione. Quod est contra multos, qui omni-

bus huiusmodi bonis locutionibus videntur carere, similes pi-
scibus &natatilibus,quę naturaliter carent voce,quia vére mun-
di peccatores & maxime pisces,id est, deliciosi & voluptuosi,vo-
ce diuinæ laudis,orationis,& confessionis videntur penitus spo
liati,quamuis multis aliis superfluis locutionibus sint multipli-
citer abundantes. Figurati per illum filium, qui adductus est ad
Iesum, sicut dicitur Marc. 9. qui quamuis esset mutus, spiritus
tamen malignus quando ipsum arripiebat, faciebat ipsum spu-
mare. Sic vere tales,qui à bonis locutionibus sunt muti, spuma
malorum verborum, scilicet,detractionis, adulationis, iactan-
tiæ & discordiæ sunt imbuti, de talibus ergo mutis dicitur in
Psal. 30. Muta fiunt labia dolosa, quæ loquuntur aduersus iu-
stum,insuper & abu. Non sic(charissimi)sed bene nos habeamus
in locutione, vt de nobis possit dici illud Deut. 5. Bene omnia
sunt locuti. Simus ergo bene quantum ad sanam locutionem.
C ¶ Secundo dico, quod debemus esse bene quantum ad bonam
progressionem, quia,scilicet,bene debemus progredi, & ambu-
lare,& procedere per virtutem obedientiæ, scilicet,Dei & præla-
torum mandata sequendo, vt simus de numero illorum trium,
quæ gradiuntur bene,de quibus dicitur Prouerb. 30. Tria sunt,
quæ bene gradiuntur,& nominantur ibi,scilicet,

Leo,
Gallus,
Aries.

Leo (dico) qui est rex animalium, per quem intelliguntur boni
superiores. Gallus læte cantans,per quem intelliguntur viri præ-
dicatores. Aries, per quem intelliguntur boni simplices & infe-
riores. Tales(dico)bene coram Deo gradiuntur. Quod est con-
tra multos,qui recte videntur perdidisse virtutem progressiuam,
id est,obedientiam, similes limaci, quæ est super omnia anima-
lia tardi motus, quæ etiam quando pungitur non ex hoc cele-
rius progreditur,imo penitus tunc arrestatur. Sic vere multi sunt
pigri,& tardi ad bene ambulandum, & ad mandatis Dei & præ-
latorum obediendum, quinimo si à Deo vel prælato pungantur
per correctionem,vel aliquam tribulationem,ex hoc celerius ad
executionem bonorum operum non mouentur, imo quod est
peius, per obstinationem & inobedientiam penitus aliquoties
arrestantur, & in testa dura obstinationis, & irreuerentiæ ab-
sconduntur. Ideo de talibus dicitur Sa. 15. Pedes eorum pigri
sunt ad ambulandum. Non sic(charissimi) sed ambulemus bene
per obedientiæ progressionem. Vnde Tob. 6. Bene ambuletis,&
D sit Deus in itinere vestro. ¶ Tertio habeamus nos bene quan-
tum ad promptam auditionem,quia,scilicet,prædicationes,do-
cumenta bonorum, & monitiones debemus libenter audire.
Hiere. 42. Bene sit nobis cum audierimus. Quod est contra
multos, de quibus dicitur in Psal. 35. Noluit intelligere, vt bene
ageret. Ideo de talibus potest intelligi illud, quod dicit Isido. in
lib. etymolo. vbi dicit, quod in aliquibus partibus Æthiopiæ
omnia quadrupedia nascuntur sine auribus, etiam elephantes:
Sic pro certo multi sunt in Æthiopia huius mundi, qui auribus
videntur carere,quia,scilicet,nullum bonum documentum vo-
lunt audire. Vnde Exod. 11. Non audiet vos Pharao,quia sicut di-
citur Prouerb. 14. Qui illusor est,non audit cum arguitur. Quod
etiam potest allegari de inuidis, qui nullum bonum de aliis pos-
sunt audire. Figurati in illis Iudæis Acto. 7. Qui continuerunt
aures suas ne audirent Stephanum, & impetum fecerunt vnani-
miter in eum, quia,scilicet,tales non solum non audiunt, imo
contradicendo, & detrahendo impetum faciunt. Non sic ergo
(charissimi) sed bene nos habeamus quantum ad promptam
E auditionem. ¶ Quarto habeamus nos bene, quantum ad cla-
ram discretionem seu visionem, vt, scilicet, bene & discrete vi-
deamus & consideremus illa quæ pertinent ad salutem, vt nobis
dicatur illud Hier. 1. Bene vidisti, quia vigilabo super verbo meo,
vt faciam illud. Quod est contra multos, qui bene non vident,
imo ad modum talpæ videntur oculis esse priuati, quia nihil vi-
dent, nec considerant de pertinentibus ad salutem, ideo non co-
gitant de futuris, præsentibus excæcati, excæcauit enim eos ma-
litia eorum, sicut dicitur Sap. 2. Non sic(charissimi) sed bene nos
habeamus quantum ad discretionem, vt quilibet dicatur bene
& religiose de resurrectione cogitans 2. Mach. 12. Debemus ergo
F bene videre per discretionem. ¶ Quinto dico, quod bene debe-
mus odorari per deuotionem, quia, scilicet, suauitas æternæ fœ-
licitatis semper debet in cordis naribus odorari, & de hoc Luc. 6.
Licet sabbatis benefacere. Sabbatum enim signat requiem deuo-
G tionis & contemplationis. ¶ Sexto dico, quod debemus bene
operari per bonorum actuum executionem. Vnde 1. Timo. 3.
Qui bene ministrauerint, gradum bonum sibi acquirent. ¶ Se-
H ptimo dico, quod ille est bene, qui bene gustat per compassio-
nem, videlicet, miserias aliorum. Prouerb. 11. Bene consurgit di-
I luculo, qui quærit bona, videlicet, aliorum. ¶ Octauo dico, quod
ille est bene, qui bene sedet per promotionem. Sicut enim mem-
brum tunc dicitur esse bene, quando est in loco proprio non ni-
mis alte, non nimis basse, sed in loco à natura ei ordinato, & sibi
proportionato, sic ille dicitur esse bene, qui in isto mundo ha-
bet, & tenet locum & statum suæ conditioni congruum & apta-
tum, vt quia non est nimis alte, sicut sunt illi, qui in altis dignita-
tibus & officiis nullis exigentibus meritis sunt locati, qui recte
videntur esse monstrum in natura, recte ac si pedes essent in cor-
pore in loco capitis situati. Nec nimis basse per immoderatam
depressionem, sicut sunt multi boni & sancti, qui sine promo-
tione in statu infimo sunt relicti, qui recte sunt sicut si caput in
loco pedum esset locatum. De quadruplici indebita locatione
dicitur Ecclesiast. 10. Vidi seruos in equis, & principes ambulan-
tes quasi seruos super terram. Isti ergo non sunt bene, sed ille di-
citur esse bene, qui habet sufficientiam secundum exigentiam
sui status. Vnde Esa. 3. Dicito iusto, quoniam bene fructum adin-
uentionum suarum comedet. Et sic patet, quod octo requirun-
tur ad hoc, quod aliquis dicatur integraliter esse bene. ¶ Sed ad- K
huc nota, quod quidam dicuntur esse bene spiritualiter, quidam
temporaliter, quidam æternaliter. Spiritualiter, sicut sunt boni
& iusti, qui habent conscientiam tranquillam & quietam nullo
mortali crimine molestatam. Vnde Ecclesiast. 1. Timenti Deum
bene erit. Item temporaliter, sicut sunt mali, qui in mundo isto
præ cæteris prosperantur. Vnde Hiere. 12. Quare via impiorum
prosperatur, bene est omnibus, qui præuaricantur & inique a-
gunt. Item quidam dicuntur esse bene æternaliter, sicut sunt
beati, quibus nihil deficit, & quibus omnia abundant. Vnde in
Psal. 127. Beatus es, & bene erit tibi. Et hæc de bene sufficiant.

Benedicere,

Nota, quod est benedictio, qua benedi- A
cit Deus homini, item qua benedicit ho-
mo Deo, item qua benedicit homo homini. De prima dicitur in
Psal. 131. Viduam eius benedicens ben. pau. eius sat. pan. De se-
cunda dicitur in Psal. 33. Benedicam Domino in omni tempo-
re, semper laus eius in ore meo. De tertia dicitur Leuit. 9. Exten-
dens Aaron manus ad populum benedixit eis. ¶ Nota ergo,
quod benedictio, qua Deus benedicit homini, nihil aliud est
quam suæ gratiæ infusio, suorum beneficiorum collatio, æter-
norum præmiorum promissio. Sicut enim ros cœlestis herbas
facit germinare & virere, sic diuina gratia & beatitudo animam
facit germinare per gratiam in præsenti, & fructificare per glo-
riam in futuro. Et ideo dicitur in Psal. 48. Anima eius in vita be-
nedicetur. Et Gen. 1. Benedixit eis Deus dicens. Crescite & mul-
tiplicamini. Et ideo breuiter de Dei benedictione possumus ex-
ponere illud Genes. 49. Omnipotens benedicet tibi benedictio-
nibus cœli desuper, benedictionibus abyssi iacentis deorsum,
benedictionibus vberum & vuluæ. Et ecce in ista auctoritate
tanguntur tria genera benedictionum, quibus Deus homini-
bus benedicit. Prima est benedictio influentiæ spiritualis & ista
est benedictio cœli desuper. Secunda est benedictio affluentiæ
temporalis, & ista est benedictio abyssi deorsum. Tertia est be-
nedictio opulentiæ supernalis, & ista est benedictio vberum &
vuluæ.

¶ Prima ergo Dei benedictio signat gratiam interiorem. Ille
enim est apud Deum amplius benedictus, qui bonis, & virtuti-
bus cæteris amplius est dotatus. Vnde Esa. 44. Effundam spiri-
tum meum super semen tuum, & benedictionem meam super
stirpem tuam, & germinabunt inter herbas quasi salices iuxta
præterfluentes aquas. Et nota, quod ipse comparat hominem
taliter benedictum salici, quæ iuxta aquas crescit, sine aquis non
proficit, sibi ex aquis mollitiem acquirit, ita quod efficitur ar-
bor tenera faciliter plicabilis, atque mollis. Sic pro certo homo
iuxta fluenta gratiæ, & diuinæ benedictionis crescit virtutibus
& meritis, & sine istis non proficit quo ad Deum. Esa. 50. Com-
putrescent pisces sine aqua, & morientur in siti. Sed vere si ista
aqua adfuerit, tunc homo in virtutibus augmentatur, & fit mol-
lis & tener per clementiam & benignitatem, fit etiam plicabilis
per obedientiæ promptam facilitatem. Vnde de tali cremento
dicitur in Psal. 106. Benedixit eis, & multiplicati sunt nimis. Ista
est igitur benedictio cœli, id est, gratia cœlestis & spiritualis. Vn-
de Genes. 27. In rore cœli & in pinguedine terræ erit benedi-
ctio tua. Et talem benedictionem videbatur habere Iob. de qua
dicitur Iob 1. Operi manuum eius benedixisti, & possessio eius
creuit in terra. Taliter non sunt benedicti immundi, cupidi &
auari, nec cęteri peccatores quos ignis auaritię & luxurię ab hu-
more gratiæ desiccauit. Ioh. 1. Ignis consumpsit speciosa deserti.
Non sic ergo, sed habeamus gratiam vel influentiam interio-
rum, quæ est prima Dei benedictio. Vnde Ecclesiast. 39. bene-
dictio Dei quasi fluuius inundabit. ¶ Secundo dico, quod bene- B
dictio Dei quandoque signat opulentiam exteriorem. Nam
tunc Deus dicebatur hominem antiquitus benedicere, quando

faciebat

faciebat ipsum in diuitiis abundare. Vnde Deut. 28. Venient super te vniuersæ benedictiones istæ. Benedictus eris in ciuitate, benedictus in agro, benedictus fructus ventris tui, benedicta horrea tua, & benedictus fructus terræ tuæ. Et breuiter in multis locis V. T. temporalis prosperitas sub benedictionis nomine designatur. 1. Reg. 25. Suscipe benedictionem, quam attuli tibi. Et ista est benedictio abyssi iacentis deorsum. Sicut. n. abyssus, id est, mare inferius piscibus, quos nutrit, dat benedictionem, vitam & recreationem, quod tamen animalibus dat quandoque interitum & submersionem, sic vere mundi prosperitas piscibus id est, bonis, deuotis & bonis actiuis, qui ipsa, scilicet, prosperitate mundana bene sciunt vti, & in ipsa sciunt se bene regere, est causa benedictionis & salutis, quæ tamen animalibus, scilicet, peccatoribus ipsa male vtentibus est causa maledictionis, atque mortis. Nam in eadem aqua lignum buxi submergitur, & descendit ad profundum, vbi lignum abietis supernatat. Sic vere in aqua & abysso mundanę prosperitatis buxus, quod est lignum ponderosum & durum, id est, mundi peccatores, duri & obstinati, graues, & ad terrena per auaritiam inclinati, submerguntur per damnationem, vbi abies, quæ est arbor leuis, scilicet, viri boni & iusti supernatant, & euadunt per saluationem. Vnde talibus peccatoribus benedictio ista mutatur in maledictionem. Vnde Malach. 2. Maledicam benedictionibus vestris. Isti figurantur in Ægyptiis qui in mari sunt submersi, vbi tamen filii Israel illæsi transierunt. Sic vere Ægyptii, id est, mali in mari mundanæ prosperitatis pereunt in abyssum, vbi tamen Israelitici, id est, boni & iusti transeunt sine damno. Ideo de malis dicitur Exod. 15. Abyssi operuerunt eos, descenderunt in profundum quasi lapis. De bonis autem actiuis, quibus ista abyssus proficit, potest dici illud Ezech. 31. Aquæ nutrierunt illum, abyssus exaltauit eum. Ista est ergo secunda benedictio, qua benedicit Deus, scilicet, per opulentiam exteriorem (Benedictio inquit abyssi iacentis deor-
C sum.) ¶ Tertia benedictio, qua benedixit Deus, fit per affluentiam vberiorem vel superiorem, quod ostenditur cum dicitur, Benedictio vberum & vuluæ. Per vbera enim intelligitur vbertas æternæ gloriæ, aqua, lac, id est, dulcedo voluptatis æternæ exprimitur, & ista est benedictio vltima, quam seruat paterfamilias Deus primogenitis filiis, id est, bonis hominibus. Dicit enim Isid. quod sunt aliqua animalia, quę primogenitis filiis dant vbera meliora. Vnde dicit, quod canicula catulo suo primogenito & pinguiori consueuit dare mãmillam vberiorem, primã & meliorem. Sic vere Christus primogenitis suis, id est, iustis & bonis, de quibus dicitur Exod. 4. Primogenitus meus Israel. Et Hiere. 31. Ephraim primogenitus meus, semper consueuit dare vbera meliora, id est, dulcedinem benedictionis æternæ, & cœlestis gloriæ plenitudinem. Ista est benedictio, de qua loquitur Matth. 25. Venite benedicti patris mei percipite regnum. Sed reuera (charissimi) multis ecclesiasticis accidit frequenter sicut Esau, qui quamuis esset primogenitus Isaac, & ad ipsum de iure pertineret benedictio, germanus tamen suus Iacob benedictionem reportauit. Sic vere (charissimi) quamuis Esau primogenitus Isaac, id est, quamuis ecclesiastici sint de iure communi primogeniti Christi, & ad ipsos quodammodo præcipue pertineat benedictio æternæ gloriæ, sæpe tamen accidit, quod secundo geniti, id est, sæculares nobis spoliatis istam benedictionem reportant. Vnde ibidem Genes. 27. dicitur. Venit germanus tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam (Fraudulenter inquit) Ista est enim pia fraus, quando Iacob potest supplantare Esau, quando homo potest substitui in loco Angeli, quando bonus sæcularis potest substitui in loco non boni ecclesiastici. Ideo de talibus dicitur in Psal. 23. Hic accipiet benedictionem à Domino & misericordiam à Deo salutari suo. Ista est ergo tertia benedictio Dei, quæ fit per affluentiam vberiorem vel superiorem (Benedictio inquit vberum) De talibus vberibus loquitur sponsus Can. 1. Meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Christus etiam dicit de quolibet viro iusto ibidem Cant. 1. Dilectus meus mihi inter vbera mea commorabitur, & ista est benedictio, quæ est de fructibus solis & lunæ, de qua loquitur Deut. 33. De pomis fructuum Solis ac Lunæ, & de vertice montium antiquorum, & de pomis collium æternorum. Vbi nota, quod ista benedictio habet

Claritatem inobfuscabilem (Solis inquit & Lunæ)
Dignitatem insuperabilem (De vertice inquit montium antiquor.)
Firmitatem incommutabilem (Collium inquit æternorum.)

Et ista est tertia Dei benedictio. Benedicit ergo Deus in affluentia æternalium, per opulentiam externalium, per influentiam internalium. Et ista sunt tria genera benedictionis, qui-
D bus benedicit Deus homini. ¶ Item notandum, quod ista benedictio diuina pluribus hominibus datur à Deo. Vnde in Psal. 113. Benedixit domui Israel, benedixit domui Aaron, benedicit omnibus qui timent Dominum. Vbi nota, quod à Deo principaliter benedicuntur tria genera hominum, scilicet, illi, qui habent

Intelligentiæ limpitudinem (Israel, id est, videns Deum)
Perseuerantiæ firmitudinem (Aaron, id est, mons fortitudinis)
Obedientiæ promptitudinem (timent inquit dominum)

Dico ergo, quod à Deo benedicuntur illi, qui habent limpitudinem claritatis, scilicet, viri discreti, spirituales & contemplatiui, qui Deum vident, & cœlestia meditantur. Quanto enim aër purior est, tanto maiorem copiam lucis recipit à sole. Sic homo quanto spiritualior, tanto maiorem benedictionem & gratiæ vel gloriæ infusionem recipit à Christo (Israel inquit, id est, videns Deum) Quod figuratur Genes. 32. Vbi quando Iacob fuit factus Israel, & quando nomen eius fuit mutatum, dicitur ibi, quod Angelus benedixit eum in loco. Vnde in Psal. 83. Benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion. ¶ Secundo benedicuntur illi, qui habent fortitudinem firmitatis (Aaron) qui interpretatur mons fortitudinis. Quia sicut lux copiosius diffunditur ad montes, quam ad valles, sic diuina benedictio & gratia magis diffunditur ad homines fortes, constantes & perseuerantes, altos & virtutibus eminentes, (Aaron inquit) Ecclesiast. 45. Excelsum fecit Aaron fratrem suum. Et Ecclesiast. 36. Secundum benedictionem Aaron da populo, &c. ¶ Tertio benedicuntur illi, qui habent E
promptitudinem voluntatis, scilicet, humiles obedientes, & Deum timentes & reuerentes. (Qui timent inquit Dominum) Sicut enim valles plus recipiunt de pluuia, quam alia terra, sic humiles de gratia & benedictione. Ecclesiast. 1. Timenti Deum, bene erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur, &c. Si vis, vide in distinctionibus Mauritii in isto titulo, vbi multa inuenies ¶ Item nota, quod est alia benedictio, quando, scilicet, benedicit homo Deo. De qua Dan. 3. Benedicite omnia opera Domini Domino, &c. Et ista benedictio nihil aliud est quam laus Dei & magnificatio, gratiarum actio, & glorificatio. Vnde ibidem Dan. 3. Benedicat terra Dominum, laudet, & superexaltet eum in secula. Et ista pro certo benedictio est ab hominibus Deo danda in prosperis & aduersis. Vnde Tob. 3. Omni tempore benedic Deum, & pete ab eo, vt vias tuas dirigat. Quod est contra multos, qui in Deum benedicendo, laudando, & magnificando non occupantur, nec ei de beneficiis collatis regratiantur, sed econuerso per blasphemias, iurationes, & malas locutiones ipsum maledicere sæpius dignoscuntur, & potissime in aduersis, similes quibusdam hominibus, qui secundum Isidorum in desertis Æthiopiæ commorantur, qui nihil aliud faciunt nisi Solem continue respicere, & ipsum propter ardorem, quem eis infert dira imprecatione maledicere. Sic vere multi sunt, qui quãdo sentiunt ardorem solis, id est, aliquam tribulationem eis à sole iustitiæ immissam, statim ad ipsum blasphemandum & maledicendum conuertuntur Figurati Apoc. 16. vbi dicitur, quod datum est soli affligere homines æstu magno, & igne, & blasphemauerunt Deum. Non sic ergo, sed in prosperis & in aduersis Deum benedicamus, & ipsum magnificemus, regratiemur, & collaudemus, dicentes Apoc. 7. Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, & honor, & virtus fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum, Amen, &c. ¶ Item adhuc dico, quod est a- F
lia benedictio, qua, scilicet, benedicit homo homini, qua antiqui solebant vti, quæ nihil aliud est, quam quædam oratio vel imprecatio, vel quædam diuini adiutorii imploratio, sicut solebant facere patres filiis. Antiquitus enim quasi quodam iure hæreditario patres filiis benedicebant, & eis bona futura imprecabantur, & quasi per quandam affectionem & benedictionem ad posteros, maxime ad primogenitos transmittebant, sicut patet de Isaac benedicente Iacob, & Esau Gen. 27. Et de Iacob Genes. 38. & 39. de Moyse Deut. 32. Antiquorum enim videtur fuisse opinio, quod bonorum parentum filiis proficeret benedictio. Vnde Ecclesiast. 3. Benedictio patris firmat domos filiorum. Sed istud erat verum, quando filii bonorum parentum imitatores efficiebantur, qua aliis benedictio non valebat. ¶ Item est alia G
benedictio, qua benedicit homo alicui rei, & ista vtitur Ecclesia in rerum ecclesiasticarum benedictione, & hoc nihil aliud est, quam quædam consecratio, vel ad diuinos vsus deputatio, de qua potest dici illud Matth. 26. Accepit Iesus Panem, & benedixit, &c. Et sic patent quatuor genera benedictionum. Et hoc sufficit.

Beneficium. Benefacere.

Nota primo, quod beneficium accipi- A
tur (vt communiter) pro gratia, liberalitate, curialitate, eleemosyna, adiutorio. Nota ergo, quod omnia, quæ sunt, nituntur summe sibi inuicem benefacere, & vnum alterum adiuuare.

Bonum

Bonum enim eſt ſui ipſius diffuſiuum & communicatiuum. Et ideo omnis bona res ſemper benefaciendo, & aliis beneficia impendendo ſe communicat, & diffundit. Sol enim illuminat, ignis ſemper calefacit, aqua ſemper humectat, terra continue fructificat. In quo datur nobis exemplum, quod beneficia noſtra gratias & ſolatia ſemper debemus aliis impendere, & infundere doctrinæ illuminationem ignorantibus (Sol inquit) amoris calefactionem frigeſcentibus (ignis) aquæ & vini humectationem ſitientibus (panis) fructificationem eſurientibus debemus continue deſtillare. Vnde Eſa. 1. Quieſcite agere peruerſe, diſcite bene agere. Nunquam enim debet homo ceſſare quin ſemper alicui benefaciat, vel ſibi, vel alteri. Sibi (dico) in bonis operibus ſe continue exercendo. Iuxta illud Hierony. Semper aliquid boni facito, vt te diabolus inueniat occupatum, quamuis de malis dicatur Hiere. 4. Sapientes ſunt, vt faciant mala, bene autem facere neſcierunt. Alteri dico, ſcilicet, aut ſpiritualiter inſtruendo, aut temporaliter ſubueniendo, aut actualiter conſolando. Sicut enim videmus, quod truncus arboris humorem continue & nutrimentum recipit à radice, quod tamen ſibi non retinet, imo ad ramos & ad extremas partes arboris ipſum mittit, ſic vere nos, qui à radice, id eſt, à Deo humorem ſuorum beneficiorum, ſcilicet, ſcientiam literarum, vel opulentiam diuitiarum continue recipimus, ipſa nobis totaliter retinere non debemus, ſed ipſa ad ramos poſteriores, id eſt, ad indigentes & pauperes tranſmittamus. Videmus enim, quod pili & vellera animalium pendent naturaliter inferius verſus pedes, ſic vere vellus, & indumentum diuitiarum noſtrarum & bonorum noſtrorum temporalium debent inferius ad pedes, id eſt, ad infirmos, & indigentes, & pauperes deriuari. Vnde Caſſiod. in quadam epiſtola. Pietate plenum eſt peregrinantem gentem publicis beneficiis obligare, & non tantum compatriotas ad ſubſtantiæ lucra admittere, quantum ipſos quoque extraneos inuitare. Ad hoc facit, quod dicitur Mat. 14. Pauperes ſemper habebitis vobiſcum, & cum volueritis, poteritis eis benefacere. Et iſtud pro certo eſt hodie contra multos, qui libentius benefaciunt diuitibus, quam pauperibus, ſimiles quibusdam tauris agreſtibus, qui ſunt in India, quorum pili non tendunt inferius verſus pedes, imo contra naturam omnium animalium vertuntur ſuperius verſus caput, ſicut dicit Plin. Sic vere multi ſunt, quorum pili exteriores, id eſt, exteriores diuitiæ & poſſeſſio temporalis non ſunt ordinati inferius ad pauperes nutriendum, imo vere tendunt ſuperius ad diuites honorandos, promouendos pariter, & ditandos. Contra quos loquitur Petrus Rauennas in quodam ſermone. Imperiti, inquit, & omnino inutiles elegantibus beneficiis, & officiis ampliantur, diuitiæ cumulantur diuitibus, & non eſt qui reſpiciat pauperem & mendicum. Heliſæus vaſa vacua implebat & deficientibus oleum dabat, hodie vero contemnuntur vaſa vacua, & plena ſuperimplentur, ligna in ſyluas, & aquæ in mare deferuntur, & arenti terræ ſubtrahuntur, & flumina, quæ non indigent, irrigantur. Non ſic igitur, ſed demus beneficia indigentibus, nõ ſuperabundantibus. Vnde Eccleſiaſt. 14. Ante mortem benefac amico tuo, & exporrigens da pauperi ſecundum vires tuas. In quibus verbis oſtenditur de beneficio quando debet dari, quia ante mortem, cui debet dari, quia amico & pauperi, quomodo debet dari, quia exporrigendo, id eſt, extenſe porrigendo, quantum debet

B dati, quia ſecundum vires ſuas. ¶ Nota ergo, quod in beneficio conferendo debemus attendere celeritatem, quia ante mortem, neceſſitatem, quia pauperi, charitatem, quia amico, largitatem, quia exporrigendo, facultatem, quia ſecundum vires ſuas. Attendamus ergo in beneficio celeritatem conferentis, quia, ſcilicet, ſtatim, cito, velociter, & libenter debemus beneficium impartiri, Nam ſicut ſtatim, quod membrum læditur, natura ad eius adiutorium ſanguinem mittit ad locum læſionis, & hoc celeriter ſponte, & ſine violentia aliquali, ſic homo ſtatim, quod videt indigentiam alterius, ſponte, celeriter, & libenter debet ſibi ſanguinem mittere, id eſt, neceſſarium ſubſidium erogare. Non enim debet expectare, quod rogetur vel requiratur, imo pro certo habita opportunitate, & viſa neceſſitate ipſe debet petitionem alterius præuenire. Et hoc eſt, quod dicit Senec. lib. 4. de beneficiis. Gratiſſima, inquit, ſunt beneficia parata occurrentia & facilia, vbi nulla mora fuit niſi in accipientis verecundia. Optimum eſt eam occupare, antequam rogemur, quia probus homo rogando rubore ſuffunditur, qui autem hoc tormentum remittit, multiplicat munus ſuum. Sed ſic nõn faciunt multi, quia nullam prorſus curialitatem volunt facere alicui niſi cum magna violentia & labore, & ideo dona & beneficia talium non ſunt ſpontanea neq; grata, ſed potius violenta. Sicut enim myrrha arbor emittit duplicem liquorem, ſcilicet, vnum qui primo ſpontanee de arbore emanat, & iſte eſt optimus, & dicitur in ſcriptura myrrha electa, & alio modo dicitur ſtacte, item aliquando quaſi violenter per inſciſſuras deſtillat, & iſte illaudabilior iudicatur, ſic vere inter duo genera beneficiorum illud debet illaudabilius iudicari, quod per diuerſas inſciſſuras, id eſt, per varias precum inſtantias, quaſi cum violentia extorquetur. Illud autem optimum dicitur, quod ſponte & celeriter erogatur. Ideo dicit Senec. ibidem de benefic. lib. 4. Non tulit gratis, qui cum precibus accepit. Nulla res carior conſtat, quam quæ precibus empta eſt: moleſtum enim verbum & oneroſum eſt dimiſſio. Vultu dicere. Rogo. Eſt igitur benefaciendum celeriter, quod oſtenditur cum dicitur, Ante mortem benefac (hoc eſt dictum) ſtatim, celeriter, ac inſtanter, mors enim ſemper eſt parata, & ideo cum dicitur, Ante mortem, inuenitur, quod ſtatim, & ſine dilatione debet adimpleri. Vnde 1. Paral. 22. Ante mortem omnes præparauit expenſas. Ideo de tali celeritate dicit idem Sen. in prou. philoſophorum. Beneficium bis dat, qui dat celeriter. Attenditur ergo in beneficio celeritas conferentis (Ante mortem inquit.) ¶Secundo attendenda eſt neceſſitas pa- C tientis, quod oſtenditur cum dicitur pauperi, quia, ſcilicet, quanto quis eſt pauperior & indigentior, tanto celerius debemus ſibi beneficium elargiri iuxta illud Pſal. 111. Diſperſit dedit pauperibus, &c. Iſta eſt ergo regula euangelica: Luc. 14. Cum facis conuiuium, noli vocare diuites, &c. Sed voca pauperes, qui non poſſunt tibi retribuere, & pater tuus, qui eſt in cœlis, reddet tibi. Quod vtique eſt contra multos, qui beneficia non dant pauperibus, ſed potius diuitibus, vt ſupra dictum eſt. Et hoc quia in dando non conſiderant proximi neceſſitatem, ſed tantum propriam vtilitatem, quia vere hodie (vt communiter) quoties aliquid datur, ſemper de retributione ſperatur. Contra quos dicit veritas Luc. 6. Si benefeceritis his, qui vobis benefaciunt, quæ vobis gratia? ſiquidem & peccatores hoc faciunt. Nam peccatores peccatoribus fœnerantur, vt recipiant fœnalia. Sequitur: Benefacite, date mutuum, nihil inde ſperantes. Et de hoc pulchre loquitur Sen. lib. de benef. Elige, inquit, eum, qui gratus, non qui redditurus ſit. Fœnus enim non beneficium eſt circumſpicere non vbi optime, ſed vbi ſtudioſiſſime ponas, vt inde facillime tollas. Conſideremus ergo in beneficiis proximi neceſſitatem (Pauperi inquit) ¶ Tertio debemus conſiderare amo- D rem & charitatem (Amico inquit) Cæteris enim paribus magis tenemur beneficium facere parentibus, & amicis, quam extraneis & remotis, hoc enim docet natura. Cor enim magis infundit de calore membris ſibi proximis, ſicut ſunt hepar & renes, quam remotis, ſicut ſunt manus & pedes. Fons etiam abundantius infundit aquam in propinquum riuulum, quam in remotum. Sic reuera homo magis tenetur infundere bona ſua, & beneficia in amicos & parentes, & propinquos, quam extraneos & remotos, cæteris tamen paribus. Vnde Sene. ibidem, quamuis omni petenti dare debeas, tamen in beneficio ſpectandi ſunt recipientium mores, animus, habitatio, ſocietas, & obſequium nobis impenſa: Quod eſt contra multos, qui proximis, vicinis, & amicis non ſtudent benefacere, ſed nocere, ſimiles quibusdam porcellis, ſeu ſuibus, quæ omnes ſuos fœtus deuorare conſueuerunt. Sic pro certo multi ſunt, qui omnes fœtus ſuos, id eſt, omnes conſanguineos, vicinos, & amicos exhæredare, depauperare, moleſtare, & deuorare nituntur, nullique ſuorum benefaciunt, quod magis diligunt erga ſe extraneos, quam propinquos contra quos Apoſtolus 1. Tim. 5. Qui ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Attendere ergo debemus amorem & charitatem (Amico inquit) Vnde Eccleſiaſt. 22. Fidem poſſide cum amico, & in tempore paupertatis illius permane illi fidelis. ¶ Quarto dico, in E benefaciendo debemus attendere vigorem & facultatem, ſcilicet, bonorum noſtrorum, quod oſtenditur cum dicitur: Secundum vires tuas, quia, ſcilicet, homo non debet dare vltra quam facultates ſuæ ſuppetunt ad continuandum. Quod eſt contra multos, qui tantum dant vna vice, & ita prodige, & ſuperflue expendunt bona ſua, quod efficiuntur pauperes, & inanes, ſimiles quibusdam arboribus, quæ tantum in vno anno emittunt de fructibus quod efficiuntur ſteriles in ſecundo. Sic communiter dicitur de oliuis, quod tales vna vice, id eſt, in vno tempore tantum expendunt, quod ſteriles & pauperes cito fiunt, nec amplius quicquam expendunt, ſicut ad ſenſum videmus de fatuis, & prodigis nobilibus, qui tribuunt vltra vires. Contra quos dicit Senec. vbi ſupra. Caue (inquit) ne beneficium maius ſit facultate: ſequuntur enim talem largitionem rapinæ, vt ad largiendum ſuppetant copiæ, cum enim dando egere cœperint, alienis bonis vim inferunt, & maiora odia conſequuntur eorum, quibus ademerunt, quam fauores eorum, quibus dederunt. Ad quod Tobiæ 4. Quomodo poteris, ita eſto miſericors, & ſi multum, multum; & ſi parum, parum tribue, ſecundum ergo vires. Vnde 1. Eſdræ 2. Secundum vires ſuas dederunt impenſas Domino. Attendamus ergo in dando beneficia, vigorem, & facultatem. ¶ Quinto dico, quod nos debemus attendere dulcorem F

&lar-

& largitatem, quia ſcilicet largiter, benigniter, & dulciter ſunt beneficia conferenda, Exporrigens inquit ſcilicet extenſe porrigens (hoc eſt dictum) liberaliter & gratanter, lætanter, affluenter, & abundanter, quod vtique non faciunt, parci, & auari, & ingrati, quia manus iſtorum eſt extenſa ad accipiendum, & ad dandum collecta. Eccleſ. 4. Similes Leoni, qui ſemper habet vngues clauſos & incuruatos, etiam quando incedit, timens ne contra terram lædantur, niſi quando vult accipere prædam, quia tunc ipſos optime extendit. Sic vere multi ſunt, quorum manus, & vngues ſunt ſemper clauſæ per parcitatem, niſi forte quando accipiunt prædam, id eſt, quando recipiunt beneficia ab aliis: tunc enim optime ſciunt extendere manus ſuas. Beneficia enim tam Dei, quam proximorum gratanter recipiunt, ſed nullum penitus reſtituunt. Contra quos Sen. epiſt. 83. Errat qui beneficium libentius accipit, quam reddit: hilarior enim debet eſſe qui ſoluit, quam qui mutuat. Exporrigens ergo, id eſt, extensè porrigens: vnde Pſalm. 54. Extendit man. ſu. in retri. Et Lucæ 24. Accipiens panem fregit, & porrigebat illis. Quia ſi tu dicas, quod quia vides te multa beneficia aliis contuliſſe, & tamen ex nullo te commodum reportaſſe, attende, rogo te, ſententiam Senec. dicentis in prædicta epiſt. Poſt malam, inquit, ſegetem ſerendum eſt, nam quicquid perierat infœlicis ſoli aſſidua ſterilitate, vnius anni reſtituit vbertas. Poſt naufragium maria tentantur naui. Cuius rei euentus incertus eſt, ſæpe tentandus eſt, Nam vt alibi dicit Sen. Collecta perdenda ſunt, vt ſemel bene ponas. Vnum autem (chariſſimi) eſt in iſta materia attendẽdum, quod dicit quidam ſapiens, qui dicitur Simonides, ſicut dicit Senec. in Prouer. Petitum enim fuit ab ipſo, quid erat in mundo quod facilius ſeneſcebat, qui reſpondit, quod beneficium. Quia breuiter (chariſſimi) apud ingratos beneficia recepta ſtatim ſeneſcunt, id eſt, ſtatim dantur obliuioni. Ipſi enim videntur bibiſſe de vno fonte, qui eſt in Aethiopia qui inducit obliuionem ſecundum Iſid. Et iſtud pro certo debet eſſe, quia homo, qui recipit beneficium, ipſum ſemper per gratiarum actionem recognoſcere, & ſine obliuione iugiter memorari debet: quia ſicut dicit Hiero. Optima beneficiorum cuſtos eſt confeſſio. Ideo pulchre loquitur Senec. lib. 2. de benefi. Hæc (inquit) inter duos beneficii lex eſt, vt alter ſtatim obliuiſcatur dati, alter autem nunquam obliuiſcatur accepti, beneficium taceat, qui dedit, narret qui accepit: patet ergo (chariſſimi) quod in beneficio alteri conferendo debet concomitari facultas, charitas, largitas, neceſſitas, claritas, ideo bene dicitur. Ante mortem benefac amico tuo, & ſecundum vires tuas exporrigens da pauperi. Pro omni ergo concluſione dicatur illud Senec. lib. de benefi. quod illud beneficium pulchrum eſt, quod nulla dilatione eſt ſuſpenſum, nullis precibus redemptum, nullis meritis comparatum. Hæc ergo iam dicta de beneficiis humanis ſufficiunt. ¶ De beneficiis autem diuinis vide in titulis ſuis, ſcilic. vbi Chriſti natiuitas, Chriſti aduentus, Chriſti paſſio, & ſic de aliis.

A **Beneplacitum.** Componitur de bene & placeo, ces, Et eſt propriè loquendo beneplacitum idem, quod amor, complacentia, accepta & bona voluntas alicuius perſonæ erga aliquam rem: vnde Pſalm. 46. Beneplacitum eſt do. ſu. ti. eum, &c & econuerſo de peccatoribus Eccleſ. 34. Non ſunt beneplacitæ ſubſannationes iniuſtorum. Vide de bene & placere, de complacere, de amore Dei, &c.

A **Benignitas.** Idem eſt, quod manſuetudo, beneuolentia, mititas & lenitas, & poteſt dici benignitas à bonus & ignis, quaſi bona igneitas, quod videtur eſſe illa virtus, quæ iracundiæ opponitur, & eſt virtus animi qua hominis mens eſt tranquilla, mitis, pacifica erga omnes. ¶ Nota ergo, quod ad hominem inter cætera animalia magis pertinet, quod ſit benignus, quia ſecundum philoſophum homo eſt animal manſuetum naturaliter. Vide ergo de benignitate hominis infra, vbi clementia, pietas, & manſuetudo: quia enim pauciſſimæ ſunt auctoritates de iſto vocabulo, ideo dimitto. ¶ De benignitate autem Dei nota, quod iſta apparet

In peruerſorum conuerſione,
In peccatorum redemptione,
In æternorum collatione.

Primo dico, quod apparet in peruerſorum conuerſione. Vnde Roman. 1. Benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit. Sicut enim pater benigniter ſe habet ad filium caſtigandum, & corrigendum, ſic Deus ad peccatorem. 4. Regum 25. Locu-
B tus eſt eis benigne rex. ¶ Secundo apparet in peccatorum redemptione, ipſe enim factus eſt ſicut agnus benigniſſimus pro ſalute hominum immolatus, nullum lædens, cunctis proficiens, omnibus benigniter ridens. Vnde ad Titum 3. Apparuit benignitas & humanitas ſaluatoris noſtri Dei. Sicut enim Leo eſt animal erga hominem placidum & benignum, quia hominem non niſi in magna fame comedit, proſtratis mulieribus & paruulis parcere conſueuit, ſic Deus erga humanum genus eſt benignus, quia ſemper conſueuit parcere, & miſericorditer indulgere illis, qui ſunt mulieres per pietatem, qui ſunt proſtrati per paupertatem, qui ſunt paruuli per humilitatem. ¶ Tertio apparet Dei benignitas in præmiorum collatione. Vnde de Pſalm. 64. Benedices coronæ anni benignitatis tuæ, & campi tui replebuntur vbertate, &c. Breuiter illa materia abundat in auctoritatibus & figuris & vocabulis, ideo qui voluerit exempla de benignitate, videat in aliis titulis, vt dictum eſt. G

Beniamin. Fuit minor filius Iacob, quem peperit ſibi Rachael, & interpretatur filius virtutis, A filius dextræ, ſiue filius aſininus, ſiue filius dierum, aut filius amaritudinis. Talis pro certo Beniamin eſt quilibet vir perfectus, & maximè talis fuit beatus Paulus, qui fuit de tribu Beniamin, ſicut ipſe dicit Phil. 3. Iſte, dum eſt in vita iſta, debet eſſe filius amaritudinis per contritionem, filius aſininus per onerum tribulationem & ſupportationem, filius virtutis per omnium bonorum operum executionem. Et ſic in alia vita fiet filius dextræ per æternæ proſperitatis adeptionem. Et ſic fiet filius dierum per æternæ vitæ diuturnam durationem. ¶ Et nota, quod Beniamin fuit iunior filiorum, & ideo a Iacob præcipue diligebatur, & fratribus ad labores exeuntibus Beniamin domi retinebatur, ſicut dicitur Gen. 42. ſcyphus etiam Ioſeph in ſacco Beniamin eſt inuentus, ſicut dicitur Gen. 44. In menſa etiam fratrum Ioſeph & filiorum Iacob, pars Beniamin quinquies cæteris erat maior. Beniamin enim erat frater Ioſeph vterinus, & ideo de cibariis menſæ ſuæ pinguiorem portionem quam aliis ſibi dedit. Item Beniamin minor & iunior ſignat perſonas humiles, & benignas, & maximè viros perfectos & contemplatiuos, quia ſemper erga patrem ſuum Deum in domo Paradiſi, per contèmplationem morantur dum fratres ſui, id eſt, viri actiui ad labores mundanos exterius occupantur. Vnde in Pſalm. 67. Ibi Beniamin adoleſcentulus in mentis exceſſu. Iſtam authoritatem vide, ſi vis, diuiſam & proſecutam in themate de ſancto Ioanne Euangeliſta. In ſacco etiam talium, id eſt, in corde & conſcientia humilium facilius inuenitur ſcyphus Ioſeph, id eſt, ſcientia diuina, quæ inebriat auditores. In menſa etiam æternæ gloriæ tales habebunt pinguiorem portionem, iuxta illud Ioſuæ 18. Sors prima filiorum Beniamin. Et ideo ratio eſt, quia pro certo Ioſeph. i. Chriſtus tales beniamin, id eſt, tales perſonas humiles fratres reputat vterinos, quia ſcil. Chriſtus fuit humillimus, & ideo omnes humiles reputat fratres ſuos, & de bonis menſæ Paradiſi abundantius eis donat, ipſoſque cæteris magis amat. Vnde Geneſ. 43. Attollens oculos ſuos, vidit Beniamin fratrem ſuum vterinum. Vel dic, quod Ioſeph ſignat mundi prælatos, iudices, & magiſtros, qui fratribus ſuis vterinis, id eſt, parentibus carnalibus & amicis quãquam ſint beniamin, id eſt, cæteris & iuniores & ignorantiores, de menſa tamen ſua, id eſt, de bonis Eccleſiæ ſolent eis abundantius dare, quam aliis antiquioribus & prouectis. Vnde Abdiæ ca. vnico. Beniamin poſſidebit Galaad. Beniamin enim quamuis eſſet vltimus in ordine menſæ, maiorem tamen accepit portionem quam præcedentes. Sic vere illi, qui in menſa Eccleſiæ ſunt vltimi, ſcilicet pauperes & humiles, quando verus Ioſeph, id eſt, Chriſtus venit diſtribuere bona ſua ſcilicet in iudicio, maiorem partem gloriæ obtinebunt, quam illi, qui ipſos in magnis honoribus nunc præcedunt. Vel dic, quod in mundo illi quandoque pinguius beneficiantur, & promouentur, qui in menſa vltimi ſedent, id eſt, qui minus cæteris reputabantur, & de quibus minus ſperabatur. Eccleſ. 11. Inſuſpicabilis portabit diadema. ¶ Si vis accipere in malo, dic, B quod Beniamin, qui interpretatur filius amaritudinis & filius aſininus, ſignat peccatorem, qui ſemper in hoc mundo habet amaritudinem peccati, & in futuro habebit amaritudinem inferni, qui ad modum aſini tardus eſt per pigritiam carnalem. Et ſic Beniamin maiorem portionem habet de cibis Ioſeph, quam alii fratres ſui. Sic vere mali plus habent (vt communiter) de bonis huius mundi, quam viri iuſti, et boni. Vnde Pſ. Ecce ipſe pec. et abun. in ſe obti. diui. In ſacco etiam talium inuenitur ſcyphus Ioſeph ſcilicet mundi ebrietas, atque gula, etc.

Beſtia. Nota, quod beſtia dupliciter accipitur in ſcriptura ſcil. in bono ſignificato, et in malo. In bono ſignificato per beſtiam poteſt intelligi vir perfectus, qui ſicut videmus, quod beſtia naturaliter viget in naturalibus virtutibus, A

tutibus, ſicut patet, quia quædam beſtiæ ſunt magnæ prouidentiæ ad aggregandum, ſicut eſt ericius & formica, aliæ ſunt magnæ induſtriæ ad venandum, ſicut ſunt araneæ, aliæ ſunt magnæ ſagacitatis ad odorandum, ſicut canis, quædam magnæ diſcretionis ad ſpeculandum, ſicut lynx & caprea, quędam magnę diſciplinæ ad domeſticandum, vt elephas, ſic vere viri perfecti poſſunt dici beſtiæ, quia ſibi prouident in futurum per diſcretionem, prædam bonorum æternorum caute venantur, & acquirunt per bonam operationem, futuram ſuauitatem odorantur per deuotionem, futura etiam gaudia & tormenta, ſcilicet, clare ſpeculantur per contemplationem, & conſiderationem, faciliter etiam domeſticantur per obiectam ſubiectionem, & per moralem conuerſionem. Vnde Iudith. 11. Beſtiæ terræ obtemperant illi. Et ideo tales dicuntur beſtiæ, quaſi bene ſciæ, quia, ſcilicet, ſunt in pluribus bene ſcientes & diſcernentes. Ideo de talibus poteſt dici illud Eſa. 13. Glorificabit me beſtia agri, Dracones, & ſtruthionis. Sicut enim omnes beſtiæ fœtus ſuos diligunt, ipſoſque pro viribus defendunt, & multis nocumentis & periculis pro eis ſe exponunt, illæ etiam de vna ſpecie ſe inuicem diligunt, & naturaliter ſibi parcunt, nec (vt communiter) ſeſe deuorant vel occidunt, ſic pro certo boni viri illos de ſpecie ſua, ſcilicet, parentes, cognatos, ſocios, & vicinos debent diligere, nec alter alteri debent quoquo modo nocere. Iob. 5. c. Beſtiæ terræ pacificæ erunt tibi, ſed potius ſe inuicem adiuuare, iuxta illud Gal. 6. Alter alterius onera portate, &c. Filios etiam ſuos, id eſt, ſubditos debent, ſi ſint, prælati, diligere & fouere & pro poſſe defendere, & pro ipſis periculum non timere. Et ſic nota, quod tales beſtiæ

Habent { vnitatem,
charitatem,
bonitatem,
firmitatem,

De vnitate pacifica talium dicitur Iob 5. beſtiæ terræ pacificæ erunt tibi. De charitate vero dicitur Oſeæ 2. c. Percutiam fœdus cum beſtia agri. De bonitate vero dicitur Baruch. 6. Beſtiæ meliores illis. De firmitate & fortitudine dicitur Prouerbior. 30. Leo fortiſsimus beſtiarum, & ad nullius pauebit occurſum, & ſic tales erunt illæ beſtiæ, de quibus dicitur Marc. 1. Erat Ieſus cum beſtiis, & Angeli miniſtrabant ei.

B ¶ Sed adhuc dico, quod beſtia in ſcriptura accipitur in malo ſignificato, & ſic per beſtiam quandoque intelligitur diabolus, quandoque peccator. Beſtiæ enim dicuntur ſecundum Iſid. Omnia animalia poteſtati hominum non ſubiecta, & dicuntur beſtiæ, à vaſtando, quia ſcilicet ſegetes deuorant, atque vaſtant, animalia etiam innocentia deuorant, & manducant, ſic vere diabolus poteſt dici beſtia à vaſtando, quia cum ſit hominibus contrarius, non ſubiectus, omnia bona ipſorum non ceſſat pro viribus deuaſtare, & ipſos quantum poteſt ſpiritualiter deuorare Geneſ. 37. Beſtia deuorauit Ioſeph. ¶ Et nota, quod quatuor proprietates habent beſtiæ,

Odiunt humanam vitatem,
Procurant humanam damnoſitatem,
Exercent mentalem crudelitatem,
Abhorrent moralem bonitatem.

Sic pro certo diabolus vtilitatem hominum non diligit, quia ſcilicet ipſe inuidet humanæ naturæ, quam videt per gratiam poſſe aſcendere in cœlum, vnde ipſe corruit per peccatum. Et ideo iſte eſt illa beſtia Daniel. 7. quæ habebat dentes, & vngues ferreos, & deuorabat & comminuebat, & reliqua pedibus conculcabat. ¶ Item iſte damnoſitatem humanam procurat. Nam ſicut omnes beſtiæ ſemper habent aliquas armaturas, quibus poſſint hominibus vim inferre, propter quæ periculoſæ ſunt timendæ, ſicut aper dentes, ceruus cornua, leo vngues, ſerpens venenum, ſic verè (chariſsimi) dæmones habent contra homines proprias armaturas, id eſt, diuerſos nocendi modos. Armati ſunt cornibus ſuperbiæ, & auſteritatis dentibus, & vnguibus crudelitatis, veneno malitiæ & calliditatis. Et ideo iſti merito ſunt timendi, & ſummopere præcauendi, quia ſemper parati ſunt nocumenta facere, & trahere homines in peccatum, vt ipſos comedere valeant per tormẽtum. Vnde Sap. 16. A multitudine beſtiarum exterminati ſunt, & Deu. 32. Dentes beſtiarum immittam in eos. &c. Nota, quod à talibus beſtiis

Liberantur beati,
Deuorantur damnati,
Superantur infecti,
Moleſtantur perfecti.

Dico, quod à talibus beati liberantur. Vnde Iob. 5. Beſtiam terræ non formidabis. Et de Paradiſo dicitur Eſa. 35. Ibi non erit leo nec beſtia mala. Et Ezech. 34. Ceſſarę faciam beſtias malas. ¶ Item iſti damnati deuorantur. Vnde Ezech. 39. Beſtiis terræ dedi te ad deuorandum. ¶ Item infecti ſuperantur ſcilicet fragiles & voluptuoſi. Vnde Ezec. 5. c. Mittam in vos famẽ, et beſtias peſsimas. ¶ Item ab iſtis beſtiis perfecti moleſtantur. Vnde Apoc. 17. dicitur quod mulier, quæ ſedebat ſuper beſtiam coccineam, erat ebria ſanguine martyrum Ieſu, &c. Compara diabolum diuerſis beſtiis. Et vide in moralitatibus. Et ſi vis figuras vide Daniel 7. Apoc. 13. & 17. in opuſculo quod feci. ¶ Sed tertio dico, quod per beſtiam poſſunt intelligi C peccatores. Circa quod notandum, quod per beſtias ſecundum ſeptem conditiones, quæ eis inſunt, poſſunt intelligi ſeptem genera hominum peccatorum. Beſtiæ enim naturaliter ſunt indomitæ, immundæ, ocioſæ, voraces, tenaces, crudeles, & in nocte plus quàm in die congaudentes. Sic verè (chariſsimi) mundi peccatores ſunt indomiti per ſuperbiam, immundi per luxuriam, ſunt ocioſi per acediam, ſunt voraces per gaſtrimargiam, ſunt tenaces & rapaces per auaritiam, ſunt crudeles per iracundiam, ſunt in nocte, id eſt, in tribulatione aliorum gaudentes per inuidiam. ¶ Primò ergo peccatores comparantur beſtiis, quia ſunt indomiti per ſuperbiam. Nam ſicut beſtiæ indomitæ nullius viribus ſunt ſubiectæ, & elatæ ſunt & vagabundæ, ſic vere ſuperbi, indomiti & obſtinati, nullius prælati viribus volunt per obedientiam ſubiugari, ſed elatè & ſuperbè ſicut beſtiæ volunt per ſæculum diuagari. Vnde tales figurantur in illa beſtia Dan. 7. de qua dicitur. Prima beſtia quaſi Leæna, & alas habebat Aquilæ. Vbi nota, quod ſuperbi pleni ſunt ambitione, quia ſemper volunt eſſe primi. (Prima inquit.) Amant enim primos recubitus in menſis, & primas Cathedras in ſynagoga, & vocari ab hominibus Rabbi. Item vacui ſunt diſcretione, quia dicuntur beſtia. Vnde iſti ſunt de illis, qui habent characterem beſtiæ in frontibus ſuis. Apocal. 16. Beſtiæ enim dicuntur peccatores, quia in futuris non meditantur, ſed in præſentibus delectantur. Iſti pleni ſunt crudelitate ſicut Leæna, in hoc ſcilicet quod eſt animal crudeliſsimum, maxime quando habet catulos, ſic enim & ſunt ſuperbi, potiſsimè quando habent filios, quia ſcilicet pro ipſis nutriendis et ditandis non ceſſant rapere et prædari. Vnde Eſa. 30. Ex eis Leæna, et Leo, et regulus volans. Item iſti pleni ſunt pompoſitate, quia ſcilicet habent alas quaſi aquila. Aquila enim ſignat ſuperbos, qui alis vanitatis et pompoſitatis efferuntur. Ezech. 17. Aquila grandis venit ad libanum, etc. Et ſic patet, quod per beſtiam intelliguntur ſuperbi et ambitioſi. Et ſi vis, compara eos in ſpeciali Apro, vel Leoni, &c. De tali ergo beſtia poteſt dici illud 4. Regum 14. Indignatione beſtiæ ſaltus conculcauerunt carduum. Solent enim ſuperbi faciliter indignari, et per ipſos carduus, id eſt, pauperes conculcari. Iſti ſunt ergo beſtiæ ſaltus ſcilicet ſuperbi et præſumptuoſi. ¶ Secundò dico, quod D per beſtiam deſignantur carnales et luxurioſi, nam ſicut beſtiæ naturaliter ſunt immundæ et in immundis antris cubilibus requieſcunt, ſunt etiam vt communiter libidinoſæ, et luxurioſę actibus occupatę, ſic etiam luxurioſi immundi ſunt, atque fœdi, et in actibus et ſocietatibus vilibus et immundis præ cæteris delectantur. Vnde Eccleſiaſt. 3. Dixi de filiis hominum, vt probaret eos Deus, et vt oſtenderet ſimiles eſſe beſtiis. Heu Deus, quot tales beſtiæ habitant hodie in Eccleſia ſancta Dei. Ideò lamentatur Sophonias ſub figura Niniuæ ciuitatis dicens Sopho. 2. Quomodo factum eſt in deſertum cubile beſtiæ. Et nota, quod luxurioſi ſunt beſtiæ, quæ volunt viuere in

Iucunditate,
Societate,
Obſcuritate.

In iucunditate dico, quia ſicut beſtiæ ſunt petulantes et laſciuæ, et maxime quando ſunt ſatiatæ, ſic luxurioſi. Vnde Iob 40. Omnes beſtiæ agri ludent ibi. Item iſti volunt viuere in ſocietate. Tales enim diligunt more beſtiarum ſocietatem ſibi ſimilium peccatorum. Vnde Eſai. 13. Requieſcent ibi beſtiæ, et implebuntur domus eorum Draconibus, et habitabunt ibi ſtruthiones, et piloſi ſaltabunt ibi, et reſpondebunt vlulæ in ædibus eius, et ſyrenæ in delubris voluptatis. Vide ſupra de Babylone. Item volunt viuere in obſcuritate, quia ſcilicet ſicut beſtiæ libentius vadunt de nocte, quam de die, et in obſcuris etiam locis, antris et abditis commorantur, ſic luxurioſi in obſcuritate et caligine, in antris et latibulis, id eſt, in ſecretis locis volunt facere facta ſua, ſimiles vrſo, qui quando vult facere illum actum, quantum poteſt à viſibus hominis ſe abſcondit. Ideo dicitur Iob 24. Oculus adulteri obſeruat caliginem. Ideo de talibus beſtiis dicitur in Pſal. 103. Poſuiſti tenebras, et facta eſt nox, in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſyluæ, quia dicitur à ſilendo ſecundum Iſido. eo quod in ſylua fit ſilentium propter hominum rarum acceſſum, ad denotan-

dum

dum; quod tales ſua maleſacta volunt ſileri, taceri, & celari. E Beſtiæ igitur ſunt immundi, & luxurioſi. ¶ Tertio dico, quod per beſtias deſignantur pigreſcentes, & ocioſi, vel deſidioſi. Nam ſicut beſtiæ nullo bono exercitio occupantur, ſic homines pigri nullis bonis exercentur. Similes limaci, quod eſt animal pigerrimum, &c. Ideo de talibus dicitur ad Titum 1. Cretenſes F ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri. ¶ Quarto dico, quod per beſtias intelliguntur voraces & delicioſi, quia ſicut beſtiæ brutali appetitu feruntur in cibum nec vllo modo ſe ſciunt per temperationem reſtrænare, ſic guloſi brutaliter, & intemperate, & ſine moderamine rationis, in cibos, & potus ſuperfluos efferuntur. Iſti enim ſunt beſtiæ, quæ non ceſſant deuorare. Vnde Hier. 12. Venite congregamini omnes beſtiæ terræ, properate ad deuorandum. Sic vere ſicut iſtæ beſtiæ non ceſſant alias beſtias, ſcilicet, piſces, & carnes ſuperflue deuorare, ita iſti etiam nunc ab aliis, ſcilicet, à motibus, & deſideriis carnalibus infeſtantur. Ezech. 23. Qui in agro eſt, beſtiis tradetur ad deuorandum. Et finaliter iſti deuorabuntur ab aliis beſtiis, ſcilicet à Dæmonibus in inferno. Vnde Ezech 32. Saturabo de te vniuerſas beſtias terræ. Sunt igitur beſtiæ voraces, guloſi, delicioſi, Compara eos ſi vis, cani, vel Leoni, qui quandoque tam ſuperflue ſumunt cibum, quod neceſſe eſt eos totum euomere, &c. Applica bene G contra ebrioſos. ¶ Quinto dico, quod per beſtiam intelliguntur inuidi & malitioſi. Beſtiæ enim (vt communiter) magis gaudent in tenebris quam in luce, & de nocte non de die quærunt victum ſuum Beſtiæ etiam carnibus crudis veſcuntur. Et reuera tales beſtiæ ſunt inuidi, quia in nocte, id eſt, in tempore aduerſitatis aliorum iſti gaudent, & conſolantur. In die autem alienæ proſperitatis ipſi fugiunt, & contriſtantur. Vnde illud ſupra dictum Pſal. 103. Poſuiſti tenebras & facta eſt nox, in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſyluæ. Ortus eſt ſol, & congregatæ ſunt, & in cubilibus ſuis collocabuntur. In nocte enim, id eſt, in aduerſitate aliorum, beſtiæ, id eſt, inuidi tranſeunt, & ſaliunt, & lætantur. Quando autem ſol proſperitatis oritur aliis, tunc præ triſtitia in cubilibus abſconduntur. Tales beſtiæ ſunt ſimiles vni beſtiæ dictæ catoblepa, quæ eſt in Ægypto iuxta fontem Nigrin, qui eſt apud Heſperios Æthiopes, vt plerique exiſtimauere Nili caput, quæ tantæ eſt venenoſitatis, quod quicquid ipſa videt, vel quicquid ipſam in facie reſpicit, continuo expirat, & ideo ſaluti hominum natura prouidit, quod ipſa beſtia ſemper portat caput ad terram inclinatum, habet enim corpus iners, & caput valde graue. Recte (chariſſimi) tales beſtiæ ſunt inuidi, quia vere viſus eorum aliis eſt venenum, quicquid enim vident in aliis proſperum, ſi poſſunt deſtruunt & corrumpunt. Caput enim ad terram inclinatum portant, quia ſcilicet, bona aliorum circumſpicere nunquam audent. Nam vt dicit Senec. quot ſunt bona fœlicium, tot ſunt ſupplicia inuidorum. Iſtæ enim ſunt tales beſtiæ ſicut loquitur Sap. 11. Vbi dicitur, quod potens erat Deus immittere in aduerſarios ignotas beſtias, vaporem ignis ſpirantes, aut odorem fumi proferentes, aut horrendas ſcintillas ab oculis emittentes. Vbi nota, quod inuidi dicuntur ignotæ beſtiæ, per fallacem cauillationem, ignem ſpirantes per malorum conſiliorum machinationem, fumum proferentes per bonæ famæ aliorum denigrationem ſcintillas ab oculis, per aliorum triſtem & nociuam circumſpectionem, emittentes. Et ideo bene deſcribitur inuidia in lib. Ouid. Meta. 2. fabula 12 vbi dicit, quod inuidia habebat faciem macram, vultum pallidũ, viſum obliquum, dentes liuidos, pectus felleum, linguam venenoſam, riſum paruum, ſomnum nullum, vigiliam multam, curam infinitam, domus eius ſub terra erat, ſole carebat, frigore algebat, lucem non habebat, carnes vipereas comedebat. Hæc Ouidius quamuis metrice. Et dicitur ibidem, quod hæc inuidia inuaſit quandam filiam regis, quæ dicebatur Aglauros, & ipſam tantum verberauit, & veneno ſuo taliter interfecit, quod eam in nigrũ lapidem commutauit. Et hoc pro tanto dicitur, quia inuidi quando inſurgunt contra aliquem, ipſum per falſas machinationes & accuſationes taliter inficiunt, quod ipſum lapidem nigrum, id eſt, pauperem, & ſine valore efficiunt. Et illi ſunt (vt communiter) contra bonos magis inuidi, qui cæteris minus valent. Vnde figuraliter dicitur Apoc. 11. quod beſtia, quæ aſcendit de abyſſo faciebat bellum contra ſanctos, quia vere in quodam collegio, patria vel religione illi, qui de abyſſo, id eſt, de vili & infimo ſtatu veniunt, bellis, inuidiis, & malitiis ſuis bonos cæteris plus affli- H gunt. Sunt igitur beſtiæ inuidi & malitioſi ¶ Sexto dico, quod per beſtias intelliguntur iracundi, & litigioſi. Sicut enim videmus, quod beſtiæ naturaliter ſunt crudeles, & ad percutiendum, mordendum, vel lędendum faciliter concitantur, ſic iracundi faciliter, & modica occaſione ad iram, & vindictam mouentur, & ad iniuriam aliis inferendam. Vnde 2. Mach. 4. Nihil dignum habebat ſacerdotio animus crudelis tyranni, feræ beſtiæ iram gerens, &c. Compara eos, ſi vis, Apro, quod eſt animal iracundum in tantum quod ardore vindictæ in venatoris gladium ſe infigit. Sunt igitur beſtiæ, iracundi, & litigioſi. ¶ Septimo dico, I quod comparantur beſtiis auari, ambitioſi. Sicut enim beſtiæ ſunt rapacis conditionis, quia, ſcilicet, ſemper inſidiantur, vt rapiant, & prædentur, ſicut dicitur de Leone in Pſal. 9. Inſidiatur quaſi Leo in ſpelunca ſua, inſidiatur, vt rapiat. Sunt etiam beſtiæ tenacis naturæ, quia non libenter communicant vna aliis prædam ſuam, ſicut patet de vrſo, qui nullo modo patitur prædam ſuam, nec cibum ſuum ſibi auferri, ſicut etiam patet de Lupo, qui prædam ſuam aliis non diuidit, ſed abſcondit, ſic vere (chariſſimi) auari ſunt (vt communiter) rapaces, & tenaces. Rapaces (dico) in acquirendo, & tenaces in cuſtodiendo, quod etiam vngues beſtiarum figurant, qui communiter ſunt curui & acuti; acuti, vt rapiant; curui, vt retineant. Nam ſicut videmus quod beſtiæ ſunt immoderati, & quaſi inſatiabilis appetitus, ſic vere nunquam poſſunt diuitiis ſatiari. Vnde iſti ſunt ſicut Hydropicus, qui, ſcilicet, ſemper ſitit. iuxta illud Ioel. 1. Beſtia agri quaſi area ſitiens. Et in Pſal. 103. Potabunt omnes beſtiæ agri, expectabunt onagri in ſiti ſua. Sic igitur patet, quod per beſtias intelliguntur auari, & ambitioſi, iracundi, & litigioſi, inuidi, & malitioſi, voraces, & delicioſi, accidioſi, & deſidioſi, carnales, & luxurioſi, ſuperbi, & præſumptuoſi. Ideo breuiter de talibus beſtiis poteſt dici illud Sopho. 2. In medio eius greges omnes beſtiæ gentium. ¶ Sed adhuc nota, quod per beſtiam poteſt intelligi Chriſtus. K Omnis enim beſtia (vt communiter) mirabiliter diligit fœtus ſuos. Sic Chriſtus mirabiliter diligit homines, quos creauit. Sap. 11. Diligis enim omnia, quæ ſunt, quoniam tua ſunt. Et ſicut beſtiæ quanquam feræ, tamen quandoque efficiuntur domeſticæ, & manſuetæ, maxime quando primo capiuntur, & incatenantur, &c.

Bibere. Nota, quod bibere multipliciter accipitur. Acci- A pitur enim ſpiritualiter 1. Corinth. 10. Bibebant autem omnes de ſpirituali conſequente eos petra. Petra autem erat Chriſtus. Item accipitur materialiter, vt Exod. 32. Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere. Spiritualiter autem accipitur multipliciter, ſcilicet, in bono & in malo. In bono accipitur multipliciter, quia quandoque homo bibit per deuotionem, quandoque per ſcripturæ lectionem, quandoque per gratiæ receptionem, quandoque per gloriæ æternæ acquiſitionem, quandoque per tribulationem, quandoque per compunctionem. Vnde Cant. 5. Comedite amici mei, & bibite. Item accipitur in malo, & ſic per bibere intelligitur incorporatio multorum peccatorum & vitiorum, quia ſicut dicitur Iob. 15. Homo abominabilis & inutilis eſt, qui bibit aquam iniquitatum. ¶ Dicamus ergo primo, quod bibere idem eſt, quod attrahere, haurire, incorporare. Et ſic per bibere intelligitur bonorum ſpiritualium acquiſitio. Sicut enim ille, qui bibit illud, quod eſt exterius, intus attrahit, & ſibi incorporat, & iungit, ſic homo bona ſpiritualia debet bibere, attrahere & haurire, & ipſa ſibi incorporare, & vnire. Et ideo de ſpirituali potatione poteſt dici illud Can. 5. Comedi fauum meum cum melle meo, bibi vinum cum lacte meo. ¶ Nota igitur in iſta auctoritate, quod boni bibunt B tria genera potuum vtilium, & bonorum. Bibunt enim ſpiritualem ſuauitatem. (Mel) temporalem aduerſitatem (vinum) æternalem fœlicitatem (Lac) ¶ Dico igitur (chariſſimi) quod boni bibunt in hac vita ſpiritualem ſuauitatem, & iſta ſignificatur per mel. (Cum melle inquit meo) Mel enim, quod eſt dulce & delectatiuum, medicinale & mundificatiuum, nutritiuum & impinguatiuum, ſignat potum gratiæ & deuotionis ſcripturæ & ſcientiæ & lectionis, quem pro certo homo debet bibere per orationem & diligentis ſtudii occupationem. Et hoc quia talis potus delectat contemplantes, medicatur ægrotantes, nutrit eſurientes, impinguat ſpiritualiter macilentos. Ideo de melle deuotionis & lectionis, & de eius potu ſpirituali dicitur Deut. 32. Conſtituit eum ſuper excelſam terram, vt comederet fructus agrorum, vt ſugeret mel de petra, oleumq; de ſaxo duriſſimo. Iſte enim potus dicitur fructus agrorum, quia nutrit & impinguat, dicitur mel, quia placet & delectat; dicitur oleum, quia illuminat Iſtum potum ergo debemus bibere. Vnde cuilibet dicitur illud Ruth. 2. Bibe aquas, de quibus pueri bibunt. Pueri enim, id eſt, viri puri & ſancti bibunt aquas, ſcilicet, lectionis & deuotionis. Et ideo iſtæ potiſſime ſunt bibendæ, quia ſicut dicitur in Pſ. 74. Iſte eſt calix in manu domini vini meri. Dicit Plinius, quod apes non bibunt (vt communiter) niſi aquam puram & claram. Nam ſi apes in aqua aliqua ſtercora ſua eiecerint, ex ipſa amplius nunquam bibent. Sic vere (chariſſimi) pueri, id eſt, viri ſancti aquam claram & puram diuinæ gratiæ & ſcripturæ bibere debent. Nam aquam, in qua ſunt fæces & ſtercora, id eſt, ſcientiam & proſperitatem mundanam debent ſancti viri fugere, & cauere. Vnde Prouer. 5. Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta putei tui. Et bene dicit tua, quia aquæ iſtæ ſunt virtutes, quæ proprie ſunt noſtræ. Aliæ autem aquæ, ſcilicet, mundi & fortunæ bona non ſunt noſtra, quia ſecundum Senec. in epiſtola quadam, nihil no-

ſtrum eſt, quod aliunde euenit. Nota de Biante Prieneo Philoſopho, qui poſt captiuitatem & bonorum omnium iacturam, & domus & vrbis ruinam, lætus erat dicens ſe nihil ſuum amiſiſſe, & quod omnia ſua ſecum habebat, ſcilicet, virtutes. Iſte enim nõ biberat aquam alienam, ſed propriã, nec aquam turbidam, imo claram. Quod eſt contra multos ſimiles equis, qui aquam turbidam prædiligunt, & ſi clara fuerit, cum pedibus eam turbant. Sic vere mundi ſapientes plus diligunt aquam turbidam mundanæ ſcientiæ, quam aquam claram diuinæ ſcripturæ, ipſamque per fallaciam & cautelas non ceſſant cõtinue conturbare, quod poteſt allegari contra malos Theologos, qui aquam diuinæ ſcripturæ, quæ de ſe clara eſt, atq; pura, per ſuas falſas expoſitiones perturbant. Vnde Ezech. 34. Cum aquam puriſſimam bibebatis, reliqua pedibus veſtris turbabatis, & oues meæ, quæ conturbatæ pedibus veſtris fuerant, hæc bibebant. Oues enim, id eſt, ſimplices aqua ſacræ ſcripturæ potantur, quæ ſi turbata, id eſt, corrupte expoſita fuerit, moriuntur. Ideo reprehenduntur tales Hie. 2. Quid tibi vis ſuper via Ægypti, vt bibas aquam turbidam? Non ſic ergo boni, quia vere iſti bibunt ſuauitatem ſpiritualem, & potiſſime iſti delectantur in guſtu & potu ſanguinis Ieſu Chriſti. Nam ſicut Leo delectatur bibere ſanguinem, & de eo recreatur & nutritur, ſicut etiam Leopardus ſanguine ſimiæ bibito ab infirmitate curatur, ſic vere vir deuotus tunc delectatur, & ſanatur, quando per compaſſionem & deuotionem Chriſti, & martyrum ſuorum ſanguine imbibitur, & potatur. Vnde Num. 23. Non accubabit Leo donec rapuerit prædam ſuam, & occiſorum ſanguinem bibat. Ideo dicit Chriſtus Ioh. 6. Qui bibit ſanguinem meum, habet vitam ęternam. Veruntamen caueatur de iſto potu, ne ſic indebite ſumatur. Quia vere iſte eſt ſicut liquor vnius arboris vel herbæ, quæ dicitur ferula, quæ homini eſt medicina, murenis tamen ſeu lampredis ipſam bibentibus eſt mors. Sic corpus & ſanguis Chriſti bibentibus bonis eſt vita, mors peccatori, quia ſicut dicitur 1. Cor. 11. Qui bibit calicem Domini indigne reus erit mortis. Bibunt ergo iuſti ſuauitatem ſpiritualem.

C ¶ Secundo dico, quod boni bibunt in hoc mundo aduerſitatem temporalem. Et hoc oſtenditur cum dicitur Vinum, quia per vinum quod vulneribus infuſum inuenitur acre & mordax, quod etiam bibitum ſoporem inducit, mentem turbat, fortitudinem tollit, intelligitur mundi aduerſitas, quæ mordicat & affligit, & corpus debilitat atq; turbat. Vnde de tali vino dicitur Eſa. 24. Ceſſauit gaudium tympanorum, quieuit ſonitus lætantium, cõticuit dulcedo citharæ cum cantico. Non bibet vinum, amara erit potio bibentibus illam. Tale enim vinum, id eſt, mundi tribulationem bibit in mundo Chriſtus. Vnde dicitur Matth. 27. Dabant ei bibere vinum cum felle mixtum. Tale vinum offert Chriſtus amicis ſuis Marc. 10. Calicem quidem meum bibetis. Iſtud vinum cum ſpe ſpiritualis lætitiæ eſt bibendum. Vnde Eccleſiaſt. 9. Comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum. Et nota, quod vinum tribulationum abhorrent delicioſi, diligunt perfecti & virtuoſi, affectant iucundi & gaudioſi. De iſto ergo vino non curant delicioſi Matt. 27. Et cum guſtaſſet, noluit bibere, dicentes illud Matt. 26. Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte. Iſtud vinum diligunt perfecti & virtuoſi. Iudith 12. Bibebat vinum cum iucunditate Marc. 10. Calicem quidem meum bibetis. Iſtud vinum diligunt viri iucundi & gaudioſi. Vnde in Pſal. 68. In me pſallebant, qui bibebant vinum. Bi-

D bunt igitur in hoc mundo aduerſitatem temporalem. ¶ Tertio dico, quod boni bibent fœlicitatem æternalem, quia vere de potu mundanæ tribulationis peruenitur ad potum æternæ conſolationis. Vnde: De torrente in via bibit, propterea exaltabit caput. Et alibi. Calix meus inebrians quam præclarus eſt. Et iſte potus æternæ voluptatis oſtẽditur, cum dicitur lac. Cum lacte meo inquit. Nam per lac, quod eſt dulciſſimum, intelligitur dulcedo illius æternæ voluptatis. Vnde Eſa. 55. Sumite abſque vlla commutatione vinum & lac. Ideo de tali potatione poteſt exponi illud Ezech. 25. Ipſi comedent fruges tuas, & ipſi bibent lac tuum. Et eſt ſciendum, quod iſte potus eſt potus

Charitatis,
Voluptatis,
Vnitatis,
Dignitatis,
Æquitatis.

Potus dico charitatis. Ideo dicitur Cant. 5. Comedite amici mei, & bibite, & inebriamini, chariſſimi. Itẽ eſt potus voluptatis. Vnde Pſal. Torrente voluptatis tuæ potabis eos. Et ideo propter voluptatem iſte allicit affectum Eccl. 24. Qui bibunt me, adhuc ſitient. Item iſte eſt potus vnitatis Prouerb. 9. Comedite amici mei, & bibite. Item iſte eſt potus dignitatis, quia, ſcilicet, iſte potus ſumitur in menſa ſummi Imperatoris cum Rege, & Regina paradiſi. In menſa dico. Vnde Luc. 22. Vt edatis, & bibatis ſuper menſam meam. Cum Rege dico. Vnde Heſter. 7. Illi, qui inuitati erant ad feſtum regis, bibebant omnes aureis poculis. Cum Regina etiam, id eſt, cum beata virgine, vnde Heſter 7. Intrauit itaque Rex & Amon ad conuiuium, vt biberent vinum cum Regina. Et ſic igitur eſt potus dignitatis. Item iſte eſt potus æquitatis, quia, ſcili. quilibet æque, & proportionaliter ſecundum merita ipſum bibit. Vnde Dan. 5. dicitur quod in cõuiuio Balthaſar vnuſquiſq; ſecundum ſuam ætatem bibebat. Ideo poteſt dicere quilibet beatus illud Pſal. Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei. Et ideo de lacte iſto poteſt exponi illud Iudic. 4. vbi dicitur, quod Iahel aperuit vtrem lactis, & dedit bibere Siſſaræ. Iahel interpretatur aſcendens, & ſignat Chriſtum, quia reuera beatis in patria vtrem lactis aperit, in quantum æternæ voluptatis abundantiam eis donat. Patet ergo, quod boni bibunt potum æternę conſolationis, potum externæ tribulationis, potum internæ inſpirationis, id eſt, gratiæ & deuotionis, ſcripturę, & lectionis. Et ſic patet, quod eſt multiplex potus bonus. ¶ Sed adhuc eſt notandum, quod bibere accipitur in malo multipliciter. Eſt enim bibere

Proſperitatis, Iniquitatis, Pœnalitatis.

Primus potus eſt delectabilis, ſed periculoſus. Secundus eſt delectabilis, & opprobrioſus. Tertius eſt contriſtabilis & laborioſus.

¶ Dicamus ergo, quod primus malus potus eſt proſperitas mun- E
dialis. Iſte enim eſt potus laxatiuus, ſubmerſiuus, inuenenatiuus & conſopitiuus. Laxatiuus (dico) eſt ſimilis ſucco vnius arboris, quæ dicitur Taxus, qui ita laxat bibentem, quod ipſum interficit. Sic proſperitas ita hominem laxat, & eneruat per mala deſideria ad delectabilia mundi, quod ipſum interficit per diuerſa peccata. Vnde iſte eſt potus laxatiuus Sedechiæ, quem bibit in præſentia Regis Babylonis, ſicut dicitur in hiſtoria Scholaſtica, per quem potum in prępentia omnium ignominioſe laxatus eſt. Vnde Hie. 27. Bibite, & inebriamini, & vomite. ¶ Item dico quod iſte eſt potus ſubmerſiuus, quia ſicut ille qui ſubmergitur, ex nimio potu vias ſpirituum includente ſuffocatur, ſic homo, qui eſt in proſperitate, tantum haurit, & bibit, acquirit & attrahit de aqua diuitiarum & delitiarum, quod in illis per malas complacentias & per diuerſa vitia ſuffocatur. Iſtud potiſſime pertinet ad guloſos, qui in vinis, & potibus ſubmerguntur. Vnde Dan. 14. Nonne vides quanta comedat, & bibat omni die? Item iſte eſt potus conſopitiuus, quia ſicut venenum Aſpidis facit hominem, qui eum bibit, obdormire, & dormiendo mori, ſic mundi proſperitas ſuos bibitores, amatores, & poſſeſſores facit in vitiis obdormire, & per mortem æternã finaliter interire. Figura ad hoc de Iahel. Iudic. 4. quæ Siſſaræ ſitienti aperuit vtrem lactis, & dedit ei bibere, qui cum ſtatim obdormiret, infixit clauum tabernaculi in temporibus eius, & mortuus eſt. Sic vere dum Iahel, id eſt, diabolus homini diuitiarum ſitibũdo aperit vtrem lactis, id eſt, dulcedinem proſperitatis, ipſeque ipſam imbuit, imbibit, ſtatim pro certo conuertit ſe ad dormiendum, id eſt, ad ſe in delitiis delectandum, & à bonis operibus tepeſcendum Eſa. 51. Calicem ſoporis bibiſti, & tunc ſubito venit Iahel, id eſt, diabolus, qui clauum mortis in eo infigit, & ipſum per mortem æternam affligit. Iſtum enim potum mundanæ proſperitatis ſequitur (vt communiter) mors infernalis acerbitatis, & etiam periculum temporalis aduerſitatis. Vnde Iob 1. Et cum filii & filiæ Iob comederent & biberent vinum in domo fratris ſui primogeniti, venit ventus ſubito à regione deſerti, qui oppreſſit eos. Iob (chariſſimi) ſignat Deum patrem, primogenitus frater noſter eſt lucifer, qui dicitur primogenitus, quia vt dicitur Iob 40. Ipſe eſt principium viarum Dei, dicitur frater noſter, quia ab eodem patre Deo creati ſumus Malach. 2. Pater vnus eſt omnium noſtrum, domus eius dicitur mundus, & mundana proſperitas. Et ideo ab Apoſtolo iſte dicitur Deus huius ſęculi, & à Chriſto dicitur princeps mundi. Io. 14. Sæpe ergo accidit, quod cum filii Iob, id eſt, chriſtiani bibunt vinum mundanæ proſperitatis in domo fratris ſui, id eſt, in mundo, venit quandoq; fortis ventus aduerſitatis, qui ipſos temporaliter, & æternaliter obruit & occidit. Ideo dicitur Luc. 12. Cum cœperit ſeruus malus comedere, bibere, & inebriari, veniet dominus illius hora, qua non ſperat, & partem eius ponet cum infidelibus. Eſt ergo potus conſopitiuus Abac. 2. Bibe tu ergo, & conſopire, inebriet te calix dextræ domini. ¶ Item eſt potus venenatus. Animam enim per diuerſa peccata venenat, & corrumpit. Et hoc quandoq; per luxuriam. Ezec 23. Calicem ſororis tuæ bibes profundum & latum, & bibes illum, & epotabis vſq; ad fęces. Item quandoq; per auaritiam. Vnde Iob. 5. Bibant ſitientes diuitias eius. Et Eſa. 29. Somniat ſitiens quod bibat, & cum expergefactus fuerit, laſſus adhuc ſitiet. Auari. n. quanto plus bibunt de aqua proſperitatis, tanto magis ſitiunt & ardeſcunt. Vnde Io. 14. Qui biberit ex aqua hac, ſitiet iterũ. Item inuenenat per iracundiã. Vnde Hie 25. Bibent, & turbabũtur, & inſanient. Et iſte calix poteſt vocari calix Babylonis, de quo Hier. 51. Calix aureus Babylon in manu Domini, de ipſo biberunt gentes, & ideo commotę ſunt. Iſte enim calix aureus, ſci. ſplendor mundanæ proſperitatis facit moueri ad multa vitia, & peccata ſuos peccatores, & poſ-

ſeſſores. Veruntamen potum huius calicis non debent diligere viri perfecti, ſicut bene figuratum eſt in Rechabitis. Hierem.35. qui de calice vini, quod eis porrexit Hieremias, bibere noluerũt, ſed ad mandatum patris abſtinentiam ſeruauerunt, & ideo cæteris pereuntibus, ſaluari à Domino meruerunt, ſicut dicitur ibidem. Iſte eſt ergo (chariſſimi) primus malus potus, ſcilicet, pro-
F ſperitas mundialis. ¶ Secundus malus potus eſt iniquitatis criminalis, & iſtum potum bibunt generaliter peccatores, Pſal. Fæx eius non eſt exinanita, bibent omnes peccatores terræ. Iſte eſt potus illius fontis, qui eſt in Æthiopia, cuius aqua bibita facit bibentem obliuioſum, quia, ſcil. aqua, & fons peccati quando hominem inebriat, Deum, & eius mandata, propriam etiam vtilitatem, mortem, iudicium, & inferni pœnalitatem facit obliuiſci. Prouerb.31. Bibant, & obliuiſcantur egeſtatis ſuæ. Iſta eſt aqua maledictionis, quam bibens adultera, dirumpebatur vterus eius, ſicut dicitur Nume.5. quia, ſcilicet, animæ, quæ adulteratur cum carne, mundo, & Diabolo per peccatum, quando aquam iniquitatis bibit, tunc vterus cordis ſui per ſuperbiam intumeſcit, & finaliter per mortem æternam rumpitur, atque perit. Iſti enim ſunt, qui non dormiunt, niſi malefecerint, qui comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt. Prouerb. 4. Ideo Iob.15. dicitur. Qui bibit quaſi aquam iniquitatem. Potus enim peccati mortalis figuratur in calice Pharaonis, de quo dicitur Geneſ. 40. quod de vite habente tres propagines, erumpebant gemmæ, veniebant flores & vuæ, ex quibus exprimebatur vinum in calicem Pharaonis. Pharao eſt diabolus, cuius calix eſt peccatum, vitis eſt anima, cuius tres propagines ſignant tres potentias, ab his igitur exeunt gemmæ malarum ſuggeſtionum, flores delectationum, vuæ malorum conſenſuum & volitionum, quæ tandem in calicem peccati mortalis exprimuntur per actus malarum operationum. Et ſic Pharao diabolus lętificatur per complacentiam in complemento talium actionum. Iſte eſt ergo po-
G tus iniquitatis criminalis. ¶ Tertius malus potus eſt aduerſitas infernalis. Iſte eſt potus damnationis, quo Deus inebriat peccatores. Vnde Hier. 18. Inebriate eum calice iræ Domini. Et ideo de tali potu dicitur in Pſal. Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum, pars calicis eorum. Iob. 21. De furore omnipotentis bibent. Sicut enim ebrietas aufert ſenſum, & motum, ſic damnatio æterna, & acerbitas tormentorum aufert ab ipſis damnatis ſenſum, id eſt, vſum rationis, motum, id eſt, actum virtutis, & operationis. Vnde iſti ſunt, ſicut Delphinus, de quo dicit Plinius, quod quãdo fit tonitruum, ita fit ſtupefactus, quod efficitur quaſi ebrius, & cadit in profundum maris, & tunc à piſcatoribus faciliter capitur. Sic vere peccatores, quando fiet iudicium, vbi Chriſtus terribiliter tonabit, tunc Delphinos, id eſt, peccatores vino furoris ſui inebriabit, & ſic ad profundum inferni cadent, & in perpetuæ damnationis retibus ſe inuoluent. Ideo de iſto potu dicitur Hier. 27. Bibite, & inebriamini, & vomite, & cadite, neque ſurgatis à facie gladii, quem ego mittam inter vos. Vbi nota, quod damnati

Cœcantur errore (Et inebriamini)
Damnantur horrore (Vomite)
Priuantur vigore (Cadite)
Ligantur tenore (Neq; ſurgatis)
Turbantur terrore (A facie inquit gladii.)

Et breuiter de iſto potu intelligitur illud Apoc. 16. Sanguinem dediſti eis bibere, id eſt, vilitatem, & infectionem & Eſa. 37. Bibant vrinam equorum ſuorum. Ideo de tali potu dicitur in Pſal. Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum, pars calicis eorum. Et concluditur Apocal.14. Quia adorauit beſtiam, & accepit imaginem eius, bibet de vino iræ Dei. Iſta eſt ergo triplex malus potus, ſcilicet,

Potus infernalium tormentorum,
Criminalium peccatorum,
Temporalium gaudiorum.

Et ſic dico, quod bibere accipitur ſpiritualiter multis modis.
H Sed adhuc dico, quod bibere accipitur materialiter. Circa quod nota, quod temperate eſt bibendum. Exemplum de Elephante, qui potatus inuaditur à Dracone, alias non, ſic diabolus libentius tentat hominem, qui multum bibit. Ideo conſulitur Eccl. 31. Si bibas illud, ſcilicet, vinum moderate, eris ſobrius, & Ezech. 4. Aquam tuam in menſura bibes. Nam quando exceſſiue bibitur, tunc exinde detractio, laſciuia, & ſecretorum reuelatio, necnon & luxuria generatur. Exemplum de Lòth, cui filiæ dederunt bibere vinum, & inebriatus commiſit inceſtum. Geneſ. 19. &c. Vide de abſtinentia, de ebrietate, & de vino. Ideo bene dicitur Eſa. 5. Væ, qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendum ebrietatem. Et hæc de bibere ſufficiant.

A **Bethel.** Interpretatur domus Dei, & ſignat Paradiſum, Eccleſiam, vel religionem, quæ pro certo eſt domus, & habitaculum ſummi Dei. In iſto enim loco dormiuit Iacob, quando vidit ſcalam. In iſto loco luctatus eſt cum Angelo. Oſeæ 12. In Bethel inuenit Angelum. In iſto loco ædificauit altare domino fundens oleum deſuper. Geneſ.35. Ad denotandum, quod in iſto loco debemus dormire per contemplationem, Scalam, id eſt, viam ad cœleſtia videre per diſcretionem, Angelum inuenire, id eſt, ſpiritualem conuerſationem vel angelicam congregationem, Altare ædificare per orationem, oleum fundere per compaſſionem. Ideo conſulitur cuilibet Gen.35. Aſcende in Bethel, & habita ibi. ¶ Vbi nota, quod iſte locus eſt locus

Dignitatis & excellentiæ (Aſcende)
Vbertatis & opulentiæ (Bethel, id eſt, domus Dei)
Firmitatis & confidentiæ, ideo dicitur (Habita ibi)

¶ Primo igitur dico, quod iſte eſt locus ſublimitatis. Ideo dicitur Can.2. Similis eſt capræ ſuper montes Bethel. Item iſte eſt locus auctoritatis, quia eſt domus Dei. Baruc. 3. O Iſrael, quam magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis eius. Bethel, inquit, vnde Iacob dicitur, quod ipſe tetendit tabernaculum ſuum ab Occidente habens Bethel. Gen.12. Item iſte eſt locus ſecuritatis, ideo dicitur (Habita ibi.) Geneſ.35. Venite aſcendamus in Bethel, &c. Vide auctoritatem iſtam diuiſam & proſecutam, ſupra vel infra, tit. de Aſcendere, vel ſecuritas. ¶ Et nota adhuc ſi vis, quod per Bethel, vbi fuit locus idololatriæ, poteſt intelligi mundus, vbi eſt locus vitiorum omnium, vnde Amos 4. Venite in Bethel, impie agite, &c.

Bethleem. Interpretatur domus panis, & ſignificat paradiſum, vbi eſt panis æternæ ſatietatis, vel etiam vbi eſt panis gratiæ & ſanctitatis, vel ſcripturã, vbi eſt panis doctrinę & veritatis. Et iſta domus panis eſt, in qua Dei filius. A

A { Maria parturitur,
Paſtoribus inuenitur,
Regibus adoratur,
Angelis prædicatur. }

Sicut dicitur Luc. 2. Iſta eſt Bethleem de cuius fonte, & ciſterna bibere deſiderabat Dauid, ſicut dicitur 1.Paral.11. Quia vere (chariſſimi) Dauid manu fortis, id eſt, quilibet vir perfectus ſumme debet deſiderare fontẽ, id eſt, gloriam æternam, quæ eſt in Bethleem, id eſt, in Paradiſo, vel fontem gratiæ, & deuotionis quæ eſt in Bethleem, id eſt, in Eccleſia vel religione, vel fontem ſcientiæ, & lectionis, quæ eſt in Bethleem, id eſt, in ſacra ſcriptura. Et ideo ſimus de illis fortibus, qui irruperunt per exercitum Philiſtinorum, & hauſerunt aquam de iſta ciſterna. Et ſic de quolibet dicetur illud 1. Reg. 16. Venit Samuel in Bethleem, & admirati ſunt ſeniores.

Bis. Iſtud aduerb. Bis, ſignat multiplicationem, iterationem, A
profectum, perſeuerantiam, & augmentationẽ. Et nota, quod poteſt accipi in bono, & in malo. ¶ In bono dico, quod per B
Bis intelligitur iterata operatio, vt quando homo non eſt contentus ſemel facere bonum, niſi etiam iteret, & augmentet. Et hoc poteſt intelligi quantum ad gratiam in prę̨ſenti, & quantum ad gloriam in futuro. Eſt enim in India vna inſula Fauonii ſpiritu ſaluberrima, quæ dicitur Crapo. Vnde ibi ſecundum Plinium eſt ęſtas bis in anno. Et ibi etiam arbores bis in anno fructificant fructus ſuos. Sic vere (chariſſimi) boni debent bis fructificare, & fructus bonorum operum, non ſemel, imo bis & pluries producere, & ſic bis habebunt æſtatem (ſcilicet) æſtatem gratiæ in præſenti, & æſtatem gloriæ in futuro. Figurantur in Cocco bis tincto, qui ponebatur in veſte Aaron, quia, ſcilicet, illi, qui in bis tincto, id eſt, igne & ardore charitatis, ſcilicet, hic, & in futuro tinguntur, Chriſti veſtes efficiuntur. Dicat ergo quilibet iuſtus illud Luc.18. Ieiuno bis in ſabbato, &c. ¶ Item accipitur iterata G
caſtigatio. Cuprum enim de prima fuſione nõ poteſt eſſe purum nec bene aptum, imo oportet, quod iterum refundatur. Sic homo durus & obſtinatus, & in malis conſuetudinibus induratus, per vnam correctionem, & coctionem non poteſt bene mutari, corrigi, & conuerti, imo neceſſe eſt eam bis, & pluries iterari. Ideo dicitur Exod. 17. & Num. 20. quod Moyſes percuſſit virga bis ſilicem antequam exiret aqua, quia, ſcilicet, neceſſe eſt, quod lapidei peccatores pluries percutiantur, antequam aqua lacrymarum poſſit exire. ¶ Iterum per iſtud bis intelligitur iterata D
peccatorum damnatio. Prima, quæ fit per culpam, ſecunda per pœnam. Prima, quæ fit per tribulationem præſentem, ſecunda per futuram. Vnde iſti ſunt de quibus dicit Iudas in canonica ſua. Arbores autumnales infructuoſæ, bis mortuæ, fluctus feri maris, diſpumantes ſuas confuſiones. Bis enim mortui dicuntur peccatores, per culpam, & per conſuetudinem, vel per mortem corporis, & per mortem animæ, &c. Vnde Eccl. 21. Quaſi Rumphea bis acuta omnis iniquitas. ¶ Iterum per bis intelligitur ite- E
rata inconſtantium conditio, qui ſimiles ſunt Virbio, qui bis fuit vir ſecundum fabulas, quia iſti nunquam perſeuerant in vno, contra illud Eccl. 32. Si bis interrogatus fueris habeat caput reſponſum tuum, &c. Et hæc ſufficiant de Bis.

Bini. Nota, quod numerus binarius poteſt ſignificare in bono, & in malo. Nota ergo, quod eſt A

Binarium { internum, supernum, externum, æternum.

Primum est Binarium duplicis charitatis, quod, scilicet interius homo in mẽte debet figere. Teste enim Pli. vbi loquitur de prodigiis, quandoq; dum sacrificia fiebant, reperta sunt in vna hostia bina corda. Sic vere quicunque Deo sacrificat & offert, bina corda, id est, duplicis charitatis amorem habere tenetur, sicut figuraliter dicitur 2. Paral. 4. In columnis templi bini ordines malogranatorum singulis retiaculis iungebantur. ¶ Secundum est binarium bonæ societatis. Nam sicut dicit Plin. Illi qui seminant seu plantant palmas, semper consueuerunt bina semina plantare. Illi etiam, qui ligant boues, semper consueuerunt binos, & binos ligare, ad denotandum quod illi, qui sunt palma per virentem honestatem, qui sunt Boues per benignitatem, & pietatem semper esse debent bini per mutuam coniunctionem & charitatem. Vnde dicitur de Christo Luc. 10. quod ipse designauit alios septuaginta duos discipulos, & misit illos binos, & binos ante faciem suam. Et ista combinatio charitatis figurata est Gen. 6. vbi Dominus præcepit Noe, quod de auibus & animalibus binos, & binos inducat in arcam, vt possint viuere, quia vere tam in animalibus, quam in auibus, id est, tam in sęcularibus, quam in religiosis, tam in actiuis, quam in contẽplatiuis, tam in laicis, quam in clericis illi soli in arca Ecclesiæ per gratiam possunt viuere, qui se sciunt per concordię vinculum combinare. Ideo Exod. 26. dicitur. Binæ bases singulis tabulis supponentur. ¶ Tertium est binarium malorum vnitatis, qui in hoc mundo contra bonos per peruersam concordiam binantur, vnde de animalibus immundis bina in arca posita sunt, de mundis vero septena, sicut dicitur Gen. 7. ¶ Quartum est binarium supernæ claritatis, scilicet, bona stola gloriæ paradisi, corporis, & animæ. Vnde Genes. 45. dicitur, quod Ioseph dedit singulis fratribus binas stolas.

B ¶ Item dico, quod binarius numerus quandoque signat in malo. Et sic potest significare

Diuisionem,
Discordiam,
Odium,
Dissensionem.

Numerus enim binarius est primus, qui recedit ab vnitate. Et ideo à Boethio in Arithmetica sua iste dicitur numerus infamis ad denotandum, quod illi ab vnitate concordiæ per discordiam, & per odium, & diuisionem recedunt, qui apud Deum & homines sunt infames. Vnde tali binaria diuisione potest dici illud Ezech. 41. In duobus ostiis ex vtraque parte bina erant ostiola.

A **Byssus.** Byssus est indumentum purissimum, seu pannus albus, & mundus, factus de lino Ægyptiaco secundum Isid. & Pli. Et dicitur byssus à candore, quia byssus Græce, candor dicitur latine. Et iste (vt communiter) in scriptura signat nitorem castitatis, innocentiæ, & puritatis, Ideo de bona anima vel bona persona dicitur Prouerb. 31. Byssus, & purpura indumentum eius. Et nota, quod de bysso innocentiæ & puritatis dicuntur esse facta in scriptura plurima ornamenta circa tabernaculum fœderis & ministros. De bysso enim facta sunt funes, vittæ, & cinctoria, vela, tyara, & tentoria, vestes, cortinæ, & opertoria. Sic vere (charissimi) byssus innocentiæ, & castitatis est vita, funis, & cinctorium temperantiæ, quo, scilicet, homo stringitur, cingitur, & ligatur, ne defluat in peccatum. Est etiam velum, tyara, & tentorium excellentiæ, quia, scilicet, magna est excellentia spiritualis homini, quod sit innocens atque castus. Est etiam vestis cortina, & opertorium apparentiæ, Byssus enim castitatis est honestior apparentia, quæ sit in homine. Est igitur innocentia seu castitas byssus

Temperantiæ & parcitatis,
Excellentiæ & dignitatis,
Apparentiæ & honestatis.

Est (dico) byssus temperantiæ, qua omnes superfluitates & vitia restringuntur. Et ideo castitas est funis, & illud cinctorium, de quo Ezech. 16. Cinxi te bysso, calceaui te hyacintho. Figura ad hoc Exod. 28. vbi præcipitur Moysi, quod tunicam Aaron sacerdotis stringeret bysso. Quia vere tunica carnis nostræ, maxime clericorum, & sacerdotum, semper debet esse stricta ligata, & cincta bysso purissimæ castitatis. ¶ Secundo castitas est byssus excellentiæ & dignitatis. Ideo dicitur, quod sacerdotes filii Aaron habuerunt Tyaras byssinas in capitibus suis Exod. 28. Tyara enim est signum dignitatis, & byssus est signum castitatis, ad denotandum, quod dignitas sacerdotis semper debet habere annexam castitatem. In cuius rei signum Episcopi moderni vestimentis, & mitris lineis, & byssinis vtuntur in multis officiis Ecclesiæ, Figura ad hoc Ezech. 27. vbi loquitur vni excellenti ciuitati, scilicet, Tyro sub metaphora nauis, per quam potest Ecclesia designari, vbi dicitur, quod byssus varia de Ægypto texta est tibi in velum. Castitas enim dicitur byssus varia propter apparentiæ decorem, dicitur de Ægypto, quæ est Regio calida, & interpretatur angustia, propter pœnitentiæ feruorem, dicitur esse velum nauis Ecclesiæ propter excellentiæ honorem. Nam sicut velum in altiori ponitur loco, & per velum nauis ad portum ducitur, sic castitas in Ecclesia altior, & excellentior cæteris virtutibus reputatur, & per ipsam homo ad portum salutis à vento & flatu sancti Spiritus dirigitur, & portatur. ¶ Tertio dico, quod innocentia & castitas est byssus apparentiæ, & honestatis: byssinum enim (vt dicitur Apocal. 19.) iustificationes sanctorum sunt. Vnde Genes. 41. Vestiui cum stola byssina, scilicet, Pharao Ioseph. Et tale vestimentum castæ apparentiæ debent habere ecclesiastici. Figura Apocal. 19. vbi dicitur, quod exercitus cœlorum, qui sequebatur sedentem in equo albo erant vestiti byssino albo & mundo. Quia vere (charissimi) exercitus, & congregatio virorum ecclesiasticorum debent Regem suum Christum sedentem in equo albissimæ carnis, sequi per imitationem, & habere byssinum vestimentum, id est, castam & mundam conuersationem. Ideo dicitur Prouer. 31. Byssus & purpura indumentum eius. Sed vere istud vestimentum habent quandoque hypocritæ exterius, sed ipsi carent camisia interius, quia, scilicet, habent castitatem in apparentia, non in conscientia, sicut erat diues epulo, qui induebatur purpura, & bysso, & epulabatur quotidie splendide Luc. 16. Et sic patet, quod castitas & innocentia concomitantur, & quodammodo inducunt apparentem honestatem, excellentem dignitatem, restringentem parcitatem. ¶ Nota, si vis, quod per byssum albissimam & purissimam intelligitur candor æternæ gloriæ, quæ est vestis & tegimen beatorum. Vnde de anima beata dicitur Apoc. 19. Venerunt nuptiæ agni, & eius vxor parauit se, & datum est ei, vt cooperiat se byssino splendenti, & candido. Vide supra, vbi accipere, vbi inuenies auctoritatem. Ista sunt, quæ accipere debetis, byssos, & pilos capratum.

Bitumen. Bitumen est terra tenax, argillosa, & glutinosa, ad conglutinandum & ligandum naues multum apta. Et signat in bono, & in malo. Vnde dic, quod bitumen gratiæ & charitatis designat vnguentum. Carnalis societatis denotat cæmentum, mundanæ cupiditatis innuit talentum. ¶ Dico ergo quod bitumen in bono signat gratiam & charitatem, quæ habent coniungere, & ligare per concordiæ vnitatem Figura Genes. 6. vbi Noe præcipitur, quod arcam liniat bitumine intrinsecus: quia, scilicet, arca Ecclesię, vel animæ debet esse linita interius bitumine charitatis, & exterius bitumine dulcis claritatis, ne ibidem intret aqua iniquitatis. Et tali bitumine linita est fiscella Moysi Exod. 2. in qua positus infantulus nunquam in fluuio est submersus. Quia vere (charissimi) si fiscella cordis nostri charitatis bitumine sit linita, nunquam aqua voluptatis, & mundanæ prosperitatis, quanquam in ipsa ponamur per peccatum, & damnationem nos submerget. ¶ Item dico, quod bitumen in malo signat carnalitatem, & voluptatem, quæ ad bonum bituminis attrahit, atque ligat, quod patet de carnalibus, & luxuriosis, qui ex quo isto bitumine sunt liniti, sic in ipso per malas consuetudines alligantur, quod amplius exire non possunt. Istud est enim bitumen Asphalti, qui secundum Solinum & Isidor. ligat indissolubiliter, attrahit & vrit, quia, scilicet, luxuria vrit per malas affectiones, attrahit per malas delectationes, & ligat per malas consuetudines & occasiones. Et ideo istud est vnum periculũ maris, quod dicitur Bithalassus secundum Isido. qui est locus bituminis in fundo maris, in quo dum nauis impingit, ita fortiter arrestatur, quod citius frangitur, quam euadat. Sic dicitur de naui, vbi erat Paulus Actor. 27. Cum incidissemus (inquit) in Bithalassum, impegimus nauẽ. Et dicitur ibi, quod ipsa nauis fracta est, & destructa, Sic vere (charissimi) peccatum carnale ita fortiter ligat, & tenet nauem. i. hominem in eum impingentem, quod quasi perpetuo non potest euadere, imo per mortem facilius frangitur, quam de tali bitumine liberetur. Ideo de tali bitumine dicitur Gen. 14. quod ibi erat vallis syluestris, quæ habebat puteos multos bituminis. Vallis ista est mundus, vbi pro certo sunt putei bituminis, id est, luxuriosi quia sicut dicitur Prouerb. 23. Puteus profundus os alienæ. Et Ecclesiast. 7. dicitur de mala muliere, quod vincula sunt manus eius, &c. Item dico, quod bitumen signat cupiditatem. Bitumen enim, quod dicitur Naphtha, more sulphuris nutrit ignem, & ipsum rapit, etiam à longinquo, sic mundi bona ignem cupiditatis accendunt, & mentes more bituminis alligant & stringunt. Vnde Gigantibus, de diuitibus dicitur Genes. 11. quod ipsi habuerunt lateres pro saxis, & bitumen pro cæmento, in constructione turris Babylonis, quia scili

cet

cet, diuites huius mundi in conſtructione turris, id eſt altitudinis ſtatus ſui vtuntur lateribus ſaxeis, id eſt, crudelitate, & duritia, & bitumine tenaci, id eſt, cupiditate & auaritia. Patet igitur, quod eſt bitumen charitatis & concordiæ, & eſt bitumen voluptatis, & carnalitatis, &c.

A **Biuium.** Nota, quod Biuium ſecundum Iſidor. lib. 15. cap. vltimo, eſt locus duarum viarum, quarum vna vadit ad dexteram, alia ad ſiniſtram. Et eſt locus periculoſus & dubioſus. Periculoſus (dico) quia ibi bonis inſidiantur latrones, & ibi etiam ſedent meretrices & lenones. Ambiguoſus etiam eſt locus, quia, ſcilicet, ibidem de duabus viis homo neſcit, quæ eſt eligenda, ita quod homo quandoque dum credit eligere tutiorem, eligit periculoſiorem. Et ideo in Biuiis ſolent cruces, imagines, & lapides, poni & erigi, vt dum homo ipſas ſequitur, in itinere dirigatur. Iſte locus ſignat mundum, ſeu etiam vitā iſtam, quia vere hic eſt locus duarum viarum, id eſt, duorum ſtatuum principalium, prima, quæ vadit ad dextram, eſt via beatorum, quæ tendit ad dextram proſperitatis æternę. Secunda malorum, quæ tendit ad ſiniſtram aduerſitatis inferni. Iſte eſt locus ergo periculoſus, quia vere latrones infernales, id eſt, dęmones & meretrices, id eſt, peccatores carnales ibidem inſidiantur, Figura de Thamar, quæ operta pallio ſedebat in Biuio, & ſic decepit Iudam, qui cum vellet illam propter adulteriū comburere, oſtendit Arrhabonem, & dimiſſa eſt. Sic mundi peccatores maxime vſurarii, qui in Biuio huius mundi ſedēt, & quieſcunt taliter pallio cautelarū ſe inuoluerunt, quod à Iuda, id eſt, à prælatis ipſos comburere & corrigere volentibus non læduntur, ſed ab eis oblatis Arrhabonibus, id eſt, donis, & munerib. liberantur Ezec. 21. Stetit Rex Babylonis in Biuio. Et ideo de iſto Biuio ſunt cruces & imagines, id eſt, viri boni & iuſti, qui carnem ſuam crucifigunt cum vitiis, & cum concupiſcentiis, vt ipſos ſequendo, & imitando homo à ſalutis itinere non diuertat. Vnde Marc. 11. Inuenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in Biuio. Vbi nota, quod ſancti viri, qui in huius mundi Biuio dantur aliis in exemplum dicuntur inueniri per fidelitatem, quia, ſcilicet, fideles viri bene inueniuntur in neceſſitatibus. Dicūtur etiam pulli per benignitatem. Dicuntur etiam eſſe ligati per diuinorum mandatorum afflictionem. Dicuntur eſſe ante ianuam paradiſi per exemplarem viæ moralis & ſpiritualis oſtenſionem.
B ¶ Vel dic quod Biuium ſignat mortem, in qua ſunt duæ viæ, ſcilicet, dextera & bona, quæ vadit ad paradiſum, ſiniſtra & mala, quæ tendit ad infernum. Et ideo iſte eſt locus periculoſus propter latrones infernales qui tunc animæ inſidiantur. Eſt etiam locus dubioſus, quia, ſcilicet, incertum eſt, per quam iſtarum viarum anima ducetur. Et ideo neceſſe eſt, quod cruci ſcilic. Chriſti, per compaſſionem & imaginibus, ſcilicet ſanctorum per deuotionem homo principaliter innitatur, vt per viam rectam ad Paradiſi hoſpitium deducatur, &c. Sicut enim videmus, quando duo homines ſunt in via, & ſequitur eos canis, non poteſt ſciri cuius canis ſit vſque ad Biuium, ſed tunc viris abinuicem recedentibus, canis magiſtrum ſuum ſequitur ſiue ad dexteram ſiue ad ſiniſtram, & ſic cognoſcitur cuius erat, ſic vere in via vitæ nunquam poteſt de cane, id eſt, de homine ſciri cuius ſit, ſcilicet. Dei, vel diaboli, ſed quando ad Biuium mortis peruenerit, tunc ſequitur dominum ſuum, ſcilicet, Deum ad dexteram ſi ſit bonus, vel diabolum ad ſiniſtram, ſi ſit malus. Illum ſequitur ad Paradiſum, vt perpetuo gaudeat. Iſtum ſequitur ad infernum, vt in æternum doleat, vt dicat illud Iob 23. Veſtigia eius ſecutus eſt pes meus, viam eius cuſtodiui, & non declinaui ex ea.

A **Blandiri.** Nota, quod Blandiri idem eſt, quod applaudere, allicere, attrahere, & ad præbendum conſenſum ſuper aliquo, verbis, & nutibus incitare. Et ſignat in bono

Conſolationem,
Affabilitatem,
Iucunditatem,
Gratiarum actionem, &
Ad aliquid faciendum bonam inductionem,

Nota ergo, quod eſt triplex blandimentum, ſcilicet, iuſti, Dei, & impii. Blanditur ergo

Iuſtus ad regratiandum,
Deus ad alliciendum,
Malus ad decipiendum.

Primo dico, quod blanditur iuſtus ad regratiandum. Exemplum de cane, qui blanditur domino ſuo, vt accipiat panem. De Tigride, quæ ſecundum Plin. illi, qui catulum ſuum extraxerat vulnere, & cauda blandiebatur. Ad denotandum, quod domino noſtro, ſcilicet, Deo, qui catulum noſtrum, id eſt, animam de infernali fouea liberauit, debemus deuote blandiri, regratiari, & applaudere, & ipſum ad panem æternæ gloriæ concedendum verbis deuotæ orationis, nutibus bonæ operationis, totis affectibus inuitare. Quod etiam debet ipſe de nobis erga benefactores noſtros, & amicos, quia eis debemus blandiri, & regratiari, & in tribulationibus eos conſolari. Vnde Heſter 15. dicitur, quod Aſſuerus ſuſtentans Heſter vlnis ſuis, & verbis blandiebatur. Prælati etiam & prædicatores debent peccatores blandiendo allicere, & conſolationem tribulatis præbere. Vnde Iud. 19. de muliere fugitiua dicitur, quod vir ſuus ſecutus eſt eam, volens ei reconciliari, atque blandiri, & ſecum ducere. ¶ Secundo dico, quod blanditur Deus ad alliciendum. Accipitur enim blandiri pro diuina benignitate & conſolatione, qua Deus blanditur omni ſua beneficia conferendo, vt ipſum lætificet, & confortet. Exemplum de matre, quæ paruulo blanditur, poſtquam eum verberauit, vt ipſum pacificet. Exemplum etiam de nutrice, quæ paruulo ploranti blanditur. Sic vere Deus blanditur homini poſt tribulationes, conferendo conſolationes, quia ipſe eſt, qui poſt tempeſtatem tranquillum facit Tob. 3. Vnde Eſa. 66. Gloriam gentium ſugetis, ad vbera potabimini, & ſuper genua blandientur vobis. ¶ Tertio dico, quod blanditur malus ad decipiendum. Et hoc potiſſime faciunt proditores, & adulatores. Proditores (dico) ſimiles Scorpioni, qui facie blanditur, cauda vero pungit, quia proditor in facie, id eſt, in apparentia blanditer alloquitur, amare ſe fingit, & obſequitur, qui tamen in cauda à parte retro, id eſt, in abſentia pungere, lædere, machinare, & nocere penitus nunquam ceſſat. Vnde Eccleſiaſt. 12. In labiis ſuis indulcat inimicus, & in corde ſuo inſidiantur tibi, vt ſubuertat te in foueam. Sic blandiebatur vxor Samſoni Iudic. 14. Blandire (inquit) viro tuo & ſuade, vt indicet tibi quid ſignificet problema. Item blandiuntur adulatores, ſimiles cani, qui blanditur melius veſtito. Sic iſti magis diuiti blandiuntur, vt Tob. 11. Vbi dicitur, quod canis Tobiæ blandimento caudæ ſuæ gaudebat. Vnde de blandis adulatoribus dicitur Prouerb. 29. Qui blandis fictisq; ſermonibus loquitur amico ſuo, rete extendit ante pedes eius. Iſtud etiam patet in luxurioſis, qui in blandiendo decipiunt auditores. Sicut dicitur de mala muliere Prouerb. 7. Quæ procaci vultu blanditur iuueni, & blanditiis labiorum ſuorum protraxit illum, & ſequitur quaſi bos ductus ad victimam. Et ſic patet, quod triplex eſt blandimentum, ſcilicet, ſummi creatoris, iuſti viatoris, & vani deceptoris.

Blaſphemia. Vide vbi malefacere. Item vide ſupra, vbi benedicere, vbi agitur de benedictione, qua benedicit homo Deo in inuectione. Et nota, ſi vis, quod blaſphemia nihil aliud eſt, quam iniurioſe de Deo loqui, quod vtique ſub pœna mortis in lege prohibebatur, ſicut patet de blaſphemo lapidato Leuit. 24. Ad quod tamen non aduertunt multi, qui ſicut Chelidrix ſpumam venenoſam malorum verborum iurando & blaſphemando ſemper emittunt. Chelidrix enim eſt Serpens, qui ſemper incedit ore aperto, & ſemper ſpumam venenoſam diffundit, & ſignat iniurioſos, & blaſphemos, qui contra Deum & homines non ceſſant ore patulo ſpumā iniuriarum & verborum horribilium ſeminare. Vnde de talibus dicitur Eſa. 1. Reliquerunt dominum, blaſphemauerunt ſanctum Iſrael, alienati ſunt retrorſum, & Hiere. 3. Pro verbis pœnitentiæ verbis ſuperbiæ blaſphemaſti. Contra quos dicit glo. ſuper Pſal. 68. Grauius peccant, & blaſphemant ſedentem in cœlo, quam qui crucifixerunt ambulantem in ſolo, &c. Vide de blaſphemia in titulis ſupra dictis, vbi detractio, & vbi locutio mala, &c. A

Bonitas. Bonum. Bonum tripliciter accipitur in ſcriptura. Eſt enim bonum, temporale, ſpirituale, & æternale. Bonum temporale ſignat mundanam proſperitatem, quæ multa continet bona particularia, ſcilicet, diuitias, delitias, & honores, ſcientiam, fortitudinem, pulchritudinem, & potentiam. Et iſta ſunt communia bonis & malis. Vnde Matth. 25. dicitur, quod paterfamilias vocauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua. Et tamen dicitur ibi, quod quidam iſtorum ſeruorum male iſtis bonis vtendo tormentum acquiſiuerunt, alii autem bene vtendo gloriam à domino ſuo adepti fuerunt. ¶ Aliud eſt bonum ſpirituale, & iſtud nihil aliud eſt, quam gratia, virtus, meritum & perfectio. De quo Eccleſiaſt. 31. Stabilita ſunt bona illius in domino. Et iſtud in bonum diuiditur in diuerſos titulos ¶ Quia aliud bonum eſt charitas, aliud caſtitas, & ſic de aliis. Vnde Pſal. Declina à malo, & fac bonum. ¶ Aliud eſt bonum æternale, & iſtud nihil aliud eſt, quam gloria æterna. Vnde in Pſal. Credo videre bona domini in terra viuentium. Et Eccleſiaſt. 39. Bona bonis creata ſunt à principio. De bono igitur morali, ſeu ſpirituali, quo efficitur moraliter homo bonus, aliquid primitus differamus. Circa quod primo notandum eſt, quod homo debet habere bona omnia, quæ habet erga ſe. Debet enim habere A

Bonam {
Vitam,
Viam,
Famam,
Conſcientiam,
Efficaciam,
Apparentiam.
}

B ❡ Habeamus ergo bonitatē vitæ purissimę Prou.16. Initium bonæ vitæ, facere iustitiam. Secundo habeamus bonitatem viæ rectissimę Hie.7. Bonas facite vias vestras. Et Hie.6. Hæc est via bona, ambulate in ea. Tertio habeamus bonitatem famæ nitidissimæ, quia secundum illud Prou.15. Fama bona impinguat ossa, & Eccl.7. Melius est nomen bonum, quam vnguenta preciosa. Et Eccl.41. Curam habe de bono nomine. Quarto habeamus bonitatem conscientiæ sanioris. Vnde 1. Timo.1. De corde bono, & conscientia bona. Quinto habeamus bonitatem efficaciæ plenioris Matth.5. Videant opera vestra bona. Sexto habeamus bonitatem apparentiæ pulchrioris 1. Pet.2. Conuersationem inter gentes habētes bonam. Vlterius ergo dicamus de bonitate morali. Bonum enim istud habet subiectum perpetuum, scilicet, animam rationalem. Et ideo cum ab ipso non possit auelli nisi per peccatum, quod secundum Aug. adeo est voluntarium, quod si non est voluntarium, non est peccatum, bene sequitur, quod istud est perpetue bonum, quia, scilicet, anima nostra non tollitur nisi voluntas ad hoc inclinetur. Nota ergo, quod in omni actione naturæ non impeditæ semper illud, quod vtile & bonum est, eligitur, & illud, quod malum est, refutatur, sicut patet in corpore, vbi natura de cibis eligit, & retinet illud, quod est purum & bonum, refutat autem, & emittit, quod est malum, corruptum & impurum. Sic homo illud, quod est bonum & vtile ad animam nutriendam, scilicet, bona spiritualia debet sibi retinere, & acquirere. Illa autem, quæ sunt impura & mala, scilicet, vitia & peccata, vel etiam bona temporalia debet fugere & abiicere. Amos 5. Quærite bonum, & non malum. Si autem tu quæris, quæ sunt illa bona spiritualia, quæ sunt præcipue vel principaliter eligenda, audi scripturam Micheæ 6. vbi dicitur. Indicabo tibi homo quid sit bonum, & quid requirat dominus à te, vtiq; facere iudicium, diligere misericodiam, & sollicite ambulare cum Domino Deo tuo. Quamuis ergo bonum ad modū riuuli diuidatur, ecce tamen quatuor bona particularia, quæ à nobis sunt præcipue eligenda, & eorum opposita fugienda.

Primum		iustitiæ (Facere inquit bonum)
Secundum		clementiæ (Diligere misericordiam)
Tertium	est bonum	diligentiæ (Sollicite inquit ambulare)
Quartum		amicitiæ (Cum Deo inquit tuo.)

C ❡ Eligat quoq; homo, & maxime ecclesiasticus vel prælatus bonum iustitiæ & æquitatis (Facere iudicium inquit) Nam sicut illud lignum in ædificiis magis reputatur bonum quod magis est rectum, sic in ædificio Ecclesiæ illa vita, vel ille actus magis reputandus est vtilis, atq; bonus, qui per virtutem iustitiæ plus est rectus. Quod potissime pertinet ad prælatum, qui debet esse sicut abies, quæ est arbor alta, leuis & recta. Et ideo talis arbor est bona ad malum in nauibus faciendum. Sic vere illi, qui habent altitudinem contemplatiuæ voluptatis, leuitatem voluntariæ paupertatis, rectitudinem iustitiæ & æquitatis, boni debent merito reputari ad hoc, quod in naui Ecclesiæ, vt mali, id est, superiores & prælati erigantur, & quod ad dignitatis apicem sublimentur Ezech.27. Cedrum de Libano tulerunt, vt facerent sibi malum. Sed vere (charissimi) istud bonum non habent hodie multi, quia, scilicet, multi sunt, qui non sunt iusti, æqui & recti, imo per acceptionem personarum sunt tortuosi, & gibbosi, quia, scilicet, semper magis declinant ad vnam partem, quam ad aliam, & in iudiciis, & promotionibus, similes serpenti, qui nunquam recte, imo semper tortuose incedit. Sic isti nunquam seruant rectitudinem æquitatis, quia, scilicet, semper declinant vel ad dexteram prece, & fauore, vel pretio, iniuste liberando vel promouendo, vel ad sinistram crudelitate, vel odio iniustam condemnando, vel deprimendo. Isti ergo non faciunt bonum iustitiæ. Vnde Micheæ 3. Nunquid non vestrum est nosse iudicium, qui odio habetis bonum, scilicet, iustitiæ, & diligitis malum? quasi dicat, non. Non sic ergo, sed faciamus iudicium, scilicet, de nobis, nos per pœnitentiam puniendo, de subditis, ipsos iuste promouendo, vel corrigendo, vt sic dicat quilibet nostrum illud Psal. Feci iudicium, & iustitiam, &c. quia sicut dicitur Prouerb.13. Iustis retribuentur bona. Nam sicut dicitur Prouer.16. Initium bonæ vitæ facere iustitiam, accepta enim est apud Deum magis, quam immolare hostias. Habeamus ergo bonum iustitiæ & æquitatis (Facere inquit iudicium.

D ❡ Secundo habeamus bonum clementiæ & pietatis, quod ostenditur cum dicitur (Diligere misericordiam) Misericordia enim erga pauperes est summum bonum, quod secundum Apostolum ad omnia valet. Sicut enim videmus, quod bonum est naturaliter suiipsius communicatiuum, sicut patet de bona arbore, quæ fructus non cessat emittere bonos, & eos aliis communicare, sic vere bonus homo fructus diuitiarum suam per misericordiam aliis largitur, & seipsum aliis diffundere, communicare, & tribuere per pietatis opera semper studet, quia sicut dicitur Eccl.7. Bonum est te sustentare iustum. Vnde Matth.7. Arbor bona bonos fructus facit, & Matt.12. Bonus homo de bono thesauro suo profert bona, & Prou.14. Misericordia, & veritas præparant bona. Diuites enim de thesauris suis debent pauperibus dare bona, & non mala. Quod est contra auaros, qui semper consueuerunt dare sibi bona, & pauperibus deteriora. Contra quos est cōmune prouerbium, Qui sibi nequam est, cui aliquādo bonus erit? Isti ergo non habent bonum clementiæ. De malo enim semine, vel de mala arbore semper nascitur malus fructus. Sic isti auari, qui mali sunt, & pessimi, semper faciunt mala, & crudelia opera, & nunquam misericordiam, seu bona. Matth. Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala fructus bonos facere. Habemus igitur bonum clementiæ & pietatis. Ad hoc enim incitat natura, scriptura, & figura. Natura (dico) exemplum de Leone, qui parcit infantibus, mulieribus, & prostratis. Quia vere homo debet esse misericors, maxime erga pauperes, impotentes, & erga quoscunque prostratos, & depressos. Et ad hoc facit figura de Samaritano Luc.19. qui appropians fecit misericordiam cum sauciato ipsum ad domum deferendo, & curam eius agendo, & vinum & oleum suis vulneribus infundendo. Sic vere bonus Christianus debet sauciatis & desolatis appropiare per compassionem, curam eorum gerere per diligentiam, & prouisionem, vinum etiam consolationis, & oleum pietatis infundere per beneficiorum largitionem. Ad hoc etiam facit scriptura Matth.5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Diligite ergo misericordiam, quia vere misericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit dominus. Habeamus ergo bonum clementiæ & pietatis Et hoc est secundum.

E ❡ Tertio debemus habere bonum diligentiæ & sedulitatis, quod ostenditur cum dicitur: Ambulate sollicite. Motus continuus cœli est illud, quod magis est nobis vtile, seu bonum, quia secundum Philosophos per motum cœli continuū generantur omnia, quę hic inferius producūtur, nam nisi cœlum moueretur, nihil in mundo viueret vel generaretur. Sic vere (charissimi) illud quod est magis vtile in homine, est motus continui exercitii, diligentiæ, & laboris. Iste enim seruat à corruptione peccati per gratiam, & facit hominem viuere, & in ipso virtutes & merita generari, quod ostenditur cum dicitur, quod sollicite debet ambulare, id est, diligenter se in bonis operibus exercere Ezech.4. Panem suum in sollicitudine comedent. Istud potissime patet de prælatis, quorum sollicitudo, diligentia seu cura summe est subditis vtilis atq; bona, vt sint sicut Simon, qui perambulans ciuitates sollicitudinem gerebat earum, sicut dicitur 1. Macha.16. Simus ergo sicut formica, quæ de victu quærendo, & procurando, & de re sua publica regenda multum est sollicita, & attenta, nunquam enim videtur dormire, sed in suis operibus semper sollicite circuire. Sic & tu nunquam per pigritiam dormias, sed semper in executione bonorum operum circumeas, & discurras. Vade ergo ad Formicam ô piger, & considera vias eius, & disce sapientiam. Prouer.6. Nam (vt dicitur Hie.49.) præ sollicitudine quiescere non potui. Quod est contra desides seu pigros, qui non sunt similes cœlo per continuum motum, imo videntur terra per continuum statum. Terra enim immobilis in æternum stat, sicut dicitur Ecclesiast.3. Sic isti quantum ad bona opera sunt immobiles, atq; pigri. Vnde Exod.15. Fiant immobiles quasi lapis. Non sic, sed habeamus diligentiam executiuam, quia hoc est summum bonum. Vnde quia sicut dicitur Iac.4. Scienti bonum facere, & non facienti peccatum est illi. Ideo Ephes.4. dicitur. Laboret operando manibus suis, quod bonum est, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Sollicite ergo ambulate. Vnde Hierem.6. Hæc est via bona, ambulate in ea. Habeamus igitur diligentiam executiuam.

F ❡ Quarto habeamus aliud bonum, scilicet, amicitiam charitatiuam cum Deo. Ista enim præpositio cum signat coniunctionem, societatem, amicitiam, & charitatem. Sicut enim filius patrisfamilias quandiu est in potestate patris & cum patre, non potest facere conditionem suam deteriorem, arbor quandiu est cum terra adhærens & coniuncta, semper potest viuere, virere, & fructum facere, infans quandiu est cum matre, semper ab ipsa defenditur, & docetur, sic homo quandiu est cum Deo per charitatem, tandiu non deterioratur per peccatum, & tandiu ab ipso iuuatur, & tandiu viuit per deuotionem, viret per conuersationem, fructificat per operationem. Cum Deo ergo, vnde Gen.6. Noe vir iustus atque perfectus fuit, & cum Deo ambulauit. Ideo de illa bona & charitatiua adhæsione loquitur Ps. dicens. Mihi autem adhærere Deo bonum est. Habeamus igitur bonum amicitiæ charitatiuæ, bonum diligentiæ executiuæ, bonum clementiæ & pietatis, bonum iustitiæ & æquitatis. Et sic moraliter erimus boni, quando tot bonis moralibus erimus adimpleti. Et sic erimus sicut illa terra, de qua dicitur Nu.14. Terra, quam circuiuimus, valde bona est. Hæc ergo de bono morali sufficiant.

Bona temporalia.

A Nota, quod bona temporalia bonis proficiunt, & malos inficiunt, in se deficiunt, & nullis sufficiunt. Primo ergo dico, quod ista bona in se sunt defectiua, quia enim sua principia intrin-

Intrinsecá sunt corrupta, ideò ista non possunt esse durabilia. Et ista comparantur illi arbori factæ & incisæ, cui dum innititur Elephas statim frangitur, & Elephantem cadere facit, & à venatoribus capi. Quia vere bona temporalia sunt in se debilia & defectiua, ita quod si eis homo per affectum innititur, faciliter pereũt, & franguntur, & possessor, & dilector eorũ in desperationẽ labitur & in mortẽ, & à venatore diabolo capitur per peccata. Vnde ista arbor figuratur in baculo arũdineo Ægypti, cui dũ innititur homo confringitur, & innitentib. humeris laniatur, sicut dicitur Esa.36. Sic verè bona mundi dicuntur baculus, propter generalẽ sustentationẽ, sed dicuntur arũdineus, propter facillimã corruptionẽ Dicuntur esse Ægypti, quod interpretatur angustia, propter laborũ, & sollicitudinũ annexionem. Ista igitur dicuntur eis innitentes decipere per sui defectũ & eos perforare per multũ peccatum. Ideò de indurabili fragilitate istorũ bonorum dicitur Iob 21. Ducũt in bonis dies suos, & in puncto ad inferos descendunt. Figura ad hæc Luc.12. Vbi dicitur, ꝙ ille diues, cuius ager attulit fructus vberrimos, qui dicebat animę suę, anima multa bona habes reposita in annos plurimos, comede, & bibe, &c. ille mortuꝰ est, & perdidit quicquid habebat. Quia breuiter sicut dicitur Eccles.10. Omnis po-
B tentatus breuis vita. Sunt igitur ista bona in se defectiua. ¶ Secundò sunt malis infectiua. Mandragora n. quanquam debitè sumpta sit medicinalis, & bona, immoderatè tamẽ sumpta naturaliter est nociua, habet n. virtutem congelatiuam consopitiuã, & mortificatiuam. Facit n hominẽ immoderatè dormire, & dũ dormit, congelat spiritus, & humores, & virtutem mortificat naturalem, sicut dicit Platearius, & alii auctores Sic vere bona temporalia bene vtentib. proficiunt, sed male vtentes inficiunt, quia hominem faciunt dormire, & delectari, cõgaudere, & cõplacere, & dum non aduertit, paulatim cõgelant ipsum per indeuotionem, & finaliter eum mortificant per multorum criminum generationem. Vnde de talibus bonis dicitur Ro.7. Quod ergo mihi bonum est, factum est mors. Ista igitur bona
C malos inficiunt. ¶ Tertiò dico, quod ista bona nullis sufficiũt. Rationem n. assignat Augu. quare homo bonis istis non potest satiari, dicens, quod quia cor humanũ capax est Dei, qui est infinitus, ideo nullum bonũ finitum põt eum replere, Animam (inquit) Dei capacẽ nihil minus Deo replere potest. Ista n. sunt de natura aceti, quod habet prouocare appetitũ, quia s. ista bona semper generant ardorem habendi. Vnde Iob 30. Expectabã bona, & venerunt mihi mala. Bonum enim, id est, sufficientia quæritur, & expectatur, & tamen semper malum scil. auaritia
D generatur. ¶ Sed quartò dico, quod ista bona bonis proficiũt. Sicut enim humor terræ arbori proficit, & hoc quia arbor, & ad sui, & ramorum nutrimentum eum mittit, sic bona temporalia et terrena bonis actiuis proficiunt, quia ipsa ad necessitatem, non ad superfluitatem accipiunt, et tam ad sui, et suorum, et etiam ramorum, et pauperum exteriorum adiutorium, et nutrimentum ipsa accipiunt et acquirunt. Ideò de talibus bonis dicitur Eccl.39. Bona bonis creata sunt à principio Ro. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Illud enim idem quod vni nocet, alteri quandoque proficit. Vnde semen Iusquiami animalibus est mors, quod tamen passeribus est cibus. Sic vere temporalia bona animalibus, id est, peccatoribus & carnalibus ipsis vti nescientibus est causa mortis æternæ, passeribus autem & auibus, id est, viris discretis & spiritualibus, qui eis bene sciunt vti, est cibus, adiutorium, & augmentum. Eccl.13. Bona est substantia, cui non est peccatum, & nequissima paupertas in ore impii. Sed quæ est ratio, quare illud semen, quod de se est venenosum, non nocet passeribus. Respondet Auicenna, & dicit, quod Passer habet strictissimas venas, & ideo fumus seminis in ventre recepti non potest ascẽdere per venas vsq; ad cor ad eum mortificandũ, cuius tamen contrariũ est causa cõtraria in animalib. Sic vere (charissimi) illi, qui habent strictas venas scientiæ, sicut viri iusti & scrupulosi isto semine nõ læduntur, & hoc quia fumus eius. s. amor, & affectio istorum bonorum temporalium ad cor eorum non attingit, iuxta illud Psal. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Cuius tamen contrariũ reperitur in animalib. i. peccatoribus, qui habent venas conscientiæ multum latas, ita quod fumus. i. amor diuitiarum ad cor eorum penetrat, & ipsos per auaritiam mortificat, & obscurat. Vnde Eccl.39.c. Omnia bonis in bonum sed impiis, & peccatoribus in malum conuertuntur. Et sic patet, quod bona temporalia bonis proficiunt, nullis sufficiunt, malos inficiunt, & in se deficiunt, &c.

A **Bona æterna.** Nota, quod bona æterna sunt appetẽda, ꝓpter lucis tutissimam securitatem propter rerum plenissimã satietatẽ, propter status lõgissimam stabilitatẽ. Habent n. ista bona firmamentũ securitatis: & hoc probat loci celsitudo, quia s. ista bona sunt in cœlo, vbi est locꝰ securissimus. Ideo possunt dicere illi, qui sunt ibi, illud Matth. 17 Domine bonũ est nos hic esse, &c. Cõpara locum istũ monti Olympi, vbi propter suam altitudinem, nec grando nec turbo, nec aliqua mala impressio attingit. Item ista bona habent cõplemẽtum fertilitatis, &c. Cõpara insulis fortunatis, in quib. omnia bona spõte nascũtur. Vnde in Ps. Replebuntur in bonis domus: & Sap.7. Venerũt mihi omnia pariter, &c. Vnde de Sanctis põt dici illud 1. Para.4. Inuenerũt pascua vberrima valde bona. Vnde isti sunt qui dicebãt in Ps. Replebimur in bonis domus tuæ san. est tẽ. tu. mira. in. Deꝰ n. replet in bonis desideriũ eorũ, et renouabitur, vt Aquila, iuuẽtus tua. Itẽ ista bona habẽt fundamentũ stabilitatis, quia s. perpetuo durant, et illi, qui ipsa habẽt, perpetuo viuunt. Vnde Marci 9. Bonum est tibi ad vitã ingredi, &c. Cõpara Paradisum insulæ Hiberniæ vbi homines nõ moriuntur, etc. Vide de Paradiso et de gloria æterna in suis titulis et remissionibus, etc. Et si vis scire de talibus bonis quomodo acquiruntur, audi Dauid in Ps. dicentem. Quis est homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos? Prohibe linguam tu- B
am à malo, etc. prosequere auctoritatem si vis. ¶ Item nota, quod bona æterna cõsistunt in visione, fruitione, et quietione. Dico in fruitione. Vnde Sapi.2. Fruamur bonis, quæ sunt. Dico in visione. Vnde in Ps. Credo videre bona Domini. Dico insuper quod consistunt in quietione. Vnde Genes. 49. Vidit requiem, quod esset bona, etc.

Bos. Nota, quod bos quandoq; signat in malo, quãdoq; si- A
gnat in bono. In malo signat carnalitatẽ seu carnem. Nam sicut bos est animal magnæ carnositatis, magnæ tarditatis, magnæ pœnalitatis, sic caro, i. vir carnalis, et peccator, est carnosa et pinguis per voluptatẽ, tarda per pigritiæ tepiditatẽ, pœnalis et laboriosa ad exercendũ omnẽ iniquitatem. Et sicut bos vinculis cingitur, stimulis pũgitur, retrocedendo pascitur secundum Plinium, sic caro, et carnales vinculis malarũ consuetudinum ligantur, stimulis malorum desideriorum pungũtur, et retrocedendo per obstinationẽ, et Deo, et prælatis contradicunt, et in mundi pascuis, et prosperis depascuntur. Dico, quod isti vinculis malæ consuetudinis alligantur. Ideo de carnali iuuene dicitur Prou.7. Statim eam s. mulierẽ sequitur quasi bos ductus ad victimã, et nescit, ꝙ ad vincula stultus trahatur. Item dico, quod malorũ desideriorũ stimulis agitantur. Vnde Eccl.38. Stimulo boues agitat. Itẽ dico, quod per contradictionẽ retrocedẽdo cibantur. Vnde 2. Reg.6. dicitur quod boues qui portabant arcã recalcitrabant: quia s. inter nos Ecclesiasticos sunt multi, qui sub arca religionis, vel Ecclesiæ contradicere, et recalcitrare non cessant, et contra Deũ, et prælatos temere rebellare. Et ideo sicut bos maximè qui non potest bene laborare, ad hoc impinguatur, vt mactetur, sic vere mũdi peccatores, qui per pœnitentiam non laborant, ad hoc impinguãtur in prosperis huius mundi, vt in macello inferni postmodũ trucidentur. Vnde dicitur 1. Reg 11. quod rex Saul iratus est nimis, et assumens vtrunq; bouẽ concidit eos in frusta. Sic vere Deus contra tales finaliter irascetur, et eos in inferno cõcidet, et oc- B
cidet. ¶ Item dico, quod signat in bono, et sic per boues intelliguntur boni viri et perfecti, et maxime boni prædicatores, et boni actiui. Vnde de eis possumus exponere illud [illegible] 1. Boues arabant, et asinæ pascebantur. In quibus verbis ostẽditur, quod isti propter tria possunt proprie dici boues. Bobus enim

Nihil { Sedulius occupatur,
Humilius subiugatur,
Vtilius operatur.

Sic vere viri perfecti occupãtur cũ diligentia, & sedulitate (Arabant inquit) Subiugantur cum patiẽtia, & humilitate (Asinæ inquit) Operantur cum efficacia, & vtilitate (quia scilic. per eos Asinæ pascebantur) Dico ergo, quod iusti habent diligentiam in operando. Sicut enim boues non cessant arare, & laborare, & laborem suum continuare & frequentare, & in laborando non murmurare, nec recalcitrare, sic vere iusti ad labores bonorum operum exercendos debent sedulè vacare, & sine murmuratione, & non in impatientia, siue discontinuatione & desistentia, cum omni executione, & diligentia debent in agro Ecclesiæ per pœnitẽtiam laborare, & terrã sui corporis per disciplinã colere, & arare (Arabant inquit) Et sic isti erunt de illis bobus arantibus, de quib. dicitur 3. Reg.19. Vbi dicitur, quod Helisæus in duobus iugis boum arãtibus vnus erat. Et sicut vidimus, quod in arãdo bos pungitur, terra scinditur, aratrũ trahitur, & cũ eo ligatur, & astringitur, sic vere in oratione pœnitentiæ, & diligẽtiæ, bos i. homo debet pungi per diuinũ timorem, terra cordis debet scindi per contritionis dolorem, aratrum diuinorum mandatorum debet trahi per executionis vigorem, & ad ipsum debet homo ligari per dilectionem, & amorem. Quia nemo mittens manum ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei. Sicut enim in aratro est, & ferrum, & lignum, sic in aratro diuinorum mandatorum, est ferrea durities comminationum, & lignea mollities consolationum

& promiſſionum. Quod eſt contra multos ſimiles bobus indomitis & impinguatis, qui aratrum trahere dedignantur. Sic vere pingues & delicati indomiti & obſtinati, aratrum mandatorum Dei trahere nũquam volunt, ſed ipſum per diuerſa peccata dimittunt, quod potiſſime patet de multis pinguibus & diuitibus, qui præ cæteris iugum diuini timoris, & aratrum ſuorum mandatorum repellunt. Vnde in Pſalm. Boues eorum craſſæ abundantes in greſſibus ſuis. Non ſic, ſed habeamus di-
C ligentiam & ſedulitatem (Arabant inquit. ❡ Secundo habeamus patientiam & humilitatem. Sicut enim bos collum iugo ſubiicit, receptum iugum non abiicit, bubulco obedit, & ei ſe ſubiicit, ſic nos maxime eccleſiaſtici debemus iugo diſciplinæ nos humiliter ſubiicere, & bubulco, id eſt, Deo, vel prælato benigniter obedire. Quod figuratur 2. Para. 4. vbi dicitur, quod Salomon fecit mare vnum. Æneum, & de ſubter poſuit 12. boues fuſiles, quorum quidam reſpiciebant ad oriẽtem, alii ad Occidentem, alii ad Auſtrum, alii ad Aquilonem. Iſti boues ſunt viri iuſti, & humiles, qui mare, id eſt, amaritudinem tribulationum ſuſtinent, atque portant. Iſti enim dicuntur 12. qui eſt numerus cõſtans ex decem, & duobus, quia ſcilic. boni debent cũ binario charitatis cuſtodire denarium mandatorũ. Et iſti ꝓ certo debẽt reſpicere per cõſiderationẽ ad orientẽ natiuitatis, ad Occidentẽ mortalitatis, ad Meridiẽ iudicii vbi ſol Chriſtus erit in furore iuſtitiæ, & ad Aquilonẽ inferni. Aquilo enim eſt pars frigidiſſima, & ſignat infernum. Ideo de iſta humilitate & benignitate poteſt dici illud Nume. 7. Obtulerunt in ſacrificio pacificorum boues duos. Sed nota quod duo requiruntur ad hoc, quod bos domitus, & ſubiectus efficiatur. Debet enim à iuuentute caſtrari, quia tunc melius domatur, & fortius operatur, et amplius creſcit et augmentatur. Item debet boui ſeni et antiquo coniungi, et aſſociari, et copulari. Sic vere ille eſt ſubiectior, et humilior, qui cum ſenibus et ſapientibus contrahit ſocietatem, et qui a iuuentute vouet, et tenet caſtitatem. Simus igitur humiles, et patientes. Sed pro certo multi ſunt ſimiles quibuſdam bobus indicis, qui habent tria cornua, et pedes equinos ſecundum Bedam in lib. de imagine mundi. Sic vere multi ſunt, qui pedes affectionum habent equinos per luxuriam, et tria habent cornua per triplicem ſuperbiam quia ſcilicet iſti ſuperbiunt de diuitiis, de nobilitate, et de pulchritudine, vel de bonis naturæ, fortunæ, et gratiæ. Non ſic, ſed ſimus humiles (Aſinæ inquit) quod eſt animal humile, et deiectũ. Vnde Gen. 12. Fuerunt Abrahę oues et boues, et aſini, et ſerui. Habeamus ergo patientiam, et humilitatem.
D ❡ Tertiò habeamus efficaciam, et vtilitatem, quia ſcil. omnia, quæ ſunt in Boue, ſunt homini vtilia, ſcil.

Pellis ad calceandum,
Fimus ad terram impinguandum,
Caro ad homines nutriendum,

Sic vir bonus omnibus eſt vtilis, ſcil.

Caro ſuæ vitæ et perfectionis,
Pellis ſuæ conuerſationis,
Fimus ſuæ temporalis poſſeſſionis.

Alios enim calceant per bona exempla, nutriunt per bona documenta, impinguant per eleemoſynas, ſeu dona. Et hoc oſtenditur cum dicitur: Paſcebãtur, quia ſc. tales boues, et temporaliter et ſpiritualiter alios nutriunt, atque paſcunt. Vnde Ezech. 34. Oues paſcuntur à paſtoribus. Nam ſicut dicitur Prou. 14. Vbi non ſunt boues præſepe vacuum eſt. Sit ergo in nobis vtilitas, humilitas, ſedulitas. Et erimus ſpirituales boues, &c.

A **Brachium** Nota, quod per brachium, in quo viget hominis maxima fortitudo, et ad operandum potior aptitudo, intelligitur communiter in ſcriptura potentia, ſeu virtus. Et ideo nos inuenimus brachium diuinum, et brachium humanum. Brachium diuinum eſt ipſe filius, quo mediante pater operatur quicquid facit. Vnde Luc. 1. Fecit potentiam in brachio ſuo: ſicut enim brachium conſtat ex carne, et oſſe, et medulla, ſic Chriſtus ex interiori anima, quæ eſt ſicut medulla, et ex corporea ſubſtantia, quæ eſt ſicut caro, et ex Deitate, quæ eſt ſicut oſſa. Chriſtus enim in ſe habet humanitatem, et Deitatem, et compoſitum ab vtraque et ſicut brachium extenditur, et aliquo reflectitur per dulcorem, Et iſtud etiam ſignat ſubſtantia brachii. Oſſea enim ſubſtantia, quæ eſt dura, ſignat iuſtitiam, et auſteritatem. Carnea autem ſubſtantia, quæ eſt mollis, ſignat eius clementiam, et benignitatem. Vnde iſte eſt illud Brachiũ Dei patris, de quo admiratiue quærit ſcriptura Eſai. 53. Brachium Domini cui relatum eſt? ſc. quantum ad incarnationem, q.d paucis. Et nota, quod Chriſtus, ſeu etiam potentia Dei dicitur brachium

Punitiuum, Redemptiuum, Defenſiuum.

Nam per illud peruerſi homines puniũtur. Vnde Pſ. In brachio virtutis tuæ depo. aduer. me. Vnde iſtud eſt brachium extentum de quo Ezech. 20. Viuo ego dicit Dominus. In manu forti, & brachio, et furore effuſo regnabo ſuper vos. Secũdo dico, quod per iſtud fideles populi redimuntur. Brachium enim ſi extracto ſanguine percutitur, totum corpus à periculo redimitur, et laxatur. Sic vere iſtius brachii minutio facta eſt, corporis, id eſt, generis humani redemptio. Vnde in Pſ. Redemiſti in brachio tuo populum tuum fili. Ia. et Io. Tertio dico, quod per iſtud brachium viles, et debiles defenduntur. Brachium enim pro toto corpore verberibus ſe opponit. Mater etiam portat in brachio filios et infantes: ſic iſto brachio pro nobis per mortem percuſſo nos fuimus defenſi, et ab ipſo portati, et ſuſtentati. Vnde Oſeæ 11. Portabam eos in brachiis meis. ❡ Secundo di- B
co, quod inuenitur brachium humanum. Et iſtud ſignat potentiam, et fortitudinem, vt dictum eſt. Et quia in quolibet corpore duo ſunt brachia, ſ. dextrum, et ſiniſtrum, ideo poſſumus diſtinguere duplicem mundi ſeu Eccleſiæ poteſtatem. Prima et dextra eſt ſpiritualis, ſecunda et ſiniſtra eſt temporalis. Prima principaliter remanet apud prælatos, ſecunda apud principes et præfectos. Primum eſt brachium defenſiuum, ſecundũ brachium defectiuum. Defenſiuum enim brachium eſt potentia ſpiritualis, vt dicitur Pſal. 17. Poſuiſti in arcum æreum brachia mea. Iſta enim brachia ſunt prælati, et prædicatores, quib. mediantibus boni a diabolo, et à tentationibus defenduntur, et proteguntur. Vnde Sapien. 5. In brachio ſancto ſuo defendet eos. Brachia enim ſunt amica cordis. Et ideo quicquid cor amat, brachia amplexantur, et ad cor trahere nituntur. Sic vere prælati, et prædicatores et etiam quilibet boni viri, cordis, id eſt, Dei ſunt amici: et ideo cæteros nituntur verbis, et exemplis ad iſtud cor reducere, et omnes homines charitatiuis tenaculis amplexari. Vnde de charitatiuo amore talium brachiorum dicitur Dan. 2. Pectus et brachia erant de argento. ❡ Item C
brachium defectiuum eſt potentia temporalis. Et iſtud eſt

Brachium aridum,
Brachium fluidum,
Brachium inualidum.

Brachium (dico) aridum ſine pietatis dulcore figuratũ eſt Dan. 10. in illo, qui loquebatur Danieli, de quo ſcribitur, quod brachia eius erant quaſi ſpecies æris. Æs enim eſt durum, et ſiccum et clamoſum. Sic brachia huius mundi, id eſt, mundi potentes ſunt duri, pleni crudelitate, ſicci ſine pietate, clamoſi, id eſt, pleni rixa et pompoſitate. Zach. 11. Brachium eius ariditate, ſiccabitur. Fluidũ dico ſine firmitatis vigore. Aliqua n. ſunt animalia, quę habẽt brachia ſine oſſib. ſicut Polypi in mari, qui tamen ſi amplexantur hominem, ipſum faciliter ſubmergunt; Talia brachia ſunt carnales amici, et homines delitioſi qui oſſibus fortitudinis carentes illos, quos amplexantur, et diligunt ſuis malis exemplis in peccata ſubmergunt. Ideo iſtud eſt brachium carneum. 2. Paralip. 32. cum eo eſt brachium carneum. et Hier. 17. Ponit carnem brachium ſuum. Inualidum dico ſine debilitatis tenore. Vnde Pſal. Brachia peccatorum confitentur. Cancer enim et locuſtæ habent brachia, quæ tamen ſunt valde fragilia, atque vana. Sic multi ſunt ita fragiles, inconſtantes, et vani, quod nullus poteſt inuenire aliquam firmitatem Iob 31. Brachium meũ cum ſuis oſſibus conteratur. ❡ Si vis nota quod D
adhuc in ſcriptura inueniũtur quatuor ſpiritualiũ brachiorum genera, ſc.

Brachia {
Superiora
Interiora
Interiora
Exteriora.

Prima ſunt ſancti, qui ſunt brachia Eccleſiæ triumphantis. Vnde de quolibet ſancto dici poteſt illud Eſai. 52. Parauit dominus brachiũ ſanctũ ſuum. Secunda ſunt iuſtitiæ Eccleſiæ militantis. Sicut enim brachia ſunt bina dextrum ſ. & ſiniſtrum, & ſe inuicem iuuantia, in tantum, quod dextrum percutitur pro ſiniſtro, & econuerſo, niſi forte fuerit materia venenoſa, ſunt et pro toto corpore ſe opponẽtia, ſic iuſti cũ ſint in bina differentia, qa ſ. quidã ſunt dextri. ſ. diuites, alii ſiniſtri, i. pauperes, debent alter alteri ſubuenire, & ſi neceſſe ſit, alter pro altero ſuſtinere, & pro toto corpore Eccleſiæ vel fidei tyrannis & infidelibus contraire, niſi forte talis, qui patitur ſit venenoſus, id eſt, hæreticus, vel corruptus; quia ſ. tales ab aliis non ſunt iuuãdi, ſed in tribulatione, & miſeria dimittendi. Iob 18. Conſumat brachia eius primogenita mors. Tertia brachia ſunt virtutes animæ intra latentis. Vnde illud prædictum. Pectus, & brachia erant de argento. Dan. 2. Quarta vero ſunt opera corporis extra manentis. Per brachia n. quib. mediantib. operamur, & quorũ pulſus denotat interiorẽ cordis diſpoſitionẽ, intelligitur virtus operatiua, vel ipſa opera exteriora, quæ ſ. oſtẽdũt qualis ſit virtus, & diſpoſitio cordis noſtri Eſa. 44. Operatus eſt in brachio fortitudinis ſuæ. Et nota ꝙ ſicut in infirmo denudatio, & dilaceratio brachiorũ ſignũ eſt mortis, ſic in peccatore quando per iactantiã opera ſua bona, vel mala publicat, & denudat, ſignũ eſt, ꝙ ipſum mors perpetua ſubſequetur. Iob 38. Brachiũ excelſum

fum confringetur. ¶ Sed si vis, adhuc intellige per brachia charitatis amplexus. Nã secũdũ Pli. Oui. Cancer si fine brachiis se pelitur in terra, efficitur Scorpio. Vnde Ouid. Littoris æquorei si demas brachia Cancri. Cætera supponas terræ, de parte sepulta, Scorpius exibit, caudaque minabitur vnca. Sic vere dicã, quod si quis brachia, id est, virtutẽ binæ charitatis perdat, & se sub terra per auaritiã sepeliat, scorpio, id est, venenosus, & pessimus efficitur, & in proditorẽ, & impium commutatur. 1. Cor. 13. Si charitatem non habuero, nihil sum, &c.

A **Breuitas.** Nota, quod breuitas, curtitas, paruitas idem sunt, & opponitur breuitas longitudini, durationi, & magnitudini. Notandum ergo, quod triplex inuenitur breuitas in scriptura, scil.

Breuitas { Laudabilis, Triftabilis, Damnabilis.

Prima igitur est commendabilis, & ista est breuitas mortis cõsiderata. Sicut n. aues fluuiales breuẽ caudam, quia si longã, impedirẽtur in natando secundũ Arist. sic vere caudã, quæ sequitur nos. i. finẽ, & mortem debemus in nostra imaginatione habere breuẽ, & citã, & velocẽ, & celeriter affuturam, quia vere illi, qui habent longã caudam. i. qui diu sperant viuere, faciliter à vacatione spirituali. i. à profectu bonorũ operũ retardantur in flumine mundi huius. Ideo de tali breuitate dicitur Eccl. 11. Breuis in volatilib. apis 1. Cor. 7. Tempus n. breue est. ¶ Secũda est breuitas contristabilis. Et ista est breuitas vitæ. Sicut n. planeta quanto est terræ vicinior, tanto circulus suus est breuior, & breuiori tempore ad terminum attingit, sicut patet de Luna, quæ est cæteris terræ propinquior, nã breuissimũ habet circulũ, ita quod vno mense peragrat Zodiacũ, vbi Saturnus per triginta annos moratur, sic vere nos alii, qui sumus hic in hoc mundo corporaliter prope terrã, imo in terra cõuersantes breuẽ vitæ circulũ circuimus, quia vere circulus vitæ humanæ est breuissimus, & valde celeriter adimpletur. Vnde Iob 10. Numerus dierũ meorũ finietur breu. Et Iob 13. Homo natus de muliere breui vi. tem. re. mul. mi. Breues n. dies hominis sunt (Natus inquit de muliere) Ecce vilis ingressus (Breui viuens tempore) Ecce curtus progressus (Natus de muliere) Ideo cum reatu (Breui viuens tempore) Ideo cum fletu (Repletur multis miseriis.) Ideo cum metu. ideo bene concluditur Iudith 7. Finis noster breuis. Vnde nota, quod iusti quandoque breuiter dimittuntur viuere, ne si diu viuerent, peccato corrumperẽtur, vel vt citius ad gloriam assumãtur. Vnde de Enoch dicitur Sap. 4. Raptus est iustus, ne malitia mutaret animũ eius. Sequitur. In breui consummatus expleuit tempora multa. Mali vero ẽt quãdoque breuiter viuunt, & hoc ne amplius boni per eos lædantur, & vt ad tormenta, quæ meruerunt trahantur. Vnde Matth. 24. Nisi abbreuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro, sed propter electos breuiabuntur, hoc est ergo breuitas cõtristabilis. ¶ Tertia est breuitas illaudabilis. Et ista est triplex, sci.

Breuitas { Iniquitatis, Prosperitatis, Subtilitatis.

Breuitas iniquitatis est quando homo est ita breuis spiritualiter, quod nõ se põt exercere ad aliquod bonũ opus. Nã sicut tibia vulpis dextra breuior est, quã sinistra, quapropter necesse est ipsã cõtinue claudicare, sic affectiones bonæ, quæ per dextram tibiam designantur, in multis sunt ita curtæ, breues, & paucæ, quod non possunt se extendere longe ad bona paradisi affectanda, nec ad inimicos diligendos, sed tantũ ad illa, quæ sunt prope sci. ad bona mundi, & ad amicos. Et ideo tales spiritualiter claudicant, & oberrant. Ideo de tali breuitate dicitur Esa. 28. Palliũ breue vtrũq; operire non potuit. ¶ Itẽ est breuitas prosperitatis similis nebulæ, quæ breuiter finitur. Vnde Esa. 30. Dabit dominus vobis panem arctum, & aquam breuem. ¶ Item est breuitas sublimitatis. Vnde Eccles. 10. Omnis potẽtatus breuis vita. ¶ Item est breuitas fallacitatis, & inconstantiæ, & instabilitatis. Et ista est breuitas dutationis hypocritarum qui sunt similes fictis stellis, quæ breuissime durant. Et etiam breuitas illorum, qui quamuis bene quandoq; incipiant, breuiter tamẽ durãt. Vnde Iob. 20. Hoc scio, quod ex quo positus est homo super terrã, quod laus impiorũ breuis sit, & gaudium hypocritæ ad instar puncti Nam (vt dicitur Eccl. 25.) breuis hominis malitia, & sic patet, quod est breuitas laudabilis, tristabilis, da-

B mnabilis, commendabilis. ¶ Et si velles adhuc notare, posses dicere, quod est breuitas commendanda, contemnenda, sustinenda, metuenda, appetenda. ¶ Commendanda dico, quia pro certo competens breuitas diligitur tam in operibus, quam in verbis: vnde scriptum est Rom. 9. quod verbum abbreuiatum fecit Dominus super terram: vnde dicitur, quod breuis oratio penetrat cœlos Esa. 28. Abbreuiationem audiui à Domino. Breuitas autem contemnendã est, quando homo in verbis & operibus ita est breuis, quod veritas negocii non potest sub tam breuibus verbis comprehendi, vel tam breui fine compleri: Vnde illud Esa. 28. Breue pallium vtrunque operire non poterit, & Micheæ 2. dicitur. Non est abbreuiatus spiritus domini, vt saluare non possit. Breuitas autem sustinenda est, & paupertas, & bonorum terrenorum tenuitas: de qua illud Esai. 30. Dabit vobis Dominus panem arctum, & aquam breuem, scilicet pro tempore vitæ huius. Sed talis breuitas generat latitudinem gloriæ paradisi Sap. 16. Hi autem in breui inopes effecti, nouam gustauerunt escam. Breuitas autem metuenda est acceleratio iustitiæ diuinæ, & futuri iudicii Psalm. Cum exarserit in breui ira eius, beati omnes qui confidunt in eo Breuitas autem appetenda est celeritas futurorum gaudiorum Esa 29. Adhuc in modico, & in breui conuertetur libanus in Chermel. Breuitas attendenda est breuitas aduersitatum, quæ statim transit Eccl. 10. Breuem languorem præscindit medicus sc. Christus, &c. Sufficit.

Buccina. Nota, quod buccina seu tuba, quæ sonum facit terribilem, & horrendum, potest significa- A re sacram scripturam, seu bonam doctrinã, & prædicationem, quia scilicet sicut buccina prius manu tangitur, quam ori applicetur, & quam sonus audiatur, sic vere prædicator prius debet manum apponere operando, quam sonum promere prædicãdo Actorum 1. Cœpit Iesus facere & docere. Notabo ergo, quod Buccina prædicationis & doctrinæ sacræ est

Exultatio conuiuentibus,
Exhortatio prælantibus,
Reuocatio fugientibus,
Conuocatio festinantibus,
Conturbatio delinquentibus,
Cautela seu præuisio metuentibus.

Buccina igitur scripturæ lætificat per diuinæ laudis iubilationem, & per spiritualem consolationem. 3 Reg. 1. Clangetis buccina, & dicetis. Viuat rex Salomon. Item exhortatur, & excitat, scil. ad pugnandum contra vitia, & ad bene operandum, & ad inimicis resistendum per commotionem Iosuæ 6. Accipietis buccinas, quarũ vsus est in bellis. Item reuocat scil. a malo per exhortationem 2. Reg. 18. Cecinit autem Ioab buccina, & retinuit populum. Item conuocat per bonam operationem, atq; animationem. Iudi. 6. Clangens Gedeon buccina, conuocauit domum Abiezer. Item conturbat per comminationem, quia s. buccina sonus est terroris. Exod 19. Erat mons terribilis, & sonitus buccinæ paulatim crescebat in maius. Item præmunit per insidiarum, & periculorum reuelationem. Vnde Ezech. 33 de speculatore dicitur, quod canere debebat buccina, vt alii præcauerent, &c. Vide de tuba.

Butyrum. Nota, quod per butyrum in scriptura intel- A ligitur spiritualis perfectio, mundialis infectio, æternalis refectio. Spiritualis perfectio (dico) nam per butyrum, quod habet mollire, condire, nutrire, potest intelligi gratia, sciẽtia, vel scriptura, quæ remollit hominẽ per compassionem & contritionem, condit ipsum per discretionem, nutrit, & impinguat ipsum per deuotionem, & dilectionem. Vnde Iob 29. Lauabo pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei. Pedes nostræ affectionis debent lauari butyro, & pinguedine dilectionis, vel scripturæ, & lectionis, vel butyro gratiæ, & deuotionis, vel discretionis, & sic petra. i. Christus necesse habebit nobis fũdere riuos olei cõpassionis, & mel spiritualis lætitiæ, & consolationis. Tale butyrum habuit Christus, & habere debet prælatus, Vnde Esa. 7. Butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum. Butyrum n. sacrę scripturę, maximẽ quãdo mel deuotionis sibi adiungitur, facit hominem discernere inter bonum, & malum. ¶ Nota adhuc, quod butyrum, quod est pinguedo lactis, & inficit tangentem, signat mundi voluptatem, & carnalitatem. Vnde istud est butyrum, quod Iahel dedit Sisaræ, sicut dicitur Iudi. 5. In Phiala principũ obtulit butyrum. Et sequitur, quod ista Iahel percussit eum malleo, & infixit clauum in caput eius, quia vere propter butyrum carnalium delitiarum incurrunt multoties clauum mortis æternæ, & malleum æternalium tormentorum. ¶ Item per butyrum potest intelligi voluptas gloriæ paradisi, quæ impinguat animam, atque lenit. Vnde Iob 20. dicitur de impio. Non videat torrentes mellis, et butyri. Patet ergo, quod est butyrum spiritualis perfectionis mundialis infectionis, supernalis perfectionis, &c. Sufficit.

Cadauer.

C.

Cadauer. Nota, quod Cadauer, quod ſecundũ Iſid. dicitur à cadēdo, A ſignat corpus animalis mortui, carēs vita, quod ſ. de ſtatu vitę ad corruptionē cadit. Moraliter dico, quod ſignat mortis reſolutionē, culpæ diſſolutionem, carnis inquinationem, animæ damnationem ſanctorum deuotionem. Primum eſt cadauer putridum, ſecundum eſt cadauer horridũ, tertium eſt cadauer fœtidũ, quartum eſt cadauer aridum, quintum eſt cadauer floridum. ¶ Primũ eſt Cadauer, quod debemus videre, quia ſ. cadauer noſtrũ futurum & conditio corruptionis & mortis ſummè debet conſiderari & diligentius præuideri, ſicut de Samſone dicitur Iudi. 14. quod ipſe declinauit vt videret cadauer Leonis, et ibi dicitur, quod fauum mellis inuenit ibi in cadauere, Quia re vera Samſon, id eſt, quilibet homo iuſtus debet quandoque à tumultu viæ publicæ, id eſt, ſæcularium negociorum declinare, vt poſſit de morte cogitare, et Leonum, id eſt, tyrannorum cadauera, quia ſcilic. ab eorum vita priori diſcrepant, reſpicere et videre, quod pro certo ſi ſic fecerit, fauum mellis, id eſt, dulcedinem deuotionis ibidem poterit reperire. Conſtat enim quod conſideratio malorum, mortis, et corruptionis corporum vniuerſorum eſt generatio deuotionis, et caſtigatio vitiorum. Teſte enim Pli. quamuis Baſiliſcus viuens venenoſus ſit, cadauer tamen eius in multis proficit, quia à loco vbi eſt, muſcas, volucres et araneas repellit. Sicut exemplificat de Pergamis, qui nobile tēplum Apollini conſtruxerunt, qui ibi cadauer Baſiliſci ponunt et ſic ab ingreſſu templi prædicta animalia perpetuo ſubmouerunt. Sic vere quamuis caro viuens ſit venenoſa, et vita malorum pernicioſa, cadauer tamen, id eſt, mors eorum conſiderata, et in templo cordis recondita, eſt vtilis, atque bona. Inde enim aues, id eſt, ſuperbiam, muſcas, id eſt, luxuriam, araneas, id eſt, auaritiam eiicit, vermes malarum cogitationum, ibidem ingredi non permittit. Bene ergo dicitur Eccleſ. 7. in fine. In omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua, et in æternum non peccabis. Iſtud eſt ergo cadauer, quod debemus videre Eſa. 66. in fine. Videbunt cadauera virorum, qui præuaricati B ſunt in me. ¶ Secundò dico, quod eſt cadauer, quod debemus horrere, ſcilicet cadauer culpæ ſeu peccati, vel etiam hominem peccatorem. Non eſt enim in mundo ita gratus et ita charus homo quin efficiatur horribilis omni viuo ſtatim cum factus eſt cadauer poſt mortem. Sic verè dico, quod omnis homo viuens, id eſt, vita gratiæ vegetatus, debet cadauer, id eſt, mortuos peccatores horrere, et eorum ſocietatem fugere, et vitare, exemplo apum, qui cadauera non contingunt. Figura de Leone, quod eſt animal nobile, quod cadauer inobedientis Prophetæ non tetigit, nec comedit 3. Regum 13. Quia ſcilicet à Leone, et ab apibus, id eſt, à viris iuſtis cadauera vitiorum, vel malarum perſonarum, et corruptarum non ſunt per imitationem comedenda, nec per ſocietatem tangenda. Deut. 13. Carnibus eorum non veſcimini, et cadauera non tangetis. Hoc eſt igitur cadauer, quod debemus horrere. Aduerte tamen hic vnum notabile. Nam 4. Reg. 13. dicitur quod cadauer Heliſæi, qui fuerat Propheta, cadauer hominis mortui in ſepulchrum eius proiecti, reſuſcitauit, ipſe à mortuis non ſurrexit. Sic vere dico, quod ſæpè fit, quod mali religioſi et clerici more cadauerum in vitiis cumulati, cum ipſi ſint Prophetæ, id eſt, homines literati, aliena cadauera, id eſt, alios peccatores eos tangentes, et frequentantes ſuis doctrinis, et fictis exemplis à vitiis reſuſcitant, ipſi vero peccatores, et mortui perſeuerant. Sicut patet de malis prælatis qui alios per correctionē emendant, de malis doctorib. qui alios per prædicationē meliorant; de hypocritis, qui alios bonis exemplis ſanant, ipſi tamen à morte criminum non ſe lauant. Hoc eſt ergo cadauer, quod debemus horrere.

C ¶ Tertiò dico, quod eſt cadauer, quod ſolet fœtere ſcilic. caro humana, quæ ſ. plena eſt immunditia, & fœtore. Eſa. 34. De cadaueribus eorum aſcendet fœtor. Tale autem cadauer non tangunt turtures, id eſt, homines mũdi, ſed vultures, id eſt, homines immundi. De quibus Iob 39. Vbicunque cadauer fuerit, D ſtatim adeſt. ¶ Quartò dico, quod eſt cadauer, quod credimus ardere. Et ſic cadauer, quod poſt mortem remanet, ſignat animam damnatam, quæ remanet poſt reſolutionem compoſiti. Nam ſicut in Oriente, loco ſepulturæ cadauera comburuntur, ſic animæ peccatrices in inferno cremantur. Hiere. 36. Cadauer eius proiicietur ad æſtum. Figura Hiere. 16. Vbi comminatur peccatoribus, dicens, quod erunt cadauera, id eſt, animæ eorum in eſcam volatilibus cœli, & beſtiis terræ, id eſt, dæmo- E nibus, & vermibus. ¶ Quintò verò dico, quod eſt cadauer, quod videmus florere. ſc. corpora, & reliquiæ ſanctorum. Vnde Gen. 50 Aromatibus condierunt patrem Ioſeph ſ. Iacob. Iſte n. mos erat cadauerum conditorum. Vide vbi corpus, & vbi caro. Sufficit.

Cadere. Nota, quod Cadere idem eſt, quod de ſtatu alto ad ſtatum infimum deſcendere, & corruere A & poteſt ſignificare dupliciter, in bono ſcil. & in malo. Et ideò eſt notandum, quod homo cadit quadrupliciter,

Virtualiter per humilitatem,
Naturaliter per mortalitatem,
Criminaliter per iniquitatem,
Temporaliter per aduerſitatem.

Cadit ergo primo per humilitatem virtualem. Cadere enim de ſui natura ſignat humilitatem, reuerentiam, & honorem, quādo ſcil. homo de altitudine elationis & ſuperbiæ ad inferiora cadit per conſiderationem & humilitatem, quia conuertit ſe ad conſiderationem mortis, iudicii, & inferni, & ſuæ propriæ vtilitatis. Sicut enim Delphini teſte Ariſt. audito tonitruo præ timore efficiuntur quaſi ebrii, & cadunt ad fundum maris, ſic nos debemus audito tonitruo ſcripturæ diuinæ, & diuinorum mandatorum inebriari per compunctionem, & ad fundum maris debemus cadere per futuram amaritudinem, & ejus cōſiderationem. Ideo de tali caſu dicitur Tob. 12. Cumque audiſſent turbati ſunt, & ceciderunt in faciem ſuam. Sicut enim illæ aues, quæ lingua gallica dicuntur Crauans, latinè autem aucæ arboreæ, quæ naſcuntur vice fructuum ſecundum commentatorem ſuper lib. Ariſt. vegetab. quamdiu ſunt in arbore, ſeu in ligno nullam habent viam, quæ tandem cadentes in mare viuificātur, & in auium naturā mutantur, quod vtiq; cōtingit propter frigiditatem aquæ poros claudentē, & ſpiritus ne exhalent retinentem, & ſic vitam accidentaliter generantem, vt idem dicit, ſic verè ſępe accidit, quod homo dum eſt in arbore eminentiarum, ita eſt peccator, & carnalis, quod penitus caret vita. Veruntamen quandoq; cadit inferius in mare ſc. ſe conuertendo ad conſiderationem amaritudinum huius mundi, & ſic frigus diuini timoris claudit in eo poros exteriorum ſenſuum, & deſideriorum, & ſic boni ſpiritus, id eſt, bonæ virtutes, & affectiones in eo generantur, & vita ſpiritualis introducitur, & habetur. Ideo de tali caſu humilitatis, conditionis, & timoris dicitur Luc 8. Semen cecidit in terrā bonam, & ortum fecit fructum centuplum, & Geneſ. 17. Cecidit Abraham pronus in terram, & adorauit. Cadit ergo homo per humilitatem virtualem, &c. ¶ Secundo dico, quod cadit homo per mortali- B tatem naturalem, & iſte caſus eſt duplex: primo quantũ ad corpus, ſecundo quantum ad animam. Quantum ad corpus dico, quia ſicut cadit fructus de arbore, aut per violentiam, aut nimiam maturitatem, ſic corpus noſtrum de arbore huius vitæ cadit in terram, & putreſcit, aut per maturitatem nimiæ ſenectutis, aut per violentiam alicuius occiſionis, vel aduerſitatis. Ideo dicitur Ezech. 29. Super faciem terræ cades. & Eſa. 40. Verè fœnum eſt populus, exſiccatum eſt fœnum, cecidit flos, & decor vultus eius deperiit. Item cadit homo quantum ad animam, & hoc tripliciter. Quia quandoque in purgatorium, ſicut Elephas, qui cadit arbore fracta, cui innititur, qui barrit, et quærit auxilium aliorum, qui clamore audito ſtatim conueniunt ad adiuuandum, vel ſaltem ad barriendum præ compaſſione. Sic homo cadit per mortem in purgatoriũ, vbi luget deſiderās auxilium ab amicis, cum ſurgere nō valeat per ſe ipſum. Et ideo amici debent per opera ſatisfactoria auxilium impartiri ſi poſſunt, vel ſaltem compatiendo plangere, ſi non poſſunt. Et ideo de tali caſu dicitur Eſa. 24. Qui ſe explicuerit de laqueo, cadet in foueam. Laqueus enim eſt mors quæ omnes illaqueat, ſed poſt mortem venit fouea purgatorii, quæ mortis laqueo pertrāſito animas infoueat. Itē quantũ ad animā quandoq; cadit homo in infernum. Et iſte eſt caſus fulguris, quod quāuis luceat, et ardeat, quia tamen habet partes terreſtres admixtas, neceſſe habet Cadere, et ſe in terrā profundare, et nunq̄ amplius ſupius euolare. Sic verè peccator, qui more fulguris in aere huius vitæ fulget, et ardet, fulget (dico) per proſperitatem, ardet per cupiditatē, ꝑpter terreitatē vitiorũ, quam habet per mortem cadere, et per damnationē æternā inferius in inferiora terræ introire, nec exinde perpetuo reuenire: Vnde Amos 5. Cecidit, et nō adiiciet, vt reſurgat. Ideò tales figurātur Apoc. 8. Vbi dicitur, Stella magna cecidit de cœlo ardens ſicut facula Eſa. 14. Quomodo cecidiſti Lucifer, qui mane oriebaris, corruiſti in terrā, qui vulnerabas gentes, detracta eſt ad inferos ſuperbia tua? Mali n. dicuntur Luciferi propter ſplendentē proſperitatē, qui tamē cadunt ad inferni profunditatē propter eorũ ſuperbiam, et iniquitatē, et propter illatā aliis crudelitatē. Vnde Pſ. Cadent in retiaculo eius peccatores. Itē cadit homo quantum ad animā in paradiſum. Et iſte eſt bonus caſus. Sicut n. lapis naturaliter cadit ad centrum, ſic anima beata ad Deum naturaliter tendit, et quando moritur ad ipſum in paradiſum cadit. Nā ſicut Balauſtia, quæ eſt flos Mali granati, quando cadit ſolet recolligi, et in Apotheca reponi, et medicinæ vſibus reſeruari, ſic anima bona quando de corpore cadit, ab Angelo recolligitur,

ligitur, et in apotheca paradisi reponitur et seruatur. Vnde in Psal. Impulsus euersus sum vt cade. et do. su. me. Et sic ergo patet, quod homo cadit diuersimode per mortalitatem natura-
C lem. ¶ Tertio dico, quod homo cadit per aduersitatem temporalem. Sicut enim videmus, quod scintilla quamdiu est igne et lumine decorata sursum discurrit per aera, quæ tamen finaliter igne isto et luce priuatur, et sic inferius cadere compellitur, vbi ex tunc vilis atque cinerea reperitur, sic homo quandoque existens in luce prosperitatis per mundum discurrit, sed quando à statu suo cadit per paupertatem, et luce prosperitatis priuatur per aduersitatem, ex tunc tam ab amicis quam ab extraneis vilis, et impotēs reputatur. Vnde de Antiocho 2. Macha. 9. dicitur. Quem contingit impetu euntem de curru cadere. Sed nota, quod diuites sunt similes Catto, qui talis est conditionis, quod quando de alto cadit semper cadit supra pedes suos, et semper suis pedibus sustentatur. Sic verè diuites quando cadunt per aduersitatem (vt communiter) pedes sui recolligunt eos, hoc est, amici, noti, et vicini et hoc quia sperant in posterum lucrum, et commodum reportare, quod tamen de aliis animalibus, scil. de pauperibus non est ita, quia vere si à statu suo ceciderint, non habent aliquem pedem, id est, aliquem amicum, vel adiutorem, qui ipsos velit sustinere, nec in aliquo supportare. Vnde de isto casu dicitur Eccle. 13. Diuite decepto multi sunt recuperatores. Humilis vero, cum ceciderit, expelletur etiam à notis. Istud bene patuit in Archade filio Iouis, & in Calistone matre sua, quæ secundum fabulas à Iunone fuerat mutata in Vrsam, quia dum Archas esset venator egregius, et intrasset syluam, in qua cum Vrsis degebat mater sua in Vrsam mutata, casu inuenit eam, quanquam eam non cognosceret propter pellem, ipsa tamen cognoscens filium suum voluit venire ad eum, ipsumquè materno affectu respiciebat, ipse vero timebat et fugiebat, ipsamque sagittare voluit, nisi Iupiter pater suus inhibuisset. Vide Ouid. in Met. lib. 2. fabula 5. Sic vere quando aliquis mutatur de figura humana in Vrsam, id est de diuite in pauperem, de fœlice in miserum, de sublimi in infimum, de potente in infirmum, tunc vere proprius filius eius Archas, id est, quicunque eius carnales, et mundani amici, qui Archades dici possunt pro eo, quia in arca diuitias custodiunt ipsum recognoscere dedignantur, et ipsius societatem refugere comprobantur, et quamuis ab ipso respiciantur, requirantur, et implorentur, ipsi tamen non exaudiunt, imo sæpe accidit, quod sagittis, id est, verbis, et iniuriis eum lædunt. Vnde Prou. 14. Etiam proximo suo pauper odiosus erit. Amici vero diuitum multi erunt. Aduerte tamen, quod casus iste aduersitatis quandoque proficit ad salutem. Constat enim quod per talem casum homo in sui agnitionem ducitur, et amicorum mundanorum ignauiam experitur. Vnde de Balaam, qui interpretatur absque substantia, dicitur Num. 24. Adiutor sermonum Dei, qui visionem omnipotentis videt, qui cadit, et aperiuntur oculi eius. Ex quo enim aliquis efficitur absque substantia per paupertatem, oculi eius intellectus aperiuntur per prudentiæ claritatem, ita quod post casum melius videt, et audit sermonum Domini veritatem. Cadit igitur homo per aduersitatem temporalem. Vnde Esai. 40. Iuuenes in infirmitate
D cadunt. ¶ Quartò dico, quod homò cadit per iniquitatem criminalem. Et sic cadere nihil aliud est, quam peccare, et à bono profectu, & gratiæ statu deficere, & desistere, & cessare. Vnde in Ps. Ibi ceciderunt, qui oper. in. Ideo lamentando dicebat Esa. 64. Cecidimus quasi folium vniuersi, iniquitates gratis abstu-
E lerunt nos. ¶ Circa quod aduertendum est, quod ego inuenio quatuor genera personarum qui cadunt faciliter per peccatum, videlicet,

Excœcati,
Onerati,
Nimis iuuenes,
Nimis senes.
Cœcitatem dat ignorantia;
Grauitatem dat auaritia;
Iuuentutem dat lasciuia,
Senectutem facit pigritia.

Cadunt igitur in peccatum per ignorantiam excœcati, sicut sunt potissimè illi, qui ignorant propriam fragilitatem, & qui de propriis meritis præsumunt, quia Deus tales dimittit cadere in peccatum, vt cognoscant semetipsos, & vt discant aliis misereri. Et ista fuit ratio secundum Grego. quare Deus permisit cadere Apostolum Petrum, vt quia futurus erat pastor Ecclesiæ, disceret ex casu suo aliis delinquentibus misereri. ¶ Sicut enim mater quandoque dimittit paruulum cadere in lutum, ipsumque caute retinet, ne penitus labatur, & hoc facit, vt ex tali casu magis caueat in futurum, sic Deus facit amicis suis. &c. Ideo dicitur in Psal. Cum ceciderit non collidetur, quia do. su. ma. su. Septies enim in die cadit iustus, & resurget, Prouerb. 24. Cadunt ergo per ignorantiam excœcati. Matt. 15. Cœcus si cœco ducatum præbeat, ambo in foueam cadunt. ¶ Secundò F
faciliter cadunt per auaritiam onerati, Sicut enim ille, qui habet aliquod graue onus, faciliter cadit, sic illi, qui temporalibus diuitiis, officiis, & negociis sunt onerati, faciliter corruunt in peccatum, quia scil. faciliter efficiuntur auari, crudeles & superbi. Sicut enim Lepus currens versus vallem facilimè cadit propter anteriorum crurium breuitatem, sic vere illi, qui ad vallem mundanorum negociorum, & officiorum currunt, & vadunt, faciliter cadunt in diuersa peccata. Vnde Ps. Hi in curribus, hi in equis, ipsi obligati sunt, & ceciderunt. ¶ Tertio faciliter cadunt per inconstantiam excitati, & isti sunt nimis iu- G
uenes, quia sicut pueruli non habent fortitudinem standi, imo faciliter cadunt, nisi à nutrice teneantur, sic vere multi sunt ita debiles, leues, & ad cadendum fragiles, quod nisi ad manum diuinæ misericordiæ teneantur, statim ad modicum flatum tentationis cadunt in peccatum. Esai. 40. Iuuenes in infirmitate cadent. Vnde tales sunt, sicut illa domus fundata super arenam. Matt. 7. contra quam flauerunt venti, & venerunt flumina, & cecidit, & fuit ruina eius magna. Tales debent aduertere illud quod dicit Pli. de vngula Asini albi, quæ prohibet Epilepticum à casu, si factus exinde annulus portetur. Sic vere vngula, id est, duritia iustitiæ, & correctionis Christi, qui fuit Asinus per patientiam, & fuit albus per continentiam, ista (dico) si per considerationem portentur, prohibent ne homo corruat in peccatum. Vel per istam vngulam duram intelligitur firmitas cōstantiæ Christi, quæ portata per imitationem prohibet à tali casu. Et sic erit sicut domus ædificata super firmam petram, quæ impulsa non cedit, imo stetit sicut dicitur Matth. 7. Et ideo de talibus debet fieri sicut apes faciunt, quia secūdum Amb. apes faciunt fauos ne cadant ab alueari. Sic vere prælati, & prædicatores debent tales debiles, & imperfectos fortificare, & fulcire bonis documētis, & exemplis, ne cadant, vel ne corruāt in peccatum. Vnde 2. Paral. 24. dicitur, quod præceptum est artificibus, quod instaurarent domum domini, vt quod cadere cœperat, fulciretur. Cadunt igitur in peccatum illi, qui sunt per inconstantiam concitati. ¶. Sed quarto dico, quod facili- H
ter cadunt per somnolentiam aggrauati, vel per malitiam obstinati. Et isti sunt senes, id est, in vitiis antiquati, qui faciliter cadunt in diuersa peccata & maximè in peccatum desperationis, figurati in illo Heli sene, qui sedens super Sellam, cecidit retrorsum, & fractis ceruicibus expirauit: sicut dicitur 1. Regum 4. Et sic patet, quod per iniquitatem, & peccatum cadunt faciliter ista quatuor genera personarum. Aduerte tamen, quod illi, qui plus de se, & suis virtutibus confidunt & præsumunt, sunt illi, qui facilius, & turpius cadunt. Similes enim videntur Icaro filio Dædali, qui quia nimis alte voluit volare, & viā mediam nō tenere, cecidit, & submersus est. Sic vere sæpe fit, quod tales, qui alte de se confidunt, & sperant, & ita altam viam perfectionis aggrediuntur, & tentant, quod eos Deus dimittit cadere, vt fragilitatem propriam recognoscant. Num. 24. Cadit, & aperiuntur oculi eius, q. d. talis casus aperit oculos cadentium, quod scilicet quandoque est vtile, quia resurgunt fortiores, & sic fiunt in posterum cautiores. Vnde Seneca in Prouer. Cautior est in reliquis lapsus anterior. Exemplum de Petro sicut supra. Fatuum est igitur de se nimis præsumere, & alios velle antecedere, & præire, & per præsumptionem, & superbiam aliis se præferre. Dicit enim Pli. quod Hyęna bestia semper conatur, quod homo eam præcedat, & hoc quia quadam occulta virtute homo eam præcedens à mente alienatur, & de equo cadit, & ab eo deuoratur, qui tamen si post eam vadit, non corruit, nec nutat. In hoc igitur patet, quod illi, qui alios præcedere volunt, alieni à sensu & ratione fiunt, & à statu gratiæ spiritualiter facilimè cadunt, qui si se sequi alios & humiliter se habere quærunt, in statu gratiæ & fortunæ tutius, & sine periculo diu sistunt. De superbis ergo cadentibus potest dici illud Apoca. 8. Vidi stellam de cœlo cecidisse. De humilibus autem dicitur 3. Reg. 1. Si fuerit vir bonus non cadet. Bene ergo dicit Apost. 1. Cor. 10. Qui stat, videat ne cadat. ¶ Nota adhuc, quod I
faciliter consueuit cadere, & deficere præsumptuosus, secūdum illam auctoritatem. Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos, &c. Decor vultus eius deperiit, exsiccatū est fœnum, Ps. Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem. Rerum prosperitas, cecidit flos. Esa. 21. Cecidit Babylon. Carnis formositas, seu vana iucunditas, decor vultus eius deperiit. Vnde Thre. 5. Cecidit corona de capite nostro, cessauit gaudium cordis nostri. Et hoc de cadere, vel de Casu sufficit. &c.

Capharnaum

Nota, quod Capharnaum fuit ciuitas propè Hierusalem, vbi Christus quandoque personaliter habitauit, & prædicauit & miracula multa fecit, quæ tamē eū nō recepit, sed potius per superbiā se eleuauit: quapropter ipsam dominus maledixit, sicut dicitur Matt. 4. & 8. & 11. Ista ciuitas pōt significare diuites, qa Caphar- A

pharnaum interpretatur ager pinguedinis, quia pro certo isti qui diuitiis impinguantur, & quibus Christus in scriptura prædicat, & ipsis multa beneficia impartitur, sunt illi, qui minus verbum Dei recipiunt, & qui plus per superbiam eriguntur propter quod æternam maledictioné amplius promerentur, vel idem dic de clericis, apud quos Deus personaliter habitat, scil. in sacramenro altaris, &c. sicut supra: qui tamen ipsum præ cæteris contemnunt, & in superbiam se extollunt. Vnde Matt. 11. Et tu Capharnaum nonne vsque ad cœlos exaltaberis? vsq; ad infernum descendes, quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, forte mansissent vsque adhuc. Vel dic, quod Capharnaum, quæ interpretatur villa consolationis, est paradisus, quia scilicet Christus postquam de tentatore diabolo triumphauit, statim in Capharnaum declinauit sicut dicitur Matt. 4. ad denotandum, quod illi soli paradisum villam consolationis intrant, qui de tentationibus diaboli victorizant. Io 2. Descendit Iesus Capharnaum, ipse & mater eius, fratres eius, & discipuli eius, & ibi manserunt.

A **Caiphas.** Nota, quod Caiphas fuit pessimus, qui dominum consuluit occidendum, & interpretatur sagax, vel inuestigator vomés ore. Et dicitur prophetasse, non quia Propheta, sed quia pontifex, sicut dicitur Ioan. 11. Iste ergo malos Pontifices signat, qui Christum in persona pauperum crucifigunt, qui quamuis sint pessimi, tamen eo ipso, quod sunt pontifices quicquid dicunt pro prophetia reputatur. Eccl. 13. Diues locutus est, & omnes tacuerunt, & verbum eius vsque ad nubes perduxerunt. Et ideò isti dicuntur sagaces per malitiam sæcularem, inuestigatores, scilic. criminum aliorum, vt extorqueant pecunias per auaritiam singularem, & sunt ore vomentes per immundam, & crudelem verborum prolationem, & emissionem, Ps. Os tuum abundat malitia, &c.

A **Cain.** Nota, quod Cain primogenitus Adam inuidit Abel secundo genito, eo quod eius sacrificia placebãt domino plus, quam sua, ipse ergo proditoriè occidit Abel innocentem, & ideo factus est vagus, & profugus super terram, & signum positum est in facie eius, scilicet tremor capitis secundum Iosephum: & signat Iudæos, qui fratrem suum Christum innocentem per inuidiam occiderunt, vel etiam fratrem suum secundo genitum, scilic. populum Christianum inuidendo interimunt, in quantum fidem illius nullam dicunt. 1. Io. 3. Cain ex maligno spiritu occidit fratrem suum. Ideo Iudæi sunt hodie vagi, & profugi super terram, nullã habentes propriam regionem. Signum etiam habent in facie, in quo esse Iudæi in omnibus cognoscuntur. Esa. 57. Abiit vagus in via cordis sui. Vel dic, quod Cain, qui interpretatur possessio, signat auaros, qui fratres suos innocentes, & pauperes impetunt, & inuadunt. Et ideò isti semper habent caput intentionis tremulum per timorem, & titubationem, & etiam semper sunt super terram, id est, in terrenis negotiis vagabundi, &c.

A **Calamitas.** Nota, quod est calamitas pœnæ, culpæ, & miseriæ. Sed vide de miseria, &c.

A **Calamus.** Nota, quod Calamus est species arundinis iunci interius concaui, & ad scribendum literas opportunus. Antequam enim vsus pennarum auium haberetur calamo scribebatur, qui mos adhuc apud Iudæos seruatur. Sunt etiam Calami in Oriente, quorum medulla decoquitur, & saccharum efficitur. In Iudæa etiam sunt Calami suauissimi odoris, qui inter Aromata preciosissimi reputantur. Dicam ergo, quod Calamus intus concauus, extra politus, signat prædicatorem. Psalm. Lingua mea Calamus scribæ, quia scilicet isti esse debent intus concaui, scil. in corde per humilitatem, extra vero plani per simplicitatem. Debent etiam esse vtiles ad scribendum in cordibus aliorum per doctrinam bonæ eruditionis, contentiui sacchari, id est, dulcedinis, & deuotionis, & odoris fragrantissimi per odorem bonæ famę, & opinionis. Hier. 6. Thus de Saba mihi afferetis Calamum suauè olentem. Ad quod facit figura Exodi. 25. Vbi dicitur, quod in constructione candelabri erant Calami aurei, qui latera ipsius vestiebant, in quo notatur, quod candelabrum luminis, & doctrinæ construitur, quando Calami, id est, doctores, & prædicatores cooperantur. Et sicut Calami nutriuntur in locis humidis, sic verè prædicator, vel doctor debet in humore deuotionis nutriri. Iob. 40. Sub vmbra manet in secreto calami in locis humentibus. Et sicut de arundinibus, & calamis fiunt virgæ ad mensurandum, sicut supponit scriptura Ezec. 41. Fundata erant latera templi ad mensuram calami, sic re vera isti possunt dici calami mensuræ, vel quia sciunt alios describere, & mensurare, vel quia docent alios esse mensuratos, & modestos, & cognoscere, et mensurare se ipsos. Vnde de talibus calamis potest dici illud Ezech. 40. Ecce vir vestitus lineis, et Calamus mensuræ manuum eius. ¶ Et si vis dic, quod Calamus scribens est scientia. Calamus mensurans est temperantia, Calamus virens est honesta apparentia, Calamus fragrans est bonæ famæ redolentia, &c.

Calcare Vide infra in tit. Conculcare, etc.

Calceare. Calceamentum. Nota, quod secundum moralitatem calceamenta signãt morum sanctitatem, mundi facultatem, Christi humanitatem. Et primo morum sanctitatem, s. gratias, et virtutes, et maximè exempla sanctorum patrũ præcedentium, quibus anima debet esse ornata, et calceata. Calceamenta enim sunt de pellibus animalium mortuorum, per quod intelliguntur viri sancti præcedentes et mortui, quorum pellis, id est, quorum conuersatio exemplaris est Calceamentum animæ: pellibus enim mortuis, i. memoria mortis nostræ, et aliorum debet esse quilibet calceatus. Ideo de tali calceamento dicit Apost. Ephe. 6. Calceati pedes in præparationem Euangelii pacis. ¶ Item Calceamentum signat mundi facultatem, et sic signat mundi bona, vel etiam mundi delectabilia, et peccata, quibus pedes, id est, affectiones peccatorum et auarorum teguntur, et inuoluuntur. Et nota, quod ista interdicuntur tribus generibus hominum s. speculantibus, prædicantibus et militantibus. Militantibus dico, quia dictum est Iosuæ in militia existenti Iosuæ 5. Solue calceamenta de pedibus tuis. Speculantibus insuper, sicut patet de Moyse, qui dum specularetur visionem rubi, dictum est sibi Exo. 3. Solue calceamenta de pedibus tuis, locus enim in quo stas terra sancta est. Prædicantib. insuper. Ideo Apostolis præceptum est, Matt. 10. Nolite portare sacculum, neque peram, neq; baculum, neq; calceamenta, etc. Vide istam auctoritatem diuisam infra in ti. de Nolle. Vbi nota, quod per calceamenta Simiæ capiuntur, quia re vera illi, qui in terra sanctæ Ecclesiæ vel religionis volunt manere, non debent in pedibus, id est, in affectibus calceamenta bonorũ temporalium, et desideriorum carnalium possidere, alioquin non possunt bene militare contra vitia cum Iosue, nec contemplari cœlestia cum Moyse, nec prædicare Dei mysteria cum Apostolorum grege. Sicut enim calceamenta pedis sinistri nihil valent pro dextro, sic nec ista temporalia, quæ sunt sinistra et defectiua, competunt dextris pedibus, id est, affectibus virtuosis. Esa 20. Tolle calceamenta de pedibus tuis, et fecit sic vadens nudus, et discalceatus. ¶ De calceamentis igitur virtutum B
potest exponi illud Ezec. 16 quod dirigitur ad animam christianam Laui te aqua, vnxi te oleo, vestiui te discolorib. calceaui te hyacintho, cinxi te bysso, indui te subtilibus. Vbi nota, quod ad hoc, quod anima sit spiritualiter calceata, ipsa debet esse

Puritate rorata (Laui te aqua)
Pietate rigata (Vnxi te oleo)
Honestate velata. (Vestiui te)
Sanctitate vallata (Calceaui te hyacintho)
Castitate ligata (Cinxi te, induit, bysso.)

Vide expositionem trium primorũ membrorum, in tit. de Lauare, vbi ponetur. ¶ De quarto autem membro ostéditur, quod C
anima debet esse sanctitate vallata. Calceaui, inquit, te hyacintho, id est, pellibus hyacinthinis. Pelles enim hyacinthinæ, quæ colorem habent cœlestem, et quibus fuit tabernaculum fœderis coopertum signat virtuté sanctitatis, et spiritualis, ac cœlestis vitæ bonitatem, et perfectionem, quæ in isto mundo tabernaculum fœderis, id est, ipsum Christum et sanctos cooperuit, atque texit, et ista dicitur esse de pellibus animalium mortuorum, per quod carnis mortificatio, et mortis consideratio denotatur, quã, scil. anima debet habere. Tali ergo pelle debet esse calceata anima per sanctorum præcedentium imitationem. Et sic dicetur ei illud Can. 7. Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis tuis filia principis. Et nota, quod calceamenta debent esse pura, puncta, vncta, tincta, fortia, mollia, ad pedem aptata, compede ligata. Sic vere in calceamentis animæ, et conscientiæ perfectionis debet esse

Puritas deuotionis,
Punctura timoris,
Vnctura dulcoris,
Tinctura decoris,
Ligamen amoris
Mollities compassionis,
Fortitudo durationis,
Aptitudo discretionis.

Pedes n. affectionum animæ:
- Compassio mortificat,
- Timor pungit,
- Dulcor vngit,
- Decor tingit,
- Amor cingit,
- Operatio mollificat,
- Duratio fortificat.
- Discretio aptificat.

Talia

Talia fuerunt calceamenta Christi, de quibus Ioannes dicebat, Iohan. 1. Non sum dignus soluere corrigiam calceamenti eius. Talia autem calceamenta peccatoribus auferuntur, & pœnitentibus conferuntur. Auferuntur (dico) peccatoribus: vnde Esa. 3. dicitur, quod auferet dominus à filiabus Sion ornamenta calceamentorum. Item pœnitentibus conferuntur. Vnde de talibus dicitur in figura Lucæ 15. quod pater filio prodigo reuertenti fecit dari stolam primam, annulum in manibus, & calceamenta in pedibus. Ad denotandum, quod isti, qui per pœnitentiam ad Deum reuertitur, stola prima, quæ est gratia, conceditur, annulus bonæ operationis in eius manibus porrigitur, & calceamenta, id est, sanctorum exempla in eius pedibus, id est, in affectibus collocantur. Ideo breuiter cuilibet præcipitur Ezech. 24. Calceamenta tua erunt in pedibus tuis. Debet ergo esse anima sanctitate vallata (Calceaui inquit te hyacintho) vnde Baruch. 6. hyacinthus, & purpura indumentum eorum. Talia calceamenta debent habere illi, qui celebrant scilicet Ecclesiastici, & religiosi: vnde Esa. 5. Corrigia calceamenti eius non rumpetur. Figura Deut. 29. Vbi dicitur, quod calceamenta filiorum Israel non sunt attrita in deserto, sed semper integra permanserunt. Ad denotandum, quod filij Israel, id est, viri spirituales in deserto huius mundi semper debent calceamenta perfectionis, & mortificationis, & bonæ imitationis integra conseruare, & durabiliter custodire. Quod est contra multos similes Lenienisensibus, qui vtuntur calceamentis ligneis, quæ sunt grauia ad portandum, & facilia ad consumendum. Sic vere multi sunt, qui calceamenta bonorum temporalium, quæ faciliter consumuntur, & difficiliter possidentur, prædiligunt, quam ista spiritualia, de quibus agitur Deut. 33. Ferrum, & æs calceamenti eius. Non sic ergo, sed anima sit sanctitate vallata. ¶ Vltimo dico, quod anima debet esse castitate purgata, vel ligata. Cinxi inquit te bysso, quia scilicet zona castitatis debet quilibet esse cinctus, restrictus pariter, & ligatus, &c. Vide supra de Bysso,
D & allega sicut ibi. Et hoc de bonis calceamentis sufficit. ¶ Sed adhuc dico, quod calceamenta signant humanitatem Christi. Nam sicut pes in calceamento ponitur, & in eo inuoluitur, sic in calceamento humanæ mortalitatis fuit per Christi incarnationem inuolutus pes Deitatis. Istud calceamentum soluere est mysterium Christi incarnationis tractare, cuius se esse indignum Ioannes Baptista dicebat. Ioan. 3. Cuius non sum dignus. &c. Vnde, Non dormitabit, neque dormiet, nec soluetur cingulum renum eius, nec rumpetur corrigia calceamentorum eius. Vbi nota, quod Christus non habuit somnolentiam, non dormitabit. Non habuit insolentiam, quia non soluetur, non habuit inconstantiam, quia habuit cingulum, nec habuit desistentiam, quia corrigia calceamenti eius, id est, nodus in vnione, & assumptione carnis in verbo nunquam fuit distincta, nec rupta, sed vbique est credita, & prædicata. Psalm. In Idumæam extendam calceamentum meum, &c.

A **Chaldæi.** Nota, quod Chaldęi interpretantur secundum Hieron. quasi feræ, quasi feroces, quasi dæmones, quasi mammillæ. Fuerunt enim populi crudelissimi, quia filios Israel subiugauerunt, & eis damna plurima intulerunt, qui regnum Babyloniæ tenuerunt, & regi Nabuchodonosor seruierant. Per istos igitur intelligo mundi potentes, qui reuera dici possunt Chaldæi, quia sunt quasi feræ sine ratione, feroces sine compassione, Dæmones cum obstinatione, mammillæ cum lactatione, id est, cum deceptione. Isti enim crudeles, & iniqui virtute regis Nabuchodonosor, id est, diaboli, in Babylone, id est, in mundo potentes, dominantur, & filiis Israel, id est, bonis crudeliter aduersantur. 2. Esdræ. 5. Exterminata est Iudæa à Chaldæis. Et aduerte, quod mali dicuntur Chaldæi, quia ipsi sunt

Tumentes	per	superbiam;
Feruentes	per	sæuitiam;
Ardentes	per	auaritiam.

Sunt (dico) per superbiam tumentes. Vnde Esa. 13. dicitur de Babylone, quod ipsa erat gloriosa in regnis, inclyta in superbia Chaldæorum. ¶ Item per sæuitiam sunt feruentes. Vnde Abacuc. 1. dicitur: Ecce ego suscitabo Chaldæos gentem amaram, & velocem, ambulantem super latitudinem terræ, vt possideat tabernacula non sua: horribilis & terribilis est ex semetipsa. &c. ¶ Item sunt per auaritiam ardentes. Vnde de fornace Babylonis, id est, de peccato auaritiæ dicitur Dan. 3. quod flamma incendit, quos inuenit circa fornacem Chaldæos. ¶ Vel si vis, dic, quod Chaldæi sunt Dæmones, qui filios Israel, id est, fideles tentationibus obsident, qui quasi feræ & feroces per crudelitatem feruent, & mammillæ per fallacitatem mulcent, & in Babylone, id est, in confusibili mundo isto dominantur, & valent, vbi vniuersis aduersantur, & nocent. Vnde Hierem. 39. Domum regis & domum vulgi succenderunt Chaldæi igni. Nos ergo si prudentes sumus, debemus istorum imperium fugere, & à mundo vbi ipsi imperant declinare. Hierem. 40. Recedite de medio Babylonis, & de terra Chaldæorum egredimini.

Calendæ. Nota, quod Calendæ dicebantur, & adhuc dicuntur primi dies mensium seu solennitates, quæ in principio mensium consueuerunt fieri. Iudæi enim in noua luna solent menses suos incipere, & tunc solennitatem solebant facere, quæ apud eos dicebatur Neomenia vel Calendæ. Gentiles etiam circa principium suorum mensium solennitates facere consueuerunt quas Calendas vulgariter vocauerunt. Distingue ergo moraliter sicut supra in titulo Festum, quia nihil ad præsens, &c. A

Caleph. Nota, quod Caleph fuit vnus de exploratoribus qui terram promissionis præuidit, & cæteris speculatoribus desperantibus, & populum murmurare facientibus ipse solus cum Iosue cor populi confirmauit, & ad eam acquirendam virtualiter animauit. Et ideo omnibus, qui de Ægypto exierant in deserto pereuntibus, ipse cum nouo populo terram promissionis duce Iosue intrauit, sicut patet Num. 14. & Iosuæ 14. Interpretatur autem Caleph Canis, vel quasi viride, seu quasi cor. Per istum autem possumus intelligere bonos, & scientificos Ecclesiasticos. Cum enim omnes sint constituti à domino, vt certam promissionem paradisi speculentur, & videant, & ad eam acquirendam per bona opera populum incitent & inuitent, multi tamen inueniuntur mali exploratores, & clerici, qui suis malis operibus, & exemplis ad contrarium eos mouent. Caleph tamen, id est, bonus scientificus non sic reuera, ipse enim terram paradisi explorat, & speculatur contemplando, & ad eius desiderium alios animat, & hortatur prædicando, & ideo finaliter cæteris exclusis huius promeretur ingressum virtualiter operando. Et ideo quilibet talis dicitur canis, quia cognoscit dominum per fidelitatem, vel quia latrat per prædicationem. Dicitur quasi viridis, quia viret per honestatem, & per virtutem, amœnitatem, & perfectionem. Dicitur quasi cor, quia amat per charitatem, & dilectionem. 1. Mac. 2. Caleph dum testificatur, in ecclesia accepit hæreditatem. ¶ Vel si vis accipere in malo, dic, quod iste signat malum prælatum, quia dicitur explorator per nimis curiosam de factis alienis inquisitionem. Dicitur Canis per insatiabilis auaritiæ vendicationem. Dicitur viridis per carnis, & lasciuiæ maculationem. Dicitur quasi cor per suorum carnalem affectionem. A B

Calescere. Calescere, Concalescere, Incalescere, Calor. Nota, quod calor accipitur in scriptura generaliter tribus modis. Est enim A

Calor { Habendus; Horrendus; Timendus.

Calor habendus signat spiritualem feruorem, quo anima debet esse inflammata. Calor est principalior, & prior omnium naturalium qualitatum. Et ideo sciendum quod philosophi distinxerunt duplicem calorem in natura, sic inuenio calorem spiritualem duplicem in scriptura. Est enim in natura calor cœlestis, atque solaris, & calor accidentalis, vel elementalis. Primus est viuificatiuus & conseruatiuus, secundus est mortificatiuus, & corruptiuus. Conseruat enim & viuificat calor naturalis, sicut patet de calore naturali in corpore, qui est causa vitæ. Calor autem accidentalis mortificat, sicut patet de calore infirmitatis, & febris, quæ mortem inducit. Et ideo istos duos calores possum distinguere in moribus, calorem bonum, & malum, virtuosum, & vitiosum, spiritualem, & criminalem. Bonus enim feruor viuificat animam, malus occidit ipsam. Primo ergo dicamus de calore bono, & spirituali comparando ipsum calori naturali. Et dicamus, quod sicut omnia corpora, quæ sunt, indigent calore naturali ad sui conseruationem, sic vere omnes animæ indigent calore spirituali ad sui perfectionem. Sicut enim calor habet virtutem eleuatiuam, quia habet motum à centro, ad circumferentiam, & ideo materiam, in qua est, habet eleuare ab infimis ad superiora, sic vere calor & feruor spiritualis, cor, in quo est, facit sursum ferri, in Deum, & ab amore inferiorum, & temporalium eleuari, & in Deo & superioribus delectari. Et ideo dicebat Dauid in Psalm. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. In quibus verbis ostenduntur quatuor genera feruorum spiritualium secundum quatuor conditiones, quas possum in calore naturali reperire. Calor enim naturaliter habet inflammare, dissoluere, penetrare, consumere. Sic dico spiritualiter, quod

Feruor {
- Dilectionis est inflāmatiuus. (Concaluit inquit cor)
- Contritionis est penetratiuus (Intra me inquit)
- Deuotionis est resolutiuus vel dilatatiuus (In meditatione inquit mea)
- Afflictionis est desiccatiuus (Exardescit ignis inquit)

¶ Primus ergo calor signat dilectionem. Sicut enim calor naturaliter habet inflammare, & materiam inflammando immutare, sic B

re, fic charitas & amor Dei, & proximi animam facit per bona defideria inflammari, & in amatum transformari & quodammodo mutari, quia amor eft motus animi transformãs amãtem in amatum. Et ficut calor habet coniungere diuerfas materias, ficut patet de duobus metallis quæ per calorem ignis fimul vniuntur, & confolidantur, fic charitas vnit, confolidat, & concordat corda contraria, & diuerfa. Ideo de calore ifto dicitur Eccleſ. 4. Si duo dormierint fimul, fouebuntur mutuo, vnus quomodo calefiet? quafi dicatur, impoffibile eft. Charitas enim requirit fubiectum, in quod aget. Calor etiam habet virtutem conferuatiuam fic charitas 1. Reg. 11. Cras erit vobis falus, cum incaluerit fol. Nota ergo figuram de panibus propofitionis, qui calidi offerebantur in templo, frigidi vero deponebantur de menfa aurea, ficut fupponitur 1. Reg. 21. quo notatur, quod nullus dignus eft offerri Deo tanquã panis viuus in Ecclefia vel in Templo nifi fit calidus charitate, quinimo fi quis frigidus & indeuotus, ibidem inueniatur, iuftum eft, quod fubftitutis aliis deponatur. Eft enim charitas fimilis vni lapidi, qui dicitur Heliotroprium, qui talis eft conditionis, quod pofitus in aqua ad radios folis, ftatim facit eam bullire. Sic vere charitas, quando in corde alicuius fubintrat, neceffe eft, quod per bona defideria ebulliat, & calefcat. Quod eft contra multos fimiles aliquibus fontibus, quorũ aqua non poteft calefieri propter ignem. Vnde dicitur, quod in Caturtuno eft quidam fons, cuius aquæ propter quemcunq; ignem non poffunt calefieri, vel bullire. Sic vere multi funt, ita frigidi, & tepidi per odium, & per iram, quod nullo modo poffunt calefieri per charitatem, & amorem. Quod maxime patet in multis mũdi diuitibus, odiofis, partialibus, & iracundis, qui nec Deum, nec proximum volunt amare. Figurati in Dauid 3. Reg. 1. de quo dicitur, quod cum operiretur veftibus, non calefiebat. Quia vere tales, qui veftimentis bonorum temporalium funt cooperti, vix aut nunquam poffunt per charitatem, & amorem calefieri. Quod etiam poteft allegari contra hypocritas, qui veftibus bonæ conuerfationis operiuntur, & tamen calore dilectionis non inflammantur. Vnde Aggæi 1. dicitur. Cooperuiftis vos, & non eftis calefacti. Non fic ergo, fed habeamus calorem dilectionis (Concaluit inquit cor meum) Iob 31. de velleribus ouium mea-
C rum calefactus eft. ¶ Secundo habeamus feruorem contritionis. Ifte enim eft calor penetratiuus (intra me inquit) calor enim cœleftis, & folaris penetrat vfque ad interiora terræ, & ibi lapides, & metalla generat, & producit. Sic vere calor, & feruor contritionis debet penetrare cor noftrum: & ibi virtutes, & gratias generare. Pœnitens enim debet effe ficut terra pallida exterius, interius autem habet ignem, & calorem fcilicet in inferno, & in latere habet mare. Sic pœnitens vere debet habere exterius pallorem mortificationis, interius ardorem contritionis, & circa latera corporis fui debet habere mare, id eft, amaritudinem pœnitentiæ, & afflictionis (Intra me igitur.) Eft enim contritio ficut calor fubintrans alembicum, qui diffoluit rofas, & exinde facit aquam rofaceam deftillare. Sic vere feruor contritionis quando fubintrat alembicum cordis noftri, diffoluit, & annihilat herbas virides, quæ ibi funt, id eft, vitia & peccata, & aquam fcilicet lacrymarum facit exinde fluere, & exire. Figura Ezech. 24. vbi de quadam peccatrice ciuitate in figura cuiufdam ollæ rubiginofæ dicitur fic: Pone eam fuper prunas vacuam, vt incalefcat æs eius, & confumatur rubigo eius. Olla ifta eft anima peccatrix, plena rubigine peccatorum, quæ cum primo vacua cunctis bonis, fuper prunas & fuper opera pœnitentiæ ponitur, æs eius, id eft, cor per contritionem calefcit, liquefcit, & diffoluitur, & fic inquinamentum, & rubigo vitiorum annihilatur, conflatur, & confumitur. Nam, vt dicitur Iob 28. lapis folutus calore in æs vertitur. Intra me ergo. Vnde de ifto Intra in Pfalm. dicitur. Omnia, quæ intra me funt, no. fan. ei. Ifte eft fecundus calor, id
D eft, feruor contritionis. ¶ Tertio dico, quod per calorem intelligitur feruor deuotionis, & ifte eft calor dilatatiuus & refolutiuus. Nam ficut calor habet dilatare materiam, in quam agit, fic deuotio dilatat animam ad confiderandum & videndum illa, quæ debent videri fcilicet mortem, iudicium, infernum, & paradifum, &c. Quod oftenditur, cum dicitur, In meditatione. Vnde Pfalm. Meditatus fum nocte cum corde meo. Ipfam etiam habet liquefacere, & refoluere per amorem. Vnde Exod. 16. dicitur de manna, quod cum incaluiffet fol, liquefiebat. Fons enim tunc eft calidior, quando tempus eft frigidum, ficut patet in hyeme. Sic vere fons deuotionis in homine debet effe calidior & feruentior, quando hyems tribulationis eft in eo frigidior, atque maior. Ifte eft fons folis, de quo narrant Ifid. Plin. & Solin. qui eft in Africa circa Debris. Vincentius in fpeculo naturali defcribit fitum eius inter Cyrenen, & Æthiopiam, circa Garamantes. Hic fons eft de nocte feruentiffimus, de die vero frigidiffimus, quia fcilicet fons deuotionis in nocte tribulationis feruet, in die vero profperitatis tepet. Vnde iftæ funt aquæ calidæ quas inuenit Anan in folitudine, dum pafceret Afinos, ficut dicitur Gen. 36. Sed proh dolor multi funt, qui iftas calidas aquas nunquam habent, quia fcilicet multi funt, qui femper per indeuotionem funt tepidi, per incompaffionem frigidi, per obftinationem duri, per imperfectionem impuri, fimiles puteis & cauernis profundis quæ in æftate magis funt frigidæ, quã alias. Sic vere illi, qui funt in æftate mundanæ profperitatis, funt hodie per indeuotionem frigidi plus, quam alij. Profperitas enim fimilis eft cuidam lapidi, qui dicitur Epiftes, qui fecundum Ifidor. fi in aqua feruenti ponitur, ftatim facit eam à bullitione ceffare, & tandem ex toto frigefcere. Sic vere quando mundana profperitas in pelui cordis, per affectionem ponitur, tunc aqua feruens deuotionis à bullitione & profectu fuo ceffat, & frigiditas indeuotionis fuccedit. Eccleſ. 43. Frigidus ventus Aquilo flabit & gelabit cryftallus ab aquis. Non fic ergo, fed habeamus feruorem deuotionis.
¶ Quarto debemus habere feruorem afflictionis, & ifte eft ca- E
lor confumptiuus, quia ficut calor habet comburere, & confumere, & fuperflua deficcare, fic pœnitentia & afflictio, vel etiam immiffa à Deo tribulatio habet fuperfluitatem morum, & vitiorum deficcare, confumere, & vaftare. Quod oftenditur, cum dicitur Exardefcet ignis. Ignis enim propter fuum exceffiuum calorem vltra modum affligit. Pfalm. In confpectu eius exardefcet ignis, & in cir. ei. tempe. vali. Et aduertendum eft quod quadruplex inuenitur ignis, fcilicet

Ignis { Lucens, fed non vrens,
Vrens, fed non lucens,
Lucens, & vrens,
Nec vrens, nec lucens.

Primus eft in Empyreo, fecundus eft in inferno, tertius eft in mundo, quartus eft in corpore humano. Vnde recte ignis, qui lucet, & vrit, eft mundana tribulatio, quia quamuis ifta vrit per afflictionem, lucet tamen per diuinæ fcientiæ & gratiæ generationem, & immiffionem. Ifte eft ergo calor confumens. Vnde Eccl. 23. Anima calida quafi ignis ardens. Vnde Iob 6. Cum incaluerit fol, foluentur niues de loco fuo. Niues enim, id eft, peccata, de loco, id eft, de corde foluuntur, quando à calore folis, & à tribulatione à Chrifto immiffa caro exterius affligitur. Et fic patet quadruplex bonus calor, fcilicet calor afflictionis, deuotionis, contritionis, dilectionis. Sed adhuc eft fciendum, ficut prædictum eft, quod eft quidam calor corruptiuus & deftructiuus, ficut calor elementalis, quia enim calor eft qualitas magis actiua, ideo citius, & facilius corrumpit, & deftruit fubiectum, in quod agit. Et ifte calor poteft fignificare feruorem malorum defideriorum, quæ animam diuerfimode calefaciunt, & inflammant. Et quia calor ifte habet triplicem conditionem, fcilicet,

Attractiuam,
Corruptiuam,
Commotiuam.

Ideo fecundum tres conditiones ego poffum diftinguere in anima triplicem effe malum appetitum & feruorem, quia calor attractiuus, eft auaritia, calor corruptiuus eft petulantia, calor cõmotiuus eft iracundia. ¶ Eft igitur primo calor, & feruor aua- F
ritiæ, qui eft attractiuus. Nam ficut calor de fui natura habet attrahere humorem, ficut patet de fole, qui attrahit humidos vapores, ficut etiam patet in ventofa, vbi ignis attrahit fanguinem membri, cui apponitur, ad replementum vacuitatis loci, in quo eft, fic vere calor, & ardor auaritiæ habet femper attrahere per fas, vel per nefas humores, & fanguinem, & diuitias, & poffeffiones illorum membrorum, id eft, hominum, quibus apponitur, coniungitur, affociatur, & vicinatur, & hoc vt vacuitatem loci, in quo fcilicet eft cor auari, quod femper eft vacuum & inane, repleat diuitiis aliorum. Sicut enim chalcedoneus calefactus attrahit paleas, fic auarus calore auaritiæ æftuans paleas bonorum temporalium attrahere, rapere, & acquirere, nunquam ceffat. Et ficut Ceruus calefactus currit ad fontem, vbi laute bibit de aqua frigida, ita quod fic ibi frigefcit & rigefcit, quod amplius fugere nefcit, & capi neceffario à venatoribus fe permittit, fic auarus per auaritiam calefactus, ad fontem bonorum temporalium inhiat quantum poteft, ita quod ibi frigefcit per indeuotionem & capi a dæmonibus fe permittit per æternam damnationem. Ideo de talibus dicitur Iacob 2. Calefacimini, & faturamini. Ideo de auaro, & infatiabili ardore fui appetitus dicitur figuraliter in perfona auari Efà. 44. Coxit pulmentum, calefactus eft, & faturatus eft & dixit vah, calefactus fum, & vidi focum. Ifti enim omnino calefiunt per auaram affectionem. Saturantur per temporalium acquifitionem, & finaliter vident focum, id eft, infernum per æternam damnationem. Et debet fciri, quod ficut calor excœcat, vt patet in Vrfo, qui per peluim candentem cœcatur, item indurat, deficcat, vt patet in luto indurato per folem, item deuaftat, vt patet de igne ligna confumente, fic auaritia facit hominem fpiritualiter cœcum, obftinatum, & durum, & à bonis fpiritualibus vacuum & vaftatum. Et ideo bona temporalia figurantur in illis ftercoribus Tob. 2. vbi dicitur, quod calida

ftercora hirundinum excœcauerunt Tobiam, & ideo dicitur Eccleſ. 22. Anima calida quaſi ignis ardens non requieſcet, donec aliquid glutiat. Iſte igitur eſt calor auaritiæ, qui eſt attractiuus.

G ¶ Secundus eſt calor iracundiæ, qui eſt commotiuus. Sicut enim calor habet concitare, & mouere materiam, in quam agit, ſicut patet in flamma ignis; quæ continue agitatur, & mouetur, quæ non eſt aliud quam calor & ignis agens in materiam aeream, ſic calor iracundiæ, quando cor humanum inflammauerit, ipſum per diuerſos appetitus mouet & agitat interius, & per mala verba, & opera exterius. Talibus enim accidit, ſicut Caſtaneæ, quæ ſi ſine apertione corticis in igne ponitur, propter incluſum calorem corticem rumpit, fumum emittit, exterius ſalit, & exit. Sic vere calor & furor iracundiæ, cor quo eſt incluſus, agitat, atque mouet, ita quod neceſſe eſt os aperire per malas locutiones, fumum emittere per aliorum infamationes, exterius ſalire, per iniurias multas, & malas operationes. Ideo de tali calore dicitur Oſeæ 7. Omnes calefacti ſunt quaſi Clibanus, deuorauerunt iudices ſuos. Quod de fatuis ſubditis poteſt dici, qui quando per iracundiam calefiunt, ſtatim contra ſuos iudices, & prælatos inſurgunt. Iſte eſt ergo calor iracundiæ qui eſt commotiuus.

H ¶ Tertio dico, quod eſt calor petulantiæ ſeu luxuriæ, qui eſt corruptiuus. Sicut enim omnis calor exterior corrumpit, & turbat vinum debile in æſtate, niſi fortè fuerit in aliquo loco frigido, infimo, & occulto, ſic vere calor, & ardor luxuriæ faciliter corrumpit hominem debilem & infectum, niſi fortè ſit in loco, & in ſtatu frigido per aduerſitatem, & occulto & infimo per humilitatem. Hierem. 51. In calore eorum ponam pecus eorum. Patet de Aſſuero rege, de quo dicitur Heſter. 1. quod cum incaluiſſet rex Aſſuerus vino, iuſſit venire Vaſthi. &c. Sicut enim metallum calefactum diſſoluitur, molleſcit & liqueſcit, ita quod faciliter in diuerſas formas mutatur, ſic vere ille, qui per luxuriam & carnis petulantiam calefit, faciliter per mala deſideria diſſoluitur, & ab artifice diabolo in formas peccatorum varias tranſmutatur. Ideo dicitur 2. Pet. 3. Cœli magno impetu tranſient, elementa vero calore ſoluentur. Et aduerte, quod illud peccatum neſcit dignitatem, (cœli) quia etiam viros cœleſtes inuadit, neſcit tarditatem (Magno impetu) mutat qualitatem (Tranſient inquit) Frangit firmitatem (ſoluentur inquit elementa) Et ſciendum, quod iſte calor deturpat colorem, vt patet in pipere prius albo, quam in calore nigreſcit. Item eneruat vigorem, patet in corpore, quod in tempore niuis eſt vigoroſum, quando calor eſt, piget. Item immutat decorem, ſicut patet de Æthiopibus, qui propter calorem ſolis, ſunt turpes. Sic vere calor, & ardor luxuriæ deturpat colorem conuerſationis, eneruat vigorem conſtantię & perfectionis, maculat decorem totius moralis conuerſationis. Et bene dicitur in Pſalm. Non eſt, qui ſe abſcondat à calore eius. Sic ergo patet, quod triplex eſt malus calor ſcilicet Corruptionis, qui eſt luxuria, Commotiuus, qui eſt iracundia, Attractiuus, qui eſt auaritia. Nota, ſi vis, quod calor poteſt ſignificare pœnam ignis æterni, &c. Vide de Ardore Iob. 24. Ad calorem nimium deſcendent ab aquis niuium.

A Caligo. Caligare.

Nota, quod caligo idē eſt, quod obſcuritas, turbulentia, & nebuloſitas, ſecretum, & tenebroſitas oculorum. Et accipitur dupliciter in ſcriptura, in bono ſcilicet & in malo. Circa quod aduertendum eſt, quod multiplicem caliginem reperio in ſcriptura, ſcilicet

Caliginem
- Contritionis,
- Aſcenſionis,
- Infectionis,
- Tribulationis,
- Deceptionis,
- Excœcationis.

Sic ergo dicam quod inuenitur

Caligo
- Pœnitentium & flebilium,
- Metuentium & humilium,
- Simulantium & fingentium,
- Laborantium & egentium,
- Delinquentium & cadentium,
- Ignorantium & errantium.

Dico ergo primo, quod eſt quædam caligo flebilium, & pœnitentium, & iſta eſt caligo contritionis. Sicut enim nebula ſurgens à mari & à terra, aerem obnubilat, caliginat, & obſcurat, ſic vere in conſcientia peccatoris nebulæ conſiderationum, & affectionum, quæ à mari, id eſt, ab amaritudine peccatorum reſoluuntur, totum aerem conſcientiæ faciunt per contritionem nebuloſum, & obſcurum. Ezech. 12. In caligine effereris, & in tenebris portaberis. Ideo de tali caligine dicitur figuraliter Gen. 15. Quod cum occubuiſſet ſol, facta eſt caligo tenebroſa, & apparuit clibanus fumans, & lampas tranſiens. Sic vere (chariſſimi) quando ſol iuſtitiæ nobis occubuit per peccatum, tunc, pro certo tria ſunt nobis neceſſaria, ſcilicet, caligo tenebroſa contritionis, clibanus dilectionis, & lampas honeſtæ conuerſationis. Et iſta eſt caligo, in qua dominus habitat. Exod. 19. Veniam ad te in caligine nubis. Vnde in Pſalm Nubes & caligo in circuitu eius. Iſta eſt ergo caligo contritionis.

¶ Secundo dico, B quod eſt caligo humilium, & metuentium, & iſta eſt caligo abſconſionis, & iſta ſignat quandoque humilitatem, qua boni abſcondunt bona, quod facit humilitas. Ideo de bonis poteſt dici illud Senec. Eſto occultator virtutum, ſicut alij vitiorum. Humilitas enim eſt quædā ſpiritualis caligo, in qua lex diuina Moyſi, id eſt, rationi datur, & in qua dominus commoratur. Exod. enim 20. dicitur, quod Moyſes accepturus legem, acceſſit ad caliginem, quia ſcilicet caligo humilitatis eſt neceſſaria ad hoc, quod homo cognoſcat Dei myſteria. Vnde de Deo dicitur in Pſalm. Nubes & caligo in circuitu eius iuſti. & iudi. cor. ſe. ei. Boni ergo ſunt ſicut Ceruus, qui quando eſt pinguis, quærit loca caliginoſa, & abſconditur, vt ibi lateat nē capiatur, ſicut ſupra ponitur de Abſcondere. Exod. 24. Vocauit Deus Moyſen de medio caliginis.

¶ Tertio dico, quod eſt caligo fingentium ſcilicet ca- C ligo, & obſcuritas abſconſionis, & falſitatis, qua ſcilicet mali volunt abſcondere mala, & maxime vſurarij, & luxurioſi. Iob. 24. Oculus adulteri obſeruat caliginem. Tales enim ſunt ſimiles Catto, qui in loco caliginoſo conſueuit egerere fæces ſuas, quia ſcilicet tales volunt facere in occulto fœtida facta ſua. Ideo de væcorde iuuene luxurioſo dicitur Prouerb. 7. Quod ipſe iuit ad fatuam mulierem in noctibus tenebroſis, & caligine, adueſperaſcente die. Quod etiam verum eſt de vſurarijs, qui in occulto ſcilicet & ſub caligine fictionum contractus ſuos fingunt. Eſai. 60. Tenebræ operient terram, & caligo populos. Idem eſt etiam de hypocritis & proditoribus. Vnde iſti finaliter diuidentur à iuſtis Iob. 28. Lapidem caliginis, & vmbram mortis diuidet torrens à populo peregrinante.

¶ Quarto dico, quod eſt caligo D egentium, & laborantium, & hæc ſignat tribulationis ſtatum. Caligo enim ſignat carentiam lucis, & ſolātij, & proſperitatis, vnde Eſa. 5. Lux obtenebrata eſt in caligine eius. Iſta autem caligo inuenitur in triplici loco ſcilicet in mundo, in iudicio, in inferno. Mundus enim eſt ſimilis mari pontico, quod quamuis ſit cæteris maribus magis dulce, eſt tamen amplius nebuloſum, ſecundum Iſido. Sic vere (chariſſimi) quamuis mundus, & mundana proſperitas habeat dulcedinem temporalium ſolatiorum, habet tamen caliginem & nebulam tribulationum, & tormentorum vnde mundus eſt terra tenebroſa, & operta mortis caligine, vbi vmbra mortis, & nullus ordo Iob. 10. Item iſta inuenitur in iudicio. Vnde de iſta caligine dicitur Soph. 1. Dies illa dies iræ, dies calamitatis, & miſeriæ eſt. Item inuenitur in inferno, vbi eſt perpetua obſcuritas, & caligo. Mons enim Æthna, qui ſemper ardet, eſt caliginoſus, & fumoſus. Fontes etiam calidi communiter ſunt caliginoſi, & obſcuri, & ſignant infernum, qui ardet, fumat, & eſt obſcurus. Compara ſi vis infernum illi loco, qui dicitur Pterophoros inter montes Ripheos. De quo dicunt Plinius, & Solinus, quod in æternam tenebrarum merſus caliginem nihil aliud de cœlo recipit, quam hyemem ſempiternam. Vnde Eſa. 8. Ecce inquit tribulatio, & tenebræ diſſolutio, & anguſtia, & caligo perſequens, vbi oſtenditur, quod damnati patiuntur laborem, tribulationem, errorem, tenebras, dolorem, anguſtias, timorem. (Caligo). Iſta eſt ergo caligo damnationis, & peſtilentiæ.

¶ Quinto dico, quod eſt caligo peccantium, & E delinquentium, & iſta eſt caligo infectionis, & immunditiæ, caligo ſcilicet culpæ, quæ luci gratiæ opponitur, & tenebras errorum inducit. Vnde Iob. 3. Occupet eum caligo, nec ſit in recordatione. Sicut enim ponitur in libro Hayconi de hiſtoria Tartarorum, & Georgiana, eſt quædam prouincia dicta Auiſon, vbi creduntur homines in æterna caligine habitare, quia ſcilicet in fundo cuiuſdam vallis profundiſſimæ inter montes, vbi eſt horrenda caligo, & vbi nuſquam hominum eſt acceſſus, audiuntur latratus canini, gemitus hominum, mallei fabrorum, & hinnitus equorum. Fertur enim vt ait, quod iſte fuit quidam exercitus hominum peccatorum, qui terræmotu deſc[...]derunt ad ima, nec poſtmodum exiuerunt, ſed in perpetua caligine remanſerunt. Iſtud etiam inueneram notatum in quadam mappa mundi antiqua, in deſcriptione Hiberniæ, ſeu Georgianæ. Tales igitur videntur eſſe immundi peccatores, & vt communiter omnes mundani, quia reuera infra terram, id eſt, in amore terrenorum incluſi luce gratiæ, & veræ ſcientiæ videntur priuati, & in vitiorum caligine condemnati. Vnde iſta eſt terra tenebrarum, operta mortis caligine. Vnde de mundi populo poteſt dici illud 2. Mach. 3. Concidit in terram, eumque multa circumfuſum caligine rapuerunt. Hæc eſt ergo caligo peccantium & delinquentium.

¶ Sexto dico, quod eſt caligo errantium, & hæc eſt caligo excœ- F cationis & ignorantiæ, & iſta eſt caligo oculorum, quando ſcilicet oculus intellectus efficitur per ignorantiæ caliginem hebetatus, ita quod videre non poteſt illa, quæ pertinent ad ſalutem, quod vtique quandoque accidit de fumo ſuperbiæ, quan-

doque ex humore luxuriæ, & quandoque ex puluere mundanæ opulentiæ. Dicit enim Pli. & Isido. Quod succus Amygdalorum dulcium cum cortice comestus generat caliginem oculorũ, per quod denotatur, quod fructus mundanæ prosperitatis, qui continet dulcedinem voluptatis, & corticem temporalis facultatis, facit per ignorantiam possessorum suorum oculos intellectuales hebetari & per malam cõsuetudinem excœcari. Vnde de Isaac dicitur Genesi. 27. Senuit Isaac, & caligauerunt oculi eius, & videre non poterat. Senectus enim est voluntas in malo indurata. Isaac, qui dicitur risus, id est, consolatio prosperitatis humanæ, vel mundanæ sunt causa caliginis spiritualis. Non sic boni & iusti, quia de eis dicitur Esa. 32. Non caligabunt oculi videntium, & aures surdorum diligenter auscultabunt. Et sic patet sextuplex genus caliginis scilicet ignorantium, delinquentium, laborantium, simulantium, humilium, & flebilium. &c.

A **Calix.** Calix (vt communiter) potest significare continens, scilicet, scyphum, & contentum scilicet potum. Et quamuis generaliter calix significet tribulationem, significat tamen quandoque inebriantem

Mundi consolationem,
Sacræ scripturæ eruditionem,
Diuinæ gratiæ inspirationem,
Diuini sanguinis destillationem,
Humani criminis inhibitionem.

Possumus ergo dicere generaliter, quod de sex generibus calicum, & potuum, videtur scriptura facere mentionem scilicet de tribus bonis, & de tribus malis. Calix primus est spiritualis, inspiratio scilicet gratiæ, & scripturæ irrigatio, secundus temporalis tribulatio, tertius æternalis recreatio. Primum calicem bibunt contemplantes, id est, viri spirituales & deuoti, qui scilicet calice gratiæ, & scripturæ student inebriari. Figurati 2. Reg. 12. in oue pauperis hominis, quæ nutrita cum filiis eius, & ab eo empta, creuerat apud eum de pane eius comedens, & de calice bibens, & in sino suo dormiens, quia reuera anima deuota & contemplatiua à paupere Christo per passionem emitur. cum filiis, id est, cum sanctis eius apud eum in Ecclesia nutritur, & ibi per merita crescit, & augmentatur, pane Eucharistiæ cibatur, & calice gratiæ, & scripturæ potatur. De isto ergo spirituali calice dicitur in Psalm Calix meus inebrians quam præclarus est. ¶ Secundum calicem bibunt militantes scilicet calicem tribulationum temporalium & passionum corporalium, quem Christi milites exemplo Christi debent bibere, & in patientia sustinere. Lucæ 22. Accepto calice gratias egit. Matth. 20. Calicem quidem meum bibetis. Christus enim fecit probam, quia bibit primus. Tertium calicem bibunt triumphantes, sancti scilicet qui sunt in patria, qui inebriantur calice consolationis æternæ. Psal. Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei, tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi. Sed de istis tribus calicibus, vide supra

B in titulo de Bibere in auctoritate diuersa in tribus. ¶ Item dico, quod est calix & potus malus. Et iste est Calix

Mundanæ prosperitatis,
Humanæ iniquitatis,
Inferni pœnalitatis.

Et sic de istis tribus vide in eodem titulo in distinctione in tribus membris suis. Vbi inuenies de triplici malo potu concordatum, & allegatum de calice. Vnum tantummodo addendum est hic circa illud membrum, in quo agit de prosperitate, quod figuraliter dicitur Apoc. 17. Vbi dicitur, quod ipse vidit sedere fornicariam mulierem, quæ dicebatur Babylon, super bestiam vnam, quæ induebatur purpura, & Bysso, & plena erat nominibus blasphemiæ, ebria erat sanguine martyrum Iesu, calicem aureum portabat, vbi potum abominabilem deferebat. Mulier ista signat mundi prosperitatem, quæ ad modum mulieris mutabilis est & vana. Ista dicitur induta purpura, quod est regium vestimentum, quia continet peccatum superbiæ, dicitur sedere propter peccatum acediæ, dicitur fornicaria propter peccatum luxuriæ, dicitur plena nominibus blasphemiæ propter peccatum detractionis & inuidiæ, dicitur esse ebria propter peccatum gastrimargiæ. Sed dicitur quod ebria erat sanguine propter peccatum iracundiæ, dicitur habere poculum, id est, calicem aureum propter peccatum auaritiæ, & ista mulier dicebatur Babylon, quod interpretatur confusio, propter deordinationem omnimodæ nequitiæ. Ideo dicitur Hierem. 51. Calix aureus Babylon. &c. Vide in prædicto membro.

A **Caluitium. Caluus.** Caluitiũ nihil aliud est quam denudatio capitis propter defectum capillorum, vt quando capilli à capite eradicantur vel auelluntur. Et possumus dicere, quod est caluitium virtuosum, & quod est caluitium vitiosum. Caluitium enim accipi potest in bono, & in malo. In bono signat

Nuditatem confessionis,
Flebilitatem contritionis,
Largitatem possessionis.

Dico, quod signat confessionis nuditatem quia sicut in caluitio caput est nudatum, & capillorum velamentum ablatum, sic in confessione caput, & intentio denudatur, & reuelatur, & omne velamen excusationis, & palliationis aufertur. Vnde Esa. 15. In cunctis capitibus eorum caluitium. ¶ Item secundo dico, quod signat contritionis flebilitatem. Antiquis enim in morte amicorum, & in aliis infortuniis solebat fieri caluitium, & rasio capillorum, in signum desolationis, & fletus. Sic vere peccator quando videt amicam suam scilicet animam mortuam per peccatum, & mortis æternæ infortunium sibi paratum, ipse pro certo debet sibi facere caluitium fletus, & contritionis. Et sicut secundum Constantinum, caluitium accidit ex defectu humoris, sicut patet in senibus, & siccatis, & inde est, quod raro accidit pueris vel mulieribus, qui in humore abundant, sic istud spirituale caluitium scilicet contritio, & confessio senibus, id est, viris perfectis accidit. Mulieribus autem & pueris, id est, personis carnalibus, & peccatricibus nunquam venit, qui in humore carnalitatis abundant. Sicut enim dicit Auicenna, Camelus inter animalia solus caluescit; ad denotantum, quod illi, qui sunt spirituales Cameli, id est, viri pœnitentes oneribus pœnitentiæ assueti, debent caluescere per contritionem, & se denudare per confessionem. Vnde Michææ 1. Dilata caluitium tuum sicut Aquila. Ideo bene dicitur Esa. 22. Vocabit dominus ad fletum & ad luctum, & ad caluitium, & ad cingulum sacci. Vocabit dico ad cordis contritionem. (Ad luctum inquit) ad lacrymarum prolationem (Fletum) ad oris confessionem (Caluitium) ad carnis afflictionem, (Cingulum inquit sacci.) ¶ Item signat possessionis paucitatem, vel compassionis largitatem. Capilli enim signant diuitias, quorum casus signat largitatem, quæ diuitias pauperibus dispensat, & caput intentionis à diuitiis denudat De tali caluitio dicitur Leui. 13. Vir, de cuius capite capilli fluunt, caluus, & mundus est. Talia ergo caluitia scilicet

Confessio,
Lacrymatio,
Eleemosynarum erogatio,

Sunt honoranda, & nullatenus deridenda. Nam sicut dicitur. 4. Regum 2. Pueri, qui Helisæum caluum deriserunt, dicentes, Ascende Calue, statim ab Vrsis ferocibus operierunt, quia scilicet Vrsi infernales illos deuorant, qui iustorum caluitiem, id est, bona facta derident. Christus enim in loco caluatiæ crucifigebatur: ad denotandum, quod cum taliter decaluatis manere dominus delectatur. Aduerte tamen, quod sicut dicitur Leui. 13. in caluitio quandoque oriebatur macula alba, vel rufa, & sic talis caluus reputabatur leprosus. Sic vere sæpe fit, quod in spirituali virtutum caluitio nascitur macula rufa, id est, hypocrisis, vel alba, id est, vana gloria, vtpote quando quis inaniter gloriatur de eleemosyna, vel confessione, vel quando ad ostentationem talia facit, quia pro certo talis debet reputari non mundus, sed leprosus, non virtuosus, sed vitiosus. Et sic caluitium signat in bono.

¶ Sed adhuc dico, quod est caluitium vitiosum scilicet in quantum signat in malo. Capilli enim in quantum sunt capitis & corporis ornamentum, signant virtutes, Et ideo caluitium signat istorum defectum capillorum scilicet meritorum, & virtutum. Et sic caluitium nihil aliud est, quam paupertas spiritualis quãtum ad virtutes. Sicut enim dicit Auicenna, Struthio sola inter aues caluescit, per quod datur intelligi, quod illi, qui sunt sicut Struthio graues, & põderosi, pigri, & carnales, ab ornatu talium capillorum faciliter decaluantur. Vnde Esa. 3. Pro eo, quod eleuatæ sunt filiæ, & ambulauerunt extento collo, decaluabit dominus verticem filiarum Sion, & crimen earum nudabit. Sequitur. Et erit pro suaui odore fœtor, & pro Zona funiculus, & pro crispanti crine caluitium. Sicut enim caluitium generatur ex defectu illius humoris, qui est materia capillorum, cuius signum est, quod fit facilius in senectute, vbi humor est siccatus, cuius etiam signum est, quia raro accidit mulieribus & pueris, quorum cerebrum multum abundat in humore, sic vere caluitium spirituale, id est, carentia virtutum accidit in nobis propter defectum humoris deuotionis, dilectionis & compassionis, & propter siccitatem indeuotionis, dilectionis, & compassionis. Et ideo senes, id est, in vitiis antiquati istud caluitium incurrunt Hieremi. 47. Venit caluitium super Gazam. Quod figuratum est primo Paralipom. 19. Vbi dicitur, quod Rex Aman, id est, diabolus pueros Dauid decaluauit. Mulieres autem, id est, viri clementes, iuuenes, id est, viri fortes tali caluitio non plectuntur. Vnde Hierem. 16. Nec caluitium fiet pro eis.

A **Calumnia.** Calumnia accipitur pro iniuria, pro malitia, pro mendacitate, pro aduersitate, pro iniquitate. Accipitur (dico) primo pro iniuria, vnde in Psalm. Redime me à calumniis hominum. Item accipitur pro malitia. Oseæ 12. Chanaan in manu eius statera dolosa, calumniam dilexit. Item accipitur pro mendacitate, vnde Ecclesiast. 26. A tribus ti-

bus timuit cor meum, delaturam ciuitatis, collectionem populi, & calumniam mendacem, &c. Item accipitur pro aduersitate: Eccl.5. Si videris calumniam egenorum, ne mireris: item accipiamus pro iniquitate. Vnde Eccles.4. Vidi calumnias, quæ sub sole geruntur, &c. Vide in titulis istis, & maxime vide de iniuria, &c.

A **Camelus.** Est animal oneriferum, humanis viribus subiugatum, & pro portandis ponderibus deputatum, qui quando oportet onerari, super genua se incuruat. Et ideo dicitur Camelus, quia came Græce, dicitur curuum latine, secundum Isid. Et est aduertendum, quod Camelus, secundum varias conditiones, quas habet, potest significare contrarias personas, & diuersas tam in bono, quam in malo. Vnde videtur generaliter loquendo, quod Camelus potest significare hominem gratiis ornatum, superbum vitiis deprauatum, virum diuitiis cumulatum, hostem malitiis occupatum, Christum iustitiæ coronatum. Quia scilicet vir perfectus ad modum Cameli onera portantis se Deo, vel prælato inclinat per subiectionem, & humilitatem, & oneribus pœnitentiæ se dedicat per patientiæ strenuitatem. Ideo tales figurantur in illis Camelis, de quibus dicitur 3. Regum 10. Quod Regina Saba intrauit Hierusalem cum comitatu magno, & multo, & diuitiis, & Camelis portantibus aromata. Regina enim ista est Ecclesia, quæ reuera comitatum fidelium habet multum, & diuitias charismatum & donorum, Camelos habet, id est, viros iustos, qui aromata redolentia gratiarum
B & virtutum non cessant continue deportare. ¶ Secundo dico, quod Cameli signant superbum vitiis deprauatum. Camelus enim vltra consuetam diætam non vadit. Quod si aliquis vltra consuetum ducere voluerit, totum onus reiicit, & deponit. Camelus iste est superbus, quia ad modum Cameli gibbum & inflaturam superbiæ secum portat, quia vere tales vltra consuetudinem non faciunt: Quia si onus alicuius mandati à prælatis eis magis solito imponitur totum per proteruitatem & inobedientiam ab eis repellitur. Ideo de superbis dicitur Esa. 30. Leo, leæna, & regulus volans portantes super gibbum camelorum thesauros suos. Leo, leæna, & regulus signant tria genera superbiæ scilicet superbiam

De { Generis nobilitate (Leo)
Rerum fœcunditate. (Leæna)
Officiorum sublimitate (Regulus volans)

Ista enim tria genera superbiæ portant hodie thesauros vitiorum & demeritorum super gibbos camelorum, id est, super gibbosam conscientiam peccatorum. Et sicut Camelus habet in ventre quatuor distinctiones, quibus cibum quadruplici officio committit, vt scilicet prima distinctio, seu venter primus recipiat cibum omnino crudum, secundus agat principium digestionis, tertius digerat, quartus digestionem perficiat, sic sunt in superbo, & peccatore quatuor cellulæ, in quas per ordinem recipitur peccatum scilicet

Cogitatio,
Delectatio,
Consensus,
Operatio.

Ideo de talibus finaliter accidet illud, quod dicitur Hieremi.49.
C Cameli eorum erunt in direptionem. ¶ Tertio dico, quod Camelus signat virum diuitiis cumulatum. Camelus enim habet supra se magnum gibbum, & infra se plures ventres ad herbas, & ad alia nutrimenta recipienda. Sic diues magnum habet gibbum, & cumulum diuitiarum, & plura receptacula pro eis capiendis. De talibus dicitur Matthæi decimonono. Facilius est transire Camelum per foramen acus, quam diuitem in regnum
D cœlorum. ¶ Quarto dico, quod camelus signat hostis peruersitatem. Camelus enim est inimicus equi, & est animal ruminans, & est animal gibbosum. Sic diabolus est inimicus hominis, & est ruminans per desperationem, & gibbosus per præsumptionem.
E Ezech. 25. Rabach in habitaculum camelorum erit. ¶ Quinto dico, quod camelus signare potest Christi benignitatem. Camelus enim felle caret, & ad onera se inclinat. Sic Christus felle caret per virtutem benignitatis, & ad onus mortis se inclinat per virtutem humilitatis. Et sicut camelus habet asperos pilos, sic conuersatio Christi fuit aspera per virtutem pœnitentiæ & austeritatis. Et hoc supponitur quando de beato Ioanne dicitur, quod vestimenta eius erant de pilis camelorum Matth.3.

A **Caminus.** Nota, quod caminus sicut & fornax locus est ad faciendum ignem ordinatus. Et sic nota, quod in scriptura reperitur Caminus,

Quem { Boni continent,
Miseri sustinent,
Mali retinent,

Ad quem mali pertinent.

In primo camino sunt iusti amore feruentes, & iste est caminus & feruor deuotionis, contritionis, & charitatis. De quo Apoc.1. dicitur, quod pedes, id est, affectus filii hominis erant similes orichalco sicut in camino ardenti. Iste enim est ille caminus domini, de quo dicitur Esa. 31. Dixit dominus, cuius ignis est in Sion, & caminus in Hierusalem. ¶ In secundo camino sunt misceti mœrore lugentes, & iste est caminus tribulationum, quem tyranni succendunt, in quo boni purgantur, atque probantur. Ecclesia. 2. In igne probatur aurum, & argentum, homines vero receptibiles in camino humiliationis, & Esa. 48. dicitur: Elegi te in camino paupertatis. ¶ In tertio camino sunt iniqui furore frementes. Et iste est ardor iracundiæ, auaritiæ, luxuriæ, de quo potest exponi illud Exodi. 9. Tulerunt cinerem de camino, & sparserunt in cœlum, & facta sunt vlcera in hominibus, & iumentis. Eccl.22. Ante ignem camini vapor, & fumus inaltatur, sic ante sanguinem maledicta, & contumeliæ; & minæ. ¶ In quarto vero camino sunt damnati stridore dolentes. Et iste est caminus inferni, de quo Matth. 13. Exibunt Angeli: & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis ardentis &c. Vide infra de Fornace.

Campestris. De campestribus autem potest dici quod dicitur de campo scilicet quod signat A

Conscientiam interiorem,
Pœnitentiam asperiorem,
Scripturam seu sapientiam lucidiorem,
Ecclesiam securiorem,
Mundi patriam deteriorem,
Cœli gloriam fœliciorem,
Inferni miseriam inferiorem.

De conscientia interiori dicitur 2. Regum 15. Ecce ego abscondar in campestribus. De pœnitentia asperiori dicitur 4. Regum 25. Fugit Sedechias per viam, quæ ducit ad campestria deserti. ¶ De scriptura lucidiori dicitur Num.36. Hæc sunt mandata & iudicia, quæ præcepit dominus ad filios Israel in campestribus. ¶ De Ecclesia securiori potest dici illud Numer. 22. Filij Israel castra metati sunt in campestribus. ¶ De mundo vero interiori potest dici illud 2. Regum 17. Ne moreris hac nocte in campestribus. ¶ De Paradiso superiori dicitur Iosuæ 13. Possessionem dimisit Moyses filiis Machir in campestribus Moab trans Iordanem. ¶ De inferno inferiori dici potest illud Esai.65. Erunt campestria in caulas gregum, & vallis achor in cubile armentorum &c. Sufficit. Vide de Agro.

Campus. Nota, quod campus secundum Isido. est locus iuxta ciuitates ad præliandum & spatiandum aptus. Et est aduertendum, quod secundum sex proprietates campi possumus distinguere sex particularia loca. Nam A

In Campis { Quæruntur gratiosa solamina,
Gignuntur fructus & semina,
Leguntur flores & gramina,
Labuntur fontes & flumina,
Aguntur lites & certamina,
Pelluntur sordis putamina.

Primus, Secundus, Tertius, Quartus, Quintus, Sextus } est campus { animæ vel conscientiæ, scripturæ vel sapientiæ, religionis, vel ecclesiæ, Paradisi seu patriæ, mundi seu miseriæ, inferni seu tristitiæ.

In { primo, secundo, tertio, quarto, quinto, sexto } campo { Angeli delectantur, clerici contemplantur, perfecti spatiantur, beati præmiantur, viatores præliantur, damnati cruciantur.

¶ Primus campus est gratiosus scilicet anima sancta; secundus campus est spatiosus scilicet scriptura; tertius campus est fructuosus scilicet religio vel status Ecclesiasticus & perfectus; Sed quartus campus est gloriosus scilicet Paradisus; quintus campus est laboriosus, scilicet mundus, sextus vero campus est periculosus scilicet infernus. ¶ Dico ergo primo, quod est campus gratiosus ad delectandum, & iste est campus animæ seu conscientiæ B sanctæ, in quo Christus & Angeli delectantur. Lucæ 6. Stetit Iesus in loco campestri, & turba discipulorum, id est, Angelorum cum eo. ¶ Secundo dico, quod est campus spatiosus ad meditandum seu speculandum, & hic est campus sacræ scripturæ, vbi C clerici speculantur, & vbi à medicis, id est, prædicatoribus & doctoribus spirituales medicinæ recolliguntur. Vnde de studiosis potest dici 1. Macha. 11. Ante lucem vigilauerunt in campo Aser. Aser interpretatur sagitta luminis, hæc est scriptura, quæ est sagitta ad corrigendum, & lucerna ad dirigendum. ¶ Tertio dico, D quod est campus fructuosus ad satiandum, & iste est status perfectionis. Nam sicut in campis nascuntur fructus, & fruges, & flores, quæ sunt tam animalium quam hominum nutrimenta, sic in statu religionis & Ecclesiasticæ perfectionis sunt viri flori-

di per honestatem, sunt fructus, id est, viri fluidi per pietatem, sunt herbę bonorum affectuum, sunt fruges bonarum operationum. Et ideo tam homines, quam animalia, & tam boni, quam mali in talibus campis inueniunt spiritualia nutrimenta, id est, bona documenta, & exempla. Et si vis, dic, quod hic est proprie campus Ecclesiæ, vbi homines per pœnitentiam reuiuiscunt. Figuratus in illo campo Ezech. 37. Vbi ossa arida insufflante spiritu reuixerunt. Vnde beata virgo, quæ fuit semper in campo isto scilicet statu perfectionis, dicebat Can. 2. Ego sum flos campi, & lilium conuallium. Vbi aduerte, quod iste campus est locus amœnitatis, & puritatis, quia ibi est flos virginitatis, & castitatis, lilium Humilitatis, & vbertatis conuallium. Et ideo quilibet, qui in isto campo moratur, debet esse quasi oliua speciosa in campis, & quasi platanus exaltata iuxta aquas. Eccles. 24. c. Ecclesiastici ęnim debent habere

Compassionis dulcorem (Oliua)
Perfectionis vigorem, (Platanus)
Affectionis celsitudinem. (Exaltata)
Deuotionis plenitudinem, (Iuxta aquas inquit.)

Compara, si vis Ecclesiasticos oliuæ & platano, & prosequere. Est
E igitur iste campus locus fructuosus ad satiādum. ¶ Quarto dico, quod est campus gloriosus ad præmiandum, scilicet, Paradisus. Ezech. 3. Egressus sum in campum, & ecce ibi erat gloria domini. Sicut enim in campo sunt fontes, & flumina ad viatores recreandum, & refrigerandum, aues ad modulandum, virores ad speculandum, sic in campo Paradisi sunt flumina æternæ voluptatis, aues æternæ iucunditatis, viror æternæ amœnitatis, quibus beati recreantur, & satiantur, iucundantur, & delectantur. Vnde in Psalm. Campi tui replebuntur vbertate. Sequitur. Pinguescent speciosa deserti & ex. col. ac. Figura Deut. 8. Vbi dicitur, quod in terra promissionis, in campis, & in montibus erumpunt fluuiorum abyssi. Vbi aduerte, quod iste locus habet excellentiam indepressibilem. (In montibus inquit) affluentiam indefectibilem (erumpunt) opulentiā inexhaustibilem (Fluuiorum abyssi.) Et ideo dicitur breuiter Esa. 41. Aperiam in supremis collibus
F flumina, & in medio camporum fontes. ¶ Quinto dico, quod est campus laboriosus ad militandum scilicet mundus. Sicut enim agricolæ in campis laborant & operantur, milites certant, & præliantur, aucupes venantur, & insidiantur, sic vere in mundo est locus laboris & pœnitentiæ, est locus vigoris atque militiæ, est locus erroris & fallaciæ, ibi enim laborant & operantur boni, simplices & viatores: Ibi contra mundum, hostem, & carnem præliantur viri perfecti & meliores, ibi etiam insidiantur scilicet alter alteri viri callidi & deceptores. Vnde nota, quod mundus est

Campus {
Pugnæ & militiæ,
Luctus & tristitiæ,
Fraudis & malitiæ,
Mortis & sæuitiæ,
Tumoris & superbiæ.
}

Quod sit campus pugnæ, patet, quia militia est vita hominis super terram. Vnde de Arphaxat, & Nabuchodonosor dicitur Iudith. 1 Quod isti pugnauerunt in campo. Vnde de diabolo potest dici illud 1. Mach. 21. Quod Triphon misit exercitum magnum in campum. ¶ Item quod sit locus tristitiæ, patet Zacha. 22. Vbi dicitur. Magnus erit planctus in Hierusalem, sicut planctus ad Remmon in campo Magedo. ¶ Item quod sit locus fraudulentiæ, patet, quia in campis latent iatronum insidiæ. 2. Regum. 15. Ecce ego abscondar in campestribus deserti. ¶ Item quod sit locus sæuitiæ, patet, quia in campis pecora à feris, & Lupis deuorantur, & innocentes etiam aliquoties à latronibus occiduntur. Vnde de Iosia bono rege legitur 2. Paralip. 35. Quod Pharao ipsum occidit in campo Magedo. ¶ Item quod sit campus superbiæ, patet Genesi 15. Vbi dicitur, quod in campo ædificauerunt gigantes turrim, sicut dicitur Gen. 11. Quia vere superbi non cessant ædificare turres & ædificia in hoc mundo, hoc est dictum, status eminentiam ampliare. Ideo talibus accidit sicut Sedechiæ, de quo dicitur Hierem. 39. Comprehēderunt Sedechiam in campo solitudinis Hiericho scilicet milites regis Babylonis. Hiericho enim quæ interpretatur luna, signat mundum, qui more lunæ continue est in fluxu, quia vere in campo mūdi comprehenduntur scilicet à dæmonibus & peccatis illi, qui dicuntur Sedechias, qui erat rex impius, & periurus scilicet peccatores & mali.
G Iste ergo campus est locus laboriosus ad militandum. ¶ Sexto dico, quod est campus periculosus ad habitandum scilicet infernus. Sicut enim in campis iuxta ciuitates proiiciuntur cadauera corrupta & omnia vilia, & immunda, propter quod Lupi, & canes solent ibi sæpius habitare, sic vere infernus est ille campus, in quo à ciuitate huius mundi proiicientur peccatores putridi, & in quo ipsos deuorabunt dæmones, & tortores. Vt Ezech. 37. vbi ipse vidit campum qui erat plenus ossibus mortuorum. Et ideo iste est campus Sennaar, qui interpretatur fœtòr, vbi ciuitas Babylon, id est, confusio fuit ædificata, vt dicitur Gene. 11. & vbi amphora plena impietate, id est, anima peccatrix fuit deleta. Sicut dicitur Zacha. 5. Et sic patet multiplex campus, scilicet, periculosus, laboriosus, fructuosus, gloriosus, & gratiosus. Sufficit.

Chanaam. Chananæus. seu Cham. A

Nota, quod Chanaam fuit filius Cham filij Noe, qui patrem inebriatum derisit. Dicitur etiam Chanaam ipsa terra, quam ipse chanaan inhabitauit, quæ, quia habitatores eius fuerūt pessimi, dæmoniis sacrificantes, & ipsos filios immolantes, ideo populus ille de terra illa à domino sublatus est, & filij Israel introducti. Et sic terra prius chanaan fuit, post vero Iudæa vel Israel nominata est. Dicam igitur, quod ista terra, & iste populus secundum diuersas conditiones, & interpretationes potest significare diuersa. Significat enim

Mundum, qui inficit,
Auarum, cui nihil sufficit,
Religionem, quæ perficit,
Paradisum, qui reficit,
Infernum, qui interficit.

Quod significet mundum & mundanos, patet, quia chanaan interpretatur negociator vel possidens vel æmulator, quia vere mundus non quærit nisi lites, & negocia tractare, terras & diuitias possidere, & aliis æmulari, & inuidere. Et ideo patriarchæ scilicet Abraham, & Isaac terram chanaā dimiserunt, & in Ægyptum peregrinatum iuerunt, & vxorem ibi accipere noluerunt, sicut dicitur Gen. 28. Quia pro certo sancti in mundo, & eius negociis noluerunt habitare mentaliter imo in Ægypto, qui interpretatur tenebræ, id est, in obscuritate tenebrarum, id est, tribulationum peregrinari corporaliter. Ideo dicebat Isaac filio suo Genes. 28. Non accipias vxorem de filiabus chanaan. Et sicut chananæi filias suas sacrificabant dæmoniis, sic mundani magis volunt filios suos deputari vitiis, quam Deo vel eius obsequiis. Et sicut manna defecit quando filij Israel attigerunt terminos terræ chanaan, sic vere filiis Israel, id est, religiosis, & clericis manna deficit, & se crudos, & indeuotos reperiunt quando terram chanaan, id est, mundum & mundi negocia plus debito frequentant, & tangunt. Exod. 15. Obriguerunt omnes habitatores terræ chanaan &c. ¶ Item, quod significat hominem impium, & auarum patet, quia Cham seu Chanaam patrem nudauit, & pudenda eius derisit, & interpretatur negociator, suspirans, motus, & possidens populos. Sic auarus etiam patri, imo non parcit, imo si potest eum denudat, spoliat, & tandem de ipso ridiculum suum facit, sicut patet de filiis impiis. Hi quoq; sunt in continuo motu, suspirantes semper, raro læti, absque mora negociantes, & per diuitias suas in subiectione populos possidentes. Pauperes enim videntur alterutrum dicere illud Gen. 45. Onerantes iumenta ite in terram chanaam; quasi dicerent; Alibi non inueniuntur grana; vnde de auaris potest dici illud Gen. 13. Chananęus, & Pherezæus habitabāt in terra. Isti enim semper pugnāt contra filios Israel, id est, contra bonos. Nume. 21. Chananeus pugnauit contra filios Israel. Isti tamen non solum pugnant contra filios, id est, contra Ecclesiasticos, imo sunt mixti cum eis, & sunt pars eorum, quia scilicet vbique, & in mundo, & in Ecclesia inuenietis auaros. Vnde Iosue. 16. Habitauit chananęus in medio Ephraim. ¶ Item quod signet religionem vel Ecclesiam, patet, B
quia in terra chanaam patriarchæ habitauerūt, Christus & apostoli inde fuerunt, ipsam filij Israel acquisierunt, & malis habitatoribus eiectis bonos introduxerunt. Talis est religio vel Ecclesia. Io. 2. Nuptiæ factæ sunt in Chana Galilææ. Gen. 13. Abraham habitauit in terra chanaam. ¶ Item quod signet Paradisum, patet, quia chanaan interpretatur possidens donū, quia possidetur proprie donū Dei. Psal. Tibi dabo terram chanaam funiculum hær. ve. In terra chanaan habitauit Israel, id est, vir videns Deum, & ibi est Hierusalem, quæ est visio pacis, quia scilicet in Paradiso est & Dei & pacis perfecta visio. Ideo ibi optabat sepeliri Iacob, dicens Gen. 50. In terra chanaan sepelies me. ¶ Item quod signet diabolum, patet, quia sicut chananæi semper fuerunt Israelitis contrarij, sic dæmones sunt fidelibus inimici. Num. 21. Chananæus pugnauit contra filios Israel, & victor existens tulit ex eo prædam. ¶ Item quod significet infernum, patet, quia interpretatur suspirans: & in inferno est suspirium sempiternum. Neæ. 9. Humiliasti habitatores terræ chanaan. Et ideo de damnatis potest intelligi illud Num. 4. Chananæus moratur iuxta mare, videlicet in amaritudine infernali &c. Sufficit.

Candelabrum.

Est instrumentum, quo lumen in domo, vel in mensa sustentatur, & per quod locus, vbi est, illuminatur, & caligine depuratur. Et dicitur candelabrum à candela, eo quod candelabrum solet esse vehiculum candelarum. Quia igitur in scriptura agitur de triplici domo illuminabili, scilicet

De domo { Ecclesiæ, Animæ, Cœlestis patriæ.

Item possumus distinguere tria genera candelabrorum; est ergō candelabrum domus interioris, domus exterioris, domus superioris. ¶ Candelabrum domus interioris vel interius, scilicet animæ est illa virtus, quæ illuminat animam, & ista est splendor veritatis, quæ templum cordis humani purificat ab errore. Et sicut videmus, quod candelabrum habet plures partes ad sui constitutionem, scilicet basim, stipitem, brachia, & culmen, & lumen, sic vere candelabrum veritatis debet habere

Christum } pro { base } & { fundamento,
Fidem } pro { stipite } & { fulcimento,

Prudentiam circa temporalia } pro { brachio sinistro,
Scientiam circa naturalia } pro { brachio dextro,
Sapientiam circa æternalia } pro { culmine supremo,
Discretionem circa omnia } pro { lumine claro.

¶ Et sic de isto candelabro, & de anima dicitur illud Eccl.26. Lucerna splendens super candelabrum sanctum, & species faciei super ætatem stabilem, columnæ aureæ super bases argenteas & pedes firmi super plantas stabilis mulieris. Mulier ista est anima, quæ pedibus firmi propositi est fulcita, & candelabro veritatis cum lucerna prudentiæ decorata. Et ideo istud candelabrum figuratum est in illo candelabro Exod.25. quod erat ex auro purissimo, & ductile, quod septem habebat lucernas, & in tabernaculo fœderis ponebatur. Sic vere charissimi candelabrum veritatis quod semper debet in tabernaculo cordis nostri lucere, debet esse aureum per sanctitatem, ductile per pietatem, vt semper sint simul misericordia, & veritas. & debet habere septem lucernas, id est, cognitionum spiritualium vniuersitatem, quia sicut dictum est, debet secum habere fidem, scripturam, prudentiam, scientiam, sapientiam, discretionem, contemplationem. Et sic per istas sex lucernas potest anima illuminari. Et erit similis illi, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. Apoc. 1. Et sic dicet illud 2. Para.13 Est quoque apud nos candelabrum aureum, & lucerna eius. Sed vere proh dolor multi sunt, qui carent tali candelabro, qui scilicet prædictis luminibus non illustrantur, sed peccatis, & erroribus obscurantur. Figura 1. Mach.1. vbi dicitur, quod Antiochus rex tulit de templo mensam, altare, & candelabrum. Quia reuera charissimi, Antiochus, id est, diabolus, abstulit hodie de templo cordis multorum,

Compassionis dulcorem (Mensam inquit)
Orationis feruorem (Altare inquit)
Discretionis splendorem (Candelabrum inquit.)

Non sic (charissimi) non, sed simus sicut illa Sunamitis 4. Reg.4. Quæ dixit viro suo, quod faceret in domo sua Helisæo prophetæ cœnaculum paruum, mensam, sellam, lectum, & candelabrum; quia vere (charissimi) in domo cordis nostri nos debemus vero Helisæo, id est, Christo per virtutes, & gratias cœnaculum, & habitaculum præparare, in quo pro certo debet poni mensa ad alios educandum, hoc est, clementia, sella ad alios iudicandum, hoc est, iustitia, lectus ad placidè quiescendum, hoc est, pax & concordia, candelabrum ad illuminandum, hoc est, prudentia. Et ideo de tali candelabro dicitur 1. Machab.4. Intulerunt altare incensorum, & candelabrum, & mensam in templum. Istud
B est ergo candelabrum luminis interioris. ¶ Secundo dico, quod est candelabrum domus exterioris, quæ scilicet est Ecclesia, & istud candelabrum signat viros Ecclesiasticos, perfectos, claros, prouidos & maturos, discretos & luminosos, qui suis doctrinis & exemplis domum Ecclesiæ illuminant, & illustrant. Et sic sunt viri sancti, & boni prælati, & prædicatores, & doctores. Sicut enim candelabrum habet basim inferius, qua sustinetur, stipitem in medio, quo erigitur, brachia in latere, quibus extenditur, sic homo perfectus habet basim, id est, fidei sustentamentum: stipitem, id est, spei subleuamentum, brachia, id est, charitatis amplexamentum. Et sicut candelabrum in medio ponitur, lumen supra ponitur, à vento & pluuia defenditur, superfluitatibus emungitur, & purgatur: sic vir perfectus, & maxime prælatus, debet esse in medio æquitatis, sine personarum, aut munerum acceptione debet habere lumen veritatis sine deceptione; debet à vento vanitatis & pluuia voluptatis se præseruare per temperantiam; debet à superfluitatibus diuitiarum purgari per eleemosynam & clementiam. Ideo de tali candelabro dicitur Zachar. 4. Ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius super
C caput eius. ¶ Vbi aduertendum est, quod illud candelabrum debet considerari quantum ad compositionem Aureum. Quantum verò ad operationem, quia debet illuminare Lampas eius inquit. Quantum ad conuersationem debet prudenter seruari, quod ostenditur, cum dicitur, quod debeat aliquid habere super caput eius. Iste enim debet esse purus in compositione, (ideo dicitur aureum totum) clarus in operatione (ideo dicitur habere lampadem) cautus in sui conseruatione, quia scilicet debet habere caput velatum (Super caput eius inquit.) ¶ Attendatur ergo compositio moraliter, quia viri perfecti debent esse aurei toti, & sancti, scilicet interius in conscientia, & exterius in apparentia, quia scilicet non debent esse sicut hypocritæ, scilicet aurei exterius, & non interius, sed totum quicquid agunt, debet esse aureum, atque sanctum. Et figurabuntur in candelabro tabernaculi, quod totum erat aureum, in cuius compositione concurrebat basis, brachia, lampades 7. oleum, lux, scyphi, calami, sphærulæ, lilia, munctoria, & vasa ad emuncta extinguenda. Sic vere ad compositionem moralem Ecclesiastici & perfecti debent concurrere ista, videlicet,

Aurum sapientiæ,
Lux gratiæ,
Basis fidei,
Hastile spei,
Brachia charitatis,
Oleum pietatis,
Septem lampades septiformis spiritus bonitatis.

Isti etiam debent habere scyphos scientiæ, calamos eloquentiæ, sphærulas volubiles obedientiæ, lilia castitatis & continentiæ, emunctoria largitatis, vasa ad emungendū emuncta alienæ paupertatis. Vasa enim ista erant plena aqua, & quando superfluitates candelabrorum abstergebātur & emungebantur in illis vasis ne fœterent, extinguebantur, & ideo per ista vasa pauperes designantur, qui aqua miseriæ sunt pleni, quia superfluitas diuitiarum candelabri & cuiuslibet viri Ecclesiastici, & prælati per clementiam debet emungi & per eleemosynam in ista vasa debet extingui, quamuis multi faciunt contrarium, qui superfluitates diuitiarum in vasa talia non extinguunt, sed in diuitibus, parentibus & adulatoribus totum expendunt, & ideo non mirum est si per infamiam ista fœtent. Debent igitur isti esse candelabra aurea. Vnde 2. Paral.4. Fecit candelabra cum lucernis suis, vt lucerent ante oraculum ex auro purissimo. Et aduerte illud, quod dicit Isidor. de quodam candelabro vel templo. Erat vnum candelabrum, quod continue ardebat, & lucebat, nec aliqua tempestate poterat extingui, factum enim erat de quodam lapide pretioso, qui dicitur asbeston, qui semel accensus, nunquā amplius extinguitur. Sic vere viri perfecti, & maxime Ecclesiastici, & prælati in templo Ecclesiæ militantis debent esse candelabra ad alios illuminandum docendum & dirigendum, qui sine dubio ita debent esse constantes, & perseuerantes, quod lux suorum bonorum exemplorum & documentorum nunquam debet deficere, sed continue perdurare. Vnde Prouerb.30. Non extinguetur in nocte lucerna eius. Quod bene potest figurari Numer.8. Vbi dicitur Candelabrum in parte australi erigatur, Australis ergo & meridialis pars, quæ claritatem habet maiorem, signat, quod claritas & splendor spiritualis istorum semper debet aliis lucere. Matth.5. Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt. Vnde adhuc aduertendum est de isto candelabro, quod dicitur Num. 4. Vbi præcipitur, quod candelabrum aureum quoties extra tabernaculum portabatur, debebat hyacinthino pallio esse velatum, nec debeat nudum ostendi, ad denotandum, quod viri Ecclesiastici semper debent esse velati, scilicet velamento honestatis & secretæ humilitatis, semper debent tenere se clausos, & opertos, nec se debent aliquo modo per hypocrisim, & iactantiam propalare. Quia sicut dicitur Prouerb.25. Beatus, qui custodit pallium suum in die frigoris. Et sic isti erunt de illis, de quibus dicitur Apoc. 11. Isti sunt duæ oliuæ, & duo candelabra ante Deum lucentia. Istud est ergo candelabrum domus exterioris. ¶ Tertio dico, quod est candelabrum domus superioris, D
& istud est Christus, & sancti, qui sunt in patria. Quia sicut dicitur Apoc. 21. Lucerna ciuitatis est agnus. Et Zachar.4. Ecce candelabrum aureum totum. Et Apoc. 1. dicitur, quod filius hominis ambulat in medio septem candelabrorum aureorum (id est) sanctorum. Et sic patet, quod est candelabrum domus interioris, exterioris, & superioris, &c.

Candor.

Quia dictum est superius de albedine, ideo parum intendo dicere de candore. Vnum tamen A
aduertendum est, scilicet quod candor (vt communiter) à frigiditate generatur. Sicut enim dicit philosophus, frigiditas est mater albedinis. Candor ergo nihil aliud est quam quædam qualitas in superficie corporis à frigido generata. Et est aduertendum, quod secundum hoc est triplex candor corporalis,

Niueus,
Lineus,
Luteus.

Candor secundum hoc potest considerari tripliciter in scriptura, Signat enim puritatem, castitatem, & falsitatem: Puritatem

dico ſcilicet innocentiæ, & iſte eſt candor niueus & ideo pueris
innocentibus in baptiſmo datur veſtis candida. Angeli etiam,
qui ſunt innocentiſſimi, depinguntur cum candida veſte com-
muniter. Et dicitur Marc. 16. quod mulieres viderunt Angelum
coopertum ſtola candida. Et ideo præcipitur Eccleſ. 9. Omni
tempore ſint veſtimenta tua candida, & oleum de capite tuo non
deficiat. Vbi aduerte, quod innocentia debet habere operculum
honeſtatis (Veſtimenta inquit candida) roraculum pietatis (O-
leum) cœnaculum firmitatis (Omni tempore inquit non defi-
ciat.) Sit ergo innocentia lucens, & perſpicua, mulcens, & rori-
flua, durans, & continua. Sed vere multi perdunt illum cando-
rem, ſicut coruus, qui ſecundum fabulas fuit auis candida, ſed
per eius ſuggeſtionem Phœbus magiſter ſuus commiſit homici-
dium & coronidem, quā ſumme diligebat occidit, ideo coruum
de albo in nigrum mutauit. Vide Ouidium metamorphoſeos.
lib. 2. fabula 7. Sic vere illi hodie perdunt candorem innocen-
tiæ, qui per relationes, & adulationes faciunt magiſtros ſuos
committere multa mala. Iſte eſt candor miſericordiæ, & pieta-
B tis, ſeu innocentiæ, & puritatis. ¶ Secundo dico, quod eſt can-
dor lineæ caſtitatis. Candor enim lineus ſeu byſſinus ſignat ca-
ſtitatem, quia lineum eſt illud, quod ponitur ad carnem, vt ſer-
uetur pura & munda, ſic caſtitas facit carnem eſſe puram &
mundam. Apoc. 19. Datum eſt ei, vt operiat ſe byſſino ſplenden-
ti, & candido. Vide ſupra de byſſo. Sed iſte candor perditur, ſicut
candor piperis, &c. Non ſic, ſed ſimus candidi. Cant. 5. Dilectus
meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus. Vbi aduerte,
quod caſtitas debet habere Charitatis ardorem (Rubicundus)
bonitatis valorem (Electus.) Et nota, quod vir caſtus dicitur ele-
ctus. Thus enim quanto candidius, tanto melius, & maxime,
quando exit ab arbore nouella. Sic vere homo quanto candi-
dior per caſtitatem, tanto melior & acceptabilior, & eligibilior,
& vtilior debet dici. Talis potiſſime fuit Chriſtus figuratus in
illo Angelo, qui erat in nube candida. Apoc. 1. Capilli eius can-
didi ſicut lana alba. Iſtud patet per Beatam Virginem, de qua
figuratiue dicitur Apoc. 19. Vxor agni parauit ſe, & datum eſt il-
li, vt operiat ſe byſſino ſplendenti & candido; quia iſta fuit vxor
Chriſti per charitatem, parata per honeſtatem, byſſo operta per
caſtitatem. Ideo dicitur Eccleſ. 34. Pulchritudinem candoris eius
admirabitur oculus. Ideo de iſto candore dicitur Sapien. 7. Can-
dor eſt lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula, & imago bonitas
Dei. Iſtam auctoritatem diuiſam, & proſecutam vide infra de
C luce. Iſte eſt igitur candor lineæ caſtitatis. ¶ Tertio dico, quod
eſt candor luteæ falſitatis. Et iſte eſt, candor hypocritarum, qui
ad modum parietis lutei exterius ſunt candidi per fictam caſti-
tatem, interius tamen lutei & viles per iniquitatem. Iuxta illud
Actor. 24. Percutiet te Deus paries dealbate. Baſiliſcus enim li-
cet ſit bene venenoſus, ſiue venenoſiſſimus, eſt tamen candido
diademate coronatus. Sic hypocritæ licet ſint venenoſi pecca-
tores & iniqui, tamen candido diademate caſtitatis fictiuæ ſunt
coronati. Talis candor figuratur per candorem lepræ Leuit. 13.
Vbi dicitur, quod candor in cute ſignificabat aliqualiter Lepram
in carne, quia ſcilicet candor fictiuæ caſtitatis ſignificat Lepram
hypocriticæ prauitatis. Et ſic patet, vt dictum eſt

Candor { Luteus, Lineus, Niueus } vel Candor { Falſitatis, Caſtitatis, Puritatis.

¶ Item nota ſi vis quod eſt candor proſperitatis temporalis, fœ-
licitatis æternalis, formoſitatis corporalis. De primo Eſa. 2. Si in-
troierit vir aureum habens annulum in veſte candida. De ſecun-
do Sapien. 7. Candor enim eſt lucis æternæ. Apoc. 20. Vidi Thro-
num magnum candidum. De tertio Thre. 4. Candidiores niue,
nitidiores lacte.

A **Canere. Cantare.** Sciendum in primis, quod can-
tus in ſcriptura multipliciter ac-
cipitur, videlicet tam in bono, quam in malo. Cantus enim eſt
emiſſio vocis cum diuerſitate concordi & proportionata, læti-
tiam animi demonſtrans. Et ſignat in bono officium, oratio-
nem, laudem, & gratiarum actionem, & ſpiritualem conſolatio-
nem & prædicationem. Ideo de talibus cantibus dicitur 1. Paral.
16. Sacerdotes coram arca fœderis domini iugiter canebant. In
malo autem ſignat inanem lætitiam, iactantiam, laſciuiam, deri-
ſionem, detractionem. Ideo de talibus malis canticis dicitur
Soph. 2. Vox cantantis in feneſtra, coruus in ſuperliminari. Di-
camus igitur, quod in ſcriptura inuenitur videlicet cantus

Laudabilis & meritorius,
Mirabilis & allectorius,
Damnabilis & deceptorius.
Primus cantus debet frequentari,
Secundus cantus debet affectari,
Sed tertius debet deteſtari.

Dico ergo, quod eſt cantus cum diligentia frequentandus. Iſta
eſt enim differentia inter aues, & animalia, quia aues delectan-
tur in cantando, animalia autem non. Nam aues potiſſime par-
uulæ, libenter, & delectabiliter ſolent cantare, & maxime quan-
do fuerint ſatiatæ. Sic vere iſta eſt differentia inter beſtias ſpiri-
tuales, id eſt, peccatores & aues cœleſtes, id eſt, viros perfectos,
bonos & iuſtos, quia vere iſtæ beſtiæ in cantu & lætitia ſpirituali
nullatenus ſe delectant, ſed aues, id eſt, viri ſpirituales, cantum
ſalutis frequentant, & maxime quando fuerint ſatiati. Nam bo-
ni quando bonis temporalibus vel etiam gratiis & virtutibus à
Deo ſatiantur, ſolent cantare per gratiarum actionem. Pſalm.
Cantabo domino, qui bona tribuit mihi. Quandoque etiam ſa-
tiantur infortuniis, & tribulationibus, tunc cantare ſolent per
compunctionem, & orationem, & per ſpiritualem conſolatio-
nem. Vnde Ezech. 32. Fili hominis cane carmen lugubre. ¶ Item
quando ſatiantur à Deo pabulo ſacræ ſcripturæ & gratiæ, tunc
vere ipſi debent cantare prædicationem, & aliorum eruditio-
nem. Apoc. 8. Angeli, qui habebant tubas, parauerunt ſe, vt ca-
nerent tuba. Tubæ enim ſunt dictæ ſacræ ſcripturæ, quibus ha-
bitis neceſſe eſt, vt canamus. ¶ Item ſi fuerint ſatiati venenoſis
cibis diuerſorum peccatorum, tunc pro certo ipſi debent cane-
re per confeſſionem. De quo cantu dicitur 1. Corinth. 15. Canet
enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti. Tuba enim confeſ-
ſionis facit mortuos peccatores reſurgere à corruptione damna-
tionis. Et ideo quia Chriſtus fuit vnctus oleo lætitiæ præ con-
ſortibus ſuis, hinc eſt, quod ſemper tales cantores vult ſecum
habere, & eorum cantus in ſuis auribus reſonare. Figura Apoc.
14. vbi dicitur, quod ante ſedem agni erat maxima multitudo
Angelorum, qui cum ſuis citharis cantabant canticum nouum,
veruntamen ibi dicitur, quod ipſi habebant quatuor conditio-
nes ipſi enim erant empti de terra, erant ſine macula, quia virgi-
nes cum mulieribus coinquinati non fuerunt, & in ore eorum
non erat inuentum mendacium, & ſequebantur agnum quo-
cunque ibat. Iſte agnus (chariſſimi) eſt Chriſtus, coram quo ci-
tharœdi, id eſt, viri ſpirituales quotidie ſpiritualia cantica mo-
dulantur. Veruntamen iſti debent habere quatuor conditiones,
quia ſcilicet iſti debent eſſe ſine macula, ſine mendacio, ſequi
agnum, empti de terra. ¶ Circa quod aduertendum, quod ſpiri- B
tuales cantores debent

Opulentiam abdicare realem (Empti inquit de terra)
Continentiam procurare carnalem (Sine macula)
Eloquentiam amputare verbalem (In ore inquit eorum)
Extollentiam incuruare mentalem (Quia ipſi debent ſequi agnum, &c.)

Debet igitur ſpiritualis cantor abdicare proſperitatem. Sicut
enim fiſtula non poteſt bene cantare quamdiu ſit plena, imo ne-
ceſſe eſt, quod ſit vacua, quia alias non bene ſonat, ſic vere homo
nunquam bene cantat ſpiritualiter, niſi ab amore temporalium
vacuetur. Quod oſtenditur cum dicitur, quod iſti, qui cantabant
canticum nouum, empti ſunt de terra, id eſt, de amore terreno-
rum empti. Auiculæ enim tunc melius cantant, quando à terra
extolluntur, ſic viri ſpirituales quando à terrenorum amore per
paupertatem ſpiritualem eriguntur. Ideo iſti poſſunt dicere cum
Dauid. Quomodo cantabimus canticum domini in terra alie-
na? quaſi diceret. Non poteſt fieri niſi ab iſta terra exeamus.
Quod eſt contra auaros, qui non ſunt empti de terra, ſed magis
plantati in terra. Et ideo nullum cantum ſpiritualem poſſunt
dicere coram Deo, quia nec orationem, nec confeſſionem, nec
conſolationem, nec monitionem poſſunt canere, vel narrare:
contra illud: Cantate domino, & benedicite nomini eius. Auari-
tia enim eſt ſimilis Lupo, quia Lupus eſt animal vorax, quod
dum reſpicit hominem, aufert ei vocem, ita quod non poteſt ca-
nere ſeu loqui. Anhelitus enim Lupi corrumpit aerem. Sic vere
(chariſſimi) auaritia, quæ Lupinam voracitatem, & inſatiabili-
tatem continet, ſtatim, quando eos tenuerit, vocem & cantum
ſpiritualem aufert. Ideo tales dicuntur Eſa. 56. vniuerſi canes
muti, latrare non valentes. Non ſic (chariſſimi) ſed abdicemus
proſpera temporalia. Empti inquit de terra, vt dicatur de quoli-
bet noſtrum illud Dan. 7. Sublata eſt de terra, & ſuper ſedes, &c.
¶ Secundo dico, quod ſi volumus bene cantare, neceſſe eſt, quod C
depuremus corpora noſtra per caſtitatem, quod oſtenditur cum
dicitur. Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati.
Sicut tympanum, quando eſt pingue non poteſt bene ſonare,
imo neceſſe eſt, quod ſit valde ſiccum, ſic vere illi qui ſunt pin-
gues per carnalitates, non poſſunt ſonum, & cantum diuinæ
laudis & orationis vel confeſſionis cantare, imo vere neceſſe eſt,
quod homo ſit ſiccus per caſtitatem, & ab omni carnalitatis hu-
more, & pinguedine denudatus, Ideo talibus dicitur Eccleſiaſt.
9. Non des mulieri poteſtatem animæ tuæ. Quia ſicut dicitur
ibidem, propter ſpeciem mulieris multi perierunt. Vnde dicit
Auguſt. Nihil tam ab arce contemplationis virilem animum
deiicit, ſicut fœminæ blandimenta. Ideo à mulieribus & à
carnalibus, & luxurioſis actibus debet quilibet Eccleſiaſti-
cus abſtinere, vt coram agno immaculato Chriſto ſit acce-
ptabilis

ptabilis canere, & psallere. Et merito, quia verus cantus, & laus, & iubilus personarum mundarum, & pudicarum est Deo mirabiliter gratiosus, & diabolo odiosus. Cantus enim galli albi timetur iecundum Isidor. mirabiliter à Leone, quia reuera Leo diabolus timet, odit, & fugit cantum spiritualem galli albi, id est, hominis casti & puri. Cantus enim orationis, professionis, & confessionis, laudis, contritionis, & prædicationis talis non potest à diabolo sustineri. Ideo de talibus debet, & potest dici illud Matth. 26. Continuo Gallus cantauit, & recordatus est Petrus verbi Iesu, & sequitur. Et egressus foras fleuit amare. Ecce igitur quomodo ad cantum galli ipsum diabolus reliquit, & ille ad dominum se conuertit. Et secundum veritatem cantores, & Dei seruitores decet esse valde ornatos, & maturos. 2. Paral. 35 Cantores steterunt in ordine suo. Figura 1. Reg. 16. vbi dicitur, quod quando Dauid canebat cithara, dæmonium recedebat à Saul, & leuius ferebat. Sic vere si spiritus fornicationis exagitat Saul, id est, carnem tuam, percute citharam cordis tui, & fac ipsam sonare & cantare per orationem, & confessionem, & sic dæmonium superabis, & carnis stimulos leuius sustinebis. Hi sunt igitur, &c. Et per consequens delectabilius cantantes. Ideo dicitur figuraliter de cantu illo Apoc. 8. Primus Angelus tuba cecinit. Angelus signat carnis puritatem. Debemus igitur abdicare carnalitatem,
D & prosperitatem. ¶ Tertio si volumus bene cantare, debemus abdicare verbositatem & loquacitatem. In ore (inquit) eorum non est inuentum mendacium. Sicut enim raucedo vocis impedit cantum, sic mendacium, stultiloquium, derisio, detractio, quæ sunt quædam raucedines spirituales, non sinunt hominem bene cantare. Sub nomine enim mendacij intelligitur omnis locutio mala. Ideo dicitur Ecclesiast. 7. Noli velle mentiri omne mendacium. Et ratio est, quia sicut dicitur Sapien. 1. Os, quod mentitur, occidit animam. Circa illud igitur est sciendum, quod est multiplex malus cantus. Est enim cantus nimis altus, nimis falsus, nimis raucus, & nimis blandus. Cantus nimis altus est iactantia, & elatio, & tales sunt similes cuculo, qui alte, & continue cantat, veruntamen nihil dicit nisi de seipso & suis factis, & suorum. Ideo derisorie dicitur Esa. 23. Bene cane, frequenta canticum meretrix obliuioni tradita, vt memoria tui sit, quasi dicatur, illi vident se esse in obliuione, & sine memoria, & ideo de se canunt, contra illud Matth 6. Noli canere tuba ante te, &c. Item cantus raucus est detractio, & derisio. Ideo tales sunt similes Ranis, quæ voce sua rauca continue volunt cantare quamdiu neminem vident. Sic detractores in absentia non in præsentia semper murmurant, & diffamant. Tales enim cantant de aliis nimis rauce, id est nimis diffamatorie, seu male: similes etiam vlulis, quæ sunt aues nocturnæ, quæ clamando, & deridendo videntur cantare. Vnde possunt alij dicere illud Iob. 30. Nunc autem derident me iuniores tempore: & sequitur. Nunc autem in cantum eorum versus sum. Cantus blandus est adulatio, & mala suggestio. Et tales similes sunt Sirenis, quæ suo cantu trahunt nauigantes ad naufragium, quia scilicet cantus adulatorum, luxuriosorum, & malorum suggestorum, & maxime hæreticorum sibi, & aliis sunt causa periculi sempiterni. Michææ 2. Cantabunt canticum cum suauitate. Ideo tales possunt dicere illud Amos 5. Aufer à me tumultum carminum tuorum, cantica lyræ tuæ non audiam. Cantus falsus est lætitia mundialis, & consolatio, quæ falsa est, & vana: & tales sunt similes cygno, qui est auis, quæ continue in fluminibus vult conuersari, cuius cantus est signum, & præsagium mortis suæ. Sic vere cantus & lætitia mundialis, quam exercent homines, qui in fluminibus diuitiarum viuunt, est signum & præsagium, quod mors æterna est eis præparata. Amos 8. Conuertam omnia festa in luctum, & cantica vestra in planctum. ideo comminatorie dicitur talibus Esa. 24. In cantibus non bibent vinum, amara erit potatio bibentibus illam. Isti igitur (charissimi) non sunt, in quorum ore non est inuentum mendacium. Non sic (charissimi) sed abdicemus loquacitatem, si volumus dicere canticum Deo gratum.
E ¶ Quarto dico, quod necesse est, quod vendicemus humilitatem: quod ostenditur, cum dicitur: Sequuntur agnum quocunque ierit: sequitur, signat obedientiam, imitationem, humilitatem, & subiectionem. Qui enim bene, & delectabiliter vult cantare, debet se aliis bonis cantoribus conformare. Sic vere, si illos spirituales cantus bene dicere volumus, necesse est, quod bonis cantoribus, scilicet Christo & Sanctis nos per humilitatem, & subiectionem conformemus. Ideo dicitur de sequendo Matth. 8. Sequere me, & dimitte mortuos, &c. Et Matth. 4. dicitur, quod Petrus, & Andreas relictis retibus secuti sunt Christum. Sicut enim ille, qui non sequitur alios in cantu vocali, dissonantiam facit, sic in cantu spirituali ille dicitur discrepare, qui per arrogantiam se dedignatur aliis conformare. Ideo talibus pulchre loquitur Hieron. ad Iulianum. In cithara, inquit, diaboli tres sunt falsæ voces, scilicet,

Elatio, quam habuit in cœlo,
Suggestio, quam cœpit in Paradiso,
Desperatio, quam cepit in inferno.

Musica enim diaboli ab altiori cantu incepit. Inchoauit enim in cœlo antiphonam elationis dicens. Ponam sedem meam ad Aquilonem: altius enim incepit, quam debuit, ideo cecidit. Postea de cœlo descendens inchoauit in Paradiso antiphonam suggestionis, & postea in inferno antiphonam desperationis. Differt enim musica Christi à musica diaboli, quia diaboli incipit ab altiori, Christi vero ab humiliori. Audi doctorem musicæ spiritualis. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Et Matth. 11. & 1. Machab. 6. Pars exercitus per loca humilia ibat caute & ordinate.

Habeamus igitur humilitatem,
Horreamus loquacitatem,
Contemnamus prosperitatem,
Dimittamus carnalitatem.

Et sic digni erimus cantare nouum canticum coram agno, & merito, quia pro certo Deus mirabiliter diligit bonos cantus. Dicit enim Soli. fontem esse in Sicilia, qui quodam occulto instinctu naturæ videtur in cantu, & melodia delectari, si enim iuxta fontem aliquis ceperit canticis, vel melodiis resonare statim videbit aquam plus solito surgere, & erumpere, & sursum se supra margines eleuare. Sic vere fons sapientiæ verbum Dei in talibus spiritualibus canticis delectatur, & magis solito erumpit in beneficiis & lætatur. Bene ergo dicitur in Psalm. Cantate domino & benedicite nomini eius. Et nos etiam Exod. 15. cum Moyse dicamus. Cantemus domino gloriose. Igitur cantemus Deum laudando. Psalm. Cantate domino canticum nouum, laus eius in Ecclesia sanctorum. Item Deum orando. Psalm. Misericordiam, & iudicium psallam tibi domine. Item Deo regratiando. Psalm. Cantate domino, quoniam magnifice fecit. Item Deum confitendo. Psalm. Cantate domino canticum nouum. Sequitur. Confessio & pulchritudo in cõspectu eius. Item Deum prædicando. Ioelis 2. Canite tuba in Sion, vocate cœtum, congregate populum, &c. Prædicatores tamen multis possunt dicere illud Matth. 11. Cecinimus vobis, & non saltastis, lamentauimus vobis, & non planxistis, quasi dicatur, In nullo correcti estis propter cantum prædicationis nostræ. Iste est ergo cantus laudabilis, & meritorius. ¶ Secundo dico, quod est cantus mirabilis, & allectorius, scilicet cantus, & consolatio beatorum, qui laudando & regratiando iugiter cantant Deo, vt Apoc. 15. Vbi Ioannes vidit sanctos stantes supra mare, habentes citharas, cantantes canticum nouum Moysi serui Dei, & canticum agni. B
¶ Tertio dico, quod inuenitur in scriptura cantus damnabilis, & deceptorius. Et iste signat suggestionem diaboli, & peccatorum, de quo dicit Hieron. Cantus diaboli est cupiditas, cantus hominis est voluptas. Soph. 2. Vox cantantis in fenestra, coruus in superliminari. Et hoc sufficit. Vide infra titulo de Laude, Psallere, & Exultare. C

Canis.

Quia canis habet tam multas bonas conditiones, quam malas, quas longum esset per omnia declarare, ideo de ipso duxi quasi sub silentio transeundum, sed qui plus videre voluerit, recurrat ad moralia super librum de proprietatibus rerum, vbi inueniet, quod requirit. Nota ergo breuiter, quod canis signat quandoque A

Virum virtuosum,
Virum vitiosum,
Hostem venenosum.

Signat igitur canis virum virtuosum. Et hoc quadruplici ratione, scilicet propter fidelitatem, propter humilitatem, propter vtilitatem, & propter sedulitatem. Habet enim canis fidelitatem, quia etiam secundum Plin. Canis pro domino suo hostibus se opponit, ipsumq; occisum non derelinquit, & homicidam morsu, & latratu prodit, & ostendit. Vt in gestis Caroli Magni exemplum habetur de Macario proditore, & Leporario, qui duellum in insula nostræ dominæ Parisiis fecerunt pariter pro morte Alberici burgundi ductoris, & ducis vxoris reginæ dicti Caroli Franciæ regis. Sic vere vir fidelis dominum suum, scilicet Deum vel benefactorem debet diligere, & cognoscere, & propter fidem ipsius morti se opponere, & contra aduersarios fidei, scilicet diabolum, & hæreticos viriliter dimicare, & ipso latratu prædicationis, & morsu correctionis debet acriter impugnare. Ideo dicitur Tob. 6. quod Tobias profectus est, & canis secutus est eum. ¶ Item propter humilitatem. Canis enim si à domino percutitur, non irascitur; si fugatur, non indignatur, imo si per vnam viam deiicitur siue eiicitur, per aliam reuertitur, nec cessabit applaudere, quousque pax ipsius reformetur. Sic vere vir humilis & patiens ex despectu, & depressione non debet indignari per obstinationem, sed magis cum humilitate pacem suam, & gratiam procurare. Et si per vnam viam repellitur, debet aliam viam quærere, vt ad aliorum gratiam reuertatur. Et sicut canis est animal magnæ memoriæ per præterito-

teritorum conſiderationem, & beneficia recognoſcens per gratiarum actionem. Vnde Tob. 11. dicitur, quod canis præcurrit, qui ſimul fuerat in via, & quaſi nuncius blandimento caudæ gaudebat, ſic, &c. ¶ Tertio propter vtilitatem, lingua enim canis eſt medicinalis, extrahit enim morbum à vulnere. Reuera lingua talis eſt vir iuſtus, quia vere lingua & locutio ſua, prædicatio, eruditio, monitio, correctio, & conſolatio eſt aliis medicina. vnde Luc. 16. Veniebant canes, & lingebant vlcera eius. Et eſt etiam canis vtilis, quia latrat, mordet, & lingit, atque feras capit. Sic prælatus debet latrare prædicando, debet mordere corrigendo, debet lingere conſolando, & feras, id eſt, peccatores capere, eos ad pœnitentiam conuertendo. ¶ Quarto propter ſedulitatem. Canis enim ſedule cuſtodit domum domini ſui à latronibus, & gregem à Lupis. Sic iuſtus, maxime prælatus, vel prædicator, debet domum Dei, quæ eſt Eccleſia, per diſcretionem cuſtodire, & exinde morſu correctionis, latratu prædicationis, debet Lupos & latrones, id eſt, dæmones, & impios coercere. Eccleſia. 13. Quæ coniunctio hominis ad canem? Et melior (Eccleſiaſtes 9.) eſt canis viuus Leone mortuo. Et ſic patet canis fidelitas, humilitas, vtilitas, & ſedulitas. Pone ſi vis alias conditiones adiungendo, vel inuehendo. Signat ergo canis virum virtuoſum. ¶ Secundo ſignat virum vitioſum ſcilicet peccatorem.
B Canis enim eſt animal vorax, famelicum, inuidum, & immundum. Sic peccator eſt mordax detrahendo, vorax guloſe comedendo, famelicus auare acquirendo, inuidus de bonis aliorum dolendo, immũdus luxuriam exercendo: eſt enim inuidus mordax, & detractor. Inuidet enim canis illi, qui ſubintrat domum, in qua eſt, ipſumque mordet, lacerat, atque fugat. Vnde Hier. 15. Gladium ad occiſionem, & canes ad lacerandum. ¶ Item per canes deſignantur voraces comeſtores, & guloſi. 3. Reg. 14. In ciuitate comedent eos canes. Item inſatiabiles, auari, & ambitioſi. Vnde in Pſalm. Famem patientur vt canes, & circuibunt ciuitatem. Item immundi, & luxurioſi. 3. Regum 21. Linxerunt canes ſanguinem Naboth. Item per canes intelliguntur recidiuantes, & peccatores. Canis enim reuertitur ad vomitum, & peccator ad peccatum confeſſum, & auarus ad illud, quod fuerat reſtitutum, quia ſicut dicitur Prouerb. 26. Sicut canis, qui reuertitur ad vomitum, ſic ſtultus, qui iterat ſtultitiam ſuam. ¶ Item per canes intelliguntur crudeles, & rabioſi. Canis enim faciliter efficitur rabidus, & tunc gregi, quem cuſtodit, efficitur periculoſus, quia niſi teneatur, totum inficit & occidit. Sic peccator, maxime prælatus, quando fit rabidus per crudelitatem gregi ſubditorum ſuorum multum nocet per rapacitatem. Pſalm. Circumdederunt me canes multi, tau. pin. ob. me. ¶ Item per canes intelliguntur adulantes. Canis enim lambit aquam, & blanditur, & applaudit melius veſtito. Sic adulator magis diuitem honorat. Iud. 7. Solent canes lambere aquam. Et nota, quod ſicut canes à nobilibus conuiuiis expelluntur, & à delicatis cibariis coercentur, ſic vere tales peccatores à conuiuiis Paradiſi merentur expelli Apocalyp. 22. Foris canes, & venefici, & à delicatis cibis corporis Chriſti debent merito coerceri. Nam (vt ſecundum Plini.) coriandri ſemen, quod hominibus eſt cibus, & medicina, canibus eſt mors, ſic vere Euchariſtia, quæ hominibus, id eſt, bonis ratione vtentibus eſt vtilis, canibus iſtis ſcilicet peccatoribus eſt damnabilis. Ideo bene præcipitur Matth. 7. Nolite ſanctum dare canibus, & nolite ante porcos ponere Margaritas.
C Et ſic patet, quod canis ſignat hominem vitioſum. ¶ Tertio dico, quod canis ſignat hoſtẽ venenoſum ſcilicet diabolum. Nam ſicut canis mordet, latrat, inuidet & inficit, ſic diabolus inuidet ſaluti hominis, latrat per ſuggeſtionem, mordet per delectationem, inficit, & corrumpit per conſenſum, & operationem. Et ideo petebat Dauid. Erue à framea Deus animam meam, & de ma. can. vni. me. Eſt igitur canis ſignificatiuus viri virtuoſi, viri vitioſi, hoſtis venenoſi &c. Et adiunge ſi vis ad quodlibet membrum alias conditiones, ſicut inuenies in morali. Sufficit.

A **Canities. Canus.** Nota, quod canities eſt albedo capillorum, quæ (vt communiter) duo ſignat, videlicet prudentiam, & ſenectutem. Prudentiam dico pro eo, quod cani capite & antiqui, ſunt (vt communiter) magis diſcreti & prouidi, & ideo cuiuſcunque ætatis fuerint prudentes, poſſunt dici cani. Sap. 4. Cani ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata &c. Vnde Eccleſiaſt. 6. Stude ſapientiæ fili mi, & vſque ad canos inuenies eam, id eſt, vſque ad ſenectutem. & Leui. 19. Coram cano capite conſurge. &c. Vide de ſenectute, & prudentia. &c.

A **Capere. Captio.** Sciendum, quod capere primo eſt idem quod concludere, ligare, tenere, & ſubiugare. Et accipitur in ſcriptura aliquando actiue, aliquando paſſiue.

Actiue Capit { Deus, / Homo, / Diabolus.

Capit Deus, ſcilicet pœnitentes per conuerſionem, delinquentes per damnationem, triumphantes per ſaluationem. Capit (dico) pœnitentes, & hoc facit quandoque cum hamo ſuæ occultæ inſpirationis, aliquando cum rete prædicationis. Ezech. 12. Extendam ſuper te rete meum, & capieris in ſagena mea. Item capit per damnationem delinquentes. Deus enim immittit canes ſuos ad capiendum feras, ſcilicet peccatores, ſcilicet caſus, infirmitatem, & mortem, & tandem per damnationem in inferno coquit, & deuorat vniuerſos. Oſeæ 5. Ego capiam, & vadam, & tollam, & non eſt, qui eruat. Vnde de Dei executoribus, ſcilicet morte, & diabolo poteſt dicere damnatus illud Pſalm. Ecce ceperunt animam meam, irruerunt in me fortes. Item capit triumphantes per ſaluationem. Deus enim capit bonos ad partem ſuam. Vnde 2. Regum 5. Cepit Dauid arcem Sion. ¶ Secundo dico, quod eſt captio qua capit homo, & iſta nihil aliud eſt quam captio, & acquiſitio meritorum peccatorum, terrenorum, & æternorum. Homo enim capit virtutes acquiſitiue. Ezec. 19. Leo factus eſt, & didicit prædam capere. Item homines prædicatiue. Lucæ 5. Eritis iam homines capientes. Item capit terrena multiplicatiue. 2. Paralip. 28. Ceperunt prædam infinitam. Item æternam gloriam beatiue fruendo. Pſalm. Vt hæreditate capias terram. ¶ Item tertio actiue capit diabolus ſcilicet per culpam in præſenti, & per pœnam in futuro: & de tali captione poteſt dici illud Nau. 2. Leo cepit ſufficienter ſibi, & impleuit cubile ſuum præda. ¶ Sed adhuc dico, quod eſt captio paſſiua, B
& tunc capi idem eſt, quod concludi, & contineri: & poſſumus dicere, quod Deus capitur per incarnationem, homo capitur per peccatum & damnationem. Vnde nota, quod paſſiue loquendo videlicet,

Capitur { Chriſtus, / Iuſtus, / Iniuſtus, } quando { vir efficitur, / conuertitur, / decipitur.

Deum cepit laqueus amoris, quia ſcilicet verus amor ad nos ipſum fecit capi. Videlicet capi

Virginis gremio,
Breui præſepio,
Crucis ſupplicio,
Tumuli tugurio.

Deum enim cepit virginitas, ſed hominẽ capit iniquitas: Deum (dico) cepit virginitas in incarnatione. Ipſe enim fuit vnicornis, quem virgo capit in gremio, & concludit, quem venatores, id eſt, ſancti patres capere non poterant quoquo modo. Ideo beatæ virgini dicitur. Quem cœli capere non poterant, tuo gremio contuliſti. 3. Reg. 8. Si cœlum, & cœli cœlorum te capere non poſſunt, quanto magis nec domus iſta? ¶ Item dico, quod iuſtum capit ſtimulus doloris, quando ſcilicet homo contritus, & conpunctus dimittit ſe capi, & ad bonum conuerti Thren. 3. Venatione ceperunt me quaſi auem. ¶ Item dico, quod capit iniuſtum Sibilus deceptoris, id eſt, tentatio diaboli. Sicut enim videmus, quod venatores & aucupes diuerſimode capiunt beſtias, & volucres, quia aliquando cum laqueo, aliquando cum ſagitta, aliquando cum viſco, ſic vere dæmones diuerſimode capiunt homines, id eſt, animas per peccatum ſcilicet aliquando cum ſagitta volante in die, quæ eſt ſuperbia, aliquando cum laqueo conſtringente, qui eſt auaritia, aliquando cum viſco tenente & inficiente, qui eſt luxuria. Ideo de tali captione dicitur Prouer. 5. Iniquitates ſuæ capient impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringetur. Et propter hoc de diuerſis modis capiendi peccatores tam per pœnam, quam per culpam poteſt dici illud Eſa. 8. Offendent inquit, ex eis plurimi, & cadent, & contereentur, & vincientur, & capientur. Vbi eſt aduertendum, quod captio culpæ & pœnæ introducuntur in homine, videlicet

Per { Pompoſitatem elationis (cadent & contereentur) / Cupiditatem affectionis (Offendent ex eis plurimi.) / Carnalitatem infectionis quod oſtenditur cum dicitur (vincientur.)

¶ Capitur igitur homo à diabolo per elationem & pompoſitatem quod oſtenditur cum dicitur Cadent. Cadere enim proprie eſt ab alto ad infimum ruere, quod vtique pertinet ad ſuperbos, C
qui in alto ſuperbiæ conſtituuntur, & inde ad culpam & ad pœnam corruunt, & capiuntur, ſimiles Pardo, qui quando ſentit ſtercora humana ſurſum in arbore, vbi à venatore ex induſtria ponuntur, ſurſum ſalit, vt ea comedat, multum enim diligit ea, & ideo ſuper ſudes acutas ſubtus arborem cadit, & ſic accipitur, & perit, vt dicit Plini. Sic vere dum ſuperbi ſurſum ad arborem mundanarum dignitatum ambiunt, & aſcendunt vt ſtercora mundanarum diuitiarum & delitiarum habeant, ſubito ſuper ſudes acutas tormentorum inferni cadunt, & ſic capiuntur, & pereunt. De tali autem ambitioſorum caſu dicitur in Pſal. Cadet cum dominatus fuerit pauperum. De tali autem captione dicitur 2. Reg. 5. Cepit Dauid arcem Sion. Arx enim, quæ eſt ædificium altũ, ſignat ſuperbos, qui à Dauid, qui interpretatur manu fortis,

fortis, id est, à diabolo per superbiam capiuntur. 2. Paral. 25. Amasiam regem cepit rex Israel. Capitur ergo homo per elationem, D & pompositatem. ¶ Secundo dico, quod capitur homo per affectionem & cupiditatem, quod ostenditur, cum dicitur Offendent. Offendere enim idem est, quod ad aliquod obstaculum se collidere, & inde dicitur offendiculum illud, quod in via alicuius ponitur, vt ad illud collidatur, & cadat, & capiatur. Et sic capiuntur auari, qui ad mundi bona per immoderatum appetitum offendunt, similes Lupo, qui dum offendit ad pedicam suis, ibi capitur. Similes etiam auiculæ, quæ dum offendit, & tangit laqueum, statim constringitur & capitur. Sic vere auari, dum tangunt bona temporalia, quæ recte sunt pedica, & laqueus ad capiendum animas, statim per auaritiam stringuntur, & à diabolo capiuntur. Nam sicut auari capiunt pauperes per suas malitias, sic diaboli capiunt auaros, & hoc per laqueum cupiditatis, finaliter autem pedica æternæ pœnalitatis. Sicut enim pisces, & aues capiuntur laqueo, sic capiuntur homines in tempore malo. Ecclesiastes 9. Offendent ergo, Sicut enim canis rabidus ambulat vacillando, ita quod ad omnia circumiacentia offendit sic etiam auari ad omnia, quæ sunt circa eos, scilicet ad aliorum domos, prata, vineas, & cætera bona offendunt per desiderium & affectum. Vnde Ioan. 11. Qui ambulat in nocte, offendit. Isti igitur sunt fraudulentæ Vulpes, quas dominus præcepit capi. Cant. 2. Capite nobis Vulpes, quæ demoliuntur vineas. Compara auaros Vulpi, quæ semper claudicat, & est fallax, & mortuam se fingit. Sic isti claudicant, quia nunquam rectam intentionem habent, sine recta intentione omnia faciunt, imo mortuos & simplices, vt decipiant alios, se confingunt. Ca-
E piuntur ergo per auaritiam & cupiditatem. ¶ Tertio capitur homo per infectionem, & carnalitatem, quod ostenditur cum dicitur: Vincientur. Carnalitas enim est vinculum, quo homo irretitur, vincitur, illaqueatur, est enim sicut viscus, qui auiculas vincit, & ligat, ita quod in visco capiuntur, deplumantur, & comeduntur. Sic vere carnalitas ita vincit hominem, quod vsque ad mortem ipsum vinctum detinet malis complacentiis, delectationibus, & peccatis, & sic deplumatur, scilicet plumis virtutum, & meritorum, plumis etiam temporalium bonorum, & tandem in inferno capitur, & deuoratur. Istud patet de luxuriosis, qui aliquando à malis mulieribus capiuntur ita fortiter, & per malas complacentias ab eis vinciuntur tam ardẽter, quod vix aut nunquam amplius liberantur, imo ab eis deplumantur, & spoliantur. Ecclesiastes 7. Inueni mulierem morte amariorem, quæ laqueus venatorum est, & sagena cor eius, vincula sunt manus eius. Vnde Prouerb. 7. De procaci muliere dicitur, quod ipsa erat præparata ad capiendas animas. Tales capiuntur ad modum Elephantis, qui capitur ad cantum puellarum. Vel ad modum nautarum in mari, qui capiuntur, & somniantur ad cantum Sirenarum. Sic vere viri ad cantum, & plausum malarum mulierum vinciuntur. Ergo 2. Paral. 36. dicitur, quod Chaldæi Sedechiam regem vinctum catenis duxerunt in Babyloniam. Et sic patet, quod quidam capiuntur per carnalitatem, quidam per cupiditatem, quidam per pompositatem. Et hoc de capere sufficiat.

A **Capillus.** Nota, quod in scriptura inueniuntur capilli portandi, capilli ligandi, capilli tondendi. Primi signant virtuales perfectiones, quæ debent portari. Secundi signant cordiales affectiones, quæ debent ligari: Tertij signant temporales possessiones, quæ debent tonderi. Dico ergo primo, quod per capillos intelliguntur virtuales perfectiones, & significatur per capillos triplex virtus, secundum quod capillus datus est propter tria animalibus, videlicet,

In { Tegumentum propter nuditatem,
Ornamentum contra ruditatem,
Tutamentum contra frigiditatem.

Et sic capilli possunt significare triplicem virtutem, scilicet honestatis, quæ nuditatem cælat, virtutem sanctitatis, quæ vilitatem velat, virtutem charitatis, quæ frigiditatem fugat. Signant enim capilli videlicet honestatis conuersationem, sanctitatis præparationem, charitatis inflammationem. ¶ Dico ergo pri-
B mo, quod capilli signant honestatem. Sicut enim capilli sunt illa pars corporis, quæ apertius ostenditur, quæ exterius exponitur, & quæ diligentius componitur, & qua quicquid est interius absconditur, Sic virtus honestatis præ cæteris virtutibus plus apparet, in conspectu hominum magis fulget. Et si quid est in homine defectiuum, sub hac magis absconditur, atque latet. Et ideo ad ipsius compositionem decentem quilibet sapiens summe studet. De talibus capillis loquitur scriptura 1. Cor. 11. Capilli pro velamine dati sunt. Et aduerte, quod Aristo. in lib. de Physiognomia dicit, quod capillus niger signat rectitudinem mentis. Ad denotandum quod nigra & humilis conuersatio bonæ mentis est significatio. Quia secundum Grego. per hæc, quæ foris apparent, quid intus lateat aperitur, sed aduerte, quod dicitur Leui. 13. quod quando capillus mutatur in flauum, signat lepram, quia reuera quando conuersatio efficitur flaua, & insolens, atque leuis, & ad literam quando capilli procurantur per artem fieri crocei, atque flaui, signum est quod ibi interius lateat lepra malæ, & corruptæ voluntatis. Habeamus ergo nigros capillos atque albos, non flauos, quia scilicet conuersatio nostra non debet esse flaua per insolentiam & leuitatem, sed magis nigra per humilitatem, & alba per munditiæ castitatem. Vnde Dan. 7. Capilli eius tanquam lana munda. Patet igitur, quod per capillum intelligimus honestatem. ¶ Secundo dico, quod C
per capillum intelligimus virtutum multiplicitatem. Sicut enim vides, quod capilli sunt capitis ornamentum, & quod per capillos radicum arbores, & herbæ adhærent terræ, & in terra radicantur, sicut patet de porris, cepe & alliis, sic vere virtutes &, bonæ affectiones animæ sunt ornamentum mentis. Nam per istas cum terra, id est, cum Deo coniungimur, & vnimur, in ipso radicamur, & fundamur. De istis capillis dicitur Matth. 10. Capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Deus enim numerat, & ponderat capillos, id est, virtutes & merita singulorum. Figura de Absalon, cuius capilli singulis annis appendebantur. Sed reuera tales capillos non videntur habere multi. Sicut enim dicunt Solinus, & Plinius, Leones carentes iuba, id est, capillis supra collum sunt quasi degeneres à generositate, & audacia Leonina, & vt dicunt, illi Leones, qui de Pardi adulterio procreantur, tali insigni crinium non ornantur. Sic vere (charissimi) multi sunt, qui carent capillatura virtutum, & bonarum affectionum. Et reuera isti carent spirituali audacia, & virtute, & à probitate degenerant aliorum. Quod vtique in illis apparet, qui in matre sua, id est, in Ecclesia à Pardo, id est, à diabolo adulterine & male & Simoniace generantur, & promouentur, quia (vt communiter) tales carent crinibus bonarum affectionum, virtutum, & meritorum. Figurati in Samsone Iudic. 16. qui quamdiu capillos suos habuit, nec superari, nec excœcari potuit, statim ergo quando crines perdidit, virtutem & fortitudinem amisit, excœcatus, ligatus, & incarceratus fuit. Sic vere homo statim, quod perdit capillaturam virtutum, & potissime septem crines, id est, septem virtutes, vel septem sancti Spiritus dona, pro certo sua virtus, & fortitudo ab eo recedt, & fugit, ita quod ex tunc Philistæis, id est, dæmonibus & peccatis non potest resistere, imo ab eis per malas complacentias capitur, & in carcere malæ consuetudinis vincitur, & tandem per obstinationem & mentis obnubilationem excœcatur, & in fine in ruina domus corporis sui scilicet in morte cum Philistæis, id est, dæmonibus moritur, & opprimitur, atque damnatur. Istos potissime capillos aufert Dalila, id est, mala mulier, vel dalila, quæ interpretatur situla, id est, auaritia, & aliorum peccatorum genera priuant hominem his capillis. Ideo peccata sua plangebat Dauid dicens: Multiplicatæ sunt iniquitates meæ super capillos capitis mei. Non sic (charissimi,) sed habeamus capillos virtutum, & meritorum, iuxta illud Lucæ 21. Capillus de capite vestro non peribit. Signant ergo capilli virtutum multiplicitatem. ¶ Tertio dico, quod ca- D
pilli signant amorem & charitatem. Capilli enim dati sunt in munimentum; muniunt enim hominem contra frigoris tempestatem, & calorem nutriunt, & defendunt, sicut patet de bonis & pilosis foderaturis, & subducturis. Sic vere charitas per bona desideria calefacit, & animam à nocumento frigoris indeuotionis defendit. In cuius signum Nazaræi quando erant in tempore consecrationis & obseruationis suæ, capillos suos non radebant, & sic sanctificationem acquirebant. Quia vere qui foderaturam charitatis seruat, virtutem & sanctitatem multiplicat: vnde Apoc. 1. Capilli eius sicut lana alba. Sicut enim lana calefacit, sic & charitas. Et sic igitur patet, quod capilli significent charitatis inflammationem, sanctitatis aggregationem, & honestatis conuersationem. Isti sunt ergo capilli portandi. ¶ Sed secundo dico E
quod inueniuntur capilli ligandi, & isti signant cordiales affectiones. Sicut enim videmus, quod mulieres ligant, lauant, tricant & pectinant capillos suos, sic vere nos debemus nostras affectiones, quæ more capillorum de nostris cordibus oriuntur, ligare, restringere, ornare, componere, pectinare, & abluere. Ligantur enim per discretionem, quia non sinunt eos effluere quantum vellent. Pectinantur etiam per confessionem, abluuntur per lacrymarum effusionem. Ideo de talibus capillis dicitur 2. Regum 14. Non cadet capillus capitis filij tui. Sed audi, quid dicit Horodotus. Quod scilicet homines calidarum regionum, sicut Æthiopiæ, multos habent capillos nigros & reflexos, sunt tamen, vt dicit, corporis parui, coloris nigri, animi defectiui. Sicut vere hodie qui sunt de regione calida huius mundi, scilicet auari & luxuriosi, & superbi, multos capillos, id est, multas vanas affectiones, multa desideria, & ambitiones noscuntur habere. Psalm. Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei. Verumtamen (vt communiter) sunt parui corporis per meritorum attentionem, nigri coloris per malam conuersatio-

nem,

nem, animi defectiui per cordialis conſtantiæ eneruationem. Ideo de iſtis poteſt dici illud, quod dicitur de illis locuſtis, quæ aſcenderunt de abyſſo Apoc. 9. de quibus dicitur quod habebant
F capillos ſicut mulieres. Iſti ergo ſunt capilli ligandi. ¶ Item tertio dico, quod inueniuntur capilli tondendi, & iſti ſignant mundi temporales poſſeſſiones. Capilli enim ſunt de ſuperfluitate, & non de neceſſitate naturæ, ſunt enim corpori quaſi accidentales, & ideo ſine læſione poſſunt auferri. Nam quando non auferuntur, calores, ſudores, & vermes ibi generantur. Tales ſunt mundi diuitiæ, ſunt enim extra naturam hominis, & ideo iſtæ debent à corpore radi, euelli, tonderi & pauperibus erogari. Hierem. 7. Tonde capillum tuum, & proiice: nam ſi iſtæ capilli debitè tondantur, iterum ſolent renaſci; qua diuitiæ diſtributæ ſolent amplius abundare. Exemplum de Samſone, cui poſt tonſionem capilli iterum renati fuerunt, ita quod fortitudinem priſtinam reſumpſit; quia vere pij, & eleemoſynarij viri poſtquam ſua temporalia pro Chriſto tondent, & erogant, maiorem fortitudinem plenitudinem diuitiarum (vt cõmuniter) conſequuntur, & habent: patet de Tobia, qui in fine fuit ditior; ſed vere ſi iſta per eleemoſynam non tonduntur, tunc exinde colores auaritiæ, ſudores luxuriæ, vermes inuidiæ generantur. Ideo ſimus ſicut Magdalena, quæ pedes domini oſculabatur, & capillis ſuis tergebat, Luc. 7. Pedes enim corporis Chriſti myſtici ſunt pauperes, qui in inferiori parte iacent, qui vere vnguento pietatis à diuitibus ſunt vngendi, & capillis bonorum temporalium ſunt tergendi. Quod eſt contra multos diuites, qui capillos ſuos non extendunt ad pauperes, ſed ad ſuperiores, non ad eleemoſynam, ſed ad pompam, non ad mitigandum pauperum vulnera, ſed ad offerendum diuitibus munera. Iſti ſunt ſimiles quibuſdam tauris Sylueſtribus, qui ſunt in India, quorum capilli contra naturam omnium animalium ſuperius extenduntur verſus caput, non inferius verſus pedes; quia certe capilli diuitiarum diuitum modernorum non deſcendunt hodie inferius ad pedes (id eſt) ad pauperes, ſed magis contra rationem tendunt ſuperius ad diuites & maiores, quia (ſcilicet) pro promotionibus & officiis habendis, iſtis habent conferre magna dona, facere conuiuia, expendere magna encœnia, ad pauperes enim penitus nihil emittunt, nec de eis aliquid curant. Vnde Amos 6. Bibentes vinum in phialis, & vnguentis optimis delibuti, nihil patiebantur ſuper contritionem Ioſeph. Non ſic ergo, ſed tondeamus capillos poſſeſſionum, conſtringamus capillos affectionum, deferamus capillos perfectionum, &c. ſufficit.

A **Capra.** Eſt animal hiſpidum, ſqualidum, fœtidum; quare dico, quod per capram in Scriptura ſignificatur, ſtatus pœnitentium vel pœnitentiæ, ſtatus indigentium vel indigentiæ, ſtatus delinquentium vel immunditiæ. Dico igitur, quod per capram intelligitur pœnitentia, quæ ſcilicet eſt aſpera & hiſpida. Nam ſicut ouis ſignat ſimplicitatem, agnus innocentiam, aries conſtantiam, ſic capra pœnitentiam. Ideo Exod. 36. dicitur, quod in operimento tabernaculi erant 11. Saga de pilis caprarum. Ideo Nume. 15. dicitur, qui neſciens peccauerit, offeret capram, id eſt, pœnitentiam. Item ſignat paupertatem & indigentiam, ſeu etiam ſtatum pauperum, qui more capræ ſunt ſqualidi, Prouerb. 27. Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos. Item ſignat peccatum ſeu peccatorem; quia ſcilicet fœtet: Exod. 6. Obtulerunt hircos caprarum pro peccato, &c.

A **Caprea.** Idem eſt, quod Syluestris capra, hirſuta, & hiſpida, agilis & leuis, & ſignat eremitas religioſos & perfectos, qui ſcilicet plerumque Syluas inhabitant, habitum ſqualidum portant, & per bona opera & obedientiam cito volant. Canticorum 2. Surge dilecte mi, ſimilis eſto capreæ, hinnuloque ceruorum, &c.

A **Captiuus. Captiuitas.** Nota, quod Captiuus dicitur ille, qui violenter captiuus alienæ ſubiicitur ſeruituti. Ideo dico, quod multiplex inuenitur Captiuitas in Scriptura, videlicet Captiuitas

Corporalis, Temporalis, Virtualis, Noxialis, Partialis, Æternalis, } quæ eſt { miſerorum, egenorum, perfectorum, peccatorum, ſanctorum, damnatorum.

Prima eſt captiuitas cui eſt condolendum, ſcilicet his, qui in terris alienis capti ſunt, & maxime Chriſtianis, qui in terris infidelium ſunt captiui. Vnde Ezech. 25. Terra Iſraël deſolata eſt ſuper
B domum Iuda, quoniam ducti ſunt in captiuitatem. ¶ Secunda eſt captiuitas, cui eſt miſerandum, & ſuccurrendum, ſcilicet miſeria pauperum & tribulatorum, qui hic ſub aliorum dominio infortuniis opprimuntur. Vnde iſti ſunt, qui dicere poſſunt illud Tob. 3. & Tob. 7. Traditi ſumus in direptionem & captiuitatem. Aduerte tamen, quod talis captiuitas, id eſt, tribulatio, ſeruitus, vel paupertas valde proficit ſuſtinenti, ipſum enim compellit ad cor ſuum redire, & ad Deum recurrere, & orare, ſicut ponitur in lib. 2. Eſdr. 9. Et qui non eſt in vſu, quod filij Iſrael in terra ſua poſiti Deum dereliquerunt, in captiuitatem vero translati ad Deum recurrerunt, & leges ipſius ſeruauerunt, ſicut etiam nunc patet ad oculum de Iudæis: quia reuera ſæpe fit, quod illis, quibus pax & proſperitas officit, tribulatio & paupertas proficit; quia ſecundum Greg. aduerſitas oculos aperit, quos proſperitas claudit. Vnde Baruch 2. Populus eſt dura ceruice, & conuertetur ad cor ſuum in terra captiuitatis ſuæ, & ſcient quia ego dominus. ¶ Tertio eſt captiuitas, de qua eſt congaudendum C
& iſta eſt ſeruitus obedientiæ & religionis, quæ ſcilicet affectiones varias, & vagas ſeruituti Chriſti ſubiicit, & ſuorum imperio mandatorum. Vnde de Tobia dicitur Tob. 1. Quod in captiuitate poſitus viam veritatis non deſeruit. Nam ſicut captiui de Babylone in Hieruſalem redierunt, & templum domini conſtruxerunt, ſicut dicitur 2. Eſdræ 5. Sic ſancti religioſi, & perfecti viri Babylonem, id eſt, mundum relinquunt, & Hieruſalem, id eſt, ſtatum Eccleſiæ & religionis aſcenderunt, & templum fidei ſuis doctrinis ædificauerunt. 1. Eſdræ 4. Filij captiuitatis ædificent templum. Et nota, quod tales

Captiui { In domino conſolantur, Cœleſtia contemplantur, A miſeria liberantur, In gloria præmiantur ſeu iucundantur.

Dico, quod tales captiui conſolantur ſpiritualiter. Pſalm. In conuertendo dominus captiui Sion facti ſumus ſicut conſolati. Item contemplantur ſupernaliter, Ezech. 1. Cum eſſem in medio captiuorum iuxta fluuium Chobar, aperti ſunt cœli, & vidi viſiones Dei. Item liberantur finaliter, ſcilicet à miſeriis mundi. Eſa. 61. Spiritus domini miſit me prædicare captiuis indulgentiam, & clauſis apertionem carceris. Item iucundantur æternaliter, Pſal. Cum auerterit dominus captiuitatem ple. ſuæ exul. Ia. & læta. Iſrael. Eſt ergo captiuitas, cui eſt congaudendum. ¶ Quarta eſt D
captiuitas, à qua eſt fugiendum, ſcilicet captiuitas peccati, qua ſcilicet peccatores tentationibus capti à peccato, id eſt, à diabolo ſub iugo diuerſarum concupiſcentiarum captiui tenentur. Conſtat enim quod peccator, & maxime per malam conſuetudinem obſtinatus, non eſt ſui iuris, imo quaſi violenter detinetur captiuus. Vnde Eſa. 5. Captiuus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam. Vnde anima talium poteſt dicere illud Eſa. 49. Ego ſterilis & non pariens, tranſmigrata & captiua: talem tamen captiuitatem ſolet potiſſime facere luxuria, quæ hominem præ cæteris magis ligat, ſicut de Holoferne dicitur Iudith 15. Quod pulchritudo Iudith captiuam fecit animam eius. Iſta eſt captiuitas à qua fugiendum eſt. Eſa. 52. Excutere de puluere, conſurge ſede Hieruſalem, ſolue vincula colli tui captiua filia Sion. ¶ Quinta fuit captiuitas, in qua fuit manendum, ſci- E
licet illa, qua fuerunt ſancti in limbo, ſcilicet ante Chriſti incarnationem, ad quam etiam paruuli ſine baptiſmo morientes deſcenderunt. Threnorum 1. Paruuli ducti ſunt in captiuitatem à facie tribulantis. Sancti etiam patres ibi fuerunt detenti, ſed per Chriſti ſanguinem liberati: detenti dico. Eſa. 23. In captiuitatem traduxerunt robuſtos: liberati vero. Vnde Eſa 49. Vtique captiuitas a forti tolletur, quod ſcilicet factum eſt in reſurrectione, & aſcenſione, quoniam ſecundum Apoſtolum, aſcendens Chriſtus in altum, captiuam duxit captiuitatem, Epheſ. 4. Iſta eſt ergo captiuitas, in qua fuit manendum. ¶ Sexta eſt captiuitas à F
qua ſumme timendum eſt, & iſta eſt captiuitas inferni, a qua nullus relaxatur: diabolus enim eſt, ſicut Soldanus Babyloniæ, apud quem nulla eſt redemptio captiuorum, quia in inferno nulla eſt amplius ſalus damnatorum, de quibus Eſa. 46. Anima eorum in captiuitatem ibit. Vnde de Nabuchodonoſor, id eſt, de diabolo dicitur Abacuc 1. Quod ipſe congregat quaſi arenam captiuitatem, &c. Vide de redimere, & ſeruitute, &c.

Caput. Nota, quod caput accipitur tripliciter in Scriptura. Accipitur enim
Literaliter,
Figuraliter,
Spiritualiter.

Caput literaliter ſignat mentis audaciam, & vigorem, & ſtatus eminentiam & valorem, ſtatuſque excellentiam & honorem, & ſic accipitur in Pſalm. De Torrente in via bibit, propterea exaltauit caput. Et eſt aduertendum, quod iſtud caput aliquando deprimitur per verecundiam & humilitatem, aliquando erigitur per eminentiam & auctoritatem, aliquando tenetur per ſapientiam & maturitatem, &c. Humilitas enim deſignatur in capitis depreſſione. Eccleſ. 8. Presbytero humilia animam, magnato humilia caput tuum. 3. Reg. 21. dicitur de Achab humiliato, quod ipſe ambulat depreſſo capite, vel demiſſo. Auctoritas enim & audacia deſignantur in capitis erectione. Vnde Eccleſ. 20. Ab humilitate leuabit caput. Maturitas & prudentia deſignatur in capitis mediocri delatione. Vnde prudentia eſt illa corona aurea ſu-

rea ſuper caput iuſti. Iob 29. Lucerna eius lucebat ſuper caput
B meum. ¶ Iterum dico, quod caput accipitur figuraliter, & ſic caput ſignat mundi Capitaneos, & Principes, Iudices, & Prælatos: caput enim pars eſt corporis ſuperior & altior, per quam totum corpus regitur. Sic tales in corpore Eccleſiæ ſuperiorem & eminentiorem, digniorem, & altiorem locum tenent & ab eorum arbitrio dependet regimen aliorum. Et ideo de B. Petro legitur, quod quando Chriſtus ipſum Prȩlatum & Capitaneum Eccleſiæ conſtituit, ipſum Cephas, quod caput interpretatur, nominauit. Tu vocaberis inquit Cephas Ioan. 1. Cephas enim lingua Syra idem eſt, quod caput lingua Latina, & inde dicuntur Acephali, id eſt, ſine capite. De tali ergo capite loquitur Dauid in Pſal. Conſtituit eum in caput gentium: Et Deu. 28. Conſtituet te dominus in caput, & non in caudam: & ideo de iſtis poteſt dici illud 1. Reg. 15. Cum eſſes paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus es. Et aduerte in auctoritate iſta, quod caput generaliter habet tres conditiones, quæ poſſunt comparari ad bonos ſuperiores, Caput enim

Oſſibus armatur,
Medullis rigatur,
Senſibus ornatur.

C ¶ Sic vere caput, id eſt, Prælatus debet componi oſſibus firmitatis. Quod oſtenditur cum dicitur Eſſes. Medullis pietatis & clementiæ; quod oſtenditur cum dicitur Oculis, in quibus, ſcilicet eſt multus humor. Senſibus claritatis & prudentiæ, quod oſtenditur cum dicitur Caput. Quia ſecundum Iſido. Caput dicitur à capiendo eo, quod capiat, & contineat omnes ſenſus. Habeat igitur Prælatus

Conſtantiæ fundamentum,
Clementiæ roramentum,
Prudentiæ documentum.

Habeat igitur conſtantiam, & perfectionem. Caput enim habet oſſa dura & fortia ad ſui ſuſtentamentum, eſt enim membrum magis oſſeum, quod eſt in corpore. Sic vere Prælatus debet habere oſſeitatem fortitudinis, & virtutis, debet enim eſſe fortis ad perſeuerandum, durus ad corrigendum. Et aduerte, quod oſſa in capite habent adiunctam pellem, & capillos ad ſui tegumentum. Pellis enim quæ eſt mollis & plicabilis, ſignat benignitatem. Capilli autem, qui ſunt exterius, ſignant temporalem facultatem. Quia reuera duritia Prælati, id eſt, rigor eius & iuſtitia, & fortitudo, & conſtantia ſuperiorum debet habere adiunctam benignitatem, vt condoleat, & temporalem facultatem ne indigeat. Debet enim Prælatus habere diuitias ad eminentiam ſui ſtatus ſuſtinendam, & ad pauperum miſeriam releuandam. Exemplo Magdalenæ, quæ capillis capitis ſui pedes Ieſu tergebat. Ideo de tali capite dicitur Cant 5. Caput eius ſicut aurum optimum, & comæ eius ſicut elatæ palmarũ Prȩlatus enim debet eſſe aurum per firmitatem, debet eſſe optimus per bonitatem, debet eſſe ſicut palma, quæ ſemper viret, per honeſtatem, debet etiam habere comas, id eſt, temporalem facultatem: & iſta oſſea firmitas Prælatorum oſtenditur cum dicitur: Eſſes: Eſſe enim ſignat exiſtentiam, reſiſtentiam, & firmitatem. Oſtenditur etiam hoc ipſum, cum dicitur paruulus & humilis. Humilitas enim mater eſt conſtantiæ, & firmitatis, & ideo de iſta humili firmitate poteſt dici illud Cant. 2. Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit ſuauitatem odoris. Habeamus igitur conſtantiæ fundamentum, & firmitatem. Vnde Ezech. 4. Firmamentum
D erat ſuper caput eorum ſcilicet ſanctorum animalium. ¶ Secundo habeat clementiæ roramentum & fortitudinem. Sicut enim caput eſt plenum cerebro medulloſo, nec eſt aliquod membrum in corpore, quod tantam medullæ plenitudinem habet ſicut caput, ſic vere Prælatus debet eſſe ille in toto corpore Eccleſiæ, qui magis debet habere de medulla manſuetudinis, pietatis & dulcoris. vnde Pſalm. Sicut vnguẽtum in capite. & Canti. 5. Caput meum plenum eſt rore. & Eccleſ. 9. Oleum de capite tuo non deficiat. Prælatus enim debet habere rorem dulcoris & benignitatis, vnguentum compaſſionis & pietatis, oleum lætitiæ, conſolationis & charitatis. Quod oſtenditur cum dicitur in auctoritate: Oculis tuis. Oculus enim eſt membrum humidiſſimum, & ideo faciliter habet plorare ad denotandum, quod Prælatus debet habere humorem dulcifluæ pietatis, & effundere lacrymas compaſſionis. Ideo debet Prælatus dicere illud Iob. 29. Oculus fui cœco, & pes claudo. Vnde Hierem. 9. Quis dabit ca-
E piti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? ¶ Tertio habeat Prælatus prudentiæ documentum, & hoc oſtẽditur cum dicitur, Caput. Caput enim à capiendo dicitur, eo quod capiat omnes ſenſus, videlicet oculos ad videndum, aures ad audiendum, linguam ad loquendum, nares ad odorandum, & tactum totum ad tangendum. Sic vere Prȩlatus debet continere omnem ſenſum ſpiritualem, videlicet viſum diſcretionis, auditum obedientiæ & ſubiectionis, odoratum deuotionis, loquelam ſanæ locutionis, guſtum contemplationis, tactum paſſiuum clementiæ & compaſſionis, & tactum actiuum iuſtitiæ & correctionis. Debet enim Prælatus videlicet

Videre — per — diſcretionem,
Audire — per — cauſarum diſcuſſionem,
Odorare — per — deuotionem,
Guſtare — per — contemplationem,
Loqui — per — eruditionem,
Tangi — per — compaſſionem,
Tangere — per — correctionem.

Ideo de tali capite, id eſt, de tali Prælato prudente, & diſcreto poteſt dici illud Eſa. 9. Longæuus & venerabilis ipſe eſt caput. Et Eccl. 2. Sapientis oculi in capite eius. Vnde gl. Interl. Leui. 16. In capite eius organum eſt ſapiẽtiæ, ſed heu proh dolor, quam pauca ſunt hodie talia capita, id eſt, tales Capitanei in Eccleſiis, & communitatibus huius mundi. Vbi ſunt enim hodie inter ſuperiores, qui habeant videlicet

Conſtantiæ fortitudinem,
Clementiæ plenitudinem,
Prudentiæ claritatem.

Vere fortes pauci moderni ſunt, nec ad reſiſtendum fidei vel Eccleſiæ inimicis, nec ad obuiandum tentationibus & peccatis, nec ad perſeuerandum in virtutibus & Dei mandatis. Iſti enim ſunt ſicut caput Vrſi, quod ſecundum Iſidorum valde eſt debile, & ideo percuſſum faciliter frangitur, & fracto Vrſi capite totum corpus ipſius eneruatur. Sic vere (chariſſimi) multi ſunt Capitanei & Superiores, qui ſic ſunt debiles ad reſiſtendum, fragiles ad cuſtodiendum, & labiles ad deficiendum, ꝙ modica percuſſione tentationis, modico ictu tribulationis, modico conflictu vexationis ſtatim deficiunt, & franguntur, ita quod eorum malis exemplis alia membra, id eſt, alij fideles Eccleſiæ peccatis & periculis exponuntur. Commune eſt enim Prouerbium. Dum caput ægrotat, cætera membra dolent. Ideo poteſt hodie plangere Eccleſia, & dicere illud 4. Reg. 4. Caput meum doleo. Et in Pſalm. Conuertetur dolor eius in caput eius. Iſti figurantur in capite Holofernis, quod abſciſſum eſt à corpore, & ſuſpenſum eſt in muris Bethuliæ, quia vere tales mali Capitanei ſunt hodie à corpore Eccleſiarum ſuarum abſciſſi & diuiſi, non enim ſunt firmi ad perſeuerandum cum illis, ſicut patet de illis, qui curias Regum, & Principum, & etiam curiam Romanam circumeunt ſine cauſa, & dimittunt Eccleſias deſolatas. Et ideo bene dicitur, quod iſti ſuſpenduntur in muro, quia ſcilicet tales per iactantiam & elationem, per ſuperbiam & ambitionem, ſemper ſuperius ſunt ſuſpenſi: & breuiter bene verificatur de eis illud Eſa. 1. Omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta pedis vſque ad verticem non eſt in eo ſanitas. Non habent ergo iſti conſtantiæ fortitudinem. ¶ Sed adhuc dico, quod moderni non habent clementiæ plenitudinem. Non enim ſunt medulloſi, ſed furioſi, non clementes, ſed ſæuientes, non miſericordes, ſed cum Deo & hominibus ſunt diſcordes. Iſtud patet ex illis, qui non vacant niſi ad pecuniarum exactionem, ad ſubditorum vexationem, ad malas & inuentitias accuſationes, qui in nullo videntur eſſe molles & pij, ſed duri & crudeles, parci, obſtinati, & contra Deum, & homines indurati. Tales autem Capitanei ſimiles ſunt capiti vituli marini, quod ita eſt durum, quod vix poteſt ferula ferrea quaſſari. Sic vere tales ſunt hodie ita duri & indurati, crudeles, & obſtinati, quod non poſſunt ad aliquam clementiam, nec etiam ferula ferrea diuini timoris ad miſerandum pauperibus incitari. Non enim faciliter dant ſua, ſed faciliter rapiunt aliena; de quibus dicitur Eccleſiaſtici 25. Non eſt caput nequius ſuper caput Colubri. Et bene dicitur malus Capitaneus caput Colubri, quia ſicut Coluber per medium abſcinditur, pars coniuncta capiti viuet, pars autem remota ſcilicet cauda moritur. Sic hodie in Eccleſia illi, qui coniuncti, familiares & affines capitum, id eſt, ſuperiorum, viuunt, promouentur, & exaltantur, alij, qui ſunt remoti, & ad quos non habetur affectio, ſine vita, id eſt, ſine aliqua proſperitate dimittuntur, imo quod peius eſt multis quandoque vexationibus affliguntur. Iob. 2. Caput Aſpidis ſurget, & occidet eum lingua viperæ. ¶ Iſti dicuntur caput Aſpidis, quæ dicitur ab aſpirando, quia ſcilicet iſti ſemper aſpirant ad ampliores honores. Dicuntur etiam lingua Viperæ: quia ſcilicet ipſi mordent, & inuenenant per rapinam. Iſti poſſunt dicere illud 2. Reg. 3. Nunquid caput Canis ego ſum? Caput enim Canis eſt inſatiabilis appetitus, ſic iſti bonis aliorum non ſatiantur. Eſa. 7. Caput Syriæ Damaſcus. Damaſcus interpretatur bibens ſanguinem. Quia Capitanei huius mundi non ceſſant bibere ſanguinem alienum ¶ Sed tertio dico, quod Capitanei mali non habent prudentiæ limpitudinem. Caput enim pingue non poteſt habere ſenſus acutos. Vnde equi, qui habent nimium pingue caput, faciliter perdunt oculos: & quia tales hodie impinguantur diuitijs, delitijs, & adulatorum fallaciis, iuxta illud Pſalm. Impinguaſti in oleo caput meum. Ideo acutos ſenſus prudentiæ, & ſapientiæ non videntur habere, & ſi ſapientes ſunt in

temporalibus, non tamen in spiritualibus quia igitur moderni
Capitanei carent prudentia, & discretione, carent clementia, &
compassione, carēt constantia, & duratione, ideo hodie isti sunt
sine gloria, & honore. Solebat enim antiquitus corona aurea
esse super caput nostrum, id est, super collum Prælatorum, quia
antiquitus solebant honorari, timeri, & à mundi Principibus
reuereri, hodie autem est contrarium, quia nec à subditis dili-
guntur, nec ab extraneis metuuntur, nec a suis propriis reputan-
tur, & quod peius est, ab omnibus raptoribus spoliantur. Et ra-
tio potest esse naturalis, quia sicut videmus, quod capita Piscium
(vt communiter) sunt immundiora, & ad lauandum, & mun-
dificandum difficiliora, sic hodie multi Capitanei sunt cæteris
immundiores, & ad mundificandum & corrigendum difficilio-
res. Ideo plangit Eccles. Thren. 4. Defecit gaudium cordis nostri,
cecidit corona de capite nostro, væ nobis, quia peccauimus. Nō
sic ergo (charissimi) sed habeat Prælatus

- Prudentiam ad discernendum,
- Clementiam ad miserandum,
- Constantiam ad permanendum.

Et sic erit Ecclesiæ verum caput. Accipitur ergo caput allegorice
F vel figuraliter. ¶ Sed adhuc dico, quod caput accipitur figura-
liter, quia scilicet per caput est intelligi Christus, qui est caput
Ecclesiæ, & cuiuslibet Christiani, iuxta illud Ephe. 5. Christus ca-
put est Ecclesiæ. Dicitur autem Christus caput Ecclesiæ propter

- Eminentiam celsiorem,
- Influentiam pleniorem,
- Continentiam ampliorem.

Christus enim omnibus eminet per dignitatem, influit per cha-
ritatem, continet per bonitatem omnes virtutes, caput enim
aliis membris est altius (ecce dignitas) in aliis membris influit
amorem propius (ecce charitas) omnes corporales sensus con-
tinet plenius (ecce bonitas) Caput enim continet carnem, ossa,
neruos, medullam, & venas. Continet dico

- Carnem ad vacui repletionem,
- Ossa ad cerebri defensionem,
- Neruos ad corporis ligationem,
- Medullas ad humoris diffusionem,
- Venas ad sanguinis fluitionem.

Sic Christus continet carnem fluidę pietatis, qua repletur vacui-
tas alienæ paupertatis, continet ossa firmitatis, qua sustentatur
debilitas nostræ fragilitatis, continet neruos charitatis qua liga-
tur diuersitas contrarietatis, continet medullam benignitatis,
ex qua fluit humor gratiæ & sanctitatis, continet insuper venas
largitatis, qua cunctis diffunditur sanguis temporalis substan-
tiæ & facultatis. Ideo de tali capite loquitur Ose. 1. Congrega-
buntur filij Iudæ, & filij Israel pariter, & ponent sibimet caput
vnum. Ecclesia enim figuratur in statua Nabuchodonosor, cuius
caput factum est de auro optimo. Et ideo sicut videmus, quod
Serpens tantum diligit caput suum, quod totum corpus pro de-
fensione capitis tantum exponit, sic vere totum corpus Ecclesiæ,
& omnia membra, & omnes Ecclesiæ fideles caput suum Chri-
stum tantum debēt diligere, quod omnibus pœnis & laboribus
se debent pro Christo exponere, & maxime pro fidei defensione.
Nam sicut videmus, quod à capite corpus regitur, sensus & mo-
tus cæteris membris ministrantur, sic vere à Christo corpus Ec-
clesiæ gubernatur, & singulis membris compassionis & motus
bonæ operationis conceditur & donatur. Vnde in Psalm. Sicut
vnguentū in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron.
Vnguentum enim capitis, id est, influentia Christi descendit in
barbam, barbā Aaron, id est, in quemlibet fidelem. Tertio dico,
quod caput accipitur moraliter, & sic caput signat mentem &
voluntatem interiorem, ætatem & iuuētutem. Signat dico men-
tem & voluntatem, id est, interiorem, quia sicut caput est mem-
brum corporis principale, quo fracto moritur necessario totum
corpus, sic intentio est principalis pars in homine interiori, quæ
si per peccatum fuerit infecta, necesse est, quod tota morum cō-
G geries destruatur. ¶ Nota ergo, quod caput intentionis debet
esse videlicet

- Superius erectum,
- Crinibus coopertum,
- Mundius pectinatum.

Debet (dico) erigi per affectionem, velari per absconsionem, pur-
gari per confessionem. Debet (dico) erigi per cœlestium affectio-
nem, quia sicut aries dormit erecto capite, sic homo semper de-
bet esse erectus ad Deum intentione. Luc. 21. Respicite & leuate
capita vestra. Quod est contra auaros, qui capita ad cœlestia
non erigunt, sed ad terrestria ipsa semper inclinant, similes qui-
busdam hominibus Æthiopiæ, qui secundum Isid. & Pli. semper
incuruati vadunt, & more pecudum caput ad terram inclinant.
Sic isti per auaritiam taliter incuruantur, quod inclinare caput
intentionis ad terram, & ad terrena continue dignoscuntur. 3.
Regum 21. Ambulauit demisso capite. Quia sicut dicitur Amos
9. Auaritia in capite omnium, & nouissima eōrum gladio inter-
ficiam. ¶ Secundo dico, quod istud caput velari debet per ab-
sconsionem. Spirituales enim viri cum crinibus humilis & ho-
nestę conuersationis celant voluntatem, & intentionem, nec pa-
tefaciunt per elationem. Leu. 10. Capita vestra nolite nudare. Fi-
gurati in Dauid, de quo dicitur 2. Reg. 15. Quod Dauid ascende-
bat cliuum oliuarum nudis pedibus flens, & operto capite. Ope-
rimentum enim capitis signat humilitatem, & deuotionem, ve-
recundiam, & mortis recordationem, & exteriorum obliuio-
nem: & in signum huius caput mortuorum sudario tegitur, ca-
put etiam lugentium vestibus operitur ad denotandum, quod
caput intentionis & mentis nostræ debet esse per humilitatem
velatum, vt commissa lugeamus, & vt de morte memoriam ha-
beamus. Vnde Hester. 14. Stercore & cinere impleuit caput. Ster-
cus enim est memoria nostræ vilis generationis: cinis autem est
memoria nostræ terrestris & tristis resolutionis. Veletur ergo ca-
put per absconsionem. ¶ Tertio ergo vngatur caput per deuo-
tionem. Antiquitus enim solebant vngere capita vnguentis re-
frigeratiuis. Sic & nos caput mentis nostræ debemus per deuo-
tionem vngere, vt æstus concupiscentiæ carnalis possimus a no-
stris cordibus refrenare. Eccles. 9. Omni tempore sint vestimenta
tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat. ¶ Quarto la-
uetur caput vel purgetur per confessionem. Vnde Matth. 6. Inun-
ge caput tuum, & faciem tuam laua. Sed reuera videtur, quod ca-
put intentionis nobis aufertur

Per
- Auaritiam & cupiditatem,
- Negligentiam & tepiditatem,
- Immunditiam & carnalitatem,
- Inconstantiam & duplicitatem.

¶ Et primo per auaritiā, quia multi sunt similes quibusdam ho- H
minibus, seu monstris humanam speciem fingentibus, qui à Pli-
nio in India dicuntur esse, qui scilicet dicuntur capita Canina
habere, & ex pellibus animalium sibi faciunt vestes vel vestimen-
tum, & isti Cynocephali dicuntur, & nominantur à Cynos, quod
est Canis, & Cephas quod est caput. Sic vere auari non habent
caput humanum, id est, intentionem humanam, piam & iustam,
sed magis iniustam, & caninam, insatiabilem, & auaram, & ideo
isti de substantiis pauperum sibi faciunt vestimentum. Et ideo di-
cunt isti 2. Regu. 3. Nunquid caput Canis sum ego? Isti moriun-
tur sicut vir Iudith Manasses, de quo dicitur Iudith. 8. Quod ce-
cidit æstus super caput eius, & mortuus est. ¶ Secundo perditur
caput per luxuriam. Sicut enim Abimelech mortuus est quia ab
vna ancilla in capite percussus est Iudith. 9. & sicut Iudith Hole-
pherni propter speciem suam capto caput abstulit, sic luxuriosi
caput rectæ intentionis perdunt, dum à mulieribus per carnis
delectamenta capiuntur. Iudith. 13. Ecce Holophernes iacet in
terra & caput eius non est in eo. ¶ Tertio perditur per negligen-
tiam & tepiditatem. Figura de Isboseth Rege Israel, qui cum
dormiret, & ancilla ostiaria triticum purgaret ingressi sunt duo
Principes latronum, & abstulerunt caput Principis scilicet Re-
gis, sicut dicitur 2. Reg. 3. Ancilla ostiaria est ratio, quæ pro cer-
to dum exterius ad negocia vacat, & per negligentiam dormit,
latrones, id est, Dæmones caput rectę intentionis tollunt. 2. Reg.
16. Vadam & amputabo caput eius. ¶ Quarto perditur per in-
constantiam & duplicitatem. Sicut enim vnius corporis vnum
est caput, sic vnius mentis vna & simplex debet esse intentio, quia
vir duplex animo inconstans est &c. Iaco. 1. Multi enim sunt sicut
Serpens, qui dicitur Amph sbæna, qui secundum Isid. Duo ca-
pita dicitur habere: Sic viri inconstātes, falsi amici, & hypocritæ
malitiosi, plures & varias habent intentiones Figurati in illa be-
stia Apoc. 12. Quæ 7. capita habebat, figurati etiam in Cerbero,
qui plura capita habebat secundum fabulas, sed de hoc vide in
sermone, Rectas facite semitas &c. Sic ergo patet, quod per ca-
put intelligitur mens seu intentio. ¶ Sed adhuc dico, quod per I
caput moraliter intelligitur iuuentus, & vitæ inceptio. Quia sicut
caput est prima pars corporis, sic iuuentus est prima pars vitæ, &
ideo sicut vitium capitis redundat in totum corpus, sic vitium
iuuentutis ipsius vniuersaliter totius est destructio vitæ sequen-
tis. Veruntamen multi videntur similes Satyris & Faunis, quo-
rum est quædam species, quæ caput habet humanum, pedes aūt
Caprinos habet. Nam ab humana specie incipiunt, & in figuram
pecudum terminantur. Sic vere multi sunt, qui in capite, & in iu-
uentute vitæ suæ videntur esse boni, humani, rationabiles, & iu-
sti, misericordes & pij, in pedibus autem, id est, in fine corporis,
id est, in senectute efficiuntur ipsi brutales, & Caprini, luxuriosi,
superbi, & auari, crudeles, impij, & tyranni. Isti etiam sunt simi-
les Gruibus, quarum capita sunt rubea, sed pedes sunt nigri, &
defectiui. Isti etiam sunt similes Gryphis, quorum caput & pars
anterior est Aquila, in pede autem & parte posteriori sunt leo-
nini. Sic isti in anteriori iuuentutis sunt Aquilæ, id est, viri spiri-
tuales, & contemplatiui, in posteriori autem senectutis sunt Leo-
nes, id est, crudeles, impii & tyranni mordaces pariter, & rapto-
res. Isti

res. Isti ergo figurantur in statua Nabuchodonosor, cuius caput erat aureum, pectus & brachia argentea, venter & femora erant ærea, pedes autem pro parte erant ferrei & pro parte terrei, ita quod ista statua quanto magis à capite versus pedes procedebatur, tanto amplius deteriorabatur. Sic vere multi sunt, qui quanto magis viuunt, tanto deteriores fiunt: quia sicut suæ iuuentutis est aureum, id est, bonum & sanctum, pedes autem suæ senectutis sunt terrei per cupiditatem, sunt ferrei per crudelitatem. Vnde talibus loquitur Apostolus Gala. 3. Cum spiritu cœperitis, carne consummamini. Sic ergo patet, quod caput accipitur moraliter, quia scilicet per caput intelligitur affectus vel iuuentus. Item caput accipitur figuraliter, quia scilicet per caput intelligitur Christus, vel Prælatus Item accipitur literaliter, quia scilicet per caput intelligitur membrum hominis, seu status hominis.

A **Carbones.** Nota breuiter, quod per carbones intelligitur quicunque ardor, siue bonus fuerit, siue malus. In bono autem signat

Ardorem
- Pœnitentiæ & tribulationis,
- Amicitiæ & dilectionis,
- Iracundiæ & tribulationis,
- Pestilentiæ & damnationis.

Carbo igitur designat pœnitentiam & aduersitatem. Vnde de illo carbone dicitur Tob. 6. Quod Tobias iecur piscis Angeli iussu exenterati posuit super carbones, qui fecit fumum, qui fugauit Dæmoniū. Quia scilicet si carbo, id est, ardor contritionis & pœnitentiæ, iecur affectionis erit, fumus orationis statim orietur, & sic Diabolus fugit. Esa. 44. Super carbones eius coxi carnes. Item signat amicitiam & charitatem. Vnde de sanctis animalibus dicitur Ezech. 1. Quod aspectus eorum erat quasi carbonum ignis ardentium. Item signat iracundiam. Eccles. 8. Ne incendas carbones peccatorum arguens eos. Item signat Inferni violentiam. Vnde de damnatis dicitur in Psal. Cadent super eos carbones, in miseriis non subsistent: & de iudicio diuino dicitur, quod sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis. Transeo hic, quia paucæ sunt auctoritates.

A **Carcer.** Carcer est locus clausus, ad custodiam malefactorum primitus adinuentus, verum quia quandoque iusti pro impiis rapiuntur vel capiuntur, ideo hodie sæpissime accidit, quod tam iusti quam impij carceribus mancipentur. Act. 26. Multos sanctorum in carceribus ego inclusi. Moraliter ergo accipiēdo, dico, quod in scriptura inuenitur multiplex carcer. Est enim

Carcer
- Eligendus,
- Negligendus,
- Confringendus,
- Metuendus.

Primus est status religionis, qui debet eligi. Secundus est corpus corruptionis, qui debet negligi. Tertius est culpa infectionis, qui debet confringi. Quartus autē est pœna damnationis, qui debet
B corrigi siue metui. ¶ Est igitur carcer eligendus, & ista est clausura Dei mandatorum, & regularium statutorum, & etiam mundanarum tribulationum, in qua homo debet incarcerari, vt ibi pœnitentiam faciat pro delictis, & vt arceatur à vitiis & peccatis. Videmus enim quod omnia, quæ sunt in propriis cā ceribus sunt inclusa. Terra enim & elemēta sunt inclusa infra ambitum cœli, aues & animalia infra ambitum aeris, animæ & spiritus infra ambitum corporum, lingua etiā ne superflue loquatur, infra carcerem dentium, oculi etiam ne nimis aspiciant, arctati sunt carcere palpebrarum, fructus vt edentis appetitum aliquantulum remorentur, in carceribus pellium exterarum. Sic vere homo moraliter includitur in carcere mandatorum & temporalium tormentorum, vt refrenetur à superfluitatibus Iste est carcer ille, de quo dicitur Eccles. 4. Quod de carcere catenisque quandoque egreditur quis ad Regnum, & natus in Regno inopia consumitur. Istud apparuit in Ioseph, qui de carcere eductus promotus est ad regimen totius Ægypti. Gen. 41. Vnde 4. Reg. 25. dicitur, quod Rex Babylonis sublevauit caput Ioachim Regis
C Iuda de carcere. Iste est carcer eligendus seu sustinendus. ¶ Secundo dico, quod est carcer negligendus, & ille est carcer corporis nostri, quem scilicet debemus vilipendere, & per pœnitentiam frangere, & de eius seruitute ad libertatem Dei filiorum exire. Corpus enim est carcer animæ. Hierem. 38. Mansit Hieremias in carcere. Vnde Iob. 7. Nunquid mare sum ego aut cætus,
D quia circumdedistis me carcere? ¶ Tertio est carcer confringendus, & iste est carcer peccati, in quo homo per malas consuetudines & per malas complacentias alligatur, & in isto carcere seruatur homo à Diabolo, vt exinde ad patibulum Inferni trahatur. Figura de Samsone, qui primo fuit tōsus, postea captus, tandem excæcatus, & postea incarceratus. Quia primo capilli virtutum auferuntur, & perduntur, & sic homo per malum consensum capitur, per peccati complacētiam excæcatur, & per malas consuetudines incarceratur. Vnde de malis dicitur Sapien. 17. Digni sunt carere luce, & pati carcerem tenebrarum. De isto carcere homo liberabitur per Dei benignitatem: quia sicut Saphirus est lapis, qui secundum Dioscorides & lapidarium vincula tacta dirumpit, & liberat de carcere vinctum, sic Dei misericordia de carcere peccati liberat hominem, & educit. Item inde liberatur homo per contritionis austeritatem. Quod figuratum est in Petro, qui dormiebat in carcere Herodis, vinctus catenis duabus, quem tamen percusso eius latere Angelus excitauit, & fractis vinculis de carcere liberauit. Sicut dicitur Act. 12. Sic vere licet homo sit in carcere peccati vinctus catenis duabus scilicet catenis peruersæ voluntatis interius, & catenis malæ cōsuetudinis exterius, quando tamen Angelus, id est, Deus prædicatur, vel Prælatus ipsum percutit per duram verbalem vel realem reprehensionem, tunc excitatur per suiipsius consideratationem, & exit carcerem peccatorum per pœnitentiam & confessionem. De tali carcere loquitur Christus Esa. 61. Euangelizare pauperibus misit me, prædicare annum placabilem domini, & clausis apertionem
E carceris. ¶ Quarto autem est alius carcer, qui est metuendus. Et iste est duplex, scilicet, carcer Purgatorij, & Inferni. Carcer enim Purgatorij est ille carcer, in quo positus est magister pincernarum Pharaonis, quia post tres dies recordatus est Pharao ministerij sui, & restitutus est in gradum pristinum. Isti enim tres dies signant tres pœnas, quæ sunt in purgatorio scilicet dolor pro commissis, omissis, & promissis: vel isti tres dies sunt ignis & afflictio, visionis Dei dilatio, offensæ Dei recordatio seu contritio. Postquam enim homo in Purgatorij carcere istis tribus diebus steterit, certum est, quod ad ministrandum in mensa Regis & Dei in Paradiso receptus erit. Ideo de illis, qui sunt ibi, dicitur Esa. 24. Claudentur ibi in carcere, & post multos dies visitabuntur. Ideo dico, quod alius est carcer metuendus, & est locus Inferni. Iste est carcer perpetuus peccatorum, de quo nullus exit. Vnde Matth. 5. Aduersarius mittet te in carcerem, amen dico tibi, non exibis inde. Istud figuratum est in Leone illo Ezech. 19. qui homines deuorabat, qui tandem fuit rete captus, & in carcere positus, ne audiretur vox ipsius supra montes. Sic vere leones & prædones, qui homines per vsuras, fraudes, & rapinas deuorant, & prædantur in rete mortis inuoluuntur & capiunt, & in Inferni carcere perpetuo includuntur, ne vox terrorum suorum super montes eminentiarum huius mundi amplius audiatur. Ideo de tali carcere dicitur Sapien. 17. In carcere custodiebantur sine ferro reclusi. Et sic patet, quod est carcer timendus, confringendus, negligendus, eligendus.

A **Charissimus.** Nota, quod charissimus dicitur à charitate. Et tunc idem est, quod dilectissimus. Aut à caristia, & tunc idem est, quod charissimus vel preciosissimus. Semper igitur charissimus notat in bono. Et ideo nota, quod ille, qui vult Deo & sanctis esse charissimus, debet multis virtutibus abundare. Nam sicut ille lapis charus & preciosus dicitur, qui multis specialibus proprietatibus insignitur, sic ille Deo & sanctis meretur esse charissimus, qui multis bonis virtutibus est dotatus. Sicut enim pater illum filium, qui ei præ aliis assimilatur habet charissimum, sic Christus illum charissimum reputat, qui ipsum in virtutibus imitatur, & qui sibi in moribus se conformat. Et hoc videtur innuere Apostolus Eph. 5. Vbi dicit Estote imitatores Dei, sicut filij charissimi. Vbi aduerte, quod quilibet talis debet esse

- Fortis & stabilis (Estote)
- Concors & habilis (Imitatores dei)
- Dulcis & humilis (Sicut filij charissimi).

¶ Fortis (dico) & stabilis, & hoc ostenditur in verbo (Estote) Vide in titulo Estote supra in litera E. Marc. 9. Hic est filius meus charissimus. Esse enim verbum substantiuum, fortitudinem & permanentiam signat. Et nota, quod quilibet talis debet esse

Stabilis
- Sustinendo fluctus terribiles,
- Reprimendo motus damnabiles,
- Refutando flatus fallabiles,
- Diligendo cœtus laudabiles.

B ¶ Igitur si volumus esse charissimi, simus fortes, stabiles & manentes, fluctus terribiles sustinendo & tribulationes in patientia tolerando. Roma. 12. Non vos defendentes charissimi, sed date locum iræ. ¶ Item motus damnabiles reprimendo, & carnis desideria refrenando. 1. Petri 2. Charissimi, obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos abstinere à carnalibus desideriis quæ militant aduersus animam. ¶ Item flatus inutiles refutando, seu verba adulatoria non credendo 1. Ioan. 4. Charissimi, nolite credere omni spiritui, sed probate spiritus si ex Deo sunt. ¶ Item fratres laudabiles diligendo, & charitatem firmiter sectando & continendo. 1. Io. 4. Charissimi, diligamus nos inuicem, quia charitas ex Deo est. Qui ergo modo vult esse charissimus Deo, sit
C istis quatuor iam dictis fortis & stabilis. ¶ Secundo dico, quod necesse est, quod ipse sit erga Deum concors & habilis, quia scilicet

licet ipſe debet eſſe imitator Dei & ſanctorum, & eis pro poſſe ſimilis & conformis (Imitatores inquit) Vnde dicitur de imitari. 3. Io. 1. Chariſſime noli imitari malum, ſed quod bonum eſt. Qui
D bene facit, ex Deo eſt &c. ¶ Tertio vero dico, quod iſte debet eſſe in conuerſando dulcis & humilis, quia debet eſſe filius (Sicut filij inquit) Vide in filio quomodo ſignat humilitatem & captiuitatem, &c. 1. Ioan. 3. Chariſſimi, nunc filij Dei ſumus. 1. Cor. 4. Miſi ad vos Timotheum, qui filius meus chariſſimus. Iſta ergo de Chariſſimo ſufficiant. Vide de charitate.

A **Charitas.** Charitas teſte Aug. Super Ioan. Homel. 8. Ponitur de pœn. diſt. 2. Radix eſt omnium bonorum. Iſtud enim videtur velle Greg. in Hom. qui dicit, quod ſicut ab vna radice multi, ſic à charitate multæ virtutes procedunt, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, niſi maneat in radice charitatis. A radice enim procedunt medulla, flos, folium, & fructus. Sic à charitate, quæ nihil aliud eſt, quam amor Dei & proximi, procedunt

Medulla compaſſionis,
Flos bonæ affectionis,
Folium bonæ locutionis,
Fructus bonæ operationis.

Quia breuiter charitas omnem perfectionem includit. Vnde Col. 3. Super omnia autem charitatem habete, quæ eſt vinculum perfectionis. Quamuis ergo charitas multos & infinitos habeat effectus, tamen habet quatuor effectus ſpirituales. Oſtenditur enim quod charitas amat veraciter: quia dicitur charitas à charus, ra, rum. Ditat fœliciter (habete) ligat tenaciter (vinculum)
B complet ſagaciter, (perfectionis) ¶ Dicamus ergo primo, quod charitas amat veraciter, nihil enim perfecte amatur, niſi per charitatem. Hæc enim Deum taliter inflammauit, quod ad hominis miſeram contritionem, & ad carnis aſſumptionem ipſum miſericorditer inclinauit. Fuit enim ſicut adamas, qui attrahit ferrum, quanquam ſit duriſſimum, quia vere quamuis Deus durus & auſterus videretur, tractus eſt tamē funibus charitatis ad hoc, vt homo efficeretur, vt per eum homo ſaluaretur, & ad eius conſortium admitteretur. Charitas enim dicitur quaſi chara vnitas: quia ſcilicet iſta fecit hominem Deo taliter charum, quod de vtroque factum eſt vnum 1. Ioan. 3. Videte qualem charitatem dedit nobis Deus: vt filij Dei nominemur, & ſimus. Item debet corda noſtra ſic inflammare, quod ad diligendum Deum & proximum debemus iugiter inhiare. Sic vere charitas non apparet ſolum in proſperis, imo in aduerſis. Etiam ſimilis eſt charitas illi lapidi, qui dicitur carbunculus, qui eſt lapis ignei coloris, qui ita ardenter rutilat, quod nocte non extinguitur ſplendor eius, ſicut dicit Iſid. Sic vere vera charitas tam erga Deum, quam erga proximum ita debet eſſe firma, vera, & tenax, quod non ſolum in die id eſt, in tempore proſperitatis debet lucere & apparere, imo potius in nocte, id eſt, in tempore tribulationis & aduerſitatis. In proſperitate enim ſuorum gaudet charitas & lætatur, in aduerſitate autem condolet, compatitur, & triſtatur, adiuuat pariter & conſolatur. Stellæ enim magis videntur de nocte lucere, quam de die. Sic boni & charitatiui amici plus ſe oſtendunt aliis lucentes, & adiuuantes eos, & conſolantes in aduerſitate, quam in proſperitate. Prou. 31. Non extinguetur in nocte lucerna eius. Chryſopaſſus eſt lapis, qui de die apparet aureus, de nocte autem igneus eſſe videtur. Nam in die videtur pallere ſicut aurum, in nocte autem rutilat ſicut ignis. Quia boni de die, id eſt, in proſperitate debent ſplendere per lętitiam & iucunditatem ſcilicet aliis congaudendo, pauperes adiuuando, Deum laudando, & magnificando. De nocte autem, id eſt, in aduerſitate debent rubere, & ardere per charitatem, ad Deum feruenter recurrendo, aduerſa fortiter vilipendendo, amicos depauperatos diligendo, & feruorem ſuæ dilectionis erga eos amplius oſtendendo: quia ſicut dicitur Prouer. 12. Omni tempore diligit, qui amicus eſt. Vnde Bern. Super Canti. Sermone 20 Sit fortis & conſtans amor tuus, nec cedens terroribus, nec ſuccumbens laboribus. Amemus affectuoſe, circumſpecte, & valide. Cuius tamen contrarium faciunt multi, & maxime falſi amici, qui non habeat perſeuerantem amorem, quia amor eorum tantum durat in proſperis, & deficit in aduerſis. Ideo iſti ſunt ſimiles Soli, qui dicitur quaſi Solus lucens, qui tantum videtur lucere de die, & nunquam de nocte. Sic vere iſti dicuntur quaſi Soli lucentes, quia ſcilicet ſibi ſoli volūt proſpicere & lucere, & nullum alterum adiuuare: nam amicis ſuis tamdiu apparent in die proſperitatis, quamdiu lucrari cupiunt aliquid, vel poſſunt erga eos, nunquam in nocte aduerſitatis. Si enim paupertas ſeu aduerſitas venerit, ſtatim falſorum amicorum cōſortium diſparebit. Sicut enim dicit Sen. Amicum proſperitas inuenit, aduerſitas probat. Et alibi dicit, quod inde amici fugiunt, vbi probantur. Sed non ſic vera charitas, quia iſta amat veraciter, propter quod pulchre loquitur Aug. lib. de laudibus charitatis: Charitas in aduerſitatibus tolerat, in proſperitatibus tentat, in duris paſſionibus fortis eſt, in bonis operibus hilaris eſt, in temporalibus ditiſſima, in hoſpitalitate latiſſima, inter bonos fratres lætiſſima, inter falſos patientiſſima. Ad hoc etiam facit, quod dicit Hug. lib. de charitate. Vbi dicit. Magnam vim habes ô Charitas, tu ſola trahere Deum potuiſti de cœlo ad terram. O quam forte eſt vinculum tuum, quo Deus ligari potuit, & homo iniquitatis vincula dirupit. Neſcio quid magis in laude tua dicere poſſum, quam quod Deum de cœlo ad terram traxiſti, & quod hominem de terra ad cœlum ſubleuaſti. Charitas igitur amat veraciter. ¶ Secundo dico, quod charitas ligat C
tenaciter. Quod oſtenditur cum dicitur, Iſta habent vinculum. quos enim vinculum perfectæ charitatis ligat, ita tenaciter eos iungit, quod nec locorum diuerſitas, nec ſtatuum imparitas, nec contingentium caſuum aduerſitas poteſt ipſos amplius ſeparare. Quod bene dicit Apoſtolus Roman. 8. Quis, inquit, nos ſeparabit à charitate Chriſti? & ſequitur. Certus ſum, inquit, quod neque mors, neque vita, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum poterit vos ſeparare à charitate, quæ eſt in Chriſto. Charitas enim eſt ſicut vinculum, quo ligantur Boues. Quia ſicut dicit Plini. Boues ſocios ſuos, cum quibus ligantur, ſolent valde diligere, ſocietatem eorum frequentare, & ſe inuicem lambere, & ſi ab inuicem in paſcuis diuidantur, ſolent alter alterum quærere, & pium affectum erga ſocium ſolent mœſtis mugitib. declarare. Sic vere illi, quos vera charitas ligat ſe inuicem diligunt, & frequenter lambunt, applaudunt, & ſalutant, & ſi aliquo caſu ab inuicem receſſerint, vt pote ſi charitas illorum per aliquam occaſionem turbata fuerit vel diſiuncta, de hoc conqueruntur & dolent, & ad eam recuperandum laborare non ceſſant. Eſt igitur charitas vinculum, ligat enim hominem, & Deum, amicum & amicum, & quod fortius eſt, inimicum & inimicum. In tabernaculo enim fœderis ligabatur ſaccus cum ſacco, cortina cum cortina, ſuperhumerale cum rationali. Quia breuiter in omnibus paramentis illis vix erat aliquid quin ligaretur aliquibus ligamentis, ſicut legitur Exo. 26. & deinceps. Sic vere inter nos, qui ſumus tabernaculum Eccleſiæ militantis, non debent eſſe aliqui, quin per charitatis vincula ſint ligati. Ezech. 4. Ecce data ſunt ſuper te vincula, & ligaberis in eis. Charitas enim non ſolum vinculat homines, imo etiam vinculauit ipſum Deum. Vnde Hugo lib. de charitate dicit ſic. Charitas Deum ſuperauit, & adduxit eum vinculis ſuis alligatum, adduxit eum ſagittis ſuis vulneratum. O charitas, vulneraſti impaſſibilem, æternum feciſti mortalem, hæc autem omnia feciſti, vt omnia corda noſtra emollires. & ſequitur in eo. lib. Charitas omnem languorem ſanat, vitiorum radices extirpat, mentem illuminat, conſcientiam mundat, animam lætificat, Deum demonſtrat. Animam enim quam inhabitat charitas, ſuperbia non inflat, inuidia non deuaſtat, ira non diſſipat, triſtitia mala non vexat, auaritia non excœcat, gula nō inflammat, luxuria non coinquinat. Sed heu proh dolor quam pauci ſunt hodie, qui charitatis vinculo ſunt aſtricti. Multi ſunt ſimiles Rhinoceronti, qui nulla aſtutia poteſt capi, nec vllis poteſt vinculis detineri. Sic vere multi ſunt ita ceruicoſi & proterui, odioſi, & iniurioſi, quod nunquam amoris vinculis capiuntur, ſed ſi captiui eſſe credantur infra ambitum amicitiæ & charitatis, ſubito inuenta occaſione talia vincula deſtruunt, atque frangunt. Hieremiæ 2. A ſæculo confregiſti iugum, rupiſti vincula. Sed pro certo quamuis peccatores dirumpant vincula charitatis, permittunt ſe tamen ligari vinculis iniquitatis. De quibus dicitur Prouerb. 5. Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringuntur. Et aduerte, quod quidam capiuntur & ligantur vel vinculantur per cupiditatem, alij per carnalitatem, alij per tepiditatem. Cor & burſam ligat cupiditas, corpus & carnem ligat carnalitas, pedes & manus ligat tepiditas. Cupidi ligantur ſicut aſini mercatorum, qui vinculo capiſtri ſui taliter inuoluuntur, quod etiam à comedendo coercētur. Sic vinculum auaritiæ, & parcitatis homines taliter ligat, quod de bonis proprijs ad ſatietatem comedere nō ſunt auſi. Oſeæ 5. Vidit Ephraim languorem ſuum, & Iudas vinculum ſuum. Iſti figurati ſunt in Sedechia Rege. 4. Reg. vlt. qui captus eſt à Nabuchodonoſor, & per ipſum excœcatus, & catenis vinctus, ductus eſt in Babylonem. Quia reuera per auaritiam homo à diabolo capitur, & ne ſeipſum cognoſcat excœcatur, & ne de poteſtate diaboli exeat, vinculis parcitatis, & obduratæ voluntatis alligatur, & ſic in Babylonem, id eſt, in Infernum ducitur & minatur. Item alij vinculantur per carnalitatem, ſicut ſunt luxurioſi, figurati in Samſone, quem Dalila ligauit, totondit & excœcauit, ad denotādum, quod qui per malas mulieres hic vinculis malarum concupiſcentiarum ligatur per pauperationem tondetur, per obſtinationem excœcatur, per malam conſuetudinem incarceratur. Ideo dicebat Salomon Eccleſ. 7. Inueni mulierem morte amariorem, vincula ſunt manus eius, ſagena cor eius. Item alij ligantur per tepiditatem, quia ſicut homo ligatus non poteſt ſe mouere, nec fugere, nec laborare, ſic illi, qui vinculo torporis, & deſidiæ ſunt ligati, ad

nullum

nullum bonum opus possunt se mouere. Eccl. siast. 28. Vinculum eius vinculum ferreum. Non sic (charissimi) disrumpamus vincula eorum, & proiiciamus à nobis iugum eorum, & ligemur vinculis non corporis, sed amoris, non auaritiæ, sed amicitiæ, non carnalitatis, sed charitatis, quia reuera sicut dictum est, charitas ligat tenaciter (Vinculum inquit)

D ¶ Tertio dico, quod charitas ligat fœliciter, quod ostenditur, cum dicitur: Habete: Habeo enim est verbum possessiuum, signat enim possessionem alicuius rei, ad denotandum, quod charitas facit nos possidere merita & virtutes in præsenti, & gloriam perpetuam in futuro. Teste enim Senec. Diues est non qui magis habet, sed qui minus cupit. Et quia charitas facit hominem sufficientem sibi, ideo facit eum diuitem. Vnde Aug. lib. de laudibus charitatis. In charitate omnis diues est pauper: est enim similis illi lapidi, qui dicitur Galactites, qui secundum Isidor. & Dioscor. Vbera lacte replet, quia vere vbera charitatis lac gratiæ & virtutis, lac diuitiarum spiritualium & salutis nostræ possessoribus procurare nituntur. Calor enim secundum naturales est causa fœcunditatis arborum, & herbarum, quod bene apparet, quia regiones frigidæ, sicut est Neogrigia & viciniæ, sunt regiones steriles, & sine fructu. Sic vere charitas est causa diuitiarum, & fructuum spiritualium, gratiarum, & virtutum, quia sine ista nullus potest producere bonum fructum. Ideo potest dicere illud Phil. 4. Habeo autem omnia, & abundo. Et nota, quod dicit omnia, quia scilicet omnes virtutes facit charitas nos habere. Et specialiter tres virtutes oriuntur à charitate, scilicet pietas, & compassio, benignitas, & deuotio stabilitas, & duratio. Charitas enim generat cordis compassionem, mentis deuotionem, status durationem. Calor enim nubes in pluuiam resoluit, fructus in arbore dulces facit, lutum in fornace desiccat, & forte reddit. Sic charitas nubem mentis nostræ ita per confessionem resoluit, quod exinde stillate pluuiam, id est, eleemosynarum largitionem facit, fructus etiam cordis nostri ita dulces facit quod maturantur per deuotionem, & eos humiles reddit ad Dei acceptionem, lutum etiam fragilis mentis nostræ decoquendo indurat per perfectionem, ita quod efficimur stabiles ad resistendum contra omnem tentationem. Ideo de charitate dicit Apost. 1. Corinth. 3. Charitas patiens est, benigna est, non agit perperam, non quærit quæ sua sunt &c. Istam auctoritatem diuisam cum 12. Proprietatibus charitatis vide in sermone. Et propter hoc de diuersis virtutibus à charitate emanantibus pulchre loquitur Bern. In Epist. 2. dicens. O bona mater charitas, quæ siue foueat infirmos, siue exerceat prouectos, siue arguat inquietos, diuersis diuersa exhibens, sicut filios diligit vniuersos. Cum te arguit mitis est, cum tibi blanditur simplex est, pie solet sæuire, sine dolore mulcere, patienter nouit irasci, humiliter nouit indignari, mater est non solum hominum sed etiam Angelorum, quæ in terris, & in cœlis sunt, pacificauit; Deum hominibus placauit, & hominem Deo reconciliauit. Hæc Bernardus. Ostenditur ergo, quod charitas est habenda, quia ditat fœliciter, quia ligat tenaciter, quia amat veraciter, &c. Vide de charitate supra vbi amor, dilectio, ardor, calor, ignis, & in pluribus aliis titulis.

A **Carmelus.** Nota, quod Carmelus mons est in India fructuosus, & pinguis, & interpretatur mollis, vel tenellus, seu sciens circumcisionem, aut scientia circumcisionis. Dicam igitur breuiter loquendo, quod iste mons signat triplicem locum, seu statum scilicet

Statum { Moralem virtutibus perfectum, Cœlestem muneribus refectum, Carnalem criminibus infectum.

¶ Primo dico, quod signat virtutum opulentiam, scilicet statum hominum perfectorum, sicut est status religionis primæuæ, quia scilicet ibi fuit omnium virtutum vbertas. Ibi enim fuit mollities beneuolentiæ, teneritudo pietatis & clementiæ, scientia veræ prudentiæ & circumcisionis. Et ideo nota, quod in isto Carmelo abstinentiæ, & temperantiæ, id est, in religione vel Ecclesia debet & solet esse sanctorum habitatio, simplicium recreatio, deuotorum consolatio. Ibi enim sancti solent commorari. Vnde de sancto Helia dicitur, quod ipse fugiens à facie Iezabel habitauit in Carmelo 3. Reg. 18. Ascendit Helias in verticem Carmeli. In illo enim statu solebant sancti frequentari, & à laicis sæcularibus visitari. Sicut de Sunamitide dicitur 4. Reg. 4. Quod ipsa profecta est ad virum Dei in verticem Carmeli. ¶ Item dico, quod ibi simplices debent recreari. Erat enim Carmelus locus pascuosus, vbi animalia nutriebantur, sic simplices laici bonis doctrinis, & exemplis, quæ inueniebantur in religione, & Ecclesia solebant spiritualiter enutriri. Micheæ 7. In medio Carmeli pascentur. ¶ Item ibi solent deuoti consolari. Vnde Hierem. 2. Introduxi vos in terram Carmeli, vt comederetis fructum eius & optima illius. Sed heu non sic hodie, quia iam videtur verificatum illud Hierem. 4. Aspexi, & ecce Carmelus desertus & vrbes eius destructæ. Quia reuera quasi totus status religionis conuersus est quo ad virtutes in solitudinem & desertum. Vnde diabolus in persona Nabuchodonosor gloriatur se destruxisse istum Carmelum, Esa. 37. Saltū Carmeli ego confodi, & siccaui aquam, & riuos aggerum. & Amos 1. Exsiccatus est vertex Carmeli: signat ergo Carmelus virtutum opulentiam. Vel si vis per omnia dic idem de sacra Scriptura. Dic ergo, quod Carmelus signat scripturæ sapientiam. Secundo signat cœlorum abundantiam scilicet gloriam beatorum ideo cuilibet bono promittit dominus illud Esa. 35. Gloria libani ad te veniet decor Carmeli, & Saron. Tertio potest significare mundanam affluentiam 1. Reg. 25. Erat homo quispiam in solitudine Maon, & possessio eius in Carmelo, & erat vir ille magnus, & diues. Et aduerte, quod dicitur Esa. 16. Auferetur lætitia, & exultatio de Carmelo, &c.

Carmen. Nota, quod in scriptura reperitur multiplex A carmen scilicet malorum, bonorum, & optimorum. Mali enim triplex, vt communiter, dicunt carmen, videlicet

Carmen quod { Allicit, Deficit, Inficit.

¶ Carmen alliciens signat fallaciam proditorum, qui scilicet suis fallacibus verbis decipiunt, sicut quidam quibusdam incantatoriis carminibus innitentes de quo Prouerb. 25. Acetum in vitro, qui cantat carmina corde pessimo. Ista sunt carmina Medeæ, quibus nihil erat impossibile, quia scilicet per carmina sua Solem obscurabat, senes ad iuuentutem reducebat, & multa alia mirabilia faciebat. Sic adulatores, & falsi, &c. Carmen deficiens signat lætitiam mundanorum, quæ scilicet in tristitiam & luctum finaliter commutatur. De quo Ecclesiast. 12. Consurgent volucres ad vocem scilicet in iudicio, & obsurdescent omnes filiæ. Carminis excelsa quoque timebunt, & formidabunt in via. Carmen inficiens signat lasciuiam malorum, scilicet luxuriosorum, & etiam Dæmonum, qui scilicet malos suggerendo inficiunt audientes quibus debent prudentes dicere illud Amos 5. Aufer à me tumultum carminum tuorum, canticum lyræ tuæ non audiam. ¶ Item dicam, quod boni quadruplex etiam (vt B communiter) dicunt carmen, videlicet Carmen

Contritionis, quod dicitur latenter,
Orationis, quod dicitur feruenter,
Compassionis, quod dicitur dolenter,
Gratiarum actionis, quod dicitur lætanter.

Contritio est carmen flebile. Vnde de libro misso Ezechieli dicitur, quod ibi erant lamentationes, & carmen, & væ. Lamentationes scilicet contritionis, carmen confessionis, væ pœnalis satisfactionis. Oratio est carmen vtile, de quo in Psalm. Immisit dominus in os meum canticum nouum, carmen Deo nostro. Compassio est carmen lugubre, de quo Ezech. 32. Filii hominis cane carmen lugubre super multitudinem Ægypti. Gratiarum actio est carmen salubre. De quo post transitum maris rubri dicitur Exo. 15. Quod Moyses & filij Israel cecinerunt hoc carmen domino dicentes Cantemus domino gloriose, &c. Optimi autem, id est, beati Deo multiplex dicunt carmen, ipsum, scilicet perpetuo laudando, & eo exultando, de quo 2. Paral. 7. Sacerdotes stabant in officiis suis, leuitæ in Organis Carminum domini, quæ fecit Dauid Rex ad laudandum dominum quoniam in æternum misericordia eius, &c. Vide supra in verbo Canere.

Carnalia. Nota, quod carnalitas idem est, quod volu- A ptas, sed de carnalitate satis dictum est supra scilicet penul. tit. præcedenti, item supra tit. de abstinentia in illa auctoritate ibi exposita. Obsecro vos, &c. 1. Pe. 2. Item infra vbi delitiæ, & in aliis multis locis. Verum ne totaliter dimittam materiam intactam, nota, quod carnalia sunt præcauenda triplici ratione videlicet, quia habent

Mentem excæcare,
Corpus eneruare,
Carnem inflammare.

Habent (dico) mentem excæcare. Dicit enim Plin. Quod Catulus Canis quanto pinguiori lacte nutritur tanto tardius dicitur videre. Sic vere homo quanto lacte carnalitatis, & voluptatis abundantius nutritur, tanto à visu discretionis, considerationis, & contemplationis amplius impeditur. Istud patet in luxuriosis & carnalibus, qui recte videntur penitus excæcati. Non enim cogitant de futuro, nec de spiritualibus bonis scilicet de morte, iudicio, & Inferno: quia sicut dicitur 1. Corinth. 2. Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus. Ideo talibus loquitur Apost. 1. Corinth. 3. Ego autem non potui loqui vobis tanquam spiritualibus sed tanquam carnalibus vnde de carnalibus dicitur Ezech. 23. Carnes eorum sicut carnes asinorum, & sicut equorum fluxus eorum, quasi dicatur. Isti sunt equi, & asini,

id est, brutales & excœcati. Contra illud Psalm. Nolite fieri sicut equus & mulus. Habet igitur carnalitas excœcare. ¶ Secundo dico, quod carnalitas habet mentem inflammare. Arbores enim quæ habent viscosum humorem faciliter inflammantur, sicut patet in Abiete, & Pinu. Sic vere illi, qui viscositatem carnalitatis, delitiarum & voluptatis igne malorum desideriorum, consueuerunt faciliter inflammari. Caro enim pinguis faciliter ardet. Sic proh dolor vir carnalis. Ideo consulit Apost. Galat. 5. & Roman. 8. Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. ¶ Tertio dico, quod carnalitas potest eneruare. Sicut enim arbores, quæ pascuntur in paludibus, sicut sunt Salices, & Platani, faciliter putrescunt: sunt enim præ aliis arboribus debiles & infirmæ, sic vere illi, qui in paludibus voluptatis & carnalitatis versantur, per mortem & peccatum facilius eneruantur. Roman. 7. Ego autem carnalis sum venundatus sub peccato 1. Corinth. 9. Qui seminat in carne, de carne metet corruptionem. Patet ergo, quod homo per carnalitatem excœcatur, inflammatur, eneruatur. & hoc sufficit.

A **Caro.** Quintupliciter accipitur in Scriptura. Accipitur enim pro exteriori facultate vel prosperitate, pro interiori voluptate, vel carnalitate, pro miseriori vilitate vel fragilitate, pro vberiori pietate & benignitate, pro sanctæ Eucharistiæ dignitate & auctoritate. Caro enim est illa pars corporis, quæ magis apparet exterius, & sic signat mūdi temporalitatem, quæ extra vos est, & ad modum carnis faciliter defluit & siccatur. Et de talibus carnibus, tyrannis & raptoribus, qui ad modum leonum carnibus bestiarum innocentium, id est, de substantia pauperum viuunt Micheæ 3. Violenter tollitis pelles eorum de super eis, & carnes eorum de super ossibus eorum. Item caro est illud membrum, quod magis ebullit interius, & sic signat carnalitatem. Galat. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum. Et 1. Pe. 2. Obsecro vos abstinete à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam. Sed vide istam supra de abstinentia Vbi exponitur. Item caro est illa pars corporis, quæ facilius defluit inferius, & sic signat vitæ fragilitatem. Vnde in Psalm. Recordatus est quia caro sunt, spiritus vadens & non rediens. Item caro est illud membrum, quod inuenitur mollius & humidius, & sic signat cordis benignitatem, & pietatem seu charitatem. Genes. 2. Adhærebit homo vxori suæ, & erunt duo in carne vna. & Genes. 37. Iudas ait fratribus, vt Ioseph vitam tueretur. Caro & frater noster est. Item caro est ille cibus, qui nutrit perfectius, & vberius, & sic signat corpus Christi, qui est cibus & refectio peccatorum.
B Ioan. 6. Caro mea vere est cibus. ¶ Dico igitur aliter ordinando quod est

Quædam Caro, quæ debet
- Macerari,
- Vegetari,
- Extirpari,
- Manducari,
- Palpari.

Dico ergo, quod est caro per abstinentiam maceranda. Et ista est caro corporis nostri. Carnes enim nimis pingues propter suā viscositatem sunt illaudabiles. Et ideo Aues nobiles, vt communiter, parum habent de carne, & hoc præuidet natura ne propter pondus carnis impedirentur in volando. Sic vere quando caro nostra nimis per delicias impinguatur, tunc deterior efficitur, quia scilicet semper ad modum equi pinguis spiritui recalcitrare molitur, impedit enim carnalitas & voluptas contemplationis volatum. Io. 6. Spiritus est, qui viuificat, caro autem non prodest quicquam. Et ideo Aues nobiles, id est, spirituales viri carnositatis pondere non grauabuntur, quia scilicet per abstinentiam & pœnitentiam carnes suæ continue attenuabuntur, & sic per desiderium & affectū ad cœlestia leuiter ferentur. Lucæ 24. Palpate & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet. Isti enim poterant dicere illud 2. Corinth. 10. In carne ambulantes non secundum carnem militamus: arma enim militiæ nostræ non sunt carnalia. Et ratio potest reddi per illam auctoritatem prædictam Galat. 5. Vbi dicitur, quod caro concupiscit aduersus
C spiritum. ¶ Aduerte ergo in verbis istis triplicem rationem propter quam caro merito est contemnenda & etiam reprimenda scilicet quia cunctis virtutibus est denudata, quia prauis affectibus est inflammata, quia duris tumultibus est excitata. Ista enim sunt tria mala carnis nostræ, videlicet turba defectuum, quia dicitur caro, quæ dicitur à carendo, eo quod careat omni bono & ardor affectuum quia dicitur concupiscit, rixa tumultuum, quia dicitur aduersus spiritum. Est enim in carne virtutum defectus seu carentia, malorum affectus & complacentia, litium tumultus & dissonantia. Et ideo ibidem virtutum defectus & carentia, quia dicitur caro à carendo quia scilicet caret naturaliter omni bono. Ista est enim terra Adam, quæ fuit a Deo maledicta. Maledicta inquit terra in opere tuo cum operatus fueris eam, non dabit fructus suos, spinas & tribulos germinabit tibi. Spinæ enim & tribuli, id est, mala desideria & delectationes in terra ista generantur, & ideo stultum est seminare in terra huiusmodi, quia qui seminat in carne, de carne metet corruptionem 2. Corinth. 9. Habet enim carentiam trium bonorum specialiter. ¶ Caret enim caro nostra D

- Mentis puritate,
- Status firmitate,
- Morum honestate.

Caret (dico) mentis puritate, quia sicut pix, maxime resoluta est impura, & immunda, ita quod quicquid tangit maculat, atque fœdat, sic caro potissime si igne luxuriæ resoluitur, ita efficitur impura, quod quicquid tangit scilicet anima sibi coniuncta, vel societas sibi adiuncta per eam maculatur. Ecclesiast. 13. Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea. Ideo dicebat Apostolus 2. Corinth. 7. Mundemus nos ab omnibus inquinamentis carnis. ¶ Iterum ista caret status firmitate. Caro enim non stat in eo- E
dem statu, quia modo sana, modo infirma, modo tristis, modo læta, modo turpis, modo pulchra, modo viuens, modo mortua. Similis cuidam fonti Idumææ, qui ab incolis dicitur fons Iob, qui quater in annis singulis mutat colorem. In quibuslibet enim mensibus mutatur color eius secundum Isidor. Quia reuera caro humana semper est in motu, & in fluxu. Ista enim quasi flos egreditur, transit, & effugit sicut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet. Iob. 13. Vnde Psalm. Caro mea immutata est propter oleum, quia sicut dicitur Matth. 26. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Fragilitas enim carnis nulla duratione aut stabilitate fulcitur Iob. 6. Non enim fortitudo mea, vt fortitudo lapidum, nec caro mea ænea est. Et istud patet, quia necesse est, quod omnis caro moriatur, & putrescat, iuxta illud Psalm. Ad te omnis caro veniet, & ideo Iosue moriturus dicebat, Iosuæ 23. Viam vniuersæ carnis ingredior hodie. Ad hoc aduertant illi, quia tanta cura custodiunt carnem suam, quia pro certo necesse est, quod breuiter putrefiat. Pallas enim Gigas filius Euandri quondam latinorum Regis filius plusquam mille quadringentis annis sub terra steterat incorruptus, qui tandem tempore Henrici tertij Imperatoris inuentus, & ad muros Vrbis, quos altitudine superabat erectus, cum ibi diu ad ventum & pluuiam incorruptus mansisset, finaliter tamen viam vniuersæ carnis ingressus, mortali corruptione extitit dissolutus. Psalm. Defecit caro mea, & cor meum. Vnde tamen infert fidelibus consolationem quia scilicet certi sunt de futura carnis resurrectione. Iob. 33. Consumpta est caro eius à suppliciis reuertatur ad dies adolescentiæ suæ. Et in Psalm. Refloruit caro mea, &c. Caret ergo caro status firmitate. ¶ Item F
dico, quod caret morum honestate. Caro enim de se est sicut Iuuenca, quæ dicitur vacca sine iugo, quæ ita est insolens atque leuis, quod saltare, ludere, & insolescere non cessat, & maxime si fuerit impinguata. Sic vere caro humana si fuerit bene pasta & nutrita, nunquam cessat ludere insolenter, & inhoneste se portare, nisi forte ferro rationis & temperantiæ arceatur. Vnde Apostolus ad Ephes. 2. Loquens de seipso ante conuersionem dicebat sic. Aliquando conuersati simus in desideriis carnis, facientes voluntatem eius Hierem. 46. Vitula elegans Ægyptus stimulator ab Aquilone veniet ei. Ista igitur est caro, quæ caret honestate, firmitate & puritate. Vnde ista est, de qua dicitur 1. Pet. 1. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni, exsiccatum est fœnū, & cecidit flos. Est igitur in carne virtutum defectus, & carentia. Caro inquit.

¶ Secundo dico, quod in carne est malorum affectus, & com- G
placentia, quod ostenditur cum dicitur: concupiscit. Semper enim est caro in concupiscentia vel in concupiscendo & desiderando aliquid animæ nociuum. Prouerb. 1. Stulti ea, quæ sibi sunt noxia cupiunt Caro enim est similis cineri Iuniperi, qui seruat ignem inextinguibilem quandoque per annum. Similis est etiam cuiusdam pelli Serpentis, qui ab Isido. vocatur Scitale, qui est Serpens pulcherrimus in colore, in tantum, quod propter dorsi sui lucentem pulchritudinem ad speculationem attrahit intuētes, ita quod sæpe dum non aduertunt, ipsos occidit. Et pellis istius Serpentis tanti est feruoris, quod etiam in hyemis frigoribus ferueścere nunquam cessat. Re vera talis est humana caro, quia non obstāte, quod ipsa sit cinis seu cinere, dato quod hyems paupertatis & tribulationis ipsam arceat, semper tamen per mala desideria feruet, & ignem malarum affectionum nutrit. 2. Pet. 2. Pelliciunt in desideriis carnis. Eccles. 7. Quid nequius, quam quod caro & sanguis cogitant? Ista enim dum exteriori pulchritudine homines attrahit, ipsos per tentationes sæpe inuenenat, atque ferit. Quia sicut dicitur Prouerb. 23. nouissimo mordebit vt coluber, & tanquam regulus venena diffundet. Et propter hoc de malis desideriis nostræ carnis quantum noceant, quantum moueant, patet ex ipsa Apostoli prohibitione ad Roman. 13. Curam carnis ne feceritis in desideriis. Istud potissime verum est de affectu carnali ad nepotulos & parentes, quos pro certo nimis di-

mis diligimus & fouemus, & ipſos ſupra merita promouemus. Caro enim & ſanguis reuelat nobis. Allegamus enim illud Ephe. 5. Nemo carnem ſuam odio habuit. Et illud Eſa. 58. Cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris. Cum tamen deberemus dicere illud 2. Corinth. 5. Neminem noui ſecundum carnem. Oculi tamen carnei nobis inſunt, quibus carnaliter aſpicimus ad parentes. Vnde Hieronym. O quanta mala facere nos compellit carnalis affectus, &c. Sunt igitur in carne malorum affectus. (Concupiſcit inquit) Vnde 1. Ioan. 2. Quicquid in mundo eſt, aut eſt concupiſcentia oculorum, aut concupiſcentia carnis, aut ſuperbia vitæ.

¶ Tertio dico, quod in carne ſunt litium tumultus, quia ſcilicet ſemper rebellat aduerſus ſpiritum, ſemper enim aut ipſum nititur inuenenare per delectationes, aut ipſum infeſtare per vanas cogitationes, aut ipſum moleſtare per mundi tribulationes, aut ipſum conturbare per terrores, & opiniones 2. Corinth. 7. Nullam requiem habuit caro mea. Et ideo eius inſultus & tumultus, eius litigia & naufragia debẽt à ſapientibus timeri, & totis viribus præcaueri: quanquam enim Baſiliſcus ſit Serpens modicus, de cœlo tamen attrahit aues magnas, quas eius aſpectus inuenenat, & occidit. Quamuis etiam ſus ſit animal valde vile, eius tamen vox ita eſt Elephanti horribilis, quod ipſa audita retrocedit à prælio præ timore, vel ſaltem amittit priſtinam audaciam & vigorem, vt dicit Plin. quamuis inſuper Leo ſit animal valde audax, tamen mirabiliter timet ignem. Sic vere (chariſſimi) quamuis homo habeat ad modum Elephantis conſtantiæ fortitudinem, ad modum Leonis audaciæ plenitudinem, nihilominus ipſe debet timere carnem ſuam, quia vere iſta eſt ſicut Baſiliſcus per delectationes inuenenando, ſicut ſus per cogitationes inquietando, ſicut ignis per affectiones mentem inflammando. Iſta eſt igitur aduerſus ſpiritum. Ideo docet Petrus 1. Pet. 2. Abſtinete vos a carnalibus deſideriis, quæ militãt aduerſus animam. Qualis autem controuerſia ſit inter ſpiritum & carnem, oſtendit Apoſtolus Gala 5. Vbi enumerat fructus ſpiritus, & tandem enumerat decem & ſeptem opera carnis ei contraria, quæ ſunt ſicut 17. machinæ, vel ſagittæ, quibus caro aduerſus ſpiritum præliatur. Dicit ergo ſic. Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, Idolorum ſeruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes. Patet ergo, quod in carne noſtra abundant vitia ſupradicta, ſcilicet bonorum defectus ſeu carentia, malorum affectus & complacentia, litium tumultus & diſſonantia. ¶ Item dicitur Rom. 8. Qui in carne fuerint, Deo placere non poſſunt. Si igitur ſecundum carnem vixeritis, moriemini, ſi ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Et ſic ſimus de illis ſanctis, de quibus dicit Apoſtolus Gal. 5. Qui autem Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis, ſcilicet reſiſtendo eiſdem. Et ſic patet, quod eſt quædam caro, quæ debet macerari.

H ¶ Secundo dico, quod eſt quædam caro, quæ debet vegetari. Et iſta eſt caro, ſcilicet mollities, & dulcedo benignitatis & pietatis. Caro enim ſecundum Conſtantinum eſt neceſſaria in corpore ad vacui repletionem, & ad vitalis caloris conſeruationem. Sic vere pietas neceſſaria eſt in Eccleſia ad replendam pauperum vacuitatem, & ad conſeruandum amorem, & charitatem. Ezech. 37. Succreſcere faciam in vobis carnes, & dabo vobis ſpiritum, & viuetis. Talis enim caro, ſcilicet pietatis dulcedo

Eſt { Pauperum nutritiua,
Domini ſpeculatiua,
Salutis impetratiua,
Quietis procuratiua.

¶ Quod ſit pauperum nutritiua, patet Epheſ. 5. vbi dicitur, quod nemo carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit, & fouet eam. Vnde Phil. 1. Permanere in carne, id eſt, in pietate neceſſarium eſt. Item quod ſit Dei ſpeculatiua, patet Iob 19. In carne mea videbo Deum ſaluatorem meum. Item patet quod eſt ſalutis impetratiua. Eſa. 40. Videbit omnis caro ſalutare Dei. Item patet, ꝙ eſt quietis procuratiua, ſcilicet in gloria, Pſal. Caro mea requieſcet in ſpe. Veruntamen videtur, quod multi ſunt ſimiles Ericio, qui ſecundum Plinium valde modicum dicitur habere de carne, & hoc quia nutrimentum eius tranſit in ſpinas, & non in carnem. Sic vere Ericij, id eſt, diuites huius mundi, qui ſpinis diuitiarum mentem pungentibus & ſollicitantibus ſunt induti, modicum habent de carne pietatis. Totum enim nutrimentum ſuarum diuitiarum tranſit in ſpinas, & conuertitur in exteriorem poſſeſſionem, non in carnem, non in eleemoſynarum largitionem, vel fluidam compaſſionem. Ideo de modicitate carnis ſuæ dicitur Num. 12. Caro eius conſumpta eſt à lepra. Lepra enim auaritiæ conſumit in hominibus carnem, & humorem clementiæ. Iob 33. Conſumpta eſt caro mea à putredine, & ſordibus pulueris. Ideo crudeles pietate carentes videntur dicere illud Iob 19. Pelli meæ, id eſt, vitiis, conſumptis carnibus pietatis adhæſit os meum, id eſt, duritia meæ crudelitatis. Non ſic, ſed ſit in nobis caro dulcedinis, & pietatis. 4. Reg. 4. Caro ſua facta eſt ſicut caro pueri. Eſt igitur quædam caro, quæ debet vegetari.

¶ Tertio dico, quod eſt quædam caro, quæ debet extirpari, & iſta ſignat carnalitatem & voluptatem. Num. 11. Flagrauit populus deſiderio carnium. Epheſ. 2. Aliquando conuerſati ſumus in deſideriis carnis noſtræ, facientes voluntatem carnis cogitationum. Tales carnes comedunt delicioſi, qui in actibus carnalibus iugiter occupantur. Iob 31. Quis det de carnibus eius, vt ſaturemur? Iſtæ carnes ſunt dimittendæ, & execrandæ. Animalia enim quæ carnes comedunt, (vt communiter) ſunt immunda, nec antiquitus diuinis ſacrificiis erãt apta, ſicut patet de Leonibus & de Lupis. Sic vere illi, qui ſunt immundi & in carnalitatibus conuerſantur, à Deo, & hominibus reprobantur. Ideo reprobantur carnales Eſa. 22. Ecce gaudium, & lætitiam, occidere vitulos, iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Audiant igitur illud, quod dicitur 1 Corinth. 15. Caro, & ſanguis Regnum Dei non poſſidebunt. Iſta eſt igitur caro, quæ debet extirpari. I

¶ Quarto dico, quod eſt alia caro, quæ debet manducari. Et iſta eſt caro Chriſti in Sacramento altaris. Sicut enim caro eſt cibus, qui inter omnia melius nutrit, ſic corpus Chriſti digne ſumptum ſuper omnes cibos ſpirituales melius mentem impinguat. Ioan. 6. Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. K

¶ Quinto eſt alia caro, quæ non debet palpari. Et iſta ſignat vitam, & conditionem humanam, quam per detractionem non debemus comedere, vel palpare. Animalia enim & aues, quæ carnibus non vtuntur, munda, & domeſtica reputantur, ſicut patet in bobus, bubalis atque ceruis, quia vere illi, qui carnes alias non deuorant detrahendo, ſunt apud Deum, & homines meliores. Prouerb. 23. Noli eſſe in conuiuiis potatorum, nec eorum, qui carnes offerunt ad veſcendum. Quod eſt contra multos ſimiles Hyænæ, quæ eſt beſtia crudeliſſima, quæ in comedendo carnes humanas delectatur, & ideo mortuos detumulare, & deuorare fertur. Sic vere detractores nihil reputant tam ſapidum, ſicut carnes aliorum, id eſt, vitam & mores hominum lacerare. Ideo etiam ſepultos & mortuos, id eſt, illos, qui per humilitatem, & mortis memoriam ſe ab humanis laudibus intumulant, & abſcondunt, non ceſſant tales impij detegere, & diffamare, extrahere & deuorare, & eorum defectus ſi quos habeant aliis reuelare. Ideo cuilibet talium videtur dictum illud Dan. 7. Surge & comede carnes plurimas. Plurimas enim carnes deuorare dicuntur, quia vix eſt aliquis, qui eorum dentes euadere poſſit. Obloquuntur enim de bonis, & de malis, de magnis, & de paruis, de extraneis, & de propinquis. Ideo iſti figurantur in illis auibus, quibus dicitur Apoc. 19. Venite, & congregamini, vt manducetis carnes Regum, carnes tribunorum, carnes fortium, & equorum, & carnes ſedentium in ipſis, & carnes omnium liberorum, & ſeruorum, puſillorum, & magnorum. Et quod plus eſt, & deterius, iſti non parcunt propriis conſanguineis, & amicis. Vnde Hierem. 19. Vnuſquiſque carnes amici ſui comedet in obſidione. Non ſic (chariſſimi) ſed dicat quilibet illud Pſalm. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo? quaſi dicatur, non debeo. Sic ergo patet, quod caro diuerſimode accipitur in ſcriptura, &c. L

Caſtellum.

Nota, quod Caſtellum accipitur pro Villa, quæ minor eſt ciuitate, accipitur etiam pro munitione, & fortalitio defenſiuo. Dic ergo, quod Caſtellum ſignat mentem viri iuſti, quæ eſt virtutum Turribus munita. Vnde de Rege Iſrael Ioſaphat dicitur 2. Paral. 27. quod ipſe in ſaltibus ædificauit Caſtella, & Turres. Item ſignat mentem viri impij, quæ eſt vitiis ſtabilita. Iſta eſt enim munitio, & fortalitium diaboli. Vnde de Holopherne dicitur Iudith 2. quod ipſe aſcendit omnia Caſtella eorum, & obtinuit omnem munitionem. Item ſignat mundum, ſcilicet, A

In quo { Æmulatur crimminoſa paupertas,
Vinculatur ſimplicium libertas,
Diſſipatur virtualis libertas.

In iſto enim Caſtello peccatores accumulantur. Luc. 17. Cum ingrederetur Ieſus in quoddam Caſtellum, occurrerunt ei decem viri leproſi. Item ibi homines vitiis ſubiiciuntur, & vinculantur. Luc. 19. Ite in Caſtellum, quod contra vos eſt, & inuenietis aſinam & pullum alligatũ. Item ibi virtutes deſtruuntur, & diſſipantur. Num. 31. Caſtella flamma combuſſit. Item per Caſtellum intelligitur Religio, vel ſtatus etiam perfectorum, quia ſcilicet in iſto Caſtello Chriſtus hoſpitatur, fides prædicatur, & Chriſtus manifeſtatur. Ibi dico, quod Chriſtus hoſpitatur per fidem & charitatẽ. Vnde de ſancta anima dicitur Luc. 10. Intrauit Ieſus in quoddam Caſtellum, & mulier quędam Martha nomine excepit

illum in domum suam. Ibi etiam fides prædicatur. Vnde Luc. 8. dicitur, quod Christus ibat per Ciuitates, & Castella prædicans. Ibi insuper Christus reuelatur, quia scilicet isti, qui sunt in isto Castello, veriorem notitiam habent de Christo. Vnde Luc. 24. dicitur, quod Christus manifestauit se duobus discipulis in Castello nomine Emaus, &c.

A **Castitas.** Nota, quod castitas secundum Aug. lib. de Diff. est virtus impetum carnis sub iugo rationis refrenans. Ideo videtur, quod ista virtus omnino sit necessaria. Caro enim quæ semper concupiscit aduersus spiritum, animam & mentem per mala desideria combureret, nisi eam per virtutem castitatis ratio coërceret. Ista est enim sicut quoddam genus eboris, quod in terra cum lapidibus generatur secundum Plin. lib. 36. c. 17. cui talis est virtus, quod corpora in eo sepulta à putredine solet præseruare. Et ideo, vt dicit, in talis lapidis sepulchro fuit sepultus Darius Rex Persarum. Sic vere dico, quod ebur candidæ castitatis, & maxime illud ebur, id est, illa castitas, quæ sub terra, id est, in humilitate, & mortis memoria reperitur, solet corpus à putredine luxuriæ præseruare. Et ideo Darius, qui interpretatur fertilis, vel augmentatus, id est, quicunque vult virtutibus esse fertilis & fœcundus, seipsum ne putrescat per vitia, debet in castitatis tumulo eburneo sepeliri. Ideo bene docet Apostolus 1. Timoth. 5. Non communicaueris peccatis alienis, teipsum castum custodi. Et ideo istam commendat scriptura. Sap. 4. O quam pulchra est casta generatio cum claritate, immortalis est enim memoria illius, quoniam & apud Deum nota

B est & apud homines. ❡ Vbi aduerte, quod

Castitas est virtus { Formosa, Fœtosa, Annosa, Famosa.

Et ideo dico, est formosa, quia placet cunctis gratiose, O quam inquit pulchra es. Est fœtosa, quia pfert multa fructuose (Generatio inquit.) Est annosa, quia durat semper virtuose (Immortalis inquit est.) Est famosa, quia sese fundit spatiose (Apud inquit Deum nota est & apud homines.) Et sicut virtus formosa placet spectantibus, patet quia dicitur pulchra. Ista enim est pulchrior cæteris virtutibus, Deo, Angelis, & hominibus magis placens. Ideo personæ castæ dicitur Cant. 1. Pulchræ sunt genæ tuæ sicut Turturis. Turtur enim auis est castissima. Et ideo si Deo volumus esse pulchri & simpliciores & grati, necesse est, quod simus pudici & casti, res enim immunda non bene placet. Et ideo videmus, quod nos debemus esse sicut illi ministri, qui colligunt viscum quercinum. Ait enim Plin. lib. 16. c. 44. quod quædam sunt arbores, quæ quamuis habent sedes proprias, quærunt tamen alibi sedes, & exemplificat de Visco, qui in terra seminatus non cresceret, in alia vero arbore bene crescit. Spiritualiter autem facit mentionem de visco ilicis seu quercus, qui pretiosissimus reputatur, quia etiam secundum rurales, contra morbum caducum valere putatur. Aiebant enim antiqui, quod quicquid in Visco quercino roboris agnoscitur, de cœlo missum creditur. Igitur tanti honoris fuit iste frutex apud antiquos quod in eius collectione, & consecratione duo Tauri albissimi immolabantur, lignum in sacco albo recipiebatur, sacerdos vero in veste alba cum falce aurea istum colligere tenebatur. Reuera (charissimi) arbor ista de cœlo missa est Dei filius benedictus, qui scilicet in cœlo propriam habet sedem, dicens Esa. 60. Cœlum mihi sedes est, &c. Et tamen in aliena sede, scilicet in mundo, in arbore sacra corporis Virginalis quæsiuit personaliter sibi sedem. Ista est ergo veritas, quod nos Christiani, & maxime Ecclesiastici, qui sumus ministri istius sacræ Arboris, quæ reuera casum damnationis noscitur impedire, debemus Tauros albos, id est, corpora casta & munda eidem immolare, saccum album, id est, conscientiam mundam, & puram, & castam eidem præparare, & vestem albam, id est, apparentiam castam, & mundam in eius ministerio vendicare. Quia reuera nullus est dignus Christum in corde suo recipere vel colligere, nisi corpus conscientiam & apparentiam mundam, & castam voluerit obseruare. Ad quod monet Apostolus 1. Pet. 1. Animas vestras castificantes, in obedientia charitatis, & fraternitatis amore, simplici de corde inuicem diligite. Istud etiam apud antiquos satis figurabatur, quia scilicet illi, qui sacerdotes erant Deæ Cybeles, quæ dicebatur mater Deorum, necessario castrabantur, & tenere castitatem perpetuo tenebantur. Et ideo isti dicebantur Gallinacei, eo quod more Gallorum testiculis priuabantur, sicut ponit Ouid. lib. 4. de Fastis. In quo notatur, quod matri Deorum, id est, beatæ Virgini, quæ scilicet Deorum, id est, Christi & Sanctorum, vel naturaliter vel spiritualiter mater est, digne & laudabiliter non seruimus, nisi per castitatis continentiam nos castremus iuxta illud Matth. 19. Multi sunt, qui se castrauerunt propter Regnum Cœlorum. Ad quod etiam facit figura Bibliæ Leuit. 10. vbi dicitur, quod qui in Templo volebant ministrare, fœminalibus lineis pudibunda tenebantur velare. Ista vero fœminalia castitatem & pudicitiam designabant. Patet ergo, quod castitas est virtus formosa placens spectantibus. O quam inquit pulchra & casta generatio cum claritate.

❡ Secundo dico, quod ista est virtus fructuosa prægnans virtutibus. Quod ostenditur cum dicitur Generatio. Ista enim virtutes generat, & tanquam mater plurium generationem magnam creat. Psalm. Dominus in generatione iusta est. C

❡ Tertio dico, quod ista est virtus annosa, carens defectibus, quia scilicet ista debet esse immortalis, non debet enim aliqua tentatione perire. Animalia enim castrata diutius viuunt. Sic illi, qui se castrauerunt propter Regnum Cœlorum diu, id est, semper debent perseuerare. Vnde viri iusti casti possunt figurari in illis Essenis, populis Indiæ, de quibus dicūt tam Plinius quam Solinus, quod (mirum dictu) æterna gens erat cessantibus puerperis, nullaque eis adiungebatur, nisi quam prosequebatur meritum castitatis nullus ibi generabatur, nec deficiebat hominum multitudo, & si quis impudicus volebat se cum aliis ingerere, diuinitus tollebatur. Reuera talis gens casta, perseuerans, immortalis & æterna debemus esse, & potissime religiosi, qui etiam sine puerperis in hominibus abundamus, quia pro certo omnes tenemur castitatis merita prosequi. Quod si quis contra fecerit, meretur inde diuinitus submoueri. Nullus enim in religione debet viuere, nisi qui castitatem immortalem voluerit custodire. (Immortalis inquit) vnde de corpore dicitur 1. Corinth. 15. Oportet enim mortale hoc induere immortalitatem. Aduerte hic ad historiam, quam ponit Orosius in 5. & Valerius Max. in 6. lib. & Plutarchus in vita Marij. Quod cum Galli Allobroges semel horrenda strage à Romanis victi fuissent, vxores eorum petierunt à Romanis, vt liceret eis in Templo Deæ Vestæ caste perpetuo deseruire, quæ cum petita non impetrassent, omnes voluntariæ interitu occiderunt seipsas se cum propriis liberis enecantes, malentes seipsas occidere, quam alienæ libidini deseruire. Timeo autem, quod hodie non sic facerent nostræ Gallicæ mulieres. Sit ergo castitas immortalis. Aduerte tamen, quod castitas non potest immortalis, vel durabilis esse, nisi ab humilitate regatur. Constat tamen, quod illi, qui propriis confisi viribus castitatem credunt seruare, solent turpius cæteris cadere, & perire. Vnde Greg. Nulla est castitas carnis, quam non commendat humilitas mentis. Ad eius etiam conseruationem multum facit charitas. Quia sicut dicit Bern. In Epist. Castitas sine charitate est lampas sine oleo; tolle oleum, lampas non lucet, tolle charitatem, castitas non placet. Sit igitur castitas annosa, carens D

defectibus. ❡ Quarto dico, quod debet esse famosa laudis honoribus, quod ostenditur, cum dicitur, quod ista nota est apud Deum & homines, & quod ista etiam est cum claritate. Nulla enim virtus est clarior aut formosior, quam sit ista. Ista enim virtus apud etiam infideles digna fuit laudibus abundare, & fama simul, & gloria coruscare. Ponit enim Ouidi. lib. 4. De Fastis, & Titus Liuius de bello punico. lib. 9. Quod cum Nauis qua de Phrygia aducta erat Romam Dea Berecynthia, ita fortiter hæreret terræ, quod nulla vi moueri posset, quædam matrona dicta Claudia ita flexis genibus orauit, vt si Dij eam castam iudicarent, Nauis illa, quam cingulo suo alligauerat, sequeretur, & factum est. Ex quo patet, quod castitas non solum testimonio Dei, sed etiam testimonio dæmonum est famosa & clara virtus. (Cum claritate inquit) nota bene. Vnde de sancta ciuitate dicitur Apoc. 21. quod claritas Dei illuminabit eam. E

Castra. Nota, quod castra vsitato vocabulo dicuntur illæ munitiones & loca, quæ foueis, & turribus circumsepta contra inimicorum & guerrarum pericula sunt ad tuitionem hominum ordinata. Castrum igitur in alto loco ponitur, bonis lapidibus construitur, firmis turribus, & muris fortibus circumcingitur, vallibus, & foueis, saltibus, & præcipitiis circuitur, machinis, & balistis, & armis competentibus stabilitur, & strenuis militibus custoditur, aquis, & victualibus, & si sit possibile fonte viuo, vel puteo præmunitur, & cum villa, vel ciuitas exterior sit pro populo, vel pro vulgo, castrum principaliter pro domino ordinatur. Dicam ergo moraliter, quod castrum potest significare cor, seu mentē, aut cōscientiam viri iusti seu etiam statum religionis vel sanctæ Ecclesiæ militantis. Tale enim castrum contra discrimina guerrarum, id est, tentationum, & tribulationum à domino constitutum situatur in alto loco eminentis perfectionis, cōstruitur lapidibus fortis cōstantiæ, & perseuerantis durationis, munitur muris Dei mandatorum & turribus altæ contemplationis, circuitur vallibus, & foueis humilitatis, & subiectionis. Adsunt & ibi præcipitia, & saltus, id est, timor mortis, & casus futuræ damnationis. Sunt ibi arma, & machinæ, id est, verba scripturæ, scientiæ, & lectionis. Sunt ibi vigiles, id est, virtus diligētiæ, prudentiæ, & discretionis. Sunt ibi milites, id est, virtus audaciæ & fortitudinis cōtra vitia rebellionis. Sunt ibi victualia A

ctualia virtutũ,puteus,fons, & aquæ deuotionis lacrymarum, & compaſſionis. Talibus enim munimentis caſtrum animæ, religionis vel Eccleſiæ munitur, & contra hoſtes ſpirituales, id eſt, dæmones,& vitia defenſatur. Et ideo tale caſtrum Deo,& Angelis ſpiritualiter deputatur; & ad eius vſum, & ſeruitium ordinatur. Igitur de Angelis, id eſt, de viris perfectis dicitur Geneſ.32. quod cum Iacob vidiſſet Angelos,dixit: Caſtra Dei ſunt hæc.De beata Virgine vero,ſeu etiã de anima ſancta dicitur Can.6. quod ipſa erat pulchra, & decora filia Hieruſalem, terribilis vt caſtrorum acies ordinata. De caſtris vero religionis Eccleſiæ dicitur Deuter. 23. Sint caſtra tua ſancta, & nihil in eis appareat fœditatis. Et ibidem dicitur, quod Dominus Deus ambulat in medio caſtrorum tuorum,&c. ¶ Scriptura tamen non accipit caſtra ſub tali ſignificato, imo per caſtra intelligit illa tentoria domus ſeu ædificia portatilia & tranſitoria in quibus milites in exercitu cõmorantur,quæ ſcilicet ad tempus, & non ad ſemper ordinantur,& quæ de lignis,pannis & aliis lineis materiis conſtruuntur. Ideo videtur, quod talia tranſitoria habitacula ſignant ſtatus & manſiones iſtius mortalis, & tranſitoriæ vitæ noſtræ, in qua ſcilicet ad tempus viuimus & manemus,& in quibus quouſque veniamus ad patriam Paradiſi, contra hoſtes & vitia militamus. Teſte enim Apollo Hebr. 13. non habemus hic manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus. Et Didymus in Epiſtola ad Alexandrum dicit. Properamus ad lares paternos, quia ſic venimus in hunc mundum,vt non liceat ſiſtere, ſed tranſire. Igitur notabo,quod in ſcriptura inueniuntur

Caſtra { Miſeriæ, Iuſtitiæ, Nequitiæ, Lætitiæ, Triſtitiæ.

B ¶ Caſtra miſeriæ ſunt caſtra temporalia, quæ mors intercipit. Caſtra iuſtitiæ ſunt caſtra ſpiritualia, quæ nullus diripit. Caſtra nequitiæ ſunt caſtra mundialia, quæ hoſtis decipit. Caſtra lætitiæ ſunt caſtra ſupernalia,quæ iuſtus recipit.Caſtra triſtitiæ ſunt caſtra infernalia, quæ hoſtis præcipit. Sunt ergo quædam caſtra corporalia ſignificantia ſtatum miſerorum. Et iſta ſunt illa caſtra, in quibus habitant omnes in hac miſeria, ſcilicet humana corpora, quæ reuera ſunt quædam domus portatiles, & caſtrenſes. Et iſta ſunt illa caſtra, de quibus figuraliter dicitur Numer. 10. Statim vt recedebat nubes, & columna ignis, mouebantur caſtra: quia reuera ad motum nubis, id eſt, fortunæ inſtabiliter ſe mouentis, ad receſſum columnæ igneæ, id eſt,animæ corpus ſuſtentantis, & ad præceptum Angeli, id eſt, Dei ſupernaliter ordinantis,neceſſe eſt, quod iſta caſtra corporum moueantur, & de vita ad mortem, de ſæculo ad tumultum transferantur, vbi ſcilicet neceſſe eſt,quod finali putredine corrumpantur. Amos 4. Aſcendere feci putredinem caſtrorum veſtrorum, id eſt,corporum,in nares veſtras.

C ¶ Secundo dico, quod ſunt caſtra ſpiritualia ſignificantia ſtatum perfectorum, & iſta caſtra nihil aliud ſunt, quam ſtatus Eccleſiaſticus vel religioſus, vel ſtatus quorumcunque iuſte viuentium in hoc mundo. In caſtris enim filij Iſrael morabantur,ibique manna cœleſti nutriebantur,& ibi ſoli mundi,& ſanctificati morari permittebantur, nulli vero immundi intrare aut manere debebant, ſed, & leproſi, & immundi inde eiiciebantur, & iuxta motum nubis ita caſtra per deſertum ordinabantur, & ibi Moyſes,& Aaron dominabantur,& ſicut dicitur Numer.5.& 9.& per totum. Sic vere in religione vel Eccleſia debent filij Iſrael, id eſt, viri ſpirituales Deum videntes & contemplantes morari, & manna dulcis deuotionis ibi nutriri, & Moyſes, & Aaron,id eſt, boni Prælati dominari, & iuxta nubis, id eſt, gratiæ Dei inſtinctum omnia regulari, leproſi vero, & immundi peccatores, & ſimoniaci inde coerceri, & ſoli ſanctificati, & iuſti ibi admitti, & retineri. Vnde Maria quamuis eſſet ſoror Moyſi, & Aaron,quia tamen erat leproſa, excluſa eſt extra caſtra,ſicut dicitur Num. 12. Quia reuera Prælati nullam perſonam leproſam inutilem, & indignam debent in caſtris Eccleſiæ recipere, introducere, vel tenere, dato quod ipſam in gradu conſanguinitatis, vel alias ad ſe ſciant pertinere. Num. 6. Præcipe filiis Iſrael, vt eiiciant de caſtris omnem leproſum. Vacca enim rufa extra caſtra comburebatur, ſicut dicitur Leuit. 19. & 16. & hoſtia pro peccato populi extra caſtra concremabatur,ſicut dicitur Leui.9. In quo notatur, quod illi, qui ſunt pro peccato oblati, id eſt,qui ſunt hoſtia peccatrix, & more vaccæ carnaliter laſciuientes, non ſunt in iſtis caſtris offerendi, ſed tanquam reprobi debent extra in mundo igne concupiſcentiarum comburi, & tandem in Infernali igne cremari, vult enim Deus, quod iſta caſtra munde ſeruentur, & quod vitiorum immunditiæ ibi nullatenus dimittantur, ſicut dicitur Deuter. 23. vbi præcepit ſtercora, & quæcunque immunda proiici extra caſtra. Dominus (inquit) Deus tuus ambulat in medio caſtrorum tuorum. Sint ergo caſtra tua ſancta,& nihil in eis appareat fœditatis. Iſta ſunt ergo caſtra ſpiritualia ſignantia ſtatum perfectorum.

¶ Tertio dico, quod ſunt caſtra ſpiritualia ſignificantia ſtatum mundanorum, ſcilicet faſtus & pompas,& ſtatus hominum ſæcularium, & iniquorum. Iſta enim figurantur in caſtris Philiſtiim,qui ſemper fuerunt aduerſarij filiis Iſrael,& interpretantur populi ruentes, vel dupliciter ruentes. Quia vere mali & eorum faſtus, & ſtatus ſemper eſt filiis Iſrael, id eſt, iuſtis hominibus inimicus. Quia ſcilicet poculo vitiorum repleti in Infernum ruunt, & dupliciter,ſcilicet quantum ad corpus,& animam finaliter ibi cadunt. Eſa. 37. Percuſſit Angelus domini in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia. Et nota, quod in talibus caſtris ſcilicet in mundo, & maxime in mundi curiis & caſtris D

Iuſti cruciantur,
Rixæ generantur,
Cibi ſuperfluè deuorantur,
Ardores auaritiæ inflammantur,
Et ideo finaliter diſſipantur;
Quapropter à iuſtis euitantur.

¶ Iuſti (dico) cruciantur. Vnde de Paulo dicitur Actor.22. quod tribunus iuſſit eum duci in caſtra, & flagellis cedi. ¶ Item rixæ generantur Pſalm. Irritauerunt in Moyſen in caſtris, Aaron ſanctum domini. Et Exod. 32. Vlulatus pugnæ auditur in caſtris. Item ibi cibi deuorantur. Vnde de coturnicibus dicitur in Pſal. quod ceciderunt circa tabernacula eorum in medio caſtrorum eorum, & manducauerunt, & ſaturati ſunt nimis. Item ibi auaritiæ inflammantur 1. Machab. 12. Accenderunt focos in caſtris ſuis. Item talia caſtra finaliter deſtruuntur, & à domino diſſipantur. Iudic.8. Aſcendens Gedeon percuſſit caſtra hoſtium, qui ſecuti erant, & nihil ſuſpicabantur. Et ideo talia caſtra à iuſtis dimittuntur,& euitantur. Ad Hebr.13. Exeamus ad Ieſum extra caſtra, improperium eius portantes,&c. Patet ergo,quod ſunt caſtra temporalia, &c.

¶ Quarto dico, quod ſunt caſtra ſupernalia ſignificantia ſtatum hominum beatorum. Et iſta ſunt caſtra inexpugnabilia Paradiſi. Eccleſ. 43. Vas caſtrorum in excelſis in firmamento cœli reſurgens. Talia autem caſtra non ingreditur niſi purificatus,& ſanctus. Vnde Leuit. 14. dicitur de Leproſo mundato, id eſt, de peccatore pœnitente, & conuerſo. Purificatus ingredietur caſtra. Iſta ſunt ergo caſtra ſupernalia,&c. E

¶ Quinto dico, quod ſunt caſtra Infernalia ſignificantia ſtatus damnatorum,de quibus dicitur 1.Mach.13. & 1.Reg.14. Turbata ſunt caſtra. Et ibidem. Tumultus magnus exortus eſt in caſtris,&c. Sufficit. F

Caſus.

Nota, quod caſus accipitur pro re ex inſperato, & ſubito accidenti, & tunc dicitur caſus ab accido, accidis, aut ſumitur pro præcipitio vel ruina, & ſic dicitur à cado, cadis, de quo fuit ſuperius ſatis dictum. ¶ De caſu vero in quantum mihi dicit accidens vel fortunam, parum dicitur in ſcriptura. Eſt enim caſus res inopinate eueniens, quod ideo caſum dicimus, quia cauſam ipſius ignoramus. Verum quia Deus omnium cauſas, & rationes intelligit, ideo nihil caſuale, aut accidens ſibi venit. Nos vero quia occultæ Dei prouidentiæ cauſas neſcimus, ideo cum effectus eius attendimus,caſum & fortunam putamus. Et ideo quia omnia ab occulta Dei ordinatione & prouidentia procedunt, ideo quo ad nos prout apparet prima facie fortunæ & caſui cuncta ſubſunt. Vnde Eccleſ. 9. Vidi ſub Sole,nec velocium eſſe curſum, nec fortium bellum, nec ſapientium panem, nec doctorum diuitias, nec artificum gratiam, ſed tempus, caſumque in omnibus: quaſi dicat: Nihil valent conatus humani, cum omnia per Dei prouidentiam operantem occulte quodammodo accidant caſu & fortuna, ſicut patet 3. Reg. 22. vbi dicitur,quod Deus Regem Iſrael Achab ordinauerat in prælio occidendum, ſicut prædixerat per Micheam, ſic tamen factum & completum eſt, quia quidam in incertum ſagittam mittens, caſu percuſſit Regem Iſrael. ¶ De caſu vero in quantum ſumitur pro ruina, & à cadere deriuatur, nota quod eſt caſus A B

Internus, Externus, Æternus, } qui fit quando { delinquimus, tribulationem incurrimus. decedimus.

¶ Primus eſt caſus culpæ. De quo Eccleſ. 23. Iurationi non aſſueſcat os tuum, multi enim caſus in illa. Secundus eſt caſus fortunæ, quando ſcilicet homo cadit in tribulationem, paupertatem,& infortunium aliquale. De quo Eccleſ. 4. Non reuerearis proximum tuum in caſu ſuo. Tertius eſt caſus mortis, & damnationis æternæ, quando ſcilicet homo primo cadit per mortem, deinde per damnationem. Eccleſ. 20. Caſus malorum feſtinanter veniet. Et Eccleſ. 28. Attende ne forte labaris in lingua, & cadas in conſpectu inimicorum inſidiantium tibi, & ſit caſus tuus inſanabilis in mortem, ſicut ſcilicet eſt caſus Elephantis, qui ſurgere non plus poteſt,&c. Vide ſupra in verbo cadere.

Cathe-

A **Cathedra.** Nota, quod Cathedra nomen est magisterij, & honoris. Dicam ergo, quod in scriptura reperitur cathedra

Præeminentiæ, Sapientiæ, Pestilentiæ, } quæ est { Prælatorum, Magistrorum, Tyrannorum.

¶ Est ergo cathedra, in qua collocantur Prælati, & ista est iurisdictio Ecclesiastica, quæ scilicet est locus magis meriti si possideatur à dignis. Sicut Iob de seipso dicebat Iob 29. Procedebam ad portas Ciuitatis, & in platea parabant cathedram mihi. Aduerte tamen, quod ista cathedra licet de se sit bona, vtilis, & sancta, quandoque tamen ab ambitiosis occupatur, sicut dicitur Matth.23. Amant primos recubitus in mensis, primas cathedras in Synagogis, & vocari ab hominibus Rabbi. Quandoque etiam à superbis, & elatis hominibus vendicantur, sicut de illo superbo Principe Tyri dicitur Ezech. 28. Eleuatum est cor tuum, & dixisti, Deus sum ego, & non homo, & in cathedra Dei sedi in corde maris, cum sis homo, & non Deus. Quandoque insuper à simoniacis obtinetur, sicut Matth.21. dicitur, quod Iesus in Templo cathedras vendentium Columbas subuertit, quia reuera illorum cathedra, & iurisdictio subuertitur, à quibus Columba, id est, sancti Spiritus gratia venditur, & non datur. Ista est ergo ca-
B thedra præeminentiæ, in qua collocantur Prælati. ¶ Secundo dico, quod est cathedra sapientiæ, in qua collocantur magistri. Ista etiam est bona cathedra, dum tamen à viris scientificis teneatur. Vnde de Dauid dicitur 2. Reg. 23. Quod Dauid sedit in
C cathedra sapientissimus. ¶ Tertia est cathedra pestilentiæ, in qua collocantur tyranni & ista est cathedra, & iurisdictio malorum præpositorum & balliuorum, de qua Eccles. 7. Noli quærere à Principe ducatum, nec à Rege cathedram honoris: quia scilicet, Psalm. Vocat illum beatum, qui in consilio impiorum nō abiit, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit. Vide infra in titulis sede & sedere.

A **Catena.** Nota, quod sicut de vinculo, laqueo, vel ligamine exponimus, sic possumus exponere de catena: possumus ergo dicere, quod moraliter in scriptura reperitur

Catena { Aurea, Nubea, Lignea, Ferrea.

¶ Catena aurea signat vinculum amoris, quo iusti vinciuntur. Et ista figuratur Exod. 39. Vbi dicitur, quod in tunica Aaron rationale & superhumerale quibusdam catenis aureis inuicem iungebantur. Rationale enim signat contemplatiuos, superhumerale vero laboriosos, & actiuos: quia reuera in tunica Aaron, id est, in Ecclesia Christi isti simul debent esse iuncti, & catenis aureis charitatis ligati. Istæ sunt catenæ aureæ, quibus Alexander Ceruos quosdam in collo adornauit, qui post centum annos cum catenis illis aureis in nemoribus sunt inuenti. Exod. 28. Facies catenulas auri purissimi sibinuicem cohærentes. ¶ Catena nubea signat vinculum erroris, quo mali concluduntur, id est, vinculum culpæ, & tenebras consuetudinis malæ. De qua Sap. 17. Vna catena tenebrarum omnes erant inclusi. ¶ Catena lignea signat vinculum languoris, quo multi affliguntur, scilicet tribulationem & paupertatem mundi, quæ, scilicet non est ex toto indissolubilis. Figurata in catenis ligneis, quas Hieremias in collo suo legitur portasse. Hierem. 27. De qua Eccl. 4. de carcere catenisque egreditur quis ad Regnum. Ista est catena Pauli, de qua ipse 2. Timoth. 1. Catenam meam non erubesco. ¶ Catena ferrea signat vinculum doloris, quo damnati premuntur, figurati in illo Leone Ezech. 19. qui homines deuorabat, sed tandem captus catenis fortibus est ligatus: quia scilicet finaliter illi catenis æternæ damnationis ligantur, per quos hic homines iniuste deuorantur. Vnde Apoc. 20. Vidi Angelum habentem clauem Abyssi, & catenam magnam, & apprehendit Draconem Serpentem antiquum, qui est diabolus & satanas, & ligauit eum. Angelus iste est Christus, qui scilicet catena damnationis finaliter ligabit illos, qui modo sunt Dracones per auaritiam inflammati, Serpentes per malitiam caudati, diaboli per obstinationem indurati, & satanas, id est, aduersarij per crudelem sæuitiam effrenati, &c. Vide de vinculo, & de ligare, &c.

A **Catulus.** Nota, quod in scriptura parum fit mentio de Catulo, nisi de Catulo Leonis, & ideo vide infra de Leone, quia hic facere non propono.

A **Cauda.** Finis est corporis animalis, & vltima pars in eodem, & secundum diuersas ipsius proprietates potest cauda in scriptura diuersa significare. Vnde nota breuiter, quod per caudam intelligitur

Perseuerantia vel longanimitas,

Status { senectutis, paupertatis, falsitatis } seu { longæuitas, calamitas, malignitas.

¶ Dico igitur primo, quod per caudam intelligitur perseuerantiæ longanimitas. Cauda enim est finis & complementum corporis, quæ si truncata fuerit, totius corporis integritas deturpatur. Pro certo talis est virtus perseuerantiæ, quia ista est finis & complementum corporis moralis, id est, vniuersitatis morum, sine qua anima non est integra vel perfecta. Et aduerte, quod ista cauda est necessaria in animali ad ornamentum, ad regimentum, ad tutamentum, ad tegumentum. Ad ornamentum dico, quia animal sine cauda (vt communiter) non est pulchrum: ad regimentum, quia aues cum cauda se regunt in volando, & Pisces in natando, & Serpentes in rependo, & inde est, quod aues prædales, quæ alto & celeri volatu indigent, caudam (vt communiter) longam habent. Item data est ad tegumentum, vilior enim pars corporis, & verecundior per caudam, ne appareat, operitur. Item ad tutamentum, quia animalia cum cauda à muscis, & à culicibus se tuentur. Et pro certo talis per omnia, & ad hæc omnia vtilis est finalis perseuerantia, quia reuera ista est in anima

Ornamentum, Regimentum, Tutamentum, Tegumentum, } quo { pingitur animæ pulchritudo, vehitur mentalis altitudo, pellitur mentis sollicitudo, tegitur mortalis turpitudo.

¶ Per perseuerantiam enim anima ornatur, contra muscas, id est, contra vanas cogitationes, & sollicitudines figitur & defenditur, & quicquid fit in anima turpe, & defectuosum, finali perseuerantia & pœnitentia à Dei oculis absconditur. Ideo de perseuerantia dicit Bern. in Epist. 129. Perseuerantia (inquit) ductrix est ad meritum, mediatrix ad præmium, soror patientiæ, filia constantiæ, amica pacis, amicitiarum nodus, vnanimitatis vinculum, & propugnaculum sanctitatis. Aduerte tamen, quod ista cauda scilicet perseuerantia, & consideratio mortis, est similis caudæ Castoris, quæ dicitur esse de natura piscis, ad modum enim piscis est squammosa, & ideo faciliter putrescit nisi sæpe in aqua tingatur, & inde est, quod Castores solent morari circa flumina, vt caudam suam facilius tingant aquis. Reuera est virtus temperantiæ, est enim de natura piscis, quia pro certo si aquis deuotionis, compassionis, lacrymosæ contritionis sæpissime non rigetur, per peccatum cito putrescere, rumpere, & deficere faciliter comprobatur. Et ideo perseuerare volenti semper est iuxta deuotionis fluuium insistendum, vt dicit illud Psalm. Super flumina Babylonis illic sedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. Ista est ergo cauda, de qua dicitur Leuit. 1. quod caput cum pedibus & adeps cum cauda debebat Deo immolari. Nam sicut dicitur Leuit. 22. animal, quod cauda carebat, nequaquam sacrificiis aptum erat. Sic vere (charissimi) Deus non solum vult sibi offerri

Caput rectæ intentionis,
Pedes interioris affectionis,
Adipem pietatis & compassionis.

Imo pro certo cum hoc ipse petit, quod sibi offeratur cauda finalis perseuerantiæ & durationis. Nam homo, qui cauda perseuerantiæ caret à Deo non accepiatur, sed ab altari Paradisi perpetuo reprobatur. Nam (vt dicit Bernard. in Epistola) sine perseuerantia nec fortitudo laudem, nec obsequium mercedem, nec beneficium gratiam obtinebit, per hanc enim solam homo æternitati redditur, ꝓpugnator vincit & victor coronatur, quia qui perseuerat vsque in finem, hic saluus erit. Attende tamen, quod cauda considerationis finalis perseuerantiæ videntur carere homines propter quatuor, scilicet quandoque

Propter { Diuitiarum cupiditatem, Iactantiæ garrulitatem, Malitiarum falsitatem, Scientiarum sublimitatem.

¶ Primi ergo, qui carent huiusmodi cauda, sunt diuites, infecti B cupiditate, quia reuera Simiæ similes possunt dici, quod est animal pilis vestitum, & (vt communiter) cauda caret. Quia reuera mali diuites Simiæ & peruersi, qui pilis bonorum temporalium superinduti cauda perseuerantiæ, id est, mortis & finis memoria præ cæteris sunt priuati, delectantur in præsentibus, nihilque cogitant de futuris. Thren. 2. Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis. ¶ Secundo sunt homines elati garrulitate, scilicet illi, qui non cessant gaudere, ludere, & cantare, & nihil de futuris cogitare, nec in bonis perseuerare similes ranis, quæ sunt animalia clamosa, quæ primo sunt chabocij, id est, pisces cum cauda, & tunc carent voce, sed finaliter cadit eis cauda, & veniunt sibi pedes, & efficiuntur ranæ clamosæ, lutosæ, aquosæ, & maculosæ. Sic vere sunt multi, qui quamdiu sunt Pisces, id est, viri deuoti, & per taciturnitatē, & silentium sunt muti tamdiu cauda mortis memorię, & perseuerantiæ in eis durat, quando vero efficiuntur ranæ, id est, personæ leues, iactātes, saltantes, & ludentes, aquosæ, delitiosæ, voluptuosæ, istam caudam ꝓcul dubio statim perdūt. Quia ꝓ certo tales leues personæ, quæ nō cogitāt, nisi in mundi

mundi solatiis, nec in bono perseuerant, nec de morte, nec de fine cogitant, sed tantum in præsentibus se delectant. Vnde de talibus dicitur Esa. 47. Et loquitur ciuitati Babylonicæ. Non es recordata nouissimi tui,delicata,& habitans confidenter.¶ Tertij, qui carent ista cauda,sunt homines infecti malignitate, scilicet malitiosi homines, & ficti, & hypocritæ, & velati: Isti enim sunt similes bufonibus, quæ sunt animalia venenosa & inflata,& carentia cauda: quia vere tales malitiosi, venenosi, detractores, inflati, & præsumptuosi. cauda perseuerantiæ seu finis, & mortis memoria (vt communiter) sunt carentes. Excæcat enim eos malitia eorum.Sap.2.¶ Quarti,qui carent ista cauda,sunt homines decepti subtilitate, quidam enim sunt sapientes, vt male faciant, bene autem facere nesciunt. Hierem.4. quibus potest dici illud Hierem. 10. & 50. Sapientia tua, & scientia decepit te, quia sicut dicitur 1. Cor. 8. Scientia inflat, charitas autem ædificat. Tales (dico) mundi sapientes caudam perseuerantiæ vel finalis memoriæ non habent,similes homini, qui est animal rationale, & tamen caret cauda. Ideo breuiter cuilibet talium potest dici illud Esa. 9. Auferet à te dominus caput & caudam. Non sic ergo, sed caudam debemus habere,scilicet caudam perfectæ perseuerantiæ,& finis,& mortis memoriæ, vt sic de nobis possit dici illud Apoc. 9. Potestas equorum in ore eorum, & in caudis ipsorum. Ista est ergo prima significatio caudæ, scilicet mortis memoria, vel longanimitas. ¶ Item dico, quod per caudam intelligitur status senectutis, seu longæuitatis. Sicut enim cauda est finis corporis, sic senectus, & mors sunt finis vitæ. Aduerte ergo quod ista cauda debet esse curta, & breuis in nostra imaginatione,quia scilicet non debemus sperare de longa vita, sed magis de breui. Canis enim qui longam habet caudam, non præsumitur esse bonus. Et inde est,quod canes nobiles caudam habent breuem,& gracilem,& sursum erectam respectu aliorũ canum.Aues etiam fluuiales caudam habent cæteris breuiorem,sicut patet de Cygnis. Et hoc prouidit natura, ne caudæ longitudo impediret eos in natando, & in currendo. Sic vere (charissimi) illi,qui sunt per morum perfectionem nobiles, & per deuotionem, & contritionem fluuiales,debent habere caudam breuem,quia scilicet senectutem, & mortem debent sperare cito affuturam, & vitam breuiter transituram, ipsamque, scilicet senectutem debent habere gracilem per humilitatem, & sursum erectam per æternorum desiderium & affectionem.Eccles.14.Memor esto quoniam mors nõ tardabit. Quia reuera caudæ longitudo,id est,spes longæ vitæ impedit hominem ad natandum per deuotionem, & ad currendum per bonam operationem, sicut patet in illis,qui sperant in fine pœnitere, & diu viuere, qui præ cæteris hominibus sunt iniqui. Sed videtur, quod de multis potest dici illud Iob 40. Stringit caudam suam quasi Cedrum. Istud patet in auaris,quorum cauda, id est, senectus magis est stricta per obstinationem, parcitatem,& auaritiam,quam alius. Quia secundum Senecam, cum senescente homine cætera vitia senescant, sola auaritia iuuenescit. Et ideo auari figurati sunt in illis Vulpibus, quibus ad caudas Samson ligauit faces ardentes, & combusserunt segetes Philistinorum. Quia vere diabolus ligat in caudis,id est,in senectute hominum ignem auaritiæ, & crudelitatis, & sic segetes,id est,hereditates Philistinorum,id est, pauperum per eos deuorantur. ¶ Item dico, quod per caudam intelligitur status paupertatis,& humilitatis. Cauda enim pars posterior, quæ remanet retro alia membra,signat pauperes, qui vltimi reputantur.& retro alios ponuntur,de eisque parum curatur. Vnde Deut.20.Constituet dominus in caudam, & non in caput, & eris semper subtus, & nõ supra. ¶ Item per caudam intelligitur status, seu actus malitiæ & falsitatis. Cauda enim est retro, & non ante, est in fine & non in principio. Quia reuera malitiosi detractores, & deceptores consueuerunt retro, id est,in absentia hominum nocere,& in fine totum negotium deturpare. Isti sunt sicut Canis proditiosus, qui cauda blandiendo mordet. Sic isti cum fallaci blandimento non carent nefario nocumento. Tob.11.Canis vero blandimento caudæ suæ gaudebat. Scorpio enim non ore mordet, sed cauda pungit: quia scilicet malitiosus non statim in principio nititur nocere, sed in cauda, id est, in fine venenum suum infundit. Detractor enim non in facie vel à parte anteriori nocet, id est, in præsentia hominum, sed in cauda,id est,in absentia detrahit, atq; mordet. Apoc.9. Habebant caudas sicut Scorpiones, & aculeus erat in caudis ipsorum. Et aduerte, quod dicit Plin. quod Draco cum cauda sua ligat pedes Elephantis & ipsum ad terram prosternit.Dracones etiam (vt dicit) per caudas inuicem se coniungunt,vt per mare securius transfrætent. Sic reuera inuidi malitiosi cum caudis suarum retrotractarum malitiarum, & proditionum alios decipiunt, irretiunt,& inuoluunt, & ad terram, id est, ad statum paupertatis cadere compellunt, sicut patet de vsurariis,qui suis fallaciis ligant,obligant,& exhæredant contrahentes. Vnde Apoc. 12. dicitur, quod Draco cum cauda sua trahebat in terram tertiam partem stellarum. Quia pro certo sicut experimento videmus, sæpe fit, quod vnus Draco, id est, vnus magnus & diues auarus non solum tertiam partem stellarum, id est, bonorum hominum de cœlo, id est, de patria ad terram, id est, ad paupertatem detrahit & deducit, imo totam patriam destruit, & subiicit. Isti insuper seipsos colligant, quia (vt communiter) malitiosi,qui sunt in vna patria ad nocendum aliis seipsos confœderant, & adiuuant, & sic per mare huius sæculi securius ambulant, atque volant,vt patet Iudicum 15.Vbi Samson ligauit faces ardẽtes ad Vulpium caudas,id est,cupiditatis ignem vsque ad mortem auarorum fallacium diabolus auget. Vnde de quolibet fallaci dicitur Esa. 8. Propheta loquens mendacium, ipse est cauda. Sic ergo patet, quod per caudam intelligitur mortis memoriæ perseuerantia, tempus senectutis, status paupertatis,actus malitiæ, locus absentiæ. Et hoc sufficit.

C

D

E

Cauere.

Cauere est verbum prohibitorium. Vnde cauere nihil aliud est quam ab aliquo cum diligentia abstinere,seu aliquid fugere, vel vitare. Et aduerte, quod omnia, quæ sunt,debent cauere,& abstinere à sibi contrariis & nociuis. Sicut enim elementa sua contraria refugiunt, & abhorrent, sic homo spiritualiter debet refugere, & cauere à vitiis & peccatis. Caueamus igitur quatuor, quæ homini sunt principaliter nociua, videlicet, A

Sæuitiæ furorem,
Desidiæ torporem,
Superbiæ tumorem,
Spurcitiæ fœtorem.

¶ Caueri ergo debet furor sæuitiæ. Homo enim est animal mansuetum naturaliter,& ideo cõtra propriam naturam nunquam debet aliquid crudeliter operari, sed ex consideratione præcedentium tyrannorum debet à crudelitate & sæuitia retardari. Et ad hoc inducit natura. Pisces enim secundum Auicennam valde cauent à loco effusionis sanguinis alterius piscis, & maxime Delphini,& à loco, vbi alius piscis sui generis est occisus, naturaliter fugiunt, aquamque ablutionis carnium eius dicuntur naturaliter abhorrere. Et in hoc dant exemplum hominib. qui ab omni effusione sanguinis, id est, ab omni operatione crudelitatis debent cauere, iuxta illud Deuter. 12. Hoc solum caue,ne aliorum sanguinem comedas. Nam aliorum occisio,deprædatio,vel exactio nunquam debet bonis hominibus complacere. Quod est contra illos crudeles & tyrannos, de quibus dicitur Prouerb.1. Pedes eorum ad mala currunt, & festinant, vt effundant sanguinem. Iob 36. Caue,ne declines ad iniquitatem. ¶ Secundo dico, B quod debet caueri torpor desidiæ. Inter Grues enim ordinantur excubiæ, ita quod illa cui incumbit onus vigilandi summe caueat,ne dormiat, & vt melius vigilet, solet lapillum in pede portare, vt saltem ex eius casu possit somnolentiam præcauere. Sic vere homo summe debet cauere, ne dormiat in peccato,ne forte ad modum dormientis obliuiscatur Dei sui. Iuxta illud Deut.6. Caue diligenter, ne obliuiscaris dominum. Et ideo lapillum, id est, duritiam diuini timoris, vel lapillum mortis, & sepulchri debet semper per cogitationem portare & per considerationem,vt sic possit in bonis operibus vigilare. Per timorem enim domini declinat omnis à malo. Prouerb.15. Ideo bene dicitur Eccles. 7. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.Ista potissime pertinent ad Prelatos,quorum officium est vigilare, sicut dicitur Luc. 2. Pastores custodiebant vigilias super gregem suum. Pater enim familias præcipit ianitori suo, vt vigilet. Et ideo beatus ille seruus, quem,cum venerit dominus, inuenerit vigilantem. Luc. 12. Caueatur igitur maxime à Prælatis torpor desidiæ. Hester. Caue ne quicquam de his, quæ locutus es prætermittas. ¶ Tertio debet caueri tumor superbiæ. Apes enim mel portantes summe cauent à vento, quod C ideo basse volant. Sic vere illi, qui mel deuotionis & gratiæ capiunt continere, debent à vento superbiæ & præsumptionis, quanto plus poterunt, abstinere. Istud figuratur Exod. 19. Vbi dicitur filiis Israel. Cauete ne ascendatis in montem.Mons enim superbiam signat. Superbia autem non solum est in diuitibus, imo etiam in pauperibus, & bonitate, & ex hoc alios vilipendunt similes illi Pharisæo, qui dicebat Deo, Luc.18. Ieiuno bis in sabbato, &c. Talibus dicitur Iosue 3. Cauete ne appropinquetis ad arcam. Arca enim testamenti signat Deum, ad quem pro certo homo nõ debet nimis appropinquare,scilicet secreta ipsius inquirendo, propinquum & amicum eius se reputando, vel de sanctitate propria præsumendo: quia sicut dicitur Eccles.9. Nescit homo vtrum amore dignus sit, vel odio. Quia reuera quanto plus quis appropinquat, id est, propinquum se reputat,tanto minoris est gratiæ & virtutis,similis planetis, qui quanto sunt Soli & lineæ eclipticæ propinquiores, tanto sunt infortunatiores. Caueatur ergo tumor superbiæ.

¶ Quarto autem dico, quod debet caueri fœtor spurcitiæ. Pisces enim secundum Auicennam optime cauent ne intrent sportulas immũdas, Sic vere homo debet cauere ne subintret immũ- D
dam so-

dam societatem, ne committat immundam iniquitatem, ne faciat immundam carnalitatem. Caueat igitur ab immunda societate. In figura cuius præcipiebatur filiis Israel, ne contraherent amicitias cum Philistæis, sicut dicitur Exod. 34. Cauete ne coniugatis amicitias cum eis. ¶ Item caueamus ab immunda carnalitate. Leuit. 15. Docebitis filios Israel, vt caueant immunditias. Item caueamus ab immunda iniquitate. Tob. 4. Caue ne aliquando peccato consentias. Sic igitur, vt dictum est, cauere debemus spurcitiæ fœtorem, superbiæ tumorem, desidiæ torporem, sæuitiæ furorem, &c.

A **Caute. Cautus. Cautela.** Nota, quod cautus secundum Isidor. dicitur à cato, tas: quod idem est, quod video, des; vel dicitur cautus, quasi, caudam tuens, id est, finem respiciens. Et breuiter cautus idem est, quod prudens, qui finem & negotium prudenter præuidet, & ad periculum præcauendum adhibet remedia opportuna. Nota ergo, quod debemus esse cauti & astuti

Ad { Vtilia procurandum,
Inutilia refutandum,
Pericula præcauendum.

¶ Apes enim (vt dicit Ambr. in hexame.) mirabiliter sunt cautæ in actibus suis. Nam, vt dicit, Apum aliæ futuros explorant imbres, aliæ inuigilant circa victum, aliæ cellas faciunt & componunt, in vno autem est earum maxima cautela, quia si dum sunt exterius, dormire contingit eas, dormiunt supinæ, ne forte alæ earum rore madefiant, & dein crastino impediti valeant in volando. Sic vere cautela spiritualis seu prudentia debet in nobis consistere in istis quatuor, scilicet in prçuidendo futura tormenta, quia apes præuident imbres futuros, in acquirendo cœli fulcimenta, quia apes faciunt sibi cellas ad habitaculum, in procurando gratiæ nutrimenta, quia apes circa victum inuigilant, in contemnendo rerum oblectamenta, quia scilicet Apes rorem nocturnum, id est, mundi prosperitatem fugiunt, etiam faciem mentis ad cœlum per contemplationem vertunt, & alas intellectus & voluntatis liberas custodiunt, & sic per affectum ad cœlestia volitant, atque vadunt. De tali igitur cautela dicitur 1. Machab. 6. Per loca humilia ibant caute & ordinate. Aduerte ergo hic, quod homo, qui caute vult pericula præcauere, debet facere tria. Debet enim esse in ipso conuersatio sine vanitate, quia debet ire per loca humilia, occupatio sine tarditate, quia ipse debet continuare suam viam (Ibant inquit) compositio sine leuitate quia scilicet in actibus, moribus, & gestibus ipse debet se habere ordinate, & caute. Igitur sit

In { Conuersatione humilitas,
Operatione sedulitas,
Compositione maturitas.

B ¶ Habeat ergo, qui cautus & prudens cupit esse, conuersationem sine superbia (Per loca inquit humilia.) Quia reuera homo non debet quærere vel appetere loca alta, id est, status sublimes, iudicaturas, officia, & honores, quæ suam excedunt conditionem. Iuxta illud Rom. 12. Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Ista est enim cautela Columbæ, quia inter accipitres prædantes in aere, & prædantes in terra discernit: Vnde si videt accipitrem, qui prædatur in aere sursum, statim ad terram descendit, & loca bassa & humilia, sibi quærit, & à rapina accipitris sic euadit, sicut dicitur super cantica. Sic vere homo, qui videt, quod accipiter, id est, diabolus non cessat sursum in aere, id est, in statu dignitatum & officiorum per diuersa tentamenta peccatorum rapere, prædas multas accipere & multos ibidem existentes ad nutum trahere iuxta illud Eccl. 11. Multi potentes oppressi sunt valde, quia sicut dicitur Numer. 18. qui altam ædificat domum, sentiet ruinam. Debet igitur discernere, & alta pericula præcauere, & loca humilia, id est, status, mores, & conditiones humiles eligendo, superbiæ periculum euitare. Ideo bene consulitur Eccles. 3. Humilia valde spiritum tuum, quia vindicta carnis impij ignis & vermes. Habeat ergo cautus homo conuer-
C sationem sine superbia. ¶ Secundo habeat operationem sine pigritia (Ibant inquit.) Bonæ enim operationes sunt passus, per quos itur in vitam æternam. Cautus viator solet iter suum continuare, vt diætam suam perficiat ante noctem. Sic vere homo iter bonarum operationum debet sine pigritia frequentare, & quousque ad ciuitatem Paradisi perueniat, diligenter cursum bonarum operationum exercere, quod ostenditur cum dicitur, Ibant: Non enim dicit Eunt, quod est præsentis temporis, quia præsens tempus nihil durat: item nõ dicit Ibunt, quod est futuri temporis, quia ad bona opera facienda non debet futurum tempus expectari: item non dicit Iuerant, vel iuerunt, quæ sunt præteriti perfecti & plusquam perfecti, quia bona opera nunquam ita perfecte debent præteriri, quin continue perseuerent: sed dicit Ibant, quod est præteriti imperfecti temporis. Præteriti dico, quia iam diu debent opera nostra esse incepta. Imperfecti dico, quia scilicet præteritio debet esse imperfecta, eo quod semper bono operi debet succedere bonum opus (Ibant ergo) Vnde Ezech. 1. Cum euntibus ibant, & cum stantibus stabant. Quod est contra multos similes Ceruo, quod est animal simplex & incautum: quod secundum Isidor. & Plin. quando fugit hominem, non continuat iter suum, imo quandoque sistit in latratu Canum, in quo delectatur, sæpe enim respicit retro, & ideo quandoque à Canibus capitur, & à venatore iaculis sagittatur. Sic vere multi sunt simplices & incauti, qui inceptum bonum opus non continuant, sed latratu Canum, id est, suggestionibus dæmonum, & malis consiliis malorum faciliter delectati, discontinuant iter suum, retro respicientes iterum ad dimissa mundi bona, seu etiam vitia & peccata, sicut patet in multis religiosis, qui mundo renunciantes, faciliter reuertuntur ad mundana, sicut etiam patet in multis confessis, qui faciliter recidiuant. Et ideo tales à diabolo multoties sagittantur, & æternis iaculis feriuntur. De istis potest intelligi illud Ezech. 1. Animalia ibant, & reuertebantur. Isti figurantur in vxore Loth, quæ quia non continuauit iter suum, sed retro respexit, mutata est in statuam salis (Ibant ergo) ¶ Tertio dico, quod cautus & prudens homo de- D
bet habere compositionem sine stultitia (Ordinate inquit) quia scilicet homo debet esse in moribus bene compositus, maturus, & ordinatus. Sicut enim Apes ordinatissime faciunt sibi cellas, sic reuera boni viri, maxime Ecclesiastici & Prælati debent quicquid faciunt ordinatissime, maturissime, & honestissime perpetrare, vt nihil in operibus verecundum, nihil in actibus sit inhonestum. Vnde 1. Cor. 14. Omnia honeste, & secundum ordinem fiant in vobis. Quod est contra multos similes quibusdam stellis erraticis, quæ non seruant ordinem motus cœli, imo continue contra ipsum cœlum procedunt. Sic vere quidam sunt ita leues, inconstantes, & insolentes, ꝙ nullum ordinem cœlestem vel spiritualem volunt in suis actibus custodire. Non sic ergo, sed ordinate procedamus, vt sic quilibet nostrum sit sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Sic ergo debemus esse cauti, & in nostris operibus circumspecti, vt sic simus aliis prælecti. Quia sicut dicitur Dan. 1. Rex præcepit præposito Eunuchorum, vt introduceret de filiis Israel de semine Regio pueros, in quibus nulla esset macula, decoros forma, eruditos omni sapientia, cautos scientia, & doctos disciplina, qui possent stare in palatio Regis. Quia pro certo illi, qui isto modo sunt cauti, ad standum in palatiis sunt apti, & ad obtinendum alta officia magis digni. Et si quæris quis est cautus, certe ille, qui cauet nociua. Et ideo vide supra de cauere, & applica hic si vis. Habeat ergo cautus homo in conuersatione humilitatem, in executione sedulitatem, in compositione maturitatem, & spiritualiter ostendetur cautus. Et hoc sufficit. Ista duo themata possunt huc applicari. Videte quomodo caute ambuletis. Item. Tenete eum, & ducite eum caute. Sufficit.

Cauerna. Nota, quod cauerna sumitur pro quolibet loco concauo, obscuro, concluso, & secreto. Signat igitur in bono statum humilitatis, videlicet cor humile, vel religionem: quandoque statum iniquitatis scilicet mundum, & auaritiam, & inuolutionem in terrena, & immunditiam praui cordis, quia scilicet cauernæ sunt loca immunda, habitacula animalium & ferarum: quandoque statum aduersitatis & pœnalitatis, & sic signat mortem, tumultum, vel Infernum. Allega, si vis, & prosequere, quia paucæ sunt auctoritates. Vide in titulo de fouea. A

Caulæ. Sunt loca facta in campis pro ouium gregibus in nocte reponendis, &c. significantes religionem vel Ecclesiam, in quibus pascuntur, & habitant greges fidelium populorum, &c. A

Causa. Idem est, quod ratio, idem etiam est quod negotium, idem est etiam, quod alicuius rei principium. Causa enim quare aliquid fit, idem est, quod ratio quare aliquid fit. Vnde Iob 5. Nihil in terra sine causa fit. Iterum causa alicuius, quæ coram aliquo iudice ventilatur, nihil est aliud quam negotium. Vnde Iob 29. Causam quam nesciebam diligenter inuestigabam. Illud etiam quod est principium introductiuum alicuius rei, dicitur causa eius, & sic Deus dicitur causa omnium esse. Causa enim secundum Logicos, est ad cuius esse sequitur aliud: Causa tamen aliquando diuiditur in materialem, formalem, efficientem, & finalem. De tali causa principali, & causatiua dicitur de Christo Hebr. 5. factus est omnibus obtemperantibus causa salutis. Et Sap. 14. Infandorum Idolorum cultura, omnis mali causa est. De tali ergo causa supersedeo quo ad præsens, quia auctoritates sunt paucæ sub isto significato. ¶ Nota igi- A B
tur, quod est causa

Subtiliter discutienda,
Sagaciter inspicienda,
Salubriter reiicienda,
Sinceriter contemplanda,
Vtiliter procuranda.

¶ Est

B ¶ Eſt(dico)cauſa diſcutienda,& iſtà ſignat iudicia partium, quæ coram iudicibus ventilantur, quia,ſcilicet, ad iudicem pertinet diligenter de cauſę merito diſcutere,& videre Prouerbior.26.Iudicium determinat cauſas Iob 35.Singulorum intuebitur cauſas, & cum dixeris. Non conſiderat Quod tamen eſt contra multos malos iudices, qui,ſcilicet,cauſarum merita non diſcutiunt, nec iuſte iudicant inter partes Iob 36. Cauſa tua quaſi impii iudicata eſt. Et Eſa.1.Cauſa viduæ non ingreditur ad eos. Hic nota, ſi vis, quomodo per acceptionem munerum,aut perſonarum male diſcutiunt merita caſuum & cauſarum.

¶ Item eſt cauſa inſpicienda ſagaciter,ſcilicet,cauſa,ratio vel occaſio quare aliquid fit.Et iſta eſt cauſa inſpicienda, & proprie cauſa finalis, quæ potiſſime conſideratur, quia à fine denominatur res, ſine enim tali ſufficienti cauſa nihil debet fieri in hoc mundo. Debitus enim finis debet eſſe cauſa præcipua omnium agendorum,quamuis de facto multa videantur fieri ſine cauſa, ſicut dicebat ille Eſa.49.In vanũ laboraui ſine cauſa, & vane cõſumpſi fortitudinem meam. Et Eſa.52. dicitur de populo Iſrael, quod Aſſur abſque vlla cauſa calumniatus eſt eum.

¶ Item eſt cauſa reiicienda,& talis cauſa ſignat mundi lites. De qua dicitur Prou.22.Eiice deriſorem, & exibit cum eo iurgium, ceſſabuntque cauſę,& contumeliæ.Item eſt cauſa veraciter contemplanda,& tales ſunt cauſæ rerum naturales, ſcilicet, Deus & cauſæ ſecundariæ, quæ debent à prudentibus intueri, & ſolerti meditamine contemplari. Turpe eſt enim res, & rerum operationes, & cauſas earum neſcire. De tali cauſa effectiua dicitur illud Iob 5.Nihil in terra ſine cauſa fit.

¶ Item eſt cauſa vtiliter procuranda, & ſic per cauſam intelligitur quodcunque negocium, quod habemus 1.Reg. 24.Videat dominus,& iudicet cauſam meam. Potiſſime autem talis cauſa ſignat cauſam & negociũ noſtræ ſalutis, quod, ſcilicet,debemus vtiliter procurare.Iſtud eſt enim proprie negocium noſtræ ſalutis.quod à principio natiuitatis noſtræ incepit coram Deo ventilari.In iſta enim cauſa Deus eſt Iudex,ratio eſt aſſeſſor, conſcientia eſt iudicis procurator, voluntas eſt reus.diabolus eſt accuſator, teſtes ſunt bona opera vel mala, ſancti ſunt aduocati. In iſta ergo cauſa debet eſſe homo circumſpectus, vt habeat iudicium pro ſe.Et ſicut videmus, quod homo conualeſcit in cauſa ſæculari,aliquando precibus,aliquando muneribus, aliquando amicorum interceſſionibus,ſic vere homo lucratur cauſam ſalutis ſuæ,iudicem,id eſt,Deum humiliter deprecando,vt dicat cum Dauid. Iudica me Deus,&c.Item aduocatos,id eſt,ſanctos in ſuũ auxilium inuocando.Vnde Prouer. 25.Cauſam tuam tracta cum amico tuo.Item munera,id eſt,eleemoſynas iudici, id eſt, Chriſto in perſona pauperum tribuendo,quia ſicut dicitur Prouerb. 18.Victoriam, & honorem acquiret qui dat munera. Vnde Prouerb.29.Nouit iuſtus cauſam pauperis, & hoc breuiter de cauſa ſufficit.

A Cœcus. Cœcitas.

Nota, quod cœcitas eſt priuatio viſus. Vnde cœcitas dicit mihi proprie aliquid negatiuum,& nihil poſitiuum. Et dicitur cœcus à careo cares, eo quod caret viſu. Nota igitur ꝙ generaliter per cœcum intelligitur peccator, quia lumine veræ cognitionis, & gratiæ multipliciter excœcatur. Cœcus enim multas miſerabiles habet conditiones.Cœcitas enim ipſum decipit in eligendo, iudicando,& apprehendendo. Cœcus enim ſine carcere ligatur, in iudicãdo decipitur,quia,ſcilicet,ſi credit ire ad Orientẽ, quãdoq; vadit in Occidentẽ,in eligendo ſeducitur,quia ſ.quandoq; denarium cupreum* pro aureo recipit, à Cane vel à puero ducitur, ſæpe vbi eſt periculum non timet, & vbi non eſt periculum terretur,cœcus nunquam lætus efficitur, timore continuo concutitur, ſæpe accidit, quod quando nudus eſt, tectum ſe reputat, & quando latere ſe putat, ab omnibus intuetur, radio ſolis ſibi præſentato non illuminatur,ductorem ſuum quandoque percutit, qui ipſum aliquoties tandem in pontis vel periculi medio derelinquit.Re vera talis per omnia eſt peccator.Iſte enim cœcitate ignorantiæ taliter obtenebratur, quod non videt illa, quæ pertinẽt ad ſalutem.Iſte ergo cœcitate peccati,quaſi carcere malæ conſuetudinis includitur.Deliberat ire ad Orientem,id eſt,ad Paradiſum,&tamen ipſe vadit veraciter ad Occidentem,id eſt,ad Infernum,quia ſi cœcus cœco ducatum præbeat,vel pręſtet,ambo in foueam cadunt Matth. 15. Iſte etiam cuprum auro.i. mundum Paradiſo pręferre cernitur.Et à Cane & puero, id eſt, à carnali ſenſualitate vndique ducitur,& ad omnia circumſtantia per malos appetitus offenditur, & colliditur, ita quod per diuerſa peccata cadere comprobatur Tob.11.Tobias cœcus cœpit offendere pedibus.Radio etiam diuinæ gratiæ illuſtratur, & ſpirituali gaudio non lætatur. Vnde Tob. 5. Quale gaudium mihi eſt, qui in tenebris ſedeo. Et lumen cœli non video? Talis enim ſemper eſt in ſecuritate præſumptionis,quia,ſcilicet,mortis æternæ periculum vbi eſt,nunquam videtur timere. De mundi vero infortuniis,quæ timẽda nõ ſunt,ſolet metuere, & pauere. 2.Mach.10. Cœcitate confuſi, & perturbatione repleti ſunt. Talis enim cœcus ita quandoque decipitur,quod credit ſe eſſe coopertum, id eſt,quod facta ſua credit ab aliquo non videri, cum tamen & fama,& vita ipſius ab omnibus videatur. Et breuiter tales ductorem ſuum, id eſt,Chriſtum quotidie percutiunt blaſphemando, & contra voluntatem ipſius faciendo, & ideo ab ipſo in pontis, id eſt, in mortis articulo dimittuntur Soph. 1. Ambulabunt vt cœci,quia domino peccauerunt, Tales cœci poſſunt dicere lamentando illud Eſa.59.Palpauimus quaſi cœci parietem,& quaſi abſque oculis attrectauimus,impegimus meridie quaſi in tenebris,in caliginoſis quaſi mortui,rugiemus quaſi Vrſi, & quaſi Columbæ meditantes gememus. Cuilibet igitur tali cœco poteſt dici illud Apocal.3.Dicis,inquit,quia diues ſum ego, & nullius egeo,cum ſis miſer,& miſerabilis,& pauper,& cœcus, & nudus.Aduerte ergo, quod ſicut cœcitas corporalis introducitur per

Nimiam { Luciditatem, Obſcuritatem, Caliditatem, Humiditatem.

Sic vere cœcitatem ignorantiæ,erroris, vel peccati introducit in homine ſplendor mundanæ ſapientiæ (Impegimus, inquit,meridie quaſi in tenebris) error duratæ pertinaciæ, id eſt, obſtinationis & malitiæ.(In caliginoſis inquit quaſi mortui) ardor feruentis auaritiæ(quaſi Vrſi qui,ſcilicet,excœcantur cum pelui ardenti)humor fœtentis immunditiæ.(Columbæ inquit,quæ, ſcilicet,ſunt Aues luxurioſæ.)

¶Excœcatur igitur homo per ſplendorem vanæ ſcientiæ.(Impegimus inquit meridie.) Sicut.n.videmus, quod nimius ſplendor lædit viſum, ita quod niſi homo clauderet oculos, faciliter fieret cœcus,& inde eſt ſecundum Auicen.quod animalia Palpebras dormiendo non claudentia, ſicut eſt Lepus, valde debilem habent viſum,ſic vere illi,qui ad ſplendorem & ſubtilitatem ſcientiarum indiſcrete aperiunt oculos intellectus, claritatem ſolis iuſtitiæ,& ſecreta deitatis præſumptuoſe tractando, & arcam teſtamenti, quæ ſemper cooperta eſſe iubetur tangendo, cœcitatem hæreſis,& erroris faciliter incurrunt, & à lumine veræ fidei ſæpe cadunt.Nam(vt dicitur Prouer.25.) qui perſcrutator eſt maieſtatis,opprimetur à gloria.Vnde Ecclesi.43. ſol dicitur exurens montes,radiis ſuis oculos excœcans. Vnde de talibus cœcis dicitur Eſa.56.Speculatores eius cœci omnes. Et hoc oſtenditur cum dicitur Impegimus in meridie. Meridies enim eſt hora diei magis luminoſa, in qua homo minus deberet errare, & tamen propter exceſſum claritatis in iſta hora aues lucifugæ magis errant,quia ſecundum Philoſophum, excellentia ſenſati corrumpit ſenſum.Sic vere Deus & fides ſunt illa, quæ de ſe ſunt magis clara & certa,verumtamen à præſumptuoſis, & inueſtigatoribus ibi facilius oberratur.Vnde Amos 8.Occidet Sol in meridie.Roman. 11. Cœcitas ex parte contigit in Iſrael,id eſt,in videntibus Deum. Excœcatur igitur homo per ſplendorem vanæ ſcientiæ. B

¶ Secundo excœcatur per horrorem grauis malitiæ, ſcilicet, per vitiũ obſtinationis.(In caliginoſis inquit quaſi mortui.) Sicut enim homo per diuturnas tenebras incurrit quandoque cœcitatem,ſicut patet in diutiſſime incarceratis, ſicut patet in illa Lacertula,quæ dicitur Saura,quæ propter moram diuturnam in cauernis terræ quaſi totum lumen amittere comprobatur, ſic vere homo quãdo diu ſtat in carcere peccati, & in cauernis mũdanæ cupiditatis,quandoq; ibi per malas conſuetudines ita obduratur in malitia, & obſcuratur, quod quaſi totaliter à lumine diuinæ gratiæ ſpoliatur.Iſtud in multis peccatoribus patet, qui in vitiis antiquati nihil penitus videntur de Deo ſentire,quia ſicut dicitur Prou.24.Non habent futurorum ſpem mali. Lucerna impiorum extinguetur quod oſtenditur cum dicitur. In caliginoſis quaſi mortui.Mortuus enim nihil ſentit,fœtet,ſed non aduertit,ſi portatur ad foueam non diuertit Sic vere obſtinatus nõ ſentit peccatum ſuum, nec fœtorem ſuæ infamiæ, & quamuis ad foueam Inferni quotidie deferatur,hoc tamen non cogitat, nec attendit,nec ſtatus ſui vilitatem conſiderat vel perpendit Tob.2. Non eſt contriſtatus eo quod plaga cœcitatis eueniſſet ei Eccleſiaſtic.9. Mortui nihil nouerunt amplius. Nam (vt dicitur Matthæi 12.)Oblatus eſt ei Dæmonium habens cœcus, & mutus. Vnde Sapien.2.Excœcauit eos malitia eorum.Excœcatur igitur per horrorem malitiæ & iniquitatis. C

¶ Tertio dico, quod homo efficitur cœcus per ardorem auaritiæ & cupiditatis,quod oſtenditur cum dicitur, Quaſi Vrſi. Vrſus enim eſt animal piloſum, quod mel Apum non ceſſat in arboribus comedere, & Apes in ſuis habitaculis moleſtare. Quandoque tamen à venatore capitur per aſpectum peluis candentis,humorem oculorum deſiccantis& excœcantis vt dicit Plinius D

& Iſidorus. Sic vere auari & tyranni, qui mel Apum, & ſubſtantias pauperum non ceſſant rapere, deuorare, & vaſtare, ſtatim quod à venatore diabolo capti ſunt per peccatum, ſtatim ex aſpectu peluis candentis, id eſt, ex conſideratione bonorum terrenorum, vaſorum argenteorum, & aliorum, quæ dicuntur candere, & ardere, eo quod ardorem auaritiæ inflammãt, ad moralem deducuntur cœcitatem, ſicut patet, quia tales non videntur videre aliquid, quod pertineat ad ſalutem, ſcilicet, mortem, iudicium, Infernum, &c. Vnde de talibus Vrſis dicitur Eccleſiaſt. 25. Obcœcabit faciem ſuam Vrſus & quaſi ſaccum oſtendet in medio proximorum. Auarus enim dicitur Vrſus propter voracitatem, dicitur ſaccus propter inſatiabilem capacitatem. Tales figurantur in Tobia, qui de ſtercoribus hirundinum eſt cœcatus, ſicut dicitur Tob. 1. Talia enim ſtercora valde ſunt calida, & vrentia, & ideo humorem oculi cõſumendo, efficiunt aliquem cœcum. Sic vere mundi bona, quæ ab Apoſtolo Philipp 3. ſtercora nuncupantur, humorem compaſſionis in oculo cordis deſiccant, & cœcitatem obſtinationis per auaritiam inducunt. Tollit enim auaritia rectum iudicium, ſicut patet in malis iudicibus qui per munera excœcantur. Quia ſicut dicitur Deuteronom. 16. & Eccleſiaſt. 20. munera & dona excœcant oculos iudicum, & ſapientium. Catuli enim Canum, qui ſunt inſatiabilis appetitus, naſcuntur cœci, ſic filii inſatiabilis auaritiæ, ſcilicet, auari (vt cõmuniter) pleni ſunt cœcitate ignorantiæ, & obſcuritate malitiæ. Vnde de auaro ſicut de mendicante inſatiabili, & cœco poteſt dici illud Matth. 20. & Lucæ 18. & Marc. 10. Cœcus ſedebat ſecus viam mendicans. Quia re vera auarus ſemper famelicus & mendicus. Efficitur ergo homo ſpiritualiter cœcus per ardorem auaritiæ, & cupiditatis.

E ¶ Quarto dico, quod cœcatur homo per humorem immunditiæ, & carnalitatis. Humor enim abundans in oculo introducit aliquoties cœcitatem, ſic luxuria abundans in corde. Et hoc oſtenditur cum dicitur, Columba, quæ eſt auis immunda, quæ omni tempore luxui vacat, quæ quandoque ab aucupe excœcatur, & in rete ponitur, vt ſit inuitatorium aliarum. Sic vere quando diabolus poteſt capere aliquam perſonam ſimplicem, pulchram, & Columbinam viſco malarum delectationum & affectionum, vel alias, ipſam ſtatim per luxuriam excœcat, & in reti carnalitatis inuoluit, vt per eius exemplum alii capiantur. Oſeæ 10 Ephraim Columba ſeducta non habens cor. De tali ergo cœcitate luxurioſorum, & carnalium intelligitur illud Zach 12. Omnem equum populorum percutiam cœcitate. Equus enim eſt animal luxurioſum. Hierem. 5. Equi amatores in fœminas, vnuſquiſque ad vxorem proximi ſui hinniebat. Et Eſa. 31. Equi eorum caro, & non ſpiritus Cœci enim ſunt luxurioſi præ aliis peccatoribus, quia iſti non videntur aduertere vel videre ſuæ animæ inquinationem, ſui corporis conſumptionem, ſuarum gratiarum perditionem, ſuæ famæ amiſſionem, ſuæ ſubſtantiæ euacuationem. Sicut enim dicitur Eccleſiaſtic. 24. oculus adulteri obſeruat caliginem. Omnis enim qui male agit, odit lucem, ſicut dicitur Iohan. 3. Et ideo quia volunt tales ſemper eſſe in caligine & obſcuritate, ne videantur, non eſt mirum, ſi præ cæteris caliginantur, & excœcantur. Iſti figurantur in Samſone, qui per Dalilam excœcatus, & tonſus, ſe vna cum multis aliis interemit, figurantur etiam Gen. 19. in illis peſſimis Sodomitis, qui domum Loth luxuriæ cauſa introire volentes, percuſſi ſunt ab Angelo cœcitate. Quia re vera illi, qui per improbas mulieres ſpirituali viſu, & diſcretione priuantur, ſunt cauſa mortis, & damnationis ſui, & aliorum. Illi etiam, qui in actibus luxuriæ ſe occupare nituntur, præ omnibus mentaliter excœcantur. Thren. 4. Errauerunt cœci in plateis. Et ſic patet quadruplex modus ſpiritualis excœcationis. Sed nota, quod quamuis homo ſciat ſe eſſe in tenebris ignorantiæ vel peccati, ſemper tamen debet ad Deum recurrere, & vt per fidem, & gratiam illuſtretur ipſum humiliter exorare. Videmus enim quod Catuli naſcuntur cœci, ſed tamen in cœcitate exiſtentes matrem ſuam quærunt, ad vbera ipſius currunt, & lac exinde hauriunt, atque ſugunt, ita quod tandem ad viſum perueniunt, & attingunt. Sic vere peccator excœcatus ſemper debet matrem ſuam, id eſt, Deum vel beatam Virginem ſequi, vel quærere, & vbera ſuæ clementiæ poſtulare, vt ſic lac ſuæ gratiæ hauriat, per quam ad lumen veræ fidei & gratiæ poſt attingat. Matth. 9. Secuti ſunt eum duo cœci. Et Luc. 18. Cœcus ſedebat ſecus viam mendicans, quia, ſcilicet, audiens Ieſum tranſire clamauit. Fili Dauid miſerere mei. Et dicitur ibi, quod iſte meruit illuminari.

F ¶ Aduerte tamen, quod omnis cœcitas ſpiritualis, quæ idem eſt, quod error vel ignorantia, omnis hæreſis vel pertinacia, omnis obſtinatio vel malitia valde eſt periculoſa, & maxime in Iudice vel Prælato. Sicut dicit Cyprianus, Ridiculum eſt ſpeculator cœcus, præco mutus, curſor claudus. Sicut enim equus cœcus ſe & quadrigam quam trahit ſubuertit, ſic Prælatus, ignorans, ſe & totum Collegium, cui præeſt, detrahit in profundum. Figuratus in Samſone cœco, qui tenens columnas domus, ſe & alios occidit Figuratus etiam in Lamech cœco, qui tenens arcum & credens ſagittare beſtiam, occidit hominem, ſcilicet, Cain. Figuratus etiam in Sedechia Rege Iſrael, qui excœcatus ductus eſt in Babylonem. Quia re vera Iudex vel Prælatus, qui columnas, id eſt, regimen domus Eccleſiæ tenet in manibus ſuis, qui arcum & ſagittas iudiciariæ poteſtatis gubernat, qui Regnum Iſrael, id eſt, temporale dominium obtinet, talis (dico) quando per ignorantiam excœcatur, tunc tam ſe, quam alios ſpiritualiter interficit: tunc etiam quandoque loco beſtiæ, id eſt, loco hominis beſtialis & peccatoris hominem, id eſt, virum iuſtum occidit tunc etiam in Babylonem, id eſt, in Infernum ducitur, atque vadit. Cœcus enim ſi cœco ducatum præſtet, ambo in foueam cadunt. Matth. 15. Et ſicut videmus quod talpa beſtia cœca generat cœcos filios, ſic vere Prælatus ignorans libenter generat, id eſt, libenter promouet filios ſuos, id eſt, ſubditos ignorantes. Et ideo pro certo tales cœci, id eſt, perſonæ malæ, & ignorantes non debent ad ſtatum prælationis prouehi, nec in Eccleſiam introduci 2. Regum 5. Cœcus & Claudus non intrabunt in Templum. Cuius tamen hodie proh dolor fit contrarium, quia, ſcilicet, illi, qui ſunt plus ignorantes & cœci, amplius in Eccleſia ſunt promoti Matth. 21. Acceſſerunt ad Ieſum cœci & claudi. Vnde iſti videntur dicere ſuis familiaribus Lucæ 14. Exi cito per Vicos, & Plateas, & quoſcunque inueneris claudos & cœcos introduc huc.

G ¶ Iterum nota hic, quod omne animal guloſum generat filios cœcos, ſicut exemplificat Plinius de Lupo, quod eſt animal crudeliſſimum, de Cane, quod eſt animal voraciſſimum, de Vulpe, quod eſt animal fallaciſſimum. Sic re uera guloſi, ambitioſi, & auari filios ſuos corporales generant cœcos, & eos cœcos perpetuo eſſe volunt, id eſt, prauos, impios, & peruerſos. Sicut patet, quia vnus Vulpinus, & fraudulentus vſurarius vel mercator ſemper vellet, quod filii ſui ſibi aſſimilarẽtur, & ad hoc ipſos inſtruit, & informat. Hoc eidem patet de Canibus, id eſt, de auaris inſatiabilibus, & etiam de Lupis, id eſt, de crudelibus raptoribus & tyrannis, omnes enim tales magis diligunt filios ſuos ſi ipſos ſibi ſimiles viderint, & conformes, & ſi in cœcitate peccatorum ſuorum ipſos viderint eruditos. Quia ſicut dicitur Matthæi 15. Cœci ſunt & duces cœcorum. Iſtud enim poteſt applicari ad patres ſpirituales, ſcilicet, ad Prælatos, quia vere illi, qui ſunt Lupini per ſæuitiam, Canini per auaritiam, Vulpini per fallaciam, nõ generant aliquos filios, id eſt, non promouent aliquos ſubditos niſi cœcos, id eſt, niſi ignorantes, & malos, cum tamen tales deberent potius refutare, & ab vberibus beneficiorũ Eccleſiæ mouere. Sicut Dauid Hieruſalem intrare volenti fuit dictum 2. Regum 5. Non intrabis huc niſi abſtuleris cœcos & claudos. Vel iſti filios ſuos dicuntur cœcos parere, quia, ſcilicet, ſubditos ſuos propter defectum doctrinæ, & propter exempla ſuæ malæ vitæ cœcant, & faciunt peccatores Iohan. 9. Præteriens Ieſus vidit hominem cœcum à natiuitate, &c. Sufficit.

A **Cedere.** Nota, quod cedo triplicem habet intellectum literalem. Sumitur enim pro pertinere ſeu contingere, vt quando dicitur Numer. 18. Initia frugum cedent in vſus ſuos. Sumitur etiam pro fugere, vel pro dimittere, vt quando dicitur Ruth 4. Cedo iuri propinquitatis. Sumitur etiam pro ſcindere, verberare, percutere, vel occidere, vt quãdo dicitur Mat. 21. quod pueri Hebræorũ cædebãt ramos de arborib. & Act. 19. Iuſſerũt Apoſtolos virgis cædi. Omiſſis primis duob. modis de tertio poſſẽt plura dici, niſi quia infra de percutere, & ſcindere ſatis dicetur. Dic tamẽ, ſi vis, quod cæditur quis vtiliter, vt corrigatur, crudeliter, vt affligatur, atrociter, vt occidatur. ¶ Primò modo cæduntur pueri. Secundo modo cædũtur miſeri. Tertio modo cædũtur temerarii.

B ¶ Prima eſt ergo cæſio correctionis, qua. ſ. Deus & Prælati cædũt filios peſtilentes. Vnde hoſtiæ immolandæ primo cædebantur, & ſic ad ſacrificiũ adaptabantur, quia vere nullus apud Deũ efficitur ſatis aptus, niſi primo cæſus fuerit, & correctus Leuit. 24. Cædetur Agnus immaculatus. Potiſſime autem fatui inſolentes debent cædi ſicut de Aſino Balaã dicitur Nu. 22. quod ipſe cædebat fuſte latera eius Prou. 10. Stultus cæditur labiis. ¶ Secunda eſt cæſio tribulationis Et iſta eſt illa, qua boni à malis cæduntur, & qua etiam in hoc mundo terribiliter affliguntur Vnde etiã de Chriſto legitur, quod miniſtri Colaphis eum cædebant Marc. 14. De ſanctis vero dicitur ad Heb. 11. Lapidati ſunt, cæſi ſunt, &c. Et Apoſtolus de ſeipſo dicebat 2. ad Cor. 11. Ter virgis cæſus ſum, &c. ¶ Tertio cæſio eſt damnationis, qua. ſcilicet, impii cæduntur in Inferno, de qua Chriſtus poteſt dicere ipſis damnatis illud 3. Regum 12. Pater meus cæcidit vos flagellis. Ego autem cædam vos Scorpionibus, &c. Sufficit.

A **Cedrus.** Nota, quod Cedrus in ſcriptura ſignat virum iuſtum quandoque etiam peccatorem. Et primo dico, quod per Cedrum ſignatur vir iuſtus. Cedrus enim eſt arbor altiſſima, pulcherrima, fœcundiſſima, frangrantiſſima.

Et ſignat quemlibet virum iuſtum, qui eſt altus contemplatione, pulcher conuerſatione, fœcundus bona operatione, odoroſus bonæ famæ diffuſione. Ideo de tali Cedro, in eſt, de quolibet viro iuſto poteſt dici illud Ezech. 31. Ecce Aſſur quaſi Cedrus in libano, pulcher ramis, electuſque altitudine. Vbi aduerte, quod per quatuor conditiones Cedri poteſt intelligi vir iuſtus vel perfectus. Cedrus enim habet

In { Fructu plenitudinem,
Statu fortitudinem,
Viſu pulchritudinem,
Tactu celſitudinem.

Sic vere vir iuſtus ex operum plenitudine fœcundatur (Ecce inquit Aſſur) in fidei fortitudine ſituatur (quia in Libano) honeſta gratitudine picturatur (quia pulcher ramis) Cœlorum celſitudine ſublimatur (quia electus altitudine.) Habet igitur vir iuſtus operum vbertatem, fidei firmitatem, floridam honeſtatem, &

B rectam voluntatem. ¶ Primo dico, quod vir iuſtus debet eſſe operum plenitudine fœcundatus. Ecce Aſſur. Sicut enim Cedrus portat multos fructus bonos, & dulces, quoddam genus etiam gummi emittit, quod Cedria dicitur, quod medicinalem habet virtutem, ſic iuſtus debet bonorum operum fructus abundanter proferre, & gummi miſericordiæ & pietatis emittere, per quod aliorum indigentiis & neceſſitatibus ſuccurratur. Et hoc oſtenditur cum dicitur: Ecce Aſſur. Aſſur enim interpretatur tollens acerbitatem. Iſtud etiam aduerbium ecce ſignat præſentiam demonſtratiuam, ad denotandum, quod vir iuſtus per ſua pia & bona opera debet ſe in neceſſitatibus aliorum præſentem exhibere, & eorum acerbitatem ſuis piis adiutoriis tollere, & lenire. Ideo de clementia, & pietate talium poteſt dici illud Ezech. 17. Tulit medullam Cedri, &c. Et in Pſalm. ligna fructifera, & omnes Cedri. Ideo de iſto Aſſur dicitur cuilibet pauperi indigenti illud Micheæ 7. Vſque ad te veniet Aſſur, id eſt, vir pius, qui conſueuit tollere acerbitatem vulnerum & pœnarum, & iſtud eſt contra multos impios & crudeles, qui aliorum acerbitates, & miſerias non tollunt, ſed infligunt, non auferunt, ſed inferunt, non minorant, ſed augmentant. Iſti non ſunt Cedrus, imo ſunt rhamnus, qui ſpinis & aculeis ſuis acerbitatem non conſueuit tollere, ſed inferre, quia re vera raptores crudeles & iniurioſi vicinorum ſuorum miſerias per pietatem non tollunt, per crudelitates, & rapinas ipſos aculeant, atque pungunt Iud. 9. Egrediatur ignis de rhamno, & deuoret Cedros libani. Non ſic iuſtus, ſed

C habeat bonorum operum vbertatem. ¶ Secundo habeat fortem & ſtabilem firmitatem. Cedrus enim inuenitur in Libano, qui eſt mons fortis, altus, & ſolidus, nunquam deficiens ſed perpetuo perſeuerans. Cedrus etiam eſt lignum imputribile, & poteſt ſignificare firmitatem fidei perpetuam, & indeficientem, in qua debet vir iuſtus ſtabiliter radicari, (Pſalm. Cedri Libani quas plantauit.) Et ſine corruptione peccati in fide, & in moribus roborari Iob 40. Strinxit cauſam ſuam quaſi Cedrus. Quod eſt cõtra multos, qui in fide nõ ſunt ſtabiles, neque firmi, ſed variabiles & infirmi. Quia vere multi ſunt, qui faciliter mouētur de Eccleſiæ fidelitate, & fidei firmitate, & de boni propoſiti ſtabilitate, ſicut ſortilegi, hæretici & ſciſmatici, qui ab vnitate fidei faciliter auelluntur, ſicut etiam ſunt carnales, & voluptuoſi, qui per carnis immunditiam faciliter corrumpuntur. Vnde diabolus poteſt dicere de talibus illud, quod dicebat Sennacherib 4. Regum 19. Electas Cedros Libani ego ſuccidi, & aduerte, quod tales Cedri perdunt quandoque ſuam firmitatem ſeu imputribilem puritatem triplici ratione. Quandoque per ſuperbiam & vanitatem. Vnde Eſa. 2. Viſitabit Dominus ſuper Cedros Libani ſublimes & erectas. Et in Pſalm. Confringet Dominus Cedros Libani. Quãdoque per luxuriam, & voluptatem. Vnde de Cedro dicitur Ezechiæ 31. Aquæ nutrierunt illum. Quandoque per auaritiam & cupiditatem Zach. 11. Aperi Libane portas tuas, tranſiet, & comedet ignis Cedros tuas. Non ſic, ſed habeamus boni propoſiti ſtabilitatem vel firmitatem, vel mentis, & corporis puritatem, vt ſic Dominus in nobis gloriando dicat illud Cantic. 1. Tigna do-

D morum noſtrarum Cedrina, laquearia noſtra Cypreſſina. ¶ Tertio habeamus ſanctæ decentiæ venuſtatem. (Pulcher inquit ramis.) Cedrus enim pulcher ramis dicitur, eo quod omni tempore ſemper viret. Cedrus etiam ſuauem odorem emittit, qui fugat omnia venenoſa. Sic vere vir iuſtus debet habere omni tempore aduerſitatis & proſperitatis virorem honeſtæ & pulchræ apparentiæ, odorem & fragrantiam bonæ famæ, vt ſic venenoſi detractores non inuenientes in ipſo quid mordeant, ab ipſo fugiant, & recedant. De iſta ergo morali pulchritudine dicitur Daniel. 4. Rami eius pulcherrimi. Et Cant. 5. Species eius, vt Libani, electus vt Cedri. Vbi aduerte, quod honeſta apparentia debet cõſiſtere in virtutum decore. (Species eius) in corporis valore (cum dicitur Electus) Habeamus igitur decentiæ venuſtatem.

E ¶ Quarto habeamus erectam voluntatem, quia, ſcilicet, ſicut Cedrus eſt arbor cæteris altior, & magis ab infimis eleuata, ſic nos debemus magis ſpiritualiter eſſe alti: quam cæteri homines, ſcilicet, voluntatem & affectionem ad cœleſtia eleuando, & ipſam ab amore temporalium retrahendo. (Electa inquit in altitudine.) Vnde Eccleſiaſt. 24. Quaſi Cedrus exaltata ſum in Libano Amos 2. Altitudo Cedrorum altitudo eius. Et iſta ſunt contra multos, qui re vera non eriguntur ſuperius ad æterna, ſed ad modum vepris inclinantur inferius per auaritiam ad terrena. Pſalm. Oculos ſtatuerunt ad terrena declinare. Iſtud videmus de multis Cedris, id eſt, de multis Eccleſiaſticis perſonis, qui magis, quam alii ſunt auari. Vnde iſti videntur accepiſſe in vxorem filiam Cardui ſecundum tenorem illius parabolæ, quæ ponitur 4. Regum 14. Quia re vera Carduus ſpinoſus diabolus vxorem ſuam, ſcilicet, auaritiam dedit talibus in vxorem. Vnde illud prædictum Zach. 11. Comedet ignis Cedros tuas: Ignis (dico) auaritiæ: Sic igitur ſi habuerimus

Voluntatem altam & feruidam,
Honeſtatem pulchram & lucidam,
Firmitatem fortem & ſolidam,
Vbertatem piam & fluidam,

Nos erimus vere Cedri, vt ſic de quolibet dicatur illud Pſalm. Iuſtus vt palma florebit, & ſicut Cedrus Libani multiplicabitur. De talibus Cedris ſolebant fieri mali nauium, id eſt, Prælati Eccleſiarum, iuxta illam metaphoram, vbi in perſona nauis loquitur Eccleſia. Ezech. 27. Cedros de Libano tulerunt, vt facerent tibi malum. De talibus Cedris ædificari debet Templum Eccleſiæ triumphantis. Figura 3. Regum 7. vbi dicitur quod Salomon tabulis Cedrinis totum Templum in circuitu veſtiuit. Tabulæ Cedrinæ ſunt viri iuſti odoroſi imputribiles, & boni, ex quorũ congregatione debet Salomon, id eſt, bonus Prælatus conſtituere domum ſuam, vt dicatur illud Eſa. 41. Dabo in ſolitudine Cedrum. Et ſic ergo patet, quod per Cedrum intelliguntur viri iuſti. ¶ Sed adhuc nota, quod per Cedrum intelliguntur viri diui- F
tes, & alti, & ſuperbi, qui ſcilicet quantum ad ipſorum opinionẽ imputribiles ſunt, quia ſemper videntur ſuperare, viuere, & nunquam putrefieri, ſeu mori. Et tamen in Pſalm. dicitur. Vidi impium ſuperexaltatum & eleuatum ſicut Cedrus Libani, tranſiui & ecce non erat. Item per Cedrum, quæ ſecundum Rabanum omnium arborum eſt Regina, cuius liquor libros linitos imputribiles ſeruat, poteſt intelligi beata Virgo, omnium Domina, & Regina, cuius liquor clementiæ illos quos tangit præſeruat à putredine mortis æternæ. Vnde de iſta Cedro dicit Eccle. 24. quaſi Cedrus exaltata ſum in Libano. Iterum per Cedrum intelligitur Chriſtus, vel crux Chriſti, cuius virtus, & fides nunquam deficiet vel putreſcet, cuius liquor, id eſt, ſanguis animas ab ipſo per deuotionem linitas præſeruat à putredine vitiorum, &c. Vide ſi vis in reductorio meo Moral. lib. 12. c. de Cedro. Si vis etiam per domum Cedrinam odoriferam imputribilem, & formoſam intelligitur anima, vel Eccleſia, vel religio, vel etiam viri iuſti conſcientia vel inſuper cœleſtis patria. Iſti enim ſunt domus ſpirituales, quæ ſunt habitaculum ſummi Regis. In cuius figura dicebat Dauid 2. Regum 7. Vides, quod habitem in domo Cedrina. Et de Salomone dicitur 3. Regum 6. quod ipſe texit domum Domini laquearibus Cedrinis. Tabulæ enim domus interioris, ſcilicet, cõſcientiæ, ſunt virtutes. Tabulæ vero domus interioris, id eſt, Eccleſiæ ſunt viri iuſti. Tabulæ domus Paradiſi ſuperioris ſunt beati. Sufficit.

Cælare.

Idem eſt, quod abſcondere, negare, latere, & cætera ſimilia. Sed quia de abſcondere ſatis dictum eſt ſuperius, ideo hic prætermitto. Vnum tamen aduerte, quod cælare aliquando ſignat hypocriticam fictionem, aliquando ſapientiam & diſcretionem, aliquando fidelitatẽ & rationem. De celatione hypocritarum dicitur Iob 20. Celabit in gutture ſuo malum. Iſti. n. ſunt ſicut Ericius, qui celat & abſcõdit interiora ſua in ſua pelle ſpinoſa, quia tales in ſpinoſa conuerſatione per prauam fictionem, & pœnitentiam fictam ſe inuoluunt, & quid, & quales ſunt, exterius non apparet. Tamen ipſis dicitur Amos 9. Si celauerint ſe in profundo maris, ibi mãdabo Serpenti, & mordebit eos Profundum maris eſt pœnitentia, in qua quamuis hypocritæ ficte celantur, tamen à Serpente diabolo mordebuntur. ¶ Item de celatione ſapientiæ & diſcretionis dicitur Heſter. 15. quod ſub Regio habitu triſtem celabat animum: Multa enim à ſapientibus ſunt celanda nec cuilibet reuelanda, & potiſſime illa, quæ ſunt defectuoſa & verecunda. Sicut enim homo libenter celat & abſcondit turpitudinem corporalem, ſic debet etiam celare turpitudinem moralem. Eccleſ. 19. Si eſt tibi delictum, noli denudare. Quod eſt contra iactatores peccatorum, qui ſunt ſimiles iſtis mendicis, & trutannis qui horribiles infirmitates ſuas libentius oſtendunt quam celant, quia tales (ſicut dicitur Eſaiæ 3.) peccata ſua ſicut Sodoma prædicauerunt, nec abſconderunt. ¶ Tertio de celatione fidelitatis, & rationis, quia ſc. homo celat ſecreta ſibi commiſſa, dicitur Prouerbior. 11. Qui autem fidelis eſt, celabit ami-

ci commissum. Quia sicut dicitur Prouerbiorum 25. Gloria Dei cælare verbum. Quod est contra multos similes mari, quod nescit aliquid cælare, immo intra se recepta statim eiicit, euomit & expellit. Sic multi sunt, qui quicquid de aliis sciunt, siue quicquid ab aliis recipiunt in secreto, totum modica occasione reuelant aliis, & ostendunt Ecclesi. 19. A facie verbi parturit fatuus, sicut sagitta infixa in fœmore canis, sic verbum in corde stulti. Sagittam enim extrahit statim canis de fœmore suo. Sic infideles, & stulti statim de corde eiiciunt aliorum secreta. Hierem. 42. Indicabo vobis, nec cælabo. Et tamen lingua inclusa fuit à natura in duplici carcere, scilicet, dentium & labiorum, vt sic compelleretur minus loqui, & melius cælare commissa. Est igitur cælare fidelitatis, sagacitatis, & fallacitatis. De cælare vero sumpto pro sculpere nihil ad præsens, quia auctoritates desunt.

A **Celebrare.** Nota, quod celebrare idem est, quod colere, vel aliquid solenniter facere, vel complere, seu aliquid cum honore & diligentia & etiam cum reuerentia exercere. Et inde dicitur celeber vel celebris, & potest spiritualiter significare reuerentiam & honorem, frequentiam, diligentiam, & amorem, Vnde Nau. 1. Celebra Iuda festiuitates tuas: & ideo vide in aliis titulis, quia de se materia est valde sterilis, ideo omitto. De celebratione autem missarum potes videre, vbi agetur de Eucharistia, &c. Aduerte tamen si vis, quod celebrare idem

B est, quod festiuitas. ¶ Et ideo notandum est, quod triplex est celebritas, scilicet, temporalis prosperitatis, spiritualis iucunditatis, æternalis fœlicitatis. Prima est peccatorum secunda perfectorum, tertia beatorum. Prima celebratur in mundo secunda in animo, tertia in cœlo. In prima cessatur ab operibus meritoriis, insistitur solatiis deceptoriis. Templa etiam, id est, hospitia, altaria, id est, corpora ornantur & parantur paramentis transitoriis. De tali ergo celebritate dicitur Genesis 11. dixerunt Gigantes, Ædificemus Turrim, cuius altitudo pertingat vsque ad cœlum. Celebremus nomen nostrum antequam diuidamur in vniuersas terras. In secunda celebritate, quæ est gratiæ, & quæ in animo celebratur, debet homo cessare à criminosis operib. Templum animæ & altare conscientiæ debent ornari gratiis & virtutibus. Gaudia debent deduci in Dei laudibus. De tali ergo celebritate dicitur Nau. 1. Celebra Iuda festiuitates tuas. Et Numeri 28. Dies septimus erit celeberrimus, & sanctus vobis, omne opus seruile non facies in eo. In tertia celebritate, quæ est in patria, cessatur ab operibus laborum, deducitur iucunditas omnium gaudiorum temporalium, corpus ornatur quatuor dotibus, altare animæ tribus. In ista celebritate Christus est Sacerdos, Deus pater est Rex, beata Virgo est regina, Apostoli sunt Principes, Martyres sunt Milites, Virgines sunt Domicellæ, Confessores sunt Prælati, & Angeli sunt Cantores. De tali ergo celebritate dicitur 2. Paralip. 30. Facta est celebritas grandis in Hierusalem, & hoc sufficit de celebrare, &c.

A **Cœlum.** Nota, quod cœlum multis significationibus accipitur in scriptura. Cœlum enim signat animam seu virum iustum. Item signat Deum seu Christum. Item signat Ecclesiam militantem. Item signat Ecclesiam triumphantem. Dicamus igitur primo, quod per cœlum potest intelligi anima viri iusti, vel etiam generaliter vir perfectus, & potissime Ecclesiasticus vel prelatus, & hoc multiplici ratione. Cœlum enim habet limpitudinem in aspectu, altitudinem in situ, latitudinem in ambitu. Sic vere vir iustus habet limpitudinem fidei seu claritatem, altitudinem spei vel sublimitatem, latitudinem charitatis vel capacitatem. Ex fidei luminositate cognoscit vera, ex spei sublimitate appetit summa, ex amoris capacitate ipse diligit omnia. Sicut enim cœlum charitatem inoffuscabilem habet, & hoc patet, quia sol ibi continue fulget, & Stellæ perenniter lucent, & ideo secundum Isidor. cœlum dicitur à cælo cælas, quod idem est, quod sculpo, sculpis, eo quod stellæ sicut quædam signacula & sculpturæ ibi appareant, sic charitas veræ fidei, & sapientiæ & scientiæ debet in nobis iugiter relucere, ita quod sol, id est, fides, stellæ, id est, sciẽtiæ tam naturales quam acquisitæ possint lumen veræ cognitionis in nobis iugiter generare, vt sic Deus possit dicere de talibus cœlis illud Ecclesiast. 24. Ego feci in cœlis illud, vt oriretur lumen indeficiens. Iterum sicut cœlum est altissimum & ab infimis eleuatum, sic & nos debemus per spem, & affectionem esse alti, & sursum ad bona æterna eleuati, & ab istis infimis temporalibus segregati. Vnde Ecclesiast. 17. Virtutem altitudinis cœli ipse suspexit Ecclesi. 1. Cœlum sursum. Item sicut cœlum sua capaci latitudine omnia continet seu ambit, sic nos debemus per charitatem esse ita lati, quod infra ambitum nostri amoris debemus omnes continere, inimicos, scilicet, & amicos, extraneos & propinquos. Ps. Extendens cœlum sicut pellem, qui tegis aquis superiora eius. Et sicut videmus, quod sicut cœlum naturaliter in suis partibus est mobile, ita quod velocissime continue circumfertur, sic nos debemus esse per bonorum operum exercitium, & per virtutem obedientiæ agiles, mobiles atque leues, vt de malo ad bonum, de bono in melius continuẽ moueamur. Iuxta illud 2. Petri 3. Cœli magno impetu transient. Aduertendum tamen, quod vir iustus dicitur cœlum, vt sic exponamus de quolibet viro perfecto illud Ezechię 1. Aperti sunt cœli, & vidi visiones Dei.

¶ Ecce enim quod cœlum cæteris creaturis, B

Influit largius. (Aperti sunt,)
Durat stabilius. (Cœli,)
Relucet clarius. (Vidi visiones Dei.)

Sic nos debemus habere clementiæ, vel influentiæ plenitudinem, quia debemus esse aperti, per essentiæ vel permanentiæ firmitudinem, (Sunt inquit) decentiæ vel apparentiæ claritudinem (Vidi inquit) fiduciæ vel confidentiæ certitudinem, quia debemus esse cœli, id est, fidenter cælantes commissa. Sit igitur in nobis pietatis, & influentiæ plenitudo. (Aperti inquit.) Sicut enim cœli semper influunt in ista inferiora, ita quod eorum motus & influentia est causa omnis generationis & corruptionis inferiorum, sicut visibiliter apparet cum à cœlis nobis pluuia deriuatur, per quam omnia vegetantur, & refrigerantur, sic vere cœli spirituales, id est, viri Ecclesiastici vel Prælati semper debent in alios influere inuisibiliter, pro eis orando, & bona exempla eis dando, & visibiliter pluuiam temporalium bonorum & beneficiorum eis infundendo, & per bonam doctrinam omnia mala in eis corrumpendo, & omnia bona in eis generando, quod ostenditur cum dicitur: Aperti; quia, scilicet, semper debent esse aperti & expositi ad pietatis opera facienda Ge. 7. Cataractæ cœli apertæ sunt. Et Zach. 8. Cœli dabunt rorẽ suum. Sed heu proh dolor, hodie videtur verificatum illud quod sequitur Ge. 9. Clausi sunt oẽs fontes abyssi, prohibitæ sunt pluuiæ de cœlo. Et illud, quod scribitur Aggæi 1. Prohibiti sunt cœli, ne darent rorẽ suũ. Quia re vera (charissimi) hodie sunt valde pauci, qui in alios influant, vel qui rorem & pluuiam doctrinæ vel eleemosynæ aliis infundant, quia re vera tantus est hodie in multis

Defectus pietatis,
Excessus crudelitatis,
Siccitas parcitatis,
Duritia austeritatis,

Quod nihil potest ab eis destillare. Isti ergo non sunt cœli aperti, sed cœli clausi 3. Regum 8. Si clausum fuerit cœlum. Ita quod recte potest dici de eis, quod dicitur Deuteronom. 28. Sit cœlum quod supra te est, æneum, & terra quam calcas, ferrea. Cœlum enim quod supra nos est, id est, illi, qui sunt superiores, scilicet, Ecclesiastici respectu laicorum, & diuites respectu pauperum, iudices respectu subditorum sunt hodie facti ænei, id est, duri, crudeles, & iniqui, nihil pauperibus tribuentes, sed ipsos clamoribus, & iniuriis multipliciter ferientes. Et ideo terra, quæ calcatur, id est, subditur, vel deprimitur, efficitur ferrea, quia, scilicet, ad modum ferri fiunt pallidi, & frigidi, & omnibus desolati, & per impatientiam sunt clamosi, dolentes, lugubres & irati Iob 24. De ciuitatib. fecerunt viros gemere. Non sic (charissimi) sed sit in nobis pietatis & influentiæ plenitudo Ps. Operit cœlum nubib. & parat terræ pluuiã. ¶ Secundo sit in nobis firmitatis & permanẽ- C tiæ fortitudo, cũ dicitur, Sunt: quod est verbũ substantiuũ, quod realitatẽ signat, & essentiã, quod est etiã præsentis temporis non præteriti nec futuri ad denotandũ, quod nos debemus esse substantiales, fortes & existentes, semper in bono præsentes nunquã deficientes. Cœli enim habent naturã incorruptibilẽ & indefectibilẽ, quamuis. n. continue moueantur, nunquã tamen cadunt, deficiunt, nec frangũtur. Ad quod facit scriptura. Iob 37. Tu forsitan cum eo fabricatus es cœlos, qui solidissimi quasi ære fundati sunt? Sic vere viri Ecclesiastici debent esse imputribiles per virtutem constantiæ, fortitudinis & firmitatis, perseuerantiæ & virtutis, quia, scilicet, semper debent in bono proposito esse stabiles, & nunquam per peccatum deficientes vel cadentes, vt de eis dicatur illud Psalm. Verbo Domini cœli firmati sunt, &c. Prouerbiorum 3. Stabiliuit cœlos prudentia. Sed re vera hodie verificatur de multis cœlis, id est, Ecclesiasticis illud Esa. 51. Cœli sicut fumus liquescent, & terra sicut vestimentum atteretur. Quia re vera multi sunt hodie, qui non sunt solidi, sed liquidi, non stabiles, sed debiles, non permanentes, sed per vana desideria liquescentes. Vnde tales non sunt similes vero cœlo, sed aeri, qui abusiue dicitur cœlum, qui non est stabilis, sed mobilis naturæ, quia, scilicet, per vanitatem & inconstantiam valde sunt instabiles & inanes. Vnde tales euaporant sicut fumus per superbiam, liquescunt sicut cera per luxuriam, atteruntur sicut terra per auaritiã. ¶ Tertio sit in nobis bonitatis, & confidentiæ certitudo, D quia scilicet, nos debemus esse fideles boni & certi, & tales, in quibus possit quis confidere, ꝙ ostẽditur cũ dicitur Cœli, ꝙ dicitur à cælando, eo ꝙ cœlũ omnia contineat, atque cælet, q. a. s. secreta nobis cõmissa, & maxime illa, quæ tangunt verecundiã sociorũ debemus fideliter continere, & nobis ipsis concludere & tenere Apocalypsis 9. Cœlum recessit sicut liber inuolutus. Sicut

enim

enim in libro inuoluto faciliter legitur, quod eſt intus, ſic ab homine fideli & prudenti non faciliter reuelatur, quod ſcribitur in ſcrinio cordis ſui. Cuius tamen in multis video contrarium, qui pro certo ſecreta non celant, ſed reuelant non abſcondunt, ſed oſtendunt, non operiunt, ſed aperiunt. Tales maxime ſunt detr ctores, qui nullum malum quod ſciunt de alio poſſunt celare. Tales etiam ſunt iactatores, qui & bona, & mala ſua iactatorie manifeſtant. Tales inſuper ſunt proditores, qui ſecreta ſibi in fidelitate commiſſa non timent proditorie declarare. Iſti ſunt ſicut cœlum cryſtallinum, quod naturam habet diaphanam. In cryſtallo enim quicquid intus ponitur exterius videtur. Cryſtallus enim neſcit aliquid celare, ſic iſti. Ideo iſti non ſunt ſicut liber inuolutus, ſed ſicut liber apertus vbi quilibet poteſt legere, & videre. Vnde Apo. 12. Apertum eſt cœlum, & viſa eſt arca teſtamenti, etiam audita ſunt fulgura & voces & tonitrua quando enim tales aperiuntur per inſipientiam & proditionem, tunc apparet arca ſuæ conſcientiæ per furtiuam reuelationem, tunc audiuntur tonitrua per diffamationem, tunc videntur fulgura per turbationem & inuaſionem, tunc audiuntur voces querimoniarum & quæſtionum. Non ſic (chariſſimi) ſed ſit in nobis bonitatis & confidentiæ certitudo, vt de fidelitate talium dica-
E tur illud Apoc 12. Hi habent poteſtatem claudere cœlũ. ¶ Quarto autem debet eſſe in nobis honeſtatis, & apparentiæ claritudo (Vidi inquit.) Sicut enim cœlum naturaliter eſt valde clarum, ratione cuius magis apparet intuentibus & videtur, ſic vere nos debemus lumen gratiæ, & honeſtatis, ſapientiæ, & ſanctitatis habere, vt ſic libentius à circumſtantibus videamur, & vt in omnium oculis vt exemplar & ſpeculum oſtendamur (Vidi inquit viſiones Dei) vt ſic de nobis poſſint alij dicere illud Actorũ 7. Ecce video cœlos apertos: iuxta illud. Luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Sed reuera multi carent hodie tali claritate, ita quod de multis poteſt dici hodie illud Hiere. 4. Aſpexi terram, & ecce vacua erat & nihil, vidi cœlos, & non erat lux in eis, vidi montes, & ecce mouebantur. Intuitus ſum, & non erat homo, & omne volatile cœli receſſit. Aſpexi, & ecce Carmelus deſertus Vbi aduerte, quod multi ſunt, qui carent hodie virtuali plenitudine, quia terra, id eſt, Eccleſia, vel religio, vel anima, vacua erat honeſtatis pulchritudine, quia in cœlis, id eſt, in Eccleſiaſticis non erat lux. Carent firmitatis fortitudine, quia montes, id eſt, viri eminentes mouebantur: Carent rationis limpitudine, quia ibi nõ erat homo, id eſt, aliquis ratione vtens: Carent contemplationis celſitudine, quia omne volatile, id eſt, omnis contemplatiuus, receſſit. Et ideo bene ſequitur: aſpexi, & ecce carmelus erat deſertus. Carmelus mons fuit fertiliſſimus, & ſignat Eccleſiam vel religionem, quæ hodie, proh dolor, in multis ſuis partibus eſt deſerta, deſolata pariter, & triſtata. Sicut enim videmus, quod quãdoque cœli tot ſpiſſis nubibus & turbinibus inuoluuntur, quod nullam claritatem habere videntur, tot etiam quandoque fulgura à talibus cœlis nobis mittuntur, quod oculi inſpicientium non delectantur, ſed potius excœcantur ſic multi ſunt hodie, qui tot nubibus carnalitatis ſunt inuoluti, quod lumen valoris, famæ, & honeſtatis videntur penitus amiſiſſe. Nam tot fulgura, id eſt, tot mala exempla aliis tranſmittunt, quod viſum ſanę diſcretionis, & gratiæ eiuſdem amittunt, atq; tollunt. Ideo de talibus dicitur Eſa. 50. Induam cœlos tenebris, & ſaccum ponam operimentum eorum. Non ſic ergo, ſed ſit in nobis honeſtatis & appetentiæ claritudo. Iob 27. Spiritus domini ornauit cœlos. Debet ergo habere cœlum, id eſt, vir cœleſtis & maxime Eccleſiaſticus vel prælatus honeſtiſſimam claritatem (Vidi) fideliſſimam voluntatem (Cœlos) Stabiliſſimam firmitatem (ſunt) continuam
F largitatem. (aperti) Et hoc ſufficit de viro iuſto, vel de anima. ¶ Et ſi vis adhuc nota de viro iuſto, quod comparatur cœlo, quia ego reperio

Cœlum
- Extentum,
- Stellatum,
- Clauſum,
- Nouum,
- Altum,
- Baſſum,
- Præparatum,
- Menſuratum,
- Igneum,
- Æneum,
- Obſcurum,
- Securum,
- Solidum,
- Roridum,
- Loquens,
- Intelligens,
- Audiens,
- Benedicens,
- Liqueſcens,
- Confitens,
- Pluens,
- Tremens,
- Tonans,
- Dormiens.

¶ Reuera tale cœlum eſt vir iuſtus, & tale fuit B. Virgo & quilibet cœli ſanctus, & talis debet eſſe quilibet eccleſiaſticus & prælatus. Sit igitur cœlum extentum bona ſua aliis erogando Pſalm. Extendens cœlum ſicut pellem, qui tegis aquis ſuperiora eius. Item ſit ſtellatum, ſcilicet, gratiis & virtutibus aliis relucendo. Geneſ. 1. Poſuit ſtellas in firmamento cœli, vt luceant &c. Item ſit clauſum ſemper per diligentiam ſe cuſtodiendo. 2. Paralyp. 6. Si clauſero cœlum & pluuia non fuerit. Item ſit nouum puritatem, & munditiam obſeruando, Apocalyp. 20. Vidi cœlum nouum, & terram nouam. Item ſit altum, æterna & ſublimia contemplando. Eccleſiaſt. 1. Altitudinem cœli & latitudinem quis dimenſus eſt? Item ſit cœlum baſſum humiliter conuerſando Pſ. Domine inclina cœlos tuos & deſcende. Et Eſa: 64. Vtinam dirumperes cœlos & deſcenderes. Item ſit cœlum prępáratum mores bonos vendicando Prou. 8. Quando præparabat cœlos aderã. Item ſit cœlum menſuratum maturitatem, & prudentiam ſectãdo. Eſa. 49. Cœlos palmo ponderauit. Item ſit cœlum igneum, & per charitatem ardendo, & alios inflammando, & ad charitatem incendendo, & prouocando 2. Paral 7. Deſcendit ignis de Cœlo, & deuorauit holocauſtum Et 2. Petri 3. Cœli ardentes ſoluentur. Item ſit cœlum æneum, ſonum diuinæ laudis promendo. Deut. 18. Sit cœlum quod ſupra te eſt æneum, & Iob 37. dicitur de cœlis, quod ſolidiſſime quaſi ære fundati ſunt. Item ſit cœlum obſcurum per timorem, Dei iudicia cogitando. Eſa. 50. Induam cœlos tenebris, & ſaccum ponam operimentum eorum. Et Ezech. 32. Cœlum nube tegam. Item ſit cœlum ſecurum in Deo ſperando, & confitendo. Vnde 2. Palipo. 6. dicitur. Reſpice de cœlo firmiſſimo habitaculo tuo domine. Item ſit cœlum ſolidum ſe per conſtantiam roborando. Prouer. 3. Stabiliuit cœlos prudentia. Item ſit cœlum roridum in alios doctrinæ ſtillicidia diffundendo Zach. 8. Cœli dabunt rorem ſuum. Et illud prædictum Gen. 37. In rore cœli erit benedictio tua. Item ſit cœlum intelligens quã vtilia meditando Pſalm. Qui fecit cœlos in intellectu. Item ſit cœlum audiens, preces pauperum ſupplicantium admittendo, & Dei mandata attendendo, & cauſas partium decidendo: Deu. 32. Audite cœli, quæ loquar, & 1. Machab. 2. Clamor populi aſcendit ad cœlos, & Oſeæ 2. Exaudiam cœlos, & illi exaudient terram, & terra exaudiet triticum. Item ſit cœlum loquens, Dei iuſtitiam & gloriam prædicando Pſalm. Annunciabunt cœli iuſtitiam. Et iterum. Cœli enarrant gloriam Dei. Item ſit cœlum benedicens domino gratias agendo Dan. 3. Benedicite cœli domino. Item ſit cœlum confitens, propria crimina reuelando, & Dei mirabilia recitando Pſal. Confiteantur cœli mirabilia tua domine. Item ſit cœlum liqueſcens, ſemper compaſſionem ſuper aliorum miſeriis reſoluendo. Eſa. 51. Cœli ſicut fumus liqueſcent. Item ſit pluens cœlum, omnibus beneficia influendo. Eſa. 45. Rorate cœli deſuper, & nubes pluant iuſtum. Item ſit cœlum coruſcans, bona exempla omnibus præbendo Acto. 9. Circumfulſit eum lux de cœlo. Item ſit cœlum tremens Deum timendo & reuerendo, Iob 21. Columnæ cœli contremiſcunt ad nutum eius. Item ſit cœlum tonans atque fulgurans, malos corrigendo, & deterrendo 1. Regum 2. Formidabunt aduerſarij eius & ſuper ipſos in cœlo tonabit. Item ſit cœlum dormiens, in Deo mentaliter quieſcendo. Iob 38. Concentum cœli quaſi dormire facit, &c. ¶ Si vis per cœlum poſſet intelligi peccator, qui dicitur Cœlum
Clauſum, quia peccata ſua celat in cõfeſſione per verecundiam. G
Altum, quia aliis ſe præfert per ſuperbiam. Latum, quia omnia continere vellet per auaritiam Lucens, quia ornatus vult eſſe per apparentiam. Voluens, quia continue mouetur per inconſtantiam. Tonans, quia alios terret per ſęuitiam. Coruſcans, quia coram aliis ſplendet per iactantiam. Fulminans, quia alios lædit per violentiam Æneum, quia alios clamando ſolet diffamare. Igneum, quia alios exaſperando ſolet inflammare. Obſcurum, quia ſalutaria ſolet ignorare. Liqueſcens, quia ſeipſum per luxuriam ſolet eneruare. Dormiens, quia ſemper per deſideria ſolet ſoporare. Iſta omnia poſſunt concordari per auctoritates ſupra immediate allegatas modo tamen contrario intellectas. Sic ergo patet, quod cœlum ſignat iuſtum pariter & iniuſtum. ¶ Item
nota, quod per cœlum intelligitur Paradiſus, & hoc multiplici H
ratione. Cœlum enim habet perpetuam claritatem, delectabilem iucunditatem, ordinatiſſimam communitatem. Primo quod cœlum habet claritatem inoffuſcabilem. Ibi enim eſt ſol, & luna, & ſtellæ, quæ in ſe ſunt valde luminoſa, & luminis in aliis cauſatiua. Sic vere cœlum Paradiſi continet ſolem iuſtitiæ Chriſtum in duplici natura, Lunam, id eſt, beatam virginem, ſtellam, id eſt, Angelos & ſanctos, qui omnes fulgent inæſtimabili clari-

tate,& ſpiritualiter,&etiam corporaliter, quia fulgebunt iuſti ſicut ſol,&c.VndeEccl.43.Glorioſa ſpecies cœli gloria ſtellarum mundum illuminans.

I ¶ Item eſt ibi iucunditas inæſtimabilis, quia ſecundum Macrob.orbes cœli faciût ſuauê melodiam.Iuxta illud Iob 38.Concentum cœli quis dormire faciet.Sic vere paradiſus harmoniam diuinæ laudis,quæ ab orbibus cœleſtibus,id eſt, à ſanctis & Angelis inceſſanter profertur Iob38.Vbi eras cum me laudarent ſimul aſtra matutina,& iubilarent omnes filii Dei?

K ¶ Item ibi eſt ordo imperturbabilis. Cœlum enim eſt ordinatiſſime proceſſiuum.Orbes enim cœli inter ſe ſunt ordinati & diſtincti,& ita faciunt ordinate curſus ſuos, quod infallibiliter veniunt ad puncta ſua.Ita,etiam ordinate procedunt, quod vna ſtella locum alterius vel circulum non impedit, nec eam in actu ſuo quoquo modo retardat. Et quamuis etiam ſint diſparis claritatis, quælibet tamen loco ſuo eſt contenta. Sic reuera in Paradiſo ſunt ſancti & beati diuerſis diſtinctionibus ordinati ſecûdum diſparitatem meritorum. Verumtamen quilibet ita eſt ſtatu,& gradu ſuo contentus, quod alter alterum non perturbat, ſed pace ordinatiſſima ſemper gaudet. Vnde iſtum ordinem mirabatur regina Saba, quæ venerat de finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, quæ Regis ſapientiam, fabricam templi, & ordines miniſtrantium taliter mirabatur, quod non habebat Spiritum ſcilicet præ ſtupore, &c. Iſta eſt anima beata, de finibus terræ,id eſt,de mundo ad cœlum tranſlata, quæ re vera miratur Dei ſapientiam imperſcrutabilem,fabricam templi,id eſt, totius vniuerſi naturam valde laudabilem. Item ordinem miniſtrorum, id eſt, diſcretionem beatorum imperturbabilem. Ideo cuilibet poteſt dici Iob 38 Nunquid noſti ordinem cœli,&rationem eius pones in terra?

L ¶ Ordo enim primus continet Chriſtum, ſecundus beatam virginem,tertius Angelos,quartus Martyres & Apoſtolos,quintus confeſſores & viros iuſtos,Sextus doctores, & viros in ſpiritualibus eruditos. Iſtius ergo ordinis cœleſtis in terra ratio ponitur,quando ab homine terreno in corde ſuo deſcribitur, & habetur

Loco { Chriſti humilitas, / Mariæ pietas, / Angelorum puritas, / Martyrum patientia, / Confeſſorum pœnitentia, / Doctorum prudentia. }

Hierem.30.Templum ſuo ordine fundabitur. Ad iſtum ergo locum debemus totis affectibus anhelare, & ipſum totis deſideriis affectare, & ibidem ex tunc per affectum & deſiderium abundare,vt ſic quilibet per futuram ſpem poſſit dicere illud Eſaiæ 66. Cœlum mihi ſedes eſt, terra autem ſcabellum pedum meorum. Cœlum enim, id eſt, cœleſtis patria debet eſſe ſedes noſtra per iugem meditationem,contemplationem,& affectionem. Terra autem, id eſt, temporalis facultas, debet eſſe ſcabellum ſub pedibus noſtris per contemptum, & abominationem, & deteſtationem.

M ¶ Et aduertamus in iſta auctoritate,& inueniemus quod cœlum & cœleſtia bona habent quinque conditiones,propter quas debet ſummopere affectari, propter quinque defectus,qui ſunt in bonis temporalibus huius mundi. Bona enim mundi habent annexa

Timorem & turbationem,
Laborem & vexationem,
Breuitatem & ceſſationem,
Inopiam & paupertatem,
Mutationem & inſtabilitatem.

¶ Sed reuera Cœlum & bona eius ſunt contrariæ conditionis. Et hoc quia ibi eſt ſecuritas, quæ non impugnatur. (Cœlum quod dicitur à celando)ibi eſt tranquillitas, quæ non perturbatur(ſedes, quæ ſignat quietem)ibi eſt æternitas, quæ non terminatur(eſt,quod ſignat durationem) ibi eſt fertilitas quæ non vacuatur(terra,quæ eſt elementum magis fertile)ibi eſt ſtabilitas, quæ non diſſipatur,vel qua mens ſuſtentatur (ſcabellum, quod ſuſtentat pedes ſedentis)Primo dico,quod ibi eſt ſecuritas inexpugnabilis, quia dicitur Cœlum à celando, eo quod ibi celetur & protegatur homo ab omni tribulatione. Ad partem enim ſuperiorem aeris non aſcendunt vel attingunt malæ aeris impreſſiones,ſcilicet,turbines,grandines, niues, quæ tamen in inferioribus generantur, & quibus homines grauiter impugnantur. Sic vere ſurſum in patria non ſunt aliquæ tribulationes & impugnationes,quia omnes remanent inferius in hac vita. (Cœlum ergo à celando)Eſa.32.Erit(inquit)vir ſicut qui abſconditur à vento& celat ſe à têpeſtate.Ideo de illis, qui ſunt in iſto cœlo, poteſt dici illud Exo.24.Viderunt Deum Iſrael, & ſub pedibus eius quaſi opus lapidis ſaphirini, & quaſi cœlum cum ſerenum eſt. Eſt igitur ibi ſecuritas inexpugnabilis.Et ideo cœlum dicitur firmamentû, quia, ſcilicet, poſſeſſores ſuos firmiter protegit,& defendit. Ge.1. Vocauit firmamentum cœlum,ſequitur. Stellas poſuit in firmamento cœli. ¶ Secundo eſt ibi tranquillitas pacis laudabilis, ꝙ N

oſtenditur cum dicitur Sedes.Sedere enim ſignat ſtatum pacis & quietis.Et ideo beati,qui ſunt in cœlo vbi requieſcunt a laboribus ſuis,ſedere merito dicuntur,vt de quolibet iſtorum dicatur illud Apoc.4.Ecce ſedes poſita erat in Cœlo, & ſuper ſedem ſedens.Ararath enim eſt mons altiſſimus Armeniæ,in quo requieuit arca poſt diluuium ſecundum Iſidor. & ſignat paradiſum, locum altiſſimum,vbi eſt perfecta quies,vbi arca,id eſt, anima poſt diluuium præſentis ſæculi requieſcit. Gen.8. Requieuit arca ſuper montes.Vnde de tali ſede quietis dicitur in Pſalm. Dominus in cœlo parauit ſedem ſuam.

¶ Tertio dico, quod ibi eſt æternitas indefectibilis. (Eſt in- O

quit.)Vita enim illa non poteſt dici fuit vel erit,quia fundatur in æternitate,in qua non præteritum vel futurum, ſed præſentia ſemper durant. Ideo de iſta indefectibili æternitate dicitur, vel poteſt dici cuilibet illic exiſtenti illud Pſalm.Si aſcendero in cœlum,tu illic es.

¶ Quarto dico,quod ibi eſt fertilitas inhauſtibilis. Terra in- P

quit,quod eſt elementum fructiferum,quæ pro cunctis viuentibus cibum gignit,& ideo iſta ſecûdum Iſido. dicebatur antiquitus alma mater. Talis eſt Paradiſus,quia ibi eſt verus fructus, vera refectio,verum eſſe,& vera vita.Vt ſic cuilibet beato poſſit dici illud Gen.27.In rore cœli & pinguedine terræ erit benedictio tua.Vt ſic quilibet noſtrum dicat cum Pſalm. Portio mea domine ſit in terra viuentium.

¶ Quinto dico,quod ibi eſt ſemper ſtabilitas durabilis. (Sca- Q

bellum inquit pedum meorum.)Gloria enim æterna dicitur ſcabellum pedum,quia ſcabellum eſt illud,quod ſuſtinet pedes noſtros,ad denotandum,quod pedes affectionum noſtrarum tunc ſtabiliter ſuſtinentur, quando ſuper æterna gloria innituntur. Bona enim temporalia nô ſunt ſcabellum ſufficiens ad affectiones hominis ſuſtinendas: Fatuus enim eſt, qui talibus innititur, vel qui in talibus confidit. Dic, ſi vis ſicut de baculo arundineo Ægypti ſicut ſupra in titulo de baculo.Sed cœleſtia ſunt bonum & firmum ſcabellum,quæ non deficiunt,nec franguntur.Et ideo ſicut Elephas fortibus arborib. ſolet inniti, dum dormit ſic nos debemus bonis æternis, quia cœli ſolidiſſime quaſi ære fundati ſunt,ſicut dicitur Iob 38. Ideo de tali ſcabello dicitur cuilibet côtemplanti illud Pſalm.Adorate ſcabellum pedum eius,quoniam ſanctum eſt.Et 2.Paral. 9. Rex Salomon fecit thronum eburneû, & ſcabellum aureum. Talia enim ſunt bona cœleſtia, quia, ſcilicet, propter iſtam quintuplicem conditionem ſunt ſpecialiter affectanda.Vt ſic dicat quilibet illud Philipp.3. Conuerſatio noſtra in cœlis eſt.Sed heu proh dolor, Bona mundi quia non ſunt ſtabilia,ſed fallibilia, non ſunt fertilia, ſed ſterilia, non durabilia,ſed tranſitoria,non ſunt quieta,ſed turbata,non ſunt ſecura, ſed diuerſis impugnationibus obſcura, & ideo non in iſtis temporalibus, ſed in cœleſtibus eſt mirandum, contemplandum,& affectandum, & illuc cum gemitibus anhelandum.Vt de quolibet dicatur illud Marc. 7 Suſpiciens in cœlum ingemuit. Et ſic accidet nobis ſicut illi domicellæ,quæ dicebatur Caliſto,quæ cû ſecundum fabulas, propter fornicationem mutata fuiſſet in Vrſam,& quotidie gemeret & rugiret Iupiter motus pietate,mutauit eam in ſtellam,& poſita eſt in cœlo,& dicitur Vrſa maior.Sic re vera quando homo propter fornicationem peccatorum ſuorum efficitur Vrſus, id eſt, vilis & peccator, tandem ſit humilis, pœnitens atq; gemens,& ſic ſæpe accidit, quod mutatur in ſtellam,id eſt, in virum lucidum & perfectum,ita quod in cœlo finaliter collocatur,ſcilicet,nunc p ſpem, in fine per ſpeciem;nûc in affectu,tunc in actu;nunc in voluntate,tunc in re. Vnde dicat illud Eccl 24. Gyrû cœli circuiui ſola. Vnde Act.7.Intendens in cœlum,vidit gloriam Dei.Et ſi vis,dic,quod iſtud eſt cœlum,in quo Deus ſedet ad imperandû.Eſa.66.Cœlû mihi ſedes eſt, & in Pſal. Dominus in cœlo ſedes eius. In quo Deus manet ad habitandû. Pſ.Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis.De quo Deus videt ad conſiderandum.Pſ.Dominus de cœlo ad terram aſpexit, videt omnes filios hominum.De quo Deus venit ad nobis miſerandû Io.6 Ego ſum panis viuus,qui de cœlo deſcendi. Ad quod Deus aſcendit ad dominandum ad Heb.7 Excelſior cœlis factus. A quo finaliter ad terram iterum deſcendet ad iudicandû. Act.1. Angelus autem domini deſcendit de cœlo. Et nota, quod in iſto cœlo eſt iucunditas,ſecuritas,ſtabilitas, &c.concordia, & hoc de cœlo ſufficit ¶ Si vis,cœlum ſignat altum ſtatum contemplatio- R

nis Eſa.14 Aſcendam in cœlo ſupra aſtra Dei,&c.Item ſignat militantis Eccleſiæ vel religionis ſtatum cum ſtellis fixis & erraticis. Vide ſi vis in reductorio meo titulo de cœlo.

Cœna.

A **Cœna.** Nota, quod cœna idem est, quod conuiuium, prandium vel refectio corporalis, & potissime illa, quæ fit in sero, & dicitur à cœnon, quod est commune, eo quod antiqui in communi, & in patulo comedebant. Vel dicitur à scenon, quod est vmbra, eo quod cœna fiat in vespere quando Dies obumbratur. Cœna ergo signat

Refectionem { Gloriæ, Gratiæ, Scientiæ, Eucharistiæ.

¶ Refectio enim gloriæ dicitur cœna, eo quod in sero mortis nobis offeratur, eo quod communis est cunctis intrare volentibus, vel quod sanctis communicatur. Eo insuper quod ibi sicut in vmbra & refrigerio omnes æstus tribulationum temperantur. Ideo de tali cœna dicitur Hester. 1. Rex Darius fecit cœnam magnam: vbi nota, quod ista cœna est gloriosa, quia Rex, est copiosa, quia Darius, qui interpretatur fertilis, est spatiosa, quia dicitur magna. De qua Apoc. 19. Beati, qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt. Item est cœna gratiæ, quæ, sc. Christo preparatur in cœnaculo cordis Apoc. 3. Cœnabo cum ipso, & ipse mecum. Item est cœna scientiæ. In ista cœnauit B. Ioannes in cœna, qui recubuit super pectus domini. Item est cœna Eucharistiæ, & in ista debent cœnare omnes fideles, & nunquam peccatores 1. Cor. 11. Iam non est dominicam cœnam manducare &c. Quia, scilicet, si indignus accedat, iudicium sibi manducat & bibit: exemplo Iudæ, de quo dicitur Ioan. 13. Quod cœna facta diabolus in-
B troiuit in cor eius. ¶ In malo vero significato dic, quod inuenitur cœna iniquitatis qua dæmones reficiũtur. De qua Iudith. 12. Holofernes fecit cœnam magnam seruis suis. Item est cœna prosperitatis, qua diuites inficiuntur, quia, scilicet, ibi inficitur homo peccato auaritiæ luxuriæ & superbiæ. De qua dicitur Matth. 12. Quod ipsi amant primos recubitus in cœnis &c. Item est cœna æternæ aduersitatis, qua peccatores inficiuntur, scilicet, sicut animalia morti traduntur in cœnis. De quo Apoc. 19. Congregamini ad cœnam magnam, vt comedatis carnes regum tribunorum & fortium. Vide infra de prandio vel conuiuio. Allega, si vis, figuram illam Lucæ 14. Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos, & misit seruum suum hora cœnæ, &c. Applica ad gloriam æternam sicut infra vbi vocare: vel ad eucharistiam.

A **Cœnaculum.** Nota, quod cœnaculum est locus seu habitaculum vbi consueuit fieri Cœna. Accipitur autem & transsumitur pro quolibet habitaculo gratioso. Moraliter ergo notabo, quod in scriptura reperitur cœnaculũ, quod debes sternere pulchris virtutibus, cernere claris aspectibus, spernere sanis despectibus. Est dico cœnaculum virtutibus sternendum, & hoc est cœnaculum conscientiæ, vbi Christus cum homine cœnat, & vbi manet spiritualiter, & se delectat. Vnde de hac cœna ipse dicit Apostolis Marc. 14. & Lucæ. 22. Ostẽdet vobis cœnaculum grande stratum, & ibi parate cœnam. Cœnaculum enim cordis debet esse grande & capax charitate, stratum virtutum multiplicitate, & tunc ibi parata est cœna de bonorum omnium vbertate. Istud cœnaculum figuratum est 4. Reg. Vbi de Helisæo dictum est. Animaduerto, quod iste vir Dei frequenter transit per nos. Faciamus ergo ei cœnaculum paruum, & ponamus in eo mensam, sellam, lectum & candelabrum &c. Expone sicut supra de candelabro. Tale etiam cœnaculum virtutibus ornatum debet esse religio vel Ecclesia. Istud etiam est cœnaculum, quod à sanctis hominibus inhabitatur. Vnde Act. 1. dicitur, quod Maria & Apostoli manebant in cœnaculo. In quo peccator sanatur & viuificatur, sicut de mortuo filio Sunamitis dicitur 3. Reg. 17. quod Helias portauit eum in cœnaculum, vbi manebat, & ibi resuscitauit eum. De Tabita etiam dicitur Actor. 9. quod ipsa fuit resuscitata in cœnaculo. In quo insuper Deus oratur, & honoratur. Sicut de Daniele dicitur Daniel. 6. quod fenestris apertis in cœnaculo suo contra Hierusalem adorabat. Hoc est ergo cœnaculum virtutibus sternendum. Secundo dico, quod est cœnaculum aspectibus cernendum, & considerandum, & hoc est cœnaculum paradisi. Paradisus enim est arca Noë, vbi sunt mansiones diuersæ, cœnacula, & tristega, pro diuersis diuersimode præmiandis. Vnde istud est illud cœnaculum altum, de quo Ezech. 41. Platea erat in rotundum ascendens sursum per cochleam & in cœnaculum templi deferebat per gyrum. Tertio dico, quod est cœnaculum despectibus spernendum, & istud est mundus & mundi gloria, seu status, in quo Eglon proditiose occiditur Iudicum 3. Et à quo Ochozias cadens frangitur & interimitur 4. Reg. 1. Ideo de tali cœnaculo dicitur Hier. 22. Væ qui ædificat domum suam in iniustitia, & cœnacula sua non in iudicio, &c. Sufficit.

A **Centum.** Nota, quod centum est numerus perfectus, & ideo perfectum & complementum designat, siue bonum fuerit, siue malum. Signat ergo complementum virtutis & gratiæ. Vnde de tentoriis tabernaculi, id est, de viris virtuosis, qui sunt in Ecclesia, dicitur Exod. 27. Erunt tentoria de bysso retorta cubitorum centum. Centum enim cubiti perfectam virtutum dimensionem designant. Item signat complementum & perfectionem salutis & gloriæ. Vnde de Paradiso potest dici illud quod de illa ciuitate dicitur Iudic. 1. Quod turres poscuit in altitudinem cubitorum centum. Item signat complementum præsentis laboris & miseriæ, de quo dicitur 2. Para. 36. Quod Nabuchodonosor condemnauit terram centum talentis. Item signat complementum iniquitatis & malitiæ, & sic dicitur Esa. 65. Puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit. Item signat complementum damnationis, & æternæ tristitiæ. Vnde 3. Reg. 20. dicitur, quod de Syris percussi sunt centum millia, &c.

Centurio. Centurio est ille, qui habet potestatem supra centum, & sic potest significare quemlibet iudicem, principem, vel prælatum, &c. A

Cœpit. Verbum defectiuum. Vide infra in titulo incipere, in litera I &c.

Ceremoniæ. Sunt quædam speciales obseruantiæ, leges, statuta, vel disciplinæ, quæ quælibet secta vel religio sibi solet specialiter vendicare. Accipitur & ceremonia pro legis obseruantia, vel mandato, & ideo dic sicut infra de mandato, seu lege. A

Cernere. Vide de videre, respicere, & aspicere.

Certamen. Nota, quod certamen accipitur pro pugna, exercitio vel labore. Nota igitur, quod est certamen contra vitia, quod fit viriliter operando, contra prospera, quod fit prudenter moderando, contra aduersa, quod fit fortiter tolerando. Ista enim sunt tria certamina quibus debemus in hoc mundo certare, scilicet, contra spiritualium hostium malignitatem, contra, scilicet, mundum, carnem, & diabolum, &c. Iudic 3. Discent filij Israel certare cum hostibus. Item contra rerum consolationem & prosperitatem. Istud enim est magnum certamen, scilicet, scire per prudentem moderationem prosperitati obuiare Heb. 12. Curramus ad propositum nobis certamẽ &c. Item contra tyrannorum, & tribulationum aduersitatem, & istud est certamen, quod habent iusti malis resistendo Eccles 4. Vsque ad mortem certa pro iustitia. Maxime autem istud est certamen martyrum, quod habuerunt pro fide militando 2. Tim. 4. Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. Ideo reposita est mihi corona iustitiæ. Vide infra de labore, & pugna, &c. A

Certitudo. Nota, quod certus, ta, tum, idem est, quod clarum, manifestum, cognitum, seu verum. Et dicitur à cerno cernis, eo quod cernendo rem vera certitudo de ea generetur. Nota ergo, quod certitudo est infallibilis de aliquo cognitio. Est ergo certitudo spei, quæ est viatorum, certitudo fidei quæ est pugnatorum, certitudo rei, quæ est beatorum. Primi cernunt Deum ipsum credendo. Secundi cernunt Deum ipsum sperãdo. Tertij autẽ ipsum cernunt & de eo certi sunt ipsũ videndo. De certitudine fidei dicitur 2. Tim. 2. Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare. De certitudine spei dicitur Tob. 3. Hoc pro certo habet omnis, qui colit te, quod vita ipsius si in probatione fuerit, coronabitur, & si in tribulatione fuerit, liberabitur. Spes enim & fides dicuntur habere certitudinem, pro eo quod firmiter acquiescunt veritati & certitudini patriæ. De certitudine autem rei, quæ, scilicet, est in patria, dicitur Rom. 8. Certus sum, quod neque mors neque vita &c. Separabit nos à charitate Christi. ¶ Nota autem, quod certi- B
tudo præcipue debet spectare ad Iudices huius mundi, quia antequam procedant ad aliquid iudicandum, semper debet esse certi, instructi, & informati. Leo enim attentissime considerat quis in eum lapidem mittit, ipsumque inter multos eligit, infallibiliter inuadit, & in ipsum plus, quam in alios seuit. Sic vere iudex certudinaliter debet considerare & inquirere de excessibus subditorum, & tandem certitudine habita debet procedere ad vindictam, vt de quolibet dicatur illud Sapien. 5. Induet pro thorace iustitiam, & accipiet pro galea iudicium certum. Dic ergo breuiter circa præmissa, quod est certitudo verbalis, certitudo moralis, certitudo iudicialis, certitudo beatifica seu æternalis. ¶ Est ergo certitudo verbalis, quæ fit non men- C
tiendo, quia, scilicet, viri iusti debent habere verba certa & vera. Ecclesiast. 12. Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, vt non cadam in ipsis, & lingua mea perdat me? Item est certitudo moralis quæ fit firmiter permanendo, & ista est certitudo perseuerantiæ, amicitiæ & iustitiæ, vt sit homo, sicut ille spiritus, de quo Sapient. 7. Qui est spiritus incoinquinatus, certus, suauis, amans bonum. Item est cer-

eſt certitudo iudicialis, quæ fit cauſas veraciter inueſtigando. De quo Ezech. 47. Certè vidiſti fili hominis, & illud ſupra. Pro galeá iudicium certum. Item eſt certitudo realis & æternalis, & iſta eſt illa, quam habent beati de ſtatu ſuo. Nihil enim eſt proprie certum in vita ſecundum Academicos. Vnde Seneca libr. De liberalibus artibus in fine dicebat, quod Siphon aſſerebat, Hoc vtique certum eſt, nihil eſſe certi. Talis enim opinio de dubietate & incertitudine rerum tractatur ab Auguſti. de ciui. Dei lib. 4. cap 30. Iſta etiam nouiter nunc incipit inſurgere apud Philoſophos noſtros. Sed non ſic in patria, quia ibi eſt vera, & mirabilis rerum omnium certitudo. Actor. 16. Certi facti quia vocaſſet Deus nos. Item eſt certitudo mortalis ſeu lethalis, quia, ſcilicet, omnes ſumus certi de morte, ſecund. Petri 1. Certus ſum quod velox eſt depoſitio tabernaculi mei &c. Vide de veritate.

A Cherub. Cherubin.

Nota, quod Cherub ſingulariter, vel Cherubin pluraliter, accipitur in ſcriptura quandoque realiter, quandoque figuraliter. Realiter autem ſignat ſecundum ordinem primæ hierarchiæ Angelorum, qui Cherubin appellantur, eo quod dono ſciētiæ præcipue ſunt dotati. Cherubin enim interpretatur plenitudo ſcientiæ, & de hoc dicitur de aſcenſione Chriſti in Pſalm. Aſcendit ſuper Cherubin & volauit. Figuraliter autem Cherubin ſignat tripliciter in ſcriptura. Nam quandoque ſignat animalia, quæ vidit, Ezech. 11. Eleuauerunt Cherubin alas ſuas. Quandoq; ſignat quaſdam picturas, quæ erant pictæ in parietibus templi 2. Paral. 3. Cælauit Cherubin in parietibus. Tertio ſignat quaſdam figuras auium, & forſitan Aquilarum, quæ erant in ſanctuario ſuper propitiatorium, quæ erant de lignis oliuarum interius, de auro exterius, mutuo ſe reſpiciebant, ſuper propitiatorium ſedebant, alas alter ad alterum extendebant, arcam teſtamenti tegebant, & alias alas ad exteriores parietes protendebant, ſicut dicitur Exod. 25. & 3. Reg. 6.

B ¶ Qualicunque autem modo accipiantur literaliter, poſſunt tamen ſignificare prælatos, clericos, & contemplatiuos ſpiritualiter, quia primo iſti debent eſſe Angeli per puritatem; templi ſanctæ Eccleſiæ debent eſſe pictura ſeu paramentum per honeſtatem, in ſanctuario Paradiſi debent eſſe per contemplatiuam voluntatem 3. Reg. 6. Poſuit Cherubin in medio templi interioris. Arcam teſtamenti, id eſt, Eccleſiam debent velare per tuitionem, & auctoritatem 3. Reg. 8. Cherubin protegebant arcam. Ideo Gen. 3. dicitur quod Cherubin habebat gladium flammeū ad cuſtodiam Paradiſi. Super propitiatorium debent ſedere per pietatem, mutuo ſe reſpicere per charitatem, alas alter ad alterum extendere per mutuam ſubiectionem. Alas etiam ſuæ protectionis ad parietes, id eſt, ad extraneos porrigere per adiutorium & defenſionem, vt de eis dicatur 1 Paral. 28. Similitudo quadrigæ Cherubin extendentium alas ſuas: intus eſſe de lignis oliuarum per cordialem compaſſionem: exterius eſſe de auro per claram, & lucidam conuerſationem. Exod. 25. Facies duos Cherubin aureos & productiles. Figuram debent habere auis vel Aquilæ per clarum viſum & diſcretionem. Et ſic iſtis poterit dici illud Ezechiel. 28. Tu Cherub extentus, & protegens, poſui te in monte ſancto Dei in medio lapidum ignitorum. Vbi aduerte, quod bonus prælatus debet eſſe Diſcretione lucidus (Cherub, id eſt, plenus ſcientia) Correctione rigidus (extentus) contemplatione feruidus, (quia debet eſſe in monte ſancto Dei) conuerſatione placidus, (quia debet eſſe in medio lapidum, &c.)

C ¶ Primo igitur habeat prælatus diſcretionis ſplendorem. Cherub inquit, quod interpretatur plenitudo ſcientiæ, quia vere prę-lati præ cæteris debent eſſe ſcientifici & diſcreti: ſicut enim dicit Auicenna omne animal, quod generat, habet oculos præter talpam. Sic vere illi, qui ex ſtatu, & beneficio habent alios generare per gratiam & nutrire, ſcilicet, prædicatores & prælati, neceſſe eſt pro certo quod habeant oculos clari intellectus, ſcientiæ, ſapientiæ diſcretionis & prudentiæ, vt, ſcilicet, ſciant quid facere debeant, & in iudiciis, & in promotionibus clare, & diſcrete videant, & cognoſcant, niſi forte fuerint talpa, quæ ſemper ſub terra manet, id eſt, viri in rebus terrenis per auaritiam inuoluti. Et hoc figuratur in lege, vbi à diuinis ſacrificiis reprobatur omne animal carens viſu, ſicut dicitur Leuit. 22. Ad denotandum, quod illi, qui caret viſu ſapientiæ, & diſcretionis, non debent habere in Eccleſia gradum prælationis. Oſeæ 4. Quia tu ſcientiam repuliſti repellam te ne ſacerdotio fungaris mihi. Sit igitur Cherub, vt ſic ſit ſicut ille Cherub, de quo dicitur Ezechiel. 41. Duas facies habebat Cherub. Facies enim ſecundum Gregorium ſignant notitiam. Cherub ergo, id eſt, prę-latus, duas facies, id eſt, duplicem notitiam, ſeu diſcretionem tenetur habere, ſcilicet, in ſpiritualibus & in temporalibus, vt, ſcilicet, de actiua ad contemplatiuam, & de contemplatiua ad actiuam veniat. Vnde Ambroſ. in ſuo paſtorali. Magna ſublimitas, magna debet diſcretione firmari, & onus grande grandiori ſolicitudine conuallari. Habeat igitur prę-latus diſcretionis ſplendorem. Quod tamen raro inuenitur, quod, ſcilicet, prælatus inueniatur bonus actiuus, & bonus contemplatiuus, in ſcientiis, & negotiis circumſpectus, in ſpiritualibus & temporalibus eruditus. Raro enim inuenitur animal cornutum, quod in vtraque mandibula habeat dentes. Sic vere raro inueniuntur cornuti, id eſt, prælati, qui habeant dentes, id eſt, diſcretionem ſuperius, & inferius, id eſt, in ſpiritualibus, & terrenis, & tamen vtrumque eſt valde neceſſe. Et ideo proh dolor, quia multi moderni Cherubin Eccleſiaſtici, vel prælati carent hodie ſcientia, & diſcretione, ideo ſunt pleni ignominia, & depreſſione, & carent fama, gloria, & honore, & reputatione. Ezechiel. 9. Gloria domini aſſumpta eſt de Cherub. Non ſic, ſed habeant, vt dictum eſt, diſcretionis ſplendorem.

D ¶ Secundo habeant correctionis rigorem (extentus inquit) Manus enim extenta ſignat, quod parata eſt ad percutiendum. Virga etiam extenta & recta paratior eſt ad feriendum, & ideo per extenſionem percuſſio, correctio, & caſtigatio deſignatur, quia, ſcilicet, prælati debent eſſe per æquitatem extenti, & ad punctionem inferendam iuſte & licite præparati, vt dicant Dyſcolis, & peruerſis illud, quod dicitur Ezech. 21. In brachio extento, & furore effuſo regnabo ſuper vos. Debet enim prælatus habere interius pietatem, exterius ſeueritatem, vt, ſcilicet, pie refoueat bonos, & ſeuere puniat iniquos. Caput enim interius habet multam medullam, & exterius oſſa valde dura, quia, ſcilicet, prę-latus, qui caput eſt aliorum, valde debet eſſe mollis & pius interius in corde & in conſcientia: durus autem & ſeuerus debet apparere in exteriori apparentia, nunquam enim vnum ſine alio debet eſſe. Vnde Greg. 20. Moral. Sit ille, qui præeſt, in ſuis actibus taliter moderatus, vt nec eum nimia pietas vilem reddat, nec nimia ſeueritas odioſum. Iſte eſt ergo Cherub extentus. Sed nota, quod adiungitur & protegens, quia ſua ſeueritas debet eſſe ordinata ad innocentium tuitionem & ad Eccleſiæ protectionem, & ſic figurabitur in illo Cherub, qui habebat gladium flāmeum, & verſatilem in ingreſſu Paradiſi ad cuſtodiendum lignū vitæ. Paradiſus enim eſt Eccleſia, ante cuius fores ſtant prælati, id eſt, in officiis publicis conſtituti, qui per fores vbi iudices ſedere ſolebant, deſignantur. Debet igitur gladius ſuæ iuriſdictionis eſſe flammeus per correctionis ardorem, & cum hoc debet eſſe verſatilis, vt, ſcilicet, loco & tempore de rigore ad clementiā ſe conuertat per compaſſionis dulcorem. Cherub ergo extentus & protegens 3. Reg. 8. Cherubin expandebant alas ſuas, & protegebant arcam, Habeant ergo correctionis rigorem, ſeu ſeueritatem in corrigendo.

E ¶ Tertio habeant ſublimitatem in contemplando. Poſui inquit te in monte ſancto Dei: quia, ſcilicet, tales ſemper debent eſſe poſiti per contemplationem & affectionem in monte ſancto Paradiſi. Animalia Sylueſtria ſicut capræ, & onagri libenter morantur in montibus & hoc vt ſecurius ibi ſint, & vt venatores melius à longe videant venientes, & vt ibi paſcantur herbas, quę ibi ſunt (vt communiter) ſapidiores & ſaniores. Sic vere Eccleſiaſtici & prælati libenter debent conuerſari per contemplationem, & affectionem, ſurſum in monte Paradiſi, & hoc quia ſic venatores inferni melius præuidentur, & minus timentur. Herbæ etiam, id eſt, pabula gratiæ & gloriæ ibi plenius & vberius inueniuntur. In monte ergo ſancto Pſalm. Fundamenta eius in montibus ſanctis. Hiere. 14. Onagri ſteterunt in montibus. Habeant ergo ſublimitatem in contemplando. Ezechiel. 11. Eleuauerunt Cherubin alas ſuas, & rotæ cum eis, & gloria Dei erat ſuper ea.

F ¶ Quarto debent habere benignitatem in conuerſando, quia ſcilicet, ſocietatem ſociorum & ſubditorum debent humiliter frequentare ad ipſorum conſolationem, tuitionem, & dilectionem. Ioan. 10. Stetit Iesvs in medio diſcipulorum ſuorum. Sed nota quod dicitur in medio lapidum ignitorum. Lapides igniti ſunt viri boni & iuſti, qui ſunt lapides per firmitatem, & igniti per charitatem: quia reuera in medio talium debet eſſe Eccleſiaſticus iudex, vel prælatus, quia, ſcilicet, bonorum, & non malorum debet conſortium frequentare, bonos familiares, & conſiliarios habere, cum bonis hominibus ſe tenere. Et ſic figurabitur in illo Cherub Ezech. 41. Vbi dicitur, quod in templo erat picta figura Cherub, ſemper habens iuxta ſe figuram palmæ, ad denotandum, quod Cherubin, id eſt, viri Eccleſiaſtici & prælati ſemper debent ſecum in ſocietate ſua habere palmas, quæ ſemper virent, id eſt, viros virides & honeſtos, ſapientes pariter, & diſcretos. Eccleſ. 12. Viri iuſti ſint tibi conuiuæ. In medio igitur lapidū ignitorum. Vnde Eccleſ. 27. In medio ſenſatorum ſerua verbum tempori, & in medio cogitantium legem Dei aſſiduus eſto. Ezec. 10. Cherubin ſtabant a dextris. Sed proh dolor hodie non ſit, quia reuera tanta eſt hodie in multis ſuperioribus ſuperbia, quod ipſi non dignantur cum aliquo ſocialiter conuerſari, ſed

potius

potius omnes solent terrere, & pompa suæ iactantiæ & comminationis ex superbia perturbare. Ezech.10. Sonitus alarum Cherubin audiebatur vsque in atrium exterius. Non sic, sed habeant benignitatem in cõuersando. In medio inquit, supple sicut decet socium & amicum. Sit igitur in medio non occulto, non contẽnat socios suos sed frequenter. Et sic ratione societatis frequentiæ, ratione sublimitatis contemplatæ, ratione seueritatis ordinatæ, ratione sagacitatis illustratæ, debite esse poterit bonus Cherub, id est, Ecclesiasticus vel prælatus &c.

A **Ceruix.** Nota, quod ceruix sumitur (vt communiter) in scriptura pro capitositate, ceruicositate, & obstinata superbia, crudelitate, & proteruitate. Exod.32. Populus iste duræ ceruicis est. Et nota, quod in scriptura reperitur

Ceruix
- Impinguata,
- Indurata,
- Eleuata,
- Inquinata,
- Subiugata,
- Dissipata,
- Liberata.

¶ Ceruix impinguata est luxoriosorum, qui, scilicet, ceruicem mentis ita habent per carnalitatem impinguatam, quod nunquam volunt à luxuria resilire. Iob 15. Cucurrit aduersus Deum erecto collo, & pingui ceruice armatus est. Ceruix indurata est obstinatorum, qui, scilicet, proterue & ceruicose resistunt Dei & superiorum mandatis. Act.7. Dura ceruice incircumcisis cordib. semper Spiritui sancto resistitis. Et Esa.48.ca. Scio enim quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea. Istud maxime dicitur de subditis, & de filiis rebellibus, & inobedientibus, de quibus datur illud consilium Eccle.30. Curua ceruicem eius à iuuentute, & tunde latera eius, dum infans est. Ceruix elata, seu eleuata est superborum. Ideo contra superbiam dicitur Baruc.2. Inclinate humerum & ceruicem. Ceruix inquinata est peccatorum. Iob 13. Rediget in lutum ceruices vestras. Ceruix subiugata est auarorum, quia, scilicet, auari præ cæteris sunt diabolo, tyrãnis, & latronibus subiugati, ita quod auaro potest dici illud Deu. 28. Seruies inimico tuo in fame, & siti, & penuria, & ponet iugum ferreum super ceruicem tuam. Ceruix dissipata erit finaliter omnium iniquorum, quando, scilicet, secundum Psal. Dominus iustus concidet ceruices peccatorum. Ceruix vero liberata erit finaliter bonorum pauperum, & miserorum, quorum ceruix, id est, quorum libertas & potentia modo est seruituti diuitum subiugata, sed finaliter in alio sæculo erit à iugo miseriæ liberata. Leu.27. Ego autẽ dominus Deus vester, qui eduxi vos de terris Ægyptiorum, ne seruiretis eis, & confregi catenas ceruicum vestrarũ, vt incederetis erecti. Posses dilatare, si velles, quoniã superbi, & obstinati sunt inobedientes, & ceruicosi, & ab omni iugo obedientiæ alieni, similes vnicorni, cuius tanta est ceruicositas, quod viuus non capitur, imo præ dolore moritur, si ligetur &c. Vide de obstinatione, & superbia in multis titulis.

A **Ceruus.** Ceruus in scriptura (vt communiter) significat viros iustos, quia, scilicet, sicut ceruus solet

Montes frequentare,
Fontem affectare,
Leuiter saltare,
Cito properare.

Sic iusti montes frequentant, alta contemplando. Ps. Montes excelsi ceruis, petra refugium erinaciis Fontem, id est, Deum desiderant, pro se recreando Ps. Sicut ceruus desiderat ad fõtes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Leuiter saltant, pericula & vitia declinando, & trãsiliendo. Esa.35. Tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum. Celeriter currunt, & properant, bene operando. Psal. Perficit pedes meos tanquam ceruorum, & super excelsa statuens me. Vide in variis locis huius operis de conditionibus cerui. Omitto enim prosequi, quia paucæ sunt auctoritates.

A **Cessare.** Idem est, quod desistere, deficere, discontinuare, sistere, finiri, compleri, ab incepto opere arrestari, potest exponi in bono, & in malo. In bono signat desistentiam à malo. Prou.22. Eiice derisorem, & exibit cum eo iurgium, cessabuntque rixæ, & contumeliæ. Item in malo, & sic Esa.21. dicitur. Omnem gemitũ cessare fecit. Item est quædam cessatio virtuosa, quædam criminosa, quædam dolorosa, quædam gaudiosa. Virtuosa, qua cessatur à criminibus, criminosa, qua cessatur à virtutibus, gaudiosa, qua cessatur à laboribus, dolorosa, qua cessatur à mundi prosperitatibus.

B ¶ Est igitur prima cessatio virtuosa, scilicet, cessare à vitiis, & peccatis. Homo enim libenter abstinet, atque cessat à rebus, per quas sibi videt periculum imminere. Vnde dicit Plin. quod si Lupus aliquem persequitur, & homo aliquod signum in via coram Lupo fecerit, vtpote si palum in medio fixerit vel aliquid tale; statim Lupus cessabit eum persequi, timens illaqueari & in periculum incurrere propter signum. Sic vere charissimi quando cõsideramus & cognoscimus, quod propter illa quæ facimus nobis potest periculum incidere vel venire, nos pro certo statim ab illo cursu, ab illo opere, ab illo actu debemus retrocedere, & cessare. Iob 3. Ibi impij cessauerunt à tumultu. Quia igitur (charissimi) propter vitia & peccata, & etiam propter mundi delectabilia mors æterna faciliter incurritur, necesse est, vt cessetur à vitiis. Nos enim à malis faciendis cessare debemus, & omnia in nobis mala cessare debent Num.17. deprecatus est Aaron, & plaga cessauit. Et Iudic.19. Cessate ab hac stultitia. Oseæ 2. Cessare faciam omne gaudium eius &c. Eccl.31. Cessa prior causa disciplinæ. Ista est ergo cessatio virtuosa.

C ¶ Secundo dico, quod est cessatio criminosa, illa, scilicet, qua cessatur à virtutibus. Ceruus enim fugiens venatorem, quandoq; in Sibilo venatoris, & in latratu canum taliter delectatur, quod currere cessat, & faciliter capitur ab eis. Tigris etiam inueniens speculum, & ibidem vmbram propriam videns, & suos catulos esse credens, cessat currere, ibique arrestatur, & sistit, sic dat locũ fugiẽdi venatori, & à recuperatione catulorum impeditur. Charissimi cursus spiritualis est exercitium virtutum. Quælibet enim virtus est vnus passus ad currendum in cœlum, veruntamen ab isto cursu cessant homines multis causis, aliquando propter Sibilum diabolicæ suggestionis aliquando propter vmbram possessionis temporalis, aliquando propter latratum alienæ detractionis. Propter istas enim & alias causas homo à virtutibus cessat, & à motu bonorum operum retardatur, continuare igitur debemus, non desistere. Et potissime tria sunt, à quibus non est cessãdum, scilicet, ratio, prædicatio, Eleemosyna seu compassio. De oratione dicitur Col.1. Non cessamus orantes pro vobis. De prædicatione dicitur Es.58. Clama, ne cesses, quasi tuba ex. vo. tuã. De compassione autem & Eleemosyna dicitur Eccle.11. Mane semina semen tuum, & vespere ne cesset manus tua. Ista igitur est cessatio vitiosa, scilicet, cessare à virtutibus.

D ¶ Tertio dico, quod est quædam cessatio dolorosa, & ista est, quando necesse est per mortem, vel per aliud infortunium vitam & cætera mundi prospera deficere, & cessare. Vt enim dicit Greg. Sine dolore non amittitur quod cum amore possidetur, faciliter enim cessant mundi prospera, quia, scilicet, ipsa carent firmo, & stabili fundamento. Sicut enim torrens, qui ex viuo fonte non progreditur, quanquam ex aggregatione aquarum quandoque fortis & rapidus videatur, diu non perseuerat, imo facilime deficit atque cessat, sic pro certo (charissimi) quanquam mundi prosperitas quandoq; ex aggregatione aquarum, id est, diuitiarum grandis & immensa appareat, faciliter tamen & cito deficit, atq; cessat. Istud patet de mundi diuitibus, quorum gloria & memoria faciliter perit, & cessat. Es.14. Quomodo cessauit exactor, quieuit tributum? Istud etiam patet de mundi prosperitatibus, gaudiis, honoribus, & statibus, quæ faciliter habent cessare, & potissime in morte cessabunt, quando risus dolori miscebitur, & extrema gaudij gemitus occupabit, sicut dicitur Prou.17. Vnde Es.24. Cessauit gaudium tympanorum, quieuit sonitus lætantium, cõticuit dulcedo Citharæ, cum cantico non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam. Et ista est cessatio dolorosa.

E ¶ Item est cessatio gaudiosa, & ista est in paradiso, vbi cessant miseriæ, & dolores. Obtento enim fine cessant, quæ sunt ad finem. Flos enim cessat adueniente fructu, hyems adueniente æstate, nox succedente die, labor succedente quiete. Sic pro certo cum quies, fructus, æstas, & dies æternæ beatitudinis aduenerit, tunc proculdubio cessabit nox obscuritatis, & caliginis, hyems aduersitatis, atque turbinis, flos mundanæ prosperitatis & temporalis plenitudinis. Ideo de illa gloria potest dici illud prædictum. Omnem gemitum cessare fecit. Num.25. Cessauit plaga ex filiis Israel. Sic ergo inuenitur cessatio a laboribus, quæ est gaudiosa. A dulcoribus, quæ est tædiosa, à virtutibus, quæ est vitiosa, à criminibus, quæ est virtuosa. Sufficit.

Cæteri. Nota, quod cæteri idem signat, quod alij. Et signat cæteri quandam disiunctionem seu diuisionem, quandam extraneitatem, & ab vnitate separationem. Igitur possumus notare, quod cæteri signant

Impios peccatores,
Miseros viatores,
Inferni possessores.

¶ De peccatoribus, quod dicũtur cæteri & à Deo & sanctis alieni & diuisi, patet Lu.18. vbi dicitur. Non sum sicut cæteri homines, raptores, adulteri &c. De miseris vero, & pauperib. quod dicãtur cæteri, & extranei, & ignoti, & potissime boni viri, qui hodie

præ

præ cæteris ſunt repulſi, inde patet; quia diuites de pauperibus videntur dicere illud. Quid de cæteris ſolliciti eſtis? quaſi dicatur de pauperibus nulla debet eſſe cura, & iſti cęteri maxime ſunt verecundi, quia ſicut dicitur Act. 5. Cæterorum nemo audebat ſe coniungere illis, ſcilicet, diuitibus. De damnatis vero, quod dicantur cæteri, patet Apoc. 19. Cæteri occiſi ſunt gladio. De malis ergo notabis, ꝙ ipſi ſunt incõſtantes, nec valent ſiſtere pereuntes, nec valent viuere, deridentes, nec volunt credere peſtilẽtes, quos decet fugere. Sunt (dico) inconſtantes, qui in tentatione non ſiſtunt. Vnde 1. Mach. 9. Iudas cecidit, & cæteri fugierunt. Sunt etiam pereuntes, qui in Dei gratia non viuunt Apoc 3. Confirma cætera quæ moritura erant. Sunt deridentes, qui in Dei filiũ non credunt, ſicut de incredulis dicitur Matt. 27. Cæteri autem dicebant. Sine, videamus an veniat Helias liberas eum. Deriſorie enim loquebantur. Sunt peſtilentes, à quibus boni & iuſti recedunt, Vnde dicitur filiis Iſraël Leui. 20. Ego ſum dominus Deus veſter, qui ſeparaui vos à cæteris populis &c. Vide ſupra de alius, & alienus, alter, & infra vbi extraneus.

A **Cœtus.** Nota, quod cœtus idem eſt, quod congregatio, & poteſt multipliciter ſignificare, ſecundum quod ſunt diuerſa genera perſonarum. Nota ergo, quod eſt cœtus iuſtorum, quem debes ſectari, cœtus malorũ, qui debet vitari, cœtus beatorum, qui debet laudari, cœtus damnatorum, qui debet abhorreri, cœtus indoctorum, qui debet informari. Eſt dico cœtus iuſtorum & pœnitentium, de quo Hier. 31. Congregabo eos ab extremis terræ, inter quos erunt cœcus & claudus, prægnans & pariens, cœtus magnus reuertentium huc, in fletu veniẽt, & in miſericordia reducam eos. Item eſt cœtus malorum, & peſtilentium, de quibus Hier. 9. Omnes adulteri ſunt, & cœtus præuaricantium. Et Eſa. 1. Iniqui ſunt cœtus veſtri &c. Item eſt cœtus beatorum & triumphantium. De quo Mich. 2. dicitur de peccatore. Non erit mittens funiculum fortis in cœtum domini. Item eſt cœtus damnatorum, & pereuntium. Prou. 21. Vir, qui errauit à via doctrinæ in cœtu gigantium commorabitur. Item eſt cœtus indoctorum, atque ſimplicium, ſeu etiam vacillantium, ſcilicet, laicorum & ignorantium, quibus, ſcilicet, eſt prædicandum. Vnde Exo. 12. Loquimini ad vniuerſum cœtum filiorum Iſrael. Et Iohel 2. Canite tuba in Sion, ſanctificate ieiunium, vocate cœtũ, congregate populum, ſanctificate Eccleſiam, coadunate ſenes, congregate paruulos, &c.

A **Chriſtus.** Cum ſecundum Damaſcenum nomen Chriſti exprimat vnitatem perſonæ in duabus naturis, longum eſſet proſequi de Chriſto quantum ad præſens de ipſis duabus naturis: de diuina, & humana. Ideo breuiter pertractemus. In his enim duobus tota lex pendet, & Prophetæ in ſcriptura doctorum, & ſanctorum. In his quatuor libri ſententiarum verſantur. Et ideo non eſt præſentis operis ſcientialiter pertractare, ſed ſolum moraliter, ad deuotionem fidelium excitandam aliquid diſſeremus. Eſt igitur notandum, quod in omni genere rerum vnum prius ponitur, quod eſt cæteris illius generis perfectius, & melius, vel per quod omnia alia in eſſe debito conſeruantur, conſtituuntur, & ordinantur, ſicut patet

De { Corde reſpectu membrorum,
Homine reſpectu brutorum,
Igne reſpectu elementorum.

Sic vere dico, quod Deus voluit vnum principium, & principale principium, ſcilicet, lapidem angularem, ſicut primum fundamentum, Chriſtum, ſc. in Eccleſia ſua ponere, à quo ſicut ab homine omnia inſtruerentur, à quo ſicut ab igne omnia per charitatem, & amicitiam inflammarentur. Ad iſtum igitur ſicut ad originale principium gratiæ, vitæ, & perfectionis, ſicut ad primũ fundamentum ſapientiæ, & deuotionis, ſicut ad fontalem originem amoris, & dilectionis, eſt recurrendum, & in ipſo ſolũmodo confitendum. Sicut enim dicit Ambroſ. li. de virginitate. Omnia habemus in Chriſto, & omnia in nobis Chriſtus. Si vulnera curare deſideras, medicus eſt. Si febribus æſtuas, fons eſt. Si auxilio indiges, virtus eſt. Si mortem times, vita eſt. Si cœlum deſideras, via eſt. Si grauaris iniquitate, iuſtitia eſt. Si tenebras fugis, lux eſt. Si cibum quæris, panis eſt. Quid plura? chariſſimi, eſt omnibus omnia, quia iſto habito omnia habentur, & ſine ipſo nihil eſt quicquid eſt. Sicut enim videmus, quod vnus homo magis diligit vnum bonum, & pingue beneficium, quam multa modica, etiam in domo vnum magnum lumen magis illuminat, quã multa minuta, vnus fons magis iuuat, quam multa ſtillicidia, ſic vere iſte eſt vnus in quo eſt fontalis redundantia omnium bonorum, & idcirco melius cor humanum iuuat, & ſatiat, quã omnia alia. Dimittamus igitur modica beneficia diuitiarum. Dimittamus etiam ſtillicidia mundi deliciarum. Dimittamus inſuper luminaria mundi eminentiarum. & habeamus ſolum vnicum Chriſtũ, qui ſolus ſufficit, & ad ipſum veniamus, qui nunquam deficit. Vnde Hieron. ad Paulinum. Chriſtus omnib. omnia eſt, qui igitur propter ipſum omnia relinquit, habebit vnum pro omnibus. Iſtum igitur in auxilium inuocãdo, & virtutes eius in verbis modicis comprehendendo, dicamus illud dictum Petri Matt. 16. Tu es Chriſtus filius Dei viui. In quibus verbis Chriſtus deſcribitur vt Fundamentum ſtabiliſſimum. Tu es. Lenimentum ſuauiſſimum, Chriſtus. Firmamentum ſublimiſſimum, Filius Dei viui. Et ſic dico, quod Chriſtus eſt, ſcilicet, Fortiſſimus ſuſtentator corruentium. Tu es Dulciſſimus conſolator deſperantium. Chriſtus. Ditiſſimus præmiator laborantium, Filius Dei viui. ¶ Dico B
primo, quod Chriſtus eſt ſuſtentator fortiſſimus: Tu inquit es, quaſi dicatur, tu fortiter perſeueras non deficis, nec etiam deſinis, ſed ſemper es. In præſenti enim eſſe diuinum non habet quãtum ad ſe, nec præteritum, nec futurum, ideo dicitur in Pſ. Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient. Et ideo ſicut videmus, quod homo libenter innititur forti, & ſtabili rei, & inde eſt, quod ceruis fluuiũ tranſituris, legimus, quod fortior debet pręcedere, & alij fortiores per ordinem ſolent ſuccedere, & fortiori, qui præcedit, ſolent alij inniti, vt melius valeat à fortiori debilis ſuſtentari: videmus etiam, quod miles prælium commiſſurus non libenter ſe committit equo debili, ſed quanto plus poteſt durabili, ſtabili atque forti, ſicut volens in altum aſcendere non libẽter innititur ſcalæ vermiculoſæ, & putridæ, ſed forti, ſtabili atque firmæ, ſic cum Chriſtus ſit ſtabilis atque durabilis ſuſtentator, fortis & indeficiens ſupportator dico quod tranſeundo fluuium rapidiſſimum mundi huius, & contra vitia prælium continentiæ committendo, necnon ad paradiſum, qui eſt locus altiſſimus aſcẽdendo, debemus ſibi per ſpem, & deuotionem, & noſtræ ſalutis commiſſionem inniti, & inſiſtere, & ſuſtentatione eius nos penitus commendare. Quæ quidem ſua ſtabilis exiſtentia oſtenditur cum dicitur, Tu es in Pſ. Tu es rex meus, & Deus meus. Sed ſi faciamus illam quæſtionem quæ B. Ioanni facta fuit, Tu quis es? ipſe ſine dubio reſpondet. Ego ſum via veritas, & vita. Ioan. 24. Quod exponens B. Aug. dicit. Ambulare vis? Chriſtus eſt Via. Falli non vis? Chriſtus eſt veritas. Mori nõn vis? Chriſtus eſt vita. Tu es inquit. Et ideo dicit B. Aug. li. 3. Confeſſionum. Tu ſolus es, quia ſimpliciter es ſolus cui non eſt aliud viuere, & aliud bene viuere, quia tua beatitudo tu es. Bern. etiam ſuper Cantica dicit, quod Chriſtus eſt

Sapientia, Veritas, Virtus. } Ne { Nobis ſapiant voluptatum horrores,
Nos ſeducant falſitatum errores,
Nos deprimant prauitatum terrores.

Tu es inquit. Vt etiam dicamus illud Pſ. Tu es refugium meum in tribulatione mea Ioan. 6. Nos credimus, & cognouimus, quia tu es Chriſtus filius Dei viui. Patet igitur, quod Chriſtus eſt ſuſtentamentum principale. Sed multi ſunt hodie fatui, qui magis innituntur rebus, & ſolatiis mundanis, quam ipſi Deo, quod patet, quia in tribulationibus ad Deum non recurrunt, ſed omiſſo Deo temporalia ſuffragia ſibi quærunt, propter quod fit, quod ſæpe verecunde corruunt atque cadunt. Similes enim ſunt Elephanti, qui arborem ſciſſam, & debilem pro ſuſtentamento eligẽs, dum illi innititur, ad terram cadit, & proſternitur. Bonum eſt igitur Chriſtum quærere pro ſuſtentamento, & caſum ſalutis ſuę ſibi totaliter commendare, dicendo illud Hie. 17. Sana me domine, & ſanabor, ſaluum me fac, & ſaluus ero. Vnde de iſto firmiſſimo fundamento dicitur 1. Corinth. 3. quod aliud fundamentum nemo poteſt ponere niſi id, quod poſitũ eſt quod eſt
Chriſtus Iesvs. ¶ Secundo dico, quod Chriſtus eſt conſolator mi- C
tiſſimus, quia Chriſtus. Chriſtus. n. græce idem eſt, quod vnctus latine. Res. n. vncta præ aliis eſt lenis, & mitis, & ſuauis. Vnde in Pſ. Vnxit te deus oleo lętitiæ &c. Et ideo bñ aliqui in Pſ. dicitur ꝙ ipſe eſt ſuauis, & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus inuocãtibus eũ. Chriſtus inquit. Vñ Chriſtus videtur ſimilis aui illi quæ Anſalomis, ſeu auis paradiſi dicitur, de qua neſcitur vbi naſcitur, quia certo tẽpore venit, & certo tẽpore recedit. Iſta auis eſt pulchra varietate diſtincta, nullus. n. color ſibi deeſſe creditur, & iſta tã piã vocẽ habere dicitur, ꝙ ad deuotionẽ, & gaudiũ incitat audiẽtes, ſicut dicit auctor de natura rerũ. Itẽ Chriſtus auis eſt paradiſi, quia certo tẽpore venit per incarnationẽ, & certo tempore receſſit per paſſionẽ, & eius habitatio omnibus fuit ignota, quia ipſe ſolus poterat dicere. Ego ſcio vñ venio, & quo vado, & etiam ei nullus color virtutis, & perfectionis defuit, iuxta illud Ezec. 16. Sumpſiſti veſtimenta tua multicoloria. Iſte vocẽ piiſſimã habet, & habuit, quia ita pius eſt, & miſericors, quod ad deuotionẽ homines incitat, & inducit. Ideo dicit Mat. 11. Tollite iugum meum ſuper vos, quia mitis ſum, & humilis corde. Super quo verbo dicit Hilarius. O inquit, quid iugo Chriſti ſuauius? quid eius onere leuius? probabilem fieri, à ſcelere abſtinere, bonum velle, amare omnes, odiſſe malum, æterna conſequi, præſentib. non capi, nolle inferre alteri, ꝙ ſibiipſi moleſtum ſit perpeti. Ecce igitur chariſſimi, qũo Chriſtus vnctus, qũo ſuauis, & qũo mitis. Iſte. n. fuit vnctus. i. ſuauis, dulcis, & benignus, & ideo Chriſtus interpre-

tatur

tatur vnctus. Sicut enim res vncta fuauis eft quando tangitur, plicatur quo volueris quando impellitur, ficut patet de pelle vncta,& fine clamore incedit quando trahitur ficut patet in biga feu quadriga,fic vere Chriftus dulcedine pietatis, & benignitatis vnctus, quando tractus fuit ad paffionem, non clamauit per murmurationem.Quando fuit tactus,& præfentatus per focialem conuerfationem, fuit inuentus fuauis per pietatem; & compaffionem. Quando infuper fuit impulfus per orationem, ipfe ad quamlibet partem fuit plicatus per liberalem conceffionem,quia ad omnem partem fe inclinauit compatiendo,cõfentiendo, & fe infimis coaptando, & conformando. De quo Ambrof.fuper Lucam li.4.dicit.Chriftus omnibus omnia factus eft,pauper pauperibus diues diuitibus,flens flentibus,cibus efurientibus, potus fitientibus, profluus abundantibus, in carcere cum paupere eft,cum Maria flet,cũ Apoftolis epulatur,cum Samaritano fitit, in deferto efurit.Ecce igitur quomodo Chriftus vnctus quomodo fuauis, quomodo plicabilis & cõuertibilis atque mitis.In hoc voluit Chriftus docere Chriftianos,qui chrifmate inunguntur,vel Chriftianorum prælatos,vel præfbyteros, qui confecrationis oleo liniuntur,quod ipfi debent effe fuaues, D & mites,mifericordes pariter,& conformes. Cuius tamen contrarium eft de multis,quære alibi hoc deductum. ¶ Tertio dico, quod Chriftus eft præmiator ditiffimus, feu imperator digniffimus, quod oftenditur cum dicitur. Chriftus filius Dei viui. Et ideo vitam æternam poteft dare fuis fidelibus, & eam pro præmio demonftrare. Quia ficut de feipfo dicit.Omnis qui videt filium,& credit in ipfum,habet vitam æternam Ioan.3. Et ideo de tali filio, qui vitam gratiæ, & gloriæ multipliciter dat mundo, loquitur Aug.de Agone Chriftiano exponens illud Luc. 1. Filius altiffimi vocabitur,ita dicens.O medicinam omnia confolantẽ, omnia tumentia prementem, omnia tabefcentia reficientem, omnia fuperflua refecantem, omnia neceffaria cuftodientem, omnia perdita reparantem,omnia deprauata corrigentem,quis iam fe extollat aduerfus filium Dei? quis iam defperet pro quo tam humilis voluit effe filius Dei? quis aduerfitatibus cadat,qui naturam humanam tantis perfecutionibus cuftodiam effe videt in filio Dei? quis etiam fibi claufum aditum ad regnum cœlorum putet,qui ad publicanos,& meretrices inuitatum effe videt filium Dei?Ecce igitur chariffimi de ifto filio quõ,& quantũ proficit fidelibus, & quomodo fpiritualiter, & æternaliter eft præmiator ditiffimus, confolator dulciffimus,& fuftentator firmiffimus.Bene igitur dictum eft. Tu es Chriftus filius Dei viui, &c. ¶ Sed ad quid?pro certo adhuc dicendum eft de Chrifto in fpeciali quantum ad eius quatuor ftatus.Nam

Chriftus fuit { Humilis in incarnatione,
Patiens in paffione,
Nobilis in refurrectione,
Agilis in afcenfione.

Et ideo dico quod Chriftus fecundum fanctos fuit figuratus in illo animali Ezec. 1. quod habebat quatuor facies, fcilicet, hominis à parte ante, bouis à parte finiftra, leonis à parte dextera, & faciem aquilæ defuper in parte fuprema.Nam Chriftus

Vt { Homo nafcitur,
Bos occiditur,
Leo excitatur,
Aquila eleuatur.

Ad denotandum fecundum Greg. in Hom.3.quod Chriftus homo fuit nafcendo, vitulus moriendo, leo refurgendo, aquila afcendendo.Et de his quatuor, fcilicet,quomodo

Chriftus { Nafcitur,
Patitur,
Refurgit,
Afcendit.

per ordinem eft dicendum.

A Chrifti natiuitas. Cum de conceptione Chrifti in præcedentibus multa fint dicta, ideo de natiuitate breuiter eft dicendum. Miles volens intrare campum, folet accipere arma congruentia illi generi pugnæ quam vult facere, & per aliquam occultam viam egrediens in campum,armatum fe fubito oftendit. Sic vere filius Dei volens per natiuitatem campum mundi huius, contra diabolum præliaturus, & in prælio moriturus,& tandem refurrecturus intrare,cum non haberet arma mortalia fed æterna, in quibus mori & per confequens furgere non valebat, primo in camera vteri virginalis, armis mortalitatis noftræ fe induit, & fic per occultã viam intactæ virginitatis exiuit, & in campo huius mundi fe mortalem coram omnibus hominibus præfentauit.Et tunc fuit impletum illud quod in Pf. dicitur. Intrauit Ifrael in Ægyptum. Sicut n.tefte Diof. ceraunius lapis preciofus in ventre nubis gignitur,cum corufcatione,& tonitruo exiens,& defcendens, cõtra tempeftatem vtilis inuenitur, fic vere Chriftus in ventre nubeo, & virgineo genitus, vt tandem tempeftatem vitiorum, & tormentorum à nobis repelleret,in mundo cum corufcationib. plurium miraculorum fuit productus atque natus, & hoc non fine tonitruo,id eft,fine clamore Angelorum cantantium. Gloria in excelfis Deo &c.Et etiam nunciantium iftam natiuitatem paftoribus, & dicentium illud Luc. 2. Natus eft vobis hodie faluator,qui eft Chriftus dominus in ciuitate Dauid.In quibus verbis ifta natiuitas defcribitur tribus modis,fcilicet,

Tanquam { Humilis,& amorofa,
Vtilis,& fructuofa,
Nobilis,& gloriofa.

Probat amorofam præfentiam regis,Natus eft. Probat fructuofam faluationem gregis,Vobis faluator, Probat gloriofam prolationem legis, Qui eft Chriftus dominus. ¶ Dico primo, quod ifta natiuitas fuit humilis, & amorofa. Natus inquit. Non enim potuit maiorem humilitatem, & charitatem oftendere, quam in virginis vtero carnem fumere,& in mundum nafci temporaliter,& venire. Calor enim & feruor folis attrahens eft caufa quare fol nubibus operitur,calor digerens quare herba nafcitur, calor refoluens quare à nubibus pluuia deftillatur. Sic vere chariffimi calor,& feruor exceffiui amoris,caufa fuit,quod ille, qui eft fol refulgens claritate,pluuia humectans probitate, herba virens honeftate,fcilicet,Dei filius(vt dictum eft)in nube carnis humanæ velatus, & in mundo ortus, & natus fuit de ventre nobis, id eft, de puræ virginis vtero productus,& fæculo deriuatus. Natus inquit Matt.1. Natus eft Iefus, qui vocatur Chriftus. Sicut enim amor trahit vnicornem ad gremium virginis, fic amor, & charitas traxit Chriftum ad naturam hominis affumendam.& ad nafcendum, & habitandum in huius mundi plagis, & terminis,& ideo Hugo de laude charitatis dicit:Nefcio ô charitas, inquit(quid) magis in laude tua dicere poffum, vt Deum de cœlo traheres,&hominem de terra leuares.Eft magna virtus tua vt per te Deus vfque ad terram humiliaretur, & homo vfque ad cœlum exaltaretur.Natus inquit vnde Aug.li.de prædeftinatione fanctorum dicit fic,dicimus Chriftum Deum natum de Deo patre fine aliquo initio temporis, eundemque hominem verè natum de virgine matre in plenitudine temporis, nec eius hũmanitatem qua minor eft patre, minuere aliquid eius deitati, qua coæqualis eft patri.Patet igitur,quod ifta natiuitas fuit humilis,& amorofa.Circa quod fciendum eft,quod Chriftus natus eft ad multa,videlicet.Ad diabolum, & mundum confundendũ. Ad populum defendendum. Ad falfum fæculum deteftandum. Ad pacis vinculum confirmandum. Ad ftatum pauperum commendandum.Ad Ecclefiam fanctam conftruendum feu fundandum.¶ De primo dicitur 1.Ioan.5.Omne quod natum eft ex Deo vincit mũdũ,de fecũdo Eccl.49.Natus ẽ homo princeps fratrũ, firmamentum gentis,ftabilimentum populi. De tertio Ioan.18. Ego in hoc natus fum,& in hoc veni in mundum,&c. De quarto 1.Ioan. 4. Omnis qui diligit fratrem fuum, ex Deo natus eft. De quinto, fcilicet, quod natus fit ad ftatum pauperum commendandum,& ftatum diuitum confutandum, ex hoc patet in quantum voluit nafci in præfepio inter animalia,& vifitari à paftoribus,& etiam in quantum voluit nafci puer nudus & paruulus,ficut B.Bern.loquitur in fermone de Epiphania, ita dicens. Vbi inquit eft thronus & aula regia, & frequentia curialis? nam aula fuit ftabulum,thronus fuit præfepium, tota frequentia Iofeph & Maria.De quo etiam poteft intelligi illud Iob 13. Homo natus de muliere breui viuẽs tempore, repletur multis miferiis. Vnde de humilitate iftius natiuitatis eft notandum quod ipfe natus eft in ciuitate parua,ne gloriemur de patria. A matre fabro defponfata,ne gloriemur de parentela. De matre paupere, ne gloriemur in diuitiis,pannis inuolutus,ne gloriemur in veftibus In præfepe pofitus,ne gloriemur in lectis. Cum boue & afino conuerfatus ne gloriemur in confortio. De nocte,ne gloriemur in operibus bonis. Patet igitur quod ifta natiuitas humilis fuit & amorofa. ¶ Secundo dico quod ifta natiuitas fuit vtilis B & fructuofa.Nobis faluator inquit. Nobis.n.eft datiui cafus & fignificãs acquifitionem & vtilitatem, quia fine dubio acquifitioni & vtilitati noftræ non fuæ natus Chriftus, vt, fcilicet, per natiuitatem fuam faluaremur. Sicut enim videmus quod omnia quæ nafcuntur, nobis potius quam fibiipfis nafcuntur, patet de fole,qui oritur non profe,fed ad mundum illuminandum,flumina etiam non fluunt ad fe,fed ad terrã irrigandum, hoc itẽ patet in herbis & fructibus quæ non nafcuntur ad fe fed ad mũdũ pafcendũ,ficChriftus nobis nõ fibi fuit natus,quia natiuitas fua ad vtilitatem & neceffitatem noftram facta eft.Ipfe enim nafci non indigebat, quia femper erat, nos vero natiuitate eius indigebamus,vt falutem per ipfam haberemus.Nobis inquit. Efa.9. Paruulus natus eft nobis & filius datus eft nobis &c.Et ideo de vtilitate ipfius dicit Bern. in fermone O Iefu faluator qui in Bethleem nafceris, quid tam dignum fuit neceffario perditis, quid tam optabile miferis, quid tam vtile defperatis? quafi dicatur, nihil, ifta natiuitas eft principium noftræ redemptionis.

Sicut

Sicut enim dicitur Gal.4.Miſit Deus filium ſuum factum de muliere &c.Et iſta natiuitas fuit

Ad { Noſtram diſcordiam conciliandum,
Noſtræ miſericordiæ auxiliandum,
Hoſtis potentiam humiliandum,
Noſtram potentiam ſublimandum,
Noſtram naturam nobilitandum,
Noſtram ſaluationem perficiendum. }

De primo dicitur 1.Tim.2.Mediator Dei & hominum ipſe Chriſtus Deus.De ſecundo in Pſ.dicitur. Tu vero repuliſti & deſpexiſti,diſtuliſti Chriſtum tuum &c.Applica de tertio Eſa.45.Chriſto meo cyro,cuius deprehendi dexteram, vt ſubiiciam ante faciem eius gentes. Sequitur. Portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam.De quarto in Pſ.Illud producam cornu Dauid paraui lucernam Chriſto. De quinto Apoc.19.dicitur ad B.Ioannem Angelum adorare volentem. Vide ne feceris, cōſeruus enim tuus ſum &c.Vnde de eadem nobilitate dicitur Rom.15. Suſcipite inuicem ſicut ſuſcepit vos Chriſtus in honoreDei. Vnde in vitis patrum de quodam ſancto legitur quod ad punctum mortis riſit, dicens,Nollem Angelus eſſe, quia Chriſtum video in mea natura quia ſi eſſem Angelus non viderem. De ſexto 1.Tim.1 IESVS Chriſtus venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere. Bene igitur concluditur quod iſta natiuitas fuit vtilis & fructuoſa. Nobis inquit de quo Mal.4. Vobis timentibus deum orietur ſol iuſtitiæ.Et in hymno de corpore Chriſti. Nobis natus, nobis datus ex intacta virgine &c.

C ¶ Tertio dico quod iſta natiuitas fuit nobilis & glorioſa, quod oſtenditur cum dicitur. Chriſtus dominus,quaſi dicatur,ille qui natus eſt,eſt Chriſtus, id eſt, vnctus & per conſequens rex & ſacerdos,& eſt dominus omnium generalis Thr.4.Spiritus oris noſtri Chriſtus dominus.Quanto enim planeta eſt nobilior, tanto eius ortus ſuper noſtrum hemiſphærium nobilior reputatur, & ad ſignificationem & perfectionem rerum nobilium & notabilium fortius operatur, ſicut nobilior reputatur ortus Solis quam Iouis,Iouis quam Saturni &c. Quia igitur iſte fuit ortus & natiuitas non cuiuſcunque, ſed domini noſtri IESV Chriſti,nobiliſſimæ prolis,nobiliſſimæ lucis,nobiliſſimi ducis, bene igitur dico quod glorioſus & nobilis debet dici dominus noſter Ieſus Chriſtus & poſſumus dicere quod nobilitatem iſtam probant cuncta quæ ibi fuerunt,ſcilicet,

Nati diuinitas,
Matris virginitas,
Lucis limpiditas,
Regum ſedulitas,
Stellæ nouitas,
Paſtorum veritas,
Signorum mirabilitas.

¶ Prima igitur nobilitas apparet ex nati diuinitate. Natus enim iſte non fuit purus homo,ſed Deus verus, non ſimplex creatura, ſed naturans natura, non fuit homo qui poſſit peccare, ſed fuit Deus qui poſſit ſaluare. Similis enim fuit ſecundum fabulas Cētauris,qui de nube fuerunt generati & ideo duplici natura, ſcilicet, rationabili & animali fuerunt dotati, nam in prima parte fuerunt homines,& in poſterioribus equi, vt poetæ finxerunt ad oſtendendum conditionem vnius animalis quod eſt Centaurus, quod ex parte homo & ex parte equus dicitur. Talis enim videtur Chriſtus eſſe,de nube hodie,id eſt,de virgine puer natus,quia ex parte rationabilis,id eſt,Deus, & ex parte animalis,id eſt, homo corporeus,eſt inuentus.VndeAug de verbis do.dicit.Iſtæ duæ naturæ vnitæ & coniunctæ fuerunt, vt vnus atque idem Ieſus Deus &homo,aliquando aut agat aut loquatur res diuinas,aliquando humanas.¶ Secunda nobilitas patet ex matris virginitate, nobile enim eſt quod virgo concipiat, virgo pariat, virgoq; ante partum, virgo in partu, & virgo poſt partum permaneat. Similis.n. fuit apibus, quæ à perpetuo ſunt virgines, & ſine ſexus comunictione ipſæ tamen faciunt mel & prolem. Et ſic loquitur Augu. ſuper Ioan. dicens quod nobilitas naſcentis fuit in virginitate parentis. Nobilitas etiam parentis fuit in diuinitate naſcentis. ¶ Tertia nobilitas fuit in luminis claritate. De iſto enim dicitur Lu.2. quod lux de cœlo circumfulſit paſtores in nocte natiuitatis. Ad denotandum, quod iſte qui erat lux vera, omnem hominem illuminans,erat natus. ¶ Quarta nobilitas fuit in Angelici agminis iocunditate. Tunc enim vt dicitur Luc.2.Facta eſt cum Angelo multitudo cœleſtis exercitus dicentium:Gloria in excelſis Deo &c. Quia vt dicit Aug. in ſermone: Chriſtus habuit præcurſores Angelos, narratores cœlos, adoratores magnos. ¶ Quinta nobilitas fuit in ſtellæ mirabili nouitate. Nobile.n. quid fuit quod iſta natiuitas ſtellam habuit pro nuncio, Angelos pro ſolatio, magos pro obſequio. Stellæ enim vt dicitur Ge. 1.creatæ ſunt à Deo in ſigna,tempora, menſes & annos.Iſta vero illius fuit ſignum qui intemporalis venit in tempore, & incorporalis in corpore.De iſta autem ſtella dicitur Mat.2.Vbi eſt qui natus eſt &c.ſequitur.Cuius ſtellam vidimus &c. ¶ Sexta nobilitas fuit in paſtorum mira veritate. Paſtoribus enim & perſonis ſimplicibus falſitate carentibus, fuit iſta natiuitas reuelata vt ſic videretur vera,& certa non per fallaciā ſimulata.Luc. 2. Paſtores erant in regione eadem,&c.ſuper quo dicit Beda. Non moueat vilis paſtoris perſona, quia quo rudior ad ſcientiam, quo vilior ad prouidentiam,eo precioſior fuit ad fidē.Chriſtus.n.nō de ſapientib.ſed de ſimplicib.non detractorib.ſed paſtorib.præcones Euangelicos ordinauit. ¶ Septima nobilitas fuit in ſignorū ſeu miraculorum multiplicitate In ipſa enim hora natiuitatis multa miracula apparuerunt. Nam omnis creatura voluit creatori ſuo honorem exhibere, & ei nato veritatis teſtimonium perhibere, & Ideo Paradiſus miſit Angelos ad natiuitatem annunciandum.

Cœlum miſit ſtellam ad viam eis oſtendendum.
Iudęa miſit paſtores ad verbum explorandum.
Oriens miſit Magos ad ei munera offerendum.

Hæc enim ſigna Chriſto nato inIudęa apparuerunt,ſed non minora inter gentiles populos claruerunt. Narrat enim Hier.quod poſt captiuitatem Babylonicam reliquus populus deſcendens in Ægyptum, ſacerdotibus gentilium imaginem virginis paruulum lactantis fecit,quam odorandam eis tradidit,& ſic in futuris rebus eos inſtruxit. Tunc etiam Romæ Octauiani imperatoris Sibylla in cœlo circulum in cuius medio virgo paruulum lactans videbatur,oſtendit,& illum puerum eſſe verum dominū mundi dixit,ita quod imperator in eodē loco altare fecit, quod aram cœli vocauit.In quo quidem loco fidelis populus Eccleſiā fabricauit, & dictus imperator proclamari fecit ne quis ipſum orbis dominum vocaret eo quod alius orbis dominus eſſet. Sed quid de fonte qui per diem & noctem oleum per orbem manauit,dicemus? Quid de templo quod Romani ſummam videntes eſſe pacem in mundo, ædificauerunt,& à diis ſuis reſponſum acceperant quod iſtud templum non caderet, niſi virgo pareret, quod ideo Romani perpetuum crediderunt, qui tamen caſum eius in hora natiuitatis viderunt.Omnia enim iſta ſigna mirabilia & multa alia in Chriſti natiuitate fuerunt, quæ Chriſtum verum Deum oſtenderunt.Chriſtus inquit dominus.Ita quod humana natura potuit dicere illud Dan. 3. Signa & mirabilia fecit apud meDeus.Et ideo B.Bern.in quodam ſermone in vigilia natiuitatis ſuper illud Matt.2. Cum natus eſſet Ieſus, dicit ſic; licet non eodem ordine verborum.O inquit natiuitas illibata ſanctitudine, honorabilis dignitate, amabilis bonitate inueſtigabilis profunditate, & admirabilis nouitate, quod nec primam ſimilem viſa es nec habere ſequentem, hæc enim fuit neſcia doloris, pudoris, & corruptionis, & non reſerans ſed conſecrans templum vteri virginalis &c.

Chriſti paſſio.

Circa paſſionem Chriſti breuiter eſt notandum quod ſicut Ambroſ. ſuper Beati immaculati. Chriſtus ſe morti tradidit & ſic vitæ ſe dedit, ſuſcepit ſeruitutē,& tibi reddit libertatē.In quibus verbis videtur idem innuere quod ſicut vnum membrum vulneratum & ſanguine diminutum reddit toti corpori ſanitatem,ſic vere Chriſtus vulneratus priuatus ſanguine & occiſus,toti corpori, id eſt, Eccleſiæ ſanitatem reſtituit & ſalutem. Nam ſicut dicit Aug.contra hæreſes. Fuſus eſt ſanguis medici, & factus eſt medicamentum phrenetici. Quia certum quod homo occaſionaliter fuit cauſa mortis Chriſti, mors vero Chriſti eſt cauſa vitæ & ſalutis hominis. Dicit enim Iſidorus quod Pythagoras aiebat quod anguis qui eſt homini naturaliter venenoſus & mortiferus de medulla hominis mortui ſolet naſci. Sic vere anguis, id eſt, peccatum hominis venenoſum & mortiferum,quo quidē homo fuit mortuus in peccatis, qui quidem anguis fuit cauſa mortis hominis viui, ſcilicet, Chriſti, de eius tamen medulla hominis mortui, ſuæ mortis ſanguine,& ſuæ mortis virtute fuerunt nati ſpiritualiter, & vitæ gratiæ quam in Adam amiſerant reſtituti quia breuiter ſicut venenum anguis occidit hominem,& medulla hominis mortui generat anguem,ſic venenum peccatorum noſtrorū hominem Chriſtum occidit,eius vero mortis gratia & medulla vitam & gloriam nobis dedit.Vnde 1.Cor.15 Quoniam quidem per hominem mors,&c. Vtilis enim fuit homini Chriſti paſſio, quæ ſua facta eſt reſurrectio. Et ideo breuiter de ſua paſſione & eius neceſſaria & vtili conditione poſſumus breuiter exponere illud Luc. 23. Oportuit Chriſtum pati,vbi aduerte quod Chriſti paſſio fuit,ſcilicet. Mirabiliter neceſſaria, quod probat verbum vtilitatis Oportuit. Terribiliter afflictoria,quod probat verbum pœnalitatis. Pati. Amabiliter voluntaria,quod probat verbum ſuauitatis. Chriſtum.Dico primo quod iſta paſſio fuit neceſſaria mirabiliter. Oportuit inquit. Oportunum enim & congruum videbatur quod vnus pro omnib. moreretur, vt non totus mūdus in præcipitiū laberetur,iuxta prophetiā Caiphæ Ioa.11.dicētis Expedit vt vnus moriatur homo.Et ſicut apparet quod neceſſarium eſt quod nubes rumpatur ad hoc quod ſtillante pluuia ſubiecta terra debite irrigetur, ſic vere neceſſarium fuit quod

nubes carnis Christi per paſſionem rumperetur, vt pluuia ſui precioſi ſanguinis emanante, terra, id eſt, anima irrigaretur per gratiam, & per bonam operationem fœcundaretur. Iſta enim nubes eſt qua per paſſionem aperta, pluuia ſui dulcis ſanguinis emanauit, tonitruum, ipſius dicentis Heli heli, cum emitteret, ſpiritum, intonuit coruſcatio plurimorum miraculorum tunc temporis coruſcauit. Ipſo enim moriente terra mota eſt ſol obſcuratus eſt, &c. Vnde in Pſ. Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ. Et ſicut videmus de nube quod propter nimiam aduſtionē pluuia efficitur rubea & ſanguinea, ſic & de iſta nube &c. Applica. Sed Christus pro certo ſanguinem ſuum fudit & mori voluit triplici ratione, ſcilicet,

Vt { Pater placaretur,
Culpa deleretur,
Homo ſaluaretur.

Per iſtam enim paſſionem ira patris fuit placata, pater enim erat offenſus propter peccatum Adæ, & ideo oportuit placari, & non potuit placari niſi aliquis de genere ſuo faceret emendam. Cum autem in genere Adam non eſſet qui de tanto reatu poſſet ſatisfacere, voluit Dei filius homo fieri, vt ſic iſtam emendam poſſet facere, quia Deus & homo iſta teneretur facere. De leopardo domito legimus quod quando ad venandum ducitur & perdit prædam ſuam ita iraſcitur quod niſi videat ſanguinem nō placatur: ideo venator ſolet agnum occidere, occiſum ſanguinolentum ſibi oſtendere, & ſic placatur. Sic vere Deus pater præda humani generis perdita iratus & offenſus placari non potuit quouſque agnum immaculatum Christum occiſum cerneret & videret. Figuratus in Angelo qui videns ſanguinem in poſtibus domorum, in ipſis habitantibus pepercit, & in illa domo primogenita non occidit: ſicut dicitur Exo. 12. Sic dominus voluit parcere domui generis humani quando ſanguinem paſchalis agni Christi in eius foribus vidit eſſe. Vnde 1. Ioan. 2. Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: vt de humano genere agnum offerente poſſit dicere illud Leu. 1. Agnum immaculatum maſculum offeretis ad placandum dominum. Item vt culpa deleretur. Ad hoc enim quod corpora vel res maculis deformes & deturpatæ purgentur & mundentur, neceſſe eſt quod puro aliquo liquore abſtergantur, ſic culpæ macula, quæ à primo parente noſtro Adam in omnem humani generis poſteritatem defluxit, & ſingulorum animas coinquinauit, non niſi puriſſimo ſanguine Christi quē puriſſimis virginis viſcerib. accepit, dilui potuit & abſtergi iuxta illud Apoc. 1. Christus lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Item vt homo ſaluaretur, & vt cœlum humano generi redderetur. Ad hoc enim vt hæreditas impignorata vel obligata reſtituatur, neceſſe eſt quod ante omnia precium ſaluatur. Cum igitur per peccatum hæreditas noſtra, ſcilicet, paradiſus, fuiſſet obligata, vendita, & à nobis penitus alienata, oportuit antequam reſtituetur, quod præcium redemptionis ſolueretur, ſcilicet, mors & ſanguis Christi. Sicut enim dicitur 1. Petri 1. Nō corruptibilibus auro vel argento &c. Nota illud de hiſtoria Mallini de quodam rege turrim ædificante quod quicquid fiebat in die, poſt noctem deſtructum in mane reperit & inuenit &c. Patet igitur quod paſſio Christi fuit neceſſaria

Vt Deus placaretur,
Vt culpa deleretur,
Vt homo ſaluaretur.

Vnde Auguſtinus in ſermone dicit quod Christus emit ſibi fratres ſanguine proprio, probauit reprobatos, redemit venditos, honorauit iniuriatos, viuificauit occiſos. Oportuit igitur quaſi diceret, neceſſarium fuit. Vnde ipſemet dicit Lu. 17. quod primū oportet ipſum multa pati, & reprobari à generatione hac. Patet
B igitur quod Christi paſſio fuit neceſſaria. ¶ Secundo dico, quod iſta Christi paſſio fuit voluntaria quantum ad Christum. Nam ſponte & non coacte ſupplicium ſuſtinuit. Christum inquit, qui interpretatur vnctus, res enim vncta faciliter & ſine difficultate flectitur & plicatur. Ad denotandum quod Christus qui interpretatur vnctus, non coacte, ſed ſicut dicitur Phil. 2. Factus eſt obediens vſq; ad mortem dicens patri illud Pſ. Voluntarie ſacrificabo tibi &c Christus enim ſimilis eſt pellicano, quæ eſt auis voluntaria, quę dum pullos à ſerpente morſos inuenit, voluntarie cū roſtro in pectus ſe percutit, & ſic virtute proprij ſanguinis deſtillantis à morte ſuſcitat & reducit ſicut dicit Iaco. de mirabilibus orientalium regionum. Christus etiā ſimilis eſt phœnici quæ eſt auis in ſpecie ſui generis vnica, quæ cum vſque ad præfinitum à natura tempus vixerit, ſuper ſtruem lignorum aromaticorum voluntarie ſe ponit, ipſa à feruore diei igne ſuccenſa comburitur, & tandem in auem priſtinam poſt triduum reformatur ſicut per omnia dicit [Philoſophus & Iſidorus] & Ambroſius in hexameron. Reuera chariſſimi talis fuit Christus. Iſte. n. vidēs filios homines ab antiquo ſerpente in Adam interfectos condolens eorum miſeriæ, voluntarie ſanguinem ſuum fudit, & etiam ſuper ligna aromatica ſanctæ crucis voluntarie ſe immiſit vbi paſſionis ignib. ſe cremauit tandem expleto triduo reſurrexit, & ſic virtute ſui ſanguinis humanum genus, quod erat mortuum, rediit ad vitam & reuixit Oſeæ 6. Viuificabit nos poſt duos dies &c. Igitur paſſio Christi fuit voluntaria. ¶ Tertio dico, quod Christi paſſio fuit valde afflictoria. Pati inquit. Pati. n. illationem pœnæ & afflictionis deſignat. Christi namq; paſſione pene omnia pænalia, triſtia, & deſolabilia, nihil delectabile fuit ibi. Vnde notare poſſumus quod loquendo moraliter quatuor habuit partes pænales, videlicet

Proditioſum ingreſſum, quia proditioſe inchoata,
Opprobrioſum progreſſum, quia opprobrioſe mediata,
Flagitioſum egreſſum, quia flagitioſe terminata,
Miraculoſum ſuggreſſum, quia miraculoſe prædicata.

¶ Dico igitur quod paſſio Christi fuit proditioſe inchoata, quia C
proprij filij, proprius filius, proprius diſcipulus, ipſum occiderunt, & illi pro quibus venerat, ipſum ad illudendum & occidēdum gentib. tradiderunt, quod vtiq; fuit maior dolor, quia magis eſt doloroſum tradi ab amicis, conſanguineis propinquis, & a ſubditis, quā ab extraneis & remotis. Et ideo Pſ. conqueritur dicens. Amici mei & proximi mei aduerſum me appropinquauerunt & ſteterūt. Et ſic dico ꝙ iſte ꝓditioſus ingreſſus apparuit

In principum conciliatione,
In Iudæ venditione & mercatione,
In oſculi datione & exhibitione.

Erant enim principes proditioſe congregati, vt Ieſum dolo tenerent & occiderent, dicentes illud Ioan. 11. Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit, ſi dimittimus eum ſic &c. Cuius ſimile quotidie faciunt, proditores, qui conſilia habent inuicem contra pauperes innocentes, ſicut de balliuis & officialib. videmus, qui in hoc conueniunt ſimul vt alios dolo teneant & occidant. In Pſ. Congregati ſunt conuenerunt in vnum aduerſus dominum & aduerſus Christum eius. Similes vulturib. quorū collegium & congregatio futura prælij eſt præſagium, ſecundum Plin. Quia vt communiter à talibus conuentibus & cōſiliis malignorum non ſequitur niſi mors & bellum Christi, id eſt, rapina & exactio pauperum ſubditorum 1. Mac. 5. Gentes congregatæ ſunt aduerſus Iſraelitas. Item proditioſe venit Iudas ad Ieſum vendendum, & reuelandum, & hoc fuit quando dixit. Quid vultis mihi dare & ego eum vobis tradam. Dicūt enim quidā quod Iudas eorum quæ domino dabantur, procurator, decimam partem habebat, propter quod Iudas trecentorum denariorum decimam partem quæ ſunt 30. denarij, recuperare volens, Christū pro 30. denariis vendidit. In quo poſſumus intelligere multa

Contra { Detractores,
Mercatores,
Sęculares,
Peccatores,
Poſſeſſores.

¶ Primum enim notabile eſt contra detractores, quia quantumcunque opus ſit bonum quod facimus, tamen reprahenſione nō caremus, quia dato quod Maria vngendo Christum cum ſumma deuotione opus laudabile faceret ipſam tamen Iudas redarguit. Et ideo exemplo iſtius mulieris bona opera propter detractores non ſunt omittenda, ſed ſecundum conſcientiam frequētanda, quia ſecundum Sen. in quadam Epiſtola. Nulla tam modeſta fœlicitas quæ dentibus careat detractorum. Non curemus ergo dum tamen ſint opera bona quæ facimus, ſed dicamus cū Tullio quod in libera ciuitate liberæ debent eſſe mentes & linguæ. ¶ Secundum notabile eſt contra vſurarios balliuos & malos mercatores. Iſti enim exemplo Iudæ quando aliquid perdūt, per fas vel nefas recuperare volunt, quinimo, vt perdita reſtaurent, multa mala faciunt & committunt. Iudas. n. qui 30. denarios in vnguento perdidit, ipſos Christum vendendo recuperare voluit. Nam vſurarij & alij falſi mercatores mercari rapere & furari non ceſſabunt, quouſq; quicquid per ſuperiores ſuos & alios perdiderunt, reſtaurauerint ſimiles naturæ in infirmitate depauperatæ, quæ in tantum appetit cibum, quod mortem quādoque incurrit Eccl. 37. Propter crapulam multi obierunt. Cuius exemplum ponitur de muſcis, quia melius eſt vlceroſas muſcas & repletas ſanguine non obiicere, pro eo, quod tandem vacuæ redeuntes, ſolent acrius moleſtare. ¶ Tertium notabile eſt contra ſæculares, quia Iudas vnguentum perditum dixit, pro eo quod in vſus domini effuſum vidit. Cuius ſimilę ſæculares faciūt quia ſi aliquem ad clerum vel religionem vel Dei ſeruitium accedere, vel vitam ſuam emendare cernunt ipſum perditum reputant atque credunt. Similes fatuis, qui ſemen in terram iactatum perditum credunt, cum tamen multo amplius profert fructum. Ad quid inquiunt perditio hæc? qui talis & tantus fuiſſes ſi in ſæculo remanſiſſes. Et ideo tales qui à vexatione malorum infeſtantur, debent dicere cum Pſ. Factus ſum ſicut vas perditū, quoniam audiui &c. Quartum notabile eſt contra peccatores, quia Iudas de Christo vendito habuit 30. denarios, & tamen

hodie sunt multi qui non pro 30. imo pro nihilo vendunt ipsum sicut luxuriosi, pro minima delectatione, auari pro minimo lucro &c. de quibus dicitur Heb. 6. quod isti crucifigunt Christum rursum in semetipsis. ¶ Quintum notabile est contra temporalium possessores, quia dictum est quod bursa & administratio pecuniarum Iudæ fuit tradita, quamuis fuit fur & malus. Administratio vero spiritualium non Iudæ pessimo, imo Petro iusto & sancto fuit tradita & data, Mat. 16. Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam Io. 21. Pasce oues meas. Ad denotandū quod Deus reputat parum temporalia, multum vero spiritualia, quia administratio temporalium aliquando committitur ipsis malis. Ps. Ecce ipsi peccatores abūdantes in sæculo. De administratione vero spiritualiū nunquā à Deo vt cōmuniter cōmittitur, nisi bonis. Cuius contrarium faciunt multi prælati, qui facilius homini ignoranti committunt curam centum animarum, quā de temporalibus redditibus committerent vnum nummum, quia hodie curant de temporalibus plus quam de spiritualibus, plus de terrenis quam æternis Cuius tamen contrarium in præsenti articulo facit Christus, & cuius contrarium docet Apostolus 1. ad Cor. 6. dicens contemptibiles in sęcularibus esse ponendos, & spirituales in spiritualibus occupandos. Patet ergo secunda proditio quæ fuit in passionis inchoatione, scilicet, quomodo pro-
D ditiose venit Iudas ad Christum vendendum. ¶ Item dico quod proditiose venit ad Christum osculandum. Dederat enim signum proditor eis, dicens. Quem osculatus fuero, ipse est tenete eum, & accedens osculatus est eum. Acceptis ergo 30. denariis osculatus est eum ex more, dicens. Aue rabbi, qui tandem videns quod Christus morte damnatus esset, pœnituit, & restituit pecuniam, dicens, peccaui &c. Iudæi vero dicebant de pecunia. Non licet eā mittere in corbonam, id est, in arcam communem pro vsibus tēpli, & ideo Iudæi agrum pro sepeliendis peregrinis emerunt. Ex quo possumus elicere tria, scilicet,

Primum contra blanditiam proditorum,
Secundum contra proteruiam obstinatorum,
Tertium contra auaritiam vsurariorum.

¶ Primum est notabile contra blanditiam proditorum siue verbosorum, quia Iudas osculando & salutando magistrum tradidit occidendum. Cuius simile videntur facere deceptores, qui osculādo & plaudendo & salutando & adulando fidelitatem & amicitiam fingendo, aliorum consilia solent inuestigare, & tandē damna & præiudicia procurare. Similes falci, quæ prius herbas amplexatur, postea pungit. Similes barbitonsori, qui primo vngit, postea pungit Similes potatori, qui osculando Scyphum, vinum suum subtrahit & emungit. O quot tales sunt in mundo, qui sub specie boni decipiunt proximos & amicos. Figurati in Ioab 2. Reg. 30. qui tenens mentum Amasæ, dixit ei. Salue mi frater, & alia manu eduxit gladium, & occidit eum. Contra quos Hie. 14. Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est in ore suo, pacem cum amico suo loquitur, & occulte ponit ei insidias. ¶ Secundum notabile est contra nequitiam vsurariorum. Iudas enim dicitur pœnituisse & restituisse. Isti vero continue peccant, & nunquam pœnitent, & si remordente conscientia aliquando pœniteant, nunquam tamen propter hoc restituunt aut cessant, sed continue rapinas, vsuras & lucra accumulant & augmentāt. Isti enim similes sunt istis mastinis canibus antiquis qui infestati à muscis nunquam solent se de loco suo mouere, sed vibrando caput, ipsas aliquantulum excutere, & propter hoc non solēt recedere, sed redire, quia proculdubio tales quandoque caput conscientiæ bene mouent & concutiunt, quando, scilicet, cogitant de peccatis, sed nunquam propter hoc locum peccati vel statum dimittunt, quinimo malæ consuetudinis vinculo detenti in idem redeunt, Pone hic si vis de leone, & allega illud 2. Petr. 2. Canis ad vomitum reuersus &c. Item similes sunt illi de quo narratur in vitis patrum, quem volens quidam sanctus cōuertere, duxit ad syluā, & facta strue lignorum, non potuit portare, aggrega inquit plus de lignis, minus potuit leuare, pone inquit plus & leua, & non poterat, quomodo inquit potero modo, quia primo quando multo minus erat non potui? Talis es tu inquit sanctus, quotidie tentas leuare & excutere pondus peccatorum tuorum, & non potes, & nihilominus non cessas quotidie peccata aggregare, & semper tentas pœnitere & excutere, quo audito pœnituit. Toto ergo impetu sunt onera peccatorum reiicienda, iuxta Sen. qui dicit quod vitia sunt excutienda, non defendenda, alias tantum cumulatur in fine pondus, quod necessario in inferno descendunt. ¶ Tertium notabile est contra auaritiam, quia Iudæi illam malam pecuniam non in vsus proprios expenderunt, sed in vsus pietatis exposuerunt, & exinde agrum figuli in sepulturam peregrinorum emerunt. In quo notatur quod ager figuli qui plasmauit mundum, scilicet, paradisus per Christi passionem emitur, vt peregrini & aduenæ, id est, sancti de (quibus 2. Cor. 15. Quamdiu sumus in corpore, peregrinamur à domino) ibidem æternaliter sepeliantur, Et in quo etiam notatur quod de mammona iniquitatis debemus nobis amicos facere, & agrum paradisi & æterna tabernacula comparare. His ergo sunt peiores, qui de male acquisitis nullum bonum faciunt aliis, sed sibi, vxoribus & paruulis retinent & reponunt. Similes vulturi, qui prædam suam aliis auibus sicut aquila non diuidit, sed in nido ipsam reseruat & reponit, vbi multoties putrescit. Quia isti nolunt aliquid indigentibus erogare, sed blada, vina & alia vltra debitum reseruare, ita quod quandoque solet totum putrescere, & perire Iac. 5. Agite nunc diuites &c. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, vestimenta vestra à tinea comesta sunt, argentū &c. Sic patet igitur quomodo passio Christi tam per Iudęos, quā per Iudā proditiose fuit inchoata. Et bene proditiose, quia ipse venerat ad Iudæorum petitionem, tamen ipsi procurauerunt mortem & passionem, dicit enim Philosophus quod elephas animal maximum sic venatur, duæ enim puellæ cantantes in deserto ponuntur, ad quas dum venit elephas, voce delectatur earum, vnde vnius lambit māmillas, alia ipsum proditiose occidit. Ceruus etiam quasi modo simili venatur, vnus enim venator sibilat, & dū ceruus sibilose delectat, alius speculum sibi parat. Sic vere charissimi ceruus & elephas noster Christus, cantib. & precibus sibilis & iubilis ipsorum Iudæorum ad desertum huius mundi fuit tractus, & tam ab vna puella quam ab alia, id est, tam à populo gentili (qualis fuit Iob, qui dicebat Iob 13. Quare faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum?) quam ab illis de populo Iudaico multipliciter inuocatus. Esa. 64. Vtinam dirumperes cœlos & descenderes. Veni ad liberandum nos domine Deus virtutum. Sed istum proditiose vulnerauerunt tam Iudæi quam gentiles, & tam Pilatus quam Iudæorum exercitus illum qui pro ipsis venerat, occiderunt Tob 1 Occiderunt regē filij eius. Fuit ergo passio proditiose inchoata, quod est primum E
principale. ¶ Deinde dico quod ista passio fuit opprobriose mediata. In persona enim Christi dicitur in Ps. ipsi Deo patri. Propter te sustinui opprobrium &c. Quia pro certo nullus vnquam sustinuit maiora opprobria quam ipse, & maxime habito respectu ad personam ipsius. Ista enim opprobriosa mediatio & deductio consistit in quatuor, scilicet, in

Captione,
Illusione,
Petri negatione,
Flagellatione.

Iste fuit captus & ligatus. Die enim sancto Iouis facta cœna paschali cum discipulis intrauit hortum deliciosum. Ad denotandum quod ad hortum paradisi intrare volebat, & ipsum aperire fidelibus disponebat, vbi postquam orasset & discipulos multipliciter exhortatus esset, venit Iudas cum Iudæorum multitudine copiosa, quib. cum Christus dixisset. Quem quæritis? omnes ceciderunt retro, discipuli vero timentes fugerunt & saluatorem solum cum canibus dimiserunt. De quo quidem duo notabilia elicere possumus. Vnum circa Iudæos obstinatos & insanos, & aliud circa amicos friuolos atque vanos. ¶ Primo quidem circa obstinatos & peruersos, quia isti dato quod tandem mirabilia domini vidissent, & auriculam serui abscissam etiam reiunctam aspexissent, non propter hoc à captione cessauerunt. Quod etiā quotidie videmus in Iudæis, quia miracula possunt cernere, & tamen non volunt à sua malitia resilire, quia mens obstinata à malo conceptu nunquam retrahitur, nec amore nec timore flectitur aut retrahitur, & ideo dicitur quod isti ceciderunt retro, quia qui retro cadit, vbi cadit non videt. Sic nec obstinatus nec obcæcatus videt quo regitur vel quo tendit. Figura in Heli, de quo dicitur 1. Reg. 4. quod de sella cecidit retrorsum, & fractis ceruicibus expirauit Ps. Qui cadit, non adiiciet vt resurgat. Boni vero si cadunt aliquoties per peccatum (iuxta illud Prou. 24. Septies in die cadit iustus, & resurgit) non retro, sed in faciem suā dicuntur cadere pro eo quod bene vident vbi cadunt, quod scilicet, delinquendo Dei gratiam perdunt, & ideo solent per pœnitentiam resurgere, & ad statum gratię reuenire. Dan 2. Cecidit in faciem, & adorauit. Aliud notabile est circa amicos mundanos. Apostoli enim qui Christum in cœna quando comederat, in introitu vrbis quando a turbis honoratus fuerat, associauerunt, ipsum solum in periculo dimiserunt, quoniam ipsum esse in mortis & tribulationis articulo conspexerunt. Quibus amici mundani sunt similes, qui bene associant hominem quamdiu durant prospera, ipsum vero dimittunt quando insurgunt aduersa. Similis ēt locustis & muscis, quæ in æstate quando fructus abundāt in terra, in magna copia inueniuntur, in hyeme ingruēte frigore non videntur. Quia sicut dicitur Eccl. 6. Est amicus socius mensæ, & non permanebit in necessitate. Fuit igitur captus & ligatus. ¶ Item dico quod fuit illusus, derisus, & colaphizatus. Capto enim & ligato domino, statim eum ad Annam & Caiphā duxerunt, vbi tandē velato capite eum percusserunt, & postea

ducentes

ducentes ad Herodem, ipſum veſte alba induerunt, & tandem reducentes ad Pilatum purpura veſtierunt, & deriſorie, tanquã regi loco ſceptri in manu tradiderunt arundinem, & coronam ſpineam in capite poſuerunt, ipſumq; ſicut regem ſalutauerũt, dicentes. Aue rex iudæorum, & ſputis ſpurciſſimis conſpuerunt. O Deus quales & quantæ fuerunt iſtæ deriſiones? tacuit, & de malorum iniuriis non curauit, docuit etiam ſpiritualiter exemplo ſuo quod nos debemus capite velari per humilitatem, alapis percuti per aduerſitatem, albis veſtibus indui per innocentiæ puritatem, purpura veſtiri per patientiam, arundine, id eſt, crucis baculo ſuſtentari per conſiderationem, ſpinis coronari per pœnitentiam, & inſuper ſputis & verbis malorum laceſſiri, per iniuriam nos admonuit. Iuxta illud Leu. 19 Non quæras vltionẽ nec memor eris iniurię ciuium tuorum. Fuit igitur deriſus & colaphizatus. ¶ Item fuit à Petro non ſemel, ſed pluries negatus. Iſta eſt enim vna maxima pœna, videre amicum à fidelitate deficere, & illum qui fuerat ſibi ita coniunctus quod dixerat. Et ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo, ita videtur denegare Iſtud tamen diſpenſatione diuina permiſſum eſt, tribus de cauſis vt, ſcilicet, maiores non præſumere diſcerent, item vt peccatores non deſperarent, & vt prælati ſucceſſores eius propriã fragilitatem cognoſcant. ¶ Item fuit ad ſtipitem grauiter flagellatus. Pilatus enim crudelitati iudæorum volens ſatisfacere, ipſum flagellandum tradidit, vt ſic ſatiatis, poſſet ab eis Ieſum à morte liberare, & ideo poſtquam fuiſſet laceratus, dixit eis. Ecce homo quaſi dicat, homo frater veſter eſt compatiamini. Ac ſi allegaret illud Sen. in prou. Nullum animal eſt amoroſius, nullum maiori arte tractandum quam homo. Qui tamen ſatiati non fuerunt, imo in ipſum grauius exarſerunt, & Crucifige eum, Reus eſt mortis clamauerunt. In quo poſſumus notare quod hodie mali Eccleſiaſtici ſunt ipſis ſæcularibus peiores & crudeliores. Pilatus enim ſæcularis & paganus Chriſtum liberare volebat, grex tamen ſacerdotum & pontificum hoc nolebant, ſed furibunde, Crucifige, Crucifige, clamauerunt ita quod tunc videretur impletum illud Pſ. Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpides ſurdæ. Et nota quod illi comparantur aſpidi, quia aſpis hominem mordens & venenans, facit

Calorem immutari,
Membra infrigidari,
Dolore grauari,
Mortem accelerari.

Quia intra tres dies dicitur occidere & ſiti fatigare, & maxime aſpis quæ dicitur ſitula. Item illæ plus nocent quæ ſunt mares, quæ ſunt ſeniores, & illæ quæ in montibus manentes, illæ quæ ſunt fameſcentes, & illæ quæ ſunt iratæ & frementes, ſicut dicũt Iſidorus & Plin. Reuera tales fuerunt in præſenti Iudæi venenoſi. Chriſtum enim quem momorderunt, decolorem & deformẽ fecerunt, in quantum faciem eius ſputis viliſſimis fœdauerunt, & in quantum de ipſo totum ſanguinem extraxerunt. Eſa. 53. Vidimus eum, & non erat aſpectus, virum dolorum, & ſcientem infirmitatem. Dolorem etiam maximum cauſauerunt, quia infra tres horas tempore paſſionis mortem accelerauerunt, quia ſexta hora crucifixus eſt, & nona expirauit, & ipſum ſitim pati propter tormenta fecerunt, ad literam, dicentem, ſitio, & ſic in ipſo ſuã malitiam compleuerunt, de quo dolore dicit ipſe Chriſtus. Thr. 1. O vos omnes qui tranſitis per viam, &c. Et proculdubio iſti fuerunt peſſimi, quia iſti ad literam fuerunt mares & maſculi, quia mulieres ita non ſæuierunt in Chriſtum, ſicut viri, imo de filiabus. Hieruſalem legimus quod ſuper eum flebant, & de vxore Pilati quod ipſum voluit expedire. Item iſti fuerunt antiqui, ſeniores enim populi & honorabiliores cauſa fuerunt mortis ſuæ. Item iſti fuerunt montuoſi, quia Iudæa ad literam in montibus ſita eſt. Item iſti erant irati, & veneno malitiæ inſtigati. Vnde igitur dico quod furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis iſti ſunt qui dicebant illud Sap. 2. Circumueniamus iuſtum, quoniam inutilis eſt nobis &c. Vſque, contumelia & tormento interrogemus eum &c. Vide ibi ſi vis, quia ibi figuratus eſt totus proceſſus malitiæ iudæorum. Vnde ſequitur ibidem. Hæc cogitauerunt & errauerunt, excæcauit enim eos malitia eorum. Sic igitur patet quomodo Chriſtus

Ad ſtipitem fuit flagellatus,
A Petro pluries negatus,
Multipliciter deriſus & diffamatus,
A vilibus perſonis captus & ligatus.

Quare bene dico quod iſta paſſio fuit opprobrioſe mediatã.

F ¶ Deniq; dico quod fuit flagitioſe conſummata. Iſta autem dura conſummatio fuit, ſcilicet,

In { Sententia tam impia.
Anguſtia tam anxia.
Sæuitia tam noxia. }

Ibi enim fuit ſententia impia. Audiens enim Pilatus quod Iudæi ſibi dicebant. Si hunc dimittis, non es amicus cæſaris, accuſari cęſari timuit, & innocentem morti adiudicauit, & poſtea manus ſuas lauit dicens, Innocens ego ſum à ſanguine iuſti huius. Cuius quidem Pilatus ſimilia ſunt duo genera perſonarum, ſc. illi qui timore dominorum ſuorum, & ne perdãt gratias eorum, ne apud eos accuſentur, non dubitant malas ſententias proferre, & iure vel iniuria pecunias ab innocentibus extorquere: ſciunt. n. quod alias gratiam dominorũ ſuorum nõ haberent niſi lucrum propriis dominis reportarent. Gen. 25. Iſaac diligebat Eſau, eo quod de venationib. eius veſceretur &c. Huic etiam ſunt ſimiles, quidam qui ſi aliquid mali ad inſtantiam aliorum faciunt innocentes & liberos ſe eſſe credunt, ſicut Pilatus innocentem ſe dicebat, eo quod iſta non de ſua voluntate, ſed ad inſtantiam aliorum faciebat. O Pilate non ſic, ſcriptum. n. eſt Exo. 23. Non ſequeris turbam ad faciendum malum nec in iudicio plurimorũ acquieſces ſententiæ, vt à vero deuies, quod quia non ſeruaſti in hoc ſęculo, ideo in alio pœnas non modicas incurriſti. Sed ſi vis pone hic de Pilato, de Veronica, de tunica inconſutili, & quõ ſe occidit, & tandem prope Viennã de qua natus fuit, in quodam puteo ſepultus fuit. Vide in legenda de hiſtoria ſanctorum. Fuit igitur ibi impia ſententia. ¶ Item ibi fuit noxia ſæuitia. Ibi enim fuerunt Iudæi crudeles vltra modum & ſæui in quantum innocentem damnauerunt ad pœnam talis & tam enormis tormenti. Modus enim ipſius crucifixionis oſtendit qualiter in Chriſtũ gens impia deſæuit, quia ipſum Chriſtum crucem ſuam portare coegerunt, ipſum tandem nudum ſuper crucem extenderunt, & ibi cum clauis groſſis & male formatis & nõ per fabrum ſed per quendam ribaldum factis conclauauerunt. Dic ſi vis de clauis quomodo fuerũt facti, & ſic cũ cruce ſurſum erexerũt. Tunc impletum eſt illud Threnor. 4. Filia populi mei eſt crudelis ſicut ſtruthio in deſerto. Struthio enim Ouum ſuum bene obliuiſcitur, ipſum tamen non frangit. Iſti tamen ouum. i. fratrem & amicum ſuum Chriſtum, non ſolum obliuioni dederunt imo etiam fregerunt & occiderunt, quapropter crudeles non ſicut ſtruthio, ſed plus fuerunt ſæui. ¶ Item dico quod ibi fuit pœnalitas & anguſtia, & id à parte Chriſti. Quid enim pœnalius quam præſente matre ſuſpendi, cum latronib. deputari, ſputis defœdari, verbiſq; rideri, ſpinis lacerari, lancea vulnerari? Iſte primo fuit nudatus tandem, vt dictum eſt, cruci fortiter conclauatus, & inclinato capite fuit beata anima priuatus & mortis vulnere ſauciatus. In nuditate enim commendauit nobis paupertatem, dicens. Iob 1. Nudus enim egreſſus ſum de vtero matris meæ nudus reuertar illuc in conclauatione, commendauit nobis boni propoſiti ſtabilitatẽ, vt ſic dicat Gal. 2. Chriſto confixus ſum cruci. In capitis inclinatione nobis cõmendauit humilitatẽ. Eccl. 4. Magnati humilia caput tuũ. Et nota ſi vis, ꝙ in Chriſto ſunt tria notabilia, ſ.

Capitis inclinatio,
Corporis depoſitio,
Plagarum emanatio.

Dico capitis inclinatio. Iſte enim humiliauit caput ad multa, ſ. ad vanam gloriam vitandam, quia titulum habebat deſuper, Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum. ¶ Item ad perfectam obedientiã, oſtendendam, quia ipſe eſt qui fuerat obediẽs patri vſq; ad mortem Phil. 2. ¶ Item ad gratias patri agendum propter victoriam contra hoſtem. Gen. 24. Inclinauit ſe homo & adorauit. ¶ Item ad infernum comminuendum, quia iam ipſum volebat aggredi, dicens Oſeæ. 13. O mors, ero mors tua, morſus tuus ero inferne. ¶ Item ad peccatoribus compatiendum, & ad noſtras miſerias intuendum Ioan. 20. Inclinauit ſe, & proſpexit in monumentũ. Item ad noſtras preces exaudiendum Pſ. Inclina aurem tuã mihi, & exaudi verba mea. Dico corporis diſpoſitio. De quo vide ſupra vbi Crux in §. Sexto dico. Dico plagarũ perforatio. Chriſtus enim quinq; plagas habuit, per quas ſanguis precioſiſſimus deſtillauit. In quo notatur, quod Chriſtus fons miſericordiæ eſt, & ideo plures riuulos voluit habere, per quos aquas miſericordiæ peccatorib. deſtillaret. Figuratus in probatica piſcina, quæ quinque porticus habebat, in qua ſanabatur qui primus deſcẽdebat. Quia, ſcilicet, illi qui in illam piſcinam gratiæ Chriſtum, ſc. per quinque porticus quinq; vulnerum ingrediuntur, hoc eſt dictũ, per conſiderationem paſſionis Chriſti ad ipſum afficiuntur, & ei compatiuntur, ſani à cunctis vitiis efficiuntur, & à cunctis criminibus abluuntur Apo. 7. Lauerũt ſtolas ſuas in ſanguine agni. Ideo de iſtis dicit Bern. Vndiq; patent viſcera miſericordiæ tuæ bone Ieſu, nec deſunt foramina per quæ effluant. Quia ſicut à capone in veru poſito deplumato, igni applicato, & denudato, ſtillat pinguedo ſic à Chriſto in veru crucis poſito, & clauato, in igne paſſionis exuſto, gratiæ ſtillat plenitudo, & benedicti ſanguinis ſaluificans ſanctitudo. Exemplo arboris thuris, quæ in æſtate in cortice ſcinditur, & liquor odoriferus diſtillatur, de quo Deus ſuauiter incenſatur, & medicina languentibus procuratur, quia liquor ſanguinis à cortice humanitatis Chriſti in æſtate, & feruore paſſionis perforata ſtillantis, eſt Deo patri ſuauis odoratio, & infirmis peccatorib. ſalubris medicatio, vt Chriſtus

in cruce sicut botrus in arbore pendens: figuretur Apo. 22. vbi dicitur quod ex vtraque parte fluminis erat lignum vitæ afferens fructus 12. per menses singulos. Et Ezech. 37. Erunt fructus eius in cibum, & folia eius in medicinam. Quia Christus in cruce lignum vitæ dicitur, qui fructus 12. nobis mittit, quibus sanat, satiat, atq; pascit. Istos autem 12. fructus enumerat Ber. dicens. Sic largus est ille dispensator, qui carnem suam dedit in cibũ, & sanguinem in potum, animam in precium, vulnera in remediũ, brachia in refrigerium, crucem in clypeum, cor in iudicium, aquam in balneum, sudorem in medicamentum, clauos in salsamentũ, coronam spineam in ornamentum, verba in documentum, vitã & mortem vtrumque in exemplum. Hi sunt 12. fructus ligni vitæ. Si igitur patet charissimi quomodo tria notabilia inter cætera in Christi passionis consummatione fuerunt, scilicet,

Plagarum destillatio.
Corporis depositio.
Capitis inclinatio.

Et sic ostensum est quomodo in ista consummatione fuit pœnalitas & angustia. Crudelitas, & sæuitia iniquitas, & iniustitia. Et sic patet tertium membrũ principale, scilicet, quod Christi passio fuit flagitiose consummata.
G ¶ Insuper dico, quod fuit miraculose prædicata vel reuelata. Videmus enim quod fracta nube apparent coruscationes, fracto speculo apparent ibi plures imagines. Aperto libro apparent, & videntur scientiarum veritates. Sic vere Christus qui dicitur nubes rorida, speculũ sine macula, liber signatus, cum esset integer, & vnus, vna sola imago, scilicet, humanitatis in eo relucebat, multaque secreta fidei in ipso libro clauso latebant, & lux diuinitatis sicut in nube tenebrosa in eo latitabat, sed isto libro per passionẽ aperto, isto speculo per passionem fracto, ista nube per passionem resoluta, cœperunt coruscatione miraculorum splendere, inceperunt secreta Dei refulgere, & duæ imagines Dei, & hominis in ipso speculo apparere, vt sic de Christo mortuo dicatur illud quod de Heliseo dicitur Eccl. 48. In vita sua fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est. Ista autem mirabilia, quæ fecit, quæ deitatem eius ostenderunt, fuerunt

Solis eclipsis.
Terræ tremor.
Veli scissura.
Lapidum fractura.
Monumentorum apertura.

Accidit enim sicut fit in morte principum, vbi omnis familia signum doloris ostendit, & nigro se colore contegit. Quia, sc. familia rerum tota videns suum creatorem mortuum, signum doloris voluit ostendere, vt sic posset hominem ad compassionem fortius inuitare. Et ideo sol videns creatorem mundi nudum radios suos subtraxit, vt eius nuditas velaretur. ¶ Terra vidẽs creatorẽ suum mori, cœpit tremere, ac si ipsum sustinere pendulum tristaretur, & se excutere conaretur. ¶ Velũ quod operiebat sancta sanctorum, incepit se diuidere, vt tanta iniquitas à sancto patris solio videretur. ¶ Lapides vero se inceperunt scindere, vt horrore tantæ nequitiæ pars interior tangeretur. ¶ Monumenta aperta sunt, ne ipsis mortuis tãta crudelitas celaretur. Quid plura? Procul dubio charissimi in his omnibus à creaturis docemur, quod creatori, & redemptori nostro mortuo debemus compati, & de eius miseriis lamentari, vt exemplo solis splendorem lætitiæ, & totius inanis gloriæ recondamus Ezec. 32. Solem nube tegam. Exemplo terræ tremorem, & compassionem habeamus Ps. Terra tremuit, & quieuit. Exemplo veli nos per Eleemosynas diuidamus. Prou 5. In plateis aquas tuas diuide. Exemplo lapidum nos per contritionẽ scindamus Ps. Interrupit petram in eremo. Exemplo monumentorum nos per cõfessionẽ aperiamus Eccl. 43. Aperti sunt thesauri, & euolauerunt nebulæ. Et sic factis debitis obsequiis ipsum in sudario puræ innocentiæ, in monumẽto cordis, & conscientiæ per deuotionem sepeliamus, vt eum per iugem memoriam ibidem cum militibus custodiamus, & seruemus 3. Reg. 20. Custodi virum istum: si enim lapsus fuerit, erit anima tua pro anima eius. Quam quidem custodiam debet nobis taliter facere, quod ipsum in sua gloria videamus, Amen. Patet igitur quod Christi passio fuit

Miraculose reuelata,
Flagitiose consummata,
Opprobriose mediata,
Proditiose inchoata.

Et ista est tertia pars auctoritatis nostræ, qua ostenditur quod ista passio, fuit afflictoria, quod ostenditur cũ dicitur Pati. Quia sicut dicitur 1. Pet. 2. Christus passus est pro nobis. Et 1. Pet 3. dicitur quod Christus pro peccatis nostris mortuus est, iustus &c. Bene igitur dictum est, quod oportuit Christum pati. Hoc igitur de Christi passione sufficit. Vide in sermone Hæccine reddis domino popule stulte, & insipiens? Pone hic totum quod ibi, quia sub alia forma ponitur series passionis. Item vide supra de sanguine, & sole Et si vis pulchra originalia de passione, vide in sermone dicto. Hæccine, multa posui, qua propter hic pauca dixi.

Christi resurrectio.

Sicut dicit Greg. in moralibus, exponens illud Iob ideo, quod redemptor noster suscepit mortem, ne mortem timeremus, sed surrexit, vt resurgere confidamus. A
Ad quod quidem facit Apostolus 1. ad Cor. 15. qui per omnia videtur velle Christi resurrectionem sicut exemplariter præcedere, & nostram eius exemplo in fine temporum posse venire. Igitur de Christi resurrectione aliquantum procedentes dicamus, quod Christus fuit sicut strenuus miles, qui si aliquo casu ceciderit, statim fortiter resurgit, & aduersarium sub se ponit. Ad quod etiam exemplum facit naturæ quia ficus Ægyptiaca secundum Plinium in aqua posita statim submergitur, tandem vero de profundo aquæ resurgit, & cũ magis imbibita creditur tũc incredibiliter ad superficiẽ eleuatur. Sic procul dubio charissimi miles fortis, & strenuus Iesus Christus, qui ficus dici potuit propter bonorũ fructuũ fœcũditatẽ, & Ægyptius propter passionis adustionẽ & pœnalitatẽ 1. Reg. 30. Puer Ægyptius ego sum, quanquam nuper per mortem sicut per quendam fortem aduersarium fuisset deiectus & prostratus, & inferius in terra & in inferno absorptus aliqualiter & submersus, ibi tamen diu teneri non potuit, quinimo incredibiliter superius se leuauit, & hoste sub se posito de morte fortiter triumphauit. Vnde 1. ad Cor. 15. Absorpta est mors in victoria. Et Oseæ 13. Ero mors tua ô mors &c. Vt sic de ipso resurgẽte dicatur illud Rom. 6. Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur &c. ¶ Igitur exponamus verba præmissa: Christus resurgens ex mortuis iam non moritur. In quibus aduerte, quod in actu tria respiciuntur, scilicet, terminus à quo, & terminus ad quem, & subiectum. Sic in ista resurrectione necessarium est videre à quo fit, & ad quid fit, & per quem. A quo, quia à morte, ad quem, quia ad vitam, per quid, quia per Christum, qui ibi fuit causa materialis, & causa efficiens. Ergo dico quod ista resurrectio triplicem habet causam, vnam

Perfectiuam,
Impulsiuam,
Allectiuam.

Prima fuit Christi fortitudo, [quia Christus.]
Secunda fuit ipsius mortis turpitudo, [A mortuis.]
Tertia vitæ longitudo. [Iam non moritur.]

Resurrexit ergo Christus propter vigorem proprium vt eum exerceret. Christus. Horrorem noxium vt eum præualeret vel præcaueret. A mortuis propter splendorem æternitatis plurimũ vt eum possideret. Iam non moritur. Et bene dico quod in ista resurrectione fuit causa Effectiua vigor diuinitatis. Christus. Impulsiua horror mortalitatis. A mortuis. Allectiua splendor æternitatis. Iam non moritur Nos enim mortaliter exemplo Christi debemus spiritualiter resurgere à vitiis & peccatis, propter vigorem gratiæ, qui sit interius, vt quilibet sit Christus, id est, gratia vnctus. Propter horrorem nequitiæ, qui sit exterius. A mortuis. Propter amorem gloriæ, quæ sit superius. Iã non moritur.
¶ Dicamus primo quod Christi resurrectio facta est propter interiorem vigorem, quod notatur cum dicitur Christus. B
Christus enim nomen est suppositi nõ naturæ: signat enim Christus ipsũ Deum & hominem. Christus enim lingua græca idem est quod vnctus: videmus autem quod res vncta lubricosa est, & non potest teneri sicut patet de anguilla, quæ cum teneri creditur, recedit. In quo notatur quod iste qui erat Deus, & erat linitus oleo lætitiæ, & gratiæ, à morte detineri non potuit, quinimo elapsus est de suis, scilicet, manibus, & reuixit. Christus inquit. In quo spiritualiter docemur, quod si vncti gratia fuerimus, à peccato faciliter resurgemus. Vnde de Christi, & nostra resurrectione dicitur 1. ad Cor. 15. Christus resurgens à mortuis, primitiæ dormientium &c. Christus igitur resurrexit virtute intrinsecæ diuinitatis. Diuinitas enim in morte semper cum humanitate remãsit. Et ideo quamuis anima, & corpus essent diuisa, ipsa tamen iterum corpori vnita, corpus reuixit. Mediante enim aliquo vnctuoso duo quæ digressa sunt, faciliter coniunguntur, sicut patet de duob. digitis si sit in medio aliquod vnctuosum. Cum igitur iste vnctus dicatur, non mirum si quid in eo separatum fuerat per mortem, per resurrectionem iterum reunitum fuit, & si quid in Christo ceciderit, resurrexerit. Christus inquit. Iste enim tunc similis fuit phœnici, quæ sine adiutorio extrinseco postquã triduo incinerata fuerit, iterum reuiuiscit. Similis etiam fuit pantheræ, quæ postquam triduo dormierit in cauerna, rursus euigilat, & de ore tantum odorem mittit, quod animalia post se attrahit. Similis etiam leoni, quæ triduo iacens mortuus, & sine vita, ad clamorem patris vitam recipit, & assumit, sicut dicunt Plin. & Soli. Similis insuper videtur illis auibus quæ Crauans ab occidentalibus appellantur, quæ sine coitu nascuntur, & circa malos nauiũ abietinos in aqua putrefactos de limo generãtur, q adhæ-

adhærentes arbori vitam non habent, sed in mare cadentes, vbi magis mori videbantur, vitam recipiunt, & viuæ de mari exeuntes, & plumas paulatim acquirentes, per aera volitant, & discurrunt. Ecce igitur charissimi quõ Christi resurrectio in ipsis rebus exemplatur, & quomodo ab ipsa natura multipliciter figuratur. Quia Christus Dei filius dicitur phœnix, quæ est auis vnica nullum habens parem pro eo, quod iste vnigenitus est patris, & matris. Dicitur panthera, quæ est bestia colorata, propter picturam totius perfectionis, honestatis & conuersationis quam habuit. Dicitur Leo de tribu Iuda, propter fortitudinem qua viguit. C ¶ Secundo facta est Christi resurrectio propter horrorem mortalitatis exteriorem, ne, scilicet, ab ipsa corrumperetur. A mortuis inquit. Vis enim vnius contrarii in alterum agens melius conualescit, sicut patet, quod ignis fortius flagrat quando aspersionem aquæ sibi contrariæ prope sentit. Sicut etiam ignis in nube rorida detentus, ardentius inflammatur, & pro eo, quod à suo contrario detinetur, exinde vires sumit, & rupta nube exterius per aera egreditur, & leuatur. Per talem modum possum dicere, quod horror mortis fuit causa resurrectionis Christi. Constat enim quod Christus dicitur vita Iohan. 14. Ego via sum veritas & vita. Et merito, cum sit filius Dei viui, sicut dicitur Matth. 16. Et ideo quando à morte contrario suo se vidit personaliter detineri, ex horrore ipsius mortis vires, & audaciam resumpsit, & sic exinde exiit, & resurrexit. A mortuis inquit. Ipse enim conquerendo in Psalm. dicebat Ipsi me posuerunt in lacu inferiori. Ac si diceret vbi non erat locus meus, & hoc quia sicut apparet Ioan. 11. Ego sum resurrectio, & vita, qui credit, &c. cuius tamen contrarium spiritualiter faciunt mali, quia detineri à morte culpæ non abhorrent, quinimo ibi delectantur. & iacent, & tamen ipsam sibi nociuam, & contrariam esse vident. Quamuis enim de natura auis sit surgere, & quod teneatur inferius, abhorrere, quandoque tamen alæ eius tam fortiter inuiscantur, quod contra naturam inferius detinetur. Sic vere quamuis homo naturaliter appetat surgere à peccato. tamen quandoque fit quod Viscus mundi delectabilium ipsum ita fortiter stringit, quod à morte culpæ exemplo Christi nunquam surgit, sed ibi iacet atque dormit, contra illud Apostoli ad Col. 3. Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite. Non sic charissimi, sed sicut visum est, Christus surrexit propter exteriorem vilitatis horrorem. A mortuis inquit. D ¶ Tertio dico, quod surrexit propter superiorem æternitatis amorem cum dicitur. Iam non moritur, quasi dicatur ad surgendum ipsum mouit non solum virtus diuinitatis, quæ in ipso latebat non solum etiã horror mortis, quam circa se videbat, verum etiam amor æternæ vitæ, quam habere volebat. Iam non moritur inquit. Nihil enim appetibilius quam vita, & inde est, quod omnia quantumcunque vilia, & modica mortẽ fugiunt. Et vitam desiderant atque volunt, sicut videmus de vermibus, & pediculis, & de muscis. Non mirum ergo si Christus ad vitam redire voluit & si à mortuis resurrexit, & maxime quia resurgendo ad vitam nos præcessit, & nostræ futuræ resurrectionis forma fuit, & mortem sibi in præsenti, & nobis in futuro mirabiliter subiugauit. Iam non moritur inquit. quasi diceret, iam habet Dominium super mortem, dicens illud Psalm. Non moriar, sed viuam, & narrabo opera Domini. Vnde videtur ad propositum facere, quod de scorpione dicit Plinius. Accidit enim quod scorpio parit vndecim filios, mater autem omnes interficit successiue, quod videns vltimus filius, super clunes matris ascendit, vbi à cauda tutus existit, & in vltionem fratrum suorum, matrem occidit, & interficit. Charissimi mater nostra est mors Ista enim omnes in vtero suo portat, mors enim nihil aliud est quam non esse. Cum ergo à non esse incipiamus, videtur quod mortem pro matre, & pro initio habeamus. Quia igitur proculdubio ista mater nostra mors omnes filios suos occidere consueuit (iuxta illud Iob 30. Scio quod morti trades me vbi constituta est domus omni viuenti) istud tamen videns vnus de filiis suis, scilicet, vnus de mortalibus Christus (qui dixerat Sapien 7. Sum quidem ego mortalis homo similis aliis hominibus) super istam matrem ascendit, & contra eam resurgẽdo præualuit, & eam tam sibi quam aliis subiugauit in quantum certitudinem resurgendi cunctis hominibus dedit. Iste enim est qui dicit Oseæ 13. Ero mors tua ô mors Augustinus lib. 4. confess. Descendit huc vita nostra, & tulit mortem nostram, & occidit eam de abundantia vitæ suæ, mors enim in ipsius resurrectione præcipitata, & in parte, quo ad ipsum, scilicet, & alios qui cum eo surrexerunt, in iudicio vero ex toto præcipitabitur quantum ad omnes, quia omnes quidem resurgemus, nunquam amplius moriemur in sempiternum, Iam non moritur inquit. Ergo 2. Cor. 5. Pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui viuunt, Iam non sibi viuant, sed ei qui pro nobis mortuus est, & resurrexit. Quid vltra? proculdubio Christus fuit sicut aquila cuius iuuentus fuit renouata, sicut illa palma singularis, cuius essentia fuit restaurata sicut vitrum cuius natura, figura & imago in igne iterũ fuit reparata. De aquila enim legimus quod plumas veteres deponẽs solet mirabiliter iuuenescere. De quadam palma singulariter dicit Plinius. quod in Æthiopia est singularis palma, quæ si prę nimia senectute deficit, a seipsa solet iterũ redire, & renasci. De vitro vero legimus, quod in igne fusum solet antiquitatem deponere, & recipere, & assumere claritatem. Sic vere charissimi Christus per resurrectionem alis antiquis, id est, mortalitatis vestibus depositis, ad vitam pristinam est restauratus, & quod plus fuit ad claritatem corporis per dotes gloriæ, est eleuatus. Dicatur igitur illud Ps. Replet, (supple Deus pater) in bonis desiderium tuũ renouabitur vt aquilæ iuuentus tua, vt ipse dicat Iob 29. Iuuentus mea semper renouabitur, & sicut palma multiplicabo dies. Iam non moritur Iohan. 5. non morietur in æternum. Sic igitur patet quomodo ad resurrectionem Christi tria sunt aptata, scilicet, status, qui apperebatur. Iam non moritur. Virus quod abhorrebatur. A mortuis. Virtus quæ dominabatur. Christus inquit, & sic sufficit. Vide supra de surgere, & resurgere.

Christi ascensio.

Quoniam secundum Gregorium in homil. vbi tractatur illud Cant. 2. Ecce venit saliens in montibus, transiliens colles. A Christus venit de cœlo in vterum, de vtero venit in stabulum de stabulo venit in crucis patibulum, de cruce venit in sepulchrum, & de sepulchro rediit in cœlum, restat vltimo de isto reditu aliquid dicere, & de Christi ascensione aliquantulum iuxta meum modulum balbutire. Videtur ergo quod sic fuit de Christo ascendẽte, sicut solebat esse de victore Romano cum triumpho de prælio redeunte. Narratur enim quod quãdo Princeps exercitus Romani cum triumpho rediret ad vrbem, sibi certi fiebãt honores. Primo enim in curru quem portabant quatuor equi albi, vehebatur. Secundo omnes captiui quos in bello acceperat, currum ipsius sequebantur, in signum victoriæ. Tertio quicunq; reus ei obuians, & eius currui adhærens, veniam consequebatur. Quarto populus Romanus eidem obuiam veniebat, & laudes eius, & victorias fatebatur. Charissimi sic est, quod princeps exercitus Angelorum nuper in natiuitate mundum præliaturus intrauit, & tandem in passione contra diabolum dimicans, & præualens, ciuitatem eius. s. infernum obsedit pariter, & possedit, & ciues illius loci s. sanctos patres violenter malis gradib. dæmonum secũ duxit, iuxta illud Zach. 9. Tu a. in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. Iste autem mediãte resurrectione sua hodie ad vrbem Romanam. i. ad paradisum per ascensionẽ voluit reuenire, & ideo cum honore quadruplici ipsum ibidem contigit introire. Quia. s. primo in resurrectione currus suus. i. corp⁹, & quatuor equi albi. i. quatuor dotes glorię. s. agilitas, subtilitas, impassibilitas, & claritas, sibi data fuerũt. Figuratus in Helia. qui in curru igneo, & equis igneis dicitur ascẽdisse in cœlum 4. Reg. 2. Secundo dico, quod captiui quos de inferno retraxit s. sancti patres, post eum iuerunt, & eius currui adhæserunt Ps. Ascendens Christus in altum, captiuam duxit captiuitatem. Tertio quia quicunq; rei ad eum conuersi sunt, fidem eius suscipiendo, misericordiam meruerunt Ioelis 2. Omnis qui inuocauerit nomen domini, saluus erit. Quarto quia popul⁹ vrbis paradisi. i. Angelorum agmina eidem obuiã venerunt, & tam de incarnatione quam victoria mirantes, sibi laudes, & glorias cecinerunt. Et ideo secundum Hier. ista verba. Quis est iste Rex gloriæ? sunt verba Angelorum eidem obuiam venientium, & illa quæ sequuntur: Dominus virtutum ipse est. &c. sunt verba Angelorum Christum conducentium in ascendendo. Vnde dicit. Virtutes Angelicæ de mysterio carnis indutæ stupefactæ, quærunt. Quis est iste Rex gloriæ? quibus respondent cum domino veniẽtes. Dominus fortis & potens, &c. Ideo breuiter isti Angeli Christo in ascensione obuiantes, de assumpta carne admirantes, & de redemptis patrib. stupescentes, potuerunt dicere illud Luc. 22. Si tu es Christus, dic nobis palam. Vbi possumus de Christi ascensione aduertere quod in istis verbis

Supponitur quæstio dubitatiua. (Si tu,)
Exponitur actio potestatiua. (Es Christus,)
Supponitur ratio dissolutiua. (Dic nobis.)

¶ Angeli. n. aliqui in die ista verbi humanitatem ignorauerũt, ideo dicunt. Si tu es, Dei tamen potestatem prædicauerunt dicẽdo. Christus & facti veritatem inquisierunt, dicentes: Dic nobis palam. quia omnia debes scire. ¶ Dico igitur primo quod hic ostẽditur facti magnitudo, quæ fuit dubitata, quod ostenditur cũ dicitur. Si tu es ac si diceret nos nescimus. Circa hoc aduertendum B est quod sicut ipsi reges facta sua ardua non reuelant semper à principio omnib. amicis, & maxime quando volunt quod lateat inimicos (iuxta consiliũ Eccl. 6. vbi dicitur. Multi sint tibi amici consiliarius sit autem vnus ex mille.) Sic Deus arduissimum suũ secretum. s. verbi incarnationem non videtur à principio omnibus amicis suis. s. Angelis publicasse, sed ex certis causis eisdẽ ad tempus occultasse, quapropter in ascensione videntur aliquid dubitasse, & dubitando quæsiuisse. Si tu es inquiunt. Et hoc est

quod dicit Ambrof.li.de initiandis,vbi ait. Dubitauerunt Angeli cum Christus resurgeret,dubitauerunt potestates cœlorũ.videntes quod caro in cœlum ascenderet,deniq; dicebant. Quis est iste rex? Et cum aliqui dicerent. Tollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ, alij dubitabãt dicentes. Quis est iste rex gloriæ? Et si absurdũ videatur quod Angeli (qui teste redemptore, sẽper vident faciẽ patris) aliquid ignorauerint,tamen quia Deus est speculum voluntarium, ideo se non ostendit nisi quantum vult etiam ipsis beatis, & ideo non est incongruum si aliqua certa sua opera voluit aliquãdo aliquibus occultare, sicut de die iudicij Christus dicit quod de die illa & hora nemo scit neque Angelus, neq; filius in quantum homo, sed pater solus, & in hoc commendatur arduitas redemptionis nostræ, quæ non solum dæmonibus sed etiam bonis Angelis extitit occulta. Mirati ergo sunt quia dei filium videbant saccinas vestes humanitatis portare, & quod plus erat, quia videbant eas non solum humiles & saccinas, imo etiam per passionẽ diruptas & dissutas. Et ideo de ipsis dubitantibus & mirantib. exponitur illud Esa.63. Quis est iste qui venit de Edom,tinctis vestib. de bosra? quare &c. Et ideo ipsi potuerunt dicere quærendo illud verbũ
C Lu.22. Si tu es Christus &c. ¶Secundo dico,quod hic ostenditur verbi celsitudo quæ fuit probata,cum dicitur Christus.ac si dicerent. Si tu es Christus, non oportet dubitare, quia si sic,tu es potens domum tuam ascendere & redire. Sicut enim videmus quod sol de altitudine poli arctici descendendo se elongat per virginẽ transeundo,& veniens,vsque ad signum capricorni,iterum polo appropinquat ascendendo per circulos aquilonis, vsq; ad tauri altitudinem se deflectens: sic Christus sol iustitiæ qui per signum virginis, i. per vterum virginis benedictæ descenderat vsq; ad capricornum, i. vsq; ad assumptionem nostræ humanæ naturæ carnalis,fœtidæ & hircinæ, hodie voluit ad polũ arcticum,id est,ad cœlum ascendere, & illic vnde descenderat, reuerti, dicens illud Ioan.16. Exiui à patre,& veni in mundum,iterum relinquo mundũ,& vado ad patrẽ,de quo Eph.4. Quod autẽ ascẽdit,quid est,nisi quia descendit in inferiores partes terræ? Christus inquit Vnde Greg.Hom.29. Qui cum per humanitatem ascenderet in cœlũ, per diuinitatẽ suam & terram pariter continebat & cœlum. Illa enim natura cui dictum est. Terra es. & in terram ibis, hodie in cœlum ibat. Christus enim similis fuit ciconiæ, quæ si in hyeme dimittit nidum suum,tamen in æstate redit ad ipsum. Similis etiã fuit aquilæ,quæ si propter prædam capiendam de sua rupe vbi nidifica descendit, tamen illuc capta præda iterum reascẽdit. Quia proculdubio Christus vera est aquila,de quo dicit Greg li.Mora. 29. Quod ipse fuit homo nascendo,bos moriendo,leo resurgẽdo, aquila ascendendo, ad nidũ,s.& rupẽ paradisi vnde per incarnationem venerat in mundum, vbi prædam humanitatis accepit, quæ capta ad cœlum ascendendo voluit redire, & ibidem ascendere.& prædam humanitatis secum mirabiliter trãsportare. Vnde Gregor. in Homil. Redemptor noster in ea carne quam assumpserat,abiit in cœlum. Locus carnis nostræ proprie est terra, quæ quasi ad peregrina loca ducitur,dum per redemptorem nostrum in cœlo collocatur,& ideo breuiter de Christo cõcluditur Exo.4. Ascendens in cœlum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominib. Quia Christus captiuitatem sanctorum patrum, quos dæmones captiuauerant in infernum,sursum captiuã traxit & duxit,vbi libertatem propriam perpetue eis dedit. Ad hoc facit exemplũ de venatore qui secrete cubile tigridis intrat, bestia alibi peruagante,& exinde catulos suos quos ibi inuenit,subtrahit & deportat,rediens autem fremens bestia non inuentis catulis,ipsos odore persequi solet, & tunc ei venator vnum vel plures de catulis ipsi in via relinquere satagit, quos inueniens bestia satagit reportare, & venator fugiens & equum vel nauem ascendens solet tutius alios secum ferre, sicut dicit Solinus de mirabilibus orientis Charissimi tigris præceps & crudelis bestia est diabolus, cuius cubile est infernus, cuius catuli erant populus sanctorum patrum & aliorum detentorum. Esa.34. Ibi cubauit lamia, ibi habuit fouea ericius, & enutriuit catulos suos. Igitur Christus venator noster cubile huius bestiæ, s. infernum secrete põst mortem intrauit, ibiq; quosdam catulos diaboli, sc. sanctos patres rapuit,& secum de inferno portauit. Aliquos vero, s.damnatos sibi furenti dimisit. Sic ergo venator noster Christus equũ suum & nauem suam sc. corpus & humanitatem per resurrectionem ascendit, & sic cum dictis catulis sanctis patrib. in die ascẽsionis vltra mare huius sæculi transfretauit,&ad paradisum furẽte diabolo transuolauit. Iud.5 Surge Barach apprehẽde captiuos tuos ô filij Abinoen. Vnde de isto descensu ad inferos & ad cœlũ ascensu loquitur Augu.contra Fælicianum Arrianum dicens sic? Scio ad inferos diuinitatem Dei filij descendisse proprietate carnis,scio ad cœlos carnem ascendisse merito diuinitatis. Sic igitur patet charissimi, quod in verbis istis de ascensione ostenditur
D verbi celsitudo quæ fuit prædicata. Christus inquit. ¶Tertio dico quod ostenditur rei certitudo quæ fuit exorata. Dic nobis palam inquiunt. Ac si dicerent,tibi credendum est si dixeris, quia nunquam nisi verum dicis. Dic nobis palam, quia, scilicet, qui vult verum dicere,non solet occulte sed palam narrare. Veritas enim similis est alaudæ,quæ valde dicitur diligere claritatem & lucem. Mendacium autem simile est buboni, quæ valde diligit noctem obscuritatem & vmbram. Quia pro certo veritas vult palam coram omnibus apparere in luce,sed mendacium semper vult sub vmbra alicuius velaminis latitare. Cum igitur Christus sit veritas, vita & via, sicut dicitur Ioan.14. hinc est quod voluit palã facta sua & dicere & facere, & in luce omnia, propalare, quod apparuit in ascensione præsenti,quæ facta est videntibus Apostolis, obuiãtibus Angelis,apertis cœlis,& cantãtibus sanctorũ patrum choris & populis. Dic nobis palam quasi dicatur Antea cum mortalis eras,multa non palam,sed occulte & in prouerbio dicebas, nunc vero quia immortalis factus es,palam dicere & facere cuncta debes. Quod etiam ipse promiserat Ioan.16. Venit hora cum iam non in prouerbiis loquar, sed palam de patre meo annũciabo vobis. Vt sic sibi possit dici illud ibidem. Ecce palam loqueris, & prouerbium nullum dicis. Sic igitur patet quod in verbis istis Angeli in die ascensionis inquisiuerunt. Dic nobis palã inquiunt. de deitate prædicauerunt Christus inquiunt. De humanitate dubitauerunt. Si tu es. Sufficiat. Vide de ascensione vbi inuenies &c.

Cibus.

Nota, quod cibus inuenitur corporalis, spiritualis, criminalis,sacramentalis & æternalis. A Cibus corporalis est sumendus cum sobrietate: Cibus spiritualis est edendus cum auiditate: Cibus æternalis est quærendus cum sedulitate. De cibo corporali dicitur Iob 30. Radix iuniperorum erat cibus eorum. Et Prou.27. Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos. Talis enim cibus sobrie est sumendus,exemplo Apostolorum armatorum qui secundum Solinum tantæ fuerunt temperantiæ, quod de triduo in triduum solummodo cibũ sumebant. Ezec.4. Cibus tuus quo vesceris,erit in pondere De cibo spirituali dicitur Ioan.4. ego cibum habeo manducare,quem vos nescitis. De cibo criminali, id est, de peccato,qui est cibus, & complacentia, iniquorum dicitur Leu.7. Non sumetis sanguinem in cibos. De cibo autem sacramentali,id est,de Eucharistia dicitur Exod.16. Vbi loquitur de manna, quod donec filij Israël venirent in terram habitabilem, hoc cibo aliti sunt. De cibo æternali dicitur in Ps Parasti cibum illorum &c.

¶Cibus autem prout hic accipitur moraliter in scriptura,modis B pluribus potest dici. Aliquando enim per cibum intelligitur mũdi prosperitas seu possessio, aliquãdo gratiæ puritas seu deuotio, aliquando doctrinæ veritas seu instructio, aliquando gloriæ voluptas seu refectio. Dico ergo primo,quod per cibum intelligitur mundi prosperitas. Sicut enim cibus sumptus moderate est corporis nutrimentum,sic si immoderate sumitur corpori est magis detrimentum,quia,scilicet,ex eo infirmitates variæ generantur, febres,apostemata & repletiones,& cætera similia. Sic pro certo cibus mundanæ prosperitatis si discrete & moderate sumatur,& si recto modo eo quis vtatur, vtilis & proficuus potest esse. Vnde Ecclesiast. 13. Bona est substantia,cui non est peccatum. Sed pro certo si immoderate & superflue & sine discretione sumatur, tunc mirabiliter est nociua. Istud patet de malis diuitibus,qui cibo mundanæ prosperitatis indiscrete se replent. Et ideo in ipsis febres auaritiæ, apostemata seu inflaturæ superbiæ, liuor & immunditia luxuriæ generantur. De tali cibo loquitur scriptura Eccles.14. Confundet te in cibis suis,scilicet,mundus, id est, diabolus in mundana prosperitate,vt exinaniat te bis vel ter. Diabolus enim in cibis suis,i. in mundana prosperitate & temporalibus bonis, quæ administrat, confundit hominem,& hoc bis vel ter, in quantum ad tria bona, quæ sibi aufert,scilicet, bona naturæ, bona gratiæ bona gloriæ. Talibus autẽ accidit sicut Lupo,qui famem valde diu dicitur sustinere,tandem arctatus fame ad prædã inhiat,ita quod solet cibis mirabiliter se replere. Et tunc cum vt dicit Plin. vult quiescere, & ludere, & si venator fugauerit, non potest fugere, nisi forte vt leuior efficiatur cibos, quos comederat, velit proiicere, vel euomere. Istud idem videtur de cane, qui propter cibos comestos quandoque efficitur infirmus, ita quod ipsos necessario euomit. Sed quod valde vile est, illud, quod prius vomuerat, reassumit. Sic vere (charissimi) postquam homo diu sustinuit famem paupertatis & indigentiæ,quandoque accidit,quod inuenta præda,id est, aliquo fortunæ lucro, cibis mundanæ prosperitatis se superflue cumulat,& replet,ita quod tunc valde diligit quiescere,& ludere,& in mundi delitiis delectari,patet,quia tunc volunt fieri milites, & viuere sicut nobiles, & potentes, quando tamen venator, id est, mors, vel aliqua grauis infirmitas appropinquat, tunc istos cibos necesse habent dimittere, & vomere, & seipsos necessario vacuare. De hoc dicitur Iob 20. Cibos, quos deuo-

xauit,

tau't,euomet & de ventre illius extrahet illos Deus. Multi etiam ſunt,qui more canis cibos,id eſt,diuitias,quas in infirmitate vomuerant,& reſtituerant,cum ad ſanitatem venerint reaſſumunt. 2.Petr.2. Canis reuerſus ad vomitum,& ſus lota in volutabro luti. Iſte eſt ergo cibus mundialis poſſeſſionis, de quo quidem cibo intelligi poteſt illud Eccleſiaſt.33. Cibaria,& virga, & onus aſino. Et bene aſino,cuius cibus ſunt cardones pungentes, cuiuſmodi ſunt diuitiæ, quas iſti aſini magis diligunt, quam cibos gratiæ Euchariſtiæ,& gloriæ precioſos Thren.1. Dederunt quæque precioſa pro cibo ad refocillandum animam. Et iſti ſunt fatui, qui credunt animas ſuas bonis temporalibus refocillare & ſatiare,quia vere tales cibi non ſatiant,ſed irritant appetitum. Et hoc eſt, quia auaritia obliuiſcitur habita, & ſemper inhiat ad habenda. Dicit enim Geruaſius,quod Lupus qui ceruarius dicitur,talis eſt conditionis, quod dum cibum comedit, ſi forte oculos diuertat alibi,ſtatim obliuiſcitur ipſum,& circuit ad alium perquirendum, maximæ enim obliuionis eſt animal Sic vere multi ſunt mundi diuites, qui cibos diuitiarum habent apud ſe præ oculis abundanter, ſed re vera ipſas videntur obliuioni dediſſe,quia,ſcilicet,ac ſi nihil haberent non ceſſant alias quærere, & ad amplius anhelare. Obliuioni enim dederunt quid aliquando fuerunt,& quid etiam modo ſunt,& ſemper videntur cogitare quid erunt. Ideo bene dixit Seneca, quod habet peſſimum auaritia,quia non reſpicit vnde veniat,ſed quo vadat. Vnde Threnor.1 Senes mei in vrbe conſumpti ſunt, quæſierunt cibum ſibi. Et bene dixit ſenes, in quibus, ſcilicet, auaritia dominatur. Iſte eſt igitur malus cibus,qui,ſcilicet,non ſatiat. Ideo iuſti talem cibum non debent appetere, ſed horrere Exemplo Tobiæ, qui à cibis gentilium abſtinebat. Tobiæ 1. Et ſic patet, quod eſt cibus temporalis poſſeſſionis.

C ¶ Secundus cibus eſt ſpiritualis deuotionis. Gratia enim & deuotio ſunt cibus animæ: ſecundum enim Conſtantinum cibus eſt neceſſarius ad humoris deperditi reſtaurationem calor enim naturalis continue conſumit humorem,& ideo membra ſiccitate grauarentur & nutrimento debito fraudarentur,ſi cibo & potu non vegetarentur. Sic vere (chariſſimi,) cibus gratiæ & deuotionis,& maxime cibus Euchariſtiæ membra ſpiritualia, id eſt, virtutes in eſſe conſeruat, & humorem pietatis qui continue per calorem auaritiæ deperditur, reſtituit & reſtaurat. Et ideo tali cibo vti debemus, ne ſiccitatem indeuotionis incurramus. Sicut enim dicit idem, cibus temperatus in corpore virtutem conſeruat,ſanguinem augmentat,ingenium acuit, vires operandi tribuit,ſanitatem cuſtodit, ſomnum dulcem & placidum inducit. Sic vere cibus deuotionis conſeruat virtutem perfectionis, augmentat ſanguinem compaſſionis vel memoriæ Chriſti paſſionis,acuit ingenium ſpiritualis diſcretionis, vires etiam fortificat ad laborem bonæ operationis, inducit etiam ſomnum æternæ requiei & conſolationis. Ideo de his omnibus poteſt dici illud 3.Regum 19. quod cum Helias comediſſet,& bibiſſet,ambulauit in fortitudine cibi illius vſque ad montem Dei Quantum vero ad cibum Euchariſtiæ debemus aduertere, quod vnus & idem cibus eſt vni proficuus, & alteri nociuus, ſicut patet de carnibus & vino, qui ſanos nutriunt, infirmos autem occidunt. Vnus enim & idem cibus conuenit ſano,& nocet ægroto, proficit iuueni,& ſeni nocet,vtilis eſt laboranti, & nocet quieſcenti. Sic pro certo cibus Euchariſtiæ quamuis ſit vnus & idem, digne tamen ipſum ſumentibus proficit,indigne autem ſumentes interficit. Iſte enim cibus illis, qui ſunt infirmi per fragilitatem, illis, qui ſunt ſenes per tepiditatem,illis,qui ſunt quieſcentes per carnalitatem, eſt contrarius, & nociuus. Iſtis loquitur Apoſtolus Heb.5. Facti eſtis quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo. Sanis vero, id eſt, iuſtis & bonis proficit, & eos in eſſe virtutis perficit, & cuſtodit Heb 5 Perfectorum ſolidus eſt cibus. Euchariſtia enim ſimilis eſt amygdalo,quod hominibus eſt cibus, Vulpibus autem venenum. Vt dicit Plinius. Nam ſæpe (vt dicit idem,) quod vni prodeſt, alteri nocet. Sic pro certo cibus iſte Vulpes, id eſt, peccatores interficit, homines vero, id eſt, iuſtos, qui ſunt ſani per vitæ & morum integritatem, qui ſunt iuuenes per virtutes & conſtantiæ probitatem, qui ſunt etiam laborantes per boni exercitii ſedulitatem,tales(dico)reficit,atque nutrit. Ioan. 6. Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Odoricus enim ponit, quod prope mare Caſpium naſcuntur fructus peponum,in quorum medio animal gignitur ad quantitatem cuniculi, quia vna cum matre pepone cibus efficitur incolarum. Sic vere Chriſtus,qui ſine virili ſemine de pepone, id eſt, de virgine fuit natus, fuit ſuis fidelibus in ſacramento Euchariſtiæ factus cibus Pſalm. Paraſti cibum illorum, quoniam ita eſt præparatio eius. Hic eſt ergo cibus ſpiritualis refectionis.

D ¶ Tertio inuenitur cibus doctrinalis inſtructionis. Doctrina enim ſcripturæ ſeu prædicatio dicitur cibus quia,ſcilicet,iſta habet mentem delectare,cõfirmare, & roborare. Et ſicut videmus, quod in menſa diuitis ſunt plures ſpecies ciborum, & quod diuerſi cibi diuerſis complexionibus conueniunt, ſic vere in menſa ſacræ ſcripturæ varia ſunt genera ciborum,id eſt,documentorum,quæ ſecundum diuerſitatem ingeniorum varie variis applicantur. Eſt enim ibi lac doctrinæ ſimplicioris, quæ eſt pro pueris Eſt ibi olus doctrinæ mediocris,quæ eſt pro infirmis. Eſt ibi ſolidus cibus doctrinæ perfectioris,quæ eſt pro prouectis, & ſpeculantibus. Quia ſicut dicitur in Pſalm. Panem Angelorum mãducauit homo,cibaria miſit eis in abundantia. Eſt ibi lac pro incipientibus 1.Corinth.3. Lac vobis potum dedi,non eſcam. Eſt ibi olus pro proficientibus Romanor. 14. Qui infirmus eſt olus manducet De his igitur cibis tam variis, quam diuerſis dicitur Prou.13. Multi cibi in noualib patrum. Noualia. n. patrum ſunt libri Moyſi noui & veteris teſtamenti, in quibus pro certo multi ſunt cibi ſcientiæ,& doctrinæ. Talibus cibis debent doctores, & prædicatores nos nutrire. Sicut enim dicit Ariſtot. inter coruos fœmina cubat ſuper oua, & maſculus portat ſibi cibum. Sic vere inter homines maſculi fœmellis,prælati ſubditis, doctores laicis,diſcreti inſciis debent cibũ doctrinæ procurare,& dare,maxime quia ipſi pro vtilitate publica ſolent circa pullos fouendos, id eſt, circa negocia actiua laborare Eccleſ 15. Cibauit eum pane vitæ,& intellectus. Et in Pſalm. Cibauit illos ex adipe frumenti.

¶ Aduertamus tamen (chariſſimi) quod circa iſtum cibum male E
ſe habent tria genera hominum, quidam, qui volunt comedere nimis ſalſum, quidam,qui volunt comedere nimis crudum, quidam,qui comedunt groſſum & impurum. Cibum nimis ſalſum comedunt præſumptuoſi, qui plus ſapiunt, quam oportet ſapere, non ſapientes ad ſobrietatem, ſicut ſunt illi, qui nimis profunde & ſubtiliter volunt inquirere vel docere, vel nouas opiniones facere vel tenere. Iſti enim nimis ponunt de ſale in cibo ſuo. Sal enim ſubtilitatem diſcretionis ſignat, iuxta illud Col.3. Omnis ſermo veſter ſit ſale conditus. Item alii,qui comedunt cibum crudum. Iſti ſunt illi,qui doctrinas ſæculares, & lucratiuas ſcientias frequentant, quæ, ſcilicet, crudæ dicuntur, quia,ſcilicet,cibus crudus & indigeſtus generat humores ſuperfluos,inflaturas,& eructationes. Sic tales ſcientiæ crudæ dicuntur, quia igne charitatis non ſunt coctæ, quia etiam eructationem detractionis, & inuidiæ, & inflaturas ſuperbiæ generant, & inducunt. Ideo tales videntur dicere illud 1. Regum 2. Non accipiam à te coctum quid,ſed crudum dabis mihi. Plus enim diligũt crudum, quam coctum, & plus amant ſcientias humanas & ſæculares, quam diuinas Item alii comedunt cibum impurum, ſicut ſunt hæretici, quorum, ſcilicet, cibus eſt ſcientia corrupta, hæretica & non ſana. Porcus.n. magis diligit cibaria ſtercorib. quam aromatib. condita. Sic iſti diligunt ſcientias corruptas; bonas vero & ſanas negligũt,de quib. Iob 33. Abominabilis eſt ei in vita ſua panis & cib⁹ deſiderabilis. Iſte eſt ergo cibus doctrinalis inſtructionis.

¶ Quarto dico,quod eſt cibus æternalis fruitionis ſ.cib⁹ glo- F
riæ, quo ſ. beati vtuntur,cibus.n. corpus in eſſe cõſeruat, guſtum comedentis delectat,vires naturales confortat. Sic cibus æternæ voluptatis dat eis indefectibilẽ duratiõẽ,delectabilẽ recreationẽ,conſolabilẽ confortationẽ Iſte.n. eſt cibus Angelorum,panis beatorũ,deſideriũ viatorum, requies comprehenſorũ. De cibo iſto loquitur ſcriptura in pſona cuiuslibet beati in Pſal Qui ſimul mecũ dulces capiebas cibos, & in domo Dei ambulauimus cum conſenſu. Iſtum a. cibum debemus guſtare per deuotionẽ, appetere per orationẽ,quærere per bonam operationẽ: guſtemus ergo cibum iſtum cum deuotione. Salamon. n. cum guſtauerit aquam dulcem,& inuenit eam ſapidam & ſuauem, nunquã redit ad ſalſam amplius,quanquam in ſalſa fuerit primo genitus & nutritus. Sic vere nos qui in aqua ſalſa bonorum temporaliũ huius mundi ſumus geniti ſeu nati,ſi aquã dulcẽ voluptatis æternæ per deuotionẽ bene guſtauerimus, in ipſa pro certo taliter delectabimur, quod ab omni aqua ſalſa, id eſt,ab omni terrenorũ amore recedemus,& in iſta aqua dulci delectabimur, & quieſcemus. Pſ. Guſtate & videte quoniã ſuauis eſt dominus. Iſtũ cibum videbatur guſtaſſe Ionathan 1.Reg.14. qui cũ intinxiſſet virgam in fauum mellis, illuminati ſunt oculi eius. Re vera (chariſſimi) ſi virga noſtra,id eſt,mens in iſto cibo dulci & melleo per deuotionẽ intingitur, tunc oculi noſtri intellectus clariſſime illuſtrantur. Iſtud potiſſime verũ eſt de beatis,qui eo ipſo, quod guſtant iſtius cibi refectionẽ, ſtatim illuminantur per beatificã viſionem. Iterum dico, quod iſtum cibũ debemus petere per orationem. Sicut.n pulli coruorũ cum adhuc ſunt ſine pennis nigris, à propriis parentibus nõ nutriuntur,ſed clamare ad Deum compelluntur, ita quod naturæ beneficio rore cœleſti paſcuntur, vt dicit Aug. & vt videtur innuere Pſ. illo loco Qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantib. eum ſic vere (chariſſimi) qui plumas nigras. i. vitia & peccata non habent, qui etiam à parentibus ſuis, videlicet mundo, & carne per proſperitatem nõ nutriuntur, tales(dico)pro cibo æternæ gloriæ clamare per orationẽ ad dominũ compelluntur, vt. ſ. rore illo dulciſſimo & cœleſti recreari finaliter mereantur. De hoc dicitur Iob 38. Quis præparat coruo

escam suam, quando pulli eius clamant ad Deum vagientes, eò quod non habeant cibum? Aduertamus tamen, quod de illis pullis dicitur, quando nigrescere incipiunt plumæ suæ, tunc à propriis parentibus recognoscuntur, & cadaueribus nutriuntur vel cibantur. Sic pro certo illi, qui habent nigras plumas, id est, vitia & peccata, recognoscuntur & diliguntur à suis parentibus, à carne, scilicet, & mundo. Isti enim parentes homines sibi similes in peccatis solent recognoscere, iuuare pariter, & fouere, & cadaueribus, id est, mundi voluptatibus, ipsos cibare atque nutrire. Hierem. 6. Pascet vnusquisque ea, quæ sub manu sua sunt. Isti tamen tunc temporis rore cœlesti, scilicet, gloriæ æternæ non cibantur per deuotionem, nec pascuntur per contemplationem, quia pro certo tales plus delectantur in carnalibus, quã in spiritualib. vel æternalibus Iob 6. Quæ prius nolebat tangere anima mea, modo præ amaritudine cibi mei sunt. Non sic ergo sed quæramus cibum cœlestem per orationem. Item dico, quod istum cibum debemus quærere per bonam operationem, iuxta illud Ioan. 4. Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me, & perficiam opus eius. Sed pro certo (charissimi) iste cibus non diligitur hodie à tribus generibus personarum Realiter enim cibum delicatum fastidiunt mulieres, quæ de nouo conceperunt, ægrotantes, quos humores infecerunt; comedentes, qui se nimis impleuerunt. Sic vere moraliter cibum voluptatis æternæ hodie vilipendunt mulieres, id est, delitiosi, qui conceperunt in corde suo amorem huius sæculi transituri. Item ægrotantes homines vitiosi, qui per peccata sunt infecti & corrupti. Comedentes, id est, illi auari, qui grossis cibariis bonorum temporalium sunt repleti. Isti enim omnes bona temporalia, diligunt, & ab æternalibus se diuertunt. Vnde in Psalm. Omnem escam abominata est anima eorum, & appropinquauerunt vsque ad portas mortis. Non sic ergo, sed diligamus, & appetamus, & acquiramus cibum istum; quia iste est cibus delectabilis, cibus inuisibilis, cibus valde vtilis, & durabilis. Est dico delectabilis. Vnde Abacuc 1. Incrassata est pars eius, & cibus electus, Item est inuisibilis. Vnde Tob. 12. Ego cibo inuisibili vtor. Iterum est valde vtilis, & ideo pro ipso habendo valde est laborandum. Vnde Threnor. 1. Dederunt quæque preciosa pro cibo ad refouendas animas. Sic igitur patet quomodo in scriptura habetur quadruplex cibus, scilicet, cibus æternæ fruitionis, cibus doctrinæ vel lectionis, cibus gratiæ & deuotionis, cibus temporalis substantiæ & possessionis. Et isti quatuor cibi bene possunt notari in illo versu. Psal. Cibauit eos ex adipe frumenti, & de petra melle saturauit eos. Adeps enim signat mundanam prosperitatem. Psalm. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Frumentum designat deuotionis & gratiæ fertilitatem Psalm. A fructu frumenti vini, & olei sui multiplicati sunt. Petra designat sacræ scripturæ soliditatem Psalm. Percussit petram, & fluxerunt aquę. Mel denotat suauitatem æternam, & fœlicitatem. Cantic. quarto. Mel, & lac sub lingua tua. Si vis, applica membra distinctionis membris auctoritatis, & prosequere per modum diuisionis non distinctionis solum, &c. Sufficit. Vide de comedere, & de esca, & de aliis similibus. De cibo verò corporali vide de ieiunio, & de gula, & de abstinentia, &c.

Cyphus. Vide vbi fit mentio de calice.

A **Cilicium.** Nota, quòd Cilicium est genus vestis vilissimæ & asperrimæ de pilis caprarum factæ. Et generaliter in scriptura per Cilicium intelligitur pœnitentiæ asperitas, & conditionis humilitas. Tali enim veste solebant homines antiquitus se induere, in signum humilitatis, & in signũ pœnitentiæ, & asperitatis, quando eis aliquis aduersus casus cõtingebat, sicut dicitur Gen. 37. de Iacob, qui audita morte filii, scissis vestibus, indutus est Cilicio, lugens filium. In quo nos instruimur, quod quando casus alicuius infortunii spiritualis, id est, alicuius peccati nobis accidit, Cilicium debemus induere, id est, humilitatem, & pœnitentiam exercere. Vnde Iudith 8. dicitur de Iudith, quæ timebat Principem Holofernem; quod se induit Cilicio, & posuit cinerem super caput suum; & prosternens se clamabat ad Dominum. In quibus verbis aduerte, quod Cilicium pœnitentiæ debet secum habere

Carnis afflictionem (Cilicio,)
Mortis punitionem (Cinerem,)
Mentis deiectionem (Prosternens se,)
Vocis orationem (Clamauit ad Dominum.)

Pœnitens enim, & pœnitentiæ Cilicio indutus, debet carnem affligere asperis ictibus, mortem attendere tremulis visceribus, mentem deiicere factis humilibus, Deum requirere verbis supplicibus. Iste ergo carnem pungat pœnaliter (Cilicio) mortem cernat subtiliter (Cinere,) mentem sternat humiliter (prosternens.) Deum oret suppliciter (clamauit.)

¶ Debet enim fieri pœnitentia cum carnis mortificatione, cum mortis consideratione, cum mentis humiliatione, cum vocis pronunciatione. Habeamus ergo carnis mortificationem & hoc ostenditur cum dicitur, Induit se Cilicio. Cilicium enim est vestis asperrima, & pungitiua, quæ componitur ex pilis caprarum, & signat carnis mortificationem, & virtutem pœnitentiæ, quam Capra, id est, fœtor peccati causat, & introducit. Ista enim animales motus & carnem mollem mortificat, atque pungit. Vnde Iudith 8. Habens super lumbos suos Cilicium ieiunabat omnibus diebus vitæ suæ. Pœnitentia enim carnem pungit. Sicut enim Sal habet carnes vrgere, & à vermibus, & putrefactione seruare, sic pro certo (charissimi) Sal, id est, acredo pœnitentiæ carnes nostras mortificat atque salit, ipsamque à vermibus malarum cogitationum & putrefactione malarum delectationum liberat, & custodit Talibus Ciliciis solebant indui & operiri altaria in quadragesima. Saccis etiam Cilicinis operiebatur antiquitus tabernaculum fœderis, ad denotandum, quod nos Ecclesiastici spiritualiter debemus esse saccis Cilicinis, id est, asperitate pœnitentiæ velati Thren. 2. Consperserunt cinere capita sua, induerunt se Ciliciis. Quod vtique est contra multos qui pro certo non portant hodie vestes Cilicinas, id est, pœnitentiæ asperitatem, sed habent potius vestes molles & peregrinas, id est, delitiarum corporalium voluptatem Contra quos dicitur Malach. 1. Visitabit Dominus super omnes, qui induti sunt veste peregrina, Isti potissime sunt hypocritæ, qui exterius portant Cilicium, non interius, quia scilicet exterius prætendunt asperitatem, interius autem carnalitatem, quibus præcipitur in lege Deuteronom. 22. Non indueris veste lana, linoque contexta. In tali enim veste lana, quæ exterius apparet, signat pœnitentiam, linum vero, quod interius latitat, signat interiorem voluptatem. Non sic ergo, sed habeamus Cilicium, id est, carnis mortificationem Apocalyp. 6. Sol factus est niger, tanquam saccus Cilicinus.

C ¶ Secundo dico, quod nos debemus habere mortis considerationem quod ostenditur, cum dicitur, quod aspersit cinere caput suum. Caput enim mentis nostræ debemus cinere nostræ finalis resolutionis aspergere, videlicet ipsam continuę considerando, & in ipsa continue meditando Vnde Ionę 4. dicitur, quod Rex audita subuersione Niniue, descendit de solio suo, indutus est sacco, & sedit in cinere. Vt enim dicit Plinius libro decimonono, capite primo si Aspis hominem momorderit, statim vertitur in soporem. Cinis autem mustelæ combustæ si cum aqua sumatur, patientem excitat à somno, & liberat à veneno. Sic vere (charissimi) à somno delectationis, quam morsus Aspidis, id est, tentatio dæmonis introducit, solet cinis Mustelæ combustæ, id est, consideratio mortis, & incinerationis carnis nostræ mirabiliter excitare, & à peccati veneno salubriter liberare. Ecclesiastic. 7. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Quod potissime tunc est verum, quando dicto cineri, id est, dictæ memoriæ aqua pietatis, & misericordiæ est admixta. Tali enim cinere aspergunt pauci hodie capita sua, quia re vera pauci sunt, qui mortis cogitant resolutionem. Isti potissime sunt diuites & carnales, à quorum oculis mundi delitiæ eminentiæ, & diuitiæ, mortis memoriam abstulerunt. Sunt enim similes lignis Sethim, quæ neque possunt cremari, neque incinerari. Isti enim semper sperant se victuros, nec vnquam cogitant se in cineres vertendos. Vnde Thren. 2. Sordes eius in pedibus eius, nec est recordata finis sui. Quia enim in pedibus affectionis talium sunt sordes diuitiarum, & delitiarum, & finis sui nunquam recordantur, & ideo non mirum si à morte præueniuntur, & sic adueniente morte subito cõturbantur. Isti enim debent audire consilium Senecæ dicentis in quadam Epistola. Mortem, vt nunquam timeas, semper cogita Iob 16 Operuit cinere carnem suam. Vnde Thren. 2. Consperserunt cinere capita sua virgines Hierusalem, accinctæ sunt Ciliciis. Habeamus igitur mortis considerationem.

D ¶ Tertio dico, quod nos debemus habere, & quærere mentis humiliationem quod ostenditur, cum dicitur. Prosternens se. Quando enim Aper hominem persequitur, tutum remedium est, aut in arborem ascendere, aut se ad terram prosternere, tunc enim Aper non potest nocere. Sic re vera (charissimi) contra tentationem & persecutionem diaboli, seu Apri duo tuta remedia nobis dantur, scilicet, vt arborem Crucis per deuotionem ascendamus, & eidem per fiduciam inhæreamus, aut ad terram per subiectionem, & humilitatem nos mentaliter prosternamus; Ille enim spiritualiter ad terram prosternitur, qui se inferiorem cogitat, atque credit, & se calcari, contemni, & ab aliis vilipendi dimittit. De tali prosternatione, & subiectione loquitur scriptura Tob. 12. Prostrati in faciem benedixerunt Deum, Sed pro certo pauci sunt hodie, qui se per humilitatem prosternant. Multi vero, qui se per superbiam erigant atque leuent, sicut sunt præsumptuosi & ambitiosi, quibus in persona Dathan, & Abi-

ron, & ſuæ congregationis dicitur, Numeri 16. Multum erigimini filii Leui. Iſti enim filii Leui, de quibus loquitur, erant valde præſumptuoſi. Præſumebant enim ſe eſſe dignos ſacerdotio, erant enim valde ambitioſi, quia etiam ad ſummum ſacerdotium anhelabant, quapropter Moyſi & Aaron inuidebant, & ad eorum mandata venire contemnebant, quos vtique Deus non ſuſtinens, fecit eos viuos abſorberi, & integros ab inferis deglutiri. Pro certo (chariſſimi) multi ſunt hodie tales, qui ad ſacerdotia, dignitates, & officia ambiunt, & anhelant, & ideo in ſuperbiã eriguntur, contra Moyſen & Aaron, id eſt, contra bonas perſonas per fraudes, atque malitias machinantur, & ideo à terra finaliter deglutiuntur, in quantum pro huiuſmodi ambitione æternaliter punientur. Ideo dicitur Deuter. 32. Aperta eſt terra & deglutiuit Dathan, & operuit ſuper cõgregationẽ Abiron. Nõ ſic ergo chariſſimi, ſed habeamus mentis humiliationem. Vnde de Rege humiliato dicitur 4. Reg. 6. Vidit populus cilicium, quod rex indutus erat ad carnem. Et de Achab humiliato dicitur 3. Regu. 21. Operuit cilicio carnem ſuam.

E ¶ Quarto dico, quod requiritur, quod habeamus vocis pronunciationem, ſeu etiam orationem, quod oſtenditur, cum dicitur. Clamabat ad Dominum. Clamat enim ad ipſum, qui Deum adorat, qui Deum laudat, qui Deum cogitat, qui Deum honorat. Sicut enim pulli in nido clamant ad matrem, vt cibum recipiant, pueri verberati clamant ad matrem, vt ictus euadant, ſic nos qui in nido huius mundi tribulationibus variis verberamur, multis indigentiis flagellamur, debemus ad Deum clamare, & ipſius miſericordiam implorare. Pſalm. Ad Dominum cum tribularer clamaui. Elephas cadẽs ad terram cum per ſe ſurgere nequeat, altiſſime barrit, & clamat, & per talem clamorem ſociorum ſuorum adiutorium inuocat, & implorat. Sic pro certo (chariſſimi) ſi per peccatum à ſtatu gratiæ cadimus, ſi etiam per infortunium à ſtatu proſperitatis decidimus, neceſſe eſt, vt per clamorem orationis, confeſſionis, & gratiarum actionis, Dei & ſanctorum auxilium imploremus. Clamauit inquit ad Dominum Hierem. 33. Clama ad me, & exaudiam te, & annunciabo tibi gaudia. Sed pro certo (chariſſimi) multi ſunt hodie, qui in tribulationibus ſuis, non clamant ad Dominum per deſperationem, vtpote iracundi, furioſi, & blaſphemi, qui in ſuis tribulationibus ad Deũ non clamant, ſed ipſum blaſphemant, non Deum precantur, ſed contra ipſum murmurant, & loquuntur, non Deo regratiantur, ſed turpiter iurando, ipſum offendere non verentur. Non ſic ergo (chariſſimi,) ſed ad Deum pœnitendo clamemus. Eſa. 49. Accingite vos ciliciis, plangite & vlulate, igitur habeamus vocalem orationem, mentalem ſubiectionem, mortalem præuiſionem, carnalem afflictionem. Et ſic habebimus cilicium ſpirituale, id eſt, carnis mortificationem, & aſperitatem. Sufficit de Cilicio, &c.

A **Cingulum.** Nota, quod Cingulum, Zona, & Balteus, pro eodem ſupponunt in ſcriptura. Et eſt Cingulum illa corrigia, qua quis ſtringitur vel ligatur, & poteſt ſignificare in bono vel in malo. In bono enim ſignat caſtitatem, & continentiam. In malo autem ſignat partialitatem, & auaritiam.

B ¶ Et ideo quantum ad præſens multiplex bonum Cingulum poſſumus diſtinguere. Eſt enim Cingulum caſtitatis, Cingulum honeſtatis, Cingulum charitatis, Cingulum dignitatis. Vel diſtingue aliter, quod inuenitur Cingulum in pectore, id eſt, circa cor, Cingulum in iecore, id eſt, circa ventrem, Cingulum in fœmore, id eſt, erga renes, Cingulũ in gutture, id eſt, circa collum, Cingulum in corpore. Cingulum pectoris eſt ſapientia. Iſta enim ſtringit, & cingit pectus nec per vanos affectus, & cogitatus vltra dimittit dilatari. Iſto cingulo præcinctus erat filius hominis. Apoc. 1. Præcinctus erat Zona aurea circa pectus ſuum. Pectus enim vbi eſt cor, ſignat rationem. Cingulum iecoris eſt abſtinentia, quæ, ſcilicet, ſtringit, & cingit ventrem, ne per guloſitatem nimium aperiatur. De hoc Cingulo dicitur. Succincti lumbos mentis veſtræ, ſobrii, & perfecti, ſperate in Domino. Cingulum fœmoris eſt continentia. quæ ſtringit & cingit renes, ne per carnalitatem ipſorum deſiderium euagetur. Vnde Eſa. 5. Non dormitabit, neque dormiet, nec ſoluetur Cingulum renum eius. Iſta eſt Zona linea, vel byſſina, qua in antiqua lege præcingi ſacerdotes iubebantur. De qua Ezech. 16. Cinxi te byſſo, calceaui te hyacintho, indui te ſubtilibus, ornaui te ornamento. Vide iſtam auctoritatem proſecutam alibi in hoc opere. Cingulum gutturis eſt obediẽtia, qua, ſcilicet, collum, id eſt, erectio vanitatis noſtræ ſtringitur, & cingitur, ne per ſuperbiam eleuetur. De iſto dicitur Iohan. vlt. Petre cum eſſes iunior, cingebas te, & pergebas quo volebas, nunc autem alius te cinget, & ducet te quo tu non vis. Tali Cingulo præcinxit ſe Chriſtus volens pedes diſcipulorum lauare. Iohan. 14. Cingulum in toto corpore eſt Cingulum honeſtatis. & iuſtitiæ, quo homo ſtringitur, vt decentius adornetur, ſicut Exod. 29. & etiam 39. præcipitur, quod filii Aaron miniſtraturi haberent Cingulum de byſſo retorta. Eſa. 11. Erit iuſtitia cingulum lumborum eius. Et ſic patet quadruplex cingulum virtuoſum.

¶ Sed adhuc dico, quod inuenitur duplex Cingulum vitioſum, ſcilicet, Cingulum cupiditatis, Cingulum pœnalitatis. Cingulo cupiditatis ligantur auari. Vnde iſte ſicut dicitur Eccleſiaſtic. 33. eſt quaſi ſuccinctus latro, exiliens de ciuitate. Vnde de Angelo dicitur, Ipſe obuiauit aſinæ in anguſtiis duarum maceriarum, quibus vineæ cingebantur. Numer. 22. &c. Cingulo pœnalitatis ligantur damnati, concorda ſi vis. Vide vbi accingere, vbi alligare, vbi zona, vbi ligamentum, &c. C

Cinis. Cinis ſecundum Iſidorum eſt puluis vi caloris de terræ ſubſtantia reſolutus. Et dicitur Cinis à cadendo, eo quod à re combuſta poſt humoris conſumptionem cadat, ſuper omnia autem Cinis vilem habet colorem, & habet Cinis ſaporem ſtipticum, & amarum. Et ſecundum iſta per cinerem moraliter poteſt intelligi carnis finalis reſolutio, pœnitentiæ caſtigatio. Quia enim calor naturalis, & innaturalis continue agit in humidum, neceſſe habet finaliter ipſum conſumere, & ſic corpus in cinerem, & puluerem reſoluitur, & à vita iſta in terram cadere, & recedere compellitur, quæ re vera tunc temporis in colorem turpiſſimum commutatur. Sapient. 2. Cinis extinctus erit corpus noſtrum. Iſta etiam amara dicitur, quia ſicut dicitur Eccleſiaſtic. 41. ô mors, quam amara eſt memoria tua. Generaliter ergo per cinerem poteſt intelligi pœnitentiæ amaritudo, vel finalis reſolutionis memoria denotari. Cinis enim eſt illud, quod remanet à re combuſta poſt combuſtionem. Et ſic ſignat memoriam mortis vel peccati, quæ poſt combuſtionem mortis, vel poſt conflagrationem pœnitentiæ vel contritionis debet ſemper in cordibus noſtris remanere Iob 13. Memoria veſtra comparabitur Cineri. Nota Leuitic. 6. præcipitur, quod Cinis, qui remouebatur de altari, debebat deponi in loco mundo ad Orientem In quo deſignatur, quod cinerem reſolutionis noſtræ ſemper debemus in loco mundo, id eſt, in corde puro per iugem memoriam reponere, & reſeruare. Iſta enim ſunt, quæ ſumme mouent hominem ad humilitatem, & ad contemnendum mundi vanitatem, ſcilicet, conſideratio, & memoria mortis, & præteritorum peccatorum. Pauo enim videns pulchritudinem plumarum ſuarum dicitur ſuperbire, & plumas ipſas in altum erigere, & leuare, quando vero pedes ſuos cinereos & deformes conſpicit, tunc præ triſtitia plumas ſuas, quas erexerat deponit. Sic vere (chariſſimi,) ſi nos propter pulchritudinem plumarum noſtrarum, id eſt, virtutum, & gratiarum noſtrarum, diuitiarum, vel temporalium amicorum aliqualiter ſuperbimus, non reſtat niſi, quod pedes noſtros cinereos, id eſt, finalem reſolutionem, & incinerationem corporis noſtri, & etiam animæ noſtræ conſideremus, quæ, ſcilicet, propter peccata, niſi purgentur, cremabuntur, & incinerabuntur in inferno. Reſpiciamus ergo hæc & conſideremus, quia vere tunc temporis faſtum omnem ſuperbiæ deponemus. Vt enim dicit Hieronymus in quadam epiſtola. Memento mortis tuæ, & non peccabis, quia qui ſe moriturum quotidie recordatur, vilipendit præſentia, accelerans ad futura. De talibus ergo cineribus loquitur ſcriptura Heſter 14. vbi dicitur, quod Heſter Regina fletibus, & luctui apta veſtimenta ſuſcepit, & pro vnguentis variis cinere impleuit caput, & humiliauit corpus ſuũ ieiuniis. In quibus verbis aduertere poſſumus, quod cinis corporalis triplicem habet proprietatem. Cinis enim habet virtutem ſordium ablutiuam, virtutem ignium ſeruatiuam, virtutem carnium corroſiuam. A

¶ Cinis enim ſolet de veſtibus ſordes abſtergere, ſolet in domibus ignem contegere, ſolet in carnibus humores rodere. Sic vere (chariſſimi) facit per omnia cinis ſpiritualis, id eſt, pœnitentiæ mortificatio, vel peccatorum cogitatio, ſeu finalis reſolutionis meditatio. Iſta enim ſordes prauitatis ſolet expiare (quod oſtenditur, cum dicitur, Fletibus & luctibus) ignem charitatis ſolet conſeruare (quod oſtenditur cum dicitur, Veſtimenta, quæ, ſcilicet, conſeruant calorem,) Carnis voluptates ſolet macerare, (quod oſtenditur, cum dicitur, Corpus ſuum humiliauit ieiuniis.) Dico igitur primo, quod iſte cinis ſolet abſtergere fæces prauitatis, ſcilicet, vitia & peccata. Sicut enim cinis corporalis quando de eo fit lixiuium, ſordes, & maculas veſtium lauat, & abſtergit, ſic vere ex cinere conſiderationis fit lixiuium lacrymarum, & compunctionis, tunc à mente ſordes peccatorum abluuntur, & etiam abſterguntur. Quod oſtenditur cum dicitur, (Fletibus.) Fletus enim & lacrymæ lauant mentem à vitiis & peccatis. Pſalm. Lauabo per ſingulas noctes lectum meum lacrymis meis. Vnde de tali cinere, & de tali fletu dicitur Iob 16. Operui cinere carnem meam, & facies mea intumuit à fletu. Iſtud figuratur in cinere vitulæ, de qua dicitur Hebræorum nono, Cinis vitulæ aſperſus inquinatos purificat ad emundationem carnis. Sicut B

enim

enim dicit Constantinus, argentum viuum cum cinere Salicis corpus à pediculis mundat, quod etiam facit, vt dicit idem, cinis plumbi vsti mixtus cum oleo & aceto. Sic vere (charissimi,) cinis humilitatis & considerationis mortis & peccatorum si cum argento viuo, id est, cum eloquentia confessionis, cum aceto, id est, cum acredine contritionis, cum oleo, id est, cum plenitudine compassionis misceatur, tunc vermes, & pediculos mentis nostræ, id est, vitia & peccata mundificabit, & tollet. Cinis ergo iste solet abstergere fæces prauitatis. (Fletibus inquit.) Vnde Psalm. Cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam.

C ¶ Secundo dico, quod iste cinis solet accendere ignem charitatis. Cinis enim super omnia seruat ignem ne extinguatur. Sic vere consideratio mortis & humilitas optime seruat in nostris cordibus charitatem, quod ostenditur, cum dicitur, quod Hester assumpsit vestimenta. Vestimenta enim calorem nutriunt & augmentant. Dicit enim Isidorus quod cinis Iuniperi seruat ignem græcum inextinguibilem. Sic pro certo cinis, id est, mortis memoria seruat ignem charitatis vel contritionis in perpetuo robore, & virtute, & maxime si iste fuerit de Iunipero. Iuniperus enim arbor pungitiua signat impios & raptores alios pungentes, & excoriantes, qui pro certo quando moriuntur, in inferno cremantur, & incinerantur. Cinis iste, id est, memoria mortis suæ malæ est aliis remedium sanitatis, & etiam incendium charitatis. Lætabitur enim iustus, cum viderit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris. De talibus ergo vestimentis calorem charitatis nutrientibus potest dici illud Iob 37. Nonne vestimenta tua calida sunt? Vnde de tali cinere dicitur Iob 30. Comparatus sum luto, & assimilatus sum fauillæ, & cineri. Fauilla propriè est cinis ignitus. Iste igitur cinis solet accendere ignem charitatis.

D ¶ Tertio dico, quod iste cinis solet consumere carnem voluptatis. Cinis enim habet acredinem in sapore, & ideo carnem superfluam consumit, & corrodit. Cinis enim pellibus recentibus appositus, pilos exinde cadere facit, ipsas vero pelles ne corrumpantur & fœteant, cõseruat, & custodit. Sic pro certo charissimi, cinis spiritualis, qui cordis acredinem, timorem, & amaritudinem introducit, habet à nobis tollere, & abstergere carnem superfluam, id est, omnem voluptatem carnalem, item pilos superfluos, id est, omnem superfluam facultatem temporalem. Ille enim qui in morte, & in peccatis se squalere considerat, carnales voluptates temperat, & à bonis temporalibus per eleemosynas se denudat, quod ostenditur cum dicitur. Humiliauit corpus suũ ieiuniis. Dan. 9. Posui faciem meam ad Dominum meum rogare, & deprecari in ieiunio, & sacco & cinere. Plinius enim dicit, quod Ruta in terra lateritia, & cinerea vult seminari. Vnde dicit, quod semini eius debet cinis admisceri, vt careat erucis: quod pro certo credi debet, quia caliditas, & siccitas cineris humorem superfluum consumit, & sic ab ortu erucarum præseruat. Sic vere (charissimi) homo debet secum habere cinerem spiritualem, id est, memoriam mortis, & peccatorum, & etiam humilitatẽ, tunc enim humor carnalitatis consumitur, & eruca peccati mortalis ne veniat, impeditur. Vnde de sacerdotib. dicitur Iudith 4. quod præcincti ciliciis offerebant sacrificia coram Domino, & erat cinis super caput ipsorum. Sic ergo cinis, qui abstergit carnis voluptatem, conseruat cordis charitatem, emundat mentis prauitatem. Et nota, si vis, quod de tali cinere debent præcipue aspergi

Prælati, vt iustificentur,
Elati, vt humilientur,
Viduæ, vt castificentur,
Virgines, vt mundæ seruentur,
Reginæ, ne male tractentur,
Pœnitentes, vt purificentur.

E ¶ De Prelatis & superioribus dicitur Hierem. 25. Vlulate pastores, & clamate, & aspergite vos cinere optimates gregis. De elatis dicitur Ecclesiast. 9. Quid superbis terra & cinis? quasi dicat, tu debes humiliari. ¶ De viduis dicitur Iudith 9. quod ipsa, quæ erat vidua, commendans Deo castitatem suam, posuit cinerem super caput suum. De virginibus vero dicitur Thren. 2. Consperserunt cinere capita sua virgines Hierusalẽ. De Reginis vero, & magnis, & delitiosis personis patet de Hester Regina, quæ timens adire præsentiam Regis, orans & ieiunans aspersit cinerem capiti Hester 4. De pœnitentibus dicitur Iob 42. Ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla, & in cinere. Et breuiter omnia genera personarum indigent isto cinere, dato etiam, quod sint iusti & mundi Num. 19. Colliget autem vir mundus cineres, & effundet in loco purissimo. Et hoc sufficit, quia in pluribus aliis locis fit mentio de cinere in bono significato.

F ¶ Aduerte tamen, quod cinis aliquando signat diuitias. Cinis enim ignem conseruat, terram, vbi seminatur, facit sterilem, & à vento faciliter dispergitur, & difficiliter congregatur. Sic vere diuitiæ ignem auaritiæ seruant & nutriunt, terram cordis, in qua per amorem sunt seminatæ, sterilem à bonis operibus efficiunt, à vento alicuius casus & infortunii vel tribulationum faciliter possunt perdi, quæ tamen non nisi cum labore possunt, & difficiliter acquiri. Vnde de diuite quando moritur, & diuitiæ ipsius dispergunt, potest dici illud 3. Regum 13. Altare scindetur, & effundetur cinis. Et sicut videmus, quod antiquitus aspersio cineris erat signum fletus & doloris, sic etiam hodie aspersio & acquisitio diuitiarum, fletum, dolorem ac tristitiam signat, vel demonstrat. Semper enim sunt diuitiæ cum doloribus & timoribus admixtæ. Psalm Cinerem tanquam panem manducabam, & potum meũ cum fletu miscebam. Et nota, si vis, quod quilibet peccator dicitur cinis, quia vilis coloris quo ad conuersationem, facile dispergitur per tentationem, ignis est reseruatiuus per æternam damnationem, quia, scilicet, semper comburetur & semper viuet. De vili conuersatione dicitur Sap. 15. Cinis est cor eius, & luto vilior vita eius. De instabilitate contra tentationem dicitur. Exod. 9. quod Moyses accepit plenas manus cineribus de camino, & sparsit coram Pharaone. De futura autem deputatione ad damnationem dicitur Amos 2. quod ossa regis Idumææ incensa sunt vsque ad cinerem, &c. Sufficit.

Circa.

Nota, quod circa, iuxta, prope, in circuitu, quasi idem signant. Et signat in scriptura vicinitatem, propinquitatem, & societatem. Et quia ista possunt esse bona, vel mala, hinc est, quod nos possumus distinguere, quod est vnum circa vitiosum, vnum virtuosum, vnum dolorosum, vnum circa gratiosum. Nota, quod in scriptura reperitur Circa A

Grandis cupiditatis,
Bonæ societatis,
Prauæ vicinitatis,
Grandis vtilitatis,
Summæ iucunditatis.

¶ Circa igitur vitiosum, id est, propinquitas vitiosa est vicinitas, qua homo terrenis per auaritiam applicatur, qua homo malis hominibus copulatur, qua homo mundi negotiis implicatur. Ista enim propinquitas causa est aliquoties multorum peccatorum. Fructus enim, qui sunt inferius circa terram, faciliter recipiunt corruptelam, non ita faciliter maturescunt. Mella enim, quæ inferius circa terram sunt, malum saporem & corruptũ trahunt. Et breuiter ex nimia vicinitate terræ veniunt, & causantur multa mala. Sic re vera illi, qui circa terram, id est, circa terrena negocia, vel circa terrenos homines versantur, exinde multis vitiis maculantur. Luna enim quæ inter stellas vicinior est circa terram, nunquam caret macula, Sic vere homo, qui circa terram id est, terrena versatur, vix est quin vitiis maculetur. Vnde Genesis 13. dicitur, quod Loth vidit regionem circa Iordanem, quæ sicut paradisus irrigabatur, & habitauit ibi, & tamen cito post fuit captiuatus, quia scilicet ille à diabolo faciliter per peccatum capitur, qui circa mundi delectabilia conuersatur. Vnde de tali circa dicitur Gen. 19. Ne stes in omni circa regione, sed in monte saluum te fac.

¶ Secundo dico, quod est circa virtuosum, & hæc est bona societas. Illæ enim stellæ, quæ magis sunt circa Polum arcticum situatæ, magis sunt immobiles, & stabiles, & sunt etiam magis altæ. Sic vere illi, qui circa bonas personas frequentant, vel circa bona paradisi versantur & delectantur, sunt cæteris firmiores, & in bonis operibus excellentiores, & in moribus altiores. Ps. Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso, &c. Vnde Eccl. 18. Miseratio hominis circa proximum suum. B

¶ Tertio dico, quod est circa dolorosum, & ista est illa propinquitas & vicinitas, qua peccatores diabolo sunt proximi, qui scilicet finaliter erunt similiter circa eum per tormentum, similes papilioni, qui primo diu circa ignem volitat, sed finaliter ab eo comburitur. Marci 5. Erat circa montem grex porcorum, id est, circa diabolum legio peccatorum. Et sequitur, quod omnes in mari sunt submersi. Vnde de diabolo, & malis hominibus, qui circa nos sunt, dicitur Threnorum primo. In circuitu eius hostes eius. C

¶ Quarto dico, quod est circa fructuosum, & amorosum, hoc est, quando homo circa Deum est situatus, per gratiam in præsenti, & per gloriam in futuro. Pulli enim perdicis semper volitant circa matrem, & si Accipitrem viderint, ad matris alas refugiunt ad tutelam. Pulli etiam gallinæ circa matrem volitantes, cum miluum videre cœperint, statim ad matris gremium se conuertunt. Sic pro certo (charissimi) debemus circa matrem nostram Christum, & Virginem gloriosam per deuotionem, & gratiam manere, non ab ipso recedere per peccatum, & si miluum vel aucupem diabolum viderimus, qui per tentationes nos capere nitatur, statim debemus ad alas suæ misericordiæ refugere per orationem, & nos sibi committere per sui adiutorii inuocationem. Quia sicut dicitur in Psalm. Prope est Dominus omnibus inuocantibus eum in veritate. Sapient. 18. Circa illum steterunt D

quasi

quasi rami palmæ. Et Iob 22. dicitur. Circa Cardines cœli perambulat. Et sic nota quod nos debemus esse circa Deum sicut pauperes circa eleemosynarium, quia iste nutrit indigentes, sicut discipuli circa magistrum, quia iste docet ignorantes, sicut infirmi circa medicum, quia iste sanat ægrotantes, sicut subditi circa prælatum, quia iste regit obedientes, sicut Accipitres circa prædam quia iste recreat contemplantes, sicut operarii in sero circa procuratorem, quia iste remunerat laborantes, & sic ipse poterit dicere illud Iob 29. In circuitu meo pueri mei.

E ¶ Quinto dico, quod est vnum circa gaudiosum, & hoc est, quando sancti sunt in gloria circa Deum. De quo Apocal. 7. Omnes Angeli, id est, omnes Angelici viri stabant in circuitu throni, &c. Si vis aduerte, quod circa, sicut, quasi, non dicit mihi aliquod complementum, sed potius aliquam imperfectionem, sicut cum dicitur, Non est meridies sed circa meridiem. Et ideo per circa possunt intelligi viri imperfecti & nouitii, & etiam bona mundi quæ nullum habent complementum, &c.

A **Circulus.** Nota, quod circulus est figura rotunda & sphærica, in orbe in seipsam reducta quæ inter omnes figuras Geometricas perfectior reputatur. Et ideo dicit Isido. quod sicut infra decem omnes numeri continētur, sic infra circulum omnes figuræ. Circulus autem secundum proprietates potest diuersa significare, scilicet,

Dei perfectionem,
Vitæ dimensionem,
Motus aptitudinem,
Cœli possessionem,
Fortem correctionem.

B ¶ Et breuiter cum omnia, quæ sunt in circulatione finiunt, & vix est dare aliquid, quin possit per circulum denotari, per circulum igitur potest intelligi Dei perfectio, figura enim circularis est perfectissima, capacissima, & ad motum aptissima. Ista enim caret principio, atque fine. Talis pro certo est Deus. Iste enim simplicissimus est in quidditate, capacissimus in quantitate, omnia enim alia ab eo cōtinentur, diutissimus in æternitate, quia ipse caret principio atque fine. Vnde Philosophus cuidam petenti, quid esset Deus, sic dicitur respondisse. Deus (inquit) est sphæra seu circulus intellectualis, cuius centrum vbique est, circumferentia vero nusquam. Et ideo est similis circulo cœli, &c. Vide supra de cœlo.

C ¶ Item per circulum intelligitur vitæ dimensio. Circulus enim in seipsum redit, & reuertitur, & est circulus clausura, à qua nullus potest modo exire. In circulo enim non sunt ostium vel apertura. Et ideo quicquid infra circularem ambitum continetur, ibi perpetuo retinetur. Talis est per omnia vita nostra. Ista enim nō est nisi quædam circulatio, redit enim de puncto ad punctum, de statu ad statum, de terra enim facta sunt omnia, & ad terram pariter reuertuntur. Vt dicitur Ecclesiastic. 3. & Nudus egressus sum de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc. Iob. 1. Ista etiam est certissima clausura, & mensura. Ambitum enim & circulum vitæ à Deo limitatum, & præfinitum non potest aliquis præterire, immo secundum dimensionem talis circuli necesse est hominem sistere, & finire. Iob 13. Constituisti dies eius, qui præteriri non poterunt. Iste enim est circulus, quem facit Leo Rex animalium circa animalia sibi subiecta, quem exire nequeunt neque audent, ita quod ille, quē voluerit accipit, vt magister. Quia re vera Rex noster Deus circa animalia sua, id est, circa homines constituit circulum, & limites vitæ præsentis, quem pro certo nullus est qui transgredi valeat, aut præsumat. Infra enim istius circuli ambitum viuere possumus, & non vltra. Et ideo iste Leo quando vult, & quem vult, & vbi vult tollit, & accipit, de circulo huius vitæ, scilicet, per mortem, aliquando bonos, aliquando malos, aliquando iuuenes, aliquādo senes. Vnde breuiter de isto circulo dicitur, Eccles. 1. Oritur sol, id est, homo, & occidit, & per circulos suos reuertitur.

D ¶ Tertio dico, quod per circulum intelligitur motus aptitudo. Nulla enim figura ad motum est aptior, quā circularis. Circulus enim in puncto, & in modico tangit terram, & ideo in terra non sistit, imo moueri & discurrere semper cupit. Sic vere vita, & perfectio viri iusti semper est habilis ad motum bonorum operum exercendum. Eorum etiam voluntas semper debet esse mobilis, & agilis ad obediendum suis superioribus. Terram enim, id est, terrena non debent per affectum tangere, nisi forte in puncto, id est, quando necessitas requirit, & sic poterunt obediendo & bene operando faciliter se mouere, Esa. 37 Ponam circulum in naribus tuis, & frenum in labiis tuis. Isti sunt illi circuli, de quibus Ezech. 10. dicitur, quod colla circuli rotarum plena erant oculis. Iste circulus similis est circulo Lacteo seu Galatiæ, quia, scilicet, vita & conditio bonorum per pietatem lactea potest dici, vita vero malorum similis est circulo obliquo Zodiaci, in quo stellæ erraticæ vagantur, quia vere in circulo huius vitæ obliquo, vel prosperitatis mundanę errant, & vagantur in diuersis signis, & mansionibus erratici peccatores. Vnde Psalm. In circuitu impii ambulant, &c.

¶ Item per circulum intelligitur æterna mansio, quæ, scilicet, B
caret principio & fine. Vnde animæ beatæ potest Deus dicere illud Ezech. 16 Dedi circulos in auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo.

¶ Item per circulum intelligitur fortis correctio. Bubalus e- F
nim non domatur, nisi circulus ferreus in eius naribus infigatur, secundum Plin. Sic vere obstinati, & proterui non possunt corrigi vel domari, nec reduci ad obedientiam, nisi circulus ferreus, id est, fortis vel dura correctio in eius naribus, id est, in ipsius superbi affectibus immittatur. Iob 40. Nunquid pones circulum in naribus eius? quasi dicat. Aliter difficile est. Patet ergo quomodo per circulum intelligitur

Dei conditio,
Vitæ dimensio,
Motus aptitudo,
Cœli possessio,
Fortis correctio.

Item per circulum potest accipi pœnæ conclusio. Aranea enim non potest exire de circulo olei circa eam facto, imo ac si in quodam carcere esset inclusa, necesse habet ibi mori. Sic vere anima ex quo inclusa fuerit, & contenta in circulo, clausura & ambitu infernali, non poterit perpetuo exire, sed necesse habebit perpetuo ibi mori. Hierem. 20. Ibi morieris, & ibi sepelieris. Vel etiam per istum circulum intelligitur delitiarum infectio seu diabolica suggestio quibus si aliquis includatur, non poterit ad libitum exire, imo vsque ad mortem nisi per auxilium diuinæ gratiæ extrahatur, habet ibi necessario remanere. Vel per istum circulum intelligitur clausura Dei mandatorum, & etiam regularium statutorū. In qua pro certo si inclusi fuerimus, exinde quamdiu viuimus egredi non debemus. Iste enim circulus Leonis de tribu Iuda, quem circa homines fecit, & infra cuius ambitum omnes voluit homines detineri, & exinde perpetuo non exire. Patet ergo, quod est circulus Dei conditionis, vitalis dimensionis, mortalis perfectionis, Cœlestis habitationis, austeræ correctionis, finalis damnationis, carnalis infectionis, virtutis & religionis. Sufficit.

Circuire. Circuitus. Nota, quod circuire idem est, A
quod circa ire. Componitur enim à circum, & ab eo, is, it, &c. Et est circuire idem quod discurrere & laborare, & explorare, protegere, & defendere, concludere, & vallare. Circuit enim mercator discurrendo patriam, vt lucretur, circuit Leo syluam, vt insidietur, circuit murus ciuitatem, vt protegatur, circuit exercitus castrum, vt capiatur De circuitu ergo laboris & discursoris dicitur in Psalm. Circuitus ipsorum, labor labiorum ipsorum operiet eos. De circuitu insidiosæ explorationis dicitur 1. Petr. 5. Leo rugiens circuit quærens quem deuoret. De circuitu autem defensionis & protectionis dicitur in Psalm. Montes in circuitu eius, & Dominus in circuitu populi sui. Possumus ergo notare, quod est duplex circuitus, scilicet, bonus & malus, virtuosus, & vitiosus. Virtuosus enim circuitus est quando homo in bonis operibus & virtutibus discurrit, circuit, & laborat. Sicut enim stellæ fixæ nō cessant circa stellam immobilem, quæ dicitur Polus arcticus continue circuire, sic pro certo boni Christiani in bono stabiles atque fixi non debent cessare circa Polum arcticum, id est, circa ipsum Deum immobilem, inuariabilem, & æternū circuire, & discurrere per deuotionem, & dilectionem, per contemplationem, per obedientiam, & subiectionem, per diligentiam, & boni operis executionem. Et sic poterit quilibet dicere illud Cant. 3. Surgam, & circuibo ciuitatem, quæram quem diligit anima mea. In quibus verbis possumus aduertere, quod quatuor modis debemus circa res circuire. Circuire enim debemus

Cœlum per affectionem cum dicitur. (Surgam,)
Mentem per discussionem, cum dicitur. (Circuibo ciuitatem,)
Mundum per laborem & discursionem, cum dicitur (quæram.)
Deum per amorem & deuotionem, cum dicitur (Quem diligit anima mea.)

Circuit namque, Affectio cœlum vigoroso passu. (Surgam) discussio mentem timoroso gressu (circuibo ciuitatem) discursio mundum doloroso tractu per vicos (quæram) deuotio ad Deum amoroso tactu. (Quem diligit anima mea.) Affectio enim debet circuire cœlum & superiora ipsa desiderando. Discussio debet circuire mentem & inferiora, ipsa considerando: Discursio debet circuire mundum & inferiora, laborando: Deuotio debet circuire Deum & vtiliora, ad ipsum recurrendo. Dico ergo primo, quod circuire debemus cœlum, & superiora cum desiderio, & affe-

ctione,

ctione, & hoc ostenditur cum dicitur. Surgam. Surgere enim nihil aliud est, quam de amore temporalium ad amorem cœlestiũ nos transferre. Sicut enim dicunt doctores, & patet ad sensum, lepus nunquam currit directe contra vallem, quia propter crurium anteriorum breuitatem posset valde faciliter corruere. Et ideo si necesse habet ad vallem descendere, semper nititur circuire circa montem. Circumeundo enim montem non consueuit cadere, sed semper ante canes velocissime currere, & ab eorum morsibus se saluare. Sic re vera (charissimi) si nos alii necesse habuerimus ad vallem, id est, ad mundi negotia descendere ad illa non debemus directe, id est, cum impetu, & complacentia currere, sed animum inclinare, quia currendo ad vallem negociorum mundi faciliter corruimus per peccatum. De hoc dicitur 1. ad Timot. 6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueum & in tentationem diaboli. Quid ergo necesse est nobis? pro certo nos debemus ad istam vallem, id est, ad mundi negocia non ita directe seu affectuose descendere, currere, vel ambire, quia sicut dicitur Esa. 30. Væ, qui descenditis in Ægyptum, imo circa montem paradisi, & circa bona cœlestia, & æterna debemus per contemplationem & affectionem continue circuire. Vt sibi dicatur illud Ecclesiastic. 24. Gyrum cœli circuiui sola. Sic enim currendo & circumeundo non cadimus in peccatum, sed à canum morsibus, id est, à dæmonum tentationibus nos saluamus. (Surgam inquit) Mich. 2. Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem. De tali circuitu dicitur Esa. 60. Leua in circuitu oculos tuos, & vide. Ista tamen sunt contra cupidos & auaros, qui re vera non circumeunt, cœlestia, sed terrestria, non paradisum, sed sæculum, non superiora, sed inferiora, quod patet, quia non cessant de loco ad locum, de statu ad statum, de beneficio ad beneficium circuire. Nullo enim statu & gradu possunt contentari, ita quod bene possunt dicere illud, quod dixit Satan, Iob 1. Circuiui terram, & perambulaui eam. Non sic, sed circumeamus cœlum, & superiora cum desiderio & affectione. Iosuæ 6. Circuite mõtem Hiericho, quæ, scilicet, interpretatur.

C ¶ Secundo dico, quod nos debemus circuire mentem, & interiora cum sapientia & discretione, vel etiam cum discussione, quod ostenditur, cum dicitur (Circuibo ciuitatem.) Ciuitatem enim cordis nostri debemus circuire, ipsam cõsiderando, statum suum meditando & cogitando, & si fuerit peccatorum ruinis dissipata, per pœnitentiam recuperando. Aranea enim diligentissime circuit telam suam, & si ibi aliquid fractum inueneri, statim ad reparationem intendit. Sic pro certo telam cordis nostri semper discutere, & circuire debemus, & si aliquam fracturam ibi inuenerimus, statim ad reparationem spiritualem laboremus. Fundibularius circulat, & in circuitu vertit lapidem, quem alte cupit proiicere, templum etiam circuitur, quando ab Episcopo consecratur. Sic vere anima, quæ se in Deum vult iacere, & se ad eum conuertere, & se ei consecrare, & dedicare, debet seipsam circuire & se in se reducere, & interiora scrutando ab exterioribus se retrahere, & arcere. Hierem. 5. Circuite vias Hierusalem, & aspicite, & considerate. Conscientia enim debet esse in mente sicut est in Abbatiis ille, qui dicitur perscrutaror, gallice la Serche, qui, scilicet, in sero officinas circuit cum candela, vt videat si lateret aliquid, quod non deceat. Sic conscientia cum candela discretionis in Abbatia cordis debet omnia circuire Ecclesiast. 12. Circuibunt in platea plangentes. Circuibo ergo ciuitatem, & hoc est, quod præcipitur Esa. 23. Circuiuit ciuitatẽ meretrix obliuioni tradita, sume citharã, frequenta canticũ, vt memoria sit tui. Meretrix enim est anima peccatrix, quæ multi mũdi voluptatibus est infecta, & ideo à Deo reputatur derelicta & oblita. Et propter ista debet ciuitatem cordis sui circuire per cõtritionem & discussionem, debet citharam suam sumere, id est, carnis macerationem & afflictionem, debet etiam frequentare canticum per confessionem, & orationem, & sic à Deo recordabitur, & ad gratiam pristinam reducetur per virtutum restitutionem. (Circuibo ergo ciuitatem.) Vnde Hierem. 5. Circuite vias Hierusalem. Circumeamus igitur mentem nostram cum discussione.

D ¶ Tertio debemus circuire mundum istum cum bona operatione. (Quæram inquit.) Sicut enim canis nobilis non solet cessare discurrere, & circuire, donec prædam inuenerit quam quærit, sic nos in nemore huius mundi non debemus quiescere vel cessare, sed per obedientiam, & subiectionem, & per boni operis executionem debemus discurrere, & circuire, vt quæramus prædam paradisi, id est, gratiam in præsenti per spem, & ibi in futuro inueniamus per gloriam & speciem. (Quæramus inquit.) Esa. 55. Quærite Dominum dum inueniri potest. Et Col. 3. Quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens. Talem circuitum faciebant antiqui sancti, qui mundum circuibãt, quidam nemora frequentando vt Eremitę, quidam maioribus obediendo, vt religiosi, quidam semen doctrinæ seminando, vt Apostoli, quidam actus militares pro fide & iustitia exercendo, vt Machabæi, quidã negocia reipublicæ gubernando, vt boni Prælati, quidam de actiua ad contemplatiuam, & de contemplatiua ad actiuam se transferendo, vt viri perfecti. De istis ergo circuitibus dicitur Heb. 11. Circuierunt in melotibus, & in pellibus Caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, Circuitus autem iste, scilicet, bonorum operum, & maximæ diligentiæ potissime pertinet ad prælatos, qui, scilicet, per diligentem inuestigationem debent mores subditorum, & commissa sibi negocia circuire, exemplo illius summi sacerdotis Eliachim, de quo Iudith 4. Eliachim sacerdos magnus circuibat omnem Israel, allocutusque est eos, &c. Circuire enim debet

Vt { Corrigat, / Dirigat, / Erigat, / Porrigat.

Corrigat primo delinquentes,
Dirigat oberrantes,
Erigat desolatos, id est, desperantes,
Porrigat, scilicet, eleemosynas, & nutriat indigentes.

Ecclesi. 1. Lustrans vniuersa in circuitu pergit spiritus, id est, spiritualis. Circumeamus igitur mũdum & inferiora cum bonis laboribus, & discursione. (Quæram inquit.) Sap. 8. Circuibam quęrens vt sumerem eam.

¶ Quarto dico, quod debemus circuire Deum, & vtiliora cum E veri amoris deuotione, quod ostenditur ibi. Quem diligit anima mea. Apes enim Regem suum diligunt, & ideo exercitus Apum semper consueuit Regem ambire, & circuire, & se ad eius obsequium promptum & paratum exhibere. Sic vere (charissimi) exercitus fidelium debent Regem suũ Christum diligere, & ipsum per deuotionem & amorem continue circuire, & se ad eius seruitium & mandatum promptos & vigiles exhibere. Psalm. Circuiui & immolaui in tabernaculo eius hostiam vociferationis. Et Matth. 22. Diliges Dominum Deum tuum. Tales potissime debent esse Ecclesiastici, quia, scilicet, Deum circumeunt in officio ministrando. Iuxta illud Psalmistæ. Lauabo inter innocentes manus meas, & circuibo altare tuum Domine. Sic debent eum circuire per deuotionem, & contemplationem frequentando, vt sic finaliter sint in paradiso in circuitu eius, sibi præsentialiter assistendo, ita quod de eis possit dici illud. Filii tui sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ tuæ. Et merito nos debemus esse in circuitu eius, quia re vera ipse, & Angeli eius semper sunt in circuitu nostro parati, scilicet, nos iuuare & defendere, si voluerimus promereri. Psalm. Montes, id est, Angeli in circuitu eius, & Dominus in circuitu populi sui. Et Zach. 2 ipse dicit de quolibet iusto. Et ero ei murus igneus in circuitu, & in gloria ero in medio eius. Ipse enim fecit magnum circuitum, de cœlo ad terram descendendo, & iterum reuertendo. Ecclesiast. 1. Oritur sol & occidit, & per circulos suos reuertitur, lustrans vniuersa in circuitu. Item per terram vndique discurrendo, & prædicando, Mat. 4. Circuibat Iesus totam Galilęam docens in synagogis. Item nunc circuit, si quos se dignos inuenerit perquirẽdo. Sap. 6. Dignos seipsa circuit quęrens. Circuit etiam suos protegendo. Psalm. Angelus domini in circuitu timẽtium eum. Finaliter autem ipsos circuibit præmiando, & remunerando. Vnde illud prædictum. Dominus in circuitu populi sui. Patet igitur (charissimi) quod est

Circuitus Amoris & dilectionis,
Laboris & vexationis,
Mœroris & contritionis,
Honoris & prælationis.

Et sic bene dicitur. Et circuibo ciuitatem, quæram quem diligit anima mea. Quilibet ergo bonus debet tales circuitus facere, & à bono circuitu non cessare. Ecclesiast. 1 Lustrans vniuersa in circuitu pergit spiritus. Iste est ergo circuitus multiplex virtuosus.

¶ Sed adhuc dico, quod est multiplex circuitus vitiosus. Est F enim

Circuitus { Detractorum, / Exactorum, / Deceptorum.

Detractores enim sunt sicut Lupus, qui de nocte circuit mare, vt pisces inueniat, quos manducet, quod verum est secundum Plinium de quibusdam Lupis, qui comedẽdo pisces, delectantur. Et ideo si pisces non inueniunt ad comedendum, ad illa vilia, quæ de retibus suis piscatores eiiciunt se conuertunt, & etiam ad deuorandum ipsa retia multoties animantur, vt dicit idem. Sic pro certo detractores, qui pisces, id est, bonos, & deuotos viros semper nituntur dente detractionis lacerare, mare huius vitę nõ cessant hodie circuire. s. explorando, & inuestigando conditiones, & mores aliorum hominum, rete. n. vitæ bonorum dentibus deuorant, & si quid ibi vile, & defectuosum inueniunt illud verbis suis detractoriis in ore recipiunt & manducant. Detractio enim & inuidia pascitur alienis malis, sicut adulatio alienis bonis. Vnde 1. Tim. 5. Ociose discunt circuire domos, non solum ociose

ociosè, sed etiam verbosè & curiosè loquentes, quæ non oportet. Hic est ergo circuitus detractorum. Vnde boni possunt dicere detractoribus illud Psalm. Audiui vituperationem multorum commorantium in circuitu. ¶ Secundus est circuitus exactorum. Exactores enim, raptores, vsurarij, & auari non cessant perambulare, discurrere, & circuire tam per se, quàm per suos, quomodo possunt homines excoriare, vel spoliare, vel in suis contractibus irretire. Auari enim, & aduocati sunt similes vrso, qui circa stipitem, cui alligatur, circuire non cessat, sed propter hoc de catena sua non soluitur, sed quanto magis circuit, tanto magis in catena sua fortius inuoluitur. Sic verè (charissimi) auari circa stipitem diuitiarum, & possessionum suarum, quibus cum catena auaritiæ sunt ligati, non cessant circuire, & discurrere, & laborare, scilicet de mercato ad mercatum, de placito ad placitum, de foro ad forum deambulare, nunquam tamen à catena auaritiæ propter hoc liberantur, sed quanto plus viuunt, ibi amplius inuoluuntur. De talibus videtur loqui Dauid, dicens in Psalm. In circuitu impij ambulant. Ballivi etiam raptores sunt similes leoni, qui non cessat circuire, & discurrere, vt prædam, quam rapiat, valeat inuenire. Quia re vera isti circumeunt, quærunt, & inuestigant, quomodo occasionem inueniant rapiendi, excoriandi, & pecuniam à subditis exigendi. 1. Petri 5. Aduersarius vester tanquam leo rugiens circuit, quærens, quem deuoret. Iste est etiam circuitus diaboli, qui circuire non cessat, vt animas nostras tentet, & damnet. Hic est ergo circuitus exactorum. Vnde de circuitu tyrannorum & dæmonum potest dici illud Hieremiæ 21. Chaldæi obsident nos in circuitu. Vide supra,
H quomodo dicuntur Chaldæi. ¶ Tertiò dico, quòd est quidam circuitus deceptorum. Circumeunt enim

Ambitiosi,
Luxuriosi, &
Malitiosi.

Ambitiosi enim laborant, & circumeunt per varias cautelas & inductiones, procurant, quomodo possint superiores decipere, & per fraudes & malitias ad alicuius status apicem peruenire. Luxuriosi etiam multos malos circuitus & labores quandoque faciunt, vt ad aliquam delectationem perueniant, quam intendunt. Malitiosi etiam, hypocritæ & hæretici, antequam malum effectum suæ peruersitatis & malitiæ introducant, per multos circuitus & ambitus, inductiones & seditiones discurrunt. De quibus dicitur Matth. 23. Væ vobis, hypocritæ & Pharisæi, qui circuitis mare, & aridam, vt faciatis vnum proselytum, & cum factus fuerit, faciatis eum filium gehennæ. Expone de hæreticis, & luxuriosis, qui auditores suos faciunt filios gehennæ. Isti enim sunt similes Hyænæ, quæ secundum Plinium vocem humanam fingit, tabernacula pastorum circuit, ipsosque de nocte sub specie vocis humanæ ad exeundum excitat, vt ipsos deuoret & consumat. Vocem enim habet ita similem voci hominis, quod potest in melodijs admisceri. Sic pro certo tales deceptores, ambitiosi, luxuriosi, & malitiosi non cessant voces humanas fingere, id est, verba blanda & adulatoria dicere, & per tabernacula pastorum, id est, per domos & hospitia hominum, & maximè principum & prælatorum circuire. Et sic solent homines ad sui amorem inducere, & ipsos spiritualiter deuorare, damnificare, & decipere. De tali ergo circuitu dicitur in Psalm. Nubes & caligo in circuitu eius. Nubes enim signat velatam fallacitatem, caligo deceptorum prauitatem. Psalm. Omnes gentes circuierunt me, &c. Circumdantes circumdederunt me sicut apes, &c. Et: Exarserunt sicut ignis in spinis. Et pro certo omnes isti mali sicut sunt corporaliter in circuitu, & in motu, ita sunt mentaliter in transitu & in fluxu. Qui enim rotæ voluenti innititur, necesse est, vt cum voluente circumeat & voluatur. Et ideo, quia omnia temporalia, sicut visum est, continuè circumeunt, & voluuntur, non est mirum, si mens talis, qui talibus innititur, continuè per mala desideria circuit, & mutatur. Solus enim Deus mentem fecit stabilem & quietam, mundus verò ipsam ponit in circuitu sic fluxibilem & turbatam. Patet, quia nullus talium est contentus bonis adeptis, sed de vno ad aliud circumiens semper cogitat de habendis. Vnde figuraliter isti sunt sicut ventus, qui circulariter vadit. Ezech. 1. Ventus turbinis veniebat ab Aquilone, nubes magna, & ignis inuoluens, & splendor in circuitu. Ostende, quomodo dicuntur ventus, turbo, nubes, ignis, & splendor. Vnum aduerte hic, quod ille, qui diu circuiuit, postquam cessauerit, adhuc credit, quod omnia circumeant, sicut ipse, quod facit motus spiritus visibilis, qui est in cerebro. Sic verè mali, qui sunt in tali desideriorum fluxu & circuitu, non credunt possibile, quod aliquis careat tali circuitu, seu motu, credunt enim omnes esse talibus vitijs implicatos, sicut considerant semetipsos Iuxta illud Eccles. 10. Stultus autem cum ipse insipiens sit, omnes stultos existimat. Videtur ergo, quod mercatores auari & aduocati videntur sibi diuisisse orbem, vnus enim circuit in vna patria, alius in alia. 4. Reg. 18. Diuiserũt sibi regiones, vt circuirent eas. Patet igitur, quod est circuitus detractorum, exactorum, & deceptorum. Et hoc de Circuire sufficiat.

Circumdare.

Nota, quod Circumdare idem est, quod circuire, concludere, & vallare, ligare, inuoluere, & nodare. Accipitur autem in bono, & in malo. In bono enim A

Circumdare signat { Conseruationem, Protectionem, & Repletionem.

¶ Signat, dico, conseruationem & retentionem. Homo enim vestimentum suum circumdat, vt illud fortius retineat, & ne per venti violentiam sibi cadat, & expeditius ambulet & discurrat. Sic verè (charissimi) virtutes & gratias debemus nobis circumdare, & in eis nos inuoluere, vt ipsas possimus securius conseruare, & post Christum in via motum currere & saltare. Vnde Act. 12. Calcea tibi caligas tuas, circumda tibi vestimentum tuum, & sequere me. Et Prouerb. 6. dicitur: Conserua fili mi præcepta patris tui, liga ea in corde tuo, & circumda gutturi tuo. ¶ Secundo signat protectionem & defensionem.

Ericius enim circũdatur spinis, ne à canibus mordeatur.
Arbor etiam circumdatur cortice, ne exterioribus accidentibus lignum interius lædatur.
Rex etiam circumdatur militibus, vt per eos defendatur & protegatur.
Ciuitas etiam circumdatur muris & turribus, vt per eos tueatur.

Sic pro certo (charissimi) nos debemus circumdari & vallari

Militiã bonorum operum, & virtualis probitatis.
Cortice bonæ conuersationis, & exterioris honestatis.
Spinis pœnitentiæ, & afflictione corporalis prosperitatis.
Muris insuper diuinæ protectionis, & regularis disciplinæ & auctoritatis.

Et sic à carnis hostibus spiritualibus

Protegemur,
Tuebimur,
Saluabimur,
Defendemur.

Vnde Matth. 21. Homo quidam erat paterfamilias, qui plantauit vineam, & sepem circumdedit ei. ¶ Tertio dico, quod circũdare signat complementum & repletionem. Vnde Psal. Conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitiã. Circumdedisti, id est, repleuisti &c. ¶ Et adhuc nota, quod B

Ecclesia circumdatur bonis pastoribus.
Innocens circumdatur Christi fauoribus.
Iusti circumdantur claris virtutibus.
Subditi circumdantur claustris & legibus.
Beati circumdantur multis honoribus.
Pauperes circumdantur pœnis & litibus.
Mali circumdantur culpis & reatibus.
Damnati circumdantur orci terroribus.

¶ Circumdant ergo prælati Ecclesiam, ipsam cum diligentia gubernando. Psal. Circumdate Sion, & complectimini eam, narrate in turribus eius. ¶ Item circumdat Deus innocentes, ipsos misericorditer protegendo. Psal. Scuto circumdabit te veritas eius, non timebis à timore nocturno. ¶ Item circumdantur iusti virtutibus, ipsas sibi moraliter aggregando. Iob. 40. Circumda tibi decorem, & in sublimi erigere, & speciosis induere vestibus, id est, virtutibus. Istæ autem vestes virtutum sunt iustitia. Esa. 61. Indumento iustitiæ circumdedit me. ¶ Circumdantur disciplinã seu mandatorum obseruantiã. Prou. 6. Obserua fili mi, præcepta patris tui, liga ea in corde tuo iugiter, & circumda ea gutturi tuo. ¶ Circumdantur misericordiã. Prouer. 3. Misericordia & veritas non te deserant, circumda eas gutturi tuo, & describe in tabulis cordis tui. ¶ Item circumdantur religiosi mandatis & legibus, se claustri obseruantijs subijciendo. Ezech. 4. Fili hominis, ecce circumdedi te vinculis, & non conuertes te à latere tuo in latus aliud. ¶ Item beati circumdantur donis & honoribus, ipsis perpetuo perfruendo. Vnde de beata anima dicitur in Psalm. Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate. ¶ Item circumdantur pœnis pauperes à tyrannis, miserias sustinendo. Vnde in Psalm. Circumdederunt me mala, quorum non est numerus. ¶ Item circumdantur vitijs impij, ipsa quotidiè committendo. Vnde in Psalm. Circumdabit eam, scilicet animam peccatricem super muros eius iniquitas, & labor in medio eius, & iniustitia. ¶ Item circumdantur tormentis iniqui, ipsa in inferno perpetuo tolerando. Vnde in Psalm. Circumdederunt me gemitus mortis, dolores inferni circumdederunt me. ¶ Item C circundare accipitur in malo, & sic idem est, quod impugnare, ligare, circumuenire, & decipere. Vnde nota, quod nos circumdamur

A mundanis tribulationibus,
A corporis delectationibus,
Ab hostium machinationibus.

Circumdant enim nos
Mundi tribulationes, vt nos deglutiant,
Carnis delectationes, vt nos inficiant,
Hostis machinationes, vt nos decipiant,
Malorum vexationes, vt nos afficiant,
Inferni tribulationes, vt nos interficiant.

¶ Mundi ergo tribulationes nos circumdant & deglutiunt. Psal. Circumdederunt me gemitus mortis. ¶ Item circumdant nos carnis delectationes, quæ nos inficiunt. Vnde de motibus carnalibus dicitur Iosu. 7. Habitatores terræ pariter conglobati circumdederunt nos. Habitatores enim terræ corporis sunt delectationes, & motus carnales, quæ rectè sunt sicut funes, quibus tota humana ratio circumdatur & ambitur, inficitur & ligatur, nisi Dei auxilio liberetur. Funes inferni circumdederunt me, 2. Reg. 22. ¶ Item circumdant nos hostis machinationes, quæ nos decipiunt. Diabolus enim est sicut Rex crudelis, qui diuersis machinis circumdat ciuitatem, vt eam capiat & subuertat. Sic diabolus suis machinis, id est, suis tentationibus & suggestionibus animas circuit atque vallat, vt per peccatum mortale ipsas destruat & prosternat. Luc. 19. Circumdabunt te inimici tui vallo, & ad terram prosternent te. ¶ Item circumdant nos malorum vexationes. Sicut enim canes circumdant leporem ad deuorandū: sic vsurarij & balliui circumdant pauperes ad prædandum. Psal. Circumdederunt me vituli multi, tauri pingues obsederunt me. ¶ Item circumdant nos inferni turbationes. Psal. Dolores inferni circumdederunt me, præoccupauerunt me laquei mortis. Vide de Circa, & de Circuire.

A **Circumcisio.** Nota, quod circumcidere idem est, quod in circuitu scindere; & est circumcisio idem quod superfluorum circumquaque præcisio, & ideò in lege antiqua puer circumcidebatur, & ei caro superflua membri virilis præscindebatur, ad signandum, quod per sacramentū circumcisionis carnalis concupiscētia in parte auferebatur, & peccatum originale tollebatur. Aduertendum est tamen, quòd puer octaua die debebat circumcidi, sicut dicitur Gen. 17. Ad denotādum, quod ad hoc, quod nos spiritualiter simus circumcisi, & à cunctis superfluis depurati, necesse est, quod octo dies præcurrant, id est, octo virtutes & gratiæ spirituales.

Prima est dies Dominica, quæ à Philosophis dicitur dies Solis. (Ista est splendor sapientiæ.)
Secunda est dies Lunæ, qua Luna stellæ humidæ appropiatur (Ista est liquor misericordiæ.)
Tertia est dies Martis, quæ à Marte Planeta feruentissimo denominatur, qui dicitur Deus belli. (Ista est vigor patientiæ, in prælijs enim vincit, & litigijs principiatur, quia, teste Salomone, melior est patiens viro forti.)
Quarta est dies Mercurij, quæ à Mercurio denominatur, quæ est stella valde mutabilis; quia cunctis, quibus coniungitur, conformatur. (Ista est virtus obedientiæ, quæ omnibus quærit obedire & complacere.)
Quinta est dies Iouis, quæ stella est valde beneuola; suos .n. & non suos dicitur iuuare. (Ista est charitas & amicitia, quæ scilicet amicis & inimicis benefacit.)
Sexta dies Veneris, quæ attribuitur Veneri, seu Lucifero, stellæ fœmineæ & nocturnæ. (Ista est virtus benignitatis & clementię, quę per complexionem fœmineam denotatur.)
Septima est dies Sabbati, quæ dicitur à Saturno, vel dicitur à saturando. (Ista est virtus eleemosynæ vel scientiæ, quia sc. istæ duæ virtutes habent homines saturare, sc. eleemosyna temporaliter, & scientia spiritualiter.)

Octaua autem dies nulli attribuitur, nec aliquo nomine designatur, per quam tamen possumus virtutem humilitatis intelligere, quæ propriam gloriam, propriam laudem & nominationē non quærit, quæ a nulla stella, id est, a nulla virtute vel gratia se nominare præsumit. Et sic igitur puer spiritualis, id est, quilibet bonus homo, tunc benè a cunctis superfluitatibus circumciditur, cum vita ipsius per istorum octo dierum circulum augmētatur. Vnde Genes. 17. Infans octo dierum circumcidetur. Et sicut antiquitus puero in circumcisione nomen imponebatur, sic pro certo ille, qui taliter circumciditur, nomine æterno hæreditatur, & apud Deū & proximos exaltatur. Eccl. 15. Et ideò de Christo dicitur: Quòd cum consummati fuissent dies octo, venerunt circumcidere puerum, & vocatum est nomen eius Iesus. Christus autem in sua circumcisione habuit alios octo speciales dies,

¶ Primus fuit natiuitatis ex matre Virgine; in quo notatur eius purissima virginitas (Et ista potest dici dies Dominica, vel Solis.)

¶ Secundus est beati Stephani Protomartyris, in quo notatur constātiæ stabilitas. (Et iste dicitur dies Lunę, quia sicut Luna est prima stella, quæ ascendendo de terra ad cœlum inuenitur: sic iste primus fuit, qui post Christum per martyrium ascendit.)

¶ Tertius est beati Ioannis Euangelistæ, qui comparatur Aquilæ; in quo notatur contemplationis sublimitas. (Et iste est dies Martis, quia scilicet Mars est altior supra Solem.)

¶ Quartus est Innocentium; in quo notatur innocentiæ syncaritas. (Iste est Mercurius, quia scilicet innocentia more Mercurij ad voluntatem omnium se conuertit.)

¶ Quintus est sancti Thomæ, qui fuit audacissimus martyr; in quo notatur spiritualis audaciæ virilitas. (Et iste est Iouis, quia Iuppiter est stella maximæ virtutis inter omnes.)

¶ Sextus fuit sancti Syluestri, qui fuit sanctissimus Episcopus; in quo notatur suæ prælationis auctoritas. (Et iste assimilatur Veneri seu Lucifero, quia sc licet Episcopi lucem scientiæ & honestatis præ cæteris debent habere.)

¶ Septimus à nullo denominatur; quo notatur ipsius mirabilis humilitas. (Et iste potest dici a Saturno, qui est Planeta terrenus, quia scilicet humilians ad modum terræ, cæteris se reputat viliorem.)

¶ Octauus est circumcisionis; in quo notatur suæ præsentiæ asperitas. Et ideò de tali circumcisione dicitur illud Exod. 4. Tulit illico Sephora acutissimam petram, & circūcidit carnem prępputij filij sui. Sephora enim, quæ interpretatur auis, est diuinitas, quæ filium suum Christum hodie circumcidit. Iste enim habebat nisi octo dies, & tamen iam incepit pro nobis effundere sanguinem suum preciosissimum. Aduerte tamen, quòd illæ deductiones, in quantum ibi adiunguntur nomina Planetarum, non possent bene dici in festo natiuitatis, nisi natiuitas in dominico die veniret, alias enim essent prætermittendæ, saltem illæ, quæ de Planetis inseruntur. Nota tamen moraliter, quòd in scriptura inuenitur triplex genus circumcisionis. Inuenitur enim

Circumcisio { Cordium, Carnium, Vnguium.

¶ Prima fit, cum aufertur superfluitas cogitationum. Secunda fit, cum resecatur superfluitas delectationū. Tertia fit, cum tollitur superfluitas operationum. ¶ Prima est circumcisio cordis, quod circumcidit virtus timoris: Timor enim circumcidit, & tollit omne superfluum à corde, scilicet, B

Superfluam cogitationem,
Superfluam lætitiam & consolationem,
Superfluum amorem & affectionem,
Superfluam superbiam & elationem.

Omnia enim ista tollit, pręscindit, & circumcidit timor à corde. Superflui enim ramunculi, qui in radice arboris generantur, impediunt totius arboris incrementum. Sic verè, nisi à radice cordis superfluos ramunculos cogitatuum & affectuum resecemus & circumcidamus, incrementum gratiarū & virtutum in nobis ipsis impediemus. Vnde dicitur Hier. 4. Circumcidimini viri Iuda, & auferte præputia cordium vestrorum. Hoc fuit figuratum in Abraham, Genes. 17. cui præceptum est, quod ipse, & filius, & serui eius vernaculi, & emptitij circumciderentur.

Abraham (charissimi) interpretatur pater multarum cogitationum.
Filius eius est liberum arbitrium.
Serui sunt mens & animus.
Vernaculi sunt motus intellectiui.
Emptitij sunt motus sensitiui.

Circumcidi ergo debent ab omni superfluitate vitiorum
Abraham,
Filij,
Serui,
Vernaculi, &
Emptitij.

Quia scilicet cogitatio est circumcidenda ab omni turpitudine in iudicio discussionis veritatis.
Liberum arbitrium debet circumcidi ab excessu omnis leuitatis.
Mens & animus debet circūcidi à promptitudine omnis vanitatis.
Sensualitas debet circumcidi à superfluitate omnis voluptatis.

Bene ergo dicitur Deut. 10. Circūcidite præputia cordis vestri, & ceruicem vestrā ne induretis. Dicit enim Plini. quod illi, qui volunt colligere mandragoram, solent ipsam quodammodo circumcidere; faciunt enim circa eam tres circulos in terra cum gladio, & cauent a flatu venti, & tunc post Solis occubitum colligunt, & sic custodiunt præcipuas eius vires, vt dicit idem. Sic re vera (charissimi) si mandragoram cordis nostri velimus de terra tollere, & eradicare, id est, de affectu temporalium segregare, necesse est, quod ipsam spiritualiter à superfluitate circūcidamus. Faciamus

mus igitur tres circulos, id est, tres circumcisiones cum gladio diuini timoris:

Primus est, quo circumcidimur à superfluo præsumptionum.
Secundus est, quo circumcidimur à superfluo affectionum.
Tertius est, quo circumcidimur à superfluo cogitationum.

Et sic si ventus inanis gloriæ non flauerit, ista Mandragora, id est, cor colligi poterit à terra, id est, terrenorum amore, & per contemptum ab eo separari. Vnde Ezechiel. 44. dicitur, quòd omnis alienigena incircumcisus corde, non ingredietur sanctuarium meum. Ista est ergo circumcisio cordis, quæ fit per timoré. Timor enim Dei, mortis, iudicij, & inferni à corde resecat omne malum; quia sicut scriptum est, per timorem Domini declinat
C omnis à malo. ¶ Secundò inuenitur circumcisio, quæ fit per laborem. Carnes enim semiputridæ à sanis præscinduntur, ne per putridas sanæ corrumpantur. Sic verè à carne nostra circumcidendum est, & auferendum omne putridum, id est, omne delectabile & vitiosum, ne per peccatum fiat fortior corruptela. Vnde Colossens. 2. Circumcisi estis in circumsione non manufacta, in expoliatione carnis Sed pro certo pauci sunt, qui hodie velint circumcidere carnem suam, & à superfluis delectationibus coercere, quinimò illi, qui per abstinentiam & conuenientiam circumciduntur, ab alijs impetuntur. Exemplum de mulieribus, quæ accusatæ & delatæ sunt circumcidisse paruulos suos, quæ ideò sunt occisæ, 2. Macchabæorum 6. Ista est ergo circumcisio,
D quæ fit per laborem. ¶ Tertiò est circumcisio vnguis, id est, operis, quæ fit per temperantiæ rigorem. Superflua enim opera sunt resecanda, sicut fructus putridi sunt ab arbore amouendi, & mala grana ab horreo excludenda. Et ista est circumcisio vnguis. Per vnguem enim, quo auis loco manus vtitur, materialis operatio intelligitur. Sicut enim vngues auium prædalium præscinduntur, & à superfluis purgantur, vt ad capiendum prædam habiliores efficiantur: sic verè ab vnguibus, id est, ab operibus nostris debemus omne superfluum & vitiosum præscindere & auferre, vt prædam bonorum æternorum possimus capere & habere. Istud figuratur Deuteronom. 21. vbi dicitur, quòd si quis in prælio pulchram mulierem viderit, quam sibi in vxorem accipere complaceret, ista dictæ mulieri erant necessaria, quia primò ipsa debebat domi duci, cæsariem capillorum debebat radere, vngues circumcidere debebat, vestem, cum qua capta est, mutare, & tandem sedens in domo sua patrem & matrem debebat plangere. Sic verè (charissimi) si anima, quæ per Christum in crucis prælio est acquisita, cum ipso cupiat, per gratiam in præsenti, & per gloriam in futuro vxorari & coniungi, necesse est, quòd capillos diuitiarum tondeat per eleemosynarum largitionem, quòd vngues, id est, operationes circumcidat per omnis inhonestatis & superfluitatis resecationem. Item quòd vestem, cum qua capta est, id est, veterem peccati conuersationem continuò commutet per cõuersationis renouationem & mutationem. Item quòd sedens in domo conscientiæ pro patre, & matre, id est, pro mundo, & carne, quæ ipsam in peccato generauit, defleat per compunctionem & contritionem. Vnde de tali circumcisione potest dici illud Iudith 14. Relicto Gentilitatis ritu Achior circumcisus &c. Vide causas, quare circumcisio fuit inuenta, item quare Christus voluit circumcidi, in Mauritio, in principio huius cap. Patet igitur, quòd est

Circumcisio { Vnguium id est, operationum,
Carnium, id est, delectationum,
Cordium, id est, cogitationum.

E ¶ De circumcisione verò mala, qua quis circumcidit seipsum per auaritiam & parcitatem, vel qua Iudæi adhuc se circumcidere comprobantur, potest dici illud Galat. 5. Neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed noua creatura. Et illud ibidem: Si circumcidimini, Christus vobis nihil proderit. Spiritualis enim circumcisio valet, & non carnalis, sicut superius visum est. Vnde Philippens. 3. Nos enim sumus circumcisio, qui spiritu Deo seruimus.

A **Cithara.** Nota, quòd Cithara est instrumentum musicum, ligno sicco interius concauo fabricatum, chordis pluribus adaptatum, quod si plectro vel manu percussum fuerit, sonum auditoribus reddit gratum. Igitur dicam, quòd Cithara multum signat in scriptura, in bono pariter, & in malo. Nota ergo, quòd est Cithara

Inaniter gloriantium,
Salubriter lamentantium,
Vocaliter prædicantium,
Virtualiter exultantium,
Supernaliter triumphantium.

¶ Dicam ergo, quòd inuenitur Cithara inaniter gloriantium. Et ista signat mundi lætitiam, qua mundi peccatores citharizant superuacuè exultando. Sicut enim scribitur Dan. 2. Ante statuam Nabuchodonosor cum fistulis & citharis canebatur. Et Apocal. 14. scribitur, quòd ante sedem agni, qui sedebat in throno, Citharœdi eum canticis iocabantur. Quia re vera Nabuchodonosor Rex Babylonis, id est, diabolus Citharœdos id est, viros inaniter gloriantes, & exultantes in sua curia vult habere, qui scilic. coram statuis erectis, & agnis in throno sedentibus, id est, coram diuitibus, ignaris & insipientibus, indignè tamen erectis, & promotis & in thronis dignitatum præsidentibus, adulando diuersimodè citharizent, & sic quasi omnes mundani in malis citharis hoc est, in mundi lætitia, prosperitate, gloria, & adulatrice fallacia se delectant. Vnde Iob. 21. Tenent tympanum & citharam, gaudentque ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Et Esa. 5. dicitur his, qui sunt in vanitatibus mundi gloriosi: Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuijs vestris, & opus Domini non respicitis. Ista tamen Cithara est vacua, non solida, & ideo citò frangitur, quia mundi gloria & lætitia, quæ inanis est, & sterilis, finaliter dissipatur. Ideo Ezech 26. dicitur: Propheta prædicat contra Tyrum, quæ interpretatur angustia; id est, contra mundum, dicens in persona Dei Quiescere faciam multitudiné canticorum tuorum, & sonitus cithararum tuarum non audietur amplius. Et benè dicit, Citharatum, in plurali; quia sc. mundus plures habet citharas, scil. adulationem, iactantiam, vanam laudem, & lætitiam, & etiam diabolicam tentationem, & blanditiam. De fractione etiam huius citharæ, quæ fiet in iudicio, & in morte, dicitur Esa. 24. Cessauit gaudium tympanorum, & quieuit sonitus lætantium, dulcedo citharæ cum cantico lyræ, non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam. Ista est igitur cithara inaniter gloriantium. ¶ Secundò dico, quòd est cithara B
salubriter lamentantium, id est, pœnitentium, & ista est pœnitentia, quæ scilicet continet

Lignum siccum, id est, abstinentiæ macerationem,
Chordas tensas, id est, mandatorum Dei districtam obseruationem,
Appositionem manus, id est, bonam operationem,
Sonum plectro formatum, id est, cõfessionem, & plectro linguæ depromptam orationem.

Ista est cithara lamentabilis. Iob. 30. Versa est in luctum cithara mea, & canticum meum in vocem flentium. Ista est cithara, scil. lacrymosa confessio, vel humilis oratio, quæ liberat à periculo, & à morte. Delphini enim in sono citharæ delectatur. Vnde narrant tam Plinius, quàm Solinus, quòd Arion procurator Regis Corinthiorum occasione pecuniæ, quam habebat, à nautis in mare proiectus, cum prius licentiam citharizandi ad consolationem casus sui obtinuisset, statim Delphinorum affuit multitudo, qui eum demersum receperunt, & ad portum incolumem deuexerunt. Quapropter Corinthij in templo suo imaginem æream hominis super Delphinum equitantis ad repræsentationem miraculi erexerunt. Sic re vera istud est verum, quòd Delphini, id est, Dei filius valdè diligit sonum citharæ, confessionis & orationis. Et ideo si quis tali cithara cecinerit, peccataq; confessus Deum feruenter orauerit, nunquam à nautis infernalibus ipsum submergere per damnationem conantibus periclitari poterit, imò Delphini, id est, Deus statim aderit, qui eum liberabit. Figura 1. Reg. 16. vbi Dauid canendo cithara Saul à dæmonio liberabat. Ideo dicat pœnitens illud Esa. 16. Venter meus quasi cithara ad Moab sonabit. Et illud Psalm. Confitemini Domino in cithara. Et sic patet, quòd est cithara salubriter lamentantium.
¶ Tertiò est cithara vocaliter seu solenniter prædicantium. Scri- C
ptura enim citharæ comparatur, vbi est

Lignum, id est, historialis ruditas,
Concauitas interior, id est, sententiarum profunditas,
Sonus, id est, eruditionis luciditas,
Plectrum, id est, linguæ & eloquentiæ suauitas,
Manus appositio, id est, operationis & executionis probitas.

De tali ergo cithara dicat diligens doctor & prædicator illud
Psal. Exurge psalterium & cithara, exurgam diluculo ¶ Quartò D
dico, quòd est cithara virtualiter seu spiritualiter exultantium, scilicet iustorum, qui per laudem & gratiarum actionem conti-
nuè citharizant. Psal. Psallam tibi in cithara Deus Israel. ¶ Quin- E
tò est cithara supernaliter seu æternaliter triumphantium, id est, beatorum, qui continuè Deum laudant, & in æternis solatijs se delectant. Vnde Apocaly. 14. dicitur, quòd illi, qui viderunt bestiam, id est, diabolum, sunt supra mare vitreum, id est, supra mundum, & habent citharas Dei &c.

A **Cito.** Nota, quod istud aduerbium Citò, vbicunque est, significat

Celeritatem,
Mobilitatem,
Festinantiam, &
Velocitatem.

Et ideo possumus distinguere, quod est quædam Velocitas

Habenda,
Spernenda,
Timenda,
Optanda.

¶ Prima est cititudo seu celeritas obedientiæ, de qua dicitur Esa. 5. Festinet, & veniat citò opus eius. Citò enim debemus parere & obedire. ¶ Secunda est celeritas inconstantiæ & imprudentiæ. Cito enim non est a bono opere desistendum, scilic. sicut illi, de quibus dicitur in Psalm. Cito fecerunt, obliti sunt beneficiorum eius. Contra illud 2. Thessal. 2. Rogamus, vt non cito moueamini à sensu vestro. Nec est cito ad mala verba, & opera festinandum. Vnde Prouerb. 25. Quæ viderunt oculi tui, non proferas in iurgio cito, ne postea te pœniteat, & emendare non possis, cum dehonestaueris amicum tuum. ¶ Tertia est velocitas transitus mundanæ vitæ & lætitiæ. Vnde Psal. Impij quasi fœnum velociter arescent, & quemadmodum olera herbarum cito decident. ¶ Quarta est celeritas Dei clementiæ, quæ scilicet in tribulationibus non deficit, imò cito & velociter, si dignè requiritur, subuenit & succurrit. Vnde Psalm. Cito anticipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis. Istud ergo est verum, quod bona opera & meritoria debemus cito & velociter facere, & à malis operib. cito & celeriter resilire. Est enim quidam piscis dictus mugil, qui secundum Isidorum, quando percipit laqueos, & retia piscatoris, ita cito resilit ab eisdem, quòd volasse magis creditur, quàm saltasse. Sic pro certo (charissimi) quando videmus in hoc mundo, quod laquei & retia piscatoris diaboli sunt parata, statim debemus citissimè saltare, à malo resiliendo, & volare bonis operibus insistendo, & ad bona cœlestia meditando. Vnde Daniel. 9. Adhuc loquente me, ecce vir Gabriel, quem

B videram in visione in principio, cito volans tetigit me. ¶ In quib. verbis aduerte, quod nos debemus esse celeres, seu citi ad quinque, scilicet,

Ad
- Obediendum cum promptitudine (Ecce vir.)
- Percipiendum cum fortitudine (Gabriel, qui interpretatur fortitudo.)
- Resiliendum à turpitudine (In principio, scilic. principijs obsta.)
- Transiliendum in altitudine (Cito volans, inquit.)
- Compatiendum cum multitudine (Tetigit, inquit, supple, leuiter compatiendo.)

Simus ergo cito

Prælatis obedientes,
In bono proficientes,
A malo resilientes,
Ad cœlum transilientes,
Proximis compatientes.

Tu ergo debes

Obedire cum veloci actu,
Proficere continuo tractu,
Refugere à peccati iactu,
Conscendere vigoroso saltu,
Succurrere amoroso pastu.

Primum probat voluntas oblata (Ecce.)
Secundum probitas relata (Vir Gabriel, qui interpretatur fortitudo.)
Tertium prauitas præoccupata (In principio.)
Quartum virtus elata (Volans.)
Quintum autem manus applicata (tetigit me.)

¶ Simus enim, dico, cito prælatis obedientes, quod notatur, cum dicitur, Ecce, quod est aduerbium, quod signat promptitudinem voluntatis, quia scilicet quicquid prælatus præcipit, subditus statim debet respondere, Ecce. Esai. 6. Ecce, ego mitto te. Inter planetas enim ille, qui est inferior prope terram, perficit citius cursum suum, sicut patet de Luna, quæ in vno mense circuit omnes circulos Zodiaci, ad quod faciendum Sol per annum, Saturnus per triginta annos moratur. Sic re vera (charissimi) illi, qui sunt prope terram, id est, qui sunt infimi per humilitatem, & qui etiam in inferiori gradu sunt, quantum ad mundi prosperitatem, vel qui prope terram sunt, id est, considerantes propriam terram, id est, vilitatem, tales (dico) faciliter, & cito, & gradanter faciunt cursum, id est, motum obedientiæ prosequuntur. Dicunt enim, Ecce, quasi dicant, Præsto sum currere, paratus sum cito, & sine contradictione per obedientiam me mouere. Esaiæ 52. Ego ipse, qui loquebar, ecce adsum. Illi verò, qui sunt alti, & superius collocati, vel per status dignitatem, vel per generis nobilitatem, vel per scientiæ claritatem, tales (dico) non ambulant cito, imò tardè, quia tales sunt (vt communiter) non obedientes, sed ad obediendum tardi, & arrogantes. Quod figuratum est Ioannis 21. vbi dicitur, quod Ioannes, qui erat iuuenis, & subditus, præcurrit citius Petro, qui erat antiquus, & erat prælatus. Vnde de isto Cito obedientiæ dicitur Lucæ 14. Dixit paterfamilias seruo suo: Exi cito in plateas, & vicos ciuitatis. Superior autē dicit bono discipulo illud Apocalyps. 1. Ostendam tibi, quæ oportet fieri cito. Ipse verò respondet illud, quod dicitur Apoca. 3. Ecce venio cito. Simus ergo cito prælatis obedientes (Ecce.) vide infra de Ecce.

C ¶ Secundo debemus esse cito in bono proficientes. (Vir, inquit, Gabriel.) Cito enim debemus proficere & crescere in bono, & cito bona opera producere & facere, quod notatur, cum dicitur, Vir. Vir enim nomen est masculini sexus, qui multo citius & fortius potest operari, quàm mulier. Sicut enim dicit Plinius, mascula palma citius fructificat, quàm fœmella, & in hoc masculus à fœmella cognoscitur, sicut dicit idem. Sic verè (charissimi) illi, qui sunt spiritualiter masculini viri, scilicet viriles & virtuosi debent cito & velociter fructificare per bona opera. Virtuosa faciliter debent fructus bonorum operum producere, & in bono proficere, & manere. Et in hoc debent

Masculi distingui à fœmellis,
Religiosi à sæcularibus,
Clerici à laicis,
Prælati à subditis.

Citius enim debent proferre fructum bonorum operum, & virtutum. Vnde Lucæ 15. Cito proferte stolam primam. Et talis vir virtuosus erat ille, de quo 2. Macchab. 7. Linguam postulatus cito protulit. Quod est contra multos, qui similes sunt aliquibus arboribus, quæ non cito, sed tardè proferunt fructus suos, sicut est Esculus, vel secundum aliquos alio nomine Sorbus, quæ in hyeme in autumno facit fructus. Quia verè multi sunt, qui non cito, sed tardè, non in vere iuuentutis, sed in autumno senectutis, incipiunt fructus bonorum operum procreare. Contra quos Ioan. 14. Quod facis, fac citius. Nō sic ergo, sed simus vir Gabriel, q. interpretatur Domini fortitudo, quia scilicet fortes & virtuosi debemus esse ad bona opera facienda. 1. Reg. 17. Esto vir fortis. Et 2. Reg. 4. Roboramini, & estote viri fortes, &c. Simus ergo cito in bono proficientes.

D ¶ Tertio simus cito à malo resilientes; quod notatur, cum dicitur (In principio.) In principio enim iuuentutis, vel in principio malæ cogitationis est à malo resiliendum; quia qui in principio non resistit, paulatim à tentatione vincitur, delectatione mulcetur, mala consuetudine ligatur, & sic amplius resurgere impeditur. Tentatio enim similis est veneno, cui nisi in principio & cito occurratur, velociter interficit patientem; superat .n. virtutem naturalem, ita quod non potest amplius præualere. Ideo bene dicebat ille: Principijs obsta. In principio enim creauit Deus cœlum & terram. Vnde de isto Cito potest dici illud Ecclesi. 27. Nisi in timore Domini tenueris te, cito subuertetur domus tua.

¶ Quarto simus cito ad cœlum transilientes (Cito volans, inquit.) Castanea enim integra & sana statim, quando sentit ignē, citissime saltat, & transilit versus cœlum. Sic verè (charissimi) statim, quando sentimus ignem vanæ cupiditatis, vel ignem carnalis voluptatis debemus ab eo resilire, & versus cœlum per contēplationem saltare pariter, & volare. Psalm. Volabit super pennas ventorum, id est, citissime. Vnde Apoca. 4. Ascende ad me, & ostēdam tibi, quæ oportet fieri cito.

¶ Quinto simus cito proximis compatientes; quod ostenditur, cum dicitur (Tetigit me,) Sicut enim videmus, quod non tangit, non agit, & quod tangit, fortius influit; ignis enim statim quod tangit, calefacit: sic verè vir pius & compatiens statim quod ipse tangit, & vicinatur alicui, ipse in ipsum debet influere, & agere per compassionem, & beneficiorum collationem, vt sic dicere possit cuilibet, quem visitat, illud Esa. 49. Extendit manū suam, & tetigit os meum, & dixit mihi: Seruus meus es tu &c. Vnde de isto Cito dicitur, vel potest dici illud Hester 6. Cito ad cōuiuium, quod regina parauerat, venire compulerunt, sc. pauperes. ¶ Item nota, quod Cito accipitur in malo significato, & sic signat nimiam velocitatem ad malum, quam quidem non debemus habere, sed ab ipsa potius abstinere. ¶ Nota ergo, quod debemus abstinere à nimis

Cita loquacitate,
Cita varietate,
Cita credulitate,
Cita leuitate & celeritate.

Non

E Non sit igitur in nobis cita loquacitas. Non simus sicut serpens, qui ita cito aliquoties mouet linguam, quod duas linguas videtur habere. Sic multi sunt, qui ita cito linguam suam mouent loquendo, detrahendo, iactando, quod non vnam linguam, sed plures videantur habere. Contra quos dicitur Ecclesi. 4. Noli esse citus in lingua tua. ¶ Item debemus abstinere à nimis cita varietate vel mobilitate, quidam enim sunt, qui non habent virtutem perseuerantiæ, quia cito, & faciliter mutantur de bono ad malum, de virtute ad vitium, de gratia ad peccatum. Isti sunt similes Chamæleonti, qui citissime mutat colorem. Sunt etiam similes Lunæ, quæ sæpissime & citissime mutat figuram. Sunt etiam similes Hiænæ, quæ citissime mutat naturam suam, quia scilicet nunc inuenitur masculus nunc fœmella, quia scilicet tales quantum ad figuram interioris bonitatis, & quantum ad colorem exterioris honestatis, & quantum ad naturam vtilioris qualitatis cito & faciliter variantur, scilicet à bonis operibus desistendo, & ad mala opera diuersimode se mutando. Vnde Iudicum 2. Cito deseruerunt viam, per quam ingressi sunt patres eorum. Quod etiam verum est de crudelibus, & raptoribus, qui nimis cito in modica occasione conuertuntur ad crudelitatem, & ad rapinam. Esa. 8. Accelera, spolia, detrahe, cito prædare. ¶ Tertio debemus abstinere à nimis cita credulitate. Cuius tamen contrarium faciunt mundi diuites, & potentes, qui valde cito credunt verbis adulatorum, detractorum, & falsorum accusatorum. Simplices enim, qui valde cito se conuertunt ad dicta hæreticorum, vetularum, & deceptorum, similes possent dici Mercurio, qui est Planeta, qui citissime conuertitur, & mutatur ad naturam illius, cui coniungitur, & vnitur. Sic tales valde cito se conuertunt ad voluntatem eorum, qui sibi coniunguntur, scilicet familiarium, balliuorum, &c. De quibus dicitur Ecclesiast. 29. Qui credit cito, leuis est corde. ¶ Item abstinendum est à nimis cita celeritate, vt non simus festini in operibus nostris, quia nimis cita celeritas reprobatur, & tarda & matura deliberatio & expectatio commendatur. Amygdalus enim, quæ nimis cito floret, gelatur facillime. Sic illi, qui cito volunt ardua opera pœnitentiæ incipere, prædicare, docere, bellare, & cætera similia, non attingunt (vt communiter) ad profectum. Et ideo illis, qui indeliberatè & cito volunt alios promouere, dicitur 1. Tim. 5. Manus cito nemini imposueris. Ista est ergo

Nimis cita immaturitas, seu leuitas,
Nimis cita credulitas,
Nimis cita mobilitas,
Nimis cita loquacitas.

F ¶ Iterum est alia citas, seu velocitas, qua scilicet

Cito { Perit mundi gloria,
Transit vitæ copia,
Venit mortis augustia,
Veniet cœli lætitia,
Veniet Christi iustitia. }

De mundi gloria, & de ipsius gloriosis dicitur in Psalm. Tanquam olera herbarum cito decident. De mortis autem miseria dicitur Sapientiæ 6. Horrende & cito apparebit vobis. De Christi vero misericordia, quæ cito auxiliatur, & pœnitentibus & pauperibus, dicitur in Psalm. Cito accipient nos misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis. De tali etiam lætitia, quæ cito veniet bene agentibus, dicitur Esa. 51. Cito veniet Dominus gradiens ad aperiendum. De iudicio vero & iustitia, quæ cito veniunt delinquentibus, patet Lucæ 18. Veruntamen Deus cito faciet vindictam, &c. Vide infra de Statim, Repente, Celeriter, Velociter, Festinanter, &c.

A **Ciuitas.** Nota, quod Ciuitas dicitur quasi simul viuentium vnitas, & dicitur Ciuitas a cieo, cies, quod idem est, quod aduoco, aduocas, coeo, cois, idem est, quod copulor, copularis, vel coniungor, coniungeris. Ad denotandum, quod ciues ad simul coeundum & habitandum fuerunt adunati, tates aduocati. Et ideo sub nomine Ciuitatis intelligitur quælibet

Concordia,
Vnitas, &
Coniunctio.

Ciuitas enim est hominum multitudo societatis vinculo adunata, ab eodem iure simul viuentium, vt dicit Isidorus & Papias. ¶ Nota igitur, quod in scriptura inuenitur sextuplex ciuitas, id est, sextuplex hominum congregatio. Reperitur enim vel inuenitur

Ciuitas { Fragilis,
Labilis,
Nobilis,
Flebilis,
Fertilis,
Vtilis. }

Prima signat corporis vilitatem,
Secunda signat mundi prosperitatem,
Tertia signat cordis sinceritatem,
Quarta innuit inferni acerbitatem,
Quinta declarat iustorum communitatem,
Sexta denotat cœlestem vnitatem.

Corporis vilitas est sustentaculum valde fragile,
Mundi prosperitas est retiaculum valde labile,
Cordis sinceritas est tabernaculum valde nobile,
Inferni acerbitas est receptaculum flebile & detestabile,
Iustorum communitas, scilicet Ecclesia, est habitaculum valde fertile,
Cœli societas est propugnaculum vtile.

Corpus est ciuitas stercorum & languorum,
Mundus est ciuitas bonorum & malorum,
Animus est ciuitas Dei & Angelorum,
Infernus est ciuitas dæmonum & peccatorum,
Religio est ciuitas pœnitentium & iustorum,
Cœlum est ciuitas Dei & contemplantium beatorum.

¶ Primo ergo dico, quod corpus est ciuitas fragilis. Habet enim B

Debilissimum fundamentum, scilicet carnem & sanguinem,
Exterius fortissimum impugnamentum, scilicet infirmitates & casus,
Interius discordissimum parlamentum, sc. qualitatum & elementorum discordiam atque pugnam.

Non est ergo mirum, si ciuitas ista sit fragilis, & si faciliter ab hoste, id est, à morte, quæ eam continuè impugnat & minatur, destruitur & cassatur. Ideo morti potest dici illud Esa. 25. Posuisti ciuitatem in cumulum, vrbem fortem in ruinam. ¶ Secundo dico, quod mundus est ciuitas, in qua est contrarietas ciuium, abundantia fæcum, & caristia mercium, & sollicitudo mentium. In mundo enim est contrarietas & discordia. Vnde in Psal. Vidi iniquitatem & contradictionem in ciuitate, die ac nocte circumdabit eam iniquitas, & labor in medio eius, & iniustitia. Item in mundo est sordium spiritualium, sc. peccatorum abundantia. Ezech. 9. Terra plena in iudicio sanguinum, & ciuitas plena est iniquitate. Et Nahum 3. Væ ciuitas sanguinum. Item in mundo est mentium, id est, virtutum paupertas & indigentia. Vnde Zachar. 14. Capietur ciuitas, & vastabitur. Item in mundo sunt dolores mentium, seu tristitia. Iob. 24. De ciuitatibus fecerunt viros gemere. Esa. 14. Vlula porta, clama ciuitas. Talis ergo ciuitas non est bene curabilis, imo necesse est, quod sit vana, variabilis, & instabilis. Mundus ergo est ciuitas labilis. ¶ Tertio dico, quod inuenitur ciuitas nobilis, & ista est ciuitas cordis. Et dicitur nobilis, quia scilicet ista est habitaculum summi Regis. Psal. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. In ista ciuitate debet esse ciuium vnitas, quia scilicet ciues animæ, id est, potentiæ, debent esse vnum per mentalem tranquillitatem, & per affectuum vnitatem. Deus enim est nobilis princeps, qui non libenter habitat, nisi in ciuitate tuta, pacifica, & munita. Et ideo ciuitas cordis non debet esse per varios affectus tumultuosa, alias non esset pro Christi habitaculo gratiosa. Ipse enim est, qui dicit illud Eccle. 24. In ciuitate sanctificata similiter requieui, & in Hierusalem potestas mea. Ista enim ciuitas debet esse vallata muris, fossis, aquis. Muri sunt ambitus mandatorum Dei, quibus debemus circumdari, & includi. 1 Maccha. 1. Ædificauit ciuitatem Dauid muro magno, Et 1. Reg. 8. Ciuitates muratas habentes portas, & vectes, & seras. Fossæ sunt virtus humilitatis vel profunditas considerationum interiorum. Vnde Esa. 32. Humilitate humiliabitur ciuitas. Aquæ sunt redundantiæ lacrymationum. Vnde Psal. Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Ista est igitur ciuitas nobilis, de qua dicitur Zach. 8. Vocabitur Hierusalem ciuitas vnitatis. ¶ Quarto inuenitur ciuitas flebilis, & ista est congregatio damnatorum. 3. Reg. 14. Qui mortui fuerint de Ieroboam, de ciuitate comedunt eos canes. ¶ Quinto dico, quod inuenitur ciuitas fertilis, & ista procul dubio est vel debet esse ciuitas religionis & Ecclesiæ, seu et ciuitas & cõmunitas fidei Christianæ, quæ sc. cunctis bonis spiritualibus debet esse referta. Psalm. Hierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipsum. Et nota, quod ista ciuitas debet esse ciuitas

Munda sine carnali fœtore,
Sancta sine criminum horrore,

Læta ſine triſtitiæ mœrore,
Opulenta ſine paupertatis languore,
Quieta ſine diſcordiæ liuore,
Clara ſine falſitatis errore.

C ¶Sit igitur ciuitas munda, quod facit nouitas innocentiæ. Apoc. 21. Vidi ciuitatem ſanctam Hieruſalem nouam, à Deo paratam &c. ¶Item ſit ciuitas ſancta, quod facit puritas conſcientiæ. Apoca. 21. Oſtẽdit mihi Angelus ciuitatem ſanctam Hieruſalem. ¶Item ſit ciuitas læta, quod facit claritas ſapientiæ, id eſt, eleuatio mentis in Deum. 4. Reg. 11. Lætatus eſt omnis populus terræ, & ciuitas conquieuit. ¶Item ſit ciuitas opulenta, quod facit vbertas omnis iuſtitiæ, id eſt, abundantia virtutum & meritorum. Ideo dicebat Dauid: Quis deducet me in ciuitatem munitam &c. ¶Item ſit quieta, quod facit vnitas concordantiæ. Ideo conſulitur Hiere. 29. Quærite pacem ciuitatis, ad quam tranſmigrare vos feci, & orate pro ea, quia in pace eius erit pax veſtra. ¶Item ſit clara, quod facit veritas prudentiæ & ſcientiæ. Vnde illud prædictum Zacha. 8. Vocabitur Hieruſalem ciuitas veritatis. Et Apocal. 21. Ciuitas non eget Sole & Lunâ; nam claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius eſt agnus. Et re vera (chariſſimi) ſi ciuitas, id eſt, Eccleſia talis fuerit, ibi Dominus libenter habitabit. Et ſic dicetur illud Ezech. 48. Nomen ciuitatis Dominus ibidem. Sed heu, proh dolor, iſta ciuitas non eſt hodie talis, imò eſt quaſi penitus deſolata, & multis vitijs diſſipata, & hoſtibus ſpiritualibus ſubiugata. Iſta enim hodie (quod dolendum eſt)

Igne auaritiæ ſuccenditur,
Rixâ diſcordiæ diſcinditur,
Faſtu ſuperbiæ erigitur,
Fæce luxuriæ inficitur.

¶Ideo ibi murus iuſtitiæ deſtruitur, & tota ciuitas diruitur. De igne auaritiæ patet Eccleſ. 49. vbi dicitur: Incenderunt electam ciuitatem. Et de Chaldæis dicitur Hieremi. 38. Ciuitatem hanc comburent igni. De rixa verò & diuiſione diſcordiæ dicitur Apocal. 19. Facta ſunt fulgura, voces, & tonitrua, & facta eſt ciuitas in tres partes. De faſtu verò ſuperbiæ dicitur Eſa. 26. Ciuitatem ſublimem humiliabit, id eſt, ſuperbiam. De fæce luxuriæ dicitur Eſa. 1. Quomodo facta eſt meretrix ciuitas fidelis? Et Ezech. 24. Væ ciuitati ſanguinum ollæ, cuius rubigo in ea eſt. De muro verò deſtructo, id eſt, de diſciplina, & de mandatorum obſeruantia diſſipata dicitur 1. Macchabæor. 5. quod Antiochus mandauit deſtruere murum ciuitatis Hieruſalem in circuitu. Non eſt igitur mirum, ſi talis ciuitas ruinoſa derelinquitur à Domino, & ab hoſtibus impugnatur, iuxta illud Hierem. 32. Munitiones extructæ ſunt aduerſus ciuitatem, vt capiatur. Et ſic diabolo dimittitur poſſidenda Hieremi. 34. Tradam ciuitatem hanc in manu Regis Babylonis. Non ſic (chariſſimi) quia debet eſſe ciuitas fertilis.
D ¶ Sextò dico, quòd inuenitur ciuitas vtilis, ſcilicet ciuitas Paradiſi. Apocal. 21. Ipſa verò ciuitas aurum mundum. Iſta enim ciuitas habet

Securitatem inexpugnabilem,
Tranquillitatem imperturbabilem,
Sublimitatem indepreſſibilem,
Stabilitatem indefectibilem.

¶Habet (dico) inexpugnabilem ſecuritatem. Sophon. 2. Hæc eſt ciuitas glorioſa, habitans in confidentia. Habet etiam imperturbabilem tranquillitatem. Eccleſ. 24. In ciuitate ſanctificata ſimiliter requieui. Habet inſuper indepreſſibilem ſublimitatem. Prouer. 9. Miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis. Item habet indefectibilem ſtabilitatem. Vnde Eſai. 33. Oculi tui videbunt Hieruſalem ciuitatem ſolennitatis veſtræ opulentam, tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit. Iſta eſt ergo ciuitas

Aſcendenda per affectionem & deuotionem,
Circumeunda per contemplationem, &
Habitanda per meditationem.

De aſcenſu deuotionis & affectionis dicitur Prou. 21. Ciuitatem fortem aſcendit. De circuitu contemplationis dicitur Cantic. 3. Surgam, & circuibo ciuitatem, &c. De habitatione meditationis iugis conſiderationis dicitur in Pſalm. Eduxi eos per viam rectam, vt irent in ciuitatem habitationis. Et Hiere. 8. Venite, ingrediamur in ciuitatem munitam, & ſileamus ibi. Sic ergo inuenitur Ciuitas

Fragilis,
Nobilis,
Flebilis,
Vtilis.

E ¶Nota tamen adhuc, quòd per nomen Ciuitatis poteſt omnis vnitas & concordia denotari. Vnde nos debemus eſſe ciues ciuitatis, id eſt, ſimul viuentes in amore & vnitate. Et ſic per ciuitatẽ poteſt ſtatus Eccleſiæ, vel religionis, vel cuiuslibet ſocietatis, vel communitatis deſignari. Talem ergo ciuitatem debemus inhabitare, quia ſc. pacem & vnitatem debemus frequentare. Illa aũt, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, habent pacem inter ſe (vt cõmuniter) nunquam .n. leo comedit leonem, vrſus vrſum, & ſic de alijs, qa generaliter illa, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, nunq̃ ſe occidunt, vel deuorant, prçterq̃ inter piſces, vbi ſemp maior comedit minorẽ, quãuis ſint eiuſdem ſpeciei, vt dicit Plin. Sic verè (chariſſimi) nos Chriſtiani, qui omnes ſumus eiuſdem ſpeciei, id eſt, eiuſdẽ ritus, cultus, & fidei nunquàm debemus per lites & diſcordias alter alterum impugnare, lædere, vel infeſtare, imò verè ſimul & communiter debem⁹ pacificè habitare, & alter alterũ diligere & iuuare. Et ſic erimus in ciuitate, i. in ciuili & domeſtica vnitate. Vnde Hier 29. Quærite pacem ciuitatis, ad quam tranſmigrare vos feci. Veruntamẽ multi ſunt ſicut piſces, qui ſc. quamuis ſint eiuſdem ſpeciei, i. eiuſdem patriæ, eiuſdem ciuitatis, eiuſdẽ collegij, eiuſdem generis, ipſi tamen contra ſe inuicem præliantur alter alterum impugnantes, alter ab altero diſcordantes, & alter alteri inuidentes. De quibus dicitur Prou. 29. Peſtilentes diſſipans ciuitatem. Sicut .n. multæ ciuitates ſunt deſtructæ propter brigas, & controuerſias ciuium malignorum: ſic multæ communitates, & religiones, & collegia ad paupertatem, & miſeriam ſunt redacta propter litigia ſuorum poſſeſſorum. De quibus dicitur Eccl. 49. Incenderunt electam ciuitatem. Non ſic ergo ſed ſimus pacifici & concordes, & ſimus in ciuitate, i. in ciuili vnitate & cõcordia. Vt ſic de nobis & de noſtra communitate & vnitate poſſit dici illud Apoca. 21. Vidi ciuitatem ſanctam Hieruſalem nouam deſcendentem de cœlo. In quibus verbis aduertendum, quòd ciuitas collegij, vel communitatis Eccleſiæ, vel religionis, debet habere conditiones, quæ in qualibet ciuitate nobili conſueuerunt eſſe. ¶ Ciuitas enim tunc eſt laudabilis, quando eſt

In loco {
Claro,
Firmo,
Mundo,
Pacifico,
Fœcundo. }

Talis debet eſſe ciuitas noſtra. Debet enim eſſe

In loco {
Claro, per morum honeſtatem (Vidi.)
Firmo, per cordis probitatem (Ciuitatẽ, inq̃t.)
Mundo, per vitæ puritatem (Sanctam, nouam.)
Pacifico, per pacis vnitatem (Hieruſalem.)
Fœcundo, per morũ vbertatem (Deſcendentẽ.) }

Loca enim deſcendentia & infima ſunt (vt communiter) magis fœcunda. ¶Sit igitur in nobis apparentiæ claritas (Vidi, inquit.) B
Nihil enim eſt viſibile, niſi quòd habeat claritatem & lucem. Sic verè, nec aliquod collegium dignum eſt, nec delectabile videri, niſi quòd claritate honeſtatis vel moralis apparentię eſt illuſtratum. Et ideò, proh dolor, multæ ſunt hodie ciuitates, quæ non ſunt dignæ reſpici, vel videri, quæ tantam habent deformitatem morum, & conditionum, quòd nec à Deo, nec à mundo ſunt dignæ intueri. Quia re vera (chariſſimi) modernæ ciuitates & cõmunitates ſplendore honeſtatis & ſanctitatis ſunt priuatæ, & multis vitijs ſunt infectæ. Hodie enim inueniuntur

Detractiones & inuidiæ,
Exactiones & ſæuitiæ,
Elationes [illegible]perbiæ,
Infectiones & [illegible]ditiæ,
Ambitiones & auaritiæ,
Diſſenſiones & controuerſiæ.

¶De primo dicitur 3. Reg. 14. In ciuitate comedent eos canes. De ſecundo Eſa. 1. Quomodo facta eſt meretrix ciuitas fidelis, plena iudicio? Iuſtitia habitauit in ea, nunc autem homicidæ. De tertio dicitur Eſa. 24. Attrita eſt ciuitas vanitatis. De quarto Nahum 3. Væ ciuitas ſanguinum. De quinto dicitur Hierem. 15. Si introiero in ciuitatem, ecce attenuati fame. Fame, dico, id eſt, inſatiabilitate auaritiæ. Ideò de auaris dicitur in Pſalm. Famem patientur, vt canes, & circuibunt ciuitatem. De ſexto dicitur in Pſal. Vidi contradictionem in ciuitate. Non ſic (chariſſimi) ſed habeamus morum honeſtatem & claritatem, vt poſſimus videri, & intueri (Vidi, inquit.) Vnde Eſaiæ 33. Oculi tui videbunt Hieruſalem opulentam, &c. Sit igitur in nobis apparentiæ claritas.
G ¶ Secundò dico, quòd in noſtra ciuitate debet eſſe permanentiæ firmitas; & hoc oſtenditur, cùm dicitur (Ciuitatem.) Ciuitas enim tunc eſt fortis & permanens, quando muris & turribus circuitur, quando foſſis & vallibus eſt vallata, quando aquis & fluminibus eſt ambita. Sic verè communitas noſtra tunc eſt fortis ſpiritualiter, atque firma, quando muris diuinæ protectionis, turribus altæ contemplationis, aquis lacrymarum & deuotionis, foſſis & vallibus humilitatis & ſubiectionis circumdatur & vallatur. Vnde Prouerbiorum 18. Frater, qui adiuuatur à fratre, tanquam ciuitas firma; communitas enim adiutorij & amoris eſt ſpiritualis fortitudinis firmamentum. Et ideò iſta ſolet eſſe omnium habitantium tutamentum & ſaluamentum. Geneſis 19. Eſt ciuitas hic iuxta parua, ad quam poſſum confugere, & ſaluabor in

bor in ea. Sed re verà (chariffimi) tam videtur fortitudo ciuitatis religionis & Ecclefiæ cecidiffe, & penitus defeciffe, quod videmus temporaliter & fpiritualiter. Temporaliter vidẽmus qualiter defecit omnis virtus, & potentia ecclefiæ & religionis, & qualiter à tyrannis deprimitur, & fuppeditatur. Spiritualiter etiam videmus qualiter,ab hoftibus, & vitijs deftruitur, & fubiugatur. Et ideo bene poteft dici illud Efa. 27. Ciuitas munita defolata erit. Et ideo in ifta ciuitate multi hodie à diabolo capiuntur, & diuerfis criminibus exponuntur. Matt. 4. Affumpfit

H eum diabolus in fanctã ciuitatem. Non fic ergo, fed fit in nobis permanentiæ firmitas. ¶ Tertio dico, quod in noftra ciuitate, & communitate debet effe innocentiæ puritas (Nouam inquit) Nouitas enim fignat puritatem, quia fcilicet ciuitas religionis, Ecclefiæ, & focietatis cuiuslibet vnitatis debet effe pura, & munda, vt purus rex nouus, & mundus Chriftus nouifcum maneat, & moretur. Apes enim libenter mellificant in aueari nouo. Pifces etiam libenter fubintrant fportulas nouas, & mundas. Sic vere Chriftus libenter habitat, & frequentat focietatem, & communitatem nouam, mundam, puram, & caftam Apocal. 3. Scribam fuper eam nomen ciuitatis nouæ Hierufalem. Quod eft hodie contra multas ciuitates, ftatus & religiones, in quibus pro certo non eft puritas, fed carnalitas, non eft nouitas, fed antiquitas, non munditia, fed fpurcitia, non iuftitia, fed nequitia. Vnde dicitur Ezech. 24. Væ ciuitati fanguinum, ollæ cuius rubigo in ea eft. Sit igitur in nobis innocentiæ puritas.

I ¶ Quarto dico, quod in nobis debet effe amicitiæ vnitas. Quod notatur, cum dicitur Hierufalem, quod interpretatur vifio pacis. In pace enim & amore viuere debemus. Quia ficut dicit Seneca, ficut paruæ res concordia crefcunt, fic magnæ difcordia labuntur. Vnde Pfalm. Hierufalem, quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipfum. Sit igitur in nobis amicitiæ vnitas. Quod eft contra multos, qui in ciuitate Ecclefiæ funt difcordes. Vnde 1. Mach. 13. Factus eft motus magnus in ciuita-

K te. ¶ Quinto fit in nobis opulentiæ vbertas, cum dicitur, defcẽdentem. Loca enim, quæ funt in defcenfu, magis (vt communiter) funt fertilia, & opulenta. Sic vere fi ciuitas & communitas noftra fit in defcenfu humilitatis, magis erit fpiritualiter fertilis, & fœcunda, & magis in fructibus bonorum operum abundabit. Efaiæ 32. Humilitate humiliabitur ciuitas. Pfalm. Afcendunt montes, & defcendunt campi. Campus enim nomen eft loci fertilis, & opulenti. Efa. 33. Oculi tui videbunt Hierufalem, regionem opulentam, &c. Et fic ergo patet, quod ciuitas noftra debet habere

Virtutum vbertatem,
Amoris vnitatem,
Nitoris puritatem,
Vigoris firmitatem,
Splendoris claritatem.

Et fic ifta erit illa ciuitas, de qua dicitur in Pfalm. Quis deducet me in ciuitatem munitam. Si per ciuitatem intelligis virum iuftum, vel virginem gloriofam, dic ficut fupra in litera B. de ciuitate nobili, & de ciuitate fertili. Si vero carnem intellexeris, dic ficut fupra in litera A. vbi agitur de corpore, vel de mundo.

A **Ciuis.** Vide fupra, vbi Adhærere in illa auctoritate. Adhæfit vni ciuium regionis illius, quæ ibi exponitur, vel diuiditur. ¶ De ciue vero poteft diftinguere fecundum numerum ciuitatum, quia fcilicet quælibet ciuitas habet fuos ciues. In ciuitate corporis funt ciues motus carnales. In mundo funt ciues viri brutales. In religione & Ecclefia funt ciues homines fpirituales. In cœlo funt ciues beati, & Angeli immortales. In inferno funt ciues damnati, & dæmones, impij, & crudeles. In anima funt ciues potentiæ naturales, & fi bona fuerit, virtutes tam Theologicæ, quam morales. Si vero mala, affectus fuperflui, & criminales. Generaliter tamen per ciues intelliguntur viri familiares & domeftici, quibus, fi deliquerint, eft parcendum, & indulgendum, inter quos æqualiter eft iudicandum, & à quorum focietate fi infamis fuerit eft recedendum, & declinandum. Parcendum dico, & indulgendum, Leuitic. 19. Non memor eris iniuriæ ciuium tuorum. Iudicandum etiam Deut. 24. Iuftum iudicium iudicate, fiue ciuis fit ille, fiue peregrinus, nulla erit diftantia perfonarum. Declinandum infuper. Leuitic. 21. Non contaminetur facerdos in morte ciuium fuorum, &c. Sufficit.

A **Clam.** Nota, quod Clam accipitur pro occulté, abfcondité, vel fecrete. Et ideo dico, quod eft vnum clam, quod eft prudentiæ, vnum clam, quod eft fallaciæ, vnum clam, quod eft nequitiæ. Prudentes enim & maxime humiles volunt clam, id eft, fecrete & abfconfe, non palam nec pompofe facere facta fua, vnde Dauid dictum eft illud 1. Reg. 18. Manebis clam, & abfconderis in agro: fallaces enim clandeftine faciunt fraudes fuas. Vnde de Herode Chriftum occidere cupiente dicitur Matth. 2. quod Herodes clam vocatis Magis didicit ab eis tempus ftellę. Iniqui etiam, & crudeles clam, & fub fpecie iuftitiæ committunt multa tyrannica & peruerfa. Contra quos Deut. 27. Maledictus, qui clam percufferit proximum fuum, &c. Vide de verbo Abfcondere, vel Occulte.

Clamare. Nota, quod clamare, fecundum Hugo. Idem eft quod cum alta voce fonare, & cordis defiderium exprimere. Et poteft fignificare in fcriptura in bono, & in malo. In bono enim fignat A

Sufpirium contritionis,
Eloquium confeffionis,
Præconium laudationis,
Magifterium inftructionis,
Minifterium orationis.

Eft dico clamandum per contritionem. Hefter. 4. Hefter voce magna clamabat, oftendens amaritudinem animi fui. Item eft clamandum per confeffionem. Vnde Efa. 38. Sicut pullus Hirundinis fic clamabo, meditabor, vt columba. Item eft clamandum per laudationem, & per gratiarum actionem, vt Marc. 11. Vbi de filijs Hebræorum dicitur, quod domino clamabant dicentes, Ofanna. Item eft clamandum per inftructionem, feu prædicationem. Efa. 58. Clama, ne ceffes, quafi tuba exalta vocem tuam. Item eft clamandum per orationem. 1. Mach. 4. Clamemus in cœlum, & miferebitur noftri Deus nofter. Item clamor quandoque fignat in malo, & fic inuenitur multiplex clamor, fcilicet

Clamor { Iactantiæ & elationis,
Sæuitię & comminationis,
Triftitiæ & defperationis.

Eft ergo primo clamor iactantiæ Hierem. 12. Clamauerunt poft te plena voce. Item eft clamor fæuitiæ. Et de hoc dicitur Marci 15. Iterum clamauerunt. Crucifige, crucifige eum. Item eft clamor triftitiæ. Sophon. 1. Vox clamoris à porta pifcium, & vlulatus à fecunda. Poffumus ergo diftinguere, quod eft bonus clamor, quo debemus clamare Et eft malus clamor, à quo debemus ceffare. Primus bonus clamor eft, quo fcilicet debemus clamare ad Deum, Sicut

Pupillus clamat ad tutorem,
Difcipulus clamat ad doctorem,
Pauper clamat ad benefactorem,
Vim patiens clamat ad adiutorem.

¶ Clamemus ergo ad Deum, vt B

Ad tutorem, vt defendamur,
Ad doctorem, vt inftruamur,
Ad benefactorem, vt nutriamur,
Ad adiutorem, vt eruamur.

Sicut enim dicitur Efaiæ 29 Miferebitur tui ad vocem clamoris tui. Et in Pfal. dicitur. Ad te clamauerunt, & falui facti funt Deus enim clamat ad hominem, vt conuertatur, homo autem clamat ad Deum, vt mifereatur, homo vero clamat ad hominem, vt compatiatur. De clamore Dei ad hominem dicitur Mich. 6. Vox domini ad ciuitatem clamabit. Et Ioannis 7. Clamauit Iefus fi quis fitit, veniat ad me, & bibat. De clamore hominis ad Deum dicitur Prouerbiorum 21. Qui obturat aures fuas, ne audiat pauperem, clamabit & ipfe, & non exaudietur. Clamemus igitur ad Dominum fua beneficia implorando, veniam peccatorum poftulando, eius mifericordiam fupplicando. Elephas enim cum ceciderit ad terram, videns quod per fe furgere non poteft, folet barrire fortiter, & clamare, & fociorum fuorum iuuamen talibus clamoribus implorare, vt dicit Plinius, qui audito clamore ftatim ad eum conueniunt, & vt poffunt fibi fubueniunt, & fuccurrunt. Sic pro certo (chariffimi) fi nos ceciderimus à ftatu gratiæ per peccatum, vel à ftatu profperitatis per infortunium, nos pro certo debemus clamare ad focios noftros, fcilicet

Ad Deum,
Ad Angelos,
Ad Sanctos, &
Ad Proximos.

Clamare (dico) debemus ad Deum per orationem, & fuorũ beneficiorum implorationẽ, & fic ftatim aderit per fui benigni adiutorij manifeftam & occultam collationem. Vnde Pfal. ad dominum cũ tribularer clamaui, & exaudiuit me. Et alibi. Media

nocte clamor factus est, ecce sponsus venit. Matt. 25. Ideo de tali clamore potest dici illud Esa. 40. Vox dicentis, clama: quid clamabo? Omnis caro fœnum. In quibus verbis aduerte, quod est triplex bonus clamor, scilicet, Clamor

Imperatiuus,
Informatiuus,
Deploratiuus.

Deus enim clamat nobis imperando, (vox inquit dicentis) Prædicator clamat suos informando (Clama inquit) Et peccator clamat se se deplorando. Quid clamabo inquit. Omnis caro

C fœnum. ¶ Dico ergo primo, quod est quidam clamor imperatiuus, & iste est clamor Dei ad homines, quod scilicet Deus clamat, & in scriptura, & per prophetas, mandata sua declarando (Vox, inquit, dicentis) Leo enim terribiliter rugiens, atque clamans, circa animalia facit circulum, quæ circulum exire non audentia, capi ab eo se permittunt. Sic Leo de tribu Iuda Deus (clamando) & imperando in scriptura, circulum mandatorum nobis dedit, in quibus debemus manere, & quousque beneplacitum suum sit nos per mortem accipere, inde debemus penitus non exire, qui clamor nobis ostenditur cum dicitur, Vox dicentis. Vnde Mat. 3. & Esa. 40. Vox clamantis in deserto, parate viam Domini. Circa quod aduerte, quod clamor iste Leonis est

Aliquando { Expressiuus amoris, Incussiuus timoris, Promissiuus valoris.

Deus enim clamat exprimendo suum amorem. Vnde Luc. 23. clamans voce magna emisit spiritum. Item Deus clamat imprimendo nobis timorem. Apocalyps. 14. Clamauit voce magna ad Angelum, qui habebat falcem acutam, dicens. Mitte falcem tuam, & vindemia botros vineæ terræ. Iste clamor potissime audietur quando dicet, Ite maledicti, &c. Item iste clamat promittendo magnum valorem, scilicet promittendo paradisum dicens. Venite benedicti, &c. Mat. 25. Vnde Ioan. 7. Clamabat Iesus, si quis sitit, veniat ad me, & bibat. Hic est ergo clamor imperatiuus (Vox dicentis inquit) Mich. 6. Vox Domini ad ciui-

D tatem clamat. ¶ Secundo dico, quod est clamor informatiuus. Et iste est clamor prædicationis (Clama inquit) Onager enim clamat & rugit, vt inueniat vxorem suam, quando eam amisit. Aquila clamat terribiliter quando vadit ad prædam, cuius clamorem audientes prædales aues, tanto terrore terrentur, quod vix illa die ad prædandum animantur. Sic vere prædicator, qui videt, quod vxores suas, id est, animas christianas, quas tanquam vxores debet diligere, per ipsarum peccatum amisit, debet alte clamare per prædicationem, & instructionem, vt ipsas recuperet per pœnitentiam & conuersionem. Iste enim debet esse sicut Aquila

Alte volans per contemplationem,
Acute videns per discretionem,
Terribiliter clamans per comminatoriam monitionem,

Vt sic aues prædales, id est, peccatores, & raptores eius clamoribus terreantur, & ab actibus impijs retrahantur Oseæ 8. In gutture tuo sit tuba quasi Aquila super domum Domini (Clama ergo) Esa. 58. Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, annuncia populo meo peccata eorum, &c. Multi tamen sunt hodie quasi illi quos Lupus videt, qui statim cum ipsos viderit vocem & clamorem eis aufert. Corrumpit enim aerem contiguum, qui corruptus aufert vocem, & clamorem. Sic pro certo multi sunt, quibus incumbit officium clamandi contra Lupum, id est, contra diabolum, qui tamen ab aere corrupto, id est, a malis mulieribus taliter inficiuntur, quod vocem videntur perdidisse, in quantum clamare contra vitia non præsumunt, quibus se sentiunt irretitos. Vnde Psalm. Laboraui clamans raucæ

E factæ sunt fauces meæ. Iste est ergo clamor informatiuus. ¶ Tertio dico, quod inuenitur clamor lamentatiuus, & iste est quando homo plangit, clamat, & lamentatur

De { Miseria fragilitatis, Commissione iniquitatis, Offensa diuinæ maiestatis.

Quod ostenditur, cum dicitur: Quid clamabo? Omnis caro fœnum, quasi diceret, tot habeo materias clamandi, quod nescio vbi incipiam: quare? quia pro certo, Omnis caro fœnum. Puer enim statim quando nascitur incipit clamare, signans miseriam, ad quam intrat. Mandragora etiam quando eradicatur solet clamare secundum Plinium. Ceruus insuper quando a canibus capitur, solet

Lacrymare,
Clamare, &
Mugire.

Et ad hominem, quem naturaliter cognoscit esse pium, solet vltro recurrere, & abire. Sic vere (charissimi) nos debemus plorare, & clamare de miseria mundanæ habitationis, sicut puer quando nascitur, de eradicatione a terra, id est, de fine mortalis defunctionis, sicut mandragora, quæ auellitur, de labore præsentis tribulationis, sicut Ceruus, qui impingitur. Clamandum est ergo

Cum homo { Nascitur, quia nascitur ad laborem, Viuit, quia impellitur ad timorem, Auellitur a terra, id est, quando moritur, quia deducitur ad dolorem.

Ideo dicitur Ionas. quod Ionas in ventre ceti absorptus a mari, clamauit ad dominum. Spiritualiter etiam loquendo a terra, id est, a Deo per peccatum eradicamur, quando etiam a canibus, id est, a dæmonibus, & a tentationibus impugnamur, nos pro certo debemus plangere per contritionem, clamare per confessionem, plorare per compunctionem, dolorem, & desolationem, & ad hominem, id est, ad Christum refugere per sui adiutorij implorationem. Iste est enim homo naturaliter pius, & ideo ad ipsum in necessitatibus est recurrendum, & in tribulationibus clamandum. Vnde de incolatu præsentis miseriæ potest dici illud Iob 30. Consurgens in turba clamabam. Frater fui Draconum, & socius Struthionum, id est, dæmonum & hominum peruersorum. Ideo a turba ipsorum debemus consurgere, & recedere, & Deum recurre, & clamare. Iuxta illud Psalm. Clamabo ad Deum altissimum, qui bene fecit mihi. Iste est ergo clamor lamentatiuus, quando scilicet homo lamentatur, & clamat propter mundanæ prosperitatis breuitatem, propter humanæ fragilitatis vilitatem, quod totum ostenditur, cum dicitur: Omnis caro fœnum. Vnde ibidem Esaiæ 40. Vere fœnum est populus. Iacob 1. Exortus est sol cum ardore suo, & arefecit fœnum, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperijt. Et sic ergo patet,

Quod est clamor { Lamentatiuus, Informatiuus, Imperatiuus.

Et iste est multiplex bonus clamor. ¶ De malo vero clamore F nota, quod inuenitur clamor languentis, furentis, & dolentis. Clamat

Egenus languens in biuio,
Tyrannus furens in solio,
Damnatus dolens in deuio seu in incendio.

Clamori egeni debemus subuenire, quia scilicet clamor alienæ miseriæ tribulationis, & angustiæ debet per compassionem in nostris auribus introire, ita quod ipsis debemus, si possumus subuenire. Vnde Psalm. Non est oblitus clamorem pauperum. Isti enim præ tribulationibus clamant, quia scilicet tyranni, & mundi miseriæ eos grauant, & quod peius est, ipsi clamare, loqui, vel contradicere tyrannorum violentijs nunquam audent. Inter alpes enim Italiæ multæ sunt horrendæ rupes, quæ perpetuis niuibus sunt obsessæ. Cum igitur per concauitates illorum montium quis transierit, necesse est, quod non clamet, quia statim nix de montibus caderet, quæ ipsum in profundum submergeret, & necaret. Sic vere hodie si quis reclamando, vel conquerendo de altis rupibus, id est, de tyrannis diuitibus iuste, vel iniuste dixerit, statim a niue, id est, a frigore tribulationum, exactionum, & molestiarum ab eis inuolutus erit. Et ideo hodie pauperes, & depressi, quamuis clamandi habeant materiam, clamare tamen non audent, imo tribulationes suas sustinent, quia peius incurrere timent. Iosuæ 6. Clamabitis, neque audietur vox vestra, neque vllus sermo egredietur ex ore vestro. Iste ergo est clamor egenorum, cui debet subueniri. ¶ Item est clamor tyrannorum, qui debet non audiri. Tyranni enim, & diuites clamant se iactando, & alios deterrendo. Vnde 3. Reg. 1. Insonuit terra a clamore eorum. Litigiosi clamant brigando, atque rixando, & alios molestando, similes ranis; quæ animalia sunt clamosa. Soph. 1. Vox clamoris a porta piscium. Detractores clamant alios infamando, & de alijs murmurando, similes Porcis, qui clamant in stercoribus rauca. Nee. 5. Factus est clamor populi murmurantis. Patet igitur, quod est clamor iniquorum, quem decet non audire. ¶ Item est clamor damnatorum, qui nequit deliniri, qui scilicet præ tormentis, & desperatione clamant. Vnde de occasione primogenitorum dicitur Exod. 12. Ortus est clamor magnus in Ægypto, id est, in inferno. Sic igitur patet, quod inuenitur clamor

Damnatorum,
Iniquorum,
Egenorum.

Et hoc

Et hoc de clamore sufficit. Vide infra titulo Exaudire vbi inuenies auctoritatem diuisam & prosecutam: clamauit ad me, & ego Exaudiam eum.

A **Clangor.** Cum clangor nihil aliud sit, nisi sonus buccinę, seu tubæ, non oportet aliud dicere, quam dictum est de clamore, vel de buccina, vel quod de tuba infra dicetur.

A **Claritas. Clarus.** Nota, quod in scriptura potest triplex claritas inueniri. Est enim ibi.

Claritas habenda,
Claritas quærenda, &
Claritas horrenda.

Prima est interior,
Secunda est exterior,
Tertia est superior.

Prima est claritas spiritualis,
Secunda est claritas æternalis,
Tertia est claritas temporalis.

Prima signat morum honestatem, de qua potest dici illud 1. Corinth. 15. Alia est claritas solis, alia lunæ, alia stellarum. Claritas enim solis est claritas, & sanctitas prælatorum, claritas lunæ est claritas, & bonitas actiuorum, claritas stellarum est bonitas, & sanctitas contemplatiuorum. ¶ Secunda signat, cœli fœlicitatem, de qua Apocal. 21. Ciuitas illa non eget sole, & luna, nam claritas Dei illuminat illam. ¶ Tertia signat mundi prosperitatem, quæ scilicet debet contemni, & horreri, vnde Iob 31. Vidi solem cum fulgeret, & lunam incedentem clare. Luna enim quæ est mutabilis, prosperitatem signat. Loquamur ergo aliquantulum magis diffuse de morali, spirituali, & interiori claritate, quæ nihil aliud est,

Quam sapientia, seu discretio,
Quam bona apparentia seu honesta conuersatio,
Quam bona fama seu splendida reputatio.

Tales ergo claritates debemus appetere, quibus in nobis ipsis, debemus clarescere, & alios clarificare. Exponamus igitur illam auctoritatem. 1. Corinth. 15. Alia est claritas solis, alia lunæ, alia stellarum. In quibus verbis potest ostendi triplex claritas spiritualis, quæ in tribus statibus Ecclesiæ debet principaliter abundare, scilicet in prælatis, actiuis, & contemplatiuis.
B ¶ Prima est claritas sapientiæ & discretionis, quantum ad prælatos (Solos inquit) Secunda est claritas opulentiæ & bonæ operationis, quantum ad actiuos (Lunæ). Tertia est claritas apparentiæ & famosę conuersationis quantum ad contemplatiuos (Stellarum)

Prima est claritas illuminatiua,
Secunda est claritas communicatiua,
Tertia & claritas lætificatiua.

Dico ergo primo, quod est claritas sapientiæ, quæ est in prælatis, & ista intelligitur in claritate solis. Alia (inquit) est claritas solis. Claritas enim solis totum mundum illuminat, nunquam deficit, seu cessat, & cunctis alijs luminaribus lumen præstat. Sic vere sapientia prælatorum debet per doctrinam alios illuminare, nunquam debet per negligentiam, vel ignorantiam, cessare, vel deficere, & lumen scientiæ, & gratiæ debet alijs distribuere, vt de tali claritate possit dici illud Sap. 6. Clara est, & quę nũquam marcescit sapientia. Sapientia enim istorum nunquam debet in iudicando errare, in commonendo & informando subditos, & instruendo nunquam debet esse marcescens, deficiens, seu cessans. Aduertamus tamen (charissimi) quod claritas solis deficit aliquoties duplici ratione, aliquando per lunę interpositionem (In nouilunio enim quando luna inter nos & solem interponitur, claritas solis, quantum ad nos obscuratur, & eclipsatur) aliquando per vnius lapidis, qui dicitur Helitropia, virtutem, & operationem. Iste enim lapis quadam sua mirabili virtute si in aqua ponatur, & solis radijs profundatur, facit aquam euaporare, & in nubem resolui. Et sic videtur, quod sol rubeus efficitur, & quod a claritate propterea eclipsatur, vt dicit Dioscorides. Vnde in lapidario dicitur. Ex re nomen habens est hic Helitropia gemma, Quæ solis radijs aquæ subiecta trementi, Sanguineum reddit mutato lumine solem, Eclipsimque nouam terris effundere cogit. Vere (charissimi) istis duobus modis eclipsantur homines, & deficiunt a claritate sapientiæ & rationis, & a recti iudicij veritate. Et primo per lunæ interpositionem, id est, per mundanæ fluxibilis prosperitatis nimiam delectationem. ¶ Item per Helitropiæ operationem, id est, per carnalis affectionis & per personalis acceptionis impeditionem. Helitropia enim dicitur ab Heli, quod est sol, & tropos quod est conuersio, quasi solis conuersio. Ista enim duo scilicet temporalium amor & ambitio, & carnalis affectio seu personarum acceptio procurant hodie solis, id est, prælatorum conuersionem. Faciunt enim hodie solem sanguineum & obscurũ, quia scilicet per ista duo prælati fiunt sanguinei, & carnales & a claritate veri iudicij eclipsantur. Vnde Ioelis 2. Sol conuertetur in tenebras, & luna in sanguinem. Ideo potest hodie dici multis ecclesijs illud Esa. 60. Non erit tibi sol amplius ad lucendum, id est, bonus prælatus ad veraciter iudicandum vel ad sagaciter illuminandum. Vnde talis ecclesia vel patria figurari potest in illis, quæ dicuntur Apoc. 21. de ciuitate Hierusalem (Solem inquit non vidi in ea, ita quod isti possunt dicere illud 1. Mac. 1. Claritas nostra desolata est. Non sic ergo (charissimi) sed sit in prælatis claritas sapientiæ (Solis inquit) Esa. 60. Non occidet vltra sol tuus, & luna tua non minuetur. ¶ Secundo debet esse in actiuis C claritas conscientiæ. Alia (inquit) est claritas lunæ. Luna enim quæ est planeta terræ propinquior signat bonos actiuos, qui prope terrena negocia sunt siti, & necessario occupati, qui re vera claritatem, & munditiam scientię tenentur habere. Quia sicut luna quanquam propter vmbram terræ multoties perdit lumen quantum ad apparentiam nostram, istud tamen verum est, quod illa pars lunæ, quam sol respicit semper est clara illuminata, sic vere, quamuis boni sæculares, & actiui ex vmbra terræ, id est, ex propinquitate terrenorum negotiorum, quæ administrant, contrahant sæpissime tenebras defectuum, qui variantur in diuersas, & varias figuras conditionum, istud tamen debet esse certum & verum, quod illa pars ipsorum, quam sol iustitiæ Deus principaliter respicit, scilicet cor & conscientiã semper debet esse per gratiam illuminata, clara pariter, atque munda (Claritas lunæ inquit) vnde illud Iob 31. Vidi solem cum fulgeret, & lunam incedentem clare. Quod est contra multos, qui pro certo magis appetunt esse clari exterius, quam interius, magis in corpore, quam in corde, magis in apparentia, quam in conscientia. Isti sunt similes Speculo, quod habet claritatem exterius & non interius, Similes enim sunt noctilucæ, quæ habet claritatem de nocte & non de die, in parte posteriori, & non anteriori. Sic vere (charissimi) multi sunt, qui plus volunt esse, & videri clari, id est, famosi, curiosi & politi exterius in visu hominum, quam interius in corde, quod Deus respicit, & videt. Magis enim appetunt claritatem mundanæ gloriæ, quæ in nocte huius vitæ rutilat, quam claritatem conscientiæ, quæ tamen in die futuræ vitæ nihil æstimabitur, vel lucebit. Magis volunt clari in parte posteriori esse, id est, in corpore, quam in anteriori, id est, in mente. Vnde Baru. 6. neque lucebunt, vt sol, neque illuminabunt, vt luna. Non sic ergo, sed habeamus claritatem conscientię. ¶ Tertio dico, quod in contemplatiuis debet esse claritas apparentiæ, id est, splendor sapientiæ & honestę conuersationis, quod ostenditur, cum dicitur. Alia est claritas stellarum. Stellæ enim sunt corpora Diaphana, habent D enim claritatem non solum interius, sed etiam exterius. Sic vere contemplatiui, qui more stellarum in cœlo, id est, in cœlestibus per contemplationem, & affectionem debent esse siti, & fixi, iuxta illud Gen. 1. Stellas posuit in firmamento cœli. Tales (dico) non solum debent esse clari interius per conscientiæ puritatem, imo etiam exterius per apparentię venustatem, & per bonę famę reputabilem sanctitatem. Vnde 1. Corinth. 15. Stella differt a stella in claritate, quod est contra multos, qui, scilicet, non habent claritatem, nec interius, nec exterius. Sicut sunt insolentes & inhonesti viri, quorum exterior conuersatio potest dici

Magis { Obscura, quam Clara,
Nigra, quam Alba,
Ingrata, quam Accepta.

Vnde tales non habent claritatem.

In aspectu,
In habitu,
In vultu,
In actu,

In aspectu habent deformitatem,
In habitu habent curiositatem,
In vultu inuerecundam frontositatem,
In actu inhonestam operum multiplicitatem.

De istis ergo carentibus sic claritate, potest dici illud Leu. 13. Vbi dicitur, quod si apparuerit candor, qui non sit clarus, lepram signabit. Non sic ergo (charissimi) sed habeamus claritatem spiritualem, quæ scilicet consistit in

Sapientiæ limpitudine,
Conscientiæ sanctitudine,
Apparentiæ pulchritudine.

Et proculdubio si talem multiplicem claritatem habuerimus ad finalem claritatem paradisi finaliter attingemus. Iuxta illud 2. Corinth. 3. Nos vero reuelata facie gloriam Domini spe-

speculantes, in eandem imaginem transformamur, à claritate in claritatem, à claritate dico gratiæ ad claritatem gloriæ. Et sic patet, quod ista est claritas spiritualis, quam debemus habere.
E ¶ Secundò dico, quod est claritas æternalis, quam debemus optare. Aues enim nobiles magis diligunt loca clara, quam obscura, sicut patet, quia in locis altis, vbi est

Aer purior,
Locus mundior,
Splendor clarior,

Faciunt nidos suos, sicut de Aquila dicitur Iob 39 Eleuabitur Aquila, in arduis ponet nidum suum. Sic re vera (charissimi) si nos simus aues spirituales, virtuosi, nobiles, famosi & morales, debemus claritatem paradisi, & bonorum æternorum diligere, & ideo in ipsis locis altissimis cœli debemus per contemplationem & affectionem nidificare Ibi est enim

Locus purior sine fœditate,
Locus clarior sine claritate,
Locus sanior sine infirmitate.

Vnde Tob. 13. Benedictus ero si fuerint reliquiæ seminis mei ad videndum claritatem Hierusalem. Ista est claritas æternalis, quam debemus optare.
F ¶ Tertio dico, quod est claritas mundialis prosperitatis, quam debemus horrere. Et ista est claritas & splendor mundanæ prosperitatis. Ista .n. est similis splendori lāpadis, quam frequentant Papiliones, circa quā comburunt sæpissime alas suas. Similis etiam est splendori fulguris, qui quamuis splendeat, & clarescat, vrit tamen & dissipat quicquid tangit. Sic vere claritas mundanæ prosperitatis illos, qui more Papilionis circa eam ambulant, & discurrunt, facit incurrere multa vitia & peccata. Oleum enim suæ claritatis ipsos inficit, & inquinat, & ignis suæ pietatis alas, id est, affectiones eorum vrit & inflammat, fulgur insuper crudelitatis ipsos dissipat, & eneruat. Claritas enim diei lædit oculos paruulorum Claritas etiam peluis ardentis excœcat oculos Vrsorum. Sic pro certo splendor, & claritas mundanæ glorię, pueros, & vrsos, i. iuuenes, & prouectos excœcat per peccatum. Vnde Actor. 22. Cum non viderem per claritatem luminis illius, ad manus tractus veni Damascum. Damascus enim interpretatur sanguinis potus, vel sanguinis osculū. Quia re vera illi, qui per claritatem mundanæ gloriæ excœcantur, ad sanguinis, id est, ad peccati potum, & osculum inclinantur, & ibi per malas complacentias attrahuntur. Patet ergo, quod est claritas spiritualis, claritas æternalis, claritas mundialis. Hæc ergo de claritate sufficiunt.

A **Claudere.** Nota, quod claudere idem est. quod obstruere, stringere, vel serare, abscondere, vel occultare. Et potest accipi in bono, & in malo. In bono signat humilitatem, quæ se claudit, & inuoluit ne bona ipsius videantur, & ne sibi per inanē gloriam auferantur. Vnde Mat. 6. Claude ostia tua super te, & ora patrem tuum, qui videt in abscondito. In malo autem signat cupiditatem & parcitatem, quæ ita claudit, & stringit hominem, quod ipsum per eleemosynam aperiri aliqualiter non permittit. Hier. 13. Ciuitates austri clauserunt, & non est qui aperiat. Aduertamus igitur, quod est

Clausura { Virtuosa, Vitiosa, Tædiosa.

Prima clausura est, qua homo infra muros disciplinæ regularis & diuinorum mandatorum absconditur, & clauditur, & qua per humilitatem à visibus hominum absconditur, & celatur. Ista etiam est clausura, qua nos debemus sensus exteriores claudere ne intrent exteriora delectabilia corda nostra. Quādiu .n. pinella est clausa, pinelli ipsius non comeduntur, nec sibi subtrahuntur: statim autē, quod super ignē ponitur, ipsa aperitur & Pinelli cadunt, exeunt, & sumuntur. Sic vere (charissimi) quamdiu infra prædictas clausuras clausi fuerimus & restricti, sani & integri erimus, & Pinelli nostri, id est, interiores gratiæ, & virtutes nobis nullatenus subtrahentur, si vero super carbones bonorum temporalium nos ponamus, tunc per desideria aperimur, & nobis interiores gratiæ auferuntur. Claudamur ergo. Dan. 13. Ostia pomerij claudite. Vnde Gen. 8. Adduxit spiritum super terram, & imminutæ sunt aquæ, & clausi sunt fontes abyssi. Quando enim fontes abyssi, i. sensus exteriores clauduntur, tunc aquæ delectationū diminuūtur, & Spiritus sanctus in eis producitur, & causatur. De tali ergo clausura dicitur ibidē Ge. 8. Clausi sunt fontes abyssi, & Cataractæ cœli, & prohibitæ sunt pluuiæ. In quibus verbis ostenditur, quod nos debemus

Claudere sensus corporales (Fontes abyssi.)
Restringere motus carnales (Cataractæ cœli.)
Arcere fluctus criminales (Prohibitę, inquit, sunt pluuiæ.)
Fontes enim exteriorum sensuum sunt claudendi,
Ambitus interiorum montium sunt restringendi,
Fluctus deteriorum actuum sunt arcendi.

Claudi ergo debet

Sensuum vanitas,
Cordium leuitas,
Carnium voluptas, seu
Actuum vilitas.

¶ Claudamus ergo sensuum vanitatem, quod ostenditur, cum B
dicitur: Fontes abyssi. Abyssus est locus profundissimus, à quo omnia flumina possunt exire, & in quem omnia possunt intrare. Sic sensus nostri sunt profundissimi, & capacissimi, sicut patet,

Quia { Visus, Auditus, Gustus } potest comprehendere { Omnia visibilia, Oīa audibilia, Oīa gustabilia,

Et sic de alijs. Omnes enim illiciti appetitus per istos sensus possunt intrare vsque ad cor. Hiere. 9. Mors intrat per fenestras nostras. Omnes enim mali aspectus, cogitatus, actus, per istos fontes possunt exire. Et ideò breuiter necesse est, quòd isti fontes claudantur, & à concupiscentijs arceantur. Quod vtique ipsa sensuum instrumenta videntur satis significare, quæ inter quasdam clausuras naturaliter sunt inclusa.

Oculi enim includuntur in palpebris,
Aures in cartilaginibus circumuolutis,
Nasus labio superiori clauditur,
Lingua muro dentium & labiorum includitur.

Et sic, breuiter loquendo, omnes sensus naturales quibusdam clausuris vallantur. Quod est ad denotandum, quòd ipsos debemus claudere, & ne illicitè vagentur cum discretionis muro includere & ambire. Vnde Iosu. 10. Ponite viros industrios, qui clausos custodiant. Viri industrij sunt virtutes, & discretio, & disciplina, quæ pro certo sensus debent claudere, & à superfluis vagationibus custodire. Ergo claudendus est

Visus, ne videat vanitatem,
Auditus, ne audiat prauitatem,
Gustus, ne comedat voluptatem,
Odoratus, ne odoret mundi suauitatem,
Tactus, ne nimis tangat per seueritatem.

¶ Primò ergo dico, quòd nos debemus claudere oculos, ipsos à C
vanis aspectibus compescendo. Aues enim, quæ habent acutum visum, habent ipsum (vt communiter) valde clausum: illæ autem, quæ visum habent debilem, oculos valde apertos, sicut patet in aquila, quæ clarissimè videt, cuius oculus paruus est, inclusus, & profundus, & in noctua, quæ debilem habet visum, & ideo oculum habet apertum valde, & magnum; sicut dicit Aristot. Patet etiam de piscibus, qui parum vident, qui clausurā palpebrarum carent, & apertos oculos semper habent. Sic verè charissimi, illi, qui sunt clarius videntes, scilic. discreti viri aquilini, & contemplatiui, tenent (vt communiter) oculos suos clausos, & inclusos. Oculos, dico, corporis, ne exterius vagentur, & oculos intellectus & mentis, ne superflue circa subtilitatem scientiarum meditentur. Vnde Esai. 33. Claudit oculos suos, ne videat. Sed re vera illi, qui sunt sicut noctua, qui scilic. per ignorantiam carent visuali & intellectuali claritate, tales (dico) præ cæteris habent apertos oculos, & non clausos. Sicut patet in illis, qui oculos corporales aperiunt ad alienā facta videnda & inuestiganda, & ad aliena bona acquirenda & desideranda. Et sicut patet de luxuriosis, qui habent oculos apertos ad respiciendum impudicè vxores aliorum. In auaris, qui oculos habent apertos ad concupiscendas diuitias alienas, & cætera simil a. Vnde Prouerb. 17. Oculi stultorum in finibus terræ. Et Ecclesiast. 2. Oculi sapientis in capite eius. Item istud patet in multis insipientibus, qui oculos spiritualis intellectus habent nimis aptos, scilicet ad inuestigandam altitudinem scientiarum, profunditatem opinionum, & sublimitatem rerum, & Dei operationem; qui plus volunt sapere, quàm oportet sapere, & non ad sobrietatem, Roma. 15. qui altiora se volunt quærere, & in rebus superuacuis curiosi esse, contra consilium Ecclesiast. 3. Tales (dico) non habent clausos oculos, sed apertos; non sunt circumspecti, sed indocti; non sunt sapientes, sed errantes. De istis dicitur Ioannis 9. Aperuit oculos cœci nati. Non sic ergo, sed claudamus oculos ipsos à vanis aspectibus compescendo. ¶ Secundò claudamus aures ipsas à malis auditibus ipsos excludendo. Sicut enim aspis claudit & obturat aures suas, ne audiat incantatorem: sic nos debemus aures nostras auertere & claudere, ne malos incantatores;

res, scilicet detractores, adulatores, & malorum suggestores aliqualiter audiamus. Eccl. 28. Sepi aures tuas spinis, & noli audire verbum nequam. ¶ Tertio claudamus nasum à malis odorationibus Nasus enim, qui discernit inter odores signat conditionem inuestigatiuam & exploratiuam; quia scil. multi sunt, qui non quærunt nisi sentire, & inuestigare conditiones aliorum, vix enim bonum possunt præsumere de quocunque. Figurati Leu. 21. Vbi dicitur, quod illi, qui valde magnum habent nasum, sunt à sacerdotio repellendi. Talis ergo nasus. id est, talis inuestigatio odoris, & famæ alienæ, in nobis est claudendus. Narratur enim in Fabulis, quod Leo præcepit Asino, quod se oscularetur, quo contradicto, sed finaliter facto, petijt ab eo vtrum fœtêret. Respondit, quod non, imo valde suauiter fragraret, Leo autem, Mentiris (inquit) adulator pessime, certus sum de contrario, cum vnguibus excoriauit sibi caput, Tandem vocauit Lupum, qui coactus dedit osculum sicut alter. Et petenti à Lupo vtrum fœteret. Respondit, quod ita: quo indignatus Leo, vulnerauit eum cum vnguibus dicens. Ribalde detractor tu dicis mihi iniuriam. Tandem vocatus Vulpes, qui dato osculo, & petito vtrum fœteret. Respondit, Domine (inquit) parcas mihi, qa pro certo nasus meus ita clausus est rheumate, & obstructus, quod nihil penitus possum sentire, Leo autẽ ex dictis istis cõtra vulpem non potuit indignari. Securius ergo est habere nasum clausum, quam apertum, nihil sentire de fama aliena, quam verum, & falsum dicere, tam ex vero enim quam ex falso dicto incurrũtur multæ indignationes, ex ignorantia autem, vel ex taciturnitate nulla. Vnde Ezechiel. 23. Nasum & aures præcident. ¶ Quarto dico, quod claudendus est gustus à malis delectationibus. Os enim hominis respectu aliorum animalium valde est paruum, clausum & minus apertum ad denotandum, quod homo summe debet esse sobrius & in illis, quæ pertinent ad gustũ, & in illis, quæ pertinent ad loquelam. Gen. 29. Os eius grandi lapide claudebatur. ¶ Quinto autem debet claudi tactus à duris correctionibus. Leo enim ambulat pedibus & vnguibus clausis, ne forte tangendo lapides lædat & destruat vngues suos. Sic pro certo (charissimi) semper, & communiter debemus vngues correctionis nostræ habere clausos, quia scil. raro debemus eos aperire vel extendere ad tangendum per duritiam, & crudelitatem. Vnde figura Eccl. 42. Vbi manus multæ sunt clausæ. Et sic ergo patet, quod quandoque sensus diuersimode sunt claudendi. Sed pro certo mundi peccatores ipsos non claudunt isto modo, sed potius contrario. Quia re vera multi claudunt

Aures, ne audiant pauperem clamantem,
Oculos, sicut talpa ne videant mortem propinquantem,
Nasum, ne sentiant infirmum fœtentem,
Os, ne doceant simplicem errantem,
Manum, ne nutriant fame pereuntem.

Ideo breuiter omnes tales possunt dicere illud Hierem. 36. Ego clausus sum, nec intrare valeo domum Domini. Non sic (charissimi) non simus clausi malo modo, sed bono, & claudamus, vt dictum est, sensuum vanitatem. Sicut enim dicitur 4 Regum 3. cum mulier vidua clausisset portas domus suæ, oleum eius multiplicatum est, & creuit. Sicut etiam dicitur Ioan. 20. Cum fores essent clausæ, Christus ad discipulos suos venit. Ad denotandum, quod tunc oleum gratiæ augmentatur interius, & Christus ad nos propinquius, cum portæ sensuum nostrorum caute clauduntur exterius. Claudamus ergo sensuum vanitatẽ.
D Clausi sunt (inquit) fontes abyssi. Prouerb. 8. Certa lege vallabat abyssos. Et hoc est primum claudendum. ¶ Secundo dico, quod nos debemus claudere cordium leuitatem. Cor enim claudendum est, & arcendum, ne nimis effluat per malas cogitationes, & ne indiscrete se exterius manifestet per fatuas reuelationes, & ne nimis se erigat per altas opiniones. Quod ostenditur cum dicitur, quo cataractæ cœli clausæ sunt. Cataractæ enim cœli sunt secretissima loca aeris, in quibus pluuiæ & alię impressiones aeris generantur, & signat profunditatem cordis humani, à quo multæ malæ impressiones peccatorum procedunt, quia sicut dicitur Marc. 7. A corde exeunt cogitationes malæ, furta, homicidia, &c. Ista ergo sunt claudenda, nec interius tenenda, nec exterius propalanda, iuxta illud Prouer. 25. Secretum extraneo ne reueles, & Eccles. 8. Non omni homini cor tuum manifestes, ergo sunt cataractæ cœli, quæ sunt claudendæ. Apoc. 11. Hi habent potestatem claudendi cœlum. Per cœlum enim intelligitur cor, quod vtique debemus celare, & claudere. Taxus enim cum sua cauda pilosa claudit foramen cauernæ suę, per quod videt ventum intrare, secundum Plin. Sic vere charissimi cauernam cordis nostri debemus claudere cum cauda, id est, cum memoria mortis nostræ, ne ventus vanitatis possit inibi subintrare. Luc. 4. Clausum est cœlum annis tribus. Inclu-
E damus ergo cordium leuitatem. ¶ Tertio dico, quod nos debemus claudere, & includere carnium voluptatem (Prohibitæ, inquit, sunt pluuiæ) vnde Hierem. 5. Prohibitæ sunt stillæ pluuiarum. Claudenda ergo est

Vanitas sensuum,
Leuitas cordium,
Voluptas carnium.

¶ Et ista ergo est clausura virtuosa, quâ scilicet nos alij debemus claudi, & abscondi. Dicit enim Dioscorides, quod flores Capparis si clausi colliguntur sunt medicinales, si dilatati fuerint, nihil valent. Sic inter ecclesiasticos, & maxime religiosos, illi, qui se tenent clausos, & cautos in proprijs claustris absconditos, boni sunt. Illi vero, qui nimis manifestando, vel per mundum discurrendo dilatantur; bonitate, & pretio pauperantur. Sicut patet potissime de monialibus, quæ quia extra claustri clausuram indiscrete vagantur, ideo luxuria inquinantur, sicut patuit de Dina, Gen. 34. Ideo de sancta muliere, & casta Iudith dicitur, Iudith 8. quod cum puellis clausa morabatur, quod est etiam contra religiosos vagabundos & per sæculum discurrentes. Ista est ergo clausura virtuosa. ¶ Sed adhuc dico F
secundo, quod inuenitur clausura vitiosa, & ista est

Clausura auaritiæ,
Clausura immunditiæ,
Clausura verecundiæ.

Auari enim claudunt diuitias, ne expendantur, immundi claudunt seipsos, vt actus malos exerceant, & exequantur, peccatores, & obstinati per verecundiam, & malam consuetudinem claudunt corda sua, ne, scilicet confiteantur. Auaritia enim luxuria, & verecundia sunt quædam clausuræ, quidam carceres, in quibus dum diabolus hominem incluserit, de suis amplius laqueis vix euadit. Vnde Genes. 39. Tradidit Ioseph in carcerem, & erat ibi clausus. Ista est ergo clausura vitiosa. ¶ Tertio dico; G
quod inuenitur clausura tædiosa, seu dolorosa. Et ista est clausura, qua ianua paradisi reprobis clauditur. De qua dicitur Luc. 13. Cum intrauerit paterfamilias, & clauserit ostium, incipietis foris stare, vel clausura, qua reproborum cœtus in inferno includitur. De qua Esa. 24. Congregabuntur congregatione vnius fascis in lacum, & includentur ibi in carcere. De clausura vero vteri virginalis, quæ figurata est in porta clausa, & exemplificata in concha clausa, dic, quod ille, quem cœli capere non poterant in vtero virginis est inclusus. De quo Senec. Epistola 53. Magni artificis est clausisse totum in exiguo, & hoc de claudere sufficit quo ad pręsens.

Claudus. Claudicare.

Nota, quod claudicatio sumitur in scriptura in bono A
& in malo. Et sic nota, quod est claudicatio in rebus, quæ est miseranda, & est claudicatio in moribus, quæ est abhorrenda. Est (dico) claudicatio in rebus, & ista nihil aliud est, quam infortunium vel paupertas, quia scilicet miseri & pauperes à fortunato incessu, & à prospero statu claudicare noscuntur, non enim incedunt in illa fortunæ rectitudine, qua diuites. Pœnitentes etiam claudi possunt dici, quia scilicet à communi incessu mũdanorum & iniquorum declinant, & deuiant, & sic bono modo claudicant. Figurati in Iacob, quia sicut dicitur Gen. 32. tactus ab Angelo luctatore, emarcuit neruus fœmoris eius, & sic fuit perpetuo claudus factus, quia scilicet quando intrinsecus homo ab Angelo, id est, à Deo per inspirationem, vel extrinsecus per tribulationem tangitur, tunc in eo neruus femoris, id est, carnis delectatio marcescit, & sic spiritualiter claudus fit, in quantum à morum malorum gressu, & processu recedit. Iusti ergo hoc modo claudi dicuntur, quia pedes, id est, affectus illorum in vna parte decurtantur. Pedes enim affectus signant, iuxta illud Aug. Pes meus affectus meus, eo feror quocunque feror. Pes ergo dexter est affectus spiritualium, pes sinister est affectus temporalium. Sed re vera iusti vnico pede ambulant, & incedunt, quia sola spiritualia affectant, & diligunt, & temporalia vilipendunt, & sic vno pede claudicant, & altero bene vadunt. Esa. 35. Tunc saliet, sicut Ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum. Si vis, compara tales Ceruo, qui affectat & desiderat ad fontes aquarum, sicut supra in loco suo. Et nota, quod tales claudi

Ad Deum reuertuntur celeri profectu,
Futura speculantur limpido prospectu,
Lacrymis abluuntur pro suo defectu,
A Christo inuitantur paterno affectu,
Superne consolantur in Dei conspectu.

¶ Isti igitur ad Deum conuertuntur per pœnitentiam. Hier. 30. Inter quos erunt cœcus & claudus, cœtus magnus reuertentium huc. Item isti æterna speculantur, per sapientiam. Matth. 11. Cœci vident, claudi ambulant. Item isti lacrymis abluuntur, quoad conscientiam. Vnde Ioan 5. dicitur, quod circa probaticam piscinam erat multitudo claudorum & aridorum expectantium aquæ motum. Itẽ à Christo inuitantur per amicitiã. Vnde

Luc. 14. dicitur, quod ad conuiuiũ patrisfamilias cœci & claudi intrare sunt compulsi. Item supernè consolantur per æterná lętitiam. Vnde illud prædictum. Tunc saliet sicut ceruus claudus, scilicet prę gaudio. Sic ergo patet, quomodo claudicatio
B sumi potest in bono. ¶ Sed adhuc dico, quod sumi potest in malo, & sic dico, quod ille claudus dicitur, qui in vita & moribus non rectè incedere, sed deficere comprobatur, & sic generaliter omnes peccatores claudi dicuntur. Lupus enim & vulpes crura sinistra habent dextris longiora, & sinistris dextra breuiora, & ideo isti semper claudicant in dextra parte. Et pro certò peccatores plus abundãt in affectu & desiderio terrenorum, quę sunt defectibilia & sinistra, quam spiritualium & dextrorum, ideo isti à parte dextra seu pede dextro claudicare dicuntur, quia deficere in spiritualibus comprobantur. Prouerb. 26. Claudus pedibus iniquitatem habens. Nota igitur, quod talis claudus

Ab omni dignitate debet repelli,
A cœli ciuitate debet expelli,
A propria hęreditate solet auelli.

Dico quod talis claudus ab omni ecclesiastica dignitate iurè repellitur. Vnde Deut. 15. dicitur, quod animal, quod erat cœcum vel claudum, immolari Domino non debebat. Homo enim cœcus & claudus ministrare in sacrificio minimè dignus erat, sicut dicitur Leuit. 21. ¶ Item talis claudus à cœli ciuitate, & à Christi societate iure repellitur. Vulcanus enim secundum Fabulas quia turpis erat, de cœlo fuit eiectus, & dum caderet, factus est claudus. Ponit etiam Iustinus Historiographus, quod Apollo responderat Lacedęmonijs quod tũc eorum imperium deficeret, quando regnum cum rege pariter claudicaret, quod & factum est, quia Agesilao claudo regnante cepit regnum eorum vacillare, & claudicare, & tandem penitus necesse habuit Athueniensibus pręualentibus deficere, & cessare. Ex hoc ergo concludo, quod taliter claudicantes non sunt digni in cœlo manere, nec regni cœlestis gloriam obtinere. Figura. 2. Regum 5. Vbi Dauid præcipitur quod cœcos, & claudos de Hierusalem expellat, & auferat. ¶ Item talis claudus à propria hæreditate, scilicet gratia, & gloria auellitur, sicut de Mephiboseth dicitur 2. Regum 4. & 9. quod cadens factus est claudus, & tandem propria hæreditate in dimidio diminutus. Temporalia enim, & æterna sunt duæ partes hæreditatis nostræ, sed pro certo talibus claudis hæreditas dimidiatur, quando cœlestia dimissis eis temporalibus subtrahuntur. Sic ergo patet, quod claudicatio sumitur in malo. Vsquequo ergo claudicatis, in duas partes? 3. Regum 18. Proprie autem dic, quod instabiles, & falsi bilingues, & proditores claudicare dicuntur, &c. Sufficit.

A **Clauis.** Nota, quod clauis est instrumentum ad claudendum, & aperiendum ordinatum. Et sic dico, quod spiritualiter per clauem potest intelligi

Potentia superioris,
Scientia discretioris,
Iustitia veracioris.

Est, dico, clauis potentiæ, qua scilicet superiores, qui habent iurisdictionem, fores Ecclesiæ aperiunt atque claudunt, in quãtum scilicet excommunicatos eiiciunt & absolutos inducunt, & in quantum ad sacramenta & ad statum & beneficia ecclesiastica homines recipiunt vel repellunt. Ideo Petro & successoribus prælatis dictum est Matth. 16. Tibi dabo claues regni cœlorum. Istam potestatem etiam habet Christus, qua scilicet regnũ cœlorum potest omnibus aperire & animas saluare, soluere, & ligare, quia sicut dicitur Apocal. 3. Ipse habet clauem Dauid, & aperit, & nemo claudit & nemo aperit. Et etiam ista potestas sua, se extendit ad inferos, in quãtum ibi potest damnatos claudere, & illos, qui sunt in purgatorio, liberare. Figuratus in illo angelo Apocal. 9. qui habebat claues putei abyssi, & catenam magnam, & apprehendit Draconem &c. Quod etiam ad prælatos potest pertinere, quia scilicet cum claui potestatiuæ iurisdictionis debent ipsos coercere. Aduerte tamen, quod clauis iuridica malorum superiorum magis vacat hodie ad flagellandum bonos quam malos. Narrat enim Geruasius, quod Carolus Magnus omnia idola Hispaniæ confregit, præter vnum æreum, situm in terra Vãdalorum, id est, in regno granatæ, quod frãgere non potuit, & hoc, vt dicitur, quia Mahometus ibi dæmones inclusit. Est igitur idolum æreum super vnam colũnam lapideam in confinio maris situm, quod in manu clauem tenebat, & faciem conuertebat ad Austrum, quod tantæ dicebatur esse virtutis, quod Christiani appropinquantes illico puniebãtur, Saraceni verò ipsum adorantes nullatenus lædebantur. Sic verè mali superiores sunt hodie idola per ignorantiam sunt ærei, quia facile sonant & feriunt, vel furiunt per impatientiam, sunt super altam columnam, quia altè præsunt per præeminentiam & superbiam. Clauem habent in manu, id est, potestatẽ iudiciariam, qui scilicet à dęmonibus inhabitantur per nequitiam, Christianos, id est, bonos occidunt & grauant per iniustitiã. Saracenos vero, id est, malos cum adorare, id est, adulari velint, non lædunt, sed eos potius diligunt & defendunt per acceptationem & malitiam. Isti figurantur Apoc. 9. in illa stella cadente de cœlo, cui data est clauis putei abyssi, quo aperto exiuit fumus qui obscurauit solẽ & aerẽ, de quo exiuerunt locustæ, &c. Sic verè isti, qui deberent esse stella stans, sunt stella cadens, habent clauem putei abyssi, id est, crudelem & impiam iurisdictionem, & sic fit, quod de puteo insatiabili, cui præsident, id est, de ipsorum curia, exit infamiæ fumus, sicut fornacis, inquit, magnæ, quia sicut fornax, id est, auaritia omnia deuorans est apud eos conturbata, & obscurata, ita sol & aer, id est, tota patria est per eos conturbata & etiam obscurata, & merito, quia locustæ, id est, mali familiares, qui de puteo abyssi, id est, de eorum domo, & curia exeunt, omnia deuorant, & corrodunt. Iohel 1. Residuum erucæ comedit locusta, residuum locustæ comedit brucus, &c. Quia scilicet tot sunt ibi mali familiares, quod omnia vnus post alium successiue corrodunt, & si vis, dic de effigie istarum locustarum sicut in reductorio meo lib. 42. c. 9. Ista est igitur clauis potentiæ. ¶ Secundo est clauis scientiæ, B
quæ scilicet docet quomodo est apertio vel ligatio facienda. Non sufficit enim prælatis prima sine secunda. Multi tamen habent istam, qui male vtuntur ipsa, sicut sunt mali clerici, qui sciunt bonum facere, & non faciunt, nec alios facere sinunt. Contra quos Luc. 11. Væ vobis Pharisęi & hypocritæ qui tulistis clauem scientiæ, & illos, qui intrabant prohibuistis intrare, ipsi C
vero non introistis. ¶ Tertio est clauis iustitiæ, qua scilicet mediante boni debent in Ecclesia, & alijs dignitatibus introduci, mali vero repelli. Esa. 22. Dabo clauem Dauid super humerum eius. Clauis Dauid est iustitia, iuxta illud Hierem. 23. Suscitabo D
Dauid germen iustum, &c. ¶ Vel si vis, dic adhuc, quod clauis quę est instrumentum ad aperiendum, & claudendum potest significare tam in bono, quam in malo. Vnde nota, quod quia in aperiendo requiritur potentia, & scientia, ideo in scriptura inuenitur generaliter duplex clauis. Est enim clauis

Potentiæ, & iurisdictionis,
Scientiæ, & discretionis.

Prælati enim boni istam duplicem clauem habere tenentur, vt possint & sciant exequi quod iubent. Et ideo in armis papalibus, & in vexillo Ecclesiæ super campo rubeo duplex clauis argentea pingitur, ad denotandum, quod Prælati Ecclesiastici rubei, ignei & inflammati per charitatem existunt, & adiuncto argento examinatæ eloquentiæ, duplici claue potentiæ & scientię potiuntur, vt de quolibet iusto prælato, & qualibet tali claue intelligatur illud Esa. 22 Dabo clauem domus Dauid super humerum eius, & aperiet, & non erit, qui claudat, & claudet, & non erit qui aperiat, & figam eum pauxillum in loco fideli. Expone, si vis de iurisdictione bonorum, quæ dicitur clauis Dauid, qui fuit iustus prælatus, quia scilicet iuste debent claudere, & serare. Quod est contra multos, qui non videntur habere clauem Dauid, id est, iurisdictionem istam, sed potius clauem abyssi, id est, iurisdictionem impiam, & crudelem. Figurati Apocal. 9. vbi dicitur, quod illa magna cecidit de cœlo, & data est ei clauis putei abyssi, & aperuit puteum, & ascendit fumus, sicut fornacis, & obscuratus est sol & aer, & cum fumo exierunt locustæ super terram, quibus data est potestas nocendi, & habebant aculeos scorpionum. Stella ista est malus iudex, vel pręlatus, vel princeps, qui re vera clauem habet abyssi, in quantum sua potestas iuridica insatiabilitati auaritiæ, quæ per abyssum intelligitur, est connexa. De puteo ergo abyssi, id est, de profunditate auaritiæ, quæ per istos continue aperitur, exit fumus fornacis magnæ, id est, infamia valde magna, quæ aerem & solem, id est, bonas personas tangit, & eos tristificat, & obscurat. Exinde etiam exeunt locustæ, id est, voraces balliui, & officiales eorum, qui sicut locustæ deuorant vniuersa, qui aculeati, vt scorpiones dicuntur, pro eo quia fallaciter, vt scorpio adulantur, & cum hoc per rapinam pungere comprobantur. Ideo de tali malo clauigero dicitur Apocal. 20. quod ipse vidit Angelum descendentem de cœlo, qui habebat clauem putei abyssi, & catenam magnam in manu sua. Malus enim prælatus Angelus dicitur, qui sc. carne caret, quia iste nihil habet de carnea compassione, dicitur descendere de cœlo, quia non residet in cœlesti contemplatione: dicitur habere catenam, quia non delectatur nisi in subditorum grauamine, punitione, & catenatione. Tales ergo sunt mali, qui vtuntur claue potentiæ non sciẽtiæ, nec iustitiæ, sed boni econtra. Vnde de bono pręlato dicitur Matth. 16. Tibi dabo claues regni cœlorum, & sufficit, quia paucæ sunt auctoritates.

Clauus. Potest significare in bono & in malo. Et nota, A
quod nos inuenimus clauos

Ad pungendum,

Ad ftringendum,
Ad vrgendum,
Ad figendum.

Primi funt claui diuini timoris, qui fcilicet figunt & penetrant corda noftra. Ifti funt claui aurei, quibus Salomon in templi fabrica vfus fuit. 2.Paral. 3. Sed & clauos fecit aureos. Talis debet effe clauus tabernaculi cordis noftri. Figuratus Iudic. 4. vbi dicitur, quod Iahel mulier Siffaram filiorum Ifrael inimicum clauo tabernaculi in temporibus fuis immiffo dormientem occidit, quia fcilicet fagax mulier, id eft, difcreta ratio, ftatim quádo videt, quod diabolus tabernaculum cordis per malam fuggeftioné ingreditur ipfum in capite, id eft, in cogitatione & principio, clauo diuini timoris & mandatorum Dei confideratione conclauare tenetur, Iud. 5. Siniftram manum mifit ad clauum, & dextram ad fabrorum malleos.

¶ Secundi funt claui ingentis amoris. Amor enim confolidat atque ftringit, & etiam ftare in bono propofito per perfeuerantiam cogit. 3 Reg. 6. Affixit laminas clauis aureis. Aurum enim charitatem defignat, affixio ftabilitatem. Item Hiere. 10. Clauis & malleis compegit illud, vt non diffoluatur.

¶ Tertij funt claui mundani laboris, id eft, puncturæ tribulationum. De quibus dicit Dominus Ioan. 20. Mitte manum tuam in locum clauorum, id eft, confidera, quæ fit tribulatio, quam paffus fum.

¶ Quarti funt claui æterni doloris, id eft, pœna æterna. Vnde de dæmonibus & peccatis poteft dici illud Nume. 33. vbi Dominus præcepit filijs Ifrael, quod deleant Chananæos de terra fua, alias (inquit) erunt tibi ficut claui in oculis, & lancea in laterib. Et aduerte, quod ficut amygdalus antiqua & fterilis, fertilis efficitur, quando clauis in radicibus perforatur, vt dicit Plin. fic verè, fi quis clauis præcedentibus, id eft, diuino timore, futuro dolore, & præfenti labore confixus fuerit, fertilitatem virtutum faciliter obtinebit. Ideo confulitur Efai. 54. Longos fac funiculos tuos, & clauos tuos confolida.

B ¶ Dic, fi vis, in malo fignificato, quod claui fignant tenaculum mortis, & malæ confuetudinis. Figurati Efa. 41. vbi dicitur, quod fabricans idolum, confortauit eum clauis, vt non moueretur. Tales clauos debemus dirumpere, & ab ipforum tenaculis nos feruare. Exemplo Samfonis, de quo dicitur Iudic. 16. quod irruente in eo fpiritu Domini extraxit clauum cum crinibus. Vel fi vis, adhuc dic, quod clauus poffit fignificare in bono, & in malo. In fcriptura inuenitur generaliter triplex clauus, fcilicet,

Clauus ad { Iungendum, Stringendum, Pungendum,

C ¶ Clauus ad iungendum eft charitas, qua boni confuuntur, affociantur, & inuicem aftringuntur. Figurati in laminis aureis templi, de quibus dicitur 3. Reg. 6. quod clauis aureis erant affixæ. Talibus clauis fuit Chriftus clauatus Ideo cum Thoma mittamus digitum noftrum in locum clauorum, Ioan. 20.

¶ Clauus ad ftringendum feu retinendum eft firmitas, & propofiti ftabilitas, fiue in bono, fiue in malo. In bono, dico. Vnde Efa. 33. Nequaquam transferri poterit, nec auferentur claui eius in fempiternum. In malo etiam. Vnde de obftinata mente malorum dici poteft illud, quod de idolo dicitur Hiere. 10. Clauis & malleis compegit illud, vt non diffoluatur. Figura Iudic. 4. vbi dicitur, quod Iahel mulier proditiosè Siffaram inuitauit ad fomnum, & dum dormiret, infixit clauum in cerebrum eius, quia fcilicet, dum quis in oblectamentis proditoris diaboli fopitur, clauus obftinatæ mentis fibi faciliter infigitur, & in cerebro, id eft, in interiori corde firmatur. Simus tamen ficut Samfon crinitus, qui euigilans, clauum, quem Dalila infixerat, extraxit cum crinibus. Crines enim funt virtutes, quas dum Samfon, id eft, homo retinet, nullus clauus mali propofiti, quem fibi infigit Dalila, id eft, diabolus, ipfum tenet.

¶ Clauus pungens eft aduerfitas. Vnde de punctura mortis, tribulationis, & inferni, poteft dici illud Iudicum 4. Vidit Barach Siffaram iacentem mortuum, & clauum infixum in tempora eius &c. Sufficit. Vide de Pungere, Figere, & fimilibus.

A **Clementia. Clemens.** Cum clementia fit virtus animi, qua quis facilè remittit iniurianti, & facilè compatitur defolato; quia tamen paucæ funt auctoritates vocales, parum potero dicere de eadem. Notabis ergo, quod ifta virtus præcipuè fpectat ad Principes, & Prælatos. Et ideo Seneca fecit librum de clementia ad Neronem, qui fcilicet erat Imperator, & Princeps. Nam ficut fecundum naturales, cor eft principale membrum in homine, & eft, vt aiunt, proprium domicilium fanguinis, ipfiusque generatiuum, & contentiuum, & ad membra alia diffufiuú: fic verè dicam, quod illi, qui in corpore Ecclefiæ funt corda, id eft, cordatiores, maiores, & principaliores, debent effe fanguine, id eft, benignitate & clementia pleniores; quia fcilicet ifta virtus debet in eis principaliter habitare, & ab ipfis ad alios emanare, quia re vera valdè decet quemcunque fuperiorem, quod in factis fuis clementiam habeat, & quod benignum & amicabilem in omnibus fe oftendat. Ideò Seneca loquens cuidam correctori in Prouerbijs, dicit fic: Optimum eft femper ignofcere, tanquam fi tu ipfe continuè pecces. Ideo in libro de clementia dicit fic: Nullum clementia magis, quàm Regem decet. Sequitur. Nam maieftas peftifera vis eft ad nocendum. Aduerte tamen, quod dicit idem Seneca, quod clementia non debet effe,

Nec { Vulgaris; Promifcua, Abfciffa.

Quia, vt ait, tam omnibus ignofcere, quàm nulli, crudelitas eft. Et ideo fupponit, quod clementia in Principe femper debet cum iuftitia fore iuncta. Cerebrum enim, quod eft vnum de membris principalibus, fecundum Anatomos, habet duas pelles, quibus tegitur, & vallatur:

Vnam, quæ dicitur pia mater, &
Aliam, quæ dicitur dura mater.
Veruntamen illa, quæ pia mater dicitur, magis cerebro coniungitur:
Dura vero exterius ab eo amplius elongatur.

Talis debet effe Prælatus, vel Princeps, quia fcilicet more cerebri debet fenfum communem, id eft, rationem & prudentiam præ alijs continere; quia re vera tales debent habere duas principales virtutes fibi contiguas & vicinas, quarum poteft propriè quælibet dici mater, fcilicet,

Clementiam, quæ eft pia mater, quia parcit; &
Iuftitiam, quæ eft dura mater, quia punit,

Propius tamen debet habere

Piam, quàm duram,
Clementiam, quàm iuftitiam,
Pietatem, quàm feueritatem;
Quia fcilicet ifta debet femper vti, quantum eft de propria voluntate,
Altera vero folum vtendum eft ex neceffitate.

Bene ergo dicitur 3. Regum 20. quod Reges domus Ifrael clementes funt. Et breuiter ifta eft veritas, quod quicunque fuperior femper debet effe promptior ad parcendum, quàm ad puniendum. Ad quod etiam facit fictio, quam ponit Senec. lib. de naturalibus quæftionibus, vbi ait, quod Iupiter, quando mittebat fulmina profperitatem fignificantia, vel bonum facientia, nullius confilium requirebat; quando vero mittere volebat fulmina aduerfa & lædentia, omnes Deos ad confilium inuocabat. In quo etiam ipfe notat, quod rectores orbis facilius debent bene facere, quàm nocere; & difficilius cum maiori deliberatione, quando neceffe eft, debent lædere, & punire. Ideo concludit Senec libr. 1. de clementia dicens fic: Si Dij placabiles & æqui non ftatim delicta peccantium fulminibus perfequuntur, quanto æquius eft hominem hominibus præpofitum miti animo exercere imperium? Vnde etiam Solinus ait, quod in Trapobana, alijs Taprobana, Infula Indiæ, vbi funt æftates duæ, & duæ hyemes, & vbi flores bis vernant annis fingulis, ille antiquitus Rex eligebatur, qui fpectatior moribus habebatur. Eligebant hominem, inquit, inueteratæ clementiæ, & etiam annis grauem, & qui nullos haberet liberos. Et nota, quod clementia eft habenda, quia

Stabiliter fortificat,
Vtiliter fructificat,
Humiliter lætificat,
Finaliter beatificat.

¶ Dico igitur, quod clementia habet fortificare; quia re vera ficut offa plena medulla funt fortiora, nec ita faciliter poffunt frangi, ficut offa vacua: fic illi, qui medulla clementię pleni funt, fortius & ftabilius perfeuerant & fiftunt, patet in Regibus, quia tyranni pietate carentes quotidiè eijciuntur, & deponuntur. Pij vero & clementes Principes diliguntur, & in regimine ftabiliūtur Prou. 20. Roboratur clementia thronus regis. Patet etiam in alijs, quia generaliter ille, qui cleméter parcit, meretur à Deo, quod fibi parcatur, & quod in peccatú cadere non permittatur, & quod virtus eius fortiter continuetur. B

¶ Item dico, quod clementia habet fructificare; procreat enim vberes fructus virtutum, fimilis rori, qui facit terram fructificare. Prouerb. 16. Clementia quafi imber ferotinus.

¶ Item habet lætificare. Magna enim eft confolatio & lætitia reo, quando habet facere cum iudice clemente. Sicut de Hefter legitur,

legitur, quod contra mandatum regis faciens, timore percussa cecidit, in pallorem vultu mutato, sicut dicitur Hester 15. sed vbi rex aureum sceptrum in signum clementiæ sibi extendit, ipsamq; consolabiliter erexit, lętitia resumpta, legationem suam pro qua ierat, adimpleuit. Ideo Gen. 45. dicitur, quod Ioseph clementer dixit fratribus. Accedite, nolite pauere. ¶Item solet beatificare, quia sc. ista procurat gloriã Paradisi. Vnde Prou. 11. Clementia præparat vitam. Ista etiam omnia possunt probari ex Senec. lib. de clementia, sc. quod clementia fortificat. Vnde ibidem ait, quod clementia non tantum honestiores, sed etiam tutiores facit. Et alibi. Vnum est inexpugnabile munimentum, amor ciuium. ¶Item lætificat. Vnde idem, Non est quisquam, cui innocentia sua tantum placeat, vt non stare in conspectu clementiã paratam humanis erroribus gaudeat. ¶Sed nota adhuc, quod cum clementia sit virtus animi, qua quis misericorditer agit in proximum, videtur idem, quod misericordia seu benignitas denotare. Notabo ergo breuiter, quod est clementia habenda, & tenenda multiplici ratione, scilicet quia

Nobis ostenditur exemplariter,
Infigitur seu inditur naturaliter,
Fortificat spiritualiter,
Beatificat æternaliter.

C ¶Dico ergo, quod clementia prætenditur exemplariter. Deus enim qui est omnium regula, & exemplar, est clementissimus. Et ideo iste est à nobis prout est possibile imitandus, & etiam vt nobis clementer parcat, & indulgeat requirendus. Caput .n. quod est in corpore summum membrum, abundat præ alijs in medulla. Sic Deus cum sit superior, atq; summus, est per clementiam potissime medullosus. Vnde Neh. 9. Deus miserationum, & clemens tu es. Ista autẽ clementia apparuit in incarnatione, quando figuratus in Assuero in signum clementiæ virgam auream, i. Christum filium suum extendit ad Hester. i. ad virginem gloriosam, sicut dicitur Hester. 4. & 8. Sed de hoc vide infra vbi Signũ.

D ¶Item clementia inditur naturaliter. Inest enim naturaliter homini, quod sit clemens. Vnde narrat Plinius lib. 8. c. 16. quod cum Mentor syracusanus in Syria Leonem obuium habuisset, & pauidus diuertere quæreret, Leo semper ei obuiabat, & lambendo eius vestigia adulanti similem se præbebat. Ostendit ergo Leo homini pedem suum tumidum, & vulneratum, & quasi naturaliter cognoscens hominem esse clementem, & pium, ab eodem remedium, modo quo poterat, requirebat. Homo igitur hoc cognito, surculum de Leonis pede extraxit, & eum à periculo liberauit. Pictura (inquit) casum hunc testatur Syracusis. Patet igitur, quod etiam ipsa animalia hominem clemẽtem esse naturaliter testantur. Et ideo nullus potest ita Leoninus esse, aut ferus, quin homo ipsum libenter adiuuare debeat si petatur, quod etiam ipsa animalia docent, quæ quadam naturali pietate erga miseros vigent, sicut exemplificat Plinius de elephantibus 30. quibus Bochus rex Niniuæ quosdã captiuos ad stipites ligatos obiecit, & quosdam pungentes, & prouocantes, vt sæuirent in ligatos apposuit, qui tamen nunquam facere potuerunt, quod Elephãtes, qui naturaliter sunt clementes alienæ crudelitati operam darent, & quod in captiuos illos sæuirent. Videbantur enim scire illud Senecę li. de clementia Nullum morosius animal, nullum maiore arte tractandum, quam homo. Ista virtus potissime pertinet ad prælatos, qui re vera debent præ cæteris esse clementes, iuxta illud 3. Reg. 20. Audiuimus quod reges Israel clementes sunt. Teste enim Solino, in Taprobana alijs Trapobana insula non eligebatur, rex nisi qui inueteratæ probatus erat clementiæ, & qui nullos haberet liberos. Et hoc forte fiebat, quia sæpe fit, quod occasione liberorum ditandorum homo solet à

E iustitia & etiam clementia deuiare. ¶Item clementia nos fortificat spiritualiter. Ossa .n. minus sunt fortia, quando sunt vacua à medulla. Sic vere ille nunquam spiritualiter est fortis, qui non est clemens, pius, medullosus & mitis. Simus ergo clemẽtes alijs faciliter indulgendo, & misericorditer succurrendo, iuxta illud Sen. Alteri semper ignoscito: tibi nunquam. Et alibi dicit. Optimum est semper ignoscere tanquam quotidie tu ipse pecces. Et in libro de clementia ad Neronem dicit, quod ex clementia omnes idem sperant, nec est quisquam, cui innocentia sua tam valde placeat, vt non stare in conspectu clementiam paratã humanis erroribus gaudeat. Sola hæc virtus inter innocentes cessat, ista est igitur, quæ fortificat, & tutificat, quia sc. qui considerata propria fragilitate ad indulgendum alijs est facilis, meretur effici constans, & stabilis Iuxta illud Bern, quod magna firmitas est infirmitatem propriam cogitare Clemens etiam princeps tutior efficitur, in quantum à suis diligitur, & tuetur, quia sicut dicit ille, clementia in suos, gladius est in hostes. Vnde Sen. Vbi supra sc. lib. de clementia dicit sic, Clementia non tantum honestiores, sed tutiores facit, ornamentumq; piorum est simul & certissima lux, quid .n. aliud interest inter tyrannum & regem. Species .n. fortunæ, ac licentia par est, nisi quod illi ex voluptate sæuiunt, isti ex necessitate, & causa? De tali etiam fortificatione quam spiritualiter & temporaliter facit clementia, dicitur Prou. 20. Misericordia & veritas custodiunt regem, & roborabitur clementia thronus eius. Patet igitur, quod clementia nos fortificat spiritualiter. ¶Quarto dico, quod clementia nos beatificat æ- F ternaliter. Et hoc quia est quæ dat, & procurat vitam æternam. Vnde Hier. dicit se non meminisse hominem male mortuum, qui libenter faceret opera pietatis. Ideo Prou. 11. dicitur. Clementia præparabit vitam, sectatio malorum mortem, &c. Vide de pietate, misericordia, indulgentia, parcere, dimittere, & remittere, &c. similia. Sufficit.

Clericus. De clericis nullæ sunt auctoritates in Biblia, & ideo omitto, quia de ecclesiasticis bonis & malis in multis titulis factum est sc. vbi de deuotione, ambitione, Aaron, sacerdos, &c.

Clypeus. Cum clypeus sit armatura defensiua, scilic. ad A latus, & ad cor protegendum & ictus aduersarios sustinendum, & corpus a læsione seruandum, notabo, quod per clypeum in scriptura intelligitur

Christus expositus pœnis & ictibus,
Iustus oppositus hostium vectibus,
Diuina scriptura fœcunda fructibus,
Patientiæ armatura repugnans hostibus.

Christus .n. est clypeus Dei triangularis, quia triplicis est naturę, in quantum sc. corpus animam & diuinitatem continet vnus, qui sc. expositus ictibus Iudæorum, fuit ab eis perforatus, & fractus, 2. Reg. 1. Abiectus est clypeus fortium, clypeus Saul quasi non esset vnctus oleo. Et tamen ipse Christus verbum patris, est ille clypeus, de quo Prou. 30. Sermo Dei ignitus, clypeus sperantibus in se. ¶Iustus etiam, & maxime prælatus, dicitur clypeus, B scilic. pro ecclesia, & patria defendendis. Vnde 1. Mac. 6. Refulsit sol in clypeos aureos & æreos, & resplenduerunt montes ab eis. Tamen proh dolor iam videtur illud verificatum. 2. Para. 12. Vbi dicitur, quod Sesach rex Ægypti, id est, diabolus abstulit de Hierusalem clypeos aureos, quos fecerat, & posuerat ibi Salomon. Scripturarum etiam auctoritates dicuntur clypei, quib. sc. contra dæmones & hæreticos præmunimur. Vnde Cant. 4. dicitur de turri Dauid, i. de scriptura, quod mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Virtus etiam patiẽtię dicitur clypeus, qui habet ictus repellere, & sustinere. Esa. 21. Surgite principes accipite clypeum. ¶In malo etiam significato potest dici, quod clypei diaboli, sunt tyranni, & hæretici, qui idololatrias, & errores defendunt. Vnde de Golia .i. de diabolo dicitur 1. Reg. 17. quod clypeus æreus tegebat humeros eius. ¶Si vis adhuc dic de clypeo, cum clypeus communiter accipiatur pro scuto, vel saltem pro certa specie scuti, satis videtur, quod clypeus, quo corpus armatur, potius ad sui defensionem, quam alterius inuasionem, potest in bono significare omnes illas virtutes, quibus contra vitia defensamur, sicut enim miles sine clypeo non defenditur ab ictibus hostium, sic nec sine virtutib. homo tuetur à tẽtationibus spirituum malignorum. Ideo 2. Para. 32. dicitur, quod Ezechias rex ad defensionem Hierusalem fecit omnis generis armaturam, & clypeos. Notabo ergo, quod boni vtuntur triplici spirituali clypeo defensiuo, videlicet

Clypeo { Patientiæ, qui est fortissimus,
Confidentiæ, qui est leuissimus,
Sapientiæ, qui est clarissimus.

¶Clypeus enim debet esse fortis, ne cito frãgatur, leuis, vt facili- C ter feratur, pulcher & pictus, vt ab alijs cognoscatur. Est igitur clypeus patientiæ cæteris fortior. Iste est enim clypeus triangularis, quia scilicet homo debet esse patiens & fortis in tribus, scilicet in

Prolatione iniuriarum,
Illatione pœnarum,
Sublatione rerum.

Aper enim habet vnum latus ita fortissimum, quod vix potest gladio penetrari, & ideo pars illa corporis vocatur clypeus apri. Aper autem sciens illam partem corporis cæteris fortiorem, semper solet eam obijcere iaculis venatorum. Talis est patientia: cæteris enim partibus corporis, id est, cæteris virtutibus animæ fortior est in aduersis, & ideo ipsam debemus semper cuicunque tribulationis iaculo opponere, & cum ipsa contra hostium impetus nos munire. Sicut enim dicit Senec. libr. de moribus, cuiusuis doloris remedium est patientia. Ideo de Ioiada summo sacerdote dicitur 2. Paralyp. 26. quod ipse dedit centurionibus, qui astabant regi, hastas, & clypeos. Vult enim sacerdos noster Christus, quod nos fideles, & maxime ecclesiastici, qui regi, id est, Deo

patri

patri assistimus, hastas bonorum operum, & clypeos patientiç deferamus: sed proh dolor videtur, quod tales clypei hodie perierunt. Dicitur enim 2. Paral. 12. quod Sesach rex Ægypti abstulit Hierusalem clypeos aureos, quos ibi dimiserat Salomon, & positi sunt loco eorum ærei. Aurum enim, quod malleatum, & percussum non sonat, neque finditur, patientiam significat, quę in tribulationum ictibus sine sono murmurationis, & sine crepatura discontinuationis perseuerat. Æs autem, quod percussum sonat, & frangitur, impatientiæ vitio comparatur. Rex ergo Ægypti diabolus clypeos aureos, id est, patientiam à Hierusalem, id est, ab Ecclesia sustulit, & ibi clypeos æreos; id est, murmur, & impatientiam seminauit. Ideo lamentando dicebat Dauid 2. Reg. 1. Abiectus est clypeus fortium, Saul quasi nō esset vnctus oleo. Iste est igitur clypeus patientię cæteris fortior.
D ¶ Secundo dico, quod est clypeus confidentiæ, id est, clypeus spei cæteris leuior. Iste etiam clypeus debet esse triangularis, quia scilicet sperare oportet

Veniam peccatorum,
Euasionem tormentorum, &
Adeptionem gaudiorum.

Experimento enim docetur apud aliquas galliæ regiones, quod si homo sit submersus, & nesciatur, quo loco quæratur cadauer, & ponatur in aqua clypeus militis de genere antiquo, rotabit supernatando quousque veniat ad locum, vbi cadauer fuerit, & tunc immobilis ibi sistet. Talis est clypeus spei, qui fuit antiqui militis & pugilis nostri Christi, quia, sc. isto mediante & supernatante si mortui per peccatum fuerimus, à profundo vitiorum eripimur, & sepulturæ Paradisi tradimur, & saluamur. Ideo de spe dicitur Iosu. 8. Leua clypeum, qui in manu tua est.
E Iste est igitur clypeus spei seu confidentiæ cæteris leuior. ¶ Tertio dico, quod est clypeus scripturæ, seu sapientiæ cæteris pulchrior. Scriptura est enim clypeus triangularis, quia scilicet iste docet præterita, præsentia, & futura. Clypeus enim diuersis picturis, & coloribus picturatur, sic scriptura varijs scientijs, & auctoritatibus, decoratur. Iste est clypeus Palladis crystallinus, & lucidus, quo munitus Perseus secundum Ouid. lib. 4. Fab. 10. de gorgone, quæ lapidificabat homines, triumphauit, quia re vera qui clypeo sacræ scripturæ, claræ, limpidæ, scientificæ, crystallinæ munitus fuerit, faciliter de diabolo triūphabit. Vnde Prouerbior. 30. Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est sperantibus in se. Scriptura etiam Cant. 4. dicitur turris Dauid, quæ ædificata est cum propugnaculis. Mille clypei pendent ex ea omnis armatura fortium. Mille (dico) clypei, id est, mille sententiæ. Sic ergo patet, quomodo tripliciter clypeus sumitur in bono. ¶ Dic si vis, quod per clypeos triangulares possunt intelligi etiam viri iusti, & maxime boni Ecclesiastici & pastores, qui more clypei Ecclesiæ sunt defensores, qui pro eo triangulares existunt quia fidem trinitatis credunt, de quibus dici potest illud 1. Mach. 6. Refulsit sol in clypeos aureos, & æreos, & resplenduerunt montes ab eis. ¶ In malo vero significato dic, quod clypeus significat

Mundi pompam & elationem,
Hostis fraudem & tentationem,
Seculi pœnam & tribulationem.

Isti sunt clypei, quibus contra nos militatur, & quibus contra nos triumphatur. Vnde de Goliad gigante dicitur 1. Reg. 17. quod clypeus æreus tegebat humeros eius. Et animæ peccatrici dicitur. Ezechie. 23. Lorica. & clypeo, & galea armabuntur contra te, scilicet Chaldæi, &c. vide infra de scuto, & in tabula.

A **Coaxare.** Est ad modum ranæ clamare; de quo vide latius in verbo Detrahere.

Codex. Vide infra in titulo Liber.

Cogere. Vide infra de compellere, violentia; & similibus.

A **Cogitatio.** Nota, quod cogitatio est caput, & principium omnis operationis, siue bona, fuerit, siue mala; est enim sicut radix in arbore, à qua arbor vniuersa dependet: sicut enim à radice procedit stipes, folium: fructus & flos, sic à cogitatione procedunt tanquam ab originali radice omnes circumstantiæ operis cuiusque, scilicet

Flos affectionis,
Folia locutionis,
Stipes perseuerantiæ.

¶ Et ideo sicut videmus, quod à radice amara raro progreditur fructus dulcis, sic à mala cogitatione raro progreditur opus bonum. Dicit enim Plinius, quod venenum Salamandræ radicem arboris inficiens atque tangens, omnes arborum fructus inficit, atque fœdat. Sic vere si venenum diabolicæ tentationis, cogitationis radicem infecerit, omnes fructus exinde exeuntes inficit, & corrumpit. Sapient. 1. Peruersæ cogitationes separant à Deo. Et aduertendum est, quod cogitatio in scriptura non semper accipitur pro illo primo motu intellectus, qui non est in nostra voluntate, imo (vt communiter) cogitatio idem est, quod meditatio, & occultorum consideratio. Iuxta illud Psalm. Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui. Item idem est, quod deliberatio, vel in anima ordinatio 1. Para. 28. Cogitaui, vt ædificarem domum domino. Item est idem, quod existimatio vel aliqualis imaginatio. Vnde Mat. 9. Ad quid cogitatis mala in cordibus vestris? Est igitur cogitatio commendabilis, & est cogitatio detestabilis. Bona enim cogitatio est exercenda, mala autem cogitatio est refutanda.
¶ Dico ergo, quod debemus sanctè, & vtiliter cogitare, quia B scilicet ex bona cogitatione oritur bona delectatio, ex delectatione complacentia, ex qua tandem bonus consensus prouenit, ex quo postmodum sequitur bonum opus. Sicut enim ait magister de proprietatibus rerum; Aries dum dormit, semper habet caput erectum, semper etiam ruminat, nisi quamdiu est infirmus. Sic vere illi, qui debent dici aries ab ara, id est, viri ecclesiastici, &c. qui circa aram, id est, circa altaris officium sunt locati, illi (dico) semper debent dormire, & requiescere spiritualiter capite intentionis ad Deum eleuato, & semper debent ruminare, cogitare, considerare aliquid vtile, & honestum. Ruminent ergo, id est, cogitent quanta sit suorum scelerum immensitas, quanta sit misericordia Dei & longanimitas, quanta sit sui iudicij seueritas, quanta sit infernalium tormentorum asperitas, &c. similia. Talia enim debemus cogitare, & in cordis hospitio ruminare, nisi forte per peccatum mortale infirmi fuerimus in hac parte. Vnde in Psalm. & habetur Esa. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Possumus autem aliter distinguere. ¶ Dicamus igitur, quod est C

Cogitatio { Pœnitentium, Contemplantium, Delinquentium.

Pœnitentes enim cogitant circa interiora, contemplantes cogitant circa superiora, delinquentes vero cogitant circa exteriora. Simus igitur pœnitentes, & cogitemus in nostris interioribus. Iuxta illud Psalm. Cogitaui vias meas; & conuerti pedes meos in testimonia tua. In quibus verbis aduerte, quod pœnitens debet cogitare circa verbum primum, propriam conditionem (Cogitaui, inquit, vias meas) Circa secundum cordis affectionem (Pedes inquit meos) Circa tertium morum mutationem (Conuerti inquit in testimonia tua) Cogitemus ergo in primo conditionem, vt eam corrigamus, in secundo cordis affectionem, vt eam erigamus; in tertio morum mutationem, vt eam compleamus. ¶ Dico ergo primo, quod nos debemus co- D gitare circa vitæ conditionem (Cogitaui inquit vias meas) Viæ enim nostræ sunt conditiones nostræ vitæ, per quas nos ambulamus & currimus, vel ad gloriam, vel ad pœnam, quæ pro certo debent cogitari. Cogitemus ergo viam natiuitatis nostræ, quæ est plena fragilitate, viam vitæ præsentis, quæ est plena pœnalitate, viam mortis, quæ est plena aduersitate. Consideremus ergo viam

Peccati, quæ est plena peruersitate,
Paradisi, quæ est plena fœlicitate,
Inferni, quæ est plena crudelitate.

¶ Cogitaui ergo vias meas. Psalm. Cogitabo pro peccato meo. & Hierem. 2. Vide vias tuas in conualle, scito quid feceris. Nauta enim sedens in fine nauis, semper respicit ad principium, & ad medium. Sic vere (charissimi) homo debet sedere in fine nauis, id est, in fine vitæ suæ, scilicet in cogitatione mortis, & exinde semper de principio & de medio vitæ suę cogitare. Cogitet ergo vnde venit, quia de vili propagatione, de mala conuersatione, de hostis damnatione. Cogitet insuper quo vadit; hoc est,

Ad mortis dolorem,
Ad grauem timorem,
Ad terrium horrorem.

¶ Item cogitet vbi est, quia scilicet ipse est

In mundi anxietate,
In hostium societate,
In cordis dubietate.

Item cogitet vbi non est. Et pro certo ipse inueniet, quod ipse non est in pacis tranquillitate, in Paradisi iucunditate, in sui status securitate. Item cogitet quid fecit, & pro certo ipse inueniet, quid ipse fecit, scilicet contra Deum, contra proxi-

mum, contra semetipsum. Item cogitet, quid non fecit, & pro certo ipse inueniet, quid ipse non fecit, scilicet,

Erga { Deum, quod deberet, / Proximum, quod liceret, / Seipsum, quod deceret. }

Istæ ergo sunt viæ nostræ, quæ sunt in corde iugiter reuoluendæ. (Cogitaui, inquit, vias meas.) Vnde Prouerbiorum 3. In omnibus vijs tuis cogita. Cogitemus ergo circa actuum nostrorum propriam conditionem. (Cogitaui, inquit, vias meas.)

E ¶ Secundo cogitandum est circa nostrorum cordium affectionem. (Pedes, inquit, meos.) Vrsus enim valde delectatur lambere pedes suos. Sic verè nos debemus delectari in lambendo, id est, in cogitando, & considerando, quales sunt pedes affectionum nostrarum, id est, in meditando affectiones interiores, vtrum scilicet sint inordinatæ, vel honestæ, vtrum immoderatæ, vel modestæ Vnde Sapientiæ 6. Cogitare de illa interiori affectione, sensus est consummatus. Aduertendum est tamen, quod isti pedes affectionum, & interiorum cogitationum sunt

Abstergendi,
Expurgandi,
Calceandi,
Excutiendi.

¶ Primum habet fieri per correctionem. Correctio enim tergit, & fricat quicquid in pedibus affectionis nostræ inuenit vitiosum. Lupus enim vadens ad prædam, si pes ipsius strepitum facit, mordet eum, quasi puniés eum, propterea quod eius strepitu sibi potuit periculum imminere, sicut dicit Plinius Sic vere (charissimi) si pes affectionis nostræ fecerit in corde strepitum malarum cogitationum, & malorum desideriorum, nos pro certo ipsum debemus reprehendere, & mordere, iuxta illud Matt. 18. Si pes tuus scandalizet te, abscinde eū, & projice abs te. Pes enim scandalizans est mala affectio & cogitatio cor offendens, quæ pro certo est abscindenda per reprehensionem, & correctionem. ¶ Item dico, quod pedes sunt purgandi, quod fit per confessionem. Gen. 18 Lauentur pedes vestri, & requiescite sub arbore. ¶ Item sunt calceandi, quod fit per mortis meditationē. Calceaméta enim quæ sunt de pellibus animalium mortuorum signant memoriam mortis. Vnde 1 Timoth. 6. Calceate pedes in præparatione Euangelij pacis. ¶ Item sunt in puluere bonorum terrenorum excutiendi per eorum contemptum & abominationem. Mat. 10. Excutite puluerem pedum vestrorum. Cogi-

F temus ergo circa cordium affectionem ¶ Tertio dico, quod nos debemus cogitare circa actuum & morum immutationem. (Cōuerti inquit in testimonia tua) Cogitandum est enim quomodo perfecte poterimus conuerti ad dominum in futurum. Ecclef. 7. Viuens cogitat quid futurum sit Conuersio enim nō potest perfecte fieri, nisi cogitatione & præmeditatione multiplici præcedente, nisi forte diuina inspiratio intercedat. Sicut enim in conuersione & immutatione naturali requiritur causa materialis, causa efficiens, formalis, & finalis, sic pro certo in conuersione ad Deum requiritur materia fundamentalis, sc. bona cogitatio; requiritur causa formalis, sc. rectus modus seu discretio (Discretio enim dat formam moribus) Requiritur causa efficiens, scil. charitas seu dilectio: Requiritur causa finalis, scil. placendi Deo recta intentio. Et sic si ista quatuor conueniant, poterit in nobis fieri conuersio perfecta & propria, non per accidens. De tali conuersione loquitur Iohel 2. Conuertimini ad me in ieiunio, in fletu, & planctu, &c. Vt sic de quolibet possit dici illud 2. Machab. 12 Iuste & religiose de resurrectione cogitans. Conuersio enim est idem, quod moralis resurrectio Patet ergo, quod pœnitens, & quilibet bonus Christianus debet cogitare

De morali conuersione,
De mentali affectione,
De primaria conditione.

Bene ergo dicit: Cogitaui vias meas & conuerti pedes meos &c.

G Ista est ergo cogitatio pœnitentium. ¶ Sed secundo dico, quod est cogitatio contemplantium, & ista est consideratio bonorum æternorum, de qua potest dici illud Sap. 5. Cogitatio illorum apud altissimum. Prouerb. 19 Multæ cogitationes versantur in

H corde viri. ¶ Item tertio est cogitatio delinquentium, & ista est mala, & vana cogitatio, cui nisi immediatius occurratur, statim trahit voluntatem ad consensum. Ideo sicut cerua, quæ secundum Plinium habet secundinam venenosam si terram tāgat, ideo antequam ad terram descendat, ipsam rumpit, & deuorat & consumit, sic vere homo quando videt, quod in corde suo oritur aliqua cogitatio venenosa, statim debet eam rumpere, & intercipere, ne forte ad terram, id est, ad consensum cadat, vel ad opus possit aliquatenus peruenire. Prouerb. 15. Cogitationes impiorum eradicabuntur. Impij enim habent cogitationes malas & venenosas, quia sicut dicitur Genes. 8. sensus, & cogitatio cordis humani intenta est in malum. Et re vera multi sunt hodie, quorum cogitationes semper sunt ad nequitiam inclinatæ. De quibus dicitur Oseæ 5. Non dabunt cogitationes suas, vt reuertantur ad dominum. Circa quod notandum, quod quidam

Cogitant de { Cupiditate, / Carnalitate, / Crudelitate, / Malignitate, / Pompositate. }

Primi sunt auari, qui cogitant in diuitijs augmentandis, & acquirendis, vnde Iob 12. Lampas contempta apud cogitationes diuitum. Secundi sunt immundi, qui cogitant de delitijs. Vnde 2. Corinthior. 1. Quæ cogito secundum carnem cogito. Tertij sunt impij, qui cogitant in sæuitijs. Vnde Ioann. 11. Cogitauerunt vt interficerent Iesum, Quarti sunt inuidi, qui cogitant in malitijs. Esaiæ 32. Ipse cogitationes concinnabit ad perdendos mites. Quinti autem sunt superbi, qui cogitant in eminentijs. Vnde Roman. 1. Euanuerunt in cogitationibus suis, &c. Sufficit.

Cognatio, Consanguinitas.

Et Parentela idem sunt. A

Et est cognatio idem quod propinquitas à carnali copula generata. & ab eodem patre originaliter deriuata. Est enim quoddam vinculum carnale, quo cum fidelitatis nexu alter debet cum altero copulari, vt sicut ab vno patre, & matre originaliter processerunt, sic inter se seruent cordium vnitatem, Sic breuiter dico, quod duplex cognatio in scriptura reperitur. ¶ Inue- B nitur enim cognatio naturalis, & cognatio spiritualis: Prima includit fidelitatem, secunda charitatem: prima impedit ne alter alteri turpiter coniungatur, secunda præcipit, quod alter alteri per amorem sinceriter vniatur. Naturalis ergo cognatio debet in nobis fidelissime conseruari, vt scilicet alterum adiuuet, & diligat, & vt à commixtione sanguinis inter gradus prohibitos abstineat, & caueat. Iuxta illud Leuitic. 18. Vnusquisque ad proximam sui sanguinis non accedat. Istud enim docent animalia bruta. Dicit enim Aristoteles, quod Camelus non libenter coit cum matre. Equi etiam de scientia matris copulam refugiunt. Vnde narrat idem, quod rex septentrionis equam habuit pulcherrimam, & filium pulcherrimum, & volens habere filium de vtroque, fecit operari faciem matris ne à filio cognosceretur, qui cum saltasset super eam, & tandem matrem cognouisset præ dolore fugiens præcipitauit se. Equus etiam, vt dicit idem, dum est in grege, libentius vadit cum sorore, quam cum matre, & in hoc instruimur naturaliter, quod propinquas nostri sanguinis debemus naturaliter euitare & quanto attinent nobis magis propinquius, tanto ab ipsis strictius abstinere. Vnde Genes. 12. Egredere de terra tua, & de cogitatione tua, quia sicut dicitur Marci 6. Non est propheta sine honore, nisi in cognatione sua. Multi tamen sunt sicut canes, qui secundum Plinium vsque ad senectutem libidini vacant, & inter matrem & sororem non discernunt. Sic vere multi sunt, qui cognatis & consanguineis non parcentes, naturalibus vinculis non tenentur, sine lege, & contra legem viuentes vsque ad senectutem luxuria maculantur Homini enim fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens vsque ad finem Eccles. 23. Vnde Oseæ 4. dicitur Periurium, adulterium inundauerunt super terram, & sanguis sanguinem tetigit. Et ista est causa inimicitiarum, & periculorum. Bitumen enim asphalti, quod nullo modo potest dissolui, solo sanguine menstruo dissipatur secundum Plinium. Sic vere quanquam inter aliquos sit indissolubile vinculum charitatis, si tamen interueniat sanguis menstruus, id est, fœditas incestus, id est, ruptio consanguinitatis, istud pro certo omne tale vinculum eneruat, & inimicitias perpetuas introducit. Exemplum de Semiramide Assyriorum regina, quæ post mortem Nini regis viri sui se filium, & hæredem habere mentita, diu sub specie filij imperium rexit, tandem vero proprio filio adulto, ipsum in virum recepit, & vt priuatam verecundiam publico scelere excusaret, proclamare fecit, quod nulla reuerentia naturæ exhibita, quæcunque vellet proprium filium, vel cognatum in matrimonium ducere posset. Ipsam tamen proprius maritus, & filius interfecit, scelus, quod commiserat vindicauit, sicut ponunt Orosius, & Iustinus. Ista est ergo cognatio naturalis. ¶ Sed secundo dico, quod C est quædam cognatio moralis seu spiritualis, & ista nihil aliud est, quam charitas, seu amor, seu etiam fides. Fides enim, & charitas faciunt omnes homines cognatos, notos etiam, & amicos

Ab eodem enim patre, & matre Eccleſia prouenimus, & ideo ſpiritualiter cognati ſumus. Vnde 2. Eſdræ 4. Proximus mihi ſedebis, & cognatus meus vocaberis. In quibus verbis aduerte, quod cognatio cauſat in homine, ſcilicet Societatis firmum tenorem (Proximus inquit mihi) tranquillitatis verum dulcorem (Sedebis) ſublimitatis magnum honorem (& cognatus meus vocaberis.) inter autem tales cognatos, id eſt, inter viros fideles, & charitatiuos diligit dominus habitare. Vnde Lucæ 2. dicitur, quod parentes Ieſu requirebant eum inter cognatos, & notos. Ipſe etiam dicit Hierem. 31. Ero Deus vniuerſis cognationibus Iſrael, &c.

A **Cognitio. Cognoſcere.** Nota, quod cognoſcere idem eſt, quod aduertere, perpendere, ſcire, noſcere, & ſcientiam vel notitiam habere. Et eſt cognitio idem, quod completa rei notio. Cognitio ergo eſt virtus naturalis, & moralis, & eſt idem ſpiritualiter, quod diſcretio, ſcientia, fides, ſeu conſideratio. Per iſtam enim, ſcilicet

Fidem,
Diſcretionem,
Scientiam,
Prudentiam
Sapientiam cognoſcimus cognoſcenda.

Videmus enim, quod etiam bruta cognoſcunt, quid eſt fugiendum, & quid etiam eſt faciendū. Diſcernunt enim inter delectabilia & triſtabilia, quanto magis homo vtens ratione debet cognoſcere, & diſcernere quid eſt faciendum, & quid omittendum, quid eſt damnabile, & quid eſt vtile, & quid eſt proficiēs, & quid deficiens? Ideo bene dicitur Hierem. 11. Demonſtraſti mihi, & ego cognoui. Nota ergo, quod virtus cognitiua, & diſcretiua ſumme eſt neceſſaria. ſine iſta enim nec bonum amatur, nec malum declinatur, quia ſecundum Ariſt. non diligitur bonum niſi prius cognitum. Dicit enim Plin. quod Elephas inter omnia bruta eſt optimi intellectus, docetur enim regem cognoſcere, & eum adorare. Canis etiam, ſicut videmus, optime cognoſcit dominum ſuum, & eum non alium ſolet ſequi, aliqui etiam equi ſcythici dominos ſuos cognoſcunt, & nullos alios ſeſſores admittunt, ſicut dicit idem. Pro dominis etiam ſuis & in morte eorum plorant: equos enim inquit affectum compaſſionis habere certum eſt. Sic re vera nos Chriſtiani debemus habere ſagacitatem intellectus, dominum enim & regem noſtrum Chriſtum, vel prælatum debemus cognoſcere, & eum ſequi, & adorare, & ei firmiter obedire, nullum alium ſeſſorem, vel magiſtrum, ſcilicet mundum, carnem, vel diabolum debemus admittere, ſed iuſtum ſolum diligere, & ſub eius obedientia nos aptare, & etiam pro ipſo, & pro fide, & iuſtitia defendenda debemus pugnare, & mortem ipſius deplorare. Eccleſ. 4. Vſque ad mortem certare pro iuſtitia, ideo bene dicitur Eſa. 19. Cognoſcent Ægyptij dominum. Luc. 24. Cognouerunt dominum in fractione panis, quanquam multi ſint hodie contrariæ conditionis, quia ſcilicet Deum benefactorem non cognoſcunt, quamuis ipſe in beneficiorum collatione eos quotidie recognoſcat. Vnde Gen. 42. Fratres ipſe cognoſcens, non eſt cognitus ab eis. Actæon enim ſecundum Ouid. li. 3. fab. 2. mutatus in ceruum, bene cognoſcebat canes ſuos, qui tamen ab ipſis non cognoſcebatur, ſed duriſſime mordebatur. Sic vere Deus, qui cognoſcit canes ſuos, ſcilicet Chriſtianos, ipſis ſua beneficia largiendo, ab ipſis hodie non cognoſcitur, nec ſeruitur, ſed magis ab eis per diuerſa peccata impugnatur, & per blaſphemiam, & detractionem mordetur grauiter, & vrgetur. Vnde Pſalm. Vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non intelliget hæc. Iſta etiam videmus quotidie inter homines euenire, quamuis enim aliquis ſit Actæon, id eſt, diues & potens, ita quod ſecum ducat canes, id eſt, familiares, & ſequaces ſuos, ipſos fouendo, & eis benefaciendo, ſi tamen accidit, quod mutetur in ceruum, & quod de homine fiat beſtia, id eſt, quod de diuite fiat pauper, ipſe pro certo ab eis amplius non cognoſcitur, nec amatur, ſed magis ab ipſis

Perſequitur,
Mordetur, &
Diffamatur.

Quia breuiter homo poſtquam venit ad infortunium. Vix amplius inuenit, qui eum dignetur cognoſcere, quanquam nō ceſſet auxilium implorare. Pſal. Conſiderabam ad dexteram & videbam, & non erat, qui cognoſceret me. Non ſic ergo, ſed cognoſcamus Deum & benefactorem noſtrum, & ipſum totis affectibus diligamus iuxta illud Io. 10. Cognoſco oues meas, & cognoſcunt me meæ, & Eſa. 1. dicitur. Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, &c. In quibus verbis nobis aduertendum eſt, quod quatuor ſunt à nobis præcipue cognoſcenda, ſcilicet

Interiora,
Exteriora,
Superiora,
Inferiora.

¶Debemus enim cognoſcere rēs interiores & humanas (cognouit, id eſt, cor nouit) res exteriores & mundanas (Bos qui ſc. herbas bonas & malas diſcernit) res ſuperiores nobis prælatas (Poſſeſſorem) res inferiores nobis ſubiectas (Suum inquit). Dico ergo primo, quod nos debemus cognoſcere res humanas interiores, id eſt, proprias conditiones naturales. Cognoſcere enim debemus B

Quam { Viles fuimus in ingreſſu,
Fragiles ſumus in progreſſu,
Flebiles erimus in egreſſu. }

Iſta enim eſt cognitio perfectiſſima, ſc. cognoſcere ſemetipſum. Mat. 13. Videte voſmetipſos. Alexander .n. vulneratus in prælio iſta verba dixit. Omnes inquit homines me dicunt filium Iouis, ſed ego cognoſco in iſto vulnere me eſſe hominem. Vnde dicit Hier. lib. de Iſaac. Sapientis, inquit, eſt ſegregare ſe à voluptatibus carnis, eleuare animam atque à corpore abducere, hoc eſt, cognoſcere ſe hominem eſſe. Iſta autem cognitio valde eſt nobis neceſſaria, inducit enim

Dei timorem,
Vitæ præſentis horrorem,
Humilitatis amorem.

Iſtud figuratum eſt Gen. 3. Vbi dicitur, quod poſtquam Adam, & Eua cognouerunt ſe nudos, conſueuerunt folia ficus præ verecundia, prius enim antequam ſe nudos cognoſcerent, non fuerunt verecundati peccare, poſtquam autem ſe nudos cognouerunt, ſe peccaſſe erubuerunt. Ex quo datur intelligi, quod cognitio ſuæ nuditatis, id eſt, ſuæ naturalis paupertatis & vilitatis, cauſat in nobis verecundiam & timorem, & peccati diſplicentiā & horrorem. Quod vtiq; eſt contra multos, de quibus dicit Ber. in ſuis meditationibus. Multi inquit multa ſciunt, & ſeipſos neſciunt, quia re vera ſicut oculus cognoſcit, & videt alia, ſe autem cognoſcere non poteſt vel videre, ſic multi ſunt, qui ſeipſos non conſiderant, nec cognoſcunt, nec ſuos defectus tam naturales, quam morales recogitant vel aduertunt, qui tamen alios ſciunt optime

Cognoſcere,
Conſiderare,
Iudicare, &
Videre.

Sicut patet in detractoribus, & in hypocritis, qui in oculo fratris vident feſtucā, in ſuo autem non vidēt trabem. Nam vt dicit Aug. lib. 10. confeſſionum, Curioſum eſt genus hominum ad cognoſcendum vitam alienam, deſidioſum ad corrigendum ſuam. De iſtis dicitur in Pſ. Non cognoſcet amplius locum ſuū. Non ſic (chariſſimi) ſed cognoſcamus res humanas, & interiores, quia ſicut dicit Aug. lib. de Academicis. Illa eſt humanarū rerum ſciētia, quæ nouit lumen prudentiæ, temperantiæ decus, fortitudinis robur, iuſtitiæ ſanctitatem. ¶Secundo dico, quod nos debemus cognoſcere res mundanas & exteriores, quod oſtenditur, cum dicitur bos; Bos enim animal eſt odoratu ſagax, diſcernit enim inter herbas bonas, & malas. Socios etiam, cum quibus iugum trahere conſueuit, ſolet cognoſcere, diligere, ipſoſq; lambere, & frequentare, & ſi ab ipſo receſſerint, ſolet affectum oſtēdere, & mugire. Sic vere (chariſſimi) nos debemus herbas, id eſt, res exteriores diſcernere, & cognoſcere, ſc. quid vtile, & quid inutile, quid bonum, & quid malū, quid honeſtum, & quid moleſtum. Num. 22 Sicut ſolet bos herbas carpere, conſideratis circumſtantijs & indigentijs, ſic debemus etiam cognoſcere ſocios noſtros, & amicos, cum quibus iugum eiuſdem fidei, religionis & ſocietatis ducimus, & trahimus, & ipſos debemus lambere, id eſt, perfecte diligere, & amare, & erga eos compaſſionis affectū oſtendere, & habere. Vnde Iob 1. Boues arabant, & Aſinæ paſcebantur, de iſta cognitione dicitur 1. Cor. 13. Nunc cognoſco ex parte. Et ibidem. Ex parte (inquit) id eſt, imperfecte cognoſcimus, & ex parte prophetamus, & pro certo cognitio, quam habemus in mundo iſto tam de rebus, quam de perſonis, bene dicitur eſſe ex parte, quia vere vix, aut nunquam poteſt aliquis perfecte aliquid cognoſcere. Illud enim videmus de hominibus, qui pro certo vix cognoſcuntur, quia ſæpe qui creditur amicus, inuenitur inimicus, qui creditur æquus, inuenitur iniquus. Tāta eſt etiam ſimilitudo exterius inter gemmas veras & ſictas, lapideas & vitreas, quod homo in eligendo ſæpe decipitur, ſicut non cognoſcens quę melior debet eſſe, quia re vera inter amicos veros & fictos, inter homines bonos & malos tanta eſt quādoq; ſimilitudo exterius per malorum hypocriſim & cautelam, quod vix alter ab altero cognoſcitur, niſi forte per opera diſtinguantur, quia ſicut dicitur Mat. 7. A fructibus eorum cognoſcetis eos. Dypſas .n. alio nomine Situla eſt ſerpens ita minimus, ꝙ ante interficit, quam videatur ſecundum Iſid. A calcantibus .n. nō C

cognoſcitur, donec morſus, & venenum ipſius ſentiatur, ſic vere multi ſunt, qui propter paruitatem humilitatis, & ſimplicitatis ab alijs non videntur, ſed quando venenum malitiæ ab eis infunditur, tunc aliud eſſe, quam apparuerant cognoſcuntur. Non ſic ergo, ſed cognoſcamus res mundanas & exteriores.

D ¶ Tertio dico, quod nos debemus cognoſcere res diuinas, & ſuperiores, ſcilicet Deum, prælatum, benefactorem, &c. hoc oſtēditur cum dicitur Poſſeſſorem. Illi .n. qui nos poſſident & ſuſtinent, gubernant pariter, atq; iuuant ſunt cognoſcendi, & ſinceris affectibus diligendi. Apes enim cognoſcunt regem ſuum. Elephas etiam Syluestris cadēs in foueam venatoris, cognoſcit illum qui ipſum de fouea liberat, & ipſum ſequitur, & factus domeſticus eidem obtemperat & obedit. Sic vere (chariſſimi) benefactores, & reges, prælatos & ſuperiores, & maxime Deum ſuperiorem & benefactorē debemus cognoſcere, qui nos de peccati & inferni fouea liberauit, & tantorum grati beneficiorum ſibi in omnibus obedire. Io. 10. Cognoſco oues meas, & cognoſcunt me meæ (Poſſeſſorem inquit) Regratietur ergo quiſque & dicat illud Prou. 8. Dominus poſſedit me ab initio, ſed pro certo de multis ingratis dicitur Hier. 9. Non audierunt vocem poſſidentis, à volucre cœli vſque ad pecora tranſmigrauerunt, & receſſerunt. Volucres enim cœli, id eſt, ſuperbi, pecora terræ, id eſt, auari vocem ſui poſſeſſoris & benefactoris, prælati, & præceptoris non audiunt, præceptis ipſius obediendo, accepta beneficia recognoſcendo, ſed ab ipſo per mentis indurationem fugiunt, & recedunt. Non ſic, ſed cognoſcamus res diuinas & ſuperiores. Quod etiam poteſt referri ad Paradiſi & ad Dei occultam prouidentiam, & ad ſecreta Dei iudicia, quæ omnia debent à nobis cognoſci, & ſolerti indagine meditari. Cognoſcamus ergo cœleſtia, vt ea contemplemur. Hier. 8. Miluus in cœlo cognouit tempus ſuum. Cognoſcamus Dei prouidentiam, vt eam admiremur. Pſal. exiſtimabam, vt cognoſcerem, hoc labor eſt ante me. Cognoſcamus Dei iudicia, vt per ea de malo retardemur. Pſal. Cognoſcetur dominus iudicia faciens. Cognoſca-

E mus ergo res diuinas, & ſuperiores. ¶ Quarto cognoſcamus res ſubiectas & inferiores, quod oſtenditur, cum dicitur, Suum. Suū enim eſt pronomen poſſeſſiuum, quia ſcilicet quæ ſunt in poſſeſſione & ſubiectione, debemus cognoſcere. Tria autem proprie poſſunt dici noſtra, ſcilicet onus peccatorum, virtus meritorum, Chorus ſubditorum. Cognoſcuntur peccata, vt dimittantur merita, vt augeantur; ſubditi, vt debite gubernentur. Cognitio enim propriorum peccatorum eſt neceſſaria, quia tunc ſignum eſt, quod phreneticus ſanatur quando cognoſcit ſe eſſe infirmum. Sic vere ſignum eſt ſpiritualis ſanitatis, quando homo cognoſcit quanta eſt iniquitas ſuæ prauitatis. Ideo dicitur in Pſal. Iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum, &c. Sicut enim dicit Grego. in moralib. quanto quis minus ſe videt, tanto ſibi minus diſplicet, & quanto maioris gratiæ lumen percipit, tanto amplius, reprehenſibilem ſe eſſe cognoſcit. Vt enim dicit ibidem in moralibus. Nemo certitudinem ſuam, niſi qui rectus eſſe cœpit, comprehendit. Nam qui omnino peruerſus eſt, non poteſt videre quid eſt. Item cognitio propriorum meritorum eſt neceſſaria, vt ſcilicet ſciamus quantum proficimus, quia breuiter ſecundum Bern. in meditationibus ſuis vtile eſt & neceſſe quod ab exterioribus ad interiora redeam, & ab inferioribus ad ſuperiora aſcendam, vt poſſim recognoſcere vnde venio, aut quo vado, quid ſim, & vnde ſim, vt per cognitio-

F nem mei poſſim venire ad cognitionem Dei. ¶ Item neceſſaria eſt cognitio ſubditorum. Prælati enim debent ſubditos cognoſcere, vt ipſos poſſint ſecundum merita, promouere. Quanquā multi ſunt ſimiles Iſaac, de quo dicitur, quod cum Iacob eſſet pelliculis inuolutus, pater non cognouit eum, & ideo dedit ſibi benedictionem primogenitorum. Sic vere (chariſſimi) quia patres moderni, id eſt, prælati vident ſubditos mediantibus pilis, & pelliculis, id eſt, mediante pelle carnalis affectionis, & pilis diuitiarum, & temporalis poſſeſſionis, ideò non poſſunt ipſos perfecte cognoſcere, & propter hoc benedictionem primogenitorum, id eſt, beneficia bonis perſonis debita, ipſis ſolent indebite miniſtrare. Iſtud enim eſt certum, quia amor, & affectio eſt acceptio perſonarum, munera etiam ambitio diuitiarum, cautela & hypocriſis & fictio malitiarum impediant prælatos ne cognoſcant, conditionem ſubditorum. Tamen de talibus dicitur Gen. 38. Thamar operuit vultum ſuum pallio, vt non cognoſceretur. Sicut patet de illis, qui adulatores, compatriotas, & perſonas indignas promouent, & exaltant, &c. Ideo Gen. 27. dicitur. Pater, inquit, non cognouit eum, quia piloſæ manus fratris ſimilitudinem prætendebant (Suum inquit) Illud n. quod ſuum eſt, debet cognoſcere. Vnde Tob. 11. Cognouit venientem filium ſuum, quanquam de multis malis dicatur Io. 1. In propria venit, & ſui eum non cognouerunt, quia ſc. mali & inſcij, & ignari cognoſcuntur à ſuis carnalibus promotoribus & amicis, ita quod ipſi acceptores videntur dicere illud prædictum Io. 10. Cognoſco oues meas, & cognoſcunt me meæ, quia ſc. non videtur hodie cognoſcere niſi ſuos, cum nulli bonum faciant niſi ipſis. Boni vero ab eis non videntur cognoſci, quod patet, quia nullus videtur promoueri. Vnde Senec. in epiſtola. Veni Athenas, inquit Democritus, nemo vnquam ibi me agnouit. Quod ēt hodie poſſunt dicere pauperes, quos diuites cognoſcere non dignantur, dato quod etiam ſint proximi vel cognati. Ideo in perſona pauperum dicit Chriſtus in Pſalm. Conſiderabam ad dexteram, & videbam, & nō erat, qui cognoſceret me, quinimo multi ſunt ingrati, quia dato, quod quandoq; fuerint ab alijs in neceſſitatibus cogniti, & adiuti, ipſi tamen vice reciproca alios ſi ad neceſſitatem venerint, cognoſcere non dignantur, ſimiles illi ſinui qui dicitur propontis, i. brachium ſancti Gregorij. De quo dicit Pli. & Soli. quod aquas ponti fluentes continue recipit, ipſas tamen refluendo iterum non remittit, quia ſc. iſti aliena bona volunt bene recipere, ſua tamen nolunt alijs communicare, nec etiam per gratiarum actionem refundere, vel ad benefactorem proprium deriuare, & bene volunt in neceſſitate cognoſci, ipſi tamen ſolent alios ignorare. Vnde de Ioſeph dicitur Gen. 48. quod fratres ipſe cognoſcens, non eſt agnitus ab eis. Cognoſcamus ergo (chariſſimi) inferiora, ſuperiora, exteriora, interiora, &c. ſufficit, vide de agnoſcere ſi placet.

Colere. Et cultura. Nota, quod colere idem eſt, quod A honorare, frequentare, præparare, & alicui ſeruitium, ſeu obſequium exhibere. Itaque

Colitur {
- Deus per reuerentiam & fidelitatem,
- Anima per pœnitentiam & aſperitatem,
- Mundus per frequentationem,
- Diues per adulationem,
- Peccatum per eius executionem,
- Diabolus per ſuæ voluptatis adimpletionem,

Dico ergo, quod Deus colitur per fidem & reuerentiam. Vnde Iudith. 11. Ego ancilla tua Deum colo. Item colitur anima per aſperitatem, & pœnitentiam. Vnde Hier. 27. Colet terram & inhabitabit eam. Item colitur mundus per ſuæ proſperitatis dilectionem. Rom. 1. Coluerunt, & ſeruierunt creaturæ potius, quam creatori. Item colitur diabolus per peccatorum executionem. Vnde 4. Reg. 10. Achab coluit Baal. Et 3. Regum 11. Colebat Salomon Aſtartem deam Sydoniorum. Item colitur diues per adulationem. Vnde Prouerb. 19. Multi colunt perſonam potentis ſeu diuitis. Et Dan. 14 Erat Draco in Babylone, & colebant eum Babylonij. Item colitur peccatum per eius continuationem. Vnde 4. Reg. 17. Colunt immunditias, de quibus præceperat dominus, ne facerent verbum hoc. ¶ De cultura ergo, qua coli- B tur Deus, vnum ſolum aduertendum eſt, quod à bonis & ſanctis viris vult coli, & ſeruiri. Balſamus .n. ſicut pluries repertum eſt, nūquam plene fructificat niſi à Chriſtianis colatur. Si vere Deus fructum gratiæ, & gloriæ nunquam reddit, niſi illis cultoribus, qui Chriſtiani, id eſt, ſancti & iuſti eſſe dignoſcūtur. Ideo dicitur 2. Mach. 1. Det vobis cor omnibus, vt colatis eum, & faciatis eius voluntatem. De alijs autem dicitur Marc. 7. In vanum enim me colunt, &c. Et nota, quod in mundo inueniuntur plura genera hominum qui non colunt, nec adorant Deum verum, ſed quid aliud loco Dei? Quidam enim adorant, & colunt animalia, quidam idola lignea, quidam idola lapidea. Quidam dico animalia, ſicut dicitur in lib. de mirabilibus orientis, quod populus de regno Columbi adorant bouem, & iſti ſunt viri carnales, qui animalia, id eſt, perſonas carnales, & animales frequentant, ſcilicet luxurioſas mulieres, & huiuſmodi, quia multi ſunt, qui recte de talibus mulieribus faciunt Deos ſuos. Sap. 15. Animalia miſerrima colunt, & Oſeæ 10. Vaccas Bethauen coluerunt. Alij (dico) colunt idola lapidea, & iſti ſunt illi, qui de lapidib. & metallis faciunt deos ſuos, ſicut ſunt auari. De quib. dicitur Hier. 2. Dicentes ligno, Deus meus es, & lapidi, tu me genuiſti. Itē alij colunt idola lignea, & iſti ſunt fatui nobiles, qui de lignis, i. de lanceis faciunt Deos ſuos, nihil aliud colentes, & nihil aliud reputantes. Neuter .n. populi Scythiæ ſolebāt pro Dijs enſes colere, & pro ſimulachris lāceas honorare, quæ ēt fuit cōis cultura apud antiquos ante idola, & hoc ſecundum Iuſtinū lib. vlt. Vnde illud prædictum Ezech. 20. Erimus ſicut gentes, vt colamus ligna, & lapides. Si vis, dilata quomodo diuerſi idololatræ diuerſimode colunt Deos ſuos ſicut Columbini, qui colunt bouē, de illis, qui colendo idola dant eis fumum, & ſibi retinent cibos, &c. ¶ Sed ſi vis adhuc diſtingue de colere. Nota, quod co- C lere ſumitur pro frequentare, exercere, habitare, reuereri, & honorare. Colitur autē ager, quando frequentatur, domus, quando habitatur, Deus, quando adoratur, diabolus, quando à nobis reueretur, homo, quando honoratur. Igitur loquendo moraliter, dico, quod in ſcriptura reperitur Cultura

Pœnitentium, quæ ſolet corpus terrere,
Contemplantium, quæ facit Deum quærere,
Oberrantium, quæ ſolet vana credere,

Adu-

Adulantium, quæ ſolet vana dicere.

¶Eſt igitur, dico, cultura pœnitentium, & iſta eſt illa, qua foſſorio diuini timoris & contritionis nos ipſos interius penetramus, ꝑ gladium linguæ ſuperflua confitendo rumpimus, & lacrymis rigando ad fructum vitæ per ſatisfactionem nos vtiliter præparamus: arbores enim ſyluestres ſecundum Plini. efficiuntur domeſticæ per culturam, exemplificat de olea, & de roſa. Sic peccatores fiunt boni per pœnitentiam. Ideò 2. Macch. 12. dicitur: Iudæi, id eſt, confitentes, agriculturæ operam dabant. Et meritò, quia corpus noſtrum, & etiam Eccleſia & religio ſunt illa terra, de qua dicitur Geneſ. 34. Negocientur in terra, & exerceant eam, quia ſpecioſa & lata eſt, & cultoribus indiget. ¶Secundò dico, ꝙ eſt cultura contemplantium ſeu ritè credentium, qui ſcil. colunt Deum fide, deuotione, & bona operatione. Sicut enim ponit hiſtoria Alexandri, ſacerdotes, qui colebant arbores Solis & Lunæ, erant homines maximas aures & longos dentes habentes, ſuper terram nudi iacentes, pomis arborum, & laſare, & amomo viuentes. Sic verè illi, qui cultores volunt eſſe Solis & Lunæ, id eſt, Chriſti & Mariæ, debent habere aures magnas, id eſt, virtutes obedientes, quæ omnia audit; longos dentes, & magnos, id eſt, virtutes correctionis & iuſtitiæ, quæ omnia rodit, & omnia mala mordet, & punit. Nudi debent iacere per virtutem contemptus rerum & corporalis indigentiæ, quæ omnia pro Dei amore vilipendit, pomis & fructibus ſacræ ſcripturæ, & laſare ſeu gummi deuotionis viuere per virtutem deuotionis & clementiæ, quę omnia illibata cuſtodit, quia à talibus Chriſtus dignè colitur, & ſibi dignè deſeruitur, ita ꝙ tunc poteſt dici illud 2. Parali. 35. Cultura Dei ritè completa eſt. ¶Tertiò dico, quòd eſt cultura oberrantium, & eſt illa, qua diuerſi diuerſos Deos, aut vitia colunt, & credunt. Et, ſi vis, compara diuerſa moderna vitia diuerſis idolis. Ideò 2. Paral. 7. dicitur: Adorauerunt Deos alienos, & coluerunt eos. ¶Quartò dico, quòd eſt cultura adulantium, de quibus Prouerbior. 19. Multi colunt perſonam potentis, & amici ſunt dona tribuentis. Figurati in illis, de quibus legitur Sapi. 12. & 15. quod ſerpentes & animalia muta colebant, quia re vera hodie, qui ſunt ſerpentes, id eſt, malitioſi & animalia muta, id eſt, brutales & iniuſti amplius ab adulatoribus volunt coli. Ezech. 20. Venite, colamus ligna, & lapidem, &c.

A **Color.** Nota, quòd color ſignat exteriorem conuerſationem: vt communiter enim color eſt illud, quod oculis obijcitur intuentis; color enim eſt immediatum obiectum viſus. Et ideò de colore poſſumus loqui dupliciter: nam accipitur quandoque pro bona conuerſatione, quandoque pro mala. Eſt igitur color delectabilis, & eſt color deteſtabilis. Color delectabilis & commendabilis eſt color bonæ conuerſationis, virtutis, & perfectionis. Sicut enim imago pulchris coloribus multis & varijs picturatur, vt pulchrior & acceptior efficiatur: ſic verè homo debet multis coloribus virtutum & morum depingi, vt apud Deum & homines poſſit acceptior iudicari. Ezechiel. 16. Sumpſiſti veſtimenta tua multicoloria, & ornata es eis. Vbi aduerte, quòd Color honeſtæ conuerſationis eſt

Turpitudinis velamentum (Veſtimenta, inquit, tua.)
Pulchritudinis paramentum (Multicoloria.)
Sanctitatis munimentum (Ornata, inquit, es.)

¶Dico ergo, quòd iſte color eſt velamentum turpitudinis, quod oſtenditur, cum dicitur, Veſtimenta. Veſtes enim tegunt & operiunt omnem corporis deformitatem; ſicut color operit omnem ſubſtantiæ nuditatem: ſic bona conuerſatio, ſi ſit in homine, quicquid habuerit interius in moribus turpe, vel vitioſum, conteget, & cælabit. Vnde Iudic. 5. Veſtes diuerſorum colorum Siſſarę traduntur. Et Eſai. 4. Panem noſtrum comedemus, & veſtimentis noſtris operiemur.

B ¶Secundò dico, quòd iſte color eſt paramentum pulchritudinis. (Multicoloria, inquit.) Sicut enim ex multis coloribus efficitur veſtis pulchra: ſic ex multis virtutibus efficitur conuerſatio gratioſa. Et ideò ſimus ſicut Iris, quæ multis coloribus eſt diſtincta. Simus etiam ſicut Chamæleon, qui colores oppoſitarum rerum in ſuæ pellis corio repræſentat. Simus ſicut lapis, qui dicitur Pantheron, qui multis & varijs coloribus depictus eſt, quia ſicut dicitur in lapidario, in iſto eſt color niger, rubeus, pallidus, viridis, purpureus, roſeus, ſecundum Dioſco. Sic verè (chariſſimi) nos ſpiritualiter multos colores variarum virtutum debemus habere, & ad colores bonarum conditionum, quas in alijs videmus, pellem noſtræ conuerſationis transferre. Sit ergo in nobis niger color humilitatis, rubor etiam charitatis, viror inſuper honeſtatis. Heſter 15. Ipſa autem roſeo colore vultum perfuſa, gratis & nitentibus oculis triſtem cælabat animum. Sit tibi etiam pallor pœnitentiæ, purpura patientiæ, roſcitas verecundiæ. Heſter 15. Corruit, inquit, regina, & in pallorem colore mutato, laſſa ſuper ancillam reclinabat caput. Vnde de tali ſic colorato dicitur Ezech. 16. Veſtita es byſſo, & polymito, & multis coloribus. Homo enim perfectus ſimilis eſt Opalo, qui eſt lapis, in quo multarum aliarum gemmarum colores reſultant, ſecundũ Dioſco. Ibi enim Carbunculi ignis, purpura Amethyſti, viriditas Smaragdi ſub quadam diuerſitate reſulgēt, ſecundũ Iſid. & quot habet colores, tot creditur habere valores. Sic per omnia vir iuſtus colores, id eſt, perfectiones, & virtutes aliorum debet in ſeipſo repræſentare. Sit igitur in ipſo

Color { Igneus charitatis & amicitiæ,
Purpureus firmitatis & patientiæ,
Viridis honeſtatis & apparentiæ.

¶Iſta enim omnia debent in eo diuerſimodè relucere, & non ſolum exterius in apparentia, imò etiam interius in exiſtentia. Vnde 1. Parali. 29. dicitur, quòd Dauid parauit pro templo ædificando diuerſorum colorum lapides precioſos, & marmor parium abundantiſſimè. Veruntamen aduertendum eſt, quòd quamuis colores exteriores ſecundum paſſiones interiores mutantur, nã color mutatus dilucidè demonſtrat interni animi gaudium & mœrorem, iſtud tamen ſæpiſſimè fallit, quia verè ſæpe accidit, ꝙ quamuis homo multis pulchris coloribus conuerſationis ſit exterius picturatus, interius tamen multis criminibus eſt infectus, ſicut patet in hypocritis, quorum pellis conuerſationis eſt pulchra, mens tamen interioris cogitationis eſt horribilis, atq; vnà iſti ſunt ſimiles cuidam vermi coloratiſſimo, de quo dicit Iſid. ꝙ quot habet colores, tot habet dolores. Similes etiam ſunt ſerpēti, qui dicitur Scytale, qui tanta varietate colorum eſt pictus, ꝙ ad ſui conſiderationem inuitat beſtias tranſeuntes, quas dũ circa pulchritudinem ſuę pellis videt in ſe muſſare, ipſas ſubitò vulnerat atq; pungit, ſicut dicit Iſi. Ceraſtes etiam ſerpens venenoſiſſimus habet cornua pulchra & colorata, corpus autem totum in terra vel puluere abſcõdit, & cornua picta foras dimittit, quæ dum beſtię vident, credunt eſſe vermes, ad quem dum appropinquauerint, ab eo capiuntur. Rectè tales ſunt hypocritæ, & hæretici, iſti enim exterius in apparentia ſunt multis virtutibus colorati, propter quos colores homines ad ſui ſocietatem, copulam, & amorem inuitant, quos finaliter decipiunt & inquinant. Iſtud patet in multis, qui propter fictam ſanctitatem, quam prætendunt, decipiunt iuuenculas mulieres, quod in illis maximè apparet, qui ſub bono colore confeſſionis, vel ſpiritualis eruditionis, vel etiam carnalis conſanguinitatis ipſas decipiunt, & inquinant. Et tunc benè dicitur illud Thre. 4. Mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearũ. Iſti figurantur Leuit. 13. vbi dicitur, ꝙ caſus capillorum, inæqualitas cutis, color albus vel ruffus ſignificabat lepram interiorem. Sic verè (chariſſimi) ſi habuerimus caſum capillorum, id eſt, defectum virtutum, inæqualitatem, & diſcontinuitatem inconſtãtiæ, & colorem album hypocriſis, & rufum malitiæ, benè ſignum eſt, quòd interius in conſcientia latet lepra, id eſt, corruptio peccatorum. Et benè dico rufum colorem malitiæ, propter malitioſos, qui ſemper in omni actu malitiæ ſuæ quærunt aliquem ſuperficialem colorem, quia ipſi ſunt, ſicut dicitur Sapi. 15. Effigies ſculpta per varios colores. Non ſic, ſed habeamus colorem bonę conuerſationis, quia iſte eſt paramentum pulchritudinis.

¶Tertiò dico, ꝙ color honeſtæ conuerſationis eſt munimẽtum ſanctitatis. (Ornata, inquit, es.) Pulchrius enim ornamentum, quod homo ſanctus poſſit habere, eſt color honeſtæ conuerſationis, ſicut benè dicitur de Heſter, Heſter 15. quòd die tertio poſuit veſtimenta ornatus ſui, & circumdata eſt gloria ſua; & infra. Ipſa autem roſeo colore vultum perfuſa, & gratis ac nitentibus oculis triſtem cælabat animum. Iſte tamen color, ſcilicet color ornatus exterioris, non eſt hodie in multis ſanctitudinis ornamentum, ſed potius libidinis incitamentum; ſicut patet de multis iuuenibus & iuuenculis, qui ad hoc ſe ſophiſticant, & colorant, vt alijs complaceant, & ad ſuum amorem alios attrahant & inducant. Stellio enim quanquam guttis ſtelleis coloretur, eſt tamen animal venenoſum. Cattus etiam quando videt, quòd pellis ſua eſt pulchri coloris, exinde efficitur vagabundus, nec ad domum domini ſui libenter moratur, ſed huc atque illuc diſcurrit. Sic verè (chariſſimi) illi, qui pulchritudine corporis colorantur, ſtellantur, & picturantur, ſunt quandoque præ cæteris venenoſi, & aliorum etiam infectiui, ſicut patet de malis mulieribus &c. Iſti enim quando ſe vident habere pulchram pellem, quandoque ſylueſtres efficiuntur, ſcilicet in quantum volunt diſcurrere, vt videantur, & in domibus ſuis manere dedignantur, patet maximè in monialibus vagabundis. Iſtæ ſunt, ſecundum Apoſtolum 1. Timothe. 5. quæ diſcunt circuire domos, & cum fornicatæ fuerint, volunt nubere. Et breuiter loquendo, talis tandem color, ſcil. ornatus & pulchritudo corporis eſt quandoque cauſa multorum malorum. Vnde Leuitic. 13. Non quæret amplius, vtrum capillus in flauum colorem ſit mutatus, quia apertè immundus eſt. Non ſic ergo, ſed habeamus colorem ſpiritualem, non corporalem. Habeamus honeſtatem, non corporis curioſitatem, quia pro certo, ſicut dictum

est, color honestæ conuersationis est sanctitudinis munimentum, est pulchritudinis paramentum, est turpitudinis velamentum, &c.

A **Coluber.** Vide infra de serpente. Nota tamen, quod Coluber est dictus à collabendo, eo quod collabendo solet incedere. Vel dicitur Coluber quasi colens vmbras, eo quod in vmbris solet libenter manere. Dicam ergo breuiter, quod per Colubrum possunt intelligi multa genera peccatorum, secundum quod multis malis conditionibus est infectus. Nam

Coluber {
Vmbras colit,
Simpliciter & collabendo incedit,
Acriter mordet & lædit,
Tortuosè progreditur & vadit,
Venenosè intoxicat & occidit.

Sic ergo dicam, quod Coluber significare potest
Delitiosos, qui volunt viuere suauiter,
Malitiosos, qui quærunt nocere fallaciter,
Tempestuosos, qui solent lædere crudeliter,
Adulatores, qui sciunt collabi subtiliter,
Detractores, qui solent nocere mordaciter.

Signat, dico, delitiosos, quiá sicut Coluber colit vmbras, sic de istis dicitur Iob. 40. Sub vmbra dormit in secreto thalami, in locis humentibus. Vnde Genes. 49. Fiat Dan coluber in via, Cerastes in semita, id est, in vmbraculis semitarum & viarum. Item signat malitiosos. Coluber enim tortuosè incedit, sic malitiosi nunquam rectè nec planè procedunt. Iob. 26. Obstetricante manu Dei eductus est coluber tortuosus. Item signat crudeles & tempestuosos; quia sicut coluber mordet & lædit, sic crudeles iudices tyranni, figurati in virga Moysis, quæ primò fuit ordinata ad oues regendum, sicut dicitur Exod. 3. tandem tamen conuersa fuit in colubrum, ad virgas alias deuorandum, sicut dicitur Exod. 4. Quia re vera illi, qui debent esse virga pastoralis ad regendum inferiores sunt hodie facti colubri per crudelitatem, & rapinam ad mordendum & deuorandum alios inferiores. Istud potissimè potest dici de maioribus principibus, & prælatis, qui iurisdictiones minorum prælatorum & vasallorum impediunt, & eos molestant grauiter, & confundunt, & sic virga virgam comedit, & coluber colubrum rodit. Sapient. 16. A morsibus colubrorum exterminati sunt. Item signat adulatores, ac verbosos, quia sicut coluber collabendo simpliciter incedit, sic adulatores cum lapsu complacentiæ & applausus sciunt facere facta sua. Ideo dicitur Prouerb. 30. quod non est, qui possit cognoscere viam colubri super petram. Item signat detractores & venenosos. Eccles. 25. Non est caput nequius super caput colubri. Et si vis, etiam signat peccatum, & diabolum &c. Ecclesiast. 21. Quasi à facie colubri fuge peccatum. Et Eccle. 10. Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber. Vide infra de serpente &c.

A **Columba.** Nota, quod columba est auis simplex, beneuola, & benigna, multis virtutibus & bonis proprietatibus naturalibus insignita, & potest significare quemlibet virum iustum, & maximè virum religiosum ecclesiasticum, qui inter & super cæteros homines debet esse mitis, humilis, benignus, gratijs & virtutibus insignitus. Nam

Columba est {
Victu munda,
Fructu fœcunda,
Cantu gemebunda.

Sic pro certo vir perfectus debet esse victu mundus; quia sicut columba non comedit cadauera vel immunda, imò grana pura, & munda eligit sibijpsi, in signum cuius dicitur Gen. 8. quod columba non inueniens vbi requiesceret pes eius, eo scilicet, quod in aqua non poterat descendere, nisi super cadauera mortuorum, reuersa est ad Noe in arcam. Sic verè nos debemus in rebus mundis & puris quiescere, scilicet in actibus virtuosis, & in societatibus honestis, & etiam in spiritualibus bonis, & a cadaueribus fœtidis, id est, à vitijs, à malis socijs, à temporalibus delitijs abstinere. Ita quod de quolibet bono potest dici illud Ioan. 1. Vidi Spiritum sanctum, id est, virum spiritualem & mundum, tanquam columbam descendentem. Item debet esse fructu fœcundus. Columba enim in regione calida, sicut est Ægyptus, omni mense fructificat & pullificat. Et quanto pennosior, tanto fructuosior. Aliæ enim aues semel tantum in anno (vt communiter) pullificant, ista autem duodecies aliquando. Sic verè (charissimi) quilibet vir perfectus debet esse in bonis operibus fructuosus; omni enim mense, omni tempore debet fructus & pullos bonorum operum procreare. Ad quod principaliter pro certo duo suffragantur, scilicet, si homo sit in calida regione, id est, in charitatis feruore, si sit pennosus virtutum multiplicitate. Ideo desiderabat Dauid in Psalm. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, scilicet, vt volem, & vt fructificem? Item debet esse cantu gemebundus. Columba enim pro cantu gemitum reddit. Sic pro certo vir sanctus pro cantu mundanarum lætitiarum & humanæ consolationis debet habere gemitum tristis, & gemebundæ meditationis. Esa. 59. Quasi columbæ meditantes gememus. Viri sancti ergo dicuntur columbæ, quia sicut dictum est, isti sunt

Victu mundi.
Fructu fœcundi,
Cantu gemebundi.

Vnde de talibus columbis loquitur Esa. 38. Vt columba meditabor, attenuati sunt oculi mei, suspicientes in excelso. In quibus verbis ostenditur, quod viri perfecti secundum quatuor conditiones columbæ quatuor virtutibus sunt dotati. Debent enim habere ista, scilicet,

Cordis meditationem (Meditabor, inquit, vt columba.)
Rerum diminutionem (Attenuati sunt, inquit.)
Sensus circumspectionem (Oculi suspicientes.)
Mentis subleuationem (In excelso.)

¶ Dico ergo primo, quod nos debemus habere sanctam cogitationem, quod ostenditur, cum dicitur, Meditabor. Columba enim semper vadit meditando, & postquam diu meditauerit, pro omni conclusione gemit. Sic verè (charissimi) nos semper debemus meditari, & cogitare in aliquo spirituali bono, scilicet in rebus B

Præteritis,
Præsentibus, &
Futuris.

Præteritis, dico, scilicet in peccatis commissis, & in bonis omissis.
Item in præsentibus, scilicet in prosperitatis varietate, in nostræ naturæ fragilitate.
Item in futuris, scilic. in iudicij asperitate, in mortis propinquitate, in inferni pœnalitate, in Paradisi fœlicitate.

Ista ergo debemus meditari, & exinde spiritualiter contristari, & ad gemendum & ploràdum actualiter commoueri. Meditabor, inquit. Vnde Esai. 59. Rugiemus quasi vrsi, & quasi columbæ meditantes gememus. Ista tamen sunt contra multos, qui pro certo non cogitant, nec meditantur in rebus occultis, sed in manifestis; non in futuris, sed in propinquis; non in absentibus, sed in præsentibus; non in spiritualibus, sed in temporalibus. Isti sunt similes pueris, qui non cogitant in aliquo, nisi in illis delectabilibus, vel tristabilibus, quæ eis præsentialiter proponuntur: sic mundi peccatores proculdubio in præsentibus mundi consolationibus vel tribulationibus meditantur, de futuris vel præteritis non curantes. Isti deberent audire sententiam Sapientis, quæ dicit Eccl. 11. In die bonorum ne immemor sis malorum, supple, præteritorum, & futurorum. Meditabor, inquit. Vnde in Ps. Meditatus sum nocte cum corde meo &c. Vnde Senec. Si prudens fuerit animus tuus, in tribus dispensetur. Præsentia (inquit) ordina, præterita meditare, futura præcaue. Quod fortissimè est contra multos diuites, qui de humili statu venerunt, qui sui generis vilitatem, sui status primitiuam paupertatem meditari nõ volunt. Similes cuidam serpẽti, qui dicitur Scila, qui nullo modo potest respicere retro se: si enim flecteretur, creparet. Sic pro certo tales nunquam flectuntur retro ad meditandum tempora retroacta. Vnde dicit Senec. quod hoc habet pessimum cupiditas, quia non respicit, vnde veniat, sed quo tendat. Non sic ergo, sed meditabor, inquit. Habeamus ergo sanctam cogitationem.

¶ Secundo, si volumus esse spirituales columbæ, habeamus rerũ diminutionem. (Attenuati sunt, inquit.) Columba enim de nido suo eijcit stercora: Sic nos pro certo de nido cordis nostri debemus stercora bonorum temporalium, quę stercora ab Apostolo dicuntur, quantum ad amorem, eijcere. Phil. 3. Omnia arbitratus sum sicut stercora, etiam temporaliter debemus bona nostra per eleemosynas dispergere, & non, quantũ ad temporalia, augmentare, & spiritualiter tẽperare. (Attenuati sunt, inquit.) Ista enim stercora à malis, & non à bonis diliguntur, & putantur. Vnde 4. Reg. 6. dicitur, quod in pestilentia famis, quæ fuit in Samaria, carissimè vendebantur stercora columbarum; quia re vera fames auaritiæ huius mundi facit stercora bonorum temporaliũ preciosa reputari, quod tamen non est apud columbas, i. apud viros perfectos; quia isti temporalia detestantur, & æternalia meditãtur. Vnde Esai. 60. Qui sunt isti, qui, vt nubes, volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Volatus enim & leuitas attenuationem signãt ponderis. (Attenuati sunt ergo.) Esa. 17. Attenuabitur gloria Iacob, & pingues carnes eius marcescent. Soph. 2. Attenuabo robur eius. Istud tamẽ est contra auaros, qui re vera nunq̃ volũt attenuare substantiam suam, pauperib. largiendo, sed ipsam potius augmentare, diuitias acquirendo. Vnde isti non sunt sicut C

columba,

columba, quæ eijcit ſtercora imò rectè ſunt ſicut vpupa, quæ iacet in ſuis ſtercoribus, de ſtercoribus enim humanis facit nidum ſuum. Porci etiam, qui ſunt animalia immundiſſima, ſtercora comedere delectantur. Leopardus etiam humana ſtercora diligit, ita quòd pro eis habēdis ſe capere facit. Sic pro certo vpupa, quę portat criſtam, id eſt, Eccleſiaſtici Prælati, ſeu Mitrati. Porci etiam, id eſt, Sæculares voluptuoſi, & delicati Leopardi inſuper, id eſt, crudeles diuites, & tyranni. Iſti (dico) omnes diligunt ſtercora bonorum temporalium, & in ipſis morari, & nidificare, ipſa acquirere, & deuorare nituntur, in tantum, quod ſæpe diuerſis ex hoc criminibus à diabolo capiuntur. Thre. 4. Qui veſcebātur voluptuoſè, amplexati ſunt ſtercora. Non ſic ergo, ſed more cōlumbę habeamus rerum diminutionem, id eſt, paupertatem (Attenuati ſunt, inquit.)
D ¶ Tertiò dico, quòd nos debemus habere ſenſus circumſpectionem; quod oſtenditur, cum dicitur, Oculi ſuſpicientes. Columba enim habet oculos claros, quibus inter accipitres diſcernit, & quamdiu inſidiantes viderit, à foramine, in quo latitat, non recedit. Columba etiam inter grana diſcernit, & meliora eligit, deteriora omittit. Columba etiam ſuper ramum ſedens, quo volare debeat, diu circumſpicit, & niſi prius, quò ire debeat, diu deliberauerit, ad volatum non attendit. Sic pro certo (chariſſimi) vir perfectus debet habere oculos intellectus per diſcretionem limpidos ſeu claros, ita quòd inter accipitres infernales debet diſcernere, ſcilic. videndo qualiter, & quomodo ipſum nituntur variè defraudare. Vnde Cantic. 1. Oculi tui columbarum. In foramine enim petræ, id eſt, in conſideratione mortis, vel in foraminibus paſſionis & plagarum Chriſti, & ſuper arbore crucis debet per compaſſionem, & deuotionem, & bonam operationem quieſcere, & manere, & ibidem continuè reſidere. Cantic. 2. Veni Columba mea in foraminibus petræ. Et quando etiam vult volare ad aliquem actum, diu debet circumſpicere & deliberare, & vndique ad omnia accidentia, quæ poſſunt contingere, & potiſſime ad finem, vt ſic quid facere debeat, valeat præuidere. Socrates dicit: Diu delibera, citò facito, nil curare, hoc eſt, inſanum eſſe, nil poſſe, hoc eſt, mortuum viuere. Et Seneca dicit in Prou. Diu deliberandum eſt, quod ſemel ſtatuendum eſt, omnis mora vtilis eſt, & facit Sapientiam. Et ſapiens dicit in Prouerb. Palpebræ præcedant greſſus tuos. Iſta enim eſt ſumma diſcretio, & prudentia cordis humani, ſcilicet, diu deliberare, & præcogitare in faciendis. Quod eſt contra fatuos, qui ſine deliberatione ſubitò, & quaſi à caſu faciunt facta ſua, & ideò (vt communiter) talibus malè cedit. Vnde Senec. lib. de ira: Maximè ſunt contraria conſilio, velox conſilium, & ira. Velox enim conſilium ſequitur pœnitentia. Non ſic ergo, ſed ſitis prudentes, ſicut ſerpentes, & ſimplices, ſicut columbæ, Matthæ. 10. Iuxta dictum Caij in quadam Epiſtola dicentis ſic: Simplicitatem columbæ in Eccleſia ſerua, in foro ſerpentis aſtutiam. Vt ergo habeamus ſenſus circumſpectionem (Oculi, inquit.) Multis tamen accidit, ſicut columbæ, cuius oculi aliquoties excœcantur, & tunc nō ſolum neſcit ſe regere, imò etiam ab aucupe in rete poſita, cauſa eſt perditionis aliarum, quæ benè vident. Exemplo enim eius ad rete aucupis trahūtur aliæ, & ſic per eam decipiuntur. Sic verè (chariſſimi) ſæpe accidit per illos, qui cœci ſunt, & duces cœcorum, id eſt, per exempla peccatorum, per luxuriam vel auaritiam excœcatorum, quod alij, qui ſunt columbæ videntes, id eſt, boni & iuſti, ad rete diaboli trahuntur, & eorum exemplo diuerſis vitijs inuoluuntur. Iob. 24. Immiſit in rete pedem ſuum, tenebitur planta eius laqueo. Non ſic ergo, ſed habeamus
E ſenſus circumſpectionem. (Oculi, inquit, ſuſpicientes.) ¶ Quartò dico, quòd nos debemus habere mentis eleuationem (In excelſo, inquit.) Columba enim, quæ naturali inſtinctu cognoſcit accipitrem, qui prædatur in aere, ab illo, qui prædatur in terra, cōtra vtrumque prouidet ſibi de remedio opportuno. Nam quando videt prædantem in aere, columba deſcendit ad terram; ſi autem viderit illum, qui in terra prædatur, ſurſum ad aerem euolat: ſic verè columba ſpiritualis, id eſt, vir perfectus, inter rapinas accipitrum, id eſt, inter tentationes dæmonum dijudicat. Nam ſi rapientem in aere, id eſt, ſi tentantem de ſuperbia, & de inani gloria viderit & cognouerit, tunc ad terram, id eſt, ad memoriā mortis, & propriæ terreitatis per conſiderationem & humilitatem deſcendit. Si verò prædantem in terra, id eſt, tentantem de auaritia videat, tunc ſurſum ad cœlum per contemplationem & affectionem euolat & aſcendit; quod oſtenditur, cum dicitur, In excelſo. Vnde Eſa. 33. Iſte in excelſis habitauit. Vnde talis poteſt dicere illud Pſalmi: Quis dabit mihi pennas, vt columbæ, & volabo, & requieſcam? Debemus enim eſſe ſicut columbæ, per mentis ſimplicitatem, & benignitatem; debemus habere pennas, id eſt, virtutum multiplicitatem; debemus inibi requieſcere per contemplationis & ſpei ſecuritatem. Volatus enim columbę contemplationem ſignat, & eleuationem à terrenis. Sicut enim columba in columbari ſuo, vbi genita eſt, & nutrita, moratur (vt communiter) & quieſcit, & vbicunque vadit ad paſtum, ad ipſum ſemper reuenit, atque redit. Sic verè (chariſſimi) ad columbare Paradiſi, & ad ipſum Deum, à quo habemus eſſe, & nutrimentū, ſemper debemus reuenire, & vbicunque ad mundi negocia deflectimur, ad ipſum iterum per contemplationis ſtudium reuolare. Eſa. 60. Qui ſunt iſti, qui, vt nubes, volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas? Et Hier. 48. Eſtote quaſi columba nidificans in ſummo ore foraminis. Multi tamen decipiūtur, ſicut columbæ, quæ ſi columbam alterius columbaris melle paſtam inuenerint, ipſam ſequuntur ad alterius domini columbare, vbi mel inuenientes, ibidem domeſticantur, & ſic columbari proprio mellis dulcedine priuantur. Sic verè (chariſſimi) multi, dum mel proſperitatis in alieno columbari, id eſt, in mundo inueniunt, ad columbas huius columbaris, id eſt, mundanos, & diuites inducuntur, & cum ipſis ad columbare mundi, & ad ſua negocia deflectuntur, in quibus melle, & dulcore proſperitatis taliter delectātur, quod proprium columbare Paradiſi obliuiſci videntur. De tali deceptione columbarum dicitur Oſe. 7. Ephraim quaſi columba ſeducta non habens cor. Columba enim quanquam habeat multas bonas proprietates, eſt tamen auis obliuioſa, & ideò quamuis pullos ſuos continuè perdat, & ſe & ſuos quotidiè perdere videat, hoc tamen ſtatim dat obliuioni, & ideò ibidem pullificare propter hoc nunquā ceſſat. Sic verè ſunt hodie multi, qui quamuis pullos diuitiarum, ſe & prædeceſſores ſuos videant in mundo perdere, & etiam perdidiſſe, ex hoc tamen ad pullificandum ibidem, id eſt, ad diuitias cumulandum non ceſſant quotidiè laborare. Quod tamen de bonis columbis in bono exponere poſſumus, quia bonus homo patiens & conſtans, quāuis in vno actu perdiderit, vel quāuis de aliquo facto ſemel, vel pluries ſibi malè ſucceſſerit, non propter hoc debet ceſſare laborare iterum circa idem, quia vna hora veniet, quæ, quicquid eſt debitum, reſtaurabit. Vnde dicit Sene. Poſt pericula, inquit, maria tentantur &c. Quod etiam in beneficijs reperitur eſſe verum. Si enim vnum beneficium factum alicui perdideris, non propter hoc dimittas eſſe in exhibendis beneficijs liberalis, quia vnus veniet, qui totum ſoluet. Vnde Senec. dicit, quòd multa perdenda ſunt beneficia, vt ſemel benè ponas; vnum enim beneficium benè poſitum, multa perdita recompenſat. Patet ergo (chariſſimi) quòd ſi volumus eſſe columbę ſpirituales, & bonę, nos debemus habere

Eleuatam affectionem (In excelſo.)
Illuſtratam diſcretionem (Oculi.)
Diminutam poſſeſſionem (Attenuati.)
Conturbatam intentionem (Meditabor.)

¶ Si vis, potes dicere de Spiritu ſancto, quare coluba dicitur, propter ſcilicet ſimplicitatem innocentiæ, quia ſcilicet columba eſt auis ſimplex, innocens, fœcunda, nullum lædens, multis proficiens, &c. Et applica, quomodo Chriſtus cathedras vendentium columbas euertit, Ioan. 2. & Matth. 21. & Marc. 11. quia verè Prælati ſimoniaci, qui columbas, id eſt, dona & gratiam Spiritus ſancti vendunt, à Deo ſubuertuntur, & cathedræ ſuæ iuriſdictionis & prælationis quandoque temporaliter deſtruuntur &c. F
¶ Sed ſi vis, dic, quòd per columbam poſſunt intelligi multi peccatores. Columba enim habet tres malas proprietates. Eſt enim G

Obliuioſa,
Luxurioſa,
Deſidioſa.

Eſt obliuioſa (dico) quia ſcilicet, ſicut ſuprà dictum eſt, ipſa obliuiſcitur damna pullorum, qui ſibi quotidiè ſubtrahuntur. Luxurioſa etiam, quia vſque ad ſenectutem non ceſſat vacare libidini communiter omni menſe, contra naturam aliarum, quæ certis tantùm temporibus ad hoc vacant, & quod deterius eſt, iſta auis ſexus oblita, maſculus ſupra maſculum, fœmina ſupra fœminam ſæpe ſalit. Item eſt deſidioſa, quia ſcilicet, quando eſt in aliquo loco, antequam volet, vel antequam ſe moueat, ita diu deliberat, & ita graue eſt ei ſe mouere, quod interim impeditur, & occiditur ſæpius à ſagitta. Sic verè (chariſſimi) multi ſunt peccatores obliuioſi, qui pullos ſuos, id eſt, virtutes non recordantur, nec dolent quotidiè per vitia ſibi tolli Dei beneficia, & alia pertinentia ad ſalutem. Vnde Eſa. 49. Numquid obliuiſci poteſt mulier infantem ſuum? Item quidam ſunt luxurioſi, qui ſcilicet vſque ad ſenectutem omni loco & tempore non ceſſant actus immundiſſimos exercere. Exemplum de duobus ſenibus iudicibus, Daniel. 13. qui luxuriari cum Suſanna conabantur; quia ſecundum quod dicitur Eccleſiaſt. 33. Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur tranſgrediens vſque in finem. Vnde Geneſ. 8. dicitur, quòd columba emiſſa de arca, non eſt amplius reuerſa ad Noe. In quo notatur, quòd luxurioſi, ex quo de arca ſtatus gratiæ per luxuriam receſſerint, nūquam amplius ad Noe, id eſt, ad Deum volunt per pœnitentiam reuenire, iſtud enim peccatum hominem perpetuò tenet. Item quidam ſunt deſidioſi, qui ſ. non mouent ſe de ſtatu peccati, imò

ita ſunt

ita sunt tardi, quòd dum modos & vias circumspiciunt, à sagitta tentationis diabolicæ percutiuntur, bonum propositum suum eis subtrahitur, & sic spiritualiter occiduntur. Vnde benè consulitur Ecclesiast. 5. Non tardes conuerti ad Dominum, nec differas de die in diem, quoniam subitò veniet ira &c. De talibus ergo benè dicitur illud præallegatum Oseæ 7. Ephraim columba seducta non habens cor. Patet ergo, quòd quædam sunt Columbæ luxuriosæ, quædam Columbæ obliuiosæ, quædam desidiosæ, &c.

A **Columna.** Nota, quòd Columna est stipes ad sustinendum pondus ædificij constitutus, & signat (vt communiter) Ecclesiæ Prælatos, & etiam quoscunque iudices & magnates, qui pondus negociorum Ecclesiæ vel communitatis habent firmiter sustinere. Columna enim sustinet ædificium, ne cadat, & est media inter solum & tectum. Sic isti negocia fidei, Ecclesiæ, religionis, vel reipublicæ sustinent, & prohibent, ne corruat, seu cadat, medij sunt inter inferius & superius, id est, inter Deum & populum. Apoc 3. Qui vicerit, faciam columnam in templo Dei mei. Et aduertamus, quòd columna debet habere triplicem vel quadruplicem proprietatem. Debet enim esse

Firma,
Alta,
Recta,
Pulchra,

ita quòd de columnis spiritualibus potest exponi illud Eccle. 26. Columnæ aureæ super bases argenteas. In quibus verbis ostenditur, quòd isti debent habere

Iustitiæ rectitudinem, quia columnæ, quæ scilicet rectæ debent esse,
Constantiæ fortitudinem, quia habent bases, quod est fundamentum rei,
Decentiæ pulchritudinem, quia debent esse aureæ & argenteæ,
Eminentiæ celsitudinem, quia dicitur, Super, quod denotat altitudinem.

B ¶Habeamus igitur iustitiæ rectitudinem (Columnæ, inquit.) Columna enim debet esse recta, non enim debet pendere magis ad vnam partem, quam ad aliam, alioquin sub onere faciliter posset frangi. Sic verè (charissimi) Prælati, & iudices, & personæ publicæ debent esse rectissimi, & æquissimi, & in promotionibus, & in iudicijs. Non enim debent pendere magis ad vnam partem, quàm ad aliam, per aliquam particularem affectionem, vel per personarum acceptionem, imò semper debent æquè, & rectè, & æqualiter se tenere. Exod. 38. Capita columnarum eiusdem mensuræ, operis, & metalli erant. Isti enim

Dicuntur capita propter superioritatem,
Dicuntur eiusdem mensuræ propter iustitiæ & temperantiæ æquitatem,
Dicuntur esse de metallo, quia scilicet esse debent sonori propter eloquentiæ venustatem.

¶Et nota, quòd dicit, Mensuræ. Nihil enim iustius & æquius, quàm mensura, ista enim reddit omnibus eandem quantitatem. Ad denotandum, quòd iustus Iudex vel Prælatus debet esse mensuratus & iustus, quia cæteris paribus semper debet mensurare, & ad omnes æqualiter se habere. Sap. 6. Æqualiter est ei cura de omnibus. Veruntamen circa hoc sciendum est, quòd mensura, quando concutitur, vel agitatur, tunc solet reddere maiorẽ quantitatem. Sic verè multi sunt, qui quando concutiuntur precibus, aut muneribus, aut adulationibus & suggestionibus, tunc & maiorem reddunt protectionem, & dant præbendam pinguiorem, vel sententiam iudicant fauorabiliorem. Contra quos Prou. 20. Pondus & pondus, mensura & mensura, vtrumq; abominabile est apud Deum. Isti sunt sicut columnæ tortuosæ, quæ semper magis pendent ad vnam partem, quàm ad aliam. Non sic ergo, sed habeamus iustitiæ rectitudinem (Columnæ, inquit.)

C ¶ Secundò habeamus constantiæ fortitudinem. Columna enim debet esse firma. Ideò secundum Plini. de Cypresso solent fieri bonæ columnæ, quia scilic. nunquam cedunt oneribus, nec quocunq; pondere flectuntur. Sic verè boni Prælati debent esse fortes & firmi, constantes & perseuerantes, ita quòd nullo onere tribulationis debent flecti, vel à iustitia & prosecutione iuris Ecclesiæ vel Reipub. retardari. Quod ostenditur, cum dicitur, Basis. Basis .n. est illud, in quo sustentatur & figitur columna, vt firmi⁹ roboretur. Et signat constantiæ virtutem, per quam debet Prælatus quilibet stabiliri. Vnde Exod. 38 Bases columnarum fuerũt æneæ. Et sic tales columnæ figurantur in illis duabus columnis, quæ fuerunt positæ ante templum, quarum vna vocabatur Ioachim, id est, firma; alia vocabatur Booz, id est, robur, ad denotandum, quòd Prælati, qui ante templum Ecclesiæ positi sunt pro columnis, firmi, & robusti in bonis actibus debent esse. 2. Reg. 14. Roboramini, & estote viri fortes. Habeamus igitur constãtiæ fortitudinem. ¶ Tertiò dico, quòd ipsi debent habere decentiæ pulchritudinem; quod ostenditur, cum dicitur, quòd ipsi debent esse columnæ aureæ & argenteæ, quæ sunt metalla, quæ summè fulgent & lucent, ad denotandum, quòd Prælati & Ecclesiastici debent per bona opera lucere, & per bona documenta fulgere. Aurum enim signat sapientiam, & bonæ vitæ venustatem. Argẽtum autem signat eloquentiam, & bonæ doctrinæ veritatem. Ideò dicitur Exod 36. quòd columnas, quæ portabant tentorium, operuit auro. Dicitur etiã Exod. 38. quòd columnas atrij vestiuit argento. Ad denotandum, ꝙ Prælati, qui tentoriũ Ecclesiæ portant, debent esse operti auro sapientiæ, & bonæ apparentiæ pulchritudine. D

¶ Quartò debent habere eminentiæ celsitudinem. Columna enim debet esse recta, non prostrata. Sic Prælati debẽt esse sursum ad cœlestia per desiderium erecti, & per contemplationem eleuati. Col. 3. Quæ sursum sunt, quærite; & à terrenis & inferioribus per contemptum remoti & segregati. Quod ostenditur, cum dicitur per Psa. Qui ascendit super cœlum cœli ad Orientem. De qua columna dicitur Apocal. 10. Pedes Angeli erant tanquam columna ignis. Angelus enim spiritualis est, & in cœlo & non in terra (vt communiter) moratur. Ignis etiã sursum mouetur, & morari inferius dedignatur. Sic verè Ecclesiasticus vel Prælatus, spiritualis & Angelicus debet esse, sursum in cœlo per contemplationem manere, & ibidem per affectionem & desiderium euolare. Patet ergo, quòd isti debent esse Columna E

Recta, per iustitiam,
Firma, per constantiam,
Formosa, per apparentiam,
Erecta, per eminentiam.

Benè ergo dicitur vir iustus columna aurea super bases argenteas. ¶Nota adhuc, quòd in scriptura inueniuntur multa genera columnarum. Inueniuntur enim Columnæ F

Nubeæ,
Igneæ,
Ligneæ,
Aureæ,
Argenteæ,
Marmoreæ,
Ferreæ,
Æreæ.

Ista pro certo octo genera columnarum signant in Ecclesia octo genera Prælatorum. Inter Prælatos enim bonos quidam sunt nubei per doctrinæ rorifluitatem. Isti sunt boni Prædicatores, qui sunt sicut columna nubis, quæ duxit filios Israel in terram promissionis, sicut dicitur Exod. 13. De quo dicitur in Psal. In columna nubis ductor eorum fuisti. Item quidam sunt ignei per amicitiæ charitatem, sicut sunt viri boni, & charitatiui, de quibus dicitur Apoc. 10. Pedes Angeli erant quasi columna ignis. Item quidam lignei, per voluntariam paupertatem. Lignum enim in aquis positum semper supernatat. Sic nos in aquis mundanæ prosperitatis positi semper debemus per contemptum, & displicentiam, & voluntariam paupertatem sursum ad amorem cœlestium enatare. Vnde Exod 36. Dominus præcepit fieri columnas ne lignis Sethim. Item quidam sunt aurei per honestatem. Vnde Eccl. 26. Columnæ aureæ super bases argenteas. Item quidam sunt argentei per eloquentiæ venustatem, sicut prædicatores. De quibus Exod. 38. Columnas atrij vestiuit argento. Item quidam sunt marmorei per constantiæ stabilitatem, & isti sunt viri perfecti, qui sua stabilitate & firmitate sustinent Ecclesiam Dei. Vnde de istis dicitur Hester 1. Columnis marmoreis fulciebantur. Et Cant. 5. Crura eius columnæ marmoreę Item quidam sunt ferrei per iustitiæ seueritatem, sicut sunt illi, qui ad modum ferri cuncta per iustitiam durè percutiunt atque domant. Hier. 1. Dedi te in columnam ferream &c. Item quidam sunt ærei per inconstantiæ debilitatem. Et isti sunt pusillanimes Prælati, qui more æris faciliter & de modico clamant, & conqueruntur, & faciliter deficiunt, & franguntur. Vnde dicitur 4 Reg. 25. & Hier. 52. quòd Nabuchodonosor confregit columnas æreas, quæ erãt ante templum. Quia verè diabolus, qui in isto Rege significatur, tales imbecilles homines per diuersa peccata laniat, atque frangit. Inueniuntur ergo in Ecclesia Columnæ

Nubeæ, per sapientiam & veritatem,
Igneæ, per amicitiam & charitatem,
Ligneæ, per eminentiam & voluntariam paupertatem,
Aureæ, per apparentiam & honestatem,
Argenteæ, per eloquentiam & venustatem,
Marmoreæ, per permanentiam & firmitatem,
Ferreæ, per iustitiam & seueritatem,
Æreæ, per inconstantiam & debilitatem.

Et hoc de columnis sufficit. Vel dic, quòd per columnas nubeas, igneas, aureas, argẽteas intelligũtur boni Prælati. Per columnas verò ligneas, marmoreas, ferreas, æreas intelligũtur mali, q sunt

Lignei,

Lignei,id eft,putribiles,per luxuriam,
Marmorei,id eft,infenfibiles,per ignorantiam,
Ferrei,id eft,duri & indomabiles,per crudelitatem,
Ærei, clamofi, & importabiles, per brigofitatem, &c.
Sufficit.

Collidere. Nota, quòd collidere accipitur pro concutere,confringere,vel caffare.

A **Colligere. Collectio.** Quia collectio idem eft, quod aggregatio, vel acquifitio,feu apprehenfio, poffum breuiter notare, quòd in fcriptura reperitur

Collectio { Dei, Iufti, Impij, Hoftis, Mortis.

Colligit enim { Deus iuftorum cumulos, Iuftus virtutum titulos, Impius gazas & loculos, Diabolus malorum populos, Mors gentes & tumulos.

Colligit enim { Deus iuftos,vt his proficiat, Iuftus virtutes,vt fe perficiat, Auarus pecuniam,vt hanc cuftodiat, Diabolus animas,vt has inficiat, Mors corpora,vt hæc deglutiat.

B ¶ De collectione enim Dei dicitur Efa. 11. quòd ipfe congregabit profugos Ifrael, & colliget difperfos Iuda à quatuor plagis terræ. Ifte eft enim verus agricola, qui in horreo fuo recipit, & colligit omnes iuftos. Vnde nota,quòd ab ipfo colliguntur iufti diuerfimodè,fcilicet,

Fide Deo credendo,
A mundo recedendo,
Per mortem decedendo,
Ad cœlum accedendo.

¶ Prima ergo collectio iuftorum fit, quando per fidem fibi credìtur. Deus enim in agro mundi fideles colligit, in quantum ad fidem fuam facram ipfos per prædicatorum doctrinam conuertit. Figura 4.Regum 4.vbi vnus de pueris collegit colloquynthidas amaras, quas tandem mixta farina Helifæus dulcorauit, quia fcilicet amari, id eft, infideles, per pueros Helifæi,id eft,per Chrifti prædicatores primitus colliguntur, & fic farina diuinæ gratiæ poftea dulcorantur. Matthæ. 7 Numquid colligunt de fpinis vuas, id eft, ex malis bonos? quafi dicat fic. ¶ Secunda iuftorum collectio fit,quando à mundo ad ftatum pœnitentiæ refugitur.Deus enim in alienis hortis herbas colligit,quas in apotheca religionis conficit, & fic alios inde lenit. Vnde fic collectis,& ad religionem conuerfis videtur Dominus dicere illud 2. Paralipomen. 34. Colligam te ad patres tuos. ¶ Tertia iuftorum collectio fit,quando per mortem hinc receditur. Agricola enim quandoque colligit fructus immaturos,quandoq; maturos. Sic De⁹ p mortē colligit ad placitū iuuenes & puectos. Ideo 4.Reg. 22. dicitur: Tu autem colligeris ad fepulchrum tuum in pace. ¶ Quarta autem collectio iuftorum fit,quando ad gloriam quis recipitur.De quo Efa.58.Gloria Domini colliget te.Ifta eft igitur collectio Dei,qua colligit iuftorum cumulos.

C ¶ Secundò dico, quòd eft collectio iufti, qua colligit virtutum titulos. Apothecarij enim certo, & competenti tempore colligunt herbas, quibus tandem fuas conficiunt medicinas. Apes etiam colligunt flores, quibus tandem conficiunt mella fua.Ericius etiam poma colligit, & poft retrocedendo defert ad cubiculum, vt poft in hyeme inde viuat. Sic re vera iufti, dum durat tempus opportunum, fcilicet,tempus merendi, colligunt & acquirunt herbas diuinarum fcientiarum, flores virtutum & gratiarum, fructus præmiorum, & cœleftium opulentiarum, quibus fcilicet in hyeme poffint viuere, quando per mortem retroceſſerint, & venerit tempus anguftiarum. De tali ergo bonorum collectione dicitur in Pfalm. Dante te illis colligent, aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate. Et benè dicit: Dante te,& aperiēte te; quafi dicat,fine Deo nō poteft fieri talis collectio. Vnde ipfe dicit Matth.12. Qui non eft mecum, contra me eft; & qui non colligit mecum, difpergit. Et ideò iufti præcipitur illud Deuteron.11. Colligatis frumentum,oleum, & vinum, fœnum ex agris ad alenda iumenta, Vbi nota, quòd iufti debent colligere

Temporalem pafturam, qua poffint enutriri. (Fœnum, inquit, ad alenda animalia.)
Spiritualem fcripturam, qua poffint erudiri. (Vinum, inquit.)
Virtualem mixturam, qua debent præmuniri. (Frumentum.)
Æternalem vncturam, qua poffint deliniri. (Oleum.)

Quia re vera loco & tempore colligenda funt
Temporalia,quæ funt fœnum,
Spiritualia,quæ funt vinum,
Virtualia,quæ funt frumentum,
Æternalia,quæ funt oleum.

De temporalibus enim, quæ licitè pro neceſſitatibus poffunt colligi, dici poteft illud Ioan. 6. Colligite, quæ fuperfuerunt, fragmenta, ne pereant. De fpiritualibus enim dicit Hierem. 40. Collegerunt vinum, & meffem multam. De virtualibus verò dicitur de viro iufto Cantic.6. Dilectus meus defcendit in hortum fuum ad aream aromatum,vt pafcatur in hortis, & lilia colligat. Lilia, dico, id eft,virtutes. De æternalibus verò, quæ notantur per oleum dicitur Deut 16.Die feptimo,id eft,in requie Paradifi collecta eft Domini Dei tui. Ifta eft ergo collectio iufti.

¶ Tertiò dico,quòd eft collectio impij,quia fcilicet mali non D ceffant fuperfluè terrena colligere. Vnde Salomoni reprehenfiuè dicitur Ecclefiaft. 47. Collegifti quafi orichalcum aurum, & vt plumbum compleſti argentum, & inclinafti fœmora tua mulieribus.

¶ Quartò eft collectio diaboli, feu hoftis, qui fcilicet fecum E colligit & aggregat malos in infernum. Matth. 13. Colligite zizania ad comburendum,&c.

¶ Quintò eft collectio mortis,quæ fcilicet colligit bonos. E- F fa. 57. Viri mifericordiæ colliguntur. Et etiam malos. Ioan.15. Colligent eum, & in igne &c.

Collis. Nota, quòd colles in fcriptura fignant in bono, & A in malo. In bono enim

Colles fignant { Viros eminentes, Status excellentes, Gradus prominentes.

Signat, dico, { Eminentiam fanctitatis, Excellentiam dignitatis, Prominentiam fœlicitatis.

¶ Primò,quòd collis fignat vitæ eminentiam. Nam ficut colles funt montes in altum longius cæteris terræ partibus apparentes:fic fancti viri propter oculum meritorum plus cæteris apparent, & eminent,& verfus cœlum per contemplationem & affectionem altius fe exaltant. Genef. 49. Donec veniret defiderium collium æternorum. Et ficut colles (vt communiter) loca herbofa, fructuofa, & luminofa, tuta infuper, & non ruinofa, læta etiam, & folatiofa, quia fcilicet cantus auium ibi frequentius folet audiri: fic viri perfecti funt herbidi virtutum folijs, funt roridi doctrinæ fluuijs, funt lucidi contemplationis ftudijs, funt tuti atque folidi conftantiæ & perfeuerantiæ refugijs. Ibi (dico) eft herbarum, id eft, virtutum copia, quia fcilicet pax & iuftitia vigent ibi. Pfalm. Sufcipiant montes pacem populo, & colles iuftitiam. Item ibi fluit facra fcientia. Efai. 40 Aperiam in fupremis collibus flumina. Item ibi viget laus & lætitia. Pfalm. Exultatione colles accingentur. Item ibi manet vis & conftantia, vel etiam fpes & victoria. Vnde de Dauid legitur, quòd ipfe manebat in locis tutiffimis,in colle Achile, 1 Reg. 23.

¶ Item collis fignat dignitatis excellentiam. Vnde reprehen- B duntur præfumptuofi, Hierem. 40 Habitans in cauernis,apprehendere niteris altitudinem collis. De fuperbis etiam in dignitatibus conftitutis dicitur Hierem. 50. Tranfierunt de monte in collem, obliti funt cubiculi fui. In iftis autem collibus mundanarum dignitatum, vel etiam in collibus, fcilic. in mundi altis hominibus & elatis abundant hodie mundi mala. Ibi enim eft

Infectio carnalitatis,
Elatio pompofitatis,
Deceptio mendacitatis,
Terræ motus tribulationis,
Siccitas indeuotionis,
Sterilitas omnis perfectionis.

¶ Et faciliter cadit ibi fulmen & ruina æternæ damnationis. In collibus enim mundanarum dignitatum homines carnalitatib. inquinantur. Hiere.13. Sup colles in agro vidi abominationes. Et Ezech 32. Implebo colles fanie. Itē homines pompofitatib. ventilantur in collibus, quia ibi (vt cōmuniter) flat maior ventus. Sopho.1. Contritio magna à collib⁹. Item ibidē homines ab adulatoribus defraudantur. Vnde Ofeæ 4. Super colles accenderunt thymiamata. Item in iftis collibus homines indigni à malis fuperioribus promouentur. Vnde dicitur de Achab 4. Regum 17. quòd ipfe pofuit ftatuas & lucos in omni colle fublimi. Item ibi homines faciliter mentiuntur. Hierem. 3. Verè mendaces fuerunt colles. Item ibi timor & tribulatio generantur. In collibus enim fit facilius terræ motus: fic apud altos homines accidunt multæ tribulationes. Vnde Efaiæ 54. Montes commouebuntur,

mouebuntur, & colles contremiscent. Et Hierem. 4. Omnes colles conturbati sunt. Item siccitas indeuotionis ibi amplior reperitur. Vnde Esa. 41. Colles quasi puluerem ponens Item ibi virtutum sterilitas horribilior inuenitur. Esa. 42. Desertos faciam montes excelsos, & colles, & omne germen eorum exsiccabo. Item ibi fulmen æternæ damnationis facilius præsentitur. Deus enim istos colles in iudicio ponderabit. Esa. 40. Iste librauit in pondere montes, & colles in statera, postea verò ipsos per damnationem conteret & cassabit. Vnde 4. Regum 19. Erunt in ruinam collium compugnantium ciuitates munitæ. Patet ergo, quòd collis signat dignitatis excellentiam, seu etiam præ- C sumptionem & superbiam. ¶ Item signat fœlicitatis opulentiam. Collis enim est terra in simul cumulata. Et sic in Paradiso sunt omnia bona cumulata, & aggregata, ibi enim crescunt

Poma satietatis,
Thura suauitatis,
Lac dulcedinis & voluptatis.

Sunt ibi (dico) poma satietatis. Deut. 33. De pomis fructuum Solis & Lunæ, de vertice antiquorum montium, de pomis collium æternorum. Item est ibi thus suauitatis. Cantic. 4. Ascendam ad montem Myrrhæ, & ad collem Thuris. Item est ibi lac voluptatis. Ioel. 3. Colles fluent lac & mel. Et sic collis accipitur in bono; in malo autem statum superbiæ, vel etiam ipsos superbos, elatos & inflatos significat. Esai. 2. Visitabo super omnes colles eleuatos &c. Sufficit.

A **Collocare.** Nota, quòd collocare idem propriè est, quod aliquid alicui ponere, & firmare, & radicaliter stabilire, & ideò collocare dicitur quasi completè locare. Dicam ergo breuiter, quòd secundum diuersitatem locorum est diuersitas collocationum; & sic dico, quòd boni collocantur

In
- Cœlo ad contemplandum,
- Terra ad laborandum,
- Inferno ad meditandum,
- Religione ad pœnitendum,
- Ecclesia ad præsidendum,
- Scriptura ad discendum,
- Paradiso ad perfruendum.

B ¶ Dico ergo, quòd in cœlo est collocatio contemplantium. Vnde de lepore leui & fugitiuo, & qui dormit oculis apertis, secundum aliquos, dicitur Prou. 30. quòd est animal sapientissimum, quia collocat in petra cubile suum. Sic contèplatiui, leues, pauperes, & vigiles in soliditate cœlesti collocant mentaliter semetipsos. Item est collocatio laborantium, id est, actiuorum, de quibus dicit Psalm. quòd Deus collocauit illic esurientes, & constituerunt ciuitatem habitationis. Item est collocatio meditantium, scilicet illorum, qui pœnas meditantur æternas. Psal. Collocauit me in obscuris sicut mortuos sæculi. Item est collocatio pœnitentium, qui scilicet ponuntur in religione & in Ecclesia, vt bonum iugiter operentur. Vnde de Iuda Macchabæo dicitur 1. Macch. 4. quòd ipse in Hierusalem collocauit viros, qui legem facerent. Item est collocatio præsidentium. Vnde Salomon dicebat 3. Reg. 2. Collocauit me Dominus super solium patris mei. Item est collocatio addiscentium & scientium, qui scilicet in Scriptura collocant sibi sedē. Vnde de Sunamitide dicitur 4. Regum 4. quòd ipsa collocauit filium suum super lectum hominis Dei. Sunamitis est enim ratio, quæ filium suum, id est, intellectum collocat in Scriptura, quæ est lectus cuiuslibet viri Dei. Item est collocatio triumphantium, scilicet beatorum, qui dicunt illud Psalm. 23. Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ, ibi me collocauit &c. Vide infra de Loco.

A **Collum.** Nota, quòd collum, quod est medium inter corpus & caput, per quod cibus in corpus trahitur, potest significare Prælatos & Prædicatores, qui inter Deum & corpus suum, scilicet Ecclesiam, sunt medij, & per ipsos cibus doctrinæ alijs ministratur, vel etiam cibus eleemosynæ, vel subsidij temporalis corpori subditorum in necessitatibus erogatur. Et nota, quòd debet esse Collum

Altum,
Mundum,
Rectum,
Flexuosum,
Virtuosum,
Clamosum.

¶ Altum dico, quia sicut collum in alto corporis situatur, & sursum etiam tendit & eleuatur: sic isti pro certo debent esse alti per vitæ eminentiam, & in altum tendentes per contemplationis excellentiam. Vnde Cant. 4. Sicut turris Dauid, sic collum tuum. Item debet esse mundum. Collum enim est vna de partibus corporis, quæ mundius seruantur. Sic isti cæteris hominibus debent esse mundiores & sanctiores. Vnde Cantic. 7. Collum tuum sicut turris eburnea. Item debet esse rectum, quia scilicet collum gibbosum non est commendabile. Sic isti per iustitiam debent esse recti, non per iniustitiam tortuosi. Esa. 3. Ambulauerunt extento collo. Quod est contra superbos, qui habent gibbum in gutture, & in collo, sicut in montibus Pirenæis propter potum aquæ frigidæ habent multi. Item collum debet esse flexuosum. Collum enim reflectitur ad omnem partem: sic isti debent esse flexibiles, & conuertibiles, & inclinabiles, secundum loca, & tempora, & casus. Vnde Genes. 51. dicitur, quòd Ioseph habebat in collo suo torquem auream. Torques enim aurea est flexuitas pietatis. Item debet esse virtuosum, sicut patet de bobus, & alijs animalibus, & maximè de leone, quæ maiorem fortitudinem habent in collo. Sic verè isti debēt esse fortes, & constantes, & in bonis actibus perseuerantes & virtuosi. Vnde Iob. 41. In collo eius morabitur fortitudo. Item debet esse sonorum seu clamosum, omnia enim animalia per collum sonum emittunt. Sic ista colla, scilicet, Prædicatores & Prælati debent sonū prædicationis emittere, & viam veritatis alijs proclamare. Vnde Iob. 39. Quis circumdedit collo equi hinnitum? Et sic ergo patet, quòd isti possunt dici Collum

Altum, per contemplationem,
Mundum, per conuersationem,
Rectum, per iustitiæ executionem,
Flexibile, per clementiam,
Forte, per constantiam,
Clamosum, per eloquentiam.

B ¶ Quantum ad mores autem per collum intelligitur fastus superbiæ & arrogantiæ, & etiam virtus constantiæ & permanentiæ. Collum enim est situm in alto loco. In collo etiam, quando tenetur extensum, apparet signum superbiæ. Ideò de superbo dicit Iob: Currit aduersus Deum erecto collo. Superbi enim sunt similes leoni, cuius collum est inflexibile secundum Plin. Lupus etiam collum non potest flectere, nisi tantum in malo, quando fiunt tonitrua, vt dicit Physiologus. Sic verè superbi collum opinionis, & obstinationis, & præsumptionis suæ ita habent rigidū & superbum, quod ipsum flectere ad humilitatem non possunt, nec ad bonum aliquod inclinare. Nehe. 3. Magistratus non supposuerunt colla sua in opere Dei sui, nisi fortè, quando tonitruū alicuius terribilis diuini iudicij audiunt sonuisse, quia sicut dicitur Eccles. 33. Iugum & lorum curuant collum durum. Ideo dicitur Luc. 17. quòd vtilius est, si lapis molaris suspendatur ad collū eius, & submergatur in mare. Vtile enim est superbis, quòd moles tribulationum collo superbiæ suæ adhæreat, & quòd in mare tribulationum mergantur, vt exinde ad humilitatem flectātur.

¶ Iterum collum in bono signat C

Spei fulcimentum,
Libertatis animæ monumentum,
Fortitudinis & constantiæ firmamentum.

Signat spei & fiduciæ certitudinem. Collum enim sicut sursum erigitur versus caput, sic spes & fiducia versus Deum. ¶ Et nota, quòd collum est

Rotundum,
Forte,
Neruosum,
Osseum,
Sonorum.

Sic spes debet esse

Rotunda, mentem in Deum circulariter reducendo,
Fortis & ossea terribilia pro Domino sustinendo,
Mobilis & neruosa, per bona opera se mouendo, & se ab hostib. defendendo, & p discretionē circumspiciendo.

Vnde illud Canti. 4. Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis. Signat etiam libertatis animæ magnitudinem. Omne enim animal tunc est liberum, quando collum non habet vinculis alligatum. Sic anima tunc est libera, quando vitiorum vinculis non est vincta. Et ideò sicut homo, qui benè vult animal tenere, solet illud in collo ligare: sic diabolus catenam verecundiæ in collo animæ, id est, in libertate ipsius ponit, ita quòd vocē confessionis & orationis emittere nequit, & sic eam in sua potestate detinet, & custodit. Ideò diabolus videtur dicere cuilibet illud Hieremi. 28. Fac tibi vincula, & catenas, & pones in collo tuo. Cuius contrarium consulitur Esai. 52. Consurge &c. solue vincula colli tui captiua filia Sion. Signat constantiæ firmitudinem. Ista enim dicitur fortissima, & inflexibilis propositi in bono. Iob. 41. In collo eius morabitur fortitudo &c.

Comburere. Nota, quòd comburere idem est, quod completè vrere, & cremare. Differentia A enim est inter ardere, & comburi. Ardere enim de se non signat aliquam substantiæ consumptionem. Comburi autem signat substantiæ consumptionem & destructionem; & ideò Comburi (vt communiter) signat in malo. Inuenitur enim triplex Combustio in sacra Scriptura, scilicet,

Combustio

Combuſtio { Spiritualis, Temporalis, Æternalis.

B ¶ Comburitur enim homo ſpiritualiter criminibus, temporaliter tribulationibus, æternaliter pœnis & ignibus. Eſt igitur combuſtio præcauenda, combuſtio ſuſtinenda, combuſtio metuenda. ¶ Dico ergo primo, quod eſt combuſtio præcauenda, & iſta eſt combuſtio vitiorũ. Sunt enim aliqua vitia, quæ habent igneam naturam, quia ſcilicet hominem per mala deſideria comburunt, cruciant, & inflammant. Pſal. Flamma combuſſit peccatores. Specialiter autem tria vitia habent comburere, ſtimulare, & ſollicitare mentem humanam, ſcilicet, luxuria, quæ inflammat ad voluptates, auaritia, quæ inflammat ad facultates, inuidia, quæ inflammat ad malignitates. Luxuria enim comburit ſicut comburitur calx, quæ ignem habet virtualiter incluſum, & ideo modicæ aquæ ſupereffuſione totaliter comburitur, aperitur, & diuiditur, & ſenſibiliter fumat, & ardet, & quicquid tangit, vrit, & lædit. Sic vere (chariſſimi) caro noſtra ignem luxuriæ habet naturaliter incluſum, ita quod ſi aqua delitiarum aſpergitur, faciliter per concupiſcentiam inflammatur, & tunc fumamus mala deſideria, aperimur per mala colloquia, alios comburimus per mala exempla. Caro enim eſt ſicut Baſiliſcus, qui flatu ſuo omne viride comburit, & non ſolum tangendo, ſed etiam reſpiciendo occidit, & aues volantes detrahit, & conſumit, ſicut dicit Pli. Quia re vera (chariſſimi) quamuis homo ſit viridis per honeſtam conuerſationem, quamuis ſit auis volans per altam contẽplationem, quanquam ſit longe diſtans per ſolitariam habitationem, a Baſiliſco tamen, id eſt, à carne propria, vel etiam aliena ſæpiſſime per concupiſcentias comburitur, & ab arca contemplationis detrahitur & aufertur. Ezech. 20. Comburã in te omne lignum viride, & omne lignum aridum, non extinguetur flama ſucceſſionis, vbi nota, quod luxuria Iuuenibus inſidiatur (Lignũ viride) Senibus iniuriatur (Lignum aridum) firmiter concomitatur, vel finibus non limitatur (Non extinguetur inquit) Iſta eſt

C ergo combuſtio præcauenda. ¶ Secundo dico, quod eſt quædam combuſtio ſuſtinenda. Et illa eſt combuſtio mundanarum tribulationum & correctionũ, ſicut vſtio eſt Spiritus ſancti. Equus enim comburitur vt ſanior fiat. Phœnix ſeipſam comburit, vt reiuueneſcat. Aloe & thus comburitur, vt ſuauis odor exinde euaporando redoleat. Sic vere boni in hoc mundo ſuſtinent combuſtionum tribulationes & correctiones, vt ad ſanitatem gratiæ reducantur, vt per conuerſionem perfectam iuueneſcant, & renouentur, & vt fragrantia ſuæ bonæ famæ alij delectentur. Quia re vera (chariſſimi) iſta combuſtio tria cõſueuit facere ſcilicet ſanitatem gratiæ introducere, & infirmitatem peccatorum curare, conditionem mutare, & renouare, & per patientiam ibidem habitam famæ bonæ odorem vndique diuulgare. Vnde de tali combuſtione dicitur Apoc. 8. Omne fœnum viride combuſtum eſt. Sed circa hoc nota, quod comburendi ſunt

Carnales, vt corrigantur,
Perfecti, vt corrumpantur,
Obſtinati, vt deſtruantur.

D ¶ De carnalibus enim dicitur Eccl. 38. Vapor ignis comburit carnes eius. Et 1. Reg. 31. combuſſerunt cadauer Saul. Et in Pſal. Vre renes meos & cor meum. Item de combuſtione bonorum dicit Iacob Gene. 31. Æſtu & gelu vrebar. De obſtinatis vero, & malis, quomodo tribulationibus vri debent, dicitur Eſa. 33. Spinæ con-

E gregatæ igni comburentur. ¶ Sed nota hic, quod quidam comburunt alios.

Per iuſtitiæ ſeueritatem, ſicut boni Iudices,
Per ſæuitiæ crudelitatem, ſicut mali Principes,
Per malitiæ peruerſitatem, ſicut iniurioſi & detractores.

Bonus .n. Prælatus & Iudex eſt ſicut Incolæ regionis vbi creſcit piper, qui igne accenſo ſyluam igni comburunt, vt Serpentes fugiant, & remaneat granum purum. Sic iſti in ſylua, id eſt, in patria ignem, id eſt, fortem, & aſperam iuſtitiam exercent, vt Serpentes, id eſt, mali extirpentur, & comburantur, boni vero in pace maneant, & verſentur. Leuit. 16. Comburent igni tam pelles, quam carnes vituli & hirci. Luc. 3. Paleas comburent igni inextinguibili, triticum autem congregabunt in horreum ſuum. Secundi ſ. Principes crudeles, & Tyranni ſunt ſicut Draco, qui de naribus ſpirat ignem, ita quod aerem inflammat, & vrit. Sic vere crudeles & tyranni, qui ignem crudelitatis, rapinæ, & ſæuitiæ ſemper ſpirant, ſunt ſæpiſſime cauſa, quod aer, id eſt, patria circumiacens comburatur, & ſuis exactionibus deſtruatur. Vnde ipſi ſunt ſicut ignis, qui comburit ſyluam, & ſicut flamma comburens montes. Iſti enim dicuntur ignis per crudelitatem interiorem. Comburere ſyluam, id eſt, populum inferiorem. Etiam dicuntur inflammare montes, id eſt, populum ſuperiorem. Iſti tertij, id eſt, detractores ſunt ſimiles Rhamno, de quo dicit Pli. quod igneæ eſt naturæ. Nam in partibus Orientis in feruore æſtatis flãte fauonio per ſe inflammatur, ita quod ignis tantus ibi quandoque accenditur, quod tota ſylua cõburitur. Sic vere à detractoribus, & verborum falſis relatoribus inter partes quandoque tantus ignis iracundiæ, & diſcordiæ gignitur, quod exinde guerræ, & rapinæ exterius, odia vero & triſtitiæ interius generantur, ex quibus & ipſi & tota patria comburuntur, depauperantur, & grauantur. Vnde Apoca. 8. Tertia pars terræ combuſta eſt. Iſti igitur ſunt combuſtores Diaboli, quos ſcilicet Diabolus mittit ad terram domini comburendam. Veruntamen illi qui comburuntur, & qui per iſtos malos pœnis, & laboribus affliguntur, ſi cum patientia ſuſtinere voluerint, gloriam conſequentur æternam, quia ſicut dicitur Iac. 5. Beatificamus eos, qui ſuſtinuerunt. Iſta eſt ergo combuſtio ſuſtinenda. ¶ Sed tertio dico, quod eſt quædam F combuſtio metuenda, ſcilicet combuſtio ignis æterni. Sic enim eſt in alio mundo, ſicut eſt in quadam ciuitate Indiæ, quæ dicitur Columbum, quæ eſt patria vbi piper naſcitur, de qua dicitur in lib. de Mirabilibus Orientis, quod quando aliquis moritur, ſepulturæ non traditur, ſed igni comburitur, & non ſolum ipſe, imo etiam vxor ipſius tota viua cum eo concrematur. Nolunt enim quod ſine vxore ad aliud ſæculum tranſeat. Sic vere (chariſſimi) quando Indi nigri, id eſt, Dæmones vident aliquem peccatorem mortuum, ipſum pro certo non permittunt in Paradiſi cœmiterio ſepeliri, imo ipſum in Inferno ſepeliunt, & comburunt, ſicut patet de diuite Epulone Luc. 16. & non ſolum ipſum imo etiam vxorem eius, quia re vera & vxores, & ſimiliter filij, & mali conſiliarij, & fautores malorum cum impijs Inferni ignibus mancipantur. Vnde Iudic. 15. Aſcenderunt Philiſtæi, & combuſſerunt tam vxorem eius quam patrem. ¶ Circa quod notandum, quod in iſto igne debent comburi tria genera perſonarum ſcilicet

Superbia tumentes,
Luxuria fœtentes,
Sæuitia pungentes,

¶ Comburentur igitur in Inferno illi, qui ſunt tumentes per ſuperbiam. Vnde Pſal. Montium fundamenta comburet. Item illi, G qui ſunt fœtentes per luxuriam. Vnde Eſa. 9 Veſtimentum mixtum ſanguinis erit in combuſtionem, & cibus ignis. Item illi, qui ſunt pungentes per ſæuitiam. Vnde Eſa. 33. Spinæ congregatæ igni comburentur. Et ſic patet, quod triplex eſt combuſtio. ¶ Sed nota, quod inueniuntur tria, quæ impediunt combuſtionem. Primum eſt quidam lapis, qui dicitur amatides, quo ſi ve- H ſtis tacta fuerit, comburi non poterit, ſecundum Plin. Secũdum eſt Lana de terra Abraham, quia dicitur in libro de Mirabilib. Orientis, quod Lana illius patriæ, ſi veſtimentum exinde fiat, præſeruat hominem à combuſtione. Tertium eſt ſpina, quæ dicitur ligna ſethim, quæ incombuſtibilis eſt naturæ. ¶ Pro certo (chariſſimi) ſic ſunt loquendo ſpiritualiter tria quæ a prædictis malis combuſtionibus nos preſeruant. Primum eſt lapis amatides, id eſt, amaritudo pœnitentiæ. Secundum eſt veſtimentum ſeu Lana de terra Abraham, id eſt, decentia honeſtæ apparentiæ. Tertium durities lignorum ſethim, id eſt, fortitudo patientiæ. Iſta enim tria qui habet malis ignibus non comburitur, nec in hoc ſæculo, nec in alieno. Patet in præſenti de viris perfectis, qui licet in igne tribulationis poſiti ſint, tamen non comburuntur per impatientiam, nec per aliquod vitium conſumuntur. Vnde iſti ſunt ſicut rubus Exod. 3. qui ardebat, & non comburebatur. Patet etiam in alio mundo, vbi in igne Purgatorij animæ bonæ affliguntur, & tamen ad conſumptionem vltimam non deducuntur. Vnde Eſa. 43. Cum ambulaueris per ignem non combureris &c. Vide in titulis de ardere, de igne, & de vrere.

Comedere.

Quamuis multa ſignificet in ſcriptura ſiue in bono ſiue in malo, iſtud tamen poſſumus notare quod quia comedere idem eſt, quod cibum & nutrimentum recipere, ideo triplicem comeſtionem poſſumus inuenire. Eſt enim comeſtio ſeu receptio ſpiritualium, temporalium, & æternalium. Comeſtio ſpiritualis eſt triplex, ſcilicet comeſtio ſeu acquiſitio A

Virtutum & meritorum,
Scientiarum & documentorum,
Euchariſtiæ & ſacramentorum.
Primo modo comedunt perfecti.
Secundo modo diſcreti.
Tertio modo deuoti.

Iſtis enim tribus modis debemus comedere ſcilicet recipiendo

Gratiarum refectionem,
Doctrinarum inſtructionem,
Sacramenti communionem.

¶ De comeſtione ſeu incorporatione bonorum ſpiritualium dicitur Prouerb. 13. Iuſtus comedit, & replet animam ſuam, venter autem impiorum inſatiabilis. De comeſtione ſeu acquiſitione ſcientiarum dicitur Cant. 5. Comedite amici mei, & bibite. De comeſtione ſacramentalium dicitur Eccle. 9. Vade comede in

lætitia panem tuum. Dicamus ergo chariſſimi, quod ſicut videmus, omnia mortalia, & caduca indigent comeſtione & nutrimenti receptione, ſicut patet de arboribus, quæ continuum recipiunt nutrimentum à terra & ab aqua, de animalib. quæ à fructibus, & aere &c. Homines enim & animalia morerentur, arbores & herbæ ſiccarentur niſi comedendo & nutrimentũ ſumendo quotidie fulcirentur, & ſuſtentarentur. Comeſtio enim vtiliũ

Vitam conſeruat,
Humorem reſtaurat,
Corpus robotat,
Animam lætificat,
Appetitum quietat.

¶ Sic re vera (chariſſimi) neceſſe eſt, quod ſi volumus ſpiritualiter viuere, cibum ſpiritualium comedamus ſcilicet deuotionem, lectionem, Euchariſtiam &c. quia vere per talem comeſtionem humor gratiæ reparatur, vita gloriæ præparatur, fortitudo conſtantiæ roboratur, anima per lętificationem conſolatur, & appetitus deſideriorum noſtrorum in bono figitur & quietatur, & ideo Heliæ dormienti præceptum eſt. Surge comede, quia grandis reſtat tibi via. Et ſequitur, quod ambulauit in fortitudine cibi illius vſque ad montem Dei. De comeſtione ergo ſpirituali videtur loqui Ezech. 2. in fine, & in principio tertij, vbi dicitur. Aperi os tuum, & comede quæcunque ego do tibi. Et vidi, & ecce manus miſſa ad me in qua erat liber inuolutus, & ſcriptæ erant in eo lamentationes & carmen & væ. Et dixit mihi. Fili hominis quodcunque inueneris comede, Comede volumen iſtud. Et vadens loquere filijs Iſrael. & ſequitur. Comedi illud, & factum eſt in ore meo quaſi mel dulce. Iſte eſt liber ſacræ Scripturæ (chariſſimi) quem manus diuinæ miſericordiæ nobis expandit, in quo pro certo inueniuntur ſcriptæ lamentationes viatorum, væ damnatorum, carmen beatorũ, quem pro certo debemus comedere, & per ſtudium nobis incorpotare, vt filijs Iſrael, id eſt, cæteris fidelibus ſciamus, & poſſimus loqui, & prædicare. Et pro certo ſi ipſum comederimus, legerimus, & ſtuduerimus, ipſum melle dulciorem inueniemus. ¶ Exponamus igitur de ſpirituali comeſtione illam auctoritatem Cant. 5. Comedi fauum meum cum melle meo, bibi vinum meum cũ lacte meo. In quibus verbis aduerte, quod tria ſunt comedenda principaliter, ſcilicet

Diuinæ ſapientiæ nutrimentum (mel)
Charitatis, & gratiæ condimentum (vinum)
Panis Euchariſtiæ Sacramentum (lac)
Primum eſt cibus illuminatiuus vel mundificatiuus (mel)
Secundum cibus lætificatiuus (vinum)
Tertium cibus viuificatiuus (lac)

Mel enim ſordes mundificat, vinum corda lætificat, & lac vitam
B prolongat ſeu fortificat, ſicut patet in pueris. ¶ Comedamus ergo nutrimentum ſanificatiuum (Mel inquit) Multa enim comeduntur, vt ſanitas habeatur, & non ſolum, vt corpora nutriãtur. Vnde dicit Plin. de Serpente, quod fœniculum comedit contra viſus obſcuritatem. Ceruus etiam comedit quandam herbã, quæ dicitur Dictamus, vt virtute eius ſagittas de corpore ſuo eijciat, Muſtela comedit rutam, vt contra Baſiliſcum præualeat Sic re vera (chariſſimi) ſi nos fuerimus ſicut Serpentes per prudentiam & diſcretionem. Matt. 10. Eſtote prudentes ſicut Serpentes, ſicut Ceruus per deſiderium & affectionem. Pſalm. Sicut Ceruus deſiderat ad fontes aquarum &c. Sicut Muſtela per audaciam & ſtrenuitatem, pro certo nos debemus comedere & nobis incorporare nutrimentum ſacræ Scripturæ, & ſapientiæ diuinę & ſcientiæ, quia vere iſta eſt ſicut fœniculum illuminans noſtram cœcitatem. Iſta eſt Dictamus eijciens ſagittarum Diaboli venenoſitatem. Iſta eſt ſicut ruta eliminãs Baſiliſci, & carnis, ſeu hoſtis poteſtatem, & auctoritatem. Comedamus ergo eam, & ſtudeamus in ipſa, vt illuminetur noſtra cæcitas obſcurata, vt ſanificetur noſtra infirmitas vulnerata, vt etiam ſuperetur hoſtis malignitas venenata. Ad iſtum ergo cibum comedendum inuitat ſcriptura Cant. 5. Veniat dilectus meus in hortum ſuum, vt comedat fructus Pomorum ſuorum. Hortus enim cõmuniter omnibus nobis eſt ſacra Scriptura, vbi ſunt multæ Pomi plenę fructibus, id eſt, multi libri pleni ſcientijs, quos pro certo ſtudendo debemus colligere, & guſtare. Iſte eſt ergo cibus ſanificatiuus. Quod oſtenditur cum dicitur, Mel. Mel enim habet virtutem mũdificatiuam, habet etiam virtutem viſus depuratiuam, & illuminatiuam. Abſtergit enim diſſoluit & conſumit humores groſſos ab oculo. Nec mirum, cum mel ex floribus conficiatur, qui prę cęteris rebus medicinales eſſe noſcuntur. Re vera (chariſſimi) mel eſt ſacra Scriptura, quæ ex pluribus apum floribus, id eſt, ex ſanctorum patrum ſcientijs eſt confecta. Iſta enim ſordes ruditatum ab oculo intellectus mundificat, & viſum fidei & ſcientiæ illuminat, & illuſtrat, & ſic ſanitatem intellectus reparat, & reformat, quod bene figuratum eſt 1. Reg 14. vbi cum Ionathas tinxiſſet ſummitatem virgæ in fauum mellis, & comediſſet, illuminati ſunt oculi eius: virga, id eſt, intellectus noſter, ſi intinctus fuerit in fauum mellis, id eſt, ſtudium ſacræ ſcripturę, oculi noſtræ diſcretionis pro certo illuminabuntur. Ideo præcipitur Prou. 24. Comede fili mi mel, quia bonum eſt. Aduertamus tamen, quod quandoque araneæ circa mel faciũt telas ſuas, & corrumpunt mel. Quandoq; etiam quædam falſæ apes, quæ dicuntur Labion à Plinio, in mel ita auidè & profundè ſe immergunt, quod exinde exire non poſſunt. Iſtæ autem apes à veris apibus fugantur, punguntur, & occiduntur. Sic verè (chariſſimi) circa mel ſacræ ſcripturæ verſantur quandoque araneæ, id eſt, hæretici, qui telis ſuorum falſorum tractatuum & expoſitionum ipſam corrumpere nitũtur. Item ibi morantur Labion, i quidam fatui & ſimplices Theologi, qui quandoque ita profundè ſe immergunt, & de rebus ita profundè tractant, quod exinde neſciunt exire, nec ad finem debitũ applicare, imò quod deterius eſt, ſæpe per multas hæreſes moriũtur, nec non à veris apibus, i. à ſapientibus redarguuntur, contemnuntur, & arguuntur, & etiam, quod peius eſt, deridentur. De talibus poteſt dici illud Prou. 25. Sicut qui mel comedit multum, non eſt ei bonum, ſic qui perſcrutator eſt maieſtatis, opprimetur à gloria. Mel enim indiſcretè comeſtum valde inflat. Sic ſciẽtia indiſcretos per ſuperbiam & præſumptionem habet inflare. 1. Cor. 8. Scientia inflat, charitas autem ædificat. Ideo præcipitur Eccle. 3. Altiora te ne quæſieris, & in ſuperuacuis rebus ne fueris curioſus. Et Rom. 12. dicitur: Non plus ſapere, quàm oportet ſapere. Patet igitur, quod nos debemus comedere nutrimentum ſanificatiuũ
(Mel.) ¶ Secundo dico, quod nos debemus comedere alimentum C
lætificatiuum (Vinum, inquit.) Per vinum enim intelliguntur bona ſpiritualia, ſcilicet, deuotio, contemplatio, diuinæ miſericordiæ conſolatio & ſpes, futurorum cõſideratio. Iſta enim ſunt cibaria lætificatiua, & ad ſpirituale gaudium inductiua. (Vinum, inquit.) Pſalm. Vinum lætificat cor hominis. Eſt enim quædam herba, quæ dicitur apium riſus, quæ comeſta facit hominem ridere. Sic verè bonorum ſpes Paradiſi, & ſpiritualia bona faciunt hominem ſpiritualiter conſolatum. De quo dicitur Eccl. 9. Vade, comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuũ. Illud potiſſimè eſt verum de comeſtione æternæ voluptatis, pro qua ad modum formicæ debemus in æſtate præſentis ſæculi laborare, vt illum cibum in mortis hyeme poſſimus manducare. Prouer. 6. Formica congregat in meſſe, quæ comedat in hyeme. Omnia enim animalia tractant & certant pro comedendo, ſicut patet in muribus, qui prouident &c. Aduerte tamen, quod iſta comeſtio bonorum æternorum eſt ædificatiua triplici ratione. Primo, quia habet fertilitatem. Numer. 6. Comedes panem ſine penuria. Habet ſuauitatem. Canti. 5. Comedi fauum meum cum melle meo, bibi vinum cum lacte meo. Habet ſatietatem. Leuit. 26. Comedis panem in ſaturitate. Iſtud ergo eſt alimentum lætificatiuum. Aduerte, quod eſt quidam lapis dictus Æthites, qui ſub cibo poſitus, non ſinit eum comedi, nec aliqualiter degluti-ri, qui ſi motus fuerit, cibus ſine difficultate aliqua tranſglutietur, ſecundum Dioſc. Sic verè (chariſſimi) cibus gloriæ Paradiſi, ſi lapidem peccati mortalis appoſueris, à te non poterit finaliter manducari. Exod. 29. Non comedentur, quia ſanctificata ſunt. Si autem iſtum lapidem per confeſſionem & pœnitentiam amoueris, tunc ad comedendum iſtum cibum ſine difficultate aliqua finaliter admitteris. 2. Paralip. 31. Comedimus, & ſaturati ſumus.
Iſtud eſt ergo alimentum lætificatiuum. ¶ Sed tertio dico, quod D
nos debemus comedere Sacramentum viuificatiuum & iſtud eſt alimentum Euchariſtiæ, quę pro certo animas viuificat atq; nutrit, Ioan. 6. Qui manducat carnem meam, habet vitam æternã. Quod oſtenditur, cum dicitur (Lac.) Lac enim vnum eſt de principijs humanæ vitæ, ſecundum ſententiam Sapientis Eccleſi. 39. Initium vitæ hominis aqua, ignis, & ferrum, ſal, lac, & panis ſimilagineus, mel, & botrus vuæ, oleum, & veſtimentum. Iſta enim ſunt decem neceſſaria, ad vitam humanam corporaliter nutriendam, quæ etiam ad vitam ſpiritualem neceſſariò requiruntur, videlicet,

Aqua pietatis,
Ignis charitatis,
Ferrum ſtabilitatis,
Sal ſagacitatis,
Lac ſatietatis,
Panis ſacræ ſcripturæ & veritatis,
Botrus vuæ, id eſt, memoria paſſionis,
Oleum, id eſt, lenitas compaſſionis,
Mel, id eſt, dulcedo deuotionis,
Veſtimentum, id eſt, velamẽ bonæ conuerſationis.

Iſta ergo ſunt nobis neceſſaria ad vitam moralem, & ſpiritualem, & maximè lac corporis Chriſti. Lac enim eſt cibus puerorum. Et corpus Chriſti eſt cibus puerorum, & ſanctorũ. 1. Cor. 3.

Tanquam

Tanquam paruulis in Christo lac dedi vobis edere. Ezech. 34. Lac comedebatis, & lana cooperiebamini &c. Vide supra de cibo. Aduerte tamen, quod ille cibus est à nobis comedendus cũ amaritudine cõtritionis, cum memoria mortalis corruptionis, cum dulcedine deuotionis. De primo Iob. 3. Antequam comedã suspiro. & Exod. 12. Cum lactucis agrestibus comedetis illum. Item de secundo dicitur in Psalm. Comederunt sacrificia mortuorum. De tertio autem dicitur Ezech. 16. Similam, & mel, & oleum comedisti, & decora facta es vehementer. Sic ergo patet triplex comestio, quæ à nobis est facienda, quia scilicet nos debemus comedere, vt dictum est, nutrimentum scientiale &c. Vide supra de cibo, vbi multa de Sacraměto altaris inuenies, & etiam de alijs. Sed nota adhuc, quod est quadruplex comestio vituperabilis, videlicet,

Comestio { Voracitatis, Rapacitatis, Detractionis, Consumptionis.

Prima est comestio gulosorum,
Secunda auarorum,
Tertio oblocutorum,
Quarta Dæmoniorum, vel Infernorum tormentorum.

E ¶ Dico ergo, primo modo comedunt gulosi. Isti enim sunt similes Vrso, cuius appetitus est insatiabilis, vix enim ita satiatus fuerit, quod si sibi aliquid proijcitur, quin comedere conetur. Sic vere multi sunt ita gulosi, quod quasi nõ possunt satiari. Esa. 22. Ecce gaudium & lætitia, occidere Vitulos, iugulare Arietes, comedere carnes, bibere vinum. Vt enim dicitur Prouerb. 13. iustus comedit, & replet animam suam, venter autem impiorum insaturabilis est.

F ¶ Item secundo modo comedunt auari. Isti enim comedunt bona aliorum, quæ per fraudes, rapinas, & vsuras deuorant, & extorquent. Iohelis 1. Ignis comedit speciosa deserti. Ignis enim insatiabilis signat auaros, & raptores, qui pro certo omnia speciosa, & delectabilia huius mundi rapiunt, comedunt, & acquirunt. Sicut enim videmus, quod animalia crudelia pugnant cum innocentibus, vt comedant carnes eorum, vnde dicit Pli quod causa quare Vrsus pugnat cum Asino & Tauro, est, vt comedat carnes eorum, cum ipse naturaliter diligat carnes crudas, sic vere charissimi crudeles & malitiosi pugnant hodie per lites, vsuras, & rapinas cum animalib. innocentibus, id est, cũ pauperibus, & simplicibus, vt carnes eorum rodant, comedant, & acquirant. Vnde Hiere. 19. Vnusquisque carnes amici sui comedet, & bene dicit amici sui, quia pro certo tales auari non parcunt homini, ita enim libenter exhæredant socios, vt remotos, consanguineos, vt extraneos. Vt enim dicit Aug. de verbis domini, auarus nec parcit patri, nec matrem cognoscit, nec fratri obtemperat, nec amico fidem seruat. Sicut enim dicit Odoricus in lib. de Mirabilib. Orientis, in India est quoddam Regnũ dictum Dodin, quod in lingua illa idem est, quod immundum, immunda enim gens ibi habitat, & moratur. Comedunt enim carnes crudas & omnem abominationem. Comedit etiam pater filium, filius patrem, vxor maritum, & maritus vxorem. Nam cum aliquis infirmatur, statim filij eius vel amici vadunt ad Idolum suum, vt sciant si de illa infirmitate moriatur, quia si exinde mori debebat, statim ipsum suffocant & eum comedunt, & ad eum comedendum amicos cum festiuitate inuitant. Et hoc ipsi faciunt, vt dicunt, ne parentes eorum à vermibus comedantur, melius est inquiunt, vt comedamus amicos nostros, quam quod vermes in sepulcro comederent eos. Si autem de infirmitate conualescere debeat, tunc ipsum ad dictum Idolum dimittunt. Pro certo (charissimi) quanquam materialiter loquendo, iste ritus nobis fit horribilis, & ignotus, loquendo tamen allegorice, nobis esse dignoscitur notorius, & communis. Constat enim, quod auari habent Idolum suum cui obediunt in hoc mundo, videlicet peccatum auaritiæ, quia secundum Apostolum Gal. 5. Auaritia est Idolorum seruitus. Isti enim Idolo auaritiæ obediunt, secundum quod ab eo sollicitantur, inducuntur vel stimulantur, & nunc contra patrem, nunc contra matrem, nunc contra proximum debacchantur. Cõstat igitur, quod ad stimulationem auaritiæ pater surgit contra filium, filius contra matrem. Vnde dicitur Ezech. 5. Patres comedent filios in medio tui, & filij comedent patres suos. Et istud non solum verum est de filijs naturalib. sed de spiritualibus, & etiam de Ecclesiasticis & Regularibus, & hoc est verũ. Inter istos enim pater, à filio, id est, Prælatus à subdito, & econuerso, & socius à socio impugnatur, quod vtique totum facit præceptum Idoli, id est, auaritiæ corruptela. Hie. 19. Cibabo eos carnibus filiorum suorum, & filiarum suarum. Ista etiam videmus de illis balliuis, qui ad mandatum Idolorum suorum, id est, dominorum suorũ, & magistrorũ alios deuorant, & corrodunt per exactiones, violentias, & rapinas. Et sic ergo patet, quod ista est comestio auarorum de qua dicitur Micheæ 3. Comederunt carnem populi mei. Isti etiam quanto plura comedunt de diuitijs & acquirunt, tanto maiores ab alijs reputantur. Vnde Dan. 14. Nunquid est Bel viuens Deus? nonne vides quanta comedat, & bibat? Ista est ergo comestio, qua comedunt exactores. Isto ergo modo comedunt raptores. ¶ Sed adhuc dico, quod alio modo comedũt detractores. Isti enim sunt similes Serpentibus, qui pullos auium transglutiunt, & comedunt totos viuos, qui scilicet cum dentibus suis, id est, cum verbis detractorijs, quæ ideo dentes dicuntur secundum Isido. quia demunt hominibus bonam famam, alios comedunt totos viuos. Figurati Dan. 14. in illis Sacerdotibus, qui occulte venientes comedebant omnia, quæ ante Deos ponebantur. Quia re vera (charissimi) multi sunt hodie falsi Sacerdotes in Templo Ecclesiæ, qui non cessant comedere, & corrodere per detractionẽ quicquid boni à bonis hominibus Deo offertur. Vnde Eccle. 39. Comedebatis carnes, & bibebatis sanguinem eorum. Isti enim sunt similes Leopardo, qui delectatur comedere stercus humanum, & illud suam reputat suauitatem. Similes etiam Simiæ quæ scrutatur capillos hominis, vt inueniat pediculum vel immunditiam aliqualem, quod cum inuenerit, statim comedit. Sic vere detractores in pediculis, immunditijs, & stercoribus hominum delectantur, hoc est dictũ, in vitijs & criminibus aliorum, & ideo capillos eorum, id est, facta & conditiones aliorum non cessant inuestigare, & scrutari, vt aliquid immunditiæ, id est, aliquid reprehensibile reperiant, quod obloquendo deuorent, & consumant. Mala enim aliorum sunt cibus, & comestio detractorum. Oseæ 4. Peccata populi mei comedent. Ista est igitur tertia mala comestio, quia scilicet comedunt detractores ¶ Quarto inuenitur comestio, qua comedunt Inferni tortores, & ista comestio non est nisi pœnæ exquisitio. Sicut enim canis comedit ouem, & postea à Lupo comeditur, sic vere illi, qui in hoc mundo alios vel alia indebite comedunt, tandem in Inferno à Lupis, id est, Dæmonibus comeduntur, scilicet, quantum ad animam, & quantum ad corpus in sepulchro à Vermibus corroduntur. Iob. 30 Qui me comedunt, non dormiunt. In quo enim peccat quis, in hoc & punietur. Sap. 11. Ideo peccatores, qui comedendo peccant, sicut sunt gulosi, qui comedunt delitias, auari, qui comedunt diuitias, tyranni, qui comedunt alienas iniurias, detractores, qui comedunt & corrodunt aliorũ famas & sufficientias, tales (dico) multoties in Inferno à Dæmonib. comeduntur. Æthiopes enim nigri comedunt Dracones secundum Glossam super Psa. Quia pro certo niger populus Æthiopum, id est, Dæmonum, tales Dracones, id est, tales peccatores finaliter comedent, & vorabunt. Vnde 3. Reg. 21. Canes comedent Iezabel in campo Iezrael. Et sic igitur patet, quod comedunt, & comeduntur mali, & peruersi. Et ista sunt quatuor genera comestionis, quæ à nobis potissime sunt horrenda &c. Vide de cibo, & de detractione, & Eucharistia.

G

H

Commendare.

A Nota, quod cõmendare quãdoque sumitur pro laudare, sicut 2. Cor. 10. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Quandoque sumitur pro committere, vel custodire, sicut 1. Reg. 17. de Dauid dicitur, quod ipse commendauit gregem custodire. Et isto modo accipitur (vt communiter) commendare. Notabis ergo, quod commendatio dicitur illa commissio, qua alicui datur aliquid in custodia vel commisso, & hoc pro tempore, non ad semper, & quod pro libito voluntatis potest repeti & auferri. Et sic notabo, quod in Scriptura inuenitur B

Cõmendatio { Deuotionis, Prælationis, Possessionis, } quã { facit orans humiliter, habet Regens vtiliter, seruat viuẽs humaniter.

Prima, Secunda, Tertia } Commendatio est { Commendabilis, Formidabilis, Miserabilis.

¶ Prima est ergo commendatio deuotorum, quia scilicet ipsi committunt, & commendant domino se & sua, nihil scilicet de se sperando, sed in Deo confidendo, & se & alios protectioni ipsius committendo, sicut dicebat Dauid in Psal. In manus tuas domine cõmendo spiritum meum. Et Act. 20. dicit Paulus alijs discipulis. Commendo vos Deo. Et Act. 14. Commendauit eos Deo, in quem crediderunt.

¶ Secunda est commendatio prælatorum, qua scilicet Deus vel superior committit ipsis animas subditorum. De quo figuratiue dicitur Exod. 22. quod si quis commendauerit proximo bouem, vel asinum, & furatum fuerit, reddet damnum domino. Quia re vera talis cõmendatio facta est Prælatis & custodibus, tali pacto, quod si animæ pereunt propter eorum de-

fectum, luere vel reftaurare tenebuntur, & ideo cauendum eft ne indignis fiat commiffio animarum. Ideo Apoftolis loquens 2.Timo 2 dicebat fic. Hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei funt & alios docere.

¶ Tertia eft commiffio terrenorum, feu etiam caducorum omnium. Et ifta eft illa, qua omnia noftra bona temporalia, naturalia, gratuita, & fortuita funt nobis à Deo conceffa & data, & precario commendata, & ideo more accidentium funt nũc propria, nunc aliena, nunc præfentia, nunc remota, & proculdubio Deus vult, quod nos ficut bonæ fidei commiffarij, ifta nobis cõmendata debite miniftremus, & in melius multiplicantes, cuncta ad laudem ipfius ordinemus, ficut Matth. 25. dicitur, quod pecunia nummularijs committẽda erat cum lucro & vfura ampliori reportanda. Ideo bene dicitur Luc. 12. Cui multum commendatum fuerit, multum exigetur ab eo &c.

A **Comminuere.** Nota, quod comminuere (vt cõmuniter) accipitur pro deftruere, & diffipare, ficut in Pfal. Et comminuam eos ficut puluerem ante faciem venti, vt lutum platearum delebo eos. Vide in alijs titulis confimilibus, & vide infra de minuere, & de minus.

Comes. Vide de focietate.

Commixtio. Vide de coniunctione & focietate, & fimilia, & infra in verbo mifcere.

A **Commiffio. Committere.** Nota, quod cõmittere accipitur pro commendare. ficut 1. Macha 8. dicitur, quod Romani committebant vni homini Magiftratum. Raro tamen in fcriptura fumitur ifto modo.

¶ Item accipitur pro bellare, vel pro bellum facere, vel pro prælio fe aggregare. Vnde 2. Mach. 10. Primo autem folis ortu vterque exercitus prælium commiferunt.

¶ Item fumitur pro delinquere, vel peccare, & fic dicitur de illo peffimo Menelao 2. Machab. 13. quod multa erga aram Dei commifit delicta. Vide ergo in verbo bellare, & de peccare, & commendare &c.

Commorari. Vide infra de mora in litera M & Vide hæc verba habitare, manere, perfeuerare, &c.

A **Commouere. Commotio.** Nota, quod cõmotio fumitur multipliciter in fcriptura. Signat enim in bono, & in malo. Et primo fignat in bono Motum

Timoris, qui mentem concutit,
Doloris, qui culpas excutit,
Amoris, qui cuncta difcutit.

¶ Primus ergo motus timoris & turbationis eft, qui mentem habet concutere. Mens enim viri confiderans rigorem diuinæ iuftitiæ mouetur, & concutitur per timorem, ficut equus folo afpectu virgæ vel calcaris fremit, & commouetur vifibiliter in feipfo. Vnde in Pfalm de commotione timoris dicitur domino Commouifti terram, & conturbafti eam, fana contritiones eius, quia commota eft. Et iterum. Commota eft, & contremuit terra. Et iterum. Conturbati funt, & commoti funt, tremor apprehendit eos.

¶ Secundus eft motus doloris, & contritionis. Ifta eft enim commotio, quam facit flatus infpirationis diuinæ, ex qua fequitur vox & tonitruum confeffionis laudis. Figura Ezech. 3. vbi dicitur, quod ipfe audiuit poft fe vocem commotionis magnæ, fcilicet, alarum animalium percutientium alteram ad alteram, & vocem rotarum fequentium animalia, & vocem commotionis magnæ, fpiritus enim vitæ erat in rotis. Quatuor animalia funt quatuor affectiones, rotæ fequentes funt bonæ operationes, quia pro certo quando in corde fit commotio contritionis, & ibi viget fpiritus vitæ, gratiæ, & diuinæ infpirationis tunc quatuor affectiones inuicem fe concutientes vocem confeffionis folent emittere, & voces rotarum fequentium, id eft, laudem bonorum operum faciunt fonare. Ifta eft igitur commotio contritionis de qua 2. Mach. 13. Commoueantur contritione fua. Et illud Pfal. Sana contritiones eius quia commota eft.

¶ Tertio dico, quod eft commotio amoris & affectionis. Et ifta eft, quando quis commouetur

Ad fraternam compaffionem,
Ad fidei zelum & deuotionem,
Ad iuftitiæ executionem.

Ignis enim folet commouere materiam, in quam agit, patet in fcintilla accenfa, quæ furfum mouetur. Sic charitas mentem commouet ad omnia fupra dicta. De motu compaffionis dicitur Genefis 43. quòd commota funt vifcera Iofeph fuper fratrẽ fuo. De motu zeli dicit Dominus, loquens de Phinees, Num. 25. Phinees zelo meo commotus eft contra eos, id eft, contra idololatras. De commotione autem iuftitiæ dici poteft illud Efaiæ 29. Vifitabitur in tonitruo & commotione. Vifitatio enim eft idem, quod iuftitiæ executio. Sic ergo fumitur Commotio in bono.

¶ Secundò principaliter dico, quod inuenitur commotio in malo; & fic dico, quod mali commouentur B

Inconftantiæ faltu,
Iracundiæ tactu,
Difcordiæ fluctu,
Mœftitiæ luctu.

¶ Commouentur (dico) per inconftantiam, quæ non nouit ftare. Vnde de inconftantibus, qui nunquam perfeuerant in vnum finem, nec quantum ad fe, nec quantum ad alios, nec quantum ad proximum, nec quantum ad Deum, fed femper fluctuant & mouentur, poteft dici illud Efaiæ 24. Commotione commouebitur terra, & concuffione concutietur, & agitatione agitabitur &c. Commouentur etiam per iracundiam, quæ folet turbare. Vnde iracundia Antiochi dicitur 1. Macchabæorum 6. quod commotus valde decidit in lectum. Commouentur infuper per difcordiam, quæ folet rixari. Threnor 4. Iurgati quippe funt, & commoti. Et Pfalm. Fundamenta montium conturbata funt, & commota funt, quia iratus eft eis. Commouentur etiam per mœftitiam, vel per fortunæ infolentiam, quæ folet grauare, ficut patet, quia fortuna fcilicet de ftatu profperitatis commouet, & eradicat malos, mors & infernus turbant & commouent vniuerfos, & maxime impios damnatos. Ideò de commotione fortunæ & mundanæ tribulationis poteft dici illud Amos 9. Percute carnem, & commoueantur fuperliminaria. De commotione mortis & damnationis dicitur Ezechiel. 39. Commouebuntur a facie mea volucres cœli, & pifces maris, & beftiæ terræ.

Volucres (dico) id eft, fuperbi, qui funt volatiles.
Pifces, id eft, luxuriofi, qui funt natatiles.
Beftiæ terræ, id eft, auari, qui funt greffibiles.

Sed re vera a talibus malis commotionibus præferuantur tria genera perfonarum, videlicet,

In diuinis auxilijs confidentes,
In virtutum præfidijs refidentes,
In æternis faftigijs præfidentes.

Primi funt deuoti, qui folent in Deo fperare, dicentes illud Pfalmi: A dextris eft mihi Dominus, ne commouear. Secundi funt iufti, qui folent perfeuerare; quia ficut dicitur Prouerbiorum 10. Iuftus in æternum non commouebitur. Tertij funt beati, qui folent femper durare. Vnde in Pfalm. Non commouebitur in æternum, qui habitat in Hierufalem. Sufficiunt igitur, vide infra de moueri.

Communitas. De communitate, in quantum fignat congregationem, focietatem, & fimilia, vide in alijs titulis, fcilicet de religione, focietate, &c. Et vide in tabula huius operis, vbi multa inuenies, & fimiliter vide in tabula, fed fingularibus, quia communis vita opponitur fingularitati. Sed de communitate, in quantum fignat negocia reipublicæ, & vtilitatem communem, nota, quod Arift. dicit. Bonum, quod eft communius, eft diuinius. Iuftum enim & congruum eft, quod vtilitas publica præferatur priuatæ. quod maxime fpectat ad Iudices, & prælatos, & alios quotcunque qui funt in publicis officiis conftituti. Tefte enim Solino in infulis Hæbudum tantus erat amor Reipublicæ quod Rex eorum non permittebatur aliquid proprium poffidere, imo alebatur de publico, & etiam vxorem non finebatur habere, nec liberos procreare, fed fi motus effet libidine, licebat ei aliorum vxoribus fe vnire, quæ omnia ciues patiebantur, vt ait, quia nolebant, quod Rex, qui in officio publico erat pofitus, haberet aliquid priuatum facere, fed folum communibus vtilitatibus militare. Et ideo bene dicitur Iudic. 19. In commune difcernite quid faciendum fit. Et merito, quia ficut dicit Leo in quodam fermone. Publica præferenda funt propriis, & ibi intelligenda eft ratio vtilitatis, vbi vigilat cura communis. Et re vera fic faciebant antiqui, de priuata enim vtilitate parum curabant, fed folum A

de vtili-

de vtilitate ſuæ communis Reipublicæ cogitabant, & ideo ciuitates tunc, & regna in proſperitate, & gloria creſcebant. Quid enim fecit Decius Imperator, & poſt ipſum eiuſdē nominis filius? Nonne vterque, teſte Tito Liuio, audito in ſomnis, quod ſi ipſe in bello caderet, exercitus ſuus vinceret, & exercitus contrarius ſuccumberet, & econtra; ſtatim citatis equis ſe & aduerſariorum exercitum inferis deuouerunt, bellum intrauerunt, & vt ſuum ſaluarent exercitum, morti ſe expoſuerunt, quod & factum eſt, nam aduerſarij ſuccubuerunt, & ſui victoriam reportauerunt. De Curtio voraginem intrante, de Mutio ignem ſuſtinente, de Regulo contra ſalutem propriam pro vtilitate Romana conſilium dante, & ad hoſtes ſponte redeunte, de Lycurgo legum latore pro communibus moribus reformandis exilium eligente, de Fabritio paupere, quo ad ſe, in Imperio perſeuerante qui omnes communem vtilitatem, & Rempub. taliter dilexerunt, quod priuatam, & propriam neglexerūt, Longum eſſet dicere, nec ſufficeret calamus tantorum virorum gloriam enarrare. Vnde etiam ipſe Tullius lib. de Amicitia de ſe ipſo dicit. Mihi autem non minus curæ eſt qualis Reſpublica poſt mortem meā futura ſit, quam qualis ſit hodie. Vnde Chryſoſt. ſuper Matt. 24. vbi dicitur. Beatus ſeruus &c. dicebat ſic. Ad vtilitatem communem oportet vti quemlibet his, quæ habet, ſiue ſit ſapientia, ſiue rerum facultas, & non inferre alijs nocumentum. Non proſequor de cōmunitate propter defectum auctoritatum vocaliū. Sed vide infra de multitudine, de religione, de congregatione, ſocietate, Prælato, acceptione, iuſtitia, æquitate, & in tabula recordare. De Apoſtolo cōmunem vtilitatē præferēte priuatæ, qui dicebat. Nō quæro quæ mea ſunt, ſed quæ multorū, vt ſalui fiāt.

A **Communicare.** Nota, quod in ſcriptura inuenitur multiplex communicatio, ſcilicet,

Communicatio qua {
- Tua tribuis liberaliter,
- Chriſtum recipis ſalutabiliter,
- Te das alijs ſocialiter,
- Malos ſequeris exemplariter,
- Bonos decipis criminaliter.

¶ Eſt dico communicatio ſua diſtribuens, illa ſcilicet, qua boni bona ſua ſcilicet fortitudinem, ſapientiam, & temporalem ſubſtantiam in alios diffundunt, ſimiles

Fonti aquam diffundenti,
Soli lucem effundenti,
Igni calorem emittenti,
Terræ fructus efferenti.

¶ Nihil enim eſt in natura quin homini communicet vno modo vel alio ſe, & ſua. Sic vere quilibet tenetur ſe, & bona ſua communicare, non ſibi ſoli, ſed alijs militare. Rom. 12. Neceſſitatibus ſanctorum communicantes, & maxime, quia & ſapientia & bona temporalia quanto plus bono modo communicantur, tanto amplius augmentantur, & amplius poſſeſſori ſufficiunt, & melius continuantur De ſapientia & ſcientia conſtat, quia ſicut dicitur Eccl. 20. In ſapientia abſcondita, & in theſauro occulto nulla eſt vtilitas. Sunt enim in Cumana montes ſalis, humanis vſibus pro quocunque volenti rapere deſtinati, qui quanto ex vna parte fodiuntur & diminuūtur, ſtatim adueniente pluuia, & foſſas implente iterum redintegrantur, & aqua in ſalem conuerſa montes perpetuo conſeruantur. Tales etiam montes ſunt in Hiſpania, & maxime in Cathalonia in comitatu Cardone. Accidit tamen in Cumana, non eſt diu, quod Imperator de Sara dictos montes ſibi volebat attribuere, & tributum à ſal accipiētibus extorquere, ſed tunc inuentum eſt, quod aqua pluuiæ in ſal non conuertebatur, nec foſſæ adimplebantur, & ſic montes diminuebantur, propter quod voluit, vt ſal ſicut prius omnibus communicaretur. Sic re vera ſal ſapientiæ & doctrinæ communicatum ſolet creſcere, retentum vero ſolet diminui, & perire. Ideo ipſa ſapientia increata ſeipſam nobis communicauit, & ſe etiam per beneficia infinita nobis quotidie diffundit. Dicat ergo quilibet illud Sap. 2. Hanc ſine fictione didici, & ſine inuidia communico, & honeſtatem illius non abſcondo. De bonis temporalibus etiam patet, communicata enim amplius perſeuerāt, ſicut Prouer. 11. dicitur. Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt. Nam apud Macrobios Æthiopes, teſte Solino, in loco, qui dicebatur Heliotopeza, qui copioſis epulis erat refectus, cunctis veſci volentibus expoſitus equidem epulæ abundabant, & diuitiltus indeſinenter creſcebāt Sic re vera fit apud eos, qui libēter omnib. cibos tribuunt copioſos, & qui libenter cōmunicant ſe & ſua, quia ſcilicet diuinitus ipſa bona multiplicantur, & quadā virtute occulta in melius proſperantur. Ideo bene dicitur Prou. 28. Qui dat pauperi, non indigebit. Et ideo noſtra debemus cōmunicare, ſcientes, quod hic, & in futurum abundanter habebimus, & viuemus. Lu. 6. Date, & dabitur vobis. Ideo Apoſtolus cōſulit, & ſcribit Timotheo dicens 1. Timo. 6. Præcipe, inquit, diuitibus non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto diuitiarum, ſed in Deo, qui præſtat nobis omnia abunde ad fruendum, bene agere, facile tribuere, diuites fieri in operibus bonis, communicare, & theſaurizare fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant bonā vitam. Iſta eſt ergo communicatio ſua diſtribuens contra auaros, qui non libenter communicant ſua, ſed libenter rapiunt aliena, ſimiles Lupo & Vulturi &c. quæ ſunt animalia auara non communicatiua. Vnde iſti dicunt illud Pſalm. Non communicabo cum electis. De quibus conqueri poſſunt pauperes, dicentes cū Apoſtolo. ad Philip. 4. Nulla Eccleſia cōmunicauit mecū in ratione dati & accepti. B ¶ Secundo dico, quod eſt communicatio Chriſtū recipiens, ſ. in Sacramēto altaris. Vnde de Sacramēto Euchariſtiæ canitur. Cōione Calicis, quo Deus ipſe ſumitur, non vitulorū ſanguine congregauit nos Dominus. De quo 1. Cor. 10. Calix, cui benedicimus, nonne cōmunicatio ſanguinis domini eſt, & panis, quem frangimus, nonne participatio corporis eſt? q. d. ſic. C ¶ Tertio dico, quod eſt ſocialis cōmunicatio bonis conſentiens, & hæc eſt illa, qua boni bonis cōmunicant, & participant, & ſocietatem eorum frequentāt, & ſic communicatio nihil aliud eſt, quàm ſocietas, quæ ſemper debet fieri inter pares, quia ſicut dicitur Eccl. 13. Pondus ſuper ſe tollit, qui honeſtiori, id eſt, ditiori ſe, communicat. Non etiam decet iuſtum communicare cum malis. Eccleſ. ibid. Quæ communicatio hominis ſancti ad canem? q. d. nulla; quod eſt contra illos, qui altiorum ſe & ditiorum comitias frequentant; & etiam contra quoſdam, qui licet de ſe ſint boni, non tamen cauent à communicationibus & ſocietatib. iniquorum. Eccle. 13. Si communicabit lupus cum agno &c. q. d. Indecens eſt talis ſocietas. D ¶ Quarto dico, quod eſt communicatio malis obediens; & ſic communicatio idem eſt, ꝙ ſocietas, & imitatio malorū De qua Eccl. 13. Qui communicat ſuperbo, induet ſuperbiam. E ¶ Quinto dico, ꝙ eſt communicatio mala conficiens, ſeu bonos decipiens, ſicut eſt in malitioſis, qui alter alteri communicant malitias, & cautelas, ſimiles Gorgonibus illis, ſc. monſtris; quæ homines viſos lapidificabant, de quibus dicitur in fabulis, quod vnicū oculum tres habebant, quem ſibi ſucceſſiuè communicabant: ſic & peruerſi cauteloſi, vt poſſint alios facere lapideos, i. ſtupidos, ſolēt oculum nequam, i. cautelam, & malitiam ſuam ſibi inuicē communicare contra bonos, id eſt, alter alterum informare. De auaris autem patet, qui alijs communicant tempore cariſtiæ bona ſua, vt eos tandem exhæredent, ſimiles conchæ marinæ, quæ piſciculis ſe aperit quaſi communicans ſe eiſdem, quæ tandem ſe claudens ipſos deuorat atque rapit. Sic vſurarij pauperibus. Vnde Eccleſ. 13. Quid communicabit cacabus ad ollam? quando ſe colliſerint, confringentur, &c. Vide in titulis Participare, Diuidere, & Societas &c.

Commutare. Vide infra in verbo Mutare.

Comparare. Nota, quod Comparare quandoque ſumitur pro emere, ſicut Thre. 5. Aquā noſtrā pecunia bibimus, ligna noſtra precio cōparauimus. Quandoque etiam ſumitur pro aſſimilare, adæquare, ſicut Prouer. 27. Tecta perſtillantia, & litigioſa mulieri comparantur. Sed vide infra de ſimilitudine, & ſimilibus. Dic tamen, ſi vis, quod in ſcriptura reperitur A

Comparatio {
- Præſumptiua,
- Exiſtimatiua,
- Conformatiua.

¶ Præſumptiua, dico, quæ ſc. fit, quando quis de ſe nimis præſumens comparat ſe nobilioribus & melioribus, cum tamen ſi benè aduerterent iſti, ſicut exploratores de filijs Enach dicerent, & ſe indignos comparatione talium exiſtimarent. Nume. 13. Ibi vidimus filios Enach, quibus comparati locuſtæ videbamur. Et verè iſta poſſunt dicere moderni Clerici, moderni Prælati, moderni Milites, moderni Philoſophi, reſpectu antiquorum. Et tamen multi ſunt ita prçſumptuoſi, ꝙ ſe antiquis non ſolum comparāt, imò præferunt ſimiles Niobæ Reginæ Thebanorum, de qua dicunt fabulæ, ꝙ quia comparauit, imò prætulit in pulchritudine ſe Iunoni, à furijs infernalibus in rabiem eſt conuerſa, & poſteà in mare ſe præcipitando ſubmerſa; Quia verè tales ſuperbi, qui melioribus ſe cōparant, aut præferunt, rabidi & ſine ſenſu, eſſe & ſic meritò perire, & præcipitari merentur. Iob. 22. Nunquid Deo comparari poteſt homo, etiā ſi pfectæ fuerit ſcientiæ? q. d. Non. B ¶ Comparatio exiſtimatiua eſt, quando caduca perpetuis, virtutes vitijs, boni malis comparantur, quia ſc. conſtat, ꝙ in tali cōparatione ſpiritualia pferuntur terrenis. Vnde de ſapientia dicitur Sap. 7. Aurum in cōparatione illius arena eſt exigua. Et Prou. 3. Omnia, quæ deſiderantur, huic non valent comparari. C ¶ Comparatio conformatiua eſt, quando quis alteri per imitationē ſe aſſimilat & conformat. Et iſta ſc. eſt bona quando quis ſe cōformat bonis. Sapi. 7. Luci cōparata, inuēta eſt purior. Eſt etiā mala, qn̄ quis ſe comparat & aſſimilat malis. Pſ. Comparatus eſt iumētis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis &c. Vide infra de Similis, & vbicunque fit mentio de imitatione, & vide tabulam.

Compati. Compassio. Nota, quod quia non sunt de compassione auctoritates vocales, omitto. Vide infra de fletu, luctu, pietate, & misericordia &c. & vide in tabula, quia in locis multis fit mẽtio in hoc opere de compassione.

A **Compedes.** Sunt vincula, quibus ligantur pedes, & potest significare sicut vinculum, & maxime illa, quibus pedes, id est, affectus ligantur, siue bona fuerint siue mala. Nota ergo, quod inueniuntur

Compedes { Amoris, Timoris, Languoris, Doloris, Terroris.

¶ Compedes amoris ligant viros perfectos, quibus scilicet dicitur illud Eccl. 6. Inijce pedem tuum in compedes illius, id est, sapientiæ, & in torques illius collum tuũ. Compedes timoris ligãt viros subiectos, scilicet religiosos, & adhuc imperfectos, qui scilicet ligantur cõpedibus, & statutis, & diuinis compedibus, & mandatis Psal. Ad alligandos Reges eorũ in compedibus, & nobiles eorũ in manicis ferreis. Compedes languoris ligant viros infectos. s. quoscunque impios atq; malos, qui. s. languore malorum affectuum sunt compediti. Nau. 3. Optimates eius confixi sunt in compedibus. Vnde de duobus Dæmoniacis dicitur Marc. 5. quod ipsi erant catenis, & compedibus vincti. Compedes doloris ligant pauperes, & tribulatos, de quibus dicitur in Psa. de Ioseph, quod humiliauerunt in compedibus pedes eius, ferrum pertransiuit animam eius. Et alibi dicitur de eo. Introeat in cõspectu tuo gemitus compeditorum. Compedes terroris ligant in Inferno miseros, atque damnatos. Ecclesia. 32. Seruo maleuolo tortura, & compedes &c. Si vis exempla, & prosecutiones habere, vide de ligare, de vinculo, & cætera similia.

A **Compellere.** Est idẽ, quod cogere. Et nota, quod in scriptura reperitur multiplex compellere, compellit enim

Deus mala dimittere,
Mundus vana contemnere,
Diabolus peccata facere,
Prælatus bonis insistere,
Dominus pœnis subsistere.

¶ Est igitur compulsio Dei, qua peccata dimittimus. Deus. n. habet compellere, & repellere. Nã per occultas inspirationes, vel per apertas tribulationes cogit prædestinatos ad bonũ faciendũ, & finaliter ad Paradisum obtinendum. Malos vero & reprobos repellit à sua gratia vsque ad Infernũ possidendũ. Similis enim est Soli, cuius radij quandoq; faciũt planetas stationarios & quandoq; retrogrados. Stationarios dico, dum eos à se recedentes attrahũt, & sic stare compellunt. Retrogrados vero, dum eos retrò se manentes repellũt secundũ Alfraganũ. Sic vere radij diuinæ gratiæ & prudentiæ quosdam occulta inspiratione attrahunt, & à malo motu stare, & cessare cõpellunt. Quibusdã vero suis demeritis exigentibus se obijciunt, & à vita æterna repellunt. Quod aliqui cõpellantur à Deo, patet in Paulo, qui cõpulsus venit ad fidẽ. Vnde vox Dei loquentis Angelis potest figurari in illo patrefamilias Lu. 14. qui hora cœnæ misit seruum suũ vocare inuitatos, aliquos tamen inuitatos repellendos decreuit, alios vero vocatos compellendos ad intrandum mandauit. Vnde etiam de Loth pigritante, & de Sodoma exire nolente dicitur Gen. 19. ꝙ cogebant eum Angeli dicentes. Surge &c. De repulsione vero possunt dicere damnati illud Psa. Deus repulisti nos, iratus es, & non misertus es nobis. Hæc est igitur cõpulsio
B Dei, qua peccata dimittimus. ¶ Secundo dico, quod est compulsio mundi, qua terrena despicimus. Mundanæ. n. tribulationes, & tyrannorũ, & malorũ vexationes sunt, sicut figuraliter dicitur Luc. 8. vbi procella descẽdit in stagnũ, & domino dormiente discipuli cõpellebantur fluctibus & periclitabantur, ꝓpter quod ad suscitandũ dominũ recurrerunt, & salutem ab eo impetrauerunt. De filijs Israel etiã legitur, quod ab Ægyptiis cõpellebantur de Ægypto exire. Exo. 11. Quia re vera sæpe fit, quod dum fluctus procellas, & pericula tribulationum, insultusque Ægyptiorum, id est, quorumlibet iniquorum sentimus, ad Deum clamare & recurrere compellimur, & sic de Ægypto, id est, de peccato, vel de mundi amore eximus, & salutem a periculis reportamus. Talibus igitur sic compulsis dicere potest dominus illud quod dixit Iephte Dux Israel ipsis Israeliticis Iudi. 11. Venistis ad me necessitate compulsi. Pulli enim Aquilæ compulsi per proprios parentes, nidum exeunt, & victualia sibi quærunt, sicut ponit liber de proprietatibus rerum. Sic multi a parentib. id est, a mundanis compelluntur ad bonũ, sicut Paulus de seipso a Iudæis parentibus, & amicis grauato dicit Act. 28. Coactus sum Cæsarẽ appellare. ¶ Tertio dico, quod est compulsio Diaboli, qua deuicti de- C
linquimus, & ista est, quando Diabolus ita per malas complacẽtias nostros ligauit affectus, quod quasi necessario cõpellimur cadere in peccatum. Psalm. Compulsi sunt, nec potuerunt stare. ¶ Item quartò est compulsio prælati, qua coacti obedimus; quia D
sic prælatus debet compellere ad obseruantiam disciplinæ quoscunque dyscolos & rebelles. Sed de hac vide, vbicunque agitur de correctione. Petra enim in deserto bis percussa est, vt quasi compulsa daret aquã. Aduertant tamen prælati, quod illos, quos compellunt per correctiones benefacere, vel ad monasteria redire, non debet propter hoc exacerbare aut contemnere, sed potius charitatiuè tractare, iuxta illud, quod figuraliter dicitur Leuiti. 25. Si paupertate compulsus frater tuus vendiderit se tibi, non eum opprimes seruitute &c. ¶ Item quinto est compulsio iu- E
dicis Christi, qua delinquentes deficimus & perimus. Et ista est illa, qua in iudicio, & in morte homo compellitur iuxta demerita sustinere. Leuiti. 24. Qualem inflixerit maculam, talem sustinere cogetur &c. Vide de correctione, & tribulatione.

Complacere. Vide satis infra, vbi agitur de verbo Placere, in litera P.

Complere. Complementum. Nota, ꝙ in Scri- A
ptura reperitur completio rerũ, morum, munerũ, scelerũ, verberum. ¶ Et primò dico, ꝙ inuenitur completio rerum, seu etiã negotiorum. Cum enim complere nihil aliud sit, quam aliquid perficere, vel terminare, possumus dicere aliquid de complemẽto bono & malo. Et primò quidem de bono. Constat enim, ꝙ nihil valet incipere, nisi incepta studeat quis complere. Natura enim nunquam cessat à profectu & motu, quousq; complementum attingat, patet in cremento animaliũ & plantarum. Sic verè homo non debet cessare à motu operum & virtutum, quousq; finem assequatur debitum, & quousq; rei habeat complementũ. 1. Reg. 3. Incipiam, & complebo. Cuius tamen contrarium faciũt multi, quia scilicet optimè incipiunt, sed nihil complent, similes illi fonti prouinciæ Narbon, de quo dicit Geruasius, quòd aqua eius optimè bullit, sed tamen nihil coquit, cuius contrarium facit alius fons propinquus, quia scilicet nunquam potest bullire, solet tamen coquere, & decoctionem complere. Sic verè dicam, quòd sunt duo genera personarum: Quidam sunt, qui scilic. bulliunt, & non coquunt, sic incipiunt, & non complẽt: videntur. n. incipiẽdo negocia bullire, & feruere, & ꝑtendunt se optimè negocia pertractare, nihil tamen perfectè decoquunt, id est, ad debitum complementum deducunt, patet in illis, qui multa promittunt, nihil tamen complent, aut reddunt Prou. 25. Nubes, & ventus, & pluuiæ non sequentes. Vir gloriosus, & promissa non complens, q. d. sicut quandoque fit, quòd signa pluuiæ, sc. nubes & ventus præcedunt, & tamen pluuiæ non succedunt: sic multi sunt, qui multa solent promittere & incipere, quæ non solent reddere vel complere. Dicunt enim, & non faciunt. Cuius tamen contrarium faciunt boni, similes alteri fonti. Non enim bulliunt, & tamen coquunt, quia scilicet non multa promittunt, aut iactant, & tamen negocia faciunt atque complent. Figurari ergo poterunt ista duo genera personarum Matth. 21. in illis duobus filijs missis à patre in vineam, quorum vnus dixit, vado, & nõ iuit. Et alius dixit: Non vado, & tamen iuit. De quo tamen dicit scriptura, quòd vltimus voluntatem patris compleuit. Quia pro certo multi sunt, qui videntur in omnibus negociis suis dicere, vado, & facio, & tamen deficiunt, dum faciliter promittunt, quod feruenter incipiunt, qui tamen non vadunt, in quantum nihil complent, atque perficiunt, & agunt. De quibus Seneca in Epistola: Mihi crede, qui nihil videntur facere, maiora agunt; quia humana simul & diuina tractant. Complenda sunt igitur bona opera, non solum incipienda, sed etiam ad finem debitum reducenda. Deuteronom. 31. Legit Moyses verba carminis huius, & ad finem vsque compleuit. Fatuum est enim, vt dictum est, tanta incipere, quod homo non possit complere. Ex hoc enim multiplex sequitur incommodum, & vituperium reportatur. Sicut enim dicunt Philosophi practici, tunc in omni mixto corpore putrefactio sequitur, quando calor accidentalis plus dissoluit, quam possit consumere; quia humor dissolutus cum in se stare nequeat, & calorem sufficientem non inueniat, qui consumat, oportet necessario, quòd putrescat. Sic verè dico, quòd homines vani, qui verè sunt magis accidentales, quàm substantiales, & potius superficiales, quam reales; plus dissoluunt, quàm consumunt, id est, plus acceptant, quàm complent, & plus incipiunt, quàm perficiunt. Mixtum, inquit, agunt, id est, negocium, quod peragunt, necessariò corrumpunt, & in nihilum mutant. Dicitur enim illis illud Lucæ decimo quarto capit. Ille homo incepit ædificare, & non potuit consummare. Nihil autem melius, quàm aut nihil arduum

incipere,

incipere, aut inchoata perficere, & complere, exemplo Salom. 2. Paral. 7. Compleuit Salomon domum domini, & domum Regis, & omnia,, quæ disposuerat in corde, vt faceret. Ista est igitur B completio rerum. ¶ Secundo dico quod est completio morum, & ista quando quis in moribus & virtutib. taliter perficitur & completur, quod nihil sibi deficere reputatur. Sicut enim dies inchoatur in mane, & tandem processu temporis perficitur, & completur in meridie, sic moralis vita ab imperfectione incipit & tandem perfectionem & complementum acquirit Iob 36. Complebunt dies suos in bono & 2. Paral. 4. Completum est omne opus, quod fecit Salomon in domo domini. Sicut enim videmus, quod quandoq; fit, quod oua non complentur in ventre, quia ibi inueniuntur rubea, & mollia, & parua, extracta tamen indurantur, & fortificant, & ad condimentum debitum deducũtur, sic sæpe accidit, quod vitelli boni melius perficiũtur, & complentur extra, quã intus, & in alieno solo quam proprio, in aduersitate, quam in prosperitate, in pœnitentia, quam in voluptate. Et ideo vtile est homini, quod Deus ipsum a ventre talium voluptatum extrahat, vt compleatur virtutibus, atq; crescat, & ideo viri sancti terram propriam dimittentes, eremos coluerunt, viri vero docti aliena studia frequentauerunt, & ideo complementum gratiæ, & scientiæ acquisiuerunt Eccl. 48. In Heliseo completus est spiritus Heliæ. Istud est ergo complementum morum. Quod est contra multos, qui nunquam complentur, sed semper inchoantur, nunquam sunt viri sed semper sunt pueri, nunquam sunt perfecti, sed imperfecti semper &c. Nota ergo, quod in nobis debet esse Completum

Desiderium perfecta cupiens,
Ministerium iussis obediens,
Oratorium æterna sitiens,
Directorium cuncta respiciens.

¶ Sit ergo in nobis completus desiderans igniculus dilectionis, quia sicut dicitur Prou. 13. desiderium si compleatur, delectat animam Item compleatur in nobis obtemperans discipulus subiectionis, id est, diligentia, & humilitas. De quo 2. Paral. 4. Compleuit Hyram omne opus Regis in domo domini. Hyram enim interpretatur vigilans populo. Item compleatur in nobis reiterans riuulus orationis 3. Reg. 8. Cum compleuisset Salomon orans dominum hanc orationem, surrexit de cornu altaris. Vtrumq; enim genu in terram fixerat, & erexerat manus ad cœlum. Item compleatur in nobis considerans oculus discretionis. Threno. 4. Completi sunt dies nostri. Dies enim claritatem discretionis designat. Ista est igitur completio morum. Aduerte tamen, quod pro tempore huius vitę nullus inuenitur ita completus, quin sit in pluribus diminutus, quod bene figuratur in arca testamenti, quæ quasi omnes mensuras habebat completas, sed tamen habebat aliquas incompletas, sicut dicitur Exod. 25. Longitudo (inquit) arcæ habeat duos, & semicubitos, latitudo cubitum & dimidium, altitudo cubitum & semissem. Cubitus enim perfectionem designat, semis autem imperfectionem, ad denotandum, quod pro tempore vitæ huius nullus est ita arca testamenti, id est, ita sanctus & iustus, quin sit in plurib. incompletus. Vnde Hiero. ad Ctesiphontem. Hæc in hominibus sola perfectio, suam imperfectionem cognoscere. Istud est igitur C complementum morum. ¶ Tertio dico, quod est completio munerum, id est, complementum gloriæ Paradisi, quæ est finis complens, & perficiens vniuersa. Vnde 2. Paral. 5. Compleuerat enim gloria domum domini. Illi enim qui hic complentur virtutibus & gratia, ibi complebuntur fœlicitate & gloria. Figura Exo. 4. vbi dicitur, quod completo tabernaculo erectum est, & inunctum, & ibi altare, arca, cherubin, mensa, candelabrum, velum, & propitiatorium est immissum. Quia re vera quando anima hic in vita virtutibus completur, tunc finaliter in patria erigitur, & leuatur, vbi in bonis omnibus consummatur, sibi enim adiungitur oleum æternę lętitię & iubilationis, altare cum igne & ardore feruentis dilectionis, arca cum manna, id est, dulcedo totius deuotionis, candelabrum luminis cum cherubin, qui interpretatur plenitudo scientiæ, id est, perfectio veritatis, & cognitionis, mensa fruitionis, propitiatorium diuini beneplaciti & miserationis, velum etiam & operculum diuinæ perfectionis, lauatorium æterni refrigerij & consolationis. Ideo de complemento cuiuslibet beati dicitur Sap. 10. Iustum deduxit dominus per vias rectas, & ostendit illi Regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum, honestauit illum in laboribus, & compleuit la- D bores illius. ¶ Quarto dico, quod est completio scelerum, quia; scilicet, quidam sunt ita mali, quod in omni malitia videntur esse completi. Vnde Threno. 4. Completa est iniquitas tua Sion.
E ¶ Quinta est complementum verberum, scilicet, malorum, miseriarum & pœnarum. Et istud finaliter erit in Inferno Vnde dominus loquens animæ damnatæ videtur dicere illud Ezechiel. 7. Effundam iram meam super te, & complebo furorem meũ in te, & indicabo te iuxta vias tuas. Ista ergo de complere sufficiant. Vide in verbis consummare, & perficere.

Componere. Nota, quod componere idem est, quod conficere, ordinare, ornare, concedere, machinare. Signat dico ordinare Prou. 8. Quando præparabat cœlos, aderam cum eo cuncta componens. Signat etiam conficere. Vnde de confectione thymiamatis dicitur Ex. 30. quod homo, qui tale composuerit, peribit de populo suo Signat insuper facere seu condere Eccles. 43. In sermone eius composita sunt omnia. Signat nihilominus continuare seu machinare Neemiæ 6. Non est factum secundum verba, quæ tu loqueris, de corde enim tuo componis hæc. Significat adhuc idem quod ornare. Vnde in Psal. Filiæ eorum compositæ, circumornatæ vt similitudo Templi. Vide ergo in titulis istis, quia longum est omnia pertractare, & vide infra de ponere &c. A

Comprehendere. Nota, quod comprehendere sumitur pro capere, consequi, acquirere, vel occupare. Supponit enim comprehensio quandam prosecutionem, venationem, seu inuestigationem. Nota igitur, quod in scriptura reperitur Comprehensio, quæ causat gaudium, satians odium, faciens tædium. A

Prima } Comprehensio est { Supernæ gloriæ.
Secunda } Comprehensio est { Hostilis nequitiæ,
Tertia } Comprehensio est { Grandis miseriæ.

¶ Dicam ergo primo, quod est comprehensio supernæ fœlicitatis, quia pro certo electi sunt hic in venatione & prosecutione, in Paradiso vero erunt in obtentu, & comprehensione. Nihil enim valet sequi seu currere, nisi etiam adsit cõsequi, seu comprehendere. Ideo docet Apostolus 1. Cor. 9. Sic currite, vt comprehendatis. Vide eam infra currere, quod autem hic non sit perfecta comprehensio seu brauij consecutio, patet per Apostolum, qui dicit Phil. 3. Sequor autem si quo modo comprehendam in quo & comprehensus sum à Christo Iesu, fratres ego me non arbitror comprehendisse. Ista est igitur comprehensio supernę fœlicitatis. ¶ Secundo dico, quod est comprehensio internæ prauitatis vel iniquitatis. Et ista est illa, qua quis à diabolo capitur, & comprehendetur in peccato. Sicut enim illi, qui capiunt & comprehendunt animalia, ipsa solent comprehendere vel mediante vento flante, sagitta volante, gladio feriente, vel Cane latrãte, vel visco tenente, vel laqueo constringente, sic vere Dęmones animas comprehendunt quandoque mediante flatu superbiæ. Psal. Comprehendantur in superbia sua. Quandoque mediante latratu detractionis & mordacis eloquentia. Vnde detractoribus potest dici illud Matth. 26 Quid existis cum gladijs, & fustibus, & armis comprehendere me? Gladius enim malam linguam designat. Quandoque mediante visco luxuriæ Psalm. Persequatur inimicus animam meam, & compredendat, & conculcet in terra vitam meam, & gloriam meam in puluerem deducat. Quandoque mediante laqueo auaritiæ Eccl 9. Sicut aues comprehenduntur laqueo, & pisces hamo, sic capiuntur homines à diabolo. Quandoq; mediante reti inuidiæ, & malitię Iob 1. Comprehendit sapientes in astutia sua. Ista est ergo comprehensio æternæ prauitatis. ¶ Tertio dico, quod inuenitur comprehensio æternæ calamitatis, & aduersitatis. Sicut enim feræ postquam diu liberæ vagatæ fuerint in sylua, quandoque casu in foueam vel laqueum cadunt, vbi à venatoribus, & canibus comprehensæ mirabiliter occiduntur, sic peccatores qui in sylua huius mundi credunt esse securi, finaliter habent in foueam per mortem cadere, vbi venatores, & canes occulti, scilicet Deus iudicans, conscientia accusans, & persequens, & Dęmon exequens, ipsos habent comprehendere & punire. Mors enim de peccatore videtur dicere illud Ezech. 17. Extendam super eum rete meum & comprehendetur in sagena mea. Deus etiam de peccatoribus dicit illud Psal. Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non conuer. &c. De Chaldęis vero, id est, de Dæmonibus dicitur Hier. 39. quod ipsi comprehenderunt Sedechiam, id est, peccatorem, & excœcatum traxerunt in Babylonem. Per Sedechiam enim, qui fuit pessimus, intelliguntur peccatores, qui à Dęmonibus comprehenduntur, oculis recti iudicij priuantur, & in Babylonem, id est, in Infernum trahuntur, vbi perpetuis vinculis carcerantur. Psalm. Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui, vt viderem. Ista igitur de comprehensione sufficiant. Vide tractatum capere, & concludere, & persequi, & consequi & apprehendere.

(In the right margin, beside "Secundo dico, quod est comprehensio internæ prauitatis": B; beside "Tertio dico, quod inuenitur comprehensio": C)

Comprimere. Vide infra de titulo premere.

Comprobare. Vide infra in titulo probare.

Computare. Idem est, quod numerare. Vide infra in litera N.de numero vbi ponitur. Et nota etiam,quod computare quandoque sumitur pro reputare, sicut Tob. 5. Diuitias computabamus, quod videbamus filium nostrum &c.

Computrescere. Vide putrescere,vel putredo.

Concedere. Paucæ sunt auctoritates. Vide de verbis dare,tradere,& indulgere.

A **Concidere.** Nota, quod concidere sumitur quandoq; pro cadere,sicut Esa. 25. Munimenta sublimium murorum tuorum concident. Et Hier.46. Fortis impegit in fortem,& ambo pariter conciderunt Sed vide supra de verbo cadere in loco suo. Quandoq; vero sumitur pro scindere,lacerare,diuidere,grauare.Et sic moraliter sumendo dico,quod in scriptura inuenitur

Concisio { Peccatum faciens, / Peccata puniens, / Bonis officiens, / Malos afficiens.

¶Est dico concisio fratris destructiua. Et ista est illa, qua quis fratrem suum occidendo concidit, sicut illi homicidæ crudeli Nabuchodonosor dicitur Abac. 2. Concidisti populos multos, peccauit anima tua,& illud 2.Par 20 de filijs Amon dicitur,quod
B in seipsos conuersi mutuis concidere vulneribus. ¶Secundo est concisio culpæ punitiua. Et ista est timor, & contritio scindens in interiori.Pœnitentia est satisfactio scindens in exteriori. Correctio scindens à superiori.De contritione dicitur 2. Reg.1. Apparuit homo die tertia veniens de castris Saul veste concisa, & puluere aspersus caput. Castra enim Saul signant statum peccati,à quibus homo venit,quando conteritur de peccatis.Sed hoc fit die tertio,quando de tribus generibus peccatorum ignorantia dolet. Tunc autem vestem habet concisam,quando per contritionem se scindit. Puluere vero caput aspergit, quando in mortis memoria asperitate, & humilitate seipsum volutat, & inuoluit.Ideo de tali concisura dicit pœnitens ipsi Deo, Concidisti saccum meum,& circunde.me le. Saccum dico,id est,vtilitatem peccatorum. De scissura autem exterioris pœnitentiæ, qua,scilicet, conciditur caro peccans, dicitur figuraliter Iud.19. & 20.quod leuita vxorem suam adulterio interemptam,per frusta concidit, & in omnes terminos Israel misit, & omnes ad punitionem criminis inuitauit. Quia re vera quando homo videt, quod vxor sua, id est, anima mortua est adulterio vitiorum, debet carnem eius,scilicet, corpus proprium per labores & pœnitentiam scindere,& in omnes terminos Israel, id est, ad peregrinationes sanctorum corporaliter destinare. Vnde Esdras dicebat 2. Esdræ 8. Concidi vestimenta,& sacram tunicam,& lacerans capillos capitis & barbam,sedi dolens & mœstus. De correctione vero,qua Prælati habent scindere dyscolos, sicut medici concidunt infirmos,dicitur Iob.40 Concident eum,scilicet,Leuiathan,amici,diuident eum negociatores.Ista est igitur triplex concisio culpæ punitiua.

C ¶Tertio est concisio bonis nocitiua.Et ista est concisio tribulationis præsentis,qua mali scindunt,& lacerant bonos.Vnde de raptoribus,& crudelibus dicitur Mich. 3. Comederunt carnem populi mei,& pellem eorum desuper excoriauerunt, & ossa eorum confregerunt,& conciderunt sicut in lebete, & quasi carnes in medio ollæ.

D ¶Quarto est concisio mortis inflictiua. Et ista est finalis tribulatio,&damnatio,qua dominus iustus concidet ceruices peccatorum,de qua in Psalm. Concidam à facie eius inimicos eius. Vnde etiam quilibet damnatus potest dicere illud Iob.16. Circumcidit me,scilicet,Deus iudicans vel diabolus exequens,lanceis suis conuulnerauit lumbos meos,non pepercit,& effudit in terram viscera mea; concidit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas &c.Vide infra vbi scindere vel scissura.

A **Concilium.** Nota, quod concilium scriptum per C, idem est, quod congregatio vel conuentus hominum discretorum ad consulendum inuicem vnitorum,sicut dicitur Acto. 22.Iussit sacerdotes conuenire ad omne concilium. Scriptum vero per S, consilium sumitur pro illo dicto seu scripto inductiuo seu motiuo, quod à consiliario tribuitur consulenti De quo extat hic versus.Consul te posco,tibi consulo,consilium do. De tali consilio vide infra vbi factum est. De concilio vero prout denotat congregationem, posset notari, quod (vt communiter) in scriptura concilium semper sumitur pro conuentu vel congregatione malorum,sicut illud. Tradent vos in concilijs,& Synagogis:& illud: Summi Sacerdotes, & omne concilium quærebant aduersus Iesum quomodo eum morti traderent, & cætera similia. Aduerte tamen, quod mali ineunt

Concilium { Seditiosum, / Malitiosum, / Perniciosum.

¶Seditiosum dico, sicut Chore, qui inito conspirationis concilio,contra Deum,& Moysen rebellauit Num.16. Tu Chore, & omne concilium tuum hausto cras igne &c ¶Malitiosum etiam, quia,scilicet,in talibus concilijs machinantur mali (vt communiter) omnes fraudes,ita quod alij possunt dicere illud Psalm. Concilium malignantium obsedit me Mat.26. Concilium inierunt,vt Iesum dolo tenerent,& occiderent. ¶Perniciosum insuper,quia, scilicet, boni, & inferiores subditi à talibus concilijs grauantur,& molestantur.Act.5.Ibant Apostoli gaudentes a cõspectu concilij,quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati &c Vide infra de congregatione,& conuentu, & societate,& infra de consilio. B

Concipere. Nota, quod in scriptura inuenitur multiplex conceptus, videlicet conceptus Numinis,Virginis,Hominis Criminis,Luminis. Primus fuit conceptus credendus, & iste est conceptus seu generatio æterna ipsius sapientiæ increatæ in patre,& a patre genitæ & conceptæ, quæ,scilicet,dicit Prou.8.Nondum erat abyssi,& ego iam concepta eram.¶Secundus fuit conceptus stupedus,scilicet,conceptus actiuus ipsius Virginis gloriosæ quo concepit Dei filium corporaliter sine mare. Dicit enim Pompeius, quod in insulis Gogdarum quædam sunt fœminæ,quæ concipiunt sine mare. Columbæ etiam solo osculo dicuntur concipere, & perdices solo flatu venti a masculo veniente concipiunt Murenæ vero cum omnes sint fœmellæ,alterius speciei vel generis marem quærunt, & sic à Serpente conceptum recipiunt atq; fœtum. Peantides etiam lapis preciosus alium in se mirabili modo parit, & concepit calculum vel lapillum.Si igitur ista suos conceptus faciunt naturaliter sine mare, multo fortius virtute supernaturali sine viro cõcipere potuit beata Virgo, ita quod solum osculo charitatiuo, flatuq; Spiritus sancti,ab aliena specie,videlicet ipso Deo concepit preciosum lapidem Iesum Christum 2.Mach.10.De ignitis lapidibus igne concepto, id est,de Virginis visceribus Christo genito,obtulerunt sacrificia.De quo Esa.7. Ecce Virgo concipiet, & pariet filium,& vocabitur nomen eius Emanuel. Ista est enim sicut vultur,quæ etiam dicitur concipere sine mare,cuius lingua portantem dicitur facere gratiosum,quia re vera ista, quæ, prout dictum est, concepit, & parturijt sine viro, si quis linguam eius,id est,ipsius orationem & intercessionem habuerit,& impetrauerit,apud Deum & homines gratiosius erit.Et ideo prædicatores istius linguam & intercessionem in principio sermonum suorum quærunt, & impetrant,& sic gratiosus prædicat,& perorant.Prou.15.Lingua prudentium ornat scientiam.Iste ergo fuit stupendus conceptus Gen.16.Concepisti,& paries filium ¶Tertius fuit conceptus spernendus, scilicet, conceptus communis humanus,qui,scilicet,habet culpam,& vilitatem annexam.Culpam dico.Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Immunditiam vero Iob.13. Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? De quo Bernard.lib.meditationum dicit, quod homo in conceptu, & in ingressu est sperma fœtidum, in progressu saccus est stercorum, in egressu cibus vermium. Quod attendens Iob suam deplorando miseriam dicebat Iob.3. Pereat dies,in qua natus sum, & nox in qua dictum est,conceptus est homo. Sequitur.Quare non in Vulua mortuus sum? egressus ex vtero non statim perij? quare exceptus genibus?cur lactatus vberibus?&c.¶Quartus est conceptus horrendus,scilicet, conceptus mali propositi seu iniquitatis, vel conceptus diuitiarum, vel mundanæ prosperitatis: Gallus enim contra naturam dicitur ouum concipere, quod tandem confotum dicitur regulum seu Basiliscum procreare. Sic vere mali contra naturam bene ordinatã concipiunt ouum mali propositi,ex quo sequitur partus Basilisci,id est,partus mali operis,& peccati Psal:Concepit dolorem, & peperit iniquitatem Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foueam, quam fecit. ¶ Quintus vero est conceptus habendus vel etiam appetendus; & iste est conceptus gratiæ boni propositi & virtutum, quem sequitur partus operis virtuosi.Sicut enim mulier,quæ expectat successionem alicuius nobilis hæreditatis, valde appetit concipere bonum fœtum, sic anima, quæ hæreditatis æternæ successionem expectat,conceptum boni propositi, & virtutum debet appetere atq; velle.Figurata in Thamar,quæ ob hoc sedit in biuio,vt à Iuda conciperet transeunte,sicut dicitur Gene.38. Thamar enim interpretatur palma,vel amara,seu commutans aut commutata,ad denotandum, quod anima, quæ à Iuda Patriarcha,id est,à Christo vult concipere, debet in biuio timoris, & dubietatis sedere, commutata per conuersionem, & amara per contritionem esse,& palma,id est, victoriosa, & semper perseuerans,& viridis apparere 4.Reg.4. Concepit mulier, & pepe-

tita

rit. Ista ergo debet esse sicut concha marina, quæ aperiens se rori concipit Margaritam. Sic ista rori diuinæ gratiæ & scientiæ debet se aperire per deuotionem, & verbi Dei auditionem, & sic concipiet Christum preciosum lapidem in seipsa, & etiam fœ-
F tum propositi virtuosi ¶ Aduerte tamen, quod duo sunt, quæ impediunt conceptum mulieris, scilicet, fluxus sanguinis, & pinguedo. Sic vere quando sanguis, id est, memoria dominicæ passionis a mente fluit, & deficit, & pinguedo carnalitatis excrescit,
G conceptus boni propositi tunc recedit. ¶ Aduerte, etiam quod quædam sunt, quæ concipiunt vnum, & pariunt aliud. Sicut de illa muliere, de qua narrat Plinius, quæ peperit Serpentem, & alia, quæ peperit Elephantem, & de alia, quæ peperit Onocentaurum, sicut Claudius Cęsar scribit. Dato enim quod mulier quandoque concipiat a bono parente, & imprægnetur bono semine, fit tamen accidentaliter, quod generat & producit partum, qui in nullo similis est parenti, sicut etiam exemplificat idem Plinius libr. 7. de muliere, quæ à pulchro viro genuit Æthiopem. Mens enim, & imaginatio mutat fœtum. Sic vere fit in moribus, quod partus, id est, opus videtur esse aliud, quam conceptus. Quandoque enim concipitur bonus fœtus, id est, bonum propositum, & bona volūtas. Semen enim, id est, verbum Dei, quod causa est talis conceptus, bonum est, & sincerum, & etiam ipse seminans, aut generans, id est, docens vel prædicans est bonus exemplaris, & virtuosus, tamen quandoq; fit, quod in vtero voluntatis iste conceptus corrumpitur, ita quod contrarium, quam conceptum fuerat parturitur, & inde est, quod Æthiops Serpens Onocentaurus, & Elephas, id est, nigra malitiosa & monstruosa opera ab aliquibus operantur Esa. 34. Concipietis ardorem, & stipulam parietis Iac. 1. Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum, peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem. Non sic, sed concipiamus, & parturiamus bonum & bene Esa. 26. Concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritum salutis. Sic igitur patet quomodo conceptus sumitur multis modis &c.

A **Concitare.** Nota, quod concitare idem est, quod prouocare, seu aliquem ad iracundiam commouere. Et si vis, nota, quod dominus concitatur ad iracundiam contra peccatores propter multa, videlicet propter elationem superbiæ Psal. Concitauerunt eum in collibus suis. Item propter seditionem discordiæ. Vnde de seditiosis dicitur in Psal. In iram concitauerunt eum in aquoso. Item propter adorationem idololatriæ Deut. 32 Prouocauerūt eum in Dijs alienis, & in abominationibus suis ad iracundiam concitauerunt &c. Vide de iracundia, & de verbo prouocare.

Concordia. Quia nullæ sunt auctoritates, ideo vide in titulis Synonymis, scilicet, de amore, vnitate, societate, congregatione &c.

A **Concludere.** Nota, quod conclusio multipliciter dicitur in scriptura, scilicet

Conclusio
- Mortis, corpus exterminans,
- Mentis, culpas eliminans,
- Carnis, motibus dominans,
- Hostis, vitia allegans,
- Regis, cuncta determinans,
- Necis, impios fulminans.

¶ Est igitur quædam conclusio corporum exterminatiua, & ista est mors, & ista est quasi quoddam maximum rete, in quo cuncta viuentia finaliter concluduntur. De Ypochamo enim vili belua crudelissima, quæ, scilicet, circa littus suum homines & animalia depopulatur, dicit Plin. quod dato, quod testa eius habeat vnum cubitum de spissitudine, propter quod vix capi valet siue lædi, in reti tamen ferreo ad hoc primitus apud Damascum fabricato, concluditur, & piscatur, & percussus malleis ferreis, enecatur. Sic re vera dicam de mundi potentibus, qui circa se omnia deuorant, & deuastant, & quos pro tempore huius vitæ nullus potest lædere, vel grauare, quia pro certo finaliter in reti mortis, quod ferreum dicitur propter asperitatem & duritiam, Inferni piscatores ipsos concludent, & malleis æternorum tribulaminum ipsos percutient, & occident. Parata sunt enim derisoribus iudicia, & mallei percutientes stultorum corporibus. Prouerb. 19. De isto ergo reti omnium conclusiuo dicitur Thren. 3. & videtur loqui quasi in persona hominis in sepulchro conclusi d. sic. Circumædificauit, scilicet, mors aduersum me, vt non egrediar, aggrauauit compedem meum, sed & cum clamauero, & rogauero, exclusit orationem meam, & conclusit vias meas lapidibus quadris. Et ista est conclusio corporū exterminatiua
B ¶ Secundo dico, quod est conclusio criminum eliminatiua, & ista est conclusio virtutum, quando, scilicet, homo concluditur infra ambitum virtutum, & mandatorum Gal. 3. Priusquam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem. De clausura autem religionis & pœnitentiæ dicitur Exo. 14. Coar-
C ctati sunt in terra, conclusit eos desertum. ¶ Tertio dico, quod est conclusio carnis domitiua, & dominatiua, & ista signat virtutem virginitatis, & castitatis, quæ infra metas suas carnis appetitum concludit, & constringit. Vnde de beata Virgine dicitur Cant. 4. Hortus conclusus soror mea, hortus conclusus, fons signatus. ¶ Quarto dico, quod est conclusio hostis culpæ illà- D
queatiua. Hostis enim diabolus concludit in suis laqueis peccatores. Iste enim est subtilissimus logicus, optime enim scit fallacias suas. Et ideo de variis præmissis varias conclusiones elicit, quibus homines alligat, & concludit Psal. Inimici mei animam meam circumdederunt, adipem suum concluserunt, os eorum locutum est superbiam. Dauid autem repræsentans personam cuiuslibet iusti, videns, quod bene euaserat versutias Sophistæ diaboli, congaudendo dicebat in Psalm. Non conclusisti me in manu inimici, statuisti in loco spatioso pedes meos. ¶ Quinto E
dico, quod est conclusio Regis suorum Conseruatiua seu protectiua. Amici enim quandoq; concluduntur in fortalitijs, vt defendantur, & ne pereant. Phrenetici etiā concludūtur in obscuris, vt non videant. Concluduntur etiam iniqui in carceribus ne alijs noceant. Sic Deus concludit bonos in tribulationibus ne ad vana, & inutilia dilabantur, & vt ab impijs Dæmonibus occasionaliter tueantur Iob. 38. Quis conclusit ostijs mare, cum ponerem nubem vestimentum eius, & caligine illud quasi pannis infantiæ inuoluerem? Ipsos vero Dæmones arcet, & concludit ne contra bonos plus debito sæuiant, aut machinentur Psal. Effunde frameam, & conclude aduersus eos, qui persequuntur me. & Dan. 6. Misit Deus Angelum suum, & conclusit ora Leonum, & non nocuerunt mihi. ¶ Sexto dico, quod est conclusio necis F
desolatiua, & totaliter desperatiua, & ista signat carcerem Infernalem, in quo impij perpetuo concluduntur. De quo in Psalm. Non pepercit a morte animarum eorum, & iumenta eorum in morte conclusit &c. sufficit. Vide supra de claudere.

Conculcare. Nota, quod calcare seu conculcare idem est quod sub calcaneo, vel sub pede aliquid atterere, vel ponere. Sic igitur sumitur pro contemptu & oppressione, pro humilitate & subiectione, pro aduersitate & damnatione. Dicam ergo, quod A

Calcat
- Deus pœnas immittendo,
- Prælatus proteruos arcendo,
- Iustus mundum contemnendo,
- Mundus bonos opprimendo,
- Diabolus bonis præualendo,
- Infernus malos affligendo.

¶ Dicam igitur, quod Deus calcat superbos per pœnarum immissionem. Imago enim Iouis pingebatur secundum aliquos conculcans pedibus fulminatos, & hoc pro tanto, quia Gigantes exterminauerat dum viuebant, illos, scilicet, qui dicebantur Titanes, ad denotandum quod Deus, qui est Iupiter, id est, iuuans pater, Gigantes, id est, superbos solet punire, & fulminare, ipsosq; superare, contemnere, & calcare. Super Aspidem, & Basiliscum ambulabis, & conculcabis Leo & Draco. Item dico, quod Prælatus debet calcare subditos proteruos per correctionem. Sicut enim herba, quæ dicitur Gramen, tunc magis proficit, & virescit, quando pedibus conculcatur, sic multi sunt, qui in moribus non proficerent, nisi ipsos Prælati correctionibus, vel Deus tribulationibus submitterent, & calcarent, vt sic dicant illud Eccl. 24. Excellentium, & sublimium colla virtute calcaui. Et Threno. 1. Torcular calcauit dominus virgini filiæ Sion. Item dico, quod iustus debet calcare mundum per contemptum, & abominationem Nau. 3 Intra in lutum, & calca. Vnde de Babylone superba dicitur Esa. 26. Deus ciuitatem sublimem humiliauit. Conculcauit eam pes pauperis, gressus egenorum. ¶ Item di- B
co, quod mundus calcat multos per oppressionem, sicut patet de tyrannis mundanis, qui non cessant opprimere subditos, & calcare. Ideo pauperes possunt dicere illud Psal. Conculcauerunt me inimici mei tota die. Ideo Ezech. 32. dicitur tyranno. Conculcabas aquas pedibus tuis, & conculcabas flumina. Isti tamen, qui alios modo calcant finaliter calcabuntur, quando verificabitur illud Esa. 16. Defecit, qui conculcabat terram. & Esa. 28. Pede conculcabitur corona superbiæ. Fatuū ergo est pauperes subditos nimis calcare & opprimere, quia etiā quandoq; solent irritari cōtra superiores, & se calcantes diuersimode molestare. Est enim herba dicta Menais, alias Minaida secundum Pli. li. 24. c. 17. quæ potata valde est vtilis cōtra venenum. Mirū tamen dictu, vt ait, quia ista si tangatur, vel pedib. conculcetur, insanabiliter inuenenat conculcantem. Sic vere dicam de multis subditis, quia potati, id est, suauiter, & amicabiliter attracti solent proficere, calcati tñ cōtempti, & aspernati solent quandoq; ipsos oppressores inuenenare, accusare, & aggrauare, & eos multipliciter afficere, & nocere. Bene ergo dicit Sene. quod inimicum quamuis humilē, docti est timere. Fatuū est igitur inopes cōculcare Eccl. 40. In ore imprudentis conculcabitur inopia. q. d. Conculcatio inopum nō pertinet ad prudentē. Calcat igitur pauperes mūdus per

oppres-

C oppreſſionem. ¶ Item calcat bonos diabolus per tentationem,
& ſuperationem. Vnde Dan. 8. dicitur quod Hircus, id eſt, diabo-
lus efferatus in Arietem, id eſt, in ſimplicem, miſit eum in ter-
ram, & diminuit cornua eius, & conculcauit eum. Deum enim
in terram deijcitur quis, ſcilicet, per conſenſum in peccatum, re-
ſtat, quod cornua, id eſt, virtutes eius diminuantur, & quod ipſe
per maiorem illaqueationem, ne reſurgat in vitijs, conculcetur.
Ideo animæ peccatrici dicitur Ezech. 16. Vidi te conculcari in
D ſanguine tuo. ¶ Item conculcat Infernus impios per damnatio-
nem 4. Reg. 14. Tranſierunt beſtiæ ſaltus, id eſt, Dęmones Infer-
nales, & conculcauerunt carduum. Vnde de damnato dicitur
Iob. 18. Calcet eum quaſi Rex interitus. Sic ergo patet quomodo
E calcare ſumitur multis modis. ¶ Et ſi vis, nota adhuc, quod calca-
re idem eſt, quod poſſidere, & occupare, ſicut dicitur Ioſuę 1. O-
mnem locum, quem calcauerit pes veſter, veſter erit. Et Iob. 22.
Nunquam ſemitam ſæculorum cuſtodire cupis, quam concul-
cauerunt viri iniqui, qui ſublati ſunt ante tempus ſuum? &c.

A **Concupiſcentia.** Nota, quod concupiſcentia idem
eſt, quod deſiderium, affectio, ap-
petitus, ſeu complacentia de aliqua re. Et quia deſiderium poteſt
eſſe bonum & malum, ideo concupiſcentiæ commendabiles &
vituperabiles inueniri poſſunt. Omnia enim quę ſunt, habent
quaſdam naturales concupiſcentias, affectiones, & inclinatio-
nes, quæ potiſſime ad ſenſitiua pertinent, ſicut patet, quia Aues
appetunt eſſe in aëre, non ſub terra, animalia in terra, non in a-
qua, piſces in aqua, non in terra. Sic vere (chariſſimi) moraliter
loquendo, omnes homines aliquid concupiſcunt. Iſtud patet de
auibus, id eſt, de contemplatiuis, qui aërem, id eſt, bona ſpiritua-
lia, & cœleſtia concupiſcunt. De animalibus, id eſt, de actiuis, qui
in terra, id eſt, in negocijs terrenis requieſcunt. De Piſcibus, id
eſt, religioſis & deuotis, qui in aqua lacrymarum deuotionis,
& compaſſionis habitare diligunt. Talibus ergo loquitur ſcri-
ptura 1. Pet. 2. Quaſi modo geniti infantes lac concupiſcite, ra-
tionabiles ſine dolo. In quibus verbis aduerte, quod nos debe-
mus concupiſcere principaliter tria videlicet

Innocentiæ puritatem (Infantes)
Sapientiæ claritatem (Rationabiles)
Affluentiæ voluptatem (Lac)

B ¶ Concupiſcamus ergo innocentiam interiorem, ſapientiam
clariorem, affluentiam ſuperiorem. Dico ergo primo, quod nos
debemus concupiſcere innocentiæ puritatem. Quod oſtenditur
cum dicitur Infantes. Serpens enim cum videt ſe antiquum na-
turaliter cupit, & deſiderat iuueneſcere, & ideo pellē antiquam
deponit, & quaſi totaliter iuueneſcit. Senes enim naturaliter cu-
piunt iuuenes fieri, quanquam ſit impoſſibile. Et infirmi valde
cupiunt ad ſanitatem reduci. Sic vere (chariſſimi) ſumma concu-
piſcentia cordis noſtri debet eſſe, vt pellem malæ conſuetudinis
deponamus, vt ſanitatem gratiæ, ſi eam perdidimus, recupere-
mus, & vt nos ad moralem iuuentutem renouemus, & reduca-
mus (Infantes) Infantes enim fieri, id eſt, puri & mundi debemus
concupiſcere, & ad hoc totis affectibus anhelare. Pſal. Concupi-
uit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tempore:
Iſtud tamen eſt contra multos, qui non concupiſcunt innocen-
tiam, ſed malitiam, non bonitatem, ſed prauitatem, non iuſtiti-
am, ſed nequitiam. Tales potiſſimè ſunt viri crudeles, qui non
ſunt innocentes, ſed nocentes, ſicut vſurarij, balliui, iniqui Iu-
dices, exactores, quorum tota concupiſcentia eſt ad rapinam, &
exactionem, ſicut videmus de Lupo, & Leone, quod totus affe-
ctus eorum, & concupiſcentia cordis ſui eſt deuorare carnes, &
lædere beſtias innocentes, ſic vere omnis appetitus talium eſt
iuſtos & innocentes lædere, & grauare, & iſta eſt concupiſcentia
oculorum, de qua 1. Ioan. 2. De talibus dicitur Ezech. 23. Inſani-
uit ſuper eos concupiſcentia oculorum ſuorum. Vtinam enim
iſti habeant illa, quæ oculi concupiſcunt, ſcilicet, bona aliena.
Ideo ergo iſti non ſunt infantes, id eſt, innocentes, ſed nocentes,
quia iſta concupierunt concupiſcentia in deſerto, & tentaue-
runt Deum in inaquoſo. Non ſic, ſed ſimus infantes, vt ſic dica-
tur de quolibet noſtrum Exo. 2. De infantibus Hebræorum eſt.
Concupiſcamus ergo innocentiſſimam puritatem, vt quilibet
poſſit dicere illud Tob. 3. Mundam ſeruaui animam meam ab o-
C mni concupiſcentia. ¶ Secundo dico, quod concupiſcere debe-
mus ſapientiſſimam veritatem vel claritatem. (Rationabiles in-
quit) Sicut enim cœcus concupiſcit illuminari, & ſicut aues no-
biles naturaliter appetunt clarum lumen, ſic vere (chariſſimi)
nos, qui ſumus ignorantes, & cœci, quamuis à naturali origine
nobiles ſimus & perfecti, debemus ſumme deſiderare lumen ſa-
pientię & ſcientię, & ad ipſum totis affectibus anhelare, ſecundū
Philoſophum enim omnes homines naturaliter ſcire deſiderāt.
Et Sap. 6. dicitur, quod concupiſcentia ſapientiæ ducit ad Re-
gnum perpetuum (Rationabile inquit) quia, ſcilicet, rationabili-
tatem debemus concupiſcere, & diligere, & ſecundum rationis
vſum nos taliter gubernare. Cætera enim animalia in alijs con-
ditionibus nos præcellunt, ſicut aper auditu, lynx viſu, aranea
actu, ſed in vſu rationis præcellimus cæteras creaturas. Vnde
Iob. 38. Quis enarrabit cœlorum rationem? Vnde etiam Sene. in
Epiſto. dicit. In hac inquit, id eſt, in ratione animalia antecedi-
mus, Deos ſequimur. Quod vtique eſt contra multos, qui vere
non cupiunt, vt apparet, fieri rationabiles, nec vere ſecundum v-
ſum rationis, A d potius ſecundum vſum ſenſualitatis, & carnis,
piloſi enim & ficarij ſunt homines ſylueſtres. In mari etiam di-
cuntur eſſe monſtra, quæ ſimilitudinem hominum repræſen-
tant, qui quamuis in figura videantur eſſe rationabiles creaturę,
illud tamen non ſunt, imo recte ſunt beſtiæ & beſtialiter viuunt,
& carent omnimoda ratione, vt dicit Pli. & Soli. Sic vere in mun-
do iſto ſunt multi, qui rationem, & eius vſum non habent, niſi
tantum ſimilitudinem & figuram. Quia quamuis in apparentia
videantur eſſe homines ratione vtentes, ad modum tamen be-
ſtiarum beſtialibus concupiſcentijs ducuntur, ſicut patet de lu-
xurioſis, qui neſciunt motus venereos refrenare, de iracundis,
qui neſciunt motibus animi obuiare, ſicut etiam patet de igno-
rantibus, qui ad modum pueri vbicunque ſe inclinant appe-
titus ſuæ ſenſualitatis, ſolent ſtatim voluntatem, & animum in-
clinare. Sicut etiam patet de auaris, qui ad omnia, quæ vident
exterius ſibi vtilia ſolent auarum animum applicare. Vnde nota,
quod ſuperbi concupiſcunt honorabilia. Auari concupiſcunt
bona vtilia. Luxurioſi autem concupiſcunt delectabilia. De
ſuperbis enim ambitioſis & præſumptuoſis patet qui non deſi-
derant niſi venire ad magnos honores & ſtatus. Prouerbior. 21.
Tota die concupiſcunt, & deſiderant, & tamen tales vix poſſunt
attingere ad ſtatum optatum Iacob. 4. Concupiſcitis & non ha-
betis. Iſti enim ſunt ſicut locuſtæ, quæ ſemper cupiunt alte vo-
lare, & ſaltare, & tamen nunquam poſſunt alte aſcendere, quia
ſtatim pondere ſuo ad terram premuntur. Item de auaris hoc
apparet, qui non cupiunt niſi bona mundi, quæ tamen nun-
quam ad ſatietatem poſſunt habere, ſimiles hydropico, qui
ſemper cupit bibere, & tamen nunquam poteſt ſatiari. Vnde Ec-
cle. 9. Quaſi ignis concupiſcentia exardeſcit. Item de luxurioſis
& guloſis patet, qui ſemper ad mundi delectabilia inardeſcunt.
Vnde Daniel. 11. Erit in concupiſcentijs fœminarum. Concu-
piſcentias igitur non ſequamur, quia

Renuunt remedium ſalutare,
Acuunt incendium cordiale,
Deſtruunt hoſpitium virtuale,
Conſtruunt exitium Infernale.

¶ Dico enim quod concupiſcentia renuit ſalutaria, vtpote bona
documenta &c. Mar. 4. Concupiſcentiæ introeuntes ſuffocant
verbum, & ſine fructu efficitur. Item acuit deſideria: Obiectum
enim modici concupiſcibilis incendit deſiderium, ſimiles igni,
qui inflammatur aqua. Eccleſ. 9. Concupiſcentia quaſi ignis ex-
ardeſcit & bene comparatur igni, quia inflammatur per ſuum
contrarium, ſicut concupiſcentia magis cupit nociua, & etiam
prohibita. Rom. 9. Concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret;
Non concupiſces &c. Item deſtruit virtualia Daniel. 13. Concu-
piſcentia ſubuertit cor tuum, id eſt, cordis virtutes. Item iſta cō-
ſtruit Infernalia, quia, ſcilicet, præparat mortem æternam Iac. 1.
Concupiſcentia cum conceperit parit peccatum, cū conſumma-
tum fuerit, generat mortem. Iſtas ergo concupiſcentias non de-
bemus habere, ſed ipſas à nobis penitus abdicare. Vnde illud
prædictum Tob. 3. Mundam ſeruaui animam meam ab omni
concupiſcentia. Eccl. 18. Poſt concupiſcentias tuas non eas, quia
ſi præſtes animæ tuæ concupiſcentias eius, faciet te in gaudium
inimicis tuis. Concupiſcamus ergo habere ſapientiam, clarita-
tem, vel veritatem: vnde Eccl. Audiant cum omni concupiſcen-
tia ſapientiā. ¶ Tertio dico, quod nos debemus concupiſcere af- D
fluentiſſimam voluptatem, ſcilicet, bona Paradiſi. Lac inquit
concupiſcite. Per lac enim intelligitur dulcedo bonorum æter-
norū Can. 5. Lac & mel ſub lingua tua. Iſta enim eſt concupiſcen-
tia, quia ſicut pauper deſiderat facultatem, infirmus ſanitatem,
cœcus claritatem, ſenex iuuentutem, obſeſſus ſecuritatem, ſic
nos debemus illa bona concupiſcere, quæ habent, & conferunt
facultatem, quę non minoratur, ſanitatem quæ non infirmatur,
ſecuritatem, quæ non impugnatur, claritatem, quæ non obte-
nebratur, iuuentutem, quæ non maculatur. Ideo dicebat Dauid
in Pſal. concupiſcit, & deficit anima mea in atria domini. Ceruus
enim calefactus valde concupiſcit fontem, vt ibidem balneetur,
& refrigeretur. Sic vere nos debemus concupiſcere Deum, & bo-
na æterna, vt calefacti tribulationibus huius mundi, poſſimus i-
bi refrigerium, & requiem inuenire. Ideo monet ipſe Deus Eccl.
24. Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis me. Et ſic ergo pa-
tet, quod nos debemus concupiſcere affluentiam fraternam, ſa-
pientiam æternam, innocentiam paternam. Et hoc de verbo
concupiſcere ſufficit.

A **Concutere.** Vide supra de verbo commouere. Et si vis, nota, quod concussio fit multipliciter, scilicet

Per { Tribulationis ictum,
Dilectionis tractum,
Turbationis tactum,
Mutationis actum,
Damnationis iactum.

¶ Concutiunt igitur mentem & statum grauis afflictio, seu tribulatio inducens dolorem, quia, scilicet, motus & flatus tribulationum facile concutit status mundi. Vnde de vento, qui venit à regione deserti, dicitur Iob 1. quod ipse concussit quatuor angulos domus, & occidit filios Iob conuiuantes. Item tristis conturbatio adducens timorem Iob 21. Quando recordatus fuero pertimesco, & concutiet carnem meam timor, & tremor. Item chara dilectio educens amorem. Vnde de Holoferne capto amore Iud. 12. Cor autem Holofernis concussum est, erat enim ardens in concupiscentia eius. Item rerum mutatio producens stuporem. Mutationes enim rerum, & mutabilitas fortunæ stupore, & admiratione concutiunt cor discretum, sicut patet de filijs Israel, de quibus dicitur Exo. 20. quod viso tam insolito miraculo, scilicet, de monte ardente, & fumante, pauore c[...]cussi steterunt procul. Item mortis damnatio concludens horrorem. Ista est enim vltima concussio, scilicet, mortis quantum ad corpus de qua Esa. 24. Concutientur fundamenta terræ, & damnationis quantum ad animam, de qua potest dici illud Iob 9. quod Deus transtulit montes, & nescierunt hi, quos subuertit in furore suo, commouet terram de loco suo, & columnæ eius concutiuntur. Concussio enim ista comprehendit mortes, id est, superbiam status, terram id est, lasciuiam carnis, columnas, id est, perpetuitatem animarum &c. Vide in alijs titulis similibus sicut est timor, perturbatio, commotio &c.

Concurrere. Vide infra de hoc verbo currere.

Condemnare. Vide in titulo de damnatione.

Conducere. Idem est, quod aliquem pro mercede locare. Vide in titulo de mercede.

A **Conferre.** Sumitur, pro dare, vel sumitur pro colloqui vel proferre, id est, dicere. Et sic dicitur à con, quod est simul, & ferre, quod est dicere, quasi simul aliquid dicere, vel tractare. Vide ergo de his verbis dare, dicere, colloqui, & ferre.

A **Confestim.** Deriuatur à festino, festinas. Est enim idem quod cito, celeriter, statim, vt velociter, subito, vel instanter. Dicam ergo, quod inuenitur

Confestim pertinens ad { Deum,
Iustum,
Impium,
Diabolum,
Mortem seu interitum.

B ¶ Sic ergo nota primo, quod Deus solet confestim conferre luminis splendorem, confestim auferre criminis horrorem, confestim referre culminis honorem, confestim inferre turbinis dolorem, cõfestim auferre flaminis dulcorem. Dicam igitur, quod Deus confestim lumen gratiæ solet conferre. Nescit enim tarda molimina Spiritus sancti gratia. Vnde de cœco illuminato dicitur Luc. 18. quod confestim vidit, & sequebatur Iesum. Item confestim labem criminis solet auferre. Vnde de leproso mundato dicitur Luc 5. quod confestim lepra discessit ab eo. & Luc. 8. dicitur de Hæmorrhoissa sanata, quod confestim siccatus est fons sanguinis eius. Item confestim arcem culminis, id est, statum honoris solet referre. Vnde de Abacuc dicitur Daniel. 14. quod Angelus domini confestim restituit eum in locum suum. & Luc. 13. de muliere curua dicitur, quod vt Christus apprehendit manum eius, confestim erecta est. Item confestim dolorem solet inferre, quod potissime erit in iudicio, quando confestim, id est, cito & subito ad vindictam prorumpet. Vnde Esa. 29. dicitur, quod confestim & repente visitabitur, scilicet, impius à domino exercituum in tonitruo, & commotione terræ, & voce magna turbinis, & tempestatis, & flamma ignis deuorantis. Patet ergo quomodo confestim quandoq; pertinet ad Deum. Secundo dico, quod quandoque pertinet ad diabolum. Vnde Marc. 4. Cum verbum audierint, confestim venit Sathan, & aufert verbum de corde eorum. Item pertinet ad iustum, qui confestim debet credere, & Deo obedire, sicut de Paulo legitur Acto. 9. quod confestim ceciderunt quasi squammæ de oculis eius, & illuminatus est &c. Vide in alijs titulis synonymis.

A **Confidere. Confidentia.** Confidere nihil aliud est quam aliquem in aliquo, vel de aliqua re diligenter sperare. Vnde confidentia idem est quod completa fidentia. Confidentia ergo est duplex, vna sana, alia vana, vna solida, alia fluida, vna virtuosa, alia defectuosa. Primo ergo est confidentia, qua in Deo confiditur, de qua in Psal. In domino confido. Item. Bonum est confidere in domino. Secunda est confidentia, qua in mundo speratur Amos 6. Væ vobis, qui confiditis in monte Samariæ. ¶ Dico ergo primo, quod in Deo specialiter, & principaliter est sperandum, & etiam confidendum. Sicut enim videmus, & in ædificijs illa quæ sunt debilia, rebus fortibus innituntur, & fragilia à stabilibus sustentantur, sic vere nos, qui sumus fragiles & debiles, Deo & sanctis, qui sunt fortes, & stabiles, debemus per spem & fiduciam inniti, & nos eius mandatis per recommendationem, & confidentiam committere, vt nos ne in peccata cadamus velint misericorditer sustinere. Cucurbitæ enim valde sunt debiles, & ideo quibusdam palis seu arboribus solent inniti, ne fructus earum circa terram putrescant, & ne ipsa tota arbor euanescat, quod etiam de vineis (vt communiter) inuenitur. Nescit enim se vinea iuuencula per se sustinere, & ideo necesse est ipsam semper in aliquo solido sustentare. Sic vere homo de se nunquam potest per se stare, ideo necesse est, quod per spem & fiduciam ipsi Deo fiducialiter innitatur, quia sicut dicitur Hiere. 16. Benedictus vir, qui confidit in domino. Et Prou 28. Iustus quasi Leo confidens absq; vllo timore erit. In quibus verbis aduerte quod in Deo simpliciter est confidendum triplici ratione, quia, scilicet, ista confidentia

Dat { Finalem fœlicitatem,
Moralem strenuitatem,
Mentalem stabilitatem.

C ¶ Ista enim confidentia facit hominem fœlicem & gloriosum, quia, scilicet, facit eum benedictum, virilem, & animosum, quia, scilicet, facit eum virum. Vir inquit. Stabilem & virtuosum, quod ostenditur ex ratione obiecti (In domino inquit) Basis stabilitas facit virtuosum (in domino inquit) Sexus virilitas facit animosum (vir inquit) Rerum fertilitas facit gloriosum (benedictus) Confidamus ergo in domino (charissimi) quia pro certo talis confidentia nos facit stabiles & virtuosos in domino. Res enim quæ innititur debili fundamento, non potest esse stabilis, sed quando fundamentum est stabile, tunc quicquid de super ponitur, securum & immobile reputatur. Sic vere (charissimi) est de illis, qui innituntur & confidunt in debilibus fundamentis, scilicet

In mundi facultatibus,
In corporis viribus,
In amicis temporalibus.

Cerui enim fluuium transituri debiliores solent dorso fortiorum inniti, ne raptu fluminis deferantur, sicut dicit Pli. Sic vere nos alij qui valde sumus debiles ad resistendum malo, & ad sustinendum in bono, in transitu fluminis huius vitæ debemus dorso Cerui fortioris, id est, potentiæ, & protectioni Christi & sanctorum per confidentiam inniti, & nos eorum adiutorio committere, & per deuotæ orationis suffragium commendare (in domino ergo) Et sic à raptu fluminis mundanæ tribulationis non rapiemur, nec ad Inferni barathrum deducemur, quia sicut mons Sion non commouebimur in æternum. Sed re vera (charissimi) nõ sic faciunt multi hodie, quia vere multi sunt qui non ponunt fiduciam suam in re forti, sed in debili, sicut sunt illi, qui totam spem, totam etiam fiduciam suam ponunt in bonis huius mundi (scilicet,

In { corporis fortitudine,
diuitiarum plenitudine,
amicorum multitudine,
corporali pulchritudine.

Primi enim sunt similes Elephanti, qui volens dormire confidit quandoque in arbore, cui innititur, quam occulte venator incidit, & sic subito, & arbor, & Elephas ad terram cadunt. Sic vere illi, qui arbore corporis sui confidunt, & in eius iuuentute, & fortitudine sperant, dum non aduertunt, imo dum in delectatione vanæ spei dormiunt, venator, id est, mors ipsos subito incidit & sic totum deficit, atque cadit. De talibus dicitur 1. Mac. 10. Si confidis in virtutibus tuis, descende 2. Macha. 8. In armis confidunt non in omnipotenti Deo Eccl. 16. Destructi sunt confidentes suæ virtuti. Secundi diuites, & auari, qui non confidunt nisi in diuitijs suis, quæ tamen tempore necessitatis eis deficiunt, de quo in Psalm. Qui confidunt in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum gloriantur Esa. 30. Habentes fiduciam in vmbra Ægypti. Et tamen Marc. 10. dicitur, quod difficile est confidentes in pecunijs Regnum Dei intrare. Tertij sunt fatui, qui confidunt in mundi amicis, qui pro certo valde

sunt defectiui, similes baculo Arundineo, super quo non est multum innitendum, quia faciliter frangitur Esa. 26. Confidis in baculo Arundineo Ægypti, cui si innixus fuerit homo, confringetur. Hierem. 27. Maledictus vir, qui confidit in homine. Quarti sunt vani gloriosi, qui confidunt in pulchritudine corporali, quæ quandoq; est eis causa multorum malorum. Vnde Ezech. 16. Habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es. Quinti sunt præsumptuosi, qui, scilicet nimis præsumunt, & confidunt de sensu suo Rom. 2. Confidens te ducem cœcorum esse, & lumen illorum, qui in tenebris sunt. Et isti sunt fatui, quia sicut dicitur Rom. 1. Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Non sic ergo, sed confidamus in domino, quia re vera talis confidentia nos facit stabiles & virtuosos Dan. 4. Non est confusio confidentibus in te. Ideo consulitur Eccl. 11. Confide in domino,
D & mane in loco tuo. ¶ Secundo dico, quod ista confidentia nos facit viriles, & animosos, quod ostenditur cum dicitur Vir. Vir enim nomen est audaciæ, mulieres enim naturaliter non solent essent audaces. Vnde Esa. 3. Populus tuus sicut mulieres in medio tui, id est, sine audacia. Sicut enim videmus, quod seruitores potentum, eo quod confidunt in potentia magnatum suorum magis sunt strenui, & audaces, sic vere si bene in Deo confidimus & perfecte in ipso speramus, nos contra hostes, scilicet, carnem mundum & diabolum audaciter & viriliter insurgemus (Vir inquit) Vnde Psalm. Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes, qui speratis in domino. Et iterum in Psal. In te confido, non erubescam. Ista enim fiducia est similis cuidam lapidi, qui dicitur sardius de quo dicit Diosc. quod in eius præsentia seu conspectu onyx, qui habet aliquas malas proprietates, non potest nocere. Iste etiam pellit timorem, facit hominem audacem, & valet contra incantationes. Sic vere perfecta spes & fiducia Dei, si à nobis perfecte habetur, nunquam onyx, id est, diabolus, cuius proprietates sunt pessimæ, nobis inferet aliquod nocumentum. Vbi enim perfecta spes in Deo præsens est, nunquam potest periculum imminere. Ista .n. tollit timorem desperationis, confert audaciam perfectionis & obuiat incantationibus diabolicæ suggestionis. Exemplum de Susanna, quæ periculum mortis euasit, & contra adulterum audax fuit. Et ratio redditur ibidem. Erat enim fiduciam habens in domino. Et pro certo multi non sunt sic, quia re vera multi sunt, qui non habent istam confidentiam, & ideo non habent in animo virilitatem, nec in actibus streuuitatem. Non enim sunt audaces ad aliquod bonum aggrediendum, nec ad aliquod malum pro Christo sustinendum Vnde pro Deo fuit in martyribus tanta audacia, vt mortem taliter vilipenderent, vt tyrannos taliter deriderent, vt publice principum iussionibus contrairent, nisi ex maxima confidentia, quam habebant in Deo? Confidebant enim certissime, quod ipsos in tormentis non dimitteret, quod eis pro tormentis gloriam retribueret, quod eis post tormenta corpora restitueret. De quolibet ergo talium potest dici illud Prou. 28. Iustus vero confidens quasi Leo sine terrore erit. Vbi aduerte, quod isti habuerunt

Morum sanctitudinem (Iustus)
Spei certitudinem (Confidens)
Mentis fortitudinem (Quasi Leo)

Bene ergo dicitur vir, quod denotat, vt dictum est, strenuitatem, & amorositatem. Vir enim dicitur à Virtute. Et ideo in signum

Audaciæ potioris,
Sapientiæ amplioris,
Virtutis & constantiæ fortioris.

Viri ad differentiam fœminarum portant barbam, quæ signant in eis ista tria. Vnde narratur, quod dum discipuli philosophi cuiusdam, qui Lysander dicebatur, sicut narrat Macrobius in libro saturnaliorum, quærerent ab ipso, quare tam magnam barbam portaret, respondit, vt dum barbam meam tango, virum me esse meminerim. q. d. Semper debet homo recordari, & præ oculis habere nobilitatem suæ conditionis, & professionis; ne forte aliquod fœmineum, id est, aliquid imperfectum ipsum facere contingat. Simus igitur viri (charissimi) id est, audaces & cōstantes, & perfecte in domino confidentes, quia sicut dictum est,
E confidentia nos facit audaces & animosos. ¶ Tertio dico, quod ista confidentia nos facit diuites, & gloriosos (Benedictus) Non enim est cōdecens, quod diues pauperem filium in eo confidentem, & ad eum præcipue recurrentem, dimittat inopem, & mendicum, quinimo solet sibi dare benedictionem suam &c. Vide de benedictione. Sic vere si nos, qui filij Dei sumus per adoptionem in ipsum perfecte confidimus, & ad Deum deuote recurrimus benedictionem suam nobis dabit, scilicet, gratiam in præsenti & gloriam in futuro Hebr. 4. Adeamus cum fiducia ad thronum gloriæ eius: & Hebr. 10. Habentes fiduciam in introitu sanctorum &c De ista autem benedictione dicitur in Psal. Etenim benedictionem dabit legislator; ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion. Et tunc dicetur illud Hierem. 23. In diebus illis saluabitur Iuda, & Israel habitabit confidenter &c. ¶ Aduerte tamen adhuc de confidentia quam habet quis in F
alterum, quod ista debet esse moderata, quia, scilicet, nec nimis, nec parum debet confidere in quocunque. Sene. enim epist. 3. dicit, quod Vitium est tam omnibus credere, quam nullis. Multi tamen sunt ita simplices, quod in omnibus confidunt, secreta sua omnibus detegunt, & ideo proditionem & deceptionem incurrunt. Sap. 14. Confidunt in idolis, quæ sunt sine anima. Alij etiam sunt ita suspitiosi, quod in nullo volunt confidere, sed de omnibus solent timere, similes coccyci, de qua dicit Pli. li. 19. c. 9. quod est species accipitrum multum degenerans à nobilitate aliorum, quæ de nocte volat, & à nemine vult videri, nullum nidum vult facere, sed vnum ouum solum vt plurimum solet in nido alicuius alterius auis & maxime palumbi ponere, & ouum, & pullum suum fouendū alijs derelinquere. Hæc enim de propria prole timet, quod si ipsam foueret, contra eam insurgeret. Et ideo ipsam fouendam alijs derelinquit, & sic semper in timore & suspitione viuit. Sic vere sunt degeneres, & vecordes, qui à nemine videri, aut secreta sua sciri volunt; & hoc quia de omnibus timent, & in nemine confidunt. De proprijs etiam pullis, id est, consanguineis, & amicis timent, & ideo ab eorum societate cauent. Et ideo proculdubio isti suspicando, & de eis non confidendo, dant eis infidelitatis occasionem iuxta illud Senec. epist. 3. Fallere docuerunt, dum timent falli. Quia re vera qui in bono viro confidit, & secreta sua ei pandit, ipsum ad fidelitatem obligat, & astringit. Vnde Seneca ibidem. Fidelem si putaueris facies. In amicis ergo tutum est confidere, non de ipsis timere fatue, vel dubitare. Vnde de bona muliere dicitur Prouerbiorum vltimo: Confidit in ea cor viri sui, & spolijs non indigebit. Vide infra in tractatu. de Spe, vbi diffusius tractabitur.

Confidere.

Vide supra, vbi exploratur hoc verbum affigere.

Confirmare.

Nota, quod confirmare idem est, quod A
complere, firmare, roborare, stabilire. Et ideo confirmatio, quæ est vnum de septem sacramentis & vnum de illis tribus, quæ non licet reiterare, eo quod in eis imprimitur character, idem est, quod completa affirmatio, & stabilitio in bono. Sed loquendo moraliter, possumus dicere, quod vltrā illam confirmationem, qua spiritualiter Deus in bono suos stabilit, & confirmat, quam peteas Dauid dicebat. Spiritu principali confirma me, quæ, scilicet, facit hominem firmum ad resistendum peccato. De qua 1. Pet. 5. Confirmabit solidabitque, & qua etiam beati sunt ita confirmati in bono, quod de cætero peccare non possunt 1. Cor. 1. Confirmabit vos vsque in finem sine crimine. ¶ Est adhuc duplex confirmatio, scilicet, bona & ma- B
la, damnabilis & laudabilis, virtuosa, & vitiosa. Prima est confirmatio in bono, quæ fit per propositi stabilitatem. Secunda est confirmatio in malo, quæ fit per propositi peruersitatem. Prima est confirmatio perfectorum: Secunda est obstinatorum. De prima dicitur in Psalm. Spiritu principali confirma me. & 1. Pet. 5. Confirmabit solidabitque. De secunda dicitur Ezech. 24. Confirmatus est rex Babylonis aduersus Hierusalem. Verum (charissimi) quia nihil (vt communiter) à seipso in bono confirmatur, ideo de illa confirmatione; qua confirmantur iuuenes à prouectis, simplices à perfectis, aliquid differamus, & dicamus, quod sicut prudens artifex videns in ædificio murum vel columnam ruinosam, & defectuosam, solet eam fulcire, & aliquando cemento, aliquando clauis, aliquando lapidibus confirmare, sic vere bonus prælatus, vel prædicator quando videt in grege sibi commisso aliquos simplices, & vacillantes, & in fide seu in moribus titubantes, ipse pro certo debet eos confirmare, & in bono stabilire & hoc aliquando cum cemento bonæ doctrinæ, & sanæ eruditionis, aliquando cum clauis asperæ verbalis increpationis; aliquando cum lapidibus duræ, & austeræ realis correctionis, & punitionis. Vnde nota, quod isti debent studere ad confirmandum in bono

Ecclesiæ labilitatem,
Subditorum fragilitatem,
Perfectorum strenuitatem.

¶ Debet enim confirmari Ecclesia, vt subsistat, fragilis, vt resistat, C
perfectus ne desistat Indiget igitur Ecclesia confirmatione boni prælati vt subsistat in tribulationibus. Domus enim confirmatur & stabilitur bonis columnis, vt contra impulsum ventorum fortificetur; sic Ecclesia à bonis prælatis, ne in tribulationibus deficiat, & ne per tyrannos corruat, & labatur. Vnde de bonis prælatis dicitur Esa 9. Super solium Dauid sedebit, vt confirmet illud & corroboret in judicio & iustitia. Item fragiles indigent confirmatione, vt resistant tentationibus. Vnde in Psalm. Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea. Ergo confir. co-

lum.

lum. ei. Iterum perfecti indigent confirmatione, ne desistant à bonis moribus. vnde Psa. In te confirmatus sum ex vtero. ¶ Competenter ergo prælatis & prædicatoribus dirigitur verbum illud Apoc. 4. Esto vigilans, & confirma reliqua, quæ moritura erant. ¶ Vbi aduerte, quod qui vult alios confirmare, debet esse patiens & substantiuus. Esto diligens, & perspectiuus, vigilans, benignus, & compassiuus. Confirma inquit, quæ moritura erant.

D ¶ Ista enim tria debet habere prælatus, scilicet

In aduersis constantiam ne deficiat (Esto)
In prosperis prudentiam, vt proficiat (vigilans)
In miseros clementiā vt subueniat (confirma moritura)

Habeat igitur prælatus constantiæ fortitudinem (Esto inquit) Columna inquit, quæ habet ædificium confirmare, & sustinere, debet esse in se stabilis, atque firma, non putrida, nec corrupta. Et ideo solet fieri de marmore, vel de aliquo ligno forti. Sic vere prælati, qui totum ædificium ecclesiæ sustinent, atq; firmant debent esse constantes, stabiles, atq; firmi, ne forte onere tribulationum pressi, ipsi primitus infringantur, & totius ædificij firmitas dilabatur. Ideo dicitur Eccl. 5. Esto firmus in via domini. Isti ergo debent esse marmorei, quia sicut marmor habet fortitudinem in essentia, pulchritudinem in apparentia, frigiditatem in qualitate, grauitatem in ponderositate, sic vere illi, qui prælati fiunt, & qui ad hoc officium debent assumi, debent habere

Fortitudinem stabilitatis,
Pulchritudinem honestatis,
Frigiditatem castitatis,
Grauitatem maturitatis.

¶ Vnde bene dicitur Esto. Vnde nota de isto esto, quod prælatus debet esse patientiæ dotatus viribus. Vnde 1. Reg. 17. Esto vir fortis, & præliare prælia domini. Temperantiæ subiectus. Vnde 2. Tim. 3. Ministerium tuum imple, sobrius esto. Amicitiæ ligatus legibus Eccles. 32 Esto inter eos sicut vnus ex ipsis, & loquitur de prælatis. Habeat igitur, vt dictum est, constantiæ fortitudinem

E (Esto inquit) ¶ Secundo dico, quod prælatus debet habere prudentiæ limpitudinem, quod ostenditur, cum dicitur Vigilans. Vigilare enim prudentiam & diligentiam signat in scriptura. Et ideo virgines illæ in scriptura prudentes dicūtur, quas dominus vigilantes, & paratas inuenit, sicut dicitur Matt. 25. Prælati enim debent esse sicut pisces, de quib. dicit Auic. quod rarissime dormiunt, imo (vt communiter) semper vigilant, & hoc exinde potest perpendi, quia nunquam claudunt palpebras oculorum. Sic vere (charissimi) boni prælati debent in bonis actibus vigilare, & ad subditorum gubernationem, confirmationem, & instructionem totis affectib laborare Raro enim debent dormire per desidiam & torporem, nec vnquam debent oculos cordis claudere per ignorantiam, sed semper vigilare per diligentiam & prudentiam. vnde 1. Thes. 5. Non dormiamus sicut cæteri, sed vigilemus & simus sobrij. Vbi aduerte, quod vigilia, id est, diligētia seu prudentia prælatorum debet abdicare torporem (Non dormiamus inquit) vendicare laborem (Vigilemus inquit) temperare dulcorem (sobrij inquit simus) Ista proculdubio sunt contra multos, quia re vera inter ecclesiasticos, & prælatos pauci quandoque inueniuntur diligentes, multi negligentes, multi dormientes, pauci vigilantes, multi ignorantes, pauci sapientes. Et ideo isti sunt similes fatuis virginibus, quę dormierunt, & paratæ nō fuerunt, id est, cum sponso ad cœlestes nuptias non intrauerunt. Vigilet ergo prælatus, quia sicut dicitur Luc. 12. Beatus ille seruus, quem cum venerit dominus eius inuenerit vigilantem. Isti ergo debent vigilare ad omnium conseruationem, ad cœlestium contemplationem, ad studij executionem, ad damnatorum præseruationem. De primo dicitur Luc. 12. Si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret vtiq; & non fineret perfodi domum suam. De secundo dicitur in Psal. Deus Deus meus ad te de luce vigilo. De tertio dicitur Eccles. 31. Vigilia honestatis tabefaciet carnes. De vltimo dicitur Luc. 2. Pastores erant in regione eadem vigilantes, custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et sic igitur patet, quod si isti suos volunt debite confirmare, ipsi debent

Vigilare vt { Pastores, Doctores, Astrorum contemplatores, Hostium speculatores.

¶ De istis ergo dicitur 1. Mach. 14. Confirmauit humiles populi Iob 4. Ecce docuisti plurimos, vacillantes confirmauerunt manus tuæ, & genua trementia roborasti. Patet ergo, quod pro ista confirmatione facienda prælati debent habere prudentiæ lim-

F pitudinem. ¶ Tertio dico, quod ipsi debent habere clementiæ plenitudinem, quod ostenditur, cum dicitur Confirma reliqua, quæ moritura erant. Ista enim est clementia maxima, scilicet, morituris, id est, miseris debilibus, & peccatoribus subuenire. vnde Prou. 24. Libera eos, qui ducuntur ad mortem. Istud tamen est contra multos prælatos, qui re vera morituros, id est, debiles & infirmos non sustinent, nec confirmant, sed magis tribulant, & confundunt, peiores Leonibus, qui pueris mulieribus, & prostratis tanquam personis miserabilibus; & se defendere nequeuntibus, parcere sunt consueti. Isti vero talibus personis pauperibus & debilibus plus, quam cæteris sunt infesti Figurati 1 Reg. 15. in Saul & in exercitu eius, qui pinguioribus Amalech pepercerunt: & quicquid vile, & reprobum fuit, demoliti fuerunt, quia pro certo isti parcunt pinguioribus; id est, ditiorib. viles autem & reprobos demoliuntur, tribulant, & prædantur: non sic ergo, sed habeant prælati

Clementiam ad compatiendum,
Prudentiam ad discutiendum,
Constantiam ad perseuerandum.

¶ Et sic pro certo bene poterunt subditos confirmare, & tam temporaliter, quam spiritualiter roborare, vt ad eos dirigatur illud, quod fuit dictum Petro Luc. 22. & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Et illud 2. Par. 28. Confirma verbum, & viriliter age &c. Hæc de confirmatione sufficiunt &c. Vide infra de firmitate & de stabilitate.

Confiteri.

Nota, quod confiteri idem est, quod complete fateri, id est, recognoscere, & integre reuelare. Et accipitur confessio A

Quandoque pro { gratiarum actione, cuiuscunque veritatis recognitione, sacramentali purificatione.

¶ Signat ergo confessio laudis glorificationem. Et sic dicitur in Psalm. Confitebor tibi in vasis Psal. veri. tu. de. Psal. tibi in citha. sanctus Israel. ¶ Item signat cuiuscunq; veritatis recognitionem. vnde Hebr. 4. Teneamus spei nostræ confessionem. ¶ Item signat peccatorum sacramentalem reuelationem. vnde Prou. 14. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur in terra: Qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Sicut ergo videmus, quod apostema aperitur, vt corruptis humoribus defluentibus sanitas recuperetur, sic vere corda nostra debemus aperire & reuelare, & corruptionem peccatorum emittere per confessionem, vt sanitas spiritualis recuperetur per gratiæ & veniæ restitutionem. Ideo dicebat ipse Psal. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam domino. ¶ Vbi aduerte, quod in confessione debent esse ista quinque, scilicet B

Sagacitas deliberatiua (Dixi inquit & proposui & deliberaui)
Integritas accumulatiua (Confitebor, id est, complete fatebor)
Veracitas contrariatiua (Aduersum me, scilicet, me ipsum accusando)
Virilitas sordis expulsiua (Iniustitiam meam, quæ, scilicet debet expelli)
Deitas pacificatiua (Domino inquit, cuius, scilicet, maiestas debet pacificari)

¶ Confiteamur ergo (charissimi) sagaciter deliberando (Dixi inquit, id est, deliberaui) Sicut enim dicit Pli. apes valde diligunt munditiam, & ideo fæces suas in vno loco aggregant & reponunt, & tandem ipsas eijciunt, & expellunt. Sic vere (charissimi) nos primo debemus per longam deliberationem sordes defectuum nostrorum in vno loco conscientiæ nostræ, scilicet, in memoria aggregare, & tandem ipsas per confessionem eijcere, & à nobis penitus abdicare. Munditiam enim debemus diligere. Et ideo cum præcedenti deliberatione debemus à nobis vitia abdicare. iuxta illud Esa. 1. Lauamini, mundi estote, auferte mala cogitationum vestrarum. Ista autem deliberatio ostenditur cum dicitur, Dixi, id est, deliberaui, & decreui. Vnde Psal. Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax. & Esa. 38. Ego dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi. Deliberatio enim in omni actu necessaria est, quia secundum quod dixit Seneca. Longa belli præparatio, celerem facit victoriam & Socrates dixit. Diu delibera, cito facito Diu ergo in conscientia tua discute, & post cito tua crimina confiteare. Vnde Psal. Cogitatio hominis confitebitur tibi. Confiteamur ergo sagaciter deliberando: Dixi inquit Daniel. 11. Oraui dominum & confessus sum, & dixi.

¶ Secundo confiteamur integriter nos reuelando, quod ostendi- C tur cum dicitur Confitebor, id est, complete fatebor. Nihil enim debet retineri, sed totum integraliter reuelari. Vnde Psal. Confitebor domine in toto corde meo Infirmitas enim non sanatur nisi causæ totales, & principales eiusdem totaliter excludantur. Regnum etiam non efficitur pacificum nisi omnes hostes regni integraliter expellantur. Domus etiam non efficitur munda, nisi integre cunctis sordibus emundetur. Sic pro certo conscientia nostra non efficitur munda, pacifica, seu sana, nisi cunctis vitijs expietur. Peccata enim sunt recte

Sicut { fordes inficientes, hoftes inquietantes, ferpentes inuenenantes.

Et ideo propter periculum ifta debent integre expelli,cum,fcilicet, vnum folum peccatum mortale pœnam æternam inducat. Confitebor ergo Pfal. Sperain Deo, quoniam adhuc confitebor
D illi. Debemus ergo confiteri integraliter nos reuelando ¶ Tertio dico, quod confiteri debemus actualiter nos accufando, quod oftenditur, cum dicitur Aduerfum me. Homo enim in confeffione

Non debet { Allegare pro fe,fed contra fe, Se excufare,fed accufare, Se iuftificare,fed condemnare.

Quia ficut dicitur Prou.18. Iuftus prior accufator fui eft. Caftor enim timens periculum incurrere propter virilia, folet aduerfus feipfum infurgere, & ipfa proprijs dentibus detruncare. Lupus etiam pedem fuum, quidam de nocte ad prædam vadit faciat ftrepitum, folet mordere, eo quod periculum fibi per ipfum potuit imminere, ficut dicit Plin. Sic pro certo (chariffimi) quia pudibunda mentis noftræ, fcilicet, vitia & peccata, poffunt æternæ mortis periculi caufa effe, ideo aduerfus nos debemus in confeffione coníurgere, & nofipfos apud Deum & facerdotem accufare, & ipfa cum dentibus, id eft, in confeffione fermonibus à nobis abfcindere, & truncare. Aduerfum me ergo. vnde Hierem.12. Aduerfum peccatum repugnantes. Vnde Iofuæ 7. Confitere mihi, & indica quid feceris. Confiteamur ergo nos actualiter accu-
E fando. ¶ Quarto dico, quod confiteri debemus culpas verbaliter recitando (Iniuftitiam inquit meam) iniuftitias enim & peccata noftra debemus exprimere, non virtutes, ficut faciunt quidam fatui, qui magis in confeffione faciunt mentionem de fuis virtutibus, quam de fuis criminibus. Dicunt enim bona, quę fecerunt non crimina, quæ commiferunt. Et ifti funt fatui, quia confeffio fuit inftituta pro dicendis malis & non bonis. Medicinæ enim fiunt ad euacuandum malos humores, & non bonos, quia fi medicina humores expelleret bonos, & malos in corpore dimitteret, proculdubio non fanitatem, fed mortem inferret. Sic vere (chariffimi) medicina confeffionis ad hoc inftituta fuit, vt corrupti humores peccatorum per eam expellantur, non vt boni humores, fcilicet, gratiæ & virtutes per ipfam alijs propalentur, quia vere fi in confeffione bona, & non mala dicantur, mors fpiritualis & non fanitas fubfequetur. Dicamus ergo iniuftitias noftras, id eft, peccata. vnde Pfalm. Propter iniuftitias fuas humiliati funt. Nee. 9. Confitebantur peccata fua & patrum fuorum.
F Confiteamur ergo culpas verbaliter recitando. ¶ Quinto debemus confiteri verba fagaciter ordinando, quia, fcilicet, domino debemus confiteri vel eius vicario, pro eius offenfa pacificanda. Ille enim cui eft facta iniuria, debet recognofci, & fibi debet fieri emenda Solfequium enim foli aperitur & non lunæ. Conchylia etiam rori fe aperiunt, & non calori. Sic vere (chariffimi) domino, cui forefecimus, debemus defectus noftros recognofcere, & nos ei, & eius vicario per confeffionem aperire Domino inquit Pfal. Confitebor tibi domine quoniam iratus es mihi. Iftud tamen eft contra illos, qui non confitentur domino, fed mundo, ficut funt illi, qui de fuis criminibus gloriantur, & qui ipfa iactando omnibus confitentur. Quod vtique eft contra naturam. Cattus enim ftercora fua, ne fœteant abfcondit, naturaliter etiam pudibunda animalium, & cauda, & quibufdam tuniculis operiuntur In tantum etiam diligit natura verecundiam, quod fecundum Pli & Solinum, fi mulier fubmerfa fuerit, inuenietur facie verfa ad aquam, ad verecundiam fui fexus occultandam, cuius vt dicit, contrarium eft de viro. Ifti autem omni verecundia poftpofita, peiores animalibus, verecunda delicta fua cunctis impudenter reuelant, & quod peius eft, de eis gloriantur Efa. 3. Peccata fua ficut Sodoma prædicauerunt, nec abfconderunt. Non fic ergo, fed fiat confeffio cum

Debitá ordinatione, quia domino, non alij,
Culparum enarratione, quia iniuftitiam, non virtutem,
Noftrimet accufatione, quia aduerfum me, non pro me,
Integra recognitione, quia confiteri. i. complete fateri,
Prudenti meditatione, quia dixi, id eft, deliberaui &c.

In tabula inuenies titulos infinitos, in quibus facio mentionem de confeffione. Vide ibi.

A **Conflare.** Nota, quod conflare literaliter fumitur pro fimul flare, congregare inuicem, vel mifcere, & maxime pro mixtione pecuniæ vel metalli, quæ in igne folet fieri refoluendo, ita quod flatus eft neceffarius ad ignem conflati uum accendendum &c. Vnde Ezech.22. Conflabo vos & congregabo, & fuccendam ignem, & conflabimini in medio fornacis &c. Igitur dicam, quod per conflaturam intelligitur

Dei iuftitia, quæ pœnas accendit,
Ficta fallacia, quæ vanos extendit,
Vera prudentia, quæ purum oftendit.

Prima conflatura folet grauare, quando, fcilicet, Deus conflat, comburit, & punit malos, quod potiffime fiet in iudicio. In igne enim tribulationis, in rigore diuinæ iuftitiæ boni purgantur Iob 28. Auro locus eft in quo conflatur. Ibidem etiam mali confumuntur, & examinantur Hie. 7. & Hier. 42. Conflabitur indignatio mea fuper vos, cum ingreffi fueritis Ægyptum. Secunda conflatura folet palliare, & ifta eft conflatura hypocrifis, quæ aliud oftendit, quam fit res. Conflando enim fiunt idola, imagines, & figuræ, quæ vanæ effe dicuntur, quia prætendunt aliud, quam exiftant. Videtur enim effe aurum, quod tamen eft cuprum &c. Sic hypocritæ videntur boni, cum realiter fint mali. Vnde Deut. 28. & Exod. 34. Maledictus homo, qui facit fculptile & conflatile. Sculptile dicitur imago de ligno vel de lapide, quæ fit fculpendo. Conflatile vero dicitur de cupro vel metallo, quod fit conflando Tertia conflatura folet probare, fcilicet, conflatura prudentiæ, quæ, fcilicet, dicta, & opera probat. Eccle. 28. Aurum tuum, & argentum tuum confla, & verbis tuis facito ftateram, & ori tuo facito oftia Et fi vis, nota quod conflatilia, id eft, vani homines & hypocritæ, vel ipfa vana & inutilia mundi bona, quæ flatu fortunæ variantur, & formantur, nullaq; foliditate ftabiliuntur, carent valore, fcatent horrore, nec pollent honore. Quod valore careant, patet Efa. 44. vbi dicitur, quod conflatile ad nihil aliud eft vtile. Item quod fœtore feu horrore fcateant, patet Efa. 30. vbi dicitur Contaminabis veftimentum conflatilis auri tui, q. d. Ifta funt contaminata, & immunda. Item quod honorem non habeant patet Nau. 1. vbi dicitur fic. Conflatile ponam fepulchrum tuum, quia inhonoratus es. Et ideo dicitur Leuit. 19. Nolite conuerti ad idola, nec Deos conflatiles facietis vobis. q. d. Tales non funt digni, quod dij, id eft, honorabiles iudicentur, nec quod ab hominibus colantur, aut adorentur. Quamuis pro certo multi funt hodie fatui, qui tales propter hypocrifim honorant, & eos quafi pro dijs adorant Contra quos Efa. 42. Confundantur confufione, qui confidunt in fculptili, qui dicunt conflatili, vos dij noftri.

Confortare. Nota, quod confortare quandoq; fumitur pro fortificare, vel pro ftabilire, ficut Efa. A
41. de idolo, & de fabro, feu factore eius dicitur. Confortauit eum clauis, vt non moueatur. Et iftud Actor. 9. Cum accepiffet cibum, confortatus eft, id eft, corroboratus & fortificatus. Quandoq; vero (vt communiter) accipitur pro confolari Pfal. Confortetur cor tuum, & fuftine dominum. Et illud Luc. 22. Apparuit ei Angelus de cœlo confortans eum. ¶ Dicamus igitur, quod in B
fcriptura inuenitur multiplex confortatio, confolatio, feu corroboratio, quia, fcilicet, Confortat

Mundus inaniter fuos ftabiliens,
Diabolus fallaciter ftultos alliciens,
Iuftus benigniter fuis proficiens,
Chriftus fortiliter fuos reficiens.

Mundi confortatio deficit, & non durat, ficut ad literam patet de mundi profperis, & de illis, qui in eis confortantur, qui ceffant, & pereũt in inftanti Iob 21. Quare inqui: impij viuunt, fubleuati funt cõfortatiq; diuitijs? Sequtur. Ducũt in bonis dies fuos, & in puncto ad infernum defcendunt. Confortatio diaboli inficit & indurat. Conftat enim quod per confortationem diabolicam, quam facit interius per fatuam fpei immiffionem, vel exterius per adulatorum, & hæreticorum deceptionem & allocutionem meos auditorum inficitur, & in vitijs etiam induratur. Vnde adulatoribus loquitur dominus Ezechiel. 13. dicens, Væ qui cõfuunt puluillos fub omni cubito, & faciunt ceruicalia fub capitibus vniuerfæ ætatis ad capiendas animas. Sequitur. Confortafti manus impij, vt non conuerteretur a via fua mala, & viueret. Inuehe bene, & expone contra adulatores & falfos prædicatores &c. ¶ Confortatio viri iufti proficit, & fecurat. C
Iuftus enim fiue fit prælatus fiue priuatus, fic folet alios & maxime defolatos, & pauperes confolare, & confortare. Vnde Iob dictum fuit Iob. 4. Ecce docuifti plurimos, & vacillantes confirmauerunt manus tuæ, & genua trementia confortafti. Iuftus enim eft ficut Angelus bonus, de quo dicunt doctores, quod dato, quod in principio apparitionis ftupefaciat, & contriftet, in fine tamen lætificat & confortat. Sic iuftus, & maxime prælati, & prædicatores dato, quod in principio contriftent per correctionem & reprehenfionem, in fine tamen debent confortare per dulcem confolationem. Figura Danielis 10. dicitur. Tetigit me quafi vifio hominis, & confortauit me. Tetigit me inquit (ecce correctio) vifio hominis (ecce boni exempli datio) & confortauit me (ecce finalis.)
¶ Confortatio Dei reficit, & procurat. Deus enim confortat D
& corroborat mentes noftras per gratiam in præfenti, & per gloriam in futuro. Margarita enim fumme confortat, & valde

valde proficit contra cordis tremorem & confortat cordialem passionem. Sic lapis preciosus Christus per gratiam cordibus humanis applicatus, ipsos summe confortat; & tremorem desperationis, timoris; & turbationis tollit; & sanat 2. ad Timotheum 2. Confortare in gratia, quæ est in Christo; quod potissime fiet in gloria, quando anima confortabitur præsentialiter ab ipso Deo 1. Regum 30. Confortatus est Dauid in domino Deo suo. His igitur præmissis possum notare; quod Dei confortatio

Dat { Fortitudinem militantibus, Certitudinem contemplantibus, Celsitudinem imperantibus, Quietudinem laborantibus. }

Quod det militantibus fortitudinem patet. Nam nec martyres contra tyrannos, nec confessores contra vitia, nec virgines contra carnem, nec religiosi contra mundum, nec quilibet iusti contra diabolum præualuissent; nisi à domino confortati, & adiuti fuissent Iosue primo. Confortare, & esto robustus valde. Et 1. Reg. 4. Confortamini, & bellate Col. 1. In omni virtute confortati sunt, quasi dicat, quod aliquis sine tali confortatione non habet robur fortitudinis aut virtutis. Ideo quilibet talis poterat dicere illud Philip. 4. Omnia possum in eo, qui me confortat. Item quod talis confortatio dat contemplantibus, seu sapientibus certitudinem, patet Luc. 2. vbi dicitur, quod puer crescebat, & confortabatur plenus sapientia, & gratia Dei erat in illo. Item quod dat imperantibus, seu triumphantibus celsitudinem, scilicet, gloriæ, & honoris, potissime in patria, patet 2. Paral. 1. Confortatus est Salomon filius Dauid in regno. Et in Psal. dicitur. Nimis honorati sunt amici tui Deus, ni. confor. est prin. eorum. Item quod det laborantibus quietudinem, patet Gen. 48. vbi de Iacob senio fatigato dicitur, quod veniente ad se Ioseph, confortatus sedit in lectulo, quia, scilicet, quando Ioseph id est, Christus per gratiam, seu per gloriam accedit, tunc confortati quiescimus, & in lectulo æternæ requiei sedemus. Talis igitur confortatio est habenda, & totis viribus appetenda Iosue 10 Confortamini, & estote robusti &c. Vide in tractatu horum verborum consolari, & iuuare.

A **Confringere.** Vide in litera F. Et si vis, nota hic, quod in scriptura inuenitur multiplex confringere, videlicet

Confringere quod est { Prudentiæ, Stultitiæ, Iustitiæ, Sæuitiæ, Spurcitiæ, Tristitiæ. }

Dicam igitur, quod est quædam confractio prudentiæ mali repressiua. Et ista est illa, qua quis scit motus inordinatos in se & alijs confringere, & cauere. Et sic dicitur Prou. 25. Lingua mollis confringit duritiam. Et 1. Reg. 24. Confregit Dauid viros sermonibus, qui, scilicet, Saulem occidere gestiebant. Item dico, quod est confractio stultitiæ boni destructiua. Et hæc est illa, qua quis confringit, & dissipat sana consilia & mandata, & sic dicitur cuilibet fatuo & proteruo Hiere. 2. A sæculo confregisti iugum meum, rupisti vincula mea, & dixisti, non seruiam. Item dico, quod est confractio iustitiæ, mali punitiua. Et ista est qua bonus prælatus, vel Deus puniendo, & arguendo, & etiam tribulando ad finem, quod emendentur, confringit homines ceruicosos Psalm. Cornua peccatorum confringam Leu. 15. vas fictile, quod tetigit, scilicet, immunditia, confringetur. Cornua inquit, id est, proteruitatem & superbiam, quia, scilicet, confringenda, & destruenda sunt vitia, non natura. Sicut de illo bono rege habetur 3. Reg 15, quod ipse confregit simulacrum turpissimum, scilicet, priapi, &
B combussit in torrente Cedron. ¶ Item dico, quod est confractio sæuitiæ bonis nociua, & ista est illa, qua tyranni confringunt, & dilacerant pauperes, & debiles, vel in corpore vel in bonis. Et ideo tyrannis loquitur scriptura Amos 4. Audite verbum domini vaccæ pingues, quæ estis in monte Samariæ, quæ calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes, & tamen dominus præcepit contrarium, scilicet, non quod homines frangantur, & tribulentur, sed potius, quod fracti & miseri consolentur Esa. 58. Dimitte eos, qui confracti sunt liberos, & omne onus dirumpe, frange esurienti panem tuum &c. Ideo pius tribulatorum consolator debet dicere illud Ezech. 34. Quod perierat requiram, & quod abiectum erat reducam, quod confractum fuerat alligabo, quod pingue & forte custodiam, & quod infirmum fuerat consolidabo, quæ etiam omnia debet facere prælatus, quantum ad illos, qui per vitia sunt confracti. Item est confractio nequitiæ spurcitiæ mentis infectiua. Et ista est illa, qua mens humana à diabolo confringitur, & à soliditate gratiæ destruitur, quando diuersis vitijs maculatur, de qua Baruch. 6. Vas hominis confractum inutile efficitur, & Eccles. 21. Cor fatui quasi vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit. Vnde animæ peccatrici dicitur Ezech. 23. Visitasti scelus adolescentiæ tuæ, quando subacta sunt in Ægypto vbera tua, confractæ sunt mammæ pubertatis tuæ. De dæmonibus vero, & alijs corruptoribus dicitur Ezech. 24. Illi dormierunt cum ea in adolescentia eius, & ipsi confregerunt mammas pubertatis illius, scilicet, animæ peccatricis. ¶ Item est
C cõfractio tristitię pœnæ inflictiua, & ista est illa, qua Deus malos punit, & frangit per præsentẽ tribulationem, & per futuram damnationem. Et isto modo (vt communiter) sumitur confractio in scriptura. Vnde in Psalm. Deus confringit capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis. Deus enim per suos executores, scilicet, dæmones & tyrannos, qui, scilicet, sunt executores diuinæ iustitiæ, solet tales confringere, & confringendos ipsos suis executoribus committere; atque dare. Aquila enim volans tortucam raptam in mari comedere, solet eam, vt frangatur ab alto demittere, vt sic cadendo confractam possit facilius deuorare. Vnde dicit Pli. lib. 10, c. 3. quod dum Æschylus poëta caluus discooperto capite iuxta mare spatiaretur Aquila, quæ raptam tortucam durissima testa obductam alte leuatat, credens album caput poëtæ fore lapidem, tortucam desuper, vt frangeretur cadere permisit, quæ cadens philosophum occidit. Sic vere Aquila Deus vel per se vel per dæmones solet tortucas cum dura testa, id est, malos obstinatos; vel etiam malos diuites & testa diuitiarum munitos, qui nunc non timent aliquem ictum de alto statu, vbi nunc sunt, dimittere labi; vt per mortem æternam & temporalem, vt per infortunia confracti; possint ab alijs, id est, ab amicis remanentibus quantum ab substantiam, per vermes quantum ad carnem, per dæmones quantum ad animam deuorati Iob 38. Auferetur ab impijs lux sua, & brachium excelsum confringetur. Figurati in mari, de quo dicit dominus ibidem Iob 38. Circumdedi illud terminis meis, & posui vectem & ostia, & dixi, hucusque venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos. Isti enim sunt mare fluctuosum per superbiam, quibus statutus est terminus, quem prȩterire non poterunt, scilicet, tempus vitæ, vsquequo cum peruenerint, necesse habent per mortem confringi & tumor, & fluctus suæ superbiæ tenuari. Quod etiam figuratum est in nauibus Iosaphat regis Iuda, quæ in mari paratæ erant ad nauigandum, vt irent in Ophir pro auro apportando, sicut dicitur 3. Reg. 22. & in asiongaber sunt confractæ, sic isti, qui more nauium instabiles, vento vanitatis ducuntur, dum ad aurum acquirendum inhiant, & ad hoc per mare mundi solicite currunt & nauigant in asiongaber, quod interpretatur faciens mœrentes colles sublimes, id est, in morte, quæ superbis & sublimibus dat mœrorem, subito confringuntur, & in profundum barathri submerguntur. Vnde dominus de talibus dicit in Psalm. Confringam eos, nec poterunt stare, cadent subtus pedes meos. ¶ Notabo igitur, quod
D multa genera hominum tam temporaliter, quam æternaliter confriguntur, videlicet

Malitiæ squalore liuidi,
Luxuriæ fœtore putridi,
Superbiæ fulgore tumidi,
Sæuitiæ cruore rapidi,
Potentiæ vigore rigidi,
Excellentiæ honore fulgidi,
Ignorantiæ errore stolidi,
Auaritiæ ardore feruidi.

¶ Dico igitur primo, quod confringentur à Deo viri malitiosi, qui figurantur in serpente, qui erat callidior cæteris terræ animantibus, sicut dicitur Gen. 3. Vnde de Rege Ezechia dicitur 4. Reg. 18. quod ipse confregit serpentem æneum, cui populus sacrificabat. Sic Deus confringet tales, qui nunc à populis honorantur. Item confringentur viri luxuriosi. Vnde de Asa rege Iuda, id est, de Christo dicitur illud præmissum 3. Reg 15. quod ipse confregit idolum turpissimum, scilicet, idolum Priapi, quod pingebatur cum maximo membro virili. Item confringentur superbi, atq; pomposi, figurati in altis Cedris libani, de quibus dicitur in Psal Vox domini confringentis Cedros, & confringet dominus Cedros libani. Item confringentur crudeles, & furiosi Psal. Molas Leonum confringet dominus. Item potentes & rigorosi Psal. Ibi confregit potentias, arcum, scutum, gladium, & bellum. Item excellentes & gloriosi Psal. Confregit in die iræ suæ reges. Item ignorantes, & obliuiosi, de quibus Deut. 7. Confringite statuas, lucosq; succidite; statua & lucus vmbrosus sine luce, ignorantes designant. Item auari seu ardentes & ambitiosi figurati in Dracone, qui spirat ignem Psal. Tu confregisti capita Draconis, dedisti eum escam populis Æthiopum. Tales igitur à Deo confringentur, & in æterno præcipitio destruentur Psal. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. Sufficit.

Confugere.
Vide expositionem verbi fugare.

A Confundere.Confusio.

Nota, quod confusio vocaliter idem est, quod mixtio, & maxime sicut videmus, quod metalla liquefacta simul mixta, ita confunduntur, & vniuntur, quod vnum ab alio non cognoscitur Vnde confusio idem est, quod indistincta permixtio. Moraliter tamen confusio accipitur dupliciter in scriptura: Accipitur enim quandoq; pro destructionis horrore, quandoq; ꝑ verecundiæ pudore. ¶Primo modo dicitur Iob 40. Respice omnes superbos, & confunde eos. De secundo autem modo dicitur 1.Esd.9.Confundor leuare faciem meam, & in Psa. Confusio faciei meæ cooperuit me.De bona autem confusione, qua quis confunditur deliquisse, & de mala qua quis erubescit confiteri, & dicere mala sua, potest dici illud Eccl.4.Est confusio adducens ignorantiam, & est confusio adducens gloriam & gratiam, de qua etiam dicitur Hier.6.Confusione non sunt confusi, erubescere nescierunt, scilicet, proterui & obstinati. Quia igitur vtroque modo pro maiori parte confusio signat in malo: possumus distinguere, quod est confusio valde

Vitiosa,
Tædiosa,
Dolorosa.

B ¶Prima est deceptoria, & ista confusio illorum est, qui confundūtur cōfiteri peccata sua, vel suas miserias & necessitates alijs explicare Eccl.4. Non confundaris dicere verum. ¶ Secunda est confusio derisoria, & ista est confusio, qua Deus confundit in hoc sæculo peccatores, qui, scilicet, confunduntur, id est, deridentur quando suis malis desiderijs defraudantur. vnde in Psal. Confusi sunt quoniam Deus spreuit eos. ¶ Tertia est confusio damnatoria, & ista est illa, qua peccatores in inferno destruuntur, confunduntur, erubescunt, & deridentur. vnde Abdias. Ope-
C riet te confusio, & peribis. ¶Dicam igitur, quod mali confusione, verecundia, ignominia, & opprobrio digni sunt, in quantum sine confusione & verecundia, in præsenti delinquunt. Nam sicut homo valde confunditur quando

Deponitur à statu præeminenti,
Exuitur à veste contegenti,
Deluditur à turba circumstanti,
Reprehenditur de verbo non decenti,

Item quando

Deprehenditur in culpa præsenti,
Recluditur in antro fœtenti,
Coaiungitur genti non ingenti,
Superatur seu vincitur ab hoste non valenti,
Compellitur fore par egenti,
Suspenditur in cruce patenti,
Assistitur iudici potenti.

Sic vere dico, quod mali finaliter confundi poterunt, & debebunt, scilicet, in Inferno & post mortem, quia perdent statum, & gloriam Eccl.3.Non est tibi gloria, sed confusio. Item quia perdent rerum substantiam, qua, scilicet, modo sunt induti, vel etiam quia perdent excusationum malitiam quę ipsos modo cooperit sicut vestis. Vnde animæ damnatæ dicitur Ezech.16.Vidi te conculcatam in sanguine tuo. Sequitur. Et eras nuda & confusione plena, quia perdent honestæ societatis decentiam. Maxime enim confunditur homo, qui consueuit sedere cum principibus, quando necesse habet esse cum gartionibus, sicut isti in inferno cum damnatis vilibus, & dęmonibus Esa. 30. Omnes confusi sunt super populo, qui eis prodesse non potuit. Item quia incurrent indignæ derisionis molestiam Daniel. 4. Facti sumus confusio & opprobrium. Item quia arguentur propter mendacis locutionis fallaciam Prouer. 10. Os autem stulti confusioni proximum est. Item quia probabuntur habere criminis & nequitiæ præsentiam Hier. 2. Quomodo fur quando deprehenditur, sic confusæ sunt domus Israel. Item quia superabunt, atque vincentur per hostis inepti potentiam. Magna enim confusio est vinci à minus potenti. Diabolus autem, & caro minus possunt, quam homo, quia non vincunt nisi volentem. Ideo Hiere.48.dicitur. Confusus est Moab, quia conuictus est. Item quia impellentur ad summam egestatem & inopiam. Magna enim confusio est diuiti, quando per infortunia compellitur mendicare. Isti autem bonis omnibus indigebunt Esa.65. Serui mei comedent, & vos esurietis. Sequitur. Serui mei lætabuntur, & vos confundemini. Item quia includentur in carceris spurcitia Ezechiel 32. Portabant confusionem suam cum his, qui descenderunt in lacum. Item quia sistentur ad summi iudicis præsentiam. Magna enim confusio est præsentari coram iudice punituro. Sic coram Christo iudicaturo. Vnde de peccatore tali iudici præsentato dicitur Hier.48. Deiecit ceruicem Moab, & confusus est. Item quia suspendentur ad infernalis patibuli duritiam. Vnde de finali confusione animæ damnatæ dicitur Hie.50. Capta est Babylon, confusus est Bel, victus est Marodach, confusa sunt omnia sculptilia eorum, superata sunt idola eorum, quoniam ascendet contra eam gens ab Aquilone, quæ ponet terram eius solitudinem. Babylon interpretatur transferens, & signat auaros, qui ad se transferunt quicquid possunt. Marodach interpretatur amare contritus, & signat inuidos, qui semper sunt in amaritudine, & dolore. Bel interpretatur vetustus, & signat obstinatos, qui in vitijs antiquātur. Sculptilia autem signant hypocritas, qui fictione formantur, & diuersis moribus figurantur. Idolo vero auro vestita, quæ à fatuis honorantur, signant diuites & superbos præ cæteris aureos, & honoratos. Sed quid? pro certo omnes isti finaliter confundentur, & ab Aquilonari gente, id est, à dęmonibus vastabuntur, & superabuntur, & destruentur, dicentes illud Hier.9 Vastati sumus, & confusi vehementer. Et nota si vis, quod istam confusionem incurrent, videlicet

Superbi & ambitiosi,
Immundi & luxuriosi,
Detractores & inuidiosi,
Mundi sapientes & malitiosi.

De superbis dicitur Hier. 6. Confusi sunt quia abominationem fecerunt. Item in Psal. Confundantur superbi, quia in &c. De luxuriosis dicitur Amos.1. Conteram tenentem sceptrum de domo voluptatis & luxuriæ. De detractoribus dicitur in Psal. Confundantur, & deficiant detrahentes animæ meæ. De malitiosis vero sapientibus dicitur Hiere.8. Confusi sunt sapientes, perterriti, & capti sunt, & sic patet de confundere. Vide infra erubescere & de verecundia, & destructione &c.

Congregare.Congregatio.

Nota, quod congregare est idem, quod in simul aggregare, & signat plurium distinctorum in simul vnionem. Et signat congregatio rerum congregationem, & coniunctionem animorum. Et ideo signat societatem. Possumus ergo distinguere quadruplex genus congregationis. Est enim A

Congregatio { Virtuosa, Prima est perfectorum,
Vitiosa, Secunda est cōmunitas peccatorū,
Gaudiosa, Tertia est religio beatorum,
Dolorosa, Quarta est collectio reproborum. }

Primo ergo modo congregantur perfecti, qui, scilicet, semper sunt in sociali congregatione, amore & dilectione 1. Paral. 13. Congregauit Dauid vniuersum Israel. ¶ Secundo modo congregantur infecti, qui, scilicet, congregant se, associant, & vniunt ad nocendum bonis Vnde 1.Reg.28 Congregauerunt Philistijm agmina sua. Quod maxime pertinet ad conspiratores, & detractores, & malitiosos machinatores, qui congregationes faciunt contra bonos. Similes enim sunt Essedonibus qui secundum Sol. congregabant amicos ad parentum mortuorum carnes, & viscera comedenda. Sic tales complices suos congregant ad alios detractorie, vel rapaciter deuorandum, & maxime ad parētes proprios, id est, prælatos & superiores, nec non benefactores mordendum, & infestandum Iud.6. & 7. Madiam, & Amalech, & orientales populi congregati sunt simul: supple: contra filios Israel. ¶ Tertio modo congregantur beati, qui, scilicet, in beata societate & beatorum Angelorum collegio sunt superius congregati Mat. 13. Triticum congregate in horreum meum & Marc.13. dicitur, quod dominus congregabit electos à quatuor plagis terræ. Quarto autem modo congregantur damnati qui. s. in collegio inferni cum dęmonibus congregantur. Vnde Esa 24. Congregabuntur congregatione vnius fascis in lacum & claudentur ibi in carcere. Et Hiere.12 Congrega impios quasi gregem ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis. ¶ De morali ergo cōgregatione, vnitate & societate possumus dicere, quod sicut videmus, quod in corpore diuersa membra, vniuntur & in simul congregantur, tantoq; naturali nexu iunguntur, ꝙ vnūquodq; id, ꝙ alterius est, siue id fuerit bonū, siue malū suum esse reputat, sic (charissimi) in corpore religionis seu ecclesiæ nos ꝗ naturaliter sumus diuersi. s. diuersarum cōditionū regionū, & cōplexionū, debemus fieri vnū, & in simul cōiungi, & congregari ꝑ amicitiam & dilectionē, & hoc ita intrinsece & ꝑfecte, ꝙ bonū vel malū alterius debet suum quilibet reputare. Bonū dico congaudēdo, & malū compatiendo, quia secundum apostolum 1. Cor. 12. Si quid patitur vnū membrū, compatiuntur omnia membra Rō. 12. Multi vnū corpus sumus in Christo. Sicut etiā videmus, ꝙ corpera nobiliora habitant in congregatione, sicut patet de stellis, ꝗ in firmamento cœli sunt à domino locatæ, sic vere, si nos volumus esse nobiles, stellei, & perfecti, in congregatione, societate & dilectione debemus viuere, & simul per vnitatem & amicitiam habitare Vnde Gen. 1. Congregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt in locum vnum. ¶ In quibus verbis aduerte, quod illi, qui in congregatione volunt, & habent viuere debent esse C

Communiter conuiuentes,
Benigniter influentes,

Humi.

Humiliter obedientes,
Sinceriter diligentes.

Primum probat adunatio(congregentur) secundum vndatio(aquæ)tertium subiugatio(sub cœlo)& quartum colligatio (in locum vnum. Conuiuamus ergo in societate, influamus cum pietate, obediamus cum humilitate, & diligamus cum vnitate. C ¶Primo ergo dico,quod nos debemus communicare per societatem,quod ostenditur cum dicitur Congregentur. Congregatio enim societatem designat.Sicut enim videmus,quod animalia mansueta ad vsum humanum vtilia, in societate & congregatione viuunt,ita quod (vt communiter) pacem habent, sic ꝙ alter ab altero, nec læditur, nec grauatur sicut patet de ouib. de ceruis;de anseribus,& columbis, sic vere si nos pacifici fuerimus & quieti in societate & congregatione amoris & soliditatis debemus viuere, & per amorem, & concordiam inuicem habitare,pacem inter nos debemus habere, & alter alteri non nocere.Nam

Animalia et { Vtiliora, Sagaciora, Potentiora.

Solent in congregatione viuere & inter se pacifice ab altero habitare. De animalibus sagacibus exemplum habemus in formicis, quarum prudentiam humana ratio vix attingit,quæ in congregatione habitãt,& moriuntur. De vtilibus etiam animalibus exemplum habemus in apibus, quarum vtilitas cætera animalia antecellit, quæ tamen in congregatione viuere sunt consuetæ. De animalibus etiam fortibus & potentibus exemplum possumus accipere in elephantibus, quorum quantitas, & potestas cæteris animalibus antefertur, qui tamen in societate habitant & versantur.Sic pro certo(charissimi)si nos volumus esse formicæ per sagacitatem, apes per vtilitatem; elephantes per nobilitatem,& strenuitatem, nos pro certo debemus in congregatione viuere per vitæ comitatem,per socialem charitatem. Vnde 2. Reg.2. Congregati sunt filij Beniamin ad Abner, & conglobati sunt in vnum cuneum.Istam tamen regulam non sequuntur hodie multi, quia pro certo,& in sæculo, & in claustro sunt hodie multi, qui in societate & congregatione viuere dedignantur, & qui per morum singularitatem ab alijs diuiduntur, sicut patet de crudelibus & superbis, qui societatem & communitatem aliorum refugiunt, & contemnunt, similes Leonibus; seu Lupis, qui gregatim non ambulant, sed solitudinem diligunt, & frequentant. Istud videmus in religione & collegijs cæteris vniuersis,quia pro certo(vt communiter)sunt semper ibi aliqui partiales, & ab alijs singulares, qui bonum commune non diligunt, sed ad bonum particulare plus intendunt. Non sic (charissimi) sed viuamus in societate, & in congregatiua comitate. Congregemur ergo vt milites simul præliantes,vt diuites simul festiuantes,vt scholares simul addiscentes,vt pauperes simul mendicantes.Debemus ergo cõgregari,vt milites,ad simul præliandum. Nee.4.Congregati sunt,vt pugnarent.Item congregemur,vt diuites ad festiuandum.Vnde 2.Esdræ 9. Congregati sunt vniuersi in Hierusalem celebrare lætitiam.Item congregemur,vt scholares ad discendum 1.Mac.3. Congregatus est conuentus, vt essent parati.Item congregemur, vt pauperes ad mendicandum.Vnde Iud.11. Congregati sunt ad eum viri inopes, quia pro certo (charissimi)sicut videmus, quod milites congregantur circa ducem; scholares circa doctorem; pauperes circa diuitem, sic nos debemus inuicem congregari per amicitiam & amorem erga omnium creatorem,vnde in Psal.Congregate illi sanctos eius,qui ordi.test.eius.Dico ergo,quod nos debemus communicare per societatem. D ¶Secundo dico, quod nos debemus rorificare per benignitatem, quod ostenditur cum dicitur aquæ. Sicut enim videmus,quod aqua temperat feruida,virorat arida,fœcundat sterilia, implet vacua & inania, sic veri pij & misericordes pauperum tribulatorum mitigant caliditatem; irrigant ariditatem fœcundant sterilitatem,& implent vacuitatem.De talibus aquis dicitur in Psal. Stetit vnda fluens con.s.abys.in me ma. Vir enim pius dicitur vnda fluens,quia sicut aqua non potest in se sistere; imo semper habet fluere, & discurrere quousq; inuenerit aliquẽ locum bassum &vacuum vbi sistat,sic vere viri misericordes semper debent fluere & affluere per pietatẽ, quinimo etiam semper debent discurrere & laborare,vt aliquem locũ vacuũ i.aliquem pauperem inueniant,quẽ suis beneficijs impleant,& fœcundent Zach.13.Exibunt aquæ viuæ de Hierusalem. Sic re vera de multis videtur verificatum illud,quod dicitur in Psal. Conuertit aquas eorum in san.& im.eo.ne bi. Quia vere multi sunt,qui deberent esse aquei.i. viri misericordes aquei & benigni; qui tamen sunt sanguis.i.sanguinolenti,impij,& tyranni. Non sic ergo(charissimi)sed simus rorificantes per benignitatem seu pietatem. E ¶Tertio dico,quod nos debemus esse subiecti per humilitatem,quod ostenditur cum dicitur,Sub cœlo.i.sub obedientia prælatorum; superiorum nostrorum, virorum cœlestium & bonorum,debemus nos submittere si in congregatione, & societate debite volumus habitare Psal.Qui subdis populum meum sub me.& Iob. 9.Sub quo curuantur qui portant orbem.Istud est summe necessarium homini, qui habet viuere in societate vt scilicet sit humilis & subiectus,maioribus obediens,& mediocrib.& minorib.ex gratia,loco,& tempore submittens se.Et ideo lucifer in societate,& congregatione Angelorum bonorum viuere nesciuit,quia non sub cœlo,sed supra cœlũ ascendere voluit Esa 14. Ascendam super altitudinem nubiũ &c.Multi.n.sunt homines,qui quærũt esse supra & non infra,quærunt dominari,& non famulari,quærunt præesse,& non subesse. Isti sunt superbi,qui similes sunt oleo seu fumo,quæ semper sursum appetunt ascendere & inferius esse dedignantur,veruntamen quanto plus ascenderunt, tanto amplius euanescunt. In decoctione saccari illud; quod est spumosum,& quasi nihil valens,supereminet,illud autem, quod est solidum atq; bonum,inferius sub fundo manet. Sic vere(charissimi)illi, qui boni sunt virtuosi, sub alijs per humilitatẽ descendunt,illi autem, qui fatui sunt, & peruersi, & inter alios nullius valoris vel momenti, semper super alios eminere volunt; & ad superioritates,dignitates,& officia ambiunt totis virib.& ascendunt. Figurati in congregatione Datham, & Abyron qui ad sacerdotium ambiebant, gradu, & statu suo contenti non erant, sed contra Dei ordinationem præesse alijs anhelabant. Et ideo à terra absorpti fuerunt, & viui ad inferos descenderunt. Vnde Psal. Aperta est terra & deglutiuit Dathan,& operuit super congregationem Abyron. Non sic ergo(charissimi)non appetamus esse supra,sed sub.Gen.4. Sub viri potestate eris. Simus ergo nos subijcientes per humilitatẽ. ¶Quarto dico,quod nos debemus F esse nos conglutinantes per charitatem, quod ostenditur cũ dicitur.In locum vnum,id est,in vnitate amoris. Amor enim facit de diuersis vnum.Quia secundum Senecam amicus fidelis quasi alter idem.Sicut enim plura grana in vno pane congregantur,& congregata vnum efficiuntur, sic ex plurib personis Ecclesia vel collegium constituitur, quæ tamen vnum esse per charitatem semper debent Oseæ 1. Congregabuntur filij Israel, & filij Iuda pariter & ponent sibimet caput vnum. Illa enim quæ sunt eiusdem similitudinis faciliter vniuntur, quando in simul congregantur,sicut patet de metallis,quæ in igne simul iuncta faciliter dum liquefiunt in vnum cõmiscentur,& vniuntur. Sic vere(charissimi)nos, qui sumus eiusdem naturæ, eiusdem status, conditionis & professionis, qui in vno collegio religionis vel fidei congregamur,debemus vniri per charitatem & perfecte alter ab altero commisceri per amicitiæ vnitatem Esa. 27. Congregabimini vnus,& vnus filij Israel. Ista tamen sunt cõtra multos, quia pro certo multi sunt. qui quamuis sunt eiusdem congregationis; eiusdem collegij vel professionis, ipsi tamen non habent vnitatem amoris & dilectionis,imo pro certo sunt diuersi per diuisionem odij & dissensionis. Istud potissime videmus de malis religiosis, qui inter se non vniuntur, sed diuiduntur; & per partialitates alter ab altero segregatur. Isti sunt similes viperis; quæ in matris vtero congregatæ sua nimia gulositate latera matris corrodunt,&ea destruunt & occidunt.Isti etiam sunt similes vaporibus in ventre terræ aggregatis,qui ita inter se coagitantur, & mouentur,quod terræ superficies rumpitur, & terræ motus maximus generatur. Sic pro certo (charissimi) in ventre religionis vel Ecclesię sunt homines multi viperei peccatores,qui in diuersarum cogitationum gremio sunt locati,qui tamẽ ita sunt inter se litigiosi,& rixosi, quod nullam habent penitus perfectæ amicitiæ vnitatem,quinimo sæpe accidit,quod inter se taliter commouentur,&tonitru diuersarum tribulationum faciunt,&ꝙ ipsa Ecclesia seu religio mater sua per eosdẽ corroditur; & quassatur, & ad paupertatẽ vltimam desolatur. Non sic ergo,sed simus congregati in locum vnum Psalm. Quoniam ecce reges congregati sunt,conuenerunt in vnum.Patet ergo, quod ad moralem congregationem requiritur

Morum communitas(Congregentur,)
Cordis benignitas,(Aquæ)
Mentis humilitas,(Sub cœlo)
Amoris charitas.(In locum vnum)

Sed nota adhuc,quod cum duplex in genere sit congregatio,scilicet,passiua,quæ pertinet ad personas,quæ,scilicet,inuicem diuersimode congregantur,de qua supra dictum est,& actiua,quæ pertinet ad res, quando scilicet diuersi diuersa solent congregare,& accumulare, patet, quod congregatio non solum denotat adunationem,imo etiam acquisitionem.Et sic potest dici

Congregatio {
Virtuosa — Prima est congregatio meritorum, G
Vitiosa — Secunda est congregatio peccatorũ,
Onerosa — Tertia est congregatio terrenorum,
Periculosa — Quarta est cõgregatio tormentorũ.

Dico ergo,quod est congregatio laudabilis,atq; gratiosa, & ista est illa; qua iusti congregant in anima sua gratias; & virtutes.

Sicut enim videmus, quod aliqua animalia congregant, & accumulant suum nutrimentum secundum Auicen. sicut patet, quod formicæ tempore æstatis congregant grana; vt postea in statu hyemis quando congregare nequeunt inde viuant, sicut etiam patet de ericio, qui poma congregare non cessat, vt in tempore hyemis inueniat vnde viuat, sic pro certo (charissimi) si nos fuerimus formicæ per prudentiam, ericij aculeati per pœnitentiam, nos procul dubio debemus congregare, & acquirere spiritualia nutrimenta, scilicet, gratias & virtutes, & hoc dum durat tempus æstatis, id est, tempus mœrendi, vt tandem quando tempus istud defecerit, & hyems mortis aduenerit, istis cibis in cœlesti gloria possimus enutriri. vnde Prou. 31. Multæ filiæ congregauerunt diuitias. Istud tamen est contra auaros, qui pro certo congregant non pro futura hyeme, sed pro præsenti æstate, non pro tempore mortis, sed pro tempore vitæ præsentis. Vnde Psalm. Thesaurizat, & ignorat cui congregabit ea. Sicut enim quanto plures mali humores in corpore congregantur, tanto apostema grossius generatur, & mors citius sequitur, & causatur, sic vere (charissimi) quanto auarus magis de diuitijs congregat, tanto apostema & inflatura suæ superbiæ magis crescit, & mors æterna citius appropinquat Hier. 10. Congrega de terra confusionem. Non sic, sed congregemus gratias & virtutes Prou. 10. Qui congregat in messe, filius sapiens est. Ista est ergo congregatio Lau-
H dabilis & fructuosa. ¶ Secundo dico, quod est congregatio confusibilis, & vitiosa. Et ista est illa, qua peccator congregat, & accumulat multitudinem criminum, & culparum Prou. 6. Turpitudinem, & ignominiam congregat sibi. ¶ Tertio est congregatio
I terrenorum, quæ est inutilis & onerosa. Polypi enim in cauernis suis solent testas cancrorum, & locustarum congregare, vt dum pisciculi ibidem quærunt, possint eos deuorare. Deprehenditur tamen polypus per talium testarum congregationem, & cubile suum piscatoribus reuelatur. Vt dicit Pli. lib. 9. c. 28. Sic vere dicam, quod auari postquam contra cancros, & locustas, id est, contra pauperes præualuerunt, testas, id est, substantiam, & diuitias eorundem solent in cubili domus suæ congregare, & cum eis congregatis alios pisciculos, id est, alios indigentes allicere, & attrahere, & vt per manus ipsos capiant fallaciter inuitare. Cum diuitijs enim quas ab alijs congregauerunt, solent alios capere quos seducunt. Si ergo vis deprehendere vbi est cubile talium, vide vbi sunt testæ conchylium, id est, diuitiæ pauperum congregatæ, & tunc dic illud Iob 28. Hæc sunt ergo tabernacula iniqui & iste est locus eius, qui ignorat Deum. Ista est ergo congregatio terrenorum inutilis, & onerosa, & etiam laboriosa Eccles. 31. La-
K borat diues in congregatione substantiæ. ¶ Quarto dico, quod est congregatio damnabilis & dolorosa, vel etiam periculosa, & ista est congregatio tormentorum, & pœnarum, quæ in reprobis cumulantur Deuter. 22. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Ita quod quilibet eorum potest dicere illud Psalm. Congregata sunt super me flagella &c. Vide in synonymis.

A **Coniunctio. Coniungere.** Nota, quod coniungere, associare, adhærere, copulare, & aggregare idem sunt. Et signat coniunctio in bono charitatem, amicitiam, & societatem. In malo autem designat conspirationem, & malorum communitatem. Dico ergo primo, quod sicut videmus, quod similia in inuicem faciliter coniunguntur, sicut patet de duobus metallis, quæ si bene polita fuerint, ita inuicem consolidantur, quod quasi vnum efficiuntur, & quod inseparabiliter coniunguntur, sic vere (charissimi) nos alij, & maxime ecclesiastici vel religiosi valde debemus esse per charitatem coniuncti, & potissime quia nos sumus eiusdem similitudinis, eiusdem status, eiusdem ritus, eiusdem collegij, eiusdem cœnobij. Nos enim nunquam debemus per odium & rancorem alter ab altero diuidi, sed per charitatem, & amicitiam inseparabiliter copulari, quia sicut dicitur Eccl. 13. Omnis caro ad similem sibi coniungitur. ¶ Vbi est aduertendum, quod ad coniunctionem charitatis habendam necessaria est
B Benignitas faciliter impressiua, (Caro)
Conformitas humiliter conuersiua, (Similem)
Propinquitas mentaliter affectiua, (Sibi)
Coniunguntur enim faciliter per amorem illi, qui habent
Teneritatem impressionis,
Conformitatem conditionis,
Intimitatem affectionis.
Primo ergo dico, quod ad coniunctionem charitatiuam suffragatur teneritas impressionis. Quanto enim cera est mollior & tenerior, tanto ad se coniungendum & adhærendum cum alio est aptior, & paratior. Sic vere (charissimi) illi, qui sunt teneri & molles per naturalem benignitatem & pietatê, magis sunt coniunctibiles per amicitiam & charitatem, & hoc ostenditur, cum dicitur Caro. Caro enim naturaliter est mollis, tenera & flexibilis, quæ semper pelli & ossibus est coniuncta. Sic vere (charissimi) illi, qui sunt molles, id est, pij, misericordes & benigni, sunt (vt communiter) magis apti vt pelli & ossibus, id est, vicinis & socijs per charitatis glutinum coniungantur. vnde Mat. 19. Erunt duo in carne vna. Et sequitur. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Sicut enim dicit Ptolomeus & Martianus, planetæ quando sunt in coniunctione aliorum consimilium maiorem habent virtutem. Simile enim adiunctum suo simili, augmentat eius virtutem. Sic vere (charissimi) boni quando sunt in coniunctione bonorum, & quando bonis sibi similibus sunt coniuncti, associati pariter, & vniti, virtus vtriusq; est amplior, atq; maior. Vnde Eccl. 6. In multitudine presbyterorum prudentium sta, & prudentiæ eorum ex corde coniungere. Habeamus igitur pro ista coniunctione habenda teneritatem ad imprimendum. Res enim molles, humidæ, & glutinosæ, tenacius, & facilius coniunguntur. Quod tamen est côtra multos, qui re vera nihil habent humiditatis vel benignitatis, & ideo nunquam possunt coniungi per glutinum charitatis. Isti sunt similes arenæ, quæ tantæ est siccitatis, quod nunquam potest inuicem glutinari. Et ista est ratio quare de sabulo non fit lapis, quia, scilicet, propter nimiam siccitatem non potest vna pars alteri copulari, coniungi pariter & vniri. Sic vere (charissimi) multi sunt hodie ita sicci per indeuotionem & incompassionem, quod pro certo nunquam possunt côiungi per amorem, & dilectionem, sed semper remanent seiuncti, & diuisi per rancorem, & dissensionem. Sicut enim dici-
tur Esa. 57. Non est pax impijs, dicit dominus. ¶ Sed secundo di- C
co, quod ad istam coniunctionem habendam necesse est, quod habeamus conformitatem ad imitandum (Similem inquit) Maximum enim incentiuum amoris, & maximum tenaculum coniunctionis & charitatis est, quādo homo est alteri similis in morib. & conformis. Similitudo enim est causa amoris. Et ideo sicut videmus res, quæ sunt eiusdem similitudinis, & conditionis sunt facilis coniunctionis, & amoris, sicut patet de animalib. quæ si sunt eiusdem speciei, eiusdem similitudinis & conditionis, sibi inuicem solent facilius & libentius coniungi, associari etiam, & copulari. Patet etiā in lapide magnete qui attrahit ferrū, & ipsum ad sui coniunctionem naturaliter inuitat, quod vtiq; fit propter quandam occultam similitudinem, & proprietatem, quam habent inter se communem, propter quam naturaliter vnum appetit alteri copulari. Sic vere (charissimi) nos alij, qui sumus eiusdem status & ritus, & qui ratione côis habitus seu cultus eandem similitudinē repŕsentamus, debemus vnus alteri côiungi, & p charitatis glutinum copulari. Multi tñ sunt similes lunæ, q̄ quando soli côiungitur, lumē ipsius ex hoc minuitur, sicut patet in nouilunio, vbi luna soli immediate coniungitur, & tamen quoad nos lumen totaliter perdit, imo ēt sępe causa est, q̄ ipsius solis radius p côiunctionē lunæ hmōi eclipsatur. Sic re vera (charissimi) quāquam luna. i. homines defectibiles & peruersi soli. i. bonis psonis quandoq; associantur & iunguntur, tanta est tamen eorū obstinatio, q̄ nunq̄ ex hoc meliores efficiūtur, sed potius minoris luminis & virtutis, imo ēt quandoq; causæ sunt, q̄ ipse sol eclipsatur. i. q̄ ipsi boni eis coniūcti p eorū malitiā peiorantur. Vnde Eccl. 13. Qui tetigerit picē, inquinabitur ab ea, & qui côicauerit superbo induet superbiā. Similes ergo, & non dispares debēt côiungi, vt in ipsis possit pfecta charitas generari, q̄ maxime debet esse in coniugijs, vbi côiungi debet hō simili. nō maiori, q̄ si côtrarium fiat, multa incômoda subsequuntur. Si ergo vis nubere, nube pari Iob 38. Nunquid coniungere valebis micantes stellas pleiadas. i. nobiles rusticis? q. d. non decet Eccl. 13. Quid côicabit cacabus ad ollā? cum se colliserint confringentur. De ista similitudine & morū conformitate, quæ debet esse inter socios maxime coniuges, dicitur Gen. 2. Vbi loquitur de matrimonio Euæ, & Adæ. Faciamus homini adiutorium simile sibi, vt sic quilibet dicere possit illud, q̄ dicitur Sap. 7. Sū quidē ego mortalis homo, similis alijs hominib. q. d. viri charitatiui debent se alijs conformare. Sic igitur patet, quod nos debemus habere côformitatem imitatiuā. (Similem inquit. ¶ Tertio dico, quod si perfecte volu- D
mus coniungi, nos debemus habere intimitatē charitatiuā (Sibi inquit.) Istud enim pronomen se & sibi signant intraneitatem naturæ, & identitatem personæ. Ad denotandum, quod illi, qui per charitatem sunt intimi, per societatem facilius debent iungi. (Sibi inquit coniungitur) Eccl 13. Omnis homo diligit proximum sibi. Et Eccl. 27. Dilige proximum tuum, & coniungere fidē cum illo. Aduerte tamen, quod dicit Pl. quod hyęna inimicatur pantheræ. Et ideo dicit, quod si pellis hyęnæ sit coniuncta pelli pantheræ, pili eius paulatim delabūtur, & per hyęnæ violentiam corroduntur. Sic vere (charissimi) multi sunt homines, & in sęculo & in claustro, qui tantā habent inter se côtrarietatem rancoris, inuidiæ & horroris, quod quando coniunguntur & vicinantur, vnus aliū destruit, & corrodit Patet de detractorib. & inuidis qui sunt in vno collegio, villa, patria, vel Ecclesia, q̄ nō cessabunt alter alterū verbis, & iniurijs corrodere, vsqueq̄o pilos suæ exterioris conuersationis possint diffamando penitus annullare.

Patet

Patet etiam in auaris,qui socios, & vicinos suis vsuris & rapinis corrodunt quotidie,& consumunt,ipsorumque pilos,id est, divitias temporales annihilant, & deuastant. Isti sunt similes nuci quæ dicitur à nocendo, eo quòd vmbra eius vel stillicidia foliorum eius cunctis sibi contiguis,& cõiunctis arboribus mirabiliter est nociua, Vnde de talibus potest dici illud Hie.9. Inimici hominis domestici eius. Non sic ergo (charissimi) sed simus inuicem coniuncti,& vniti, sociati pariter & ligati, vt sic simus de illis,de quibus dicitur in Psal. Præueneru[nt prin]cipes coniūB ❡cti psallenti. in me.iuuen. & tym.❡Vbi nota, q[uod ist]a coniunctio charitatiua causat

In motu celeritatem,
In statu sublimitatem,
In affectu iucunditatem,
In effectu societatem.

❡Ista enim faciunt Ad cœlum properari.(Præcauerunt.) Ad statum sublimari(Principes) in corde iucundari (Coniuncti psallētibus) in plebe sociari. (In medio iuuencularũm.) Patet igitur, quod istam coniunctionem facit, vt dictum est, Intimitas affectionis (Sibi) Cõformitas conditionis.(Similem) teneritas impressionis (Caro.) Et hæc sufficiant. Vide in alijs titulis, scilicet infra de verbo iungere,& titulo de charitate,de affectione,& de societate,quia omnia pertinent ad coniunctionem.

A **Coniugium.** Notà,quod in scriptura inuenitur multiplex coniugium,videlicet

Coniugium
- Honoris,quod Deus ordinat,
- Amoris,quod fides combinat,
- Laboris,quod multos sarcinat,
- Doloris,quod luctus terminat,
- Horroris,quod pœna glutinat.

❡Dico ergo,quod est coniugium honoris à Deo ordinatum, & istud est coniugium summum , quo Deus & humana natura simul coniunguntur: Medium,quo Deus & anima simul per gratiam & gloriam vniuntur.Infimum , quo Deus & ecclesia simul desponsantur,& vnum corpus mysticum efficiuntur. Ista enim sunt quædam coniugia supernaturalia à Deo ineffabiliter ordinata.Ideo ipsi Christo aliter coniugato potest dici illud Matt.1. Ioseph fili Dauid noli timere accipere Mariam coniugem tuam,
B quod enim in ea natū est,de spiritu sancto est. ❡Iterū dico, quod est coniugium amoris per Deum combinatū,& istud potest dici charitatiua coniunctio,vnitas,&societas bonorum,quæ scilicet fit per gratiam,&pacem & concordiam,tam in præsenti sæculo, quam in futuro. Et maxime tale coniugium est cõiugium boni viri & mulieris,qui matrimonialiter sunt coniuncti, qui scilicet debent se inuicem diligere, & vnum corpus & vna anima simul esse.Sunt enim quædā animalia,quæ coniugia sua seruant, sicut de ciconijs exemplificat Solinus, dicens, quod inter ciconias sunt coniugia,quæ sibi inuicem fidem seruantes, adulterantem puniunt miro modo,sicut supra de adulterio fuit visum in paragrapho tertio. Officia quoque n educanda prole partiuntur : nam cum fœmina nidum seruat,& pullos fouet, masculus exterius cibos parat.Sic vere dico,quod coniuges se debent inuicem diligere,seruare fidem & se iuuare, & vna domi circa filios & filias remanente, & vacante, debet alius circa exteriora negocia laborare. Et dum vxor in domicilio prolem fouet , debet exterius vir necessaria procurare.Vnde sapiens Eccle. 25.dicit,quod ista sunt tria,quæ probata sunt coram Deo & hominib.s.cõcordia fratrum, amor proximorum, & vir & mulier bene sibi consentientes Et pro certo istud est vnū de maiorib.bonis mundi.s. coniugium legitime custoditum. Vbi quilibet timet Deum,& coniunx seruat fidem coniugi, & vxor regit illa , quæ ad familiā & domū pertinent,vir vero ea regit, quæ ad exteriora spectant. Mulieris enim bonæ beatus vir.Vnde Tob.7.dictū fuit Ragueli. Huic timenti Deū debetur coniunx filia tua. Istud est coniugiū
C amoris per Deum combinatum. ❡ Tertio dico quod est coniugium sarcinis oneratum.Et istud est coniugiū modernorū,quia scilicet quando coniuges non propter bonū prolis, sed amore pecuniæ,vel luxuriæ,vel alias copulantur,multa exinde mala sequūtur,ita quod hmōi coniugiū infœlix,& onerosum sentitur. Vnde Hugo ad socium ait. Quieta est continens vita, quā non inquietat vxoris suspitio,ancillarū sumptus, peruersitas filiorū, quæ mūditiæ parit florē,puritatis portat fructū,cõscientię fundit odorē.Sequitur.Ducūtur hodie vxores nō causa continētiæ, sed luxuriæ,nō causa plis,sed pecuniæ.VndeMartia Catonis cū quæreretur ab ea cur amisso viro denuo nō nuberet, respondit, se non posse virū inuenire,qui se magis vellet quā sua. Potissime aūt(charissimi)illud coniugiū infœlix dicitur,quando vir à muliere regitur, & mulier dominatur, q tamen hodie, quod dolēdū,fit vt plarimū,quia s.vxores volūt regere, viri vero imbecilles cõpelluntur vxorib.obedire.Dic quomodo Marcus Paulus, & Odoricus dicunt in oriente esse patriam in prouincia dicta Tien,alijs Tiben,vbi vxores exteriora negocia ordinabant,homines verò pueros fouebant, & pensa domi torquentes, omnia muliebria faciebant. Sic in modernis coniugijs sæpe videmus mulieres virilia, & viros muliebria pertractare. Esa. 3. Populum meum exactores sui spoliauerunt,mulieres dominatæ sunt eis. Et verè hodie mulieres dominatæ sunt. Aduerte tamen , quod narratur de beato Ludouico, quondam Rege Franciæ, quod cū ipse cum consilio suo diutius quoddam negocium pertractassent, nec simul consentire possent, accidit, quod regina casum audiens , subito de negocio sanissimum consilium dedit Regi. Quod cum in crastino coram sapientibus recitasset , & omnes consilium approbassent,Absit,inquit Rex quod hoc consilium teneamus,quia dato,quod sit consilium valde sanum,quia tamē à muliere processit, non decet, quod a prudentibus viris teneatur. Sic ergo ordinauit Rex, quod aliam viam quærerent, quàm illam,quam inuenerat vxor sua,ne fortè subiacere vxoris dominio videretur. Periculosum est igitur nubere, quia quandoq; viros oportet mulieribus subiacere.Vnde scribit Valeri.ad Ruffin. Prudens ille Metellus Mario quærenti , cur filiam suam formā nobilem, dote diuitem , genere claram, famā fœlicem ducere nollet, legitur respondisse: Malo,inquit,meos esse, quàm suos. Istud est igitur coniugium laboris sarcinis oneratum. Sed de hoc vide infra,de Muliere.De coniugio verò doloris & horroris, cum vtrumque nihil aliud sit, quàm societas malorum, vide de Societate &c.

Conscientia. Nota, quòd conscientia debet esse sicut A templum magnæ sanctitatis,sicut castrū magnæ firmitatis,sicut antrum magnæ profunditatis,sicut centrum magnæ æquitatis. Nam

Templum debet habere miram puritatem,
Castrum debet habere magnam firmitatem.
Antrum debet habere magnam profunditatem.
Centrum debet habere magnam æqualitatem.

❡Dicamus ergo (charissimi) quòd conscientia nostra debet esse venusta summa puritate,quia sc. conscientia est lectus, vbi Deus nobiscum habet quietari ; est aula, vbi Deus habet recreari ; est templum,vbi Deus habet adorari:quia sicut dicitur 1.Cor.3.Tēplum Dei sanctum est,quod estis vos. Omnia enim ista loca debent principaliter esse munda, sc.lectus,vbi quiescitur; aula,vbi comeditur;templum,vbi Deus colitur. Hebr.9. Emundate conscientiam vestram.Pisces enim facilius intrant sportulam mundam & nouam. Apes etiam valde diligunt locum mundum ; in loco enim fœtido nunquam mellificant. Taxus etiam valde diligit habitaculum mundum, & ideò si vulpes suum habitaculū fœdauerit,nunquam ibidem amplius habitabit.Sic verè(charissimi) Deus valde diligit conscientiam mundam & purā, ipsamq; per gratiam suam faciliter subintrat, & ibidem etiam spiritualiter inhabitat.Vnde Act.24.Studeo sine offendiculo conscientiā mundam habere ad Deum,id est,aptam ad hospitandum ipsum Deum. Si autem à vulpe, id est, a diabolo maculata fuerit per peccatum,ipsam Deus penitus derelinquit.Vnde in Psa.Abominatus est Deus hæreditatem suam,& hæreditatem suam spreuit. Quia pro certo de peccatoribus dicitur ad Tit. 1. Inquinata sunt eorum mens,& conscientia. Debet ergo conscientia venustari summa puritate. ❡Item debet roborari summa firmitate,q B maximè fit in homine iusto , in quo conscientia est ita recta & & firma,quod nunquam potest flecti ad malum,imò semper reclamat contra iniquum , similis legitimo & fideli procuratori, qui in audientia contradictarum contradicit, & reclamat, quādo audit aliquid fieri contra dominum suum. Sic conscientia & synderesis semper reclamant,& dicunt: Malè factum est,quando voluntas facit aliquid contra Deum. Ista enim est sicut strenuus miles,qui magis eligit mori,quàm fidem frangere domino suo. Vnde 1.Petr.2. Hæc est enim gratia, si propter conscientiam Dei continet quis tristitiam. Vnde Bern.in li.de consideratione:Fortitudo tua,fiducia fidelis conscientiæ,decor tuus,bonæ opinionis splendor est. ❡ Item debet profundari magna humilitate. C Rom.13. Necessitate subditi estote propter conscientiam. Vnde Isido.lib.3.de summo bono: Conscientia serui Dei semper tristis & humilis esse debet,vt per humilitatem non superbiat,& per vtilitatem mœroris se cor ad lasciuiam non dissoluat. Et maximè,quia conscientia accusat,excusat,recusat. Accusat(dico) delinquentem. Roman.2. Testimonium reddente conscientia inter se cogitationum inuicem accusantium. Item excusat innocentem, 2. Corint.1. Gloria nostra hæc est,testimonium conscientiæ nostræ.Item recusat culpam subintrantem.Genes.43.Non est in conscientia nostra quis furatus fuerit &c. ❡ Item debet D mensurari magna æquitate;quia sicut centrum, quod est in medio,æqualiter se habet ad circumferentiam : sic semper conscientia debet esse æqualis, iusta, & æqua. Hebræ.13. Confidimus enim, quia bonam conscientiam habemus, in omnibus benè volentes conuersari. Vide in alijs titulis multis , vbi agitur de Conscientia.

A **Conſecrare.** Nota, quod conſecrata dicuntur eſſe illa, quæ Deo ſunt ſacrata & dedicata, & per ſpeciale miniſterium ſolenniter applicata, ſicut ſunt perſonæ & res eccleſiaſticæ, quæ Deo ſpecialiter ſunt deuotæ. In omni enim ſecta fuerunt conſecrationes, & quædam ſpeciales dedicationes. Apud enim gentiles viri quidam in ſacerdotium Cybeles, quæ dicebatur mater Deorum, quæ etiam Berecyntha dicta eſt, id eſt, terra, conſecrabantur, qui Galli vulgariter dicebantur. Et hoc quia more Gallorum caſtrabantur, vt virginitatem perpetuam profiterentur, ſicut ponit Ouidius lib. quarto de Faſtis Filiæ nobiles etiam Deæ Veſtæ conſecrabantur, & ad virginitatem perpetuam ſtringebantur ſicut dicit idem Ouidius libro prædicto. Ipſi etiam gentiles res quaſdam de ſuis muneribus Dijs conſecrabant, & ipſis ſpecialiter deuouebant, ſicut patet ſecundum Iſid. conſecrabantur enim Coruus ſoli, Lupus Marti, Columba Veneri, Pauoque Iunoni. De arboribus etiam idem facere ſolebant: Laurum enim Apollo, Bacchus hæderam, Iupiter Nucem habebat dicatam. &c. Multo ergo fortius nos fideles, non dijs fictitijs, ſed Deo vero debemus conſecrari & ſpecialiter ſibi dedicari, & maxime nos eccleſiaſtici, qui virgines & caſti eſſe tenemur, ex quo matri Deorum, id eſt, beatæ Virgini, quę mater eſt Dei & Regina Angelorum, ſpecialiter dedicamur. Exo. 29. Hæc facies dicit Dominus Moyſi, id eſt, cuilibet prælato, vt filij Aaron mihi in ſacerdotio conſecrentur. Et nota, quod ſicut dicitur Exod. 29. ad conſecrationem Aaron, qui fuit primus, & ſummus ſacerdos in lege diuina, plura requirebantur. Sed de illis vide ſupra Aaron, & infra in titulo de veſtibus. De Nazaræis tamen dicitur Nume. 6. quod quando ſe volebant Domino conſecrare, vinum non debebant bibere, capillos non radere, mortuos non tangere, nec ad eos accedere, & conſecrationem ſuam vſque ad præfinitum tempus continuare, & ſi forte intercepta fuerit iterare. Sic vere dico, quod ſi Domino volumus conſecrari, plura ſunt nobis neceſſaria, quia videlicet

Munditiæ floribus debemus renitere,
Decentiæ moribus debemus non carere,
Stultitiæ gentibus debemus non adhærere,
Temperantiæ viribus debemus ſubiacere,
Perſeuerantiæ finibus debemus remanere.

B ¶ Simus ergo munditiæ floribus picturati, quia ſcilicet nos debemus eſſe Nazaræus, qui interpretatur floridus, quod munditiam ſignat, quia ſcilicet ad illos, qui Deo conſecrati ſunt & dicati, ſumme pertinet, quod ſint floridi, atq; mundi. Vnde ſicut Iuſtinus ponit, apud Perſas quæcunque perſona ſolis ſeruitio dedicabatur, eidem perpetua continentia eo ipſo imponebatur. Iſi. etiam dicit, quod antiqui equos albos aeri conſecrabãt. Et quia aer eſt cæteris rebus purior, ideo ſibi colorem purum & mundũ, ſcilicet albedinem dedicabant. Nota etiam quomodo in collectione viſci quercini Taurus albus immolabatur, & in ſacco albo reponebatur &c ſicut dicit Pli. li. 16. c. 44. Sic vere dicã, quod illi, qui ſoli & aeri, id eſt, Chriſto puriſſimo & mundiſſimo conſecrari digne cupiunt, colorem album, id eſt, puritatem & munditiam floridam ante omnia vendicant & recipiunt, quia re vera nullus digne Chriſto mundiſſimo conſecratus, niſi qui florido candore munditiæ fuerit dealbatus. In cuius figura, Aaron conſecrandus domino, ante omnia præcipitur fore lauandus, ſicut dicitur Leui. 8. Vnde Nu. 8. præcipitur Moyſi de Leuitis. Cum, inquit, lauerint veſtimenta ſua, & mundati fuerint, conſecrabis oblatos Domino Sit igitur quilibet Nazaræus, id eſt floridus atque mundus. Vnde de Nazaræo dicitur Num. 6. Sanctificabit ſacerdos caput eius, ſcilicet Nazaræi in die illo, & conſecrabit domino. Iud. 16. Nazaræus, id eſt, conſecratus ſum Domino de vtero matris meæ. Et bene dicit domino, quod eſt contra multos, qui ſcilicet non videntur conſecrari domino, ſed diabolo, quia ſcilicet non habent munditiæ florem, ſed luxuriæ, & criminum ſpurcitiam, & fœtorem. Mundani etiam hodie filios ſuos non cõſecrant Domino, nec domini ſeruitio, ſed potius ipſos dedicant diabolo, atque mundo, magiſque volunt, quod in mundo viuãt immundi, quã quod conſecrati Domino in ipſius ſeruitio eſſent mundi. Vnde 4. Reg. 17. dicitur Coluerunt immunditias. Sequitur, Seruieruntque Baal, & conſecrauerunt ei filios ſuos, & filias per ignem. Non ſic ergo, ſed ſimus munditiæ floribus picturati,

C Nazaræus inquit. ¶ Secundo ſimus decentiæ moribus adornati, quod notatur in capillis, qui cooperiunt nuditatem, qui præcipiuntur non radi, quia ſcilicet qui digne vult domino conſecrari, debet morum honeſtate contegi, & velari. Matth. 10. Capillus de capite veſtro non peribit. Vnde de honeſtate aurea poteſt dici illud 1. Paral. 18. Omnia vaſa aurea, & argentea conſecrauit rex

D Dauid domino. ¶ Tertio ſimus nequitiæ gentibus non alligati ſed à nequitię gentibus ſeparati, quod notatur in hoc, quia mortuos quantumcunque proximos non debebat tangere, nec ad eos accedere quoquomodo: ad denotandum, quod Domino conſecratus non debet mortuos, id eſt, infames, & fœtentes perſonas frequentare, ſed ab eorum conſortio præcauere. Vnde Leuit. 8. Separabis leuitas de medio filiorum Iſrael. Sequitur. Et cõſecrabis eos in oblationem domini. ¶ Quarto ſimus temperãtiæ E
viribus ſubiugati, quod notatur in hoc, quod Nazaræus à vino & ab omni quod inebriare poteſt abſtinere debebat: ad denotandum, quod Domino conſecratus debet in omnibus abſtinẽs, & ſobrius eſſe, à cunctis ſuperfluis temperatus. Eccl. 2. Cogitaui à vino abſtrahere carnem meam, vt animum meum transferrem ad ſapientiæ lucem. Vnde de Hiere. dicitur Eccl. 49. quod à vẽtre matris conſecratus eſt propheta. Vẽter autẽ matris, delitias carnales deſignat. ¶ Quinto ſimus perſeuerantiæ finib. terminati, F
quod oſtenditur in hoc, quod taliter conſecratus debebat cõtinuare & reiterare. Vnde Leuit. 8 Septẽ diebus finitur conſecratio. Septem enim dies tempus totius vitæ præſentis deſignant quo conſecratio noſtra debet ſemper durare, ibique finiri, id eſt, perfici, & compleri. ¶ Si vis autem de conſecratione potes adhuc G
dicere, quod conſecrationes, quæ fiunt in Eccleſia tam perſonarum, quam Eccleſiarum, naturaliter exemplantur, literaliter figurantur, virtualiter operantur. Exemplantur (dico) naturaliter quia ſcilicet, aliquæ ſunt res naturales, quæ ritum cuiuſdam cõſecrationis obſeruare videntur. Vnde de auib. illis, quæ dicuntur Diomedeæ, dicunt tam Plin. quam Solin. & etiam in lib. 18. de ciui. Dei beatiſſimus Aug. quod in inſula Diomedea, quæ adiacet Italiæ, vbi fuit templum, & ſepulchrum principis Diomedis, aues quædam albæ cum oculis ſcintillantibus habitant, & nunquam alibi repertæ dictam inſulam frequentant. Hæc quodam miro religionis ritu omni mane in aqua ſe ſolent immergere, & pennis adhuc madidis & humectis ad templum ſolent accedere, domum luſtrare, & pennis excuſſis circumſpergere & perfundere & ſequenti die, & deinceps ritum ſuæ conſecrationis, & dedicationis modo mirabili iterare, ſicut ponit Plinius li. 10. c. 44. Quia autem iſtæ aues in iſta inſula, in qua princeps Græcus Diomedes de excidio Troiano gradiens naufragium paſſus cum ſocijs perijt, & nuſquam alibi reperiuntur, crediderũt antiqui iſtas aues fuiſſe ſocios & milites Diomedis, qui poſt naufragium in iſtas auiculas ſunt mutati, ipſe vero Diomedes deificatus. Et ideo, vt aiunt, templum Domini ſui quotidie conſecrant, & frequentant, ſicut finxerunt fabulæ Poetarum, & ponit Ouidius lib. 13. de trãſformatis Fabula 5. & lib. 14. Fabula 10. iſtæ igitur aues quodam inſtinctu naturæ motæ ad purificationem, & conſecrationem huiuſmodi faciendam, exempla dant mortalibus, quod templa, & oratoria debent domino dedicare, & cum aquæ benedictæ aſperſione, & alijs ſolennitatibus conſecrare. 2. Mach. 14. Libero patri templum hoc conſecrabo. Actus enim humani pro magna parte habuerunt initium, & exemplar ab ipſis animalibus brutis. Nam, vt ponit Plinius li 8 c. 10. Canis primo docuit vomitum, hippotamus phlebotomiã, Ciconia Cliſteria, & ſic de alijs multis. Etiam de locuſtis dicitur, quod militaris expeditio, ordinatio caſtrorum ab ipſis ſumpſit initium. Bene ergo dicitur Iob. 45. quod Deus docet nos ſuper iumenta terræ, & in auibus cœli erudit nos. Dicam ergo quod iſta conſecratio exemplatur naturaliter.

¶ Secundo commendatur, ſeu etiam figuratur literaliter. H
patet, quia Deus præcipit conſecrari miniſtros ſuos, ſcilicet Aaron, & filios & ſucceſſores ipſius, ſicut dicitur Exo. 28. & deinceps Veſtimenta & vaſa tabernaculi præcipiuntur, quodam ritu mirabili conſecrari: ad figurandum quod etiam tempore legis noſtræ ſunt faciendæ conſecrationes, & tam perſonarum quam rerum, quædam ſpeciales Deo dedicationes. Exo. 32 Conſecraſtis manus veſtras Domino. 1. Parali. 22. Conſurgite, & ædificate ſanctuarium Domino, vt introducatur arca Fœderis Domini, & vaſa Domino conſecrata. ¶ Tertio dico, quod conſecratio opera- I
tur virtualiter. Si enim conſecrationes lapidum, imaginum, & annulorum ſecundum quoſdam mirabilia operantur, ſicut quãdoque per experiẽtiam eſt probatum quanto magis res ipſi Deo conſecratæ, & officijs eccleſiaſticis imprecatæ, ſicut pie credendum eſt, virtutes conſequuntur mirabiles contra potentiam inimici? In terra enim natiuitatis meæ, quæ eſt Pictauia, prouincia Galliarum, circa Caſtrum quod dicitur Mira bellum fertur eſſe vnum mirabile ſatis magnum, quia ſcilicet quidam nobilis Cõmanus dictus Dominus de Podioſtiſo quadam occulta virtute; quæ ſibi & dicti loci dominis a Deo ſupponitur eſſe conceſſa, ſola imprecatione verbali de omni loco, quo ipſe voluerit ſerpentes eijcit, & ſolo mandato expellit, ita quod poſtquam ſerpentes inde recedere iuſſerit, ex tunc ibi ſerpentem aliquis non videbit, ſicut certiſſime, vt aiunt, multoties eſt probatum. Nonne ergo multo fortius credendum eſt imprecationes, orationes, & dedicationes, ſeu conſecrationes eccleſiaſticis proficere, & ſerpentes antiquos; id eſt, dæmones efficaciter effugare? Audiui enim cum ſemel eſſem Auinione, quod in quodam monaſterio monialium de prouincia diabolus in ſpecie cuiuſdam iuuenis cũ quadam moniali carnaliter concumbebat, ipſamque clauſis ia-

nuis

nuis omni nocte cognoſcebat, & neſciebat qualiter extrahebatur. Accidit vero, quod quadam die Epiſcopus patriæ ad monaſterium venit, & plures moniales, & illam inter cæteras conſecrauit. Diabolus à die conſecrationis ipſam tangere non potuit ſed apparens ei de longe apoſtatare ſuadebat, & tandem vacuus recedebat. Ecce ergo, quomodo conſecratio operatur virtualiter. Vnde Leuit. 27. Quicquid ſemel fuerit conſecratum, ſanctum ſanctorum erit Domino. Sic igitur patet quomodo conſecratio operatur virtualiter, figuratur literaliter, exēplatur naturaliter.

A Conſentire. Conſenſus.

Cum conſenſus, ſeu volūtas ſit ille actus animæ, in quo conſiſtit ratio meriti, & demeriti, vel peccati, cùm conſenſus & voluntas reputentur pro facto. Vide infra vbi de volūtate ſatis dicetur. Nota tamen, ꝙ in ſcriptura inuenitur

Conſenſus { Mutuus, Fatuus, Congruus, } Primus pacis nutritiuus, Secundus necis inductiuus, Tertius lucis ingreſſiuus } eſt.

¶ Eſt igitur conſenſus mutuus Pacis generator. Et ſic conſentire nihil aliud eſt, quam inuicem acquieſcere, & alter alteri concordare. Vnde in Pſal. Tu vero homo vnanimis, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, & in domo Dei ambulauimus cum conſenſu. Sine etiam conſenſu mutuo nulla pax, aut concordia celebratur. Act. 28. Cumque inuicem non eſſent conſentientes, recedebant. Finxerunt enim Poetæ, quod tres fuerunt ſorores, quæ Gorgones ſunt vocatæ, quæ vnicum oculum dicebantur, habere, quem ſibi inuicem mutuabant, quod pro tanto dictū eſt vt ſupponit, quia vnius erant voluntatis, & communis concordiæ, & conſenſus, ſimulque vixerunt, & ſemper pariter regnauerunt. Sic igitur in nobis debet eſſe vnicus, & mutuus oculus, & conſenſus Matt. 5. Eſto conſentiens aduerſario tuo &c. De tali autem conſenſu, vel diſſenſu vide infra de diſcordia, & etiam de
B concordia Iſte eſt igitur conſenſus mutuus pacis generator. ¶ Secundo dico, quod inuenitur conſenſus fatuus, necis propinator & iſte eſt conſenſus, quo acquieſcit ſuggeſtioni malignæ, ſicut Paulus de ſeipſo dicit Act. 8 & 22 quod ipſe cōſentiebat illis, qui martyres occidebant, veſtimenta illorum cuſtodiens. Mutuus etiam conſenſus facit matrimoniū. Si igitur anima diabolo cōſenſerit, conſtat quod ipſe coniunxerit. Vnde ipſe eſt ſicut Holofernes, qui Iudith conſenſum ſpontaneum requirebat. Iudith. 12 Sponte conſentiat habitare mecum. Aduerte enim ſicut venenū quando venit ad cor penetrās per interiores venas, ſolet animal occidere, ſic peccatum per venas affectionis, & cogitationis trāſiens, tunc ſpiritualiter occidit, quando per conſenſum cor & voluntatem attingit. Vnde de malo conſenſu, qui reputatur pro facto, dicitur Rom. 1. Quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte: Non ſolum qui talia agunt, ſed qui eis conſentiunt. Et bene dicit conſentiunt, quia ſecundum iura, agentes, & conſentientes pari pœna puniuntur. Vnde Dominus Leui. 20 dicit. Succidam ipſum, ſcilicet peccatorē, & omnes qui conſenſerunt ei, vt fornicaretur. Et applica bene ſi vis contra malos conſiliarios & fautores, & contra Vetulas, & Lenones. Non eſt igitur conſentiendum peccantibus vel peccato. Tob. 4. Vide ne aliquando pecca-
C to conſentias. Hic eſt igitur conſenſus necis propinator. ¶ Tertio dico, quod inuenitur conſenſus congruus, lucis procurator, & iſte eſt ille, quo quis conſentit bonis rebus, & bonis perſonis. Bonis (dico) rebus, ſicut Apoſtolus Ro. 7. qui dicebat. Conſentio legi, quoniam bona eſt, Bonis etiam perſonis, ſicut Ro. 12. conſulitur. Non alta (inquit) ſapientes, ſed humilibus conſentientes &c. Vide in verbis placere, complacere, & velle, Acquieſcere, voluntas.

A Conſequi.

Notabo, quod conſequi idem eſt, quod cōplete ſequi, & ſic ſumitur pro aſſequi, & pro comprehendere, vel amplecti. Sicut ergo canis diuerſis motibus & latratibus apprehendit, & conſequitur prædam ſuam, ſic nos diuerſis motibus operationum bonarum, & diuerſis latratibus orationum ſanctarum, conſequi debemus prædam proficuam ad ſalutem, ſ. bona ſpiritualia & æterna. Vnde de Abel dicitur Heb. 11. Fide conſecutus eſt ſe eſſe iuſtum. Aduerte tamen, quod illi, qui currunt in ſtadio, tunc melius conſequuntur, quādo non nimis aſpere, & feruenter in principio currunt. Melius eſt enim primo moderate currere, & in fine accelerare, quā primitus nimis præcipitare, & finaliter præ laſſitudine ſe tardare. Sic vere dicā, quod multi in morib. in principio nimis accelerāt, in quātū indiſcrete ardua, & vires ſuas excedētia tentant. Iſti vero non conſequuntur, nec perſeuerant, quia proceſſu temporis in via deficiunt & oberrant, acres enim in principio, franguntur in fine. Romar. 11. Quod quærebat Iſrael, non eſt conſecutus Prudentes primo mature & deliberate procedunt, & ſic finem debitum conſequuntur, & ad bonum optatum perſeuerando accedunt. Figurati in Petro & Ioanne, Ioann. 20 vbi Ioannes, qui tardius inceperat, præcurrit citius Petro, & venit prior ad monumentum &c. Vide ſupra de cito ibi. Item abſtinendum eſt à nimis cita celeritate. ¶ Igitur notabo, quòd laborare debemus ad tria principaliter conſequenda, videlicet,

Veniam, quæ culpam remittit,
Gratiam, quæ bona ſubmittit,
Gloriam, quæ magna promittit.

De venia conſequenda dicitur Prouerbiorum 28. Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur in terra; qui autem confeſſus fuerit, & dimiſerit ea, miſericordiam conſequetur. De gratia autem dicit Apoſtolus Hebr. 4. Adeamus cum fiducia thronum gratiæ eius, vt miſericordiam conſequamur. De gloria verò æterna conſequenda dicitur Iudith. 5. Annonam de cœlo conſecuti ſunt, &c. Vide infra de verbis Sequi, & Proſequi.

Cōſeruare. A

Nota, quòd conſeruare ſumitur pro cuſtodire, pro facere, vel pro implere. Dico ergo, quòd in ſcriptura reperitur conſeruatio actiua, conſeruatio paſſiua. Actiua eſt, quà quis conſeruat idonea: Paſſiua verò, qua quis à rebus conſeruatur idoneis. Dicam igitur de paſſiua primò. Sicut enim ſecundum naturales multa ſunt, quæ vitam humanam conſeruant videlicet, aer, cibus, potus, exercitium, quies, vigilia, ſomnus; ſic proculdubiò multa requiruntur ad hoc, quod vita ſpiritualis, & homo interior in eſſe morali & virtuoſo debitè conſeruetur, videlicet,

Aer, id eſt, puritas & innocentia,
Cibus, id eſt, deuotio & Euchariſtia,
Potus, id eſt, doctrina & ſcripturæ ſcientia,
Exercitium, id eſt, labor & diligentia,
Quies, id eſt, tranquillitas mentis & patientia,
Vigilia, id eſt, conſideratio, diſcretio, & ſapientia,
Somnus, id eſt, contemplatio & æternorum complacētia.

Iſta enim conſeruant vitam gratiæ, & finaliter procurant vitam gloriæ. Vnde illud Eccl. 15. Si volueris mandata conſeruare, conſeruabunt te. Vide infra de Seruare, vbi diuiditur & exponitur. ¶ Et aduerte, quòd Deus eſt ille, qui eſt conſeruator priuilegiorū B
noſtrorum. Parum enim valent priuilegia Papalia, niſi dederit conſeruatorem, qui ea faciat conſeruari Sic priuilegia & beneficia, quæ nobis à natura, fortuna, & gratia conceſſa ſunt, conſeruatore indigent ipſo Deo, alias citò pereunt, & labuntur. Ideò petebat Dauid in Pſ. Conſerua me Domine, quoniam ſperaui in te &c. Iſte enim conſeruat ſuos multipliciter, videlicet,

Submouendo quod inficit,
Subiungendo quod proficit,
Apponendo quod ſufficit.

Iſte enim conſeruat peccata, quæ inficiunt ſubmouendò, de quo in Epiſtola Iudæ, circa finem: Potens eſt autem Deus conſeruare vos ſine peccato. ¶ Item conſeruat adiungendo merita, quæ proficiunt, ſcilicet gratiam & virtutes. Pſal. Dominus conſeruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum &c. ¶ Item conſeruat apponendo gaudia, quæ ſufficient, ſcilic, gloriam æternam. Vnde in Pſalm. Dominus non derelinquet ſanctos ſuos, in æternum conſeruabuntur. Sed eſt alia conſeruatio actiua, qua ſc. quilibet debet conſeruare illa, quæ pertinent ad ſalutem, ſicut eſt conſeruatio mandatorum & ſtatutorum. Vnde nota, ꝙ iuſti conſeruāt

Iuſtitiam, quæ mala corrigit,
Diſciplinam, quæ carnem ſubigit,
Verbum Dei, quod mentes erigit,
Legem Dei, quæ cunctos dirigit,
Tempus aptum, quod malum abigit.

De conſeruatione iuſtitiæ dicitur Eccle. 1. Fili concupiſcens ſapientiam, conſerua iuſtitiam. De diſciplina dicitur Eccl. 41. Diſciplinam in pace conſeruate filij. De verbo Dei dicitur Eccl. 2 Qui diligunt illum, conſeruabunt verbum illius. De lege diuina dicitur Eccle. 44. Non eſt inuentus ſimilis illi, qui conſeruaret legem excelſi. De tempore verò opportuno dicitur Eccleſ. 4. Conſerua tempus, & declina à malo, &c. Vide infra de expoſitione verborum Seruare, & cuſtodire, &c.

Conſideratio. Conſiderare.

Nota, quod conſiderare idem eſt, quod præuidere, cum deliberatione reſpicere, vel in rebus ignotis vel occultis meditari & cogitare. Vnde moraliter loquendo conſideratio & meditatio quaſi idem ſonant. Vnde conſideratio propriè loquendo idem eſt, quod futurorum ſeu difficilium vel dubiorum attenta meditatio. Aduertamus igitur, quòd conſideratio pertinet ad creaturam rationalem. Nam ſicut videmus, quòd aues prædales, antequam volāt, diu circumſpiciunt, & conſiderant, vtrum aliquam prædam videant, & ad quam partem declinare debeant: ſic verè (chariſſimi) rationabiles & contemplatiui viri valdè debent cautè circumſpicere, & videre, ad quam prædam, vel ad quam partem, id eſt, ad quod antrum, vel ad quem ſtatum debeant anhelare. Pſal. Oculis tuis conſiderabis, & retributionem peccatorum videbis.

Aquila enim quando ſedet ſuper rupem, vnum de tribus ſolet ſemper conſiderare. Aut enim conſiderat vngues ſuos, aut cōſiderat ſolem in rota ſua, aut conſiderat circumquaque ſi quam prædam viderit, ad quam volet, ſicut dicit Plin. Sic vere (chariſſimi) nos, qui in rupe fortalitij fidei, & Eccleſiæ ſedemus vnum iſtorum triū ſemper conſiderare debemus, videlicet vngues noſtras, id eſt, noſtrarum ſuperfluitatum curuitatem, & defectuoſitatem. Item ipſum ſolem, id eſt, bonorum æternorum claritatē, & amœnitatem. Itē prædam noſtram, id eſt, bonorum operum B agendorum qualitatem, & bonitatem. ¶Boni enim conſiderant

Horrorem ſcelerum, vt corrigantur,
Splendorem ſuperum, vt appetantur,
Valorem operum, vt exequantur.

De conſideratione propriorum defectuum, & ſcelerum poteſt dici illud Proue. 31. Conſiderauit ſemitam domus ſuæ. De conſideratione autem bonorum ſuperum poteſt dici illud Iob. 37. Super omnes cœlos ipſe conſiderat. De conſideratione vero bonorum operum poteſt dici illud 1. Reg. 25. Conſidera, & cogita quid facias. De his ergo, quæ conſiderare debemus, poteſt exponi breuiter illud Hie 2. Tranſite ad inſulas Cethim & videte, & in Cedar mittite, & conſiderate vehemēter. In quibus verbis aduertendum eſt, quod tria ſunt nobis principaliter meditanda, & conſideranda, videlicet, naufragium mundiale, quod oſtenditur nomine inſularum (Inſulas inquit.) exitium infernale, (quod oſtenditur cum dicitur Cedar, quod interpretatur tenebræ) ſolatium ſupernale (quod oſtenditur cum dicitur Cethim, quod interpretatur germina vel reſurrectio.) Et primo inſtruimur ad præcauendum. Et ſecundo inducimur ad metuendum. Et tertio C allicimur ad appetendū. ¶Conſideremus ergo mundi naufragiū, vt erudiamur. Conſideratio enim alicuius naufragij vel periculi facit hominem magis cautum ad ipſum periculum euitandum. Et re vera (chariſſimi) mūdus iſte eſt locus multorum & magnorum periculorum, tribulationum, & vexationum, quod oſtēditur cum dicitur Inſulas. Inſulæ enim dicuntur diuerſi ſtatus mūdi, quia ſicut inſulæ mari ſunt vndique circumſeptæ, & maris fluctib. verberatæ, & piratarū rapinis expoſitæ, ſic vere omnes mūdi ſtatus cuiuſcunq; cōditionis exiſtant, mari, id eſt, multis amaritudinib. ſunt reſperſi, multis etiam tribulationum fluctib. ſunt percuſſi, multis inſuper piratarū, id eſt, dæmonum tentationib. & vexationibus ſunt impulſi. Tales ergo inſulæ ſunt conſiderandæ, vt earum delectationes, & proſperitates contemnātur, vt earum pericula caueantur. Ezech. 26. Turbabuntur inſulę in mari. Mundanæ enim inſulæ, id eſt, mundani ſtatus, ſunt conſiderādę, præcauendæ, & fugiendæ. In iſtis enim ſunt (vt communiter) calores maiores, motus fortiores, latrones peiores. Calores (dico) maiores ſunt, quia etiam quædam ſunt inſulæ, quæ dicuntur Æoliæ, quæ ſunt in mari Siciliæ, quæ perpetuum ſpirant ignem. Motus ſunt etiam fortiores, quia in inſulis maris fit quandoque faciliter terræmotus. Latrones etiā peiores, ſcilicet latrones marini, qui ſolent ad inſulas tranſire, vt ibidem poſſint ſecurius habitare. Sic vere (chariſſimi) inſulæ, id eſt, ſtatus & ſectæ particulares huius mundi valde debent hodie cōſiderari, vt ſcilicet homo aduertat vbi cor ſuū debeat ampullari, quia vere in multis ſtatibus eſt hodie ignis, & calor auaritiæ, & cupiditatis, ignis etiā luxuriæ, & carnalitatis, ignis etiam ſæuitiæ & crudelitatis, ſicut patet (vt communiter) in ſtatu mundanorum, ita quod in talib. inſulis & ſtatib. eſt hodie terræmotus controuerſiæ, diſcordiæ & malignitatis, vel mutationis & varietatis, ſicut patet, quia omnes mundi ſtatus ſunt mutati & moti à ſua primaria conditione & perfectione. Vnde Apoca. 6. Omnes inſulæ de locis ſuis motæ ſunt. Itē dico, quod in multis talibus ſtatib. ſunt hodie latrones malitiæ, & peruerſitatis, & potiſſime detractores, qui bonam famam aliorum vel loquacitate denigrant, vel taciturnitate furātur. Vnde Eſā. 23. Vlulate, qui habitatis in inſula. Iſta ſunt ergo conſideranda, & à diſcretis mentibus præcauenda. Nu. 13. Conſiderate terram qualis ſit, id eſt, conſiderate mūndi proſperitatem qualis ſit, ſcilicet, quam vitioſa, quam periculoſa, quam deceptoria, quam tranſitoria. Terra enim iſta ſcilicet

Terreſtris ſubſtantia eſt {
- Laborioſa ad acquirendum
- Timoroſa ad ſeruandum,
- Doloroſa ad perdendum.

¶ Hæc enim

Cum {
- labore acquiritur,
- timore cuſtoditur,
- dolore amittitur.

Conſideremus ergo mundiale naufragium vt erudiamur. (Inſu-D las inquit.) ¶ Secundo dico, quod conſiderare debemus infernale ſupplicium, vt deterreamur, quod oſtenditur, cum dicitur Cedar, quod interpretatur tenebræ ſeu obſcūritas, per quod poteſt ſignificari, vbi eſt terra miſeriæ & tenebrarum, & ſempiternus horror. Iob. 10. Ideo de tali conſideratione debet dicere homo illud Pſal. Habitaui cum habitantib. Cedar, multum incola fuit anima mea. Cum habitantibus enim cedar, id eſt, cum illis, qui nunc habitant in obſcuritate mortis, purgatorij, vel inferni debemus per conſiderationem habitare. Iſta enim conſideratio valde eſt vtilis, quia ſcilicet timor Dei concipitur, & per conſequens multa mala impediuntur, per timorem enim Domini declinat omnis à malo. Prou. 15. Vnde Iob. 23. Conſiderans ipſum, timore ſollicitor. In animalibus enim iuxta iecur ſemper inuenitur fel, vix aut nunquam eſt dare aliud. Et hoc pro certo poteſt ſignificare, quod vbicunque fuerit iecur, quod amare cogit, id eſt, dulcedo alicuius temporalis conſolationis ſemper pro certo debet ineſſe fel, id eſt, amaritudo cōſiderationis: Pauo enim cōſiderans pedes ſuos rotam deponit. Sic homo conſiderans finem ſuum, faſtum ſuperbiæ dimittit. Bene ergo dicitur Galat. 6. Cōſiderans temetipſum ne & tu tenteris. Debet ergo cōſiderari ſupplicium infernale. ¶Tertio dico, quod conſiderare debemus ſo- E latium ſupernale, ſcilicet bona paradiſi. Mercenarius enim ſemper habet oculum ad mercedem gloriæ paradiſi, quam Deus in ſero mortis fidelibus ſuis repromiſit. Cum ſero enim factum eſſet, dictum fuit. Voca operarios tuos, & redde illis mercedem. Matth 20. Et iſta merces, & iſtud bonum oſtenditur, cum dicitur Cethim, quod interpretatur germina, vel reſurrectio, quia ſcilicet in paradiſo ſunt germina omnium bonorum, & ſunt reſurrectiones, id eſt, reuelationes omnium malorum. Vel ſi vis cum ponitur Cethim cū C, interpretatur aliter, id eſt, fixus, & ſignat ſtabilitatem gloriæ paradiſi, & ſic ibi eſt reſurrectio, id eſt, eleuatio honoris & dignitatis, germen, id eſt, fruitio dulcoris, & voluptatis, fixio, id eſt, duratio æternitatis & perpetuitatis, quæ omnia pro certo ſunt conſideranda, vt mens alliciatur ibidē. Vnde Eſa 23. in Cethim conſurgens trāsfreta. De forti enim muliere dicitur Prou. 31. conſiderauit agrum, & emit illum. Ex conſideratione enim, & cognitione cœleſtium bonorum mouetur homo ad ipſa emendum, & acquirendum. Patet ergo, quod

Conſideranda ſunt {
- Cœſi faſtigium,
- Finis ſupplicium,
- Mundi naufragium.

¶ Et ſi vis nota adhuc quod iuſti multa conſiderare ſolent, vide- F licet

Deum, vt ipſum timeant,
Mundum, vt ipſum caueant,
Peccatum, vt ipſum horreant,
Seipſos, ne ſibi placeant,
Mortem, vt triſtes ſedeant,
Impium, ne huic adhæreant,
Iuſtum vt ſibi faueant,
Infernum, ne vane gaudeant,
Paradiſum, vt illum adeant.

In iſtis enim omnibus debet humana mens, & conſideratio verſari, & circa præmiſſa diuerſimode meditari. Conſideret ergo Deū, qui debet timeri, quia ſcilicet dum mira Dei iudicia, ipſiuſque potentia conſiderantur, homo ad ipſum timendum inuitatur. Oculus enim conſiderans ſolē efficitur lacrymoſus. Vnde Iob dicebat Iob. 23. A facie eius turbatus ſum, & conſiderans eū timore ſollicitor. & Iob. 27. Sta, & conſidera mirabilia Dei. ¶Itē conſideret homo mundum, qui debet caueri. Homo enim vidēs incendium vel ruinam, ſolet à longe conſiderare, nec ei audet appropinquare. Vnde Plinio philoſopho melius fuiſſet, quod Æthnam montem ardentem de longe conſideraſſet, quam ipſi nimis appropinquās, ab eo ſuccenſus fuiſſet: bene ergo conſulitur Ioſuæ 2. Conſiderate terram, vrbemque Hiericho. ¶Item cōſideret peccatum, quod debet horreri. Ideo Matth. 7. ille reprehenditur, qui trabem, quam habet in oculo, id eſt, maximū peccatum, quod habet in corde, non conſiderat. Item conſideret ſeipſum, quem debet vereri. Vnde illud Gal. 6. Cōſiderans temetipſum. Iſta eſt enim ſapiētia ſumma ſcilicet conſideratio ſui. Sed de hoc vide de verbis cognoſcere, & Videre, vnde de conſideratione propriorum defectuum poteſt exponi illud Neæ. 2. Conſiderabam murum Hieruſalem diſſipatum. ¶Itē conſideret mortem qua debet terreri. Iudi. 19. Conſidera, quod dies ad occaſum decliuior ſit, & propinquet ad veſperam. ¶ Item conſideret impium quo debet vrgeri Prouer. 7. Conſidero væcordem iuuenē, &c. Item conſideret iuſtum, quo debet doceri. Prouer. 6. Vade ad Formicam ô piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiā. ¶Item conſideret infernum, quo debet horreri. Pſal. Oculis tuis conſiderabis, & retributionem peccatorum videbis. ¶ Itē conſideret paradiſum, quo debet impleri. Num. 13. Conſiderate terram qualis ſit &c. Vide in alijs multis locis & titulis, vbi de conſideratione agitur.

Cōſilium.

Nota quod conſilium nihil aliud eſt, quam A ordinatio prudentium deliberatione vallata ſicut enim dicit Tullius in lib. 2. Rhetor. Conſilium eſt examinandarum gubernandarum rerum ſubtilis animi proſpectus. Et eſt conſi-

est consilium valde necessarium illis, qui habent rempublicam gubernare. Cum deliberatione enim consilio, & prudentia debent superiores facere quicquid agunt. Eccl.32. Sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis. Sicut enim dicit Pli. inter Elephantes talis est regula, quod maior natu ducit gregē, alij autem quanto antiquiores, tanto sibi propinquius assistunt, & tanto ad ducendum gregem ipsum amplius adiuuant, & cōfortant. Sic vere inter nos, maiores natu, id est, antiquiores morib. & ætate, debent gregem subditorū regere & ducere, & sibi præfici, & præesse. Alij autem antiquiores, & prudentiores debent ipsum in istis actibus adiuuare, & suis consilijs, & auxilijs ad aliorum regimen confortare. Rector enim communitatis sine bono consilio vix potest regere bene. Et ideo bonis consiliarijs debet credere, & tales secum eligere & habere Ideo 3. Regum 1. dicitur Accipe consilium à me, & salua animā tuā. Nam vt dicit Greg. Valde fortitudo destruitur, nisi per consiliū fulciatur, quia quo se plus posse conspicit, eo sine moderamine sępe ruit. Aries enim libentius frequentat societatem senum ouium, quam agnorum Sic pro certo prælatus libentius sequi debet, & secū admittere societatē, & consiliū senū prudentium, quā iuuenum fatuorum. Roboam enim vsus iuuenum consilio, perdidit regnum suum sicut dicitur 3. Reg. 12. Quia re vera consilio iuuenum, id est, simpliciū fatuorū nunquam à sapientib. (vt communiter) est credēdum iuxta illud Eccl. 8. Cū fatuis consiliū non habeas, non enim poterunt eligere nisi quæ sibi placēt. Aduertamus ergo ꝙ dicit sapiens, Proue. 11. Vbi non est gubernator, populus corruet, salus
B auté vbi multa cōsilia. ¶ Nota ergo, quod considerationem ad consilium, & deliberationem habendum, & frequentandum

Inducit natura,
Designat figura
Præcipit scriptura.

De natura patet, quia Formicæ quando mutuo se inueniunt faciūt inter se quasdam collocutiones, hoc est dictū, quod vna cū alia se restat, & ita altera cum altera moram trahunt, quod colloqui, & quasi de re sua publica tractare, & inuicem consiliū habere videntur. In quibus natura nos instruit, quod super negocijs publicis debēt mira consilia, & diuersa colloquia pertractari, quod vtique figura designat, quia sicut dicitur Apoc. 4. Sedens Throno habebat circa se in diuersis sedilibus viginti quatuor seniores ad denotandum, quod illi, qui sedent in Throno iudiciariæ potestatis, debēt iuxta se in sedibus in officijs cōstituere seniores, id est, prudentes, & meliores, vt eorum cōsilio, & auxilio possint Rempublicam gubernare. Et istud etiam præcipit scriptura Prou. 3. Custodi legem, atque consilium. Et nota, quod qui habent dare consilium, debent

Sagacitatem habere,
Fidelitatem tenere,
Fallacitatem horrere.

Debent ergo consiliarij habere sagacitatem Eccl. 24. Ego sapiētia habito in altissimis. Item debēt fidelitatē tenere. Prou. 11. Qui fidelis est, celat amici consilium Item debent falsitatem horrere quia scilicet nunquam debent consulere aliquod malum, nec vtilitati communi contrarium, sed iuste, & secundum Deū omnia
C pertractare Psal. In consilio iustorum, & congregatio. ¶ Et aduertamus adhuc, quod consilia sunt ordinata ad patrię gubernationem, ad Principum refrenationem, ad periculorum euitationē. Primo ergo dico. Boni consiliarij solent patriam regere, malis principum voluntatibus sic opponere, & insuper pericula præcauere. Isti ergo sunt patriæ gubernatores, irarum temperatores, malorum extirpatores. ¶ Dico ergo, quod per bonum consilium patria gubernatur. Secundum enim Astrologos, per coniunctionem planetarum in diuersis signis, & domib. tempora mutantuř & reguntur, & impressiones in aere generantur. Sic vere per coniunctiones, consilia, & collocutiones planetarum, id est, consiliariorum, qui in signis, & domibus, id est, in curijs, & palatijs magnatum, & prælatorum collocantur, & aggregantur, quasi totius mundi machina gubernatur, & ideo si isti planetæ & isti cōsiliarij boni fuerint, tūc bonas impressiones & bona regimina in aere subiectæ patriæ generantur. Si vero mali fuerint & iniqui, tunc pro certo per eorū consilia, & eloquia malæ impressiones, mala facta, rapinæ scilicet & exactiones generantur, & introducūtur. Ideo bene cōsulitur Ecc. 37. A cōsiliario malo serua animā tuā. Et in Psal. Super populū tuū malignauerunt consiliū. Quod vtiq; est hodie contra aliquos prælatos, & Principes & magnates, quia vere multi sunt, qui libētius credūt malis consiliarijs, quā bonis, magis fauēt adulatorib. quā oratorib., magis cōsentiunt balliuis impiis, & crudelib. quā bonis & iustis hominib Et sicut videmus, per istorū officialiū praua cōsilia tota patria pauperatur. Dicit. n. Pli. quod ossa Leonis sunt ita dura, ꝙ ex eorum collisione ignis generatur. Sic vere ossa Leonis. i. cōsiliarij regū, & prælatorū sunt hodie ita duri, ita crudeles, ita tyrāni, ꝙ ex eorū collisione, collocutione, cōsilio & ordinatione, ignis rapinarum, & exactionū oritur, quo tota patria subiacēs prægrauatur. Vnde Esa. 19 Sapientes consiliarij Pharaonis dederunt consiliū insipiens. Et Deut. 32. Gens absque consilio, & sine prudētia, vtinam saperent, & intelligerent ac nouissima prouiderent. Nō sic ergo, sed sequamur, & habeamus bonū cōsiliū, quia per istud patria gubernatur. ¶ Secundo dico, quod per istud principū impe- D
tus refrænatur. Nisi enim esset obuiatio, & contrarietas planetarum, impetus & raptus firmamēti subuerteret totum orbem, sed quia motus planetarū isti raptui cōtrariātur, ideo mūdi machina illæsa seruatur. Cœlū. n. Crystallinū secundum Rabanum, ꝓpter hoc factū est aqueū, vt scilicet sua frigiditate calorē, qui ex raptu cœli gignitur, temperaret. Sic re vera (charissimi) ad hoc planetæ. i. boni cōsiliarij circa firmamentū, id est, circa superiores debēt esse, vt. s. per sua discreta cōsilia ipsorū motus, iras, & leuitates possint tēperare, & eisdem cū prudentia cōtraire. Multi. n. superiores sunt ita mobiles per inconstantiā, sunt ita præcipites per violentiā, sunt ita feruidi per crudelitatē vel auaritiā, quod nisi eorū motib & raptibus, planetarum. i. bonorum consiliariorum sensus, & bonitas contrairet, subiectā patriam dissiparent, & per rapinas & iniurias inflammarent. Eccl. 47. Auertit gentē consilio suo Necessarij ergo sunt boni consiliarij magnatibus. Ideo cōsuluit Seneca in quadam Epistola. Dū tibi (inquit) alludit vitæ prosperitas cōsilia salubria tibi quære, vt ita circumspicias quo ire debeas & quousque. Multi tamē (charissimi) sunt hodie ita fatui & proterui, quod nunquā volunt audire alicuius consilium, nisi suum, dicentes illud Esaiæ 46. Omne consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet. Et isti sunt fatuissimi. Hiere. 38. Si consilium tibi dedero, non me audies. Non sic ergo sed audiamus consilia, quia per ista mentis impetus refrenātur. E
¶ Tertio dico, quod per bonum cōsilium damni pericula declinantur Prouer. 2. Consilium custodiet te, & prudentia vallabit te. Patet igitur, quod consilium est habendum & tenendum, quia per ipsam

Subditi gubernantur,
Magistri refrænantur,
Pericula vitantur.

Et hoc de cōsilio sufficit. Vide vbi deliberatio. Item vide in tit. de Æquitate, vbi inuenies auctoritatē diuisam & prosecutā. Meum est consilium & æquitas, &c. Et supra de aduocato, vbi est illa auctoritas. Super populum tuum malignauerunt consilium.

Consuetudo.

Secundum Isid. est quoddam ius moribus constitutum, quod cum lex deficit, A
pro lege suscipitur. Augu. etiam lib. de distinctionib. dicit, ꝙ mos est simul habitantium consensus, qui inueteratus consuetudinē facit. Et breuiter istud est verum, ꝙ consetudo est quædā lex naturæ, cui cum natura subiecta fuerit, vix ab ipsius virib. se dissoluit. Et ideò valde debet homo cauere, vt in bonis. & non malis consuetudinibus indurescat, vt in bonis actibus assuescat, & nè in malis morib. indurescat. Bona enim consuetudo omnia grauia & difficilia facit & leuia Sicut. n. dicit Sen. Nihil miserū, ꝙ in naturam consuetudo perducit. Econtra aūt mala consuetudo, quando hominem ligauerit, omnia leuia sibi difficilia videri facit. Vnde Hierony. ad Seleuciam: Asperam facit virtutum viam consuetudo nimia vitiorum. Vnde nota, quòd mala consuetudo

Sensūs obdurat, ne clarè videant,
Mentes indurat, ne mala terreant,
Vires eneruat, vt vinctæ iaceant,
Corda inneruat, ne culpas exeant, vel vt fœda placeant.

¶ Ista solet sensus cœcare, quia se facit vilitatem criminum nō vi- B
deri. Vnde Aug. in Enchir. c. 82. Peccata quāuis horrenda, cum in consuetudinem venerint, nulla aut modica reputantur, vt nō solum non occultanda videantur, verumetiā prædicanda. ¶ Itē ista solet mentes indurare. Est enim sicut venenū aspidis, ꝙ facit ita dormire, ꝙ mors & periculū non sentitur. Vnde Aug. in Ser. Peccatum consuetudine vilescit, pro mortuo reputandus est, quādo quis pungitur, & non dolet. ¶ Itē solet vires eneruare. Vnde Grego. li. 11. Moral. Sępè nonnulli exire à prauis actib. cupiunt, sed actuum suorū pondere pressi in malæ consuetudinis carcere inclusi à seipsis resilire nequeunt. ¶ Item solet corda inneruare, seu etiam ligare. Vnde Greg. li. 4. Moral. Cum culpa in vsum venerit, etiā volens animus vix resistit, quia quot vicib. prauæ frequentationis astringitur, quasi tot vinculis alligatur. Sic. n. est de illis, qui taliter indurantur, sicut de animalib. decrepitis & antiquis, quæ quanto antiquiora, tanto sunt debiliora, q̄ secundū Isaac in diætis, pessimum dāt nutrimentum hominibus; duras. n. & siccas habent carnes, nō facilè digeruntur, nec ad nutrimentum vtiles efficiūtur. Sic ꝓ certo illi, qui antiqtate malæ cōsuetudinis sunt affecti, debilitati, & impotētię sūt subiecti, & quorū caro, i. interior volūtas diu fuerit in vitijs indurata, deteriores alijs pn̄t dici. Isti. n. difficiliter digerūtur, i. ab ista mala cōsuetudine cōuertūtur

& mala

& mala dant hominibus nutrimenta, id eſt, mala exempla & documenta. Vnde Greg. 12. moral. Tenẽt malæ cõſuetudines, quod ſemel didicerunt, atque quotidie duriores efficiuntur, ita quod non niſi cum peccatoris vita finiuntur. Vnde Hier. 13. Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, & pardus varietates ſuas, & vos poteritis bonum facere, cum didiceritis malum. Bona ergo cõſuetudo, & non mala tenenda eſt, quia ſicut mala conſuetudo facit ad bonum difficilem, ſic & bona facilem &c. Omitto plura, quia fit mentio de conſuetudine in multis locis in hoc li. Et ideo vide in tabula, vbi quaſi infinita de conſuetudine poteris inuenire.

A **Conſolatio.** Idem eſt, quod in tribulatione alicuius proſperitatis vel ſolatij aſſecutio. Et nota, quod triplex generaliter conſolatio inuenitur ſcilicet

Quædam { Externa, quæ eſt damnabilis, Interna, quæ eſt laudabilis, Superna, quæ eſt durabilis.

Prima mundanæ proſperitatis, Secunda internæ iucunditatis, Tertia ſupernæ fœlicitatis } eſt.

Primo cõſolantur diuites peccatores, ſecundo lætantur perfecti viatores, tertio modo iucundantur beati comprehẽſores. Prima eſt ergo conſolatio temporalis proſperitatis, quę eſt peccatorũ, quæ eſt damnabilis. Vnde Pſal. Renuit cõſolari anima mea, memor fui. &c. Secũda eſt conſolatio ſpiritualis iucũditatis, quæ eſt viatorũ, quæ eſt laudabilis. Vnde Iob. 2. Venerunt tres amici Iob ad eum, vt viſitarent eum, & conſolarentur. Tertia eſt conſolatio æternalis fœlicitatis, quæ eſt beatorum, & eſt durabilis. De qua dicitur in Pſal. Secundum multitudinem dolorũ meorũ in corde meo conſolationes tuæ lætificauerunt animam meã. Sicut igitur videmus, quod mater, poſtquam filiũ verberauit, ſolet ei blandiri, & eum conſolari, ſic vere Deus cum verbere ſuarum tribulationum ſemper offert fauorem ſuarum conſolationum ſcilicet & temporaliũ, & ſpiritualiũ, & æternalium. Deus enim ſemper facit cum tentatione prouentum 1 Corin. 10. quia ſicut dicitur 2. Corin. 1. Ipſe eſt pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra. Sicut enim medicus poſt amaram medicinam dat electuarium dulce, ſic Deus poſt tribulationes amaras dat conſolationes, ꝙ etiã debet facere prælatus, quia quamuis aliquãdo cogatur per iuſtitiam amaritudinem correctionis inferre, ſemper tamen debet iuxta hoc dulcedinem conſolationis conferre. Ideo dicitur in Pſal. Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. &c. In quibus verbis triplex conſolatio reperitur, eſt enim

Conſolatio { Spiritualis, Temporalis, Æternalis,

Prima eſt illorum, qui virtutibus perficiuntur, quæ notatur in virga, quæ ſcilicet floret, & fructificat. Secunda eſt illorum, qui temporalib. reficiuntur, & iſta deſignatur per baculũ, quæ datur ad ſuſtentandum. Tertia eſt illorũ, quæ cœleſtibus alliciuntur, & illa notatur in mẽſa. Paraſti inquit in cõſpectu meo menſam.

B ¶Dicamus ergo primo quod eſt quædam cõſolatio ſpiritualis, & iſta eſt conſolatio, qua Deus conſolatur bonos ipſos mentaliter inſpirando, vel prælatus tribulatos, ipſos verbaliter confortando. Quod oſtenditur cum dicitur Virga tua. Iſta enim conſolatio poteſt dici virga, quia ſcilicet virga profert florem ad conſolationem viſus, & deinde aliquando fructum ad conſolationẽ guſtus. Sic etiam ſancti viri conſolantur de interioribus per guſtum deuotionis, & de exterioribus per viſum contemplationis. Vnde de tali virga dicitur in Pſalm. Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion. Talem ergo conſolationem debent conferre prædicatores, & prælati, quia vere ab iſtis ſunt tribulati, & pauperes conſolandi, obſtinati autem, & diuites caſtigandi. Carnes enim pingũes, ſecundũ Iſaac in dictis, meliores ſunt aſſatæ, carnes verò macræ in aqua ſunt lixandæ, pinguium enim viſcoſitas igne conſumitur, macrarum ſiccitas in aqua temperatur. Sic vere pingues, id eſt, diuites peccatores igne tribulationis ſunt aſſãdi, macri vero, id eſt, pauperes in aqua pietatis miſericorditer ſunt coquendi. Per aſperam enim correctionem pinguedo carnalitatis conſumitur, & per dulcem conſolationem macredo & ſiccitas tribulationis, & paupertatis tẽperatur. Aſpere ergo corrigantur diuites ne præſumant, dulciter conſolentur pauperes ne deſperent Quod etiam de ſpiritualibus pauperibus. ſ. de profundis peccatoribus verum eſt, quia ſemper ſunt dulciter cõſolãdi, vt ad pœnitentiã poſſint reduci. Prælatus ergo tales ſemper verbis conſolatoriis debet corrigere, exemplo Ioſeph, quẽ quãuis fratres ipſius vendidiſſent, & ipſum valde timerent, vt dicitur Gene. 50. tamen conſolatus eſt eos blande, ac leniter eſt locutus. Apes enim quando in alueari contendunt, & ipſum dimittere volunt, tunc inter ſe pacificantur, & ibidem moram trahere alliciuntur, quando aqua dulci à rectore earum irrorantur, & aſperguntur, vt dicit Pli. Sic vere (chariſſimi) accidit, quod illi, qui per peccatum & obſtinationem apoſtatant, & per deſperationẽ ab alueari gratiæ, religionis vel eccleſiæ volunt recedere, à ſuis malis motibus refrenantur, & ad pacem Dei reducuntur, quando aqua dulcis conſolationis à rectore ſuo, id eſt, à prædicatore vel prælato miſericorditer ſeu benigniter aſperguntur, Actorum 20. Viſis fratribus conſolati ſunt eos. In tribulationibus enim valde vtilis eſt bonorum conſolatio. Vnde Aug. ſuper Iob. Si paupertas angit, ſi luctus mœſtificat, ſi dolor cordis inquietat, ſi vlla calamitas conturbat nos, adſint boni amici, qui non ſolum gaudere cum gaudentibus, ſed etiam flere cum flentibus didicerũt, & tũc aſpera leniuntur, aduerſa ſuperantur, & grauia inſuper releuantur. Sed iſta proh dolor ſunt contra multos, quia moderni prælati, iudices, & magnates conſolationem non inferunt, ſed auferunt, quia vere pauci ſunt hodie, qui velint ſubditos conſolare, & multi ſunt, qui ipſos nituntur contriſtare, & deprædari. Regula enim iuris eſt, quod afflicto non eſt addenda afflictio, ſed conſolatio. Iſti autem afflictis dant afflictiones, & deſolatis deſolationes Ideo tales poſſunt dicere illud Pſal. Quæſiui qui adiuuaret, & non fuit, & qui conſolaretur, & non inueni. Iſta etiam virtus conſolatoria deficit in alijs perſonis, quia breuiter, nec frater fratrem, nec vicinus vicinum, nec diues pauperem volunt perfecte conſolari, nec ſuis adiutorijs, nec eleemoſynis recreare. Ideo plangit Hiere. Thren. 2. Non eſt qui conſoletur eam ex omnib. charis eius. & Eccl. 4. dicitur. Verti me ad alia, & vidi calumnias, quæ ſub cœlo geruntur, & lacrymas innocentium, & conſolatorem neminem. Non ſic ergo (chariſſimi) ſed ſimus boni cõſolatores, quia iſta eſt cõſolatio ſpiritualis. C ¶Secundo dico, quod eſt conſolatio quædam temporalis, & iſta eſt conſolatio proſperitatis, & mundanæ lætitiæ, quod oſtenditur cum dicitur Baculus tuus. Baculus enim datur ad ſuſtentationem. Veruntamen multi vtuntur baculo ad percutiendum. Sic vere cõſolatio mũdanæ proſperitatis data eſt ad naturæ ſuſtentamentum, mali tamen ipſa vtuntur ad aliorum detrimentum & nocumẽtum. Iſta eſt enim conſolatio deceptoria. Iſta eſt enim ſimilis conſolationi Sirenarum, quæ cantant, & tripudiant quando debet eſſe tẽpeſtas, quod videntes nautæ ſolent ſibi contra tempeſtatis periculum præcauere. Similis etiam eſt conſolationi Cygnorum, ſeu Olorum, qui tunc ſumme conſolantur, lætantur, & cantant, quando in proximo debent mori. Sic vere (chariſſimi) conſolatio huius mũdi, id eſt, temporalis lætitia ſeu proſperitatis ſignũ eſt futuræ tempeſtatis, & mortis. Et ideo quando videmus Sirenas, quæ dicuntur à Siren, quod eſt tractus, id eſt, illos, qui ad ſe omnia volunt attrahere ſcilicet cupidos, & auaros, & Olores, qui ſemper in aqua volunt eſſe, id eſt, voluptuoſos, in mũdi proſperis conſolari, cantare pariter, & lætari, & ad votum in temporalibus proſperare, nos pro certo debemus nobiſipſis timere. Scire enim poſſumus quod mors, & tempeſtas æterna circa eos appropinquat, & ideo nobis debemus contra periculum præcauere, quia ſicut dicit quidam Philoſophus, ex vitio alterius ſapiens emendat ſuum. Cognito enim quod per talem conſolationem ad mortem venitur æternam, debet homo à talibus abſtinere. Ideo dicitur Luc. 6. Veruntamen væ vobis diuitibus, qui hic habetis conſolationem veſtrã, væ vobis, qui ſaturati eſtis, quia eſurietis. Iſta eſt conſolatio temporalis, quæ notatur in Baculo ſuſtentatorio, quia ſcilicet iſta eſt ſicut Baculus arundineus Ægypti, qui facile frangitur, & vulnerat innitentem, ſicut dicitur Eſa. 38. Vnde Hiere. quomodo confracta eſt virga fortis, baculus glorioſus? Iſta eſt igitur conſolatio temporalis. D ¶ Sed tertiò dico, quòd eſt alia cõſolatio æternalis, & iſta eſt illa, qua poſt miſerias huius vitę beati in patria conſolantur, quòd oſtenditur nomine menſæ. Paraſti (inquit) in cõſpectu meo menſam. Sicut enim lætatur, & conſolatur periclitatus, quando venit ad portũ, pugnans quãdo venit ad triumphum, perdens quando venit ad lucrum, ſic vere iuſti, qui in hac vita fuerunt ſicut in Naui nauigantes, ſicut in ſtadio prælientes, ſicut in mercatura perdentes, valde in patria conſolantur vbi peruenerunt

Ad { Portus ſecuritatem, Lucri fertilitatem, Triumphi fœlicitatem.

Vnde de taliter conſolatis dicitur Luc 16. de paupere Lazaro, de quo dictum eſt diuiti Epuloni. Fili recordare, quòd recepiſti bona in vita tua, hic autem mala, nunc autem hic conſolatur, tu vero cruciaris, & nota, quòd iſta conſolatio oritur ex Dei cõſolantis præſentialitate, ex loci cõtinentis mira nobilitate, ex plebis circumſtantis dulci ſocietate. Eſt enim ibi Dei principalitas, quia ſicut dicitur Eſaiæ 51. Ego ipſe conſolabor vos. Item ibi eſt loci mira nobilitas, quia ſcilicet eſt Hieruſalem cœleſtis. Eſa. 66. Conſolabor vos, & in Hieruſalem conſolabimini. Item ibi eſt plebis dulcis comparitas, de qua Actorum 16. Viſis fratribus cõſolati ſunt. Iſta eſt ergo conſolatio æternalis, quæ oſtenditur, cũ dicitur Paraſti menſam. In menſa .n. conſolantur famelici, ſic & in paradiſo egeni. Vnde Ezech. 23. Sediſti in lecto pulcherrimo, &

mo, &

mo,& menſa ornata eſt ante te. Patet ergo quomodo triplex eſt conſolatio ſci.ſpiritualis & meritoria, temporalis & tranſitoria, æternalis & permanſoria. Et hoc ſufficit,vide de ſpe, & lætitia.

A **Conſpectus.** Nota, quod per conſpectum intelligitur virtus cõſiderationis, ſeu præſentia conſiderantis. Conſpicere. n.idem eſt, quod præſentialiter aſpicere. Vnde bene in Pſ.dicitur. Poſuiſti lacrymas meas in cõſpectu tuo. & alibi. Introeat in conſpectu tuo gemitus compeditorũ,id eſt, in cõſideratione tua, quia ſicut res,quæ eſt in cõſpectu alicuius,continuè ab eo videtur, ſic lacrymæ pœnitentium à Deo continuè conſiderantur, & ſicut illi, qui in cõſpectu magnatum habent apparere, ſolent veſtibus ſeparare, munera præſentare, ab inhoneſtis præcauere, ſic vere nos, qui in conſpectu, & præſentia Dei continuè apparemus, debemus ſemper veſtibus virtutum nos ornare, munera oblationum vel eleemoſynarum offerre,& ab inhoneſtis vitiis abſtinere.De veſtibus enim virtutum dicitur Apoca. 7 In conſpectu agni amicti ſunt ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum. De muneribus eleemoſynarum dicitur Exod.23. Non apparebis in conſpectu meo vacuus. De abſtinentia etiam peccatorum dicit Boetius de conſolatione, quod magna nobis indicta eſt neceſſitas probitatis,qui cuncta facimus in conſpectu iudicis cuncta cernen-
B tis. ¶ Nota tamen,ſi vis,quod

in ConſpectuDei ſtant aliqui vt { comprobentur, co:..nentur, proteganturꝫ, iudicentur, condemnentur,

Nam

in ConſpectuDei { Comprobantur perfecti, Præmiantur beati, Proteguntur infirmi, Iudicantur iniqui, Condemnantur maligni.

vide infra in præſentia, vel de coram,vel vide ſupra de ante, &c. Vel dic, quod iſte eſt conſpectus a cunctis frequentãdus,à malis formidandus, à ſanctis optandus. Iſtum ergo cõſpectum debent mundi munde frequentare, quod potiſſimè verum eſt de eccleſiaſticis, qui ratione ſtatus et gradus in cõſpectu Dei ſunt iugiter commorantes. Sicut n. Leæna cum Pardo fornicata & maculata,nunquam audet Leoni apparere, nec ſe ſuo conſpectui præſentare niſi in aqua primitus ſit lauata, & hoc quia timet, quod Leo ſentiat fœtorem ſuum, ipſamque vulneret, & occidat,ſicut dicit Pli.ſic vere(chariſſimi)nos,qui more Leænæ cum Leone Chriſto ſumus ſpiritualiter vxorati, & ad eius copulam et ſeruitium ſpecialiter dedicati, debemus ſibi munditiam conſeruare Et ideo ſi cum Pardo,i. cũ inimico Leonis diabolo fornicati fuerimus per peccatũ, nos pro certo debemus per cõfeſſionis lauacrũ nos mundare, vt in conſpectu Chriſti, ſ in Sacramẽto altaris aut in officio eccleſiaſtico poſſimus ſinceriter apparere.Eph.1.Immaculati in cõſpectu eius: Res enim quanto ſunt altiores, tanto ſunt naturaliter mundiores, patet de montibus reſpectu vallium, de aere reſpectu inferiorum,& de cœleſtibus reſpectu terrenorum. Sic vere nos eccleſiaſtici, qui in altiori conſiſtimus,et conſpectui diuino perſonaliter aſſiſtimus,mũdi et ſancti præ cæteris eſſe debemus. Nullus n.cõſpectui regis libenter aſſiſteret, qui ſe vilem et fœtidũ eſſe ſentiret Eccleſiaſtes 2.Qui timent dominum,præparabunt corda
C ſua,et in conſpectu eius ſanctificabunt animas ſuas. ¶ Et ſic nota,quod illi,qui aſſiſtunt diuino conſpectui debent eſſe

Fortes & ſolidi,
Mundi & nitidi,
Recti,non tortuoſi,
Imi,non tumidi,
Flentes & humidi,
Stantes & rigidi.

Sint igitur fortes,et virtuoſi.VndeDan.1.dicitur,quod mundiſſimi,et doctiſſimi pueri electi ſunt vt ſtarent in conſpectu Regis.Vnde tales poſſunt dicere illud 2. Eſdræ 8 Ecce nunc ſumus in conſpectu tuo ¶ Item ſint mundi, et gratioſi. Iob 11. Mundus ſum in cõſpectu tuo.¶ Item ſint recti non tortuoſi, 1. Reg. 29.Rectus es, et bonus in conſpectu meo.et 3. Regum 15 Fecit Aſa rectum ante conſpectum domini. ¶Item ſint humiles,et operoſi Iacob. 4. Humiliamini in conſpectu domini. ¶ Item ſint flebiles, et lacrymoſi. Pſalm. Poſuiſti lacrymas meas in conſpectu tuo, ¶ Item ſint ſtabiles, et rigoroſi. Pſalm. Confirmaſti me in conſpectu tuo ſemper. Et Apoc. 8.Vidi ſeptem Angelos ſtantes in conſpectu Dei. ¶ Item iterum ſint orantes et clamoroſi Pſalm. Effundo in conſpectu eius orationem meam, et tribulationem meam ante ipſum pronuncio. ¶ Item ſint lætantes, et gaudioſi Pſalm. Iuſti epulentur,et exultent in conſpectu Dei. ¶ Item ſint pœnitentes, et doloroſi. Vnde pœnitens dicit Iob 13. Viam meam in conſpectu eius arguam. ¶ Item ſint quieſcentes, non tumultuoſi Apoc.11. Seniores in cõſpectu Dei ſedent.Sedere enim quietem mentis ſignat. ¶ Item ſint compatientes, et viſceroſi Thren.2. Effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini. ¶ Item ſint refulgentes et luminoſi ſcil.per honeſtatem exterius, et per ſapientiam interius.Vnde Apoc.11. dicitur,quod iſti ſunt duæ oliuæ,et duo cãdelabra lucentia in conſpectu Domini. Sed re uera multi ſunt, qui in conſpectu Dei aliter parati comparẽt. Peccatores enim videntur eſſe hodie ſicutHiſtriones in curiis,qui quanto apparent deformiores conſpectui dominorum, et plus ornati inſolitis paramentis, tanto credũt magis facere pulchrum iocum. Sic hodie videntur aliqui gloriari, quando in cõſpectu Dei bene apparent vitiis deformati:3. Regum 16. Fecit Achab malum in conſpectu Domini.¶ Nota ergo,quod mali D

in ConſpectuDei apparent { Vacui ſine bonitatis valore, Obſcuri ſine venuſtatis ſplẽdore, Exuſti à cupiditatis ardore, Infecti à carnalitatis horrore.

Vacui(dico)ſine bonitate,contra illud Eccleſi.35. Non apparebis ante conſpectum Domini vacuus. Obſcuri etiam ſine claritate Iob 25. Ecce Luna non ſplendet, et ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu eius. Exuſti inſuper à cupiditate Apoc 14. Cruciabitur igne in cõſpectu ſanctorum Angelorum. Infecti etiam à carnalitate. Vnde de multis immundis dicitur Iob 15. Cœli non ſunt mundi in conſpectu eius. Multi enim ſunt,qui in cõſpectu Dei ſ.in conſcientia,quam ipſe Deus præcipue cõſpicit, nihil habent munditiæ vel puritatis, quanquam in conſpectu hominum i.in apparentia videantur per hypocriſim valde mũdi,contra illud Eccl.1. Non ſis hypocrita in conſpectu populi. Iſti n.plus volunt videri mundi, et ſancti in conſpectu populi, quam Dei,in apparentia, quàm in conſcientia, in operatione, quam in intentione. Non ſic ergo, quia vere conſpectus diuinus eſt à mundis mundè frequentandus. ¶ Secundò dico,quod E
iſte eſt malis iuſtè formidandus. Sicut n.nullũ eſt animal,quin timeat in conſpectu Baſiliſci apparere, pro eo quod quicquid conſpicit occidit,ſic vere omnes mali,et beſtiales,et animales, qui,teſte Apoſtolo,neſciunt, quæ ſunt ſpiritus 1. Corint.2.valde debent timere quando cogitant, quod finaliter in conſpectu Chriſti in iudicio finali debent comparere,qui pro certo erit,tunc Baſiliſcus malos inuenenans, et occidens. Latro enim nunquam vellet conſpectui iudicis præſentari. Vnde 1. Reg. 6. Quis poterit ſtare in conſpectu eius.q.d.nullus malus. Et nota, quod conſpectus præſentiæ Dei, qui erit in iudicio,

Incutiet terrores,
Diſcutiet errores,
Deiiciet honores,
Deglutiet horrores,
Conficiet ardores.

Eſt igitur iſte conſpectus terroris incuſſiuus vnde territi Bethſamitæ dicebant 1.Regum 6. Quis poterit ſtare ante conſpectũ Dei ſancti huius ¶ Item eſt terroris diſcuſſiuus, quia ſc.omnia obſcura,et occulta manifeſtabuntur Pſ Præ fulgore in cõſpectu eius nubes tranſierunt. ¶ Item eſt honoris excuſſiuus, quia ſcilicet illi, qui nunc honorantur, erunt ſine honore Sapien.12. Neque Rex, neque tyrannus in conſpectu tuo. ¶ Item eſt malorum deglutiuus Pſal. Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius malignus. ¶ Item eſt ardorum inflictiuus Pſal. Ignis in conſpectu eius exardeſcet, et in circuitu eius tempeſtas valida Hic igitur conſpectus eſt à malis iuſte formidandus.

F ¶ Tertio dico, quod Dei conſpectus eſt à bonis pie affectandus Sicut enim delectabile eſt bono filio eſſe in conſpectu patris, ſeruo in conſpectu Domini, militi in conſpectu Regis, ſic vere beatis eſt delectabile in conſpectu Dei manere in patria, quia pro certo ipſe eſt pater miſericordiarum 2.Cor. 1. Dominus dominantium, et Rex regum, Apoca.1. de hoc dicitur in Pſalm, Exultent iuſti in conſpectu Dei. ¶ Et nota, ſi G vis,quod iſte conſpectus beatificus, qui eſt in patria,

Eſt { ſatiatiuus, conſolatiuus, roboratiuus, triumphatiuus } contra { penuriam, triſtitiam, ignauiam, ignominiam.

Iſte(dico)eſt, ſatiatiuus Pſal.Iuſti autem epulentur, et exultent in conſpectu Dei. Iſte eſt conſolatiuus Pſal. Iubilate in conſpectu regis Domini. Item roboratiuus ſeu confirmatiuus Pſalm. Permanet in æternum in conſpectu Dei. Item eſt triumpha-

tiuus, seu victoriæ collatiuus Apoc. 7. Ante thronum in conspectu Dei amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum. Patet ergo, quòd conspectus iste est beatis appetibilis, est iniquis detestabilis, est perfectis frequentabilis, &c.

A **Constantia.** Nota, quod constantia accipitur pro animi stabilitate, & fortitudine, quæ summe decet virum authēticum, atque iustum, & maxime principem vel prælatum. Sicut n. Leo bestiarum fortissimus & generosissimus inflexibile habet collū, Elephas genua, Cypressi etiam columna recta stat sub quocunque onere, sic vir perfectus in quibuscunque fortunæ cōmutationibus rectus & inflexibilis debet esse, & maxime contra aspera, & aduersa. Vnde de Machabæis tribulatis dicitur 1. Macha. 2 Mathatias, & filii eius cōstanter steterunt. Vnde Sen. de tali constantia loquens, dicit Epistola 106. vel 107. quæ incipit, Vbi est illa prudentia tua: primo enumeratis rerum mutationibus, & infortuniis, dicit sic Nihil miremur horū, ad quæ nati sum⁹, quæ ideo nulli quærēda sunt quia cōmunia sunt omnibus. Sequitur. Ad hanc legem animus noster aptandus est, hanc sequatur, huic pareat, & quæcunq; fiunt, debuisse fieri putet, nec putet, nec velit obiurgare naturam. Optimum enim est pati, quod emendare non possis & Deum quo auctore cuncta proueniunt, sine murmuratione comitari. Malus miles est, qui Imperatorem gemens sequitur: Læti ergo & alacres excipiamus imperia, nec desinamus hunc operis pulcherrimi cursum, cui, quicquid patimur, intextum est. Sequitur, ducunt volentem fata, nolentem trahunt, &c. De tali ergo indifferenti animi constantia dicitur Sap. 1. Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos, qui se angustia. &c. Vide de fortitudine, & stabilitate, quia paucæ sunt auctoritates.

A **Constituere.** Nota, quod constituere quandoq; sumitur pro assumere, & ordinare Dan. 3. A me constitutum est decretum: vel sumitur pro præficere, & sublimare Luc 12. Fidelis seruus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, &c. Vel sumitur pro disponere, & terminare, sicut Iob 13. Vbi dicitur. Cōstituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt. Vel pro imponere vel assignare Matt. 28. Discipuli abierunt in Galilæam in montem vbi constituerat illis Iesus. Quocunque ergo modo sumatur, notandum, quod constitutio in bono sumitur, & in malo. Deus enim constituit, & ordinat omne bonū & diabolus constituit omne malum. Dic igitur, quod Deus constituit perfectos virtutum culmine, constituit edoctos fidei lumine, constituit prælatos mundi regimine, constituit beatos cœli cacumine. A Deo enim diuersi diuersimode constituuntur,

Quidam in loco tuto, vt ibi sedeant s. religiosi,
Quidam in loco claro, vt ibi doceant s. prædicatores,
Quidam in loco digno, vt ibi omnes præeant, sc. prælati,
Quidam in loco alto, vt ibi maneant s. beati.

B ¶ Dico ergo primo, quod religiosi sunt constituti, vt sedeant ad contemplandum Num. 3. Aaron & fratres eius constitue super cultum sanctuarii: vt quilibet dicat Domino illud Ps. Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me. Isti sunt constituti à Deo ad viuendum in spe, & sanctificatione, & cultu
C religionis, &c. ¶ Item dico, quod clerici sunt cōstituti, vt studeant seu doceant ad prædicandum. Vnde Ps. Constitue Domine legislatorem super eos, vt sciant gētes quoniam homines sunt.
D ¶ Item prælati sunt constituti, vt præeant ad gubernandum. Vnde illud Hiere. 1. Ecce constitui te super gentes & regna. Vbi quatuor causæ notantur in electione necessariæ, scil.

Effectiua & primordialis,
Subiectiua & materialis,
Perfectiua & hæc est formalis,
Inductiua seu finalis.

Causa (dico) efficiens s. Deus, qui dicit. Ecce constitui. Materialis s. ipse electus (te inquit) Formalis scil. ipsa promotio vel prælatio, quæ dat sibi esse formale, cum dicitur super. Finalis, quæ est, vt gubernentur gentes & regna, &c. Vnde de tali constitutione dicitur in Ps. Constitues eos principes super omnem terram, memores erunt nominis tui Domine. q. d. qui in primatu constituuntur, ad habendum in memoria præ cæteris obligantur.
E ¶ Item beati constituuntur, vt gaudeant ad conregnādum. Vnde de quolibet beato potest dici illud Deu. 32. Cōstituit eum Dominus super excelsam terram, vt comederet fructus agrorum, vt sugeret mel de Petra, oleumque de saxo durissimo. Vbi nota, quod isti sic constituti sunt tuti, nec timent reuocari, quia sunt super excelsam terram, quæ scil. sanior est terra bassa. Sunt pleni, nec timent vacuari, quia ipsi comedunt fructus agrorum; Sunt læti, nec timent contristari, quia ipsi sugunt oleum, quod lætificat; Sunt securi, nec timent terminari quia ipsi hauriunt illud à petra, & à Saxo i. à Deo, qui semper durat. Sunt consolati, nec timent conturbari, quia ipsi habent mel, id est, dulcedinem consolationis æternæ ¶ Aduerte tamen quod (vt communiter) sumitur pro promouere seu præficere. Sed hoc vide satis plene in litera E. Vbi Excelsus, vbi exponitur prædicta auctoritas. Constituit eum super excelsam terram. Item in litera C. de Custode vbi ponitur illa auctoritas. Super muros tuos Hierusalem constitui custodes, &c. Item in litera M. vbi Magister, vbi ponitur illa auctoritas. Si quos in eis nouisti viros industrios, constitue magistros pecorum Genes. 47. ¶ E conuerso F autē potest dici de mala constitutione, quod s. hodie constituuntur in officiis

Viri impii sine clementia,
Viri ignari sine scientia,
Viri iniqui sine conscientia,
Viri auari sine sufficientia.

De viris impiis, & crudelib. dicitur 1. Maccha 7. quod Bacchides Alchimum virum impiū constituit in sacerdotium, & mandauit ei facere vltionem in filios Israel & c. 9. dicitur, quod ipse elegit viros impios, & constituit eos dominos regionis. De viris ignaris, & prudentibus dicitur Dan. 3. Adorate statuam, quam constituit Nabuchodonosor Rex. De viris autem iniquis, peccatoribus dicitur in Psalm. Constitue Domine peccatorem super eum, & diabolus stet à dextris eius. De viris vero auaris, & nullam sufficientiam habentibus, qui s. non sunt digni constitui in aliquo officio prælaturæ, dicitur Esa. 3. Non sum medicus, & in domo mea non est panis, neque vestimentum, nolite me constituere principem populi. Talis enim paupertas auaritiæ, & etiam temporalis penuriæ debet hominem repellere ab officiis publicis, quia scilicet tales cum promoti fuerint, solent subditos acriter exhaurire. Vnde secundū Valerium Maximum cum de duobus Imperatoribus constituendis, & cum exercitu mittendis semel in senatu tractaretur, quidam sapientissimus respondit neutrum esse mittendum, quia inquit vnus nihil habet, & alteri nihil sufficit, &c. Vide vbicunq; fit mentio de promotione scilicet de Prælato, Rege, electione, Principe, &c. similia.

Consummare. Consummatio. Nota, quod cōsum- A
matio quandoque sumitur pro cōplemento perfectiuo, quandoque pro termino finitiuo, quandoq; pro exterminio destructiuo. Pro complemento dico perfectiuo. Vnde de Simone Machabæo 1. Mach. 23. dicitur, quod ipse accelerauit muros Hierusalē cōsummare. Pro termino etiam finitiuo dicitur Luc. 2 Consummati sunt dies octo, vt circumcideretur puer. Pro exterminio etiam destructiuo Vnde Ezech 11. Ah domine Deus consummationem tu facis reliquiarū Israel. His ergo præmissis, dicam, quod in scriptura inuenitur consummatio bona. ¶ Notandum quod iusti triplici gaudent consummatione, scil.

Consummatione { Operis virtuosi, Temporis luctuosi, Muneris gloriosi.

Prima est consummatio gratiæ complementi, secunda cōsummatio mortalis explementi, tertia cōsummatio æterni supplementi. Prima pertinet ad viros morales, secūda pertinet ad cūctos mortales, tertia pertinet ad sanctos supernales. ¶ Dico igi- B
tur, ꝙ est consummatio virtuosa. Et ista est illa, qua boni studēt bona opera perficere, & consummare, et vsq; ad consummationē, & complementū in se virtutum cumulū aggregare. Quodcunq; n. naturale desideriū semper est in motu, et affectu, quousq; consummatū fuerit et completum: et ideo ad virtuosum hominem pertinet, quod opera bona aggregationemq; virtutum si inceperit, perficiat, compleat, et cōsummet. Iuxta illud quod dictum fuit de fabro ferrario Eccl. 38. Cor suum dabit in consummationē operū, et vigilia sua ornabit imperfectionem et sequitur de figulo: Cor suum dabit, vt consummet linitionē, et vigilia sua mundabit fornacē. Et hoc est, ꝙ dicebat Apostol. 2. Tim. 4. Bonum certamen certaui, cursum cōsummaui, fidem seruaui, ideo reposita est mihi corona, &c. Vbi nota, quod consummatio incipitur cū profectu virtuosi laboris, dirigitur cum prospectu luminosi splēdoris, perficitur cū affectu gloriosi decoris seu honoris; Primū probat pugna frequētata (Bonū certamen) secundū fides illibata (fidē seruaui inquit) tertiū corona parata (ideo reposita est mihi corona) Quia pro certo (charissimi) talis cōsummatio nō fit, nisi habeas laboris diligētiam profectiuā, nisi teneas fidei vigilantiā directiuā, nisi videas gloriæ affluentiam allectiuam. Igitur ad hoc nos vrgeat virtus boni laboris. Bonum inquit certamen certaui, quia re vera nihil fœliciter consummatur, nisi hoc, quod cum diligentia laboratur Eccl. 4. Vsque ad mortē certa pro iustitia. Vnde de cōsummatiōe virtuali quomodo multū requiratur dicitur 1. Macha. 4. quod filii Israel ædificauerunt sancta, atria sanctificauerunt, fecerunt vasa sancta noua, intulerunt candelabrū, & altare incensorum, & mensam in templum, incensum posuerunt

super

super altare, Sequitur, Et consummauerunt omnia opera, quæ fecerunt Igitur ædificemus sancta, i. omnimodam virtutem, & sanctitatem. Ædificemus (inquit) sancta, id est, faciamus in nobis sanctitatem, & puritatem. Sanctificemus atria, hoc est, purificemus sensuum vanitatem, faciamus vasa sancta noua, i. habeamus cordiũ & affectuũ nouitatem. In templo vero mentis inferamus altare, id est, sanctam deuotionem: candelabrũ, id est, fidem, & discretionem: mensam, id est, clementiam, & cõpassionem, incensum, id est, feruorem, & orationem, et sic consummabuntur in nobis virtutes per complementum, & perfectionem, ad quod scil. nos deducet, vt dictum est, exercitium boni laboris. Bonum inquit certamen certaui. Exemplo Christi: qui post passionis labores dixit. Consummatum est, Io.19. Igitur ad hoc nos vrgeat virtus boni laboris. ¶ Item ad hoc nos dirigat lumen veri splendoris, scilicet fides (Fidem inquit seruaui) Nullum enim opus consummatur, aut perficitur sine lumine directiuo. Sic teste Apostolo, sine fide impossibile est placere Deo, quia scilicet fides est illa lux, quæ nos dirigit ad Deum cognoscendum, et nos consummat ad virtutes habẽdum Sap.6. Cogitare de illo, sensus est consummatus. Pauo enim caudam habet oculatam, sic cauda, et finis, seu consummatio nostra moralis debet oculis fidei resplendere, vt sic ille, qui est lux vera illuminans omnem hominem scilicet Christus dicat illud Matthæ.28. Ego autem vobiscum sum inquit, supple, per fidem. Item ad hoc nos erigat amor summi honoris, sc. corona iustitiæ, id est, gloria paradisi, quæ scilicet dicitur corona, quæ est rotunda, non habens terminum aut initium, et quæ etiam datur victoribus pro triumpho. Sic gloria æterna, quæ est ipse Deus, menti infusus, et lapsus, non habet principium neque finem, seque dat victoribus, scilicet sanctis hominibus pro mercede Psalm. Corona aurea super caput eius. Et ista etiam videtur esse corona iustitiæ, pro eo quod iuxta proportionem, et differentiam meritorum assignatur sanctis Victoribus in hac corona gloriæ differentia gaudiorum, et diuersorum stipendia præmiorum Psalm. Omnis consummationis vidi finem, quasi diceret, Visio finalis consummationis multum facit ad complementum virtuosa perfectionis. Patet
C igitur, quod est quædam consummatio virtuosa. ¶ Secundo dico, quod est quædam consummatio luctuosa. Necesse est enim quod omnia viuentia consummentur per mortem, vnde etiam Christus, tunc mortalis dixit de seipso Luc.13. Ecce perficio sanitates hodie et cras, et tertia die consummor. De Enoch etiam dicitur Sapient. 4. quod consummatus in breui exple-
D uit tempora multa. ¶ Tertiò dico, quod est consummatio gloriosa scilicet in vita æterna, vbi consummabuntur, et replebuntur omnia desideria beatorum. Vnde de ipso Deo ibidem omnia consummante dicitur Eccles.43. Consummatio sermonum ipse est. Et sic patet, quod consummatio aliquando accipitur in bono significato. ¶ In malo vero significato dic, quod in scriptura inuenitur

Consummatio { Naturæ, / Fortunæ, / Culpæ, / Pœnæ.

Prima fit per mortem corporalem. Esa.10. Consummationem et abominationem ipse fecit. Et Sap 4. Iuuentus celerius consummata. Secunda fit per miseriam temporalem. scil. quando fortuna in homine, per infortunia consummatur. Vnde de Luna, id est, de prosperitate mundana dicitur Eccl. 43. Iuminare quod minuitur in consummatione mensis, et Esa.16. Consummatus est ser.&c. Tertia fit per culpam criminalem, quæ scilicet in malis vsq; ad consummationem crescit: Ps. Consummetur nequitia peccatorum. Quarta vero fit per miseriam æternalem. De qua Dan. 9. Vsque ad consummationem perseuera bit desolatio &c. Sufficit. Vide de verbo Complere, et de fine.

A **Consumere.** Nota, quod consumptio nihil aliud est, quam rei attenuatio, vel annihilatio. Et (vt communiter) consumptio naturalis fit à calido. Igitur loquendo moraliter, possum dicere, quod consumptio in bono sumitur, et in malo. Et sic dico, quod in bono est cõsumptio carnis, quæ fit per abstinentiam, consumptio culpæ quæ fit per pœnitentiam, consumptio malorum, quæ fit per iustitiam, cõsumptio rerum, quæ fit per eleemosynam, vel clementiam.
B ¶ Consumunt igitur primo carnes proprias abstinentes, quia scilicet omne voluptuosum, et carnale debet quilibet consumere in seipso. Figuratus Deu.13. vbi præcipitur, quod si aliqua ciuitas de terra Israel vellet, et suggereret Deos alienos colere, habitatores eius debebant percuti, et tota eius suppellex comburi pariter, et consumi. Quia re vera si ciuitas carnis nostræ, quæ plena est malis ciuibus, id est, malis motibus per carnalitatem corruptam nobis suggerat, vt Deo derelicto diis alienis id est, mundi voluptatibus et vitiis debeamus adhærere, ipsam debemus per temperantiam consumere, & per abstinentiã castigare, vt quilibet sic consumptus dicat illud Iob 19. Pelli meæ consumptis carnibus adhæsit os meũ et derelicta sunt tãtummodo labia circa dentes meos: quia sc. os i. ossea fortitudo pelli bonæ conuersationis coniungitur, et labia diuinæ laudis ori, et dentib. applicantur, quando per abstinentiam carnes superfluæ consumuntur. Et re vera talis consumptio est animæ illuminatio, et virtutum renouatio Nam sicut in lãpade lux nutritur, dum oleum consumitur, de Saura etiam lacertula dicit Isid. quod ad recuperandum et clarificandum visum Solẽ respicit. vt humore superfluo, qui obscuritatis erat causa, cõsumpto visus ipsius restauretur, sic lux animæ, lux gratiæ, lux scientiæ nutritur, et conualescit, dum carnalitatis oleum, et humor consumitur, et arescit Vnde Iob 11. Cum te consumptum putaueris, orieris, vt lucifer, et meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam, et habebis fiduciam proposita tibi spe, et defossus securus dormies, vt accedat illud, quod scribitur Iob 33. Consumpta caro eius à suppliciis, reuertatur ad dies adolescentiæ suæ. Consumunt igitur carnes proprias abstinentes.

¶ Secundo dico, quod consumunt culpas noxias pœnitentes. I C
sta est enim bona consumptio, quando per Dei misericordiam et indulgentiam, per sacerdotis diligentiam, et absolutionem, per peccatoris pœnitentiam et contritionem, iniquitates animæ consumuntur Ps. Consumetur nequitia peccatorum. Figurata in diluuio generali, in quo sicut dicitur Gen.7. Vniuersa, quæ in terra sunt consumpta sunt quia scil. per lacrymarum diluuia omnia terræ, id est, animæ vitia consumuntur. Vnde nota, quod per pœnitentiam consumitur

Superbia mentis eleuatiua,
Lasciuia carnis inquinatiua,
Pigritia mentis aggregatiua.

De superbia eleuante dicitur Hie.12. Consumptum est animal et volucre De lasciuia seu luxuria dicitur illud Iob 33. Consumpta est caro à suppliciis. De pigritia vero dicitur Hier. 6. In igne consumptum est plumbum. Consumunt igitur culpas noxias D
pœnitentes. ¶ Tertiò dico, quod consumunt gẽtes impias præsidentes, Deus videlicet, et boni prælati, qui s. consumere solent impios, et peruersos, dicendo illud Oseæ 13. Occurram eis quasi vrsa raptis Catulis et consumam eos ibi quasi Leo. ¶ Quartò E
dico, quod consumunt opes inopibus compatientes, quia scil. consumunt, et expendunt temporalia pro æternis, pauperibus eleemosynas largiendo Deut.13. Vniuersa consumas domino Deo tuo. Sic igitur patet, quod consumptio sumi potest in bono significato. ¶ Secundo principaliter dico, quod consumptio F
etiam sumi potest in malo:

Sic igitur dicam, quod est consumptio

Gratiæ, quæ fit peccatis et criminibus,
Fortunæ, quæ fit tormentis et turbinibus,
Naturæ, quæ fit mortalis destructionis conaminibus,
Animæ, quæ fit finalis dominationis grauaminibus.
¶ Peccatum consumit gratiæ virorem,
Mors et infirmitas consumit naturæ decorem,
Tribulatio consumit fortunæ splendorem,
Damnatio finalis consumit animæ vigorem. G

¶ Dicò ergo, quod est consumptio gratiæ, q̃ facit culparum inflammatio. Calor n. agens in humidum radicale, ipsum continue consumit, quare necesse est, quod animal cõtinue recipiat nutrimẽtum, alias necesse est, quod incurrat ineuitabile nocumentum. Sic vere calor concupiscentiæ cõtinue consumit humorem radicalem virtutum s. per culpas veniales seu mortales, quare necesse est, quod nutrimentum diuinæ gratię, seu doctrinæ, continue sumatur ne forte tota virtutum congeries consumatur. Et ideo hodie multi spiritualiter cõsumuntur, quia per spiritualia nutrimenta nullatenus reficiuntur Iob. 36. Transibunt in gladio, et consumentur in stultitia. Et nota, quod talem consumptionem facit quandoque

Flamma auaritiæ deuoratricis,
Tinea inuidiæ demolitricis,
Rubigo malitiæ et nequitiæ iniquitatricis;

Flamma auaritiæ consumit pietatem Iud.15. Concrematæ sunt fruges, in tantum, vt vineas, et olíueta flamma consumeret. Tinea inuidiæ consumit æquitatem Iob 4. In Angelis suis inuenit prauitatem, quanto magis qui habitant domos luteas, et terrenum habent fundamentum consumuntur velut à tinea Rubigo autem malitiæ consumit sanctitatem Deut.28. Fruges terræ tuæ rubigo consumet. Et nota, si vis quomodo hodie consumpta est in Ecclesia vel in mundo

Constantiæ fortitudo,
Prudentiæ limpitudo,
Confessionis certitudo,
Contemplationis celsitudo.

De consumptione constantiæ, et fortitudinis dicitur Esa.49. In

vacuum laboraui ſine cauſa,& vane fortitudinem meam conſumpſi.De conſumptione ſapientiæ dicitur Thren.1. Senes mei in vrbe conſumpti ſunt. Senectus n.prudentiam ſignat. De cõſumptione autẽ confeſſionis dicitur Hier.44.Conſumentur omnes viri Iuda.Iuda n.interpretatur confeſſio De conſumptione vero contemplationis dicitur Iob 7. Conſumitur nubes, & pertranſit. Nubes n.quæ eſt alta,ſignat altitudinem contẽplationis.Iſta eſt ergo conſumptio gratiæ, quam facit culparũ in-

H flammatio. ¶ Secunda eſt conſumptio fortunæ, quam facit cõtingens tribulatio : quia ſ.mundi tribulationes,tyrannorũ impugnationes, diuerſorum caſuum inſidiationes,fortunæ proſperitatem cõſumunt,& fortunatos deſtituunt, & confundũt. Vnde Eccle.4.De carcere egreditur quis ad regnum,& in regno

I natus inopia conſumitur. ¶ Tertia eſt conſumptio naturæ,quã facit mortis impugnatio.de qua Iob 18. Cõſumet brachia eius primogenita mors.Et illud Iob 14. Homo aũt cũ mortuus fuerit,& nudatus, atq; conſumptus,vbi quæſo eſt? vbi deſcribitur quilibet ſic conſumptus,vt fragiliter diſpoſitus. (Homo) vt lethaliter depoſitus(Mortuus)vt miſerabiliter expoſitus (Nudatus)vt dubitabiliter repoſitus(vbi inquit quæſo eſt)Iſta eſt ergo conſumptio naturæ, quam facit mortis impugnatio Thren.1.

K Senes mei in vrbe conſumpti ſunt. ¶ Quarto dico,quod eſt cõſumptio animæ, quam facit tormentorum aggrauatio ſ. dãnatio æterna,quæ conſumit omne gaudium ab eadem ſc.anima. Vnde dominus dicit Ezech.22. In igne iræ meæ conſumpſi eos. Vnde de omnibus malis põt generaliter dici illud Hiere. 16.In ſterquilinium ſuper faciem terræ erunt,gladio, & fame conſumentur, & erunt cadauera eorum in eſcam volatilibus cœli,& beſtiis terræ.Et hæc de verbo conſumere ſufficiant.

A **Conſurgere.** Nota, quod conſurgere idem eſt,quod complete ſurgere,vel ſimul ſurgere, vel confeſtim ſurgere. Et ſignat in bono & in malo.In bono ſignat perfectam de inferioribus ad ſuperiora eleuationem,mentis erectionem,terrenorum contemptum, & cœleſtiũ affectionem & contemplationem.Vnde Hier.6.Conſurgite aſcendamus in meridiem In malo vero deſignat citam , & celerem ad malum proruptionem , malitioſam machinationem,& contra bonos conſpirationem,ſicut Num.14. Multitudo peſſima quæ cõſurrexit aduerſum me,in deſerto morietur.Et 1.Para.21.Conſurrexit Sathan contra Iſrael & Mich.7. Filia cõſurget aduerſus matrem ſuam. ¶ De bona igitur conſurrectione aliquid eſt dicendum. ¶ Nam ſicut ſigna Orientalia, & ſtellæ orientis non ceſſant aſcendere,& conſurgere,quouſq; ad cœli media,& ad meridici punctum perueniant conſurgendo,ſic bona mẽs,& quælibet bona perſona ab inferiori terrenorũ amore, & à vitiorum depreſſione debet conſurgere, & ſurſum per affectum ad cœleſtia ſe leuare,quouſq; ad mediũ cœli, & ad meridiẽ charitatis, & fœlicitatis ipſam contigerit realiter peruenire Hier.46. Cõſurgite,& aſcendite ad gentem quietã,& habitantẽ confidẽter, ait Dominus. Ideo bene conſulitur animæ,vel cuilibet viro iuſto Eſa 52 Cõſurge conſurge,induere fortitudine tua Sion. Vbi aduerte,quod quia mũdus eſt locus profundus, vbi carceramur,nefandus vbi ſpoliamur,affectus vbi infirmamur, obſcurus vbi excœcamur,ideo cõſurgendũ eſt,vt liberemur à depreſſione mortalis itineris (Conſurge conſurge) vt adornemur cõuerſatione mortalis tegminis (Induere) vt roboremur ſolidatione vitalis flaminis(Fortitudine)vt illuſtremur contemplatione mentalis luminis(Sion)Per talem n.conſurrectionem erigimur à mundi carcere (Cõſurge cõſurge) Induimur virtutũ põdere(Induere inquit) Solidamur ſpiritus robore (Fortitudine tua)Illuſtramur Sophiæ ſydere(Sion quę interpretatur ſpecula (Igitur neceſſe eſt,ſi bene vis cõſurgere dimittatur terrena baſſitudo,quia locus eſt inficiens (Conſurge conſurge)vt acquiratur virtutum pulchritudo , quia ſtatus eſt proficiens, (Induere) vt fulciatur animi firmitudo,quia virtus eſt ſufficiens (Fortitudine) vt videatur cœleſtis plenitudo , quia fructus eſt alliciens

B Sion.¶ Dico ergo,quod talis conſurrectio facit dimitti terrenã baſſitudinem , quod oſtenditur cum dicitur Conſurge conſurge. Res n. quæ conſurgit,alta petit , et inferiora dimittit, ſicut patet de elementis, quæ habent motũ ſuum naturalẽ à centro ad circumferentiã, quæ in imo niſi violenter detineri non poſſunt. Sic vere animus humanus, cuius natura eſt ad alta cõſurgere,alta contẽplari, & aſpicere, æterna velle et appetere,non debet in inferiorib.et terrenis quieſcere,ſed per contẽptũ ab eis velociter reſilire. Conſurge inquit conſurge,i. confeſtim ſurge, quia ſicut dicitur Prou.11 Bene conſurgit diluculo, qui quærit bona.Bona dico æterna,cũ cætera proprie non ſint bona.Vnde Seneca Epiſt. 28. Magnus erat labor ire in cœlum, vadit audacter animus contemptor omnium,etc. nec ad pecuniam reſpicit,aurum argentumq; illis, in quibus iacuere tenebris digniſſima non ad hoc extimat. Et nota, ſi vis, quod conſurgendum eſt ab infimis, et etiam à peccato,

Cum
- Humili reuerentia,
- Stabili permanentia,
- Nobili præſidentia,
- Feruenti diligentia,
- Decenti apparentia,
- Splendenti ſapientia,
- Lugenti pœnitentia.

De reuerentia dicitur Leui.19. Corã cano capite conſurge. Et 1. Reg.25.de Abigail dicitur,quod conſurgens adorauit prona in terram, audito ſcilicet quod Dauid ipſam in vxorem accipere volebat,de permanẽtia dicitur Exod.9. Mane conſurge, et ſta. De præſidentia vero , et eminentia dicitur Iob 38. quod Deus auroram ſuper filios terræ conſurgere facit. De diligentia dicitur Iob 7.Si dormiero, dico quando conſurgam. Et Iob 1.Conſurgens diluculo offerebat holocauſtum. Conſurgere enim diluculo,vel mane, vel de nocte,diligentiã ſignat: de honeſta apparentia dicitur Can.6.Quaſi aurora conſurges,pulchra vt Luna, electa vt Sol. De ſapientia autem, et ſcientia dicitur Iob 11. Meridianus fulgor conſurget tibi ad veſperam. De pœnitentia dicitur 1.Reg.25. Conſurgens Dauid venit in deſertum,etc. Sed re verã multi ſunt, qui ſic non conſurgunt ad bonum,ſed potius ad iniquitatem et ad malum. ¶ Vnde nota, quod econuerſo mali

Conſurgunt ad
- Alios inuadendum malitioſè,
- Virgines opprimendum luxurioſè,
- Homines occidendum proditioſè,
- Tumultum ſuſcitandum ſeditioſè,
- Calices hauriendum delitioſe,
- Iniqua cogitandum pernitioſè.

Iſti (dico)conſurgunt ad malitioſè inuadendum, ſicut de Cain dicitur Gen.4. Conſurrexit Cain aduerſus fratrem ſuum Abel. Item conſurgunt ad luxurioſè corrumpendum. Vnde Deu.22. dicitur,quod oppreſſor Virginis conſurrexit ſicut latro contra eam.Item ad proditioſè occidendum. Vnde Iob 24.Mane conſurgit homicida ad interficiendum egenum et pauperem. Item ad ſeditioſe tumultuandũ Oſe.10. Conſurget tumultus in populo.Item ad delitioſè viuendum ſeu potandum Eſaiæ 5.Vę qui potentes eſtis ad bibendum vinum, et qui mane ſurgitis ad ebrietatem.Item ad pernitioſè cogitandum,et affectãdum.Vnde Sopho.3. Diluculo conſurgentes corruperunt omnes cogitationes ſuas. Non ſic (chariſſimi) ſed conſurgamus ad opera virtuoſa,et ad cœleſtia meditanda. Iuxta illud Colo.3.Si cõſurrexiſtis cũ Chriſto,quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in Dei maieſtate ſedẽs,quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terrã. Patet igitur, quod ſpiritualis conſurrectio facit dimitti terrenam baſſitudinẽ (Conſurge inquit conſurge) Eſa 51. Eleuare eleuare,conſurge Hieruſalẽ,quæ bibiſti in manu Domini.¶ Secundo dico,quod talis cõſurrectio facit acquiri virtutum pulchritudinem (Induere inquit) Indumenta n. animæ ſunt virtutes,ſine quibus anima non conſurgit,quia ſc. ſicut auis ſurſum non ſe eleuat ſine veſtimento plumarum , ſic nec mens ſpiritualiter conſurgit ſine veſtimẽto virtutũ. Vnde Eſa.52. Induere fortitudinem,conſurge ſicut diebus antiquis, etc. Vide infra de indumentis, et veſtimentis in titulis ſuis. ¶ Tertio dico, quod talis conſurrectio ſolet requirere animi firmitudinem (Fortitudine inquit) Neceſſe eſt enim, quod fortitudo interior operetur ad hoc,quod corpus velocius ſuperius eleuetur. Sic vere neceſſaria eſt virtus ſpiritualis fortitudinis ad hoc quod mens conſurgat ab infimis Eſa.51. Conſurge conſurge induere fortitudinem brachium Domini.Et 1 Paral.10. Conſurrexerunt ſinguli virorum fortium , &c. Dilata de fortitudine ſicut infra,& inuehe contra illos, qui non videntur habere fortitudinem aliqualem,quia non conſurgunt nec à vitiis,nec à terrenis.Contra quos , & maxime contra auaros dicitur Hiere.51. In calore eorum ponam potus eorũ, inebriabo eos, vt ſopiantur,et dormiant ſomnum ſempiternum et non conſurgant. Et pone q̃uo homo quando eſt in calore , inordinate bibit, et non aduertit, quod inebriatur,in calore auaritię æſtuans ſolet inconſideratẽ temporalia bibere,et dum non cauet, inebriatur taliter terrenorũ amore quod ibi per obſtinationem dormire,et quieſcere cogitur,ita quod non conſurgit amplius, aut leuatur. Non ſic, ſed qui vult bene cõſurgere,habeat animi firmitatem ¶ Quarto habere debet ſenſuum limpitudinem(Sion,i.ſpecula.) Accipiter n.quia clarum habet viſum,et de longe poteſt videre prædam allicientem , cito ſolet conſurgere , et altiſſime ſe leuare. Sic ille, qui ſenſus conſiderationis claritatem habet de longe,ſ.de iſto mundo prædam allicientem, ſcil. bona paradiſi videt, et ſic cito terrena contemnendo deſerit , et ad æterna volitat , et conſurgit. Sic ergo Sion, ſpeculator clariſſimus, et contemplator. Canticorum 4. Egredimini filiæ Sion,et vi-

dete

dete regem Salomon in Diademate. Egredimini inquit, ſcilic. mundum inficientem, vos animæ, quæ eſtis Sion, id eſt, ſpeculatrices per diſcretum ſenſum & intelligentem, & videte regem Chriſtum coronatum in cœlo vi attrahentem ad conſurgendum & allicientem. & 4. Reg. 4. Conſurgens Iſrael, id eſt, videns Deum, percuſſit Moab, &c. Vide infra de Sion in litera S. Patet igitur quomodo ad conſurgendum ſpiritualiter oportet videre fructum allicientem (Sion inquit) Oportet habere virtutem per ſufficientem fortitudinem. Oportet ſplendere per vitam moralem; atque decentem (induere) Oportet horrere locum infimum, id eſt, mundum inficientem (Conſurge conſurge, &c.

A **Contaminare.** Nota, quod contaminare idem eſt, quod inficere, vel fœdare. Eſt igitur contaminatio loquendo moraliter, idem quod ſpiritualis inquinatio vel peccatum. Ideo peccatori dicitur illud Baruc. 3. Quid eſt Iſrael, quod in terra inimicorum es, inueteraſti in terra aliena, conquinatus es cum mortuis, deputatus es cum his, qui ſunt in inferno, dereliquiſti fontem ſapientiæ? & Oſeæ 5. & 6. Fornicatus eſt Ephraim, contaminatus eſt Iſrael. Et ideo ſicut qui corporaliter eſt contaminatus & immundus omnem locum, vbi habitat, contaminat atque fœdat, ſic peccator per mala dicta, opera, & exempla, polluit & contaminat, & locum, vbi habitat, & perſonas quas viſitat, & homines quos frequẽtat, quicquid enim tetigerit immundus, immundum faciet. Numer. 19. Ideo de malis eccleſiaſticis, qui fœdant, & contaminant domum Dei, conqueritur Dominus in ſcriptura, dicens Hiere. 2. Ingreſſi contaminaſtis terram meam, & hæreditatem meam poſuiſtis in abominationem. Et nota, ſi vis, quod mali contaminati ſunt in ſe, & alios contaminant

Per vilis carnalitatis actum,
Per malæ ſocietatis tactum,
Per diræ crudelitatis factum,
Per lautæ guloſitatis victum,
Per malæ loquacitatis dictum.

B ¶ Contaminantur (dico) aliqui per actum luxurioſæ carnalitatis. Vnde Leui. 19. dicitur. Non proſtituas filiam tuam, vt contaminetur in terra. Figura de leproſo, per quem luxurioſi figurantur: de quo dicitur Leui 13 quod habere debebat veſtimentum diſſutum, os veſte contectum, caput nudum, & contaminatum, & ſordidum ſe clamare. Vnde de talibus immundis, & luxurioſis leproſis, qui ſcilicet veſtes ſuæ conuerſationis ſolent per inſolentiam diſſuere, os ſuæ locutionis ſolent per ambages, & diſſimulationes contegere, caput ſuæ intentionis neſciunt bene celare, ſed omnibus ſolent inuerecunde nudare & detegere, & propter hoc merito poſſunt contaminatos, & ſordidos ſe clamare, dicitur Malachiæ 2. Contaminauit Iudas ſanctificationem domini. Iſti igitur contaminantur per actum luxurioſæ carnalitatis. C ¶ Secundo dico, quod quidam contaminant, & contaminantur per tactum vitioſæ ſocietatis. In lege enim, qui morticina, vel etiam quæcunque immunda animalia tangebant, contaminabantur, & polluti & immundi reputabantur. Sic vere immundus & corruptus peccator quoſcunque tangit, & aſſociat, inficit, atque fœdat. Leu. 11. Quiſquis tetigerit illud, contaminabitur. Ideo præcipitur Leui. 22. quod ſacerdos ad mortuum non ingrediatur, ne contaminetur in D morte ciuium ſuorum. ¶ Tertio dico, quod quidam contaminantur per factum ſeditioſæ crudelitatis. Sanguis enim ſuper omnia contaminat veſtes albas. Sic homicidium & rapina, quę per ſanguinem deſignantur Ezech. 9. Contaminate domum, & replete atria interfectis. Et Hiere. 16. Contaminauerunt terram E morticinis. ¶ Quarto contaminantur per victum delitioſæ guloſitatis Ezech. 9. Omnes, qui comedunt, contaminabuntur. F ¶ Quinto quidam contaminantur per dicta inuidioſæ loquacitatis, ſ. per verba detractoria & immunda. Inter cætera contaminatiua ſummè fœdat, & maculat fœtor oris. Sic valde ſolet famam fœdare, & inficere fœtens locutio detractoris. Ideo de ſemine fluente, per quem loquax & detractor intelligitur, qui ſ. ſemen verborum malorum vbique ſeminat, & diffundit præcipitur Num. 5. Leproſum, & qui ſemine fluit, de caſtris eiicite, ne contaminent ea, cum habitauerint vobiſcum, &c. Sufficit. Vide infra de Macula in litera M. & de verbis Polluere, & Inquinare.

A **Contemnere.** Nota, quod contemnere ſumitur in bono & in malo. In bono n. ſignat mundi et peccati deteſtationem, peccati fugam et vitationem, et omnis mali reſilitionem, et abominationem. De quo Hiero ait. Facile cõtemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat moriturum. In malo vero ſignat ſui reputationem, aliorum deriſionem & reiectionem, et totius boni diſplicentiam. Eccl. 49. Cõtempſerunt timorem domini. ¶ Dicamus ergo de bono contemptu. Deus n. plantauit in anima virtutem iraſcibilem, vt anima per eam poſſet malum contemnere, et quadam virtuoſa ſuperbia vitia fugere, contra ea indignari, et à tranſitoriis reſilire. Sicut enim videmus, quod aues natando cum pedibus aquam retropellunt; et quaſi eam deſpicientes reiiciunt; quod etiam remiges faciunt remigando: quia ſ. nec nauis, nec auis ad anteriora trahitur, niſi aqua poſterius repellatur: ſic dico, quod ſi volumus ad anteriora cœli bona nos traducere, neceſſe eſt per cõtemptum omnia aquea, id eſt, omnia fluxibilia reiicere, et horrere. Nam ſicut dicit Petrus Rauennas in quodam ſermone. Aurum erogare, bonum reponere, malum contemnere, validum fugere ſecurum. Nam ſicut vincere virtus eſt, ſic eſt fœlicitas euaſiſſe. Igitur dico, quod bonum eſt, quod

Contemnas	Teipſum	tanquam	defectiuum,
	Mundum		deceptiuum,
	Peccatum		infectiuum.

¶ Cõtemne ergo teipſum, proprios defectus conſiderando quia B reuera ille faciliter ſe deſpicit, qui ad proprios defectus attendit. Nonne de pauone legitur, quod totam caudæ ſuæ deponit quando pedum deformitatem reſpicit? Quia vere qui bene deformitates ſuas, et defectus reſpiceret, non faciliter alios deſpiceret: ſed ſe potius vilipenderet; ſimilis ceruo, qui quamuis ſit animal magnum, et velox, ſolet tamen cornua ſæpiſſime ſubmittere, et aliquando ſ. ſemel in anno deponere, et dimittere: ad denotandum, quod cornua ſuperbiæ ſunt dimittenda, et omnis inanis gloria contemnenda. Vnde Chryſo. Homil. 4. Si gloriam cupis, gloriam deſpice, et eris omnibus glorioſior. Seneca in beneficiis Contemnit omnia, qui ad contemptum ſui venit. Vis habere omnia, contemne omnia. Iſti n. ſecundũ Bern. ſunt quatuor gradus humilitatis in hoc verſu:

Spernere mundum, Spernere nullum, Spernere ſeſe,
Spernere ſe ſperni, quatuor iſta Deus.

Contemne ergo teipſum; proprios defectus conſiderando. ¶ Secundo contemne mundum, ipſius ſucceſſus vituperan- C do. Quia re vera viri iuſti debent contemnere tanquam vana, et deceptoria omnia bona mundi ſc. diuitias, delitias, et honores, et ipſa habere, quaſi non habere, et in mundo eſſe quaſi nõ eſſe, et ſicut Nauis in mari tranſire, et ibidẽ non ſiſtere ſed meare. Narrat n. Pomponius, quod in Ægypto in lacu Chemius erat inſula Natatilis, vbi non ſolũ erant arbores, imo ẽt ſolis tẽplum: quæ ſ. in eodem loco nunquam permanebat, nec terræ, aut littoribus adhærebat, ſed per lacum ſuper aquas fluitabat, et ad modicum venti flatum continue ſe mouebat. Sic vere dico, quod viri iuſti, quorum quidã ſunt templum, i. clerici, et cõtemplaui 1. Cor. 3. Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. quidã ſunt arbores, id eſt, fructuoſi, et actiui Matth. 8. Vidi homines quaſi arbores: dum ſunt in lacu miſeriarũ huius mundi, in ipſa inſula mobili, i. fortunæ mobilitati ſubiecti non debent per complacentiam ſiſtere, ſed per contemptum mutabiliũ ad ſpiritus ſancti flatum tanquam peregrini, et hoſpites in hoc ſæculo pertranſire, nec aliquibus mundi bonis per complacentiam adhærere, ſed potius, acſi de hoc mundo non eſſent, ipſa cõtemnere et horrere, dicentes cũ Didymo rege Bragmanorum in Epiſtola ad Alexand. Nos nõ ſumus mundi hoſpites, ſed aduenæ, et ſic intrauimus in hunc mundum, vt manere nobis non liceat, ſed tranſire. Et Apoſtolus Heb. 12. Non habemus hic manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus. Ideo de tali mundi contemptu dicit Chryſ ſuper Heb. ſermone 25. Contemne diuitias, et eris locuples, gloriam, et eris glorioſus, inimicorum ſupplicia, et eos ſuperabis. Aduerte tamen, quod non ſolum non ſunt contemnẽda mundi proſpera ſed ẽt aſpera et aduerſa. Vnde Sen. Epiſt. 107. enumeratis infinitis infortuniis, quę ſunt humanæ mortalitatis tributa, ſubdit. Effugere inquit iſta nõ potes, contemnes aũt ſi ſæpe cogitaueris, et futura præſumpſeris, omnis n. ad ea, quæ præmeditata ſunt, durius obſiſtit; econtra imparatus, ẽt leuiſſima expauet, id quoq; agẽdum eſt ne quid nobis inopinatum ſit. Sequitur. Optimum eſt pati, quod emẽdare non poſſis. Contemne ergo mundum, ipſius ſucceſſus vituperando. ¶ Tertio oportet, quod tu contemnas peccatũ. Illa D n. quæ nobilis ſunt naturæ, cõtemnunt ignobilibus ſe ſubmittere, et indignati talium ſeruitute deprimi, ſolent cum violentia reſilire: patet de igne, cuius eſt natura ſurſum eſſe, qui ſi ſub terra tenetur, quaſi ſub aliena ſeruitute retentus, ſolet terram rumpere, et exire. Sic dico, quod mens humana, cuius conditio debet eſſe libera, quia non eſt ancillæ filia, ſed liberæ Gal. 4. & quæ ſurſum habet circa cœleſtia nobiliter cõuerſari, valde debet peccatum, et peccati ſeruitutem contemnere, et ei ſubmitti penitus abhorrere, & cito inde cum violenta diſplicentia retroire. Ideo bene dicit Aug. libr. de catechizandis rudibus, & ponitur in decreto 38. diſt. plus ſunt contemnenda, & præcauenda vitia morum, quam verborum. Et ſic patet, quod eſt triplex contemptus bonus & virtuoſus, ſ. ſui, mundi, & peccati. ¶ Secundo principaliter dico, quod eſt multiplex contemptus E malus & pernicioſus. Et ſic dicam quod

Contemnitur {
Deus à peccatoribus,
Prælatus a ſuſurronibus,
Pauper ab abundantibus,
Malus à præſumentibus,
Cruciatus à peccatoribus,
Paradiſus ab ignorantibus.
}

Eſt igitur contemptus, quo contemnitur diuina maieſtas, quia
multi ſunt, qui contemnunt Dei verba & imperia, Dei manda-
ta & iudicia, Dei bonitatem & longanimitatem, Dei poteſta-
tem & ſeueritatem De contemptu verbi Dei dicitur 2 Reg.12.
Quare contempſiſti verbum Domini, vt faceres malum in cō-
ſpectu eius? De contemptu imperii ſeu mandati diuini dicitur
Num.19. Contempſiſtis imperium Domini, & non credidiſtis
ei, & vocem eius audire noluiſtis. De contemptu iudiciorum
diuinorum dicitur Ezech.5. Hieruſalem contempſit iudicia
mea, & præcepta, vt plus eſſet impia, quam gentes. De con-
temptu diuinæ bonitatis, & clementiæ, dicitur Rom. 2. An di-
uitias bonitatis Dei contemnis, & patientiæ, & longanimita-
tis? De contemptu vero diuinæ poteſtatis, & iuſtitiæ dicitur
Eccl.49. Reges Iuda defecerunt, contempſerunt timorem Do-
mini: & Sap.14. Malè ſenſerunt de Deo, ſeruientes idolis, in-
iuſtè iurauerunt in idolo, contemnentes iuſtitiam, Tales igitur
Dei contemptores deberent timere, ne contra eos indignetur.
Sicut enim dicit Iacob in lib. de mirabilibus Orientalium re-
gionum: Aliqui ſunt ingrati filii Pellicani, qui dato quod ſe vi
dent matris ſanguine viuificatos, & ipſam propter ſanguinem
emiſſum debilitatam, ipſi tamen ſibi non compatiuntur, ſed
vilipendunt, nec eidem ſubueniunt, ſed contemnunt, mater
vero tandem lanata filios ſui contemptores de nido ſuo eiicit,
ipſosq; verberat, & expellit. Sic vere Deus propter nos dudum
in cruce vulneratus, & pro noſtra viuificatione proprio ſangui-
ne vacuatus, illos ingratos filios qui nunc ipſum contemnunt,
finaliter puniet, & à nido paradiſi ipſos reiiciet, & repellet Le-
ui.26. Si non audieritis me, & præcepta mea, ſi ſpreueritis leges
meas, & iudicia mea contempſeritis: ſequitur. Viſitabo vos ve-
lociter in egeſtate, & ardore, qui conficiet oculos veſtros, & cō-
ſumet animas veſtras. Patet ergo quomodo contemnitur diui-
F na maieſtas. ¶ Secundo dico, quod a malis contemnitur præla-
ti poteſtas. Mali n. ſubditi faciliter contemnunt prælatum ſi
ſit benignus, & oderunt ſi ſit ſeuerus, ſicut de Rege dato Ranis
per Ioue dicitur in Fabulis, quia datū eis truncum in regē con-
tēpſerunt, quia primo ſe non mouebat, & poſtea datu Hydrū
oderunt, quia eas comedebat. De talibus ergo proteruis ſubdi-
tis dicere poteſt prælat⁹ illud, quod dicebat Mephiboſeth clau-
dus de ſeruo ſuo. Seruus inquit meus contempſit me: quia pro
certo mali ſerui hodie contemnunt Dominos ſuos, & prælatos
& non mirum, ſi hoc faciunt, quando ipſos vident defectuoſos,
& claudicantes, cum hoc etiam faciant dato quod ſunt iuſti, &
ſeueriter præſidentes. Figurati in Vaſti ſuperba, de qua dicitur
Heſter.1. quod ipſa contempſit venire ad regem Dominum ſu-
um, propter quod depoſita, coronam perdidit, atque regnum.
Ideo contra iſtos dicitur Prouer.29. Qui corripientem te dura
G ceruice contemnit, repentinus ei ſuperueniet interitus. ¶ Ter-
tio dico, quod à malis contemnitur pauperis egeſtas, facta e-
nim vel dicta pauperum, quanquam vtilia & prudentia, ab aliis
contemnuntur Iob 12. Deridetur iuſti ſimplicitas, lampas con-
tempta apud cogitationes diuitum, parata ad temp⁹ ſtatutum
& Eccl.9. Sapientia pauperis contempta eſt. Contemnitur er-
H go à malis pauperis egeſtas. ¶ Quarto dico, quod ab indiſcre-
tis contemnitur malorum inhoneſtas. Reprehenſibiles ſunt n.
boni, qui peccatores contemnunt, quia magis deberent de ſe-
ipſis timere. Vnde Greg.25. Mora. Quod ſumus hodie, nouimus
quod autem poſt paululum eſſe poſſumus, ignoramus. Hi vero
quos fortaſſe deſpicimus, & tarde quidem poſſunt incipere, &
vitam noſtram feruentioribus ſtudiis anteire. Timendum ita-
que nobis, ne nobis cadentibus reſurgat, qui nobis ſtātibus ir-
ridetur, quamuis ſtare non nouit, qui non ſtantes deridere no-
uit. Vnde Matth.18. Videte ne contemnatis vnum ex puſillis i-
I ſtis minimis. ¶ Quinto dico, quod contemnitur à malis, & ob-
ſtinatis inferni cruciatus, & pœnalitas. Vnde de malis, qui eua-
cuauerunt timorem Dei, dicitur Iob 39. Contemnit pauorem,
nec cedit gladio, & ideo de ipſis poterit dici illud Heb.12. Pro-
poſito ſibi gaudio, ſuſtinuit crucē, confuſione contempta: quia
iſti dum gaudium præſentis lætitiæ eis proponitur, futurā con-
fuſionem contemnunt, et ſic ad crucem, i. ad inferni cruciatum
K ducuntur. ¶ Sexto dico, quod cōtemnitur à malis paradiſi ſuc-
ceſſus, & fœlicitas. Vnde illud Roman.2. An diuitias bonita-
tis eius contemnis. Omnes ergo iſti ſunt mali contemptores,
ſed re vera ordo mutabitur in futurum, quia videlicet con-
temptores finaliter contemnentur, illi vero, qui nunc ſunt
contemptibiles, honorabuntur. Contemptoribus enim dicitur
Eſa.33. Væ qui ſpernis, nonne et ipſe ſperneris: cum fatigatus
deſieris contemnere, contemneris. De contemptibilibus ve-
ro et pauperibus dicitur Eſai.49. Hæc dicit Dominus ad con-
temptibilem animam, et ad ſeruum Dominorum et 1. Corint.
1. dicitur contemptibilia mundi elegit Deus, &c. Sufficiat de
contemptu. Vide infra in tractatibus de verbis indignari, fuge-
re, ſpernere, et deficere.

Contemplatio. Nota, quod contemplatio eſt vir-
tus, per quam mens à terrenis, & A
caducis erigitur, et ſurſum ad conſiderationem æternorum le-
uatur vt enim dicit Greg.5. Moral. Mens noſtra nullo modo
ad vim intimæ contemplationis rapitur, niſi prius ſopiatur. I-
gitur cum contemplatio ſolum pertineat ad viros perfectos,
notabo, quod ſicut notabiles creaturæ ſunt ſitu altiores, lumi-
ne clariores, apparentia pulchriores, ſicut patet de ſtellis, et
de ſyderibus, ſic vere illi, qui nobilitate morum, et bonitate a-
lios præcellunt, debent eſſe pulchriores in conuerſatione, cla-
riores in diſcretione, altiores, et eleuatiores in contemplatio-
ne. Vnde Sen. dicit Epiſt.23. quod animus debet eſſe fidelis, et
alacer, et ſuper omnia erectus. Nautilius enim monſtrum eſt
Marinum, quod mirabilis eſt naturæ ſecundum Plin. lib.9. c.
29. Volens enim per mare cito natare, timens propriam gra-
uitatem, ſolet aquam maris de proprio corpore per fiſtulas eii-
cere, et tandem brachia cum membrana ſeu pellicula, quam
habet ſupra caput altè pro velo erigit, et cum poſterioribus pe-
dibus remigans et propria cauda ſe dirigēs, ſeu regens per ma-
ria tutus vadit, et ſi tamē timendi cauſam habuit, depoſito ve-
lo aquam, vt fiat ponderoſus rebibit, et in profundum æquo-
ris ſe immergit. Sic re vera dico, quod illi, qui per mare huius
mundi volunt leuiter ſine periculo tranſire, et vitam tranſige-
re debent omne pondus aquæ, id eſt, fluxibilium terreno-
rum reiicere contemnendo, et realiter ſi ſit neceſſe pauperi-
bus erogando Matth.19. Ecce nos reliquimus omnia. Velum
cordis ſurſum erigere cœleſtia contemplando, brachia amo-
ris ſurſum extendere æterna amplexando et deſiderando, vt ſic
leuiter poſſint tranſnatare, ad æterna fœliciter volitādo Eſaiæ
23. Tranſi terram tuam quaſi flumen filia maris. ſequitur. Con-
ſurgens transfreta. Si autem talis contemplatiuus inſidiato-
rem diabolum timuerit, vtpote quod de vana gloria, vel de a-
lio peccato ipſum tentare contendit, ſtatim debet hauſta aqua
ſalſa lacrymoſæ contritionis ad profundum maris, id eſt, ad
conſiderationem amaritudinis inferni et mortis deſcendere,
et ſic à periculo poterit ſe ſaluare, quia ſcilicet vir perfectus lo-
co, et tempore ſe debet per contemplationem erigere, & loco
& tempore debet per timorem, et conſiderationem deſcende-
re. Iuxta illud Num.19. Ad imperium Domini erigebant ten-
toria, et ad imperium Domini deponebant. Vnde Abac.2. dici-
tur. Super cuſtodiam meam ſtabo, et contemplabor, vt videam.
Et nota, quod

Contēplanda eſt {
Æternorum opulentia, quæ reficit,
Creaturarum excellentia, quæ perficit,
Interna ſapientia, quæ ſufficit,
Humana diligentia, quæ proficit,
Diuina prouidentia, quæ non deficit.
}

¶ De opulentia, et delitiis ſuperioribus dicitur Num.27. Aſcē- B
de in montem iſtum Abarim, et contemplare inde terram.
quam daturus ſum filiis Iſrael et Iob 39. dicitur, quod de longe
contemplatur eſcam, et loquitur de Aquila, id eſt, de quolibet
clare vidente. De rerum excellentia poteſt dici illud Iob 35. Su-
ſpice cœlum, et intuere, et contemplare æthera an altior te ſit.
De contemplanda interna ſapientia dicitur Eccleſia.1. tranſiui
ad contemplandam ſapientiam. De contemplanda externa di-
ligentia dicitur Eccle.4. Rurſus contemplatus ſum omnes la-
bores hominum et induſtrias. De diuina prouidentia vel pru-
dentia dicitur Eccl.1. Mens mea contemplata eſt multa ſapien-
ter, et didici, vt ſcirem prudentiam. Multa poſſunt dici de ma-
teria contemplationis, ſed deficiunt auctoritates vocales, et
in infinitis titulis in hoc opere fit mentio de eadem. Vide ergo
in horum vocum tractatibus ſcilicet videre, Iſrael, ſurſum, a-
ſcendere, et ſurgere, altitudinem, ſublimis, excelſus, et cætera
ſimilia.

Contentio. Nota, quod contendere accipitur, pro
contradicere, repugnare, rixari, diſcorda-
re, vel rebellare. Potiſſimè autem ſumitur in ſcriptura pro illa
controuerſia vel allegatione, quæ fit in iudicio inter iudicem
et partem, vel etiam inter ipſas partes. Hierem. ſecundo.
Adhuc in iudicio contendam vobiſcum. In quantum vero de-
notat diſcordiam, ſeu diſſenſionem, nota quod contentio ori-
tur quandoque ex

Inflata præſumptione,
Elata iuriſdictione,

Maligna cogitatione,
Inuida æmulatione,
Hypocritica carnis maceratione,
Carnali inquinatione.

Dico ergo, quod quidam contendunt ex præſumptione inflata, ſicut de diſcipulis dicitur Luc. 22. quod orta eſt contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe maior. Alii ex iuriſdictione elata Pſal. Effuſa eſt contentio ſuper principes, Alii contendunt ex cogitatione corrumpente Iac. 3. Contentiones ſunt in cordibus veſtris. Alii contendunt ex æmulatione & inuidia Philip. 1. quidam propter inuidiã & contentionẽ Chriſtum annunciant. Quidam contendunt ex maceratione, & abſtinentia ficta Eſa. 58. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. Alii contendunt ex carnis inquinatione immunda, quia, ſc. ſicut dicitur Gal. 5. Opera carnis ſunt fornicatio, immunditia, &c. ſequitur. Contentiones, inimicitiæ, & æmulationes. A talibus ergo contentionibus eſt fugiendum, & ſagaciter recedendum, quia ſicut dicitur Prouerb. 20. Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contentionibus. Vide de diſcordia, & contractione, & diſſenſione, &c.

A **Contritio.** Nota, quod cõtritio in ſcriptura idẽ eſt quod deſtructio, confuſio, cõſumptio & diſſipatio, & ideo (vt cõmuniter) contritio accipitur pro tribulatione Hier. 19. Conteram eos ſicut conteritur vas figuli, ſicut enim res, quæ conteritur, in minutas particulas diuiditur, & diminuitur, ſic ille dicitur conteri, qui ab integritate & fortitudine, & proſperitate, ad nihilum deducitur. Vnde Pſal. Quaſi Leo, ſic contriuit omnia oſſa mea. Vſitatiori tamen vocabulo cõtritio accipitur pro quodam motu voluntatis in Deum cum diſplicentia peccatorum, quia tamen in pluribus huius operis partib. de contritione huiuſmodi pluries eſt tractatum, vel tractabitur in futurũ, ideo parum intendo dicere de prædictis, hoc ſolum adiungens, quod ſicut in muſto quidam magnus calor, & feruor facit totam vini ſubſtantiam ebullire, cuius virtute purum ab impuro diuiditur, & à vini ſubſtantia tota fæculentia purgatur, & ad fundum dolii deſcendens totam vini ſubſtantiã reddit puram, ſic vere (chariſſimi) quando feruor compunctionis in corde noſtro ſuccenſus fuerit, ipſum facit ſtatim ebullire per contritionem, & purum ab impuro diuidere per diſcretionem, & fæces peccatorum emittere per confeſſionem, ipſaſque ad fundum cordis deſcendere per iugem memoriam & recordationem. De tali ergo ebullitione contritionis poteſt dici illud Pſal. Commouiſti terram, & conturbaſti eam, ſana contritiones eius, quia commota eſt. Vel illud Hier. 14. Deducant oculi mei lacrymas per diem ac noctem, & non taceant, quia contritione magna contrita eſt virgo filia mea. In quibus verbis aduerte, quod

Contritio debet { promi realiter,
loqui vocaliter,
pungi mentaliter.

B Primum probat flumen liquoris (lacryma) ſecundum eloquium clamoris (non taceant) tertium ſupplicium doloris (Contritione) Debet enim homo, qui perfecte conteritur habere

In { oculis lacrymationem,
labiis confeſſionem,
anima compunctionem.

Sit igitur { in oculis liquoris lotura,
in labiis clamoris lectura,
in anima doloris punctura.

Dico igitur primo, quod illi, qui perfecte volunt conteri, debent habere loturam liquoris, ſcilicet, lacrymationem. Deducant (inquit) oculi mei lacrymas. Sicut enim video, quod per igneum calorem, qui eſt in capella roſarum, ipſæ diſſoluuntur, ita quod per exteriora foramina aqua ſtillat, ſicut etiam per pondus lapidis ex oliuis ſolet oleum deſtillare, ſicut inſuper per calorem incluſum in nube ſolent vapores diſſolui, ita quod inde ſolet pluuia emanare, ſic pro certo quando pondus boni operis, & diuini timoris premit cor humanum, & quando ignis, & calor contritionis ipſum coarctat, tunc quandoq; per compunctionẽ diſſoluitur, ita quod inde liquor & pluuia lacrymarũ deſtillatur, ex quo pro certo aer conſcientiæ ſerenatur, & terra corporis noſtri bonis temporibus fœcundatur. Vnde Pſal. Lacrymis meis ſtratum meum rigabo. & Hier. 9. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte? De contritione autem huiuſmodi dicitur Thren. 2. Conſolabor te virgo filia Sion, quia magna velut mare contritio tua. Vbi nota, quod iſta lacrymatio debet eſſe mẽtaliter iucundans (Conſolabor te) fertiliter fœcundãs (magna) ſalubriter inundans (velut mare) Iſta tamen (chariſſimi) ſunt contra multos, qui reuera faciliter lacrymantur, ſed faciliter & inaniter iucundantur, & ſi quandoq; propter delicta ad lacrymas inclinantur ſtatim ad peccata præterita reuertuntur ſimiles Crocodilo, qui ſecundum Plin. occidit hominem iuxta flumen ambulãtem, quem cum viderit mortuum, pro eo lacrymatur, & plorat, ipſum tamen finaliter deuorat, & manducat. Sic vere (chariſſimi) multi ſunt, qui hominem, id eſt, animam, quam per peccatum occiderunt, lacrymãtur quandoq; ſed ſtatim tranſacto luctu, & ceſſante contritionis dolore ad ipſam per vitia deuorandam iterum conuertuntur. Non ſic (chariſſimi) ſed habeamus perfectas lacrymas & perſeuerantes: quod oſtenditur cum dicitur, Deducant oculi mei lacrymas per diem & noctem, hoc eſt dictum, ſemper & quotidie, quia, ſcilicet, vlulatus & lacrymæ ſunt ſigna contritionis perfectæ. Vnde Eſa. 65. Clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione ſpiritus vlulabitis. Patet ergo, quod in contritione debet eſſe lotura liquoris purificatiui, ſcilicet, lacrymarum. ¶Secundo dico, quod ibi debet C
eſſe lectura clamoris manifeſtatiui, ſcil. clamoris confeſſionis, quod oſtenditur cum dicitur, Non taceant. Sicut enim ignis incluſus in nube humida rumpit nubem, & facit tonitruum, ſic vere (chariſſimi) ignis contritionis ſi in nube cordis noſtri fuerit incluſus, ipſam nubem, id eſt, ipſum cor neceſſario habet rumpere & aperire, & tonitruum confeſſionis exterius emittere. Non taceant ergo. Hiere. 51. Noli tacere ſuper iniquitate, ſicut enim cognito vbi eſt latro ſtatim clamatur ad latronem, cognito vbi eſt ignis clamatur ad ignem, ita quod qui in talib. tacent, reprehendi deberẽt, ſic vere cognito, quod in domo cordis noſtri eſt peccatum mortale, quod reuera eſt tanquam fur, a quo virtutes furantur, quod eſt ſicut ignis quo mens inflammatur, ſtatim debemus per confeſſionem clamare, & ipſum ſacerdoti velociter reuelare (Non taceant) Eſa. 62. Qui reminiſcimini Deum, ne taceatis. Sit ergo in contritione lectura clamoris manifeſtatiui. Eſa. 15. In via Aronaym clamorem contritionis leuabũt. ¶ Tertio ſit ibi D
punctura doloris ſollicitatiui (Contritione inquit magna contrita eſt) Cor enim quod perfecte conteritur, valde dolet, & ſollicitatur, dolet enim de omiſſis, de commiſſis, & de amiſſis Omiſit enim bona, commiſit mala, amiſit vtilia, ideo merito debet conteri, & dolere. Vnde Eſa. 24. Contritione conteretur terra Eze. 21. Ingemiſce in contritione lumborum, & in amaritudinibus, talis enim dolor cordis neceſſarius eſt in contritione, quia ſicut dicitur in Pſal. Deus ſanat contritos corde, & alligat contritiones ipſorum. Et alibi. Cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies, &c.

Sit igitur in nobis { Dolor pungitiuus,
Clamor expreſſiuus,
Humor purgatiuus.

De contritione autem in quantum denotat deſtructionem, nota quod multiplex eſt mala contritio, videlicet quia E

Conteritur { Corpus naturali tractu,
Peccator criminali actu,
Pauper fortunali tactu,
Diues temporali iactu,
Damnatus æternali luctu.

Dico igitur, quod corpus conteritur per naturalis reſolutionis tractum. Et ideo ſcriptura comparat ipſum flori dicens Iob. 13. Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miſeriis, qui quaſi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra, quia pro certo homo conteritur, quia caret fortitudine roborante, quia homo natus de muliere, quia caret longitudine perdurante, quia breui viuens tempore, quia caret quietudine cõſolante, quia repletur multis miſeriis, quia viret pulchritudine defluente, quia quaſi flos, quia cadit mœſtitudine perimente, ſcilicet, morte, quia ipſe egreditur & effugit velut vmbra, & ideo non mirum ſi conteritur. Vnde de terrena, & humana natura dicitur Eſa. 24. Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commouebitur terra, agitatione agitabitur terra. Terra enim eſt terrenum corpus, quod pro certo continue conteritur, commouetur, & agitatur quouſque per mortem penitus confringatur. Iſta eſt ergo contritio, qua conteritur corpus per naturalis reſolutionis tractum. ¶Secundo F
dico, quod eſt contritio, qua conteritur peccator per actum criminalis diſſolutionis, & ſic contritio nihil aliud eſt, quam peccatum, per quod vires & virtutes animæ conteruntur Eſaiæ 1. Conteret ſceleratos, & peccatores. Illud enim dicitur conteri, in quo nihil remanet integrum. Sic peccatores contriti dicuntur, quia in ipſis non remanet integrũ aliquid virtuoſum, nec caput rectę intentionis nec cor ſeu pectus affectionis, nec brachia bonę operationis, nec venter aut viſcera dulcedinis, & cõpaſſionis, nec etiam oſſa fortitudinis & perfectionis, nec inſuper veſtes honeſtæ conuerſationis. De capite rectæ intentionis dicitur Gen. 3. Mulier conteret caput tuum, diabolus enim dicitur mulier, propter innatam malitiam. De corde affectionis & cogitationis dicitur Hierem. 23. Contritum eſt cor meum in medio ventris mei. De contritione brachiorum, id eſt, bonæ operationis dicitur in Pſal. Brachia peccatorum conterentur, ſupple ne poſſint bonum aliquod operari. De contrita & deſtructa dulcedine

compassionis potest dici illud Eccl.12. Conteratur Hydria super fontem, fons enim & Hydria humorem compassionis designant. De contritione etiam ossium fortitudinis & perfectionis dicitur in Psal. Quasi Leo sic contriuit omnia ossa mea. Et bene Leo, qui ita fortissimos habet dentes, quod omne os, dum tamen in ore suo possit recipere, solet conterere & frangere. Sic vere diabolus, si potest aliquem in ore suggestionis ponere per delectationem nunquam erit ita fortis aut osseus, quin ipsum frangat & conterat per peccatum & malam operationem, & per totius virtutis eneruationẽ. Figuratus in illo potenti Rege, de quo diciturDan. 12. quod contra excelsum loquetur, & sanctos altissimi conteret. De contritione autem vestium, id est, totius honestatis, & bonæ conuersationis dicitur Esa. 50. Ecce omnes quasi vestimentum conterentur. Vnde Thre. 3. Contriuit ossa mea, circumdedit me felle & labore, in tenebris sic collocauit me quasi mortuos sempiternos. Sic igitur patet quomodo conteruntur animæ virtutes
G per actum criminalis dissolutionis. ¶ Tertio dico, quod conteritur pauper per fortunalis impugnationis tactum, fortuna enim tyrannis mediantibus pauperes conterit, ipsosque attenuat, & confundit. Vnde de tyrannis loquitur scriptura Amos 8. Audite hæc, qui conteritis pauperem, & deficere facitis egenos terræ. Et istud pro certo est pessimum, scilicet, quod illi, qui de se contriti sunt per fortunam, conterantur amplius, & frangantur totaliter per tyrannos. De Elephante enim dicitur, quod quamuis sit animal maximum, si tamen transit per gregẽ ouium, vel caprarum, quę sunt animalia miserabilia, summe cauet, ne de eis quicquam lædat, ita q̄ teste Plin. nunquam post transitum istius Beluæ tantę molis, inuenitur animal lęsum aliquod, aut contritum. Sic potentes huius sæculi summe deberent cauere à contritione & grauamine pauperum, & egenorum, exemplo Christi, de quo dicitur Esa. 42. Calamum quassatum non conteret, & lignum fumigans non extinguet, Ideo dicitur Prouerb. 22. Non conteres egenum in porta. Cuius tamen contrarium faciunt tyranni, quia, scilicet, magis nituntur conterere pauperes, quam alios. Amos 2. Conteruntur super puluerẽ terræ capita pauperum, & viam humilium declinant. Conteritur ergo pauper per fortunalis impugnatio-
H nis tactum. ¶ Quarto dico, quod quandoq; conteritur diues per temporalis tribulationis iactum. Non est enim aliquis ita potens, quin etiam temporaliter possit conteri, vel confundi. Adamas enim seu Diamas lapis est tantæ fortitudinis, quod omnes lapides, vel metalla penetrat atq; frangit, ipse tamen à nemine per violentiam teritur aut quassatur, per artem tamen frangitur, & qui alios dissipauerat, dissipatur. Sic dicam, quod non est dare aliquid in tanta fortunæ fortitudine constitutum, nec in tanti regni sublimitate leuatum, quin etiam fatorum certitudine impellente, & occultæ Dei prouidentiæ celsitudine disponente faciliter possit conteri atque frangi, & ab integritate status sui immutari, sicut enim dicitur Iob 34. Deus conteret multos & innumerabiles, & regnare facit alios pro eis. Et etiam istud est verum, quod quanto quis de altiori gradu labitur, tãto terribilius ruit, & conteritur. Et ideo verum videtur verbum B. Greg. di. quod sæpe in altum quis tollitur, vt cadens fortius confringatur, quod vtique exemplariter videmus, vt quia communiter omnes, quos fortuna altissime promouit & exaltauit, finaliter terribiliter cõtriuit & strauit. Patet de Iulio in Senatu occiso, de Alexandro veneno perempto, de Cyro à muliere capite truncato, & in Olla sanguinis immerso, de Crœso ditissimo Lydorum Rege in cruce suspenso, & sic de aliis. Deus enim in spiritu vehementi quandoq; conterit naues Tharsis. Nam iustũ est, quod qui per potentiam alios iniuste conterunt, ipsi iuste sorte simili conterantur, ideo admirando dicebat Propheta Hier. 50. Quomodo confracta est virga fortis, contritus est malleus vniuersæ terræ? Vnde ipse Iob in persona taliũ plangens dicebat Iob 16. Cõclusit me Deus apud iniquum, & manibus impiorum tradidit me. Ego ille quondam opulentus repente contritus sum, tenui ceruicẽ meã, & confregit me, & posuit sibi quasi signum: & bene dicit repente, quia scil. sicut dicit Sene. Epist. 64. Paucis deponere fœlicitatem molliter licuit, & sequitur. Nullus contra fortunam inexpugnabilis murus est. Non confidant ergo reges, aut principes aut tyranni in suis altis dominiis atq; regnis, quia, scil. vt dictum est, nullus contra fortunam inexpugnabilis est murus. Non est enim dare regnum, aut imperiũ, quin apud ipsum Deum, à quo dependent omnia, finem, & tempus habeant limitatum, quod satis perpendere possumus si alta, quæ præcesserunt imperia, qualiter contrita & adnihilata fuerint, cogitemus. Vbi obsecro dominiũ Assyriorum quod tantum potuit? Vbi potestas Græcorũ, quæ mundum circuit? Vbi Imperium Romanorum, quod mundum tenuit? Vbi Torquinandorum immanitas, quæ Orientem rapuit? Vbi Carthaginensium fœlicitas, quam Italia timuit? Vbi Gallorum ferocitas, quos Græcia cum Roma perhorruit? Vbi Francorum auctoritas, quæ Occidentẽ possedit, & supposuit? Reuera vel omnia contrita sunt vel cõteruntur, vel paulatim ad nihilum deducuntur, verum est ergo verbum Senecæ lib. de naturalibus quæstionibus, vbi de altis Imperiis loquens, dicit sic. Certis erunt cuncta temporibus, nasci debent, crescere, & extingui, & ideo cuilibet tali in persona Tyri potentissimæ quondam Vrbis loquitur scriptura Ezech. 27. Glorificata es multum in corde maris, in aquis multis adduxerunt te remiges tui, ventus auster contriuit te, in corde maris diuitiæ tuæ & thesauri tui, & multiplex instrumentum tuum, nautæ, gubernatores, & bellatores tui in medio tui cadent, &c. Patet igitur, quod quandoq; conteritur diues per tẽporalis tribulationis iactum. ¶ Quinto dico, quod conteritur I
damnatus per æternalis desolationis luctum, ista enim est vltimior, & deterior contritio, quia, scili. post contritionẽ culpæ, de qua dicitur in Psal. Contritio & fœlicitas in viis eorum, viam pacis non cognouerunt, non est timor Dei in oculis eorum, sequitur contritio pœnæ æternæ, de qua dicitur Hier. 4. Contritio super contritionem vocata est scil. contritio pœnæ super contritionem culpæ, vnde Psal. Contere brachium peccatoris & maligni, quæretur peccatum illius, & non inuenietur. q. d. tales digni sunt in æternum conteri, quia dum peccatum eorum per sacerdotem inuestigantem in confessione quæritur, vix aut nunquã potest inueniri, quia. sci. nolunt confiteri. Nota ergo quod Deus finaliter in inferno conteret multa genera peccatorum, videlicet

Superbiæ flatibus inflatos,
Discordiæ motibus turbatos,
Desidiæ nexibus ligatos,
Potentiæ turribus elatos,
Fallaciæ vestibus velatos,
Opulentiæ opibus ditatos.

¶ Conteret ergo Deus superbiæ inflatos flatibus Leu. 26. Addam K
correctiones vestras septuplum propter peccata vestra, & conteram superbiam duritiæ vestræ. ¶ Item conteret discordiæ motibus turbatos Iudith 9. Deus, qui conteris bella ab initio. Et in Psal. dicitur, quod Dominus contriuit portas æreas, & vectes ferreos confregit. Ferrum enim cum quo fiunt bella, & æs quod cęteris metallis magis est sonorũ & clamosum, signat discordiam & etiam discordantes. Item conteret desidiæ ligatos nexibus, illos, scilic. qui præ pigritia mouere se non possunt, similes statuis idolorum, de quo dicitur Mich. 5. Statuas tuas de medio tui conteram. ¶ Item conteret potentiæ elatos turribus, quia, scilicet, illi qui nunc sunt potentiores, ibi erunt magis contriti, & depressiores. Arcum enim conteret Dominus, & confringet arma, & scuta comburet igni. Vnde Psal. Dominus conteret dentes eorum in ore ipsorum, molas Leonum confringet Dominus 3. Reg. 19. Spiritus conterens petras, &c. ¶ Item conteret Dominus fallaciæ velatos vestibus, id est, hypocritas, qui recte similes sunt idolis, quæ aliud sunt, quam videãtur. Vnde Esã. 2. Idola penitus conterẽtur. ¶ Itẽ conteret Dñs opulentiæ ditatos opib. s. malos diuites. Vnde isti figurantur in nauibus Tharsis, quæ apportabant aurum Salomoni, sicut dicitur 3. Reg. 10. Vnde de finali contritione talium dicitur in Ps. In spiritu vehemẽti conteres naues Tharsis. Sic igitur patet qũo multi multipliciter cõteruntur. Vide infra de frãgere, & supra de confringere, & in aliis titulis synonymis, &c.

Contestari. Idem est, quod aliquid constanter dicere, A
vel testari. Vide ergo de dicere, vel de testari & de loqui, &c.

Continere. Continentia. Nota, quod continere sumitur multis modis, scilicet, pro abstinere, pro capere, pro sufficientiã habere, pro abstinere, & maxime à peccato, & ab omni superfluitate non necessaria. Vnde ad Titum 1. Oportet Episcopum esse sine crimine, &c. hospitalem, humilem, iustum, sanctum, & continentem. Et isto modo continentia sumitur (vt communiter) pro castitate. Vnde cum Dauid, & pueri vellent comedere panes sanctos, petitum fuit ab Abimelech si essent mundi 1. Reg. 21. Et responsum est mundi sunt, scilicet, ab vxoribus continuimus nos ab heri & nudiustertius, ac si aperte diceret, omnes qui panes sanctos, scilicet, Eucharistiæ, vel panes sanctos, id est, bona Ecclesiæ comedunt debent esse continentes, & à cunctis carnalibus abstinentes, & hoc propter

Præceptum, quod iniungitur,
Auxilium, quod impenditur,
Precium, quod supponitur,
Præmium, quod promittitur.

¶ Nam cõtinentia nobis & maxime ecclesiasticis præcipitur spe- B
cialiter, ita quod cuilibet videtur dictum illud verbum angelicum To. 6. Per tres dies continens esto. Item ista à diuino auxilio influit & impenditur salutariter, quia sicut dicitur Sap. 8. Non possum esse continens, nisi Deus det. Item ista preciosa esse supponitur mirabiliter. Vnde Eccl. 26. Non est digna ponderatio animæ cõtinentis. Item pro ista honor, & præmium promittitur, & tribuitur æternaliter. Vnde de sapientia dicitur Eccl. 15. Qui continens est iustitiæ, apprehendet illam, & obuiabit illi quasi

mater honorificata. Et vide de castitate, abstinentia, & vbicunq; fit mentio de temperantia, quæ omnia continentiæ nomine designantur: & sic loquendo moraliter, notabo, quod est

C Continentia { Oris, ne vane dictes,
Cordis, ne stulta cogites,
Operis, ne mala agites.

De ore continendo dicitur Esa. 52. Continebunt reges os suum. De continentia cordis dicitur Eccl. 30. Miserere animæ tuæ placens Deo, & contine, & cõgrega cor tuum in sanctitate. De continentia operis dicitur 2. Reg. 24. Sufficit nunc, contine manum tuam. Sic ergo bene loquitur in parabola, de virginib. quidam, vbi loquens de quintupartita continentia dicit, quod continendus est animus à voluptate oculorum, aurium, auditus, gustus, & tactus, &c. de alio vero modo, quo continere sumitur pro concludere, capere, vel tenere, nota, quod est continentia

Maiestatis æternæ,
Potestatis externæ,
Claritatis internæ.

Est (dico) continentia æternæ maiestatis, scilicet, ipsius Dei, quæ infra ambitũ suę infinitatis cõtinet vniuersa Sap. 1. Et hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis. Est etiam continentia externę, seu terrenæ potestatis Sa. 6. Prębete aures, qui continetis multitudines. Item est continentia internæ charitatis, quia, scilicet, charitas nostra debet esse ita lata, quod amicos & inimicos continere debet Sap. 10. Eduxit hominem de limo terræ, & dedit illi virtutem continendi omnia, &c. Sufficit, vide de capere, & de claudere.

A **Contentus.** Nota, quod contentus dicitur, cui sufficit id, quod habet. Vnde nota, quod omnia debent esse contenta bonis à natura seu à fortuna concessis, & non nimis ardenter ambire ad amplius. Vnde Apostolus dicebat 1. Ti. 6. Habentes alimenta, & quib. tegamur, his contenti simus, plus enim non est necessariũ, nisi, scilicet, alimenta & vestimenta, de istis .n. dicit Sen. quod ista non potest fortuna negare, hoc enim inquit, quod necessitati satis est, dabit, licet irata, & istę proprie sunt diuitiæ. s. quod aliquis rebus habitis sit cõtentus. Sicut enim dicit Senec. Si aliquis diues esse voluerit, non diuitiis est addendum, sed cupiditatibus detrahendum: quia sicut dicit alibi,

Diues non est qui magis habet, sed qui minus cupit.

B ¶ Nota ergo breuiter quod contentus debet esse

Princeps propria gloria & iurisdictione,
Miles proprio officio & distributione,
Sacerdos necessariorum assignatione, & collatione.

De principibus dicitur 4. Reg. 14. Contentus esto gloria tua, & sede in loco tuo, quod quia Rex ille, scilicet, Amasias ad suasum Ioas facere noluit, ideo in prælio victus fuit. Nam sæpe fit, quod iusto Dei iudicio perdit sua, qui non contentus propriis, quærit aut appetit aliena: militib. vero dicitur Luc. 3. Neminem concusseritis, & contenti estote stipendiis vestris, quod quia moderni milites non faciunt, nec propriis stipendiis, aut redditibus contenti sunt, ideo pauperes, & miseri semper viuunt, quia sicut dicitur Prou. 2. Alii rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. Sacerdotibus vero, & ecclesiasticis dicitur Num. 18. Nihil aliud possidebunt, decimarũ oblatione cõtenti, &c. Vide de sufficiẽtia in multis locis particularib. in aliis tit. sicut in tabula denotabitur.

Continue. De continuitate dic sicut de perseuerantia, & in aliis titulis similibus, sicut est semper & iugiter, &c. & de profectu.

A **Continuo.** Nota, quod continuo sumitur pro statim, cito, protinus, &c. Signat enim promptam & celerem executionem, dic ergo, quod est celeritas bona & mala. Quantum ad bonos dic, quod ipsi continuo debent

Exclamare, Dei auxilium requirendo,
Adiuuare, læsis pauperibus succurrendo.
Ministrare, sociis & fratribus seruiendo.
Obtemperare, suis maiorib. obsequendo, seu obediendo.

Igitur continuo debes exclamare per orationem, scilicet requirendo diuinum auxilium. Vnde Matt. 9. dicitur, quod continuo exclamans pater pueri aiebat. Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. ¶ Item continuo debes adiuuare per benignã subuentionem, vnde Luc. 14. dicitur. Cuius vestrum bos, vel asinus cadet in foueam, & nõ continuo extrahet eum? q. d. omnibus cadentibus, & tribulatis est continuo succurrendum. ¶ Item continuo debes ministrare per charitatiuam dilectionem. Vnde de socru Simonis sanata dicitur Luc. 13. quod continuo surgens ministrabat illis. ¶ Item continuo debes obtemperare per obedientiam & subiectionem. Vnde de Apostolis dicitur Matth. 4. quod B continuo relictis retibus secuti sunt Dominum. ¶ De continuo vero in malo dic, quod mali continuo solent

Deficere, } quia carent { solida firmitate,
Decipere, } lucida veritate,
Arescere, } florida venustate.

Carent (dico) firmitate durabili, ideo continuo solent deficere, vnde isti possunt dicere illud Sap. 5. Nos, vt nati sumus, continuo desinimus esse: carent etiam fidelitate, seu veritate inuariabili, ideo continuo solent decipere. Vnde de Iuda proditore dicitur Io. 13. Cum accepisset buccellam exiuit continuo, sup. ad tradendum Dominum Iudęis. Carent insuper venustate amabili, & ideo continuo solent arescere. Vnde de ficu dicitur Luc. 21. quod post Domini maledictionem aruit, &c. Vide supra de confestim.

Contingere. Nota, quod contingere, quandoq; sumitur pro pertinere. Vnde Lu. 15. Filius prodigus dixit patri, da mihi partem substantiæ, quæ me contingit, id est, quæ ad me pertinet, quandoq; sumitur pro attingere, sicut de Cherubin dicitur 3. Reg. 6. quod alæ eorum se inuicem contingebant, quandoq; sumitur pro aduenire, accidere, vel euenire, & sic sumitur (vt communiter) in scriptura, contingens enim & necessarium diuiduntur, quia, videlicet, necessarium est illud, quod est homini naturale, & quod ineuitabiliter euenire debet. Contingens est illud, quod euenire potest. Sciendum tamen, quod multa sunt, quæ à nobis reputantur contingentia, quia causas ignoramus, quę tamen apud Deum necessaria sunt, à quo esse causæ eorum, quamuis occultæ, ordinantur, sicut de illo Io. 5. apparet, qui sanatus à paralysi audiuit à Domino. Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat, ac si dixisset. Istud contigit tibi propter peccatum tuum, sicut expresse dicitur 2. Esdræ 8. Quæ contingunt nobis, omnia sunt propter opera nostra maligna, & peccata nostra. Ista enim quæ quotidie in natura contingunt causas suas habent superius in stellis, quæ quamuis sint nobis ignotæ, sunt tamen certæ, necessariæ, & veræ vt in pluribus, sicut dicit Senec. in lib. de natu. quęstionibus, illis duntaxat forsitan exceptis, quæ à libero dependent dominio seu arbitrio. Sic dicam de contingentiis infortuniorum nostrorum, quod sine causa occultæ Dei prouidentiæ nunquam fiunt. ¶ Nota ergo, quod contingit

Cœcitas obstinatis,
Reuelatio prædestinatis,
Mala fortuna furibundis & effrenatis,
Mors æterna reprobis & damnatis.

Est ergo contingentia reproborum, qua, scilicet, excœcantur, seu indurantur in malo de qua Rom. 11. Cœcitas ex parte contigit Israel. ¶ Item est contingentia electorum, quæ, scilicet, electis contingit, quod à Deo vocantur, & à suis erroribus reuocantur, sicut de Paulo dicitur Actor. 9. vbi dicitur, quod dum iter faceret, contigit, vt appropinquaret Damasco, scilicet, quando à Deo conuersus est & vocatus. ¶ Est etiam contingentia tyrannorum, quibus, scilicet, contingunt quotidie multa mala. Vnde de illo furibundo Antiocho dicitur 2. Mach. 9. quod dum furibundus contra Iudæos procederet, contigit illum de curru ruere, & confringi. ¶ Est insuper contingentia damnatorum, quia, scilicet, malis contingit finaliter mors æterna, vnde 2. Mach. 13. Contingit tali lege præuaricatorem legis mori. Vide supra in verbis accidere & aduenire.

Contra. Contrarietas. Nota, quod contra, & contrarietas idem sunt, & potest esse contrarietas bona & mala. Bona enim est, qua boni viri malis hominibus se opponunt, & qua vitiis virtutes contradicunt, de qua Ecclesiast. 33. Contra malum bonum est. Alia est mala, & ista est illa, qua mali inter se contrariantur, & etiam bonis hominibus opponuntur, & iniuriantur, vnde ibidem. Contra vitam inquit mors fit, & contra virum iustum peccator. Dicam igitur primo de contrarietate bona, & ista est illa, qua quis cõtrariatur peccato, & cuilibet viro malo, & sic dico, quod est

Contrarietas { Dei,
Prælati,
Iusti.

Deus } contrariatur { iniquis perditis,
Prælatus } malignis subditis,
Iustus } rebus illicitis.

¶ Est ergo contrarietas Dei respectu hominum perditorum, id est, obstinatorũ & peruersorum, qui, scilicet, modo sunt contra dominum, id est, peccando, & eius imperium contemnendo. Ipse vero finaliter erit contrarius illis illos morte temporali, & æterna percutiendo, & damnando. Absolon enim contra Dauid patrem suũ conspirauit, qui tamen exinde triste salarium reportauit, quia, s. sicut dicitur Eccl. 46. Pugnare contra Deum non est facile. Vnde Dñs de peccatore dicit Leui. 20 Ponam faciẽ meam contra virum illum, succidamq; eum de medio populi. ¶ Secundo dico, quod est contrarietas prælati respectu malorũ subditorũ.

Vnde

Vnde Hier. 51. Rex Medorum à domino contra Babylonem suscitatur: & Esa. 49. Consurget sup. bonus prælatus, contra domũ pessimorum, & cõtra consilium operantium iniquitatem. ¶ Tertio dico, quod est contrarietas iusti respectu actuum illicitorum. Sicut enim Theriaca propter virtuosas species aromaticas, quæ sunt sibi, habet efficaciam contra venena, sic iustus propter virtutes, quas intra se continet, abhorret vitia & peccata, & se opponit contra facientes delicta. ¶ Vnde nota, quod boni
B

Contrariantur { Transgressoribus, Peccatoribus, Deceptoribus, Malis superioribus.

De transgressoribus dicitur Prouerb. 28. Qui derelinquunt legẽ, laudant impium, qui custodiunt, succenduntur contra eum. De peccatoribus autem dicitur Esa. 13. Visitabo contra impios iniquitates eorũ. De deceptoribus, id est, de hypocritis, dicitur Iob. 17. Innocens contra hypocritam suscitabitur, & tenebit iustus viam suam. De malis etiam superioribus, quod eis sit contradicendum, & suis malis iussionibus obuiandum, patet exemplo Balaam, qui ad maledicendum Israel vocatus à Moabitarum Rege Balaac, ipsos econtrario benedixit Num. 23. Ad maledicendum vocatus es, & tu ei econtrario benedicis. Boni enim semper debent contrarium malo facere, & econtrario contra malos stare 1. Pet. 3. Non malum pro malo reddentes, neque maledictum pro maledicto, sed econtrario benedicentes. Patet ergo, quod contrarietas sumi potest in bono. Notabo ergo adhuc, quod quamuis (vt communiter) fontes, & putei, qui sunt iuxta Oceanum, sibi conformentur, quia, scilicet, eo pleno replentur, & eo vacuo vacuantur, sicut exemplificat Plin. de fontibus iuxta Gades, sunt tamen aliqua loca, vbi fit contrarium, quia, scilicet, in littore Laconis oppidum est sicut ait, vbi sunt fontes, & putei, qui contrarium Oceano ritum seruant, quia, scilicet, eo pleno vacui sunt, & eo vacuo sunt repleti, sic dicam, quod quamuis omnes homines debeant sequi, & imitari motum, & voluntatẽ Oceani circularis, id est, ipsius Dei omnia continentis, seu etiã boni prælati, vel cuiuscunq; iusti viri, iuxta illud Matth. 8. magister sequar te quocunq; ieris, multi tamen sunt, qui contrarium habent motum, quia, scilicet, contra mores & voluntatem Dei, & prælati semper operari conantur, & in omnibus bonis esse contrarii comprobantur. Figurati Ezec. 8. vbi dicitur, quod ipse vidit homines adorantes ad ortum solis, habẽtes dorsum contra templum, cuius tamen contrarium esse deberet, quia, scilicet, quando adorabant, semper vertere debebant faciem versus templum, sicut dicitur 3. Reg. 6. Sic vere multi sunt hodie qui faciem cordis solummodo vertunt ad faciem solis, id est, ad gloriam & prosperitatem mundanam, & dorsum indignationis & cõtemptus vertunt continue contra templũ, id est, contra Ecclesiam & contra Deum, scilicet, sibi repugnando, & Ecclesiæ eius libertatib. necnon omnibus bonis moribus obuiando, iuxta illud Iud. 2. Man-
C data domini audientes, omnia fecerunt contraria. ¶ Vnde nota, quod hodie multi sunt

Contrarii { Deo, quem nolunt timere, Legi, quam nolunt complere, Sibimet, quos nolunt vrgere, Sociis, quos cogunt dolere, Naturæ, quam faciunt fœtere, Sensibus, quos solent horrere, Prælatis, quos nolunt habere.

Dico, quod isti sunt contra Deum, ipsum non timentes. Pro. 19. Stultitia hominis supplantat gressus eius, & contra Deum feruet animo suo. Item contra legem sunt, ipsam non implentes. Vnde deinde in Ps. petebat liberari de manu contra legem agentis & iniqui. Item contra semetipsos sunt, se non corrigentes. Proue. 1. Ipsi contra sanguinem suum cõtrariantur, & moliuntur fraudes contra animas suas. Item isti sunt contra socios, seu proximos ipsos molestantes Esa. 19. Concurrere faciam Ægyptios aduersus Ægyptios, & pugnabit vir contra fratrẽ suum. Item isti sunt contra naturã, ipsam maculantes, vnde Ro. 1. Mutarunt vsum naturæ in eum vsum, qui est contra naturam. Item isti sunt contra senes, ipsos contemnentes. Esa. 2. Tumultuabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem. Item isti sunt contra prçlatos, ipsis rebellantes. Vnde prælati possunt dicere illud Cant. 1. Filii matris meæ pugnauerunt contra me. Et breuiter ista est veritas ꝙ mali sicut venena, quæ vtiliter humanæ complexioni sunt cõtraria & nociua, & etiam quandoq; sibiipsis inter se ita sunt contraria, ꝙ sunt alterutrum destructiua, sicut exemplificat Pli. l. 27. c. 2. de Aconito, ꝙ occidit hominẽ, & liberat ipsum à scorpionis veneno. Hæc. n. inquit duo exitialia cum sint, moriũtur inter se, vt homo supersit. Sic pro certo ipsi mali, & venenosi bonis sunt contrarii, & nociui, & sibiipsis inter se sunt contrarii & aduersi Eccl. 33. Intuere in omnia opera altissimi, duo contra duo, vnum
D contra vnum, &c. ¶ Cõmuniter tamen cõtrarietas accipitur pro discordia, dissensione, & inimicitia. Sicut. n. dicunt naturaliter omnia corpora habent inter se aliquas cõtrarietates, per quas vnum semper est alterius corruptiuũ. Istud patet inter elementa, quorũ vnũ alteri contrariatur, ita ꝙ per contrarietatẽ mutuam alterũ ab altero corrũpitur, vel generatur: Istud etiam patet inter planetas, qui qñq; sunt in signis contrariis, & tunc respiciunt se aspectu opposito, qui est pessimus, qa signat perfectã inimicitiã secundũ Astrologos, & semp malum. Sic pro certo (charissimi) in morib. est semp inuenire aliquos, q. s. per odia & inimicitias, dissensiones & discordias contrariantur, ita ꝙ vnus semp nititur alterũ sibi contrariũ corrũpere, lædere, vel destruere, quantũ põt, & se sibi & promotioni suæ opponere, & eidem pro virib. cõtraire, quod vtiq; valde pessimũ põt dici. Mali. n. qui Deo, & hominib. sunt contrarii & rebelles, sunt similes monstro marino, cui nomẽ est Acipenser vel Elopes, cuius squãmæ tẽdunt simul contra caput, quod in aliis contrariũ fit vbiq; sicut dicit Pli. & ẽt lib. de nat. rerum. Sic vere multi videntur in despectu naturæ facti, & ad contradicendũ Deo, & proximis ordinati, omnes. n. squãmæ, id est, omnes affectiones suæ, verba & opera vidẽtur capiti, id est, Deo & prælato contraire, & omniũ aliorũ voluntatib. rebellare Mich. 11. In luce matutina faciunt malũ, & contra Deũ est manus eorũ. Tales aũt contrarietates, & rebelliones potissime videntur in Ecclesia tempore electionũ, qa tunc verificatur illud Matt. 24. Surget gens contra gentẽ, & regnũ contra regnũ, & terrçmotus, &c. ex talib. enim contrarietatib. veniunt hodie multa mala. De tali ergo contrarietate dicitur Mich. 7. Filius (inquit) contumeliam facit patri, & filia consurgit aduersus matrẽ suam, & nurus contra socrum suã. Possumus ergo distinguere & notare quod quatuor sunt genera peccatorũ, q aliis sunt contrarii, & nociui. s.

Obstinati per malignitatem,
Inflammati per rapacitatem,
Tumentes superbiæ vitio,
Frementes inuidiæ veneno.

¶ Cõtra Deũ ergo militãt peccatores & obstinati, contra diuites E
præualent exactores & inflãmati, contra pauperes sunt superbi, & contemptores, contra bonos vero inuidi & detractores. Dico ergo primo, quod est quçdã contrarietas peccatorũ, qui. s. cõtra Deum per obstinationẽ se opponunt. Gallus. n. qui est super campanile, semper vertit faciẽ contra ventũ. Lupus ẽt secundũ Plin. quãdo vadit ad prædã, semper solet incedere contra ventũ, ne. s. à canib. qui sunt in illis partib. ad quas vadit, præsentiatur quoquo modo. Sic vere mali, & obstinati semper vadũt cõntra ventum. i. contra inspirationẽ Spiritus S. & per obstinationẽ suç peruersæ voluntatis Deo & suis actib. opponuntur Matt. 14. Erat. n. ventus cõtrarius illis. Vnde Iob. 15. Cucurrit aduersus Deũ erecto collo, & pingui ceruice armatus est. Vnde in Psal. dicitur. Fiant contra Dominum semper, & dispereat de terra memoria eorum, &c. Et isti sunt fatui, qui scil. voluntati omnipotentis Dei se opponunt, quia finaliter oportet ꝙ Deus eos vincat Actor. 9. Saule durum est tibi contra stimulũ calcitrare. Vnde de talibus dicitur Eccl. 22. Sicut paleæ in excelsis, & cçmenta sine impensa posita contra faciẽ venti non permanebunt, ita cor timidum in cogitatione stulti, contra impetũ timoris non resistet. Isti sunt similes Cornici, quæ quamuis pugnare contra Aquilã non valeat, ipsam tamen cum suis horridis clamoribus insequitur, & conturbat, quod cum Aquila diu dissimulat, tandẽ contra Cornicẽ se conuertit, ipsamq; vulnerat, & occidit. Sic vere (charissimi) Cornices, id est, nigri peccatores, contra Aquilã auem regalẽ, id est, contra Deũ per vitia & peccata continue se opponunt, ipsumq; suis clamorib. iniuriis, & blasphemiis, operib. malis, & criminib. persequuntur, & conturbant Iob. 15. Quid tumet contra Deũ Spiritus tuus? Sed pro certo (charissimi) postquã Deus diu expectauerit, & dissimulauerit, contra ipsos subito se conuertit, & eos per mortẽ corporis & animæ vulnerat & occidit. Sicut. n. dicitur Eccl. 26. Si ambulaueritis contra me, ego aduersus vos erectus incedã in
furore contrario. Ista est igitur contrarietas peccatorũ. ¶ Secun- F
do dico, quod est cõtrarietas exactorũ seu auarorũ, qui reuera omnib. hominib. & maxime simplicib, contrariantur, & inimicantur 1. Thess. 2. Deũ non timent, & cunctis hominib. aduersantur. Isti enim omnib. se opponunt, vt ab omnib. possint aliquid extorquere. Dicit enim Plin. quod inter hiçnam, & featherã mira est contrarietas, vna. n. aliã valde odit, & ideo si pellis hiçnæ pelli pantheræ adiungitur, pili pellis pantheræ paulatim decidunt, & consumũtur, & per alterius pellis contrariã influentiã corrodũtur. Idẽ dicit de penna Aquilæ & gallinæ, & de chorda instrumẽti facta de intestinis Lupi & ouis, qa semper illud, quod crudelioris est naturæ, suo contrario præualet, & eidẽ aduersatur. Sic vere (charissimi) perpetua contrarietas, inimicitia & aduersitas est inter hiçnã, Lupũ & Aquilã ex vna parte. i. inter auaros crudeles & tyrannos, & ouem gallinã & pantheram. i. simplices & benignos Sap. 2. Venite circũueniamus iustũ, quoniã contrarius est operibus nostris. Nam pro certo isti Lupini, & Aquilini semper suis ex-

actionib. & vſuris alios diminuũt, & corrodunt, & eorum lanam id eſt, ſubſtantiam temporalem eradicant, & conſumunt, de hoc
B Eſa. 9. Vnuſquiſq; carnẽ proximi ſui vorabit, Manaſſes Ephraim, Ephraim Manaſſen, ſimul ipſi contra Iudam. Iſta eſt igitur contrarietas auarorum. ¶ Tertia eſt contrarietas ſuperborũ, ſuperbi enim ſemper ſunt contrarii maiorib. parib. & minorib. Vnde de ſuperbo populo dicitur Micheæ 2. Populus meus econtrario aduerſum me conſurrexit, maiores enim & ſuperiores non reuerẽtur, mediocrib. vero, & parib. inimicantur, pauperib. vero & minoribus contrariantur, in talib. enim nulla eſt pax, nullus amor, nulla concordia, ſed contradictio, diſſenſio, ſeu briga. Leo enim & Leopardus, quæ ſunt animalia ſuperbiſſima, Draco etiam, & Elephas, quæ ſunt animalia maxima, ſibi inuicem cõtrariantur, & contra ſe pugnant & præliantur. Ad denotandum, quod inter maiores & ſuperiores, inter ſuperbos & elatos ſemper ſunt controuerſiæ ſeu lites Pro. 23. Inter ſuperbos ſemper ſunt iurgia. Iſtud potiſſime patet in ſtatu eccleſiaſtico & clauſtrali, vbi pro certo tãta eſt inflatura ſuperbiæ, quod vix inueniuntur aliqui, qui per charitatẽ, & timorẽ cum prælatis ſuis, vel etiam cum ſociis ſuis ſunt ligati, imo vnus cõtra alterũ, vt plurimum ſunt diuiſi, & occulte vel publice ſunt inflati. De quib. Matth. 12. Qui non eſt mecum, contra me eſt. Facile enim eſt, quod mali ſubditi murmurent contra prælatos, & quod mali latrent contra bonos. Vnde de Chore ſeditioſo & conſortio ſuo dicitur Num. 16. Ecce inquit Chore & Dathan, & Abyron conſurrexerunt contra Moyſen, & plerumq; accidit, quod ipſi boni contra prælatos leuiter laxant linguas, ſicut de Moyſe dicitur Num. 12. Locuta eſt Maria & Aaron contra Moyſen, qui, ſcil. erat frater eorum, ad denotãdum, quod detractio non parcit etiam fratri ſuo. Iſtud præcipue patet de fatuis & ſuperbis ſubditis, qui ſine cauſa ſuperiorib. ſe opponunt, ſimiles naui, quæ ſine remigibus contra impetũ fortis fluminis nititur aſcendere, quæ tamen inferius quandoq; vſque ad mare compellitur deſcendere. Sic illi, qui ſine cauſa ſuis ſuperioribus per ſuperbiã ſe opponunt, & qui malis gradib. ſuis volunt aſcendere ad honores, impetu & potentia ſuperiorũ finaliter deuincuntur, & ad mare, id eſt, ad tribulationum amaritudinẽ deducuntur. De quibus Eccl. 4. Noli reſiſtere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluuii. Iſta eſt ergo contrarietas ſu-
H perborũ. ¶ Quarto dico, quod eſt contrarietas inuidorum, ſeu detractorum. Sicut enim ſerpens qui naturaliter oblique reſpicit, ex ſua naturali complexione cõtrarietatẽ habet cum humana natura, in tantum, quod morſus eius hominẽ, quem mordet, occidit, ſic vere (chariſſimi) natura & cõditio detractorum ita eſt bonis viris contraria & nociua, quod ipſorum morſus, id eſt, detractoria verba aliis, quibus detrahunt, ſunt venena, occidunt enim per detractionem quicquid tetigerint lingua ſua, vnde Eccl. 33. Vnum contra vnum, duo contra duo. Iſtud eſt cõtra illud Eſa. 2. Non leuabit gens contra gentem gladium, nec exercebunt ſe vltra ad prælium. Gladium enim linguæ non debet alter contra alterum per detractionẽ leuare, nec ad prælium litigiorum debemus nos amplius exercere. Patet igitur, quod eſt quædã contrarietas detractorũ & inuidorum, quædam ſuperborum & inflatorum, quædã exactorum & auarorum, quędã peccatorum & peruerſorum, & hoc de contrarietate ſufficit quoad præſens, &c.

Contradicere, Contradictio.

Vide in expoſitiõe de diſcordia, & diſſenſione, &c. ſimilibus.

Contremiſcere.

Lege in titulis tremor, & timor.

Contriſtari.

Quia de triſtitia fit mentio in multis locis, ideo de contriſtatione parum dicam, hoc ſolum nota, quod ſicut ex verbis ſcripturæ reperio, quod eſt

Contriſtatio:
- Concuſſiui terroris,
- Compaſſiui doloris,
- Defectiui timoris,
- Turbatiui ſtuporis,
- Afflictiui laboris,
- Pungitiui mœroris,
- Damnatiui languoris ſeu rigoris.

Dicam igitur, quod eſt contriſtatio terroris concuſſiui, & iſta eſt illa, qua homo naturaliter contriſtatur de morte. Vnde ẽt Chriſtus ipſe in quantum homo dicitur timuiſſe Matt. 26. Cœpit cõtriſtari, & mœſtus eſſe, &c. Item eſt contriſtatio doloris compaſſiui, & hoc eſt quando quis condolendo contriſtatur de dolore & triſtitia aliena. De qua Dauid in Pſ. conqueritur, dicens Suſtinui qui ſimul contriſtaretur, & non fuit, qui cõſolaretur & non inueni. & 2. Reg. 6. Contriſtatus eſt Dauid, quia percuſſit Dominus Ozam. Et de morte etiam Abſolon dicitur 2. Reg. 18. quod contriſtatus fleuit, &c. Item eſt contriſtatio timoris defectiui, & hæc eſt contriſtatio vitioſa, quando, ſcil. homo ſine cauſa triſtatur. Vnde de illo iuuene, cui dominus conſuluit, quod omnia ſua daret pauperib. dicitur Lu. 18. quod contriſtatus eſt, qa diues erat valde. Item eſt contriſtatio ſtuporis turbatiui, & iſta eſt quando quis conſiderat mortẽ & infernum, & depoſita omni lætitia triſtatur, Vnde Dauid in Pſal. Contriſtatus ſum in exercitatione mea: & alibi. Tota die contriſtatus ingrediebar. Item eſt contriſtatio laboris afflictiui, & iſta eſt illa, quæ incurritur propter tribulationes terrenas. De qua in Pſal. Contriſtatus incedo, dum affligit me inimicus, & Io. 16. Mundus gaudebit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Sapiens tamen dicit Pro. 12. quod non contriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit. Item eſt contriſtatio mœroris pungitiui, quæ fit quando quis propter peccata ſua compungitur & triſtatur. De qua 2. Co. 7. Gaudeo quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Item eſt contriſtatio rigoris damnatiui, ſcilicet, triſtitia damnatorum. Ideo de anima damnata poteſt dici illud Baruch 4. Contriſtabitur & amputabitur exultatio multitudinis eius, & gaudium eius conuertetur in luctum, &c. Vide infra de triſtitia.

Contumelia.

Nota, quod contumelia idem eſt, quod iniuria, confuſio, verecundia. Nota A
ergo, quod inuenitur triplex contumelia, videlicet

Contumelia:
- Culpæ, quam mali faciunt,
- Miſeriæ, quam boni ſentiunt,
- Pœnæ, quam praui ſitiunt.

Prima eſt contumelia, quam committunt viri delinquentes, qui ſcil. peccando faciunt contumeliam ſibiipſis, ſicut de Sodomitis dicit Apoſtolus Rom. 1. quod tradidit eos Deus in deſideria, & in immunditiam, vt cõtumeliis afficiant corpora ſua in ſemetipſis. Secunda eſt, quam ſuſtinent iuſti patientes, & ſic dico, quod contumelia ſignat quamcunq; iniuriam temporalẽ, ſiue verbalem, ſiue realem. De verbali dicitur Pro. 20. Os ſtulti miſcetur contumeliis, & Pro. 22. Eiice deriſorem, & exibit cum eo iurgium, ceſſabuntq; rixæ & contumeliæ. De reali vero, corporali ſeu perſonali dicitur in perſona tyrannorum. Sap. 2. Contumelia, & tormento interrogemus eum. Et de malis vineæ cuſtodibus dicitur Matt. 21. quod ſeruos patrisfamilias affectos contumeliis occiderunt. Tertia eſt contumelia, quam incurrunt mali decedentes, ſcilicet, damnatio æterna, de qua Eccl. 6. Contumeliam malus hæreditabit, &c. Vide de iniuria.

Conturbare. Conturbatus. Conturbatio.

Nota, quod conturbatio nihil aliud eſt, quam mentis concuſſio cum timore A
permixto. Dicam igitur ſpiritualiter, quod triplex conturbatio reperitur generaliter in ſcriptura, videlicet,

Conturbatio { Iuſtorum, Malorum, Damnatorũ, } quæ eſt { virtuoſa, vitioſa, luctuoſa.

Prima eſt turbatio filialis timoris, Secunda eſt turbatio criminalis ſtuporis, Tertia eſt turbatio infernalis.

De turbatione virtuoſa dicitur Heſter. 11. Conturbata eſt gens iuſtorum timentium mala ſua. De conturbatione vitioſa dicitur in Pſal. Turbati ſunt omnes inſipientes corde. De conturbatione vero infernali & doloroſa dicitur Hie. 25. Bibent, & conturbabuntur, & inſanient à facie gladii, quem ego mittam inter eos. Igitur dicamus per ordinem, de qualibet conturbationum iſtarum. ¶ Eſt ergo conturbatio virtuoſa, & iſta eſt illa, qua iuſti B
in vita iſta turbantur, & qua ab inani lætitia refrenãtur. Fit enim quod nubes aſcendens in aerem, ipſum obfuſcat & turbat, & claritate priſtina ipſum priuat, quandoq; etiam aer pluuiam fundit & ſtillat, & terram turbatus irrigat, quam clarus antea feruoribus comburebat. Sic vere dico, quod nubes diuinæ gratiæ ſeu etiam alicuius conſiderationis profundæ, ſolet quandoq; aerem id eſt, puram conſcientiam viri iuſti aſcendere, & claritatem inanis lætitiæ ſolet tollere, conturbationem filialis timoris inducere, & pluuia lacrymarum terram proprii corporis irrigare, & ſic fit, quod terra iſta tempore conturbationis huiuſmodi virtutib. fœcundatur, quæ tempore claro, id eſt, tempore proſperitatis, & lętitiæ tẽtationib. vrebatur, vt ſic cuilibet bonæ animæ ſic turbatę dicatur illud Luc. 10 Martha, Martha ſollicita es, & turbais erga plurima. Et bñ dicit plurima, quia pro certo multa ſunt, quæ bonã conturbationẽ inducũt. Vnde nota, quod bonos cõturbat

Conſideratio ſuperni numinis,	id eſt	ipſius Dei,
Deſideratio æterni culminis,		æternæ gloriæ,
Præmeditatio æterni criminis,		vitiorum noſtrorum,
Reuerberatio externi turbinis,		tribulationis,
Aſſociatio hoſtilis agminis,		inimici,
Exterminatio vitalis luminis,		mortis,
Recogitatio fratrum examinis,		alienæ miſeriæ,
Determinatio Dei examinis,		iudicii,
Accumulatio orci grauaminis,		pœnarũ infernalium.

C

Turbat igitur cor deuotum Dei auctoritas conſiderata. Oculus enim turbatur reſpiciendo ſolem. Vnde Iob 23. dicitur. A facie illius turbatus ſum, & conſiderans eam timore ſollicitor. Ipſa etiam anima poteſt dicere cum Heſter, Heſt. 15. Conturbatum

est cor meum præ timore gloriæ tuæ, valde enim admirabilis es Domine,& facies tua plena est gratiarum. ¶ Item ipsum conturbat cœli fœlicitas desiderata. Ex maximo enim desiderio turbatur iustus, quia, scilicet, timens ne ibi possit attingere, de dilatione turbatur, sicut videmus, quod canis, Leo, vel accipiter turbatur præ desiderio prædæ suæ. De quo Dauid in Psal. videtur dicere: Memor fui Dei, & delectatus sum, sequitur. Anticipauerunt vigilias oculi mei, turbatus sum, & non sum locutus, & Lucæ 1. dicitur, quod Zacharias turbatus est videns Angelum, id est, considerans fœlicitatem Angelicam. Et illud Hester 11. Conturbatum est cor meum præ timore gloriæ tuæ, sup. non adipiscendæ. ¶ Item conturbat cor deuotum culpæ malignitas præmeditata. Consideratio enim proprii criminis turbationem & dolorem generat sapienti, fæces enim quæ sunt in vase, scilicet, conscientiæ, si ipsum moueri contigerit, mox turbatio timoris aderit. Pœnitens enim turbatur propter gratiam amissam. Vnde Psal. Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Propter sapientiam seu prudentiam prætermissam Psal. Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum deuorata est. Propter iniquitatem commissam. Psal. Torrentes iniquitatis conturbauerunt me. ¶ Item conturbat cor deuotum rerum diuersitas inquieta, scilicet, motus, & varietates fortunæ. Caput enim nouiter nauigantis turbatur, & venter turbatus ad vomitum concitatur, quando per fluctus maris huc atque illuc nauigium commouetur. Sic vere quando homo considerat & sentit in fluctibus huius vitæ motus fortunæ varios & diuersos, qui nunc eleuant, nunc deprimunt, nunc humiliant, nunc exaltant, merito conturbatur. Psal. Exaltatus autem humiliatus sum & conturbatus, in me transierunt iræ tuæ, & errores tui conturbauerunt me. ¶ Item conturbat cor deuotum mundi aduersitas multiplicata. Feruor enim aeris & temporis, vinum solet turbare in doliis, sic tribulationum feruores conturbationes ingerunt, & timores. Vnde in Psal. Fulgura multiplicauit, & conturbauit eos. Fulgura enim ardorem tribulationum designāt. Ad talem autem turbationem bonorum cooperantur tyranni, & mali tanquam instrumentum diuinæ iustitiæ Galat. 5. Vtinam abscindantur, qui vos conturbant. ¶ Item conturbat hominem hostis peruersitas iniuriosa, hoc est dictum, iniuria inimicorum tam spiritualium, quam temporalium, canicula enim sua mala influentia turbat aerem, sic mali turbant socios, & vicinos Psal. Conturbatus sum à voce inimici, & tribulatione peccatoris. ¶ Item conturbat hominem mortis acerbitas ineuitata. Puluis enim magnetis super carbones positus cum fumo suo ita turbat cerebrum, si in quatuor angulis domus ponatur, quod præ vertigine videtur homini, quod ipsa domus ruat, aut cadat, vt dicit Plinius. Sic dicam de puluere futuræ mortis, quia si in quatuor angulis domus cordis per considerationem ponitur, & quatuor nostris affectionibus, scilicet, omni gaudio vel timori spei vel amori apponitur, necesse est, quod caput mentis conturbetur, & quod ruina domus nostræ, id est, corporis nostri propinqua seu imminens videatur. Ideo dicebat Dauid in Psal. Cor meum conturbatum est in me, & formido mortis cecidit super me. ¶ Item conturbat hominem fratrum calamitas excogitata, scilicet, consideratio miseriæ alienæ. De elitropia enim legitur in lapidario, quod in aqua posita facit aerem turbari, pluuias fieri, & solem eclipsari. Sic quando videmus alios in aqua miseriarum positos, debemus per compassionem conturbari, & ab alacritate lætitiæ eclipsari, & ad pluuiam lacrymarum prorumpere & inclinari. Thren. 2. Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea, effusum est in terra iecur meum super contritione filiæ populi mei. ¶ Item conturbat cor humanum iudicii seueritas auctorizata, tonitruum enim solo auditu & incussione motus sui turbat vina in doliis, & oua in testis. Sic tonitruum, id est, terror futuri iudicii turbat cor, & hilaritatem mentis, Vnde Abac. 3. Audiui, & conturbatus est venter meus à voce, contremuerunt labia mea. ¶ Item conturbat hominem inferni pœnalitas determinata, sola enim visio turbulenti, & fluctuosi maris turbat oculos intuentis, & maxime quando homo est in fragili naui, & timet ibi submergi. Sic sola consideratio turbationis maris, id est, amaritudinis infernalis, vbi est fluctuatio, turbatio, & tribulatio sempiterna, turbat in homine oculum internæ considerationis, iuxta illud Psalm. Accinctus potentia, qui conturbas profundum maris, & sonum fluctuum eius, & illud Esa. 14. Infernus subtus conturbatus est. Turbat denique gehennæ pœna mente pertractata, mentem & oculos nauigantis, id est, cuiuslibet sapientis in fragili naui corporis constituti periculum intuentis Psal. Terrores tui conturbauerunt me. Isti sunt ergo nouem modi, quibus iusti merito conturbantur, & quibus ab inani lætitia retrahuntur, & sic dico,
D quod est quædam conturbatio virtuosa. ¶ Secundo, dico, quod est quædam conturbatio vitiosa, & ista est, qua quis sine causa tristatur, irascitur vel turbatur. Teste enim Senec. Turbatio non cadit in perfectum virum, & causam allegat, quia mala huius vitæ non sunt proprie mala, sed potius imagines sunt malorum. Vnde in Psal. Veruntamen in imagine pertransit homo, sed & frustra conturbatur. Conturbantur ergo mali ratione

Diuinæ correctionis, / Terrenæ possessionis, / Auaræ affectionis, / Futuræ damnationis. } cum { immittitur, / amittitur, / accenditur, / attenditur.

¶ Turbat ergo malos immissa Dei correctio. Vnde loquens domino Dauid in Psal. dicit sic. Fulgura coruscationem, & dissipabis eos, emitte sagittas tuas, & conturbabis eos. Item conturbat illos amissa rerum possessio, valde enim turbantur mali quando perdunt, vel timent perdere bona sua. Vnde audito, quod Rex Iudæorum natus esset, Herodes Rex turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo, timebat enim Herodes amittere regnum suum. Item turbat malos accensa seu inflammata affectio, auarus enim semper est turbatus, & nunquam quietus Prouerb. 15. Conturbat domum suam, qui sectatur auaritiam. Item conturbat malos attenta seu cogitata damnatio, quia, scilicet, mali pœnitere nolentes, & per consequens de cœlesti gloria desperantes, merito conturbantur. Vnde Psal. Fundamenta montium conturbata sunt, & commota sunt quoniam iratus est eis, scilicet, Dominus. Iudith 14. Turbati sunt animi eorum valde. Hæc est ergo conturbatio vitiosa. ¶ Tertio dico, quod est conturbatio dolorosa, & ista est illa, quam mali sustinent in inferno, ibi enim omnia sunt turbata, & nihil prorsus pacificum aut quietum, nec etiam ordinatum, vnde illud prædictum Esa. 14. Infernus subtus conturbatus est, & 1. Mach. 3. Conturbati sunt omnes operarii iniquitatis. Et nota, quod ibi turbabuntur

Principes, / Auari, / Rixosi, / Superbi, } qui nunc { dominantur, / cumulantur, / inflammantur, / eleuantur.

De principibus dicitur Dani. 5. Rex Balthasar satis conturbatus est. De auaris dicitur in Psal. Viderunt te aquæ Deus, & turbati sunt abyssi, id est, auari. De iracundis dicitur Hie. 51. Viri bellatores conturbati sunt. De superbis dicitur Esa. 5. Conturbati sunt montes, &c. sufficit. Vide infra de Timore, & tristitia, & tremore, & similibus.

Conuallis.

Potest significare statum humilitatis, & perfectæ religionis, statum prosperitatis & terrenæ possessionis, statum mentalis & internæ cogitationis, statum pœnalitatis & æternæ damnationis, statum fœlicitatis & supernæ saluationis. Est igitur conuallis perfectionis, scilicet, Ecclesiæ vel religionis status, vbi, scilicet, fontes gratiarum abundant Psal. Qui emittis fontes in conuallibus, inter medium montium pertransibunt aquæ. In ista enim conualli A

Abundat { Puritas, / Æquitas, / Probitas seu bonitas.

De puritate dicitur Cant. 2. Ego flos campi, & lilium conuallium. De æquitate dicitur Baruc. 5. quod Deus constituit valles replere in æqualitate terræ. De bonorum operum probitate, & fertilitate dicitur Cant. 6. Descendi in hortum meum, vt viderem poma conuallium. Item est conuallis mundanæ possessionis. Vnde Num. 14. dicitur, quod Amalechitæ, & chananęi habitant in conuallibus. In ista conualli transeunt omnia sine statu Iob 6. Sicut torrens, qui raptim transit in conuallibus. Item est conuallis cogitationis. Hier. 2. Vide vias tuas in conualli, scito quid feceris. Item est cōuallis infernalis damnationis 4. Reg. 23. Vasa combussit in valle Cedron. Item est conuallis supernæ consolationis. Vnde Genes. 18. Apparuit Deus in conualle Mambre Abrahæ, &c. Vide infra de Valle.

Conuenire. Conuentus.

Nota, quod conuenire idem est, quod A simul cohabitare seu venire, Et inde conuentus, id est, simul viuentium cœtus. Nota ergo, quod conuentus signat societatem, congregationem, cohabitationem, & coniunctionem & vnitatem. Cum igitur sit dare societatem bonā & malā, Notabo quod

Conueniunt { Boni, vt simul maneant / Mali, vt simul bonis noceant, / Damnati, vt mala subeant, / Beati, vt bonum habeant.

¶ Et sic dico, quod est conuentus bonus, virtuose degens, conuentus malus vitiose agens, conuentus pessimus, dolorose lugens, conuentus optimus, gaudiose vigens. Est igitur conuentus bonorum, & virtuosorum. Iusti enim in hac vita vnum collegiū faciunt, & conuentum, quia, scilicet, omnes in fide & charitate conueniunt, & simul charitatiue libenter habitant, atq; viuunt. Video enim quod animalia & volatilia eiusdem speciei simul solent conuenire, & simul naturaliter habitare, sicut de ciconiis legitur, quod in Asia patentibus campis semel in anno conueniūt

& quasi

& quasi inter se commurmurantes, & colloquentes consilia sua faciunt, illam vero, quæ vltima venit puniunt, verberant, & occidunt, sicut dicit Pli. l. 10. c. 23. Sic vere boni solent certis anni temporib. pro negociis publicis conuenire, & de vtilitatibus communibus simul consulere, & tractare, tardos vero & negligentes debent acerbiter castigare. Cuius exemplum narrat Iulius Cæsar, quod mos apud Gallos esse solebat, quod quando ad prælium conueniebant, illum, qui veniebat vltimus occidebant, quod fiebat eo, quod quilibet libentius conueniebat, & ad Diem condictam celerius, & citius se præparabat, quo possumus satis concludere, quod ad bonos conuentus celebrandos quilibet debet accelerare, & ad congregationes seu societates honestas & vtiles conuenire 1. Mac. 5. Conuenit Ecclesia cogitare quid facerent. Notabis ergo, quod boni conuenire solent

Ad { Ecclesiam, ad Deo seruiendum,
Bella, ad hostes expugnandum,
Capitulum, ad ducem eligendum,
Mensam, ad simul conuiuandum,
Funera, ad simul lamentandum,
Sermonem, ad bonum audiendum. }

Igitur conuenire debemus in Ecclesia, vt Deo seruiamus 1. Esdræ 10. Cōuertunt viri Iuda, & Beniamin in Hierusalem. ¶ Item conueniendum ad prælium, vt malos deuincamus, & puniamus. Vnde Iudic. 20. dicitur, quod omnes anguli populorum, & omnes tribus Israel conueniunt, scilic. contra Gabaonitas pro scelere in vxorem Leuitæ commisso. ¶ Item conueniamus ad capitulum, vt culpas corrigamus, vel etiam vt ducem eligamus, quod potissime pertinet ad religiosos & ecclesiasticos. Vnde de electione principis vel prælati dicitur 2. Paral. 10. illuc enim cunctus Israel conuenerat, vt constituerent regem. ¶ Item conueniendū est ad conuiuium, vt simul comedamus scil. ad conuiuiū Eucharistiæ. Ideo Apostolus reprehendit contrarium facientes 1. Cor. 11. dicens sic conuenientibus vobis in vnum, iam non est dominicam cœnam manducare. ¶ Item conueniendum est ad funera, vt simul defleamus. sicut Iud. 11. dicitur, quod propter mortē & immolationem filię Iephthæ singulis annis filiæ Israel venerūt ad plorandū. ¶ Itē conuenire debemus ad sermonē, vt legem audiamus. Vnde Luc. 5. Conueniebant turbæ multæ, vt audirent Iesum, & Actor. 13. Conuenit vniuersa ciuitas audire Paulum. Ista est ergo conuen-
C tio vel conuentus bonorū & virtuosorum. ¶ Secundo dico, quod est conuentus malorum & vitiosorum. Mali enim conueniunt

Contra { Deum, dum peccant viliter,
Proximum, dum nocent acriter,
Seipsos, dum cadunt turpiter. }

Item conueniunt ad eligendum malos, vt habeant fautores,
Ad deponendum bonos, ne habeant correctores,
Ad deprimendum pauperes, ne habeant accusatores. Item

Conueniunt ad { gaudendum inaniter,
viuendum rapaciter,
nocendum crudeliter & voraciter. }

Quod conueniant contra Deum, patet Psal. Principes conuenerunt in vnum aduersus dominum. ¶ Item quod conueniant contra proximos, patet Num. 20. Conuenerunt aduersus Moysen & Aaron. ¶ Item quod conueniant contra seipsos, patet Iosuæ 22. Conuenerunt in Sylo, vt dimicarent. ¶ Item quod conueniant ad malos eligendum & promouendum, patet Dan. 3. quod edictum exiit à Nabuchodonosor rege, vt omnes conuenirent ad dedicationem statuæ aureæ, id est, mali & inutilis prælati, diuitis tamen & auari. Et de Dauid tunc raptore & fugitiuo dicitur 1. Reg. 22. quod conuenerunt ad eum omnes, qui erant in angustia, & qui premebatur ære alieno, & factus est eis princeps. ¶ Item quod conueniant ad conspirandum contra bonos, patet Act. 4. vbi dicitur. Conuenerunt enim aduersus puerum tuum sanctum Iesum. ¶ Item quod conueniant ad opprimendum cunctos, patet Iosu. 11. vbi dicitur, quod omnes reges Amorrhęorū conuenerant contra filios Israel. Et Ezech. 39. dicitur, Dic omni volucri, & vniuersis auibus, & cunctis bestiis agri conuenite, præparate, & concurrite, vt comedatis carnes. & bibatis sanguinē agnorum, arietum, & hircorū fortiū terræ, principū & tribunorū, &c. Sufficit de verbo in titulis conuenire. Vide de societate, & congregare.

A Conuerti. Conuersus. Conuersio.

Nota, quod conuerti idem est, quod complete verti, & sic dico generaliter loquendo, quod

Conuertitur { Deus admirabiliter,
Iustus lacrymabiliter,
Impius detestabiliter,
Mundus variabiliter. }

Dicam primo, quod est conuersio Dei, quæ est mirabilis, de qua dicitur in Psal. Deus tu conuersus viuificabis nos, & plebs tua lætabitur in te. Item est conuersio iusti, quæ est laudabilis Ionæ 3 Couersi sunt de via sua mala. Item est conuersio impii, quæ est damnabilis Ps. Conuertentur ad vesperam, & fa. patien. vt canes. Item est conuersio mundi seu fortunæ, quæ est mutabilis, vnde Sap. 19. Agrestia in aquatica conuertebatur. ¶ Dico ergo primo, B
quod inuenitur conuersio Dei cunctis mirabilis, quamuis enim Deus sit immutabilis & æternus iuxta illud Mala. 3. Ego dominus qui non mutor. Fiunt tamen in ipso respectu exteriorum creaturarum aliquæ mutationes. Sol enim quamuis de sui natura immutabilis sit, nec vnquam perdat suam propriā claritatē, quantum ad nos tamen mutabilis inuenitur, & in variam conuertitur claritatem vel qualitatem, quia, scil. propter interpositionē nubium nunc est clarus, nunc turbidus, nunc videtur rubeus, nunc obscurus. Sic vere de Deo, quia iste est, qui in se immutabilis est, secundum tamen quod nubes, id est, homines erga eum diuersimode disponuntur per vitia vel per virtutes ipse erga eos diuersimode conuertitur, disponitur, & mutatur Ioel 2. Sol conuertetur in tenebras, & luna in sanguinem. ¶ Dicam igitur, quod inuenitur duplex conuersio, scili. quædam gratiosa, & quædā rigorosa. Gratiosa est illa, qua conuertitur Deus in hominē, carnem assumendo, sed hoc vt dicit Anast. non cōuersione diuinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum. Sicut enim secundum fabulas Iupiter se conuertit, & mutauit in taurum candidissimū, vt puellam Europam posset rapere, & vltra mare in insulam Cretam portare, sicut ponit Ouid. sic Deus mutauit se in hominem candidum, id est, innocentē, & ad modum tauri seipsum domino immolandum, vt puellā Europam, id est, animā rationalē acquireret, & vltra mare huius fluctuosæ vitæ ad regnum suum propriū. s. ad cœli gloriā transportaret. & talē conuersionē petebat Dauid in Ps. Domine Deus conuertere de cœlo, respice & vide, & visita vineam istam, conuertere (dico) supp. in hominem, & reuera Christus sic conuersus contulit isti rationabili puellæ, scilicet, humanæ animæ multa bona, quia, scilicet, ipsam

Viuificauit, gratiam infundendo,
Pacificauit, cum Deo concordando,
Lætificauit, benigne consolando,
Tutificauit, à pœna liberando,
Purificauit, à culpa eruendo,
Rectificauit, à malis corrigendo.

Cōuersus enim in carnem fuit morientium viuificator Ps. Deus tu conuersus viuificabis nos. Ipse enim de se dicit, quod ipse est via, veritas, & vita. Item factus est discordantiū pacificator Num. 6. Conuertat dominus vultū suū ad te, & det tibi pacem. Item factus est tristium seu desperantium lætificator Psal. Et conuersus consolatus es me. Item fuit periclitantium, seu pereuntium liberator seu tutificator Psal. Conuertere domine, & eripe animam meam. Item fuit peccantium purificator, seu renouator, vnde Lu. 22. Conuersus Iesus respexit Petrum, qui, scilic. statim pœnitens fleuit amare. Item fuit delinquentium castigator, corrector, seu mortificator Lu. 9. Cōuersus increpauit illos, & Mat. 16. Conuersus dixit Petro. vade retro sathanas. Ista est ergo Dei conuersio C
gratiosa. ¶ Secundo dico, quod est conuersio Dei rigorosa, & ista est quando Deus, qui de se pius & misericors est, conuertitur nobis in seuerum propter nostra peccata. Deus enim similis est cuidam monstro marino dicto Abites, de quo dicit Arist. quod formam, figuram, & conditionem mutat. Cum enim primo sit animal aquaticum, & in aqua habitet, atq; viuat, lapsu temporis fit, quod mutata forma membrorum, & conditione, de aquatico animali conuertitur in terrestre, & est tunc nō in aquis habitans, sed in terra. Talis est Deus, quia vere dato; quod ipse sit fluuialis & aquaticus, id est, pius, dulcis & benignus, & aquis misericordię à principio assuetus, quod patet 1. Cor. 2. vbi ipse dicitur pater misericordiarū, & Deus totius consolationis, ita quod sibi potest dici illud Ps. 76. In mari via tua & semitæ tuæ in aquis multis, nos tamē pp peccata nostra sumus occasio, quod mutata propria qualitate nobis cōuertatur in terrenū, id est, in durū iudicē & seuerum, vnde Esa. 63. dicitur de peccatorib. quod ipsi ad iracundiam prouocauerunt, & afflixerunt spiritum sancti eius, & conuersus est eis in inimicum. Nota, quod Deus ipsis conuertitur in

Subuersorem, qui eos destruit,
Exactorem, qui bonis exuit,
Derisorem, qui eos arguit.

Dico ergo. ꝙ Deus sit cōuersus solet malos dire subuertere Iosu. 24. Si dimiseris dominum, & seruieris diis alienis, conuertet se & affliget te, atq; subuertet. Item solet malos bonis exuere, scil. bonis terrenis per sterilitatem & famem Ose. 2. Conuertam me, & sumam frumentū meum in tempore suo. Item sic conuersus solet malos dire confundere, & arguere Matt. 16. Conuersus Iesus dixit Petro: Vade retro Satanas, scandulum mihi es. Ista est ergo Dei conuersio, quæ quandoq; est rigorosa, & aliquoties amorosa seu gratiosa. Patet ergo, quod est conuersio Dei, quę est mirabilis. ¶ Secundo principaliter dico, quod est conuersio iusti, quæ D
est laudabilis, & ista est quando homo de malo conuertitur in bo-

bonum,& de bono in optimum,& iſtam conuerſionem petebat Dauid cum dicebat in Pſ. Domine Deus conuerte nos,& oſtende faciem tuam,& ſalui erimus. Multæ enim conuerſiones fiunt in rebus per ignis &caloris operationem,quia,ſcil. cinis conuertitur in vitrum,lapis in metallũ,flos in fructum.Sic vere quando calor Spiritus S. & ignis contritionis interius operatur, neceſſe eſt,vt homo,qui eſt flos in ingreſſu,lapis in progreſſu, cinis in egreſſu,in fructũ metallum & vitrũ,id eſt,in perſonã fructuoſam, ſolidã & honeſtam per pœnitentiã conuertatur. Raſis etiam in quodam lib.de ſecretis membrorũ animaliũ dicit,quod cor hominis,qui moritur de veneno,nunquã poteſt in igne comburi,& ideo ſi nouem annis teneatur in igne,in lapidẽ conuertitur preciosũ,qui valet mirabiliter contrã venena, & valet ad victoriã obtinendã.Vnde narrat Alexandrum talem lapidẽ habuiſſe,quẽ cum ſemel ſe balneaturus in flumine, dimiſiſſet in ripa, ſtatim affuit ſerpens, qui lapidẽ proiecit in fluuium, quaſi inuidens(vt ait)quod haberet tantã potentiã in venena.Sic vere dicam quod ſi ille, qui veneno peccati mortalis mortuus eſt, in igne contritionis diutius teneatur,ſæpe fit,quod in precioſum lapidẽ,id eſt, in virum iuſtum & perfectum conuertitur, & mutatur,cuius virtus & perfectio venenis, id eſt,vitiis inimicatur, & ad victoriam contra hoſtes ſpirituales,id eſt,cõtra dæmones operatur. Exemplum de Paulo,qui primo fuit ſicut cor vitiis venenatum, & tamen poſtea factus eſt lapis contra vitia precioſus Pſal. Iordanis conuerſus eſt retrorſum. Ideo ad talem cõuerſionem inuitamur Ioel 2.vbi dicitur. Conuertimini ad me in toto corde veſtro,in ieiunio,& fletu, & planctu. In quibus verbis nota quatuor,quæ ſunt neceſſaria ad veram conuerſionem. ❡ Nam requiritur,vt

E Caueas ſtatum inficientem(Ideo inquit conuertimini)
Videas fructum allicientem(ad me,id eſt,ad Deum)
Habeas actum perficientem(in toto corde veſtro)
Teneas modũ perficientem(In ieiunio & fletu,& planctu.)

Igitur cõuertamur,quia ſtatus inficiens debet retrahere,fructus alliciens debet attrahere, virtus perficiens poteſt proficere,modus perficiens poteſt perficere. Igitur ſi vis bene conuerti,ſtatum inficientem debes refugere, quod oſtenditur cum dicitur,conuertimini.Conuerſio enim ad vnum terminũ,eſt fuga ſeu receſſus ab altero, & ideo ſi ad Deum ſeu ad virtutes conuertimur,oportet,quod ante omnia à vitiis auertamur Hier.3.Conuertimini filii reuertentes Eſa.30.Conuertimini ſicut in profundum receſſeratis. Homo enim qui habet faciẽ conuerſam ad locum aliquem horribilẽ &infectum,libenter conuertit éam ad partẽ oppoſitam,ſanam,delectabilem,atq; mundam. Cum igitur ſtatus peccati ſit de ſe fœtidus & infectus, iuſtum eſt, quod abhorreatur, & quod mens ad ſtatum mundum & floridum gratiæ & virtutum celeriter conuertatur.Igitur nota,quod

Conuerti debes {
ab iniqua cogitatione,
ab inepta operatione,
à carnali delectatione,
à malorum imitatione.
}

❡ A mala dico cogitatione Zach.1. Conuertimini à cogitationibus veſtris peſſimis.Item à vana operatione Hier.35. Conuertimini à via veſtra peſſima, & bona facite ſtudia veſtra. Item à carnali delectatione Ionæ 3.Conuertatur vir à via ſua mala, & operiantur ſaccis homines,& iumenta. Item à malorum imitatione Baru.3 Conuertimini ab iniquitate patrum veſtrorũ, quos ſupple vos imitamini. Patet ergo, quod ſtatum inficientem debes

F refugere. ❡ Secundo ſi bene conuerti deſideras,fructum allicientem debes aſpicere,ſcilicet,ipſum Deum(Ad me inquit)Ipſe enim Deus &ſtatus virtutis eſt ſimilis adamanti ſeu magneti,ad quem propter ſuam attractiuam virtutem ferrum naturaliter ſe conuertit.Sic vere dico, quod cor humanũ debet ſe naturaliter conuertere ad dominum, & ſe ad eius beneplacitum inclinare tanquam ad terminum allectiuum,perfectiuum,& attractiuum.Ad me inquit Oſeæ 12. Tu ad Deum tuum conuertere miſericordiam & iudicium cuſtodi,& ſpera in Deo tuo ſemper. Et nota, quod nos debemus conuerti

Ad dominum ſicut ad {
Benefactorem,
Caſtigatorem,
Suſtentatorem,
Informatorem,
Stimulatorem,
Medicatorem,
Retributorem.
}

❡ Ipſe eſt enim benefactor clementiſſimus Ioel 2. Conuertimini ad dominum Deum veſtrum, quia benignus & miſericors eſt. Item quia eſt caſtigator,ſeu corrector ſeueriſſimus,vnde ipſe eſt, qui dicit Prou.1. Conuertimini ad correctionem meam. ❡ Item quia ipſe eſt ſuſtentator ſtabiliſſimus Oſeæ 14. Conuertere ad dominum Deum tuum, quoniam corruiſti in iniquitate tua.q.d.conuertere,quia ipſe eſt ſuſtentator ne corruas. Item quia ipſe eſt informator ſagaciſſimus. Mal. vl. Conuertimini, & videbitis quid ſit inter iuſtum & impium. Item, quia eſt ſtimulator acerbiſſimus,dicente Pſal. Niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum vibrauit,arcum ſuum tetendit, & parauit illum. Item quia ipſe eſt curator medicator ſecuriſſimus,vnde ipſe dicit Eſa. 45. Conuertimini ad me,& ſalui eritis.Item ipſe eſt retributor ſeu compenſator ęquiſſimus& iuſtiſſimus vnde dicit Zac.1.Cõuertimini ad me & ego conuertar ad vos, ad iſtum igitur conuerti debemus ſicut ad terminum allicientem & attrahentem, quem debemus aſpicere(ad me inquit.) ❡ Tertio inquit ſi vis conuerti,dico, quod

G actum ſufficientẽ debes perficere.In toto inquit corde veſtro.Duplex enim eſt conuerſio ſecundum logicos, ſcil. per accidens ſeu ſecundũ quid,& conuerſio ſimplex. Prima eſt conuerſio non in toto,ſed ſolum in parte.Secunda vero cõuerſio eſt in toto,quando,ſcil.totum conuertitur in totum. Et iſta eſt differentia inter naturã & artem,quia,ſcilicet,natura totum conuertit in totum, ars vero partem conuertit in partẽ:natura quando conuertit aliquid,facit conuerſionẽ intus &extra,ars vero ſolummodo extra, ſicut patet quando natura,& pictor formant hominẽ. Quia,ſci. quando natura format hominem, non ſolum format exteriora, imo etiam interiora, ars vero ſolum conuertit materiã in exteriora. Alchymiſtæ enim per artem ſuam nõ faciunt (vt communiter)veras cõuerſiones,nec totales metallorum,imo ſolum ſuperficiales mutationes, natura autem quando de terra facit aurum,totum conuertit in totũ.Reuera ſic dico,quod aliqui ſunt, qui magis volunt imitari artem, quam naturam, magis in conuerſione ſua facere ficta, quam vera,magis conuertere partem, quam totum,ſicut ſunt illi,qui nihil curant de toto homine cõuertẽdo,ſed ſolum de parte,id eſt,de vno vitio, dimiſſis aliis,corrigendo, qui bene conuertunt exteriorem conuerſationem,ſed nunquam interiorẽ affectionẽ,& cogitationem : & etiam more alchymico ipſorum conuerſio nõ eſt durabilis, ſed magis tranſitoria, & inanis. Sicut enim aurum alchymicum prima facie videtur vere conuerſum,in igne tamen pluries poſitum, & cineritio applicatũ,ceſſat illa conuerſio,& reuertitur corpus primum, ſic ſunt multi,qui dato quod videantur in aurum,id eſt, in viros iuſtos conuerſi, ignis tamen tentationis & tribulationis probabit penitus,ſi ſint veri,quia,ſcilic. primum metallum redibit, in quantum picta,& introducta forma,& conuerſio deficiet,& homo in id,quod fuerat ſe conuertet Pſ.Conuerſus ſum in ærumna mea,dum configitur ſpina,id eſt, conuerſus ſum iterum ad primam ærumnam iniquitatis dum configitur ſpina tentationis & aduerſitatis.Oportet ergo,quod præmeditando, non per artem, ſed naturã ad Deum conuertamur,& quod in toto corde totaliter immutemur(In toto inquit corde tuo)Oſe.11.Conuerſum eſt in me cor meum pariter Pſ. In toto corde meo exquiſiui te.Patet ergo quomodo in conuerſione tua actum ſufficientẽ debes perficere(in toto inquit.) ❡ Quarto dico, quod in tali conuerſione H

modum conuenientem debes perquirere qui,ſcil. modus oſtenditur cum dicitur. In ieiunio,& fletu & planctu. Dicũt enim naturalium ſcrutatores,quod ſerpens melius antiqua pelle exuitur &ad iuuenilem ætatem conuertitur,quando primo die ieiunat, & tandem in aquę profluuio balneatur:ſic debet &pœnitẽs,quia ſcil.in conuerſione debet modũ congruum quærere,qui,ſcil. eſt ieiunio abſtinentiæ,& balneo fletus & lacrymæ vacare. Sic enim pellis antiquorũ vitiorum deponitur, & virtutũ nouitas reparatur (In ieiunio inquit & fletu.) Vnde de rege Ezech. legitur, quod conuerſus ad parietem fleuit amare.Parietem dico,id eſt,congeriem vitiorũ 4.Reg.20. vide infra de ieiunio, & fletu, & planctu, de quibus omnibus dicitur figuraliter Ionæ 3.& Homines & iumenta,pecora & boues non guſtent quicquam, nec paſcantur, nec aquã bibant,ſed operiantur ſaccis & clament ad dominũ in fortitudine,& cõuertatur vir à via ſua mala,& ab iniquitate,quę eſt in manu ſua. In qua figura poſſum aduertere, quod in conuerſione noſtra eſt ſapientia ſeu prudentia,quæ diſcutiat. (Homines)miſericordia ſeu clementia,quæ ſubueniat(iumenta quę dicuntur à iuuando.)Temperantia,quæ reiiciat,ſcilic. ſuperflua. (Pecora,quæ,ſcil.contenta ſunt herba) patientia, quæ ſubiiciat, abſtinentia quę non glutiat.(Non paſcantur nec bibant nec guſtent,&c.)Pœnitentia, quæ conficiat (operiantur ſaccis) oratio, quæ alliciat(clament inquit)deuotio,quæ ſufficiat(ad dominum inquit in fortitudine)diſcretio,quæ reiiciat,ſcilicet, omnia vitia (conuertatur inquit vir à via ſua mala.) Iſta enim ſunt neceſſaria ad moralẽ conuerſionẽ,videlicet Sapientia circumſpectiua (homines inquit,qui.ſ.rationẽ habent) Mal.3.Conuertimini,& videbitis,quid ſit inter iuſtũ & impiũ,inter ſeruientẽ Deo & non ſeruientẽ ei.Item clementia ſeu miſericordia coadiuuatiua(iumenta inquit, quæ à iuuando dicuntur) vt quilibet talis dicat illud Hie.12.Conuertar,& miſerebor eorum.Item temperantia refrenatiua(pecora inquit)quæ,ſcil.modica herba contenta ſunt,nec delitias ſuperfluas quærunt. Sic nec debet facere pœnitens vel conuerſus Act.15.Qui ex Iudęis conuertuntur,abſtineant ſe.Item patientia toleratiua(boues inquit)qui,ſc.ſunt patientes laboris;

vnde

vnde de fortitudine vini dicitur 2.Esdr. 3.Mentem in securitatem vertit.Fortitudo enim est patientia quæ secundum Sen.dolorum remediũ est.Item abstinentia maceratiua,non pascantur(inquit) nec gustent Ps.Conuertantur ad vesperam,& famẽ patientur.Itẽ pœnitẽtia castigatiua(Operiantur inquit saccis)Eze.18.Conuertimini & agite pœnitentiã.Item deuotio meditatiua.(Ad dominum inquit)Ose.14.Conuerte Israel ad dñm Deũ tuũ. Item oratio supplicatiua(clamẽt inquit)Iob.4.Voca ergo si est qui tibi respondeat, &ad aliquem sanctorum conuertere,supp. ad eum deprecandum.Item necessaria est discretio mali declinatiua. Conuertatur inquit vir à via sua mala & iniquitate,&c. Baru.3.Conuertemur ab iniquitate.Si vis concordare vocaliter, vide in aliis tit.s.de homine,boue,iumento,&c.similia, sic ergo patet modus nostrę conuersionis,qui.s.fit cum adhibitione virtutũ, per quas scil. homo de peccatore conuertitur in perfectũ, & de misero in beatum,dicens finaliter animæ suæ illud Ps. Conuertere anima mea in requiẽ tuam, quia dominus benefecit tibi. Sic igitur patent quatuor,quę ad nostram faciunt conuersionẽ.s.modus suppletus,actus cõpletus, fructus attrahens,vitium retrahens.Conuertimini ergo in toto corde vestro,&c. & sic dico,quod est conuersio iusti,quæ est laudabilis. De qua Hest.10. Fons paruus creI uit in fluuium,&in lucem solemq; conuersus est.¶Tertio principaliter dico,quod est conuersio impii, quę est damnabilis,&hęc est conuersio mala,quando.s.bonus conuertitur in malum,malus vero in pessimum transformatur, in aliquib. enim prodigiis secundũ Pli.l.17.c.25.factum est,quod oliua conuersa est in oleastrum,fructus fici,qui albi esse debuerant.conuersi sunt in nigrũ, sapor dulcis in acerbum. Sic pro certo fit quotidie in moribus, quia.s.oliua in oleastrum conuertitur, quando pius in impium, fructuosus in infructuosum mutatur, album nigrum efficitur, quando munda conuersatio in infamem transformatur: dulcis etiã fit acerbus,quando benignus & obediens fit proteruus.vnde de mala conuersione istorũ dicitur in Ps.Conuersi sunt in arcum prauum.Isti enim qui cõuertuntur in malos,omnia cõuertuntur istis in mala, sicut de homine leproso vel venenoso,quib. omnia nutrimenta quæ recipiunt,conuertuntur in corruptã materiam & venenum. Sic vere omnia temporalia conuertuntur in malorum venena,& detrimenta, cum ipsis vti nesciant nisi in mala opera & peccata.Vnde Eccl.39.Aqua,ignis,ferrum,sal,lac,mel,botrus vuæ,oleum,& vestimẽtum, hæc omnia sanctis in bona,impiis vero & peccatoribus,in mala conuertuntur.De conuersione ergo malorum nota,quod mali

Conuertuntúr in {
Fœtentes & luxuriosos,
Tumentes & præsumptuosos,
Frementes atque furiosos,
Ardentes & ambitiosos,
Pallentes & rubiginosos,
Ignorantes & obliuiosos.

Et sic dico,quod est conuersio fœdæ luxuriæ, & sic fuerũt conuersi socii Vlyssis à Circe maga,qui per quẽdam potum conuersi fuerunt in porcos, qui,scilicet, potus deliciarum facit homines carnales & immundos. Ps. Conuertit aquas eorum in sanguinẽ. Item est alia cõuersio vanæ superbiæ.Vnde ista est mutatio Hippomenis, & Athlantis, qui à Cybile cõuersi sunt in Leones, qui & currui Cybiles sunt alligati,& subiugati,secundũ fabulas Ouidii,lib.10.fab.11.Sic mali conuertuntur hodie in Leones,id est,in crudeles homines,& superbos, curribus,id est,pompis & strepitibus sæculi assuetos. Vnde de rege Manasse, qui interpretatur obliuiosus,dicitur 4.Reg. 21. quod conuersus ædificauit ecclesiã. Iste est superbus,qui præ cæteris Dei,& sui obliuiscitur,quia, scilicet,iste semper ad excelsa negocia machinatur. Item est cõuersio diræ iracundiæ & inuidiæ, similis Hecubæ reginæ Troianæ, quæ in canem fingitur conuersa propter rabiem & furorem,Psa. Conuertit cor eorum, vt odirent populum eius, & dolum facerent in seruos eius,& in Ps.Conuertit in sanguinem flumina eorum.Sanguis enim crudelitatem signat. Item est conuersio auaritiæ,& ista conuersio similis est Æsculapio,qui à poetis conuersus fingitur in draconem. Draco enim ignem spirans,auaros signat Esa.34. Conuertentur torrentes eius in picem ardentẽ,&c. Item est conuersio inhonestę apparentiæ, & illa est conuersio secundum fabulas à sole, cuius ales de albo fuit conuersus in nigrum Hier. 30. Conuersæ sunt vniuersæ facies in ærugine. Item est conuersio ignorantiæ,& ista est conuersio diei in noctem.Iohel.2.Sol conuertetur in tenebras.Talibus ergo sic male conuersis dicitur Iob.17.Conuertimini omnes vos, & venite,& non inueniam in vobis vllum sapientem. Et pro certo isti de ista mala conuersione venient ad peiorem,scil. ad pœnam æternã.De qua in Psal. Conuertantur peccatores in infernũ,omnes gentes,quæ obliuiscuntur Deum. Patet ergo quomodo est conuersio impii,
K quæ est damnabilis. ¶Quarto dico,quod est conuersio mundi, quæ est mutabilis.omnia enim quæ in mũdo sunt, siue sint prospera siue aduersa, in continua mutatione & conuersione sunt.

Mundi enim gaudia conuertuntur in tristitiam,mundi verò tristitia conuertitur quandoq; in lætitiam, de conuersione mundi gaudiorum dicitur 1. Mac. 9. Conuersæ sunt nuptiæ in luctum. De conuersione autem mundi aduersorum,quę,scil.ipsis pauperibus & depressis finaliter conuertentur in gaudia, dicitur in Ps. Conuertisti planctum meum in gaudiũ mihi, concidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia. Et sic ergo patet,quod multæ sunt conuersiones.¶Sed adhuc nota,quod conuerti idem L est, quod in contrarium verti, & ideo spiritualiter ille perfecte conuertitur,qui à malis conditionibus in contrarium vertitur, & mutatur.Conuersio autem (vt communiter)in bonum signat, conuerti enim debemus, id est, à malo ad bonum perfecte seu complete mutari,& conuerti.Sicut enim videmus,quod omnia, quæ sunt,vertuntur & mutantur,sicut patet in terra, quæ de sicca conuertitur in floridam, de sterili in fœcundam, sicut etiam patet de tempore, quod de hyeme vertitur in æstatem,de turbulentia in serenitatem,sicut etiam patet in cœlo,quod de oriente vertitur in occidentem, de obscuritate in claritatem,sic pro certo(charissimi) nos debemus moraliter mutari, & de malo ad bonum conuerti,& de vitiis ad virtutes reduci. Vnde Ionæ 3. Cooperiantur saccis homines & iumenta, & clament ad dominum in fortitudine,& conuertatur vir à via sua mala. Exponamus ergo illud Esa.29. In modico & in breui conuertetur libanus in Chermel,& Chermel in saltum reputabitur.In quibus verbis aduerte,quod nos debemus conuerti

De {
impuritate ad sinceritatem,
crudelitate ad benignitatem,
tepiditate ad agilitatem.

In quibus verbis probat sinceritatem pulchritudo candoris (Libanus,quod interpretatur candor)probat benignitatem teneritudo humoris(Chermel,quod interpretatur teneritudo)probat agilitatem fortitudo vigoris, quod ostenditur cum dicitur,Saltum.Igitur(charissimi)

Poliamur puritatis candore,
Molliamur pietatis humore,
Moueamur probitatis vigore.

¶Dico ergo primo,quod nos debemus conuerti ad puritatis cã- M dorem. Sicut enim videmus, quod cinis per ignis conflagrationem conuertitur in vitrum lucidũ,atq; clarum, sic homo quando in igne Spiritus S. inflammatur,ipse pro certo debet conuerti in vitrum lucidum,candidũ,clarum & purum. Plumbum enim suspensum super acetum conuertitur in cerulam,id est, colorem albissimum.Sic vere homo quanquam sit plumbeus,niger,& infectus,si tamen super acetum mortis,&inferni per considerationem suspendatur,in hominẽ purum & candidum conuertitur. Etiam frater Phaetontis per maximũ fletum fingitur fuisse conuersus in cygnum, quæ est auis candidissima secundum fabulas poetarum.Ad denotandum, quod quando fletu lacrymarum, peccatorum macula tergitur,peccator in vitrum mundũ,album, & nitidum commutatur. Thre. 1. Ipsa autem gemens conuersa est retrorsum, quod ostenditur, cum dicitur Libanus, quod interpretatur candor vel candidus,quia,scilicet,viri nigri per conuersionem efficiuntur candidi atq; puri, vt sic de nobis dicatur illud Cant. 5.Species eius vt libani, electus vt Cedri. In insula enim illa,quæ dicitur Islandia,quæ adiacet Noruegiæ dicitur esse fluuius,vbi conueniunt aues nigræ,quæ lapsu temporis fiunt albæ.sic etiam fit de peccatore in profluuio lacrymarũ Psal. Asperges me domine Hysopo & mundabor, lauabis me, & super niuẽ dealbabor. Vnde Eze.47. Conuertit me ad ripam torrentis. Cuius tamen contrarium est de multis,quia vere multi sunt,qui nõ conuertuntur de nigredine ad candorem, sed econuerso. Sicut enim corui,quando primo nascuntur, sunt albi, ita quod tunc rore cœlesti pascuntur, processu temporis in nigredinẽ conuertuntur,& tunc à patre eorum recogniti cadaueribus nutriuntur, sicut ponit gl. sup Iob. sic vere(charissimi)multi sunt,qui in principio iuuentutis sunt albi,puri & innocentes,ita quod tunc rore cœlestis gratiæ à Deo nutriuntur.Eccl. 43. Pulchritudinem candoris eius admirabitur oculus,processu tamen temporis ista puritas deficit,& nigredo vitiorum inualescit, & sic homo de puritate ad immunditiam,de bonitate ad malitiam, de honestate ad spurcitiam se conuertit. Vnde Psal Conuersi sunt in arcum prauum,de quo Eze. 3. Iustus si conuersus fuerit à iustitia sua, & fecerit iniquitatem ponam offendiculũ coram eo. Non sic ergo, sed conuertamur in puritatis candorẽ.Hest.10. Fons paruus creuit in fluuiũ,&in lucẽ solemq; conuersus est. ¶Secundo conuer- N tamur in pietatis dulcorẽ (Chermel inquit, quod interpretatur tener vel mollis) sicut enim testa quanquã dura est, si per diẽ naturalẽ in aceto dimittitur,in mollitiem conuertitur,& mutatur, sicut etiam ferrum in ignẽ durum positum in tantã teneritudinem vertitur,quod ad diuersas formas iuxta votũ artificis transformatur,sic vere(charissimi)quamuis homo sit durus &ferreus, & per parcitatẽ & auaritiã induratus,& in vitiis obstinatus,istud

eſt tamen verum, quod ſi in igne,id eſt, in forti interiori contritione,vel exteriori tribulatione mittatur, itē ſi mittatur in aceto,id eſt, in mortis & in futuræ acredinis cõſideratione homo poſitus fuerit,&immerſus,nunquã,pro certo erit ita durus,quin ad teneritudinem & mollitiē benignitatis & pietatis reduci debeat,& conuerti,ita quod ad voluntatē boni artificis Chriſti vel prædicatoris ad quicquid iuſtum fuerit,debeat cõmutari, ſcilic. ad iniurias indulgendũ,ad eleemoſynas largiendũ,& ad indigētibus compatiendũ.Vnde de conuerſione iſta p̄ õ: dicere quilibet ſic conuerſus illud Eze.47.Conuertit me ad ripam torrentis, vbi erant ligna multa ex vtraq; parte,&dixit mihi.Aquilæ iſtæ vadũt ad cumulos ſabuli orientalis, & deſcendunt ad plana deſerti, Torrens enim ſignat redundantiã fluminis miſericordiæ & pietatis, ex quo pro certo aquæ aduerſitatũ eleemoſynarũ & beneficiorum egrediuntur, & circa quam lingua multa, id eſt,multi pauperes cõmorantur,&per quam plana deſerti,id eſt,paupertatis calamitas irrigatur.Ad talē ergo torrentē,id eſt,ad fluuiũ pietatis debemus conuerti, & in ipſo mentaliter balneari, quanquã pro certo multi ſunt,qui cõuerſione contraria quotidie ſint mutati,quia,ſc.ſunt plures hodie qui non conuertuntur de auaritia ad pietatē,ſed magis de clementia ad cupiditatē,ſicut patet quia multi ſunt,qui dum eſſent iuuenes, dum eſſent pauperes, dũ eſſent ſubditi,dum eſſent paruuli,erant clementes &miſericordes, qui tandem facti ſenes,facti diuites,facti prælati, facti prouecti, ad auaritiam,& duritiã ſunt conuerſi. De iſta cõuerſione dicitur Eſa.34.Conuertentur torrentes in picē,& humus in picem ardētem.Iſta eſt conuerſio diabolica,quando torrens pietatis cõuertitur in picē tenacis cupiditatis. Non ſic ergo, ſed conuertamur in pietatis dulcorē(Chermel quod interpretatur teneritudo)vnde 1. Reg. 22. Ipſe tanquã tenerrimus ligni vermiculus,vt tam de libano, quam de carmelo dicatur illud Eſa.35. Gloria libani ad te veniet,decor carmeli & ſaron. Vide ſupra de carmelo,quia de
O chermel non eſt alia auctoritas. ¶ Tertio dico, quod debemus conuerti ad probitatis vigorem, quod oſtenditur cum dicitur In ſaltum reputabitur. Saltare enim ſignum eſt virtutis,agilitatis & vigoris.Sicut enim proceſſu temporis puer conuertitur in virum, debilis in fortem, infirmus in ſanum,ita quod tunc poteſt ſaltum facere cum vigore, ſic nos in viros fortes,& agiles debemus conuerti, vt ſaltus & motus ſpirituales poſſimus exercere. Vnde Cant.2. Ecce ſaliens in montibus,& tranſiliens colles. Debemus ergo conuerti,& ſaltare

De { terra ad cœlum per contemplationem,
mundo ad Deum per orationem,
mundi gloria ad infernum,per conſiderationem,
exterioribus ad cor noſtrum,per ipſius conſiderationem. }

¶ Conuertamur ergo ad cœleſtia ipſa contēplando Pſ. Conuertere anima mea in requiē tuam. Item conuertamur ad Deum ipſum deprecãdo & diligendo. Vnde Eccl. 17. Conuertere ad dominũ,relinque peccata tua.¶Item conuertamur ad infernũ,tormenta eius conſiderando Pſ. Conuertantur peccatores in infernum.Item conuertamur ad cor noſtrũ,ipſum corrigendo &examinando Pſ.Loquetur pacē in plebē ſuã,&in eos qui conuertuntur ad cor.Item conuertamur ad mortē ipſam meditando,& recogitando.Vnde Thren.1.Ipſa aũt gemens,&conuerſa eſt retrorſum.Iſti ſunt ergo ſaltus,curſus, conuerſiones, ad quas debemus animos inclinare.Vnde Hie.3.Cõuertimini filii reuertentes.Iſtæ ſunt enim bonæ conuerſiones, quia ſicut ſoliſequium ſemper ſe conuertit ad ſolē, acus etiã tacto Adamante ſemper ſe conuertit ad ſtellã marinã,ſic nos debemus conuerti ad ſolē iuſtitiæ per deuotionē,& ad ſtellã maris,id eſt, ad beatã virginē per affectionē & orationē.Deus enim dicit Eze.18.Nolo mortē peccatoris, ſed vt magis conuertatur & viuat. Multi tamē ſunt,qui aliquo modo conuerti non poſſunt. Humores enim boni in corpore bene cõuertuntur in malos,mali vero nunquã conuertuntur in bonos Conuerſio enim humorũ non eſt reciproca, ſicut eſt conuerſio elementorũ.Sic vere multi ſunt,qui poſtquam mali efficiuntur, ita in malitia obſtinantur, quod nunquam ad bonum amplius cõuertuntur Eze.4.Non te conuertes à latere tuo in latus aliud. Non ſic (chariſſimi)ſed conuertamur,vt dictum eſt

Ad { probitatis vigorem,
pietatis dulcorem,
puritatis candorem. }

¶ Iſta ergo ſufficiant de conuerſione morali, quia in infinitis locis fit mentio de eadem.

A **Conuerſatio.** Nota,quod conuerſatio idem eſt, quod ſimul verſatio,& cõmoratio. Et eſt conuerſatio proprie morum,& conditionum exteriorum congeries & aggregatio. Conuerſatio ergo proprie eſt ſicut cutis in animalib.cortex in arborib. ſicut color in imaginibus,&in lapidib. ſicut veſtis in hominibus, ſine cute enim horribilia ſunt corpora,ſine cortice ligna ſunt corruptibilia, ſine colore imagines nõ appreciantur, ſine veſtibus nuditas, & verecundiæ membra videntur.Sic vere(chariſſimi)ſi cutis,cortex,color,&veſtis honeſtę conuerſationis deficit,tunc pro certo homines ſunt

Horribiles ad videndum,
Corruptibiles ad perſeuerandum,
Turpes ſine appreciatione,
Viles ſine reputatione.

Conuerſatio ergo bona & honeſta debet haberi maxime à viris eccleſiaſticis,religioſis,& prælatis, quorum conuerſatio eſt aliis in maximum exemplum, Vnde 1.Tim.4. Exemplum eſto fideliũ in verbo,in charitate,in conuerſatione. Bona enim conuerſatio eſt habenda triplici ratione,quia,ſcilicet,iſta eſt

Intuentibus gratioſa,
Imitantibus fructuoſa,
Poſſidentibus virtuoſa.

¶ Eſt (dico) gratioſa intuentibus. Sicut enim pulchritudo pellis B Pantheræ propter colorum varietatem delectat oculos animalium intuentium,ipſos ad ſui intuitum attrahit, ſic vere pulchritudo pellis,id eſt,conuerſationis, quando varietate colorum,id eſt,virtutum & perfectionum eſt picta, oculos intuentium ſolet quam plurimum delectare,& ipſos ad bonum attrahere, & inuitare.Delectabile eſt enim oculis videre lumen ſicut dicitur Eccl. 11.Vnde de tali viſiua & intuitiua conuerſatione dicitur Baruch. 4.Poſtea in terris viſus eſt, & cum hominib. conuerſatus eſt. Vbi aduerte,quod bona conuerſatio debet eſſe

Humiliter radicata(In terris)
Euidenter declarata(Viſus eſt)
Sapiēter ſociata(Cũ hominib.i.cum ſapiētib. ratione vtētib.)

Quod eſt contra multos, qui magis volunt conuerſari cum fatuis,quam ſapientibus,de quib.poteſt dici Dan.2.Quorum non eſt cum hominibus conuerſatio. Iſtud etiam eſt contra multos, quorum pro certo conuerſatio non eſt ad videndũ gratioſa, ſed magis horribilis & odioſa,ſicut eſt conuerſatio malorum, quam horribile eſt videre Eph. 2.Alienati à conuerſatione Iſrael. Sicut enim color,&ſpecies hominis mortui nõ eſt ad videndũ delectabilis,ſed horribilis,ſic conuerſatio malignorum Sap.2.Grauis eſt nobis etiam ad videndum,quoniam diſſimilis eſt aliis vita eius. Non ſic bona conuerſatio,quia iſta eſt gratioſa intuentibus. Aduertendum aũt eſt, quod ſunt quædam vetulæ, & turpes mulieres,quæ cum quibuſdam vnguentis itã ſophiſticant facies ſuas, quod iuuenes & gratioſæ videntur, ſicut dicitur de fimo crocodili,de quo fit vnguentum,quo mulierum ſenum facies inuncta, ad tempus iuuenis &pulchra videtur,verum eſt tamen,quod iſta pulchritudo non eſt durabilis,cito enim perit & tranſit,& turpitudo,quæ latitauerat,eluceſcit.Sicut enim dicit Sen.Nihil,quod ſimulatum,fictum eſt,poteſt eſſe diuturnum. Sic vere (chariſſimi)multi ſunt hodie viles & turpes, qui tamen faciem ſuæ apparentiæ hypocriticæ vnguento honeſtæ conuerſationis ſophiſticant,& inungunt,& ſic faciunt,quod ipſi,qui turpes,& viles ſunt interius in affectione,iuuenes,& pulchri,id eſt,honeſti & ſancti apparent exterius in ficta conuerſatione, cito tamen tranſit iſta palliatio,hypocriſis enim cito ſe manifeſtat, faciliter procul dubio talis bona conuerſatio deperit, & latens interior iniquitas declaratur.Vnde etiam dicit Sen. Omnia ficta tanquam floſculi dilabuntur.Non ſic ergo,ſed habeamus bonam veram,& realem conuerſationem,quia pro certo iſta intuentib. eſt gratioſa ¶ Se- C cundo dico,quod ipſa eſt intuentibus fructuoſa,flores enim herbarum & arborum magis ſunt vtiles aliis ipſos colligentibus, quam ipſis herbis.Aliquæ enim ſunt herbæ, quorum tota virtus eſt in flore,ſicut dicitur de thymo, & ideo flores talium recolliguntur,&vſib. medicinæ ſeruantur. Apes etiam magnam conſequuntur vtilitatem de floribus alienis. Exinde enim conficiunt mel atque ceram, per quæ fructum & vtilitatem conferunt vniuerſis. Sic vere(chariſſimi)ſæpe accidit, quod flores bonæ conuerſationis magis ſunt fructuoſi & proficui ipſas colligentibus, ipſam conuerſationem imitantibus, quam ipſam habentibus. Multi enim ſunt, quorum tota virtus eſt in flore conuerſationis, ſicut ſunt illi, qui pollent in conuerſatione, & torpent in operatione. Quando enim talis flos,id eſt, talis conuerſatio per imitationem recolligitur,exinde mel deuotionis elicitur, & cera,id eſt,prudentia & ſcientia, ex qua luminis ſapientiæ materia generatur. Iſta eſt ergo imitantibus fructuoſa. Vnde 1. Pet. 2. Conuerſationem inter gentes habentes bonam, vt ex bonis operibus vos conſiderantes glorificent Deum. Iſtud tamen eſt contra multos, quorum pro certo conuerſatio non eſt aliis imitantibus vtilis,ſed damnabilis,non fructuoſa,ſed pernicioſa,nõ iuuatiua,ſed infectiua. Cortex enim cuiuſdam fructus,qui dicitur cæpa canina,comedentibus eſt venenũ. Sic vere cortex conuerſationis malorum inſolentiũ, & fatuorum comedentibus,id eſt,ipſam imitantib. eſt nociua.Non ſic ergo,ſed ſit in nobis bona conuerſatio,quia iſta eſt fructuoſa imitantib. ¶ Tertio dico, D quod bona cõuerſatio eſt virtuoſa poſſidentib. Virtuoſum enim & ſanctum eſt,quod homo poſſideat, & teneat conuerſationem

hone-

honeſtam. Conuerſatio enim exterior ſignum eſt ſanctitatis interioris. Per hæc enim, quæ foris apparent, quid intus lateat aperitur ſecundum Greg. Ideo de Tobia dicitur Tob. 14. In bona vita, & ſancta conuerſatione permanſit. De perſonis autē eccleſiaſticis poteſt dici illud Deut. 1. Date viros ſapientes & gnaros, quorum ſapientia ſit probata. Bona ergo conuerſatio, vt dictum eſt, virtuoſa, fructuoſa, & gratioſa eſt. Et nota, ſi vis, quod conuerſatio iuſtorum debet eſſe

Per
- humilitatem ſubiecta,
- Dei timorem deiecta,
- contemplationem eiecta,
- ſapientiam directa,
- iuſtitiam correcta.

¶Igitur reluceat in noſtra conuerſatione humilitas mentis ſubiiciens. Eccl. 18. Ante languorem humiliare, & in tempore infirmitatis oſtende conuerſationem tuam. Item appareat ibi timor Dei faſtum deiiciens 2. Pet. 3. Conſiderantes in timore caſtā conuerſationem veſtram. Item ſit ibi contemplatio, quæ mentem erigat Phil. 3. Conuerſatio noſtra in cœlis eſt. Item ſit ibi ſapientia, quæ cuncta dirigat. Vnde Deut. 1. Date ex vobis ſapientes viros, & gnaros, quorum conuerſatio probata ſit. Item ſit ibi iuſtitia, quæ mala corrigat Philip. 3. Secundum iuſtitiam, quæ eſt in lege, conuerſatus ſum. Sed quid? pro certo talis non eſt conuerſatio malorum, quia reuera iſti conuerſantur

In
- erroribus mentis excæcatæ,
- fœtoribus carnis inquinatæ,
- fauoribus gentis deprauatæ.

¶Conuerſantur (dico) in ignorantiæ ſecuritate 2. Pet. 1. in errore conuerſati, libertatem ſibi promittunt. Item conuerſantur in luxuriæ carnalitate & fœditate Oſeæ 4. Cum meretricibus conuerſantur. Item conuerſantur in malorum ſocietate. Vnde Eccl. 42. Filij abominationum ſunt, qui conuerſantur ſecus domos impiorum, &c. Vide ſupra de colore, de pelle, de veſte, & cætera ſimilia, quia in locis infinitis fit mentio de conuerſatione.

A **Conuiuium.** Conuiuium poteſt accipi pro communi refectione, pro communi recreatione, pro cōmuni delectatione. Conuiuium enim dicitur a con, quod eſt ſimul, & viuo, viuis. Et poteſt accipi conuiuium

Pro
- refectione mundanæ proſperitatis,
- recreatione æternæ fœlicitatis,
- aggregatione moralis ſocietatis,
- impinguatione ſacramentalis ſatietatis.

De conuiuio ergo mundanæ proſperitatis dicitur Dan. 5. Quod dum Balthaſar faceret grande conuiuium in Babylone, & lætaretur valde cum principibus & amicis ſuis, ſubito apparuit manus ſcribens in pariete, quæ ſcripſit. Mane techel phares. Et in illa die captus eſt ille Balthaſar & occiſus. Sic vere (charisſimi) qn̄ in Babylone huius mundi homo ſtat in conuiuiis & ſolatiis, ſubito venit manus domini, quæ in pariete corporis noſtri ſcribit ſententiam mortis, ita quod ſubito ab inimicis noſtris, ſcilicet, à morte & à diabolo capimur, & huius vitę ſolatiis priuamur. Ideo bene dicitur Eccl. 7. Melius eſt ire ad domū luctus, quam ad domum conuiuii. Ioannes enim Baptiſta in conuiuio fuit condemnatus. Filii Iob in conuiuio mortui ſunt. Filii Simonis ſummi ſacerdotis in conuiuio ſunt occiſi, ſicut dicitur Mat. 14. Iob. 1. & 1. Mach. 16. Quia reuera in mundi conuiuiis & ſolatiis, proſperitatibus & oblectationib. boni per detractores, & falſas accuſationes interficiuntur, homines ad vitia inclinantur, & per caſum diuerſorum vitiorum obruuntur. Ibi enim Dei obliuio generatur, ibi ocio, & ebrietati vacatur, & ibi omnis inanis lætitia frequentatur. Vnde Eccl. 31. Ne opprimaris in conuiuio vino. Et Eſa. 5. Cithara, lyra, tympanum, & tibia, & vinum in conuiuiis veſtris, & B opus domini non reſpicitis. ¶Item de conuiuio æternæ fœlicitatis dicitur Heſt. 1. de conuiuio Aſſueri, vbi dicitur, quod Aſſuerus fecit grande conuiuium cunctis principibus & pueris ſuis fortiſſimis Perſarum, & Medorum inclytis, &c. Vbi aduerte, quod ad iſtud conuiuium admittuntur illi, qui per munditiam deputantur (pueris) illi qui per iuſtitiam adæquantur (Medorum, qui interpretantur, adæquati) illi, qui per conſtantiā roborantur (Fortiſſimis) illi, qui per pœnitentiam lacerantur vel macerātur (Perſarum, qui interpretantur late diffuens) illi, qui per excellentiam C decorantur (Inclytis & perfectis) ¶Item de conuiuio Euchariſtiæ ſeu ſpiritualis ſatietatis dicitur 2. Reg. 3. Fecit Dauid Abner & viris, qui venerant cum eo grande conuiuium. Vbi aduerte, quod conuiuæ huius conuiuii debent habere charitatis pulchritudinē (Abner, quod interpretatur pater lucidus) probitatis fortitudinem (Viris inquit) charitatis amplitudinem (Cum eo inquit, id eſt, ſimul, &c.) Vide ſupra de cœna, de cibo, de comedere & in aliis multis locis. Et ſi vis, vide in reductorio morali lib. 3. c. 16. vbi agitur de cibo, & c. 18. vbi agitur de cœna.

A **Conuocare.** Nota, ꝙ conuocare idem eſt, quod ſimul vocare. Et nota, quod eſt Conuocatio

- Congaudentium ſpiritualiter,
- Prædicantium literaliter ſeu ſalutariter,
- Conſpirantium ſocialiter ſeu criminaliter.

Conuocantur boni ad ſimul congaudendum, vnde de drachma inuenta dicitur Luc. 15. quod mulier illa conuocat amicos & vicinos, di. Congra. mihi, &c. Item conuocantur populi ad ſimul audiendum, ſcilic. prædicationes & concilia, & præcepta. Vnde Matt. 15. dicitur, quod conuocatis Ieſus ad ſe turbis, dixit. Audite. Item conuocantur mali ad ſimul lædendum, ſicut Hier. 1. Conuocabo omnes cognationes regnorū Aquilonis, & venient, ſcil. cōtra Hieruſalē, &c. De tali aūt cōuocatione cōſpiratiua dicitur 1. Mac. 14. Ne liceat conuocare conuentum, &c. Vide de vocare.

Cooperire. Nota, quod cooperire idem eſt, quod contegere vel velare. Eſt igitur A

Coopertura
- Gloriæ temporalis,
- Gratiæ ſpiritualis,
- Miſeriæ corporalis,
- Nequitiæ criminalis,
- Mœſtitię naturalis,
- Triſtitię infernalis,
- Lætitiæ ſupernalis.

Dico, quod cooperiuntur diuites veſtium nitore. Vnde 2. Eſdr. 3. dicitur, quod rex dedit poteſtatem Zorobabel purpura cooperiri, & bibendi in auro. Item cooperiuntur iuſti gratiæ decore. Vnde Marc. 16. dicitur, quod mulieres inuenerunt iuuenem in monumento Chriſti coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt. Itē cooperiuntur miſeri pœnarum dolore. Vnde in Pſal. Confuſio faciei meæ cooperuit me. Item cooperiuntur mali culparū horrore Pſal. Cooperuit nos vmbra mortis. Item cooperiūtur mortui putredinis fœtore Eccl. 38. Feſtinauit mors, & cooperuit virtutem. Item cooperiuntur damnati æterno dolore. Vnde de Aman dicitur Heſter 7. quod lugens cooperto capite venit ad domum ſuam, vbi ſuſpenſus eſt, &c. Item operitur anima beata lætitia ſupernali Eze. 30. Ipſam nubes operiet, &c. Vide infra de veſte, indumento, & ſupra de verbis tegere, & cæteris ſimilibus. A

Copia. Copioſus. Nota, quod copia ſumitur pro multitudine, ſeu pro abundantia; & ſic dico, quod eſt

Copia
- Terrenorum,
- Vitiorum,
- Tormentorum,
- Impiorum,
- Meritorum,
- Perfectorum,
- Gaudiorum,

quæ debet
- timeri,
- deleri,
- teri,
- horreri,
- amari,
- laudari,
- affectari.

¶De copia terrenorum dicitur Dan. 8. quod ille rex iniquus, id eſt, diabolus in copia rerum omnium occidet plurimos. Item de copia vitiorum dicitur 1. Mach. 13. quod triphon, id eſt, diabolus, congregauit copioſum exercitum, id eſt, multitudinē vitiorum vt veniret & attereret terram Iuda. Item de copia tormentorum dicitur. In copia rerum omnium occidet plurimos Dan. 8. Item de copia malorū & impiorū dicitur 1. Mac. 16. quod exercitus copioſus venit illis obuiam, ſcil. filiis Iuda. Item de copia meritorū dicitur Luc. 7. quod Apoſtoli ceperunt piſcium copioſam multitudinē. Piſcium dico, id eſt, meritorum. Item de copia perfectorum dicitur Eccl. 51. Copioſum aurum poſſidete. Aurum, quod eſt metallum perfectiſſimū, ſignat virtutum quarumcunq; perfectionē De copia gaudiorū, ſeu præmiorū dicitur Matt. 5. Merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Et Actor. 22. Circūfulſit me lux de cœlo copioſa, &c. Vide vbi multus, plures, ſatis, abundantia, &c. A

Cor. Nota, quod cor (vt communiter) accipitur in ſacra ſcriptura pro interiori conceptu, & cogitatu. Intellectus enim videtur habere ſedē ſuam in corde, & ideo actus intellectuales nomine cordis intelliguntur. Nomine ergo cordis mens, voluntas, cogitatio & affectio intelliguntur. Poſſumus ergo dicere, quod cor noſtrum debet eſſe

- Caſtrum magnæ firmitatis,
- Aſtrum magnæ claritatis,
- Clauſtrum magnæ ſanctitatis.

¶Iſtud caſtrum debet habere firmitatem patientiæ, claritatem ſapientiæ, puritatem innocentiæ. Iſtud

Caſtrum eſt
- Tute ſeruandum,
- Sæpe videndum,
- Sæpe mundandum. B

¶Dico ergo, quod cor noſtrum debet eſſe ſicut caſtrum hoſtibus claudendum. Sicut enim ſi portæ caſtri apertæ dimittuntur, quandoque hoſtes ſubintrant, & regem interficiunt, & reginam, ſic ſi portæ cordis noſtri, ſi ſenſus exteriores aperti hoſtibus, id eſt, mundi delectabilibus dimittuntur, faciliter introeunt vſque ad cor, id eſt, vſque ad complacentiam & conſenſum, & ſic rex, id eſt, intellectus, & regina, id eſt, voluntas, ſpiritualiter occiduntur. Intellectus (dico) à vero deuiando, & voluntas malo adhæ-

rendo. Ideo cōsulitur Proue. 4. Omni diligentia serua cor tuum, quoniam ab ipso vita procedit. Aper enim strictificat portas aluearis cum succeis amatis ne subintrent araneæ, vel alia animalia venenosa. Sic vere & nos debemus cor nostrum tenere clausum, & strictum, & cum amaritudine timoris diuini ipsum facere magis arctum, ne venenosæ cogitationes subintrent. Amaritudo enim tristitię, timores, & considerationes, si in corde nostro fuerint, defendunt illud ab omnibus tentationibus, & cogitationibus inhonestis, vnde dicitur Eccl. 7. Cor sapientis vbi tristitia, & cor stultorum vbi lætitia. Et Prou. 14. dicitur. Cor, quod nouit amaritudinem animæ suæ, in gaudio eius non motabitur extraneus. Ista tamen sunt contra multos, qui pro certo cor non habent clausum, sed apertum, non à mundi delectabilibus abstractum, sed expositum, & penitus dedicatū. Vnde nota, quod quidam habent cor expositum ad auaritiam sectandam. Vnde Ose. 7. Applicuerunt quasi clibanum cor suum, quidam ad superbiam persequendam. Vnde Dan. 4. Exaltatum est regnum Nabuchodonosor, & eleuatum est cor eius. Item quidam ad inanem lætitiam deducendam. Vnde Eccl. 7. Cor stultorum vbi lætitiæ. Quidam ad peruersam malitiam procurandā. Vnde Ecc. 1. Cor tuum plenū est dolo, & fallacia. Non sic (charissimi) sed sit cor nostrum sicut castrum hostib. claudendum. ¶ Item debet esse sicut astrum

C lumine dotandum. Lux enim sapientiæ, discretionis & prudentiæ debet in nostris cordibus relucere. Oculus enim Aquilę multum habet de lumine, & hoc quia de longe habet videre prædam suam. Oculus etiam mundi, scili. sol valde oportet, quod sit illuminosus, qui totum mundum debet illuminare. Sic pro certo oculus cordis nostri debet habere lumen sapientiæ & doctrinæ, vt scil. ad modum Aquilæ prædam suam, quæ valde distat ab eo, videlicet bona Paradisi possit lucidius speculari. Sicut .n. dicit Sapiens. Prouer. 14. Sapientia requiescet in corde eius, & 18. dicitur. Cor prudens possidebit sapientiam. Quidam tamen sunt, quorum cor est valde sapiens

Ad mundi { delicias acquirendum,
malitias cogitandum,
nequitias perpetrandum.

¶ Isti sunt similes Noctuæ, quæ melius videt de nocte, quam de die, de die enim quasi nihil videt, de nocte vero valde acute. Cattus etiam melius videt de nocte, quam de die. Nam de nocte nō cessat domos circuire, & mures & bestiolas deuorare. Sic pro certo mundi huius aduocati, vsurarii, & balliui, valde habent oculum cordis limpidum, ac subtilem in nocte negociorum temporalium, in die vero bonorum spiritualium sensum habent hebetem, & obscurum. Bestiales enim, id est, pauperes sciunt optime decipere, rapere & venari. Isti enim sapientes sunt, vt faciant mala Hier. 4. Esa. 6. Excœca cor populi huius, vt audientes non intelligant, & videntes non videant. Quod est contra consilium sapientis, dicentis Eccl. 3. Sapiens cor, & intelligibile abstinebit se à peccatis, Non sic ergo, sed sit cor nostrum sicut astrum lumine

D dotatum. ¶ Tertio sit cor nostrum sicut claustrum crimine mundatum. Cor enim valde debet esse mundum, & purum, & sanctū, & ab omnibus fæcibus purgatum. Psal. 50. Cor mundum crea in me Deus. Et illud: Quis ascendet in montem Domini? Sequitur. Innocens manibus, & mundo corde. Quia sicut dicitur Matth. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Speculum enim quando est bene mundum & politum, faciliter recipit imaginem intuentis, ipsamq; ipsius oculis intuentis repræsentat. Sic vere cor mundum, sanctum & purum imaginē Dei per gratiam recipit, ipsamq; in oculis acceptionis diuinæ gratam repræsentat, & reddit. In corde enim puro Deus seipsum speculatur, & in eius aspectu quam plurimum delectatur. Et sicut videmus, quod Sol puros vapores superius ad se trahit, sic Deus corda pura & munda ad sui contemplationem, & dilectionem inducit. Vnde Iob 34. Si direxerit ad Deum cor suum, spiritum eius, & flatum ad se trahet. In quibus verbis aduerte, quod

Cor nostrum debet habere { rectitudinem intentionis,
sanctitudinem affectionis,
amplitudinem dilectionis.

¶ Primū probat animus ordinatiuus (Si direxerit) secundū flatus depuratiuus (Spiritū) tertiū modus copulatiu9 (Ad se trahet inqt)

Nam cor nostrum est { ad Deum dirigendum,
à Deo corrigendum,
cum Deo coniungendum.

¶ Ipsum leuat & dirigit animi rectitudo (si direxerit inquit ad Deum cor suum) ipsum purgat, & corrigit spiritus sanctitudo (spiritum inquit) ipsum ligat, & colligit amoris amplitudo (Flatum in-

E quit, id est, desiderium ad se trahet) ¶ Dico ergo primo, qnod cor nostrum debet habere rectitudinem intentionis. Illud enim debet esse rectum, quod recte tendit ad terminum, & ad finem, ad quem est naturaliter ordinatum, & ideo si cor & intentio nostra quod ad Deum est ordinatū, & ad ipsum fuerit directum, rectum merito poterit nominari. Sicut enim flumina naturaliter labū-tur ad mare, sicut ignis naturaliter tendit aduersus cœlum, sicut viator recto tramite tendit ad terminū, sic vere cor nostrum recte & intentionaliter debet tendere in Deum. Deus enim est sicut mare abundantissimū, ad quem sunt animi dilabendi, sicut cœlum excellentissimum, ad quem sunt animi eleuandi, sicut centrum ordinatissimum, ad quem sunt animi terminandi. Et iste motus cordis in Deum potest notari cum dicitur. Si direxerit ad Deum cor suum, ad Deum enim non ad mundum debet esse cor nostrum directum & erectum Hier. 31. Dirige cor tuum in viam rectā, in qua ambulasti, quod est contra multos, qui reuera non habent in corde rectā intentionem, sed curuam, non dirigunt ipsum ad Deum, sed ad mundum, de quibus dicitur in Psal. Generatio, quę non direxit cor suum, neq; est creditus cum Deo spiritus eius. Item. Cor eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento eius. Cor enim naturale, dato, quod situm suum habeat in parte sinistra, magis tamē tendit, & vergit ad dextram quam ad sinistrā, cor principium est caloris & humoris, superius est latum, inferius est strictum. Sic vere (charissimi) cor spirituale, id est, mens semper debet tendere & ordinari ad dexteram bonorum æternorum, non ad sinistram temporalium. Quia sicut dicitur Eccl. 10. Cor sapientis in dextera eius, cor fatui in sinistra illius. Caloris etiam charitatis, & humorum pietatis debet esse origo, & à parte superiori, id est, quantum ad bona superiora desideranda, scilic. & amanda, debet esse latum & apertum, quantum autem ad inferiora & temporalia debet esse clausum & arctū, quia, scil. respectu tēporalium debet esse clausum, ipsa detestando, respectu vero superiorum bonorū debet esse latum & apertum, ipsa late desiderando. Habeamus igitur rectitudinem intentionis (Direxerit inquit ad Deum) ¶ Secundo dico, F

quod cor nostrum debet habere, scil. sanctitudinem affectionis. Affectio enim nostra debet esse pura, sancta, & munda, quod ostenditur cum dicitur. Spiritum eius. Spiritus enim, id est, ventus est mundus in se, & alia, quæ tangit habet mundificare, & sic per consequens quando dicitur, quod ibi debet esse Spiritus, bene notatur quod ibi debet esse mūditia, iuxta illud Ps. 50. Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. De ista munditia cordis vide superius in eodem. Mundum enim debet esse vas, vbi mundæ reponuntur reliquiæ. Et quia in corde reponitur ipse Deus, ideo debet esse purum, sanctum, & mundum. Apes enim aluearia immunda deserunt, noua autem & munda subintrant. In quo docemur, quod Deus corda munda inhabitat, immunda vero deserit & refutat, & ideo consulitur Iac. 4. Emundate manus peccatores, purificate corda duplices animo. Sic ergo debemus habere sanctitatem affectionis. ¶ Ter- G

tio dico, quod cor nostrū debet habere amplitudinem dilectionis, quod ostenditur cum dicitur, Flatum eius ad se trahet. Flatus enim, id est, desiderium cordis nostri debet trahi ad Deum per amorem & dilectionem. Tractus enim amorem designat, quia nihil fortius trahitur (quam illud, quod amoris vinculis colligatur) Bos enim ligatus trahitur ad aratrum, latro ligatus trahitur ad patibulum, Elephas ligatus trahitur, & ducitur ad prælium. Sic vere homo, qui vinculis amoris ligatur, faciliter potest trahi ad aratrū pœnitentiæ & afflictionis, ad prælium constantiæ & propugnationis, ad suspendium miserię & tribulationis. Amor enim siue sit ad Deum, siue ad proximum, nihil inuenit graue, omnia sunt sibi facilia, nihil sibi difficile. Amor enim secundum Aug. nomen difficultatis erubescit. Amor enim & trahit, & trahitur, veruntamen naturaliter non violenter, naturale enim est homini amare à quo amatur, vnde dicit Senec. Ama, si vis amari. Non violentus etiam debet esse, quia amor debet esse liber, & non seruus, debet esse voluntarius, & non coactus, nemo enim amat inuite. Tractus enim iste assimilatur tractui magnetis, qui naturaliter ferrum attrahit, & naturaliter se sibi iungit, quia amatum attrahit amantem, & de duobus vnum facit. De isto tractu dicitur Oseæ 11. In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis. Sic ergo patet, quod in corde nostro, sicut dictum est, debet esse fortis dilectio, munda affectio, recta intentio. ¶ His ergo præ- H

missis potes dicere quod secundum, quod inuenitur in scriptura, boni habent multiplex cor. Habent enim

Cor { Humiliatum.
Subtiliatum,
Ampliatum,
Conciliatum,
Præparatum,
Reparatum,
Deputatum,
Conseruatum,
Visitatum,
Aggregatum,
Inflammatum,
Anxiatum,
Consolatum,

Cor
- Eleuatum,
- Liquefactum,
- Calefactum,
- Madefactum,
- Mundum,
- Profundum vel altum,
- Turbidum,
- Iucundum,
- Sapiens,
- Sentiens,
- Patiens,
- Compatiens,
- Lætum,
- Fretum,
- Diſcretum,
- Rectum,
- Directum,
- Erectum,
- Porrectum,
- Correctum,
- Tactum,
- Contritum,
- Apertum,
- Expoſitum,
- Illuminatum,
- Dilatatum,
- Renouatum,
- Beatificatum.

¶ Dico igitur primo, quod boni habent cor humiliatum per ſubiectionem. Et hoc quia tale cor Deus non ſolet deſpicere, ſed reſpicere Pſal.50. Cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies. Item cor ſubtiliatum per diſcretionem Hier.44. Dabo eis cor, vt ſciant me. Item cor ampliatum per ſpem diuinam & tuitionem Pſ. Deus cordis mei, & ſpes mea Deus in æternum. Item habent cor conciliatum per pacem, concordiam, & vnionem Phil.4. Pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligẽtias veſtras. Item habent cor præparatum per obedientiam, & bonam operationẽ Pſ. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, cantabo, & pſalmũ dicam. Item cor reparatũ per virtutũ reſtaurationẽ 1.Reg.7. Præparate corda veſtra domino, & ſeruite illi ſoli. Item cor depuratum reiiciendo omnem culpam & infectionem Iacob 4. Emundate manus peccatores, purificate corda duplices animo & Hier.4. Laua à malitia cor tuum Hieruſalem, vt ſalua fias. Item habent cor conſeruatum per diligentem examinationem. Vnde Prou.4. Omni cuſtodia ſerua cor tuum, quoniam ab ipſo vita procedit. Item habent cor viſitatum per diuinam gratiam, & inſpirationem Pſ. Probaſti cor meum, & viſitaſti nocte. Item cor aggregatum per ſui ipſius circumſpectionem Eccl.30. Miſerere animæ tuæ placens Deo, & aggrega cor tuum in ſanctitate illius. Item cor inflammatum per amorem & dilectionem Pſ. Inflammatum eſt cor meum, & renes mei immutati ſunt, & Luc.24. Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis? Item habent cor anxiatum per dolorem, & contritionem Pſ. Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis, rugiebam à gemitu cordis mei. Et alibi. Dum anxiaretur cor meum, in petra exaltaſti me. Item cor conſolatum in quantum ſperant futuram retributionem Pſ. Lætatum eſt cor meum, & exultabit lingua mea, inſuper, & caro mea requieſcit in ſpe. Item habent cor eleuatum per cœleſtium affectionem. Thren.3. Leuemus corda noſtra cum manibus ad dominum. Item habent cor liquefactum per compaſſionem Pſal. Factum eſt cor meum tanquam cera liqueſcens in medio vẽtris mei. Item calefactum per deuotionem pſ. Concaluit cor meum intra me. Item madefactum per lacrymationem pſal. Aſcenſionẽ diſpoſuit in corde ſuo in valle lacrymarum. Item habent cor mundum per ſanctitatis, & innocentiæ depurationem pſ. Cor mundũ crea in me Deus. Et hoc quia ſicut dicitur Matth.5. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Et Prou.22 dicitur. Qui diligit cordis munditiam habebit amicum Regem Item habet profundum per futurorum meditationem Pſ. Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Altum n. ſumitur pro profundo. Item habent turpidum per ſtuporem, & admirationem. Heſter. Conturbatum eſt cor meum prę timore gloriæ tuæ, quia valde admirabilis es domine. Item cor iucundum per lætitiam, & conſolationem Pſ. Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Et merito, quia ſicut dicitur prouer.15. Cor gaudens exhilarat faciem. Et Eccl.30. Non eſt oblectatio ſuper cordis gaudium, quia iucunditas cordis hæc eſt vita hominis. Item iſti habent cor ſapiens per nociuorum declinationem Eccl.3. Sapiens cor & intelligibile abſtinebit ſe à peccatis. Bene ergo dicitur Prou.18. Cor prudentis obtinebit ſapientiam

Item habent cor ſentiens ſ. propriam infirmitatem, & infectionem Eccl.22. Qui pungit cor, profert ſenſum. Item habent cor patiens per aduerſorum tolerationem Eccl.2 Deprime cor tuum, & ſuſtine. Item cor compatiens per confraternam tribulationem Thren.2 Effunde ſicut aquam cor tuum pro animabus paruulorum tuorum, qui pereunt. Item habent cor lætum per communem congratulationem Pſal. Dediſti lætitiam in corde meo. Item cor fretum propter in bono confirmationem Pſ. Si conſiſtant aduerſum me caſtra, non timebit cor meum. Et alibi. Confirmatum eſt cor eius, non commouebitur. Item habẽt cor diſcretum per boni, & mali diſcuſſionem. Vel vigilem circumſpectionem Cantic.5. Ego dormio, & cor meum vigilat. Item habent cor rectum per adæquatam bonam intentionem. Et merito, quia ſicut dicitur in Pſ. Deus eſt, qui ſaluos facit rectos corde, & gloriabuntur omnes recti corde. Bonus Iſrael dominus his, qui recto ſunt corde. Item habent cor directum per rectam in Deum eleuationem 2. Theſſalo 3. Dominus autem dirigat corda, & corpora noſtra in charitate Dei, & patientia Chriſti Hiere.31. Dirige cor tuum in viã directã. Itẽ habent cor erectum per contemplationem. Vnde Eccleſi. orat dicens. Ibi noſtra fixa ſint corda, vbi vera ſunt gaudia. Item habẽt cor porrectum per eleemoſynarum largitionem Prou.23. Fili præbe cor tuum mihi. Item habent cor correctum per pœnitentiam, & cõtritionem. Vnde de populo Iſrael, qui deliquerat, dicitur Baruc. 2. quod conuertetur ad cor ſuum in terra captiuitatis ſuæ. Item habent cor tactum per Dei inſpiratiuam admonitionem: Vnde 1.Reg.10. Abiit cũ eo pars exercitus, quorũ Deus tetigerat corda. Item habent contritum per interiorem compunctionẽ. Et hoc, quia ſicut dicitur in pſ Deus ſanat contritos corde, & allegat contritiones eorum. Item habent cor apertum ad diuinæ legis, & gratiæ receptionem 2.Macha.1. Adaperiat dominus cor veſtrum in lege ſua, & in præceptis ſuis. Item habent cor expoſitum ad Dei viſionem & intuitionem 1.Reg.16. Deus autem intuetur cor. Item habent cor illuminatum per veri Dei cognitionem Eccl.2. Diligite dominũ, & illuminabũtur corda veſtra. Item habent dilatatum per charitatiuam ampliationem. Vnde 2.Cori.6. Os noſtrum patet ad vos Corin. cor noſtrum dilatatum eſt. Item habẽt cor renouatum per recuperatam omnimodam perfectionem Ezech.36. Dabo vobis cor nouum, & ſpiritum nouum ponam in medio veſtri. Item habent cor beatificatum per finalem ſaluationem Eſa.60. Mirabitur, & dilatabitur cor tuum quando conuerſa fuerit ad te multitudo maris. Tale igitur cor eſt habendum & virtutibus fabricandum. Sed quid? pro certo Pli.lib.11.ca.36 ponit vnum prodigium, quod accidit quia ſ. quoddam animal ſacrificatum eſt ſub Cæſare dictatore, quod inuentum eſt cor penitus non habere. Quia re vera (chariſſimi) etiam hodie illi, qui Dæmonibus ſe offerunt, & ſacrificãt, peccatores ſ. corde i. cordiali virtute & cõſtantia ſemper carent. Audiui ſemel quandam fabulam enarrari ſc. quod Leoni grauiter infirmãti datum eſt conſilium per medicos, quod cor iuuenis Cerui comederet pro remedio medicinæ. Cum igitur feciſſet edictum, vt omnes iuuenes venirent ad eum, & nullus veniret deuorari timentes, tandem vnus venit mandato Principis periturus, quo occiſo mandatum eſt Vulpi, quod exenteratum animal aperiret, quod cor Leoni deferret. Vulpes autem cor videns pingue, & tenerum comedit illud. Et tandem dixit Leoni, quod ille Ceruus cor non habuerat, nec habebat. Credis inquit, quod ad te veniſſet ſi cor habuiſſet aliqualiter? Sic illi, qui ad vocem, & ſuggeſtionem Leonis Diaboli veniunt qui ſcilic. de hominibus præcipue corda quærit, corde videntur carere, & cordatam conſtantiam non habere Oſeæ 8 Ephraim Columba ſeducta non habens cor & Hier. 3. Audi popule ſtulte, qui non habes cor (Cor inquit virtuoſum & bonum) ¶ Sed pro certo bene habent cor vitioſum & malum. Vnde nota, quod mali habent

Cor
- Malitioſum,
- Pernicioſum,
- Præſumptuoſum,
- Ambitioſum,
- Obliuioſum,
- Luxurioſum,
- Obliquum & tortuoſum,
- Infatuatum.
- Coagulatum,
- Duplicatum,
- Segregatum.

¶ De corde malitioſo dicitur in Pſ. Cor tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos De corde iniquo, & pernicioſo dicitur Prouerbior.6. Cor tuum meditabatur peruerſa Et Prouerbior. 26. Septem nequitiæ ſunt in corde eius. De corde ſuperbo, & præſumptuoſo dicitur Iudith 1. Exaltatum eſt

Regnum Nabuchodonofor, & eleuatum eft cor eius, De corde auaro, & ambitiofo dicitur Ofeæ 7. Applicauerunt quafi Clibanum cor fuum. Clibanus enim ardorem auaritiæ fignat. De corde obliuiofo dicitur Deut. 8. Ne eleuetur cor tuum, & obliuifcaris Dei tui. De corde luxuriofo dicitur 3. Reg. 11. Cum iam effet fenex Salomon deprauatum eft cor eius per luxuriam, & per mulieres. De corde autem obliquo, & tortuofo dicitur in Pfal. Cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti funt in teftamento eius. De corde autem infatuato dicitur Prouer. 12. Cor infipientium prouocat ftultitiam. De corde coagulato, & compacto feu obftinato dicitur in Pfalm. Coagulatum eft ficut lac cor eorum. De corde duplicato dicitur Ecclefia. 2. Væ duplici corde, & homini ingredienti terram duabus viis. Et in Pfalm. Iniquitatem in corde locuti funt. De corde vero diuifo, & ad plurima fegregato dicitur Ofeæ 10. Diuifum eft cor eorum, nunc interibunt, Sed fi vis, adhuc per cor, vbi eft fedes vitæ, quod eft claufum inferius, apertum fuperius, &c. quod eft in medio, poteft intelligi Prælatus, qui fcilicet eft cor in Ecclefia, viuificans per doctrinam, fedens in medio per iuftitiam, fuperius apertum per æternorum defiderium, inferius claufum per terrenorum contemptum, &c. Dic de bono corde Ecclefiæ, id eft, de bono Principe, Iudice vel Prælato, omnia, quæ fuperius funt notata. De malo etiã ficut inferius vltimo fuit dictum.

A Coram

Cum ifta præpofitio coram fignificet præfentiam, notabo, quod per coram poteft intelligi

Præfentia { Dei, / Iufti, / Impii.

¶ Et primo dicamus, quod eft præfentia Dei. Ifte n. omnia habet coram fe, & ipfe etiam coram omnibus vult effe. Sicut enim fol coram omnibus fe præfentat, & fe omnibus communicat, & à nemine fe occultat, fic Deus vult omnib. præfens effe, & fe coram omnibus oftendere, & adiutorem idoneum exhibere. Et fic notabo, quod ipfe vult effe coram nobis

In carne ficut miniftrator,
In mente ficut informator,
In fede ficut Imperator,
In æde ficut præmiator

¶ In carne n. venit dudum coram nobis ficut medicus coram infirmo ad eum fanandum, ficut eleemofynarius coram paupere ad eum fatiandum, ficut redemptor coram captiuo ad eum liberandum. Et ideo iftam præfentiam petebat Dauid in perfona generis humani dicens in Pf. Qui fedes fuper Cherubin, manifeftare coram Ephraim, Beniamin, & Manaffe, & ibidem Excita potentiam tuam, & veni, vt faluos facias nos. Vnde etiam de ifto coram, i. de ifta præfentia beatæ Incarnationis poteft dici figuraliter illud 1. Reg. 16. quod venit Dauid ad Saul, & ftetit coram eo. Dauid n. citharifta ftetit coram Saule arreptitio, vt cum citharæ melodia curaret eum. Quia re vera quando Dauid, id eft, Chriftus coram Saul. i. coram humano genere corporaliter ftare voluit, ipfum mediante ligno crucis a Dæmone eripuit, & faluauit. Ideo de ifto coram dicitur in Pf. quod Deus coram patribus noftris fecit mirabilia in terra Ægypti in campo Thaneos. Deus ergo coram nobis apparuit in carne ficut miniftrator. Secundo dico, quod ipfe effe vult coram nobis in mente ficut informator. Non folum n. minifter, imo etiam informator, & magifter habent effe coram homine, & non retro. Igitur Deus vult, quod ipfum femper coram nobis in mentis oculis habeamus, & hoc tanquam fpeculum, quod continuè videatur,

Sicut exemplar cuius regula teneatur,
Sicut magiftrum cuius doctrina audiatur,
Sicut librum cuius fcientia addifcatur,
Sicut Principem cuius minifterio affiftatur,
Sicut Iudicem cuius offenfa timeatur.

¶ Ifte n. coram mentali confideratione noftra debet transformari in diuerfas perfonas, ficut de Chrifto dicitur Marci 9. quod ipfe transfiguratus eft coram difcipulis fuis. Apparet ergo corã nobis in mẽte ficut informator. ¶ Tertio apparebit coram cunctis in fede ficut Imperator f. in iudicio publice coram omnibus in patenti. Vnde ipfe dicit Exod. 17. En ego ftabo coram te ibi fupra petram Horeb. ¶ Quarto dico, quod ipfe apparet in æde f. Paradifi, ficut retributor feu remunerator, quia fc. cunctis, & coram omnibus retribuet fecundum merita perfonarum. Vnde Eccl. 11. Facile eft coram domino in die obitus retribuere. Et merito, quia ipfe dicit Matth. 10. Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, fupple, vt fibi fiat retributio condigna. Iftud eft igitur vnũ
B coram, quod pertinet ad Deum. ¶ Secundo principaliter dico, quod eft vnum coram, id eft, vna præfentia, quæ pertinet ad quemlibet virum iuftum. Et fic dico, quod viri iufti debent effe

Coram { Deo / Prælato / Populo,

¶ Coram Deo (dico) digne ambulantes Gen. 17. Ambula coram me, & efto perfectus. Coram Prælato, promptè famulantes feu obediẽtes. Vnde de fapientibus Babylonis dicitur Dan. 2. quod cum veniffent, fteterunt coram Rege, & Prouer. 22. Vidifti virum velocem in opere fuo coram Regibus ftabit. Coram populo etiam debent effe mũde conuerfantes. Vnde 2. Corin. 8. Prouidemus n. bona non folum coram Deo, fed coram omnibus hominib. Igitur de illo coram i. de illa præfentia, qua iuftus Dei confpectibus fe præfentat, aliquid eft dicendum. Video n. quod magni viri volunt valde, quod illa fint pulchriora & meliora, quæ fuis afpectibus funt frequentiora. De aliis n. quæ ipfi non vident, non ita curant ficut curant de eis, quæ coram eis fæpius fe præfentant, ficut ad experientiam videmus tam de vtẽfilibus, quam de picturis, quam etiam de animalibus, aut miniftris. Solemnes n. perfonæ femper volunt coram fe venire, & apparere illa, quæ notabilia funt et bona. Sic vere dicam de Deo, quod quia homines inter cæteras creaturas inferiores plus habent coram Deo comparere, ideo fumme debent ftudere, vt boni valeant apparere. Dicentes illud Luc. 1. In fanctitate et iuftitia coram ipfo omnibus diebus noftris. ¶ Vbi nota, quod C boni ftant et comparent tripliciter coram Deo, videlicet

Mentaliter, quod faciet actus virtualis (In fanctitate)
Realiter, quod faciet ftatus clericalis (In iuftitia)
Fœliciter feu vitaliter, quod faciet fructus æternalis (Omnibus diebus noftris)

Primum coram eft in confcientia, quam perficit vitæ fanctitudo. (In fanctitate inquit)
Secundum coram eft in Ecclefia, quam regulat morum rectitudo (In iuftitia)
Tertium coram erit in patria, quam habebit longa certitudo. (Omnibus diebus noftris.)

Sic ergo poffum dicere, quod coram iftud

Primum / Secundum / Tertium } pertinet ad { Quoslibet bonos viatores, / Ecclefiæ bonos feruitores, / Cœleftis gloriæ beatos poffeffores.

Primi funt coram Deo, vt in ftudio (vt bonum audiant)
Secundi funt coram eo, vt in palatio, (vt prompte feruiant)
Tertii funt coram eo, vt in conuiuio, (vt bona fentiant.)

¶ Dico ergo primo, quod eft vnum coram, id eft, vna bonorum præfentia virtualis, quam perficit morum plenitudo. Et ifta eft præfentia confcientiæ, quæ femper eft coram Deo f. ad ipfi obediendũ parata, et fibi nuda penitus et aperta. (In fanctitate inquit.) Sanctitas enim et innocentia eft pulchrius vas, et nobilius ferculum, quod in menfa confcientiæ poffumus apponere coram Deo. Quot autem genera ciborum, id eft, virtutum funt in ferculo fanctitatis? Sciendum eft, quod ibi eft

Panis ftabilitatis,
Sanguis benignitatis,
Pinguedo pietatis,
Agnus innocentiæ et puritatis,
Vitulus lætitiæ et iucunditatis,
Aries iuftitiæ et feueritatis,
Columba fimplicitatis,
Turtur continentiæ & caftitatis,
Oleum honeftatis,
Simila fagacitatis.

¶ Omnes enim ifti cibi concurrunt in ferculo fanctitatis, quod coram domino eft apponendum, & primo panis, qui confirmat cor hominis, hoc eft, boni propofiti ftabilitas Exod. 18. Venerunt filii Ifraeł, vt comederent panem coram domino. Item ibi eft fanguis, qui eft amicus naturæ, hic eft dulcedo charitatis atque benignitatis Leu. 4. Ponet de fanguine in cornibus altaris corã domino. Quatuor enim cornua altaris, funt quatuor affectiones cordis, quæ f. fanguine benignitatis liniendæ funt. Item ibi debet effe agnus, vel hœdus, hoc eft, innocentia feu fimplicitas Leui. 3. Si agnum obtulerit coram domino, ponet manũ fuper caput hoftiæ fuæ. Tunc enim agno manus apponitur, quando cum interiori innocentia exterior operatio aggregatur. Item ibi debet effe pinguedo tenera, hoc eft, pietas, vitulus lætus, hoc eft, fpiritualis iucũditas, aries percutiẽs, hoc eft, iuftitia & feueritas, columba gemens, hoc eft, contritio, atque fimplicitas. Turtur alteri non nubens, hoc eft, caftitas, oleum nitẽs, hoc eft, honeftas. Simila fubtilis, hoc eft, difcretio vel fagacitas. Hæc n. omnia ficut patet Leuit. 1. 2. 3. 4. 5. 6. coram domino offerebantur, & pro expiatione coram eo cremabantur. Vnde Leui. 14. Hæc omnia coram domino in oftio tabernaculi teftimonii facerdos offeret. Ifta eft igitur præfentia virtualis. (In fanctitate inquit.) Vnde de tali præfentia virtuali dicitur

Exod.

Exod. 29. Sanctificabis filios Aaron, eleuans coram domino. Ostenditur igitur præsentia virtualis, quam perficit morũ plenitudo. (In sanctitate inquit.) ¶ Secundo dico, quod hic ostenditur præsentia personalis, quam regulat vitæ rectitudo. (Iustitia inquit.) Et ista est illa præsentia, qua nos sumus coram Deo personaliter constituti in fide, Ecclesia, religione, vel claustro. Et sic notabis, quod tales sunt, qui taliter corã Deo debẽt esse

Firmitatis fulciti vigore,
Veritatis splendidi fulgore,
Honestatis amicti decore,
Pietatis madentes humore,
Dignitatis pollentes honore;
Humilitatis stupidi tremore,
Contritionis defluentes mœrore;
Confessionis clamore loquentes,
Dilectionis ardore feruentes,
Orationis feruore precantes,
Compassionis fluore sudantes,
Contemplationis quiete sedentes,
Consolationis iubilo gaudentes,
Concordiæ modulo ludentes,
Pœnitentiæ spiculo dolentes,
Iustitiæ titulo florentes,
Abstinentiæ poculo vincentes.

¶ Simus igitur coram Deo firmitatis vigore solidi 2. Regum 2. Thronus Dauid erat stabilitus corã domino. Itẽ simus coram domino veritatis splendore lucidi. Vnde de candelabro dicitur Exod. 27. Vsq; mane luceat corã domino. Item simus ibi honestatis decore floridi Iohel. 2. quasi hortus voluptatis terra corã domino & Matth. 5. Luceat lux vestra coram hominibus. Item pietatis humore fluidi Tob 4. Fiducia magna erit corã summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam. Item simus ibi dignitatis honore fulgidi. Decet n. seruos Christi præ cæteris prętendere dignitatem honoris, ne vituperetur ministerium nostrum. Vnde 2. Paralip. 29. Vos elegit dominus, vt stetis corã eo. Item simus ibi humilitatis tremore stupidi 2. Paralip. 20. Ceciderunt proni in terram coram domino. Cadere n. timoris, pronitas vero humilitatis est. Item simus coram domino contritionis mœrore lugentes 2. Paral. 34. Fleuisti corã me, ego autem exaudiam te. Item simus ibi confessionis clamore loquentes 2. Paral. 20. Omnis vero Iuda stabat coram domino. Iuda interpretatur cõfitens, quia sicut dicit dominus Mat. 10. Omnis qui confitebitur me corã hominibus, confitebor & ego eũ coram patre meo. Item simus ibi orationis feruore precantes. Ps. Venite adoremus & procidamus ante Deum, ploremus coram domino qui fecit nos. Item simus ibi cõpassionis fluore liquentes. Ps. Effundite coram illo corda vestra. Item simus corã domino contemplationis quiete sedentes Eccl 24. In omnib. requiem quæsiui, & in hæreditate domini morabor. sequitur. Et in habitatione sancta corã ipso ministraui. Heliæ dictum est 4. Reg. 19. Sta in monte coram domino. Item simus ibi consolationis iubilo gaudentes Esa. 9. Lætabuntur coram te sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores capta præda quando diuidunt spolia. Item simus ibi concordiæ modulo ludentes Can. 8. Facta sum coram eo quasi pacem reperiens. Item simus ibi pœnitentiæ spiculo dolentes. Vnde de Manasse Rege dicitur 2. Paralip. 33. quod ipse egit pœnitentiam valde coram domino. Item simus ibi iustitiæ titulo florentes Tob. 13. Facite iustitiam coram domino. Item simus ibi abstinentiæ poculo vincentes Iudicum 13. Caue ne vinum bibas, aut siceram. Tales ergo debemus esse, vt digni possimus coram domino in Ecclesiasticis officiis comparere. Vt etiam sic nos ipse dominus coram se in memoria dignetur habere, & videre, dicens de Ecclesia illud Canti. 8. Vinea mea coram me est. Et de virtutibus nostris loquens cuilibet nostrum dicat illud Esa. 49. Muri tui coram oculis meis semper. Ista est igitur secunda præsentia, qua boni habent esse coram domino s. præsentia personalis, quam regulat vitæ rectitudo, quod ostenditur cum dicitur iustitia. Quia s. istæ status ministrantium coram domino debet esse in iustitia constitutus, vt s. reddat vnicuique quod suum est, sibi, Deo, & proximo. Vnde Tob. 13. Facite iustitiam coram domino, credimus, quod faciet vobis misericordiam suam: vt sic quilibet dicat illud Danie. 6 Corã Deo iustitia inuenta est in me. ¶ Tertiò habebunt iusti vnum aliud coram, & hoc erit præsentia fraternalis, quam dotabit boni plenitudo, seu vitæ lõgitudo. Et hæc est illa præsentia, qua boni sunt in patria corã Deo, quod ostẽditur cũ dicitur. Omnib. diebus nostris, hoc est, in æternũ sine fine, quia sic de sanctis dicitur Sap. 3. Si corã hominib. tormẽta passi sunt spes illorum est immortalis in æternũ, scil. coram domino. Et nota, quod sancti sunt coram domino in patria

Vt contemplando clare videant,
Vt degustando bonum habeant,
Vt exultando semper gaudeant;
Vt assistendo digne sedeant.

¶ De clara cõtemplatione dicit dominus in Ps. Vt placeam coram Deo in lumine viuentium. De boni fruitione, & acquisitione potest dici illud 2. Reg. 11. Vocauit Dauid Vriam, vt comederet coram se & biberet, & inebriauit eum. De lætitia & exultatione dicitur Leui. 23. Lætamini coram domino. Et illud prædictum Esa. 6. Lætabuntur coram te, &c. De eorum vero assistẽtia, & honoris assecutione dicitur in Ps. Animas pauperum saluas faciet, & honorabile nomẽ eorum coram illo. Sic ergo patet secunda præsentia significata per coram s. præsentia iusti.

¶ Tertio principaliter dico, quod per istud coram denotatur præsentia impii. Et sic notabis quod coram Deo in fide, Ecclesia, vel religione, apparent hodie multi mali, quia s. eius præsentia non obstante multi sunt, qui continue faciunt malum, imo videntur sicut inimici in facto armorum, qui ex certa sciẽtia veniunt coram aliis, faciunt peius, quod possunt, ad eos irritandum & prouocandum. Sic multi sunt, qui ex certa scientia videntur dominum irritare, & ad eum prouocandum peccare & mala coram eo perpetrare. Vnde de malo Rege Baasa dicitur 3. Reg. 16. quod ipse fecit malum coram domino ad irritandum eum in operibus manuum suarum. Nota igitur, quod tales sunt illi qui

Fallaciter decipiunt,
Voraciter accipiunt,
Crudeliter interficiunt,
Inaniter læti fiunt.

Et ideo erunt; qui finaliter

Coram Deo { Iudicabuntur, / Cruciabuntur, / Condemnabuntur.

¶ Dico ergo, quod coram domino sunt hodie in Ecclesiã, vel in mundo fallaciter decipientes, scil. falsi homines, & fraudulẽti. Vnde de malo spiritu dicitur 3 Reg. 22. Ipse stetit coram domino, & ait. Egó decipiam Achab. Item sunt ibi voraciter accipientes s. auari similes inferno insatiabili, de quo Prou. 15. Infernus & perditio corã domino. Itẽ ibi sunt crudeliter interficientes, s. homicidæ, & detractores. Vnde 4. Reg. 25. Filios Sedechiæ occidit Nabuchodonosor coram eo. Sedechia n. Rex Iuda signat Christum cuius s. filii i. boni hodie occiduntur per malos. Item ibi sunt inaniter lætantes, gaudẽtes, seu gloriantes. Cõtra illos dicitur Prou. 25. Ne gloriosus appareas coram Rege. Et breuiter isti apparent ẽt coram Deo & mundo deformiter viuentes, & etiam enormiter agentes. Iuxta illud Iob 18. Reputati sumus vt iumenta, & sorduimus coram te. Et propter hoc ipsi finaliter corã eo apparebunt, scilicet in iudicio, & in Inferno perenniter lugentes 2. Reg. 21. Crucifixerunt eos in monte coram domino, & ceciderunt simul occisi. Patet igitur quomodo coram signat præsentiam impii, iusti, & Dei. Vide supra de absentia, & de ante, & infra de præsentia.

Cornu

Nota, quod cornu est inter cætera membra animalis fortissimum & durissimũ, quod rectè ipsis animalibus pro gladio vel alia armatura ad defensionẽ est datum, cuius satis euidens est argumentum, quia (vt communiter) animalia, quæ habent cornua, nunquam vtuntur dentibus ad mordendum, nec vnguibus, vel aculeis ad pungendum, imo sufficiũt eis cornuum munimenta ad se defendendum. Dicam ergo spiritualiter loquendo, quod accipi possunt in bono, & in malo. Et sic dicam, quod secundum bonum significatum in scriptura inueniuntur

Cornua { Dei / Animæ / Ecclesiæ / Crucis } quæ sunt { Superius, / Interius, / Exterius. / Inferius.

Cornua { Dei / Animæ iusti / Ecclesiæ / Crucis } sunt { metuenda, / acuenda, / honoranda, / amplexanda.

Cornua { Dei / Animæ seu viri iusti / Ecclesiæ / Crucis } sunt { fortitudo & potentia, / virtutes, / ipsius prælati, / tormenta Christi.

¶ Dico primo, quod Deus habet cornua summe metuẽda. Et sic per cornua Dei ipsius auctoritas & potẽtia, ipsius austeritas & iustitia, ipsius etiam stabilitas & constantia designatur. Cornua enim quando sunt lata & magna, animalis maiestatem ostendunt, patet in Ceruo. Ecce Dei maiestas & auctoritas. Cornua semper tendunt in acutum. Ecce Dei iustitia & seueritas, quæ scilicet pungit, & punit. Cornua etiam sunt dura & solida, ecce sua permanentia & æternitas, qua scil. nunquam deficit. Sic ergo dico, quod Deus habet cornua maiestatis extensæ, qua digne dominetur Apocal. 5. Vidi inquit in medio Throni &

ni & quatuor animalium & 24.seniorum agnum stantē habentem cornua. Habet etiam Deus cornua iustitiæ & seueritatis, qua malis comminatur Deut.33. Cornua Rhinocerotis cornua eius, in ipsis ventilabit gentes. Habet insuper dominus cornua æternæ permanentiæ & stabilitatis, quib.iustis opitulatur Luc. 1. Erexit cornu salutis nobis in domo Dauid pueri sui. Talia ergo cornua diuinæ potentiæ summè sunt metuenda, ne forte ab eis feriamur, & in Infernū prosternamur. Ceruus n.dato, quod dum fugit cornua submittat, quando tamen prouocatur, ipsa erigit, vt feriat. Sic Deus dato, quod nunc videatur habere cornua potentiæ, & iustitiæ suæ submissa per patientiam, quia scil. nunc videtur fugere, & de percutiendo, seu puniendo homines non curare, in fine tamen quando satis fuerit prouocatus, ipsa acuet, & per æternam damnationem impios feriet, & prosternet. Ista ergo cornua sunt timenda, & ne feriant præcauenda. Ponit etiam fabula Ouidii, quod militi dum esset extra muros vrbis magister militum in exercitu cornua subito apparuerunt in fronte, augures autē dixerant, quod quicunq; militum cornutus efficeretur, Imperium sortiretur. Audiens autem populus illum militem habere cornua, statim timore cōcussus ad eum venerunt, & eum in dominum, & Regem receperunt. Sic re vera dico, quod quia constat, quod Deus habet cornua supradicta, necesse est, quod timeatur, & quod in reuerentia habeatur. Figura in Moyse Exo.34. cuius facies apparuit cornuta. Et ideo dicitur ibi, quod videntes filii Israel cornutam faciem

B Moysi, timuerunt. ¶ Secundo dico, quod sunt cornua iusti semper acuenda, & præparanda. Cornua n. quæ data sunt ad capitis ornamentum, & totius animalis tutamentum, significant fortitudinem, audaciam, virtutem, & alias etiam animæ gratias, & virtutes, quæ capitis; i. mentis sunt ornatus & tutela. Ceruus n. quot habet annos, tot recipit in cornib. nutrimenta vsquequo septem annos habeat in ætate. Sic vere anima quanto plus solet in mundo manere, magis debet cornua virtutum augmentare, & cumulare, quousque possit ad septennium perfectionis attingere, & venire Psal. Placebit Deo super vitulum nouellum cornua producentem, & vngulas. De cornu ergo animæ, id est, de ipsius spirituali mētis audacia & virtute potes notare, quod hoc est cornu, quod

Tenerescit clementiæ piis dulcoribus,
Indurescit iustitiæ veris rigoribus,
Inualescit potentiæ magnis vigoribus,
Immadescit compassionis piis doloribus,
Insolescit contemplationis altis splendoribus,
Iuuenescit cœli mansionis celsis honoribus.

¶ Isti n. sunt flores virtutum, quibus debent ornari cornua mētis nostræ i. interiores fortitudines & affectus, quia sc. ibi debet esse clementia fluentis dulcoris. Cornua n. calefacta faciliter tenerescunt. Vnde dicit Plin. quod cornua cum creta calida ita fiunt mollia ēt in capite animalis, quod in diuersas figuras sunt vertibilia, & in multas partes diuisibilia. Sic dicam de affectib. animæ, quia s. quādo calor charitatis apponitur, statim per pietatem mollitur, ita quod per eleemosynam diuiditur, & per clementiam relaxatur Ps. Exaltabitur sicut vnicornis cornu meū, & senectus mea in misericordia vberi. Item fit ibi iustitia vigētis rigoris. Cornua n. naturaliter dura sunt, & acuta. Sic in mēte debet vigere, loco & tempore opportunis, dura seueritas, atque rigor s. ad propria vitia puniēdum, & ad hostis maliciis obuiandum, sicut de Vnicornu dicitur, quod cornu eius est solidū magnum & durum, cum quo transuerberat Elephantem. Vnde de cornu iustitiæ dicitur in Psal. Exaltabuntur cornua iusti. Item fit ibi potentia inuicti vigoris. Maior n. fortitudo bouis videtur esse in cornibus quod patet, quia cornua principaliter ad onus trahendum ligantur, & cornua hostibus opponuntur. Sic dico, quod in anima debet esse fortitudo, quæ sc. onus tribulationum sustineat, & impugnationibus Dominorum, & Tyrannorū resistat Deut. 33. Cornua Rhinocerotis cornua eius. Item fit ibi compassio benigni doloris, i. compassio passionis, & sanguinis Christi. Vnde figuraliter dicitur Leui.4. quod cornu altaris erat sanguine aspergendum. Et Leui.9. Tingens digitum sanguine tetigit cornu altaris. Item fit ibi contemplatio superni splendoris. Omne n. animal habens cornua eleuat. Et etiam cornua posita sunt in alto loco s. supra caput, sic cornua mētis per contemplationem sunt erigenda Psal. In beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum. Item finaliter ibi erit gloriatio æterni honoris. Gloria n. & lætitia animalis apparet in exaltatione cornuum, quod libenter facit animal, quando se sentit liberum, & solutum. Sic anima cornua mentis, & audaciam voluntatis in paradiso eriget, quando gloriam, & lætitiam æternam sentiet. Et quādo se acquisiuisse sempiternam libertatem perpendet Psal. Cornu eius exaltabitur in gloria. Ista sunt igitur cornua animæ, seu viri iusti semper acuenda, & roboran-

C da, quod est secundum. ¶ Tertio dico, quod inueniūtur cornua Ecclesiæ, quæ sunt honoranda, & ista significant Prælatos, sicut n. corpus animalis mediantibus cornibus defenditur, ipsa etiam cornua pro defensione totius corporis se opponere dignoscuntur, in capite etiam & in loco corporis eminentiori situantur atque ponuntur, sic in corpore Ecclesiæ Prælati sunt sicut cornua, quia sicut fortiores in potestate, altiores in dignitate, sic & ad defendendū alios debēt esse paratiores ex sui officii necessitate. Vnde de bono Prælato potest dici illud Ezech.29 In die illo pullulabit cornu domus Israel. Sed re vera, proh dolor, cornua Ecclesiæ non sunt hodie ad hostes ipsius impugnandum, nec ad eam defendendum, sed potius ad proprios subditos ventilandum, grauandum, & molestandum. Figurati in illo cornu modico Danie. 7. quod habebat oculos, & os loquens grandia, & faciebat bellum contra sanctos, & præualebat eis. Sic vere multi moderni Prælati proterui, cornei, atque duri sunt hodie, quantum ad virtutes modici, quantum ad malitiam oculati, quantum ad iactantiam grandiloqui, & quantum ad sanctos et pauperes impugnandum crudeles impii, & tyranni Ezech.34 Cornibus vestris ventilabitis omnia infirma pecora. Non sic boni Prælati, quia isti sunt

Cornua { Salutaria, / Vncta. / Honorata et sancta.

Dico salutaria Luc.1. Erexit cornu salutis nobis in domo Dauid pueri sui. Dico etiam vncta s. roriflua pietate Esa.5. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. Dico etiam honorata, et sublimata 1.Reg.2. Sublimabit cornu Christi sui. Ista ergo sunt cornua Ecclesiæ, quæ sunt honoranda. ¶ Quarto dico, quod D sunt cornua crucis, quæ sunt amplexanda sc. per deuotionem. Crux enim est cornuta, figurata in altari legis, quod cornua habebat quatuor, supra quod hostia immolabatur, et sanguis effundebatur, sicut dicitur Exo.29. et 30. Sic vere .crux cornuta est illud altare, supra quod immolatus est dominus Iesus Christus holocaustum et hostia Deo patri, et vbi sanguis ipsius est effusus, vnde de ipso Christo dicitur Abac.3. quod cornua in manib. eius cornua dico crucis. Figurat⁹ in ariete ꝓ Isaac immolato. De quo dicitur Gen.22. quod Abrahā vidit arietē inter vepres hærētē cornib. Cornib. n. crucis hæsit aries, i. Christus corporaliter, nos etiam debemus per deuotionem adhærere spiritualiter. Ista sunt ergo cornua crucis, quæ sunt amplexanda Ps. Constituite diem in condensis vsque ad cornu altaris. ¶ Quin- E to dico, quod quantum ad malum significatum inueniuntur cornua impii, quæ sunt alliganda. Et sic dico, quod per cornua malorum intelligitur ipsorū proteruia, duritia, superbia, præsumptio, potentia, et elatio, quibus sc. mediantibus alios percutiunt, atque lædunt. Vnde cuilibet malo potest dici illud Ezech.32. Leoni gentium assimilatus es, et Draconi, qui est in mari, et ventilabas cornu in fluminibus tuis. Tale enim cornu, id est, talis malorum arrogantia

Inaniter sursum erigitur,
Mendaciter in Deum loquitur,
Maligniter malum exequitur,
Finaliter per Deum frangitur.

¶ Quod istud cornu extollatur inaniter, patet Amos 6. Væ inquit, qui lætamini in nihilo et dicitis, nunquid in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? Figurati in illo falso Propheta Sedechia de quo dicitur 2.Reg.22. quod ipse sibi fecerat cornua ferrea. Item quod istud cornu proloquatur mendaciter maxime contra Deum, patet in Ps. Vbi dicitur. Nolite extollere in altum cornu vestrum, nolite loqui aduersus Deum iniquitatem. Item quod istud cornu exequatur, seu operetur maligniter, patet in Ps. Vbi dicitur. Dixi iniquis, nolite inique agere, et delinquentibus, nolite exaltare cornu. Item quod istud cornu confringatur, et destruatur finaliter patet Hier.48. Vbi dicitur abscissum est cornu Moab, et brachium eius contritum est. Et in Ps. Cornua peccatorum confringam. In Garamantia n. teste Solino armenta tam magna, et tam reflexa habent cornua, et ita versus terram decliuia, quod os eorum non potest terram tangere, nec herbam capere, imo necesse est obliquo capite pasci, vel cornu frangere si voluerint manducare. Talia sunt cornua superbiæ, quia sc. in multis ita sunt magna, quod cibū gratiæ et gloriæ capere impediunt, et ideo necesse est, quod caput intentionis obliquetur, vel quod talia cornua frangantur, et deponantur ad hoc vt Paradisi pabula acquirantur, et depascātur. Istud est n. cornu superbiæ, quod mali habent hodie ita ante oculos, quod videntur penitus excœcati, figurati in illo animali Daniel.8. de quo dicitur, quod Hircus habebat cornu insigne supra oculos. Ista sunt ergo cornua impii, quę sunt alligāda et resecanda. ¶ Sexto dico, quod inueniuntur cornua mun- F di, quæ sunt confringenda, seu dissipanda, et ista signant Diabolum vel Tyrannos, qui dure, et crudeliter percutiunt vniuersos.

uerſos Zacha.1. Hæc ſunt cornua, quæ ventilauerunt Iudam. De malis ergo potes notare, quod iſta ſunt

Cornua { Simulata, Effrenata, Sublimata, Diſſipata.

¶ Cornua ſimulata ſunt hypocritæ deceptores, figurati in cornibus altaris Bethel: de quo dicitur Amos 3. Amputabitur cornu altaris. Cornua n. altaris hypocritæ, & præſūptuoſi, qui ſunt in Eccleſia. Cornua vero Effrenata ſunt crudeles, atq; raptores. Vnde iſti figurantur in Boue cornupeta Exod.21. qui ſ. ne homines occideret debebat recludi, & corporaliter coerceri. Vnde de talib. pōt diabolus dicere ipſi mundo illud Micheæ 4. Cornu tuum ponā ferreum. Cornua ſublimata & honorata ſunt mūdi Principes, & imperatores, de quibus Apo.13. Super cornua decē diademata. Cornua diſſipata erunt finaliter omnes iniqui, & peccatores Thre.2. Confregit dominus in ira furoris ſui omne cornu Iſrael. Sic igitur patet quomodo diuerſimodè ſumuntur cornua in ſcriptura tam in bono quam in malo, &c.

A **Corona.** Cum corona detur homini in ſignum gloriæ & honoris, in ſignum excellentiæ & meriti dicam quod ſecundum quod gloria diſtinguitur, diſtingui poterit & corona. Sic ergo nota, quod in ſacra pagina reperitur corona humana, & corona diuina. Et primo quidem dicamus de humana. Et ſic dicamus, quod eſt

Corona { Virtuoſa, Prima; Glorioſa, Secunda; Fructuoſa, Tertia; Vitioſa, Quarta; Ruinoſa. Quinta } eſt corona { Bonorum, Dignorum, Sanctorum, Malorum, Malignorum.

Prima fit in conſcientia, vbi iuſti coronantur virtutibus,
Secunda fit in Eccleſia, vbi prælati coronantur honoribus,
Tertia fit in patria, vbi ſancti coronantur ſplendoribus,
Quarta fit in cordis curia, vbi mali coronantur criminibus,
Quinta fit in mūdi gloria, vbi diuites coronātur dignitatibus.

Corona virtutum pertinet ad perfectos, de qua Prouerb.14. Corona ſapientium diuitiæ eorum. Diuitiæ dico id eſt, virtutes. Corona dignitatis pertinet ad Prælatos, de qua 1.Mach.4. Ornauerunt faciem Templi coronis aureis. Corona gloriæ æternæ pertinet ad beatos pſ. Gloria & honore coronaſti eum domine. Corona culpæ pertinet ad peruerſos, qui ſ. diuerſis vitiis ſe coronant. Vnde Eſa.28. Væ coronæ ſuperbiæ, ebriis Ephraim. Corona mundanæ gloriæ pertinet ad diuites & tyrannos, qui ſ. hodie coronantur coronis temporalium dignitatum. Sicut n. iuuenes faciunt quandoq; de vno miſero ſibi Regem in pentecoſte, qui eſt in magna gloria vna die, ſed in craſtino corona ab ipſo tollitur, & Regno ſuo deficiente remanet in miſeria ſicut ante, ſic iſti nunc quidem portant coronas i. altas ſæculi dignitates, momentaneum tamen erit iſtud, quia cito deficiet gloria ſua vana Eſa.28. Pedibus conculcabitur corona, ſuperbiæ. Pone ſi vis, de locuſtis illis mirabilib. Apoc.9. per quas deſignātur tyranni, quæ ſimiles erāt equis paratis ad prælium, capillos & facies habebant mulierum, aculeos in caudis, & coronas aureas ſupra caput, & poteſtas earum nocere hominibus menſib. quinq; Tales n. ſunt tyranni equini i. ſuperbi, & luxurioſi & ad præliandum contra bonos parati, mulieres tamen in viribus, & penitus eneruati, aculeo rapinarū muniti, & terrenis dignitatib. coronati, qui tamē menſibus quinq; i. incōpleto tempore viuunt & nocent hominibus quantum poſſunt. Senarius ergo numerus eſt perfectus, quinarius imperfectus. Iſti ergo mēſibus quinq; non ſex nocere dicuntur, quia vita talium dimidiatur, ne ita complete, ſicut vellent, noceant hominibus quos perſequuntur, quia ſc corona ſuæ terrenæ poteſtatis per mortem cadentem, ipſi de medio ſuſtolluntur Ezec.21. Prophane impie Dux Iſrael, aufer Cydarim, tolle coronam. Ita quod iſti plangunt cum Hieremia Thren.5. dicentes. Defecit gaudium cordis noſtri, verſus eſt in luctum chorus noſter, cecidit corona capitis noſtri, væ nobis, quia peccauimus. Et ſi vis vltra dicere, dic, quod eſt corona pœnæ & miſeriæ, quæ pertinet ad damnatos, quia ſ. de corona culpæ, quæ eſt interius, & mundanæ gloriæ, quæ eſt exterius, venitur ad coronam triſtitiæ, quæ eſt inferius Eſa 22. Coronans coronabit te tribulatione. His ergo

B præmiſſis de tribus primis coronis aliquid eſt dicendum. ¶ Igitur dico, quod eſt corona hominum perfectorum, quæ ſ. nihil aliud eſt, quam copia virtutū, & meritorūm. Illud n. poteſt dici corona, quod cedit ad gloriam, & honorem. Cum igitur nihil glorioſius ſit virtute, reſtat, quod per coronam poterit virtutum poſſeſſio denotari. Narratur n. de Pæone i. de Æſculapio, qui propter ſcientiam, quam habebat, fuit fictus filius Solis, quod cum quadam die videret quendam paſtorem coronatum, corona florum & herbarū multarum cū Baſiliſco dimicare, ipſumq; nec flatu, nec ſibilo Serpentis videret perire, cogitauit quod hoc erat propter virtutem alicuius herbæ, vel floris in corona ipſius exiſtentis. Coronam ergo cum longa lancea de capite paſtoris ſubtrahit, & ſtatim mortuus paſtor cadit, qua iterum repoſita viuus ſurgit, & rurſus depoſita morti cedit. Cum ergo Baſiliſcus receſſiſſet, Pæon ſigillatim flores & herbas ori mortui appoſuit, & ſic in corona illam herbam ſeu florē inuenit, cuius virtute mortuus reſurrexit. Talis ergo corona ſignat gratiam Dei, quæ ſ. multos flores i. multas particulares virtutes continet in ſeipſa. Iſta eſt n. illa corona, virtute cuius Baſiliſco i. diabolo poſſumus reſiſtere, & ſine qua ei nō poſſumus præualere. Cum n. iſta viuimus, ſine iſta aūt cadimus, & perimus. Cum iſta ēt reſurgimus, & ſine iſta penitus nihil ſumus. Gratia Dei ſum id quod ſum 1.Corin.15. Pæō n. filius Solis i. Chriſtus filius Dei cū iſta nos viuificauit, & à diaboli, & mortis æternæ periculis liberauit. Vnde de quolibet ſic coronato dicitur in Pſ. Poſuiſti in capite eius coronam de lapide precioſo. Vitam petiit à te, & tribuiſti ei domine. Iſta eſt corona Apoc Vbi dicitur, quod mulier amicta Sole, quæ Lunam habebat ſub pedibus eius, habebat in capite ſuo coronam Stellarum duodecim Apoc 12. Mulier iſta eſt ſancta anima vel perſona, quam Sol iuſtitiæ Chriſtus amicit i. veſtit, & operit, & Luna i. Beata Virgo ipſam ſuſtinet, & defendit. Iſta igitur corona 12. Stellarum corona dicitur, pro eo quod in corona diuinæ gratiæ 12. virtutes ſicut 12. precioſi lapides apponuntur. Vnde nota, quod in corona viri iuſti concurrunt iſta, videlicet

Mentis puritas & innocentia,
Feruens charitas & amicitia,
Dulcis pietas atque clementia,
Morum dignitas et excellentia,
Senſus maturitas atque prudentia,
Cordis humilitas et ſubiacentia,
Pia benignitas et complacentia,
Mentis ſublimitas et eminentia,
Pungens aſperitas, et pœnitentia,
Fortis ſtabilitas & patientia,
Longa ſoliditas et permanentia,
Dei timoroſitas et reuerentia.

¶ Iſti ſunt ergo duodecim precioſi lapides, vel duodecim Stellæ in corona perfectionis cuiuslibet viri iuſti. Ipſum igitur primo coronat innocentiæ puritas, quæ, ſc ſignificatur in auro, quod eſt metallum puriſſimum Exod. 25. Deaurabis menſam auro puriſſimo & facies ei coronam. Item ipſum coronat amicitiæ ſeu diligentiæ charitas. Vnde charitas eſt illa mulier, de qua Prou.12. Mulier diligens corona eſt viro ſuo. Item ipſum coronat clementia, ſeu miſericordia, & pietas pſ. Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in miſericordia, & miſerationib. Item iuſtum coronat morū excellentia, ſeu nobilitas Eccl. 25. Corona ſenum multa peritia. Itē iuſtū coronat cordis mœſtitia, ſeu humilitas, quæ ſignificatur in cinere. Vnde in perſona Chriſti dicitur Eſa.61. Spiritus domini miſit me, vt darem lugentibus coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris. Item ipſum coronat beneuolentia ſeu benignitas. Vnde in pſ. Benedices coronæ anni benignitatis tuæ Item ipſum coronat mentis eminentia, ſeu ſtabilitas, i. contemplatio æternorum, quæ figuratur in hyacintho, qui colorem habet cœleſte Eccl. 40. Vtitur hyacintho, & portat coronā. Item ipſum coronat pœnitentia ſeu aſperitas Ioan.19. Coronam de ſpinis impoſuerunt capiti Ieſu. Item ipſum coronat patientia, ſeu ſtabilitas. Et iſta eſt corona de roſis, quæ ſcil. quanto plus teruntur, tanto plus redolent, ſic patientia Sapie. 2. Coronemus nos roſis antequam marceſcant. Item ipſum coronat permanentia ſeu longanimitas, vel etiam mentis ſoliditas pſ. Scuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti eum Domine. Scutum n. firmitatem boni propoſiti ſignat. Item ipſum coronat Dei reuerentia, ſeu ipſius timoroſitas Eccl.1. Corona ſapientiæ timor domini. Sic igitur coronatus iuſtus poteſt honorabiliter incedere, & his 12. coronis adornatus glorioſus poteſt corā hominibus cōparere Apoc.19. In capite eius multa diademata. Figuratus in Mardochæo, de quo dicitur Heſter.8. quod Mardochæus de conſpectu Regis egrediens, fulgebat veſtibus Regiis hyacinthinis, atque aeriinis, coronam auream portans in capite, & amictus pallio ſericeo, & purpureo, omniſque ciuitas exultauit, &c. Iſta eſt ergo corona virtutū, quæ debetur hominib. virtuoſis, quā tamē quandoq; fatui perdūt, et per peccatū à ſtatu gratiæ, et gloriæ cadūt, ita ꝙ talis ſic depoſitus pōt dicere cū Iob illud Iob 19. Exſpoliauit me, ſupple diabolus, gloria mea, abſtulit coronam de capite meo, deſtruxit me vndique et pereo, et quaſi auulſæ arbori abſtulit ſpem meam. Non ſic, ſed habeamus coronam virtutum Eccleſ. 50. Circa illum corona fratrum, & quaſi plantatio Cedri in monte Libano, ſic circa

illum

illum ſteterunt quaſi rami palmæ. Si vis prædicare de ſancto Stephano, qui interpretatur corona, dic quod ipſe fuit corona Eccleſiæ militantis, quoniam in capite, i. in initio ſuo fuit Eccleſia coronata. Iuſtus n. non ſolum habet coronam virtutum, imo ipſe eſt ipſi Eccleſiæ pro gloria, & corona, ſicut dicit Apoſtolus Philip. 4. Itaque fratres mei chariſſimi gaudium meum, & corona mea ſtate in domino Ieſu Chriſto. Et ſic potes dicere, quod quilibet ſanctus eſt corona firmitatis, puritatis, charitatis, &c. ſicut ſupra. Patet igitur, quod ſit corona perfectorũ.

C ¶ Secundo dico, quod eſt corona Prelatorum ſ. dignitas Eccleſiaſtica, vel etiam quorumlibet iuſtè præſidentium & magnorum. Iſti n. ad literam portant coronas, quæ ſunt ſigna dignitatis, & excellentiæ ſtatus ſui, Quod etiam ipſa natura videtur facere, quia ſ. Baſiliſcus, qui eſt Rex Serpentum, debet eſſe quodam circulo candido coronatus. Quandoq; etiam in marmoribus ſciſſis inuenta eſt imago Regalis capitis cum corona, ſicut exemplificat Albertus, quod ipſo Venetiis exiſtente lapis magnus marmoreus fuit ſciſſus, & caput Regis coronati apparuit in ſciſſuris: quod naturaliter in marmore fuerat generatum. Videtur ergo natura non ſolum hominem, imo etiam Regem & coronam effigiare, ita quod non ſolum ars & voluntas humana, imo etiam occulta ipſa natura videtur talium cauſa eſſe. De mitris etiam & capitib. mitratis ad ſimilitudinem capitum Epiſcoporum, quæ ſ. cum pluuia, & grandine ceciderunt in prouincia Narbon tẽpore Papæ Ioannis, ſicut narrauit mihi vir diſcretus dominus Petrus Villaris capellanus domini papæ, qui prædictam grandinem effigiatam ſic viderat, ſatis videtur mirabile: quare oportet neceſſario cauſam ſecretam in natura talium accidentium eſſe. Igitur & coronæ Epiſcopales, & Regales, & breuiter omnes dignitates Eccleſiaſticæ, & temporales, à Deo occulte proueniunt, quæ ſic in natura effigiatæ conſiſtunt. Quapropter bene dicit Apoſtolus Rom. 11. Non eſt poteſtas niſi a Deo: quæ autem à Deo ſunt, ordinata ſunt. Et ideo de quolibet promoto dicitur ipſi domino illud Pſ. 8. Poſuiſti domine ſuper caput eius coronã. Et iterum, gloria & honore coronaſti eum domine, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.

D ¶ Et nota, quod coronæ temporales

Dantur { Doctoribus,
Victoribus,
Rectoribus. }

Sic vere dico, chariſſimi, quod gloria dignitatum debet præcipue dari

Illis, qui ſciunt { Inſtruere ignaros paruulos,
Deuincere nocentes æmulos,
Dirigere ſubiectos populos. }

Dentur ergo tales coronæ docentibus ſubtiliter plebem ignorantem. Ad literam n. doctoribus Biretum imponitur in locum coronæ. Poetæ etiam corona laurea coronantur Romæ. Poetæ etiam antiquitus coronabantur ſemper hædera, ſecundum Iſido. in ſignum viuacis ingenii, pro eo quod hedera ſemper viret, quæ omnia ſigna ſunt, quod corona dignitatum illis debetur, qui alios ſciunt docere, & inſtruere. Vnde quilibet talis poteſt dicere illud Eſa. 61. Spiritus Domini ſuper me, eo quod vnxerit me, ad annũciandum miſit me, vt prædicarem, &c. Sequitur. Gaudens gaudebo in domino, quia induit me dominus veſtimento ſalutis, & iuſtitiæ tanquam ſponſum decoratum corona.

E ¶ Item dentur tales coronæ vincẽtibus viriliter hoſtem rebellantem. Antiquitus n. milites coronabantur, quãdo ſ. hoſtem ſuperauerant, & vicerant, & quando victores ad propria remeabant, ſicut patet per Iſi. qui dicit, quod lauro antiquitus victores milites coronabantur. Et ideo laurus quaſi à laude dicitur, eo quod victores cum laude & gloria ad propria reducebantur. Ratio vero, quare laurus proprie ad coronandum milites victores ordinata fuit, potuit eſſe talis: dicit n. Plin. li. 15. ca. 30. quod laurus habet virtutem fulminibus reſiſtẽdi, hæc enim arbor ſola inter arbores non fulminatur. Sic voluerunt antiqui ordinare, quod quia milites à fulminibus, i. à violentiis hoſtiũ vinci non potuerunt, coronari lauro tanquam inuincibili arbore debuerunt Vnde etiam ipſa præmia ſeu coronæ victorum laureæ vocabantur, ſicut patet in hymno martyrũ vbi dicitur. Quæ vox, quæ poterit lingua retexere, Quæ tu martyrib. munera præparas? Rubri nã fluido ſanguine, laureis ditantur bene fulgidis. Sic ergo dicam, quia pro certo illi, qui hoſtibus, id eſt, Dæmonibus, tyrannis, & rebellibus bene reſiſtunt, eorumque proteruiam ſuperant, atque vincunt, lauro, id eſt, laude & corona laurea, i. dignitate, laude, & gloria digni ſunt. Nam illi, qui ſe per temperantiam, Dæmones per innocentiam, hæreticos per ſcientiam, proteruos per iuſtitiam ſciunt vincere, digni ſunt corona dignitatum fulgere, & coronari, & mitrati incedere, & manere. Figurati Apocal. 2. Vbi dicitur, Ecce inquit equus albus, & qui ſedebat ſuper eum, habebat arcum, & data eſt ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret. Quia re vera illis, qui ſedent in equo albo, id eſt, in corpore mundo per innocentiam, & continentiam, & qui habent arcũ i. ſcientiam & iuſtitiam, ſcientiam ſ. qua mali verbaliter, iuſtitiam, qua mali realiter ſagittentur, & ſuperentur, talibus dico, qui ſic exeũt vincentes vt vincant, debet merito dari corona dignitatis gloriæ triumphalis, i. mundi & Eccleſiæ dignitates. Vnde iſti ſunt illi 24 ſeniores ſedentes in ſedibus ante thronum, qui habebant citharas & coronas, quas ante thronum etiam ſubmittebant: quia verè iuſti, qui ſunt ſenes per prudentiam & maturitatem, digni ſunt ſedere ante thronum Dei per auctoritatem & maieſtatem, & habere coronas, id eſt, gloriam & dignitatem quas tamen debent ante thronum ſubmittere, i. Deo attribuere per reuerentiam, & humilitatem Apoc. 14. Vidi nubẽ candidam, et ſupra nubem ſedentem ſimilem filio hominis habentẽ in capite ſuo coronã auream, et in manu ſua falcem acutã, q ð, illis corona dignitatum debetur, qui falce acuta, id eſt, iuſtitia, nube candida i. munditia humana, ſimilitudine i. ratione, & ſapientia prædotantur. Dari ergo debent coronæ dignitatũ vincentibus viriliter hoſtem impugnantem De Paride n. legitur, quod cum eſſet paſtor, et videret in grege Taurũ pulcherrimũ, fecit ſibi coronam de floribus quia alios Tauros vincebat. Secundum fabulas vero Mars in Taurum mutatus, et cum Tauro illo luctatus, ipſum vicit, propter quod paris coronam Tauro ſuo abſtulit, et alteri Tauro dedit. Sic igitur paris à paritate iudicii dictus eſt, qui Alexander antea dictus fuit. Victoribus igitur vitiorum, et malorum debentur coronæ et gloriæ dignitatum. Dic ſi vis, de diuerſis coronis militum et victorum ſcilicet curialibus et muralibus, etc. De quibus Plin. c. magnum facit.

¶ Item dari debent iſtæ coronæ Regentibus vtiliter plebem ſubiacentem, i. illis, qui bene ſciunt regere et præeſſe. Prælato n. et Principi non ſolum eſt neceſſaria ſcientia in docendo, & potentia in reſiſtendo, imo etiam induſtria in regendo. F Sicut enim rectoribus, et magnatibus datur corona materialis, ſic illis, qui bene ſciunt regere, debet dari dignitas, et auctoritas temporalis. Vnde de Ionatha bono Duce et Rectore dicitur 1. Macch. 10 Alexander miſit Ionathæ purpurã, et coronam auream Igitur tali corona digni ſunt Rectores prudentiſſimi, victores ſtrenuiſſimi, Doctores ſcientiſſimi. Quod proh dolor hodie eſt contra multos, quia re vera hodie nõ conſequuntur dignitatum coronam magni doctores, ſed adulatores. Non fortes victores ſed diri tortores. Non iuſti rectores, ſed nequam lictores. Non maturi ſenes, ſed leues iuuenes. Non viri zelotes, ſed parui nepotes. Et ideo multi, quibus in præſenti dantur dignitatum coronæ, videntur figurati in Idolis gentium, de quibus dicitur Baruch. 6. Argẽtea (inquit) et aurea ſunt et non poſſunt loqui. Sequitur. Coronas certe habent aureas ſuper capita ſua. Et Ezec. 23. illi mulieri meretrici Oolibæ, per quam intelligit Propheta ciuitatẽ Hieruſalem, dicitur ſic. Ornata es inquam mundo muliebri, ſediſti in lecto pulcherrimo, et menſa ornata ante te, Thymiama meum et vnguentũ meum poſuiſti ſuper eam, et vox multitudinis exultantis in ea, et in viris, qui veniebant de deſerto, poſuerunt armillas in manibus eorum, et coronas ſpecioſas in capitibus eorum. Et dixi ei, quæ attrita erat in adulteriis, nunc fornicatione ſua etiam hæc. Et ingreſſi ſunt ad eam, quaſi ad mulierem meretricem ingrediebantur ad Oolibam. Iſta Ooliba ſeu Hieruſalem quõdam ſancta, tũc Idololatra, ſignificare poterit Eccleſiam temporum futurorum. Ooliba enim interpretatur Tabernaculum meum in ea, quia ſ. in Eccleſia Deus per fidẽ inhabitauit, et ibi ſuum Tabernaculũ collocauit Iſta n. in ſuo primæuo ſtatu fuit Hieruſalem ciuitas ſancta, in fine vero quãdo per cultũ vitiorum deprauabitur, et ſpiritualiter Idololatriam exequetur, vocabitur Ooliba, ciuitas meretrix et infecta. Et bene meretrix, quia ſcil. ſicut meretrix plus diligit magis dantem, ſic in fine ſoli donatores in Eccleſia diligentur, quando ibi omnia venalia offerentur, et tunc plangendo dicere poterit homo illud Eſa. 1. Quomodo facta eſt meretrix ciuitas fidelis, plena iudicii: iuſtitia habitauit in ea, nunc autem homicidæ. Iſti ergo tunc poterit dici, et vtinam modo non ſic. Ornata es (inquit) o tu Eccleſia deprauata mundo muliebri, id eſt, ornatu fœmineo i. tota es eneruata, et effœminata, Menſa, ſupple, nũmulariorum, et mercatorum, ornata eſt ante te, in quantum tu es ad vendendum Simoniacè beneficia inclinata. Thymiama et vnguentum, i. ſpiritualia et ſacramenta, in iſta menſa etiam ponuntur, in quantum ibi erunt emptoribus etiam ipſa Eccleſiæ ſpiritualia communicata. Et ideo vox multitudinis exultantis ibi eſſe dicitur, in quantũ pro emẽdis beneficiis ibi erit multitudo hominũ aggregata. Quid vltra, pro certo dicitur ibi, ꝙ ad menſam beneficiorũ Eccleſiaſticorũ veniẽt viri de deſerto, id eſt, homines ſine virtute, et ſine merito, vel de deſerto. i. de pauperrimo ſtatu, et viliſſimo, quibus proculdubio armillæ, id eſt, Epiſcopales Chirothecæ in manibus, et coronæ ſpecioſiſſimæ, mitræ precioſæ in capitibus ponentur. Et ſic

proh

proh dolor ista Ooliba attrita in adulteriis, cum diuersis diuersimode fornicabitur, in quantum ad ipsius cubile, id est, ad ipsius dignitates alieni viri, id est, personæ insufficientes, & degeneres, modo simoniaco, & fornicario admittentur. Et forte tunc temporis erit in aliquibus partibus, quod ad literam illi, qui de Prælatorum fornicatione nascentur, coronis & armillis dignitatum in Ecclesia ditabuntur. Ita quod iã talibus in dignitate promotis possunt dicere promotores eorum illud Ezech 16. Expandi amictum meum supra te, operui ignominiam tuam. Sequitur. Vnxi te oleo, cinxi te bysso, vestiui te discoloribus, calceaui te hyacintho, dedi armillas in manibus, & coronam decoris in capite tuo. Non sic (charissimi) quia reuera tales coronæ non debent dati insufficientibus & indignis, sed potius sufficientibus & prouectis. Ezech. 24. Corona tua circumligata sit tibi. Ista est igitur corona
G secunda, quæ est Prælatorum. ¶ Sed tertio principaliter dico, quod est corona beatorum scilicet corona gloriæ Paradisi. Ipsa enim Paradisi gloria corona dicitur, quia scilicet sicut corona figuram habet sphæricam, & rotundam, vbi non est inuenire principium neque finem, in corona etiam diuersi sunt lapides preciosi, sic dicam; quod ista gloria non habet finem aut principium, cum ipsa nihil aliud sit, quam ipsemet Deus æternus, qui est sanctorum merces & præmium, gloria, corona seu gaudium. Esa. 28. Erit dominus corona gloriæ, multos continens lapides preciosos, id est, multa particularia genera bonorum & gaudiorum, quia in domo patris mei mansiones multæ sunt: Ioan. 14.
H ¶ Talis autem corona in scriptura vocatur

Corona { Iustitiæ, / Vitæ, / Gloriæ, / Amicitiæ, } quia datur { Bene merentibus, / Semper viuentibus, / Alte regnantibus, / Charis parentibus.

Est dico corona iustitiæ. Nullus enim istam habebit, nisi bene meritus, ita quod dabitur non solum gratia, imo etiam iustitia mediante, & inde est, quod in choro Ecclesiarum cathedralium, & religiosorum vna corona in medio chori sursum suspensa ponitur, vt ibi respicientes de corona cœlestis gloriæ meditentur, & vt pro ea acquirenda laborent, & virtualiter operentur, ac si dicatur eisdem. Ecce corona, sed non coronabitur nisi qui legitime certauerit. 2. Timo. 2. Ideo de ista corona iustitiæ dicebat Apostolus 2. Timo. 4. Reposita est mihi corona iustitiæ, quam
I reddet mihi dominus in illa die iustus iudex &c. ¶ Item ista est corona vitæ, quia ista non datur illis, qui per peccatũ sunt mortui, sed illis, qui per gratiam sunt viui, nec illis, qui per mortem æternam pereunt, sed illis, qui perpetuo sursum viuunt. Apoca. 2. Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. ¶ Item ista est corona gloriæ, quia nulla est gloria nisi illa quæ obtenta nunquam perditur. Possessa nunquam minuitur; acquisita nunquam deprimitur, sed semper in eodem statu permanẽs immarcessibiliter vigoratur. 1. Pet. 5. Cum apparuerit Princeps Pastorum, percipietis immarcessibilem æternæ gloriæ coronam. ¶ Corona etiam amicitiæ dicitur, quia dominus non dat illam nisi specialibus familiaribus & amicis, vnde animæ beatæ dicitur Cant. 3. Veni de Libano, veni coronaberis. Et bene dicit sponsa, quia scilicet Reges primo coronantur, per Episcopos, & tandem ipsi coronãt sponsas suas, sicut de Hester legitur Hester. 2. Quod ipsa pro Vasthi, facta est vxor Assueri, qui fecit eam regnare pro
K Vasthi, & imposuit diadema in capite eius. ¶ Aduerte tamen quod in patria est corona, quæ dicitur aurea, & quæ dicitur aureola. Aurea enim præmium signat essentiale, aureola præmium accidentale. Quod figuratur in mensa tabernaculi, quæ in circuitu coronam habebat auream, & desuper illam coronam, quam appellabat aureolam: ad denotandum, quod aliqui sunt sancti, quibus datur non solum præmium essentiale, sed etiam accidentale. Et aduerte secundum sanctos, quod tribus generibus beatorum debetur corona aureola, videlicet

Virginibus,
Doctoribus,
Martyribus.

Quia scilicet vltra commune præmium & essentiale isti tres promerentur aliquod præmium speciale. Virgines propter excellentiam puritatis; Doctores propter excellentiam veritatis, Martyres propter excellentiam constantiæ & probitatis. Virginibus debetur corona florea propter puritatis nitorem. Sapien. 2. Coronemus nos rosis antequam marcescant. Doctoribus debetur corona stellea propter veritatis splendorem. Vnde illud prædictum Apoc. 12. In capite eius corona stellarum 12. Martyribus debetur corona aurea propter soliditatis valorem. Aurum enim in igne non minuitur, sed purgatur, sic nec martyres in tormentis defecerunt, sed fortiter perstiterunt. Vnde de arca dicitur Exo. 37. Quod Beseleel vestiuit eam auro purissimo, & fecit illi coronam auream. Istæ autem tres aureolæ figurantur in fructu trigesimo pro virginibus, sexagesimo pro doctoribus, centesimo pro martyribus, de quo Matth. 13. dicitur, quod semen, quod cecidit in terram bonam, fecit fructum, aliud quidem centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum. Vnde & multi sunt sancti, qui istas tres coronas acquisierunt, pro eo scilicet quia virgines, doctores & martyres fuerunt, sicut de Paulo creditur, & de Ioanne Baptista cantatur. Vnde hymnus eius dicit sic. Serta terdenis alios coronant, Aucta crementis duplicata quosdam, Trina centeno cumulata fructu Te sacer ornat. Ac si dicat beato Ioanni: Alij ornantur sertis, id est, coronis terdenis, id est, trigesimis, alij duplicatis, id est, sexagesimis, alij centesimis, id est, alij coronam reportant minorem, quæ est virginum, alij mediam, quæ est doctorum; alij maiorem, quæ est martyrum. Sed tu sacer trina corona coronaris scilicet omnium. Zacha. 6. Facies coronas, & pones in capite Iesu filij Iosedech sacerdotis magni. Patet igitur quomodo sunt tres principales coronæ, scilicet

Corona { Æternalis / Temporalis / Spiritualis } quæ est { Beatorum, / Prælatorum, / Perfectorum.

Ista est igitur multiplex corona humana. ¶ Sed si vis dic adhuc L quod inuenitur diuina corona. Et sic dico quod (Deo attribuitur)

Corona { Carnea, / Spinea, / Nubea.

Prima apparuit in beata Incarnatione, de qua Cant. 3. Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua. Istud enim diadema fuit ipsius humanitas, quo caput Christi, id est, diuinitas fuit coronata & circumcincta. ¶ Secunda apparuit in Christi pœnali passione & tribulatione, & ista fuit corona spinea, qua ipse fuit à Iudæis realiter coronatus. Vnde Io. 19. Exiuit ergo Iesus portans spineam coronam & purpureum vestimentum. ¶ Tertia corona scilicet nubea apparebit in futuri iudicij prosecutione. Vnde Apoc. 13. Vidi inquit nubem candidam, & super eam sedentem similem filio hominis habentem in capite suo coronam, & in manu falcem acutam. Figurari etiam potuit Apoc 10. Vbi ille Angelus dicitur Iride coronatus. Ista est enim corona diuinitatis, quæ scilicet in iudicio præcipue apparebit. Diuinitas enim corona humanitatis est. Vnde Heb. 2. Videmus Iesum propter passionem mortis gloria, & honore coronatum. Sic igitur patet quomodo corona in scriptura sumitur multis modis. Vide de diademate.

Corpus. Potest dici omnis rerum creatarum substantia, A exceptis spiritualibus. Omnia enim quæ sunt aut sunt spiritualia, aut corporalia. Vnde proprie corpus dicitur omne, quod ex materia & forma constituitur. Cum igitur sit dare corpora cœlestia, quæ non corrumpuntur, corpora elementaria, quæ cõtinue variantur, corpora elementaria seu composita, quæ corrumpuntur, alterantur, & generantur, longum esset talibus immorari. Igitur omissis aliis, de corpore animalis carne scilicet & ossibus constituto, & potissime de corpore humano aliquid solum dicam, & aliquid ad mores pertinens eliciam iuxta posse. Dicam ergo quod corpus est congeries membrorum diuersorum secundum anatomiam debitam ordinata. Notabo igitur, quod in scriptura corpus in bono sumitur, & in malo. ¶ Et pri- B mo q idem dicamus quod corpus sumitur in bono. Et sic dicam, quod est

Corpus { Politicum factum de gentibus, / Canonicum factum de moribus / Mortificum factum de carnibus; / Dominicum datum hominibus.

Corpus { Gentium iungit vnitas; / Virtutum facit sanctitas; / Humanum tenet fragilitas, / Diuinum parit virginitas.

Corpus { Ciuitatis legibus stringitur; / Sanctitatis moribus pingitur; / Iusti aspere pungitur, / Christi deuote colitur.

Sic igitur dico, quod est corpus Ecclesiæ, quod est astringendum amoris legibus; Corpus conuersationis bonæ, quod est compingendum perfectis moribus; Corpus viri iusti, quod est supponendum pœnis & ictibus; Corpus Iesu Christi, quod est excolendum deuotis ritibus. De isto igitur quadruplici corpore per ordinem disseramus. ¶ Est igitur primo corpus mysticum, quod C debet alligari legibus amorosis, & istud corpus est Ecclesia, vel quæcunque religio, seu communitas fidelium adunata: Christus enim in isto corpore est pro capite, cuius locum tenent Papa, Episcopi, & Prælati: Oculi qui vident, sunt doctores: Aures quæ audiunt, sunt iudices: Lingua & labia quæ loquuntur, sunt aduocati & prædicatores. Manus, quæ corpus defendunt, sunt milites: Stomachus & venæ, quæ corpus nutriunt, sunt pij diuites: Pedes qui terram tangunt, sunt agricolæ & pauperes, & sic de aliis. Vnde de isto corpore dicitur Roman. 12. Christus multa

membra habet in suo corpore. Et sic nota, quod istud corpus habet vnum

Fidei splendorem,
Mutuum amorem
Spei directorem.

D ¶ Habet, dico, vnum fidei splẽdorem. Quia sicut dicitur ad Ephe. 4. Vnus Deus, vna fides, vnum baptisma. Vnde 1. ad Corinth. 12. Omnes nos in vnum corpus baptizati sumus. De Gorgodis seu Gorgonibus monstris dicunt fabulæ, quod, cum essent plures, vnicum habebant oculum, quem vna alteri mutuabat. Rerum etiam species cum sint multæ, vnicum habent Solem. Sic dicam de oculo, & de Sole, id est, de lumine fidei, quia reuera iste debet esse vnicus, & vnitus cunctis nobis. Ezech. 1. Totum corpus plenum oculis, id est, plenum fidei sacramentis. ¶ Item habet istud corpus vnum amoris feruorem. Corpus enim non habet contrarietatem in membris, sed potius concordiam, & amorem, quod patet, quia vnum de alio non se vindicat, sed aliud alterum adiuuat, & confortat. Sic pax, amor, & concordia debent esse perpetuo inter nos. Iuxta illud Roman. 12. Multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra 1. Cor. 12. Membra cum sint multa, vnum corpus sunt. In corpore enim vnum membrum non ambit ad officium alterius, sed quodlibet contentatur statu suo. Sic inter nos tantus debet esse amor, quod alter non debet bono alterius inuidere, sed proprio contentus esse. 1. Corinth. 12. Nũc autem Deus posuit membra vnumquodque in corpore sicut voluit: & exemplificat, quod pes non indignatur, si non est oculus, nec auris, si non est lingua &c. Ad denotandum, quod in corpore Ecclesiæ nulla debet esse inuidia, sed amor & charitas sempiterna. Habet igitur istud corpus vnicum amoris feruorem. Iterum habere debet vnicum spei directorem, seu tenorem. Vnde Ephes. 4. Vnum corpus, & vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe. Istud est igitur corpus mysticum, id est, Ecclesia. Sed heu proh dolor pro certo videtur hodie, quod Deus in multis partibus habet corpus valde monstruosum &c. Compara multas communitates, & Ecclesias corporibus monstruosis, quæ se licet non habent membra vbi deberent, ac si pedes essent loco capitis, caput in loco pedum &c. Sic vere dico, quod in multis corporibus Ecclesiarum, & communitatum multa sunt monstruosa, & contra rationem facta, quia scilicet multi sunt, qui deberent esse caput, & sunt pedes, & multi tenent locum capitis, qui locum pedum tenere deberent, quia scilicet multi indigni sunt in dignitatibus altis, & multi digni sunt in statibus depressis & infimis. Eccles. 10. Vidi seruos in equis, & Principes ambulantes super terram. Et hoc est valde irrationabile. Non est enim corpus alicuius animalis, quod oculos habeat in pedibus, sed potius in capite, & in alto. Sic verè dico, quod valde est indecens, quod oculi, id est, viri scientifici sunt in pedibus, id est, in statu infimo depressi, quinimo magis decet, quod sint in capite, id est, in dignitatibus collocati. Patet igitur, quod
E est corpus mysticum, quod est alligatum legibus amorosis. ¶ Secundo dico, quod est corpus cœlicum, quod est aggregatum moribus virtuosis, & istud est corpus virtutum, id est, conuersatio bona, diuersis membris, id est, diuersis virtutibus composita & compacta. Istud enim corpus habet caput altum, hoc est, comtemplationem, oculos claros, hoc est, discretionem, aures audientes, hoc est, misericordiam & pauperum exauditionem, cor interius, hoc est meditationem, manus exterius, hoc est, bonam operationem, linguam, hoc est, Dei laudem & confessionem, dentes mordentes, hoc est, iustitiam & correctionem, pedes omnia membra sustinentes, hoc est, patientiam, & benignam aliorum supportationem, & sic de aliis Rom. 12. In vno corpore multa membra habemus. Omnia autem membra non eundem actum habent. Notabis igitur, quod istud corpus, id est, congeriem virtutum tuarum, ipsamque conuersationem tuam, & vitam moralem debes

Abstergere ab inani motu,
Abluere lacrymoso luctu,
Abscondere ab hominum vultu,
Induere honestatis cultu,
Adornare virtuoso ritu,
Macerare abstinenti victu,
Illustrare prudentiæ visu,
Roborare constantiæ nisu,
Subleuare contemplationis ausu,
Iucundare lætitiæ plausu.

¶ Igitur dico, quod corpus nostræ moralis conuersationis à vanitate debet exui scilicet ab omni inani gloria, quod bene figuratur in pilis corporis, qui præcipiuntur radi ad hoc, quod homo mundus ab omni lepra debeat iudicari. Leuiti. 14. Radet (inquit) capillos capitis, barbam, & supercilia, ac totius corporis pilos. Pili enim inanem gloriam, quæ oritur ex virtutibus, significant, & quoscunque vanos cogitationum motus. Item istud corpus per compunctionem debet ablui. Vnde Nume. 19. Lotis vestibus, & corpore ingrediatur castra. Item per humilitatem debet abscondi. Tob. 4. Cum acceperit Deus animam meam corpus meum sepeli. Item per honestatem debet indui. Ecclesi. 19. Amictus corporis, & risus dentium annunciant de illo. Item multis virtutibus debet adornari. Iudith. 10. Lauit corpus suum, &c. Sequitur. Et omnibus ornamentis ornauit se. Item per abstinentiam debet macerari. Hester. 14. Corpus suum humiliauit ieiuniis. Et merito, quia sicut dicitur Eccles. 31. Sanitas animæ & corporis sobrius potus. Item per prudentiam debet illuminari. Ezech. 1. Omne corpus plenum erat oculis ante, & retro. Item per constantiam debet roborari. Vnde de illo mirabili viro dicitur Dan. 10. Quod corpus eius quasi chrysolitus erat. Chrysolitus enim lapis durus constantiam signat. Item per contemplationem debet subleuari. Vnde de sanctis animalibus dicitur Ezech. 1. Quod duabus alis tegebant corpus suum, & duabus volabant. Item per lætitiam debet iucundari. Vnde de Iudith. 10. dicitur, quod abstulit à se cilicium, & induit se vestimentis iucunditatis, & lauit corpus suum. Sic igitur si corpus nostræ conuersationis omnia ista habuerit, quilibet cum sapiente dicere poterit illud, quod scribitur Sapien. 8. Cum essem bonus, veni ad corpus coinquinatum. Patet ergo, quod inuenitur corpus sanctificatum, quod est aggregatum moribus virtuosis. ¶ Ter- F
tio dico, quod inuenitur in scriptura corpus mortificum, quod debet supponi ictibus dolorosis. Et isto modo per corpus intelligitur caro nostra mortalis, quia scilicet sicut mercatores inuoluunt merces preciosas aliquo grosso panno, qui scilicet vento, & pluuiæ exponatur, de quo si rumpatur, non multum curatur, vt ipsæ merces, quæ sunt interius, conseruentur, Sic dico, quod Deus dedit corpus, seu carnem sicut saccum vilem, qui animam preciosam contineat, & pro ea à viciis conseruanda, pœnis & laboribus se supponat. Esa. 50. Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus. Istud enim parum debet reputari, & de ipso si rumpatur, aut lanietur, cum parum valeat non curari, vt sic anima, quæ de se preciosa est valeat conseruari. Matth. 10. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Quod est contra multos, qui plus curant de corpore, quam de anima, plus de carne, quam de mente, amplius de corporis victu, quam de spiritu. Videntur enim similes corporibus elementaribus, non cœlestibus, quia scilicet ista plus habent de materia, quam de forma. Sic vere de multis corruptibilibus, atque vanis, quia scilicet plus videntur curare de materia, id est, de corpore, quam de forma, id est, de anima, in quantum magis student corpus, quam animam procurare. Draco enim maris secundum librum de natura rerum, monstrum est maximum, quod cum corpus habeat valde magnum, caput tamen habet respectu corporis valde modicum, atque paruum. Sic vere multi sunt qui caput, in quo vigent sensus, id est, rationem & mentem hominis habent diminutam & paruam, corporis vero, id est, carnalitatis curam habent magnam, multiplicem, atque latam. Non sic, sed corpus istud spiritui subiiciamus, & ipsum modico reputemus. Vnde Esai. 51. Posuisti vt terram corpus tuum, & quasi viam transeuntibus. Igitur de corpore nostro notabo, quod istud

Corpus debet {
Castigari seueriter,
Conseruari sinceriter,
Subiugari humiliter,
Roborari viriliter,
Temperari sagaciter.
}

Et sic

Tumulo dabitur tranquilliter,
Resuscitabitur finaliter,
Glorificabitur perenniter.

Igitur (charissimi) corpus nostrum castigetur seueriter, ne lasciuiat. 1 Corinth. 9. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Item conseruetur sinceriter ne putrefiat scilicet in munditia & castitate. 1. Corinth. 6. Corpus non fornicationi, sed domino. Eccles. 7. Filiæ tibi sunt, serua corpus illarum. Item subiugetur humiliter, ne superbiat. Hester. 14. Humiliauit corpus suum ieiuniis. Item roboretur viriliter, ne deficiat. Vnde de constantia sanctorum dicitur Dan. 3. Nihil habuit ignis potestatis in corporibus eorum. Et prædictum Dan. 10. Corpus eius quasi chrysolitus. Item temperetur sagaciter, vt proficiat. Homo enim debet corpus suum per temperantiam moderari. Ecclesiast. 47. Potestatem habuisti in corpore tuo. Et sic sepelietur homo tranquilliter, ne rixas audiat. Ecclesiast. 44. Corpora eorum in pace sepulta sunt. Et etiam resuscitabitur finaliter, vt vitam recipiat. Roman. 8. Deus viuificabit mortalia corpora vestra. Et sic glorificabitur æternaliter, ne amplius mala sentiat. Phili. 3. Reformabit Deus corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Istud est igitur corpus mortificum, quod debet supponi ictibus dolorosis. ¶ Quarto dico, quod inuenit corpus G
Domini-

Dominicum; quia debet excoli ritibus ſerioſis. Et hoc eſt corpus Chriſti, quod ſcilicet ipſe Dei filius aſſumpſit ſibi corpus humanum, quod tandem in Sacramento altaris hominibus dereliquit. Et breuiter de iſto corpore potes notare, quod iſtud eſt

Corpus
- Generatum in matre Virgine,
- Alligatum in crucis culmine,
- Purpuratum proprio ſanguine,
- Tumulatum terræ voragine,
- Suſcitatum tertio lumine,
- Erogatum panis imagine,
- Sublimatum cœli cacumine.

Iſtud ergo corpus in matre Virgine generatur. Vnde de hoc poteſt exponi illud Ioan. 19. Vbi dicitur, quod erat monumentum nouum, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat vbi poſitum eſt corpus Ieſu. Monumentum eſt beata Virgo, in qua nullus poſitus fuerat, id eſt, quam nullus carnaliter cognouerat, in qua ſcilicet corpus domini fuit poſitum, & ibidem diuinitus generatum. Item iſtud corpus in crucis culmine ſituatur 1. Petr. 2. Peccata enim noſtra ipſe portauit in corpore ſuper lignum. Item proprio ſanguine purpuratur. Lucæ 22. Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur. Sequitur. Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti. Item Iſtud corpus terræ voragine tumulatur. Matth. 27. Accepto corpore inuoluit ſyndone, & poſuit in monumēto. Item iſtud corpus tertio lumine, id eſt, in die tertio ſuſcitatur. Lucæ 24. Non inuenerunt corpus domini Ieſu. Sequitur. Surrexit, non eſt hic. Item iſtud corpus panis imagine manducatur 1. Corinth. 10. Panis, quem frangimus nonne participatio eſt corporis Domini? Item iſtud corpus cœli cacumine ſublimatur. vt de hoc exponatur illud Dan. 4. Rore cœli corpus eius infectum eſt. Spiritualiter autem intelligendo, dico, quod ſimili modo iſtud corpus debent fideles in mundicia cōcipere crucifixum, & ſanguine aſperſum. Debemus enim in cordis noſtri tumulo recipere, in ſyndone puræ conſcientiæ inuoluere, & vnguento deuotionis vngere, & tandem reſurgentem & aſcendentem credere, & in panis ſpecie ſacramentaliter manducare. Allega ſicut ſupra. Patet ergo, quod eſt corpus dominicum, quod debet adorari; mortificum, quod debet macerari, ſanctificum, quod debet augmentari; politicum, ſeu myſticum, quod debet fœderari. Et ſic patet quomodo corpus debet ſumi in bono ſignificato. Sed

H adhuc dico, quod ſumi poteſt in malo ſignificato. ¶ Et ſic dico, quod per corpus intelligitur

- Iniquorum mala communitas,
- Vitiorum praua connexitas,
- Peruerſorum vilis carnalitas.

Primum eſt corpus diaboli, ſecundum eſt corpus peccati, tertium eſt corpus impij. Dico ergo primo, quod eſt corpus diaboli, quod ſignat malorum ciuitatem ſeu communitatem: diabolus enim & omnes mali ſimul faciunt vnum corpus, cuius ſcilicet diabolus eſt caput, & iniqui homines membra, quia ſcilicet ibi malitioſi locum oculorum, exploratores, qui omnia volunt audire, locum aurium; manus malorum militum, pedes malorum inferiorum locum tenent, & ſic de aliis. Omnia enim membra iſtius corporis improportionabiliter, & ſine ordine ſunt locata. Et ideo in illa terra vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat, erunt finaliter ordinata. Compará iſtud corpus corpori monſtruoſo, ſicut ſupra. Ideo Iob. 41. De Vehemot, alias Behemot, id eſt, diabolo, loquitur ſcriptura dicens: Corpus eius quaſi ſcuta fuſilia, & compactū ſquammis ſeſe prementibus. ¶ Secundo dico, quod eſt corpus peccati, quod ſignat vitiorum congeriem, & connexitatem. Ipſa enim peccata in anima peccatrice faciunt vnum corpus, id eſt, vnam compactam congeriem, & opacam. De quo loquitur Apoſtolus Rom. 6. Deſtruatur corpus peccati, vt vltra non ſeruiamus peccato. Et alibi Rom. 7. Quis me liberabit de corpore mortis huius? ¶ Tertio dico, quod eſt corpus impij, ſignans immundam carnalitatem. Caro enim & etiam vita carnalis deſignatur per corpus. Et ſic notabis, quod iſtud eſt corpus maculatum luxuriæ fœtore, corpus laceratum inuidiæ dolore, corpus obfuſcatum deſidiæ ſqualore, corpus diſſipatum iniuſtitiæ furore. Corpus ergo malorum per luxuriam maculatur. Rom. 1. Vt contumeliis afficiant corpora ſua in ſemetipſis. Et loquitur de peccato ſodomitico. & Soph. 1. dicitur. Corpora eorum ſicut ſtercora. Item per inuidiam lacerantur 2. Mach. 9. Dicitur de impio Antiocho, quod vermes de corpore impij ſcaturiebant, & carnes eius in doloribus defluebant. Vermes enim corroſionem inuidiæ deſignant. Item per deſidiam aggrauantur. Eſa. 51. Poſuiſti vt terram corpus tuum. Item per concupiſcentiam inflammantur. Rom. 6. Non regnet peccatum in mortali corpore veſtro, vt obediatis concupiſcentiis eius. Et ideo finaliter iſtud corpus per diuinam iuſtitiam condemnatur, ſeu æternaliter verberatur. Prouerb. 19. Parata ſunt deriſoribus iudicia, & mallei percutientes ſtultorum corporibus. Iſtud eſt igitur Corpus malorum, de cuius periculo petebat Apoſtolus liberari dicens Roma. 7. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Sic ergo patet quomodo in ſcriptura corpus ſumitur ſeptem ſupradictis modis. Vide ſupra vbi caro.

Correctio. Correptio.

A Idem eſt, quod caſtigatio, & emendatio, reprehenſio, & punitio. Et poſſumus dicere, quod correctio ſemper eſt infligenda cum charitate & amore. Ex amore enim debet procedere, non ex odio & vindicta; quia ſicut Aquila filios ſuos, quos naturaliter diligit vnguibus vrget, & pūgit, vt de nido exire compellantur, vt ad volandum erudiantur, & vt ad reſpiciendum Solem inducantur, ſic vere Prælatus debet filios, id eſt, ſubditos ſuos quando in nido voluptatis, & carnalitatis videt eos iacere, per correctionem pungere, & arcere, vt ipſos ab iſto nido abſtrahat, & educat, & ad volatum contemplationis, ad clarum viſum diſcretionis attrahat & inducat. Ideo dicitur Prouerbio. 3. Quem enim diligit Dominus corripit, & quaſi pater in filio cōplacet ſibi. In quibus verbis poſſumus notare, quod correctio debet fieri ſeueriter cum punitione, benigniter cum compaſſione, ſagaciter cum diſcretione. Corrigens enim debet habere in opere ſeueritatem. (Corripit inquit) in animo benignitatem. (Diligit inquit.) In ſenſu ſagacitatem. (Pater) Probat ſeueritatem actus punitiuus. (Corripit) Benignitatem amor allectiuus. (Diligit) Sagacitatem ſtatus perfectiuus. (Pater). ¶ Dico ergo primo, quod correctio debet habere ſeueritatem punitionis. Quod enim non tangit, non tangit, quod non ſentitur, non operatur, vt communiter. Et ideo ſi Prælatus vult virtualiter agere, & operari, neceſſe eſt, quod à peruerſis & dyſcolis faciat per correctionem acriter ſe ſentiri. (Corripit inquit). Sicut enim dicitur Prouerb. 29. Virga atque correctio tribuit ſapientiam: Verumtamen correctio quamuis debeat eſſe ſeuera, ne negligatur, nunquam tamen debet eſſe crudelis, ne fugiatur. Plumbum enim in igne poſitum liqueſcit, & ſplendet, purgatur & mundatur, ſi tamen nimis diu in nimis forti igne teneatur, in puluerem diſſoluitur. Sic vere homo, qui in temperato igne correctionis poſitus eſt, emendatur & caſtigatur. Si nimis violenter combuſtus fuerit, & punitus, per deſperationem deſtruitur, & per impatientiam annullatur. Sicut enim moderata correctio proficit, ſic exceſſiua interficit. Ideo bene conſulitur Eccleſiaſti. 11. Priuſquam interroges, ne vituperes quemquam; & cum interrogaueris, corripe iuſte. Vbi nota, quod correctio debet eſſe cum præſenti inquiſitione. (Cum, inquit, interrogaueris) ſine feruenti conturbatione (Ne vituperes quenquam) cum competenti caſtigatione (Corripe inquit iuſte) Iuſte enim debet fieri correctio, vt ſcilicet habeat iuſtam cauſam, à qua oriatur, iuſtum modum, per quem exequatur, iuſtum finem, ad quem ordinetur. Ideo præcipitur Deut. 16. Iuſte quod iuſtum eſt perſequeris. Debet tamen correctio eſſe competenter aſpera plus quam blanda, quia, vt communiter, amara plus quam dulcia competunt medicinæ. Nam, vt dicitur Prouerb. 28. Qui corripit hominem, gratiam magis inueniet apud eum, quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit. & Aug. ad Marcellum dicit, quod magis amat obiurgator ſanans, quam adulator diſſimulans. Habeat igitur corrector ſeueritatem punitionis. ¶ Secundo dico, quod corrigens debet habere benignitatem compaſſionis. Quicquid enim agat exterius ſeueriter exequendo, ſemper tamen debet diligere interius benigniter compatiendo, quod oſtenditur cum dicitur Diligit: ſemper enim ſociare debet correctionem dilectioni. Medicus enim ſemper debet habere gladium ad incidendum, & vnguentum ad mitigandum. Prælatus etiam ſimiliter debet habere ſimul miſericordiam & iuſtitiam, rigorem, & dulcorem, ſeueritatem & benignitatem, & aliquando debet vti vna, aliquando reliqua, aliquando vtraque. Tale enim eſt animal Indiæ modicum, quod duo habet cornua mobilia, ita quod quandoque dum vult præliari, vnum cornu reflectit & remittit, aliud autem ad percutiendum acuit, ita quod aliquando vno, aliquando altero, aliquando vtroque vtitur in pugnando, ſicut dicit Ariſto. qui vocat iſtam beſtiam Vaccam agreſtem. Sic pro certo prælatus debet habere duo cornua ſuæ iuriſdictionis, ſcilicet iuſtitiam & clementiam, vertibilia & mobilia, vt, ſcilicet loco, & tempore, & ex cauſa, vno vel alio poſſit vti, & ſecundum quod negocium poteſt requirere, aliquando remittat iuſtitiam, & clementia vtatur, & econuerſo. Vtrumque enim ſemper debet habere, quia quamuis vtatur iuſtitia, nunquam tamen debet deeſſe amor & clementia, imo etiam ipſa iuſtitia, ex amore debet procedere, & cum amore vniri, & ad amorem terminari (Diligit inquit) Apo. 3. Ego quos amo, arguo, & caſtigo. Vnde Aug. ad Bonifacium de correctione Donatiſtarum. Moleſtus eſt, inquit, medicus furenti phrenetico; pater indiſciplinato filio; ille ligando; iſte cædendo; vterque tamen diligendo. Verumtamen ſicut videmus quod quicquid agat medicus phrenetico, totum facit ex amore, & ad bonum ſuum, ipſe tamen phreneticus me-

dicum ex hoc non diligit, sed contra ipsum mordendo & vituperando consurgit, sic vere multi sunt peccatores, qui quamuis pro bono suo charitatiue à prælatis corrigantur, ipsi tamen hoc gratum non habentes, contra ipsos insurgere & eos mordere, & diffamare nituntur, sicut dicitur Prouerb. 15. Non amat pestilens eum, Qui corripit se. Isti sunt similes hostiæ Bonacon, quæ nascitur in locis Phrigiæ. Hæc cum sit debilis & imbecillis, tamen cum à venatore insequitur, stercus fœtidissimum, & vrentissimum à posterioribus eiicit supra canes, propter quam vstionem & fœtorem canes retrocedere compelluntur. Sic vere, charissimi, multi sunt, qui quando vident se à canibus & à venatoribus, id est, à prælatis & prædicatoribus persequi, vt corrigantur, ipsi pro certo stercus infamiarum & detractionum proiiciunt contra eos, appellant de ipsis, diffamant eos, detrahunt eis, & sic quandoque fit, quod propter verba sua vrentia & fœtentia, iniuriantia & diffamantia incorrecti dimittuntur. Isti tamen debent aduertere quod dicitur Prouerb. 29. Qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus. Heu Deus, quot sunt hodie tales in ecclesia, qui non considerant corrigentis amorem, sed correctionis dolorem. Non correctionis vtilitatem, sed percussionis asperitatem. Non sanitatem, quæ intenditur, sed vulnus, quod infligitur. Non sic ergo, sed diligamus correctionem, quia correctio semper debet habere benignitatem compassionis (Diligit inquit) Vnde Psalm. 140. Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Sicut enim dicitur Prouerbio. 27. Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta
D oscula odientis. ¶ Tertio dico, quod correctio debet habere sagacitatem discretionis. Sagittarius enim necessario indiget acuto visu, vt longè possit discernere quid sagittet. De Lamech enim legitur in Historia Scholastica, quod cum esset cæcus & duceretur à puero, loco bestiæ hominem sagittauit. Sic vere illi, qui per correctionem habent alios sagittare & percutere, scilicet prælatus, necessario debet habere clarum visum discretionis, vt, scilicet videat, & discrete cognoscat cui parcere debeat, quē punire, quia alias si lumine discretionis careat, hominē pro bestia, & iustum ꝓ impio sæpe puniet. Ista discretio ostenditur, cum dicitur Pater. Pater enim est nomen antiquitatis & auctoritatis, sapientiæ & sagacitatis, maturitatis & honestatis. Vnde Gen. 37. dicitur Pater vero rem tacitus cōsiderabat. Prælatus enim qui debet esse pater per auctoritatem, debet rem, id est, negocium considerare per subtilitatem, & hoc tacite per prudentiæ maturitatem. Hebr. 12. Quis est enim filius, quem non corripit pater? Multi tamen subditi possunt dicere hodie conquerendo illud Thren. 5. Pupilli facti sumus absque patre, matres nostræ quasi viduæ. Quia vere, charissimi, multi sunt hodie filij, id est, subditi, qui carent patre, id est, discreto & maturo prælato. Et ideo matres nostræ scilicet Ecclesiæ, & religiones sunt hodie quasi viduæ, id est, bonis & discretis pastoribus destitutæ. Non sic ergo, sed sit corrector prudens ad inquirendum, pius ad ignoscēdum, iustus ad puniendum. Vel si vis latius de correctione distinguere, dic quod in scriptura inuenitur

Correctio { Suscipienda patientissimè,
Reiicienda sapientissimè,
Respicienda metuentissimè,

E ¶ Est igitur correctio, quam debemus in patientia sustinere. Siue enim Deus, siue prælatus nos corrigat, patienter correctio debet ferri. ista enim valde est vtilis sustinenti, & hoc quia

Viuificat iacentes mortuos,
Iustificat peccantes fatuos,
Rectificat ad actus strenuos,
Magnificat ad sensus arduos,
Ditificat egentes vacuos.

¶ Dico igitur, quod correctio solet iacentes mortuos viuificare. Apes enim mortificantur oleo, sed superfuso aceto viuificantur. Sic vere acetum, id est, asperitas correctionis illos viuificat, quos oleum delitiarum mortificat. Vnde Esa. 38. Domine. si sic viuitur, & in talibus vita spiritus mei, corripies me, & viuificabis me, ecce in pace amaritudo mea amarissima. Item ista solet peccantes fatuos iustificare seu emendare. Psalm. 17. Disciplina tua correxit me in finem, id est, emendauit, & iustificauit. Iudith. 8. Flagella domini, quibus quasi serui corripimur, ad emendationem, non ad perditionem nostram euenisse credamus, Psalm. 18. In quo corrigit adolescentior viā suam, in custodiendo sermones tuos. Item correctio solet ad actus strenuos rectificare. Prouerb. 21. Qui rectus est, corrigit viam suam. ¶ Item solet ad status arduos magnificare scilicet ad statum sapientiæ, gloriæ, & honoris. Prouerb. 29. Virga, atque correptio tribuit sapientiam. Item solet egentes vacuos seu nocuos damnificare, quia scilicet illi, qui correctionem spernunt, & odiunt, spiritualiter damnificantur, Vnde de malis & obstinatis, qui corrigi nolunt, de quibus est scriptum Amos 5. Oderunt in porta corripientem, & loquentem perfecte abominati sunt, dicitur Prouerb. 29. Quod qui corripientem se dura ceruice cōtemnit, repentinus ei superueniet interitus. Est igitur correctio, quam debemus in patientia sustinere. Ecclesiast. 10. Vir prudens & disciplinatus non murmurabit correctus. ¶ Item dico, quod est correctio, quam debemus cum sa- F
pientia præcauere. Et ista est correctio malorum superiorum & hypocritarum, qui sub specie iustitiæ nituntur alios corripere, & iniurias inferre. De qua dicitur Ecclesiast. 10. Est correctio mendax in ira contumeliosi. ¶ Tertio dico, quod est correctio, quam debemus cum reuerentia perhorrere. Et ista est correctio futuræ Dei iustitiæ, quæ fiet in inflictione pœnæ æternæ. De qua Dauid in Psalm. 6. dicit: Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Et istam timens Hieremias petebat hic in hac vita corripi, non in futuro, dicens Hierem. 10. Corripe me domine, verumtamen in iudicio, & non in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me. Vide in infinitis locis, scilicet de iustitia, & de igne & in verbis percutere, comburere, & in aliis similibus.

Corroborare.

A Idem est, quod confirmare, consolidare, & confortare. Vide de fortitudine & robore & similibus.

Corruere.

A Nota, quod corruere idem est quod impetuose præcipitari vel cadere. Et notabo, quod in scriptura corruere quadruplex repetitur, videlicet

Iustorum, qui corruunt ante Deum per humilitatem.
Malorum, qui corruunt ante Diabolum per iniquitatem,
Egenorum, qui corruunt ante mundum per calamitatem,
Magnorum, qui corruunt ad infortunium per aduersitatem,
Damnatorum, qui corruunt ad Infernum ad pœnalitatem

¶ Igitur dico, quod corruit iustus Deum adorando per humilitatem 4. Reg. 4. Corruit illa, scilicet Sunamitis ad pedes eius. scilicet Helisæi, & adorauit. Item corruit impius à statu gratiæ per iniquitatem. Oseæ 14. Conuertere Israel ad dominum Deum tuum, quoniam corruisti in iniquitate tua. Item corruit egenus per miseriam & calamitatem, verumtamen Deus vel hic, vel in futuro ipsum releuabit per pietatem, &c. Psalm. 144. Alleuat dominus omnes, qui corruunt, & erigit omnes elisos. Item corruit diues seu magnus, seu etiam mundi status per aduersitatem. Iosuę 6. muri Hiericho corruerunt. Et Ezech. 30. Corruerunt fulcientes Ægyptum. Item corruit damnatus ad pœnalitatem scilicet infernalem. Esa. 14. Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris? Sequitur. Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes, detracta est ad Inferos superbia tua. ¶ His igitur præmissis siue B
agatur de corruitione culpæ, miseriæ, siue pœnæ, notari potest, quod hodie cadunt, & corruunt in multa genera peccatorum. Nam sicut video, faciliter

Corruunt corporaliter {
Nimis altè ascendentes,
Fundamentum non habentes,
Ad scandalum offendentes,
Insolenter ambulantes,
Pondus graue deportantes,
Per lubricum incedentes,
Per impulsum vacillantes,
Per terrorem stupescentes,
Omni vigore carentes,
Debilibus innitentes.

¶ Sic vere dicam, quod tam in peccatum quam in tormentum corruunt decem genera peccatorum, videlicet illi, qui nimis altè ascendunt per superbiam, illi, qui in fundamento veritatis deficiunt per hypocrisim & fallaciam, illi qui faciliter scandalizant, & offendunt per iracundiam, illi, qui indiscrete currunt per imprudentiam, illi quos onera terrenorum premunt per auaritiam, illi, qui in lubrico sistunt per luxuriam, illi, quos alij ad malum impellunt per malam societatem, & amicitiam, illi, quos terrores concutiunt per imbecillitatem & ignauiam, illi qui vigore deficiunt per fragilitatem & impotentiam, illi, qui ruinosis & caducis innituntur, & confidunt per fiduciam & credulitatem. ¶ Dicam igitur, quod faciliter corruunt per superbiam C
alte se leuantes, Res enim altæ facilius corruunt quam bassæ, quia sicut dicitur Prouerb. 17. Qui altam facit domum suam, quærit ruinam. Vnde Sene. docet, Infimum statum tutiorem esse, quam altum. Vnde loquens pauperi dicit sic. Potius, inquit, gaude, quia ad eum te fortuna deuexit statum, de quo cadere non possis. Experientia enim discitur quod alti & magni homines terribiliter corruunt, quando cadunt. De Regę enim Pyrenæo ponit Ouid. lib. 5. de Transformatis, quod dum turrem ascendens alis sumptis volare vellet, vt Nymphas Mæonides caperet, & opprimeret fugientes ad terram statim corruit, vbi aeri se commisit. Sic vere fit, quod superbi, quorum elata mens videtur volare per aera, & ardenter persequitur pauperes, & egenos,

quando-

quandoque fit; quod subito corruunt atque cadunt,& quantum ad statum gratiæ, fortunæ & vitæ seu naturæ, alis diuitiarum suarum,& elata superbia sua non obstantibus in infernum pereunt, & descendunt. Figurati illa altissima & pulcherrima arbore, quæ describitur Ezech. 31. & ponitur supra de Cedro, quæ subito corruit, & euulsa est, &c. Hierem. 50. Ecce ego ad te superbe dicit dominus exercituum, quia venit dies tuus, tempus visitationis tuæ, & cadet superbus, & corruet, & non erit qui suscitet eum. Corruunt igitur faciliter per superbiam altè se leuantes.

D ¶ Secundo dico, quod faciliter corruunt fundamentum firmum non habentes, & tales sunt viri falsi, & qui non habent fundamentum virtutis, veritatis & realitatis, quia scilicet tales cito corruunt ab apparentia, quam prætēdunt. Peccatores etiam, qui carent gratiæ fulcimento, corruunt de vitio in vitium satis cito. Ædificia enim quæ fundamento carent, faciliter corruunt, sicut de domo ædificata in arena exemplificat dominus Matth. 7. Quæ corruit, & fuit ruina eius magna. Senec. Ficta tanquam flosculi dilabuntur. Vnde de hypocritis, & quibusuis pictis ac fictis hominibus potest dici illud Ezech. 26. Statuæ nobiles in terram corruunt.

E ¶ Tertio dico, quod faciliter corruunt per iracundiam passim offendentes. Homo enim quando inuenit scandalum, id est, occasionem ad iram, in via corruit. Sic illi, qui ad omne offendiculum, & ad omnem occasionem offendunt & irascuntur, faciliter corruunt, & labuntur. Vnde Ezech. 6. Qui autem prope est gladio, corruet. Gladius enim qui cor affligit, iracundiam signat. Psalm. Gladius eorum intret in corda ipsorum. Vnde contra duros, crudeles & iracundos dicitur Prouerb. 28. Qui mentis est duræ, corruet in malum.

F ¶ Quarto dico, quod faciliter corruunt per imprudentiam stulte discurrentes. Homo enim faciliter corruit, quando indiscrete currens, vbi pedem ponere debeat, non aduertit. Sic fatui de facili corruunt in peccata, infortunia & tormenta, pro eo quod indiscrete per vana desideria diuagantes, nō præcauent vbi pedes affectuum suorum tute collocent, & reponant. Vnde de defectu prudentiæ dicitur Prouerb. 11. Vbi non est gubernator, populus corruet. Gubernator enim est prudentia, qua deficiente in anima necesse est quod corruat populus, id est, congeries virtutum, cogitatuum, actuum, & membrorum.

G ¶ Quinto dico, quod facile corruunt per auaritiam onera ferentes. Facile enim corruit, qui onus graue & intolerabile portare contendit. Sic auari, qui terrenorum onerosis rebus subiacent, facile in omne malum corruunt, dum non cauent. Sarcina enim mundi bonorum per auaritiam mentem deprimit, ipsamque ruere cito facit. Hierem. 51. Siquidem & murus Babylonis corruet. Murus enim signat auarum, qui pondus lapidum, id est, diuitiarum terrestrium, secum portat. Vnde etiam de auaro dicitur Esa. 8. Corruet, & esuriet, & cum esurierit, irascetur.

H ¶ Sexto dico, quod faciliter corruunt per immunditiam lubrice incedentes. In via enim lubricosa faciliter corruitur. Sic in via delitiarum carnalium. Vnde Hierem. 23. Via illorum quasi lubricum in tenebris, impellentur, & corruent in ea.

I ¶ Septimo dico, quod faciliter corruunt aliorum malorum vel etiam tentationum impulsum sustinentes Ille enim facile corruit, quem alius fortiter impellit. Sic qui malorum exemplis & verbis nec non suggestionibus hostis fortiter impellitur, necesse est, quod corruat, & labatur Hierem. 20. Corruent gladio inimicorum suorum.

K ¶ Octauo dico, quod faciliter corruunt per ignauiam nimis timentes. Concussio enim tonitrui, vel alius timor inopinatus, & magnus, est aliquoties causa casus, sicut de fratribus Ioseph, qui ipsum prodiderant, & vendiderant, dicitur Genes. 43. Quod reprehensi de furto scyphi omnes ante eum pariter in terram corruunt. Sic etiam loquendo moraliter, ille in peccatum facile corruit, qui mundi aduersa immoderate metuit. Prouerb 29. Qui timet hominem, cito corruet.

L ¶ Nono dico, quod facile corruunt per infirmitatem, fragilitatem, & impotentiam deficientes, quia scilicet sicut infirmus & destitutus viribus cito corruit, sic infirmus & peccator seu etiam imperfectus in deterius cito cadit. 2. Paral. 13. Corruunt vulnerati ex Israel.

M ¶ Decimo dico, quod faciliter corruunt per fiduciam in mundi auxiliis & amicitiis innitentes. Teste enim Greg. Qui labenti innititur, necesse est, vt cum labente labatur. Et quia mundi auxilia & mundanorum amicitiæ sunt vt plurimum debiles & ruinosæ necesse est, quod qui confidit in talibus, cito ruat, exemplo Alitis animalis Germanici, qui more Elephantis dum semifractæ arbori innititur, necesse habet corruere dum arbor frangitur. Stultum est igitur in vita mortali, in opere temporali in auxilio mundiali, & in amicitia carnali confidere, quia ruinæ causa plurimis potest esse. Esa. 31. Corruet auxiliator, & cadet cui præstatur auxilium, simulque omnes consumentur. Et Prouerb. 11. Qui confidit in diuitiis suis, corruet. Sic igitur patet quomodo multiplex est corruere, & multiplex causa ruinæ, &c. Vide supra in titulo cadere, & infra de ruina in litera R.

Corruptio. Corrumpere.

A Nota, quod corruptio nihil aliud est quam alicuius rei dissolutio, alteratio, & destructio. Corruptio enim tollit, & destruit totum esse rei, & propter hoc quia res consistunt in quadruplici esse, necesse est inuenire quatuor genera corruptionum, quibus ista esse corrumpantur, vt sic vni modo essendi sua correspondeat corruptela. Igitur dico, quod est

Esse { Naturale, Virtuale, Formale, Æternale, } seu, Esse { Naturæ, Fortunæ, Gratiæ, Gloriæ.

Isti enim sunt quatuor status rerum, videlicet inferior qui est naturæ corruptibilis, exterior, qui est fortunæ variabilis, interior qui est gratiæ commendabilis, superior, qui est gloriæ delectabilis. Sic igitur dico, quod quadruplex inuenitur mala corruptio, videlicet corruptio destruens naturam, hoc est, mors peruersa; destruens fortunam, hoc est, sors aduersa; destruens gratiam, hoc est, mens euersa, vel qua mens est subuersa, scilicet culpa destruens gratiam, hoc est, styx immersa, id est, pœna æterna.

Mors corrumpit naturæ decorem,
Sors dirumpit fortunæ vigorem,
Culpa rapit gratiæ valorem,
Pœna surripit gloriæ splendorem.

B ¶ Passiue ergo loquendo dicamus, quod est corruptio naturæ, quam faciet mortis necessitas. Constat enim quod tota natura inferiorum rerum corruptioni subdita est. Nam contrarietas elementorum, & insatiabilis appetitus materiæ, & formæ elementalis imperfectio, qui scilicet appetitus materiæ terminari, seu compleri non potest, causa sunt, quod nihil inferius est incorruptibile, & quod omnia cum tempore dilabuntur, ita quod vnum corrumpitur, & aliud generetur. Ecclesiast. 14. Omne opus corruptibile in fine deficiet. Et ideo de corpore humano dicitur, quod intellectus ab eo separabitur sicut perpetuum à corruptibili. Constat enim quod quantum ad corpus omnes sumus corruptibiles & mortales. Vnde notabis, quod nostræ corruptionis conditio generat humilitatem, contemnit nobilitatem, acquirit stabilitatem. De humilitate patet, quia scilicet non facile contemnit alium, qui se corruptibilem esse cogitat, & vna cum eo corrumpendum. Ecclesiast. 8. Memento quoniam omnes sumus in corruptione, ne spernas hominem. De nobilitate vero propria, quod facile contemnatur, quando futura corruptio, quæ propinqua est cogitatur, patet in Psalm. 29. Vbi Dauid dicebat. Quæ vtilitas in sanguine meo; id est, in nobilitate sanguinis mei, dum descendero in corruptionem? quasi diceret nulla vtilitas. De stabilitate vero futura, id est, de immortalitate corporis, in quam nostra corruptibilitas in resurrectionē mutabitur, dicitur 1. Corinth. 15. Oportet inquit corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Hæc est igitur corruptio naturæ, quam facit mortis necessitas.

C ¶ Secundo dico, quod est corruptio fortunæ, quam faciet sortis aduersitas. Omnis enim status mundanus totaque fortunæ prosperitatis finaliter corrumpitur, & per aduersitatem, & infortunium dissipatur. Vnde illi cumulo omnium miseriarum scilicet ciuitati Babylonicæ, à qua omnium aliarum ciuitatum fortuna & prosperitatis sub Nabuchodonosor corrumpebatur, & destruebatur, dicitur Hierem. 51. Ecce ego ad te mons pestifer, qui corrumpis vniuersam terram. Et Naum. 2. Vastatores dissipauerunt eos, & propagines eorum corruperunt. Vnde etiam de illis, quos violentia fortunæ, ignisque acerbitas corrumpere non potuit dicitur Dan. 3. Video viros solutos ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est. Deus enim suos de corruptione mundi tribulationum liberat, & ipsos per fortitudinem constantiæ in incorruptibiles mutat. Roman. 8. Creatura liberabitur à seruitute corruptionis. Hæc est igitur corruptio fortunæ, &c.

D ¶ Tertio dico, quod est corruptio gratiæ, quam generat culpæ peruersitas. Quicquid enim corrumpitur, à suo contrario corrumpitur. Nunc autem culpa contraria est gratiæ, quia contra bonum malum est, & contra vitam mors. Ecclesiast. 33. & ideo per generationem culpæ in anima, necesse est, quod gratia corrumpatur, quia scilicet generatio vnius est corruptio alterius. Psalm. 13. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus. Et nota, quod sicut corruptio largo modo sumpta, id est, putrefactio causatur ex multis causis in carne, sic corruptio peccati causatur ex variis actibus in mētę. Causatur enim ex calore corpus inflammante, ex humore nimis abundante, ex

debili vigore corpus non reſtaurante, ex externo dolore corpus comprimente. Sic dico quod corruptio peccati gignitur, quando calore concupiſcentiæ anima inflammatur, & quando humore delitiarum & diuitiarum nimis oneratur, & maximè virtus rationis eſt ita debilis, quod ſapienter non regitur, & exteriora accidentia, & occaſiones variæ ad crimina ſuffragantur. Sic enim

Cor	corrumpitu	Cogitando,
Caro		Defectando,
Lingua		Proferendo,
Mens		Affectando,
Senſus		Exiſtimando,
Opes		Terminando,
Habitus		Conuerſando,

¶ Dicam igitur, quod mali corrupti ſunt in corde per malam cogitationem. Et hoc eſt magnum periculum, quia ſcilicet ſi radix arboris corrumpitur, neceſſe eſt, quod reſiduum deſtruatur. Patet de pomo, quando cor interius eſt corruptum. Sic eſt de cogitatione & corde. Vnde Sopho. 3. Diluculo ſurgentes corrumpunt omnes cogitationes ſuas. Item corrupti ſunt in carne per luxuriæ delectationem. Gal. 6. Qui ſeminat in carne, de carne metet & corruptionem. Item corrumpuntur in lingua per malam locutionem. Porcus enim qui linguam habet corruptam & leproſam, reputatur eſſe totus corruptus. Vnde 1. Corinth. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Item corrumpuntur in mente per peruerſam intentionem 2. ad Timoth. 3. Reſiſtunt veritati homines corrupti mente & reprobi. Iſtud potiſſimè patet de ſimoniacis & de iniquis iudicibus, qui à iuſtitia & veritate deuiant per munerum corruptelam. Prouerb. 25. Vena corrupta iuſtus cadens coram impio. Item corrumpuntur in ſenſu per hebetatam cognitionem 2. ad Corinth. 11. Timeo ne corrumpantur ſenſus veſtri & excidant. Item corrumpuntur in opere per iniquam executionem. Pſalm. 13. Corrupti ſunt & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis, ſtudiis inquit, id eſt, operibus. Iuxta illud Hierem. 7. Bona facite ſtudia veſtra. Item corrumpuntur in habitu & conuerſatione inſolenter viuendo. Pſalm. 37. Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ. Cicatrices, quæ ſunt in exteriori cute, ſignant vitia, quæ ſunt in exteriori conuerſatione. Iſta eſt igitur corruptio gratiæ,
E quam generat culpæ peruerſitas. ¶ Quarto dico, quod eſt corruptio gloriæ, quam impedit pœnæ diuerſitas ſcilicet damnatio æterna. Gloria enim æterna occaſionaliter corrumpitur, & deſtruitur, quando per pœnam infernalem perpetuo impeditur. Vnde de iſta corruptione pœnæ infernalis dicitur Iob 33. damnato. Appropinquabit corruptioni anima eius, & vita illius mortiferis. De cuius liberatione gaudens Dauid dicebat in Pſal. 15. Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem. Sic igitur patet quomodo mali multipliciter corrumpuntur, & quomodo à bonitate mortis multipliciter alterantur, &c. Vide infra in titulo putreſcere.

A **Chorus.** Nota, quod chorus ſumitur quandoque pro menſura, ſicut Luc. 16. Quantum debes domino meo? centum choros tritici. Sed de iſto modo nihil ad præſens. Item quandoque ſumitur pro chorea & pro congregatione ordinata lætantium & cantantium 2. Paral. 30. Locutus eſt Ezechias ad omnem chorum leuitarum. Item quandoque ſumitur pro inſtrumento muſico. Vnde in Pſalm. 150. Laudate eum in tympano & choro, laudate eum in chordis & organo. Item ſumitur pro quodam vento ſic appellato. Act. 27. Statuerunt nauigare ad portum Cretæ reſpicientem ad Aphricum, & ad corum. ¶ De choro ergo in quantum ſumitur pro congregatione lætantium ſeu pro chorea, poteſt diſtingui de lætitia ſpirituali, mundiali, & æternali. Chorus enim ſignat lætitiam ſpiritualem, qua gaudent perfecti. Vnde de Eccleſia, & eius ſpiritualibus lætitiis dicitur Can. 7. Quid videbis in Sunamidite, niſi choros caſtrorum? & Hierem. 31. Lætabitur virgo in choro. Item ſignat lætitiam temporalem, qua gaudēt infecti. In chorea enim mundanorum ſemper itur de dextra ad ſiniſtram. Ad denotandum quod mundi gaudia ſemper terminantur ad ſiniſtram aduerſitatis. Threno. 5. Verſus eſt in luctum chorus noſter, defecit gaudium cordis noſtri, væ nobis, quia peccauimus. Item ſignat lætitiam æternalem, qua gaudent beati. Vnde de Deo poteſt dici illud 1. Reg. 21. Non ne huic cantabant per choros. Saul percuſſit mille, & Dauid decem millia? &c. Vide de gaudio & lætitia.

A **Cras. Craſtinum.** Nota, quod ſicut hodie ſignat tempus præſens, ita cras ſignat tempus futurum. & ſic dico, quod per iſta duo aduerbia poſſunt intelligi tempus vitæ, & tempus mortis, & tempus præſentis ſæculi, & futuri. Poteſt etiam per cras intelligi quæcunque procraſtinatio ſeu dilatio, ſiue bona fuerit ſiue mala. His igitur præmiſſis notabo, quod in ſcriptura inuenitur

Cras	Deliberatiuum,
	Procraſtinatiuum,
	Mortificatiuum,
	Damnificatiuum,
	Beatificatiuum.

Primum	cras pertinet ad	virum prudentem.
Secundum		pigrum tardantem.
Tertium		mortem ſequentem.
Quartum		infernum expectantem.
Quintum		paradiſum bonos recipientē.

Primum	eſt cras	diſcretæ prouidentiæ,
Secundum		neglectæ diligentiæ,
Tertium		mortalis violentiæ,
Quartum		Infernalis peſtilentiæ,
Qnintum		ſupernalis affluentiæ.

¶ Dico igitur, quod per cras poteſt intelligi diſcretio deliberatiua. B Prudentes enim non præcipitant, nec plus debito accelerant facta ſua, imo ſemper volunt omnia facere cum matura & debita tarditate. Vnde Exo. 16. dicitur. Cras quodcunque operandum eſt facite. Cras, inquit, id eſt, prudenter & deliberate, quia pro certo melius eſt in craſtinum negocia differre, quam præcipitanter ad executionem prorumpere. Et ideo ſecundum iura nunquam in criminibus ſententia eſt exequenda, quæ à iudice feſtinanter & indeliberate eſt prolata. De tali ergo cras, id eſt, de virtute deliberatiua notandum, quod cum iſta

Hoſtis malitias	debemus	vincere,
Mundi nequitias		fugere,
Graues iuſtitias		facere,
Chriſti delitias		edere.

Iſta enim quatuor inter cætera indigent, quod cras, id eſt, cum deliberatione, prudentia & diſcretione fiant. Et primo quidem cum volumus vincere hoſtis malitias. Bella enim non ſolent præcipitanter, ſed mediante ordine & deliberatione tractari. Et ideo apud Romanos capitis reus erat, qui extra ordinem contra hoſtem pugnabat. Vnde ſecundum Titum Liuium de Manlio Torquato Conſule legitur, quod proprium filium capite plecti fecerat, pro eo quod contra ipſius & collegæ ſui Decii mandatum extra ordinem belli, licet viciſſet, contra hoſtem pugnauerat. Sicut enim dicitur Prouerb. 24. Cum diſpoſitione initur bellum. Nos igitur, qui contra hoſtem diabolum cum ſuo innumerabili exercitu vitiorum pugnare debemus, procraſtinatione, id eſt, maturitate & prudentia neceſſario indigemus. Exod. 17. Pugna contra Amalech cras. Nam quando tale cras, id eſt, deliberatiua prudentia adiungitur, hoſtes corporis & animæ melius ſuperantur. Iudic. 20. Cras tradam eos ſcilicet hoſtes veſtros in manus veſtras. Item indigemus iſto cras, id eſt, deliberatione, ſi volumus exire, vel fugere mundi nequitiam. Carcer enim ſeu locus periculoſus non euaditur, niſi deliberatiua prudentia adhibeatur. Et ideo, qui vult tute mundi pericula exire, & fugere, debet craſtinum expectare, id eſt, deliberatiuam prudentiam adhibere. 2. Parali. 20. Cras egrediemini, & dominus erit vobiſcum. & Nu. 14. Cras mouete caſtra, & reuertimini in ſolitudinem. ¶ Item indigemus iſto cras, id eſt, prudentia dilatiua, ſi volumus facere fortes, ſeu graues iuſtitias. In iuſtitia enim C exequenda valde eſt deliberatio, & prudentia adhibenda. Teſte enim Sen. Nullum moroſius animal, nec maiori arte tractandum, quam homo. Ibidem etiam dicit ſcilicet li. de clementia ad Neronem, quod non eſt homine vtendum prodigè. Cuius exemplum dat nobis ipſe dominus in ſcriptura. Nam vbi de afflictione plagarum Ægypti fit mentio, nunquam legitur aliqua plaga eadem die à domino inflicta, qua comminata vel ordinata erat imo ſemper in craſtinum reperitur dilata. Sicut de morte animalium, ranarum & locuſtarum dicitur Exo. 8. Cras erit ſignum illud. Et 9. Cras faciet dominus iſtud. Et 10. Inducam cras locuſtam in finibus veſtris. Vnde de Theodoſio Imperatore legimus, quod quia ſine deliberatione in impetu iræ ſuæ vnam ciuitatem deleuit, ipſum Ambroſius reprehendit, & ab introitu Eccleſiæ repreſſit, propter quod idem Imperator 30. Dies exequendæ ſententiæ pro dilatione poſt ſententiam ordinauit, ſicut ponit hiſtoria tripartita. Debet igitur quilibet iuſtitiam facturus, dicere illud Geneſ. 30. Cras reſpondebit mihi iuſtitia mea. Iſta igitur deliberationis procraſtinatione indigemus, quādo debemus facere graues iuſtitias. Item iſta indigemus, quando debemus edere Chriſti delicias ſcilicet quando volumus recipere corpus Chriſti. Iſtud enim eſt cum deliberatione faciendum, alias de incommodo eſt timendum. Medicina enim quodam præambulo præparatorio indiget, alias non proficit, imo nocet. Ideo cras, id eſt, deliberatiue debet recipi, & cum debita deuotione & reuerentia pertractari. Num. 11. Cras comedetis carnes. Patet igitur quomodo per iſtud aduerbium cras, poteſt intelligi diſcretio deliberatiua.

¶ Secundo

D ¶Secundo dico, quod per cras poteſt intelligi dilatio procraſtinatiua, ſeu etiam neglectiua. Et iſtud cras eſt illorum, qui in omnibus ſuis negotiis tardi ſunt, atque pigri, & qui more corui ſemper dicunt cras. Differunt enim totum facere quouſque deficiat potentia faciendi. Procraſtinant enim Deum adorare, proximum iuuare, magna ſperare. Deum dico adorare Exod. 8. Conſtitue mihi tempus, in quo deprecer pro te. Reſpondit ei cras. Proximum iuuare etiam, contra illud Prouerb. 3. Ne dicas amico tuo vade, & reuertere, cras dabo tibi cum ſtatim poſſis dare. Magna ſperare etiam, quia multi ſunt, qui ſemper ſperant in craſtinum melius ſuccedere, nec timent infortunium aduenire: dicentes illud Eſa. 56. Et erit ſicut hodie, ſic & cras, & multo amplius. Contra illud, quod conſulitur Prouerb. 27. Ne glorieris in craſtinum, ignorans quid ſuperuentura pariat dies. Iſta eſt ergo dilatio procraſtinatiua.

E ¶Tertio dico, quod per cras intelligitur conditio mortificatiua, id eſt, dies mortis. Hodie enim eſt vita præſens, cras vero mors. Non enim habet homo niſi duos dies, hodie & cras, id eſt, vitam & mortem iuxta illud Eccleſiaſt. 10. Hodie eſt Rex, & cras morietur. De iſto ergo cras, id eſt, de morte potes notare, quod

Tollit { Delitias corporales,
Diuitias temporales,
Eminentias populares,

Infert moleſtias infernales,
Confert lætitias æternales.

Craſtinum ergo mortis tollit delitias corporales. Vnde Eſa. 22. Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur, quaſi dicatur, mors eſt illud, per quod terminatur cibus, & potus, & aliæ delitiæ corporales. Item iſtud cras, ſcilicet mors tollit temporales diuitias. De quo Eccleſ. 20. Hodie fœneratur quis, & cras repetit, quaſi dicatur. Fortuna, quæ hodie, id eſt, in vita præſenti nobis fœneratur, diuitias dando, cras, id eſt, in morte repetit, omnia ſibi retinendo, & nihil nobis dimittendo. Item iſtud cras, ſcilicet mors tollit, & adnihilat ſæculares eminentias. Vnde 1. Machab. 2. dicitur de impio, & ſuperbo diuite. Gloria eius ſtercus, & vermis eſt, hodie eſt, & cras non inuenietur, quia conuerſum eſt in terram. Item iſtud eſt cras, ſcilicet mors: infert, ſcilicet peccatoribus infernales mœſtitias. Vnde de peccatore in igne infernali mittẽdo poteſt dici illud Matth. 6. Fœnum agri, quod hodie eſt, cras in clibanum mittitur. Item iſtud cras confert, ſcilicet bonis æternales lætitias, id eſt, gaudia Paradiſi, de quibus 1. Reg. 11. Cras erit nobis ſalus cum incaluerit ſol. In craſtino enim mortis ſol iuſtitiæ Chriſtus per feruorem charitatis quantum ad bonos caleſcit, & ſic ſalus æterna erga eos inualeſcit. Iſtud eſt igitur cras mortis, quod diuerſa ſolet efficere in diuerſis. Patet igitur quomodo per cras poteſt intelligi conditio mortificatiua.

F ¶Quarto dico, quod per cras intelligitur afflictio damnificatiua, id eſt, pœna infernalis. Mali enim non habent niſi duos dies, hodie & cras, vnum ſcilicet bonum & alium malum. Hoc eſt dictum, proſperitatem præſentem, & calamitatem futuram. Hodie enim habent gaudere, cras vero habebunt dolere; hodie rident, craſtino ſtrident; hodie ſaltant, craſtino nutant; hodie ſunt pleni, cras erunt egeni; hodie ſunt primi, cras erunt infimi; hodie ſunt equites, cras erunt pedites; hodie ſunt in gloria, cras erunt in miſeria; hodie abundant auro, cras erunt in dæmonum theſauro. Et ideo de iſto cras iniquorum breuiter poteſt dici illud Lucæ 12. Fœnum, quod hodie in agro eſt, cras in clibanum mittitur.

G ¶Quinto vero dico, quod per cras intelligitur conſolatio lætificatiua, id eſt, vita æterna, & gloria Paradiſi, quia ſcilicet ſancti habuerunt hodie & cras, id eſt, præſentem vitam, quæ fuit in miſeria, & futuram, quæ erit in gloria. Vnde quilibet ſanctus poteſt dicere illud Heſter 5. Regina vocauit me cum Rege ad comedendum, & cras cum Rege pranſurus ſum. Regina, dico, id eſt, beata Virgo. Iſta eſt enim quæ vocat beatos, vt cum Rege Chriſto prandeant in gloria. Et merito, quia pro certo in iſto craſtino erit feſtum, & conuiuium ſempiternum. Iuxta illud 1. Reg. 20. Calendæ ſunt in craſtino. Calendæ enim erant feſta neomeniæ, id eſt, nouæ lunæ. Patet ergo quomodo cras diuerſimode poteſt ſumi.

A Creatura. Creare. Creator.

Nota, quod creare idem eſt quod aliquid de nihilo facere. Condere enim, facere, componere, fabricare, producere & generare verba actiua ſemper præſupponunt materiam præiacentem, de cuius potentia educunt & eliciunt formam ſuam. Creare vero nihil præſupponit niſi forte ideas ſeu formalitates ſeu etiam quidditates, quas poſuerunt aliqui ipſi Deo coæternas. Conſtat enim quod in mente diuina ab æterno ſunt ideæ rerum iuxta illud Eccleſ. 23. antequam crearentur, omnia ſunt agnita domino Deo, ſic & poſt perfectum reſpicit omnia, ſed de hoc nihil ad præſens. Non enim habeo alas ad tam altè volandum. Iſtud ergo poſſum dicere, quod creare competit ſoli Deo, qui eſt agens infinitum, qui ſcilicet produxit de nihilo creaturas. Moraliter ergo loquendo, dicam, quod creator denotat mihi in Deo potentiam inſuperabilem, clementiam inexterminabilem, ſcientiam indeceptibilem. Potuit enim, voluit & ſciuit creare res, & ideo, qui bene ordinem creaturarum conſiderat, bene poteſt dici poteſtatem, bonitatem, & ſapientiam cognoſcere, & videre. Teſte enim Sapient. 13. A magnitudine ſpeciei, & creaturæ poterit horum creator videri. Quia ſicut dicitur Rom. 1. inuiſibilia Dei à creatura mundi per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur. Igitur cum creare dicat mihi aliquid in eſſe completum ꝓducere, poſſum dicere: quod creatura moraliter ſignat hominem factum, & in eſſe morali productum. Et de nihilo, id eſt, de peccato ad eſſe gratiæ eductum. Et ſic per creaturam accipiendo hominem perfectum & moralem exponamus illud Iudith 16. Tibi ſeruiat omnis creatura tua. In quibus verbis aduerte, quod ſicut in creatura conſiderantur tria, videlicet Deus à quo producitur (Tibi inquit Deus) eſſe ad quod educitur (Creatura) Relatio ſeu ſubiectio, in quo concluditur (Tua) & ſic dico, quod creatura de ſui ſignificato importat quandam nobilem conditionem, quia à Deo eſt, quandam virtuoſam perfectionem, quia in eſſe eſt, quandam ſubiectionem & obligationem, quia ab altero eſt. Sic dicam, quod ſpiritualis creatura ſeu creatus, id eſt, iuſtus habet dignitatem nobilem & præeminentiam (Tibi) veritatem ſtabilem & reſidentiam. (Creatura) paruitatem humilem & ſubiacentiam (ſeruiat tua.) Vel dic aliter, ſcilicet quod hic bene dicitur de homine ſic creato, quod debeat

Diligere,
Eligere,
Attendere,
Oſtendere.

¶Diligatur diuinitas, per quam exiſtimus. (Tibi inquit, ſcilicet ô Deus) Eligatur ſedulitas qua Deo ſiſtimus (Seruiat inquit) Attendatur nobilitas, in qua conſiſtimus (tua) Igitur dico, quod hic oſtenditur quid à creatura ſit diligendum feruentiſſime, ſcilicet ipſe Deus: qui oſtenditur, cum dicitur tibi, ſcilicet ô Deus creator. Quia ſicut dicitur Hebr. 3. Qui omnia creauit, Deus eſt. Naturale eſt enim quod omnia diligunt illud, à quo habent eſſe & bonum. Etiam ipſa animalia carentia ratione ſuos cognoſcunt, & diligunt nutritores. Deus eſt igitur ſuper omnia diligendus, quia ſcilicet ab ipſo habemus eſſe, & bene, & optimum eſſe, ſcilicet eſſe naturæ, eſſe gratiæ, eſſe gloriæ. Ab ipſo etiam habemus nutrimentum quantum ad naturam, quod nos reficiat, fulcimentum quantum ad gratiam, quæ nos perficiat, complementum quantum ad gloriam; quæ nobis ſufficiat (Tibi inquit) Ideo dicebat Dauid in Pſalm. Diligam te domine fortitudo mea, Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus. Verumtamen de multis videtur contrarium, qui ſcilicet plus mundum quam Deum, bonum creatum quam increatum, bonum commutabile quã æternum diligunt. Vnde ſic fit, quod ingrati Deum obliuiſcuntur, & amorẽ terreſtrium amplectuntur. Deut. 32. Deum, qui te genuit dereliquiſti, & oblitus es Domini creatoris tui. Et ideo conquerendo dicitur ibidem. Nunquid ipſe eſt Pater tuus, qui poſſedit & fecit & creauit te? Si ergo Pater & factor, reſtat, quod ſit ſuper omnia diligendus. Oſtenditur ergo quid à creatura ſit diligendum (Tibi inquit) & loquitur Deo. B

¶Secundo oſtenditur hic quid à creatura ſit eligendum deuotiſſime (Seruiat inquit) quia ſcilicet ſeruitium & obedientia Dei eſt principaliter eligenda. Seruire enim Deo, regnare eſt. Iſtud enim eſt vnum officium creaturæ, ſeruire, ſcilicet & obedire imperio creatoris, ſicut ad literam videmus de omnibus rebus mundi, quæ in officiis ſibi à natura conceſſis ſeruiunt inceſſanter. Vnde Sapientiæ 16. Creatura enim tibi factori ſuo deſeruiens, &c. Quod eſt contra multos, de quibus Rom. 1. Seruiunt creaturæ potius quam creatori. Propterea tradidit eos Deus in paſſiones ignominiæ, &c. Vide infra in verbo ſeruire. Oſtenditur ergo quid a creatura ſit eligendum (Seruiat inquit,) C

¶Tertio oſtenditur quid à creatura ſit attendendum diſcretiſſime (Omnis inquit creatura) Debet enim homo attendere, quod ipſe eſt omnis creatura, id eſt, in eſſe naturali & morali à Domino compoſitus & creatus, vt participet cum omnibus aliis creaturis, & ſic non debet ſe vilem reputare, ſed à vilitate peccati potius reſilire. Vnde de homine loquens Chriſtus dixit Marci 16. Prædicate Euangelium omni creaturæ. Teſte enim beato Gregor. in Homilia. Homo omnis creatura dicitur, quia cum omnibus participans, intelligere cum Angelis, ſentire cum brutis, viuere cum arboribus, & eſſe cum lapidibus com- D

probatur. Etiam loquendo moraliter, dico quod homo perfectus omnis creatura merito potest dici. Ista enim in sui compositione continet cœlum, hoc est, alta contemplatio, terram, hoc est, infima humiliatio & subiectio, mare, hoc est, amara contritio & compunctio, spiritum seu ventum, hoc est, spiritus inspiratio. De cœlesti contemplatione dicitur Esa. 65. Ecce creo cœlos nouos. De terrestri humilitate & deiectione dicitur Eccles. 17. Deus de terra creauit hominem. Et Genes. 1. In principio creauit Deus cœlum & terram. De mari vero dicitur in Psalm. Aquilonem & mare tu creasti. De spiritu vero dicitur in Psalm. 50. Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Et breuiter videtur, quod Deus facit de viro iusto vnum nouum hospitium ad habitandum, Et ideo ibi ponit nouam familiam virtutum. Creat igitur ibi

Iustitiam, quæ mala puniat,
Sapientiam, quæ alta sentiat,
Munditiam, quæ fæces fugiat,
Lætitiam, quam libens audiat,
Laudem per quam iucundetur,
Pacem, cum qua commoretur,
Quietem, vbi hospitetur.

Dico igitur, quod Deus in viro iusto ponit & creat iustitiam ad mala puniendum Sapien. 5. Armabit creaturam ad vltionem. Item ibi creat sapientiam ad alta cogitandum seu sentiendum. Vnde Eccles. 24. dicit. Ab initio & ante sæcula creata sum. Item ibi creat munditiam ad fæces vitiorum abstergendum, & ad totum hominem virtutibus renouandum. Vnde illud prædictum Psalm. Cor mundum crea in me Deus. Et alibi in Psalm. Emitte spiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Item ibi creat lætitiam ad iubilandum. Eccles. 41. Vinum in iucunditate creatum est. Item ibi creat laudem ad eum solatiandum. Psalm. Populus, qui crea. lau. dominum. Item ibi creat pacem ad lites sedandum. Esa. 57. Creauit fructum labiorum pacem. Item creat ibi quietem ad suum cubiculum faciendum, & ad eum spiritualiter hospitandum. Vnde homo de Deo potest dicere illud Eccles. 24. Qui creauit me, requieuit in tabernaculo. Omnia enim ista bona creat Deus in homine, ad hoc, quod fieri possit bonus, & ad hoc, quod digne recipit ipsum bonum. Bona enim bonis creata sunt, sicut dicitur Eccles. 39. Et sic de homine, qui omnis creatura dicitur, poterit recte dici illud 1. Tim. 4. Omnis creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum in ea. Sed heu, proh dolor, videtur, quod hodie verificatur de ista omni creatura illud, quod scribitur Rom. 8. Creatura vanitati subiecta est, quia pro certo hodie diabolus ibi creat

Superbiam, quæ alta sapiat,
Sæuitiam, quæ dure feriat,
Auaritiam, quæ multa cupiat,
Inuidiam, quæ bonos odiat,
Tristitiam, quæ mentem rapiat.

De superbia dicitur Eccles. 37. O præsumptio nequissima, vnde creata es? De sæuitia vero & crudelitate dicitur Eccles. 39. Sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt. De auaritia dicitur Eccles. 40. Occupatio magna creata est omnibus hominibus, iugum graue super filios Adam. De inuidia dicitur Sapien. 14. Creaturæ Dei in odium factæ sunt. De tristitia vero siue de pestilentia mortis æternæ finali potest dici illud Eccles. 40. Mors sanguinis, contentio, rompha, oppressiones, fames, contritio, & flagella super iniquos creata sunt. Non sic simus nos creatura, sed simus creatura à Deo creata, & virtutibus reformata: non vitiis, deformata, quia sicut dicitur Gal. 6. In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed noua creatura. Et merito, quia pro certo talis creatura dato, quod in præsenti vita multis tristitiis desoletur, iuxta illud Roman. 8. Omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc. Tamen æterna gloria post mortem perfruetur, sicut ibidem dicitur. Creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei. Patet ergo, quod hic ostenditur quid à creatura sit attendendum dis-
E cretissime scilicet quod ipse homo est omnis creatura. ¶ Quarto vero dico, quod ostenditur quid à creatura sit ostendendum quia scilicet humilitas, quæ ostenditur, quando dicitur Tua. Tuum enim denotat, quod sit alieni iuris. Creatura enim non est suiipsius creatura: quia nihil creat seipsum, imo creatur à Deo, & ideo creatura est Dei, & sic est subiecta naturaliter ipsi Deo. Subiectio autem, quæ est alterius iuris possessio, humilitatem innuit, & requirit (Tua) & vere nullus est, qui sit, aut qui habeat aliquid à se, imo quilibet iuris alterius est, & potissime ipsius creatoris Dei. Ipse enim fecit nos, & non ipsi nos. Eccl. 36. Ab initio creaturæ sunt. Patet igitur in auctoritate præmissa, quod est ostendenda humilitas nostræ subiectionis (Tua.) Attendenda nobilitas nostræ conditionis. (Omnis creatura.) Eligenda sedulitas promptæ deuotionis. (Seruiat.) Diligenda sublimitas diuinæ placationis. (Tibi inquit ô Deus.) ¶ Si vis autem adhuc, F
nota de Deo, quod ipse creator est, quia scilicet ipse creauit cœlum ad nos continendum, terram ad nos nutriendum, Christum per Incarnationem ad nos redimendum, hominem ad sibi seruiendum, dæmonem ad nos exercendum, medicinam ad nos liberandum, sapientiam ad nos informandum, pœnam æternam ad malos puniendum, gloriam supernam ad bonos quietandum. Dico ergo, quod cœlum à Deo creatum est ad nos continendum. Iudith 13. Benedictus dominus, qui creauit cœlum. Item terram ad nos sustinendum. Esa. 40. Dominus creauit terminos terræ. Item creauit Christum, scilicet quantum ad humanitatem, ad nos redimendum. Hierem. 31. Creauit dominus nouum super terram, mulier circumdabit virum, id est, Maria concipiet Christum. Item creauit hominem ad sibi seruiendum. Genes. 1. Creauit Deus hominem de limo terræ. Item creauit dæmonem ad nos exercendum. Esaiæ 54. Ego creaui fabrum sufflantem in igne prunas. Item creauit medicinam, scilicet gratiæ, & pœnitentiæ ad nos sanandum & liberandum. Eccles. 38. Altissimus de terra creauit medicinam, & vir prudens non abhorrebit eam. Item creauit sapientiam ad nos sustinendum. Eccles. 1. Prior omnium creata est sapientia. Item pœnam æternam ad malos puniendum. Esa. 54. Ego creaui interfectorem. Et Eccles. 39. Ignis, grando, fames & mors ad vindictam creata sunt. Item creauit gloriam æternam, seu supernam ad bonos præmiandum. Esaiæ 53. Omnem, qui inuocat nomen meum, in gloriam meam creaui eum, formaui eum. Hæc igitur de creare & creatura sufficiant pro præsenti. De creatione vero impropriè sumpta in quantum scilicet signat promotionem, nihil ad præsens.

Credere.

Nota, quod credere quandoque sumitur pro A
obedire, sicut Eccles. 30. Tunde latera eius scilicet filij tui, dum infans est, ne forte induret, & non credat tibi. Quandoque sumitur pro committere, sicut 1. Corinth. 9. Dispensatio mihi credita est. Et Roman. 3. Credita sunt illis eloquia Dei. Quandoque vero sumitur pro consentire, & sic sumitur, vt communiter, in scriptura. Ille enim credit, qui alterius dictis assentit. Genes. 15 Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam esse. Accipitur ergo credere pro assentire, opinari, existimare, seu sub nube & incertitudine quadam scire. Fides enim seu credulitas est quædam cognitio ænigmatica, & obscura. Scientia vero, quæ erit in patria, visio erit nuda & clara, nunc enim veritati primæ magis, quam rationi propriæ acquiescimus, & captiuantes intellectum nostrum in obsequium fidei, credimus quod non videmus, vel quod rationis lumine non videmus, tunc vero fides euacuabitur, quia scilicet clare quod nunc credimus, cognoscemus, sicut aperte dicitur 1. Corinth. 13. Dicam igitur, quod credendum est domino, quia sicut ipse dicit Ioannis 6. Omnis, qui videt filium, & credit in eum, habet vitam æternam. In quibus verbis ostenditur, quod credulitas fidei Christianæ tenenda est propter multa scilicet, quia habet

Latissimum ligamentum multos conuinciens,
Certissimum documentum nullum decipiens,
Altissimum fundamentum nunquam deficiens,
Plenissimum complementum omnes reficiens.

In ipsius
- Ligamento cuncti comprehenduntur (Omnis,)
- Documento falsa reprehenduntur (Videt,)
- Fundamento certa deprehenduntur (Filium,)
- Complemento bona apprehenduntur (Habet vitam æternam.)

Et sic dico, quod ista credulitas est tenenda propter

Multitudinem credentis populi (Omnis, inquit)
Certitudinem docentis oculi (Videt,)
Celsitudinem ingentis tituli (Filium,)
Plenitudinem sequentis ferculi (Habet vitam æternam.) B

¶ Igitur credendum est, quod dictat fides nostra propter multitudinem populi credentis. (Omnis, inquit) Omnes enim vel credunt, vel credere debent. Ista enim nõ est fides vnius, sed omniũ, quia Christus non pro vno solo venit, sed pro omnibus redimendis. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti. Rom. 1. quia ergo videmus multitudinem hominũ ad fidem venisse, & omnes illos, qui saluari voluerunt, credidisse Christo merito debemus credere, & magis cum pluribus quam nobis solis in fidei negotio consentire. Naturale est enim sequi libentér multitudinem siue in bono siue in malo. Vnde etiam de quodam magno Sarraceno narratur, quod cum vellet venire ad fidem Christianam & parata esset peluis, vt baptizaretur, petiit vbi plus inueniret de parentibus, qui scilicet omnes fuerant infideles, in Paradiso, an in Inferno. Responsum est sibi, quod in Inferno. Et ego, inquit, volo ire vbi plures de meis reperiam, & sic pedem à baptismo retraxit. Si ergo iste voluit sequi multitudinem malorum, multo fortius nos debemus sequi, quantum ad fidem, multitudinem fidelium & bonorũ, qui scilicet hanc fidem tenuerunt, & in

hac vixe-

hac vixerunt. (Omnis, inquit.) Et merito, quia sicut dicitur Roman.10. Omnis, qui credit in eum, non confundetur. Et Ioan.3. Omnis, qui credit in ipso, non peccat. Igitur obediendum est fidei Christianæ propter multitudinem populi credentis (Omnis, inquit) & si vis, dic de ista multitudine, de qua scilicet dicitur Actor. 4. Multitudinis credentium erat cor vnum, qualis scilicet sit, aut fuerit, videlicet quod Reges, philosophi, in malitia obstinati perierunt; Martyres Virgines & Confessores fidei crediderunt, & in ipsa aut pro ipsa mortui sunt & vixerunt.

C ¶ Secundo dico, quod ista fides est tenenda propter certitudinem oculi docentis, seu etiam lucentis, id est, propter certitudinem veritatis, quod ostenditur cum dicitur (Videt) Fides enim nostra, visio potest dici, quia scilicet sicut inter notitias sensuales nihil certius notitia visuali, sic nec notitia fidei est in se aliquid magis certum, sicut Apostolus dicebat 2. Tim. 1. Scio cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum diem. Et ideo isti debemus acquiescere & credere tanquam primæ & summæ & increatæ veritati. Constat enim quod visio specularis quandoque certior est visuali, & multa videntur in speculo, quæ videri nequeunt in sua propria essentia, vel substantia. Si enim speculum in aqua posueris, tunc eclipsim solis, & lunæ coniunctionem cum ipso, quæ tibi propter altitudinem apparere non poterant, manifeste videbis. Planetæ etiam, qui præ claritate solis videri non possunt, de die possunt tibi mediante speculo apparere. Speculum certum est fides, & cognitio fidei, visio dicitur specularis. 1. Corinth. 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate. Et pro certo istud est verum, quod ista visio & cognitio magis est certa notitia rationis. Nulla enim notitia attingit ad cognitionem eclipsis solis, id est, mysterij dominicæ incarnationis, quomodo scilicet ipsi soli iustitiæ Dei filio, luna, id est, humana natura cōiungitur, & vnitur, nisi istud in speculo fidei videretur. Tanta est enim altitudo huius negotij, & aliorum, quæ fide cognoscimus, magnitudo, quod licet in se sint certissima, nobis tamen sunt occulta, & abscondita. Et ideo oportet, quod per speculum fidei mediante aqua gratię sint homini manifesta. Roman.1. Quæ nota sunt Dei, manifesta sunt in illis. Sed quid? pro certo multa sunt falsa specula & concaua, scilicet quędam ostendunt res alias quam sunt, & facies faciunt transuersales, alia ostendunt duas vel plures facies, cum non sit nisi vna, alia ostendunt imaginem grossam turpem, & rudem, cum litera sit subtilis. Sic reuera dico, quod specula rationis humanæ specula sunt concaua, id est, deceptoria atq; falsa: sapientia enim huius mundi, stultitia est apud Deum. Non enim ostendunt res & negotia prout sunt, quia scilicet qui ista specula sequitur, necesse est, quod multa falsa, & fatua de rerum diuinarum negotiis opinetur: sicut apparuit de poetis, quibus speculum sui sensus ostendit plures facies, vbi non erat nisi vna, quod factum est quando plures posuerunt Deos, cum sit ad literam vnus solus. Sicut etiam patuit in philosophis, qui speculo propriæ rationis nituntur apprehendere, inuestigare, & manu tangere imaginem verbi incarnati, cum tamen tangi nequeat ratione, sicut ipse dicit Magdalenæ Ioan. 20. Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem meum: quasi dicat. Noli per rationem inuestigare mysterium incarnationis meæ, quia solum hoc poterit tangi & cognosci, quando me tangetis vbi ascendero ad gloriam Paradisi. Isti enim tangere volunt imaginem, & non tangunt dicentes cum Thoma illud Ioan. 20. Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitos meos in loca clauorum & mittam manum meam in latus eius, non credam, quia scilicet isti per rationem humanam ista secreta volunt inuestigare, tangere & videre, aliis non possunt credere nec sentire, & tamen isti timere debuerant mortem Osea 2. Reg 6. qui arcam testamenti, quæ tangi manibus non debebat, præsumsit tangere, & ideo mortuus cecidit indilate. Quia pro certo illi per hæreses moriuntur, qui secreta fidei manibus rationis tangere dignoscuntur. Tali enim visu sensuali non possunt cognosci, sed potius spirituali. Ideo Thomas, qui visu sensuali & corporali Christum videre volebat, reprehenditur à domino cum dicitur Ioan. 20. Quia vidisti Thoma, credidisti, beati qui non viderunt, & crediderunt. Tale enim falsum speculum habuerunt hæretici, quia scilicet iudicium suum & falsa ipsorum opinio ostendebat eis res grossiores quam essent sicut Arrio, qui Christum credidit purum hominem & non Deum, Dioscoro, qui de diuinitatis, & humanitatis mixtione confusa credidit Christum factum esse, &c. Non sic, sed habeamus verum speculum, id est, veram fidem, in qua possumus videre certitudinem omnis rei. Videt inquit, scilicet spiritu, & non carne. Marc.15. Videamus & credamus. Et illud Ioan. 12. Dum lucem scilicet fidei habetis credite in lucem, vt filij lucis sitis. Patet igitur, quod credendum est propter certitudinem speculi docentis (Videt, inquit.)

D ¶ Tertio dico, quod credendum est in fide propter fortitudinem seu firmitudinem tituli manentis. (Filium, inquit) Ipse enim Deus est basis & fundamentum fidei Christianæ, qui scilicet non potest deficere nec errare. Et ideo, quia tale fundamentum habemus, & quia à tali legislatore, doctore & ductore fidem tenemus, non est mirum si ei adhæreamus. Ioan. 9. Credis in filium Dei? Sequitur. Credo domine. Et 2. Paralip. 20. Credite in domino. Et securi eritis. Videt, inquit, filium, & credit in eum. Igitur de isto credere, id est, de ista fide, quod firmiter sit credenda, notabo, quod ista dat

Sapientiam ignorantibus,
Eloquentiam prædicantibus,
Permanentiam militantibus,
Sustinentiam patientibus,
Abundantiam indigentibus,
Confidentiam pereuntibus.

¶ Dico ergo, quod fidei crudelitas dat appetentibus seu ignorantibus sapientiam Ecclesiast.33. Homo sensatus credit legi Dei, id est, ille, qui credit legi Dei, est homo, id est, rationalis & sensatus. Iuxta illud Esa. 43. Sciatis & credatis, ad quod facit illud Ioan. 12. Qui credit in me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ, dicit dominus. Item dat prædicantibus eloquentiam. Psalm.115. Credidi propter quod locutus sum. Et 2. Cor.4. Nos credimus, propter quod & loquimur. Item dat militantibus permanentiam. Ecclesiast. 4. Qui intuetur illam, scilicet fidem nostram, permanebit confidens, & si crediderit ei, permanebit. Et Esa.7. Si non credideritis, non permanebitis. Item dat patientibus sustinentiam, quod bene patuit in martyribus. Vnde de Daniele leonibus exposito, & ab eis non læso dicitur Danielis 6. Nulla læsio in eo est, quia credidit Deo suo. Item dat indigentibus abundantiam. Ioan. 6. Qui credit in me, non sitiet. Item dat pereuntibus confidentiam. Actor. 16. Crede, & saluus eris. 1. Cor.1. Per stultitiam prædicationis saluos facit credentes. Istud est fortissimum fundamentum fidei nostræ, quia scilicet ab ipso Dei filio noscitur emanasse. Vnde 1. Ioan. 3. Credamus in nomine filij eius. Igitur credamus propter firmitudinem tituli manentis (Filium, inquit.)

¶ Quarto oportet credere propter plenitudinem seu magnitudinem præmij seu ferculi sequentis. Habet, inquit, vitam æternam. Libentius enim facit homo quod præcipitur quando magnum est præmium quod promittitur, & quod propter hoc reportatur. Cum igitur vita æterna sit summum præmium & immensum, quod tamen credentibus est promissum, bene sequitur quod firmiter debemus credere, vt tantum possimus præmium reportare. Habet, inquit, vitam æternam. Ioan.3. Qui credit in filio Dei, habet vitam æternam, quæ est E

Præmium { Magnificum & pretiosum,
Pacificum & speciosum,
Lætificum & gaudiosum,
Saluificum & fructuosum.

Magnificum propter bonitatem immensam (Psalm. 26. Credo videre bona domini in terra viuentium) Pacificum propter tranquillitatem impensam (Hebr. 4. Ingrediemur in requiem qui credimus: quasi dicat. Illa vita quæ debetur credentibus, est vera requies) Lætificum propter charitatem intensam (1. Pet. 1. Credentes exultabitis lætitia inenarrabili) Saluificum etiam propter securitatem longissimam & extensam, quia sicut dicitur Ioan.11. Qui credit in me, non morietur in æternum. Et illud prædictum. 2. Paralip.20. Credite in domino, & securi eritis. Sic igitur patet quomodo ista credulitas est tenenda, & ista fides firmiter est credenda, quia scilicet sicut visum est, omnis, qui videt filium & credit in eum, habet vitam æternam.

¶ Diabolo vero vel Hæretico, quod non sit sibi credendum patet, quia F

Fallaciter cupit decipere,
Veraciter nescit diligere,
Crudeliter captat occidere,
Faciliter non decet credere.

Non credamus igitur diabolo vel hæretico, quia pro certo iste decipere cupit fallaciter. Ecclesiast. 13. Ne credas multis verbis illius, ex multa enim loquela tentabit te, & subridens interrogabit te de absconditis tuis: sequitur: Et non parcet de malitia & vinculis. Item ille diligere nescit veraciter. Fingit enim se amicum cum sit realiter inimicus. Vnde Michææ 7. Noli credere amico, quia filius contumeliam facit patri, & inimici hominis domestici eius. Item occidere captat crudeliter. Vnde Eccles. 12. Non credas inimico tuo in æternum. Sequitur. Oculis suis lacrymarum inimicus, & cum inuenerit tempus, non satiabitur sanguine. Item quia reuera non decet credere faciliter, cito enim credere signum est leuitatis. Quia sicut dicitur Eccles. 19. Qui cito credit, leuis est corde. Ideo bene consulit ibidem. Non omni verbo credas. Vnde Ecclesiast.6 Si habes amicum, in tentatione posside eum, & non facile credas te ipsum sibi. Et ideo de deceptoribus & hæreticis dicitur Marc. 13. Si quis dixerit vobis,

ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic, ne credideritis, exurgent enim pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, &c. Quælibet enim hæretica ſecta dicit apud ſe eſſe Chriſtum, Græcus dicit, ecce hic eſt Chriſtus. Neſtorianus dicit, ecce hic eſt. Arrianus dicit, ecce mecum eſt. Sed quid? Ne credideritis eis, ſed ſolum fidelibus & catholicis Prouerb. 26. Non credas ei, quoniam ſeptem Nequitiæ in corde illius ſunt. Iſta igitur de verbo credere ſufficiant. Vide in titulo acquieſcere, obedire, conſentire.

A **Creſcere.** Quandoque in malo, quandoque in bono deſignat. In malo enim deſignat diuitiarum augmentationem, proſperitatis inquiſitionem, iniquitatis multiplicationem. Mali enim ſemper creſcunt & creſcere volunt in honoribus & proſperitatibus, & etiam in iniquitatibus: nunquam enim veniunt ad aliquem terminum, vltra quem creſcere non velint, quod vtique eſt contra naturam. Omnia enim, quæ ſunt, habent terminum aſſignatum à natura, vt communiter, vſque ad quem debent creſcere, & non amplius, ita quod quando ibi peruenerint, ceſſat creſcendi appetitus, & contenta eſt natura cremento & complemento ſibi dato. Iuxta illud Senec. lib. de naturalib. quæſtionibus. Certis eunt cuncta temporibus naſci debent, creſcere, & extingui. ſecundum tamen Plin. ab iſta regula excipitur Crocodilus ſerpens venenoſus, qui ex modica quantitate, ſcilicet ex ouo quaſi anſerino creſcit vſque ad maximam quantitatem, ſcilicet ad quantitatem quandoque 20. cubitorum, ipſe tamen ex hoc non eſt contentus, quia quamdiu viuit, ſemper creſcit, non enim habet ſtatum à natura præfixum, vt dicit idem. Sic vere quamuis ſinguli tantum debeant appetere, vt ad ſtatum à Deo conſtitutum, ſcilicet ad ſtatum ſufficientiæ perducantur, quidam tamen iſto complemento & cremento non ſunt contenti, ſcilicet auari & ambitioſi, quia quamuis ex modico ouo, id eſt, ex humili plebe ad magnam quantitatem creuerint, ipſi tamen quamdiu viuunt, ſemper vltra creſcere volunt. Si enim ſit decanus, creſcere vult quouſque ſit Epiſcopus. Si ſit mercator vult eſſe iudex vel prætor, &c. ſimilia. Quia breuiter deſideria malorum ſunt inquieta, creſcunt enim in infinitum: quod potiſſime verũ eſt de auaris, in quibus quanto plus creſcit nummus, tanto plus creſcit habendi animus. De cremento ergo talium poteſt dici illud quod de zizaniis dixit paterfamilias Matt. 13. Sinite ipſam creſcere vſque ad meſſem. Et ſequitur. Colligite zizaniam, & comburite, &c. Iſtos enim permittit Deus in mundo creſcere, vt ipſos poſſit in inferno comburere. Et merito, quia reuera quotidie

Creſcit in eis {
- Superbia cuncta iaculans,
- Luxuria corpora maculans,
- Auaritia peccata ſtimulans.

De ſuperbia quæ ſemper creſcit in malis, patet Daniel. 4. vbi regi ſuperbo Nabuchodonoſor dicitur ſic. Magnificatus es, & inualuiſti & magnitudo tua creuit vſque ad cœlum. De luxuria vero dicitur Leu. 13. Si inuenerit creuiſſe lepram iubebit infectum proiici extra caſtra. Leproſi enim, id eſt, perſonæ luxurioſæ, & maxime quando lepra ſuæ luxuriæ non minuitur, imo creſcit, debent eiici ab aliis & fugari. De auaritia vero dicitur Geneſ. 41. Creſcebat quotidie fames & inſatiabilitas auaritiæ. Et ſic patet
B quid ſignat creſcere in malo ſignificato. ¶ Sed adhuc dico, quod creſcere accipitur in bono, & ſic dico, quod ſignat profectum & augmentationem virtutum. Omnia enim, quæ ſunt, naturaliter diligunt creſcere, ſicut patet de arboribus, herbis, & animalibus, quæ ab ortu ſuo creſcere nõ ceſſant quouſq, perueniant ad debitum complementum. Sic vere (chariſſimi) boni & iuſti nunquam debent ceſſare à cremento boni profectus & continuatione bonorum operum & virtutum quouſque ad complementum gloriæ Paradiſi in morte valeant peruenire. Dies enim ab ortu ſuo non ceſſat creſcere, & proficere in lumine & ſplendore, quouſque peruenerit ad meridiei claritatem, Riuus etiam non ceſſat creſcere ex quo à fonte primo exit, quouſque pertingat ad magni fluminis quantitatem. Planta etiam, ex quo plantata eſt, non ceſſat creſcere quouſque veniat ad altam arboris proceritatem. Sic vere (chariſſimi) vir iuſtus ab ortu natiuitatis ſuæ ſemper debet creſcere, & proficere in bono, quouſque ipſe veniat ad complementum gratiæ in præſenti, & gloriæ in futuro. 1. Paralip. 11. Proficiebat Dauid vadens, atque creſcens, & dominus Deus exercituum erat cum eo. Creſcat ergo homo ſicut dies vſque ad meridiem ſapientiæ, & claritatis. Prouerb. 4. Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectum diem: creſcat ſicut riuus vſque ad fluuium clementiæ, & pietatis. Heſter. 11. Fons paruus creuit in fluuium magnum, & in lucem, ſolemque conuerſus eſt. Item creſcat ſicut plantula vſque ad arborem eminentis vitæ ſanctitatis. Matth. 13. dicitur, quod granum ſinapis cum ſit minus omnibus oleribus creſcit in arborem
C magnam. ¶ De quolibet igitur ſic creſcente poteſt exponi illud prædictum, Fons paruus creuit in fluuium magnum, &c. In quibus verbis oſtenditur, quod ſicut arbor triplici ratione poteſt creſcere, ſic homo ſpiritualiter tripliciter recipit ſacramentum. Creſcit enim arbor

Quando {
- Radicatur profunde,
- Irrigatur fœcunde,
- Vegetatur abunde.

Creſcit dico

Quando {
- Inferius profunde radicatur,
- Exterius fœcunde irrigatur,
- Interius abunde vegetatur.

Sic pro certo chariſſimi, homo ſpiritualiter creſcit in meritis & virtutibus,

Si per { humilitatem / pietatem / charitatem } ſit { radicatus. (Paruus inquit) / irrigatus (Fons in fluuium) / vegetatus (Solem & lucem) }

{ Status humilitas / Fontis humiditas / Solis caliditas } habet { radicare, / irrigare, / vegetare. }

Dico ergo, quod vir perfectus creſcit in virtutibus per mentis radicationem, quam facit humilitas, quod oſtenditur cum dicitur Paruus. Arbor enim quanto profundius radicatur, & figitur, tanto altius creſcit, & extollitur, ſicut patet de quercu, & nuce, & aliis magnis arboribus, quæ profundiſſimas habent radices, & ideo vſque ad magnam altitudinem creſcere dignoſcuntur. Ad quod facit ſcriptura Eſa. 37. Mittet radices ſuas deorſum, & faciet fructum ſurſum. Quia reuera illi, qui radicem cordis habent deorſum in profundo humilitatis fundatam, ſurſum, ſcilicet ad altitudinem virtutum & meritorum in præſenti, bonorum etiam & premiorum in futuro creſcere comprobantur. Paruus ergo, id eſt, humilis. Vnde Geneſ. 24. Soror noſtra paruula es, creſcas in mille millia. Sicut enim videmus, quod herba, quæ calcatur, & deprimitur, poſtea melius creſcit, & multiplicatur, ſic vere accidit ſæpe, quod illi, qui in hoc mundo plus calcantur, contemnuntur, & humiliantur, tribulationibus & paupertatibus affliguntur, ad maius crementum temporaliter, ſpiritualiter, & æternaliter aliquoties prouehuntur. Exemplum de filiis Iſrael Exod. 1. vbi dicitur, quod quanto magis opprimebantur, tanto magis multiplicabantur & creſcebant. Ideo dicitur in lib. de dictis Philoſ. 22. Rem non deſpicias modicam, quia poterit incrementum habere. Iſtud tamen eſt contra multos, qui quia non ſunt parui, id eſt, humiles, ideo vſque ad perfectionem virtutum & meritorum nunquam creſcunt. Exemplum Matth. 18. vbi dicit Chriſtus diſcipulis, quod niſi humiliati efficerentur ſicut paruuli nunquam regnum cœlorum intrarent. Arbor enim thuris melius creſcit in locis arenoſis & ſiccis. Sic vere homo, qui in locis arenoſis paupertatis & humilitatis plantatur citius ſpiritualiter & æternaliter augmentatur. Vnde Geneſ. 41. Creſcere me fecit Deus in terra paupertatis meæ. Si igitur volumus creſcere, habeamus mẽtis humilem radicationem.
¶ Secundo dico, quod nos debemus habere mentis benignam irrigationem, quod oſtenditur cum dicitur fons & fluuius. Sicut enim herbæ & arbores iuxta fontes & flumina melius creſcunt, patet in platano, & pinu iuxta aquas & non alibi poſſunt creſcere, & hoc propter humoris abundantiam, quæ tranſit in ſubſtantiæ nutrimentum, ſic vere (chariſſimi) qui iuxta fluenta miſericordiæ, pietatis & gratiæ ſunt plantati, facilius in bono creſcere comprobantur, & ad complementum perfectionis temporalis, & æternæ faciliter deducuntur. Humor enim pietatis, deuotionis & compaſſionis, eſt materia ſpiritualis, quare homo habere poſſit ſpirituale crementum. Ideo dicitur 1. Cor. 3. Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit. Iſtud enim poſſumus generaliter dicere, quod illi, qui ſpirituali humiditate, ſcilicet gratiæ deuotionis & compaſſionis carent, nunquam ſpiritualiter vel temporaliter creſcere poſſunt, quod bene figuratur Matth. 13. in ſemine iacto ſupra petram, quod natum aruit, quia non habebat humorem. Vitis enim quia multum habet naturaliter de medulla ſecundum Plin. nunquam eſt ſatiata creſcere. Si enim debite ſcindatur & colatur, quaſi in infinitum creſcit. Sæpe enim tantum creſcit, quod arbores altiſſime aſcendit, quod etiam ciuitates & caſtra circumcingit, vt dicit idem. Sic vere illi, qui in medulla pietatis affluunt & abundant, ſemper debent velle creſcere, & in melius proficere. Et ſæpe accidit, quod tales homines pij, deuoti, & medulloſi, ad maxima perueniunt incrementa, quandoque ad ciuitates, id eſt, ad mundanas communitates regendas & circumcingendas ordinantur, quandoque ad altas dignitates mundi vel Paradiſi prouehuntur. Fons ergo creuit in fluuiũ. Vir enim pius dicitur fons, quia aqua bonorum ſuorum temporalium deſtillatur aliis inceſſanter. Dicitur etiam fluuius, quia aqua bonorum ſuorum deſtillatur aliis abundanter. Fons & fluuius non ſolum in ſe humectantur, imo etiam per ipſos circumiacentia irrigantur. Vnde Zachar. 14. Erit fons patens domui Iacob. Et ideo auari, crudeles, & impij, qui

nihil

nihil habent de humore gratiæ, clementiæ, & deuotionis, nunquam crefcunt ad celfitudinem perfectionis vel æternæ prælationis. Iob 8. Nunquid crefcere poteft carectum fine aqua? quafi dicatur non. Deficient etiam pifces fine aqua, & morientur in fiti. Non fic ergo, fed habeamus mentis benignam irrigationem. ¶ Tertio fi volumus crefcere fpiritualiter & æternaliter, neceffe
E eft, quod habeamus mentis feruentem inflammationem. (In lucem folemque inquit conuerfus eft.) Crefcere enim debemus & conuerti in lucem fplendentis cognitionis, feruentis dilectionis. Calor enim naturalis eft caufa naturalis crementi. Et ideo illi, qui nafcuntur in conftellatione martis, qui eft planeta feruentiffimus, in longitudine multum crefcunt fecundum Martia. Draco etiam, qui tantæ eft caliditatis, quod ignem dicitur fpirare, in tantam quantitatem crefcit, quod maximus ferpentum efficitur. Crefcit etiam quandoque ad longitudinem viginti cubitorum. Ex quibus exemplis probatur, quod quanto homo magis feruet interius per charitatem, tanto magis crefcit ad fpiritualem fanctitatem, & ad æternam fœlicitatem. (In folem inquit conuerfus eft) Sol enim eft effectiue calidiffimus. Iacob. 2. Exortus eft fol cum ardore fuo, & arefecit fœnum. Vnde de tali cremento poteft intelligi illud Ephef 4. Veritatem facientes, in charitate crefcamus. Et ideo de multis videtur verificatum dictum Plinii, qui dicit, quod in regionibus valde frigidis non bene crefcunt plantæ, fi non funt feptentrionales ad denotandum quod illi, qui in frigore indeuotionis plantantur, & calore charitatis priuantur, nunquam in moribus augmentantur, vel in cœlorum fedibus fublimantur. Crefcamus igitur in virtutibus, vt crefcant in nobis virtutes. In bonis enim arboribus crefcunt boni fructus, in bonis terris crefcunt arbores bonæ. Si enim terra bene colatur, & bene claudatur, & irrigetur, faciliter bene crefcunt boni fructus. Sic vere, fi bene colamur per pœnitentiam, fi bene fimemur per fimum, id eft, noftræ mortalitatis memoriam, fi bene claudamur per diligentiam & per fenfuum cuftodiam, tunc pro certo boni fructus gratiarum & virtutum in nobis poterunt crefcere, & in nobis plenius abundare, ita quod tunc dicetur illud Efa. 55. Pro faliunca afcendet abies, & pro vrtica crefcet myrtus. Saliunca enim quæ tangentem pungit & faltare facit, fignat peccatum inuidiæ, vrtica etiam, quæ tangentem vrit, fignat peccatum auaritiæ. Pro faliunca ergo afcendit abies, quia in loco inuidiæ debet in nobis crefcere abies altæ contemplationis. Et loco vrticæ auaritiæ debet in nobis crefcere myrtus lenitiui dulcoris & compaffionis, & fic poterit dici de nobis & virtutibus noftris. Confiderate lilia agri, quomodo crefcunt. Matth. 6. Crefcant igitur in nobis virtutes, & nos ipfi crefcamus

Per { Charitatis inflammationem,
Pietatis irrigationem,
Humilitatis fubiugationem. }

¶ Et fi vis, dic quod in nobis debet crefcere

Puritatis nitor mentem mundificans,
Charitatis ardor corda lætificans,
Caftitatis candor carnem purificans,
Veritatis fplendor fenfum clarificans,
Pietatis liquor cuncta lenificans,
Honeftatis fulgor mores rectificans,
Probitatis vigor actus multiplicans,
Bonitatis valor furfum fructificans,
Æquitatis rigor iufte diiudicans,
Dignitatis honor famam magnificans.

F ¶ Igitur crefcat in nobis nitor puritatis, 1. Reg. 2. puer autem Samuel proficiebat, atque crefcebat. Samuel interpretatur à Deo datus quafi dicat puritas à Deo data, femper debet in nobis crefcere & augeri. Item ibi crefcat ardor charitatis. Ephef. 4. In Charitate crefcamus. Vnde de Samfone, qui interpretatur fol, fignificans charitatem, quæ calefacit interiora, dicitur Iudi. 13. Creuit puer Samfon, & benedixit ei Deus, & Spiritus fanctus erat cum eo. Spiritus enim fanctus femper concomitatur charitatem, cum & ipfe patris & filij fit charitas. Item candor caftitatis. Matth. 6. Confiderate lilia agri quomodo crefcunt. Lilia enim munda & candida, caftitatem defignant. Item fplendor veritatis Prouerb. 4. Lux fplendens procedit & crefcit. Vnde de verbo domini, de quo fcribitur. Sermo tuus veritas eft, dicitur Col. 1. Verbum domini fructificat, & crefcit. Item liquor pietatis. Vnde illud Hefter. 11. Fons paruus creuit in fluuium. Et de vinea, quæ multum abundat in medulla, fignificante pietatem, dicitur Ezech. 17. quod creuit in vineam latiorem. Item fulgor honeftatis. Ezech. 19. Frondes eius creuerunt ex aquis. Frondes enim exteriorem honeftatem defignant. Item valor probitatis, id eft, virtus bene operandi. 1. Efdræ 5. Opus illud diligenter extrahitur, & crefcit in manibus eorum. De æquitate vero & iuftitia dicitur 2. Corinth. 9. Multiplicabit femen veftrum, & augebit incrementa iuftitiæ veftræ. De honore vero & fama dicitur Hefter. 9. Fama nominis eius crefcebat. Et fic erit in nobis valor totius bonitatis, quæ fructus gratiæ & gloriæ in nobis producet. Marc. 4. Dabat fructum afcendentem & crefcentem. Et ita cuilibet erit illud, de quo dicitur Iob 1. Operibus manuum eius benedixifti, & poffeffio eius creuit in terra. Poffeffio enim virtutum debet in nobis crefcere, & virtus bonorum operum abundare. De illis vero, quæ virtutum impediunt incrementum, dic, quod multa funt, quæ arbores crefcere non permittunt, &c. Credo notaffe fupra de arbore, de afcendere, vide ibi. De aliis bonis vel malis crementis vide in tabula quæ in fine fiet, quia in multis locis fiet mentio de verbo crefcere vel cremento.

Crimen. Paucæ funt auctoritates, vide de peccato.

Cruciare. Crucifigere. Crux.

Nota, quod crux, feu cruciatus, crucifixio, feu afflictio multiplex in fcriptura reperitur. A

Cruciatur { Iuftus, Pauper, Impius, Damnatus, Chriftus } per { pœnitentiam virtualem, violentiam temporalem, iuftitiam criminalem, peftilentiam infernalem, paffionem corporalem. }

{ Prima, Secunda, Tertia, Quarta, Quinta } Eft crux hominum { Perfectorum, Miferorum, Iniquorum, Damnatorum, Deuotorum. }

¶ Dico ergo, quod vna eft crux, qua crucifiguntur viri pœnitentes. Et ifta nihil aliud eft quam pœnitentia feu continua afflictio, in qua viuunt. Tota enim vita iuftorum eft vna crux feu vnus cruciatus. Hanc autem aliqualiter diftinguendo fequar Mauricium. Crux iuftorum quatuor habet brachia, fcilicet vnum interius, hoc eft, contritio, quam habent, & pœna etiam, quam fuftinent de commiffione peccatorum. Aliud exterius, hoc eft, compaffio, quam habent de miferiis egenorum. Aliud fuperius, hoc eft, dolor, quem habet de dilatione gaudiorum. Aliud pofterius, hoc eft, timor, quem habent de incurfione infernalium tormentorum. De cruciatu feu crucifixione contritionis, & afflictionis poteft dici illud Galat. 5. Qui autem Chrifti funt, carnem fuam crucifixerunt cum vitiis & concupifcentiis. Contritio enim, quam habet quis de culpis præteritis, & refiftentia, quam facit de præfentibus, magnus eft conflictus & cruciatus. De aliis vero crucifixionibus, fcilicet compaffionis, doloris & timoris poteft dici illud Matth. 16. Qui vult venire poft me, abneget femetipfum, & tollat crucem fuam, & fequatur me. Et bene dicit, qui vult, quafi dicat, talis crux pœnitentiæ debet effe voluntaria, nec coacta, contra hypocritas & malos religiofos, qui crucem iftam portant, fed tamen voluntarie dominum non fequuntur, imo quafi coacti crucem pœnitentiæ patiuntur, figurati in illo Simone, qui angariatus & compulfus crucem domini deportauit. Matth. 27. Magnam enim anguftiam patitur, qui vel inuitus vel fictus crucem pœnitentiæ portans affligitur. Aduerte enim quod de Chrifto legitur, quod ipfemet crucem propriam deportauit, nec eam ipfe alteri legitur commififfe. Ioan. 19. Baiulans fibi crucem, &c. Ad denotandum, quod crux feu cruciatus pœnitentiæ non debet aliis committi, fed in perfona propria deportari. Miles enim quando habet cum hofte confligere, non libenter folet arma fua alteri committere. Et fi vis de cruce pœnitentiæ potes notare, quod ibi crucifigitur & punitur

Antiquitas carnalis conuerfationis,
Voracitas mundanæ ambitionis,
Fallacitas iniquæ deceptionis.

De antiqua conuerfatione dicitur Roman. 6. Vetus homo nofter crucifixus eft. De mundana auaritia & ambitione dicitur Gal 6. Mundus mihi crucifixus eft. De fallaci deceptione dicitur Matth. 27. Crucifixi funt duo latrones. Ifta eft igitur vna crux, qua crucifiguntur viri pœnitentes. ¶ Secundo dico, quod eft vna C crux, qua crucifiguntur miferi patientes feu pauperes indigentes. Et ifta eft crux mundi tribulationum, qua tyranni crucifigunt & cruciant multos bonos. De qua Matth. 24 Ecce mitto ad vos prophetas & fapientes, & fcribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & illudetis, &c. Tyranni enim figurantur Apoc. 9. in illis locuftis, quæ habebant aculeos fcorpionum, quibus datum eft, quod nocerent hominibus, & cruciarent eos menfibus quinque. Sic vere tyrannis aculeatis & crudelibus datur à Deo difpenfatiue, & à diabolo executiue poteftas nocendi, & homines tribulationibus cruciandi. Vnde de Nabuchodonofor dicitur Ioel. 2. A facie eius cruciabuntur populi, omnes vultus redigentur in ollam. ¶ Tertio dico, quod eft crux, qua crucifi- D guntur homines delinquentes. Et ifta eft crux peccati, quia reuera auaritia, ambitio, luxuria, & vt communiter, omnia vitia plus habent de cruce, & cruciatu, & de triftitia, quam

de gau-

de gaudio & lætitia. Vnde Bern. O ambitio ambientium crux, &c. Et eſt in peccato

Crux { laboris, doloris, timoris } in { executione, conſcientiæ remorſione, ſalutis deſperatione.

Vnde peccatores figurantur in ſeptem filiis Saul, qui crucifixi ſunt à Gabaonitis. 2.Reg. 21. Saul enim malus rex, ſignat diabolum, qui eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Iob 40. Septem eius filij ſunt vniuerſi peccatores, quia ſecundum ſanctum Gregorium, ſeptenarius numerus vniuerſitatem deſignat. Septem ergo filij Saul crucifiguntur, quando vniuerſitas peccatorum in cruciatu vitiorum viuere comprobatur. Vnde de piſtore Pharaonis, qui ſignat guloſos, de Aman, qui honorari cupiebat, qui ſignat ambitioſos, de rege Hay, qui ſignat ſuperbos & glorioſos, legitur Geneſ.41. Heſter.7. & Ioſuæ 6. quod in cruce ſuſpenſi ſunt. Fortioribus enim fortior inſtat cruciatio. Hæc eſt ergo crux, qua
E cruciantur cuncti delinquentes. ¶ Quarto dico, quod eſt crux, qua affliguntur in orco iacentes, ſcilicet damnati, & hæc eſt cruciatus pœnæ æternæ. De qua Apoc. 13. & 14. Si quis adorauerit beſtiam, & imaginem eius, & acceperit characterem eius in fronte ſua, cruciabitur igne & ſulphure in conſpectu Angelorum ſanctorum. Beſtia eſt beſtialitas peccati, id eſt, motus brutalis in cogitatione, imago eius eſt imaginaria & falſa delectatio, character eius eſt impreſſus conſenſus, & opera. Qui igitur iſta acceperit, crucem & cruciatum in inferno ignis & ſulphuris ſuſtinebit. Vnde de diabolo, & peccatoribus poteſt dici illud Heſter. 7.8.9. quod Aſſuerus Amon & filios eius affixit cruci. Hæc eſt er-
F go crux, quæ cruciat in inferno degentes. ¶ Quinto vero dico, quod eſt crux, quæ cruciat Chriſtum contemplantes. Et iſta eſt crux Chriſti, in qua ſcilicet crucifiguntur, & vna cum eo cruciantur. Gal.2. Chriſto confixus ſum cruci. In arbore enim fructuum vitæ contigit quandoque aues naſci, & per roſtrum ad lignum pendentes, cum in mari ceciderunt viuificari. Sicut ponit Giraldus in libro de mirabilibus Hiberniæ, vbi in multis inſulis Hiberniæ & Scotiæ adiacentibus ſupra maris littus dicit aues & arbores tales eſſe. Sic vere dicam, quod arbores crucis, aues, id eſt, viros contemplatiuos procreat, ipſoſque mare pœnitentiæ viuificat, & confortat. Vnde de grano ſinapis in horto patrisfamilias ſeminato, dicitur Matth. 13. quod creſcit & fit maius omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cœli habitent in ramis eius. Quia pro certo ſinapis aſpera & acuta, id eſt, crux in agro Eccleſiæ plantata, in fama & potentia multum creuit, & ideo volucres, id eſt, contemplatiui ipſam viſitant, & per deuotionem fre-
G quentant. ¶ De laudibus igitur crucis poſſumus dicere, quod

Crux eſt { Humiliatrix malignantium, Conciliatrix diſcordantium, Auxiliatrix impotentium, Remediatrix pereuntium.

Per crucem enim dæmones humiliantur, deuincuntur, & debellantur. Auguſt. Vbi ſignum crucis cum fide & Dei timore præceſſerit, ibi inimicus nihil nocere poterit. Et ponitur exemplum, quod beatus Greg. in libro dialogorum deſcribit de Iudæo, qui in templo idolorũ de nocte recumbens, videns dæmones ſuum parlamentum tenentes, ſolum quia quandoque audierat crucis ſignum dæmones deterrere, ſe cum eius forma digitis ſignauit, poſt cum ei nocere vellent dæmones nequierunt, dicentes. Vas vacuum, ſed ſignatum. De Conſtantino etiam legitur, quod oſtenſo ſibi ſigno crucis in cœlo, dictum eſt ei. Conſtantine in hoc vinces. Pugnaturus enim contra Maxentium tyrannum, & in germania, cogitauerat quem deorum principaliter in illo prælio inuocaret, ſed viſo ſigno crucis, ſignum cunctis militibus tradidit, ſic aduerſarios ſuperauit, ſicut ponit hiſtoria tripartita. Dicamus ergo illud commune. Per ſignum crucis de inimicis noſtris libera nos Deus noſter. ¶ Item per crucem diſcordantes conciliantur, ſeu pacificantur. Conſtat enim quod per crucem Deus eſt humano generi pacificatus, & homo Angelis concordatus. Epheſ. 2. Per crucem interficiens inimicitias in ſemetipſum. Vnde Auguſt. Lectum ſuum Chriſtus dimiſit diſcipulis ſuis. Quicunque ergo vult cum ipſo quieſcere in cœlo, in iſto iaceat lecto, moriatur in cruce, ſi vult Chriſtum placatum videre. ¶ Item per crucem propugnantes auxiliantur, & adiuuantur, quia reuera in quocunque prælio tentationis auxiliatur plurimum ſi habeatur in memoria virtus crucis. Vnde Origenes. Tanta eſt virtus crucis, quod ſi in mente fideliter habeatur, nulla libido, nulla peccati præualere poſſit inuidia, ſed continuo ad memoriam illius omnis peccati & mortis fugit exercitus. ¶ Item per crucem pereuntes remediantur, quia pro certo nullus per deſperationem perit, qui per deuotionem ad remedium crucis fugit. Antiquitus enim nullum contra morſum canis rabidi inueniebatur remedium, ſicut dicit Plinius lib.25.cap. 2. Sed mater cuiuſdam militis à cane morſi, qui propter hoc ſine remedio periclitabatur, vidit in ſomnis radicem ſylueſtrem cynothodon appellatam, ſibi pro remedio oſtenſam, quam cum lacte dedit potandam filio, & ſanatus eſt. Talis eſt crux. Roſa enim ratione ruboboris ſanguinei dicitur, & ſylueſtris, id eſt, inculta, & inhonorabilis appellatur. Erat enim confuſionis ſupplicium, non honoris. Igitur quicunque morſu diabolicarum tentationum periclitantur, crucem per deuotionem, memoriam & compaſſionem cum lacte dominicæ charitatis & pietatis bibant, & hoc procul dubio ipſos liberat, atque ſanat. Vnde 1.Corinth.1. Verbum enim crucis pereuntibus ſtultitia eſt his, qui ſalui fiunt, id eſt, nobis, virtus Dei eſt. ¶ Igitur his præmiſſis dicam & notabo adhuc, H
quod

Crux eſt { Nauis, Baculus, Lancea, Scala, Sedes, Schola } ad { transfretandum, ſuſtentandum, propugnandum, aſcendendum, quieſcendum, addiſcendum.

Et breuiter omnia, quæ de lignis vtilia fiunt hominibus, poſſunt cruci proprie adaptari. Iſta eſt, dico, nauis ad transfretandum. In iſta enim & per iſtam nauim tranſiuit, & transfretauit Chriſtus de hoc mundo ad patrem. Et per iſtam debemus tranſire de hoc mundo ad Paradiſum. Sicut etiam dicit Plin. cannæ in India ſunt ita magnæ & altæ, quod in fluuio nauigabili ſuper vno internodio tres homines deferuntur. Iſta eſt ergo nauis Chriſti, ſcilicet pœnitentia ſeu crux, quæ ſeruat homines ne in mundi pelago vel in fluuio ſubmergantur. Sap. 14. Exiguo ligno credunt homines animas ſuas, & tranſeuntes mare per ratem liberati ſunt, & bene dixit liberati ſunt, quia reuera crux eſt ſicut lignum aloes, cuius fumus liberat à fœtoribus. Sicut lignum fraxini, cuius vmbra liberat à ſerpentibus. Sicut lignum balſami, cuius liquor liberat ab infirmitatibus. Iſta eſt igitur nauis ad ſecure ad patriam nauigandum. Vnde Chryſoſt. Homil. 15. Crux ſpes eſt deſperatorum, crux nauigantium gubernatrix, crux periclitantium portus, crux obſeſſorum murus, crux pater orphanorum, crux defenſio viduarum. Iſta eſt ergo nauis ad nauigandum. ¶ Secundo dico, quod crux eſt baculus ad ſuſtentandum. I
Vineæ enim debiles & etiam cucurbitæ in baculis ſuſtentantur. Elephantes etiam quando dormiunt ſuſtentant ſe ad arbores. Peregrini inſuper quando ſunt fatigati, ſuper baculos innituntur, infirmi etiam debilitati, ſenes inſuper decrepiti, baculis ad ſuſtentandum vtuntur, quibus vtique exemplis inſtruitur homo, quod ſiue ſit ſicut vinea aliorum lætificatiuus, ſicut cucurbita medulloſa aliorum per eleemoſynas nutritiuus, ſicut elephas aliorum in præliis adiuuatiuus, ſicut peregrinus mundi laboribus fatigatus, ſicut infirmus virtutum viribus pauperatus, ſicut ſenex fortitudinibus vacuatus, & breuiter ſiue ſit homo bonus, vel malus, perfectus vel imperfectus, virtuoſus vel vitioſus, ſemper indiget, quod iſto baculo ſuſtentetur, & quod ei ex fiducia & deuotione firmiter & totaliter innitatur, vt ſic dicat Chriſto illud Pſalm. Virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Quod autem crux poſſit dici baculus, patet per Chryſoſt. in Homil. vbi ſupra, vbi dicit ſic. Crux eſt deſperatorum via, crux claudorum baculus, crux conſolatio pauperum, crux reſurrectio diuitum, crux deſtructio ſuperborum. Patet ergo, quod crux eſt baculus ad ſuſtentandum. ¶ Tertio dico, quod crux eſt lancea ad K
propugnandum. Cum lanceis enim ligneis, & ferreis ſolent pugnare homines contra hoſtes. Sagittæ etiam de ligno & de ferro ſunt compoſitæ, quibus à longe hoſtes percutiuntur. Sic vere Chriſti crux datur fidelibus pro lancea, quia ibi fuit lignum & ferrum, per iſtam enim Chriſtus dęmones ſuperauit, & per ipſam ipſos quotidie ſuperamus. Si enim per memoriam, & deuotionem iſtam lanceam habuerimus, nunquam canis inferni nos lædet, nunquam hoſtis ſubdolus nos inuadet, nunquam Leo rugiens nos confundet. Iſta eſt ergo lancea quam rex Saul ad caput habebat vna cum ſcypho pleno aqua, ſicut dicitur 1. Reg 26. quia vere ſi rex Chriſtus in corde noſtro dormierit, lanceam crucis, id eſt, memoriam paſſionis, & vas aquæ, id eſt, liquorem deuotionis nobiſcũ habere debemus. Vnde de tali lancea hoſtium impugnatiua dicit Chryſoſt. vbi ſupra: Crux aduerſus dæmones triumphus, crux deuictio diaboli, crux adoleſcentium pædagogus, crux ſuſtentatio inopum, crux ſpes deſperatorum. Patet ergo (chariſſimi) quod nos debemus accipere crucem non ſolum mentaliter in deuotione, imò etiam realiter in exteriori crucis ſignificatione, quia crux eſt nauis pro transfretantibus, eſt baculus peregrinantibus, & eſt lancea pro pugnantibus.
¶ Quarto dico, quod crux eſt ſcala ad aſcendendum figurata. Ge- L
neſ.28. Vbi Iacob vidit ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlos, Angelos quoque Dei aſcendentes & deſcendentes per eam, & dominum innixum ſcalæ. Vere ſcala iſta eſt crux ſancta, quæ ſtetit ſuper terram in Chriſti paſſione, & cacumen eius tetigit cœlum, ſolem eclipſando, & praua cœli luminaria obtenebrando, cum dominus Chriſtus innixus imo

confixus

confixus scalæ, morte sua genus redemit humanum, placatum faciens Deo patri. Rom. 5. Reconciliati sumus Deo per mortem filij eius. In hac scala Angeli, id est, homines, qui sunt cum Angelis participes rationis ascendunt mente sursum eleuata, vt Christi passionem, qua redempti sunt, contemplentur. Ad Hebr. 2. Videmus Iesum auctorem salutis eorum per passionem consummari. Descendunt considerando Christi in terris conuersationem, & doctrinam euangelicam in terra traditam, qua leue religionis orthodoxæ iugum nobis iniecimus, & legis graue onus abiecimus. De leui iugo euangelij dicitur Matth. 11. Iugum meum suaue est, & onus meum leue. De legis graui onere poterat dicere Moysi gens hebræa. Durissimum iugum imposuit

M nobis. 3. Regum 12. ¶ Quintò dico, quod crux est sedes ad quiescendum, Etenim si carnem luxus agitat, si mentem tentatio sollicitat, si mundi vanitas oculos inquietat, sedeat ad Christi crucem homo, contempletur Christum propter hominis scelera in cruce pendentem, meditetur vulnerum Christi squalorem & fieri non poterit, quin sentiat in se compesci impellentem ad opera nefanda furorem. Et sic sedes crucis erit causa quietis, dum homo est per crucem interficiens inimicitias. Eph. 2. Pacificans, supple, motum ad peccata, per sanguinem crucis Christi.

N Col. 1. ¶ Sextò dico, quod crux est schola ad discendum, schola enim græce, latinè vacatio interpretatur, quia ibi ingenij exercitio vacatur. Huic synonymum est gymnasium quod idem sonat quod exercitium, vtrunque significatum crucis vocabulum complectitur. In ea enim vacant contemplatiui in animi amaritudine Christi passionem tractantes, imò cum Christo in cruce pendentes, ita vt quilibet eorum possit dicere Christo, confixus sum cruci. Galat. 2. Exercentur in ea actiui, dum huius diuini præceptoris, & magistri doctrina erudiuntur & figura. Pendet enim inclinato capite, vt doceat humilitatem. Esa. 2. Incuruauit se homo & humiliatus est vir. Pendet perforatis & apertis manibus. Disce ne manus tua contracta & clausa sit egentibus. Manum suam aperuit inopi. Prouerb. 11. Pendet corpore vulneribus lacero. Disce ne carni tuæ sis blandus & mollis, ne tibi negetur possessio regni cœlestis. 1. Corinth. 6. Neque molles regnum Dei possidebunt. Carpitur contumeliis & irrisionibus, & sustinet. Disce mansuetudinem. Eph. 4. In mansuetudine cum patientia supportantes. Potatur aceto felle mixto. Disce parsimoniam. Iud. 19. Gusta paululum panis. Sequitur ibidem. Paululum cibi capias. Orauit pro crucifigentibus. Disce benignitatem. Eph. 4. Estote inuicem benigni. Pendet, non iacet, nec habet vbi caput reclinet. Disce & tu à strato surgere. Psalm. 118. Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Igitur in hac schola crucis disce septem vitia capitalia, septē virtutibus superare. Disce in hac schola vbi Deus est gymnasiarcha, & eris beatus cum ab eo fueris eruditus. Psalm. 93. Beatus homo, quem tu erudieris domine. Denique bene dicit Christus. Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. ¶ Vbi est aduertendum quod ad istam crucem portandum necessaria est

Propriæ voluntatis abdicatio (Abneget semetipsum)
Anxiæ tarditatis excitatio (Sequatur me)
Noxiæ voluptatis detestatio (Tollat inquit crucem suam, & sequatur me) Et hæc de crucifixione dixisse sufficiant.

A Crudelitas. Crudelis.

Cum crudelitas nihil aliud sit, quam punitionis excessus, nulla pietate vel temperantia moderatus, notare possum quod est crudelitas metuenda & est crudelitas renuenda. Prima est dæmonum, secunda hominum. Prima debachatur occultè, secunda machinatur apertè. De crudelitate dæmonum possum dicere secundum Mauricium, quod diabolus est sicut manticora animal crudelissimum, quod alio nomine dicitur mammonetus. Hoc quamuis formam habeat humanam in facie, odit tamen & persequitur hominem miro modo. Tres ordines habet dentium, vultum hominis, & caudam scorpionis cum corde leonino. Sic diabolus, licet in parte, scilicet ratione similis sit homini, crudeliter tamen ipsum persequitur, atque odit. Tres enim ordines dentium, id est, tentationum de triplici concupiscentia scilicet bonorum, diuitiarum & deliciarum noscitur habere. Et in facie, id est, in principio & in ingressu figuram humanam, id est, dulcedinem & benignitatem nititur prætendere, sed in cauda, id est, in fine semper vult scorpionis aculeum, id est, punitionem & præiudicium exercere, & post applausum pungere, & nocere, & crudeliter lædere, & grauare. Hierem. 6. Sagittam & scutum arripiet crudelis, & non miserebitur. Impij ergo talibus crudelibus dabuntur ad cruciandum & sine misericordia puniendum. Vnde Esa. 19. Tradam Ægyptum in manu dominorum crudelium, & rex fortis dominabitur eorum. Iste est Angelus ille crudelis, de quo loquitur scriptura Prouerb. 17. Semper iurgia quærit malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum. De crudelitate autem hominis nota, quod sicut dato, quod canis sit animal domesticum, non valens viuere sine homine, sit tamen aliquoties rabiosus, mordens homines, atque lædens, ita quod nullum perniciosius humano generi est venenum. Sic dicā, quod dato, quod homo sit animal naturaliter mite, rabies tamen crudelitatis quosdam taliter inficit, quod versi in furorem, alios sine conscientia puniunt, atque mordent. Teste enim Plin. lib. 32. c. 2. Orchis alio nomine ostrea, piscis est rotundus, sine squammis, totus capite constans, qui tamē inter omnes pisces durissimus est. Sic vere licet homo sit sine squāmis ipsum defendentibus per fragilitatem, rotundus, & capite vbi sensus sunt, totus constans per rationis subtilitatem, inuenitur tamen quandoque esse animal durissimum per proteruiam & crudelitatem. Quærit enim Senec. lib. de moribus, quid sit inimicissimum homini. Et respondet, Alter homo. Ideo de impiis & tyrānis dicitur Hierem. 50. Arcum & scutum arripient, crudeles sunt & non misericordes. Crudeles inquit, videlicet interius quo ad nullam compassionem, quia sicut dicitur Prouerb. 12. Viscera impiorum crudelia. Exterius quo ad pauperum deiectionem. Prouerb. 11. Qui crudelis est etiam propinquos abiicit Vlterius quantum ad atrocem inuasionem. 2. Paralipo. 28. Occidistis eos atrociter, ita vt in cœlum attingeret crudelitas vestra. Sufficit quia in infinitis titulis sit mentio de crudelitate, & paucæ sunt auctoritates.

Cubile. Cubiculum. A

Licet cubile differat à cubiculo, quia scilicet cubiculum est locus hominum, & cubile est locus bestiarum, locus, dico, secretus ad habitandum, & specialiter ad iacendum, quia tamen quandoque vnum pro alio ponitur, possum notare & dicere, quod vtrumqne in bono sumitur & in malo. Igitur in bono significato dicamus, quod per cubiculum intelligitur

Cubiculum { Christi, / Christiani, / Dei, / Beati, } quod est locus { Purus, / Securus, / Secretus, / Quietus.

{ Primum / Secundum / Tertium / Quartum } Cubiculum { Fuit in Maria, / Est in Ecclesia, / Est in conscientia, / Erit in patria.

Primum est cubile intactæ virginis, in quo Christus habitat,
Secundum est cubile fidelis agminis, in quo militat,
Tertium est cubile mentalis hominis, quod Deus visitat,
Quartum est cubile cœlestis culminis, in quo nullus dubitat.

¶ Dico ergo, quod inuenitur cubiculum purum pro summo numine. B Et istud nihil aliud est quam vterus virginis gloriosæ, in quo Christus Dei filius sicut in purissimo cubiculo requieuit, ibique vestes nouas nostræ humanitatis assumpsit. Et de hoc potest dici illud 3. Esdræ 3. Darius rex ascendit in cubiculo suo, & dormiuit, & expergefactus est. Darius fertilis est Dei filius, qui scilicet cubiculum vteri virginalis ascendit, & intrauit carnem assumendo, ibi dormiuit nouem mensibus quiescendo, tandem expergefactus est nascendo & in publicum exeundo Iohelis 2. Egrediatur sponsus de cubiculo suo. Istud enim cubiculum est semper clausum, ex quo & in quo Christus ianuis clausis exiit, & intrauit. Iudit. 13. Conclusit Vagao ostium cubiculi. ¶ Secun- C dò dico, quod inuenitur cubiculum securum pro iusto agmine, Et istud est cubile fidei, religionis, vel Ecclesiæ, vbi solummodo est securitas atque salus. Vnde Salomon prouerb. 30. Inter animalia sapientia nominat leporem, pro eo quod in petra collocat sibi cubile. Petra enim Christus est, seu suæ fidei & Ecclesiæ stabilis & manens securitas. De natura etiam canis legitur, quod si catulos de cubili suo extraxeris, mater veniens illum, quem prædiligit primum ad cubile reportat. Sic vere cum diabolus per peccatum Adæ omnes mortales de cubiculo salutis extraxerit, mater nostra Christus veniens, illos, quos summè diligit, secundum consilium suæ prædestinationis ad istud cubile, id est, ad fidem suam portauit, ipsos etiam, quos plus amat, ad secretiora cubicula Ecclesiæ vel religionis transportat: exemplo pantheræ, de qua dicit Plinius, quod si passum hominis suis catulis insidiantis in arena inuenerit, timēs statim ad aliud cubile ipsos transferet, & mutabit. Sic Christus timens insidiatorem diabolum, de loco ad locum, de sæculo ad ecclesiasticum statum, de ecclesiastico ad religionis cultum, vel forsan ad prælationis gradum fideles suos consueuit mutare, vt ipsos in cubilibus fidei melius valeat præseruare. Psalm. 103. Ortus est sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur. Et si vis. ¶ Nota, quod D Ecclesia potest dici

Cubiculum seu Cubile {
Bonæ famæ frangrans odoribus,
Lætitiæ gaudens canoribus,
Decentiæ nitens viroribus,
Amicitiæ feruens amoribus,
Eminentiæ pollens honoribus,
Sapientiæ fulgens splendoribus.
}

Dico igitur, quod cubiculum Ecclesiæ bonæ famæ fragrauit

odore. Prou. 7. Myrrha aloe & cinnamomo aſperſi cubile meum. Item Dei laudis reſonat clamore, ſeu lætitiæ exultat decore. Pſal. 149. Exultabunt ſancti in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis. Item honeſtatis niteſcit decore. Vnde Eſa. 35. In cubilibus, in quibus dracones habitare conſueuerant, orietur viror iunci & calami. Item concordiæ ferueſcit amore. Vnde Luc. 11. Pueri mei mecum ſunt in cubili. Item eminentiæ ſplendeſcit honore. Quia ſcilicet ibi eſt Rex Chriſtus, cuius ſeruitio cuncti deputantur fideles. Vnde 3. Reg. 1. Ingreſſa eſt Berſabee ad regem in cubiculo. Item ſapientiæ relucet ſplendore, quia ſcilicet ibi eſt ſplendor totius veritatis. Dan. 7. Viſio capitis eius in cubili ſuo, &c. In iſto ergo cubili odoris, dulcoris, viroris, amoris, honoris, ſplendoris, tutum eſt habitare, quod ideo dignum eſt, quod talis locus à dignis & bonis perſonis inhabitetur, & inde mali homines arceantur, cuius tamen proh dolor video contrarium, quia reuera ibi habitant

Cupiditatis ardore flammantes,
Crudelitatis furore fumantes,
Carnalitatis ſulphure fœtentes.
Verboſitatis murmure nocentes.

¶ Dico igitur, quod in cubili Eccleſiæ habitant hodie illi, qui ardent per cupiditatem. Vnde Hierem. 9. A volucre cœli vſque ad pecora tranſmigrauerunt, & receſſerunt. Et dabo Hieruſalem in aceruos arenæ, & in cubilia draconum. Ad literam enim hodie de Hieruſalem, id eſt, Eccleſia pro magna parte defecerunt, & receſſerunt volucres cœli, id eſt, contemplatiui, pecora lanifica, id eſt, boni actiui, & ibi pro certo aduenerunt, & ſucceſſerunt acerui arenæ, id eſt, homines terrenis diuitiis locupletes, & dracones, qui ſpirant ignem, id eſt, homines cupiditate & auaritia ardentes: & ſi vis, dic de malis proprietatibus draconis, & quomodo auari ſibi ſunt ſimiles, tum quia ardent cupiditate. quia aerem, id eſt, patriam inflammant crudelitate, tum quia caudam inuoluunt præ falſitate, tum quia duræ ſunt teſtæ, id eſt, ſquammæ, per obſtinationẽ, tum quia gregatim vadunt per mutuam contra alios confœderationem, tum quia altè volitant, & aſcendunt per ſuperbiam & ambitionem. Ideo quod tales dracones habitant hodie in cubili Eccleſiæ, patet Eſa. 34. Vbi dicitur. Erit inquit, cubile draconum, & paſcua ſtruthionum, occurrent ibi dæmonia, onocentaurus, & piloſus clamabunt alter ad alterum, ibi cubauit lamia, ibi habuit foueam ericius, ibi congregati ſunt milui. Compara iſtis animalibus varia genera peccatorum, qui ſcilicet in cubiculo iſto habitant atque cubant. Cubant enim illi, qui ardent per cupiditatem. Item illi, qui ſtrident per crudelitatem. O vbi hodie crudelitas, rapina, vel iniquitas, niſi in aliquibus eccleſiaſticis curiis & familiaribus eorundem? Vnde Naum. 2. Leo cepit ſufficienter catulis ſuis, & necauit leænis ſuis, & impleuit ſpeluncas ſuas præda, & cubile ſuum rapina. Leo enim eſt crudelis eccleſiaſticus, & maxime malus rex vel prælatus qui pro catulis, id eſt, pro familiaribus, filiis & nepotibus, & pro Leænis ſuis, id eſt, pro concubinis & filiabus ad literam ſtudet rapere, & cubile domus ſuę rapina & præda replere. Amos. 3. Nunquid dabit catulus leonis vocem ſuam de cubili ſuo? Vnde etiam de talibus concubinis talium poteſt dici dirigendo verba ad earum ſcelera, illud Ezech. 19. Mater tua Leæna cubauit inter leones, in medio leunculorum enutriuit catulos ſuos. Habitant ergo & cubant in hoc cubili illi, qui ſtrident per crudelitatem, item illi, qui fœtent per carnalitatem. Ideo lamentando dicebat Sophonias 2. c. Quomodo facta eſt in deſerto cubile beſtiæ. Iſti enim dicunt illud 2. Reg. 13. Cuba mecum ſoror mea. Item ibi cubant illi, qui nocent per murmur & detractoriam loquacitatem. Figurati ſcilicet in ranis Ægypti, quæ animalia ſunt clamoſa, de quibus dicitur Exod. 8. Aſcendent ranæ, & ingredientur domum tuam, & cubiculum lecti tui, vnde de detractoribus dicitur Oſe. 7. Non clamauerunt ad me in corde ſuo, ſed vlulabant in cubilibus ſuis, & ſuper triticum & vinum ruminabant. Non ſic (chariſſimi) quia pro certo non debet eſſe tale cubile, imò eſt & debet eſſe cubile ſecurum pro iuſto agmine, quod eſt ſecundum.

E ¶ Tertiò dico, quod inuenitur cubile ſecretum pro ſacro lumine. Et iſtud eſt cubiculum conſcientiæ, vbi lumen gratiæ debet infundi quia reuera debet eſſe ſecretum & mundum. Vnde de Ioſaba filia regis Ioram dicitur, quod ipſa paruulum regem Ioas fratrem ſuum abſcondit cum nutrice ſua clam in domo domini, id eſt, cubiculo. Quia ſcilicet quilibet noſtrum in cubiculo conſcientiæ debet Chriſtum recipere ſpiritualiter, & nutricem ſuam, id eſt, diuinam gratiam cum eo collocare. 4. Reg. 11. Nota, quod iſtud debet eſſe

Continentiæ floribus ornatum,
Sapientiæ clauibus ſeratum,
Pœnitentiæ fletibus rigatum.

Iſta enim tria bene decent cubiculum ſeu ſecretam magni viri cameram ſcilicet

Quod { Floribus ornetur,
Clauibus claudatur,
Aquis refrigeretur & aſpergatur.

Ornetur ergo cubile mentis floribus continentiæ. Vnde Tob. 6. Ingreſſus cubiculum per tres dies continens eſto. Item claudatur ſeu ſeretur clauibus ſapientiæ. Eſa. 26. Audi populus meus, intra in cubicula tua, claude oſtia tua ſuper te. Item rigetur fletibus pœnitentiæ, ſeu etiam fletibus compaſſionis & clementiæ, ſicut de Ioſeph legitur Geneſ. 43. Quod videns fratres ſuos introiens in cubiculum fleuit. Et de hoc cubili videtur loqui Iohel. c. 1. Vbi dicit Cubate in ſacco miniſtri domini, &c. Iſtud eſt igitur cubile ſecretum in mentis lumine.

¶ Quartò dico, quod inuenitur cubile quietum in cœli culmine F & iſtud cubile nihil aliud eſt quam quies & conſolatio gloriæ Paradiſi. Vnde de beata anima dicitur Heſter 2. Adducta eſt Heſter ad cubiculum regis. Et de hoc cubili ipſum ſcilicet appetendo, videtur loqui anima deuota ipſi Chriſto illud Canti. 1. Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie? Et ſic patet quomodo cubile vel cubiculum accipitur in bono ſignificato. ¶ Sed G adhuc dico, quod cubile vel cubiculum ſumitur in malo ſignificato. Nam cum cubile ſeu cubiculum ſit locus vbi dormitur, vbi etiam opera carnis ſecretius exercentur, notabo, quod ego inuenio quatuor malorum cubicula ſcilicet cubile

Carnis, } quod eſt { immundorum,
Cordis, malignorum,
Mundi, auarorum,
Inferni, damnatorum.

¶ In primo cubili viget Carnalitas, quæ multos inficit, in ſecundo cubili viget iniquitas, quæ ſemper deficit, in tertio cubili viget cupiditas, cui nihil ſufficit, in quarto cubili viget aduerſitas, quæ malos afficit. ¶ De cubili carnalis delectationis dicitur Gen. 49. Accendiſti cubile patris tui, non creſcas. Et loquitur ibi de Ruben, qui propriam nouercam carnaliter fœdauerat. Illa etiam Heſter regina dicebat illud Heſter. 14. Deteſtor cubile incircumciſorum. ¶ De cubili cordis & malæ conſcientiæ dicitur in Pſal. 35. Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo, aſtitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non odiuit. Et ſi vis de malo cubili cordis allega illud Ezech. 8. Certe vides fili hominis, quæ filij Iſrael faciunt in tenebris, vnuſquiſque in abſcondito cubilis ſui. Et dic illas abominationes, quæ ponuntur ſuprà titulo de abominatione in figura expoſita ſcilicet de illis, qui vertebant dorſum ad altare, de aliis, qui plangebant adonidem, de aliis, qui thurificabant reptilibus, &c. Vide ibi. ¶ De cubili mundi, vbi habitant peccatores, dicitur Cant. 4. Vbi ſcilicet Chriſtus vocat & inuitat animam ad exeundum de iſto cubili dicens. Veni de libano ſponſa mea. Sequitur. De cubilibus leonum, de ſpeluncis pardorum. In iſto enim cubili cubant hodie & quieſcunt mundi diuites, & tyranni, figurati in illo dracone, cui dicitur Ezech. 29. Ecce ego ad te draco magne, qui cubas in medio fluminum, &c. Expone figuram ſicut alibi, & ſi vis, dic omnia quæ dixi ſuprà eodem titulo, vbi inuenis contra cubicula Eccleſiæ, &c. De cubili autem inferni, vbi ſcilicet damnati perpetuo cubant, poteſt dici illud Eſai. 65. Vallis achor erit in cubile armentorum. Achor interpretatur turbatio, quia reuera vallis turbationis ſcilicet infernus erit cubile armentalium, id eſt, brutorum animalium id eſt, peccatorum. Sic ergo patet, quomodo cubile ſumitur multis modis.

Cubitus.

A Nota, quod cubitus eſt certa quædam menſura, quæ à cubito brachij taliter nuncupatur. Et quia cum tali menſurata ſunt omnia, quæ facta ſunt in tabernaculo & in templo, & qua etiam ſacra ſcriptura multipliciter ſolet vti, poſſum dicere, quod ſpiritualiter loquendo, per talem menſuram completam ſignificatur dimenſio virtutum, qua tota quantitas vitæ noſtræ mortalis vel moralis debet eſſe menſurata. & ſic dicam, quod quia res non habet, vt communiter, vltra quatuor dimenſiones, quæ ſunt longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum, igitur ſecundum quamlibet dimenſionem debent in nobis eſſe diuerſi cubiti diuerſarum virtutum. Vnde longitudo perſeuerantiæ & longanimitatis, latitudo amicitiæ & charitatis, ſublimitas contemplationis, & profunditas humilitatis, quandoque dicuntur centum vel mille cubitorum propter completam perfectionem, quandoque quinquaginta propter futuri iubilæi æternæque quietis expectationem, quandoque ſexaginta propter fructus ſexageſimos, quæ eſt corona doctorum, propter completam ſcientiarum acquiſitionem, quandoque quadraginta propter præſentis miſeriæ prolongationem, & propter pœnitentialem afflictionem, quandoque triginta, propter fidei trinitatis cum decalogo mandatorum obſeruationem, quãdoque viginti propter decalogum in charitate duplicatum, quandoque decem propter decalogum ſimpliciter obſeruatum, quandoque nouem propter nouem ordinum angelorum con-

fortium

fortium affectatum; quandoque octo propter octo beatitudines, quandoque septem propter septem virtutes morales, quandoque sex propter sex opera pietatis, quandoque quinque propter quinque vulnera Christi, quandoque quatuor propter quatuor euangelia, vel quatuor cardinales virtutes, quandoque tria propter tres virtutes theologicas, quandoque duo, propter duo præcepta charitatis, quandoque vnum propter fidem vnius deitatis. Ista ergo applica & multiplica quoties de cubitis diuersorum numerorum occurret; quia transeo gratia breuitatis.

A **Cultura. Cultus.** Superius dictum est de colore & cultura. De cultu autem quasi quantum est nomen significans idem quod ritus vel ornatus, notandum est; quod cultus signat exteriorem ritum, obseruationem & modum. Et sumitur etiam aliquoties pro ornatu. Notabo ergo, quod inuenitur in scriptura cultus

Virtuosus, / Vitiosus, / Curiosus, } quem debes { facere, / fugere, / spernere.

Primus est cultus diuinitatis, & maximè cultus altaris & obseruantiæ ecclesiasticæ. Talis enim cultus debet à fidelibus obseruari, & cum deuotione & reuerentia perfici & tractari. Num. 18. Omnia, quæ ad cultum altaris pertinent, & intra velum sunt, per sacerdotes administrabantur. Et si vis, dic quod illi, qui cultui altaris sunt dediti, debent

Pietatis inungi liquore,
Honestatis vestiri decore,
Sedulitatis citari vigore,
Longanimitatis ligari tenore.

Vel si vis, dic breuius, quod cultus diuinus debet fieri & exequi, videlicet

Humiliter / Seduliter / Perenniter / Integraliter } cum { subiectione, / deuotione, / successione, / perfectione.

Humiliter dico vnde Num. 16. Separauit vos Deus, vt seruiretis ei in cultu tabernaculi. Seruire enim humilitatem designat. Seduliter vero, Exod. 13. Custodies huiusmodi cultum statuto tempore à diebus in dies, id est, diligenter & ordinatè. Perenniter etiam. Vnde Exodi. 17. Perpetuus erit cultus per successiones eorum. Integraliter insuper. 2. Parali. 29. Completus est cultus B domus domini. Iste est igitur cultus diuinitatis. ¶ Secundo dico, quod est cultus iniquitatis, & iste est cultus idolorum scilicet vitiorum vel dæmoniorum. Vnde de iniquis dicitur 1. Petr. 4. quod ipsi ambulauerunt in luxuriis, desideriis, violentiis, co- C messationibus, potationibus, & illicitis idolorū cultibus. ¶ Tertio dico, quod est cultus curiositatis scilicet cultus & ornatus exterioris pompæ & ornatus. Vnde 2. Reg. 1. In planctu Dauid dicitur, quod Saul præparabat ornamenta aurea cultui filiarum Israel. Vnde de rege Iuda, & Israel dicitur 2. Paral. 23. vterque sedebat in solio suo vestiti cultu regio, & talis cultus proculdubio est tempore tristitiæ omittendus, semper ab omni superfluitate resecandus. Sicut Exod. 33. De filiis Israel, qui adorauerunt vitulum conflatilem, dicitur, quod nullus indutus est cultu suo, &c. Vide de ornatu & supra de Colere.

A **Cum.** suppositiuè. Nota, quod cum quandoque est aduerbium temporis, quandoq; ste coniunctio siue dictio optatiua vel coniunctiua; & quandoque præpositio deseruiens ablatiuo. Primo ergo modo licet in concordantiis nihil dicatur de eo, tamen aliquid est dicendum. Cum enim accipitur quandoque pro quando, sicut cum dicitur Act. 1. Cum hæc dixisset, eleuatus est. Quandoque sumitur pro quoniam sicut Gen. 18. Loquar ad dominum, cum sim puluis & cinis: Semper autem accipitur suppositiue. Supponit enim semper aliud, sicut cum dicitur. Loquar cum sim puluis. Et cum hoc dixisset, eleuatus est. & sic semper videtur significare finem alicuius temporis præteriti, & principium sequentis negocij futuri, sicut in Psalm. Vbi dicitur, Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas domini. Et alibi. Cum exarserit in breui ira eius, beati omnes, qui confidunt in eo. Seruit enim semper optatiuo vel coniunctiuo modo. Igitur cum propriè significat certum tempus ad aliquod negocium iam completum. Et moraliter loquendo, inueniti pos- B sunt diuersa tempora diuersis negociis applicata. ¶ Et notabo quod est

vnum Cum pertinens ad { Deum, / Iustum, / Beatum, / Impium, / Damnatum.

Cum, signans { Tempus & complemētum actuum diuinorum, / Finem & explementum operum perfectorum, / Horam & supplementū supernorū gaudiorum, / Statum atq; momentum scelerum iniquorum, / Punctum & nocumentum verberū infernorum.

¶ Primo igitur dicam de ista dictione seu suppositione cum in quantum refertur ad tempus actuum diuinorum. Et sic dico, quod actus Christi possunt per dictionem istam designari. Vnde notabo, quod est

Cum { Dulcoris, / Laboris, / Splendoris / Doloris, / Amoris, / Vigoris, / Honoris, / Valoris, / Rigoris, } signans Christum { Venientem, / Conuersantem, / Prædicantem, / Morientem, / Redimentem, / Resurgentem, / Ascendentem, / Spiritum mittētem, / Mundū iudicantem.

¶ Dico ergo, quod pr istud Cum suppositiuè, potest intelligi tempus dominicæ incarnationis. Vnde de Helia dicitur 3. Reg. 19. Quod cum surrexisset, comedit & bibit, & cum venisset sedit in spelunca. Helias est Dei filius, qui surgens de sinu patris carnem assumendo, comedit & bibit se mortalem ostendendo, & sedit in spelunca vteri virginalis, vel etiam mundi, vbi personaliter assistendo. Et illud Matth. 2. Cum natus esset Iesus in diebus Herodis regis, ecce magi, &c. Item signat tempus dominicæ conuersationis, quæ scilicet fuit in conuersatione & passione, in penuria & labore, figuratus in Helia sub iunipero quiescente, quæ scilicet est arbor pungitiua. Vnde. 3. Reg. 19. Dicitur sic. Cumq; venisset & sederet subter vnam iuniperum, obdormiuit. Sequitur. Ecce ad caput eius subcinericius panis & vas aquæ. Item signat tempus dominicæ prædicationis. Vnde de ipso ascendente in montem dicitur Matth. 5. Quod cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius, & aperiens os suum docebat eos. Item signat tempus dominicæ passionis & tribulationis. Vnde Marc. 15. Dicitur, quod cum Pilatus cognouisset, quod Iesus mortuus esset donauit corpus Ioseph. Item signat tempus dominicæ redemptionis, & ad inferos descensionis, de quo potest intelligi illud 4. Reg. 2. Cumque descendisset in Bethel, egressi sunt filij prophetarum quia scilicet cum Christus in infernum descendit, inde sanctos patres extraxit. Et Matth. 8. Cum descendisset Iesus de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ scilicet captiuorum. Item signat tempus dominicæ resurrectionis, vnde Ioh. 2 dicitur, quod dum Iesus resurrexisset à mortuis, recordati sunt discipuli. Item signat tempus dominicæ ascensionis. vnde de Christo potest dici illud Marci 4. quod dicitur de sinapi, quod cum sit minus seminibus, cum natum fuerit ascendit, & fit maius omnibus oleribus. Et 2. Reg. 15. dicitur. Cumque ascenderet Dauid in montem, occurrit ei Chusi. Chusi enim interpretatur profunditas, vel etiam arcanum, quia arcana profunditas paradisi occurrit Christo homini ascendenti. Item signat tempus spiritus missionis. Vnde Io. 14 Cum assumptus fuero à vobis, mittam vobis eum. Sequitur. Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Item quod significet tempus iudicialis ordinationis seu punitionis, patet in Psalm. 2. vbi dicitur. Cum exarserit in breui ira eius, beati omnes, qui confidunt in eo. Vnde etiam de damnato dicitur in Psalm. 108. Cum iudicatur, exeat condemnatus. De beatis vero in iudicio coronam & præmium æternum reportantibus dicitur Matth. 19. Cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super thronos. Sic ergo patet quomodo ista dictio Cum, refertur ad tempus actuum diuinorum. ¶ Secundo dico, quod refertur C ad tempus seu ad complementum operum perfectorum. Vnde notā, quod iusti & perfecti habent suum Cum, & suum Quando, & suam in bono suppositionem. Et sic dico, quod ad eos pertinet Cum

Diligentiæ torporem excitantis,
Sapientiæ errorem refutantis,
Reuerentiæ tumorem resecantis,
Continentiæ fœtorem depurantis,
Obedientiæ sudorem non curantis,
Amoris auide diligentis,
Timoris profundè meditantis,
Doloris feruidè pœnitentis.

Quod Cum ergo significet diligentiam, patet Matth. 24. Vbi dicitur. Vigilate, beatus ille seruus quem cum venerit dominus eius, inuenerit sic facientem. Item quod significet sapientiam, patet Prouerb. 24. Vbi dicitur. Cum vidissem posui in corde meo, & exemplo didici disciplinam, &c. 1. Reg. 19. Cum serui Saul vidissent cuneum prophetarum vaticinantium, prophetare ceperunt etiam ipsi. Prophetia enim & disciplina ad sapientiam spe-

ctant. Item, quod ſignificet reuerentiam, patet 1. Reg. 25. Vbi dicitur, quod cum Abigail vidiſſet Dauid, deſcendit de aſino, & adorauit. & Iudicum 13. dicitur, quod cum Manue & vxor angelum vidiſſent, ceciderunt proni in terram. Item, quod ſignificet continentiam, patet 4. Reg. 4. Vbi dicitur, quod cum vidiſſet eam Heliſæus, ait. Ecce Sunamitis illa. Item quod ſignificet obedientiam & etiam humilitatem, patet Luc. 17. Vbi dicitur. Cum omnia feceritis, dicite ſerui inutiles ſumus, quæ debuimus facere, fecimus. Item quod ſignificet amorem, patet Ioa. 13. Vbi de Chriſto dicitur. Cum dilexiſſet ſuos, in finem dilexit illos. Item quod ſignificet timorem, patet Iob 41. Vbi dicitur. Cum ſubleuatus fuerit, timebunt eum Angeli. Et de Pilato legitur, quod cum audiſſet hunc ſermonem, magis timuit. Et de Pythoniſſa dicitur 1. Regum 28. Quod cum vidiſſet Samuelem reſuſcitatum, exclamauit. Sequitur. Noli timere, &c. Item quod ſignificet contritionis dolorem, patet Ioan. 16. Vbi dicitur. Mulier cum parit, triſtitiam habet, cum autem peperit, non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum. Patet igitur quomodo Cum, refertur ad tempus operum perfectorum & virtuoſorum.
D ¶ Tertiò dico, quod Cum quandoque refertur ad tempus ſupernorum gaudiorum. ¶ Et ſic dico, quod Cum ſignat

Abundantiam indefectibilem,
Excellentiam inæſtimabilem,
Tranquillitatem imperturbabilem,
Securitatem interminabilem.

¶ Dico ergo, quod Cum quantum ad tempus futuræ gloriæ Paradiſi ſignat ibi eſſe perfectam abundantiam. 1. Corinth. 13. Cum venerit quod perfectum eſt, euacuabitur, quod ex parte eſt. Item ſignat ibi eſſe honoris excellentiam. Vnde Col. 3. Cum Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria. Item ſignat quietis ſeu tranquillitatis complacentiam. Pſalm. 126. Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas domini. Item ſignat ibi eſſe ſecuritatis & æternitatis durabilem permanentiam. 1. Corinth. 15. Cum mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet ſermo qui ſcriptus eſt. Abſorpta eſt mors in victoria. q. d. ibi nullus amplius morietur. Refertur igitur iſta
E ſuppoſitio cum ad tempus ſupernorum gaudiorum. ¶ Quartò dico, quod refertur ad opus hominum impiorum. Et ſic dico, quod per iſtam dictionē cum poſſunt ſignificari omnia facta & opera vitioſa. ¶ Et ſic dico, quod per iſtam dictionem Cum ſignificatur

Fallacia ſimulatiua,
Duritia obſtinatiua,
Luxuria maculatiua,
Inuidia ſtimulatiua,
Stultitia malè meditatiua.

De fallacia patet 2. Macha. 5. Vbi de crudeli Principe Apollonio dicitur, quod cum veniſſet in Hieruſalem pacem ſimulans, multos Iudæos interfecit. De obſtinationis duritia dicitur Prouerb. 28. Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit. De immunditia ſeu luxuria dicitur Geneſ. 12. Noui, quod pulchra ſis mulier, & cum viderint te Ægyptij, interficient me, & te ſeruabunt. De corruptione etiam luxuriæ poteſt dici illud Geneſ. 6. Cumque vidiſſet Deus terram eſſe corruptam, omnis quippe caro corruperat viam ſuam dixit ad Noë. Finis vniuerſæ carnis venit coram me. De inuidia verò ſeu nequitia patet Geneſi. 37. vbi de illis iniquis fratribus inuidentibus Ioſeph, dicitur, quod cum vidiſſent eum procul, dixerunt. Ecce ſomniator venit, venite occidamus eum. De ſtultitia autem dicitur Eccleſiaſt. 10. Stultus iuxta viam ſuam ambulans, cum ipſe inſipiens ſit, omnes ſtultos exiſtimat. Et ſic omnia alia vitia potes applicare ad dictionem
F iſtam. ¶ Quintò verò dico, quod cum refertur ad ſtragem infernalium tormentorum. Ipſa enim pœna æterna poteſt intelligi per eum, & ſic poteſt de damnatis dici illud 2. Reg. 13. Cum temulentus fuerit Amon, percutite & interficite eum, quia ſcilicet poſtquam Amon, id eſt, peccator vitiis inebriatur, finaliter in inferno interficitur, & punitur Hierem. 41. Cum veniſſent ad medium ciuitatis ſcilicet infernalis, interfecit eos Iſmael, id eſt, diabolus. Sufficiat ergo de Cum ſuppoſitiue ſumpto, quia per totam Bibliam ſunt auctoritates infinitæ, licet in concordantiis nihil ponatur.

A **Cum.** Præpoſitio dictum eſt ſupra de Cum ſuppoſitiuo, & determinatiuo, quod eſt coniunctio copulatiua. Nunc dicendum eſt de cum coniunctiuo vel colligatiuo, quod eſt præpoſitio coniunctiua. Igitur cum iſtud Cum ſit præpoſitio ſeruiens ablatiuo, quæ ſemper eſt duorum media terminorum, faciens inter ipſos copulam atque ligam, poſſum dicere, quod per iſtam dictionem Cum ſic aſſumptam poteſt intelligi quælibet concors ſocietas ſeu ligans concordia inter partes diuerſas, ſiue bona fuerit, ſiue mala. ¶ Nota ergo, quod cum ſignat ſocietatem

Maieſtatis ſupernæ,
Charitatis fraternæ,
Prauitatis externæ.

Dico, quod eſt vnum Cum Dei, iuſti, & impij. Vnde poſſum dicere, quod

Deus copulatur mirabiliter,
Iuſtus copulatur virtualiter,
Malus copulatur damnabiliter.

¶ Dicam ergo, quod eſt vnum Cum, id eſt, vna ſocietas & charitas, quæ ſpectat ad Dei maieſtatem. Dato enim quod ſubſtan- B
tia corporis cœleſtis cuicunque rei inferiori elementari miſceri nequeat vllo modo, cum de incorruptibili & corruptibili per modum mixtionis nullatenus fiat vnum, virtus tamen cœleſtis cum rebus elementaribus, in inferioribus diuerſimode coniungitur, & miſcetur, virtute cuius commixtionis occultæ inferiora præualent, & in ſuis actibus roborantur, & etiam ſine iſta coniunctione, & commixtione omnia corrumperentur, & in nihilum verterentur. Omne enim mixtum vitam habet & exiſtentiam à ſuperiorum influentia & virtute. Sic reuera, chariſſimi, dico, quod licet dignitas & auctoritas diuina talis & tanta ſit, quod nulla res creata ſua ſocietate ſit digna, nec dignè poſſit cum ea copulari. Iob. 9. Vere ſcio, quod ita ſit, quod non iuſtificetur homo comparatus Deo, ſi voluerit contendere cum eo, non poterit reſpondere vnum pro mille. Nihilominus ex influentia gratiæ, multipliciter coniungitur vniuerſis, & diuerſimode ſocietatem contrahit cum eiſdem ipſis, & cum ipſis communicat bona. Pſalm. Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo Domine. Ipſe eſt enim qui dicit Prouerb. 8. Delitiæ meæ eſſe cum filiis hominum, Quamuis enim alia ſit natura auium, & aliarum beſtiarum ſeu hominum, ſicut dicit Apoſtolus 1. Corinth. 15. Sic tamen eſt, quod multæ inueniuntur aues, quæ ſocietatem humanam diligunt, & cum hominibus viuere, & iuxta domos humanas habitacula ſua facere ſemper quærunt, ſicut patet de ciconiis, & columbis. Sic vere illa excellens natura diuinitatis ſocietatem hominis non refugit, ſed cum ipſo delitioſum eſſe reputat, & ſe ſibi communicat, & diffundit. Delitiæ, inquit, meæ cum filiis hominum. Vnde Apoc. 21. dicitur. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis, Et ipſi populus eius erunt, & ipſe Deus cum eis erit eorum. Deus. In quibus verbis aduerte quadruplicem modum, quo Deus eſt nobiſcum videlicet

Materialiter, naturam induens,
Sacramentaliter, figuram exuens,
Spiritualiter, gratiam influens,
Imperialiter, gloriam tribuens.

Natura carnalis	hunc	veſtit homine,
Figura cibalis		velat turbine,
Gratia mentalis		dat cum lumine,
Gloria realis		dat in culmine.

¶ Dico igitur, quod Chriſtus eſt cum hominibus, materialiter per carnis aſſumptionem. (Ecce taber. Dei cum ho.) Sacramentaliter per panis conuerſionem. (Habitabit cum illis.) ſpiritualiter per gratiæ infuſionem. (Ipſi inquit populus eius erunt, & ipſe Deus) imperialiter per gloriæ collationem. (Cum eis erit eorum Deus.) ¶ Dico ergo primo, quod Deus nobiſcum eſt C
corporaliter veſtitus homine, & hoc eſt per beatam incarnationem, in qua ſcilicet ipſe perſonaliter venit & cum hominibus viſibiliter habitauit. Figuratus in Rege Saul, de quo dicitur 1. Regum 10. Ipſe venit ad cuneum prophetarum, & inſiliit in eum ſpiritus Domini, & mutatus eſt in virum alterum, & prophetauit cum eis. Iſte enim in virum alterum mutatus dicitur, in quantum de Deo factus eſt homo, natura duntaxat diuinitatis nullatenus immutata, cum prophetis & Apoſtolis perſonaliter prophetauit, vt de eo cum hominibus viſibiliter conuerſante dicatur illud Baruch 3. Poſtea in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Et ideo de iſto Cum, id eſt, de iſta perſonali ſocietate potuit dici ipſi humanæ naturæ ſic aſſumptæ, & etiam humano generi ſic perſonaliter viſitato, illud Deuter. 31. Dominus, qui ductor veſter eſt, ipſe erit tecum, non dimittet te, neque derelinquet. Et vere tecum erit, & non dimittet te, quia ſcilicet Dei filius nunquam per mortem naturam humanam, quam aſſumpſit, amplius dimiſit, imo fuit ſemper ſecum. Nam

Secum fuit:
De matre exiens,
Per mundum gradiens,
Baptiſmum capiens,
Miranda faciens,
Doctrinam iaciens,
In cruce moriens,
Sub tumba dormiens,
Infernum adiens,
De morte rediens,
Ad cœlum abiens,

Secum erit:
De cœlo veniens,
Gloria potiens.

Iſtæ

Istæ enim sunt duodecim reuolutiones solis iustitiæ, quibus personaliter stetit cum homine, dicens illud 1. Reg. 17. Fui tecum in omnibus vbicunque ambulasti. Et 2. Reg. 14. Dominus Deus tuus tecum est. Si vis concordare de singulis, vide in concordantiis de Mecum, Tecum, Secum, Nobiscum, Vobiscum, quia transeo gratia breuitatis. Est igitur Deus nobiscum vestitus homine Matth. 28. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi. Et iste modus corporeus essendi nobiscum ostenditur in auctoritate, cum dictum est. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus. Corpus enim assumptum vocauit tabernaculum, quod scilicet per natiuitatem fuit erectum, & per mortem depositum & deiectum, & in sepulchro plicatum, & iterum per resurrectionem extentum, nunquam tamen à Deo depositum, vel dimissum Psalm. Tabernaculum eius in circuitu
D eius. ¶ Secundo dico, quod Deus est nobiscum sacramentaliter, velatus tegmine, quia scilicet in sacramento altaris Deus est nobiscum, sub aliena figura & sub cooperculo accidentium, quod ostenditur cum dicitur. Habitabit cum illis, supple, in sacramento. Oculus enim corporeus solem respicere vel videre nequiret, nisi ipsum nubes, seu obumbraculum operiret. Sic vere nec corpus Christi, quod gloriosum est & claritate inæstimabili plenum, oculis nostris videri nequiret, nisi ipsum aliena figura vestiret. Et ideo se voluit sub panis specie occultare, vt nobiscum posset vsque ad finem sæculi habitare. Habitabit inquit cum eis. Vnde Hierem. 7. Habitabo vobiscum in loco isto. & Esa. 62. Habitabit iuuenis cum virgine, id est, habitabit Christus cum panis specie, quæ scilicet virgo dicitur, eo quod sterilis à panis substantia reperitur. Christus ergo nobiscum est sacramentaliter sub
E panis tegmine. ¶ Tertio dico, quod Deus nobiscum est spiritualiter cum gratiæ lumine, quia scilicet Deus est semper cum homine in gratia constituto, quod ostenditur cum dicitur. Ipsi populus eius erunt. Gratia enim Dei vel etiam ipse Deus, quando nobiscum est gratiam infundendo, facit nos populum suum esse Psalm. Nos autem populus eius, & oues pascuæ eius. Sicut enim sol intrat statim cameram per fenestram, si aperueris, & obstaculum amoueris, ibique totum exhibet se præsentem per radios, quos infundit, sic Deus statim quando obstaculum peccati tollis, fenestramque, id est, voluntatem cordis sibi aperis, paratus est subintrare, radios suæ gratiæ infundere, & te per gratiam illustrare, & tecum spiritualiter habitare, dicens illud Apoc. 3. Ecce sto ad ostium, & pulso, si quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuam, introibo ad eum, & cœnabo cum illo, & ille mecum. Ipsi, inquit, populus eius erunt. Vnde de isto Cum, id est, de ista spirituali societate Dei, qua nos ipsius populum facit esse, potest dici in persona ipsius illud Oseæ 2. Percutiam inquit fœdus in die illo cum bestia agri, & cum volucre cœli, & cum reptili terræ. Sequitur. Et dicam populo meo, populus meus es tu. Notabo ergo, quod Deus per gratiam est cum homine

Tanquam
- Auxiliator fortissimus,
- Consiliator certissimus,
- Illuminator clarissimus,
- Purificator mundissimus,
- Pacificator mitissimus,
- Liberator tutissimus,
- Consolator dulcissimus.

Dico ergo, quod ipse illos cum quibus est per gratiam, solet auxiliando fortificare. Iosuæ 6. Dominus tecum virorũ fortissime: & Hierem. 30. Dominus mecum est tanquam bellator fortis: & Num. 23. Dominus Deus eius, cum eo est, & clangor victoriæ regis in illo. Et hoc est, quod petebat sapiens in illo Sap. 9. Mitte inquit sapientiam de sede maiestatis tuæ, vt mecum sit, & mecum laboret scilicet in tribulationibus huius mundi, quod annuens ipse Dominus in Psalm. 90. dicebat. Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Item est cum eis tanquam consiliator, doctor seu prædicator certificans. Vnde ipse dicit Ezech. 2. Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar tecum. Item cum eis est tanquam illuminator clarificans. Ideo petebant lumen eius illi, qui dicebant Luc. 24. Mane nobiscum Domine, quoniam aduesperascit. Item est cum eis, tanquam purificator mundificans. Nam vbicunque sit, purificat culpę sordes. Vnde de puero Ioanne, id est, de quolibet homine puro, dicitur Luc. 1. Quis putas puer iste erit? etenim manus Domini erat cum illo. Item est cum eis tanquam confœderator pacificans. Genes. 6. Recordabor fœderis mei, quod pepigi tecum. & 15. Pepigit dominus fœdus cum Abraham. Item est cum eis tanquam liberator saluificans Esa. 43. Cum transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te, cum ambulaueris in igne, non combureris. Item est cum eis tanquam consolator dulcificans. Ezech. 3. Manus Domini erat mecum confortans me. & Hierem. 1. Noli timere, quia ego tecum sum, vt eruam te. Et breuiter tu inuenies, quod Deus quando est cum homine per gratiam, facit ei cuncta bona, Psalm. Bonitatem fecisti cum seruo tuo domine.

Patet ergo quomodo Deus est nobiscum spiritualiter cum gratiæ lumine. ¶ Quarto dico, quod ipse est cum homine superna- F turaliter cum gloriæ culmine, scilicet in gloria paradisi. Quod ostenditur cum dicitur. Deus cum eis erit eorum Deus. Cum eis enim est Deus in patria dans

Pacem,	quæ non	perturbatur,
Requiem,		molestatur,
Gloriam,		minoratur,
Lætitiam,		contristatur.

De pace dicitur 1. Regum 20. Vadas in pace, & sit Dominus tecum. De requie dicitur 2. Regum 19. Veni mecum, requiescas securus in Hierusalem De gloria vero dicitur in Psalm. Cum gloria suscepisti me. De lætitia autem dicitur in Psalm. Implebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vsque in finem. Patet igitur quomodo Deus quadruplex est cum homine, & quomodo per eum intelligitur vna societas pertinens ad Dei maiestatem. ¶ Sed ad quid? pro certo peccatores non possunt dicere, quod habeant Deum secum nec per gratiam in præsenti, nec per gloriam in futuro, & ideo non mirum, si eis eueniant multa mala. Deus est enim sicut ille lapis preciosus, qui dicitur Saphirus. Est enim quædam species Saphiri, quæ sua præsentia si dignè portetur, prout dicitur in lapidario, dicitur discordes conciliare, ardores sedare, sanguinem stringere, venenis obuiare, lætitiam generare, carceres aperire, & tacta vincula reserare. Sic vere quando Deus per gratiam est cum homine, discordes pacificat, ardorem tentationum temperat, sanguinem carnalitatis stringit, venenis malitiarum & inuidiarum obuiat, lætitiam spiritualem parat, carcerem obstinationis reserat, & H vincula malæ consuetudinis cassat, & sic hominem à periculis liberat, atque sanat. Vt sic de sapientia increata, vel de Dei gratia dicat quilibet sic associatus illud Sap. 7. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius, &c. Sed reuera si iste lapis Deus à nobis subtrahitur scilicet per peccatum, tunc mala omnia subsequuntur, similis enim est illi herbæ cum qua Pœon hominem occisum à Basilisco suscitauit, dum ori eius apposuit, subtracta vero herba ad aspectum Basilisci interibat, sicut supra posui c. de Corona. De herba etiam dicta Balim dicit Xanctus Historiarum scriptor, quod homo interfectus à dracone, per ipsius præsentiam resurrexit. Talis pro certo est Christus, quia si cum homine præsens fuerit, mortem culpæ auferet, & vitam gratiæ reparabit, eius vero absentia contrarium perpetrabit. Deut. 31. Vere quia non est Deus mecum, inuenerunt me hæc mala. Et si vis scire qui sunt illi, qui non habent Deum secum, dico quod isti describuntur Iob. 28. Vbi de sapientia Dei patris, id est, de Christo dicitur sic. Sapientia vbi inuenitur, aut quis est locus intelligentiæ? Nescit homo precium eius, nec inuenitur in terra suauiter viuentium. Abyssus dicit non est in me, & mare loquitur non est mecum. Quatuor enim sunt qui ista societate carent scilicet homo carens cauda, suauiter viuens, abyssus, & mare. Homo enim qui caret cauda, signat finem non cogitantes. Suauiter viuens, signat luxuriæ vacantes. Abyssus insatiabilis, signat auaros ambientes. Mare vero quod est tumultuosum & spumat, signat superbos fluctuantes. Isti enim de Christo possunt dicere. Non est mecum. Quia sicut ipse dicit in Psalm. Cum hominibus operantibus iniquitatem, & non communicabo cum electis eorum. Non sic igitur, charissimi, sed faciamus, quod ipse semper & continuè sit nobiscum, quia pro certo si cum ipso fuerimus, ipse etiam nobiscum non dedignabitur remanere. Iuxta illud 2. Para. 15. Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo. Patet igitur quomodo per Cum intelligitur quædam societas pertinẽs ad Dei maiestatem. ¶ Secundo dico, quod G est vnum Cum, id est, vna societas pertinens ad iusti societatem seu charitatem. Animalia enim domestica & mitia semper volunt esse vnum cum altero, odiunt enim solitudinem, & diligunt comitiuam, sicut patet in ceruis, ouibus, bobus, gallinis, anseribus, turturibus, & columbis. Sic vere bonæ domesticæ personæ in sociali charitate gaudẽt viuere, & alter cum altero esse studẽt. Vnde Apostolus. Si fieri potest, cum omnibus hominibus pacem habentes. Vnde nota, quod homo debet tripliciter vti isto Cum, id est, ista copula sociali, scilicet interius, vt sit cum seipso, exterius, vt sit cum ꝓximo, superius, vt sit cum Deo. Cum seipso quãdo exterius nõ occupatur. Sicut dicebat Seneca in epistolis. Neminem inuenias, cum quo malis esse quã tecum. Cum ꝓximo est quando eidem intimè copulatur. Eccl. 22. Fidem habe cum proximo tuo. Cum Deo, quãdo ei deuotius famulatur. Vnde sibi dicit Dominus illud Luc. 15. Fili tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt. Et breuiter de bona societate bonorũ possumus exponere illud Genes. 6. Noe vir iustus, atque perfectus cum Deo ambulauit. Vbi aduerte, quod viri boni debẽt triplicem societatem sectari, videlicet proximi, sui, & Dei. Et sic vnus de altero potest dicere Domino. Sit mecum, sit tecum, sit secum. Sit dico mecum charitatiue, sit secum meditatiue, sit tecum ô Deus famulatiue.

Sit mecum iunctus affectibus, & ſimilis in geſtis. [Noe]
Sit ſecum plenus virtutibus & bonis adiectis [Iuſtus.]
Sit tecum cordis aſpectibus in cœlum erectis. [Cum Deo.]

Primum probat requies charitatis fraternæ, quæ facit delectari. [Noe, inquit, id eſt, requieſcens.] Secundum probat acies bonitatis internæ, quæ debet augmentari. [Iuſtus inquit atque perfectus.] Tertium probat ſpecies Deitatis æternæ, quæ debet affectari, vel etiam frequentari. Ideo dicitur [Cum Deo ambulauit.] Et ſic dico, quod vir bonus debet

Exterius ſociari cum hominibus. [Noe.]
Interius coniugari cum virtutibus. [Iuſtus.]
Superius copulari cum numinibus. [Cum Deo ambulauit.]

Dico ergo primo, quod apud iuſtos eſt vnum Cum exterius ſociatiuum, quod facit charitas, & iſtud nihil aliud eſt quam bona bonorum ſocietas, quæ à bonis debet exterius frequentari, quod oſtenditur cum dicitur Noe, quod interpretatur requieſcens, quia ſcilicet nulla maior requies, quam in amore fraterno vel ſocietate bonorum. Eſa. 11. Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo accubabit, vitulus leo & ouis ſimul morabuntur, ſimul requieſcẽt catuli eorum. Stella enim bona ſi cum alia ſtella bona coniungitur, vtriuſque bonitas augmentatur, ita quod earum virtutes meliores & efficaciores in inferioribus ſentiuntur. Sic vere bonorum bonitas augetur, quando vnus cum alio mentaliter per charitatem, vel etiam realiter per perſonalem ſocietatem vnitur, Noe inquit. Vnde Gen. 7. Ingreſſus eſt Noe, filij eius, vxor eius, & vxores filiorũ eius cum eo in arcam. Et 8. dicitur, ꝙ recordatus eſt Dominus Noe, & cunctorum animantium, quæ
H erãt cum eo. ¶ Et ſi vis, nota, ꝙ nos debemus manere, cohabitare

Cum
- Innocentibus, ipſos imitando,
- Indigentibus, ipſis miſerando,
- Laborantibus, ipſos adiuuando,
- Pœnitentibus ſeu lamentantibus, ipſos conſolando,
- Delinquentibus, ipſos caſtigando,
- Ignorantibus, ipſos informando,
- Infirmantibus, ipſos viſitando,
- Contemplantibus, ipſis miniſtrando,
- Prædicantibus, ipſos audiendo,
- Patientibus, ipſis condolendo,
- Triumphantibus, ipſis congaudendo,
- Præſidentibus, ipſis ſeruiendo,
- Seruientibus, ipſis applaudendo.

¶ Dico igitur primo, quod nos debemus eſſe cum innocentibus, ad eos imitandum. Pſalm. 17. Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris. Item cum indigentibus ad eis miſerandum exemplo Tobiæ, de quo dicitur Tobiæ 4. Panem tuum cum indigentibus & egenis comede, & de veſtimentis tuis nudos tege. Et 3. Reg. 13. Reduc eum tecum, vt comedat panem. Item cum laborantibus ad eos adiuuandum, ſeu cum iniuriam ſuſtinentibus ad eos liberandum. Sap. 9. Mecum ſit, & mecum laboret: dicens cuilibet tribulato illud Hier. 15. Bellabunt aduerſum te, & præualere non poterunt, quia tecum ſum, vt ſaluem & eruam te. Item cum lamentantibus ad conſolandum. Eccleſ. 7. Non deſis plorantibus in cõſolationem, & cum lugentibus ambula. Item cum delinquentibus ad caſtigandum, dicens illud Ezech. 20. In manu valida, & in brachio extento, & furore effuſo regnabo ſuper vos, & adducam vos in deſertum populorum, & iudicabor vobiſcum. Item cum ignorantibus ad informandum ſeu prædicandum. Luc. 24. Locutus ſum ad vos cum eſſem vobiſcum. Et Matth. 26. Quotidie vobiſcum eram docens in templo. Item cum infirmantibus ad viſitandum. Eccl. 7. & 8. Non te pigeat viſitare infirmum. Sequitur. Non litiges cum homine potente. Item cum cõtemplantibus ad eis miniſtrandum & aſſiſtendum. Apoc. 14. Vidi ſupra montem Sion agnum ſtantem, id eſt, contemplatiuum ſpeculantem, & cum eo centum quadraginta quatuor millia. Quia pro certo viros ſpeculatiuos & ſcientificos debet aliorum multitudo ſectari. Item cum prædicantibus ad eos audiendum Prouerb. 13. Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit. Item cum patientibus ad eis condolendum. Vnde ſic dicat cuilibet patienti illud Luc. 22. Paratus ſum tecum & in carcerem & in mortem ire. Item cum triumphantibus ad eis congaudendum. Rom. 12. Gaudete cum gaudentibus. Item cum præſidentibus ad ipſis ſeruiendum, ſeu cum prælatis & maioribus ad eis obediendum. 1. Paral. 12. Tui ſumus ô Dauid, & tecum ô filij Iſai. 1. Eſdr. 10. Tuum eſt diſcernere, noſque erimus tecum. Item cum ſeruientibus, id eſt, cum ſubditis & humilibus ad eis applaudendum atque fauendum. Marc. 1. Erat cum beſtiis, & angeli miniſtrabant ei. Illi enim debet Angelus miniſtrare, qui beſtiarum, id eſt, ſimplicium & pauperum familiaris, & ſocius nouit eſſe. Patet igitur quomodo apud iuſtos eſt vnum Cum exterius ſociatiuum. Noe, inquit, id eſt, in amore requieſcens fraterno. 2. Reg. 9. Veni, vt requieſcas mecum ſecurus. Et Geneſ. 8. Noe & cum eo vniuerſa animantia & iumenta de arcà egreſſa
ſunt. ¶ Secundo dico, quod eſt vnum Cum interius fœcundatiuum, & iſtud nihil aliud eſt, quam illa ſocietas, quam habet vir I
perfectus cum virtutibus, quę, ſcilicet ipſum iuſtum faciunt perfectum quamdiu comitatur eaſdem, quod oſtenditur cum dicitur. Vir iuſtus atque perfectus. Virilitas enim iuſtitia & perfectio dependent à virtutibus. Perfectum enim dicitur, cui nihil deficere comprobatur. Igitur moribus ille perfectus dici meretur, quem virtutum multiplicitas comitatur. Et ſic notabo, quod talis debet eſſe

Cum
- Iuſtitia virtutes regente,
- Clementia pauperes fouente,
- Decentia bona tegente,
- Continentia carnem refrænante,
- Sapientia totum gubernante,
- Patientia mentem ſolidante.

De iuſtitia dicitur Apoc. 19. Fidelis, & verax cum iuſtitia iudicat & pugnat. De clementia dicit Dominus in Pſalm. Veritas mea & miſericordia mea cum ipſo. Et ipſe dicat illud Iob 31. Ab infantia creuit mecum miſeratio. De decentia, ſeu pulchritudine honeſtatis dicat illud Pſalm. Pulchritudo agri mecum eſt. De continentia vero & munditia caſtitatis dicitur illud Iob 31. Pepigi fœdus cum oculis meis, vt non cogitarem quidem de virgine. Vt ſit de illis, de quibus dicitur Apoc. 14. Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati, virgines enim ſunt. De ſapientia dicitur. Neminem diligit Deus, niſi qui cum ſapientia inhabitat. De patientia vero & fortitudine dicat illud Prouerb. 8. Mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo. Sequitur. Mecum ſunt diuitiæ & gloria, opes ſupernæ & iuſtitia. Opes enim & diuitias vocat & abundantiam virtutum, quæ idem eſt quod perfectio ſeu iuſtitia: Iuſtus, inquit, vir & perfectus. Vide infra de viro, & de iuſtitia, & de perfectione. Sic igitur patet, quod eſt vnum Cum
interius fœcundatiuum. ¶ Tertio dico, quod eſt vnum Cum ſu- K
perius copulatiuum. Et hæc eſt illa charitatiua ſocietas quæ cum Deo copulat virum iuſtum. Cum Deo inquit ambulauit. Mal. 2. In pace & æquitate ambulauit mecum. Omnia enim volunt eſſe cum illo, à quo habent eſſe. Patet de piſcibus, qui ſemper volunt eſſe cum aqua, aues cum aere, animalia cum terra, & quia totum eſſe noſtrum tam naturale quam fortunale, quam etiam morale à Deo eſt, iuxta illud 1. Cor. 15. Gratia Dei ſum id quod ſum. Ideo valde debemus appetere in eo, & cum eo ſemper eſſe. Vnde nota, quod iuſti ſunt cum Deo in conſcientia, dum ipſum diligunt, ſibi adhærentes ſtabiliter, in Eccleſia dum ipſum eligunt, ſibi ſeruientes humiliter, in patria dum ipſum colunt, ipſo perfruentes
alacriter. ¶ Dico ergo, quod ſunt cum Deo in conſcientia ſibi L
ſtabiliter adhærentes, & iſtam copulam cum Deo facit charitas, & gratia, quæ Deum & hominem coniungunt. Vnde etiam ipſe Deus loquens homini in ſcriptura, videtur iſtam ſocietatem conſulere, dicens 4. Reg. 18. Facit mecum quod vobis vtile eſt. Et ſi quæris ab eo quid ſit quod vtile eſt facere ſecum? Reſpondere poteſt per hæc verba

Mecum
- Vigilate,
- Properate,
- Laborate,
- Perſeuerate,
- Aſcendite,
- Diſcernite,
- Addiſcite,
- Diligite,
- Diuidite,
- Colligite,
- Comedite,
- Quieſcite.

Dico ergo, mecum vigilate excuſſo ſopore, & ideo ipſe eſt, qui apoſtolos reprehendit, dicens Matth. 26. Non potuiſtis vna hora vigilare mecum. Vigilate & orate ne intretis in tentationem. Item dicit mecum properate indiſcuſſo torpore. 1. Regum 16. Sanctificamini, & venite mecum. Item dicit mecum laborate robuſto vigore. Vnde laborantibus dicitur Matth. 20. Ite & vos in vineam meam. Sequitur. Nonne ex denario conueniſti mecum? & illud Philip. 4. Adiuua illos, qui mecum laborauerunt. Item mecum perſeuerate duranti tenore. Luc. 22. Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. Item mecum aſcendite alta contemplando. Exod. 34. Stabis mecum ſuper verticem montis. Item mecum diſcernite vera iudicando. Act. 22. Qui mecum erant, lumen viderunt. Item mecum addiſcite magna perſcrutando: & merito, quia ſapientia perſeuerauit mecum. Eccleſiaſt. 2. Item mecum diligite feruenter amando 2. Reg. 3. Fac mecum amicitias. Item mecum diuidite bonum occupando. Luc. 15. Fili tu ſemper mecum, & omnia mea tua ſunt. Item mecum colligite ſemper bona congregando. Luc. 11. Qui non eſt mecum aduerſum me eſt, & qui non colligit mecum, diſpergit.

Item

Item mecum comedite memet deguſtando, ſcilicet in ſacramento altaris 1. Regum 9. Aſcende ante me in excelſum, vt comedas mecum. Item mecum quieſcite deuota ſectando. Luc. 22. Hodie mecum eris in paradiſo. Viri enim deuoti per deuotionem paradiſum frequentant. Patet ergo quomodo iuſti ſunt cum Deo
M in conſcientia ſibi ſtabiliter adhærentes. ¶ Sed ſecundò adhuc dico, quod ipſi ſunt cum Deo in Eccleſia ibi nobiliter præſidentes. Et iſti potiſſime ſunt viri Eccleſiaſtici, qui pro eo cum Deo eſſe dicuntur, quia eius vicarij ſunt & eius officia exequuntur, & ſibi perſonaliter miniſtrantes, cum ipſo quantum ad profeſſionem, & ſtatum habitant corporaliter & morantur, vnde ipſe dicit illud Lucæ 11. Pueri mei mecum ſunt in cubili. Verumtamen ſicut quandoque fit, quod habet homo ſecum in domo ſua in ſecreto & alto officio aliquos proditores, qui dato, quod panem ſuum comedant omni die, aduerſariis tamen ſuis magis fauent quã ſibi, ſic Deus in ſtatu Eccleſiaſtico habet aliquoties aliquos malos, alte beneficiatos, & promotos, qui quamuis panem ſuum id eſt, ipſius ſacramentum, vel panem ſuum ad literam, id eſt, bona temporalia ſua comedant & participent omni die abundanter, ipſi tamen tanquam proditores & mali, hoſti ſuo ſcilicet mundo, vel tyrannis, vel diabolo potius fauent, & obediunt quam ſibi. De quibus conqueritur ipſe dominus dicens. Matth. 26. Qui intingit mecum manum in paropſide, ipſe me tradet. Iſti ergo non ſunt cum Deo, ſed potius contra Deum iuxta illud prędictum Lucæ 11. Qui non eſt mecum, aduerſum me eſt, imò poteſt hodie dicere illud Eſa. 63. Torcular calcaui ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum, &c. Patet ergo, quod iuſti ſunt cum
N Deo in Eccleſia nobiliter præſidentes. ¶ Sed tertiò dico, quod iuſti ſunt cum Deo in patria, ibi fœliciter quieſcentes, quia re- uera ibi ſunt ſcilicet

In Paradiſo {
Honorabiliter ſociati,
Delectabiliter ſatiati,
Inexterminabiliter honorati,
Indefectibiliter radicati.

Aſſociati, dico, honorabiliter, quia ſicut dicitur Matth. 8. Ipſi recumbunt cum Abraham, Iſaac, & Iacob in regno Dei. Item ſunt ſatiati delectabiliter. Vnde illud Apoc. 3. prædictum. Ego cum illo, & ipſe mecum. Item ſunt honorati inexterminabiliter. Apo. 3. Qui vicerit, dabo ei ſedere in throno meo mecum. Item ſunt perpetuati indefectibiliter. 1. Theſ. 4. Rapiemur obuiam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino erimus. Cum Deo ergo ambulauit. Et ſi vis adhuc notare, qui & quales ſunt, quos Dominus in paradiſo ſecum vult habere, vel quales etiam ſunt quorum ſocietatem noſtrum quilibet debet velle, dico, quod iſti ſunt

Viri, qui pollent {
Puritatis decore florido,
Firmitatis vigore ſolido,
Sagacitatis fulgore ſplendido,
Simplicitatis dulcore ſtolido.

Dico, quod illorum debet Deus, & homo gratam ſocietatem habere, qui ſunt puritatis floridi decore. Vnde de Balaam dicitur Num. 22. Quod ipſe habebat ſecum duos pueros. Puer autem à puritate dicitur. Item illos, qui ſunt firmitatis ſolidi vigore, vnde de Moyſe dicitur Exod. 13. Quod ipſe tulit ſecum oſſa Ioſeph. Item illos, qui ſunt ſagacitatis ſplendidi fulgore. Vnde de Moyſe dicitur Exo. 34. Ipſe aſcendit in montem, portans ſecum tabulas. Tabulæ enim legis digito Dei ſcriptæ ſignificant viros ſcientificos atque doctos; Item illos, qui ſunt ſimplicitatis ſtolidi dulcore, ſicut de Leuita legitur Iud. 19. Quod ipſe habebat ſecum duos aſinos. Aſini enim ſimplices, & innocentes ſignant. Patet igitur quomodo quidam ſunt cum Deo in patria, in Eccleſia, in conſcientia. Cum Deo, inquit, ambulauit. Et hoc eſt quartum auctoritatis, in qua ſcilicet per cum, tecum, ſecum oſtenſa eſt quædam ſocietas cum Deo, cum ſeipſo, & cum proximo. Et ſic oſtenſum eſt quomodo eſt vnum Cum pertinens ad iuſti chari-
O tatem. ¶ Tertiò principaliter dico, quod eſt vnum cum pertinens ad impij prauitatem. Et iſtud nihil aliud eſt quam malorum ſocietas atque liga. Mali enim ſemper volunt ſecum habere alios malos, nec ſecum habere curant Dominum, neque iuſtos. Similes enim videntur Amazonibus, quæ fuerunt mulieres ſolæ ſine viris manentes, quia ſcilicet nullum maſculum ſecum viuere permittebant, ſed de patria ſua aut emittebant, aut occidebant, fœminas vero ſibi ſimiles reſeruabãt, & mammillam dextram ne in ſagittatu impedirentur, ipſæ ſibimet adurebant penitus & deſtruebant, ſicut ponunt Oroſius, & Solinus. Sic verè mali & fœminei, id eſt, viri eneruati, & effœminati, maſculos, id eſt, viros iuſtos, viriles & perfectos ſecum habere nolunt quinimo ipſos à ſe reiiciunt, vel perſecutionibus affligunt, dicentes illud Eſaiæ 63. De gentibus non erat vir mecum. Fœminas vero carentes mammilla, id eſt, perſonas effœminatas & eneruatas mammilla pietatis carentes, tanquam ſibi ſimiles & conformes ſecum retinent, atq; ſeruant. Mali enim ſocietatem volunt malorum, & comitiuas diligunt iniquorum. Vnde Matth. 11. De ſpiritu nequam dicitur, quod ipſe accẽpit ſecum ſeptem ſpiritus nequiores ſe, & habitauerunt ſimul. Vnde etiam cuilibet iuſto inter ſocietatem malorum neceſſario habitanti, dicitur illud Ezech. 2. Impij & ſubuerſores ſunt tecum, & cum Scorpionibus habitas. ¶ Et ſi vis, nota, quod per Cum poteſt intelligi multi- E
plex mala ſocietas, quæ ſcilicet nobis à Deo interdicitur, & vetatur videlicet

Societas {
Proditioſa tractans malitias,
Litigioſa ſectans diſcordias,
Luxurioſa fœdans munditias,
Ambitioſa quærens diuitias,
Præſumptuoſa ſpernens iuſtitias.

¶ Et meritò, quia pro certo de talibus ſocietatibus acquiritur ſocietas periculoſa habens triſtitias. De proditioſa ſocietate dicitur in Pſalm. Loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem in cordibus eorum. De ſocietate rixoſa, diſcordi, & litigioſa, dicitur in Pſalm. Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus. De ſocietate luxurioſa dicitur Eccleſ. 9. Ne reſpicias mulierem multiuolam, & cum ſaltatrice ne aſſiduus ſis. De ſocietate diuite, auara, & ambitioſo dicitur Eccleſ. 13. Ditiori te ne ſocius fueris. Sequitur. Si habes, conuiuet tecum, ſi non habueris, derelinquet te. De ſocietate præſumptuoſa dicitur Eccleſ. 8. Cum audace ne eas in via. Et ibidem 13. Ne communices cum homine potente. De ſocietate vero periculoſa, quæ ſcilicet ex præcedentib. ſequitur, hoc eſt, de ſocietate damnatorum dicitur in Pſalm. Æſtimatus ſum cum deſcendentibus in lacum. Et Eſa. 34. dicitur. Deſcendet Vnicornis cum eis, & tauri cum potẽtibus. Sequitur ibidem de inferno. Et erit cubile draconum, & paſcua ſtruthionum, & occurrent tibi ibi dæmonia. Onocentaurus & piloſus clamabunt alter ad alterum, &c. Compara diuerſa genera damnatorum iſtis animalibus, quando in iſta ſocietate concurrunt. Patet igitur de Cum quomodo accipitur quo ad Deum, quo ad virum iuſtum, & quo ad impium. Sufficit ergo. Exempla vel figuras modicum allegaui, quia nimis fuiſſem prolixus, & quia de ſocietate tam bona quam mala fit mentio in pluribus locis in hoc opere. Vide de ſocietate, congregatione, ſimul & ſimilibus titulis.

Cunctus, ta, tum.

Quoniam cunctus & omnis vni- A
uerſitatem & multitudinem ſignant, quæ, vt communiter, ad perſonas plus quam ad res refertur, & in ſcriptura fit mentio de multis generibus perſonarum, notabo, quod per iſtud adiectiuum poteſt intelligi

Vniuerſitas {
Iuſtorum,
Malorum,
Meritorum,
Vitiorum,
Tormentorum,
Præmiorum,
Temporum,
Locorum.

Prima ſolet rite regulari, Secunda ſolet mala operari, tertia debet iuſtè vendicari, quarta debet caute declinari, quinta debet multum formidari, ſexta debet ſurſum affectari, ſeptima debet ad bonum ordinari, octaua debet in bono frequentari. Eſt igitur multitudo iuſtorum, quia ſcilicet cuncti debent Deo & ſuperioribus obedire, mandata ſeruare, fidem tenere, & à vitiis cauere. Vnde nota, quod neceſſe eſt, vt cuncti defleamus commiſſa ſcelera, cuncti faciamus virtutum opera, cuncti ſubeamus maiorum onera, cuncti acquiramus beata munera. Igitur commiſſa ſcelera cuncti defleamus 2. Reg. 15. Omnes viri flebant voce magna. Sequitur. Et cunctus populus incedebat per viam, quæ reſpicit ad deſertum. Item virtutum opera cuncti compleamus. Exod. 24. Omnia, quæ locutus eſt Deus, faciemus. Item maiorum onera cuncti ſubeamus, id eſt, maiorum præceptis cuncti obediamus. Geneſ. 41. Ad tui oris imperium cunctus populus obediet. Item æterna munera cuncti acquiramus ſcilicet gloriam paradiſi, vbi ſcilicet eſt abundantia & pax æterna, quia ſicut dicitur Heſter. 2. Rex Aſſuerus iuſſit conuiuium permagnificum præparari cunctis principibus ſuis. Heſter. 13. Optata cunctis mortalib. pace fruerentur. Talis eſt igitur multitudo iuſtorum.
¶ Item inuenitur multitudo malorum ſeu impiorũ, qui ſcilicet B

Cuncti ſunt {
Doloſi, proximos fallentes,
Pompoſi, proximos ſpernentes,
Ruinoſi, deorſum cadentes.

Cuncti, dico, ſunt doloſi. Hierem. 6. A maiori vſque ad minorem cuncti auaritiæ ſtudent: à propheta vſque ad ſacerdotem omnes faciunt dolum. Cuncti etiam ſunt pompoſi, ſeu etiam ſuperbi, & præſumptuoſi. Eccleſiaſt. 3. Cuncta ſubiacent vanitati. Iob 15. Cunctis diebus impius ſuperbit. Et Iob 40. Reſpice cunctos ſuperbos. Cuncti tales erunt finaliter ruinoſi, quando ſcilicet in die iudicij corruent in infernum, Iob 40. Videntibus cunctis præcipitabitur. Patet ergo quomodo eſt vana congrega-

 tio, mul-

tio, multitudo seu vniuersitas peccatorum. ¶ Tertio inuenitur quædam multitudo virtutum & meritorum. Ecclef. 7. Cuncta tentaui in sapientia. ¶ Item multitudo vitiorum, &c. Omitto, quia parum valet. ¶ De vniuersitate vero tormentorum, præmiorum, locorum, vide in suis titulis, & synonymis. ¶ De vniuersitate temporum & dierum qualiter scilicet cuncti dies nostri sine interpellatione sine diminutione sunt ad Dei seruitium ordinanda multa possent dici, quia multæ sunt auctoritates ad istud propositum, sed omitto gratia breuitatis, quia scilicet infra in titulo de die, in litera d. satisfiet.

A **Cupere. Cupiens.** Nota, quod cupere idem est, quod aliquid feruenter desiderare. Et potest sumi in bono & in malo. In bono enim signat illud sanctum desiderium, quod habent iusti de bonis spiritualibus & æternis, in malo vero signat illud desiderium corruptum, quod habent impij de vitiosis operibus, malis delectationibus, desideriis & diuitiis externis. Igitur de prima cupiditate, qua scilicet boni cupiunt vtilia non nociua, possum dicere, quod virtus appetitiua tunc est bene disposita naturaliter, quando non cupit aliquid nisi quod suæ sanitati conuenit corporaliter. Nam quando virtus illa non appetit nisi quod potest digerere, tunc dicitur homo sanus esse. Sic vere dicam, quod ille spiritualiter bene est dispositus, qui vitia & peccata, bona terrena, & mundi vanitates, quæ vtique animæ nociua sunt, & quæ nec regi, nec dirigi bene possunt, non appetit, sed solum virtutes, & bona opera, quæ animæ salubria sunt cupiens, omnia cætera vilipendit. Et sic si vis, nota, quod boni cupiunt

Sumere doctrinæ ferculum, quod iustos satiat, vt hos reficiat,
Struere mentale vasculum, vt multa capiat,
Stringere fraternum vinculum, vt nullum odiat,
Videre regentem sæculum, vt hos exaudiat,
Tenere cœli latibulum, vt hos suscipiat.

B ¶ Dico ergo, quod iusti cupiunt doctrinam, per quam resatientur. Vnde de Lazaro dicitur Luc. 16. quod ipse cupiebat saturari de micis, qui cadebant de mensa diuitis, quia scilicet iustus summe debet cupere & desiderare quod de micis doctrinæ, quæ de mensa sacræ scripturæ proueniunt, à diuite viro Christo spiritualiter satietur. Item iusti cupiunt gratiam, per quam ædificentur. Gratia enim ædificat spiritualiter domum mentis, vt scilicet Christum capiat cum virtutibus atque donis. 2. Paral. 2. Domus, quam ædificare cupio, magna est valde. Item iusti cupiunt amicitiam, vt compatiantur. Phil. 1. Testis est mihi Deus quomodo cupiam vos omnes in visceribus Iesu Christi. Item cupiunt Dei amicitiam, vt eius pulchritudine alliciantur. Vnde de Herode dicitur Luc. 23. quod ipse erat multo tempore cupiens videre Iesum. Item cupiunt cœlestem gloriam, vt ibi reficiantur, & bonis omnibus induantur. 2. Cor. 5. Nam in hoc gemiscimus habitationem nostram, quæ de cœlo est, superindui cupientes. Patet

C igitur sic quomodo cupiditas sumitur in bono. ¶ Secundo dico, quod, vt cõmuniter sumitur in malo. Et sic nihil aliud est quam auaritia vel excessiuus appetitus rerum inutilium & malarum. Appetitus enim male dispositus & corruptus magis cupit nociua quam vtilia. Sic vere mala voluntas & desiderium iniquorum Prouerb. 1. Stulti ea, quæ sunt sibi nociua cupiunt. Et de hac cupiditate possent dici infinita, sed quia paucæ sunt auctoritates vocales, & in infinitis locis de auaritia & cupiditate in hoc opere tractatur, notabo, quod illa, quę per cupiditatem & auaritiam acquiruntur, non satiant, nec proficiunt, quia solent mentem inflammare. Non perdurant, sed deficiunt, quia solent cito declinare, nos diffamant & inficiunt, quia solent famam obfuscare. ¶ Solent, dico, mentem inflammare, vt plura petantur. Vnde Ecclef. 14. Insatiabilis est oculus cupidi. Solent etiam parum delectare, cum citò perdantur. Vnde de auaro dicitur Iob 20. Cum habuerit quod cupierat, possidere non poterit. Solent insuper famam obfuscare, cum iure spernantur. Vnde scriptura ipsos vituperans, & diffamans dicit Ecclef. 14. Viro cupido & tenaci absque ratione est substantia, &c. Vide de auaritia, & in titulis auaritiam significantibus sicut est ignis, ardere, accendere, & simil.

A **Cur.** Nota, quod istud aduerbium interrogatiuum Cur, quãdoque dicitur inquisitiue. Iob 7. Cur non tollis peccatum meum, & quare non aufers iniquitatem meam? Item sumitur desolatiue. Sicut Iob 3. vbi dicitur. Quare non in vulua mortuus sum, egressus de vtero non statim perij, quare exceptus genibus, cur lactatus vberibus. Item sumitur, reprehensiue, & conquestiue, & hoc modo sumitur communiter in scriptura, sicut Exod. 5. dicitur. Domine cur afflixisti populum istum? Et ideo notabo, quod per istam dictionem cur reprehenduntur multa genera personarũ. Vnde Dominus potest dicere quæ sequuntur,

Cur { Tardaris Christi bonitatem gustare dulciter?
Scrutaris Dei maiestatem nimis subtiliter?
Furaris mundi facultatem, quæ nocet grauiter?
Sectaris carnis voluptatem, quæ fœdat turpiter?
Venaris fraudis prauitatem, quæ fallit viliter? }

¶ Dico ergo, quod per Cur arguuntur illi qui tardant ad Deum venire, quibus scilicet potest dici illud Genef. 24. Ingredere benedicte Domini, cur foris stas? Item illi, qui tractant, vel certant nimis alta sentire. Vnde Angelus dicit Iacob Genef. 32. Cur quæris nomen meum quod est mirabile? Item illi, qui procurant mundi opes glutire. Vnde Genef. 31. Cur furatus es Deos meos? Laban, qui loquitur, est mundus, qui diuitias reputat Deos suos. Item illi, qui amant carnis opus inire, scilicet luxuriosi. Vnde illis, qui vxorem Leuitæ stuprando occiderant, dicitur illud Iudic. 20. Cur tantum nefas facere voluistis? Et Numer. 31. Cur fœminas reseruastis? &c. Item illi, qui captant fratres fraude ferire. Vnde Iosuæ 9. Cur nos decipere fraude voluistis? Vide infra de Quare, vbi ponetur magis plene.

Cura. Nota, quod cura idem est, quod diligentia, industria & sollicitudo circa aliquid impensa. Et breuiter concludendo, Cura proprie pertinet ad prælatos. Istis enim est commissa cura & sollicitudo de subditis gubernandis. Ecclef. 32. Rectorem te posuerunt, noli extolli, curam illorum habe, &c. Et ideo isti debent esse sicut elephantes, de quibus dicit Plin. quod maxima cura est eis alteri de altero, vulneratos senes & debiles adiuuant, sanant & defendunt, prostratos etiam, & barrientes erigũt, & sibi inuicem multa amoris insignia impendunt, parentes etiã inter eos de filiis suis maximam curam habẽt, ipsos enim à Draconibus defendunt, & ne oberrent ipsos præcedere faciũt, ipsos etiam ad natandum in fluminibus, ad inclinandum caput nouæ lunæ & cœli luminibus, & ad præcauendum à Draconis incursibus informant, & instruunt, vt dicit idem. Sic vere nobis aliis Christi fidelibus debet esse maxima cura & sollicitudo alteri de altero. Quia secundum Apostolum, nos sumus alter alterius membra. Si quid vero vnum membrum patiatur, compatiantur omnia membra. Rom. 12. Si enim socios nostros viderimus vulneratos & prostratos, ipsos pro certo pie debemus adiuuare, & eisdem pro viribus subuenire, & eos si possumus à suis infortuniis subleuare. Galat. 6. Alter alterius onera portate. Parentibus maxime scilicet prælatis & maioribus debet esse maxima cura de filiis, ipsos enim debent sollicite defendere à nociuis, & in necessariis informare, docere enim eos debent qualiter natabunt per deuotionem, qualiter respicient per contemplationem & affectionem, qualiter etiam à dracone diabolo se expedient per prudentiæ circumspectionem. Isti ergo sint sicut Mardochæus, de quo dicitur Hester. 2. quod erat curam habens salutis Hester. Isti enim debent curare de subditis, quia sicut dicitur Sap. 6. Æqualiter est ei cura de omnibus. Et tunc isti poterunt dicere Domino illud Genef. 46. Viri pastores sumus, serui tui, & curam habemus alendorum gregum. ¶ In quibus verbis B patet, quod prælati debent habere curam

De { Resistendo viriliter. (Viri)
Præsidendo sagaciter. (Pastores)
Conuersando humiliter. (Serui tui)
Prouidendo vtiliter. (Curam alendorum) }

Prælati enim debent esse { Potentes ad resistendum,
Humiles ad conuersandum,
Vtiles ad promouendum,
Sagaces ad præsidendum. }

Curet ergo prælatus de habenda stabilitate viri. Maxima enim cura debet inesse duci, quod fortis & strenuus possit esse, quia sine fortitudine nec aduersis potest resistere, nec exercitui subuenire. Sic vere prælatus, qui dux est aliorum, debet valde curare de fortitudine & stabilitate spirituali habenda (Viri, inquit.) Quia scilicet prælati debent esse viri, id est, stabiles, strenui & virtuosi. 2. Reg. 14. Confortamini & estote viri fortes. Vir enim dicitur à virtute, quamuis multi sint hodie, qui non dicuntur à virtute, sed à viriditate, ad modum rami viridis, ipsi enim carent omnimoda firmitate. Non sic ergo, sed curet, vt dictum est, de habenda stabilitate Et hoc est, quod supponitur Rom. 13. Vbi dicitur. Curam carnis ne feceritis in desideriis, curam inquit carnis, quæ scilicet stabilitatem & virilitatem eneruat. ¶ Secundo de- C bet curare de habenda sagacitate (pastores.) Pastores enim sunt illi, qui gregibus pascendis & nutriendis præferuntur, quibus debet inesse sapiẽtia & pro grege pascendo, & pro gregem etiam defendendo. Sic prælati gregem subditorũ debent doctrinis & exemplis spiritualiter pascere, & ipsum etiam si possunt per eleemosynas temporaliter enutrire. Propter quod sapientia indigent, & doctrina, de quibus Hier. 3. Dabo vobis pastores iuxta cor meum, & pascent vos scientia, & doctrina. Quamuis de multis pastoribus dicatur illud Ezech. 34. Væ pastoribus, qui pascunt semetipsos, & derelinquunt gregem, &c.

¶ Tertio dico, quod debet curare prælatus de habenda humi- D litate. [Serui inquit tui.] Prælati enim sunt serui subditorum. Vnde Papa vocat se seruum seruorum Dei, Prælatus enim est generalis

neralis & vniuerſalis ſeruus omnium. Sap.6. Æqualiter eſt ei cura de omnibus. Vnde nota, quod ſibi debet ineſſe diligens cura de communi vtilitate, de iuſtorum communitate, de infirmorum ſalute & tranquillitate. De communi vtilitate dicit ille Rex Antiochus. Neceſſarium eſt duci pro communi vtilitate noſtri curam habere. De iuſtorum communitate dicitur 1. Machab.14. Sacerdotes eorum conſenſerunt eum eſſe ducem, & vt cura eſſet illi de ſanctis. De infirmorum autem & imperfectorum ſalute & ſanitate dicitur Luc.9. de Chriſto, qui eos, qui cura indigebant, ſanabat. [Serui ergo.] Seruus enim dicitur à ſeruiendo, & à ſeruando, quia ſcilicet ſubditos tenentur ſeruare, & eis in ſpiritualibus deſeruire. De quibus 2. Reg. 15. Vniuerſi ſerui eius ambulabant iuxta eum. Luc. 12. Beati ſunt ſerui illi, quos cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes. Multi tamen hodie, qui non dicuntur ſerui à ſeruiendo, ſed à ſæuiendo, ſicut crudeles prælati: de quibus Thren.5. Ceruicibus noſtris minabamur, ſerui dominati ſunt noſtri. Et 2. Paral.24. Conſurrexerunt contra eum ſerui
E ſui. ❡ Quarto dico, quod prælatus debet habere curam de agenda vtilitate. [Curam inquit, habemus alendorum gregum.] Greges enim ſubditorum debet alere, & eis in neceſſariis prouidere. Tob. 1. Eſurientes alebat, nudiſque veſtimenta præbebat. Et ſic prælati erunt figurati in illo pio ſtabulario, qui receptum ſauciatum cuſtodiuit, & curam eius egit. Curam ergo debet prælatus habere de ſubditis, quia ſicut dicitur 1. Timoth.5. Qui ſuorum & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negauit, &
F eſt infideli deterior. ❡ Et nota adhuc, ſi vis, quod prælatus debet habere curam de ſubditis, & ipſos etiam curare

Æqualiter iudicando,
Seueriter caſtigando,
Benigniter conſolando,
Sagaciter informando,
Vtiliter viſitando.

Dico ergo, quod curare debet de iudicãdo æqualiter. Non enim debet plus pendere ad vnam partem quam ad aliam. Matth.22. Magiſter, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo, cura, dico, ſpecialis, ſed de omnibus generalis eſt tibi cura. Actor. 5. Afferebantur ægri ad Apoſtolos, & curabantur omnes. Et ideo de inæqualitate videbatur conqueri Martha Luc.10. dicens: Domine non eſt tibi curæ, quod ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? Item curare debet malos caſtigando ſeueriter. Vnde ipſe debet eſſe ſicut ignis, de quo dicitur Eccleſ.38. In his curans mitigabit dolorem. Item debet curare conſolando benigniter. Oſeæ 11. Portabam eos in brachiis, & neſciebant, quod curabam eos. Item curare debet informando ſagaciter ſeu ſubtiliter. Hierem.33. Obducam cicatricem, & curabo eos, & reuelabo illis deprecationem pacis. Item debet curare viſitando ſuauiter & vtiliter, dicẽs cum Chriſto illud Matth. 8. Ego veniam & curabo eum. Sed quid? proculdubio multis
G prælatis poteſt dici illud Luc. 4. Medice cura te ipſum. ❡ Si autem tu quæris qui ſunt, qui à Deo & prælato poſſunt & merentur curari, dico pro certo, quod iſti ſunt

Ille, qui { Lacrymarum ſtillat profluuia,
Aduerſa ſuffert diluuia,
Domini amat conſortia,
Diuina ſperat auxilia,
Domini orat ſubſidia. }

Curantur igitur, qui per lacrymoſam compunctionem madent, exemplo Naaman, qui in Iordane lotus, à lepra ſua curatus eſt. 4. Reg. 5. Item aliqui curantur per temporalem tribulationem Oſeæ 6. Ipſe cepit, & curabat nos, percutiet & ſanabit nos. Item alij curantur per Domini conſortium & deuotam eius frequentationem. Matth.15. Acceſſerunt ad eum turbæ multæ, & curauit eos. Item quidam curantur per ſpem, fiduciam, & deuotionem. 1. Petr. 5. Omnem ſollicitudinem proiicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis. Item alij curantur per humilem orationem. Eccleſ. 28. Ora Dominum, & curabit te. Aduerte autem, quod multi ſunt ita infirmi, quod nullo modo poſſunt curari, & tales ſunt deſperati & obſtinati. Vnde de dæmoniaco dicitur Luc. 8. quod à nullo poterat curari. Et Hierem. 51. Curauimus Babylonem, & non eſt curata. Non ſic, ſed obediendo Deo permittamus nos curari. Matth. 17. Curatus eſt puer ex illa hora. Iſta ergo de cura & curare ſufficiant. Vide de diligentia, ſanare, quia ſcilicet curare idem eſt quod ſanare, vel idem eſt quod de aliquo curam, & ſollicitudinem gerere & habere.

A Currere. Curſus.

Nota, quod currere nihil aliud eſt quam feſtine ſeu velociter verſus aliquem terminum ſe mouere, & ſignat exercitium, operationem, diligentiam & obedientiam. Poſſumus ergo diſtinguere quod eſt

quidam Curſus { Naturalis,
Criminalis,
Moralis & ſpiritualis. }

Currit homo { Naturaliter, Criminaliter, Spiritualiter } de { vita, gratia, gratia } ad { mortem, culpam, gloriam. }

Curſus naturalis ſimilis eſt curſui nauis in mari, in qua homo ſedens quamuis velociter currat ad portum, iſtud tamen non percipit, nec aduertit. Sic vere nos, qui in mari huius mundi, in naui corporis, ad portum mortis tendimus, non aduertimus quamuis celeriter tranſcurramus. Luc. 24. Surgens Petrus cucurrit ad monumentum. Iob 9. Dies mei velociores fuerunt curſore. Curſus vero criminalis ſimilis eſt curſui fluminis, qui toto impetu labitur & fluit verſus mare. Sic ſunt peccatores, qui toto affectu, & deſiderio labuntur & currunt ad mare, id eſt, ad amaritudinem peccatorum. Quod patet de raptoribus & impetuoſis, & præcipitibus iudicibus Prouerb. 1. Pedes eorum ad malum currunt, & feſtinant, vt effundant ſanguinem. Hierem.23. Non mittebam Prophetas, & ipſi currebant. Curſus vero ſpiritualis & moralis ſimilis eſt curſui ſolis, qui omni die currit ab oriente in occidentem, & iterum reuertitur ad orientem, ſecundum quod à firmamento & per firmamentum trahitur & mouetur. Sic vere vir iuſtus non ceſſat circuire, & currere per exercitium bonorum operum & virtutum. Et hoc primo verſus occidentem ſcilicet conſideratio circa propriæ naturæ fragilitatem, caſum, & infirmitatem, & mortem. Item debet currere verſus orientem, id eſt, verſus Paradiſum & cœlum ſcilicet conſiderando & deſiderando cœli claritatem, fœlicitatem, & vitam æternam. Et iſtum pro certo curſum debet facere ſe conformando motui firmamenti, id eſt, voluntati Dei totaliter adhærendo. Vnde de iſto curſu poteſt intelligi illud Eſa 40. Qui ſperant in domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas, vt Aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient. Quilibet enim iuſtus poteſt dici curſor, quia ſcilicet ſicut curſor, dum ad terminum accelerat, multas notitias vel amicitias in via non deſiderat, grauibus ſarcinis ſe non onerat, ſigna curſoris prætendit & portat, quæ ſcilicet ſunt lancea, barile cum vino, pyxis clauſa cum literis, & pictura armorum domini ſui, ſic vir iuſtus qui ad terminum Paradiſi ſolet currere in via mundi, circa delectabilia non ſolet ſiſtere, mundanorum amicitias non ſolet quærere, ſarcinis terrenorũm non ſolet ſe onerare, & ſigna virtutum ſecum debet gerere & præferre. Sic ergo ſuccinctus & reſtrictus per temperantiam, habeat lanceam, id eſt, crucis & paſſionis memoriam; habeat vas cum vino, id eſt, deuotionem inebriatiuam & ſapientiam; habeat pyxidem clauſam, id eſt, prudentem & ſecretam conſcientiam, in qua habeat teſtimoniales literas puritatis & innocentiæ; habeat arma domini noſtri Ieſu Chriſti, id eſt, paupertatem & patientiam. Et ſic erit ille curſor, de quo dicitur 2. Reg. 2. Aſael erat curſor velociſſimus ſicut vnus ex capreis. & illud Hierem. 2. Curſor leuis, &c. Sicut infra. Curſus ergo moralis & ſpiritualis eſt à nobis frequentandus & continuandus. Ceruus enim qui non continuat curſum ſuum, ſed ſiſtit, & delectatur in latratu canum, vel in ſibilo venatorum, faciliter capitur, & necatur. Tigris etiam, quæ curſum ſuum non continuat, ſed ſiſtit circa imaginem ſpeculorum, conſiderando vmbram ſuam, à proſecutione venatoris & à catulorum ſuorum recuperatione totaliter impeditur. In quibus exemplis docemur, quod ſi curſum bonorum operum non continuauerimus, ſed in latratu canum, id eſt, malorum ſuggeſtionibus, in vmbra mundanarum eminentiarum, in ſibilo vanarum delitiarum & diuitiarum delectati fuerimus, & horum occaſione curſum bonorum operum deſeruerimus, faciliter à venatoribus inferni per diuerſa vitia capiemur, nec catulos noſtros, id eſt, prædam æternæ beatitudinis comprehendemus, vel etiam conſequemur. Debemus ergo currere, non ſiſtere, continuare, non deuiare, comprehendere, non quieſcere. vnde Apoſtolus docet 1. Corinth. 9. Sic currite, vt comprehendatis. ❡ In quibus verbis aduerte, quod curſus bonorum operum debet habere B

Modum ſagaciter proſecutiuum. (Sic inquit)
Actum celeriter executiuum. (Currite)
Finem principaliter conſecutiuum. (Vt comprehendatis)

Sit igitur in curſu noſtro modus expediẽs in proſecutione, quod oſtenditur cum dicitur, Sic, Sic enim denotat mihi certum modum limitatum & ordinatum, ſecundum quem eſt aliquid faciendum, ad denotandum quod non à caſu, nec inordinate, ſed ſecundum modum & regulam debemus currere curſum noſtrum. Curſores enim qui non ſeruant modum in currendo, faciliter fatigantur, ita quod ante terminum deſiſtere compelluntur, & ideo lupus quãdo videt canes, nõ ſtatim prorũpit ad velocẽ curſum, imo primo vadit paulatim ne fatigetur, vt poſtea vrgẽte neceſſitate celeriter moueatur. Lepus etiam in currẽdo vtitur certo modo, quando enim currit ante canes, & maxime deſcendendo de mõte, nõ currit directe verſus vallem, ſed anfractuosè & circũuolute, nũc aſcendit nũc deſcẽdit, nũc vadit recte, nũc indirectè, nũc currit patenter, nunc iacet latenter. Iſtum autẽ modum currendi

rendi feruat vt canibus poffit illudere, & eorum malitiis obuiare. Ceruus etiam currendo feruat certum modum, mutat enim fe de vna femita ad aliam, ne canes inueniant viam fuam. Ex quibus exemplis docemur, quod in curfu noftro morali & fpirituali certus modus,certa forma eft tenenda. Modus enim in rebus fummopere requiritur, & ideo currendo per bona opera verfus cœlum, feruemus modum debitum & maturum. Non procedamus in principio nimis celeriter ficut faciunt fatui nouitij,qui in principio nimis funt feruentes, & ideo facilitet deficiunt, quia ficut dicit philofophus Acres in principio, franguntur in fine. Quod figuratum eft in Petro, & Ioanne,vbi Iohannes,qui citius præcurrit in monumentum tardius introiuit.Modum ergo debitum teneamus, & nunc curramus afcendendo, per viam contemplatiuam, nunc defcendendo ad actiuam,nunc de femita ad femitam nos mutando per operationem alternatiuam. [Sic inquit.] Sic enim, id eft,per iftum modum,canes,id eft, dæmones illudemus, & fine periculo ad terminum veniemus, & de eorum manibus euademus. De ifto ergo modo currendi dicit Apoftolus ibidem 1.Cor. 9. Sic curro non quafi in incertum,fed caftigo corpus meum, & in feruitutem redigo.Et Iob 1. dicitur. Sic faciebat Iob cunctis diebus. Sic inquit faciebat,id eft,certum modum, & ordinem in fuis bonis operibus obferuabat. Quod proculdubio eft contra multos fatuos & proteruos, qui in fuis actibus fiue boni fuerint fiue mali, non feruant ordinem atque modum, quibus dicitur in Pfalm. Non fic impij, non fic quafi dicatur impij & iniqui non feruant ordinem, regulam vel menfurã. Sit ergo in noftro fpirituali curfu modus fagaciter profecutiuus. [Sic inquit] Vnde Ioel. 2. Quafi equites fic currenr ad fonitus quadrigarum. ¶ Secundo dico,quod in noftro

C curfu debet effe actus celeriter executiuus, quod oftenditur cum dicitur, Currite in præfenti. Cito enim præfentialiter & fine dilatione debemus per bona opera currere, & Dei & prælatorum mandata per obedientiam executioni mandare. Dromedarius enim animal ficcum valde & calidum, & modico contentum,& ideo inter alia animalia velociorem & longiorem facit curfum, currit enim per centum milliaria vna die,& ideo dicitur Dromedarius à dromos Græce, quod eft curfus latine. Onager eft animal, quod eft omnino imbelle, quod femper moratur in folitudine,ita tamen velociter currit,quod per curfum leonem effugit & tradit. Vnde curfus fuus datur ei loco naturalis armaturæ. Et ideo de Onagro dicitur Hierem. 2. Curfor leuis explicans vias fuas Onager affuetus in folitudine,ex quibus exemplis docemur, quod fi fuerimus Dromedarij, fcilicet calidi per charitatem, ficci per voluptatis paucitatem, modico cibo contenti per abftinentiæ parcitatem, imbelles per benignitatem, in folitudine viuentes dimittendo negotiorum varietatem, nos pro certo erimus velociffimi curfores, obediendo enim Dei & prælati mandatis, ita velociter curremus, quod ad remotiffimos paradifi terminos pertingemus, & leonis inferni fæuitiam euademus, & fic erimus ficut Afael, de quo dicitur 2. Reg. 2. quod Afael curfor velociffimus fuit ficut vnus de capreis, qui eft in fyluis. Currite ergo, id eft, Deo & prælato celeriter obedite. Ideo de Abraham dicitur Genef. 18. quod ipfe cucurrit in occurfum Angelorum. Et fi vis potes notare, quod in fcriptura inuenitur multiplex bonus curfus, quo fcilicet ad Deum eft currendum, quod promittens Dominus dicit Prouerb. 4. Ducam te per femitas æquitatis, quas cum ingreffus fueris non arctabuntur greffus tui,& currens non

D habebis offendiculum. ¶ Vbi oftenditur, quod currendum eft per viam iuftitiæ,feu mandatorum. Nam

Via { Curta, Recta, Lata, Tuta } Curremus { Citius (femitam), Breuius (æquitatis,), Lætius (non arctabuntur), Certius(non habebis offendiculũ) }

Ifta, dico,eft via breuis & curta, quia dicitur femita,quæ,vt communiter, breuior eft quam via publica. Vide infra de femita. Et breuiter quia ifta via recta eft tuta, curta, & lata, dico, quod ibi merito eft currendum. Pfalm. 58. Sine iniquitate cucurri, & direxi Cucurri, fcilicet

Ad
- Contemplandum fubtiliter,
- Adorandum Deum humiliter,
- Debellandum hoftem viriliter,
- Exultandum Deo mentaliter,
- Obferuandum fidem veraciter,
- Triumphandum furfum fœliciter,
- Confummandum bonum finaliter.

Igitur curramus ad Deum fubtiliter contemplandum. Genef. 18. Cumq; eleuaffet Abraham oculos, apparuerunt ei tres viri,quos cum vidiffet cucurrit in occurfum eorum. Tres enim viri tres perfonas trinitatis fignificant. Item curramus ad ipfum humiliter adorandum. Vnde de Aaron legitur Num. 16. quod ipfe cucurrit ad multitudinem, quam vaftabat incendium, & ftans pro populo deprecatus eft. Item curramus ad hoftes viriliter debellandum 1. Reg. 17. Feftinauit Dauid, & cucurrit ex aduerfo Philift. & ad Hebr. 12. Per patientiam curramus ad certamen nobis propofitum. Item curramus ad Deum mentaliter exultandum. Pfalm. 18. Exultauit,vt gigas ad currendam viam. Item curramus ad finem veraciter obferuandum, dicentes fcilicet Chrifto illud Cant. 1. In odore vnguentorum tuorum curremus, oleum effufum nomen tuum, ideo adolefcentulæ dilexerunt te. Et Efa. 55. Gentes, quæ te non nouerunt, ad te current. Item curramus ad coronam fœliciter promerendam, vel ad furfum triumphandum. Vnde illud 1. Cor. 9. Omnes quidem currunt,fed vnus accipit brauium. Et illud 2. Tim. 4. Curfum confummaui, ideo repofita eft mihi corona. Item curramus ad confummandum bonum finaliter. Pfalm. 118. Viam mandatorum tuorum cucurri. Etenim in Dei mandatis perfecta eft bonorum confummatio, quæ eft vita æterna. Ioan. 12. Scio,quod mandatum eius,fcilicet patris, eft vita æterna. Ecce ergo quomodo ad bonum diuerfi-

E mode fit currendum [Currite inquit.] ¶ Notemus tamen,quod homo impeditur celeriter currere, & ad terminum attingere propter tria, aliquando

Propter { Viæ prolixitatem, Oneris grauitatem, Virium debilitatem. }

Primo modo impediuntur mundi negotiis occupati, fecundo modo impediuntur mundi diuitiis onerati, tertio modo mundi delitiis enerua ti. Occupati enim in mundi negotiis habent viam prolixiorem quam alij. Plures enim paffus habent facere, id eft, circa plura negotia vacare, ideo ipfos eft difficile ad paradifum peruenire. Quamuis enim fol & luna æquali curfu currant in firmamento, luna tamen citius peruenit valde ad terminum, & ad punctum quam fol,eo quod valde minorem circulum habet. Sic vere quamuis vnus fingularis, & vnus regularis, vnus pauper & vnus diues æquali curfu bonorum contendant, pauper tamen & regularis, quia circa minora occupatus eft, citius curfum fuum finire, & ad paradifum peruenire debebit, quod figuratum eft in Petro & Ioanne, de quibus dicitur Ioan. 20. Ioannes præcurrit citius Petro, qui fcilicet Petrus erat prælatus, & per confequens circa plurima occupatus Achimaas etiam filius Sadoch cucurrit per viam compendij, & ideo prius venit ad Dauid quam Chufi, quamuis alius præceffiffet. Sicut dicitur 2 Reg. 18. Ad denotandum, quod illi, qui per compendium paupertatis & religionis currunt, citius ad Dauid, id eft, ad Chriftum cæteris paribus perueniunt & attingunt. Vnde Ioan. 20. Currebant duo fimul,fed Ioannes præcurrit citius Petro, & venit prior ad monumentum. ¶ Secundi, qui impediuntur currere, funt illi, qui habent

F farcinam grauiorem. Ifti funt diuites huius mundi, qui mundi poffeffionibus,amicorum fuorum oblectationibus funt grauati & onerati. Ifti funt fimiles fimiæ,quæ fugiens venatorem,vnum de filiis fuis accipit in brachiis, aliumque fuper dorfum reponit, qui ita fortiter matri adhærent,quod tandem onere preffa fugere vel currere non poteft, fed periculo venatoris fuccumbit. Sic vere illi, qui filiis fuis, id eft, affectione & cura naturalium filiorum, vel temporalium bonorum immoderate fe onerant, cum vrgente auaritia ipfos dimittere nequeant exinde currere per bona opera impediuntur, & à venatore, id eft, diabolo,capiuntur. Talibus poteft dici illud Galat. 5. Currebatis bene, quis vos impediuit? q. d. pondus & amor temporalium. Ideo dicebat & docebat Apoftolus. Hebr. 12. Deponentes omne pondus & circumftans nos omne peccatum, curramus ad propofitum nobis certamen. ¶ Tertij quorum curfus impeditur, funt illi. qui ha-

G bent virtutem debiliorem. Et ifti funt delitiofi & carnales,quos delitiæ debilitant & eneruant, equus enim pinguis non bene currit. Ceruus quanto pinguior, tanto ad currendum eft ineptior, & ideo cautelam habent cerui, quod quãdo funt pingues, abfcondunt fe, fcientes quod fi inftaret venator currere non valerent. Pulli etiam aquilæ quando pingues funt fiunt inhabiles ad volandum,& ideo matér eorum folet fubtrahere fibi cibum. Quibus exemplis docemur,quod illi,qui delitiis impinguantur, ad currendum fpiritualiter impediuntur. Talibus enim eft valde laboriofum currere & laborare. Vnde Hierem. 12. Si cum peditibus currens laborafti, quomodo cum equis poteris contendere? & Amos 6. Nunquid in petris currere poffunt equi? Omnes ergo ifti non currunt velociter in via morum, fed pro certo in viis malis valde inueniuntur fortes & parati ad currendum, ficut dicitur Hier. 22. Tui vero oculi, & cor ad auaritiam & ad fanguinem innocentem fundendum, & ad curfum mali operis. ¶ De

H curfu autem mali operis, quis fit, poffum notare,quod ifte eft

Curfus { Superborum, Auarorum, Immundorum, Tyrannorum, Inuidorum, Iracundorum, } qui eft { præfumptuofus, anfractuofus, delitiofus, impetuofus, malitiofus, tumultuofus. }

De curfu

De cursu superbiæ præsumptuoso dicitur illud Iob 15. Cucurrit aduersum Deum erecto collo, & pingui ceruice armatus est. De cursu auaritiæ anfractuoso, qui scilicet omnia vult ambire, & circuire dicitur 1. Reg. 6. Viuit Dominus, quia curram post eum, & accipiam ab eo aliquid. De cursu luxurioso seu immunditiæ delitioso dicitur Dan. 13. quod illi duo impudici senes cum Susannam habere nequirent, cucurrit vnus, & aperuit ostium. De cursu sæuitiæ impetuoso dicitur 2. Reg. 18. Cucurrerunt decem iuuenes armigeri Ioab, & percutientes interfecerunt Absalon. Et Esa. 59. Pedes eorum ad malum currunt, & festinant, vt effundant sanguinem. De cursu inuidiæ malitioso potest intelligi illud Numer. 11. quod puer cucurrit, & nuntiauit Moysi, dicens Eldac & Meldac prophetant in castris, videbatur enim ex inuidia loqui. De cursu iracundiæ tumultuoso, seu seditioso dicitur Dan. 8. Cucurrit ad eum in impetu fortitudinis suæ, & efferatus percussit arietem. Non sic charissimi, non curramus istis malis cursibus, sed potius bonis & virtutibus. Currite, inquit, exemplo illius, qui curatus fuit à Domino, de quo dicitur Marc. 5. Videns Iesum à longe cucurrit, & adorauit. Ergo (charissimi) curramus ad
I bonum, & non ad malum cum celeri executione. ¶ Tertio dico, quod nos debemus currere cum vtili consecutione, vt comprehendatis, inquit. Ad finem enim vt brauium vitæ æternæ possimus vtiliter consequi & habere, per bona opera debemus currere, ac etiam laborare. Cursor enim currit, vt accipiat salarium, certans in stadio pugnat vt accipiat brauium, fluuius currit, vt perueniat ad maris spatium, viator currit, vt de die perueniat ad hospitium. Sic vere (charissimi) nos spiritualiter debemus currere, vt ad mare totius affluentiæ Deum verum possimus attingere, vt ad hospitium paradisi possimus peruenire, & brauium & salarium gloriæ æternæ possimus recipere, & lucrari. Ad finem ergo rectum & vtilem debemus ordinare cursum nostrum, quia scilicet ad Deum & ad bona æterna debemus per desiderium currere & volare exemplo leporis, qui melius currit versus montem, quam versus vallem, quia nos melius & libentius debemus currere versus montem, id est, ad Deum & ad paradisum per desiderium & affectum, quam ad vallem temporalium negotiorum & bonorum. Ideo dicitur Prouer. 18. Turris fortissima nomen domini, ad ipsam currit iustus, & saluabitur. Ista autem sunt contra multos, qui magis currunt contra Deum quam ad Deum, magis desiderant temporalia quam æterna, magis vitia quam virtutes, magis peccata quam merita. De istis dicitur Iob 15. Cucurrit aduersus Deum erecto collo, & pingui ceruice armatus est. Vide eam auctoritatem expositam supra vbi aduersari. Non sic ergo, sed curramus ad bonum finem, scilicet vt comprehendamus Deum & paradisum. Inter canes enim quidam bene currũt, sed non bene comprehendunt, seu accipiunt: quidam autem vtrumque faciunt, quia scilicet bene currunt, & bene accipiunt: quidam vero neutrum habẽt, quia scilicet nec bene currunt, nec bene accipiunt. Sic vere (charissimi) in mundo sunt quatuor genera hominum, quidam enim bene currunt per bona opera, & tamen iusto Dei iudicio, sed occulto, quandoque fit, quod nunquam accipiunt æterna munera, cuius rationem assignat Apostolus Rom. 9. vbi dicitur, Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserantis. Alij autem sunt qui male currunt in vita, scilicet male viuendo & operando, qui tamen in fine quandoque per Dei occultam prædestinationem & gratiam bene accipiunt, scilicet gloriam paradisi: quia sicut dicitur 1. Corinth. 9. Omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium. Vnde Iob 34. Non placebit vir Deo etiam si cucurrerit cum eo. Alij vero sunt, qui nec bene currunt bene operando, nec accipiunt vitam æternam consequendo, alij bene currunt & bene accipiunt, sicut sunt boni, qui bene operantur, & paradisum bene consequuntur, de quibus dicitur Esa. 40. Current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient. Istis ergo dicitur, vt comprehendatis. Vnde quilibet talis potest dicere illud Phil. 3. Sequor autem si quomodo comprehendam. Patet ergo, quod cursus noster debet esse vtiliter consecutiuus, velociter executiuus, sagaciter prosecutiuus. Et hoc de titulo currere sufficit.

A **Currus.** Dicitur à currendo, & est currus instrumentum cum axe, temone, & cum rotis ad portandum merces & alia necessaria ordinatum, quod scilicet ab equis currendo, vt communiter trahitur, & ideo merito currus nuncupatur. ¶ Nota, quod in Scriptura inuenio multos currus spiritualiter intellectos, videlicet

Currus { Christi, Iusti, Mundi, Diaboli, Impij.

Primus trahitur à sancto Spiritu,
Secundus ducitur benigno transitu,
Tertius agitur pomposo strepitu,
Quartus clauditur fallaci exitu,
Quintus coniungitur grandi ambitu.

¶ Dico ergo, quod inuenitur currus Christi, quem ducit Spiritus sanctus. Currus enim proprie dicitur illud a quo quis vehitur, & in quo quando vehitur, continetur. Et ideo quia Christus inuenitur vectus, contentus, atque portatus, videtur, quod quadruplicem habet currum. Inuenitur enim vectus B

In { Matris ventre corporaliter, Proprio corpore personaliter, Iustorum conscientia spiritualiter, Ecclesia sacramentaliter.

Primus, Secundus, Tertius, Quartus } currus est { virgineus, purpureus, sydereus, æthereus.

Primus, Secundus, Tertius, Quartus } componitur { sacris visceribus, puris humoribus, sacris virtutibus, sanctis hominibus.

¶ Isti sunt ergo quatuor currus Christi, scilicet,

Mater pura,
Humana natura,
Anima iusta,
Ecclesia sancta.

Dicam ergo quod mater Dei est currus in quo habitauit corporaliter. Iste enim currus, quatuor habuit rotas, id est, quatuor spirituales virtutes, videlicet,

Humilitatem,
Pietatem,
Tranquillitatem,
Honestatem.

Humilitas rotauit profundissime: ita enim se profundauit ista rota in isto curru, quod nullus audiuit eam per murmurationem stridentem, per iactantiam clamantem, per superbiam se leuantem, nec per stultitiam effrontem. Et ideo ipsa dicit Luc. 1. Respexit humilitatem ancillæ suæ. Et ibidem. Ecce ancilla Domini. Pietas in ea rotauit latissime. Vnde etiam de Maria legitur Ioan. 2. quod pietate mota dixit Christo. Domine vinum non habent: Ita quod ad eius dictum Christus de aqua in nuptiis fecit vinum. Tranquillitas, seu benignitas rotauit in ea dulcissime. Non enim inuenietur verbum Mariæ in scriptura quin fuerit dulce. Ecclesiast. 24. Spiritus meus super mel dulcis. Honestas autem rotauit in ea gratissime, nihil enim fuit in Maria inhonestum, incompositum, aut proteruum Ecclesiast. 14 Ego mater pulchræ dilectionis & timoris & magnitudinis & sanctæ spei. Sequitur. Et fructus mei, fructus honoris & honestatis. Vnde ista figurata est in illis basibus 3. Reg. 7. vbi erant quatuor rotæ per bases singulas, quales solent in curru fieri. Basis enim & fundamentum fidei fuit beata Virgo quæ scilicet currus & vehiculum summi regis, quatuor rotis prædictis à Spiritu sancto fuit tracta. In isto enim curru Spiritus sanctus fuit auriga, timor Dei fuit stimulus, duo equi, qui traxerunt currum istum, fuerunt Gabriel & Ioseph. Iste est igitur proprie currus Dei figuratus 2. Esdræ 3. vbi dicitur, quod Darius Rex illi, qui soluerit quæstionem de fortitudine, promisit dona magna, purpura cooperiri, & in auro bibere, & super aurum dormire, currum cum freno aureo, cydarim byssinam, & torquem circa collum, & quod secundo loco sedebit à Dario, & cognatus Darij vocabitur. Darius, qui interpretatur fertilis, signat Deum patrem. Ille, qui soluit quæstionem quia fortius, & qui omnibus prætulit veritatem di. Super omnia vincit veritas. Veritas est Dei filius benedictus, qui reuera in tantum veritatem dilexit, & suam fortitudinem taliter prædicauit, quod ipse seipsum veritatem esse dixit Ioan. 14. Ego sum via, veritas, & vita. Iste ergo à Dario secundus dicitur; quia scilicet filius secundus est à patre, cum sit secunda persona in diuinis. Cognatus etiam Darij dicitur pro eo quod eiusdem est naturæ cum Patre. Ego & Pater vnum sumus. Ioan. 10. A Dario igitur, id est, à Deo Patre, isti Dei filio currus vteri & corpus virginalis præparatur, cui scilicet frenum aureum, id est, virtus temperantiæ additur, atque datur. In isto ergo curru Christus purpuram, id est, humanam carnem & sanguinem induit, in auro, id est, in pura virginitate bibit, & ibi nouem mensibus in vtero dormiuit, & quieuit. Cydarim honoris & torquem charitatis & amoris super omnes filios hominũ acquisiuit, quia sicut dicitur ad Gal. 3. Humiliauit semetipsum, propter quod exaltauit eum Deus, & dedit illi nomen quod est super omne nomen, &c. Beata Virgo igitur dicitur currus. Vnde Cant. 1. Equitatui meo assimilaui te in curribus Pharaonis. Et sic patet, quod inueni-

C inuenitur currus Dei, in quo habitauit corporaliter. ¶ Secundo
ꝙ est currus, in quo habitat personaliter, & istud est proprium
corpus suum. In quo sunt quatuor rotæ, scilicet quatuor ele-
menta, duo equi sunt, qui sunt amor quo nos dilexit, & humili-
tas, qua nos allexit, & quæ ipsum de cœlo in terram deiecit, du-
ctor vero istius currus fuit anima propria, quæ currum corporis
quamdiu fuit integrum duxit & reduxit, fractum tandem per
mortem ipsum ad tempus dimisit, & tandem per resurrectio-
nem redintegratum resumpsit. De isto curru potest dici figura-
liter illud, quod dicitur 2. Paralip. 18. Rex Israel stabat in cur-
ru suo contra Syros vsque ad vesperam, & mortuus est occidente
sole. Iste est enim currus, in quo moritur, & in quo rapitur. Vn-
de iste est currus igneus habens equos igneos, in quo Helias ra-
ptus fuit in cœlum. 4. Reg. 2. Igneus enim dicitur, pro eo quod
charitatis igne mirabiliter inflammatur. Est igitur currus Dei,
D in quo habitat personaliter. ¶ Tertius est currus Dei, in quo
habitat spiritualiter, & iste est iustus seu anima viri iusti, in
quo Deus per gratiam habitat, atque sedet, habens, scilicet qua-
tuor rotas, id est, quatuor cardinales virtutes, duos equos, id est,
duo charitatis præcepta, vnum aurigam, id est, fidem, quæ scili-
cet eum stimulo timoris & sibilo spei istum currum deducit. De
isto curru dicitur 4. Reg. 2. Currus Israel & auriga eius. Et in Psal.
Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium in eis,
E Dominus in Synai in sancto. ¶ Quartus est currus, in quo ha-
bitat figuraliter seu sacramentaliter. Et iste signat Ecclesiam,
quæ scilicet quatuor rotis, id est, sub quatuor Euangelistarum
fide voluitur, duobus equis, id est, spe futurorum, & contemptu
præsentium trahitur, vno auriga, id est, à Papa vel quolibet bono
prælato ducitur, atque regitur. Vel si vis, etiam dic, quod iste cur-
rus est sacra Scriptura, habens quatuor rotas, id est, quatuor ex-
ponendi modos, duos equos, id est, noui & veteris Testamenti
Patres, vnum aurigam, id est, sanctam Ecclesiæ Christi fidem. De
tali ergo curru dici potest illud Act. 8. quod cum vir Æthiops in
curru legeret Esaiam, dictum fuit Philippo, quod adiungeret se
ad currum illum. Et dicitur ibidem quod ille, qui librum lege-
bat, Christo credidit, & baptismum accepit, quia reuera currui
Ecclesiæ vel Scripturæ, merito per fidem & charitatem quilibet
adiungitur, in quo scilicet liber Esaiæ legitur, baptismus suscipi-
tur, & Christi fides creditur, & tenetur. Et sic patet quomodo
F sunt quatuor currus Christi, quos ducit Spiritus sanctus. ¶ Se-
cundo principaliter dico, quod inuenitur currus iusti, per quem
fit bonus transitus, & iste est currus virtutum, in quo scilicet ani-
ma deuota circumuoluitur atque fertur. Currus igitur dicitur,
id est, congeries virtutum. Vnde Bernard. dicit & ponit Mauri-
cius in suis distinctionibus, quod virtutum sunt tres principales
currus, scilicet,

Currus { Continentiæ, / Patientiæ, / Amicitiæ.

Primus currus est mundissimus omnibus præeminens, secun-
dus est fortissimus omnia sustinens, tertius currus est altissimus
omnia continens. ¶ De curru continentiæ seu pudicitiæ dicit,
quod quatuor rotas habet, quæ sunt,

Maceratio corporis,
Continuatio laboris seu operis,
Asperitas vestis,
Munditia mentis,

Equi duo istius currus sunt infirmitas corporalis, & inopia tem-
poralis. Auriga autem eius, qui istum currum, prudentissime re-
git, est, vt aiunt, assidua meditatio mortis. In tali ego curru se-
dent continentes, & potissime ibi sedet beata Virgo, figurata in
imagine Cybeles, quæ dicta est alma mater, quæ secundum Isi-
dor. pingebatur in curru sedens cum corona turrita & leonibus
sequentibus & gallis, claue in manu, &c. Sicut alibi, & per cur-
rum intellige continentiam. ¶ De curru etiam patientiæ dicit,
quod habet etiam quatuor rotas. Et istæ sunt, vt dicitur ibidem
temporalium benigna administratio, operosa infirmorum com-
passio, tribulatorum & tentatorum consolatio, iniuriarum læta
toleratio. Duo equi possunt esse spes præmij, & euasio futuri
supplicij: auriga autem istius est fortitudo. ¶ De curru autem
inimicitiæ seu charitatis dicitur ibidem, quod quatuor habet ro-
tas. Et istæ sunt zelus Dei, amor proximi, liquefactio cordis, di-
latio mentis, duo vero equi beneficia Dei futura & præterita, au-
riga autem mansuetudo. Hæc & prædicta vel quasi ponit Mau-
ricius. Et sic dico, quod isti sunt currus virtutum, in quibus vehi-
tur vir perfectus. Vnde de viro perfecto potest dici illud 4. Reg. 6.
Ecce, inquit, mons totus plenus curribus, id est, iustus plenus
virtutibus. Currus enim virtutum est ille, in quo homo potest
ascendere Paradisum, sicut de Roboam dicitur 3. Reg. 12. Ascen-
dit rex currum suum: & fugit in Hierusalem. Patet ergo quo-
modo inuenitur currus iusti, in quo fit tutus transitus. ¶ Tertio
G principaliter dico, quod inuenitur currus mundi, à quo fit gran-
dis strepitus, & sic dico, quod currus signat mundi superbiam
atque statum, magnorumq; tumultuosas potentias, & pompo-
sas. Vnde de Absalon legitur 2. Reg. 15. ꝙ ipse fecit sibi currum &
equites quinquaginta viros, qui præcederent eum. Isti sunt cur-
rus Pharaonis, quos submersit dominus in mare rubrum, sicut
dicitur Exod. 14. quia pro certo omnes tales currus, id est, omnes
mundi pompæ ad mare, id est, ad amaritudinem deducuntur, &
in infortunia finaliter conuertuntur. Vnde Exod. 15. Ingressus
est enim Pharao cum curribus, & equitibus in mare, & reduxit
super eos dominus aquas maris, & ideo Dauid sæculi pompam
abominans dicebat in Psalm. 19. Hi in curribus, & hi in equis,
nos autem in nomine Domini inuocabimus. Inuenitur ergo
currus mundi, in quo fit grandis strepitus. ¶ Quarto dico, quod H
inuenitur currus diaboli, cuius est tristis exitus. Et talis currus
nihil aliud est quam peccator, quia scilicet à diabolo sicut à Do-
mino suo regitur, & vbi voluerit circumfertur. Postquam vero
per mortem consumptus fuerit & destructus, ab ipso in igne in-
fernali ponitur, vbi perpetuo concrematur. 4. Reg. 23. Currus so-
lis combussit igni. Sol enim qui dicitur quasi solus lucens, dia-
bolum signat, qui per superbiam solus appetit relucere, qui sci-
licet currus suos, scilicet peccatores igne inferni finaliter solet
cremare. ¶ Quinto dico, quod inuenitur currus impij, cuius est I
grauis ambitus, & sic per currum intelligitur congeries vitio-
rum, in quibus impius rotatur, & circuit. Vnde nota, quod
Bernard. & Mauricius ponunt tres currus impiorum principa-
les, videlicet

Currum { Superbiæ / Luxuriæ / Auaritiæ } qui currit { Impetuose, / Delitiose, / Anfractuose.

Currus superbiæ quatuor (vt aiunt) habet rotas, videlicet

Sæuitiam,
Audaciam,
Impatientiam,
Imprudentiam.

Malus currus, est iste, & velox ad effundendum sanguinem, qui
scilicet nec innocentia sistitur, nec patientia retardatur, nec ti-
more refrenatur, nec pudore etiam cohibetur. Trahitur autem
iste currus duobus pernicibus equis ad omne nefas potissimis,
videlicet libidine dominandi, & impunitate peccandi. Auriga
autem potest dici mortis obliuio, cuius calcaria sunt timor suc-
cumbendi, & gloriæ amor: iste est currus & falcatus & ferreus
propter crudelitatem annexam. Iudicum 1. Inhabitatores vallis
falcatis curribus abundabant. Currus etiam luxuriæ, vt aiunt,
quatuor habet rotas, quæ sunt

Ventris ingluuies,
Vestis mollicies,
Coitus delectatio,
Soporis resolutio.

Duo autem equi, vitæ prosperitas, & abundans rerum fertilitas.
Auriga autem potest dici parata ad malum opportunitas. Iosuæ
11. Equos eorum subneruabis, & currus igni combures. Equi
enim qui sunt animalia libidinosa, & ignis luxuriam satis desi-
gnant. Currus auaritiæ quatuor alias habet rotas, & istæ sunt

Rerum complacentia,
Timor paupertatis,
Defectus claritatis,
Inhumanitas mentis.

Equi eius sunt tenacitas & rapacitas. Auriga vero excæcatio
mentis, & duritia, calcaria eius sunt sollicitudo seruandi, & ti-
mor amittendi. Iste est igitur currus igneus, qui equos habet
igneos, quia scilicet quicquid est in auaritia, totum ardet præ
feruore acquirendi. Vnde 4. Reg. 6. dicitur, quod mons erat ple-
nus equorum & curruum igneorum. Sic igitur patet quomodo
currus sumitur multis modis.

Curuare. Curuitas.

Nota, quod curuitas seu in- A
curuatio potest accipi multis
modis. Est enim

Curuitas { Cordialis subiugationis, / Temporalis tribulationis, / Criminalis inquinationis, / Infernalis desolationis.

Incuruantur enim iusti interiori humili inclinatione. Incur-
uantur miseri exteriori flebili tribulatione. Incuruantur impij
superiori culpabili operatione. Incuruantur damnati posterio-
ri tristabili desolatione. ¶ Dicam ergo, quod est curuitas seu
inclinatio seu incuruatio iustorum, & humilium. Ad literam
enim homo, qui humiliat se solet se incuruare & quasi subiuga-
re, ad significandum, quod sicut exterius visibiliter incuruatur,
sic mentaliter humiliatur, & inclinatur: quamuis enim elephas
sit animal maximum, & genua habeat rigida: dicit tamē Plinius
quod docetur regem salutare & genua coram eo curuare, seu fle-
ctere suo modo. De apibus etiam dicūt Auic. & Ambrosius, quod
illa di-

illa dicitur melior, quæ minor, rotundior, conſtructior, velocior, & curuior reperitur. Sic vere dicam, quod nullus eſt ita magnus in potentia, ſcientia, honore, vel dignitate, quin per humilitatem ſe debeat incuruare, rigorem ſuperbiæ flectere, & ad Deum regem humiliter inclinare. Ille n. qui ſui reputatione minor, in obediendo rotundior, & ad motum habilior, per charitatem velocior in conſcientia ſtrictior, & per humilitatem curuior inuenitur, apud Deum melior iudicatur. Vnde de tali curuitate dicitur Baruch. 2. Anima, quæ triſtis eſt & incedit curua, & triſtes & deficientes oculi dabunt gloriam & iuſtitiam coram domino. Et Dominus dicit Eſa. 45. Mihi curuabitur omne genu. Et ſi vis notabis, quod inuenitur in ſacra ſcriptura Curuitas

Subiectionis, quæ exhibetur maioribus,
Compaſſionis, quæ impenditur pauperibus,
Orationis, quæ adhibetur numinibus.

Igitur incuruemur maioribus per ſubiectionem. Eſa. 2. Incuruauit ſe homo, & humiliatus eſt vir. Gen. 27. Eſto Dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filii matris tuę. Item incuruemur pauperib. per compaſſionē, exemplo Heliſęi, de quo dicitur 4 Reg. 4. quod incuruauit ſe ſuper mortuum, & calefacta eſt caro pueri. Item incuruemur numinib. ſ. Deo, ſanctis & angelis per orationem & deuotionem Nee. 7. Incuruati ſunt &
B adorauerunt Deum. & Eſa. 5. Incuruabitur omnis ſublimitas hominum. Iſta eſt igitur curuitas iuſtorum & humilium. ¶ Secundo dico, quod inuenitur curuitas pauperum & flebilium. Et iſta eſt illa curuitas tribulatio vel depreſſio, qua pauperes & miſeri in vita iſta premuntur, quæ, ſ. fieri conſueuit

A Deo pœnam infligente,
A mundo bonos affligente,
A prælato malos corrigente.

Et ſic dico, quod Deus curuat omnia ſibi ſubigendo, vnde de eo dicitur Iob 9. Sub quo curuantur, qui portant orbem. Iſtud autem potiſſime fiet in die iudicii, quando illi qui nūc ſibi nolūt voluntarie curuari & ſubiugari, malis gradib. curuabuntur. Iob. 34. Subito morientur, & media nocte curuabuntur populi. Item dico, quod mundus & tyrannus curuant pauperes, ipſos affligendo Vnde pauper dicit illud Pſ. 37. Miſer factus ſum, & curuatus ſum vſque in finem. Item prælatus curuat ſubditos ipſos corrigendo. Vnde Eccl. 30. Curua ceruicem eius, ſ. filii tui in iuuentute, tunde latera eius, dum infans eſt. Et ratio redditur. Eccl. 33. vbi dicitur ſic iugum & lorum curuant collum durum,
C & ſeruum inclinant operationes aſſiduæ. Iſta eſt igitur curuitas miſerorum atq; flebilium. ¶ Tertio dico, quod inuenitur curuitas ſeu incuruatio peccatorum deteſtabilium: ſicut n. rubi & vepres nunquam poſſunt ſtare erecti, ſed potius curui & inferius inclinati: ſpinæ etiam eorum curuæ ſunt, et ideo ſecum retinēt qcquid pungūt, ſic peccatores nec in ſe ſūt iuſti et recti, nec ſurſum ad Deū et cœleſtia erecti, ſed per diuerſa vitia sēper ſunt

Curui per
- Fallaciam nunquam recte agentem,
- Auaritiam inferius hærentem,
- Tenacem parcitatem omnia retinentem,
- Infidelitatem dæmones adorantem,
- Carnalitatem fœminis incumbentem.

De curuitate fallacitatis malitiæ et proditionis dicitur Eccl. 12 ſi humiliatus vadat curuus, abiice eum, et cūſtodi te ab eo. De curuitate auaritiæ et ambitionis, quia, ſ. curuati et inclinati ſunt ad terrena, dicitur in Pſ. Dorſa eorum ſemper incurua. et Eſa. 51. Dixerunt, inquit, ſupple, dæmones animæ tuæ, incuruare, vt tranſeamus, et poſuiſti vt terram corpus tuum, et quaſi viam tranſeuntib. Diabolus n. magis vult, quod anima ſit curua quā recta. De curuitate vero tenacitatis & parcitatis nota, quod res curua ſemper fortius retinet id, quod ſemel infixum eſt. Et ideo diabolus eſt ſicut piſcator, qui curuat clauum, vel acum ad faciendum hamū. ſic diabolus incuruat per parcitatem auarū, vt raptū non dimittat denariū. Vnde in Pſ. Laqueum parauerūt pedibus meis, et incuruauerūt animam meā. de curuitate etiam idololatriæ et infidelitatis dicitur Eſa. 44. Fecit ſculptile, et incuruatus eſt ante illud: Iſti, qui ſic curuantur, ſumme à Deo odiuntur, et facientes contrarium ſumme diliguntur 3. Reg. 19 Reliqui mihi ſeptem millia virorū, qui non curuauerūt genua ſua ante Baal. De curuitate aūt luxuriæ, et carnalitatis, quia, ſ. viri mulierib. inclinātur, dicitur Iob. 31. Scortū ſit alterius vxor mea, et ſuper illam incuruentur alii. Iſta eſt igitur incuruatio
D peccatorum deteſtabiliū. ¶ Quarto dico, quod inuenitur curuitas damnatorum miſerabilium, pondus enim damnatorum ipſos ꝑpetuo deprimit et incuruat. Vnde ille Manaſſes incarceratus et ligatus dicebat, 2. Para. 36. in oratione Manaſſis. Incuruatus ſum multo vinculo ferri. Sufficit ergo. Vide de verbo inclinare infra, et in aliis titulis ſimilibus.

Cuſtodire. Cuſtodia.

Nota, ꝙ cuſtodia quandoq; pro loco ſumitur, vbi aliquid cuſtoditur, Gen. 39. Dedit in manu eius omnes vinctos, qui in cuſtodia tenebantur. Item quandoq; pro diligentia qua aliquid cuſtoditur. Prou. 4. Omni cuſtodia ſerua cor tuum. Item pro poteſtate vel officio, à quo aliquid cuſtoditur Aba. 2. ſuper cuſtodiam meam ſtabo &c. Cuſtodire tamen communiter idem eſt, quod ſeruare. Et eſt cuſtodia moraliter, & ſpiritualiter loquendo, quoddam genus diſcretionis, quo homo tam in ſe, quam in aliis præcauet a nociuis. Accipitur enim cuſtodire pro præſeruare, & defendere, pro iuuare. Cuſtodire n. debet homo aliqua, quæ ſunt interiora, ſuperiora, exteriora. ¶ Cuſtodiamus ergo A B

Interiora, ſ. vires animorum,
Superiora, ſ. leges mandatorum,
Exteriora, ſ. greges ſubditorum.

Cuſtodiamus igitur mentem interiorem Deut. 4. Cuſtodi temetipſum & animam tuam ſollicite Item cuſtodiamus gregem exteriorem, quod pertinet ad prælatos, de quibus dicitur Cant. 3. Inuenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatem. Item cuſtodiamus legem ſuperiorem, ſ. Dei & prælatorum mandata. Eccl. 2. Qui timent Dominum, cuſtodiunt mandata. Cuſtodiamus ergo, chariſſimi, virtutes interiores. Apes n pro cuſtodiendo melle aluearis ſui valde ſunt ſollicitæ, & ideo contra apes falſas, ſ. contra fucos mella ſua rapere, & comedere volentes, acriter reſiſtunt & pugnant ſecundum Plin. Sic vere, chariſſimi mella aluearis noſtri, i. virtutes & gratias cordis noſtri debem⁹ cum omni diligentia cuſtodire, & pro ipſis ſeruandis contra dæmones rebellare. Iuxta illud Prou. 4. Omni cuſtodia ſerua cor tuum, quoniam ab ipſo vita procedit. ſicut n. dicitur Luc. 11. Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia, quæ poſſidet. Multis tamen chariſſimi, accidit ſicut formicis Æthiopiæ, ſicut n. dicit Plinius, in Aethiopia ſunt formicæ potentes & magnæ, quæ aurum in montib. tanta auidate cuſtodiunt, quod ipſum exinde aſportari aliqualiter non permittunt, quando tamen æſtus æſtatis venerit, tunc cauernas terræ ingrediuntur, & ſic veniunt incolæ, qui aurum eis ſubtrahunt & furantur. Sic vere, chariſſimi, multi ſunt, qui aurum & ſpirituales diuitias cuſtodiunt in ſcrinio cordis ſui ipſaſq; à dæmonib. impugnantibus tuentur, & defendunt ſicut viri ſancti & perfecti, qui propter virtutem prudentiæ, formicis merito comparātur, quod figuratur Exod. 16. vbi poſitum eſt manna in vrna aurea, & poſitum eſt in arca, vt cuſtodiatur in reliquas generationes. Veruntamen quando æſtus auaritiæ contra eos feruent, tunc pro certo intrant cauernas bonorum temporalium, per affectionem. Vbi per auaritiam ſe abſcondunt, & ſic bona ſua ſpiritualia eis à dæmonibus ſubtrahuntur, ipſaq; cuſtodire & ſeruare impediuntur. Pſ. Mandata eius non cuſtodierunt. figurati in cuſtodibus poſitis circa ſepulchrum, qui dormientes Dominū perdiderunt, quia vere illi, qui per auaritiam & alia peccata dormiunt, de ſepulchro cordis ſui Deum, & virtutes perdunt. ideo 1. Reg. 26. dicitur. Quare non cuſtodiſti Dominum tuum regē? Non ſic ergo, ſed cuſtodiamus mentē interiorē, vnde dico,

Cuſtodi cor tuum, ut
- Mala caueas,
- Pacem habeas,
- Vitam foueas.

Talis ergo cuſtodia facit mala cauere Prou. 22. Arma, & gladii in via peruerſi cuſtos animæ ſuæ longe recedet ab eo. Item facit pacem tenere Phi. 4. Pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra. Item facit vitam habere Prou. 16. Cuſtos animæ ſuæ ſeruat vitam, & illud prædictum. Omni cuſtodia ſerua cor tuum, quoniam ab ipſo vita procedit. cuſtodiamus ergo mentem interiorem ¶ Secundo debemus cuſtodire legem ſuperiorū, ſ. Dei & prælatorum mandata. Mare n. non tranſit terminos ſibi conſtitutos à Deo, cætera animalia non exeunt circulum à leone circumquaq; confectum; imo quaſi quoddam imperatorium edictum ipſum cuſtodiunt intranſgreſſum. Ad denotandum, quod terminos & circulos, fines & limites mandatorum ſuperiorum noſtrorum debemus cuſtodire, nec ipſa aliqualiter præterire Vnde Ioſuæ 23. Sitis ergo ſolliciti, vt cuſtodiatis cuncta, quæ ſcripta ſunt. & Iob. 23. Viam eius cuſtodiui, & non declinaui ex ea. De cuſtodia autem legis virtutum vel mandatorum vide infra de eodem in fine. Cuſtodi ergo legem ſuperiorum. ¶ Tertio dico, quod debemus cuſtodire gregem exteriorum, quod, ſ. pertinet ad prælatos, qui gregem ſibi commiſſum debet cum diligentia cuſtodire, & contra aduerſa omnia defendere & iuuare: vnde 1. Reg. 17. dicitur, quod Dauid commendauit gregem cuſtodibus. Paſtores enim habent greges cuſtodire, & contra luporum inſultus ſollicite vigilare. In cuius figura dicitur, quod nato Domino paſtores erant in regione vigilantes; & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum. Prælati ſunt cuſtodes, qui pro grege ſubditorum tuen- C D

do vigilare & laborare debent, & contra lupos in erni pugnare, & per prædicationem clamare. Hie. 31. Clamabunt custodes in monte Samariæ. Aduerte tamen, quod quandoque canis pugnat pro osse contra alios canes, & hoc vt ipsum possit solus rodere. Sic vere multi sunt, qui pugnant pro suis subditis, vt ipsos possint non custodire, sed soli deuorare. De talibus ergo custodibus dicitur Naum. 3. Custodes tui quasi locustæ, & paruuli tui, quasi locustæ locustarum, &c. Applica de locustis, id est, de raptoribus, prælatis vel iudicibus & paruulis locustarum id est, de eorum balliuis. Multi etiam sunt similes Catto, quem rusticus posuit in arca, vt custodiret caseum à muribus qui tamen mures & caseum deuorauit, sicut narrat Michol. in li. de omni & nullo, Sic vere, charissimi multi sunt hodie, qui in arca ecclesiæ constituti sunt prælati vt caseum, id est, subditos à muribus, id est, à malis balliuis, tyrannis & vsurariis custodiant, & defendant, ipsi tamen non sic, imo vere & caseum & mures, id est, subditos & balliuos deuorant, & deuastant. Non sic charissimi, sed custodiat prælatus gregem exteriorem. Esaiæ 62 Super muros tuos Hierusalem constituti custodes. In quibus verbis aduerte, quod prælatus debet esse speculator clare prospiciens, super, defensator caute circuiens, quia debet circuire muros, procurator iuste ingrediens, quia debet esse à Deo constitutus. Ista n. ordine literæ retrouerso requiruntur in prælato, s. innocentia in ingrediendo, quia, s. canonice & per Dei vocationem debet ingredi, Constitui inquit, Item diligentia in circumeundo, quia, s. circa muros & circa ambitus religionis semper debet circuire, muros inquit tuos, Item sapientia in prospiciendo, quia, s. ipse debet esse super eminentiam discre-
E tionis & contemplationis. ¶ Dicamus ergo, quod prælatus debet habere iustam & canonicam institutionem, quod ostenditur cum dicitur Deus dixit constitui, quia, s. à Deo originaliter & principaliter, inspiratiue, & vocatiue debet institui, & promoueri Præses n. prouinciæ non solebat institui nisi ordinante duce, custos ciuitatis non instituitur nisi faciente rege. Sic pro certo prælati institui non debent, nec ad Ecclesiæ custodiam admitti nec ad prælationis honorem præferri, nisi inspirante & vocante illo, qui nisi custodierit ciuitatem, frustra vigilat, qui custodit eam. Deus n. in promotione prelati principaliter debet influere, originaliter debet instituere, causatiue debet ordinare. Constitui inquit custodes. Ps. Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius. De Dauid etiam dicitur 2. Reg. 8. quod ipse posuit custodes in Idumæa, & facta est seruiens Dauid. Ista tamen sunt hodie contra multos, qui pro certo non constituuntur à Deo, sed à mundo, non a iustitia, sed a simonia, non a diuina inspiratione, sed a carnali affectatione. De talibus dicit ipse Deus Oseæ 8. Ipsi regnauerunt, sed non ex me principes extiterunt, sed non per spiritum meum. De talibus potest intelligi illud Hie. 4. Ecce auditum est in Hierusalem, custodes venite de terra longinqua. q. d. isti non instituuntur a Deo, qui est causa propinqua, sed a carne, vel a simonia. &c. quæ sunt causæ extraordinariæ & remotæ. Heu Deus, quam male succedit finaliter talibus, qui sic habent malum ingressum, secundum enim Pli. Si Salamandra radicem & pedem arboris infecerit veneno suo, omnes rami & poma ipsius inficiuntur, & venenosa efficiuntur. Sic vere, charissimi, si radix & pes hominis, id est, ingressus eius ad prælationem, vel promotionem veneno diaboli scilicet simonia, vel carnali affectione sit infectus, constat quod totum residuũ arboris vitæ suæ isto veneno penitus maculatur, totus enim status & tota vita talium maculata est, & infecta, & ideo sicut videmus ad oculum, tales, qui male intrant, vt cõiter, non prosperantur, sed sicut maculati & infecti infortuniis continuis agitantur. Sic enim dicit Christus. Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus, eradicabitur. Istæ autem sunt tres quæstiones secundum Aug. quas in iudicio a prælatis Deus requiret scilicet quomodo intrasti. quomodo rexisti, quomodo vixisti. Male enim intrant quidam, vt Absalon & Iason. Absalon enim conspirando, Iason munera dando fuerunt promoti, sicut dicitur 2. Reg. 15. & 2. Machab. 4. Male viuunt quidam, vt Antiochus & Achab, qui fuerunt Reges iniquissimi. Male vero regũt alii, vt Saul & Abimelech, & ideo omnes tales ad miserabilem exitum peruenerunt, quia malum ingressum, malam vitam, & malum regimen habuerunt. Non sic (charissimi) sed habeamus iustitiam & innocentiam in ingressu. Constitui, vt sic dicat Christus Esa. 49. Ecce constitui te super gentes & regna. &c. Vnde Cant. 8. loquitur ecclesia. Vinea fuit pacifico in ea, quæ
F habet populos tradidit eam custodibus. ¶ Secundo dico, quod prælatus debet habere peritiã & diligentiam in progressu, super muros n debet esse, i. super particularibus officiis & beneficiis Ecclesiæ sibi commissæ, superq; personis & statibus eorundem, vel super muros, i. super statutis regularibus & clausuris, vt diligenter circumeãt, & videãt, ne nociuũ aliquid subintret. Custodes n. ciuitatũ muros diligenter circumeunt, vt ciuitatẽ defendant ab insidiis hostiũ, muros inquit tuos. Vnde Nee. 4. Posuimus custodes sup murũ, Canis n. qui custodit gregẽ, custos, qui custodit vineam, valde debet esse diligens circumiens & discurrens, si n. in vno loco staret, nunquã bene gregẽ vel vineã custodiret. Sic vere prælati, qui in vinea Domini Sabaoth i. in Ecclesia subditorũ gregẽ habent defendere & discurrere, & tam gregẽ, quã vineã visitare, quia alias si tardus & negligẽs esset, nunquã bene Dei Ecclesiã custodiret. Et ideo multi sunt hodie istis formidinib. i. istis figuris & imaginib. similes, q quasi custodes ad terrendum aues in hortis & vineis collocantur, quando n. datur eis arcus vel baculus in manu, auiculæ tunc terrentur, & ab horti deuastatione arcentur, sed quia ista formido de loco suo nõ se mouet, nec aliquando de arcu suo percutit, ideo auib. timor eius subtrahitur, & paulatim deuastandi hortũ audacia ministratur, & tandẽ fit, quod istas imagines inquinant, & super caput ipsarum volitant, atq; saltant Sic vere, charissimi, est de multis prælatis in horto, & vinea summi regis, quia vere multi sunt ibi formido, s. homines negligentes & imbecilles, qui nec se mouent per diligentiã, nec arcu iustitiæ feriunt per correctionem, nec hortũ Ecclesiæ custodiunt per iustitiã & protectionem. Cant. 1 Posuerunt me custodem in vineis, vineã meam nõ custodiui. Quando n isti in principio veniunt, aues, i. malefactores aliquantulũ terrentur sed tandẽ cognita tepiditate & impotentia eorum, ab ipsis amplius non timentur, sed ab ipsis auib. i. à peruersis hominib. contemnuntur, & iniuriis & infamiis, maculantur. Isti n propter defectũ diligentiæ non custodiunt Ecclesiã, sed etiam à tyrãnis & dæmonib. deuastari permittunt. Vnde isti videntur similes idolis & statuis, de quib. Bar. 6. Sicut formido in cucumerario, quæ nihil cudostit. Tales figurãtur in statua Nabuchodonosor, Dan 3. figurantur in imaginibus Alexandri, quas posuit in montibus vbi sunt portæ ferreæ, quæ erant statuæ æreæ, quæ semper tubicinabant, ad quas dum venisset quidam exercitus Tartarorum, qui à quodam rege à planicie fugabatur, videns & audiens tubas & imagines, credidit esse alium exercitium, qui ei obuiam adueniret sed tandem videntes, quod iste imagines non se mouerunt, sed bubones super capita eorum insederunt, cognouerunt esse non homines, sed statuas, & eas penitus confregerunt, & portas ferreas, quas dictæ statuæ custodire videbantur, aperuerunt, & transierunt, & ex tunc bubones pro eo quod naturam statuarum ostendebant, pro diis adorauerunt, & ex tunc pennam bubonis in suis pileis portauerunt, qui etiam mos inoleuit hodie apud nostros, qui in suis pileis auium pennas ponunt Sic vere, charissimi, quandoq; Alexander i. Papa Rex totius mundi, vel quicunq; superior prælatus in montibus dignitatum super portis & muris ecclesiarum & collegiorum statuas æreas, id est, prælatos negligentes ordinat, & immittit, qui quamuis pro custodia politi videantur, ipsi tamen nihil custodiunt, quia, s. nihil habent de spiritu vel de vita, i. de audacia vel vigore, non n. per diligentiam mouentur, nec per bona opera excitantur, quamuis tubis altæ locutionis, comminationis, vel etiã prædicationis vociferent, & loquantur, propter quod quandoq; veri non ficti custodes creduntur, ita quod ab eis homines exterrẽtur. Hier. 31. clamabunt custodes in mõte Ephraim: veruntamẽ quãdo pcipiũtur esse statuæ non homines, i. bestiales non sapientes, tunc proculdubio contẽnuntur, & ab aduersariis cõfringuntur, & murus, quẽ custodiebant, i. regularis obseruantia, cui præerant pertransitur, & portæ ẽt sibi cõmissæ ecclesiæ destruuntur. De istis ergo custodib. dicitur Eccl. 12. Commouebũtur custodes domus, & mutabunt viri fortissimi. Non sic charissimi, sed habeant prælati peritiã & diligentiam in progressu. ¶ Ter- G
tio dico, quod ipsi debent habere prudentiam & sapientiam in ingressu, quod ostenditur cũ dicitur Super. Custos n. castri vel vineæ sursum in aliquo claro & alto loco solet sæpissime ascendere ad insidias hostium præuidendas, & speculandas, & præcauendas. Sic vere prælatus semper debet in loco claro per discretionem, & in loco alto per contemplationem ascendere, vt discrete circumspiciat, & videat quid in domo sua agitur vitii vel virtutis. [Super inquit] vnde Abacuc. 2. Super custodiam meam stabo, & figam gradum meum super munitionem & contemplabor quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me. Esa. 21. Ego sum stans iugiter per diem, & super custodiam meam ego sum stans noctibus totis Vbi aduerte, quod prælatus debet habere pœnitentiæ fortitudinẽ, Ego sum stans: permanentiæ longitudinem, Iugiter per diem, & noctibus totis: diligentiæ certitudinẽ, Super custodiam meam inquit. Patet ergo, quod prælatus debet habere, vt dictum est, sapientiam speculatiuam, diligentiam executiuam, innocentiam introductiuam. Et sic ergo bene dicitur, Super muros tuos constitui custodes. Et hoc de Custodia prælatorum sufficit.
¶ Nota ergo adhuc, quod sicut videmus, quod naturaliter omnia se H
custodi-

custodiunt a naturalibus nocumentis: sic spiritualiter omnes debemus præcauere spiritualia nocumenta, & nos ab eis custodire. Vnde nota, quod

Homo debet se custodire à
- Viro detractionis,
- Laqueo deceptionis,
- Mendacio locutionis,
- Nequitia arreptionis,
- Immunditia dilectionis.

¶ De primo dicitur Sap. 1. Custodite vos a murmuratione, quæ nihil prodest. De secundo dicitur Hier. 9. Vnusquisq; a proximo suo se custodiat. De tertio dicitur Prou. 21. Qui custodit os suum & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam. De quarto Esa 33. Beatus, qui custodit, id est, abstrahit manus suas ab omni munere. De quinto. 1. Tim. 5. Te ipsum castum custodi. ¶ Item si vis, nota, quod Deus custodit tria genera personarum, scilicet,

I

- Charitate feruentes,
- Paupertati seruientes,
- Sanctitate pollentes.

De primo dicitur in Ps. Custodit Dominus omnes diligentes se. De secundo in Ps. Dominus custodit adue. pupil. & vid. De tertio in Ps. Custodit Dominus omnia ossa eorum, scilicet, sanctorum. &c. Patet ergo de custodia temporali & spirituali. &c.

K ¶ Item si vis adhuc nota, quod nos debemus custodire.

- Cor, ne male meditetur,
- Manum, ne male operetur,
- Oculum, ne vana contempletur,
- Pedem, ne stulte gradiatur,
- Linguam ne falsa proloquatur,
- Corpus, ne culpis maculetur,
- Animam, ne pœnis iaculetur.

¶ Item custodire debemus

- Festa, vt Deo pareamus,
- Iustitiam, vt recta teneamus,
- Legem, vt bona compleamus,
- Scientiam, vt vera cognoscamus,
- Prudentiam, vt digna faciamus,
- Innocentiam, vt nunquam delinquamus,
- Veritatem, vt falsa negligamus,
- Pœnitentiam, vt mala corrigamus,
- Misericordiam, vt fessos erigamus.

De custodia cordis dicitur 1. Paral. 29. Custodi in æternum voluntatem cordis. Et Prou. 3. præcepta mea cor tuum custodiat. & illud prædictum Prou. 4. Omni custodia serua cor tuum. de custodia manus dicitur Esa. 56. Beatus vir, qui faciet hæc: sequitur: Custodiens manum suam ne faciat malum. De custodia oculi dicitur Prou. 23. Oculi tui vias meas custodiant. & Abac. 2. Super custodiam meam stabo, & contemplabor, vt videam. De custodia pedis dicitur Eccl. 4. Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei. De custodia linguæ dicitur in Ps 38. Dixi custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. & iterum Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator aduersum me. De custodia corporis seu carnis dicebat beata Agnes. Angelum Domini habeo custodem corporis mei. Vnde illud prædictum Timoth. 5. Te ipsum castum custodi. De custodia animæ dicitur Deut. 4. Custodite sollicite animas vestras. Item de custodia festorum dicitur Leuit. 26. Custodite sabbatha mea. De custodia iustitiæ dicitur Eccl. 21. Qui custodit iustitiam continebit sensum eius. De custodia legis seu mandatorum dicitur in Ps. 60. Da mihi intellectum, vt custodiã mandata tua. & Prou. 29. Qui custodit legem, beatus est. & 1. Paral. 22. Det tibi Dominus custodire legem Domini Dei. De custodia scientiæ dicitur, Mala. 2. Labia sacerdotis custodiunt scientiam. De custodia prudẽtiæ dicitur Prou. 19. Custos prudentiæ inueniet bona. De custodia innocentiæ dicitur in Ps. Custodi innocentiam, & vide æquitatem. De custodia pœnitentiæ dicitur in Ps. Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras. De custodia vero veritatis & eloquentiæ dicitur Esa. 26. Aperite portas ingrediatur gens iusta, custodiens veritatem. exemplo ipsius Dei, de quo dicitur in Ps. quod ipse custodit veritatem, facit iudicium iniuriam patientibus, dat escam esurientibus. De custodia autem clementiæ seu misericordiæ dicitur Oseæ 12. Misericordiam & iudicium custodi. Sufficit Vide infra de seruare. &c.

A Cui.

Cum Cui sit pronomen datiui casus, significans acquisitionem, dico quod

Cui referri potest ad
- Deum,
- Iustum,
- Impium.

¶ Primo dico quod referri potest ad Deũ. Deus n. acquisitiuus est & datiuus. Acquirit n. & appropriat sibi animas pœnitentiũ & iustorum. Dat vero suis fidelibus munera meritorum & præmiorum & etiam peccatoribus munera terrenorum bonorum. Sicut enim dicitur Iacob. 1. ipse est qui dat omnibus affluenter, & non improperat. Breuiter ergo notabo de isto Cui quod ipse est

Cui
- Nullus potest familiari,
- Omnis debet famulari,
- Iusti quærunt adaptari,
- Impii nolunt conformari,
- Debent laudes cumulari,
- Cura rerum solet dari.

Dico ergo quod iste est cui nullus digne comparatur. Vnde Esai. 40. Cui ergo similem fecistis Deum? Et 46. Cui assimilastis me & adæquastis? q. d. Impossibile est inuenire mihi similem. Ezec. 31. Cui assimulatus es o inclyte? Item iste est cui omnis debet famulari. Vnde Gen. 47. dicitur quod dominus vocauit Iacob. Cui Iacob respondit. Adsum. Vnde beata Agnes dicebat: Illi sum desponsata, cui Angeli seruiunt cuius pulchritudinem sol & luna mirantur, cui, scilicet, parata sum in omnibus obedire. Item iste est cui iustus quærit adaptari. Et sic dicit Apostolus, 2. ad Tim. 1. Scio cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum seruare. Item iste est cui malus non vult conformari. Vnde ad Heb. 2. dicitur de rebellibus. Cui noluerunt obedire patres vestri. Item iste est cui laudes debent cumulari. Vnde Iudith. 13. Deus Israel cui testimonium dedisti, ipse caput omnium incredulorum incidit in manu mea. Item iste est cui cura rerũ solet dari i. attribui & ascribi. Vnde Sap. 12. dicitur q̃ ille est cui cura est de omnib. Dico ergo q̃ cui, quandoq; refertur ad Deũ. ¶ Secundo vero dico quod quandoque Cui refertur ad iustum. Et sic dico quod iustus est ille qui est acquisitiuus, virtutes augendo, & datiuus, sua tribuendo. Et sic dico quod est cui à Deo datur & conceditur B

- Diuina benedictio seu gratia,
- Interna consolatio vel lætitia,
- Virtutis roboratio vel constantia,
- Timoris conturbatio & mœstitia,
- Honoris exhibitio & reuerentia,
- Peccati abolitio & pœnitentia,
- Benigna miseratio seu clementia,
- Corporis maceratio & abstinentia,
- Cœlestis retributio & refulgentia.

Dico ergo quod isti cui conceditur cœlestis benedictio: & sic dicitur Gen. 27. Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit dominus. & Ios. 15. Cui (s. Axæ) dixit (s. caleph) Quid habes? Sequitur. Da mihi benedictionem. Cui enim vult miseretur Deus, quem vult indurat. Ro. 9. Item sibi datur à Deo interna consolatio. Vnde de Tobia cœco dicitur Tob 5. Cui dixit iuuenis, id est, Angelus. Forti animo esto, in proximo est vt à Deo cureris. & Tob. 10. Cui dicebat Tobi. Tace, & noli turbari. Item sibi datur virtutis roboratio. Vnde 3. Reg. 1. Cui dixit Adonias Ingredere, quia vir fortis es, & bona nuncians. Item sibi datur timoris conturbatio, scilicet, timor Dei, vnde Eccles. 25. Beatus cui donatum est habere timorem Dei. & ad Ro. 13. Cui timorem, timorem. Item sibi conceditur & datur honoris exaltatio. Ro. 13. Cui honorem, honorem. Item sibi conceditur peccati abolitio. Psalm. Beatus vir cui non imputauit dominus peccatum. Cui vult enim miseretur deus. Rom 9. Item sibi conceditur interna miseratio Vnde canitur in oratione. Cui est proprium misereri semper & parcere Item sibi a Deo datur corporis maceratio Iob. 39. Cui dedi in solitudine domum. Solitudo enim carnis macerationem signat. Item sibi finaliter datur splendoris retributio, scilicet, gloria Paradisi vnde Iudit 10. Cui dominus contulit splendorem &c. Cui ergo refertur ad iustum. ¶ Tertio vero dico quod cui quandoq; refertur ad impium & iniustum. Et sic certe dico quod iste est, scilicet, C

Cui
- Inest detractio mordax,
- Adest deceptio fallax,
- Deest cognitio verax,
- Subest damnatio vorax.

Igitur dico quod peccator est ille cui inest mordax detractio. Ideo 1. Pet. 5. dicitur quod aduersarius circuit quærens quem deuoret, cui resistite. Item adest fallax deceptio 3. Reg. 22. Ego decipiam Achab. Cui dixit dominus, In quo? Sequitur Decipies & præualebis. Item deest verax cognitio Prou. 23. Cui suffossio oculorum. Item isti cui finaliter suberit vorax & æterna damnatio seu maledictio. Prou. 23 Cui væ, cuius patri væ, cui sine causa vulnera, nisi his qui commorantur in vino, & qui vacant calicibus epotandis. Sufficit de Cui.

Cuius.

A Nota quod Cuius qui est genitiuus de quis, quæ, quid, qui, quandoq; positiue sumitur, & quandoq; interrogatiue. Sicut ergo dictum est de cui, sic dici potest de cuius, scilicet, quod

Cuius referri poteſt ad
- Deum,
- Iuſtum,
- Impium.

Et primo ad Deum, & ſic dico quod iſte eſt

Cuius
- Subſtantia pro nobis funditur,
- Potentia ſæculum regitur,
- Clementia fideli parcitur,
- Iuſtitia impius plectitur.

Iſte eſt igitur cuius ſubſtantia, ſc. ſanguis pro nobis funditur. Vnde de ipſo poteſt intelligi illud Leu. 9. Aarō, i. genus humanū immolauit vitulum pro peccato ſuo cuius ſanguinē obtulerūt filii ſui. Item iſte eſt cuius potentia ſæculum regitur. vnde Iob. 12. dicitur ſic. In cuius manu eſt anima omnis viuētis. Vnde nos dicimus in collecta. Deus cuius eſt totū ꝙ eſt optimū. Item iſte eſt cuius clementia fideli parcitur. vnde Rom. 9. Cuius vult miſeretur Deus. Itē iſte eſt cuius iuſtitia impius plectitur. Vnde Iob. 9. Deus cuius iræ reſiſtere nemo poteſt, ſub quo curuātur qui por
B tant orbē, ¶De iuſto vero dic ꝙ iſte dicitur cuius pronomē, ſ. genitiui caſus, quandoq; poſitiuū, quandoq; interrogatiuū, ꝙ, ſ. ſemper poſſeſſionem deſignat, & hoc actiue vel paſſiue, hoc eſt dictū, vel quia poſſidet q̃a poſſidetur. Ad denotādū ꝙ iuſtus eſt,

Pronomen, quia pro nomine, i. pro proximo ſe ponit & exponit, quod facit charitas,

Genitiuus eſt, quia bona opera generat & producit, quod facit bonitas.

Poſitiuus eſt quia immobiliter manet & reſidet, quod facit firmitas.

Interrogatiuus eſt quia malos interrogat, & arguit, quod facit veritas,

Poſſeſſiuus etiam eſt, quia Deus ipſum poſſidet, quod facit diuinæ gratiæ benignitas. Aut etiam quia ipſe poſſidet Deum, & virtutes habet, quod facit ſanctitas.

Et ideo breuiter dico quod iſte cuius figuratur in illo candelabro luminis de quo dicitur Exo. 37. De cuius vecte inquit calami, ſcyphi, ſphærulæ & lilia] procedebant. Calami enim cum quibus ſcribitur, ſignificant eloquentiam. Scyphi cum quibus bibitur, ſignant ſapientiam. Sphærulæ quæ ſunt circuli volubiles, & ſignant obedientiam & diligentiam. Lilia vero cādida ſignant caſtitatē & munditiam. Et ideo breuiter notabo de iuſto quod ipſe eſt cuius

Altitudo ſcandit ſuperius, Pulchritudo fulget exterius,
Mœſtitudo plangit interius, Certitudo ſuperat vlterius,
Sanctitudo durat poſterius.

Dico ergo quod eſt cuius ſuperius ſurgit altitudo, ſ. per contēplationem. Vnde Dan. 4. Arborem vidiſti ſublimem, cuius altitudo pertingit vſque ad cœlum. Item iſte eſt cuius exterius fulget pulchritudo, ſ. per honeſtatē. Vnde de Helia dicitur 4. Reg. 1. Cuius figuræ & habitus eſt vir qui occurrit vobis? Qui dixerunt. Vir piloſus, & Zona pellicea accinctus renibus. Et ait. Helias Theſbytes eſt. Vnde de imagine ſuæ exterioris conuerſationis dicitur Mat. 22. Cuius eſt imago & ſuperſcriptio? dicunt ei. Cæſaris. Item iſte eſt cuius interius plangit mœſtitudo, ſ. p pœnitentiæ lamenta. Vnde de Hier. mortem Ioſiæ regis Iudæ plāgente dicitur 2. Par. 35. Cui omnes cantores vſq; in præſentem diem lamentationes replicant. Item iſte eſt cuius vberius ſuperat certitudo, quia, ſ. iuſtus certiſſime ſperat in domino. Vnde in Pſ. Beatus vir cuius eſt dominus ſpes eius: & alibi. Beata gēs cuius Deus Iacob adiutor eius. Et alibi. Beata gens cuius eſt dominus Deus eius &c. Item iſte eſt cuius poſterius viget ſanctitudo, ſ. per longinquam redolentiam bonæ famæ. Vnde Eccl. 45. Dilectus Deo & hominibus Moyſes, cuius memoria in benedicti-
C one eſt, ſimilē illū fecit in gloria ſanctorum &c. Et hæc de iuſto ſufficiant. ¶ De impio vero quod dici poſſit cuius, potes notare quod iſte eſt, ſ. cuius

Conuerſatio inficitur, Euagatio arguitur,
Gubernatio contemnitur, Exaltatio deprimitur,
Condemnatio promittitur.

Igitur dico quod eſt cuius eſt infecta conuerſatio. Et ſic dicitur Leu. 13. quod vir ſiue mulier in cuius capite vel barba lepra apparuerit, videbit eum ſacerdos. ſequitur. Vir ſiue mulier de cuius capite capilli fluunt, caluus & immundus eſt. Barba n. & capilli conuerſationem exteriorem ſignificant, vbi, ſc. ſi fluxus inconſtantiæ & lepræ fœtentis luxuriæ apparet, immūda merito iudicatur. Item iſte eſt cuius eſt ſuſpecta euagatio. Et ſic dicitur illi inuento in agro 1. Reg. 30. Cuius es tu, & vnde, & quo pergis? qui ait. Puer Aegyptius ego ſum. Item iſte eſt cuius eſt corrupta gubernatio. & ſic dicitur Eccl. 10. Væ terræ cuius rex puer eſt, & cuius principes mane comedunt. Item iſte eſt cuius eſt deſtructa exaltatio, ſeu etiam temporalis cumulatio. Vnde Lu. 12. Stulte, hac nocte repetant animam tuam à te, quæ autem paraſti, cuius erunt. Item iſte eſt cuius eſt inſtructa condemnatio, ſ. caſus mortis æternæ. Vnde Lu 14. Cuius veſtrum aſinus aut bos in puteum cadet? Puteum dico infernalem &c. Sufficit,

D.

DAgon. Nota, quod Dagon fuit Idolum Philiſtinorum, quod ab ipſis loco Dei colebatur, de quo legitur 1. Reg. 5. & 6. ꝙ quia iuxta arcam teſtamenti in eadem æqualitate fuit erectum & ſitum, legitur, quod in mane inuentum eſt ad terram proſtratum, & depoſitū, quod quia ab incolis iterato fuit repoſitum, in alio mane inuentum eſt truncatum manus, & caput, & iterum ad terrā deiectum. Interpretatur autem Dagon piſcis mœroris, piſcis triſtitię, piſcis iniquus, vel piſcis inutilis. Igitur dicam, quod talis Dagon ſignificare poteſt hypocritam, qui proprie dicitur idolum & non res, quia, ſ. magis habet de apparentia quam de eſſentia. Chryſo. O hypocrita, aut appare quod es, aut eſto quod appares. Iſte igitur proprie nominatur, indigne ſublimatur, aſpere caſtigatur: proprie (dico) nominatur, quia dicitur Dagon, quia reuera iſte poteſt dici piſcis propter mollitiem, & propter flexuoſam malitiam, & dicitur piſcis mœroris & triſtitiæ, propter fictam præſentiam & mœſtitiam. Iuxta illud 1. Reg. 5. Dagon pronus iacebat in terra, dicitur tamen piſcis iniquus, propter malam vitam, & nequitiam, & finaliter inuenitur piſcis inutilis propter vtilitatem & inertiam. Vnde de vtilitate ſua dicitur 1. Reg. 5. Dagon ſolus truncus remanſit. Item indigne ſublimatur. quia reuera fit, ꝙ hypocritæ propter ſuam fictam vitam eliguntur, & iuxta arcam fœderis, id eſt, iuxta Chriſtum in ſublimi ſtatu eccleſiaſtico aliquoties exaltantur. Iudicum 16. Obtulerunt hoſtias pacificas Dagon Deo ſuo. Sed reuera dico, quod exinde finaliter aſpere prægrauantur, quia, ſ. tales æternaliter, & etiam temporaliter, quandoq; vtiliter cadunt, quod caput, i. animam, manus etiam, id eſt, corpus, vel ficta ſua opera amittūt, vnde de Ionatha dicitur 1. Machab. 11. quod templum Dagon ſuccendit igni. Vel ſi vis dic, quod Dagon eſt diabolus, q̃ à malis colitur, mœrori dabitur, iniq; machinatur, inutiliter operatur, ſurſum fuit erectus, & finaliter deiectus. ſufficit de Dagon. A

Damaſcus. Nota, quod Damaſcus eſt ciuitas & caput Syriæ conſtructa quondam tempore Abra- A
hæ, vbi ſemper fuit populus Dei populo contrarius & rebellis, & eius ſucceſſibus inuidioſus & nocens, qui poteſt proprie ſignificare mundum & ciuitatem ſeu congeriem iniquorum. & hoc

Propter
- Nomen ſignificatiuum,
- Opus inficiatiuum,
- Finem exterminatiuum.

Propter nomen dico, quo nominatur, quia dicitur Damaſcus, qui interpretatur ſanguinem bibens, ſanguinem propinans, ſanguinis potus, ſanguinis oſculum. Hic enim nominatur quadruplex ſanguis quo mundus vtitur in hac vita, & iſte eſt carnalis ſanguis delectationis, de quo Geneſis 9. Carnem cum ſanguine non comedetis. Sanguis rapinæ, & excoriationis. Hierem. 2. In alis tuis inuentus eſt ſanguis pauperum & innocentium. Sanguis crudelitatis & occiſionis. Eſa. 1. Manus enim eorum ſanguine plenæ ſunt, Sanguis corporalis conſanguinitatis, & carnalis affectionis, ſeu cognationis, qui, ſcilicet, apud iniquos per luxuriam maculatur Oſeæ 4. Sanguis ſanguinem tetigit. Et tunc ſanguis ſanguinem tetigit, vbi, & per quem, & à quo mali hodie promouentur iuxta illud Matt. 16. Caro & ſanguis non reuelauit tibi. Damaſcus ergo, id eſt, mundus ſeu mundanorum cœtus, quadruplici ſanguine eſt repletus, quia, ſcilicet, ſanguinem carnalis voluptatis potat, ſanguinem crudelitatis propinat, ſanguinem rapinæ habet pro poculo, ſanguinē carnalis affectionis habet pro oſculo. Et iſta ſunt quatuor ſcelera Damaſci. de quibus dicitur Amos 1. Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non conuertam eum: eo, quod triturauerit in plauſtris ferreis Galaad. Et mittā ignem in domū Azahel, & deuorabit domum Benadab, & conteram vectem Damaſci. Triturare enim plauſtris ferreis, ſignat ſanguinē crudelitatis, & eum, qui ferro vtitur. Galaad aceruus teſtimonii, ſignat ſanguinem rapacitatis, qui coaceruans alienum, ſuæ nequitiæ teſtis efficitur Ignis in domo Azahel, qui interpretatur fortitudo Dei, ſignat ſanguinem carnalitatis, quo præcipue Azahel, i. populus eccleſiaſtic⁹ inficitur. Benadab filius votiuus, ſignat ſanguinem carnalis amoris & charitatis, quæ erga vicinos, fratres, filios & nepotulos à maioribus exhibetur. Per iſta ergo quatuor ſcelera Damaſci, id eſt, mundi, vectes eius id eſt, ipſius fortitudo conteritur, & contra eum Dominus indignatur. Eſa. 8. Auferetur fortitudo Damaſci. Damaſcus igitur ſignat mundum propter nomen, quo nominatur. ¶ Secun- B
do ſignat mundum propter opus, quod operatur, Damaſcus enim ciuitas dicitur operum iniquorū operatrix. in iſto n. Damaſco, id eſt, in mundo inuenitur deficere charitatis modulus,

quem

quem inuidia tollit; firmitatis angulus, quem luxuria mollit; pietatis riuulus, quem ſæuitia pellit; veritatis oculus, quem malitia fallit. De carentia charitatis dicitur Eſa. 17. Damaſcus definet eſſe ciuitas. Ciuitas, id eſt, ciuiũ vnitas ſignat charitatẽ. De carentia conſtantiæ ſeu firmitatis dicitur illud prædictum Eſa. 8. Auferetur fortitudo Damaſci. & illud prædictum Amos 1. Conteram vectem Damaſci. De carentia pietatis, & abundantia rapinæ, & iniquitatis dicitur Hierem. 49. Succendam ignem in muro Damaſci. Ignem dico rapinæ, iracundiæ, & inuidiæ. De carentia vero veritatis ſatis poteſt congrue allegari illud Act. 9. vbi dicitur quod cum Paulus iret Damaſcum contra diſcipulos Domini, excœcatus eſt. Igitur Damaſcus mundũ ſignat propter opus, quod operatur, ſeu propter bonum, quo
C vacuatur. ¶ Tertio dico, quod iſte ſignat mundum propter finem, quo terminatur, finis enim mundi & mundanorum peccatorum terribilis erit, & miſerabilis in æternum. Vnde Zach. 9. Onus verbi domini in terra Adrach & Damaſci requiei eius, ſequitur in eodem cap. Ecce Dominus percutiet in mari forti-
D tudinem eius, & hæc igni deuorabitur ¶ Sed ſi vis, dic in bono ſignificato, quod Damaſcus eſt Eccleſia, vbi ſanguis Chriſti eſt oſculum, poculum, propinatio, & potatio. Et ſic nota, quod eccleſia eſt Damaſcus, quia, ſcilicet, Damaſcus eſt locus, quem hoſtis ambiens vſurpauit, quem Heliſæus veniens viſitauit, quem Helias fugiens habitauit, quo Paulus gradiens prædicauit, quem Soldanus ſæuiens occupauit. Sic dico, quod dudum Eccleſia fuit per hoſtes, ſcilicet, dæmones deuaſtata 4. Reg. 16 Aſcendit rex Aſſyriorum in Damaſcum, & vaſtauit eam. Item fuit per Chriſtum dominum viſitata 4. Reg. 8. Venit Heliſæus in Damaſcum. Item fuit à ſanctis patribus inhabitata. vnde Heliæ, qui figurabat patres ſanctos, dictum eſt 4. Reg. 19. Vade reuertere in Damaſcum per deſertum. &c. Iterum autem pro magna parte eſt à malis hominibus occupata. vnde de Holoferne & eius exercitu dicitur Iudi. 2. quod ipſe deſcendit in campos Damaſci, & ſuccendit omnia ſata, &c. ſufficit.

A **Damnare.** Condemnare. Cõdemnatus. Notabo, quod condemnatio & damnatio ſumitur pluribꝰ modis, quia, ſcilicet, eſt damnatio iuſtitiæ, nequitiæ, ſtultitiæ, ſæuitiæ. Prima fit in foro iudiciali, ſecunda fit in mundo materiali, tertia fit in exitiali animo, quarta autem fit in iudicio generali, atque finali. Eſt igitur quædam damnatio quam faciunt iuſte præſidentes, & iſta eſt illa, qua boni iudices damnant & condemnant, & ad pœnam & ad punitionem obligant, & adiudicant delinquentes, de qua dicitur Deut. 25. Quem iuſtum perſpexerint, illius iuſtitiæ palmam dabunt, quem impium, condemnabunt. de iſta etiã dicitur Act. 25. Non eſt conſuetudo Romana hominem damnare priuſquam is, qui accuſatur, præ-
B ſentes habeat accuſatores ¶ Item dico, quod eſt quædam damnatio, quã tolerant rerum indigentes, ſeu etiam viri innocentes, vel etiam quam faciunt male iudicantes, qui, ſcilicet, ad extorquendum pecunias condemnant contra iuſtitiam innocẽtes, non attendẽtes illud Prou. 17 Qui iuſtificat impium, & qui condemnat iuſtum, vterq; abominabilis eſt apud Deum, & in Pſ. 93. dicitur: Captabunt animam iuſti, & ſanguinem innocentem condemnabunt, & iſti ſunt deteriores leonibus qui ſ. miſerabilibus perſonis dicũtur parcere, quia, ſ. proniores ſunt ad condẽnandum quam ad abſoluẽdum, contra exemplũ Chriſti, qui deprehenſam in adulterio damnare noluit, ſed abſoluit Ioan. 8. Nemo te condemnauit mulier? nec ego te condemna-
C bo. ¶ Item dico, quod eſt condemnatio, quam faciunt bonis detrahentes, ſtulti enim & deriſores, & etiam detractores, omnia opera aliena in ſua exterminatione, & ſua verbali detractione vituperant, atque damnant, & ſolos ſe reputant & facta ſua, damnatis aliis ſe ſolum laudant, contra quos Iob. 24. Quomodo tu illum, qui iuſtus eſt condemnas? Rom. 1. In quo enim iudicas alterum, teipſum condemnas. ideo talibus dicitur Luc. 6.
D nolite condemnare, & non condemnabimini. ¶ Item eſt condemnatio, quam ſuſtinent mali delinquentes, & iſta eſt damnatio æterna, qua, ſcilicet, per ſententiã vltimi iudicii impii iudicabuntur & damnabuntur ad pœnam æternam, quod timens Iob dicebat Iob. 10. Loquar in amaritudine animæ meæ dicam Deo, noli me condemnare. Damnatio enim mundi, & damnatio iudicii vel inferni, contrariæ ſunt opinionis, & conditionis, quia, ſcilicet. mundus damnat, & grauat innocentes, noxios liberans, infernus vero non grauat innocentes, obnoxios damnans. Videtur ergo mundus, & mundanorum iudicum cõditio eſſe ſimilis fonti, qui dicitur eſſe in Britãnia Redonium, prope villam, qui dicitur Falgeria Radulphi. Suſpectus enim de crimine, ad ſubeundum fontis probam ſi voluerit condemnatur, proiectus ergo in fontem ſi ſit culpabilis, à fonte reiicietur, & aquam ſubintrare, neſcio qua virtute, vetatur, ſi vero innocens fuerit, in aquam ſubmergitur, & niſi iuuetur per homines, enecatur. Sic vere dico, quod curia mundanorum malos & ſuſpectos liberat, innocentes vero ad pœnam & ſubmergium recipit & condemnat. Exemplum habemus in Chriſto innocente, & Barraba nocente, quia Chriſtus innocens fuit ad ſupplicium condemnatus, Barrabas vero homicida à ſupplicio eſt abiectus, & per iniquos homines abſolutus, ſicut dicitur Mar. 15. Omnes condemnauerunt Chriſtum reum eſſe mortis. vnde illud prædictum Prouer. 17. Qui iuſtificat impiũ. &c Sed reuera iudicium, & infernus vbi eſt curia & iuſtitia, non mundi, ſed Dei Contrarium faciunt, ſimiles cuidam fonti Sardiniæ, vbi ſuſpecti de furto, ſi ſunt culpabiles, condemnati ad probam fontis, cœci ſtatim, ſi ſe aqua illa lauerint, efficiuntur, ſi vero innocentes fuerint non læduntur. Sic dico, quod ſententia diuina & condemnatio innocentes non lædit, culpabiles vero nocentes, & impios apprehendit. iuxta illud. Qui crediderit, ſaluus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur.
¶ Et ſi vis potes notare, quod damnationem æternam incur- E
runt multa genera peccatorum, videlicet ſuperbiæ inflati tumore, fallaciæ velati decore, proteruiæ durati rigore, luxuriæ fœdati fœtore, ſuperbi damnantur, quia ſe omnibus volunt præferre, falſi ſeu hypocritæ damnantur, quia ſe optimos volunt oſtendere, proterui damnantur, quia Deo ſemper quæruntur reſiſtere, luxurioſi damnantur, quia ſe & alios ſolent inficere. De ſuperbis poteſt intelligi illud Luc. 20. vbi dicitur, quod illi, qui volunt ambulare in ſcholis, & amant ſalutationes in foro, primas cathedras in Synagogis, & primos diſcubitus in conuiuiis, accipiunt damnationem maiorem. De falſis vero & fictis hypocritis dicitur Iob. 15. Condemnabit te os tuum, & non ego. Iſti enim iuxta dictum apoſtoli ad Rom. 2. In quo iudicant alios, ſeipſos condemnant, quia, ſcilicet, iſti dum contra malos prædicãt, damnationem propriam ſcribũt, iudicantur, atque dictant. De proteruis poteſt dici illud Ro. 13. Qui ordinationi Dei reſiſtunt, ſibi ipſis damnationem acquirunt. De luxurioſis autem dicitur Apoc. 17. Veni, oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ, &c. Vide infra de iudicare, de pœna, punire, & ſimilibus, &c. De condemnatione autem comparatiua, quæ fit, quando quis eſt ita iuſtus, quod reſpectu eius vita aliorum damnatur, dicitur Sap. 4. Condemnat iuſtus mortuus, viuos impios. De condemnatione etiam approbationis, qua iuſti in iudicio damnationem malorum approbatur, dicitur Luc. 11. quod regina Auſtri ſurget in iudicio aduerſus generationem iſtam, & condemnabit eam, &c. ſufficit.

Damnum. Vide vbicunque ponitur nocumentum & detrimentum, & ſimilia.

Dan. Nota, quod Dan eſt nomen hominis, & etiam eſt no- A
men terræ Dan n. fuit frater Iacob de ancilla illa, quæ dicta fuit Balam, ſicut patet Gen. 30. à quo, ſ. & tribus Dan, & terra Dan, denominati ſunt. Interpretatur autem Dan cauſa vel iudicium, & poteſt ſignificare in bono & in malo, quia in bono ſignat bonos cauſidicos & iudices, qui, ſcilicet, cauſas, & iudicia bene tractant, qui, ſcilicet, Iacob, id eſt, noſtri pugilis & luctatoris Chriſti ſunt filii ſpeciales. Gen 49. Dan iudicabit populum ſuum ſicut & alia tribus Iſrael. ſequitur. Salutare tuum exſpectabo domine. Dic quid volueris de iudice, iudicio, cauſa, cauſidico, vel aduocato. Et potes dicere, quod ſicut Dan inter filios Iacob fuit ignobilis, quia filius ancillæ, ſic illi, qui cauſas & iudicia tractant ignobiles bonis hominibus poſſunt dici, ad quod facit illud, quod ſcribitur 1. Cor. 9. Sæcularia iudicia ſi habueritis, contemptibiles, qui ſunt in Eccleſia, conſtituite ad iudicandum. Contemptibiles inquit, id eſt, minus idoneos & perfectos, quia reuera aduocati, & cauſidici, & etiam iudices negociorum temporalium & ſæcularium reſpectu clericorum Theologorum & Philoſophorum poſſunt ignobiles, & contemptibiles & ruſtici reputari, quod quidẽ clare patet, obiecta facultatum æſtimatione cuiuslibet inuenti. ¶ In malo vero, B
Dan poteſt ſignificare malos cauſarum & iudiciorum patronos, qui, ſcilicet, cauſam ſui Dei, vel proximi male iudicant ſeu tractant, quia reuera de ipſis poſſumus notare, quod iſti ſunt

Fallacitatis fautores,
Cupiditatis auctores,
Iniquitatis rectores,
Crudelitatis tortores,
Pœnalitatis toleratores, ſ. in inferno.

De talium fallacitate & tortuoſitate dicitur Gen. 49. Fiat Dan Coluber in via, ceraſtes in ſemita. De eorum cupiditate dicitur Iudi. 18. Dan quærebat poſſeſſionẽ ſibi. De ipſorum verboſa iniquitate & maledicta verboſitate poteſt dici illud Deut. 27. Iſti ſtabunt ad maledicendum Zabulon & Dan. De ipſorum crudelitate dicitur Deut. 33. Dan catulus leonis. & Hieron. 8. Et à Dan auditus eſt fremitus equorum. De ipſorum autem finali in inferno pœnalitate & aduerſitate dici poteſt illud Iudic. 1. Arctauit Amorrhæus filios Dan. Amorrhæus inquit, id eſt, diabolus.

A **Daniel** Nota, quod Daniel de regio ſemine natus, propheta à Domino diuinitus inſpiratus, regi amicus, in alta dignitate conſtitutus, ab inuidis accuſatus, leonibus expoſitus, ſed ab eis nullatenus læſus ſeu tactus, fraudis ſacerdotum Belis inuentor, & ipſius idoli deſtructor, draconisque necator prouidus, cauſa Dei, iudicium Dei, vel iudicans Deo, aut iudicauit me Dominus interpretatur. & poteſt ſignificare Chriſtum vel quemlibet virum ſanctum, quia reuera ad virum iuſtum pertinet, futura ſubtiliter cognoſcere, cum impiis humiliter conuiuere, iniquos ſagaciter conuincere, proteruos ſeueriter corrigere, iudicia vera æqualiter & iuſtè reddere & de-
B cidere. ¶ Dico ergo, quod bonus & iuſtus futura ſcrutatur ſubtiliter, quia, ſcilicet, ipſe debet de futuris, ſ. iudicio, morte, inferno, & paradiſo cogitare, & ibidem quaſi propheta vacare. Dan. 7. vidit Daniel ſomnium. & Dan. 12. Vidi & ego Daniel. vt ſic ſibi dicatur illud Ezech. 28. Ecce ſapientior es tu Daniel, omne ſecretum non eſt abſconditum à te. Vnde cuilibet tali poteſt dici illud Dan. 5. Tu es Daniel de filiis captiuitatis: audiui quod ſpiritum ſanctorum deorum habeas, & quod ſapientia & intel-
C ligentia ampliores ſunt in te inuentæ. ¶ Item cum malis conuiuit humiliter. De Daniele enim legitur Dan. 6. & 14. quod bis fuit poſitus in lacum leonum, & tamen, quod cum Leonibus habitans, ab ipſis nullatenus fuit læſus. Quia re vera perfecti ſancti & prudentes viri etiam cũ malis ſciunt viuere, & ſine ſui præiudicio iniquorum conſortia frequentare, hoc eſt enim cõſilium illius verſificatoris, dicentis ſic.

Conſulo quiſquis eris, qui pacis fœdera quæris,
Conſonus eſto lupis, cum quibus eſſe cupis.

Vnde Daniel dicebat Dan. 6. regi reſpondens ſic. Deus meus
D miſit Angelum ſuum, & concluſit ora leonum, & non nocuerũt mihi, quia coram eo iuſtitia inuenta eſt in me. ¶ Item iuſtus fallaces confundit ſagaciter. de Daniele enim legitur, ꝙ ſacerdotũ malitiam ſuper cibariis, quæ apponebantur Bel detexit, & malorum ſenũ impudicam nequitiã diuino ſpiritu reuelauit: quia ſcilicet, ad virum iuſtum pertinet iniquorum malitiã reuelare, & detegere, & innocentes protegere & iuuare. Dan. 13. Conuice-
E rat enim eos Daniel falſum dixiſſe teſtimoniũ. ¶ Item iſtos peruerſos corrigit ſeu punit ſeueriter. De Daniele enim legitur, ꝙ idolum Belis quod infinitos cibos appoſitos cũ ſuis ſacerdotibus, vxorib. & paruulis videbatur omni die deuorare, deſtruxit, draconem vero, quẽ adorabant Babylonii, interfecit. Sic verè ad virum iuſtum, & maxime ad Danielem, qui interpretatur iudicans Deo, id eſt, ad iudicẽ vel prælatũ pertinet, quod idola, id eſt, ignaros eccleſiaſticos & voraces, qui beneficiis appoſitis ſatiari non poſſunt, diſſipet & deponat, & quod vxorib. & paruulis concubinis & filiis ſacerdotum & malarũ familiarum taliũ, viam cibos Eccleſiæ vel patriæ comedendi ſecludat. Quodque dracones, qui ab aliis adorantur, id eſt, auaros diuites, qui à fatuis honorantur, puniat & cõfundat. vnde Dan. 14. dicitur Tra-
F de nobis Danielem, qui Bel deſtruxit, & draconem interfecit. ¶ Item iuſtus iudicia facit æqualiter, quia dicitur iudicium Dei, cauſa Dei iudicans Deo. Cauſa enim & iudicia Dei ſemper ſunt æqua & iuſta ad denotandũ, ꝙ talis Daniel ſemper debet habere & tenere, facere & exercere in iudiciis rectiſſimam æquitatẽ. Vnde de Daniele legitur Dan. 13. ꝙ ipſe dixit malis iudicib. Reuertimini ad iudicium: & ſic ſi homo fuerit talis Daniel, dico, quod cum Chriſto regnabit perenniter, ſicut de Daniele legitur, quod à rege fuerit præ omnibus honoratus, quia, ſcilicet, iuſti a Deo & à Chriſto perpetuo honorabuntur in cœlis. vnde Dan. 5. Iubente rege indutus eſt Daniel in purpura, &c. ſufficit.

A **Dare** Nota, quod dare idem eſt, quod ſe & ſua alteri communicare, diffundere vel donare. Refertur ergo dare

Ad { Deum, Iuſtum, Mundum, Impium, Diabolum. } qui dat { magnalia, vtilia, inania, fallacia, crudelia.

Dico enim quod Deus eſt dator ſummus, & mirabilis. vnde illud Iac. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, deſurſum eſt deſcendens a patre luminum. Item iuſtus eſt dator bonus & laudabilis vnde in Pſ. 1. Erit tanquam lignũ, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum. Luc. 6. Date, & dabitur vobis. Item mundus eſt dator fallibilis, non dat enim niſi vana, quæ non iuuant, fœda, quæ nõ mundant, fragilia, quæ non durant, & ideo mundo debemus dicere illud Dan 5. Munera tua tibi ſint, & dona domus tuæ alteri da. Item impius eſt dator inutilis. Eccl. 18 datum inſipientis non erit vtile tibi. Item diabolus eſt dator damnabilis & deceptibilis. Apoc. 13. dedit draco beſtiæ virtutem ſuam, & datum eſt ei os loquens magna, & data eſt ei poteſtas, quia, ſc. draco diabolus in vita iſta beſtiis ſuis, id eſt, peccatoribus dat multa ſolatia, ſed re vera in fine dedit eis multa ſupplicia, iuxta illud, quod de Babylone dicitur Apoc. 18. Quantum glorificauit ſe, & in delitiis fuit, tantum date ei tor- B
mentum & luctum. ¶ His igitur præmiſſis, dicamus primo, ꝙ Deus eſt dator ſummus & mirabilis. Mirabile enim videtur, ꝙ vna res poſſit dare contraria & diuerſa, quod tamen facit Deus, quia, ſcilicet, ſicut cęlum, quod in ſeipſo ſemper eſt vnum & idẽ, dat & mittit nobis effectꝰ varios & diuerſos, quia, ſ. nunc illuminat, nunc fulminat, nunc pluit, nunc coruſcat, nunc ningit, nũc tonat, nunc grandinat, & nunc ventat, nunc bonum influit, nũc dat malum, quod tamen totum contingit, non quod ipſum cęlum in ſe diuerſificetur, ſed ſecundum diuerſitatem nubium & vaporum, quæ ab inferioribus eleuantur, ſic dicam, dato, quod Deus ſit vnus & vnicus, idem & non diuerſus, eius tamen in inferioribus diuerſi & varii ſunt effectus, & circa genus humanũ varie variat ſuos actus, & ſecundum quod diſponuntur nubes & vapores defectuum humanorum, diuerſimode multiplicat ſuos motus, vt ſic dicamus illud Iob. 1 Dominus dedit, dominus abſtulit, ſicut domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen domini C
benedictum. ¶ Igitur notabo de Deo, quod ipſe dat aliqua, quæ tangunt ſuam gratiam, aliqua, quæ tangunt ſuam iuſtitiam, aliqua, quæ tangunt ſuam munificentiam, aliqua, quæ tangunt ſuam prouidentiam atque gloriam. Primo ergo de illis, quæ tangunt gratiam. Vnde nota, quod Deus

Dat { Bonis virtutum priuilegia, Malis pœnarum dura tædia, Dignis bonorum alta ſolatia, Sanctis bonorum digna brauia.

Igitur oſtendamus quomodo in iſtis quatuor verſantur, vt cõmuniter, data Dei. Dico primo, quod Deus quantum ad ſuam gratiam ſolet bonis bona porrigere influens largiter. Iſte eſt n. qui ſuam gratiam bonis porrigit, ſua iuſtitia malos corrigit, ſua prouidentia dignos erigit, ſua gloria ſanctos diligit ſeu eligit,

Dat {
Sapientiam poſtulantibus,
Eloquentiam prædicantibus,
Permanentiam militantibus,
Patientiam laborantibus,
Affluentiam indigentibus,
Pacis vnitatem diſcordantibus,
Cordis nouitatem pœnitentibus,
Carnis puritatem continentibus,
Claram veritatem ſpeculantibus,
Morum honeſtatem conuerſantibus,
Spei firmitatem expectantibus,
Fidei claritatem contemplantibus,
Veram charitatem diligentibus,
Senſus ſubtilitatem perſcrutantibus,
Honoris ſublimitatem triumphantibus,
Voti ſecuritatem exorantibus,
Deuotionem meditantibus,
Diſcretionem præſidentibus,
Liberationem pereuntibus,
Perfectionem proficientibus,
Conſolationem promerentibus,
}

¶ Dat (dico) poſtulantibus ſapientiam. Iac. 1. Si quis veſtrum indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter & Eccl. 51. danti mihi ſapientiam dabo gloriam. Itẽ dat prædicantib. eloquentiam. Pſ. Dominus dabit verbũ euangelizantib. virtute multa. Matt. 10. & Luc 12. Dum ſteteritis ante reges & præſides nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini, dabitur n. vobis in illa hora quid loquamini. Item dat militantibus permanentiam, patuit in martyribus, quibus tantam conſtantiam, fortitudinem & perſeuerantiam dedit Deus, quod non ſuccubuerunt in tormentis. Pſ. 59. Da nobis auxilium de tribulatione, & alibi. Ipſe dabit virtutem & fortitudinem plebi ſuæ, benedictus Deus. & Pſalm. 28 dominus virtutẽ populo ſuo dabit. Itẽ ipſe dat laborantib. patientiam, vt, ſ. non ſuperẽtur labore dicens illud Hier. 1. Ecce dedi te hodie in ciuitatem munitã, & in murum ferreum, & præliabuntur aduerſum te, & præualere non poterunt. de quo etiam poteſt intelligi illud Pſalm 71. Viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ. Aurum enim quod percuſſum non reſonat, & quod non rumpitur, ſed ſe dilatat, patientiam ſignat. Item ipſe dat indigẽtibus affluentiam, ſeu ſufficientiam Pſ. 135. qui dat iumentis eſcam illorũ, & pullis coruorum inuocantibus eum. & alibi. Qui dat eſcam omni carni, confitemini Deo cœli. Itẽ dico quod ipſe dat diſcordantibus pacis veritatem. Ioan. 14. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. & Eſa. 26. domine dabis nobis pacem. Item ipſe dat pœnitentibus cordis nouitatem. Ezec. 36. dabo vobis cor nouum, & ſpiritum meum, ponam in medio veſtri, auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum. Item ipſe dat continentib. carnis puritatem. ſicut n dicitur Sap. 9. Nõ ero continens, niſi Deus det. & Eſa. 7. Dabit dominus ipſe vobis ſignum. Ecce virgo concipiet. Item ipſe dat ſpeculantibus, re-

rum

rum veritatem, i. rerũ noritiam Pſ. Dediſti veritatem in corde meo, & Pſalm. 118. Da mihi intellectum & ſcrutabor teſtimonia tua. Item ipſe dat cõuerſantibus morũ honeſtatẽ. 1. Reg. 18. Spoliauit ſe Ionathas tunica ſua, & dedit eam Dauid. Tunica n. honeſtatem deſignat. Vnde ſap. 10. Dedit illi ſcientiam ſanctorum, honeſtauit illum in laboribus. Item ipſe dat exſpectantibus ſpei firmitatem. 1. Eſdr. 9. Inclinauit ſuper nos miſericordiam ſuam, vt daret nobis ſpem, in Iuda & Hieruſalẽ. & 2. Theſ 2. ipſe autem Dominus noſter, qui dilexit nos, & dedit nobis cõſolationẽ æternam, & ſpẽ bonã in gratia, exhortetur corda veſtra, & confirmet. Item ipſe dat, contemplantibus fidei claritatem. Vnde de iuſto dicitur Sap. 10. Dedit illi ſcientiã ſanctorum. Sequitur. Dedit illi claritatẽ æternã & Iob. 17. Claritatẽ, quã dediſti mihi, dedi eis, & illud Sap. 3 Dabitur illi fidei donũ electum, & ſors in templo Dei acceptiſſima. Item ipſe dat diligentibus veram charitatem. 1. Io. 3. Videte qualem charitatem dedit nobis Deus. & ibidem. Diligamus alterutrum ſicut mandatum dedit nobis. Item ipſe dat perſcrutantibus ſenſus ſubtilitatem maxime illis, qui ſcrutantur ſcripturas. Sapi. 8. Optaui, & datus eſt mihi ſenſus, inuocaui, & venit in me ſpiritus ſapientiæ, & Marc. 4. Vobis datum eſt ſcire myſterium regni Dei. Item ipſe dat victoribus ſeu triumphantibus honoris ſublimitatẽ. Apoc. 3. Qui vicerit dabo ei ſedere mecum in throno. Item ipſe dat exorantibus voti ſecuritatem Pſal. 36. Delectare in domino, & dabit tibi petitiones cordis tui & Pſalm. 105. Dedit eis petitionẽ cordis eorũ. Item ipſe dat meditantibus deuotionẽ, quod, ſcilicet, petens Hieremias dicebat Hie. 9. quis dabit capiti meo aquã & oculis meis fontẽ lacrymarum. Zach 8. Cœli dabũt rorẽ ſuũ, ros n. & aqua deuotionem ſignant. Itẽ ipſe dat præſidentibus diſcretionẽ. vnde in Pſal. 59 Dediſti metuentibus te ſignificationẽ, vt fugiant à facie arcus, & Luc. 21. dicit Chriſtus apoſtolis, Ego dabo vobis os & ſapientiã, cui non poterũt reſiſtere, & cõtradicere oẽs aduerſarii veſtri. Itẽ ipſe dat pereuntibus ſaluationẽ ſeu liberationẽ & protectionẽ Pſal. Dediſti protectionem ſalutis tuæ, & dextera ſuſcepit me & Pſ. 107. Da nobis auxilium de tribulatione. Itẽ ipſe dat perfectionem proficientibus vnde in Pſal. 18. Dominus virtutẽ populo ſuo dabit. Itẽ ipſe dat promerẽtibus cõſolationem & prẽmiationẽ. 2. Theſ. 2. Ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus dedit conſolationem æternam: & Exo. 2. Ego dabo tibi mercedẽ: & Eccl. 36. Da mercedẽ ſuſtinentibus te. Ecce ergo chariſſimi qũo Deus, eſt ſummus & liberaliſſimus

D dator. Sic ergo patet, ꝙ Deus aliqua dat dona, quæ tangunt gratiam. ¶ Secundo dico, ꝙ Deus dat aliqua dona, quæ tangunt eius iuſtitiã, mare n. nõ ſemp eſt placidum vel placatũ, ſed multoties apparet fluctuoſũ turbidum & commotũ, littorum ſuorum verberatiuum, nauium confractiuum, & hominũ ſubmerſiuum. Sic vere dicam de Deo, qui non ſemper ſe oſtendit placidũ vel benignũ, ſed quãdoq; per iuſtitiã aſperũ, & ſeuerũ. Non n. ſemper dat complacentia beneficia, ſed aliquoties immittit tribulationes & ſupplicia Vnde nota, ꝙ ipſe dat ſterilitatem, fructus auferendo, dat mortalitatem, corpus affligendo, dat aduerſitatem, tyrannos immittendo, dat calamitatẽ, indignos proponendo, dat aduerſitatem, fortunã tranſponendo, dat pœnalitatem, in inferno reponendo. Dico ergo quod Deus dat fructuũ ſterilitatem. Oſeæ 9. quid dabis eis domine: da eis vuluam ſine liberis, & vbera arentia. & Eſa. 30. dabit tibi dominus panem arctum, & aquam breuem. Item dat homini mortalitatem. 1. Reg. 17. Dabo cadauera caſtrorum Philiſtiim volatilibus cœli & beſtiis terræ. Item ipſe dat tyrannorum dationem & auctoritatem. Oſeæ 13. Dabo tibi regem in furore meo. Item ipſe dat prælatorum imbecillitatem. Eſa. 3. Dabo pueros principes eorũ & effœminati dominabuntur eis. Itẽ ipſe dat fortunæ varietatẽ, & aduerſitatem. Hie. 29. Perſequar eos in gladio & in peſte & in fame, & dabo eos in vexationem in maledictionem & ſtuporem & in ſibilum & in opprobrium. Item ipſe dabit æternæ damnationis pœnalitatẽ, ſcilicet, dãnatis & peccatoribus in inferno. vnde Ezech. 39. Beſtiis terræ dedit te ad deuorandum, ſuper

E faciem agri cades. Sic igitur Patet, quomodo Deus aliqua dat, quæ concernunt ſuã iuſtitiam. ¶ Tertio dico, quod Deus dat aliqua, quæ concernunt ſuã prouidentiam, & ſic dico, ꝙ ipſe dat, cõſtituit & ornat in mundo, & in Eccleſia diuerſa genera perſonarũ, quas, ſcilicet ibi dat, inſtituit, & præponit. Vnde nota, ꝙ ipſe dat paſtores, qui primi ſedeant, & præſint populis, dat doctores, qui vita ſplendeãt & cordis oculis, dat ſpeculatores, qui lõge videant in tot periculis, dat prædicatores, qui loqui audeãt cunctis & ſingulis, dat diſpenſatores, qui ſua ſtudeant dare egenis, dat propugnatores, qui ſe exhibeant hoſtium iaculis. De paſtoribus dicitur Hie. 3. Dabo vobis paſtores iuxta cor meũ. De doctoribus dicitur Eſa. 42. Dedit te in fœdus populi mei, & lucẽ gentium, vt aperires oculos cæcorum. De ſpeculatoribus dicitur Ezech. 3. Fili hominis ſpeculatorem dedit te domui Iſrael. De prædicatoribus dicitur Hie. 1. prophetã in gentibus dedit te. ſequitur. Ad omnia quo mittam te ibis, & quæ mandauero tibi loqueris. De diſpenſatoribus dicitur Galat. 1. Factus ſum ego Paulus miniſter ſecundum diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi Et bene de iſtis omnibus officiis dicitur Ephe. 4. Quoſdam inquit, dedit apoſtolos, quoſdam prophetas, alios Euangeliſtas, alios doctores, alios paſtores ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterii. De propugnatoribus vero, ſcilicet, de martyribus, qui ſe tyrannis & hæreticis oppoſuerunt pro fide, & maxime pro Chriſto noſtrorum principe bellatorum, dicitur Galat. 1. quod Chriſtus ſemetipſum dedit pro peccatis noſtris; & vere iſti non ſuffecit dare ſua, imo etiam ipſe dedit ſe nobis, & pro nobis multipliciter. Dedit, dico, ſe

In { Socium, / Precium, / Edulium, / Præmium, / Refugium, / Faſtigium, } vt nos { conduceret, / redimeret, / reficeret, / alliceret, / protegeret, / erigeret. }

Vnde Eccleſia canit de ipſo in hymno de feſto corporis Chriſti: Se naſcens dedit ſocium, ſe moriens in precium, ſe veſcens in edulium, ſe regnans dat in præmium, & ipſe potuit dicere illud Eſa. 50. Corpus meum dedi percutientibus & conſpuentibus in me, & Hie. 12. dedi dilectam animam in manu inimicorum eius, facta eſt mihi hæreditas mea quaſi leo in ſylua. Ecce ergo quomode Deus dat aliqua, quæ pertinent ad ſuam occultam pro- F
uidentiam ¶ Quarto dico quod ipſe dat aliqua, quæ pertinent ad ſuam gloriam, ſeu æternam magnificentiam, & iſta ſunt dona gloriæ paradiſi, quæ ipſe dat beatis. Vnde nota, quod ibi, ſcilicet, in paradiſo per ipſum Deum, dantur diuitiæ inexhauſtibiles, dantur delitiæ indefectibiles, dantur ſcientiæ inuariabiles, dantur lætitię imperturbabiles, dantur induciæ interminabiles, dantur amicitię indiſſolubiles, dantur gloriæ ſeu eminentiæ inæſtimabiles. Illæ diuitiæ non timent aciem hoſtilis agminis, illæ delitiæ non timent maciem nec vires turbinis, illæ ſcientię merentur faciem videre numinis, illæ lætitiæ neſciunt glaciem nec ictum fulminis, illę induciæ pacis ſpeciem cum longis terminis, illæ amicitiæ habent molliciem ſummæ dulcedinis, illæ eminentiæ habent aciem æterni culminis. Dico igitur, ꝙ ibi dantur diuitiæ inexhauſtibiles. Eſa 45. Dabo tibi theſauros abſconditos, & arcana ſecretorum. Item ibi dantur delitiæ indefectibiles. Apoc. 2. Vincenti dabo edere de ligno vitæ, & ibidẽ. Vincenti dabo manna abſconditum. Itẽ ibi datur ſcientiæ inuariabiles, quia, ſ. omnia ibi videntur, & ipſa etiam Deitas facie ad faciem intuetur, Sapi. 10. Dedit illi ſcientiam ſanctorum, & Hie. 24. Plantabo eos, & non euellã, & dabo eis cor, vt ſciant me. Itẽ ibi datur lætitiæ imperturbabiles. Pſal. Dediſti lætitiam in corde meo, & 2. Theſſ. 2. Dilexit nos, & dedit conſolationẽ æternã. Item ibi dantur induciæ, ſ. pacis & concordiæ interminabiles. Hie. 14. pacem veram dabit vobis Dominus in loco iſto. 2. Theſſ. 3. Deus pacis det vobis pacem. Item ibi dantur amicitiæ indiſſolubiles. Vnde ipſi poſſunt dicere illud ad Roma. 5. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Item ibi dantur gloriæ & eminentiæ inæſtimabiles. Pſalm. Pacem & miſericordiam diligit Deus, gratiam & gloriam dabit Dominus, & Eſa. 46 Dabo in Sion ſalutem, & in Hieruſalem gloriam meam. De honore etiam paradiſi dicitur Apoca. 3. Qui vicerit dabo ei ſedere mecum in throno, & Luc. 12. Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum Ecce ergo quanta Deus & qualia dat beatis. Vnde etiam aduertendum eſt, quod quandoq; à magna abundantia ferculorum, quæ ſunt in aliqua magna curia, mittuntur & dantur reliquiæ pauperibus exſpectantibus ad ianuam, & etiam amicis morantibus extra curiam. Sic dico, quod de plenitudine huius curiæ quædam reliquiæ mirabiles per diſpenſatorẽ ſeu per eleemoſynarium, ſ. per Spiritum ſanctum fuerunt miſſæ, ſ. dona ſpiritus ſancti, & hæ nobis pauperibus mortalib. qui exſpectamus in Eccleſia militante, quæ recte cœli eſt ianua, diſtributæ Ephe. 4. Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus, dedit inquit, dona, ſ. per ſpiritum ſanctũ diſpenſatorem, quia ſicut dicitur 1. Cor. 12. Diuiſiones gratiarũ ſunt, vnus autem ſpiritus diuidens ſingulis prout vult, alii quidẽ datur ſermo patientiæ, alii ſermo ſcientiæ, alii genera linguarũ, alii gratia ſanitatum. &c. Vide de donis, expone infra in titulo donare. Patet igitur, quomodo Deus dat plurima quantum ad quatuor ſtatus, ſcilicet gloriæ, prouidentiæ, iu- G
ſtitiæ, & gratiæ. ¶ Secundo principaliter dico, ꝙ eſt vnum darę quod pertinet ad virum iuſtum. Iuſti enim ſecundum diuerſos ſtatus ſuos habent dare diuerſa, videlicet, exemplum, doctrinam, famam, eleemoſynam. Det igitur & effundat aliis

Doctrinam, qua erudiantur,
Exemplum, quo perficiantur,
Famam, qua alliciantur,
Eleemosynam, qua reficiantur,

Danda est ergo doctrina, per quam erudiuntur ignorantes. vnde Proue.8. Nunquid non sapientia clamitat, & prudentia dat vocem suam: ideo Cant.8. dicitur Ibi, inquit, me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condito, & mustum Malogranatorum meorum. Item danda est à iustis exemplaris vita per quam proficiant attendentes. de quo Baruc.3. Stellæ dederunt lumen in custodiis suis. Item danda est per ipsos odorosa fama, per quã alliciat audientes. Eccl.39. Florete flores quasi lilium date odorem. & Can.2. Vineæ florentes dederunt odorem suum, & ibidem dicitur. Quasi Myrrha electa dedi suauitatem odoris. Item danda est ab ipsis eleemosyna pia, per quam reficiant indigen
H tes Eccl.14. Benefac amico tuo, & secundum vires exporrigens da pauperi. ¶ Quinque n. conditiones requiruntur in omni dato, quæ in hoc versiculo continentur.

Est modus in dando, quis, quid, cui, quomodo, quando.

Quis, Quid, Cui, Quomodo, Quando,	vt scilicet	Si tu es potentior, des amplius. Des de tuo, non alieno. Des indigenti, non abundanti. Des celeriter & hilariter. In tempore necessitatis magis, quã alias.

Beneficium n. dari debet
Sinceriter cum pura intentione,
Celeriter submota dilatione,
Hilariter cum grata affectione,
Sagaciter cum magna discretione,
Vtiliter pro boni finis adeptione.

Detur dico sinceriter, s. cum munda intentione, vt, s. intentio non sit turpis, aut rustica de reddendo cogitans, nec inanis aut friuola, aut mundi laudem intendens. Iuxta illud Matth.6. Cũ facis eleemosynam, noli tuba canere. Lucæ 6. Date mutuum, nihil sperãtes Item detur celeriter cum festinatione. Prou.3. Nõ dicas amico tuo vade, cras dabo tibi, cum statim possis dare. Eccl.4. Cor inopis ne afflixeris, & ne protrahas datum angustianti. Item detur hilariter cum grata affectione. 2.Cor.9. Hilarẽ datorem diligit Deus Item detur sagaciter cum prudenti circũspectione, vt scilicet, cæteris paribus detur bono magis quam impio, & pauperi plusquam diuiti. Eccl.12. da bono, & non respicias peccatorem, & in Ps.111. Dispersit dedit pauperibus, non, scilicet, diuitibus. Item detur vtiliter cum lucri finalis adeptione, quia, scilicet, si debito modo datur, lucrum non modicum reportatur, iuxta illud Luc.6. Date, & dabitur vobis. sed quid dabitur? pro certo dico, quod bono datori dabitur honor & gloria, fauor, & gratia, & bonorum copia. Remuneratur ergo largitas boni datoris, quia honor & gloria ex hoc reportatur. Proue.22. Victoriam & honorem acquiret, qui dat munera. Item fauor & gratia per hoc impetratur Proue.18. Donum hominis dilatat viam eius, & ante principes spacium ei facit. quia vere homo pius & liberalis, & in mundo & in paradiso acquirit gloriam, & honorem, & sanctorum meretur gratiam, & fauorem. Item quia per hoc bonorum copia cumulatur. Vnde etiam aliquæ sunt aquæ puteales, quæ sæpe exhaustæ consueuerunt crescere, & abundare, si autem ibidem non hauritur, consueuerunt in se marcescere, deficere, minui, & perire, sicut exemplificat Geruaseus de quibusdam puteis Angliæ, ad sal faciendum cum aqua salsa à Deo ordinatis. Sic vere dicam, quod diuitiæ datæ & communicatę augentur, & crescunt: si autem per auaritiam detinentur, minuuntur, deficiunt, & decrescunt & per raptores, & latrones furantur, & pereunt, & pro certo ista est veritas, quod quanto homines amplius solent dare, tanto amplius à Deo occulte sibi solet dari, & quanto quis plus in bonis vsibus expendit, tanto solent suæ diuitiæ melius continuari, & amplius augmentari. Date ergo, & dabitur vobis. Luc. 6. quia sicut dicitur Prouerb.28. Qui dat pauperi, non indigebit, &c. Terra quanto ab exteriori cultore plura sibi dantur, & quanto aliunde plura recipit, scilicet, pluuiam humectatiuam, culturam penetratiuam, clausuram conseruatiuam, tanto pro certo se per plura solet emittere, & se copiosius aliis in fructificando diffundere, & aliis plurima bona dare. Sic re vera nos, qui quicquid habemus, aliunde accepimus, & ex alieno, habemus. Iuxta illud 1.Cor.4. Quid habes quod non accepisti? qui habemus, scilicet, ex cœlo rorem gratiæ, & ab Ecclesia culturam pœnitentiæ, à prælatis clausuram custodiæ, & diligentiæ, qui insuper accepimus aliunde,

Nutrimentum quo nutriamur,
Documentum, quo doceamur,
Vestimentum, quo vestiamur,
Nutrimentum datur à parentibus,
Documentum datur à prudentibus,
Vestimentum datur à pecudibus.

¶ Nos, dico, nosipsos debemus diffundere & communicare, & I
bona nostra aliis distribuere, & dare, iuxta illud Eccl.14. In diuisione sortis da & accipe Ideo præcipitur Eccl.4. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. & Eccl. 35. præcipitur. Da altissimo secundum donatum eius Et Luc.6. dicitur Date eleemosynam nihil inde sperantes quod tamen hodie non fit, quia vere charissimi pauci inueniuntur hodie datores, multi vero venditores & libentissimi receptores, libẽtissime n. aliena data recipiunt, sua vero rarissime distribuunt; alios volunt esse datores, se vero exhibent venditores; si n. aliquid dãt, semper hoc faciunt cum spe recipiendi æquipollens: semper n. est in donis suis aliqua venditio, sicut patet de Simoniacis promotoribus qui non dant, sed vendunt beneficia, sicut patet de iniquis iudicibus, qui non dant, sed vendunt iustitiam & iudicium, sicut etiam patet de diuitibus, qui cum tanta auiditate & difficultate, & cum tanto indigentium labore sua distribuunt, quod bene vendunt acceptoribus sua dona. Apostolus n. dicit 2.Corin.9. quod hilarem datorem diligit Deus, & ideo istos non debẽt diligere, quia, scilicet, nihil dant hilariter vel libenter. quod maxime patet de auaris, qui sunt similes Sanguisugæ quæ paulatim de sanguine sugit, sed postquam plena fuerit, ipsum tamen nunquam voluntarie euomit, nisi forte quãdo fortiter premitur vel calcatur, tunc enim malis suis gratibus emittere compellitur quod potarat sic vere multi sunt, qui quamuis sint pleni sanguine, i. diuitiis aliunde receptis & acquisitis, ipsi tamen nihil volunt aliis emittere, vomere seu dare, sed totum sibi volunt continue retinere. Deus tamen ipsos quãdoq; per mortem comprimit, & sic omnia dimittere aliis ipsos compellit Iob. 20. Diuitias quas deuorauit, euomet, & de ventre eius extrahet eas Deus. Isti ergo non dant, imo verius vendunt, quia nihil boni faciunt nisi coacti. Porcus enim nihil proficit nisi quando moritur, dum enim viuit semper nocet. sic diuites male viuunt, vicinis suis non proficiũt, sed nocẽt, quãdo vero moriuntur, solent aliquid aliis elargiri, quod nõ debet esse, quia, scilicet, libenter & hilariter debemus aliis dare nostra Eccl.35. In omni dato tuo hilarem fac vultum tuum. Debemus igitur charissimi nos, & nostra Deo dare, nos dico per cordis affectionem, nostra per pietatem & largitionem. ideo bene consulit sapiens Prou.3. Honora Deũ de tua substantia, & de primitiis omnium frugum tuarum da pauperibus, & implebuntur horrea tua saturitate. In quibus verbis ostenditur, quid debet dari, quia de tua substantia, non aliena; quale est quod debet dari, quia debet esse de primitiis, & de melioribus, non de vilioribus: quibus debet dari, quia pauperibus, non diuitibus, qui fructus est, & quare debet dari, quia, scilicet, implebuntur horrea tua saturitate. Aduertamus igitur in verbis istis, quod in beneficio, seu eleemosyna danda, tria sunt attendenda, scilicet, rei congruitas, pure ministranda; fratris calamitas pie subleuanda; finis vtilitas iuste consequenda. Debet enim habere res, quæ datur, congruitatem, & bonitatem, quia de substantia tua, & de primitiis. Is cui datur habere debet calamitatem & paupertatem, (pauperibus inquit) id, pro quo datur, habeat vtilitatem, & vbertatem (implebuntur horrea.) ¶ Dico ergo primo, quod datum nostrum debet esse puri- K
tatis communicatiuum, purum enim & sanctum debet esse, qa, scilicet, non debet fieri de alieno, sed de tua substantia, quia sicut dicitur Eccl.34. Qui offert sacrificium de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris. Itẽ debet fieri de primitiis frugum tuarũ, i. de rebus magis preciosis & bonis secundũ exigentiam. In primo istorũ peccant mundi principes & tyranni, qui quamuis multa habeant dare, ipsi tamen nõ dãt de substãtia sua, sed de aliena, consueuerunt enim rapere, taliare, & pecunias à subditis extorquere, vt exinde possint suis sequacibus multa dare, festa & conuiuia facere, vestes & equos donare, curias & arma frequentare, isti enim valde liberales de alieno, similes sunt aquilæ, quæ est auis valde liberalis, aues enim innocentes occidit, & de carnibus earum aliis auib. prædantibus, quæ ex hoc ipsam libenter sequuntur, largiri liberaliter consueuit, Veruntamen secundũ Plin. si præda sibi deficit ipsa solet quandoq; vnam de illis auibus rapacibus, quæ eam sequebantur occidere, & eam ad deuorandũ in communi aliis exponere. Reuera tales videntur esse multi nobiles tyranni, qui de carnibus auium innocentium, s. de substantiis pauperum & vicinorum solent suis sequacibus, scilicet, balliuis & officialib. multa dare, & ideo propter talium liberalitatem solent eos aliæ prædales aues, balliuis similes, frequentare. Prouerb.9. Multi colunt personam potentis, & amici sunt dona tribuentis. Istud tamen sæpe accidit, q̃ quando talibus tyrannis, deficiũt p̃dæ suæ, ita quod non possunt facere solitas largitates, ipsi cõ-

uertunt se ad sequaces suos. i. ad deuorandum balliuos, qui alios cum eis deuorabant, & sic iusto Dei iudicio fit, vt qui cũ tyrannis alios vorabat, ipsi tandem à tyrannis vorẽtur, sicut ad oculum videmus de talibus balliuis magnatum, qui postquã varias cũ magnatib. suis exercuere rapinas, ab ipsis magnatib. suis modicis inuẽtis occasionib. deuorantur, suspendũtur, & etiã exhæredantur. Vnde Esa. 33. Væ qui prædaris, nonne & ipse prædaberis: væ qui spernis, nonne & ipse sperneris: isti ergo dant, sed non de substantia sua, sed aliena. Sed adhuc dico, quod nos debemus dare de primitiis frugum nostrarum i. de melioribus & potioribus bonis secundum exigentiam personæ cui datur. Quod est contra auaros, qui non dant aliqua quousq; sint corrupta, & putrefacta. Iac. 5. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt. vnde Seneca dat pauperibus musca scutellas, tonitruum vinum, tinea vestes. Non sic charissimi, sed sit datum nostrum puritatis & sanctitatis communicatiuum, quia s. de suo nõ alieno debẽt dare quod potissimè est contra executores testamentorum, qui de bonis defunctorum solent inuicem sibi dare & nihil restituere & pauperibus erogare. Ezec. 36. Hæreditatem meam de-

L derunt sibi. ¶ Secundo dico, quod datum nostrum debet esse paupertatis subleuatiuum. Da, inquit, pauperibus: Dare n. debemus indigentibus, non affluentibus, pauperibus, non diuitibus, quia sicut dicitur Proue. 28. Qui dat pauperi, non indigebit quod est contra multos, qui libentius solent dare diuitibus, & superbis, q̃ pauperibus & egenis, sicut patet, de illis, qui in hoc mundo desiderant promoueri. Mundi n. promotio acquiritur dando diuitibus, quia sicut dicitur Proue. 18. donum hominis dilatat viã eius & ante principes spatium ei facit. Cœli vero promotio acquiritur dando pauperibus Ps. 111. Dispersit

M dedit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi. ¶ Tertio dico, quod datum nostrum debet esse vbertatis consecutiuum. Implebuntur, inquit, horrea tua saturitate. Ista est n. regula euangelica. Date & dabitur vobis. Luc. 6. De mari n. exeũt flumina, & ad ipsum reuertuntur, quia vere charissimi, quantò homo plus abundanter dederit, & quantò flumina beneficiorum suorum magis effuderit, tanto sibi amplius dabitur, & tanto magis diuitiarum copia ad eum reuertetur. Sicut enim dicitur Proue. 11. Alii diuidunt propria, & ditiores fiunt, alii autem rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. Sicut enim aranea quanto plus emittit de tela, tãto plus natura sibi ministrat de materia, sic homo, quanto plus facit de eleemosynis, tanto plus abundat in diuitiis. vnde Iaco. 5. dicitur. Cœlum dedit pluuiã, & terra dedit fructus suos. Quãdo n. cœlum, id est, vir iustus dat pluuiam eleemosynarum, tunc terra sua, id est, opes diuitiarum augmentantur, implebuntur, inquit, horrea tua saturitate, eleemosyna enim implet horreũ cordis saturitate virtuali, horreum bursæ saturitate temporali, & horreum animæ saturitate æternali. Ideo bene dicitur Lucæ 3. Triticum congregabit in horreum suum. Sic ergo patet quid debemus dare, scilicet, nostræ substantiæ puritatem, De tua inquit substantia, cui debemus dare, scilicet, pauperi ad subleuandum ipsam paupertatem. Da pauperibus inquit. Quare debemus dare, s. vt habemus spiritualem & temporalem vbertatem, implebuntur &c. Sic patent duo membra principalia, quibus dare & ad Deum & ad iustum refertur. Restant adhuc tria, quibus dare ad mundum, ad impiũ, ad diabolũ refertur. vide in propriis titulis, & hoc de dare sufficit.

A **Dauid** Nota quod de nomine & de historia & de significatione Dauid multa possunt moraliter dici. Interpretatur enim manu fortis & vultu desiderabilis. Et potest significare virum perfectum, & maxime prælatum, qui pro certo debet esse vultu desiderabilis, per honestatem, & manu fortis, per strenuitatem. Vultu, dico, desiderabilis in conuersando, manu fortis in operãdo, vultu desiderabilis in subditorũ exemplari informatione, manu fortis in aduersitatis virtuali toleratione, vt sic dicatur de eo illud Hie. 23. Suscitabo Dauid

B germen iustum, & regnabit rex, & sapiens erit. ¶ In quibus verbis possunt videri quinque bonæ conditiones quæ requiruntur in prælato. Debet enim habere

Sanctitudinem in egrediendo,
Multitudinem in indulgendo,
Rectitudinem in præsidendo,
Celsitudinem in eminendo,
Limpitudinem in discernendo.

Quia, s. à Deo debet venire, suscitabo. quia debet esse germẽ ꝙ valde est teneræ naturæ, quia debet esse iustus erga se, erga Deũ erga proximũ, quia debet regnare rex authẽtice, & fortiter se habere, quia debet esse sapiens, & facere &c. Habeat igitur prælatus in ingressu sanctitatem, Suscitabo inquit, A Deo enim debet suscitari, & institui, quod potissime requiritur in prælato, à quo secundũ Augu. Deus in iudicio quæret quomodo intrauerit, qũo vixerit, qũo rexerit. Semen n. sine cœlesti influẽtia de terra non suscitatur, nec in arborem erigitur. Neq; n. qui plantat, neque qui rigat est aliquid, sed q incrementum dat Deus, ipse n. est, q suscitat de puluere egenum, vt sedeat cum principibus & solium gloriæ teneat, vnde de tali Dauid dicitur Amos 9 Suscitabo tabernaculum Dauid. In cuius figura Dauid per inspirationem Dei à Samuele fuit electus. 1. Reg. 16. Quod est contra multos, qui suscitantur, non à Deo, sed a diabolo, non a iustitia, sed a Simonia, non a spiritus Sancti inspiratione, sed carnali affectione. Vnde Pythonissa mulier legitur Samuelem ad instantiam regis Saulis de inferis suscitasse. 1. Re. 25. Sic vere sæpe accidit quod ad instantiam principum sæcularium Pythonissa mulier, id est, molles & affectuosi superiores prælati suscitant mortuos de inferno, id est, peccatores & minus idoneos & statum prælationis promouent, & exaltant. Amos 7. Quis suscitabit Iacob, quia paruulus est? Non sic boni, sed à Deo suscitantur, non ab alio. Abacuc. 3. Suscitans suscitabit arcum suum, iuramenta tribubus, quæ locutus est. Et nota quod prælatus dicitur arcus, qui flectitur per clementiam, qui percutit per iustitiam, qui corda ligat per temperantiam. ¶ Secundo C
dico, quod ipse debet habere in animo pietatem (germen inquit.) Sicut enim germen est molle & humidum, & totius arboris vel herbæ principium & origo, sic vere prælatus debet esse mollis per benignitatem, humidus per pietatem, viridis per honestatem. & sic totius arboris Ecclesiæ esse poterit principium caput, & originale fundamentum. In cuius signum dicitur de Dauid 2. Reg. 22. quod ipse erat quasi tenerrimus ligni vermiculus. & 1. Macha. 2. dicitur, quod Dauid in sua misericordia consecutus est regnum. Valde enim decet pietas in prælatis. Et ideo in figura dicitur 2. Reg. 2. quod inunxerunt Dauid, vt regnaret super domum Iuda. Prælati enim debent esse vncti, id est, vnguento misericordiæ pleni, quia secundum Sene. in titulo de clementia ad Neronem, pietas in suos, gladius est in hostes. Arbores enim altæ sicut sunt abies & pinus, magis solent emittere de resina. sic alti viri, scilicet, iudices & prælati plus debent habere de clementia. Caput enim quod est membrum altius, est cæteris membris medullosius, quamuis enim habet multa dura ossa, in ipsis tamen habeat cerebrum, quod totum est de medulla. Ad denotandum, quod caput, id est, capitanei, & prælati debent præ cæteris pietatis medulla esse pleni. Nam in ossibus duris suæ seueritatis semper debet esse medulla dulcifluæ pietatis (germen ergo.) Ps. Iustus germinabit sicut lilium, & florebit in æternum ante dominum: quanquam n. homo sit iustus per æquitatis rigorem, debet tamen germinare per pietatis humorem, debet esse sicut liliũ per castitatis candorem, & florere in æternum per honestatis decorem. Habeat igitur iste Dauid, i. prælatus in animo pietatem (germen inquit iustum) Hie. 33. Germinare faciam Dauid germen iustitiæ, & faciet iudiciũ & iustitiam in omni terra ¶ Ter- D
tio dico, quod debet habere in actibus æquitatem (Iustũ inquit) Iustus n. æquus & rectus debet esse. ideo dicebat Dauid in Ps. Ego autem in iustitia apparebo in conspectu tuo, satiabor cum apparuerit gloria tua. Virtutem n. iustitiæ debent habere prælati. Ista est igitur regula actuum humanorum. Et ideo prelatus debet dicere illud Iob. 39. Ita iustitia indutus sum, sicut vestimento. Et Sapi. 5. dicitur. Induet pro thorace iustitiam, & pro galea iudicium æternum &c. habeat igitur prælatus in actibus æquitatem. ¶ Quarto dico, quod habeat in statu E
sublimitatem, vel in modo auctoritatem. (Regnabit inquit rex.) Ad prælatum enim pertinet, quod sit authentica persona, & quod rigide & authentice se habeat in agẽdis, quod est contra multos, qui ita imbecilliter & ita familiariter se habent in agendis, quod ab omnibus contemnuntur, quod nõ debet esse. Leo n. qui est rex animalium, habet faciem austeram, in tantũ, quod cunctis animalibus ipsam intuentibus solet timorem incutere. Sic vere rex & prælatus debet suo modo austerum & authẽticum vultum aliis ostendere, vt malefactoribus possit timorem incutere Nimia n. familiaritas parit contemptum. & ideo nõ debet ostendere nimis familiarem, sed authenticum & regalem. Figura de rota Ezec. quæ habeat staturam & aspectum horribilem, quia sicut Prouer. 20. Rex qui sedet in solio iudicii sui, vultu suo omne malum dissipat. Ideo de tali Dauid dicitur Hier. 30. Seruient ibi Deo, & Dauid regi suo. Ezec. 34 Princeps Dauid erit in medio eorum. Nota si vis de medio æquitatis, sicut in loco suo, quia semper rex debet tenere medium inter partes. Multi tamẽ sunt sicut Michol vxor Dauid, quæ loco Dauid regis posuit vnam statuam caprinis pellibus coopertam, ita quod venientes serui regis, credentes inuenire Dauid, statuam vnam inuenerunt, sicut dicitur 1. Reg. 19. Sic vere sæpe accidit, ꝙ loco Dauid, i. boni prælati in loco eius, s. in Ecclesia, ponitur quandoq; vna statua, i. aliquis imbecillis & bestialis prælat⁹, recte per statuam Nabuchodonosor figuratus pellibus caprinis, caprinitate & ignorantia inuolutus, ita pro certo ꝙ qui ibi Da-

uid

uid quæreret, non ipſum, ſed loco eius ſtatuam inueniret. Non
ſic ergo, ſed regnabit rex. Eccleſia. 47. Dauid cum leonibus lu-
ſit quaſi cum agnis. Tales rigidi prælati de leonibus faciunt a-
gnos, id eſt, de litigoſis pacificos. Ideo dicitur Matth. 1. Dauid
autem rex genuit Salomonem, qui, ſcilicet pacificus interpreta-
tur quia verè boni & potentes prælati generãt, & pullificant in
terra ſibi commiſſa filios & ſubditos pacificos & modeſtos. Ha-
F beat ergo prælatus in modo auctoritatem. ¶ Quinto habeat
in ſenſu ſubtilitatẽ. Sapiens inquit erit. Oculo enim, qui ad re-
gendum corpus in capite ponitur, conceſſa eſt virtus viſiua, &
non alteri membro. Soli etiam, qui oculus mundi dicitur, &
per quem mundus illuminatur, conceſſa eſt prę cæteris virtus
illuminatiua. Sic ergo pro certo (chariſſimi) in prælatis, qui in
capite dignitatum poſiti ſunt ad regendum & illuminandum
totum corpus Eccleſiæ ſanctę Dei, debet virtus viſiua, id eſt, vir-
tus diſcretionis & ſapientiæ vigere, vt ſciant & cognoſcant, iu-
dicent & diſcernant quid & quomodo ſit in negociis procedẽ-
dum. [Sapiens inquit erit.] vnde 2. Reg. 23. Dauid ſedens in ca-
G thedra ſapientiſſimus princeps inter tres. ¶ Item nota, quod
Dauid propter plurima facta ſua, quæ per decurſum vitæ ſuæ in
ſcriptura ponuntur, poteſt ſignificare quemlibet virum perfe-
ctum & ſanctum. Et hoc quia

Dauid ſciuit
- Magnis principibus aſſiſtere,
- Gregem cuſtodibus committere,
- Dæmonem cithara expellere,
- Armorum pondera deponere,
- Ad bellum feruidus currere,
- In bello Goliath occidere,
- Lyra melodiam præcinere,
- Ionathæ gratiam acquirere,
- Fletus copiam emittere,
- Regis malitiam refugere,
- Deſertam patriam incolere,
- Semper per gratiam proficere,
- Ad regni gloriam aſcendere,
- Hoſtibus veniam concedere,
- Cordis lætitiam oſtendere,
- Aquæ dulcedinem appetere,
- Manſuetudinem prætendere,
- Fortis Leonibus exiſtere,
- In Salem finibus inſiſtere,
- Cum ſanctis patribus quieſcere.

¶ Iſta enim omnia patent per primum & ſecundum lib. Regum.
diligentius intuenti: & reuera iſtæ viginti conditiones Dauid
poſſunt competere cuilibet viro iuſto, quia pro certo iſte prin-
cipibus, ſcilicet, Deo & Angelis debet aſſiſtere per familiarem
contemplationem. 1. Reg. 16 venit Dauid ad Saul, & ſtetit corã
eo, & ille dilexit eũ nimis. Dauid enim regis Iſrael, ſcilicet, Saul
curiam frequentauit, & coram eo inſtrumentis muſicis luſit. Sic
Sancti per contemplationem curiam Paradiſi frequentant, &
coram rege Iſraël Chriſto per laudes diuinas egregiè cithari-
zant. Item iſte gregem affectionum ſuarum, cogitatuum & ap-
petituum debet cuſtodi Deo committere per orationem. Da-
uid enim puer quando iuit ad prælium viſitare fratres, legitur
gregem cuſtodi commiſiſſe. Sic ſancti & iuſti ad tribulationum
& tentationum prælium acceſſuri, Deo debent committere cu-
ſtodiam ſtatus ſui. 1. Reg. 16. Surrexit Dauid mane, & commen-
dauit gregem cuſtodi. Item iſte cum cithara crucis debet dæmo-
nem expellere, per Chriſti paſſionis memoriam & compaſſio-
nem. De Dauid enim legitur, quod in virtute citharę ſuæ cum
qua canebat, de Saul dæmonem expellebat. Cithara lignea
crux eſt, quæ re vera ſi per compaſſionem & deuotionem tan-
gitur, ſtatim hoſtis potentiam effugat 1. Reg. 16. Quandocunq;
ſpiritus malus exagitabat Saul, Dauid citharam manu percu-
tiebat, & refocillabatur, & recedebat ſpiritus ab eo. Item iſte
arma ponderoſa, id eſt, bona terrena debet deponere per tem-
poralium contemptum & abiectionẽ. De Dauid. n. legitur, ꝙ
contra Goliath pugnaturus, arma Saulis, quibus indutus erat,
vt leuius incederet depoſuit, & ſic gigantem, validè ſuperauit,
vt ſcribitur 1. Reg. 17. Sic verè quicunque diabolum ſuperare af-
fectat, primum neceſſe eſt, quod arma ponderoſa, id eſt, bona
terrena, quæ grauia ſunt, ſaltem quo ad affectum abiiciat, & di-
mittat. 1. Reg. 8. dixit Dauid ad Saul: Non poſſum ſic incedere,
& depoſuit arma, & ſic iſte cum baculo & quinque lapidibus
Goliath proſtrauit. Sic iuſtus cum baculo crucis & quinque
vulneribus Chriſti diabolum ſemper vincit. Item iſte ad bellũ,
ſ. contra vitia debet feruenter currere per ſtrenuitatem & au-
dacem affectionem. Vnde de Dauid legitur 1. Reg. 17. Feſtinauit
Dauid, & cucurrit ad pugnam. Item iſte Goliath occidit, id eſt,
propriam carnem vicit, & ſuperauit per temperantiam & ora-
tionem, 1. Reg. 17. Dixit Dauid ad Philiſtęum. Ego venio ad te in
nomine domini, & dabit te dominus in manu mea, & percutiã
te. Philiſtęus, qui poculo ruens interpretatur, eſt caro. Item iſte
melodioſe cecinit per laudem, confeſſionem, orationem, præ-
dicationem, gratiarum affectionem. 1. Paral. 13. Dauid & omnis
Iſrael ludebant coram domino in canticis & citharis. Item iſte
Ionathæ, qui interpretatur columba, id eſt, perſonarum ſim-
plicium & bonorum amicitiam acquiſiuit per dilectionem. 1.
Reg. 18. Inierunt autem Dauid & Ionathas fœdus, diligebat e-
nim eum quaſi animam ſuam. Item iſta lacrymas emiſit per
dolorem & compaſſionem. 1. Reg. 18. Fleuerunt pariter Dauid
& Ionathas, Dauid autem amplius. Item iſte Saulis, id eſt, tyran-
norum malitias & iras fugit, & declinauit per diſcretionem.
Vnde 1. Reg. 19. dicitur Fugit Dauid, & ſaluatus eſt. Item deſer-
tum inhabitauit, id eſt, aſperitatem pœnitentiæ, per propriæ
carnis macerationem. 1. Reg. 23. Morabatur Dauid in deſerto.
Item ſemper in melius profecit per virtutum multiplicationẽ.
2. Reg. 3. Dauid proficiens, & ſemper ſeipſo robuſtior. Item re-
gnum & dignitatem acquiſiuit Pſ. Elegi Dauid ſeruum meum,
oleo ſancto meo vnxi eum. Item in ſe peccantibus indulſit mi-
ſericorditer, patet de Semei 3. Reg. 16. Vnde 1. Mach. 2. Dauid in
ſua miſericordia conſecutus eſt regnũ. Itẽ iſte ſpiritualem læti-
tiam ſemper habuit, & monſtrauit. 1. Paral. 29. dicitur, Rex Da-
uid lætatus eſt gaudio magno. Item iſte aquam Bethleem ap-
petiit, & concupiuit, id eſt, dulcedinem mentis & deuotionem.
Vnde 2. Reg. 23. Deſiderauit aquam Dauid &c. Item iſte ſemper
manſuetudinem tenuit, per humilem & dulcem conuerſatio-
nem. Pſ. 131 Memento domine Dauid, & omnis manſuetudinis
eius. Item leonibus, id eſt, tyrannis & dæmonibus obuiauit per
iuſtitiam & correctionem. Eccl. 27. Dauid cum leonibus luſit
quaſi cum agnis. Item in Salem, ſeu in Hieruſalem, id eſt, in cœ-
lo habitauit, & manſit per contemplationem & affectionem 2.
Reg. 11. Dauid autem remanſit in Hieruſalem. Item ſenex, id
eſt, maturus & prudens cum patribus ſuis, id eſt, cum Deo &
ſanctis dormiuit, & quieuit per perſeuerantiam & deuotionis
requietionem. Vnde 3. Reg. 1. Dauid ſenuerat & 2. Dormiuit
Dauid cum patribus ſuis. & ſic patet quomodo per Dauid po-
teſt intelligi vir perfectus. Et hoc de Dauid ſufficit.

De.

De. Nota quod de eſt præpoſitio ſeruiens ablatiuo, quę ſem- A
per ſignat receſſum à loco, vel dependentiam a re, vel a
perſona, & etiam a tempore, vel a loco, vel proceſſum a mate-
ria, vel diminutionem rei. Receſſum dico a loco, ſicut cum di-
citur, Exo. 32 Peccauit populus tuus, quem eduxiſti de Aegypto.
Dependentiam etiam a re, ſicut cum dicitur, Ioan. 3. Qui de ter-
ra eſt, de terra loquitur. Item dependentiam a perſona ſicut
cum dicitur. Matthæi 2. Ite, interrogate diligenter de puero.
Item dependentiam a tempore, ſicut dicitur, Eccleſi. 5. Nec dif-
feras de die in diem. Item dependentiam a loco, ſicut in Pſ. 148.
Laudate dominum de cœlis. Item proceſſum vel dependenti-
am a materia, ſicut dicitur Gen. 1. Formauit Deus hominem
de limo terræ. & illud Gen. 6. Fac tibi arcam de lignis læuigatis.
Item demptionem, ſeu diminutionem rei, ſicut cum dicitur,
Accipe de oleo vel de vino. minus enim importat, quam ſi di-
ceret, accipe oleum, ſiue vinum, ſicut dicitur Gen. 3. De fructu,
qui eſt in Paradiſo veſcemini. ¶ Breuiter autem concludendo
dico, quod De ſemper ſignat participationem rei, loci, tempo-
ris, vel perſonæ, quæ ſecundum naturam nominum vel verbo-
rum, quibus adiungitur, in bono ſignat, vel in malo. Igitur no-
ta, quod in ſcriptura inuenitur

Vna participatio ſeu Vnum
- Fugere
- Quærere,
- Timere,
- Videre.

¶ Dicam ergo, quod per De poteſt intelligi quædam participa- B
tio vitioſa, & iſta eſt peccatorum, malorum hominum, & loco-
rum, quæ, ſcilicet, a nobis debet refugi & vitari. Sicut enim vi-
deo, omnia libenter fugiunt, & dimittunt illud, quod pericu-
loſum eſt eis frequentare, & habere: ſic vere in moribus illa
ſumme fugienda ſunt, vel quæ habita non proficiunt, vel quæ
retenta obſunt, vel quæ derelicta proſunt. Et ſic dico, quod nos
debemus mentaliter fugere & recedere

De
- Mundo,
- Peccato,
- Diaboli dominio,
- Iniquorum conſortio,
- Terrenorum deſiderio.

Nam
- Mundus inficit,
- Peccatum officit,
- Dæmon interficit,
- Peccator non proficit,
- Terrenum non ſufficit.

Igitur fugere debemus de mundo, qui ſuos inficit. Vnde Da-
uid dicebat in Pſ. 68. Eripe me de luto, vt non infigar, & de pro-
fundis aquarum. De iſto n. fugiendum eſt, quia eſt locus crude-
litatis, indignitatis, carceris, & pœnalitatis. Crudelitatis dico.
Vnde Gen. 4. Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra.
Indignationis etiã dicitur, Cant. 4. veni de libano ſoror mea, ve-
ni de libano coronaberis, q. d. in libano, i. in mundo coronari
non

non vales. Carceris etiam seu seruitutis, ideo dicebat Dauid in Ps. Educ de custodia animam meam, ad confitendum nomini tuo. Igitur fuge, & recede de mundo, qui suos inficit. Ibi n. est aer valde corruptus, & ibi difficile est, quod aliquis viuat sanus. Ideo bene consulitur Gen. 12. Egredere de terra tua, & de cognatione tua. Et Hier. 41. Fugite de medio Babylonis. Item fuge de peccato, quod suis officit, quia, s. peccatum est ille fumus putei abyssi, de quo Apoc 9. dicitur. Obscuratus est sol, & aer de fumo putei, & de fumo exiuerunt locustæ. Vbi nota quod peccatum veritatem fuscat sua caligine. Obscuratus est inquit sicut sol, Puritatem fœdat sua fuligine, Aer de fumo, Libertatē claudit sua voragine. Putei. Vbertatem rodit sua rubigine, Locustæ, Explana si vis. Et breuiter peccatum abominandum est, quia procedit à diabolo & machinatur, à malo corde cogitatur, à malo ore profertur & prædicatur. A diabolo dico procedit & machinatur. Vnde Apo. 16. Vidi inquit de ore draconis, & de ore bestiæ, & de ore pseudo prophetæ exire tres spiritus immundos in modum ranarum Isti n. tres spiritus tria generalia peccata designant, seu triplicem concupiscentiam, s. luxuriam, quæ procedit de bestia cuncta maculante, superbiam, quæ procedit de falso propheta altum appetente, auaritiam, quæ procedit à Dracone flammas emittente Draco est mundus, bestia est corpus, falsus propheta est diabolus; mundus de ore spirat auaritiam, similis illi fonti ignis, de quo riui ignei manare videntur, de quo loquitur Plin. lib. 2. c. 109. Ideo Christus, qui auaritiam contemnebat, dicebat Ioan. 18. Regnum meum non est de hoc mundo. Corpus seu caro spirat luxuriam, quia sicut dicitur Gal. 6. qui seminat in carne, de carne metet corruptionem. Diabolus vero spirat fallaciam & superbiam. Vnde diabolus est ille malus homo, qui de malo thesauro suo profert mala. Mat. 12. Peccatum ergo a diabolo procedit. Sed etiam dico, quod à corde peruerso cogitatur. Vnde Mat. 15. De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ. A malo etiam ore prædicatur, & publicatur. Mat. 15. Quæ procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem. Igitur fugiendum est à peccato, quod suis officit. Item fugiendum est a diabolo, qui suos necat, & interficit. Diabolus enim est sicut leo mordens crudeliter. Ideo in Ps. dicitur. De ore leonis libera me domine: sicut hostis nocens maligniter. Ps. Eripe me de inimicis meis: sicut serpens pungens fallaciter. Esa 14. De radice colubri egredietur regulus, & semen eius absoluens volucrem. Item fugiendū est à consortio iniquorum, quod nihil proficit. Num. 16. Separamini de medio congregationis huius. Item fugiendum est de desiderio terrenorum, quod nunquam sufficit. Vnde terrena secundum Ps. fiant sicut fœnum tectorum, quod prius quam euellatur, exaruit, de quo non impleuit manum suam, qui metet. Terrena namq; habent pinguedinem carnalitatis, tollunt plenitudinem fœlicitatis, inferunt inquietudinem cupiditatis. De pinguedine dicitur Deut. 32. De quorum victimis comedebant adipes & vinum libaminum bibebant de plenitudine vero fœlicitatis æternæ, quam tollit, potest dici illud Ios. 5. quod s. vbi filii Israel comederunt de frugibus terræ, defecit eis manna. si n. terrenorum fruges acquiruntur, māna dulcedinis æternæ gloriæ, vt communiter, impeditur, De cupiditate autē, quæ incurritur, potest dici illud Iob. 41. De ore eius lampades quasi tedæ ignis accensæ, eius inquit, i. mundi vel auari. Patet igitur, quod per istam dictionem De potest intelligi participatio
C viriosa, quæ est fugienda, & hoc est primum ¶ Secundo dico, quod per De intelligitur quædam participatio virtuosa, quæ est acquirenda & promerenda, & ista est illa, qua de Deo, de cœlo, de virtutibus, de scriptura, de gratia, de gloria, recipimus adiutorium, & solamen. Et sic notabo, quod

De Deo habemus
- Deuotionis sapidum dulcorem,
- Reuelationis splendidum fulgorem,
- Exauditionis flaccidum fauorem,
- Miserationis fluidum feruorem,
- Protectionis solidum vigorem,
- Refectionis sapidum liquorem,
- Dilectionis feruidum ardorem,
- Eruditionis perspicuum splendorem,
- Consolationis irriguum humorem,
- Durationis perpetuum tenorem,
- Exaltationis assiduum honorem.

¶ Igitur dico, quod de Deo sicut de principali fundamento nostro, nos participando recipimus dulcorem deuotionis Deu. 32. Constituit eum supra excelsam terram, vt sugeret mel de petra, oleumq; de saxo durissimo. Item fulgorem reuelationis Deu. 4. De cęlo audire te fecit vocem suam. Item fauorē exauditionis. Psal. Exaudiuit me dominus de monte sancto suo. Item feruorem miserationis. Vnde Ps. Respice de cœlo, & vide, & visita vineam istam: & alibi Ps. 84. Veritas de terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit. Item vigorem protectionis. Ps. Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis. Item liquorem refectionis, s. Eucharistiam & cibum corporis sui. Gen. 27. Surge, sede, comede de venatione. Et Ioan. 7. Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendit. Item ardorem dilectionis. Thre. 1. De excelso misit ignem in ossibus meis. Item splendorem eruditionis. Esa. 2. de Sion exibit lex, & verbum domini de Hierusalem. Item humorem consolationis & refrigerationis Esai. 12. Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris. Et Gen. 27. Det tibi dominus de rore cœli & de pinguedine terræ benedictionem. Item tam in anima, quam in corpore durationis perpetuæ conditionem, De anima Gen. 2. inspirauit, scilicet, Deus in faciem, id est, imaginem eius, scilicet, hominis, spiraculum vitæ, id est, animam habentem in seipsa vitam perpetuam. De corpore 1. Corin. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. Item honorem exaltationis Can 4. Veni de libano, veni coronaberis. Psalm. 86. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Istud est ergo vnum De, id est, vna participatio virtuosa, quæ est acquirenda. ¶ Tertio dico, quod per D
De intelligitur participatio rigorosa, quæ est metuenda. Igitur timendum est de occulta Dei reprobatione, ne nos à se repellat, de aperta Dei iudicatione, ne nos feris expellat: de æterna inferni tribulatione, ne nos secum impellat, de superna cœli consolatione, ne nos à se refellat. Timendum est ergo de diuina reprobatione, de qua Exod 32. dicitur, qui peccauerit in me, delebo eum de libro vitæ. Item est timendum de sui iudicii seuera executione. Psalm. De cœlo auditum fecisti iudicium, terra tremuit, & quieuit. Item timendum est de infernali vexatione & damnatione. Deut. 32. De vinea sodomorum vinea eorum, & de suburbanis gomorrhæ. Vua eorum vua fellis, & botrus amarissimus. Item timendum est de perdenda cœli beatitudine & consolatione. seu æterna duratione. Gen. 4. Ecce Adam ne forte mittat manum suam, & videte ne sumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternum. Patet igitur quod per De significatur vna participatio rigorosa, quæ est
metuenda. ¶ Quarto vero possem adhuc dicere, quod per De E
intelligitur quædam participatio luctuosa, quæ est attendenda. Et ista est illa, qua natura conditionis humanæ facta est de materia vili, & terminatur in materiam viliorem, quia, scilicet, de terra est homo. Gen. 1. Formauit Deus hominem de limo terræ, & in terram etiam reuertetur. Eccles. 3. De terra facta sunt,
& in terram pariter reuertentur. ¶ Si vis adhuc potes dicere, F
quod De pertinet ad Deum, & maxime ad Dei filium, quia ipse est Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero, sicut dicitur in symbolo Athanasii. ¶ Vel etiam De refertur ad virum iustum, qui, scilicet, est compositus de diuersis virtutibus Habet enim in sua compositione morali

Humilitatem sicut fundamentum,
Paupertatem sicut leuamentum,
Pietatem sicut rigamentum,
Charitatem sicut complementum.

¶ De humilitate intelligitur illud Gen. 1. Produxit Deus de humo omne lignum &c. De paupertate dicitur illud Gen. 6. Fac tibi arcam de lignis leuigatis. paupertas enim leuior est omnibus virtutibus, quia, scilicet, pondus terrenorum non habet. De pietate dicitur 3. Reg. 6. Fecit in oraculo duos Cherubin de lignis oliuarum. Oliua enim pietatem signat. De charitate autem potest intelligi illud Exod. 15. Vbi præcipitur, quod fiat arca de lignis sethim, interius & exterius deaurata: aurum enim rubicundum & preciosum signat charitatem. Et nota, quod vtensilia omnia tabernaculi de auro sunt facta, sicut patet Exod. 26. ad denotandum, quod aurum charitatis est materia omnium bonorum virorum, & etiam omnium bonorum operū & virtutū. De hoc autem, quod designat partem & diminutionem, dic, quod in hoc intelligitur discretio, quæ omnia non vult à se emittere, & separare, sed solum partem, sicut cum dicitur Tob. 4. De tua substantia da pauperibus. Non enim dicit tuam substantiam, non enim vult, quod demus totum.
¶ Vel De præpositio & detractio signat peccatorem, qui vult G
præesse per superbiam, de fama aliorum demit per detractionem & infamiam, & de bonis suis nimis retinet per parcitatem, de aliis autem nimis impie rapit, & demit per auaritiam dicens illud Eccl. 11. Nunc manducabo de bonis meis solus. Et Prouer. 17. Munus de sinu accepit impius &c. Vide supra de A. & infra de Ex. Vide infra de eripere, & liberare, & eruere, & similibus.

Debere. Nota, quod debere est verbum obligatorium, A
signat enim obligationem ad aliquid faciendum, & sic dicam, quod in scriptura inuenitur

Debitum
- Moralis iacturæ,
- Moralis naturæ,
- Legalis scripturæ,
- Rationis puræ,
- Passionis duræ,
- Dationis securæ.

¶ Primum est debitum mortis nunquam euitandum. Sustinentia enim mortis est illud debitum humanæ naturæ, ad quod primus parens inobediens Dei iussis, se & suos obligauit. Vnde singuli possunt dicere de singulis illud Ioan. 19. Nos legem B habemus, & secundum legem debet mori. ¶ Secundum est debitum carnis coniugi reddendum, quia scilicet vnus coniugum tenetur alteri ad debitum actus carnis. 1. Cor. 7. Vxori vir C debitum reddat, similiter vxor viro. ¶ Tertium est debitum legis semper obseruandum, vel nunquam remittendum. Lex enim diuina nos obligat ad multas obseruationes scilicet ad credendum articulos fidei, ad sumendum sacramenta, ad faciendum mandata & ad seruandum iniuncta, & maxime solennitates & festa. Filii enim tenentur ad testamentum patris exequendum, alias de hæreditate gaudere non debent. Cum igitur scriptura sit testamentum Christi, necesse est, quod impleatur, atq; seruetur, si volumus, quod hæreditas æternæ gloriæ nobis in hoc testamento promissa finaliter obtineatur. Vnde scriptura sancta videtur nobis dicere illud Exo. 4. Ostendã vobis quid agere debetis. Gal. 5. Homo vniuersæ legis debitor est. D ¶ Quartum est debitum æquitatis, quod est semper tenendum, & istud est illud, ad quod ratio & continentia, obligat hominem, quia etiam sine lege homo naturaliter sentit, & scit se obligatum multis & ad multa Deo. Debet enim seu debitor est sibi, Deo, proximo, prælato, subdito, sed de hoc videbitur infra. Vnde Ro. 13 Reddite omnibus debita. ¶ Quintum est debi- E tum æternæ aduersitatis, quod à malis est necessario persoluẽdum, peccata enim sunt quædam debita, quæ nisi per pœnitentiam remittantur, necesse est, quod in inferno per pœnã luendo soluantur. Mat. 5. Redde, quod debes, amen dico tibi, non exies, donec reddideris quasi dicatur, Istud autem Donec, est quædam conditio, quæ nunquam purificatur. Nam quia post mortem nunquam potest fieri Deo redditio, seu satisfactio à descendentibus in peccato mortali, cum sola gratia, qua damnati carent, sit pœnitẽtia, quæ currit in domo domini, & quæ ab eo solummodo acceptatur, & de qua fit sibi satisfactio pro delictis, sequitur, quod ista debita in inferno perpetuo luantur. de quo Sap 12. Inimicos seruorum tuorum debitos morti cum tanta attentione cruciasti. ¶ Sextum est debitum supernæ fœ- F licitatis, vel etiam diuinæ charitatis, quod est promerendum & requirendum, quæ scilicet bonis debetur non ex iusto. seu condigno, sed ex congruo. Deus enim quia sibi placuit, fecit se debitorem nostrum, in quantum pro nobis carnem assumpsit, & gloriam æternam promisit. Vnde Heb. 2. dicitur, quod ipse debuit per omnia fratribus assimilari, vt misericors fieret. Iste tamen nobis plura reddit quam debeat, nos autem sibi non solum non reddimus quod debemus, sed contrarium illius quod debemus. Vnde ipse est, qui dicit Esa. 5. quid ergo vltra debui facere vineæ meæ, & non feci? Expectaui, quod faceret vuas, & fecit labruscas ¶ His ergo præmissis, solum de debito rationis G seu iustitiæ aliquid est dicendum. Omnes enim quadam necessitatis lege ad aliqua sumus obligati. Non est enim dare aliquẽ qui sit liber. Cum enim nihil habeamus à nobis, sed omnia aliunde recipimus, restat, vt pro acceptis, aliis debeamus. Et ideo Hugo de sancto victore in lib. 4. de arca dicit, quod necessitas debendi accipitur multis modis. Debent enim prælati subditis prouidentiam, subditi prælatis obedientiam, æquales æqualibus charitatem & amicitiam, sapientes insipientibus doctrinam, diuites pauperibus alimoniam. Igitur charissimi iuxta documentum Iudi. 20. Decernite quid facere debeatis. Et vt omnia concludam in vnum, dicam, quod nos debemus

Reuerentiam summis numinibus,
Pœnitentiam pro malis nostris operibus,
Innocentiam propriis cordibus,
Obedientiam nostris maioribus,
Prouidentiam nostris minoribus,
Amicitiam nostris æqualibus,
Alimoniam nostris pauperibus,
Resistentiam nefandis hostibus,
Castigationem male agentibus,
Eruditionem insipientibus

¶ De debito reuerentiæ, quæ Deo debetur, dicitur 2. Thes. 1. gratias agere Deo debemus semper De debito pœnitentiæ dici põt illud 1. Cor. 9. Debet in spe qui arat arare, & qui triturat triturare. arare n. & triturare pœnitentiam significat p quam s. corp9 aratur & trituratur, De debito innocẽtiæ põt dici illud Mat. 3. Ego à te debeo baptizari. De debito obediẽtiæ dicitur Nu. 4. Sciant singuli cui debeant oneri mãcipari. De debito prouidẽtiæ regiminis atq; curæ, quam, scilicet, prælati debent subditis exhibere, dicitur Rom. 1. Græcis & barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum. De debito vero charitatis, seu amicitiæ dicitur 1. Io. 4. Et nos debemus alterutrum diligere Rom. 13. Nemini quicquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis. De debito beneficentiæ seu alimoniæ, quod, scilicet, debetur pauperibus & infirmis, potest dici illud Rom. 15. Debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere. De debito resistentiæ, qua, scilicet, nos debemus resistere dæmonibus, hæreticis, & tyrannis, dici potest illud Iudi. 20. Exire debemus ad pugnam. De debito castigationis & iustitiæ dici potest illud 2. Reg. 21. Virũ, qui oppressit nos, delere debemus. De debito autem doctrinæ & sapientiæ dici potest illud Iudic. 13. Vir Dei veniat iterum, & doceat nos quid debeamus facere. Non plus ad præsens, quia istud verbum debere & habere ita sunt in locutione latina cõmunia, quod non est dare verbum, quin in eius expositione semper inveniamus verbum debet.

Decem. Nota, quod numerus denarius numerus est perfectus. Est n. complementum & perfectio nu- A merorum, nam vsq; ad illum possunt numeri crescere, postquã vero denarium attigerunt, duplicari quidem possunt, & per denarii adiunctionem vel multiplicationem augeri. Ex tunc enim non est dare numerũ vbi denarius non contineatur. Igitur per denarium numerum intelligitur in scriptura complementum legis diuinæ, quæ in decem mandatis moralibus consistit. Ista est enim vera & summa perfectio, scilicet, legis & decem mandatorum complementum & obseruatio. Sicut enim dicunt anatomici, in hepate est vna vena, quæ in decẽ ramos diuiditur. Corpus enim humanum nouem mensibus perficitur, cum vero denarium attigerit tunc perfectum & integrum parturitur, sicut bene supponit scriptura Sap. 7 Vbi dicitur. Decem mensium numero figuratus sum carо. De pullo etiam auis legitur, quod postquam ad corpus perfecte fuerit lineatus, decem tamen diebus expectat antequam viuificetur & antequam spiritu sit dotatus In quibus quidem potest significari, quod numerus denarius, id est, mandatorum decem obseruatio, omnem spiritualem perfectionem continet, & importat. In hepate enim sacræ scripturę est illa superior vena, videlicet lex diuina, quæ, s. in decem ramos, i. in decem mandatorum particulas diuiditur, virtute quorum sanguis Christi & gratiæ per omnes partes animæ deportatur. Iste n. est numerus viuificatiuus, & ad æternã gloriam parturitiuus, quia, s. dato, quod homo sit quantum ad corpus & corporalia completus, & bonis naturæ vel fortunæ dotatus, nunquam tamen quo ad animam perficitur, nunquã per gratiam viuificatur, nunquam ad cœli gloriam de huius mundi vtero parturitur, quin potius tanquam vile abortiuum in inferni sterquilinium proiicitur, nisi prius decem dierum, seu mensium, i. decem mandatorum obseruantia accingatur. Ista est n. quæ per gratiam viuificat, & quæ gloriæ parturitionem, omniumq; morum perfectionem procurat. Et ideo viri perfecti figurãtur in duobus Cherubin in templo positis, quæ de lignis oliuarum erant, alas alterutrum extendebãt, mutuo se respiciebant, & decem cubitos altitudinis continebant, quia, s. viri perfecti Cherubin, quæ interpretantur plenitudo sciẽtiæ, dicuntur, quia scientia vigentes sunt, de lignis oliuarum sunt, quia pietate & clementia sunt madentes, in templo Ecclesiæ sunt, quia Dei seruitio sunt insistentes, mutuo se respiciunt, quia sunt per charitatem alter in alterum intendentes & animas affectionum per beneficentiam ad alterutrum extendentes, & decem cubitos altitudinis habẽt, quia sunt suæ perfectionis altitudinem in decem mandatorum obseruantiam terminantes. Iudic. 20. Decem viri eligantur è centum. ¶ His ergo B præmissis, notare possum, quod denarius numerus, i. decalogus mandatorum, statusq; perfectionis et obseruantia legis Dei multa spiritualia bona facit. Ista enim sunt

Decem
- Bases, quibus sustentamur,
- Luteres, quibus depuramur,
- Panes, quibus roboramur,
- Cubiti, quibus mensuramur,
- Anni, quibus quietamur,
- Funiculi, quibus alligamur,
- Argentei, quibus premiamur,
- Chordæ, quibus consolamur,
- Conchæ, quibus irrigamur,
- Cortinæ, quibus conuelamur,
- Lineæ, quibus nos sanamur,
- Verba, quibus informamur,
- Millia, quibus sociamur,
- Talenta, quibus nos lucramur.

¶ Dicam igitur de decem mandatis, quod ista sunt bases ad sustenta-

dicitur ibidem, quod decem cubitos in circuitu continebat, ad significandum, quod mare, id est, amaritudo pœnitentiæ tunc purificat atque lauat; quando decem mandatorum obseruantia ipsam iuuat. Item sunt panes ad roborandum. Vnde isti sunt decem panes, quos Isai misit per filium suum Dauid ad fratres suos, qui erant in exercitu & in bello, quia, scilicet, Deus pater per Iesum Christum filium suum ad nos fratres suos istos decem panes misit, quibus in prælio huius mundi nos fortificat atque nutrit. 1. Regum 17. Accipe decem panes istos, & curre ad castra, & fratres tuos visitabis. Item sunt cubiti ad mensurandum, totus enim ambitus perfectionis humanæ isto denario mensuratur. Vnde istæ sunt tabulæ tabernaculi, quarum quælibet decem cubitis in longitudine mensurabatur. Vnde etiam de ipso tabernaculo dicitur Exod. 26. quod decem cubitos habebat in altum. Et de altari sacrificiorum dicitur Esdræ 6. quod in longitudine & altitudine decem cubitos habebat. Et sic quadratum erat. Longitudo enim nostræ fidei, latitudo nostræ charitatis, & altitudo nostræ spei, quæ, scilicet, mensuræ sunt omnis mortalis structuræ, decem cubitos, id est, decem mandatorum obseruantiam debent habere, & cum ea omnia mensurare. Item mandata ista sunt anni ad viuendum, & viuendo in Deo congaudendum, & in Deo quiescendum. De Noe enim, qui interpretatur requiescens, legitur, quod ipse fuit decimus ab Adam, in signum, quod illi, qui per decalogum decimi sunt, in Deo spiritualiter requiescunt. Quod etiam in Pentecoste notatur, qui erat dies quinquagesimus, & in iubilæo, qui erat quinquagesimus annus, vbi, scilicet, populus lætabatur, & gaudebat, & ab operibus quiescebat, quinquagesimus enim numerus constat ex denario quinquies ducto, in quo notatur, quod illi, qui cum quinario sensuum, denarium mandatorum obseruant, in Deo spiritualiter requiescunt & gaudent. 2. Paralip. 14. Quieuit terra decem annis. Item sunt funiculi ad nos vinculandum, secundum enim rei veritatem mandata sunt quædam vincula, quibus ligantur homines, ne ad vitia dilabantur. Iosue 17. Funiculi Manasse decem. Item sunt argentei ad nos præmiandum. Vnde de Tobia dicitur Tobiæ 1. quod ex his quibus honoratus fuerat à Rege, habebat decem talenta argenti. Magnus enim honor & magnum præmium est, quando à Christo Rege datur homini obseruatia mandatorum. Item sunt chordæ ad melodiose Domino decantandum Psalm. 32. In psalterio decachordo psallam tibi. Psalterium enim est sacra scriptura, decem chordæ sunt decem mandata. Item sunt conchæ ad irrigandum 2. Paralip. 14. Fecit quoque, scilicet, Salomon conchas decem. Item sunt cortinæ ad inuoluendum. In nullo enim loco inuoluitur mundius, quam in cortinis decem mandatorum. Exod. 26. Facies decem cortinas de bysso retorta, purpura, hyacintho, coccoque bis tincto. Isti enim quatuor preciosi colores signant quatuor Cardinales virtutes quibus, scilicet, decem mandata originaliter compinguntur. Item sunt lineæ ad vitam præstandam. Radii, scilicet, solis & cœlestes, qui sunt sicut quædam lineæ, rectæ sunt in istis inferioribus causa vitæ, sic radii mandatorum à sole iustitiæ emanantes, vitam spiritualem & æternam ministrant. Denarius enim numerus vitæ attribuitur, sicut superius fuit visum. Vnde dicit Plinius, quod si vacca ante decimum mensem pariat, fœtus non viuit, nec perficiuntur vngulæ eius. Ideo Esa. 38. dicitur, quod sol redit retrorsum per decem lineas in horologio Achab, in signum, quod Rex viueret, qui mori timebat. Item sunt verba ad nos informandum. Exod 34. Scripsit Moyses in tabulis verba fœderis decem. Item sunt millia ad nos sociandum & iuuandum. Plus enim iuuat hominem obseruantia mandatorum, quam decem millia pugnatorum. Dan. 7. Decies centena millia assistebant ei, & in Psalm. 67. Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium. Istud potissime pertinet ad beatos, qui scilicet, decem millia dicuntur, & propter obseruantiam decalogi, & propter perfectionem millenarii, & propter immensitatem lætitiæ, & gaudii, & propter assistentiam diuini consortii. Item sunt talenta ad lucrum quærendum. Matth. 25. Date ei, qui habet decem talenta, quia habenti dabitur, & abundabit. Qui enim decem talenta mandatorum voluerit habere & tenere, magnum lucrum meritorum poterit obtinere, & maxime, quia cum istis talentis nos lucramur vitam æternam. Ecce ergo quomodo decem mandata decennario multipliciter applicantur.

C ¶ Sed si volumus, possumus adhuc dicere, quod per decem non solum intelliguntur decem mandata, imo etiam decem mandatorum obseruatores, etiam decem mandatorum transgressores & violatores. Dico ergo, quod decem signant viros sanctos, qui, scilicet, decem mandatorum obseruatores existunt. Fructus enim citronum, quos nos aranchias appellamus, in decem cellulis ordinatissime distinctus, in quibus, scilicet, succus ille saporosus & liquidus est contentus. Sic dicam de viro iusto, quia pro certo in decem cellulis mandatorum, succum gratiæ continet, quo mentem suam vegetat, atque fouet. Et sicut iste fructus, sic denariatus, & in cellulis decuplatus, reputatur fructus bonus, & contra calores excessiuos sanus; sic vir perfectus eo ipso, quod decalogo mandatorum est munitus, reputari merito debet sanctus, & ad obuiandum calori concupiscentiæ satis aptus. Exo. 27. Quicquid decimum venerit, sanctificabitur. Igitur de perfectis viris, quod ipsi dicantur decem vel decani, notabis, quod ipsi possunt dici

Decem { Fratres, Senes, Iuuenes, Principes, Mulieres, Virgines, Homines, Viri, Iusti, Filii, Asini, Vituli, Cameli,

¶ Dicam ergo, quod iusti dicuntur decem fratres, quia cum decalogo seruant charitatem. Vnde Genesis 42. dicitur, quod decem fratres Ioseph descenderunt in Ægyptum, vt frumentum emerent. Item dicuntur decem senes, quia cum decalogo seruant maturitatem Ruth 4. Tollens Booz decem viros de senioribus ciuitatis, &c. Item dicuntur decem iuuenes, quia cum decalogo fortitudinis habent probitatem 1. Regum 25. misit Dauid decem iuuenes, & dixit ascendite in Carmelū. Itē dicuntur decē Principes, quia cum decalogo habent dignitatem & auctoritatē, quod maxime verum est de bonis principibus & Prælatis. Ecclesiast 7. Sapientia confirmauit sapientem super decem Principes ciuitatis. Item dicuntur decem mulieres, quia cum decalogo habent dulcedinem & benignitatem 2. Regum 15. Reliquit Rex decem mulieres concubinas ad custodiendum domum. Item virgines, quia cum decalogo seruant munditiam & puritatem. Matth. 25. Simile est regnum cœlorum decem virginibus. Item dicuntur homines, quia cum decalogo habent rationem & sagacitatem. Zach. 8. In diebus illis apprehendent decem homines fimbriam viri Iudæi, id est, Christi. Item sunt decem viri, quia cum decalogo ipsi habent omnem fortitudinem & virilitatem, & virtutum multiplicitatem. Hierem. 12. Decem viri reperti sunt inter eos, qui dixerunt ad Ismael; noli occidere nos, quia habemus thesauros in agro frumenti, & vini, & olei, & mellis. Tales enim proprie viri dicuntur, quia thesauris virtutum, & maxime frumento scripturæ & lectionis, vino lætitiæ & consolationis, oleo clementiæ & compassionis, melle dulcedinis & deuotionis ditantur, & tales etiam occidi à diabolo non merentur. Item sunt iusti, quia cum decalogo habent rectitudinem & æquitatem Gen. 18. Si reperti fuerint in Sodomis decem iusti, propter decem parcam ciuitati. Item sunt filii, quia cum decalogo habent obedientiam & sedulitatem 1. Regum 1. Nunquid melior sum tibi, quam decem filii? Item sunt asini, quia cum decalogo habent patientiam & firmitatem. Vnde de Ioseph dicitur, quod fratribus suis addidit decem asinos, & totidem asinas, qui subueherent ex omnibus Ægypti diuitiis. Item sunt vituli, quia cum decalogo ipsi habent spiritualem lætitiam & iucunditatem. Num. 29. Die quarta offeratis vitulos decem. Item sunt Cameli, quia cum decalogo ipsi se inclinant ad onera per humilitatem, Camelus enim flectit genua, & inclinat se quando oneratur Genesis 24. Tulit Eliezer decem Camelos de grege Domini sui. Ecce ergo quomodo viri sancti dicuntur decem. Et sic ostensum est, quomodo decem significant decem decalogi professores.

¶ Sed adhuc dico, quod in malo significato, per decem intel- D liguntur ipsæ decem præceptorum transgressiones, vel etiam ipsorum transgressores. De transgressionibus patet Apoc. 13. & 17. vbi dicitur, quod bestia, quæ ascendit de abysso, habebat capita septem, & cornua decem. Capita enim septem, capitalia peccata designant, quæ, scilicet, omnia bestiæ abyssi, id est, peccatores diaboli secum portant. Apoc. 17. Vidi mulierem sedentem super bestiam habentem septem capita, & cornua decem. Mulier fallax est diabolus, qui sedet, & equitat super tales. Apocal. 12. Ecce draco malus rufus habens capita septem, & cornua decem. De transgressoribus etiam decalogi, quod significentur per numerum denarium notabo, quod hodie plerumque denarius Christi deficit, quia, scilicet, illi, qui sunt decem per obseruantiam decalogi, pro magna parte perierunt 3. Reg. 2. Defuerunt de pueris Dauid decem. Sed reuera denarius diaboli conualescit, quia, scilicet, decalogi transgressores hodie abundant. Vnde de pessimo illo Ismael, id est, de diabolo dicitur Hierem. 41. quod venit Ismael, qui erat de semine regio, in terram Iuda, & decem viri cum eo, & occidit reliquias, quas inuenit. Decem viri isti significant gene-

generaliter omnes malos,qui,ſcilicet,decem dicuntur, quia decem mandata,vt dictum eſt,tranſgrediuntur,quia,ſcilicet, contra bonos Iſmael,id eſt, diabolo famulantur Lucæ 17. Occurrerunt ei decem viri leproſi.

E ¶ Nota etiam,quod tempus peccati,in quo fit ipſa decalogi tranſgreſſio,intelligitur per decem, ſicut de muliere illa dicitur, quod mulier habebat ſpiritum infirmitatis decem &octo annis. Decem enim decem mandatorum tranſgreſſiones, octo vero octo beatitudinum carentiam ſignant & illud etiam Apocal. 11. Decima pars ciuitatis cecidit. Pœna etiam æterna, quæ infligitur pro iſta tranſgreſſione,per decem ſignificatur, ſicut Apoc. 2. Habebitis tribulationē diebus decem. Item gloria æterna, quæ datur pro retributione obſeruantiæ decalogi, ſignatur per decem.Vnde iſte eſt denarius,qui datur laborantibus in vinea domini.Matt 20 Acceperunt ſinguli ſingulos denarios. Et ibidem. Nonne ex denario conueniſti mecum?&c.Sufficit. Vide infra de denario.

A **Decimæ. Decimus.** Nota, quod decima eſt decima pars cuiuslibet rei, quā, ſcilicet, ipſeDeus ſibi retinuit,& ſibi offerri voluit & decreuit,in ſignum dominii & tributi. Notabo ergo,quod decima multipliciter ſumitur in ſcriptura.Eſt enim

Decima { Virtualis, Temporalis, Perſonalis.

¶ Eſt dico decima virtualis, quæ Deo ſoli debet offerri. Et ſic dico,quód per decimam intelligitur omnis perfectiovirtuoſa,tum quia denarius eſt numerus perfectus, tum quia denarius ſignat numerum,tum quia iſte numerus ſignat denarium mandatorū, ſicut ſupra in præcedenti titulo fuit viſum. Et ſic loqui poteſt ſcriptura Leuit.27.vbi dicitur.Omnes decimę terræ domini ſunt. Omnes,inquit,decimæ,id eſt,omnes perfectiones virtutum domini ſunt,id eſt,domino ſunt adſcribendæ,& talis decima perfectionis Deo adſcribenda figuratur Exod.22.vbi dicitur. Decimas & primitias non tardabis Deo offerre,quia, ſcilicet, decimæ & primitiæ Deo offerebantur,nouem vero partes retinebātur.Primitiæ ergo ſignant bonorum operum complementum & perfectionem. Nouenarius vero numerus imperfectus, qui ad denarium non attingit, ſignat rerum & operum imperfectionem & diminutionem.Igitur dictum eſt,quod illud quod eſt primum& decimum, Deo offertur, illud vero, quod eſt infra nouenarium, retinetur,quia re vera primitiæ,id eſt,cuiuslibet boni operis inchoatio, & decimæ, id eſt, cuiuslibet boni operis complementum & perfectio,Deo ſunt adſcribenda & offerenda, quia, ſcilicet, ſine diuina gratia nullum bonum opus perficitur, aut completur.Iuxta illud Philipp.2.Ipſe eſt qui operatur in nobis,&velle, & perficere. Nouem vero partes, ſeu nouenarius numerus i. quæcunque imperfectio nobis eſt retinenda, & nobis aſcribenda,quia ſecundum rei veritatem quicquid perfectionis noſtris operibus eſt,totum ſibi eſt attribuendum,quicquid autem imperfectionis & defectus ibi fuerit,eſt nobis & noſtris imperfectionibus adſcribendum.Iſta eſt decima virtualis, quæ ſoli Deo debet offerri. Tob.1.Decimas & primitias fideliter offerens.

B ¶ Secundo dico,quod eſt decima temporalis, quæ Dei miniſtris debet conferri, primam,ſcilicet,decimam prouentuum, atque rerum miniſtris ſuis,qui ſuam, ſcilicet, repræſentant perſonam,conferri & offerri mandauit.Num.18.Filiis Leui dedi omnes decimas.Igitur cum de decimis ſeu decimarum iure non intendam aliquid profunde dicere, cum hoc Theologis & Canoniſtis dimittam,hoc ſolum notabo, quod decimæ Eccleſiaſticis ſunt ſoluendæ,

Quia { Ante legem fuerunt ordinatæ, In lege fuerunt imperatæ, Sub lege fuerunt obſeruatæ.

¶ Ante legem enim decimæ fuerunt ordinatæ,& figuratæ. Nam etiam apud gentiles,de quibuſdam rebus fiebat antiquitus decimatio. Narrat enim Plinius lib. 12. cap. 20. ad quod concordat Soli.c.de Æthiopia,quod collecto cinnamomo, ſacerdos cū haſta ad hoc cōſecrata,ſarmēta diuidebat & partē ſoli,quem in illis partibus adorabant, ſeparabat, reliquum Domino dimittebat. De thure etiam dicit idem Plinius lib.12.cap. 15. quod poſtquam erat collectum in ciuitate Sabotam,per vnam ſpecialem portam inferebatur,& ante omnia decimabatur, nec licebat illud vendere mercatori,donec ſacerdos partem ſuam habuiſſet.Igitur talibus gentilium exemplis fuerunt decimæ originaliter etiam aliqualiter figuratę, quod,ſcilicet,antiquitus fuit ante legem. Vnde etiam de Melchiſedech ſacerdote, qui fuit ante legem, dicitur Gen.14.quod Abraham dedit ſibi decimas de omnibus, quæ habebat.Vnde Apoſtolus ad Heb.7.Intuemini autem quantus fuerit hic,cui & decimas dedit de præcipuis Abraham Patriarcha. Fuerunt igitur decimæ ante legem ordinatæ.

¶ Item in lege fuerunt ſanctificatæ,& imperatæ.Lex enim diuina decimas imperauit, & quicquid decimum naſcebatur, ſibi dedicauit,& conſecrauit.Iuxta illud Leuitic. 27. Quicquid decimum venerit, ſanctificabitur. Ad literam enim quicquid decimum veniebat,domini erat,& in vſus ſacerdotum cedebat, nec cum aliquo mutari debebat, ſicut dicitur Leuitici 27. In quibus etiam notari poteſt quod decima & aliæ res Deo ſacratæ,& quęcunque bona Eccleſiaſtica domino conſecrata & dedicata, non debent in vſus alios ordinari,ſed ſoli Deo & miniſtris eius reſeruari. Sæculares enim talia non poſſunt bona conſcientia tangere,nec ad vſus proprios applicare. De arca enim teſtamenti,quæ ſancta & ſanctificata domino dicebatur,legitur 1.Regum 5.quod quamdiu fuit apud Philiſtæos,qui,ſcilicet,pagani erant, & præſentia eius indigni,multipliciter fuerunt à Domino flagellati,& agri eorum à muribus deuorati.Iſti ergo timentes, arcam ipſam ad filios Iſrael remiſerunt,& ſic plagæ, quas ſuſtinuerunt, ceſſauerunt. Sic vere dicam, quod bona Eccleſiaſtica ſiue ſint decimæ,ſiue alia Domino dedicata,& pro filiis Iſrael, id eſt, pro Eccleſiaſticis ordinata, nulli Philiſtæi, id eſt, nulli ſæculares digni ſunt detinere vel capere, quod ſi fecerint, neceſſe eſt eos à Deo flagellari,& tribulamina ſuſtinere.Quia pro certo veriſimile eſt, quod ſęculares tantas tribulationes ſuſtinent propter hoc,quod bona Eccleſiarum iniuſte rapiunt atq; tenent. Debent ergo dari decimæ,quia in lege fuerunt præceptæ & imperatæ,ſicut ad literam patet Num.8.& in aliis multis locis. Vnde Malachiæ 3.præcipitur ſic.Inferte omnem decimam in horreum meum,vt ſit cibus in domo mea. Super quo dicit Hieronymus. Sciatis vos perdidiſſe abundantiam, quia fraudaſtis me parte mea. Reddatis igitur mihi mea, & ego reſtituam vobis veſtra.

¶ Item dico,quod decimæ ſub lege fuerunt datæ & obſeruatæ.In primitiua enim Eccleſia decimæ cum omni diligentia reddebantur, Eccleſiæ fundabantur, & bona Eccleſiaſticorum per ſæculares non retinebantur, ſed potius augebantur. Et merito, quia decimæ pro victu ſeruitorum Eccleſiæ fuerunt ordinatæ, & aliæ poſſeſſiones ipſis ſublatæ.Num.18.In terra eorum nihil poſſidebitis,decimarum oblatione contenti. Bene ergo conſulitur Eccleſiaſt.35.In omni dato tuo hilarem fac vultum tuum, & ſanctifica in exultatione decimas tuas. Et merito, quia pro certo per legitimam dationem decimarum declinatur pœna poſterior, augmentatur ſenſus exterior, reportatur fructus vberior. Declinatur,dico,pœna infernalis. Vnde Auguſtinus in ſermone de decimis,& ponitur 16.q.1.c.decimæ. Hæc eſt enim inquit domini iuſtiſſima conſuetudo,vt ſi tu illi decimam non dederis, & tu ad decimam reuocaberis,hoc eſt,ad dæmones,qui ſunt Angelorum pars decima aſſociaberis.Dabis inquit impio militi, quæ dare nolueris ſacerdoti.Item ex hoc etiam augmentatur fructus temporalis.Vnde idem ibidem Si decimam dederis,abundantiā fructuum, & ſanitatem animæ & corporis conſequeris. Item ex hoc reportatur gloria ſupernalis. Vnde Auguſtinus ibidem. Attende inquit,quod creatura decima inter intellectuales creaturas eſt homo,quia Angeli in nouē ordinibus cōſiſtunt, decimus vero ordo eſt hominum.Et ideo hominis eſt decimam ſoluere,vt ruinam Angelorum valeat ſupplere,& decimum ordinem adimplere.Iſta eſt igitur decima temporalis, quæ Dei miniſtris debet conferri.

C ¶ Tertio dico,quod inuenitur decima perſonalis, quæ à deuotis ſolet inferri. Et iſta nihil aliud eſt quam pœnitentia vel maceratio carnis, qua, ſcilicet, ſancti in vita decimant,& vindemiant ſemetipſos, qua, ſcilicet, Deo de ſuis propriis perſonis & corporibus faciunt penſionem,propter quod etiam fuit inſtituta quadrageſima,vt in illa,quæ eſt quaſi decima pars totius anni, decima perſonalis in afflictione & deuotione à fidelibus ſolueretur,quod maxime verum debet eſſe de Eccleſiaſticis,quia, ſcilicet,ipſi præ cæteris debent decimare,diminuere, & per temperantiam à ſuis affectibus, voluptatibus & etiam neceſſitatibus ſubtrahere ſemetipſos. Vnde Hebræorum 7. Leui, qui decimas accepit, decimatus eſt. Tales autem decimas videntur ſoluere hypocritæ, dicentes illud Lucæ 18. Ieiuno bis in ſabbatho, decimas do omnium,quæ poſſideo.Verumtamen decimæ huiuſmodi Deo non ſunt acceptæ, quia non ſunt cum bona intentione redditæ,neque datæ. Et ideo illi maledicuntur Matthæi 23. Væ vobis hypocritę,qui decimatis menthā & anethum & ciminum, & dimittitis,quæ grauia ſunt legis, iudicium, miſericordiam.Iſta ad præſens ſufficiant. Si vis de decimis & tribus decimis, & aliis iſtam materiam tangentibus, plenius & magis ſcientifice videre, vide librum numerorum per longum cum ſuis expoſitoribus,& iura canonica,quæ de hoc faciunt mentionem.

A **Decere.** Nota,quod multa ſunt,quæ expediunt atque decent,quia,ſcilicet,

Decet {
Iustos laudes Deo impendere,
Deum laudes accipere,
Ecclesiam sanctam existere,
Omnes fratres diligere,
Cunctos bona facere,
Senes primos dicere,
Eruditos vera docere,
Prælatos bonos apparere.
}

¶ Ista enim prædicta valde sunt decentia & conuenientia, vtilia, necessaria, & honesta. Igitur dico, quod iustum decet laudes impendere. Psalm. 32. Rectos decet collaudatio. Item decet Deum laudes accipere. Psalm. 64. Te decet hymnus Deus in Sion, &c. Item decet Ecclesiam sanctam existere. Psalm. 92. Domum tuam Domine decet sanctitudo in lon. die. Item decet omnes fratres diligere. 1. Mach. 12. Decet meminisse fratrum. Item decet cunctos optima facere. Matth. 3. Decet nos implere omnem iustitiã. Item decet senes primos proponere seu loqui, vel dicere. Ecclesiast. 32. Loquere tu maior natu, decet enim te primum verbum. Item decet doctos vera prædicare. Ad Titum 2. Loquere, quod decet sanam doctrinam. Item decet prælatos bonos apparere, bona frequentare, vel bonis virtutibus abundare. Heb. 7. Talis enim decebat, vt esset nobis pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cœlis factus. Et si vis, explana & ostende quot & quanta sunt, quæ decent prælatum, scilicet, sanctitudo, & innocentia, munditia, malorum euitatio, & cœlestium contemplatio, &c. Vide infra de titulo decor, & decorus.

A **Decernere. Decretum.** Cum Decernere nihil aliud sit quam aliquid determinando disponere, statuere, vel ordinare, & dicitur decernere quasi de longe cernere, pro eo, scilicet, quod illa, quæ decernuntur facienda vel tenenda, & de longe antea sunt cernenda & præuidenda, dicam quod decretio vel decretum, id est, fixa, & immobilis alicuius rei ordinatio vel statutum pertinet

Ad {
Deum,
Prælatum,
Subditum siue iustum.
}

Deus decernit mundum, gubernans æternaliter; Prælatus decernit plebem disponens temporaliter; Iustus decernit sese componens virtualiter. Dei decreta regunt vniuersum æternis legibus; prælati decreta regunt populum æternis viribus; iusti decreta regunt seipsum æternis moribus.

B ¶ Dicam igitur, quod ad Deum pertinet decernere de regimine vniuersali. Ipse enim est ille summus & permaximus princeps, per cuius æternam & occultam prouidentiam omnia creata reguntur, & omnia ordinantur, & decernuntur, & suis decretis & legibus gubernantur. Nec obstat Astrologorum sententia, si vera est, qua, scilicet, creditur, quod omnia, quæ sunt vel fiunt, fiant à cœlo, & à stellarum influentiis habeant ortum: quia si ista vera sunt dicerem forte verum esse quantum ad corpus, anima vero & liberum arbitrium soli Deo subiacet. Vel dicerẽ, quod tunc cœlũ esset, sicut liber vbi à principio ipse Deus sua decreta & suas occultas & secretas & æternas ordinationes conscripsit, aut forte, quod secundum decreta ipsius mentis diuinæ, quæ scripta sunt in libro hæc omnia gubernantur. Vnde ipse est, qui dicit Prou. 8. per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt, per me principes decernunt iustitiam. Vnde nota, quod ab istis decretis diuinis procedunt

Omnia, quæ tangunt {
Salutis securitatem,
Fortunæ veritatem,
Mortalem necessitatem.
}

Ista enim sunt tria, in quibus omnia humana versantur

Salus æterna & damnatio,
Fortunæ duplicitatis variatio,
Vitæ vel mortis dispositio.

Quod igitur à decreto diuinæ & æternæ prædestinationis procedat salutis vel damnationis ordinatio, patet Hester 13. vbi dicitur. Domine Deus omnipotens in ditione tua cuncta sunt posita, & non est, qui tuæ possit resistere voluntati, si decreueris saluare nos continuo liberabimur, quasi dicat, si non decreueris, damnabimur. Item quod ad eius decretũ pertinet fortunæ prosperæ vel aduersæ dispositio vel variatio, patet Esa. 14. Dominus exercituum decreuit, & quis poterit infirmare? manus eius extenta, & quis auertet eam? & loquitur de subuersione Babylonis. Item quod ab isto decreto procedat vitæ & mortis terminatio, patet Danielis 4. vbi dicitur. Succidite arborem, & præcidite ramos eius, excutite folia eius, & dispergite fructus eius. Sequitur. Decretum est à sententia vigilum, quia reuera cuiuslibet arboris, id est, hominis succisio ramorum suorum, id est, amicorum præcisio, foliorum, id est, bonorum suorum excussio fructuum, id est, diuitiarum suarum dispersio & quæcunque ad mortem eius pertinent vel vitam, totum dependet ab occulto decreto & ordinatione vigilum æternorum, id est, Dei & Angelorum. Patet igitur quomodo ad Deum spectat decernere de regimine vniuersali.

¶ Secundo dico, quod ad prælatum pertinet decernere de regimine populari. Vnde Esdræ, qui erat princeps populi dictum fuit à populo illud 1. Esdræ 10. Surge, tuum est decernere, & nos erimus tecum. Et nota, quod Prælati & Præsides debent decernere, C

Decreta { Deuotionis, Discretionis, Correctionis, } quo ad { Deum, Proximum, Seipsum. }

Igitur decernat cum deuotione Deo famulari. Vnde ad eum pertinet circa regimen Ecclesiæ intendere, iuxta illud 2. Paral. 2. Decreuit Salomon ædificare domum. Sacramentum altaris deuote recipere 2. Paralip. 30. Decreuerunt vt facerent phase. Bona sua in vsus diuinos expendere, sicut de Dario dicitur 1. Esdræ 6. quia de bonis suis propriis mandauit expensas sacrificiorũ in domo Dei fieri. Et sequitur. Ego Rex Darius decreui quam diligentissime. Item decernat Prælatus vel Princeps cum discretione plebi dominari, quia, scilicet, ipse debet decernere & ordinare, quod boni promoueantur, dicens illud 2. Mach. 11. Genti Iudæorum decernimus bene. Simplices vero & imperfectos in inferiori gradu dimitti, sicut de Gabaonitis dicitur Iosuæ 9 quod Iosue decreuit illos esse in ministerium filiorum Israel. Omnibus nobis æqua iudicia reddantur, & exhibeantur. Vnde Prouerbiorum 31. Aperi os tuum, decerne quod iustum est, & iudica inopem & pauperem. Item decernat Prælatus, cum correctione sese castigari. Vnde Regi Israel dictum fuit 3. Regum 20. hoc est iudiciũ tuum, quod ipse decreuisti, quia, scilicet, Reges & Prælati debent seipsos punire, & secundum proprias leges & decreta seipsos iudicare, iuxta illud. Patere legem, quam ipse tuleris. Exemplo illius Regis, qui cum decreuisset deprehensum in adulterio duos oculos perdere, & tandem filius eius primogenitus deprehẽsus fuisset, Rex ne proprio decreto esset contrarius, sibi vnum, & filio alterum oculum fecit erui, vt legi satisfaceret, & filio, qui post ipsum regnare debebat, vnicum saltem oculum reseruaret. Pertinet igitur ad Prælatum decernere de regimine populari. ¶ Tertio decernere debet subditus de regimine proprio singulari & particulari. Et sic debet decernere, D

Humiliter se subiugare,
Simpliciter Deum rogare,
Sagaciter facta deliberare.

De humili subiectione dicitur 2. Mach. 6. Decreuimus seruire patri tuo. De supplici oratione dicitur Iob 22. Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua reddes, decernes rem, & veniet tibi. De sagaci factorum, seu faciendorum deliberatione, potest dici illud Iud. 19. In cõmune decernite quid facto opus sit. Sic ergo patet quomodo sunt decreta priuata, publica, & diuina.

Decidere. Nota, quod Decidere idem est quod deorsum cadere. Et ideo dic sicut supra in verbo cadere & dic si vis, quod homo A

Decidit {
Culpam criminaliter,
Mortem corporaliter,
Infortunium temporaliter,
Damnationem æternaliter.
}

¶ De casu culpæ dicitur Eccles. 19. Qui spernit modica, paulatim decidet. De casu mortis dicitur 1. Macha. 1. post hæc decidit in lectum, & cognouit, quod moreretur. De casu infortuniorum dicitur Actor. 27. Cum decidissemus in locum bithalassum, impegerunt nauem. Bithalassus est periculum maris, vbi duo maria cõcurrunt. De casu autem damnationis dicitur de impiis in Psal. 36. Quemadmodum olera herbarum cito decident, &c. Vide supra de cadere.

Decipere. Nota, quod Decipere idem est quod defraudare & breuiter loquendo, possumus notare, quod homines in hoc mundo A

Decipiuntur {
Adulatorum locutionibus,
Mundi bonorum infectionibus,
Dæmoniorum suggestionibus.
}

¶ Dico ergo, quod nos decipit locutio adulatorum. Sicut enim Elephas decipitur in deserto ex cantu puellarum, secundum physiologum, in tantum, quod dulcedine cantus lambendo mammillas earum obdormiens, permittit se ab eis occidi, & sanguine denudari, sic vere multi hodie, & maxime diuites, decipiuntur mammillis & cantibus, id est, verbis & oblectationibus adulatorum, & mundi falsorum amicorum, & maxime mulierum, in tantum, quod per eas ad mortem inferni deducuntur, & san-

guine bonorum temporaliũ pauperantur. Adulator enim decipit. Vnde Prou 11. Simulator ore decipit amicum ſuum, & ducit eũ per viam malã. Proditor etiam vel falſus amicus decipit. Vnde Thr. 1. Vocaui amicos meos, & ipſi deceperũt me. Et Eſa. 3. popule meus, qui beatũ te dicunt, ipſi te decipiunt. Mulier etiam decipit. Exemplum de Dalila & Samſone, cui dictum eſt Iud. 16. Decipe eum, & diſce in quo ſit maxima fortitudo ſua. Iſtos ergo decipit
B locutio adulatorũ. ¶Secundo dico, quod quoſdã decipit infectio mundi bonorũ. Sicut n. tigris decipitur in vmbra ſua, quã videt in ſpeculo, ibiq; ſiſtens perdit catulum, quem ſequebatur, ſicut etiam canis tranſiens ſuper pontem, habens caſeum in ore deceptus fuit per vmbram caſei, quam in aqua videbat, quia dum ipſum vellet accipere, aperuit os, & ſic perdidit vtrunque, ſic vere fatui mundani decipiũtur per vmbram bonorum temporalium, de quibus dicitur Sapie. 5 quod tranſierunt omnia velut vmbra. Dum. n. os cordis ſui, id eſt, affectũ aperiunt ad ea amplexãdum, dum circa eas nimis vacant ad ea acquirendũ, & illud, quod habebant, perdunt, ſcilicet, Dei gratiam, & illud, quod quærebant, non aſſequuntur, ſcilicet, cœli gloriam. Iſtis ergo dicitur Iudic. 9. Vmbras montium vides quaſi hominũ capita, & hoc errore deci-
C peris. Hos ergo decipit infectio mundi bonorum. ¶Tertio dico, quod quoſdam decipit ſuggeſtio dæmoniorũ. Vnde ſicut ceruus decipitur, & capitur ſibilo venatoris, ſicut muræna de fluuio extrahitur ad ſibilum ſerpentis, ſicut beſtiæ & aues detrahuntur ad laqueum ſibilo aucupis, ſic vere peccator decipitur, & de fluuio deuotionis & gratiæ extrahitur, & ad laqueum peccati ducitur, & ad mortem inferni trahitur per ſibilum diabolicæ ſuggeſtionis Amos 2. Deceperunt eos idola ſua. Patet ergo exemplo, quomodo decipiuntur homines diuerſimode à diuerſis, ſcilicet, ex diaboli ſuggeſtione, ex terrenorum infectione, ex adulatorum
D fraudatione. ¶Igitur notabis, quod homo in via morum, & in via propriæ ſalutis, in iudicio rationis decipitur multis modis Ipſum enim decipit

Tentatoris mendax fallacia,
Detractoris mordax verſutia,
Proditoris fallax ſæuitia.
Adulatoris loquax blanditia,
Simulatoris fugax decentia,
Fœneratoris rapax nequitia,
Mulieris procax malitia,
Diuitiæ mentem inflammantes,
Delitiæ corpus eneruantes,
Scientiæ ſpiritum inflantes,
Stultitiæ alta attentantes,
Nequitiæ mala cogitantes.

¶Decipitur ergo homo per mendacem fallaciã tentatoris. Vnde illi ſpiritui, qui dixit 3. Reg. 22. Ero ſpiritus mendax in ore omniũ prophetarum, dictum eſt. Decipies, & præualebis. Item per mordacem verſutiam detractoris Gen. 3. Serpens decepit me. Item per fallacem ſæuitiam proditoris. Vnde illud Prou. 11. Simulator ore decipit amicum ſuum, & ducit eum per viam non bonam. Itẽ per loquacem blanditiã adulatoris. Ideo Eccl. 7. dicitur. Melius eſt à ſapiente corripi, quam ſtultorũ adulatione decipi. Item per fugacem, ſeu non veracem decentiam ſimulatoris, id eſt, hypocritæ. Pſ. 61. decipiet homo de vanitate in idipſum, & illud Amos 2. Deceperunt eos idola ſua. Idola n. ſunt fictiones, & non res. Item per rapacem nequitiam fœneratoris. Eſa 19. Deceperunt Ægyptum, angulum populorum eius. Anguli n. mundi videntur eſſe diuites alios ſuſtentantes. Iſti ſunt illi falſi prophetæ, de quibus dicitur Ezech. 13. Deceperunt populum meum, dicentes. Pax, pax, & non erat pax. Iſti. n. videntur loqui pacifice, & tamen ipſi operantur tyrannice, vel doloſe. Item decipiuntur per procacem malitiam mulieris. Vnde Dalilæ dictum eſt de Samſone Iud. 16. Decipe eum & diſce in quo ſit maxima fortitudo eius. Et Num. 31. Cur fœminas reſeruaſtis? Nonne iſtæ ſunt, quæ deceperunt filios Iſrael. Itẽ decipitur homo per inflammationem diuitiarum. Marc. 4. Ærumnæ ſæculi, & deceptio diuitiarum, & circa reliqua concupiſcentiæ introeuntes ſuffocant verbum. Item per eneruationem delitiarum Abac. 2. Vinum, potantem ſe, decipit. Item per inflationem ſcientiarum. Eſa. 47 Sapientia tua & ſcientia tua, hæc decipiunt te. Item per attentationem ſtultitiarum. Prouer. 5. Morietur quia non habuit diſciplinam, in multitudine ſtultitiæ ſuæ decipietur. Item per executionem, ſeu cogitationem nequitiarum. Prouerbiorum 12. Iter impiorum decipiet eos. Patet ergo quomodo multipliciter ſunt decepti. Si velles applicare exempla ad omnia prædicta, vide in tabula reductorii. Et nota quomodo ſenſus humani circa obiecta propria multipliciter decipiuntur, & maxime viſus Nota etiam quomodo piſces, beſtiæ & aues diuerſimode decipiuntur ab aucupibus ſuis & piſcatoribus & venatoribus. Longum eſſet de omnibus proſequi, ideo tranſeo cauſa breuitatis.

Declarare.

Nota, quod declarare idem eſt quod manifeſtare, &c. Tranſeo, quia paucæ ſunt auctoritates. A

Declinare.

Nota, quod declinare quandoque ſumitur pro deriuare, ſicut Eſa. 66. Declinabo ſuper eam quaſi fluuium pacis. Quandoque ſumitur pro deorſum inclinare, ſicut 2. Regum 6. Calcitrauerunt boues, & declinauerunt arcam. Quandoque ſumitur pro accedere, ſeu appropinquare, ſicut cum dicitur Geneſis 19. Declinate ad domum pueri mei. Quandoque ſumitur pro deficere, ſeu deſcendere, ſicut cum dicitur Lucæ 9. Dies cœpit declinare. Quandoque etiam communiter ſumitur pro procedere, ſeu etiam deuiare, ſicut cum dicitur in Pſalm 118. Declinate à me maligni, & ſcrutabor mandata Dei mei. Notabo ergo breuiter, quod in ſcriptura inuenitur A

Declinatio { Naturæ, Culpæ, Gratiæ, Pœnæ.

Declinat enim homo cum moritur corporaliter Pſalm. 108. Sicut vmbra cum declinat, ablatus ſum. Declinat iuſtus quando peccat criminaliter. Deuteronom. 31. Declinabitis cito de via, quam oſtendi vobis, declinat potens cum conuertitur virtualiter Ezech. 10. Ad locum, ad quem ire declinabat, quæ prima erat ſequebatur, &c. Declinat damnatus cum iudicatur ſententialiter. Vnde Dominus in Pſalm. 138. dicit. Viri ſanguinum declinate à me.

¶Dicam igitur his præmiſſis, quod ſignat receſſum à termino A quo, vel acceſſum ad terminum Ad quem. Et ſic dico, quod in bono ſumitur, & in malo. Declinare enim à malo, eſt bonum, & declinare à bono, eſt malum. Et econtra declinare ad bonum, eſt bonum, & declinare ad malum, eſt malum. Terminus enim A quo, & terminus Ad quem contrariæ ſunt naturæ. Igitur de bona declinatione primitus eſt dicendum. Sicut enim video, quod nautæ libenter declinant pericula maris, dum nauigant, videlic. B

Charybdim, ne abſorbeantur,
Scyllam ne confringantur, aut conterantur,
Bithalaſſum, ne arreſtentur, aut inuiſcentur,
Syrtes, ne arenis detineantur,
Monſtra, ne deuorentur,
Piratas, ne ſpolientur.

Sic dicam, quod nos, qui per mare huius fluctuoſæ vitæ nauigemus ad mortem, & nauem animæ noſtrę cum velo ſpei & gubernaculo fidei deducere proponimus ad ſalutem, ſummè debemus cauere & declinare, vitare & refutare ſpiritualia pericula huius maris, id eſt, mundi, videlicet,

Charybdim abſorbentem, hoc eſt, auaritiam,
Scyllam confringentem, hoc eſt, ſuperbiam,
Bithalaſſum tenentem & inuiſcantem, hoc eſt, luxuriam,
Syrtes, id eſt, arenarum cumulum arreſtantem, hoc eſt, diuitiarum abundantiam,
Monſtra, quæ deuorant, hoc eſt, malorum hominum ſocietates & amicitias,
Piratas, qui ſpoliant, hoc eſt, dæmonum fallacias, & crudelem violentiam.

Et ſic declinauit Dauid, de quo dicitur 1. Reg. 18. quod cum Saul vellet ipſum lancea transfigere, declinauit à facie eius. Iſta eſt enim veritas, quod tutiſſimum eſt à periculis vitiorum, quib. diaboli nos transfigere procurant, declinare, occaſiones fugere, & à mala via deuiare; & iſtas declinationes facit timor Dei. Prou. 15. Per timorem Domini declinat omnis à malo. Vnde Prou. 14. Sapiens timet, & declinat à malo. Pſ. 36. Declina à malo, & fac bonum; inquire pacem &c. ¶ In quibus verbis oſtenditur quintuplex cauſa, propter quam eſt à malis operibus declinandum, videlicet, propter C

Prouidum conſilium, quod nobis datur (Declina)
Horridum flagitium, quod demonſtratur (A malo)
Tutum exercitium, quod imperatur (Fac)
Sanum artificium, quod declaratur (Bonum)
Summum beneficium, quod impetratur (Pacem.)

Per hæc enim {
Obedimus iubenti literæ, quæ dicit (Declina)
Diſſentimus à culpæ ſcelere (A malo)
Occupamur virtutum opere (Fac)
Delectamur optimo munere (Bonum)
Quietamur æterno fœdere (Pacem.)

Declinandum eſt ergo à malo, propter prouidum conſilium, quod nobis datur. Declina, inquit, imperando & conſulendo loquitur. Conſilium eſt medici, ſuper declinatione nociuorum bene eſt faciendum infirmo. Igitur declina. Ruth 4. Declina pauliſper, & ſede hic. Item declinandum eſt à malo, propter flagitium, ſeu propter exercitium, quod euitatur (A malo.) Ipſum enim malum habet in ſe tantum horrorem,

& tantam

& tantam deformitatem, quod debet merito declinari. Esa. 42. Declinate de semita, auferte offendicula. Prouerb. 14. Sapiens timet, & declinat à malo. Item declinandum est à malo propter exercitium, quod frequentatur. (Fac inquit, quamdiu enim homo est in peccato, nihil facit quia etsi peccatum faciat, nihil est, quia peccatum nihil est, & nihil fiunt homines cum peccant, secundum Augustinum, cum autem à peccato declinauerit & exiuerit, tunc aliquid facit, quia, scilicet, in bono se occupat, & multa merita bene operando acquirit. Vnde 1. Petri 3. Declinet à malo, & faciat bonum. Item declinandum est à malo propter artificium, quod declaratur. (Bonum inquit.) Bonum enim de sui natura debet allicere & attrahere, & per consequens à malo fugare & retrahere. Ecclesiast. 4. Declina pauperi aurem tuam. Ecclesiast. 15. Ante hominem bonum, & malum quod placuerit ei, dabitur illi. Item declinandum est à malo propter beneficium, quod imperatur. (Pacem inquit.) Constat enim quod per recessum seu declinationem à malo acquiritur pax interior, exterior, & superior. Nullus enim modus melior acquirendi pacem, quã fugere à locis, rebus & negociis, quæ sunt causæ guerræ. Talia sunt peccata. Vnde de Asina Balaam dicitur Numer. 22. Nisi asina declinasset de via, occidissem te, quasi dicat. Per declinationem à via iniquitatis, quam Asina, id est, caro facit, anima ab occisione liberatur æterna, & in pace multiplici requiescit 1. Mach. 11. Proiecerunt arma, & fecerunt pacem, quia, scilicet, illi, qui arma diaboli, id est, peccata proiiciunt, pacem temporalem, & æternam acquirent. Ista quinque membra possent dilatari, & prosequi, sed transeo. Si vis exempla & figuras, vide in verbis fugere, recedere, cauere, & similia. Patet ergo, quod quandoque declinare sumitur in malo, & hoc est, quando quis declinat & deuiat à rectitudine veritatis. Sol enim nunquam fit retrogradus, nec vnquam declinat à linea ecliptica, per quam vadit, omnes autem alii planetæ declinant, & retrogradi sæpe fiunt. Sic vere sol iustitiæ Christus, paucis exceptis solus fuit, qui nunquam à linea iustitiæ declinauit, omnes autem alii, qui retrogradi per aliquod peccatum fuerunt, à iustitiæ limitibus declinauerunt. Psalm. 52. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Cor enim humanum faciliter declinat ad malum, cuius signum est ipsa dispositio ipsius cordis, quod, scilicet, vergit & declinat ad sinistram partem, non ad dexteram. Ad denotandum, quod paruum est cor hominis & inscrutabile, & magis declinat ad vitia, quam ad virtutes ad sinistram plus quam ad dexteram; ad malum amplius quam ad bonum. Figuratum in Loth, qui interpretatur declinans, qui dimisit societatem Abrahæ, & habitauit in Sodomis, sicut dicitur Genesis 14. & 18. quia, scilicet, mali & decliues à bono & à bonorum societate declinant, & malorum consortia inhabitant & frequẽtant, contra illud 1. Regum 12 Nolite declinare post vana. Mali enim nunquam volunt in rectitudine viuere, sed semper à via domini declinare. Dicunt enim illud Esa. 30. Loquimini nobis placentia, videte nobis errores, auferte à me viam, declinate à me semitam, cesset à facie nostra sanctus Israel. Sic videntur loqui mali iudices, qui à iustitiæ veritate declinant, contra illud Deute. 16. Iudicent populum iusto iudicio, nec in alteram partem declinent.

¶ Igitur notabis, quod mali

Declinant à { Iustitiæ recto libramento,
Clementiæ piæ roramento,
Mandatorum iusto complemento,
Supernorum claro speculamento.

Et pro certo contrario ipsi

Declinant ad { Luxuriæ fœtidum horrorem,
Malitiæ pallidum liuorem,
Auaritiæ feruidum ardorem.

D ¶ Dico, quod mali declinant à iustitia, ne recta iubeant. Esa. 29. Declinauerunt frustra à iusto. Item à clementia, ne sua præbeãt, sicut de malis filiis Heli dicitur 1. Regum 8. quod ipsi declinauerunt post auaritiam, contra illud Ecclesiast. 4. Declina pauperi aurem tuam. Item à Dei mandatis, ne ipsa impleant. Dan. 9. Declinauimus à mandatis tuis: econtra Dauid in Psalm. 118. A lege autem tua non declinaui. Et merito, quia sicut dicitur Prouerb. 28. Qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Item à rebus superis timeant, sicut de illis malis iudicibus dicitur Dan. 13. quod declinauerunt oculos suos ne viderent cœlum, nec recordarentur iudiciorum iustorum. Item declinant ad luxuriam, vt satis fœteant. Vnde mala mulier loquitur. Prouerbiorum 9. dicens. Si quis est paruulus, declinet ad malitiam. Vt malis studeant. Esa. 53. Vnusquisque in malitiam suam declinauit. Econtra Dauid in Psalm. 140. Non declinet cor meum in verba malitiæ. Item ad auaritiam vt semper ferueant. Esa. 9. Declinabit ad dexteram, & esuriet, & ad sinistrã, & non saturabitur. Et in Psalm. 16. Statuerunt oculos suos declinare in terram. Sic igitur patet quomodo declinare in bono sumitur & in malo.

Decor. Decorare. Decorus. A

Nota, quod Decor non solum dicit mihi pulchritudinem, sed etiam pulchritudinem gratam, acceptabilem & decentem. Multa enim sunt quæ sunt Decora, quia pulchritudo eorum non decet. Si enim pulchritudo & decor idem omnino significarent, superflue diceretur pulchra es & decora, quia tamen plerumq; vnum pro alio sumitur, ideo generaliter distinguam. Ideo cum Decor accipi possit in bono & in malo, dicam primo, quod sicut materialiter omnia quanto magis Decora sunt & pulchra, tanto plus sunt placida atque grata. Inter cæteras enim gratias pulchritudo valde allicit intuentem. Vnde de hominibus magnis, & maxime de illis, qui magis sunt iuuenes & decori, patet, quod valde placet eis habere pulchram vxorem, pulchram vestem, pulchrum thesaurum. Sic vere est de Deo, & debet esse de homine, quia scilicet iste diligit decorem & pulchritudinem in vxore sua, hoc est, in anima. Psalm. 44. Audi filia & vide, &c. Sequitur. Et concupiscet Rex decorem tuum, in veste sua, hoc est, corporali substantia, quæ, scilicet, fuit decora, maxime quando fuit glorificata. Psalm. 92. Dominus regnauit decorem indutus est. Iste tamen decor in passione fuit obfuscatus Esa 53. Non est ei species, neque decor. In domo sua, hoc est, Ecclesia. Psal. 25. Dilexi decorem domus tuæ, id est, Ecclesiæ. In thesauro suo, hoc est, æterna g o ia, Psalm. Ex Sion species decoris eius. De homine etiam idem dico. quia pro certo ipse debet velle habere decorem in vxore sua, id est, in conscientia, in domo sua, id est, in carne vel in carnis munditia, in veste, id est, in exteriori apparentia, in lecto, id est, in finali voluptate seu gloria. Ideo dicitur animæ suæ seu personæ virtuosæ illud Cant. 6. quam pulchra es amica mea, suauis & decora sicut Hierusalem. In quibus verbis ostenditur triplex decor, quo fidelis persona vel anima decoratur, videlicet

Virtualis & interior, qui mentem perficit,
Visualis & exterior, qui gentes allicit,
Actualis & superior, qui nunquam deficit.

Primus est decor mentalis conscientiæ. (Pulchra es amica mea)
Secundus est decor moralis apparentiæ. (Decora & suauis.)
Tertius est decor finalis affluentiæ seu gloriæ. (Hierusalem.)

Et sic adhuc dicam. Primus est decor gratiæ virtuosæ, quæ tollit criminum egestatem. (Pulchra.) Secundus est decor apparentiæ gratiosæ, quæ confert moribus honestatem. (Decora.) Tertius est decor gloriæ gaudiosæ, quæ præstat animę maiestatem, (sicut Hierusalem.) ¶ Dico ergo primo, quod in anima virtuosa inuenitur decor virtutum, qui est in conscientia, quod ostenditur cũ dicitur. (Pulchra es amica mea) Sicut enim pulchritudo corporalis consistit in varietate proportionata colorum; sic decor spiritualis in amica causatur ex varietate virtutum. Virtutes enim sunt, quæ faciunt animam pulchram & decorã, & summi Regis sponsam, filiam & amicam. (Pulchra es inquit amica mea.) Iste autem virtutum decor consistit principaliter in cõscientia & in mente. Conscientia. n. est propria camera viri iusti, vbi, scilicet, continue debet manere, studere, gaudere, lugere. Et ideo sicut videmus, ꝙ diuites summe curant, quod eorũ cameræ ornatæ sint & decorę, sic valde curare debemus, quod cameræ conscientiarum nostrarum virtutum pulchritudine decorentur, & præclaris virtutibus adornẽtur Conscientia. n. facies est animæ, quæ si decora fuerit, tota ipsa anima reputatur decora, ita quod sibi potest dici illud Ezech. 16 Similam, & mel. & oleum comedisti, & decora facta es vehementer. Expone. Simila signat sacram scripturam, quæ cum mola intellectus trita, & cribro prudentiæ cribrata, & à furfure rudis Historiæ separata, sanum dat animæ nutrimentum. Mel est deuotio, oleum vero compassio, quia, scilicet, ista sunt, quæ conscientiam decorant atque ornant. Vt sic cuilibet viro sancto virtutibus decorato, dicatur illud Cant. 1. Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. Vt etiam cuilibet virgini, vel ipsi animæ dicatur illud Can. ibidem. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. De tali igitur virtuoso decore, potest dici domino illud Psalm. 29. Domine in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem. Et bene dicit virtutem, quia, scilicet, multipliciter virtus est necessaria ad decorem animæ componendum. Non enim mulier decora diceretur, quæ non haberet nisi vnicum membrum pulchrum, nasum videlicet siue manum. Pictura etiam decora non esset, nisi color multiplex & varius ibi esset, ex

multis enim membris pulchris resultare debet in anima sanctus decor. Et ideo dico, quod ibi debet esse decor

Continentiæ, quæ candore nitescit,
Abstinentiæ, quæ pallore tepescit,
Permanentiæ, quæ vigore virescit,
Eloquentiæ, quæ nitore splendescit,
Gratiarum actionis, quæ amore dulcescit,
Innocentiæ, quæ decore valescit,
Amicitiæ, quæ feruore rubescit,
Sapientiæ, quæ splendore lucescit.

¶ Sit igitur in mente decor cõtinentiæ, qui semper est candidus. Vnde de libano, qui interpretatur candor dicitur animæ illud Esa. 35. Gloria libani data est ei, decor Carmeli & Saron. Gen. 24. Erat Rebecca puella decora nimis, virgoque pulcherrima. Item sit ibi decor abstinentiæ, qui semper est pallidus. De abstinentibus pueris dicitur Dan. 1. quod ipsi sunt electi ad standum in palatio, quia decori forma cautique scientia. Item sit ibi decor permanentiæ, qui semper est solidus, Prouerb. 31. Fortitudo & decor indumentum eius. Item sit ibi decor eloquentiæ, qui semper est nitidus, eloquentiæ dico, scilicet, confessionis. Psalm. 103. Confessionem & decorem induisti. Gratiarum actionis. Neem. 12. In decore gratiarum actionis Sacerdotes & Leuitas. Dulcis prædicationis & monitionis. Cantic. 2. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Item sit ibi decor innocentiæ, qui semper est floridus. Sicut de Absalon dicitur 2. Reg. 14. quod ipse erat decorus valde, ita quod à planta pedis vsque ad verticem nõ erat in eo vlla macula. Item sit in eo decor amicitiæ, qui semper est feruidus 2. Regum 1. Saul & Ionathas amabiles in vita sua, in morte quoque non sunt diuisi. Item sit ibi decor sapientiæ, qui semper est fulgidus. Psal. 103. Confessionem & decorem induisti amictus lumine. Patet ergo quomodo in anima debet esse decor virtutum, qui est conscientia. (Pulchra es inquit amica mea.) Sed proh dolor talis decor virtutũ multoties in anima destruitur. Nam sicut decor imaginis bene pictæ, & pulchræ aliquando destruitur per lutum, quo maculatur, aliquando per ignem, quo crematur, aliquando per fumum, quo denigratur, aliquando per gladiũ, quo dissecatur, aliquando per aquã, qua madidatur, & aliquando per antiquitatem, qua corrumpitur: sic vere dico, quod decor animę perit & destruitur, quando fœdatur luto luxuriæ, quãdo crematur igne auaritię, quando obfuscatur fumo superbiæ, quando secatur gladio inuidiæ, quando humectatur aqua gulæ & delitiarum ingluuiæ, quando aggrauatur antiquitate acediæ, & tunc pro certo plangendo dicitur Thren. 1. Omnes portæ eius destructæ, sacerdotes eius gementes, virgines eius squalidæ, & ipsa repleta est amaritudine. Sequitur. Et egressus à filia Sion, omnis decor eius, Et loquitur admodum ciuitatis prius decorę, tandem ab hostibus captæ, & desolatæ, & deturpatæ, quia, scilicet, anima virtuosa est Deo creatori suo valde decora Thren. 2. Hæccine est vrbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium vniuersæ terrę? Quando tamen portæ exteriorum sensuum per vitia destruuntur; sacerdotes eius, scilicet, deuotio & oratio desolãtur; virgines eius, id est, puritas mentis, & castitas carnis deturpantur; & ipsa amaritudine vitiorum aspergitur, & grauatur; non mirum si decor eius spiritualis ab ipsa egreditur, & si ipsa, quæ prius placebat, abominabilis efficitur. Vnde animæ sic deturpatæ loquitur Dominus Ezech. 16. Perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, & habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es. Sequitur. Ædificasti tibi lupanar, & ad omne caput viæ posuisti signũ prostitutionis tuæ, & abominabilem fecisti decorem tuum valde. Et loquitur animæ, seu personæ peccatrici sub figura meretricis, prius in virginitate & puritate vitæ per virtutes decoræ, tandem per vitia prostitutæ, & Deo abominabili & despectæ, quæ, scilicet, signum prostitutionis suæ, scilicet, mala verba, impudicos nutus, inanes fastus, deformes habitus, inhonestos ritus, exterius in sua conuersatione ponit & cunctis vitiis se exponẽs decorem virtutum perdit, & Deo & Angelis abominabilem se facit. Vnde tali loquitur Deus. Ezech. 28. Adducam super te alienos, scilicet, permissiue dæmones vel peccata. Sequitur. Et polluent decorem tuũ, & interficient, & detrahent te. Non sic (charissimi)
C sed sit in nobis decor virtutum, qui est in conscientia. ¶ Secundo dico, quod in nobis debet esse decor honestatis, qui est in apparentia, qui ostenditur, cum dicitur. (Decora & suauis.) In muliere enim decor interiorum seu tectorum vestibus membrorũ non sufficeret, nisi etiam in facie decor esset. Facies enim quę aspectibus hominum opponitur, ampliori decore indiget, quapropter mundius tenetur, & amplius adornatur. Cum igitur exterior apparentia & conuersatio sit proprie facies animæ, in qua quidem facie videntur dispositiones interiorum, quia sicut dicitur Eccl. 19. Ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Dico, quod ibi decor virtutum debet principaliter relucere, & honestas, morumque pulchritudo specialiter abundare, sicut de Ioseph dicitur Gen. 39. Erat autem Ioseph pulcher facie, decorusque aspectu. Vnde scriptura consulit Iob 40. dicens. Circumda tibi decorem, & in sublimi erigere, & esto gloriosus, & speciosis induere vestibus. Vide de erigere, & vestibus, inuenies satis. Decor enim conuersationis multum stat in hoc, quod homo erigatur in sublimi per cœlestiũ affectionem Sit gloriosus & iucundus per spem in domo & consolationem Speciosis induatur vestibus per bonorum morum & virtuosorum æmulationem, vel cumulationem. De isto ergo decore apparentiæ dicitur 2. Mach. 3. Apparuerunt iuuenes virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu. Si vis, pone quomodo decor honestatis perditur sicut imaginis, sicut supra in §. præcedenti immediate. Patet igitur, quod est decor honestatis, qui est in apparentia. ¶ Tertio dico, quod est decor fœlicitatis, D
qui est in gloria, seu in gloriæ affluentia, quæ ostenditur cum dicitur Hierusalem, quæ interpretatur Visio pacis. Vide infra de Hierusalem. Iste enim est decor summus, in quo nihil penitus indecorum est. Sicut enim tunc sponsæ solent maiori & ornatiori decore nitescere, quãdo sponsis suis nuptialiter copulãtur, sic animæ beatæ in gloria, vbi in nuptiis æternis cum sponso dignissimo & altissimo copulantur, æternæ gloriæ decore inoffuscabiliter splendescunt. Psalm. 20. Magna est gloria eius in salutari tuo, gloriam & magnum decorẽ impones super eum. Et nota, quod iste decor consistit in multis, videlicet

In { Dominatione potentiori,
Contemplatione splendidiori,
Delectatione vberiori. }

¶ Beati enim in patria regnant gloriose. Sap. 5. Accipient iusti regnum decoris, & diadema speciei de manu domini. Item Deum considerant luminose. Esa. 33. Regem in decore suo videbit. Et in Psalm. 103. illud prędictum. Confessionem & decorem induisti amictus lumine. Item semper exuberant copiose quia, scilicet, ipsi sunt in gloria, quæ est status omnium bonorum aggregatione perfectus Baruch 5. Exue te Hierusalem stola luctus & vexationis tuæ, indue te decore & honore, q̃ à Deo tibi est sempiterna gloria. Hierusalem inquit Esa. 46. Dabo in Sion salutem, & in Hierusalem gloriam meam. Sic igitur patet quomodo decor accipitur in bono.

¶ Sed adhuc dico, quod decor accipi potest in malo significa- E
to. Et sic dicam, quod inuenitur decor corporis, qui est vanissimus, & fragilis, decor hypocrisis, qui est falsissimus & inutilis, decor prosperitatis, qui est leuissimus & mutabilis Decor corporis videntes attrahit ad luxuriam, vnde de impudicitia iudicibus dicitur. Dan. 13 quod ipsi fecerunt discooperiri faciem Susannæ, vt vel sic satiarentur decore eius. Ideo consulitur Ecclesiast. 9. Virginem inquit, ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. Decor hypocrisis videntes decipit per fallaciam. Vnde Principi Tyri sub specie Luciferi loquitur scriptura Ezech. 28. dicens sic. Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore, omnis lapis preciosus operimentum tuum, aurum opus decoris tui. Sequitur. Repleta sunt viscera tua iniquitate, peccasti, & eieci te. Tales ad literam non sunt res, sed signaculum & similitudo rei, quia. s. non sunt boni, sed videntur esse, sunt quandoque pleni sapientia, quia sunt homines literati, perfecti sunt decore honestatis & omni lapide precioso, id est, omni virtute sunt exterius cooperti. Aurum tamen est opus decoris eorũ, quia, scilicet, isti propter aurum, id est, propter diuitias acquirendas sunt taliter fictis virtutib. adornati, & tamẽ interiora cordis eorũ iniquitate plena sunt, & propter hoc à Deo finaliter isti eiiciũtur & cadunt. Teste enim Seneca, nihil quod simulatum fictumq; est, potest esse diuturnum. Decor mundanę prosperitatis dũm splendet, deficit per desistentiam. Iste enim est decor iridis, qui valde speciosus est in cœlo dum durat, verumtamen ad resolutionem modicæ pluuiæ deficit, & dum nubes mutatur in pluuiam penitus euanescit. Sic mundi prosperitas apud multos nõ modici est decoris quamdiu est in statu, modica tamen pluuia tribulationis solet deficere, & prorsus euanescere & perire. Hierem. 25. Dominus rugiens rugiet super decorem aduersus omnes habitatores terræ. Et si vis, potes notare, quod iste decor mundanæ gloriæ solet

Superbiam parere,
Iactantiam gignere,
Prudentiam tollere,
Pestilentiam inducere.

Hoc enim superbiam solet procreare. Ezech. 28. Eleuatum est cor tuum in decore tuo. Et Dan. 4. dicitur, quod Nabuchodonosor deambulabat in aula Babylonis iactando, dicens. Nonne ista est Babylon, Ciuitas magna, quam ædificaui in domum Regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Item prudentiam solet offuscare. Ezechielis 28.

Perdidisti sapientiam in decore tuo, & ideo finaliter pestilentiam solet procreare, sicut Ezech. 27. dicitur, quod illa ciuitas Tyrus gloriando dicebat. Perfecti decoris ego sum, & in corde maris sita. Sequitur. In aquis multis adduxerunt te remiges tui, ventus auster contriuit te &c. Sufficit, vide de pulchritudine.

Decretum. Vide supra decernere, edicere.

A **Dedicatio.** Nota, quod sicut eleganter prosequitur Mauricius, triplex est dedicatio, videlicet

Quædam { Generalis, Specialis, Spiritualis.

¶ Generalis est illa, qua quis dedicat aliquid ad aliquod opus vel officium. Et sic dedicatio nihil aliud est quam ad aliquid certum alicuius rei ordinatio & dispositio, sicut cum dicitur, ego dedicaui talem rem ad tale opus, vel talem personam ad tale officiũ exequendum, sicut 1. Paral. 25. dicitur. Separauerunt in ministerio filios Asaph, qui prophetarent in citharis &c. Sequitur. Dedicato sibi officio seruientes. Specialis est illa, qua Templum vel Ecclesia, vel minister Ecclesiæ, seu quæcumque res Ecclesiastica dedicatur, & diuinis vsibus deputatur, & ab aliis communibus vsibus segregatur 1. Mach. 4. Dedicauerunt portas & pastophoria &c. Spiritualis est illa, qua quis Dei seruitio dedicat conscientiam suam, & eam in domum spiritualem Spiritus sancti deputat, atque sacrat. De istis ergo duabus vltimis prosequitur Mauricius, & primo de conscientia. Ista est enim domino dedicanda, & in habitationem Spiritus sancti totaliter deputanda. Sicut enim domus, quæ est in Ecclesiam dedicanda, ante omnia mundatur, & post hoc certis ritibus dedicatur & consecratur, sic conscientia domino consecrando, debet à vitiis primo purgari, & post diuinis vsibus deputari & ab omnib. aliis separari. Vnde 2. Paral. 15. dicitur, quod Asa abstulit idola de omni terra Iuda, & dedicauit altare domini.

B ¶ Et aduerte, quod ista spiritualis dedicatio debet fieri ad similitudinem dedicationis Ecclesię materialis. Requiritur enim, quod Ecclesia sexies ab Episcopo circueatur, quod intus & extra cruce signetur; quod aqua benedicta aspergatur; incenso suffumigetur; literis alphabeti in circuitu depingatur; ignis, sal, cinis, vinum, chrisma, lucernæ adhibeantur. Et sic patet, quod 12. sunt ibi necessaria, scilicet, circuitus, cruces, literæ, aqua benedicta, ignis, thus, sal, cinis, vinum, chrisma, lucernæ, & ministrorum cãtus. Sic vere dico, quod in dedicatione mentis necessarius est Episcopus feruens & diligens, spiritus virtutibus infulatus, qui, scilicet, primo mentem circueat per iugẽ meditationem, & hoc solum, imo vt, scilicet, consideret propriæ originis vilitatem, vitæ præsentis mutabilitatem, mundi & fortunæ varietatem, mortis necessitatem, inferni calamitatem, & cœli fœlicitatem. Isti. n. sunt sex circuitus spirituales, qui necessarij sunt ad dedicationẽ istam. De ciuitate enim Hiericho legitur, quod ipsa tunc fuit penitus subuersa, dum à filiis Israël circumiretur, quia, scilicet, ciuitas Diaboli, id est, vitiorum congeries rumpitur, dum per considerationem multiplicem circuitur, & econuerso bona Christi ciuitas, id est, bona conscientia spiritualiter dedicatur. Hier. 5. Circuite vias Hierusalem, & aspicite, & considerate, & quærite in plateis eius. Item apponat cruces, id est, crucis & passionis memoriam & compassionem, alphabetum, seu literas, id est, diuinã scripturam & lectionem, Aquam benedictam, id est, lacrymas & compunctionem, ignem, id est, charitatem & dilectionem, thus, id est, orationem, sal, id est, discretionem, cinerem, i. mortis recordationem, vinum, id est, spiritualem lætitiam & consolationem, chrisma, id est, proximorum compassionem, lucernas ardentes, id est, bonorum exemplorum administrationem seu exhibitionem, cantum, id est, laudem & gratiarum actionem. His enim factis, mens nostra spiritualiter consecratur, & Deo singulariter dedicatur 3. Reg. 8. Dedicauerunt templum domino Rex & filij Israel. Ista fuerunt antiquitus figurata, quia sicut in diuersis scripturæ passibus legitur, quod ad dedicationem templi, altaris & rerum aliarum diuinarum multa requirebantur, videlicet vnctio, oblatio, adornatio, exultatio, animalium mactatio, sanguinis aspersio, sic vere in ista dedicatione debet esse vnctio deuotionis, oblatio Eleemosynæ & largitionis. Num. 7. Obtulerunt duces in dedicationem altaris, die qua inunctum est, oblationem suam ante altare. Item ornatus bonæ conuersationis, & lætitia gratiarum actionis, laudis etiam & in Deo cantus exultationis 1. Mac. 4. Fecerunt filij Israel dedicationem altaris diebus octo. Sequitur. Et ornauerunt faciem templi coronis aureis. Item animalium mactatio, id est, districtus abstinentiæ, & macerationis, sanguinis aspersio, i. memoria dominicæ passionis. Vnde 3. Reg. 8. dicitur, quod in dedicatione templi mactauit Salomon hostias pacificas boum 22. millia & Hebræ. 9. dicitur, quod nec primum quidem testamentum sine sanguine dedicatum est. ¶ Aduerte tamen, quod tres leguntur in veteri testamento dedicatores fuisse, videlicet Moyses, qui fuit benignissimus & mitissimus, Salomon qui fuit sapientissimus & doctissimus, Iudas Machabæus, qui fuit seuerissimus & iustissimus. De Moyse dicitur Numer. 7. de Salomone 3. Regum 8. de Machabæo 1. Mach. 4. In quo scilicet, notatur, quod illi, qui Ecclesias realiter dedicant, scilicet, Prælati, seu etiam, qui seipsos dedicant spiritualiter, Christiani deuoti, debent esse clementes & mitissimi, sagaces & deuotissimi, seueri & iustissimi. Ista omnia pro maiori parte tractata sunt in Mauricio, & quia paucæ sunt auctoritates vocales, de meo paruum pono, sed vide supra de consecrare &c. C

Deducere. Nota quod deducere idem est quod de locis ducere. Signat enim quandam associationẽ, vel quandam directionem & gubernationem. Igitur secundum naturam locorum, in quibus, vel ad quos fit deductio; vel etiam personarum, à quibus fit deductio, vel in quibus passiue est ipsa deductio, possumus distinguere, quod est actiue loquendo, deductio multiplex, videlicet A

Deductio { Bona, quæ fit à Deo, Sancta, quæ fit à iusto, Mala, quæ fit à Diabolo.

¶ Quia videlicet Deus deducit iustos ipsos custodiens Sap. 10. Iustum deduxit dominus per vias rectas, & ostendit illi Regnum Dei. Pueri enim nobilium à custodibus suis deducuntur vndiq;, vt ostendantur eis festa, & gesta solennia. Item iustus deducit lacrymas peccata diluẽs. Thre. 2. Deduc quasi torrentem lacrymas per diem & noctem, non des requiem tibi, & non taceat pupilla oculi tui, & Hier. 9. & 13. Deducant oculi mei lacrymas. Item diabolus deducit malos ipsos decipiens Oseæ 9. Ephraim deducet ad interfectorem filios suos. De bona ergo deductione, quam facit Deus, vel de mala, quam facit Diabolus, aliquid est dicendum. Dicam ergo primo, quod Deus est sicut nutrix, quæ deducit puerum vt ipsum ire doceat. Sicut medicus, qui deducit infirmum, ne nimis iaceat seu torpeat. Sicut amicus, qui ad spatium deducit amicum, vt ibi gaudeat. Sicut Pædagogus, qui de schola ad scholam deducit discipulum, vt melius studeat. Sicut bonus miles, qui ad facta bellica suum deducit filium, vt duris assuescat, & multa videat. Quia reuera dominus ab ortu vsque ad occasum non cessat iustos diuersimode deducere, & per diuersos casus nunc ad aspera, nunc ad prospera trahere, vt sic possit eos meliores facere, & ad cœlestem patriam introducere. In istis tamen deductionibus summam de eis curam gerit, ne ipsos contingat per vitia & tormenta perire Deu 32. Circunduxit eũ, & docuit, & custodiuit quasi pupillam oculi. Ideo de multiplici iustorum deductione potest dici illud 1. Reg. 2. Dominus mortificat, & viuificat, deducit ad Inferos, & reducit. ¶ In quibus verbis ostenduntur quatuor viæ, in quibus iusti a Deo diuersimode deducuntur, videlicet

Via { Naturæ, Gratiæ, Miseriæ, Gloriæ.

In { Prima fit deductio corpora vapulans, Secunda fit deductio virtutes copulãs, Tertia fit deductio per pœnas stimulãs, Quarta vero fit deductio pmia cumulãs

Prima via deducimur ad mortis necessitatem. [Dominus (inquit) mortificat]. Secunda via deducimur ad virtutum immensitatẽ. [Dominus viuificat] Tertia via deducimur ad temporalem aduersitatem. [Dominus deducit ad Inferos] Quarta via deducimur ad æternalem fœlicitatem. [Dominus reducit ab Inferis] Nos enim

Per { Naturam mortificamur; Virtutes viuificamur, Aduersitatem tristificamur; Fœlicitatem lætificamur.

¶ Dicam igitur, quod iusti deducuntur per viam naturæ ad metã finalem, quod ostenditur cum dicitur. [Dominus mortificat]. quamuis. n. scriptum sit Sap. 1. quod Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum & hoc quia mors nihil aliud est nisi priuatio vitę, cũ igitur solum priuationẽ importet, pro tanto tamen Deus dicitur mortificare, quia ipse hominem fecit mortalem, & quia etiam ipsum ad finem vitæ, & ad terminum suæ durationis deducit, mors enim est ostiũ vitæ futuræ, & ideo qui ad vitam futuram intrare nititur necesse est, vt ad mortem tanquam ad ostium deducatur, de quo dicebat Dauid in Ps. 21. Aruit tanquam testa virtus mea, & lingua mea adhæsit faucibus meis, & in puluerem mortis deduxit me. Et bene dicit in puluerẽ quia pro certo aliqui alchymistæ volentes meliorare, & purgare metalla, ipsa primo calcinant, & comburunt, & in puluerem deducunt, & tandem ipsa iterum in corpus clarius & purius reducũt. Sic Deus homines per mortem calcinat, & eos finaliter B

de puluer ibus resuscitat, & exaltat Ps. 7. Gloriam meam in puluerem deducat. Sap.16. Tu es domine qui vitæ & mortis habes potestatem, & deducis vsque ad portas mortis, & reducis. Iusti ergo deducuntur per viam naturæ ad casum finalem. Dominus,
C inquit, mortificat. ¶ Secundo dico, quod iusti deducuntur per viam gratiæ ad statum moralem, quod ostenditur, cum dicitur. [Viuificat] gratia enim & virtutes animam viuificant, & à morte culpæ liberant, atq; sanant. Ps.142. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam, propter nomen tuum domine viuificabis me in æquitate tua. Via enim recta est status virtutum, in qua quisquis deducitur, finaliter ad portum salutis ducitur Sap.10. Iustum deduxit dominus per vias rectas. Sicut enim ponit liber de natura rerum, mus maris oua in terra parit, quæ terra statim operit atq; claudit vbi dierum 30. spatio fœtus formatur, postea viuificantur ibidem. Dum igitur ipsos viuos viderit, eos statim recognoscit, & cœcos secum vsq; ad mare vbi visum recipiunt, ducit. De vacca etiam maris dicit Arist. & Plinius, quod filios suos summe diligit, & eos diutiùs & quasi continue secum ducit. Sic vere Deus, ex quo quis à fouea peccati exiens, vitam gratiæ receperit, nunquam cessat ipsum de virtute in virtutem secum deducere, quousq; visum æternæ contemplationis & visionis in mari affluentiæ Paradisi inuenerit, & videre meruerit oportune. Hic enim in vita ista nihil propriè videmus, vbi de nullo negocio secundum Academicos certi sumus, in mari autem Paradisi cum Deus ibi nos deduxerit, videbimus Deum non nude contemplando sed fidem in spem conuertendo. Esa.40. Tunc videbis, & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris. Et notabis si vis, quod Deus deducit, & perducit iustos

Per { Æquitatis limitem, / Veritatis tramitem, / Simplicitatis fomitem, / Iucunditatis palmitem, / Securitatis militem, / Tranquillitatis hospitem. }

Deducit (dico) eos per æquitatem & iustitiam Ps. 22. Deduxit me super semitas iustitiæ propter nomē suum. Item deducit eos per veritatem & scientiam, seu per considerationis diligentiam. Vnde vir meditatiuus dicit illud Ps.138. Si ascendero in cœlum, tu illic es, si descendero ad Infernum, ades. Si sumpsero pennas meas dilu. & habi. in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dex. tua q. d. Vbicumq; me vertero ad veritatē contemplandam, necesse est, quod manus tua me teneat, & deducat. Item deducit eos per simplicitatem & innocentiam. Psal. 76. Deduxisti sicut oues populum tuum in manu Moysi & Aarō. Item deducit eos per iucunditatem & lętitiam Abac.3. Super excelsa deducet me victor in psalmis canentem. Item deducit eos per securitatem & fiduciam Ps. Deduxit eos in spe, & non timuerunt, & Psalm.60. Deduxisti me, quia tu factus es spes mea turris fortitudinis à facie inimici. Item per pacis tranquillitatem, & abundantiam Esa.55. In pace deducemini &c. Istæ sunt enim viæ virtutū, per quas deducit dominus suos, vt, scilicet, per istas vias deducat ad plena gaudia Paradisi. Ideo dicebat Dauid in Ps.118. Deduc me domine in semita mandatorum tuorum quia ipsam volui. Patet ergo, quod iusti deducuntur per viam gratiæ, ad statum moralem. [Viuificat inquit] Apoc.7. Agnus, qui est in medio
D throni, reget eos, & deducet eos ad vitæ fontes. ¶ Tertio dico, quod iusti deducuntur per viam miseriæ ad luctum pœnalem, id est, ad mundi tribulationes, quod ostenditur, cum dicitur. Deducit ad Inferos. Inferni enim statum tribulationis designant, quia pro certo Deus nunc in præsenti non deducit iustos per vias placidas prosperitatis, sed per vias asperas aduersitatis. Sap.5. Delicati mei ambulauerunt vias difficiles. Moyses enim quando ducebat filios Israel ad terram promissionis, non deduxit eos per viam Edom & Moab, quæ erat regio fructuosa & magis plana, sed potius per viam deserti, quæ erat mōtuosa, sterilis, & aspera. Sic Deus suos ad pœnitentiam conducit & deducit non per planā consolationum, sed per asperā tribulationum. [Ad Inferos inquit.] Per Inferos enim intelligitur mundana tribulatio, iudicij terror & turbatio, purgatorij dolor & afflictio, vbi, scilicet, iusti ducuntur & deducuntur Tob. 13. Magnus es domine in æternum, & in sæculum Regnum tuum, quoniam tu flagellas & saluas, deducis ad inferos, & reducis. Isti ergo deducuntur per viā
E miseriæ ad luctum pœnalem. ¶ Quarto dico, quod iusti deducūtur per viam gloriæ ad fructum vitalem, id est, ad voluptatem vitæ æternæ, quod ostenditur cum dicitur. [Reducit.] Reducere enim de Inferis, id est, tribulationibus non fit nisi per suum oppositum, id est, per gaudia gloriæ Paradisi. Nam sicut deductio ad Inferos, signat tribulationes, sic reductio ab Inferis, signat æternas consolationes. [Reducit inquit.] Esa. 57. Sanaui eum, & reduxi eum, & reddidi consolationem sibi, & creaui fructum labiorum pacem & Hier.12. Miserebor eorum & reducam eos, virum ad hæreditatem suam, & virum in terram suam. In ista ergo reductione, quæ fit per gratiam, deducuntur beati, & ibi quasi in spatio consolantur, & ibi sicut in regno proprio dominantur. Sap.6 Concupiscentia sapientiæ deducit ad regnum perpetuum. Ibi enim est locus victoriæ, locus lætitiæ, locus complacentiæ, locus opulentiæ. De victoria Abac. 3. Super excelsa deducet me victor. De lætitia 2.Reg.6. & 1.Paral.15. Deducebant arcam testamenti, id est, animam beatam, cum lætitia. De complacentia dicitur in Ps.106. Deduxit eos in portum voluntatis eorum. De opulentia vero dicitur in Ps.59. Quis deducet me in ciuitatē munitam? Patet igitur, quod iusti deducuntur per viam gloriæ sicut triumphantes [Reducit] per viam miseriæ seu pugnæ sicut militantes [Inferos] per viam gratiæ sicut proficientes [Viuificat] per viam naturæ sicut incipientes & etiam deficientes [Mortificat] Deductio ergo, sicut patet, quandoque accipitur in bono. ¶ Sed F
secundo dico, quod deductio quandoque accipitur in malo. Et sic dico, quod mali deducuntur

Per viam { Culpæ, quæ ipsos imbuit, / Fortunæ, qua quisque corruit, / Pœnæ, quæ ipsos destruit. }

Deducuntur ergo mali per viam peccatorum. Sicut enim simia à magistro suo ducitur vndequaque, & etiam saltare compellitur coram eo, sic tales à Diabolo de peccato, ad peccatum deducūtur, & de malo in malum saltare coguntur Eccl.9. Filij hominū implentur malitia & contemptu, & postea ad Inferos deducentur. Item deducūtur per viam infortuniorum, quia, scilicet, Deus consueuit tales de prosperitate ad infortunium deducere Ps. 59. Ad nihilum deduces omnes gentes Esa.23. Cogitauit dominus, vt detraheret superbiam omnis gloriæ, & ad ignominiam deduceret omnes inclytos terræ. Item deducuntur per viam infernalium tormentorum Ps.54. Tu vero Deus deduces eos in puteum interitus. Accipitur ergo deductio in bono & in malo. Vide infra de ducere, & supra de adducere.

Deesse.

Nota, quod deesse, deficere, carere, abesse, idem importat. Nota ergo breuiter si vis, quod inuenitur in scriptura A

Deesse { Miserorum, / Imperfectorum, / Malorum, / Iustorum. }

Deest miseris bonorum affluentia Num. 21. Deest panis, & non est aqua Deest imperfectis virtutum opulentia Marc. 10. & Luc. 18. Vnum tibi deest, si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus. Deest malis gratiæ sufficientia 1. Thes.3. Orantes, vt videamus faciem vestram, & compleamus, quæ desunt fidei vestræ, fidei enim non potest aliquid deesse nisi gratia. Deest iustis gloriæ magnificentia Luc. 18. Adhuc tibi vnum deest. Econuerso autem Deus curat, vt iustis necessarium nihil desit. Vnde nota, quod ipse ordinat, & procurat, quod

Nihil deest de { Sapientia mentis illuminatiua, / Prouidentia carnis nutritiua, / Opulentia beatificatiua. }

Non deest ergo iustis lumen mandatorum Exod.13. Nunquam defuit columna ignis per noctem. Non deest ipsis etiam cibus viatorum, seu etiam copia ciborum Luc.22. Quando misi vos sine sacculo, nunquid aliquid defuit vobis? dicunt ei, Nihil. Non deest ipsis gloria præmiorum Ps.22. Dominus regit me, & nihil mihi deerit in loco pascuæ ibi me collocauit. Nos etiam non debemus deesse, sed nos præsentes omnibus exhibere Eccl.7. Non desis plorantibus in consolationem. Virtutes etiā à nobis deesse non debent Eccl.44. Viri misericordiæ sunt, quorum pietates nō defuerunt &c. Vide supra de abesse, & de abstinentia, & deficere, & cessare, & abest.

Defendere.

Nota, quod defendere est actus charitatis & pietatis, probitatis & potestatis, fidelitatis, & bonitatis. Et sic notabis, quod A

Defendit { Deus protegens potenter, / Prælatus subditos feruenter, / Vir pius miseros clementer, / Iustus seipsum latenter, / Impius crimina patenter. }

¶ Dico ergo quod inuenitur defensio Dei summi bellatoris, ipse enim est, qui nos ab hoste, & à peccato, & à morte æterna defendit. Seleucides enim aues sunt quarum generatio est occulta. Incolæ etiam montis Cassij sicut dicit liber proprietatum rerum,

rerum, istas (vt fingunt poetæ) à Ioue solebant precibus impetrare pro suis finibus à locustis tuendis, quæ subito aduenientes consumebant locustas, & sic defensa patria recedebant. Sic dicā de Christo dudum à sanctis patrib. precibus impetrato, vel etiam de Deo & Angelis, quorum, scilicet, ad literam generatio & cōditio hominibus est occulta, quia reuera quando locustæ, id est, dæmones vel tyranni nos impugnant, & agros rerum & virtutum deuastant, ipsos debemus precibus inuitare, & eorum auxilium orationibus impetrare, quod si debite fecerimus statim aduertunt, & nos defendent benigniter & iuuabunt. Et sic faciebat Dauid in Ps. 20. dicens. Tu autem domine ne elongaueris auxilium tuum à me, ad defensionem meam conspice. Isti enim scilicet, Deus & Angeli sunt humilium defensores, & contra omnia protectores. Vnde de Deo dicitur Iudith 5. Deus eorum defendit illos. De Angelis vero potest intelligi illud Iudith. 7. Filij Israël non in lancea, nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos. Montes dico, id est, Angeli seu sancti. Ista est ergo defensio Dei summi protectoris.

B ¶ Secundo inuenitur defensio prælati fortis pugnatoris. Pastor enim à lupis tenetur defendere gregem suum. Omnia etiam animalia filios suos defendunt, & pro eis defendendis aduersariis se opponunt. Vnde de syluro alias simili monstro fluuiali dicit liber de natura rerum, quod catulos suos mira sollicitudine custodit, & per quinquaginta dies postquam fœmella sua ipsos peperit circumducit, & à nociuis defendit. Sic debet prælatus, qui, scilicet, illos quos vxor sua, id est, Ecclesia sponsa sibi peperit & subdidit, summe diligere, & eos à cunctis nociuis defendere, & à periculis custodire. Vnde de Onia summo sacerdote dicitur 2. Mach. 4. quod ipse erat prouisor ciuitatis defensor gentis suæ, & æmulator legis Dei.

C ¶ Tertio inuenitur defensio viri pij, dulcis adiutoris. Istud est enim officium humanitatis, scilicet, defendere miseros & oppressos Esa. 1. Subuenite oppresso, defendite viduam &c.

D ¶ Quarto inuenitur defensio iusti sui protectoris, & ista est quando homo resistit viriliter tentationibus hostis, & quando seipsum virtuose defendit; exēplo animaliū, quæ aut fugiēdo aut resistendo vsque ad mortem se defendunt. Omnibus enim data sunt munimenta ad sui defensionem, sc. leuitas pedum, proceritas cornuum, acuties dentium, pernicies venenorum. Sic vere ostenditur homini data esse potentia resistendi, & se à diabolo defendendi, ita vt nisi velit, vinci non poterit & confundi. Simus ergo sicut Nabuchodonosor, de quo dicitur Iudith. 1. Iurauit per thronum suū, quod defenderet se ab omnibus. Et reuera si quis faciens quod in se est, viriliter se defendat, statim adest dominus, qui ipsum adiuuat, & confortat 2. Tim. 4. In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes dereliquerunt me, dominus autem mihi astitit, & confortauit me.

E ¶ Quinto inuenitur defensio impij, sui excusatoris, quia, scilicet, mali nunquam volunt puniri aut conuinci, imo quantum possunt mendaciter se excusant, contra illud Rom. 12. Non vos defendentes (charissimi) sed date locum iræ &c. Vide de verbis pugnare, bellare, resistere, & liberare, adiuuare, & similia.

A Deferre.

Cum deferre idem sit quod aliquid alicubi vel ad aliquem portare, nota, quod iusti sicut bonus nuncius, vel sicut bona arbor,

Deferunt { Deo sacrificia,
Proximo beneficia,
Malis maleficia.

¶ Deferunt dico sacrificia ad Deum placandum 2. Paral. 32. Multi deferebant hostias & sacrificia domino in Hierusalem. Item deferunt beneficia ad bonos adiuuandum Vnde 1. Reg. 17. Decē formellas casei has deferas ad tribunum. Et Gen. 43. Sumite de optimis terræ frugibus, & deferte viro munera. Item deferunt supplicia seu maleficia ad malos castigandum, vnde Num. 11. dicitur: ventus arreptas coturnices detulit trans mare. Mare enim amaritudinem correctionis signat. ¶ Et si volumus, possumus dicere, quod iusti debent deferre

Deo deuotionem & innocentiam,
Pauperi subuentionem & sustinentiam,
Maioribus subiectionem & reuerentiam,
Sibiipsis macerationem & abstinentiam.

B ¶ Deferas ergo Deo innocentiam & deuotionem. De innocentia dicitur Leuit. 12. Deferet agnum anniculum in holocaustum, & pullum columbæ, seu turturem. Ista enim animalia simplicia innocentiam significant. De deuotione vero potest intelligi illud Leu. 2. Ponet thus & oleum desuper similam, & deferet ad filios Aaron. Item deferas pauperi Eleemosynam & subuentionem 4. Reg. 4. Venit vir quidam de Bethsaida deferens viro Dei panes. De coruis etiam dicitur 3. Reg. 17. quod ipsi deferebant Heliæ in deserto moranti carnes mane & vespere. In quo notatur quod nullus est ita coruinus aut malus, quin Heliæ, id est, cuicunque in deserto paupertatis languenti maxime fratribus pauperibus & seruis Dei, virisque propheticis & scientificis debeat subuenire. Item deferas Prælato obedientiam & subiectionem. Vnde de seruis Salomonis dicitur 3. Reg. 9. quod sumptum est ophir aurum detulerunt ad percussum modicum facit sonū obedientiam & patientiam signat. Item deferas tibiipsi abstinētiam & afflictionem. exemplo Iudith, quæ noluit comedere de cibariis Holofernis, sed dixit. Ex his, quæ mecum detuli, manducabo Vide supra de afferre, & infra de ferre, & offerre.

Deficere. Defectus.

Nota, quod defectus quandoq; sumitur pro non fruitione seu carentia. Vnde sic sumendo, nihil aliud est quam deesse. Vnde Iosuę 5. dicitur. Defecit manna postquam comederunt de fructibus terræ. Sumitur etiam pro peccare vel errare, sicut cum dicitur. Multum defecisti, id est, valde deliquisti vel errasti Ps. 63. Defecerunt scrutantes scrutinio, & Psalm. 103. Deficiant peccatores à terra. Aduerte tamen, quod in isto significato licet communis sit vsus loquendi paucissimæ sunt auctoritates, quia, vt cōmuniter, deficere in scriptura semper sumitur pro perire, deficere, vel cessare, quamuis quandoque referatur, ad peccatum, id est, ad defectum, seu carentiam bonorum operum & virtutum. A

B ¶ His ergo præmissis, notabo, quod in scriptura multiplex inuenitur defectus tam actiue quam passiue sumendo, videlicet defectus

Mortalis, qui fit per naturam, quem debes considerare,
Moralis, qui fit per gratiam, quem debes desiderare,
Lethalis, qui fit per culpam, quem debes recuperare,
Fatalis qui fit per fortunam, quem debes exuperare,
Pœnalis, qui fit per iactantiam, quem debes vituperare.

Primus est defectus cunctorum,
Secundus est defectus iustorum,
Tertius est defectus malorum,
Quartus est defectus miserorum,
Quintus est defectus damnatorum.

Dicam ergo primo, quod inuenitur defectus naturalis, qui nō euitatur. Et iste est defectus mortis & corruptionis. Omnia.n. elementaria & composita isti defectui subiacent incessanter, quia omnia viua moriuntur, & omnia animalia corrumpuntur. Sicut enim dicitur Eccles. 14. Omne opus corruptibile in fine deficiet, & pro certo iste defectus multum est considerandus, quia

Potest { Mentem à superbia retrahere,
Mentem ad inuocandum Dei auxilium inducere,
Vitam futuram & æternā facere cōsiderare & appetere,
Docere mentē omnia caduca spernere & contemnere.

Omnis enim natura abhorret suipsius defectum, & annihilationem & finem. In hoc tamen consolari debet humana natura, quia quo ad animam se immortalem considerat, quo ad corpus vero resurrecturam sperat. Deficit enim humana conditio per doloris acerbitatem, per antiquitatem, per mortis necessitatem, de doloribus dicitur in Psal 11. Defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus De senectute dicitur in Ps. 70 Ne proiicias me in tempore senectutis, cum defecerit virtus mea. De mortis vero necessitate dicitur Iob 33. Deficiet omnis caro, simul & in cinerem reuertetur. Et breuiter, humana natura similis est quibusdam fluminibus quæ, scilicet, super terram aliquādiu fluūt, tandem vero in medio itinere absorbentur, & diutissime sub terris labuntur, donec iterum resurgant in fontes, & iterum super terram fluant, & currant, sicut de Euphrate Nilo & Eridano in auctoribus inuenitur. Vnde si vis lege Senecam libro de Natural, quæstionibus, vbi de Nilo, & Solinum, & Pliniū. &c. Sic dico, quod cum homo aliquandiu super terram vixerit aut discurrerit finaliter terra ipsum sorbente per mortem deficit atque perit. In fine tamen, sc. in iudicio per resurrectionem iterum reuertetur, & super terram apparebit, vt fluat, & vt viuat iterum orietur, figura Iosuę 3. vbi de Iordane dicitur, quod aquę inferiores intrauerunt mare, & defecerunt. In sequenti vero capitulo dicitur, quod tandem reuersæ sunt, aquæ in alueum suū, & fluebāt sicut ante fecerant. Quia reuera aqua, i. humanæ naturę fluxibilitas, quæ nunc per mare, id est, per mortis amaritudinem absorpta deficit, iterum per resurrectionem fluet, & ad pristinum statum reuertetur, & viuet. Eccl. 1. Ad mare vnde exeunt flumina reuertuntur, vt iterum fluant. Iste est ergo defectus naturalis, qui non euitatur. Iud. 4. Soporem morti socians, defecit, & mortuus est. ¶ Secundo dico quod inuenitur defectus C

virtua-

virtualis quem iustus sectatur. Et iste est defectus animi, qui, scilicet, ita feruenter diligit, quod non valens amplius progredi, nec in amore, seu contemplatione resolui deficit in seipso. Vnde iste defectus est quidam sanctus languor, quo mens non valens attingere ꝙ vult lãguet & deficit in seipsa. Sicut de Philomela dicitur, quod ita plena est gaudio & amore, quod ex excessu gaudij quandoq; moritur in cantando. Sic homo quasi à carne abstractus in Deo deficit, & præ amore & gaudio in Deum euanescit Ps. 108. Defecit in salutare tuum anima mea. Et nota, quod tali defectu spirituali

Deficit quis dum
- Zelat ardenter,
- Amat feruenter,
- Spectat potenter,
- Sperat fidenter,
- Expectat indesinenter.

Dico ergo, quod iustus deficit zelo exuberans. Vnde pro zelo legis diuinæ dixit Dauid in Ps. 118. Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Item spiritualiter deficit magna desiderans. Vnde Dauid Paradisum summe desiderans, concupiscens & amans, dicebat in Ps. 83. Quam dilecta tabernacula tua domine virtutum concupiscit & deficit anima in atria domini. Item spiritualiter deficit alta considerans, sicut ad literam patet de homine speculatiuo, quia dum considerat Dei maiestatem, pietatem, & potestatem, cum non possit attingere ad plenam eius cognitionem, necesse est, quod in seipso deficiens resipiscat, dicens illud Ps. 68. Defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum. Et Baruc. 2. dicitur. Oculi deficientes & anima esuriens dant tibi gloriam. Item spiritualiter deficit spe se euiscerãs, sicut, scilicet, est ille, qui dicebat in Psal. 72. Defecit caro mea & cor meum Deus cordis mei, & spes mea Deus in æternum. Item deficit spiritualiter longa tædia tolerans. Psal. Defecerunt oculi mei, dicentes, quando consolaberis me? Iste est ergo defectus virtualis, quem iustus sectatur.

D ¶ Tertio inuenitur defectus criminalis, quo malus grauatur. Et iste est ille defectus, quo peccator deficit ab esse virtutum, vel quo virtutes deficiunt in eodẽ Gal. 6. Benefacientes non deficiamus. Et 2. Thes. 3. Nolite deficere benefacientes. Ad quod pro certo mali non attendunt, quia, scilicet, continue peccant, & deficiunt, similes enim sunt Lunæ, quæ quanto plus ad finem lunationis accedit, tanto amplius a lumine deficit & recedit. Et ideo Luna Græce dicitur Mene, quod est defectus. Et inde dicitur Neomenia, id est, festiuitas nouæ lunæ. Sic vere isti non cessant è lumine gratiæ peccando deficere, quousque ipsos contingat ad finem suę Lunationis, id est, finem pręsentis vitæ venire. Psal Deficientes quemadmodum fumus deficient. Et notabis, quod malis deficiunt merita & virtutes, figurati in illo Balthasar, qui appensus est in statera, & inuentus est minus habens. Dan 5. quia, scilicet, isti deficiunt in pondere bonitatis. Multa enim grana virtutum deficiunt eis ad hoc, quod legitimi sunt ponderis: vnde dico, quod peccatori

Deficit
- Humilitas, cum per superbiam intumescit,
- Pietas, cum per auaritiam exarescit,
- Castitas, cum per luxuriam insolescit,
- Veritas, cum per fallaciam tenebrescit,
- Firmitas, cum per acediam computrescit,
- Charitas, cum per inuidiam refrigescit,
- Honestas, cum per insolentiam expallescit,
- Iucunditas, cum per tristitiam obstupescit,
- Vnitas, cum per discordiam euanescit,
- Perseuerantiæ stabilitas, cum per desistentiam diffuescit,
- Fidei sinceritas, cum per doctrinæ carentiam consenescit.

Dico ergo, quod in ipsis superbia facit deficere humilitatem. Ps. 77. Defecerunt in vanitate dies eorum. Item in ipsis facit auaritia deficere pietatem Ps. Defecerunt sicut fumus dies mei, & ossa mea sicut cremium aruerunt. Percussus sum vt fœnum, & aruit cor meum. Et illud Psal. Esurientes & sitientes, anima eorum in ipsis defecit. Esurire enim & sitire, ardorem & insatiabilitatem auaritiæ signat. Pietas enim non auaritia deficit apud eos, quia sicut in Psalm. 54. dicitur. Non defecit de plateis eius vsura & dolus. Item luxuria deficere facit castitatem. Vnde Eccl. 26. In filia non auertente se, firmam custodiam adhibe, ne inuenta occasione abutatur se. Sequitur. Contra omnem sagittam aperiet pharetram donec deficiat. Contra quod consulit illud sapiens, quod candor castitatis & nitor honestatis deficere non debeãt, dicens Eccl. 9. Omni tempore sint vestimenta tua candida, oleũ de capite tuo non deficiat. Item fallacia facit deficere veritatem. Vnde in Psalm. 11. Saluum me fac domine, quoniam defecit sanctus, quoniam diminutæ sunt veritates a filijs hominum. Item acedia facit deficere firmitatem. Firmitas enim constantiæ per nullum vitium taliter eneruatur sicut per acediam & torporem. De quo potest intelligi illud Eccles. 22. Super mortuum plora, defecit enim lux eius, & super fatuum plora, defecit enim sensu. Mortuus enim qui non potest se mouere, & fatuus, qui non vult laborare, desidiosum designat. Item inuidia facit in eis deficere charitatem, de quo Hier. 6. Defecit sufflatorium, in igne consumptum est plumbum. E contra autem præcipitur Leui. 6 Ignis non deficiat in altari meo. Ignis inquit, id est, charitatis feruor Item insolentia facit deficere honestatem Esa. 15. Defecit gramen, viror omnis interiit. Item tristitia facit deficere iucunditatem. Vnde Thren. 5. Defecit gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster, cecidit corona capitis nostri, væ nobis, quia peccauimus. Item discordia facit deficere pacis vnitatem. Vnde Zach. 13. Percute pastorem, & dispergentur oues gregis. Sequitur. Duæ partes eius dispergentur, & deficiẽt. Dispersio enim discordiam & diuisionem significat. Item desistentia facit desistere perseuerantiæ stabilitatem seu longanimitatem. Vnde de inconstantibus dicitur Esa. 40. Deficient pueri, & laborabunt, & iuuenes in infirmitate cadent. Pueri enim & iuuenes, id est, homines imbecilles ad modicam tribulationem seu infirmitatem vel laborem solent desistere & deficere, & per impatientiam turbari, & per inconstantiam deperire, similes illi pisci, qui dicitur loligo, qui alas habet, & quandoque aliquandiu sursum volat, sed ad modicum flatum venti deficit, atque cadit. Sic tales magna quidem quandoque incipiunt & alte se volare prætendunt, subito tamen deficiunt atque cadunt, quando flatum tribulationis sentiunt, & aduertunt Iob 4. Nunc autem venit super te plaga, & defecisti, tetigit te, & cõturbatus es, contra illud Prou. 3. Disciplinam domini ne abiicias, nec deficias cũ ab eo corriperis, quem enim diligit dominus, corrigit. Boni & perfecti viri non sic, quia, scilicet, isti non habent alas piscis, sed aquilę, & ideo volatum suum in bonis operibus continuare possunt, quapropter sub onere tribulationum non deficiunt, nec cessant à bonis operibus, aut desistunt Esa. 40. Qui sperant in domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas vt aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. Mali autem, vt dictum est, non sic, quia, scilicet, inconstantia facit in eis deficere perseuerantiæ longanimitatem, contra illud 2. Reg. 22. Dilatasti gressus meos subtus me, non deficient tali mei. Tali enim qui sunt finis corporis, finalem perseuerantiam significant, sicut patet de tunica talari Ioseph. Item dico, quod istius doctrinæ carentia facit in eis deficere fidei sinceritatem. Vnde Amos 8. Deficere facitis egenos terræ, & dominus Marci. 8. Misereor super turbam &c. Sequitur. Et si dimisero eos ieiunos, deficient in via: multi enim eorum de longe venerunt. Loquitur enim de nouiter conuersis, qui de longe, id est, de statu peccati venerant, quia longe à peccatoribus salus, quia re vera talibus ne deficiant per errores, est valde necessarius cibus scientiæ & doctrinæ. Patet ergo quomodo multus defectus vitiorũ, & multæ carentiæ virtutum sunt in peccatoribus, contra illud Iacob 1. Sitis perfecti & integri, in nullo deficientes, Inuenitur ergo defectus criminalis, quo malus grauatur.

¶ Quarto dico, quod inuenitur defectus temporalis, quo miser arctatur. E
Et iste est defectus fortunæ seu rerum terrenarum, quæ cito deficiunt & nihil durant. Similes enim videntur illi fõti Iouis, qui fuit apud Dodonem, de quo dicit Plinius lib. 2. c. 106. quod media nocte semper abundat, deinde continuo deficit, & decrescit, ita quod in meridie quando erat magis necessarius, totaliter nihil habet de aqua. Sic vere bona mundi in nocte præsentis vitæ abundare videntur, in meridie vero, id est, in feruore mortis & in tribulatione alterius vitæ, quando, scilicet, refrigerium & consolatio magis esset vtilis, deficiunt penitus ista bona, quia tunc de istis nihil penitus inuenitur. Vnde illud prædictum Eccl. 14. Omne opus corruptibile in fine deficiet. Quod etiam ad mundi diuites possumus applicare, quia, scilicet, dato, quod multas aquas diuitiarum quandoque videantur habere, sæpe tamen fit, quod ad feruorem meridiei, id est, ad ardorem alicuius incumbentis aduersitatis, faciliter deficiunt & siccantur, & aquis mundanæ prosperitatis priuantur. Vnde de talibus potest dici illud Esa. 19. Arescet aqua de mari, & fluuius desolabitur, atque siccabitur, & deficient flumina. Et in Psal. 67. dicitur. Sicut deficit fumus, deficiant, sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei, id est, à statu prosperitatis. Vnde 1. Mach. 3. Ablata est voluptas à Iacob, & defecit ibi tibia & cithara. Patet ergo, quod est defectus temporalis, quo malus arctatur.

¶ Quinto dico, quod inuenitur defectus æternalis, qui malis F
paratur. Et iste proculdubio est defectus pœnæ æternæ, vbi deficit omne bonum. Ibi enim est defectus omnium delectabilium. Et ideo infernus dicitur auernus quasi sine vere, & acheron, quasi sine bono. Et breuiter ibi deficit lætitia consolatiua, abundantia satiatiua, libertas delectatiua. De defectu lætitiæ dicitur

dicitur illud prædictum Thren.5. Defecit gaudium cordis nostri, versus est in luctũ chorus noster &c. De defectu abũdantiæ dicere possunt damnati illud 1.Reg.9. Panis defecit in cisternis nostris. De defectu vero libertatis dicitur Deuter.32. Clausi quoque defecerunt, residuique consumpti sunt. Sic igitur patet quomodo defectus sumitur quinque modis, scilicet,

Damnatorum,
Miserorum,
Malorum,
Iustorum,
Cunctorum.

Vel etiam defectus { Æternalis, Temporalis, Criminalis, Virtualis, Et naturalis. }

¶ Si vis adhuc notare, dic generaliter loquendo, defectui subiacent tria, videlicet

Mundi prosperitas,
Carnis fragilitas,
Mentis mobilitas.

G ¶ Deficit enim mundi prosperitas per aduersitatem, carnis fragilitas per infirmitatem, mentis labilitas per iniquitatem, mundi enim prosperitas similis est lunæ, quæ continue variatur, & in fine mensis deficit. Vnde de splendore mundanæ gloriæ potest dici illud Eccles.17. Quid lucidius sole? & hic deficiet. Carnis autem fragilitas similis est candelæ, quæ continue consumitur, & in fine deficit consumpto humido radicali. Vnde Ps.72. Defecit caro mea & cor meum. Mentis vero labilitas similis est folio arboris, quod nihil habet firmitatis, sed ad modicum flatum venti concutitur, deficit atque cadit. Quia vere natura humanæ mẽtis est valde mobilis, atque vana. Vento enim malorum desideriorum concutitur, & finaliter per consensum in peccatum deficit, & corrumpitur Psal.72. Subito defecerunt, & perierunt propter iniquitatem suam. In vno autem potissime video defectum mentalis mobilitatis, videlicet in amicitia, quia vere mundani amici non sunt stabiles vel perseuerantes, sed magis deficientes, & desistentes, & isti sunt similes imagini, quæ est in speculo, cui si arriseris, ridet, si autem ridere desieris, deficiet risus suus. Sic vere quamdiu talibus arridemus, beneficia eis dando, tãdiu nobis arrident, fictam amicitiam ostendendo, & grata seruitia impendendo. Sed vere si arridendo & benefaciendo cessauerimus, statim deficient, & cessabunt. Hier.20. Defeci, ferre non sustinens. Illud etiam videmus de falsis amicis, & seruitoribus Dei, qui quamdiu Deus per prosperitates eis arridet, tamdiu in illius obsequiis perseuerant, si autem immissa tribulatione eis arridere desierit, statim eorum risus, & amor deuotio & seruitium per impatientiam deficiet, & cessabit, dicentes illud Thren. 5. Defecit gaudium cordis nostri &c. Non sic ergo nos, non deficiamus in tribulationibus sed ad modum ignis, qui per ventum non deficit, sed augetur, quanto magis tribulationibus impellimur, tanto ad Deum fortius inflammemur 2.Thess.3. Nolite deficere benefacientes, vt cuilibet dicatur illud Apoc.2. Sustinuisti propter nomen meum, & non defecisti. Homo enim qui in operando habet rectam regulam & exemplar, ipsam sequendo non potest deficere, sic quia Deus regula est actuum nostrorum, si ipsum per imitationem sequamur, nunquam poterimus deficere vel errare. Ideo de sanctis dicitur Esa. 40. Assument pennas vt aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient, &c. Si vis vide istam auctoritatem diuisam & prosecutam supra titulo de aquila vel de ambulare.

A **Defunctus.** Nota, quod defunctus dicitur à de, & fungor, geris. Est enim idem quod mortuus, eo quod ille, qui moritur, iam defunctus est officio vitæ suę. Et breuiter quicquid dicitur de mortuo, potest dici & de defuncto. Signat enim

Vitæ terminum naturalem,
Virum luminum virtualem,
Statum criminum noxialem.

Est, dico, defunctio naturalis Act. 7. Descendit Iacob in Ægyptum, & mortuus est. Item est defunctio virtualis, quia, scilicet, per defunctum, qui punctus non recalcitrat, iniuriatus non dolet, verberatus non clamat, qui, scilicet, non comedit, non loquitur, nec se mouet, intelligitur vir perfectus, per abstinentiam nõ comedens per patientiam non sentiens, per stabilem perseuerantiam se non mouens. Vnde Act.2. Dauid defunctus, & sepultus est 2. Machab. 4. Recordatus defuncti sobrietatem, fleuit. Item est defunctio criminalis vel etiã noxialis, & sic defunctus, qui est grauis ad portandum, horridus ad videndum, fœtidus ad sentiendum, signat peccatorem, cuius conditio est intolerabilis, cuius aspectus seu conuersatio est horribilis, cuius fœtor seu infamia est abominabilis Vnde de peccatoribus dicitur Sap.3. Si celerius defuncti fuerint, non habebunt spem in die agnitionis, id est, in die iudicij Matth. 2. Defuncti sunt qui quærebant animam pueri &c. Vide infra de morte & mortuo.

Deiicere. Nota, quod deiicere est de alto ad imum impellere. Vnde deiicere idem est, quod deorsum iacere. Et aduertendum est, quod in scriptura inuenitur, quintuplex deiectio, quę fit tam in bono quam in malo, videlicet A

Deiectio { Virtuosa, quæ fit per mentalem humilitatem, Luctuosa, quæ fit per finalem calamitatem, Ruinosa, quæ fit per temporalem aduersitatem, Vitiosa, quæ fit per noxialem iniquitatem, Dolorosa, quæ fit per infernalem pœnalitatem. }

Prima ergo est deiectio humilium & perfectorum, qui, scilicet per superbiam non se erigunt, aut extollunt, sed potius se deiiciunt, & prosternunt Prou.15. In mœrore animi deiicitur spiritus. Vnde Apostolus 2. Cor.4. de se & aliis humilibus & perfectis dicebat sic. Vsque in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus, & laboramus operantes manibus nostris. Maledicimur, & benedicimus, persecutionem patimur, & sustinemus, blasphemamur & obsecramus, deiicimur, sed non perimus.

¶ Secunda est deiectio flebilium mortuorum. Ista est enim lex naturæ, vt, scilicet, postquam homo aliquãdiu steterit in hac vita, per mortem deiiciatur in terram. Vnde Eccl.14. Alia generãtur, & alia deiiciuntur. B

¶ Tertia est deiectio fragilium miserorum, qui, scilicet, de statu fortunæ quandoque deiiciuntur in præceps. Vnde de tyranno Nabuchodonosor dicitur Thren. 2. quod munitiones virginis Iuda deiecit in terram. De superbo etiam Pharaone & exercitu eius dicitur Exod.15. quod dominus equum & ascensorem deiecit in mare. C

¶ Quarta est deiectio criminalium iniquorum, qui, scilicet, de statu gratiæ quotidie per diabolum deiiciuntur in diuersa vitia corruentes. vnde diabolus est sicut luctator fortis & fallax, qui multis vitiis ipsos decipit, & in peccatum deiicit. Deiicit D

Dum { Eleuantur per superbiam, Collabuntur per luxuriam, Alligantur per pigritiam, Inflammantur per auaritiam, Sagittantur per inuidiam, Segregantur per discordiam, Potantur & impinguantur per gastrimargiam. }

Isti enim sunt modi quibus luctator deiicere potest aduersarium suum facilius, scilicet, quando ipsum eleuat in alto, quando ipsũ ponit in lubrico, quando pedem ligat, pede proprio interposito, quando aduersarius nimis fatigatur, & æstuat, quando ipsum gladio percutit, & sagittat, quando ipsum à sociis suis diuidit, aut segregat, quando ipsum satiatum & pinguem inuenit, dum pugnat. Sic igitur dico, quod deiiciuntur mali, dũ per superbiam eleuantur. Psalm. 72. Deiecisti eos, dum alleuarentur. Item dum per luxuriam collabuntur. Vnde de mala muliere dicitur Prouerbio. 7. Multos enim vulneratos deiecit, & fortissimi quique interfecti sunt ab ea. Item dum per pigritiam alligantur Prou.18. Pigrum deiicit timor, animæ autem effœminatorum esurient. Item dum per auaritiam æstuant, seu inflammantur. Vnde de Hierusalem, id est, de anima dicitur in Psal.73. In securi, & ascia deiecerunt eam, incenderunt igni sanctuarium in terra. Item dum per inuidiam sagittantur 4. Reg.19. Reuertetur in terram suam, & deiiciam eum gladio. Item cũ per discordiam separantur. Vnde Eccl.22. Mittens lapidem inter volatilia deiiciet illa, sic & qui conuiciatur amico, dissoluit amicitiam. Item dum per gulam seu gastrimargiam impinguantur. Vnde Hie.48. Super messem tuam, & vindemiam tuam prædo irruet. Sequitur. Deiecit ceruicem Moab, & confusus est. Ecce ergo quomodo diabolus deiicit istos in foueam peccati, Vnde ipse est ille hircus, de quo dicitur Dan 8. quod cornu eius magnificatum est vsque ad fortitudinem cœli, & deiecit de stellis, & conculcauit eas. Stellæ de cœlo deiiciuntur, quando iusti de statu gratiæ per tentationem diaboli ad vitia detrahuntur. Ista est ergo quarta deiectio, quæ est criminalium iniquorum.

¶ Quinta est deiectio, infernalium damnatorum, qui, scilicet, in carcerem & fornacem inferni deiiciuntur à Deo Ps.139. In ignem deiicies eos, in miseriis non subsistent. Et 2 Macha.13. In cinerem deiici iussit sacrilegum. Sufficit. Vide de abiicere, & proiicere. E

Deinceps. Deinde. De cætero. Nota, quod deinceps supponit pro iterum, pro de cætero, & pro deinde. Signat

Signat enim quandam iterationem, additionem & continuationem, & poſteriorum cum primis copulationem. Moraliter ergo loquendo, tam deinde, quam deinceps, quam de cætero finalem deſignant perſeuerantiam ſeu etiam continuationem & profectum, ſiue bonum ſiue malum, vnde dico, quod eſt

Vnum { Deinde continuatiuum bonorum operum,
Deinceps multiplicatiuum malorum ſcelerum,
De cætero perpetuatiuum Inferni verberum,
Vlterius accumulatiuum ſummorum munerũ.

Dicam ergo, quod iſta aduerbia temporis ſignant bonorum profectum & continuationem 1. Cor. 15 Prius quod animale eſt, deinde quod ſpirituale eſt. In conuerſione & profectu bonorum ſemper inuenitur vnum deinceps, quia, ſcilicet, ſi primo fuerint mali, tandem deinceps fiunt boni. Et poſtquam boni incipiunt eſſe, deinceps continuare volunt, & de malo in bonum, de bono vero in melius ſe mutare: vnde Mar. 4. Vltro enim terra fructificat primo herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum. Vnde nota, quod deinde ſignat iterationem, ſeu etiam continuitatem, videlicet

Subiectionis æternæ,
Orationis ſupernæ,
Dilectionis fraternæ,
Contemplationis æternæ.

De humilitate dicitur Ioan. 13. quod deinde Ieſus miſit aquam in peluim, & lauit pedes diſcipulorum. De oratione dicitur Heb. 7. quod Sacerdos neceſſe habet orare pro ſe; deinde pro populo. De dilectione vero fraterna dicit Gal. 1. Deinde poſt annos tres veni Hieroſolymam videre Petrum. De contemplatione vero poteſt dici illud Galat. 2. Deinde aſcendi iterum Hieroſolyma cum Barnaba & Tito ſecundum reuelationem. Iſta ergo verba
B ſignant bonorum operum continuationem. ¶ Secundo dico, quod quandoque ſignant vitiorũ ſeu ſcelerum multiplicationẽ, ſicut ſi diceretur. Iſte peccauit in hoc, & deinde in hoc. Vnde de tali mala continuatione dicitur Iac. 1. Vnuſquiſq; tentatur à concupiſcentia ſua, deinde concupiſcentia cũ conceperit, parit peccatũ: Peccatũ, vero, cum conſummatum fuerit, generat mortem. Mali enim de bono in malum procedunt, & de malo in peius deficiunt 1. Tim. 2. Adam enim primo formatus eſt, deinde Eua, quaſi dicatur primo faciunt quod melius eſt, deinde quod deterius.
C ¶ Tertio vero, quod iſta aduerbia ſignificẽt futurorum perpetuationẽ, patet per Sene. in Epiſtola. Vbi dicit, quod eius lex eſt ſtare de cætero. Vnde etiam de iuſtis & beatis dicitur 1. The. 4. Deinde nos, qui viuimus, & qui reſidui ſumus; rapiemur ſimul
D obuiam Chriſto in aëra, & ſic ſemper cum domino erimus. ¶ De quarto vero deinde, ſcilicet, de tempore mortis & Inferni, quod poſtea ſuccedit, poteſt dici illud Sapien. 17. Deinde ſi quis eorum decidiſſet, cuſtodiebatur in carcere ſine ferro recluſus. ¶ Si vis et-
E iam notabis quod

De cætero debes { Recordari crucis ſupplicia,
Gratulari ſumma lætitia,
Meditari cuncta vtilia,
Deprecari Dei magnalia,
Reformari omni iuſtitia, ſeu cumulari virtutum copia.

Igitur de cætero recordemur crucis ſupplicia. Gal. 6. De cætero nemo mihi moleſtus ſit, ego enim ſtigmata domini noſtri Ieſu Chriſti in corpore meo porto. Item de cætero gratulemur ſumma lætitia, ſcilicet, exultando in domino & ſperando Philip. 3. De cætero fratres mei gaudete in domino, & Eph. 6. De cætero fratres mei confortamini in domino. Item de cętero meditemur nobis vtilia Philip. 4. De cætero fratres quæcunque ſunt vera, iuſta, pudica, ſancta, & bonæ famæ, hæc cogitate. Item de cætero deprecemur Dei magnalia 2. Theſ. 2. de cætero fratres orate pro nobis, vt ſermo Dei currat. Item de cætero cumulemur virtutum copia 2. Cor. 13. De cætero fratres gaudete, perfecti eſtote, exhortamini, idem ſapite &c. ſufficit, quia paucas inuenio auctoritates.

A **Delectare. Delectatio.** Nota, quod delectatio in bono ſumitur & in malo, & primo quidem ſumi poteſt in malo, quamuis enim potentia bene ordinata non delectetur niſi in apprehenſione proprij obiecti ſibi bene comparati & proportionati, fit tamẽ, quandoque, quod ex infectione ſenſus & corruptione appetitus, ipſa delectetur in illo, quod de ſe eſt triſtabile & triſtetur in illo, quod de ſe eſt delectabile. Sicut patet de guſtu, qui quandoque ita corrumpitur, quod in ſaporibus horribilibus & amaris, delectatur, in bonis vero & ſuauibus contriſtatur. Vnde etiam de mulieribus prægnantibus ſæpe viſum eſt, quod carbones & alios cibos horribiles comedebant, bonos vero & ſapidos abhorreãt. De dæmoniacis vero & melancholicis idem vidi. Et inde eſt, quod aſtrologi dicunt, quod illi, qui in conſtellatione Saturni naſcuntur, rebus immundis & vilibus delectantur. De Mida etiam Rege dicitur in fabula, quod cum Pan Deus rurali fiſtula, Apollo, id eſt, ſol, lyra canerent, & Midas iudex eſſet, quis horum meliorem melodiam faciebat, accidit, quod iſte in cantu Dei ruralis magis fuerit delectatus, quam in cithara Apollinis, & ideo pro eo iudicauit, quapropter quia male delectatus male iudicauerat, Apollo aures aſini ſibi dedit. Ouidius lib. 12. fabula 4. Iſta applicabo ad peccatores, quorum ſenſus & ratio per peccatum taliter ſunt corrupti quod debite non iudicant de obiectis, quia reuera plus delectantur de immundis rebus, quam de mundis, & in malis operibus, quã in bonis. Vnde nota, quod malorũ quidam delectãtur in facultatibus, quidã in voluptatib. quidã in dignitatib. Breuiter .n. dicere poſſũ, ꝙ peccatores ſimiles ſunt halecibus, quæ vbicunq; lumen viderint, ibidẽ taliter delectantur, quod illuc concurrunt, & capiuntur. Cætus etiam delectatur in fiſtulis, obdormit enim & tũc ferro vulneratur, & capitur. Vnicornis etiam delectatur in pulchritudine Virginis, & in eius gremio trucidatur, & ſic de aliis. Sic vere mali in malis delectationibus delectantur, & ſic à Diabolo diuerſimode capiuntur: quidam enim delectantur in lumine ſcientiarum mundialium, quidam in melodia lætitiarum ſæcularium, quidam in pulchritudine fœminarum, & delitiarum corporalium. Hos ergo per tales delectationes venator Diabolus decipit, ferrum mali propoſiti infigit, & eos per peccatum occidit & ad littus inferni finaliter ſecum trahit. Sicut de muliere dicitur Gen. 3. quod vidẽs lignum prohibitum, quod eſſet ſuaue, pulchrumq; viſu, & aſpectu delectabile, fructus ipſius concupiuit, & comedens paradiſum amiſit, quia, ſcilicet, dum mulier, id eſt, quæcunque mollis & imbecillis perſona, in rebus delectabilibus plus debito ſe delectat, ipſas faciliter deſiderat, & ſic contra Deum grauiter peccat. Vnde Eſa. 66. In abominationibus anima eorum delectata eſt, contra conſilium ſapientis, qui dicit Prou 4. Ne delecteris in ſemitis impiorum, nec tibi placeat malorum via. Sed de tali mala delectatione vide infra de delitiis. Sumitur ergo delectari in malo.

¶ Sed adhuc dico, quod ſumi poteſt in bono, & iſtud eſt quan- B
do mens bene diſpoſita delectatur in bono. Sicut enim dicunt Philoſophi, habitus virtutis facit faciliter, & delectabiliter operari. Dicunt etiam aſtronomi, quod illi, qui naſcuntur in conſtellatione bona, naturaliter diſponuntur ad bonum, & delectãtur in bono. Sic vere illi, in quibus bona conſtellatio, id eſt, diuina gratia dominatur, in bono generaliter delectantur. Vnde de gratia dicitur 2. Macha. 15. quod filii Iſrael ſuperauerunt aduerſarios ſuos, præſentia Dei magnifice roborati vel delectati. Dicant ergo quilibet iuſti illud Pſ. 89. Repleti ſumus mane miſericordia tua, exultauimus & delectati ſumus. In quibus verbis oſtenditur, quod iuſti tripliciter delectantur, videlicet

Ex quadam { Multitudine copioſa,
Certitudine gaudioſa,
Plenitudine glorioſa.

¶ Primam facit fructus virtutum & poſſeſſio. [Repleti ſumus] Secundam facit ſpes futurorum & affectio. [Exultauimus]. Tertiam facit dos præmiorum & adeptio. [Delectati ſumus]. Delectatur enim iuſtus virtute poſſidens, delectatur contemplatiuus ſpe ſurſum reſidens, delectatur beatus in cœlo præſidens. Vis meritorum facit ditari. [Repleti ſumus]. Spes futurorum facit lætari. [Exultauimus]. Lux præmiorum facit beari. [Delectati ſumus].

¶ Dico ergo, quod eſt quædam delectatio, quæ conſurgit ex C
virtutum obtenta multitudine. [Repleti inquit ſumus mane miſericordia tua]. Mane enim ſignat tempus vitæ, ſicut ſero ſignat vitam futuram, quia, ſcilicet, iuſti in iſto mane, id eſt, in vita præſenti Dei miſericordia replentur, in quantum virtutibus cumulantur. [Repleti inquit ſumus] Cor enim humanum tantæ eſt capacitatis, quod nullo perfecte repletur niſi Deo, in nullo perfecte delectatur, niſi in Deo. Deus autem ſi in corde noſtro habitauerit, ipſum pro certo cunctis virtutibus perficiet, & replebit. Sicut enim lux Solis in domum, in quam intrare ſolet, non ſolum ſui præſentia, imo etiã infinitis radiis ipſam replet, ſic Deus & Dei gratia ſi in mentem noſtrã venerit, radiis virtutũ omniũ hanc replebit Eccl. 39. Reple Sion inenarrabilibus virtutibus tuis. Iſta eſt proculdubio maxima delectatio, quæ omne delectamentum faciebat in ore, ſicut dicitur Sap. 16. quia pro certo iſte omnem complacentiam generabit in corde. Et ſic notabo, quod iuſti replentur & delectantur in virtutibus, quia videlicet

Delectat { Sapientia ſtudioſos,
Diligentia curioſos,
Pœnitentia ſeu reuerentia timoroſos,

Adhæ-

Delectat { Adhærentia amorosos, / Contemplatio luminosos, / Exultatio gaudiosos.

Ecce ergo quomodo iusti diuersimode delectantur. Dicam igitur, quod quidam delectantur in sapientia studiosa, quia sicut dicitur Sapientiæ 8. Immortalis est sapientia, & in amicitia illius delectatio bona. Et ideo Sapient. 6. consulit scriptura sic: Si ergo delectamini in sedibus & sceptris perpetuis, ô Reges sęculi, diligite sapientiam, id est, primò delectamini in sapientia. Item quidam delectantur in diligentia curiosa seu obsequiosa. Eccles.26. Gratia mulieris sedulæ delectabit virum suum. Mulier enim sedula est diligentia seu obedientia, quæ scilicet virum suum, id est, suum possessorem delectant Item quidam delectantur in reuerentia timorosa. Ecclesiast.1. Timor Domini delectabit cor. Item quidam delectantur in adhærentia amorosa, qui scilicet Deo & proximo charitatiuè adhærent, & cum ipso loqui per orationem & laudem amant. Psalm 101. Iucundum sit ei eloquium meum, ego verò delectabor in Domino. Et Prouer.15. In amore eius delectare iugiter. Item quidam delectantur in contemplatione luminosa, quia scilicet contemplari Deum & operum suorum mirabilia, maxima est delectatio. De Deo enim dicitur in Psalm. 76. Memor fui Dei, & delectatus sum. De operibus etiam eius dicitur in Psalm. 91. Delectasti me Domine in factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo. Item quidam delectantur in exultatione in Deum, & in gratiarum actione, de quo in Psalm.67. dicitur: Exultent iusti in conspectu Dei, & delectentur in lætitia. Ecce ergo, quomodo repleti sunt virtutibus. Ista est igitur quædam delectatio, quæ consurgit ex virtutum operatione multa. Repleti sumus (inquit) mane misericordia tua. Psalm 64. Replebimur in bonis domus tuæ. Sequitur ibidem: Exitus matutini & vesperæ delectabis.

D ¶ Secundò dico, quòd est quædam iustorum delectatio, quæ consurgit ex futurorum sperata certitudine, quæ ostenditur, cū dicitur (Exultauimus.) Spes enim certa futurorum bonorum est hominum maxima delectatio, & summa & gaudiosa exultatio, in tantum, quod aliquæ sunt regiones, in quibus tanta est spes futuræ vitæ, quod in mortibus amicorum magis exultant, quam plorant. Sicut est apud Indos, secundum Odoricum & Valerium Maximum libr. 2. ca.40 sicut etiam fuit apud Gallos, secundum Pomponium, quibus fuit mos, quod amici viuentes in ignibus amicorum mortuorum (corpora enim eorum loco sepulturæ cremabantur) se inijciebant gaudentes, tanquam vna victuri cum eis. De Thracibus etiam dicit, quod apud eos lætabunda erant funera, luctuosa autem puerperia, dum animam putent non mori, sed transire. Ad quod etiam videtur nos informare natura, quia scilicet quædam sunt animalia, quæ moriendo cantare & exultare dicuntur, quod de Cygno aue dicitur, cuius exemplum ponam satis extraneum. Est enim mons in Æthiopia, sicut ponitur in libr. de Natura locorum, in cuius cacumine sunt aliqui Adamantes, qui carnes humanas attrahunt, & hominem quamuis ligatum suis vinculis ferreis statim quasi saluum violenter ridendo ad se rapiunt atque premunt. Est igitur signum in illo monte, vltra quod nullus audet transire; simplices verò crediderunt in monte illo esse Paradisum terrestrem, ego verò magis credo fieri per violentiam Adamantis, quocunq; tamen modo fiat, huic mōti comparabo Paradisum cœleste cuius est tanta vis attractiua, quod qui benè considerat illam vitam, nullis impedietur vinculis corporis, vel cuiuscunque temporalis amoris, quin in spe illius taliter delectabitur, quod ridendo & exultando illuc cordialiter attrahetur. Si enim vultur vltra mare sentit exercitum, & odorem cadauerum, multo fortius vltra vitam istam debemus sentire illum odorem suauissimum Paradisi, & in eo, super omnia delectari; quia sicut dicitur Prouerb.27. Vnguento & varijs odoribus delectabitur cor. Vnde Esa.58. Delectaberis, inquit, super Domino, & sustollam te super altitudinem terræ, & cibabo te hæreditate patris tui Iacob. Loquitur enim de futuro, quia spes est de rebus futuris, non pręsentibus. Exultauimus ergo, supple, in spe futurorum. Vnde Act. 2. Delectatum est cor meum, & exultauit lingua mea, insuper & caro mea requiescet in spe. Patet ergo, quod est quædam iustorum delectatio, quæ consurgit ex futurorum sperata certitudine. (Exultauimus, inquit.)

E ¶ Tertiò dico, quod inuenitur quædam iustorum delectatio, quæ consurgit ex præmiorum beata plenitudine, & hoc ostenditur, cum dictum est: Delectati sumus omnibus diebus nostris. Illa est enim summa & perfecta delectatio, quando scilicet homo Deum nudè videt, & intuitiuè Deo suauissimè fruitur, & charitatiuè. Deo etiam perpetuò adhæret sensitiuè & æternatiuè, ibi enim est delectatio. Nam

Delectantur, quia { Vident Deum clarissimè, / Deum gustant dulcissime, / Tenent Deum firmissime, / Gaudent secum lætissime, / Hærent ei tutissime, / Complent vota plenissime.

Dico ergo, quod beatorum delectatio consistit in Deum clarissime videndo Eccl.11. Delectabile est oculis videre lumen. Item consistit in Deo dulcissime fruēdo. Vnde Es.55 Omnes sitientes venite ad aquas. Sequitur. Venite & comedite bonū, & delectabitur in crassitudine anima vestra. Itē cōsistit in Deū firmissime seu longissime tenendo, id est, in perpetua securitate. Vnde in Ps.15. Notas fecisti mihi vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vsque in finem. Item consistit in Deo lætissime gaudendo. Vnde illud prædictum Ps.67. Exultent iusti in conspectu Dei, & delectentur in lætitia. Item consistit in tranquillissime viuendo Ps.36. Mansueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis. Item consistit in plenissime vota complendo, quia, scilicet, omnes appetitus animæ satiantur, & omnia vota & desideria cumulantur. vnde Prou. 13. Desiderium, si compleatur, delectat animam. Et in Psal.36. Delectare in domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Vnde Aug.22. de ciuitate Dei. Ipse erit finis desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur, hic nutus, hic affectus, hic actus erit omnibus sicut vita æterna communis. Patet igitur, quod est triplex delectatio bonorū, videlicet vna, quæ est in beata plenitudine gaudiorum, seu præmiorum, alia quæ cōsistit in sperata certitudine supernorum seu futurorum, alia, quæ consistit in obtenta multitudine meritorum seu virtutum atque donorum. Sufficit ergo. Vide infra de delitiis.

Delere.

A Nota, quod delere idem signat quod destruere, dissipare, vel penitus annullare. Moraliter ergo loquendo, dico quod delere potest in bono & in malo significare. In bono, scilicet, quando vitia delentur ab anima, quod fit per gratiæ introductionem, quia, scilicet, Deus est sicut pictor, qui volens murum depingere, solet ante omnia antiquas imagines delere, & ipsum murum dealbare, & postea nouas imagines nouis coloribus figurare. Sic vere Deus, quando vult depingere animam peccatricem, & virtutum imaginibus decorare, primo & ante omnia oportet, quod antiquas imagines vitiorum deleat, aquam suæ gratiæ immittendo, & albedinem innocentiæ inducendo, quibus factis facile est nouas imagines virtutum introducere & totam ipsam morali pulchritudine colorare. Propter quod Dauid petebat in Ps.50. dicens Deo. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam. Et merito, quia pro certo ipse est solus, qui potest delere iniquitates. Ipse enim habet apud se librum vitæ, vbi scripta sunt merita iustorum, & librum mortis, vbi scripta sunt delicta malorum. Cum ergo iustus peccat delentur de libro vitæ ipsius merita, iuxta illud Exod. 32. Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo, quasi dicat econuerso. Illi, qui mihi non peccant, de libro hoc non delentur Apoc 3. Qui vicerit, vestietur vestimentis albis & non delebo eum de libro vitæ. Cùm autem peccator conuertitur, delentur de libro mortis ipsius delicta. Vnde dominus dicit Esa.43. Ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. Et Esa.44. Deleui vt nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua. Si autem vis scire quid sit liber Vitæ, & quid sit liber mortis, vide infra de libro in litera L. Sicut ergo homines multum libenter laborant ad delendum malas bestias, & etiam latrones, & hostes de suis finibus, sic nos debemus laborare ad delendum vitia & peccata de nostris mentibus Deut.5 & Deut.13. Percussimus eos, & deleuimus. Aduerte autem quod literæ scriptæ in pergameno optime delentur vel quando aqua abluuntur vel pennicidio raduntur. Sic dico, quod tunc iniquitates nostras de libro notitiæ diuinæ bene delemus, quando aquam lacrymarum, vel pœnitentiæ rasorium & abstersorium adhibemus. Gen 7. Tam reptile quam volucres cœli deleta sunt de terra. Reptilia enim sunt peccata, quæ repant in carne. Volucres vero sunt peccata, quæ volant in mente, quæ scilicet, omnia debent deleri Duo tamen attendenda sunt circa deletionem vitiorum. Sicut enim dicitur Deut. 7. dato quod dominus præciperet filiis Israël, quod delerent nationes de terra sua, dicitur tamen ibi, quod non poterat eas delere pariter, imo consuluit, quod paulatim vnus populus post alium deleatur. Sic vere quidam fatui sunt qui nationes omnium vitiorum de terra cordis sui simul eradicare volunt, & nimis altam viam perfectionis accipiunt, & subito sancti fieri posse credunt. Sic autem non debet fieri, quia, scilicet, successiue & modeste, debet homo ad pœnitentiæ asperitatem & ad

actus perfectionis procedere, & non nimis velociter festinare. Sicut enim Reges quandoque habent aduersarios populos in terris suis ita radicatos &multiplicatos,quod ipsos quidem subiugare possunt, delere autem non possunt, sic peccata,& maxime carnis ita sunt in nostris corporibus radicata,quod ipsa possumus rationis dominio subiugare,&seruire compellere sub tributo, delere autem penitus non valemus, imo ipsos nobiscum viuere necessario sustinemus Iud. 1. Zabulo non deleuit habitatores Thetron & Nalō, sed habitauit Chananæus in medio ei⁹, factusque est ei tributarius. Patet ergo,quod delere sumi potest
B in bono.¶ Sed adhuc dico,quod delere dici potest in malo significato. Et sic dico quod homo deleri dicitur, quando spiritualiter quo ad gratiam, temporaliter quo ad fortunam,æternaliter quo ad gloriam dissipatur. Sic igitur notabo quod triplex deletio inuenitur in malo significato,videlicet,

Deletio { Vitiosa,quæ fit interius,
Rigorosa,quæ fit exterius,
Dolorosa,quæ fit posterius.

Primam facit hostis,virtutes exuens,
Secundam facit mundus,terrena diffuens,
Tertiam facit Deus,damnatos destruens.

Dico ergo, quod est quædam deletio, quæ fit interius in conscientia,& ista est deletio gratiæ & virtutum,& imaginis trinitatis quæ omnia delentur ab anima per peccatum. Vnde diabolus videtur dicere illud Psal.17. Comminuam eos,vt puluerem ante faciem venti,vt lutum platearum delebo eos.Deletur enim peccator de libro diuinæ acceptionis, de fama mundanæ reputationis, de statu exterioris conuersationis. Deletur dico primo quantum ad gratiam,quæ ipsum cum sanctis asscribit Ps.68.Deleantur de libro viuentium, & cum iustis non scribantur. Item quantum ad famam, quæ ipsum laudandum describit Psal. 108. In generatione vna deleatur nomen eius Exod.17.Ad hoc delebo memoriam Amalech de sub cœlo. Item quantum ad conuersationem, ad quam ipsum honestas conscribit 4.Reg.21. Delebo Hierusalem sicut deleri solent tabulæ, delens vertam & ducam crebrius stilum super faciem eius:ista est igitur deletio gratuito-
C rum,quæ fit interius in conscientia. ¶ Secundo dico,quod inuenitur deletio fortuitorum,quæ fit exterius in apparentia. Et ista proculdubio est illa, qua status gloriæ mundanæ, ipsaque bona fortunæ per tribulationes & per tyrannorum oppressiones delentur 2.Reg.16.Deleuit Zambri omnem domum Baasa.Tyranni enim delent,& grauant alios, vt ipsi soli dominentur in terra. Exemplo Aman, qui solum odio & inuidia Mardochæi, qui sibi non assurgebat, delere voluit omnes filios Israël, nisi dominus aliud ordinasset,sicut dicitur Hester 3.& 8.Et ideo Hester 9.dicitur:Hostis aduersarius Iudæorum cogitauit contra eos malum, vt occideret eos,atque deleret.Ista est ergo deletio fortuitorum,
D quæ fit exterius in apparentia. ¶ Tertio inuenitur deletio damnatorū, quæ fit posterius seu inferius in pestilentia. Damnati enim à Deo delentur, scilicet, quantum ad gaudium & consolationem, non quantum ad substantiam & naturam. Vnde de damnatis à Deo per dæmones deletis & dissipatis potest exponi illud 2. Paral.20. Filij Amon & Moab consurrexerunt aduersus habitatores Seir, vt interficerent eos atque delerent. Isti enim non delentur quantum ad peccatum, quia de peccato eorum dicitur Neæ.3. Peccatum eorum coram facie tua non deleatur. Delebitur tamen quantum ad beatificum statum, non quem habuerunt,sed quem habuissent nisi peccassent Deut.9. Transibit ante te ignis consumens,qui conterat eos atque deleat.Patet ergo quomodo delere in bono sumitur,& in malo.

Deliberatio. Vide de prudentia & in tabula, quia in scriptura sacra quasi nullæ sunt auctoritates vocales,& in infinitis locis fit mentio de eadem.

A **Delitiæ.Delectatio.** Quamuis delectatio possit distingui in virtuosam, in vitiosam, & gloriosam. In virtuosam dico quam habent perfecti, qui,scilicet,delectantur in spiritualibus,vnde in Psal.36.delectare in domino, & dabit tibi petitiones cordis tui, In vitiosam, quam habent infecti qui delectantur in corporalibus:vnde Apo. 18.Ne participes sitis delitiarum, scilicet, mulieris meretricis:In gloriosam,quam habent beati, qui delectantur in æternalibus, vnde in Psal. Et lætabuntur in multitudine pacis. Possumus tamen dicere,quod quamuis delectatio sonet in bonum, vt communiter, in scriptura delitiæ tamen, vt communiter, sonant in malum. Gratia ergo breuitatis de mundi delitiis aliquantulum differamus,& dicamus,quod istæ delitiæ sunt spernendæ triplici ratione,

Primo,quia deficiunt,
Secundo,quia inficiunt,
Tertio,quia decipiunt. B

¶Primo quia deficiunt. Deliciæ enim non perseuerant post recessum suæ causæ, sicut patet de delitiis gustus quæ non durant post recessum cibi, de delitiis auditus, quæ non durant post recessum organici instrumenti, de delitiis tactus, quæ non perseuerant post recessum delectabilis obiecti.Et breuiter,delitię nihil habent dilationis, & existentiam non habent, statim enim deficiunt, & quod dulce fuerat,fit amarum Hier. 49. Defluxit vallis tua filia delicata.Et ideo mundi delitiæ similes sunt Mirobalanis, quæ sunt quidam fructus satis admirandæ naturæ, in principio enim sunt dulces sed finaliter dulcedo sua deficit,&efficiuntur amari.Sic vere quamuis mundi delitiæ aliquando dulcescant,in fine tamen amaricantur,quia,scilicet, ipsis cessantib. vel deficientibus homo propter eas ad Inferni amaritudinem destinatur,Ideo delitiosis dicitur Apoc. 18. Quantum glorificauit se & in delitiis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. [Delitiæ ergo deficiunt.] C

¶ Secundo dico,quod delitiæ inficiunt.Delitiæ enim comparantur oleo, quod est naturæ infectiuæ. Inter omnes enim pinguedines magis maculat vestem,quam aliquid aliud. Oleum.n. Mandragorarum facit inunctum statim obdormire. Oleum vbi bullitur caro leonis, facit inunctum statim febricitare. Oleum etiam vnctum solet omnia vasa lignea penetrare. Oleum,etiam quodcunque sit illud,habet apes occidere & mortificare.Sic vere,charissimi, oleum & pinguedo mundanarum delitiarum habet hominem ipso inunctum & linitum penetrare per malas suggestiones, facere dormire per malas delectationes facere febricitare per mala desideria & affectiones. Ideo bene dicitur 1, Tim.5. Vidua in delitiis viuens, mortua est. Delitiæ ergo inficiunt.

¶ Tertio dico,quod delitiæ decipiunt. Auis enim nec laqueo D capitur, nec piscis hamo prenditur, nisi alicuius delectationis pabulo decipiatur. Sic vere & homo communiter in mundo nō decipitur,nisi quia aliquo delectabili indiscrete vel indebite delectatur.Hoc patet exemplis variis. Delectantur enim nautæ in cantu Sirenum, & idcirco dormientes decipiuntur & occiduntur. Delectantur vrsi in comedendo mel, & ideo ascendendo arborem cadunt aliquoties & moriuntur. Delectantur cerui audiendo sibilum venatorum, & propter hoc sistendo à cursu, sagittantur, & capiuntur. Et breuiter omnis deceptio semper solet esse aliqua delectatione præcedente.Sic pro certo illi,quo ad Deum decipiuntur,capiuntur, & moriuntur, qui delitiis & oblectationibus oblectantur,quod figuratum est in Salomone,qui dicit Eccl 2.Vadam & affluam delitiis,qui per mulieres præ aliis est deceptus, quia dicitur Prou.20. Quicunque his delectatur non erit sapiens. Patet ergo, quod contemnendæ sunt delitiæ, quia deficiunt,inficiunt,decipiunt,&c. E

¶ Si vis autem adhuc potes dicere de delitiis, quod sunt delitiæ corporales,spirituales, & æternales. Sunt,dico, delitiæ corporales, quæ sunt peccatorum, & illæ sunt proculdubio fugiendæ,quia pro certo istæ sunt,quæ

Vires eneruant,
Mentes proteruant,
Culpas aceruant,
Pœnas reseruant.

Vires dico,eneruant & priuant fortitudinem,similes,sc.illi fonti, de quo sæpe dictum est, qui dicitur Salmacis, qui est in Caria. In quo secundum Ouidium viri efficiuntur obscœna mētis mollitie sicut fœminæ, quod, sc. pro eo poetice fictum est,quia viri ibidem se balneantes eneruantur, ita quod viri ibidem effœminantur. Sic vere in fonte delitiarum omnis virilitas confunditur,& omnis fortitudo & constantia eneruatur. Quod in Hester, quæ interpretatur abscondita,potuit figurari,quia de ipsa legitur Hester. 15. quod præ delitiis & nimia teneritudine cor suum ferre non sustinebat,quia pro certo illi, qui in abscondito nimiis delitiis se saginant, vires suas attenuant, & eneruant. Vnde 1. Tim.5. Vidua in delitiis viuens, mortua est.Mortuus autem non habet fortitudinem aliqualem, nec ad malum resistendum, nec ad onus sustinendum, nec ad opus aliquod faciendum.Sic nec delitiosus. Vnde Cassiodorus lib. 4. Epistolarum. Facile onus afflictionis sentit, qui vti delitiis consueuit. Ideo personæ delitiosæ & delitiis eneruatæ dicitur Hiere.31. Vsquequo delitiis dissolueris filia vaga?Istæ sunt,quæ vires eneruant, & priuant fortitudinem. ¶ Secundo dico,quod istæ men- F tes proteruant in mali magnitudine,quia,scilicet,istæ sunt,quibus mentes indurantur, & obstinantur in malum,similes illi lacui Hiberniæ, vbi baculus immissus partim induratur in lapidem, partim commutatur in ferrum. Et illi fluuio dicto

Silari,

Silari, vbi secundum Plin. non solum ligna, imo etiam volatilia lapidescunt, quia, scilicet, si ibi auem aliquam inieceris post tẽpus in lapidem commutatam videbis. Talis est fons & fluuius delitiarum, quia pro certo quisquis ibi immergitur, in ferrum & lapidem, id est, in obstinationem & duritiam commutatur, & in cunctis malis vitiis induratur. Exemplum de Roboam, qui ad consilium iuuenum, qui secum in iuuentute in delitiis fuerant enutriti, dura responsa populo dedit, & ideo Regni sui decem partes amisit, sicut dicitur 2. Paral. 10. ideo bene dicitur Eccl. 19. Qui delicate à pueritia nutrit seruum suum, ipsum in fine sentiet contumacem. Istæ sunt ergo, quæ mentes proteruant in mali magnitudine.

G ¶ Tertio dico, quod delitiæ culpas aceruant in mali magnitudine. Sicut enim paludes & loca humida & stagnosa solent multas herbas inutiles generare, ranasque & sanguisugas, & alia immunda animalia generare, sic dicam de paludibus delitiarum, quia malas herbas, id est, multas malas conditiones generant, & multa vitia procreant & promulgant. Istæ sunt enim quæ, scilicet,

Generant { Luxuriæ fœditatem,
Inuidiæ prauitatem,
Insolentiæ leuitatem,
Auaritiæ facultatem.

Luxuriæ dico fœditatem. Vnde 2. Pet. 2. Delitiis affluentes, in conuiuiis luxuriantes vobiscum, oculos habentes plenos adulterij. Item inuidiæ prauitatem Deu. 28. Homo delicatus & vitæ luxuriosæ, valde inuidebit fratri suo. Item ornatus seu insolentię leuitatem. Vnde filiabus Sion loquitur Dauid dicens 2. Reg. 1. Saul vestiebat vos coccino in delitiis. Item auaritiæ ruditatem. Vnde Iob 30. Esse sub sentibus delitias computabant. Patet ergo quomodo delitiæ culpas aceruant in magna multitudine.

H ¶ Quarto dico, quod pœnas reseruant cum graui mœstitudine, scilicet, pœnas Infernales, quia, scilicet, delitiæ nunc sunt dulces suis possessoribus finaliter vero erunt amaræ, scilicet, in inferno pœnas pro ipsis sentientibus. Vnde sunt sicut fluuius scythicus dictus Hipanis, qui in suo principio dulcis est, in fine vero amarus fons enim infamis Exampæus ductus ex montibus Apẽninis ipsum subintrat, qui totam eius substantiam in amaritudinem mutat, sicut dicit Solinus, sic vere est fluuius delitiarum. In principio enim, id est, in vita dulcis est bibentib & gustantibus, cum vero fons infamis Exampęus, id est, mors se sibi adiunxerit, tunc amarissimus malis erit, in quantum, scilicet, Deus propter huiusmodi fluuium, pœnarum amaritudinem ipsis dabit. Vnde de mala muliere, id est, de carnis voluptate, & mundi delitiosa prosperitate dicitur Prouer. 5. Fauus distillans labia meretricis, nouissima vero eius amara velut apsinthium. Ideo de ciuitate Babylonica prius delitiosa dicitur Apoc. 18. Quantum glorificauit se, & in delitiis fuit, tantum date ei tormentum & luctum, & Baruch. 4. Delicati vestri ambulauerunt vias asperas. Sic ergo patet, quod sunt delitiæ corporales, quæ sunt abiiciendæ,

I ¶ Secundo dicam, quod sunt delitiæ spirituales, quæ sunt recipiendæ, & istæ sunt illæ, in quibus delectatur vir perfectus, & affectus bene dispositus, & per gratiam moderatus. Et sequendo Mauricium distingue super hoc, & dic, quod tres potentiæ animæ in iustis suas habent delitias speciales, quia, scilicet, Rationalis, quæ tendit in verum, petit delitias sapientiarum, Irascibilis, quę tendit in arduum, petit delitias eminẽtiarum, Concupiscibilis, quæ tendit in bonum, petit delitias amicitiarum, & sic dico, quod delectat Rationalis in veritate. Irascibilis in dignitate, Concupiscibilis in bonitate & charitate. Dicam ergo, quod viro iusto valde sunt delitiosæ scientiæ mentem illuminantes Ps. 138. Nox illuminatio mea in delitiis meis. Item eminentiæ ima vilipendentes, scilicet, excellentiæ virtutum. Vnde Cant. 8. Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, delitiis affluens, innixa super dilectum suum? Anima enim de deserto, id est, de sterilitate peccati ascendit; virtutum eminentiam appetendo, delitiis affluit; virtutum affluentiam occupando, super dilectum suum Christum innititur, in virtutum excellentia quiescendo. Item iustum delectant amicitiæ bonos recipientes, de quo Prouer. 8. Delitiæ meæ esse cum filiis hominum. Magnæ enim sunt delitiæ habere secum quem quis diligit. Istæ sunt ergo deliciæ iustorũ, quæ, scilicet, consistunt in amore delectabili, in honore admirabili, in splendore demonstrabili. Istæ sunt ergo delitiæ spiritua-
K les, quæ sunt recipiendæ. ¶ Tertio dico, quod sunt delitiæ supernaturales, quæ sunt concupiscendæ, scilicet, delitiæ gloriæ Paradisi, scilicet, quæ sunt sanctorum & beatorum & hoc maxime,

Propter { Loci amœnitatem inexterminabilem,
Rei immensitatem incorporabilem,
Rei vicinitatem inseparabilem,
Pacis tranquillitatem interminabilem,
Corporis formositatem seu claritatem inoffuscabilẽ.

Ibi enim est loci amœnitas inexterminabilis, scilicet, Paradisus. Ezec. 28. Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore, in delitiis Paradisi Dei fuisti omnis lapis preciosus operimentum tuum. Item ibi est rei immensitas incomparabilis, quia, s. sancti hauriunt ibi in plenitudine quicquid volũt. Eccl. 2. Nonne melius est comedere & bibere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? & hoc de manu Dei est, quis deuorabit, & delitiis affluet sicut ego? Item ibi est Dei vicinitas indissolubilis, vnde de anima beata potest dici illud prædictum Can. 8. Delitiis affluens, innixa super dilectum suum. Et illud Iob 22. Super omnipotentem delitiis afflues. Item ibi est pacis tranquillitas imperturbabilis. Vnde Esa. 66. Repleamini vberibus consolationis eius, vt mulgeatis, & delitiis affluatis ab omnimoda gloria eius, quia hæc dicit dominus. Ecce ego declinabo super eam quasi fluuium pacis. Item ibi est formositas seu claritas inoffuscabilis. Vnde animæ beatæ dicitur Cant. 7. quam pulchra es, & quam decora charissima mea in delitiis tuis, statura tua consimilata est palmæ. Sic ergo patet quõ delitiæ sunt supernaturales, quæ sunt beatorum; spirituales, quæ sunt perfectorum; æternales seu corporales, quæ sunt peccatorum. Sufficit. Vide supra de delectari.

Delictum. Delinquere.

Nota, quod delictum dicitur quasi derelictũ, & delinquo quasi derelinquo. Delicta enim sunt peccata, quæ per omissionem & derelictionem committuntur. Peccata autem sunt illa, quæ per commissionem fiunt, quamuis vnum pro alio aliquoties assumatur. Notabis ergo, quod A

Delicta sunt { Profunde meditanda,
Abunde vacuanda,
Rotunde declaranda,
Sagaciter detegenda,
Humiliter petenda.

Igitur dico, quod debent profunde meditari per compunctionem. Illa enim est virtuosa medicina, quæ attrahit de profundo sic est contritio & compunctio. De peccatore enim legitur Prou. 18. quod cum in profundum peccatorum venerit, contemnit necesse est ergo fortis compunctio & contritio, vt de isto profundo obstinationis attrahat, & extrahat congeriem delictorum. Vnde de ista medicina potest exponi illud Sap. 10. Hęc venditum iustum non dereliquit, & eduxit illum à delicto suo.

¶ Item debent abunde vacuari per confessionem, dicens Sacerdoti suo & Deo illud Ps. 68. Delicta mea à te non sunt abscõdita. Dic de illo leone in desertis Aphricæ, qui lignum & spinam habens in pede, recurrit ad hominem ad arborem timore eius fugientem, & ostendens pedem applaudens, & lambens misericordiam implorabat, quod videns homo truncum extraxit. Leo videns, quod sanatus erat, in præmium venationes ei attulit, sicut ponit Plin. Sic & tu delicta debes homini, id est. Sacerdoti discreto & rationabili ostendere, vt te possit à periculo liberare. Vnde in Ps. 31. Delictum meum cognitum tibi feci. B

¶ Item debent rotunde declarari per circumscriptionem. Nam nude & clare debent omnia dici, & non cumulate, nec inuolute debemus in confessione vitia declarare 2. Para. 28. Quare vultis adiicere super peccata vestra, & cumulare delicta. C

¶ Item debent sagaciter reuelari per verecundam confessionem, excepta enim confessione sacramentali, nullus debet delicta sua dicere vel propalando publicare, nec de malis suis aliqualiter se iactare, sed potius ipsa discrete abscondere, & velare. Exẽplo catti & putoysij, qui quodam instinctu naturæ sua stercora student cum egesta sunt operire. Vnde Eccl. 19. Si est tibi delictum, noli denudare. D

¶ Item debent humiliter precari per orationem; hoc est dictũ, quod pro peccatis suis debet quilibet Deum & sanctos humiliter deprecari dicens domino illud Ps. 24. Delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas ne memineris domine Eccl. 28. Aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur. Et breuiter peccata, scelera & delicta nostra omnino sunt dimittenda, abstergenda abluenda, & delenda, alias proculdubio erunt in inferno terribiliter punienda, quoniam, scilicet, teste scriptura Eccl. 27. Conteretur cum delinquente delictum. Quia pro certo delictum, quod hic per pœnitentiam non diluitur, puniendum in inferno perpetuo reseruatur, & sub secreto diuinæ expectationis signatur Iob 14. Signasti quasi in sacculo delicta mea. Debent igitur ista nunc deleri & euacuari. Et si forsitan ignorantur, debet eorum notitia à Deo precibus impetrari exemplo Iob, qui dicebat domino Iob 14. Quantas habeo iniquitates & peccata, scelera mea atque delicta ostende mihi. Sufficiant ista de delicto. Vide infra vbi peccatum, de delictis particularibus, sicut est auaritia, de qua Eccl. 21. Si diues fueris, non eris immunis à delicto; de superbia illud Psal. 18. Priusquam humiliarer ego E

de luxuria 2. Pet. 2. Oculos habentes plenos adulterij & insatiabiles delictis &c. Vide si vis in titulis particularibus.

A **De longe.** Quia illud dicitur esse longe seu longinquum ab altero, quod valde distat, seu separatur ab eo, termini vero longinqui & distantes sunt, Deus, qui distat à peccatore, Paradisus, qui distat ab isto mundo, peccati status, qui distat à Deo; mors iudicium & Infernus, qui distant à corde peruerso, notabo breuiter, quod in scriptura est

Vnum de longe, quo
- Iusti morantur,
- Sancti lætantur,
- Mali vagantur,
- Praui grauantur.

Dico ergo, quod est vnum de longe seu à longe, id est, vna longinquitas virorum iustorum. Et ista pro certo est vna, quæ stimulat amorem, quæ est quando iustus sentit se in vita ista esse à Deo personaliter remotum & longinquum, conquerens de incolatu miseriæ cum Dauid, dicens illud Ps. 119. Heu mihi domine quia incolatus meus prolongatus est. Ista etiam est vna longinquitas, quæ incutit timorem. Et hoc est quando homo reputat se esse longe à Deo per peccatum, quando etiam se dignum reputat longe stare, nec ad Deum requirendum nimis prope, id est, familiariter audet accedere, nec ad statum dignitatis procedere seu appetere, sed potius in humilitate, timore & reuerentia solet de longe deprecari, sicut de illo publicano legitur Lucæ 18. Publicanus à longe stans nolebat nec oculos suos ad cœlum leuare, sed percutiebat pectus suum, dicens. Deus propitius esto mihi peccatori, & sequitur, quod iste iustificatus descendit in domum suam. Ista est etiam vna longinquitas fugiens horrorē, id est, periculū & peccatum, quia, scilicet, ille qui in statu gratiæ commoratur, à peccato & Inferni periculo elongatur, & etiam quandoque personaliter à mundo & à mundi tumultu ad religionem vel eremum fugiens segregatur Ps. Ecce elongaui fugiēs & mansi in solitudine, & talis est ergo bona longinquitas: sicut enim naturaliter fit, quod planetæ qui aliquantulum longe distant à Sole, magis fortunantur ab ipso quam alij qui nimis ambulant prope eum, quia videlicet omnes illi qui sibi in linea ecliptica coniunguntur, omnes à suis radiis comburuntur, vt dicunt astronomi, sic dico quod illi qui tali longinquitate à Deo reputant se distātes, maiora bona & spiritualia & æterna ab ipso recipiunt, quam illi qui per præsumptionem se ipsius familiares reputant & propinquos, sicut de Publicano & Pharisæo fuit visum Luc. 18. Igitur breuiter notabo quod & nos debemus

De longe
- Contemplari cœlestem beatitudinem,
- Memorari diuinam celsitudinem,
- Perscrutari propriam magnitudinem,
- Comitari supernam altitudinem,
- Clamare Deum collaudando,
- Plorare culpas recordando,
- Currere salutem rogando,
- Sistere vltra non audendo,
- Tremere pœnas attendendo.

B ¶ Igitur de isto de longe supradicto modo tripliciter exposito possumus acute cœlum contemplari, quia, scilicet licet simus in præsenti vita longe à Paradiso & à cœlo eius, tamen bona contemplari valemus. De monte Athos enim, qui est in Græcia, legitur, quod vmbra eius vsque in Lemnon insulam per tredecim millia passuum longissime protenditur, sicut ponit Solinus. Sic dicam, quod licet nos qui sumus in insula huius mundi, remoti & longinqui sumus à monte Paradisi, vmbra tamen suæ opinionis & famæ venit ad nos; ita quod ipsum montem saltem sub vmbra & ænigmate possumus contemplari, & eius fœlicitatem & bona cognoscere & videre, exemplo Aquilæ de longe contēplantis escam, sicut dicitur Iob 39. Regem in decore suo videbunt, oculi eius cernent terram de longe. Item de isto de longe possumus astute amicitiam Dei recordari. Homo enim licet sit in terra longinqua, tamen semper consueuit recordari de suis benefactoribus & amicis. Sic nos de mundo isto & aliis prædictis longinquis locis recordari debemus de Deo & de Sanctis Zach. 10. Seminabo eos in populis; de longe recordabuntur mei & viuent. Item de isto de longe possumus profunde rememorari, quia, scilicet, de isto statu debemus attendere ad illa, quæ ante longe fuerunt, & quæ in tempus longinquum erunt, scilicet, quid fuimus, quid fecimus, quid faciemus, & quid erimus. Ideo dicit Esa. 49. Audite insulæ, & attendite populi de lōge. Compara hominem insulæ, quæ de longe distat à terra, & continue marinis fluctibus verberatur, quibus etiam cingitur & arctatur. Sic nos qui hic à terra viuentium longe distamus, fluctus tribulationum continue sustinemus, & ideo anima sancta in ista lōginqua regione exulans, comparatur naui, quæ de longe venit ad portum, & quæ à Deo per creationem amissa, ad longinquam regionem missa, inde redit ad portum Paradisi virtutum mercibus onerata Prou. 31. Facta est quasi nauis institoris, de lōge portans panem suum. Item de isto de longe possumus Deum comitari, scilicet, per gratiam & charitatem. Vnde mulieribus, quæ venerant à longe & de longe, dicitur Marc. 15. Erant autem ibi mulieres de longe aspicientes, scilicet, Maria Magdalena &c. Simus ergo sicut Regina Saba, quæ de longe venit Salomonem videre. Sic & nos de mundo isto vsque ad Paradisum vadamus videre Christum, per spem, desiderium & amorem, dicentes Deo & Angelis illud, quod dixerunt Gabaonitæ Iosuæ 9. De terra lōginqua venimus serui tui, vobiscum pacem facere cupientes. Item de isto de longe possumus Deum deprecari. Vox enim de longinquo potest audiri. Sic oratio humiliantis se penetrabit nubes Eccl. 35. vnde Esdræ 5. dicitur, quod tuba canebant magnifice, ita vt à longe audiri posset. Item de isto de longe possumus culpas lamentari, exemplo Petri, qui fleuisse amare legitur, quia de ipso legitur Matth. 28. Marc. 14. Lucæ 22. quod ipse à longe dominum sequebatur. Item possumus de isto longinquo affectu Deo copulari, exemplo illius, de quo dicitur Luc. 5. quod videns Iesum à longe cucurrit & adorauit eum. De tali enim longinquitate venitur & appropinquatur ad Deum Esa. 60. Filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere surgent. Quod finaliter erit in Paradiso, quia nullus ibi recipitur, nisi veniat de tali longinquo Esa. 49 Miserator eorum reget eos, & ad fontem aquarum potabit illos. Ecce isti de longe venient &c. Item de isto de longe possumus remote à Deo morari, scilicet, nos reputare indignos accedere familiarius ad Deum, sed cum timore & reuerentia longe stare, sicut supra dictum est de publicano. Vnde Lucæ 17. dicitur de decem leprosis, quod steterunt à longe, & leuauerunt vocem, dicentes. Iesu præceptor miserere nostri. Et sequitur, quod isti à domino sunt sanati, quia, scilicet, illi à Deo melius sanantur, qui se indignos Dei præsentia opinantur, & qui longe se esse meditantur. Deus enim vult, quod homo non nimis de se confidat, sed quod culpas præteritas recolens in suo animo, longe sistat, exemplo Absalonis, qui licet reconciliatus esset patri suo Dauid, noluit tamen Rex, quod faciem eius statim videret, sed quod aliquantulum longe ab eo in domo Ioab remaneret, tandem vero finaliter ipsum ad propriā domum recepit, & ad osculum pacis admisit 2. Reg. 13. Sic vere dato, quod peccator sit Deo reconciliatus per pœnitentiam, & dato, quod veniam obtinuit delictorum, non debet tamen statim de salute præsumere, nec Regi patri suo Deo familiarius se iungere, se adhuc cum timore & reuerentia longe stare, quousq; spiritualibus assuetus, possit paulatim summi secreti palatium per contemplationem & deuotionem intrare, Regis faciem videre, & osculum charitatis habere. Vnde de amicis Christi dicitur Luc. 23. Stabant autem omnes noti eius à longe. Item de isto de longe timendo possumus pœnis conturbari. De longe enim possumus videre Inferni tormenta. Mons Æthna, qui semper ardet, de longe videtur. Vnde de filiis Israël legitur Exod. 20. quod totus populus audiebat voces, & videbat lampades, montemq; fumigantem, & sequitur. Stetitque populus de longe &c. Sic igitur visum est, quod est vnum longe, seu vna longinquitas hominum iustorum.

C ¶ Secundo dico, quod est vna longinquitas hominum sanctorum, & etiam beatorum, & ista est Paradisus, quæ longe distat à mundo, & etiam à peccatore. Hier. 46. Saluum te faciam de longinquo. De isto ergo longinquo Christus venit ad nos redimendum. In isto longinquo manet beatus ad Deum videndum. Vnde de Christo inde veniente dicitur Esa. 46. Vocans ab Oriente auem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ. De iusto vero ibi Deum vidente & Deo fruente potest dici illud Iob. 39. De longe oculi eius prospiciunt.

D ¶ Sed tertio dico, quod est vna longinquitas hominum peccatorum, qui, scilicet, de longe stant per mentis obstinationem, nec Deo appropinquant per charitatem & dilectionem. Vnde de peccatore in figura filij prodigi dicitur Luc. 15. quod peregre profectus est in regionem longinquam, id est, in statum peccati, in quo, scilicet, morantur homines qui semper student aliis malefacere, sicut dicitur Hier. 5. Adducam super te gentem de longinquo. Et Deut. 28. Adducet dominus super te gentem de longinquo gentem procacissimam, quæ non deferat seni, nec misereatur paruuli.

E ¶ Sed quarto dico, quod est vna longinquitas hominum damnatorum, qui, sc. longe sunt à Deo, ab amicis, & ab omni solatio. Vnde de Deo tales puniēte dicitur Mich. 4. Iudicabit inter populos multos, & corripiet gentes fortes vsq; ad longinquum. Ista gens est sicut insula Tyle, vbi in hyeme pro eo, quod valde longe est à Sole, nulla lux Solis lucet, imo quasi per medium anni continuam habet noctem, sicut per alium annum

medium ſemper habuerat diem. Sic vete de peccatoribus, qui à Sole iuſtitiæ Deo ſunt valde longe, quia, ſcilicet, longè à peccatoribus ſalus, iſti dico, quia per medium annum, id eſt, in vita præſenti quaſi continue habent diem mundanæ proſperitatis, ideo ibi per alium medium annum, id eſt, per totum tempus vitę futuræ habebunt noctem æternæ & continuæ aduerſitatis. Vnde de talibus tribulatis poteſt dici illud Hiere. 8. Dolor meus ſuper dolorem, in me cor meum mœrens, & ecce vox clamoris filiæ populi mei de terra longinqua. Sic ergo viſum eſt, quod de longe ſumitur multis modis. Vide infra in litera L vbi longe.

A **Delubra.** Nota, quod delubra dicebantur idolorum templa, per quæ poſſunt intelligi viri peccatores & eorum ſtatus & domus, quia ſcilicet iſta delubra

Diuitiis cumulantur,
Lætitiis iucundatur,
Finaliter tamen mœſtitiis atteruntur.

¶ Ibi ergo inueniuntur diuitiæ temporales: vnde Ioel. 3. Argentum enim & aurum deſiderabilia & pulcherrima intuliſtis in delubra veſtra. Item ibi inueniuntur lætitiæ mundiales. Vnde Eſ. 13. dicitur quod ibi reſpondebunt vlulæ in ædibus eius, & Sirenæ in delubris voluptatis. Item ibi inueniuntur finaliter mœſtitiæ æternales Eſa. 27. Non ſtabunt luci & delubra, quia ſicut dicitur Hier. 43. Deus delubra deorum Ægypti comburet igni.

A **Demoliri.** Nota, quod demoliri idem eſt quod deſtruere, diſſipare, vel delere, & dicitur à de & mola, ac ſi diceretur, quod res tunc prope eſt demolita vel deſtructa, quando ac ſi cum mola eſſet penitus comminuta. Signat ergo, quod eſt demolitio triplex, ſcilicet

Interior, quæ eſt culpæ, & virtutes frangit,
Exterior, quæ eſt miſeriæ, & terrena tangit,
Poſterior, quæ eſt pœnæ, & animas angit.
Sic ergo dico, quod

Demolitur { Conſcientia peccatis oppreſſa,
Eccleſia tyrannis obſeſſa,
Anima tormentis immerſa.

Dico ergo, quod conſcientia per peccata demolitur ſpiritualiter. Vnde illi ciuitati peccatrici dicitur Ezec 16. demoliētur ſuple dæmones proſtibulum tuum, nudabūnt te veſtimentis tuis, & auferent vaſa decoris tui. Item Eccleſia per tyrannos demolitur temporaliter, per tyrannos dico exteriores, quales ſunt Principes ſæculares 2. Paral. 36. Incenderunt hoſtes domum Dei, & deſtruxerunt murum Hieruſalem, & quicquid precioſum fuerat demoliti ſunt. Seu etiam per tyrannos inferiores, quales ſunt mali Prælati, qui ſcilicet, Eccleſias ſuas ſpiritualiter & temporaliter demoliuntur & grauant, ita quod de quolibet poteſt dici illud Thr. 2. Diſſipauit quaſi hortum tentorium ſuum, demolitus eſt tabernaculum ſuum, & illud Hier. 12. Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam. Item per tormēta demolitur impius ſeu anima æternaliter 1. Reg. 15. Percute Amalech, & demolire vniuerſa eius.

B ¶ Et nota, ſi vis vlterius, quod ſiue agatur de demolitione ſpirituali, temporali, vel æternali, Deus demolitur vel demoliri patitur multa genera perſonarum, videlicet

Superbos & præſumptuoſos,
Immundos & voluptuoſos,
Auaros & ambitioſos,
Hypocritas & ſuperſtitioſos.

De ſuperbis patet Prouerbiorum 15. vbi dicitur. Domos ſuperborum demolietur dominus & 2. Paral. 31. Demoliti ſunt excelſa, de immundis vero & luxurioſis poteſt dici illud 1. Regum 15. Quicquid vile & reprobum fuerit, demoliti ſunt. De auaris etiam poteſt intelligi illud Ioel. 1. Deſtructæ ſunt apothecę, demolita ſunt horrea &c. Horrea enim vbi aggregantur grana, diuites auaros ſignant, in quibus, ſcilicet, diuitiæ congregantur. De hypocritis autem & falſis religioſis dici poteſt illud Ezechiel. 6. diſperdam excelſa veſtra, demoliar aras veſtras, confringentur ſimulachra veſtra &c. Vide vbi deſtruere, & in aliis ſimilibus.

A **Dæmon. Dæmones. Dæmonium.**

De dæmonibus quid ſunt in natura, in culpa, in officio, in exercitio, nihil ad præſens. In ſecundo enim libro ſententiarum & in ſcriptis magiſtrorum inuenies de eiſdem. De opinione autem quorundam antiquorum, videlicet Platonis, Triſmegiſti, & aliorum, de differentia dæmonum & Cacodæmonum, & aliis pluribus, vide Auguſtinum de ciuitate Dei lib. 8. 9. 16. &c. Hoc ergo ſolum notabis, quod per dæmonem vel dæmonium poteſt intelligi peccatum vel peccator. Et primo dicamus, quod per dæmonium poteſt intelligi peccator, qui, ſcilicet, dæmone inſtigante, dæmonia, id eſt, peccata ſecum continentes, dęmoniacus efficitur & malignus. Dæmon enim interpretatur ſanguineus, mœror, ſeu iniquitas ſufficiens, ſecundum Hieron. Sic dicam, quod peccator eſt ſanguineus, quia maculatus infectione, eſt mœror, quia contriſtatur deſperatione, eſt iniquitas ſufficiens, quia, ſcilicet, ſatis eſt iniquus, vt eſſe debeat in damnatione. Talis ergo dæmon dæmonium vel dæmoniacus, poteſt figurati in illo, de quo dicitur Matt. 12. Oblatus eſt ei dæmonium habens, cæcus & mutus.

¶ Et ſi vis notare de tali dæmonio, dic, quod iſti ſunt dæmones, quia B

Inuicem ſunt ligati,
Lumine ſunt priuati,
Loquela ſunt orbati,
Legibus ſunt ſoluti,
Veſtibus ſunt exuti,
Fæcibus ſunt imbuti,
Omnibus ſunt acuti, id eſt, infeſti,
Senſibus ſunt aſtuti.

Sunt ergo Dæmones vel Dæmonia, quia glomerantur ſocialiter, vnus enim iuuat alium contra bonos. Vnde Eſa. 34. Occurrent tibi dæmonia, onocentaurus & piloſus clamabunt vnus ad alterum. Item excæcantur cordialiter. Dæmon enim per obſtinationem excæcatus eſt, ſic & peccator. Lumen enim oculi dextri perdidit, ſcilicet gratiam; lumen verò oculi ſiniſtri habet lippum & obſcurum, ſcilicet fidem. Vnde illud prædictum Matth. 12. Oblatus eſt ei dæmonium habens. Item iſti obmuteſcunt damnabiliter. Multi enim ſunt à laude Dei, confeſſione, & oratione. Vnde Luc. 11. Erat Ieſus eijciens dæmonium, & illud erat mutum. Item inſoleſcunt mirabiliter. De dæmoniaco enim dicitur Marc. 5. quòd omnia vincula dirumpebat, in monumentis latebat, & per deſerta currebat. Sic & mali ita ſunt inſolentes, quod omnia vincula mandatorum & ſtatutorum dirumpunt, in monumentis, id eſt, in fœtoribus carnalitatis incumbunt, & per deſerta huius mundi vagabundi diſcurrunt. Item nudi ſunt confuſibiliter, quia ſcilicet veſtes virtutum & honeſtæ conuerſationis abijciunt, & ſic confuſibiliter nudi fiunt. Vnde de illo dæmoniaco legitur Luc. 8. & 9. quod iam multis temporibus non induebatur veſtimento, nec in domo manebat. Item immundi ſunt indicibiliter, quia ſcilicet aliqua ſunt dæmonia, quæ in immunditijs procurandis delectantur. Sic peccatores in carnalibus immunditijs occupantur. Vnde de Dæmonibus regionis Geraſenorum dicitur Matth. 8. quod petebant, quod mitterentur in porcos. Porci autem voluptates carnalitatis deſignant. De alio dæmoniaco dicitur Luc. 8. quod in monumentis, & non in domo manebat. Monumentum enim, vbi eſt cadauer & putredo, quod exterius pulchrum eſt, intus fœtidum, & quod à monendo dicitur monumentum, malam mulierem deſignat, quæ

Ad libidinem eſt admonitiua,
Corruptionis eſt contentiua, &
Exterioris pulchritudinis eſt oſtenſiua.

Item aſtuti ſunt incredibiliter, quia ſcilic. more dæmonum magnæ ſunt fallaciæ atque fraudis. Legi enim, quod quidam clericus vultu turpiſſimus, volens habere ingreſſum ad Papam, qui erat tunc temporis, percuſſit ad ianuam fortiſſimè, & petenti ianitori quis eſſet, reſpondit, ſe eſſe dæmonem, qui omninò loqui Papæ volebat. Ianitor viſa facie eius turpi & terribili, ſtatim cucurrit ad Papam, aſſerens dæmonem eſſe ad ianuam, qui omnino ſibi loqui volebat; Papa autem commendans ſe Deo, ipſum venire mandauit, qui cum veniſſet, Papa credens ipſum eſſe dæmonem propter deformitatem vultus, petiit ab eo vtrum eſſet dæmon. Ita inquit ſum, quia dæmon eſt ſpiritus ſcientificus, & ego ſum ſimiliter clericus literatus. Iſta inquit finxi ianitoribus tuis, vt ingreſſum haberem ad te. Per iſtam ergo aſtutiam à Papa habuit quod petebat. Ecce ergo quomodo nomen dæmonis aſtutiæ applicatur. Ideo de mala talium aſtutia poteſt intelligi illud 1. Tim. 4. Diſcedent quidam à fide, credentes ſpiritibus erroris, & doctrinæ dæmoniorum.

¶ Item cunctis nocent inſatiabiliter. De dæmonibus enim legitur, quod quos inhabitant, vexant mirabiliter & moleſtant. Et ideo magnum erat gaudium, quando dæmon de obſeſſo corpore fugabatur. Sic mali ſemper ſuis nocent ſociis & vicinis. Matth. 15. Filia mea male à dæmonio vexatur. Quapropter nihil melius, niſi quod tales eiiciantur, & de ſocietate & patria expellantur, C

pellantur Mar. 16. In nomine meo dæmonia eiicient. Patet ergo quomodo per dæmonem seu dæmonium poteſt intelligi vir iniquus.

D ¶ Sed ſi vis, per dæmonem ad literam intelligitur diabolus, qui, ſicut in ſcriptura reperio,

Fallaciter fraudes machinatur,
Rapaciter bonis aduerſatur,
Tenaciter pœnis alligatur.

Iſte, dico, fraudes machinatur fallaciter. Vnde Apoc. 16. dicitur quod de ore pſeudoprophetæ exierunt ſpiritus dæmoniorum facientes ſigna. Item bonis aduerſatur rapaciter. Vnde in Pſ. 90 A negocio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano. Item pœnis alligatur tenaciter, ſcilicet, poſt Iudiciū. Vnde Tob. 8. dicitur, quod Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & religauit eum in deſertum &c. Vide de diabolo, de tentationibus, aut fraudibus & nequitiis dæmonum, ſecundum tabulam in vocabulis infinitis.

A **Demonſtrare.** Nota, quod demonſtratio eſt certa & immutabilis alicuius rei oſtenſio & manifeſtatio. Igitur dico, quod cum tres ſint animæ potentiæ, ſcilicet, rationabilis, concupiſcibilis, & iraſcibilis, hinc eſt quod quælibet naturaliter appetit ſuum obiectum ſibi monſtrari & oſtendi. Et ſic dico, quod rationabilis vult ſibi demonſtrari vera, concupiſcibilis bona, iraſcibilis ſumma. Appetimus ergo nobis demonſtrari fidei certitudinem, quæ eſt veriſſima. Virtutum ſanctitudinem, quæ eſt boniſſima. Gloriæ plenitudinem, quæ eſt altiſſima. De veritate fidei dici poteſt illud Hier. 11. Domine demōſtraſti mihi, & cognoui, quia ſicut dicitur Ioan. 5. Pater diligit filium, & omnia demonſtrat ei. De bonitate virtutum dici poteſt illud Pſal. 24. Vias tuas domine demonſtra mihi, & ſemitas tuas edoce me. De celſitudine vero gloriæ poteſt dici illud Ioan. 5. Maiora demonſtrabit ei. & 1. Cor. 12. Aduc excellentiorem viam vobis demonſtro. Prima ergo demonſtratio pertinet ad ſcientiam directiuam, ſecunda pertinet ad gloriam perfectiuam, tertia pertinet ad gloriam electiuam & beatificatiuam. Iſta non proſequor. Vide de oſtendere.

A **Denarius.** Cum denarius ſit illud, cum quo omnia appreciantur, & ad cuius preciū omnia commutantur, videtur proprie, quod denarius poteſt ſignificare gloriam Paradiſi, quæ pro eo denarius dicitur, quia pro obſeruantia decalogi tribuitur, & quia iſto mediante precio ad decimum ordinem peruenitur. Denarius ergo eſt illa res, cum qua fiunt ſolutiones & retributiones omnium, quæ debentur. Sic ergo notabo, quod denarius æternæ retributionis

Ex { Debito redditur laborantibus,
Condigno traditur obſequentibus,
Gratia dabitur indigentibus,
Præcepto reſtituitur præſidentibus. }

Iſta ſunt enim quatuor genera perſonarum, quibus denarij leguntur impenſi vel pro eis expenſi, videlicet, illi, qui laborant bene operando. Vnde Matt. 20. dicitur quod conuentio fuit facta cum operariis vineæ ex denario diurno, & in ſero acceperūt ſinguli ſingulos denarios, quia videlicet illi, qui in die præſentis vitæ in vinea Eccleſiæ bene operando laborant in ſero mortis denarium æternæ retributionis reportant.

¶ Item illi, qui præſident bene obſequendo atque regendo. Vnde Prælati figurantur in ſtabulario Luc. 10. cui pro cura ſauciati Samaritanus obtulit duos denarios, quia, ſcilicet, prælatis pro obſequio quod ſubditis impēdunt, dabitur duplex denarius id eſt, retributio gloriæ, quantum ad animam, & quantum ad corpus. ¶ Item illi, qui indigent pie ſupplicando. De pauperibus enim & famelicis dicitur Mar. 6. Euntes emamus ducentorum B denariorum panes, ſupple pro iſtis famelicis nutriendis. ¶ Ad denotandum, quod retributio æterna multis datur ex mera gratia ſaluatoris, dato quid ſint pauperes virtutibus & inanes, nullo merito præcedente, ſicut etiam nunc damus denarium pauperi ſupplicanti. ¶ Item illi, qui imperant bene gubernando Chriſtus enim præcepit denarium dari Cæſari Luc. 20. Oſtendite mihi denarium. Sequitur. Reddite, quæ ſunt Cæſaris Cæſari. Ad denotandū, quod etiam ipſi Principes ſæculi ſi bene rexerint, non erunt exortes huius denarij. Circa quę omnia aduerte, quod, dicitur Apoc. 6. Bilibris tritici denario, & tres bilibres hordei denario vno. Bilibris enim ſunt duæ libræ, tres bilibres ſunt ſex libræ. Igitur pro tribus bilibribus hordei datur denarius, & pro vna bilibri tritici datur ſimiliter denarius, quia, ſcilicet, propter preciositatem grani tantum precium datur pro duabus libris tritici, ſicut pro ſex hordei. In quo notatur, quod denarius æternæ retributionis & datur pro tritico, & datur pro hordeo, id eſt, datur pro magnis meritis, & pro paruis, datur perfectis hominib. qui ſunt triticum, & datur imperfectis, qui ſunt hordeum. Diuerſimode tamen datur, quia, ſcilicet, tantum datur pro duabus libris tritici, ſicut pro ſex hordei, quia, ſcilicet, tantam gloriam percipiet vnus perfectus, ſicut ſex ſimplices, qui, ſcilicet, ſine meritis ex ſola gratia Dei ſaluantur. Vide ſupra de decem, & decima.

Denegare. Vide infra in expoſitione huius verbi negare.

Dentes. Nota, quod dentes in corpore triplex habent officium, per quod triplex virtus in anima deſignatur. Dentes enim debent mordere. Dentes habent maſticare. Dentes habent claudere. Dentibus enim illos, quibus nocere volumus, laceramus. Dentibus cibos, quos intus trahimus maſticamus. Dentibus os & linguam claudimus & arctamus. Et ideo per dentes poteſt intelligi virtus correctionis, qua delinquētes puniuntur. Virtus diſcretionis, qua cibi, id eſt, actus & opera maſticantur examinantur, & diſcutiuntur. Virtus locutionis circumſpectæ, qua nociuæ locutiones obſeruantur & claudun- A tur. Tales dentes habere debent viri Eccleſiaſtici, maxime Prælati. Sicut enim dicit quidam Philoſophus dictus Enigidius, filij aprorum cum dentibus naſcuntur, apros enim inquit, dentatos naſci probatum eſt. Et hoc quia pro certo viri perfecti cum ſpiritualibus dentibus naſci debent, hoc eſt, quod ab ipſo natiuitatis ſuæ tempore in prædictis virtutibus ſe tenentur exercitare. Cant. 4. Dentes tui ſicut greges tonſarum ouium, quæ aſcenderunt de lauacro. Dentes inquit tuæ aſperæ correctionis, dentes tuæ honeſtæ locutionis, dentes tuæ diſtrictæ ſucciſionis, dentes tuæ perfectæ concluſionis. His dentes debent eſſe ſicut greges, qui aſcendunt loti de lauacro, id eſt, de puritatis & innocentis conditionis ſtatu, quia, ſcilicet, ſemper debent eſſe mundi & loti Gen. 49. Dentes eius lacte candidiores Iſti dentes debent in nobis perſeuerare, ſicut de Moyſe dicitur Deut. 34. quod vſque ad mortem non caligauerunt oculi eius, nec dentes ipſius moti ſunt.

¶ In quibus verbis aduerte, quod ſicut dentes ſunt ornamen- B tum oris, ſic prædictæ virtutes ſunt ornamentum animæ, & ideo poſſumus dicere, quod Prælatus debet habet pro dentibus

Diſcretionis ſubtilitatem [Oculi eius non caligauerunt]
Correctionis aſperitatem [Dentes, quia ſunt duri & aſperi]
Durationis ſtabilitatem [Non ſunt moti inquit]

Dentes enim ſunt clari & albi, & cibos, vt dictum eſt habēt maſticare. Sunt naturaliter acuti & duri. Sunt etiam, vt communiter ſtabiles & firmi. Et ideo per claritatem notatur correctio, per ſtabilitatem deſignatur in bono perſeuerans duratio. Habeamus ergo dentes maſticatiuæ diſcretionis, dentes caſtigatiuę correctionis, dentes confirmatiuæ durationis. De dentibus diſcretionis videtur loqui Iob 19. Derelicta ſunt labia circa dentes meos: labia enim eloquentiæ debent ſemper eſſe circa dentes diſcretionis & ſapientiæ. De dentibus correctionis dicitur Dan. 7. Dentes eius vt Leonis. Vnde de beſtia quarta dicitur. Dan. 7. Dentes habebat ferreos, deuorabat & comminuebat, & reliqua pedibus conculcabat, &c.

¶ Dentes enim correctionis prælati debent eſſe acuti & fer- C rei contra malos, vt ipſos ſuppeditent & conculcent, & edomet pariter & caſtigent. Aduertamus tamen, quod aliqua animalia ſunt quæ dentibus ſuis lædunt tantummodo alias malas beſtias, ſicut ſunt canes domeſtici, qui non habent mordere niſi lupos & latrones, &c. Alia autem ſunt quæ magis lædunt & mordent tam bonas beſtias quam malas, ſicut leones & lupi, qui libentius mordent agnos & hœdos quam leopardos & apros. Sic vere in mundo iſto ſunt duo genera prælatorum, iudicum & correctorum, ſcilicet, quidam boni & domeſtici, qui nō mordent nec premunt niſi malos. Alij vero ſunt crudeles & mali, qui plus mordent & puniunt bonos quam malos, pauperes quam diuites, innocentes quam nocentes. de quibus dicitur Deutero. 32. Dentes beſtiarum immittam in eos, cum furore trahentium ſuper terram atque ſerpentium. In quibus verbis oſtenditur, quod malis dentibus vtuntur guloſi & voratores, iſti ſunt dentes beſtiarum; rapaces & exactores, iſti ſunt furor trahentium; linguoſi & detractores, iſti ſunt venenum ſerpentium. Iſti ſunt tres ordines malorum dentium, de quibus dicitur Dan. 7. quod beſtia habebat tres ordines malorum dentium, qui dicebant ei. Surge, comede plurimas, quia vere iſta tria vitia, gula, rapina & detractio, carnes dicuntur plurimas deuorare, quia, ſcilicet, gula comedit carnes mortuas. Num. 11. Adhuc carnes in dentibus eorum. Rapina deuorat carnes myſticas, ſcilicet, diuitias aliorum Iob 29. De dentibus illius auferebam prædam. Detractio comedit carnes viuas. Prou. 30.

Prouer. 30. Gens, quæ pro dentibus habet gladios. Et in Pſalm. 56, dicitur. Filii hominum dentes eorum arma & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Iſti ergo ſunt tres ordines dentium, qui male ſunt pungitiui, mordaces & punitiui. Non ſic habeat prælatus dentes, ſed iuſtæ duræ & aſperæ correctionis.

D ¶Tertio habeat dentes conſtantis perfectionis & durationis, quod oſtenditur, cum dicitur, quod dentes eius non ſunt moti. Dentes enim debent eſſe ſtabiles atque firmi. Dentes etiam inter cætera oſſa minus ſunt putribiles ſeu corruptibiles, ſunt enim quaſi perpetuo durabiles, vt dicit Plinius. Sic vere ſpirituales dentes, ſcilicet, prædictæ virtutes, videlicet diſcretio, contritio, & ſana locutio debent in nobis eſſe ſtabiles, perſeuerantes, & immoti. Quando enim dentes mouentur, vel cadunt, ſignum eſt, quod homo eſt nimis iuuenis vel nimis ſenex. Iſtis enim duobus ſolet contingere caſus dentium. Sic vere (chariſſimi) ſi dentes noſtri ſpirituales ſint mobiles & defectiui, nec in vllo ſtabili perſeuerantes, ſignum eſt, quod nos ſumus ſenes per impotentiam, vel pueri per ignorantiam, non debent ergo mori dentes noſtri Iob 41. In dentibus eius morabitur fortitudo. Quamuis hodie multi poſſent dicere illud Threnorum 3. Confregit ad numerum dentes meos, &c. Quod eſt contra illos, qui comedunt res acerbas, quorum dentes fiunt ita ſtupidi, quod non poſſunt pungere vel mordere. Sic vere munera & fauores faciunt dentes correctionis ſtupidos & imbecilles Amos 4. Dedi vobis ſtuporem dentium, & indigentiam panum. Non ſic, ſed habeamus dentes perſeuerantis durationis, dentes exaſperantis correctionis, dentes conſiderantis diſcretionis. Et hæc gratia breuitatis ſufficiant de dentibus Ego autem dicam de dentibus in quantum ſignant diaboli crudelitatem & tyrannorum iniquitatem, infra in pluribus exemplis. Vide in tabula.

A **Denudare.** Sumitur pro reuelare ſecretum. Eccleſ. 19. Si eſt tibi delictum, noli denudare. Item pro ſpoliare veſtimentum ſeu etiam pro depaupere diuitiarum fundamentum Eſaiæ 24 Diſſipauit Dominus terram, & denudauit eam. Item pro ſpoliare & publicare delictum Ezech. 23. Denudauit fornicationes ſuas, &c. Vide infra de nuditate & reuelare.

Denunciare. Vide ſupra in verbo annunciare.

Denuo. Vide in titulis iterum, rurſus, & deinde.

A **Deorſum.** Nota, quod iſtud aduerbium Deorſum ſignat inferiorem deiectionem & ſtatum, ſiue bono ſiue malo modo ſumatur. Et ſic poſſum dicere, quod in ſcriptura inuenitur,

Deorſum { Gratiæ interius latentis,
Fortunæ inferius iacentis,
Culpæ terrena poſſidentis,
Pœnæ inferna continentis. }

Primum eſt Deorſum, quo humiles ſolent iacere,
Secundum eſt Deorſum, quo pauperes ſolent egere,
Tertium eſt Deorſum, quo auari ſolent vigere,
Quartum eſt Deorſum, quo damnati ſolent lugere.

Dicam ergo, quod inuenitur vnum Deorſum humilium & perfectorum, & iſtud nihil aliud eſt quam humilitas mentis & ſuiipſius deiectio & contemptus. Iuſti enim ſemper volunt eſſe deorſum, & non ſurſum, deiecti non erecti, humiles & non ſuperbi. Luc. 4. Si filius Dei es, mitte te deorſum. Deorſum enim in terræ viſceribus latent lapides precioſi. Sic vere in humilitatis profundo ſemper volunt latere & iacere homines virtuoſi. Pone exemplum de monſtro maximo Nautilo, quod ab aliis dicitur Pompilos, quod hauſta aqua amara, videns & timens tempeſtatem, in maris profundum Deorſum deſcendit ad ima, ſicut ſupra poſui titulo de aqua. Sic ne tempeſtas te obruat delictorum, aquam amaram, id eſt, Inferni amaritudinem per conſiderationem bibe, & Deorſum per humilitatem deſcende, exemplo Chriſti, de quo legitur Iohan. 8. quod inclinans ſe Deorſum, digito ſcribebat in terra. Et merito, quia pro certo Deorſum humilitatis concomitantur

Feruor charitatis,
Valor bonitatis,
Decor honeſtatis,
Splendor veritatis.

B ¶Deorſum, dico, inuenies charitatis feruorem. Deorſum enim in terræ viſceribus, teſte Sene. latet ignis, qui in Æthna & aliis multis locis perpetua habet ſpiracula. Sic charitas Deorſum in corde humili ſumme viget. Vnde Ezech. 1. dicitur quod in illo mirabili filio hominis, quem ipſe deſcribit, à lumbis eius vſque Deorſum vidit quaſi ſpeciem ignis ſplendentis. Item Deorſum inuenies virtutum ſeu bonitatis valorem. Arbor enim quanto Deorſum amplius radicatur, tãto ſolet vberius fructificare. Sic quanto maior inferior humilitas, tanto virtutum potior eſt vbertas Eſa 37. Mittet radices Deorſum, & faciet fructum ſurſum. Vnde etiam de illis qui ſunt diuites virtutibus, dicitur Eccleſiaſt. 10. Vidi ſeruos in equis & diuites ſedere Deorſum. Item Deorſum inuenies decorem honeſtatis. Nihil enim ita honeſte incedit ſicut humilitas. Nonne pars pauonis poſterior pulchrior eſt? Ideo de tunica Aaron, quæ virtutem honeſtatis deſignat dicitur Exod. 28. quod Deorſum ad pedes tunicæ ſuperhumeralis erant quaſi mala punica, ex hyacintho purpura, & cocco bis tincto, & Byſſo retorta, expone ſi vis de quatuor virtutib. Cardinalibus ſicut alibi, quomodo in tunica honeſtatis cum Deorſum humilitatis refulgent. Item Deorſum inuenies ſplendorem veritatis. Aquæ enim magis fluunt Deorſum quam ſurſum, ſcientiæ magis abundant in humilibus quam elatis. Vnde de arca Noe per quam intelligitur ſacra ſcriptura, dicitur Gen. 6. quod oſtium poſitum fuit in latere Deorſum. Deorſum enim, id eſt, in humilitate inuenitur arcæ, id eſt, Scripturæ oſtium & ingreſſus, quia, ſcilicet, nullus ibi profunde ingreditur, niſi qui ibidem humiliter immoratur. Vnde de quodam ſancto narratur quod cum attentiſſime Deum aliquandiu rogaſſet quod ſibi quendam ſcripturæ paſſum, quem intelligere non poterat declararet, nec exaudiretur ſupplicans multis diebus propoſuit ire ad alium quendam ſanctum, vt peteret ab eodem. Dum ergo iret, reuelatum eſt ei per Angelum. quod plus meruerat humilitas quam alterum requirendo conceperat, quã oratio quam tamdiu fecerat. Bene ergo dicit ſapiens, quia vbi humilitas, quod ibi etiam ſapientia VndeEzech. 8. dicitur. Deorſum ignis, & ſurſum quaſi aſpectus ſplendoris, & viſio electri. Iſtud eſt igitur Deorſum humilium & perfectorum.

¶ Secundo dico, quod eſt vnum Deorſum flebilium & deiectorum ſeu pauperum & miſerorum, quos, ſcilicet, rota fortunæ Deorſum deiecit ad tribulationis ſeu infortunii ſtatum. Vnde de pauperibus Deorſum in miſero ſtatu iacentibus poteſt dici illud Iob 18. Deorſum radices eius ſiccentur, & ſurſum atteratur meſſis eius. Aduerte tamen, quod tutius eſt in naui eſſe Deorſum quam ſurſum, quia, ſcilicet, ſurſum fluctus & flatus hominem concutiunt. Illi autem, qui Deorſum in fundo nauis ſunt, à talibus tuti ſunt. Sic vere tutius eſt quo ad ſalutẽ animæ, quod homo ſit Deorſum in ſtatu ſubiectionis & paupertatis quam ſurſum in ſtatu proſperitatis & dignitatis. Ibi enim flatus elationũ & fluctus tribulationum homines tribulant, hic autem quies & ſecuritas mẽtem tranquillant. Ideo de tali Deorſum & de bonis ſic occulto Dei iudicio ad Deorſum, & ad ſtatum depreſſum deſcendentibus dici poteſt illud Marc. 15. Velum Templi ſciſſum eſt à ſummo vſque Deorſum. Patet ergo, quod eſt vnum Deorſum flebilium & miſerorum. C

¶ Tertio dico, quod eſt vnum Deorſum peccantium & auarorum, & iſtud eſt proprie ſtatus peccati, qui, ſcilicet, deorſum eſt & non ſurſum, in ignominia, & non in gloria, in vilitate non in dignitate. Iſte eſt potiſſime ſtatus auarorum, qui, ſcilicet, ſunt deorſum circa terrena, & obliuiſcuntur illa, quæ ſurſum ſunt, ſcilicet, cœleſtia & æterna. Boni ergo poſſunt dicere peccatorib. & auaris illud Ioan. 8. Ego de ſurſum ſum, vos deorſum eſtis, & merito, quia. ſ. ſicut in vino & oleo meliora ſurſum ſunt, deteriora vero Deorſum, ſic in hominib. meliores petunt ſuperiora & cœleſtia, mali vero & deteriores petunt illud, quod eſt Deorſum, ſcilicet, mundana & terreſtria. Vnde Prou. 25. Cœlum ſurſum, & terra deorſum. Iſtud eſt igitur Deorſum peccantiũ & auarorũ. ¶Quarto dico, quod eſt vnum deorſum lugentiũ & damnatorũ, quia. ſ. iſti ſunt deorſum in infernali profundo carcere conſtituti. Vnde de impiiſſima Iezabele dicitur 4. Reg. 9. quod Iehu Rex Iſrael iſtã fecit præcipitari Deorſum de feneſtra palatii, quam ſic deorſum proiectam canes deuorauerunt, quia, ſcilicet, Rex Iſrael Deus impios de palatio mundanæ proſperitatis, deorſum in Infernum facit proiici, vbi conſtat eos à canibus, id eſt, à dæmonibus deuorari. Vnde etiam ad conſiderationem illius Deorſum, ſcilicet, Inferni nos inuitat ſcriptura Eſa. 51. vbi dicitur ſic. Leuate in cœlum oculos veſtros, & videte ſub terra Deorſum, quia cœli ſicut fumus liqueſcent, & terra ſicut veſtimentum atteretur, & habitatores eius interibunt. Eccleſia. 3. dubitando dicit ſapiens. Quis nouit ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendet ſurſum, & ſpiritus iumentorum Deorſum? quaſi dicat, Iſtud eſt rationabile, ſcilicet, quod filii Adam, id eſt, boni ſurſum aſcendant ad Paradiſum, iumenta vero, id eſt, mali Deorſum corruant in Infernum, ita vt quilibet illorum dicere poſſit illud Eccleſiaſt. 51 Vita mea appropinquans erat in Inferno Deorſum, circumdederunt me, & non fuit qui adiuuaret. Patet igitur quomodo Deorſum eſt locus damnatorum, auarorum, miſerorum, & perfectorum diuerſimode Deorſum conſiderato. Vide infra de inferius, & deſuper, & ſurſum, & de deſcendere in profundum, & aliis titulis ſimilibus. D E

PP 4 Deponere.

A **Deponere.** Nota, quod Deponere idem est, quod deorsum ponere. Sumitur autem Deponere pro committere, sicut cum dicitur: Depono pecuniam ad custodiendum. Item sumitur pro dimittere, sicut cum dicitur: Deponite vestimenta vestra. Item sumitur pro dimittere, id est, pro deorsum mittere vel detrahere, sicut cum dicitur: Talis est depositus de alto loco, officio, seu statu, quocunque tamen modo sumatur literaliter, notabo quod tam in bono quam in malo significato multiplex est depositio, videlicet

Depositio { Luctuosa, Virtuosa, Vitiosa, Dolorosa.

Luctuose deponitur corpus nostrum mortale,
Virtuose dimittitur opus omne lethale,
Vitiose relinquitur omne bonum vitale,
Dolorose deiicitur omne omen fatale.

Prima est depositio corporum,
Secunda est depositio scelerum,
Tertia est depositio virtutum seu operum,
Quarta est depositio dignitatum seu munerum.

Nam

Luctuose deponitur natura,
Virtuose deponitur culpa,
Vitiose deponitur gratia,
Dolorose deponitur fortuna.

B ¶ Dicam ergo, quod inuenitur quædã depositio luctuosa, & ista est illa, qua necesse habemus deponere & exuere corpus nostrum more serpentis, qui in stricto foramine deponit & deserit pellem suam veterem, sic & nos in foramine diræ mortis deponemus finaliter pellem carnis. Vnde 2. Petri 1. Certus sum quia velox est depositio tabernaculi mei. Mors enim depositio dicitur, vel pro eo, quod in morte corpus deponitur & dimittitur, vel pro eo quod terræ per modum depositi committitur, vt iterum in resurrectione vltima recuperetur. Vnde Luc. 23. dicitur quod Ioseph depositum corpus Christi inuoluit syndone, & posuit illud in monumento. Ista est ergo depositio luctuosa.

C ¶ Secundo dico, quod est depositio virtuosa. Et ista est pro certo illa qua quis virtuose mouetur ad deponendum vitia & omnia impedientia & nociua. Quodam enim instinctu naturali animalia deponũt voluntarie illa, quæ sibi videntur periculi causa esse sicut de Elephante dicitur, quod dentes deponit, & rumpit, pro quibus se sentit prosequi à venatore, & castor etiam testiculos. Alia etiam animalia sunt, quæ renouando ætatem, antiqua munimẽta deponunt, sicut patet de Aquila & accipitre, quę deponunt veteres pennas, de cancris tam fluuialibus quam marinis, qui deponunt veteres testas, de equis, qui deponunt pristinos dentes, de ceruis, qui deponunt cornua seu branchas. Sic vere dico, quod nos debemus deponere & dimittere omnia vitiosa & periculosa, siue sint testes carnalis delectationis, siue dentes detractionis, siue plumæ leuitatis & inconstantis affectionis, siue cornua elationis, siue coria siue testæ exterioris malæ cõuersationis. Vnde Eph. 4. Deponite vos secundum pristinam consuetudinem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris, & renouamini spiritu mentis vestrę, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate, quia, scilicet, mala conuersatio & peccata debent deponi, Figura Deut. 21. vbi dicitur, quod captiua mulier debebat deponere vestes, in quib. capta fuerat, & lauare corpus, & vngues præscindere ad hoc, ꝙ de captiua fieri posset vxor, quia, scilicet, anima peccatrix nunquam fit per gratiam vxor Christi nisi primo vngues malorum operum rescindat, immunditiam malarũ cogitationum abstergat & abluat, & vestem malæ conuersationis deponat. Et sic notare potes, quod tu debes & teneris

Deponere { Malitiam in corpore latentem, Fallaciam in ore vigentem, Substantiam cupidos prementem.

Igitur deponamus malitiam, quæ corda molestat, Gal. 3. Deponite à vobis omnem iram, indignationem, malitiam. Item deponamus fallaciam, quæ os dehonestat Eph. 4. Deponentes mendacium loquimini veritatem. Item deponamus substantiam, quę grauamen præstat. Grauamen dico, id est, pondus auaritiæ & amoris terrenorum Heb. 12. Deponentes omne pondus & circumstans nos peccatum, &c. exemplo, scilicet, Dauid, qui armatus de armis Saulis ponderosis, deposuit ea, vt leuius contra Goliath dimicaret, sicut dicitur 1. Reg. 17. Sic & tu arma mundi, id est, diuitias debes saltem mentaliter deponere, si vis contra diabolum præualere Ista est igitur depositio virtuosa.

D ¶ Tertio dico, quod est quædam depositio vitiosa, & ista est depositio virtutum & bonorum operũ & meritorũ, q̃ quidẽ mali faciunt, qui, scilicet, virtutes deponunt, & deserunt, vitia vero retinent, & custodiunt. Figurati in illis, qui Beatũ Stephanum occiderunt, qui vestimenta sua, vt leuius malum facerent ad pedes Sauli deposuerunt sicut dicitur Actor. 7. Vestes enim virtutum solent deponere, qui volunt se in malis actibus occupare. Vnde de illa fornicatrice Thamar dicitur Genes. 38. quod depositis vestibus viduitatis, assumpsit teristrum, id est, vestem meretriciam, & mutato habitu sedit in biuio, vbi, scilicet, fornicata est cum socero suo, quia, scilicet, malæ personæ vestes viduitatis, id est, virtutem, gratiam & honestatem deponunt, habitum peccatorum assumunt, & sic cum diabolo fornicantur & conueniunt. Ista est igitur depositio vitiosa.

E ¶ Quarto dico, quod est quædam depositio dolorosa. Et ista est depositio fortunæ, & temporalis dignitatis, & gloriæ, siue capiatur actiuè, siue passiuè. Actiuè dico, vt quando quis cogitur deponere & dimittere gloriam temporalem: passiuè autem, quando ipse deponitur a fortuna, vel gloria temporali. Sicut enim lupus, à venatore & canibus instigatus, necessario compellitur deponere & dimittere prædam, quam rapuerat: sic homo, in fine compulsus à canibus, scilicet, à morte, infirmitate, & calamitatibus compellitur deponere & dimittere, quicquid habet. Hester 14. Cum deposuisset vestes regias, fletibus & luctui apta indumenta suscepit. Sicut enim video, quòd vela nauium finito nauigio deponuntur: sic mundi diuites, qui nunc sunt in pelago sursum erecti, & in altis dignitatibus constituti, & vento vanæ laudis expositi, finaliter per mortem deponuntur, nunc etiam in hoc mundo per infortunia aliquoties deprimuntur. Numer. 4. Deponent velum, quod pendet ante fores. Ponit enim Geruasius, & narrat, quod in castro de Liurione diœcesis Valentinæ in Prouincia, est altissima turris quædam, quæ nullum custodem admittit, quia scilicet, si quis ibi vigilat, aut custos pernoctare voluerit, de mane sine læsione ad pedem turris se inueniet depositum, & quis deposuerit, non percipiet, nec videbit. Talis turris proculdubio signat excellentes mundi status, quia re vera mundi dignitates bene permittunt se possideri de die, non de nocte, id est, in vita præsenti, non in morte, quia re vera cum nox mortis aduenerit, quilibet à turri, & à statu mundanæ magnificentiæ deponitur, ita quod inferius in pede turris, id est, in sepulchro vel inferno seu purgatorio reperitur. Psalm. 58. Depone eos protector noster Domine, & comprehendantur in superbia sua. Ista potissime possunt dici de malis iudicibus & prælatis, quia, scilicet, tales à suis superioribus debent deponi, & alii substitui loco sui. Vnde Luc. 1. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Talibus enim accidit sicut nubi, quæ primo est vapor tenuis & modicus de terra & aqua productus, qui, scilicet, paulatim sursum erigitur, ita quod finaliter nube magna & humorosa efficitur, finaliter tamen adueniente tempestate resoluitur, & tota sua substantia subito deficit & annihilatur, & à sua altitudine cadit, & deponitur. Sic vere dicã de multis qui de infimo statu, terra, scilicet, & mari, id est, infimo genere vel sufficientia valde parua paulatim & successiue sursum ad mundi dignitates & officia se erigunt, ita quod aliquamdiu in aere præsentis vitæ superius in dignitatibus alti sistunt, fit tamen quandoq; quod sole iustitiæ Christo ipsos percutiente, & statum & magnificẽtiam resoluente, isti subito cadunt, pereunt, & à statu, quem laboriose acquisierant, tempestate tribulationum vrgente deponuntur, & ruunt. Dicit enim Sene. quod paucis deponere fœlicitatem molliter licuit. Grauia enim & ponderosa magis impetuose ruunt quam leuia, & magni homines aliis impetuosius deponuntur ad ima, sicut de illa ciuitate gloriosa Hierusalem dicitur Thr. 1. Deposita est vehementer, non habens consolatorem. Tales autem depositiones subitæ maxime apparent illis, quos fortuna subito prouehit, quia illos ipsos etiam subito deponit Num. 2. Quomodo erigetur, ita & deponetur. Vtile est enim quod mali superiores inferius deponantur, & quod à statu publico in quo male regunt, ad priuatum officium reducantur. De scorpionibus enim legitur, quod cum mater plures peperit, ipsos tamen omnes deuorat & occidit, fit tamen quandoque, quod vltimus fratrũ matris crudelitatem præcauens, super clunes eius salit, & eam occidit & interficit & sic fratrum suorum mortem vindicat, atq; punit. Sic vere multi sunt mali prælati, iudices & tyranni, qui more istius impiæ matris omnes filios suos, id est, omnes socios & subditos grauant, afficiunt & affligunt, fit tamen quandoque quod ibi est aliquis vltimus, id est, aliquis subditus cæteris magis audax qui contra talem matrem se erigit, ipsamque inuadit & accusat, & à statu suo ipsam deponi procurat, & sic fratrum iniurias vindicat.

vindicat. Vnde de depositione talium dicitur illud Iosuæ 8. Regem Hai suspenderunt in patibulo, & tandem deposuerunt cadauer de cruce. Tales enim mali Reges quando promouentur, dicuntur suspendi, propter elationem, quam incurrunt, esse in patibulo & in cruce, pro eo quia semper in labore & pœna viuunt. Dicuntur finaliter esse cadauer, quia per luxuriam corrupti fiunt, & ideo deponi dicuntur, quia isti in fine de statu suo deponuntur, & cadunt. De phoca siue boca, id est, boue monstro marino, legitur in libro de natura rerum, quod contra vxorē suam perpetuum gerit bellum, nec cessat contra eam atrociter pugnare, quousque eam occidat, & statim aliam superinducit, & sic deinceps. Fit tamen, vt aiunt, quod quandoque ab vxore interficitur, & sic mors aliarum præcedentium vindicatur. Sic vere sunt multi, qui contra vxorem propriam, id est, contra propriam dignitatem vel Ecclesiam sibi commissam non cessant bellum gerere, & eam rapinis & exactionibus occidere, id est, destruere & depauperare, & cum vnam consumpserint, statim solent ad aliam anhelare, & sic vsque ad finem de statu ad statum, de Ecclesia ad Ecclesiam continue se mutare, & vbicunque fuerint, male regere, & quamcunque sponsam duxerint, opprimere, & grauare. Quapropter necesse est, quod aliqua vxorum, id est, aliqua Ecclesiarum per eum oppressarum tot exemplis & iniuriis stimulata, contra eum insurgat, & eum vulneret & occidat, id est, à statu suo deiiciat & deponat, dicens illud Esaiæ 22. Expellam te de statione tua, & de ministerio tuo deponam te. Vnde de illo Rege malo Nabuchodonosor dicitur Dan. 5. quod eleuatum est cor eius, & spiritus eius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, & gloria eius ablata est ei, & à filiis hominum abiectus est. Patet ergo quomodo inuenitur depositio dolorosa.

E ¶ Depositio vero alio modo sumpta, in quantum, scilicet, signat rem in custodia traditam & commissam, potest dici, quod est quędam depositio fructuosa. Et ista est depositio fidei vel gratiæ, quas Deus committit homini, & apud eum deponit, vt inde fructum æternæ gloriæ consequatur. Et ideo sicut fidelis homo multum debet cauere ne depositum in manibus eius perdatur, sic & nos multum cauere debemus ne illa, quæ sunt à Deo apud nos custodienda deposita, scilicet, fides, anima, gratia & virtutes tam naturales, quam mortales perdantur, vel contra voluntatem Domini dispensantur 1. Tim. 6. O Timothee, depositum custodi. Tale etiam depositum non debemus negare, immo ipsum habere à Deo non à nobis, debemus iugiter æstimare, & de custodiendo sedule cogitare 2. Tim. 1. Bonum depositum custodi. Et bene dicit bonum, quia, scilicet, peccata, quæ diabolus apud nos deponit, sicut furtum, non sunt custodienda, sed iudici, id est, sacerdoti per confessionem dicenda. Ista ergo de depositione sufficiant.

A Deprecari. Deprecatio.

Preces. Cum deprecari sit actus humilitatis, opus necessitatis, tributum Maiestatis, videtur, quod ad preces Deo & sanctis faciendas debet quilibet incitari, & ad hoc totis visceribus animari. Omnis enim natura in necessitatis articulo libenter quærit remedium opportunum. Cum igitur nos omnes hic in periculo constituti simus à quo nos eripi propriis meritis non valemus, vtile est, quod per orationem aliunde remedium impetremus, & quod preces coram Deo humiliter effundamus, iuxta illud Tob. 8. Deprecemur dominum hodie & cras, & secundum cras, quia his tribus noctibus Deo iungemur In quibus verbis satis possumus attendere quicquid ad deprecationem perfectam necesse est pertinere, quia, scilicet, ibi debent interesse

Mentis subiectio deuote supplicans (Deprecemur,)
Cordis affectio discrete applicans (Dominum)
Præsens inuectio se prompte explicans (Hodie,)
Continuatio sæpius replicans (, Cras & secundum cras,)
Obtenebratio dolorem implicans (Noctibus,)
Certa dimensio plurima prædicans (Tribus,)
Vera deuotio suprema vendicans (Deo iungemur.)

¶ Et sic dico, quod preces debent esse
Humiliter subiectæ (deprecemur,)
Sagaciter porrectæ (dominum,)
Celeriter inuectæ (hodie,)
Incessanter inuectæ, (cras & secundum cras,)
Dolore confectæ, (noctibus.)
Copiose perfectæ (tribus,)
Amorose directæ (iungemur.

Probat {
Humilitatem orator optatiuus. (Deprecemur inquit,)
Sagacitatem dator præstatiuus. (Dominum, Prudentia enim est orare illum, qui potest iuuare,)
Celeritatem actus non dilatiuus (Hodie,)
Continuitatem feruor frequentatiuus. (Cras & secundum cras,)
Dolorositatem error obscuratiuus (noctibus,)
Pluralitatem numerus progressiuus, (Tribus,)
Affectuositatem nodulus coniunctiuus, (Deo iungemur.)
}

Quia breuiter loquendo, preces nostræ debent esse humiles, discretæ, citæ, continuæ, dolorosæ, copiosæ, & affectuosæ.

¶ Dicam ergo primo, quod deprecatio nostra debet habere humilitatē subiectā, deprecemur inquit. Plus enim placet & facilius exauditur oratio humilis quam elata, quia sicut dicitur Iudith 9. Mansuetorum & humilium tibi semper placuit deprecatio. Deprecemur inquit: optatiue enim & humiliter loquitur, sicut Dauid dicens 4. Reg. 3. deprecemur dominū. Et Zach. Deprecemur faciē domini. Et in Ps. 118. Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo domine. Et 2. Par. 6. Audias preces quas fundit famulus tuus.

¶ Secundo dico, quod debet habere sagacitatem discretam, dominum inquit. Nullus enim discrete deprecatur aliquid, nisi illum, qui iuuare potest. Cum autem iste solus sit Deus, qui omnia potest præstare, omnes potest in omnibus necessitatibus iuuare, restat, quod iste solus discrete deprecetur. Vnde de Hester dicitur Hester 14. quod cum deposuisset vestes regias, fletibus & luctui apta indumenta suscepit, pro vnguentis variis cinere impleuit caput, & humiliauit corpus suum ieiuniis, & deprecabatur dominū Deum Israel. Istud inuehe si vis contra illos, qui deprecantur diabolum non dominum. & qui recurrunt ad vetulas & sortilegas, non ad Deum neque sanctos Isti sunt. n sicut dicitur Esa. 45. qui leuant signum sculpturæ suæ, & rogant Deum nō saluantem. Vnde Esa. 46. pulchre inuehitur propheta contra fatuos idololatras, qui idola fabricabant & portabant, & tandem erigebant & statuebant, & deprecātes humiliter adorabāt. Vnde Sap. 13. Non erubescit inquit loqui cum illo qui sine anima est, & pro sanitate infirmum deprecatur, & pro vita mortuum rogat. Vnde non deprecemur talia, sed dominum, qui scilicet, potest exaudire & iuuare Hester 13. Mardochæus aūt deprecatus est dominū, memor omnium operum eius. Debet igitur habere sagacitatem discretam. (Dominum inquit.) ¶ Tertio habere debet celeritatem completam (hodie inquit.) Non. n. debemus protrahere orationem de die in diem, sed hodie, id est, statim, imo quasi quotidie Deum rogare Ps. Venite adoremus procidamus ante Deum. Sequitur. Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. Istud est. n summum & supremum remedium in necessitatibus. scito & celeriter recurrere ad dominum deprecandum, sicut de filiis Israel dicitur Nu. 16. & Nu. 17. quod cum ipsos vastaret incendium, dixit Moyses Aaron sacerdoti. Tolle inquit thuribulum, & hausto igne de altari mitte incensum desuper, pergens cito ad populum, vt roges pro eis. Et sequitur. Et stans Aaron inter mortuos & viuentes deprecatus est pro populo, & plaga cessauit. C

¶ Quarto habet oratio continuitatem porrectam, quod ostenditur cum dicitur. Cras & secundum cras, hoc est, continue & incessanter, quia, scilicet, dicitur Iacob 5. Multum valet deprecatio iusti assidua. Assidue autem & continue orare dicitur, qui cōtinue à malo abstinet, vel qui continue bonum operatur. Vnde Ecclesiast. 35. Qui conseruat legem multiplicat orationem. Salutare sacrificium est attendere mandatis, & deprecatio pro peccatis recedere ab iniustitia. Grues enim quando ad terras habitationis volāt, semper & continue quasi querulosi clamant, & quasi pro terra adipiscenda voces suas querulosas promulgant. Sic dico, quod nos, qui ad terram Paradisi tendimus, & de mundo ad patrem continue pertransimus, & nouam habitationem pro futura hyeme mortis quærimus, & optamus vbi habitemus, debemus continue deprecando ad Dominum querimoniam facere, & incessanter Dominum exorare. Vnde Apostolus. Sine intermissione orantes. Cras ergo & secundum cras: vnde Exod. 8. Constitue mihi tempus quando deprecer pro te Dominum. Respondit ei Cras. Habeat ergo oratio nostra continuitatem porrectam. D

¶ Quinto habeat dolorositatem, inuectam noctibus. Deprecatio enim debet fieri cum lacrymis & contritione cordis, & dolore & timore. Cor contritum enim & humiliatum Deus non despiciet (Noctibus inquit) Nox enim tenebrositatem & contritionem cordis designat. Melius enim audiuntur voces noctibus quam diebus, quia, scilicet, vox orationis melius exauditur quando quis de nocte, id est, in compuncta & dolorosa mente dominum deprecatur. De Iudith legitur Iudith 12. quod ipsa petiit vt daretur ei copia nocte & ante lucem egrediendi foras ad orationem, & deprecandi dominum. Sequitur. Et exibat noctibus in vallem Bethuliæ, & baptizabat se, & adorabat dominum. Habeat ergo dolorositatem inuectam. E

¶ Sexto

F ¶ Sexto habeat oratio seu deprecatio multiplicitatem adiectam. Non enim de vna re tantum deprecari debemus; sed de pluribus cum plura sint nobis necessaria; quod ostenditur cum dicitur. (Tribus.) Tria enim sunt, pro quibus principaliter deprecari debemus, videlicet;

Pro
- Præteritis, vt dimittantur,
- Præsentibus, vt dirigantur;
- Futuris, vt disponantur.

Deprecemur ergo Dominum pro malis præteritis dimittendis: Vnde Eccl. 32. Fili peccasti, ne adiicias iterum, sed de pristinis deprecare, vt tibi dimittantur. Item deprecemur pro præsentibus ordinandis, quia, scilicet, dominum deprecari debemus;

Vt
- Culpas auferat,
- Vires inferat,
- Gratiam afferat;
- Pœnam differat,
- Virtutes proferat.

Vnde Ecclesiast. 37. Deprecare altissimum, vt in veritate dirigat viam tuam. Item deprecemur pro futuris & sequentibus ad salutem nostram disponendis. Et sic pro certo debemus deprecari

Vt
- Liberemur ab hoste,
- Præseruemur à peste,
- Collocemur cum rege,
- Recreemur cum grege.

Vnde pro liberatione ab hoste dicebat Dauid in Psalm. 63. Exaudi Deus orationem meam cum deprecor, à timore inimici eripe animam meam. De liberatione autem à pœna infernali seu à peste dicitur Eccl. 51. Pro morte defluente deprecatus sum. De glorificatione vero cum summo Rege vel de adipiscenda fœlicitate & salute dici potest illud Psalm. Ædificauit Dominus Sion, & videbitur in gloria sua. Respexit in orationem humilium, & non spreuit precem eorum. Et Iob 8. Si diluculo consurrexeris ad dominum, & omnipotentem fueris deprecatus, statim euigilabit ad te, pacatum reddet habitaculum iustitiæ tuæ, &c. Habeat ergo deprecatio nostra multiplicitatem adiectam. (Tribus inquit) Ionæ 2. Tribus diebus & tribus noctibus orauit Ionas ad Dominum. Tribus, inquit, diebus & noctibus, scilicet, præteritis temporibus, præsentibus & futuris.

G ¶ Septimo habeat oratio charitatem seu vicinitatem deuotam. (Deo inquit iungemur.) Iungi enim Deo, charitatem & familiaritatem & etiam deuotionem designat, quæ pro certo in oratione valde sunt necessaria, quia re vera nihil valet oratio nisi familiaris fuerit & deuota. Deut. 7. Vobis iunctus est Dominus, & elegit vos. Et aduerte, quod deuota deprecatio nos Deo iungit & familiariter connectit, & etiam se exaudibilem reddit.

Quando
- Confidit intime,
- Prorumpunt lacrymæ,
- Allegat optime;
- Nil agit pessime.

¶ Quando dico confidit intime. Spes enim & fiducia obtinendi valde iuuant orantem. Ideo dicebat Iudith 9. Exaudi Domine me miseram deprecantem, & de tua misericordia confidentē. Item quando prorumpunt lacrymæ. Vnde Tob. 3. Anna cum lacrymis deprecabatur dominum & 1. Reg. 1. de Anna alia flente & cibum non capiēte, dicitur, quod ipsa cum lacrymis multiplicauit preces coram domino. Et Dan. 9. dicitur, quod ipse cœpit rogare & deprecari in sacco, & ieiuniis; & cinere. Item cum allegat optime. Allegare enim debet ille, qui Dominum deprecatur, ipsius Dei potestatem, charitatem & pietatem, suiipsius paupertatem, debilitatem, & indignitatem, negocii vero pro quo agit, necessitatem vtilitatem & difficultatem. Sic enim mouetur Deus ad exaudiendum, sic eleuatur animus ad sperandum & confidendum, sic disponitur homo ad impetrandum & obtinendum. Vnde de talibus allegationibus potest intelligi illud Sap. 18. Properans homo sine querela deprecari pro populis, proferens seruitutis suæ scutum orationem, & per incensum deprecationem allegans, restitit iræ & finem imposuit necessitati. Item quando nil agit pessime, quando; scilicet, deprecans est mundus & sanctus. Vnde Iob 16. Facies mea intumuit à fletu, & palpebræ meæ caligauerunt; hæc passus sum absque iniquitate manus meæ, cum haberem mundas ad Deum preces. Ecce ergo quomodo deprecatio debet esse deuota, multiplicata, dolorosa, continua, cita, discreta, & subiecta, &c. Vide infra de oratione & de exaudire, & in aliis titulis infinitis, sicut est os, loqui, vox, & similia.

Deprehendere.

Vide in tractatu verbi comprehendere, & apprehendere.

Deprimere. Depressio.

Nota, quod Deprimere idem est quod deorsum premere, vel aliquid inferius aggrauare. Fit ergo depressio, quando adhibetur alicuius ponderis impositio, & sic nota quod A

Deprimit
- Mortalitas viuos fluxuosos,
- Humilitas viros virtuosos,
- Iniquitas viros vitiosos,
- Aduersitas pauperes fluctuosos,
- Calamitas damnatos luctuosos.

Est igitur quædam depressio, quam facit pondus mortalitatis, de qua dicitur Sap. 9. Deprimit inhabitatio terrena sensum multa cogitantem. Item est depressio quam facit pondus humilitatis, de qua Eccl. 2. Deprime cor tuum & sustine. Item est depressio, quam facit pondus iniquitatis. Ionæ 1. Surge, inuoca Deum tuum, quid tu sopore deprimeris? Item est depressio, quam facit pondus aduersitatis Nee. 5. Ministri depresserunt populum. Et ideo præcipitur. Esa. 57. Solue fasciculos deprimentes. Item est depressio, quam facit pondus æternæ calamitatis. Esa. 5. Oculi sublimium deprimentur. Vide de pondus, onus, aggrauare, & similibus.

Derelinquere.

Nota, quod derelinquere, linquere, relinquere & dimittere, & respuere cum aliis similibus in bono signant & in malo. Dicam ergo quod est derelinquere multiplex, scilicet, A

Derelinquere	Dei,	quod est	Formidandum,
	Iusti,		Commendandum,
	Mundi,		Attendendum,
	Diaboli,		Præuidendum,
	Impii,		Abhorrendum.

Est dico vnum derelinquere formidandum, quod fecit Deus. Deus enim est sicut paterfamilias, qui quandoque data portione bonorum suorum filiis, derelinquit eos & dimittit vti pro libito bonis ipsis, & hoc vt prudentiam eorum experiatur, vt ipsi ad cogitandum de seipsis diligentius inducantur. Prouerbium enim gallicum est. *Metéz foul à parsoy, il pensera de soy*, hoc est dictum, Derelinquatis fatuum stare per se ipse cogitabit de se. Sic proculdubio facit Deus, quia quandoque derelinquit homines in manu propriæ libertatis, & eos ad multa exponit, vt det causam experiendi virtutem. Et ideo de sua dissimulatione dici potest illud Ezech. 8. Derelinquit Dominus terram, & Dominus non videt, quasi dicat, Dominus in multis se habet per modum derelinquentis, & per modum etiam non videntis. ¶ Sic ergo notabo, quod Deus B

Derelinquit
- Iustos, vt mala subeant,
- Malos, vt culpas habeant,
- Impios, vt bonis gaudeant,
- Iniquos, vt pœnis lugeant.

¶ Dicam ergo, quod Deus derelinquit iustos sub graui pondere tribulationum, & sic etiam videtur dereliquisse proprium filium in passione, cum dicebat illud euangelicum Heli, Heli, Lamazabathani, hoc est, Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti? Matth. 27. & in Ps. 21 Constat enim quod Deus quandoque permittit tribulari & tentari bonos, ita quod quasi videtur eos derelinquere, & quasi de eis non curare, quod vtique ex certo consilio secretæ prouidentiæ suæ facit, vt, scilicet, sibi dimissi, compellantur experiri propriam fragilitatem, & recurrere ad diuini auxilii pietatem, exemplo Petri qui in tentatione fuit ad tempus derelictus, inde tamen post tempus melior effectus. Vnde 2. Par. 32. Dereliquit eum dominus, vt tentaretur. Nutrix enim volens paruulum docere ad ambulandum, ipsum quandoque derelinquit sibiipsi, quem videns propinquum casui, statim ipsi manum porrigit & eum manu tenet ne corruat, si vero iam ceciderat; ipsum leuat. Sic vere dico de Deo, ad tempus enim quandoq; derelinquit hominem in tribulatione vel tentatione, & subtrahit auxilium suum sibi, vult enim, quod faciat quod in se est. Sed reuera finaliter ipsum respicit, manum ad interesse sibi porrigit, ipsum saluat, erigit, & custodit. Et sic fit quod qui eum dereliquisse videbatur, ampliorem de eo curam gerit. Vnde ipse loquens ciuitati Hierusalem dicit Esa. 54. Ad punctum & in modico dereliqui te; & in miserationibus magnis congregabo te, in momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te & in misericordia sempiterna misertus sum tui. Et breuiter istud est verum, quod Deus sanctos suos, solet ad tempus in tribulationibus & tentationibus relinquere, vt eos possit diutius adiuuare, sicut patet de pauperibus & egenis, qui videntur à Deo derelicti,

qui tamen finaliter ab eo non sunt obliti. Vnde Esa. 60. pro eo quia fuisti derelicta, & odio habita, ponam te in superbiam seculorum, gaudium in generatione & generationem. Sicut enim dicitur in Psalm. 10. Tibi enim derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor. Licet enim Deus sanctos in præsenti dereliquisse videatur, ipsos tamen finaliter nunquam derelinquit. Vnde in Ps. 36. Quoniam non derelinquet dominus sanctos suos, & in æternum conseruabuntur. Iunior enim fui, etenim senui, & non vidi iustum derelictum, sicut dicitur in Psalm. 36. Vult tamen Dominus, quod homo, quod in se est faciat, viriliter resistendo, & quod etiam ad eum recurrat, eius auxilium requirendo, dicens illud Psalm. 70. Ne proiicias me in tempore senectutis, cum defecerit virtus mea, non derelinquas me. Et tunc pro certo statim dominus respondebit illud Iosuæ 1. Sicut fui cum Moyse, ero tecum, non dimittam te neque derelinquam te confortare, & esto robustus. Vnde aduerte, quod ipse non derelinquit

Pauperes & indigentes,
Captiuos & seruientes,
Fideles in se credentes,
Deuotos in se sperantes,
Oppressos ad se clamantes.
Mortuos subtus latentes.

Non derelinquuntur ergo à Deo pauperes licet indigeant 2. Corinth. 4. Aporiamur, sed non destituimur, persecutionē patimur, sed non derelinquimur. Item non derelinquuntur captiui licet subiaceant. Vnde de sapientia increata dicitur Sap. 10. quod venditum iustum non dereliquit, sed à peccatoribus liberauit eum, descenditque cum illo in foueam, & vinculis nō dereliquit eum. Item nō delinquuntur fideles dum fidem teneant. Et ideo fidem allegando, dicebat Hieremias Hierem. 14. Tu autem in nobis es domine, & nomen sanctum tuum inuocatum est super nos, ne derelinquas nos domine Deus noster. Item non derelinquuntur sperantes, licet nil videant, supple quod eos in præsenti adiuuet. Vnde Iudith 6. Non derelinquis præsumentes de te, & de sua virtute gloriantes humilias. Item non derelinquuntur oppressi licet sustineant. Vnde Nee. 9. Tradidisti eos in manibus populorū exterorum. Sequitur. Non fecisti eos in consummationem, nec dereliquisti eos. Item non derelinquuntur mortui licet nunc doleant, scilicet, in purgatorio Psalm. 15. Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionē. Tales ergo non derelinquuntur, licet derelinqui à Deo videantur. Vnde breuiter cuilibet talium potest dici illud Deuteron. 31. Dominus Deus Israel ipse est ductor tuus, non dimittet te, neque derelinquet. Patet igitur, quod Deus derelinquit iustos sub gra-
C ui pondere. ¶ Secundo dico, quod Deus derelinquit malos sub grandi scelere. Constat enim quod Deus quandoque videns hominem in vitiis obstinatum, derelinquit eum propriæ voluntati sicut medicus, qui desperans de ægroto ipsum derelinquit & quicquid appetit ei cōcedit. Vnde Nee. 9. Dereliquisti eos in manibus inimicorum suorum, & possidebunt eos. Constat n. quod isti Deum & mandata ipsius derelinquunt, & ideo ab ipso in peccatis & tribulationibus derelinquuntur, nec per ipsum iuuatur, aut consolantur. Vnde 2. Para. 24. Dereliquistis dominum, vt ipse derelinqueret vos. Deus enim nunquam derelinquit aliquem, nisi prius derelinquatur ab ipso, sed sicut fidelis Dominus quandoque infidelem vasallum, qui scilicet, eum quandoque dereliquerat & eius hostibus adhæserat derelinquit, & eum ab hostib. diripiendum exponit, & sibi non subuenit, aut succurrit; sic Deus se deserentes deserit, & se dimittentes dimittit 4. Regu. 22. Quia dereliquerunt me, & seruierunt diis alienis, irritantes me in cunctis operibus manuum suarum, succendetur indignatio mea in loco hoc 2. Paralipom. 12. Vos reliquistis me, & ego reliqui vos in manu Iesach. Deus igitur derelinquit malos in suo scelere.
D ¶ Tertio dico, quod Deus derelinquit impios lætari munere, scilicet, temporali, quia, scilicet, Deus dimittit malos gaudere præsentibus bonis. videns, quod ipsi carebunt futuris. Et de hoc potest exponi illud Esa. 6. Terra derelinquetur deserta, & multiplicabitur, quæ derelicta fuerat. Terra inquit, id est, persona à Deo deserta & derelicta, multiplicabitur, scilicet, in bonis temporalibus aliorum Esa. 49. dixit Sion. Dereliquit me dominus. Sequitur. Viuo ego, quia his omnibus velut ornamento vestieris, &c. Et breuiter loquendo, istud experientia dicitur, quod illi, qui à Deo derelinquuntur, ampliori prosperitate fruuntur. Derelinquit ergo Deus impios lætari munere.
E ¶ Quarto dico, quod ipse derelinquit iniquos in inferni carcere. Anima enim damnata, à Deo est penitus derelicta, & carceri perpetuo mancipata, tormentisque & verberibus subiugata. Ezech. 16. Denudabunt te vestimentis tuis, auferentur vasa decoris tui, derelinquent te nudam, & plenam ignominia. Sic ergo patet quomodo est vnum derelinquere formidandum, quod facit Deus, & hoc est primum principale.
F ¶ Secundo principaliter dico, quod est vnum derelinquere commendandum, quod facit iustus & istud est quando iustus derelinquit & deserit illa, quæ sua sunt contraria saluti. Vbi etiam notabo, quod derelinquendæ sunt

Nequitiæ, quæ mentem corrumpunt,
Diuitiæ, quæ corda disrumpunt,
Amicitiæ, quæ mores corrumpunt.

Igitur derelinque cordis nequitias Esa. 55. Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, &c. Item derelinque mundi diuitias 4. Regum 7. Dereliquerunt tentoria sua, fugeruntque, animas saluare cupientes. Et de derelictione mundi potest dici illud 1. Paralipom. 10. Viri Israel. qui habitabant in campestribus, fugerunt, & dereliquerunt vrbes suas. Item derelinque malorum amicitias Num. 32. Iumenta derelinquemus in vrbib. Hoc est igitur secundum principale, scilicet, vnum derelinquere commendandum, quod facit iustus.
¶ Tertio principaliter dico, quod est vnum derelinquere at- G
tendendum, quod facit mundus. Et istud nihil aliud est quam illa derelictio, quam facit mundus & etiā mundi fortuna in morte, quia, scilicet, longam perseuerantiam videbatur promittere, & tamen cito solet hominem derelinquere, & sicut latro omnia secum retinere Iob 19. Derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos, scilicet, consumptis carnibus in sepulchro. Et istud fit quotidie, quia si fortuna derelinquit hominem, statim mundani homines derelinquunt eum. Figura de Babylone, quæ quādo capta est à Cyro, dixerunt auxiliatores eius illud Hierem. 51. Derelinquamus eam, & eamus vnusquisque in terram suam. Vnde etiam ipse Helias a Iezabele persecutus, dicebat 3 Regum 19. Prophetas tuos occiderunt, & derelictus sum ego solus, & quærunt animam meam. Pauperes enim propriè derelicti dicuntur, quia, scilicet à mundo, à diuitibus, & falsis amicis contemnuntur & derelinquuntur Psalm. 26. Pater meus & mater mea dereliquerunt me, dominus autem assumpsit me. Et bene dicit, Dominus autem assumpsit me, quia pro certo dominus illos plus diligit & ad partem suam assumit, quos mundus deserit & derelinquit. Aliqua enim animalia sunt, quæ libenter fouent & nutriūt pullos ab aliis derelictos, sicut de asina dicitur & de equa. Sic Deus illos, qui nunc a mundo prorsus derelicti videntur, finaliter in cœlo recolliget, & benigniter recipiet & reponet, dicens animæ seu personæ taliter derelictæ. Non vocaberis vltra derelicta, & terra tua non vocabitur amplius desolata, sed vocaberis voluntas mea in ea, & terra tua inhabitabitur. Istud est igitur vnum derelinquere attendēdum, quod facit mundus. ¶ Quarto dico, quod H
est vnum derelinquere præuidendum, quod facit diabolus, & istud est quando diabolus, qui suis nunc videtur fauere, multaque suggerendo promittere, in necessitate solet tamen eos derelinquere, & vacuatos virtutibus ad infernalem carcerem destinare. Vnde de anima peccatrice potest dici illud Esa. 1. Et derelinquetur filia Sion sicut vmbraculum in vinea & sicut tugurium in cucumerario. Fructibus enim recollectis custos vineæ derelinquit suum vmbraculum. Sic & virtutibus vindemiatis diabolus derelinquit animæ domicilium, diabolus enim est malus pastor, qui ouem solet in manibus luporum dimittere, quia, scilicet animas solet inferni tormentis exponere & derelinquere. Istud est igitur vnum derelinquere attendendum, quod facit diabolus. ¶ Quin- I
to dico, quod est vnum derelinquere contemnēdum seu abhorrendum quod facit impius vel iniustus. Et istud est illud quo vtilia derelinquit & spernit, noxia vero retinet & assumit. Malus ergo

Derelinquit:
- Deum dum studet peccare,
- Proximum dum negat iuuare,
- Seipsum dum amat errare,
- Suum dum nequit portare.

¶ Dico ergo, quod malus Deum sæpius peccando derelinquit: K
Peccator enim eo quod diabolo consentit, & bona mundi contra Dei voluntatem diligit, & ipsius Dei mandata spernit & negligit, dominū merito derelinquit, de quo reprehenduntur in scriptura Iosuæ 22. Cur dereliquistis dominum Deum Israel? quasi dicat male pro vobis. Et merito, quia pro certo homo relinquendo Deum, derelinquit

Fontem viuum, quo potest potari,
Legem sanctam, qua potest saluari,
Patrem verum, quo potest amari,
Plastem magnum, quo potest creari;

Ipse enim, est

Fons & satiator,
- Lex & reformator,
- Pater & amator,
- Plastes & creator.

Dico ergo, quod isti derelinquunt Deum, qui est fons &

fons & satiator. Hie. 1. Me dereliquerunt. fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas. Item derelinquunt Deum, qui est lex & reformator. Eccl. 41. Væ vobis viri impij, qui dereliquistis legem domini Item derelinquunt Deum, qui est pater & generator. Deut. 32. Deum, qui te genuit, dereliquisti Item derelinquunt Deum, qui est plastes atque creator. Ibidem Dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo. De peccatoribus erga ipsum derelinquentibus, conqueritur dominus Baruc. 3. dicens. Quid est, inquit, ô Israel, quod in terra inimicorum es, inueterasti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis, deputatus es cum his, qui in inferno sunt, dereliquisti fontem sapientiæ? Expone si vis. Patet ergo, quod malus derelinquit
L Deum sæpius peccando. ¶ Secundo dico, quod malus derelinquit proximum, ipsum nõ iuuando Tria enim sunt genera malorum hominum, qui derelinquunt proximos, videlicet

Mali diuites, qui derelinquunt egenos,
Falsi amici, qui derelinquunt socios,
Mali prælati, qui derelinquunt subditos.

¶ De malis diuitibus egenos derelinquentibus dicitur Eccles. 13. Diues iniuste egit, & fremet, pauper autem læsus tacebit. Si largitus fueris, conuiuet tecum, si nihil habueris, derelinquet te. De falsis vero amicis, proximis & vicinis non succurrentibus, dicitur Iob 19 Dereliquerunt me proximi mei, & qui nouerunt me, obliti sunt mei De malis vero prælatis subditos male regentibus dicitur Zach. 11 Suscitabo pastorem in terra qui derelicta non visitabit, dispersa non quæret, & contritum non sanabit, & quod stat non enutriet, carnes pinguium comedet, & vngulas eorum dissoluet. O pastor & idolum derelinquens gregem. Ma-
M lus ergo derelinquit proximum ipsum non iuuando. ¶ Tertio dico, quod malus derelinquit seipsum, se nõ emendando. Multi enim sunt, qui alios volunt cognoscere & corrigere non seipsos. Vnde in Psal. 37. Cor meum conturbatum est in me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est
N mecum. ¶ Quarto dico, quod malus derelinquit sua ferre non valendo, scilicet diuitias & bona terrena. Ista enim post se derelinquunt, quia secum portare non possunt. Et ideo peccatoribus morientibus loquitur scriptura Esa. 10. dicens sic Ad cuius confugietis auxilium, & cui dereliquistis gloriam vestram? Sic ergo patet quomodo aliqua derelinquunt

Malus,
Diabolus,
Mundus,
Iustus,
Deus.

De derelinquere vero in quantum signat reliquias nostras, scilicet bona vel mala exempla vel dicta, filios & discipulos quæ post nos derelinquimus, nihil ad præsens, &c. Vide de relinquere, dimittere, sinere, deserere, & similibus.

A Derisio. Deridere.

Nota, quod derisio, Illusio, Subsannatio, pro eodem videntur supponere. Differunt enim solum in signis exterioribus, non in rebus. Signat autem derisio idem quod vituperatio vel contemptus. Sic igitur breuiter dico, quod inuenitur in scriptura

Derisio { Bona vituperans, Malis improperans, Malos exasperans.

Deridetur iustus à malis iugiter. Iob 12. Deridetur iusti simplicitas lampas contempta apud cogitationes diuitum parata ad tẽpus statutum Deridebit Deus peruersos acriter, quod scilicet fiet potissime in iudicio quando verificabitur illud Psal 58. Et tu domine deridebis eos, & ad nihilum deduces omnes gentes, & illud Psal. 36. Dominus irridebit eum, quoniam prospicit, quod veniet dies eius. Deridebit Diabolus damnatos turpiter ita quod ipsi poterunt dicere illud Psal. 43. Facti sumus in subsannationẽ
B & derisum, his qui in circuitu nostro sunt. ¶ His ergo præmissis de derisione quam faciunt mali, aliquid diutius protrahamus. Dico ergo, quod mali & fatui libenter vituperant & derident quicquid suis moribus est obuersum, & omne illud vituperabile iudicant, ꝙ suis conditionibus videtur contrarium. Tales n. valde sunt garruli & ideo à detractionib. & derisionibus & verbosis & quasi illusorijs insultationibus abstinere non possunt, similes illi aui, quæ dicitur graculus, seu garrulus, quæ sicut dicitur in libro de natura rerum, solet quicquid audit deridendo repetere, verba hominum & aliorum animalium addiscere, & ea cum derisione replicare. Hoc. n. facit, vt dicit ille liber, non ad sui delectationem, sed potius, ad aliorum derisionem. Et ideo à garriendo seu à garrulando garrulus dicitur, quia sic de omnibus deridet, garrulat, & iocatur. Sic vere sunt, qui scilicet de omnibus volunt facere iocos suos, & suos insultus pestiferos & derisus. Psalm. 21. Videntes me deriserunt me, locuti sunt labijs & mouerunt caput, student enim aliorum dicta & facta discere, vt ea possint repetere & replicare, & ad confusionem & opprobrium aliorum deridendo coram aliis propalare, sicut de Tobia dicitur Tob. 2. quod sicut beato Iob insultabant Reges, ita parentes & cognati eius irridebant vitam eius. Videtur autem, quod derisores possint comparari peroptime vni turri, quæ erat antiquitus in Cyzico, alias Azoto ciuitate, vbi si quis vocem emitteret, statim septies replicabatur sonus, & resonantia verbi sui, sicut dicit Plinius. Erãt enim ibi loca concaua tali artificio ordinata, quod vox quæ in vno recipiebatur statim ad alium mittebatur, & sic sonus multorum duplicabatur Sic vere sunt derisores, quibus dicta vel facta aliorum non sufficit semel repetere, imo quicquid audiunt, solent multoties replicare, & vnus alteri dicere, & alter post alterum derisorie recitare. Ecclesiast 20. Quoties & quanti irridebant illum? Sequitur Lapsus falsæ linguæ quasi in pauimento cadens. De talibus ergo dici potest quod isti

Bonis inimicantur,
A bonis detestantur,
Ad pœnam reseruantur.

¶ Bonis (dico) inimicantur, quia pro certo isti solent bona omnia C
deridere, & sibi in malis & inanibus complacere. Vnde nota, quod isti

Deridẽt { Antiquos viros & eorum sapientiam, Prædicatores & eorum eloquentiam, Contribulatos & eorum patientiam, Bene agentes & eorum efficaciam, Proprios notos & eorum amicitiam, Bonos Prælatos & eorum excellentiam, Sanctam Ecclesiam & ipsius reuerentiam, Omnem disciplinam & pœnitentiam, Inferni pœnam & tormentorum pestilentiam, Vitam futuram & cœlestem abundantiam.

Dico ergo, quod isti derident sapientiam antiquorum. Vnde Iob de seipso dicebat illud Iob 30. Nunc autem derident me iuniores, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei. Isti etiam derident eloquentiam prædicatorum, videlicet verbum Dei. Vnde Hierem. 20. Factus est sermo Domini in opprobrium & derisum tota die. Item ipsi derident patientiam miserorum. Vnde ipse Hieremias, qui tunc erat in tribulatione & patientia, dicit de seipso ibidem. Factus sum in derisum tota die, omnes subsannant me. Et illud Psalm. 21. prædictum. Omnes videntes me deriserunt me. Item isti derident efficaciam id est, bona opera sanctorũ atque iustorum. Vnde de Christo legitur Luc. 8 quod quando ipse resuscitabat filiam Iayri, turbę, quę aderant, deridebant eum. Item ipsi derident amicitiam sociorum & suorum notorum. Hierem 9. Omnis amicus fraudulenter incedet, vir fratrem deridebit, & veritatem non loquetur. Item derident excellentiam prælatorum Iob 39 In altum alas erigit, deridet equum & ascensorem, loquitur de struthione, id est, de pigro subdito Item deridet Ecclesiam & reuerentiam solemniorum & sacramentorum. Vnde Thren. 1. Viderunt eum hostes, & deriserunt sabbatha eius Item derident pœnitentiam & disciplinam. Prou. 9. Qui arguit derisorem, ipse sibi iniuriam facit, scilicet, derisor. Et ibidem. Noli arguere derisorem, ne odiat te. Item derident pœnam inferni & pestilentiam tormentorum Iob 41. Quasi stipulam æstimabit malleum, & deridebit vibrantem hastam. Item derident futuram gloriam, & abundantiam præmiorum Act. 17. Cum autem audissent resurrectionem mortuorum, deridebant. Et vt breuiter concludam, mali derident & contemnunt quicquid suæ necessarium est saluti. Patet igitur quomodo derisores omnibus bonis aduersantur & inimicãtur. ¶ Secundo dico, quod D
derisores à bonis odiuntur & vituperantur. Prou. 22. Eiice derisorem, & exibit cum eo iurgium, cessabuntque rixæ & contumeliæ. ¶ Tertio vero dico, quod isti puniuntur atque verberantur. E
Prou. 19. Parata sunt præ foribus iudicia, & mallei percutientes stultorum corporibus. Vnde etiam in persona eorum qui gloriam sanctorum, nunc derident, qua illos in iudicio futuro frui attendent dicitur Sapie. 5. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum & in similitudinem improperii, ecce quomodo computati sunt inter filios Dei. Patet ergo, quod derisores à Deo puniuntur, à cunctis odiuntur, bonis omnibus opponuntur, &c. Vide de contemnere, despicere, subsannare, illudere, & similibus.

Descendere. Descensus.

Nota, quod descendere multipliciter accipitur in scriptura. Est enim descensus humanus, diuinus, & diabolicus Et primo quidem dico, quod est descensus humanus. Et iste pro certo triplex est, videlicet A

Descensus { Virtuosus, Vitiosus, Dolorosus.

Primus est, quo descenditur à superbiæ pompositate, de quo dicitur in

citur in Psalm. 103. Ascendunt montes & descendunt campi &c. Secundus est, quo descenditur à virtutum sublimitate, & iste est descensus ad amorem temporalium, & laborem mundi negociorum. Vnde Luc. 10. Homo quidam descendebat à Hierusalem in Hiericho, & incidit in latrones. Tertius est quo descenditur à statu mundanæ prosperitatis. Et iste est descensus in infirmitatem, aduersitatem, vel mortem, vel pœnam æternam Iob 17. In profundissimum infernum descendent omnia mea, & Nume. 16. Descendent in infernum viuentes. Dicimus ergo, quod est

Descensus { Humilitatis,
Iniquitatis, &
Pœnalitatis.

Primus est habendus,
Secundus est cauendus,
Tertius est horrendus.

Ergo descendamus per humilitatem. Sicut enim aqua deorsum naturaliter tendit & descendit, sicut etiam radix arboris quanto descendit profundius, tanto fructificat vberius; sicut insuper balsamus non suscitatus descendit ad fundum vasis, alias supernatat: sic pro certo homo spiritualis si vult esse

Sicut aqua per pietatis dulcorem,
Sicut radix per firmitatis tenorem,
Sicut balsamus per famositatis odorem.

Ipse pro certo debet per humilitatem descendere, & se inferius sub obedientia maiori humiliter inclinare. Ideo præcipitur Esa. 47. Descende, sede in puluere virgo filia Babylonis. Vbi aduerte, quod descensus humilitatis facit

Mentem quietare. [Sede inquit, quod signum est quietis.]
Mortem meditari. [In puluere inquit, in mortis solutione.]
Carnem expiari. [Virgo inquit, quæ scilicet hanc prauitatem carnis purgat.]
Vultum inclinari. [Babylonis inquit, quæ interpretatur confusio.]

Est enim charissimi

Humilitas { Mentis quietatiua,
Mortis meditatiua,
Carnis expiatiua,
Vultus inclinatiua.

B ¶ Dico ergo quod descensus humilitatis est mentis quietatiuus, quod ostenditur cum dicitur Sede. Facit enim animam esse quietam tranquillitate & pace. Sicut enim videmus, quod lapis sursum in aëre non quietatur nec cessat à motu, quando vero ad centrum & locum suum descendit, tunc immobiliter quiescit, sic videmus, quod mens humana quamdiu sursum in aëre, & circa mundi negocia, dignitates & promotionis per desiderium vagatur nunquam est in perfecta quiete, semper enim est in motu & fluxu desideriorum, & hoc, quia ipsa est sicut hospes extra domum, sicut lapis extra centrum, sicut peregrinus extra patriam & locum. Ideo anima cum sponso coniuncta, dicat illud Can. 1. Indica mihi vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam &c. Quando vero mens descendit, per humilitatē, & quando flectitur ad seipsam, & quando proprijs contenta in partibus cum centro, id est, cum Deo coniungitur, tunc vere perfectissime quietatur. [Sede inquit.] Ita quod ipsa potest dicere illud Apoc. 18. Sedeo vt regina, & vidua non sum. Nam

Sedet { Doctor ad discipulos instruendum.
Discipulus ad magistrum audiendum,
Clericus ad libros imaginandum,
Miles ad hostes impugnandum,
Iudex ad populos iudicandum.

¶ Sic pro certo (charissimi) nos debemus per humilitatem descendere & quiescere, & sedere, & in quiete mentis manere, istis rationibus, scilicet, vt instruamus inferiores, & discretiores, vt in libris diuinæ prouidentiæ semper cogitemus, vt hostes spirituales debellemus, vt nos alios iuste inuitemus [Sede ergo] vnde in Psal. 136. Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. Et nota de fluminibus Babylonis, iste est ergo descensus quietatiuus. Auis enim sursum existens in aëre non est tuta ab accipitre, si vero ad fluctuum riuum descenderit tuta manet, quapropter aucupes solēt ipsas facere sursum ascendere, vt ab accipitre capiantur. Sic vere homo sursum per elationem & vanitatem mentis residens semper est in periculo captionis. Si autem per humilitatem descenderit, tunc à periculo tutus erit, & maxime si in fluminib. Babylonis & confusionis, & in fluminib. compunctionis & lacrymationis fecerit mansionem. Et ideo nos videmus de illis, qui semper volunt ascendere, sicut sunt ambitiosi, quod nunquam habeat quietem Ignis enim qui sursum ascendere quærit, nunquam à motu & circuitu requiescit, quare pro certo tales nunquam ponunt finem in ascendendo. De canonico enim volunt fieri archidiaconi, de archidiacono episcopi, & de episcopo archiepiscopi, & deinde cardinales &c. Isti figurantur in lucifero, qui quamuis esset in altissimo loco, scilicet, in cœlo empyreo, ipse tamen dicebat. Ascendam in cœlum, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in lateribus Aquilonis &c. Esa. 14. Sedere enim, id est, quiescere volebat vbi proculdubio non est quies, scilicet, in eminentia dignitatis, & ideo, secundum sanctos, quia ascensum & quietem quæsiuit, ideo casum & laborem inuenit. Non sic ergo, sed descendamus, quia iste motus est mentis quietatiuus [Sede inquit] Ios. 3. Steterunt aquæ descendentes. & Hie. 48. Descende de gloria, sede in siti habitatio filiæ Dibon. ¶ Secundo dico, quod iste motus est C
mortis meditatiuus [In puluere inquit] Motus enim descensus semper tendit inferius versus terram, ad denotandū, quod motus humilitatis semper facit hominem ad terram descendere, id est, ad cogitandum terreitatem, mortalitatem & resolutionem suam. In puluere inquit. Vt sic dicam cum Iob. Ecce nunc in puluere dormio Iob 7. De tali descensu videtur loqui Hiere. 49. Descendite in voraginem habitatores Dedan. Vorago enim signat sepulchrum, mortem, vel infernum, in quem pro certo debemus per considerationem descendere, & ibi per iugem memoriam habitare Psalm. Descendant in infernum viuentes. Animalia enim parua habitant, vt communiter, in sabulo, in puluere, & sub terra, vt sunt cuniculi, ibiq; faciunt foueas, vbi fugientes saluantur, & ab impugnantibus liberantur. Sic pro certo personæ humiles, & deuotæ, sub terra, id est, in cogitatione mortis & sepulchri morantur & impulsi tentationibus ad ipsas fugiunt & saluantur, quia isti sunt, qui habitant domos luteas qui terrenum habent fundamentum Iob 3. Et sic bene patet quod humilitatis descensus est mortis meditatiuus. ¶ Tertio dico, quod iste D
motus est sordis depuratiuus. (Virgo inquit.) Humilitas enim soror & mater est virginitatis & puritatis, quæ in beata virgine apparuit, quæ quia fuit humilissima ideo fuit virgo purissima. Loca enim quæ sunt in descensu & in valle, sunt aliquoties magis pura, & hoc quia ibi aquæ confluunt abundantius, quæ sunt causa maioris puritatis: Sic vere illæ personæ, quæ magis sunt in descensu humilitatis, habent, vt communiter, maiorem abundantiam puritatis, & castitatis quod vtiq; potest contingere, quia maior copia aquarum, id est, gratiarum & virtutum ad tales confluit, quæ ipsos reddit & efficit puriores, quod apparuit in virgine, ad quam descendit gratia sicut pluuia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terram ad quā descendit dilectus vt in hortum suum specialissimum, sicut dicitur Cant. 5. & Cant. 6. Et ideo tantis gratijs fuit plenissima, quia à cunctis vitijs fuit purissima. Habeamus igitur humilitatem, vt habere possimus mentis & corporis puritatem. Virgo inquit 2. Cor. 11. Despondi enim vos vni viro, virginem castam exhibere Christo Ideo de descensu isto ad puritatem potest intelligi illud Io. 5. Angelus domini descendebat in piscinam secundum tempus. Illi enim qui sunt Angeli per innocentissimam voluntatem descendunt per humilitatem ad piscinam, id est, ad mentis & corporis puritatem [Virgo inquit] Vnde de Rebecca dicitur Gen. 24. quod ipsa erat puella decora nimis, virgoq; pulcherrima, descenditq; ad fontem aquæ, & impleuerat hydriam. Iste est igitur descensus sordis depuratiuus.
¶ Quarto dico, quod iste descensus humilitatis est vultus inclinatiuus (Babylonis inquit, quod interpretatur confusio.) Humilitas enim generat verecundiam & bonam confusionem, quæ adducunt gloriam, sicut dicitur Eccles. 4. Vnde humilitas est sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron. Caput enim inferius declinatum, signat humilitatem quæ scilicet in capite & in barba ostendit intuentibus signa sua [Babylon inquit] Vnde Hierem. 51. Quomodo facta est Babylon in stuporem. Vnde etiam verecunda puella Rebecca dicitur Gen. 24. quod viso Isaac descendit de camelo, & accipiens pallium cooperuit se scilicet præ verecundia. Et sic patet, vt dictū est, quod per descensum humilitatis mens quietatur, mors meditatur, caro purgatur, vultus inclinatur. Et iste est igitur descensus diligendus, & frequentandus. ¶ Sed adhuc dico, secundo principaliter, quod est quidam descensus præcauendus & fugiendus. Et F
iste est descensus auaritiæ, quo scilicet homo descendit ad temporalia & mundana, & etiam cuiuslibet nequitiæ, quo scilicet de virtute labitur ad peccata. Et primo quidem iste est descensus auaritiæ. Lepus enim non libenter descendit, & hoc quia descendendo & ad vallem currendo faciliter consueuit cadere, cum eius pedes posteriores sint longiores anterioribus pedibus. Sic vere homo non debet descendere per desiderium & affectum ad vallem mundanorum negociorum & terrenorum bonorum, alias faciliter corruit in diuersa vitia & peccata. De talibus enim dicitur in Psal. 106. Qui descendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis. Non est enim aqua tam dulcis in

flumine vel in fonte, quin efficiatur amara, quando defcendit ad mare. Sic vere non eft ita bonus & fanctus homo, quin efficiatur malus quando ad mare mundi negociorum corde & opere fe inclinat, & ideo ficut lepus quando ad vallem currere compellitur, non defcendit directe inferius verfus vallem, ne forte cadat, fed femper defcendit circulariter contra montem. fic & nos fi ex iniuncto nobis officio ad mundum & mundana habemus neceffario defcendere, non debemus directe nec cum toto impetu vel affectu ad temporalia currere fed circulariter circa montem Paradifi ambulare, & ibi quanto plus poffumus per affectum & defiderium nos tenere, & nunc afcendamus cum Moyfe ad dominum, nunc defcendamus cum ipfo ad populum iuxta illud Pfalm. 103. Afcendunt montes, & defcendunt campi &c. Illi enim, qui toto corde defcendunt inferius ad terrena, primo cadunt in vitia, & finaliter in tormenta Pfalm. Cadent omnes, qui defcendunt in terram Sic funt cupidi & auari, qui non cogitant nifi de terrenis, de quibus Exod. 15. Abyffi operuerunt eos, defcenderunt in profundum quafi lapis. Et ifti funt maledicti Efa. 30. Væ qui ambulatis, vt defcendatis in Ægyptum. properantes in auxilium in fortitudine Pharaonis. Generaliter enim fecundum aftrologos illa figna funt obfiliora, quæ funt afcendentia, quam illa, quæ funt defcendentia. Influentiæ enim ftellarum computantur principalius a fignis afcendentibus quam à defcendentibus, quia reuera fpiritualiter illi meliores & nobiliores debent fimpliciter dici, qui afcendunt fuperius per contemplationem & defiderium ad æterna, quam illi, qui defcendunt per auaritiam ad terrena. Vnde de differentia bonorum & malorum poteft dici illud Ecclef. 3 Spiritus filiorum Adam afcendit furfum, fpiritus iumentorum deorfum. Ifte eft ergo defcenfus præcauendus & fugiendus.

G ¶ Sed tertio dico, quod eft alius defcenfus timendus & abhorrendus, & ifte eft defcenfus in infernum, de quo Hier. 48. Iuuenes eius defcenderunt in occifionem, & in Pfal. 87. Æftimatus fum cum defcendentibus in lacum. Fæces enim & immunditiæ ciuitatum folent defcendere ad foueam & lacus. Fæces etiam vini folent defcendere ad fundum dol j. Sic vere peccatores, qui in dolio & ciuitate ecclefiæ funt fæces fœtidæ & immundæ, ad fundum & ad lacum ipfius inferni habent defcendere & venire. Vnde de quodam magno peccatore dicitur Ezech. 31. Commouì gentes cum deducerem eum in infernum cum his, qui defcendebant in lacum. Sic ergo patet, quod triplex eft defcenfus ad perfectam humilitatem. Et hoc de defcendere fufficit. ¶ Sed

H fi vis adhuc aliter diftinguere, dico, quod quintuplex eft humanus defcenfus, videlicet,

Ruinofus,
Virtuofus,
Vitiofus,
Dolorofus,
Periculofus.

Primus eft cunctorum,
Secundus eft iuftorum,
Tertius eft malorum,
Quartus eft miferorum,
Quintus eft damnatorum.

¶ Dicam ergo primo de defcenfu ruinofo, qui eft fingulorum, quia, fcilicet, per mortem oportet omnes in corruptionem defcendere Pfalm. 29. Quæ vtilitas in fanguine meo, dum defcendo in corruptionem? Vnde etiam de quolibet mortuo poteft dici illud Iudic. 15. Defcendens habitauit in fpelunca, fed de ifto nihil amplius.

I ¶ Secundo dico de defcenfu virtuofo, qui eft iuftorum. Vnde dico de iuftis, quod ipfi defcenduntad opera virtuofa ficut etiam vifum eft fatis plane. Sicut enim video, quod incolæ caftri in loco altiffimo conftituti, folent in vallem defcendere, & ibi pro vtilitate fua exercere varia opera, fic homo dato quod fit in alto caftro, id eft, in alta fanguinis nobilitate, vel in alto caftro, id eft, in alta fæculi dignitate, vel in alto caftro, id eft, in alta perfectionis eminentia vel contemplationis fublimitate conftitutus, debet tamen inferius ad ftatum humilitatis defcendere, & ibi varijs bonis operibus infudare, & quandoque contemplationis opus intermittere, vt poffit actiue fructuofa opera exercere, exemplo coturnicis, quæ mare tranfuolans, fatigata defcendit quandoque ad mare, fed vnam alam erectam tenet tanquam velum, quo continuè ducatur, aliam alam extentam fuper aquam dimittit, vt ibi nauiget atque regatur. Ad denotandum, quod nos, qui ad mare huius mundi neceffario tanquam peregrini fæpe dum tranfimus ad patriam, habemus defcendere, femper alam fpei debemus ad Deum erigere, alam vero difcretionis debemus in mundi fluctibus ad nos prudenter regendum extentam & dilatatam habere Genef. 12. Defcendit Abraham in Ægyptum, vt peregrinaretur ibi. Defcenfus enim Abrahæ fuit de terra promiffionis in Ægyptum, fed hoc fuit non ad manendum, fed ad peregrinandum. Sic vere dico quod fi quandoque defcendere oporteat à terra promiffionis ad Ægyptum, id eft, à vita contemplatiua ad actiuam, de religione ad mundum, de fpiritualibus ad terrena negocia, ibi pro certo peregrinari non manere debemus, quia, fcilicet, pro tempore, quo bona opera habemus tractare, ibi peregrinari licebit, & rurfum ad contemplatiuam reuerti oportebit. De defcenfu ergo, quo defcendit vir iuftus ad opera virtuofa, notabo quod ifte debet

Defcendere ad
- Culpas abluendum finceriter,
- Mortem præuidendum fagaciter,
- Hoftem impugnandum viriliter,
- Virtutes procurandum vtiliter,
- Iuftitiam perquirendum feduliter,
- Pauperes fouendum benigniter,
- Res examinandum fubtiliter,
- Malos corrigendum feueriter,
- Ignaros inftruendum veraciter,
- Triftes confolandum humiliter,
- Preffos liberandum alacriter,
- Iuftos præmiandum liberaliter.

¶ Ifti enim funt duodecim defcenfus boni & virtuofi, ad quos diuerfimode confueuit defcendere vir perfectus, fiue fit fubditus fiue prælatus.

¶ Dico igitur, quod boni defcendunt ad culpas finceriter abluendum, quod, fcilicet, proprie debent facere pœnitentes, figurati in Naaman leprofo, de quo dicitur 4 Reg. 5. quod ipfe defcendit, & lauit fe fepties in Iordane, & reftituta eft caro eius ficut caro pueri Item ad mortem fagaciter meditandum. Vnde illud prædictum Efa. 47. Defcende, fede in puluere virgo filia Babylonis. Et Iudicum 15. Defcendens habitauit in fpelunca. In fpelunca inquit, id eft, in fepulchro per confiderationem. Et 1. Reg. 26. Defcendit Saul in defertum. Item ad hoftem viriliter impugnandum, id eft, contra diabolum & vitia præliandum 2. Reg. 21. Defcendit Dauid & ferui eius cum eo, & pugnauerunt contra Philiftijm. Item defcendunt ad virtutes vtiliter procurandum Gen 42. Defcendite & emite nobis neceffaria. Illa enim quæ fuper omnia funt neceffaria, funt virtutes. Item defcendunt ad iuftitiam feduliter perquirendum 1 Macha. 2. Defcendunt multi quærentes iudicium & iuftitiam in defertum. Item defcendunt ad pauperes benigniter refouendum. Vnde de Zachæo dicitur Luc. 19. quod feftinans defcendit & fufcepit illum gaudens in domum fuam, dicens. Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus &c. Item defcendunt ad negocia fubtiliter examinandum, quod maxime pertinet ad iudices & prælatos. Vnde Gen. 18. Defcendam ego, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint, fcilicet, Sodomitæ. Item defcendunt ad malos feueriter corrigendum 2. Reg. 23 Banaias filius Ioiadæ viri fortiffimi magnorum operum de Cabfeel. ipfe percuffit duos leones Moab, & ipfe defcendit & percuffit leonem in cifterna in diebus niuis. Item defcendunt ad ftultos veraciter inftruendum & informandum Exod. 19. Defcende & conteftare populum ne velit tranfgredi terminos. Item defcendunt ad triftes hilariter confortmandum Daniel. 3. Defcendit Angelus domini cum Azaria in fornacem, & fecit medium fornacis quafi ventum roris flantem. Item defcendunt ad oppreffos alacriter liberandum Exod. 3. Vidi afflictionem populi mei qui eft in Ægypto, & defcendi liberare eum. Item defcendunt & condefcendunt ad bonos liberaliter præmiandum & promouendum, quia ficut dicitur Iac. 1. Omne datum perfectum de furfum eft defcendens à patre luminum, & Exod. 19. Defcendit Moyfes ad populum, & fanctificauit eos, id eft, promouit, & vt fanctos honorauit. Patet igitur quomodo multiplex eft defcenfus iuftorum.

¶ Tertio dico, quod multiplex eft defcenfus malorum peccatorum. Peccator enim cum peccat, dicitur defcendere, K pro eo, quod a rectitudine iuftitiæ curuatur, & de bono incommutabili ad bonum commutabile inclinatur, & à Deo, gratia & perfectione cadere & recedere comprobatur. De vulture enim legitur, quod tardè & lentè volitat & afcendit, citò tamen & impetuosè defcendit Ponderofa enim auis eft, & ideo vilo cadauere inferius ftatim ruit. Sic dico de peccatore, quia pro certo pronior eft ad defcenfum vitiorum, quam ad afcenfum virtutum. Difficiliter enim afcendit ad opera virtuofa, faciliter vero defcendit ad cadauera, id eft, ad peccata & ad opera vitiofa Gen 15. Defcenderunt aues fuper cadauera. Vnde notabis, quod mali multipliciter defcendunt ad mala. Defcendunt enim

Ad { Fluuium delitiarum, vt ibi lauentur,
Lectum pigritiarum, vt ibi pausentur,
Mare diuitiarum, vt ibi turbentur,
Curias eminentiarum, vt ibi honorentur,
Profundum nequitiarum, vt ibi ligentur.

Descendunt (dico) ad fluuium delitiarum. Vnde de filia Pharaonis dicitur Ex. 2. quod ipsa descenderat ad fluuium Ægypti vt lauaretur in flumine. Ægyptus enim interpretatur tenebræ, quia, scilicet, fluuius delitiarum obscurat & obtenebrat mentes delitiosorum. Item ipsi descendunt ad locum pigritiarum: Vnde Ionæ 1. dicitur quod Ionas descendit ad inferiora nauis, & dormiebat sopore graui. Item descendunt ad mare diuitiarum. Diuitiæ enim mare dici possunt, & hoc propter amaritudinem, quam habent in acquirendo, possidendo, & amittendo Ezec. 47. Aquæ istæ descendunt ad plana deserti, & intrabunt mare. Item descendunt ad curias eminentiarum Esa. 30. Væ qui ascenditis in Ægyptum, sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis. Item descendunt in profundum nequitiarum. Vnde Hierem. 40. Fugite, terga vertite, descendite in voraginem habitatores Dedan. Vorago enim profundum vitiorum designat Deuter. 32. Descenderunt in profundum quasi lapis. Iste est igitur descensus malorum.

L ¶ Quarto dico, quod inuenitur descensus miserorum. Et iste est quando quis de statu eminentis fortunæ descendit & ruit per infortunia ad statum infimum & depressum. Nihil enim infœlicius, quam aliquando fuisse fœlicem. Status enim fortunę mundanæ non est nisi quidam ascensus & descensus. Similis enim videtur illis arenarum periculis, quæ dicuntur Syrtes & maiores & minores. Sunt enim arenæ quasi continue bullientes, & vento ab interiori flante, nunc in montes ascendentes, nunc in voragines descendentes. Nam vbi hodie montes arenarum videris, ibi cras vallem & inane videbis, vt dicunt tam Isidorus, quam Solinus. Vnde etiam dicunt, quod per loca ista nulla certa via cognoscitur, imo quisquis forte illuc ambulat, necesse est vt per sidera sicut in æquore dirigatur. Sic reuera gubernat fortuna. Semper enim est in quadam ebullitione & motu, nunquam permanens in eodem. Nam quos aliquando facit in montes, id est, in altos viros crescere & ascendere, subito facit perire & descendere, & vbi hodie cumulos arenarum, id est, diuitiarum aggregat, inde subito vacuat & elongat, & sic fit, quod illi, qui statu fortunæ ad magnos status ascendunt, faciliter contrario statu suo ad ima redeunt, & descendunt Psal. 103. Ascendunt montes, & descendunt campi in locum, quem fundasti eis. Fundasti, inquit, tu ô fortuna, id est, occulta Dei prouidentia. Vnde etiam ipsi misero & infœlici potest dici illud Deut. 28. Ipse ascendet super te, & erit superior, tu autem descendes, & eris inferior, quasi diceret, quandoq; fit, quod ille, qui fuit inferior, fit superior, & ille, qui quandoque ascenderat, descendit. Vnde de tali descensu & infortunijs magnorum dicitur Ezechiel. 26. Commouebuntur insulæ, & descendent de sedibus suis omnes principes maris & auferent exuuias suas, & vestimenta sua abijcient, & induentur stupore. Iste autem descensus fit quandoque vt dictum est in hoc mundo per infortunia, semper autem vbique fit per mortis & inferni supplicia infortunata Mors enim hominem à statu temporalis eminentiæ necessario facit descendere, & sub terram cum vermibus introire Ezechiel. 32. Quo pulchrior es, descende & dormi. Iste est igitur descensus miserorum.

M ¶ Quinto autem dico, quod inuenitur descensus damnatorum, qui scilicet descendunt inferius in infernum. De quibus dicitur Baruch. 3. Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alij in locum eorum surrexerunt. Et si vis, notabis, quod ad locum istum descendunt omnes mali, videlicet,

Illi qui { Superbia alta sunt eleuati,
Sæuitia dura sunt obdurati,
Lætitia vana sunt recreati,
Luxuria fœda sunt inquinati.

¶ Dico ergo quod illuc scilicet, ad infernum descendunt illi, qui sunt eleuati magna superbia. Vnde Esa. 5. Descendent fortes eius sublimes gloriosique eius scilicet in infernum, qui dilatauit animam suam, & aperuit os suum. Item ibi descendunt illi, qui sunt obdurati fera sæuitia, scilicet, tyranni & crudeles. De quib. Esa. 34. Descendent vnicornes cum eis, & tauri cum potentibus. Item ibi descendunt, qui sunt recreati vana lætitia Iob 21. Gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferos descendunt. Item ibi descendunt illi, qui sunt inquinati fœda luxuria. Vnde de mala muliere dicitur Prouer. 9. quod qui applicabitur ei, descendet ad inferos, & qui abscesserit ab ea, saluabitur. Isti igitur, & alij peccatores ad inferos descendunt, & hoc celeriter sine dilatione, profunditer sine euasione, crudeliter sine consolatione. Celeriter dico. Vnde illud Iob 21. In puncto ad inferna descendunt. Profunditer etiam. Vnde illud Iob 17. In profundissimum inferni descendent omnia mea. Crudeliter & inconsolabiter Psal. 87. Æstimatus sum cum descendentibus in lacum, factus sum sicut homo sine adiutorio. Iste est igitur descensus damnatorum, & sic iterum patet quomodo quadruplex est descensus humanus.

¶ Secundo vero principaliter dico, quod inuenitur descensus diuinus. Et iste proculdubio est ille quo Deus diuersimode descendit ad hominem. Ipse enim tam in præterito quam in præsenti & in futuro N

Descendit carnem sumpturus in matris lilio,
Descendit habitaturus in cordis folio,
Descendet iudicaturus in regni solio.

Descensus { Primus fuit humilis & amorosus,
Secundus est vtilis & fructuosus,
Tertius erit terribilis & rigorosus.

Descensu { Primo venit hominem liberare,
Secundo venit hominem visitare,
Tertio veniet hominem iudicare.

Descensum { Primum fecit charitas,
Secundum fecit bonitas,
Tertium faciet æquitas.

Descensus { Primus fuit amicitiæ,
Secundus fuit gratiæ,
Tertius erit iustitiæ.

¶ Dico ergo primo, quod Deus descendit carnem sumpturus in matris lilio, id est, in castis visceribus virginis benedictæ. Amœnitas enim horti & florum & fructuum in eodem, quandoque allicit hominem ad descendendum in ipsum. Apes etiam ad hortos descendunt, floridas herbas & arbores quærunt, & ibi substantiam mellis accipiunt. Sic vere sanctitas beatæ virginis, & flores, & fructus virtutum, Deum ad descendendum & carnem assumendam in ea traxerunt & inuitarunt Cant. 6. Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatis, vt pascatur in hortis, & lilia colligat. Ibi enim materiam mellis, id est, materiam suæ sanctæ humanitatis assumpsit & eam nouem mensibus sicut bonus apothecarius composuit, & confecit, dicens illud Cant. 6. Descendi in hortum nucum, vt viderem poma conuallium & inspicerem si floruisset vinea, & germinassent mala punica. In istum enim hortum descendit Christus, & hoc

Propter { Poma conuallium humilitatis,
Flores vineæ virginitatis, & puritatis,
Mala punica suæ purpureæ charitatis.

¶ Et si vis, notabis, quod iste descendit

Sicut { Lux ad illuminandum tenebras erroris,
Ros ad temperandum latebras ardoris,
Medicus ad liberandum grauamen doloris,
Amicus ad visitandum populum languoris.

¶ Descendit dico sicut lux ad erroris tenebras illustrandum. Vnde in Psalm. 17. Inclinauit cœlos, & descendit, & caligo sub pedibus eius. Item descendit sicut ros ad ardoris incendia temperanda. vnde Dan. 3. Descendit Angelus domini in fornacem, & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem. Item descendit sicut medicus ad doloris periculum auferendum atque curandum Psalm. 143. Domine inclina cœlos tuos, & descende, tange montes, & fumigabunt. Item descendit sicut amicus ad languidum populum visitandum. vnde Esa. 64. Vtinam dirumperes cœlos & descenderes, à facie tua montes defluerent &c. Sic igitur dico, quod Christus descendit carnem sumpturus in matris lilio.

¶ Secundo dico, quod ipse descendit habitaturus in cordis folio, seu hospitio. Christus enim quotidie in cor humanum per gratiam descendit, & ipsum ad bonum incitat & accendit. Descendit enim ibi sicut panis satiatiuus omnis egestatis, sicut fluuius irrigatiu⁹ omnis siccitatis, sicut ignis seu sicut sol illuminatiuus omnis obscuritatis, sicut murus sustentatiuus omnis fragilitatis. Est enim iste descensus satiatiuus cordis auidi Ioa. 6. Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi. Item est irrigatiuus cordis aridi Psal. 71. Descendit sicut pluuia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terram. Item est illustratiuus horridi. Vnde iste est sol, qui descendit per lineas, quibus reuersus fuerat in horologio Achaz. 4. Reg. 20. Et breuiter, descensus iste est roboratiuus, seu etiam sustentatiuus cordis stupidi. vnde Exo. 33. Descendebat columna nubis, & stabat ante ostium tabernaculi fœderis. Columna enim sustentationem designat. Patet ergo, quod Christus quotidie descendit habitaturus in cordis folio. O

P ¶ Tertio dico, quod ipſe deſcendit iudicaturus in regni ſolio, & iſtud erit in extremo iudicio, quando ſcilicet Chriſtus deſcendet ſuper montem oliueti iudicaturus orbem. Et procul dubio iſte erit

Deſcenſus { Terroris, Horroris, Valoris.

Ibi enim deſcendet Chriſtus cunctis terribilis. Vnde Exod. 19. dicitur, quod totus mons Synai fumabat, eo quod dominus deſcendiſſet ſuper eum in igne, eratque mons totus terribilis, & ſonitus buccinæ creſcebat, & deſcendit dominus ſuper montẽ. Item deſcendet malis horribilis, quia ſcilicet ipſos ibi deſtruet & comburet 4. Reg. 1. Deſcendat ignis de cœlo & comburat te, & quinquaginta tuos. Item deſcendet cunctis mirabilis & inſuperabilis, quia ipſe eſt ille Angelus quem vidit Io. Apocal. 20. vbi dicit ſic. Vidi, inquit, angelum deſcendentem de cœlo, habentem clauem abyſſi, & catenam magnam, & apprehendit draconem &c. Sic ergo patet, quod eſt deſcenſus Chriſti in regni ſolio, in cordis hoſpitio, in matris vtero. Et iſte eſt igitur deſcenſus diuinus, & hoc eſt ſecundum principale.

Q ¶ Tertio vero dico, quod eſt deſcenſus diabolicus. Diabolus enim deſcendit de cœlo ad terram, quando cecidit ſuperbiendo, nunc etiam quotidie deſcendit ad nos, quando nos tentat ſuggerendo atque nocendo. Vnde Apocal. 12. Væ terræ & mari, quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam, ſciens quoniam modicum tempus habet, ſed non plus de iſto. Patet ergo, quod eſt deſcenſus

Humanus,
Diuinus, &
Diabolicus.

A **Deſcribere.** Nota, quod deſcriptio ſumitur pro declaratione, numeratione, & menſuratione rerum omnium. Deſcribitur enim res, vt intelligatur, vt memoriæ committatur, & eius ſeries clarior videatur. Eſt igitur deſcriptio Dei, & iuſti. A Deo enim omnia ſunt deſcripta, & antequam fiant ab eo ordinata, Lucæ 2. Exijt edictum a Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Potiſſime autem deſcribitur ab ipſa anima, vel Eccleſia, pro eo quod de eis maxima eſt ſibi cura. Deſcribitur dico ſcilicet in mente ſua per prædeſtinationem æternam, vel per prouidentiam, & ordinationem quotidianam. Et ſic loquitur Deus Eccleſiæ vel animæ Eſa. 49. dicens. In manibus meis deſcripſi te, & muri tui coram oculis meis ſunt ſemper.

B ¶ Iuſtus etiam facit deſcriptionem ſuam. Deſcribit enim & depingit in tabulis cordis ſui

Legem diuinam, ne eam obliuiſcatur,
Miſericordiam, vt eius reminiſcatur,
Mundi tentationem, ne per hanc vincatur,
Cœli poſſeſſionem, vt eam adipiſcatur,
Orbis dominationem, vt breuis eſſe nõ ſcatur.

Igitur deſcribe tibi in mente tua legem diuinam, vt eam memoreris. Vnde de principe dicitur Deut. 17. quod poſtquam ſederit in ſolio ſuo, deſcribet Deuteronomium legis huius. Item deſcribe tibi miſericordiam, vt per hanc honoreris Prou. 3. Miſericordia & veritas non te deſerant, deſcribe eas in tabulis cordis tui, & inuenies gratiam coram Deo & hominibus. Item deſcribe mundi tentationem, ne in hac ſuPereris. Vnde Ezech. 4. præcipitur, quod deſcribat ſibi ciuitatem Hieruſalem, & Regem Babylonis ipſam impugnantem & obſidentem. Item deſcribe cœli poſſeſſionem, vt eam amplexeris. Vnde de Ioſue legitur Ioſuę 18. quod ipſe miſit ad deſcribendum terram promiſſionis, vt ſorte diuideretur filijs Iſrael Vnde dicit ibidem. Deſcribite terram, & reuertimini. Item deſcribe mundi regionem & iuriſdictionem, vt eam minus apprecieris. Vnde illud prædictum Luc. 2. Exijt edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Nihil plus ad præſens. Vide vbi ſcribere, liber, ordinare, Prædeſtinatio, & ſimilia.

A **Deſerere. Deſertus.** Nota, quod deſerere, idem eſt quod dimittere, & derelinquere. Res enim deſerta dicitur, quando nullus de ea curat, ſed à cunctis deſeritur, derelinquitur, & fugitur. Eſt igitur deſertio actiua, & deſertio paſſiua. Actiua eſt quando quis deſerit illud, quod tenebat, & iſta, vt communiter, accipitur in malo, quia, ſcilicet, mali ſolent deſerere

Viam rectam & æquitatem,
Iuſtitiam & veritatem,
Clementiam & pietatem.

Deſerunt, dico, viam rectam, per quam ambulant, ſcilicet, viam mandatorum & legis diuinæ, de quo Deut. 9. Deſeruerunt velociter viam, quam demonſtraſti eis. Econtra de iuſtis & bonis dicitur in perſona Iob, illud Iob 27. Iuſtificationem meam, quam cœpi tenere, non deſeram, & merito, quia pro certo ſicut dicitur Prou. 13. Egeſtas & ignominia ei, qui deſerit diſciplinam. Item deſerunt veritatem, quam prius ſeruabant Prouerbiorum 28. Pro buccella panis deſerunt veritatem. Econtra de Tobia dicitur Tob. 1. quod in captiuitate poſitus, viam veritatis non deſeruit. Item deſerunt pietatem, quã Deo placebant, cum tamen deberent dicere illud Iudic. 9. Nunquid poſſum deſerere dulcedinem meam? Iuxta illud Prouerbiorum 3. Miſericordia & veritas non te deſerant. Et iſta eſt deſertio actiua, quæ ſemper eſt mala.

¶ Sed adhuc dico, quod eſt deſertio paſſiua, & iſta proculdubio poteſt ſignificare ſtatum culpæ, ſtatum miſeriæ, ſtatum pœnæ. Nam B

Deſeritur { Peccator gratijs orbatus, Pauper fortuna grauatus, Damnatus gloria priuatus.

Et primo quidem dico, quod peccator deſeritur & deſertum efficitur & deſertus. Deſeritur enim à Deo, & in manibus diaboli dimittitur, & exponitur quando peccat. Sicut enim res, quæ nihil valet à Domino ſuo ſolet deſeri, & cuiuis occupanti relinqui, res autem bonæ & vtiles ſolent ſummopere cuſtodiri, ſic peccator, ex quo Dei gratiam perdidit, ad nihil valet vltra, & ideo à Domino deſeritur, & derelinquitur. Exemplo etiam terræ vel arboris, quæ tunc ſine cultura deſeritur, quando fructificare non vult Hierem. 46. Memphis in ſolitudinem erit, & deſeretur inhabitabilis. Bonos autem viros fructuoſos & vtiles Deus nunquam deſerit, ſed eos diligit, & cuſtodit. Iudith 13. Non deſeruit ſperantes in ſe, quod petens ille dicebat 2. Macha. 1. Exaudiat Deus orationes veſtras, & reconcilietur vobis, nec vos deſerat in tempore malo, quia peccator eſt ſicut terra deſerta,

Quæ eſt ſterilis & ſine fructibus,
Quæ eſt arida & ſine fontibus,
Quæ eſt ſola & ſine gentibus.

Eſt dico ſterilis, carens fructuum vbertate. Nam quia peccator non colitur per pœnitentiam, ideo neceſſe eſt, quod nõ habeat bonos fructus, id eſt, bonorum operum & virtutum abundantiam. Vnde de ſolitudine conquerebantur filij Iſrael Num. 20. dicentes Moyſi. Cur induxiſti nos in locum iſtum peſſimum, qui ſeri non poteſt, nec ficum gignit, & inſuper aquas non habet ad bibendum? quia pro certo peccator dicitur locus peſſimus & deſertus, vbi non ſunt aquæ deuotionis, ficus dulcis compaſſionis, nec ſemen gratiæ, ſeu ſcientiæ & locutionis Mat. 14. Deſertus eſt locus hic. Vnde etiam Exo. 16. dicitur. Cur induxiſti nos in deſertum, vt interficeres nos fame? q. d. Peccator eſt locus penurioſus & deſertus, vbi nullum bonum reperitur, de quo aliena indigentia ſuppleatur. Vnde lamentando dicebat Eſa. 1. Terra veſtra deſerta, ciuitates veſtrę ſuccenſę ſunt igni. Terra noſtra corpus eſt, quæ eſt deſerta, quia non colitur per pœnitentiam. Ciuitates noſtræ ſunt ſenſus, qui igne cremati ſunt per auaritiam. Peccator igitur deſertus & ſterilis eſt, quia caret fructuum vbertate. ¶ Secundo deſertus eſt, quia caret fontium voluptate ſeu humiditate, quia pro certo peccator dicitur ſecundum Pſalmiſtam. Terra deſerta inuia & inaquoſa. Ibi enim deficit fons lacrymarum, qui purificat, fons deuotionis, qui lætificat, fons doctrinæ, qui ſatiat, atque fons gratiæ, qui ſaluificat, ideo Eſa. 15. dicitur. Aquæ Nemrim deſertæ erunt. Aduerte tamen, quod aquæ amaræ bene inueniuntur in deſertis, ſicut de Alexandro magno legitur, quod ipſe fluuium quendam inuenit amariorem omni helleboro. ſicut etiam de filijs Iſrael legitur Ex. 15. quod ipſe in Marath inuenerunt aquam amaram, quam bibere non valebant. Sic vere dico quod peccatores carent fontibus aquarum dulcium ſupradictis. Abundant tamen fontibus amaris diuerſorum vitiorum, ſcilicet fonte luxuriæ, gulæ, auaritiæ, qui pro certo amari dicuntur, quia qui his potati fuerint, ad inferni amaritudinem deducuntur. vnde Hieremias Hier. 2. vocat deſertum terram inhabitabilem & inuiam, terram ſitis, & imaginem mortis. Caret ergo peccator fontium voluptate. ¶ Tertio caret gentium charitate. Locus enim deſertus dicitur quando à nemine inhabitatur. Sic peccator merito poteſt dici deſertus, quia Deus per gratiã ipſum non habitat, Angelus per amicitiam ipſum non viſitat, iuſtus per charitatẽ ipſum non frequentat, pauper ad ipſius pietatem ſępe nõ clamitat Pſa. 68. Fiat habitatio eorũ deſerta, & in tabernaculis eorũ nõ ſit q inhabitet. Peccator igitur dicitur deſertus, & ẽt ſtatus peccati dici põt deſertũ. Vnde de pctõre dicitur Hie. 4. Aſpexi & ce-

& ecce Carmelus desertus erat. De statu vero peccati dicit Dominus Numer.27.Offendistis me in deserto Sin,in contradictione multitudinis. Vide infra vbi desertum comparatur mundo. Patet ergo, quod peccator deseritur cum gratijs orbatur.

E ¶ Secundo dico principaliter, quod deseritur pauper, cum fortuna grauatur. Pauper enim & paupertatis status comparantur deserto,quoties enim ipsos fortuna deserit, omnes alij deserunt eos.Et ideo tales desertum seu deserti merito nuncupantur Vnde Hie.6.Desolabuntur ciuitates sine habitatore,&domus sine homine,& terra relinquetur deserta. Quia breuiter illi, qui ad desertum paupertatis deducuntur, statim ab omnibus relinquuntur,& etiam à proprijs amicis & parentibus deseruntur.Et aduerte,quod tria genera personarum deducuntur hodie ad desertum, videlicet

Status { Principum sæcularium,
Clericorum & regularium,
Hypocritarum singularium. }

¶ De principibus sęcularibus patet, quod ipsos quandoq; fortuna detrahat ad desertum. Isti enim quandoq; ad miserrimã fortunam deueniunt. Vnde Dominus superbiæ talium minatur Ezech.35.dicens. Ecce ego ad te mons Seir, & extendam manum meam super te, & dabo te desolatum atque desertum vrbes tuas demoliar, & tu desertus eris. Exemplifica de Dionysio tyranno, & alijs. Isti potissime in morte deseruntur, quia tunc substitutis alijs de eis non curatur. Exemplifica de morte magnorum.

¶ De personis etiam ecclesiasticis, & regularibus patet, quia hodie isti deseruntur,& destituuntur, &bonis spiritualib.& temporalib.desolantur. Vnde de montib. Israel,id est,de viris ecclesiasticis dicitur Ezech.35 & loquitur in persona dæmonum & tyrannorum. Montes Israel deserti, nobis dati sunt ad deuorandum. Vnde etiam de ipsa Ecclesia nunc spiritualiter &temporaliter desolata dicitur 1.Mach.4.Viderunt sanctificationem desertam,& altare prophanatum,portas exustas,& in atrijs virgulta nata,sicut in saltib.Sanctificatio enim est ecclesia, altare sunt religiosi,portæ sunt prælati,atria sunt subditi & clerici.Et tamen proh dolor omnia hodie sunt deserta, & à sua primaria conditione destituta,& temporaliter & spiritualiter desolata. Ignis enim consumpsit speciosa deserti &c. Ioel 2. Vide infra titulo sequenti,&vide de deserto mundi,& applica ad Ecclesiam modernam per modum infectionis.

¶ De hypocritis vero singularibus qui etiam deserti sunt ab omni bono,qui deserto comparari possunt,pro eo,scilicet,quia per abstinentiam suam sicci&steriles sunt,&tamen fructu bonorum operum omnino carent,potest dici illud Aggęi. 1. Domus mea deserta est, q. d. illi, qui videntur esse domus mea per sanctitatem,deserti sunt per bonorum operum paucitatem & sterilitatem.Vnde etiam isti sunt vulpes falsitatis,de quibus quasi ad prophetas insipientes,qui sequuntur sensum suum,dicitur Ezec. 13.Quasi vulpes in deserto prophetæ tui Israel erant.Sicut enim dicit Solinus,in desertis Africæ propę Atlantem montem apparent de nocte imagines,videntur lumina,audiuntur tympana,& mirabilia esse videntur, si tamen quis prope accesserit, nihil inuenit & exinde,vt ait,Panum &Ægypanum incepit opinio.Crediti sunt enim Panes & Ægipanes dij rurales animalibus præsidentes,nunquam nisi quando volunt apparentes, statum suum ignotum agentes, & de nocte plus quam alias se monstrantes. Geruasius etiam dicit, quod in desertis Africæ subito apparent imagines,quasi homines subito apparentes, & subito disparentes.De talib.autem phantasijs feci mentionem in meo reductorio morali in prologo lib.14.Tales autem videntur esse hypocritę,qui in deserto Ecclesiæ sunt deserti,quia,scilicet,isti videntur esse & non sunt,apparent & disparent, esse creduntur, & tamen existentes non inueniuntur, quia,scilicet, in ipsis apparent imagines falsæ apparentiæ, audiuntur voces falsæ eloquentiæ,videntur lumina exemplaris conuersationis fictitiæ, nihil tamen ibi est veritatis seu bonæ existentiæ. Vnde de talibus inconstantibus atque fictis dictis Hier.13.Disseminabo eos quasi stipulam, quæ vento rapitur in deserto. Patet igitur, quod hodie in multis desertis inueniuntur hypocritæ, singulares, clerici vel regulares,principes etiam sęculares. Et ista est desertio fortunę. Et

F sic dico, quod deseritur pauper, cum fortuna grauatur. ¶ Tertio dico,quod deseritur damnatus cum gloria priuatur. Nullus enim est tam desertus, nec tam in deserto, sicut est damnatus. Deseritur enim a Deo,Angelis,sanctis,necnon ab omni auxilio, subsidio,consolatione gaudio,& lætitia. Et breuiter de congregatione malorum, qui sunt in inferno potest dici illud 2.Esdr.2. Ciuitas ista deserta est. Vnde etiam de illo loco,& habitatoribus eius potest dici illud Esa.24.Deserta est omnis lætitia,translatum est gaudium terræ,relicta est in vrbe solitudo & calamitas opprimet portas eius.Et nota si vis, quod infernus cum suis possessoribus sunt deserti

Propter {	Ignem voracissimum,	Viget æstibus,
	Laborem immensissimum,	Arcet laboribus,
	Hostem potentissimum,	Scatet hostibus,
	Locum aridissimum,	Caret fontibus,
	Gladium acutissimum,	Terret rupibus,
	Situm sterilissimum,	Eget fructibus,
	Flatum horrendissimum.	Vrget flatibus.

In deserto enim inferni est ignis æstuans, qui non extiguitur Esa.1.Terra vestra deserta,ciuitates vestræ succensæ sunt igni. Est labor,qui non minuitur,Desertum enim locus est asper,& laboriosus vnde Hie.49.Per meipsum iuraui dicit Dominus,quod in solitudinem & in desertum,in maledictionem & in opprobrium erit Bosra. Bosra enim interpretatur angustia vel tribulatio. Ibi est hostis viduans,qui non repellitur.In deserto enim sunt latrones,feræ, & serpentes,sic in inferno dęmones Esa.37.Vere enim Domine Deus,desertas fecerunt reges Assyriorum terras. Vnde infernus potest dici Idumæa,quæ interpretatur sanguinea quia, scilicet, ibi viget crudelitas, quæ nomine sanguinis designatur. vnde Ioan.3.Erit Idumæa in desertum perditionis. Est etiam ibi squalor afficiens, quia, scilicet, turpitudo, & horror. Vnde de quolibet damnato potest dici illud Psal.Inuenit eum in terra deserta,in loco horroris & vastæ solitudinis.Item est ibi aqua deficiens, In deserto enim inferni deficit aqua, id est, refrigerium consolationis Hier.23.Arefacta sunt arua deserti. Item ibi est fames conficiens,sterilitas enim omnium bonorum est ibi Psa.77. Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto? Item ibi est ventus percutiens.vnde Hiere.4.Ventus vrens in vijs deserti. Et breuiter siue per desertum intelligatur damnatus,siue etiam infernus, constat, quod ibi sunt multa mala,& multæ miseriæ,& tormenta.Vnde comminando potest dici peccatorib.illud Iud.8. Conteram carnes vestras cum spinis tribulisq; deserti. Vnde etiam de ipsis peccatorib.potest dici illud Hie.51.Commouebitur terra,& turbabitur quia vigilauit contra Babylonem cogitatio Domini,vt ponat Babylonem desertam & inhabitabilem.Patet ergo quomodo triplex est desertio vel desertum,scilicet,

Damnatorum,
Miserorum, &
Peccatorum.

Desertum.

A Dicitur autem desertum à desero,ris,scilicet, quia locus ab hominibus deseritur, & quia à paucis vel a nemine habitatur.Et est desertum locus siccitatis & sterilitatis, & signat in bono statum pœnitentiæ & religionis Esa.51.Ponam desertum eius quasi delitias. In malo autem signat statum mundanæ conuersationis Sopho.2. Quomodo factum est desertum cubile bestiæ:In peiori vero signat calorem infernalis doloris & afflictionis.Vnde Tob.8.dicitur,quod dæmonium Asmodæus nomine,ab angelo fuit religatus in deserto superiori,¶ Dicam igitur,quod est Desertum

Frequentandum,
Deuitandum,&
Formidandum.

B Desertum frequentandum est locus & status præsentiæ & religionis,frequentatur enim quandoque desertum propter aquas, quæ ibi solent fluere,propter herbas,quæ ibi solent florere,propter aues, quæ ibi solent canere. In deserto enim plusquam in alijs inueniuntur ista tria,scilicet, aquæ fluentes, herbæ florentes,aues canentes. Sic pro certo,charissimi,dico, quod locus & status præsentiæ & religionis debet a nobis merito frequentari. Ibi enim aquæ lacrymarum & deuotionis labuntur, & fluunt. Ibi flores exemplorum & honestæ conuersationis florent,& maturescunt.Ibi aues,id est,viri spiritualis conditionis & perfectionis modulantur, & canunt. Istud apparuit in beato Ioanne, qui fuit auis spiritualis,qui dicebat Luc.3. Ego vox clamantis in deserto.Et Lu.1.dicitur, quod ipse erat in deserto vsq; ad diem ostensionis suæ ad populum. Et de Christo etiam dicitur Luc.4. quod ipse ductus est a spiritu in desertum,vt tentaretur à diabolo.Frequentemus igitur istum locum,i.pœnitentiæ asperitatem, quia sicut dicitur Ioel 2. Nolite timere animalia regionis, quia germinauerunt speciosa deserti lignũ protulit fructum suũ,ficus & vinea dederunt virtutẽ suam.Vnde de triplici actu pœnitentię dicitur Esa.35. Aperta erit lingua mutorũ, ecce confessio,scissæ sunt aquæ in deserto,ecce compunctio,in losis draconum orietur viror myrti,& calami,ecce conuersio & conuersatio. De isto ergo dicitur in Psalm. 65. Pinguescens speciosa deserti, & exultatione colles accingentur. Vbi aduerte, quod sicut desertum est

Locus { Gratus ad habitandum, / Ad meditandum, / Ad militandum.

Sic vere dico, quod desertum pœnitentiæ est

Locus ad habitandum gratus, propter floridam conuersationem. [Speciosa in quit.]
Locus ad ambulandum per diuinæ laudis frequentationem. [Exultatione.]
Locus ad militandum pet scandalorum resecationem. [Accingentur inquit.]

Curramus igitur ad istud desertum,

Vt { Recreemur ipsius floribus, / Iucundemur diuinis laudibus, / Præliemur cum nostris hostibus.

C Dico ergo primo, quod in isto deserto possumus recreari virtutum floribus, quod ostenditur cum dicitur. Speciosa deserti. Per speciosa enim deserti intelligitur amœnitas florum & herbarum quæ in locis desertis & incultis solent copiosius inueniri, & per quos quidem flores, & herbas nitor honestæ conuersationis, & abundantia virtutis & gratiarum designatur, quæ procul dubio in isto deserto soleat præcipue reperiri. Ibi enim debent esse flores roseæ charitatis, flores lilij castitatis, flores violę humilitatis, flores oliuæ pietatis. Vnde de istis speciositatibus dicitur illud prædictum Ioel 2. Germinauerunt speciosa deserti. Vnde de multiplicibus floribus & plantis huius deserti potest dici illud Esaiæ 41. Ponam desertum in stagna aquarum, dabo in solitudinem cedrum, & spinam & myrtum, & lignum oliuæ. Ponam in deserto abietem, & vlmum, & buxum simul. Compara omnia ista vel diuersis virtuosis personis, vel etiam diuersis virtutibus in deserto religionis & pœnitentiæ habitantibus. Sed pro certo hodie plangit illud propheta Ioel 1. dicens sic. Ad te Domine clamabo, quoniam ignis comedit speciosa deserti, flamma combussit omnia ligna regionis. Ignis enim (charissimi) signat peccatum auaritiæ, peccatum luxuriæ, peccatum inuidiæ. Ignis auaritiæ vrit mentem, luxuriæ vrit carnem, inuidiæ vrit vtramque. Iste enim est ignis vsque ad consummationem deuorans Iob 31. Ignis igitur iste hodie consumpsit speciosa deserti, id est, virtutes status pœnitentiæ & religionis. Ignis luxurię deuorat lilium castitatis, ignis vero inuidiæ consumit rosam & feruorem amoris charitatis. Nam pro certo (charissimi) sicut in desertis naturalibus habitant quandoque animalia ignem spirantia & producentia, sicut sunt dracones, & sicut erant illi serpentes, de quibus dicitur Deut. 8. quod in deserto erat Dipsas & serpens flatu vrens, sic vere in deserto status pœnitentiæ, scilicet, in religione sunt hodie multi dracones sitibundi per auaritiam, & multi flatu verborum vrentes per detractionem & inuidiam Malach. 1. Posui montem Seir in solitudinem & hæreditatem eius in dracones deserti. Isti enim nituntur comburere, & corrodere flatu detractionum suarum prælatos & superiores, socios & mediocriores, subditos & inferiores. Et ideo isti figurantur in ipsis filijs Israel qui quamuis erepti à Pharaonis imperio ad desertum introissent, & quamuis pericula inimicorum euasissent, quamuis etiam pane cœli nutriti fuissent, in deserto tamen suis exigentibus demeritis, pro maiori parte igne consumpti sunt, & plagis varijs interempti, sicut patet Numer. 17. & in alijs multis locis. Sic vere multi sunt religiosi, qui quamuis de dominio Pharaonis diaboli, ad desertum pœnitentiæ transiuerint, quamuis mundi pericula euaserint, quamuis pane de cœlo, id est, cœli doctrina & scriptura nutriti fuerint, igne tamen detractionis & inuidiæ in deserto religionis taliter inflammantur, quod quasi omnes eius incendio deuastantur. [Ignis ergo comedit speciosa deserti.] Vnde de isto igne potest intelligi illud Eccles. 43. Deuorabit montes, & exuret desertum & extinguet omne viride. Non sic ergo, sed in deserto pœnitentiæ recreemur virtutum floribus.

D ¶ Secundo dico, quod in isto deserto debemus esse, vt modulemur diuinis laudibus. [Exultatione inquit.] Aues enim in deserto solent secretius habitare, & dulcius modulari. Ad denotandum, quod si volumus esse in secreto mentis per contemplationem, & perfecte modulari, per gratiarum actionem & per diuinæ laudis frequentationem, necesse est, quod ad desertum pœnitentiæ fugiamus, & quod à turbis mundanorum secedamus & a tumultu, exemplo beati Ioannis, qui fugiens ad antra deserti, modulabatur, & clamabat, agite pœnitentiam, &c. Luc. 4. Aues enim quæ sunt mundæ vitæ, & quæ melodiose cantant solent frequentare desertum, quia, scilicet, ibi inueniuntur herbarum grana, vnde recipiunt victum suum. Aues vero, quæ sunt immundæ vitæ, & quæ horribiliter cantant, sicut sunt cornices & corui, non cantant in deserto, & hoc quia carnibus, & cadaueribus nutriuntur, quæ vt communiter, in deserto non inueniuntur. Sic proculdubio viri spirituales & mundi diligunt desertum pœnitentiæ, vbi granis sacræ Scripturæ pascuntur, & vbi per deuotionem orationem, & laudem Deo dulciter modulantur. Sed pro certo aues immundæ, corui nigri, & peccatores, qui carnibus delitiarum & immunditijs nutriuntur, qui Deo non modulantur, sed horribiliter contra Deum & proximum clamant & garrulant, isti dico, nunquam volunt desertum pœnitentiæ frequentare, scientes, quod cadauera delitiarum ibidem non habentur. Iste ergo locus debet frequentari vt iucundemur diuinis laudibus Esa. 52. Gaudete, & laudate simul deserta Hierusalem, quod ostenditur cum dicitur. Exultatione: & in Psalm. 149. Exultationes Dei in gutture eorum Esa. 54. Lauda sterilis, quæ non parturis, quia multi filij desertæ magis quam eius, quæ habet virum, id est, multo plus sunt bona opera continentium, quam coniugatorum. ¶ Tertio dico, quod frequentare debemus desertum pœnitentiæ, ne superemur à nostris hostibus. [Accingentur] Accingi enim signat armaturam contra hostes. Desertum enim est locus valde aptus, vt ibi ad militandum contra hostes accingamur. Locus enim est latus, vbi sunt multa diuerticula, quod valet ad ictus hostium declinandum. Locus etiam est desertus, vbi sunt multa adminicula, quod valet ad potestatem hostium subtrahendam Talis ergo locus est status pœnitētiæ, ibi enim tutū est militare contra vitia, quia scilicet ibi multa sunt diuerticula, multæ viæ, multa subterfugia, per quæ potest homo hostium malitias declinare. Ideo dicebant Dauid. Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Item ibi non sunt offendicula mundi delectabilium, quæ hominibus sunt causa ruinæ. Item ibi non sunt occasiones & adminicula vitiorum, quæ sunt hostium contra nos instrumenta seu machinæ. Istis igitur rationibus tutum est ibi cum diabolo & vitijs inire bellum, exemplo Christi, qui ductus est in desertum contra diabolum præliaturus & ab eo tentandus Luc. 4. Accingentur ergo in desertum pœnitentiæ ad pugnandum, & contra vitia armabuntur. Num. 10. Tu nosti in quibus locis per desertum castra ponere debemus. [Accingentur inquit.] Vnde Hier. 4. Accingite vos cilicijs, & plangite. Sequitur. Ventus vrens in vijs, quæ sunt in deserto, 1. Mach. 3. Accingimini filij potentes, & estote parati. Patet ergo, quod istud desertum est frequentandum, vt contra vitia præliemur, vt ibi laudibus iucundemur, vt virtutum floribus recreemur. Ibi enim vt dictum est, est locus amœnus ad recreandum, est locus quietus ad modulandum, est locus paratus ad militandum Pinguescent ergo speciosa deserti, & exultatione colles accingentur. ¶ Et si vis, nota de isto deserto scilicet de Ecclesia, vel religione, quod frequentandum est multiplici ratione, scilicet quia est

Locus { Lætitiæ & exultationis, / Iustitiæ & iurisdictionis, / Clementiæ & recreationis, / Scientiæ & contemplationis, / Complacentiæ & delectationis, / Pœnitentiæ & macerationis, / Eloquentiæ & prædicationis, / Diuinæ reuerentiæ & immolationis, / Amicitiæ & congregationis, / Confidentiæ & tutæ habitationis.

Est, dico, locus exultationis & lætitiæ. Vnde illud Esa. 35. Lætabitur deserta & inuia. Item est locus iurisdictionis & iustitiæ 1 Mac. 2. Descendunt multi ad eum quærentes iudicium & iustitiam in deserto. Item locus recreationis, scilicet, pauperum & clementiæ Psalm. 77. Nunquid poterit parare mensam in deserto, nunquid & panem poterit dare? Item locus contemplationis & scientiæ Psal. 62. In terra deserta inuia, & inaquosa sic in sancto apparui tibi, vt viderem virtutem tuam, & gloriam tuam. Item locus delectationis & complacentiæ Esaiæ 51. Ponam desertum quasi delitias. Item locus macerationis & pœnitentiæ. Vnde de Ioanne Baptista dicitur Matt. 3. quod ipse erat in deserto prædicans baptismum pœnitentiæ. Item locus prædicationis & eloquentiæ Esa. 40. Vox clamantis in deserto, parate viam Domini. Item locus est immolationis & diuinæ reuerentiæ. Ibi enim immolat Deo homo seipsum Exod. 5. Dimitte populum meum, vt sacrificet mihi in deserto. Item est locus congregationis & amicitiæ, quia scilicet ibi habitant boni viri 1. Reg. 23. Dauid & viri eius erant in deserto.

Item est locus habitationis & securæ confidentiæ 1. Regum 23. Morabatur Dauid in deserto in locis firmissimis. Sic igitur accipitur desertum in bono, & pro statu pœnitentiæ virtuosæ.

G ¶ Sed adhuc dico, quod quandoque desertum sumitur pro statu huius sæculi vitioso. Mundus enim iste deserto

com-

comparatur pluribus rationibus. Desertum enim, vt communiter,

Est locus { Insidiarum & deceptionis,
Molestiarum & afflictionis,
Penuriarum & defectionis.

In deserto enim aues, & animalia capiuntur, serpentes & reptilia commorantur, fructus, & victualia non habentur. Fugiatur ergo istud desertum, quia locus est insidiarum & deceptionis. Ibi enim vt cõmuniter morantur latrones ad insidiandum, venatores & aucupes ad animalia capiendum, sicut patet, quia secundum Physiologum, elephas in deserto decipitur cantu puellarum, rhinoceros in deserto decipitur & capitur specie virginis, qui gremium sibi tendit, sicut superius in locis pluribus iam est dictum. Sic vere (charissimi) desertum huiusmodi locus est insidiarum. Ibi enim latrones, aucupes, & venatores infernales, ad captandum animas insidiantur. Et ideo elephantes, qui sunt animalia maxima, rhinocerotes, qui sunt animalia fortissima, id est, viri iusti magni, & perfecti ibidem diuersimode capiuntur Quidam enim decipiuntur per duas puellas, scilicet per diabolum & per mundum, & hoc quia diabolus cantat cantilenam superbiæ, mundus vero catilenam auaritiæ, virgo vero, id est, natura mulieris aperit sinum luxuriæ, & sic in isto deserto diuersi diuersimode attrahuntur, & in peccati laqueis inuoluũtur. Locus est insidiarum & deceptionis, ibi enim insidiantur mali bonis, & mali malis. Thren. 4. In deserto insidiati sunt nobis.

H ¶ Secundo dico, quod hic est locus molestiarum & vexationis, in deserto enim solent habitare animalia & reptilia venenosa & crudelia, propter quæ molestum est ibi transire. Sic vere in mundo isto inueniuntur multa genera peccatorum, qui multa bonis inferunt nocumenta. Et potissime videtur, quod secundum scripturam in deserto habitant tria genera bestiarum, scilicet

Onagri, qui sunt animalia magnæ vagabilitatis,
Struthiones, quæ sunt animalia magnæ crudelitatis,
Vulpes, quæ sunt animalia magnæ fallacitatis.

Habitant igitur ibi Onagri pleni vagabilitatis, onager enim est animal indomabile, quod societatem humanã valde fugit, nulli enim iugo subiicitur, sed in deserto continue diuagatur, vbi sæpe à leonibus deuoratur. Isti ergo significant superbos, & obstinatos, qui per sæculum nulli iugo disciplinæ se subiiciunt; nec alicui superiori, vt deberent, obediunt. Isti enim societatem hominum, i. virorum rationabilium fugiunt. Quia sicut dicitur Iob 39. Quis dimisit Onagrum liberum, & vincula eius quis soluit? cui dedi in deserto locũ. Ista potissime possunt dici de apostatis, qui fracto iugo religionis, ad libertatem reduci cupientes, per desertum huius sæculi diuagantur, sicut de dæmoniaco dicitur Mar. 5. quoniam nullus poterat eum ligare, imo sæpe ligatus fuerat, sed ruptis vinculis agitabatur à dęmonijs in deserto. Et ideo tales quando sic vagantes inueniuntur, à leonib. i. à dęmonibus morte æterna damnantur, quia sicut dicitur Eccl. 13. Venatio leonis Onager in eremo. Sunt ergo in hoc deserto Onagri sine stabilitate. ¶Secundo dico, quod ibi sunt struthiones plenæ crudelitate. Struthio .n. crudelis dicitur, quia cõtra ꝑprios filios induratur Iob 39. Induratur ad filios suos quasi non sint sui, & si quosdã auaros parcos & tenaces, qui tam suis quã alienis significãt negant crudeliter subuenire. Thren. 4. Filia populi mei crudelis sicut struthio in deserto. ¶ Tertio dico, ꝙ sunt vulpes plenę fallacitatis. Isti potissime sunt aduocati inter sæculares, hypocritæ inter regulares De quib. dicitur Ezech. 13. quasi ad prophetas insipientes, qui sequuntur spiritum suum Quasi vulpes in deserto prophetæ tui Israel erant. Ab istis igitur animalib. inferuntur hodie bonis multæ molestiæ in deserto huius mun-

I di, & propter hoc dicitur locus molestiarum & turbationis. ¶Sed quarto dico, quod iste est locus penuriarum & defectionis. In deserto enim est sterilitas omnis boni temporalis, sic in mundo, spiritualis. Matth. 14. Desertus est locus hic: istis ergo rationibus debet desertũ huius mundi relinqui, nec à nobis debet per affectũ frequentari. Sumitur ergo desertum, pro statu sæculi vitioso.

K ¶Sed adhuc dico tertio principaliter, quod quandoque sumitur pro loco inferni doloroso. Ideo peccatori dicitur Ezechiel 29. Proiiciam te in desertum. Desertum enim est locus, qui vt communiter

Caret fructibus,
Squalet æstibus,
Viget vepribus,
Scatet serpentibus,
Abundat hostibus, &c.

Pone sicut supra in titul. deserere.

A **Desiderare. Desiderium.** Desiderium idẽ est quod feruens appetitus seu feruens affectio cordialis, & est desiderium aliquoties vitiosum, aliquoties virtuosum. Vitiosum enim desiderium, quo desiderantur

Delitiæ carnales,
Eminentiæ supernales,
Diuitiæ temporales.

Prouer. 21. Anima impij desiderabit malum. Micheæ 7. Immaturas ficus desiderauit anima mea. Virtuosum enim desiderium est quando desiderantur illa, quæ sunt vtilia & honesta. Illa dico, quæ sunt nobis proficientia, proximo vero necessaria non nocentia, Deo placentia & acceptabilia Ista desiderabat Dauid in Psalm. 118. di. Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Omnia enim desiderant naturaliter

Attingere suum terminum,
Peruenire ad suum centrum,
Coniungi cum suo principio,
Quiescere in suo loco.

Et inde est quod corpora leuia sicut est ignis & aer semper desiderant ferri sursum, vbi scilicet est

Suum principium,
Suum centrum,
Suus locus,
Suus terminus,
Sua regio,
Sua complexio.

Sic pro certo (charissimi) nos debemus desiderare & optare, vt sursum ad bona spiritualia prouehamur, vt Deo, qui est principium omnis creaturæ, per amoris incendium coniungamur, vt in loco nostro Paradisi perenniter quiescamus, vt ad centrum immobilis ciuitatis fœliciter attingamus. Sic desiderabat propheta dicens. Sicut desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Vbi ostenditur, quod nos debemus desiderare Deum & bona æterna. vt quid

Commotiuum nostræ tarditatis. (Sicut ceruus.)
Mundatiuum nostræ fœditatis. (Desiderat ad fontem aquarum.)
Contentiuum omnis bonitatis. (Ita desiderat anima mea ad te Deus.)

¶ Vel si vis, diuide aliter, & dic, quod desiderium nostrum debet esse B

Velox sine tarditate. (Ceruus)
Purum sine fœditate (fontes aquarum)
Sanctum sine vanitate. (ad te Deus)

Dico ergo, quod desiderare debemus celeriter & feruenter. & hoc hortatur quando dicit, quod nos debemus desiderare, scil. Deum & bona æterna, sicut ceruus. Ceruus enim animal est velocissimum, & ideo per velocitatem cursus cerui, celeritas, & feruor desiderij nostri ad Deũ potest congrue designari. Ideo dicit sponsa. Cant. 8. Fuge dilecte mi, & assimilare capreæ, hinnuloq; ceruorũ super montes Bethel. Nos .n. debemus assimilari capræ per simplicitatẽ, hinnulo ceruorũ per feruentis desiderij celeritatẽ, & esse super montes Bethel, i. Paradisi contẽplationis sublimitatẽ. Desiderium aũt cerui est potissimum, quando est calefactus & à canibus insecutus, vt inueniat fontẽ. Non .n consueuit sistere in riuulo, sciẽs, ꝙ ibi ad plenũ non possit recreari, sed currit vsq; ad fontem, vbi perfecte recreatur, & refrigeratur. Sic vere desiderium nostrũ non debet esse ad riuulum mundi bonorũ, imo debemus celeriter recurrere per bona opera ad fontẽ Paradisi, vbi perfecte poterimus recreari. In temporalib. n non potest esse perfecta recreatio, sed in æternis, & ideo in illis non est sistẽdum. Vnde in Psal. Perfecit pedes meos tanquam ceruorũ, & super excelsa statuẽs me. Et Esa. 35. dicitur. Tunc saliet sicut ceruus, claudus, &c. q. d. Nos debemus esse sicut cerui, qui per feruẽs desideriũ ad bona æterna cito, & feruenter debemus currere & saltare Vnde Hiere. 2. dicitur Cursor leuis explicãs vias suas, onager assuetus in solitudine, in desiderio animę suę attraxit ventũ, Desideremus igitur Deũ & bona spiritualia celeriter atq; feruenter. Quia sicut Prou. 13. Desideriũ si compleatur, delectat animam.

C ¶Secundo dico, quod ipsi debemus desiderare sinceriter atq; innocenter. Desiderium .n nostrum debet esse purũ, quia sc. nõ debemus appetere turpia, & immunda, sicut porcus qui nõ desiderat nisi lutũ. Ro. 13. Curã carnis ne feceritis in desiderijs, sed pura atq; munda, quod ostenditur cũ dicitur. (Fontes aquarũ.) Fontes .n. aquarum denotant loturã puritatis, munditiæ & affectionis, quia sicut dicitur Prou 11 Desiderium iustorũ omne bonum est. Vnde de ista puritate potest dici illud 2. Regum 23. Dauid desiderauit aquam de cisterna, quæ est in Bethlehem. In hoc debemus esse similes Asino, de quo dicit Plin. quod licet multum sitiat, raro tamen vult bibere nisi ad fontes assuetos, &

claros. Vide de Onagro, qui est asinus syluestris, quanquam multum sitiat, nunquam tamen vult bibere aquam turbidam, imo expectat quousq; inueniat claram. Vnde illud Psalm. Expectabunt onagri in siti sua. In quo proculdubio instruimur, quod sitis & ardor desiderij nostri nunquam debet appetere aquas turbidas voluptatis, sed aquas claras & mundas gratiarum & virtutum, quod vtique est contra peccatores fœtidos & immundos, qui magis desiderant

Aquam turbidam, quam limpidam,
Temporalia, quam æterna,
Carnis voluptatem, quam munditiæ sanctitatem.

Isti sunt similes illis, qui nascuntur in constellatione Saturni, qui naturaliter desiderant vestimenta immunda, animalia immunda tangere, & in locis immundis habitare, sicut dicunt Astrologi. Sic vere mundi peccatores immunditias diligunt & frequentaut. Isti enim diligunt immunditiam vestimentorum, id est, bonorum temporalium & immunda animalia, id est, mulieres viles, &c. Vnde Rom. 1. Tradidit eos in desideria cordis eorum, & immunditiam. Ephes. 2. Conuersati sumus in desiderio carnis nostræ. Non sic ergo, sed habeamus desideria pura & mū-
D da, & desideremus sinceriter atq; innocēter ¶Tertio dico, quod desiderare debemus sagaciter atq; prudenter, quia scilicet desideria nostra debent ordinari ad te Deus, tanquam ad finem & terminum omnium bonorum completiuum. Homo enim naturaliter habet vultum sursum & erectum. Apes etiam domiunt supinæ, versa facie versus cœlum. Ceruus sentiens pruritum in cornibus, ad arborem fricat ipsa. Sic pro certo (charissimi) vultus cordis nostri sursum debet ad Deum & ad bona opera esse per desiderium eleuatus, non ad terram & terrena more pecudū inclinatus. Ad arborem enim, id est, ad Christum debemus pruritus desideriorum extinguere, & quando in bonis temporalib. quiescimus & dormimus, semper debemus faciem cordis nostri sursum ad bona æterna per desiderium supinare, vertere pariter & leuare. Ad te ergo Deus. Esa. 26. Anima mea desiderauit te in nocte. Desiderium omnium animalium est videre pantheram propter pulchritudinem pellis suæ. Et ideo secundum Isid. dicitur panthera à pan, quod est omne, eo quod oculos & desideriū omnium ad se trahat. Omnes etiam homines, (sicut dicitur in 1. lib. Metaphysicæ) naturaliter scire desiderant, omnia etiam imperfecta naturaliter desiderant perfici & compleri, quia igitur in Paradiso est complementum sine diminutione, est scientia sine erroris offuscatione, est pulchritudo sine turpitudinis deformatione, ideo locum istum desiderare debemus, quia ibi est omnium bonorum complementum alliciens, quia allicit affectum, ibi est scientia perficiens intellectum; ibi est pulchritudo alliciens aspectum. Pulchritudo enim ipsius pantheræ, id est, ipsius Dei tanta est, quod omnes eius aspectu desiderant recreari. Vnde Eccl. 40. Gratiam & speciem desiderabit oculus. Et 1. Petr. 1. dicitur, quod Deus est in quem desiderant Angeli prospicere. Scientia etiam ipsius est tanta, quod omnes eius visione desiderant informari. Vnde 2. Paralip. 9. Omnes gentes desiderabant videre faciem Salomonis, & audire sapientiam eius. Complementum etiam suæ bonitatis tantum est, quod omnes sua gloria desiderant satiari. Vnde Prou. 13. Desiderium si compleatur, delectat animam. Deum igitur & bona æterna desideremus, non similes illis, qui abhorrentes cibari manna, apud terrā promissionis, flagrauerunt desiderio carnium. Num. 11. propter ꝙ multa millia perierunt, sed simus sicut Apostolus. (Phil. 1.) qui desiderium habebat dissolui, & esse cum Christo. Sit igitur desiderium nostrum

Sagax & sanctum sine prauitate,
Purum & mundum sine fœditate,
Velox & citum sine tarditate.

E Et hoc de desiderio sufficit ¶Sed si volumus prosequi latius materiam istam, possumus notare, quod secundum naturam desiderabilium possumus distinguere naturam desideriorum. Cum igitur res, quæ desiderantur sint in triplici differentia, quia aut scilicet sunt spirituales, aut sunt temporales, aut sunt æternales, notabo, quod tria sunt genera desideriorum, scilicet perfectorū, qui desiderant spiritualia; iniquorum, qui desiderant temporalia; beatorum, qui desiderant æternalia. Primum desiderium ad bonum terminatur, quia sicut dicitur Prou. 11. Desiderium iustorum omne bonum est. Secundum desiderium in vanis delectatur. Prou. 21. Anima impij desiderat malum. Tertium desiderium in summo quietatur, scilicet in Deo, quo fruitur in Paradiso Prou. 10. Desiderium suum iustis dabitur. ¶Dicamus igitur aliquid de desiderio iustorum, quod scilicet habent, dum transigunt vitam istam, omnia enim quæ sunt, videtur habere desiderium inquietum. Cœlestia. n. desiderant iugiter parere. Rationabilia vero, sicut sunt animæ, desiderant semper existere, & breuiter, omnis res semper est in desiderio & in motu. Materia. n. est in potentia ad formas infinitas, & ideo semper desiderat nouas formas quousq; inueniat aliquam formā ita completam, quod terminari possit ipsius appetitus. Sic vere dicam loquendo spiritualiter, quod re vera mens iustorum semper debet esse in desiderio & in motu, quia scilicet semper debet desiderare,

Vt { Currat, & moueatur per bonam affectionem,
Pariat per bonam operationem,
Existat per bonam perseuerantiam, & durationem.

Virtutes enim & bona spiritualia sunt quædam bona desiderabilia, quia sicut dicitur in Psalm. 118. Ista sunt desiderabilia super aurum & lapidem preciosum multum & dulciora super mel & fauum. Et ideo iusti talia bona solum desiderant, & affectant, & in eis tantummodo se delectant. Et sic ergo notabo, quod boni & iusti desiderant

Bonum operari cum iugi profectu,
Deum imitari toto affectu,
Deum amplexari amoris effectu,
Vera contemplari splendoris aspectu,
Donis ii spirari spiritus iniectu,
Crucem venerari doloris obiectu,
Bonis sociari feruoris adiectu,
Iuste conuersari sine defectu,
Sursum honorari omisso despectu,
Vitam prolongari in Dei conspectu.

In istis enim decem debet præcipue volui desiderium viri iusti. Desideret igitur bonum operari. Ecclesi. 42. quam desiderabilia sunt opera eius. Item desideret Deum imitari. Micheæ 7. Dominum Deum tuum desiderabunt. Item desideret Deum amplexari, dicens de Deo illud, quod dicit sponsa Cant. 5. quia guttur eius suauissimum & totus desiderabilis. Vnde de deuotione viri iusti dicitur Esa. 53. Desiderauimus eum virum dolorum, & scientem infirmitatem. Item desideret vera contemplari. Vnde de sapientia, quæ consistit in contemplatione veritatis dicitur Prou. 3. quod sapientia preciosior est cunctis operibus, & omnia, quæ desiderantur, huic non valent comparari. Item desideret donis inspirari, donis scilicet Spiritus sancti. Vnde Hier. 14. de onagro dicitur, quod desiderio animæ suæ attraxit ventum. Item desideret crucem venerari. Can 2. Sub vmbra illius, quem desiderabam sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Item desideret bonis sociari, dicens cum Apostolo Rom. 1. Desidero. n. vos videre, vt aliquid vobis impartiar. Item desideret iuste conuersari Psal. 118. Concupiuit anima meā desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Item desideret sursum recreari, scilicet in Paradiso cum Deo, dicens illud Phil. 1. Desiderium habeo dissolui, & esse cum Christo, & Psal. Desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. Item desideret vitam prolongari, seu etiam perpetuari Psal. 20. Desiderium animæ eius tribuisti ei Domine, sequitur. Vitā petijt à te, & tribuisti ei Domine longitudinem dierum, &c. Ecce igitur quæ sunt desiderabilia viro iusto. Ista. n. desiderant iusti, & tamen à suo desiderio non fraudantur secundum Psal. 77. Nō sunt fraudati à desiderio suo, sed istud eorum desiderium in omnibus perficitur, & repletur. Psal. 102. Replet in bonis desiderium tuum, renouabitur vt Aquilæ iuuentus tua. Patet igitur, quod est vnum desiderium,
quod est iustorum, & hoc est primum. ¶Secundo dico, quod est F
vnum desiderium, quod est malorum. Infirmi. n. desiderant contraria & nociua. Porci etiam desiderant stercora, & generaliter animalia immunda. Sic peccatores, qui infirmi sunt & immundi, immunda peccata desiderant, & in eis plus, quam virtutib. se delectant. Mali. n non cessant desiderare & res immundas & inutiles affectare, similes mari, quod semper est in fluxu & in motu, & maxime in hyeme, nisi forte quādo auis illa quæ dicitur Halcyone, nidificat inter vndas, tunc. n. per 14. dies, vt dicit Plin. & ēt liber rerum, & ad hoc concordat Ouidius, mare cessat à fluctib. & vt aui det spatium fouendi pullos, quietum efficitur & serenum. Quia reuera cor humanum, quod mari spumoso & fluctuoso comparatur, per mala desideria semper mouetur, & fluctibus concupiscentiarum inutiliū agitatur. Vnde Prou. 21. Desideria occidunt pigrum, noluerunt enim quicquam manus eius operari, tota die concupiscit & desiderat. Tunc enim solum quando alta auis Halcyone, id est, Deus cor humanum per gratiam inhabitat, & ibi moratur & nidificat, pullos bonorum affectuum ibi parturit & generat, tamdiu solum cor humanum per varia desideria non fluctuat, & fixum quietum & stabile perseuerat, statim vero cum ista Halcyone, id est, Christi nidificatio cessat, motus vanorum desideriorum, mare cordis agitat, atque turbat, quia revera solius Dei præsentia ipsum facit quietum, Dei vero absentia turbulētum. Et inde est, quod boni, qui secum Deum habeant, non desiderant superflua, iuxta illud 1.

Thes 4. Nullius aliquid desideretis. Mali vero, qui vtique Deo carent, semper desiderant contraria, & nociua. Micheæ 7. Immaturas ficus desiderauit anima mea. Maturæ enim ficus sunt bona spiritualia & æterna. De quibus Hier. 24. Vbi de iusto Calatho comparato dicitur, quod ficus bonas habebat nimis; ficus vero immaturæ sunt bona temporalia & terrena, ac etiam illa, quæ ab eis subsequuntur, delectabilia & peccata. De quibus ibidem quantum ad malos dicitur, ficus habebat malas nimis, ita vt comedi non possunt, Immaturas ergo ficus, id est, bona commutabilia & terrena, & etiam quælibet vitia desiderant ipsi mali, & ad ea appetenda sunt auidi, atque prompti. Vnde 1. Timoth. 6. dicitur, quod mali incidunt in desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt hominem in interitum. Ista autem desideria secundum Sen. Epist. 16. Vocantur innaturalia, quæ scilicet non habent vbi desinant, quia nullus terminus illis est, cum vt ait, naturalia finita sint. Vnde ait in fine epistolæ. Si longe progresso semper aliquid longius restat, scito illud naturale non esse. Notabo igitur, quod mali desiderant multa mala, videlicet

Carnalia, quæ inficiunt,
Temporalia, quæ deficiunt,
Sæcularia, quæ non proficiunt.

Desiderant, (dico) delitias carnales. Vnde de malis dicitur 1. Pet. 4. quod ipsi ambulauerunt in luxurijs, desiderijs & violentijs contra illud 1. Pet. 2. Abstinete vos à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam. Et illud Roman. 13. Curam carnis ne feceritis in desiderijs. Item desiderant diuitias temporales. contra illud Prouerb. 23. Non desideres de cibis eius, in quo est panis mendacij. Noli laborare, vt diteris. Item desiderant eminentias populares. Iob 30 Abstulit quasi ventus desiderium meũ. Ventus enim signat fauores & dignitates, propter inanis gloriæ vanitatem, quas tamen quidam affectant, iuxta illud prædictũ Hierem. 2. In desiderio animæ suæ attraxit ventum. Tales ergo mali desideratores sunt fatui, quia videlicet per talia vana, carnalia, temporalia & sæcularia desideria mors sequitur sempiterna. Rom. 1. Exarserunt in desiderijs suis, &c. Sequitur. Quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: bene ergo docet Apostolus 2. Tim. 2. di Iuuenilia desideria fuge. Istud est igitur desiderium, quod est malorum. ¶ Tertio dico, quod est vnũ

G desiderium, quod est sanctorum, & istud est illud, quo beati in patria delectantur. In illa enim fit delectatio sine desiderio, quia sicut dicitur Prou. 13. Desiderium si compleatur, animam delectat. Cum igitur in Paradiso sit summa delectatio, restat, quod ibi est desiderium valde magnum. Istud autem desiderium nihil aliud est quam amor feruentissimus, quo scilicet beati feruntur in Deum, ipso fruentes desiderando, & ipsum desiderantes fruendo & possidendo. Et aduerte, quod istud desiderium quietatur propter plura, videlicet

Quia
- Videt omnem veritatem,
- Gustat omnem voluptatem,
- Habet altam dignitatem,
- Complet suam voluntatem,
- Tenet longam æternitatem.

¶ Primum desiderium perficitur Deum contemplando. Vnde illud prædictum 2. Paral. 9 Omnis terra desiderabat videre faciem Salomonis, & audire sapientiam eius. Et pone quomodo regina Saba, id est, anima veniens, & videns, non habebat vltra spiritum præ timore. Tanta enim & tam miranda videntur in illo speculo æterno, quod non mirum si anima videns stupeat, & miretur, dicens illud Prouerb 7. Victimas pro salute deuoui, hodie reddidi vota mea. Idcirco egressa sum in occursum tuum, desiderans te videre & reperiri. ¶ Secundum desiderium perficitur bona degustando. Vnde illud prædictum Prou. 13. Desiderium si compleatur, delectat animam. Psalm. 102. Replet in bonis desiderium tuum. ¶ Tertium desiderium perficitur alte præsidendo 3. Reg. 9. Regnabis super omnia q̃ desiderat anima tua. ¶ Quartum vero desiderium perficitur vota adimplendo. Eccles. 6. Nihil deest ex omnibus, quæ desiderat, & in Psalm. 20. Desiderium animæ eius tribuisti ei Domine, & voluntate labiorum eius non fraudasti eum, & iterum Psal. 10. Desiderium pauperum exaudiuit Dominus: & Prou. 10. Desiderium suum iustis dabitur ¶ Quintum vero desiderium perficitur in diu viuendo, vel perpetuo perseuerando. Vnde illud prædictum Psalm. 102. Replet in bonis desiderium tuum, renouabitur, vt aquilæ iuuentus tua. Patet igitur quomodo inuenitur desiderium

Sanctorum, & beatorum,
Malorum, & iniquorum,
Bonorum, & perfectorum.

¶ De desiderabili vero posset notari, quod multa sunt, quæ à iustis debent desiderabilia reputari; videlicet

Scriptura,
Virtutes,
Ecclesia vel religio,
Gloria Paradisi.

¶ De scriptura potest dici illud Prou. 8. Preciosior est sapiẽtia cũctis opib & omne desiderabile ei non põt cõparari. De virtutib. dicitur à Deo ipsi animæ virtuosæ illud Esa. 54 Sternã per ordinem lapides tuos, fundabo te in Saphiris, ponã iaspidẽ propugnacula tua, & omnes portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles. Diabolus tamẽ quãdoq; ciuitatam animę destruit & omnia desiderabilia sua & virtualia secũ tollit. Vnde de Hierusalẽ destructa plangendo dicitur Thre. H
1. Manum suã misit hostis ad omnia desiderabilia eius, & Oseæ. 13. dicitur de diabolo, quod ipse diripiet thesaurũ omnis vasis desiderabilis. De Ecclesia vero vel religione quomodo antiquitus pp abundantiã virtutum & bonarũ personarum fuit delectabilis & desiderabilis, patet, quia pp suã moralem pulchritudinẽ antiquitus oẽs principes, Ecclesiã diligebant, & desiderabant, & eã diuitijs & priuilegijs desiderabilib. ampliabant. Vnde de Dauid Rege legitur 2. Reg 23 quod ipse desiderauit aquã de cisterna, q̃ est iuxta portãBethlehem, sed reuera hodiernis temporib ista apud istos iã non desiderabilis, sed potius vilis & vituperabilis. Quod patet, quia ipsam non honorant, nec ditãt, sed potius depauperant & molestant, & bona, q̃ prædecessores eorũ Ecclesiæ contulerant, secum portant. De quo conquerens Dominus dicit Ioelis 3. Argentũ meũ & aurũ meum tulistis & desiderabilia mea & pulcherrima intulistis in delubra vestra. Exẽplifica quomodo principes quicquid possunt de Ecclesia rapiunt, & delubra sua, i. domos & palatia sua inde replent & ornant, & breuiter isti Ecclesiam Christi desiderabilem solent contemnere. Psal. 105. Pro nihilo habuerunt terrã desiderabilẽ. (Solent subuertere) Hier. 12. Dederunt portionẽ meam desiderabilẽ in desertum (Solent diripere.) Vnde illud prędictum Thre. 1. Manũ suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius. Et ratio sequitur, quia vidit gentes ingressas sanctuarium tuum, de quib. præceperas ne intrarent ecclesiam tuã, q.d. causa, quare desiderabilia sua auferuntur hodie ab Ecclesia, est, quia non habet tales ecclesiasticos sicut solebat, imo pro certo tales habet, de quib. pręceptũ est ne intrent ecclesiã. sc. homines peruersos & malos, de quib. ẽt ecclesia moderna recordans, põt gemere iuxta illud Thre. 1. Recordata est Hierusalem omniũ desiderabilium suorũ, q̃ habuerat à dieb. antiquis, cũ caderet populus eius in manu hostili, q.d. bene põt dolere Hierusalẽ, i. Ecclesia quãdo recordatur antiqua desiderabilia & moderna, videlicet hostilia & crudelia. Ista ẽt omnia potes applicare ad spiritualia desiderabilia Ecclesiæ, sc ad virtutes, & ad virtuosas personas, quib. ẽt ipsam tyranni, i. dęmones priuauerũt, & in solitudinẽ reduxerunt. De quo lamentando dicitur Esa. 32 Plangite inquit super regione desiderabili, super vinea fertili super humum populi mei spinæ & vepres ascendent. De gloria vero æterna, q̃ sc. summe desiderabilis est, hoc solũ ad pręsens dico, quod peccatores iuxta illud prędictũ Ps. 105. Pro nihilo habuerunt terrã desiderabilem, &c. sufficiat ergo de desiderio, desiderabili, & desiderare. Vide de concupiscere, affectione & appetere, &c.

Desinere.

Nota, quod desinere idem est quod ab opere, vel à duratione cessare. Nota igitur, quod in A
scriptura inuenitur

Desinere
- Naturæ,
- Gratiæ,
- Culpæ,
- Fortunæ,
- Pœnæ.

Natura desinimus per mortẽ deficiendo. Sap. 5. Nos statim nati, continuo desinimus esse. Gratia desinimus a malis resipiscendo. Ps. 36. Desine ab ira, & derelinque furorẽ, & Eccl. 28. Memẽto nouissimorũ, & desine inimicari Culpa desinimus, virtutes obliuiscendo, vel à bonis cessando, & discontinuando, quod tamen nõ debet esse, qa sc. nullus debet a bono desinere, aut cessare. Iuxta illud Hier. 17. Vbi de bona arbore dicitur, quod aliquando nõ desinet facere fructũ. Vnde ẽt de perseuerantia in bono dicitur illud Eccl. 24. Ab initio & ante sæcula creata sum & vsq; ad futurũ sæculũ non desinam. Istud n. est desinere culpę, quãdo homo cessat à bono opere, & virtute. Fortuna desinimus à prosperis cadẽdo & corruẽdo. De quo Esa 7. Desinet Ephraim esse populus. Pœna, sc ęterna desinimus gloriam nunquã habendo, quia sc. Deus cessat, & desinit influere malis gloriam sempiternã, quam tamẽ beatis & bonis influit, & donat incessanter, dicens illud Hierem. 32. Feriam cum eis pactum sempiternum, & non desinam eis benefacere, &c. Vide supra de verbo cessare.

A Desolatio, Desolatus, Desolari.

Nota, quod desolatio accipitur pro tristitia. Et sic notabo, quod inuenitur in scriptura multiplex desolatio, videlicet

Quædam { Bona virtualis & meritoria,
Mala criminalis & perturbatoria,
Vana temporalis & afflictoria,
Pessima infernalis & damnatoria.

Desolantur enim iusti profunde meditantes, quia scilicet iusti, qui profunde cogitant

In { Grauitate præcedentium peccatorum,
Paucitate meritorum,
Seueritate iudiciorum,
Acerbitate tormentorum,
Prolongatione supernaturalium gaudiorum.

Solent quadam spirituali desolatione tristari, & timore congruo conturbari. Vnde anima sic spiritualiter & virtualiter desolata potest dicere illud Thren. 1. Posuit me Dominus desolatã, tota die mœrore confectam. De quo potest etiam intelligi illud, quod dicit dominus Esa. 44. Dico Hierusalem, habitaberis, & ciuitatibus Iudæ, ædificabimini, & deserta eius suscitabo, dico profundo, desolare, & flumina tua arefaciam. Et illud Hier. 2. Obstupescite cœli desuper, & portæ cœli desolamini vehementer. B ¶ Item desolantur mali de Deo desperantes. Mali enim qui spem suam non posuerunt in Deo, occasione facili desolantur. Vnde de peccatoribus dicit Psalm. 72. Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam? Et Mat. 12. de malis dicitur, quod omne regnum in seipsum diuisum desolabitur. Res enim dicitur desolata, quando destructis ædificijs bona omnia sunt consumpta. Sic peccator desolatus dicitur, quando spiritualiter destruitur, & bonis spiritualibus spoliatur Ezech. 15. Dedi terram eorum inuiam, & desolatam. Item etiam religio & Ecclesia pro eo, quod à suo pristino & spirituali statu est destructa, & virtutibus pro magna parte priuata, dici potest merito desolata. Vnde Ezech 25. Euge super sanctuariũ meum, quia pollutũ est, & super terrã Israel, quia desolata est, & super domum Iuda, quia ducti sunt in captiuitatẽ. ¶ Item desolantur miseri fortunæ succumbentes & ista est C proprie desolatio scilicet infortunium vel tribulatio, quia scilicet quis consolatione prosperitatis destituitur, & bonis temporalibus spoliatur. Vnde Hie. 18. Facta est terra nostra in desolationẽ & sibilum. Esa. 24. Deserta est omnis lætitia, translatũ est gaudium terræ, & Neæ. 2. Hierusalem deserta est. ¶ Item desolantur D damnati in inferno lugẽtes. Illa est enim summa & suprema desolatio, vbi nihil prorsus speratur consolabile. Daniel 9. Post finem belli statuta desolatio. Et si vis, nota, quod ibi desolantur

Illi qui nunc { Fulgent principali statu,
Sordent in carnali statu,
Carent visuali actu,
Tument cordiali fluctu.

Desolabuntur dico finaliter in inferno illi, qui nunc pollẽt statu principali, sc. mali principes & tyranni, Ezech. 33. Desolabuntur montes Israel. Montes. n. superbos & tyrannos significant. Item desolabuntur ibi illi, qui nunc sordent in statu carnali, sc. luxuriosi. Vnde de mala muliere dicitur Apoc. 17. Hi sunt odientes fornicariam, & desolatam faciem illam, & Ezech. 25. Dabo montem Seir desolatum. Seir n. interpretatur hircus, significãs luxuriosos, fœtidos & immundos. Item desolabuntur ibi illi, qui nunc carent actu visuali, sc. illi, qui sunt spiritualiter cæci, sc. obstinati & vitijs obtenebrati, vnde de Ægypto, quæ interpretatur tenebræ, dicitur Ioelis 3 Ægyptus in desolatione erit. Item desolabuntur ibidem illi, qui nunc tumẽt fluctu cordiali. sc. superbi & præsumptuosi. Sap. 4. Dirumpet illos inflatos & sine voce, & commouebit illos, à fundamentis desolabuntur.

A Desperatio.

Nota, quod desperatio est vltimum vitiorum. Istud est. n. cui nullum potest remediũ adhiberi, quamdiu. n. sumus in vita ista, semper debemus viuere in spe veniæ & salutis, cum pro tempore vitæ huius nunquam sit clausa ianua redeũti. Duo. n. sunt vitia valde periculosa, vnum quo periclitantur quandoq; boni, aliud quo periclitantur ipsi mali, videlicet, præsumptio de meritis & desperatio de peccatis. Quia boni de meritis præsumẽtes, faciliter corruunt, mali vero desperantes, sine remedio se subuertunt. Oportet ergo de virtutibus non præsumere, & non de criminib. desperare, quia scilicet iustus quandoq; cadit & perit, impius vero quandoq; pœnitet & ipse resurgit. Vnde Aug. lib. de symbolo dicit sic: Latro agnouit, & Petrus negauit. Caueat ergo bonus ne præsumat per superbiam, malus vero ne desperet per malitiam. ¶ Et breuiter, desperatio B fugienda est & timenda, quia

Animam iugulat à bonis euertens,
Crimina cumulat à recto peruertens,
A cœlis exulat ad ima diuertens,
Inferis copulat penitus subuertens.

Dico ergo, quod desperatio à bonis euertit animam iugulans. Desperatio n. proprie est animæ totalis euersio, & ipsius spiritualis iugulatio, quia sc. anima per desperationem à virtutib. & à fide euertitur, captaq; ad infernum trahitur, & ibi perpetuo iugulatur. Ponit. n. liber de Natu. rerum, quod testudo maris sic capitur. Habet. n testam, in qua concluditur prẹter pedes & caput, cuius testæ leuitas impedit ne in aquam se valeat profundare, imo semper solet superius enatare. Piscator ergo ad eam vadens, ipsam ante omnia inuersat, quæ ex tunc, se reuersare non potest, statimq; pedes eius illigantur, & ad littus tracta occiditur. Sic vere facit piscator diabolus, videns. n. hominem in testa malæ consuetudinis & duræ obstinationis inclusum, nunquam, sc. in aquam maris, i. in amaritudinem mortis & inferni per considerationem se profundantem, sed sursum in mundi superficie per superbiam libere diuagantem, statim nititur ipsum euertere à fide, & eum à virtutibus inuersare, sicq; ligatis pedib. affectionũ, sc. cum amplius se reuersare vel ad rectitudinẽ reducere non posse existimat, miser peccator ad littus inferni trahitur, vbi tormẽtis varijs occiditur vel grauatur. Quia breuiter, vt dictũ est, desperatio est totalis animæ euersio, & ad mortem æternã sine remedio deductio, quia q semel desperatus fuerit, ad salutem amplius vix redibit, dicens illud Hier. 2. Desperaui, nequaquam faciam, & Iob 7. desperaui nequaquam vltra iam viuam. Isti sunt similes rhinoceroti, quæ viua non, aut vix potest capi, statim enim, quod capta est, præ indignatione moritur, sicut dicit Solinus. Sic multi sunt, quibus non sufficit infortunium captionis, quod hoc est, quod à diabolo per peccata varia capiantur, imo pro certo addere volunt mortem desperationis, quia sc. quando à diabolo vident se diuersis vitijs illigatos, nõ recurrunt ad pœnitentiæ remedium, sed potius ad desperationis mortem, & naufragium. Vnde ipsi videntur dicere illud Hier. 38. Desperauimus, post cogitationes nostras ibimus. Et istud est summum periculum, quia sc. ille, qui se posse bonum fieri desperat, nunquam laborat, vt bonus fiat, quia sicut dicit Sen. lib. de morib. Nunquam se mutat, qui se posse mutari desperat. Patet ergo, quod desperatio à bonis euertit, animam iugulans. Ista est. n. laqueus, qui iugulauit Iudam. ¶ Secundo dico, quod desperatio à recto peruertit, crimina cumulans. C Cõstat. n. quod illi, qui spem futuræ gloriæ non habent, & qui se saluari desperant, ad omnia vitia se exhibent. Solent n. quicquid mali possunt facere, vt saltem in hac vita possint suis malis appetitib. complacere. Nauis. n. quando anchora perdita, & amisso gubernaculo subuertitur, tunc verso dorso versus cœlum, tota eius latitudo & capacitas ad mare conuertitur, & aqua amara repletur. Sic anima quando anchorá spei perdidit, & gubernaculũ rationis amisit, & per desperationẽ subuertitur, statim dorsum obliuionis & contemptus ad cœlum vertit, in quantum de cœlesti gloria desperat penitus & diffidit, faciem vero & latitudinem cordis & affectionum vertit ad aquá, i. ad fluxum omnium vitiorum, quæ sc. libenter amplectitur, & in quib. penitus se immergit Eph 4. Desperantes, semetipsos tradiderunt omni immunditiæ & auaritiæ. Ista ergo à recto peruertit, crimina cumulans. ¶ Tertio dico, quod desperatio ad ima D diuertit à cœlis exulans, ista est. n. durissima ancilla, quæ claudit ianuam Paradisi, vt extra exulet miser homo. Taxus n. dicitur cũ cauda sua villosa. foramina cauernæ suæ nunc contra Australẽ, nunc contra Aquilonarem flatum obstruere, ne ventus valeat subintrare. Sic vere peccator, qui in cauerna cordis sui duo habebat foramina, id est, duas cognitiones, sc. vnã australem, per quam considerabatur fœlicitas Paradisi, aliam Aquilonarẽ per quam considerabatur acerbitas inferni, nolens quod per aliquá istarum flatus Spiritus sancti ad ipsum possit intrare, solet cum sua cauda villosa, i. cum sua finali desperatione, & impatientia, ista foramina obstruere, vt sc. nec de cœli gloria, quam amittit, nec de inferni miseria, quam acquirit, de cætero valeat cogitare, vnde Chrysostom. lib. de reparatione lapsi, dicit, quod illius supernæ ciuitatis ianuas desperatio claudit, quas tamen spes aperit, & pietas patefacit. Sic ergo dico, quod ista ad ima diuertit, à cœlis exulans. De quo potest intelligi illud verbum Dauid 1. Regum 27. Fugiam, &c. vt desperet Saul cessetque me quærere. Dauid enim, qui interpretatur vultu desiderabilis, designat Deum, maxime in gloria vultum suum desiderabilem ostendentem,

dentem, quem tamen homo defperans non quærit, fed ab ipfo E penitus exulat, & recedit. ¶Quarto dico, quod defperatio penitus fubuertit, inferis copulans. Ifta eft enim ficut equus indomitus, qui magiftrum fuum præcipitat in profundam, & proculdubio periculofum eft equitare talem equum. 2. Reg 2. An ignoras, quod periculofa fit defperatio? Vnde ipfi damnati funt proprie defperati, quia fcilicet extra omnem fpem veniæ perpetuo funt puniti. Aqua enim quę de olla Vulcani feruet, id eft, puteo bullienti, qui eft prope Viterbium in Italia, non folum propter fui ardorem omnia iniecta confumit, imo etiam terram, quam tangit riuus ipfius in lapidem commutat, & conuertit, ficut dicit Geruafius in lib. de otijs imperialib. fic vere aqua illa feruentiffima pœnæ æternæ, quę in olla inferni feruet, non folũ affligit, & lædit, imo lapiditatem & duritiam obftinationis in damnatis peccatorib. introducit. Iftam. n. pœnam ignis & vermis cõcomitatur lapideitas durę & obftinatæ defperationis, ita quod ipfi damnati poffunt dicere illud Hier. 15. Factus eft dolor meus perpetuus, & plaga meà defperabilis. Patet igitur quomodo defperatio inferno copulat, a cœlis exulat, crimina cumulat, animam iugulat. Aduerte tamen fi vis, quod defperatio prouenit quandoq; ex imbecillitate & difficultate pœnitendi, quandoq; ex confufione confitendi, quandoq; ex enormitate delicti. Confiderat. n. homo propriam imbecillitatẽ, & hoftium multiplicitatem, & euadendi feu refurgendi difficultatem, peccati enormitatem, & confitendi confufibilitatem, & fic defperans, proponit non recurrere ad diuinam mifericordiam, & pietatem. Vnde de Dauid legitur, quod cum Saul, i diabolus, & viri eius cingerent eum in modum coronæ defperauit poffe euadere à facie Saul, &c. Vide in multis locis in hoc opere, ficut tabula dirigit te, & vide de obftinatione.

A **Defpicere.** Nota, quod defpicere idem eft quod vilipendere, contemnere, vel negligere, odire, fugere, abhorrere. Et eft differentia inter defpicere & contemnere, quia defpicere communiter accipitur in malo, vt illud 2. Reg. 6. Defpexit eum in corde fuo fcilicet Michol Dauid, quia ludebat coram arca. Contemnere, vt communiter, accipitur in bono ficut dicitur contemnere diuitias, contemnere feipfum, & contemnere ab alio contemni. Quia fecundum Sen. Ad honefta contendenti, contemnendus eft ipfe contemptus. Et fi volumus, poffumus notare, quod tria funt à nobis amore Dei principaliter contemnenda. Contemnamus ergo

Bonorum proprietates,
Dolorum anxietates,
Honorum varietates.

Primum facit amor paupertatis,
Secundum facit vigor probitatis,
Tertium facit vis humilitatis.

Dico ergo, quod contemni debent mundi diuitię, feu facultates. Apes. n. in volando ejiciunt ftercus fuum: Columbæ etiam de nidis proprijs ejiciunt ftercora. Sic pro certo (chariffimi) ftercora temporalium (quæ ab Apoftolo ftercora dicuntur) non debemus in nido cordis noftri tenere per affectionem, fed ipfa ejicere & expellere per contemptum & abominationem. Oleum. n. tanto eft purius, quanto cum terra minus fuerit permixtum. Vinum ẽt tanto eft clarius, quanto magis eft à fæcib. elongatum. Sic homo quanto à terrenis eft per cõtemptum remotior, tanto apud Deũ eft fanctior, & purior. Idem dicit Chryfof. fuper Heb. fermone 25. Contemne diuitias, & eris locuples, gloriam, & eris gloriofus, quamuis. n. diuitias habeamus, ipfas tamen contemnere debemus Non. n. nocent ipfas habentibus & contemnentib fed ipfas habentib. & diligentib. Iufquiamus. n. cibus eft pafferum, & mors hominum. Et ratio redditur, quia pafferes habent ftrictas venas, ita quod fumus iufquiami non poteft penetrare ad cor. Cuius contrarium eft in habentib. latas venas. Sic vere (chariffimi) licet diuitiæ fint mortiferæ & venenofæ illis, qui venas confcientiæ latas habent, eo fcilicet quod fumus, i. affectio diuitiarum vfq; ad cor afcendit, contra illud Pf. Diuitiæ fi affluant, nolite cor apponere, pafferib. tamen, i. fanctis viris, quorum venæ confcientiæ ftrictæ funt, nocere non poffunt, quia fcilicet dato, quod diuitias habeant, fumus tamen, i. affectio earum ad cor per auãritiam non afcendit, fed in ftomacho, i. longe à corde remanet per contemptum. Contemnantur ergo diuitiæ, & non nocebunt, quia ficut dicit Valerius Maximus lib. 4. c. 3. Fabricius aurum Samnitum contempfit & repulit, maiufq; auro iudicauit regias opes contemnere. Multi enim funt, qui contemnunt diuitias verbis & non re, ficut hypocritæ religiofi, qui diuitias verbis abdicant, ipfas tamen quando poffunt affectũ & actu vendicant. Vnde Sen. in Prouerb. Sunt plurimi, qui multa verbo, non re cõtemnunt, fed ipfa, quæ palam fpernunt, clam furantur. Hypocritæ enim fe fingunt fpernere mundi gloriam & diuitias temporales, quas tamen clam non ceffant furari, procurare, & vendicare. Non fic ergo, fed fpernamus diuitias temporales. ¶Secũdo dico, quod contemnere debemus mœftitias corporales, fcilicet pœnas & miferias huius mundi, ficut fecerunt martyres, qui mortem & tormenta contempferunt, vt poft mortem vitam & delitias inuenirent. Vnde Chryfoftom. Vbi fupra. Contemne fupplicia, & ea fuperabis, contemne remiffionem & quietem & eas inuenies. Ideo de fortitudine martyrum loquitur Iob 39. in figura equi, & dicit fic. Contemnit pauorem, nec cedit gladio. ¶Tertio dico, quod debemus eminentias contemnere perfonales, fcilicet B C

Genus,
Pulchritudinem,
Fortitudinem,
Scientiam.

Pauo. n. videns deformitatem pedum, cõtemnit totam pulchritudinem fuam, & ideo tunc folet plumas fuas deponere, quas antea erigebat. Sic vere chariffimi, fi pedem, i. finẽ corporis noftri, fc. mortem confpexerimus, nos ipfos contemnemus, & vilipendemus, & plumas noftras, i. gratias perfonales deponemus mentaliter, & in nihilum reputabimus, quia fecundum Hiero. in prologo Bibliorũ in fine: Facile cõtemnit omnia, qui fe femper cogitat moriturum. Et Sen. Epift. 85. dicit Facile contemnit omnia, qui ad contemptum fui venit. Vis ergo omnia habere? Contemne omnia. Et hoc de bono contemptu fufficit.

¶De malo autem defpectu, quia defpectus pertinet ad malos, poffumus breuiter dicere, quod tria funt quæ à malis defpiciuntur. Defpiciunt enim mali D

Iuftorum fimplicitatem,
Pauperum calamitatem,
Doctorum fagacitatem.

Defpiciunt ergo fimplicitatem. Vnde Prou. 14. Ambulans recto itinere & timens Deum, defpicitur ab eo, qui infami graditur via. Item defpiciunt calamitatem egentium. Ideo dicitur Prou. 17. Qui defpicit pauperem, exprobrat factori eius. Item defpiciunt fagacitatem prudentium. Prou. 1. Sapientiam atque doctrinam ftulti defpiciunt. ¶Sed fi vis adhuc de defpectione, nota, quod videlicet E

Defpectio eft triplex { Iufti, Impij, Dei.

Iuftus. n. defpicit inania, impius defpicit vtilia, Deus vero defpicit fublimia. Igitur fequendo Mauriciũ, dico, quod eft quædam defpectio, quæ eft iuftorũ. Iufti. n. defpiciunt omnia vana, omnia vitia & vitiofa, omniaq; corruptibilia & ruinofa. Argentum. n. viuum videtur refugere, & defpicere omnia illa, quib. admifcetur, nifi prius mortificetur & congeletur. Sic vere mẽs viua fancta & perfecta nulli rei corruptibili fe debet per affectionẽ & reputationẽ iungere, fed potius omnia refugere & defpicere, & ab omnib. abftinere Soli n. mortificati & congelati, & vita & viuacitate diuinæ gratiæ priuati, reb. corruptibilib. per affectionem mifcentur, & eas non defpiciunt, fed potius amplexantur. Vnde Sen. Epift. 19. Vbi loquitur de viro perfecto, dicit, quod ifte ponet fe extra fortunæ iurifdictionem, quia fecunda temperabit, aduerfa comminuet, & alijs admiranda defpiciet, fequitur. Magni animi eft magna contemnere, & mediocria malle quam nimia. Alibi etiam dicit Sen quod nihil magnum nifi animus magna defpiciẽs, magna dico, i. illa, quæ ab alijs reputantur magna. Iuftus ergo defpicit feipfum, defpicit mundum, defpicit diabolũ. Ifti. n. tres funt hoftes animæ, fc. propria caro, diabolus, & mundus, qui tamen à iufto defpiciuntur, & cum Dei adiutorio fuperantur. Pf. 117. Dominus mihi adiutor, & ego defpiciam inimicos meos. Ifta eft ergo defpectio iuftorum. ¶Secundo dico, quod eft defpectio malorum. Mali. n. folent omnia bona & vtilia defpicere. Bonas. n. & prudentes perfonas folent vilipendere, & horrere. Defpiciunt enim bonos, quia ifti funt, qui defpiciunt F

Deum & eius æthera,
Iuftum & eius opera,
Amicum & eius fœdera,
Prælatum & eius verbera,
Parentem & eius vbera,
Pœnitentem & eius afpera,
Mortuum & eius funera,
Pauperem & eius onera,
Doctorem & eius verba fupera.

Mali ergo folent defpicere Dei maieftatem. Vnde ipfe dicit illud Iob 19. Stulti aũt defpiciebant me, & cũ ab eis receffiffẽ detrahebãt mihi, & Leu. 26. Leges meas defpexerũt. Et 2. Reg. 12. dicitur, cõminando dixit Dominus Dauid poftquã occidiffet Vriã. Non recedet (inquit) gladius de domo tua, eo quod defpexeris me.

Vnde

Vnde etiam contra tales, qui Dei mandata & conſilia deſpiciũt, dicit ipſe Dominus illud Prouerb. 1. Deſpexiſtis (inquit) omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis, ego autem in interitu veſtro ridebo, &c. Item mali deſpiciunt iuſti bonitatem. Sicut.n.dicitur Prou.14. Ambulans recto itinere, & timẽs Deum, deſpicitur ab eo, qui infami graditur via. Contra illud Eccl.10. Noli deſpicere hominem iuſtum pauperem, & noli magnificare hominem peccatorem diuitem. Item iſti deſpiciunt amicum, & eius charitatem. Contra illud Prouerb.14. Qui deſpicit proximum, peccat, & ibidem 11. Et qui deſpicit amicum, indigens eſt corde, & merito, cum proximi noſtri ſint eadem caro nobiſcum, & tamen de propria carne legitur, quod nemo vnquam carnem ſuam odio habuit. Eph. 5. Vnde & Eſa. 58. præcipitur. Carnem tuam ne deſpexeris. Item mali deſpiciunt prælatum & auctoritatem. Nonne de Agar ancilla Saræ legitur Gen. 16. quod concepiſſe ſe videns, deſpexit dominam ſuam? Sic vere multi ſunt, qui ſtatim quod conſiderant ſe concepiſſe & acquiſiuiſſe aliquid de ſcientia, vel de temporali ſubſtantia, vel de fauore alicuius potentis, ſeu de ſæculari potentia, dominos ſuos & prælatos ſolent deſpicere, & contra eos ſuperbire, ſicut de Goliath ſuperbo legitur 1.Regum 17. quod cum vidiſſet Dauid, deſpexit eum, qui ſcilicet inunctus erat in regem. Item mali deſpiciunt parentes, & eorum pietatem. Prouerb.15. Filius ſapiens lætificat patrem, & ſtultus homo deſpicit matrem ſuam. Item mali deſpiciunt pœnitentes, & eorum aſperitatem, ſeu ſimplicitatem, contra illud Eccleſ.7. Ne deſpicias hominem auertentem ſe à peccato, cuius tamen contrarium faciunt mali, qui ſcilicet illos potiſſime deſpiciunt, qui à peccatis per pœnitentiam diuertunt. & qui Domino ſeruire contendunt, exemplo Michol Reginæ, de qua legitur, quod videns Dauid nudatum ludere coram arca fœderis, deſpexit eum in corde ſuo, ſicut dicitur 2. Reg. 6. quia illi hodie à fatuis contemnuntur, qui libenter coram Deo per confeſſionem ſe nudant, & in Domino iucundantur. Item mali deſpiciunt mortuos, & ſuorum funerum obſequioſam ſedulitatem, contra illud Eccl.38 Fili ſuper mortuum produc lacrymas, & ne deſpexeris ſepulturam illius. ¶ Item iſti deſpiciunt pauperes & eorum aduerſitatem, & tamen dicitur Prouerb.17 quod qui deſpicit pauperem, exprobrat factori eius. Vnde etiam de Deo dicitur in Pſalm.21. quod ipſe non ſpreuit neq; deſpexit deprecationem pauperis. Item præcipitur Eccl. 4. Animam inopis, alias eſurientem ne deſpexeris. Ideo Dauid in perſona pauperum dicebat in Pſalm.122 Factus ſum inquit, opprobrium abundantibus, & deſpectio ſuperbis. Et breuiter hoc eſt verum, quod mali libenter deſpiciunt illos, qui ſunt in paupertate. Deutero.22. Si videris aſinum fratris tui, aut bouem cecidiſſe in via, non deſpicies, ſed ſubleuabis cum eo. Item mali deſpiciunt doctores & eorum doctrinam & veritatem; vt communiter enim mali deſpiciunt omnia bona verba, contra illud Eccl. 8. Ne deſpicias narrationem presbyterorum prudentium. Et Prouerb. 1. dicitur. Sapientiam atq; doctrinam ſtulti deſpiciunt. Patet ergo, quod inuenitur deſpectio ſuperborum peruerſorũ.

G ¶ Tertio vero dico, quod inuenitur deſpectio Dei, & ſanctorum. Conſtat enim quod mali à Deo & ſanctis deſpiciuntur, & in loco vili & deſpecto, ſcilicet in inferno finaliter reponuntur. Vnde ipſe dicit illud Pſal. 91. Deſpexit oculus meus inimicos meos, & ab inſurgentibus in me malignantibus audiet auris mea. Deus enim deſpicit, ſeu videtur deſpicere iuſtos & malos, videlicet

Iuſtorum petitiones differendo,
Iuſtos in tribulationibus dimittendo,
Malos in inferno languere permittendo.

De dilatione enim exauditionis noſtræ, dicebat Dauid in Pſalm. 54. Exaudi Deus orationem meam, & ne deſpexeris deprecationem meam. De deſpectu etiam iuſtorum dicitur in Pſalm. 110. Deſpicis in opportunitatibus in tribulatione. De deſpectu vero ſalutis malorum, & de eorum finali damnatione, dicitur Iob 12. Effudit deſpectionem ſuper principes, & iſta eſt vltima & peſſima deſpectio, quando ſcilicet peccator à Deo taliter reprobatur & deſpicitur, quod in loco deſpectiſſimo perpetuo incarceratur. Vnde cuilibet damnato dicitur Naum 3. Inebriaberis, & eris deſpectus. Eſt.n. deſpectio culpæ mentalis, miſeriæ temporalis, pœnæ infernalis & æternalis, Peccatores.n. à Deo & mundo deſpici merentur. Vnde Dan. 11. dicitur, Stabit in loco eius deſpectus. Econtra autem de iuſtis dicitur in Pſal. 50. Cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies. Miſeri etiam & infortunati ab alijs deſpiciuntur, & etiã pro nunc à Deo deſpici videntur. Vnde in perſona talium dicebat Dauid in Pſalm. 122. Miſerere noſtri Domine, miſerere noſtri, quoniam multum repleti ſumus deſpectione. Et tamen ſecundum veritatem Dominus tales non deſpicit, ſed loco & tempore ipſos compatiendo reſpicit. Pſalm. 68. Exaudiuit pauperes Dominus, & vinctos ſuos non deſpexit. Damnati vero iſti realiter deſpiciuntur, quia perpetuo non aſpiciuntur, ſed in loco deſpectiſſimo proiiciuntur. Neem.4. Conuerte opprobrium ſuper caput ipſorum, & da eos in deſpectionem. Quam quidem deſpectionem timens Dauid dicebat orando. Pſalm. 26. Adiutor meus eſto Domine, ne derelinquas me, neq; deſpicias me Deus ſalutaris meus, & Pſal. 137. Opera manuum tuarum ne deſpicias. Iſta ergo ſufficiant de deſpectu. Vide ſupra de titulo contemnere.

Deſponſare. Deſponſatio.

Nota, quod per deſponſationem intelligitur quæcunque vnio ſeu coniunctio, ſiue ſit vnio ſeu deſponſatio animæ cum corpore, quæ fit per naturam, ſeu animæ cum Deo, in via, quæ fit per fidem, vel per charitatem, & gratiam, ſeu animæ cum Deo in patria, quæ fit per gloriam, ſeu Chriſti & Eccleſiæ, quæ fit per ſacramentalem figuram, ſeu Deitatis cum humanitate, quæ fit ſupra naturam, & creaturæ potentiam, ſiue ſit cuiuslibet perſonæ, quæ fit per corporalem coniugij copulam, ſeu etiam quæ fit per quamlibet charitatiuam vnionem, ſeu per quamcunque bonam ſocietatẽ. Et ſic potes applicare auctoritates ſecundum diuerſa genera deſponſationum, tam in bono, quam in malo, ſed quia paucæ ſunt, tranſeo. Vide ſupra de coniugio, & infra de ſponſo. A

Deſtinare.

Nota, quod deſtinare idem eſt, quod aliquid proponere, diſponere, vel ordinare. Et ideo vide in alijs titulis ſynonymis, quia hic ſunt paucæ auctoritates. A

Deſtruere.

Nota, quod deſtruere idem eſt, quod diſſipare, vel de eſſe ad nihilum aliquid reducere. Et ſecundum hoc, quod ſunt diuerſa genera rerum, aliqua ſcilicet bona, & aliqua mala, ſecundum hoc etiam ponuntur diuerſæ ſpecies deſtructionum, quia ſcilicet deſtructio mali eſt bona, deſtructio boni eſt mala, & ſic de alijs, Igitur notabo, quod in ſcriptura inuenitur multiplex deſtructio, videli. A

Deſtructio {
Virtutum, quæ eſt vitioſa & culpabilis,
Criminum, quæ eſt virtuoſa & laudabilis,
Rerum, quæ eſt ruinoſa & inſtabilis,
Malorum, quæ eſt rigoroſa & triſtabilis,
Animarum, quæ eſt luctuoſa & damnabilis.

Et ſic dico, quod

Deſtruuntur {
Virtutes culpa mediante,
Culpæ gratia fauente,
Res fortuna mutante,
Mali iuſtitia faciente,
Damnati pœna puniente.

¶ Dico ergo primo, quod eſt quædam deſtructio culpabilis & vitioſa, & iſta eſt illa, qua virtutes deſtruuntur & diſſipantur, ex qua animæ à ſtatu gratiæ euelluntur, & euertuntur. Anima.n.eſt ſicut ciuitas in medio hoſtium ſita, & ab ipſis continue obſeſſa, tentationibus varijs impugnata, quæ ſi per peccatum capitur, tota ſua moralis fabrica, virtutum ædificatio & ſtructura ſpiritualiter deſtruitur, & tota ſua virtualis ſeries diſſipatur. Vnde animæ peccatrici in figura ciuitatis Tyri captæ, & deſtructæ loquitur ſcriptura, Ezec.26. dicens ſic. Vaſtabũt (inquit) opes tuas, diripiẽt negociationes tuas, & deſtruẽt muros tuos & domos tuas præclaras ſubuertent, lapides tuos, ligna tua, & puluerẽ tuũ in medio aquarũ ponẽt. Capta.n.ciuitate animę per peccatũ, cõſtat, quod opes gratiarum in ea vaſtantur, negociatio contemplationum diripitur, domus ſpiritualis quietis in ea ſubuertuntur, lapides cõſtantiæ, ligna leuis obedientiæ, puluis mortis memoriæ ab ea tolluntur, & muri diuinorum mandatorum in ea penitus deſtruuntur. Eſa.50. Ceciderunt fundamenta eius, deſtructi ſunt muri eius. Vnde etiam de diabolo poteſt dici illud 1. Macha. 9. Præcepit Alchimus deſtrui muros domus ſanctæ interioris, & deſtrui opera prophetarum, & cœpit deſtruere. Et aduerte ſi vis, quod ad modum ciuitatis deſolatæ Alchimus (qui interpretatur fermentum varij conſilij) id eſt, diabolus, qui fermento malitiæ ſuæ totam maſſam vane conſulendo corrumpit, ſolet in anima deſtruere cuncta bona. Deſtruit enim ibi B

Muros & clauſuram legalis obſeruationis,
Turres & ſpeculam ſublimis contemplationis,
Portas & ingreſſuram pietatis & compaſſionis,
Altaria & aras orationis & deuotionis. Nam
Muri tuentur & circumeunt ciuitates,
Turres autem aſcendunt altius eminentes,
Portæ vero recipiunt ſubintrantes,
Altaria nihilominus ſuſcipiunt immolantes.

Sic igitur in anima Muri mandatorum circumeunt,
Turres contemplationis adeunt
Portæ pietatis extraneos admittunt,
Altaria deuotionis fumum emittunt.

Fumum

Fumum dico, id est, orationem. Sed quid? pro certo sicut dictum est, diabolus omnia ista destruit in anima quando peccat. Vnde de muris Dei mandatorum & legalis obseruantiæ dicitur 4. Reg. 25. quod Nabuzardan princeps militiæ Regis Babylonis omnē domum combussit, & muros Hierusalem in circuitu destruxit; quia, sc. per malum principem diabolum; per concupiscentiam in anima peccatrice crimina ædificantur, & mandatorum obseruantiæ destruuntur 2. Paral. 25. Destruxit Ioas muros Hierusalem. De destructione vero turrium contemplationis, & altæ eminentiæ dicitur Ezech. 26. Adducam inquit ad Tyrum Nabuchodonosor, regem Babylonis, & leuabit contra te clypeū, muros tuos & turres destruet in armatura sua: De portis vero pietatis & compassionis destructis dicitur Thren. 1. Viæ Sion lugent; &c. omnes portæ eius destructæ, sacerdotes eius gementes, virgines eius squalidæ, & ipsa repleta amaritudine, ac si diceret. In Sion lugente, i. in anima peccatrice, destructæ sunt portæ, quæ vniuersos recipiunt, id est, pietas; sacerdotes, qui diuina tractāt, hoc est fides & charitas, virgines, quæ incorruptæ manent, hoc est puritas atq; castitas. De altarib. vero deuotionis & orationis qualiter destruuntur, ibidem dicitur 2. Paral. 30. Destruxerunt altaria, quæ erant in Hierusalem. Ista est destructio culpabilis & vitiosa, qua sc. anima destruitur, quantum ad esse gratiæ per peccatum. Vnde ista est illa vinea, de qua dicitur Prou. 24. quod totum repleuerāt vrticæ, operuerant superficiem eius spinæ, sed & maceria lapidum destructa erat. Est igitur destructio quædam
C culpabilis & vitiosa. ¶ Secundo dico, quod inuenitur quædam destructio laudabilis, & virtuosa, & ista est illa, qua homo in seipso destruit vitia & malos mores, vt ibi construat virtutes & merita. Constat enim quod sæpe antiqua & turpia ædificia destruūtur, vt in eodem loco noua & placentia construantur. Sic dico, quod homo debet facere, quia scilicet in anima sua debet omnia vitiosa culparum ædificia, quæ operante pessimo artifice diabolo ibi constructa fuerant, destruere, & sub nouo artifice Christo, ibidem bona & spiritualia ædificia virtutum & meritorum congeriem fabricare. Vnde Rom. 6. Vetus homo noster crucifixus est, vt destruatur corpus peccati, vt vltra non seruiamus peccato. Destruat ergo ibi Ædificium

Altum, hæc est superbia,
Bassum, hæc est auaritia,
Immundum, hæc est luxuria,
Ruinosum, hæc est gula siue ingluuia.

Destruat igitur altitudinem superbiæ. 2. Paral. 32. Nunquid non est iste Ezechias, qui excelsa destruxit? Item destruat bassitudinē auaritiæ, dicens sc. illud Luc. 12. Scio quid faciam, destruam horrea mea, & maiora faciam, q.d. Ego destruam horrea auaritiæ, q̄ solum possunt capere parua, i. terrena, & ædificabo maiora, i. affectionem æternorum, quæ longe sunt ampliora. Item destruat immunditiam luxuriæ. Ezech. 16. Destruent lupanar tuum, & demolientur prostibulum tuum. Item destruat insatiabilitatē gulæ, seu ingluuiæ. Figuratus in Daniele, de quo dicitur Daniel. 14. quod Bel destruxit, & draconem interfecit. Bel. n. dicebatur esse Deus, qui omni die cibos innumeros deuorabat, significans peccatū gulæ, quod à Daniele, i. à quolibet viro iusto debet destrui & cassari, 1. Cor. 6. Esca ventri, & venter escis, Deus aūt, & hunc & hanc destruet. Et breuiter omnia mala debent in nobis destrui, omnia vero bona ibidem ædificari & plantari. Hier. 1. Ecce constitui te, vt euellas & destruas & ædifices, & plantes. Ista est igitur
D destructio laudabilis & virtuosa. ¶ Tertio dico, quod inuenitur quædam destructio instabilis, & ruinosa. Et ista est destructio rerum temporalium, quæ scilicet ita sunt instabilis & debilis durationis, quod facilime destruuntur. Destruuntur enim bona naturæ per mortem & infirmitatem. Iob 19 Destruxit me vndique & pereo, & quasi euulsæ arbori abstulit spem meam. Destruūtur enim bona fortunæ per infortunium & aduersitatem, Eccles. 10. Sedes ducum superborum destruxit Dominus, & sedere fecit mites pro eis. Deus enim mediante fortuna quandoque temporaliter aliquem exaltat, & construit, quem tandem adnihilat, subuertit, & destruit, dicens illud Hierem. 45. Ecce quos ædificaui destruo & quos plantaui ego euello. Nemo ergo glorietur si se videt in alto statu plantatum, quia quando sibi placuerit per ipsum sentiet se destructum. Vnde de tali mutabilitate fortunæ conqueritur Dauid in Psalm. 79. dicens: vineam inquit, ex Ægypto transtulisti, eiecisti gentes, & plantasti eam. Sequitur: Ad quid destruxisti materiam eius, & vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam? Et loquitur de diuite & excellente persona, prius fortunata & opulenta, tandem vero a Deo destructa, & dissipata. Quod etiam ad status, regna & imperia alta potest referri, quæ omnia habent tempora apud Deum ordinata, quibus scilicet construi debeant, aut euelli. Quia sicut dicit Senec. Certis eunt cuncta temporibus, nasci debent, crescere, & extingui. Sicut etiam de ciuitatibus magnis patet.

Vbi est hodie
- Niniue?
- Babylon?
- Mycene?
- Athenæ?
- Antiochia?
- Troia?
- Carthago?
- Roma?

Omnes enim vel in toto vel in parte sunt destructæ, & respectū primæ gloriæ quasi ad nihilum sunt redactæ. Hierem. 4. Vidi (inquit) montes; & ecce mouebantur, & colles conturbati sunt, Sequitur. Ecce carmelus desertus, & omnes vrbes eius destructę sunt à facie Domini. Ista est ergo quædam destructio instabilis & ruinosa. ¶ Quarto dico, quod est quædam destructio tri- E
stabilis & rigorosa. Et ista est illa, qua boni prælati per rigorem iustitiæ destruunt impios & proteruos. Vnde cuilibet bono prælato potest dominus dicere illud prædictum Hierem. 1. Ecce constitui te super gentes & regna; vt euellas, & destruas, & ædifices, & plantes. Sequitur. Accinge lumbos tuos, & surge, & loquere ad eos omnia, quæ ego pręcipio tibi, ne formides à facie eorum, ego quippe dedi te in columnam ferream, & in ciuitem munitam, &c. ¶ Quinto dico, quod inuenitur alia destructio
formidabilis & periculosa. Et ista est illa, qua Deus malos de- F
struet in inferno: Deus enim est sicut nobilis artifex, qui volens facere aliquod opus pulchrum; plerunque inuenit materiam ita indispositam & rebellem, quod non potest inde facere quod volebat, qui indignatus quandoq; percutit totum, vel destruit; atq; frangit, aut in ignem proiicit, & cōsumit. Sic vere cum Deus intendat de quolibet facere pulchrum opus, & de qualibet persona aliquam particulam sui cœlestis ædificij fabricare, cum ipse sit omnium artifex omnem habens virtutem, omnia prospiciens, sicut dicitur Sap. 1. nihilominus sæpe fit, quod multi se reddunt indispositos per peccatum, ita quod ipsos non potest ad bonum deducere sicut vellet. Quapropter contra ipsos finaliter indignabitur, & eos æterna damnatione destruet, & malleis suæ sententiæ frāget, & æterno igni destinabit, & comburet. Vnde peccatori dicitur illud Ps. 51. Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Tota die iniustitiā cogitauit lingua tua, &c. sequitur. Propterea Deus destruet te in finem, euellet te, & eradicabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuētium. Et aduerte, quod ibi præcipue destruuntur illi, qui hic alios destruere moliuntur, scilicet impij. De quibus Eccl. 16. Non exorauerunt pro peccatis suis antiqui Gigantes, qui destructi sunt, confidentes suæ virtuti. Vnde nota, quod ibi destruuntur

Diuites auari, qui modo pauperes vsuris destruunt,
Principes superbi, qui modo subditos rapinis exuunt,
Pugiles proterui, qui modo miseros sanguine ebibunt.

¶ Destruuntur (dico) illi, qui nunc diuitijs sunt cumulati. Eccles. 28. Ciuitates diuitum destruxit. Item illi, qui nunc potentijs sunt eleuati, scilicet superbi Eccl. 10. Sedes ducum superborum destruxit Dominus. Item illi, qui nunc sæuitijs sunt effrenati. Prou. 21. Ciuitatem fortium ascendit sapiens, scilicet Christus; & destruxit robur eius Et breuiter, omnes mali destruuntur, ibidem, sed hoc est irreparabiliter. Iuxta illud Iob 12. Si destruxerit, nemo est, qui ædificet, ita quod oēs damnati plangēdo possunt dicere illud Ps. 59. Deus repulisti nos, & destruxisti. Et hoc potissime potest dici à dæmonib. qui repulsi sunt & destructi. Vnde narratur, quod quidam bonus homo intrauit nemus permaximum, vbi dæmone pertranseunte taliter deuiauit, quod tota nocte per nemus obscurum, cum bona tamen patientia, expers omnis itineris peragrauit. Igitur videns misericordia diuina patiētiam eius, circa auroram compulit dæmones, qui ipsum errare fecerant, sibi remedium impertiri. Dæmones ergo ex ordinatione diuina fabricato quodam monasterio, campanam quasi pro matutinis sonant, quam vir Dei audiens, qui sc. in nemore vagabatur illuc statim adijt, monasterium intrauit, abbatem cum monachis ad matutinas ire volentib. inuenit, qui panem & vinum sibi ministrari mandauit. Illo igitur comedente, & conuentu monachorum matutinas dicente, videbatur sibi, quod illi monachi nihil dicebant, nisi verba Psalterij supradicta, scilicet Deus repulisti nos, & destruxisti nos, iratus es, &c. Finitis ergo matutinis venit ad eum Abbas rogans eum, quod capitulum intraret, & verbum Dei monachis prædicaret, quod annuens cœpit in capitulo prædicare, & de ruina malorum angelorum multa dicere. Quibus auditis, monachi cœperunt vnus post alium capitulum exire. Solo ergo Abbate cum eo remanente, petijt homo sanctus ab Abbate causam quare recesserant fratres sui, qui statim confessus est se & illos esse dæmones, qui ipsum in nocte

præcedente fecerant in nemore deuiare. Deus vero videns bonam patientiam eius compulit eos monasterium fabricare, & eum recreare, verum quia prædicando de ruina angelica tetigerat, cum ipse, & ipsi eius conditionis essent, verecundati omnes vnus post alium recesserunt, quibus dictis, statim euanuit abbas ille cum monasterio suo ficto. Sanctus vero iam illucescente die ad viam suam redijt, Deum de patientia, quam habuerat benedicens. Pro tanto ergo dixi, quia dæmones, cum damnatis proprie sunt destructi, & quod isti sunt, qui proprie possent dicere illud prædictum. Deus repulisti nos, & destruxisti nos. Vnde alibi in Psalm. 17. Destrues illos, & non ædificabis eos. Sic ergo patet, quod inuenitur destructio formidabilis
G & periculosa. ¶ Si vellemus autem, possemus dicere, quod est quædam destructio honorabilis, & gloriosa, & ista est illa, qua Deus in iudicio destruet omnem mortalitatem, & construet perpetuam vitam & immortalitatem, de qua 1. Corinthior. 15. Nouissime autem inimica destruetur mors Vnde etiam de Christo legitur Hebræor. 2. quod ipse participauit hominibus destruens illum per mortem, qui mortis habet imperium. Patet ergo, quod est destructio gloriosa, periculosa, rigorosa, ruinosa, virtuosa, & vitiosa, &c. sufficit vide de dissipare & alijs synonymis.

A **Desuper. Desursum.** Nota, quod desuper, quandoque sumitur pro re superiori, sicut dicitur in Psalm. 77. Man[...]it nubibus desuper, & ianuas cœli aperuit: quandoque [...]ero sumitur pro parte exteriori, sicut cum dicitur Numer. 4. Extendent desuper operimentum hyacinthinum: quandoque sumitur pro parte posteriori, sicut dicitur Numer. 16. Ponite desuper Thymiama, id est, ponite vltimo cum alijs Thymiama, quia tum communiter sumitur pro parte superiori, vel exteriori. Breuiter notabo, quod multiplex desuper inuenitur, videlicet

Desuper {
Diuinorum,
Prælatorum,
Perfectorum,
Terrenorum,
Contemplatiuorum,
Superborum.

Et sic est vnum desuper æternæ damnationis, vnum desuper supernæ iurisdictionis, vnum desuper moralis conuersationis, vnum desuper terrenæ possessionis, vnum desuper erectæ contemplationis, vnum desuper superbæ eleuationis. ¶ Dicam er-
B go, quod est vnum desuper dominationis supernæ, & istud proprie pertinet ad Deum, ad sanctos, & ad gloriam Paradisi, qui scilicet super sunt, & cuncta bona desuper nobis immittunt, quia sicut dicitur Iac. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à patre luminum. Super enim & sursum denotant superioritatem ad partem inferiorem, non relatam, sed in suo esse superius permansiuam. Desuper vero & desursum superioritatem signant, inferius tamen influxiuam. Constat enim quod desuper scilicet de cœlo multa & varia descendunt scilicet

Radij ad illuminandum,
Fulmen ad examinandum,
Tonitruum ad mundum terrendum,
Pluuia ad terram rigandum,
Fulmina ad terram vtendum.

Sic vere dico, quod à Deo nobis influitur & mittitur desuper lumen illuminans veræ cognitionis, fumen examinans duræ correctionis, sonus verberans tristis comminationis, aqua refrigerans dulcis consolationis Constat enim quod desuper nobis veniat clara cognitio, quæ nos illuminat. Vnde illud prædictum. Desursum est descendens à patre luminum quod bene figuratur Ezech. 1. in sanctis animalibus, vbi dicitur. Facies Aquilæ desuper ipsorum quatuor. Et quasi aspectus hominis desuper. Aquila.n. quæ habet clarissimum visum, & homo qui ratione pollet, limpidam & claram cognitionem designat, quæ scilicet desuper est in Deo & Angelis, à quibus etiam nobis inspiratur. 3. Reg. 7. Lucernas desuper aureas, quia re vera nulla est vera fides, sapientia aut cognitio, nisi sit desuper inspirata. Vnde de vana mundi sapientia dicitur Iac. 3. Non est (inquit) ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis & diabolica sequitur. Quæ autem desursum est sapientia, pudica est, pacifica, & modesta. Venit ergo nobis desuper clara cognitio, quæ nos illuminat. Item desuper nobis venit dura correctio, quæ nos examinat. Constat enim quod fulmen diuinæ sententiæ & suæ tribulationis notoriæ, & occultæ desuper mittit. vt populus peccatis sæuiens puniatur. Vnde Baruc. 6. Ignis missus desuper, vt consumat montes & syluas, facit quod præceptum est ei. Item desuper nobis venit monitio verbis exuberans, seu sonus reuerberans, scilicet sonus & tonitrum sacræ scripturæ, q nobis desuper inspiratur. Vnde de Deo dicitur in Ps. 49. quod ipse aduocauit cœlum desursum, & terram discernere populum, quæ etiam realiter fient in iudicio, vbi Christus desuper veniens cum suo populo disceptabit, vbi etiam post tonitruum diræ sententiæ pœnam æternam peccatoribus intentabit. dicens illud Ezech. 13. Dabo lapides pergrandes, & desuper irruentes, & ventum procellæ dissipantem. Item desuper irruentes, & ventum procellæ dissipantem. Item desuper nobis venit consolatio cũcta refrigerans, scilicet aqua & pluuia gratiæ in præsenti, & refrigerium gloriæ in futuro, quia scilicet & gratia & gloria sunt desuper, non de mundo. Psalm. 77. Mandauit nubibus desuper, & ianuas cœli aperuit, & pluuit illis manna ad manducãdum, &c. Patet igitur, quodo est vnum desuper dominationis æternæ. Et si vis etiam per istud desuper potes intelligere spiritum sanctum, vel filium Dei desuper nobis missum, qui dicit Ioan. 8. Vos deorsum estis, ego superius sum, qui scilicet nos

Illuminauerunt,
Examinauerunt,
Reuerberauerunt, &
Refrigerauerunt, &c.

¶ Secundo dico, quod est vnum desuper iurisdictionis supernæ, C
& istud est illud desuper, in quo prælati præsident & resident supra plebem Res.n. nobiliores, & meliores solent desuper præeminere, sicut patet de corporibus cœlestib. sicut etiam patet in corpore humano, vbi illa membra, quæ sunt desuper, scilicet caput, oculi, cor, & hepar, sunt cæteris membris inferioribus meliora, sic vere in corpore Christi mystico, quod est Ecclesia, illi, qui sunt in moribus, & in scientijs meliores, debent esse desuper, id est, in dignitatibus celsiores, & si vis, dic, quod in isto desuper, id est, in superiori statu debent collocari illi, qui sunt

Scientiæ splendore lucidi,
Prudentiæ tenore prouidi,
Iustitiæ rigore feruidi,
Decentiæ decore fulgidi.

Sint ergo splendidi luce scientiæ figurati in Aquila, quæ habet visum acutissimum. Ezech. 1. vbi dicitur. Facies Aquilæ desuper, Sint etiam prouidi norma prudentiæ, figurati in natura humana, quæ habet sensum prudentissimũ. Ezec. 1. vbi dicitur. Quasi aspectus hominis desuper. Sint deniq; feruidi zelo iustitiæ, figurati in ariete, qui est animal ad percutiendum paratissimum, de quo Num. 23 Imposui vitulum & arietem desuper. Sint insuper fulgidi seu nitidi forma decentiæ, figurati in humerali Aaron, quod erat ornamentum formosissimum, de quo dicitur Leuiticorum 8. quod desuper humerale imposuit, & breuiter, prælati sunt desuper alijs tanquam honorabilius præsidentes & tanquam curæ eorum diligentius inuigilantes, & Ecclesiam protegentes & defendentes, figurati in illis Cherubin. Exod. 37. de quibus dicitur, quod Cherubin expandebant alas suas super arcam, & protegebant eam, & vectes eius desuper. Si vis, compara prælatos Cherubin, sicut supra de Cherubin in titulo suo. Isti etiam figurantur in illa nube, quæ desuper filios Israel præcedebat, & ad terram promissionis ducebat, sicut dicitur Num. 11. Est igitur vnum desuper iurisdictionis supernæ. ¶ Ter- D
tio dico, quod est vnum desuper conuersationis externæ. Illa.n. vestimenta, quæ magis apparent, sunt illa, quæ desuper alia extra iacent. Ideo per istam distinctionem, desuper, cõuersatio intelligitur, qua quis exterius, & desuper inuestitur. Vnde de sanctis viris, quod desuper habere debeant pulchram & honestam conuersationem dicitur figuraliter Num. 4. quod omnia altaria & omnia vasa, quib. ministratur in sanctuario, inuoluent, hyacinthino pallio, extendentq; desuper operimẽtum pellium hyacinthinarum. Hyacinthinæ.n. pelles, quæ habent cœlestem colorem, bonam & sanctam conuersationem significant, qua scil. minister sanctuarij, i. Christiani & maxime ecclesiastici cooperire se debẽt. Et si vis nota, quod in cõuersatione viri sancti debet esse.

Oratio superos adiens,
Compassio pauperes leniens,
Deuotio æterna sentiens,
Discretio soluta vinciens.

De oratione potest intelligi illud Num. 17. Hausto igne de altari mitte incensum, q.d. In conuersatione ignea & feruenti debet incensum orationis apponi. De cõpassione põt dici illud Genes. 28. quod Iacob erexit lapidem in titulum, fundens oleũ desuper q.d. quod in titulo honestæ conuersationis semper debet esse oleum piæ cõpassionis. De deuotione dici põt illud Num. 16. Tollat vnusquisq; thuribulũ suũ, & hausto igne ponite desuper thymiama. Thymiama enim quod suauissime fragrabat, deuotionem significabat. De discretione vero dicitur, & exponitur illud Numer. 19. vbi dicitur, quod vas, quod non habuerit operculum,

ſum, nec ligaturam deſuper, immundum erit. Ligatura.n. diſcretionem ſignat, quæ omnia prudenter operit, & comprehendit & ligat, quia ſcilicet ille per vitia immundus dicitur, qui vinculis prudentiæ non ligatur. Iſta eſt.n. tunica inconſutilis, quæ deſuper erat contexta per totum, ſicut dicitur Ioann. 19. Et tamen de multis conſtat, quod & tunicam & pallium bonæ conuerſationis perdunt. Itaque nude & inhoneſte incedunt. Vnde Mich. 2. Deſuper tunicam pallium ſuſtuliſtis. Patet ergo, quod eſt vnum E deſuper conuerſationis externæ. ¶Quarto dico, quod eſt vnum deſuper poſſeſſionis terrenæ, quia ſc. terrena poſſeſſio eſt ſicut quædam veſtis adiacens poſſeſſori. Vnde de pauperibus, quibus à tyrannis talis pellis ſubtrahitur, dicitur Micheæ 3. Violenter tollitis pelles eorum deſuper eis, & carnes eorum deſuper oſſi- F bus eorum. ¶Quinto dico, quod eſt vnum deſuper contemplationis perfectę, & iſtud eſt illud, quo ſc. boni per contemplationem & affectionem deſuper volunt eſſe, ſc. cœleſtia appetendo, & terreſtria contemnendo. Ioan. 3. Qui de terra eſt, de terra loquitur, qui de ſurſum venit, ſuper omnes eſt. Diabolus tamen ſemper nititur hominem de iſto deſuper detrahere, ſcil. de cœleſtibus ad temporalia, figuratus in Rege Achaz, de quo dicitur 4. Reg. 16 quod luterem, qui erat deſuper & mare depoſuit de G bobus æris, qui ſuſtentabant illud. ¶Sexto vero dico, quod vnum deſuper affectionis elatum, ſc. ſuperborum, qui ſemper volunt deſuper præeminere, & de hoc poteſt exponi illud Iudicum 9. Vbi dicitur, quod ancilla fragmen molæ deſuper iaciens occidit Abimelech, quia ſcilicet deſuper ſuperbiæ ſemper ſolet ſuccedere fragmen molæ, id eſt, dura percuſſio pœnæ æternæ. Sic ergo patet, quod deſuper ſumitur multis modis, vide infra vbi ſuper & ſurſum, &c.

Deterior. Nota, quod deterior idem eſt, quod peior, & ideo vide infra de malo, vel de peius &c.

A **Deteſtari.** Nota, quod deteſtari idem eſt, quod abominari, ſeu idem, quod refugere vel horrere, & quia naturale eſt, quod vnumquodq; ſuum contrarium deteſtatur, & refugit, inde ſatis apparet euidenter, quod boni deteſtantur mala, mali vero è contrario deteſtantur bona. Dicam ergo quod

Deteſtatur {
- Deus cuncta nefaria,
- Iuſtus mala contraria,
- Malus bona ſalubria.

Dico ergo, quod Deus deteſtatur omnem ſuperbiam, dicens Amos 9. Deteſtor ego ſuperbiam Iacob. Item dico, quod iuſtus deteſtatur omnem nequitiam, (nequitiam dico impietatis) Prou. 8. Labia mea deteſtabuntur impium. Deteſtatur nequitiam carnalitatis (Heſt. 14. Deteſtor cubile incircumciſorum) Deteſtatur nequitiam vanæ loquacitatis (Prou. 13. Verbum mendax iuſtus deteſtabitur.) Item dico, quod malus deteſtatur omnem iuſtitiā. Iuſtitiā dico ſimplicitatis, Gen. 49. Deteſtantur Ægyptij omnes paſtores ouium. Deteſtantur iuſtitiam ſagacitatis & bonitatis. Prou. 13. Deteſtantur ſtulti eos, qui fugiunt mala, deteſtantur iuſtitiam æquitatis & ſeueritatiș. Prou. 5. Deteſtatus ſum diſciplinam, & increpationibus non acquieuit cor meum, &c. vide in verbo abominari.

A **Detinere.** Nota, quod detinere ſemper ſumitur pro perfecte tenere. Vnde nota, quod

Detinentur {
- Simplices in ignorantia,
- Obſtinati in iniuſtitia,
- Damnati in peſtilentia,
- Beati in opulentia, &c.

Dico, quod detentio eſt quaſi quædam firma & continua collocatio & habitatio, &c. omitto propter paucas auctoritates.

A **Detrahere.** Nota, quod detrahere idem eſt, quod aliquid deorſum trahere, vel aliquid de aliquo trahere, & ſic loquendo moraliter, dico, quod eſt detractio ab honoribus, à rebus, & à moribus. Ab honoribus dico, vt cum dicit Abd. ſi inter ſydera poſuerint nidum ſuum, inde detraham eos. A reb. etiam & ſic detrahere idem eſt, quod aliquid decerpere. Eſa. 8. Accelera, ſpolia detrahe. A morib. autem, vt cum famæ vel ſcientiæ vel vitæ alicuius fit verbalis detractio vel diminutio aliqualis, de qua Iacob 4. Nolite detrahere alterutrum. Dicam ergo, quod eſt

Detractio {
- Virtuoſa,
- Rigoroſa,
- Vitioſa.

Eſt (dico) detractio virtuoſa, & iſta eſt illa, qua quis à ſe vel ab altero vitia detrahit & deponit, à ſe dico, ſicut cum dicitur Leui. 1. Detracta pelle hoſtiæ, artus in fruſta concident, quaſi diceret, quilibet debet de ſeipſo pellem veteris conſuetudinis detrahere, & artus membrorum ſuorum in varias bonorum operum occupationes & diuiſiones cōcidere. Ab altero, ſicut cū dicitur Prou. 21. Excogitat iuſtus de domo impij, vt detrahat impios à malis. Iſta eſt igitur detractio virtuoſa. ¶Secundo dico, quod inuenitur detractio rigoroſa, & iſta eſt illa, quam facit Deus vel prælatus, quando ſc. de alto gradu vel ſtatu hominem detrahunt & deponunt. Eſa. 24. Detraxit fortes in fortitudine ſua. Vnde etiam cuilibet ſuperbo à gloria mundana per mortem detracto, & depoſito, dicitur Eſa. 14 Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadauer tuum, ſubter te ſternetur tinea, & operimentum tuum vermes erunt. Sed de hoc vide infra in fine. ¶Tertio vero inuenitur detractio vitioſa, & illa eſt mordax oblocutio peruerſorum, &c. ¶Item nota, quod detractio eſt vitium locutionis, & B eſt detrahere idem quod de fama alicuius diminuere. Vnde detractores nihil aliud ſunt quam famæ alicuius peruerſi oblocutores. Et eſt detractio idem quod

Oblocutio,
Murmuratio,
Suſurratio,
Diffamatio,
Duplicitas,
Simulatio, & alia ſimilia.

Iſtud eſt ergo vitium valde cauendum, eſt .n. Deo & hominibus odioſum. Ideo bene præcipitur Sap. 1. Abſtinete vos à detractione, quæ nihil prodeſt. & Prou. 24. Abominatio hominum detractor. Et addiſcamus, quod iſta duo vitia, ſc. detractio & adulatio quamuis aliquoties ſint extrinſeca, vt communiter tamen ſunt cōtraria. Adulatio n. eſt in præſentia, detractio in abſentia, adulatio vngit, detractio vero pungit, adulatio quemq; cōmendat, detractio vtcunq; vituperat. Coniuncta tamen ſunt iſta vitia quandoque, quia ſæpe accidit, quod ille idem, qui in præſentia adulatur, in abſentia detrahit & obloquitur. Dicam ergo, quod iſtud vitium eſt contemnendum & fugiendum triplici ratione. Eſt enim detractio

In corde doloroſa,
In ore formoſa,
In aure venenoſa.
Iſta in corde torquet obloquentem,
In ore lædit non præſentem,
In aure fœdat audientem.

Detractio.n. eſt ſicut ignis in corde, ſicut gladius in ore, ſicut venenum in aure. Eſt dico ſicut ignis in corde. Detractio.n. igni cōparatur, quia ſc. ipſā vrit, torquet, moleſtat, & inquietat ſuū poſſeſſorem. Detractor.n. omnib. bonis inuidet, omnib. malefactis arridet, ſecreta vult inueſtigare, vt ipſa poſſit reuelare. Mala ſolet augmentare Bona ſolet diminuere vel tacere. Detractor.n. nunquam caret inuidia. Et ideo detractio eſt ſicut vipera, quæ primo antequam aliquid lædat, matrem propriam in vtero exiſtens corrodit, vulnerat, & occidit. Sic vere peccatum detractionis, & inuidiæ antequam lædat alios, lędit ſuos. Antequam .n. de ventre exeat, & antequā ad os veniat, ipſa ſolet matrem, ſc. ipſum detractorem intus in corde corrodere, & per iram & inuidiam cruciare. Ideo de detractore poteſt intelligi hoc commune prouerbium. Mus in pera, ſerpēs in ſinu, ignis in ſtuppa, male remunerant hoſpites ſuos. Ideo bene dicitur Eccl. 10. Si mordeat ſerpens in ſilentio, nihil eo minus habet, qui occulte detrahit, ſc. proximo ſuo. Detractio ergo vrit obloquentem. ¶Secundo dico, C quod detractio lædit non præſentem. Scorpio lædit retro, non ante: habet.n. aculeum in cauda, non in facie, in parte retro, non in parte ante. Sic iſti detractores, i. in abſentia mordent & pungunt, in facie autem, i. in præſentia nihil dicunt, aculeum.n. detractionis habent in cauda, non in facie, in parte retro, non in ante, i. in abſentia, quando ſunt retro, homines pungunt, non in pœnitentia, quando ſunt ante. Vnde Ezech. 2. Impij & ſubuerſores ſunt tecum, cum ſcorpionib. habitas. Rana in præſentia hominum parū clamat, ſed ſi homo receſſerit, ſtatim cantat. Sic vere detractores in abſentia hominum coaxant, & detrahunt, ſed ſi præſentes fuerint, nihil dicunt, imo quod peius eſt, iſti adulantur & applaudunt in præſentia, in abſentia detrahunt & obloquuntur, ſimiles vni generi magnetis, ſeu adamantis, quod eſt in Æthiopia, q in vno angulo ſuo ferrum attrahit, ſed ſi vertatur ad alium angulum, contrarium facit, quia ſc. ferrum à ſe reiicit, & repellit, ſecundum Iſid. Sic vere tales in vna ſua diſpoſitione, ſc. dum ſunt in præſentia, attrahunt ferrum, quia ſc hominibus loquuntur attrahentia, allicientia, & adulantia verba, quando tamē conuertuntur ad alium angulum, ſc. ad abſentiam, tunc ipſi contrarium obloquuntur, quia ſc. detrahendo & mordendo, q prius amare viſi fuerant, repellunt, vituperant, & deteſtantur. Iſti ſunt duplices, & ideo maledicti, quia ſicut dicitur Eccl. 3. Vę duplici corde, & ingredienti terram duabus viis. Vnde Eccleſ. 28. Suſurro, & bilinguis maledictus, multos enim turbauit pacem habentes. Ideo præcipitur Eccleſ. 5. Non appelleris ſuſurro in via tua. Detractio ergo lædit non præſentem. ¶Tertio dico, D

qu ɔd detractio fœdat audientem. Inficit n. non solum illum, qui diffamatur, imo etiam illum cui diffamatio narratur, in quantũ scilicet per talia verba in corde ipsius mala opinio generatur, Secundum Bern. n. in libro de consideratione, detractor & libens auditor vterq; diabolum portat in lingua. Ideo dicit quædam glossa super Prou. 25. Ibi ventus aquilo dissipat pluuias, & facies tristes linguam detrahentem. Si inquit hilari vultu audieris detractorem, sibi ministras fomitem detrahendi. Discit .n. detractor non libenter dicere, quod te nouerit non libenter audire. Non audiamus igitur (charissimi) tales detractores, sed more aspidis aures nostras claudamus. Iuxta illud Eccl. 28. Sepi aures tuas spinis, & noli audire verba nequam. Simus ergo similes electro, cuius proprietas est venenũ deprehẽdere secundũ Isid. Si n. in vase de electro venenum aliquod infundatur, solet stridere, & in varios colores se mutare, & ita veneni pręsentiam declarare, quapropter cauent malefici, ne venenum offerant in electro. Sic pro certo (charissimi) debent esse viri sancti, quia si venenum detractionis infunditur in aurib. alicuius electri, i. alicuius sancti viri, statim procul dubio debet stridere per detractionis reprehẽsionem, & vultum suum debet in colores varios mutare per displicentiæ ostensionem, & sic detractor cauebit in talib venenum effundere, i. coram ipsis verba detractoria & infamatoria declarare. Vnde Hiero. in quadam Epistola. Tam lingua, quam aurib. fuge vitium detrahendi, quia detractor vix audebit dicere, quod audienti viderit displicere. Patet ergo quomodo fugiẽda est detractio, quia interius torquet obloquentem, exterius lædit innocentem vel non præsentem, vlterius turbat, seu fœdat audientem, & hoc de vitio detractionis loqui sufficit. ¶Sed nota, ꝙ
E vocabulum detrahendi aliter accipitur in scriptura. Detrahere .n. est de sursum aliquid inferius trahere, & sic detractio idem est, quod superioris damnatio, & de altitudine huius mundi ad infernum deductio. Vnde de Lucifero dicitur Esa. 14. Veruntamen in infernum detraheris in profundum laci. Et Amos 9. Si ascenderint in cœlum, inde detraham eos, secundum. n. Piniũ. Chamæleon tantæ est virtutis contra accipitres, quod eos violenter detrahit à volatu, & præbet cæteris animalib. deuorandos, quod valde videtur mirabile. Accipiter charissimi, qui dicitur ab accipiendo, qui altissime volat, signat mundi superbos & raptores, qui in altum volant per superbiæ vanitatem & aliena accipiunt per rapinam, & crudelitatem. Chamæleon autem, i. Deus tales accipitres odit, & de alto volatu superbi status sui ipsos ad mortem & ad infortunia & ad inferos detrahit, & sic eos deuorandos alijs animalib. scilic. alijs raptorib. in hac vita, & dæmonib. post mortem in inferis eos distribuit, & comedit. Sicut n. videmus, Deus sæpissime tyrãnos & malos diuites detrahit de alto in bassum, i. de fortuna ad infortunium, de diuitijs ad paupertatem, de honorib. ad vtilitatẽ, vt sicut alios deuorauerunt, dum regnabãt, sic Dei regnum si perdiderint, ab alijs raptorib. deuorentur. Iuxta illud Esa. 33. Væ qui prædaris, nonne & ipse prædaberis? cũ fatigatus desierit deprædari, damnaberis. Et Zach. 2. dicitur Erunt prædæ eis, qui seruierant sibi. Spiritualiter etiam videmus, quod illi, qui in isto mundo sunt altissimi subito de vita ad mortẽ, de mundo ad infernum, de gloria ad pœnam à Deo detrahuntur, & à vermib. in sepulchro, à dæmonib. in inferno lacerantur, & deuorantur. De tali ergo detractore dicitur Esa. 26. Terram gigantum detrahes in ruinam, Vnde 2. Pet. 2 Peccantibus, inquit, non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos.

A **Deuotio.** Quia deuotio est illa virtus, qua quis se totum Deo deuouet & dedicat, qua etiam totus vacat virtutib. & vitia à se euellit, & eradicat, qua insuper totus fertur in cœlestia, & terrena vilipendit, & abdicat, videtur, quod vir deuotus est idem, quod vir perfectus, virtutib. & gratijs totus plenus, quia ergo in infinitis locis fit mentio de viro perfecto, sancto, iusto, & bono, paucissime vero sunt auctoritates in scriptura de deuotione, ideo omitto. Vide ergo de gratia, & de perfectione. Vide etiam in tabula, vbi in locis plurib. inuenies de deuotione. ¶Sed si vis aliquid dicere, nota, quod deuotio teste Hugo. est feruor bonæ voluntatis, quam mens cohibere non valens, certis indicijs manifestat,

Quam dator munerum seipso largitur,
Qua factor syderum in hac vita sentitur,
Qua quicquid asperum dulciter lenitur.

Est ergo deuotio virtus quam per seipsum Deus solet largiri.
B ¶ Cor enim humanum nunquam per deuotionem madefieret, nisi ros diuinæ gratię ibidem à Deo desuper veniret, & descenderet. Deus enim est sicut vinea balsami, quæ preciosissimam deuotionis guttam in phialis diuersorum cordium diuersimode fundit, ideo enim vbi est ad hoc datur, & à diuersis diuersimode recipitur, & hauritur. Et hoc est, quod dicit Bern. super cantica. Non inquit, omnibus æqualiter deuotio ministratur. Nam Thomas in latere, Ioannes in pectore, Petrus in sinu patris, Paulus in tertio cœlo secreti huius gratiam inuenerunt.

Maria enim in humilitate,
Magdalena in spe,
Thomas in fide,
Petrus in veritate,
Ioannes in charitate,
Paulus in sapientia apud diuersas sponsi mãsiones,
diuersimode istam gratiam assecuti sunt.

Ista est ergo virtus, quam per seipsum Deus solet largiri. ¶Secũ- C
do dico, quod ista est illa, qua in fonte suo Deus solet sentiri, & qua in terris potest percipi. & hauriri, nulla enim alia virtus gustat ita Deum sicut deuotio. Sicut enim dicit Aug. super Io. Deus nec sonus est, qui auribus audiatur, nec color, qui oculis destinatur, nec odor, qui à naribus capiatur, nec sapor, qui faucibus iudicatur, nec durum nec molle, quod digitis attrectetur, & tamen aliquid est, quod sentire facile est, explicare vero impossibile. Ista est ergo virtus, qua prę cæteris Deus potest sentiri.
¶ Tertio dico, quod ista est illa, qua omne asperum dulciter po- D
test leniri. Constat enim quod deuotio omnem tristitiam fugat, omnem amorem gratificat, omnem spem certificat, & quicquid in rebus est onerosum & asperum, dulce facit, & lenificat. Et ideo dicebat Bern. super Cant. Est, inquit, vnguentum compunctionis pungitiuum, dolorem faciens, vnguentum deuotionis temperatiuum, dolorem leniens, &c. sufficit, quia alibi multa dicuntur.

Deuorare. Nota, quod multiplex est deuoratio. Nam A

Terra deuorat homines morientes,
Diabolus deuorat impios delinquentes,
Tyrannus deuorat pauperes indigentes,
Infernus deuorat damnatos descendentes.

Est igitur deuoratio carnis consumptoria, quam facit terra respectu morientium. Num. 16. Aperiens terra os suum deuorauit Chore, &c. Item est deuoratio virtutum abstersiua, quam facit diabolus respectu delinquentium, quia scilicet quicunq; peccat, à diabolo deuoratur, & corpori ipsius intimatur. 1. Pet. 5. Aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quęrens quẽ deuoret Item est deuoratio rerum sublatiua, quam facit tyrannus respectu innocentium, seu pauperum indigentium Psalm. 52. deuorant plebem meam sicut escam panis. & alibi. Sicut eius, qui deuorat pauperem in abscondito. Item est deuoratio animę læsiua, quam facit infernus respectu damnatorum pereuntium. De quo Leui. 10. Ignis deuorauit eos, & mortui sunt. His ergo præmissis, dicamus, quod deuorare moraliter accipiendo, idem est, quod nocere, destruere, dissipare, absorbere, & totaliter extirpare. Et etiam deuorare idem, quod auide & sine temperamento comedere. Et ideo sicut comedere pertinet ad homines, B
sic deuorare ad animalia crudelia & gulosa. ¶ Possumus ergo notare, quod triplex est voracitas seu Deuoratio

Prima est gulositatis & carnalitatis,
Secunda est rapacitatis & crudelitatis,
Tertia est pœnalitatis & aduersitatis. Nam

Deuorantur {
Cibaria per voracitatem gulosorum,
Pauperes per rapacitatem tyrannorum,
Animæ in inferno per crudelitatem tormentorum.

Est igitur quædam voracitas insatiabilis gulositatis. Gulosi enim non possunt satiari cibarijs, imo ad modum irrationabilium bestiarum non cessant cibaria superflue sumere dicentes Eccles. 2. Quis ita deuorabit, & delitijs affluet, sicut ego? C
¶ Item est deuoratio rapacitatis seu iniquitatis. Cupidi enim & rapaces sunt similes animalibus crudelibus, quæ non cessant carnes bestiarum innocentium deuorare. Similes sunt igitur igni, qui res sibi contiguas subito deuorat, & consumit. Sic vere isti auari, innocentes, & pauperes per rapinas deuorare non cessant & ipsos diuersis tribulationibus infirmare. Vnde Esa. 1. Regionem vestram coram oculis vestris alieni deuorant Amos 2. Mittam ignem in Iuda, & deuorabit ædes Hierusalem. Isti enim tyranni proprie dicuntur deuoratores, quia sicut vorago sua insatiabili capacitate quasi infinita recipit & absorbet, de receptis autem nullum vestigium apparet, sic vere tales quasi infinita de alienis bonis rapiunt, deuorant, & assumunt, in eis tamen, vt cõiter, nullũ diuitiarũ vestigiũ apparet, imo quasi cõ-

tinue sunt pauperes, & verificatur in eis verbum sapientis, qui dicit Prou. 11. Alij diuidunt propria, & ditiores sunt. Alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. Ista est ergo deuoratio rapacitatis, sed huic potest subalternari deuoratio detractorum, qui verbis suis detractorijs alios deuorant, & corrodunt. Vnde Genes. 37. Fera pessima deuorauit filium meum Ioseph. Et Deuteronom. 31. Gladius meus deuorabit carnes. Et possumus subdistinguere, quod sicut mundi peccatores solent alios diuersimode deuorare; ita iusto Dei iudicio per diuersa peccata diuersimode deuorantur. Vnde nota, quod quidam deuorantur per peccatum auaritiæ, quidam per peccatum inuidiæ quidam per peccatum luxuriæ. Primi figurantur in illis, qui deuorati sunt à terra. Num. 16. Terra enim, id est, terrena prosperitas, & negociatio per auaritiam deuorat, & consumit Num. 13. Terra, quam illustrauimus, deuorat habitatores suos, &c. Secundi figurantur in illis, qui deuorati sunt ab igne Leuitic. 10. Egressus ignis à Domino deuorauit eos, & mortui sunt. Ignis enim signat peccatum inuidiæ, quod possessorem suum stimulat, & comburit, ipsumq; mente, & corpore deuorat, & siccat. Ioel 1. Ignis deuorabit speciosa deserti. Tertij figurantur in illis, qui deuorantur à lepra. Lepra enim quæ non solum possessorem suũ imo etiam alios habet inficere, signat luxuriam, quæ primo suos, deinde alienos per suos contactus habet inficere, & corrumpere. Num. 12. Medium carnis eius à lepra deuoratum est. Ista est
D ergo deuoratio iniquitatis. ¶ Tertio dico, quod est deuoratio pœnalitatis, & ista est, qua peccatores in inferno deuorantur. Vnde de peccatoribus dicitur Iob 20. Deuorabit eum ignis, qui non succendetur, affligetur relictus in tabernaculo suo. Aurum enim in igne non deuoratur, nec consumitur, sed purgatur. Plumbum vero ibi consumitur, & penitus si ibi sit diutius, deuoratur. Sic vere boni in inferno non deuorantur, imo ibi per ignem depurantur. Mali vero ibi destruuntur, & perpetuo cruciantur. Ezech. 15. Nouissimum tuum deuorabit ignis. ¶ Et no-
E ta, quod ignis inferni deuorabit multa genera peccatorum, videlicet

Terrenis opibus implicatos,
Superbis turribus sublimatos,
Prauis muneribus inquinatos,
Virtutum fructibus spoliatos,
Profundis mentibus obstinatos,
Malignis cordibus discordatos.

Dico igitur, quod igne inferni, finaliter deuorabuntur implicati terrenis actibus. Deut. 32. Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsq; ad inferni nouissima, deuorabit terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet. Item deuorabuntur eleuati superbis montibus. Iudic. 9. Egrediatur ignis de rhamno, & deuoret cedros Libani. Itẽ deuorantur isto igne inquinati prauis muneribus, quia sicut dicitur Iob 15. Ignis deuorabit tabernacula eorum, qui libenter munera accipiunt. Item spoliati virtutum fructibus. Eccl. 43. Deuorabit montes, & exuret desertum. Item ibi deuorabuntur obstinati profundis mentib. Vnde Amos 7. Ecce vocabit Dominus iudicium ad ignem, & deuorabit abyssum multam. Item deuorabuntur discordati malignis cordibus. Psalm. Ignis hostes tuos deuoret. Et hoc de deuorare sufficit.

A **Deus.** Quamuis nomen Dei mirabile sit affatu & inscrutabile cogitatu, & sicut dicit Iob 36. Magnus Deus, & vincens scientiam nostram; & inde est, quod Dominus est laudabilis nimis, & sapientiæ eius non est numerus, ideo perfectionẽ ipsius expauescens, loqui de ipso longius pertimesco; verum si fari nescio, propter hoc non cessabo aliquid balbutire. Dicamus ergo, quod quamuis de diuina essentia nõ possumus aliquid dignum loqui, de ipsius tamen effectibus, aliqua breuiter possunt dici. Essentia enim Dei est imperscrutabilis pro tempore huius vitæ. Vnde narratur, quod cum quidam Rex, petijsset à quodam philosopho, quid est Deus, dixit philosophus, da mihi inducias 15. dierum, qua concessa & completa, petijt inducias vnius mensis, & tandem duorum mensium, ita quod semper inducias duplicabat, de quo admiranti regi, & quærenti, respondit philosophus. Certe (inquit) tot dilationes quæro; quia quanto magis inquiro quid sit Deus, tanto minus inuenio. Ideo diuinam essentiam describens semel quidam philosophus dixit sic. Deus est sphæra incircumscriptibilis, cuius centrum vbique est, circumferentia autem nusquam. De diuina ergo essentia non quærentes, solum de isto vocabulo Dei disseramus. ¶ Dicamus ergo,
B quod

Deus habet:
Eminentiam superiorem,
Sapientiam limpidiorem,
Prouidentiam occultiorem,
Amicitiam præchariorem.

Deus habet:
Eminentiam cuncta præcellentem,
Sapientiam cuncta cognoscentem,
Prouidentiam cuncta gubernantem,
Amicitiam cuncta diligentem.

Habet ergo Deus superiorem eminentiam. Deus enim eminet, & superest omnib. reb. dignitate, bonitate, potestate. Ps. Quoniã Deus rex magnus, Dominus terribilis super omnem terram (Rex inquit) ecce dignitas. (Terribilis,) ecce potestas. (Super omnem terram,) ecce bonitas. Ista ergo præeminẽtia est cunctis superior. Item in ipso est sapientia cunctis limpidior, vt. n. dicitur Eccles. 1. Omnis sapientia à Domino Deo est. Et Sap. 6. dicitur, quod Deus sapientiæ dux est, & sapientium emendator. Item in ipso est prouidentia cunctis discretior, seu cunctis occultior. Sicut. n. per occultam & inuisibilem Lunæ influentiam mare visibiliter regitur & mouetur, sic per Dei prouidentiam mundus iste disponitur, & sensibiliter gubernatur Ideo dicitur in Ps. Quoniam rex omnis terræ Deus psallite sapienter. Rex. n. dicitur, i. rector. Ille habet amicitiam præchariorẽ. Ideo 2. Cor. 13. ipse dicitur Deus pacis, & dilectionis. Sicut. n. Sap. 12. dicitur, ipse diligit omnia, quæ sunt: quoniam sua sunt. Propter istas ergo & alias perfectiones diuinas est ipse Deus colendus, honorandus, & metuendus; Coli. n. debet propter Deitatem, honorari propter dignitatem, formidari propter potestatem. ¶ Quomodo autem sit Deus, declaratur G
in Psal. Deus iudex iustus, fortis, & patiens.

Iste est:
Deus, ideo adorandus,
Iudex, ideo formidandus,
Iustus, ideo honorandus,
Fortis, ideo amplexandus,
Patiens, ideo diligendus,
Clemens, ideo requirendus. Nam

Iste habet:
Plenitudinem sanctitatis, quia Deus,
Celsitudinem dignitatis, quia iudex,
Rectitudinem veritatis, quia iustus,
Magnitudinem potestatis, quia fortis,
Fortitudinem firmitatis, quia patiens,
Mititudinem pietatis, quia non irascitur.

¶ Dico ergo, quod Deus est adorandus propter excellentiã Deitatis Iste est. n. Deus solus. Deut. 6. Tuus Deus vnus est. Ideo præcipitur ibidem. Dominum Deum tuum adorabis; & illi soli seruies. Elephas. n. est animal valde disciplinabile, secundum Pli. dicitur. n. cognoscere regem, & eum adorare. Sic vere nos debemus cognoscere regem, sc. Dominum, qui est Rex noster ante sæcula, & qui operatus est salutem in medio terrarum, per fidem, & dilectionem, & debemus adorare per reuerentiam, & deuotionẽ. (Deus inquit) Vnde Apoc. 19. dixit Angelus Ioanni eum adorare volenti. Vide ne feceris, conseruus tuus. n. sum & fratrũ tuorum, Deum adora, ac si dicat. Noli adorare creaturam, sed creatorẽ, quod est contra idololatras & sortilegos, &c. Et si vis, de Dei excellentia potes notare, quod

Ipse est:
Lux illuminans nostram cœcitatem,
Rex examinans nostram prauitatem,
Lex determinans omnem veritatem,
Fons eliminans omnem fœditatem.

Est (dico) lux mentes illuminans. 1. Io. 5. Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ. Item ipse est Rex culpas examinans. Ps. Deus autem Rex noster ante sæcula. Et illud Psal. Deus Deorum dominus locutus est, & vocauit terram. Item ipse est lex cuncta determinans. Psal. Deus stetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos diiudicat. Item est fons sordes eliminans. Eccl. 1. Fons sapientiæ verbũ Dei. Deus igitur est honorandus. ¶ Secundo dico, ꝙ D
ipse est formidandus, quia scilicet iudex. Aues enim timent aquilã, bestiæ leonem, malefactores iudicem. Aues enim prædales audita voce aquilæ, ipsa die non audent prædari. Bestiæ etiam de circulo à leone facto non audent egredi. Latrones etiam in præsentia iudicis non audent furari. Sic vere nos debemus timere leonem, aquilam, & iudicem nostrum, scilicet Deum, ita quod in eius præsentia, qui vbiq; est non debemus audere aliquid forefacere, nec de circulo mandatorum suorum egredi, vel exire. Amos 3. Leo rugiet, quis non timebit? & Oseæ 11. dicitur. Ipse rugiet, & formidabunt filij maris. Vnde Eccles. 12. Deum time, & mandata eius obserua. & Apoc 14. Timete Dominũ, & date illi honorem, & adorate eũ, &c Dic si vis de lapid. Excolicero, qui facit oculos temulosos, sicut supra, vel dic de cornice, & de aquila, sicut sup. Sicut enim dicitur Eccl. 8. quia non profertur contra malos sententia cito, ideo absque vllo timore filij hominum perpetrant mala. Non sic, sed timeatur Deus, quia iudex. Esa. 29. Dominus rex noster, Dominus iudex noster, Dominus legifer noster. Et merito quia pro certo

Hic non
- Variatur verbis aut precibus,
- Immutatur donis, vel opibus,
- Inclinatur minis vel verberibus,
- Defraudatur falsorum fraudibus,
- Deluditur blandis sermonibus,
- Decipitur cœcis erroribus.

Merito ergo concluditur, quod iste est iudex terribilis, & formi-
dandus. Ps. Terra tremuit, & quieuit, dum resurgeret in iudicio
Deus. Ipse est.n. iudex subtilissimus ad iudicandum seuerissimus
ad puniendum & vindicandum. De sua sagacitate dicitur in Psal.
Iustitia tua iustitia in æternum, &c. De seueritate vero sua dicitur
in Ps. Deus vltionum Dominus, Deus vltionum libere egit. Est i-
E gitur Deus formidãdus (Iudex inquit.) ¶ Tertio dico, quod Deus
est digne & iure venerandus. (Iustus inquit.) Inter cæteras .n. vir-
tutes iustitia magis placet. Hanc .n. impressit Deus in corpore
humano in illa superiori parte rationis, quæ synderesis appella-
tur, quæ sc. in omnib. iustitiam sequitur, & si quis contrafecerit,
statim contradicere & reclamare sentitur. Quia ergo Deus per
se & simpliciter iustus est, propter hoc à natura humana debet
diligi & omni diligentia venerari. Iustus n. est, quia nemini iniu-
riam facit, vnicuiq; ius suum tribuit, & à veritatis iustitia & rati-
onis regula non diuertit. Vnde ipse dicit Esa. 45. Deus iustus &
saluans non est præter me. Vnde Dan. 9. Iustus Dominus Deus
noster in omnibus operibus suis. Est igitur Deus diligendus &
venerandus. (Iustus inquit.) Et si vis nota, quod Deus iustus dici-
tur, & iustitia ipsius inuenitur,

Quia
- Recipit digne pœnitentes,
- Adiuuat in se confitentes,
- Reprimit sibi resistentes,
- Punit malos delinquentes,
- Saluat bona facientes,

¶ Isti enim sunt quandoque actus iustitiæ, scilicet

- Remittere pœnitentibus,
- Succurrere confitentibus,
- Resistere rebellantibus,
- Pœnas inferre delinquentibus,
- Bona conferre promerentibus.

Dicam igitur Deum iustum, quia remittit pœnitentib. Iustum.n.
est, vt quem perfecte pœnitet misericordiam & veniam conse-
quatur. Vnde Act. 11. dicitur, quod Deus pœnitentiam ad vitam
dedit. Vnde Eccl. 12. Altissimus odio habet peccatores, & miser-
tus est pœnitentib. Item quia succurrit, scilic. confidentib seu in
se sperantib. Dan 11. Benedixerunt Deum, qui saluat sperantes in
se. Item quia obuiat præsumentib. Vnde Iac. 4. Deus superbis re-
sistit, humilib. autem dat gratiam. Item quia pœnas infligit de-
linquentib. Vnde Deut. 4. & Heb 12. Deus noster ignis consumẽs
est. Et illud prædictum. Deus vltionum Dominus, &c. Item quia
benefacit promerentib. hoc est, quia gloriam æternam dat bene-
facientib. Vnde in Psal. Pacem & veritatem diligit Deus, gratiam
& gloriam dabit Dominus. Patet ergo quomodo Deus est dili-
gendus & venerandus, & hoc quia iustus. (Iustus inquit.) Vnde in
F Psal. Quoniam Deus iustus dominus, &c. ¶ Quarto dico, quod i-
pse est appetendus, & per spem amplexandus, & hoc quia fortis.
Melius est.n. inniti rei forti quã debili. Vnde etiam de illo pisce,
qui dicitur Nautilius, legitur, quod statim ꝙ tempestatẽ sentit,
ad fundum descẽdit, & alicui rupi vel lapidi adhæret firmissime,
vt pondere lapidis teneatur, ne fluctibus eijciatur à mari. Etiam
vrsus, & Elephas fortem arborem, cui innituntur dum dormiũt
solent quærere, ne contingat eos dum dormiunt cadere vel peri-
re. Sic & nos Deo, qui fortissimus est, per spem & desiderium in-
nitamur, & eum affectionis brachijs amplexemur, vt à fluctibus
tentationum & tribulationum ipsius fortitudine liberemur. 2.
Reg. 22. Deus meus fortis, Deus meus, & sperabo in eum Et 2.
Reg. 23. Deus Israel mihi locutus est fortis Israel. Et vere fortis
quia iste fortis est

Ad
- Propugnandum pro nobis valide,
- Adiuuandum cadentes prouide,
- Sustentandum depressores solide,
- Debellandum dæmones rigide.

¶ Fortis ergo est quia per hunc hostes expugnantur. Nee. 4. Deus
noster pugnabit pro nobis. Itẽ quia per hunc debiles iuuantur.
Ps. Deus adiutor noster in æternum, & alibi. Beatus cuius est Do-
minus adiutor eius, spes in Domino Deo ipsius, qui fecit cœlum,
& terrã. Item quia per hunc infirmi sustentantur. Ps. Deus noster
refugium & virtus. Item quia per hunc tyranni reprimuntur, seu
etiam dęmones refręnantur. Dan. 6. Paueant & contremiscant
Deum Danielis, ipse.n. est viuens, qui sc. concluserat ora leonũ.
Et breuiter, Deus est fortissimus, quia sicut dicitur Nu. 23. Deus
est, cuius fortitudo similis est Rhinoceroti, quia sicut dicitur Esa.
9. Ipse est Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis. Pater
ergo, quod iste est appetendus, & amplexandus, quia fortis inqt.
¶ Quinto dico, quod Deus est diligendus & frequentandus, &
hoc quia patiens. Homo.n qui est mitis dulcis & patiens, liben- G
tius ab alijs frequentatur, & plus diligitur & amatur. Iste est.n,
patiens, quia non cito prorumpit ad puniendum. Quia faciliter
erumpit ad indulgẽdum. Finaliter tamẽ dirũpit ad vindicandũ.
Non (dico) solet ad puniendum cito prorumpere. Iob 35. Nõ er-
go frustra audiet Deus. Sequitur. Nũc autem non infert furorem
suum, nec vlciscitur scelus valde Item facile solet ad indulgen-
dum libens erumpere. Ipse.n. magis est misericors quam iustus,
quantũ apparet in effectib. Ps. Deus meus misericordia eius præ-
ueniet me. Itẽ finaliter solet ad vindicandũ feruens dirumpere,
quia sc. postquam diu patienter expectauerit, feruenter ad vin-
dicandum insurget. Vnde Eccl 5. Altissimus est patiens redditor.
Vnde Esa. 42. Hæc dicit Dominus Deus, creans cœlos. Sequi-
tur. Tacui semper, silui, patiens fui, quasi parturiens loquar, dis-
sipabo, & absorbebo simul. Ipse .n. nunc videtur esse patiens,
quia sicut dicitur 2. Pet. 2. Patienter expectat Deus, nolens ali-
quem perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. ¶ Sexto est pie H
requirendus, quia non irascitur per singulos dies. Iudith 8. Non
enim quasi homo sic Deus comminabitur, nec vt filius hominis
ad iracundiã concitabitur. Veruntamẽ quanto sua patientia est
longior, tanto nisi conuersi fuerimus erit pœna grauior & acer-
bior. Nisi.n. conuersi fuerimus, gladium suũ vibrauit, arcum suũ
tetendit, & parauit illum. Vnde Rom. 2. dicitur. An diuitias bo-
nitatis Dei, longanimitatis & patientiæ contemnis? an ignoras
quoniã benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? secundum
autem duritiam tuam & impœnitens cor tuum thesaurizas tibi
iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei. Patet igitur qua-
liter Deus est patiens, fortis, iustus, iudex, & Deus. Et ideo

- Vt vnus adorandus, quia Deus,
- Formidandus, quia iudex,
- Venerandus, quia iustus,
- Amplexandus, quia fortis,
- Frequentandus, quia patiens,
- Requirendus, quia non irascitur.

Sufficit, quia in infinitis locis fit mentio de Deo, & maxime de
Deo quantum ad suos effectus, scilicet de Dei iustitia, Miseri-
cordia patientia, &c.

Deus pro creatura.

Nota, quod nomen Deitatis A
non solum refertur ad creato-
rem, imo etiam quandoq; transfertur ad creaturam. Et sic dico,
quod inuenio in scriptura quinque genera deorum, videlicet iu-
stos, dæmones, peccata, tyrannos, & hypocritas.

Primi, Secundi, Tertii, Quarti, Quinti sunt Dij, quos
- Iustitia facit perfectos,
- Stultitia facit rectos,
- Nequitia reddit infectos,
- Potentia dedit prouectos,
- Fallacia facit correctos.

Dicam ergo, quod inueniuntur Dij magnæ iustitiæ & perfectio-
nis, & sic per Deos intelliguntur viri iusti, qui à communibus
conditionibus sunt separati, & ab humanis vitijs alieni, qui
scilicet sunt in cœlis cœlestia contemplando, sunt immorta-
les semper in statu gratiæ perseuerando, sunt inuisibiles se à vi-
sibus humanis per humilitatem occultando, sunt omniscien-
tes diuinam sapientiam amplexando, sunt omnipotentes mira-
bilia opera faciendo, & terribilia sustinendo. Istis igitur loqui-
tur Dauid in Psalm. Ego dixi, Dij estis, & filij excelsi omnes. I-
sti enim Dij dicuntur, quia præcellunt alios eleuata affectio-
ne, præcellunt alios singulari conuersatione, præcellunt alios
pia & humili deuotione & compassione. Isti enim ad cœlestia
præ cæteris eleuantur. Vnde de Samuele suscitato & alijs as-
socientibus eum, dicitur 1 Regum 28. Deos vidi ascendentes
de terra. Item super mortales singulariter conuersantur. Dan.
2. Præter Deos, quorum non est cum hominibus conuersatio.
Item ad homines misericorditer & humiliter inclinantur. Vn-
de de Paulo, & Barnaba dictum fuit Actorum 14. Dij simi-
les facti hominibus descenderunt ad nos. Isti sunt ergo dij
magnæ bonitatis, & perfectionis. ¶ Secundo dico, quod in- B
ueniuntur Dij magnæ vanitatis & deceptionis, & isti sunt dæ-
monia & idola, quæ dij ab hominibus sunt putata, de qui-
bus in Psalm. Omnes dij gentium dæmonia. Isti etiam di-
cuntur dii alieni, quia scilicet quicquid aliud à Deo vero cre-
ditur, alienum & inutile reputatur. Exod. 20. Non habebis
Deos alienos. Quomodo autem humana ratio à cultu veri Dei
declinauerit, & dijs æstimatis, scilicet dæmonibus, & idolis ad-
hæserit, stellasq; & virtutes rerum Deos putauerit, & non vnum,
sed plures crediderit, & adorauerit, vide Lactantiũ de ortu falsæ
religionis Deorum, qui super hoc multa ponit. Vide etiam Sap.
13. Sicut.n dicitur. 4. Reg. 17. Vnaquæq; gens fabricata est Deum
suum. Sed Dauid in Psalm. Non est Deus præter dominum, &
non erit Deus præter Deum nostrum. Et ideo in Psalm.

Non

Non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum. Et Deut. 32. Videte, quod ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus præter me.

C ¶ Tertio dico, quod inueniuntur Dij magnæ prauitatis, & infectionis Et ſic dico, quod peccata & etiam bona terrena, quæ à malis ſuper omnia diliguntur, & quibus à malis ſeruitur, & obeditur, Dij eorum reputantur. Illud enim quod quiſque præ cæteris colit, atque diligit, Deum ſuum facit, & inde eſt, quod, auari faciant Deum ſuum de pecunia, delitioſi de gula & luxuria, ſuperbi de ſæculari eminentia & potentia. De auaritia patet, quia auaritia dicitur idolorum ſeruitus ab apoſtolo. De gula etiam patet, quia ſicut dicitur Philip. 3. Horum Deus venter eſt, & gloria in confuſione, qui terrena ſapiunt. De ſuperbia & mundi eminentia dici poteſt illud 1. Cor. 4. Deus huius ſæculi excœcauit mentes infidelium: & illud 3. Reg. 20. Dij montium ſunt dij eorum Legitur enim quomodo incolæ terræ promiſſionis ibidem per Nabuchodonoſor inſtituti fecerunt ſibi diuerſos Deos, ita quod veri Dei cultum non ſeruauerunt, ſed ſinguli ſecundum morem terræ, de qua venerant, diuerſos Deos fabricauerunt, & adorauerunt, propter quod à leonibus Dei iudicio moleſtati fuerunt, ſicut dicitur 4. Reg. 17. Neſciebant enim legitima Dei terræ, ſicut dicitur ibidem Sic vere dico, quod multi ſunt in terra promiſſionis, id eſt, in Eccleſia vel fide Chriſtiana, qui legitima Dei terræ, id eſt, Dei mandata relinquunt, & Deos alienos, peccata, quibus ſeruiunt introducunt. Et ideo non mirum ſi leones infernales ipſos ad mortem æternam deducunt Hier. 16. Seruietis dijs alienis, qui non dabunt vobis requiem die, ac nocte. Expone ſi vis quomodo mundi bona, vel etiam vitia & delectabilia nunquam dant requiem poſſeſſoribus ſuis. Solus enim Deus eſt, in quo poteſt quieſcere mens humana, iuxta illud Auguſt. Inquietum eſt cor meum bone Ieſu niſi quieſcat in te. Tales igitur, qui Deum verum relinquunt, & de terrenis bonis & vitijs Deos ſibi faciunt, figurari poſſunt in illo Rege Iſrael Amaſia, de quo 2. Paral. 25. dicitur, quod allatos Deos filiarum Seir ſtatuit Deos ſibi. Seir enim qui interpretatur hiſpidus vel hirſutus mūdanos ſignat, qui, ſcilicet, per malam conuerſationem ſunt hirſuti & hirſuta pelle diuitiarum induti. Dij autem iſtorum bona terrena ſignant, ad quæ colenda omnino ſunt dediti atque dati. Igitur rex Iſrael Deos filiorum Seir in Deos ſibi accepit, quando vir eccleſiaſticus, bona & vitia mundanorum in ſeipſo collocat, atque ponit, & quando ipſa amplexatur, & colit, contra illud prædictum Pſalm. Non erit in te Deus recens, neq; adorabis Deum alienum, ego enim ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti. Iſti ſunt ergo dij magnæ prauitatis & infectionis.

D ¶ Quarto dico, quod inueniuntur dij duræ poteſtatis & inuaſionis, & iſti pro certo ſignant mundi diuites & tyrannos, qui ſcilicet honores diuinos à ſubditis, & pauperib. videntur exigere, & ſe Deos inter alios reputare. Nonne Saturnus & Iupiter reges Cretæ fuerunt, qui tamen à ſimplici populo ſe Deos credi, & appellari fecerunt, & vt magis timerentur & honorarentur à ſubditis, ſe Deos & immortales finxerūt. Sic ergo hodie videntur noſtri diuites & tyranni facere, quia, ſcilicet, vltra humanam naturam videntur ſe eſſe aliquid credere, & ad hoc etiā acſi de mortalitate aliquid nō haberent, omnibus ſe præferre. Iſti videntur figurati in Nabuchodonoſor rege ſuperbo, qui ſuæ mortalitatis oblitus, præceperat omnes Deos terræ exterminari, vt ipſe ſolus Deus terræ diceretur ſicut dicitur Iudit. 3. Sic proculdubio mundi diuites & tyranni ſoli dij, id eſt, magni, & authentici in ſua patria apparere volunt, & ideo omnes alios pro poſſe ſuo eradicant, & confundunt. Et iſti proprie dicuntur Nabuchodonoſor, qui interpretatur ſedens in anguſtia, quia pro certo tales multis anguſtijs ſe ſubijciunt, vt dij vocari & magni homines reputari, & alijs præferri poſſint, tantum tamen faciunt, quod ipſi quaſi dij reputantur, ita quod ſimplices dicunt illud Iud. 5. Nabuchodonoſor Deus terræ eſt. ¶ Et nota, quod tales dij

Per ſuperbiam ſolent eleuari,
A ſimplicibus ſolent honorari,
Cum ſæuitia ſolent principari,
Cum iuſtitia ſolent diſſipari.

Dico ergo, quod iſti in ſuperbiam multum eleuantur Pſalm. Dij fortes terræ vehementer eleuati ſunt. Item à ſimplicibus nimis honorantur, quia. ſcilicet, ſimplices magis honorant iſtos, quam Deum Pſalm. Immolauerunt dæmonijs, & non Deo, dijs, quos ignorabant. Item cū ſæuitia plebi principiantur, quia ſcilicet iſti præ crudelitate ſunt ſicut dæmones Pſa. Omnes dij gentium dæmonia Item hi finaliter à Deo diſſipantur. Vnde de Deo dicitur 2. Par. 26. quod ipſe eſt horribilis ſuper omnes Deos, quia ſcilicet ipſe verus Deus & æternus, ſuper omnes tales malos Deos in iudicio terribilis erit. Vnde Eſa. 28. Vere deſertas fecerunt Reges Aſſyriorum terras, & Deos eorum dederunt igni. Patet ergo quomodo inueniuntur dij iure poteſtatis inuaſionis ſeu elationis.

¶ Quinto dico, quod inueniuntur dij perfectæ fictæ vanitatis E & palliationis. Et per iſtos intelligo quoſdam ſingulares vel hypocritas qui ſunt in Eccleſia, vel religione, qui, ſcilicet, quibuſdam ſingularitatibus morum ab alijs gloriantur differre. Vnde ac ſi eſſent dij, non homines, alios ſolent contemnere, & ſe præferre. Iſtis loquitur Dominus Ezech. 28. dicens eleuatum eſt cor tuum, & dixiſti. Deus ſum ego, & non homo, & in cathedra Dei ſedi in corde maris, cum ſis homo, & non Deus, & dediſti cor tuum quaſi cor Dei. Et re vera multi ſunt ita præſumptuoſi, quod ſtatim quod vident ſe eſſe in cathedra Dei, id eſt, in officio prælaturæ, videntur ſe Deos magis quam homines credere cū tamen eos mortales ſicut alios homines conſtat eſſe Pſal. Ego dixi dij eſtis, & filij excelſi, ſcilicet, in fatua æſtimatione veſtra. Sequitur, vos autem homines moriemini, & ſicut vnus de principibus cadetis. Et iſti proprie ſunt dij alieni, quia, ſcilicet, ac ſi differrent ſpecie ab alijs hominibus, ſe reputant ab eis alienos, & propter hoc iſti ſunt ab hominibus contemnendi, & de aliorum medio ſubmouendi Ioſuæ 24. Auferte Deos alienos de medio veſtri. Illi enim qui propriam & humanam fragilitatem non cognoſcunt, neſciunt cum alijs commorari, nec etiam ab alijs honorari, ſed tanquam dij in ſua vana cœleſti perfectione ſciunt gloriari Iſti enim proprie ſunt dij conflatiles, quia, ſcilicet, nihil exiſtentiæ habent, ſed ad modum flatus, ſeu venti pleni ſunt vanitate Leuit. 16. Nec Deos conflatiles facietis vobis. Et breuiter, quia alij perfectiores ſe putant Deitate, totius perfectionis carent integritate Hieremi. 2. Certe ipſi non ſunt dij. Patet igitur quomodo dij & Deus moraliter loquendo, multis modis ſumuntur. Vide de idolo, & ſimulacro, & ſimilibus.

Dexter. Dextera.

Nota, quod dextera quandoque ſumitur pro parte meridiana. Vnde Luc. 1. dicitur, quod Zachariæ apparuit Angelus Domini ſtans à dextris altaris incenſi. Nota, quod cum dextera ſit pars fortior, calidior, & perfectior, per dexteram ſemper poteſt intelligi aliquid in ſuo genere virtuoſum. Notabo igitur, quod in ſcriptura inuenitur A

Dextera { Iuſti, Impij, Dei, Mundi.

Dextera iuſti ſignat eius bonitatem & perfectionem.
Dextera impij ſignat eius prauitatem & deceptionem,
Dextera Dei ſignat voluntatem & operationem,
Dextera mundi ſignat eius proſperitatem & delectationem.

¶ De iſtis ergo quatuor aliquid eſt dicēdum, & primo quidem dicendum eſt de dextera viri iuſti, quæ ſignat eius bonitatem. Pars B enim dextera eſt potior pars corporis & ad operandum agilior. Vnde Solinus dicit, quod ſiniſtra eſt ad ſuſtinendum onus ſtabilior, dextera vero ad operandum habilior. Et ideo cum iuſtus habeat duas partes, animam, ſcilicet, & corpus, & inde eſt, quod circa duo mens eius verſari habeat, ſcilicet, circa ſpiritualia & æterna, quæ concernunt animam, & circa temporalia & terrena, quæ concernunt corpus, ideo neceſſe eſt, quod dexteram habeat & ſiniſtram, id eſt, duplicem virtutum ſpeciem, & naturam, qua ſcilicet, dupliciter ſe regat, ſcilicet, in ſpiritualib. & terrenis, vt & ſic habere videatur in omnibus tam dexteram, quam ſiniſtram. Inter cætera autem apparet, quod homo habet dexteram & ſiniſtram in manibus, quibus operatur; in naribus, quibus odoratur; in oculis, quibus ſpeculatur; in auribus, quibus audit, in pedibus, cum quibus vadit. Sic vere dicam quod ſiue agatur de manibus bonæ operationis, ſiue de naribus futuræ meditationis, de oculis præſentis diſcretionis, de auribus intellectiuæ cognitionis ſeu obedientiæ attentionis, de pedibus amoris & affectionis, ſemper eſt ibi inuenire dexteram & ſiniſtram, vnum, ſcilicet, perfectum, & aliud imperfectum, quia, ſcilicet, & diſcretio, & affectio, & operatio, & cogitatio, & cognitio, quam habemus, debet volui non ſolum ad dexteram ſpiritualium & terrenorum, imo etiam ad ſiniſtram temporalium & terrenorum, vt ſcilicet in vtroq; bene & debite nos habentes, & bonam dexteram, & bonam ſiniſtram videamur habere. Iuxta illud Apoſt 2. Cor. 6. In omnibus exhibeamus nos ſicut Dei miniſtros, in multa patientia, &c. Per arma iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris. Veruntamen ſemper debet præcellere pars dextera, quia, ſcilicet, magis debemus vacare circa ſpiritualia, quam terrena. Ideo iuſto & prouidenti viro poteſt dici illud Ezech. 21. Exacuere, vade ad dexteram ſiue ad ſiniſtram, quocunque faciei tuæ eſt appetitus: ac ſi dicat: quicquid faciat iuſtus, ſiue operando, ſiue intelligendo, &c. ſiue pertineat ad temporalia ſiue ad ſpiritualia, totū eſt bonū. Vnde nota, quod

Quidam sunt, qui vtraq; manu vtuntur pro dextera, qui dicuntur ab Hippocrate ambidextri,
Quidam, qui dexteram habent fortiorem quam sinistram,
Quidam sunt, qui sinistra vtuntur pro dextera,
Quidam vero, qui neutra vtuntur pro dextera, qui vtrasque manus valde debiles habent.

Illi, qui vtraque vtuntur pro dextera, signant viros valde perfectos & discretos, qui, scilicet, vbicunque sciunt dextera dexteraliter, id est, perfecte & spiritualiter se habere, & vtilitatem spiritualem etiam in temporalibus inuenire, quales vtique debent potissime esse prælati, figurati in illis, de quibus fit mentio Iud. 4. qui vtraque manu pro dextera vtebantur, ad quod tamen imperfecti attingere nunquam possunt. Quia sicut dicit Hippocrates in Aphoris. Mulier non fit ambidextera. Mulier, inquit, id est, mollis & imperfectus. Tales autem ambidextri sunt illi, qui aduersa tolerando, & prospera moderando, se habent fortiter, & prudenter, cum teste Io. Cassia. lib. 12. in collatione Theodori abbatis. Tunc ambidextri cum Achor esse poterimus, si prospera, quæ de sinistra sunt, bono, rectoque vsu ad partem dexteram pertinere fecerimus. Et sequitur ibidem. Ambidextrum merito dixerim Ioseph; qui in prosperis gratior patri, religiosior fratribus, acceptior Deo; in aduersis, fidelis carceri, castus domino, mitissimus vinctis, iniuriarum immemor, beneficus fuit inimicis. Erimusque & nos ambidextri, quando nos rerum copia & inopia non mutauerit, qualem se verus ambidexter Paulus fuisse testatur dicens. Scio humiliari, scio abundare, & scio penuriam pati, hæc Cassianus vbi supra. Illi autem, qui dexteram habent perfectam, & sinistram imperfectam, signant minus perfectos, quia, scilicet, ista est regula communis, quod illi, qui in dextera spiritualium sunt perfecti, sunt in sinistra administrationis temporalium imperfecti, sicut patet de multis contemplatiuis, qui in spiritualibus sunt optimi, in terrenis vero totaliter sunt inepti. Econuerso autem fit de multis, qui, scilicet, sinistra vtuntur pro dextera, quia in sinistra temporalium sunt prudentes, in spiritualium vero regimine sunt penitus imbecilles, quia, scilicet, mere actiuus parum valet in spiritualibus, & mere contemplatiuus in temporalibus. Tales ergo actiui, & contemplatiui sibi alternatiue possunt dicere illud, quod dixit Abraham, id est, contemplatiuus, Loth nepoti, qui interpretatur declinans, id est, actiuo. Recede inquit à me obsecro, ac si diceret. Contemplatio & actio vix possunt simul conuenire, & sequitur. Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo. Si vero dexteram elegeris, ego ad sinistram ibo. Illi, qui in dextera & in sinistra nihil valent sunt illi, qui in spiritualibus & in temporalibus sinistri sunt, scilicet, mali & imbecilles, qui apud Deum & apud sæculum nihil possunt. Isti sunt sicut illi pueri Niniuenses, de quibus dicitur Ionæ 4. quod ipsi nesciunt quid sit inter dexteram & sinistram. Ista est ergo dextera iustorum vbi stat dominus, vt eos tueatur Psalm. A dextris est mihi dominus, ne commoueat, & vbi finaliter stabit, vt per eum saluentur & liberentur Psalm. Astitit à dextris pauperis, vt saluam faceret à persequentibus animam meam. Vnum tamen aduertamus hic, quod dicitur Matthæ. 5. quod si oculus, vel manus dextera scandalizet nos, debemus eum à nobis eruere, & abscindere, quia melius est cum vno ad vitam ingredi, quam cum duobus ad mortem intrare. In quo notatur, quod si in nostra dextera spiritualis virtutis & operationis scandalum præsumptionis oritur, quod vtique fit quando de virtutibus & scientijs superbitur, ista omnino eruenda sunt, quinimo melius est, id est, minus malum, quod homo dextro oculo limpidæ cognitionis, & dextera manu perfectæ & virtuosæ operationis careat, & quod solis sinistris inhæreat, id est, minus perfectus existat, quam quod ex virtutibus superbus fiat, & sic vitam æternam amittat. Constat enim quod melius est cum modicis virtutibus ad vitam ingredi, quam magna opera facere, & magna & alta videre & cognoscere, & tamen per superbiam totum perdere. Istud bene figuratum est Luc. 6. vbi dicitur, quod erat homo in synagoga & dextera manus eius erat arida. Et tamen dicitur ibi, quod iste à domino fuit curatus, ad denotandum, quod homo quandoq; à Deo curatur, & sanitatem æternam percipit etiam si sine dextera altæ perfectionis existat, sicut etiam de illo patet, cuius fuit amputata auris dextera, quæ tamen à domino fuit curata, sicut dicitur Luc. 22. Patet ergo, quod in scriptura inuenitur dextera viri iusti, quæ signat eius bonitatem, & hoc est primum.

C ¶ Secundo dico, quod in scriptura inuenitur dextera impij, quæ signat eius prauitatem. Dextera enim impij nihil est aliud, quam eius virtus operatiua, vel eius potentia ad faciendum malum. Vnde de malis dicitur in Psal. Dextera eorum dextera iniquitatis. Et nota, quod dextera malorum

Est { Porrecta ad capiendum,
Erecta ad percutiendum,
Extenta ad decipiendum,
Contracta ad benefaciendum,
Deputata ad mala sentiendum. }

¶ Dicam ergo, quod dextera malorum libenter solet munus accipere Psal. Dextera eorum repleta est muneribus. Item faciliter solent pauperes percutere Iud. 5. Sinistram misit Iahel ad clauum & dexteram ad fabrorum malleum, percussitque Sisaram. Item faciliter solent amplexando fallere, & decipere. Vnde de Ioab legitur 1. Reg. 20. quod ipse dextera apprehendit mentum Amasæ dicens. Salue mi frater, & sic fraudulenter occidit eum. Item faciliter solet ad benefaciendum deficere, & arescere. Vnde de peccatore dicitur Zachar. 11. Brachium eius ariditate siccabitur, & oculus eius dexter tenebrescens obscurabitur, & illud Luc. 6. Erat manus eius dextera arida. Item finaliter solet in inferno perire, & deficere. Vnde 1. Machab. 7. dicitur, quod Iudas fecit amputari dexteram Nicanoris, quam extenderat contra templum. Et 1. Machab. 9. dicitur, quod dextera pars hostium contrita est à Iuda, & in Psal. dicitur de peccatore. Dextera eorum dextera iniquitatis, vbi eius dextera signat eius prauitatem.

¶ Tertio dicitur, quod inuenitur dextera Dei, quæ signat eius voluntatem. Deus enim habere dicitur dexteram & sinistram, dextera eius signat eius amorem & clementiam, sinistra vero eius rigorem & iustitiam. Boni dicuntur esse ad eius dexteram, quia saluabuntur. Mali vero sunt ei sinistri, quia damnabuntur. Sicut enim dicitur Prou. 4. Vias, quæ à dextris sunt, nouit dominus, peruersæ autem sunt, quæ à sinistris sunt. Legitur enim in libro de natura rerum, quod in dextera parte ventris gallinæ generantur oua oblonga, de quibus masculi procreantur. In sinistra vero parte oua rotunda, de quibus procreantur fœmellæ. Talis est Deus seu Christus, ipse enim ad Hierusalem dicit Matt. 24. & Luc. 13. quod ipse congregat filios quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alis. Constat autem, quod ista gallina duas habet principales partes in ventre suæ occultissimæ dispositionis, scilicet, dexteram, quæ signat eius prædestinationem ad bonum, sinistram, quæ signat eius reprobationem ad malum, figurata Matth. 25. in duobus latronibus, qui suspensi sunt, vnus à dextris Christi, & alius à sinistris, quorum, scilicet, vnus fuit bonus & alius malus. Ista est ergo veritas, quod illa oua, id est, illa persona, quæ sunt in parte dextra præ-estinationis illius gallinæ Christi, faciunt pullos masculos, id est, bona opera, & per consequens habent saluari, figurati in Beniamin, qui interpretatur filius dextræ, qui fuit Iacob filius specialis. Illi vero, qui in sinistra suæ reprobationis procreantur, pullos fœmellos, id est, muliebria & mala opera faciunt, & per consequens in fine pereunt. Sic ergo fit secundum occulta Dei iudicia, quod illi, qui sunt à dextris saluantur. Illi autem, qui sunt à sinistris damnantur, figurati Mat. 25. vbi filius hominis agnos ab hœdis diuidit, id est, bonos à malis secundum illam æternam suam & occultam sapientiam secernit, & secundum exigentiam meritorum omnium (quæ ab æterno habet præsentia) alios quidem dextros, alios sinistros facit, & illos quidem secum in regnum recipit, istos vero in infernum reprobat, & repellit. Dicit enim, vt dicitur ibidem, his, qui à dextris sunt. [Venite benedicti] his vero qui à sinistris sunt, [Ite maledicti &c.] Vnum tamen aduerte, quod ille, qui est alicui dexter, potest sibi fieri sinister per contrariam loci mutationem, & econuerso ille, qui est alteri sinister, si conuertat se in partem contrariam, fieri potest dexter, etiam sola conuersio illius, cui dextri sunt alij vel sinistri, facit quidem dextros sinistros & sinistros etiam facit dextros. Ista applicabo ad malorum deprauationem, qui mutando se de statu gratiæ in peccatum, dexteram quidem Dei dimittunt, & ad sinistram accedunt, & ad malorum conuersationem, qui, scilicet, quando pro peccatis dimissis bona faciunt, ex sinistris similiter dextri fiunt. Istud etiam applicabo ad Dei iustitiam occultam & prædestinationem, quæ, scilicet, multos, qui nunc videntur esse dextri, finaliter faciet, id est, fieri permittet malos & sinistros, multos vero de sinistris & malis faciet dextros & bonos. Nam & Iudas quandoque fuit dexter, & factus fuit sinister, Paulus vero quandoque fuit sinister, & finaliter fuit dexter. Conuersio enim Dei ad vnum, & diuersio ab altero, alium facit dextrum, & alium econuerso sinistrum. Figuratus in Iacob, qui cancellatis manibus super filios Ioseph, illum, qui stabat ad dexteram fecit sinistrum, illum vero, qui sinister fuerat, dexterum fecit, Et inde secutum est, quod ille, qui primogenitus erat, secunda geniture iura sortitus est, ille vero, qui secundogenitus erat, fuit primogenitus reputatus. Sic vere quotidie facit Deus, quia scilicet super homines manus cancellat, & bonos, malos, sinistros, dextros, pro libito voluntatis ordinat, Ipse enim est, qui dicit Rom. 9. Miserebor cuius voluero, &

clemens

clemens ero in quem mihi placuerit. De illis ergo, qui de dextris fiunt finiftri,& de bonis fiunt mali,dicere videtur dominus illud Hierem. 22. Si fuerit Iechonias annulus in manu dextera mea, inde euellam eum, & dabo te in manu quærentium animam tuam. Quod etiam quandoque de finiftris faciat dexteros,poteft dici illud Ezechiel.4. Dormies (inquit) fuper latus tuum finiftrum, & fequitur. Et poft dormies fuper latus tuum dextrum.

H ¶ His ergo præmiffis, de dextera voluntatis diuinæ poffumus notare,quod Deus vtitur triplici dextera,fcilicet,

Dextera {
Subleuatiua,qua vtitur ad liberandum,
Poteftatiua,qua vtitur ad operandum,
Amplexatiua,qua vtitur ad munerandum.

Eft igitur quædam diuina dextera,qua mundus liberatur, & ifta eft perfona filij, qua dicitur dextera Dei patris, quam fcilicet ad nos per incarnationem extendit, & ea mediante nos fubleuauit & erexit,& a peccatis liberauit,& traxit. Vnde poteft dicere humana natura ipfi Deo patri illud Pfal.Sufcepit me dextera tua.Et etiam totum humanum genus illud Pfal. Dextera domini fecit virtutem,dextera domini exaltauit me,dextera domini fecit virtutem.In ifto enim verfu ponit triplex dextera,ad denotandum triplicem naturam ipfius redemptoris,qui, fcilicet, fuit dextera quo ad deitatem,quę fecit virtutem hoftem repellendo.Fuit dextera quantum ad naturam corporis, quæ exaltauit humanum genus, pro eo fatisfaciendo & moriendo. Fuit etiam dextera quantum ad naturam animæ, quæ fecit virtutem refpectu corporis,corpus refumendo & refufcitando.Fuit enim Chriftus dextera veræ falutis,quæ mundum faluauit Pfalm.Saluauit fibi dextera eius, & alibi.Brachium eorum non faluauit eos, fed dextera tua & brachium tuum & illuminatio vultus tui, quoniam complacuifti in eis. Dextera virtutis,quæ cũcta patrauit Efa.48. Manus mea fundauit terram & dextera mea menfa eft cœlos. Dextera veritatis,quæ nos reformauit Deut. 33. In dextera eius ignea lex. Dextera fœlicitatis,quæ nos beatificauit, & glorificauit,& perpetuauit Eccl.36.Glorifica manum & dextrum brachium,& Prou.3.Longitudo dierum in dextera eius.Ifta eft ergo dextera,qua mundus liberatur.

F ¶ Sed dico adhuc, quod eft quædam Dei dextera diuina, qua Deus operatur,& ifta eft dextera diuinæ voluntatis, fiue diuinæ potentiæ,& virtutis,quia fcilicet,omnia fiunt, & qua ipfe dixit, & facta funt. Sicut ergo videmus,quod dextera ad omne propofitum poteft flecti,ficut patet, Quia

Clauditur ad retinendum,
Extenditur ad largiendum,
Dilatatur ad amplexandum,
Vibratur ad comminandum,
Impellitur ad percutiendum,
Producitur ad fœdus ineundum,
Protenditur ad veniam concedendum,
Acuitur ad ali[illegible]ndendum,
Educitur ad [illegible]liquid defendendum & protegendum.

¶ Sic dicam de dextera voluntatis diuinæ,quia pro certo

Ifta {
Nos retinet ne in peccatum cadamus,
Nobis donat ne paupertate ruamus,
Nos amplexatur vt charitate ferueamus,
Nos percutit & comminatur vt à prauitate refurgamus,
Nobis pacem facit vt in fecuritate viuamus,
Nobis omnia oftendit informando ne erroribus confentiamus,
Nos defendit & protegit ne in tentationibus fuccumbamus,
Nobis veniam dat ne defperando pereamus.

¶ Sic igitur dicam,quod dexteræ poteftatis & voluntatis diuinæ multiplices funt effectus. Dicam igitur,quod ifta dextera quantum in fe eft,femper eft parata ad nos retinendum & fuftinẽdum Pfal.Tenebit me dextera tua.Item ad nos præmiandum & largiendum Pfal.Operi manuum tuarum porriges dexteram.Item ad nos adamandum,& amplexandum Cant 2.Læua eius fub capite meo,& dextera eius amplexabitur me. Item ad nos iufte percutiendum & caftigandum Pfal.Iuftitia plena eft dextera tua. Item ad nobifcum pacifcendum. Vnde 2. Machabeorum 11. Da nobis (inquit) dextras, & fequitur. Proiecerunt arma, & fecerunt pacem.Item parata eft ad nobis omnia oftendendum,& ad nos inftruendum,& informandum. Vnde de ipfo legitur, quod ipfe habebat librum in dextera eius Apocal.5. Accepit inquit librum de dextera fedentis in throno. Legitur etiam,quod in dextera eius erant feptem ftellæ,id eft,feptem fpiritus Sancti dona, ad nos illuminandum & inftruendum Apo.1.Item ifta parata eft ad nos protegendum & defendendum Sap. 5. Dextera tua teget eos. Item ad veniam & mifericordiam concedendum, & ad nos recipiendum &fubleuandum Efa.41.Sufcepit me dextera iufti,& Actor. 3. dicitur de claudo,quod dextera leuauit eum.Ecce ergo quomodo dextera Dei multipliciter variat actus fuos. Idem bene dicitur in Pfal.Hæc mutatio dexteræ excelfi.Secundum enim quod diuerfimode agit,diuerfimode & nominatur quia,fcilicet dextera Dei, nũc iuftitia,nunc mifericordia,nũc fapientia,nunc clementia vocatur.Patet ergo quod eft quædam diuina dextera, qua Deus operatur. ¶ Sed tertio dico,quod eft quædam diuina G dextera,qua iuftus muneratur, & ifta eft fœlicitas gloriæ fempiternæ. Illi enim qui ibi funt, dicuntur effe ad dexteram Dei, id eft,in bonis potioribus Paradifi.Ibi etiam collocantur iufti nunc per fpem,finaliter autem per realem adeptionem & fruitionem. Et aduerte fi vis,quod in ifta dextera

Eft {
Splendor inoffufcabilis,
Decor inæftimabilis,
Dulcor inopinabilis,
Honor incomparabilis.

Eft ibi (dico) limpitudo fplendoris qui non offufcatur Apocal.1. Habet feptem ftellas in dextera fua.Et ideo de cherubin, qui interpretatur plenitudo fcientiæ,dicitur Ezech.10.quod cherubin ftabant ad dexteram.Ibi eft pulchritudo decoris,qui non deturpatur Pfalm. Aftitit regina a dextris tuis in veftitu deaurato,circumdata varietate.Regina eft quælibet anima beata, & maxime beata virgo. Item eft plenitudo dulcoris, qui non amaricatur Pfa.Delectationes in dextra tua vfq; in finem.Item eft ibi altitudo honoris, qui non minoratur Pfal. Dextera domini exaltauit me.Et ideo quia in ifta dextera funt omnia bona, merito debent ibi effe nunc per deuotionem,nunc per contemplationem,nunc per a[illegible]ionem,noftræ cogitationes & corda.Iftud eft naturale in omni animali,quod hepar iacet in parte dextera,fplen vero in finiftra,hepar,quod amare cogit,fignat defiderium & amorem; fplen vero,quod eft fedes melancholiæ,fignat triftitiam &timorem.Dico igitur,quod hepar in dextera debet effe,in quantum.f. fumma defideriorum, & affectuum noftrorum ad dexteram æternæ fœlicitatis debet tendere.Splen vero finiftram refpicit, in quantum timor, & triftitia, & eorum difplicentia finiftram bonorum temporalium attendit. Quia breuiter,femper eft de bonis æternis fperandum, & ad ea anhelandum. De terrenis vero, quæ finiftra funt,eft fugiendum & timendum.Aduerte tamen vnum mirabile,quod ponit liber de natura rerum. Dicit.n.quod eft vnum monftrum marinum,quod dicitur Kylion, quod contra naturam omnium animalium hepar habet in finiftra, fplenem vero habet in dextera. Sic vere monftruofi peccatores hepar affectionis habent ad finiftram temporalium, fplenem vero difplicentiæ & horroris habent ad dexteram ęternorum,quia videlicet tales plus affectant temporalia quam æterna, & magis horrent æternalia quam terrena.Vnde Eccl. 10. Cor fapientis in dextera eius,&cor ftulti in finiftra illius.Patet ergo,quod eft triplex dextera Dei,quæ fignat eius voluntatem feu etiam bonitatem,& hoc eft tertium principale.

H ¶ Quarto dico,quod eft dextera mundi, quæ fignat eius profperitatem. Communiter enim in fcriptura per dexteram intelligitur profperitas fiue temporalis fiue æterna. Per finiftram vero æterna feu temporalis aduerfitas defignatur. Et ideo quodammodo funt in finiftra aduerfitatis, qui finaliter erunt in dextera fummæ fœlicitatis. Quidam vero econuerfo funt in dextera mũdanæ profperitatis, & poftea erunt in finiftra æternæ aduerfitatis. Melius eft igitur, quod fimus finiftri, vt tandem efficiamur dextri. Nutrix enim geftat puerum in finiftra, vt ipfum nutriat, & pafcat cum dextera. Sic vere Deus pueros fuos in finiftra aduerfitatis modo tenet& portat,vt tandem cum dextera fuæ ęternæ fœlicitatis ipfos nutriat atq; pafcat Cant.2. Lęua eius fub capite meo,& dextera illius amplexabitur me. Illos enim quorum capiti,id eft,corpori læua,feu finiftra aduerfitatis fupponitur,finaliter dextera profperitatis amplexatur. Aries enim in dormiendo mutat latus, a vere vfque ad autumnum dormit in vno latere, deinde ab autumno vfque ad ver in alio. Sic procul dubio illi, qui in vere præfenti dormiunt fuper dextrum latus profperitatis mundanæ, finaliter in autumno & in hyeme mortis dormient fuper latus finiftrum aduerfitatis æternæ, & econuerfo illi,qui modo funt in aduerfitate,feu paupertate finiftra,finaliter mutabuntur in æternæ profperitatis dexteram, ita quod vnus poterit dicere alteri illud Gen.13.& 15. Si tu fin[illegible]ftram elegeris, ego dexteram tenebo. Si ad dexteram ieris, ego ad finiftram ibo. Quod etiã figuratũ eft in illa præd[illegible]a figura aliter intel-

intellecta Genes. 48. vbi dicitur, quod Iacob volens benedicere duos filios Ioseph, quorum primogenitus erat ei à dextris, vltimogenitus à sinistris, ipse tantum cancellauit manus, & manum sinistram posuit super illum, qui erat à dextris, dexterá super illum, qui situs fuerat à sinistris, & sic factum est, quod ille, qui fuerat ei dexter, factus fuit sibi sinister, ille vero, qui sinister prius erat, dexter est factus, & benedictionem ampliorem reportauit. Sic vere primogeniti sunt diuites, & potentes, qui modo sunt ad dexteram prosperitatis, secundo verò geniti sunt pauperes, modò sedentes ad sinistram aduersitatis; sed pro certo Iacob, id est, Deus finaliter cancellabit, & mutabit manus distributionis suæ, & dexteram prosperitatis supernæ extendet iunioribus & sinistris, id est, pauperibus & depressis, sinistram vero maledictionis æternæ extendet diuitibus & peruersis, & sic erunt sinistri, qui fuerant dextri, & dextri, qui fuerant sinistri, & primi, qui fuerant nouissimi; & nouissimi, qui fuerant primi. Ioan. 14. Operi manuum tuarum, porriges dexteram. Ipse enim, sicut dicitur Matt. 25. statuet oues quidem à dextris, hœdos verò à sinistris. Et hoc est, quod figuraliter dicitur Apoc. 10. quod Angelus posuit pedem dextrum super mare, sinistrum vero super terram, quia verè pes diuinæ affectionis super mare, id est, homines amaros & pauperes ponitur. Pes vero sinister diuinæ vltionis super terram, id est, in peccatores terrenos imprimitur. Nota, quod Leo & Camelus semper mouent pedem dextrum primum. Mulier etiam prægnans puero masculo si subitò vocata fuerit, primum pedem dextrum mouebit. Sic verè (charissimi) pes dexter noster spiritualis affectionis, id est, desiderium æternæ gloriæ semper debet præponi pedi sinistro, id est, desiderio, & affectioni terrenorum, quod potissime accidit in illis, qui puerum Christum masculum in corde concipiunt per amorem. Multi tamen sunt similes vulpi, qui dexteram tibiam habet breuiorem, quam sinistram, & ideo semper claudicat, dum incedit. Sic verè multi sunt, quorum tibiæ dextræ, id est, affectus & desideria bonorum æternorum sunt valde breues, quia, scilicet, parum cogitant de æternis, tibiæ vero sinistræ, id est, affectus supernorum sunt in eis valde longi, quia, scilicet, ad multa desideranda & affectanda se extendunt. Et ideo tales, vt communiter, in moribus sunt claudicantes. De istis ergo dicitur Zacha. 11. Brachium eius dextrum eradicabitur, & siccabitur, & oculus eius dexter tenebrescens obscurabitur. Nota adhuc, quod per dexteram quandoque intelligitur gloria æterna, per sinistram gloria temporalis, sic Prouerbiorum 3. dicitur. Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra illius gloria, & diuitiæ &c. Sufficit.

A **Diabolus.** Cum de diabolo & eius fraudibus plurima possint dici, tamen in diuersis titulis, scilicet, de tentatione, deceptione, nocere, hoste, inimico, dracone, aduersario, & similibus fit mentio de eius

Subtilitate viuaci,
Crudelitate voraci,
Iniquitate fallaci.

Cum reuera ipse sit subtilis & malitiosus, quia sicut dicitur Sap. 4. Malitia diabolica intrauit mors in orbem terrarum. Crudelis & perniciosus, quia ipse est aduersarius vester diabolus, qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret 1. Pet. 5. Deceptor & insidiosus, vnde Apostolus monet induere armaturam Dei, vt possimus stare aduersus insidias diaboli Eph. 6. Ideo cum de eius natura, officio & damnatione tractare magis sit theologicum, quam morale, de eo supersedeo, quo ad præsens. Hoc solum addens secundum Petrum Rauen. vbi tractat illud Matt. 4. Ductus est Iesus in desertum, vt tentaretur à diabolo.

Diabolus
Mali actor,
Nequitiæ origo,
Rerum hostis,
Corruptor sæculi,
Semper hominis inimicus,
Laqueos tendit,
Lapsus parat,
Foueas fodit,
Aptat ruinas,
Stimulat corpus,
Pungit animas.
Cogitationes suggerit,
Immittit iras,
Dat virtutes odio,
Vitia addit amori,
Errores serit,
Discordias nutrit,
Pacem turbat,
Affectus dissipat,
Humana violat, &
Diuina tentat.

B ¶ Igitur omisso de diabolo reali humani generis inimico, dicamus de diabolo morali, id est, de peccatore quolibet vel iniquo. Moraliter ergo diabolus signat quemlibet peruersum hominem & iniquum Ioan. 6. Vnus ex vobis diabolus est. Sicut enim diabolus habet naturam inuisibilem, malitiam immutabilem, habet etiam sæuitiam immitigabilem, sic vere immundi, & peruersi, scilicet, peccatores sunt inuisibilis apparentiæ, sicut patet de luxuriosis, qui in occulto faciunt facta sua. Vsurarij etiam contractus suos faciunt in occulto, quia omnis, qui male agit, odit lucem Ioan. 3. Item ipsi sunt immutabilis malitiæ, obstinati sunt in peccatis suis, & in ipsis continue perseuerant. 1. Ioan. 3. Ab initio diabolus peccat &c. Item ipsi sunt immitigabilis sæuitiæ, quia, scilicet, vicinos suos & pauperes crudeliter persequuntur. vnde 1. Petr. 5. Aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Tales enim habent in mente malignitatem. [Aduersarius inquit] quia sicut dicitur 1. Thess. 2. Deo non placent & omnibus hominibus aduersantur. Habent in animo crudelitatem. [Leo rugiens.] Amos 3. Leo rugiet, quis non timebit? Item habent in laborando sedulitatem. [Circuit inquit.] Ideo dicit Iob 2. Circuiui terram, perambulaui eam. Item in malignando habent rapacitatem, quia quærit quem deuoret. Vnde Abacuc 3. Exultatio eorum sicut eius, qui deuorant pauperem in abscondito. C ¶ Et sic dico, quod mali dicuntur diaboli

Propter
- Patrem, quem imitantur,
- Fraudes, quas machinantur,
- Iras, quas operantur,
- Pœnas, ad quas seruantur.

Isti enim sunt diaboli imitatores Ioan. 8. Vos ex patre diabolo estis. Item isti sunt fraudium imitatores. vnde Matt. 17. Inimicus, qui seminauit zizania, est diabolus. Item isti sunt infidelium operatores Apoc. 12. Væ terræ & mari, quia descendit ad vos diabolus habens iram magnam. Item isti sunt vel erunt pœnarum toleratores, scilicet, ignis æterni. quia sicut dicitur Matt. 15. Ignis æternus paratus est diabolo, & Angelis eius &c. Et hæc satis sint de diabolo dixisse.

A **Diadema.** Nota, quod diadema idem est quod corona regis, & signat generaliter

Excellentiam,
Gloriam, &
Honorem.

Et quia duplex est gloria, scilicet, temporalis & æterna, infima pariter & superna, ideo possumus distinguere de duplici diademate. Dico ergo, quod est

Diadema supernaturale, quod est appetendum, &
Diadema temporale gloriæ, quod est contemnendum.

Appetamus ergo diadema gloriæ supernaturalis. Sicut enim reges & reginæ in signum auctoritatis & maiestatis diademate coronantur, sic sancti & sanctæ coronantur, honorantur diademate Paradisi. Figura ad hoc Hester. 1. Vbi rex Assuerus posuit diadema super caput reginæ, vt ostenderet cunctis populis illius pulchritudinem. Sicut enim in diademate regis sunt plures lapides preciosi, sic in diademate Paradisi sunt plura particularia gaudia, & multæ gloriæ speciales. De quolibet autem sancto potest dici illud Cantic. 3. Videte regem Salomonem in diademate. Vbi habetur, quod istud diadema scilicet gloria æterna, Habet

Mirabilem qualitatem, ideo admiratiue dicitur, [Videte]
Notabilem dignitatem, quia quilibet est rex. [Regem]
Amabilem charitatem, quia quilibet est [Salomon, id est, pacificus.]

Ideo de talibus dicitur Sap. 5. Accipient, scilicet, iusti regnum decoris, & diadema speciei de manu domini. Vide istam auctoritatem diuisam & prosecutam supra vbi accipere. Istud est diadema ardenter appetendum.

B ¶ Secundo dico, quod est aliud diadema, quod est prudenter con-

contemnendum, & iftud eft diadema gloriæ temporalis, quo mali fcilicet coronantur. Bafilifcus enim quamuis fit ferpens venenofiffimus, eft tamen candido circulo ad inftar diadematis coronatus. Rex enim ferpentium dicitur, quia in venenofitate alijs omnibus antefertur. Sic vere peruerfi peccatores quanquam præ alijs veneno criminis fint imbuti, funt tamen præ alijs diademate mundi gloriæ infigniti. Reges enim funt ferpentium, id eft, aliorum peccatorum, & quanto plura habent in fe vitia, tanto plura habent diademata. Figurati Apocal. 12 in illo dracone, qui infidiabatur cuidam mulieri prægnanti, qui habebat feptem capita & feptem diademata. Sic pro certo dracones, id eft, inflammati, cupidi & auari, qui non ceffant mulieribus & fimplicibus infidiari, maxime quando ipfos prægnantes & diuites viderint atque plenos, tales (dico) habent plura capita, id eft, plures magiftros, & plura etiam diademata, & plures dignitates, præbendas & officia. Vnde 1. Macha. 11. Impofuit duo diademata capiti fuo. Sic ergo patet, quod eft quoddam diadema gloriæ temporalis, quod eft contemnendum. Et eft gloriæ diadema fupernaturalis, quod eft appetendum. Vide fuperius de corona.

A **Dicere.** Nota, quod dicere idem eft quod conceptum mentis verbaliter producere. Siue dicere idem eft, quod narrare, loqui, perorare, & pronunciare. Et eft differentia inter dicere diuinum & humanum. ¶ Dicere enim diuinum

Habet virtutem { Imperatiuam, Demonftratiuam, Operatiuam.

Habet (dico) virtutem imperatiuam, ideo eft ei obediendum. Vnde Ioa. 2. Omnia quæcunq; dixerint vobis, facite. Item habet virtutem demonftratiuam. Ideo eft ei prompte credendum, ficut Luc. 19. Inuenerunt ficut dixit Iefus. Et Luc. 20. Omnia recta dicis, & doces. Item habet virtutem operatiuam, ideo ei eft acquiefcendum Pfal. Quoniam ipfe dixit, & facta funt, ipfe mandauit, & creata funt. ¶ Dicere vero humanum habet contrariam naturam. Nam

Non eft { Imperatiuum, propter carentiam dignitatis, Demõftratiuum, propter carentiam veritatis, Operatiuum, propter carentiam poteftatis.

B ¶ Nota, quod dicere idem eft quod aliquid cum deliberatione proferre, & fic dicere eft idem quod deliberare, proponere, denunciare, aliquid ordinare. Et fic loquitur Pfal. Dixi cuftodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea Signat etiam aliquid cum auctoritate ftatuere vel edicere, ficut de Chrifto legitur, quod ipfe dixit Luc. 17. Adolefcens tibi dico furge. Nota ergo, quod cum deliberatione & ordinato propofito aliqua funt dicenda, videlicet

Deuotæ orationes,
Culpatum confeffiones,
Vtiles inftructiones.

¶ Dicamus igitur humiliter orationes Dauid in Pfalm. Ego dixi, domine miferere mei, fana animam meam, quia peccaui tibi. Item dicamus fubtiliter confeffiones Pfal. Dixi confitebor aduerfum me iniuftitiam meam domino, & tu remififti impietatem peccati mei. Item dicantur vtiliter inftructiones Luc. 20. Omnia recte dicis, & doces. Vide de dicere in alijs titulis, vbi agitur de adulatione, detractionę, locutione, confeffione, oratione, gratiarum actione, quia omnia ifta pertinent ad dicere, & ideo breC uiter tranfeo. ¶ His ergo præmiffis, cum in fcriptura inueniatur

Dicere { Dei, Iufti, Impij, & Diaboli.

Dicam, quod

Deus, Iuftus, Impius, Diabolus } dicit verba { Magnifica, Verifica, Falfidica, Venefica.

Eft ergo vnum dicere Dei, quod eft magnificum. Suum enim dicere eft fuum facere, & merito, quia ipfe dicit mediante verbo fuo, id eft, filio, de quo loquitur Ioan. 1. Omnia per ipfum facta funt, & fine ipfo factum eft nihil. Et vt breuiter tranfeam, notabo, quod Deus dicit & docet

Verba { Potentiæ cuncta producendo, Clementiæ malos conuertendo, Iuftitiæ malos fubuertendo, Modeftiæ pacem diligendo, Munificentiæ magna promittendo.

Quod ab ipfo dicantur verba potentiæ patet Gen. 1. vbi dicitur. Dixit quoq; Deus. Fiat lux. Fiat firmamentum &c. Et factum eft ita &c. Item quod ipfe dicat verba clementiæ feu indulgentiæ & veniæ, patet Ioel. 2. Hæc dicit dominus Deus. Conuertimini ad me in toto corde veftro. Item quod dicat verba iuftitiæ, patet in Pfal. Dixit Dominus, ex bafan conuertam, conuertam in profundum maris. Conuertam (inquit) id eft, fubuertam, & Hier. 39. Dixit dominus peccatoribus Ecce mittam eis gladium, & peftem, & famem &c. Ifta enim funt verba rigoris & iuftitiæ. Item quod dicat verba pacis & modeftiæ, patet Efa. 66. vbi dicitur. Hæc dicit dominus. Ecce ego declinabo fuper Hierufalem quafi fluuium pacis. Item quod ipfe dicat verba gratiæ & largæ munificentiæ, patet Ioel. 2. vbi dicitur. Refpondit dominus populo fuo, & dixit ei. Ecce ego mitto vobis frumentum, & oleum, & vinum, & replebimini in eis. Iftud eft ergo dicere Dei, quod eft magnificũ. D
¶ Secundo dico, quod eft dicere iufti, quod eft veridicum. Et nota, quod iuftus ftudet dicere

Verba { Laudis & iubilationis, Precis & deprecationis, Timoris & meditationis, Feruoris & contemplationis, Sapientiæ atq; difcretionis.

Dicit ergo iuftus verba laudis & exultationis Pfal. Pfalmum dicite nomini eius, date gloriam laudi eius. Item verba precis atq; orationis Ioel. 2. Plorabunt facerdotes miniftri domini, & dicent Parce domine, parce populo tuo &c. Item verba profundæ meditationis, fcilicet, loquendo de morte & inferno & fimilibus Efa. 40. Et dixi. Quid clamabo? Omnis caro fœnum. Et Dauid in Pfal. Ego dixi in exceffu meo, omnis homo mendax. Item verba feruentis contemplationis Pfal. Ego dixi. Quis dabit mihi pennas ficut columbæ, & volabo, & requiefcam? Item verba fapientiæ, & dilectionis Prou. 7. Dixi fapientiæ, foror mea es, & prudentiam vocaui amicam meam, & cætera fimilia. ¶ Sed tertio dico, quod inuenitur dicere impij, quod eft peftificum feu falfidicum. Et fic notabo, quod mali dicunt E

Verba { Fallaciæ vera relinquentes, Nequitiæ femper delinquentes, Superbiæ alia præfumentes, Ignauiæ vana intuentes, Stultitiæ Deum blafphemantes, Sæuitiæ pauperes grauantes, Malitiæ mentem obftinantes, Luxuriæ carnem impinguantes.

Dico ergo, quod mali dicunt verba fallaciæ vera relinquendo Eccl. 12. Ab immundo quis mundabitur & à mendace quid veri dicetur? Item dicunt verba nequitiæ femper delinquendo Pfal. Dixit iniuftus, vt delinquat in femetipfo, non eft timor Dei ante oculos eius. Item dicunt verba fuperbiæ alta ambiendo Efa. 14. Dicebas in corde tuo. In cœlum confcendam, fuper aftra cœli exaltabo folium meum. Item dicunt verba ignauiæ, fe non mouendo, feu vane metuendo Prou. 13. Dixit piger. Leo eft in via, occidendus fum. Item dicunt verba ftultitiæ Deum blafphemando Pfal. Dixit infipiens in corde fuo, non eft Deus Item dicunt verba fæuitiæ, pauperes grauando Ex. 15. Dixit inimicus, perfequar, & comprehendam, & diuidam fpolia, implebitur anima mea. Item dicunt verba malitiæ, aures obdurando Hiere. 22. Locutus fum ad te in abundantia tua, dixifti, non audiam. Item dicunt verba luxuriæ, carnem impinguando Eccl. 2. Dixi in corde meo, vadam, & affluam delitijs, & fruar bonis, & fic potes multiplicare de malo dicere quantum volueris. Iftud eft ergo dicere impij, quod eft peftificum. ¶ Quarto dico, quod inuenitur dicere diaboli, quod eft veneficum. Diabolus enim per fuum dicere fem- F
per intendit animam inuenenare, mala fuggerendo & fallaciter decipiendo, ficut de Eua apparuit, de qua dicitur Genef. 3. quod ferpens dixit ad mulierem. Nequaquam moriemini, fed eritis ficut dij, fcientes bonum & malum &c. Sufficit, quia in locis varijs fit mentio de dicere &c.

Dies. Nota, quod dies nihil aliud eft loquendo naturaliter quam latio folis fuper terram. Dies enim dicitur illud A
fpatium temporis quod per folis præfentiam illuminatur, ficut nox dicitur illud fpatium temporis, quod per folis abfentiam obfcuratur. Moraliter autem accipiendo, dico, quod dies quadrupliciter dicitur in fcriptura. Signat enim dies in bono & malo. In bono enim fignat

Gratiæ finceritatem, &
Gloriæ fœlicitatem,

In malo vero defignat

Præfentem profperitatem, &
Futuram aduerfitatem.

Dico igitur, quod per diem ſignificatur ſtatus gratiæ Prouerb 4. Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendoris procedit, & creſcit vſque ad perfectam diem. Item per diem deſignatur ſtatus gloriæ Pſalm. Hæc eſt dies, quam fecit dominus, exultemus & lætemur in ea. Item per diem intelligitur præſens proſperitas. Vnde Hierem. 17. Diem hominis non deſideraui. Et in Pſalm. dicitur de die præſentis vitæ. Dies enim tanquam flos agri ſic efflorebit. Item per diem intelligitur ſequens aduerſitas ſcilicet, dies iudicij, de quo Sophoniæ 1. Dies iræ dies illa, dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis &c. ¶ Dicamus igitur, quod per diem intelligitur

Status gratiæ in præſenti, &
Status gloriæ in futuro.

Et ideo ſicut videmus, quod aues nobiles diligunt diem, ita quod de die non de nocte volitant & quærunt ſibi prædam, aues vero ignobiles & diem & claritatem ipſius deteſtantur, in nocte vero volitant, & delectantur, ſic vere nobiles, atque boni in claritate Dei & gratiæ & gloriæ delectantur, & in ipſo opera ſua ſpiritualia operantur Ioan. 9. Me oportet operari donec dies eſt. Mali vero & ignobiles de die gratiæ & gloriæ parum curant, in nocte vero præſentis proſperitatis omnimode delectantur Pſal. Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox, in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſyluæ. In die ergo gratiæ debemus modo manere, vt finaliter poſſimus ad diem gloriæ peruenire, vt ſic dies diei eructet verbum, & vt dies ſuper dies regis adijciantur, & ille, qui intus eſt homo noſter, de die in diem renouetur. De talibus ergo diem gratiæ diligentibus, & ad diem gloriæ feſtinantibus, poteſt intelligi illud 1. Theſſal. 5. Omnes enim filij lucis eſtis, & filij diei.

B ¶ Et aduerte, quod ſicut dies habet in ſe ſplendorem cognitionis, lucis feruorem & decorem, ſic vere ſtatus gratiæ & gloriæ habet

Splendorem cognitionis. [Lucis inquit.]
Feruorem dilectionis. [Filij.]
Decorem perfectionis. [Diei inquit.]

Eſt igitur ibi cognitionis ſplendor, quod oſtenditur cum dicitur [Lucis.] Lux enim ſolis de die ſplendet, non de nocte. Sic lux veræ ſapientiæ cognitionis & veritatis in die gratiæ & gloriæ inuenitur, non in nocte turbulentiæ peccatoris. Paradiſus enim & etiam ſtatus perfectionis eſt ſicut æther, qui eſt pars orbis ſurſum eleuata, in quo planetæ habitare dicuntur, vbi ſcilicet perpetua dies eſt, quia ſcilicet vbi vmbra terræ, quæ habet noctem introducere, non aſcendit, ſecundum Iſido. Sic vere ſtatus perfectionis ſiue in via, ſiue in gloria habet diem claræ cognitionis in æternum. Non enim patiuntur noctem ignorantiæ vel erroris: optime enim ſciunt, & vident cuncta, quæ pertinent ad ſalutem, & hoc quia à ſeptem planetis, id eſt, à ſeptem donis ſancti Spiritus illuſtrantur, & ab vmbra terræ, id eſt, amore terrenorum, qui ad eos non aſcendit, nunquam mentaliter obſcurantur, & ſic nox ignorantiæ vel peccati in ipſis nullatenus generatur. Lucis inquit. De iſta ergo luce, & die dicitur Ioan. 11. Qui ambulat in die, non offendit, quia lucem huius mundi videt. Vbi nota, quod iſta dies habet

In motu fortitudinem. [Ambulat]
In actu rectitudinem. [Non offendit]
In viſu certitudinem. [Videt inquit]

De illa etiam die dicitur Rom. 13. Nox præceſſit, dies autem appropinquauit: ſequitur: & induamur arma lucis. Talis dies pro certo (chariſſimi) non eſt in hoc mundo, quia vere lux claræ cognitionis ibi nullatenus refulget. Ibi enim eſt nox, & non dies, ibi obſcuritas, & non claritas, ibi eſt falſitas, & non veritas. Ideo dicitur Ioan. 11. Qui ambulat in nocte, offendit, quia neſcit vnde veniat, aut quo vadat. Dies ergo gratiæ & gloriæ habet cognitionis ſplendorem.

¶ Secundo dico, quod iſta dies habet dilectionis feruorem, quod oſtenditur cum dicitur. [Filij.] Filius enim dicitur, & eſt nomen amoris, amat enim naturaliter patrem ſuum, & à patre ſuo naturaliter adamatur. Sicut enim videmus, quod dies propter Solis præſentiam eſt calidior, quam nox, ſic ſtatus gratiæ & gloriæ propter Solis iuſtitiæ præſentiam, charitatem continet & feruorem. Filij enim, qui ſunt in ſtatu gratiæ, ſe debent diligere ſicut filij eiuſdem patris. Illi vero, qui ſunt in ſtatu gloriæ, ſe diligant vt filij & hæredes eiuſdem hæreditatis. [Filij inquit] Dicunt enim illud Gen. 42. Omnes filij vnius viri ſumus. Iſta tamen non poſſunt dici de multis, qui, ſcilicet, nō vident ſe eſſe in die gratiæ, ſed in nocte peccati, quia, ſcilicet, charitatem feruoris non habent, ſed magis peccatorum ſunt frigore congelati. Sicut enim ſolſequiū de die propter calorem aperitur, de nocte vero propter frigus clauditur, & obſtruitur, ſic illi, qui ſunt in die gratiæ, vel etiam gloriæ, ſemper ſunt aperti ad Deum per deſiderium & amorem. Illi vero, qui ſunt in nocte peccati, ſemper ſunt clauſi per deſiderium & torporem. Tales ergo ſunt quaſi lilia, quæ ſunt in tranſitu aquæ, & quaſi thus redolens in æſtatis tempore, id eſt, in diebus æſtatis Eccleſ 50. Iſta ergo dies habet dilectionis feruorem Malach. 4. Dies domini ſuccenſa quaſi caminus.

¶ Tertio dico, quod iſta dies habet perfectionis decorem. [Diei inquit.] Homini enim nihil eſt pulchrius vel delectabilius quam ſit dies. Et ideo propter ſpeciem & decorem diei, aues die adueniente habent incipere modulari. Infirmi ſolent ab infirmitate recreari. Homines etiam deuiati ſolent magnis lætitijs iucundari. Sic proculdubio chariſſimi, illi, qui ſunt in ſtatu gratiæ, Deo per gratiarum actiones modulantur, à peccati infirmitatibus liberantur, & ab errore deuio reducuntur. Quilibet ergo iuſtus & bonus poteſt dici quaſi arcus refulgens inter nebulas gloriæ, & quaſi flos roſarum in diebus vernis Eccle. 50. Vbi nota, quod decor iſtius diei, ſcilicet, gratiæ vel gloriæ conſiſtit principaliter in tribus, ſcilicet,

In apparentia luminoſa [Refulgens.]
In opulentia copioſa. [Gloriæ]
In redolentia virtuoſa. [Flos roſarum.]

Patet ergo, quod per diem intelligitur ſtatus gratiæ & gloriæ, quia hic continet decorem honeſtatis, feruorem charitatis, Splendorem veritatis.

¶ Sed adhuc dico, quod per diem intelligitur ſtatus proſperitatis, ſiue etiam vitæ præſentis. Sicut enim dies in eodem non C
conſiſtit, imo continue de mane ad meridiem creſcit, de meridie ad veſperam decreſcit, ſic vita humana vel proſperitas humana nunquam in eodem perſeuerat, ſemper enim aut creſcit, aut decreſcit. Nam ſi in aliquo tempore videatur creſcere, & ad meridiem alicuius perfectionis attingere, finaliter decreſcere & deficere compellitur, quouſque ad noctis, id eſt, ad mortis & aduerſitatis tenebras deuenit. De tali ergo die loquitur Iob 10. Paucitas dierum meorum finietur breui. Et in Pſal. Defecerunt ſicut fumus dies mei, & oſſa mea ſicut cremium aruerunt. De tali die loquitur dominus flens ſuper Hieruſalem Luc. 19. Si cognouiſſes inquit, & tu, ſupple, fleres, nunc quidem inquit in hac die, quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis, quia venient dies, & circumdabunt te inimici tui vallo, & ad terram proſternent te. Loquitur enim homini, qui eſt in die proſperitatis, qui non conſiderat de futuris diebus mortis, & aduerſitatis. Iſta ergo dies non eſt deſideranda, nec diligenda, ſicut nec faciebat Hieremias Hiere 17. Diem hominis non deſideraui. Ceruus enim quando eſt pinguis, de die non vadit ad paſcua, ſed de nocte, timet enim, quod ſi inueniretur, ſe non poſſe fugere, & faciliter caperetur, vt dicit Plinius. Sic vere boni & iuſti gratijs & virtutibus impinguati, diem proſperitatis fugiunt, & in nocte aduerſitatis paſcua ſua quærunt. Timent enim quod in die proſperitatis per diuerſa peccata à dæmonibus caperentur ſi ibi indiſcrete vagarentur, & morarentur. Dicunt enim cum Dauid. Ab altitudine diei timebo. Altitudo diei ſignat altum ſtatum in mūdi proſperitate, qui procul dubio eſt timendus. In iſto enim ſtatu

Malorum prauitas effrenatur,
Bonorum claritas obfuſcatur,
Virtutum puritas deſiccatur.

Dico igitur, quod in iſta die effrenatur malorum prauitas, quia vere ſicut ſerpentes plus nocent, & magis ſæuiunt de die quam de nocte, & plus in æſtate quam in hyeme, ſicut dicit Iſido. ſic pro certo mali, & ſerpentini plus nocent alijs, dum ſunt in die proſperitatis, quam dum ſunt in nocte aduerſitatis. Tunc enim feruor auaritiæ magis viget, & venenū ſuæ malitiæ magis mouet, quando .ſ. pauperes & vicinos magis infeſtant, & inuenenant per rapinas. vnde 1. Mac. 2. dicitur, quod milites Regis Antiochi conſtituerūt aduerſus filios Iſrael prælium in die Sabbathorum. Effrenatur ergo malorum prauitas. ¶ Secundo dico, quod in iſta die, ſcilicet, in ſtatu proſperitatis, obcœcatur bonorum claritas. Sicut enim ſtellæ de die non videntur lucere, quæ tandē de nocte rutilāt atq; lucent, ſic vere ſancti dum durat dies vitæ proſperitatis non videntur lucere, quia ſcilicet hodie nigri reputantur, ſed finaliter de nocte, id eſt, poſt mortem tunc fulgebunt iuſti, & tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent Sapientiæ 4. Sæpe etiam accidit, quod in die mundanæ proſperitatis lucem

gratiæ

gratiæ multi perdunt, quam tamen in nocte aduerſitatis recuperant, & acquirunt. Multi enim ſunt ſimiles Cryſopraſſo, qui eſt lapis precioſus, quem ſecundum Iſido lux celat, & prodit obſcuritas, de die enim vix apparet, de nocte autem ignei coloris eſt. Sic vere (chariſſimi) multi ſunt, qui in die proſperitatis nihil valent, tepidi enim ſunt, & ſine aliqua claritate. Amos. 8. Teneb reſcere faciam terram in die luminis. De nocte vero videntur ignei, quia ſcilicet per noctem aduerſitatis excitantur, & tunc per charitatem fortiter inflammantur. De talibus ergo diebus poteſt dici illud Pſalm. Dies formabuntur, & nemo in eis. Obſcuratur ergo bonorum claritas.

¶ Tertio dico, quod in iſto die deſiccatur virtutis puritas. Sicut enim ros, qui de nocte deſcendit, in die deſiccatur & perit, ſic gratiæ & virtutes, quæ in nocte tribulationis acquiruntur, proſperitatis tempore deſtruuntur. Amos 8. In die illa deficient virgines pulchræ. Sic igitur patet qualiter dies proſperitatis eſt timenda, & etiam fugienda. Sicut enim dies ſemper ad noctem terminatur, ſic proſperitas à nocte peruerſitatis clauditur. Extremum enim gaudij luctus occupat. Prouerb. 14. Vnde 1. Machab. 1. Dies feſti eius conuerſi ſunt in luctum. Tyle enim eſt vltima inſula Oceani inter Septentrionalem & Occidentalem plagam, vbi dies durant per totam æſtatem, ſcilicet per dimidiũ annum, ſed pro certo nox longiſſima ſequitur, quæ per totam hyemem dilatatur. Sic vere chariſſimi, illi, qui perpetuo hic in æſtate præſentis vitæ commorantur, continue habebunt ibi noctem aduerſitatis, quia ſcilicet quantum habent hic de gloria, tantum habebunt finaliter de miſeria, quia quantum glorificauit ſe, & in delitijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum.
D Apoc. 18. ¶ Sed adhuc ſi vis aliquid de die vel de diebus dicere, notabis, quod in ſcriptura multiplices inueniuntur dies, videlicet

Dies
- Fluxibilis, quæ cito labitur,
- Mutabilis, quam turba ſequitur,
- Triſtabilis, qua lux excluditur,
- Laudabilis, qua ſplendor oritur,
- Durabilis, quæ læte ducitur,
- Damnabilis, quæ nocte clauditur,
- Turbabilis, qua malus ſternitur,
- Horribilis, qua miſer vritur.

De iſtis autem diebus tam multiplicibus dico, quod eſt dies,

Prima vitæ, qua ſumus languidi,
Secunda fortunæ, qua ſumus timidi,
Tertia mortis, qua ſumus ſtupidi,
Quarta gratiæ, qua ſumus floridi.
Quinta gloriæ, qua ſumus fulgidi,
Sexta culpæ, qua ſumus marcidi,
Septima iudicij, qua ſumus trepidi,
Octaua inferni, qua ſumus horridi.

¶ Igitur dicam, quod inuenitur dies vitæ, quæ eſt fluxibilis & cito labitur. Vita enim præſens, ſicut dictum eſt, ſimilis eſt diei, quæ ſcilicet ab ortu ſolis vſque ad occaſum non ſtat in eodem ſtatu, nec ceſſat variari & fluere quouſque termini noctis terminentur, ſic nec vita noſtra. Vnde iſta eſt ſicut horologium, quod ſemper vſque ad certum punctum diſcurrit, & tunc ſubito cadit, & campanellas tangit, & eas circumeundo ſonum facere cogit. Sic vere vita noſtra ſemper fluit vſque ad punctum præfinitum à patre, ſcilicet ad horam mortis. Tunc enim cadit & deficit, & campanellæ, id eſt, amici morientis, per compaſſionem tacti, ſonum & planctum faciunt circa eum. De diebus ergo vitæ huius tranſitoriæ dicitur Iob. 7 Dies mei velocius tranſierunt, quam à texente tela ſucciditur. Et nota, quod ipſe comparat vitam telæ, quæ ſcilicet diu, & cum tædio, & difficultate texitur, texta parum ſeruatur, & finaliter velociſſime rumpitur, aut ſuccinditur. Sic vita & diu & difficiliter texta parum durat, & tandem ſubito rũpitur, & euolat Iob 9. Dies mei velociores fuerunt curſore. Dic ſi vis quomodo poetæ finxerunt, quod in inferno erant tria fata, quæ vitam regebant atque fatabant, & quicquid erat ad vitam pertinens, inuiolabiliter ordinabant, quæ etiam parcæ per antiphraſim ſeu etiam tres ſorores dicebantur. Dicebatur enim vna nere vel filare, alia texere, alia rumpere, pro eo ſcilicet quod fataliter, vt dicebant, vita in vtero netur, filetur, ſeu originetur, in mundo texitur, in fine rumpitur. Eſaiæ 38. Præciſa eſt velut à texente vita mea, dum adhuc orditer, ſuccidit me. Et ideo de breuitate & fluxibilitate vitæ dicitur in Pſal. Defecerunt in vanitate dies eorum, & anni eorum cum feſtinatione. Et ſi vis notare de iſtis diebus, potes notare, quod iſti ſunt dies laboris, dies doloris, dies timoris &c. Patet ergo, quod inuenitur dies vitæ, quæ eſt fluxibilis, & cito labitur. Vide ſupra in eodem c.f.

E ¶ Secundo dico, quod inuenitur dies fortunæ, quæ eſt mutabilis, quam turbo ſequitur. Dies enim ſignat proſperitatem, nox vero aduerſitatem. Sed de iſta die turbida, & mutabili nebuloſa, (de qua poteſt intelligi illud Micheæ 3. Obtenebrabitur ſuper eos dies.) Vide ſufficienter ſupra e.f.

¶ Tertio inuenitur dies mortis, quæ eſt triſtabilis, qua lux F
excluditur. Dies enim ſtatum mortis poteſt ſignificare, quia ſicut ros nocturnus in die conſumitur, ſic humidum radicale in morte penitus deſiccatur. Et etiam ſunt aliqua animalia, quæ de nocte apparent, de die vero latitant, & diſparent, ſicut de hippopotamo equo fluuiali dicit Plin. quod de die latet, de nocte vero ſegetes depaſcitur. Sic vere homo in nocte præſentis vitæ, quæ obſcura eſt & nocturna, deambulat, & diſcurrit, & ſegetes alienas, bonaque terrena aliorum depaſcitur, & corrodit. Inde tamen mortis die abſconditur, & in aquis miſeriæ ſepelitur, ita quod amplius non videtur. De quo poteſt intelligi illud Sopho. 2. Abſcondamini in die furoris domini. Iſta eſt igitur dies mortis, quæ proculdubio eſt

Dies
- Subito veniens,
- Non cito tranſiens,
- Iniuſtos puniens,
- Iuſtis proficiens,
- In corpus ſæuiens.

Eſt (dico) Dies mortis ſubito veniens Ioel 2. Prope eſt dies tenebrarum & caliginis. Item eſt dies non cito tranſiẽs, durabit enim iſta vſque ad diem iudicij quando omnes reſurgent, & inimica deſtruetur mors. Tunc enim mortui aſcendent de terra, quia magnus dies Iſrael. Item iſte eſt dies iniuſtos puniens. In regionibus enim calidis & feruentibus, ſicut eſt Æthiopia, dies magis nocet, quam proficit corporibus maxime in æſtate, & hoc propter exceſſiuum calorem. Sic mors magis nocebit malis, quam vita, quia ſcilicet ardor damnationis æternæ tunc temporis vret eos. Eſa. 27. In illa die viſitabit dominus in gladio ſuo duro & grandi ſuper leuiathan. Item iſte eſt dies iuſtis proficiens. Eccleſi. 7. Melior eſt dies mortis die natiuitatis. Melior inquit ſcilicet iuſtis, qui vadunt ad gloriam. Ita iſte eſt dies in corpus ſæuiens, quia ſcilicet omnia corpora deuorantur in morte. Deut. 32. Iuxta eſt dies perditionis, & adeſſe feſtinant tempora. Sequitur. Inebriabo ſagittas meas ſanguine, & gladius meus deuorabit carnes. Patet ergo, quod inuenitur dies mortis, quo lux excluditur. Vnde Amos. 5. Dies illa tenebræ, & non lux.

¶ Quarto dico, quod inuenitur dies gratiæ, qua ſplendor oritur. Sed de iſta viſum eſt ſupra in principio, vbi ponitur auctoritas diuiſa. Sed ſi vis vltra aliquid dicere, dic, ꝙ dies accipitur G
pro ſole veniente, pro ſole manente & illuminante, pro ſole redeunte. Sic vere ſtatus gratiæ ſumitur pro præſentia ſolis iuſtitiæ

Qui
- Venit & ſe præſentat dum carnem induit,
- Manet & illuminat dum mentem imbuit,
- Redit & nos renouat dum ſe reſtituit.

Prima fuit dies miſericordiæ cum ſe exhibuit, de quo Hier. 51. Ecce dies veniet dicit dominus, & viſitabo Iſrael. Secunda eſt dies, qua nunc ſe exhibet perſeuerantibus. De quo Eſa. 4. In die illa erit germen domini in magnificentia. Vnde etiam de aduẽtu eius in mentem poteſt dici illud Ioan. 20. Cum eſſet ſero die illa vna ſabbathorum, venit Ieſus ianuis clauſis, & ſtetit in medio diſcipulorum. Tertia eſt dies, qua ſe reſtituit pœnitentibus, de quo Amos 9. In die illa ſuſcitabo tabernaculum Dauid, quod cecidit. De quo etiam Eccl. 48. In diebus illis retro redijt ſol, & addidit vitã regi. Igitur dicamus aliquid de iſta triplici die gratiæ, videlicet de die

Mundi viſitatiua,
Mentis illuſtratiua,
Motum reparatiua.

¶ Prima ergo fuit dies, in qua dominus mundũ viſitauit. Et hoc fuit quãdo poſt mortem legis antiquæ nouæ legis dies in ipſius ſolis Chriſti ortu & præſentia nobis datus eſt. Iſte enim fuit dies, in quo omnes virtutes & gratiæ diuinitus effluxerunt. Dico, ergo, quod dato, quod ſcriptura dicat Malachiæ 4. quod nullus proprie poteſt cogitare diem aduentus eius, & hoc quia ipſe fuit quaſi ignis conflans, & ſicut herba fullonum, nihilominus poſſumus dicere, quod iſte fuit dies lætitiæ, in quo Angeli cecinerunt dicẽtes. Gloria in excelſis Deo &c. Iuxta illud Pſalmi. Hæc eſt dies, quam fecit dominus, exultemus & lætemur in ea. Item iſta fuit dies claræ ſcientiæ, in qua errorum noctes & caligines defecerunt. Pſalm. Dies illuminabitur, ſicut tenebræ eius, ita & lumen eius, id eſt, ſecundum quod magnæ errorum tenebræ proceſſerunt, ita magna lumina fidei & ſcientiæ ſurrexerunt. Item iſta fuit dies fiduciæ, in qua vitiorum infirmitates ſanatæ ſunt, & virtutes & ſecuritas ſucceſſerunt. Hieremiæ 23. In diebus illis ſaluabitur Iuda, & Iſraël habitabit confidenter. Item iſta eſt dies miſericordiæ, in qua dona, virtutes & gratiæ effluxerũt. Ioelis 2. In die illa ſtillabunt montes dulcedinẽ, & colles fluent lac & mel. Item iſta fuit dies iuſtitiæ, in qua pax & concordia relu-

xerunt.Psal.Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis. Ista est ergo prima dies gratiæ, in qua dominus mundum visitauit.

H ¶ Secunda est dies gratiæ,in qua dominus mundum illustrauit.Et ista dies proprie est fides nostra, quæ fuit illuminatiua,& errorum & hæresum sublatiua.Eccl.50. Sicut luna in diebus suis lucet. Ista est etiam dies claræ contemplationis & scientiæ, de qua supra eodem titulo in principio.Ista est etiam dies virtutum quia scilicet,per dies intelliguntur virtutes particulares,quæ simul aggregatæ annum perfectionis componunt.

Virtutes enim sunt Dies { Pleni, Longi, Boni, Læti, Quieti, Salutiferi, Fructiferi, Sancti.

Sunt (dico) dies pleni gratiæ sine vacuitate. Psalm. Dies pleni inueniuntur in eis. Sunt dies longi perseuerantiæ longanimitate. Psal. Vitam petijt a te, & tribuisti ei longitudinem dierum in sæculum sæculi.Sunt etiam dies boni sine culpæ prauitate, & iniquitate. Psal.Quis est homo,qui vult vitam diliget dies videre bonos? Prohibe linguam tuam &c.Iob 36.Complebunt dies suos in bono, & annos suos in gloria. Item sunt dies læti cum spirituali iucunditate.Psalm.Psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo domini. Item sunt dies quieti sine discordiæ peruersitate seu malignitate. Esaiæ 39. Fiat pax, & veritas in diebus meis. Item sunt dies salutiferi pleni omni suauitate,& sancti spiritus charitate. Actorum 1.Vos autem implebimini spiritu sancto non post multos hos dies. Item sunt dies fructiferi cum bonorum omnium vbertate & fertilitate. Prouerbio. 9. Per me multiplicabuntur dies tui. Et breuiter, virtutes sunt illi spirituales & sancti dies, de quibus dicitur de Dauid. 1.Paralipome. 29. quod mortuus est in senectute bona, plenus dierum & diuitijs.Tales ergo dies debemus appetere, & eorum multiplicationem & numerum affectare, & renouationem & reparationem eorum, humiliter dicentes illud Threnorum 5.Innoua dies nostros sicut a principio.Et tamen hodie, proh dolor, possumus plangere cum Iob. 17. dicentes. Spiritus meus attenuabitur,dies mei breuiabuntur,&solum mihi superest sepulchrum.Et bene dicit breuiabuntur, quia scilicet quáto sol magis distat a nobis,tanto sunt dies breuiores. Pater de solstitio hyemali, quod summe distat a nobis. & ideo breuissimos habet dies. Sic, proh dolor, dicam, quod quia sol iustitiæ Christus a nobis distat propter nostrorum obicem delictorum, ideo dies virtutum nostrarum pauci sunt, atque breues. Iob. 13. Breues dies hominis sunt: & in Psalm. Fiant dies eius pauci. Ecce ergo quomodo sub diebus gratiæ continentur ipsæ virtutes. Et si vis, dic, quod etiam per dies significantur viri iusti, quibus scilicet sol iustitiæ Christus semper est præsens,dies enim stellas occultat & abscondit,nox vero ipsas manifestat,&prodit;sic vere iustus stellas suas,id est, virtutes solet abscondere per humilitatem.Nox vero,id est,peccator, stellas suas, id est, virtutes, & sufficientias, si quas haber, solet manifestare, & ostendere per iactantiæ & inanis gloriæ vanitatem.Vnde Seneca libro morum: Esto occultator virtutum, sicut & alij vitiorum. Isti ergo sunt dies pleni,dies longi,dies boni, sicut supra immediate. Et merito,quia isti sunt filij illius indefectibilis Dei Christi,de quo 1. Thessa 5.Omnes vos filij lucis estis, & filij Dei. Et nota, quod iusti sunt

Dies,qui { Perseuerando continuantur, Exuberando discriminantur, Sese docendo erudiuntur, Semper crescendo perficiuntur.

Iusti enim perseuerant non deficientes.Prouer.10.Iustus in æternum non commouebitur, & in Psal. Ordinatione tua perseuerant dies. Et Esaiæ 65. Secundum enim dies ligni erunt dies populi mei.Iusti etiam inter se differunt alter alterum præeuntes. Ecclesi.33. Dies diem superat, & lux lucem. Iusti insuper alterutrum se informant se in scientijs & moribus instruentes. Psalm. Dies diei eructat verbum & nox nocti indicat scientiam. Iusti nihilominus continue crescunt semper in virtutibus proficientes.Prouer. 4. Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit vsque ad perfectum diem.Patet igitur quomodo diuersimode sumitur secunda dies gratiæ, qua Deus sæculum illustrauit.

I ¶Sed tertio dico,quod est alia dies gratiæ,qua Deus sæculum reformauit.Et ista est dies pœnitentiæ,in quo nox peccati recedit, & lux gratiæ restituitur, & accedit. De talibus ergo diebus intelligitur illud 2.Corinthio. 6. Ecce nunc tempus acceptabile,ecce nunc dies salutis. Et illud Romanor. 13. Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sic vt in die honeste ambulemus. Vbi notabis,quod

Dies pœnitentiæ { Expellit vanitatis errorem, Generat meritorum splendorem, Dissipat vitiorum horrorem, Excutit tarditatis soporem, Excitat probitatis laborem, Renouat deperditum vigorem. Præparat venustatis decorem.

Vanitatis recedũt errores.[Nox inquit præcessit.]
Veritatis succedunt splendores [Dies appropinquauit.]
Prauitatis decedunt horrores. [Abijciamus ergo opera]
Tepiditatis pelluntur sopores. [Tenebrarum.]
Vtilitatis aguntur labores [Induamur arma]
Strenuitatis virescunt vigores.[Lucis inquit.]
Amœnitatis splendescunt decores. Sic vt in die honeste ambulemus.Ista sunt enim septem diei proprietates,quę ad pœnitentiam applicantur,quia videlicet

In Die { Nox finitur, Lux sentitur, Nebula exhauritur, Sopor excutitur, Labor & opus cunctis indicitur, Virtus in corpore vigoratur & renouatur, Omnia honesta propter lucrum & præsentiam hominum melius perpetrantur.

Dicam ergo, quod dies pœnitentiæ falsitatis auellit errorem. Nox (inquit) præcessit, quasi dicat, De obscuritate præcedentium errorum nihil est ibi.Constat,quod homo,qui est in nocte culpæ in multis errat, quando vero venit ad diem pœnitentiæ errores illos corrigit, & ab eis se præseruat. Vnde illud Ioann. 11. Si quis ambulauerit in nocte, offendit, quia lux non est in eo. Item dico, quod dies pœnitentiæ veritatis continet splendorem. [Dies, inquit, appropinquauit.] In die enim apparent viæ rectæ, quæ in nocte non apparent. Sic in statu pœnitentiæ multæ viæ salutis apparent.Sapientiæ.10.Iustum deduxit dominus per vias rectas,& ostendit illi gloriam Dei.Sequitur.Fuit illis in velamento diei,& in luce stellarum per noctem.& transtulit eos per mare rubrum,id est,per amaram pœnitentiam. Item dico,quod dies pœnitentiæ prauitatis consumit horrorẽ. [Abijciamus inquit.] Constat, quod nubes & nebulæ & grossities aeris,quæ in nocte inualuerant,de die consumuntur;sic nebulæ peccatorum in die pœnitentiæ deponuntur.Esaiæ 2. In die illa idola penitus conterentur. Sequitur. In die illa proijciet homo idola,&c.id est,peccata.Item dico, quod dies pœnitentiæ, tepiditatis excutit torporem. [Opera inquit tenebrarum] Opera enim tenebrarum,id est,opera noctis,sunt dormire & iacere; de die autem minus dormitur: sic status pœnitentiæ non est,vt per pigritiam dormiamus,sed vt potius per diligentiam vigilemus, & tenebrarum opera,id est, pigritiam, & somnolentiam expellamus,vt sic nobis possit dici illud 1. Thessa 5. Omnes vos filij lucis estis, & filij diei.& post. Nos autem,qui diei sumus, sobrij sumus. Item dico, quod dies pœnitentiæ vtilitatis imprimit laborem. [Induamur inquit arma] Arma enim induuntur ad labores sustinendum.Constat enim quod dies magis est ordinatus ad laborem quam nox,sic status pœnitentiæ. Psalm.Opera mini donec dies est. Induamur ergo arma, scilicet pœnitentiæ ad militandum contra hostes spirituales, vt sic perfecte concertamur ad dominum, & de vitijs in virtutes immutemur dum contra vitia præliamur.Iob 14.Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Induamur (inquit) scilicet cilicium & ieiunia. Vnde Ionæ 3. dicitur quod postquam Ionas prædicasset dicens. Adhuc quadraginta dies & Niniue subuertetur, audiens rex Niniue, descendit de solio suo, & indutus sacco, sedit in cinere. Saccus enim & cinis sunt arma pœnitentium. Vnde Esa. 22. dicitur. Quod in die illa vocauit dominus ad fletum,& planctum,& caluitium & cingulum facci &c Item dico sexto,quod dies pœnitentiæ strenuitatis renouat vigorem. [Lucis inquit.] Sicut enim lux diei renouat vires corporum per noctis frigus & tenebras depressorum, quod maxime apparet in infirmis, qui leuius habent adueniente die, sic die pœnitentiæ adueniente, & luce gratiæ influente, vigor animæ reparatur, & infirmitas peccati minuitur,& animæ debilitas releuatur,& sic anima ad statum pristinum prius per peccatum perditum restauratur. Quod etiam notatur in verbo lucis. Virtus enim lucis arbores siccatas omni anno renouat, & omnium rerum vires vigorat & sustentat,&c.

tat, exemplum de Paulo Act. 9. quem circumfulsit de cœlo lux copiosa, qui cum fuisset tribus noctibus, non manducans neque bibens, tandem baptizatus, conuersus, & renouatus est. Quia re vera quando lux gratiæ interius fulget, & triplex dies, id est, triplex pœnitentiæ actus, scilicet contritio, confessio, & satisfactio per ieiunium corpus arcet, tunc homo ad Deum conuertitur, & in moribus penitus renouatur, & spiritualiter reparatur. Gen. 40 Tres adhuc dies sunt, post quos recordabitur Pharao ministerii tui, & restituet te in gradum pristinum. Tres (inquit) dies, id est, tres pœnitentiæ partes. De quo Exod. 5. Viam trium dierũ ibimus in solitudinem, vt immolemus domino. Et illud Marc. 8. Iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent. Est ergo pœnitentia dies strenuitatis renouans vigorem. Item dico, quod dies pœnitentiæ venustatis seu amœnitatis reparat decorem. [In die inquit honeste ambulemus.] Constat enim, quod se magis tenet homo honeste de die quam de nocte. De nocte enim, & in obscuro fiunt multa inhonesta, quæ nullo modo fierent in aperto. Sic vere, dico, quod dies pœnitentiæ multa honeste facienda suggerit, nox vero culpæ inhonesta plurima fieri facit. Vnde primo Machab. 10. Induit se Ionathas stola sancta in die solenni. Stola enim sancta, honesta est conuersatio, quam super omnia pœnitentes debent habere. 1. Corinthio. 14. Omnia honeste & secundum ordinem fiant in vobis. Patet ergo quomodo dies gratiæ refertur ad pœnitentiam mundum reformantem, ad iustum clare se formantem, ad virtutem mentem illustrantem, ad gratiam intus influentem, ad Christum carnem assumentem. Et sic, dico, quod inuenitur dies gratiæ, qua splendor oritur, & ista est quarta dies.

K ¶ Quinto vero dico, quod inuenitur dies gloriæ, quæ læte ducitur. Constat enim quod dies naturaliter est lætior, quam nox. Solis enim præsentia lætificat omnem carnem. Vnde dicit Plinius libr. 12. quod in insula Tyles, quæ est in India arbor est flore roseo, quæ de solis præsentia gaudere videtur. Fertur enim ibi ab incolis, vt ait, quod ista arbor dormit, & vigilat. Nam de nocte clauditur, ac si dormiret, de die ac si vigilaret, in solis præsentia aperitur, ita quod in meridie penitus dilatatur. Sic vere, qui in nocte vitæ præsentis somnolenti, clausi, & quasi mortui videntur esse, finaliter quando dies æternæ claritatis eis aduenerit, euigilabunt, & corda sua in Dei laudibus dilatabunt, & in solis Christi præsentia perpetuo iubilabunt. Esa. 60. Surge, illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria domini super te orta est. Sequitur. Tunc videbis & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum. Sequitur. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lunæ illuminabit te, sed erit tibi dominus in lucem sempiternam; & Deus tuus in gloriam tuam. Et breuiter nota, quod ista est

Dies {
Gaudiosa insistens laudibus,
Copiosa non carens dapibus,
Radiosa infundens sensibus,
Gloriosa pollens honoribus.

Quod ista sit dies gaudiosa, patet Esaiæ 26. In die illa cantabitur canticum in terra Iuda. Vrbs fortitudinis nostræ Sion, saluator ponetur in ea murus. Item quod ista sit dies copiosa, patet Ioannis 2. vbi dicitur quod die tertia nuptiæ factæ sunt in Chana Galileæ. Et Esaiæ 4. dicitur quod in illa die erit germen domini in magnificentia. Item quod sit dies radiosa & luminosa, vbi scilicet nihil occultatur beatis, patet Esaiæ 60. vbi dicitur. Non occidet vltra sol tuus, & luna tua non minuetur, quia dominus erit tibi in lucem sempiternam, & complebuntur dies luctus tui. Item quod sit dies gloriosa, patet Esaiæ 28. vbi dicitur. In illa die erit dominus exercituum corona gloriæ, & sertum exultationis residuo populi mei. Ista est ergo dies gloriæ, qua læte viuimus.

L ¶ Sexto dico, quod inuenitur dies culpæ, qua malus graditur, seu quæ nocte clauditur. Dies enim ad literam semper terminatur ad noctem. Sic vere status culpæ semper terminatur ad pœnam æternam. Ipse enim status peccatorum & etiam ipse peccator dicitur dies,

Propter {
Instabilem conditionem,
Laborem & afflictionem,
Facilem obnubilationem,
Finalem noctis conclusionem.

Sic vere status culpæ vel etiam ipse impius dicitur dies quia instabilis in affectibus variatur. Laboribus & tribulationibus vexatur, Faciliter vitiis obnubilatur. Et nocte mortis æternæ, vt dictum est, terminatur. Prouerb. 16. Dies impii ad malum. Et nota, quod dies culpæ est

Dies {
Laboris & pœnalitatis,
Fœtoris & calamitatis,
Furoris & pomposítatis,
Cruoris & crudelitatis,
Palloris & fallacitatis.

Quod sit dies laboris & miseriæ, patet Ecclesia. 40. vbi dicitur. Occupatio magna creata est omnibus hominibus, onus graue super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum vsque in diem sepulturæ. Item quod sit dies fœtoris & luxuriæ; patet Ezechiæ 16. vbi loquens dominus illi peccatrici ciuitati, in similitudinem meretricis; dicit sic. In die ortus tui non est præcisus vmbilicus tuus, & aqua non es lota in salutem, nec sale salita, nec inuoluta pañis, quæ potissime possunt referri ad peccatum originale. Item quod sit dies furoris & superbiæ, patet Iob. 15. Cunctis diebus suis impius superbit. Item quod sit dies cruoris & sæuitiæ, patet Esaiæ 22. vbi dicitur. Dies conculcationis & interfectionis est, & Malachi. 4. Dies veniet succensa quasi caminus. Item quod sit dies palloris & fallaciæ, potissime quantum ad hypocritas, qui semper fallaciter agunt, & aliud videntur quam sunt, potest dici illud Iob 17. Noctem verterunt in diem, quia scilicet vitam suam, quæ peccatrix est & nocturna, apparere faciunt diurnam. Isti enim aliud de die prætendunt, & aliud de nocte faciunt: similes Penelopæ puellæ, quæ amorem suum omnibus promittebat quãdo telã suam, quam texebat, compleuisset; sic tamen procos, & adolescentes deludebat; quia quicquid de die ordiebatur & faciebat, de nocte rumpebat, & deordiebatur, sicut ponit Ouidius. Sic vere hypocritæ, homines deludunt: quia quod de die in apparentia hominum faciunt, de nocte, id est, in occulto destruunt. Nam in aperto faciunt multa bona, sed plura mala in occulto. Hypocrita ergo est falsus amic⁹, de quo dicitur Eccl. 6. Est amicus socius mensæ, & non permanet in die necessitatis. Ista est igitur dies culpæ, quæ nocte clauditur.

¶ Septimo dico, quod inuenitur dies iudicij, qua malus sternitur. De ista ergo die, quam terribilis, quam horribilis, quam mirabilis, quam infugibilis seu ineuitabilis sit, patet in plerisque scripturarum locis, sicut enim possum perpendere, ista erit M

Dies {
Clara, qua cuncta videbuntur,
Æqua, qua mali cuncti iudicabuntur,
Magna, qua cuncti congregabuntur,
Aspera, qua læta contristabuntur,
Austera, qua alta conculcabuntur,
Amara, qua fortia tribulabuntur.

Ista est ergo dies clarissimæ veritatis ad omnia cognoscenda. Vnde ista dies dicitur reuelationis, quia scilicet corda singulorum singulis erunt clara. Vnde Roma. 2. In die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique iuxta opera sua. Et 1. ad Corinth. 13. Vniuscuiusque opus manifestum erit, dies enim domini declarabit. Item ista est dies æquissimæ seueritatis ad pessimos puniendos. Iudith. 16. Væ genti insurgenti super genus meũ, dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in die iudicij visitabit illos. Ista est dies latissimæ capacitatis ad omnia continendum, ibi enim congregabuntur omnes homines, qui ab Adam vsque ad finem mundi fuerunt. Ioel. 3. Ecce in diebus illis, & in tempore illo congregabo omnes gentes, & deducam illos in vallem Iosaphat, & disceptabo cum eis. Item ista est dies excellentissimæ potestatis ad cuncta sublimia deprimendum. Psalm. Confregit, scilicet dominus, in die iræ suæ reges; conquassabit capita in terra multorum. Item ista est dies amarissimæ seruitutis ad cuncta fortia tribulandum. Sopho. 1. Dies domini amara, tribulabitur ibi fortis. Ista est ergo dies iudicij, qua malus sternitur.

¶ Octauo dico, quod inuenitur dies inferni, qua miser vritur. Tempus enim illud, quo damnati viuunt in inferno, potest dici N

Dies {
Indignationis,
Separationis,
Tribulationis,
Desperationis,
Perditionis,
Percussionis,
Combustionis,
Obliuionis.

Est (dico) dies indignationis, quia scilicet Deus perpetuo indignatur damnatis. Hiere. 18. Dorsum, & non faciem ostendam eis in die perditionis eorum. Item est dies separationis, separantur enim mali de medio iustorum, vt mittantur in caminum ignis, sicut dicitur Matth. 13. Vnde Amos 6. Separati estis in diem malum, & appropinquatis solio iniquitatis. Item est dies tribulationis Sopho. 2. Dies iræ dies illa, dies tribulationis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris. Sequitur. Et tribulabo homines, & ambulabunt, vt cæci, quia domino peccaue-

runt.Item eſt dies deſperationis.Prouerb.24. Si deſperaueris in die anguſtiæ &c.Item eſt dies percuſſionis. Pſal. In die illa percutiam omnem equum in ſtuporem. Item eſt dies obliuionis. Eſa.23.Vlulate naues maris, quia vaſtata eſt fortitudo veſtra. Et erit in die illa, obliuioni eris ô Tyre. Itẽ eſt dies combuſtionis. Iudith.16.Deus in die iudicij viſitabit illos.Dabit enim ignem & vermes in carnes eorum, vt vrantur, & ſentiant vſque in ſempiternum,quia ſicut dicitur Eſaiæ 66. Ignis eorum non extinguetur, & vermis eorum non morietur. Hæc igitur ſufficiant de die &c.

Diffamare. Nota,quod diffamare quandoque ſumitur pro fama diuulgare ſcilicet, ſicut de illis dæmoniacis à Chriſto curatis dicitur Matthæi 9. quod ipſi diffamauerunt eum per totam illam terram. Et illud 2. Eſdræ 4. Quomodo non præcellet rex qui ita diffamatur? Quandoque vero ſumitur,vt communiter, pro famam auferre & attenuare, ſicut de villico iniquitatis dicitur Lucæ 16. quod quidam habebat villicum. & hic diffamatus eſt apud eum, quod diſſipaſſet bona ipſius.Sed de hoc vide in diuerſis titulis,ſcilicet vbi detractio,lingua,dentes & quæ ſequuntur.

A **Differre.** Nota, quod differre quandoque ſumitur pro quadam inæqualitate rerum. Res enim creatæ ſunt in quadam differentia,vna enim præcellit aliam in virtute, ſicut cum dicitur 1.Corinth.15. Stella differt à ſtella in claritate. Omnia enim habent ſuas proprias differentias, per quas ab inuicem diſtinguuntur.Ideo vide de titulis diuidere,&diſtinguere &ſimilibus.Quandoque vero differre accipitur pro tardatione, ſeu dilatione, & iſtud quandoque pertinet ad occultam Dei ſapientiam,ſicut cum dicitur Deuterono.32. Propter iram inimicorum diſtuli, ne forte ſuperbirent hoſtes eorum. Secundum enim ſuam occultam ſapientiam ipſe differt gloriam Paradiſi, vt ardentius appetatur. Vnde Prouerb.13. Spes, quæ differtur, affligit animam,lignum vitæ,deſiderium veniens. Quandoque ad deliberatiuam prudentiam pertinet, ſicut illud Catonis. Vind ctam differ donec pertranſeat ira. Vnde Prouerb. 19. Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus, ſapiens differt. & reſeruat in poſterum. Quandoque pertinet ad torporem & deſidiam, quia ſcilicet mali ſemper procraſtinant,&differunt benefacere, contra illud Eccleſia.5.Fili ne tardes conuerti ad dominum, neque differas de die in diem. Sed de iſtis vide ſupra de cras, & in tabula vbicunque fit mentio de deliberatione,&ita de tarditate & ſimilibus.

A **Difficultas.** Nota, quod difficultas eſt illud, & difficile dicitur illud,quod ad faciendum eſt graue, fieri tamen non eſt impoſſibile. Eſt igitur

Difficultas {
- Nobilis virtutis excitatiua,
- Debilis vigoris ſuffocatiua,
- Meriti maioris augmentatiua.

Dico ergo,quod difficultas in quocunque ſuo genere eſt virtutis excitatiua.Virtus eſt enim de bono & difficili.Circa enim facilia non eſt virtus,ſed circa difficilia. Non enim eſt virtuoſum facere quod eſt facile,ſed potius quod eſt graue & difficile. Virtus etiam excitatur,augmentatur & irritatur,quando ſibi obiectum difficile præſentatur.Ignis enim tunc fortius ardet, quando alicuius aquæ aſpergimine lignum madet. Tunc etiam fortius intellectus acuitur,quando ad imaginãdum difficilia occupatur. Etiam virtus animi magis creſcit, quando contra ipſum aliquod arduum & terribile inualeſcit. Et inde eſt, quod viri ſtrenui quando ad ardua & difficilia facta mittebantur, gaudebant, & ipſa irritatione virtutis difficilia ſuperabant, patet de Iaſone miſſo ad vellus aureum rapiendum, de Hercule miſſo ad Chimeram occidendum,de Perſeo miſſo ad caput Gorgonicum ſuccidendum.Iſti enim viri fortes talia difficilia aggrediebãtur, in talibus,quæ videbantur impoſſibilia exercitabantur,& ſic famam & gloriam perpetuam merebantur. De noſtris etiam martyribus quid dicam? qui ſcilicet ipſam difficultatem mortis pro Chriſto vilipendebant, & multiplicata virtute, occaſione difficilium gaudentes,ad ſupplicia properabant.Apud homines virtuoſos igitur virtus difficultate acuitur, & ad ardua fortius animatur.Vnde Gregor.in Morali.dicit, quod ſicut ignis flatu premitur,vt creſcat,ſic iuſtus aduerſitatibus comprimitur,vt virtus eius plus vigeat. Patet ergo,quod difficultas eſt virtutis nobilis excitatiua.

B ¶Secundo dico, quod iſta eſt virtutis debilis ſuffocatiua. Conſtat enim,quod modica virtus difficultate deperit, vbi magna irritatur, & creſcit. Nam forti flatu candela extinguitur, vbi ignis magnus fortius inflammatur Reprehendi ergo debent quidam præſumptuoſi,& fatui,qui vires ſuas non metientes,ardua & difficilia aggrediuntur,in quibus multoties deſtruuntur. Vnde de Rachele dicitur Gene.35.quod ipſa difficultate partus periclitabatur.Iſta eſt ergo virtutis debilis ſuffocatiua. ¶Tertio dico, quod difficultas eſt meriti ſublimis occupatiua. Conſtat enim,quod quanto actus virtutis eſt difficilior,tanto debet eſſe merces maior & melior.Vnde Grego.in Morali.Afflicti terrena perdimus, ſed afflictionem patienter ſuſtinentes, cœleſtia promeremur.Et ideo bene docet Bernar.in quodam ſermone dicẽs ſic. Cum ſimus velut in campo certaminis in hoc mundo, qui hic dolores, miſerias & plagas non acceperit, in futura gloria non apparebit. Breuiter concludam ſicut concludit ſapiens Eccle.1. dicens. Cunctæ res difficiles,non poteſt eas homo explicare ſermone.Inuenitur enim difficultas in addiſcendo,in intelligendo in laborando,in operando, in ſuſtinendo, in viuendo & moriendo,& tamen niſi homo per difficultates tranſierit, æternum præmium non habebit.Non coronabitur enim,vt ait Apoſtolus,niſi qui legitime certauerit. C

¶De illis autem,quæ in ſcriptura reputantur difficilia,poſſum notare,quod D

Difficilis reputatur {
- Cognitio ſecretorum,
- Correctio peruerſorum,
- Subuerſio perfectorum,
- Saluatio ſuperborum

De cognitione ſecretorum, quod ſit difficilis, patet Prouerbiorum 30.vbi dicitur. Tria ſunt mihi difficilia: Et quartum penitus ignoro,ſcilicet viam aquilæ in cœlo, viam colubri ſuper petram, viam nauis in medio mari, & viam viri in adoleſcentia ſua. De correctione peruerſorum & obſtinatorum, quod ſit difficilis.patet Eccleſ. 1. vbi dicitur, Peruerſi difficile corriguntur, & ſtultorum infinitus eſt numerus. De ſubuerſione etiam perfectorum atque iuſtorum, quod ſit difficilis, patet Eccl. 4. vbi dicitur.Funiculus triplex difficile rumpitur. Funiculus (inquit) triplex, id eſt, iuſtus in fide Trinitatis fundatus, tribus Theologicis virtutibus firmatus, vel tribus nodis religionis ligatus. De ſaluatione vero ſuperborum & opulentorum, quod ſit difficilis, patet Matth. 19. vbi dicitur Diues difficile intrabit in Regnum cœlorum, quia ſicut dicitur Matth. 10. Facilius eſt tranſire camelum per foramen acus, quam diuitem intrare in Regnum Cœlorum Diuitem dico, id eſt, diuitias amantem, diuitijs male vtentem,& diuitijs ſubiacentem &c. Vide infra in expoſitione huius verbi facilis.

Digitus. Cum digiti ſint illa membra,quibus immediatius operamur, videtur, quod per digitos poteſt intelligi virtus operatiua Et ideo quia Deus & iuſtus,diuerſimode operantur. notare poſſumus, quod in ſcriptura reperiuntur diuerſa genera digitorum.Inuenitur enim

Digitus {
- Dei,qui operatur mirabiliter,
- Impij,qui operatur damnabiliter,
- Iuſti,qui operatur laudabiliter.

Eſt enim digitus Dei, qui operatur mirabiliter, id eſt, faciens mirabilia. Et iſte nihil aliud eſt quam virtus & potentia, bonitas & clementia, ſplendor & ſapientia Dei patris, hoc eſt dictũ, Ipſe Spiritus ſanctus vel ipſe Dei filius benedictus. Digitus enim eſt idem cum manu. Digitus ex tribus conſtat iuncturis. Digitus facile plicatur & erigitur. In digito vis tactiua ſumme viget, (qua diſpoſitio rerum tangibilium ſentitur) & in extremitate ſui vngue veſtitur. Talis proculdubio eſt filius Dei, ex tribus enim conſtat ſubſtantijs,ſcilicet deitate,anima, & corpore,idem eſt cum manu,id eſt,cum eſſentia deitatis Per pietatem fuit ſui plicatiuus, per iuſtitiam ſui porrectiuus, per ſummam ſapientiam diſpoſitionis omnium cognitiuus, & vngue,id eſt,corporea carne fuit in extremitate temporum veſtitus,vt de ipſo proprie dicatur illud Exod.8 Digitus Dei eſt hic. In manu enim ſunt digiti quinque, ſcilicet pollex, qui dicitur ſic, eo quod præ cæteris in virtute præpolleat: index, qui ſic dicitur,eo quod homo cum illo omnia indicet,& oſtẽdat,medius qui ſic dicitur,eo quod in manu medium locum teneat, ãnularis,qui ſic dicitur, eo quod homo ãnulũ in eo deferat, auricularis,qui ſic dicitur,eo quod homo cũ illo libentius aures ſcalpat. Sic vere Chriſtus Dei digitus dicitur,& omni digito merito cõparatur. Dicitur enim Pollex, quia virtute & potentia ſumme polluit, & viguit, dicitur index, quia inſpirando, prædicando omnia indicauit atque docuit, dicitur medius, quia mediator Dei & hominum apparuit,dicitur annularis, quia annulo fidei nos ſubarrhauit, dicitur auricularis,quia doctrinam ſanctam humanis auribus inſtillauit. Igitur hoc bene figuratum fuit Marci 7. vbi dicitur, quod Chriſtus miſit digitos ſuos in auriculam muti & ſurdi, & expuens tetigit linguam eius, & ſic apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius. Quia re vera humanum genus, quod per peccatum Adæ ſurdum,& mutum fuerat factum,ita quod bonum non poterat dicere vel audire, mediante digito Dei viui ſcilicet Dei filio benedicto, & etiam mediante ſputo gratiæ ſanatum eſt & ſaluatum,&

tum,&

tum,& ad loquendum & vtilia audiendum reparatum. ¶Et notabis,quod,ſicut ad ſenſum patet,

Digitis { Agimus, Pungimus, Vngimus. Tangimus, Pingimus.

Sic vere dico, quod Deus pater mediante digito, id eſt, ſuo filio benedicto, cuncta producendo agit,& generat, malos puniẽdo pungit, & vulnerat, bonos leniendo vngit & temperat, vera diſcernendo tangit & ponderat,mentes inſtruendo pingit & al-
B terat. ¶Dicam ergo,quod Chriſtus primo modo dicitur digitus potentiæ, quo cuncta generantur. Pſalm. Videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum.¶Secundo modo Chriſtus dicitur digitus iuſtitiæ,quo mali vulnerantur, quod ſcilicet fiet in iudicio Luc.11. In digito Dei eijcio dæmonia. Vnde Deus poteſt dicere illud Cãt.5. Digiti mei pleni ſunt myrrha probatiſſima. Myrrha enim eſt amara guſtui, ſed odorifera olfactui. Amaritudinem & aſperitatem ſignat iuſtitiæ,quæ ſcilicet virtus eſt valde redolens & famoſa,quamuis ſit ad ſuſtinendum &ad guſtandum difficilis & rigoroſa.¶Tertio modo Chriſtus dicitur digitus miſericordię & clementiæ,quo miſer vngitur,& temperatur. Vnde in mundificatione præcipitur ſic Leui.10.de olei ſextario. Tinget digitum dextrum,& aſperget oleum contra dominũ ſepties. Deus enim intinxit digitum ſuum dextrum,id eſt,filium in oleo miſericordiæ,quo ſepties,id eſt, per ſeptem miſericordiæ opera vel ſpiritus ſancti dona aſpergit,& linit dolores humanæ miſeriæ.

¶Quarto modo Chriſtus dicitur digitus ſcientiæ & prudentiæ,qua cuncta tanguntur & cognoſcuntur, reguntur etiam & ponderantur. Vnde illud Eſa. 40. Appendit tribus digitis molẽ terræ. Chriſtus enim dicitur tres digiti, propter naturam triplicem, quam habet, vt dictum eſt. Vnde de eius virtute actiua & diſcretiua dicitur Leu.8. Tincto digito tanget cornua altaris.

¶Quinto autem modo Chriſtus dicitur digitus, quo cuncta pinguntur,& exarantur,ſeu quo bona ſcribuntur,& reuelantur. Vnde iſte eſt digitus,quo legis tabulæ fuerunt ſcriptæ, Deutero. 9 Iſte etiam eſt digitus, quo ſententia condemnatoria contra Balthaſar fuit ſcripta,quando digiti Dei apparuerunt ſcribentes in pariete. Mane,thecel,phares Dan.5. Quo etiam ſententia abſolutoria ſcripta fuit, quando Chriſtus inclinans ſe, digito ſcribebat in terram, vbi deprehenſam in adulterio liberauit. Ioannis 8. Patet igitur,quod inuenitur digitus Dei faciens mirabi-
C lia. ¶Secundò dico, quod inuenitur digitus impij, qui operatur damnabilia. Digiti enim luporum & leonum curui ſunt per fallacitatem,acuti vero per rapacitatem. Sunt acuti,& ad faciendũ crudelia quam ad faciẽdum vtilia magis apti. Sic vere digiti malorum ſunt curui per fallacitatem, apti & docti ad operandum omnem iniquitatem. Eſa.59. Digiti eorum pleni ſunt iniquitate. Et ſi vis notare de digitis, & de operatione malorum, dic, quod iſti ſunt

Digiti { Extenti,ad alios irridendum, Diſtorti,ad modicum faciendum, Multiplicati ſeu ſuperflui,ad vilia peragendum, Debiles ſeu deflui,ad laſſitudinẽ faciliter incurrendũ, Mobiles ſeu ſuperflui, ad inconſtanter in eiſdem perſeuerandum.

¶Dico ergo,quod mali habent digitos extentos ad alios deridẽdum procaciter. Ideo dicitur Eſa. 58. Si abſtuleris de medio tui catenam,& deſieris digitum extendere, orietur in tenebris lux tua. Item mali habent digitos diſtortos ad opera faciendum ignauiter. Vnde de pigris,& hypocritis dicitur Matt.23. quod ipſi imponunt onera grauia & importabilia in humeris hominum digito autem ſuo nolunt ea mouere. Item mali habent digitos multiplicatos ad ſuperflua peragendum. Vnde 2. Regum 21. fit mentio de quodam viro excelſo, qui habebat ſenos digitos in manibus & pedibus, qui à Ionatha milite Dauid fuit occiſus. Superfluitas enim digitorum ſuperfluitatem denotat affectionum & operationum. Item mali habent digitos debiles ſeu fragiles ad faciliter à bono deſiſtendum. Vnde de ſtatua Nabuchodonoſor dicitur Daniel 2. Vidiſti digitorum pedum partem teſteam. Item habent mali digitos mobiles ad inconſtanter in omnibus ſe habendum. Vnde de malo dicitur Prouer.6. quod ipſe annuit oculis,terit pede,digito loquitur,& corde peruerſo machinatur malum. Patet ergo, quod inuenitur digitus impij, qui
D operatur damnabilia. ¶Tertio dico, quod inuenitur digitus iuſti,qui operatur laudabilia. Digitus enim, id eſt, operatio iuſti, digito comparatur, quia ſcilicet ex tribus iuncturis conſtat, in quantum ſcilicet omnis operatio iuſti ad triplex tempus ſcilicet præteritum, præſens, & futurum debite debet ordinari, vel in quantum in debitis, numero pondere & menſura, debet conſiſtere & fundari. Vnde illud Eſa. 40. Quis appendit molem terræ tribus digitis? Et notabis plures digitos ſpirituales, videlicet

Digitum { Scientiæ & veræ cognitionis, Prudentiæ & ſanæ diſcretionis, Clementiæ & piæ compaſſionis, Potentiæ & bonæ operationis, Iuſtitiæ & aſperæ caſtigationis.

Habet ergo iuſtus digitum veræ cognitionis & ſcientiæ. Et iſte proprie eſt digitus fidei, quia ſcilicet ſicut in digito latet vis cognitiua,& pulſus diſpoſitionisque corporis apprehenſiua, ſic fides eſt ille digitus,quo mediãte veritates rerum cognoſcimus & ſine cuius tactu & actu omnia ſalutaria ignoramus. Vnde Ioan.20. dicit Thomas Niſi (inquit) mittam manum meam in latus eius, & digitum meum in locum clauorum non credam. Sequitur. Infer digitum tuum huc,& noli eſſe incredulus, ſed fidelis,qui ſtatim perfecte credidit,dicens. Dominus meus, & Deus meus. ¶Item habet digitum ſanæ diſcretionis & prudentiæ. Diſcretio enim eſt digitus

Quo { Legem tenemus, Bonum docemus, Superflua cohibemus.

Digito enim ad literam poſſumus aliquid tenere, aliquid oſtẽdere vel docere, aliquid claudere vel arcere. Digitus ergo diſcretionis legem Dei tenet,& poſſidet. Prouerb. 7. Liga legem in digitis tuis, & ſcribe eam in tabulis cordis tui. Vtilia monſtrat,& edocet. Vnde de Ioanne Baptiſta ſupponitur, quod ipſe oſtendit digito ſaluatorem,dicens. Ecce agnus Dei. Ioann.1. Et Ioann.8. Inclinans ſe, digito ſcribebat in terram. Superflua arcet, & cohibet. Iob.29. Principes ceſſabant loqui, & digitum ſuperponebat ori ſuo. Iſte eſt ergo digitus ſanæ diſcretionis& prudẽtiæ. ¶Itẽ habet iuſtus digitum piæ compaſſionis & clementiæ. Digitus enim aptus eſt ad vngendum, & ſuauiter ſcalpendum, ſic clementia benigniter vngit & lenit. Vnde de diuite in tormentis iacente legitur Lucæ 16. quod ipſe petijt, vt Lazarus intingeret extremũ digiti ſui in aquam,& refrigeraret linguam eius. Potiſſime autem digitus compaſſionis debet ſanguine Chriſti inũgi, vt ſcilicet de paſſione eius clementer compatiantur. Vnde Leui 4. Tollet ſacerdos de ſanguine hoſtiæ,& tanget digito cornu altaris. Altaris enim cornu, in quo Chriſtus fuit immolatus, eſt crux, quæ ſcilicet a digito noſtræ compaſſionis continue debet tangi. ¶Item habet iuſtus digitum bonæ operationis & potentiæ, ſcilicet virtutem bene operandi & ſpiritualibus hoſtibus reſiſtẽdi. Pſal. Benedictus dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium,& digitos meos ad bellum. Vnde etiam de illa bona muliere dicitur Prouerb. 31. quod manum ſuam miſit ad fortia,& digiti eius apprehenderunt fuſum. ¶Item habet iuſtus digitum correctionis,& iuſtitiæ. Digitus enim vngue armatur, quo ſcilicet quis pungitur & aliquoties laceratur. Sic mediante iuſtitia malos pungimus,& eos ſi neceſſe eſt,vulneramus, vt ſic dicat iuſtus illud 3. Reg. 12. Digitus meus minimus groſſior eſt dorſo patris mei. Pater meus cęcidit vos flagellis,ego autem cędam vos ſcorpionibus. Iſti ſunt ergo quinque digiti viri iuſti.

¶Vel ſi vis,etiam dic, quod ipſe iuſtus dicitur digitus triplici iũ- E
ctura,id eſt,fide trinitatis compoſitus,ad operandum tangendũ vngendum &c. ſicut ſupra,deinde eſt aptus,& diſpoſitus &c. Et nota vnũ valde mirabile de digito, quia digitus ante prandiũ groſſior eſt quam poſt prandium. Annulus enim,qui ante prandium cum difficultate mittitur, poſt prandium ſine difficultate in digito ponitur,quod eo contingere poteſt,quia ſumpto cibo ſanguis ad ſtomachum pro digeſtione trahitur,& ſic membrum exterius propter abſentiam iſtius ſanguinis gracilius reperitur. Talis eſt proculdubio vir perfectus,quia reuera cum cibis diuitiarum & bonorum temporalium vel etiam ſpiritualium eſt repletus, tunc magis humilis & gracilis reperitur. Boni enim ex acquiſitis diuitijs per ſuperbiam non inflantur,ſed per humilitatem potius attenuantur. Vnde in talibus completur illud Eccle.3. Quanto maior es,humilia te. De quolibet ergo tali poteſt dici illud Exod. 8. Digitus Dei eſt hic. Vbi nota, quod vir perfectus operatur cum ſedulitate, ideo dicitur digitus copulatur cum diuinitate, ideo dicitur digitus Dei, præſentatur in neceſſitate ideo dicitur,eſt hic &c. Sic ergo patet, quod eſt digitus Dei,impij,& iuſti.

Dignus. Nota, quod dignus dicitur ille, qui eſt aptus vel A
congruus ad aliquid habendum,vel faciendum, ſiue bonum fuerit ſiue malum. Cum enim culpa, & pœna ſibi correſpondeant,poteſt dici, quod mali digni ſunt pœna, & indigni gloria. Boni vero ſunt digni gloria, & indigni pœna. Dicamus ergo,quod dignum,poteſt referri ad bonos & ad malos. Boni enim,quia omnia digne,id eſt,congrue,debite, & honeſte faciunt,iuxta illud Coloſſ. 1. Ambuletis digne, Deo per omnia placen-

placentes. Ideo digni sunt omni bono. Constat enim, quod secundum nobilitatem & dignitatem materiæ debet forma nobilior & dignior in eam introduci.

B ¶ Sic dicam, quod quia viri iusti digne & laudabiliter se disponunt, ideo formas virtutum dignas & nobiles accipiunt, & accipere digni sunt. ¶ Notabis ergo, quod iusti sunt

Digni {
Scripturas aperire,
Pro Christo interire,
Gratiam inuenire,
Ardua definire,
Noxia superare,
Præmia reportare,
Dulcia degustare,
Cum Christo regnare,
Honores vendicare.

Dico ergo, quod iusti digni sunt scripturas aperire. Plus enim proficit ad scripturas intelligendum humilitas, quam subtilitas, plus sanctitas, quam auctoritas. Deus enim ipsas abscondit à sapientibus & prudentibus, & reuelat eas paruulis. Matt. 23. Ideo cuilibet iusto scientifico potest dici illud Apo. 5. Dignus es domine aperire librum, & soluere signacula eius. Item iusti digni sunt tormentis interire, scilicet pro Christo. Magna enim dignitas est, quod homo à Deo eligatur, vt tormentum pro eo patiatur. Vnde Actor. 5 dicitur, quod Apostoli ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Item dico, quod iusti digni sunt gratiam inuenire, scilicet apud Deum. Vnde Sap 3. dicitur, quod Deus tentauit illos, & inuenit illos dignos se. Nam sicut dicitur Sap. 5. Ipsa sapientia increata dignos se circuit quærens. Itē dico, quod iusti sunt digni ardua definire. Vnde Sap. 7. dicitur sic. Mihi autem dedit Deus dicere ex sententia & præsumere digna horum, quæ mihi dantur. Item dico, quod iusti digni sunt noxia superare. Vnde 2. Macha. 5. de Deo dicitur, quod ipse dat dignis victoriam. Item dico, quod iusti sunt digni præmia reportare. Luc. 10 Dignus est operarius mercede sua. Item dico, quod iusti sunt digni dulcia degustare scilicet comedere corpus Christi. De quo Matth. 10. Dignus est operarius cibo suo. Dignus enim debet esse, id est, iustus & mundus, qui comedit istum cibum, quia sicut dicitur 1. ad Cor. 11. Quicunque manducauerit panem hunc, aut biberit calicem domini indigne, reus erit corporis & sanguinis domini. Item dico, quod iusti digni sunt honores vendicare 1. Tim. 5. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni sunt cum Christo conregnare, quia sicut dicitur Roman. 8 Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Veruntamen Col. 1. dicitur, quod Deus nos fecit dignos in partem sortis sanctorum in lumine. Et 2. The. 1. Digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini. Patet ergo, quod iusti digni sunt omni bono.

C ¶ Sed adhuc dico, quod mali digni sunt omni malo. Nam Sap. 16. dicitur. Propter hæc & similia passi sunt digne tormenta, quasi dicat, quia commiserunt multitudinem peccatorum digne & iuste, passi sunt multitudinem tormentorum. Vnde nota, quod mali sunt

Digni {
Carcere ligari,
Bestijs lacerari,
Gladijs detruncari,
Sanguine satiari,
Morte dura necari.

Digni sunt ergo, vt includantur carcere corporis & desidiæ. Sapien. 18. Digni quidem illi carere luce, & pati carcerem tenebrarum. Item digni sunt, vt lacerentur à bestijs carnalitatis & luxuriæ. Sapien 15. Illos enim locustarum & muscarum occiderunt morsus, & non est inuenta sanitas animæ illorum, quia digni erant ab huiusmodi exterminari. Muscæ enim & locustæ signant carnis motus. Item digni sunt, vt detruncentur gladio detractionis & infamiæ. Iudit. 6. Cum dignas gladij mei pœnas exceperint, ipse simul vltioni subiaceas. Item digni sunt, vt satientur sanguine crudelitatis, & sæuitiæ. Apoc. 16. Iustus es domine, quia sanguinem prophetarum tuorum fuderunt, sanguinem dedisti eis bibere, vt digni sunt. Item digni sunt, vt occidantur morte pœnarum & miseriæ, scilicet in inferno, Rom. 1. Qui talia agunt, digni sunt morte, non solum, qui talia agunt, sed etiam qui eis consentiunt. Talibus ergo malis & similibus mali digni sunt, & se indignos omnibus bonis reddunt. Et si vis, dic negatiue, quod mali non sunt digni scripturas soluere, Christum recipere, bonis se iungere, Christum diligere, in cœlo comedere, cū Christo viuere. Dico ergo, quod mali digni non sunt scripturas intelligere. Io. 1. Non sum dignus, vt soluam corrigiā calceamenti eius. Soluere enim calceamenta Christi, nihil aliud est, quam intelligere mysteria scripturarum sanctarum. Item nō sunt digni Christum in sacramento altaris recipere. Vnde Mat. 8. Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum. Item non sunt digni bonos secum habere, seu colere. Vnde Heb. 11. enumeratis sanctis hominibus, dicit, quod dignus non erat eis mundus. Item non sunt digni Christo adhærere, vel eum accedere, seu ipsum diligere. Matth. 10. Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus. Item non sunt ad nuptias parati intrare, vel comedere. Matth. 22. Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui inuitati erant, non fuerunt digni. Item non sunt digni sempiterne viuere. Iob. 30. Vita ipsa putabantur indigni. Et breuiter, mali indigni, infames, & vilissimi reputabuntur. Et ideo dignitatibus Ecclesiæ carere iubentur, iuxta illud. Infamibus portæ dignitatum non patebunt. Et à dignitate cœlestis gloriæ expellentur. Dan. 11. Stabit in loco eius vilissimus, & indignus decore regio &c.

Dignitas. Nota, quod dignitas sumitur pro statu eminētiæ & honoris, & pro officio prælaturę, & dominij magistratu, vel etiam quandoque pro ipsa bonitate, sufficientia, & auctoriate personæ. Et sic dico, quod inuenitur A

Dignitas {
Virtualis,
Sæcularis,
Regularis,
Singularis.

¶ Dignitas virtualis est idem quod bonitas & sanctitas, prudentia & honestas, sicut dicitur Prouerbiorum 20. Dignitas senum canities. Canities dico, id est, prudentia.

¶ Dignitas sæcularis nihil aliud est, quam damnatio in temporalibus. De qua Prouerbiorum 14. In multitudine populi dignitas regis, quæ etiam plerumque malis hominibus consueuit conferri, & faciliter solet auferri. hæc enim sæpe impijs confertur. Vnde Eccle. 10. dicitur Vidi sub sole quasi per errorem egrediens à facie principis, positum stultum in dignitate sublimi, & diuites sedere deorsum. Hæc etiam cito perditur, & aufertur. Ezech. 24. Tollam ab eis fortitudinem & gaudium dignitatis. B

¶ Dignitas regularis est dignitas ecclesiastica, quæ scilicet bonis hominibus, dignis scientificis, atque sanctis semper debet conferri. Vnde de bono prælato dicitur Ecclesi. 45. Statuit illi testamētum pacis, & principem fecit eum, vt sit illi sacerdotij dignitas in æternum. C

¶ Dignitas singularis, seu æternalis est excellentia gloriæ Paradisi, quam scilicet principaliter Deus possidet. Hester. 10. Rex Assuerus omnem terram, & cunctas insulas maris fecit sibi tributarias, cuius est imperium & fortitudo, & dignitas & sublimitas. De dignitate igitur, officio, & prælatura, quomodo solis dignis debeant concedi, & quomodo malis multoties concedantur, possent infinita dici, sed deficiunt auctoritates vocales, & in infinitis locis mentio fit de illis. Vide ergo de rege, prælato, altitudine, cœlo, & alijs titulis similibus sicut in tabula. D

Diligere. Dilectio. Nota, quod dilectio quandoque accipitur pro omni amore, siue bono siue malo, Accipitur enim quandoque pro amore virtuoso, aliquando pro amore vitioso, aliquando pro amorē naturali, aliquando pro amore supernaturali. Virtuosus est amor charitatis, de quo dicitur Matth. 22. Diliges proximum tuum sicut te ipsum &c. Amor vitiosus est amor cupiditatis, de quo Esa. 1. Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. & in Psalm. Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Item amor naturalis est amor necessitatis, quo scilicet homo compellitur naturaliter diligere genitorem, fratrem, amicum & benefactorem, de quo Ecclesi. 13. Omne animal diligit sibi simile. Amor vero supernaturalis est amor diuinitatis, quo scilicet nos diligimus Deum vt creatorem & conseruatorem, de quo Matthæi 22. Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. A

¶ De dilectione igitur, qua tenemur Deum diligere, & qua Deus diligit nos, aliquid breuiter disseramus. Deus diligit omnia quæ sunt, quoniam sua sunt. Diligit enim iustos & peccatores, & sic dicitur Matth. 5. Solem suum facit oriri super bonos & malos. Caniculus enim filios & catulos suos quanquam cœcos valde diligit, ipsosq; latratu, & morsu defendit, & ita cœcos sicut vidētes fouet cū diligētia, atq; nutrit. Sic pro certo Deus catulos suos i. homines & cœcos & videntes, bonos & malos valde diligit, ipsosq; per suā occultā prouidentiam recreat, fouet & alit. Sap. 11. Diligis enim omnia quæ sunt, & nihil odisti eorū, quæ fecisti. Deū etiā debent omnia diligere. Et cū secundum Arist. nihil sit diligibile nisi sub ratione boni, sequitur, quod cum Deus bonitatem habeat infinitam, in infinitū diligi debet, & in immēsum. Iosuæ 23. Diligentissime præcauete, vt diligatis dominum Deum vestrum. Boni enim tenentur Deum diligere & amare. Res enim recta cum alia re bene recta faciliter & immediate po-

teſt

teſt coniungi, ſicut patet de duabus regulis ſimul coniunctis, quæ immediatiſſime ſe coniungunt. Et quia igitur rectus eſt dominus Deus noſter, & non eſt iniquitas in eo, recti & iuſti debent cum eo per dilectionem coniungi Cant. 1. Recti diligunt te. Mali etiam tenentur diligere. Nam catuli cæci matrem ſuam diligunt, ipſam naturaliter cognoſcunt, & ad eius vbera recurrunt. Sic vere homo quanquam ſit cœcus & peccator, Deum tamen tenetur diligere, & vt creatorem recognoſcere, & ad vbera ſuæ miſericordiæ reuenire, quia enim Deus (ut dictum eſt) non dedignatur diligere peccatores, in quantum ſunt ipſius creaturæ, ideo ab ipſis eſt merito diligendus, quia ſicut dicitur Luc. 6. Peccatores diligentes ſe diligunt. Diligamus igitur (chariſſimi) Deum, quia ipſe prior dilexit nos 1. Ioan. 3. Dicat igitur Deo quilibet illud Pſal. Diligam te domine fortitudo mea, dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus. Igitur oſtenditur, quod Deus eſt diligendus quia

Suſtentator robuſtiſſimus, [fortitudo mea,]
Receptator ſecretiſſimus, [refugium meum.]
Defenſator clementiſſimus, [liberator meus.]

C Deus enim eſt ſuſtentator defluentium, receptator fugientium, defenſator ſeu liberator pereuntium. ¶ Diligatur ergo Deus, vt defluentium ſuſtentator. Fortitudo inquit mea, & refugium meum, & firmamentum meum. Infirmus enim valde debet diligere baculum f[illegible]n quo ſecure poſſit ſuſtentari. Elephas enim quando vult dormire, fortem arborem quærit, cui innititur quando dormit. Cerui etiam quando volunt aliquem magnum fluuium pertranſire, ſolent fortioribus inniti, vt eorum fortitudine ſuſtentari poſſint, & ſecurius transfretare. Sic vere nos, qui valde debiles ſumus & infirmi, ſumme debemus Deum diligere, cuius fortitudo eſt ſicut rhinocerotis, ſicut dicit Balaam Num. 24. Ipſi enim poſſumus ſecure inniti per ſpem & confidentiam, vt ſic tute poſſimus fluuium huius ſæculi pertranſire. Fortitudo inquit mea. Vnde in Pſal. Fortitudo mea & laus mea dominus, & factus eſt mihi in ſalutem. Iſte ergo eſt defluentium ſuſtentator Cant. 8.
D Fortis eſt vt mors dilectio. ¶ Secundo diligendus eſt, vt fugientium receptator. [Refugium inquit.] Ceruus enim a canibus infeſtatus, ſentiens ſe non poſſe euadere, naturali intuitu ſciens hominem animal manſuetum natura, ad ipſum vltro refugit, vt ſaluetur, vt dicit Pli. Sic vere cum ſciamus Deum eſſe clementiſſimum & benignum, ſi a canibus, id eſt, dæmonibus vel tribulationibus infeſtemur, ad ipſum debemus refugere per deuotionem, & ipſius clementiam pijs orationibus implorare, dicentes cum Pſal. Deus noſter refugium & virtus, adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis. Iſte eſt ergo ad ipſum fugien-
E tium receptator. ¶ Tertio diligendus eſt, quia ipſe eſt defenſator pereuntium, & ſaluator [Liberator inquit meus.] Quando enim Elephas in foueam ceciderit vnde per ſe non poteſt exire, venatorem illum valde diligit, qui ipſum de fouea liberat, & extrahit, ipſumq; ſequitur, & ei obedit. Sic pro certo chariſſimi cum de fouea peccati exire vel ſurgere non poſſemus & venator Chriſtus nos clementer eripuerit, & extraxerit, propter hoc ipſum debemus diligere, & ſibi dulciter obedire. Liberator inquit meus. Vnde in Pſalm. Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus. Adiutorium noſtrum in nomine domini qui fecit cœlum & terram. Quia igitur chariſſimi Deus eſt, vt dictum eſt, liberator clementiſſimus, receptator benigniſſimus, ſuſtentator robuſtiſſimus, dico, quod hic eſt merito diligendus Pſalm. Diligite dominum omnes ſancti eius. Beatus ergo vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe Iac. 1. Illud tamen eſt contra multos, qui Deum non videntur diligere vere, nec eidem per conſtantiam vel fiduciam adhærere, ſicut ſunt mundi peccatores, qui Deum non videntur diligere, eo quod per diuerſa peccata noſcuntur ipſum offendere, & Diabolo conſentire. Nemo enim poteſt duobus dominis ſeruire, aut enim vnum diliget, & alterum odiet, aut vni adhærebit, & alterum contemnet. Non ſic igitur (chariſſimi,) ſed Deum firmiter diligamus. Iuxta mandatum Aug. lib. de ſpiritu & anima, qui dicit ſic. O quantum debeo diligere dominum meum, qui me fecit cum non eram, redemit cum perieram, & eduxit de exilio, redemit de ſeruitio, vnxit me lætitiæ oleo, vocauit me nomine ſuo, vt ab vnguento diceret vnctus, & a Chriſto diceret Chriſtianus. Et vide ſu-
F pra de amore, amicitia, & charitate. ¶ His ergo præmiſſis, notandum eſt, quod Deus eſt diligendus, quia ipſum diligentes

Ab ipſo diliguntur teneriter,
Per ipſum proteguntur ſecuriter,
Cum omnibus vniuntur concorditer,
Ab ipſo reſpiciuntur benigniter,
Mandata exequuntur fideliter,
Peccata deteſtantur ſagaciter,
Omnia eis cooperantur vtiliter,
Delicta eis remittuntur ſalubriter,
Gaudia eis ingeruntur mentaliter,
Animæ ipſorum illuminantur ſinceriter,
A Deo exaudiuntur veraciter,
Gloriam conſequuntur fœliciter.

¶ Dico ergo, quod diligentes Deum ab ipſo tenere diliguntur. Prou. 8. Ego diligentes me diligo. Item per ipſum ſecure proteguntur Pſal. Cuſtodit dominus omnes diligentes ſe. Item cum omnibus pacifice vniuntur Pſal. Pax multa diligentibus legem tuam. Item à Deo benigne reſpiciuntur Eccle. 34. Oculi domini in diligentes ſe. Item mãdata fideliter exequuntur Ioan. 14. Si diligitis me, mandata mea ſeruate. Item peccata veraciter deteſtantur, Pſal. Qui diligitis dominum, odite malum. Item omnia ipſis cooperãtur vtiliter. Ro. 8. Diligentib. D[illegible]ũ, omnia cooperantur in bonum. Item delicta eis ſalubriter remittuntur Luc. 7. Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Item in Deo gaudent hilariter, & gloriantur Pſal. Gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum. Item per gratiam illuminantur ſubtiliter Eccl. 2. Qui timetis dominum, odite malum, & diligite dominum & illuminabuntur corda veſtra. Item iſti à Deo gaudenter exaudiuntur Pſa. Dilexi quoniam exaudiet dominus. Item gloriam conſequuntur finaliter Iac. 1. Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Ergo bonum eſt homini diligere Deum, & non ſolum Deum, ſed etiam omnia, quæ pertinent ad Deum, ſcilicet, omnia virtuoſa & honeſta. Iuſti ergo

Diligant
- Miſericordiam, pauperibus compatientes,
- Iuſtitiam, peccatores percutientes,
- Diſciplinam, ſemetipſos diſcutientes,
- Sapientiam, in ſemetipſis aſpicientes,
- Legem, Chriſti mandatis obedientes,
- Concordiam, pacifice viuentes,
- Propriam ſalutem, à periculis reſilientes,
- Cœleſtem gloriam, nihil aliud concupiſcentes.

Diligant ergo iuſti miſericordiam, egenis ſuccurrendo. Mich. 6. Indicabo tibi homo, quid ſit bonum, vtique facere iudicium, & diligere miſericordiam. Item diligant iuſtitiam, peruerſis occurrendo Pſal. Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea vnxit te Deus oleo iuſtitiæ. Item diligant diſciplinam, ſeipſos caſtigando Prou. 12. Qui diligit diſciplinam, diligit ſcientiam. Item diligant ſapientiam, vtilia cognoſcentes Sap. 6. Diligite lumen ſapientiæ, omnes, qui præeſtis populis. Item diligant legem, Dei mandatis obediendo Pſalm. Dilexi mandata ſuper aurum & topazion. Et ibidem. Legem autem tuam dilexi. Item diligant concordiam, pacifice viuendo Zach. 8. Veritatem & pacem diligite. Item diligant ſalutem & ſecuritatem, à periculis ſapienter præcauendo Sap. 7. Super ſalutem, & ſpeciem dilexi ſapientiam. Item diligant cœli gloriam, ipſam appetendo Pſal. Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Sed pro certo mali non diligunt talia, ſed potius omnia mala & inutilia. Et tamen ſcriptum eſt, quod qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam Pſal. De malis igitur poſſumus dicere, quod ipſi

Diligunt
- Verba velocia plena falſitate,
- Verba mendacia plena vanitate,
- Opera noxia plena prauitate,
- Scelera grauia plena iniquitate,
- Facta fallacia ſine benignitate,
- Geſta mobilia ſine ſtabilitate.

Diligunt (dico) verba velocia, quæ loquuntur ſine diſcretione. Pſal. Dilexiſti omnia verba præcipitationis lingua doloſa. Item diligunt dicta mendacia cum vana locutione Pſa. Filij hominum vſquequo graui corde? ad quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Item diligunt opera noxia cum puerili affectione. Pro. 1. Vſquequo paruuli diligitis infantiam, & ſtulti ea, quæ ſunt ſibi noxia cupiunt? Item diligunt ſcelera grauia cum terribili damnatione Pſal. Dilexit maledictionem, & veniet ei, & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Item diligunt facta fallacia cum malitioſa proditione Pſal. Dilexiſti malitiam ſuper benignitatem, iniquitatem magis quam loqui æquitatem. Item diligunt geſta mobilia ſine ſtabili directione Hiere. 14. Dilexit mouere pedem ſuum, & domino non placuit. ¶ Sed adhuc ſi vis ſcire, quæ ſunt illæ perſonæ, quæ diligunt Deum, dico, quod G
ſunt iſti,

Qui ſunt
- Puritate loti,
- Pietate foti,
- Veritate noti,
- Sedulitate moti,
- Integritate toti.

Dico,quod ad diligentiam operatur puritas & innocentia.Vnde de Ionatha,qui interpretatur Columba,dicitur 1.Reg.18.Dilexit Dauid Ionathas quaſi animam ſuam.Item pietas atque clementia Cant.1.Oleum effuſum nomen tuum,ideo adoleſcentulæ dilexerunt te nimis. Item veritas & iuſtitia Cant. 1. Recti diligunt te.Item ſedulitas & diligentia Cant. 3. Surgam, & circuibo ciuitatem,quæram quem diligit anima mea. Item integritas & exiſtentia Deu.6.Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo,
H & ex tota anima tua. ¶ Si autem vis adhuc ſcire, quæ ſunt illa, quæ diligit Deus,dico,quod ipſe diligit

Illos qui
- clariſſime ſpeculantur,
- dulciſſime miſerentur,
- certiſſime proloquuntur,
- ſimpliciſſime conuerſantur,
- ſapientiſſime meditantur.

Diligit enim Deus clariſſime ſpeculantes. Vnde de Sion,quæ interpretatur ſpecula dicitur in Pſal.Diligit dominus portas Sion. Et alibi. Montem Sion, quem dilexit. Item diligit dulciſſime compatientes Pſal.Miſericordiam & iudicium diligit Deus Item diligit certiſſime loquentes Pſa. Ecce enim veritatē dilexiſti incerta &c.Item diligit ſimpliciſſime conuerſantes Prou 29. Scio Deus meus quia ſimplicitatē diligas. Item diligit diligentiſſime meditantes ſeu ſapientes Sap. 7. Neminem diligit Deus, niſi eum, qui cum ſapientia inhabitat. De dilectione vero Dei in genere,quomodo ipſa operatur in homine fortitudinem,quia fortis eſt,vt mors, dilectio Cant. 8. Sollicitudinem, quia cura diſciplinæ dilectio eſt Sap 6.Quietudinem 2.Cor.13.Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum. Perſeuerantiæ longitudinem Ioan. 15. Manete in dilectione mea. Fidelitatis certitudinem Sap.3. Fideles in dilectione acquieſcent illi. Veritatis rectitudinem Ro. 12.Dilectio ſine ſimulatione.Multa poſſent dici,ſed tranſeo gratia breuitatis.Vide ſupra de amore,& amicitia,& charitate,& ſimilibus.

A **Dilectus.& Dilecta.** Quia pro ſponſo & ſponſa, amico & amica ſupponunt, videtur, quod loquendo ſpiritualiter, dilectus & dilecta idem ſunt quod Deus & anima, Chriſtus & Eccleſia. Igitur dicā,quod Chriſtus poteſt dici dilectus reſpectu animæ,ſeu Eccleſiæ,ſeu etiam Prælatus vel quilibet vir perfectus reſpectu Dei vel cuiuslibet perſonæ.Dico ergo,quod Deus ſeu Chriſtus dicitur dilectus quia,ſcilicet,iſte diligitur

A patre,qui eum amat æternaliter,
A matre,quæ eum amat naturaliter,
Ab Eccleſia,quæ eum amat virtualiter,
Ab anima,quæ eum amat cordialiter.

Iſte enim fuit dilectus patris, quia hunc amat æternali amore. Vnde Mat.3.dicitur,quod cum Chriſtus baptizaretur,vox patris audita eſt.Hic eſt filius meus dilectus. & Luc.3.dicitur. Tu es filius meus dilectus.Item iſte fuit dilectus matris,quia hunc amauit naturali amore,id eſt,dulcore.Vnde de ipſo carnem aſſumpturo poteſt dici in perſona matris ſuæ illud Cantic. 6. Peſſulum oſtij mei aperui dilecto meo. Item iſte eſt dilectus Eccleſiæ, quem adamat virtuali amore in vigore Cant.2. Dilectus meus mihi,& ego illi.Item iſte eſt dilectus animæ, quē adamat cordiali feruore,dicens illud Cant.5. Anima mea liquefacta eſt, vt dilectus locutus eſt. Chriſtus ergo dicitur dilectus, & à Deo, & à qualibet ſancta anima prælectus, Sicut enim amica ſeu dilecta pro dilecto ſuo

Solet
- ſuſpirare,profunde cogitans,cum hunc non habeat,
- aſpirare,parum hæſitans,cum hunc non videat,
- quieſcere,ardenter flagrans,cum ipſum teneat,
- timeſcere,ſecrete latitans,vt tuto gaudeat,
- niteſcere,ornate viſitans,vt ſponſo placeat.

Sic vere dico, quod anima pro filio ſuo dilecto Chriſto, quem modo non habet, ſolet & debet cum deſiderio ſuſpirare, dicens illud Cant. 5. Si inueneritis dilectum meum, nunciate illi quia amore langueo. Itē debet ad actus copulam aſpirare. Copulam dico,quæ hic in præſenti fit per gratiam, in futuro fiet per gloriam.Vnde talem copulam appetebat ſponſa Cant.5. Veniat dilectus meus in hortum ſuum.Hortus enim Chriſti eſt mens animæ deuotæ.Item debet dilectum amplexans liqueſcere Deuota enim anima quando amoris ſponſi ſuccenſa eſt deſiderio,ipſum ſe cogitat amplexari,etiam quaſi ad oſculū dignam admitti, ſolet per amorem liqueſcere, & in ſeipſam reſolui,& quaſi in Deum exhalare, vnum cum ipſo fieri,& cum eo ſe miſcere.Vnde illud prædictum Cantic. 5. Anima mea liquefacta eſt. Vt de anima ſic liquefacta dicatur illud Cantic. 8. Quæ eſt iſta delitijs affluens,innixa ſuper dilectum? Item debet videri metuens tremiſcere. Dilecta poſtquam habuit amplexus dilecti, ſumme nititur amorem communem ſecrete ſeruare,& per humilitatem abſcondi, non per iactantiam reuelari Cant. 5. Venter meus intremuit ad tactum eius ſurrexi, vt aperirem dilecto meo. Vnde etiam de anima deuota poteſt dici illud Cant. 2. Adiuro vos ne euigilare faciatis dilectam.Anima enim tunc ab occulto mentis euigilat,quando amorem, quem habet ad Deum, propalat exterius & publicat. Item debet, vt ſponſo placeat, niteſcere. Ad ſponſam enim,id eſt, ad animam deuotam pertinet, quod varijs virtutibus ſe poliat,vt dilecto ſuo Chriſto placeat Cant.6. Dilectus meus mihi, qui paſcitur inter Lilia. Pulchra es amica mea ſuauis & decora ſicut Hieruſalem.Ecce ergo qualem ſe debet exhibere dilecta reſpectu Chriſti dilecti ſui. Et merito. Tantæ enim ſunt perfectiones & virtutes iſtius dilecti, quod ipſe eſt merito diligendus. Vnde de anima de dilecti virtuoſa pulchritudine gloriante poteſt dici illud Cant. 5. Qualis eſt dilectus tuus,ô pulcherrima inter mulieres?Ipſa autem poteſt reſpondere illud, quod ſequitur ibidem. Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus. ¶ Vnde nota, quod de iſto hic commen- B datur & etiam tali modo deſcribitur, Bonitas acceptabilis, quia omnibus placebat, quia dilectus, caſtitas delectabilis, quia lucide ſplendebat, quia candidus, charitas admirabilis, quia intime feruebat, quia rubicundus, dignitas honorabilis, quia alios excellebat, quia electus ex millibus. Et iſta patent, quia

Bonitas à cunctis diligitur,
Caſtitas candore pingitur,
Charitas rubore inflammatur,
Dignitas alijs antefertur.

Igitur ſiue iſta referantur ad ipſum,ſiue ad quemlibet iuſtum dico, quod iſte diligendus eſt propter bonitatem acceptabilem, quæ oſtenditur cum dicitur [Dilectus meus.] Nihil enim eſt diligibile niſi ſub ratione boni,&ideo quia dilectus dicitur,neceſſe eſt per conſequens, quod bonus intelligatur. Et ſi vis dicere quæ ſunt illæ bonitates, quæ iuſtum dilectum acceptabilem reddiderunt,dic,quod iſtæ fuerunt

Amara pœnitentia,qua fuit maceratus,
Famoſa redolentia,qua fuit diuulgatus,
Honeſta apparentia,qua fuit picturatus,
Doctrinæ redundantia,qua fuit ampliatus,
Operum abundantia,qua fuit ampliatus,
Puritatis innocentia,qua fuit quietatus,
Contemplationis ſapientia,qua fuit illuſtratus,
Perorans eloquentia,qua fuit gratificatus.

¶ Iſte enim per pœnitentiam ſeipſum amaricauit. Vnde Cant.1. Faſciculus myrrhæ dilectus meus. Myrrha enim ſpecies amara ſed medicinalis & odoroſa.Item per famæ redolentiam ſe diuulgauit. Vnde de fragrantia ſuæ famæ poteſt dominus dicere illud Cant. 7. Mandragoræ dederunt odorem ſuum in portis noſtris, omnia poma noua & vetera dilecte mi ſeruaui tibi.Item per honeſtatem apparentiam ſe decorauit Cant. 1. Ecce tu pulcher es dilecte mi,& decorus. Lectulus noſter floridus. Item per doctrinæ influentiam ſe deſtillauit.Vnde iſte comparatur botro,à quo eliquatur vinum Cant. 1. Botrus Cypri dilectus meus. Item per operum abundantiā fructificauit. Vnde.Sicut malus inter ligna ſyluarum,ita dilectus meus,ſupple eſt fructuoſus. Item iſte ſe per ipſius innocentiam purificauit Matth.12. Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ noſtræ. Item per pacem & concordiam ſe quietauit Eccl.47. Ad inſulas longe diuulgatum eſt nomen tuum, & dilectus es in pace tua. Item cōtemplationis eminentia ſeu ſapientia hunc illuſtrauit. Vnde iſte fuit Iſtael videns Deum. Vnde de ſapientia dicitur Baruch. 3. quod dedit Deus illam Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo. Item orationis eloquentia hunc gratificauit Cant.2. En dilectus meus loquitur mihi. Sic ergo apparet qualiter iſte habet & habuit multiplicem bonitatem propter quam fuit dilectus, & Deo, & hominibus acceptabilis atq; gratus. Dilectus inquit meus Eccleſ. 45. Dilectus Deo & hominibus Moyſes.Et Sapien.4. Placens Deo,factus dilectus & inter peccatores viuens, translatus eſt. Iſte ergo dilectus dicitur propter bonitatem acceptabilem.[Dilectus meus inquit.]

¶ Secundo dico,quod dilectus eſt propter caſtitatem delecta- C bilem,quæ oſtenditur cum dicitur [Candidus.]Res enim puræ, mundæ,& candidæ amplius diliguntur. Sic illi, qui per caſtitatem ſunt candidi, à Deo amplius ſunt dilecti. Ideo de homine caſto dicitur Cant. 6. Dilectus meus paſcitur inter lilia. Lilia enim quæ candida ſunt, caſtitatem deſignant Canti. 6. Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum ad areolā aromatis, vt paſcatur in hortis,& lilia colligat.Quia re vera in horto Eccleſiæ aromata virtutum, & ſpecialiter lilia caſtitatis à Chriſto vel à viro iuſto Deo dilecto debent quæri, & ibi per complacentiam depaſci. [Candidus inquit.] Apoc.14. Vidi, & ecce nubem candidam.

dam. Compara iustum,& maxime prælatum, nubi rorifluæ pietatis & candoris, propter pulchritudinem pietatis & castitatis, quæ tamen sunt, proh dolor, contra multos, qui, scilicet, in horto Ecclesiæ lilia castitatis non colligunt, sed ibi immunde & luxuriose viuunt. De quo conqueritur dominus Hier. 11. dicens. Quid est, quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Non sic, sed sit homo propter castitatem delectabilis. [Candidus inquit.] Vide supra de candore & albedine.

D ¶ Tertio dico, quod dilectus est propter charitatem amicabilem seu admirabilem. Ille enim, qui magis diligit, magis, vt communicet, est dilectus Prou. 8. Ego diligentes me diligo. Qu'a igitur iste dominum & proximum per charitatem diligit, restat, vt necessario dilectus sit. Charitas autem in isto denotatur, cum dicitur. [Rubicundus] quia, scilicet, color rubicundus, igneus & sanguineus, charitatem & feruorem signat. Vnde de charitate istius dilecti dicitur Cantic. 1. Dilectus meus inter vbera mea commorabitur. De sanctis etiam charitatiuis dicitur Thren. 4. quod ipsi sunt rubicundiores ebore antiquo, saphiro pulchriores.

E ¶ Quarto dico, quod dilectus fuit iste propter dignitatem honorabilem. [Electus ex millibus.] Electio enim dignitatem importat. Res enim quæ tanquam meliores & conuenientiores eliguntur, tanquam digniores pre alijs diligi promerentur, quia ergo iste electus dicitur, per consequens dicitur dignior, & diligibilior iudicatur. Vnde illud prædictum Mat 12. Ecce puer meus quē elegi, dilectus meus. Vide infra de electione. Tales enim dicuntur, qui dilecti sunt per charitatem & dilectionem, quia electi propter bonitatem & perfectionem, & hoc dico electi per æternam Dei prædestinationem 2. Thessal. 2. Fratres dilecti a Deo, qui elegit vos. Patet ergo quomodo propter dignitatem, charitatem, castitatem, & bonitatem quis a Deo & hominibus diligitur, & dilectus proprie nominatur. Dilectus enim fuit, quia recessit a malo. Cant. 8. Fuge dilecte mi, similis esto capreæ, hinnuloq; ceruorum. Quia resedit in bono Cant. 6. Descendit dilectus in hortum suum &c Quia etiam per deuotionem requieuit in somno Psal. Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas domini &c. Et breuiter de Christo vel quolibet sancto vel prælato potest dici illud Eccl. 46. Dilectus a domino Deo suo Samuel. Pone si vis de interpretatione Samuelis. Igitur ad illam quæstionem, qua petitum est supra ab Ecclesia vel anima. Qualis est dilectus tuus, respondere potest ipsa illud, quod sequitur ibidem Cant. 5. Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus. Hæc ergo de dilecto Christo, prælato, vel quolibet sancto sufficiant.

A **Diligentia.** Diligentia nihil aliud est quam feruor seu motus animi ad aliquid cito appetendum, & summo desiderio peragendum. Et est diligentia, quædam virtus, quæ potissime requiritur in prælatis. Cōmunitas enim non bene regitur, nisi rector vigilet, & diligens habeatur. Canis enim de custodia domini sui valde est diligens & attentus. Quando enim alij dormiunt, canis vigilat, & de nocte magis quam de die circa domum valde circuit, & discurrit, fures etiam & latrones latratu, & morsu impedit, & inuadit. Sic vere prælatus bonus circa gregem domini sui sibi commissum tenetur sollicite vigilare, & plus de nocte quam de die, id est, magis in aduersitate, quam in prosperitate debet per diligentiam circuire, latrones, id est, Dæmones & peccata habentes, morsu correptionis & latratu prædicationis debet sollicite impugnare. Amethystus est quidam lapis, qui facit hominem vigilem & solertem, aufert ēnim ebrietatem, & somnum, & malum cogitatum, & bonum efficit fecundum Dioscoridem. Sic vere virtus diligentiæ facit possessorem suum vigilem super fratrem suum Apoc 3. Esto vigilans & confirma cætera, quæ moritura erant. Ad literam enim bona diligentia tollit ebrietatem, & confert sagacitatem, & aufert cogitatuum prauitatem. Debet ergo Prælatus esse diligens, & in suis actibus circumspectus. Ideo de bono Prælato potest dici illud 2. Paral. 11. Habitauit Roboam in Hierusalem, & ædificauit ciuitates muratas, & firmauit eas summa diligentia.

B ¶ In quibus verbis ostenditur, quod Prælatus debet esse diligens principaliter quo ad tria. Debet enim iniquos per iustitiam castigare. [Roboam, qui interpretatur impetus vel dissipans populos.] Discordes ad concordiam reuocare. [Ædificauit ciuitates, id est, ciuium vnitates.] Debiles per potentiam roborare. [Firmauit inquit eas.] Sit igitur diligens Prælatus vt (inquit) castigentur, quod ostenditur cum dicitur [Roboam] quod interpretatur impetus seu dissipans populos, quia vere cum rigore & impetu iustitiæ debet peruersos populos, id est, proteruos subditos dissipare. Teste enim Hugone, genus misericordiæ est, malos cito occidere. Multi enim sunt ita proterui, & obstinati, quod per benignitatem seu clementiam minime corriguntur. Ergo necesse est, quod per rigorem & iustitiam puniantur. Elephas enim Syluestris quando capitur, per verba non domesticatur, sed per verbera. Quando enim percutitur, timet & obedit, & maxime quando sentit, quod venator personaliter sedet super eum, vt dicit Plin. Sic vere multi sunt ita Syluestres & proterui, quod nunquam possunt nisi per verbera castigari. Nihil enim in talibus mansuetudo facit, quia misereamur impio, & non discet facere iustitiam Esaiæ 26. Sed quando percutiuntur & corriguntur, & maxime quando vident, quod venator, id est, Prælatus sedet per continuam diligentiam super eos, tunc dico, quod necessario timent, & corriguntur, obediunt, & castigantur. Bene ergo dicitur Eccle. 30. Qui diligit filium suum, assiduet ei flagella. Iste ergo, debet esse Roboam, ita quod de quolibet tali, & de eius rigore & audacia possit dici illud 2. Par 12. Confortatus est Roboam in Hierusalem, & regnauit. Confortari enim debet Prælatus ad audaciam, & regnare in Hierusalem, id est, in Ecclesia per iustitiam & rigorem. Debet ergo esse diligens, vt impij castigentur.

C ¶ Secundo debet esse diligens, vt rebelles concordentur. Debet enim ædificare ciuitates, id est, ciuium vnitates. Sicut enim dicit Macrobius in libr. de expositione somnij Scipionis, in harmonia planetarum sol tenet medium locum, quem tenet media chorda in instrumento musico, quia, scilicet, sonos aliorum planetarum, qui sunt contrarij & diuersi, ad concordiam reuocat, & reducit, & quatuor etiam elementa, quæ sunt contrariarum & diuersarum qualitatum nunquam possent in vno mixto perfecte coniungi vel vniri, nisi per virtutem essentiæ quintæ, id est, nisi per influentiam stellarum orbis ad concordantiam reducantur. Sic proculdubio cum in vno collegio Ecclesia vel patria sint diuersæ chordæ, & personæ cōtrariæ nationis & conditionis nunquā perfecte vnanimes fierent & concordes, nisi solis & orbis, id est, boni Prælati & superioris influentia & diligentia circa hæc operetur. Per solem enim qui est Rex Planetarum, bonus Prælatus intelligitur, qui est Rex & rector aliorum, quia pro certo iste est, qui inter Planetas & subditos in ciuitate Ecclesiæ concordiam procurat Iuxta illud Iob 25. Facit concordiam in sublimibus suis. vnde Esa. 30. dicitur. Ciuitas Solis vocabitur vna. Ciuitas enim Solis, id est, collegium vel etiam boni prælati diligentia vocabitur vna, quia, scilicet, per eius diligentiam ad vnitatem trahitur concordiæ & amoris. Quod vtique est contra malos Prælatos, qui re vera inter subditos non seminant concordiam, sed discordiam, non amorem, sed rancorem, non pacem, sed litem, non charitatem, sed diuersitatem. Non sic charissimi, sed sit Prælatus diligens, vt rebelles concordentur. Prælati enim sunt legati Dei. Iuxta illud Apostoli Eph. 6. Legatione pro Christo fungimur, & ideo summe debent conari pacem inter homines facere, vt possint cum subditis pacifice habitare, vt de eis dicatur illud 2. Mach. 8. Diligenter omnia composuerunt.

D ¶ Tertio debet esse diligens, vt debiles & infirmi roborentur. Firmauit inquit eas. Agricola enim sapiens solet esse diligens circa debile fouendo, & solidum roborando. Medicus etiam diligens debet esse de infirmo, quem habet in cura, quod fortificetur, & quod ad sanitatem reducatur. Sic vere bonus prælatus debet esse valde diligens, vt illi subditi sui, qui in fide & moribus sunt debiles & infirmi, per virtutem constantiæ roborentur, & in fide & moribus confirmentur, dicens illud 2. Paral. 9. Confortamini, & diligenter agite. [Firmauit inquit eas.] Eccl. 3. Benedictio patris firmat domos filiorum. Prælatus debet esse sicut mulier Euangelica quæ perditam drachmam diligenter quærit donec inueniat. Sit igitur Prælatus diligens erga subditos, quia inter Elephantes maxima est cura alteri de altero, parentibus de filijs, maioribus de paruulis, fortioribus de infirmis, ideo dicitur Prou. 27. Diligenter agnosce vultum pecoris tui. Agnosci enim & considerari debet vultus pecoris, id est, status subditi, scilicet, vtrum sit bonus vel malus, vt, scilicet, secundum meritum promoueatur, vel vt secundum demeritum puniatur Multi enim sunt, qui bene considerant vultum pecoris, vtrum, scilicet, sit pinguis vel macer, diues vel pauper, & hoc, vt excorietur & tondeatur. Non sic ergo, sed sit Prælatus diligens

Ad { Proteruos iuste corrigendum,
Rebelles pie concordandum,
Infirmos tute roborandum.

Bene ergo præcipitur Prouerb. 24. Diligenter exerce agrum tuum, & postea ædificabis domum tuam. Vnde dicit Iob 39. Pater fui pauperum, & consolator viduarum, & causam, quam nesciebam, diligenter inuestigabam &c.

¶ His ergo præmissis patet, quod tam ad Prælatos, quam ad quoslibet viros iustos pertinet omnia diligenter facere, & quicquid necesse fieri est, cum diligentia exercere. Iuxta illud 2. Para. 19. Sit timor domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. Et sic nota, quod nos debemus E

Dili-

Diligenter:
- Excutere Dei obliuionem,
- Inquirere veri cognitionem,
- Refugere morum corruptionem,
- Inspicere rerum conditionem,
- Attendere cœli possessionem,
- Extendere manus subuentionem,
- Cognoscere patrum perfectionem,
- Perlegere scripturæ rationem,
- Intendere ad verbi dictionem,
- Differere doctrinæ lectionem.

Dicam ergo, quod diligenter est excutiendus torpor obliuionis Dei Deut.6.Caue diligenter ne obliuiscaris dominum. Item diligenter est exquirendus splendor cognitionis,quia,scilicet,virtus negociorum & causarum debet diligenter inquiri , maxime vbi agitur de præiudicio alieno. De punitione enim falsi Prophetæ, absque cunctatione sententia est exequenda , sed de punitione vrbis Idololatræ idololatrare volentis, dicitur Deut.13. Quære(inquit)diligenter rei veritate perspecta, si inueneris ista perpetrata, percuties habitatores eius in ore gladij, & delebis vrbem illam. Item diligenter est refugiendus horror corruptionis peccati Deut. 24. Obserua diligenter ne incurras plagam lepræ. Item diligenter est aspiciendus, & explorandus actus terrenæ conditionis Iud. 18. Miserunt filij Dan viros fortissimos, vt explorarent terram, & diligenter inspicerent. Item diligenter est contemplandus motus cœlestis ordinationis Vnde de Herode dicitur Matt. 2. Clam vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus stellæ Item diligenter est exequendus actus compassionis,seu liberalis largitionis 2. Esdræ 8 Quæcunq; petierit Esdra, diligenter dentur ei. Item diligenter est attendendus valor antiquæ parentum conuersationis Iob 8. Interroga generationem pristinam , diligenter inuestiga patrum memoriam. Item diligenter est legendus atque studendus sensus scripturæ & diuinæ lectionis Esaiæ 34. Requirite diligenter in libro domini. Item diligenter est audiendus & intelligendus sonus prædicationis Esa.32.Aures surdorum diligenter auscultabunt. Item diligenter est docendus & diffundendus fructus doctrinæ,& bonæ eruditionis Act.18.Docebat diligenter ea,quæ sunt Iesu &c. Vide in alijs titulis,vbi,scilicet,sollicitudo,vigilia,labor.

A **Diluculum.** Nota , quod diluculum est principium diei , & signat multipliciter in scriptura. Et generaliter loquendo , per diluculum possunt intelligi tria,scilicet,

Status:
- Gratiæ spiritualis,
- Prosperitatis temporalis,
- Iuuentutis corporalis.

Comparatur enim diluculo status gratiæ,& sanctitatis,eo,scilicet, quod in diluculo tenebræ deficiant , & incipit lux oriri. In statu etiam gratiæ tenebræ erroris & peccati deficiunt. & lux veræ fidei & cognitionis suboritur. Et sic per diluculum intelligitur fides,quæ est principium diei veræ cognitionis, pœnitentia, quæ est principium sanctæ conuersationis , diligentia , quæ est principium bonæ operationis. De fide dicitur Threno 3. Noui diluculo,multa est fides tua De pœnitentia & conuersione dicitur in Psal.Reuertebantur,& diluculo veniebant ad eum. De diligenti vero compositione dicitur 4.Reg 6. Consurgens diluculo minister Dei egressus est. Item dico,quod per diluculum intelligitur status mundanæ prosperitatis. Sicut enim diluculum est inceptio quædam temporis , quæ quasi penitus nihil durat, imo continuo transit & cessat Iob 7. Visitas eum diluculo, & subito probas illum , homo enim quandoque in diluculo prosperitatis visitatur per consolationes,sed tamen subito probatur per tribulationes,& sicut videmus,quod diluculo solent nebulæ abundare ; quæ quandoque in fructibus multas corruptiones inducunt. sic vere in diluculo mundanæ prosperitatis nebula erroris & peccati abundat , quæ corruptionem cogitationum & sensuum spiritualiter operatur.De quo Soph.3.Diluculo surgentes corruperunt omnes cogitatioues suas. Et de hoc potest exponi illud Ionæ 4.Præparauit dominus vermem ascensu diluculi in crastinum,& percussit Hederã, & exaruit.In diluculo enim prosperitatis,vermis,id est,mors à domino aliquoties præparatur,per quem Hedera, id est, viror iuuentutis & status etiam sæcularis amœnitatis desiccatur. Item per diluculum intelligitur status iuuentutis. Sicut enim diluculum est prior hora diei,in qua incipiunt aues modulari,gentes operari,flores aperiri,si vere tempus iuuentutis non est nisi initium vitæ nostræ , in quo pro certo nos debemus incipere modulari per diuinæ laudis executionem,operari per bonorum actuum inchoationem, aperiri per bonorum desideriorum affectionem. Sicut enim viator nisi diluculo incipiat iter suum, vix aut nunquam potest diætam suam adimplere,sic vere homo nisi à iuuentute incipiat bene operari,vix poterit ad complementum virtutum attingere & venire, Ideo Marc.1. dicitur de Christo. Diluculo consurgens, egressus ibat in desertum,ibique orabat.

¶ In quibus verbis aduerte , quod tria principaliter sunt in B diluculo,id est,in iuuentutis tempore facienda. Debet enim in tali diluculo

Carnalitas detestari.[Consurgens inquit]
Pœnalitas frequentari. [Ibat in desertum]
Deitas contemplari[Ibique orabat]

A iuuentute igitur carnalitas detestetur. [Consurgens inquit] id est , de lecto prosperitatis & carnalitatis complete surgens & exinde mentaliter recedens. Vnde Prou.11. Bene consurgit diluculo,qui quærit bona.Sicut enim Aues diluculo de nido exeunt, & ad quærendum pastum volitant & discurrunt , sic homo à diluculo iuuentutis de nido carnalitatis debet surgere & exire , vt pastum gratiæ & gloriæ sibi valeat procurare. Dicitur enim in figura 1. Reg. 5. quod Azotenses diluculo surgentes inuenerunt Dagon Idolum suum prostratum in terra. Quia vere illi,qui in diluculo iuuentutis ad exercitium bonorum operum consurgunt Dagon,qui interpretatur Piscis inutilis,id est,carnem propriam superatam inueniunt & prostratam , diluculo ergo consurgens. Istud tamen est contra multos similes fatuo viatori,qui quamuis diluculo surgat,tarde tamen perficit diætam,& hoc vel quia nimis festinat in principio,ita quod cito fatigatur,vel quia diuertit ad vmbracula & tabernas , & ab itinere retardatur. Sic vere multi sunt,qui diluculo videntur surgere,quia in iuuentute optime incipiunt sæpe operari,sæpe tamen accidit, quod isti cito fatigantur & attædiantur,ita quod circa tabernas, & vmbracula , id est , circa mundi delectabilia diuagantur, & sic à cœpto bono itinere retardantur. Multi enim sunt,qui incipiunt optime, qui male finiunt dies suos , quod maxime accidit in religione,vbi vt communiter nouitij sunt magis deuoti,quam antiqui. Acres enim in principio , franguntur in fine, secundum Aristo. Arbor enim quæ in principio multum fructificat , cito desiccatur,vt dicit Arist. lib. de Plantis, quia quando arbor se euiscerat in fructificando, humor naturalis,qui arborem nutrire debebat transit in fructum. Sic vere, charissimi, illi, qui in principio iuuentutis nimis se euiscerant fructificando,id est, bona opera faciendo & producendo,cito, vt communiter, desiccantur, quia, scilicet,non continuant,quod cœperant,imo sæpe deficiunt per peccatum. Vnde Prouerb. 20. Hæreditas,ad quam festinatur in principio.in fine benedictione carebit. Isti sunt similes Chrysolito,qui est lapis diluculo valde pulcher , sed quanto dies magis crescit,tanto plus sua deficit pulchritudo,sicut dicit Isidor.libro Etymolog.capi.de gemmis aureis Sic vere isti in diluculo iuuentutis valde pulchri sunt & honesti , sed quanto dies vitæ suæ magis crescit,tanto moralis pulchritudo amplius deficit , & decrescit.Vnde 1.Cor.11.Non laudo, quod non in melius, sed in deterius conuenitis , & sic fiunt nouissima hominis peiora prioribus 2.Pet.2. Non sic charissimi, sed cum bono profectu, & continuatione à diluculo iuuentutis carnalitas detestetur. [Consurgens inquit.] Psalm. Nunc exurgam dicit dominus,consurgam diluculo Exod. 8. Consurge diluculo , & sta coram Pharaone.

¶ Secundo dico , quod necesse est , quod ab isto diluculo pœ- C nalitas frequentetur,quod ostenditur cum dicitur [Ibat in desertum] Aquila enim adhuc Pullis suis iuuenibus cibos subtrahit,ipsosque exire de nido compellit , vt ipsos ad volandum excitet,&inducat.Sic vere à iuuentute homo debet pullum suum, id est,corpus percutere , & castigare per pœnitentiam , & cibum sibi subtrahere per abstinentiam , vt de nido mundani amoris per contemptum exire cogatur,& vt volare ad cœlestia per desiderium compellatur. [Ibat igitur in desertum.] Desertus enim est locus pœnitentiæ Apoc. 12. Datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ,vt volaret in desertum.Alæ enim duæ mulieris,id est, animæ, sunt timor & amor,& quæ ipsam faciunt ad desertũ pœnitentiæ transuolare.Laborib. enim præsentiæ& disciplinæ debent subijci iuniores,ne carnalitatibus assuescant, & ne vltra debitum insolescant. Quod est contra multos, qui à iuuentute non volant ad desertum,sed ad delictum,non ad laborem, sed ad honorem, non ad disciplinam,sed ad vitiorum semitam. Vnde Soph.3. Diluculo surgentes, corruperunt cogitationes suas. Non sic ergo, sed à diluculo iuuentutis pœnalitas frequentetur.¶Tertio dico, D quod necesse est, q ab isto diluculo diuinitas cõtempletur. [Et ibi inquit orabat.] Sicut enim filij aquilæ à iuuentute,dum adhuc sunt in nido,paulatim assuescũt aspicere Solem,& ad ipsum oculos aperire , sic procul dubio homo dum adhuc est iuuenis, ipse debet assuescere respicere Solem iustitiæ per deuotionem, orationem,& contemplationem. Quia sicut dicitur Eccl.39.Iustus cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad dominum, qui fecit illum,& in conspectu altissimi deprecabitur.Sic ergo pater,

quod

quod à diluculo iuuentutis debet detestari carnalitas, debet frequentari pœnalitas, debet contemplari diuinitas. Siue ergo diluculo sumatur pro diligentia, pro pœnitentia, pro gratia, vel pro fide, vel etiam pro prosperitate vel iuuentute, notare possum quod in tali mane seu diluculo nos debemus facere, seu etiam perseuerare, videlicet diluculo

Volare pro cœlestibus contemplandis,
Rogare pro criminibus dimittendis,
Immolare pro muneribus seruiendis,
Prædicare pro simplicibus instruendis.

Igitur vola sursum diluculo contemplando Psalm. Si sumpsero pennas meas diluculo, &c Et ibidem. Si ascendero in cœlum, tu illic es &c. Item ora Deum diluculo deprecando Psal Oculi mei ad te diluculo. Item immola Deo diluculo bona opera faciendo Iob 1. Surgensque diluculo offerebat holocaustum. Item prædica populo diluculo simplices instruendo Hier. 32. Verterunt ad me dorsum & non faciem cum docerem eos diluculo. Vnde de Apostolis dicitur Actor. 5. quod ipsi intrauerunt diluculo in Templum, & docebant. Hæc ergo sufficiant de diluculo. Vide infra de Mane.

A **Dilatare. Eleuatio, & Extensio.** Idem videtur significare. Et sic dilatatio naturaliter ducitur à calido. Calor enim habet naturaliter dilatare materiam in quam agit, de centro ad circumferentiam eleuare. Et ideo quia duplex est calor spiritualis in scriptura, scilicet, bonus, qui est charitas, malus, qui est cupiditas, ideo duplicem dilatationem possumus notare, Virtuosam, scilicet, vnam, & aliam vitiosam. ¶ Dilatatio virtuosa est quando cor dilatatur, & extenditur in alium per amorem, siue in Deum siue in proximum. In Deum dico per charitatem, in proximum per eleemosynam & largitatem. Ad Deum enim debemus dilatari extendi, & eleuari per contemplationem, deuotionem & dilectionem. Vnde Esa. 60 Tunc videbis & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum. Vbi nota, quod homo debet dilatari in Deum, scilicet,

Ad contemplandum Dei maiestatem. [Tunc videbis.]
Ad meditandum supernam dignitatem. [Mirabitur.]
Ad affectandum summã bonitatem. [Dilatabitur cor tuum.]

Sicut enim aqua quando feruet & bullit, dilatatur & extenditur & sursum leuatur, sic mens quando per diuinum amorem est feruida, sursum ad Deum per contemplationem & affectionem erigitur, & ad proximum per beneficia extenditur. Vnde 2. Cor. 6. Os nostrum patet ad vos ô Corinthij, & cor nostrum dilatatum est. Sicut enim sutor cum lignis & formis per violentiam dilatat calceamenta, vt ibi melius intretur, sic Deus cor huma-
B num. Vnde in Psal. In tribulatione dilatasti mihi ¶ Sed adhuc dico, quod est quædam dilatatio vitiosa & ista est cupiditas. Cor enim auari nunquam est contentum diuitijs suis, semper enim ad alia desideranda & inquirenda extenditur, & ad ampliora habenda continue dilatatur. Vnde Abacuc. 2. Dilatauit quasi Infernus animam suam, & ipse quasi mors, & non adimplebitur. Vnde nota, quod dilatatio auarorum habet crudelitatem immitigabilem, quia dicitur Infernus, in quo animæ affliguntur, quia scilicet, auari omnes alios affligunt. Item habet auiditatem ineuitabilem, quia dicitur mors, quæ scilicet nulli parcit, sed ineuitabiliter omnes rapit. Item habet cupiditatem insatiabilem, quia, scilicet, non adimpletur. ¶ Nota etiam, quod quidam

Dilatantur per {
Superbiam vel iactantiam,
Sæuitiam, & iracundiam,
Potestatem & violentiam,
Gulam & luxuriam.
}

Quidam dico, dilatantur per superbiam. Isti sunt magniloqui iactantes, qui ad modum vesicæ extenduntur, quando vento vanitatis inflantur. Isti enim sunt, qui dilatant philateria sua, & magnificant fimbrias. Matth. 23. & Prou. 28 Qui se iactat, & dilatat, iurgia concitat. Item quidam dilatantur per iracundiam. Isti enim sunt similes Castaneę, quę si sine apertura pellis in igne ponitur, eius substantia ita dilatatur, quod necesse est pellem rumpi, & sonum & strepitum exaudiri. Sic vere quando iracundi & inuidi igne iræ & inuidiæ interius incalescunt, tunc ad facienda & dicenda mala multa dilatantur. Rumpuntur enim & aperiuntur per stultiloquium, ita quod sonus & tonitruum, id est, lites & iurgia ab ipsis sæpius generantur. Vnde in Psal. Dilatauerunt super me os suum sicut Leo rapiens & rugiens, dixerunt, euge, euge, viderunt oculi nostri. ¶ Item quidam dilatantur per potentiam & violentiam, sicut sunt raptores & vsurarij, qui ad modum fluminis dilatant terminos suos paulatim, & corrodunt, & diripiunt, decipiunt, & corrumpunt alienos. De quibus Esa. 54. Dilata locum tentorij, & funiculos tuos extende. Auari enim & raptores dilatant se, & suos promouent 1. Mach. 14 Dilatauit fines gentis suæ. ¶ Quidam etiam dilatantur per gulam & luxuriam. Constat enim quod pellis vncta & madefacta facilius dilatatur. Sic persona delitijs & luxurijs delibuta, ad vitia & mala desideria faciliter eleuatur. De gula etiam dicitur Deut. 32. Impinguatus est dilectus, & recalcitrauit, impinguatus incrassatus dilatatus. De luxuria autem dicitur Esa. 57. Discooperuisti te, suscepisti adulterum, dilatasti cubile tuum. ¶ De illa autem di- C
latatione, qua dilatantur beati in patria, scilicet, qui stricte vixerant in hoc mundo, potest dici illud Gen. 29. Nunc dilatauit nos. Et Gen. 9. Dilate dominus Iaphet. Et sic patet, quod dilatatio virtuosa, vitiosa, & gloriosa.

Diluuium. Cum diluuium nihil aliud sit, quam abun- A
dantia & inundatio imbrium & aquarum, & maxime talis, quod per eã submergi homines & necari videntur, videtur moraliter loquẽdo, quod secundum naturam aquarum potest inueniri diuersitas diluuiorum. Dicam ergo, quod inuenitur

Diluuium & {
Abundantia gratiarum,
Redundantia nequitiarum,
Inundantia miseriarum.
}

¶ Diluuium gratiæ submergit omnem iniquitatem. Istud est enim illud, de quo dicitur in Psal. Dominus diluuium inhabitare facit. Vnde Gen. 7. Factum est diluuium quadraginta diebus. Sequitur. Consumptaque est omnis caro. Quadraginta enim dies, pœnitentiæ tempus significant, in quo diluuium gratiarũ inundat, quod omnem carnem, id est, omnem carnalitatem consumit, & suffocat. Diluuium culpæ submergit omnem virtutem, & honestatem. Et ideo præ timore istius diluuij quilibet debet in arca Ecclesiæ & gratiæ se saluare. vnde Gen. 7. Ingressus est Noe in arcam propter aquas diluuij. Diluuium pœnæ seu miseriæ consumit omne gaudium & prosperitatem. Et etiam diluuium Inferni finaliter consumet omnem malorum communitatem, ita quod dici poterit illud Luc. 17. Venit diluuium, & perdit omnes &c. Vide de aqua & vbi inundare, & similia.

Dimicare. Vide in titulo de bello, pugna, & prælio & similibus.

Dimittere. Cum dimittere sumatur pro remittere, sicut A
ibi. Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris Matt. 6. Pro sustinere, sicut cum dicitur. Dimitte me, vt plangam paululum dolorem meum Iob 10. Pro liberare Esa. 58. Dimitte eos, qui confracti sunt, liberos. Pro derelinquere, abijcere, seu à se separare & diuidere, sicut ibi, nudos Dimittunt homines, vestimenta tollentes Iob 24. dicere possum, quod inuenitur vnum dimittere Dei, vnum iusti, vnum impij. Primo ergo quantum ad Deum dicam, quod est

Dimissio {
Remissionis,
Dilationis,
Obliuionis,
Durationis.
}

Dimittit ergo Deus peccata remittendo, & indulgendo. Deus enim misericors & benignus remittit liberaliter pœnitenti, & veniam & gratiam postulanti & imploranti. Est enim sicut arbor onusta fructibus maturis, quæ si aliquantulum impellatur, statim dimittit cadere fructus suos, quia, scilicet, si pijs orationibus impulerimus ipsum, statim dimittet & emittet liberaliter quod petimus. Sua enim dimittit, scilicet, suam gratiam, quam infert, suam iniuriam & nostram iniquitatem, quam aufert, pœnam nobis debitam, quam in parte vel penitus tollit, & aufert. Quando enim peccamus, eidem nos ipsos ad pœnam ęternã obligamus, & eius rei captiui efficimur, atq; sumus, quando autem nos pœnitet, ista obligatio nobis remittitur, & debitum huiusmodi relaxatur Marc. 2. Fili remittuntur tibi peccata tua. Ista autem dimissio fit à Deo, non ab homine, Propitiatorium enim erat intra velum & non extra, sicut dicitur Exod. 26. Ad denotandum, quod propitiatio peccatorum ab interiori voluntate diuina, non ab homine exterius prouenit, & ab ea inspirante deriuatur originaliter, & succedit Psal. 128. Apud te propitiatio est. Vnde etiam illud Marc. 2. Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus. q. d. nullus. Virtus autem suæ passionis, est satisfactio istius remissionis. Legitur enim Leu. 14. quod in purificatione leprosi duo passeres accipiebantur, quorum vnus occidebatur, alter vero aspersus occisi sanguine, liber abire dimittebatur. Sic vere dico, quod ad hoc, quod lepra, id est, peccatum tolleretur & purgaretur, duo passeres, scilicet, Christus & genus humanum conuenerunt, quorum vnus, scilicet, Christus, occisus est. Romanorum 5. Christus cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impijs mortuus est. Alter vero, scilicet, homo, dimissus, relaxatus & liberatus est Gal. 3. Christus nos redemit. Sed aduerte, quod talis dimissio consueuit personaliter fieri certis generibus personarum, scilicet,

Amorose diligentibus,
Viscerose indulgentibus,
Affectuose deprecantibus.

De di-

De dilectione patet Luc.7. Dimissa sunt ei peccata multa, scilicet Mariæ Magdalenæ, quoniam dilexit multum. De indultione seu remissione dicitur Luc. 6. Dimittite, & dimittemini quia sicut dicitur Matt.6. Si non dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis. De oratione vero dicitur Matth.18. Omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me. Et ideo in oratione dominica ponitur vna petitio de dimissione peccatorum. Dimitte nobis, inquit, debita nostra Luc.11. Ad denotandum, quod Deus vult de dimissione rogari. Patet ergo, quod est vna dimissio re-
B missionis. ¶ Secundo dico, quod est dimissio diuinæ tolerationis & dilationis. Deus enim quandoque dimittit electos in hac vita, & hoc, vt tempus habeant ad se reuertendi, & peccata emendandi, vel diutius bene operandi, & amplius promerendi. Vnde Iob talem petitionem seu dilationem petebat, Iob 10. dicens domino. Dimitte me, vt plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, & non reuertar ad terram tenebrosam &c. Si enim Deus statim punire vellet, nec hominem pœnitere permitteret, quasi nullus esset, qui euaderet. Et ideo de acceleratione huiusmodi conquerendo dicebat Iob 7. Vsquequo non par-
C cis mihi, nec dimittis me vt glutiam saliuam meam? ¶ Sed tertio dico, quod apud Deum est remissio, id est, dimissio obliuionis seu repulsionis. Illud enim dimittitur, de quo habendo parum aut nihil curatur. Sic vere Deus malos videtur dimittere, & de illis penitus non curare, illorũ obliuisci & a iugo disciplinæ absoluere. De quo admirans Iob dicebat Iob 39. Quis dimisit onagrum liberum, & vinculum eius quis soluit? cui dedi in solitudine domum; & tabernacula eius in terra salsuginis. Ad literam enim Deus in isto mundo videtur multos malos liberos dimisisse, quia scilicet, nullo vinculo disciplinæ tenentur, nec laqueis mandatorum ligantur, nec timore mortis a malis arcentur, sed in terra salsuginis huius mundi domos & habitacula facere & habere & diuitijs abundare noscuntur. De quibus etiam dicit dominus in Psal.80. Dimisi eos secundũ desideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis Esa. 50. In sceleribus vestris dimisi matrem vestram Et illud Luc.1. Diuites dimisit inanes. Isti enim tanquam reprobi & indigni correptione iudicantur. Et ideo vti mundi prosperis pro libito voluntatis, & de malo in malum currere dimittuntur. Deus autem bonos totaliter non dimittit, nec eos sine correptione deserit, nec diabolo, nec peccatis exponit, sed sicut pius pater de eis curam gerit, & eos castigat, liberat, adiuuat & custodit Iosu.1. Sicut fui cum Moyse, ita ero tecum, non dimittam neque derelinquam te. Ista est ergo dimissio diuinæ obli-
D uionis & repulsionis. ¶ Quarto dico, quod est dimissio diuinæ ordinationis & positionis seu dotationis & institutionis. Et ista est illa, qua Deus bonos ad bonum conuertit, & finaliter in Paradisum reponit, ipsosque ibi perpetuo gaudere dimittit. De quo potest intelligi illud Ezech. 40. Et facta est super me manus domini, & adduxit me in terram Israel, & dimisit me ibi super montem excelsum nimis. Sic ergo patet, quod est quædam dimissio,
E quæ refertur ad Deum. ¶ Adhuc dico, quod est quædam dimissio, quæ refertur ad iustum. Constat enim quod iustus dimittit & derelinquit illa, quæ saluti suæ sunt contraria, & quæ saluti suæ sunt necessaria & vtilia retinet & custodit. Et sic notabis, quod iustus

Dimittit { Rancores & iniurias,
Fœtores & luxurias,
Honores & diuitias.

De dimissione iniuriarum dicitur Matth. 18. Si peccauerit in me frater meus, dimittam ei vsque septies? Respondit Iesus, non dico tibi vsque septies, sed vsque ad septuagies septies, & illud prædictum Esa.58. Dimitte eos, qui confracti sunt, liberos, & omne onus dirumpe &c. De dimissione autem carnalium delitiarum potest intelligi illud 3. Esdr.9. coniunxerunt sibi, scilicet, filij Israel, vxores alienigenas, & dimiserunt eas. De dimissione vero honorum & diuitiarum dicitur Luc. 18. Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te. Sed econuerso notabo, quod iustus non libenter dimittit

Pauperem, quin per eum dulciter recreetur,
Statum suum, quin in eo iugiter commoretur,
Legem Dei, quin in ipsa firmiter meditetur,
Disciplinam, quin per ipsam pariter reformetur,
Amicitiam, quin in ipsa fideliter confirmetur.

¶ Igitur dico, quod iustus nunquam dimittit pauperem, scilicet, per illiberalitatem. Vnde ipse dicit illud Mat. 15. Non habent, inquit, quod manducent, & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via. Item nunquam dimittit locum seu statum suum per instabilitatem vel per cuiuscunque aduersitatem iniuriæ Eccles. 10. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te locum tuum ne dimiseris. Item nunquam dimittet legem Dei per transgressionem aut iniquitatem Prou.1. Audi fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuę. Patris inquit & matris, id est, Christi & ecclesiæ. Item nunquam dimittit disciplinam per obstinatam voluntatem Prou. 4. Tene disciplinam, ne dimittas eam. Item nunquam dimittit amicitiam per inconstantiam vel fidelitatem Prou.27. Amicum tuum & amicum patris tui ne dimiseris. Ista est ergo dimissio pertinens ad iustum. ¶ Vltimo dico, quod est vna dimissio pertinens ad impium. Et ista de illa, F
qua impius

Dimittit { Deum, de ipso non curando,
Pauperem, eundem spoliando,
Iustum, sibi non succurrendo,
Impium, ipsum non corrigendo.

De dimissione Dei dicitur Iud 10. Reliquistis me & coluistis Deos alios. De dimissione pauperum, dicitur Iob 24. Nudos dimittunt homines, vestimenta tollentes. De dimissione iusti dicitur Iob 22. Nudos, inquit spoliasti vestibus aquam lasso non dedisti, & esurienti subtraxisti panem. Sequitur. Viduas dimisisti vacuas. De dimissione vero impij non correpti dicitur Matt.8. Dimitte mortuos sepelire mortuos &c. Vide supra de derelinquere, & infra vbi relinquere, & dimittere, & permittere.

Dimidium.

Dimidium, & medium in hoc differunt, A
quia medium signat quicquid continuatur inter extrema. Dimidium vero signat illum centricum punctum, qui est in medio extremorum, & se habet æqualiter ad extrema. Dicam ergo, quod

Dimidium significat { Morum imperfectionem,
Largam distributionem,
Vitæ breuitatem.

Dico ergo, quod dimidium signat quandoqne imperfectionem. Illud enim quod est dimidium, non est integrum, nec completum. Et hoc bene figuratur Exod. 25. vbi in compositione arcæ semper additur dimidium in mensuris. Habebat enim in longitudine duos cubitos & semis, in latum cubitum cum dimidio, in altum totidem: ad denotandum quod arcæ, id est, animæ vel dimensiones trium virtutum Theologicarum, scilicet, longitudo fidei, altitudo spei, latitudo charitatis, prout sunt pro tempore huius vitæ, aliqualiter sunt imperfectæ. Semper enim habent aliquid quod est dimidium, id est, aliquid quod est imperfectum & incompletum. Ex parte enim cognoscimus, & ex parte Prophetamus 1.Cor.13. Ista enim imperfectio denotatur in Christo, qui solum tribus annis cum dimidio prædicauit populo, scilicet, per tempus & tempora, & dimidium temporis Apoc. 12. Ad denotandum, quod nihil est in hac vita quin sit in pluribus diminutum, etiam in ipsis viris spiritualibus, & perfectis. Sicut etiam bene figuratum est in seruis Dauid, quibus Rex Amon dimidiam rasit barbam, sicut dicitur 2.Reg.10. Quia vere nullus est ita sufficiens seruus Christi, quin Rex Amon diabolus pro viribus nitatur dimidiare, & radere barbam suam, id est, virtutes ipsius, atque mores Apoc. 8. Factum est silentium in cœlo quasi media hora. Signat ergo dimidium, morum imperfectionem. Vide infra de semis. ¶ Item signat largam distributionem. Satis enim li- B
beraliter tribuit, qui bonorum suorum dimidium alijs dedit. Sicut enim Assuerus tunc liberaliter est locutus, quando visa Hester, Regni sui dimidium dare promisit Hester.5. Quid petis, vt detur tibi? etiam si dimidium regni mei petieris, impetrabis. Etiam Zacheus liberaliter erogauit, quando bonorum suorum dimidium dedit dicens Luc. 19. Domine, ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus. ¶ Item signat vitæ breuiationem. C
Vita enim tunc potissime breuis dicitur quando vltra dimidium non protenditur. Ideo timens Ezechias Rex dicebat Esa.38. Ego dixi in dimidio dierum meorum vadam ad portas Inferi. & in Psal Ne reuoces me in dimidio dierum meorum &c. Vide infra de medio.

Dirigere. Directio.

Dirigere sumitur pro recte agere seu recte ducere. Tunc e- A
nim res dirigitur, quando de via deuia ad viam congruam reuocatur. Est igitur dirigere Officium

Sapientis,
Præsidentis,
Instruentis,
Pœnitentis.

Et sic notabo, quod sicut equus per sessorem ipsum regentem, & per seipsum sessori suo obedientem in via sua dirigitur, sic homo, qui in via morum vult bene dirigi, necesse est, quod Deum pro ductore habeat, & quod eius directioni obediat, atque pareat, quia, scilicet, Deus est sicut ductor, qui hominem dirigit inspirando vel instruendo Prou. 20. A domino diriguntur gressus viri. Homo etiam dirigit seipsum Deo & Prælato obediendo, pœnitendo, & à mala via diuertendo Prou. 15. Vir prudens dirigit gressus suos. Et ideo Prou.16. dicitur de vtroque. Cor hominis disponit viam suam, sed domini est dirigere gressus eius. Igi-

tur

tur qui ad viam vitæ & in via morum vult bene dirigi, debet dicere illud Psalm. 24. Dirige me in veritate tua, quia tu es Deus Saluator meus. In quibus verbis ostenditur, quod qui bene in moribus vult dirigi, quatuor sunt sibi necessaria. Iste enim est sicut nauigans, qui ad hoc, quod dirigatur indiget gubernatore, sicut causa regente & efficiente, indiget lumine ductore, & viæ ostensore, indiget vento & remigibus, tanquam auxilio cooperante atque mouente, indiget termino ad quem vadit, tanquam loco trahente & alliciente. Sic verè dico, quod homo, qui nauigat in fluctuoso mari huius vitæ, ad hoc, quod debite possit dirigi in via iustitiæ, & ad portum salutis, ipse indiget summo Rege, vt persona Remige. Ideo dicit Deo. Dirige me, scilicet, tu Deus. Indiget certa lege tanquam ductrice. Ideo dicit. In veritate tua, q. scilicet, est lex certa. Indiget sancto grege, sicut causa motrice, doces me, inquit, scilicet, mendiante flatu Spiritus sancti, & hominibus bonis & sanctis. Indiget alto auge, vt anchora tractrice. [Saluator inquit.] Aux dicitur locus altior ad quem potest ascendere planeta aduersus polum, significans altitudinem Paradisi, quæ debet nos trahere, & allicere, & per consequens ad bene operandum dirigere; quod ostenditur in verbo Saluator, quia, scilicet, salus æterna est ille portus, & ille fructus, ad
B quem nauigatur, & itur. ¶ Dicam igitur, quod directio nostra debet habere

Deum pro rectore,
Legem pro splendore,
Iustum pro motore.

Deum (dico) pro rectore, Dirige me inquit ô Deus. Supponunt enim Philosophi, Cœlum seu Paradisum pro tractore: & Theologi, quod corpora cœlestia intelligentias habent motrices, & suorum motuum directrices. Nunquam enim ita ordinatos motus haberent, nec ita infallibiliter currerent, nisi causæ infallibiles, hoc est, spiritus intelligibiles ipsa dirigerent, & mouerent. Sic vere dico, quod homo nunquam ad bonum mouetur aut ducitur nisi à re intellectuali, scilicet, ipso Deo spiritualiter dirigatur. Deus enim ipse in nostris actibus est director, & nostrorum actuum infallibilis ordinator. Et ideo dicit. Dirige me, scilicet, Deus q. d. ad te pertinet ista directio, non ad alium. Hieremias enim Hie. 10. dicit. Scio domine quod est hominis via eius, nec viri, vt ambulent & dirigant gressus suos. Dauid vero dicit in Psal quod apud dominum gressus hominis diriguntur. Ex quibus duobus concluditur, quod homo se à seipso non dirigere possit, imo necesse sit, quod a domino dirigatur. [Dirige inquit me.] Dirige (dico) me tua potentia, vt viuam honeste Psalm. 5. Dirige in conspectu tuo viam meam. Item dirige me in semita recta vt viuam discrete Psal. 26. Dirige me in semita recta propter inimicos meos. Item dirige me in tua gratia, vt agam modeste Psa. 89. Sit splendor domini nostri super nos, & opera manuũ nostrarum dirige. Ad Deum ergo pertinet principaliter talis scilicet retrogradatio, stationatio, & directio. Dicunt Astrologi, quod ista diuersitas motuum ab ipso Sole procedit, cuius radij, qui sunt fortissimi, aliquos planetas attrahunt, & faciunt stare, aliquos repellunt, & faciunt retrocedere, aliquos ante se pellunt, & faciunt directe currere. Sic vere dico, quod cum inter planetas, id est, inter homines sint diuersi diuersimode in moribus incedentes, quia, scilicet, aliqui sunt retrogradi male operando Hiere. 7. Facti sunt retrorsum, & non in ante, alij sunt stationarij, in bono perseuerantes 1. Cor. 10. Qui stat, videat ne cadat, alij directi semper in melius proficiendo Esa. 48. Adduxi eum, & directa est via eius, istud tamen est certum, quod omnia ista à Sole iustitiæ Christo fiunt, qui, scilicet, quosdam repellit, & reprobat, quosdam stabiles facit & continuat, quosdam vero dirigit, & ad melius operandum informat. Dirige inquit Eccles. 36.
C Dirige nos in viam iustitiæ ¶ Et nota, quod Deus dirigit tria genera personarum, scilicet,

Iustitiæ viribus adæquatos,
Modestiæ moribus antiquatos,
Constantiæ viribus roboratos.

Dirigit (dico) iustitiæ subiectos viribus Psalm. 7. Diriges iustum, scrutans corda & renes Deus. Item dirigit modestiæ formatos moribus Psal 24. Diriget mansuetos in iudicio, docebit mites vias suas. Item dirigit constantiæ roboratos viribus Prou. 20. Diriguntur à domino gressus viri, id est, hominis constantis & virtuosi. [Dirige ergo me.] Et nota, quod iste loquitur supplicando cum dicit [Dirige] quia pro certo sicut cœcus, qui est in viæ periculo consuetus, nauigans, qui est in aqua fluctuosa, & in naui putrida & ruinosa, debilis miles, qui est in pugna furiosa, ductorem suum solet rogare, vt debite eum regat, & secure & prudenter dirigat, sic nos, qui in hac vita sumus sicut cœci in magno deuio, sicut nauigantes in fluctu vario, & dormientes in putrido nauigio, sicut pugnantes in forti prælio, multipliciter indigemus, quod discrete regamur. Et ideo humiliter Deo supplicare debemus, vt tute ab eo dirigamur [Dirige me inquit.] Ad quam quidem humilem supplicationem faciendam instruimur Tob. 4 vbi dicitur. Omni tempore bene dic Deum, & pete ab eo, vt vias tuas dirigat, & consilia tua in ipso permaneant. Et ideo ille sanctus Iosaphat videns filios Amon, Moab, & Idumęorum, contra se congregatos, orando Deum deuote dicebat 2. Par. 20 Hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te. Igitur dico, quod nos indigemus, quod Deus

Dirigat:
- Corda ad bene cogitandum,
- Consilia ad caute ordinandum,
- Vias ad recte ambulandum,
- Voces ad Deum adorandum,
- Pedes ad nunquam declinandum,
- Oculos ad vere contemplandum,
- Manus ad bene operandum.
- Linguam ad digne perorandum,
- Corpus ad pœnas tolerandum.

Igitur dico, quod necesse est, quod dirigantur corda, vt sancte meditemur Sap. 9 In directione cordis iudicium iudicat. Et Hie. 31. Dirige cor tuum in viam rectam. Cuius tamen contrarium faciunt mali, de quibus dicitur in Psal. quod ipsi sunt generatio, quæ non direxit cor suum, neque est creditus cum Deo spiritus eius. Et tamen Iob 24. promittitur, quod si homo direxerit ad Deum cor suum, spiritum eius, & flatum ad se trahet. Item necesse est, quod dirigantur consilia, vt caute regulemur & ordinemur. Vnde de iusto dicitur Eccle. 39. quod in oratione confitebitur domino, & ipse diriget consilium eius & disciplinam. Item quod dirigantur viæ nostræ, vt tute gradiamur Psal. 101. Dirigantur viæ meæ ad custodiendas iustificationes tuas. Item quod dirigantur voces, vt deuote loquamur, scilicet, per orationem Psal. 140. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Item quod dirigantur pedes, vt non in culpam labantur Psal. 25. Pes meus stetit in directo in Ecclesijs, benedicam te domine. Vnde etiam de vaccis, quæ portabant arcam, dicitur 1. Reg. 6. quod ibant in directum pergentes, & non declinabant neque ad dexteram neque ad sinistram, & tamen istæ erant vaccæ fœtę, quæ nunquam alias iugum tulerant, & quæ vitulos domi inclusos habebant. Ad denotandum, quod nullus est ita insolens & sine iugo, etiam si Vituli sui, id est, carnales & amici ipsum ad contrarium incitent, cum tamen sit, quod ipse ad portandum arcam Ecclesiæ, vel scripturæ per prælaturam, vel regularem disciplinam submittitur & ordinatur, quin debeat directe in via morum incedere, & nequaquam per vitia declinare Esa. 35. Hæc erit vobis directa via. Item quod dirigatur visus, vt vera contemplemur Hier. 3. Leua oculos tuos in directum; & vide vbi prostrata sis Item quod dirigantur manus vt bonum operemur Psalm. 89. Opus manuum nostrarum dirige & 1. Mach. 3. Directa est salus in manu eius. Item quod dirigatur lingua, vt digne fabulemur, quia vt dicitur in Ps. 100. Qui loquitur iniqua, non direxit linguã in conspectu oculorũ meorum. Item quod dirigatur corpus, vt patienter sustentemur 2. Thess. 3. Dominus autem dirigat corda & corpora nostra in charitate Dei & patientia Christi. Talibus ergo modis dirigitur homo. Dicat ergo illud Psalm. Direxit gressus meos subtus me, & non sunt infirmata vestigia mea. Patet igitur, quod directio nostra debet habere Deum pro rectore [Dirige me inquit.]

¶ Secundo dico, quod ista debet habere legem pro splendore D
seu ductore [In veritate inquit.] Nihil enim potest bene dirigi sine lumine. Lux enim solet viam rectam ostendere, & sic potest dirigi quo debeat declinare. Sic vere quia mandatum lucerna est & lex & lux, & via vitæ, & increpatio disciplinæ, sicut dicitur Prou. 6. Ideo legis lumen necessarium est viatori, si scilicet in via morum recte vult dirigi, & deduci Ista autem lex ostenditur cum dicitur. [In veritate.] quia scilicet sicut in Psal. 118 dicitur. Mandata tua veritas, & lex tua veritas. Pone, si vis, quomodo ad aspectum stellæ maris seu poli, vel etiam orionis vel arcturi, nautæ dirigunt gressus suos, sic vere super omnia dirigit veritas, id est, lumen fidei, & legis diuinę. Vnde Eccles. 37. Deprecare altissimum, vt dirigat in veritate viam tuam. Ista autem veritas directiua summe necessaria est in confessione. Quia sicut dicitur Pro. 28. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Patet ergo quomodo directio nostra debet habere legem pro splendore. [In veritate inquit.]

¶ Tertio dico, quod ipsa debet habere iustum pro motore. E
Remiges enim sunt necessarij ad directionem nauis. Sic viri boni, Prælati, Prædicatores & Consiliarij necessarij sunt ad nostram directionem, & ad doctrinam & exemplarem informationem, quod scilicet ostenditur cum dicitur Deo, doce me, supple per Prælatos, Prædicatores, & iustos, quia, scilicet, Deus non docet hominem immediate per seipsum, sed mediantibus su-

Prædictis. Teste enim Solino, in Capnea insula nunquam apparet stella maris, & ideo nautæ per stellas ibidem nunquam diriguntur, imo secum in nauibus portant aues, quæ terram naturaliter sentientes, semper se vertunt & volitant versus illam partem vbi propius sentiunt terram esse, & sic meditantibus auibus diriguntur, vt ait. Sic vere dico, quod in insula huius mundi, stella fixa Deus visibiliter non apparet, nec nos apperenter dirigit, siue docet, ergo necesse est, quod aues, id est, viros iustos, doctores, scilicet, & prælatos habeamus, ad quorum motus & gestus & documenta pariter, & exempla, vias nostras in domino dirigamus. Quia enim in odoratu deuotionis terram Paradisi sentiunt, ideo nos bene docent & dirigunt Iob 35. Docet nos super iumenta terræ, & in auibus erudit nos. Vnde de tali directione facta per iustos potest dici illud Sapien. 11. Direxit opera eorum in manibus Prophetæ sancti. Habeat ergo nostra directio iustum promotorem.

F ¶ Quarto dico, quod ista debet habere cœlum pro tractore seu allectore, quod ostenditur cum dicitur. [Saluator,] quia tu inquit es Deus saluator meus. Salus enim æterna, quæ alibi non habetur, quam in cœlo, est obiectum alliciens & attractiuum, vt nos ad portum debitum dirigat vnde 1. Mach. 3. Directa est salus in manu eius. Et talem directionem videtur dominus iniungere Gen. 13. Leua oculos tuos in directum, & vide. Sequitur. Omnem terram, quam circumspicis, tibi dabo. Ista est enim terra promissionis, scilicet, Paradisus, cuius tractus debet dirigere gressus nostros. Sicut enim adamantinæ rupes in mari naues ita fortiter attrahunt, quod ita impetuose ibi currunt, vt se quandoque destruant & confringant, sic pro certo gloria æterna sanctos taliter allexit, & attraxit, quod tanto impetu & feruore versus eam cucurrerunt & iter suum ad eam direxerunt, quod multi se per martyrium confregerunt, confringi & conteri dimiserunt Exod. 12. In fortitudine sua directus est cum Angelo. Patet ergo quomodo homo in actibus potest dirigi

Per { Gloriæ visa solatia,
Iustorum sana auxilia,
Diuinæ legis clara consilia,
Ipsius Dei pia suffragia,

Bene ergo dicit. Dirige in veritate, &c. Sufficit. Vide infra de via, & de recto.

A **Diripere.** Potest notari de diripere, sicut de rapere, scilicet, quod aliqui diripiuntur spiritualiter gratiam amittentes Psal. 43. Qui oderunt nos, diripiebant sibi. Alij diripiuntur temporaliter, terrena dimittentes Psalm. 108. Diripiant alieni labores eius. Alij diripiuntur æternaliter, tormenta patientes. Vnde de Dæmonibus animas diripientibus potest dici illud 1. Regum 23 Philistijm oppugnant Cellam, & diripiunt areas. Tria enim sunt bona, scilicet, gratiæ, fortunæ, gloriæ.

Diripiuntur bona { Gratiæ per tentatores,
Fortunæ per tyrannos,
Gloriæ per tortores.

Vide plura si vis, infra in titulo de rapere, &c.

Diruere. Dirutus. Vide destruere.

Dirumpere. Vide in titulo Rumpere.

A **Discedere.** Cum discedere denotet mihi quandam separationem & diuisionem, & a loco, vel a persona elongationem vel disiunctionem, possum notare, quod in scriptura reperio

Vnum discedere { Dei, quod est metuendum,
Diaboli, quod est diligendum,
Iusti, quod est eligendum,
Impij quod est negligendum.

¶ Discedit enim ab homine Deus, dum ipse homo per culpas contaminatur. Discedit ab eo diabolus, dum culpas abominatur. Discedit à malo iustus dum virtutibus illuminatur. Discedit à bono impius dum vitijs coinquinatur. De discessione ergo Dei, quæ est metuenda, qua, scilicet. Deus discedit à peccatore. ipsum in peccato dimittendo, ipsum non corrigendo, & eum propter vitia abhorrendo, dicit Dauid in Psal. 21. sic. Ne discesseris à me, quoniam tribulatio proxima est, & non est qui adiuuet, & Psalm. 34. dicit. Domine ne discedas à me, exurge & intende iudicio meo &c. De discessione autem diaboli, quæ est appetenda, dicitur 2. Corinth. 12. Datus est mihi Angelus Sathanæ, qui me colaphizet, propter quod ter dominum rogaui, vt discederet à me. De discessione vero viri iusti, quæ est commendanda, quia, scilicet, bonus non discedit nisi à malo, potest dici illud 2. Tim. 2. Discedit ab iniquitate omnis, qui inuocat nomen domini. De discessione vero impij, quæ est abhorrenda & contemnenda, quia, scilicet, semper discedit à bono, dicitur 1. Cor. 7. Infidelis si discedit, discedat.

B ¶ His ergo præmissis, dicamus solum de discessu iusti qui est virtuosus, & de discessu impij, qui est vitiosus. Est igitur discessus iusti, qui est virtuosus. Elementa enim nobilia naturaliter separantur, & discedunt ab ignobilibus, sicut patet, quia ignis hic in aliqua materia grossa detentus, non cessat sursum ascendere, acsi velit discedere, & abire. Sic vere nobiles & iusti semper ab omni ignobilitate discedunt, & ab omni malo se separant, & seiungunt 1. Reg. 15. Abite, recedite atque discedite. Vnde nota, quod iustus Discedit

Ab iniqua societate, ne per eam decipiatur,
A vitiorum iniquitate, ne per eam inficiatur,
A sæculari auctoritate, ne propter eam eijciatur.

Discedat ergo à mala societate, ne per eam decipiatur Eccles. 7. Discede ab iniquo, & deficient mala à te. Malos etiam debet iustus à se reijcere, & discedere compellere, dicens illud Psalm. 6. Discedite a me omnes, qui operamini iniquitatem. Item discedat ab iniquitate Eccl. 35. Salutare sacrificium attendere mandatis, & discedere ab iniquitate Item discedat à sæculi pomposita- te Eccl. 13. Aduocatus à potentiore discede. Hic est ergo discessus iusti, qui est virtuosus.

C ¶ Secundo dico, quod est discessus impij, qui est vitiosus. Et sic nota, quod mali

Discedunt à Deo per peccatum & malitiam,
Discedunt a seipsis per dissensionem & discordiam,
Discedunt à fide per infidelitatem & idololatriam,
Discedunt à Christo per finalem condemnationem & miseriam scilicet in iudicio.

¶ Dicam ergo, quod est quidam discessus malorum, qui est nequitiæ, & iste est ille, quo peccator discedit, & separatur à Deo per peccatum Psalm. Spreuisti omnes discedentes à te. Item est quidam discessus superborum & iracundorum, qui est discordiæ Act. 28 Cumque inuicem non essent cõsentientes, discedebant. Item quidam discessus malorum infidelium & peruersorum, qui est Idololatriæ 1. Tim. 4. In nouissimis diebus quidam discedent à fide, & adhærebunt spiritibus erroris. Item est quidam discessus miserorum & damnatorum, qui erat desolationis & tristitiæ, ille, scilicet, quo damnati compellentur à societate Dei Angelorum & Sanctorum discedere, & in ignem æternum cum Dæmonibus recedere, & abire Matth. 25. Tunc dicet scilicet Christus his, qui in sinistris sunt. Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis eius. Vide infra de verbo Recedere.

A **Discere.** Discere idem est quod scire incipere. Discere enim est in fieri, scire in facto esse. Debent autem discere nouitij, & ignorantes, & discipuli. Et ideo à discere dicitur disciplina, & ab vtroque discipulus nominatur. Et vere discere valde est necessarium, quia omnis ars & scientia ignoratur, nisi primitus addiscatur. Ideo dicit Origin. super Exod. Punge oculum, & dabit lacrymam, stringe mentem, & dabit intellectum. Nihil enim est tam incredibile quin discendo fiat probabile. Isido. ety. li. 10. de synonymis dixit. Disce quod nescis, ne doctor inutilis inueniaris. Ista enim duo valde proficiunt studentibus, scilicet, inquirere quod nesciunt, & docere quod sciunt. Vnde ibidem. Bonum quod audieris, dic, bonum quod didicisti, doce, discendi atque docendi non contemnas studium. Dando enim sapientiam, largior fit, & dum plus largitur, plus abundat.

¶ Possumus ergo notare, quod duo principaliter sunt discenda, scilicet, bonum sapere, & bonum facere. Bonum sapere, pertinet ad sapientiam. Bonum facere pertinet ad vitam. Discere ergo debemus sapientiam dum temporis opportunitatem habemus. ¶ Sed pro certo ad hoc, quod quis bene studeat vel addiscat, B plura sunt necessaria, videlicet

Congruitas doctoris,
Sedulitas laboris,
Tenuitas prosperitatis,
Habilitas societatis,
Longinquitas natiuitatis.

¶ Necessarium est ergo habere doctoris congruitatem. Pueri enim a lacte nutricis si fuerit corruptum, corrumpuntur. si vero

purum

purum fuerit, impinguantur. Et ideo dicit Plinius quod cerua quando parturit, ſolet herbas medicinales comedere, vt ſuis filijs poſſit lac ſalubrius miniſtrare. Tandem quando creſcunt, docet eos currere, & fugere, & pericula declinare; & ducens eos per prærupta, docet eos ſaltare. Sic proculdubio dico, quod puer, qui bene vult addiſcere, neceſſe eſt, quod bonam nutricem & bonum doctorem per prædicationem ſibi procuret, qui herbas ſanæ ſcientiæ comedere, & ſibi incorporare ſtudeat, vt tandem ſuis poſſit diſcipulis lac ſalubris doctrinæ miniſtrare. Qui etiam eos doceat per bona opera currere, vitia & ſcelera fugere, & prærupta Inferni & alia pericula euitare. Ideo Chriſtus bonus doctor prædicabat Matth. 11. Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris. Vbi nota, quod à tali doctore eſt diſcendum propter eius ſublimitatem ſeu auctoritatem. [A me inquit, qui, ſcilicet, ſum talis & tantus] Item propter eius benignitatem, quia mitis & humilis, propter noſtram vtilitatem, quia inuenietis requiem animabus veſtris: vnde Hier. 9. Didicerunt à patribus ſuis. Et breuiter, quod homo debeat diſcere & à perſonis, & in loco vbi poſſit ſcientiam inuenire, patet Baruc. 3. vbi dicitur. Diſce vbi ſit ſapientia, vbi ſit virtus, vbi ſit ſcientia, vbi ſit lumen oculorum, & pax &c. Expone quis locus ſtudij eſt eligendus, vbi ſit ſcientia & pax &c. [A me ergo diſcite] Matth. 2. Herodes didicit ab eis, ſcilicet à Magis,
C tempus ſtellæ. Eſt ergo neceſſaria doctoris congruitas. ¶ Secundo eſt neceſſaria laboris ſedulitas. Sedule enim & ſtabiliter debet homo laborare, audire, ſcilicet, & ſtudere, ſi ad ſcientiam cupiat peruenire. Sicut enim oues quando ſunt in bonis paſcuis, ſiſtunt & auide herbas quouſque ad radicem rodunt, & continue ibi ſiſtunt, & inde non recedunt quouſque fuerint ſatiatæ ſic vere boni auditores quando bona paſcua, id eſt, bonum Doctorem inueniunt quouſque ſatiati, ſcientia pleni fuerint; exinde recedere, vel abire non ſolent. vnde 2. Tim. 3. Permane in his, quæ didiciſti. Quod eſt contra multos ſimiles capris. Capræ enim, vt dicit Plinius, nunquam in eiſdem paſcuis perſeuerant, imo de loco ad locum ſæpiſſime ſe conuertunt. Herbas etiam vſque ad radicem non comedunt, imo ſolum extremitates frondium, & herbarum rodunt. Sic vere multi ſunt, qui in vna paſcua id eſt, in vno ſtudio vel ſcientia non perſeuerant. Diſcurrunt enim de paſcua ad paſcuam, de ſtudio ad ſtudium, de facultate ad facultatem, & tales proculdubio non rodunt herbas vſque ad radicem, id eſt, non acquirunt ſcientiam vſque ad fundamentum & profunditatem, imo ſolummodo ad extremitatem & ſuperficiem acquirunt, de iſtis dicitur 1. Tim. 5. Diſcunt circuire domos, non ſolum otioſe, ſed verboſe & curioſe loquentes quæ non oportet. De iſtis etiam poteſt intelligi illud 2. Tim. 3. Semper dicentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenientes Contra tales loquitur Senec. Epiſtola 2. Nihil ita ſanitatem impedit, vt remediorum crebra mutatio. Non conualeſcit planta, quæ ſæpe transfertur, nihil tam vtile eſt, quod in tranſitu proſit. Sic ergo ſtulti ſunt, qui libros ſtatim faſtidiunt, quos viderint. Cum ergo multa percurris vnum excipe, quod illa die coquas. Neceſſaria eſt ergo laboris ſedulitas ſeu continuitas. Quod bene facit Thomas Philoſophus, qui poſt 107. annos moriebatur,
D quando diſcere incipiebat. ¶ Tertio neceſſaria eſt virtus ſeu rerum tenuitas & paupertas. Pergamenum enim pingue male retinet ſcripturam impreſſam. Sic vere homo pinguis in delitijs atque diuitijs enutritus, vt communiter, non bene retinet, nec addiſcit. Ideo dicit Senec. in 17. Epiſtola. Studijs & diuitijs pariter vacare non potes. Si vero vacare vis, pauper ſis, aut pauperi ſimilis. Multis enim ad philoſophandum obſtitere diuitiæ, paupertas vero expedita eſt & ſecura. Neceſſaria eſt ergo rerum te-
E nuitas. ¶ Quarto dico, quod neceſſaria eſt bona ſocietas. Facile enim addiſcitur quod à ſocijs frequentatur. Et ideo qui bene addiſcere vult, debet bonos ſocios frequentare. Vnde Sene. Illos tecum admitte, qui te poſſunt facere meliorem. Ideo de malis dicitur in Pſal. 105. quod cōmixti ſunt inter gentes, & didicerunt
F opera eorum, & ſeruierunt ſculptilibus eorum. ¶ Quinto dico, quod neceſſaria eſt terræ longinquitas, id eſt, patriæ extraneitas Olus enim & pomum non proficiunt in terra vbi ſeminantur. Ideo ad hoc, quod creſcant & proficiāt, neceſſe eſt, vt alibi transplantentur. Apes etiam in alueari ſuo non acquirunt mel, imo neceſſe eſt, quod extra aluearia ſua longe exeant, vbi odoriferos flores quærant, in quibus mel inueniunt, de quo cum oneratæ fuerint, ad aluearia redeunt, vt dicit Plin. Sic proculdubio in loco vbi ſeminatur, id eſt, vbi quis naſcitur, inter amicos & notos parum poteſt proficere, nec aliquid addiſcere, vel valere. Nemo enim acceptus eſt propheta in patria ſua. Familiaritas enim & notitia perſonarum valde impedit ad bene diſcendum. Neceſſe eſt ergo, quod homo alibi, ſcilicet, ad terram extraneam transplantetur, & quod extra aluearia domus propriæ longe ad ſtudium accedat, vbi melle ſcientiæ ſe repleat, vt inde plenus & oneratus ad patriam reueniat, & accedat. Sicut enim dicit Hugo, iſta ſunt neceſſaria homini, qui vult diſcere, ſcilicet, victus tenuis & terra ignota. Ideo bene conſulitur Gen. 12. Egredere de terra tua, & de cognatione tua. Sic ergo patet, quod diſcere debemus ſcientialia. ¶ Sed adhuc dico, quod diſcere debemus operabilia. G
Melius eſt enim diſcere facienda & dicenda, quam ſcienda. Ideo Eſa. 1. dicitur. Quieſcite agere peruerſe, diſcite bene facere. Et aduertamus, quod ſicut animalia bruta humanos actus neſciunt facere adhuc tamen coguntur addiſcere, & ad hoc quandoque verbis, quandoq; verberibus edocentur, ſicut patet de ſimia, quę diſcit ludere, & ſaltare, de elephante; qui, ſecundum Plinium diſcit & docetur & Regem cognoſcere & adorare: de vitulo marino; qui ſecundum eundem diſcit, & docetur mugitu & vultu homines ſalutare, ſic vere (chariſſimi) licet nos alij brutales & animales, actus humanos, id eſt, actus rectos virtuoſos & rationabiles facere naturaliter neſciamus, adhuc tamen debemus diſcere, & nos totis affectibus applicare, quia ſicut dicitur Prou. 17. Qui euitat diſcere, incidit in mala. Nota ergo, quod quidam diſcunt benefacere diuinis inſpirationibus, ſicut ſunt multi, qui per ſeipſos docentur, & inſtruuntur Gal. 1. Neque enim illud ab homine didici, ſed per reuelationem. Quidam etiam exemplis, & inductionibus. Ideo dicitur Prou. 6. Vade ad formicam ô piger; & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam: & Prou. 24. Exemplo didici diſciplinam. Quidam etiam pœnis & correctionibus ſicut elephas, qui verberibus domeſticatur, & obedire docetur. Vnde Hebr. 5. Didicit ex his, quæ paſſus eſt, obedientiam. Diſcere ergo debemus res vtiles & neceſſarias ad ſalutem. Iuxta conſilium Baruch. 3. Diſce vbi ſit prudentia, vbi ſit virtus, vbi ſit intellectus, vt ſcias ſimul vbi ſit longiturnitas vitæ & victus; vbi ſit lumen oculorum & pax. Vbi oſtenditur, quod nos debemus diſcere mentalis prouidentiæ ſedulitatem. [Diſce inquit vbi ſit prudentia.] Virtutis patientiæ ſtabilitatem [longiturnitas inquit] Cœleſtis affluentiæ fœlicitatem, quia, ſcilicet, debemus diſcere vbi ſit vita, victus; lumen & pax. Debemus ergo diſcere exteriora prouide gubernare [prudentia,] aſperiora ſolide tolerare, [longiturnitas] Superiora feruide affectare [vita inquit, lumen & pax,] Diſcamus ergo gubernare exteriora prudentia, quę ſcilicet pertinet ad regimen exteriorum 1. Tim. 5. Diſcat primū domum ſuam regere. Item diſcamus aſperiora, id eſt, mundi tribulationes tolerare. Vnde Iſid. de no. ſynonymis. Diſce mala magis tolerare, quam facere. Item diſcamus affectare ſuperiora, ſcilicet, bona æterna, quæ ponuntur in iſtis tribus, vita, victus, lumen & pax. Vnde Sapi. 7. Abſcondita & improuiſa didici &c. Et iſta de Addiſcere ſufficiant.

Diſciplina.

Nota, quod licet diſciplina aliquoties ſumatur pro morum compoſitione, ſicut Eccleſ. 10. Vir prudens & diſciplinatus non murmurabit correctus. A
Communiter tamen ſumitur pro correctione, ſicut dicitur Prouer. 22. Stultitia colligata eſt in corde pueri, & virga diſciplinæ fugabit eam. Poſſumus ergo dicere, quod diſciplina quandoque accipitur pro morali perfectione, item pro pœnali correctione. Accipitur dico pro perfectione ſeu conditione morali, ſicut homo dicitur bene diſciplinatus, qui quantum ad geſtū, veſtitum, motum, affatum eſt bene diſpoſitus & maturus. Et ſic loquitur Hugo Epiſtol. 13. Diſciplina (inquit) ceruicem diſponit, vultum componit, oculos ligat, cachinnos cohibet, moderatur linguam gulam cedit, iram fugat. Item accipitur pro correctione pœnali, & ſic accipitur in Pſal. 17. Diſciplina tua correxit me in finē, diſciplina tua ipſa me docebit. Quocunque ergo modo accipiatur, diſciplina eſt tenenda, ſeruanda, ſuſtinenda. Diſciplinam enim & ſapientiā, qui abijcit, infœlix eſt Sap. 3. Diſciplina enim correctio ſeu tribulatio, ſiue inferatur à Deo, ſiue à prælato, ſiue etiam à mundo, ſemper eſt proficua ſuſtinenti. Sicut enim videmus, quod equi indomiti multis punctionibus & vexationibus, diſciplinis & correctionibus edomantur, & humanis vſibus deputantur, vrſi & elephantes & ſimiæ per correctiones & afflictiones diſciplinati & docti efficiuntur, ita quod poſtmodum inter homines digni ſunt habitare, qui prius ſylueſtres erant, & inter feras ſolummodo habitabant, ſic vere chariſſimi ſine diſciplina & correctione efficitur homo totus rudis, ſylueſtris & indoctus, & beſtialibus moribus informatus, ſi tamen diſciplinatus fuerit, & correctus, & pœnis & laboribus ſubiugatus, ita quandoque doctus & perfectus efficitur, quod inter homines, id eſt, inter ſapientes & bonos habitare dignus habetur. Diſciplinam ergo domini ſuſtinere debemus, quia ſicut dicitur Eccleſiaſt. 33. Cibaria, & virga, & onus aſino, panis & diſciplina & opus ſeruo. Et aduerte, quod diſciplina & correctio tria ſpecialiter operantur. Iſta enim

Infert corpori dolorem, quia dicitur [virga]
Aufert otij torporem, quia dicitur [onus & opus.]
Confert gloriæ dulcorem. [Cibaria inquit & panis.]

¶ Dico enim quod per diſciplinam corpori dolor infertur, & B

hoc oſtenditur cum dicitur [Diſciplina] Diſciplina enim comparatur virgæ. Virga enim ſicut dicit Iſid. dicitur quaſi vi regens, ad denotandum, quod per virgam correctionis & diſciplinæ homo violenter regitur, & ad bonum inclinatur. vnde Prouerbiorum 23. Si percuſſeris eum virga, non morietur, tu virga percuties eum, & animam de Inferno liberabis. Et nota, quod virga vtuntur

Magiſtri ad pueros verberandum,
Reges ad populis imperandum,
Paſtores ad gregem dirigendum,
Pauperes ad canes repellendum.

Sic vere virga correctionis & diſciplinæ valde eſt neceſſaria omnibus perſonis iuriſdictionem habentibus, ſcilicet, Prælatis, Paſtoribus, Magiſtris, & Iudicibus, dominis atq; Regibus. Cum tali enim virga, id eſt, cum aſpera correctione & diſciplina, pueri, id eſt, ſimplices inſtruuntur, & greges & inferiores g[illegible]nantur, canes & peruerſiores reprimuntur. De iſta ergo virga dicitur in Pſal. 2. Reges eos in virga ferrea &c Viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Iſta tamen ſunt contra multos, qui re vera ita ſunt peruerſi, quod per virgam non emendantur, imo quanto plus per virgam correctionis verberantur, tanto amplius indiſciplinatiores efficiuntur, ſimiles leoni, qui eſt animal, quod nunquam virga domatur, imo quanto plus percutitur, tanto plus iraſcitur, & crudelis efficitur. Rhinoceros etiam animal eſt indomabile, imo ſi aliquo caſu à venatore capitur, ante triduum præ deſperatione & dolore moritur. Sic vere multi ſunt, quos virga diſciplinæ non corrigit, nec emendat, ſed ipſos potius ad deſperationem & in obſtinationem incitat, & inflammat. Siue enim percutiantur ab homine per correctionem, ſiue à Deo per tribulationem, ipſi tamen non emendantur, ſed potius in malo indurantur Hie. 5. Percuſſiſti eos, & non doluerunt, attriuiſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam. Patet ergo, quod per diſciplinam corpori dolor infertur, quia ſicut dicitur Heb. 12. Omnis diſciplina in præſenti non videtur eſſe gaudij ſed mœroris. Virga ergo iſta eſt virga diſciplinæ, quæ fugat ſtultitiam de corde pueri, ſicut dicitur Prou. 22. Per hanc ergo corpori dolor infertur.

C ¶ Secundo dico, quod per iſtam otij torpor aufertur, quod oſtenditur cum dicitur [onus & opus.] Onus enim & quies, opus & otium ſunt contraria, & ideo quando ſupponitur onus & opus, bene ſequitur, quod per diſciplinam torpor, & ocium euitatur. Homo enim qui diſciplinis & correctionibus ſubijcitur, à torpore & otio ſegregatur. Ideo bene conſulitur Hebr. 12. In diſciplina perſeuerate ſicut filij. Otium enim eſt vituperabile in ſcriptura, omnes enim creaturæ otium deteſtantur. Cœlum enim optime ſeruat diſciplinam & regulam motus ſui. Formicæ etiam, quæ ſunt minimæ creaturæ, nunquam ceſſant ab opere & à motu, continue enim laborant pro granis aggregandis. Apes etiam, vt dicit Ambroſius & Plinius, maximam diſciplinam ſeruant inter ſe, nulla enim inter ipſas eſt otioſa, imo otioſas à ſe eijciunt, ipſaſque puniunt & expellunt. Sic vere chariſſimi, inter nos debet eſſe maxima diſciplina quantum ad otium vitandum, quia, ſcilicet, nunquam debemus à motu bonorum operum ceſſare, nec otio vel torpori vacare, imo ſemper nos debemus in bonis operibus exercere. Opus inquit. vnde Eccl 33. Operatur in diſciplina, & quærit requieſcere. Multi tamen ſunt, qui diſciplinam correctionis nõ accipiunt, imo in torpore & otio ſe inuoluunt. Amant enim delitias, non laborem, & ocium, non ſudorem. Vnde in Pſalm. 49. Tu vere odiſti diſciplinam, & proieciſti ſermones meos retrorſum. Non ergo ſic, ſed per diſciplinam ocij torpor auferatur.

D ¶ Tertio dico, quod diſciplina eſt tenenda, quia per hanc gloriæ dulcor confertur, & hoc oſtenditur cum dicitur [Cibaria & panis.] Sicut enim per diligentiam & diſciplinam acquiritur panis & cibus, iuxta illud Matth. 10. Dignus eſt operarius cibo ſuo, ſic proculdubio illi, qui in correctione & diſciplina volunt viuere in hoc mundo, digni ſunt in cœleſti conuiuio manducare Eſa. 33. Panis ei datus eſt, aquæ eius fideles ſunt. Ideo bene dicitur Prou. 13. Egeſtas & ignominia ei, qui deſerit diſciplinam Sap. 3. Diſciplinam qui abijcit, infœlix eſt, quaſi diceret, quod per diſciplinam acquiritur fœlicitas Paradiſi, ſicut per oneris dimiſſionem infœlicitas Inferni. Et ſic dico, quod per diſciplinam fœlicitas acquiritur, tepiditas excutitur, pœnalitas imprimitur &c.

E ¶ Et breuiter ſi vis, adhuc potes dicere, quod diſciplina & compoſitio morum tenenda eſt, videlicet

Ne dominus peccantibus iraſcatur,
Vt à culpis quis grauibus corrigatur,
Vt quis docte in ſenſibus inſtruatur,
Vt deuote parentibus pareatur,
Ne peccati mors impia incurratur,
Ne de via per inuia diſcurratur,
Vt diuina ſcientia acquiratur,
Vt æterna fœlicitas non perdatur,
Vt fraterna benignitas habeatur,
Vt inanis loquacitas caueatur,
Vt in pace tranquillitas teneatur,
Vt cordium peruerſitas molliatur,
Vt regalis ſublimitas adeatur.

Diſciplina enim facit, ne Deus iraſcatur Pſal. 2. Apprehendite diſciplinam, ne quando iraſcatur dominus, & pereatis de via iuſta. Item facit, vt culpa corrigatur Pſal. Diſciplina tua ipſa me correxit in finem. Item facit vt homo doceatur Pſal. 17. Diſciplina tua ipſa me docebit. & Iob 33. dicitur de Deo, quod Deus aperit aures virorum, & erudiens eos inſtruit diſciplina. Item facit, vt patri pareatur, patri dico corporali & ſpirituali Prou. 1 Audi fili mi diſciplinam patris tui &c. Item facit, ne iuſtus moriatur. Vnde de iniuſto dicitur econuerſo Prouerb. 5 quod ipſe morietur, quia non habuit diſciplinam. Item facit, vt rite gradiatur, quia, ſcilicet, ſicut dicitur Prouerb. 6. Mandatum lucerna eſt & lex, & lux & via vitæ, increpatio diſciplinæ Item facit, vt ſapiens quis dicatur, iuxta illud Prouerb. 12. Qui diligit diſciplinam, diligit ſcientiam. Et ibidem 19 Suſcipe diſciplinam, vt ſis ſapiens. Item facit, vt fœlix habeatur, quia ſicut econuerſo dicitur Sapientiæ 3. Diſciplinam qui abijcit, infœlix eſt. Item facit, vt fratri ſuccurratur. Vnde de filijs Iſrael dicitur, qui cum minima diſciplinam acceperunt. Item facit, ne vane quis loquatur 2. Timoth. 2. Stultas autem & ſine diſciplina quæſtiones deuita, ſciens quoniam generant lites. Item facit, vt in pace viuatur Eccleſi. 41. Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum. Item facit, vt cor remolliatur. Vnde econuerſo de induratis dicitur Hierem. 5. Renuerunt accipere diſciplinam, indurauerunt faciem ſuam ſupra petram. Item, vt Chriſto aſſiſtatur. Vnde Daniel 1. præcipitur, quod pueri de ſemine regio, in quibus nulla eſſet macula, docti diſciplina, & eruditi omni ſapientia, quærerentur, vt poſſent ſtare in palatio coram Rege. Et breuiter, ſine diſciplina morali nullus eſt dignus ſtare coram Rege Chriſto, ſed pro certo qui taliter diſciplinatus fuerit, omnia nocua præcauebit, vtilia procurabit, & æternam gloriam finaliter poſſidebit.

Diſcipulus & famulus.

Quandoque ſignant idem præter hoc quod famulus deputatus eſt ad ſeruiendum, diſcipulus ad diſcendum. A
Et ideo diſcipulus eſt

Nomen {
Obedientiæ & humilitatis,
Seruitij & ſedulitatis,
Timoris & ſimplicitatis,
Induſtriæ & docilitatis,
Amicitiæ & familiaritatis.
}

¶ Simus ergo ſerui & diſcipuli Dei & ſanctorum, bonorum Doctorum, noſtrorum Prælatorum. Aduerte enim quod Chriſtus dicit Luc. 14. Qui non baiulat crucem ſuam, & ſequitur me, non poteſt eſſe meus diſcipulus. ¶ Vbi nota, quod ad hoc, quod ſimus Diſcipuli Dei, id eſt, obedientes & ſubditi, requiritur labor & aſperitas, quæ ſuſtineatur, quia debemus baiulare crucem id eſt, ſuſtinere cruciamentum laborum. dulcor & humilitas, quo exerceatur, quia debemus ſequi, id eſt, ſubijci, & obedire, honor & ſublimitas, cui obediatur, quia dicitur, me per quod notatur auctoritas diuina. Illi ergo, qui Chriſti & ſanctorum volunt eſſe imitatores & diſcipuli, debent ſuſtinere aſperitatem laboris, quod oſtenditur cum dicitur, quod imitatores Chriſti debent baiulare, id eſt, portare crucem, per quam deſignatur afflictio corporis, quia, ſcilicet, boni ſerui ſecundum Apoſtolum tenentur crucifigere carnẽ ſuam cũ vitijs & cũ concupiſcentijs. Crux enim ſecundum Auguſtinum, à cruciatu dicitur. Debet.n. bonus Chriſti diſcipulus cruciari per mentis ſedulitatem, per motus agilitatem, per victus tenuitatem. Vnde Matt. 12. Diſcipuli eſurientes cœperunt vellere ſpicas. Et Mat 9. dixerunt diſcipuli Ioannis. Quare nos & Phariſæi ieiunamus frequenter? Scholares. n. & diſcipuli dum inſtruuntur in primitiuis, ſolent verberari, & caſtigari, vt finaliter poſſint ad magiſtratum & cathedram ſublimari. Sic vere nos, qui ſumus in vita iſta ſicut in Scholis primitiuorũ, debemus ſuſtinere cruciatus laboris, vt finaliter in Paradiſo attingamus ad cathedram excellentiæ & honoris. [Baiulat inquit crucem.] Vnde Marc. 16. Omnis, qui venit ad me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Suſtineamus ergo aſperitatem, & laborem. ¶ Secundo exerceant humilitatis dulcorem. Sequitur inquit. Sequi enim humilitatem & amorem deſignat. Bos enim ligatus, & equus bene infrenatus, bene ſequuntur ductores ſuos. Quia vere illi, qui per obedientiam ſunt ligati, & qui per diſciplinam ſunt infrenati, ſequi debent ductores ſuos & doctores, & Chriſtum & alios ſuperiores. Sequi dico, eis per amorem adhærendo Lucæ 7. B

Ibant

Ibant cum illo diſcipuli eius Ioan.13. Diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis. Sequi etiam ipſos imitando Matth.5. Acceſſerunt ad eum diſcipuli eius. Sequi inſuper eis obſequendo Ioan. 19. Vidit diſcipulum ſtantem, quem diligebat Ieſus. Stantem dico, vt paratum ad obediendum & obſequendum. De tali ergo ſequela dicitur Matth. 8. Magiſter, ſequar te quocunque ieris. Columbas enim, quæ melle fuerint paſtę, alię columbæ ſequuntur & vſque ad ipſarum columbarium dulcedine mellis, quod geſtant in ore, trahuntur, & producuntur. Sic vere chariſſimi, Chriſtum & ſanctos, qui mel dulcis prædicationis & doctrinæ in ore gerebant, debemus ſequi per humilitatem & imitationem, & vſque ad columbarium Paradiſi eos proſequi per bonam operationem Ezech.1. Quocunque declinabant, ſcilicet, animalia, ſpiritus rotæ, quæ prima erant ſequebantur &c. Iſta ſunt cõtra multos diſcipulos Dei, ſcilicet, contra malos, Eccleſiaſticos, & religioſos, & etiam Chriſtianos, qui vere non ſequuntur Chriſtum vel Prælatum per obedientiam & humilitatem, & quandoque quod peius eſt, per apoſtaſiam ab ipſo fugiunt & obſtinationem, vnde Ioan.6. Multi diſcipulorum abierunt retro, ſed iam cum eo non ambulabant. Non ſic ergo, ſed qui volunt eſſe Chriſti diſcipuli, exerceant humilitatis dulcorem.

C ¶ Tertio neceſſarium eſt, quod obtineant dignitatis honorem, quod oſtenditur cum dicitur in perſona Chriſti. [Me] Diſcipulus enim debet timere magiſtrum, quia ſicut dicitur Luc. 6. Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. Diſcipulus enim qui magiſtrum non timet, non bene poteſt proficere. Omnia enim naturaliter timent ſuum ſuperiorem, ſic animalia leonem, aues aquilam, & quanto ſuperior & potentior, honorabilior & melior, tanto plus a diſcipulis eſt timendus & amplius honorandus. Quia igitur Deus eſt Rex & ſuperior omnibus creaturis, ideo merito debet timeri, & à cunctis viuentibus adorari [Me inquit] Vnde Hier.10. Quis non timebit te ô Rex gentium? Apocal.14. Timete dominum, & date illi honorem, & aduerte, quod ſicut boni diſcipuli gaudent in aduentu boni magiſtri, gregatim etiã in Scholis ſolent morari, irato magiſtro ſolent timere, & præcipienti ſolent obedire, ſic vere boni Chriſtiani eccleſiaſtici vel ſubditi, de bono magiſtro vel ſuperiore debent gaudere per bonam affectionem Ioan. 20. Gauiſi ſunt diſcipuli viſo domino. Gregatim etiam debent viuere per amorem & concordiam & dilectionem Actor. 2. Erant omnes diſcipuli pariter. Ipſum etiam debent timere, & venerari per obedientiam & ſubiectionem Ioan. 2. Crediderunt in eum omnes diſcipuli eius. Sic igitur patet, quod neceſſarium eſt homini ad hoc, quod ſit Diſcipulus domini, quod timeat ſublimitatem, quod habeat humili-

D tatem, quod ſuſtineat pœnalitatem &c. ¶ Nota adhuc, quod diſcipulus debet eſſe

Diligens & ſtudioſus,
Patiens & timoroſus,
Fidelis & amoroſus,
Humilis & obſequioſus,
Agilis & induſtrioſus,
Subtilis & ingenioſus,
Pacificus non ſeditioſus,
Credulus non ſuſpicioſus,
Iucundus & gaudioſus,
Fœcundus & copioſus.

Videtur, quod per diſcipulum intelligitur quilibet homo iuſtus & maxime religioſus & perfectus, quia re vera talis debet eſſe perfectus, & diligens & ſtudioſus per obedientiam & ſedulitatem. Vnde de quolibet diligente poteſt intelligi illud Ioan. 19. Vidit illum diſcipulum ſtantem, quem diligebat Ieſus, & dixit ei: Ecce mater tua. Maria enim, quæ cum feſtinatione abijt in montana, ſicut dicitur Luc.1. ſignat virtutem diligentiæ, quæ reuera mater eſt & matrona illorum diſcipulorum, qui inueniuntur ſtantes, ſemper, ſcilicet, parati ad aliquid faciendum. Item talis debet eſſe patiens & timoroſus per reuerentiam & dubietatem. Semper enim debet timere ne offendat magiſtrum, Deum ſcilicet, vel Prælatum. Vnde de Ioſeph dicitur Matth. 27. quod ipſe diſcipulus erat Ieſu, occultus tamen propter metum. Item talis debet eſſe fidelis & amoroſus. Diſcipulus enim tenetur diligere Deum, magiſtrum, ſe, & ſocium. Ideo Chriſtus Ioan.13. dicit ſic. Tunc diſcipuli mei eritis, ſi dilectionem habueritis. Et Ioan.15. Efficiamini mei diſcipuli, ſequitur. Manete in dilectione mea. Item talis debet eſſe humilis & obſequioſus, debet enim magiſtrum ſequi, & ei ſeruire, & miniſtrare & obſequi Matth. 8. Secuti ſunt eum diſcipuli eius. Item talis debet eſſe agilis & induſtrioſus. Debet enim cito & velociter diſcurrere, & in omnibus agiliter ſe habere Ioan. 20. Ille alius diſcipulus præcurrit citius Petro, & venit prior ad monumentum. Item talis debet eſſe ſubtilis & ingenioſus, quia, ſcilicet, ad bonum diſcipulum pertinet interrogare, & addiſcere. Vnde Marc.9. Diſcipuli ſecreto interrogabant. Et Luc.11. dicit vnus ex diſcipulis eius. Domine, doce nos orare. Item debet eſſe talis pacificus, non ſeditioſus, quia, ſcilicet, boni diſcipuli debent concorditer viuere, & cum magiſtris, & cum ſocijs. Cum magiſtris dico Matth.29. Diſcumbebant cum Ieſu diſcipuli eius, quaſi diceret ad diſcipulum pertinet aſſociari magiſtro Luc. 7. Ibant cum Ieſu diſcipuli eius. Cum ſocijs vero Act. 2. Erant omnes diſcipuli pariter in eodem loco. Item talis debet eſſe credulus, non ſuſpicioſus. Diſcipulus enim firmiter debet magiſtro credere, alias vix aut nunquam poterit doctus eſſe. Chriſto ergo, id eſt, prælato, magiſtris & doctoribus noſtris credamus, & eis aſſentiamus & obediamus Ioan.2. Crediderunt in eum diſcipuli eius. Item talis debet eſſe iucundus & gaudioſus Ioan.20. Gauiſi ſunt diſcipuli viſo domino. Item debet eſſe talis fœcundus & copioſus, ſcilicet, alijs dando. Non enim debet eſſe auarus diſcipulus, qui liberalem habet magiſtrum, ſcilicet, Chriſtum. Vnde Actor. 11. dicitur, quod diſcipuli, prout quiſque habebat, miſerunt ſanctis, qui erant in Hieruſalem. Iſta ergo de bonis dicta ſunt diſcipulis, id eſt, de quibuſuis ſanctis hominibus, religioſis, & iuſtis & etiam de bonis ſcholaribus & honeſtis.

B ¶ Sed pro certo de malis diſcipulis ſcholaribus & religioſis, & quibuslibet Chriſtianis poteſt dici econuerſo, quod ipſi ſunt

Litigioſi non concordes,
Meticuloſi & væcordes,
Præſumptuoſi & diſcordes.

Sunt (dico) mali diſcipuli, non concordes, ſed litigioſi. Exemplum Luc. 22. Vbi de diſcipulis dicitur, quod orta eſt contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe maior. Item iſti ſunt væcordes & meticuloſi. Vnde Matth. 26. Diſcipuli relicto Ieſu fugerunt. Item ſunt diſcordes & defectuoſi, quia, ſcilicet, iſti non perſeuerant in ſocietate Dei Ioan. 6. Multi diſcipulorum abierunt retro, & iam cum Chriſto non ambulant. Tales ergo potius ſunt diſcipuli diaboli quam Dei & magis carnis & mundi, quam Chriſti, vel boni Prælati, ſeu magiſtri. Similes enim ſunt ſimiæ, quæ magiſtro ſuo obedit ad ludos, & ad vana faciendum, nunquam autem ad aliquid vtile exercendum. Sic illi diſcipuli ſunt diaboli, & non Dei. Et ideo in vanis & in inutilibus ſibi obediunt, & non in vtilibus Chriſto credunt. Iſti ergo Chriſti diſcipulatum contemnentes, videntur dicere cum Iudæis illud Ioan. 9. Tu diſcipulus eius ſis, nos autem Moyſi erimus &c. Vide de Obedientia, Seruire, & Subiectio.

Diſcordia.

Vide infra in titulo diſſenſio.

Diſcretio.

Nullæ ſunt auctoritates vocales. Vide in titulis Synonymis, ſcilicet, de ſapientia, prudentia & ſimilibus.

Diſcumbere.

A Nota, quod diſcumbere ſumitur pro in conuiuio ſedere. Vnde proprie illi diſcumbunt, qui in conuiuio ſedent, reſident, aut quieſcunt. Secundum autem naturam & diuerſitatem conuiuiorum, diſtingue diuerſitatem diſcumbentium. Dic ergo, quod eſt diſcubitus gratiæ, culpæ, Eccleſiæ, & gloriæ.

In primo diſcumbunt iuſti viatores,
In ſecundo diſcumbunt vani peccatores,
In tertio diſcumbunt Chriſti ſeruitores,
In quarto diſcumbunt cœli poſſeſſores.

Eſt igitur primo diſcubitus gratiæ, qui eſt perfectorum. Iſte eſt diſcubitus, quo Chriſtus diſcumbit cum hominibus ipſos ſpiritualiter viſitando, ſicut dicitur Luc. 7. Ingreſſus Ieſus domum Phariſæi diſcubuit, quod pro certo cũ ſenſerit mulier, id eſt, anima vel voluntas, ſtatim debet vnguentum deuotionis accipere, & effundere ſuper caput ipſius recumbentis, ſicut dicitur de Maria Magdalena Matth. 26. & quo etiam homines diſcumbunt cum Deo, eius gratiam, ſcientiam & Euchariſtiam deguſtando. Diſcumbunt enim cum Chriſto in viridario gratiæ per charitatem & humilitatem Matth.15. Præcepit Ieſus turbæ diſcumbere ſuper terram. Diſcumbunt etiam cum eo in prato ſacræ ſcripturæ per ſcientiam & ſagacitatem. Vnde Prædicatoribus videtur dominus loqui Ioan. 6. Vbi volens turbas de quinque panibus, id eſt, de quinque libris Moyſi, & duobus piſcibus, id eſt, Prophetis & Euangelijs ſatiare, dixit. Facite homines diſcumbere, erat enim fœnum multum in loco, diſcubuerunt ergo viri quaſi quinque millia, & accepit panes, & cum gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus. Et dicitur ibidem, quod plus remanſit de cibis, quam primo fuerunt diſtributi. Ad denotandum, quod cibus ſcripturæ quanto plus auditoribus diſtribuitur, tanto doctrina eius amplius augmentatur. Diſcumbunt inſuper iuſti cum Chriſto in conuiuio Euchariſtiæ per ſui corporis aſſumptam humanitatem Luc.26 Diſcumbens cum illis, accepit panem, & fregit,

& porrigebat illis. Talis ergo ſic cum Chriſto diſcumbentibus apparet Chriſtus, & eos inſtruit in credendis Marc. 16. Recumbentibus vndecim diſcipulis apparuit illis Ieſus, & exprobrauit incredulitatem illorum &c. Iſte eſt ergo diſcubitus gratiæ, qui
B eſt perfectorum. ¶ Secundo dico, quod eſt diſcubitus culpæ, qui eſt peccatorum. Diabolus enim fecit conuiuium omnibus malis, in quo ſcilicet diſcumbunt

Carnales & luxurioſi,
Auari & ambitioſi,
Crudeles & inceſtuoſi,
Superbi & præſumptuoſi.

De carnalibus poteſt dici illud Ioan. 12. Lazarus vnus erat de diſcumbentibus. Lazarus enim qui leproſus fuerat ſecundum aliquos, corruptos & luxurioſos poteſt ſignificare. De auaris vero poteſt dici illud, quod de ſocru Simonis febricitante dicitur Marc. 1. Recumbebat autem ſocrus Simonis febricitans. Febris enim quæ calorem habet & ſitim prouocat, ſignat auaritiam quæ ardere, & ſitire facit auarum. De crudelibus vero dicitur Marc. 6. quod cum Herodiadis filia ſaltans placuiſſet Herodi, ſimulque diſcumbentibus, fecit occidi Ioannem baptiſtam, & caput eius in conuiuio apportari. De ſuperbis vero dicitur Matth. 23. quod ipſi amant primos recubitus in cœnis, primas cathedras in Synagogis, ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rab-
C bi. Iſte ergo eſt diſcubitus culpæ, qui eſt peccatorum. ¶ Tertio dico, quod eſt diſcubitus Eccleſiæ, qui eſt clericorum. Deus enim facit magnum conuiuium omnibus ſeruitoribus ſuis, & poſuit eis menſam fertilem, atq; pinguem, ſcilicet, mēſam ſtatus Eccleſiaſtici, vbi diuerſa ſunt fercula diuerſorum beneficiorum & dignitatum & officiorum. Ad iſtud conuiuium diſcumbentes cum Chriſto diuerſimode ſedent, ſed ſicut ſupponitur, omnes vltimum locum eligere & ornari virtutibus debent. In talibus enim diſcumbentib. id eſt, in viris Eccleſiaſticis requiritur humilitas & honeſtas, vt nec ſint ambitioſi, magna quærendo, nec ſint inhoneſti, male agendo, & ſic de humilitate dicitur Luc. 14. Cum inuitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ſed recumbe in nouiſſimo, vt veniens qui te inuitauit, dicat tibi. Amice, aſcende ſuperius, & erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus. Omnis enim qui ſe humiliat exaltabitur &c. q. d. In conuiuio illi qui humilibus locis & ſtatibus contenti ſunt ad ardua ſunt ſublimandi. E conuerſo, illi, qui prima & ſublimia quærunt, & qui ad dignitates ambiunt, ad baſſa & humilia ſunt cogendi. Sic etiam de honeſtate vitæ, quæ in iſtis diſcumbentibus requiritur, exponitur parabola Matth. 22. vbi dicitur, quod nuptiæ impletæ ſunt diſcumbentibus, ſed Rex tandem intrans, videns hominem non veſtitum veſte nuptiali, dixit. Amice, quomodo intraſti huc non habens veſtem nuptialem? & ſequitur, quod ipſum in tenebras exteriores, vbi fletus & ſtridor dentium continebantur, fecit recludi, quia reuera in nuptijs Eccleſiæ militantis, neceſſe eſt quod omnes diſcumbentes, id eſt, omnes beneficiati, veſte nuptiali, id eſt, virtute, gratia & honeſtate accedant, alias accedentes ad hunc diſcubitum, à Rege Chriſto ad iudicandum veniente, in tenebras exteriores & infernales mittentur, & æternis fletibus & ſtridoribus affligantur. Et tamen, proh dolor, de multis pertimeſcendū eſt, quod ad iſtas tenebras expellentur; quia pro certo in Eccleſia diſcumbunt, & tamen virtutum nuptialibus veſtibus nullatenus induuntur. Vnde iam videtur impletum illud Marc. 2. Multi publicani & peccatores diſcumbebant cum Ieſu. Iſte eſt ergo diſcubitus Eccleſiæ, qui eſt
D Clericorum. ¶ Quarto vero dico, quod eſt diſcubitus gloriæ ſeu patriæ, qui eſt beatorum. Et de hoc dicitur Matth. 8 Multi venient ab Oriente & Occidente, & recumbent cum Abraham, Iſaac & Iacob, in Regno Dei. Et Luc. 12. de Chriſto dicitur Amen dico vobis, quod præcingent ſe, & faciet illos, id eſt, bonos ſeruos, diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis. Fœlix illa menſa, vbi Deus & Angeli miniſtrant &c. Sufficit. Vide ſupra de accumbere.

A **Diſcurrere.** Nota, quod diſcurſus idem eſt quod continuus & frequentatus curſus, & ſignat profectum, ſeu motum boni operis, ſeu mali. Et ideo breuiter nos poſſumus diſtinguere, quod duplex eſt diſcurſus, ſcilicet, commendabilis & deteſtabilis. Commendabilis diſcurſus eſt perfectio operis virtuoſi. Sicut enim orbis & planetæ non ceſſant diſcurrere, & ſine dilatione officium ſuum exercere, ſic pro certo boni & ſancti non debent ceſſare à bonorum operum circuitu & diſcurſu. Non enim debent per negligentiam retardari, ſed per bonorum operum exercitium in bono iugiter occupari. Scintilla quamdiu eſt ignita, ſolet ſurſum diſcurrere, & aſcendere, ſtatim vero quod mortua fuerit & extincta, ſolet inferius deſcendere, & à motu & diſcurſu quieſcere & ceſſare. Sic proculdubio viri ſancti igne charitatis accenſi, ſurſum ad bona æterna ſolent per profectum bonorum operum diſcurrere & volare. Si vero extincti fuerint à peccato mortali, tunc à bono profectu ceſſant, & ad terram, id eſt, ad terrenum amorem per auaritiam deſcendunt. Ideo de bonis dicitur illud Sap. 3. Fulgebunt iuſti, & tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent. ¶ In quibus verbis oſtenduntur tria, quæ valde ſunt neceſſaria ad ſpiritualem profectum ſeu diſcurſum, videlicet

Viæ rectitudo. [Iuſti inquit]
Motus fortitudo. [Scintillæ.]
Rerum paucitudo. [In arundineto]

Primum facit actus veritatis. [Iuſti]
Secundum virtus charitatis. [Scintillæ]
Tertium ſtatus paupertatis. [In arundineto]

¶ In arundineto, qui eſt locus ſteriliſſimus. Homo enim qui vult bene diſcurrere, neceſſe eſt, quod vadat per rectam viam, quam facit veritas. Item neceſſe eſt, quod interius ſit fortis & voluntarius ad diſcurrendum, quod facit charitas. Item neceſſe eſt, quod non ſit oneratus pondere terrenorum, quod facit paupertas. De tali ergo diſcurſu poteſt dici illud Ezech. 1. Hæc erat viſio diſcurrens, & in medio animalium ſplendor ignis &c. Iſte eſt ergo diſcurſus virtuoſus. ¶ Sed ſecūdo dico, quod eſt alius diſcurſus B
vitioſus, & iſte eſt labor & profectus in malis operibus & peruerſis. Quod potiſſime pertinet ad auaros, qui ad modum formicæ non ceſſant diſcurrere pro granis, id eſt, pro diuitijs congregandis. Exod. 9. Dominus dedit tonitrua & grandinem, & diſcurrentia fulgura ſuper terram &c. Vide ſupra de verbo currere.

Diſſenſio. Diſcordia. Quamuis de diſſenſione & A
diſcordia paucæ ſint auctoritates, vtpote, vt de bello, pugna, aduerſus contrarietates, & ſimilibus, & etiam in titulis oppoſitis, ſicut eſt pax, coniunctio, congregatio, ſocietas &c. ne tamen iſtā materiam omittere videar, aliquid hic notabo, & aliqua originalia cum ſcripturæ auctoritates deficiant allegabo. Dicam ergo, quod multi ſunt qui plus delectantur in diſcordia quam in pace. Cum enim cauſa partium conglutinatiua & immixtiua ſit humiditas, reſtat e contrario, quod cauſa diſiunctiua, & diſſolutiua erit ſiccitas. Partes enim ab inuicem diſſoluuntur quando ipſum mixtum conſumpto radicali humido deſiccatur, ſicut patet in luto incinerato & combuſto. Sic vere dico, quod in omni corpore mixto, id eſt, in omni congregatione vnitas ſocietatis deficit, & diuiſio, id eſt, diſcordia partium conualeſcit, quando ſiccitas indeuotionis excreſcit, qua humidum radicale gratiæ & dilectionis areſcit. Tanta eſt enim hodie in partibus mixtio, & in perſonis contrarietas, quod modica occaſione ibi deficit vnitas & ſocietas Actor. 15. Facta eſt diſſenſio, vt diſcederent ab inuicem. ¶ Vnde breuiter notare poſſumus quod diſcordia gene- B
ratur

Ex {
Detractorum peruerſitate loquaci,
Auarorum cupiditate voraci,
Animorum diuerſitate procaci,
Superborum crudelitate rapaci,
Tentatorum iniquitate fallaci.
}

Dicam ergo, quod diſſenſionem ſeu diſcordiam conſueuit generare detractorum loquax peruerſitas. Conſtat enim quod vox rauca, & diſſona diſcordiam ſolet harmoniæ generare. Vnus enim male & rauce cantans, in multis bene & conſone cantantibus diſcordiam generabit. Sic vere dico, quod in ſocietate & congregatione multorum bene concordantium, vnus homo diſcors, litigioſus & diſſonus, detractor inuidioſus & loquax, litem, diſſenſionem & diſcordiam generat, & multorum pacifice viuentium pacem turbat. Ideo bene dicitur Eccle. 28. Suſurro & bilinguis maledictus, multos enim turbauit pacem habentes. Ideo Greg. 4. Moral. dicit, quod per linguæ continentiam diſcordia propinatur. Vide infra de lingua, & ſupra de detractore. Patet ergo, quod diſcordiam generat detractorum loquax peruerſitas.
¶ Secundo dico, quod ipſam generat auarorum vorax cupiditas. C
Cupiditas enim habendi fuit diſcordiæ prima cauſa. Iſta enim duo pronomina, meum & tuum, diſcordiam genuerunt. Et ideo dicit Senec. quod quietiſſime viuerent homines, ſi iſta duo pronomina tollerentur, ſcilicet, meum & tuum. Illa enim infirmitas, quæ ruptura dicitur, ſecundum medicos quandoq; venit ex calore, quia ſ. quando calore pellis illa, quæ tenet inteſtina, diſſoluitur, tunc ruptura ſequitur, & cauſatur. Sic vere ruptura & diuiſio diſſenſionis & diſcordiæ ex calore auaritiæ quādoq; prouenit quæ ſocietatem diſſipat & diſrumpit. Exemplum de Abraham & Loth, de quibus dicitur Gen. 13. quod nequibant habitare pariter, quod poſſeſſio eorum erat nimia. Ideo de auaris loquens Ambr. libr. de Patriarchis dicit ſic. Nulla inquit ſpatia ſatis ſunt diſcordibus, quietis autem & pacificis etiam anguſta abundant. Et Seneca in Prou. dicit, quod principium diſcordiæ

eſt

eſt aliquid ex communi ſuum facere. De duobus enim Eremitis
legi, quod admirantes quare homines poterant litigare & inui-
cem diſcordare, dixit vnus. Faciamus litem, & poſuerunt vnam
tegulam in medio. Et dixit vnus. Iſta tegula mea eſt. Crediderat
enim quod alius diceret non, quaſi conteſtando litem. Alius au-
tem reſpondit. Si tua eſt, tolle eam. Si ſic hodie procederetur, pa-
rum in iudiciis contenderetur. Patet ergo, quomodo diſcordiam
D generat auarorum vorax cupiditas. ¶ Tertio dico, quod auari-
tiam introduxit animorum magna diuerſitas. Quando enim
homines vnius congregationis ſunt diuerſarum conditionum,
faciliter ſolent inuicem diſcordare. Et ideo neceſſe eſt alterum
alteri cõformari, ſi concordiam inter ſe cupiant enutriri. In Hi-
ſtoria enim Alexandri legitur, quod parum ante mortem ſuam
in exercitu ſuo mulier peperit vnum Monſtrum, quod ſuperius
erat homo, inferius verò terminabatur in beſtiam, circa [illegible]nes
diuerſorum animaliũ capitibus circumcinctum. Ibi.n. erãt ca-
pita Leonis, apri, Leopardi, &c. Augures vero reſponderunt mõ-
ſtrum illud ſignificare Regẽ in breui moriturum, & hoc quia ho-
mo in beſtiam terminabatur, ſucceſſores vero eius graues inter
ſe diſcordias habituros, eo. ſ. quod monſtrum diuerſitate capitũ
cingebatur. Iſtud aũt pro tanto allego, quia diuerſitas perſonarũ
& animorũ varietas, cõtrouerſias & diſſenſiones parit, & inuidi-
as & odia ſeu diſcordias introducit. Quando.n. vnus eſt Leo ꝑ ſu-
perbiam, alius vrſus dulcia diligens per luxuriam, alius canis
ſemper famelicus per auaritiam, alius leopardus ſemper verſipel-
lis per fallaciam & malitiam, neceſſe eſt, quod pax & vnitas con-
fundantur, & lis & diſcordia generetur. De tali ergo conditio-
num mentium & animorum diſcordi diuerſitate dicitur Act. 23.
Facta eſt diſſenſio inter Phariſęos & Sadducęos. Patet ergo, quod
E diſcordiam generat animorum grauis diuerſitas. ¶ Quarto dico,
quod ipſam generat tyrannorum ſeu ſuperborum rapax crudeli-
tas. Superbus n. ſemper habet cum aliis diſcordiam. Nullũ n. re-
putat ſua amicitia, aut, ſocietate dignum, & inde eſt, quod ex ſu-
perbia cordium, lites & diſcordiæ generantur. Fumus.n. & vapor
de terra & mari aſcendens, cauſa eſt ſecundum naturales, nubiũ,
turbinum, fulminum, tonitruorum, pluuiarum, &c. quæ inferio-
ra patiuntur. Sic pro certo cor ſuperbia inflammatũ, exhalat nu-
bes & turbines tribulationum, fulmina rapinarum, tonitrua diſ-
cordiarum, & pluuias lacrymarum. Guerræ.n. & diſcordiæ, de q-
bus veniunt ſubditorum lacrymæ & miſeriæ, ex ſuperbiis princi-
pum vel ſuperbiæ principis ſolent procedere, & hoc quia alter ſe
credit altero præualere. Ideo bene dicit ſapiens Prou. 13. Inter ſu-
perbos ſemper ſunt iurgia. Iſti comparari poſſunt gallo, qui eſt a-
uis criſtata, erecte incedens cauda leuata, libenter cantans, & cal-
caribus ornata, faciliter tamen pugnans cum gallis. Sic vere di-
cam quod noſtri nobiles & milites, qui hodie præ cæteris erecti
ſunt & ſuperbi, videntur alios contemnere, inaniter cantare, læ-
tari atque pſallere, calcaribus & enſibus armati eſſe, caudam ve-
ſtium ſuarum detruncare & ſuccidere, nec ad aliud videntur nati,
niſi, quod bella & pugnas inter ſe poſſint facere, & lites & diſcor-
dias enutrire. De talibus ſuperbis videtur loqui ſcriptura Pro. 30.
vbi dicitur Gallus ſuccinctus lumbos ſuos, & aries, nec eſt Rex
qui reſiſtat ei. Patet ergo quomodo diſcordiam generat tyran-
F norum ſeu ſuperborũ ferox crudelitas. ¶ Quinto dico, quod diſ-
cordiam generat tentatorum ſeu deceptorum fallax iniquitas, id
eſt, tentatio & deceptio dæmonum. Sciens n. diabolus quod (ſic-
ut dicit gl. ſuper illud Eccl. 22 obiurgatio & iniuria adnullabũt
ſubſtantiam) concordia minimæ res creſcunt, diſcordia maximæ
dilabuntur, ſumme nititur inter bonos diſcordias generare, &
eas inter pacificos ſuis tentationibus excitare. Scit enim, quod i-
ſta vita & ciuitates & regna ſcilicet per diſſenſiones ciuium faci-
liter deſtruuntur, & homines ad iniquitates varias deducuntur.
Ex diſcordiis enim naſcuntur odia, inuidiæ, rapinæ, proditiones,
& alia multa mala. Vegetius enim dicit, quod inter hoſtes diſ-
cordias ſeminare, ſapientis eſt ducis. Et merito, quia facilius vin-
cuntur diſiuncti & ſeparati, quam ſimul concordes & vniti. Cum
igitur princeps diabolus militet contra nos, noſque reputet ho-
ſtes ſuos, ſumme nititur ſeminare diſcordias inter nos, vt facilius
obtineat, & faciat eſſe ſuos. Iſte eſt enim ille, de quo dicitur Pro-
uerbiorum 6. qui habet mendacem linguam, cor machinans co-
gitationes peſſimas, & ſeminat inter fratres diſcordias. Compara
illum, ſi vis illi lapidi ſyderiti, de quo dicit Solinus, quod malefi-
cus eſt lapis ille, quia vbicunque ſit diſcordias excitat. Patet ergo
quomodo diſcordiã generat tentatorum fallax iniquitas. Quod
etiam poteſt dici de proditoribus, quia in præiudicium illo-
rum, quos prodere volunt, ſolent eis per cautelas ſuas diſ-
cordias generare, & inter ipſos & ſubditos vel amicos con-
trouerſias excitare. Diſcordia enim maximum eſt malum.
Et ideo iſtam docet ſcriptura fugere, & pacem & concor-
diam cuſtodire. Vnde Caſſiodorus ſuper Pſalm. Summo-
pere inquit iurgia fuge, nam cum pari contendere inhoneſtum
eſt, cum inferiore ſordidum, cum ſuperiore furioſum, abſentem
lædit, qui cum ebrioſo litigat. Hæc ergo de diſcordia ſufficiant.

Diſſimilis.

Vide infra in titulo Similis, & vbicunque ſit
mentio de Simulatione & ſimilibus, &c.

Diſſipare.

Cum diſſipare nihil aliud ſit quam aliquid A
conſtructum & ædificatum deſtruere, poteſt
dici quod ſecũdum naturam & conditionem rerum diſſipatarũ
inuenitur diuerſitas diſſipationum. Quia igitur de homine
quandoque reperitur

Ædificium {
Culparum & vitiorum,
Virtutum & meritorum,
Diuitiarum & terrenorum,
Corporum & animarum.

Dico quod in ſcriptura inuenitur diſſipatio
Criminum, quæ eſt bona & virtuoſa,
Virtutum, quæ eſt vitioſa,
Fortunæ, quæ eſt doloroſa,
Animæ, quæ eſt luctuoſa.

Et ſic dico, Chariſſimi,

Diſſipatur {
Culparum ædificium gratiæ lumine,
Virtutum ædificium culpa vel crimine,
Fortunæ beneficium aduerſo turbine,
Animæ fortalitium inferni fulmine.

¶ Dico ergo, quod culpæ ædificium diſſipatur gratiæ ſplendore. B
Sicut enim lux ſubintrans diſſipat tenebras, ſic gratia à Deo ve-
niens, diſſipat culparum latebras Eccl. 12. Florebit amygdalus,
impinguabitur locuſta, diſſipabitur capparis. Quando enim
amygdalus, id eſt, homo, per gratiam floret, tunc locuſta, id eſt,
anima virtutibus impinguatur, & capparis, id eſt, peccatum diſ-
ſipatur. Peccata.n. ſunt ædificia diabolica in anima fabricata,
quæ pro certo iuſti debent deſtruere, & per gratiam & pœniten-
tiã diſſipare, exemplo regis Ezechię de quo dicitur 4. Regum 18.
quod ipſe diſſipauit excelſa, id eſt, altaria prohibita, in monti-
bus conſtituta. ¶ Secundo dicitur, quod virtutis ædificiũ diſſi- C
patur culparum horrore. Peccata.n. ſunt diabolicæ machinæ,
quibus diabolus diſſipat in anima ædificium virtutis. Vnde Neę.
1. Murus Hieruſalem diſſipatus eſt. Murus.n. animę, congeries
eſt virtutum, quibus ſc. contra hoſtes anima clauditur & valla-
tur. Et tamen Eccl. 10. ſcribitur, quod qui diſſipat ſepem, mor-
debit eum coluber. ¶ Tertio dico, quod fortunæ beneficium diſ- D
ſipatur pœnarum terrore, id eſt, mundi tribulatione & ardore.
Vnde de diſſipatione ſtatus diuitum, qui ſc. quotidie per infor-
tunium diſſipatur, poteſt exponi illud Eſaiæ 24. Diſſipatione
diſſipabitur terra, & direptione prædabitur. Sequitur. Luxit &
defluxit terra, & infirmata eſt. ¶ Quarto vero dico, quod animæ E
fortalitium diſſipatur gehennæ dolore. Pſal. Diſſipata ſunt oſſa
mea ſecus infernum. Iſta autem eſt proprie diſſipatio, quæ ſc. fit
à Deo puniente, & malorum potentiam deſtruente. Vnde Eſa.
42. ipſe dicit. Tacui, patiens fui, ſemper ſilui, quaſi parturiens
loquar, diſſipabo & abſorbebo ſimul. Quia re vera Deus poſt-
quam ſatis expectauerit, diſſimulauerit, & patiens fuerit, ſolet
indignationem ſuam oſtendere & malos temporaliter & æter-
naliter diſſipare, diuerſa genera peccatorũ noſtrorum, videlicet,

Fallaces machinatores, qui praue cogitant,
Nugaces adulatores, qui cunctis placitant,
Audaces propugnatores, qui male militant,
Sublimes imperatores, qui vane volitant,
Crudeles deuoratores, qui bonos agitant,
Rebelles & peccatores, qui mala ſuſcitant.

Igitur dico, quod à Deo principaliter finaliter diſſipabuntur
fallaces machinatores. Vnde Iob 5. dicitur quod ipſe apprehen-
dit ſapientes in aſtutia eorum, & conſiliũ prauorum diſſipat.
Vnde etiam 2 Reg. 17. dicitur, quod diſſipatum eſt conſilium A-
chitofel, ipſe vero poſtea ſe ſuſpendit. Item diſſipabuntur nuga-
ces adulatores, illi ſc. qui non quærunt niſi adulando placere.
Pſal. Deus diſſipabit oſſa eorum, qui hominib. placent. Itẽ diſſi-
pabuntur bellorũ procuratores ſeu dilectores, illi. ſc. qui non a-
mant niſi diſcordias, atq; bella volunt. Itẽ diſſipabuntur ſuperbi
imperatores ſeu ſuperiores, figurati in illa arbore altiſſima, opu-
lentiſſima, & pulcherrima Daniel 4. de qua dicitur ibidẽ Succi-
dite arborẽ, & diſſipate illam. Itẽ diſſipabuntur crudeles atq; ra-
ptores. Iob. 4. Tigris perit, eo quod non haberet prædã, & catuli
leonũ diſſipati ſunt Itẽ diſſipabuntur iniqui peccatores ſeu ma-
lefactores Hier. 47. Vaſtabuntur oẽs philiſtijm, & diſſipabuntur
Tyrus & Sydon. Philiſtijm.n. interpretati poculo ruentes, ſignifi-
cant ebrios & guloſos Tyrus. i. anguſtia, ſignat triſtes & inuidio-
ſos. Sydõ, i. venatio, ſignat auaros & prædæ ſeu rapinę quoslibet
ꝗruloſos, quia rẽ vera oẽs iſti finaliter à Deo diſſipabũtur, & in ę-
terna miſeria damnabuntur. Pſal. Fulgura coruſcationẽ, & diſ-
ſipabis eos, & emitte ſagittas tuas & cõturbabis eos. Iſta ergo de
diſſipatione ſufficiãt. Vide de deſtruere. Et ſi velles dilatare exẽ-
pla, poſſes ponere, & dicere, ꝙ quidã diſſipãtur ſpiritualiter ſicut
alta ædificia ꝑ ruinã ſuperbię, ſicut lignũ ꝑ putrefactionẽ luxu-

riæ, sicut domus per combustionem auaritiæ, sicut homo per venationem inuidiæ.

A **Dissolutio. Dissoluere.** Cum dissolutio nihil aliud sit quam rei ligatæ vel incatenatæ expeditio seu elargitio, seu rei compactæ & induratę liquefactio vel remollitio, possumus moraliter dicere, quod in bono signat & in malo. Et primo quidem in bono. Sicut enim metalla ab artifice dissoluuntur, & in figuras varias transformantur, artifex etiam non semel, imo pluries metallum dissoluit, aut fundit, & sic illud purificat, & etiam mundum reddit, sic dico, quod nullus à vitijs purificatur, nec in formas virtutum transfiguratur, nisi primo per artificem Deum à compactione obstinationis & duritiæ dissoluatur. Spiritus enim sanctus ignis est, qui corda diuersimode solet dissoluere, & in bonos mores conuertere, & mutare. Dicam ergo, quod quidam dissoluuntur

A duritia { iniquitatis, crudelitatis, cupiditatis, temeritatis, captiuitatis, } per { contritionis dolorem, compassionis feruorem, largitionis dulcorem, considerationis timorem, liberationis valorem:

B ¶ Et vt breuius concludam, dicam, quod est dissolutio doloris, dissolutio timoris, dissolutio valoris. Dissoluuntur ergo iusti per dolorem contritionis. Calor enim solis dissoluit nubes & in pluuiam conuertit. Sic gratia Dei corda per iniquitatem gelata, per contritionem soluit, ita quod inde facit pluuiam lacrymarum stillare. Vnde potest dici Naum. 1. Contremuit terra à facie eius. Sequitur. Et petræ dissolutæ sunt ab eo. Item dissoluuntur quando per dilectionem Dei & compassionem proximi inflammantur. Ignis enim candelam dissoluit, & sic in vsus hominum eam conuertit. Sic vere dicam, quod homo alijs nunquā vtilis efficitur, nisi prius per dilectionem, & compassionem fortiter dissoluatur. Et sicut candela igne & lumine dissoluta, vt alijs proficiat, seipsam solet consumere sic homo per dilectionem & compassionem feruide dissolutus, se & sua solet alijs erogare & docendo, obsequendo & largiendo solet cunctis proficere, & valere, & etiam vt alios repleat, se solet temporaliter vacuare, quos tamen Deus solet finaliter in melius reparare. Marci 14. Dissoluam templum hoc, & in triduo recuperabo illud. Isti ergo dissoluuntur per feruorem dilectionis. ¶ Item aliquid dissoluuntur per timorem considerationis. Sicut enim visus ex aspectu solis dissoluitur, disgregatur & obtunditur, sic vere ex consideratione maiestatis diuinæ, videlicet

Quomodo in { Iudicijs est profundissima, Sententijs est iustissima, Discernendo est certissima, Præmiando est largissima, Puniendo est durissima, Ordinando est sagacissima.

Homo stupens times & admirans in seipso dissoluitur, & factus sine viribus ad humilitatem reducitur, & ab omni præsumptione mutatur. Sic fuit dissolutus Daniel viso filio hominis in sua maiestate, sicut dicitur Daniel 10. vbi primo præ timore ad terram prostratus, tandem confortatus, dixit: Domine in visione tua dissolutæ sunt compages meæ, & nihil remansit in me virium. ¶ Item aliqui dissoluuntur per valorem liberationis, sicut incarcerati, captiuati & incatenati, quos pii homines liberant misericorditer & dissoluunt. Esa. 58. Solue fasciculos deprimentes, dissolue colligationes impietatis, & omne onus dirumpe. Sicut etiam sunt in purgatorio detenti, & alligati, quos scilicet Dei pietas sanctorum orationibus & eleemosynis solet dissoluere, & à suis miserijs liberare. Gen. 49. Dissoluta sunt vincula manuum Ioseph per manus potentis Iacob. Sicut etiam sunt sancti, qui per mortem dissoluto corpore liberantur, & ad libertatem gloriæ deducuntur. Phil. 1. Desiderium habens dissolui, & esse cum Christo. Et 2. Tim. 4. Ego enim iam delibor, & tempus meæ resolutionis instat. Patet ergo quomodo solutio sumi potest, & vt communiter, sumitur in malo. Ponit enim Isido. quod ille serpens, qui dicitur seps, habet venenum ita dissolutiuum, quod non solum carnem, imo etiam ossa dissoluit. Vnde Lucanus dicit: Ossaque dissoluens tabificus seps. Vnde audiui, non est diu, quod quidam miles peregrinus in Syria quendam vermem cum lancea tetigit, & occidit, & ex hoc inuenenatus, totum corpus eius in massam carneam horrendam dissolutum est, omni distinctione membrorum submota. Talis serpens igitur est diabolus, quia re vera illos, quos per tentationes inuenenat, ita dissoluit à virtutibus, & eneruat, quod viles & horribiles eos faciens, distinctione, & ordine virtuteque & fortitudine eos priuat. Abacuc. 3. Aspexit, & dissoluit gentes, & contriti sunt montes seculi. [Dissoluit inquit.] ¶ Dissolutio enim

C de sui natura signat

Dissipationem virium,
Separationem partium,
Remollitionem fortium,
Perturbationem mentium,
Tremulationem genuum,
Debilitationem motuum,
Adnihilationem actuum,
Omnem destructionem rerum,
Omnem diffamationem morum:

Sic ergo dicam, quod mali per diuersa peccata diuersimode dissoluuntur, & euanescunt, & à fortitudine constantiæ deficiunt & tepescunt, & ideo notare possum, quod malo modo soluuntur luxuriosi, quos dissoluit calor feruidus, delitiosi, quos dissoluit humor fluidus, præsumptuosi, quos dissoluit vapor fumidus, desidiosi, quos dissoluit languor marcidus, formidolosi, quos dissoluit timor gelidus, litigiosi, quos dissoluit furor rabidus diuites gloriosi, quos dissoluit dolor rapidus. Dic ergo, quod est dissolutio luxuriosorum. Vnde de Iudith & Holoferne luxurioso dicitur Iudith. 16. Iudith filia mœrore in specie faciei suæ dissoluit eum. Sequitur. Sandalia eius rapuerunt oculos eius pulchritudo eius captiuam fecit animam eius. Luxuriosi dissoluuntur interius in affectione per concupiscentiam, & exterius in conuersatione per morum inhonestam insolentiam. Vnde diabolo, qui ipsos dissoluit, in persona Pharaonis dicitur Ezech. 29: Lacerasti omnem humerum eorum, & dissoluisti renes eorum. A renibus enim procedit luxuria. Item est dissolutio delicioforum scilicet illorum, qui cibis & potibus, diuitijs & prosperitatibus delibuti, ab omni fortitudine dissoluuntur, & ad omne bonum opus enerues & inhabiles inueniuntur. Mundi enim prosperitas similis est vni fonti germaniæ, de quo dicit Plinius lib. 25. c. 3. quod dulcis quidem apparebat bibentibus, sed ita erat dissolutiuæ & relaxatiuæ naturæ, quod bibentes infra triduum dentes perdebant. Sic facit mundi deliciosi prosperitas. Mentem enim & cor per tot inania dissoluit, quod dentes & ossa, id est, omnem fortitudinem tollit. Iosuæ 5. Dissolutum est cor eorum, & non remansit in eis spiritus. Bene ergo admonetur anima Hiere. 31. Vbi dicitur. Reuertere ad ciuitates tuas vsquequo delitijs dissolueris filia vaga? Item est dissolutio præsumptuosorum, seu etiam superborum, qui scilicet dissoluuntur & euanescunt in vanis cogitationibus & elatis. Sapien. 2. Vita nostra sicut vestigia nubis, & tanquam nebula dissoluetur. Item est dissolutio desidiosorum, seu pigrorum, quorum scilicet virtus ita est dissoluta & ignaua, quod ad nullum bonum opus attendunt, & ideo miseriam & calamitatem æternam incurrunt. Sicut enim dicitur Prouerbiorum 19. Anima dissoluta esuriet. Et Hier. 6. Dissolutæ sunt manus nostræ, tribulatio apprehendit nos. Item est dissolutio meticulosorum, illorum scilicet qui sine causa timent & turbantur, & præ timore dissoluuntur, & sine fortitudine efficiuntur. Vnde 2. Parali. 4. & 2. Regum 4. Audiuit Isboseth, quod cecidisset Abner, & dissolutæ sunt manus eius. Item est dissolutio litigiosorum, qui scilicet faciliter abinuicem segregantur, ita quod pax & concordia inter eos dissoluuntur. De quo Ecclesi. 22. Qui conuiciatur amico, dissoluit amicitiam. Et Ezech. 17. Qui dissoluit pactum, nunquam effugiet. Ista autem dissolutio discordiæ potissime fit per maledicos & linguosos, qui seminant discordiam inter fratres. Vnde Eccl. 28. Lingua tertia multos commouit. Sequitur. Virtutes populorum concidit: & gentes fortes dissoluit. Item est dissolutio diuitum & gloriosorum, quorum scilicet status quandoque à Deo per infortunia, corpora per mortem, animæ per tormenta dissoluitur. Vnde Hiere. 49. Dissoluta est Damascus, versa est in fugam, angustia & dolores tenuerunt eam. Sic ergo patet quomodo sufflante diabolo peccatores diuersimode dissoluuntur.

Dispensator. Dispensator proprie dicitur ille, qui aliena bona habet distribuere & alijs erogare. Ista ergo prælatus signat, qui scilicet bona Ecclesiarum à domino sicut ministri & dispensatores recipiunt, ipsaque pauperibus & alijs secundum conditionem & merita distribuunt, & dispergunt. Isti enim habent dispensare A

Sacramenta fidelibus,
Beneficia sufficientibus,
Bona temporalia diligentibus.

Vnde 1. Petr. 4. Vnusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Nota ergo, quod isti debent dispensare

Humiliter sine arrogantiæ tumore,
Vtiliter cum beneuolentiæ dulcore,
Fideliter sine fraudulentiæ liuore,
Æqualiter sine iustitiæ torpore.

¶ De omnibus ergo, vt breuius concludatur satis potest dici illud.

Iud 1.Corinth.4.Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei, hic iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur, &c. Vide in titulis ſynonymis.

A **Diſperdere.** Diſperdere ſemper ſonat in malo. Eſt enim idem, quod deſtruere, corrumpere. ¶Quia ergo peccator diſſipatur, & perditur tripliciter, ſcilicet interius per vitia, exterius per infortunia, poſterius vero per tormenta atq; ſupplicia, ſicut de diſperditione culparum, quæ fit interius dicitur in Pſal. Miſit cynomiam, & comedit eos, ranam, & diſperdidit eos. De diſperditione vero temporalis infortunij, quod fit exterius, dicitur ipſi Nabuchodonoſor tyranno. Tu terram tuam diſperdidiſti, tu populum tuum occidiſti. & illud in Pſal. in perſona tyrannorum Venite, & diſperdamus eos de gente, & non memoretur nomen Iſrael vltra. De diſperditione autem damnationis æternę, quæ fiet poſterius, dicitur: In malitia eorum diſperdet illos. Multa de qualibet poſſunt dici, verũ quia de iſtis omnib. in pluribus locis ſatis dicitur, cum prima diſperditio ſignificet peccati corruptionem, ſecunda mundanam tribulationem, tertia futuram damnationem, omnia complectẽdo, dicam, quod Deus diſperdit ſeu diſperdi permittit omnia genera peccatorum. Pſalm Omnes peccatores diſperdet.

B ¶Potiſſime autem ipſe diſperdet tam temporaliter quam æternaliter

Superbos, qui vana ſequuntur,
Mendaces, qui falſa loquuntur,
Hypocritas, qui fictis vtuntur,
Malitioſos, qui nequam creduntur,
Proteruos, qui nulli ſubduntur,
Auaros, qui terra fruuntur,
Carnales, qui cito labuntur,
Iracundos, qui rixis aguntur.

Primo ergo quod Deus diſperdat ſuperbos, & præſumptuoſos, patet Zach. 9. vbi dic. Diſperdam ſuperbiam philiſtinorum. Item quod diſperdat mendaces & falſos verboſos, patet in Pſal Diſperdat dominus vniuerſa labia doloſa, & linguam magniloquã. Item quod diſperdat hypocritas fictitioſos, patet Amos 1. Vbi dicitur. Diſperdam habitatores de campo idoli. Campus enim idoli eſt ſtatus hypocritarum, quia ſcilicet idolum quod eſt aliud quam videatur, hypocritas ſignat. Item quod diſperdat fraudulentos & malitioſos, patet in Pſal. vbi dicitur. In malitia eorum diſperdat illos dominus Deus noſter. Item quod diſperdat proteruos inofficioſos, i. illos, qui nulli legi vel mãdato ſubijci volunt, patet Deut. 11. Vbi de gentibus, i. proteruis ſine lege viuentibus dicitur. Diſperdet dominus omnes gentes. & in Pſal. Manus tua gentes diſperdidit: gentes inquit, i. ſine lege viuẽtes. Item quod diſperdat auaros & ambitioſos, patet Amos 1. Vbi dicitur. Diſperdam habitatores de Azoto. Azotus .n. qui interpretatur incendium vel incendens, ſignat ambitioſos & auaros, qui continue per terrenorum affectum incenduntur & ardent. Item quod dominus diſperdat carnales & delitioſos, qui ſcilicet non quærunt niſi cibaria deuorare, patet 4. Reg. 10. Vbi dicitur, quod rex Iſrael inſidioſe agebat, vt diſperderet cultores Baal, qui interpretatur deuorans, i. cultores ventris, qui non quærunt niſi deuorare. Item quod ipſe diſperdat iracundos & ſeditioſos, ſeu etiam diſcordes & tumultuoſos, patet Zach. 9. Vbi dicitur. Diſperdam quadrigam ex Ephraim. Quadriga enim tumultum iracundię & diſcordiæ ſignat. Sufficit. Vide ſupra de deſtruere, & diſſipare, & infra de perdere.

A **Diſpergere.** Nota, quod diſpergere nihil aliud eſt, quã res ab inuicem ſeparare. Vnde nota, quod

Diſperſio eſt { Virtuoſa, Vitioſa, Doloroſa.

Nam ſicut ſcriptura videtur innuere,
Virtuoſe diſpergitur opum fœcunditas,
Vitioſe dirimitur concors fraternitas,
Doloroſe diſiungitur mala communitas. Nam

Diſpergitur rerum ſubſtantia, vt detur pauperi,
Dirimitur fratrum concordia, vt vacet ſceleri,
Diſiungitur concors nequitia, vt ſubſit oneri.

Dicam ergo primo, quod eſt quædam diſperſio virtuoſa, quæ fit cum diuitiæ diſtribuuntur. Video enim quod omnia naturalia diſpergunt & cõmunicant ſe & ſua, & maxime illæ res in quib. Deus plenitudinẽ bonorũ poſuit, vt ſint alijs quaſi fortia fundamẽta. Sol.n. diſpergit radios, vt illuminet, mare diſpergit aquas & fluuios, vt terram, quæ arida eſt, humectet, & vegetet, fons diſpergit riuulos, vt ſe communicet, agricola diſpergit ſemen, vt illud multiplicet, quia pro certo per tales diſperſiones

Mundus illuſtratur,
Terra fœcundatur,
Sitis releuatur,
Fructus reportatur.

Iſtud etiam patet in humano corpore, vbi natura primo ſpiritus & humores, in quibuſdam principalibus & fundamentalibus membris congregat, & deinde ſpiritus animales per neruos, ſpiritus vitales per arterias, ſpiritus naturales in ſanguine per venas ad omnia membra diſpergit & mandat, & ſic corpus mouet, viuificat & alimentat. Sic vere dico, quod quilibet homo iuſtus, & maxime talis, cui Deus plenitudinem & abundantiam rerum dedit, (Rerum dico vel ſcientialium, ſicut ſunt doctores & clerici, vel temporalium, ſicut ſunt diuites & magnifici, vel virtualium, ſicut ſunt viri exemplares & catholici) debent illa liberaliter alijs diſpergere, & alijs abundanter erogare. Sic.n. illuminatur ignorantium intellectus per ſcientificos libenter docentes. Sic refrigeratur indigentium affectus per munificos ſua largientes. Sic fructificatur, & multiplicatur ſimplicium actus & effectus per viros virtuoſos & Deificos alios dirigentes. Vt ſic de quolibet iſtorum poſſit intelligi illud Pſal. Diſperſit, dedit pauperib. iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi. Iſta etiam ad diſperſionẽ perſonarum poſſunt referri, qui in ſtudijs & collegijs proficiũt, & inſtruuntur, & tandem ad regimen & vtilitatem totius reipublicæ diſperguntur. Plus .n. proficiunt diſperſi quam fecerunt congregati. Sicut de Apoſtolis conſtat, quos tribulationes ſpiritu ſancto mediante abinuicem diſperſerunt, & ſic in locis pluribus prædicantes, fidem docuerunt, & omnibus profuerunt. De hoc Act. 8 dicitur. Facta eſt perſecutio magna Hieroſolymis, & omnes diſperſi ſunt per regiones. Vnde etiam Deus videtur de eis dixiſſe illud Gen. 49. Diuidam eos in Iacob, & diſpergam eos in Iſrael. Tales enim qui ſic ad vtilitatem aliorum ad prædicandũ & regendum, ad militandum & ad alios iuuandum, ad peregrinandum, & ad bona opera faciendum diſperguntur, finaliter ad Deum, & a Deo in Paradiſo congregabuntur, vbi ſimul perpetuo lætabuntur. Pſalm. Diſperſiones Iſraelis congregabit. Et Io. 11. Chriſtus (inquit) moriturus ſum, non ſolum pro gente, ſed vt filios Dei, qui erant diſperſi, congregarem in vnum. Multa autem de talibus diſperſionibus poſſunt dici, ſed nullas alias auctoritates reperi de diſpergere in ſignificato bono. Iſta eſt ergo diſperſio virtuoſa, quæ fit cum diuitiæ diſtribuuntur. ¶Secundo dico, quod eſt diſperſio vitioſa, quæ fit cum concordiæ deſtituuntur. B Sicut enim vanitas commendatur, quia omnia coniuncta fortius conualeſcunt, ſic diuiſio & diſperſio illaudabilis eſt, quia omnia ſegregata & diſperſa facilius deficiunt, & euaneſcũt. Sic proculdubio dicam in moribus. Homines enim quamdiu ſimul per charitatem iuncti, & vniti ſunt, vigent præualent, & fortificantur, ſi vero per diſcordias & odia diuiſi ſunt & diſperſi, ſtatim debilitantur, & per diuerſa vitia deſtruuntur. In bellis.n. & conflictibus maxime nocet diſperſio, & ideo ſapiens dux ſumme ſtudet aduerſarios ſimul iunctos ab inuicem, diſpergere & ſeiungere, quia ſic conſueuit de eis facilius triumphare, quod bene ſupponitur 2. Reg. 18. vbi cauſam nuncius reddens quomodo Abſolon & totus Iſrael à paucis Dauid militibus fuerunt victi, dicit. Fuit autem ibi prælium diſperſum ſuper faciem omnis terræ & mortui ſunt 20. millia. Sic vere diabolus, qui ſecundum veritatem dux eſt contra nos potentiſſimus, & ad nocendum ſagaciſſimus, in prælio tentationum, quod continue agit contra nos, appetens triumphare, nos pro poſſe diſgregat, & diſpergit, & ſic faciliter nos ſuperat, atque vincit. Iſta enim eſt cautela lupi, quia ſcilicet ſi duos boues vel equos ſimul inueniat paſcentes, quaſi ludendo ipſos abinuicem diſpergit. & ſeparat, & poſt ſigillatim ipſos inuadit, & vorat. Sic diabolus ſocietatem & vnitatem ante omnia nititur rumpere, vt de diſperſis valeat triumphare. Ioann. 10. Lupus rapit & diſpergit oues. ¶ Et ſi volumus poſſumus notare, quod C triplex eſt mala diſperſio, quam diabolus in nobis procurat, ſcilicet

Diſperſio { Diſtractionis, qua quis diſgregatur, Diſſenſionis, qua quis ab altero ſegregatur, Diffuſionis, qua quis ad vitia dilatatur.

Prima eſt diſperſio propriæ integritatis,
Secunda eſt diſperſio fraternæ communitatis,
Tertia eſt diſperſio à nexu diuinitatis.

Igitur

Igitur dico, quod diſperſio propriæ diſtractionis, qua quis exterius diſgregatur. Et iſta proprie nihil aliud eſt quam euagatio mentis circa bona exteriora, & receſſus ab illa integritate, qua quis ſeipſo contentus, ſolum Deum appetebat, & ſic vnus cum vno, ſimplex cum ſimplici, & integer cum integro permanebat. Dicunt enim naturales, quod virtus vnita fortior eſt ſeipſa diſperſa, & ratio eſt, quia omnis euaporatiua quanto magis diſpergitur, tanto amplius debilitatur. Patet in fumo ſuperius aſcendente, & ſemper ſe per aera diſpergente & finaliter deficiente. Patet in ſpiritu viſiuo, qui ad aſpectũ obiecti valde luminoſi attrahitur, & exterius diſgregatur & diſpergitur & ſic quandoque penitus perit, & extinguitur, ita homo aliquoties excœcatur. Etiam hauſtus aeris nimis calidi, ſicut eſt illorũ, qui in fornace, vel in balneo moriuntur, virtutẽ interiorem facit diſpergi, quia ſcilicet calor exceſſiuus exterior, interiores ſpiritus cordis facit diſpergi & exhalari, & ſic neceſſe eſt hominem ſtatim mori. Sic mortuus eſt Plinius philoſophus, dum nauigans per mare, nimis propinquare voluit ad montem Æthnam, qui eſt mons in Sicilia, ſemper ardens, certius cauſas incendij contemplari volens, qui ibi præ caliditate aeris ſpiritum exhalauit. Sic etiam mortui ſunt illi milites Romani, de quibus facit Titus Liuius mentionem, quod cum ciuitas illa, quæ prius Romanorum erat, Hannibali Romanorum hoſti ſe proditioſe traderet, Romanos milites, qui eis erant in præſidio, ceperunt, & fauore dicti Hannibalis, tamdiu in balneis tenuerunt, quod præ calore diſperſo & euaporaſcente ſpiritu vitali, animas exhalarunt. Sic fit verè in moribus, quia omnis pro certo virtus ſpiritualis, ſcilicet gratia & deuotio; & etiam ipſa virtus animi naturalis ſcilicet intellectus & affectio, tunc temporis prorſus perit, & confunditur, quando cooperante calore auaritiæ exterius, ad terrena per affectus & complacentias diſpergitur, & ibidem fluctuans, dimiſſis interioribus diuagatur. Quando enim includitur, & recolligitur & in ſeipſo, & de exterioribus nihil curans; circa mentem & interiora ſolummodo occupatur, tunc virtutes eius melius conſeruantur. Mens verò quæ circa appetitus exteriorum ſe diſpergit, ſemper ad inania euaporabit, & finaliter per diuerſa vitia diſperibit. De tali ergo diſperſione loquitur Dauid in Pſalm. Dicens in perſona peccatoris. Circumdederunt me vituli multi, id eſt, dæmones vel laſciui homines atque mali, aperuerunt ſuper me os ſuum ſicut leo rapiens & rugiens, ſupple in tentando, & ad malum inducendo, & ſic ſequitur. Sicut aqua effuſus ſum, & diſperſa ſunt omnia oſſa mea. Oſſa dico, id eſt, tota fortitudo & virtus interior cordis mei. Iſta potiſſime apparent in religioſis, qui interiora ſcilicet conſcientiã & clauſtrum dimittunt, & affectus ſuos ad exteriora mundi negocia diſpergunt & ſic ſpiritualiter pereunt, inſuper auari, & ſuperbi fiunt, ita quod diabolo, qui eos ſic diſpergit, poteſt dici illud Eſa. 41. Triturabis inquit montes, & comminues, & colles quaſi puluerem pones religioſos & clericos, ſuperiores & inferiores, qui debent eſſe contemplatiui, & alti. Sequitur. Et ventilabis eos, & ventus tollet eos. Et ideo talẽ eccleſiaſticorum diſperſionem & diffuſionem circa terrena plãgit Hieremias flebiliter Thren. 4. dicens. Quomodo inquit obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum? Vide rogo te quomodo lapides ſanctuarij, ſcilicet religioſi, clerici, prælati, hodie diſperguntur in capitibus omnium platearum, id eſt, in foris, audientijs, & nundinis & mercatis, villis, & plateis, regum domibus, & curijs diſperſos inuenies omnes tales. De tali ergo diſperſione, & euagatione mentali poteſt dici illud Sap. 17. In obſcuris peccatis, tenebroſo obliuionis velamento diſperſi ſunt Et bene dicit obliuionis, quia vere poſtquam homo ad mundi negocia taliter eſt diſperſus, ipſe obliuiſcitur ſe & Deũ, ita quod nunquam amplius per ſe ad perfectionem priſtinam reuertitur, niſi à domino reducatur. Pſal. 146. Ædificans Hieruſalem dominus, diſperſiones Iſrael cõgregabit. Patet ergo, quod eſt diſperſio propriæ diſtractionis, qua quis exterius diſgregatur, ſeu etiam euagatur.

¶ Adhuc dico; quod eſt diſperſio anxiæ diſſenſionis,
D quà quis ab altero ſegregatur. Et talis diſperſio nihil aliud eſt quam Abinuicem diuiſio, charitatis & vnitatis ruptio, & Odij, inuidiæ, diſcordiæ, & malitiæ diſiunctio, & Singularitatis introductio, & A charitatiua ſocietate & concordia ſeparatio. Vnde 1. Regum. 11. de tali diſcordi diſperſione dicitur ſic. Reliqui diſperſi ſunt, ita vt non inuenirentur duo pariter. Iſta potiſſime apparent in falſis amicis, qui ſtatim quod vident alicui tribulationem venire, ſolent ab eo fugere, & diſpergi. 4. Regum. 25. Bellatores, qui erant cum rege, diſperſi ſunt. Vnde de falſa amicitia talium poteſt dici illud Hie. 13. Implebo omnes habitatores Hieruſalem ebrietate, & diſpergam eos, virum à fratre ſuo, & patres, & filios pariter. Et ſi vis, potes notare, quod talis odioſa diſperſio fit quandoque

Ex defectu paſtoris, C
Ex impulſu raptoris,
Ex exceſſu furoris.

Tunc enim grex ſolet diſpergi & perdi,

Quando { Paſtore non bene regitur,
Raptore impulſus angitur,
Furore rabidus agitur. }

Sic verè dico; quod in grege fidelium generatur diſperſio odij, diſcordiæ, & partialitatis & iræ, propter defectum prælati, qui neſcit regere. Zachar. 13. & Matth. 26. Percutiam paſtorem, & diſpergentur oues gregis. Item propter impulſum detractoris vel diaboli, qui ſolet angere, ſeu etiam pungere. Vnde illud prædictum Ioannis 10. Lupus rapit & diſpergit oues. Et Ezech. 34. dicitur de ouibus, quod diſperſi fuerant in die nubis & caliginis. Nubes enim & caligo ſignificant tentationem diabolicam, & vitia detractorum, quæ ſemper fiunt in obſcuro, id eſt, in abſcondito & ſecreto. Item propter exceſſum furoris, id eſt, propriæ malitiæ & inuidiæ, quæ ſolet eos vrgere, ſeu quia ſcil. multi ſunt ita peruerſi atque ſuperbi, quod voluntariè ſe diſpergunt, & ſeparant à ſocietatibus aliorum. Luc. 1. Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. Iſta eſt ergo diſperſio anxiæ diſſenſionis, qua quis ab altero diſgregatur.

¶ Denique vere dico; quod eſt diſperſio noxiæ diffuſionis E
qua quis ad vitia dilatatur. Et iſta eſt, quando homo ab altitudine mentis, quam timor introducebat diuinus, dilatatur & diſpergitur, & ad diuerſa vitia relaxatur. Et ſic nota, quod quidam diſperguntur

Ad acquirendum nocuas facultates,
Ad obtinendum arduas dignitates,
Ad exquirendum fatuas voluntates,
Ad aſſumendum viduas voluptates.

Viduas, dico, id eſt, ſteriles. Primi ſunt illi, qui ſectantur auaritiam, figurati in filijs Iſrael, Exod. 5. qui de mandato Pharaonis diſperſi ſunt per vniuerſam terram Ægypti ad paleas colligendas. Paleæ enim deſignant temporalia, quæ more paleæ faciliter deſtruuntur. Secundi ſunt illi, qui appetunt excellentiam. 3. Regum 22. Vidi cunctum Iſrael diſperſum in montibus. Tertij ſunt illi, qui cupiunt vanam gloriam & iactantiam. Zacha. 2. Diſperſi vos in quatuor ventos. Quatuor enim venti ſignificant vanitates, quæ ſunt in quatuor climatibus mundi. Quarti verò ſunt illi, qui ſequuntur gulam & gaſtrimargiam. Pſalm. 58. Ipſi diſperguntur ad manducandum; ſi verò non fuerint ſaturati, murmurabunt. Sic igitur patet, quomodo eſt triplex mala diſperſio, videlicet,

Diffuſionis dilatiuæ,
Diſſenſionis ſegregatiuæ,
Diſtractionis diſgregatiuæ.

Et hoc eſt ſecundum principaliter tactum. Oſtenditur ergo diſperſio vitioſa, quæ fit, cum concordiæ deſtituuntur.

¶ Tertiò principaliter dico, quod eſt diſperſio doloroſa, quæ F
fit, cum blanditiæ longè pelluntur. Et iſta ſcilicet eſt illa diſperſio, qua Deus malos ab inuicem diuidit; & à præſentibus confœderationibus & amicitijs, quas inter ſe habent, & mundi delectamentis, quibus ſimul gaudent, per tribulationem & mortem ſegregat, & diſpergit. Pſalm. Diſperge illos in virtute tua, & depone eos protector noſter Domine. Deus enim diſpergit malos quandoque per præſentem captiuitatem, quam immittit, ſicut patet in Iudæis per vniuerſum orbem diſperſis in vindictã mortis Chriſti. Baruch 3. In captiuitate noſtra ſumus, qua nos diſperſiſti in improperiũ & maledictum. Quandoque etiam diſpergit eos per mortem, quando ſcilicet vnum poſt alium ad infernum tranſmittit. Hierem. 49. Diſpergam eos in omnem ventum. Et illud prædictum Eſa. 41. Ventus tollet eos, & turbo diſperget illos. Patet ergo, quomodo triplex principaliter inuenitur diſperſio. Vide, vbi Diuidere, & Separare.

Diſperire. Diſperitio. A

Nota, quod eſt diſperitio, qua diſperitur homo per culpam temporalem & miſeriam. Et alia, qua diſperitur per æternalem pœnam. Sed, vt breuiter tranſeam, notabo, quod omnia peccatorum genera finaliter diſpereunt, & maximè, ſcilicet illi, qui

Veſtiuntur diuitiarum veſte,
Imbuuntur malitiarum reſte,
Corrumpuntur delitiarum peſte,
Abutuntur iuſtitiarum fuſte.

Dicam ergo, quòd diſperiti digni ſunt illi, qui ſunt diuitijs opulenti, ſcilicet, mali diuites, de quibus dicitur Sopho. 1. Diſperierunt omnes inuoluti argento. Sequitur in fine: Argentum & aurum eorum non poterit eos liberare in die iræ Domini. Item diſperiri digni ſunt malitijs fraudulenti, ſcilicet, falſi homines, & malitioſi. Vnde Thren. 5. Contenebratum eſt cor meum propter montem Sion, quia diſperijt, vulpes ambulauerunt in eo.

Vulpes

(Vulpes,inquit,id eft, fallaces.) Item difperiri merentur illi,qui funt delitijs temulenti, feu fæculenti. Pfalm. Difperierunt in Endor, facti funt vt ftercus terræ. Item difperiri merentur illi, qui funt iniuftitijs virulenti.Pfalm. Iniufti autem difperibunt fimul reliquiæ impiorum interibunt, &c. Vide infra de Perire. Sufficit.

A **Difplicere.** Nota ꝙ eft difplicentiaDei,iufti,&impij. Nã Deo difplicet omnis iniquitas, nã iufto difplicet fcelus, prauitas, nam malis difplicet virtus & bonitas. Eft ergo difplicentia Dei,qua fibi difplicent malorum opera. Altiffimus.n odio habet peccatores,ficut dicitur Eccl 12.Et ideo non mirum fi eorũ opera fibi difplicent, cum fint mala.Vnde 2.Reg. 11.dicitur,quod cum Dauid proditiofe occidiffetVriam,& vxorẽ eius fœdaffet difplicuit verbum hoc quod fecerat Dauid coram domino.Et merito,quia Dauid erat rex& propheta,& à domino expreffe promotus ad regnum,quia fc. plus difplicent Deo opera magnorum hominum, quam paruorum prophetarum, i.facerdotum,quam fæcularium,& fenum etiam magis quam iuuenum, & maxime quando inuenit eos ingratos fuorum beneficiorum Sicut.n. dicit Auicenna, minus nocet punctura apum iuuenum quam fenum. Plus.n. lædunt ferpentes de die quam de nocte.Sic vere Deum plus offendunt & ei plus difplicent fenes& prouecti male facientes,quam iuuenes,& plus diurni quam nocturni,i.plus clare videntes & fapientes, quam fimplices &ignorantes. Deo ergo difplicet actus carnalis immunditię,ficut hic in Dauid vxorem alienam fœdante Actus præfumptionis & fuperbiæ,qui fuit in Dauid populum numerante.De quo 1. Paralip.21. dicitur, quod difplicuit Deo & percuffit Ifrael. Actus infidelitatis & inconftantiæ Eccl.5. Difplicet ei infidelis & ftulta promiffio.Ifta eft ergo difplicentia Dei, qua fibi difplicent malorum o-
B pera. ¶Eft etiam alia difplicentia, qua iuftis difplicent propria fcelera.Sicut n. infirmo plus difplicet propria infirmitas quam aliena,& hoc quia melius fentit illã, fic iufto plus difplicet peccatum proprium quã alienum. Ceruus.n. fel habet in inteftinis circa fæces,fecundum Auicennam. Sic iuftus fel iracundiæ,indignationis& difplicentiæ fuæ debet magis habere erga fęces proprias,i.erga propria delicta quam alibi.Ezec.36.Recordabimini viarum veftrarum peffimarum ftudiorumque non bonorum, & difplicebunt vobis iniquitates veftrę. Et re vera iuftis difplicent iniquitates,non folum illæ,quas commiferunt, imo etiam illæ, quas actualiter committunt.Valde.n. difplicet iufto cum ex tentatione labitur in peccatum. Talis.n.differentia eft inter iuftum & impium peccantes, ficut inter fulgur & lapidem defurfum ad terram cadentes.Lapis n.impetuofe & directe cadit,cum nõ habeat aliquod retinaculum quod impediat eius cafum, eft.n frigidus & ficcus,quæ funt qualitates,quę ad centrum inferius habent motum.Fulgur autem non directe nec fine reuolutione cadit,imo circumflexuofe,nunc furfum,nunc deorfum,nunc dextrorfum,nunc finiftrorfum flectitur, & ita cum quadam difplicentia propriæ naturæ,inferius defcendit.Nam etfi pondus propriæ terreftreitatis, cũ fit de terreftribus vaporibus inflammatis, ipfum inferius detrahat, vis tamen ignea, quæ iftud furfum pro viribus eleuat, iftum defcenfum impedit,& retardat.Sic vere dico,quod peccator,qui totus eft terreus,grauis,fc & ponderofus, frigidus & indeuotus,quando peccando labitur, directe fine cõfideratione & difplicentia cadere comprobatur. Iuftus vero ꝑꝑ igneum charitatis calorem,quem habebat, etfi pondere tentationis ad peccatum pellitur,cum quadam tamen circumflexione & dolore ab impetu retardatur,& cum quadam difplicentia ad peccatum defcendere comprobatur.Ezech. 20. Difplicebitis vobis in confpectu veftro in omnibus malicijs veftris,&c.Ifta eft
C ergo difplicentia,qua iuftis difplicent propria fcelera. ¶Tertio eft difplicentia, qua malis difplicent virtutum munera. Sicut.n. iuftis difplicẽt omnia vitiofa,fic malis omnia virtuofa. Vnicuiq; .n.rei difplicet fuum contrarium.Et ideo dicit Sen. lib.de moribus.Malis difplicere,laudari eft.Et ideo Eccl 21 dicitur.Verbum fapiens iuftus laudabit, audiuit luxuriofus, & difplicebit ei. Patet ergo,quod eft difplicentia Dei,iufti,& impij, &c. Vide infra de Placere.

A **Difponere.** Res bene difpofita dicitur,quæ bene in fuis qualitatibus ordinatur,& quæ vltra debitã rationem non minuitur nec augetur Eft igitur difpofitio idem quod ordinatio & prouifio regularis,& quæuis ad ftatum debitum reductio. Breuiter ergo notabo, quod in fcriptura facra fit mentio de difpofitione diuina, & de difpofitione humana.Deus .n.& diuina fapientia,vel occulte vel manifefto omnia difponit, &fiue fint naturalia fiue fpiritualia,fiue fortuita &accidentalia, omnia ordinat & componit Sapientia enim feu prouidentia diuina eft illa, quæ ficut dicitur Sap. 8. attingit à fine vfque ad finem fortiter, & difponit omnia fuauiter. Domus enim quæ per rationem regitur neceffe eft, quod per patremfamilias principaliter difponatur, quamuis fub ipfo ordinante per fubftitutos miniftros in minoribus gubernetur. Sic vere domus & regimen mundi per Deum principaliter ficut per principalem dominum difponitur, quamuis ipfo ordinante per fubftitutos miniftros, fcilicet Angelos, ftellas, qualitates elementorum, voluntates hominum, adminicula maiorum, fecundarium miniftretur Sapient. 12. Cum ergo fis iuftus, iufte omnia difponens. ¶Igitur notabo, quod a diuina ordinatione & prouifione prouenit B

Difpofitio { Naturalis, Spiritualis, Supernaturalis.

Prima fit in rebus exterioribus & hæc eft illa, qua Deus difponit viciffitudines temporum, variationes rerum mutationes & tribulationes regnorum,de qua dicitur Sapient.12. Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas & cum magna reuerentia difponis nos. Difponit enim nos Deus quantum ad exteriora regimina mediantibus Angelis miniftrantibus, planetis influentibus, prælatis regentibus, magiftris inftruentibus, vt dictum eft. Vnde Ecclef. 3. Vidi afflictionem, quam dedit Deus filijs hominum, vt diftendantur in ea,cuncta fecit bona in tempore fuo, & mundum tradidit difpofitioni eorum. Prima ergo Dei difpofitio fit in rebus exterioribus. ¶Secunda Dei difpofitio fit in rebus interioribus fcilicet difponendo homines quantum ad mores. Deus enim difponit hominem per gratiam, vt tandem fiat habilis ad gloriam. Actus enim actiuorum funt in patiente prędifpofito,&ad hoc quod forma in materiam introducatur, neceffe eft, quod antea difponatur.Sic ad hoc,quod Deus introducat in hominem gloriam neceffe eft, quod ipfum difponat primitus per gratiam. Tali ergo difpofitioni cooperatur fapientia ficut lucerna. Ecclef. 19. Sapientia difpofitio legis eft. Lex diuina ficut regula. Acto. 7. Accepiftis legem in difpofitione Angelorum. Tribulatio ficut ferula. Sapient. 3. In paucis vexati, in multis bene difponentur. Iftis ergo cooperantibus,Deus per gratiam hominem difponit, & fic in eo finaliter gratiam introducit. Pfalm. Difpofui teftamentum electis meis. Gratia enim Dei teftamentum dicitur, eo quod eius virtute hæreditas glorię reportatur. Ifta eft ergo tertia difpofitio, quæ fit in rebus fuperioribus, fcilicet in gloria æterna, quam ipfe ordinauit & difponit nobis dare. Luc. 22. Et ego difpono vobis ficut difpofuit mihi pater meus regnum, vt edatis, & bibatis fuper mẽfam meam in regno meo Ifta eft igitur difpofitio diuina. ¶Secundo dico, C
quod eft difpofitio humana.Et ifta eft vel paffiua,vel actiua.Paffiua dico,quæ eft quando quis eft moraliter bene difpofitus.Vtpote quando non eft grauatus vitijs vel infirmus. Vnde etiã difpofiti dicuntur iufti, quando in ædificio Ecclefiæ in locis fuis & ftatibus fecundum virtutes & merita funt debite ordinati. Hefter. 1. Super pauimentum difpofiti erant, quod mira varietate pictura decorabat. Actiua vero iuftorum difpofitio eft illa, qua iufti difponunt virtualiter fe & fua. Eft igitur

Difpofitio nomen { Auctoritatis, Sagacitatis, Vtilitatis.

Auctoritatis dico, quia fc. difpofitio de fubditis, de Ecclefia, vel de regno, pertinet ad fuperiorem. Vnde de bono prælato poteft intelligi illud Tob. 5. Credo quod bonus Angelus domini comitetur ei, & bene difponat omnia,quæ circa eum geruntur. Sagacitatis etiam,quia fcilicet bene difponere negocia,pertinet ad prudentem. 2. Para. 7. Compleuit Salomon omnia,quæ difpofuerat. Vtilitatis infuper, quia fcil. in omni negocio valde eft vtilis difpofitio & ordinatio bona. 2. Paral.30. Steterunt,fcilicet leuitæ, in ordine fuo fecundum difpofitionem & legem Moyfi. ¶Notabo ergo quod nos debemus bene & modefte nos difponere D

Ad { Debellandum hoftes viriliter, Gubernandum vitam falubriter, Contemplandum cœlum fubtiliter, Ordinandum verba fagaciter, Regulandum domum vtiliter, Gubernandum plebem ciuiliter, Occupandum cœlum finaliter.

Igitur difponamus nos ad hoftes viriliter impugnandum. Prouerb. 24. Cum difpofitione initur bellum, falus autem vbi multa confilia. Item ad viam feu ad vitam falubriter gubernandum Prouerb. 16. Cor hominis difponit viam, fed domini eft dirigere greffus. Item ad cœlum fubtiliter contemplandum. Pfalm. Afcenfiones in corde fuo difpofuit in valle lacrymarum in loco quem pofuit. Afcenfio enim contemplationem fignat. Item ad verba fagaciter ordinandum. Pfalm. Iucundus homo miferetur, & commodat, difponet fermones fuos in iudicio. Item ad domum vtiliter regulandum. Domum dico, id

eft

eſt familiam vel conſcientiam; vel ſubiectam patriam, curiam vel Eccleſiam. Eſa.38 Diſpone domui tuæ quia morieris tu, & nõ viues. Item ad plebem ciuiliter gubernandum, ſicut Apoſtolus faciebat. Vnde ad Titum. 1. Reliqui (inquit) te Cretæ, vt ea quæ deſunt, ordines, & conſtituas per ciuitates presbyteros; ſicut & ego diſpoſui tibi. Item diſponuntur ad cœlum finaliter poſſidẽdum & vendicandum. Vnde illud Luc.22. Pater meus diſpoſuit vobis regnum, &c. Sic ergo patet, quod ſunt diſpoſitiones quædam pertinentes ad Deum; & quædam pertinentes ad iuſtum. ¶Sed ſi vis, dico, quod ſunt quædam diſpoſitiones pertinentes ad impium. Impij enim ordinant & diſponunt, machinantur & cogitant ſemper malum, & illa, quæ ſunt Deo contraria & ſaluti, ſicut dicitur in Pſalm. Aduerſum te teſtimonium diſpoſuerunt tabernaculum Idumæarum & Iſmaelitæ. & illud 1. Mach.1. In diebus illis exiuerunt ex Iſrael, viri iniqui, & ſuaſerunt multis dicentes. Eamus & diſponamus teſtamentum cum gentibus, id eſt, gentilibus; quæ circa nos ſunt, &c. Patet ergo quomodo ſecundum ſcripturam diſpoſitio ſumitur multis modis.

E

A **Diſputatio.** Nota quod diſputatio nihil aliud eſt quam diuerſorum opinatio, varia aſſertio, & verbalis diſceptatio; allegatio & altercatio. Fit ergo diſputatio

A {
Bonis vt cognoſcatur veritas,
Malis vt aſſeratur falſitas,
Multis vt oſtendatur vanitas,
Sanctis vt promoueatur bonitas.
}

Boni ergo diſputant ad cognoſcendum, & inueſtigandum rerum veritatem. Sic diſputauit Salomon ſuper lignis, à Cedro vſque ad Hyſopum, ſicut dicitur 3. Regum 4. Sic etiam dicitur de Paulo Acto.9. quod loquebatur gentibus, & diſputabat cum Græcis. Mali diſputant ad falſitatem aſtruendum, aſſerendum, & ſuſtinendum ſicut de Iudæis dicitur Act. 6. quod ſurrexerunt de ſynagoga diſputantes cum Stephano, & non poterant reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui, qui loquebatur. Multi diſputant, ad vanitatem ſectandam & oſtendendam, ſicut ſunt vani & glorioſi, qui ſolum ad hoc diſputant, & nouas & friuolas opiniones fabricant, vt ſubtiles & magni clerici videantur. Eccleſ.6. Verba ſunt plurimam diſputando habentia vanitatem. Sancti diſputant, ſcilicet cum Deo ad ſuam voluntatem perſcrutandum, & ad propriam fragilitatem allegandum, ſicut Iob 13. Ad omnipotentem loquar, & diſputare cum Deo cupio, & Hierem. 12. Iuſtus es domine; ſi diſputem tecum. ſufficit. Vide de contradicere.

Diſtare. Diſtantia: tractantur hæc latius in verbis differre, & diffidere.

A **Diſtinctio.** Pone quomodo in mundo ſunt diſtinctiones perſonarum, in anima potentiarum, in eccleſia ſtatuum, in conſcientia meritorum, in patria manſionum, &c. Vide in titulo diuiſio, ſeparatio.

A **Diſtribuere.** Nota, quod diſtribuere idem eſt, quod aliquid pluribus partiri & tribuere, & aliquid vel aliqua fideliter largiri; & concedere. Pertinet ergo diſtributio ad iudicem, qui æqualiter diſtribuit conſilia; ad principem, qui æqualiter diſtribuit officia, ad prælatum qui æqualiter diſtribuit beneficia, ad diſpenſatorem, qui fideliter diſtribuit communia; ad creatorem; qui hic diſtribuit merita, & finaliter in cœlo diſtribuet æterna gaudia. Omnis ergo diſtributio facienda eſt æqualiter, non tamen qualitate quãtitatiua, ſed proportionabili, quia bene ſunt neceſſitates & merita attendẽda. Sagaciter etiam & fideliter. Pſal. Sorte diuiſit eis terram in funiculo diſtributionis. Natura enim mediante ſtomacho diſtribuit membris ſingulis alimenta. Omnia etiam corpora liberaliter diſtribuunt, & communicant bona ſua. Sic vere nos debemus libenter bona noſtra tam temporalia quam ſcientialia, quam etiam ſpiritualia alijs diſtribuere, & eos pro poſſe dulciter refouere. 2. Para. 31 Diſpoſiti erant viri, qui partes diſtribuerent vniuerſo ſexui. Et bene dicit vniuerſo ſexui, quia ſcil. prouectiores diſtribuunt doctrinam & ſpiritualia ſimplicibus. Simplices vero, & maxime diuites ſæculares, diſtribuere debent temporalia bonis religioſis & doctoribus, & viris ſpiritualib Plinius enim ponit lib. 9. cap. 42. quod pinna, quæ concharum eſt ſpecies, fingens ſe mortuam, piſciculis ſe aperit ad lunæ ſplẽdorem; & cum ipſis plenam ſe ſenſerit, protinus ſe claudit, & coniugi ſuo prædam diſtribuit, & exponit. Inter coniuges ergo, id eſt, inter ſocios & amicos; & maxime inter populos Chriſtianos, fidelis eſt diſtributio facienda, & bona, quæ vnus acquirit, ſunt alteri fideliter diuidenda. Eccleſ. 33. Tempore exitus tui diſtribue hæreditatem, &c. Vide infra de diuidere, & vbicunque fit mentio de communione.

A **Diuertere.** Nota, quod diuertere idem eſt, quod deorſum ſeu retrorſum; ſeu de aliquo loco vel itinere ſe auertere, ſeu à loco aliquo declinare. Eſt ergo diuertere

Quandoque actus {
Prudentiæ,
Stultitiæ,
Clementiæ.
}

Actus dico prudentiæ, vtpote quando homo declinat & diuertit à peccatore, à via periculoſa & mala, Pſalm. Diuerte à malo, & fac bonum: & ſic prudenter videtur egiſſe populus Iſrael, cui cum rex Edom armatus occurreret ne tranſiret, diuertit ab eo Iſrael & alibi quæſiuit ſibi viam, vt plane habetur Numer. 20. Actus etiam eſt quandoque ſtultitiæ, & hoc eſt quando quis ſe diuertit a bono, vt ſe conuertat ad malum. Eccl 2. Væ his, qui perdiderunt ſuſtinentia qui dereliquerunt vias rectas, & diuertunt in vias prauas. Actus etiam inſuper eſt quandoque clementiæ, ſicut de clemente & adiutore Deo, & de Ioſeph captiuo dicitur in Pſal. Diuertit ab oneribus dorſum eius.

Diuerſitas. Diuerſus. Nota, quod diuerſitas nõ ſolum ſignat multitudinem, imo etiam multitudinem in quadam contrarietate manentem. Eſt ergo diuerſitas idem, quod contrarietas, multiplicitas, & varietas. Et eſt diuerſitas contraria vnitati, paci concordiæ & integritati. Et ſic diuerſitas ſignificat A

Rerum varietatem,
Rerum multiplicitatem,
Diſcordem contrarietatem,
Fallacem dubietatem ſeu iniquitatem.

Rerum dico varietatem, ſicut Iob 20. Cogitationes variæ ſuccedunt ſibi, & mens in diuerſa rapitur. Rerum et multiplicitatẽ, & ſic ſumitur communiter. 2. Paral 5. Diuerſi generis muſicorum, &c. Diſcordem etiam contrarietatem. Leu.19. Non ſeres agrum diuerſo ſemine, Fallacem inſuper iniquitatem. Non habebis in ſacculo diuerſa pondera, maius, minus, &c. Deut.25. vide ſupra de contra.

Diuitiæ. Nota, quod in ſcriptura diuitiæ accipiuntur duplici modo, ſcilicet in bono & in malo. In bono enim diuitiæ idem ſunt, quod gratiæ & virtutes, quę hominem faciunt ſimpliciter diuitem & fœcundum. Prou.13. Redemptio animæ viri diuitiæ ſuæ. In malo vero diuitiæ ſignant bonorum temporalium facultates, quæ quamuis de ſe malæ non ſint, quia vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Geneſ. 1. (omnis enim creatura Dei bona eſt, & nihil reijciendum in ea ſecundum Apoſtolum) dicuntur tamen malæ, eo quod homines ipſis male vtuntur, & quia ad malum finem ſuos poſſeſſores deducunt, quando ſcilicet eis neſciunt vti, de quibus in Pſalm.36. Melius eſt Modicum iuſto, ſuper diuitias peccatorum multas. Poſſumus ergo notare, quod ſunt diuitiæ, quæ habent deteſtari, & ſunt diuitiæ, quæ debent affectari. Sunt enim diuitiæ virtuoſæ, quæ debent affectari, & iſtæ ſunt gratiæ & virtutes. De quibus Prou. 10. Benedictio domini diuites facit. Sicut enim aurum facit homines temporaliter diuites ſic benedictio diuinæ gratiæ ipſos facit ſpiritualiter locupletes; & ſicut per aurum multæ aliæ diuitiæ acquiruntur, ſic per diuinam gratiã virtutes plurimæ generantur. Et nota, quod diuina gratia bene dicitur aurum, quia ſicut aurum habet ductilitatem, quia ad voluntatem artificis dilatatur; aurum habet ponderoſitatem, quia ſuper omnia metalla ponderat, aurum habet ſtabilitatem, quia ſi percutitur, nullum ſonum emittere comprobatur, ſic vere tales ſunt ſpirituales diuitiæ, id eſt, gratia Dei. Iſta enim habet A

Ductilitatem humilitatis & obedientiæ,
Ponderoſitatem maturitatis & prudentiæ;
Stabilitatem longanimitatis & patientiæ.

De iſtis ergo diuitijs dicitur Prouer. 10. Manus fortium diuitias parat, & iterum Prou.11. Robuſti habebunt diuitias. Multis tamen accidit de iſtis diuitijs ſicut accidit quibuſdam formicis Æthiopiæ, quæ ſeruant aurũ in montib. aureis, & ſunt in magnitudine, vt lupus agriacus, & tantæ fortitudinis, vt hominem dilacerent, quem vident, aurũq; quod habent tanto amore diligunt, quod ipſum nullus ſubtrahere põt. Sæpe tamen accidit in ęſtate propter calorẽ temporis, quod iſtæ formicę cauernas intrant, & ſic veniunt qui aurũ ſubtrahunt & inde portant, vt dicit Plin. Sic vere accidit chariſſimi, quod multi boni aurum ſpiritualiũ diuitiarum poſſident & conſeruant, ſæpe tamen fit, quod aduenientẽ tẽpore proſperitatis, æſtu auaritiæ creſcente cauernas terræ, i. amorẽ bonorum terrenorũ intrant, & ſic ab incolis, i. à dæmonib. eis ſpiritualis gratiæ diuitiæ ſubtrahuntur, & gratijs & virtutib. pauperantur. Apo.18. Vna hora deſtitutæ ſunt diuitiæ tantæ. Nõ ſic ergo ſed iſtas diuitias conſeruemus; & totis viribus procuremus, ſicut dicitur de Ezechia 2. Paral.32 Fuit Ezechias diues & inclytus valde; & theſauros plurimos congregauit auri & argenti, & lapidis precioſi, & aromatũ. ¶In quib. verbis oſtenditur, quod iſtæ diuitiæ ſpirituales principaliter conſiſtunt in tribus, ſ. B

In cha-

In charitatis ardore.(Auri inquit.)
In charitatis candore.(Argenti.)
In bonitatis valore. (Lapidis preciosi.)

B ¶Debemus igitur esse diuites per possessionem charitatis & a micitiæ, & hoc ostenditur cum dicitur Auri. Aurum n. quod rubet & rutilat, & aliis metallis supereminet, signat charitatem, quæ inter omnes virtutes obtinet principatum, quæ etiam colorem igneum dicitur retinere, in quantum, s. ad modum ignis corda inflamat. vnde Ioánes vidit, Apoc.1 filium hominis præcinctum ad mamillas Zona aurea. Ad mamillas n. circa pectus, i. in corde debemus habere Zonam auream charitatis, quæ proprie Zona dicitur, eo quod per ipsum corda ligantur atque stringuntur Multi tamen homines possunt dicere illud Act.3. Argentum & aurum non est mihi. Multi enim carent charitatis auro, & ideo spiritualiter pauperes efficiuntur, quãdo nec Deũ nec proximum diligunt, nec ab eo diliguntur. sicut enim dicitur Prouer.19. Diuitiæ addunt amicos plurimos, à paupere & hi, quos habet separantur Diuitiæ enim charitatis & amoris multos amicos generant, s. Deum & sanctos & etiam proximos. Si vero homo pauper, id est, sine charitate fuerit, tunc ab amicis istis derelictus erit. Habeat igitur aurum charitatis & amicitiæ, vnde Apoc. 3. Suadeo tibi aurum emere ignitum probatum, vt locuples fias Adhuc dico, quod debemus esse spiritualiter diuites, per possessionem castitatis & pudicitiæ, & hoc ostenditur cum dicitur, Argentum. Per argentum enim quod est candidum, quod manus tangentis non maculat, neque fœdat, pudor & castitas denotatur, quæ alios non inficit, nec inquinat, iuxta illud Psal. Eloquia domini eloquia casta, argentũ igne examinatũ. Et re vera istæ sunt magnæ diuitiæ spirituales, s. castitas atq; puritas corporalis. Piper n. nascitur candidum atq; planum, & quamdiu sic permanet, fructificare potest si fuerit seminatum, saraceni ipsum tamen in furno decoquũt, & sic candorem & planiciem amittit, & rugosum efficitur atque nigrum, & virtutẽ fructificandi amittit. Sic vere[charissimi] quamdiu homo perseuerauerit in candore castitatis, & in planicie veritatis, tamdiu potest fructum bonorum operum procreare. Si vero igne concupiscentiæ carnalis à saracenis, id est, a dæmonibus fuerit inflammatus, tunc candorem continentiæ perdit, & nigredinem malæ conuersationis acquirit, rugosus per falsitatem efficitur, & a fructu bonorum operum impeditur. Isti ergo non habent argentum, id est, candorem castitatis. vnde Esa.1 Argentum tuum versum est in scoriam. Bene ergo consulitur. Prouer.25. Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum. Istæ sunt igitur magnæ diuitiæ, quia sine istis fama hominis nihil est. ideo bene dicitur Ecclesi.31. Beatus diues, qui inuentus est sine macula. Habeamus igitur diuitias castitatis & pudicitię. ¶Denique habeamus diuitias bonitatis, & excellentiæ, quod ostenditur cum dicitur (lapidis preciosi. Per lapides enim preciosos, quibus inter diuitias regias nihil nobilius reputatur, virtus & bonitas denotatur, valor & excellentia meritorum comparatur, quibus in Thesauro Dei nihil charius, vel melius, vel excellentius inuenitur. Istos enim qui habet diues est, istis qui caret, pauper est. Talibus enim lapidibus ornati fuerunt sancti, & ideo plus cæteris apud Deum valuerunt. Ezech.28. Omnis lapis preciosus operimentum tuum. Isti ergo fuerunt spiritualiter diuites, quia, scilicet, virtutibus claruerunt. Istæ n. diuitiæ regnant cum paupertate temporali, & econuerso, spiritualis paupertas, id est, carentia virtutum cũ tẽporalibus diuitiis sæpe manet, vnde Prouer.13. Est quasi diues, cum nihil habeat, & quasi pauper, cum in multis diuitiis sit. Istæ ergo sunt diuitiæ spirituales, s. bonitas moralis, & excellentia, castitas carnalis & continentia, charitas mentalis & amicitia.

C Patet igitur, quod sunt quædam diuitiæ spirituales. ¶Secundo dico, quod sunt quædam diuitiæ temporales, & istæ pro certo sunt in bonis bonæ & vtiles, in malis vero malæ, & illaudabiles. Bonæ sunt enim & meritoriæ ipsis bene administrãtibus. Malæ vero sunt, & damnatoriæ ipsas indebite seruantibus, & amantibus. Auaris enim sunt diuitiæ valde damnabiles, liberalibus vero sunt vtiles & condemnabiles. Sicut enim ad sensum apparet, aliqua sunt aliquibus valde vtilia, quæ valde sunt aliis nociua. Amygdalus n. secundũ Plini. homines nutrit, quod vulpem si commederet interficeret, & occideret. Semen etiã Iusquiami passeres pascit, & homines occidit. Gummi quod dicitur ferula, murænas necat, quod tamen multos morbos in hominibus sanat. Sic re vera faciunt diuitiæ, quia vere aliis sũt vtiles & fructuosæ, aliis nociuæ & periculosæ. Quosdã n. sanat a peccato per eleemosynas, quas conferunt. Occiderunt per peccatum ratione auaritiæ, & superbiæ, quas inducunt. Quosdã vero interficiunt per tormentum fallacitatis & nequitiæ, q̃ istos comitantur. Ideo dicit Amb. Discant diuites non in facultatibus crimen esse, sed in his, qui vti nesciunt. Nam diuitiæ, vt sunt impedimenta reprobis, ita virtutum sunt adiumenta probis. Augus. etiam dicit super Psal. 68. quod diuites in affectione reprobat dominus, non in arca, vel in domo. Non igitur charissimi, diuitiarum possessio, sed earum amor, & affectio reprobatur, iuxta illud Psalm. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere ¶Et ideo possumus notare, quod D diuitiæ quantum ad affectum debent detestari multiplici ratione, videlicet quia

Faciunt
- Mentem esurire,
- Corda superbire,
- Lites suboriri,
- Laborem subiri,
- Cœlum denegari,
- Deum non amari.

Contemnamus ergo diuitias, quia pro certo dico, quod iste faciunt mentem esurire. Diuitiæ enim si amantur, nunquam satiant cor humanum, sed ipsum ad plus habendum & acquirendum amplius excitant & inflammant. Hydropicus enim quãto plus potat, tanto plus sitit. Canis etiam habet insatiabilem appetitum. Illum etiam, quem situla serpens momorderit vsque ad mortem eum sitire facit. Venenum enim subtile pori effusum, tantum ardorem sitis generat, quod vsque ad mortem patientem grauat, & cruciat, & flagellat. Reuera charissimi, sic accidit habentibus & amantibus diuitias. Istæ enim sunt in eis sicut quoddam venenum, quod sitis ardorem & appetitum habendi multiplicat, & augmentat. Diuitiis enim acquisitis non satiantur, sed cruciantur, non replentur, sed vacuantur, non delectantur, sed molestantur. Quanto enim de eis plus acquirunt, tanto amplius appetunt, & exquirunt. Ideo tales, quibus nihil sufficit, proprie diuites non sunt, quia secundum Senec. Diues non est qui magis habet, sed qui minus cupit. Sufficientia n. diuites facit. Nam, vt dicit idẽ in epistola. Qui sibi satis est, cum diuitiis natus est. Et ideo possunt dici simul & semel diuites & pauperes, iuxta illud Psalm. Simul in vnum diues & pauper. Pauperes enim mentaliter, diuites sunt temporaliter, ita quod proprie cuilibet potest dici, illud Apoc. 3. Dicis, diues sum & locupletus, & nullius egeo & nescis, quia tu es miser & miserabilis, & pauper, & cœcus, & mutus. Ad quod facit verbum Aug. in quodam sermone de quadr. vbi dicit sic. Quomodo sunt diuitiæ, quibus crescentibus crescit inopia, quæ amatoribus suis quanto fiunt ampliores, non auferunt satietatem, sed inflammant cupiditatem? Diuitem tu putas qui minus eget? minus egeret si minus haberet. Nam video quosdam cum paucam haberent pecuniam, paruis lucris fuisse lætatos, sed vbi abundare ceperunt, lucra modica contempserunt. credis eos esse satiatos? falsum est. Nam pecunia fauces auaritiæ non claudit, sed extendit, non irrigat, sed accendit, poculum respuunt, quia fluuium sitiunt. Diuitiæ ergo faciunt esurire, id est, ampliora concupiscere & affectare. Vnde Psalm Diuites eguerunt, & esurierunt. Et 2. Corin. 8. Egenus factus est, cum diues esset. ¶Iterum dico, quod diuitiæ sunt spernendæ, quia faciunt corda superbire. Sicut enim dicit Augu. in sermone 29. Difficile est, vt superbus non sit, qui diues est. Tolle E superbiam, diuitiæ non nocebunt. Sicut enim mali humores congregati faciunt apostema, & inflaturam inducunt, à quo mors postmodum sequitur, sic vere humores mali, id est, diuitiæ male acquisitæ quando multiplicantur, & augmentantur, solent in homine apostema & inflaturam superbiæ generare, & mortem inferni introducere, & causare. Et in figuram huius, diues in euangelio comparatur Mar. 10. Facilius est intrare camelum per foramen acus, quam diuitem in regnum cœlorum. Camelus enim cum gibbo & inflatura supra dorsum diuitem superbum designat, qui pro certo difficile regnum cœlorum intrabit Esa. 30. Portantes super humerum iumentorum diuitias suas, & super gibbum camelorum Thesauros suos &c. Diuitiæ ergo faciunt superbire. Vnde narratur, quod quidam miles iniuriose percussit regem in facie, qui tandem veniam postulans, dixit, quod illo tempore tanta superbia inflatus fuerat, quod videbatur sibi, quod crepasset, nisi regem in faciem percussisset. Rex vero prudenter considerans locum, vbi tunc miles stabat, perfodi fecit, & magnum thesaurum ibi inuenit, Bene sciebam inquit, quod nihil ita facit hominem superbire sicut diuitiæ. Bene ergo dicitur Prouer. 8. Opes superbiæ & diuitiæ. Dico ergo, quod contemnendæ sunt, quia faciunt mentẽ superbire. ¶Adhuc dico, quia faciunt lites prouenire. F Diuitiæ enim sunt causa litium & guerrarum, nam propter istas lites mouentur, homines à raptoribus impetuntur, à latronibus occiduntur, à principibus inuaduntur. A pauperibus n. nihil quæritur, sed pro extorquendis pecuniis plura diuitibus imponuntur. Serpens enim dimittit & fugit hominem nudum, audacter tamen insilit in vestitum, secundum Greg. quia vere serpentes, id est, balliui & raptores, à nudis, id est, pauperibus nihil quærunt, qui tamen vestitos, id est, diuites continue rapiunt,

piunt, & inuadunt. Vnde dicit Hier. quod auarus nihil aliud est quam arca principum, bursa latronum, sibilus omnium. Propter diuitias etiam inter se diuites sæpe litigant, & inter se veram concordiam nunquam habent. Vnde Gen. 13. dicitur, quod Loth & Abraham diuites erant, & nequibant habitare simul.
G Diuitiæ ergo faciunt lites suboriri. ¶ Denique dico, quod istæ faciunt laborem subiri: diues enim nunquam est in quiete, semper enim aut laborat in acquirendo, aut vigilat in conseruando, aut timet in amittendo. sicut dicitur Eccl. 5. Saturitas diuitis non finit dormire eum. Ideo in euangelio Lucæ 8. diuitiæ spinis comparantur, eo, scilicet, quod puncturam & sollicitudinem introducunt. De talibus dicit Petrus Rauen. Auri custos, argenti seruator, securitatem non habet, & nescit quietem. Pœna diues est ille, non censu. Diues enim similis est vrso, qui pellē habet hispidam valde & hirsutam, & tamen animal inquietissimum est, est enim in continuo motu. Sic proculdubio illi, qui pellem exterioris facultatis grossam habent & hirsutam, scilicet, diuites, nunquam sunt proprie in quiete, semper enim sunt in motu tribulationum & laborum. Aut enim circumeunt, vt dictum est, solliciti de acquirendo aut de augendo, aut de non perdendo. Pellis n. ericii plena est spinis, quæ quamuis sint pungitiuæ valde, ericius tamen puncturam earum non sentit. Sic vere quanquam diuitiæ spinas sollicitudinum & laborum habeant, istud tamen à diuitibus non sentitur, imo in his puncturis & laboribus delectantur. Talibus ergo dicitur Ezech. 27. In corde maris, id est, in profundo amaritudinis diuitiæ tuæ. Istæ ergo faciunt laborem subiri. Eccl.
H 31. Laborauit diues in congregatione substantiæ. ¶ Deinde dico, quod contemnendæ sunt, quia faciunt cœlum denegari vel non adiri. Nam vt dicitur Matth. 19 Diues difficile intrabit in regnum cœlorum. Aliquæ enim sunt arbores, quæ si vno anno fructificant, in alio nihil portant, sicut dicitur de amygdalo & oliua. Arbores etiam, vt dicit Aristo. quæ in iuuentute multum fructum producunt, faciliter sterilescunt, ita quod in tempore senectutis remanent penitus sine fructu. Ita pro certo est de hominibus Illi enim, qui in vno anno, scilicet, in vita præsenti fructum diuitiarum abundanter habent, in alio anno, scilicet, post mortem in vita alia fructibus æternæ gloriæ carebunt. Nā qui in iuuentute præsentis vitæ diuites sunt, in senectute mortis pauperes & steriles fiunt, si tamen diuitiis male vsi fuerint, vt dictum est. Diuitiæ enim sunt talibus pro precio, pro solatio, pro Paradiso, pro portione, pro successione, pro præmio. Vnde Ecclesi. 5. Hæc est pars eius, & omni homini, cui Deus dedit diuitias & substantiam. Ista ergo faciunt cœlum denegari, vel
I non haberi. ¶ Rursus dico, quod faciunt Deum non timeri. Amor enim diuitiarum tollit de corde hominis timorem Dei & amorem. Venenum enim aspidis facit hominem obdormire, & dormiendo etiam interire. Sic vere venenum diuitiarum postquam homo ipsum biberit & sibi incorporauerit per amorem, statim obdormit in vitiis & peccatis, timorem Dei obliuiscitur, & in mundi ludibriis delectatur. Sed vere, dum dormit, moritur, quia subito dum non aduertit, venit sibi mors, qua temporaliter & æternaliter vulneratur, & occiditur. Iob. 27. Diues cum dormierit, nihil secum auferet. Et ideo dicit Apostolus 1 Corin. 4. Iam diuites facti estis, sine nobis regnatis. Istud patet de diuite epulone Luc. 16. qui Lazaro misereri noluit, qui sepultus est in inferno. Patet etiam de illo homine diuite, cuius ager vberes fructus attulit, qui cum de seruando diuitias cogitaret, subito sibi dictum est. Stulte hac nocte repetam à te animam tuam, sicut dicitur Lucæ 12. Ecce ergo quot mala faciunt malæ diuitiæ. Istæ enim, vt dictum est,

Dei amorem
Cœli dulcorem } tollunt.
Durum laborem
Litis rancorem
Mētis tumorem
Famis ardorem } causant.

Per diuitias enim causantur { Ardor auaritiæ, Tumor superbiæ, Clamor discordiæ,

Per istas etiam perditur, { Quies & securitas, Diuina charitas, Cœli fœlicitas.

Et ideo bene dico, quod istæ sunt merito contemnendæ. Et ideo bene dicit Bernar. sermon. 4. Filii ad genus auarum, Quid nobis cum terrenis diuitiis, quæ nec vere nostræ sunt? Aurum enim & argentum terra rubea sunt & alba, quæ solus error hominum facit reputari preciosa. Itaque si vestra sunt, tollite ea vobiscum. Patet igitur, quod sunt diuitiæ eligendæ, & sunt di-
K uitiæ contemnendæ. ¶ Et si vis scire, quæ sunt istæ diuitiæ, seu isti lapides preciosi, id est, istæ virtutes, quæ hominem spiritualiter locupletant, atq; ditant, pro certo dico, quod istæ sunt

Fidei certitudo, veritate fundata,
Animi fortitudo, firmitate locata,
Timoris mœstitudo, charitate turbata,
Sapientiæ limpitudo, subtiliter illustrata,
Patientiæ firmitudo, stabiliter radicata,
Obedientiæ mititudo, humiliter explicata,
Sufficientiæ plenitudo, alacriter ampliata.

Istæ sunt ergo virtutes, quæ spiritualiter hominem ditant. Fit enim homo spiritualiter diues per fidei certitudinem, Iacob. 2. Pauperes in hoc mundo elegit dominus, diuites in fide. Item per animi fortitudinem. Prou. 10. Substantia diuitis vrbs fortitudinis eius. Vnde de Berzellai, qui interpretatur fortitudo, dicitur 2. Reg. 19. Erat autem berzellai diues valde. Prouer. 11. Robusti habebunt diuitias. Item per diuini timoris mœstitudinem. Timor enim domini diuitiæ sunt Esa. 33. Diuitiæ salutis sapientia & scientia, timor domini ipse est thesaurus eius. Item per sapientiæ limpitudinem Sap. 8. Si diuitiæ appetuntur, quid sapientia locupletius? Item per patientiæ firmitudinem. Vnde Heb. 11. dicitur, quod maiores Moyses diuitias reputauit improperium Christi, thesauris Aegyptiorum. Improperium dico Christi, id est, patientiam in improperio propter Christum. Item per obedientiæ mititudinem. Obedientia enim & humilitas magnæ diuitiæ reputantur. Iac. 1. Glorietur diues in humilitate sua. Item per sufficientiæ plenitudinem. Sufficientia enim diuitem facit 1. Reg. 2. Dominus pauperem facit, & ditat. & 2. Corin. 8. Paupertas eorum abundauit in diuitias quia sicut dicitur Prou. 12. Melior est pauper & sufficiens sibi, quam gloriosus indigens &c. ¶ Sed si adhuc cō- M
tra malos diuites vis notare, dic, quod isti

Superbiæ flatibus inflantur,
Tristitiæ motibus turbantur,
Luxuriæ fæcibus fœdantur,
Inuidiæ facibus cremantur,
Discordiæ litibus rixantur,
Lasciuiæ vocibus iocantur,
Nequitiæ nexibus ligantur,
Iustitiæ viribus priuantur,
Iactantiæ ausibus effantur,
Fallaciæ fraudibus locantur,
Angustiæ fluctibus vexantur,
Auaritiæ æstibus inflammantur,
Sufficientiæ fontibus non potantur,
Substantiæ vestibus spoliantur,
Ignorantiæ obscuris nubibus excœcantur,
A gloriæ foribus relegantur,
Immunditiæ domibus tumulantur.

Ista ergo sunt vitia communia diuitum & reliquæ influentiæ diuitiarum. Igitur dico, quod diuites, vt communiter, superbiæ inflammantur flatibus. Et inde est, quod malus diues solet alios per superbiam execrari & contemnere, & se solum præ aliis reputare. Ecclesi. 13. Sicut abominatio est superbo humilitas, sic & execratio diuitis pauper. Item tristitiæ turbantur motibus. Diues enim vt communiter nunquam est lætus, sicut de illo principe dicitur Luc. 18. Contristatus est, quia diues erat. Item luxuriæ fœdantur fæcibus. Vnde de Naaman dicitur 4. Regum 5. quod ipse erat diues valde, sed leprosus. Lepra enim quæ inficit, luxuriam signat. Inuidiæ torrentur facibus. Vnde Prouerb. 19. Diues torquens labia sua, & insipiens. Item discordiæ rixantur litibus. Vnde illud Gene 36. Erant enim diuites valde, & nequibant habitare simul. Item lasciuiæ iocantur lusibus Luc. 6. Væ vobis diuitibus qui hic habetis consolationem vestram. Item nequitiæ ligantur nexibus Micheæ 6. Diuites eius repleti sunt iniquitate. Item iustitiæ priuantur legibus. Eccle. 13 Diues iniuste egit, & fremet. Item iactantiæ efferuntur vocibus Prouerb. 18. Diues autem effabitur rigide & illud Prouerb. 13. Est quasi diues, cum nihil habeat. Et Apoc. 3. Et dicis, quia diues sum & locupletatus, & nullius egeo. Item fallaciæ vtuntur actibus scilicet mendaciis fallacibus. Psal. 10. Sedet in insidiis cum diuitibus in occultis, vt interficiant innocentem. Item angustiæ vexantur fluctibus, scilicet, laboribus & sollicitudinibus. Eccl. 31. Laborauit diues in congregatione substantiæ. Et Ecclesi. 5. Saturitas diuitis non finit dormire eum, scilicet, præ timore & sollicitudine. Item inflammantur auaritiæ feruidis æstibus. Vnde de diuite epulone legitur Luc. 16. quod eleuans oculos dum essent in tormentis, aquam petens pro refrigerio, dicebat. Crucior in hac flamma. Flamma autem diuitis nihil aliud est quam desiderium acquirendi, quod est auaritia. Item sufficientiæ non potantur repletis fontibus, nihil n. eis sufficit. Prouerb. 13. Est quasi pauper, cum in multis diuitiis sit, ideo bene dicitur Lucæ 1. Diuites dimisit inanes. Et illum Psalm. Diuites eguerunt, & esurierunt. Item substantiæ spoliantur

pristinis

pristinis opibus, quia, scilicet, latrones & raptores semper vacant ad diuites spoliandum, quod potissime patet in morte quando mundus eos taliter spoliabit, quod nihil secum portabunt Iob. 20. Diuitias, quas deuorauit euomet, & de ventre eius extrahet eas Deus. Item ignorantiæ excœcantur obscuris nubibus. Vnde Luc. 10. dicitur: Zachæus erat princeps publicanorum, & ipse diues, & non poterat videre Iesum. Tales enim non vident ea, quæ pertinent ad salutem. Vnde illud prædictum Apoc. 3. Dicis quia diues sum &c cum sis miser & miserabilis, & pauper & cœcus & nudus. Item isti à gloriæ relegantur foribus. Vnde Christus videtur illud præcipere, sicut patet Lucæ 14. Cum facis prandium aut cœnam, noli vocare diuites, ac si dicat, Diuites non debent intrare ad conuiuium paradisi Matt. 19. Diues difficile intrabit in regnum cœlorum. Item isti in miseriæ tumulantur inferni domibus Lucæ 16. Mortuus est diues, & sepultus est in inferno. Vnde Apoc. 18. Dicitur, quod diuites longe stabant ab ea, s. à Babylone flentes & lugentes, quia, s. tales à Babylonis, id est, mundi prosperitate longe in inferno positi sunt. Mors depascet eos. Psalm. 48. Bene ergo dicitur Eccle. 5. diuitiæ consecratæ in malum domini sui. Et Eccl. 41. quod mortis amara est memoria homini iniusto, & pacem habenti in diuitiis suis. Patet ergo de malis diuitibus, quod incommodis, tam in temporalibus quam æternis molestentur, de bonis vero diuitibus bene, iuste, discrete & modeste diuitias administrantibus, possumus aliquid dicere. Constat enim, quod multi boni diuites fuerunt, & hoc quia diuitias non dilexerunt; sicut de Ioseph ab Arimathia, Matthæi 27. dicitur. De Ioachim viro Susannæ, Daniel. 13. De Iosaphat rege Iuda 2. Paral. 18. & de multis aliis in scriptura legitur, quod iusti erant, & tamen diui-
M tias possederunt. ¶ Igitur nota, quod diuitiæ sunt vtiles dum tamen

In mente nō habeantur,
Pauperi distribuantur,
Inique non acquirantur,
Auare non custodiantur.

Tales enim diuitiæ animam solent redimere; solent bonam famam spargere, gloriam solent tribuere, amicos solent acquirere. Bene ergo dicitur Prouerb. 13. quod redemptio animæ viri, diuitiæ. Bene ergo dicitur in Psalm. Pasceris in diuitiis eius. & Eccl. 31. Eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia Sāctorum. Bene ergo dicitur. Prouer. 14. quod corona sapientium, diuitiæ. Insuper bene dicitur Prouer. 19. quod diuitiæ adducunt amicos plurimos. Quod ergo diues non debeat diuitias amare, patet Eccl. 31. vbi dicitur quod beatus diues, qui post aurum non abiit nec sperauit in pecuniæ thesauris, quod etiam propter diuitias non debeat aliquis superbire, sed eas humiliter pauperibus erogare, patet vtrumq;. Primum patet per Apostolum qui dicit 1. Tim. 6. Diuitibus huius sæculi præcipe non sublime sapere. & Hierem 9. Non glorietur diues in diuitiis. Secundum patet Matth. 6. Cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te. Quod autem facienda sit eleemosyna, patet Eccl. 7. Eleemosynam facere ne despicias quod ipsas etiam nullus debeat male acquirere, nec auare conseruare, sed potius distribuere, patet Luc. 19. in prædicto Zachæo, de quo ibidem dicitur, quod erat diues, qui tamen legitur dixisse. Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus &c. Tali ergo modo diuitiæ possunt proficere, & tamen si habeantur, non sunt amandæ, sed vt dictum est, potius contemnendæ. Et hoc est se-
N cundum principale. ¶ Tertio autem principaliter dico, quod sunt diuitiæ affectandæ. Et istæ proculdubio sunt diuitiæ gloriæ paradisi, quæ, scilicet, sunt diuitiæ ipsius Dei, quas ipse distribuit Sanctis suis Vnde ipse est, qui dicit Prouerb. 8. Mecum sunt diuitiæ gloriæ, opes supernæ & iustitia. Melior est fructus meus auro & omni lapide precioso Illæ enim sunt veræ diuitiæ & veraciter commendandæ, quæ habent societatem honorabilem, scilicet, ipsum Deum (mecum inquit sunt) societatem delectabilem, quia diuitiæ, id est, diuinæ lætitiæ, immēsitatem admirabilem gloria; quæ, scilicet, est status omnium bonorum aggregatione perfectus: Vtilitatem commendabilem, quia opes, id est, opem ferentes &c. Bene ergo dicit Gregor. Si vere inquit diuites cupitis esse veras diuitias amate. Istæ sunt enim diuitiæ gloriosæ, propter annexum honorem. Psalm. Gloria & diuitiæ in domo eius. & Roma. 11. O altitudo diuitiarum &c. Istæ sunt diuitiæ dulcorosæ propter connexum amorem. Vnde Col. 2. dicitur. quod Sancti sunt instructi in charitate, & in omnes diuitias plenitudinis. Istæ sunt diuitiæ copiosæ propter immensum decorem seu dulcorem. Phil. 4. Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum secundū diuitias eius. Ista ergo de diuitiis vitiosis, virtuosis & gloriosis sufficiant &c.

Diuidere.

Nota, quod diuidere idem est quod disiungere, segregare, dispergere, distribuere. Accipitur enim diuidere generaliter in scriptura, in bono, scilicet, & in malo A

Pro largitate distributiua,
Pro prudentia ordinatiua.
Pro discordia segregatiua.

Accipitur enim pro largitatis distributione. Et sic accipitur in Psalm. 77. Diuisit eis terram in funiculo distributionis. Item accipitur pro prudentiæ ordinatione. Et sic sumitur Exod. B
11. Scias quanto miraculo diuidat Deus Aegyptios & Israel. Et sic etiam præcipitur Leu. 11. quod omne quod habet diuisam vngulam & ruminat mundum esset. Vngulam enim diuidere, nihil aliud est, quam opus suum districte facere, distinguere, & ordinare. Item accipitur pro discordiæ dissensione Vnde Lucæ 11. Omne regnum in se diuisum desolabitur. & Actorum 14. Diuisa est multitudo ciuitatis &c. ¶ Dicamus ergo, quod est quædam diuisio vitiosa. Et sic dicamus aliqua de diuisione in quantum potest significare discordiæ separationem. Sicut enim vnitas & integritas amoris & concordiæ dissipatur, sicut etiam secundum Aristo. apes in eodem alueari quandoque in plures partes diuiduntur, ita quod vna pars sequitur vnum regem, altera alteri copulatur, sic vere, charissimi, in alueari religionis & Ecclesiæ multi sunt hodie diuisi, per discordiam segregati, & non est ibi vnitas perfecti amoris. Vnus enim sequitur vnum regem Christum, vel bonum prælatum, alius pro certo alium, scilicet, malum prælatum, vel diabolum vult habere. Ista potissime apparent in electionibus in quibus, vt communiter, homines per particulas se diuidunt, ita quod singuli suum sequuntur, & eligunt, & alter ab altero per discordiam se diuidunt, & seiungunt Gen. 13. Diuisi sunt alterutrum à fratre suo. Et 3. Reg. 16. dicitur. Diuisus est populus in duas partes. Talis ergo diuisio fugienda est, & penitus abhorrenda. Filii enim eiusdem patris quamdiu sunt in simul, melius tenent hospitium, quam diuisi. Milites bene vniti fortius faciunt prælium. Chorizantes etiam bene coniuncti pulchrius faciunt tripudium, si vero diuisi fuerint ab inuicem tunc facilius hospitium dilabitur, tunc prælium faciliter vincitur, tunc tripudium diffamatur, & turpius iudicatur. Sic reuera charissimi, si vniti fuerimus per concordiam & amorem, tunc pro certo domum & hospitium communitatis nostræ melius gubernamus, contra hostes melius militamus, & coram Deo melius per bona opera ludimus & tripudiamus. Si vero per discordiam diuisi fuerimus, tunc vere virtus nostra diminuitur, & ad omne bonum operandum debiles inuenimur. De tali ergo diuisione loquitur Iob. 28. Lapidem caliginis, & vmbram mortis diuidet torrens. Et illud 1. Machabæorum 9. Diuisi sunt equites in duas partes. ¶ Et possumus notare si volumus, quod talis diuisio & discordia oriri solet

A supernorum obliuione;
A terrenorum ambitione;
A detractorum suggestione.

¶ Fit igitur diuisio discordiæ supernorum obliuione. Sicut e- C
nim fila in tela araneæ quanto plus à centro elongantur, tanto plus à se inuicem distinguuntur, seu diuiduntur, & quanto plus appropinquant ad centrum, tanto magis inuicem coniunguntur, sic pro certo homines quanto à centro, i. à Deo & à bonis terrenis per obliuionem amplius sunt remoti tanto pro certo ab inuicem magis per discordiam sunt diuisi: & econuerso, illi, qui centro, i Deo per amorem & desiderium coniunguntur, inter se concorditer & vnanimiter connectuntur. Vnde enim charissimi, diuisiones & dissensiones inter nos, nisi quia à Deo sumus per peccatum remoti? Si enim Deo charitatem appropinquaremus semper inter nos vnitatem & concordiam haberemus. Ideo dicitur Iudic. 5. Diuiso contra se Rube magnanimorum contentio reperta est. Si enim à Ruben, id est, à Deo prius per peccatum diuidimur, necesse est, vt inter vos contentio generetur. Causatur ergo illa diuisio ex supernorum obliuione. ¶ Alio modo causatur ex terrenorum affectione Sicut enim testæ pineæ strictæ & coniunctæ, si super ignem ponuntur, statim ab inuicem diuiduntur, sic vere illi, qui inter se debent esse stricti, s. iuncti & vnanimes & concordes, si in igne auaritiæ fuerint calefacti, per rixas, & discordias diuidentur, & per lites & odia seiungentur. Ardor enim & amor acquirendi terrena, sæpe solet discordiam generare. Ideo de Loth & Abraham dicitur Gen. 13. quod cum essent valde diuites, nequibant habitare communiter, sed diuisi sunt alterutrum à fratre suo. Causatur ergo ex terrenorū affectione. ¶ Iterum causatur ex detractorum suggestione. Stannū n. talis est naturæ; ꝙ si misceatur cū aliis metallis inuicem cōiunctis & mixtis, solet ipsa diuidere, & etiam ab inuicem penitus separare. Et ideo secundum Isid. stannum græce etymolo-

gizatur separans, & discernens. Sic vere, charissimi, si detractor misceatur, & adiungatur in aliqua societate vbi metalla, id est, personæ diuersæ per amorem, & concordiam sunt vnitæ ipsos procul dubio suis verbis detractoriis, suis falsis relationibus,& infantibus, suis inuidiis, & malignis conspirationibus ab inuicem diuidet,& separabit, & per lites discordiam, & odia, ab amore, & concordia mutuis segregabit, de quo potest dici illud 4. Reg. 2. Currus igneus, equi ignei diuiserunt vtrumque. Detractores enim dicuntur currus, propter strepitum detractionis, dicuntur equi, propter supercilium elationis, dicuntur ignei, propter violentiam afflictionis. Affliguntur enim more ignis omnes, cum quibus conuersantur. Et isti pro certo habent alios diuidere, id est, ab amore mutuo separare,ita quod quilibet talis potest vocari Phaleg, quod interpretatur diuisio. Nam iuxta illud Gene.10. Nomen viri Phaleg, eo quod in diebus eius diuisa est terra. Ista est ergo diuisio vitiosa.¶ Sed adhuc dico, quod quædam est diuisio virtuosa. Et sic diuisio accipitur pro erogare, pro dispergere,pro distribuere. Sicut enim in medulla seruatur humor arboris radicaliter, & ibi naturaliter generatur, qui postmodum ad nutriendum ramos arboris diuiditur, & a natura distribuitur, & erogatur, sic pro certo charissimi, arbor, id est, bonus homo & pius, humorem bonorum naturalium, quem in medulla sua,id est,in secretis suis absconditis, & in arcis acquisiuit, & aggregauit, debet loco, & tempore ramis, id est, pauperibus diuidere, & misericorditer erogare,secundum quod quemlibet viderit indigere. Iuxta illud Acto. 2. Diuidebant omnia omnibus, prout vnicuique opus erat. Fimus enim nihil valet quamdiu est in simul, cum vero diuisus, & per terras dispersus fuerit, tunc facit terram fructificare. Sic vere diuitiæ quamdiu sunt congregatæ, nihil proficiunt possessori, si vero diuisæ fuerint,& debite erogatæ,tunc vere faciunt magnum fructum, & in præsenti sæculo & futuro. In præsenti dico sæculo, quia, vt communiter illi,qui libenter sua donant (dum tamen dent debite,&discrete)solent recipere potiora, iuxta illud Prouerb. 11. Alii diuidunt propria,& ditiores fiunt,alii rapiunt non sua, & E semper in egestate sunt. ¶ De diuisione ergo liberalitatis potest exponi illud Prouer 5. Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide. In quibus verbis ostenditur quod talem diuisionem tria solent communiter comitari, scilicet,

Terrenorum multiplicatio,
Egenorum refrigeratio,
Vitiorum eliminatio.

Per eleemosynam enim terrena multiplicantur, quod ostenditur nomine fontis, qui quanto plus de aqua sua diuidit tanto amplius ab interiori recipit. Item egeni refrigerantur, quod ostenditur cum dicitur. Deriuentur foras, id est, ad pauperes, & extraneos. Item peccata purificantur, quod ostenditur, cum dicitur(aquas)quæ, scilicet habent sordes lauare.¶Primo ergo dico, quod per talem diuisionem, id est, eleemosynarum distributionem terrena multiplicantur, quod ostenditur cũ dicitur(Fontes)Fontes n. aquã suam continue habent distribuere. Vnde quanto plus de aquis suis diuidunt, & distribuunt exterius,tanto plures ibi veniunt ab interius. Sic procul-dubio est de bonis diuisoribus, & distributoribus,continue enim aquas bonorum suorum temporalium aliis distribuunt & largiũtur sed quanto plura solent aliis distribuere, tanto plures aquæ, & plura bona solent eis ab interiori, & ab occulta Dei prouidentia, & gratia prouenire. Iuxta illud prędictum Prouer 11. Alii diuidunt propria, & ditiores fiunt &c. Isti ergo sunt fontes. Ideo de talibus piis, & benignis personis potest dici illud Esaiæ.58.Eritis sicut hortus irriguus, & sicut fons aquarum, cuius non deficiunt aquæ. Pauperibus etiam potest dici illud Esa.12.Haurietis in gaudio aquas de fontibus saluatoris. Vnde de tali fontali diuisione dicitur Gene.2. quod fons paradisi diuiditur in quatuor flumina. Dic si vis quod isti sunt similes lapidi, qui dicitur enhydros, sicut supra dixi. Diuidamus ergo bona nostra, vt terrena multiplicentur. Deinde debemus ea diuidere, vt egenti refrigerentur seu dulcificentur, quod ostenditur cum dicitur, Foras. Fontes enim habent aquam suam continue distribuere, quod ostenditur cum dicitur,Foras deriuentur,per foras n.intelliguntur illi,qui sunt remoti,& nobis incogniti,& ignoti,f.pauperes,ad quos proculdubio debemus bona nostra deriuare,& erogare.Vnde in persona hominis pii & misericordis dicitur Iob.31. Foris non mansit peregrinus,ostiũ meũ viatori patuit. Et istud est cõtra multos, qui bona sua non diuidunt foras,imo intus,i.nõ ignotis,sed cognitis,nõ remotis,sed ꝓpinquis,nõ pauperibus, sed diuitibus, nõ melioribus,sed peioribus Istud,vt de aliis taceam,optime patet in multis Ecclesiarum prælatis,qui vere bona beneficia Ecclesiarũ suarũ optime diuidunt illis,qui intus sunt,nõ illis, qui foris sunt,& extranei,sed seruis indignis, compatriotis, familiaribus,& parentibus.Illi vero, qui foris sunt, scilicet, extranei, & remoti,quantamcunque sufficientiam habeant,nihil reportãt, similes Saturno,qui suos tantum iuuat, omnibus autem aliis nocet.Iuxta illud Prouer. 17. Inter fratres hæreditatem diuidet. Istud autem figuratum est Ioannis 18. vbi dicitur, quod Petrus stabat ad ostium foris.Discipulus autem ille,qui erat notus põtifici, introduxit eum in atrium &c.Petrus enim, id est, quilibet bonus hodie foris stat, & nisi notitia pontificis i. prælati familiaritas operetur,foris perpetuo stabit iuxta illud quod dictum est Christo Lucæ 18.Fratres tui foris stant.Fratres enim Christi sunt boni pauperes,& sapientes,& docti. qui proculdubio foris multoties extra statum promotionis dimittuntur, vbi insufficientes plurimi introducuntur. Iuxta illud quod in persona Christi dicitur in Psal.Amici mei & proximi mei de longe steterunt.Non sic ergo,sed diuisiones distributionum nostrarum taliter fiant,vt egeni refrigerentur.Exemplo Christi, de quo dicitur, quod quinque panes, & duos pisces diuisit hominibus Ioannis 9. Denique dico,quod taliter debent fieri,ꝙ crimina purificentur,quod ostenditur cum dicitur(Aquas). Aquis enim tẽporalia seu diuitiæ seu eleemosynæ comparantur,Aquas inquit tuas,Sicut enim aqua extinguit ignem , sic eleemosyna extinguit peccatum,secundum quod dicitur Eccle.3. Istæ ergo aquæ sunt pro Deo diuidendæ Exod.14.Extende manum tuam supra mare, & diuide illud,& Genes.1. Diuisit aquas ab aquis dominus. Bene ergo dico,quod talis diuisio,& erogatio

Facit { Crimina purificari, / Pauperes refrigerari, / Terrena multiplicari.

Ista est ergo diuisio virtuosa, sed si aliquantulũ magis complete vis distinguere, dic,quod tam in bono quam in malo significato multiplex diuisio reperitur,videlicet

Diuisio,qua vtitur { Deus, / Iustus, / Malus.

¶ Deus enim aliqua diuidit ordinatiue,distributiue, separatiue. F Diuidit enim Deus rerum negotia, distinguendo cuncta sapienter, & hoc est vnum diuidere ordinatiuum,sicut Genes.1 dicitur, quod Deus diuisit aquas, quæ erant sub firmamento, ab aquis, quæ erant super firmamentum. Diuisit inquit,id est, distinxit. Vnde de diebus à Deo ordinatis dicitur Eccle.33. Facto sole præceptum custodiente, per Dei sapientiam diuiduntur. Item diuidit Deus sua stipendia largiendo cunctis affluenter. Et sic pro certo Deus

Diuidit { Gratiam iustis spiritualiter, / Terrena multis liberaliter, / Aeterna beatis supernaturaliter.

Diuidit, inquit, & distribuit gratiam suis deuotis, & fidelibus, 1.Cor.12.Diuisiones gratiarum sunt, vnus autem Spiritus diuidens singulis prout vult. Diuidit etiam terrena cunctis mortalibus Constat enim quod etiam quoad temporalia, status cuiusque à Deo sibi distribuitur,& ipsa terrena à Deo diuersis diuersimode diuiduntur.Psal. Sorte diuisit eis terram in funiculo distributionis. Diuidit insuper æterna præmia beatis promerentibus, de quo dicitur 1.Paralip.16. quod ipse benedixit populum in nomine Domini, & ipse diuisit vniuersis per singulos cibaria. Vnde de illa diuisione bonorum dicitur Esa. 9. Exultant victores capta præda,quando diuidunt spolia, Et sic patet,quod Deus diuidit sua stipendia, quæ sunt, sua gratia, terrena bona,& æterna præmia, & largiendo cunctis affluenter. Item diuidit dominus sua supplicia, seiungendo multos condolenter seu violenter. Et ista est illa diuisio, qua Deus homines ab inuicem diuidit contra propriam voluntatem. Prima enim diuisio Dei pertinet ad eius sapientiam. Secunda pertinet ad eius gratiam.Tertia pertinet ad eius seueritatem, & iustitiam. Prima, vt dictum est, fuit ordinatiua, secunda fuit distributiua. Ista autem tertia,scilicet, separatiua est semper actiua, & molestatiua.Et secundum istam dico,quod Deus

Diuidit { Animam à carnis societate, / Iustos à mundi prosperitate, / Damnatos à sanctorum communitate.

Diuisionem carnis,& animæ facit Deus cũ mortis gladio. Mors enim est ille acutissimus gladius,qui diuidit,scindit,& soluit vnitatem iuncturę,scilicet,copulam, & præsentiam amicorum, vnitatem mundanæ gloriæ,vel præturæ.De gladio ergo mortis omnia taliter diuidente potest dici illud 3. Regum 3. Dixit autem rex. Afferte mihi gladium sequitur. Diuide infantem viuum in duas partes.Ista enim est diuisio flebilissima, quia non solum mors corpus ab anima solet diuidere,imo etiam vermes corpus in multas partes sibi condiuidunt,& quod peius est, dæmones animam forsitan tormentis scindunt. Vnde plorans, & eiu-

& eiulans dicere potest homo illud Psal. Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Etiam istud potest applicari ad bona terrena ipsorum humanorum, & ad eorum potentiam sæcularem, quæ, s. a Deo per mortem, vel infortunia, diuiduntur, & secundum occultam Dei prouidentiam in diuersas particulas distinguuntur. De illo enim maximo flumine Gange dicit Orosius, quod quamuis habeat centū passus in profunditate, octo millia passuum, & quandoque viginti millia in latitudine. Cyrus tamen rex Persarum ipsum in mille trecentos, & sexaginta alueos diuisit, & sic fluuium illum maximum vadabilem exercitui suo fecit. Sic vere dico, ꝙ non est dare fluuium, id est, fluxibilem, & mortalem hominem ita magnum, quem Deus non quandoque per mortem, & infortunia diuidat, & potentiam eius diminuat, atque scindat. Magnus n. fluuius absorbens omnia, fuit Alexāder, cuius tamen imperium statim eo mortuo in quatuor imperia est diuisum, sicut dicitur 1. Mach. 10. Maximus fluuius fuit Romanum imperium per quod proculdubio absorptæ sunt multæ gentes, & in quo multæ horrendæ beluæ habitauerunt, quæ mundum suis temporibus molestarunt. Nunc vero in quot partes diuisum sit attendite, & quod nihil habeat integrum videte. Rex enim Cyrus, qui Esaiæ 45. dicitur Christus Dei, id est, Christus dominus, sicut per suam occultam prouidentiam certis solet temporibus diuersa simul coniungere, de multis vnum imperium facere, sic etiam solet econuerso illa omnia sic iuncta diuidere, & peccatis exigentibus ab inuicem deunire. Et non mirum, nam si illa, quæ naturaliter vnum fiunt, scilicet, diuersa elemēta in omni re, & anima & corpus in homine necessario ab inuicem diuiduntur, multo magis illa, quæ per violentiam fiunt vnum, s. regna & imperia, quæ in aliorum præiudicium magna & maxima quandoque fiunt per violentiam & rapinam, diu durare sine diuisione non possunt. Cum (secundum Senecam) nihil violentum diuturnum, imo scinduntur, & diuiduntur, & quandoque prorsus desinunt & deficiunt. Vnde Daniel. 5. illi magno regi Balthasar dictum est per manum in pariete scribentem Mane thethel phares. Et sequitur. Diuisum est regnū tuum, & datum Persis & Medis. Tales ergo diuisiones figurantur in mari rubro & Iordane, quorum aquæ mirabiliter sunt diuisæ, sicut de Iordane dicitur Iosuæ 2. & de mari rubro Exod. 14. Extende manum tuam supra mare, & diuide illud quia, scilicet, mare & flumina, id est, potentes & eorum regimina diuinæ subiacent ordinationi, & finaliter necesse est, quod per mortem & infortunia subsint miseriæ & diuisioni psal. Diuisit mare rubrum in diuisiones. Diuisionem ergo animæ & corporis facit Deus cum mortis gladio. Diuisionem iustorum à mūdi prosperitate facit Deus cum infortunio. Facit enim sicut nutrix, quæ volens puerum lacte diuidere & separare, solet aliquod amarū super mammillam ponere, cuius gustu puer mammillam cogitur abhorrere. Sic Deus pueris suis amara tribulamina in mundo tribuit, quorum gustu ipsos ab amore prosperitatis seiungit, vt iustis dicere possit illud Esaiæ 56. Separatione diuidet me dominus. Diuisionem autem impii & a se & sanctorum societate facit dominus duro iudicio, quia, scilicet, in iudicio mali à Deo, à paradiso, & à Sanctorum consortio diuidentur. De quo Exod. 8. videtur loqui Pharaoni, id est, Diabolo, dicens sic. Ponam diuisionem inter populum meum & populum tuum. Et ideo mons olíueti, in quo fiet iudicium, poterit dici mons diuisionum 1. Paralipo. 13. Nomen loci diuisio. Deus etiam poterit dici Phaleg, quia sicut dicitur Genes. 10. In diebus eius diuisa est terra. Sic ergo patet, quod multiplex est diuisio, qua vtitur Deus, quod est primum principale. ¶ Secundo principaliter dico, quod est alia

G diuisio, qua vtitur iustus. Iusti enim multis vtuntur bonis & sanctis diuisionibus, quia, scilicet, isti

Diuidunt
- Seipsos omnibus vtiliter obsequendo,
- Communia inter se pacifice discernendo,
- Se à malis, horum consortia fugiendo,
- Propria, aliis gratifice succurrendo,
- Peccata ipsa in confessione debite distinguendo.

Dico ergo, quod iusti seipsos diuidunt cunctis vtiliter obsequentes. Teste enim Tullio in officiis, partem patria, partem liberi, partem amici in nobis sibi vendicant, quia, scilicet, sicut idem dicit alibi, non nobis solis nati sumus, sed potius alter alterius causa. Cepa enim croci si scissa & diuisa fuerit, de qualibet particula crescit planta, quæ si integra consisteret, sola vnā planta nasceretur. Sic vere si homo in multas partes ad aliorum obsequia & vtilitates se diuidat, de qualibet particula, id est, de quolibet obsequio spiritualem fructum & meritum à Deo recipit, & reportat. Si vero saluus & integer voluerit remanere, & sibi soli proficere, & de aliis non curare, minus de fructu meritorum habebit à Deo reportare. Actiua enim vita ex hoc fructuosior contemplatiua dicitur, quia pluribus proficere comprobatur. Vtilis est ergo, & meritoria sui ipsius diuisio, & ad alienas vtilitates applicatio, vt de tali diuisione intelligi possit illud Lucæ 12. Erunt quinque in vna domo diuisi duo in tres, & tres in duo diuidentur. Et isti figurantur in animalibus, de quibus dicitur Leuit. 11. quod illa, quæ diuidunt vngulam erunt munda. Vngulam enim diuidere, nihil aliud est quam opera sua in plures partes distinguere. Vngula enim, quæ est extremitas pedis, signat opus, quo illa extremitas terminatur. Pes est affectus cordis, quia sicut pes vngula induitur, sic affectus exteriori opera circuitur. Patet ergo quomodo iusti se diuidunt cunctis vtiliter obsequentes. Adhuc dico, quod iusti diuidunt se ab aliis, maxime à malis, ipsorum consortia fugientes. Apostolus enim dicit, quod non est participatio lucis ad tenebras. Et ideo Gene. 1. dicitur, quod Deus vidit lucem, quod esset bona, & diuisit lucem à tenebris. Bona inquit, quia, scilicet, iustorum bonitas deprauatur, nisi a malorum consortiis diuidatur. ¶ Iterum iusti diuidunt communia inter se pacifice, quilibet enim est contentus iure suo, & ideo non appetit alienum, & ideo pacifice condiuidunt diuidenda. 1. Reg. 19. Tu, & Siba diuidite possessionem. Iosuæ 11. & Iosuæ 22. Omnem prædam diuiserunt sibi. Denique dico, quod iusti diuidunt aliis gratifice largientes. Iusti enim sua solent aliis diuidere, & de bonis suis alios refouere, bonis dico suis, scilicet, diuitiis temporalibus. Sicut de Tobia legitur Tobiæ 1. quod diuidebat vnicuique prout poterat de facultatibus suis. Sed de istis vide vt supra ad plenum. De scientiis, & prædicando dicitur Prouer 5. In plateis aquas tuas diuide. Vnde de Sapiente doctore dicitur Prouer. 17. Seruus sapiens dominabitur filiis stultis, & in fratres hæreditatem diuidet. (Hæreditatem dico, scilicet, doctrinæ, & scripturæ.) De exemplis etiam, & virtutibus, correctionibus, & orationibus, dico, quod, scilicet, omnia ista debemus aliis impendere, & diuidere, & ipsos bonis nostris exemplis, correctionibus, & exemplaribus informationibus adiuuare, docendo, scilicet, illud psal. Exultabo, & diuidam Sichimam, & conuallem tabernaculorum metibor. Rursum autem dico, quod iusti diuidunt propria peccata, ipsa confitendo, debite distinguentes Vnde de Behemoth, per quem intelligitur corpus peccati, vel ipse diabolus, dicitur Iob. 40. quod concident ipsum amici, diuident illum negotiatores, quia, scilicet, negotiatores virtutum, scilicet, viri iusti, debent Behemoth, id est, peccatū proprium in confessione scindere, & diuidere, & ipsum distincte dicere, & narrare. Sic ergo patet quō est multiplex diuisio, qua vtitur iustus. Et hoc est secundū principale istius vltimæ distinctionis. ¶ Tertio principaliter dico ꝙ H

est diuisio, qua vtitur malus. Et sic nota, ꝙ mali & peruersi homines tam in præsenti, quam in futuro diuiduntur

A { Seipsis, / Deo, / Ecclesia, / Proximis, / Paradiso, } quando { per negocia distrahuntur, / per nequitias dissoluuntur, / per schismata disiungūtur, / discordiis dirimuntur, / in infernis includuntur.

Et diuidunt mali
- Aliena etiam bona, dum ipsa rapiunt & furantur
- Bona etiam consortia, dum detractorie proloquuntur.

Ista n. est quintuplex malorum diuisio passiua, & duplex actiua. Diuiduntur ergo mali a seipsis, dum distrahuntur per negocia. Omnis enim qui in exteriorib. occupatur, necesse est, quod per multas sollicitudines diuidatur, & quod ab interioribus deuotionis & contemplationis vel studii meditationibus distrahatur, sicut Marthæ dictum fuit Lucæ 10. Martha Martha sollicita es, & turbaris erga plurima. Vnde 1. Cor. 7. de vxoratis, & mūdanis dicitur. Qui cum vxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, & diuisus est. Item diuiduntur à Deo, dum corrumpuntur a nequitia, Peccatum n. mortale diuidit animam a Deo Esa. 59. Iniquitates vestræ diuiserunt inter vos & Deum vestrum. ¶ Item diuiduntur ab Ecclesia & etiam a fide per schismaticam dissonantiā. Schismatici n. sunt illi, qui se a fide catholica, & vnitate p diuersa diuidunt, & qui etiam ipsum Christū & eius fidē quātum in se est destruunt, atque scindunt, peiores, s. ipsis militibus, qui Christum crucifixerunt, quia, s. ossa ipsius non fregerunt, & tunicam Christi inconsutilem (per quam fides Christi vel Ecclesia designatur) indiuisam, & integram dimiserunt, dicentes. Non scindamus eam, sed sortiamur cuius sit. De istis tamen potest Dominus dicere illud ps. Diuiserunt sibi vestimenta mea. Tales erant primi illi Christiani, qui baptismum diuidebant, & ipsum quando ab vno dabatur, meliorem q̄ datum ab altero reputabant, dicentes 1. Corin. 1. Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephe, ego autem Christi, quos statim reprehendit apostolus dicens. Ergo diuisus est Chri-

ftus, quafi dicatur, Non debet fic effe. Ifti ergo diuidũtur a Chrifto & Ecclefia per fchifmaticam diffonantiam. ¶ Item diuiduntur a proximis diffenfione & difcordia, contra quod commendantur Saul & Ionathas. 2. Reg. 1. de hoc, fcilicet, quod amabiles erant in vita fua, in morte quoque non funt diuifi. Sed de diuifione difcordiæ dictum eft fupra eodem fatis plene. Item diuiduntur à paradifo damnatione & triftitia, feu a Dei punitione & iuftitia. Vnde in iudicio verificabitur illud Iob. 28. Lapidem caliginis & vmbram mortis diuidet torrens a populo peregrinante. Mali enim qui lapis propter obftinationem, vmbra & caligo propter obnubilatam in eis rationem dicuntur, torrens, id eft, impetus iudicii diuidet, ne cum populo peregrinante, id eft, cũ fanctis in cœlorum habitaculis hofpitentur. Vnde de Deo tunc irato cõtra eos, dicitur in Pfalm. Diuifi funt ab ira vultus eius. Et merito, quia tunc de Deo verificabitur illud Efa. 28. Dominus in monte diuifionum ftabit. ¶ Item dico, quod mali diuidunt. fcilicet, inter fe & fuos aliena bona cum rapina & iniuftitia. Vnde de raptoribus loquitur Pfalm. dicens. Dixit inimicus perfequar, & comprehendam, diuidam fpolia, implebitur anima mea. De quibus conqueritur Dominus Iohel. 3. dicens. Terram meam diuiferunt fibi, & fuper populum meum miferunt fortem. Ad literam enim tyranni hodie inter fe diuidunt & terram & fpolia, id eft, poffeffiones & mobilia aliorum. ¶ Item diuidunt alios detractoria eloquentia, quia, fcilicet, detractio eft illud, quod plus folet in communitate diffenfionem & diuifionem & difcordiam generare. Vnde de quolibet detractore dici poteft illud 1. Reg. 23. Vocauerunt hunc locum petram diuidentem. Vt figuretur in illo Azahele Rege Syriæ, cui dictum eft 4. Reg. 8. Ciuitates fuccendes, & iuuenes interficies gladio, paruulos allides, & prægnantes diuides. Conftat enim quod per verba detractorum & maledicorum, ciuitates, id eft, ciuium vnitates, & quælibet concordes communitates per iracundiam fuccenduntur. Multi etiam per eos ad literam interficiuntur, & illi, qui funt prægnantes fufficientiis & meritis, quandoque per difcordiam & odia diuiduntur. Sic ergo patet triplex generalis diuifio, fcilicet, vna qua vtitur impius, alia, qua vtitur iuftus, alia, qua vtitur Deus. fufficit. vide de feparare, & fimilibus.

A **Diuinus. Diuinare.** Diuinare proprie dicitur res diuinas fibi attribuere, vel diuina opera exercere, videlicet de occultis & futuris fcientiam vendicare. Sicut ergo propheta vt communiter accipitur in bono, tanquam, fcilicet, a Spiritu fancto infpirata, & reuelata, fic diuinatio in malo fumitũr, tanquam res ad diuinos pertinens vfurpata, & per reuelationes dæmonum publicata. De talibus ergo quod ifti funt fallaces & feductores, patet Hier. 27. & Hier. 29. Non vos feducant diuini veftri, & ne attendatis ad fomnia, quod fint etiam mendaces prolocutores, patet Zach. 10. vbi dicitur. Diuini viderunt mendacium, & fomniantes fruftra locuti funt: quod etiam fint finaliter confufionis & verecundiæ poffeffores, & fucceffores, patet Mich. 3. vbi dicitur. Confundentur di-
B uini, & operient vultus fuos omnes. ¶ Sed fi vis, moraliter loquendo, dic, quod per diuinos intelliguntur illi, qui futura fperant inaniter, ficut, fcilicet, funt illi, qui quicquid imaginantur futurum, aduenire credunt, & maxime illi, qui fperant diu viuere, & in fine pœnitere, & fimilia. Diuinare enim videntur de futuris illud, quod forfitan nunquam erit. Sicut etiam funt illi, qui de aliis male exiftimant nimis faciliter, ficut, fcilicet, funt illi qui modica occafione diuinant, & præfumunt malum vel bonum ineffe homini cuicunque &c. fimilia. De rebus autem vel perfonis diuinis nihil dico ad præfens, fed folum quod illud negocium dicitur diuinum, quod eft catholicum atque fanctum. Sicut dicitur lex diuina, virtus diuina, plaga diuina, &c.

A **Docere. Doctrina.** Nota, quod docere nomen eft auctoritatis, doceri eft nomen vtilitatis. Doctores enim valde funt neceffarii in Ecclefia militante. Omnis enim ars & fcientia ignoratur, nifi per aliquem doceatur Doctores enim funt in Ecclefia ficut os in animali, & ficut radix in arbore. Os enim cibos recipit, quos tandem ad corpus nutriendum tranfmittit. Radix etiam de terra fugit humorem, de quo tandem rami arboris nutriuntur. Aquila etiam quando videt, quod pulli nimis iuuenes funt, nec adhuc carnem poffunt comedere, folet de præda fanguinem fugere & pullis efurientibus miniftrare. Sic vere chariffimi, doctores de terra. id eft, de Deo, vel à libris humorem fcientiæ, & doctrinæ primo folent ftudendo fugere, bibere & acquirere, & tandem in filios, id eft, in auditores & fubditos docendo, & prædicando diffundere, & eos verbo Dei falubriter enutrire. Ideo in perfona cuiuslibet doctoris dicit Dauid in Pfalm. Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos. Aduerte tamen, quod ille, qui vult alios docere, neceffe eft, vt primitus doceatur. Vt enim dicit quidam fapiens, Non debet formam doctoris accipere, qui formam difcipuli non affumpfit Nonne ad hoc quod animal quodcunque, vt communiter, lac poffit habere, & fœtus lacte nutrire, neceffe eft, quod primitus imprægnetur? Certe fic, prægnities enim lactationem præcedit Sic vere dico, quod ad hoc, quod aliquis poffit aliis lac doctrinæ deftillare neceffe eft, quod ipfe prius fcientia imprægnetur, & bonis doctrinis & vtilibus fœcundetur quia breuiter, qui alios vult docere, debet primo doctrina & fapientia prægnans effe. Vnde Dan. 11. Docti populo docebunt plurimos, ac fi dicat, ad doctos non ad alios pertinet alios docere Multi tamen funt hodie, qui prius volunt docere quam addifcere, prius effe Magiftri, quam difcipuli, prius effe doctores quam auditores. Ifti funt fimiles gramini. Sicut enim Plinius dicit, gramen eft quædam herba minuta, quæ quanto plus colligitur, tanto plus multiplicatur. Si enim ad libitum crefcere dimittatur, valde libenter prorumpit in femen, & fic faciliter deficcatur, & perdit pulchritudinem & decorem. Sic proculdubio chariffimi, homo quanto plus conculcatur vilipenditur & difciplinatur, tanto, vt communiter, magis valet vel viret Pfalm. Miferere mei Deus quoniam conculcauit me homo. Multi enim funt ita præfumptuofi, quod fi ad libitum dimittuntur, ftatim volunt in femen prorumpere & femen doctrinæ aliis effundere, aliofque inftruere & docere. Et quia ifta nefciunt, accidit, quod virorem famæ, & gratiæ cito perdunt. Et de talibus loquitur Hierem. ad Demetriadem. Multi (inquit) iuxta vetus elogium, cum loqui nefciunt, tacere non poffunt, docentque fcripturas, quas non intelligunt, & prius volunt effe imperitorum magiftri, quam doctorum difcipuli. Prudentes igitur docere & prædicare debent, non imperiti. Officium enim generandi viris non mulieribus eft conceffum. Sic & officium prædicandi prudentibus, non ignorantibus eft mandatum vel creditum, fiue licitum, & honeftum 1. Timo. 2. Docere autem mulieribus non permitto.

¶ Prius igitur debemus difcere, poft docere. Vnde vide- B
tur mihi, quod regula doctorum optime traditur 1. Efdr. 7. Efdras parauit cor fuum, vt inueftigaret legem Domini, & faceret & doceret. Vbi oftenditur, quod doctor debet

Voluptatem horrere (parauit inquit cor fuum.)
Sollicite ftudere. (inueftigauit inquit legem Domini.)
Dicta factis implere (doceret inquit & faceret.)

Debet, dico, doctor nocumenta tollere, quod oftenditur, cum dicitur. (Parauit inquit cor fuum) Cor enim noftrum debet parari per vitiorum refecationem, & per virtutum acquifitionem. Sicut enim dicitur Sapient. 1. In maleuolam animam non introibit fapientia, nec habitabit in corpore fubdito peccatis. Ideo debet dicere quilibet talis illud Pf. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, cantabo & pfallam in gloria mea. Cor enim doctoris vel prædicatoris debet effe paratum per puram intentionem, quia ficut vas corruptum vinum pofitum ibi corrumpit, fic cor vitiis infectum doctrinam & fcientiam inficit, & peruertit 1. Cor. 5. Modicum fermentum totam maffam corrumpit. Et ideo hypocritæ, qui magis parant corporis conuerfationem quam cordis intentionem, non bene poffunt docere vel prædicare. Peccatori enim dicit Deus. Quare tu enarras iuftitias meas? &c. & Rom. 2. Qui alium doces, teipfum non doces, qui prædicas non furandum, furaris, &c. Non fic pro certo, fed ipfe debet nocumenta delere. ¶ Secundo dico, quod doctor habet continue ftudere (Inueftigauit inquit legem Domini) Sicut n. dicit Sene. Sine ftudio æger eft animus. Et Eccl. 39. Sapientiam omnium antiquorum exquiret fapiens. Sicut enim fapiens medicus cum diligentia folet herbas falutiferas inueftigare & quærere, de malis vero & inutilib. non curare, fic vere doctor vel prædicator debet ftudendo & reuoluendo inueftigare, & quærere falubria documenta, vana vero & inutilia relinquere & etiam refutare. Vnde Hugo. in lib. de Didafcalon. Prudens inquit, lector omnes libenter audit, omnia legit, non fcripturam, non doctrinam, non perfonam refpuit, ab omnibus indifferenter quod fibi deeffe videt, quærit, non quantum fciat, fed quantum ignorat, confiderat. Inueftigare ergo debet legem Domini. Vnde Eccl. 6. Inueftiga illam, & manifeftabitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam. Debet igitur follicite ftudere. ¶ Tertio debet dicta factis implere (vt doceret inquit & faceret) Sicut n. vt inquit Greg. in Hom. loquentis auctoritas perditur, quando vox in opere non iuuatur. Et ideo de Chrifto legitur Act. 1. Cœpit Iefus facere & docere. Sicut etiam dicitur Iudicum 7. illi ad prælium fuerunt electi qui aquam cum manu lambendo biberunt, & aquam prius manu, quam lingua tetigerunt. Sic illi ad prædicandum contra vitia funt accepti, qui aquam fcientiæ & doctrinæ prius tangunt cum manu per operis executionem, quam cum lingua per doctrinæ eruditionem. Pfittacus enim & Pellicanus pede vtuntur loco manus

quia

quia quicquid ab ipſis in ore ſumitur, prius ad motum hominis vngulis accipitur, & palpatur. Sic vere, chariſſimi, quicquid in os, vt doceamus, ponimus, decet, vt faciendo & implendo manibus primitus contingamus. Vt enim dicit Gregor. in Mora. Tunc doctrina cum omni imperio docetur, cum prius agitur quam dicatur. Nam doctrinæ fiduciam ſubtrahit, cum linguæ conſcientia contradicit. Doctor igitur, chariſſimi, vitia deleat pœnitendo, quid dicat ſtudeat addiſcendo, quod dicit impleat
C operando. Et hæc de doctore ſufficiant. ¶ Sed nos poſſumus adhuc dicere, ꝗ nos debemus valde velle inſtrui, & doceri in rebus vtilibus & honeſtis, non in rebus inutilibus atque vanis. Columba enim diſtinguit inter grana, meliora enim & puriora recipit, & alia prætermittit. Sic proculdubio nos debemus puram doctrinam, bona & honeſta documenta eligere, de vanis autem & inutilibus non curare, vt ſic Deo, vel cuicunque bono doctori dicatur Pſalm. Bonitatem, & diſciplinam & ſcientiam doce me. Vbi nota, quod in tribus velle debemus principaliter edoceri, ſcilicet,

Ad { habendum morum perfectionem (Bonitatem inquit)
Ferendum duram correctionem (Diſciplinam inquit)
Diſcendum rerum cognitionem (Scientiam inquit)

Nobis enim eſt neceſſaria { Morum perfectio,
Dura correctio,
Rerum cognitio.

Illa auctoritas prudentiam & iuſtitiam & virtutem docet, quæ ſcribitur Sapi. 8. & ponetur infra in titulo de ſpiritu, innuit tria vltima documenta videlicet, quod homo

Doceatur { Bona frequentare,
Dura tolerare,
Vera cogitare.

Petit ergo iuſtus, vt inſtruatur, & doceatur, ad ſequendum virtutum regulam, (bonitatem inquit) Ad ferendum pœnarum ferulã (Diſciplina) Ad habendum cunctorum ſpeculam. (Scientiam doce me.) ¶ Primum notat bonitatis placidus titulus (bonitatem inquit.) Secundum notat diſciplinæ rigidus ſtimulus (Diſciplinam inquit) Tertium notat ſcientiæ fulgidus oculus. (Et ſcientiam inquit doce me) Bene ergo dicit Bonitatem & diſciplinam & ſcientiam doce me. Dico ergo primo, quod nos debemus petere & velle doceri, ad acquirendum virtutum titulũ glorioſũ, vt ipſum ſciamus iugiter frequẽtare. Et hoc oſtenditur cum dicitur (Bonitatem) Bonitas enim omne genus virtutum ſignat. Et pro certo omnis homo bonus in bonitate deſiderat edoceri. Iſta eſt enim doctrina peroptima, per quam, ſcilicet, non docetur, nec diſcitur niſi bonum. Narrat enim Plini. quod in quibuſdam partibus abundant herbæ venenoſæ, & ideo dicit, quod apes illarum partium pro eo, ꝗ florib. illarũ herbarũ paſcũtur, mel cõficiũt venenoſũ, & inde factũ ſit, vt ait, ꝗ populus illarũ terrarũ, tributa faciebat Romanis de cera, & nõ de melle, aliæ vero prouinciæ, q̃ talib. nõ abundãt, ſemp mel ſimul cum cera in tributum portabant. Tale ergo mel quãuis eſſet dulce non propter hoc erat bonum, ſed potius peſtiferum & nociuum, & à cunctis prudentibus præcauendum. Sic vere dicam, quod apes, id eſt, doctores, qui in bonis floribus, id eſt, in bonis & ſanis libris paſcuntur, & ſtudent, & à bonis doctoribus audiunt, atque diſcunt; tales, dico bonum mel, id eſt, bonam doctrinam conficiunt, & componunt, Illi vero, qui in floribus venenoſis, id eſt, in ſcientiis pernicioſis & libris ſuperſtitioſis ſtudent, mel venenoſum, id eſt, malam, & periculoſam doctrinam aliis propinant, & docent, quapropter omnis Romanus, id eſt, quicunque ſapiens & iuſtus talia debet horrere & tanquam peſſima refutare. Vnde de malis doctoribus hæreticis & corruptis poteſt dici illud, quod de illis corruptis populis dicitur Deut. 20. De his autem ciuitatibus nullum permittes viuere, ne forte doceant te cunctas abominationes, quas ipſi operati ſunt. (Bonitatem ergo doce me inquit.) ¶ Et ſi vis, nota, quod ſub nomine bonitatis continentur omnia illa, in quib. debemus petere & appetere à Deo, vel ab homine edoceri, videlicet res & opera virtuoſa, & illa, quæ neceſſaria ſunt ſaluti. Ipſa enim animalia docent filios ſuos vtilia eligere, noxia præcauere, ſicut de vitulo marino legitur, quod catulos ſuos in terra genitos tandem ad mare ducit, & eos natare docet, & inſtruit. De ceruis etiam legitur, quod filios ſuos ſolent ad præcipitia montium ducere, & docent eos currere & ſaltare. Aquila etiam deſuper volitando, volare docet pullos, & eos exemplariter ad hoc inſtruit, & exercet. Sic vere Chriſtus exemplariter, in ſcriptura literaliter, & prædicando vocaliter, eligere bonum & reprobare malum fideles docuit, & bonitatem ſequi & facere eos inſtruxit, quod etiam debent prælati, & doctores facere, quia, ſ. auditores & ſubditos debent in bonis actibus exercere, & exemplariter, & verbaliter edocere; quia ſicut dicitur Eccle. 30. Qui docet filium laudabitur in illo, & qui docet filium, in zelum mittit inimicum ſuum. Vnde etiam dicitur de Tobia Tob. 1. quod filium ſuum à pueritia timere Deum docuit, & recedere ab omni peccato. Notabo ergo, quod bonitatem docet Deus, docet iuſtus, docet impius. (Docet inquit Deus.) Et dico, quod nos debemus per affectionem & contemplationem aſcendere ad Deum, vt doceamur à Deo, ſicut bonus diſcipulus ad ſtudium, vt doceatur à magiſtro. Moraliter enim magiſter noſter Deus in loco altiſſimo, & ideo ipſe vult, quod inferiora mundi negocia dimittamus, & ſuperius per amorem cœleſtium aſcendamus, vt ſpiritualiter doceamur ab ipſo. Quod aduertens Eſaias dicebat Eſa. 2. Venite aſcendamus ad montem Domini, & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis eius Quæ autem ſunt viæ Dei, per quas peruenitur ad Deum? proculdubio ſunt virtutes. Ipſæ n. ſunt viæ, per quas ipſe voluit ambulare, & per quas nos docet Deus incedere & calcare Pſ. Diriget manſuetos in iudicio, docebit mites vias ſuas. Vniuerſæ autem viæ Domini miſericordia & veritas. Magna enim miſericordia & gratia fit illi, qui debet ire ad loca remota, & ignota ſi quis doceat eum viam. Et ideo viam eundi ad paradiſum, id eſt, viam virtutum petebat Dauid à Deo ſibi doceri cum dicebat in Pſalm. Vias tuas Domine demonſtra mihi, & ſemitas tuas edoce me. Dirige me in veritate tua, & doce me, quia tu es ſaluator meus. ¶ Dico ergo, quod Deus docet D

Viam { Æquitatis & iuſtitiæ, quæ nunquam deficit,
Pietatis & clementiæ, quæ multos reficit,
Veritatis & ſcientiæ, quæ falſa reiicit,
Claritatis & ſapientiæ, quæ cunctis proficit,
Sobrietatis & temperantiæ, quæ bonis ſufficit,
Taciturnitatis & moderantiæ, quæ mores perficit.

Docet ergo Deus æquitatem & iuſtitiam Pſalm. Bonus es tu, & in bonitate tua doce me iuſtificationes tuas. Item docet pietatem, & clementiam Io. 7. Clamabat Ieſus docens in templo. ſequitur. Qui ſitit, veniat ad me, & bibat. Vnde Eccle. 18. Miſericordia Dei ſuper omnem carnem; qui miſericordiam habet, docet & erudit, ſicut paſtor gregem ſuum. Item docet veritatem & ſcientiam Matt. 22. Magiſter, ſcimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces. Item docet mentis claritatem & ſapientiam Iob. 33. Tace, & ego docebo te, ſapientiam. Et merito, cum ipſa ſapientia dicat Sap. 7. Omnium artifex docuit me ſapientia. Item docet ſobrietatem & temperantiam Sap. 8. Sobrietatem enim & prudentiam docet, & iuſtitiam, & veritatem & patientiam Iob. 34. Si erraui, tu doce me, & ſi male locutus ſum, vltra non addam. Et illud prædictum Iob. 33. Tace, & ego docebo te ſapientiam. Iſtæ ergo ſunt bonitates, quas docet Deus, & quas veniens docuit Ieſus Chriſtus Deut. 4. De cœlo te fecit audire vocem ſuam, vt doceret te. De multis tamen dicere poteſt illud Hierem. 32. Verterunt ad me terga & non faciem, cum docerem eos diluculo. (Bonitatem igitur docet Deus.)
¶ Item dico, quod bonitatem etiam docet iuſtus, ſcilicet, bonus E doctor prædicator vel prælatus. Et ſic notabis, quod boni doctores docere debent, &

Docent { Noxia fugere,
Diuina colere,
Hoſti reſiſtere,
Secure ſiſtere,
Malos conuertere,
Peccata plangere,
Docte diſcernere,
Futura cernere,
Aeterna quærere.

Docent ergo boni doctores immunda fugere, ſancte cõuerſando Leu. 15. Docebit filios Iſrael, vt caueant immunditiam Diuina colere Deũ reuerẽdo ſeu ſancta frequẽtãdo. 4. Re. 17. Cũ veniſſet vnus de ſacerdotib. docebat eos qũo colerent dominũ. Itẽ hoſti reſiſtere, minime peccãdo Pſ. Docet man⁹ meas ad præliũ. & 2. Reg. 1 Præcepit ergo Dauid, vt docerent filios Iuda arcum & ſagittam ſuper ad impugnandum hoſtes. Item ſecure viuere, timorem pellendo Iob 4. Ecce docuiſti plurimos, & manus laſſas roboraſti, & vacillantes confirmauerunt manus tuæ. Itẽ malos conuertere, peccata linquendo Pſ. Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te conuertentur. Item peccata plangere, corde pœnitendo Hie. 9. Docete filias veſtras lamentum. Item bene diſcernere, iuſte meditando Ezec 44. Docebunt filios Iſrael qd ſit inter ſanctum & prophanum. Item futura cernere, alte contemplando Dan. 10. Veni, vt docerem te, quæ ventura ſunt. Item æterna quærere cœlum affectando Matt. 21. Docebat eos de regno. Sic ergo patet quomodo bonitatem etiam docet iuſtus. ¶ Sed adhuc dico, quod bonitatẽ aliquando docet im- F pius. Conſtat n. quod multi ſunt mali, qui tamen ſunt doctores ſubtiles, & ſcientifici, qui etſi non verẽtur mala facere, ſtudent

tamen vera prædicare, & vtilia dicere & docere. Sicut enim vidēmus, quod homines in multis fuerunt edocti per bruta, sicut exemplificat Plinius de Hippotamo, qui docuit Phlebotomiam, de cane, qui docuit vomitum, de ciconia, quæ docuit formaciam, de ceruo, qui docuit virtutem dictami extrahendo de corpore ferrum, de mustela, quæ docuit vires rutæ, dum dimicauit cōtra basiliscum, sic proculdubio à brutis, id est, peccatoribus & malis doctoribus & hypocritis edocemur quotidie multa bona, quapropter & si ipsorum opera imitari non debeamus, eorum tamen documenta retinere debemus, & quæ dicunt facere, facere, quæ autem faciunt, nequaquam facere. Et sic verificatur illud Iob. 35. quod, scilicet, Deus docet nos super iumenta terræ, & in auibus cœli erudit nos. Et Iob. 12. Interroga iumenta, & docebunt te. Audiui enim & in scripturis legi de quadam vinea quam oculis vidi in ciuitate Vticensi, quod fructus eius nec canis nec porcus volunt comedere, vinum tamen, quod inde fit, est valde bonum. Sic vere sunt multi, quorum fructus, id est, quorum opera nec canis nec porcus, id est, quicunq; & quantumcunque vilis peccator non dignaretur comedere, i. imitari, aut facere, ita, scilicet, sunt horribilia facta sua, & tamen isti bonum vinum, i. bonam doctrinam faciunt, & bene docent vtilia, quæ non agunt: tales videntur ab Apostolo & à Saluatore redargui. Dicit enim talibus Apostolus Rom. 2. Qui alium doces, teipsum non doces Qui dicis non mœchandum, mœcharis. &c. Christus etiam dicit, Matt. 5. Qui ergo soluerit, i. mandata non fecerit, & docuerit, minimus vocabitur in regno cœlorum, id est, parum reputari debebit. Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Patet ergo quod bonitatem moralem docet impius, iustus, Deus. Patet ergo, quod debemus edoceri ad acquirendum virtutū titulum gloriosum, qui, scilicet, notatur sub nomine bonitatis. (Bonitatem inquit) Ps. In bonitate tua doce me. Et Prouer. 13. Doctrina bona dabit gratiam. Et Nee. 9. Spiritum bonum dedisti ei, qui docet eos. Et istud est primum auctoritatis (Bonitatem ergo.) ¶ Secundo dico, quod nos debemus appetere edoceri ad tolerandum rigoris stimulum fructuosum, quod ostenditur, cum dicitur (Disciplinam.) Disciplina enim asperitatem correctionis importat, in qua, s. patienter & prudenter sustinēda debemus velle, & petere edoceri. De vrso n. legitur, quod cū præ longo somno ventrem suum constrictum, & visum suum senserit hebetatum, lac comedit, vt laxetur, & apibus pungi circa oculos gaudet, vt fluente sanguine visus claritas reparetur. In quo quidem instruimur, quod mel bonæ doctrinæ debemus appetere, & punctūras apum, id est, correctiones doctorum & reprehensiones prælatorum & prædicatorum diligere, & appetere, disciplinæq; & tribulationum aculeos in patientia tolerare. Ex disciplina enim & tribulatione, timor Dei concipitur, qui super omnia necessarius est homini, & vtilis, vt ideo doceatur Deut. 11. Docete filios Israel, vt metuant Dominum Ps. Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos. ac si dicat. Ista sit prima lectio vestra, quia sicut dicitur in Ps. & Eccl. 1 Initium sapientiæ, timor Domini. De disciplina vero dicitur Eccl. 50. quod doctrinam sapientiæ & disciplinæ scripsit in codice isto Iesus filius Sirach. q. d. sapientia & disciplina sorores sunt, quia, scilicet, de disciplina ad doctrinam sapientiæ peruenitur. Petamus igitur edoceri ad tolerandum rigoris stimulum fructuosum. (Disciplinam.) Et merito, quia pro certo illi, qui disciplinati sunt atque docti, reputantur ad standum coram regibus esse digni. Vnde Dan. 1. præceptum est Præposito Eunuchorum, vt introduceret pueros, in quibus nulla esset macula, eruditos omni sapientia, decoros forma, cautos scientia, & doctos disciplina qui possent stare in palatio Regis, vt doceret eos literas, & linguam Chaldæorum. ¶ Tertio vero dico, quod appetere debemus edoceri ad procurandum splendoris oculum luminosum (Scientiam inquit doce me) Istud est enim in quo tota natura humana appetit informari, scilicet, in scientia, & cognitione rerum. Omnes enim homines naturaliter scire desiderant, vt dicit Aristot. 1. Meta. Ps. Qui docet homines scientiam, Dominus scit cogitationes hominum. sequitur. Beatus quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Patet igitur quomodo appetenda est à nobis doctrina, quæ facit ad rerum cognitionem, doctrina, quæ facit ad mali perpessionem, doctrina, quæ facit ad honesti perfectionem seu ad boni adeptionem. (Bene ergo. Bonitatem & disciplinā & scientiam doce me.) Ista est enim bona & sana doctrina,

Quæ habet
- Subtilitatem,
- Vtilitatem,
- Suauitatem,
- Facilitatem,
- Auctoritatem,
- Preciositatem.

Habet (dico) subtilitatem. Exod. 28. Pones in rationali iudicii doctrinam & veritatem. q. d. Istam doctrinam concomitatur iudicium ratio & veritas. Item habet vtilitatem, exinde enim proueniunt fructus bonorum operum & virtutum, & ideo ista rori & pluuiæ comparatur in psalm. & habetur Deuter. 32. Crescat in pluuiam doctrina mea, fluat vt ros eloquium meum. Item habet suauitatem. Prouerb. 24. Fauum dulcissimum gutturi tuo, sic & doctrina sapientiæ. Item habet facilitatem Pro. 14. Doctrina prudentium facilis. Item habet auctoritatem, à Deo enim procedit, non ab homine, quilibet enim doctor potest dicere illud Ioann. 7. Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me patris. Item habet preciositatem, qui nihil comparatur eidem. Vnde Prouerb. 8. Accipite disciplinam meam, & non pecuniam, doctrinam magis quam aurum eligite: Melior est enim sapientia cunctis opibus preciosissimis. Talem igitur doctrinam tam facilem, tam vtilem, tam nobilē, tā subtilē

Iusti recipiunt,
Docti respiciunt,
Stulti despiciunt.

Iusti inquit, recipiunt. Prouer. 9. Doce iustum, & festinabit accipere. Docti etiam accipiunt Dan 12. Docti autem intelligent. & Prouer. 18. Auris sapientium quærit doctrinam. Mali etiam despiciunt. Prouerbiorum 1. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. Et ideo bene consulitur, Prouerb. 22. In auribus insipientium ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquii tui. Fatui enim, id est, obstinati & malitiosi docere non debent, quia doctrinam non respiciunt, sed derident Eccl. 22. Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam q. d. In vanum laborat, & ibidem. Compedes in pedibus stulti doctrina. Hæc igitur de bona doctrina sufficiant. ¶ Sed si vis, dic adhuc, quod mali de bona doctrina non curant, malam autem doctrinam mundanam & vanam diligunt, & affectant. Patet de modernis, qui non quærunt, nec addiscunt nisi scientias lucratiuas, leges, canones, medicinam, vel etiam scientias perniciosas, & vanas, sicut est Negromantia, Pyromantia, Aerimantia, Geomantia, Hydromantia, Spatulomantia, augurimantia, & ceteræ scientiæ diuinatoriæ, quæ si forte fundatæ sunt in aliqua veritate, & in aliqua occulta & secreta naturæ maiestate, multum tamen abundant in curiositate & vanitate, & multum distrahunt hominem à salutis necessitate & vtilitate, contra ipsos loquitur Apost 2. Timo. 4. Erit tamen tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Similes illi monstro marino, quod dicitur Kaloz, quod pluuia occidit & excæcat, quæ tamen alios pisces impinguat, sicut dicit liber de natura rerum, Sic vere sunt multi, quibus pluuia de sursum veniens, scilicet doctrina sancta & sana Theologica mors est & excæcatio & obstinatio mentis suæ, tamen bonis est impinguatio gratiarum. Nihil enim ita lædit eos sicut gustare pluuiam salutarem, id est, audire doctrinam salutiferam atq; sanctam. Nihil etiam tantum placet eis sicut audire doctrinam pestiferā & inanem, & tamen scriptum est Prouer. 21. quod vir, qui errauerit à via doctrinæ, in cœtu gigantium commorabitur. Notabis ergo, quod isti diligunt & doceri, & docere

Doctrinam
- Mendacem,
- Fallacem,
- Tenacem,
- Voracem.

Volunt enim edoceri loqui mendaciter. Hiere. 9. Docuerunt linguam suam loqui mendacium, vt inique agerent laborauerunt. Item student etiam edoceri fallaciter 1. Timo 4. In nouissimis quidem temporibus discedent quidam à fide attendentes, spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum Item amant edoceri viuere tenaciter. Doctrinæ enim mundanæ ad nihil aliud videntur tendere, quā ad auaritiam, & ad diuitias obtinendas. Istæ enim sunt doctrinæ hominum, de quibus dicitur Matt. 15. Sine causa colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum. Isti enim affectant edoceri viuere voraciter & carnaliter, sicut illi, qui legem & doctrinam Machometi sectantur, qui pro eo eā amant, quia gulam & coitum commēdant. De quo Apoc. 2. Habes inquit tenentes doctrinam Balaam, qui docebat de sacrificiis idolorum & fornicari. Sic ergo patet quomodo docere & doctrina in bono significat & in malo.

Dolor. Dolere.

Nota, quod dolor multipliciter sumitur in scriptura. Est n. Dolor

Virtuosus, Vitiosus, Tædiosus.

Dolor virtuosus est dolor pœnitentiæ & compunctionis.
Dolor vitiosus est dolor auaritiæ, inuidiæ & detractionis,
Dolor tædiosus est dolor violentiæ & damnationis,

Primo, Secūdo, Tertio } dolore dolent { Perfecti, Infecti, Deiecti seu damnati.

Dolor

Dolor compunctionis est laudabilis. Ps. Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius. Dolor detractionis vel ambitionis est odibilis. Ps. Sub lingua eius labor & dolor. Dolor damnationis est terribilis Eccl. 2. Cuncti dies eius dolorib. & ærũnis pleni sunt.

Primus			appetendus,
Secundus		dolor est	fugiendus,
Tertius			formidandus.

B ¶ Dicamus igitur aliquid de primo dolore, secundum, s. quod

Dolor potest mihi assignare		Mentis compunctionem,
		Carnis afflictionem,
		Rerum amissionem.

Omnis enim talis dolor medicinalis est animæ & ad salutem plurimum operatur, Et ideo talis dolor debet in patientia sustineri, dolor enim infertur infirmis, vt sanitatem consequantur, discipulis, vt assequantur sagacitatem, pueris, vt obliuiscantur, lactis dulcorem & voluptatem. Cum dolore enim curantur infirmi, cum dolore & verbere docentur iusti, cum dolore etiam & amaritudine pueri à lactis vbere ablactantur. Sic re vera (charissimi) dolor compunctionis & afflictionis facit vulnera peccatorum sanari, virtutes & bonos mores addisci, & lac mundanæ dulcedinis obliuisci. Dolor igitur iste vtilis est, qui quamuis primo det desolationem, dat tamen multiplicem cõsolationem. Vnde in Ps. dicitur. Secundum multitudinem dolorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Dolere debemus igitur in hoc sæculo, vt gaudeamus in alio. Ita videbatur dolere Iob. 6. dicens sic. Verba mea dolore sunt plena, & sagittæ Domini in me sunt, & terrores eius militant contra me. In quibus verbis notatur, quod dolor compunctionis & compassionis debet ex tribus causis in nobis generaliter introduci, primo videlicet

Ex terrore criminis commissi,
Præ furore turbinis immissi,
Præ timore luminis amissi:

¶ Vel dico, quod dolere debemus ex cõmissione lethalium delictorum. (Verba mea inquit.) Ex immissione præsentium tormentorum. (Sagittæ inquit Domini.) Ex amissione finalium gaudiorum. (Terrores, inquit, eius militant contra me.) Debemus igitur dolere pro delictorum commissione, quod ostenditur cum dicitur. (Verba mea dolore plena sunt.) Quando enim cor pro delictis commissis dolet & compungitur, verba dolore plena in confessione sequuntur. Iuxta illud 1. Regum 1. Ex multitudine doloris, mœrorisque mei locuta sum. De peccatis n. dolere, debet homo, quia se videt homo Deum offendisse, gratiam perdidisse, infernum acquisisse. Ideo debet quilibet dicere illud Hiere. 8. Dolor meus super dolorem, in me cor meum mœrens. Agnus enim valde dolet quando matrem amisit, & ideo non cessat balare, & clamare quousque ipsam inuenerit. Equus etiam sicut dicit Plini. lætatur in præliando, gaudet si vicerit, dolet vero si victus fuerit. Sic vere (charissimi) quando homo per peccatum a diabolo vincitur, & à matre sua, scilicet, Christo diuiditur & seiungitur, tunc pro certo valde debet per contritionem dolere, & dolorosum balatum per confessionem & orationem emittere, quousque istam matrem Deum, s. possit per pœnitentiam & gratiam inuenire, ut sic possit dici de quolibet illud Gene. 6. Tactus dolore cordis intrinsecus pœnituit. Do-
C leamus igitur de peccatorum commissione. ¶ Secũdo debemus dolere de tormentorum immissione, s. de tribulationibus, & miseriis huius mundi, quæ in nobis & in aliis cernimus omni die. Istæ n. debent nos mouere ad dolendum & condolendum, & ad mundi solatia contemnendum, quod quidem ostenditur, cum dicitur. (Sagittæ Domini.) Mundi enim miseriæ & tribulationes sunt sagittæ Domini, quibus vulnerat, & affligit. Sagitta enim infixa dolorem infert, & quærere remedium compellit. Sic vere mundi miseria & tribulatio debet inferre dolorem cordi nostro, & nos mouere, & impellere, vt alibi solatium requiramus, scilicet, in gloria paradisi Ps. Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, & confirmasti super me manum tuam. Dolor etiam compassionis de miseria aliorum, debet transfigere corda. Equus enim secundum Plinium, dicitur ad modum hominis, affectum compassionis habere, & pro morte Domini sui lacrymari, & dolere. Passeres etiam ꝓ ipsorum illaqueato solent dolere, & ibidem conuenire, & ipsum si possint, de laqueo liberare. Boues etiam ad socios suos afficiuntur, & si ipsos amiserint, præ dolore mugiunt, & tristantur. De elephantibus etiam dicitur, ꝙ ad casum sociorum conueniunt, ipsosq; si possint erigunt, quod si nequiuerint, præ dolore clamant & barriunt. Et breuiter omnia dolore compassionis transfiguntur, & dolentib. aliis condolent pariter & tristantur. Sic dolebat Dauid 2. Regum 1. dicens. Doleo super te frater mi Ionatha, decore nimius, & amabilis super amorem mulierum. Quia re vera (charissimi) de dolore, casu, miseria, & tribulatione amicorum, & vicinorum debemus tristari, & dolere, & ipsos prout possumus reuelare. ¶ Sed dico etiam adhuc, quod dolor tribulationis D exterioris debet transfigere corda nostra. Quando enim à Deo exterius sagittamur, tunc ad dolorem & timorem, nec non ad pœnitentiam incitamur, quamuis multi homines possint dicere illud Prou. 23. Vulnerauerunt me, & non sensi. Misera enim mundi prosperitas ita allicit miseros peccatores, quod dolorẽ miseriarum mundi non sentiunt, nec aduertunt. Mandragora n. facit homines dormire, ita quod si scinduntur vel læduntur, non sentiunt penitus neq; dolent. Talem etiam virtutem habet lapis, qui dicitur menophitis. Si n. cum aqua vel aceto positus sit, seu tritus vel permistus, & inde membra secanda fuerint perlinita, ita facit membra obstupescere, quod dolorẽ non sentiunt secationis. Sic vere (charissimi) talis menophitis, & talis mandragora est prosperitas temporalis, quia vere illi, qui ipsa fuerint perliniti, virtutem sensitiuam amittunt. Ita n. delectantur, & oblectantur in mundi prosperis, quod quamuis magnis tribulationib. feriantur, quamuis pœnis & miseriis sagittentur, isti tamen nõ sentiunt neq; dolent, sed lætantur amplius atq; gaudent, nec propter hoc à suis peccatis & vitiis recedunt. Vnde in persona Christi dicitur talibus illud Hier. 5. Percussisti eos, & non doluerunt, attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinam, indurauerunt facies suas super petrã, & noluerunt reuerti. Non sic ergo, sed doleamus præ tormentorum immissione. Sagittæ. &c. ¶ Et sic nota, quod in hoc mundo multiplex sentitur dolor, scilicet

Dolor		Naturæ, quæ semper deficit,
		Senectutis, quæ multum officit,
		Infirmitatis, quæ corpus afficit,
		Tribulationis, quam mundus efficit,
		Sollicitudinis, quæ mentem conficit,
		Peccati, quod cunctos inficit,
		Fortunæ, quæ nullum reficit,
		Mortis, quæ nos interficit.

Sentimus ergo hic dolorem naturæ, quæ continue solet deficere. De quo Eccl. 2. Cuncti dies eius doloribus, & ærumnis pleni sunt. Item dolorem senectutis, quæ finaliter solet accedere. Psalmista. Si autem in potentatibus, octuaginta anni, & amplius eorũ labor & dolor. Item dolorẽ infirmitatis, quæ nos quandoque solet affligere, de qua Psalmista. Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius. Item dolorem tribulationis, quæ sæpissime solet contra nos insurgere Psalmista. Ibi dolores vt Parturientis in spiritu vehementi conteres naues Tharsis. Item sollicitudinis, quæ multas curas solet adducere. Psalmista Surgite postquam sederitis qui manducatis panem doloris. Et Iob. 9. Commuto faciem meam, & dolore torqueor, &c. Item dolorem peccati, quod in omnibus volumus repetere. Ps. Concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Dolorem dico inuidiæ Ps. Sub lingua eius labor & dolor. Luxuriæ Esa. 21. Lumbi repleti sunt dolore. Gulæ Iob. 20. Cum satiatus fuerit, arctabitur, & omnis dolor irruet in eum. Detractionis Iob. 4. Qui seminant dolores & metunt, eos vidi flante Deo periisse. De talibus ergo plangebat Iob. 10. dicens. Dimitte me, vt plangam paululum dolorem meum. Item dolorem sentimus fortunæ, quæ in eodem non solet sistere. Prouer. 14. Risus dolori miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat. Item mortis dolorem, quæ finaliter solet occidere. Baruc. 2. Mortui sunt in doloribus pessimis. Talibus ergo doloribus vanis affligitur anima nostra, id est, vita Psalm. Defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus. Et istæ sunt sagittæ, quibus continue sagittatur miserа sors humana. Sagittæ ergo Domini in me sunt Psalm. Sagittę potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis. Doleamus ergo præ tormentorum immissione. ¶ Tertio dico, quod dolere debemus de gaudiorum amissione. Nihil enim est tam doloro- E sum, tam tristabile, sicut amittere gaudia paradisi. Istud ostenditur cum dicitur. Terrores eius militant supra me. Isti enim terrores potissime debent nos terrere, scilicet, timor de amittendo gaudia cœlestia. Iste enim dolor est, de quo loquitur Dauid in Ps. Circumdederunt me dolores mortis. Mors enim proprie est cœlestium amissio gaudiorum. Vnde in Ps. Dolores tui conturbauerunt me. Et sic patet, quod dolendum est multipliciter in hoc mundo, scilicet, pro futuro solatio, ne amittatur, pro præsenti supplicio, ne incurratur, pro commisso flagitio, vt deleatur. De dolore autem, quo dolent miseri in inferno, notare potes, quod ipse est

Dolor		Perpetuus, qui semper durabit,
		Continuus, qui nunquam cessabit,
		Eximius, quem nullus curabit,
		Mœstitius, qui corda grauabit,

Eſt (dico) dolor perpetuus. Hie. 15. Factus eſt dolor meus perpetuus, plaga mea deſperabilis. Item continuus. Iob. 16. Si locutus fuero, non quieſcet dolor meus, & ſi tacuero, non recedet à me: nunc autem oppreſſit me dolor meus, & in nihilum redacti ſunt omnes artus mei. Item eximius. Hierem. 8. Dolor meus ſuper dolorem. Et Threno. 1. O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Item mœſtitius, ſeu turbatitius. 2. Macha. 9. Apprehendit eum dolor durus viſcerum, ſcilicet, peſſimum Anthiochum Hier. 50. Anguſtia apprehendit eum, dolor quaſi Parturientium. Apoc. 16. Commanducauerunt linguas ſuas præ dolore. Beati vero in patria tales dolores non ſentient. Apocal. 21. Abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, & mors vltra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltra, quæ prima abierunt, & hæc ſufficiant.

Dolus. Nota quod dolus, fraus, aſtutia, deceptio, idem ſũt. Et eſt proprie dolus quando aliquid fit ſub aliena diſſimulatione, quando vnum intenditur, & aliud ſimulatur. Et ſic accipitur Eccl. 19. Eſt qui nequiter ſe humiliat, & interiora eius ſunt plena dolo. Et ſic dolus & veritas contrariantur. Sicut igitur veritatem debemus amare, ſic tenemur dolum fugere, & vitare. Et debemus notare quod triplex eſt dolus, ſcilicet

Dolus { Detractorum,
Auarorum,
Deceptorum, ſcilicet, hypocritarum.

Eſt (dico) dolus detractorum. Tales enim doloſe loquuntur. Iſti enim hominem, cui volunt detrahere, ſolent primitus commendare, vt dum charitatiue loqui videntur, eis in detrahendo melius credatur. Sunt enim ſicut Barbitonſor, qui primo vngit, poſtea pungit. Iſti ſunt ſimiles ſerpenti, qui ita ſæpe, & cito mouet linguam, quod linguas habere videtur. Detractores enim pro certo duas videntur habere linguas, quia, ſcilicet, nunc dicunt vnum, nunc aliud, nunc vngunt adulando, nunc mordent & pungunt detrahendo. Hie. 9. Sagitta vulnerans linguas eorum, dolum locuta eſt in ore ſuo, pacē cum amico ſuo loquitur, & occulte ponit ei inſidias. Iſte eſt dolus
B detractorũ. ¶ Secundo eſt dolus auarorum. Iſti enim fraudulenter, & doloſe inuoluunt pauperes in ſuis contractibus & vſuris, vt ipſos exhæredent, & deuaſtent. Similes Araneæ, quæ occultatur in foramine ſuo, ſed quando videt Muſcam captam in tela ſua, ſtatim currit, & eam occidit, & humiditatem eius ſugit Sic vere vſuratii & auari ſtatim ꝙ percipiunt aliquem ſuis laqueis & malitiis bene ligatum & inuolutum, ſolent ipſum inuadere, & exhæredare, & humorem ſuorum bonorum ſugere, & ſubtipere, ipſumque depauperare & vacuare. Pſalm. Non defecit de plateis eius vſura & dolus. Iſte eſt igitur dolus auarorum. Hiere. 6. A maiore vſque ad minorem omnes auaritiæ ſtudent, à propheta, vſque ad ſacerdotem omnes faciunt dolum.
C ¶ Tertio dico ꝙ eſt dolus proditorum ſeu deceptorum. Tales n. fingunt ſe eſſe fideles, vt de eis amplius confidatur, qui cum ſciuerint ſecreta hominis, produnt ipſum. vnde 1. Mach. 1 Locutus eſt eis verba pacifica in dolo. Daniel. 1. Poſt amicitias cũ eo faciet dolum. His ergo Præmiſſis, patet quod omnis dolus & fallacia debet deteſtari, & nunquam diligi vel ſectari. Vndē nota, quod illa debent vitari,

Quia { Doloſos Deus deteſtatur,
Ipſorum vita breuiatur,
Ipſis malum imprecatur,
Doloſus bonis aduerſatur.

Doloſus { Malus prædicatur,
Doloſe ſemper meditatur,
Mendaciter loquitur & fatur,
Fraudulenter mala machinatur,
Cuncta mala operatur.

Dico ergo, quod falſos, & doloſos Dominus deteſtatur. Pſalm. Virum ſanguinum & doloſum abominabitur dominus. Item vita talium breuiatur. Pſalm. Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos. Item ſcriptura malum talibus imprecatur. Pſ. Diſperdat Dominus vniuerſa labia doloſa, & linguam magniloquam. Item bonis omnibus talis aduerſatur. Pſalm. Muta fiant labia doloſa, quæ loquuntur aduerſus iuſtum in ſuperbia, & abuſione. Item talis malus Prædicatur, quia, ſcilicet, vnus doloſus, poſtquam cognitus eſt, ab omnibus diffamatur. Prouerbio. 14. Filio doloſo nihil erit boni, & Prouerb. 20. Statera doloſa non eſt bona. Item talis doloſe meditatur. Pſalm. Locuti ſunt vanitates, & dolos tota die meditabantur. Item talis verba falſa continuē fatur. pſalm. Verbis oris eius iniquitas, & dolus. Contra illud. Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Item talis mala ſemper machinatur pſalm. Lingua tua ſemper concinnabat dolos. Et alibi. Sicut nouacula acuta feciſti dolum. Item talis malum ſemper operatur. Omnia enim mala opera ortum habent à dolo, videlicet,

Deceptio cunctorum,
Deſtructio regnorum,
Occiſio iuſtorum.

Cunctorum (dico) eſt deceptio Eccl. 11. Multæ ſunt inſidiæ doloſi. Et ibi. Ab vno doloſo augetur ſanguis, i. regnorum tranſlatio, & deſtructio. Eccl. 10. Regnum transfertur de gente in gētem, propter iniuſtitias & iniurias & moleſtias & diuerſos dolos. Iuſtorum etiam occiſio & interfectio. Vnde de Abner dicitur 2. Reg. 3. quod adduxit eum Ioab ad medium portæ, vt loqueretur ei in dolo, & interfecit eum. &c.

Dominus. Dominari. Dominus nomen auctoritatis & poteſtatis, iuriſ- A
dictionis & prælationis, ſuperioritatis & ſublimitatis eſt. Et ideo nomen dominii in duo principaliter eſt diuidendum, ſ. in diuinum & humanum. Diuinum n. dominium eſt cum omni reuerentia venerandum, humanum vero cum omni temperantia eſt moderandum. Dicamus ergo primo de dominio cœleſti & ſuperiori. Iſtud n. valde eſt timendum, & honorandum. Omnia n. ſeruiunt, & obediunt ſuo ſuperiori, & per eius influentiam ſe regulant, & gubernant. Planetæ n. dominantur rebus inferioribus. Et ideo ſicut videmus, ſecundum eorum motus & operationes, coniunctiones, oppoſitiones, in ſignis variis & diuerſis, omnia iſta inferiora mutantur, & diuerſimode gubernantur. Et proculdubio quia ſancti & Deus nobis dominantur, & præſunt, ideò eis debemus obedire, & ſecundum motum voluntatis ipſorum nos regere, & gubernare, noſq; in ſuis conditionibus & moribus conformare Bene ergo dicitur Deute. 6. Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſeruies. Vbi aduerte, quod iſte dominus eſt timendus, amandus, & ſeruiendus propter tria: ſeruies illi, inquit, ſoli, ſ.

Quia habet { Conditionem liberiorem, quia Dominus,
Dilectionem vberiorem, quia tuus,
Prælationem ſuperiorem, quia ſolus eſt.

Eſt igitur liberioris conditionis, quia dominus, & per conſequens non ſeruus. Res n. cœleſtes à corruptione ſunt liberæ, res vero elementares non ſunt ſine corruptione. Deus ergo, qui nō ſolum eſt cœleſtis, ſed ſupercœleſtis, corruptioni, & mutationi non ſubiacet, ſed ab omnibus liber manet. Malach. 3. Ego Dominus, qui non mutor. Alii enim Domini non ſunt proprie liberi, habent enim alium cui ſubſunt, iſte vero nulli ſubiicitur, ſed cunctis aliis dominatur. Iuxta illud Daniel 11. Surget vero rex fortis, & dominabitur ditione (alias poteſtate) multa. Vbi nota, quod in iſto eſt

Maieſtas incomprehenſibilis, quia Rex,
Stabilitas inconcuſſibilis, quia fortis,
Auctoritas indepreſſibilis, qa dominabitur ditione multa.

Nam ſicut dicit Richar. lib. 2. de Trinit. c. 15. Ille eſt veraciter Dominus, cuius maieſtas nulla poteſtate premitur, cuius poteſtas nulla poſſibilitate præpeditur. Veraciter autem dici dominus non poterit, qui alienæ poteſtati inuitus ſeruit aut ſeruituti cedit. Impoſſibile eſt ergo plures dominos eſſe. Eſt igitur iſte liberioris conditionis. (Dominum inquit.) ¶ Item dico, quod iſte B
eſt vberioris dilectionis, quod oſtenditur cũ dicitur. (Tuus.) Ipſe n. factus eſt tuus per charitatem & pietatem. Ipſe n. dat ſeipſum nobis per ſua beneficia, dicens in Pſ. Ego enim ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti. Ita quod quilibet, poteſt dicere illud Ioann. 20. Dominus meus & Deus meus. Ipſe enim eſt de natura lucis, quæ liberaliter omnibus ſe donat: Statim n. quod homo aperit feneſtram, lux ſubintrat, & domum illuminat, & illuſtrat. Sic vere Deus valde liberalis eſt naturæ. Vbiq; n. per ſuam gratiam ſe dare conſueuit, omnibus ſe per diuerſa beneficia diſtribuit, & ſi feneſtram cordis noſtri apertam ſine obiectione peccati inuenerit, tibi liberaliter ſubintrabit Apoc. 3. Ecce ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis aperuerit ianuas, intrabo ad eum. Iſte ergo eſt Dominus liberalis. Vnde ipſe eſt ſicut Iupiter, planeta beneuolus, qui eſt Dominus ſagittarii, & ſigni piſcium, & ſub ipſo continetur honor, diuitiæ, ſapientia, & ratio, ſecundum Aſtronomos. Sic vere (chariſſimi) ſi nos fuerimus ſagittarii, peccata noſtra ſagittantes per cōtritionē, piſces, in aqua gratiæ conuerſantes per deuotionem, tūc vere in bonis dominabitur, Iupiter Deus, i. iuuans pater, qui finaliter in paradiſo honores & diuitias, rationem & ſapientiam nobis dabit. (Ipſe ergo eſt tuus.) Bene ergo dicitur Matth. 12. Diliges Dominum Deum tuum. Eſt igitur vberioris dilectionis vel compaſſionis. ¶ Deniq; dico, quod ipſe eſt ſuperioris præla- C
tionis, quod oſtenditur cum dicitur. (Illi ſoli.) Iſte enim eſt ſolus per excellentiam ſingularē, & ideo ſolus & ſingulariter eſt amandus. In Sicilia n. ſunt equi, qui Dominos ſuos cognoſcũt, & ipſos ſolos ad ſedendum ſupra ſe & nullos alios admittunt,

secundum Isidor. & Solinum. Sic vere nos Christiani debemus Dominum nostrum, s. Deum cognoscere, & quantum ad fidem ipsum solum recipere, & ei singulariter obedire. Nullus enim alius debet a nobis recipi, vel admitti in Deum vel magistrum quia, scilicet, non debemus recipere

Mundum		auaritiam,
Carnem	qui dominari quærit per	luxuriam,
Diabolum		superbiam.

Imo omnes istos dominos debemus respuere, & istum solummodo per fidem, & charitatem recipere, & habere. (illi inquam soli seruies.) iuxta illud Deuter. 32. Dominus solus dux eius fuit, & non erat cum eo Deus alienus. Quod est hodie contra multos, qui de carne, mundo, & diabolo faciunt Deum suum, & Dominum pariter, & magistrum, ita quod illi non seruiunt Deo soli, sed potius diis pluribus & magistris. Sicut enim dicitur Rom. 6. Eius serui estis, cui obediistis. Et quia tales obediunt mundo auare congregando, carni luxuriose viuendo, diabolo superbe se habendo, ideo talium dominorum seruos se efficiunt, & a Deo fugiunt, & recedunt. Et tamen quod nos debeamus istos tres dominos, s. superbiam, auaritiam, & luxuriam, euitare, & fugere, patet per scripturam. De superbia enim & de diabolo dicitur Tob. 4. Superbiam in tuo sensu nunquam dominari permittas. De auaritia etiam, & de mundo dicitur, in Ps. Non dominetur mei iniquitas, i. auaritia, quæ æquitatem non seruat quia, s. vni dat, & alii aufert, vni dat multũ, & alii parũ. Vnde & de mũdo põt dici illud Prou. 19. Non docent stultum diuitia, nec seruum dominari principibus. De carne vero, & de luxuria dicitur 1. ad Tim. 2. Docere mulieri non permitto, nec dominari in virum. Tales dominos, & dominia debemus horrere, & ab eisdem fugere, & cauere. Cuius proh dolor fit contrarium Vnũ de hoc plangendo dicitur Thren. 5. Serui dominati sunt nostri. Et in Ps. Dominati sunt eorum, qui oderunt eos. Ideo de talibus põt dici illud Hier. 16. Seruietis diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem. Esa 26. Domine Deus noster possederunt nos Domini absque te. Isti enim dii, & domini, s. mundus, caro, dæmonia, non dant seruitoribus suis requiem, sed laborem. Notum est enim omnibus quantum luxuriosi pro luxuria laborant complenda, quantum superbi pro superbia sua honoranda militant, quantum auari pro auaritia sua seruanda circumeunt, & circumeunt. In seruitio enim talium dominorum non debemus morari, qui, scilicet, nec in die huius mundi, nec in nocte alterius sæculi requiem suis seruitoribus donant. Sicut enim dicunt Astrologi, illi, in quibus signum sagittarii, & cœlestis constellatio dominatur, sunt homines valde mobiles, & in motu quã plurimum delectantur. Sic vere (charissimi) illi peccatores in quibus isti domini principantur, semper in motu, & labore viuunt, & in illo quamplurimum se delectant. Non seruiamus ergo talibus dominis, qui suis seruitoribus dant laborem, sed seruiamus illi soli, s. Deo qui secundum Ps. Solus est altissimus, in omni terra. Vnde Chryso. super Matth. Christus est dominus non solum animalium, sed etiam omnium hominum Rom. 10. Idem Dominus. Et 1. Cor. 8. Nobis autem est vnus dominus Iesus Christus. Patet igitur, quod iste dominus est seruandus, & amandus, quia habet, vt dictum est,

Prælationem superiorem,
Dilectionem vberiorem,
Conditionem liberiorem.

Et hoc de dominio cœlesti sufficit quo ad præsens. Et si vis adhuc probare, quod Dominus debet a nobis honorari, amari, & reuereri, notare potes, quod hoc debet esse, quia pro certo est Sapiens, & luminosus ad cunctos gubernandum,
Potens, & virtuosus, ad malos eneruandum,
Dulcis, & amarosus, ad bonos sociandum,
Iustus, & rigorosus, ad recte iudicandum,
Humilis, & obsequiosus, ad cunctis famulandum,
Pius, & solatiosus, ad tristes confortandum,
Altus, & gloriosus, ad cunctis imperandum,
Placidus, & gratiosus, ad bonos delectandum,

¶ Dico ergo, quod ille est ad nos gubernandum seu iter monstrandum clarus, & luminosus. Esa. 60. Erit tibi Dominus in lucem sempiternam Item ad malos eneruandum, potens, & virtuosus. Ps. Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio. Item ad bonos associandum, dulcis, & amorosus, Ps. Dominus virtutum nobiscum. Et 2. Paralip. 15. Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo. Item ad recte iudicandum, iustus, & rigorosus. Hierem. 23. Hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus iustus noster Et Esaiæ 33. Dominus iudex noster, Dominus legifer noster. Et Iohel. 2. Rectæ viæ Domini, iusti ambulabunt in eis. Item est ad nobis famulandum, humilis, & obsequiosus. Gal. 4. Nihil differt a seruo, cum sit Dominus omnium. Item ad nos confortandum, benignus, & solatiosus Ezech. 3. Manus autem Domini erat mecum confortans me. Item ipse est ad cunctis imperandum, celsus & gloriosus. Esaiæ 6. Vidi Dominum sedentem super solium excelsum. Item est ad omnes delectandum, placens & gratiosus, quod potissime fiet in patria, quando verificabitur illud Ioann. 20. Gauisi sunt discipuli viso Domino. Talis ergo Dominus debet timeri propter potentiam. Psalm. Timete Dominum omnes sancti eius. Debet enim vereri propter iustitiam. Ps. Iustus dominus, & iustitias dilexit. Debet amari propter clementiam. Ps. Misericors & miserator dominus patiens & multum misericors. Sic ergo patet, quod est vnum dominium summum & cœleste. ¶ Secundo principaliter dico, quod est vnum dominium prælationis. D
De quo 1. Reg. 9. Ecce vir, quem dixeram tibi, iste dominabitur populo meo. Et hoc est humanum dominium seu terrestre. Et sic dominium accipitur pro quacunque iurisdictione, prælatione, & superioritate. Debet igitur homo dominari. Primo sibi, secundo aliis. Sibi dico, regulando motus mentis interiores, & refrænando actus carnis exteriores, faciendo fructus morum vtiliores. Aliis etiam, scilicet, subditis, ordinando & gubernando personas inferiores. Dominari ergo debemus interioribus, exterioribus, & inferioribus. Dominemur igitur interioribus, id est, mentis appetitibus & voluntatibus, quia sicut dicitur Prouerb. 16. Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. Item dominetur exterioribus carnis desideriis & voluptatibus. Vnde Baruch. 3. Dominãtur super bestias, quæ sunt super terram. Item dominemur subditis inferioribus Genes. 32. Esto dominus fratrum tuorum. Et Luc. 22. Reges gentium dominantur eorum. De talibus igitur dominiis potest exponi illud Gen. 1. Dominamini piscibus maris & volatilibus cœli & vniuersis animantibus, quæ mouentur in terra. Vbi nota, quod volucres cœli sunt animi motus, pisces maris sunt carnis affectus, animantia terræ sunt subditorum cœtus. De bono igitur domino, qui tam sibi quam aliis dominatur, potest intelligi illud Gene. 27. Esto Dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filii matris tuæ. ¶ Ecce hic tres conditiones, quæ in bono homine iudice vel domino vel prælato debent potissime reperiri: Debet enim habere

Constantiæ vigorem. (Esto inquit.)
Clementiæ dulcorem. (Fratrum tuorum.)
Iustitiæ rigorem. (Incuruentur ante te.)

¶ Sit igitur iudex vel prælatus constans & solidus & immutabilis, dulcis & fluidus, & incompassibilis, fortis & rigidus & inflexibilis. Habeat igitur dominus moralis, scilicet, superior, vel prælatus, constantiæ vigorem: Debet enim esse constans, & in bono proposito perseuerans, quod ostenditur cum dicitur. (Esto inquit) Istud enim verbum sum, es, signat essentiæ vel existentiæ veritatem: ad denotandum, quod illi, qui sibi & aliis volunt debite dominari, non debent esse mutabiles & inanes, sed magis stabiles atque firmi. Superiora n. sunt magis stabilia & durabilia, quam inferiora, sicut patet de cœlo & stellis, quorum essentia non mutatur. In quo instruimur, quod illi, qui sunt superiores & domini, debẽt esse stabiles atque firmi. Superiora n. sunt magis stabilia, quam inferiora. Non n. debent variari vel mutari ad modum puerorum, quia vere nec verba detractoria vel adulatoria sibi dicta debent ipsos faciliter immutare. Sicut enim dicit Hipocrates, subitæ mutationes fallaces sunt, & naturæ penitus inimicæ. Et ista sunt contra multos similes hyænæ, quæ est bestia mutabilis, mutatur enim sexus de masculo in fœmellam. Similes etiam cuidam fonti idumææ, qui dicitur fons Iob, qui quater in anno mutat colorem. Similes etiam speculo, quod ad faciem cuiuslibet superuenientis nouam recipit imaginem. Sic proculdubio multi sunt hodie domini, prelati valde varii, & mutabiles, nunc enim inueniuntur masculi per strenuitatem, nunc fœminæ per imbecillitatem contra illud Deuter. 22. Non induetur vir veste fœminea. Et Esa. 3. Mulieres dominatæ sunt eis. Ad impressionem enim cuiuslibet superuenientis, siue detractor alios accusans, siue sit adulator sibimet applaudens, nouam faciem ostendunt, ita quod nũc in lætitiam, nunc in tristitiam, nunc in iram, nunc in clementiam, vultum vertunt. Non sic debet esse (charissimi) quia vere bonus homo vel dominus, & prælatus debet habere constantiæ atque propositi firmitatem. (Esto inquit) vnde 1. Reg. 18. Esto vir fortis, & præliare prælium domini, & Eccle. 5. Esto firmus in via Domini. Habeat ergo constantiæ vigorem. ¶ Iterum debet habere clemẽtiæ dulcorem. Quod ostenditur cũ E
dicitur (Fratrum tuorum) subditos enim debet reputare fratres, & ad eos, vt ad fratres clementer, & benigniter se habere. Gen. 27. Fratres tuos visitabis, si recte agant. Dicat igitur quilibet subdito suo. Ne quæso sit iurgium inter te & me, fratres n. sumus. Magis n. debet vti prælatus fraterna admonitione, quam aspera correctione. Vt n. dicit Seneca lib. de Clementia ad Neronẽ

seruis

ſeruis imperare moderate, laus eſt. Et ibidem dicitur. Remiſſius impetranti, melius paretur. Quod vtique eſt contra multos dominos, & prælatos, qui non habent clementiam, ſed ſæuitiam, non pietatem, ſed crudelitatem, non æquitatẽ, ſed iniquitatem, ita quod ipſi non reputãt alios fratres ſuos, ſed magis famulos atq; ſeruos. Iſtud patet in iudicibus & plãtis, exactoribus & tyrannis, qui recte ſunt ſimiles ſcorponi. Eſt enim ſecundum Plinium, genus ſcorpionis, quod quindecim filios parit, ſed poſtquã ipſos peperit, omnes eos interficit, & occidit. Quia vere multi ſunt, qui propriis filiis, ſ. fratribus & ſubditis taliter ſunt infeſti, quod per rapinas & exactiones ipſos depopulant, & occidunt, cum tamẽ poſſent eos per clementiam caſtigare. De talibus ergo malis dominis dicitur Eſa. 52. Dominatores eius inique agunt. De diabolo ergo poteſt dici illud, quod de Bachide dicitur 1. Machab. 9. quod ipſe elegit impios viros, & conſtituit eos dominos regionis. Non ſic ergo ſed habeat clementiæ
G dulcorem. ¶ Debet inſuper habere iuſtitiæ rigorem, quod oſtẽditur, cum dicitur. Incuruentur ante te filii matris tuæ Curuare enim debet per iuſtitiam illos, quos nequit per clementiam emendare: vt enim dicit Gaius in epiſtola. Qui corripit peccantem, peccare impedit. Et ideo dicitur Eccl. 32. Iugum & lorum curuant collum durum. Animalia enim ſylueſtria verberibus domantur, ſicut vrſus & elephas. Bubalus etiam tantæ eſt ferocitatis, quod nunquam vult laborare, niſi quãdiu annulo ferreo trahitur in eius naribus immiſſo, quo ab agricola ducitur, & tenetur. Sic vere multi ſũt ita peruerſi & ſylueſtres & indomiti, quod nunquam niſi cum manu potenti & brachio excelſo poſſunt corrigi, vel domari. Neceſſe eſt enim, quod cum annulo ferreo, id eſt, cum forti & dura correctione manu teneantur, & ad diſciplinam, & obedientiam compellantur Eſa. 19. Rex fortis dominabitur eorum. Et Pſ. 88. Tu dominaris poteſtati maris, motum autem fluctuum eius tu mitigas, Mare enim ſubditum proteruum & fluctuoſum deſignat. Dominus enim habens bouem cornupetam, non debet ipſum libere dimittere, ſed magis clauſum tenere, alias ſi hominem occideret, teneretur homicidii, ſicut dicitur Exod. 21. Bos cornupeta eſt ſubditus proteruus & inſolens, qui pro certo ſub clauſura diſciplinæ & correctionis debet teneri p prælatum, alias crimina, quæ committeret, in prælatum & dominum redundabunt. Incuruentur ergo Eccl. 30. Curua ceruicem eius, (ſ. filii tui) in iuuentute, & tunde latera eius, dum infans eſt. Sic ergo patet, ꝙ bonus prælatus & dominus debet eſſe rigidus per iuſtitiam, fluidus per clementiam, ſolidus per conſtantiam. Sed ſi vis, inuehe & dic, quod moderni domini ſuperiores, prælati, iudices & principes non ſunt tales, imo pro certo ſunt molles ſine conſtantia, crudeles ſine clementia, imbecilles ſine audacia, ignobiles ſine excellentia. Domini ergo moderni ſtabilitate carent, quia, ſ. ipſi ſunt effœminati & ſine virtute Eſa. 3. Dabo pueros principes eorum, & effœminati dominabuntur eis. Item iſti crudelitate ardent, ſeu feruẽt Eſai. 19. Dabo Aegyptum in manu dominorum crudelium. Item iſti crudelitate virent, ſeu imbecillitate marcent, quia, ſ. ipſi homines non ſunt, niſi mulieres 2. Eſd. 4. Eſa. 3. Scire ergo o viri vos oportet, quoniã mulieres dominantur veſtri. Item nobilitate carent. Threno. 5 Serui dominati ſunt noſtri, non qui redimeret de manu eorum Serui dico, ſ. vitiorum & iniquitatum. Et tamen ſcriptum eſt Prou. 19. Non decet ſeruũ dominari principibus, id eſt, malos bonis. &c. Et hoc de domino ſufficit quo ad præſens. De domino vero prout ſumitur literaliter reſpectu ſeruorum, nihil volui ponere, pro eo quod opus iſtud non intẽdit agere de rebus niſi prout poſſunt moraliter intelligi, & ad ſalutem animarum exponi.

A **Domus.** Nota, quod domus multipliciter ſumitur in ſcriptura Eſt enim domus humana, domus diuina, & domus mundana. Primo dico, quod domus humana eſt triplex.

Prima eſt corpus, in qua anima commoratur,
Secunda eſt mundus, in qua totus mundus hoſpitatur,
Tertia eſt ſepulchrũ, in qua corpus ſine anima copulatur.

De domo corporis dicitur 2. Cor. 5. Terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluitur. De domo huius mundi dicitur Hierem. 7. Spelunca latronis facta eſt domus iſta. De domo ſepulchri dicitur Eccleſiaſt. 12. Ibit homo in domum æternitatis ſuæ. Et in Pſalm. dicitur. Sepulchra eorum domus illorum in æternum. Iſtæ ſunt ergo domus humanæ.
B ¶ Secundo dico, quod ſunt domus diuinæ, & iſtæ ſunt ſex: habet enim Deus

Domum {
Interiorem,
Exteriorem,
Inferiorem,
Secretiorem,
Nobiliorem,
Superiorem. }

Domus interior eſt conſcientia, de qua poteſt dici illud Pſ. Domum tuam decet ſanctitudo. Domus exterior eſt religio vel Eccleſia, de qua Marci 11 Domus mea, domus orationis vocabitur. Domus inferior eſt ſacra ſcriptura, de qua Prouer. 9. Sapientia ædificauit ſibi domum. Domus ſecretior, eſt virgo Maria 1. Parali. 28. Cogitaui ædificare domum, in qua requieſceret arca Domini. Domus nobilior eſt caro propria, quæ, ſcilicet, eſt domus Diuinitatis. Vnde de Hieruſalem, id eſt, de beata Virgine, & de domo propriæ humanitatis dicitur Zach. 1. Reuertar ad Hieruſalem in miſericordia, domus mea ædificabitur in ea. Domus ſuperior eſt cœli patria, de qua in Pſ. Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Iſtæ igitur ſunt domus diuinæ. ¶ Tertio dico, quod ſunt etiam domus C
mundanæ, & illæ ſunt ſtatus & habitationes hominum mundanorum, qui generaliter poſſunt eſſe tres, ſ.

Status {
Mundanæ proſperitatis,
Mundanæ aduerſitatis,
Infernæ pœnalitatis. }

In domo proſperitatis diuites lætantur, quia ſicut dicitur in Pſ. Gloria & diuitiæ in domo eius. In domo aduerſitatis miſeri triſtãtur. De quo Ecc. 7. Melius eſt ire ad domũ luctus, q̃ ad domum conuiuii. In domo pœnalitatis damnati verſantur, ſ. in inferno dicentes illud Iob. 17. Infernus domus mea eſt, & in tenebris ſtraui lectulum meum. Sic igitur patet, quod ſunt aliquæ domus diuinæ, aliquæ domus humanæ, aliquæ domus mundanæ. De iſtis ergo domibus parum intendo dicere, quia ſatis dixi in tractatu de ſermonibus, in ſermone de purificatione qui dicitur: Adduxit eum in domo Domini. ¶ Ne tamen ita D
remaneat iſta materia hic intacta, poſſumus notare, quod eſt

Domus {
Laboris,
Honoris,
Dulcoris,
Horroris. }

Prima eſt domus laboris, quæ eſt domus huius mundi. Iſta eſt enim plena miſeriis & tribulationibus infinitis, Iſta eſt illa domus de qua dicitur, quod venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt ſuper domum illam, & cecidit. Iſtam ergo domum debemus fugere, & horrere. Formicæ enim in bono odore delectantur, & ideo ſi quis domos ſuas fumo malo & fœtido ſuffumigauerit, ipſas continue dimittunt, vt dicit Plinius. Taxus etiam inueniens domum ſuam ſtercore vulpis fœtidam, dimittit eam. Sic vere, chariſſimi, quia domus huius mundi eſt fumo, ſcilicet, ſuperbiæ & vanitatis plena, & eſt plena ſtercore fœtido luxuriæ & fœditatis, ideo debemus ipſam dimittere, & eam cordialiter abhorrere Eſaiæ 6. Domus impleta eſt fumo Et 2. Paral. 36 Polluerunt templum Domini. Iſta eſt ergo domus laboris, quia ibi nulla perfecta requies inuenitur. Vnde iſta eſt ſicut quædam domus cœleſtis, id eſt quoddam cœleſte ſignum, ſcilicet, quod dicitur ſcorpius, quod ſecũdum Miſael eſt domus mortis, timoris, delicti, & laboris, belli, & damni. Sic vere, chariſſimi, mundus poteſt dici domus mortis, quia ad mortem æternam deducit. Prouerb. 2. Inclinata eſt ad mortem domus eius. Item domus eſt timoris. In mundo enim nulla eſt ſecuritas. Ideo dicitur Eccleſi 27. Niſi in timore Domini tenueris te, inſtanter ſubuertetur domus tua. Item mundus eſt domus delicti, laboris, belli, & damni, quia ad literam in mundo non eſt niſi ſcelus & corruptio; niſi labor & vexatio, niſi bellum & diſſenſio, niſi damnum & perditio. Vnde iſta eſt domus, de qua dicitur Hiere. 9. Aſcendit mors per feneſtras veſtras, ingreſſa eſt domus veſtras. Et ſic ergo patet, quod iſta eſt domus laboris. Prouerb. 5. Labores tui erunt in domo aliena. ¶ Secunda eſt domus honoris, & iſta eſt domus ſtatus E
Eccleſiæ & religionis, qui vere ſtatus eſt decoris & honoris. Iſta vero domus debet eſſe mundiſſima, quia ſicut dicitur in Pſalm. Domum tuam Domine decet ſanctitudo. Apes enim valde diligunt munditiam, & ideo intra domos ſuas ſextiles vbi manent nunquam aliquid ſtercorizant, imo vt dicit Plinius antequam intrent domos ſuas fortis dimittunt & eiiciunt fæces ſuas. Sic vere chariſſimi, domum Eccleſiæ, vel religionis in qua ſumus, debemus mũdiſſime ſeruare & tenere, nec ipsã debemus fæcib. alicuius peccati luxuriæ maculare, ſed omnia foras eiicere & fugare Pſal Perambulaui in innocentia cordis mei in medio domus meæ. Et debemus notare, ꝙ in iſta domo debent eſſe flores

Honeſtæ conuerſationis,
Fructus vberis compaſſionis,
Laudes diuinæ exultationis.

Sit igitur in iſta domo conuerſatio ſpecioſa Pſalm. Plantati in domo Domini, in atriis Domini Dei noſtri florebunt. Sit etiam compaſſio vel operatio fructuoſa Pſalm. Vxor

tua

tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ. Vxor eſt bona voluntas, quæ debet bonis fructibus abundare Sit inſuper ibi exultatio gaudioſa ſcilicet lætitia ſpiritualis & laus diuina & gratiarum actio, &c. Pſal. Beati, qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorũ laudabunt te. Sed proh dolor chariſſimi, hodie conqueritur Dominus de multis malis Eccleſiaſticis, qui ſunt in iſta domo, dicens Hiere.11. Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea facit ſcelera multa? Scelera enim multa in iſta domo hodie cõmittuntur, ita quod de illa domo poteſt dici illud, quod dicitur Eſai.13. Replebuntur domus eorum draconibus, & habitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi, & reſpondebunt ibi Vlulæ in ædibus eius, & Sirenæ in delubris voluptatis. Dracones enim, qui ignem ſpirant, ſunt illi, qui per auaritiam inflammantur. Struthiones aues ponderoſiſſimæ ſunt illi, qui pigritia aggrauantur. Piloſi qui videntur eſſe homines & tamen ſunt beſtiæ, ſunt illi, qui per hypocriſim palliantur. Vlulæ, quæ ſunt aues horribiliter clamantes, ſunt illi, qui per inuidiam obloquuntur. Sirenæ, quæ ſunt mõſtra fœminea, ſunt illi, qui per luxuriam maculantur. Tales igitur beſtiæ ſunt perſonæ in Eccleſia ſancta Dei, in magnis officiis conſtitutæ, bonæ vero & dignæ extra domum dimittuntur, & loco earum maligni & indigni ſubſtituuntur. Ideo iſti poſſunt plangere illud Thren.5. Hæreditas noſtra verſa eſt ad alienos, domus noſtræ ad extraneos. Non ſic ergo, ſed illi, qui ſunt in iſta domo, ſint boni & ſancti, quia eſt domus honoris.

F ¶ Tertio dico, quod eſt domus dulcoris, & illa eſt domus gloriæ paradiſi, vbi ſancti dulciſſime recreantur, vbi angeli dulciſſime modulantur, vbi Deus dulciſſime ſpeculatur, vbi homo dulciſſime iucundatur. De iſta domo dicit Dauid in Pſ. Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi, in domum domini ibimus. In iſta domo eſt claritas ſine obſcuritate, fertilitas ſine paupertate & charitas ſine odio, & ſatietas ſine faſtidio. Bene ergo dicitur in Pſ Replebimur in bonis domus tuæ, ſanctum eſt templum tuum, mirabile in æquitate. Signum enim leonis eſt domus Solis. In iſto n. ſigno fuit Sol creatus & factus, & in ipſo etiam eſt ipſius ſolis ſumma exaltatio. Et iſta domus, ſecundum Miſael dicitur eſſe domus filiorum, nouorum veſtimentorum, librorum pariter, & honorum. Iſta domus chariſſimi, eſt paradiſus, quæ pro certo eſt illa domus, in qua ſol iuſtitiæ Dei filius fuit æternaliter generatus, & in qua eſt humaniter exaltatus. Quia vere chariſſimi, iſta eſt domus filiorum (ecce charitas) nouorum veſtimentorum (ecce puritas) Librorum (ecce ſcientia) honorum (ecce eminẽtia.) In iſta n. domo eſt charitas, quia omnes ſunt eiuſdem patris filii, eſt puritas, quia omnes ſunt noui, eſt ſcientia, quia omnes ſunt libri digito Dei ſcripti, eſt eminentia, quia omnes ſunt honorati. De iſta ergo domo dicitur Baruc.3 O Iſrael quam magna eſt domus Dei, & ingens locus

G poſſeſſionis eius. Iſta eſt ergo domus dulcoris. ¶ Quarto dico, quod eſt domus horroris, & iſta eſt domus infernalis vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. De iſta domo poteſt dicere quilibet damnatus, vel damnandus illud præallegatum Iob decimo ſeptimo Si dormiero domus mea infernus eſt. Patet ergo, quod eſt quædam domus

Abhorrenda,
Affectanda,
Habitanda,
Deteſtanda.

¶ Sed adhuc nota quod nos poſſumus loqui,

De domo Dei { ſecretiori, interiori, exteriori, Illuſtriori.

Domus { Prima eſt Virgo Maria, Secunda eſt conſcientia, Tertia eſt præſens Eccleſia, Quarta vero cœleſtis patria.

Prima, Secunda, Tertia, Quarta } eſt frequentanda per { deuotionem, compunctionem, orationem, contemplationem & affectionem.

H ¶ Prima ergo domus eſt frequentanda per deuotionem. Iſta eſt Virgo Maria, quæ fuit ſecretiſſima domus Dei, &c. Hæc eſt ergo domus frequentanda per deuotionem. Secundo dico, quod eſt domus frequentanda per compunctionem, et iſta eſt conſcientia. Debet ergo frequentari domus conſcientiæ, per compunctionem, contritionem, & conſiderationem. Vnde Luc.15. dicitur de muliere, quæ drachmam perdidit, quod accendit lucernam, & euerrit domum, et quærit diligenter, donec inueniat. Mulier iſta eſt ratio, pro certo quando ſe videt per peccatum drachmam diuinæ gratiæ amiſiſſe, lucernam diſcretionis debet accendere, et domum conſcientiæ per compunctionem et diſcuſſionem debet euerrere, et per diligentem ſui examinationem debet inquirere, vt ſic drachmã, quam amiſerat, id eſt, gratiam et gloriam poſſit retinere vel habere. Iſta eſt domus Dei, in qua principaliter dormit. Et ideo pro certo debet eſſe, domus pura, domus clara, domus ſecura, pura (dico) per innocentiam, clara per ſapientiam, ſecura per ſpẽ et fiduciam, ſtrata per humilitatem, lata per charitatem, apta per cõtemplationis ſublimitatem, quia ſicut dicitur in Pſ. Domum tuam Domine decet ſanctitudo in longitudine dierum. De iſta domo poteſt exponi illud, quod dicit ille aſtrologus Miſael, de domo ſolis, id eſt, de ſigno leonis, quæ eſt quædam cœli regio, quæ continet duodecimam eius portionem; quia ſicut dicit ipſe ſignum leonis eſt igneum, maſculum, durum, fixum. Domus ſolis eſt ſignum eius, exultatio cuius prima facies eſt Saturni, ſecunda Iouis, tertia Martis. Et iſta etiã dicitur domus filiorum, librorum, nouorum veſtimentorum, et honorum. Re vera (chariſſimi) iſta ſ. conſcientia debet dici

Domus { Solis, i. Chriſti per gratiæ habitationem, ignea per charitatem et dilectionem, maſculina per probitatem et perfectionem, diurna per verbi diuini illuminationem, firma, quæ fundata ſupra firmam petram fidei, non cecidit ad impulſum ventorum, ſicut dicitur Matth.7.

Quamuis forte de multis poſſit verificari illud Hier.43. Vbi dicitur, quod vnus rex cõteret ſtatuas domus Solis Et ideo bene ſequitur, quod in tali domo bene debent hoſpitari tres hoſpites, i. tres ſpirituales ſtellæ, ſ. Saturnus, Iupiter, et Mars, Saturnus, qui dicitur a ſaturando; ſignat virtutem pietatis, quæ habet alios ſaturare. Iupiter qui etymologizatur iuuans pater, qui eſt planeta beneuolus; ſignat virtutem benignitatis; quæ habet benigniter adiuuare. Mars qui dicitur Deus belli, ſignat virtutem conſtantiæ et probitatis, vel virtutem audaciæ et ſtrenuitatis, quæ habet vitia debellare. Quia vere (chariſſimi) iſtæ tres virtutes ſ. pietas, et benignitas et ſtrenuitas debent in domo conſcientiæ noſtræ et maxime prælatorum, et eccleſiaſticorum iugiter hoſpitari. Et ſic illa dicetur domus filiorum, librorum et nouorum veſtimentorum. Quia vere chariſſimi, illi, qui ſunt filii Dei per adoptionem, qui ſunt libri per literarum eruditionem, qui ſunt noua veſtimenta per innocentiæ renouationem, debent tales domos ſc. conſcientias puras habere, et in talibus habitare, iuxta illud Pſ. Habitare fecit ſterilem in domo, matrem filiorum lætantem. Iſta eſt ergo domus Dei per compunctionem frequentanda ſ. conſcientia, quæ eſt domus ſolis, id eſt Chriſti, qui ibidem per gratiã requieſcit. Iſta n. figuratur in illis domib. in quibus legitur Dominus introiſſe; ſ. in domo Simonis, vbi febricitantem ſanauit Luc.4. Item in domo Simonis leproſi, vbi Magdalenam abſoluit, Luc.7. Item in domo Zachæi, vbi eum ad adamare eleemoſynas inſpirauit Luc. 19. Itẽ in domo Iayri; vbi filiam mortuam ſuſcitauit Marci 5. et ſic de aliis. Quia vere cum Chriſtus domum conſcientiæ noſtræ ingreditur per gratiam, tunc febris auaritiæ curatur, filia, id eſt, anima mortua ſuſcitatur, culpa remittitur, et mens ad dandum eleemoſynas dilatatur. Sed pro certo chariſſimi, multi ſunt hodie, qui habent domum conſcientiæ ruinoſam per inconſtantiam, luxurioſam per immunditiam, obſcuram per ignorantiam, litigioſam per diſcordiam, fœdam et immundam per luxuriam. Et ideo pro certo Chriſtus in tali domo non quieſcit, imo ſicut taxus inueniens domum ſuam fœdatam à vulpe, ipſam abhorret et deſerit: ſic Chriſtus domos, id eſt, conſcientiam talium à diabolo per diuerſa vitia maculatam abhorret, et derelinquit, dicens illud Hie.7. Spelunca latronum facta eſt domus iſta. ¶ Et ſi vis, dic, quod conſcientia impii poteſt dici domus I

Ruinoſa, quia nimis inaltatur per ſuperbiam,
Lata, quia nimis dilatatur per auaritiam,
Obſcura, quia nimis obfuſcatur per ignorantiam,
Non ſecura, quia bellis impugnatur per iracundiam,
Diuiſa, quia nimis diſſipatur per diſcordiam,
Vacua, quia bonis ſpoliatur per nequitiam,
Immunda, quia nimis maculatur per luxuriam,
Deſerta, quia non habitatur per gratiam & iuſtitiam.

¶ Dico ergo, quod conſcientia malorum domus eſt alta, quia ſuperbia eleuatur, et tamen ſcriptum eſt Prouerbior.17. Qui altam facit domũ, quærit ruinam. Et prouerbior. 15. Domos ſuperborum demolitur Dominus. Item domus eſt lata, quia per auaritiam ampliatur Omnia enim ambit et appetit. Et tamen ſcriptum eſt prouerbior.15. quod conturbat domum ſuam qui ſectatur auaritiam. Item domus eſt obſcura, quia per ignorantiam obſcuratur pſal. Repleti ſunt, qui obſcurati ſunt ter-

ræ domibus iniquitatum. Et Eſa.6. Impleta eſt domus fumo. Item domus non eſt ſecura, quia à culpis omnibus impugnatur. Vnde Benadab i. diabolus, dicit 3.Reg.20 Mittam ſeruos meos ad te, & ſcrutabuntur domũ tuam. Item domus eſt diuiſa, quia per diſcordiam diſſipatur Prouer. 17. Melior eſt buccella ſicca, cum gaudio, qui domus plena victimis cum iurgio. Item domus eſt vacua, quia bonis omnibus ſpoliatur Prou.3. Egeſtas à Domino in domo impii. Item domus eſt immunda, quia luxuriæ fæcib. inquinatur Iob 4. Qui habitat domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, conſumentur velut à tinea. Item domus eſt deſerta, quia à Deo nullatenus, ſed magis à latronibus i. à dæmonibus habitatur Iob 15. Habitabit in ciuitatibus deſolatis, & in domibus deſertis, quæ in cumulos ſunt redactæ. Non ſic, chariſſimi, ſed habeamus conſcientiã purã & mũdam, quia pro certo iſta eſt domus interior frequentanda ſcilicet conſcientia. ¶ Et ſi vis notare de domo conſcientiæ potes dicere, quod illa debet eſſe domus

Tuta, quod facit fidei fortitudo,
Lata, quod facit amoris amplitudo,
Alta, quod facit ſpei ſeu fidei celſitudo,
Longa, quod facit perſeuerantiæ celſitudo,
Clara, quod facit ſapientiæ limpitudo,
Clauſa, quod facit diligentiæ ſollicitudo,
Secreta, quod facit pœnitentiæ ſolitudo,
Munda, quod facit continentiæ gratitudo,
Picta, quod facit apparentiæ pulchritudo.

Sit igitur tuta & firma per fidei fortitudinem inconcuſſibilem. Eccl.3. Benedictio patris firmat domos filiorum. Benedictio eſt fides. Item ſit lata per charitatis amplitudinem incoarctibilem Debet n. iſta eſſe lata, ita quod amicos & inimicos valeat continere 2.Paral.2. Domus, quam ædificare cupio, magna eſt. Magnus n. eſt Deus noſter, quem ſcilicet charitas in hac domo debet recipere. Item ſit alta per ſpei celſitudinem indepreſſibilem 3.Reg 7. Ædificauit Salomon domũ in ſaltus Libani. Saltus n. idem eſt quod altum promontorium. Item ſit longa per perſeuerantiæ certitudinem indefectibilem Pſ. Domum tuam Domine decet ſanctitudo in longitudine dierum. Item ſit clara per ſcientiæ limpitudinem inobfuſcabilem, Matth.5. Ponit lucernam ſuper candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo ſunt. Item ſit clauſa per diligentem ſollicitudinem circumſpectibilem Eſa.24. Clauſa eſt omnis domus nullo introeunte. Item eſt ſecreta per pœnitentiæ ſolitudinem inacceſsibilẽ Iob 39. Cui ſ. Onagro, dedi in ſolitudine domum, & tabernacula eius in terra ſalſuginis. Item ſit munda per continentiæ puritudinem immaculabilem 3. Reg 10. Vniuerſa ſuppellex domus ſaltus Libani erat ex auro puriſſimo. Libanus interpretatur cãdor, & ſignat caſtitatem. Item ſit picta per apparentiæ pulchritudinem indeturpabilem Eccl.26. Mulieris bonæ ſpecies in ornamentum domus ſuæ. Iſta eſt ergo domus interior frequentanda per diſcuſsionem. ¶ Tertio dico, quod eſt alia domus

K Dei exterior frequentanda, per orationem. Et iſta pro certo, chariſsimi, eſt domus Eccleſiæ & materialis & ſpiritualis. De qua dicitur Eſa 56. Matt.21. & Io.2. Domus mea, domus orationis vocabitur. Quia re vera chariſsimi, illi, qui ſunt de domo Eccleſiæ ſc. viri catholici & Chriſtiani, & maxime eccleſiaſtici & religioſi, debent vacare Dei ſeruitio & orationi, laudi diuinæ, & gratiarum actioni. Nam pro certo de iſta domo videtur intelligi illud, quod dicit Miſael de quadam domo cœleſti i. de quadam regione, & de quodam ſigno, quod dicitur eſſe domus itineris, fidei, ſapientiæ, magiſterii, honoris, aſtrorum diuinationis, & ſomniorum, illos ẽt, qui in eius conſtellatione naſcũtur facit in motu literarum, vt dicit idem. Sic vere, chariſſimi, domus eccleſiæ & religionis, quæ domus ſumus nos, ſecundum apoſtolum, debet dici domus itineris, quia pro certo nos alii, potiſsimè eccleſiaſtici, debemus eſſe in mundo ſicut in itinere & peregrinatione ſ. quouſq; ad patriam i. ad cœleſtia poſsimus peruenire, quia quãdiu ſumus in corpore, peregrinamur à Domino. Illud vtiq; eſt contra multos, qui ſunt in Eccleſia & religione, qui non ſunt ſicut in peregrinatione, ſed ſicut in patria quia ſ. præſentibus non vtuntur, ſed fruuntur. Item iſta debet eſſe domus fidei, quia vere fides catholica & fidelitas amoris debet in religione & Eccleſia potiſſimè inueniri, quod eſt contra multos, qui pro certo & quantum ad Deum, & quantum ad proximum, & quantum ad Eccleſiam, ſunt proditores, & infideles, ſicut hæretici, qui ſunt cõtra Deum, ſchiſmatici, qui ſunt contra Eccleſiam, falſi amici, qui ſunt infideles contra proximum. Ideo Prou. 20. dicitur. Virum autem fidelem quis inueniet? Item iſta debet eſſe domus ſapientiæ, magiſterii, & honoris, quia re vera viri eccleſiaſtici debent eſſe præ cæteris ſapientes, & per conſequens magiſtri ductores & doctores aliorum, & ſic erunt præ cæteris honorati. Iſta enim ſe debent habere per ordinem ſ. ſapientia & magiſterium & honor. Quod eſt cõtra multos, quia re vera non habent ſapientiam, ſed ignorantiam, nõ magiſterium, ſed vituperium, non honorem, ſed horrorem. Ideo de talibus dicitur Hiere 49. Non vltra eſt ſapientia in Theman, periit conſilium à filiis. Item iſta debet eſſe domus aſtrorum, & diuinationis, quia vere (chariſſimi) de iſtis aſtris & cœleſtibus, i. de bonis æternis & perpetuis debemus diuinare, cogitare, & tractare Gen.15. Suſpice cœlum, & numera ſtellas ſi potes. Quod eſt contra multos, qui non diuinant, nec præcogitant de æternis, ſed potius de terrenis, ſicut ſunt auari, qui oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram. Item iſta debet eſſe domus ſomniorum, quia re vera boni ſomniare debent de occultis per conſiderationem, ſ. cogitando de præteritis, id eſt, de peccatorum peruerſitate, de præſentibus, id eſt, de mundana volubilitate, de futuris, id eſt, de mortis & iudicii acerbitate, de inferioribus, id eſt, de ignis infernalis aſperitate, de ſuperioribus, id eſt, de patriæ ſupernalis iucunditate. Ideo de talibus ſomniis dicitur Dan.1. Et Danieli dedit Deus intelligentiam omnium viſionum & ſomniorum. Et ſic bene dico (chariſſimi) quod ſtatus eccleſiaſticus poteſt dici domus Dei, quæ debet frequentari per deuotionem Quia etiam ſi quis ab iſta domo abierit peccando, ſtatim illuc per pœnitentiam reuenire debebit emendando dicens illud Luc.11. Reuertar in domũ meam vnde exiui. Et de hoc poteſt exponi illud, quod de Moyſe dicitur Actorum 7. Nutritus eſt tribus menſibus in domo patris ſui. Tres n. menſes ſunt pœnitentiæ partes, quibus oportet in domo Eccleſiæ viuere, & manere. Iſta eſt ergo proprie domus Dei, in qua multæ ſunt cameræ, id eſt, multi ſtatus & officia, iuxta illud ſupra dictum Iob. 14. In domo patris mei, manſiones multæ ſunt. Vnde de illa domo dicitur 3.Reg.10. Videns Regina Saba omnem ſapientiam Salomonis, & domum, quam ædificauerat, & cibos menſæ eius, & habitacula ſeruorum, & ordines miniſtrantium, veſteſque eorum, & pincernas, & holocauſta, quæ offerebat in domo Domini, non habebat vltra ſpiritum Quia reuera (chariſſimi) pulchrum eſt videre in domo Salomonis, id eſt, in Eccleſia ſancta cibos menſæ eius, id eſt, ſacræ ſcripturæ refectionem, habitacula ſeruorum, id eſt, diuerſorum ſtatuum diſcretionem, ordinem miniſtrantium, id eſt, Dei ſeruorum ordinatam conſcientiæ conditionem, veſtes eorum, id eſt, exteriorem honeſtam conuerſationem, pincernas, qui vinum fundunt, id eſt, prædicatores lætificantes per conſolationem, holocauſta Domini, id eſt, bonorum operum immolationem. Et ideo de iſta domo dicitur prou.9. Sapientia ædificauit ſibi domum, miſcuit vinum, & poſuit menſam. Et nota, quod Eccleſia eſt domus, quã debent inhabitare, & in eius dignitatibus præeminere viri boni & non mali. Iuxta illud Eccleſiaſt.11. Non omnem hominem inducas in domum tuam. ¶ Sint ergo ibi L

Simplices & innocentes,
Stabiles & patientes,
Humiles & abſtinentes,
Pauperes & indigentes,
Concordes et conſonantes,
Flebiles et pœnitentes,
Subtiles et contemplantes,
Diuites et abundantes.

¶ Ibi ergo habitare debent viri ſimplicitatis et innocentiæ, pſ. Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ. Item viri ſtabilitatis et permanentiæ pſ. Qui ſtatis in atriis domus Dei noſtri Item viri humilitatis et abſtinentiæ. Humilitatis dico pſ. Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam. Et abſtinentiæ Prou.27. Sufficiat tibi lac Caprarum in neceſſaria domus tuæ. Item viri calamitatis et indigentiæ. Ad domũ enim Dei nõ vadunt diuites, ſed pauperes, ſic nec ad beneficiá Eccleſiæ Luc.14. Voca pauperes, et nudos, et compelle intrare, vt impleatur domus mea. Item viri concorditatis et amicitiæ Pſalm. In domo Dei ambulauimus, cum conſenſu. Item viri flebilitatis et pœnitentiæ. Vnde de Ezec. dicitur Eſa.37. quod obuolutus eſt ſacco, et intrauit domũ Domini. Item viri ſubtilitatis et eminentiæ ſcil. viri, qui cœleſtia cõtemplantur Eſa. 2. Venite aſcendamus ad montem domini, et ad domum Dei Iacob. Item viri ſpiritualis facultatis et abundantiæ, ſcil qui in virtutibus ſunt diuites pſal. Gloria et diuitiæ in domo eius. Et alibi in pſ. Replebimur in bonis domus tuæ. Sed heu proh dolor, pro certo tales non videntur eſſe habitatores in domo Dei, quæ eſt Eccleſia. Non enim hodie promouentur tales ſufficientes viri, ſed potius inhabiles et inepti. Vnde Hier. 32. Poſuerunt idola ſua in domo, in qua inuocatum eſt nomen meum, vt polluerent eam. Idola inquit ſua, i. nepotes et parentes, fatuales et ignorantes. Et ideo iſta domus iam non videtur à ſæculari ſtatu differre, ſicut enim populus, ſic ſa-

cerdos

ſerdos Eſa.24. Vnde Ezec.25. Ecce ſicut omnes gentes, domus Iuda, quia ſicut dicitur Ezech.22. Verſa eſt mihi in ſcoriam domus Iſrael. Et Oſeæ 6. dicitur. In domo Iſrael vidi horrenda.

¶ Notabis ergo, quod domus Eccleſiæ poteſt hodie dici domus

Ardoris & auaritiæ,
Erroris & ignorantiæ,
Horroris & immunditiæ,
Furoris & peſtilentiæ,
Guloſitatis & gaſtrimargiæ,
Pompoſitatis atque ſuperbiæ,
Vacuitatis & indigentiæ,
Impietatis & iniuſtitiæ,
Rapacitatis & violentiæ,
Mendacitatis atque fallaciæ,
Doloſitatis & fraudulentiæ,
Aduerſitatis atque miſeriæ.

Dico ergo, quæ iſta eſt domus auaritiæ & ardoris Abdiæ 1. Erit domus Iacob ignis & domus Ioſeph flamma. Item eſt domus ignorantiæ & erroris Ezech.10. Domus repleta eſt nube. Item eſt domus immunditiæ, & horroris. Vnde illud prædictum Oſeæ 6. In domo Iſrael vidi horrenda: & Hiere.5. Equi amatores in fœminas in domo meretricis luxuriabantur, Item eſt domus peſtilentiæ & furoris. Et tamen dicitur Eccleſ.4. Noli eſſe ſicut leo in domo tua, euertens domeſticos tuos. Item iſta eſt domus vinolentiæ & guloſitatis Amos 2. Vinum damnatorum bibebant in domo Dei ſui. Item eſt domus ſuperbiæ & pompoſitatis. Amos 6. Væ vobis, qui opulenti eſtis in Sion optimates, capita populorum, ingredientes pompatice domum Iſrael. Item domus eſt indigentiæ & vacuitatis. Pauca n. bona ſpiritualia ſunt ibi Aggæi 1. Domus mea deſerta eſt. Item domus eſt iniuſtitiæ & impietatis. 2. Paralip. 36. Interfecit iuuenes eorum gladio in domo ſanctuarii. Item domus eſt violentiæ & rapacitatis Eſa.3. Rapina pauperis in domo veſtra. Item domus eſt fallaciæ & mendacitatis Micheæ 1. Domos mendacii in deceptionem Regibus Iſrael. Item domus eſt fraudulentiæ & doloſitatis Hier.5. Domus eorum plenæ ſunt dolo Item domus eſt miſeriæ & aduerſitatis, quia ſ. propter prædicta mala vitia accidunt hodie domui Eccleſiæ multa aduerſa Soph 1. Erit fortitudo eorum in direptionem, & domus eorum in deſertum. Non
M ſic debet eſſe (chariſſimi) ſed potius domus frequentanda per deuotionem. ¶ Quarto dico, quod eſt alia domus Dei ſ. cœleſtis patria, quæ eſt frequentanda per affectionem & contemplationem, quia re vera iſta debet contemplari & deſiderari, & hoc quia vere chariſſimi, iſta videtur eſſe illa domus ſeu regio cœleſtis, quæ dicitur aries, quæ eſt ſecundum Miſael ſignum igneum & diurnum, vel eſt ſolis exaltatio, & iſtud ſignum dicitur domus vitæ, ſic vere (chariſſimi) domus paradiſi eſt domus ignea propter feruorē inextinguibilis charitatis, eſt domus diurna propter ſplendorem inoffuſcabilis claritatis, eſt domus vitæ propter vigorem indefectibilis firmitatis, quia ſcilicet ibi perpetuo viuitur, & ſine fine. Vnde Pſ. Beati, qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabūt te. Et ideo bene dicitur, quod ibi eſt ſolis exaltatio, quia vere in domo paradiſi ſol, id eſt, boni & iuſti promouentur, & etiam exaltantur, quia re vera iſta eſt

Domus { Refulgens & ſpecioſa,
Abundans & copioſa,
Relucens & luminoſa,
Suauis & odoroſa,
Honorabilis & glorioſa,
Exultans & gaudioſa,
Delectabilis & dulcoroſa,
Admirabilis & ſtuporoſa.

Dico ſpecioſa Pſal. Domine dilexi decorem domus tuæ & locum habitationis gloriæ tuæ. Et Thren.2. Hæccine eſt vrbs perfecti decoris & gaudium vniuerſæ terræ, Specioſa Baruc.3. O Iſrael quam magna eſt domus Dei. Copioſa. Vnde in Pſ. Replebimur in bonis domus tuæ. Luminoſa etiam quia ſ. ibi eſt beata viſio & congregatio Pſal. Deus in domibus eius cognoſcetur. Item odoroſa Io.12. Impleta eſt domus ex odore vnguenti. Item glorioſa. Vnde Aggæi 2. Implebo domum iſtam gloria & Eſa. 11. Domum maieſtatis meæ glorificabo. Item gaudioſa. Vnde illud Pſal. Beati, qui habitant in domo tua domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. Et alibi. Qui habitare facit ſterilem in domo matrem filiorum lætantem. Et illud Pſalm. Pſalmos noſtros cātabimus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo domini. Item dulcoroſa, quia ſ. iſta eſt dulciſſima fruitio Pſ. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis potabis eos. Itē ſtuporoſa, quia ſcilicet iſta eſt prę cunctis admirāda Pſ. Introibo in locū tabernaculis admirabilis, vſq; ad domū Dei.

Iſta ergo eſt domus ſpecioſa, copioſa, luminoſa, odoroſa, glorioſa, gaudioſa, dulcoroſa, ſtuporoſa. Sed re vera (chariſſimi) talis domus non eſt miſerabilis, ſed mundus, quia vere iſte oſtenditur eſſe domus tota contraria & diuerſa. Et ideo de mundo pōt intelligi illud, ꝙ dicit Miſael de illa domo, ſeu ſigno aut regione cœleſti, quæ dicitur Piſces, quæ eſt domus inimicitiæ, & ſignat laborem, ſuſurrationem, triſtitiam, dolum, maleuolentiam, & carcerem. Quia re vera (chariſſimi) ad literam mundus quidem domus eſt miſeriæ et laboris, lamentationis et doloris triſtitiæ et mœroris, ſc. doli maleuolentiæ, inuidiæ et liuoris, carceris etiam et languoris. Ideo de tali domo loquitur Eſa.13. Replebuntur domus eorum draconibus, &c. Vide ibi. Non ſic paradiſus (chariſſimi) quia iſte eſt domus Dei illuſtrior. Non ſic Eccleſia quia eſt domus Dei exterior. Non ſic etiam bona conſcientia, quia iſta eſt domus Dei interior. Non ſic etiam beata Virgo, quia iſta eſt domus Dei ſecretior, ob hæc ſufficiant.

Donare. Donum.

Quia ſupra ſatis dictum eſt de dare, parum dicendum eſt de A
donare. Nota ergo, quod eſt donum Dei, donum iuſti, donum impii, donum mundi. Deus n. eſt principalis donator et dator, quia ſcriptum eſt Iacob 1. Omne datum optimum, et omne donum perfectum, de ſurſum eſt deſcendens à patre luminum. Primo dico, quod Deus dat hominibus ſpiritualia, temporalia, æternalia. Donat ſpiritualia ſcil. gratias et virtutes. Gratia enim a ſolo Deo datur. Fides etiam ſine merito præcedente à domino conceditur, et donatur. Vnde Eph.2. Gratia enim eſtis ſaluati per fidem, et hoc non ex vobis. Dei enim donum eſt, nō ex operibus, vt ne quis glorietur, ipſius enim ſumus factura. Vnde etiam de Chriſto aſcendente legitur Ephe.4. quod aſcēdens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Dona dico videlicet Spiritus ſancti, quia ſc. Deus pater et Deus filius miſerunt nobis Spiritum ſanctum, quem dederūt nobis, diſpenſatorem domus ſuæ, per quem dederunt etiam multa dona. Spiritus enim Sanctus dicitur et donum et donans: donum dico Hebræ.6. Illuminati guſtauerūt donum cœleſte, participes effecti Spiritus ſancti, donans etiam dicitur quia ſ. iſte eſt, qui dat hominibus ſeptem dona ſpiritualia, quæ ſcilicet ſibi ſpecialiter appropriantur, videlicet,

Donum { Timoris, vt Deum in reuerentia habeamus,
Conſilii, vt bona prudenter eligamus,
Pietatis, vt proximo clementer ſubueniamus.
Fortitudinis, vt mala valenter ſuſtineamus,
Scientiæ, vt naturalia et materialia ſciam⁹ et cognoſcamus,
Intellectus, vt ſpiritualia contēplemur et videamus,
Sapientiæ, vt ſupernaturalia deguſtemus et ſapiamus.

¶ Iſta enim ſunt ſeptem dona Spiritus ſancti communia, quæ enumerantur Eſa.11. Vbi de flore, qui egreditur de radice Ieſſe dicitur, quod requieſcet ſuper eam Spiritus domini, Spiritus ſapientiæ et intellectus, Spiritus conſilii et fortitudinis, Spiritus ſcientiæ et pietatis et replebit eum Spiritus timoris domini. Igitur talia dona à Spiritu ſancto dantur, et diuerſis diuerſimode conceduntur 1.Cor.7. Vnuſquiſque proprium donū habet, alius ſic, alius autem ſic. Et bene dicitur proprium. Sicut enim video, quod vnaquæque perſona propriam ſibi vendicat faciem ſeu faciei imaginem & figuram, in quo valde differre videtur vniuerſi mortales, ſic etiam in facie interiori ſ. in mente tanta eſt diſsimilitudo et diuerſitas, quod vnuſquiſque proprium habet donum. Et inde eſt, quod vnus præcellit in vno, et alius in alio, et quod vnus eſt ſapiens ad vnam ſcientiam, alius ad aliam, vni placet vna virtus, et alteri altera, quia ſ. Spiritus ſanctus diuidit ſingulis dona ſua, iuxta illud Eph.4. Vnicuique autem noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti. Conſulit ergo ſcriptura Actorū 2. dicens. Pœnitentiam agite, et accipietis donum Spiritus ſancti. Donum dico fidei, quæ dirigit in credendis. Donum diſciplinę, quę dirigit in cauendis. Donum prudentiæ, quę dirigit in agendis. De fide dicitur Sap.3. Dabitur inquit illi (ſ. iuſto) fidei donum electum, et ſors in templo Dei acceptiſſima. De diſciplina dicitur Sapi.7. Participes facti ſunt amicitiæ Dei, propter diſciplinę dona cōmendati. De prudentia vero dicitur Prouer.4. Attendite, vt ſciatis prudentiam, donum bonum tribuam vobis, legem meam ne dereliquatis. Patet ergo, quod Deus donat ſpiritualia.

¶ Adhuc dico, quod ipſe donat temporalia. Vnde etiam B
Iacob de gregibus miſsis Eſau Gene. 33. dixit. Suſcipe donationem, alias benedictionem, quam donauit mihi Deus: & ibidem de liberis dicitur. Paruuli ſunt quos donauit mihi Deus: quaſi diceret. Et filii & bona alia à Deo dantur. ¶ Denique dico, quod Deus donat æternalia ſcilicet gloriam paradiſi. De qua Sap.3. Fideles in dilectione acquieſcent illi, quoniam do-

num & pax eſt electis Dei. Ita quod Deus videtur dicere beatis illud Danielis 2. Præmia & dona, & honorem multum accipietis à me. Iſtud eſt igitur donum Dei, quod concupiſcendum eſt.

C ¶ Secundo principaliter dico, quod inuenitur donũ iuſti, ꝙ eſt remunerandum. Iuſti enim & ſe & ſua conſueuerunt donare, & charitatiuè diſtribuere & communicare. Speculum enim receptam imaginem continuo repræſentat & ſi etiam obiiciatur ſibi aliud ſpeculum, illam quam recepit imaginem, ſibi ſtatim communicat. Et ſi illi aliud ſpeculum obiicitur, etiam & illud ſumptam imaginem ſibi donat. In ſpeculis ergo virtus donatiua & communicatiua abundat, quia alterum alteri, quod habet, dat. Talia ergo ſpecula ſpiritualiter debemus eſſe, quia bona noſtra (quæ proculdubio non à nobis, ſed aliunde habemus) alterutrum communicare, dare, & diſtribuere debemus, exemplo Dauid, qui ſicut dicitur 1. Regum 30. miſit dona de præda ſenioribus Iuda. Talem etiam virtutem liberalem donatiuam dicebat ſe habere Paulus 2. Corin. 2. dicens. Si cui autem aliquid donaſtis, & ego donaui. Et pro certo donandum eſt, quia donum diſcretè & liberaliter datum, iram iudicis ſolet placare, amicitiam ſolet captare, cœli gloriam ſolet præſtare. Dicam ergo, quod dona bene poſita placare ſolent iracundiam Prouerb. 21. Munus abſconditum extinguit iram, & donum in ſinu, indignationem maximam. Et bene dicitur abſcõditum & in ſinu, quia ſcilicet dona & munera & xenia ſiue dẽtur Deo ſiue pauperibus, ſiue etiam dentur diuitibus, occultè non publicè debent dari, quia dare publicè Deo, eſſet hypocriſis, pauperi eſſet iactantia, diuiti, eſſet ſtultitia. Dico etiã, quod dona ſolent amicitiam captare, ſcilicet amicitiam illius cui dantur, & etiam Dei & Sanctorum. Vnde Prouerb 19. Multi colunt perſonam potentis, & amici ſunt dona tribuentis. Item talia dona præſtare ſolent cœli Gloriam. Ideo dicitur Prouerb. 18. quod donum hominis dilatat viam eius, & ante principes ſcilicet Deum & Angelos, ſpatium ei facit. Iſtud eſt igitur do-

D num iuſti, quod eſt remunerandum. ¶ Tertio dico, quod inuenitur donum impii, quod eſt abominandum ſeu vituperãdum. Tales enim ſolent dona donare & accipere. Donare dico, quia cum parum habeant de ſufficientia virtutum, neſciunt habere recurſum niſi ad munera danda Exemplo illius Menelai, qui aurea vaſa furatus eſt de templo quæ donauit, vt interficeretur Onias, ſicut dicitur 2 Macha. 4. Dona enim malorum ſemper dantur vel male, id eſt, de male acquiſitis, ſicut patet de illis, qui dant eleemoſynas de alieno, vel ad malum finem, ſicut de illis, qui dant, vt ſpiritualia acquirant, vel vt proximo præiudicium faciant. De talibus enim donis dicitur Eccl. 34. Dona iniquorum non probat altiſſimus. Solent etiam mali libenter dona recipere, ſicut patet in malis iudicibus, qui dona accipiunt pro iudicio ſubuertendo, vel in malis prælatis, qui dona accipiunt pro beneficio conferendo. Iſti enim male faciunt, quia ſicut dicitur Eccleſ. 20. Xenia & dona excœcant oculos iudicum. Non ſic debet perſona publica facere, ſed potius cuicunque dona inhoneſtè offerenti, debet illud, quod Dan. 5. ſcribitur, reſpondere. Munera tua tibi ſint, & dona tua domus tuæ alteri da. Sic ergo patet quomodo inuenitur donum Dei, iuſti, & impii. Vide ſupra de titulo dare, vbi multa notaui, vide etiam infra vbi munus, &c.

A Donec.

Cum donec, quod idem eſt quod vſque vel vſquequo ſit aduerbium temporis, ſemper ſignãs aliquam temporis præfinitionem, terminationem, & præciſionem, et præcedentis ſuſpenſionis ſeu conditionis certificationem, et purificationem, et ideo donec ſemper ſupponit aliquid ſuſpenſum et dubium, quod præcedit, et aliquid certum et ſolidum quod ſuccedit; poſſum bene moraliter dicere quod per iſtam dictionem donec poſſunt ſignificari omnia dubia et ſuſpenſa et omnia etiam præfinita et certa. Donec enim ponitur quandoque excluſiue, quia ſcilicet excludit quicquid eſt præcedens, ſicut illud Pſal. Perſequar inimicos meos, et comprehendam illos, et non conuertar donec deficiãt: quaſi diceret. Quando defecerint, tunc ceſſabit et excludetur perſecutio. Quandoque etiam ponitur incluſiue, et hoc quando ponitur localiter, ſicut cum dicitur 1. Regu. 15. Percuſſit Saul Amalech ab Euila donec venit ad Aſſur. Donec enim includit illud ſpatium terræ, quod erat inter Euilam et Aſſur. Quandoque etiam ponitur adiunctiue ſicut cũm Iudicum 4. dicitur Forti manũ filii Iſrael opprimebant Iabin regem Chanaan donec delerent eum. Iſtud enim donec addit ad præcedentem oppreſſionem. Quia tamen donec, vt communiter, ponitur excluſiue, notabo quod per donec poteſt intelligi

Tempus:
- aduentus Chriſti, quod excludit legis auſteritatem
- pœnitentiæ, quod excludit culparũ peruerſitatẽ,
- peccati, quod excludit virtutum vtilitatem.
- futuræ mortis, quod excludit mundi vanitatem,
- futuri iudicii, quod excludit magnorum nobilitatem,
- damnationis et inferni, quod excludit omnem iocunditatem.
- gloriȩ paradiſi, quod excludit omnem aduerſitatẽ.

Iſta ſunt enim ſeptem donec, per quæ omnia ſuſpenſa, et dubia terminantur et etiam excluduntur. ¶ Dicam ergo, quod inue-

B nitur donec excludens legales auſteritates. Et iſtud fuit donec aduentus Chriſti, in quo expectatio patrum quæ ſuſpenſa fuerat ab origine mundi, fuit terminata, et legis auſteritas temperata. Ideo bene dicitur Gen. 49. Non auferetur ſceptrum de Iuda, et dux de fœmore eius, donec veniat qui mittendus eſt, et ipſe erit expectatio gentium, et ſi vis nota, quod iſtud fuit

Donec:
- recreatiuum,
- informatiuum,
- benedictiuum,
- charitatiuum,
- illuſtratiuum,
- roboratiuum.

Recreatiuum dico, quia Chriſtus veniens egenos ſatiauit 1. Reg. 9. Non enim comeſturus eſt populus donec veniat Samuel, ipſe enim benedicet hoſtiæ, tunc comedent, qui vocati ſunt. Informatiuum etiam, quia Chriſtus veniens obſcura declarauit 1. Reg. 10. Septem diebus expectabis me, donec veniam ad te et oſtendam tibi quid facturus ſis. Benedictiuum etiam Matt. 23. Non me videbitis amodo donec dicatis, Benedictus, qui venit in nomine domini. Item charitatiuum, quia tunc fuit oſtenſa maxima charitas inter Chriſtum et Eccleſiam ſponſam ſuam. Cant. 2. Dilectus meus mihi, et ego illi, qui paſcitur in hortis donec ſpiret dies, et inclinentur vmbræ. Illuminatiuum etiam fuit. Vnde Eſa. 62. Eſaias de Chriſti aduentu dicit ſic. Propter Sion non tacebo, et propter Hieruſalem non quieſcam, donec egrediatur, vt ſplendor iuſtus eius, et Sanctus eius vt lampas accendatur. Fuit inſuper ſtabilitiuum et roboratiuum. Vnde ibidem videtur loqui Sanctis patribus de hoc donec, id eſt, de Chriſti aduentu, dicens. Ne taceatis, et ne detis ſilentium ei donec ſtabiliat, & donec ponat Hieruſalem laudem in terra. Iſtud igitur fuit vnum donec excludens legales antiquitates, G

ſeu donec confortans Sanctorum patrum anxietates. ¶ Secundò dico, quod eſt vnum donec excludens culparum peruerſitates. Et iſtud eſt donec gratiæ, & donec pœnitentiæ, per quas omnia vitia excluduntur, & bona omnia generantur. 2. Reg. 10. Manete in Hiericho, donec creſcat Barba veſtra. Hiericho Luna interpretatur, qua gratia & pœnitentia deſignatur, quibus mens illuminatur, & Barba, id eſt, virtutum cæſaries augmentatur. Et nota, quod donec gratiæ ſeu pœnitentiæ eſt.

Donec:
- Virium fortificatiuum,
- Virtutum continuatiuum,
- Operum ædificatiuum,
- Hoſtium exterminatiuum,
- Lacrymarum exuberatiuum,
- Voluptatum ſuppeditatiuum.
- Operum fructificatiuum,
- Orationis accumulatiuum,
- Diuinitatis recogitatiuum.

¶ Iſtud eſt igitur vnum donec, quod vires ſolet fortificare. Vnde Iud. 5. Ceſſauerunt fortes Iſrael donec ſurgeret Delbora. Delbora enim quæ interpretatur apex vel eloquens, eſt gratia, quæ eſt apex eloquens per confeſſionis anxietatem. Item iſtud eſt vnum donec, quod virtutes ſolet continuare. Pſal. Perſequar inimicos, & comprehendam illos, et non conuertar donec deficiant, quaſi dicat, ergo perſeuerabo donec victoriam obtineam. Item eſt vnum donec, quod bona opera ſolet facere, et fabricare Nee. 4. Nos ipſi faciamus opus media pars noſtrum teneat lanceas, donec egrediantur caſtra. Item eſt vnum donec, quod hoſtes ſolet exterminare 2. Reg. 22. Inimicos meos conteram, et non conuertar, donec conſummam eos, et confringam, vt non conſurgant. Item eſt vnum donec, quod fletu ſolet exuberare 1. Reg. 30. Leuauit Dauid et populus, qui erat cum eo voces ſuas, et planxerunt donec deficerent in eis lacrymæ. Item eſt vnum donec, quod carnem ſuppeditat, quia ſcilicet iſtud aufert ei delitias 1. Reg. 1. Mulier lactauit puerum ſuum, donec ablactaret eum. Item eſt vnum donec, quod valde ſolet fructificare. Fructus enim bonorum operum gignit 1 Reg.

2. Re-

2.Repleti prius,pro panibus se locauerunt,id est, impinguati & diuites abstinuerunt, & mendicauerunt, & famelici isti tādem virtutibus saturati sunt, donec sterilis, i. pœnitentia peperit plurimos,id est, plurimas virtutes. Item est vnum donec,quod orationes solet multiplicare Eccles. 35. Oratio humiliantis se nubes penetrabit, & donec propinquet, consolabitur ; & non descendet donec aspiciat altissimus. Item est vnum donec quod Dei virtutem solet manifestare. Vnde Nabuchodonosor dicitur Dan. 4. Fœnum quasi bos comedes,& rore cœli infunderis; & septem tempora mutabuntur super te, donec scias quod dominetur excelsus in regno hominum. Patet ergo, quod inuenitur vnum donec excludens culparum peruersitates. ¶ Tertio dico, quod inuenitur vnum donec excludens virtutum vtilitates,& istud nihil aliud est, quam peccatum ,scilicet quod est vnum

D

Donec quod { Excitat diuinum furorem,
Maculat animæ candorem,
Infestat iustorum valorem,
Transportat ad orci dolorem,
Vacuat virtutum vigorem,
Æstuat per mentis ardorem,
Aggregat pauperum humorem,
Simulat perfectu mamorem.

Peccatum dico,est vnum donec,id est, vna meta exclusiua,quæ diuinum furorem solet excitare. Vnde de peccatoribus dicitur 2.Para.36. quod paruipendebant sermones domini, & illudebant prophetis eius , donec ascenderet furor domini in populum suum,& nulla esset curatio.Item peccatum est vnū donec, quod animi candorem solet maculare. Et ideo proprie sanguini comparatur 4. Reg 24: Sanguinem innoxium multum nimis fudit Manasses,donec impleretur Hierusalem scil. sanguine peccati vsq; ad os.Item est vnum donec, quod iustorum valorem seu quietem solet infestare. Vnde illi impii dicebant de filiis Israel Nee 4. Nesciant donec veniamus, & interficiamus eos.Item est vnum donec, quod ad orci seu inferni dolorem solet transportare. Peccatum enim post mundi prosperitates trāsfert peccatores ad inferni pœnalitates.Vnde peccatum videtur peccatoribus dicere illud 4.Reg 18. Egredimini ad me,& comedat vnusquisque de vinea & de ficu sua,donec transferam vos.Item est vnum donec,quod virtutum vigorem solet vacuare. Vnde de peccato gulæ dicitur Eccl.13.Confundet te in cibis suis,donec te exinaniat. Item est vnum donec,quod per auaritiam solet æstuare Ecclesia. 14. Insatiabilis oculus cupidi, non satiabitur donec consumat animam suam. Item est vnum donec,quod per rapinam solet diuitias aggregare Eccl.23.Anima calida,quasi ignis ardens,non extinguetur,donec aliquid glutiat:& Num 23. Non accubabit leo donec rapuerit prædam,& occisorum sanguinem bibat.Sanguinem inquit,id est,diuitias. Item est vnum donec, quod perfectum amorem solet dissimulare,& istud est peccatum adulationis; vnde de adulatoribus, & fallacibus dicitur Eccl 29.Dum accipiunt,osculantur manus dantis.Istud est igitur vnum donec excludens virtutum vtilitates.

E ¶ Quarto dico,quod est vnum donec excludens mundanas vanitates.Et istud est meta mortis,quæ s.est donec

Omnium immutatiuum,
Terrarum desolatiuum,
Diuitum relegatiuum,
Statuum varietatiuum.

Est dico, mors donec immutatiuum. In morte enim mutatur status naturæ, & status fortunæ. Vnde Iob 14. Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Item est mors donec desolatiuum Esaiæ 6. Vsquequo domine? (supple veniet homo)& respondet: donec desolentur ciuitates absque habitatore & domus sine homine. Item mors est donec relegatiuum.Vnde de Sedechia à Nabuchodonosor relegando dicitur Hier.32.Ducet eum in Babylonem,ibique erit donec visitem eum Item mors est donec varietatiuum. Vnde in Ps.Singulariter sum donec transeam. Est igitur vnum donec excludens mundanas prosperitates seu vanitates.

F ¶ Quinto dico, quod inuenitur vnum donec excludens magnorum nobilitates.Et istud est donec seu meta iudicii,vbi scilicet finis erit & terminus potentiæ tyrannorum.Et nota,quod iudicium est donec

Superborum eliminatiuum,
Meritorum remuneratiuum,
Mortuorum resuscitatiuum,
Perfectorum beatificatiuum.

Vnum donec,in quo superbi eliminabuntur,Vnde Eccl.35.Dominus inquit, iudicabit iustos, & faciet iudicium. Sequitur. Donec tollat plenitudinem superborum & sceptra superborum contribulet. Item istud est vnum donec,in quo merita remunerabuntur. Vnde ibidem. Donec reddat hominibus secundum actus suos & secundum opera Adæ, & secundum præsumptionem illius. Item istud est vnum donec , in quo mortui resuscitabuntur. Vnde Iob 14 Homo cum dormierit,nō resurget,donec atteratur cœlum, non euigilabit. Quando cœlum atteretur, id est, in iudicio quando cœlum,& terra transibunt. Item istud est vnum donec, in quo sancti seu perfecti beatificabuntur. Vnde Eccl.35. Dominus, inquit faciet iudicium plebi suæ,& oblectabit iustos anima sua, Patet ergo quomodo est vnum donec excludens magnorum nobilitates scilicet tempus G iudicii. ¶ Sexto dico,quod inuenitur vnum donec excludens gaudiorum iocunditates.Et istud est tempus inferni,quod proculdubio potest dici vnum donec,quod habet

Gladium consumptiuum,
Carcerem constrictiuum,
Infert tædium subiectiuum,
Aufert gaudium refectiuum.

Dico ergo , quod infernus est vnum donec, quod gladio solet occidere Hier.9. Mittam post eos gladium, donec consumantur. Item est vnū donec, quod carcere solet constringere Matt. 5.Aduersarius ponet te in carcerem. Amen dico tibi,non exibis inde, donec reddas nouissimum quadrantem. Item est vnum donec, quod subiectione solet deprimere.Vnde de excœcato & captiuo Sedechia dicitur 2. Paral.36. quod ductus in Babylonem seruiuit regi & filiis suis post eum donec imperaret Cyrus rex Persarū qui scilicet interpretatur hæreditator, id est,Deus, qui hæreditauit in omnib. gentibus, quia scilicet damnati seruiunt regi Babylonis diabolo,donec, id est, quamdiu Deus imperabit,hoc est,in æternum.Item infernus est vnū donec,quod desolatione solet affligere; quia scilicet per istud relegatur homo à Dei præsentia & sanctorum ; & ab eorum consortio gaudioso , quod secundum sanctos maior est pœna dānatis, quam sit ignis inferni. Vnde 4. Reg. 24. Irascebatur dominus contra Hierusalem & contra Iudam , donec proiiceret eos à facie sua. Patet igitur quomodo est vnum donec excludens gaudiorum H iocunditates. ¶ Septimo dico,quod est vnum donec excludens inferni pœnalitates. Et istud est donec seu tempus paradisi, quod pro certo est vnum donec,quod est

Donec { Dei speculatiuum,
Hostis subiugatiuum,
Gaudii cumulatiuum,
Desiderii satiatiuum.

Dico igitur,quod tempus,in quo beati sunt in patria, est vnum donec , quo Deus speculatur Matth.16. Sunt de hic stantibus, qui non gustabunt mortem , donec videant filium hominis in regno suo, i. quamdiu videbunt filium hominis , quod scilicet erit semper. Item est vnum donec, quo hostis iugulatur,seu etiam subiugatur Ps. Sede à dextris meis,donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum,donec inquam,i.quamdiu,hoc est dictum,semper.Item est vnum donec, quo gaudium exaltatur,seu cumulatur Iob 8.Deus nō proiiciet simplicem,nec porriget manum malignis, donec impleatur risu os tuum, et labia tua iubilo i.in illo donec , in quo Deus implebit risu os tuum, ipse non proiiciet simplicem , nec adiuuabit malignum. Itē est vnum donec, quo desiderium satiatur , seu etiam refrigeratur. Vnde Iob 24. Recede paululū ab eo,vt quiescat, donec aptata veniat sicut mercenarii dies eius. (Mercenarii dico) qui s.valde gaudet,quando finito labore diurno quiescit, et quando facto seruitio mercedem recipit. Sic ergo patet quomodo ista dictio donec,& istud determinatum tempus significat tempus gloriæ supernaturalis,tempus tristitiæ infernalis,tēpus iudicii finalis, tempus mortis seu defluentiæ corporalis,tempus culpæ seu nequitiæ criminalis,tempus gratiæ seu pœnitentiæ virtualis , tēpus Christi aduentus seu pœnitentiæ personalis. Sufficit, vide de vsque,et de Vsquequo,et de quousque et similibus.

Dormire.

Nota, quod dormire pluribus modis sumitur in scriptura.Est enim dormitio A

Virtuosa,
Vitiosa,
Dolorosa,
Gloriosa.

¶ Dormitio virtuosa est quies contemplationis et deuotionis Matth.26.Dormite iam et requiescite.Item est dormitio vitiosa,quæ est status peccati. Peccator n. dicitur dormiens,quia sicut dormiens caret vsu sensuum corporalium, sic peccator spiritualium Vnde 1.Regum 26.Inuenerunt Saul iacentem et dor-

mientem in tentorio. Item eſt dormitio doloroſa, & ſic dormitio ſignat mortem. Vnde Iob 7 Ecce nunc in puluere dormio. Item eſt dormitio glorioſa, & iſta ſignat quietem gloriæ paradiſi, de qua Marci 5. Non eſt mortua puella, ſed dormit. Dormitio ergo quandoque ſignat in bono, quandoque in malo. In bono enim ſignat quietem deuotionis vel contemplationis, in malo vero ſignat quietem peccati & infectionis & mundanæ cõſolationis. Dicam⁹ ergo primo de primo modo dormitionis, ſ. de deuotione & contemplatione, & poſſumus dicere, quod iſta eſt quædam dormitio valde appetenda. Multa enim ſunt animalia, quæ dormiunt & impinguãtur, & illa dormitio potiſſimè accidit in tempore hyemis, ſicut patet de gliribus, quæ per totam hyemem dormiunt, & impinguantur, & in tempore æſtatis euigilant, & à priſtina pinguetidine macerantur, vt dicit auctor proprietatum. Sic vere chariſſimi, illi, qui bene dormiunt per deuotionem & contemplationem, bene impinguãtur per virtutum et gratiarum acquiſitionem. Iſtud vero maximè accidit in hyeme, id eſt, in tempore tribulationis, et paupertatis. Tunc enim ſolet ſomnus deuotionis facilius accidere, et pinguedo gratiarum et meritorum amplius abundare Pſ. Dormiui conturbatus. Æſtas n. mũdanæ proſperitatis iſtũ ſomnum impedit, et virtutum macredinem ſeu pauperiem introducit. Vnde de Apoſtol. non legitur, quod dormirẽt, niſi quando erãt in triſtitia et dolore ſ. in nocte quãdo dominus fuit captus, tũc enim dicitur, quod Chriſtus inuenit eos dormientes præ triſtitia Luc. 22. Et in Pſal. Ego dormiui, ſoporatus ſum, et exurrexi, quia dominus ſuſcepit me. De homine igitur qui taliter dormit poteſt intelligi verbum illud Iob 40. Sub vmbra dormit, in
B ſecreto thalami, in locis humentibus. ¶ Et aduerte, quod qui quiete dormire deſiderat, à tribus cauere debet, videlicet

A nimio calore (Sub vmbra inquit.)
A nimio clamore (Ideo debet eſſe in ſecreto.)
A nimio horrore ſeu fœtore. (Quia debet eſſe in thalamo, qui ſolet eſſe viridis et purus.) Sic vere chariſſimi illi, qui per deuotionem volunt dormire, debent eſſe

Sine calore auaritiæ, (quia ſub vmbra.)
Sine clamore iracundiæ, (in ſecreto)
Sine horrore immunditiæ, (thalami.)

Simus igitur ſine auaritiæ feruore. (Sub vmbra inquit.) Vmbra enim ſignat refrigerium pietatis, loci humentes deſignãt dulcedinem benignitatis. Benignitas enim et pietas ardorem refrigerãt cupiditatis. Dormite et requieſcite. De Chriſto legitur Matt 8. quod motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipſe vero dormiebat. Ad denotãdũ, quod ſancti per deuotionem et contemplationem melius dormiunt et requieſcunt, quando motus fortiorum tribulationum inſurgunt. Exemplo infantium, qui tunc facilius dormiunt, quando cunabula eorum nutrices vibrant & concutiunt Pſal. Dormiui conturbatus. Dicat ergo quilibet deuotus illud prædictum Pſ. Ego dormiui, & ſomnum cœpi, &c. Vt per deuotionem homines dormiant & quieſcant. Sub vmbra inquit, dormit. Vnde de Helia dicitur 3. Reg. 19. quod ille obdormiuit ſub vmbra iuniperi. Draco eſt animal calidiſſimum, & ardentiſſimum, & ſitiẽtiſſimum, rariſſime dormit, imo ſecundum Plinium, quaſi continue vigilat. Ad denotandum quod illi, qui per auaritiam ſunt feruentes, & qui bona mundi ſunt continue ſitientes, ſunt in continua vigilia, ſollicitudine & labore, & ſine quietis & deuotionis dulcedine & ſapore. Vnde dicitur Eccl. 5. Saturitas diuitis non ſinit dormire eum. Simus ergo ſine auaritiæ feruore.

C ¶ Adhuc dico, quod ſi volumus per deuotionem dormire, nos debemus eſſe ſine iracundiæ clamore, quod oſtenditur cum dicitur. In ſecreto. Sicut enim clamor & tumultus impedit dormitionem, ſic lites & contentiones, ira & detractiones impediunt deuotiones. In ſecreto enim debemus eſſe, & à mundanorum negotiorum ſtrepitu ſegregati, ſi per deuotionem volumus quieſcere, & dormire. Vnde enim dicit Auicenna animalia, quæ habent palpebras, dum dormiunt claudunt eas. Et ideo piſces non dormiunt, eo quod palpebras nullas habent. Sic re vera chariſſimi, ſi dormire volumus per deuotionem, neceſſe eſt, quod oculos cordis claudamus per ſenſuum reſecationem, & quod à mundi negociis & tumultibus nos abſtrahamus per pacis & concordiæ vnionem Iuxta illud Pſ. In pace in idipſum dormiam, & requieſcam. Nam pro certo chariſſimi illi, qui carent talibus palpebris & clauſuris, & qui exercenda, negocia exteriora mundi ſolatia, & litigia, oculos cordis habẽt apertos, nunquam poſſunt per deuotionem pauſare, nec per contemplationem quieſcere vel dormire. In ſecreto ergo extra turbas. Vnde Iudit. 8. In ſuperioribus domus ſuæ fecit cubiculũ ſecretũ ſibi. Superior n. pars eſt paradiſus, in quo pro certo debemus cubiculum noſtrũ facere per contemplationem, quod debet eſſe ſecretus per exteriorem negociorum reſecationem. Simus ergo ſine iracundiæ ſeu diſcordiæ clamore.

¶ Denique ſi volumus dormire ſpiritualiter, nos debemus eſ- D
ſe ſine luxuriæ fœtore. In loco enim florido, viridi, mundo & gratioſo, melius dormitur, horror n. fœtor loci impedit dormitionem. Sic vere chariſſimi, ſi per deuotionem dormire volumus, neceſſe eſt vt floridam caſtitatis munditiam habeamus, & quod horrore & fœtore luxuriæ careamus, quod oſtenditur cum dicitur (Calami.) Calami enim & iunci in cameris ſparguntur, vt mundiores & gratiores habeantur, & vt ibi ſopidius dormiatur, vt cuilibet viro mundo et puro dicatur illud Eze. 26. Stacten et calamus in negociatione tua. Stacten enim eſt pura myrrha et probatiſſima, quæ eſt ſpecies valde amara per quam pœnitentia denotatur, quia vere tunc munditia optime ſeruatur, quando amaritudo pœnitentiæ comitatur. Apes enim valde diligunt locum mundum habitare, et ibi dormire et cubare. Veruntamen cum mundicia, quam habent interius, ſemper volunt habere amaritudinem exterius, quia vt dicit Pli. orificium aluearis ſui ſolent ſuccis amaris linire, ne ſubintrent animalia venenoſa. Et ſic vere chariſſimi, ſi munditiam caſtitatis et puritatis et charitatis volumus interius ſeruare, et in ipſa quieſcere et dormire, neceſſe eſt ſuccis amaris, id eſt, amaritudine pœnitentiæ exterius nos linire, ne forte animalia venenoſa i. vitia, valeant nos per immunditiam maculare. Dicat igitur ille, qui taliter vult dormire, illud Prou. 7. Myrrha aloe et cinnamomo aſperſi cubile meum. De quo poteſt intelligi illud Eſa. 50. In doloribus dormietis In doloribus enim pœnitentiæ et contritionis debemus per deuotionem dormire. Sic bene dico, quod ſi per deuotionem ſeu contemplationem dormire volumus, neceſſe eſt, quod immunditia, diſcordia, et auaritia careamus. Iſta eſt igitur dormitio virtuoſa et appetenda.

¶ Secundo principaliter dico, quod eſt quædam dormitio E
deteſtanda Et iſta eſt dormitio peccati. Peccator n. et dormiens æquiparantur. Vt n. dicit Ariſt. ſomnus eſt quædam mortis imago. Sicut n. dormiens et mortuus carent actu omnium ſenſuum corporalium, ſic peccator ſpiritualium.

Iſte non audit, per obedientiam et ſubiectionem,
Iſte non loquitur, per diuinam laudem et confeſſionem,
Iſte non ſentit, per clementiam et compaſſionem,
Iſte non ſe mouet, per bonam et vtilem operationem.

Et ideo bene dico, quod talis dormitio, id eſt, quies et delectatio peccati eſt vituperabilis et deteſtanda. Ideo nos monet ſapiens Prou. 9. dicens. Vſquequo piger dormis? Et Ephe. 5. dicitur. Surge qui dormis, exurge à mortuis, et illuminabit te Chriſtus. Peccatũ n. ſimile eſt veneno aſpidis, quod patientẽ facit dormire, et dum dormit, ipsũ interficit, et occidit. Sic vere chariſſimi peccatum cũ hominem inuenenauerit, ipſum in vanis delectationib. et affectionibus dormire, et quieſcere facit. Verũtamen dũ in peccatis ſuis dormit et delectatur, ſępe fit, ꝙ morte tẽporali præuenitur, et tandẽ, quod morte perpetua punitur. Iſti figurãtur Iudic. 4. Vbi dicitur, quod Siſſara potat⁹ lacte obdormiuit, et tunc venit Iahel, quæ infixo clauo in tẽporibus dormientis, ſoporẽ morti ſociãs defecit, et mortuus eſt. Sic re vera chariſſimi, cũ Siſſara i. peccator, lacte et dulcedine delectationis oblectatus, obdormit, et quieſcit in peccato, ſubito dũ nõ aduertit, venit Iahel i. diabolus, qui claua et clauo mortis tẽporalis eum infigit, et ipſum tẽporaliter et æternaliter occidit, ita quod de tali dormitione põt dici illud Pſ. Qui dormit, non adiiciet, vt reſurgat. Iſta eſt igitur dormitio vituperabilis. ¶ Et poſſumus notare generaliter, quod quatuor ſunt, quæ faciunt hominem in peccato dormire

Primum eſt adulatoris deceptio,
Secundum eſt carnalitatis infectio,
Tertium eſt cupiditatis affectio,
Quartum eſt tepiditatis ſeu negligentiæ compactio.

Quidam igitur obdormiunt per deceptorum verboſitatem. Et iſti ſunt principes vaniglorii et ſuperbi qui libenter audiunt adulatores ipſos commendantes, et ſua facta iuſtificantes, in quorum verbis delectantur, ita quod in verbis dormiunt, id eſt, in peccato et moriuntur. Iſti ſunt ſimiles crocodilo, quod eſt maximum animal et crudele, qui quando quieſcit iuxta fluuium, venit ad eum trochilos auis parua quæ in Italia dicitur rex auium quæ ante ipſum volitans intrat in os eius, et primo leniter eum vnguibus ſcalpit, ita quod belua præ delectatione obdormit, et ita trochilos, qui pẽnas habet ſcindẽtes, in ipſius vẽtrem intrat, et ipſum perforat atq; necat, vt dicit Pli. Sic vere chariſſimi, ante magnos crocodilos i. ante principes et tyrãnos volitant, et diſcurrunt adulatores, qui reges auium poſſunt dici, eo quod tales præ aliis generib. hominũ regnant hodie et proſperãtur in mũdo. Ideo dicit quidam verſificator. Si quis honorari deſiderat atq; ditari, diſcat adulari, quia tales ſunt modo chari. Iſti igitur chariſſimi, ſcalpũt et liniunt eos ſuis blandis ſermonibus, adulationibus atque verbis, et ſic aliquando in

pecca-

peccatis obdormiunt, quod finaliter per eos depauperantur, & temporaliter pereunt, & succũbunt. Adulatores enim non quærunt nisi verba placentia dicere, nisi homines sopire & decipere, facta mala eorũ iustificare, ipsos à bonis temporalib. depauperare, & lucrũ & commodum reportare, & in suis iniquitatib. enutrire. De tali ergo dormitione. i. de superborũ electione potest intelligi illud Esa. 14. Omnes reges dormierunt, vnusquisq; in gloria sua. Item isti adulatores sunt similes Sirenis, quæ dulcedine sui cantus nautas faciunt obdormire, vt tandem possint carnes dormientiũ deuorare. Totus enim finis & intentio istorum est, vt per cantus & dulcia verba homines sopiant, vt carnes eorum, id est, temporalẽ substantiã ipsorũ deuorent & consumant. Mercurius enim (sicut dicitur in fabulis poetarum) cum virga somnifera, cum dulci cantu fistulæ fecit Argum dormire, qui cẽtũ habebat oculos, vt vnam vaccã, quam custodiebat, sibi posset subripere & furari. Sic vere accidit, quod adulatores cum fistula suorũ dulcium & fallaciũ verborũ, Argum. i. principes & prælatos quãtumcunq; discretos & oculatos, faciunt obdormire, & hoc solũ, vt vaccam, quã habẽt in custodia, id est, officiũ, vel beneficiũ, vel aliud temporale lucrum possint subripere & habere: vnde de talibus dicitur in Ps. Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorum nõ es memor amplius, & ipsi de manu tua repulsi sunt. Istud tamen non debet esse, quia pro certo custodes gregum nunquã dormire, sed semper vigilare leguntur. Vnde in Psal. dicitur. Ecce non dormitabit neq; dormiet, qui custodit Israel. Isti ergo obdormiunt propter deceptoriã verbositatẽ.

F ¶Sunt aliqui, qui dormiunt propter infectoriã carnalitatẽ. Isti sunt luxuriosi, qui recte videntur similes elephanti, qui in deserto audito cantu puellarũ, vadit ad eas, ad delãbendũ mãmillas earum, ergo obdormit & ab eisdẽ occiditur, & sanguis pro tingenda purpura recipitur ab eisdem, vt dicit Pli. Sic pro certo (charissimi) luxuriosi in deserto huius mundi cantibus, lusibus, & fallaciis puellarũ & mulierum decipiuntur, delectantur & attrahuntur, qui tunc in earum amore obdormiunt, & indurantur, in tantũ quod Dei & honoris & famæ proprię obliuiscuntur, & sic per istas mulieres spiritualiter occiduntur, & per furta & rapinas, sanguine, id est, temporali substantia vacuantur. Ad hoc enim tendit fallacia mulieris, primo attrahere & decipere, & tandẽ consopire, & in amore suo inuoluere, & finaliter spoliare atq; rapere. Istud proprie figuratũ est in Dalila Iud. 16. quę primo fecit Samson super genua sua dormire, ipsumq; dormientẽ totondit, & cum ab eo recessisset fortitudo, ipsum deseruit, & fugit. Sic vere mala mulier statim quod videt hominẽ super eius genua dormientẽ, id est, in amorẽ ipsius intendentẽ, non vacat nisi ad rapiendũ, tondendũ & furãdum. Cum vero recesserit fortitudo ab homine, id est, status & diuitiæ & prosperitas temporalis, ipsum pro certo dimittere, & vilipendere consueuit, iuxta illud Eccl. 13. Si habueris, conuiuet tecum, si nihil habueris, derelinquet te. Communiter talib. qui sic in corporis delitiis obdormiunt, loquitur scriptura Amos 6. Væ qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris.

G Isti igitur obdormiunt, & sopiũtur in infectiua carnalitate. ¶Deniq; sunt, qui sopiuntur, & dormiunt per affectiuã cupiditatem. Cupiditas enim quanquã multũ sollicitet & affligat, in ipsa tamen delectãtur auari, & ibi obdormiunt & indurantur, ita quod quamdiu vixerint, actibus talib. occupantur. Bona enim mundi similia sunt semini papaueris, quod facit hominẽ dormire, habet enim virtutẽ somniferã. Quia vere semen bonorũ temperalium facit hominẽ per auaritiã obdormire, in tantũ, quod ex quo isto vitio imbutus fuerit, non quęrit amplius resilire. Diabolus enim est sicut vitulus marinus, qui habet duas pennulas cum quibus se regit in mari in natando, quarum dextera si capiti alicuius fuerit supposita, statim somno vehementissimo sopietur, vt dicit Plin. Sic vere charissimi, diabolus in mari huius mundi vtitur duabus pennulis, quarum dextera est prosperitas, sinistra est aduersitas. Illi igitur, qui istã dexterã habuerint, & qui in prosperitate bonorum temporaliũ fuerint, faciliter in peccato auaritiæ obdormiunt & succũbunt. Sicut enim ille, qui dormit, non cogitat de futuris, sed per longum corporis super terram se extendit, sic vere auari, nec de futuris bonis Paradisi, nec de tormentis inferni cogitant, sed ex toto corde & etiam corpore in terra, id est, in temporalibus se occupant & delectant Ps. Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Diuitiæ enim nihil dicuntur, eo, quod nullam sodalitatẽ habere noscuntur. Diuitiæ ergo, quas in suis manibus inueniunt, nihil sunt, & quia eas amant, tanquam aqua decurrens ad nihilum deueniunt Amos 6. Qui lætamini in nihili. Et istud charissimi, non debet esse, quia vere quamuis delitiis affluamus, quamuis delitiis abundemus, & quãuis in his delectemur & dormiamus, ad terram tamen, id est, ad terrena nunquã debemus nos per immoderatum affectum deprimere, nec ibidem per auaritiam inclinare. Apes enim quando extra alueare dormiunt, dicuntur dormire versa facie versus cœlum. Apes etiam semper solent dormire erecto capite. Elephas etiam quando dormit, nunquam ad terra penitus se prosternit, imo stans super duos pedes semierectus, super aliquam arborẽ se inflectit, quibus quidem exemplis instruimur & docemur, quod si in mundi prosperitate aliquoties dormire contingat, nunquam ex toto affectu debemus ad terram, id est, ad amorem terrenorum nos prosternere, sed semper caput cordis nostri, & faciem mentis nostræ ad Deum erigere & leuare, & ad Deum & ad bona æterna semper principaliter habere, dicentes illud Cant. 5. Ego dormio, & cor meum vigilat. Istud potissime debet esse in prælatis & pastoribus. Isti per negligentiam nunquam deberent dormire, sed semper per diligentiam vigilare. Inter grues enim & apes illæ, quæ excubias custodiunt, nunquam dormiunt, imo semper vigilare dicuntur, dum sunt in officio prædicto, sic & isti debent esse similes leoni, qui, scilicet dormit oculis apertis, sic &c. Vnde Num. 24. Accubans dormiuit, vt leo & quasi leęna. Bene ergo consulit Apostolus 1. Thess. 5. dicens. Non dormiamus sicut cæteri, sed vigilemus, & sobrii simus. Et pro certo non sic auari, quia pro certo ipsi dormiunt per affectiuam cupiditatem.

H ¶Adhuc sunt mali, qui dormiunt per neglectiuam cupiditatem. Negligentia enim comparatur dormitioni, quia, scilicet sicut dormiens nihil operatur, sic negligens in nullis bonis actibus occupatur. Isti enim videntur pati lethargiam, qui occidit hominem dormiendo, sic & pigritia. Vnde Prouerb. 6. Vsquequo piger dormis? paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conferes manus tuas, vt dormias, & veniet tibi quasi viator egestas, & paupertas quasi vir armatus. Patet ergo, quod inuenitur quadruplex mala dormitio, scilicet,

Negligentium atque pigrorum,
Cupientium & auarorum,
Incontinentium & immundorum,
Adulatores audientium & deceptorum.

Ista ergo dormitio vituperabilis est, quæ est detestanda. Ista est enim multipliciter mala dormitio, ex qua pro certo sequitur damnum & damnatio. Raro enim legitur ex dormitione bonum venisse, sæpe autem inuenitur ex dormitione malum contigisse. Lege obsecro scripturæ passus, & vide, vbi vnquam nisi rarissime dormitio profuit, quinimo magis sibi vel aliis obfuerit, & nocuerit. De Christo enim legitur Matt. 8. quod ipso dormiente nauis periclitabatur. De Iona etiam legitur, quod ipso dormiente nauigium cum nauigantib. submergebatur, quousq; ipse in mare proiiciebatur Ionæ 1. De Isboseth rege Israel etiã legitur, quod dum dormiret, latrones camerã eius intrabant, à quibus trucidabatur, & regnũ eius ad exterorum potentiã & dominium vertebatur, sicut dicitur 2. Reg. 4. Christus. n. legislator signat prælatos, Ionas propheta signat prædicatores & clericos. Isboseth rex signat mundi sęculares principes, iudices & magistros, quia vere si tales per negligentiam dormiunt, & per malas complacentias somno vitiorum succumbunt, pro certo tunc nauiculę, id est, Ecclesiæ vel patriæ eis subditæ & eorum regimini cõmendatæ dissoluuntur & fluctuant, & ipsi subditi naufragantur & pereunt. Et pro certo de multis necesse est, quod finaliter de nauicula Ecclesiæ vel patriæ eiiciantur, & deponantur, & de multis etiam accidit, quod male occiduntur & moriuntur, & eorum regna & regimina ad exteros deuoluuntur. De aliis vero necesse est, quod saltem à subditis excitentur & stimulentur, & vt vigilent, molestentur, sicut etiã de Christo dormiẽte legimus, & apostoli excitauerunt eum, dicentes: Domine salua nos, perimus, vbi supra Matt. 8. De ipso etiam legitur ibidem, quod excitatus à dormitione, imperauit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna. Quia reuera sæpe fit, quod prælatus negligens à subditis excitatus, impulsus & stimulatus ad curam pastoralem euigilat, & debite regendo cuncta pacificat & tranquillat. Vnde illud præfatum, Ego dormiui, & soporatus sum, & exurrexi, quia Dominus suscepit me. Debet enim rector communitatis, vt dictum est, esse nõ negligens sed diligens, non dormiens, imo surgens, ita quod iste præ sollicitudine debet dicere illud Iob 7. Si dormiero, dicã, quando consurgam? & rursus expectabo vesperam, & implebor doloribus vsq; ad tenebras. Et breuiter contra malam dormitionem possum dicere, quod Samson dormiens fuit depilatus Iudi. 16. Isboseth dormiens regno fuit priuatus 2. Reg. 4. Ionas dormiens fuit naufragatus Ionæ 2. Tobias dormiens fuit excœcatus Tob. 2. Sissara dormiens fuit trucidatus Iudicum 4. Holofernes dormiens fuit detruncatus Iudith 13. Saul dormiens aquã & lancea fuit spoliatus 1. Regum 26. Christus dormiens fuit excitatus Matth. 8. & Marc. 4. Seruus dormiens increpatur, vt potest elici ex litera Marc 13. Cœtus virginum dormiens fuit à nuptiis relegatus Matt. 25. Paterfamilias dormiens fuit zizania locupletatus Matt. 13. Quia pro certo charissimi illi, qui per negligentiam dormiunt, more Samsonis capillis virtutum spo-

liantur, more Isboſeth vita & regno gratiæ priuantur, more Ionæ in mare, id eſt, in amaritudinem tribulationũ proiiciuntur, more Tobiæ à lumine veræ ſapientiæ per ſtercora bonorum terrenorum excœcantur, more Siſſarę clauo deſperationis infiguntur, more Holofernis capite rectæ intentionis priuantur, more Saulis aqua deuotionis & lãcea orationis ſpoliantur, more Chriſti excitantur & moleſtiis ſtimulantur, more ſerui negligentis & non vigilantis à domino veniente ad iudicium vel in morte increpantur & arguuntur, more fatuarum virginum à nuptiis cœleſtis patriæ finaliter excluduntur, & more patrisfamilias zizania malorum cogitatuum & affectuum in agro ſuæ conſcientiæ per diabolum ſeminata fructibus malorum operum cumulantur. Non debemus ergo malo modo dormire, ſed à ſomno negligentiæ ſurgere, & in bonis pœnitentiæ operibus vigilare. Iuxta conſilium ſapientis Proue. 6. vbi dicit ſic. Ne dederis ſomnũ oculis tuis, ne dormitẽt palpebrę tuæ. Eruere quaſi damula de manu, & quaſi auis de inſidiis aucipis. Patet ergo quomodo eſt vna dormitio vituperabilis & vitioſa, quæ eſt deteſtanda, quod eſt ſecũdũ

I principale. ¶ Tertio dico, quod eſt quædam dormitio ineuitabilis & doloroſa, quæ eſt expectanda. Et iſta eſt dormitio mortis. Nomine enim dormitionis, mors etiam literaliter deſignatur. De qua 3. Reg. 2. Dormiuit Dauid cum patribus ſuis. Et iſta dormitio pro certo eſt iuſtis ſuauis & pacifica, eſt malis infœlix & terrifica, eſt cunctis fatalis & fatidica. Eſt (dico) iuſtis amoroſa, quia per hanc deducuntur ad cœli gloriam Pſal. In pace in idipſum dormiam, & requieſcam. Eſt etiam malis terribilis & doloroſa, quia per hanc deducuntur ad inferni miſeriam Hie. 51. Dormiant ſomnum ſempiternum, & non conſurgant, dicit Dominus, & deducam eos quaſi agnos ad victimam. De iſta etiam dicitur Iob 27. Diues, cum dormierit, nihil ſecum auferet. Et de damnatis dormientibus in inferno dicitur Ezechiæ 32 Deſcenderunt, & dormierunt incircumciſi cum interfectis gladio, Sequitur. Quorum ſepulchra ſunt in nouiſſimis locis. Eſt etiam omnibus miſerabilis & timoroſa, quia per hanc deducuntur ad priſtinam materiam Iob 21. Moriuntur in amaritudine animæ ſuæ abſque vllis opibus, & tamen ſimul in puluere dormient, & vermes operient eos. Iſta eſt ergo dormitio ineuitabilis, quæ eſt

K expectanda. ¶ Quarto dico, quod eſt quædam dormitio ſumme laudabilis & glorioſa, quæ eſt affectanda. Et iſta eſt quies & dormitio gloriæ Paradiſi Sicut enim video, quod in dormiendo infirmitates terminantur, vires corporis reparantur, viſiones inſpirantur, & ſomniantur, omnes potentiæ ſenſitiuæ fortificantur, & membra omnia delectantur, ſic vere dicam, quod illi, qui dormiunt per quietem gloriæ Paradiſi, cunctis infirmitatibus & languoribus ſunt abſoluti, perpetuis ſanitatibus ſunt reſtituti, viribus & virtutibus ſunt inſtituti, claris viſionibus & ſpeculationibus ſunt illuminati & imbuti, & cunctis delectationibus delibuti Iob 33. Quando irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos inſtruit diſciplina, Et merito, quia pro certo iſti

Dormiunt {
quieti ſine laboribus,
ſecuri ſine terroribus,
concordes ſine rancoribus,
illuſtres magnis honoribus.

Dormiunt dico quieti cunctis laboribus abdicatis. Eccl. 31. Dormiendo non laborabis. Et Oſeæ 2. Arcum & gladium & bellum conteram de terra, & dormire eos faciam fiducialiter. Item dormiunt ſecuri terroribus amputatis Ezech. 34. Saluabo gregem, & non erit vltra in rapinã. Sequitur. Ceſſare faciam beſtias peſſimas de terra & ſecuri dormient in ſaltibus. Et Iob 11. Defoſſus ſecurus dormies, requieſces, & non erit, qui te exterreat. Item dormiunt concordes, cunctis rancoribus, ſcilic. reſecatis Iob 38. Concentũ cœli quis dormire faciat? Concentus enim cœli concordia eſt ſanctorum. Item dormiunt illuſtres cunctis honorib. vendicatis Iob 3. Nunc enim dormiens ſilerem, & ſomno meo requieſcerem cum regibus & principibus terræ, id eſt, cum Angelis & ſanctis. Patet igitur, quod eſt quadruplex dormitio, videlicet,

Glorioſa, quæ fit in Æthera,
Doloroſa, quæ ſopit corpora,
Vitioſa, quæ fouet ſcelera,
Virtuoſa, quæ facit opera.

Et hoc de dormitione ſufficit, &c. Vide de quiete, requie & ſomno.

A **Dorſum.** Cum dorſum ſit illa pars corporis, quæ retro eſt, & quæ non videtur, illa pars, quæ in fuga oſtenditur, & obiicitur, ac ſi de ea minus curetur, quæ ſemper ſecum portatur, atq; trahitur, illa pars, quæ tanquam fortior oneribus ſupponitur, aut verberibus exponitur, illa pars, vbi inhoneſtum membrum latitat, & quæ magis tegitur vel operitur, potero dicere, quod dorſum quandoque ſignat Deſpectum & diſplicentiam. Quandoque fugam & deſiſtentiam. Quandoq; fortitudinem & patientiam. ¶ Igitur notabo, quod in ſcriptura inuenitur dorſum Dei, quod ſignat ipſius diſplicentiam & indignationem, iuſti, quod ſignat ipſius patientiam & tolerationem, impii, quod ſignat negligentiam & obliuionem. Eſt igitur dorſum diuinæ indignationis. Indignatio enim, reprobatio, condemnatio, contemptus & punitio Dei dorſum eius dicitur, pro eo quod ad illos, de quibus non curat, imo quos odit & ad pœnas reſeruat, iſtud dorſum, id eſt, indignationem ſuam & obliuionem vertit, & eos indignos facie ſuæ gratiæ denotat, & oſtendit Pſal. Quoniam pones eos dorſum in reliquiis tuis, ac ſi dicat parum de eis curabis, ſicut parum curatur de reliquiis. Et iſti ſunt potiſſime illi, qui nunc proſperitate gaudent, & iniquitate non carent. Crucifixus etiam in Eccleſia & imagines ſanctorum, faciem habent ad occidentem, dorſum vero verſus orientem, ad denotandum, quod dorſum diuinæ indignationis ad orientales, id eſt, ad illos, qui claritate proſperitatis rutilant, vertitur, facies vero ſuæ gratiæ, occidentales, id eſt, frigidos & pauperes amplexatur. De quo dicit ipſe Dominus Hier. 18. Dorſum & non faciem oſtendam eis in die perditionis eorum. De dorſo vero Chriſti, quod ſignat ipſius humanitatem, quæ, ſcilicet, eſt eius pars poſterior & indignior, poteſt dici illud Pſal. Pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi eius in pallore auri, & etiam de corpore Chriſti myſtico, id eſt de Eccleſia poteſt dici, quia, ſcilicet, pennæ eius, id eſt, prælati & doctores deargentati per eloquentiam, poſteriora vero dorſi, id eſt, ſubditi aurei eſſe debent per ſanctimoniam. Et de talibus dorſis nihil ad præſens. Eſt ergo dorſum diuinæ indignationis.

¶ Secundo dico, quod eſt dorſum perfectæ ſuſtentationis. Et B iſtud, ſcilicet, eſt dorſum ſpirituale iuſtorum, id eſt, ipſorum patientia, quæ parata eſt aduerſa tolerare, ſeu eorum ſenſus atque prudentia, quæ parata eſt nociua fugere. Dorſum enim habent, id eſt, fortitudinem patientiæ, quam ſupponunt cunctis oneribus, ſimiles illis cancris orientalibus, de quibus dicit Solinus, quod dorſa habent oſſea, quia, ſcilicet, illorum patientia debet eſſe fortis ad omnia tolerandum. Iuxta illud Pſal. Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores. Et Amos 8. dicitur. Inducam ſuper omne dorſum ſaccum, ſuper omne caput caluitium. Dorſum etiam habent iuſti, id eſt, cautelam fugæ, quod oſtendunt cunctis criminibus, & cunctis malis occaſionib. Eſt enim vnum monſtrum marinum, quod dicitur ludolocra ſecundum librum de natura rerum, quod, ſcilicet, duas alas habet in facie, & duas in dorſo, quia natat & volat, facies ſignat præſentiam & audaciam ad vlterius & altius procedendum, dorſum vero ſignat fugam & prudentiam ad (ſi neceſſe eſt) retrocedendum, alæ vero ſignant agilitatem ad vtrumque, cum neceſſe eſt, faciendum. Igitur iuſti exemplo ludolocræ non ſolum in facie, imo etiam in dorſo alas habere dicuntur, quia, ſcilicet, non ſolum debent velociter & audacter ad vtilia procedere, imo eadem facilitate & agilitate debent à nociuis fugere, & retrocedere, & dorſum oſtẽdere, & ibi alas ſuæ prudentiæ extendere, quia, ſcilicet, non tam eſt prudentia in audacter aggrediendo, ſicut in prudenter celeriter (cum neceſſe eſt) fugiendo. Quod bene figuratur Ezech. 9. in fine, vbi ipſe vidit virum indutum lineis, qui habebat atramentarium ſcriptoris, in dorſo eius, atramentarium enim ſcriptoris, prudentiam ſignat, quæ principaliter acquiritur ex ſcripturis, & quæ in dorſo appenditur, pro eo quod inuenitur in fugiendis nociuis. Iſtud eſt ergo dorſum iuſti, ſcilicet, cautela mali, culpæ fugitiua, & patientia mali, pœnæ toleratiua. Dorſum ergo patientiæ iuſtorum oneratur tribulationibus in præſenti Pſal. Impoſuiſti tribulationes in dorſo noſtro. Ab ipſis tamen liberabitur in futuro Pſal. Diuertit ab oneribus dorſum eius. Patet igitur, quod eſt vnum dorſum perfectæ ſuſtentationis ſeu conſtantis tolerationis.

¶ Tertio dico, quod eſt vnum dorſum peruerſæ obſtinatio- C nis ſeu etiam obliuionis & negligentiæ, iniuriæ & ignorantiæ, quo mali proiiciunt Deum & etiam verba ſua, figurati in illis, qui dorſum habebant verſum contra templum. Vide eam bene dilatatam ſupra de abominatione. Ideo de verbo ſapientiæ dicitur Eccleſiaſt. 21 Audiet luxurioſus, & diſplicebit ei, & poſt dorſum ſuum proiiciet illud. Compara malos ſi vis illi, qui vult habere vmbram ante faciem ſuam, quia talis neceſſe eſt, quod dorſum ſuum vertat ad Solem. Ad denotandum, quod illi, qui in vmbra mundanæ vitæ & gloriæ delectantur, quique eam habent præ oculis, & in ea gloriantur, ſolem iuſtitiæ Chriſtum retro ſe ponunt, & dorſum ſuæ obliuionis & obſtinationis contra eum obiiciunt atque vertunt 2. Paralipomen. 29. Auerterunt faciem ſuam à tabernaculo Dei ſui, & præbuerunt dorſa. Patet ergo aliquid de dorſo impii, iuſti, & Dei. Vide infra de tergum.

Draco. Cum draco ſit rex ſerpentum, & animal regium rẽ- A putetur, venenoſum tamen, maximum & potentiſſimum,

tissimum, quod solo attractu aues sursum volantes absorbet, & deglutit, cauda eius elephantem ligat & interficit, possum dicere, quod per draconem intelligitur diabolus, vel quilibet magnus & crudelis tyrannus, vel peccator malitiosus & auarus. Diabolus est enim rex serpentum, cum & ipse sit rex super omnes filios superbiæ Iob 40. Aues, id est, viros spirituales deuorat, cauda suæ malitiæ etiam elephantes, id est, magnos viros ligat, & casum eorum procurat, aeremque humanæ voluntatis flatu suæ tentationis inflammat. Diabolus enim est draco

Ad nocendum præparatus,
Ad resistendum angelis ordinatus,
Ad deuorandum animas dilatatus,
A Christo mirabiliter subiugatus,
Ad infernum perenniter condemnatus.

¶ Iste est enim contra homines fallax insidiator Psal. Draco iste quem formasti ad illudendum ei, &c. Item iste est contra Angelos proteruus rebellator. Apocal. 12. Michael & Angeli eius præliabantur cum Dracone, & Draco pugnabat, & Angeli eius. Item iste est ad animas deglutiendum rapacissimus deuorator. Vnde sibi dicitur Eze. 32. Leoni gentium assimilatus es, & draconi, qui est in mari. Item de isto fuit Christus admirabilis triumphator, qui, sc. ipsum vicit in cruce Psal. Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem & Draconem. Item iste est, & erit inferni perpetuus habitator. Vnde de inferno dicitur Esa. 34. quod erit cubile draconum, & pascua struthionum. Quicunque etiam peccator draco dicitur, & quilibet malus, draconis nomine designatur. Vnde notabis, quod draco potest dici quilibet

Superbus & præsumptuosus,
Auarus & ambitiosus,
Iracundus & litigiosus,
Proditor & malitiosus,
Gulosus & delitiosus.

B ¶ Dico ergo, quod signat superbos, & præsumptuosos. Draco enim ventum attrahit, cristam super caput portat, & caudam maximam post se trahit. Sic superbus vento vanæ laudis vult pasci, cauda pompæ & magnæ familiæ vult associari, & crista, id est, mitra vel corona dignitatis & gloriæ vult coronari Hie 14. Onagri steterunt in rupibus, attraxerunt ventum quasi dracones. Vnde superbus figuratur in dracone Babylonico, de quo dicitur Dan. 14. Erat Draco magnus in illo loco, quem colebant Babylonii, quia superbus ab omnibus vult coli, & ab omnibus honorari. ¶ Item signat auaros & ambitiosos. Draco enim est animal sitibundum, mare pro habendo refrigerio & pro deuorandis piscibus inhabitans, & pro venti desiderio sursum ad nauium malos volans. Sic auarus semper sitit diuitias, propter quod mare, id est, fluctus mundi negociorum solet inhabitare, vt possit pisces, id est, simplices deuorare. Ad malos etiam nauium, id est, ad altas dignitates solet per ambitionem volare, vt ardorem suæ auaritię valeat satiare. Draco enim virtutem habet attractiuam & absorptiuam, & auium sursum volantium inferius detractiuam, (vt dicit Plinius) Sic auarus aliena solet attrahere & absorbere, ita quod aues, id est, nobiles per vsuras suas ad terram & paupertatem scit detrahere & deducere Hier. 51. Absorbuit me quasi draco, impleuit ventrem suum teneritudine mea. ¶ Item signat iracundos & litigiosos. Draco enim habet bellum & odium perpetuum cum elephante sic iracundi & inter se inuicem, & etiam contra alios mouēt bella, vnde de talium iracundia dicitur Deu. 32. Fel draconum vinum eorum. ¶ Item signat proditores & malitiosos. Vnde August. in sermone. Leo aperte irascitur, Draco occulte insidiatur. ¶ Item signat gulosos & deliciosos. Draco enim animal est gulosum. Vnde Ezech. 29. Ecce ego ad te draco magne, qui cubas in medio fluminū. Flumina enim molliciem deliciarum designant. Tales ergo

Dracones { Bonis aduersantur,
Mundo dominantur,
A Deo tribulantur,
In inferno finaliter relegantur. }

C ¶ Bonis (dico) solent aduersari. Vnde Iob de consortio aduersariorum suorum conquerens, dicit Iob 30. Frater fui draconum, & socius struthionum. In mundo etiam solent dominari, quia, scil. isti sunt qui occupant hodie totum mundum. Vnde Esa. 13. Domus eorum replebuntur draconibus. A Deo tamen temporaliter aliquoties destruuntur, & ad infortunia deducuntur Psal. Contribulasti capita draconum in aquis, dedisti eum escam populis Æthiopum. Constat enim quod tales postquam bonos molestauerunt, à Deo per infortunia contribulantur, & populis Æthiopum, id est, balliuis & aliis exactoribus deuorandi traduntur. Isti etiam in inferno finaliter solent recludi & religari Vnde de Babylone deserta loquitur scriptura Hier. 50. dicens quod ibi habitabant dracones cum fatuis sicariis, id est, peccatores cum dæmonibus effręnatis. Sicarii enim idem sunt quod fauni, id est, panes, satyri, vel pilosi, animalia, scilicet, humanam figuram habentia, ratione tamen carentia. Patet ergo quomodo peccator intelligitur per draconem. ¶ Si autem vis per Draconem potes intelligere Christum, qui, scil. Draco dicitur, quia nostræ carnis, peccati & venenosi similitudinem assumpsit, figuratus in virga Moysi, quæ conuersa est in Draconem Exo. 7. quia Dei filius de cœlo dimissus conuersus est in carnem. Et nota, quod iste est rex & dominus omnium. Draco enim diademate candido coronatur, &c. Si vis etiam dic, quod draco est iustus. Draco enim est animal cautum, animal etiam gratum, sicut exemplificat Plinius de dracunculo nutrito, tandem in desertum ducto, & libertati dimisso, qui post magna tempora nutritorem suum à latronibus in deserto oppressum intelligens clamantem liberauit, & iuuit: in Æthiopia accidit hoc, vt dicit. Sic debet quilibet esse gratus, &c. & erga Deum & erga proximum. Vnde Esa. 43. Glorificabit me bestia agri, dracones & struthiones. Vnde etiam pœnitens debet dicere illud Micheæ 1. Faciam planctum velut dracones, & luctum sicut struthiones. Patet ergo, quod per draconem potest intelligi iustus, Christus, impius & diabolus. Vide in tabula, quia in hoc opere in multis locis fit mentio de dracone. D

Dubitare.

Cum pro tempore huius vitæ cuncta sint dubia & incerta, in tantum, quod academici philosophi dicere voluerunt, quod nihil certius, quam nihil esse certi, multa de dubietate dici possent, nisi auctoritates deficerent & deessent. Constat enim, quod est A

Dubitatio { Sapientium,
Imbecillium,
Desperantium. }

Sapientes enim nihil temere volunt asserere, sed potius volunt negocia prudenter sub quodam dubio palliarę. Et de hoc dicitur, quod dubitare de singulis; non est inutile. Imbecilles vero solent vbi timor non est, trepidare, & nunquam securi esse, sed in omnibus dubitare, quod scilicet, pertinet ad suspitiosos, qui de omnibus dubitant, & in nullo confidunt, ad timorosos, qui pro nihilo dubitant, & facile diffidunt, ad hæreticos, qui in fide vacillant, & firmiter non credunt, quos reprehendit dominus dicens: Modicæ fidei, quare dubitasti? Matth. 14. Desperantes etiam solent dubitare de salute æterna, non sperare, propter quod solent ad mala omnia se laxare Matth. 28. Quidam autem dubitauerunt. Vide ergo infra de timere, & de certitudine.

Ducere. Dux. Ductor.

Nota, quod ducere idem est quod aliquid ad aliquē locum dirigere, est idē quasi iter ostendere & docere. Et ideo ducere denotat discretionem & iurisdictionem. Duci vero denotat ignorantiam obedientiam, & subiectionem. Per nomen igitur ducis potest prælatus vel superior & prædicator vel quicunque discretior designari, qui alios habet ducere, regere & docere, & quem habent sequi, & ei credere & obedire, iuxta illud Iudic. 9. Præcidentes ramos de arboribus sequebantur ducem. Sicut ergo videmus, quod ille, qui alium ducit, debet esse eo discretior & præstantior, sic vere prælatus, qui alios habet ducere & regere, in scientiis & moribus debet aliis præualere. Dux enim & rex apum duplo præstantior & maior est, quam aliæ apes. Inter elephantes etiam ille, qui maior est natu ducit gregem, sicut dicit Plinius. In quibus exemplis innuit natura, quod prælati & principes, & alii qui alios habent ducere, debent in scientiis & moribus aliis plus valere. Debent enim esse maiores natu, id est, antiquiores per sensum & discretionem. Debent etiam aliis esse duplo maiores, quantum ad moralem perfectionem, vt sicut sunt maiores in dignitate, sic sint maiores in bonitate. Ideo Ionathas, qui erat melior aliis, factus est eorum dux. Dicunt itaq; Te eligimus hodie esse nobis in principem, & in ducem ad bellandum bellum. De quolibet ergo à Deo, vel à prælato bene ducto potest exponi verbum illud Sapient. 10. Iustum deduxit dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam. A

¶ In quibus ostenditur, quod prælati & prædicatores debent alios ducere tempore claritatis, per viam veritatis, ad locum vbertatis. Ad ista enim tria debet homo gradatim duci, ¶ Primo ad veri cognitionem. Ideo dicitur [Dedit illi scientiam.] Secundo ad iusti perfectionem. Ideo dicitur [per vias rectas.] Tertio ad boni dilectionem. Ideo dicitur [Ostendit illi regnum Dei.]

Primum enim debet intelligere,
Secundum debet eligere,
Tertium debet diligere.

¶ Ducere ergo debet prælatus vel prædicator subditos vel auditores ad veritatis cognitionem. [Dedit inquit illi scientiam.] Ad hoc enim debet homo conduci, instrui, & deduci, vt sciat quæ sunt necessaria ad salutem. Nemo enim bene conducitur, nisi de die, quando habet lucem. Sic nec homo bene potest spiritualiter duci, nisi lumen fidei & scientiæ habuerit. B

bucrit. Ideo dicitur in Psal. Deduxit eos in nube diei, & in luce stellarum nocte. Lux enim diei & nubes rorifluæ doctrinæ necessariæ sunt ductori. Aries enim qui est dux gregis, duobus cornibus tortis & reflexis est munitus. Quod vtiq; significare potest quod illi, qui alios bene volunt ducere, debent duo cornua, id est, duo testamenta, id est, duorum testamentorum scientiam habere, & ipsam cum suis difficultatibus continere, vt sic sciant alios instruere & docere. Istud signant duo cornua mitræ episcopalis. Debet ergo ductor alios ducere ad veritatis cognitionem. [Dedit

C inquit illi scientiam, doce me] ¶ Secundo debet eos ducere ad sanctitatis perfectionem, quod ostēditur cum dicitur [Deduxit eos per vias rectas.] Viæ enim rectæ sunt viæ virtutum, quibus homo recte deducitur in hac vita, vt ad terminum veniat Paradisi. Et possumus notare, quod tres sunt viæ rectæ ad eundum in cœlum, vna secura, alia pura, alia dura,

Prima est paupertatis,
Secunda castitatis,
Tertia pœnitentiæ vel pœnalitatis.

Via enim, quæ est sine offendiculo & sine diuitiis est paupertas, via munda & sine carnalitate, est castitas, via breuis est pœnitentia & æquitas. In istis igitur tribus viis debemus deduci dum sumus in hac vita. Iuxta illud Prouerb. 4. Ducam te per semitas æquitatis, quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui, & currens non habebis offendiculum. Elephantes enim ducunt paruulos suos ad fluuium, & docent eos natare, & se balneare, & lunæ & syderibus inclinare. Vitulus etiam marinus in terra dicitur parere, sed tandem post duodecim dies catulos suos ad mare ducit, & ipsos ad natandum instruit & docet. Quibus exemplis docemur, quod qui alios habent docere & regere, debent eos ducere ad fluuium deuotionis, & mare pœnitentiæ & contritionis, vt purificentur lauacro confessionis, & vt lunæ & syderibus, id est, sanctis eius inclinentur per virtutem orationis, vt sic dicat talis ductor illud Oseæ 2. Ego lactabo eam, & adducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. Debet loqui ad cor subditorum prædicando, & debet eos lactare benigniter inducendo, vel temporaliter nutriendo. Debet ipsos etiam ducere in solitudinem, id est, in pœnitentiæ asperitatem, ipsos salubriter corrigendo. Per vias ergo rectas non ducunt adulatores, quia sicut dicitur Prouerb. 16. Vir iniquus lactat amicum suum, & ducit per viam non bonam. Talis via non est via mundanæ prosperitatis, quia ista est via, quæ videtur homini recta, cuius nouissima ducunt ad mortem Prouerb. 14. Ducant ergo eos ad sanctitatis per-

D fectionem. ¶ Tertio dico, quod ipsi debent eos ducere ad cœlestium affectionem, vel ad vbertatis repletionem, scilicet, ad regnum æternum. Ostendit inquit illi regnum Dei Abacu. 3. Super excelsa deducet me victor, in Psalmis canentem. Debet enim dicere auditoribus illud Matth. 25. Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum. Et sic patet, quod si bene volumus ducere, necessaria sunt lux, via, terminus. Lux, scilicet, scientiæ, via iustitiæ, terminus gloriæ, lux veritatis, via sanctitatis, terminus fœlicitatis, &c. ¶ Adhuc etiam possum notare & dicere, quod ducere pertinet ad Deum, ad iustum, seu prælatum, ad impium, ad diabolum. Duci vero pertinet ad bonum hominem quod iniquum. Ista enim sunt sex genera ductionum, quorum quatuor sunt actiuæ, & duæ sunt passiuæ. Inuenio igitur in scriptura, ducere

Auctoritatis æternæ,
Benignitatis paternæ,
Iniquitatis externæ,
Fœlicitatis supernæ,
Humilitatis fraternæ,
Fragilitatis internæ.

Nam

Ducit Deus regens sagaciter,
Ducit prælatus mouens suauiter,
Ducit diabolus trahens fallaciter,
Ducitur iustus parens humiliter,
Ducitur iniquus currens faciliter.

E ¶ Dico ergo primo, quod est ductus Dei, quo omnia reguntur. Omnia enim, quæ sunt, per ipsum summum ductorem, Deum, certis & inuariabilibus legibus ad certos fines ducuntur, & ad hoc suis propriis motibus inclinantur. Sicut enim video, quod in omnib. rebus sunt suæ quædā occultæ & propriæ qualitates, quæ ipsas ducunt ad fines & terminos sibi datos à natura, sicut est virtus & qualitas leuium, quæ ducit ea sursum, grauium, quæ ducit ea deorsum, & sic de aliis, sic in intellectualibus necesse est dare inhabitare vnam superiorem virtutem, & quandam perpetuam legem, scilicet, ipsum Deum, qui actus eorum ducit ad finem intentum Deuter. 8. Dominus Deus ipse est ductor tuus. Constat enim, quod homo percipit in seipso, si bene & diligenter attendit, quod occulta quadam lege magis ducitur, quam per proprium liberum arbitrium deducatur? Nonne firmamentum ducit secum planetas contra suum proprium cursum. Nonne luna mare circumagitat & deducit, & fluxum & refluxū ipsius regulat & componit? Nonne nutrix ducit & regit puerum, cum regere non valeat semetipsum? pædagogus etiam discipulum ad scholas ducit, & eum ad addiscendum sollicitat & inducit? Sic dicā necesse est, quod nos à Deo principaliter ducamur, & quod ab ipso in agendis credendis & cauendis specialiter dirigamur. Istam ergo virtutem occultæ prouidentiæ actuum humanorum ductiuam atque tractiuā vocauerunt philosophi fatum. Cuius leges crediderunt incommutabiles atq; certas, æterna serie causarum sub certi ordinis nexu cuncta inexorabiliter constringentes. De tali tamen ductu diuino tam ineffabili & stupendo nihil intendo dicere, nec regimine sapientiæ suæ, quo, scilicet cunctas rerum naturas, earumq; effectus amplectitur (cum hoc vires excedat ingenii mei, nihil audeo definire, hoc solum dicens, quia sicut dicitur Sapient. 7. Sapientiæ dux est & sapientum emendator. In manu enim illius nos & sermones nostri, & omnis sapientia operum scientiæ disciplina, quantum tamen ad ductum gratiæ, quo, scilicet, in via morum iustos ducere consueuit, iuxta illud prædictum. Iustum deduxit dominus per vias rectas, aliquid est dicendum. Sicut enim video, quod ad hoc, quod nauis discrete & sine periculo ducatur ad terminum, multa sunt necessaria, videlicet rector gubernans, ventus portans, remigum ministerium adiuuans, veli & cordarum adiutoriū cooperans, sic dicam, quod ad hoc, quod anima bene ducatur in via morum per fluctuosa maria vitæ eius, necesse est, quod ibi intersit gubernator, id est, Deus, qui eam ducat, flatus, id est, Spiritus sanctus, qui eam deferat, remigum, id est, Angelorum ministerium, qui opem afferant, veli, id est, sacræ scripturæ, cordarumq;, id est, Dei mandatorum beneficium, quod vires conferat. Sic enim à Deo ductore anima deducetur ad portum, & Angelis sanctis, scriptura & lege diuina cooperantibus, fœlicem conducetur ad terminum. Constat enim quod Deus ducit hominē per viam iustitię, quandoque interius inspirando, quandoq; per Angelos consulendo & confortando, quandoq; per tribulationes impellendo, quandoque per sacram scripturam, per prædicatores & doctores viam ostendendo, & de necessariis erudiendo. Vnde proprie Deus pater est ductor Deut. 1. Dominus Deus, qui ductor est noster, ipse pugnabit pro nobis. Filius est reductor Deut. 19. Reducet te dominus Deus tuus. Spiritus sanctus est deductor Psal. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam, & Esa. 63. Spiritus domini ductor eius fuit. Angelus est conductor, sicut Raphael legitur dixisse Tobiæ Tob. 5. Sanum ducam & reducam filium tuum. Et aduerte, quod Deus ducens filios Israel ad terram promissionis, adhibuit duo remedia, scilicet, & nubem in die, quæ ardorem refrigeraret, & ignem in nocte, qui lumen & calorem præstaret. Vnde Exod. 13. dicitur: Dominus autem præcedebat eos, ad ostendendum viam per diem in columna nubis, & per noctem, in columna ignis, vt dux esset itineris in vtroque tempore. Sic reuera in isto ductu suo vtitur & columna nubis, hæc est misericordia, & columna ignis illuminantis & comburentis, hæc est iustitia, quia pro certo sicut pastor quandoque ducit gregem sibilando & vocando, & quandoque percutiendo & impellendo, sic Deus suos ducit ad gloriam, quandoque sibilando, inspirando, & consolando misericorditer Exod. 15. Dux fuisti in misericordia tua populo, quem redemisti. Et quandoque impellendo & tribulando seueriter Deut. 8. Ductor tuus fuit in solitudine magna & terribili, vbi erat serpens flatu vrens, scorpio & dipsas. ¶ Et si vis nota, quod iste ducit nos ad

Baptismum, vt ibi mundemur,
Desertum, vt ibi probemur,
Iudicium, vt ibi examinemur,
Paradisum, vt ibi coniocundemur.

¶ Ducit ergo ad lauacrum purificatiuum, scilicet, ad baptismum F
Eze. 47. Ducit & conuertit me ad ripam torrentis. Item ducit ad desertum mortificatiuum, scilicet, ad statum pœnitentiæ Oseæ 2. Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. Item ducit ad iudicium examinatiuum Ioel 3. Congregabo omnes gentes, & ducam eas in vallem Iosaphat, & disceptabo cum eis ibi. Item ducit ad palatium glorificatiuum, seu ad conuiuium lætificatiuum, scilicet, ad paradisum Abac. 3. Super excelsa deducet me victor in psalmis canentem. Nos igitur habemus bonum ducem, qui, scilicet, nos

Defendit ab hostibus venenosis,
Dilatat virtutibus copiosis,
Exultat honoribus gloriosis.

Defendit dico, ne ab hostibus superemur 2. Paral. 13. Ergo in exercitu nostro dux Deus est. Item dilatat nos, vt virtutibus fœcundemur Psal. Dux itineris fuisti in conspectu eius, plantasti radices eius, & impleuit terram. Item nos exaltat, scilicet, finaliter in paradiso, vt præmiemur seu honoremur Deut. 32. Dominus solus dux eius fuit, & non erat cum eo Deus alienus. Constituit eum

super

ſuper teſſam terram, vt comederet fructus agrorum, vt ſugeret mel de petra. Patet ergo quomodo eſt ductus Dei, quo omnia
G reguntur. ¶Secundum principaliter dico, quod eſt ductus prælati, quo ſubditi ducuntur, prelatus enim & prædicator duces dicuntur, eo quod ſubditi per eos & per eorum regimen, vitã, exemplum, doctrinam, & gloriam ducunt. Ad ducem enim pertinet, quod ſit audacior ad præcedendum, diſcretior ad ordinandum ſeu dirigendum, validior ad propugnandum. Debet enim dux plebem præcedere, vt demat timorem, plebem dirigere, vt tollat errorem, plebem defendere, vt monſtret amorem. Sic reuera ille, Qui vult digne populi dux vocari, & prælati vel principis digne nomen ſortiri, debet eſſe audax & animoſus, alios præcedens, exemplariter, debet eſſe ſagax & induſtrioſus, alios ordinans regulariter, debet eſſe viuax & virtuoſus, alios defendens virtualiter. Sit dico audax alios præcedendo, quia, ſcilicet, ad ducem, rectorem populi pertinet, quod bene & virtuoſe agendo omnibus exemplum det, quod quam alios bene agendo præcedat, ſi vult quod populus audacter & animoſe procedat; exemplo, ſcilicet, illius imperatoris famoſi, de quo dicit Suetonius, quod legitur militibus dixiſſe: dicitur, quod Dauid ducem futurum eſſe decreuit, qui primus hoſtes, ſcilic. Iebuſæos percuteret, & primus Hieruſalem, quam obſidebat intraret, & fiſtulas dogmatum tangeret, & cæcos & claudos exinde tolleret & auferret, quod quia Ioab ſaruiæ filius fecit primus factus fuit de cætero princeps & dux. Sic vere dico, quod ille dux eſt & princeps eſſe meretur, qui ad hoſtes noſtros, ſcilicet, peccata & dæmones virtutib. impugnandum alios præcedere comprobatur, qui etiam de Hieruſalem, id eſt, de Eccleſia ſcit Iebuſæum, id eſt, diabolum repellere, fiſtulas dogmatum, id eſt, falſa dogmata & doctrinas inde eiicere, & cæcos & claudos, id eſt, ignorantes & vacillantes inde penitus extirpare. De tali ergo duce ſic aliorum præceſſiuo & malorũ impugnatiuo & eradicatiuo dicitur Iudic. 10. Qui primus ex nobis contra filios Amon cœperit dimicare, erit dux. Sit ergo audax alios præcedendo. Item ſit ſagax alios dirigendo. Ille enim, qui alium educit, debet clare videre. Scriptum eſt enim quod ſi cæcus ducatum præſtet cæco, ambo in foueam cadunt Matth. 15. Nautæ enim ad portum ducuntur, eo quod per aſpectum ſtellarum, quæ, ſcilicet, luminoſæ ſunt, diriguntur. Sic vere dico, quod ille, qui ducatum prælationis vult recipere, debet per prudentiam videns & luminoſus eſſe, aliàs ſi cæcus per ignorantiam fuerit, & ſe & alios poterit præcipitare. Vnde de Salomone ſapientiſſimo dixit Dauid 3. Reg. 1. Ipſe regnabit poſt me illique præcipiam, vt ſit dux ſuper Iſrael. Item ſit viuax alios defendendo. Dux enim belli debet eſſe fortis, vt ſe & alios poſſit defendere, quia ſi per ipſum ſuccumbere contingeret, ſtatim totus exercitus deflueret, & periret, quod etiam eſſe inter apes dicitur, vbi maior & fortior dominatur. Sic vere prælatus aliis conſtantior & virtuoſior debet eſſe, vt ſe poſſit & alios adiuuare, ſicut dicitur 1. Paral. 7. quod filii Aſer principes cognationum electi fortiſſimi duces ducum. Quod ſatis figuraliter in Saule poteſt videri, quem Deus in ducem Iſrael mandauit inungi, ſicut dicitur 1. Reg. 9. quod in Iſrael ſimilis illi non erat, & quod omnem populum ab humero ſuperius excedebat. De iſto ergo dominus Samueli 1. Reg. 9. dicit ſic. Cras mittam ad te virum de terra Beniamin, & vnges eum ducem ſuper populum meum Iſrael. ¶ Vbi nota, quod bonus dux
H deſcribitur quantũ ad tria, videlicet quantum ad propriam conditionem, quia debet eſſe vir de terra Beniamin, quantum ad ipſius electionem, quia Deus debet eum mittere [Cras inquit mittam ad te] quantum ad ipſius prælationem, quia ipſe debet inungi dux ſuper populum. Igitur dico, quod hic deſcribitur eius conditio virtuoſa, eius electio ſerioſa, eius prælatio glorioſa, conditio virtuoſa, quod oſtenditur cum dicitur [Virum de terra Beniamin] Vbi nota primo, quod qui vult in ducem eligi, debet eſſe

Ætate prouectus,
In mente deiectus,
Virtute perfectus.

Primum facit diſcretio vitalis exiſtentiæ [Virum inquit] Sed ſecundum cognitio fatalis defluentiæ, ſcilicet, mortalitatis [de terra inquit] Sed tertium additio moralis excellentię [Beniamin inquit] qui, ſcilicet, interpretatur filius virtutum, vt ſic ætatis ratio poſſit viriliter operari [Virum] vt mentis cognitio poſſit humiliter meditari, ſcilicet, ſe eſſe de terra ut morum perfectio poſſit nobiliter conuerſari [Beniamin] Debet ergo qui debet eſſe dux, habere ætatis debitum & ſufficiens complementum, quia, ſcilicet, ipſe debet eſſe vir, non puer. [Virum inquit] Nemo enim iuuenes eligit duces, eo quod non conſtat eſſe ſapientes, vt dicit Ariſt. Vnde etiam vt ſupra dictum eſt, inter Elephantes maior natu ducit gregem. In quo docet nos natura, quod illi, qui ſunt ætatis profectioris, & de quibus præſumptio eſt, quod plura ſciuerint, atq; viderint, & quod maturius debeant in ſuis factis procedere, eligi debent principes atq; duces [Virum inquit] ac ſi dicat non puerum neq; decrepitum, ſed ætate & prudentia virtuoſum, vt & puerili inſolentia careat, & decrepitam impotentiam & pigritiam non habeat 2. Paral. 8. Ipſi, ſcilicet, filii Iſrael erant viri bellatores & duces populi, ſæpe enim poteſt cõtingere, quod prudentia ſupplet ætatem, quia ſicut dicitur Sap. 4. Senectus venerabilis eſt, non diuturna neq; annorum numero computata. Sequitur. Cani ſunt ſenſus hominis & ætas ſenectutis vita immaculata. Conſtat enim quod multi ſunt ætate iuuenes, qui tamen virtute & prudentia ſunt viriles, ſicut de illo puero malos ſenes reprehendente dicitur Dan. 14. Dixerunt ei ſenes, veni & ſede in medio noſtrum, quia tibi dedit Deus honorẽ ſenectutis. Et ideo de puero legitur Matt. 18. quod Chriſtus ſtatuit eum in medio, & ipſum prætulit aliis commendando, dicens. Qui non humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, non intrabit in regnũ cœlorum. De adoleſcente etiam Ioanne legitur, quod ipſum Chriſtus iuuenem ad Apoſtolatum vocauit, & eum præ cæteris prædilexit, ſicut dicitur Matt. 4. & Ioh. 20. Etiam apud Romanos Octauianus fuit viginti annorum conſul & imperator electus. Scipio etiam Aphricanus valde ætate tenera fuit dux hiſpaniarũ effectus, quorum tamen quilibet aliis in factis egregiis eſt prælatus. Non ergo ætas corporis ſemper reſpicitur, quia ſæpe fit, quod iuuenis prudens & ſenex fatuus reperitur. Ideo bene dicitur Eſa. 65. Puer centum annorum maledictus erit. Cæteris tamen paribus dux & prælatus debet eſſe vir, id eſt, ætate congrua pollere, & virtuoſis viribus renitere 5. Re. 9. Ecce vir, quem dixerã tibi, ipſe dominabitur populo meo. Vnde de prouecta ætate prælati poteſt intelligi illud quod ſcribitur Prouer. 28. Vita dulcis longior erit. Cuius tamen contrarium fit hodie, quia, ſcilicet, non viri, ſed pueri dominantur in orbe, illi, ſcil. qui pueri ſunt & ſapientia & ætate Eſa. 3. Dabo pueros principes eorum, & effœminati dominabuntur eis. Non ſic ergo, ſed habeat, qui vult eſſe dux, ætatis debitum complementum, Virum inquit. Exemplo, ſcil. Chriſti, qui virilis ætatis voluit eſſe antequam prædicationis vel prælationis officium vellet oſtendere ſeu habere, ſicut dicitur Luc. 3. ¶ Adhuc di- I
co, quod ille, qui vult eſſe dux, debet habere humilitatis ſolidum fundamentum, quia, ſcil. ipſe ſemper debet ſe conſiderare eſſe de terra, id eſt, eſſe hominem terreum & mortalem, & exinde concipere humilitatem & deiectionem mentalem [De terra inquit.] Vnde etiam apud imperatores conſtantinopo. ſolebat eſſe ſtatutum quod die inthronizationis ſuæ, vbi erat in maximo feſto & gaudio, veniebant duo latomi coram populo, portãtes in manibus lapides quoſdam marmoreos, & dicentes. Iubeat dominus imperator de quo genere marmoris vult fieri ſepulchrum ſuum. Hoc autem introductũ erat vt conſideratio mortis futuræ, gloriam illam inanem reprimeret, & vt humilitate concepta erga ſubditos modeſtius ſe haberet. Sicut etiam apud ſiſcanum ſolenne galliarum monaſterium ordinatum eſt, quod dum abbas eſt in menſa, ſemper omni die certus numerus pauperũ puerorum in aula ſua reficitur, qui coram abbate pluries veniẽtes hæc verba loquuntur. Domine vos moriemini de terra. Sicut enim dicitur Eccl 17. Deus creauit de terra hominem, & Eccl. 40. Omnia, quę de terra ſunt, in terram cõuertentur. Conſideratio ergo propriæ terreſtreitatis vtilis eſt in duce. Quia etiam omnia animalia habent vultum ſuum inclinatum inferius, verſus terram, homo etiam, qui habet ſtaturã erectam, ſæpius ad terrã reſpicit, quam ad cœlum. Ad denotandum, quod omnes debemus terram noſtræ mortalis cõditionis reſpicere, & nos de terra genitos ad terram redituros iterum cogitare. Vnde Salomoni, qui erat dux & rex, dicitur Eccl. 47. Terram retexit anima tua. & Eſa. 8. dicitur. Aſpiciet cœlum ſurſum, & ad terram intuebitur. Sed proh dolor pro certo de multis ducibus & maioribus noſtris videtur hodie quod ipſi non credunt ſe eſſe de terra, nec eſſe terreos, aut mortales, imo magis videntur ſe credere eſſe de cœlo, id eſt, Deos & immortales. Exemplo illius Alexandri, qui ſe vt Deum adorari mandauit, & ſe Iouis filium appellari, ſicut ponit Seneca. Exemplo etiam illius Gaii imperatoris, qui ſe voluit credi Deum, & idolum ſuum poſuit iuxta Iouis idolum, vt ſimul cum eo adoraretur per populum, ſicut ponunt hiſtoriæ Romanorum imperatorum. De Nabuchodonoſor etiam legitur, quod omnes Deos terræ mandauit exterminari, & ſe ſolum terræ Deum vocari, Qui etſi aliquando recolunt ſui terreitatem, nec tamen exinde concipiunt humilitatem. Iuxta illud Ezech. 30. Dux de terra Ægypti non erit amplius Et propter hoc tales debent timere futuram damnationem & aduerſitatem, quia, ſcil. Eccleſi. 10. dicitur, quod ſedes ducum ſuperborum deſtruxit Deus. Non ſic, ſed habeat dux humilitatis ſolidũ fundamentũ. ¶ Deniq; dico, quod K
talis, qui vult in ducem & rectorem aſſumi, debet habere moralitatis inclytum ornamentum, id eſt, ornamentum virtutum, quod oſtẽditur cum dicitur Beniamin, quod interpretatur filius dextræ, filius virtutum, filius aſininus, ſiue filius aſinorum, quia, ſcilicet, tales debent eſſe filii propter humilitatem & charitatem, debent etiam eſſe filii dextræ propter perſeuerantiæ diuturnitatem, dicitur filius virtutum, propter perfectionis multiplicitatem,

citatem,dicitur filius dextræ propter bonorum operum ſtrenui-
tatem,dicitur filius aſinorum propter ſanctorum, qui portaue-
runt opera,imitatem, ſanctitatem, bonitatem, &c. dic ſicut ſu-
pra de Beniamin. Vnde de tali duce ſic virtuoſo poteſt dici illud
Num.10. In tribu Beniamin erat dux Abidam, filius Gedeonis.
Abidam interpretatur pater meus iudex,Gedeon circuiens & di-
ligens laborando. Patet ergo,quod qui aliorum dux & prælatus
digne eſſe voluerit,virtutum nobilitatem, mentalem humilita-
tem, & ætatis congruitatem obtinere debebit. Iſta eſt igitur in
ducem vel principem promouẽdi conditio virtuoſa, quæ oſten-
ſa eſt cum dictum eſt in auctoritate. [Virum de terra Beniamin.]
L ¶ Secundo dico,quod hic oſtenditur ipſius ad ducatum ſeu præ-
lationis officium promouendi electio ſerioſa. Et hoc oſtenditur
cum dicitur[Cras mittam ad te.]Quæcunq; enim

Electio debet { debite protelari,
deſuper ordinari,
ſubditis deſtinari.

Quia,ſcilic.iſta debet eſſe ad tempus dilata, vt debite poſſit exa-
minari.[Cras inquit.] Vnde electores debent alter alteri dicere
illud Ioſuæ 7. Sanctificamini in craſtinum & illud Exod. 16. Cras
quodcunq; eſt operandum facite. Cras inquit, hoc eſt dictũ,de-
liberate. Vide ſupra de cras circa principium. De qua quidem de-
liberatione poteſt intelligi illud 2.Reg. 5. Tu eris dux ſuper Iſra-
el. Non enim dicit tu es,vel tu ſis,ſed tu eris in futuro. Delibera-
te enim vult procedere. Quod eſt contra illos, qui non cras,ſed
hodie,id eſt,nimis celeriter ad electiones prorumpunt, quibus,
vt communiter,male cedit,dicentes illud 1.Mach.10. Conſtitui-
mus te hodie ſummum ſacerdotem gentis tuæ. Habeat ergo diſ-
cretam dilationem ad hoc,vt debite ſit examinata [Cras inquit]
Item habeat à Deo ſollicitationem ſeu inſpirationem ad hoc,vt
canonice ſit originata. Nulla enim electio canonica dici debet,
niſi illa,quam Deus inſpirando facit & promouet. Teſte enim
Apoſtolo Rom.13. Non eſt poteſtas niſi à Deo. Et Hebr.5. dicitur,
quod nemo aſſumat ſibi honorem niſi qui vocatus eſt à Deo,ſic-
ut Aaron, & hoc eſt, quod dicitur hic quia ipſemet dominus di-
cit. Adducam,ſcil.ego Deus, vt ſic de tali deſuper facta à Deo or-
dinatione dicat quilibet rite electus domino regratiando illud
1. Reg.6. Elegit me, ſupple dominus, & præcepit mihi,vt eſſem
dux ſuper populum ſuum Iſrael,quaſi diceret, nullus ſe debet in-
gerere,ſed præceptum inſpirationem & impulſum domini expe-
ctare. Iuxta illud Eccleſia.7. Noli quærere ab homine ducatum.
Expectet ergo, quod ipſum adducat dominus ad ducatum, vt &
dominus poſſit dicere illud Eſaiæ 56. Adducam eos in montem
ſanctum meum & lætificabo eos in domo orationis meæ. Ha-
beat ergo electio ducis à Deo progreſſionem, vt canonice ſit o-
riginata. Adducam inquit. Item habeat debitam intentionem ad
hoc,vt vtiliter ſit determinata,ſcilicet,& ad vſum &ad vtilitatem
populi. Ad te inquit,id eſt,ad vtilitatem tuam. Quod eſt contra
multos,qui non eliguntur ad te,ſed ad ſe, quia,ſcilicet,electio &
promotio ſua tota vertitur ad vtilitatem ſui &ſuorum,ac ſi Deus
ad ſe, non ad te,id eſt, ad vtilitatem propriam non communem
creaſſet eos. Contra illud, quod dictum fuit Moyſi duci Iſrael.
Num.27. Ibis & tu ad populum tuum. Etiam contra illud,quod
dicit Dominus filiis Iſrael præliaturis contra Beniamin de Iuda
Iudic. 20. Iudas ſit dux veſter,id eſt, ad vtilitatem veſtram crea-
tus. Igitur dico, quod talis electio debet fieri cum populi vtilita-
te [ad te.] A ſuperna diuinitate [adducam.] Cum diſcreta matu-
turitate [cras] Et ſic patet ipſius ducis electio ſerioſa, quod eſt
ſecundũ principale auctoritatis, quod oſtenſum eſt cum dictum
M eſt.[Cras adducam ad te.] ¶ Tertio principaliter dico,quod hic
oſtenditur ipſius electi prælatio glorioſa vel fructuoſa, quæ o-
ſtenditur cum dicitur. Vnges eum directe ſuper populum me-
um Iſrael. Vbi aduerte, quod talis ſit conditionatus, electus &
promotus,vt dictum eſt,debet

Benigniter conuiuere,
Vtiliter dirigere,
Seduliter intendere.

Probat benignitatẽ dulcedinis vnctura. [Vnges inquit eum.]
Probat vtilitatem regiminis ductura. [ducem inquit.]Probat ſe-
dulitatem ligaminis iunctura. [ſuper populum meum Iſrael.]
quia, ſcilicet,ipſe ſemper debet eſſe ſuper populum per diligen-
tiam circumſpectã. Dico ergo,quod iſte debet conuiuere valde
benigniter.[Vnges inquit.] Res enim vncta magis eſt ſuauis &
dulcis:& minus exaſperat contingentem. Et ideo reges & prælati
& ſacerdotes conſueuerunt inungi, ad denotandum, quod ipſi
debent mites, dulces, ſuaues & miſericordes præ aliis inueniri.
Pſal. Vnxit te Deus. Et Exod.15. Dux fuiſti in miſericordia tua,
&c. Dic de miſericordia prælati,ſicut infra de rege. Et vide infra
de vngere. Sed reuera hodie non ſic, quia nos non habemus
duces vnctos,ſed duces vncoſos,non duces clementes, ſed duces
dementes,non duces miſericordes, ſed duces vęcordes, non du-
ces fideles,ſed duces crudeles. De his videtur loqui Dauid in Pſ.
dicens Herodii domus dux eſt eorum, montes excelſi ceruis,pe-
tra refugium Erinaciis. Herodius enim auis rapax ſignat duces
crudeles cum mente rapaci. Ceruus animal cornutum, ſignat
duces ſuperbos cum pompa minaci. Erinacius autem ſpinis
indutus,& animal nullius ſtatus, ſignat duces diuites & minaces,
cum manu tenaci, quia pro certo illi, qui tenent montes excel-
ſos,id eſt,eccleſię vel ſęculi dignitates,& qui in petra, id eſt,Petri
nauicula dominantur aut ſunt rapaces & furioſi, aut minaces,
ſuperbi atque pompoſi,aut ſunt auari, tenaces atque ſpinoſi, &
more ericii in ſeipſis conſtricti,parci,viles & inglorioſi. Itaque ſi
diues es, ſunt Herodii ad rapiendum. Si eges ſunt cerui in altis
montibus, id eſt, dignitatibus ad deſpiciendum. Si iure vrges,
ſunt Ericii ad ſe ſpinarum, id eſt, violentiarum armis defen-
dendum. Dilata,ſi vis,de conditionibus Herodii, cerui, & Eri-
cii,contra modernos duces,contra quos dicitur 2.Eſdræ 1. Duces
populi domini multa inique geſſerunt & impie geſſerunt ſuper
immundicias gentium, & polluerunt templum domini. Non
ſic bonus dux & vnctus, debet ergo conuenire valde benigniter.
[Vnges enim inquit.] ¶ Adhuc dico, quod iſte debet dirigere N
ſuos vtiliter. Et hoc importat etiam nomen ducis, qui dicitur à
ducendo, Ducem inquit,quia reuera iſte tenetur ducere & diri-
gere ſuos ſubditos per ſemitas ęquitatis Matt.2. Ex te enim exiet
dux, qui regat populum meum Iſrael. Et ſi vis notare, potes di-
cere,quod bonus dux debet ſubditos ducere

Ad { Montem contemplationis
Fontem conſolationis,
Pontem eruditionis,
Sortem tribulationis,
Artem diuinæ famulationis,
Partem æternæ delectationis.

¶Iſti ergo ſunt boni duces,qui ſubditos ſuos ducunt ad contem-
plationis montem Iudic.4. Duc exercitum in montem Thabor.
Thabor enim interpretatur luminis aduentus,quia,ſcilicet prę-
latus debet alios ducere ad montem æterni luminis contemplã-
dum. Exemplo Chriſti,de quo dicitur Matth. 17. Aſſumpſit Ieſus
Petrum Iacobum & Ioannem, & duxit eos in montem excelſum
ſeorſum. Et bene dicit ſeorſum, quia contemplatio melius fit
ſeorſum & ſecrete & ad partem, quam in publico. Item eos de-
ducunt ad conſolationis fontem Iudic.7. Duc eos ad aquas,& ibi
probabo eos. Aquæ enim,quæ refrigerant, conſolationem deſi-
gnant. Item ducunt eos ad eruditionis pontem. Doctores enim
& prædicatores pontes ſunt, quibus mediantibus pertranſimus
in cœlum Actorum 9. Barnabas autem apprehenſum Paulum
duxit ad Apoſtolos. Item ducunt eos ad tribulationis ſortem,
ſcilicet, ad laborem pœnitentiæ Oſeæ 2. Ducam eum in ſolitu-
dinem,& loquar ad cor eius,& Matth. 4. Ductus eſt Ieſus in de-
ſertum,vt tentaretur,&c. Et etiam ad pugnam contra vitia. Vnde
1. Reg.17. Duxerunt aciem ad pugnandum contra Philiſtiim.
Exemplo Chriſti, de quo ſcribitur Eſa.53 Sicut ouis ad occiſio-
nem inquit,id eſt, ad mortis & tribulationis tolerationem, du-
cetur, Item ipſos ducunt ad artem diuinæ famulationis [artem,]
ſcilicet, ad ſeruitium Dei. Exemplo Samuelis, de quo dicitur 1.
Reg.1. quod mater ſua duxit eum, vt appareret coram domino.
Item finaliter ducunt eos ad æternæ delectationis partem, ſcili-
cet,ad gloriam Paradiſi. Vnde Heſter 2. dicitur, quod Heſter du-
cta eſt ad cubiculum regis. Vbi etiam ipſi conſequuntur ſupernæ
promotionis & exultationis partem ſeu ſortem, Vnde in Pſalm.
Duxit eum in montem ſanctificationis. Patet ergo,quomodo
bonus dux debet dirigere ſuos vtiliter. Ducem inquit 1. Mach.9.
Nunc itaque te hodie eligimus eſſe principem, & in ducem ad O
bellandum bellum noſtrum. ¶ Denique dico, quod bonus dux
debet aſſiſtere ſuis ſeduliter, quod oſtenditur cum dicitur [Su-
per populum meum.] Sicut enim gallina ſuper pullos incubat,
vt eos cuſtodiat & foueat diligenter,ſic bonus ſuperior ſubditos
ſuos incubare debet, ſcilicet, ipſos viſitando, mouendo,fouen-
do,& curam paſtoralis regiminis diligentius exercendo. [Super
populum inquit meum] Vnde 2. Reg.7. Ego te tuli de paſcuis
ſequentem greges, vt eſſes dux ſuper populũ meum Iſrael. Quod
eſt contra multos,qui,ſcilicet,ſuper populum ſuum per diligen-
tiam incubant,nec eum per perſonalem præſentiam viſitant
aut frequentant,ſed ſumptis ſpoliis & emolumentis de ſubditis
nihil curant. Iſti ergo non ſunt ſuper populum, ſed retro popu-
lum,de quibus loquitur dominus Hier.23. Ecce ego ad paſtores,
qui paſcunt populum meum,vos diſperſiſtis gregem meum,eie-
ciſtis eos,& non viſitaſtis eos,&c. Iſta etiam ſunt contra aliquos
alios malos duces,qui,ſcilic. ſunt pluſquam neceſſe eſt, diligen-
tes,quia,ſcilicet bene volunt eſſe ſuper populum, ipſum,ſcilicet,
viſitando,crimina inueſtigando,exactiones faciendo,machina-
menta adinueniendo, & populum multipliciter moleſtando,
contra quos dicitur. Super populum tuum malignauerunt con-
ſilium, cogitauerunt aduerſus ſanctos tuos, vt habetur in Pſal.
Vide eam ſupra de aduocato. Non ſic ergo, ſed ſit dux ſuper po-

pulum, quia ipſe debet aſſiſtere ſuis ſeduliter. Super populum inquit 3.Reg.16. Poſui te ducem ſuper populum meum Iſrael. Igitur patet quomodo ſecundũ auctoritatem ille, qui digne dux & ſuperior eſſe voluerit, ſuis ſeduliter debet aſſiſtere, ſuos vtiliter debet dirigere, cunctis benigniter debet conuenire, & hoc quantum ad fructum ſuæ prælationis. Itẽ patet quomodo iſte debuit eſſe mature electus, à Deo datus, ſubditis oblatus, & hoc quantum ad actum ſuæ electionis. Item patet quomodo iſte erat ętate prouectus, in mente deiectus, virtute perfectus, & hoc quantum ad ſtatũ ſuæ conditionis. Et ſic patent tria præſentia, & nouem ſubprincipalia in auctoritate prædicta. Cras adducam ad tẽ virum de terra Beniamin, & vnges eum ducem ſuper populum

P meum Iſrael. Et ſic patet ſecundũ principale, ſcil. quod eſt ductus prælati, quo ſubditi ducuntur. ¶ Tertio dico, quod eſt ductus iniqui, per quem mali aguntur. Sicut enim boni duces ſolent ad bonum deducere bonos, ſic mali duces ſolent ad malum deducere malos. Omnia enim quæ violenter ducuntur, ſolent omnia, quæ ſibi adhærent, ſecum ducere, & ad eam partẽ, ad quam tendunt, omnia ſe ſequentia inclinare. Patet in rota, quæ clauos in ſe infixos ſecum ducit & voluit. Sic reuera mali, quos diabolus quadã malæ conſuetudinis neceſſitate ducit ad impia, alios ſibi adhærentes, ſcil. ſuam ſocietatẽ ſectantes ſuo dominio ſubiacentes, & doctrinã malam ſuã audientes, facile ducunt ad ſimilia. Mus maris animal eſt, quod in terra facta foſſa oua ponit, & terrã operit, poſt triginta vero dies aperta foſſa catulos genitos reperit, quos tandẽ ad mare ducit, & ad natandum erudit, ſicut ponit liber de natura rerum, & Plin. lib. 9. c. 18. Sic vere mali pullos, id eſt, ſubditos & filios, auditores & diſcipulos, ſolent in terra, id eſt, in terrenorum amore parturire, & eos ad mare, id eſt, ad peccatorũ fluctus & ad inferni amaritudinem verbis & exemplis ducere, & eos in vitiis enutrire. Patet de malis prælatis & hęreticis doctoribus, de vſurariis & mundanis peccatoribus, qui omnes nituntur filios ſuos tam naturales, quam ſpirituales, ſocios, ſc. & vicinos, ſubditos, diſcipulos & parentes, in amore & induſtria terrenorũ gignere, & ad peccata plus, quam ad virtutes pro præſenti tempore, & ad mortẽ ęternã plus, quam ad gloriam ducere & docere. Ductio enim talium nihil aliud eſt, quam quædã tractio ad mortẽ æternam, & ad mare, id eſt, ad amaritudinẽ infernalẽ Oſe. 9. Ephraim ducet ad interfectionem filios ſuos. Iſti enim ducunt eos in via mala, ſcil. in via errorum, vitiorum, & mundi fluctuum negociorum. Et pro certo tales viæ licet prima facie videantur eis rectæ, ducunt eos tamen ad terminũ tormentorũ, quia ſicut dicitur Pro. 14. Eſt via, quæ videtur homini recta, nouiſſima aũt eius ducunt ad mortẽ. Quia, ſc. ſicut iuſtitia eſt via, quæ ducit ad Paradiſum, ſic mundi proſperitas & nequitia viæ ſunt, quæ ducunt homines ad infernum Prouer. 12. In ſemita iuſtitiæ vita, iter autẽ deuium ducit ad mortem. Et ſi vis notabis, quod mali per ſuos malos ductores, ſc. per diabolũ & peccatores, per proſperitatem & mulieres ducuntur atq; trahuntur ad voluptates, quæ mentes maculãt luxurię fæce, ad dignitates, quę mentes iugulant ſuperbię nece, ad facultates, quę mẽtes ſtimulãt vulcanica face, ad ſeruitutes, quę malos vinculãt barathrica cruce. Ducũtur ergo mali

Ad { Luxuriæ fæces, / Superbiæ neces, } Ad { Auaritiæ faces, / Æternę peſtilentiæ cruces.

Ducuntur (dico) ad fęces luxurię, quę carnem maculant. Vnde de iuuene à mala muliere allocuto dicitur Prouerb. 7. quod ſtatim eam ſequitur quaſi bos ductus ad victimã, & neſcit quod ad vincula ſtultus trahatur. Vnde etiam de Salomone narratiue dicitur Neæ. 13. quod in multis gentib. non erat ſimilis illi, & tamen ad peccatum ipſum duxerunt mulieres alienigenæ. Item ducuntur ad artes ſuperbiæ, quæ malos iugulant. Vnde Lucæ 4. dicitur, quod illi mali Iudæi duxerunt Ieſum ad præcipitium montis, ſuper quod ciuitas ſua ſita erat, vt præcipitarent eum, quod feciſſent, niſi diuertiſſet. Item ducuntur ad faces auaritiæ, quæ mentes ſtimulant, contra illud Deut. 18. Non inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum aut filiam, ducens per ignem. Item finaliter ducuntur ad cruces infernalis continentiæ ſeu peſtilentiæ, quæ captos vinculant, ſcil. ad pœnam & ad ſeruitutem inferni. Ibi enim ducuntur, vt captiui nunquam euaſuri, vt peregrini nunquã redituri, vt damnati pœnas ſubituri. Dico, vt captiui, qui à carcere nunquam exeant Eſa. 5. Propterea captiuus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam. Et Thre. 1. Paruuli eius ducti in captiuitatem à facie tribulantis. Item ducuntur illuc, vt peregrini, qui nunquã redeant Eſa. 23. Longe ducent eum pedes eius ad peregrinandũ. Item ducuntur, vt damnati, qui pœnas ſubeãt Baru. 4. Ducti ſunt, vt grex direptus ab inimicis. Illi ergo non ſunt boni duces, qui ad tales terminos ducunt ſuos. Vnde nota, quod multi ſunt hodie duces in Eccleſia & in mundo, qui, ſcilicet, ſunt

Duces {
- Pauperes & indigentes,
- Inſcii & imprudentes,
- Crudeles & ſæuientes,
- Infideles & mentientes.

¶ Dico ergo, quod iſti ſunt duces miſeri, quibus nihil poteſt ſufficere. Vnde Prou. 28. Dux indigens prudentia, multos opprimet. Item iſti ſunt duces inſcii, qui neminem ſciunt inſtruere. Vnde Mich. 3. Duces domus Iſrael nunquid non veſtrum eſt ſcire iudicium, qui odio habetis bonum, & diligitis malum? Item iſti ſunt duces crudeles atq; impii, qui nemini volunt cõdeſcendere. Ideo cuilibet tali dicitur Eze. 21. Prophane, impie dux Iſrael, pone cydarim, tolle coronam, quaſi diceret. Dux crudelis non eſt dignus tenere regimen vel ducatum. Item iſti ſunt duces infideles atque noxii, qui amicos ſolent decipere. Ideo bene dicitur Mich. 7. Nolite credere amico, & nolite confidere in duce. Igitur tales mali duces digni ſunt ad inferos duci, & ibidem concuti & conſtringi, quod vtiq; faciet dominus finaliter, quãdo ipſos iudicabit ſeueriter Hie. 51. Collidam in te duces & magiſtratus. Et Num. 24. Conſurget virga Dei Iſrael, & percutiet duces Moab. Sic ergo patet, quod eſt ductus impii, quo multi ſternuntur, ſeu læduntur. ¶ De aliis aũt generibus ductionũ nihil amplius, quia bene poſſunt ſub præcedentibus contineri. Bene ergo dicitur, quod eſt

Ductio {
- Mali rectoris,
- Boni prætoris,
- Summi creatoris.

¶ Quia, ſcil. omnia ſicut dictum eſt, vel actiue vel paſſiue diuerſimode poſſunt intelligi, &c. Vide ſupra de adducere, & deducere. Et infra de introducere, & inducere.

Dulcedo. Dulcis.

Nota, quod dulcedo multipliciter ſumitur in ſcriptura. A

Eſt enim dulcedo {
- Deteſtabilis & vitioſa,
- Commendabilis & virtuoſa,
- Appetibilis & doloroſa.

¶ Dulcedo vitioſa eſt triplex, ſcilicet,

Dulcedo {
- Mundanæ proſperitatis,
- Carnalis impuritatis,
- Verbalis fallacitatis.

¶ De dulcedine proſperitatis & iucunditatis poteſt intelligi illud Eſa. 24. capitul. Ceſſauit gaudium tympanorum, quieuit ſonitus lætantium, conticuit dulcedo cytharæ cum cantico, non biberunt vinum, amara erit potio bibentib. illã. Proſperitas ſimilis eſt quibuſdã fructib. qui dicuntur myrobalani, qui in principio dum ſunt virides, ſunt dulces, in fine vero quando maturi ſunt, ſunt amari. Sic vere (chariſſimi) mundi proſperitas modo eſt dulcis, finaliter tamen accidit, quod in inferno inuenitur amara, quando, ſc. omnis mundana dulcedo in amaritudinẽ conuertetur Iob. 6. Anima eſuriens, id eſt, anima damnata, etiã amarũ pro dulci ſumet, id eſt, pœnam æternã loco mundanæ proſperitatis, contra quam dicitur de diuitibus Eſa. 24. Ceſſauit gaudiũ tympanorũ, quieuit ſonitus lætantiũ, conticuit dulcedo cytharæ cũ cantico, non biberunt vinũ, amara erit potio bibentib. illã. Item de dulcedine carnalitatis poteſt dici illud Pro. 5. Fauus deſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, nouiſſima vero illius amara velut apſinthiũ, & lingua eius acuta velut gladius biceps. Mala enim mulier ſimilis eſt cuidam piſci, qui dicitur Faſtẽ, in cuius ore, vt Iorath auctor eſt, aqua maris dulceſcit, cuius aquę dulcedine allecti alteri piſces intrant in os eius, & ab eo deuorãtur. Sic vere (chariſſimi) mulieres per dulcedinẽ oris ſui attrahũt homines ad peccatum, quos finaliter temporaliter deuorant & conſumunt, & infernales ipſos poſt mortẽ cruciãt atq; damnãt. Ideo dicitur Pro. 7. Dic ſapientiæ, vt cuſtodiat te à muliere extranea, quæ verba ſua facit dulcia. Contra carnales etiã & guloſos finaliter poteſt dici illud Ioel 1. Vlulate qui bibitis vinũ in dulcedine quoniam periit ab ore veſtro. De dulcedine vero fallacitatis, ſc. adulationis & deceptionis dicitur Proue. 20. Suauis eſt homini panis mendacii, & Iob 20. Cum dulce fuerit in ore eius malum, abſcondit illud ſub lingua ſua. Et illud Rom. 16. Per dulces ſermones & benedictiones decipiunt mentes innocentium. Iſta eſt igitur triplex dulcedo vitioſa. ¶ Item dico, quod eſt dulcedo virtuoſa, & illa ſimiliter triplex eſt, ſcilicet, B

Dulcedo in { ore, / corde, / opere. } Dulcedo { oris eſt locutio verbalis, / cordis eſt deuotio mentalis, / operis eſt operatio realis.

Sit igitur in nobis

Dulcis {
- locutio,
- deuotio,
- compaſſio.

Vt ſic quantũ ad iſta quilibet poſſit dicere illud Eccl. 24. Spiritus meus ſuper mel dulcis. Vbi oſtenditur, quod in nobis debet eſſe

Dulcedo {
- locutionis,
- deuotionis,
- compaſſionis.

Primum oſtenditur, cum dicitur ſpiritus, quia per ſpiritũ intelligitur locutionis ſtatus. Secundũ oſtenditur cum dicitur mel, quia per mel intelligitur deuotionis virtus. Tertium vero oſtenditur cum dicitur dulcis per quod intelligitur cõpaſſionis actus, quia

fcil. res dulces melius nutriunt. Habeamus igitur dulcedinē locutionis. Dulciter enim & benigniter debemus loqui inferioribus, & refpondere fuperioribus, quod potiffime pertinet ad prædicatores, qui dulcedine verborū debent alios attrahere ad virtutem, vt fic eis poffit dici illud Cant. 2. Oftende mihi faciem tuam, fonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, facies tua decora. Nihil enim nobis debet effe ita dulce, ficut fcientia nobis per ftudium vel Prædicatoris eloquium propinata, vt Eze. 3. & Apocal. 10. vbi dicitur, quod liber comeftus fuit in ore ficut mel dulce. Nos enim debemus habere pulchritudinem in pelle conuerfationis, & dulcedinem in voce locutionis, fimiles pantheræ, quod eft animal quod habet pellem pulcherrimam, & ex ore emittit vaporem fuauiffimum. Et ideo vt dicit Plin. omnia animalia ipfum fequuntur, diligunt & admirantur, & in odore oris fui & pellis pulchritudine delectantur. Sic vere (chariffimi) nos debemus habere in pelle, id eft, in conuerfatione, pulchritudinem honeftatis. Et in ore, id eft, in locutione, dulcedinem benignitatis, & fic fiet quod à cunctis hominibus diligemur. Sicut enim dicitur Eccl. 6. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos. Habeamus ergo dulcedinem locutionis [Spiritus inquit.] Per fpiritum enim quandoque intelligitur flatus & locutio, quæ procedit ab ore. Vnde Iohel 3. Stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac. Montes enim & colles dici poffunt. Vnde Prædicatori poteft dici illud Pfal. Emitte fpiritum tuum, id eft, verbum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Spiritus oris noftri Chriftus dominus Et alibi. Verbo Domini cœli firmati funt, & fpiritu oris eius omnis virtus eorum. Quamuis pro certo de multis poffit dici illud Pfal. Neque enim eft fpiritus in ore ipforum. Item debemus habere dulcedinem deuotionis. [Mel inquit.] Per mel intelligitur dulcedo deuotionis & contemplationis, quia procul dubio debent viri fpirituales nutriri, & maxime literati. Apes enim quæ pafcuntur in floribus temperatis, ficut Amygdalorum, faciunt mel valde dulce. Sumentes vero flores herbarum amaratum, ficut eft Apfinthium, faciunt mel minus dulce. Sic vere (chariffimi) illi, qui verfantur circa flores dulces, id eft, circa fcientias & fcripturas diuinas, mel deuotionis, & contemplationis faciunt dulcius, illi vero, qui herbas amaras fcientiarum mundialium & negociorum terrenorum frequentant, mel deuotionis non conficiunt ita dulce. Bene ergo dicitur Prouerb. 24. Comede fili mi mel, quod bonum eft, & fauum dulciffimum gutturi tuo. Habeamus ergo dulcedinem deuotionis, fimus fimiles Salmoni, qui poftquam inuenerit aquam dulcem, nunquam redit amplius ad amaram. Sic vere nos poftquam deuotionem dulcedinis inuenerimus, ad amaritudinem peccatorum vel bonorum terrenorum, nunquam redire debemus. Cuius tamen contrarium faciebant filii Ifrael, qui manna dulciffimum abhorrentes, pepones Ægyptiacos affectabant, ficut dicitur Num. 11. Habere ergo debemus dulcedinem deuotionis, dicentes domino illud Pf. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, fuper mel ori meo. Dictum dico, quod habere debemus dulcedinem compaffionis, quę oftenditur cum dicitur [Dulcis.] Res enim dulces funt magis nutritiuæ, ad denotandum, quod illi, qui per compaffionem & pietatem funt dulces, egenorū & pauperum funt nutrices Pfal. Parafti in dulcedine tua pauperi. Ifta

C eft igitur dulcedo virtuofa. ¶ Tertio dico, quod eft dulcedo gloriofa, fcil. dulcedo gloriæ Paradifi. Et ifta fimiliter eft triplex, fcil.

Dulcedo { vifionis, fruitionis, dilectionis.

Ibi enim dulciter Deus videtur Eccl. 11. Dulce lumen, & delectabile eft oculis videre folē. Ibi etiam Deus dulciter guftatur, vnde Pfal. Guftate, & videte quam fuauis eft dominus. Ibi infuper Deus dulciter amatur Pfal. Dulcis & rectus dominus, &c. Patet, quod eft triplex dulcedo, fcilicet, gloriofa, quę confiftit in vifione, fruitione, dilectione De qua fit in Pf. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abfcondifti timentib. te. Virtuofa, quæ confiftit in locutione verbali, in deuotione mentali, in compaffione reali Cant. 2. Fructus eius dulcis gutturi meo. Vitiofa, quæ confiftit in profperitate, carnalitate & verbofitate. De qua Iac. 3. de eodem fonte ftillat dulcis & amara aqua, quia, fcilicet, talis mala dulcedo plus habet de amaro quam de dulci.

A **Duo.** Nota, quod numerus binarius multipliciter in fcriptura reperitur. Signat enim in bono. & in malo. Ille enim numerus fignat diftinctionem ab vnitate, & fic fecundum Arithmeticam, ifte vocatur numerus infamis, quia primus ab vnitate recedit, & fic fignat difcordes contrarios & diuerfos, quia vere ifti ab vnitate amoris & concordiæ recedunt. Tales enim nō funt vnum per charitatem, imo funt duo per diuerfitatē & contrarietatem. In cœlo enim funt duæ ftellæ feu duæ circulorū ftellarum fectiones, quarum vna dicitur caput draconis, alia cauda Draconis, & iftæ ita diuerfæ & contrariæ funt, quod quando vna eft in oriente, alia femper eft in occidente, quia fi vna eft in vno figno, alia femper eft in oppofito. In figno etiam Geminorū duæ funt ftellæ, quarum vna dicitur Caftor, alia Pollux, quæ tantā inter fe habent contrarietatē, quod in æftate dum vna nobis oritur, alia occidit. Et ideo à poetis ficti funt fuiffe duo fratres, quorum vnus cœlos, alius inferos dicitur poffediffe. Polus etiā arcticus & polus antarcticus duæ funt ftellæ immobiles, id eft, quæ tamen in duob. cœli angulis oppofitis diametraliter funt locatę. Ecce quomodo dualitas diuerfitatē fignat, & quomodo illa quæ conftituta funt in dualitate, funt conftituta in contrarietate & diuerfitate. Bene igitur dico, quod per numerū binariū intelliguntur illi, qui ab vnitate charitatis recedunt & diuiduntur, & qui in diuifione difcordiæ conftituuntur Eccl. 33. Intuere in omnia opera altiffimi, vnū contra vnum, duo contra duo. Sic igitur numerus ifte fignat in malo. Et ideo de difcordib. qui femper funt duo, & nunquā funt vnum, poteft dici illud Luc. 12. quod duo in tres, & tres in duos diuidentur. Et illud Matt. 27. velum templi fciffum in duo. Vnde etiā de concordia viri & vxoris dicitur Matt. 19. Itaq; iam non funt duo, fed vna caro. ¶ Sed adhuc dico, quod ifte numerus fignat in bono, & fic fignat aggregationē, charitatem & coniunctionē, concordiā & vnitatem. Ifte enim numerus eft primus, in quo vnitates plures inuicem aggregantur, & ideo ille videtur concordiā & amorē defignare, per quem plures perfonæ inuicē vniuntur, & fociantur Matt. 18. Vbi duo vel tres congregati funt in nomine meo, ibi fum in medio eorum. Gregor. etiam dicit, quod minus quā inter duos charitas haberi non poteft. In fignū cuius prout dicitur Luc. 10. Chriftus difcipulos fuos binos ante faciē fuā mifit. Et aduerte, quod ifte numerus magnæ prærogatiuæ. Ifte enim inuenitur in multis figuris. Ifte cōmendatur in multis naturis. Ifte defignatur in multis figuris. Ifte cōmendatur in multis fcripturis. ¶ Dico igitur, quod ifte numerus B in multis naturis inuenitur. Et vide primo in animal. b. quomodo membra omnia funt binata. Homo enim habet duos pedes, duas manus, duas aures, duos oculos, duas nares. Vide etiam in fexib. quomodo Deus pofuit ibi dualitatē. Nō enim voluit, quod in generatione conuenirent tres vel quatuor, fed duo folum, fcil. mafculus & fœmella. In quib. pro certo innuitur, quod fi perfecti effe volumus, femper duo & bini, id eft, per charitatē ligati effe debemus. Natura enim folitudinem abhorret, & ideo fub dualitate videtur omnia generaffe. Ifte igitur numerus inuenitur in naturis. ¶ Item dico, quod ifte numerus defignatur in figuris, quas de dualitate reperimus. Vide pro Deo quot in facra Scriptura figuras de dualitate reperimus. Duæ enim fuerunt fidei tabulæ lapideæ Exod. 34. Duæ fuerunt tubæ argenteæ Nu. 10. Duæ etiam fuerunt columnæ æreæ, fc. in templo Salomonis 3. Reg. 7. Duo fuerunt Cherubin in propitiatorio Exod. 27. Duo fuerunt altaria in tabernaculo, fc. altare holocaufti, & thymiamatis Exo. 27. Duo infuper fuerunt oftia in templo Ezech 41. Apoftolorum etiam fuerunt duo gladii Luc. 22. Circa fepulchrum inuenti funt duo Angeli Luc. 24. Afcendente in fuper domino, allocuti funt Apoftolos duo viri Act. 1. Ecce igitur quomodo dualitas charitatis & amoris in figuris defignatur. ¶ Sed adhuc illa dualitas in fcripturis commendatur, & hoc pro certo in veteri & in nouo Teftamēto. Dicitur enim Eccl. 4. Melius eft effe duo fimul, quam vnum. In nouo vero Teftamento dicitur, quod in his duobus lex pendet tota & Prophetæ Mat. 22. Ecce igitur patet, quomodo per iftum numerū intelligitur liga & copula charitatis, ita quod de talib. poteft dici illud Apoc. 11. Hi funt duæ oliuæ, & duo candelabra lucentia in confpectu domini terræ ftantes. In quibus verbis aduerte, quod ficut illi, qui funt duo, funt clementiores, funt fcientiores, funt conftantiores. Clemētiores dico, quia vnus poteft alii mifereri, fcientiores etiā, quia vnus poteft ab alio doceri. Conftantiores infuper, quia vnus poteft ab alio adiuuari & tueri, fic vere dico fpiritualiter, quod illi, qui funt duo, id eft, charitatiue combinati,

Habent { clementiam ampliorem, quia funt duæ oliuæ. fcientiam clariorem, quia funt duo candelabra, conftantiā fortiorē, quia funt ftātes in cōfpectu Dei.

¶Dico ergo primo, chariffimi, quod fi fuerimus duo per charitatem nos erimus clementiæ largioris. [Duæ inquit oliuæ.] Palmæ C enim quando binæ & binæ funt plantatæ, melius folent fructificare, & ideo agricolę quando feminant illas, femper folent fimul duo germina ponere, vt fic duæ plantæ nafcantur, fc. vna mafcula, alia fœmella, vt etiam fic per vnius influentiā alia fructuofior habeatur. Sic vere (chariffimi) illi, qui funt coniuncti per charitatem, funt, vt communiter, fœcundi & fructiferi per pietatem, illi, qui funt charitatiui, funt eleemofynarum emiffiui. Et ideo bini & bini funt plantandi, vt in pietatis operib. fint fœcundi. Quod quidem oftenditur cum dicitur, quod ifti debent effe duæ oliuæ. Oliua enim à qua oleum eliquatur, fignat viros pios, à quibus pietatis & eleemofynarum oleum deftillatur, quando per charitatis fc. copulā combinantur. Iftud figuratur in illis duob. Cherubin, quę verfis inuicem vultibus, fuper propitiatorium ponebantur,

bantur, quæ quidẽ de lignis oliuarũ facta fuisse perhibentur, sicut dicitur 3. Reg. 6. Ista enim Cherubin, quæ erant figuræ & imagines aquilarũ, significant viros pios. Aquila enim est auis valde liberalis, aliis distribuens prædã suam. Et ideo isti dicuntur duo per charitatẽ. Dicuntur oliuæ per pietatem, dicuntur se mutuo respicere per bonorũ suorum cõmunicationẽ. Dicuntur etiam propitiatorio incumbere, per facilẽ iniuriarũ indulgentiã & remissionem. Et sic breuiter dicetur illud Zach. 4. vbi quæritur quid sunt duæ oliuæ istæ. Et respondetur post pauca. Isti sunt duo filii oliuarum. Et nota, quod per oliuã pax & concordia designatur. In cuius signum legati Romanorũ cum oliuarũ ramis solebant mitti. In signum etiam cuius columba Deum mundo placatum denuncians, cum ramo oliuæ ad Noe dicitur rediisse, sicut habetur Gen. 8. In quo pro certo docemur, quod si duo per charitatẽ & amicitiã pietatẽq; fuerimus, tunc pacem & concordiã habebimus. Amor enim & pietas sunt duæ sorores, quæ semper inuicem comitantur. Vnde Zach. 6. Consilium pacis erit inter duo. Simus

D ergo duo, vt sic simus clementiæ amplioris. ¶ Secundo debemus duo esse, vt simus scientiæ clarioris. [Duo inquit candelabra lucentia.] Melius enim illuminant luminaria quando sunt duo, quam quando non est nisi vnum. Sic vere viri sancti, quãdo sunt duo, id est, per charitatẽ iuncti & combinati, melius lucent per scientiã, & melius illuminant per doctrinã. Scientia enim vnius addit ad scientiam alterius. Et ideo quantũcunq; sit modicus socius, nunquã est vilipendendus, quia sæpissime fit, quod ab vno egeno & simplici scitur, quod à doctoribus ignoratur. Ideo bonum est charitatiue cum omnib. se habere, vt ab omnibus possimus addiscere, & sic per scientiã lucere, & per doctrinã docere. [Candelabra inquit lucentia.] Istud habemus in scriptura & in natura. Deus enim à principio fecit duo luminaria principalia. s. luminare maius, & luminare minus, & hoc vt lucerent super terram, &c. quod vtiq; dicitur in scriptura Gen. 1. In quibus inuenitur, quod illi, qui volunt esse luminaria lucentia per doctrinam & prædicationẽ, debent esse duo per charitatẽ & dilectionem, & per bonorũ associationẽ. Vnde Hugo in Didascolon dicẽs, quomodo illi, qui volunt esse sapientes, debent omnes diligere, & ab omnib. quod eis deficit inquirere, nullius societatẽ vilipendere, dixit sic. Sicut inquit qui ab omnib. accipiunt, sunt omnib. ditiores, sic qui ab omnib. volunt discere, fiunt sapientiores. Audi inquit Chrysippum in Proue. Quæ tu non nosti, fortassis nouit Ophillus. Simus ergo duo, vt simus scientiæ clarioris. [Candelabra inquit] vt de quolibet dicatur illud Zach. 4. Vide candelabrum

E aureum totũ. ¶ Tertio simus duo, vt simus constantiæ fortioris, quod ostenditur cum dicitur, Stantes. Duo enim melius portant onus quam vnus. Duo etiã melius resistunt vni aduersario quam vnus solus. Sic vere (charissimi) illi, qui sunt duo per charitatem, sunt fortiores per constantiæ probitatem. Melius enim sustinent tribulationum & tentationũ aduersitatẽ, quia vnus ab alio adiuuatur, & tam precibus, quam consolationib. roboratur. Vnde etiam dicitur Proue. 18. Frater, qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Ideo dicitur Eccl. 4. Si quispiam præualuerit contra vnũ, duo resistent ei. Isti ergo sunt stantes in conspectu domini Dei terræ Sap. 5. Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt. Et sic igitur patet, quod nos debemus esse duo per charitatẽ, vt possimus sustinere potenter, vt possimus lucere patenter, vt possimus indulgere clementer, vel vt habeamus clementiam ad miserandũ, scientiã ad informandũ, constantiã ad sustinendũ. Sed heu proh dolor, multi sunt hodie qui ista carent dualitate, id est, amore & charitate. Hodie enim quasi omnes volunt esse soli per singularitatẽ & partialitatẽ, & ideo non habent constantiã, scientiã vel pietatẽ Eccl. 4. Væ homini soli, quia si ceciderit, non est qui sublevet eum. Duo igitur simus, & dualitatẽ, sc. amorẽ & charitatẽ habeamus. Aquila enim semper in nido suo duos lapides æthites dicitur habere, vt facilius possit parere, & vt pullos possit à reptilibus defendere. Sic vere (charissimi) si nidum cordis nostri à venenosis reptilibus, id est, à malis cogitationib. volumus defendere, & à tentationibus volumus custodire, & si partũ bonorũ operum volumus celeriter emittere, nos pro certo duos lapides, id est, duplicẽ charitatẽ & amorẽ, scil. Dei & proximi ibi debemus ponere & tenere. Et sic nidus iste à prædictis reptilibus tutus erit, & partus bonorũ operũ faciliter parietur. Viri enim pleni charitate, solent emittere bona opera sine difficultate. In æstate enim calor Solis myrrhã arborẽ preciosum liquorem, qui stacte dicitur, facit voluntarie & sine difficultate aliqua destillare, vt dicit Isidor. Quia vere quando Sol & calor perfectæ charitatis corda nostra inflãmat, tunc sine coactione liquorem pietatis & bonorum operũ à nobis destillare procurat. Vt enim dicit Greg. Nunquam est amor Dei ociosus, operatur enim magna si est, si autem renuit operari, amor non est. Sic igitur patet

F (charissimi) quod est quædam dualitas virtuosa, quædam dualitas vitiosa. ¶ Si vis notare de istis, qui sunt duo, & qui sunt in bono combinati, associati, & coniuncti, dic quod

Fulgent clarissime,
Sciunt doctissime,
Gemunt tristissime,
Volant citissime,
Pugnant fortissime,
Fantur verissime,
Meditantur profundissime,
Fœderantur coniunctissime,
Famulantur attentissime,
Contemplantur limpidissime.

Dico igitur, quod duo, id est, viri charitatiui conuersando sunt clarissimi. Fecit Deus duo magna luminaria. Item cognoscendo sunt doctissimi. Vnde isti sunt Cherubin, qui interpretantur plenitudo scientiæ Exo 37. Fecit duos Cherubin ex auro purissimo. Itẽ pœnitendo sunt tristissimi. Vnde isti figurantur in turturibus & columbis Deo oblatis, quæ sunt volucres gemebundæ Leu. 14. Offerat duos turtures aut duos pullos columbarũ. Item isti discurrendo sunt citissimi, quia valde cito debent discurrere per opera virtuosa Io. 20. Currebant duo simul. Item isti propugnando sunt fortissimi Deut. 32. Duo fugabant decem millia. Item isti ad proloquendũ sunt verissimi Deut. 17. & 2. Cor. 13. In ore duorum testiũ stat omne verbum. Item isti meditando sunt profundissimi, scilic. meditando de morte 1. Reg. 10. Inuenies duos viros iuxta sepulchrum Rachelis. Item isti fœderando sunt coniunctissimi. Isti sunt enim duo de quib. dicitur Matt. 4. Vidit Iesus duos fratres Simonẽ & Andreã. Boni enim ita sunt inuicem confœderati & charitatiue ligati, quod magis videntur vnum quam duo 2. Reg. 6. Opus vnum erat in duob. Item isti famulando sunt attentissimi. Vnde isti sunt discipuli qui bini & bini fuerunt missi, sicut dicitur Luc. 10. Vnde Marc. 11. dicitur, quod Iesus misit duos discipulos, & ait illis. Ite. Item isti contemplando sunt certissimi, vel limpidissimi. Vnde Mar. 16. dicitur de duob. discipulis euntibus in Emaus. Offensus est Iesus in alia effigie. Item isti laborando sunt occupatissimi Matt. 24. Erunt duo in agro. Item quiescẽdo sunt deuotissimi. Ibidem. Erunt duo in lecto. ¶ Et breuiter dico, quod de illis, qui dualitatem charitatis & bonæ societatis sectantur, dici potest, quod sint G

Duo
- Arietes,
- Leones,
- Boues,
- Passeres,
- Agni.
- Viri,
- Filii,
- Deuoti.

Duo, dico, arietes, q alios prudenter solẽt deducere Exo. 29. Tolle arietes duos immaculatos, &c. Item sunt duo leones, quia impios per iustitiam solent corrigere seu cõtrodere. Vnde in sedili Throno Salomonis erãt duo leones sculpti altrinsecus, sicut dicitur 2 Par. 9. Itẽ duo sunt boues, quia omnib. per patientiã solent succũbere 3. Reg. 18. Dentur nobis duo boues. Item sunt duo passeres, quia per Dei prouidentiã solent se regere Matt. 10. Nonne duo passeres asse veneunt? & vnus non cadit in terram sine patre vestro, id est, sine prouidentia patris. Item sunt duo agni, quia mẽtalem innocentiam solent eligere. Nu. 28. offeres agnos anniculos immaculatos duos. Item sunt duo viri, qui per fortem patientiam solent subsistere Num. 11 Remanserunt in castris duo viri. Et Luc. 24. Ecce duo viri astiterunt. Item duo filii, quia per veram amicitiam solent diligere Matt. 21. Homo quidam habebat duos filios. Item sunt duo deuoti, quia humiliter solent petere & appetere Luc. 18. Duo homines ascenderunt in templum. Ecce ergo quomodo dualitatem charitatis concomitantur alia bona. Ideo de talib. duob. id est, de quibuslibet charitatiuis & iustis potest dici illud prædictũ Gal. 4. Abraham duos filios habuit. Quia reuera omnes tales sic dualitati & combinati possunt dici Abraham, id est, Dei filii & cognati. ¶ Et si vis adhuc cõmendare duos sanctos, vel duas sanctas, vel duo charitatis præcepta, seu etiam duo scripturæ sacræ testamenta, dic quod isti sunt H

Duo
- Brachia,
- Ostia,
- Vbera,
- Ligna,
- Talenta,
- Calami,
- Annuli,
- Gladii.

Duæ
- Tabulæ,
- Columnæ,
- Tubæ,
- Catenæ,
- Virgæ,
- Pennæ,
- Mensæ.

Dico ergo, quod hæc ſunt duo brachia ad nos amplexandum. Vnde de throno Salomonis dicitur 2. Para.9. quod habebat brachiola duo altrinſecus. Item duo oſtia nos ad fidem introducendum Ezec.41. Duo oſtia erant in templo. Item duo vbera ad nos lactandũ & conſolandũ. Vnde ſponſę dicitur Cant. 4. Duo vbera tua ſunt duo hinnuli. Item duo ligna ad nos ſuſtentandũ & inuitandũ 3. Reg.17. En colligo duo ligna, &c. Item duo talenta ad nos ditandũ & redimendũ Matth.25. Domine duo talenta tradidiſti mihi, ecce & alia duo lucratus ſum. Item duo calami ad veritatem ſcribendum atque docendum Exod.25. Sint ſphęrulæ ſub duob. calamis. Item duo annuli ad nos ęterna gloria ſubarrhandum & honorandũ. Vnde de corona, quæ dicebatur aureola, dicitur Moyſi Exod.30. Facies duos annulos aureos ſub corona. Et Exod.28. dicitur. Facies duos annulos aureos, & pones in ſummitate rationalis iudicii. Item ſunt duo gladii ad verum à falſo truncandum & diuidendum Luc. 22. Ecce duo gladii hic. Item ſunt duæ tabulæ ad legem Dei continendum & oſtendendum Exod. 32. Reuerſus eſt Moyſes de monte portans duas tabulas ſcriptas ex vtraq; parte, & factas opere Domini. Item ſunt duæ columnæ ad nos per ſpem & fiduciam ſuſtinendum 3. Reg 7. finxit duas columnas æreas, quas ſtatuit in porticu templi. Itẽ ſunt duæ tubæ ad nos, ad fidem & pœnitentiam vocandũ & excitandum Num.10. Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quib. conuocare poſſis multitudinem. Item ſunt duæ catenæ ad nos infra Dei mandata tenendum & alligandum Exod. 39. Annulos poſuerunt in vtroque latere rationalis, ex quibus penderent duæ catenæ aureæ. Item ſunt duæ virgæ ad nos dirigendum & corrigendum Zach.11. Aſſumpſi mihi duas virgas, vnam vocaui decoram, alteram vocaui funiculum. Item ſunt duæ pennæ ad ſurſum volandum, & cœleſtia contemplandum Apoc.12. Datæ ſunt mulieri alæ duæ, & volauit. Et Eſa. 6. Duabus alis velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant. Item ſunt duæ menſæ ad nos nutriendum, & ſpiritualiter refocillandum. Ezech.40. In veſtibulo portæ duæ menſæ hinc, & duę menſæ inde. ¶ Et breuiter omnes iſtæ dualitates poſſunt applicari.

Ad duo teſtamenta deitatis, vbi ſunt oſtia,

Eſt
- Sponſa charitatis, quæ habet vbera,
- Sylua venuſtatis, quæ habet ligna,
- Burſa largitatis, quæ habet talenta,
- Candelabrum honeſtatis, quod habet calamos,
- Rationale veritatis, quod habet annulos,
- Manus ſeueritatis, quæ habet gladios, & ſic de aliis.

Si etiam de ſanctis hominib. id dixeris, dic, quod iſti habent duo brachia, id eſt, duos amplexus charitatiuos, ſcilicet, amorem Dei & proximi, duo oſtia, id eſt, duos affectus hoſpitatiuos, quia, ſcilicet, notos & ignotos debent recipere Iob 30. Oſtiũ meum viatori patuit, duo vbera, id eſt, duos affectus conſolatiuos ſeu pietatiuos, ſcilicet, opera pietatis, corporalia & ſpiritualia, duo ligna, id eſt, duo brachia, crucis & paſſionis deuotionem, duo talenta, id eſt, rectam intentionem & bonam operationem, duos calamos, id eſt, veri & falſi deſcriptionem, Duos annulos, id eſt, fidei & charitatis ſubarrhationem, duos gladios, id eſt, ſui & aliorum correctionem & punitionem, duas tabulas, id eſt, noui & veteris teſtamenti cognitionem, duas columnas, id eſt, in proſperis & in aduerſis ſtabilem perfectionem, duas tubas, id eſt, de virtutibus & vitiis eloquentem prædicationem, duas catenas, id eſt, appetitus carnis & mentis coerctionem & vinculationem, duas virgas, id eſt, ſui & aliorum directionem, duas pennas, id eſt, ad conſiderationem, Inferni & Paradiſi, volatum & meditationem, duas menſas, id eſt, ſpiritualem & temporalem, ſcilic ignorantium & pauperum refectionem, &c. Allega ſicut ſupra. Dicat igitur quilibet Deo illud Prouerb. 30. Duo rogaui te ne deneges mihi. Duo inquit, id eſt, quamlibet dualitatem prædictam. Patet ergo quomodo dualitas ſignat bonam concordiam & virtuoſam.

I ¶ Sed adhuc notabis, quod non ſolum dualitatem virtuoſam, ſed etiam vitioſam eſt inuenire, ergo dico, quod in malo ſignificato inuenitur

Dualitas
- Diſtractiua,
- Deceptiua,
- Coniunctiua,
- Diſiunctiua,

Eſt igitur quædam dualitas diuidens ſubiectum, & iſta eſt, quando quis per variam mentis varietatem & inconſtantiam, ab vnitate & integritate conſtantiæ, & ſoliditate mentis diuiditur in ſeipſo. De quo poteſt dici illud Marc.15. Velum templi ſciſſum eſt in duo. Et talis ſic diuiſus non poteſt habere quietem, ſed potius ſollicitudinem & dolorem, ſicut bene dicitur Eccl. 3. Cor ingrediens duas vias, non inueniet requiem. Item eſt quædam dualitas illudens obiectum. Et iſta eſt dualitas duplicitatis, quando, ſcilicet, homo habet duas intentiones, vnam apparentem, & aliam occultam, & quando creditur eſſe fidelis & ſimplex, & ipſe eſt varius atq; duplex. Quãdoq; enim mõſtruoſe contingit, quod in vno corpore ſunt duo capita, ſic in vno opere duo intentionum genera. Et tales figurantur in veſte lana linoque contexta, de qua præcipitur Leuit. 19. Veſte, quæ ex duobus texta eſt, non indueris. Et ideo talis male dicitur Eccleſiaſt. 2. vbi dicitur ſic. Væ duplici corde, labiis ſceleſtibus, manibus malefacientibus & peccatori ingredienti terram duabus viis. Item eſt alia dualitas coniungens affectum, & iſta ſignat malam concordiam, combinationem vel ſocietatem malorum. De qua ſocietate poteſt dici illud, quod ſcribitur Luc. 23. Ducebantur alii duo nequam, vt interficerentur. Teſte enim Plinio, inter ſerpentes ſunt coniugia, duoque ſimul cohabitare ſolent, ſcilicet, maſculus & fœmella. Sic vere inter malos ſunt ſocietates, & fœdera & conſortia, quia, ſcilicet, iſti adinuicem combinantur ad faciendum opera ſua mala Hier.24. Ecce duo calathi pleni ficis, & ſequitur. Ficus malas valde. Item eſt alia dualitas diſiungens effectum, ſeu continens deſpectum, ſcilicet, dualitas parcitatis, diuiſionis, inuidiæ & diſcordiæ ſeparatæ. De quo 3. Reg. 16. Tunc diuiſus eſt populus Iſrael in duas partes, vna pars ſequebatur Ambri, & alia ſequebatur Zambri, & illud Gen. 25. Duo populi ex ventre tuo diuidentur. Hoc autem de duobus pueris in ventre Rebeccæ colluctantibus, ſcilicet, Eſau & Iacob, fuit dictum. Quocunque prædictorum modorum mali poſſunt dici duo. Et ſic dices, quod mali, duo, merito dici poſſunt, quia

Duobus
- Funibus ligantur,
- Oculis priuantur,
- Aſinis comitantur,
- Filiis orbantur,
- Cornibus ornantur,
- Vitiis grauantur,
- Vitulis famulantur,
- Viis peregrinantur.

Et ſic pro certo iſti, qui tales dualitates habent, poſſunt dici

Duo
- Falſi,
- Cœci,
- Vrſi,
- Eunuchi,
- Domini,
- Dracones,
- Latrones,
- Debitores,
- Senes.

Duæ
- Meretrices,
- Deglutrices.

Dico ergo, quod tales dicuntur duo, quia duobus frænibus ligantur, quod facit obſtinatio, & iſti duo funes ſunt complacentia faciendi malum, & difficultas faciendi bonum, & de hoc Iudic.15. dicitur, quod Philiſtæi ligauerunt Samſonem duobus funibus. Item iſti duobus oculis priuantur, quod facit indiſcretio, quia, ſcilicet, iſti perdunt diſcretionem declinandi à malo, & faciendi bonum. Vnde de Samſone legitur, quod Philiſtiim abſtulerunt ſibi duos oculos, ſicut ipſemet ſupponit Iudic. 16. vbi dicit, Redde mihi Deus priſtinam fortitudinem, vt pro amiſſione duorum luminum, vnam recipiam vltionem. Item iſti duobus aſinis aſſociantur, quod facit rationis hebetatio, quia, ſcilicet, hebetes ſunt ad præſentia gubernandum & ad futura præuidendum. Vnde de Leuita dicitur Iudic. 19. quod ipſe habebat ſecum vnũ puerum, & duos aſinos. Puer enim ſignat carnalem immundiciam. Aſini vero duo ſignificant præſentiũ & futurorum ignorantiam & inaduertentiam, & talibus pro certo accidit ſicut Leuitæ prædicto, cuius vxor à viris Gabaa fuit oppreſſa, & abutendo necata, quia, ſcilicet, vxor, id eſt, caro ſeu voluntas talium ab immundis actibus vel cogitationibus opprimitur, & per diuerſa vitia ſuffocatur 1. Regum 30. Duæ vxores Dauid captiuæ ductæ fuerant. Item iſti duobus filiis orbantur, quod facit eneruatio. Anima enim habet duos filios, id eſt, duas fortiſſimas virtutes, ſcil. fortitudinem ad acquirendum Paradiſum, & ad euitandum Infernum, qui tamen filii dum peccat anima, moriuntur 1. Reg. 4. Duo filii tui mortui ſunt. Vel dic, quod duo filii animę, ſunt intellectus & affectus, quia. ſ. quãdo peccat homo, intellectus moritur male opinando, affectus male cõcupiſcendo. Item iſti duobus cornibus ornantur, quod facit ſuperbia & elatio. Iſti enim duplici cornu ſuperbiæ ſunt elati, ſcilicet, de ſe præſumendo & alios contemnendo Dan.8. Efferatus hircus in arietem, comminuit duo cornua eius. hircus eſt mors, aries eſt ſuperbus. Item duobus vitiis grauantur, quod facit mali executio, & boni omiſſio & declinatio. Mali enim habent duo generalia vitia, quæ ſunt declinare à bono, & facere malum Hier. 2. Duo mala fecit populus meus. Dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas. Item iſti duobus vitulis famulantur, quod facit verbalis adulatio, quia, ſcilicet, adulatores, vitulos aureos.

reos,id eſt,diuites auro locupletes,& aureis refulgentes, & adorant & honorant. Vnde 3.Reg.12. dicitur quod Hierobeam fecit duos vitulos aureos.& dixit.Iſti ſunt Dii tui Iſrael. Et ſic pro certo, quia tales dualitates malas habent, poſſunt dici duo teſtes falſi,quia carent vera locutione.Potiſſime autem adulatores dicuntur duo falſi teſtes. quia, ſcili. iſti falſo vituperant commendanda,ſimiles lamiæ monſtro , quod faciem habet humanā,pedes equinos,quod duabus mām̄is catulos lactat, poſt eos laniat, ſecundū Iſid.Sic iſti prædictis duabus mammis lactant,&c.Matt. 26.Nouiſſime autem veneruut alii duo falſi teſtes.Item ſunt duo cœci,quia carent vera diſcretione Matt. 20.Ecce duo cœci ſedētes ſecus viam. Sunt duo vrſi , quia deuorant cum guloſa comeſtione.Vrſus enim animal eſt guloſum 4.Reg.2. Egreſſi ſunt duo vrſi de ſaltu, & lacerauerunt eos. Sunt duo Eunuchi, quia carent bonorū operum generatione. Vnde iſti ſunt illi duo mali eunuchi,qui machinati ſunt occidere Aſſuerum Heſt.2. Sunt duo mali domini , quia alios premunt tyrannica iuriſdictione Matth.6. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Sunt duo dracones,quia inflāmati ſunt auara &ambitioſa affectione Heſt.10.Duo autem dracones ego & Aman.Sunt duo latrones,quia ſuſpenduntur in æterna damnatione Matth.26. & Luc. 23. Crucifixi ſunt cum eo duo latrones. Sunt duo debitores , quia preſſi ſunt obligatione Luc. 7. Duo debitores erant cuidam fœnatori. Sunt duo ſenes, quia indurati ſunt peruerſa obſtinatione. Vnde iſti ſunt duo mali ſenes qui accuſauerunt Suſannam Dan. 13. Sunt duæ meretrices,quia fœtent carnali inquinatione 3.Reg.3.Duę mulieres meretrices venerunt ad Regem Salomonem.Sunt duæ deglutrices, quia feruent alienorum bonorum cupiditate & ambitione Pro. 30.Sanguiſugę duæ filiæ ſunt dicentes, affer,affer. Sic ergo patet quomodo dualitas poteſt ſignificare in malo diuerſimode,&c. Vide ſupra vbi binus.

A **Duodecim.** Duodenarius numerus poteſt ſignificare in bono , & in malo. Numerus enim iſte conſtat ex denario,& ex binario. Et ideo per iſtum numerum ſignificatur perfectio legis veteris & legis nouæ. Lex enim vetus conſiſtit in denario decalogi , lex vero noua conſiſtit in binario charitatis. Et ideo per numerū duodenarium bene poteſt omnis virtus atq; perfectio denotari. Vnde videtur , quod iſte numerus in exemplis cōmendatur, igitur & in rerum naturis. Pauo enim duodecim oua ponit , Camela duodecim menſibus partū ſuum portat.Lepus duodecim vicibus & diebus in anno generat. Cœlum duodecim ſigna continet. Dies artificialis duodecim horas habet.Iſte ergo numerus exemplis cōmendatur.Item iſte figuris deſignatur.Duodecim enim fuerunt fontes in Helym,ſicut dicitur Exod.15.Duodecim fuerunt filii Iacob Gen. 35. Erant autem filii Iacob duodecim. Duodecim enim fuerunt Apoſtoli Chriſti, ſicut dicitur Luc. 9. & Matt. 10. Item iſte numerus in ſcripturis prædicatur.Vnde Io.6. Nonne duodecim vos elegi?&Io.11.Duodecim ſunt horæ diei.Aduerte ergo generaliter, quod per iſtum numerum poteſt intelligi vtriuſq; legis perfectio,operum pietatis impletio , diſcipulorum Chriſti collectio , articulorum fidei deductio.Duodecim enim ſunt legis mandata,ſcilicet,decem legis antiquæ,&duo legis nouæ,duodecim ſunt pietatis opera,ſcilicet,ſex corporalia , & ſex ſpiritualia, duodecim ſunt articuli fidei,duodecim Apoſtoli Chriſti.Eſt igitur

Quædam duodena {
Tenenda,
Habenda,
Credenda,
Imitanda,
Affectanda,
Deteſtanda.

Duodena eſt tenenda,ſcil. duodena mandatorum legis antiquæ & legis nouæ.Iſta enim ſunt duodecim ſigna cœli ſacræ Scripturæ,in quibus & infra quorum ambitum planetæ , id eſt,viri perfecti,dum ſunt in vita præſenti,ſolent continuo peragrare.Figurata in duodecim panibus propoſitionis , qui in menſa corā domino ſemper eſſe debebant,quos ſacerdos in fine ſeptimanæ , & illi qui de Tribu ſacerdotali & mundi erant , comedebant , quia menſa ſcripturæ iſtos duodecim panes continet,quos nullus niſi Sacerdos,id eſt,vir bonus & ſanctus comedit aut adimplet.Leu. 24.Accipies ſimilam & coques ex ea duodecim panes.Iſta eſt ergo duodena tenenda. ¶Secunda duodena eſt habenda,ſcili.duodena operum pietatis,ſcilic. ſex corporalia, quæ in iſto verſu ponuntur. Veſtio,poto,ciboq; recolligo,viſito,condo.Et ſex ſpiritualia,quæ in iſto verſu notantur.Inſtrue caſtigaq;,remitte,ſolare,fer,ora. Iſta ſunt duodecim oua,quæ pauo , id eſt,quilibet vir perfectus debet ponere,emittere & producere. Iſti ſunt duodecim fontes in Helym,quod interpretatur deficiens,quia,ſcil. deficientes & pauperes debemus cum duodecim fontibus, id eſt, cum duodecim pietatis operib. refrigerare , & ipſos ſpiritualiter & corporaliter recreare. Et ſic erimus ſicut illa arbor Apoc.22. quæ ſingulis menſib. fructus duodecim afferebat , & erant fructus eius in cibum,folia in medicinam. Duodecim enim fructus ſunt duodecim opera pietatis, quib. eſurientes tam ſpiritualiter quam corporaliter recreantur. Et iſta poſſunt figurari etiam in duodecim cophinis fragmentorum quæ ſuperfuerunt de panibus & piſcibus multiplicatis,ſicut dicitur Matt.14.Mar.6.Lu.9.& Io.6. In iſta enim menſa Chriſti plus ſuperfuit quā appoſitū fuerat,ad ſignificandū,quod qui per pietatem alios paſcit,bona ſua Deus taliter multiplicat,quod magis recipit quam expendit.Folia vero,bona ſunt verba & documenta,quibus ſpiritualiter peccatorum vulnera medicantur. ¶ Tertia duodena eſt credenda,ſc. duodena articulorum fidei. Iſtæ ſunt enim duodecim horæ diei, & duodecim diſtinctiones & particulæ veritatis & Chriſtianę fidei. Iſti ſunt duodecim anni quos Chriſtus habebat quando in templo cum doctoribus diſputabat,ſicut dicitur Luc.2.Ad denotandum,quod illi qui duodecim fidei articulos perfecte credunt de fide in veritate corām ſapientib. loqui poſſunt.Iſti etiam ſunt duodecim portę &duodecim fundamenta pietatis ciuitatis Hieruſalem.i. Eccleſiæ ſanctæ Dei,de quib.fit mentio Apoc.21.ſc.articuli fidei ſunt portæ quib. ad Dei cognitionē intramus, & fundamenta quib.ſuſtentamur,ne per errores deficiamus. Iſta eſt ēt illa linea duodecim cubitorū,quę mare templi ambiebat 3.Reg. 7.quia,ſc.fides,id eſt,mare,quę nunc fluctuat,militantē Eccleſiā ambit,quæ duodecim cubitos,id eſt, duodecim articulos habet, &c.Iſta igitur duodena eſt credenda. ¶ Quarta duodena eſt imitanda. Iſta eſt duodena Apoſtolorū, per quam etiam denotatur, cœtus omniū ſanctorū & virorū quorumlibet perfectorum,qui pro tanto duodecim dicuntur, quia duodecim Apoſtolos imitātur,duodecim articulis imbuūtur,duodecim mandata prædicta ſequuntur & exequuntur , duodecim gaudia ſpiritus præſtolantur.Iſta eſt ergo duodena imitanda.¶Quinto dico,quod inuenitur duodena affectanda. Et iſta eſt gloria Paradiſi, quæ ſecūdum Bernardū in quodam numero duodenario cōtinetur. Vnde ipſe dicit in quodā ſermone , quod ibi erit memoria ſine obliuione, ratio ſine deuiatione,voluntas ſine perturbatione,impaſſibilitas ſine corruptione.corporis claritas ſine obſcuritate , agilitas ſine retardatione , ſubtilitas ſine obuiatione , diligere proximū ſicut te,videre proximū diligentē te ſicut ſe , diligere Deū plus quam ſe,diligere ſeipſum tantūmodo propter Deum , videre Deū diligentē te plus quam diligas teipſum.Iſta ſunt duodecim gaudia animæ beatę, de qua poteſt dici illud Apoc. 12. vbi dicitur,quod ipſe vidit mulierē amictā Sole,& Luna ſub pedibus eius,& in capite eius corona ſtellarū duodecim.Mulier eſt anima beata,quæ Sole veſtitur,id eſt,immortali claritate,&calcat Lunā,id eſt,mutabilē mortalitatē,& quæ coronā habet duodecim ſtellarū. Mulier eſt anima beata,quę Sole veſtitur,id eſt,immortali claritate, id eſt,prædictorū gaudiorū duodecim multiplicitate. Iſta eſt ergo duodena affectanda. ¶ Sexto dico, quod inuenitur duodena deteſtanda.Et iſta eſt congregatio omniū iniquorū,quę,ſc.duodena dicuntur,quia,ſc. duodecim articulis & duodecim miſericordiæ operib. contrariantur. Et iſti ſunt proditores pleni fallacia Matth.26. & Luc.22.Iudas aūt Iſcharioth vnus de duodecim, iuit ad principes Sacerdotum,&c. Sunt carnales & luxurioſi,figurati in muliere quæ duodecim annis patiebatur fluxum. Sunt diſcordes & litigioſi,figurati in pallio Ayæ , quod diuiſit in duodecim partes 3 Re 11.Iſti ſunt duodecim leunculi,quos leo de tribu Iuda Chriſtus noſcitur genuiſſe,quib. rugientibus per prædicationē terra tremuit. Et ideo iſti figurantur in duodecim leunculis aureis qui erant ſub ſex gradib. throni eburnei Salomonis 3.Reg.10.Figurantur etiam in duodecim bobus æreis,qui portabant mare Æneū in ingreſſu templi,ſicut habetur 3.Reg.7. Per iſtud mare Æneū , quod erat quoddā lauacrū in ingreſſu templi, vbi ſacerdotes lauabantur,poteſt figurari Eccleſia militans & fides Chriſtiana , per quam & in qua peccatores purificantur.Per thronum vero eburneū deſignatur Eccleſia triumphans,vbi beati ſedent & quietantur.Per ſex gradus iſtius throni poſſunt ſignificari ſex pietatis opera , per quæ ad iſtum thronum aſcenditur & intratur.Iſti ergo duodecim leones &duodecim boues ſignant duodecim Apoſtolos,qui reuera fuerunt

Boues per patientiam,
Leones per audaciam,
Aurei per ſapientiam,
Ærei per eloquentiam.

¶ Iſti igitur ſuſtentauerunt mare Eccleſiæ militantis & prædicādo & docendo per mundum portauerunt. Iſta eſt ergo duodena imitanda,& etiam honoranda , quia, ſcil. ibi ſunt,qui à Deo per prædeſtinationis gratiam ſunt ſignati Apoc. 7. De Tribu Ruben duodecim millia ſignati , qui etiā ſub duodecimo numero continentur, & iſti etiam ſunt , qui in ciuitate Hieruſalem finaliter collocantur, & hoc eſt quod ſupponitur Apoc. 21. vbi illius ciuitatis portæ,anguli,lapides,fundamenta & tituli ſub titulo duodenario continentur,&c.

A **Duplex.Duplicitas.** Illud dicitur duplũ quod bis est multiplicatũ & additum.
Et possumus notare, quod multiplex duplicatio seu duplicitas
reperitur in scriptura. Est enim

Duplicitas.	Gratiæ,	quam debes	quærere,
	Culpæ,		fugere,
	Pœnæ,		tremere,
	Gloriæ,		petere.

¶ Est ergo quædã duplicatio virtuosa, & ista est duplicatio meri-
torũ & operũ virtuosorũ & bonorũ, quã, scil. sancti appetunt &
requirunt, dicẽtes illud 4. Reg. 2. Fiat Spiritus tuus duplex in me.
Diuites enim non vno vestimento contenti sunt, imo vt cõmu-
niter habent plura & dupla vestimenta. Etiam corpora animaliũ
membra habent raro singularia, imo semper multiplicata & du-
plicia, sicut patet, quod oculi, aures, nares, manus, pedes, alę, cor-
nua, & alia similia omnia sunt dupla. Voluit enim sagax omnia
duplicare natura, vt si vnum mẽbrum casu aliquo deperiret, saltẽ
aliud regnaret. Sic vere dico, quod omnes virtutes in anima de-
bent esse duplicatæ & multiplicatæ, & continuę in melius au-
gmẽtatę. Si enim vnã virtutẽ acquirimus, statim melius proficiẽ-
do ipsam duplicare debemus. Exemplo illius negociatoris, qui
à domino duo talẽta recepit, qui propter hoc cõmendatur, quia
ipsa duplicata domino reportauit Matt. 25. Et Esa. 61. In terra sua
duplicia possidebunt. Et bene duplicia, sci. oculos discretionis in
spiritualib. & terrenis, aures auditionis, tam correctionũ, quam
consolationũ, nares odorabilis meditationis tam suauitatis su-
pernorũ, quam fœtoris Infernorũ, & sic de alijs, quia vere omnes
virtutes debent in nobis esse duplices, sc. in quantũ possunt cer-
nere Deum & proximum, vel in quantũ respiciunt spiritualia &
terrena figuratæ in illo indumento Aaron, quod dicebatur ra-
tionale, quod 4. preciosis colorib. erat contextũ, & quadrangu-
lum, & duplex erat, sicut dicitur Exod 28. Sic vestis virtuosæ con-
uersationis iustorũ debet, vt dictum est, duplex esse, &c. Expone.
B Vnde de domesticis Ecclesię, id est, de sanctis hominibus dicitur,
quod omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus. Et Eccl. 42.
Omnia duplicia. Ista est ergo duplicatio virtuosa. ¶ Secundo di-
co, quod inuenitur duplicatio vitiosa, & ista est duplicatio vitio-
rum, sicut quãdo peccator habet duplex odium seu contemptũ,
sc. Dei & proximi, duplicẽ luxuriã, scil. mentis & carnis, duplicem
auaritiã, sc. acquirendi & retinendi, duplicẽ superbiã sc. de se prę-
sumendo, & alios contẽnendo, & sic de alijs modis est dare Eccl.
12. Duplicia mala inuenies. Et aduerte, quod duplicitas inconstã-
tiæ est potissime vitiosa, quando, sc. homo non est fidelis aut cer-
tus, nec integer, nec solidus, sed duplex, varius & incertus, similis
lepori, qui duplicẽ habet sexum. Similis taxo, qui in cauerna sua
semper duplicẽ habet introitum. Similis quibusdã hominib. Scy-
thiæ, qui sicut patet compatriotis vicinis, duplicẽ habẽt vultum,
humanum, sc. & taurinum, quia reuera tales in omnib. inueniun-
tur duplices, & varie & infideliter se habentes, vnum realiter exi-
stentes, & aliud visibiliter apparentes Semper enim volunt habe-
re duos exitus, vel etiam duos vultus, ita vt vbicunq; se verterint,
nunquam appareant esse idem 3. Reg. 6. Vtrunq; ostium duplex
erat. Quibus loquitur scriptura Iac. 4. dicens. Emendate manus
peccatores, purificate corda duplices animo Et aduerte, quod isti
sunt duplices corde, ore, opere. Habent enim duplicitatẽ in cor-
diali intentione, in verbali locutione, in manuali operatione seu
in visuali conuersatione. Dico ergo, quod quidã habent dupl ci-
tatẽ intentionis & istud pro certo fit, quando, sci. homo non po-
test in vna cogitatione seu proposito permanere, sed de vno ad
aliud solet faciliter se transferre Alia est duplicitas oris, & ista est
duplicitas adulatorum & detractorum, qui modo dicunt vnum,
modo aliud, in præsentia adulantur, in absentia obloquuntur.
Item est duplicitas operis, & ista est duplicitas hypocritarum, qui
vnum habent in conscientia, aliud in apparentia, vnum faciunt
C in publico, & aliud in occulto, vnũ apparent & aliud sunt. ¶ No-
temus igitur, quod est duplicitas Cogitationis, Adulationis, Si
mulationis. ¶ Et ideo de istis tribus potest exponi illud Eccl. 2. Væ
duplici corde, labijs scelestis, manib. malefacientibus, & pecca-
tori terrã ingredienti duabus vijs. Væ (inquit) duplici corde, ecce
duplicitas in intentione, & labiis scelestis ecce duplicitas in lo-
cutione. & malefacientib. manibus, &c. ecce duplicitas in opera-
tione ¶ Quidam igitur habent duplicitatẽ intentionis, quæ pro
culdubio est contra naturã. Natura enim non dedit nisi vnũ cor
homini, ad denotandũ, quod ipse debet habere vnitatẽ & stabili-
tatẽ intentionis Iac. 1 Vir duplex animo, inconstans est in omni-
bus vijs. Plin. tamen li. 11. c 38. dicit, quod semel prodigiose acci-
dit, quod cum Marcellus sacrificaret, cor duplex in hostia fuit
inuentum. Sic tales duplicẽ habent mentẽ, contra illud Eccl. 1. Et
ne accesseris ad Deum duplici corde, nec fueris hypocrita in cõ-
spectu hominum. Et 1. Par. 12 Non in corde duplici, quia sicut di-
citur Iac. 1. Vir duplex animo, inconstans est in omnib. vijs. ¶ Alii
habent duplicitatẽ locutionis, quia tales cito mutant & dupli-
cant linguã suã, loquendo & pro, & cõtra. Similes catto, qui lin-
guã habet flexibilẽ & vertibilẽ, valde etiam leuem & suauem. Si-
miles etiam quibusdã scorpionib. qui duplices habent aculeos,
sicut dicit Plin. Similes etiã illis serpentib. quos Alexander vidit
in India, sicut ipse dicit in Epistola, qui duo habebant capita, &
in quolibet capite linguas duas. Quia vere multi sunt, qui lin-
guã habent variã & duplã, ita quod ad omnẽ partem flectunt &
duplicant verba sua, nunc scil. ad adulandũ, nunc ad detrahendũ.
Vnde Eccl. 5. Peccator probatur in duplici lingua. Ista est ergo
duplicitas locutionis. ¶ Alii habẽt duplicitatẽ operationis. Et ista
est duplicitas hypocritarum, qui similes sunt Hermaphroditis,
qui sunt homines habẽtes vtrunq; sexum masculinũ & fœmini-
num, quia isti in præsentia sunt masculini, id est, boni, in absen-
tia vero fœminei sunt, id est, mali. Similes enim sunt sambuco,
quæ est arbor habens duplicẽ corticẽ, & cuius flores redolent, &
fructus fœtent. Cortex enim suæ exterioris conditionis duplex
est, quia, sci. flos suæ conuersationis est redolens, fructus vero suæ
operationis est fœtens & olens, &c. concorda. Vide in titulo de
constantia Eccl. 42. Omnia duplicia, vnum contra vnum. Ista est D
ergo duplicatio virtuosa. ¶ Tertio vero dico, quod inuenitur du-
plicatio dolorosa. Et ista est duplicatio tormẽtorũ, quia. s. tormẽ-
ta malorum duplicia dicuntur, pro eo quod in corpore & anima
patiuntur, pro eo quod bonis perpetuis priuabũtur, & malis per-
petuis affligentur. Hoc est dictũ, quod pœna damni & pœna sen-
sus mutabuntur, de quo Hier. 17. Duplici contritione contra eos
domine Deus noster. Et illud Esa. 40. Suscepit de manu domini
duplicia, pro omnib. peccatis suis. Vnde dominus de mundo &
damnato peccatore loquitur sic Apoc. 18. ad malos dirigens ver-
ba sua, & dixit sic in figura Babylonis destructæ. Reddite ei, sicut
& ipsa reddidit vobis, duplicate duplicia secundũ opera eius, in
poculo, quo miscuit vobis, miscete ei duplũ. Ista est ergo duplica- E
tio dolorosa. ¶ Quarto vero dico, quod est duplicatio gaudiosa,
videl. gloriæ Paradisi, quod pro tanto duplex dicitur, quia de di-
uinitate & humanitate Christi perficietur, vel quia in anima &
corpore recipietur, quando, sc. homo stola duplici, hoc est dictũ,
gloria animæ & corporis vestietur. Cuncti enim domestici Dei
vestiti sunt duplicibus, quando corpus resurget & glorificabitur.
Tunc enim gloria, quã nunc habet anima beata separatim, du-
plicata dicetur, in quantũ, sc. in corpus Christi diffundetur. Talis
enim duplex gloria dabitur patientib. præsidentib. largientibus.
Patientibus dico mundanas tribulationes. Vnde de Iob patiente,
qui interpretatur dolẽs, dicitur Iob 42. quod post eius percussio-
nem addidit dominus omnia quę fuerant Iob, duplicia. Præsidẽ-
tibus per multas damnationes, quia sicut dicitur 1. Tim. 5. Qui
bene præsunt præsbyteri, duplici honore digni sunt. Largientib.
etiam, sc. eleemosynas & subuentiones Eccl. 20. Est datum cuius
retributio duplex. Sancti enim & iusti sunt primogeniti, de qui-
bus scribitur Deu. 21. quod ipsi dabunt de bonis patris sui cuncta
duplicia. De manna etiam cibo dulcissimo legitur, quod duplũ
die veneris recolligebatur, vt inde in die sabbati (in quo non erat
laborare licitũ) viueretur, sicut dicitur Exo. 16. Ad denotandum,
quod dulcedo duplicandæ gloriæ Paradisi in sexta die. i. nunc in
ista sexta ætatẽ præsentis vitæ debet promerendo recolligi, & per
merita apud iustitiã diuinæ retributionis à nobis per bona ope-
ra pro nostris futuris vsibus aggregari, vt inde in sabbato æternæ
& futuræ requiei, quando laborare, vel amplius mereri non po-
terimus, possimus viuere, & rursum cum Deo gloriari Exod. 16.
Die sexta collegerunt cibos duplices. Patet ergo quomodo inue-
nitur quadruplex duplicatio, videlicet gloriosa, dolorosa, vitio-
sa, & virtuosa. Vide supra de duobus. A

Duritia. Durus. Nota quod duritia in scriptura sumi-
tur multis modis. Sumitur enim in
bono & in malo. In bono enim designat asperã correctionem &
constantẽ perfectionẽ. Boni enim duri sunt contra impios cor-
rigendos diu perseuerando. Res enim duræ diutius solent durare.
Item constanter sustinendo. Sicut enim res, quæ est dura, melius
sustinet res duras, sic homo fortis, constans & perseuerans melius
sustinet res asperas & duratas, scilic. correctiones, tribulationes,
pœnitentias & afflictiones Psal. Propter verba labiorum tuorum
ego custodiui vias duras. ¶ Item duritia in malo designat mentis
obstinationem, morum indurationem, mundi tribulationẽ, in-
ferni afflictionem. Dicamus igitur generaliter, quod tam in bo-
no quam in malo accipiendo est quædam duritia virtuosa, vi-
tiosa, dolorosa.
Prima est habenda, Secunda cauenda, Tertia timenda. ¶ Est igi-
tur duritia virtuosa, quæ debet haberi, & ista est duritia constan-
tiæ, pœnitentiæ, & iustitiæ. Duri & constantes debemus esse mo-
re adamantis, qui ita durus est, quod nec igne potest secari, quia
vere ita debemus esse constantes & patientes, quod nullus ictus
tribulationis, nullus ignis tentationis, debet nos per pecca-
tum destruere, nec per impatientiam dissipare. Vnde Eze-
chielis tertio. Dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum,
quasi

quasi silicem & adamantem faciem tuam. Item duri, iusti & rigorosi nobis & aliis debemus esse, sicut malogranatum, quod est pomum interius valde humidum, exterius, valde durum, corticem enim habet duram exterius, medullam vero valde habet humidam interius. Sic vere (charissimi) in cortice exterioris couersationis debemus habere magnam duritiam, scilicet duritiam pœnitentiæ & constantiæ, quantum ad nos, duritiam vero correctionis & iustitiæ quantum ad alios. Sed re vera interius in corde debemus esse molles & teneri per pietatem & compassionem, humidi & fluidi per pietatem & deuotionem. Istud potissime pertinet ad Prælatos, quia vere semper debent esse duri, quia iusti exterius in apparentia, molles vero, pii & benigni interius in conscientia. Duros enim iustos & rigorosos se debent exterius ostendere, ne forte familiaritas pariat cõtemptum, & ne forte facilitas sit aliis occasio delinquẽdi. Quicquid tamen agant exterius, semper interius in corde humorem pietatis & compassionis, gratiæ & deuotionis debẽt habere, ita quod possint exteriorem iustitiam temperare. Similes n. debẽt esse ossib. quæ quãuis exterius valde sint dura, intus tamen medulla sunt plena. Sic proculdubio iudices & prælati quãuis sunt exterius duri, iustitiam exequendo, tamẽ intus debent esse medullosi, clementiã cõseruando, vt de quolibet tali possit dici illud Matth 25. Scio quia homo durus es. Isti n. debẽt esse homines, ꝙ est animal mansuetũ per pietatem & cõpassionem, & debent esse duri per iustitiã et correctionem, quod est contra multos, qui solã habent iustitiam, et non clementiam, rigorem et non dulcorẽ, seueritatem, et nõ pietatem, vt sic subditi iuxta dictũ domini s. Deut. 32. sugere valeant mel de petra, oleumq; de saxo durissimo. Isti sunt similes ossib. leonis, quæ ita sunt dura et solida, quod nihil habent interius de medulla: Ita ẽt sunt sicca, quod ex collisione eorũ exit ignis. Sic vere multi sunt iudices et prelati, qui intus per credulitatem, et exterius per austeritatem sunt durissimi, quia nihil habent de medulla pietatis interius, et ideo ignem crudelitatis emittunt exterius. Thren 1. de excelso misit ignem in ossibus meis. Isti debent cõsiderare illud, quod scribitur 3. Reg. 12. Vbi dicitur, quod cũ populus peteret à Roboam filio Salomonis, quod minueret paululum de iugo durissimo, quo ipsos grauauerat pater suus, respondit populo dura, propter quod ab eius dominio recesserũt et alium Regem elegerunt. Constat n. quod duritia et austeritas quando nimis excedunt in superiore, faciunt ei multa mala damna Exod. 6. Non acquieuit populus propter angustiam et opus durissimũ. Non sic (charissimi) simus ex toto duri, sed potius sub exteriori duritia benignitatem et mollitiem interiorẽ habeamus, iuxta illud Deu. 8. Eduxit riuos de petra durissima.

B Non sic ergo, sed cum duritia habeamus clementiam, et sic erit duritia virtuosa, quæ debet haberi. ¶ Secundo dico, quod est duritia vitiosa, quæ debet caueri: et ista est duritia obstinationis, malæ consuetudinis et crudelitatis. Tales n. duritias non debemus habere, sed ipsas fugere et cauere, quia sicut dicitur Eccl. 3. Cor durũ male habebit in nouissimo. Obstinati n. similes sunt crocodilo, quod est animal, cuius cutis et dorsum sunt dura, quia nec ictibus læduntur, nec gladiis perforantur. Sic vere charissimi, multi sunt ita duri per obstinationem, et ita indurati per malam assuefactionem, quod quamuis à Deo vel a mundo ictibus tribulationum feriantur, quamuis à Prælatis et Prædicatoribus iaculis correctionum et reprehensionum percutiantur, ipsi tamen nõ penetrantur nec emendantur per cõuersionem. Ipsis ergo dicitur illud Esa. 48. Sciui enim quia durus es tu, et neruus ferreus ceruix tua. In Ægypto n. crescunt fabæ, quæ ita duræ sunt, quod nullo igne coquuntur, nec vlla aqua possunt mollificari, vt dicit Plin. Sic vere multi sunt ita obstinati in malis cõsuetudinibus et indurati, quod nec igne correctionis vel tribulationis coquuntur, nec aqua dulcis monitionis et inductionis ad compassionem aliquam inclinantur. Istud patet de multis peccatoribus, maxime in auaris et parcis, et etiam in luxuriosis, et multis aliis fatuis et obstinatis, qui nec aqua nec igne possunt corrigi vel decoqui, nec à sua duritia tẽperari. Vnde cor eius indurabitur quasi lapis, et restringetur quasi malleatoris incus Iob 14. Et nota, quod mali duri sunt

verbo dure respondendo,
intellectu parum retinendo,
In corde fidem non credendo,
capite, non obediendo,
opere seu manibus alios grauando.

Verbo dico Gen. 43. Locut⁹ est nobis dominus terræ durè: & tamen dicitur Prouerbior. 15. quod responsio mollis frangit iram sermo durus excitat furorem. Item in intellectu Esa. 46. Audite me duro corde, et qui longe estis à iustitia, et tamen Prouerb. 28. dicitur quod qui mentis est durę, corruet in malum. Item in corde. Vnde de incredulis dicitur Marc. 16. quod Iesus exprobrauit incredulitatẽ illorum et duritiam cordis, quia his, qui viderant eum resurrexisse, non crediderant. Itẽ in capite Exod. 33. Populus durę ceruicis es. Et Act. 7. Dura ceruice & incircũcisis cordib. semper spiritui sancto restitistis. Itẽ in manu, Vnde pauperes possunt dicere illud 1. Reg. 5. Dura est manus eius super nos. Ista est ergo duritia vitiosa, quæ debet caueri. ¶ Tertio dico C quod est quædam duritia dolorosa, quæ debet timeri. Et ista est duritia infernaliũ tormentorũ, & iudicii domini. Deus n. modo est sicut agnus, peccatores benigniter sustinendo, sed pro certo in fine i. in iudicio erit aries cum duris cornib. peccatores dure iudicando, & in Inferno durius condẽnando. Quia re vera (charissimi) nostris peccatis exigentibus sic fiet, quod ille, qui dulcissimus est & benignissimus, crudelis fiet & durissimus, ita quod quilibet damnatus poterit sibi dicere illud Iob 30. Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduersaris mihi. Sic n. de Deo est sicut de Corallo, qui quãdiu est in aqua iuxta mare vbi generatur, radix est lignea atque mollis, quãdo vero de aqua extrahitur, tunc in naturam lapis induratur. Sic vere charissimi Deus modo latitat intra mare Paradisi in isto intermedio vsq; ad diem iudicii, in quo à mortalibus nõ videtur. Ille proculdubio est sicut radix lignea s. plicabilis atq; mollis per pietatem atque benignitatem quia sicut dicitur Sap. 12. ipse dissimulat peccata hominum propter pecuniam. Sed vere quando apparebit & quando exibit extra illud mare in die iudicii, quando de Paradiso ad vallem Iosaphat veniet, tunc pro certo indurabitur contra peccatores per iustitiam & rigorem, & lapis efficietur ad ipsos percutiendum per damnationis furorem. Ipse n. vt dicitur Sap. 5. Acuet iram duram in lanceam, & pugnabit cum eo orbis terrarum contra insensatos. De ista ergo duritia diuina potest dici illud Iob 28. In similitudinem lapidis durantur aquæ. Sic ergo charissimi dico, quod ista est duritia timenda. Alia vero est quæ est cauenda. Alia autem quæ est habenda, &c. Sufficit,

Dum.

Nota, quod dum, dudum, & nondum seu necdum, A sunt aduerbia temporis, semper n. significant tẽpus præsens, præteritum, & futurũ. Dum n. signat tempus præsens. Dudum signat tempus præteritũ. Nondum signat tempus futurũ. De dudũ aũt propter defectum auctoritatũ vocalium nihil pono, sed vide vbi olim & quondam. De nondũ & necdum, vide in loco suo. De dũ vero aliquid est dicendũ. Notabis ergo quod dum aduerbium temporis semper signat præsens cũ quadam tamen suspensiua seu defluxiua dilatione. Vnde dum sumitur pro cũ vel pro quãdo seu pro tẽpore quo, sicut cũ dicitur Gen. 24 Dum hoc mecum tacitus voluerem, apparuit Rebecca i. tempore quo seu cum vel quando talia mecum voluebam. Nota ergo, quod nos inuenimus in scripturis

vnum Dum {
Defluxibile,
Non durabile,
Miserabile,
Terminabile,
Commendabile,
Execrabile,
Formidabile

Primum est Dum naturæ labentis, scilicet vitæ,
Secundum fortunæ fluentis,
Tertium fortunæ lædentis,
Quartum iacturæ sequentis, scil. mortis,
Quintum gratiæ valentis,
Sextum peccati fœtentis,
Septimum tormenti furentis seu inferuentis.

Igitur dico, quod nos inuenim⁹ vnũ dũ naturæ influẽtis, quod est singulorũ. Et istud nihil aliud est quã vita nostra, quæ s. non est nisi vnũ dũ i. vnũ modicũ tẽporis suspensiuũ, breue videlicet & incertũ. Et istud est vnũ tẽpus valde dubiũ, quia s. vbi perseuerare creditur, terminatur Iuxta illud Esa. 38. Dũ adhuc ordirer, succidit me. Et ideo sicut hõ, qui modicũ habet tẽporis determinatũ ad aliquid faciendũ, solet pro virib. in asũpto negocio festinare, sicut patet in electionib. per viã scrutinii & in aliis plurib. vbi certa cãdela ardẽs electorib. assignatur, quæ dũ durat, possũt ad electionẽ procedere, et ea finita ampli⁹ nihil possũt. Cauẽt n. oẽs electores, vt dũ durat cãdela faciãt et cõpleant ꝙ cœperũt, ne forte ipsa extincta amplius nihil possint. Charissimi, vita nostra cãdela proprie põt dici, vbi s. ignis i. anima, grossæ materiæ i. corpori est cõiuncta. Dũ n. ignis et cãdela i. corp⁹ et anima simul viuunt, homines bene operari et bene mereri possunt, ipsa vero mortua vel extincta, virtus merendi nobis prorsus excluditur. Et ideo necesse est, quod homo dũ viuit, et durat candela vitæ pręsentis, bonum opus celeriter operetur. Vnde Gal. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum omnes. Figura ad hæc Matth. 5. Vbi dicitur. Esto cõsentiens aduersario tuo, dum es in via cum eo, ne forte tradat te aduersarius tuus iudici, et iudex tradat te ministro, et in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exibis inde. Charissimi, aduersarius

noster est sinderesis conscientiæ nostræ. Iste est enim procurator fisci, id est, Dei, quem s. pro iure suo seruando posuit in curia cordis nostri. Statim n. q̄ aliquid mali facimus, iste protinus contradicit, & clamat, & pro posse suo in quocunque actu peccati nobis obuiat, & rebellat. Igitur dum sumus in via vitæ præsentis, simul cum isto aduersario viuimus, ipsumque pro peccatis nostris nobis aduersari, & per remorsum rebellare, & pro iure Dei & iustitiæ stare sentimus, nos pro certo sibi consentire, & cum eo pacem facere, & sibi per pœnitentiam satisfacere debemus, dicendo s. sibi illud Gen.13. Ne quæso sit iurgium inter me & te, fratres enim sumus, alias proculdubio iudici Deo tradimur, & per ipsum ministro Diabolo subiicimur, & carceri perpetuo mācipamur. Bene ergo dicitur de isto dum, Eccl.33. Cum adhuc superes & aspiras, nō immutabit te omnis homo, supple à bono opere & proposito. Bene ergo dicit ille versificator. Fac bene dum viuis post mortem viuere si vis. Vt & de corpore nostro dicatur illud Eccl. 30. Tunde latera illius dum infans est. Patet ergo, quod est dare vnum dum naturæ fluentis.

B ¶ Secundo dico, quod est dare vnum dum fortunæ florētis seu etiam labentis. Mundana enim gloria non est nisi vnum dum, id est, vnum tempus modicum, & vna mora breuis, quia s. gloria mundana possessores suos etsi in mundanis honoribus altè leuat, ipsos tamen subito detrahit, atq; grauat. Vnde in Ps. Deiecisti eos dum alleuarentur. Sequitur. Facti sunt in desolationem, subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam. Et bene dicit subito, quia s. isti dum sunt in mundi prosperis, taliter excœcantur, quod de futuris nihil aduertunt, quare subito dissipantur Esa.30. Subito dum non speratur, veniet cōtritio eius. Et merito tales subito pereunt, quia pro certo suum breue dum, id est, suam durationem modicam non attendunt, imo super alios per superbiam se erigunt, & pauperes suppeditant, atq; lædunt Ps. Dum superbit impius, incenditur pauper. Istud est ergo vnum dum fortunæ labentis seu florentis.

C ¶ Tertio dico, quod est dare vnum dum fortunæ lædentis. Aduersa n. fortuna sicut & prospera habet suum dum, id est, suam durationem transitoriam atq; breuem, dū tamen ista est in furore suo, cōstat, quod illi, qui per eam opprimuntur, sustinent multa mala, videlicet

Mordaces detractiones,
Nugaces derisiones,
Audaces inuasiones.

¶ De mordacibus detractionibus dicitur in Ps. Dum appropiant super me nocentes, vt edant carnes meas, qui tribulant me inimici mei. De nugacib. derisionibus dicitur in Ps. Dum confringuntur ossa mea, exprobrauerunt mihi, qui tribulant me inimici mei, dum mihi dicunt per singulos dies: Vbi est Deus tuus? De audacibus autem inflictionibus & oppressionibus dicitur in Ps. Contristatus incedo dum affligit me inimicus, & dū confringuntur ossa mea. Istud est igitur vnum dum fortunæ lædentis.

D ¶ Quarto dico, quod inuenitur vnum dum iacturæ præmentis, seu clausuræ stringentis, hoc est dictum, mortis cuncta finaliter terminantis, Mors n. est vnum dum, i. vna breuis hora, ad quam oportet finaliter peruenire, vt de qualibet persona possit dici illud Ioan.20. Dum ergo fleret, inclinauit se, & prospexit in monumentum.

E ¶ Quinto dico, quod est dare vnū dum gratiæ fulgentis. Status n. gratiæ est vnū dū i. vna certa dimensio, in qua iusti manent, & transeunt, dū rite seruiunt creatori, & dum ad patrem transeunt de hoc mundo. Et sic notabis de isto dum, id est, de tempore & statu gratiæ, quod hoc est

vnum Dum
- Dolentis contritionis,
- Stringentis purgationis,
- Fluentis compunctionis,
- Feruentis affectionis,
- Petentis orationis,
- Splendentis discretionis,
- Manentis durationis,
- Loquentis instructionis,
- Sequentis saluationis.

¶ Dico ergo, quod in isto dum, id est, in statu gratiæ inuenitur dolens contritio, quæ mentem stimulat Ps. Conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina. Vt sic homo pœnitēs & abstinens dicat illud 2. Reg.12. Propter infantem, dum adhuc viueret, ieiunaui & fleui. Item ibi inuenitur stringens purgatio, quæ animam & corpus per pœnitentiam cruciat Iob 14. Caro eius dum viuet, dolebit, & anima illius super semetipso lugebit. Item ibi inuenitur fluens compunctio, quæ sese vapulat, & sic Dauid dicebat in Ps. Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. Item inuenitur ibi feruens affectio, quæ quærens circulat, quia scil. affectio circuit per oēs vias iustitiæ dominū quærēs. Esa.5. Quærite dominū dū inueniri potest. Item inuenitur petens oratio, quæ laudes iubilat Esa.55. Inuocate eum, dum prope est. Item inuenitur ibi splendens discretiō, quæ clare rutilat Io.12. Ambulate dum lucē habetis, vt non tenebræ vos comprehendant. Et ibidem. Dum lucē habetis, credite in luce, vt filii lucis sitis. Inuenitur ibi manens duratio, quę nunquam tremulat, id est, perseuerantiæ virtus. De qua scilicet dicitur Iudith 5. quod filii Israel vsque dum non peccassent in conspectu Dei sui, erant cum eis bona. Item inuenitur ibi sermocinatio, quæ verba pullulat, quia scilicet iusti dum in statu gratiæ viuunt, prædicando, & sermocinando alios instruunt. Prædicator enim est ille, de quo dicitur Luc.8. & Matth 14. quod exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, aliud supra petram, aliud inter spinas, aliud in terram bonam, &c. Dum enim prædicator prædicat semen verbi Dei, diuersimodè recipitur per diuersos: prædicator autem dum tamen debitum suum faciat, meritum a domino semper reportat, 1. Mach.2. Caleph dum testificatur in Ecclesia, accepit hæreditatem. Item inuenitur ibi plena saluatio, quæ bona cumulat scilicet finalis gloria paradisi. De qua 1. Mach.2. Iesum dum impleuit verbum, factus est dux Israel. Helias dum zelat zelum legis, receptus est in cœlum. Ibidem. Istud enim dum, id est, status & duratio gloriæ Paradisi,

Caret timore,
Fragrat odore,
Pollet honore.

Caret dico, timore, quia sc. beati non timent in patria dum vident peccatores in Inferno stupentes. Et ideo isti dicunt in Ps. Non timebimus dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris. Fragrat etiam odore. Vnde anima beata potest dicere illud Cant.1. Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Pollet insuper honore: vt sic beatis ad Regnum Paradisi promotis dicatur illud Ps. Dum discernit cœlestis Reges super eam niue dealbabuntur in Selmon, mons Dei mons pinguis. Selmon enim interpretatur pax vel sensus, seu virtutis vmbraculum. Mons ergo Dei Selmō, qui est mons pinguis, & omnibus bonis opulentus dicitur, significat Paradisum vbi scilicet est pax à terra, quæ non perturbatur, lux æterna, quę non obscuratur scilicet sensus & cognitio certa & vera, vmbraculum & refrigerium, pugnaculum & magisterium. Magisterium dico Regis Maiestatis, in quo beati à Deo discernuntur, & constituuntur, & niue candoris seu splendoris perpetui candidantur. Sic igitur patet, quod est dare vnum dum gratiæ fulgētis.

F ¶ Sexto vero dico, quod est dare vnum dum peccati nocentis. Status enim peccatorum dum dicitur, pro eo quod semper differunt bonum facere, & quod à bono faciendo plus debito suspenduntur, & pro eo quod dum in isto statu permanēt multa mala facere comprobantur, & sic notā, quod apud impios inuenitur vnum dum, quod quærit

Iras,
Turbationes,
Dilationes.

De talium ira dicitur Eccl.28. Ipse dum caro sit reseruat iram. De talium turbatione dicitur in Ps. Quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus? De talium dilatione seu inepta occupatione dicitur Matth.25. de fatuis virginibus, quod dum irent emere, venit sponsus, & clausa est ianua.

G ¶ Septimo dico, quod est vnum dum tormenti furentis, id est, pœnæ Infernalis, seu damnatorum. Misera enim damnatorum conditio dicitur dum, quod significat præsens tempus, quia nulla est eis spes de tempore futuræ liberationis, sed eis semper præsens est calamitas horridæ passionis: de talium finali desperatione & dānatione dicitur in Ps. Dum non est, qui redimat, neq; qui saluum faciat. Et sic ergo patet quomodo est dare vnum dum, quod est

Damnatorum,
Peccatorum,
Iustorum,
Mortuorum,
Miserorum,
Mundanorum,
Singulorum seu viuorum.

Et hæc de hoc titulo Dum sufficiant.

E.

Nota quod E præpositio seruiens ablatiuō idem signat, quod a, vel de, vel ex. Et ideo vide in aliis titulis, quia auctoritates non habeo nisi paucas.

Ea. Eam. Earum.

A Nota, quod istud pronomē Ea, cum sit pronomen adiectiuum et relatiuum, videtur posse significare quicquid suum significat substantiuum. Verum plerumque fit, quod per talia pronomina generalia perfectiones

nes contentæ in te, seu persóna significantur. Ego dicam, quod per eā in bono significato poteſt intelligi. B. Virgo, vel quælibet ſancta perſona, ſeu anima, vel etiam Eccleſia militans vel triumphans, quia ſ. iſta omnia continentur ſub genere fœminino. Notabis ergo, quod talis ea commendatur in ſcriptura, quia

Tranquillitatis ſede quietatur,
Diuinitatis corde adamatur,
Æternitatis fronte adiuuatur,
Sublimitatis monte ſubleuatur,
Sterilitatis ſorte maceratur,
Fœlicitatis fonte adæquatur.

Iſtam enim ſolet quietare pacis tranquillitas Matth. 10. Veniet pax veſtra ſuper eam: & Eſaiæ 56 Ecce declinabo ſuper eā quaſi fluuium pacis. Item iſtam ſolet adamare fraterna charitas. Vnde de Heſter legitur Heſter. 2. quod Rex adamauit eam ſuper omnes mulieres. Iſta enim eſt illa Sunamitis, de qua dicitur 3. Reg. 1. quod adduxerunt eam ad Dauid Regem, Rex vero non cognouit eam. Ad Regem enim, id eſt, ad Chriſtum fuit beata Virgo, anima vel Eccleſia per fidem adducta, & eidem ſpiritualiter deſponſata Pſ. 44. Adducentur Regi Virgines poſt eā. Item iſtam ſolet adiuuare Dei benignitas Pſ. Adiuuabit eā Deus vultu ſuo, Deus in medio eius non commouebitur Item iſtam ſolet ſublimare virtutū dignitas. Elegit eam Deus & præelegit eam. Item iſtam ſolet macerare pœnæ ſterilitas ſeu aſperitas, ſcil. pœnitentia Ezech. 24. Faciam eam deſertam ab auſtro: & Oſeæ 2. Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor eius. Item iſtam ſolet reclinare coeli foelicitas. Deus in tabernaculo ſuo habitare facit eam. Iſta enim erit ibi, ſcilicet in Paradiſo

Sponſo ſociata,
Fama diuulgata,
Gratia ditata,
Foedere ligata,
Gaudio vallata,

Dico inquam ſponſo ſociata. Vnde de filio Regis Amon, id eſt, de Chriſto dicitur 2. Regum 13. quod ipſe apprehendit eam, & dixit. Cuba mecum ſoror mea. Fama etiam diuulgata Gene. 11. Sublata eſt mulier in domum Pharaonis & laudauerunt eam apud illum. Canti. 6. Et Reginæ laudauerunt eā. Gratia etiam ditata 1. Paralip. 20. Inuenit in ea auri pondo talentum, aurum enim gratiam deſignat. Fœdere vero ligata, id eſt, pacificata 2. Paral. 9. Portauerunt Leuitæ arcam, & intulerunt eam & omnem paraturam tabernaculi. Gaudio etiā læta ta & conſolata. Vnde iſta eſt illa ea, de qua ſcribitur Eſa. 51. Gaudium & lætitia inuenietur in ea gratiarum actio & vox laudis. Sic ergo patet quomodo ea poteſt accipi in bono ſignificato in quantum ſcil. ſignificat beatam Virginem, ſanctam animam, vel Eccleſiam.

B ¶ Sed ſi vis dic, quod ea poteſt etiam accipi in malo. Et ſic per eam notabis animam peccatricem, ſeu Eccleſiam vel Religionem vitiis deprauatam & præuaricatam. Et ſic nota, quod talis ea

Vitiorum fæcibus fœdatur,
Deitatis gratia priuatur,
Amicorum ope non iuuatur,
Inimicorum dente laceratur.

Dico, quod iſta vitiorum fœdatur ſterquilinio. Vnde de iſta dicitur Eſa. 14. Ponam eam in poſſeſſionem Gericii, & in paludes aquarum. Item iſta deitatis priuatur ſponſalitio. Deus n. ſponſus eius repudiat & dimittit eam cum peccat Ezech. 23. Receſſit ab ea anima mea. Item iſta amicorum orbatur patrocinio, quia ſcilicet omnes Angeli & ſancti, qui eam ſolebant diligere ipſam nunc abominantur, & horrent Thren. 1. Non eſt qui cōſoletur eam ex omnibus charis eius. Imo ibidem dicitur, quod omnes amici eius ſpreuerunt eā, & facti ſunt ei inimici. Item iſta inimicorum grauatur maleficio. Vnde Thren. 1 dicitur. Inimici eius apprehenderunt eam inter anguſtias. Iſtud potiſſimè fiet in Inferno, quando iſta ea perpetuis doloribus affligetur. Hiere. 6. Tribulatio apprehēdit nos, dolores vt parturientem. Sic ergo patet quomodo ea in bono ſumitur & in malo.

A Ebrietas.

Ebrietas in ſcriptura generaliter idem eſt, quod repletio, & ſiue in bono ſiue in malo accipiatur, ſemper videtur repletionem & ſuperabūdantiam deſignare. Et poſſumus notare, quod eſt quædam

Ebrietas { virtuoſa, vitioſa, doloroſa, gaudioſa.

Ebrietas virtuoſa eſt abundantia gratiæ & deuotionis de quā poteſt dici illud Can. 5. Comedite amici & bibite & inebriamini chariſſimi. Ebrietas vitioſa eſt abundantia culpæ & ſpiritualis infectionis, & de iſta poteſt dici illud Pſalm. Turbatī ſunt & moti ſunt ſicut ebrius, & omnis ſapientia eorum deuorata eſt, Ebrietas enim communi vocabulo, eſt abundantia vini & corporalis refectionis, de qua Prouerb. 20. Luxurioſa eſt abundantia æternæ miſeriæ, & tam æternalis quam temporalis afflictionis, de quo Eſa. 15. Inebriabo te lacryma mea: & Thren. 3. Inebriauit me apſinthio, &c. Ebrietas gaudioſa eſt abundantia gloriæ & futuræ conſolationis, & de iſta poteſt dici illud Pſalm. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te eſt fons vitæ. Eſt ergo quædam ebrietas ſpiritualis, quædam corporalis, quædam temporalis, quædam æternalis.

¶ Vt vero breuiter tranſeamus, primo dicamus, quod eſt ebrietas virtuoſa, quæ ſignat ſpiritualem mentis alienationem, B per quam homo ab humano ſenſu & conuerſatione immutatur, de qua quidem poteſt exponi illud Canti. 5. Comedite amici mei & bibite, & inebriamini chariſſimi. Vbi oſtenditur, quod quatuor ſunt quæ faciunt hominem ſpiritualiter ebrium, & iſta ſunt

Contritio timoroſa, quæ poteſt notari in verbo, (Comedite)
Dilectio viſceroſa. (Amici inquit & chariſſimi.)
Deuotio dulcoroſa, quæ notatur in verbo. (bibite.)
Inſtructio fructuoſa, quæ notari poteſt in verbo (Inebriamini.)

¶ Dico ergo, quod hominem ſpiritualiter inebriat timoroſa C contritio. Delphini enim audito tonitruo ita timēt, quod quaſi epileptici facti & ebrii, ad fundum maris cadunt, & ſe capi & illaqueari a piſcatoribus permittunt. Sic vere chariſſimi, illi qui bene adiuuant, & præcipiunt diuinarum comminationum tonitruum, quod peccatoribus incutitur, ſtatim fiunt ebrii, id eſt, timoroſi & ſtupidi, & ſic cadunt ad profundum maris, id eſt, Inferni per conſideratione, & permittunt capi & inuolui per confeſſionem. Iſta vero contritio oſtenditur cum dicitur (Cōedite) Comedere enim nihil aliud eſt quā cibos terere vel maſticare, & ſignat contritionem, quæ crimina facta, & præterita terit, diuidit, conſiderat, & maſticat. Talem cibum comedebat Dauid, cum dicebat Cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam: & Iohel 1. dicitur. Expergiſcimini ebrii, & flete, vlulate, qui bibitis vinum in dulcedine. Sicut enim videmus, quod panis nigellæ comeſtus facit hominem ebrium, ſic vere talis comeſtio & maſticatio, ſeu conſideratio ſpiritualis, facit hominem ſtupidum, & ſpiritualiter ebrioſum. Sicut enim videmus, quod ebrius titubat, cadit, ſpumat, faciliter plorat, & ſine verecundia ſe denudat, parietibus innititur, ne corruat, ſic vere ille, quem contritio facit ebrium per Dei timorem titubat, per confeſſionem ſpumat, per orationem parietibus, id eſt, ſanctis innititur, per humilitatem cadit & deprimitur, & per compunctionem plorat & deſolatur, iuxta illud prædictum Eſaiæ 16. Inebriabo, & lacryma mea, & etiam per peccatorum ſuorum reuelationem ſine verecundia denudatur. Talibus ergo dicitur Eſaiæ 29. Obſtupeſcite, & admiramini, fluctuate & vacillate, inebriamini, & non à vino, mouemini & non ab ebrietate, et illud Pſal. Viſitaſti & inebriaſti terram, ſana contritiones eius, quia cōmota eſt. Iſta eſt ergo ebrietas contritionis timoroſæ.

¶ Adhuc dico, quod eſt ebrietas dilectionis viſceroſæ. (Ami- D ci inquit mei.) Amor enim ſimilis eſt ebrietati. Sicut enim videmus, quod ebrius ſolet ſua liberaliter dare, veſtimenta ſua abiicere, de illatis iniuriis non curare, prælium audacius inire, & in prælio ictus et vulnera non ſentire, ſic vere chariſſimi, amor Dei, quando cor inebriat, facit hominem pium et liberalem, datorem veſtimentorum, id eſt, bonorum temporalium contemptorem, illatas iniurias obliuiſcentem, prælium contra vitia aggredientem, et pro Chriſto illicita verba non ſentiētem. Vnde Prouer. 7. de mutuo amore loquens illa amaſio ſuo, dicebat ſic, Veni, inebriemur vberibus, et fruamur cupidis amplexibus. Talem ebrietatem habuerunt martyres qui ſe ſicut homines ebrii, & ſine ſenſu morti opponebant, et de illatis vulneribus non curabant. Iſti enim fuerunt ſicut elephas, qui ex induſtria ſolet inebriari, vt ad prælium animetur, et audacior efficiatur, quia vere quando amore diuino inebriati fuerunt, tunc prælia mundi tribulationum audaciter intrauerunt, et viriliter ſuſtinuerunt. Amor enim ebriati proprie comparatur, quia qui perfecte amat, ſenſum, modum et rationem non ſeruat. (Vt enim dicit Ouid.)

Eſt in amore modus, non tenuiſſe modum,

(Amici

(Amici ergo & chariſſimi.) Ideo talibus fecit Deus iuxta conſilium Eccl.6. Si poſſides amicum in tentatione poſſide eum. Ideo dicit Petrus Rau. Amor n. impenetrabilis eſt lorica, vulnera reſpuit, iaculum excutit, periculo inſultat, mortem irridet: ſi amor eſt, omnia vincit. Vnde in Pſ. Calix meus inebriãs, quam præclarus eſt. Exemplum de Apoſtolis Act. 2. qui pro feruore ſpiritus, ebrii putabantur. Iſta eſt ergo ebrietas dilectionis viſceroſæ.

E ¶ Denique eſt ebrietas deuotionis dulcoroſæ: & hoc oſtenditur, cum dicitur. (Bibite) Potus enim deuotionis & perfectæ contemplationis hominem inebriat, ipſumque facit ſtupidum & mirantem. Ebrietas n. habet lætitiam excitare, ſomnũ etiam procurare, & de rebus inuiſis ſ. de bonis paradiſi ſomniat, & excogitat Gen.9. Noe plantauit vineam, bibensque vinum, inebriatus eſt. Exemplo illius Annæ, quæ præ deuotione, ebria ab Hely fuit credita quando pro Samuelis origine dominũ precabatur 1.Reg.1. Aduerte autem, quod talem ebrietatem non habent hypocritæ, licet habere videatur. Iſti enim ſimiles ſunt cuidam lapidi, qui dicitur dionyſias, qui ſicut dicit Diſcorides, diſtemperatus cum aqua, vinum dicitur fragrare, ſed quod mirum eſt, ebrietati reſiſtit. Iſte lapis proculdubio ſignat hypocritas. Iſti enim dictis, & verbis, & ſimulationibus ſuis vinũ æternę voluptatis, & dulcedinem æternæ gloriæ fragrare, ſapere, & deſiderare videtur Sed pro certo iſtud verum non eſt, quia ebrietati iſti i. æternæ fœlicitati & fertilitati, cõtemplationi & deuotioni videntur factis & operibus reſiſtere, & ei totis viribus contraire. Vnde Aggæi 1. Bibiſtis multum, & non eſtis inebriati. Non ſic, ſed ſimus ſpiritualiter ebrii ſ. ebrietate deuotionis dulcoroſæ, dormiendo per deuotionem.

F ¶ Rurſum dico, quod inuenitur ebrietas inſtructionis fructuoſæ. Doctrina n. comparatur vino, quia ſ. mentes ſolet imbuere & inebriare, & bonis operibus fœcundare, de quo Eſa.55. Deſcendit imber & nix de cœlo, & inebriat terram, & infundit eam, & germinare facit eam, & dat ſemen ſerenti, &c. Simus ergo ebrii chariſſimi dormiendo per deuotionem, diligendo per affectionem, largiendo per compaſſionem titubando per contritionem, hauriendo per inſtructionem. Et ſic patet, quomodo eſt quædam ebrietas virtuoſa.

G ¶ Secundo dico, quod eſt quædam ebrietas vitioſa, & iſta procul dubio triplex eſt, quia ſcilicet

Vna eſt corporalis guloſitatis,
Alia eſt mundialis proſperitatis,
Tertia eſt criminalis iniquitatis.

Dicuntur ergo

Ebrii qui replentur { vinoſitate, proſperitate, iniquitate.

Et iſta eſt proculdubio vitioſa, quia prout dicit Auguſt. ebrietas aufert memoriam, diſſipat ſenſum, confundit intellectum, cõcitat libidinem, inuoluit linguam, corrumpit ſanguinẽ, omnia bona debilitat, vitam diminuit, & omnem ſubſtantiam exterminat. Et ſic poſſumus dicere, quod iſta ebrietas vitioſa eſt propter tria, quia ſcil. per iſtam

Secreta reuelantur,
Animi concitantur,
Corpora maculantur.

H ¶ Quia ſicut Quirinus lapis inuentus in nidis Vpuparum, quæ ſunt aues valde immundæ, ſuppoſitus capiti dormientis, facit eum dicere ſecreta ſua dormiendo, ſecundum Iſid. ſic vere ebrietas, quæ in nidis immundorũ ebrioſorum inuenitur, facit hominem ſecreta abſcondita reuelare. Quod bene figuratum eſt in Noe Gen.9. qui inebriatus diſcooperuit ſe, ita quod apparuerunt pudibunda ſua: quia vere quando homo ebrius efficitur, tunc faciliter ſe diſcooperit per ſecretorum ſuorum reuelationem, ita quod pudibunda, id eſt, turpitudines quod peccata ipſius faciliter aliis oſtenduntur. Ideo bene dicitur Prou. 31. Noli regibus dare vinum o Samuel, quia nullum ſecretum eſt, vbi regnat ebrietas. Ideo dicitur Abacuc.2. Væ qui potũ dat amico ſuo, miſcens fel & inebrians vt aſpiciat nuditatem eius.

I Per hanc ergo ſecreta reuelantur. ¶ Itẽ dico, quod per iſtã iurgia ſeminantur. Elephas enim licet ſit animal valde mãſuetum, quando tamen inebriatur, faciliter iraſcitur, & ideo magiſter ſuus ſolet ipſum inebriare, vt poſſit ad prælium excitare, ſecundum Plin Sic vere ſæpe fit quod homines etiam benigni & mites litigioſi & iracundi efficiuntur, & in iurgiis & litibus inuoluuntur, quando vino inebriantur, & propterea magiſter eorum diabolus eos inebriari procurat, vt ſic ad prælia et ſeditiones ipſos attrahat, & inducat. Ideo Prou.20. dicitur Luxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas. Per hanc ergo iurgia ſeminantur.

K ¶ Item dico, quod per iſtã corpora maculantur, ſ. per luxuriam. Exemplum habemus de Loth Gen.19. qui inebriatus duas proprias filias fœdauit Oſeæ 4. Vinum, fornicatio, & ebrietas auferunt cor. Iſta eſt ergo prima ebrietas vitioſa, ſcilicet ebrietas vinoſitatis. Et pro certo talis ebrietas abominabilis eſt, quia.

Potum ſolet prouocare,
Mentem ſolet turbare,
Senſum ſolet hebetare,
Vomitum ſolet excitare,
Superbiam ſolet eleuare,
Iracundiam ſolet inflammare,
Penuriam ſolet generare.

Dico ergo, quod ebrietas potum prouocat. Ideo Eſa.25. dicitur. Væ qui ſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam, & potandum vſque ad veſperum. Item mentem turbat Eſa.24. Agitabitur terra ſicut ebrius. Itẽ ſenſum hebetat Iob 12. Palpabũt quaſi in tenebris, & nõ in luce, & errare eos faciet quaſi ebrios. Itẽ vomitũ parit Eſa.19. Errare fecerunt in Ægyptũ, ſicut errat ebrius. Item ſuperbiã eleuat Eſa.28. Væ coronæ ſuperbiæ, ebriis Ephraim. Itẽ iracundiam inflammat Eccleſiaſt.26. Mulier ebrioſa ira magna. Item penuriam & paupertatem generat, & prouocat Eccleſia. 19. Operarius ebrioſus non locupletabitur. Patet ergo, quod eſt ebrietas vitioſa ſc. ebrietas vinoſitatis. Et de iſta ſi vis, vide pulcherrimas auctoritates ſanctorum in manipulo florum in titulo ſuo.

L ¶ Iterum dico, quod eſt ebrietas mundialis proſperitatis. Sicut enim qui repleti ſunt vino & ebrietate, ſunt, vt communiter, ratione carentes, vndique vacillantes, fortiter dormientes, iugiter ſitiẽtes, ſic vere illi, qui diuitiis et proſperitate ſunt pleni et ebrii, carent ratione debitæ diſcretionis, neſciunt n. cogitare de futuris, nec de pertinentibus ad ſalutem Pſ. Sicut ebrius ſapientia eorũ deuorata eſt. Itẽ iſti ſunt vacillãtes per imbecillitatem incõſtantiæ & imperfectionis Pſ. Turbati ſunt, et moti ſunt ſicut ebrius. Itẽ iſti ſunt dormiẽtes in lecto pigritiæ, et obſtinationis. 1. Theſſ.5. Qui ebrii ſunt nocte et de die dormiunt. Item iſti ſemper ſunt ſitientes per ardorem auaritiæ et ambitionis 1. ad Cor.11. Alius quidem eſurit, alius ebrius eſt. Eſuries n. auaritiam ſignat Pſ. Eſurientes et ſitientes, anima eorũ ipſis tabeſcebat. Proſperitas n. eſt calix Babylonis, quæ inebriat vniuerſam terram, ſicut dicitur Hiere.51. Calix aureus Babylon in manu domini, de vino eius biberunt gentes, et ideo commotæ ſunt. Tales figurantur Apocal.17. Vbi dicitur, quod Ioannes vidit mulierem, ſedentem ſuper beſtiam coccineam, quæ erat ebria ſanguine martyrum Ieſu, eratque circundata auro, et argento, et lapidibus precioſis, et erat ſcriptũ in titulo eius, Babylõ mater fornicationũ terræ. Iſta mulier chariſſimi, pro certo ſignat mundi diuites, et proſperitate repletos, qui re vera dicuntur ſedere ſuper beſtiam, quia ſedent, et quieſcunt in mentib. ſenſualib. et beſtialibus. Dicuntur iſti ebrii ſanguine martyrum Ieſu, quia pleni ſunt pauperum Chriſti ſubſtantiis, et bonis temporalibus. Dicuntur circundati argento, et auro, quia ornati ſunt cunctis diuitiis, et mundanis facultatib. Et ideo iſti dicuntur Babylon mater fornicationũ, quia pleni ſunt fornicatione, et vitiorum confuſionibus. Babylon enim interpretatur confuſio. Et ideo breuiter tales videntur dicere illud Eſa.56. Venite, ſumamus vinum, & impleamur ebrietate. Aduertãt tamen iſti, quod iſta ebrietas, quæ ipſos facit modo ſomniare, et multa falſa, et vana præſumere, deficiet eis, quando per mortem à ſomno huius vitæ euigilabunt. Ideo dicitur Iohel 1. Expergiſcimini ebrii, et flete omnes, qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam periit ab ore veſtro.

M ¶ Deniq; dico, quod eſt ebrietas iniquitatis, et iſta eſt, quãdo homo totaliter inuoluitur, et ſopitur in vitiis, et peccatis, de quo dicitur Eſa.28. Væ coronæ ſuperbiæ, ebriis Ephraim: et Hi. 48. Inebriate eum, quoniã cõtra dominũ erectus eſt. Iſta eſt ergo triplex ebrietas vitioſa, ſ. iniquitatis, proſperitatis, et voluptatis. Sed pro certo tales ebrietates debet fugere perfectus, iuxta illud, ꝙ de ſacerdotibus et conſecrandis, dicitur Leui.10. et Nu.6. quod vinum et omne, quod inebriare poteſt, bibere non debebant.

N ¶ Tertio dico, quod eſt quædam ebrietas doloroſa, et iſta eſt pœna Inferni, quæ ebrietati comparatur, pro eo, quod in damnatis abſorbet vſum rationis, quia neſciunt quid faciunt. Et nota ſi vis, quod ebrietas Inferni habent ſecum

Fletum æternæ deſolationis,
Opprobrium abiectionis et deſpectionis,
Amaritudinem deſperationis,
Carentiam omnis miſerationis.

Ibi n. eſt fletus et deſolatio Iohel.1. Ebrii flete, et vlulate. Itẽ ibi eſt opprobrium, atque deſpectio Naum 3. Inebriaberis, et eris deſpecta. Item ibi eſt triſtitia, et deſperatio. Vnde anima damnata dicit Thre.3. Repleuit me dominus amaritudinib. inebriauit me apſinthio. Item ibi eſt nulla pietas, et miſeratio. Vnde Hier.

Hier.46. Deuorabit eos gladius, & ſaturabitur, & inebriabitur ſanguine eorum.

O ¶ Nota, quod ſecundum medicos, plura ſunt, quæ ebrietati reſiſtunt, & ab ebrietate præſeruant, ſcilicet amygdalus, crocus, porrus, olus, amethyſtus portatus. Sic vere dico, chariſſimi, quod quinque ſunt virtutes ſpirituales, quæ ab iſtis malis ebrietatibus, ne nobis noceant, nos præſeruant ſcilicet amygdalus, quæ calorem febrilem reprimit, hæc eſt carnis puritas & caſtitas, crocus, quæ cordi dicitur ſubuenire, & hæc eſt benignitas, porrus, qui eſt amarus, eſt pœnitentiæ aſperitas, olus, quod eſt cibus pauperum, eſt abſtinentiæ parcitas, Amethyſtus vero, qui eſt lapis precioſus, eſt ſapientia & ſagacitas. Iſta enim quinque ſcilicet ſapientia, abſtinentia, pœnitentia, benignitas & caſtitas ebrietati tam corporali quam mundiali dicuntur reſiſtere, & nos ab eis præſeruare. Caſtitas enim & abſtinentia præſeruant à corporali voluptate. Sagacitas vero & prudentia præſeruant à nocumento proſperitatis mundialis. Benignitas autem, & pœnitentia præſeruant à vitiorum iniquitate. Oſtẽſum eſt ergo, quod eſt ebrietas doloroſa.

P ¶ Quarto vero dico, quod eſt ebrietas gaudioſa, & iſta eſt opulentia gloriæ Paradiſi, de qua poteſt notari, quod ſicut ebrii lætantur, & iucundantur, delectantur, & impinguantur, quietantur & conſolantur, ſic illi, qui vbertate diuinæ gloriæ inebriantur, habent iucunditatem imperturbabilem Pſ. Riuos eius inebrians multiplica genimina eius, in ſtillicidiis eius lætabitur germinans. Item habent conſolationem inæſtimabilem Hier.31. Conuertam luctum eorum in gaudium, conſolabor, & lætificabo à dolore ſuo, & inebriabo animas ſacerdotũ pinguedine. Item habent quietem, & ſatietatem interminabilem. Vnde Hier. 31. Inebriaui animam laſſam, & omnem animam eſuriẽtem ſaturaui. Sic ergo patet, quod eſt ebrietas gaudioſa, doloroſa, vitioſa, & virtuoſa, & hæc ſufficiant.

A **Ebron.** Nota, quod Ebron, quæ fuit ciuitas regia in tribu Iuda, vbi primo regnauit Dauid ſuper Iudam, poteſt ſignificare conſcientiam, Eccleſiam, cœli patriam. Conſcientia enim eſt locus, vbi Deus ſolet habitare. Vnde Ge. 13. Abraham habitauit iuxta conuallem Mambræ, quæ eſt in Ebron. Eccleſia eſt locus, vbi quiſq; debet militare 2. Reg.5. Venerunt vniuerſæ tribus Iſrael ad Dauid in Ebron. Paradiſus eſt locus, vbi cuncti debent congregari 1. Paralip.12. Venerunt in Ebron, vt conſtituerent Regem Dauid. Ebron enim interpretatur tranſcendens ſignificans conſcientiam, vbi eſt tranſcenſus altiſſimæ contemplationis. Vnde de Samſone dicitur Iudic. 16. quod ipſe portauit ianuas ciuitatis ad verticem montis, qui reſpicit Ebron. Ebron interpretatur tranſiens, ſignificans Eccleſiam, vbi fit tranſitus noſtræ præſentis mortalis peregrinationis 2. Reg.15. Surrexit, & abiit in Ebron. Ebron interpretatur coniugium, ſeu viſio ſempiterna, quæ ſignant culmen & claritatem æternæ gloriæ, & beatificæ viſionis, & coniugium æternæ charitatis, & dilectionis 2. Reg 2. Interrogauit Dauid dominum, dicens. Quo aſcendam? & reſpondet ei. In Ebron. Si autem per Ebron vis intelligere mundum, dic, quod Ebron interpretatur incantator, quia ſcilicet mundus omnes ſe diligentes decipit, & incantat, ipſoſque morte culpæ afficit, atque grauat Gen. 23. Mortua eſt Sara in ciuitate Arbeæ, quæ eſt ſita in terra Chanaam.

A **Ebur.** Ebur eſt res ſolida, res candida, res frigida, res munda, res rubicunda. Solida enim eſt, quia fit de dentibus, & oſſibus elephantis. Et ſicut aliqui volunt, tantæ ſoliditatis eſt, quod ignibus non faciliter concrematur. Per ebur ergo intelligitur multiplex virtus, videlicet

Patientia, quæ eſt candida, & non inficitur,
Continentia, quæ eſt ſolida, & non comburitur,
Temperantia, quæ eſt frigida, & non diſſoluitur,
Innocentia, quæ eſt munda, & corrumpitur,
Amicitia, quæ eſt ignea, & rubicunda & non extinguitur.

De tali ergo ebore, id eſt, de tam multiplici virtute debet in noſtris conſcientiis fieri thronus Chriſti 2. Paral 9. Fecit Salomon ſolium eburneum, & veſtiuit illud auro. De tali ebore debet ædificari Eccleſia ſancta Dei. Pſa. A domibus eburneis delectauerunt te filiæ Regũ i. ſanctæ animæ. De tali etiam ebore fuit ſedes Chriſti, id eſt, ipſa beata Virgo compoſita Canti.7. Collum tuum ſicut turris eburnea: & Can.5. Venter tuus eburneus diſtinctus ſapphiris. Vnde etiam cuilibet eburneo, id eſt, homini ſancto, virtuoſo & mundo poteſt dici illud Ezech. 27. Tranſtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico. Peccatori aũt dicitur Apoc. 18. Omnia vaſa eboris receſſerunt à te. Vel ſi vis dic, quod iuſtus poteſt dici ebur, vel eburneus, & hoc propter ſoliditatem conſtantiæ, candorem continentiæ, frigiditatem temperantiæ, leuitatem manſuetudinis, & modeſtiæ, ponderoſitatem prudentiæ, munditiam innocentiæ, rubicunditatem charitatis & amicitiæ Thren.4. Candidiores niue, rubicũdiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores.

Ecce. Nota, ꝙ ecce eſt dictio demonſtratiua, ſeu aduerbium demonſtrandi. Demonſtrat enim res miras, res nouas, res magnas, res inſolitas, res promptas, res certas vel demonſtratas, res præſentes, res viles, res miſerabiles, res deriſas atque deſpectas. ¶ Sumitur ergo ecce admiratiue, quando loquitur de re mira, ſicut de Virginis partu Eſa.7. Ecce Virgo cõcipiet. De re noua Apoc.21. Ecce noua facio omnia. De re magna, ſicut Luc.2. Ecce euangelizo vobis gaudium magnũ, quia natus eſt vobis Saluator mundi. De re inſolita & ignota, ſicut Malach.4. Ecce mittam vobis Heliã prophetam. De re prompta Eſa.6. Ecce ego, mitte me. ¶ Item ſumitur demonſtratiuè & ſic ſumitur, quãdo loquitur de re certa, ſicut cũ Marci 16. dicitur Ecce locus, vbi poſuerunt dominũ. De re præſenti ſeu oſtenſa Io.1. Ecce agnus Dei. De re vili, Iudith.4. Ecce Holofernes iacet in terra. De re miſerabili ſeu pia, ſicut cum dicitur Io. 19. Ecce homo: & Dan 13. Ecce morior, cum nihil horum fecerim, quæ iſti malitioſè compoſuerunt aduerſum me. A

¶ Item ſumitur deriſiuè, ſeu deſpectiue, & ſic ſumitur, quando quis loquitur de re improba, & contempta, ſicut in Pſ. Ecce homo, qui non poſuit Deum adiutorem ſuum. ¶ His ergo præmiſſis quocunque modo ſumatur ecce, poſſumus dicere moraliter loquendo, quod ecce poteſt omnibus rebus & materiis moralibus conuenire. Cum ergo materiæ morales aut tractent de perſonis, aut de rebus, aut de locis. De perſonis dico, ſicut de Deo, de impio, de diabolo, de iuſto. De rebus etiam, ſicut de virtutibus, de temporalibus, de vitiis, de pœna & de gloria. De locis inſuper, ſicut ſunt Eccleſia, mundus, religio, Infernus & Paradiſus, dicam ergo, quod hæc dictio ecce, poteſt ad hæc omnia pertinere. Primo quidem dicamus aliquid de ecce, in quantum pertinet ad perſonas. Significat ergo ecce præſentiam

Supernæ deitatis,
Mortalis prauitatis,
Hoſtilis falſitatis,
Humanæ bonitatis.

¶ Inuenitur ergo vnum ecce, quod deſignat Dei præſentiam demonſtratam. Res enim quanto plus habet de eſſentia, tanto plus poteſt habere de præſentia. Et inde eſt, quod Deus, qui habet eſſe infinitum, poteſt habere actum promptiſſimum & paratum. Si enim ſol ſubito & præſentialiter radios ſuos ad loca quantumcunque remota tranſmittit, et lux quæcunque propter ſuam maximam ſubtilitatem, et agilitatem, ad loca varia ſe diffundit, multo fortius ipſe Deus, lucis, et ſolis creator, poteſt ſe vbi voluerit præſentare, et ad omnes actus ſuos ſubito, et ſine tarditate procedere iuxta ſuum arbitrium voluntatis, et dicere ſemper ecce Eſa. 25. Ecce Deus noſter iſte. In quibus verbis oſtenduntur quatuor ecce, et quatuor demonſtrationes ad ipſum Deum ſpectantes, videlicet vnum B

Ecce, quod concernit {
Rerum creationem,
Carnis aſſumptionem,
Mali punitionem,
Boni redditionem.

Primum facit pietas immenſa. (Ecce Deus.)
Secundum facit charitas impenſa. (Ecce noſter.)
Tertium facit æquitas offenſa. (Ecce dominus.)
Quartum facit bonitas incenſa. (Ecce iſte.)
Primum ecce ſignat Dei poteſtatem imperatiuam. (Ecce Deus inquit.)
Secundum ecce denotat dei charitatem diſtributiuam. (Ecce noſter.)
Tertium ecce deſignat Dei ſeueritatem iudicatiuam. (Ecce dominus.)
Quartum ecce demõſtrat Dei beni nitatem præmiatiuam. (Ecce iſte.)

¶ Dico, quod per ecce poteſt Demonſtrari Dei ſubtilitas ordinatiua ſeu imperatiua, videlicet ipſe Deus in quantum Deus, et in quantum creator, prouiſor, et gubernator eſt rerum, quod oſtenditur cum dicitur, Ecce Deus. Deus n. à principio creationis rerum ſe diuerſimodè demonſtrauit, dicens Ecce &c Et cõtinue ſe demonſtrat. Et nota ſi vis, quod ipſe ſe demonſtrat, et repræſentat, vt. ſcil.

Creatorem cuncta fabricantem,
Defenſorem ſuos adiuuantem,
Correctorem ſuos caſtigantem,
Prouiſorem ſuos ordinantem,
Viſitatorem ſuos conſolantem,

Benefactorem ſuis miſerantem.
Iuſtum prætorem mala vindicantem,
Strenuum bellatorem diabolum vincentem,
Verum doctorem falſa detruncantem,
Doctum rectorem cuncta moderantem.

¶ Dicam ergo, quod de deo poſſumus dicere Ecce Deus creans, & generans. Vnde ipſe dicit Eſa.55. Ecce ego creo cœlos nouos, & terram nouam, & Hier.32. Ecce tu feciſti cœlum, & terrã, ecce Deus iuuãs & liberans. Pſ. Ecce n. Deus adiuuans me, & dominus ſuſceptor eſt animæ meæ. Ecce Deus pungens & verberans, quia ſ. Deus ſeueriter caſtigat ſuos, vt retrahantur à malis. Vnde ipſe dicit Hier.25. Ecce in ciuitate, in qua inuocatum eſt nomen meum, incipio affligere & 45. Ecce, quos ædificaui, ego deſtruo, & quos plantaui, ego euello, ecce Deus regens, & imperans, quia ſ. ad Deum ſpectat regimen totius vniuerſi Eſa.32. Ecce in iuſtitia regnabit Rex, ecce Deus viſitans, & conſolans, & Eſa.62. Ecce ſaluator tuus venit, ecce Deus parcens, & miſerãs Pſ. Ecce oculi domini ſuper metuentes eum, & in his, qui ſperãt ſuper miſericordia eius. Ecce Deus lædens, & vulnerans, ſ. peccatores Hier.23. Ecce cibabo eos apſinthio, & potabo eos felle. Ecce Deus vincens, & ſuperans Apoc.5. Ecce vicit leo de tribu Iuda. Ecce Deus docens & reſerans Hier.1. Ecce dedi verba mea in ore tuo. Ecce Deus omnia moderans, quia ſ. ordinatio, & moderatio Eccleſiæ militantis, à Deo principaliter procedit ſicut ipſe dicit Eſa.54. Ecce ego ſternã per ordinem lapides tuos, & fundabo te in ſapphiris, ponam Iaſpidem propugnacula tua, & omnes portas tuas in lapides ſculptos; & omnes filios tuos doctos à domino. Potiſſimè aũt promotio, & inſtitutio prælatorum ad ipſum pertinet Eſa.28. Ecce mittam in fundamentis Siõ lapidẽ probatũ angularẽ. Vnde ẽt bono prælato à Deo promoto, dirigitur illud verbũ Hier.1. Ecce conſtitui te ſuper gẽtes & regna, &c Et tamen proh dolor, ſæpe contingit, quod Deus non dat nobis tales prælatos ſicut eſſent neceſſarii, ſicut, & ipſe comminatiue dicit Zach.11. Ecce ego ſuſcitabo paſtorem in terra, qui derelicta non viſitabit, diſperſum nõ quæret, & contritum non ſanabit, & id quod ſtat, non enutriet, & carnes pinguium comedet, & vngulas eorum diſſoluet. Deus n. nobis placatus, dat nobis bonos prælatos, indignatus autem, & iratus, dat nobis malos. Patet ergo, quod per ecce poteſt deſignari Dei ſublimitas imperatiua. Ecce Deus inquit.

C ¶ Deinde dico, quod hic oſtenditur Dei benignitas reparatiua ſ. ipſe Deus ad noſtrarũ animarum redemptionem, carniſq; aſſumptionem intẽtus, quod oſtenditur cum dicitur. (Noſter.) Myſterium n. incarnationis ipſum ſpecialiter fecit noſtrũ, noſtriſque vſibus, & vtilitatibus ordinatũ. Noſter inquit. Pſ. Ecce manifeſte veniet Deus noſter, & non ſilebit: & illud Eſa.40. Ecce Deus noſter. Noſter n. factus eſt, dum carnem noſtrã aſſumpſit, & dum viueret, noſtris vtilitatibus militauit. Auis n. ſylueſtris noſtra efficitur, quando à nobis capitur, & in cauea poſita noſtris iuribus ſubiugatur, & ibi nos delectando, coram nobis dulciter modulatur. Sic Deus Dei filius, qui primo nobis ſylueſtris, & extraneus apparebat, caueã noſtræ carnis intrauit, nobiſq; cecinit, & prædicauit, & ſe humanitatis vſibus ſubiugauit & ſic noſtrum ſe fecit, & demonſtrauit. Dicitur ergo noſter. Et nota, quod iſte noſter factus eſt,

Quia {
virginaliter hominem intrauit,
perſonaliter nobis miniſtrauit,
ſpiritualiter nos aſſociauit,
mirabiliter culpas noſtras lauit,
ſalutariter nobis prædicauit,
noſtra dulciter vulnera ſanauit,
noſtras acriter pœnas tolerauit,
carnem noſtram fortiter ſuſcitauit,
iter noſtrum ad cœlos patenter indicauit,
efficaciter noſtros liberauit,
finaliter ſuos præmiauit.

Dico ergo, quod iſte noſtrum ſe fecit, ſeu ſe nobis demonſtrauit, & præſentauit, vt virginaliter corpus ſubintrans. Vnde Eſa.7. Ecce virgo concipiet, et pariet filium Item præſentauit ſe, vt perſonaliter nobis miniſtrantem Luc.5. Ecce tot annis ſeruio tibi. Item demonſtrauit ſe, vt temporaliter ſeu ſpiritualiter nos aſſociantem ſeu viſitantem. Vnde ipſe dicit Apoc.3. Ecce ego ſto ad oſtium, et pulſo, ſi quis audierit vocem meam, et aperuerit ianuam, introibo ad illum, et cœnabo cum illo, et ille mecum. Item præſentauit ſe, vt mirabiliter culpas expiantem Ioa.1. Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Item præſentauit ſe, vt ſalutariter mundo prædicantem Eſa.52. Ego, qui loquebar, ecce aſſum. Item præſentauit ſe, vt noſtra dulciter vulnera ſanantem. Vnde ipſe dicit Hier.33. Ecce ego obducam eis cicatricem, et ſanitatem, et curabo eos. Item præſentauit, et demõſtrauit ſe, vt corporaliter pœnas tolerantem ſcilicet in paſſione Apoc.5. Vidi inquit, et ecce in medio throni, etc. Agnum ſtãtem tanquam occiſum, habentem cornua ſeptem, et oculos ſeptem, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei Mar.14. Ecce filius hominis tradetur in manus peccatorũ. Itẽ præſentauit ſe, vt corp' fortiter noſtrum ſuſcitantem in reſurrectione Hier.23. Ecce dies veniunt, dicit dominus, et ſuſcitabo Dauid. Item præſentauit ſe, vt triumphaliter cœlos aſcendentem Hier.49. Ecce quaſi aquila aſcendet, et euolabit, et expandet alas ſuas ſuper boſram. Item præſentauit ſe, vt efficaciter ſuos liberantem, ſ. de inferno. Eſa.62. Dicite filiæ Sion, ecce ſaluator tuus venit. Item ipſe prſentauit ſe, vt æternaliter ſuos præmiantem, dicẽs ſ. illud Zach.9. Ecce Rex tuus venit tibi: et Eſa.62. Ecce ſaluator tuus venit, ecce merces eius cum eo. Patet ergo, quod hic in hoc verbo ecce, oſtẽditur Dei benignitas reparatiua, cum dicitur (Ecce noſter.) ¶ Denique dico, quod per ecce oſtenditur Dei ſeueritas iudicatiua, quod oſtenditur cum dicitur. Ecce dominus. De re n. ſummè terribili nobis præſentata, et demonſtrata, libenter dicimus ecce. Et quia Deus in iudicio terribilis apparebit, ideo ad mirando poterimus dicere verbum iſtud. (Ecce dominus.) Eſa.66. Ecce dominus in igne veniet, et quaſi turbo quadriga eius reddere in indignatione ſua furorem ſuum, et increpationem ſuam in flamma ignis. Et nota, quod iſta Dei præſentia erit terribilis, quia D

Se reuelabit cunctis manifeſtum,
Se demonſtrabit triſtem, et moleſtum,
Cito volabit per motum infeſtum,
Tunc quemque relegabit inhoneſtum,
Ignis cremabit impios per æſtum,
His ſociabit conſortium mœſtum,
Ipſos ſeruabit ne faciat feſtum,
His locum dabit triſtem, et funeſtum.

Dico ergo, quod in iudicio ecce dominus erit cunctis manifeſtus Apoc.1. Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus Ecce ſuperbis durus erit, et moleſtus, quia ſ. Deus ſuperbis, et impiis apparebit crudeliter, dicens illud Hier 51. Ecce ego ad te mons peſtifer, qui conturbat vniuerſam terram, et illud Ezech.29. Ecce ego ad te Pharao Rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminũ. Deus enim tũc præcipuè pręſentialiter opponet ſe montibus peſtiferis, id eſt, ſuperbis, draconibus inflammatis, id eſt, auaris, habitantibus in medio fluminum, id eſt, delitioſis & luxurioſis. Item ecce furtim veniet citus, & infeſtus Iaco.5. Ecce Iudex ante ianuam aſſiſtit & illud. Ecce dies domini ſicut fur in nocte ita veniet: & 1. ad Theſſ.5. & Eſaiæ 5. Ecce feſtinus velociter veniet. Item ecce relegabitur quiſque inhoneſtus, id eſt, quilibet malus, qui ſcilicet a mundo & à Dei conſortio relegabitur in Infernum Hiere.10. Ecce longe proiiciam habitatores terræ in hac vice, & tribulabo eos. Item ecce concremabitur per igneos æſtus. Vnde Ezech.1. Ecce inquit ventus turbinis veniebat ab Aquilone, nubes magna, et ignis inuoluẽs. Item ecce ſociabitur illis cœtus mœſtus, ſcilicet cœtus Dæmonum, cui perpetuo coniungentur Hiere.8. Ecce ego mittam vobis ſerpentes & regulos, quibus non erit incantatio. Item ecce elongabitur ab his dies feſtus, id eſt, omne gaudium Hie.16. Ecce ego auferam de loco iſto vocem gaudii & lætitiæ vocem ſponſi, & vocem ſponſæ. Item ecce his locus dabitur triſtis et funeſtus ſcilicet locus Inferni. Vnde Apoc.6. de equo pallido dicitur. Ecce, inquit, equus pallidus, et Infernus ſequebatur eum. Patet ergo, quod per ecce deſignatur Dei ſeueritas iudicatiua. Ecce dominus inquit. Eſa.13. Ecce dies domini veniet crudelis et indignationis plenus, et Eſa.40. Ecce dominus in fortitudine veniet.

¶ Demũ dico, quod per ecce deſignatur Dei liberalitas præmiatiua, et hoc oſtẽditur cũ dicitur ecce iſte. Iſte eſt n. pronomen demonſtratiuum, et ſignat Deum in patria, qui bona vera exiſtentia et permanſura finaliter demonſtrabit. Nunc nihil eſt proprie demõſtrabile, quia omnia, quę videmus, carent durabili quidditate, ſed nõ ſic in patria, quia ibi ipſe poterit dici iſte et hoc, qui eſſentialiter demonſtrabitur, et cum eo cuncta bona. Ecce inquit iſte. Vnde Cant 2. Ecce iſte venit ſaliens in montibus. Et ſi vis notare, dic, quod ibi eſt vnum ecce .ſ. E

Nobilis generis,
Stabilis fœderis,
Fertilis muneris,
Quietæ tranquillitatis,
Completæ formoſitatis.

Ibi n. demonſtrantur ſummi generis nobilitates, quia ſ. quotquot ſunt ibi, filii Dei ſunt, Sap.5. Ecce quomodo cõputati ſunt inter filios Dei, et inter ſanctos ſors illorum eſt. Item ibi demonſtrantur initi fœderis fraternitates, ſeu ſtabilitates,

feu fœlicitates. Pfalm. Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum, & maxime quia Deus eft caput & participes iftius fœderis & amoris. Apoc.21. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis, & ipfi populus eius erunt, & ipfe Deus cum eis erit eorum Deus. Item ibi demonftrantur immenfi muneris fertilitates, quia videlicet ibi eft pax & focietas, iucunditas, formofitas & voluptas. Vnde dominus dirigens verba fua peccatoribus & damnatis dicit fic. Efa. 65. Ecce ferui mei comedent, & vos efurietis. Ecce ferui mei bibent, & vos fitietis. Ecce ferui mei lætabuntur, & vos confundemini. Ecce ferui mei laudabunt præ exultatione, & vos clamabitis præ dolore. Quod etiam ibi demonftretur pax & tranquillitas fempiterna, patet Efa. 66. Vbi dicit dominus. Ecce declinabo fuper eam quafi flumen pacis. De formofitate vero & pulchritudine fempiterna, quæ ibi fpiritualiter demonftratur, patet Can. 1. Vbi fponfus à fponfa, & fponfa à fponfo de pulchritudine demonftrabiliter commendatur. Ecce inquit tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus, lectulus nofter floridus. Verba funt Chrifti & animæ beatæ. De ifto ergo ecce dicit Aug. Ecce quid erit in fine fine fine. Quis ergo alius eft finis nifi ifte, vbi nullus eft finis? Patet ergo quomodo ecce refertur ad Deum

In patria fe demonftrantem. (Ecce ifte.)
In iudicio nos caftigantem. (Ecce dominus)
In carne nos redimentem. (Ecce nofter.)
In feipfo manentem. (Ecce Deus.)
Primum notauit eius effentiam. (Ecce Deus.)
Secundum eius clementiam. (Ecce nofter.)
Tertium eius iuftitiam. (Ecce dominus.)
Quartum vero fuam beatificatiuâ præfentiam. (Ecce ifte.)

Bene ergo dictum fuit de Deo. Ecce Deus nofter ifte. Patet ergo, quod per Ecce denotatur Dei perfectio multifarie demonftrata.
F ¶ Nota, quod per ecce denotatur rerum conditio mirabiliter variata. De rebus enim fubito apparentibus, & celeriter difparentibus, dicitur ecce. Et quia igitur

Mundus tranfit cum fortunæ curfu,
Vita perit temporum difcurfu,
Mors accedit cum trementi pulfu.

Ideo videtur, quod hæc omnia fortunæ, fcilicet impetus, & vitæ tranfitus, & mortis exitus, poffunt denotari per ecce. De mundo ergo & mundi fortuna fiue tranfitu poteft dici ecce, quia

Habitatur arctiffime,
Vacuatur citiffime,
Terminatur triftiffime.

De arcta mundi habitatione, quæ fcilicet nulli eft fatis lata, poteft dici illud 4. Reg. 6. Ecce locus, in quo habitamus coram te, anguftus eft. De cita mundi vacuatione, cuius domus finaliter erit nuda, poteft dici illud Luc. 13. Ecce relinquetur vobis domus veftra deferta. De eius finali defolatione, quæ vtique finaliter erit magna, poteft dici illud Hier. 4. Afpexi terram, & ecce vacua erat, & nihil, & cœlos, & non erat lux in eis. Vidi montes, & ecce mouebantur, & colles omnes conturbati funt; intuitus fum, & non erat homo; afpexi, & ecce Carmelus defertus erat. Expone de diuerfis mundi ftatibus, quomodo non funt, nifi vnum Ecce, id eft, aliquid momentaneum atque præfens. De vita etiam humana, quod non fit, nifi vnum Ecce, patet Deut. 31. Ecce prope funt dies mortis tuæ, quafi dicatur, Ecce, vita tua nihil eft. Vnde etiam de malis & impiis dicitur in Pfalm. Vidi impium fuperexaltatum & eleuatum ficut cedros libani, tranfiui, & ecce non erat. Aduertendum tamen, quod breuitas huius vitæ vtilis eft ad vitam perpetuam acquirendam, quia fcilicet nunc eft tempus merendi. Vnde 2. Corinth. 6. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies falutis. De morte, quod fit vnum Ecce, id eft, ftatim & præfentialiter affutura, patet Deute. 4. vbi præfentialiter dicit Moyfes: Ecce morior in hac humo. Et Iob 7. Ecce nunc in puluere dormio, & fi mane me quæfieris, nõ fubfiftam. Patet ergo, quomodo
G per Ecce defignatur rerum conditio mirabiliter variata. ¶ Secundo principaliter dico, quod per Ecce defignatur malorum actio damnabiliter deprauata, de quolibet enim malo & impio poteft dici, Ecce, quia fcilicet tantæ funt iniquitates malorum, quod generant miraculum & ftuporem. Sicut enim folus vifus fulminis & fulguris & auditus & tonitrui ftuporem generat in vidente, & aures fatigat audientis, fic vere & vifus, & auditus nofter in admirando turbatur quando vita malorum noftris afpectibus præfentatur, & tunc dicimus ecce. Ecce fcilicet demonftrando fuas vilitates, admirando fuas prauitates, deridendo feu deteftando fuas vanitates. Notabis ergo, quod de malis & vitiis ipforum dici poteft fic,

Ecce {
Phantafia perturbat oculos,
Luxuria maculat paruulos,
Difcordia diffoluit nodulos,
Nequitia figit proditiofos,
Superbia mouet præfumptuofos,
Sæuitia inflammat furiofos,
Pigritia pauperat ociofos,
Iactantia extollit gloriofos,
Lafciuia adornat curiofos,
Auaritia fuccendit anxiofos,
Vinolentia occidit ebriofos,
Ignorantia excœcat obliuiofos,
Gaftrimargia tenet delitiofos,
Malitia indurat obftinatos.
}

Dico ergo, quod fcriptura nobis oftendit multorum phantafias & vanitates, & de hoc poteft dici illud Gen. 37. Ecce fomniator venit, venite, occidamus eum. Item nobis oftendit malorum luxurias & fœditates. Num. 25. Ecce vnus de filiis Ifrael intrauit coram fratribus fuis ad fcortum Madianitidem vidente Moyfe. Item nobis oftendit malorum difcordias & diuerfitates. Iudic. 12. Ecce in Ephraim orta eft feditio. Item nobis oftendit proditorum nequitias & aduerfitates. Vnde de Abfalon dixit Dauid 2. Reg. 16. Ecce filius meus qui egreffus eft de vtero meo, quærit animam meam. Item nobis oftendit inflatorum fuperbias & crudelitates. Hefter. 11. Ecce duo dracones magni parati contra fe ad prælium. Item nobis oftendit tyrannorum fæuitias & aufteritates. Ifti enim figurantur in illo pifce qui Tobiam voluit deuorare. Tob. 6. Ecce pifcis immanis exiuit ad deuorandum eum. Item nobis oftendit defidioforum pigritias & ociofitates. Prouerbiorum 14. Per agrum hominis pigri tranfiui, & per vineam viri ftulti, & ecce totum repleuerant vrticæ & fpinæ, & maceria lapidum deftructa erat. Item nobis oftendit vanas glorioforum iactantias & pompofitates. Pfalm. Ecce quomodo inimici tui fonuerunt, & qui oderunt te, exaltauerunt caput. Item nobis oftendit carnalium lafciuias & curiofitates. Prouerb. 7. Ecce mulier occurrit ei, ornatu meretricio. Item nobis oftendit iniquorum auaritias & cupiditates, de quibus Efa. 50. Ecce vos omnes accendentes ignem accincti flammis. Flamma enim & ignis ardorem auaritiæ fignant. De viris etiam dicitur in Pfalm. Ecce ipfi peccatores & abundantes in fæculo obtinuerunt diuitias. Et alibi: Famem patientur vt canes, ecce difpergentur ad manducandum, fi non fuerint faturati, murmurabunt. Item nobis oftendit malorum vinolentias & ebrietates. fcilicet exemplo Holofernis, qui ebrius & dormiens fuit occifus. Iudith. 14. Ecce Holofernes iacet in terra, & caput eius non eft in eo. Item nobis oftendit malorum ignorantias atque cœcitates. Efa. 60. Ecce tenebræ operiẽt terram, & caligo populos. Item nobis oftendit gaftrimargias eorum & gulofitates, Lucæ 7. Ecce homo vorator & bibens vinum, publicanorum, & peccatorum amicus. Item oftendit nobis eorum duritias & proteruitates, feu eorum malitias & obftinatas voluntates. Vnde ifti funt, qui dicunt illud Efai. 59. Expectauimus lucem, & ecce tenebræ, fplendorem, & in tenebris ambulauimus, palpauimus quafi cœci parietem, & quafi abfque oculis attrectauimus, &c. Patet ergo quomodo diuerfæ malorum iniquitates fignificantur per ecce. Significatur ergo per ecce malorum actio damnabiliter deprauata. ¶ Tertio dico, quod per ecce defignatur hoftis dece- H
ptio palliata. diabolus enim poteft fignificari per ecce, pro eo fcilicet quia femper eft præfens & promptus ad nocendum & fallendum. Luc. 22. Simon, ecce Satan expetiuit te, vt cribraret velut triticum. Et illud prædictum 1. Reg. 16. Ecce fpiritus malus exagitabat Saul. ¶ Quarto vero principaliter dico, quod per ec- I
ce defignatur perfectio confummata. De iufto enim poteft dici ecce, & hoc procul dubio propter virtutes

Excellentes & admirabiles,
Demonftratas & imitabiles,
Præfentatas & commendabiles.

Ecce enim, vt dictum eft, ponitur admiratiue, demonftratiue, charitatiue feu præfentatiue, quia fcilicet iuftus eft admirabilis propter fanctitatem, & demonftrabilis propter honeftatem, & præfentabilis propter obfecutiuam charitatem & fedulitatem, femper enim dicit iuftus ecce, & femper vult effe promptus & præfens, vt poffit obfequi, & prodeffe, dicens cuicunque præfenti vel auxilium poftulanti illud Pfalm. Ecce concupiui mandata tua. Et bene (Ecce.) q.d. Paratus fum præfens & promptus, (ecce.) Sicut enim myrrha, quæ facilius, prius & promptius ftillat ab arbore, melior reputatur, & dicitur ftacte, feu myrrha electa, illa autem, quæ tardius fcilicet in autumno & difficilius fcilicet cum clauorum perfectione de arbore exilit, illaudabilior iudicatur, fic vere chariffimi, fi volumus effe myrrha electa, & dare fuauitatem odoris, prompte, cito & faciliter debemus ad bona opera exire, dicentes, (ecce). Efa. 6. Ecce ego, mitte me. Illi enim qui tarde exeunt ad labores pœnitentiæ tolerandos fcilicet in autumno fenectutis, vel qui difficiliter, id eft, per violentiam aduerfitatis, funt illaudabiles apud Deum. Non tardes ergo conuerti ad dominum, & ne differas de die in diem. Ecclefiaft. 4. Sed

accelera, dicendo (ecce) quasi diceres, paratus sum emendare, pœnitentiam facere, præterita plangere, futura non committere, imposita sustinere. Psalm. Ecce ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper. Vbi aduerte, quod per pœnitentiam debet esse humiliatus ad subiectionem, quia scilicet ipse debet esse paratus & promptus ad flagella, contribulatus per contritionem. (Dolor inquit meus in conspectu meo)
K continuatus per durationem, cum dicitur. (Semper.) ¶ Ergo circa istud vocabulum ecce, per quod promptitudo ad bonum intelligitur, possumus notare, quod quatuor personarum genera debent habere promptitudinem virtuosam. Debent enim esse prompti & parati

Prælati ad iustitiam,
Clerici ad decentiam,
Regulares ad munditiam,
Sæculares ad clementiam.

Prælati (dico) debent esse prompti ad iustitiam faciendam. Corpora enim cœlestia & etiam terrestria semper sunt prompta & parata ad suum officium exercendum, sicut sol ad illuminandum, ignis ad calefaciendum, aqua ad refrigerandum. Sic vere charissimi dico, quod quia prælatorum & superiorum officium est facere iustitiam & æquitatem, cum ipsi ministri iustitiæ nuncupentur, bene dico, quod ad istud officium exequendum debent continue esse prompti. (Ecce inquit). Vnde Hierem 23. Ecce dies veniunt dicit dominus, & suscitabo Dauid germen iustum, & regnabit Rex, & sapiens erit, & faciet iustitiam in terra. Vbi aduerte, quod prælatus debet esse Dauid, id est, vultu desiderabilis per honestatem, germen iustum per æquitatem, regnans Rex per auctoritatem. Debet sapiens esse per prudentiam & maturitatem. (Ecce ergo.) Et videtur, quod ista promptitudo iustitiæ, quæ debet esse in prælatis, debet esse duplex. quia ipsi debent esse parati ad iustitiam erga bonos, ipsos iuste promouendo. Prelati enim debent esse sicut apes, quę portant mel & aculeum, quia vere quantum ad bonos ipsos, semper debent esse parati eis præbere mel dulcis consolationis & debitæ promotionis. Matth. 21. Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus. Et quantum ad malos, semper prompti inferre aculeum correctionis & iustæ punitionis, vt de eis dicatur illud Genes. 32. Ecce vir luctabatur cum illo. Quia scilicet vir, id est, virtuosus prælatus semper debet luctari per acrimoniam correctionis cum dyscolis & peruersis, exemplo domini, de quo dicitur Esa. 30. Ecce nomen domini venit de longinquo, ardens furor & grauis ad portandum. Elephas enim est animal pudicissimum & mansuetissimum, & tamen secundum Plin. Quando prouocatur, durissime ferit. Sic vere prælatus debet esse mansuetus & pius, verumtamen si per delicta peruersorum prouocetur, debet inueniri durissimus & seuerissimus. Vnde Bernard. Super Cant. Sit in vobis inquit materna pietas, & paterna seueritas, exhibete vos matres fouendo, patres corripiendo, suspendite vbera, producite verbera. De isto ergo ecce id est, de ista promptitudine quam debent habere prælati ad iustitiam faciendam, potest dici figuraliter illud Apoc. 6. Ecce inquit equus albus, & qui sedebat super eum, habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret. Iste sessor, charissimi, signat prælatum, qui pro certo debet habere album equum id est, corpus mundum per castitatem, debet habere arcum ad sagittandum malos, id est, iustitiæ seueritatem, debet habere coronam, id est, dignitatem & maiestatem, debet vincere per perseuerantiam & longanimitatem. Istud adhuc (ecce) potest figurari Apoc. 4. Vbi dicitur. Ecce in cœlo sedes posita erat, & supra sedem sedes, & iris erat in circuitu sedis sedilia viginti quatuor, & supra thronos 24. Seniores sedentes circumamicti vestimentis albis, & de throno procedebant fulgura & voces & tonitrua & lampades ardentes. Sedes ista, charissimi, est status prælationis qui in cœlo sanctæ Ecclesiæ collocatur, in quo sedes, id est, quilibet Iudex vel prælatus præsidet, atque sedet, pro certo iste debet habere circa se plurima. Et primo iridem arcum cœlestem per quem potest iustitia designari. Esa. 32. Ecce in iustitia regnabit Rex. Item debet habere seniores, & isti significant bonam societatem, quia scilicet senes vestimenta alba, id est, castam & honestam vitam ducentes debent prælatis associari, & circa eos in sedibus, id est, in officiis & dignitatibus habitare. Ezech. 8. Senes Iuda sedebant iuxta me, & vidi, & ecce similitudo quasi aspectus ignis. Item de ista sede debent exire fulgura terroris & correctionis, tonitrua clamoris & prædicationis, voces dulcoris & consolationis, lampades amoris & dilectionis. Bene ergo dicitur Ecce, quantum ad statum prælationis. Vnde Lucæ 19. Ecce vir nomine Zachæus, & ipse erat princeps. Zachæus ergo interpretatur iustitia, iustificatio, iustus consilio, iustificatus, aut festinatio. (Ecce ergo) Et si vis nota quod prælati in iustitiæ executione prompti debent esse & parati, vel apparere

Audaces & animosi,
Sagaces & studiosi,
Veraces & non dolosi,
Mordaces & rigorosi,
Viuaces & vigorosi,
Simplices & virtuosi,

Appareant (dico) animosi simul & audaces. Ad prælatos enim pertinet, quod nihil timeant pro iustitia facienda. Hierem. 50. Ecce quasi leo descendit de superbia Iordanis. & Apoca. 5. Ecce vicit leo de tribu Iuda. Item appareant studiosi simul & sagaces Ad prælatum enim pertinet, quod sit sapiens: Ezech. 28. Ecce sapientior es tu Daniel. Omne secretum non est absconditum à te. Item appareant non dolosi, sed magis veraces. Ioan. 1. Ecce vere Israelita, in quo dolus non est. Item appareant rigorosi simul & mordaces scilicet impios corrigendo, dicentes scilicet cuilibet malo illud prædictum Hierem. 51. Ecce ego ad te mons pestifer, qui turbas vniuersam terram. Item appareant vigorosi simul & viuaces, id est, fortes ad perseuerandum, & mala tolerandum, vt quilibet dicere possit illud Psalm. Ecce ego in flagella paratus sum. Et Ezech. 9. Ecce vir vnus, &c. Item virtuosi appareant simul & simplices, quia scilicet ad prælatum pertinet, quod sit mitis & dulcis. Matth. 21. Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus. Et de Iona, qui interpretatur columba dicitur Lucæ 11. Ecce plus quam Iona hic. & Ioan. 1. Ecce agnus Dei. Et sic patet, quod prælatorum prompta conditio designatur per ecce, quia sicut dictum est, ipsi debent habere promptitudinem iustitiæ. Sint ergo prompti & parati ad iustitiam faciendam. ¶ Cle- L
rici sint parati ad decentiam obseruandam. Sicut enim videmus, quod corpora cœlestia sunt cæteris pulchriora, clariora, & formosiora, sic vere Ecclesiastici debent esse cæteris per decentiam pulchriores, per scientiam clariores, per vitæ eminentiam altiores. Vnde de isto ecce potest dici illud, quod dicitur Zacha. 6. Ecce inquit vir oriens nomen eius, & sub ipso orietur lux, & ipse fundabit templum, & portabit gloriam, & sedebit & dominabitur in solio suo. Clerici enim debent dici oriens, quæ est regio calida, quia pro certo ipsi debent habere charitatis feruorem, & ex ipsis debet oriri lux, quia ipsi debent habere honestatis splendorem, & sic ipsi fundabunt templum per exempla & documenta, & habebunt gloriam & honorem. Clerici enim charissimi, debent esse similes illi bestiæ, quæ dicitur Camæleon, quæ in pelle sua habet omnes colores circumstantes, ad colorem enim rerum oppositarum & propinquarum promptissime & facillime se conuertit. Sic vere charissimi, Ecclesiastici colores honestarum conditionum, quæ in circumstantibus personis apparent, debent in se promptissime recipere, & ipsas in pelle suæ conuersationis facillime præsentare. (Ecce inquit) vnde Ezech. 10. Ecce in firmamento, quod erit supra caput Cherubin, quasi lapis saphirus. Firmamentum est Ecclesia, Cherubin qui pro certo debet habere lapidem saphirum, qui colorem habet cœlestem, signat virtutem honestatis, quæ pro certo debet in Ecclesiasticis relucere, & non solum honestas, imo etiam famositas. Genes. 27. Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit dominus. Sint ergo parati clerici ad decentiam obseruandam. ¶ Sæcula- M
res debent esse parati ad clementiam exequendam. Sicut enim corpora superiora præbent mundo lumen, sic inferiora præbent mundo nutrimentum. Terra enim arbores, aquæ fructus ad nutrimentum omnium viuentium, producunt. Ideo quamuis superioribus non possint in lumine coæquari, ipsos tamen in fructibus præexcellunt. Sic vere inferiores, id est, sæculares, quamuis superioribus scilicet Ecclesia in lumine scientiæ & honestatis non adæquantur, ipsos tamen in nutrimento pietatis debent superare, quia isti fructus bonorũ temporalium, maxime eleemosynarum debent producere pro indigentibus nutriendis, vt sic dicant illud Matth. 21. Ecce prandium meum paraui, tauri mei, & altilia mea occisa sunt, venite ad nuptias. Exemplo illius Zachæi, qui dixisse legitur Lucæ 19. Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus. ¶ Regulares debent esse parati ad munditiam N
frequentandam. Sicut enim res, quæ cœlo sunt propinquiores, & quæ situ sunt altiores, sunt communiter puriores & mundiores, sicut de superiori parte aeris patet, vbi pluuia vel quæcunque mala impressio non ascendit, sicut etiam patet de montibus vbi fæces ad modum vallium non abundant, sic vere quia religiosi & statu & gradu habent esse in cœlo, id est, Deo ꝓpinqui & vicini, & per contemplationem circa cœlestia occupati, ideo per castitatem debent esse lucidi atque mundi. Vnde de tali ecce dicitur Dan. 10. Ecce vir vnus vestitus lineis, & renes accinctus auro obryso, & corpus eius quasi chrysolitus, & facies eius quasi species fulguris, & oculi eius velut lampas ardens. In quibus verbis aduerte conditiones boni religiosi, quia primo iste debet esse vir per stabilitatis vigorem, vestitus lineis per castitatis nomen, accinctus auro obryso per honestatis decorum. Et maxime circa renes, id est, quantum ad opera carnis, quia in istis & operando & loquendo se debet religiosus honestissime portare. Item debet habere faciem cordis velut speciem fulguris per charitatis ardo-

rem

rem & oculum intellectus velut lampas ardentem, per sapientiæ claritatis splendorem. Isti debent esse sicut apes, quæ valde diligunt munditiam, & ideo in volando antequam intrant aluea re, solent eiicere stercus & fæces, ne forte in alueari aliqua immunditia inueniatur, vt dicit Ambro. & Plin. Sic vere religiosi summe debent amare & seruare munditiam & castitatem, & fœtorem & carnalitatem abhorrere. Et ideo extra alueare religionis debent eiicere fæces suas, id est, opera carnalia si quæ in sæculo habuerint, dicentes Christo illud Matth. 19. Ecce nos reliquimus omnia. Et sic patet charissimi, quomodo diuersi ad diuersa bona opera debent esse parati, scilicet regulares ad munditiam, sæculares ad clementiam, Clerici ad decentiam, Prælati ad iustitiam, quod nota totum in isto verbo Ecce. Et maxime hoc debet esse isto tempore sancto, in quo & iustitia & decentia & munditia & clementia semper debet in opere custodiri, quia secundum Apostolum, Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis 2. ad Cor. 6. Verumtamen, charissimi, multi sunt hodie, qui faciunt contrarium, quia vere multi sunt, qui non sunt prompti ad iustitiam, sed ad nequitiam, non ad decentiam, sed ad insolentiam, non ad pietatem, sed ad auaritiam & cupiditatem, non ad castitatem, sed ad carnalitatem. De iniustis enim & crudelibus dicitur Esa. 58. Ecce, inquit, ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie. De inhonestis & insolentibus dicitur Apoc. 6. Ecce equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors, & Infernus sequebatur eum. Insolentes enim habent equum pallidum per inhonestam conuersationem, & ideo ipsi sunt mors & venenum aliorum per malorum exemplorum dationem, & ideo Infernus sequitur eos per æternam damnationem. De cupidis & auaris dicitur Lucæ 14. Ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Hydropicus enim qui quanto plus bibit, tanto plus sitit, auaros signat, qui quanto plus habent, tanto plus cupiunt. Ideo de talibus potest modo dici illud Esa. 58. Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros requiritis. De immundis autem & carnalibus dicitur Dan. 8. Ecce Hircus caprarum veniebat ab occidente super faciem vniuersæ terræ. Tales ergo charissimi, sunt prompti ad malum, non ad bonum, ad vitia, non ad virtutes, ad opera vilia, non ad vtilia. Sed non sic, quia mundi & puri debent esse vt magis reputentur Angeli quam carnales. Malach. 3. Ecce ego mittam Angelum meum ad vos, qui præparabit viam, &c. Act. 12. Ecce Angelus domini astitit, &c. Res enim puræ facilius ascendunt. Sic vere religiosi, qui per cõtinentiam & innocentiam puri sunt ad contemplationem cœlestium facilius se extollunt 3. Regum 18. Ecce nubecula parua ascendebat de mari. Patet ergo quod parati debent esse regulares ad munditiam, sæculares ad clementiam, Clerici ad decentiam, Prælati ad iustitiam, & hæc omnia sunt probata per ecce. Et sic patet, quod ecce pertinet ad

O iustum, ad diabolum, ad malum, ad Deum. ¶ De ecce autem in quantum potest dici de rebus puta vitiis & virtutibus, pœna & gloria, satis luculenter inferui in eo Titulo, De vitiis quidem & de pœna quam vitia merentur, in 2. Membro principali. De virtutibus autem & de gloria quibus virtutes remunerantur, in 1. membro §. penult. & in quarto diuisionis membro. Denique si vis aliquid dicere de ecce in quantum pertinet ad loca, puta ad mundum, ad Ecclesiam, Religionem, Infernum, Paradisum, &c. passim in hoc titulo poteris auctoritates notare. Ne tamen diu vagabundus labores, partim loca in hoc titulo designare, partim auctoritates annotare deliberaui. Si ergo (ecce) ad Ecclesiam velis aptare, dic auctoritatem Apoc. 21. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus & Ezech. 6. Ecce ego demoliar excelsa vestra, id est, Ecclesias seu loca, in quibus adorastis Idola. & Zach. 9. Ecce vir oriens nomen eius, & ipse ædificabit templum domino. Si ad mundum & temporalia scilicet ad vitam & morbum, quæ cum tempore veniunt, require ibid, Primo quidem dico. In §. Nota, quod per ecce. Si ad religionem, prout est locus vbi regularis vel canonicæ obseruantiæ fratres ad diuini cultus laudem & decus collecti morantur, dic illud Psal. Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnũ. Si ad Infernũ, vide ibid. Primo quidem dico, in §. Denique dico, &c. post medium. Si ad cœlum vel Paradisum, vide ibidem in §. Demum dico, &c. Et sic sufficit.

A **Etiam.** Ista dictio etiam quandoque affirmat, quandoque addit. Affirmat dico, & sic est idem etiam quod certe, seu ita, seu amen, sicut Matth 11. Christus de beato Ioanne dixit. Quid existis in desertum videre? prophetam? Etiam dico vobis plus quam prophetam. Et Io. 21. Petre amas me? etiam domine, tu scis quia amo te. Addit etiam, & hoc, vt communiter, quia vbicunque ponitur etiam semper addit ad conclusionem præcedentem. videtur enim supponere idem, quod adhuc, idem quod &, idem quod atque, idem quod insuper, & sic de similibus. Igitur dicatur, quod etiam signat assensum & assertionem, vel etiam augmentum & additionem, siue bona fuerit siue mala. Est ergo etiam quod est

Habendum,
Agendum,
Cauendum,
Timendum,
Sperandum.

Primum est veritatis affirmatio,
Secundum est bonitatis aggregatio,
Tertium est prauitatis augmentatio,
Quartum est aduersitatis cumulatio,
Quintum est supernæ fœlicitatis aduentatio, seu additio.

¶ Dico ergo, quod est vnum etiam, quod signat assensum veritatis, quia scilicet nunquam debemus veritatem negare, sed ei potius assentiri, & eam affirmare. Istud enim vocabulum etiam, id est, veritatis assertio semper debet nobiscum esse & in ore nostro iugiter apparere. Vnde de Dauid dicitur 2. Reg. 6. Dauid erat accinctus Ephod lineo. Ephod enim est vestimentũ lineum & album atque clarum, & veritatem designat, qua Dauid, id est, quilibet iustus præcipue se induit, & adornat. Talis autem veritas & tale etiam ephod debet potissime apparere B

In
- Propriæ fragilitatis cogitatione,
- Veritatis fidei confessione,
- Voluntatis Dei inuestigatione,
- Dei beneficiorum recognitione,
- Dei iudiciorum commendatione,
- Fraterna dilectione,
- Deuota oratione,
- Peccatorum confessione,
- Firma spe & deuotione,
- Diuinæ passionis compassione.

Appareat ergo nostrum Etiam, id est, nostra assertio veritatis ppriam fragilitatem præmeditando, vt sic dicamus Iob 9. Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. Item appareat nostrum (etiam) pro fidei veritate nos exponendo, vt sic dicamus domino illud Matth. 26. Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Item appareat nostrum (etiam) Dei voluntatem inuestigando 1. Cor. 2. Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Item appareat nostrum (etiam) diuina beneficia recognoscendo, vt etiam dicamus illud Lucæ 10. Domine etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo Item appareat nostrum (etiam) Dei iudicia recommendando dicendo scilicet illud Apocal. 16. Etiam domine Deus omnipotens, magna & vera iudicia tua. Item appareat nostrum (etiam) proximos amando & diligendo, vt dicamus cum Apostolo illud 1. Thessalon. 2. Volebamus tradere vobis non solum Euangelium, sed etiam animas nostras. Item appareat nostrum (etiam) in feruenter pro fratribus orando & supplicando 2. Thes. 1. In quo etiam oramus semper pro vobis. Item appareat nostrum etiam nostra peccata confitendo, & diuinas laudes prædicando 1. Reg. 19. Expoliauit se Saul vestimentis suis, & prophetauit. Item appareat nostrum (etiam) in Deo sperando & confitendo, vt dicamus illud Iob. 13. Et si occiderit me in ipso sperabo. Item appareat nostrum (etiam), id est, nostra veritas diuinæ passioni compatiendo & dolendo. Apo. 1. Plangent se super eum omnes tribus terræ etiã, amen. Sic ergo patet quod (etiam) signat assensum & affectionem veritatis. ¶ Secundo dico, quod (etiam) signat augmentum C & additionem bonitatis. Boni enim viri semper bona bonis adiicere, & virtutes virtutibus debent aggregare, & non solũ vnam virtutem, seu vnum bonum actum, sed etiam alias & alias exercere. Vnde de tali etiam bonorum operum multiplicatione, & additione potest dici illud 3. Reg. 18. Implete (inquit Helias) quatuor hydrias aqua, & effundite super holocaustum. Etiam inquit secundo hoc facite. Sequitur. Tertio idipsum facite. Quatuor enim hydriæ sunt quatuor affectiones cordis, quæ scilicet aqua deuotionis & gratiæ seu etiam lacrymosæ compunctionis sunt implendæ. Hac ergo aqua holocaustum bonorum operum nostrorum debet rigari, & non solum semel, imo etiam secundo & tertio debet talis spiritualis irrigatio iterari. Notabis ergo, quod in nobis debet iterari, superaddi, & augeri

Stabilitatis forte fundamentum,
Humilitatis bassum fulcimentum,
Liberalitatis dulcoris roramentum,
Castitatis purum vestimentum,
Paupertatis nudum pauimentum,
Charitatis grande alimentum.

Igitur superaddatur in nobis fundamentum fortis stabilitatis 2. Paral. 4. Bases etiam fecit & conchas quas superposuit basibus. Bases enim fundamentũ stabilitatis & conscientiæ signant. Item superaddatur in nobis fulcimentum humilitatis, vnde de illo bono Rege dicitur 2. Paral. 17. quod ipse excelsa & lucos de Iuda abstulit. Excelsa enim superbiam signant, quæ à nobis aufertur, quando humilitas superadditur, & augetur. Iudith 8. Etiam de nostra humilitate gloriemur. Item superaddatur roramentum libera-

liberalitatis & pietatis, & sic accedat illud etiam, quod dicitur Tob. 4. Si multum tibi fuerit abundanter tribue, & si exiguum libenter impartiri stude. Hester 5. Etiam si dimidiam partem regni mei petieris dabitur tibi. Item superaddatur vestimentum puræ castitatis. Vnde de Iudith dicitur Iudith. 16. Erat etiam virtuti castitas adiuncta. Item superaddatur pauimentum nudæ paupertatis. Lucæ 10. Etiam puluerem, qui adhæsit vobis, abstergite. Puluis enim diuitias signat. Item superaddatur alimentum dulcis charitatis seu benefactoriæ pietatis 2. Mach. 11. Etiam deinceps bonorum vobis causa esse tentabo. Sic ergo patet, quo-
D modo etiam signat augmentum & additionem bonitatis. ¶ Tertio dico, quod quandoque etiam designat adiunctionem iniquitatis & prauitatis. In operibus enim iniquorum semper apparet vnum etiam, id est, quidam perfectus in malo, quasi non sufficiat ei peccare semel, sed etiam pluries, nec vno crimine corrumpi, sed etiam pluribus, nec vnum malum committere, sed etiam aliud & aliud iterare, nec vni homini malum facere sed etiam pluribus peccatoribus aliis in criminibus se alligare. Ista enim iteratio peccati implicat hodie multos & multas. Vnde Oseæ 4. Corrues hodie, & corruet etiam propheta tecum. Nota ergo si vis quod per etiam intelligitur

Additio {
Discordiæ, quæ mentes stimulat,
Inuidiæ, quæ sese iaculat,
Sæuitiæ, quæ bonos strangulat,
Fallaciæ quæ mores simulat,
Luxuriæ, quæ carnem maculat,
Inconstantiæ, quæ cadens exulat,
Ignorantiæ, quæ sensus tribulat,
Pestilentiæ, quæ sine vapulat.

Dico ergo, quod etiam signat motum discordiæ bonis rebellantem. Iob 1. Affuit inter eos etiam Satan, id est, aduersarius. Hier. 12. Etiam ipsi pugnauerunt aduersus te. Item significat ensem inuidiæ suos iaculantem 1. Paral. 10. Irruit etiam ipse (scilicet armiger Regis Saul) in gladium suum. Item signat actum sæuitiæ bonos strangulantem. Vnde de crudelibus latronibus dicitur Lucæ 10. Qui etiam spoliauerunt eum, (scilicet sauciatum) & plagis impositis abierunt. Item signat tectum fallaciæ bona simulantem, id est, fictionem & hypocrisim. Vnde Baruch 6. De Idolis dicitur. Ipsa etiam deaurata, & inargentata falsa sunt. Item signat viscum luxuriæ carnem maculantem. Ezech. 15. Nunc fornicabitur in fornicatione sua etiam hæc. Et 4. Reg. 21. Peccare fecit etiam Iudam in immunditiis suis. Item signat fluxum inconstantiæ facile ruentem. Oseæ 5. Ruet etiam Iudas cum eis. Item signat fluuium ignorantiæ sensus hebetantē. Luc. 11. Etiam corpus tuum tenebrosum erit. Item signat ictum pestilentiæ impios in fine perdentem, & in Inferno punientem, quia scilicet constat, quod illis, quibus nunc superadduntur quotidie culpæ mortales, finaliter superaddentur pœnæ & miseriæ Infernales. Vnde de peccatore dicitur 4. Reg. 9. Etiam hunc percutite in curru suo. Quia scilicet Deus illos qui sunt mala continue superaddentes, æterna morte percutiendos decreuit, ipsosque à facie sua segregauit, & expulit 4. Reg. 21. Peccare fecit scilicet Manasses Rex, etiam Iudam in abominationibus suis. Propterea dicit dominus. Inducam mala super Hierusalem, & Iudam, vt quicunque audierint, tinniant ambæ aures eius. Sic ergo patet quomo-
E do Etiam signat additionem iniquitatis & prauitatis. ¶ Quarto vero dico, quod signat additionem aduersitatis & paupertatis. Bonis enim quotidie superadduntur miseriæ temporales 2. Reg. 11. Etiam seruus tuus Vrias Æthæus occubuit. Et Prouerb. 14. Etiam proximo suo pauper odiosus erit, amici vero diuitum multi q. d. Pauperes odiosi sunt non solum extraneis & remotis, sed etiam vicinis & propinquis. Malis vero finaliter superaddentur mœstitiæ infernales. Ezech. 15. Et cum esset integrum scilicet lignum vitis, non erat aptum ad opus quanto magis cum illud
F consumpserit ignis. ¶ Quinto etiam dico, quod signat additionem æternæ vitæ, fœlicitatis & dignitatis, de qua Ioan. 11. Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet scilicet vita æterna. Patet ergo quomodo etiam significare potest diuersa incrementa, & additamenta tam virtutum, quam vitiorum, vel etiam possit significare personas siue in bono siue in malo proficientes, & siue vitia vitiis vel virtutes virtutibus cumulantes. Si vero ad Deum ipsum vocabulum referre contingit, dic, quod iste est etiam, qui affectum misericordiæ suæ continue hominibus superaddit. Rom. 8. Etiam proprio filio suo non pepercit. Mala vero malis, impia impiis finaliter superaddet. Apoc. 16. Sanguinem dedisti eis bibere. Digni enim sunt etiam domine Deus omnipotens, &c. Sufficit de etiam.

A **Ecclesia.** Nota quod Ecclesia idem est, quod congregatio. Et quia triplex est congregatio scilicet malorum, bonorum, & beatorum, ideo potest triplex Ecclesia designari. Est enim Ecclesia

Malignantium,
Militantium,
Triumphantium.

Est dico Ecclesia, in qua conueniunt cuncti malignantes, & ista signat quascunque congregationes, & conspirationes hominum malignorum, de qua dicit Dauid in Psalm. Odiui Ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo. Item est Ecclesia, in qua conueniunt iusti militantes, & ista est proprie Ecclesia militans, quæ est congregatio fidelium iustorum, qui scilicet sunt in militia, & laboribus huius vitæ, de qua Eccl. 3. Filii sapientiæ Ecclesia iustorum. Item est Ecclesia, in qua conueniunt beati triumphantes, & iste est status gloriæ sempiternæ. De qua in Psal. Cantate domino canticum nouum, laus eius in Ecclesia sanctorum. De Ecclesia vero materiali, id est, de oratorio nihil ad præsens.
¶ His ergo præmissis, dicamus aliquid de Ecclesia militante, & B hoc in quantū generaliter comprehendit omnes fideles, vel specialiter in quantum comprehendit statum omnium Ecclesiasticorū. Igitur dicamus, quod sicut Reges terræ in ciuitatibus suis ædificant palatia seu castra, quæ specialiter ipsorum habitationibus deputantur, quod etiam naturali exemplo firmatur de Rege apum, quæ in medio aluearī ædificant sibi domum, sic Deus licet totus mundus sit suus, & teneat vel tenere debeat fidem suam, in speciali tamen palatium & hospitium sibi fecit statum seu Ecclesiam Ecclesiasticorum virorum scilicet prælatorum, religiosorum, & etiam clericorum, vt ibi specialius hospitetur, vt ibi diligentius excolatur, vt ibi deuotius honoretur. Mūdus enim iste materialis duas habet partes scilicet inferiorem, quæ corruptionibus elementaribusque impressionibus est subiecta, diuersisque flatibus & turbinibus, nubibus, & reuolutionibus obnoxia. Et superiorem, quæ clara est & quieta, & à cunctis tribulationibus absoluta. Sic dicamus, quod mūdus spiritualis scilicet Christi fides & Ecclesia, duplicem habet partem, videlicet inferiorem, quæ est status sæcularium, turbulentis tribulationibus & angustiis valde plenus. Et partem superiorem, quæ est status & habitatio clericorum, qui scilicet debet esse limpidus & serenus, & à cunctis malis impressionibus, id est, à cunctis vitiis alienus, in qua scilicet parte sol & stellæ, id est, Papa & Prælati luculēti morantur, & in qua securius viuitur, & habitatur. Ecclesia enim cōparatur ætheri stellas continenti, corpori ex membris constanti, manui iustos continenti, naui bonos deferenti, mari semper fluctuanti, cœlo stellis rutilanti, Arcturo nunquam occidenti. Est enim Ecclesia sicut æther, quem septem planetæ solent inhabitare. Septenarius enim numerus vniuersitatem signat secundum Greg. Quia vniuersitas prælatorum, & ecclesiasticorū peragrat, & inhabitat locum istum. Apoc. 1. Septem stellæ septem Angeli sunt septem Ecclesiarum. Est etiam Ecclesia sicut corpus, quod scilicet ex multis membris inuicem differentibus constat. Vnde Apostolus dicit 1. Corinth. 12. Quia corpus vnum est, & membra habet plura. In corpore enim sunt oculi cætera regentes, sunt lingua & labia verba proferentes, sunt aures sonos audiētes, sunt nares de odoribus iudicantes, sunt manus pro membris pugnātes, sunt pedes corpus sustinentes. Sic vere etiam in Ecclesia sunt oculi & labia, quæ vices gerunt prædicatorum, nares, quæ vices gerunt deuotorum & religiosorum, qui scilicet suauitatem æternam odorant, manus, quę vicem gerunt militum, pedes qui vices gerunt agricolarum. Omnia enim ista membra sunt necessaria, & in Ecclesia diuersimode seruientia & obsequentia. Sicut enim dicit Apostolus Rom. 12. Omnia mēbra non eundem actum habent, sic multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Est etiam sicut manus, in qua, scilicet, Deus continet & manu tenet omnes saluandos Sap. 3. Iustorum enim animæ in manu Dei sunt, quæ scilicet ex diuersis & differētibus constituitur digitis, id est, personis. Est insuper sicut nauis, in qua solum qui continentur, ad portum salutis portātur, illi vero, qui extra sunt in profundum merguntur. Prou. 31. Facta est sicut nauis institoris. Et etiam sicut cœlum, quod stellis, id est, sanctis rutilat, atque fulget. Gen. 1. Stellas posuit in firmamento cœli. Est etiam sicut Arcturus, constellatio septem planetarum, quæ circa polum mundi, id est, Christum per fidem circuit, & apparet, nunquam vero occidit, nec vnquā deficit, seu perit. Ista enim per tribulationes continue est in motu, sed nūquam cadit, aut occidit, imo semper in perpetuo statu sistit. Vnde Greg. li. 9. Moralium dicit, quod arcturus Ecclesiam signat, semper enim vertitur, & nunquam mergitur, quia Ecclesia semper tribulationes tolerat, & sine termino semper durat, quinimo secundum sanctos, hoc habet propriū fides & Ecclesia Christiana, quia quanto plus tribulationibus angitur, tanto meritis & virtutibus plus augetur. Videtur enim esse similis viridario, seu prato, quod tūc magis ridet, & floret, quando tempestas, & pluuia magis vrget, tūc vero magis desiccatur, & deficit, quādo æstus & serenitas magis viget. Prosperitas enim Ecclesiæ solet nocere, aduersitas vero sibi solet prodesse & valere, vnde Valerius, alias Hilarius de trib. lib. vltimo dicit sic. Hoc proprium habet Ecclesia, quia dum persequitur, flo-

tur, floret, dum opprimitur, crescit, dum contemnitur, proficit, dum læditur, vincit, & tunc superat, cum superari videtur. Et idem ibidem. Hoc (inquit) habet proprium, vt tunc vincat, cum læditur, tunc intelligat, cum arguitur, tunc obtineat, dum deseritur. C ¶ De ecclesia tamen nostra speciali vocabulo sumpta, notabis, quod ista debet esse exemplo materialis Ecclesiæ

Locus
- Stabilis durationis,
- Flebilis compunctionis,
- Humilis orationis,
- Veracis locutionis,
- Fidelis intentionis,
- Prudentis discretionis,
- Diligentis prælationis,
- Consilij & ordinationis,
- Auxilii & consolationis,
- Psalterii & iubilationis,
- Iudicij & iurisdictionis,
- Eloquij & prædicationis,
- Fastidij & exaltationis,
- Coniugij & concordis alligationis,
- Repudij & exclusionis.

Sit ergo Ecclesia stabilis & duratiua Ecclesia enim materialis fit, vt communiter de cæmento bono & lapidibus firmis, vt scilicet diu possit stare, & durare. Sic vere Ecclesia spiritualis de personis bonis & stabilibus, constantibus, & virtuosis debet constitui, qui cæmento fortis charitatis iungãtur, ne faciliter ad vitia dilabantur. Et ideo isti comparantur stellis cœli, quæ à stando & stabilitate dicuntur. Vnde Christus de Ecclesia dicit Matth. 16. Supra Petram ædificabo Ecclesiam meam. Et 3. Reg. 8. dicitur, Omnis Ecclesia Israel stabat. Quod tamen est hodie contra multos Ecclesiasticos, qui scilicet non habent constantiam virilem, sed potius mollitiem fœmineã, quia scilicet cum dicatur 1. ad Corinth. 14. Turpe est enim mulierem in Ecclesia loqui, cui si loqui turpe est, multo magis præesse. Item sit Ecclesia flebilis, & compũctiua. In Ecclesia enim materiali semper, vt cõmuniter, inuenitur aqua benedicta. Sic vere apud Ecclesiasticos debet aqua lacrymarũ & compunctionis vigere. Iudith. 7. Factus est fletus & vlulatus magnus in Ecclesia magna, & clamauerunt dicentes Peccauimus. Item sit Ecclesia humilis & exoratiua. In Ecclesia enim materiali oratur passiue, in Ecclesia vero spirituali fit oratio actiue. Actor. 12. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo. Item sit Ecclesia veritatis prolocutiua. Psalm. Etenim veritatem tuã in Ecclesia sanctorum. Item sit Ecclesia veritatis expressiua. Debent enim ecclesiastici viri iuxta præceptum apostoli prophana & vaniloquia deuitare 2. Timo. 2. Sed sic verba sua moderari, vt in veritate possint sibi vẽdicare illud Prouerb. 8. Veritatem meditabitur guttur meum. Itẽ sit Ecclesia fidelitatis executiua. Debet enim habere homines fideles 1. Machab. 5. Congregauit Iudas congregationẽ & Ecclesiam fidelium secum Item sit Ecclesia prudens atque discretiua. Viros enim prudentes debet habere, qui prudenter de negociis valeant ordinare Eccl. 21. Os prudentis quæritur in Ecclesia. Item sit Ecclesia diligens & sollicitatiua. Viri enim ecclesiastici, & maxime prælati, debent esse in regimine, & officio diligentes, & vigiles, cum Apostolo dicentes 2. Cor. 11. Instantia mea, quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum, & Actor. 20. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos posuit spiritus sanctus Episcopos regere Ecclesiam. Item sit Ecclesia consulens & deliberatiua. Negocia enim Ecclesiæ debent consulte, & deliberate fieri, non prompte. 1. Mach. 5. Conuenit Ecclesia magna cogitare quid facerẽt. Item sit Ecclesia compatiens & adiuuatiua. Ibi enim debent esse viri misericordes & pij, à Deo auxilium postulantes. Iudith. 6. Omnis populus per totam noctem intra Ecclesiam orauerũt, petentes auxilium à Deo Israel. Debent etiam esse aliis beneficia, & elemosynas misericorditer impendentes. Eccles. 31. Eleemosynas eius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum. Verumtamen multi ecclesiastici nõ sic, quia scilicet multi sunt ecclesiastici, qui non libenter sua communicant, imo potius aliena vendicant, & affectant. Phi. 4. Nulla Ecclesia mihi communicauit in ratione dati & accepti. Item sit Ecclesia lætitiæ, & iubili ostensiua. Etenim non debent personæ diuinis mancipatæ mysteriis, instar pharisęorum facies exterminare dum vel orant, vel ieiunant, vel aliud quid boni operis perpetrant, quin potius hilarem vultum præferant. Matth. 6. Vnge caput tuum, & faciem tuam laua, &c. Vt sic cum iubilo, & lætitia te leue iugum domini ferre comprobent. Dum iubilarent omnes filij Dei. Iob. 38. Item sit Ecclesia iuste iudicans & determinatiua. In ecclesia enim debet vigere iustitia. Psal. Annunciabo iustitiam tuam in Ecclesia magna. Item sit Ecclesia docta, & prædicans, & enunciatiua. Viri enim ecclesiastici debẽt esse eloquentes & docti, & ad Deum laudandum, & proximum instruendum instructi, & informati. Vnde de bono doctore dicitur Eccles. 15. In medio Ecclesiæ aperuit os eius, & impleuit eum dominus spiritu sapientiæ. Et in Psal. In medio Ecclesiæ laudabo te. Et alibi. In ecclesiis benedicam te domine. Item sit Ecclesia alte præsidens, & prædominatiua. Ista enim debet omnibus præeminere. Et viri ecclesiastici & maxime prælati debent honorabiliter omnibus præsidere. Psal. Exaltent eum in Ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum. Item sit Ecclesia bonos aggregans, & eorum concordatiua. Iudi. 20. In Ecclesiã Dei populi conuenerunt. Item sit Ecclesia malos superans, & eorum repudiatiua, quia scilicet sicut ab Ecclesia materiali arcentur, & expelluntur excommunicati, sic à statu ecclesiastico repudiari debent viri impij, & infecti. D ¶ Tria enim genera personarũ prohibentur in lege antiqua ab ingressu Ecclesiæ, sicut dicitur Deut. 24. Videlicet Eunuchi, Manseres, Ammonites & Moabites. Eunuchi enim genitalibus priuati significant imbecilles, ignorantes, & desidiosos, qui scilicet per prædicationem nesciũt alios in fide, & moribus generare. Manseres autem ex scorto nati significant scorti, id est, carnis filios, hoc est dictum, carnales & luxuriosos. Ammonites vero, & Moabites, qui interpretantur iniqui vel coangustantes significãt crudeles & perniciosos, qui scilicet alios persecutionibus coangustant. Tales enim ab Ecclesia debent arceri, & eis omnis promotio interdici. Et tamẽ proh dolor, hoc est contrarium hodie, quia scilicet iam multi iniqui Ecclesiam Dei ingrediuntur, & ad gradus ecclesiasticos promouentur. De quo Thre. 1. Vidit gentes ingressas sanctuarium tuum, de quibus præceperas ne intrarent Ecclesiam tuam. Et ideo pro certo Ecclesia hodie cõfunditur ordine turbato, concutitur turbine priuato, percutitur fulmine elato. Iam enim ecclesia subiacet ordinis confusioni. Patet, quia in multis ipsa potest dici Babylon, quæ interpretatur confusio, & etiam potest dici terra miseriæ & tenebrarũ, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror est inhabitans. Vnde Actor. 19. Erat enim Ecclesia confusa. Iam enim ecclesia in seipsa subiacet discordiæ & turbationi, & vt verum fatear, miseriæ & desolationi. Vnde malis rectoribus Ecclesiæ potest dici illud Num. 20. Cur eduxistis Ecclesiam Dei in solitudinem? Iam insuper Ecclesia ab exteriori subiacet multiplici tribulationi. Vnde de Herode, qui tyrannorum gerit figuram, dicitur Act. 12. Misit Herodes rex manus, vt affligeret quosdam de Ecclesia. & Act. 8 Persecutio magna facta est in Ecclesia. Persecutio inquit, & vere persecutio, quia sicut videmus, tyranni non cessant Ecclesiam impugnare, sed tamen semper videmus eã finaliter præualere. Tyranni enim similes sunt cuidam monstro marino, quod dicitur serra maris, quod pro tanto serra dicitur, quia supra dorsum habet pinnulas scindentes ad instar serrulæ, quibus sub naui occulte transiens, ipsam lacerat, atque rumpit. De quo dicit li. de natura rerũ, quod cum habeat alas altas & magnas, quando videt nauem velificare per maria, inuidet ei, & simili modo econtrario velificare contendit, ipsamque concursu suo quantum potest impedit, sibiq; obuiat, & resistit. Postquam vero aliquamdiu in aquæ superficie natando, & volando sic fecerit, in se fatigata deficit, & subsistit, & nauis libere tunc pertransit. Sic reuera maris huius mundi monstra, id est, monstruosi tyranni, qui scilicet propter enormitatem morum dici possunt merito monstruosi, qui scilicet destruendo, rodendo, & rapiendo dici possunt merito serræ maris, & potissime, quia nauem Ecclesiæ occulte per machinationes, & fallaces adinuentiones, si aperte hoc facere non audeant, serrant, dissipant, & consumunt, isti (dico) videntes nauem istam Ecclesiæ sanctæ Dei cum suis priuilegiis, & immunitatibus per mundum libere transfretare, inuident ei, & dolent, quod secundum statum suum liberius, & facilius velificãt per hunc mundum. Constat enim quod ecclesiastici secundum status suos magis honorabiliter, opulenter, & fœliciter ipsius mundi principibus ducũt, & transigunt cursum vitæ, propter quod ipsi sęculares ecclesiasticis inuidẽt quantum possunt. Exemplifica quomodo mundi nobilibus videtur, quod nec clericus, nec monachus debet statum ducere, nec bonis vestibus indui, nec bonum equum etiam equitare, & sic de aliis. Vnde Greg. in Homil. dicit, quod dum electi præficiuntur, inuidi ad furoris rabiem animantur, bonaque nascentia, quæ imitari nesciunt persequuntur. Et ideo tales maligni, & monstruosi Ecclesiis libere velificantibus obuiare nituntur, sibique & suis priuilegiis obsistunt, & ei sinuoso velo contraire conantur, finaliter tamen lassati deficere comprobantur, & Ecclesia libere, flatu Spiritus sancti regente, oppressis tyrannis, ad patriam nauigans transportatur. Nauis enim Petri fluctuasse legitur, non periisse, quia Ecclesia Christi fluctuare quidem poterit tyrannorum tribulationibus, nec tamẽ peribit, quinimo vt dictum est, plus valebit. Vnde Cassio. super Psal. Nouit Ecclesia ingrauata in suis cladibus diuino beneficio triũphare. Persecutionibus enim proficit, tribulationibus augetur, sanguine martyrum rigatur, tristitia magis erigitur, angustia dilatatur, fletibus quoque pascitur, ieiuniis satiatur, indeque potius crescit, vnde mundus deficere cõsueuit Sed heu proh dolor, timeo, quod hæc solũ dicta sint de primitiua Ecclesia, & quod modernæ Ec-

clesiæ non debeant conuenire. Teste enim scriptura, filij Israel Deum obliuiscentes, & gentilium se idololatriis & vitiis polluentes, in ipsorum gentilium manibus à Deo tradebantur, vt ab eis depressi, à suis vitiis purgarentur. Iudi. 3. Fecerunt filij Israel malum in conspectu domini, & obliti sunt Dei sui, seruientes Baalim & Astaroth, iratusq; dominus contra Israel tradidit illos in manu Chusanrasathaim regis Mesopotamiæ. Sic vere timeo hodie, quod nos Israelitici seu ecclesiastici tanta mala facimus, & committimus, & ita Deum, & eius mandata obliuiscimur, & horremus, quod dominus per inimicos suos, id est, per regem Mesopotamiæ & suos, id est, per ipsum diabolum, & peccatores sæculares, & tyrannos nos puniet, & nos in eorum manibus tradet, & per eos, vt in spiritualibus emendemur, in temporalibus nos confundet. Vnde de vitiis ecclesiasticorum loquitur Bern. in apologetico. O (inquit) vanitas vanitatum, sed non vanior quam insanior. Fulget Ecclesia in parietibus, sed eget in pauperibus, suos lapides auro induit, & suos filios nudos deserit. De sumptibus enim egenorum seruitur oculis diuitum. Nō sic charissimi, sed potius simus Ecclesia sancta, & immaculata & munda, vt scilicet de terrena Hierusalem transformemus in triumphantem, & cœlestem Hierusalem, claram, perpetuam, atque nouam, quod nobis concedat Christus Dei filius sponsus noster. Sufficit, quia in titulis valde multis fit mentio de Ecclesia, & ecclesiasticis, siue spiritualibus, siue bonis, siue malis.

Econtra. Econtrario.

Vide in titulo Contra.

A
Edere.

Nota, quod in scriptura inuenitur

Edere {
- Gulosorum,
- Tyrannorum,
- Peccatorum,
- Miserorum,
- Doctorum,
- Perfectorum,
- Beatorum.

Gulosi enim dicuntur edere cibos voraciter. Vnde de malo seruo dicitur Lucæ 12. quod si ipse cœperit percutere seruos, & ancillas & edere & bibere, & inebriari, veniet dominus eius, hora, qua nescit partemque eius ponet cum infidelibus. Tyranni edunt pauperes crudeliter Psalm. Appropiant super me nocentes, vt edant carnes meas. Peccatores edunt culpas suauiter. Mali enim peccata dicuntur edere, quia ipsa sibi solent incorporare, & per complacentiam intimare. Vnde Tob. 1. dicitur, quod cum omnes ederent de cibis gentilium iste solus custodiuit animam suam. Cibi enim gentilium sunt peccata. Pauperes edunt panem alacriter. Psalm. Edent pauperes, & saturabuntur, viuent corda eorum in sæculum sæculi. Docti humiles comedunt scripturas dulciter Matth. 15. Catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Perfecti edunt Christum humiliter, quia scilicet iusti edunt Christum in altari. Hebr. 13. Habemus altare, de quo edere non habent tantum, qui tabernaculo corporis deseruiūt. Edunt etiam Christum per gratiā, ipsumq; vna cum meritis, & virtutibus sibi incorporant incessanter 1. ad Cor. 9. Qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt edunt. Beati vero edunt Deum fœliciter. Vnde dominus dicit Eccl. 24. Qui edunt me adhuc esurient, & qui bibūt me, adhuc sitient. & illud Apoc. 2. Vincēti dabo edere de ligno vitæ, &c. Vide supra de verbo comedere.

A
Edictum.

Edictum est ordinatio, vel statum à superiore publice diuulgatum, quod scilicet pertinet ad Deum, iudicem, vel prælatum. Vide ergo de Rege.

A
Edom.

Nota. Quod edom idem est, quod esau, sicut dicitur Genes. 36. Esau ipse est edom. Fuit enim primogenitus Isaac, cui debebatur primogenitura, qua priuatus fuit, & terram Idumææ & terram edom inhabitauit, sicut patet in historia Genes. & per discursum Bibliorum in multis locis. Interpretatur enim edom rufus vel fuluus, siue terrenus, aut sanguineus. Quia ergo edom fuit regnum filiis Israel inimicum, etiam ipse edom, vel Esau filius Isaac fuit malus, & ideo iure primogenituræ priuatus. Videtur, quod per edom potest intelligi mundus, vel etiam quilibet vir iniquus, qui scilicet filiis Israel, id est, iustis hominibus continue se opponit, & eorum vitæ & moribus contradicit. De rege enim edom legitur, quod transitum filiorum Israel impediuit, & eos pertransire penitus recusauit. Num. 20. Respondit edom. Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi. Quia scilicet mali societates bonorum recusant, & eis benefacere semper negant, ipsique obedire refutant & rebellant. 2. Paral. 21. Rebellauit edom ne esset subditus Iudæ. Tales enim sunt rufi per falsitatem, fului per inuidiæ palliditatem, terreni per cupiditatem, Sanguinei autem, quia sanguinem alienum libenter fundunt, vel quia finaliter sanguinis fusioni, & morti & occisioni sempiternæ succumbunt. Vnde Esai. 34. Facta est interfectio magna in terra edom.

Educere.

Nota, quod educere idem est, quod extraducere, id est, quod de vno loco ad alium extrahere. A

Notabo ergo, quod

Educitur, {
- Christus de sinu paterno,
- Anima à Deo superno,
- Iustus à mortis inferno,
- Impius de ventre materno,
- Diabolus de corde interno.

Et sic ergo dicā, quod educit Christus de patris gremio, vt mundum visitet. Educitur spiritus à Dei filio, vt carnem inhabitet. Educitur iustus à culpæ vitio, vt liber volitet. Educitur impius de statu proprio. Vt pauens hæsitet. Educitur diabolus de corde impio, dum ipse pœnitet. ¶ Dicam ergo, quod Christus educitur de patris gremio, & hoc quidem fit per æternam generationem, & productionem, vel per beatam ad nos missionem, & incarnationem. Vnde Baruch. 3. Quis ascendit in cœlos, & accepit eam scilicet sapientiam increatam, & eduxit eam de nubibus? ¶ Item educitur spiritus à Dei filio. Spiritus enim rationalis & humanus, cum cætera educantur de potentia materiæ, de nihilo creatur, & educitur ab ipso Deo per suam potentiam infinitam. Vnde de hoc potest dicere quilibet Exodi 13. In manu forti eduxit te dominus. ¶ Item educitur iustus à culpæ vitio. Deut. 20. Dominus Deus tuus tecum est, qui eduxit te de terra Ægypti, id est, de statu peccati. ¶ Item educitur impius à loco proprio, quia scilicet diabolus educit malos de statu gratiæ, & hoc sicut educitur piscis de fluuio, vt comedatur, vel sicut educitur muræna serpentis sibilo, vt impraegnetur. Deus vero per mortem, & damnationem de mundi prosperitate, & etiā de corpore educit eos, & hoc scilicet sicut educitur latro de carcere, vt suspendatur. De Samsone enim legitur, quod eductus de carcere, ludebat coram Philistiim excœcatus. Iudic. 16. De Athalia etiam nequissima præcipitur sic 2. Paral. 23. Educite eam extra septa templi, & interficiatur foris gladio. Tales enim à mundo, qui quamuis sit carcer, tamen videtur eis palatium seu templum, finaliter per mortē educuntur, & coram Philistæis, id est, coram dæmonibus in inferno ludentes, ab ipsis acriter occiduntur. Talis autem eductio fiet in iudicio potissime, vbi Angeli omnes homines de terra per resurrectionem educentes, & secus littus sedentes, eligent bonos in vasa sua, malos autem foras mittent. Vbi scilicet mali præ desperatione dicent illud Iob. 10. Quare de vulua eduxisti me? qui vtinam consumptus essem, ne oculus me videret. ¶ Item educitur diabolus de corde impio, quod scilicet fit quando peccator conuertitur, & sic per gratiam diuinam diabolus educitur de eo, sicut Iob 26. dicitur, quia obstetricante manu Dei eductus est coluber tortuosus, quia scilicet dum manus diuinæ gratiæ, & potentiæ intercedere dignatur, necesse est, vt de corde peccatoris diabolus educatur. ¶ His ergo præmissis, solum de eductione liberatiua, qua scilicet Deus educit suos de periculo vel de malo, aliquid est dicendum. Deus enim est sicut ceruus, qui scilicet vt ait Pli. lib. 8. flatu suo potest serpentes de cauernis suis extrahere, & educere, vt sic possit eos incorporare sibi, & comedere. De serpente etiam legitur, quod de corpore, quod intrauit, educitur, quando lactis calidi odoribus euocatur. Sic vere Deus serpentes id est, peccatores flatu attractiuo suæ inspirationis, de cauernis suis, id est, de terrenorū amore, & de corpore diaboli solet educere, & sibi per fidem, & charitatem incorporare, adiungere, & vnire, quod vtique melius fit, quando lac, & suauitas suæ dulcedinis, & misericordiæ ipsis peccatoribus ostenditur, per quod ad spem veniæ currentes, de corpore diaboli, id est, de iniquorum congerie facilius educuntur. Vnde in persona talium eductorum dicebat Dauid in Psalm. Educes me de laqueo, quem statuerunt mihi, & à scandalis operantium iniquitatem. Et istud etiam ipse dicebat alibi, cum dicebat domino. Educ de custodia animam meam, ad confitendum nomini tuo, me expectant iusti, donec retribuas mihi. Vbi nota, quod quia homo potest subiici tribus malis, videlicet B

Malo {
- Culpæ, seu nequitiæ spiritualis,
- Noxæ, seu miseriæ temporalis,
- Pœnæ, seu mœstitiæ infernalis,

Ideo ab istis tribus petit Dauid in his verbis educi, & liberari, à malo culpæ, seu nequitiæ, quæ mentes incarcerat. [Educ inquit animam meam ad confitendum] à malo noxæ seu miseriæ, quæ mentes macerat. [De custodia inquit] à malo pœnæ seu tristitiæ, quæ mentes lacerat. Me expectant inquit scilicet in Paradiso, donec retribuas mihi. Homo enim educitur à culpa per pœnitentiam, & confessionem. [Educ (inquit) ad confitendum.] Homo etiam educitur à miseria per gratiam, & consolationem. [De custodia inquit, supple miseriæ præsentis.] Homo iustus educitur à pœna scilicet infernali, per gloriam, & retributionem. [Me inquit expectāt, donec retribuas mihi]. Dico ergo, quod Deus nos educit à culpis, quæ nos incarcerant. Constat enim quod peccatum carcer est, ex quo nullus liberatur, nisi per confessionem, &

pœniten-

pœnitentiam inde à Deo misericorditer extrahatur. Et hoc est, quod petit, cum dicit. Educ de carcere animam meam ad confitendum. Psalm. Eduxisti ab inferno animam meam, saluasti me à descendentibus in lacum. Peccatum enim infernus & lacus dicitur, pro eo, quod ibi peccator, per conscientiæ remorsum sicut in inferno affligitur, & ibi per diuersas immunditias sicut in lacu
C fœtido maculatur. ¶ Et nota si vis, quod Deus educit animam

A tenebris ignorantiæ, A palpebris extollentiæ,
A latebris auaritiæ, A sepulchris gastrimargiæ,
A terebris inuidentiæ, A feretris acediæ seu pigritiæ.
A terebris immunditiæ,

Educit Deus ab ignorantiæ tenebris. Psalm. Eduxit eos de tenebris, & vmbra mortis, & vincula eorum dirupit. Item educit à latebris auaritiæ. Contractus enim auaritiæ semper volunt latere. Ipsi enim auari tenent in latebris bona sua. Iudicum 6. Eduxi vos de domo seruitutis. Teste enim Apostolo ad Galat 5. Auaritia est idolorum seruitus. Auaritia etiam ignis est, à quo suos educit dominus, ne crementur. Neæ. 9. Eduxisti Abraham de igne Chaldæorum. Item educit dominus de inuidentiæ terebris. Inuidia enim est sicut terebra, quæ terebrat, & perforat corda nostra. Ista est enim fornax ferrea Babylonis, in qua Nabuchodonosor diabolus cremat, & affligit pueros, id est, simplices imperfectos, nisi inde à domino misericorditer educantur. Deut. 4. Vos autem tulit dominus, & eduxit de fornace ferrea. Item educit de immunditiæ terebris. Terebra enim humana membra sunt mollia, phlegmatica, & immunda, quæ scilicet multas immundas superfluitates emittunt, sicut luxuria. Et ideo ista comparatur lacui seu fæci, quæ faciliter maculat contingentes. Ideo dicebat Dauid in Psal. Eduxit me Dominus, scilicet de lacu miseriæ, & de luto fæcis. Item educit ab extollentiæ palpebris, id est, à peccato superbiæ, quæ plerumque in palpebris designatur. Vnde in Psal. Educit vinctos in fortitudine. similiter eos, qui exasperant. Exasperare enim ad superbiam spectat. Item educit de gastrimargiæ sepulchris. Ezech. 37. Aperiam tumulos vestros, & educam vos de sepulchris vestris. Item educit de acediæ seu pigritiæ carceribus, seu feretris. Pigri enim & acediosi quasi in feretro sunt ligati, & quasi in carcere conuoluti. Psal. Educ de carcere animam meam. Et Hier. 52. Eduxit eum de domo carceris. Patet ergo quod Deus nos educit de peccatis, quæ nos incarcerant. [Educ inquit.] ¶ Se-
D cundo dico, quod ipse nos educit de tribulationibus, quæ nos reuerberant, quod ostenditur, cum dicitur [De custodia.] Homo enim in mundo isto est in custodia, & miseria detentus, & corporis, & mundi vinculis alligatus, diuersis angustiis circumseptus, Actor. 4. Posuerunt eos, scilicet Apostolos in custodia publica. Vnde est terra Ægypti, in qua filij Israel in seruitute fuerunt. Ægyptus enim interpretatur angustia. Suos ergo dominus de ista custodia, id est, de mundi tribulationibus, & angustiis eripit, quando ad statum religionis, & Ecclesiæ ipsos cōuertit, & quando à mundo, & mundanis vitiis, & miseriis ipsos liberat, & educit. Psal. Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti. Et Neæ. 9. Iste est Deus tuus, qui eduxit te de Ægypto.
E ¶ Tertio dico, quod ipse educit à tormentis, quæ nos dilacerant, scilicet à purgatorio vel inferno, quod ostenditur, cum dicitur. Me expectant iusti, donec retribuas mihi. Retributio enim æterna est liberatio, & saluatio, eductio, & ereptio à pœna, & angustia sempiterna. Prouerb. 13. Iustis retribuentur bona. Talis autem finalis retributio, & eductio continet multa bona. Ibi enim educitur homo bonus

A paupertate penuriosa, Ab angustia meticulosa,
A seruitute periculosa, A tristitia defectuosa.

Dico ergo, quod beati educti sunt à paupertate & indigentia. Psalm. Eduxit eos cum argento, & auro, & non erat in tribubus eorum infirmus. Item educti sunt à seruitute, & subiacentia. Dan. 6. Danielem præcepit educi de lacu. Figura de Ioseph, de quo legitur Gen. 41. quod eductum de carcere totonderunt, & mutatis vestibus ipsum regi præsentauerunt. Item educti sunt ab arctitudine, & angustia. Psalm. Eduxit me in latitudinem, saluum me fecit, quoniam voluit me. Item educuntur à turbatione, & tristitia. Psalm. Eduxit populum suum in exultatione, & electos suos in lætitia. Patet igitur quomodo iusti à Deo educantur ab angustiis infernalibus. Sap. 10. Ab altitudine infernorum eduxit illos. ¶ De miseriis temporalibus dicitur Exod. 20. Ego Dominus, qui eduxi te de terra Ægypti. A nequitiis cordialibus. Sap. 10. Eduxit eum scilicet Adam à delicto suo, & eduxit eum de limo terræ. Et hoc de verbo educere sufficit. Vide de extrahere, & liberare.

Efferre. Vide de titulo portare, & infra de verbo ferre.

Efficere, Effici, Effectus. Vide in titulis facere, factus, factū, & fieri.

Effœminatus Effœminare. Vide infra de Fœmina.

Effodere. Vide infra de titulo fodere.

Ephod. Nota, quod ephod erat quædam vestis sacerdotalis, A linea, & in antiqua lege, ad cuius præsentiam Dominus dabat responsum, sicut bene supponitur 1. Reg. 30. vbi Dauid applicato ephod, legitur responsum à domino habuisse. In quo scilicet notatur, quod illis, qui ephod lineum, id est, puritatem innocentiæ continentiæ seruant, solet dominus spiritualiter apparere, & eis secreta cœlestia reuelare. Castitas enim est propriè vestis sacerdotalis, quam qui habet, dignus est domino ministrare & iubilare, & ab ipso reuelationes reportare, & pro ipso tribulamina tolerare. Ministrare dico, exemplo Samuelis de quo dicitur 1. Reg. 2. Samuel ministrabat ante cōspectum Domini, puer accinctus ephod lineo. Iubilare etiam, exemplo Dauid, de quo dicitur 2. Reg. 6. quod Dauid accinctus ephod lineo, ludebat ante arcam. Reuelationes recipere insuper, sicut 1. Reg. 30. dicitur, quod Abiathar applicuit ephod ad Dauid, & cōsuluit Dominum. Mala etiam ab impiis tolerare, quia sicut dicitur 1. Reg. 22. Saul malus rex occidit 85. viros vestitos ephod lineo, & ritum sacerdotalem transtulit ad dominium priuatum, contra Domini voluntatem, de quo grauiter est punitus, quia scilicet in vindictam omnes filij eius legitimi per vnum spurium sunt occisi, sicut dicitur Iud. 8. De Micha etiam legimus Iudic. 17. quod idolum sibi fecit, & quod factus leuita sibi in ephod ministrauit, & sic vestem diuinis vsibus deputatam, in vsus idolorum conuertit. Ita recte videntur facere hypocritæ, quia scilicet vestes sacerdotales, & lineas, id est, sanctam & honestam conuersationem, & castam, & mundam conditionem, quas exterius prætendunt, solent in vsus idolorum ad voluntatem dæmonū conuertere, & ad priuatas vtilitates lucraq; temporalia ordinare. Et ideo sicut Iud. 14. legitur, ipse Michas fuit ab hostibus spoliatus, & in hoc, quod male egerat, est punitus; quia scilicet tales à Deo finaliter puniuntur, pro eo, quod illud, quod solum ad Dei laudem debet fieri, in contrariis vsibus exequuntur.

Effundere. Nota, quod effundere idem est, quod extra A fundere, vel ex toto fundere. Effundere enim pertinet ad res liquidas, vel ad res etiam separatas, sicut est aqua, vel sanguis, vel pecunia, sicut expandere pertinet ad res continuas atque siccas, sicut est pannus, vel liber, vel huiusmodi. Dicam ergo, quod effusio pertinet ad Deum, ad iustum, & ad impium. Ad Deum dico pertinet, quia scilicet quanto res melior est, & perfectior, tanto solet se diffundere latius, & abundantius vniuersis. ¶ Et sic notabis, quod Deus effundit

Dulciter riuulos fluminis,
Dulciter radios flaminis,
Fortiter liquorem sanguinis,
Arctius splendorem luminis,
Effundet acriter feruorem fulminis,
Effundet granditer honorem culminis.

Ista enim sunt Dei negotia, quæ à Deo non solum diffunduntur imo etiam effunduntur. Dicam ergo, quod Deus effundit honorem hominis ad nos vegetandum, & ista est effusio suæ misericordiæ & gratiæ, quæ aquæ seu flumini comparatur, quia scilicet Deus gratiam suam spiritualem & temporalem non cessat effundere, & nos suis beneficiis irrigare. Effundit misericordiam suam, culpas indulgendo. Eccles. 18. Patiens est Deus in illis, & propter hoc effundit misericordiam suam super illos. Effundit gratiam, virtutes augendo. Eccles. 24. Ego sapientia effudi flumina. Effundit baptismum mentes abluendo. ad Tit. 3. Per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde vt iustificati, &c. effundit lacrymas pœnitentiæ, culpas abstergendo. Ezech. 36. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini. Effundit etiam terrenam substantiam, cunctis succurrendo, quia scilicet sicut pluuia effunditur in locis fructuosis, & infructuosis, sic Dei beneficia effunduntur tam bonis, quam malis Iob 36. Effundit imbres ad instar gurgitum qui de nubibus fiunt. Effundit ergo Deus humorem fluminis ad nos vegetandum. ¶ Denique dico, quod ipse effundit vi- B gorem flaminis ad nos consolandum seu visitandum. Sicut enim leo inspirando, & Spiritum seu anhelitum effundendo & emittendo super catulos suos, ipsos viuificat & confortat, sic Deus Spiritum sanctum effundendo super fideles, ipsos viuificat & confortat. Vnde ipse est qui dicit Ezech. 36. Effundam Spiritum meum super omnem domum Israel. Et Ioel. 2. Effundam de spiritu meo super omnem carnem.

¶ Adhuc dico, quod Deus effundit liquorem sanguinis ad nos C redimendum, more scilicet pellicani, qui proprium sanguinem pro pullis viuificandis effundit. Hebr. 9. Sine sanguinis effusione non fit remissio. & Hebr. 11. Fide celebrauit Pascha in fundi sanguinis effusione. Et illud Matth. 21. hic est sanguis meus noui & æterni testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. ¶ Insuper dico, quod Deus effundit splen- D dorem

dorem luminis ad nos instruendum seu dirigendum, & iste est splendor & sapientiæ & doctrinæ, quem inspirando & prædicando, & per scripturam declarando diffundit. Ecclesi.25. Doctrinam
E quasi prophetiam effundam. ¶ Rursum dico, quod Deus effundet ardorem fulminis ad nos puniendum, hoc est dictũ, vigorem suæ iustitiæ. Vnde ꝓ certo iste est, qui effundit iram suam in gentes, quæ eum nõ cognouerunt, & in regna, quæ nomen eius non inuocauerunt. Iste est, qui effundit frameam & concludit aduersus malos, vt non glorientur omnes qui operantur iniquitatem, sicut ipse protestatur in Psalm. Iste est qui dicit Ezech.20. In brachio extento & feruore effuso regnabo super vos: & cætera similia; quia scilicet Deus in iudicio contra impios se eriget, & iram suam in ipsos diriget & effundet. Hier. 14. Effundam super eos
F malum suum. ¶ Demum dico, ꝙ Deus effundit honorem culminis ad humiliter sublimandum. Patet in Saul, cuius humilitas facile deprehenditur, dum patris asinas quæ perierant, quæsiuit, & se de minima Tribu Israel, & de nouissima cognatione inter omnes familias de Tribu Beniamin fatetur, 1.Reg.9. & tamẽ Dei iussu & inspiratione ad regni Israelitici fastigium per Samuelem leuatur. 1. Reg.10. Tulit Samuel lenticulam olei, & effudit super caput eius, scilicet Saul, & deosculatus est eum, & ait Ecce vnxit te Deus super hæreditatem suam in principem. Dei autem hæreditas Israel. Esa.19. Hæreditas autem mea Israel. Patet ergo quo-
G modo effusio pertinet ad Deum. ¶ Secundo dico, quod effundere potest referri ad virum iustum. Iusti enim effundunt se & sua. Se dico, quod fit quando ad voluntatem Dei & vtilitatem proximi totaliter se exponunt. Psal. Sicut aqua effusus sum, & dispersa sunt omnia ossa mea. Proximi etiam, quod fit quando sua iustè distribuunt, & expendunt. Ioan. 2. Nummulariorum effudit æs. Sicut ergo videtur quod liquor effusus ad nihilum reducitur, terra exinde humectatur & imbibitur, aer etiam inde refrigeratur & temperatus efficitur, sic dicam, quod cor nostrum effusum, resolutum liquefactum, ad nihilum deducitur in conspectu, scilicet sui ipsius per humilitatem, & contritionem. Terram etiam alienam scilicet pauperes humectat, & impinguat per eleemosynam & compassionem. Aerem verò conscientiæ temperat & refrigerat per gratiam & deuotionem. Rei etiam, quam tangit, id est, ipso Deo se applicat seu intimat per orationem & dilectionem. Et sic dico, quod est effusio tangens cor proprium, hæc est contritio, & est effusio quæ fit ad proximum, hæc est compassio & est effusio pertinens ad Deum, hæc est deuotio seu oratio aut dilectio. Sic ergo dico, quod iustus effunditur per

Contritionem delictorum memoratiuam,
Compassionem proximorum consolatiuam,
Deuotionem diuinorum amplexatiuam.

Effunditur, dico iustus per contritionem scelerum. Nubes enim effusa pluuias solet emittere, & in seipsa solet deficere, & cõsumptis vaporibus aerem seruare. Sic vere effusio contritionis nubem, id est, cor nubilosum solet resoluere, & aquam lacrymarum stillare, & aerem conscientiæ à vaporibus criminum emundare. Amos 5. Vocat aquas maris, & effundit super faciem terræ, & illud prædictum Ezech. 36. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini. Aqua enim maris est lacryma amara, quæ reuera aqua mundana dicitur, quia quando per contritionem effunditur, anima lauatur, & à peccatis abstergitur. Vnde Thren.2. dicitur Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea, effusum est in terra iecur meum, scilicet per contritio-
H nem. ¶ Item dico, quod effunditur iustus per compassionem viscerum. Quando enim ignis terram tangit, statim resoluitur, & præ ebullitione effunditur, & circumquaque exiens segregatur. Sic affectio nostra aliena miseria tacta, solet per compassionem resolui, & per exteriora beneficia ad proximos condiuidi & effundi, & maxime ista debent ad pauperes destillari, & misericorditer ordinari. Et ista proprie videtur oleum Magdalenæ, quod effudit super caput Iesu, sicut dicitur Matth. 26. quia scilicet vnguentum seu oleum misericordiæ & eleemosynæ in Iesum, id est, in pauperes Christum repræsentantes, debet effundi, & in vsus eorũ expendi. Vt etiam sicut de Magdalena dicitur ibidem, quia scilicet domus repleta est odore vnguenti. Ioan.12. sic de tali eleemosynaria & compassiua effusione odor bonæ famæ possit ab omnibus præsentari. Cant. 2. In odore vnguentorum tuorum curremus, oleum effusum nomen tuum. Dicit ergo quilibet pius homo illud Esa.44. Effundam aquas super sitientẽ, & fluenta super aridam, quia scilicet super pauperes sitientes & aridos debent aquæ & flumina beneficiorum effundi; & merito quia pro certo sicut dicitur Esa. 58. Cum effuderis esurienti animam tuam, supple, per compassionem interiorẽ, & animam afflictam repleueris, scilicet per eleemosynam exteriorẽ, tunc, inquit orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies. Ista est ergo effusio, qua effunditur iustus per compassionem visce-
I rum. ¶ Item dico, quod iustus effunditur per deuotionem diuinorum. Cor enim ad Deum eleuatum, per deuotionem effunditur, & in se ipso per dilectionẽ liquescit, dissoluitur & mouetur, & sic homo per orationem ad Deum se effundere comprobatur. Effunditur ergo per deuotionem Psal. Effundite coram eo corda vestra, Deus auditor vester in æternum. Item per dilectionem, Rom. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus vestris. Per prædicationem. Psal. Diffusa est gratia in labiis tuis. Per orationem. Psal. Effundo in conspectu eius orationem meam & tribulationem meam ante ipsum pronuntio. Sic ergo patet quomodo inuenitur effusio pertinens ad iustum. ¶ Tertio dico, quod inuenitur K
effusio pertinens ad impium. De malo enim homine nota, ꝙ ipse

Effundit { Gratiam, ipsam amittendo,
Sanguinem, proximum lædendo,
Seipsum, malis exponendo.

Dico ergo, quod mali effundunt gratiam, virtutes deponendo. Fatui enim si quando habent aliquid gratiæ & virtutis, non solent illud seruare, sed potius facili occasione perdere & euacuare. Prouerbium enim commune est, quod miser vel infœlix nunquam habebit bonam scutellam, quin eam effundat. De Belidibus & filiabus regis Danai legitur, quod viros suos ad instinctum patris, prima nocte nuptiarum proditiose occiderunt, propter quod dicit fabula, quod ipsas dij ad pœnam æternam in inferno damnauerunt, quæ scilicet fuit, vt dolium sine fundo implere volentes, semper aquam infunderent, vt scilicet quantum à superiori possit infundi, semper à parte inferiori effunderetur, & sic in perpetuum laborarẽt. Sic vere dico, quod in mundo sunt multi peccatores infœlices, qui scilicet non possunt habere aliquam bonã scutellam (vt rudi & inusitato vocabulo vtar) id est, aliquã virtutum copiam congregatam, quin ipsam effundatur faciliter & emittant, & peccando occasione facili ipsam perdant. Videntur enim habere dolium cordis perforatum, & fundo seu fundamento constantiæ & perseuerantię priuatum, quia scilicet quantum infundunt, tantum effundunt, & quantum boni laborando acquirunt, tantum peccando amittunt. Bene ergo dicitur Eccl. 20. Gratiæ fatuorum effundentur. Et merito, quia sicut subiungitur Eccl. 12. fatui quasi vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit. Patet ergo, quod mali effundunt gratiam, virtutes deponendo. ¶ Item dico, quod mali effundunt sanguinem, sim- L
plices affligendo. Crudeles enim homines videntur similes leonibus qui scilicet in sanguinis effusione se delectant. Sicut enim dicitur Prouer. 1. Pedes eorum ad malum currunt. & festinant, vt effundant sanguinem. Et isti pro certo sunt fatui, quia scriptura nunquam fallitur, quæ dicit Gen.6. quicunque effuderit humanum sanguinem, effundetur sanguis illius. Sed de hoc vide infra de sanguine. Effundunt ergo mali sanguinem humanum, impie agendo, vel proximum affligendo. Item dico, ꝙ isti effundunt seipsos, peccatis exponẽdo. Ille enim aliquid dicitur effundere, qui nihil sibi vult retinere. Sic homo tũc temporis se effundit, quando ex toto vitiis se exponit. Et sic dico, quod aliqui effunduntur

Deliciose edendo,	Rerum copiam aggregando,
Luxuriose agendo,	Opulentiam deserendo,
Seditiose viuendo,	Culpæ veniam desperando.
Impetuose loquendo,	

Effunduntur (dico) dum edunt gulose vel delitiose contra illud Eccl.37. Non te effundas super omnem escam. Item agendo impudice & luxuriose, sicut Ruben, qui fœdauit concubinam patris sui Iacob, vt dicitur Gen.49. Ascendisti cubile patris tui, effusus es sicut aqua, non crescas. Item viuendo iracunde, & litigiose, de quo in Psalm. Effusa est contentio super principes. Item loquendo indiscrete & impetuose, contra illud Eccl.32. Vbi non est auditus, nõ effundas sermonem. Quia sicut ibidem dicitur, adolescens, loquere in tua causa, vix, &c. Item aggregando rerum copiam affectuose, sicut in persona auari terrena affectantis, dicit Hier. Thren. 2. Effusum est in terra iecur meum. In terra inquit, id est, in terrenis. Item effunduntur dimittendo opulentiam dolorose atque luctuose, scilicet in morte, quando scilicet ipsi morientur, & bona eorum vndiq; effundentur 3. Reg.13. Altare scindetur, & effundetur cinis. Item desperando culpæ veniam obstinate & præsumptuose, sicut scilicet de Iuda desperante dicitur Actor. 1. quod effusa sunt omnia viscera eius. Mali ergo ad multa mala vitia effunduntur & etiam diffunduntur. Diffunduntur enim se in mundi prosperis dilatantes, & mundi opulentias ambientes. 2.Reg. 5. Philistiim diffusi sunt in valle Rapham. Diffundentur autem postea omnino deficientes & pereuntes. Sapien.5. Spes impij tanquam lanugo. Sequitur. Et tanquam fumus, qui à vento diffusus est. Et Sap. 2. dicitur de morte eius. Extinctus cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam mollis aer. Sufficit de effundere seu diffundere.

Ephraim.

Nota, quod Ephraim fuit vnus de fratribus Ioseph, qui inter filios Iacob duodecimum tenuit A
locum, & duodecimam fecit tribum. Ioseph enim in Ephraim & Manasse fratribus suis, duplicẽ sortem habuit, & sic in loco duorum successit, ꝓ eo quod Leui, cui dabantur decimæ, nullam hæredita-

reditatem assumpsit. Igitur cum Ephraim interpretetur crescens seu augmentatus, seu etiam fertilitas vel augmentum, cum etiam tribus Ephraim fuerit illa, quæ magis idololatriæ vacauit, & quæ prima filios Israel ad idololatrandum induxit, quia scilicet Ieroboam, qui regnum Israel diuisit, & contra dominum suum Salomonem se erexit, & qui vitulos aureos in Dan & Bersabee conflauit, de Ephraim tribu fuit, sicut dicitur 3. Reg. 11. & Eccles. 47. ex Ephrem imperare imperium durum, &c. videtur, quod in bono & in malo possit assumi. Dicam ergo, quod per Ephraim potest intelligi vir iustus, Ecclesia, Paradisus, vel etiam vir impius
B seu iniustus. ¶ Primo ergo dicam, quod Ephraim significat virum iustum, qui scilicet crescens augmentatus dicitur, pro eo quod semper in melius proficiens, gratiis & virtutibus augmentat, & eo quod vsque ad magnæ perfectionis cumulum proficiscitur. Et ideo in scriptura in pluribus locis fit mentio de monte Ephraim. Ad denotandum, quod iustus semper debet esset in monte non in valle, id est, in perfectionis acumine, non in pede. Iud. 19. Fuit quidam vir leuites, habitans in latere montis Ephraim. In quibus verbis ostendit, quod quicunque vult esse bonus Ephraim, id est, vir iustus atque perfectus, debet esse

A malis cœtibus resipiscens,
Virtutum viribus reuiuiscens,
Perfectis actibus proficiscens,
A vanis motibus obliuiscens,
In cœli turribus concupiscens.

Primo fit, quia debet viuere singulariter. [Quidam inquit.] Secundum fit, quia debet proficere virtualiter. [Vir inquit.] Tertium fit, quia debet augeri efficaciter [Leuites, id est, additio & appositio.] Quartum fit, quia debet locari immobiliter. [Habitans.] Quintum fit, quia debet leuari supernaturaliter. [In latere montis Ephraim.] Sit ergo in ipso quædam singularitas separatiua, quia scilicet ipse debet esse quidam, non omnis. Teste enim Senec. in Epistola, Nusquam est, qui vbique est. Res enim solitariæ & singulares sunt in natura præ cæteris excellentes, patet de Phœnice aue vnica & singulari, quam in natura præ cæteris admiramur. Patet de Margarita, quæ & vnio dicitur, quia vna & singularis semper in suo conchyli reperitur, quæ tamen in medicina præ cæteris lapidibus commendatur. Patet de polo arctico, qui in nostro hemisphærio est vnica & singularis stella & immobilis, quæ ad dirigendum nautas, per astronomos, præ cæteris vtilior reperitur. Sic reuera dicam, quod illi, qui singulares & solitarij volunt viuere, & à communi consortio hominum plus abesse solent & possunt præ cæteris boni esse, & sibi & aliis proficere & prodesse. Sed de hoc videbitur infra de solitudine, vel etiam singularis, quod quidem ostenditur, cum dicitur quidam, quod idem est quod vnus & singularis. Qui ergo vult secum solus morari, magis potest esse Ephraim, id est, magis potest virtutib. augmentari. Oseæ 8. Onager solitarius sibi Ephraim. [Quidam inquit.] De quo potest exponi illud, quod scribitur Iudi. 17. Fuit eo tempore vir quidam de monte Ephraim, nomine Michas. Michas enim interpretatur quis est hic, aut quis est iste, quia scilicet tales singulares ita solent alios virtutibus excellere, quod admirando possumus dicere, qui sunt hi, & qui sunt isti dicere & clamare. Sic ergo in Ephraim, id est, in viro iusto, augmentato vir-
C tutibus vel adaucto, quædam est singularitas separatiua. ¶ Denique fit in ipso quædam virtualitas roboratiua. Vir inquit, qui scilicet dicitur à virtute vel à virescẽtia vel virore. Arbor enim nunquam augmentatur, nisi quamdiu virescit, sicca enim arbor nunquam crescit. Sic vere nec aliquis augmentatus efficit vel perfectus, nisi virore gratiæ sit humectus. Vir inquit, 1. Reg. 1. Fuit vir vnus de Ramatha in Sophin, de monte Ephraim, & nomen eius Helcana, qui interpretatur zelus, vel Dei possessio, &c. Vide infra de virore in tabula in multis locis. Sit ergo in illo, qui vult esse Ephraim, quædam virtualitas roboratiua. Psalm. Ephraim fortitu-
D do capitis. ¶ Adhuc fit in ipso quædam continuitas vegetatiua, quod ostenditur, cum dicitur leuites, qui interpretatur appositio seu additio, quia scilicet sicut puer nunquam ad augmentum debitũ perducitur, nisi nutrimentum continuum membris ipsis apponatur, sic nec homo complementum morum & virtutum attingit, nisi qui continue in virtutibus & bonis operibus vegetatur & crescit. [Leuites inquit] Iud. 18. Cum venissent in montem Ephraim, intrauerunt domum Michæ, agnoscentes vocem adolescentis leuitæ. Adolescens, qui adhuc est in crescendo, & leuita, qui interpretatur appositus, incrementum & perfectum virtutũ designat, de quo Hier. 32. Audiui Ephraim transmigrantem, id est, de bono in melius procedentem. Sic ergo in illo, qui vult esse Ephraim, id est, iustus & augmentatus & completus, debet esse quædam continuitas augmentatiua seu vegetatiua. [Le-
E uites inquit.] ¶ Insuper fit in ipso quædam immobilitas collocatiua, quod ostenditur cum dicitur habitans. Habitare enim moram & statum in aliquo loco designat, quia scilicet peregrinus, qui non facit nisi transire, non dicitur proprie habitare. Planta enim nunquam augmentatur, aut crescit, nec ad debitum complementum attingit, nisi illa, quæ in aliquo certo loco sine mutatione residet, atque resistit. Teste enim Senec. in Epistola. Non conualescit planta, quæ sæpe transfertur, & nihil adeo sanitatem impedit, vt remediorum crebra mutatio. Sic vere dicam, quod status, quies, perseuerantia, & immobilitas in vno proposito seu loco, valde proficit ad obtinendum virtutum debitum complementum, & ad hoc, quod quis Ephraim spiritualiter possit dici, quia scilicet nemo in virtutibus magnus efficitur, nisi qui à motu mentis, & corporis quiescit, atque sistitur, & nisi qui magis habitator quam peregrinus censetur. [Habitans inquit.] Vide infra de habitare. Vnde Iud. 19. Apparuit homo senex, reuertens de agro, qui & ipse erat de monte Ephraim, & habitauit in Gabaa. Sit ergo in illo, qui vult esse virtuosus & iustus, quædam immobilitas quietatiua [habitans inquit.] ¶ Demum fit in ipso quæ- F
dam supernaturalitas contemplatiua seu subleuatiua, scilicet cõtemplatio vel affectio superiorum & æternorum bonorũ, quod ostenditur, cum dicitur. In latere montis Ephraim. Mons enim altitudinem contemplationis designat. Vnde de Moyse legitur Deut. 34. quod ipse ascendit super montem Nebo, & ostendit ei Deus totam terram Ephraim. Et de Gedeone Iud. 7. dicitur, quod ipse misit nuntios in omnem montem Ephraim. Et nota si vis, quod illi qui tali modo dicũtur Ephraim scilicet viri iusti, Deum

Aspiciunt fide cognoscendo,
Suscipiunt mente diligendo,
Recipiunt sibi succedendo.

Talibus enim Deus manifestatur Psalm. Qui sedes super Cherubin, manifestare coram Ephraim. Apud tales & dominus hospitatur, Psal. Ephraim susceptio capitis mei. Talibus insuper Deus cõmunicatur, quia scilicet isti sunt filij & successores Dei in gloria Paradisi. Hierem. 31. Ephraim primogenitus meus: Et ibidem: Filius honorabilis mihi Ephraim. Patet ergo quomodo per Ephraim intelligitur iusti conditio. ¶ Secundo dico, quod per E- G
phraim intelligitur Ecclesiæ seu religionis possessio. Ista est enim quæ virtutibus augetur, & quæ bonis operibus quotidie augmentatur. Dici ergo potest Ephraim, quia ibi

Viget deuotio,	Auditur prædicatio,
Clamat confessio,	Sentitur castigatio.

De deuotione patet, quia in Psalm. dicitur illud prædictum. Ephraim susceptio capitis mei. De confessione etiam patet, quia sicut dicitur Iudi. 3. Insonuit buccina in monte Ephraim. De prædicatione vero potest dici illud Iud. 7. Misit Gedeon nuncios in omnem montem Ephraim dicens. Descendite in occursum Madian. Sequitur. Clamauitque omnis Ephraim. Et illud quod dicitur in Psalm. Ecce audiuimus eum in Ephrata. De correctione vero potest dici illud Psalm. Filij Ephrem intendentes & mittentes arcum. Et Iud. 5. Ephraim deleuit eos. ¶ Si vero velis per E- H
phraim potes intelligere augmentum, & opulentiam paradisi quia videlicet ibi

Conspicitur Dei essentia,	Commendatur Dei potentia,
Percipitur Dei clementia,	Vendicatur alta præsidentia.

Est enim locus clarus, in quo Deus nude conspicitur. Psal. Manifestare coram Ephraim, &c. vt supra. Item est locus opulentus, vbi bonum omne percipitur, quia scilicet ibi est fœlicitas sempiterna. Genes. 48. Ephraim posuit ad dexteram. Dextera enim fœlicitatem æternam signat. Item ibi est locus lætus, vbi Deus alte commendatur. Vnde illud prædictum Iudi. 3. Insonuit buccina in monte Ephraim. Item ibi est locus altus, vbi iustus digne principatur. Vnde illud prædictum Iud. 19. Habitans in latere montis Ephraim. ¶ Tertio dico, quod per Ephraim potest intel- I
ligi vir iniquus. Constat enim quod mali cultum Dei derelinquunt. Idola, id est, peccata seu bona terrena amplexantur, colunt vitulos aureos, id est, mundi diuitias deauratas adulando adorant, & diligunt. Oseæ 40. Particeps idolorum Ephraim. ¶ Et nota, quod peccator potest dici Ephraim, quia

Inuidus & malitiosus,	Auarus & calumniosus,
Superbus & præsumptuosus,	Inanis & vani gloriosus,
Rixosus & seditiosus,	Instabilis & infructuosus,
Immundus & luxuriosus,	Infidelis & periculosus,
Languidus & desidiosus,	Finaliter ipse erit flebilis atque lũctuosus.
Ignarus & obliuiosus,	

Est (dico) inuidus & malitiosus. Esa. 9. Vnusquisq; carnẽ brachij sui vorabit, Manasses Ephraim, & Ephraim Manassem, & simul ipsi contra Iudam. Est etiã superbus & ambitiosus. Esa. 28. Væ coronæ superbiæ: ebriis Ephraim. Itẽ est rixosus & seditiosus. Iudi. 12. In Ephraim orta est seditio. Item est immundus & luxuriosus. Oseæ 5. Fornicatus est Ephraim, Item est languidus & desidiosus. Ose. 6. Vidit Ephraim languorẽ suũ. Item est ignarus & obliuiosus. Oseæ 7. Factus est Ephraim quasi columba seducta nõ habẽs cor. Item est auarus & calumniosus. Oseæ 12. Calumniã dilexit, & dixit Ephraim. Verũtamen diues effectus sum. Item est inanis & vani gloriosus. Oseæ 12. Ephraim pascit ventũ, sequitur æstum.

Item

Item eſt inſtabilis & inuirtuoſus Oſeæ 9. Ephraim quaſi auis auolauit. Item eſt infidelis & periculoſus, quia (ſicut dicitur Oſeæ 9.) Ephraim ducit ad interfectionem filios ſuos. Item ipſe erit finaliter fractus, & flebilis, atque luctuoſus, ſcilicet quando damnabitur in æternum Oſeæ 10. Confuſio Ephraim capiet. Et Zach. 9. Diſperdam quadrigam ex Ephraim. Idem autem per omnia dic de mundo.

Effugere.

Vide infra de fugere, vel infra de euadere, & aliis ſimilibus.

A Egenus. Egeſtas.

Nota, quod quadruplex eſt egeſtas, videlicet

Egeſtas {
- Commendabilis & veneranda,
- Deteſtabilis & euitanda,
- Miſerabilis & ſubleuanda,
- Formidabilis & cauenda.

Prima	egent viri	virtuoſi,
Secunda		vitioſi,
Tertia		luctuoſi,
Quarta		doloroſi, ſcilicet damnati.

¶ Primo ergo dico, quod inuenitur egeſtas hominum iuſtorum, & iſta eſt quædam egeſtas temperantiæ & abſtinentiæ, quia ſcilicet iſti voluntarie fiunt pauperes & egeni, vt in paradiſo valeant abundare. Exemplo Chriſti, de quo dicitur 2. Cor. 8. quod cum diues eſſet, pro nobis egenus factus eſt. Tali autem egeſtate eguerunt ſancti, dum viuerent in hoc mundo, quia ſicut dicit Apoſtolus Hebr. 11. Iſti fuerunt egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in ſolitudinibus errantes, in ſpeluncis, & in cauernis terræ. Et 2. Cor. 6. dicitur de ſanctis, quod ipſi fuerunt ſicut egentes, multos autem locupletantes, tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. Iſta eſt ergo egeſtas hominum
B iuſtorum. ¶ Secundo dico, quod inuenitur egeſtas hominum malorum, & iſta eſt (ſpiritualiter loquendo) egeſtas raptorum, egeſtas auarorum, egeſtas etiam omnium peccatorum. Omnes enim iſti ſunt ſicut ignis, qui conſumit, & deuorat quicquid apponitur, & rurſus indiget, vt rurſum nutriatur. De raptoribus patet, qui omnia bona aliorum deuorant, & tamen ſemper pauperes ſunt & egent. Figurati in illis vaccis macilentis Geneſ. 41. quæ deuorata pinguedine aliarum nullum ſaturitatis dedere veſtigium. Ideo Prouerb. 11. dicitur, alij diuidunt propria, & ditiores ſunt, alij rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt. Et pro certo multi nobiles noſtri huiuſmodi ſunt & magni viri, qui recte videntur eſſe maledicti maledictione Ioab, principis militiæ Dauid, de quo dicitur 2. Reg. 3. Non deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens, & leproſus & tenens fuſum cadens gladio, indigens pane, quia ſcilicet tales nobiles ſeminiflui ſunt per luxuriam, leproſi ſunt, id eſt, fœtentes per infamiam, tenent fuſum per mollitiem effœminatam, cadunt gladio per iracundiam, & finaliter per diuinam iuſtitiam, & ſemper pane indigent per penuriam. Animalia enim rapacia ſunt, vt communiter, pauperiora. Et ideo Eccleſ. 10. dicitur Melior eſt, qui operatur, & abundat, quam qui gloriatur & indiget pane. Et vere tales gloriantes & glorioſi bene dicuntur, eo, ſcilicet per ſuperbiam iactantiam & vanam gloriam præ cæteris extolluntur, non tamen propter hoc minus indigere & eſſe pauperes dignoſcuntur. Et hoc eſt, quod dicitur in ſcriptura Prouerb. 14. quod vbi verba ſunt plurima, ibi frequenter egeſtas. Quod etiam de inferioribus & balliuis clientuliſq; dominorum ſæpe videmus, quia ſcilicet iſti aliena rapiunt, vt ditentur, ſed tandem ſua à ſuperioribus aliquoties rapiunt, & ſic ad egeſtatem ampliorem deducuntur. Vnde Prouerb. 22. Qui calumniatur pauperem, vt augeat diuitias ſuas, dabit ipſe ditiori ſe, & egebit. Multi enim nobiles ſunt, qui quanto plus rapiunt alienum, tanto amplius pauperes fiunt. De iſtis ergo determino, quod iſti quibuſdam ſuis pauperibus viliores, & quibuſdam ſuis ruſticis ſunt peiores, quod bene teſtatur ſcriptura dicens Prouerb. 12. Melior eſt pauper & ſufficiens ſibi quam glorioſus, & indigens pane. Et merito, quia pro certo indigentia & inſufficientia agrorum, oppreſſio eſt & deſtructio ſubditorum, quia ſicut dicitur Prouerb. 29. Dux indigens cenſu multos
C opprimet per calumniam. ¶ De auaris vero, ꝙ continue egeant, patet, quia ſcilicet ſicut vorago ſeu charybdis aquas abſorbens quanto plus de aquis recipit, tanto minus apparet, quod recipit, imo ſemper indigere videtur vt recipiat iterato, ſic auari nunquam ſatiantur receptis, ſed ſemper indigent recipiendis Pſalm. Diuites eguerunt, & eſuriunt, inquirentes autem dominum non minuentur omni bono. Iſti videntur intraſſe maledictionem Tantali, qui ſecundum fabulas in inferno poſitus eſt in aqua vſque ad labrũ inferius, ſed quia caput inclinare non poteſt, quanto plus abundat, tanto magis eget, & quanto plus habet aquam, tanto plus habet ſitim. Indigentia enim ſua inutilis, quia affluentiæ potentia amplius irritatur. Sic eſt de diuitibus & auaris, quanto enim plus habent, tanto magis egent. Vnde Senec. dicit, quod diues eſt non qui magis habet: ſed qui minus eget. Et ideo de maledictione iſtorum dicitur Malach. 2. Mittam in vos egeſtatem, & maledicam benedictionibus veſtris, id eſt, opulentiis veſtris. Vnde diuitibus dicitur Apoc. 3. Dicis (inquit) quia diues ſum & nullius egeo, cum ſis miſer, & miſerabilis & pauper, cœcus & nudus. ¶ De peccatoribus, autem patet, quia ſcilicet D omnibus bonis ſpiritualibus indigent. Sunt enim ſicut terra ſterilis & deſerta, in qua eſt carentia & indigentia omnis boni. Prouerb. 3. Egeſtas à domino in domo impij, quod vtique non eſt de iuſtis. Iſti enim non ſunt egentes, ſed potius abundantes: ſicut enim dicitur Luc. 5. Honeſta noſtra, ſupple, membra nullius egent. Teſte enim Senec. Iuſtus non eget niſi ſeipſo, in hoc ſcilicet Deum imitans. De quo dicitur Eccl. 42. quod neque adiectum eſt, neque minuetur, neque eget alicuius conſilio, & in Pſalm. Deus meus es, quoniam bonorum meorum non eges. Sic vere iuſti, qui Deum & ſeipſos ſecum habent, nullius prorſus egent. Ad quod monet ſcriptura Eccl. 40. Fili in tempore vitæ tuæ non indigeas, melius eſt enim mori, quam indigere. Non indigeas inquit, ſupple, virtutibus, vel non indigeas, ſupple, terrenis opibus, ſed modico contentus ipſas abhorreas & contemnas, quia pro certo melius eſt mori, quam taliter indigere. Iſti enim non indigent terrena opulentia, non indigent pœnitentia, non indigent ſapientia, non indigent niſi frequenti confeſſionis munditia & æterni hoſpitij complacentia, & mutuæ firmitatis beneuolentia. Quod non indigeant opulentia, patet Prouerb. 31. vbi de muliere forti, id eſt, de diuina gratia dicitur, quod confidit in ea cor viri ſui & ſpoliis non indigebit. Item quod non indigeat pœnitentia, quia ſcilicet non committit pœnitenda, patet Luc. 15. de nonaginta nouem iuſtis, quod ipſi non indigent pœnitentia. Quod iſti non indigeant ſapientia, patet, quia ſcilicet ipſam adminiſtrat liberaliter eis Deus: patet Iacob. 1. vbi dicitur. Si quis veſtrum indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, ſcilicet ſolum quod iſti indigeant purificatiua confeſſione & mũditia, ſcilicet pro quotidianis venialibus, patet Ioan. 13. Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet. Item quod iſti indigeant æterni hoſpitij complacentia, patet Iud. 19. vbi dicunt. Nulla re indigemus niſi hoſpitio. Item quod iſti indigeant mutuæ charitatis firmitate & amicitia, patet, quia ſicut omnia membra indigent vnum altero, ſic homines. 1. Cor. 12. Non poteſt dicere oculus manui opera tua non indigeo, &c. Sed reuera econtra mali omnibus indigent dicentes illud Hier. 44. Ex eo tempore, quo ceſſauimus ſacrificare reginæ cœli, & libare ei libamina, omnibus indiguimus, & gladio & peſte conſumpti ſumus. Mali enim qui reginæ cœli, id eſt, beatæ Virgini per bona opera non ſacrificant, conſtat, quod bonis omnibus indigent, atque carent. Iſti enim indigent

Gratia viuificante,
Gloria beatificante,
Doctrina rectificante,
Iocunditate lætificante,
Fidelitate iuſtificante,
Stabilitate fortificante.

Dico ergo, quod mali indigent gratia, quæ viuificat Iob 30. Vita ipſa putabantur indigni, egeſtate & fame ſteriles. Item indigent gloria, quæ beatificat. Rom. 3. Omnes enim peccauerũt, & egent gloria Dei. Item indigent doctrina, quæ rectificat Hebr. 5. Rurſum indigetis, vt doceamini. Item indigent iocunditate, quæ lætificat. Vnde Prouerb. 31. Da mœrentibus vinum, &c. Sequitur. Bibant, & obliuiſcantur egeſtatis ſuæ. Item egent fidelitate, quæ iuſtificat. De quo Prouerb. 11. Qui deſpicit amicum, indigens eſt corde. Item egent ſtabilitate, quæ fortificat, quia ſcilicet tales non habet conſtantiam & ſtabilitatem cordis. Prouerb. 10. Virga in dorſo eius, qui indiget corde: tales enim ſunt mali egeni, ſeu indigentes qui ſcilicet non ſunt digni ſtare inter bonos homines & valentes, iuxta illud, quod præcipitur Deut. 15. Omnino indigens & mendicus non erit inter vos. Et Act. 4. dicitur, quod inter Apoſtolos & diſcipulos nullus penitus egens erat. Patet ergo, quod eſt & inuenitur egeſtas & indigentia hominum peruerſorum. ¶ Tertio dico, quod inuenitur indigentia hominum E
miſerorum, & pauperum, & egenorum, & iſta pro certo

A {
- Tyrannis ſolet deſpici crudeliter,
- Clementibus ſolet aſpici benigniter,
- Domino ſolet liberari ſalubriter,
- Eodem ſolet exaltari fœliciter.

Dico ergo, quod tyranni egenos crudeliter affligunt & deſpiciunt. Deſpiciunt enim eos, neceſſaria denegando Eſa. 41. Egeni & pauperes quærunt aquas, & non ſunt. Ipſos decipiendo, atque fraudando. Amos 4. Audite verbum hoc vaccæ pingues, qui eſtis in monte Samariæ, qui calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes. Ipſos lædendo ſeu iniuriando. Iob 24. Mane primo conſurgit homicida, vt interficiat egenum & pauperem. ¶ Item dico quod clementes egenos benigniter adiuuant, & reſpiciunt. Iuxta illud Eccleſ. 4. Rogationem contribulati ne abiicias, &

cias, & ne auertas faciem tuam ab egeno, & ab inope ne auertas oculos tuos. Et aduerte, quod isti debent respici & videri, videlicet vt foueantur. Esa. 58. Egenos & vagos induc in domum tuam, cum videris nudum, operi eum. Vt eruantur scilicet ab impiis oppressoribus. Psalm. Eripite pauperem & egenum, de manu peccatoris liberate eum. Et vt præmia æterna exinde recipiantur, & promereantur, quia scilicet sicut dicitur in Psalm. Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. ¶ Item dico, quod Deus & Sancti egenos salubriter liberant, & eripiunt. Psalm. Ego vero egenus & pauper sum, Deus adiuua me, & alibi dicitur de eo, quod ipse eripit inopem de manu fortiorũ eius, egenum & pauperem à diripientibus eum. Item dico, quod Deus, & Sancti egenos quandoq; temporaliter, semper autem æternaliter exaltant & præficiunt, quia scilicet sicut dicitur 1. Reg. 2. Deus est de puluere suscitans egenum, & de stercore erigens pauperem. Ista est ergo indigentia hominum miserorum.

F ¶ Quarto principaliter dico, quod inuenitur indigentia seu egestas hominum damnatorum, isti enim indigent omni bono. Vnde damnatis maledicit dominus Deut. 28. Percussit te dominus egestate & febri, frigore & æstu, & aere corrupto ac rubigine. Et si vis nota, quod egestas & paupertas æterna & etiam temporalis acquiritur propter

Indisciplinatam proteruitatem,
Immoderatam gulositatem,
Ineruditam fatuitatem.
Inexercitatam seu nimis sopitam ociositatem,

De proteruitate indisciplinata dicitur Prouerb. 13. Et egestas & ignominia ei, qui deserit disciplinam. De gulositate inordinata & immoderata dicitur Prouerb. 11. quod qui diligit epulas, in egestate erit. De fatuitate inerudita dicitur Prouerb. 10. Qui indocti sunt, in cordis egestate morientur. De pigritia & ociositate somnolenta & consopita dicitur Prouerb. 28. Qui sectatur ocium replebitur egestate. Et ibidem 21. Omnis piger semper in egestate est. Et ideo bene consulitur Prouerb. 20. Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat. Ista est ergo egestas damnatorum. ¶ De beatis vero constat, quod egestas eis non conueniat, quia scilicet sicut dicitur Apoc. 21. Ciuitas hæc non eget sole neque luna. Et ibidem 22. dicitur de Sanctis, quia ipsi non egent lumine lunæ, neque lumine solis, quoniam dominus illuminabit illos. Hoc ergo de egestate seu indigentia sufficit.

A **Ego.** Nota, quod ista dictio ego est pronomen nominatiui casus, numeri singularis, primæ personæ, omnis generis, quod scilicet semper personam illius, qui loquitur signat, & semper primæ personæ se copulat, atque ligat. Igitur dico, quod ego ad omnia potest referri, scilicet ad

Summum creatorem,
Iustum viatorem,
Ducem vel pastorem,
Vnum peccatorem,
Hostem proditorem,
Mundum deceptorem.

Dicam ergo, quod (ego) potest prædicari de Deo, & quod Deus potest dici Ego, & etiam ipse de seipso potest dicere Ego. Est enim iste Ego nominatiuus propter diuulgatam famositatem: habet enim nomen admirabile in vniuersa terra. Vnde ipse dicit Esa. 42. Ego dominus, hoc est nomen meum. Item ipse est singularis numeri propter summam & vnicam dignitatem. Esa. 45. Ego dominus, & non est alter. Et Deut. 32. Videte, quod ego sum solus, & non sit alius Deus præter me, ego occidam, & ego viuere faciam, percutiam & ego sanabo. Item ipse est primæ personæ propter superiorem excellentiam, propter antiquiorem existentiam, propter efficaciorem influentiam. Primus enim est, quia prior in dignitate, dum ab ipso cuncta gubernantur. Esaiæ 41. & Apoc. 1. Ego primus & nouissimus, quia prior in æternitate, & antiquitate, dum post ipsum cuncta generantur Ioan. 8. Antequam Abraham fieret ego sum, quia prior in bonitate, dum ab ipso sicut à primo principio omnia procedere comprobantur. Vnde ipse de seipso loquens dicit Ioan. 8. Ego principium, qui & loquor vobis. Item est omnis generis propter omnem, & vniuersalem superioritatem. Esa. 45. Ego dominus faciens omnia. Item ipse testimonium perhibet de seipso propter summam & ineffabilem veritatem. Ista enim dictio Ego semper loquitur de seipsa, sicut Deus dum allegare nequeat aliud verius se, testimonium perhibet sibiipsi. Vnde ipse est, qui dicit Ioan. 8. Si ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum, quia scio vnde venio, & quo vado. Vnde ipse est, qui dicit de seipso illud Exod. 3. Ego sum, qui sum. In quibus verbis ostenditur, quod ipse de seipso prædicat suæ

Veritatis summam essentiam, quæ nunquam deficit,
Maiestatis summam potentiam, quæ totum efficit,
Bonitatis summam clementiam, quæ cunctis proficit.
Primum spectat ad eius diuinitatem,
Secundum ad eius auctoritatem,
Tertium ad eius humanitatem.

Eius { Essentia nunquam variatur. (Ego sum.)
Potentia semper operatur. (Qui inquit.)
Clementia cunctis præsentatur. (Sum inquit.) }

Ista enim dictio (sum) est dictio substantiua. Ista dictio (qui) est dictio effectiua, semper enim ad istam dictionem (qui) sequitur aliquis actus, vt cum dicitur, qui viuit, qui dormit, qui bibit, &c. Ista dictio (sum) est dictio repræsentatiua, vt cum dictum est Ioan. 18. Quem quæritis? Iesum Nazarenum: dixi vobis, quia ego sum, scilicet hic ad præsens. Et sic bene dixi, quod hic ostenditur de Deo per istud ego

Diuinitas durans perpetue. (Ego sum.)
Sublimitas agens assidue. (Ego qui.)
Humanitas præsens continue. (Ego sum.)

¶ Dico ergo, quod istud (ego) potest prædicari de Deo quantum ad essentiam suæ diuinitatis. (Ego sum inquit.) Sum enim signat quandam existentiam inuariabilem, & æternam, quæ vtique competit Deo soli, cum præter ipsum nihil sit reperire, quod proprie sit, quia scilicet omnis creatura, eo quod creatum est, à vero esse deficit & desistit. Quod patet de Angelis, de quibus dicitur Iob 4. Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles: de cœlis dicitur 15. Ecce cœli non sunt mundi in conspectu eius. Quod patet etiam de hominibus, de quibus dicitur Esaiæ 40. Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram Deo. De terra etiam, & de mari dicitur Apoc. 21. Primum cœlum, & prima terra abiit & mare iam non est. Ad Deum ergo solum pertinet dicere. Ego sum, qui scilicet ipse habet verum, & summum perpetuitatis & essentiæ fundamentum. Vnde ipse est, qui dicit Leuit. 18. & 19. Ego Dominus. Et iterum. Ego sum Dominus Deus vester. Et sic notare potes, quod Deus potest dicere de seipso, suam scilicet æternam essentiam prædicando, B

Ego sum { Imperator fortissimus,
Liberator tutissimus,
Vendicator durissimus,
Expiator sanctissimus,
Reuelator verissimus,
Speculator certissimus,
Fabricator doctissimus,
Dominator altissimus. }

Dicit ergo se esse fortissimum Imperatorem. Vnde ipse dixit Iacob. Genes. 56. Ego sum fortissimus Deus patris tui, noli timere. Item dicit se esse tutissimum liberatorem, de quo ipse dicit Genes. 26. Ego sum Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum sum (supple) paratus liberare, & iuuare te. Item ipse dicit se durissimum vindicatorem. Vnde ipse, qui dicit Exod. 20. Ego enim sum fortissimus Zelotes Deus tuus visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem. Item ipse se dicit esse sanctissimum expiatorem, scilicet nostrorum criminum & culparum. Vnde ipse est, qui dicit Leuit. 20. Sanctificamini, & estote sancti, quia ego sum sanctus Dominus Deus vester. Et sequitur. Ego Dominus qui sanctifico vos. Item se esse dicit verissimum reuelatorem. Vnde ipse dicit se esse lucẽ: quæ omnia abscondita reuelat. Iob 8. Ego sum lux mundi. Item ipse se dicit certissimum speculatorem. Hiere. 7. Ego sum, ego vidi dicit Dominus. Item ipse se dicit doctissimum procreatorem & fabricatorem. Vnde ipse ait Apoc. 1. Ego ego sum primus & nouissimus. Et ibidem. Ego principium & finis. Item ipse dicit se esse altissimum dominatorem. Leuit. 24. Ego sum Dominus Deus vester. Et aduerte, quia communiter vbicunque Deus dicit. Ego sum. ipse videtur loqui comminatiue & etiam prohibitiue, quasi dicat. Caueatis à malo, quia ego Dominus, qui punirem vos. Leuit. 19. vbi in principio dicitur. Ego Dominus Deus vester, nolite conuerti ad idola: Sequitur. Ego Dominus Deus vester, non facietis furtum, non mentiemini, nec decipiat vnusquisque proximum suum, &c. Quia reuera valde debet à vitiis quis cauere, qui scit talem Dominum se habere, qui scilicet paratus bonos & obedientes remunerare, ꝓteruos vero & dyscolos castigare. Vnde Leuit. 25. Nolite affligere contribules vestros, sed timeat vnusquisque Deum suum, quia ego Dominus Deus vester. Facite præcepta mea, & iudicia mea custodite, & implete ea, vt habitare possitis in terra absque vllo pauore. Patet ergo, quod (ego) potest dici de Deo, quantum ad essentiam suæ diuinitatis. (Ego sum inquit.) ¶ Adhuc, dico, quod (ego) potest dici de Deo, quantum ad C potentiam suæ sublimitatis, & hoc ostenditur cum dicitur (Qui) Qui enim est vnum pronomen, quod solet factum aliquod sequens notare, & significare, vt dictum est, vtpote cum dicitur. Qui viuit in æternum, creauit omnia simul. Eccles. 18. & in Psal. Qui habitas in cœlis miserere nobis. Et Prouerb. 12. Qui operatur terram suam, saturabitur panibus, &c. Et ideo dico, quod quandoque Deus, qui esse dicitur, in quo operatiua ipsius potentia designatur. Vnde ipse est

Qui

Qui:
Sanctificat,
Saluificat,
Iustificat,
Lætificat.

Est enim sanctificatio deuotorum ipsos constituens in fœlicitate Leuit.20. Ego Dominus, qui sanctifico vos. Est etiam saluificatio, seu liberatio depressorum ipsos eripiens ab aduersitate. Esa. 63. Ego, qui loquor iustitiam, & qui propugnator sum ad saluandum. Est etiam iustificatio peccatorum ipsos mundificans ab iniquitate. Esa.43. Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me. Est insuper lætificatio miserorum ipsos tutificans à captiuitate, & ideo iste est, qui dicit in Psalm. Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, dilata os tuum, & implebo illud. Sic ergo dico, quod (ego) refertur ad Deum, quantum ad potentiam suæ sublimitatis. (Qui, inquit.)
D Vide infra de qui, in titulo suo in litera Q. ¶ Denique dico, quod (ego) potest referri ad Deum quantum ad clementiam suæ humanitatis, quod ostenditur, cum dicitur. (Sum) Sum enim, vt dictum est, verbum substantiuum est, signat enim substantiam. Substantia autem accidentia sustentat. Sic in Christo diuinitas humanitatem sustinet, atque portat, ipsamque in personam filij suppositat, personat, & limitat, & eius dependentiam determinat, atque sedat. Vnde ipse est, qui dicit illud Actor. 9. Ego sum Iesus Nazarenus (Ego inquit sum.) Ecce quomodo diuinitas substat humanæ naturæ. (Iesus inquit) id est, Saluator. Ecce quomodo obuiat humanæ naturæ. (Nazarenus inquit) id est, floridus. Ecce quomodo portat flores sanctitatis puræ. Et aduerte, quod iste Ego scilicet Christus de seipso humanato & incarnato potest, & poterat dicere quæ sequuntur, videlicet,

Ego sum:
Procurator supernæ deitatis,
Prædicator & nuncius veritatis,
Mendicator & regula paupertatis,
Consultor magnæ sagacitatis,
Consectator charæ fraternitatis,
Imperator grandis sublimitatis,
Famulator grandis humilitatis,
Illustrator omnis obscuritatis,
Consolator tristis aduersitatis,
Conseruator iugis sedulitatis,
Expiator omnis iniquitatis,
Castigator duræ seueritatis,
Suscitator omnis mortalitatis,
Gubernator grandis auctoritatis,
Erogator dulcis benignitatis,
Attestator veræ fidelitatis,
Triumphator inuictæ potestatis,
Contemplator excelsæ dignitatis,
Præmiator immensæ largitatis,
Damnator præclaræ maiestatis.

Ecce ergo quot modis in scriptura Christus dicitur Ego. Iste enim supernæ veritatis fuit procurator. A patre enim processit, & ab ipso fuit legatus & procurator in mundum missus, dicens: Eccl. 24. Ego ex ore altissimi prodij. Et Ioan. 7. dicit: Ego scio eum, quia ab ipso sum, & ipse me misit. Item iste æternæ veritatis fuit prædicator. Vnde ipse dicit: Ioan. 13. Ego sum via, & veritas, & vita. Et Ioan. 18. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni, vt testimonium perhibeam veritati. Vel etiam ipse humanæ ruditatis fuit informator. Vnde ipse dicit Esa.48. Ego Dominus docens te vtilia. Iste egenæ paupertatis fuit frequentator, quia scilicet quamdiu Christus vixit, fuit pauper. Psalm. Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea. Item iste magnæ sagacitatis fuit consolator. Prouerb. 8. Ego sapientia habito in consilio. Item iste charæ fraternitatis fuit consectator. Prouerb. 8. Ego diligentes me diligo. Et Cant. 6. Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi. Item iste grandis sublimitatis fuit Imperator. Ecclesiast.1 Ego Ecclesiastes fui rex Israel. Item iste grandis humilitatis fuit famulator. Iste enim dicebat Luc. 22. Ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Item iste omnis obscuritatis fuit illustrator. Vnde ipse dicit Eccl. 24. Ego feci in cœlis, vt oriretur lumen indeficiens, quia scilicet ab ipso reuelata est lux fidei & scripturæ, patefacta rerum obscuritas, quæ latebat. Vnde ipse dicebat Ioan. 8. Ego sum lux mundi. Et Ioan. 12. Ego lux in mundum veni. Item iste aduersitatis fuit consolator. Vnde ipse dicit se esse vitem & vineam, quia vinum lætificat cor hominis. Ioan. 15. Ego sum vitis vera. Et Eccles. 23. Ego quasi terebinthus quasi vitis. Vnde etiam ipse dicit Luc. 14. Ego sum, noli timere. Item iste magnæ sedulitatis fuit conseruator. Valde enim diligens est, & fuit ad animam & Ecclesiam conseruandam. Vnde de vinea dicit ipse Esa. 27. Ego Dominus, qui seruo eam. Sequitur. Nocte & die seruo eam. Item iste omnis iniquitatis fuit expiator, Vnde iste est, qui dicit Ezech.37. Ego Dominus sanctificator Israel. Item iste duræ seueritatis fuit castigator. Acriter enim reprehendebat peccantes sicut legitur Matth. 21. & Ioan. 2. vbi fecit flagellum, ad vendentes eiiciendum de templo. Vnde ipse est, qui dicit Ezech.19. Ecce ego ad te Pharao rex Ægypti. &c. Et Ezech 26. Ecce ego super te Tyre, &c. Bonos etiam quandoque castigat, & tribulat ne delinquant, quia ipse est, qui dicit Apoc. 3. Ego, quos amo, & arguo, & castigo. Item iste nostræ mortalitatis est, & erit suscitator, quia scilicet iste suscitabat in iudicio mortuos corporaliter, nunc vero quotidie ipse per gratiam suscitat mortuos spiritualiter scilicet peccatores. Vnde ipse dicit Ioan.11. Ego sum resurrectio, & vita, qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet. Item iste grandis auctoritatis fuit gubernator. Pastor enim erat, & greges fidelium pascebat, & gubernat. Ioan.10. Ego sum pastor bonus. Item iste dulcis benignitatis fuit erogator. Libenter enim pauperibus benefaciebat, & alios pauperibus benefacere mandabat. Vnde ipse dicit Ioan. 6. Ego sum panis viuus, & ego sum panis vitæ (supple) ad alios nutriendum. Et Oseæ 11. dicitur: Ego quasi nutritius Ephraim. Item iste magnæ fidelitatis fuit attestator. Vnde ipse dicit Hier. 29. Ego sum iudex & testis. Et Ioan. 8. Si ego testimonium perhibeo veritatis, testimonium meum verum est. Item iste inuictæ potestatis fuit triumphator. Vnde ipse est, qui dicit: Confidite, ego sum, qui vici mundum. Ioan. 17. Item iste excelsæ ciuitatis fuit speculator, seu contemplator. Eccles. 24. Ego in altissimis habito, & thronus meus in columna nubis. Item immensæ largitatis fuit præmiator, quia scilicet præmia vitæ æternæ dat iustis, sicut ipse dicit: Ioa.10. Ego cognosco oues meas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis. Item præclaræ maiestatis est dominator. Vnde ipse est qui dicit Apoc. 22. Ego sum genus, & radix Dauid stella splendida & matutina. Et si vis, dic quod iste dicitur, Ego quia præcedit alios antiquitate, & æternitate, quia scilicet ipse est, qui dicit Ioan.8. Antequam Abraham fieret, Ego sum. Dicitur genus & radix, quia ipse influit aliis bonitate & pietate. Genus enim communicat se speciebus, & radix influit in ramos: dicitur Dauid, id est, vultu desiderabilis, quia iste præcessit alios conuersationis pulchritudine, & honestate. Dicitur stella splendida & matutina, quia omnes alios præcedebat scientia, & claritate, & sublimitate. Patet ergo, quod Ego prædicatur de Deo, & quãtum ad suam humanitatem, qua se præsentauit nobis proficue. (Sum inquit) Et quantum ad suam auctoritatem, qua se repræsentat agens assidue. (Qui inquit) Et quantum ad suam diuinitatem, qua semper extitit durans perpetue (Ego sum,) Bene ergo dicit (Ego sum qui sum.) Patet ergo, quod Ego potest dici de summo creatore, scilicet de Deo. Et hoc est primum principale. ¶ Secundo E
dico, quod ego potest dici & prædicari de iusto viatore. Iustus enim dicitur Ego, quia, sicut dictum est, Ego est primæ personæ, & verbo primæ personæ coniungitur, nominatiui casus, & numeri singularis. Pronomen est, quod scilicet pro nomine ponitur, omnis generis est, & semper signat personam illius, qui loquitur: sicut supra de Deo declaraui. Iste enim scilicet iustus viator debet esse primæ personæ, quia alios debet præcedere, scilicet bona opera inchoando & anticipando. Vnde illud Apoc. 1. Ego primus. & Esa.45. Ego ante te ibo. Primæ personæ debet coniungi, quia scilicet primoribus, id est, Deo & Sanctis, & melioribus se debet iungere, ipsorum bonos mores imitando & societatem sectando. Vnde iste bonis personis debet dicere illud Matth. vlt. Ego autem vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem sæculi. Nominatiui casus debet esse, scilicet bonum nomen & famam habendo, & vendicando. Eccl.41. Curam habe de bono nomine. Numeri singularis debet esse, scilicet alios virtutibus singulariter excellendo vel societatem aliorum fugiendo, & solitarie singulariter habitando. Psalm. Singulariter sum ego, donec transeam. Pronomen debet esse, quia scilicet pro aliis se debet ponere, opponere, & exponere, ipsos adiuuando, & defendendo, & pro eis orando & supplicando. Lucæ 22. Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. & 3. Regum 2. optime loquitur. Ego loquar pro te regi. Omnis generis debet esse scilicet omnibus subueniendo, & se omnibus conformando. 1. Corinth. 9. Omnibus omnia factus sum. Sequitur. Ego autem sic curro. De seipso autem libenter loquitur, scilicet se reprehendendo, & propriam fragilitatem recolendo. Et etiam bona sua vt sit exemplum aliis recitando, dicens illud Ioan. 8. Ego testimonium perhibeo de meipso. Et aduerte, si vis, quod per Ego potest prædicare & dicere

Suæ:
Naturæ fragilitatem,
Fortunæ sterilitate ,
Miseriæ calamitatem,
Præcedentis culpæ iniquitatem,
Pœnitentiæ pœnalitatem,
Abstinentiæ austeritatem,
Clementiæ benignitatem,
Patientiæ stabilitatem,
Efficaciæ fœcunditatem.

¶ Item

¶ Item dico, quod ipſe poteſt prædicare per hoc pronomen Ego

Suæ
- Doctrinæ amplitudinem,
- Mundiciæ pulchritudinem,
- Iuſtitiæ rectitudinem,
- Fiduciæ certitudinem.
- Charitatis viciſſitudinem,
- Humilitatis baſſitudinem,
- Sublimitatis celſitudinem,
- Orationis fortitudinem,
- Deuotionis quietudinem,
- Prælationis ſtatum ſeu ſubditorum multitudinem,
- Finalis mortalitatis mœſtitudinem,
- Præſentis aduerſitatis magnitudinem.
- Futuræ fœlicitatis plenitudinem.

Item ſi ſibi dicatur, & ab eo quęratur. Quis es tu, quantum ad naturæ fragilitatem? Reſpondet Sap. 7. Sum quidem homo mortalis, ſimilis hominibus, & ex genere terreno illius, qui Primo factus eſt. Item quis es tu, quantum ad fortunæ tenuitatem ſeu ſterilitatem? Reſpondet illud Pſal. Pauper ſum ego, & in laboribus à iuuentute mea. Item quis es tu; quantum ad miſeriæ calamitatem? Reſpondet illud Pſalm. Ego ſum vermis, & non homo, opprobrium hominis & abiectio plebis. Item quid fuiſti, quantum ad præcedentis culpæ peruerſitatem? Reſpondet cum Dauid 2. Reg. 24. Ego ſum, qui peccaui, ego, qui inique egi. & cum Apoſtolo Roman. 7. Ego carnalis venundatus ſum ſub peccato. Item quid feciſti, quantum ad pœnitentiæ pœnalitatem? Reſpondet illud Pſalm. Ego autem, cum mihi moleſti eſſent, induebar cilicio. Item quid facit quantum ad abſtinentiæ auſteritatem; Reſpondet illud Tob. 12. Ego inuiſibili cibo, & potu vtor. Item qualis es tu, quantum ad clemētiæ dulcedinem & pietatem? Reſpondet in Pſal. Ego quaſi oliua fructificaui in domo Dei. Item qualis es tu quantum ad patiētiæ ſtabilitatem? Reſpondet illud Pſal. Ego autem in flagella paratus ſum. Item quid feciſti quantum ad operum efficaciæ fœcunditatem? Reſpondet Eccleſ. 24. Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honeſtatis & gratiæ. Si vero vltra procedendo quæratur quid fecerit, quantum ad doctrinæ amplitudinem? Reſpondet Eccleſ. 24. Ego ſapientiam effudi luminoſam: & ibidem. Ego quaſi trames aquæ immenſæ defluo. Ego quaſi fluuius dorix dixi. Rigabo hortum plātationum mearum. Item ſi quæratur qualis ſit, quantum ad mundiciæ ſeu caſtimoniæ pulchritudinem? Reſpondet illud Can. 2. Ego flos campi, & lilium conuallium. Item ſi quæratur qualis eſt quantum ad iuſtitiæ rectitudinem? Reſpondet illud Eſa. 63. Ego, qui loquor iuſtitiam. Item ſi quæritur qualis ſit quantum ad fiduciæ certitudinem? Reſpondet illud Pſalm. Ego autem in domino ſperaui, exultabo, & lætabor in miſericordia. Item ſi quæritur qualis eſt quantum ad charitatis viciſſitudinem? Reſpondet illud prædictum Prouerb. 8. Ego diligentes me diligo. Item ſi quæritur qualis eſt quantum ad humilitatis baſſitudinem? Reſpondet illud Pſalm. Ego vero egenus & pauper ſum: & illud: Ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ, &c. Ego autem humiliatus ſum nimis. Iuſtus enim libentius allegat illud, quod pertinet ad humilitatem. Exemplo Amos prophetæ, qui dicebat Amos 7. Nō ſum Propheta, nec ſum filius Prophetæ, ſed armentarius ego ſum, vellicans ſycomoros. Item ſi quæritur qualis eſt quantum ad contemplationis celſitudinem. Reſpondet illud prædictum Eccleſ. 24. Ego in altiſſimis habito. Item ſi quæritur qualis fuit quantum ad orationis fortitudinem. Reſpondet illud Pſalm. Ego autem orabam. & illud: Ego clamaui, & exaudiſti me. Item ſi quæritur qualis eſt quantum ad deuotionis quietitudinem. Reſpondet illud Cant. 5. Ego dormio & cor meum vigilat. Item ſi quæritur qualis eſt quantum ad prælationis ſtatum, ſeu quantum ad ſubditorum multitudinem? Reſpondet illud prædictum. Ioan. 10. Ego ſum paſtor bonus, & cognoſco oues meas, & cognoſcunt me meæ. Item ſi quæritur qualis eſt quantum ad mortis mœſtitudinem. Reſpondet illud 2. Timo. 4. Ego enim iam delibor, & tempus meæ reſolutionis inſtat. Et illud 3. Regum 2. Ecce ego ingredior viam vniuerſæ carnis. Item ſi quæritur qualis eſt quantum ad omnis perfectionis ſanctitudinem. Reſpondet illud prædictum Apoc. 22. Ego ſum genus & radix Dauid, ſtella ſplendida & matutina. Vide eam expoſitam & diuiſam infra de ſtella. Item ſi quæritur qualis ſperat eſſe quantum ad æternæ gloriæ & ſaluationis plenitudinem. Reſpondet dirigendo verba ſua ipſi Deo & dicit illud Pſalm. Ego autem in iuſtitia apparebo in conſpectu tuo, ſatiabor cum apparuerit gloria tua. Ecce ergo quomodo iſtud vocabulum Ergo comprehendere poteſt omnes virtutes & opera virtuoſa. Patet

F ergo quomodo Ego poteſt intelligi de quolibet viro iuſto. ¶ Et etiam ſi vis applicare ad beatam Virginem Mariam, dic, quod per Ego poteſt intelligi, & prædicari ſuæ

Puritatis candeſcens floſculus,
Pietatis frondeſcens hortulus,
Charitatis ardeſcens lectulus,
Vbertatis concreſcens riuulus,
Dignitatis ſplendeſcens titulus.

De ſua puritate poteſt dicere illud prædictum. Ego flos campi, &c. De ſua pietate poteſt ipſa dicere illud prædictum. Ego autem ſicut oliua, &c. De charitate vero ſua poteſt dicere ipſa, illud prædictum Canticorum 2. Ego dilecto meo, &c. De vbertate vero ſua potuit dicere illud prædictum. Ego quaſi vitis fructificaui &c. De dignitate vero, & finali fœlicitate poteſt dicere illud prędictum. Ego ſum genus & radix, &c. Dici poteſt igitur Ego de iuſto viatore, & etiam de cœli poſſeſſore, quod eſt ſecundum.

¶ Tertio dico, quod (ego) poteſt dici de quolibet peccatore. G Peccatores enim volunt eſſe primæ perſonæ, alios præcedendo per prælationem & dominationem, primis perſonis volunt coniungi, per magnorum ſeruitia & aſſociationem, & per ſuam præſumptuoſam reputationem. Omnis generis ſunt, per variationem, & adulationem: nominatiui caſus volunt eſſe, per ſuæ famę & nominis inanem diuulgationem. Singularis etiam numeri volunt eſſe, per ſingularem conditionem, & per alienæ vitæ contemptum, abominationem, & præſumptionem. Semper etiam de ſeipſis loqui geſtiunt, per iactantiam & elationem. Et breuiter notare potes, quod peccator dicitur (ego,) propter multa, videlicet, quia

Auaritiæ fame cruciatur,
Violentiæ dente effrænatur,
Immundiciæ fæce maculatur,
Præſumptionis verbis efferatur,
Obſtinationis clauſura duratur,
Deſperationis timore turbatur,
Tribulationis carcere ligatur.

Dico igitur, quod peccator denotatur per (ego,) quia cruciatur auaritiæ fame, & ideo ipſi comparantur cani, qui ſemper fameſcit, & filio prodigo, qui dure langueſcit. Vnde iſte poteſt dicere cum Goliath. Nunquid canis ſum ego, quia tu venis ad me cum baculo? 1. Reg. 17. & cum filio prodigo Luc. 15. Quanti mercenarij in domo patris mei, abundant panibus? ego autem fame hic pereo. Quia reuera bonis ſufficit, quod habent, & ſic abundant. Malis autem nihil ſufficit, & ſic eſuriunt & mēdicant. Item peccator dicitur Ego, quia effrænatur violentiæ dente. Similis ſcilicet illi Roboam, qui ſuperbe loquens populo dicebat 2. Paral. 10. Pater meus cæcidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus. Item quia maculatur immundiciæ fæce ſcilicet carnalitate & luxuria, dicere poteſt illud prædictum Pſalm. Ego autem ſum vermis, & non homo. & illud prædictum Roman. 7. Ego autem carnalis ſum. Item dico, quod iſte poteſt ſignificari per Ego, quia efferatur per præſumptionem, videtur enim ſibi, quod perpetuo non deficiet proſperitas ſtatus ſui. Vnde iſte eſt, qui dicit illud Pſalm. Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum. Item quia induratur per obſtinationem. Peccator enim induratus in malitia, non vult audire vel dicere quicquam boni. Pſalm. Ego autem tanquam ſurdus non audiebam &c. Item quia conturbatur per deſperationem. Videtur enim peccatori quod perpetuo non poteſt veniam adipiſci. Vnde iſte dicit domino illud Pſalm. Ego dixi in exceſſu mentis meæ, proiectus ſum à facie oculorum tuorum. Item quia carceratur ſcilicet in inferno per æternam tribulationem. Vnde talis Ego poteſt dicere illud Eſa. 48. Ego dixi in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi. Et illud Iob. 7. Nunquid mare ſum ego aut cætus, quia circumdediſti me carcere? Patet igitur quomodo Ego poteſt referri ad impium, ad iuſtum, & ad Deum. De aliis autem nihil amplius volo notare, quia poſſunt ſub præcedentibus contineri. Sufficit igitur de Ego.

Egredi. Egreſſus.

Nota quod egredi idem eſt, quod A de aliquo loco diſcedere, vel exire, vel ad alium locum procedere, & abire. Vnde proprie egredi ſignat de termino à quo, ire ad terminum ad quem. Et ideo ſicut eſt dare bonum locum, & malum, vitioſum, & virtuoſum, ſic proculdubio poſſumus diſtinguere egreſſum, & exitum, vtilem & inutilem, commendabilem & deteſtabilem, meritorium & damnatorium. Egreſſus ergo commendabilis poteſt de creatore, & creaturis intelligi, & breuiter dico, quod duplex eſt egreſſus, diuinus ſcilicet & humanus. ¶ Eſt ergo egreſſus domini ſeu diuinus. Sicut enim video, quod egreditur à ſole radius, egreditur à fonte fluuius, egreditur à domo nuncius, egreditur de bello ſaucius, ſic vere diuerſimode egreditur diuinus filius, à patre per æternam generationem. A matre, per humanam propagationem. A cœlo, per temporalem incarnationem. A mundo, per corporalem mortem & paſſionem. Egreſſus eſt ergo Dei filius à patre per generationem æternam. Ioan. 6. Exiui à patre & veni in mundum. Et Micheæ 5. Egreſſus eius à diebus æternitatis: & iſte eſt egreſſus radij ab ipſius ſolis ſubſtantia. Ab ipſo enim continue egreditur, & manat, & tamen cum ipſo perpetuo

indiuisibiliter manet, & durat. Sic filius à patre exit, & in patre semper est, & fuit. Ioan. 14. Ego in patre & pater in me. Iste est ergo egressus à patre, per generationem æternam. Item dico, quod est egressus à matre, per propagationem humanam, & ista fuit in die natiuitatis, quando ipse exiuit de vtero matris in mundum. De quo Iohel. 2. Egrediatur spõsus de cubili suo. & Esaiæ. 11. Egredietur virga de radice Iessæ. Et iste sicut egressus floris à stipite, qui sine eius corruptione foras exit. Esa. 26 Egredietur dominus de cœlo sancto suo. Item dico, quod egressus est de cœlo, per incarnationem temporalem. Vnde in Psal. A summo cœlo egressio eius. Item egressus est à mundo per passionem corporalem. Vnde Ioan. 16. Exiui à patre, & veni in mundum, iterum relinquo mundum, & vado ad patrem. Et iste egressus fuit sicut hospitis, qui exit de hospitio, vt scilicet ad proprium domicilium reuertatur, dicens cum Iacob Genes. 32. In baculo meo transiui Iordanem, nunc cum duabus turmis regredior. Christus enim in crucis baculo, Iordanem nostræ mortalitatis trãsiuit, & cum duabus turmis, id est, corpore & anima ad patris gremium est regressus. Et si vis, nota, quod Christus est egressus in mundum ad

Refrigerandum benigniter,
Illuminandum mentaliter,
Saluificandum vtiliter,
Affligendum seueriter,
Erudiendum subtiliter,
Miserandum dulciter,
Regendum sagaciter.

Egressus est (dico) ad nos benigniter refrigerandum, quod scilicet fecit in baptismi institutione vel gratiæ infusione. Iohel. 3. Fons de domo domini egredietur ad irrigandum torrentem spinarum. Item ad nos spiritualiter illuminandum. Genes. 19. Sol egressus est super terram, & Loth ingressus est Segor. Item ad nos vtiliter saluificandum Abacuc. 2. Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo. Item ad se pro nobis corporaliter affligendum per passionem scilicet & mortem Iesus egressus est trans Torrentem Cedron scilicet ad locum vbi à Iuda tradi, à Iudæis capi, ad Pilatum ad probra, & ad flagella, & ad mortem se trahi præsciuit. Ioan. 18. Vt supra. Item ad nos subtiliter erudiendum Marci 1. Egressus Iesus, cœpit prædicare. Item ad nos dulciter, & misericorditer miserandum. Lucæ 22. Egressus Iesus ibat in montem oliuarum. Oliua enim pietatem signat, veniam & dulcorem. Item ad nos sagaciter regendum, & gubernandum. Genes. 49. Inde pastor egressus est lapis Israel. Iste est ergo egres-
B sus dominicus. ¶ Est etiam egressus humanus, & iste proculdubio multiplex est, videlicet virtuosus, vitiosus, laboriosus, dolorosus, formidolosus, luctuosus, & gloriosus. ¶ Primus ergo est egressus, seu exitus virtuosus, & iste est quando homo exit à vitiis, & procedit ad virtutes. Sicut enim vapor ab inferioribus egreditur, & sursum in cœlestibus inalteratur, sic vere ab inferioribus bonis, & oblectamentis, nec non à peccatis, & vitiis egredi, discedere, & sursum ad bona spiritualia, & virtualia nos transferre debemus. Ita videtur fecisse Abraham. Genes. duodecimò. Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram quam monstrauero tibi. ¶ In quibus verbis ostenduntur duo, à quibus est nobis egressus, & exitus inchoandus, & duo ad quæ est terminandus & ordinandus. Egredi enim debemus ab infectione cupiditatis, ideo dicitur Egredere de terra, ab infectione carnalitatis, ideo dicitur, Egredere de cognatione tua, & de domo patris tui. Quorsum ergo; ad propinquitatem charitatiuam, ideo dicitur veni, id est, appropinqua te. Quorsum; ad serenitatem contemplatiuam, ideo dicitur, in terram, quam ego monstrauero tibi. Egrediamur ergo à terrenorum cupiditate. Egredere (inquit) de terra tua. Terra enim nostra est mundus, à qua pro certo tunc temporis egredimur, cum terrenas cupiditates & bona temporalia detestamur. Serpentes enim dum de terra egrediuntur visum, quem præ obscuritate amiserant respiciendo solem recuperare dicuntur, vt dicit Isido. Hirundines autem & ciconiæ terram propriam in hyeme exeunt, & dimittunt, & in remotis partibus pascua sibi quærunt. In quibus procul dubio nostra docetur infirmitas, quod terram propriã, scilicet mundum & mundanas cupiditates debemus, quantum ad affectum, exire & relinquere, & ad solem iustitiæ Christum per deuotionem nos conuertere, & ad terram remotissimam scilicet ad paradisum per affectum & desiderium nos transferre. Vnde Genes. 2. Fons descendebat de terra. Sequitur. Fluuius egrediebatur de loco voluptatis. Terra enim & locus voluptatis dicitur mundus iste, à quo pro certo quantum ad affectum egrediuntur, qui fontes, per puritatem, fluuij, per pietatem nuncupari merentur. Quod vtique est contra multos, qui ita sunt immixti & inuoluti in affectibus terrenis, quod exinde egredi nunquam queunt. Isti sunt similes cuidam api falsæ, quæ dicitur labion, quæ secundum Plinium quanto potest intrare alueare tanto ardore in mel infigitur, vt comedat, quod amplius egredi non potest, sed apibus ibi inuenitur, à quibus necatur, & occiditur. Et similes etiam sunt muscis, quæ in telis aranearum, dum incàute volitant, circa ipsas taliter se inuoluunt, quod exinde amplius egredi nequeunt, imo quandoque ibi ab araneis captæ inueniuntur, capiuntur, & occiduntur. Reuera charissimi sic accidit multis peccatoribus huius mũdi, quia vere tanto impetu, & appetitu, tanta afflictione, & delectatione, tam incaute & tã indiscrete in melle voluptatum carnalium, & in reti cupiditatum temporalium se infigunt, immergunt, & inuoluunt per luxuriam & auaritiam, quod exinde non possunt amplius resilire. Sicut patet de luxuriosis & auaris, induratis & obstinatis, qui nunquam exinde quærunt exire, imo vsq; ad mortem perseuerantes, ibidem capti, & irretiti istis criminibus, ab araneis, id est, à dæmonibus inueniuntur, pœna perpetua in inferno feriuntur. De quo Matthæi 5. Amen dico tibi, non exibis inde. Vnde isti possunt dicere illud 3. Reg. 2. Non egrediar, sed hic moriar. Non sic charissimi, sed egrediamur à terrenorum cupiditate. [De terra inquit tua]. Hierem. 50. Recedite de medio Babylonis, & de terra Chaldæorum egredimini. & Hiere. 51. Murus Babylonis corruet, egredimini de medio eius popule meus, & saluet vnusquisque animam suam. ¶ Et notabis si vis, quod C
nos debemus egredi de mundo, & etiam de omni mũdana conuersatione, & delicto. Egredere ergo de mundo, sicut

De { Solatio delicioso,
Officio laborioso,
Consortio pernicioso,
Incendio periculoso. }

Igitur egrediendum est à mundo, quia inficit voluptatibus, Vnde illud Gen. 2. Fluuius egrediebatur de loco voluptatis. Et ideo Angelus monet Loth, quod egrediatur de sodomis, quia scilicet per carnis immunditiam erat locus infectus. Gen. 10. Surgite, & egredimini de loco isto, quia delebit dominus ciuitatem istam. Item quia affligit aduersitatibus. Mundus enim est Ægyptus, in quo filij Israel diuersis aduersitatibus sunt afflicti, & ideo inde egressi fuerunt. Exod. 12. Egressus est exercitus domini de terra Ægypti. Itẽ quia coniungit malis hominibus. Ibi enim sunt malæ societates, quæ merito sunt fugiendæ. Esa. 48. Egredimini à Babylone, id est, à mundo, quia vt dicitur Esaiæ 13 Ibi habitant Dracones, struthiones, pilosi, vlulę, sirenę &c. Per quæ animalia peccatores variis polluti criminibus designantur, quorum societas est abhorrenda, quia cum peruerso peruerteris. Psalm. Item quia succedit cupiditatibus. Vnde mundus est sicut fornax Babylonica, a qua pueri sancti illæsi egressi fuerunt. Dani. 4. Sydrach, Misach, & Abdenago egredimini, & venite. Sequitur, quod statim egressi sunt de medio ignis. A mundo ergo debemus mentaliter egredi, & eum cordialiter detestari. Genes 31. Surge, & egredere de terra hac. Egrediẽdum est ergo à terrenorum cupiditate.
¶ Item egrediamur ab amicorum carnalitate. A carnali enim D
afflictione, & à nimia parentum nostrorum dilectione debemus discedere & egredi quod ostenditur cum dicitur. De cognatione tua, & de domo patris tui. Quia scilicet cognatorum & parẽtum debet à nobis affectio & carnalitas vilipendi. & de hoc commẽdatur Aaron Deut. 23. de quo dicitur ibidem. Qui dixerit patri suo, & matri suæ nescio vos, & fratribus suis ignoro vos, nescierunt filios suos, hi custodierunt eloquium tuũ. Sicut enim aquila non curat de propriis filiis, & maxime de illis, qui apertis oculis sine lacrymatione solẽ respicere nequeunt, (imo secundũ Arist. tales cõsueuit de nido proprio eiicere, & sicut alienos dimittere, & de eis penitus non curare,) sic vere maxime nos Prælati, & clerici de nostris carnalibus filiis, id est, nepotibus & cognatis non nimis debemus per affectionem curare. Sed de nido cordialis affectionis ipsos expellere, & fugare nisi ita forte perfecti fuerint, & prouecti, quod solem Christum per contemplationem possint respicere, & videre. Tales enim solos de cognatis, & consanguineis nobis in nido cordialis affectus retinere debemus, & ipsos promouere, & fouere, & de aliis vero imperfectis, & insufficientibus non curare. Egredere ergo de cognatione tua, & de domo patris tui. Psalm. Obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum. Quod (proh dolor) est contra multos tam clericos, quam prælatos, qui ad consanguineos carnales taliter afficiuntur, quod contra Deum & iustitiam illos tam ignorãtes, quam imperfectos promouere nituntur. Isti sunt sicut pellicanus, qui pro salute filiorum mortis periculo se exponit. Sic reuera multi sunt, qui pro carnalibus filiis, & cognatis ditandis non timent multas iniustitias committere, & se mortis æternæ periculis obligare. Isti possunt figurari Apoc. 14. Vbi dicitur, quod ipse vidit supra montem Sion agnum stantem, & in cõspectu eius quadraginta quatuor millia habentium nomen eius, & nomen patris eius, scriptum in frontibus suis. Mons enim Sion signat statum Ecclesiæ & prælationis. De isto enim dicitur Esaiæ 2. Venite ascendamus ad montem domini. Sed pro certo charissimi, multoties accidit, quod agni, id est, simplices & ignorantes in isto monte præficiuntur, & ad prælatio-

nis apicem promouentur. Iuxta illud Eſaiæ 3. Dabo pueros principes eorum, & effœminati dominabuntur eis. Quid vltra, & pro certo ſtatim, quod tales indigni & inſufficientes ſunt promoti ipſi proculdubio nunquam ceſſabunt, quouſque in conſpectu ſuo in patria, id eſt, in Eccleſia, in præbendis, & dignitatibus, officiis, & beneficiis Eccleſiæ ſuæ fecerint venire, & ſtare quadraginta quatuor millia, id eſt, quam plurimos poterunt de illis, qui portant nomen ſuum, & patris ſui, id eſt, de propriis parentibus & cognatis, compatriotis, familiaribus atque notis. Iſti ergo non egrediuntur de domo patris, & carnalium parentum affectione. Exod. 12. Nullus veſtrum egrediatur oſtium domus ſuæ. Non ſic chariſſimi, non, ſed egrediamur ab amicorum carnalitate. Vnde Iohel 2. Egrediatur ſponſus de cubili ſuo, id eſt, de affectione carnali. Iſti ſunt ergo duo termini à quibus eſt egrediendum ſcilicet
E carnalis affectio, & tẽporalis poſſeſſio. ¶ Sed adhuc dico, quod ſunt alij duo termini, ad quos eſt gradiendum. Et iſti ſunt ſicut dictum eſt, propinquitas charitatiua, & leuitas contemplatiua. Dico ergo, quod egredi debemus ad amorem charitatis, quod oſtenditur cum dicitur Veni. Venire ergo idem eſt, quod appropinquare & de loco remoto egredi, & exire, & ad locum propinquum ſe trahere. Cant. 2. Surge amica mea, & veni. Surge dico de loco, in quo ſtas egrediendo. Veni etiam ad Deum per amorem appropinquãdo. Egrediamur ergo ad amplexum charitatiuum. Muræna enim ſerpentis ſibilo euocata de fluuio egreditur, & ad amplexum ſerpentis venit, & attrahitur, & ſic à ſerpente concipit, & imprægnatur. Sic vere (chariſſimi) ad ſibilum, & euocationem Dei (qui Nume. 16. per æneum ſerpentem figuratur) de fluuio mundanæ proſperitatis & voluptatis debemus egredi, & exire, ad Chriſtum per charitatem nos trahere, & venire, & ſic ab ipſo poterimus per gratiam imprægnari, & per bona opera fœcundari. Iſto etiã modo egreſſa mulier Chananæa à finibus Tyri & Sydonis acceſſit ad dominum, & curationem filiæ ſuæ precibus impetrauit. Tyrus enim anguſtia interpretatur. Sydon vero venatio dicitur, quæ vtique peccatum & mundum deſignat, vbi & anguſtia tribulationum, & venatio tentationum inuenitur. vnde cum quis egreditur & ad Chriſtum per charitatem accedit, curationem filiæ ſuæ, id eſt, animæ impetrat, & acquirit. Notabis autem, ſi vis, quod iuſtus debet ad Deum venire, & egredi ad plura bona opera facienda, videlicet

Ad
- Plorandum luctuoſo fletu,
- Orandum clamoroſo pulſu,
- Pugnandum virtuoſo nixu,
- Conſolandum amoroſo riſu,
- Meditandum timoroſo paſſu,
- Increpandum rigoroſo iuſſu.

De luctu contritionis dicitur Matth. 16. quod Petrus poſtquam negauit dominum, egreſſus foras fleuit amare. De clamore orationis dicitur Exod. 10. quia egreſſus Moyſes de conſpectu Pharaonis, orauit dominum. De pugna vero bonæ reſiſtentiæ, & virtuoſæ operationis dicitur Exodi 17. Egreſſus pugna contra Amalech. De dulcore conſolationis dicitur Eſaiæ 7. Egredere in occurſum Acham & dices ei, noli timere. De timore meditationis dicitur Geneſ. 24. quia Iſaac fuerat egreſſus ad meditandum in agro. De rigore autem punitionis & caſtigationis dicitur Exod. 2. quia Moyſes egreſſus ad fratres ſuos, cum vidiſſet Ægyptum percutientem Hebræũ, ſepeliuit eum ſub ſabulo, & occidit. Egrediendum eſt ergo ad amplexum charitatiuum, Veni. Dan. 3. Egre-
F dimini, & venite. ¶ Item dico, quod nos debemus egredi ad aſpectum contemplatiuum. Veni (inquit) in terram, quam monſtrauero tibi. Igitur terra, quam monſtrat nobis Deus, eſt paradiſus, ad quam pro certo videndam, & contemplandam debemus de peccatis & vitiis, & de mundi negociis, & deliciis egredi, & exire. Iuxta illud Can. 7. Egrediamur in agrum, commoremur in villis, mane ſurgamus ad vineas, &c. Expone. Apes quando de alueari ſuo egrediuntur, ſtatim ſurſum verſus cœlum celeriter eleuantur. In quo docemur, quod ad hoc de inferioribus egredi debemus, vt ſurſum ad contemplationem cœleſtium aſcendamus. Cant. 3. Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, &c. Zac. 6. Iſti ſunt quatuor venti cœli, qui egrediuntur, vt ſtent coram dominatore omnis terræ. Sic ergo patet chariſſimi, quod egreſſus eſſe debet contemplatiuus, charitatiuus,
G deteſtatiuus carnalitatis, & fugitiuus cupiditatis. ¶ Secundo dico, quod eſt quidam egreſſus hominis vitioſus, & iſte eſt quando quis egreditur de bono ad malum, de virtute ad vitium, de religione ad ſæculum, de gratia ad peccatum. Tales ergo ſunt ſimiles talpæ, quæ incaute de cauernis ſuis egreditur exterius ſuper terram, ita quod ſæpe à miluo rapitur, vel ab aliquo capitur, atque necatur. Sic vere faciunt multi qui cauernas, ſcilicet humilitatem & religionem deſerunt, & exeunt, & exterius ad mundi negocia ſe conuertunt, ſicut patet de multis religioſis, qui clauſtrum abominantur, & ad exteriora negocia & beneficia exeũt, qui cum neſciant ſe regere à miluo, id eſt, diabolo diuerſis criminibus capiuntur. Quod figuratum eſt in Dina Geneſ. 34. quæ egreſſa, vt videret mulieres regionis, ab Emor eſt corrupta. Quia vere dum anima à ſuæ conſcientiæ ſecreto, vel à religionis clauſtro ad exteriora egreditur, ſæpe fit quod ab Emor, id eſt, diabolo corrũpitur. De iſto ergo vitioſo egreſſu poteſt dici illud Gen. 4. Egreſſus Cain à facie domini habitauit vagus & profugus in terra. Iſte eſt ergo egreſſus vitioſus. Et ſi vis, potes de malis dicere, quod egrediuntur ad malum, & ab ipſis etiã procedunt, & egrediuntur omnia mala. Egrediuntur dico ad mala ſcilicet

Ad
- Inaniter gaudendum,
- Subtiliter fallendum,
- Crudeliter nocendum,
- Carnaliter viuendum,
- Verbaliter iniuriandum,
- Perenniter deperiendum.

Dico, quod in malis inuenitur egreſſus ad proſperitates, gaudia proſequenda. Vnde de filiis malorũ diuitum dicitur Iob. 21. quod egrediuntur quaſi greges paruuli eorum, & infantes eorum exultant luſibus, tenent tympanum & pſalterium, & gaudent ad ſonitum organi, ducunt in bonis dies ſuos, & in pũcto ad inferna deſcẽdunt. Iſta enim eſt veritas, & illi qui a Deo & à ſtatu gratiæ ad mundi proſperitatem egrediuntur, finaliter ad mundi aduerſitatem regrediuntur. Exemplum de Aman, de quo legitur Heſter. 5. quod egreſſus eſt Aman die lætus & alacer, & tamen ſequitur, quod in craſtino fuit ſuſpenſus. Item egrediuntur mali ad fallacitatis ſtudia peragenda. Vnde 3. Reg. 22. Egreſſus eſt ſpiritus, & ſtetit corã domino & ait. Ego decipiã Achab. Sequitur. Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum. Sequitur. Egredere, & fac ita. Item egrediuntur ad crudelitatis ſcelera committenda ſcilicet ad nocendum & ad grauandum bonos. Vnde diabolus videtur præcipere cuilibet malo illud, quod Nabuchodonoſor præcepit Holoferni, dicens Iudith. 2. Egredere aduerſus omne regnum occidentis, & contra illos præcipue, qui contẽpſerunt imperium meum, non parcet oculus tuus vlli regno. Diabolus enim præcipue vult per malos moleſtare, illos ſcilicet qui cotemnunt imperium ſuum. Item egrediuntur ad carnalitatis opera facienda, figurati in malis ſenibus & impudicis Dan. 13. de quibus dicitur, & egreſſi receſſerunt a ſe. Et de garrula muliere legitur Prouerb. 7. & fatuo iuuene loquebatur dicens. Egreſſa ſum in occurſum tuum, deſiderans te videre, & reperi te, &c. Item egrediuntur mali ad rixoſitatis verba proferenda. Exemplo Goliæ, de quo dicitur 1. Reg. 17. Egreſſus eſt vir ſpurius de caſtris Philiſtinorum nomine Golia, & dicitur ibi, quod ipſe exprobrabat agminibus Iſrael. Item finaliter iſti egredientur ad aduerſitatis verbera ſuſtinenda, ſcilicet ad pœnas inferni ſubeundas. De quo 3. Regum 2. Quocunque die egreſſus fueris de Hieruſalem, ſcito te interficiendum. Qui enim de Hieruſalem, id eſt, de ſtatu gratiæ egreditur, neceſſe eſt, quod in inferno perpetuo occidatur. Vnde quilibet damnatus poteſt dicere illud Hierem. 13. Si egreſſus fuero ad agros, ecce occiſi gladio, & ſi introiero ciuitatem, ecce attenuati fame. Et Hierem. 5. Eieci illos à facie mea, & egredientur. Et ſi dixerint, quo egrediemur? dic eis. Hæc dicit dominus. Qui ad mortem, ad mortem, qui ad gladium, ad gladium, & qui ad famem, ad famem, & qui ad captiuitatem, ad captiuitatem. Iſte eſt ergo egreſſus malorum ad mala. ¶ Sed adhuc notabis, quod inuenitur egreſſus malorum à malis. A mala enim arbore nunquã egreditur niſi malus fructus. Sic à malis hominibus non poteſt egredi, nec emanare niſi malus actus. Vnde nota, quod ab ipſis malis egreditur actus

Nequitiæ, male iudicando,
Sæuitiæ, bonos moleſtando,
Fallaciæ, cunctos venando.

Ab ipſis (dico) egreditur actus nequitiæ & iniuſtitiæ, Abacuc. 1. Idcirco egreditur iudicium peruerſum, quia impius præualet aduerſus iuſtum. Item ab eis egreditur actus ſæuitiæ, & violentiæ. vnde Iob. 41. de Leuiathã dicitur, quod flamma ex ore eius egreditur. Halitus enim prunas ardere facit. Item ab ipſis egreditur actus fallaciæ, & fraudulentiæ. Eſa. 14. De radice colubri, egredietur regulus. Patet ergo, quod eſt multiplex egreſſus vitioſus.
¶ Tertio dico quod inuenitur egreſſus laborioſus & iſte eſt H
egreſſus ad vitam mortalem. De quo Iob. 3. Nudus egreſſus ſum de vtero matris meę, nudus reuertar illuc. De quo quidem egreſſu plangendo dicebat Hieremias. Hierem. 20. Quare de vulua egreſſus ſum, vt viderem laborem & dolorem, & conſumerentur in confuſione dies mei? ¶ Quarto dico, quod eſt egreſſus dolo- I
roſus, & iſte eſt egreſſus de mundo, qui fit per mortem 4. Reg. 19. Egreſſus Helias ſtetit in oſtio ſpeluncæ, id eſt, ſepulchri. ¶ Quin- K
to dico, quod inuenitur egreſſus formidoloſus & iſte eſt egreſſus Chriſti ad iudicium. Vnde de Chriſto tunc à patre egrediente & veniente poterit dici illud Dan. 7. Fluuius igneus, rapiduſque egrediebatur à facie eius. Tunc enim verificabitur illud Hierem. 4. Egrediatur vt ignis indignatio. ¶ Sexto dico, quod eſt egreſſus L
luctuo-

luctuosus, & iste est egressus ad damnationem & infernum. De M quo supra immediate vbi agitur de egressu vitioso in fine. ¶ Septimo inuenitur egressus gaudiosus & gloriosus, de quo Esa. 55. In lætitia egrediemini. & Ecclesiast. 4. Quod interdum egrediatur de carcere quis ad regnum, &c. Sufficit.

A **Egregius.** Nota, quod illud egregium esse dicitur, quod nobile & notabile, bonum & vtile in suo genere reperitur. Dicitur ergo aliquid esse egregium temporaliter, aliquid virtualiter, aliquid æternaliter. Primum signat rerum mortalium amœnitatem, & tale nihil aliud est, quam prosperitas temporalis, vel formositas corporalis, vel nobilitas popularis. Prospera enim mundi dicuntur egregia, quæ sunt contemnēda. Num. 18. Non peccabitis super hoc pinguia vobis & egregia reseruantes, id est, non reseruetis vobis talia egregia, ne peccetis. Pulchri etiam iuuenes dicuntur egregij. Vnde de Ooliba meretrice dicitur figuraliter Ezech. 23. quod ipsa insaniuit libidine in adolescentibus, qui erant forma egregia. Nobiles etiam viri dicuntur egregij, & quicunque diuites & præclari. Ezec. 31. Omnia ligna voluptatis egregia atque præclara in libano, vniuersaque irrigabantur. Ista est ergo egregietas, quæ signat rerum mortalium amœnitatem. ¶ Secundo signat gratiarum virtualium vtilitatem. Et sic quilibet iustus egregius potest dici. Vnde de Sadoch dicitur 1. Para. 12. quod ipse erat puer egregiæ indolis. De Dauid vero dicitur 2. Reg. 23. Egregius Psaltes, &c. ¶ Tertio signat bonorum æternalium fœlicitatem. Vnde de terra, id est, de habitatione paradisi dici potest, ꝙ dixit Moyses filiis Israel Deut. 4. vos transibitis Iordanem, & possidebitis terram egregiam. Et Ezech. 20. dicitur, quod ista est egregia inter omnes terras.

Eius. Vide in titulo Ea & eam.

A **Eiicere.** Nota, quod eiicere idem est, quod expellere, fugare, contemnere, non curare. Res enim quæ eiiciuntur, signum est, quod non diliguntur, imo quod potius contemnuntur, & quod de eis non curatur. Possumus ergo breuiter notare, quod peccatores eiectionem triplicem faciunt. Eiiciuntur enim

A statu { Virtutis & bonitatis. / Mundanæ prosperitatis, / Supernæ fœlicitatis.

B ¶ Primo eiicitur peccator à gratiæ sinceritate, & hoc fit quando peccat mortaliter, tunc enim perdit status gratiæ securitatem, & Dei & Angelorum societatem. Apes enim mortuas ab alueari eiiciunt, & ipsas secum esse non permittunt. Sic vere Deus mortuum, id est, peccatorem, de alueari, id est, de statu gratiæ eiicit, & ipsum à Sanctorum angelorū societate bannit & expellit. Tales enim mortui à Deo contemnuntur, & ab alueari status gratiæ vel etiam Ecclesiæ expelluntur. In signum huius Adam statim quando peccauit, de paradiso fuit eiectus, & ad laborem & culturam exterius in mundo miserabiliter condemnatus. Et possumus notare, quod ab isto statu differentiæ vel Ecclesiæ eiiciūtur, vel eiici merentur ambitiosi, luxuriosi, inuidiosi, desidiosi, & furiosi. Primo ambitiosi. Istud patet in Lucifero qui æqualitatem Dei ambiēs, de empyręo cœlo est eiectus. Sic vere qui vltra quam debent ambiunt, & superbiunt, de statu gratię eiiciuntur, & finaliter statu gloriæ priuantur. Psalm. Deiecisti eos, dum alleuarentur. & Ezech. 28. Peccasti, & eieci te de monte sancto Dei, & perdidi te ô Cherub. Item eiiciuntur luxuriosi. Et isti figurantur in leprosis, de quibus dicitur Num. 5. Præcipe filiis Israel, vt eiiciant de castris omnem leprosum, & qui semine fluit. Item eiiciuntur inuidiosi, qui figurantur in Cain, qui inuidia motus fratrem occidit Et ideo Genes. 4. dixit. Ecce eiicis me hodie à facie terræ, & à facie tua, &c. Item eiiciuntur desidiosi. Vnde Matth. 35. dicitur de seruo, qui talento operari noluit. Seruum inutilem eiicite in tenebras exteriores. De furiosis autem & obstinatis, qui scilicet non faciunt nisi turbare alios, similes dæmonibus, dicitur Matthæi 10. Infirmos curate, dæmones eiicite. Isti ergo peccatores à Deo eiiciuntur, ab eius amore, acceptione, & gratia expelluntur.

C Eiiciuntur ergo à gratiæ sinceritate. ¶ Secundo dico, quod peccatores eiiciuntur à mundana prosperitate. Aranea enim muscam captam in laqueis suis, ipsam primo in cauernam suā portat, diligenter reponit, humiditatem ipsius paulatim hauriens, cum vacuata fuerit, ipsam expellit, citius eiicit, & emittit. Sic vere charissimi, cum aranea, id est, diabolus aliquem in laqueo malarum suggestionum, & tentationum ceperit, ligauerit & inuoluerit, ipsum primo in cauernam suam, id est, in amorem mundanæ, & terrenæ prosperitatis portat, vbi totum humorem gratię, & deuotionis, quam habebat, sibi aufert, extrahit, & exhaurit. Cum vero ipsum in profundo mundani amoris viderit, in cunctis scilicet vitiis inuolutum, omni humore gratię & deuotionis & compassionis vacuatum, tunc à cauerna huius mundi ipsum per mortem eiicit, & ad inferos transmittit. Et iste bene figuratur in Samsone, qui cum supra genua Dalilæ dormiuisset, incepit ipsum tondere, & cum septem crines sibi abstulisset, eiecit eum, dicens. Philistiim super te Samson. Charissimi Dalila istā signat diabolum, qui proculdubio duo genua habet, id est, duplicem mundi prosperitatem scilicet delicias, diuitias, supra quæ cum homo per malas complacentias obdormit, primo ab ipso diabolo vellere diuitiarum, & gratiarum tondetur, & septem crinibus, id est, septem donis Spiritus sancti vacuatur, & priuatur, & tandem per mortem temporalem de mundo eiicitur, & inferni funibus colligatur. Isti figurātur in Nabuchodonosor, rege gloriosissimo & potentissimo, qui dum gloriaretur in gloria Babylonis, & diceret. Nonne ista est Babylon, quam ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? audiuit vocem de cœlo dicentem sibi. Regnum transibit à te, & ab hominibus te eiicient, & cum bestiis, ferisque erit habitatio tua. Quia pro certo tales gloriosi & præsumptuosi subito de societate hominum per mortem eiiciuntur, & feris infernalibus exponuntur. Vnde Hierem. 16. dicitur. Eiiciam vos de terra hac, in terram, quam ignoratis vos, & patres vestri, & seruietis diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem die ac nocte. Terra enim quam ignoramus, est infernus, vbi sunt dii alieni, id est, dæmones, quibus damnati à mundana prosperitate eiecti seruiunt, & obediunt omni hora, vbi tamen non inueniunt requiem aut quietem. Isti ergo eiiciuntur à mundana prosperitate.

¶ Tertio dico, quod peccatores eiiciuntur à superna fœlicitate. D Mali enim in die iudicij de cœlesti hęreditate, & gratia fugabuntur, non quod ibi sint vel fuerint, sed quod ibi essent si non peccassent. Sicut enim dicit Ambro. & Pli. Apes ociosas valde odiūt, & ipsas à se eiiciunt, & secum viuere non permittunt. Sic vere Deus, Sancti, & Angeli in die iudicii peccatores, qui in opere bono fuerunt desides & ociosi, ab hæreditate paradisi possidenda eiicient, & priuabunt, & à tam iocunda societate bannient, & fugabūt. Vnde Iudic. 11. Eiecerunt Iephthe fratres sui, dicentes. Hæres in domo nostra esse non potes, quia de adultera natus es. & Hierem. 15. Eieci eos, & egredientur, & qui ad mortem, ad mortem, & qui ad gladium, ad gladium, & qui ad famem, ad famem, qui ad captiuitatem, ad captiuitatem. Sic ergo patet quod mali eiiciuntur à gratiæ sinceritate, à mundana prosperitate, à superna fœlicitate. ¶ Possumus adhuc notare, quod eiectio potest accipi in bono, & in malo. In bono enim quando nociua eiicimus, & fugamus. Vnde Gal. 4. Eiice ancillam & filium eius, id est, concupiscentiam, & peccatum. In malo vero, quando vtilia & proficua expellimus, & de eis non curamus. Vnde in Psalm Proiecisti sermones meos retrorsum. ¶ Notabis ergo, quod inuenitur E

Eiectio { Perfectorum, / Fatuorum, / Tyrannorum, / Prælatorum.

Est ergo eiectio perfectorum, qui eiiciūt res vitiosas. Sicut enim videmus, omnia naturaliter solent eiicere suas superfluitates, & illa propter quæ sibi vident periculum imminere. Et ideo est, quod arbores omni anno solent folia sua eiicere, & etiam superfluum exterius emittere. Elephantes etiam scientes, & quodam sensu naturali aduertētes se venari propter dētes suos eburneos, solent ipsos frangere, & excutere, & ne sibi sint causa periculi, ipsos sponte dimittere venatoribus & cassare. Quid dicam de castoribus, qui propter testiculos medicinales quos gestant, videntes se persequi à venatore, & ob hoc timentes capi, & periculum incurrere, ipsos sponte cum dentibus truncant, & rumpunt, & venatoribus eiiciunt, & dimittunt, & sic solent euadere periculum, quod timebant? His ergo exemplis instruimur, quod bona mundi superflua per contemptum eiicere debemus, & peccata & crimina si qua insunt, à nobis penitus abdicare, cum reuera ista sint nobis causa periculi mortis æternæ, propter ista enim à venatoribus, id est, à tyrannis & dęmonibus, tentationibus, & exactionibus infestamur. Sic ergo si tuti esse volumus à periculo, oportet, vt quantum ad desiderium & affectum hæc omnia dimittamus. Eiiciamus ergo testiculos carneos, id est, totius carnalitatis, & luxurię fœditatem. Eiiciamus insuper folia, & fructus arboris, id est, temporalis substantiæ facultatem. More etiam cerui eiiciamus Cornua, id est, elationis & superbiæ vanitatem. Scriptum est enim Marc. 9. Si oculus tuus scandalizet te, eiice eum abs te, quasi dicat Quicquid habemus, quod nobis est periculo & scandalo à nobis est eiiciendum, & cum diligentia dimittendum. Si enim ista à nobis saltem quantum ad mortem & desiderium eiiciamus, & trūcemus, mortis æternæ periculum euademus. Vnde de tali eiectione potest dici illud Matth. 7. & Lucæ 6. Eiice trabem de oculo tuo. Sicut enim trabs si esset in oculo, periculum cœcitatis induceret, & ideo statim eiicienda esset, sic vere talia quia periculum cœcitatis mortis æternæ possunt inducere, ideo statim debemus de oculo cordis emittere, & eiicere. Ista est ergo eiectio perfectorum, qui eiiciunt res vitiosas. ¶ Est F etiam eiectio fatuorū, qui eiiciunt res virtuosas. Mali enim sunt

sicut

ficut ftomachus infirmus, qui euomit, & eiicit medicinam, quæ ipfum poterat curare, & etiam nutrimentum quod ipfum poterat fuftentare, quia fcilicet ifti proiiciunt illa bona, quæ fibi poffunt effe vtilia ad falutem. Ofeæ 8. Proiecit Ifrael bonum, & inimicus perfequetur eum. Mali enim proiiciunt legem, nolentes dirigi, Dei timorem, nolentes terreri, difciplinam, nolentes corrigi, doctrinam, nolentes doceri. Proiiciunt (dico) legem Dei, & eius Mandata. Hierem. 6. Verba mea non audierunt, & legem meam proiecerunt. Item Dei timorem, atque iudicia. Ezech. 5. Iudicia mea proiecerunt, & præcepta mea non cuftodierũt. Item difciplinam & bona monita Pfalm. Tu vero odifti difciplinam, & proiecifti fermones meos retrorfum. Item Dei fcientiam, atque documenta 1. Reg. 15. Proiecifti fermonem domini & proiecit te dominus. Et proculdubio tales funt vt mali & imbecilles milites, qui arma fua proiiciunt vt fugiant, qui cum comprehẽfi fuerint, non habent cum quo defendere fe poffunt. Sic ifti proiiciunt virtutes, quæ funt arma fpiritualia 1. Mach. 7. Proiecerunt arma fua, & fugerunt, & ideo contra dæmones non defendũtur, fed ab eis capiuntur, quæ propterea tanquam inutiles à Deo proiiciuntur. Ezech. 5. Proiicies eos in medio ignis. & in Pfalm. 139. In ignem deiicies eos in miferiis, & non fubfiftent. Deus enim eiicit reprobos ab acceptione fua, & à beneplacito gratiæ fuæ, quod vtique videtur nunc facere, de eorum falute non curans, fed propriæ voluntati ipfos dimittens Hier. 14. Nunquid proiiciens abiecifti Iudam? Sicut de Saul abiecto & reprobato dicit dominus Samueli. 1. Reg 16. Vfquequo tu luges Saul cum ego proiecerim eum? finaliter vero proiiciet eos à confortio beatorum fcilicet in iudicio, quando verificabitur illud Pfalm. Proiectus fum à confpectu oculorum tuorum. Et ideo de diabolo & membris eius dicitur Apoc. 12. Proiectus eft Draco ille magnus. Sequitur. Proiectus eft in terram, & Angeli eius, &c. & Hierem. 22. Sepultura Afini fepelietur, putrefactus & proiectus extra portas Hierufa-

G lem. Patet ergo quod eft eiectio fatuorum. ¶ Eft denique eiectio tyrannorum. A fuperbis enim & tyrannis contemnuntur & eiiciuntur pauperes atque iufti. Eiiciunt enim eos, abominantes ipfis cohabitare. Vnde de cœco nato dicitur quod Pharifæi dicebant fibi. In peccatis natus es totus, tu doces nos, & eiecerunt eum extra ciuitatem, & duxerunt eum ad fupercilium montis, vt præcipitarent eum. Iftud autem fecerunt, vt patet ibi quia reprehendebat eos, atq; docebat. Non folum enim cœcus natus, imo etiam Chriftus, hoc eft dictũ, non folum ignorantes, imo etiam fapientes à fuperbis eiiciuntur, & contemnuntur, dum ipfos reprehendere nituntur 2. Para. 13. Eiecistis facerdotes domini, & fecistis facerdotes vobis, ficut omnes populi terrarũ. Item fuperbi eiiciunt pauperes, cupientes exhæredare, locis & habitationibus fpoliare 2. Par. 20. Filij Amon Moab & Seyr nitũtur eiicere nos de poffeffione, quam tradidifti nobis. & Micheæ 2. dicitur talibus. Mulieres populi mei eiecistis de domo deliciarum fuarum. Hęc eft eie-

H ctio fuperborum & tyrannorum. ¶ Demum inuenitur eiectio prælatorum. Et ifta eft illa, qua boni & prudentes prælati de Domo Ecclefiæ malos eiiciunt, bonos vero retinent & extollunt. Vnde nota, ab ecclefia domini eiici

Simoniacos,	Verbis effrænatos,
Dæmoniacos,	Carne maculatos,
Excommunicatos,	Mente eleuatos.

De fimoniacis dicitur Ioan. 2. quod Deus eiecit ementes & vendentes de templo, dicens. Nolite facere domum patris mei, domum negociationis. De dæmoniacis, id eft, de obftinatis dicitur Lucæ 14. Ecce dæmonia eiicio, & fanitates perficio, &c. De excommunicatis vero dicitur 3. Reg. 2. Eiecit Salomon Abiathar, ne effet facerdos. Abiathar interpretatur peccator vigilans. De verbofis dicitur Prou. 22. Eiice deriforem & exibunt, cum eo iurgia. De luxuriofis dicitur Matth 8. ꝙ Iefus eiiciebat fpiritus immundos. De fuperbis autẽ dicitur Nabuchodonofor fuit eiectus ab hominibus cum Beftiis Dan. 4 Et hoc de eiicere fufficit.

A **Eleazar.** Fuit filius Aaron, qui immediate fucceffit fibi in facerdotio, & poft eum vna cum Iofue populum rexit, & terram promiffionis cum filiis Ifrael intrauit. Interpretatur autem Eleazar, Deus adiutor, vel adiutorium Dei. Talis ergo poteft fignificare bonum prælatum Aaron, id eft, Chrifti vicarium & fucceſſorem, plebis rectorem & introductorem, & finaliter terræ promiffionis paradifi poffefforem, & aliorum adiutorem & benefactorem. Adiutoriũ enim Dei dicitur, eo quod eo mediante alij à Deo adiuuantur. Si vis, dilata quomodo ifte fuit veftitus, & in iuffu domini inftitutus. Nume. 19. & 20. Cætera omitto gratia breuitatis.

A **Eligere. Electio.** Quia materia de electione valde eft prolixa, ideo breuiori modo quo poffumus, de ipfa aliquid diftinguamus. Dicamus ergo, quod electio idem eft quod meliorũ acceptatio. Res enim quanto melior, tanto eligibilior, imo vt communiter, nihil eligitur, nifi ratione boni alicuius eligatur, dum tamen in eligente rectitudo iudicij nullatenus vitietur. Eft igitur electio diuina & humana. ¶ Primo dico, quod diuina electio nihil aliud eft quam fua prædeftinatio, per quam Deus eligit faluandos, & contemnit damnandos. Vnde Matth. 13. Elegerunt bonos in vafa fua, malos autem foras miferunt. Et poffumus notare breuiter, quod eligũtur generaliter tria perfonarum genera, fcilicet illi, qui habent

Benignitatem,
Humilitatem,
Sagacitatem.

In illis ergo, qui à Deo eliguntur, fiue ad dignitatem temporalem, fiue ad æternam, requiritur virtus benignitatis. Sicut enim aliquæ funt fpecies, quæ quanto plus habent de humore, tanto plus habent de valore, vnde gariofillum à medicis diligitur, & eligitur, pomum etiam citrinum, quod dicitur Arenchia, tunc eligibilius eft, quando interius humore inuenitur plenius, fic vere ille à Deo eligitur & affumitur qui humore paffionis & clementię plus repletur. Et ideo fi inftãtiis & fupplicationibus pauperum premimur, ftatim nos eis applicare, intimare & fauere debemus, & fudorem & humorem compaffionis & clementiæ eis emittere tenemur, alias à Deo eligi non meremur. Vnde Matth. 12. & Efai. 42. Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus, in quo complacuit fibi anima mea. Puer enim faciliter lacrymas emittit, & ideo nomine pueri vir pius, & compatiens defignatur. Sit igitur in illis virtus benignitatis. Iterum debet in eis effe virtus humilitatis. Balfamus enim tanto melius eligitur, quanto magis ad fundum defcendere comprobatur. Sic vere illi, qui per humilitatem defcendunt, & fiunt inferiores, funt Deo acceptiores & eligibiliores. Illi vero, qui per fuperbiam fupernatare videntur, indigni ab omni electione tam diuina quam humana cẽfentur. Iftud patet in Dauid, qui cunctis fuis fratribus minor erat, & minori & humiliori officio, fcilicet cuftodiæ animalium feruiebat: & ideo Rex Ifrael eft electus. Vnde dicitur in Pfalm. Elegit Dauid feruum fuum, de poftfœtantes accepit eum. De fuperbis vero, quod à Deo non eligantur, dicitur illud Baruch. 3. Ifti fuerunt gigantes nominati, ftatura magna, fcientes bellum, non hos elegit dominus. Sit igitur in illis virtus humilitatis. ¶ Denique dico, quod in eis debet effe virtus fynceritatis fiue puritatis. Columba enim pura grana & mũda dicitur eligere, de putridis vero & immundis non dicitur curare. Sic vere chariffimi, Deus caftos & mundos eligit, & ipfos in ftatu fœlicitatis poft mortem, in ftatu vero prælationis, dum viuerent, collocat & reponit. Ephef. 1 Elegit nos Deus, vt effemus fancti & immaculati in confpectu eius. Et ideo Numeri. 16. dicitur. Quemcunque dominus elegerit, ipfe erit fanctus. Ifta eft ergo electio diuina, qua eligit & acceptat sãctitate nitentes, humilitate pollentes, benignitate madentes.

¶ Secundo poffumus dicere, quod eft electio humana, & ifta eft B quandoq; bona, quandoq; mala. Bona enim eft, quando omiffis deterioribus, eligentes meliora fectantur, quod fit quando ad regimen prælationis meliores & digniores affumuntur, quando æterna temporalibus, virtutes criminibus præferuntur, De quo dicitur Deut. 30. Elige ergo tu vitam, vt viuas: Mala enim electio eft, quando homo de priuato iudicio rationis, mala eligit, & bona dimittit, ficut patet, quia mali quandoque malos eligunt in magiftros melioribus contemptis. Vnde 1. Mach. 9. Elegit Bacchides viros impios, & conftituit eos dominos regionis ¶ Dicamus ergo aliquid de bonorum electione. Et primo dicamus de electione, qua eliguntur bona. Eligendi funt enim ad prælationem magis fufficientes. Sicut enim natura bene difpofita de cibis eligit, quod eft melius & purius ad corporis nutrimentum, fic fubditus in collegio debet eligere meliorem ad Ecclefiæ regimentum exẽplo Alexandri magni, de quo narrat Iuftinus, quod cum effet in lecto mortis, & peteretur ab eo, quem eligerent tãti imperij fucceſſorem? Refpondit, digniffimum, & quamuis haberet fratrem, & filium, neutrum nominauit, fed potius defignauit debere eligi meliorem, & ad regimen digniorem. Tunc enim fecundum Vegetium & Senecam, bene refpublica regebatur, quando non poterat effe maior, nifi qui melior. Iuxta illud 4 Reg. 10. Eligite meliorem de filiis domini veftri, & eum, qui vobis placuerit, & ponite eum fuper folium patris fui. Dicamus ergo de quolibet bono electo, & exponamus illud Ezech. 18. vbi dicitur, quod Moyfes electis viris ftrenuis de cunctis Ifrael, conftituit eos principes populi, & tribunos & centuriones quinquagenarios & decanos, vt iudicarent populum omni tẽpore. Vbi oftenditur, quod prælati debent effe affumpti cum deliberatione, ideo dicitur (electis.) Repleti omni perfectione, ideo dicitur. (Viris ftrenuis). Promoti fine acceptione, ideo dicitur. (Ex omni Ifrael). Occupati etiam iuftitiæ executione, quia conftituit eos, &c. Vt iudicarent populum omni tempore. Sed quia iftorum profecutio nimis effet prolixa, ideo alia auctoritatem breuiorem accipiamus. Efa. 40. Forte lignum & imputribile elegit artifex fapiens. ¶ In quibus verbis oftenditur conditio boni electi. Debent C enim habere

Constantiæ vigorem. (Forte inquit.)
Clementiæ dulcorem, (quia debet esse lignum.)
Munditiæ nitorem, (quia debet esse imputribile.)

Sit igitur firmus & solidus, pius & fluidus, mundus & nitidus. Firmitatem probat virtutis probitas. (Forte). Pietatem notat ligni fœcunditas. (Lignum inquit.) Puritatem monstrat fæcis immunitas. (Imputribile.) Sit ergo electus constans & solidus, plenus firmitate, quia.s. ipse debet esse fortis. Columnæ enim fortes & stabiles solent eligi, vt domus ædificia possint firmiter sustentari. Sicut etiam dicit Plinius, cerui fluuium transituri solent fortiorem eligere, & ipsum aliis præponere, & eius cornibus innitendo fluuium pertransire. Sic vere charissimi, ille, qui in prælatum eligitur, aliis fortior & solidior debet esse, quia nisi fuerit fortis, solidus atque constans onus officij sui & pondus regiminis pastoralis sustinere nequibit, nec ad transeundum fluuium. i. cursum fluxibilis vitæ huius subditos adiuuare. (Forte igitur.) Fortis.n. debet esse, constanter aduersa sustinendo, potens, subditos protegendo, strenuus, alios animando. Sit ergo fortis aduersa sustinendo 1 Reg. 18. Esto vir fortis, & præliare prælia domini Item sit fortis, subditos protegendo valenter. Lucæ 11. Si fortis armatus custodit atrium suũ. Item sit fortis alios animando valenter. Vnde 2. Mach. 6. Adolescentibus forte exemplum relinquam. Tales ergo fortes & solidi sunt præ aliis eligendi, iuxta illud 1. Para. 19. Elegit viros fortissimos ex Israel. Debet ergo electus esse fortis &
D solidus, plenus firmitate (Forte inquit.) ¶ Item dico, quod ipse debet esse dulcis & fluidus, plenus pietate, quod ostenditur, cum dicitur, quod ipse debet esse lignũ. Lignum.n. liquorem fluidum solet emittere, sicut patet de pino, & cedro. Fructus etiam solet ad nutriendum homines parturire, sicut patet de pomo & moro. Sic vere bonus electus vel prælatus debet esse interius gummosus per benignitatem & compassionẽ, exterius fœcundus & fructuosus per eleemosynarum emissionem, & per bonorum operum vbertatem. Gen. 3. Vidit mulier lignũ, quod esset pulchrum visu, & ad vescendum suaue. Et sicut lignum quamuis exterius sit durum, intus tamen semper est medullosum, quia s. vix aut nunquam est dare lignum quin intus habeat aliquid de medulla, sic vere prælatus quamuis exterius ostendat duritiam iustitiæ, intus tamen in corde semper debet habere medullam clemẽtiæ & misericordiæ. Vnde prælatus debet esse similis cedro, quæ est arbor alta, pulchra, gummosa, & ad malos nauium apta. Sic vere videtur dicere scriptura. Ezech. 27. Cedrum de libano tulerunt, vt facerent tibi malum. Ad denotandum, quod illi qui in malum nauium. i. prælati esse eliguntur, cedri, id est, viri præfecti. s. gummosi per pietatem, pulchri, per honestatem, alti, per contemplationis sublimitatem esse tenentur. Iuxta illud Cant. 5. Species eius vt libani, electus vt cedri. Psal. Beatus, quem elegisti & assumpsisti, habitabit in atriis tuis. Sit igitur dulcis & fluidus, plenus pietate.
E ¶ Insuper dico, quod electus debet esse castus & nitidus, plenus puritate. Et hoc ostenditur, quando dicitur, imputribile. Ligna enim imputribilia debent esse illi, qui ad prælationem eligũtur, quia quamuis in aquis deliciarum ipsos esse contingat, quamuis foris ad mundana negocia ipsos exire oporteat, quamuis ventos & turbines tentationum ipsos sentire & sustinere sæpe accidat, ipsi tamen nunquam debent per luxuriam vel impudicitiã putrefieri, nec per peccatum aliquod corrumpi, De qua quidẽ putredine dicitur Iohel. 1. Computruerunt iumenta in stercore suo. Ad ædificandum.n. arcam testamenti, & altare thymiamatis, electa fuerunt ligna imputribilia & incremabilia. s. ligna Sethim, sicut dicitur Exod. 38. Ad denotandum, ꝙ illi qui in tabernaculo sanctæ Ecclesiæ habent esse arca testamenti. i. prælati, qui. s. virga correctionis, manna compassionis, & tabulas scriptas scientiæ & discretionis continere debent, qui etiam more altaris thymiama deuotionis & orationis semper debent habere, de lignis imputribilibus & incremabilibus. i. de personis, quæ nec per auaritiam crementur, nec per luxuriam corrumpantur, debent ædificari, eligi, assumi, vt de tali possit dici illud Psal. Non dabis sanctũ tuum videre corruptionẽ 2. Petri 1. Fugientes eam, quæ in mundo est concupiscentiæ corruptionem. Vt sic de tali electo possit dici illud Nume. 16. Quemcunq; dominus elegerit, ipse erit sanctus, id est, purus & mundus. Vnde illud Esa. 44. Noli timere serue meus Iacob & rectissime, quem elegi. Item Esa. 42. & Matth. 12. Ecce puer meus, quem elegi, &c. Ideo de bono electo potest dici illud Cant. 5. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus. Vide etiam supra vbi de titulo dilectus prosequitur. Et nota ꝙ dicitur dilectus, ecce benignitas. Debet enim facere, ꝙ diligatur, dicitur, quod maxime facit mansuetudo, dicitur candidus & ecce dicitur, ex millibus electus esse, & ecce preciositas, raritas & singularitas. Inter mille enim debet eligi, qui debet aliis principari. Vnde de Moyse dicitur Eccles. 45. quod Deus in fide & lenitate ipsius sanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne. Patet ergo, quod electus debet habere puritatem & munditiam, pietatem & clementiam, firmitatem & constantiam. Et ista est electio, qua eliguntur boni. ¶ Sed adhuc dico, quod est F
quędam electio, qua eligũtur bona, & hæc est virtuosa. Vnde nota, quod nos debemus eligere specialiter bona spiritualia, non temporalia, cœlestia, nõ terrena, virtutes, nõ crimina. Esa. 7. Sciat reprobare malum, & eligere bonum. Bufo enim dicitur habere duo iecora, vnum medicinale, & aliud venenosum, quæ secũdum Plinium taliter cognoscuntur, quia bufone mortuo in formicario proiecto formicæ iecur medicinale eligũt & comedũt. Aliud vero, quod venenosum est intactũ relinquũt. Sic vere charissimi, tantum duo sunt in mundo bona. s. spiritualia & tẽporalia quorum quidem prima sunt animæ medicinalia, alia venenosa. Nos procul dubio illa debemus eligere & bona & vtilia reputare, quæ dudum à formicis, id est, à Christo & à sanctis fuerunt electa, & frequentata, & illa etiam refutare, quæ ab eis fuerũt refutata. Ita dico, quod nos similiter ista bona diligere & eligere debemus, quæ sancti & sanctæ elegerunt. s. humilitatem, paupertatem, tribulationem, & compassionem. Iuxta illud Iob. 24. Iudicium eligamus nobis, & interea nos videamus, quod sit melius. Et si vis nota, quod nos debemus,

Eligere {
Humilitatis forte fundamentum,
Tenuitatis arctum nutrimentum,
Aduersitatis graue nocumentum
Sublimitatis altum leuamentum,
Maturitatis tardum loramentum,
Stabilitatis tutum firmamentum,
Veracitatis nudum pauimentum,
Sagacitatis verum documentum,
Fœlicitatis summum munimentum.
}

Eligamus ergo humilitatem. Psalm. Elegi abiectus esse in domo Domini. Item eligamus paupertatem & deiectionem, quia sicut dicitur Iacob. 2. elegit pauperes Deus. Item eligamus aduersitatem & tribulationem sicut Moyses, de quo dicitur Hebr. 11. Magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iocunditatem. Exemplum de Susanna, quæ magis elegit occidi, quam fornicari. Dan. 13. Exemplum 2. Machab. 13. de Razia, qui eligens nobiliter mori, potius quam subditus fieri peccatoribus, gladio se petiit interimi. Item eligamus sublimitatem & contemplationem, Vnde Iob 6. Elegit suspendium anima mea. Item eligamus maturitatem & discretionem 3. Reg. 18. Eligite vobis bouem vnum. Bos enim maturitatem signat. Item eligamus stabilitatem & durationem. Esaiæ 62. Planum facite iter, & eligite lapides. Item eligamus veritatem & rationem. Psalm. Viam veritatis elegi, & iudicia tua non sum oblitus. Item eligamus docilitatem, & electionem. Prouerb. 8. Accipite disciplinam, & non pecuniam, doctrinam magis, quam aurum eligite. Item finaliter eligamus summam fœlicitatem & saluationem, scilicet gloriam paradisi, & vitam æternam. Vnde illud Deuteron. 21. Elige ergo vitam, vt & tu viuas. Vita enim est summum & optimum eligibile, potissime autem vita æterna. Ideo de Maria dicitur Lucæ 10. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Ista est ergo electio qua eliguntur bona.
¶ Sed adhuc est vltima electio, qua eliguntur mala, quæ est vitio- G
sa. Sicut enim mulier imprægnata bonos cibos fastidit, viles vero cibos, scilicet carbones, fructus acidos, & alia talia solet eligere & comedere, sic vere multi sunt, qui conceptu diabolico imprægnati, bonos cibos, id est, Spiritualia bona vilipendunt, vilia vero, scilicet bona temporalia, & vitia & crimina eligunt, & diligunt. Sicut enim camelus secundum Plinium aquã turbidam eligit, aquã vero clarã contemnit, sic vere multi sunt, qui aquam turbidam bonorum temporalium diligũt & eligunt, aquã vero claram spiritualium virtutum cõtemnunt. Quibus dicitur Hier. 2. Et nunc quid tibi vis super viam Ægypti, vt bibas aquam turbidam? Isti figurantur in filiis Israel. Num. 11. qui contẽpto manna dulcissimo cibo, Ægyptias mensas affectabant. Figurantur etiam in illis Pharisæis, qui in conuiuio primos recubitus eligebant. Lucæ 14 Figurantur etiam in Loth, qui interpretatur declinans, qui dimissa societate Abrahæ, elegit regionem circa Iordanem, & habitauit cum Sodomis, vbi postmodum fuit vi & vehementia Sodomorum afflictus. Genes. 19. & 2. Pet. 2. Sic vere tales declinantes peccatores, qui oculos suos statuerunt declinare in terram, societatem & amorem Abrahæ, id est, Dei relinquentes, & manna, id est, bonorum spiritualium dulcedinem abhorrentes, regionem Iordanis, id est, statum prosperitatis mundanæ sectantes, cibos Ægypti, id est, bona temporalia eligunt & affectant. Iuxta illud Esaiæ 65. Faciebatis malum in conspectu meo, & quæ nolui elegistis. Et sic ergo patet, quod est quædam electio diuina, quædam humana, quædam virtuosa, quædam vitiosa.
¶ Sed si vis notare, adhuc potes dicere, quod in scriptura reperi- H
untur tria genera electorum, quibus scilicet quidam sunt, qui

Eliguntur ad {
Saluationem,
Prælationem,
Damnationem.
}

Primos

Primos electos eligit Dominus, secundos electos eligit populus, tertios electos elegit mundus. ¶ Primo ergo dico, quod est electio qua elegit Deus ad saluationem, & ista est electio suæ occultæ prædestinationis. Deus enim est sicut campsor, qui omnes quidem pecunias in saccum suum recolligit, tandem in statera omnia ponderans, quòd melius est eligit, & in melius reseruando reponit, quod vero minus iuste ponderat, tanquam reprobum ad partem ponit, & ad conflandum vendit, vel ad expendendum exponit. Sic vere Deus omnes quidem ad bursam Ecclesiæ vocat, sed in statera iudicij sui, oculisque præscientiæ illos, qui habent vel habituri sunt debitum pondus virtutis & gratiæ, eligit, cæteros vero repudiat & repellit. Dan. 15. Appensus est in statera, & inuentus est minus habens. Sic ergo constat quod omnes quidem ad fidem vocantur, pauci vero & optimi sunt electi. Matth. 20. Multi sunt vocati, pauci vero electi. Et ideo Dominus Matth. 13. comparat talem fidem & Ecclesiam sagenæ missæ in mari, vbi scilicet piscatores, id est, prædicatores informando & loquendo. Deus vero & Angeli inspirando & reuelando, ex omni genere piscium, id est, hominum congregauerunt, in fine tamen, scilicet in iudicio ad limites & ad terminum fluctuosæ vitæ detracti, examinabuntur. Boni vero in vasis & receptaculis paradisi eligētur & reponentur, mali vero reprobabuntur, & foras in infernum mittentur. Elegerunt (inquit) bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt, &c. Tales igitur

A { Dei prouidentia præordinantur,
Dei sapientia illuminantur,
Virtutum opulentia accumulantur,
Constanti residentia fortificantur,
Cœlorum præeminentia beatificantur. }

Dico ergo, quod electi Dei commendari possunt, quia Deo sunt accepti, & præordinati. Accepti sunt dico. Matth. 12. Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ. & Act. 9. Vas electionis est mihi iste. Præordinati sunt etiam. Ioan. 13. Ego scio quos elegerim. Item quia fide sunt illustres & illuminati. Iac. 2. Nonne pauperes elegit Deus, diuites in fide. Sapien. 5. Dabitur inquit illis fidei donum, & sors in templo Dei acceptissima. Item quia virtutibus sunt diuites & accumulati. Vnde ipsis dicitur illud 1. Petri 2. Vos genus electum, gens sancta populus acquisitionis. Vnde de accumulatione virtutum potest dici illud Col. 3. Induite vos sicut electi Dei, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes inuicem, & donantes. Item quia sunt stabiles & fortificati. Ad hoc enim eliguntur, vt contra diabolum, & vitia prælientur. Vnde de Christo potest dici illud Iud. 3. De vniuersis autem vrbibus accepit sibi auxiliarios viros fortes & electos ad bellum. Itē quia in cœlis erunt fœlices atque beati. Ad hoc enim electio operatur, vt æterna beatificatio subsequatur. Sapien. 3. Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent, iudicabunt nationes, & dominabuntur populis. Sequitur. Quoniam donum & pax est electis Dei. Ibi enim electi Deum laudant perenni carmine, semper gaudent sine turbamine, clare vident sine caligine, alte sedent in summo culmine. De laude dicitur in Psal. Ad videndum in bonitate electorum tuorum, vt lauderis cum hæreditate tua. De lætitia dicitur in Psal. Eduxit populum cum exultatione, & electos suos in lætitia. De visione æterna dicitur 2. Regum 6. Congregauit Dauid omnes electos Israel, Israel autem interpretatur videns Deum. De honorabili vero sublimatione dicitur in Psalm. Exultaui electum de plebe mea. Ista enim bona æterna electis Dei finaliter distribuuntur, & ista Dei hæreditas ipsis disponitur, atque datur, Psalm. Disposui testamentum electis meis. Et ideo bene concluditur illud Psalm. Beata gens cuius est Dominus Deus eius, populus, quem elegit in hæreditatem sibi. Patet ergo, quod est electio, qua quis eligitur ad salutem. ¶ Secundo dico, quod est electio, qua quis assumitur ad prælationem, nullus enim debet officium prælaturæ propria auctoritate accipere, sed potius ab illis, qui potestatem ad hoc habent, debet eligi, vt digne possit aliis imperare. Grues enim (vt sæpe dictum est) eligūt sibi ducem, & apes, scilicet eligunt sibi regem. De vinea etiam videmus ꝙ quando est plena fructibus custos sibi eligitur, & præponitur, à quo & fructus & vinea custoditur. Sic ergo & nos nobis, & vineæ nostræ, id est, præsenti Ecclesiæ debemus regem, ducem & custodem eligere, qui scilicet nos possit cum diligentia custodire. Sed reuera admirando & stupendo, & inquirendo dicitur Hierem. 46. Et quis erit electus quem ego præficiam ei? q. d. Pauci sunt digni eligi. Et ideo cum magna diligentia sunt eligendi. Isti enim debent esse sancti, quod eorum participatione alij boni & electi possint esse, iuxta illud Psalm. Cum sancto sanctus eris, & cum electo electus eris. Aduerte ergo, quod sicut rebus naturalibus duæ causæ concurrunt, videlicet causa propinqua & remota, mediata & immediata, superior & inferior, constat enim quod in generatione, homines facit homo & sol, homo enim visibiliter agit, sol vero & cœlum inuisibiliter influit, quin-

I

imo ipse pater nihil faceret, nisi virtus superior hunc moueret. Sic vere dicam, quod in electione hominis non solum operatur causa extrinseca, visibilis & apparens, videlicet ministerium electorum, verum etiam primo & principaliter ipse Deus tanquam causa superior & cœlestis, ipse enim est, qui principaliter eligit, & quo voluerit eligentium corda vertit, vel verti à diabolo permittit. Vnde etiam sæpe fit, quod in vindictam & odium nostri, malos eligi sustinet, quos etiam ipse se elegisse dicit, sicut clare patet de Saul, qui contra Dei voluntatem fuit electus, & qui regimine fuit malus, & tamen electus Domini fuit dictus. Quod contra Dei voluntatem fuerit electus, patet ex eo, quod cum maiores natu Israel peterent à Samuele, vt super se regem constitueret, oranti propterea ad Dominum Samueli responsum est. Non te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos. 1. Reg. 8. quæ verba vtique displicentia & indignatione plena sunt. Quod vero fuerit malus in regimine, patet, quia reprobatur à Samuele. 1. Reg. 13. Nequaquam regnum tuum vltra consurget. Causa ponitur 1. Reg. 19. Spiritus Domini recessit à Saul, & exagitabat eum spiritus nequam. Quod autem fuerit dilectus domini dictus, patet 2. Reg. 12. Crucifigamus eos in Gabaa Saul quondam electi Domini. Et tamen de eo ironice dicitur 1. Reg. 21. Nunc igitur præsto est rex vester, quem elegistis & petiistis, ecce dedit vobis Dominus regem. Et ipse Dominus dicit. Dabo tibi regem in furore meo Oseæ 13. Deus enim quandoque eligit malos malis, vt per malos inferat mala malis. Ad Deum ergo spectat principaliter electio. Et ideo ad ipsum debet haberi recursus & deuotio. Et inde est, quod Veni creator Spiritus, in electionibus canitur, vt Spiritus sancti gratia in electionibus effundatur, & vt ille, quem Deus eligibilem iudicat, ab electoribus eligatur. Ideo cuilibet electori dicitur Deuteron. 17. Eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit. ¶ Vbi nota aliquid quantum ad K

Electum accedentem,
Subditum eligentem,
Dominum dirigentem seu influentem.

¶ Ista enim tria sunt necessaria in electione videlicet, electus accedens, qui sit virtuosus. (Eum inquit) Subditus procedens, qui sit studiosus (Constitues inquit) scilicet tu elector. Dominus dirigens, qui sit gloriosus, quem dominus Deus tuus elegerit. Requiritur ergo à parte electi conditio virtuosa, quod ostenditur, cum dicitur. Eum. Istud enim pronomen relatiuum eum refertur ad ipsum electum, qui scilicet debet esse virtuosus, bonus. Bonitas etiam ipsius electi in hoc pronomine denotatur. Est enim (eum) pronomen adiectiuum, accusatiui casus, numeri singularis. Ad denotandum, quod electus debet esse pronomen, quod pro nomine ponitur, quia scilicet pro aliis se debet ponere, ipsos adiuuando, & pro eis apud Deum intercedendo, & gregem suum contra diabolum & tyrannos defendendo. Psalm. Elegit Dauid seruum suum, de postfœtantes accepit eum. De postfœtantes inquit, quas scilicet regebat, & defendebat. Accusatiui casus debet esse, quia scilicet seipsum debet accusare, & se indignum ad officium reputare. Scriptum est enim Prouerb. 18. quod iustus prior est accusator sui. Vnde de bonis arboribus quas aliæ arbores voluerunt in regem eligere, scilicet de ficu, oliua, & vite legitur Iud. 9. quod se excusauerunt, & regnum accipere noluerunt, quia scilicet boni suam imperfectionem accusantes, & se cum quadam displicentia excusantes debent magis inuite trahi ad officia, quam voluntarie accedere. Vnde de Paulo dicit Act. 9. quod circumfulsit eum lux de cœlo. Sequitur. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascum. Et subditur. Vade, quia vas electionis est mihi iste. Trahi enim debet electus, & non se ingerere. Trahi dico per diuinam inspirationem, per sociorum supplicationem, per malorum impositionem, & per vtilitatis publicæ, quam sperat se facturum, desiderium & affectionem. Numeri etiam singularis debet esse, quia scilicet iste debet esse singularis vitæ & perfectionis, & à multis singulariter electus, & inter multos singulariter perfectus. Vnde de isto (eum) dicitur Eccles. 45. Elegit eum ex omni carne. Debet etiam adiectiuum dici, quia, scilicet semper debet virtutes virtutibus adiicere, & merita meritis aggregare. Et breuiter iste est illud (eum,) qui à Deo est electus, à Deo erit vnctus, & in alto regimine constitutus & finaliter in cœli gloria coronatus, sicut in Psalm. dicitur. Elegit eum dominus sacerdotem sibi ad sacrificandum ei hostiam laudis. Inuenit dominus Dauid seruum suum, Oleo Sancto suo vnxit eum. Amauit eum dominus & ornauit eum, stola gloriæ induit eum, & ad portas paradisi coronauit eum. Ecce ergo qualiter in isto pronomine (eum) intelligitur iusti electio virtuosa, quia reuera istud est summe necessarium, quod ele- L
ctus sit virtuosus, & iustus. ¶ Vnde nota, quod iste debet

Durabilis constantiæ fundamento fundari,
Notabilis iustitiæ libramento librari,
Amabilis munditiæ velamento velari,

Spectabilis decentiæ paramento parari,
Humilis ſubiacentiæ pondere ſubiugari,
Fertilis opulentiæ opere fœcundari.

¶ Electus enim debet eſſe conſtans & fortificatus, videlicet ad perſeuerandum in bono. 2. Paral. 29. Vos elegit Deus, vt ſtetis coram eo. Ad reſiſtendum malo. Dan. 11. Conſurgent electi ad reſiſtendum. Item debet eſſe iuſtus & rectificatus. Eſa. 44. Noli timere ſerue meus Iacob, & rectiſſime, quem elegi, &c. Item debet eſſe mundus & purificatus. Matth. 12. & Eſa. 42. Ecce puer meus, quem elegi. Puer enim munditiam puritatis ſignat. Item debet eſſe decens ſeu venuſtatus. Dan. 12. Eligentur, & dealbabuntur, & quaſi ignis probabuntur. Item debet eſſe ſubditus & humiliatus. Eſa. 44. Audi Iacob ſeruus meus, Iſrael, quem elegi. Item debet eſſe fertilis atque fœcundans, ſupple in bonis operibus. Ioan. 15. Elegi vos & poſui vos, vt eatis, & fructum afferatis, fructus veſter maneat. Sic ergo oſtenditur, quod in electione debet eſſe ex par-
M te electi conditio virtuoſa. [Cum inquit.] ¶ Item ibi debet eſſe ex parte populi intentio ſtudioſa. [Conſtitues inquit.] Conſtituere enim eligere, & nominare pertinet ad ſubditos electores. 4. Reg. 10. Eligite meliorem de filiis domini veſtri. Et 1. Reg 17. Eligite ex vobis virum. Ecce inſtantia acceleratiua, eligite. Ecce notitia conſideratiua, ex vobis. Ecce iuſtitia præponderatiua [virum inquit] Accelerare enim debent electores, perſonam etiam debent cognoſcere, & ideo ex ſeipſis, ſi idoneum reperiunt virum, id eſt, perſonam virilem & iuſtam debent eligere, non effœminatum aut imbecillem. Quæ tamen ſunt contra multos, qui inter ſe inuidi & diſcordes, ſolent magis extra ſe quam ex ſe eligere, & magis fœminas, quam viros, id eſt, magis imbecilles quam prouidos promouere. Talibus ergo ſæpe contingit, ſicut figuraliter contigit arboribus quæ elegerunt rhamnum, arborem quandam degenerem & indignam, de qua tamen electa & promota dicitur Iud. 9. exiuit ignis ex ea, & ſuccendit etiam cedros libani. Quia reuera quando aliquis rhamnus ſpinoſus, degener, inſufficiens, extraneus & indignus eligitur, ſæpe fit, quod ignis rapinæ & inuidiæ ab eo finaliter ſuccenditur, à quo ipſi ſui electores etiam quamuis ſint Cedri libani, ſcilicet quamuis ſint magni & boni & nobiles moleſtantur. Ex vobis ergo conſtituite ſi poteſtis, & ſi idoneum inuenietis. Vnde Deut. 17. dicitur. Non poteris alterius gentis regem facere, qui non ſit frater tuus, cumque fuerit conſtitutus, non multiplicabit ſibi æquos. Aduerte tamen, quod multi poſſunt dicere illud 1. Ioan. 2. Ex nobis prodierunt, ſed ex nobis nō erant. Quia pro certo ſæpe accidit, quod illi, qui eliguntur ex gremio, ſunt peiores, quam extranei, & crudelius agunt in ſubditos, quam quicunq; remoti. Inuehere contra tales, quia etiam ſecundum veritatem, vtilius eſt quandoque cōſtituere extraneos quam propinquos, & maxime quando quis inuenerit eos idoneos atque bonos. Dicit enim Plinius, quod coturnices mare tranſituræ, eligunt ſibi duces, extraneos, ſcilicet comites, qui eas defendant ab aduerſariis auibus, cum de ſe ſint debiles & imbecilles. Sic vere ſi nos, qui mare huius fluctuoſæ vitæ tranſimus, videmus, quod nullus eſt inter nos idoneus & defenſor, qui gregem noſtrum ab aduerſariis dæmonibus & tyrannis digne poſſit defendere, vel tueri, debemus ducem externi gregis eligere, & extra gremium noſtrum extraneum aliquem procreare, potiſſime cum nullus proprie ſit extraneus, imo omnes ſumus ciues Sanctorum & domeſtici Dei eiuſdem fidei & Eccleſiæ Chriſti deuoti. Non eſt enim dicere apud nos. Ego ſum Paulus, ego ſum Apollo, ego ſum Cephę, cum proculdubio in corpore Chriſti myſtico, ſicut dicit Apoſtolus Coloſ. 3. Non eſt maſculus & fœmina gentilis & Iudæus, circumciſio & præputium, Barbarus & Scytha, ſeruus & liber, ſed Chriſtus in omnibus. Induite ergo vos ſicut electi Dei. q. d. Ad hoc, quod poſſitis electi Dei eſſe, nullum oportet extraneum reputare, nec patriæ conditionis, aut generis allegare varietatem, cum omnes ſimus Chriſti in fide, & debemus alterutrum tanquam vno gremio reputare. Eligite ergo ex vobis virum. Dic ſi vis ſicut infra de viro, & iſta omnia oſtenduntur, cum dicitur Conſtitues 2. Paral. 10. Omnis Iſrael conuenerat, vt conſtitueret regem, &c. Vide ſupra de conſtituere. Iſtud eſt ergo ſecundum requiſitum in electione, ſcilicet ex parte populi intentio ſtudioſa, ſeu collectio amoroſa. Conſtitues
N inquit à con, quod eſt ſimul, & ſtatuo quaſi ſimul ſtatuens. ¶ Etiam in prælati electione requiritur ex parte Dei acceptio gratioſa. Quem (inquit) Dominus elegerit. q. d. ille per homines debet inſtitui, qui à Deo meretur eligi, & aſſumi. Deus enim proprie dicitur eligere, in quantum ſcilicet vt ſupra dictum eſt, electionem ſolet inſpirare, & tandem tanquam gratiam & vtilem acceptare [Deus elegerit inquit] Vnde Dauid de ſeipſo dicit 1. Par. 28. Elegit me Dominus Deus Iſrael, vt eſſem rex ſuper Iſrael. Sequitur. Placuit ei vt me eligeret regem. Et ſubditur. Dominus elegit Salomonem filium meum, vt ſederet in throno Domini ſuper Iſrael. Et procul dubio tales, qui à Deo eliguntur & acceptantur, & qui è carne & ſanguine, prece, timore, & fauore non introducuntur, proprie electi Dei dici merentur. 1. Petr. 2. Vos eſtis genus electum, &c. ſicut ſupra. Ideo bene concluditur in Pſalm. Beatus, quem elegiſti, & aſſumpſiſti, habitabit in atriis tuis. Et bene dicit habitabit, quia ſcilicet tales diligunt in ſuis Eccleſiis & in ſuis beneficiis remanere, non in alienis locis inutiliter diuagari. Cuius qui contrarium faciunt, electi procul dubio non ſunt, imo de talibus non Dei, ſed diaboli electis, ſic in mundi negotiis inuolutis dicitur Exod. 15. Electi principes eius ſubmerſi ſunt in mari rubro Abyſſi operuerunt eos, deſcenderunt in profundum quaſi lapis, &c. Expone & inuehere contra tales, & vide infra de malo electo, qui ſcilicet eligitur ad damnationem. Patet ergo quomodo in qualibet electione requiritur, videlicet Dei acceptatio, occulte prouidens. Quem (inquit) Dominus elegerit. Plebis aſſenſio, operis præſidens. [Conſtitues inquit.] Iuſti ſcilicet eligendi perfectio grandis & euidens. [Eum inquit] Et ſic bene dictum fuit. [Eum conſtitues, quem elegerit Dominus.] Sic ergo patet, quod eſt quædam electio ad prælationem.
¶ Sed ſi fortè vis loqui de vna ſancta, vel de vna electa, in genere O
fœminino, dic, quod pretioſæ margaritæ eliguntur, vt in coronis regum & principum apponantur, vt ſuper caput honorabiliter deferantur. Sic vere dico, quod ſanctæ fœminæ eliguntur à Deo, vt in corona Dei, quæ eſt congeries, ſeu collegium prælatorum, poſſint coram aliis rutilare, & in dignitatis capite comparere. Elegit eam Deus, & prælegit eam, & habitare eam fecit in tabernaculo ſuo. Et ſi vis, notabis, quod in ſcriptura reperio electam

Ad { Dei filium concipiendum,
Carnis lilium cuſtodiendum,
Mundi ſolium recipiendum,
Cœli gaudium accipiendum. }

Prima fuit beata Virgo, de qua dicitur Cant. 6. quod ipſa eſt pulchra vt luna, electa, vt ſol, terribilis vt caſtrorum acies ordinata. Vnde de ea & Chriſto poteſt dici illud Iud. 5. Pulcherrima fœminarum eligitur ei. Secunda eſt quælibet ſanctimonialis vel aliqua virgo munda, & caſta. De qua Heſter. 2. Deambulabat ante veſtibulum domus, in qua electæ virgines ſeruabantur, ſcilicet Mardochæus. Tertia poteſt dici quælibet prælata vel abbatiſſa, de qua ſcilicet poteſt dici illud prædictum. Elegit eam Deus, & prælegit eam, &c. Quæ etiam debet eſſe talis, quod poſſit dicere de ſeipſa illud Eccl. 24. In plateis ſicut cinnamomum & balſamum aromatizans, odorem dedi, quaſi myrrha electa dedi ſuauitatem odoris. Quarta eſt quælibet ſancta anima vel perſona, quæ ſcilicet à Deo eligitur, vt ſibi in gloria perpetuo vniatur. 2. Paral. 6. Elegi Hieruſalem, vt ſit nomen meum in ea. Vnde etiam de Deo in patria poteſt dici illud Eccleſ. 1. Cum electis fœminis graditur, & cum iuſtis & fidelibus agnoſcitur. ¶ Si vero de ſancta Eccleſia dicitur, quod iſta ſit electa, dic, quod de hoc dicitur Can. 6. Vna eſt columba mea, perfecta mea, vna eſt matri ſuæ electa genitrici ſuæ. Patet ergo, quod eſt electio, qua quis aſſumitur ad prælationem. ¶ Tertio dico, quod eſt electio, qua quis aſſumitur
ad damnationem & iſta eſt electio diaboli ſiue mundi. Ipſorum P
enim fœlices ſcilicet mundi diuites peccatores videntur eſſe cæteris prælecti, quia ſcilicet ita ſunt mundi proſperitate fulgentes, quod reſpectu ipſorum omnes alij videntur eſſe reprobati & ſpreti. Vnde de Bacchide, id eſt, de diabolo dicitur 1. Machab. 9. quod ipſe elegit viros impios, & conſtituit eos dominos regionis. Aduerte tamen, quod tales electi

Succidentur à ſtatu mundanæ proſperitatis,
Comedentur ex hauſtu dæmonum guloſitatis,
Occidentur in lacu æternæ crudelitatis.

Dico, quod ſuccidentur à mundi proſperitate. Vnde in perſona Nabuchodonoſor, id eſt, diaboli dicitur 4. Reg. 19. & Eſa. 37. Succidam excelſa cedrorum eius & electas abietes illius. Item comedentur dæmonum guloſitate, ſcilicet per tentationem quod fit quando per peccata de corpore vel ſocietate eius efficiuntur, & in congeriem malorum trahuntur. Abac. 1. Incraſſata eſt pars eius, & cibus eius electus. Item occidentur æterna crudelitate, ſ. in inferno Hier. 48. Electi iuuenes eius deſcenderunt in occiſionem. Sic ergo patet, quod mali eliguntur ad damnationē, digni ad prælationem, iuſti ad ſaluationem, & hoc de eligere ſufficit.

Eleuare. Nota, quod eleuare idem eſt, quod ſe de inferio- A
ribus ad ſuperiora transferre, & leuare. Et ſic iſta vocabula ſunt eiuſdem ſignificati, ſcilicet eleuatio, exaltatio, ſublimatio, ſurgere, ſurſum, ſuprauolare, aſcendere, & poteſt accipi communiter in bono, & in malo. In malo enim eleuatur homo per ſuperbiam & eleuationē, & hæc eſt eleuatio vitioſa peccatorū. In bono vero eleuatur per cœleſtium contemplationem, & per bonorum æternorum deſiderium & affectionem, & per temporalem, ſeu perpetuam promotionem, & iſta eſt eleuatio virtuoſa. Prima eſt eleuatio peccatorum, & iſta eſt duplex, quia vna eſt vanitatis, & ſuperbiæ, ſecunda proſperitatis & mundanæ gloriæ. ¶ Primo de eleuatione vitioſa ſuperbię & vanitatis poteſt dici il-

dici illud Oseæ 13. Eleuauerunt cor suum, & obliti sunt mei. Istis enim accidit sicut in terræmotu aliquando solet cõtingere. Ventus enim in interioribus cauernis terræ, terram concutit, interius quasi tonitruum facit, quærensque sibi exitum, terram in altum eleuat quasi montem, quæ tandem crepat, & rumpitur, & sic nihil de illo monte nisi vorago seu concauitas inuenitur. Sic vere fit, quod interior ventus, id est, interior cogitatio, seu præsumptio in seipsa concutitur, & effertur, ita quod homo in seipso quasi vnus mons per superbiam erigitur & lauatur, & istud fit quando homo præsumit de se, vtpote de diuitiis, nobilitate, pulchritudine vel fortitudine. Ezech. 28. Eleuatum est cor tuum in decore tuo. Per mortem tamen subito rumpitur, ita quod tota eleuata sua mõtuositas ad nihilum computatur, & in voraginem infernalem inclinatur. 2. Paral. 32 Eleuatũ est cor eius, & facta est
B cõtra eum ira. ¶ Si autem vis, potes adhuc notare & dicere, quod

Eleuantur mali { Super alios, ipsos opprimendo,
Super seipsos, de se præsumendo,
Contra dominum, ipsum & omnes contemnendo.

Eleuantur dico super alios. Num. 27. Cúr eleuamini super populum Domini? Super seipsos. Thren. 3. Sedebit solitarius, & tacebit, quoniam leuauit se supra se. Contra Dominum. Esa. 3. Eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, &c. Et tamen Dominus prohibet tales superbas eleuationes. Hierem. 13. Nolite eleuari, quia Dominus locutus est: & merito, quia pro certo de tali eleuatione sequitur mors æterna sicut de illo rege dicitur 2. Paral. 26. Cum roboratus esset, eleuatum est cor eius in interitum suum contra Dominum. Isti figurantur in illa cedro eleuatissima, fœcundissima, & pulcherrima, quæ tamen subito legitur corruisse, de qua dicitur Ezech 31. Vnde dicitur in Psalm. Vidi impium superexaltatum sicut cedros libani, transiui, & ecce
C non erat. Ista est ergo eleuatio vanitatis, quæ est vitiosa. ¶ Adhuc dico, quod est eleuatio vitiosa prosperitatis scilicet mundanæ gloriæ, quæ est periculosa. Cornix enim nucem, quam frangere nequit, sursum eleuat, vt dum ab alto ceciderit, ipsam frangat. Sic vere diabolus hominem per præsumptionem & superbiam facit eleuari & erigi, quandoq; etiam per mundi prosperitatem ipsum facit exaltari, vt primo cadat per peccatũ, tandem frangatur per mortẽ, finaliter comedatur per pœnã æternã Iob 30. Eleuasti inquit me, & quasi super ventũ ponens collisisti me valide, & illud Psal. Quia eleuãs allisisti me. Illa enim auis maxima, quæ dicitur Roc, elephantem rapiens sursum leuat, & eum dimittit cadere, & dum sic occiditur, eum deuoret, vt dicit Marchus Paulus in libello suo de regionibus orientis. Sic diabolus tales. Ezech. 31. Eleuatum est cor eius in altitudine sua. Ista est ergo eleuatio duplex
D peccatorũ, quæ est vitiosa. ¶ Secundo dico, quod inuenitur eleuatio virtuosa & perfectorum, & ista est eleuatio, qua boni apud Deum & homines tam spiritualiter, quam æternaliter eleuantur. Vapores enim quanto puriores, tanto facilius eleuantur sursum. Et inde est, quod res cœlestes, quæ sunt sursum eleuatæ & superiores, sunt cæteris puriores. Sic vere charissimi, illi, qui sunt puri & sancti semper sunt sursum spiritualiter per affectum & desiderium eleuati. Quia vere homo quanto sanctior fuerit, tanto ab inferioribus & inferiorum amore, magis remotus & eleuatus erit. Vnde huic potest dici illud Esa. 52. Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit valde, quibus verbis ostenditur, quod triplex est eleuatio, qua boni diuersimode subleuantur

Vna est interior,	Vna est cordialis affectionis,
Alia est exterior,	Alia est temporalis promotionis,
Alia est superior,	Tertia est supernalis prælationis.

Vna est (dico) interior & cordialis. Et ista est quando intellectus & affectus ad affectum & aspectum superiorum per contemplationem & desiderium eleuantur, quando quis à vitiorum casu ad statum gratiæ erigitur, quando à terrenorum affectu ad amorem cœlestium extollitur, quando quis à cura & notitia inferiorum ad contemplationem leuatur. De eleuatione enim à statu peccati ad gratiæ perfectionem dicitur Esa. 52. Eleuare, eleuare, consurge Hierusalem. Et illud Exod. 19. Sanctificabis illos eleuans coram Domino, quod potest dici de sacerdotibus, de pœnitentibus, de conuersis. De eleuatione terrenorum ad æternorum affectionem dicitur Ezech. 1. quod Cherubin, id est, iusti cum euntibus ibant, & cum stantibus stabant, & cum eleuatis à terra pariter eleuabantur. De eleuatione vero ab inuestigatione inferiorum ad superiorum contemplationem potest dici illud Numer. 24. Eleuans Balaam oculos, Israel vidit in tentoriis suis, id est, Sanctos in patria. De ista ergo triplici virtuosa eleuatione potest dici illud. Ecce puer meus exaltabitur & eleuabitur. Alia est exterior & mundialis. Et ista est quando boni & digni ad promotiones & dignitates eriguntur & sublimantur. De quo dicitur illud. Seruus meus exaltabitur, &c. Tertia insuper est superior & æternalis & ista est, quando boni & digni, post huius mundi labores, ad cœli celsitudinem prouehuntur. Ideo dicitur Sublimis erit valde. Istam ergo triplicem eleuationem & exaltationẽ aliquantulum latius prosequamur. ¶ Dicamus ergo, quod est quæ- E
dam eleuatio interior & cordialis seu virtualis. Lignum enim sub aqua positum superius se eleuat, & nisi per violentiam teneatur, naturaliter sursum natat. Ignis etiam inferius esse naturaliter dedignatur, quod ideo naturaliter sursum fertur, & eleuatur. Arbores etiam statim, quando de terra nascuntur, & exeunt sursum, versus cœlum se eleuant, & ascendunt. Aues etiam quamdiu sunt inferius, sunt in periculo, quando vero superius se eleuant sunt in tuto. S[illegible]dubio, charissimi, nos nunquam debemus inferiora mund[illegible]gere, nec ibidem manere nisi per quãdam violentiam, v[illegible] po[illegible]e quia nostrũ officium, seu negotium hic requirit remanere, sed sursum ad bona per affectionem & contemplationem debemus ferri & eleuari, vt sic possimus à peccatis & periculis liberari. Et hoc maxime erit, si nos fuerimus lignũ, id est, teneri per pietatem, ignis, id est calidi per charitatem, arbores, id est, sursum eleuati per contemplationem, aues, id est, spirituales per sanctitatem. Iob 39. Ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum. Quod tamen est contra multos, qui sunt similes quibusdam lignis, quæ ita sunt solida & ponderosa, quod more lapidis ad fundum descendentia nunquam sursum natant, aut eleuantur sicut dicit Plinius, videlicet de buxo, hebeno, fico ægyptiaca. Similes etiam sunt quibusdam auibus, quæ ita sunt carnosæ & ponderosæ, quod nunquam superius volant, nec de terra surgunt, aut se eleuant, sicut patet de struthione. Similes etiam sunt quibusdam arboribus, quæ ita sunt debiles, quod nunquam possunt sursum crescere vel eleuari, sed semper circa terram solent repere & inclinari, sicut patet de vepribus & de rubis. Et reuera, charissimi, tali modo impediuntur multi, ne per contemplationem sursum ad cœlestia eleuentur

Primi sunt delitiosi,
Secundi sunt desidiosi,
Tertij sunt auari & ambitiosi.

Delitiosi enim aquis delitiarum se immergunt, nunquam sursum ad contemplandum vel desiderandum æterna, se eleuant vel extollunt. Struthiones etiam, id est, desidiosi, tanto pondere pigritiæ vel acediæ comprimuntur, quod nunquam sursum ad cõtemplationem vel affectionem cœlestium eriguntur. Vepres insuper, id est, auari & ambitiosi ita circa terram & terrena & auaritiam se dilatant & diffundunt, quod ad cœlestia nunquam eleuantur vel crescunt. Vnde his potest dici illud Iudi. 8. Non poterant vltra ceruices eleuare. Non sic ergo charissimi, sed eleuemur ad Deum, id est, ad bona æterna, bona terrestria vilipendendo, commissa crimina præmeditando, secreta cœlestia inuestigando. Eleuemur ergo ex terrenorum affectione. Hierem. 10. Eleuat nebulas ab extremitatibus terræ. Item eleuemur à peccatorum delectatione. Ezech. 3. Eleuauit me spiritus, & assumpsit, & abij amarus in indignatione Spiritus mei. glo. Quanto dulcescit, supple spiritui, qui intus videt, tanto in amaritudinem vertitur, quod foris habet. Item eleuemur in supernorum perscrutatione. Vnde Ezech. 43. Eleuauit me spiritus & introduxit me in atrium interius, & ecce gloria erat repleta domus Domini. Ista est ergo eleuatio interior & cordialis. Intelligit inquit & eleuabitur. Inde dicitur Deut. 32. Vtinam saperent, & intelligerent, & prudenter nouissima prouiderent. De Christo vero dicitur Acto. 1. quod eleuatis manibus ferebatur in cœlum. Et si vis, potes notare, quod boni debent eleuare cor per affectionem, oculos per contemplationem, vocem per laudem & confessionem, faciem per spei consolationem, manus per orationem: debet (dico)

Eleuari { Affectus,
Aspectus,
Affatus,
Conspectus,
Effectus.

Eleuetur igitur primo superius ad Dominũm affectus cordialis. Quod bene figuratur in hostia, cuius pectusculum debebat eleuari coram Domino. Pectus enim cordialem affectionem designat. Leui. 8. Tulit pectusculum eleuans coram Domino. Et Leuit. 10. Eleuauerũt armum & pectus coram Domino. Item eleuetur aspectus visualis, id est, cõsideratio. 1. Paral. 21. Eleuans Dauid oculos vidit Angelum. Et Gen. 22. dicitur de Abraham, quod eleuatis oculis vidit locum procul. Item eleuetur affatus verbalis per honestam locutionẽ, quia pro certo iusti eleuant vocem amare plangẽdo, Dominũ laudando, culpas cõfitendo. Amare dico plorando. s. pro culpæ commissione, sicut 1. Reg. 11. dicitur. Eleuauit omnis populus vocẽ suã, & fleuit, pro fraterna compassione sicut de Ioseph dicitur Gen. 45. quod videns fratrẽ suum, eleuauit vocem cum fletu, Dominum laudando. Psal. Eleuauerũt flumina vocem suam. Culpas etiam cõfitendo. Iob. 48. Eleuabis in nebula vocem tuam. Et illud 1. Esdræ 3. Eleuabant vocem in lætitia. Item eleuetur con-

tur conſpectus facilis per ſpem, fiduciam, & deuotionem. Iob 21. Eleuabis ad Deum faciem tuã, rogabis eum, & exaudiet te. Item eleuetur effectus manualis per deuotam ſupplicationem. Nehe. 8. Eleuantes manus, incuruati ſunt. Et Exod. 7. dicitur. Cumque leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael, &c. Iſta eſt ergo eleuatio
F interior & virtualis. ¶ Eſt etiã quædam eleuatio exterior & temporalis, & iſta eſt eleuatio dignitatum & promotionum, ad quas boni & iuſti ſunt aſſumendi & eleuandi, quod oſtenditur, cum dicitur. Seruus meus exaltabitur. Illi enim qui ſunt ſerui Dei per humilitatem & ſedulitatem, debent eligi, & exaltari ad temporalem & eccleſiaſticam dignitatem, quia ſicut dicitur Luc. 14. & 18. qui ſe humiliat, exaltabitur, & ſecundum Greg. Non eſt æquum, vt aliis præſint, qui ſubeſſe non didicerint. Natura enim illam arborem ſolet exaltare, & eleuare, quæ aquis ſeu fontibus irrigatur, quæ in terræ profundo radicatur, quæ ramis & frondibus inferius non grauatur. Sic vere ille debet ad ſtatũ prælationis exaltari, qui aquis deuotionis fuerit irrigatus. Iuxta illud Ezech. 31. Aquę nutriuerunt ipſum, abyſſus exaltauit eum. Item qui per humilitatem fuerit profundatus, quia ſicut dicitur Eccl. 11. Sapientia humiliati exaltabit caput. Item qui ramorum, id eſt, nepotulorum, & cognatorum multitudinem circa radicem, id eſt, circa cordialem affectũ non fuerit prægrauatus, vel etiam ramorum, id eſt, bonorum temporalium. Quia vere illi merentur promoueri, exaltari, prælati & ſuperiores fieri, qui quantum ad deſiderium & amorem ramis bonorũ temporalium ſunt nudati. Vnde Luc. 1. Exaltauit humiles & eſurientes impleuit bonis. Iſta eſt ergo eleuatio exterior, & temporalis. 2. Reg. 3. Eleuetur thronus
G Dauid ſuper Iſrael. ¶ Adhuc dico, quod eſt eleuatio ſuperior & æternalis. Et iſta eſt eleuatio, & exaltatio gloriæ Paradiſi, quod oſtenditur cum dicitur. Sublimis erit valde. Contrariæ enim ſubſtantiæ, contrarios habent actus, contraria loca, contrarias habent cõſuetudines. Et ideo iſta de ſe vera communiter inueniuntur, quod qui in vno loco deprimitur in loco eius contrario & ſublimatur, & eleuatur. Iſtud patet in planetis, qui in diuerſis, & contrariis ſignis habent ſuas exaltationes, & ſuas depreſſiones. Vnde planeta, qui in vno ſigno deprimitur, in ſigno cõtrario exaltatur. Reuera, chariſſimi, ſic eſt, quod mundus & paradiſus, vita præſens & futura ſunt, quaſi duo ſigna, duæ regiones, duæ habitationes quæ contrariantur, & aduerſantur, & in moribus & cõditionibus. Dic ſi vis quomodo ſic eſt, quod in vno iſtorum ſcilicet in mundo boni deprimuntur & tribulantur, mali vero exaltantur, & proſperantur. Ergo dignum & iuſtum eſt, quod in contratio ſigno, ſcilicet in ſtatu poſt mortem & in futura vita mali damnentur, & deprimantur, boni vero ꝓmoueantur, & exaltentur. Et pro certo ita fit, quia illi, qui modo ſunt in tribulatione & depreſſione, ſcilicet pauperes & depreſſi, in alia vita erunt in Paradiſo, in exaltatione & ꝓmotione [Sublimis inquit] erit valde Gen. 7. multiplicatæ ſunt aquæ, & eleuauerunt arcam in ſublimi à terra, Aquæ inquit, ſcilicet tribulationum temporalium, quia ſcilicet iſtæ ſunt cauſa finalis eleuationis & ſaluationis. Vnde de Sanctis dicitur in Pſal. Quoniam dij fortes terræ eleuati ſunt. Illi vero, qui modo ſunt indebite & iniuſte in mundi exaltatione & gloria, erunt in alia vita in inferni depreſſione & miſeria. Vnde Eſa. 2. Humiliabitur ſublimitas virorum. Et ſic verificabitur illud Euangelicum Luc. 1. Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. Et Ezech. 11. Eleuauerunt Cherubin alas ſuas, & rotæ cum eis, & gloria Domini erat ſupra eas. Patet ergo triplicem eſſe bonorum exaltationem, eleuationẽ & ſublimationem, ſcilicet interiorem & cordialem, exteriorem & temporalem, ſuperiorem, & æternalem, & hæc ſufficiant. Vide ſupra vbi aſcendere, & infra in aliis titulis ſupra in principio notatis, & vide ſupra vbi adducere vbi inuenies illam auctoritatem diuiſam Ezech. 8. Eleuauit me ſpiritus & adduxit me Hieruſalem in viſione Dei, &c.

A **Eleemoſyna.** Nota, quod eleemoſyna proprie dicitur largitas, quæ diuino amore, & pietatis compaſſione erga pauperes exercetur. Bona enim mundi ideo diuitibus ſunt conceſſa à Deo, vt neceſſitatis tempore Dei procuratoribus ſcilicet pauperibus eius perſonam repræſentantibus reſtituantur, & per eleemoſynas concedantur. Sicut enim natura humorem radicalem arborum poſuit in radicem & medullam, vt inde ad ramos deriuetur, ſanguinem etiam fontalem poſuit in corde & hepate, vt inde ad nutrienda membra ſumatur, & deriuetur. Sic vere Deus in diuitibus ſanguinem, & humorem, & honorem bonorũ temporalium, voluit reponi, vt tandem membris & ramis, id eſt, pauperib. valeant per eleemoſynas circumfundi,
B condiuidi pariter, & largiri. ¶ Largiendæ ſunt ergo eleemoſynæ

Vt {
Calamitas pauperum temperetur,
Criminum malignitas expietur,
Bonorum fœcunditas propinetur,
Cœlorum fertilitas procuretur,
Inferni pœnalitas declinetur.
}

Eleemoſyna ergo temperat pauperum calamitatem. Fimus, qui à boue egeritur, & emittitur, aqua, quæ à fonte deſtillatur, ros, qui à cœlo diffunditur, terrã aridam imbuunt & fœcundant. Sic eleemoſynæ, quæ à viris piis & miſericordibus diſtribuuntur, aridos pauperes recreant, nutriunt, & cõfortant. Aridi enim & pauperes, non diuites, ſunt donis & eleemoſynis fœcundandi, iuxta illud Dan. 4. Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum. Temperat ergo eleemoſyna pauperum calamitatem. ¶ Item eleemoſyna eripit criminum iniquitatem. Sicut enim animal, ꝙ dicitur muſcus, apoſtemate timens mori, ad arborem ſe fricat, & apoſtema rumpens humorem emittit, & ſic infirmitatem & mortẽ euadit. Sic diues ſentiens ſe infirmum per plura peccata, fricet ſe ad arborem crucis per deuotionem, rumpat & aperiat apoſtema ſuum, vbi ſunt amores diuitiarum reconditi, ſcilicet arcam vel burſam per eleemoſynarũ largitionem, faciatq́, illud fluere pauperibus erogando, & ſic ab infirmitate peccati liberabitur, Dei miſericordiam conſequendo, quia beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Matth. 5. Sicut enim dicitur Eccl. 3. ſicut aqua extinguit ignem, ita eleemoſyna reſiſtit peccatis. ¶ Item eleemoſyna propinat bonorum fertilitatem. Sicut enim fons quanto plus de aqua per riuulos mittit, tanto ſibi natura ab interioribus occultis meatibus de aqua amplius tranſmittit, ſic vere illi, qui ſunt miſericordes, quanto plus per eleemoſynas exterius pauperibus largiuntur, tanto per occultam Dei prouiſionem ſibi a Deo ampliora donantur, ſicut de Ioanne eleemoſynario dicitur, quod quãto plus dabat, tanto plus abundabat. Iuxta illud Prouerb. 11. Alij diuidunt propria, & ditiores ſunt. Alij rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt. Vnde Eccleſ. 17. & 29. Eleemoſyna viri quaſi ſacculus cum ipſo. ¶ Item eleemoſyna procurat cœlorũ fertilitatem. Vnde Auguſt. lib. de verbis Domini. Si vis (inquit) eſſe mercator optimus, fœnerator egregius, da, quod non potes amittere, da modicum, vt accipias centuplum, da temporalia, & accipe æterna. ¶ Item eleemoſyna declinat inferni pœnalitatem, quia ſicut dicit Hier. vel Greg. Non recolo me vidiſſe hominem male mortuum, qui libenter exercet opera pietatis. Vnde Tob. 5. & 12. dicitur: Eleemoſyna à morte liberat, & ipſa eſt, quæ purgat peccata, & facit inuenire vitam æternam. ¶ Sed ſi vis adhuc aliquantulum curioſius, & plenius diſtinguere, dic, quod cum eleemoſyna nihil aliud ſit, quàm miſericordia vel pietas indigentibus per effectus demonſtrata poſſum dicere, quod eleemoſyna facienda & C
exequenda eſt propter multa, videlicet quia hæc

Docetur à rerum natura, Augetur bonorum ſtructura,
Iubetur in ſacra ſcriptura, Cauetur pœnarum vſtura,
Arcetur pauperum iactura, Habetur cœlorum pratura.
Deletur peccati punctura,

Dicam ergo, quod facienda eſt eleemoſyna, quia hoc docetur à rerum natura. Ius enim naturale dictat hoc, vt quod nobis ab aliis volumus fieri hoc aliis faciamus, & econuerſo vt quicquid nobis oderimus fieri hoc ne faciamus alteri. Prima iſtarum regularum naturalium ponitur à Chriſto Matth. 7. Secunda vero ponitur Tob. 4. Cum ergo nos omnes ſi eſſemus indigentes vellemus nobis ab aliis eleemoſynas dari, & beneficia impendi, oderimus etiam ipſa nobis negari, & impie contradici, inde poſſumus concludere, quod indigentibus ex naturali inſtinctu debemus eleemoſynas dare, & non negare, & ſecundum quod noſtra requirit facultas, & ipſorum neceſſitas, ipſis miſericorditer ſubuenire. Natura enim non creauit bona ſua pro ſingulis, ſed pro omnibus. Et ideo quia eiuſdem naturæ ſumus & fratres, debemus & naturæ bonorum ſimul eſſe participes, & conſortes. Pauper enim caro & frater noſter eſt, & ideo ipſum ſicut carnem propriam debemus diligere, & ipſi tanquam fratri bona noſtra condiuidere atque dare. Et hoc allegando clamat Eſa. di. Eſa. 58. Frange (inquit) eſurienti panem tuum, & egenos, vagosque induc in domum tuam, cum videris nudum operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris. Et bene dicit carnem tuam, id eſt, pauperem, quia ſicut dicitur Epheſ. 5. Nemo vnquam carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit, & fouet eam. Et reuera natura rerum & natura animalium ad eleemoſynas nos inducit. Sicut enim ſæpe dixi, omnia opera naturæ diffundunt, & communicant ſemetipſa. Aues etiam nobiles quamuis roſtra habeant pungentia & acuta, habent tamen digitos non contiguos, ſed diuiſos. Manus etiam humana non eſt contigua neque clauſa, ſed in plures partes & digitos eſt diſtincta. Quod quidem ſagax ordinauit natura, vt ſe facile poſſet extendere & ad erogandum ſeu operandum faciliter dilatare. De re enim diuiſa, & diſcontinua, & fixa facile cadit quod habet. Et ideo in forma manus hominis, & pedis auis nobilis ſatis videtur natura innuere & manus noſtras debemus aliis extendere, bona noſtra cunctis diuidere & dimittere, & ſola neceſſaria retinere. Et merito, quia pro certo bona noſtra melius ſeruantur erogando, quàm retinendo. Frumentum enim in arca non multiplicatur, imo lapſu temporis corrumpitur, ſeminatum vero in agro fertili multiplicatur, & ſucceſſiue

ſi non

fi non in fe, tamen in fuo fimili melius conferuatur, & pro grano feminato, pro vno quidem multiplex, pro corrupto integrum, pro veteri nouum finaliter reportatur. Sic vere dico, quod bona noftra in agro pauperum per eleemofynas feminata & fparfa, melius feruantur, & multiplicantur, quam fi à nobis retineantur. Ager enim pauperum fertilis eft, reftituit enim magna pro paruis, multa pro paucis, æterna pro caducis, cœleftia pro terrenis. Vnde Auguft. in fermone de dedicatione. Eleemofyna peccata mundat, & pro nobis ad Deum interpellat. Quicquid enim pauperibus dederimus, integre poffidemus. Et ideo Chryfoft. fuper Matth. dicit fic. Melius feruatur pecunia in dextera pauperis, quam in arca. Hanc calumniator non extorquebit, inuidus non criminatur, latro non aufert, fur nocturnus non diripit, feruus fugam meditans non tollit, fed femper eft tuta, femper integra, femper falua. Et Auguft. lib. de verbis Domini dicit, quod fœcundus ager pauperum cito reddit donantibus fructum. Via ad cœlum funt pauperibus erogare. Patet ergo, quod eleemofyna fa-
D cienda eft, quia hoc docetur à rerum natura. ¶ Secundo facienda eft, quia hoc iubetur in fcriptura. Inter cætera enim opera virtuofa fcriptura folet eleemofynam mirabiliter commendare, & fingulariter imperare. Præcipit enim & cõmendat eleemofynam

Vt { Numinum exoratricem,
Omnium emundatricem,
Hoftium debellatricem.

Præcipitur ergo vt numinum exoratrix. Eccl. 19. Conclude eleemofynam in finu pauperis, & ipfa pro te exorabit. Item vt hoftium debellatrix. Narratur de quodam, qui omni fero confueuerat vnum pauperem hofpitari & pafcere, & contigit quodam fero, quod vnum inuenit & inuitauit, vxor hoc nefciens, alium inuenit, & inuitauit, famulus fuus hoc ignorans, alium inuenit & inuitauit, Dominus vero vnum folum fe habere credens, & in fero tres inueniens, omnes tres gaudens recipit & pauit, in fero ipfe raptus ad iudicium cum in quadam domo inclufus à dæmonibus obfideretur, affuerũt tres pauperes fupradicti, qui ianuas cuftodientes, hoftes repulerunt, & eum defenderunt. Ideo de eleemofyna dicitur Ecclef. 29. quod eleemofyna viri quafi facculus cum ipfo. Sequitur. Super fcutum potentis, & fuper lanceam aduerfus inimicum fuum pugnabit. ¶ Item præcipitur vt omnium emundatrix. Luc. 11. Date eleemofynam, & omnia munda funt vobis. Et ideo breuiter Tob. 14. concluditur fic. Filiis (inquit) veftris mandate, vt faciant eleemofynas & iuftitias, vt fint memores Dei. Patet ergo quod eleemofyna facienda eft, quia hoc iubetur in facra
E fcriptura. ¶ Tertio dico, quod facienda eft, quia hac fouetur pauperum iactura. Pauperes enim morerentur, nifi eleemofynis diuitum fouerentur, & ideo diuina prouidentia quofdam pauperes effe decreuit, vt ipfi ex fua patientia lucrarentur, & vt propter inopiam à malis cohiberentur, & vt pietas diuitum in eis probaretur & exercitaretur. Et ideo dicit Bafilius in quadam homil. quod non iniuftus eft Deus, res inæqualiter diftribuens, vt alter pauper fit, alter abundet, quia hoc facit, vt & tu difpenfationis merita confequaris, ille autem patientiæ brauiis coronetur. Panis famelici ergo eft panis, quem tu tenes, nudi tunica, quam tu recludis, difcalceati calceus, quem tu referuas, argentum, quod poffides indigentis, & tot iniurias facis, quot fubuenire dum vales omittis. Fiat ergo eleemofyna, quia hac fouetur pauperum iactura. Pauperum (dico) viuorum, qui per eleemofynas corporaliter recreantur. Pauperum etiam mortuorum qui per amicorum eleemofynas à purgatorio liberantur. Eleemofyna enim opus eft fatisfactorium non folum pro propriis, imo etiam pro alienis peccatis. Cum enim pro mortuo eleemofyna pauperi datur, pauper ille, qui languet in purgatorio, cõfolatur, & à fua miferia liberatur, in quãtum per hoc diuinæ iuftitiæ fatisfactio impenditur, quæ placatur. Igitur faciamus ficut facere folebat Crates (aliis puto Thraces populi tunc pagani) in mortibus amicorum. Sicut enim ponit Pomponius, in funeribus mortuorũ amici conueniebant, & circa corpus quicquid pretiofarum opum, & quicquid armorum habebant, exponebant & plicabant. Parati cum fato iacentis fi daretur, aut pacifci cum diuitiis, aut decernere, feu bellare cum armis. Sic vere dico, quod pro amicis noftris mortuis debemus exponere, & opes, & arma. Opes dico diuitiarum, eleemofynas pro eis faciendo. Arma etiam orationum, pro eis apud Deum intercedendo. Sic ergo cum fato iftius mortui, id eft, cum morte vel purgatorio, feu cum diuina iuftitia poterimus decertare, vel pacifci, Decernere, & bellare per orationem, Pacifci & concordare per eleemofynarum largitionem. Vt & fic poffimus dicere illud Efa. 28. Pepigimus fœdus cum morte & cum inferno fecimus pactum. Et ideo ad talem eleemofynam mortuis impendendam fcriptura inducit Eccleſ. 4. vbi dicit fic. Eleemofynam pauperis ne defraudes, & oculos tuos ne transferas à paupere, animam efurientem ne defpexeris? Fiat ergo elee-
F mofyna, quia hac fouetur pauperũ iactura. ¶ Quarto dico, quod facienda eft eleemofyna, quia hac deletur peccati punctura. Peccata enim per eleemofynas redimuntur. Vnde Nabuchodonofori fuit dictum Daniel. 4. Peccata tua eleemofynis redime, & iniquitates tuas mifericordiis pauperum. Iftud potiffime pertinet ad fæculares, qui non poffunt vacare ad alia opera fatisfactoria, fcilicet orationem, electionem, contemplationem, quia videlicet ifti per eleemofynas debent faluari, & præ cæteris piis operibus infudare. Legitur enim in vita beati Antonij, quod dum ipfe Antonius iuit per deferta videre Paulum primum Eremitam, inuenit hominem equo innixum, cuius dato, quod verba non intelligeret, fibi tamen viam oftendit, & ftatim fuga volucri aufugit per defertum, tandem inuenit in alto loco homuncionem aduncis naribus, fronte cornibus afperata, qui ei dactylos porrigebat, à quo peteret quis effet, refpõdit. Mortalis ego fum, vnus ex accolis eremi, legatione fungor pro grege populi mei, vt communem Deum ores pro nobis precamur, &c. Tunc etiam legitur dixiffe Antonius. Væ tibi Alexandria, beftiæ Chriftum loquuntur, & homines ignorant. In his ergo notabo, quod equo innixi, id eft, viri lubrici & luxuriofi, homunciones vero, id eft, fimplices & ignari, in naribus deuotionis diminuti, & cornibus beftialitatis muniti, folent fanctos & pauperes præ cæteris recognofcere, & dactylos bonorum terrenorum per eleemofynas largiri, & viam veritatis ipfis, qui beftiæ funt, demonftrare. Et fecundum rei veritatem ifta quotidie fiunt, quia fcilicet beftiæ melius loquuntur Chriftum, quam homines, fimplices, & laici plus infiftunt eleemofynis, quam clerici, imo etiam ipfi laici viam vitæ de facto clericis oftendunt, & bene agendo, malè agentes clericos reprehendunt. Afina enim Balaam melius vidit Angelum & eius gladium quã propheta, & ideo à gladij itinere declinabat, à quo tamen propheta Balaam non cauebat, quem afina poftea reprehendit, & ipfius infaniam increpauit, ficut dicitur Num. 22. Prophetæ enim, id eft, Ecclefiaftici viri, Angelum, id eft, Deum & gladium fuæ duræ fententiæ non videntur aduertere, ideo non curant à via vitiorũ diuertere. Afinæ vero, id eft, fimplices & Deum & eius gladium aduertunt & attendunt, & ideo à mala via fugiunt, & diuertunt, & fic de facto prophetas, id eft, clericos reprehendunt. Breuiter ergo ifta eft veritas, quod ficut inter animalia fœminæ magis vacant nutritioni fœtuum, & pullorum, quam mafculi, verè inter homines fæculares, imbecilles & fœminei plus folent vacare nutritioni pauperum, quam clerici vel prælati. Et in hoc quidem ipfi bene faciunt, & nos male, quia fcilicet peccata fua eleemofynis redimunt, & iniquitates fuas mifericordiis pauperum. Quia ficut dicitur Eccleſ. 3. Sicut aqua extinguit ignem, fic eleemofyna refiftit peccatis. Faciamus ergo eleemofynam, quia hac deletur peccati punctura. ¶ Quinto dico facien- G
da eft, quia hac augetur bonorum ftructura. Bona enim non folum fpiritualia & æterna, imo etiam temporalia vel terrena per eleemofynam augentur, multiplicantur, & continuantur. Pone exemplum, fi vis de motibus falis in Cathalonia, qui exhaufti ab incolis, ibidem fal accipientibus, & foueas magnas facientibus, ftatim adueniente pluuia foueam replente, & in naturam falis fe vertente, ipfi montes redintegrantur, & in naturam priftinam reuertuntur. Sic dicam de multis, qui non poffunt tantum per eleemofynas, & per bonorum fuorum communicationem minui, quin virtute diuina ipfos videmus in diuitiis non minui, fed augeri. Narra fi vis de fimplici, qui vnicam vaccam fuam dedit pro Deo, vt centum haberet, audito fcilicet verbo euangelico: Date, & centuplum accipietis. Tandem mendicus factus, cum in domo regis cum aliis pauperibus eleemofynam peteret, in fero & in obfcuro rogauit Deum, quod pro vna de centum vaccis fuis lumen tunc temporis fibi daret. Statim ergo cereus fplendens de cœlo defcendit, qui totum palatium illuminauit. Quo audito rex propter verificationem euangelij nonaginta nouem vaccas fibi dari præcepit. Per eleemofynam ergo etiam bona temporalia augentur. Vide hoc fupra de (dare) in fine fecundi membri. De bonis vero æternis conftat, quod illa per eleemofynas augentur & in infinitum multiplicantur. Eleemofyna enim eft femen, de quo fructus æternæ fœlicitatis fuccrefcit. Vnde Leo fuper illud Luc. 6. Date, & dabitur vobis. Da, inquit, quod accipias, fere, quod metas, fparge, quod colligas, quamuis enim non habeas nifi quod acceperis, non potes tamen non habere, quod dederis. Fatuus enim eft, qui fibi non vult effe perpetuum, quod exiftimat diligendum. Ideo confulitur Lucæ 12. Vendite, quod poffidetis, & date eleemofynam, facite vobis facculos, qui non veterafcunt, thefaurum indeficientem. Faciamus ergo eleemofynam, quia hac augetur bonorum ftructura.

¶ Sexto dico, quod facienda eft, quia hac cauetur pœnarum H
vfura. Per eleemofynam enim liberatur homo à pœna temporali & æterna. Conftat enim quod multi rei liberantur à pœnis, dando munera iudicibus vel eorum amicis. Sic ergo fi Chrifto in perfona pauperum eleemofynas damus, maxime cum ifti fint ipfius amici fpecialiffimi, conftat, quod apud eum gratias impetramus, & fic mortem temporalem & perpetuam euitamus. Vnde

Tob. 4.

Tob.4. Eleemofyna à peccato & à morte liberat, & non patietur animas ire in tenebras. Ifta eft enim veritas, quod quicquid fit pro Chrifto pauperi, Chriftus fibi reputat effe factum, iuxta illud Matth.25. Quod vni ex minimis meis feciftis, mihi feciftis, & ideo bene confulebatur cuidam, qui non poterat ieiunare, quod fcilicet quoties ieiunium frangeret, vnum pauperem fecum vocaret ad comedendum, vt fcilicet fi ipfum dominus in iudicio argueret, quod in die ieiunabili comediffet, poffet refpondere, & dicere: domine & tu mecum. De quodam etiam Burgenfe duro & tenaci legitur, quod cum quadam die, cuidam pauperi importuno dediffet panem vnum, & cum defpectiue præ tædio percuffiffet proiiciens fibi panem, nocte tractus ad iudicium, præponderauit panis proiectus, contra omnia mala fua, qui euigilans, eleemofynas multas fecit, & tandem tunicam propriam cuidam pauperi dedit, qui ftatim eam vendidit, fed poftea apud emptorem cognita, doluit, & fe indignum dicebat, quod pauper eius tunica vteretur. Nocte eadem vidit Chriftum eius tunica indutum, & euigilans aiebat. Heu mihi, quilibet pauper Chriftus eft, ego ergo volo effe Chriftus, volo effe pauper. Omnibus ergo fuis vēditis & datis, feipfum finaliter vendi fecit, & precium erogari, & in virum perfectū creuit, & multa pro eo miracula Deus fecit. Bene ergo dico, quod eleemofyna facienda eft, quia hac ca-
I uetur pœnarum vfura. ¶ Septimo vero dico, quod facienda eft, quia hac habetur cœlorum præmura, fcilicet gloria Paradifi. Conftat enim quod per eleemofynam, cœlum emitur, & pro temporali bono quod datur, cœleftis gloria promeretur. Et ideo dicit Petrus Rauen. in fermone quodam. Da pauperi terram pro cœlo, nummum pro regno, quia quod pauperi dederis, hoc habebis, quod non dederis, habebit alter. Et ideo bene dicitur Tob. 12. Eleemofyna à morte liberat, & ipfa eft, quæ purgat peccata, & facit inuenire vitam æternam. Et pro certo ifta eft veritas, quod ille, qui hic dare nō vult aliquid in perfona pauperum ipfi Chrifto, nunquam fe debet fperare aliquid ab eo recepturum in cœlo. Et ideo ficut videmus, quod mercatores in alienis partibus laborantes, quicquid acquirūt, ad domum fuam portantes ibidem recolligunt & reponunt, aues etiam ad nidos fuos rapinam folent deferre & formicæ, & ericij, & apes folent illa, quæ foris acquirunt, ad fua domicilia, vbi habitaturi funt, reportare, fic verè & nos fi fapientes mercatores fuerimus, bona, quæ hic in ifta alienā patria poffidemus, vbi tanquam peregrini tranfimus ad domum noftram, quæ Paradifus eft, per manus pauperum tranfmittemus. Vnde Auguft. in quadam epiftola dicit fic. Si vis effe mercator optimus, fœnerator egregius, quod non potes retinere, vt accipias, quod non potes amittere, da modicum, vt accipias centuplum, commuta temporalia cum æternis. Præmittamus, ergo illuc per pauperes bona noftra, quia fecundum Chryfoft. fuper illud Matth.6. Nolite thefaurizare thefauros in terra. Stultitia eft illic relinquere. Vnde exiturus es, & illic non præmittere quo iturus es. Illic ergo fubftantiam tuam colloca, vbi te habere patriam cognofcis. Et fequitur. Qui in terra thefauros collocat, non habet, quod fperet in cœlo. Ad quid inquit cœlum refpicis, vbi nihil repofitum habes? Quicquid pro anima tua dederis, tuum eft, quicquid reliqueris, perdidifti. Sic ergo dico, quod feptem rationibus eleemofynæ funt faciendæ. Vide infra de mifericordia, pietate, dare, erogare & fimilibus.

A **Eloqui.Eloquium.Eloquentia.** Quia infra in titulo de loqui fatis diffufe de hoc tractabo, ideo parum habeo dicere de locutionis materia loco ifto. Nota ergo breuiter, ꝙ in fcriptura fit mentio de eloquio diuino & humano. ¶ Primo ergo aliquid de diuino eloquio dicamus. Per eloquia enim Dei intelliguntur proprie verba facræ fcripturæ, quibus, fcilicet ipfe Deus nobis loquitur, & quibus nos debemus credere, ficut illis eloquiis, quæ ore diuino promuntur. Vnde Apoftolus Rom.3. loquens de populo Iudæorum, dicit, quod quidem credita funt illis eloquia Dei. Sicut enim in Pfalm. dicitur. Deus emittit eloquium fuum terræ, velociter currit fermo eius. Breuiter ergo notabo, quod eloquium Dei (id eft, facra Dei verba & diuina fcriptura) eft credendum, tenendum, legendum, & frequentandum multiplici ratione, videlicet quia

Viuificat morientes,
Iuftificat pœnitentes,
Lætificat confidentes,
Triftificat metuentes,
Certificat contemplantes,
Rectificat operantes,
Flammificat affectantes,
Dulcificat Chriftum deguftantes,
Saluificat hofti rebellantes.

Dico ergo, quod eloquium Dei morientes viuificat per gratiæ reftitutionem. Pfalm. Eloquium tuum viuificauit me. Item pœnitentes faluificat feu iuftificat per virtutum reparationem. Pfal. In eloquium iuftitiæ tuæ fac cum feruo tuo fecundum mifericordiam tuam; & iuftificationes tuas doce me. Item confidentes lætificat per fpem, & confolationem, feu per futurorum bonorum repromiffionem. Pfalm. Lætabor ego fuper eloquia tua, ficut qui inuenit fpolia multa. Item metuentes triftificat per timorem & contritionem. Pfal. Statue feruo tuo eloquium tuum in timore tuo. Item contemplantes certificat per doctrinam, & inftitutionem. Pfal. Iuxta eloquium tuum da mihi intellectum. Item operantes rectificat per prudentem gubernationem feu directionem. Pfal. Greffus meos dirige fecundum eloquium tuum. Item affectantes flammificat per defideriū & dilectionem. Pfal. Ignitum eloquium tuum vehementer, & feruus tuus dilexit illud. Et de Iofeph dicitur in Pfal. Eloquium domini inflammauit eum. Item Chriftum deguftantes dulcificat per deuotionē. Pfal. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua. Item quia hofti repugnantes tutificat per adiutorium & fubuentionem. Pfal. Intret poftulatio mea in confpectu tuo, fecundum eloquium tuum eripe me. Et illud: Iudica iudicium meum, & eripe me propter eloquium tuum. Et breuiter omnia bona poffunt inueniri in eloquiis diuinis. Ifta enim funt eloquia cafta, argentum igne examinatum, probatū terræ, purgatum feptuplum. Et ideo proculdubio ifta funt meditanda, prædicanda, audienda, & in corde perpetuo reponenda & conferuanda. Meditanda dico. Pfal. Præuenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua. Prędicanda etiam. Pfal. Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum, quia omnia mandata tua æquitas. Audienda infuper Prouerb.4. Fili mi aufculta fermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam. Conferuanda infuper, & in cordibus abfcondenda. Pfalm. In corde meo abfcondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Iftud eft ergo eloquium Dei, quod eft venerandum. ¶ Secundo B
dico, quod inuenitur eloquium humanum, quod eft duplex. Vnum iufti, quod eft moderandum. Sicut enim video, quod flatus artificis in inftrumento mufico facit diuerfos dulcificos fonos promi, fic flatus & infpiratio tactus & admonitio Spiritus fancti diuerfa bonorum eloquiorum genera fideles homines fecit loqui ficut bene dicitur Actor. 1. quod Apoftoli loquebantur variis linguis, prout Spiritus fanctus dabat eloqui illis. Eloquentia enim eft quoddam fpeciale Spiritus fancti donum, quod proculdubio valde neceffarium eft cuilibet oratori, qui fcilicet prædicando, docendo, allegando aliis habet loqui. Tefte enim Caffio. Eloquens eft ille, qui fcit magna granditer, parua fubmiffe, & media dicere temperate, qui fcit inuenire præclare, nunciare magnifice, apte difponere, varie figurare. Ad mores ergo applicando, dico, quod in iuftis inuenitur multiplex bonum eloquium, videlicet eloquium

Confeffionis, quo fe debet fortiter accufare,
Orationis, quo Deum debet dulciter reclamare,
Refponfionis, quo cuilibet debet fuauiter verba dare,
Prædicationis, quo quandoque debet vtiliter informare,
Eloquium gratiarum actionis, quo debet Deum verbaliter laudare & commendare.

De eloquio confeffionis fuiipfius accufatiuo dicitur Iob 18. Dimittam aduerfum me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ. De eloquio orationis Dei & fanctorum deprecatiuo dicitur Iob 5. Quamobrem dominum deprecabor, & ad Deum ponam eloquium meum. De eloquio refponfionis cuilibet dulciter fatisfactiuo dicitur Genef. 49. Nephthalim feruus emiffus, dans eloquia pulchritudinis. Et Cant. 4. dicitur. Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. Et in Pfalm. Erunt, vt complaceant eloquia tua. De eloquio prædicationis aliorum vtiliter informatiuo, dicitur illud Ecclef.39. Tanquam imber mittet eloquia fapientiæ fuæ. & Deut.32. Concrefcat in pluuiam doctrina mea, fluat, vt ros eloquium meum. De eloquio autem gratiarum actionis diuinæ laudis emiffiuo & depromptiuo, dicitur in Pfalm. Iucundum fit ei eloquium meum, ego vero delectabor in domino. Iftud eft ergo eloquium iufti, quod eft moderandum. ¶ Sed adhuc dico, quod inuenitur elo- C
quium impium, quod eft refutandum. Et fic dico, quod eft

Eloquium { Derifionis, Iactationis, Detractionis, Simulationis.

De eloquio derifорio dicitur Iob 6. Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, & in vento verba profertis. De eloquio iactatorio dicitur Iob 29. Verbis meis addere nihil audebant, & fuper ipfos ftillabat eloquium meum. De eloquio vero detractorio dicitur Efa. 29. Et erit quafi Pythonis de terra vox tua, & de humo eloquium tuum muffitabit. De eloquio autem fimulationis, feu hypocriticæ fictionis dicitur ibidem Efa. 29. Humiliaberis, de terra loqueris, & de humo audietur eloquium tuum. Sic ergo patet, quod eft eloquium impij, iufti, & Dei. Vide de titulo loqui, vox, & verbum.

Elongare. Vide in titulo longè, de longè, à longè.

A **Emere.** Cum emere nihil aliud sit quam aliquid acquirere precio mediante, possumus notare, & dicere, quod in scriptura inuenitur

Emptio { Dei, quæ est speciosa,
Iusti, quæ est virtuosa,
Impij, quæ est vitiosa.

Emit Deus humanas animas, seipsum tribuens. Emit iustus virtutes optimas, se culpis exuens. Emit impius merces vilissimas, se culpis imbuens. Est ergo emptio, qua Deus emit humanas animas. Et ista pro certo nihil aliud est, quam humani generis redemptio, qua semetipsum dedit & morti exposuit pro eo habendo, emendo, & redimēdo. Istud enim fuit precium nimis carum, cuius valor in infinitum mercium valorem excedit, sed hoc fecit, vt amorem suum erga nos declararet, & nos ad se amandum obligaret. Et ideo quia tam charitatiue fuimus empti, debemus emptorem nostrum summe diligere, & ne in seruitutem pristinam labamur, summopere præcauere. Elephas enim suum liberatorem de fouea diligit, & panthera suum benefactorem agnoscit. Cū ergo Deus de fouea peccati & seruitute diaboli nos emerit, & libertati restituerit, valde debemus ipsum diligere 1. Cor. 6. Empti enim estis precio magno, glorificate & portate Deum in corpore vestro. Et etiā ab omni seruitute peccati de cætero præcauere & etiam abstinere 1. Corinth. 7. Precio empti estis, nolite fieri serui. Ista est ergo emptio, qua Deus emit nostras animas, quæ est emptio preciosa. Sed de hoc vide infra de verbo redimere, & de precio.

B ¶ Secundo dico, quod est emptio, qua iustus emit merces optimas, & ista proculdubio nihil aliud est quam bonorum operum exercitatio. Homo enim quando bene operatur, cum Deo contrahit, & precium soluit, quo Dei beneuolentiam & gratiam in præsenti, & gloriam in futuro emit. Vnde Aug. in persona Christi dicit sic. Venale habeo, quod paupertate emitur. Emamus ergo terra cœlū, paupertate regnum, labore requiem, morte vitam. Et ideo scriptura vocat nos ad talem virtuosam emptionem faciendam, dicens Esa. 55. Omnes sitientes venite ad aquas, properate, emite, & comedite. Et si petis, quæ sunt illa emenda, & per bona opera à Deo vendicanda & acquirenda, respondeo, quod tu debes emere

Charitatis igniculum, qui semper ardeat,
Veritatis spectaculum, quod semper luceat.
Pietatis cœnaculum, quod fratres foueat,
Firmitatis tenaculum, quod semper maneat,
Benignitatis riuulum, qui Christum mulceat,
Iucunditatis poculum, quo semper gaudeat,
Æternitatis hortulum, qui semper floreat.

Emamus ergo charitatem semper ardentem. Apoca. 5. Suadeo tibi emere aurum ignitum probatum, vt locuples fias, & indumentis albis induaris. Item emamus veritatem clare lucentem. Veritas enim & sapientia emitur, quando studendo, legendo & audiendo, interrogando, & inuestigādo, ad acquisitionem ipsius laboratur. De quo Prouerb. 23. Veritatem eme, & noli vendere sapientiam, & doctrinam & intelligentiam. Item emamus pietatem pauperes fouentem. Mar. 6. Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus his manducare. Item emamus firmitatem semper permanentem 4. Reg. 22. Emantur ligna & lapides ad instaurandum templum. Item emamus benignitatem Christum demulcentem. Marci 16. Emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. Item emamus iucunditatem in Deo gaudētem. Esa. 55. Emite absque argento & vlla commutatione vinum & lac. Vinum enim lætificat cor hominis. Item emamus fœlicitatem semper abundantem scilicet gloriam Paradisi, quæ scilicet est thesaurus & margarita in agro cœli, quem qui inuenit homo, abscondit, & emit agrum illum, &c. Mar. 13. Vnde de sagaci muliere dicitur Prouerb. 55. Considerauit agrum, & emit illum.

C Ista est ergo emptio, quia iustus emit merces optimas. ¶ Tertio dico, quod est emptio vitiosa, qua impius emit opes pessimas. Et ista nihil aliud est, quam peccatum. Homo enim peccando cum diabolo contrahit, & ab ipso primo mundi delectabilia, tandem inferni terribilia emit. Siue enim agatur de emptionibus auarorum, de qua Prouerb. 20. Malum est, malum est, dicit omnis emptor, siue de emptione simoniacorum, qui scilicet emunt spiritualia beneficia, de qua Mar. 11. dicitur quod Christus cœpit eiicere vendentes & ementes de templo, siue de emptione quorumlibet peccatorū, qui scilicet seipsos dant diabolo, & ab eo emunt delectabilia mundi, dicentes illud Genes. 47. Eme nos in seruitutem. Ista tamen est veritas, quod ex tali emptione mors æterna sequitur, & damnationis lucrum & præmium reportatur. Vnde Lucæ 17. Emebant, & vendebant, & venit diluuium, & inuoluit omnes. Sic ergo patet quomodo inuenitur emptio impij quæ est vitiosa, iusti, quæ est virtuosa, Dei, quæ est preciosa. Vide in titulo vendere, & mercator.

Eminere. Eminens. Eminere dicitur quasi extra manare, vel extramanere. Est autem eminentia idem quod notabiliter apparentia. Vnde inuenitur eminentia interior, exterior, superior, inferior. Iusti enim eminent in virtutibus interioribus, figurati in domo Salomonis, quæ cedro intrinsecus vestiebatur, habens curuaturas, & iuncturas, & celaturas eminentes. Principes & prælati, eminent in potentiis exterioribus. Vnde de Saule dicitur 1. Reg. 9. Ipse ab humero sursum super omnes alios eminebat. & Nehe. 8. Aperuit Esdras librum coram omni populo, super vniuersum quippe populum eminebat. Beati eminent in excellentiis superioribus. Vnde de beatis dici potest in persona Dei Ezech. 17. Super montem excelsum, & eminentem, in sublimi monte Israel plantabo illud. Mali eminent in fallaciis deterioribus. Vnde de peccatore potest dici illud 1. Mach. 6. Vidit Eleazar bestiam, quæ erat eminens super cæteras bestias. Vide de excellentia, &c.

Emittere. Nota, quod emittere idem est quod extramittere, & potest referri ad hominē, & ad Deum. A
Est enim emissio humana, & emissio diuina. ¶ Primo dico, quod est emissio humana, quando homo ab interiori corde, & affectione aliquod bonum opus extramittit, & effundit. Sicut enim aliquæ arbores sunt, quæ interius multum habent de humore gummoso, in tantum quod ipsum solent exterius emittere & stillare, sicut patet de Pinu & de Thure, sic vere illi, qui sunt interius pleni liquore pietatis, gratiæ deuotionis, debent illum exterius emittere, & ostendere per eleemosynarum largitionem, & per bonorum operum executionem. Cant. 4. Emissiones tuæ Paradisus malorum punicorum. De medulla enim arboris flores, fructus, & folia emittuntur, ex quibus homines pascuntur. Quia vere (charissimi) flores bonæ affectionis, fructus bonæ operationis, folia sanæ locutionis, de interioris cordis medulla emittuntur, ex quibus exteriores homines spiritualiter recreantur, & etiam temporaliter nutriuntur. Fons enim continue emittit aquam, sol continue emittit lucem. Lapis, qui enhydros dicitur, continue emittit lacrymas, & voluntarie emittit liquorem, rosa notorie emittit odorem, cariophyllum etiam si premitur, emittit sudorem. Sic vere boni & perfecti continue debent emittere, & effundere lucem eruditionis, aquam piæ compassionis, lacrymam compunctionis. Sap. 7. Primam vocem similem omnibus emisi plorans. Etiam debet liquorem eleemosynarum & pietatis volūtarie, & prompte emittere, odorem bonæ famæ diffundere, & sudorem doloris & compassionis super aliorum miseriis desudare. De ista ergo emissione multa possunt exempla adduci, sed paucæ sunt auctoritates, ideo omitto. ¶ Secundo dico, quod est B
emissio diuina. Vbi possumus breuiter notare, quod Deus emittit, id est, ex se mittit & fundit. Deus enim misit nobis filium ad redimendum, spiritum ad renouandum, gratiam ad viuificandum, scientiam ad informandum, pœnam temporalem ad castigandum, pœnam æternam ad cōdemnandum, malos de mundo ad occidendum, bonos de corpore ad præmiandum. ¶ Emisit (dico) filium ad redimendum. Sicut enim pecunia & thesaurus de arca seu bursa emittitur, vt vendita hæreditas redimatur, sic vere Deus pater de Throno Paradisi filiū per incarnationem emisit, & sic hominem venditum restituit, & redemit. Figuratus in Noe Genes. 8. qui emisit columbam de arca quæ tandem cum ramo oliuæ ad eum rediit, & cessationē diluuij designauit, quia vere columba Christus à Noe, id est, à Deo patre de arca Paradisi emissus iterum ad patrem per ascensionem rediit, & ramum oliuæ, id est, humanitatem assumptam secum portauit, & diluuium damnationis, & mortis cessasse prognosticauit. Ideo petebat humanum genus. Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis, vt dicitur in Psalm. Emisit ergo filium ad redimendum. ¶ Emittit spiritum ad renouandum. Spiritus enim, id est, ventus & maxime fauonius vel australis terram facit germinare, florere scilicet & virere. Et sic vere spiritus à Deo infusus & emissus, facit terram, id est, peccatorem per gratiam reuirere, & ab antiqua consuetudine per conuersionem penitus renouari. Vnde Psalm. Emitte spiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ. ¶ Emittit gratiam ad viuificandum. Sicut enim pellicanus per emissionem sanguinis sui pullos suos viuificat, sic vere Deus per emissionem sanguinis in passione, & gratiæ suæ, & misericordiæ largitione, viuificauit spiritualiter mortis peccatores. Vnde Zach 9. Tu autem in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo nō erat aqua. Ipse enim emittit fontes in conuallibus, sicut dicitur in Psalm. ¶ Emittit doctrinam ad erudiendum, quia sicut à cœlis lux nobis continue emittitur, à qua tenebrarum obscuritas effugatur, sic vere à Deo lux fidei, & scientiæ fuit emissa, inspirata & infusa, per quam à mundo fuit errorum obscuritas effugata. Psalm. Emitte lucem tuam, & veritatem tuam, &c. ¶ Emittit pœnam temporalem ad castigādum. Sicut enim manus patris de sinu emittitur, vt delinquens paruulus feriatur, sic Deus duritiam pœnæ temporalis emittit, ex qua

paruulos ſuos caſtigat ſæpius atque ferit. Vnde Eccleſ. 34. Ab altiſſimo fuit emiſſa viſitatio. ¶ Emittit pœnam æternam ad condemnādum, quia ſcilicet ipſe emittit ſagittam, & gladium mortis vt in inferno feriat peccatores. Pſalm. Emitte ſagittas tuas, & conturbabis eos. ¶ Emittit malos de mundo ad occidendum qui ſcilicet ſicut bos pinguis de ſtabulo educitur, & mittitur, vt in macello occidatur, ſic Deus emittit peccatores de hoc mundo, vt in macello inferni ipſos occidat. Geneſ. 3. Emiſit eum de paradiſo voluptatis. Iſti ſunt enim ſicut fæces, quæ de ventre huius mundi emiſſæ in cloacam inferni proiiciuntur, ſicut Matth. 15. dicitur. In ventrem vadit, & per ſeceſſum emittitur. ¶ Emittit bonos è corpore ad præmiandum. Iuxta illud Ioan. 10. Cum emiſe-
G rit oues ſuas, ante eas vadit. ¶ Sed ſi vis alio modo diſtinguere, dic, quod eſt emiſſio diuina, humana, & mundana. Diuina eſt

Emiſſio noſtræ {
Redemptionis,
Conuerſionis,
Purgationis,
Directionis,
Correctionis,
Saluationis.

Emiſit inſuper {
Filium, vt nos redimeret,
Spiritum, vt nos conuerteret,
Aquam, vt nos ablueret,
Lucem, vt nos dirigeret,
Virgam, vt nos corrigeret,
Dexteram, vt nos eriperet.

Igitur dico, quod Deus emiſit filium ad mundum redimendum. Conſtat enim quod dominus pater filium ſuum perpetuo generat, & emittit quantum ad diuinam generationem. Ipſum autem temporaliter in mundum emiſit, id eſt, miſit per beatam incarnationem ad humani generis redemptionem. & de hoc Eſa. 16. dicitur Emitte agnum domine damnatorem terræ, de Petra deſerti ad montem filiæ Sion. Item Deus emiſit ſpiritum ad mūdum renouandum. Sicut enim per ſpiritum ſiue ventum auſtralem quando ſuper terram emittitur, flores & folia generantur, & terræ facies renouatur, ſic per emiſſionem ſpiritus ſancti in homines fit virtutum generatio, & moralis exiſtentiæ renouatio. Pſalm. Emitte ſpiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ. ¶ Item emittit Deus aquam ſcilicet gratiæ ad culpas abluendum Pſalm. Qui emittis fontes in conuallibus, inter medium pertranſibunt aquæ. ¶ Item emittit Deus lucem, ſcilicet ſcripturæ ad mundum dirigendum, & illuminandum. Conſtat enim quod fides & ſcriptura à Deo fuit immediate emiſſa, & mūdo ſpiritualiter reuelata. Pſalm. Emitte lucem tuam & veritatem tuam, ipſa me deduxerunt, &c. Item emittit Deus virgam ſcilicet iuſtitiæ ad mundum corrigendum & puniendum. Iuſtitia enim diuina nunc dicitur virga, quia emittitur ad benignam correctionem. Pſalm. Virgam virtutis tuæ emittet, &c. In iudicio vero finali dicetur ſagitta, quia tunc emittetur ad malorum occiſionem, & damnationem. Pſalm. Emitte ſagittas tuas, & conturbabis eos. Talis emiſſio fuit facta, quando Deus emiſit Adam de Paradiſo poſt peccatum. Geneſ. 3. Item dominus emittit manum ſuam ſcilicet dexteram miſericordiæ ad nos ſaluandum, & liberandum. Ezech. 8. Emiſſa ſimilitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei, & eleuauit, &c. Talem autem manum diuinæ miſericordiæ petebat Dauid in Pſalm. dicens. Emitte manum tuam de alto, eripe, & libera me de aquis multis. Talis autem emiſſio miſericordiæ facta eſt quando Chriſtus captiuos de inferno emiſit, & liberauit, de quo Zach. 9. Tu autem in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu. Iſta eſt ergo emiſ-
D ſio diuina. ¶ Item adhuc inuenitur emiſſio humana. Iuſtus enim emittit bona, ipſa faciendo & producendo, ſicut ſcilicet bona arbor quæ emittit exterius bonos fructus. De quo Cant. 4. Emiſſiones tuæ paradiſus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Emittit etiam à ſe mala, ipſa relinquendo & deſerendo, & etiam malos ſocietatem eorum fugiendo, & declinando. Sicut præcipitur, quod hircus, qui portabat peccata & malas increpationes populi. In deſertum emitteretur, & deuorandus à feris dimitteretur, ſicut dicitur Leui. 16. quia reuera hircos, id eſt, luxuria fœtentes illos etiam, quibus alij imprecantur mala, omnibus diſplicentes, peccata etiam aliorum per imitationem habentes, & poſſidentes, debemus à nobis emittere, & eorum ſocietatem dimittere, & vitare. Hiere. 5. Equi amatores in fœminas, & emiſ-
E ſarij facti ſunt. ¶ Vltimo dico, quod inuenitur quædam emiſſio mundana, & iſta eſt illa, qua mundus peccatores finaliter emittit & eiicit in infernum, ſicut emittuntur ſtercora in latrinam Matth. 14. Omne, quod in os intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur. Iſta eſt etiam illa, qua mali emittuntur à Deo tanquam reprobi & inutiles, & vitiis, & dæmonibus exponuntur. De quo poteſt dici illud Apoc. 6. quod ſtellæ ceciderunt de cœlo, ſicut ficus emittunt groſſos ſuos. Sic ergo dico, quod eſt emiſſio mundi, iuſti, & Dei.

Emortuus. Vide infra in titulo mortis.

Emundare. Emundatio. Vide infra de munditia.

En.

Nota, quod iſtud aduerbium En, quandoque ſignat idem quod pro certo, ſeu idem, quod vere vel certe, quandoque etiam ſignat idem, quod ecce. Eſt enim aduerbium demonſtrandi, ſignat enim rem certam demonſtrabilem atque veram. Propoſitio enim demonſtratiua ita eſt certa & vera, quod impoſſibile eſt aliter ſe habere. Dicamus ergo, quod en poteſt dici A

De {
Dei veritate infallibili,
Iuſti bonitate perdurabili,
Impij voluntate obſtinabili.

Primo ergo dico, quod per en poſſumus demonſtrare commendare, & prædicare Dei veritatem infallibilem. Deus enim ſumme eſt demonſtrabilis, quia quicquid in eo eſt, totum eſt verum, inuariabile atque certum. Et ſic nota, quod per en demonſtratur,

Sua {
Clementia cunctos reficiens,
Iuſtitia ſcelera puniens,
Potentia nunquam deficiens,
Præſentia bonos eripiens,
Scientia ſuos erudiens,
Amicitia bonos alliciens.

Demonſtratur dico per en Dei clementia, qua cūcti reficiuntur. Deut. 1. En inquit tradidi vobis terram, ingredimini, & poſſidete eam. Item demonſtratur per (en) Dei iuſtitia, qua ſcelera puniuntur. Vnde de venditione Ioſeph in Ægypto dixerunt ipſi venditores fratres ſui illud Geneſ. 42. Peccauimus in fratrem noſtrum, &c. Sequitur. En ſanguis eius exquiritur. Item demonſtratur per (en) Dei potentia, quia cuncti perficiuntur, & ſic dicitur Deutero. 10. En domini tui cœlum eſt, & cœlum cœli, & terra, & omnia, quæ in eis ſunt. Item demonſtratur per (en) Dei præſentia, qua boni eripiuntur. Vnde Iudi. 4. Delbora legitur dixiſſe Barach. Hæc eſt (inquit) dies, qua tradidit Deus Siſſaram in manus tuas, en ipſe eſt ductor tuus. Sequitur, quod perterruit dominus Siſſaram, & currus eius. Item demonſtratur per (en) Dei ſcientia, qua cuncti erudiuntur. Vnde ſapientia increata, id eſt, ipſe Deus dicit Prou. 1. Conuertimini ad correctionem meam, en proferam vobis Spiritum meum, & oſtendam vobis verba mea. Item demonſtratur per (en) Dei charitas & amicitia, qua ſancti alliciuntur. Et ſic in perſona deuotæ animæ dicitur Cant. 2. En dilectus meus loquitur mihi. Surge, propera amica mea. Sic ergo patet, quomodo per (en) demonſtratur Dei veritas infallibilis. ¶ Secundo dico, quod per (en) demonſtratur iuſti boni- B
tas commendabilis. Et ſic dico, quod iuſti per hanc dictionem (en) ſolent iuſte demonſtrare

Suæ {
Naturæ fragilitatem,
Miſeriæ calamitatem,
Inſufficientiæ ignauitatem,
Intelligentiæ ſagacitatem,
Moleſtiæ aduerſitatem,
Diligentiæ ſedulitatem.

Oſtenditur ergo per (en) noſtra fragilitas naturalis vnde Iacob dicit Genes. 49. En morior, in ſepulchro meo ſepelite me. & Gen. 48. dicitur. En ego morior, & erit dominus vobiſcum. Item per (en) oſtenditur noſtra calamitas temporalis. Gen. 44. En omnes ſerui ſumus. Item per (en) oſtenditur noſtra ignauitas perſonalis. Et de hoc dicebat ipſe Moyſes ſuam inſufficientiam recognoſcens. Exod. 6. in fine. En incircumciſus labiis ſum, quomodo audiet me Pharao? Item per (en) oſtenditur noſtra ſagacitas virtualis. Vnde Deut. 4. En populus ſapiens, & intelligens magna. Item per (en) oſtenditur noſtra aduerſitas mundialis. Et ſic dicebant filij Iſrael ab Ægyptiis ſe flagellari. Exod. 5. En famuli tui flagellis cædimur, & iniuſte agitur erga populum tuum. Item per (en) intelligitur noſtra ſedulitas ſpiritualis, illa ſcilicet ſedulitas, qua iuſti Dei ſeruitio ſe mancipant, & qua erga Deum per deuotionem vacant. De qua Cant. 3. En lectulum Salomonis 70. fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael, omnes tenentes gladium propter timores nocturnos. Fortes enim Iſrael, id eſt, viri iuſti lectulum Paradiſi vbi Salomon Chriſtus iacet, per deuotionem ambiunt, & gladios orationis continue ſecū ferunt. Patet ergo quomodo in ſcriptura per en demonſtratur iuſti bonitas commendabilis. ¶ Tertio dico, quod per en demonſtratur impij prauitas C
deteſtabilis. Et ſic nota, quod inuenitur

En {
Guloſitatis,
Calliditatis,
Mendacitatis,
Loquacitatis,
Crudelitatis,
Futuræ aduerſitatis.

Breuiter enim peccatores omnes videntur dicere en, id eſt, ecce, hoc eſt dictum, quod cito, & indeliberate volunt perficere mala ſua.

ſua. Patet in voracibus atque guloſis, qui figurantur in Eſau propter cibum ſua primogenita dante, qui dicebat Gen. 25. En morior (ſupple) niſi ſtatim comedam: & quid proderunt mihi primogenita mea? Patet in callidis & malitioſis, figuratis in illis Gabaonitis, qui ad aſtruendam ſuam malitiam dicebant. Ioſ. 9. En panes, quando egreſſi ſumus, calidos ſumpſimus. Patet in mendacibus atque adulatoribus, figuratis in illis falſis prophetis, qui alter alterius dolum confirmans, fallacia regi dicebant. De quo 2. Paral. 18. En verba omnium prophetarum vno ore bona annunciant regi. Patet de loquacibus atque verboſis, qui ſcilicet ſine deliberatione loqui volunt. De quo Iob. 32. dicebat Heliu iuuenis verboſus. En venter meus, quaſi muſtum abſque ſpiraculo, quod lagunculas nouas dirumpit. Patet de crudelibus & furioſis, qui ſcilicet in promptu & ſine deliberatione ad iniurias prorumpunt. In quorum perſona dicitur Thre. 2. Fremuerunt dentibus, dixerunt, deuorabimus. Et hæc eſt dies, quam expectabamus, inuenimus, & vidimus. De tribulatis vero & calamitoſis, quibus ſcilicet æterna aduerſitas ſubito accidit, poteſt dici illud, quod de Aman ſuperbo dicitur Heſte. 7. En lignum, quod parauerat Mardochæo ſtat in domo eius. Sequitur. Appendite eum in eo. Suſpenſus eſt itaque, &c. Vide ſupra de tractatu Ecce.

Enarrare.

Vide infra in titulo narrare.

A **Enim.** Cum enim ſit aduerbium aſſertiuum, videtur quod (ſicut ſupra de ante dictum eſt ſuperius) poteſt omnem affirmationem ſeu certitudinem deſignare. Dicam ergo quod per iſtud aduerbium aſſeritur & firmatur & certificatur aliquid, quod ſpectat ad Deum, aliquid, quod ſpectat ad iuſtum, aliquid, quod ſpectat ad impium, aliquid, quod ſpectat ad diabolum, aliquid, quod ad mundum, aliquid, quod ad infernum, aliquid, quod ad Paradiſum. Et ſic notabis, quod inuenitur

vnum Enim {
Summi creatoris,
Iuſti viatoris,
Vani peccatoris,
Hoſtis fraudatoris,
Mundi deceptoris,
Cœci voratoris,
Cœli receptoris.

Primo ergo dico, quod eſt vnum (enim) quod pertinet ad Deum ſummum creatorem. Nihil enim eſt certius, aut verius ipſo Deo, & ideo quicquid de eo poteſt dici, vere & certe poteſt aſſeri & firmari. Ipſe enim eſt via & veritas & vita, & ideo ipſum poſſumus tanquam viam perambulare, tanquam veritatem annunciare, tanquam vitam participare. Igitur dico, quod iſtud aduerbium (enim) affirmatur

de Dei {
Eſſentia,
Potentia,
Clementia,
Scientia,
Mœſtitia,
Iuſtitia,
Miſericordia,
Munificentia.

Igitur dico, quod per (enim) affirmatur Dei eſſentia, quæ perſiſtit immutabiliter. Vnde de Deo dicitur Dan. 9. Ipſe enim Deus viuens, & æternus in ſæcula. & Malach. 3. dicitur. Ego enim dominus, & non mutor: & Ioan. 8. Ego enim ex Deo proceſſi, & veni. ¶ Item per (enim) prædicatur Dei potentia, quæ præſidet imperialiter 1. Paralip. 29. Tua eſt enim domine magnificentia, poteſtas, gloria, & victoria. & 1. Reg. 2. dicitur. Non eſt ſanctus, vt eſt dominus. Neque enim eſt alius Deus extra te, non eſt fortis ſicut Deus noſter. Sequitur. Domini enim ſunt cardines terræ. & Epheſ. 2. dicitur. Ipſius enim factura ſumus. ¶ Item per (enim) declaratur Dei clementia, quæ ſuccurrit inceſſabiliter, quia reuera iſte enim fuit clemens carnem aſſumendo. Luc. 2. Ecce enim annuncio vobis gaudium magnum, quia natus eſt vobis ſaluator mundi. Eſt etiam clemens, culpas remittendo. Matth. 1. Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Eſt inſuper clemens, pœnas minuendo, ſeu in pœnis, & tribulationibus ſubueniendo, & adiuuando. Pſalm. Ecce enim Deus adiuuat me, & dominus ſuſceptor eſt animæ meæ. & alibi. Ab ipſo enim ſalutare meum, nam & ipſe & Deus meus, & ſalutaris meus, ſuſceptor meus, non mouebor amplius. ¶ Item per (enim) commendatur Dei ſcientia, qua agnoſcit infallibiliter. Nam iſte (enim) ſcilicet Deus verus & certus nouit præterita, & futura, intrinſeca, & extrinſeca, ſuperiora, & inferiora, temporalia, & æterna. Vnde de ipſo dicitur Sapien. 8. Sobrietatem enim & prudentiam docet, & iuſtitiam & virtutem. Sequitur. Scit præterita, & de futuris æſtimat, ſcit verſutias ſermonum, & diſſolutiones argumentorum ſigna & monſtra ſcit, antequam fiant. Et breuiter. Iſte enim nouit omnia, & ipſa cordis intima & ſecreta. Pſal. Ipſe enim nouit abſcondita cordis. ¶ Item per enim deploratur Dei mœſtitia, qui moritur miſerabiliter ſcilicet in paſſione. Vnde Luc. 18. Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur, & occident eum ¶ Item per (enim) deſignatur Dei iuſtitia, quæ affligit valde ſeueriter. Vnde propter ſeueritatem ſuæ iuſtitiæ, ipſe enim Deus comparatur igni. Malach. 3. Ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum. Iſtud potiſſime apparebit in die iudicij, quando verificabitur, quod ſequitur ibidem cap. 4. Ecce enim dies veniet ſuccenſa quaſi caminus, & erunt omnes ſuperbi, & omnes facientes impietatem, ſtipula, & inflammabit eos. Nam in iudicio ab iſto (enim) impij percutientur, & inferni ſuppliciis exponentur. Eſa. 30. A voce enim domini pauebit Aſſur virga percuſſus. ¶ Item per (enim) deſignatur Dei miſericordia, quæ dimittit largiter. Concluſit enim Deus omnia in incredulitate, vt omnium miſereatur. Rom. 11. Nec deſperet impius peccatorum preſſus multitudine, ſed confidat de miſericordiarum vbertate. Multæ enim miſericordiæ eius 2. Reg. 24. Item per (enim) denotatur Dei gratia, ſeu munificentia, quæ præmiat delectabiliter. Vnde de iſto enim dicitur ipſis bonis illud Ioan. 16. Ipſe enim pater amat vos. & Roman. 1. dicitur de eo. Virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti. & Lucæ 11. Omnis enim qui petit, accipit. Patet ergo, quomodo eſt vnum enim, quod pertinet ad Deum ſummum creatorem. ¶ Secundo dico, B
quod eſt vnum (enim,) quod ſpectat ad quemlibet iuſtum viatorem. Nam (enim) vt dictum eſt, aſſertionem & certitudinem. ſignat, & ſic viros certos & veritatis aſſertores deſignat. Deuter. 4. Quæ eſt enim alia gens tam inclyta, vt habeat cæremonias, iuſtaque iudicia & vniuerſam legem? & 2. Reg. 7. dicitur. Quæ eſt enim gens, & vt populus tuus Iſrael? Et nota ſi vis, quod quilibet talis (enim) multis virtutibus ſolet pollere. Iſtud (enim)

Prudentiæ liberat maturitas,
Iuſtitiæ regit auctoritas,
Obedientiæ premit humilitas,
Miſericordiæ rigat humanitas,
Diuinæ gratiæ audit ſublimitas,
Summæ clementiæ acceptat charitas,
Magnificentiæ extollit dignitas,
Claræ ſcientiæ erudit veritas,
Æternæ gloriæ ditat fœlicitas.

Igitur dico, quod iſtud enim, id eſt, virum liberat maturitas magnæ prudentiæ 1. Reg. 4. Senex enim erat vir & grandæuus. ¶ Item ipſum regit auctoritas magnæ iuſtitiæ 1. Regum 8. Rex enim erit ſuper nos, & iudicabit nos Rex noſter. Rex enim proprie dicitur, qui iuſte ſe, & alios regit, & moderatur: & aduerte, ſi vis, quod nomine iuſtitiæ, omnis virtutum congeries, morumque perfectio deſignatur, & ideo quando tales (enim) iuſti dicuntur, virtute & gratia abundare prædicantur. Iniuſtitia enim iſtorum comprehenditur

Fidei veritas & notitia,
Corporis caſtitas & munditia,
Amoris vanitas & concordia,
Animi libertas & conſtantia,
Mentalis claritas & prudentia,
Cordis humilitas & ſubiacentia.

Dico ergo, quod iſti (enim) dicuntur iuſti propter fidei veritatem. Galat. 3. Omnes enim filij Dei eſtis per fidem, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Item propter corporis caſtitatem. Vnde ipſi dicunt illud 2. Corinth. 10. In carne enim ambulantes, non ſecundum carnem militamus, arma enim militiæ noſtræ non ſunt carnalia. Item propter amoris vanitatem. Galat. 3. Omnes enim vos vnum eſtis in Chriſto Ieſu. Item propter animi libertatem. Galat. 5. Vos enim in libertatem vocati eſtis. Item propter ſenſuum claritatem 1. Theſſ. 5. Omnes enim vos filij lucis eſtis. Item propter cordis humilitatem 1. Petri 5. Omnes enim inuicem humilitatem inſinuate. Iſta eſt ergo vera iuſtitia, virtutum congeries & abundantia. Sapien. 1. Iuſtitia enim perpetua eſt & immortalis. Patet igitur quomodo (enim) iuſtum regit auctoritas magnæ iuſtitiæ. ¶ Item ipſum premit humilitas obedientiæ. Talis enim proprie dicitur ſeruus Dei, ſeruus vero humilitatis eſt nomen. 2. Reg. 7. Tu enim ſcis ſeruum tuum domine Deus. & ſecundo Regum 14. dicitur. Seruus enim tuus Ioab præcepit iſtud. Et alibi. Etenim ſeruus tuus dilexit illud. ¶ Item ipſum rigat humiditas miſericordiæ 1. Regum 24. Multæ enim ſunt miſericordiæ eius. Item ipſum audit ſublimitas diuinæ gratiæ. Deus enim libenter exaudit eum, id eſt, virum iuſtum. Vnde ſibi poteſt dici illud 3. Reg. 2. Neque enim negare tibi poteſt quicquam & ibidem legitur Rex dixiſſe. Pete, neque enim fas eſt vt auertas faciem meam. Et vt talis (enim) ſecurus ſit de impetrando à domino quicquid petit, ſibi dicitur illud Tob. 4. Ita enim fiet, vt nec à te auertatur facies domini. ¶ Item ipſum acceptat charitas diuinæ clementiæ. Conſtat enim quod Deus ſocietatem iuſtorum diligit, & acceptat, & ideo ipſos fratres ſuos & amicos, vocat 3. Regum 2. Ipſe enim eſt frater meus maior me, & eos ſecum ſemper habe-

ge, & retinere tentat. Vnde si quandoque iustus à Deo per peccatum velit recedere, dominus dicit sibi illud 3. Regum 11. Qua enim re apud me indiges, vt quæras ire? Ipsosque quærit, & diligit, & procurat 2. Reg. 17. Vnum enim virum tu quæris. ¶ Item istum extollit dignitas magnificentiæ, quia scilicet tales tanquam digni à Deo spiritualiter eliguntur & etiam quandoque ab ipso ad dignitates sæculi extolluntur, 3. Reg. 14. Constituet enim dominus regem Israel 2. Paral. 26. Ipsum enim elegi mihi in filium, & 2. Para. 7. Elegi enim & sanctificaui locum istum. & merito: talis enim à Deo eligitur, omni sanctitate & veritate fulcitur. Sanctitas enim & innocentia ipsum ornant 2. Para. 9. Sanctus est enim hic. Veritas vero, timor Dei & reuerentia ipsum iuuant. Neæ. 7. Ipse enim quasi vir verax & timens. ¶ Item istum erudit veritas magnæ scientiæ. Psal. Ipse enim nouit abscondita cordis. & 3. Regum 14 Ipse enim iudicabit tibi, quid euenturum sit. & merito. Quia tales Angelos Dei secretarios habent, qui eos in omni scientia instruũt, & informãt: Tob. 5. Credo enim quod Angelus Dei bonus comitetur e . Et ideo sapiẽtia & scientia istorum, quam scilicet isti per deuotas orationes & reuelationes acquirunt, iuxta illud Prouerb. 2. Si enim sapientiam inuocaueris, intelliges timorem domini Rebus omnibus antefertur. Prou. 8. Melior est enim sapientia cunctis opibus. Vnde Sapien. 1. dicitur. Benignus est enim spiritus sapientię. Et ideo alij ab istis sagaciter & veraciter instruuntur. Matth. 7. Erat enim docens eos quasi potestatem habens, & hoc, quia tales Dei secreta scrutantur, & meditantur 1. Corinth. 2. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Item istum ditat fœlicitas æternæ gloriæ. Constat enim quod illi, qui sunt (enim), id est, viri iusti, certi, & veri, in isto sæculo pœnis affliguntur. Thre. 2. Magna enim velut mare contritio tua. Diuinis gratiis semper imbuuntur. Ezech. 31. Erat enim radix illius iuxta aquas. Dei auxilia sperare noscũtur. Dan. 23. Erat enim cor eius fiduciam habens in domino. Iusta iudicia libenter sequuntur. Dan. 3 Iudicia enim vera fecisti. Atque seueriter malos persequuntur. Esa. 10. In virga enim sua percutiet te, & baculum suum leuabit super te in via Ægypti. Et propter hoc post hanc vitam æternæ gloriæ fructus consequuntur. Sapien. 3. Laborum enim bonorum gloriosus est fructus. & nomen æternum cum hoc consequuntur. Sapien. 4. Immortalis enim est memoria illius. & Baruch. 5. Nominabitur enim tibi nomen à Deo in sempiternum. Sicut (enim) dicitur Lucæ 10. Dignus est enim operarius mercede sua. & Lucæ 18. Talium est enim regnum Dei. & Luc. 20. Neque enim vltra mori poterunt. Ecce igitur quomodo per (enim) intelligitur vir perfectus. Patet igitur, quod est vnum enim quod cõcernit iustum viatorem. ¶ Tertio dico, quod est vnum (enim) quod concernit vanum peccatorem. Ista dictio (enim) siue accipiatur pro quia, siue pro certe, semper potest significare virum rebellem & malum, qui scilicet nunquam confitetur se male fecisse, imo semper nititur reddere rationem & causam, quod bene egerit, dum deliquit, semper enim dicit (quia) seu (enim) Quia (inquit) ista fuit ratio vel illa, seu, ego enim feci vel sic. Per (enim) igitur intelligitur vel malorum rebellis obstinatio, & suorum vitiorum defensio, vel sua in vitiis affirmatio, & omnium malorum assertio & multiplicatio. Vnde ipsi mali possunt dicere illud 1. Reg. 12. Addidi-
C mus enim vniuersis peccatis nostris malum. ¶ Notabis igitur, quod per (enim) designatur peccator multiplici ratione, videlicet quia est

Pauidus & timorosus,
Fluidus & ruinosus,
Infamis & maculosus,
Auarus & ambitiosus,
Immundus & luxuriosus,
Ignorans & obliuiosus,
Superbus & præsumptuosus,
Rebellis & litigiosus,
Inuidus & malitiosus,
Iracundus & seditiosus,
Crudelis & facinorosus,
Tristis atque luctuosus,
Damnatus atque dolorosus.

Est (dico) pauidus & timorosus, quia scilicet mali secũdum Psal. Trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Vnde de isto malo (enim) dicitur Iudic. 8. Timebat enim quia adhuc puer erat & 1. Reg. 31. Fuerat enim nimio timore perterritus. Item iste est debilis & ruinosus. Mali enim sunt spiritualiter debiles, & faciliter corruunt in peccatum. Iudi. 16. Statim enim ab eo fortitudo recessit. Vnde Iob 6. Quæ est enim fortitudo mea, vt sustineam? aut quis finis meus, vt patienter agam? Item iste est infamis, & opprobriosus. Vnde de infamia talium scilicet hominum malorum dicitur 1. Reg. 2. Nõ est enim bona fama, quam audio. & 2. Regum 8. Erant enim viri confusi turpiter. ¶ Item iste est auarus & ambitiosus. Vnde de talibus enim dicitur Amos 9. Auaritia enim in capite omnium, & nouissimum eorum gladio interficiam. Item iste est immundus & luxuriosus. Prouerb. 23. Fouea enim profunda est meretrix, &c. 1. Corinth. 3. Adhuc enim carnales estis & Prouerb. 7. dicitur. De fenestra enim domus meæ considero væcordem iuuenẽ. Sequitur. Et ecce mulier ornatu meretricio occurrit ei, &c. & Marci 6. Erat enim cor illorum excœcatum. Item iste est ignorans & obliuiosus. Ignorans dico. Esai. 29. Peribit enim sapientia. & tamen dicitur 1. Thessalo. 4. Non enim vocauit nos Deus in immunditiam: & obliuiosus. Baruch 4. Obliti enim estis eum, qui nutriuit vos. ¶ Item iste est superbus & præsumptuosus. Soph. 2. Hoc enim eueniet eis pro superbia sua. Item iste est rebellis & litigiosus, Eccles. 28. Homo enim iracundus incendit litem. ¶ Item iste est inuidus, & malitiosus. Prou. 18. Eris enim inuidus animæ tuæ. ¶ Item iste est iracundus & seditiosus. Ecclesiast. 1. Iracundia enim animositatis illius, subuersio ipsius est. Item iste est crudelis, & facinorosus. Esa. 1. Manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. & Ezechiæ 24. Sanguis enim eius in medio eius est. & Prouerb. 1. Pedes enim eorum ad malum currunt, & festinant, vt effundant sanguinem. Item iste est tristis, & luctuosus scilicet in extremo iudicio, cum audiet Deum euangelico insultantem oraculo sibi & aliis peccatoribus. Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare. Matth. 25. Audiet etiam Deum pœnas comminantem. Matthæi 24. Audituri enim estis prælia, quæ scilicet sunt tam luctuosa & tristia, vt animæ mortem inferant. Eccles. 30. Multos enim occidit tristitia. ¶ Item iste finaliter afflictus erit atque dolorosus, quod scilicet fiet in inferno, vbi inueniet pœnas nec tempore, nec modo temperatas vnde Matt. 24. Erit enim tunc tribulatio magna, tunc scilicet quando diuina sententia impios in profundam inferni voraginem mittet, inde nunquam exituros. Matth. 5. Amen dico tibi, non exies inde. Ecce ergo quomodo per (enim) potest illigi vir iniquus, vel quomodo per istud aduerbium (enim) affertur mala conditio viri mali. Patet ergo, quod est vnum (enim) quod concernit vanum peccatorem. Quod autem (enim) possit referri ad diabolum, ad mundum, ad infernum, ad cœlum, & ad alia multa, patet per multas auctoritates, sed omitto gratia breuitatis.

Enumerare. Vide infra in titulo numerus, vel numerare.

Enunciare. Vide infra in titulo nunciare, & nuncius, & supra in titulo annunciare.

Enutrire. Vide in titulo nutrire.

Episcopus. De Episcopo possunt dici multa, sed paucissimæ sunt auctoritates, & in pluribus locis dicuntur plurima, quæ ad prælatum & ad episcopum pertinent A
Episcopus enim debet esse perfectus & integer, in vita, fama, & doctrina. Vita dico. Vnde ad Titum 1. dicitur Oportet episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem non superbum, non iracundum, non vinolentum, nec percussorem, non turpis lucri cupidum, sed hospitalem, benignum, prudentem, sobrium, iustum, sanctum. De fama vero & conuersatione dicitur 1. Timo. 3. Oportet (inquit) episcopum irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, id est, vnius ecclesiæ sponsum, sobrium, ornatum, prudentem, pudicum. De doctrina vero, seu prudentia, quæ necessaria est ad regimen aliorum, Act. 20. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo posuit vos spiritus sanctus episcopos regere ecclesiam Dei, &c. Vide de prælato.

Epistola. Nota, quod epistola dicitur illa litera, vel scriptura, in qua consensus & voluntates absentum sibi inuicem scribuntur, & manifestantur. Et sic dicam quod per epistolam potest intelligi Christus, qui à Deo patre missus, nobis voluntatem ipsius declarauit, seu quilibet prædicator, qui Christi mandata nobis prædicando declarat, vel sacra scriptura, quæ voluntatem Dei si eam legimus manifestat. Igitur possumus dicere tria esse genera epistolarum, videlicet A

Epistolam, quæ { in Scriptura loquitur, / in choro legitur, / à nobis mittitur.

Epistolæ scriptæ sunt nostræ fidei firmamentum. Epistolæ lectæ sunt legis veteris signamentum. Epistolæ missæ seu directæ sunt peccatoris velamentũ seu parlamentum. ¶ Primo epistolæ scriptæ sunt illæ, quæ in bibliis continentur, scilicet quas scripsit B
Paulus, & septem canonicæ dictæ, quarum Petrus duas, Iacobus vnam, Ioannes tres, Iudas vnam scripserunt. Istæ enim ab apostolis absentibus seu in carceribus degentibus scriptæ fuerunt, in quibus scilicet fideles nouiter conuersi, in fide informabantur, & ad resistendũ tribulationibus, animabantur. Et sic in istis apostolis nostra fundamenta iaciebantur. Plus enim posuerunt Ecclesiæ apostoli in carceribus detenti vel absentes, quam liberi vel præsentes. Tunc enim epistolas istas scripserunt, quæ ad sustentationem fidei & morum, quam plurimum valuerunt, quia totum mundum, vbi nunc sunt suæ dispersæ epistolæ, quantum in se fuit,

ſe fuit, conuerterunt, præſentes, pro paucis regionibus & populis locuti ſunt, qui nunc pro magna parte à fide diuerterunt. De omnibus enim populis, quibus apoſtoli præſentialiter prædicauerunt, paucos inuenio, exceptis, duntaxat Romanis, Cypriis, & Corinthiis, quin omnes ſint falſi & ſchiſmatici Chriſtiani, vel Sarraceni perfidi, vel pagani. Epiſtolę vero ad remotas partes delatæ proficiunt, & de die in diem fideles ad Chriſtum cōuertunt. Et ſic dico, ꝙ plus valuerunt epiſtolæ, quam verba, & magis ſcripta, quam dicta, & plus abſentia, quam præſentia. De quo poteſt dici illud 2. Corinth. 10. Epiſtola (inquiunt) graues ſunt & fortes, præſentia corporis infirma, & ſermo contemptibilis. Conſtat enim de Aug. Hiero. Sen. & aliis ſcriptoribus, quod eorum epiſtolæ plus quotidie proficiunt, quam ipſi per ſuam præſentiam profecerunt. Iſtæ ſunt ergo epiſtolæ ſcriptæ, quæ noſtræ fidei
C fundamentum. ¶ Secundo dico, quod ſunt epiſtolæ lectæ, quæ ſunt veteris legis ſignamentum, & iſtæ ſunt epiſtolæ, quæ leguntur in Miſſis, iſtæ enim leguntur ante euangelium, & dum leguntur, homines ſedent. Euangelium vero poſt legitur, quod dum legitur homines ſtant. Epiſtola vero veterem legem ſignat, euangelium, legem nouam. Igitur epiſtola, id eſt, lex antiqua nouam legem præcedit. Auditores vero antiquæ legis, id eſt, ſancti patres ſedendo in tenebris, & vmbra mortis, iſtam epiſtolam, id eſt, ſacram prophetarum ſcripturam audiebant, & aduentum veri luminis expectabant. Auditores vero legis nouæ ſcilicet fideles, ſtare dicūtur, quia parati debēt eſſe fidem defendere: & quia quaſi gaudentes, & Chriſtum quaſi præſentem in ſacris literis audientes ſibi aſſurgere comprobantur, de quo poteſt intelligi illud 2. Par. 30. Scripſit Ezechias epiſtolas ad Ephraim & Manaſſen, vt venirent in Hieruſalem in domum domini, & facerent phaſe.
D ¶ Tertio dico, quod ſunt epiſtolæ directæ, & iſtæ ſunt quotidianæ, vel literæ, quas aliis deſtinamus, & quibus conceptus noſtros aliis declaramus, & iſtæ proculdubio debent ſcribi diſcrete, claudi ſecrete, celari fideliter atque tute. Scribi inquio diſcrete, valde enim magnum periculum eſt indiſcrete ſcribere, & nimis conceptus ſuos exprimere, vel nimis effluere, quia faciliter poſſunt aperiri, & inde mala plurima euenire. De hoc ponit exemplum Oroſius, quod cum Rex Xerxes ſuum horrendum exercitum vbi mille millia hominum, & quinque millia nauium fuiſſe dicuntur pararet contra Græciam, Rex quidam græcus, qui apud eum in Perſia exulabat, voluit ſcribere græcis, quod præcauerent, ſed non auſus, accepit licētiam ſcribendi filiæ ſuæ in cera, & non in litera. Ille autē cautelam adhibens, literam continentem negocium & regis contra græcos apparatum, ſuper tabulas extendit, & poſt ſuper epiſtolam lignum cera veſtiuit, & poſt in cera extenſa aliqua ſuperficialiter ſcripſit, & ſic nuncius cum talibus tabulis græciam venit. Filia vero cautelam patris cognoſcens, ſecretū græcis aperuit. Cautelas ſimiles adhibent illi, qui ſcribunt cum ſucco cæparum in papyrum, vbi tandem nihil videtur ſcriptum, ſed cum calefactum fortiter ad ignem fuerit, tunc rubeſcente litera legi poteſt. Scribendum eſt ergo caute & diſcrete. Item claudi debent ſecrete, ne ſcilicet forſitan inueniantur, & impediantur, & ideo mos fuit apud Ægyptios epiſtolas alis columbarum, quas de alienis & diuerſis terris ad hoc deportauerunt, ligare, quæ emiſſa ſtatim ad loca natiuitatis ſuæ vtpote ad caſtra obſeſſa & ad remota amicorum loca volabant, quas alij cognoſcentes recipiebant, & epiſtolam inueniebant. Etiam debent eſſe fideles & tutæ. Conſtat enim quod de iure naturæ ſecretum debet celari, de iure enim gentium legati vbiq; poterant ire libere & prophanum erat ipſos aliqualiter violare, & exinde exiuit forte illud prouerbium gallicanum, quod ſcilicet dicitur quod nuncius nec debet bonum audire, nec malum recipere. *Meſſagier ne bien ouyr, ne mal auoir.* Cum igitur Epiſtolæ noſtri ſint legati & nuncij noſtri, & ſecreta intima mentis noſtræ in ſe contineant, pro certo ire debent liberæ ad illos ad quos mittuntur quinimo qui ipſas iniurioſe violat, aut aperit ſine voluntate mittentis iuris gentium violator dici poterit. In hoc commendatur ille quondam victorioſus Iulius Cæſar, qui cum haberet bellum contra Pompeium, quem poſtea ſuperauit, & gentes ſuæ in mari cepiſſent literas plurium ſenatorum, quæ Pompeio mittebantur, ipſas aperiri noluit, nec alienum ſecretum, quanquam eſſet inimicorum ſuorum, paſſus fuit reuelari, ſed eas inuiolatas remiſit, &c. Dilata, ſi vis de epiſtolis inſtructoriis, allectoriis, deceptoriis, comminatoriis. Et pone, ſi vis, doctrinam inter epiſtolam & concionem. Concio enim eſt ornata locutio, quæ fit præſentibus verbo. Epiſtola vero eſt illa locutio, quæ fit abſentibus facto.

A **Epulari. Epulæ.** Quia ſupra de comedere, cibare, cibus, conuiuium, & infra de eſca, manducare, & aliis ſynonymis multa dicuntur, reſtabit de epulatione, quæ pro conuiuio ſupponit, paululum apportare. Notabo ergo, quod eſt epulatio

Cunctorum, quæ fit ad naturæ ſuſtentationem,
Malorum, quæ fit ad corporis impinguationem,
Iuſtorum, quæ fit ad gratiæ reparationem,
Sanctorum, quæ fit ad gloriæ delectationem.

Per epulam enim poteſt intelligi quælibet delectatio vel conſolatio, ſiue fuerit bona ſiue mala. ¶ Primo ergo dico quod eſt quędam quæ fit ad naturæ ſuſtentationem, & iſta pro certo neceſſaria eſt omni viuenti ad reſtaurationem humidi radicalis, ꝙ per calorem naturalem conſumitur omni hora. Et proculdubio talis

Epulatio debet fieri cum {
Bonorum ſociatione,
Sanctorum inuocatione,
Ciborum moderatione,
Egenorum recordatione.

Dico cum aſſociatione bonorum. Magna eſt enim & valde delectabilis conſolatio cum bonis ſanctis iuſtis & diſcretis hominibus conuiuari. Plus enim proficiunt bona verba, quam pinguia cibaria. Non enim in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Ideo bene conſulebat Tobias filio ſuo dicens. Tobi. 2. Vade (inquit) & adduc aliquos de Tribu noſtra timentes Deum, vt epulentur nobiſcum. Item debet eſſe cum inuocatione ſanctorum, quia ſcilicet in principio debet fieri benedictio, in fine vero gratiarum actio. De benedictione vero dicitur Tob. 7. Epulati ſunt benedicentes Deum. De gratiarum autem actione dicitur in Pſalm. Iuſti epulentur, & exultent in conſpectu Dei, & delectentur in lætitia. Item debet fieri epulatio cum moderatione ciborum. Vnde Eccleſ. 37. præcipitur ſic. Noli (inquit) eſſe auidus in omni epulatione, & non te effundas ſuper omnem eſcam, in multis enim eſcis erit infirmitas. & ideo bene dicitur Eccleſia. 29. quod melior eſt victus pauperis ſub tegmine aſſerum, quam epulæ ſplendidæ. Item debet fieri epulatio cum recordatione egenorum. Vnde de Pharaone legitur Geneſ. 42. quod inter epulas recordatus eſt magiſtri pincernarum, qui erat in carcere. Iſta eſt ergo epulatio, quæ fit ad naturæ ſuſtentationem. ¶ Secundo inuenitur epulatio, quæ fit ad cor- B
poris impinguationem. Et iſta eſt epulatio guloſorum, quę proculdubio multis vitiis eſt referta. Hanc enim concomitatur

Obliuio fraterni mœroris,
Omiſſio diuini timoris,
Detractio inuidi liuoris,
Deriſio alieni valoris,
Infectio luxuriæ fœtoris,
Incurſio ſempiterni terroris.

Tales enim epulationes fraterno mœrori nolunt cōdolere, quia ſcilicet tales non cogitant in miſericordia de pauperum miſeriis, figurati in diuite illo, qui epulabatur quotidie ſplendide, indutus purpura & byſſo, de quo legitur Luc. 16. quod Lazaro non dignabatur dare micas ſeu reliquias menſæ ſuæ, qui tamen guttam aquæ poſtea ab ipſo petiit in inferno. Item diuino timori nolunt ſubiacere. Non enim epulantur in timore Dei, ſed potius in ſuperbia & elatione. Vnde Iudas in canonica dixit. Hi ſunt in epulis ſuis maculæ conuiuantes ſine timore, paſcentes ſemetipſos. Item iſti aliena facta ſolent remordere. Iudi. 16. Inter epulas & pocula maledicebant Abimelech. Item aliena mala ſolent deridere, ſicut de fœminis deridentibus Samſonem excœcatum dicitur Iudic. 16. quod ſumptis iam epulis præceperunt, vt vocaretur Samſon, vt luderet ante eos. Item iſti facta luxuriæ ſolent exercere. Iacob. 5. Epulati eſtis ſuper terram, & in luxuriis veſtris enutriſtis corda veſtra. Item iſti in inferni tormentis debent lugere, ſeu mortis pericula debent ſuſtinere, ſicut patet Lucæ 12. vbi illi diuiti, qui dicebat, Anima mea, multa bona habes repoſita in annos plurimos, requieſce, comede, bibe, epulare, dictum fuit. Stulte, hac nocte repetent animam tuam à te. Ideo Prouerb. 12. dicitur. Qui diligit epulas, ſemper in egeſtate erit ſcilicet in inferno. Patet ergo quod inuenitur quædam epulatio, quæ fit ad corporis impinguationem. ¶ Tertio dico, quod inuenitur quæ- C
dam epulatio, quæ fit ad gratiæ reſtaurationem, & iſta eſt ſatietas, comeſtio, ſeu epulatio ſpiritualium epularū ſcilicet ſtudium ſcripturæ & doctrinę, receptio Euchariſtiæ, & ſimilia. Talis enim

Epulatio debet fieri in {
Innocentiæ puritate,
Conſcientiæ ſinceritate,
Mutua charitate,
Mentis iucunditate.

In innocentiæ (dico) puritate 1. Corinth. 5. Itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, &c. Item in conſcientiæ ſanctitate. Deut. 24. Comedes coram domino Deo tuo, & epulaberis illud. Iſtud enim fit coram domino non coram mundo, quando fit in conſcientia, corde puro. Item in mutua charitate 2. Eſdræ 9. Abierunt epulari, & dare munera his, qui non habebant. Item in cordis iucunditate. Vnde proprie in die Paſchæ, quando recipitur corpus Chriſti, quilibet debet dicere fratri ſuo illud Luc. 15. Epulari & gaudere oportebat, quia frater tuus ſcilicet Chriſtus, mortuus fuit, & reuixit. Hæc eſt ergo epulatio, quæ fit ad gratiæ reparationem. ¶ Quarto dico, quod D

inuenitur epulatio, quæ fit ad gloriæ delectationem, & ista nihil aliud est, quam fruitio ipsius Dei, vel præceptio ipsius voluptatis æternæ, quæ scilicet erit gaudiosa & copiosa, perpetua, durabilis, & gloriosa. Psalm. In voce exultationis sonus epulantis. Et Deuter.16. Epulaberis in festiuitate tua, &c. Vide in aliis titulis Synonymis, scilicet vbi cibus, conuiuium, prandium, cœna, societas, esca, alimentum, comedere, & cætera similia.

A **Eques. Equites.** Propriè dicuntur illi, qui equorum auxilio & adminiculo deuehuntur. Propriissime autẽ illi equites vocantur, qui in bello equis vtuntur, & in factis militiæ super equos aguntur. Cum igitur equites respectu peditum sint, vt communiter,

Conditione nobiliores,
Factis bellicis vtiliores,
Ad inuadendum audaciores,
Ad fugiendum agiliores,

Videtur, quod per equites intelliguntur omnes illi, qui alios virtute & potentia præcellunt, & qui aliis præeminent & præsunt. Dicam ergo, quod Equites significant

Animos corpora fouentes,
Prælatos subditos regentes,
Tyrannos pauperibus nocentes.

Primo ergo dico, quod equites possunt dici animi, qui in humanis latent corporibus. Animus enim seu spiritus est quasi eques, corpus vero est sicut equus, iuxta illud Esa.31. Equi eorum caro, & non spiritus, quia scilicet sicut equus equiti solet obedire, & mediante fræno & calcarib. ad voluntatem eius incedere, & suos proprios impetus ad votum ipsius equitis cohibere, sic verè corpus ad voluntatem spiritus debet regi mediante fræno temperantiæ, & calcari diuini timoris à suis vanitatibus cohiberi. istorum enim conditio nobilior est & vtilior, quia scilicet isti semper debent peccata fugere & hostes animæ impugnare. Quod ergo spiritus tàm humani, quàm angelici significentur per equites, patet Cant.1. vbi Christus loquens animæ sponsæ suæ dixit sic. Equitatui meo assimilaui te. Equitatus enim Christi sunt Angeli, quibus scilicet anima assimilatur, quando donis & virtutibus decoratur. Equites ergo sunt animi, qui in humanis latent
B corporibus. ¶ Secundo dico, quod equites sunt Prælati, qui subditis præsunt hominibus, quia scilicet isti sunt qui subditos fræno mandatorum & statutorum regulant, & calcaribus rigoris & iustitiæ stimulant & pungunt. Isti enim aliis nobiliores debent esse, in bello contra mores malos fortius debent pugnare, sagacius debent peccata fugere, & bona audacius & fortius attentare. Vnde de exercitu Iudæ dicitur 2.Mach.13. quod exercitus erat ordinatus, bestiæ & equites oportuno loco compositi. Etiam bono prælato potest dici illud 2.Machab.11. quod cum filij Iuda pariter & prompto animo procederent Hierosolymis, apparuit præcedens eos eques in veste candida, armis aureis vibrans.

C ¶ Tertiò dico, quod equites sunt iniqui, qui egenis nocent & pauperibus. videlicet mali diuites huius mundi, qui scilicet equites esse dicuntur. Pro eo quod aliis altiores & potentiores, & ad nocendum agiliores sunt, ad bene autẽ agendum fugaciores esse noscuntur. Eccl.10. Vidi seruos in equis, & principes ambulantes super terram. ¶ Et si vis, nota, de talibus equitibus diaboli, ꝙ isti

Terrenorum opibus induuntur,
Vitiorum fluctibus imbuuntur,
Tormentorum cladibus puniuntur.

Induuntur (dico) vestibus seu operibus terrenorum. Vnde Ezech 24. Insaniuit, scilicet Hierusalem Ooliba in amatores suos Assyrios vestitos hyacintho, principes & magistratus, cupidinis iuuenes, vniuersos equites, & ascensores equorum. Expone si vis, sicut in Psalm. dicitur. Hi in curribus & hi in equis. Item isti ambiuntur fluctibus vitiorum, figurati scilicet in equitibus Pharaonis, qui omnes in Mari rubro submersi sunt, sicut dicitur Exod. 14. quia scilicet equites diaboli mali diuites & tyranni in mari & amaritudine vitiorum continuè demerguntur. Vnde Exod. 15. Ingressus est enim Pharao cum curribus, & equitibus in mare. Item isti Inferni cladib. puniuntur, vnde Babyloni, id est, Inferno potest dominus dicere illud Hier.51. Collidam in te equũ & equitem, &c. quod bene figuratur Ezech. 39. vbi dicitur sic. Dic omni volucri, & vniuersis auibus cunctisque bestiis agri, conuenite, properate, concurrite vndique ad victimam meam. Sequitur. Et saturabimini super mensam meam de equo, & equite forti, & de vniuersis viris bellatoribus ait dominus. Bestiæ enim volucres & aues sunt dæmones, qui scilicet finaliter conuocantur ad tales equites deuorandum, & in Inferno crudeliter puniendum. Sic ergo patet, quod equites possunt dici diuites mali, prælati, & boni spiritus.

A **Equus.** Equus in scriptura multipliciter significat. Denotat enim quandoque bonum, quandoque malum. Vnde generaliter quandoq; equus significat subditum obedientem, carnalem luxuriantem, proteruum superbientem. ¶ Primò dico, quod equus signat hominem obedientem. Equus enim super omnia animalia frænis, & capistris ligatur, & sine rebellione non ad suam, sed ad voluntatem ducitur præsidentis. Sic vere subditi debent fræno obedientiæ ligari. Psalm. in camo & fræno maxillas eorum constringe. Non ad suam, sed ad voluntatem sessoris sui & prælati regere se & ordinare. Figura Apoc 6. Ecce (inquit) equus albus, & qui sedebat super eum, habebat arcum. Et Abacuc 3. Viam fecisti in mari equis tuis. Signat ergo subditum obedientem. ¶ Secundo dico quod equus designat mundum luxuriantem. Equus enim est animal valde luxuriosum. Omni enim tempore si adest opportunitas, vult luxuriari. Sic vere multi sunt, &c. Ideo dicitur Esa. 31. Equi eorum caro & non spiritus. Et Hiere. 5. Equi amatores in fœminas, vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat. Isti figurantur Apoc.6. Ecce inquit equus rufus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors. ¶ Tertiò dico, ꝙ equus designat proteruum superbientem. Equus enim animal est superbum, in nullo enim animali tantum apparet superbia sicut in equo, est enim animal ita superbum, quod sonitu tubarum audito, magis incitatur ad bellum, quàm terreatur. Sic multi sunt ita proterui & superbi, ꝙ sonitu tubarum, id est, terrore diuinorum iudiciorum non terrentur, nec à bellis & contentionibus retardantur, sed (quod peius est) amplius animantur. Nahum.3. dicitur. Vox impetus rotarum & equi frementis. Isti figurantur Zach. 6. in equis variis & fortibus, qui quærebant discurrere per vniuersam terram. Breuiter ergo tam in bono, quàm in malo per equum intelligitur superbiens, pelliciens, & obediens, &c. Vide in tabula exemplorum & vocabulorum quæ in fine fiet. ¶ Sed si vis aliter distinguere, dico quod in scriptura reperio B

Equos { Splendentes & æthereos,
Fœtentes & corporeos,
Mordentes & tartareos.

¶ Dico ergo, quod inueniuntur equi æthereis virtutibus splendentes, & isti pro certo significant Angelos, vel quoslibet viros iustos, qui scilicet more equi, vt dictum est, fræno diuinæ legis stringuntur, diuini timoris calcari punguntur à Prælato per correctionem, victu satis sterili, scilicet fœno, grano, & aqua, id est, cibo macilento pascuntur: Ad voluntatem sui ductoris, scilicet Dei vel Prælati per obedientiam reguntur atq; ducuntur. Vnde Iacob.3. in persona Prælatorum superiorum & antiquorum de subditis dicitur. Equis frænos in ora mittimus ad consentiendum nobis, & omne corpus eorum circumferimus. Et si vis scire conditionem boni equi, dic, quod iste debet esse

Pedibus agilis,
In fræno docilis,
Frontis non humilis,
Visus terribilis,
Soleæ stabilis,
Vocis hinnibilis.

Sic verè dico, quod iustus est pedibus agilis per diligentiam Hierem.4. Velociores aquilis equi eius. Et bene dicit aquilis, quæ est auis, quia scilicet iusti debent esse similes illi equo fictitio qui Pegasus dicebatur, qui secundum fabulas, alas in pedibus habebat, & volando per aera magistrum suum Perseum vna die ab oriente in occidentem portabat, quia scilicet boni debent esse alati per virtutem agilitatis, & ad votum magistri sui Dei, vel prælati citissimè debent volare per impetum bonæ sedulitatis. Abacuc 1. Leuiores pardis equi eius. ¶ Item debet esse talis equus in fræno docilis per obedientiam & subiectionem. Vnde illud prædictum Iacob.3. equis frænos in ora mittimus. Equus enim qui fræno nõ obedit, periculosus est. Vnde de iustis & obedientibus potest dici illud 2.Mach.10. Apparuerunt aduersariis, scilicet Iudæorum (scilicet Timotheo cum exercitu peregrinæ multitudinis & equitatu Asiano) quinque viri de cœlo in equis, frænis aureis decori. Item debet esse frontis non humilis, sed altæ & erectæ ceruicis per audaciam & spei erectionem, mentisque in Deum eleuationem. Equus enim audax & nobilis caput gerit directũ. Sic verè ad iustos pertinet, quod sint audaces & superbi contra fidei inimicos, sicut exemplificat Solinus de equo regis Scytharum, qui occisorem magistri sui cum eum spoliare vellet, dentibus laniauit. Altum etiam debent caput mentis habere, in quantum, scilicet semper debent de altis & cœlestibus cogitare Apoc. 9. Capita equorum erant tanquam capita leonum. ¶ Item talis equus debet esse visu seu aspectu terribilis per ferocem contra malos indignationem. Ioel 2. Quasi aspectus equorum, aspectus eorum. ¶ Item debet esse soleæ stabilis per perseuerantiam & durationem. Esa. 5. Vngulæ equorum eius vt silex. ¶ Item debet esse vocis hinnibilis per laudem, & confessionem, seu prædicationem, & gratiarum actionem, & per asperam malorum reprehensionem, & redarguitionem. Nahum.3. Vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi frementis, & quadrigæ feruentis. ¶ Et breuiter & iusti & Angeli possunt dici equi. Angeli enim apparuerunt quandoque in specie equorum ignitorum, ad figurandum feruorem

uorem charitatis eorum. Vnde 4.Reg.2.dicitur, quod equi ignei & currus Heliam leuauerunt in cœlum Et 4 Reg.6.dicitur, quod puer Helisæi vidit plenum montem equis & curribus igneis. Aperuit (inquit) Dominus oculos pueri, & vidit, & ecce mons equorum & curruum igneorum in circuitu Helisæi. Constat enim quod illi erant Angeli, qui pro eo equi dicuntur, quia per eos iusti in cœlum portātur. Abacuc 3. Qui ascendis super equos
C tuos, & quadrigæ tuæ saluatio. ¶ Secundo dico, quod inueniuntur equi corporei, criminibus fœtentes. Et isti sunt propriè peccatores, quos diabolus ducit & equitat quocunque vult, & isti propriè dicuntur equi, quia sunt

Bestiales, Carnales, Discurrentes, Hinnientes, Deficientes — per — ignorantiam, immunditiam, inconstantiam, malam eloquentiam, fraudulentiam.

Sunt enim isti per ignorantiam bestiales. Psalm. Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Item per immunditiam sunt carnales. Tob. 6. Suæ libidini ita vacant sicut equus & mulus. Item per inconstantiam sunt currentes, quod scilicet facit obstinatio & præsumptio. De qua Eccles. 30. Equus indomitus euadet durus. Item per eloquentiam sunt hinnientes. Hier. 22. Quomodo contendere poteris cum equis? Item per desistentiam sunt deficientes Psalm. Fallax equus ad salutem. Isti sunt ergo equi, qui à Deo vilipenduntur, quia sicut dicitur in Psal. Non in fortitudine equi voluntatem habebit. Et finaliter æternis pœnis & vinculis supponuntur. Prouerbior. 26. Flagellum equo, & camus asino. Et merito, quia isti dum viuunt, semper contra pauperes fremere, & eos lædere dignoscuntur. Hierem. 8. A Dan auditus est fremitus equorum. Isti sunt ergo equi corporei, crimi-
D nibus fœtentes. ¶ Tertio inueniuntur equi tartarei, hominibus nocentes. Isti sunt dæmones figurati in locustis de Abysso ascendentibus, similibus equis paratis ad prælium, quorum potestas nocere hominibus. Apocal. 9. Vide ibi, &c. Sufficit.

A **Eradicare. Euellere.** Idem sunt quod vsq; ad radicem aliquid extirpare, & possunt significare in bono & in malo. In bono enim significant bonam mutationem & transitionē. In malo vero designant pauperum destrūctionem & euulsionem. Olus enim & porrum de vno loco solet euelli, & eradicari, vt in alio loco plantatum melius proficiat. Sic & nos de amore mundi debemus eradicari, & euelli, & in agrum Paradisi per affectum & desiderium transplātari, vel etiam in agrum pœnitentiæ commutari. Vnde Lucæ 17. Eradicare, & transplantare in mare. Ibi enim melius fructificabimus, & proficiemus per opera virtuosa. ¶ Vel distingue melius, quod est eradicatio vitiorum, iniquorum, egenorum, perfectorum. Vitia enim eradicantur à corde per contritionem. Iniqui à mundo per damnationem. Egeni à propria domo per exhæredationem. Boni vero ab hoc sæculo per contemptum & abominationem. Eradicantur ergo vitia per contritionem, quia scilicet à radice, id est, à corde debent euelli, quæ enim à corde non eradicantur, iterum more zizaniorum repullulare noscuntur. Matth. 15. Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus, eradicabitur. & Prouerb. 15. Cogitationes impiorum eradicabuntur. Item eradicātur iniqui scilicet de mundo per damnationem. Elephas enim secundum Plin. etiam maximas arbores solet eradicare, significans Christum, quia scilicet Christus illos, qui sunt potentes, & maximi, per mortem & damnationem eradicat, & subuertit. Vnde Eccles. 21. Substantia superbi eradicabitur. & Sap. 4. A nimietate venti eradicabitur: Item eradicantur pauperes per exhæredationē. Vnde de ciuitate Hierusalem dicitur 1. Mach. 5. quod Antiochus eradicauit eam, & accepit spolia eius. Item eradicantur boni de mundo per conuersionē & mutationē, sicut porrum vel olus eradicātur, & alibi transplantantur, vt proficiant. Vide supra in princi. tit. Luc. 17. Eradicare, & transplantare in mare, &c.

A **Eregione.** Nota, quod eregione, sicut mihi videtur est vna dictio composita de è, quod est contra, & regio, quasi contra regionem. Est enim vt opinor, aduerbium loci, & signat idem quod econtrario. Signat igitur contrarietatem & appositionem, & ideo sicut contrarietas ponitur in bono & malo significato, sicut supra patuit in litera C. Sic istud vocabulum eregione. Nota ergo breuiter, quod eregione signat omnem oppositionem, seu diuisionem, siue bona fuerit siue mala. Signat enim contrarietatem, qua mali opponuntur bonis, & sic de Ismahel dicitur Genes. 16. manus eius contra omnes & manus omnium contra eum, & eregione vniuersorum fratrum suorum figet tabernacula. ¶ Item signat diuisionem, qua boni distinguūtur à malis. & sic dicitur Deut. 27. quod tribus ignobiles, quæ ordinatæ fuerant ad maledicēdum, eregione tribuum nobilium ad benedicendum ordinatarum stare debebāt. ¶ Item signat distinctionem, qua boni distinguūtur à bonis, & sic dicitur Num. 8. quod mensa (quæ signat pietatem) ponebatur ad partem Borealem, quæ signat aduersitatem. Lucerna vero contra Boream eregione ponebatur, scilicet versus Austrum, qui signat prosperitatem. Quia scilicet lucerna prudentiæ necessaria est in prosperitate, virtus vero clementiæ in aduersitate. ¶ Item signat oppositionem, qua contrariantur mali malis, sicut de illis, qui se inuicem occiderunt dicitur 2. Reg. 2. quod eregione steterunt hi ex vna parte piscinæ, illi ex altera. ¶ Item signat distinctionem, qua mutuo subueniunt boni bonis, sicut dicitur 3. Reg. 7. quod Cherubin erant supra propitiatorium eregione se respicientes. & de Agar filio compatiente dicitur Genes. 21. quod ipsa sedit eregione procul, ne scilicet videret filium morientem, &c. Vide supra vbi contrarietas, & infra ex aduerso.

Erga. Idem est, quod iuxta, circa, prope. Et ideo erga potest significare amicitiam & propinquitatem, societatem & sedulitatem. Quandoque vero per antiphrasim designat contrarietātem. Quod erga significet charitatem, patet Genes. 31. vbi dicitur, quod Iacob animaduertit, quod facies Laban non erat erga se, Item quod significet sedulitatem, patet Luc. 10. vbi dicitur. Martha, Martha sollicita es, & turbaris erga plurima. Ille enim qui erga aliquid moratur, de eo sollicitus esse videtur. Item quod significet contrarietatem, patet Iob 7. Ad quid (inquit) apponis erga eum cor tuum? Vide supra de circa, & infra de iuxta & de prope. Et potes adducere exempla de societate, propinquitate, & sedulitate. A

Ergo. Ergo signat finalem metam, & conditionem propositionis. Istud enim (ergo) semper sequitur post præmissas, siue accipiatur (ergo) per modum quæstionis, siue per modum rationis, siue per modum finalis conclusionis, semper se habet consecutiue ex aliquibus præcedentibus & præmissis. Igitur de hoc (ergo) interrogatiuo patet Ioan. 10. Quid ergo baptizas, si tu non es Christus? Istud enim (ergo) interrogatiuum secutum est ex eo, quod Ioannes prædixerat se non esse Christum, aut Prophetam. ¶ Item de (ergo) ratiocinatiuo patet Heb. 4. vbi dicitur. Habentes ergo Pontificem, &c. ergo inquit, id est, sicut ex præmissis. ¶ Item de (ergo) conclusiuo patet generaliter in omnibus exemplis, semper enim (ergo) sequitur post præmissas, & naturam etiam sequitur præmissarum, & ideo secundum quod præmissæ sunt bonæ vel malæ, veræ vel falsæ, congruæ vel incongruæ, secundum hoc ergo, id est, conclusio notatur generaliter. Charissimi per præmissas intelligitur vita præsens, per conclusiones vero mors notatur. Possumus ergo dicere, quod sunt generaliter tres præmissæ, quæ possunt dici A

Vita — Temeraria, Misera, Prospera.

Ex vita temeraria concluditur (ergo) damnationis. Ex vita prospera concluditur (ergo) afflictionis. Ex vita misera concluditur (ergo) saluationis. Damnatio enim est finalis conclusio peccatorum. Saluatio est finalis conclusio perfectorum. Afflictio est finalis conclusio prosperorum. ¶ Dicamus ergo notando breuiter, quod est quoddam (ergo) & quędam necessaria conclusio, quod sequitur ex vitæ fragilitate, quoddam quod sequitur ex morum iniquitate, quoddam quod sequitur ex miseriæ calamitate. Primum igitur (ergo) est mors temporalis. Sed secundum est mors æternalis. Et tertium est lux supernaturalis. ¶ Primo igitur (ergo) B
signat mortē temporalem. Ista enim cōclusio est meta omnium rerum sensibilium, seu terribilium. Sicut enim videmus, quod flumina dulcia semper mouentur, & fluunt quoadusque veniant ad suam conclusionem & terminum scilicet mare, vbi omnis eorum fluxus sistitur, omnis eorum dulcedo amaricatur, omnis eorum pulchritudo turbatur, sic reuera quamdiu sumus in hac vita, semper fluimus & laboramus ad mare, id est, ad amaritudinem mortis. Sicut enim dicitur 2. Reg. 14. Omnes morimur, & quasi aquæ delabimur in terram. Sicut enim Seneca dicit, quotidie diminuitur aliqua pars vitæ nostræ, & tunc quoque cum crescimus, vita decrescit. Istud igitur ergo, istud mare scilicet mors, est nostri fluxus terminatiuum. In isto enim ergo includitur, & inuoluitur omnis humana conditio. Nullus est enim tam bonus Logicus, qui istud ergo valeat euitare. Iste enim est locus, ad quem quotidie declinamus, & terminus, ad quem quotidie properamus, portus, ad quem quotidie nauigamus. Vnde Sen. Epist. 88. An putas te ad aliud peruenturum, quam quo semper ibas? nullum iter est seu exitus alibi &c. Alibi etiam dicit Sen. quod portus aliquando petendus est, nunquam autem recusandus. Istud est (ergo) conclusiuum. Et ideo Iob timens conclusionem istius argumenti, & videns per istud argumentum se necessario concludi, dicebat Iob 10. Dimitte ergo me, vt plangam paululum dolorē meum, antequam vadam ad terrā tenebrosam, & opertā mortis caligine. Istud (ergo) damnationis bene declinauit ille scholaris Parisiensis cui cum magister suus post mortem appareret cum vna cappa de schedulis aut de lacera papyro contexta, quam dicebat ponderare magis, quam aliqua turris mun-

di, & scholaris eidem diceret, quod sibi videbatur, quod non magnam pœnam sustinebat, dimisit ergo magister vnam guttam sudoris sui cadere super brachium discipuli, quæ statim brachium cum carne & ossibus penetrauit: tunc scholaris clamans intrauit religionem, & composuit istos versus. Linquo coax ranis, cras coruis, vanaque vanis. Ad logicam pergo, quæ mortis non timet ergo. Vanigloriis ergo huius mundi quando veniunt ad mortem, potest dici illud Rom. 3. Vbi est ergo gloriatio tua? exclusa est. Istud est ergo primum ergo, quod scilicet signat mortem temporalem. 1. Reg. 31. Motus est ergo Saul. ¶ Secundo dico, ꝙ (ergo) potest significare mortem æternalem. Sicut enim sophista postquam per fallacias diu euasit, quandoque tamen venit ad vnum argumentum demonstratiuum, vbi necesse est ipsum concludi, sicut etiam lupus, postquam diu per nemora hianti fauce circuierit, multas bestias inuadendo, finaliter tamen quandoque ad pedicam vel ad foueam venit, vbi arrestatur, capitur, & concluditur, sic mali & impij postquam per nemora huius mundi vtendo fallaciis & rapinis, diu transiuerint dies suos, ipsi tamen finaliter veniunt ad metam cõclusionis & redarguitionis, scilicet ad foueam Inferni, ad laqueum damnationis, & ad pedicam mortis æternæ, vbi sistuntur, & capiuntur, & perpetuò concluduntur. Peccata enim interiora & gaudia mundi exteriora sunt præmissæ, quæ ducunt ad istam conclusionem. Vnde Rom. 7. Quod ergo bonum est mihi factum est mors. Bonum enim de se est mundi prosperitas, quando tamẽ mors efficitur malè vtenti. Isti ergo dicunt illud Sap. 5. Ergo errauimus à via veritatis, & lux iustitiæ non luxit nobis. Vnde de isto ergo dicitur Roman. 6. Quem ergo fructum habuistis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Patet igitur, quod (ergo) signat pœnam
D æternalem. ¶ Tertio dico, quod (ergo) signat lucem æternalem, scilicet gloriam Paradisi. Sicut enim motus & labor peregrinorum sistitur, quando ad hospitium reueniunt, quando à peregrinatione redeunt, quando in domo propria quietantur, quando ab exilio reuertuntur; sic vere gloria æterna est terminus, conclusio, & finis omnium laborum & pœnarum. Pœnæ enim & miseriæ huius mundi sunt præmissæ, quæ ducunt ad istam conclusionem. Vnde possumus dicere, quod istud (ergo) ista conclusio ducit ad libertatem, confert securitatem, præstat immunitatem, vehit ad dignitatem. Ducit (inquam) ad libertatem. Vnde Ioan. 8. Si ergo filius vos liberauit, verè liberi eritis. Et Matth. 17. dicitur: ergo liberi sunt filij. Item confert securitatem. Heb. 4. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius. Item præstat immunitatem, scilicet à damnatione & pœna. Rom. 8. Nihil ergo damnationis est his, qui in Christo sunt. Item vehit ad dignitatem. Vnde Ioan. 18. Ergo Rex es tu? tu dicis, quia rex sum ego. Sic igitur patet triplex ergo, scilicet

Ergo {
- Gloriæ & saluationis,
- Miseriæ & damnationis,
- Mortis & afflictionis.

Sed si vis, potes adhuc notare, quod inuenitur

vnum Ergo {
- Reprehensionis,
- Redarguitionis,
- Eruditionis,
- Definitionis,
- Desolationis,
- Dissolutionis,
- Consolationis.

E ¶ Primo dico, quod est vnum ergo reprehensionis, quod sequitur ex sceleribus, quæ committuntur, & sic loquitur scriptura Iob 12. Vide de præsumptione Amicos suos redarguit, dicens: Ergo vos estis soli homines, & vobiscum morietur sapientia? Et ideo de malis ipsos arguendo concluditur ad Hebr. 12. Ergo adulteri, & non estis filij. Istud enim (ergo) proprie pertinet ad Prælatum, malum corrigentem: ad prædicatorem, culpas reprobantem. Finaliter autem pertinet ad dominum, malos iudicantem & punientem, scilicet in iudicio. Prælatus enim dicit (ergo) dum malos corrigit. Iob 8. Audite ergo correctiones meas, & execrando culpas subditorum, ipse debet dicere illud Hebr. 7. Nunquid ergo spelunca latronum facta est ista domus. Prædicator etiam dum contra malos inuehit, dicit. Et hoc pro certo recitando ipsorum iniquitatem, execrando ipsorum prosperitatem, approbando ipsorum futuram pœnalitatem. Prædicator ergo concludit contra malorum iniquitates, & sic dicit Hier. 13. Et hi ergo abierunt post Deos alienos. Et 1. Cor. 6. dic. Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis. Item concludit contra malorum prosperitates. Et sic dicit Iob 21. Quare ergo impij viuunt? & Hier. 12. Quare bene est omnibus, qui præuaricantur, & inique agunt? Item concludit iniquorum pœnalitates, dum cuilibet malo dicit illud Ezech. 32. Tu ergo in medio incircumcisorum contereris, & dormies cum interfectis gladio. Christus insuper cum iudicabit impios, dicet Ergo. Christus enim tunc erit optimus argumentator. Sicut enim dicitur Esa. 11. Ipse tunc iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ. Et ideo de isto ergo dicitur Oseæ 12. Iudicium ergo Domini cum Iuda. Et ipse Dominus dicit Ezech. 20. Dixi ergo, vt effunderem furorem meum super eos in deserto. Tunc enim Christus contra malos concludit, quando eos à suo consortio perpetuo excludet, & eos in Infernum concludet, dicens, scilicet illud Ezech. 20. Eieci ergo eos de terra Ægypti, & eduxi in desertum. De damnato ergo quolibet sic concluso & confutato dicit scriptura Iob 18. Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, & iste locus eius, qui ignorat Deum. Patet ergo, ꝙ est vnum (ergo) reprehensiuum. ¶ Secundo dico, quod est vnum F
(ergo) redarguitiuum seu inuolutiuum, & istud est (ergo) peccati. Diabolus enim est subtilissimus logicus, præmittit enim quasdam appetentes propositiones, scilicet delectabilia mundi, spem longæ vitæ & finalis pœnitentiæ, & cætera similia, & tunc subito infert conclusionem suam, scilicet malum consensum seu peccatum, & sic dicit ergo q. d. Captus es & conclusus, inuolutus, victus, proditus & confusus. Vnde diabolus videtur concludere, & dicere illud Iob 9. Terra data est in manus impij, qui si non ille est, quis ergo est? Etiam ipsi peccatores per remorsum conscientiæ contra seipsos concludunt. Et ideo apud seipsos loquentur, & dicent illud Sap. 5. Ergo errauimus à via veritatis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Istud est ergo vnum (ergo) redarguitiuum, seu conclusiuum. ¶ Tertio dico, quod est vnum (ergo) eruditiuum. Scriptura enim ratiocinando nos instruit, & viam mandatorum esse sanctam & vtilem nobis ostendit, & ideo in multis passibus dicit (ergo.) Vnde Prouerb. 8. Nunc ergo filij audite me. Consulit ergo disciplinam, & correctionem, mũditiam, & orationem, prudentiam, & discretionem, audaciam, & spei fortificationem, zelum legis, & æmulationem, mandatorum adimpletionem, pœnitentiam, & confessionem, Disciplinam consulit Iob 6. dicens. Increpationem ergo Domini ne reprobes. Item orationem consulit Hier. 3. dic. Ergo saltem à modo voca me. Item discretionem consulit Prouerb. 6. Fac ergo, quod dico fili mi. supp. apprehendens sapientiam & discretionem, quam te doceo. Item consulit audaciam 1. Machab 2. Vos ergo filij confortamini, & viriliter agite. Item zelum legis 1. Machab. 2. Nunc ergo ô filij æmulatores estote legis. Item adimpletionem mandatorum consuluit Matth. 23. dicens: Omnia ergo quæcunq; dixerint vobis, seruate, & facite. Pœnitentiam autem consulit Ezech. 43. Nũc ergo repellant procul fornicationes suas, &c. Istud est igitur (ergo) eruditiuum & consultiuum. ¶ Quartò dico, G
quod est vnum (ergo) definitiuum. Et sic dico, quod per ergo determinantur Dei iudicia. Roman. 9. Ergo cuius vult miseretur Deus, & quem vult, indurat. ¶ Quinto est vnum (ergo) quod est H
desolatiuum. Et sic dico, quod homo desolatus & tristis multipliciter dicit ergo. Dicit enim (ergo) conquerendo

De {
- Malorum vita prospera,
- Suiipsius vita misera,
- Gaudiorum dilatione,
- Tormentorum illatione.

De malorum dico prosperitate & opulentia, & sic loquitur in Psalm. Super iniquos pacem peccatorum videns. Et dixi. Ergo sine causa iustificaui cor meum. De propria verò calamitate & miseria dicitur Iob 10. Dimitte ergo me, vt plangam paululum dolorem meum. De dilatione vero, & cœlorum affluentia dicitur Iob 18. Vbi est ergo nunc præstolatio mea? De pœnarum verò pestilentia dicitur 1. Machab. 2. Quid ergo adhuc nobis est viuere? Et Ezech. 9. Ergo ne disperdes omnes reliquias Israel? Istud est igitur (ergo) desolatiuum. ¶ De ergo autem dissolutiuo, id I
est, de conclusione mortis satis dictum est supra. ¶ De ergo vero K
consolatiuo, id est, de gloria Paradisi, de quo 1. Machab. 2. Vos ergo filij confortamini, satis dictum est supra. Sufficit de ergo, vide de titulis igitur, itaque, & propter.

Erigere. Nota, quod erigere idem est, quod sursum vel superius eleuari, sublimari, & exaltari, & potest accipi in bono & in malo. Est enim quædam A

Erectio {
- Virtuosa,
- Fructuosa,
- Gloriosa,
- Vitiosa,
- Periculosa.

Virtuosa est, quando quis à depressione peccati ad statum virtutum, erigitur per contritionem, & conuersionem. Fructuosa est, quando quis à terrenis se erigit per contemplationem. Gloriosa est quando quis de statu paupertatis, & mundanæ miseriæ erigitur ad cœli prælationem. Vitiosa est quando quis erigitur per superbiam & elationem. Periculosa est quando quis erigitur per temporalem honorem, & promotionem. De primis ergo tribus erectionibus bonis potest exponi illud Iob 40. Circunda tibi decorem, & in sublimi erigere, & esto gloriosus. In quibus verbis ostenditur triplex erectio qua boni in hoc sæculo erigũtur. Nam Erigun-

Eriguntur { Peccatis, ipsa dimittendo, / Terrenis ipsa detestando, / Mundanis, cœlum occupando.

Eriguntur { Peccatis per gratiæ inspirationem, / Terrenis per cœlorum contemplationem, / Miseriis mundanis per supernam præmiationem.

Gratiæ infusionem probat decor moralis. Ideò dicitur. [Circunda tibi decorem] Cœlorum affectionem probat vigor mentalis, qui notatur, cum dicitur [In sublimi erigere] Cœlestem promotionem probat dulcor finalis. Ideo dicitur [Esto inquit
B gloriosus.] ¶ Primo ergo dico, quod est erectio virtuosa, qua boni eriguntur à peccatorum depressione, quod notat gratiæ inspiratio, quæ notatur, cum dicitur [Circunda tibi decorem.] Decor enim animæ est gratia, quam tunc anima recuperat & recipit, quando à depressione peccati se erigit, & auertit. Herba enim calcata & luteata perdit decorem, rore tamen superflua solet iterum erigi, & ad pristinam pulchritudinem restitui. Sic vere anima luteata, & fœdata diuersis peccatis, & per diuersas malas consuetudines calcata, & pressa, decore spirituali priuatur, iuxta illud Thren.1. Recessit à filia Sion omnis decor eius. Quando vero rore gratiæ perfunditur, tunc iterum ad statum spiritualis rectitudinis erigitur, & ad spiritualem pulchritudinem reparatur, ita quod tunc temporis de ea potest dici illud Psalm. Confessionem & decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento. Et Prouerb.31. Fortitudo & decor indumentum eius. Talis est enim similis Elephanti, qui quando cadit, non potest surgere per se, per aliorum tamen auxilium aliquando erigitur, & leuatur. Sic vere, charissimi, peccator, qui per peccatum cecidit, per se surgere nunquam potest, quando tamen Deus sibi gratiam tribuit interius, & boni proximi ipsum per orationes adiuuant exterius, tunc ad pœnitentiæ rectitudinem reducitur, & à mali status depressione erigitur, & à malarum consuetudinum oneribus subleuatur. De tali ergo erectione potest intelligi illud Psalm. Dominus erigit elisos, Dominus soluit compeditos, Dominus diligit iustos. Ideò talibus sic erectis, & conuersis loquitur Deus Leuit. 26. Confregit catenas ceruicum vestratum, vt incederetis erecti. Talis autem erectio bonis prælatis & sociis iniungitur Hebr.12. vbi dicitur. Manus remissas & soluta genua erigite. Tales figurantur Luc.13. in illa muliere infirma & inclinata, quæ per 18. annos non poterat respicere sursum, quam cum vidisset Iesus, imposuit illi manus, & confestim erecta est. Ista enim mulier signat animam peccatricem, quæ tunc temporis curua & inclinata efficitur, quando inferius ad bona mundi solummodo de eis cogitando per auaritiam curuatur. Tunc vero respicere nequit sursum, quando in malis consuetudinibus induratur, & ab amore cœlestium diffuescit. Sed tunc à Christo sibi manus porrigitur, quando adiutrix gratia Dei interius inspiratur. Et tunc vltimo ab ipso erigitur, quando ad statum innocentiæ & perfectionis reducitur. Et sic tali proprie potest dici illud, quod Actor.9. dicitur de Thabita, quia Petrus dans illi manum, erexit eam. ¶ Erigamus ergo à peccato caput nostræ intentionis, aures nostræ attentionis & subiectionis, oculos nostræ discretionis, pedes nostræ affectionis, & flectamus genua nostræ deuotionis. Erigat ergo anima caput intentionis, sicut aries, qui semper dormit capite erecto. Vnde illud Leuit. 26. Confregi catenas ceruicum vestrarum, vt incederetis erecti. & Luc. 21. Respicite, & leuate capita vestra. Item erigat aures attentionis, & fit sicut elephas, qui quando pugnat cum dracone, aures solet erigere, & cum eis draconem ferire. Iuxta illud Nehem. Aures omnis populi erectæ erant ad librum. Item erigat ad Deum oculos discretionis, & fit similis aquilæ, quæ stans solitaria super rupem, semper vt communiter, oculos habet erectos ad saltum. Tob.2. Oculos meos erigo ad te. Item erigat à peccato pedes affectionis. Vnde 2. Paral.3. de Cherubin templi dicitur. Ipsi st. bant erectis pedibus: facies autem eorum erant auersæ ad exteriorem domum. Item genua suæ deuotionis & orationis flectat. Vnde Dan. 10. Erexit me super genua mea. In tali ergo erectione à peccato consistit spiritualis decor animæ, qui ostensus est quando dictum est. Circundat tibi decorem. Et sic quando omnia membra spiritualia animæ erunt bene erecta & directa, sibi poterit dici illud Cant.7. Pulchra es & decora filia Hierusalem terribilis, vt castrorū acies ordinata. Et ipsa etiam poterit dicere illud Ezech. 27. Perfecti decoris ego sum, & in corde maris ista. Istud est ergo primum genus erectionis, scilicet à peccatorum depressione, quod notat gratiæ inspiratio 1. Reg.13. Erexit se Israel aduersus Philistiim. Vt & de Deo dicatur illud, quod de Moyse dicitur Numer.7. Erexit tabernaculum, & vnxit, & sanctificauit illud. Et hæc erectio
C ostenditur, cum dicitur. Circunda tibi decorem. ¶ Secundo dico, quod est erectio fructuosa, qua nos debemus erigere à terrenorum affectione, quod notat sublimis contemplatio [In sublimi inquit erigere] Simia quamuis naturaliter pedibus & manibus terram tangat, cum sit animal quadrupes, tamen quandoque docetur sursum se erigere, & super posteriores pedes incedere sicut homo. Sic vere charissimi, quamuis homo naturaliter sit animal quadrupes, quia, scilicet per quatuor affectiones ducitur curuatus & inclinatus ad terrenum, ipsa tamen à terrenorum affectu se debet sursum ad cœlestia cōtemplanda erigere, & sicut homo, id est, tanquam persona rationalis erectus ad cœlestia ambulare. Ita quod ipse de se, & aliis peccatoribus possit dicere illud Psalm. Ipsi obligati sunt & ceciderunt, nos autem surreximus, & erecti sumus. Et sic de tali erectione, & sublimatione potest dici illud Esa. 52. Ecce intelliget seruus meus, & exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit valde. Vnde de ista erectione dicitur Iob 39. Cum tempus venerit, in altum alas eriget. ¶ Tertio
D dico, quod est erectio gloriosa, qua nos possumus erigi à mundana afflictione, quod facit finalis præmiatio, quæ ostenditur, cum dicitur [Et esto gloriosus] In quibus verbis nota, quod erectio gloriæ Paradisi consistit in tribus, scilicet in charitate & dilectione, quod notat dictio copulatiua [Et] Firmitate & directione, quod probat dictio substantiua [Esto] dignitate & promotione, quod monstrat dictio honoratiua. [Gloriosus] Per istam ergo promotionem eriguntur miseri & depressi, quia sicut pars rotæ, quæ est inferior, quando rota vertitur & erigitur, sic superior, sic econuerso, pars, quæ superius eminet, si rota vertitur, inferius descendit, & deprimitur. Sic charissimi, illi, qui modo sunt pauperes & depressi, in die iudicij, quando rota huius mundi voluetur, tunc ad statum æternæ superioritatis & gloriæ erigentur, econuerso autem illi, qui modo sunt in exultatione & gloria, tunc erunt in depressione & miseria. Vnde Prouerb.29. Superbum sequitur humilitas, & humilem spiritu suscipiet gloria. De tali ergo erectione potest dici illud Iob 5. Ponit humiles in sublimi, & mœrentes erigit sospitate. Figura Num.8. vbi dicitur, quod candelabrū in australi parte erigatur. Australis enim pars vbi est ardor & splendor, Paradisum signat, vbi est charitas & vnitas, vbi scilicet candelabra, id est, viri sancti, & iusti finaliter eriguntur. Eccles.11. Erexit eum ab humilitate. Patet ergo, quod est quædam erectio gloriosa, finalis, & præmiatiua, quædam fructuosa, mentalis, & contemplatiua, quædam virtuosa, vitalis & eleuatiua. Vna erigimur, vt dictum est, à mundi depressione, alia à terrena affectione, alia à peccati infectione. Et sic patet de erectione virtuosa. ¶ Quartò dico, quod est quædam erectio vitio-
E sa. Et ista est erectio superborum & obstinatorum, elatorum & proteruorum, qui eriguntur contra Deum per obstinationem, contra proximum per dedignationem, contra seipsum per elationem, prælatis inobediendo, & subditos ipsos deprædando. De talibus ergo potest dici illud Iob 11. Vir vanus in superbiam erigitur, & quasi pullum onagri se liberum natum putat. ¶ Et possumus notare, quod mali tripliciter eriguntur. Nam

Eriguntur per { Ambitionem, / Elationem, / Rebellionem.

Ambitio quærit principari,
Elatio cupit honorari,
Rebellio non vult subiugari.

Eriguntur ergo quidam per ambitionem, vt principentur, Draco enim ad velum nauis vbi scit flare ventum, valde desiderat volare & erigi, vt ardorem suum possit venti rotaculo temperare. Sic vere, charissimi, ambitiosi ventum & flatum desiderant vanæ laudis, & ideo nihil aliud quærunt quam sursum in naui Ecclesiæ ad velum, id est, ad prælationis statum erigi & leuari, vt sic vento vanæ laudis possit ardor suæ ambitiosæ & vanæ voluntatis temperari, & recreari. Isti figurantur in Dathan & Abyron & Chore, qui contra voluntatem Dei ad sacerdotium Dei ambientes, quidam igne sunt consumpti, alij vero à terra viuentes sunt absorpti. Ideo illis dictum est Num. 16. Multum erigimini filij Leui. Isti enim sunt sicut ille Adonias, de quo dicitur 3. Reg. 1. qui eleuabatur dicens [Ego regnabo] Isti sunt ergo qui eriguntur per ambitionem, vt principentur. Item quidam eriguntur per elationem, vt glorientur. Isti sunt quidam superbi, qui in se eriguntur & efferuntur, scilicet se iactando, de se præsumendo, & se præ aliis reputando, similes illi serpenti, qui dicitur cenchris, qui semper dicitur erectus incedere, si enim se inclinaret vel incuruaret, statim creparet. Sic vere quidam sunt ita superbi & eleuati, quod nullo modo volunt se inclinare per humilitatem, sed magis & magis se erigere, erecto collo incedere, de se vltra debitum præsumere, de aliis vero nihil curare. Et breuiter ita grossi & inflati sunt, quod citius creparent, quam se ad aliquam humilitatem, seu misericordiam incuruarent. De talibus potest dici illud Iob 15. Cucurrit aduersus Deum erecto collo, & pingui ceruice armatus est. Figurati in Saul, qui erexit sibi fornicem triumphalem, & in Absalon, qui erexerat titulum nomini suo, sicut dicitur 1. Reg. 15. & 2. Reg. 18.

¶ Quidam etiam eriguntur per rebellionem. Isti sunt superbi & inobe-

& inobedientes subditi, qui contra prælatos eriguntur. Isti sunt balliui, qui contra pauperes animantur. Isti sunt etiam principes tyranni, qui ad deprædandos subditos roborantur. Vnde tales similes sunt basilisco, qui est serpens venenosissimus, qui semper dicitur incedere erectus. Ideo possunt alij dicere de eidem illud Thren. 1. Vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus est F inimicus. Ista est ergo triplex erectio vitiosa. ¶ Quinto dico, quod est quædam erectio periculosa, mundanæ scilicet dignitatis & prosperitatis, qua quandoque mali plus eriguntur, quam boni, qui tamen similes sunt locustis, quæ quandoq; saltant sursum & eriguntur, statim tamen cum se sursum tenere nesciant, ruunt inferius & deprimuntur, quia vere tales, quos mundana prosperitas ita eleuans erigit & extollit, statim eriguntur, & statim deprimuntur, subito promouentur, subito annihilantur. Et vere sicut alte, id est, ad alta officia se subito erigunt, & saliunt, ita iusto Dei iudicio cito pereunt, & descendunt, deficiunt & corruunt, iuxta illud Num. 2. Quomodo erigentur, ita & deprimentur. De talibus loquitur Sen. lib. de tranquillitate animi circa medium. Lætiores (inquit) videbis, quos fortuna nunquam respexit, quam quos deseruit. Noli huic tranquillitati confidere, in momento mare euertitur, & eodem die, quo nauigia luxuriant, absorbentur. Et breuiter charissimi ex ista erectione non sequitur nisi depressio, etsi non in hoc mundo, tamen in alio. Ista est ergo erectio periculosa. Periculosa enim est sibiipsis, qui eriguntur, quia per ipsam in Infernum præcipitantur. Periculosa etiam est aliis, quia scilicet dum tales sunt in sua prosperitate & erectione, omnes alios volunt deprimere, omnes volunt subiugare, omnibus volunt præfici, ab omnibus volunt honorari, omnibus volunt nocere & paucis seu nemini complacere. Exemplum habemus de Aman, qui ad dignitatem erectus, Mardochæum, qui ipsum non venerabatur suspendere procurauit, & etiam in despectum ipsius, & vindictam, totum voluit destruere suum genus, nisi Deus alias prouidisset, sicut habetur Hester 15. Exemplum etiā habemus de Abimelech, qui erectus in Regem, omnes fratres suos occidit, sicut dicitur Iud. 9. Isti ergo bene proprie figurantur in statua aurea, quā fecit erigi Nabuchodonosor Rex, quæ 60. cubitos in altum, sex vero in latum habebat, coram qua omnia genera instrumentorum citharizabantur, & qui non flectebant genua ante eam, & qui non adorabant, in caminum ignis mittebantur, sicut dicitur Dan. 3. Sic vere charissimi, sæpe fit, quod Rex Nabuchodonosor, id est, aliquis princeps, aut prælatus erigit in aliquo officio alto & statu, aliquam statuam, id est, aliquem hominem ignorantem, quam scilicet facit auream, id est, diuitem & potentem: coram talibus igitur sic promotis & erectis oportet citharizare per adulationem, oportet genua flectere per obedientiam & subiectionem, alioquin caminus ignis, id est, tribulatio & aduersitas sequitur, alioquin mors & destructio procuratur, sicut dicitur 2. Machab. 15. quod Nicanor quadam summa superbia erectus, cogitauerat commune trophæum de Iuda. Patet ergo generaliter, quod quintuplex est erectio, prima virtuosa, secunda fructuosa, tertia gloriosa, quarta vitiosa, quinta periculosa. Sufficit ergo. Vide supra vbi eleuare, ascendere, & in pluribus aliis locis & titulis.

A Eripere. Eruere.

Idem signant, quod liberare. Pertinet enim eripere, & eruere ad hominem potentem, clementem, atque prudentem, eripi vero pertinet ad hominem miserum, & se defendere non valentem. Inuenio ergo, quod eripit iustus, & Angelus, & Deus

Eripit { Iustus, pressis succurrendo,
Angelus, hostem repellendo,
Deus, vires adaugendo. }

Primo dico, quod iustus eripit succurrendo pressis & miseris. Ad virum enim iustum pertinet, quod pro posse miseros & iniuriatos eripiat, de manibus tyrannorum. Prouerb. 24. Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses. Vnde filij Israel, vt à Gentilibus eriperentur, inuocabant auxilium Machabæi, dicentes 1. Macha. 5. Congregatæ sunt gentes, vt auferant nos, nunc ergo veni, & eripe nos de manibus eorum. Iuxta illud Psal. Eripite pauperem & egenum de manu, &c. ¶ Secundo dico, quod Angelus eripit obuiando casibus asperis, seu se opponendo hostibus temeris scilicet dæmonibus. Vnde Tobias de Angelo loquens Tob. 12. dicit sic. Me ipsum à deuoratione piscis eripuit. Petrus etiam ab Angelo liberatus dicebat Actor. 12. Misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum. Et ideo dicit Psal. Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. ¶ Tertio dico, quod Deus eripit submouendo sarcinam sceleris, id est, vitia & peccata, & etiam præcauendo ne incurramus pericula & tormenta. Ecclesi. 51. Eruis sustinentes te Domine, & liberas eos de manu angustiæ Domine Deus noster. Deus enim semper est pręsens suis, vt ipsos eruat, vt & eis in omni necessitate subueniat, & succurrat. Vnde ipse loquens Hieremiæ, dicit sic Hierem. 1. Ne timeas à facie eorum, quia tecum sum, vt eruam te. Et ista est pro certo magna consolatio homini, quando scilicet cogitat, quod semper Deum & bonum Angelum secum habet, qui ipsum possunt eripere, & saluare. Deut. 23. Dominus Deus tuus ambulat in medio castrorum tuorum, vt eruat te.
¶ Si vis nota, quod Deus eripit, atque saluat B

Humiles & timorosos,
Flebiles & lacrymosos,
Deuotos in se sperantes,
Contritos ad se clamantes

Quod Dominus ergo eripiat humiles & timorosos, patet in Ps. vbi dicitur. Vide humilitatem meam, & eripe me Item quod eripiat flebiles & luctuosos, patet in Psalm. vbi dicitur. Animam meam eripuit de morte, oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapsu. Item quod eripiat in se sperantes, atque deuotos, patet in Psalm. vbi dicitur. Sperauit in Domino, eripiat eum, saluum faciat eum, quoniam vult eum. Item quod eripiat ad se clamantes atque contritos, patet Baruch 4. vbi dicitur. Clamate ad Dominum, & eripiet vos. Et Iudic. 10. & Num. 10. Clamastis ad me, & erui vos de manu eorum. Et aduerte quod Deus eripit suos ab omnibus tribulationibus, periculis, & delictis.

Eripuit enim eos à { Cupiditate inflammatiua,
Carnalitate maculatiua,
Obscuritate excæcatiua,
Crudelitate molestatiua,
Dæmonum malignitate,
Societate defraudatiua,
Timiditate perturbatiua,
Iniquitate deprauatiua,
Aduersitate tribulatiua,
Calamitate æternatiua. }

Dico ergo, quod Deus eripit eos à mundi cupiditate. Gal. 1. Dedit semetipsum, vt eriperet nos à præsenti sæculo nequam. ¶ Item à fœtenti carnalitate seu voluptate. Prouer. 2. Eruaris de via mala, & à muliere aliena & extranea, quæ mollit sermones. Et in Psalm. petit Dauid à Domino dicens. Eripe me de luto, vt non infigar, & de profundis aquarum. Item ab ignorantiæ obscuritate. 1. Cor. 1. Eripuit nos de potestate tenebrarum. ¶ Item à tyrannorum crudelitate. Psal. Eripe me de inimicis meis Deus meus. Et alibi. Erue me de manu filiorum alienorum, & à persequentibus me. ¶ Item à Dæmonum malignitate. Psalm. Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis, &c. Et alibi. Eripe animam meam ab impio. ¶ Item à fallaci societate. Psalm. A viro iniquo & doloso erue me. ¶ Item à mentali timiditate. Psalm. A timore inimici eripe animam meam. ¶ Item à criminum iniquitate. Psal. ab omnibus iniquitatibus meis erue me. Et alibi. Eruat à morte animas eorū. (Morte dico scilicet culpæ) ¶ Item à temporali aduersitate. Psalm. Ex omni tribulatione eripuisti me. ¶ Item ab Infernali calamitate. Psalm Eruet animam meam de manu Inferi, cum acceperit me. Et alibi. Eripuisti animam meam de Inferno. Breuiter ergo loquendo, dicere possum, quod Deus semper paratus est suos eruere, & eripere, & à culpa interiori, miseria exteriori, pœna seu tristitia posteriori misericorditer liberare, & eos in loco tuto Paradisi constituere, & locare. Psal. Clamauit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum, &c. Vide infra de liberare.

Error. Errare.

Errare idem est, quod deficere cum credulitate benefaciendi. Accipitur enim A proprie errare pro illo defectu, quem facit homo credens se benefacere, quamuis improprie pro quocunque defectu sæpissimè sumatur. Moraliter autem dicere possumus, quod errare nihil aliud est, quam aliquem à rectitudine deuiare. Et ideo possumus aduertere, quod plura sunt genera errorum, & plura sunt, quæ faciunt nos errare in via morum. Et quia de errore fit mentio in isto opere in multis exemplis, ideo breuiter transeundo possumus notare, quod multiplex est error in moribus Est enim

Error { Affectionis,
Electionis,
Cogitationis,
Progressionis. }

Quidam enim erant in { Diligendo,
Eligendo,
Cognoscendo,
Ambulando. }

¶ Primo igitur est error in affectione, & iste est quando illud, quod B minus est, affectatur, illud vero, quod plus est & melius, contemnitur. Et sic videntur errasse filij Israel, qui pepones, porros, & allia, & ollas affectantes carnium, manna dulcissimum abhorrebant, sicut dicitur Num. 11. significantes auaros & carnales, qui mundi bona, & carnis oblectamenta per auaritiam & luxuriam affectant, & diligunt, manna vero, id est, bona spiritualia & æterna contemnunt, & negligunt. De tali ergo errore potest exponi

illud

illud 1. Timoth. 6. Radix omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes errauerunt. Iste est ergo error affectionis.

C ¶ Secundo dico, quod est error electionis, & iste est, quando nescitur quid est melius, ita quod quandoque peius pro meliori eligitur, & econuerso. Iustum vero errorē inducit cœcitas ignorantiæ, quæ non finit hominem rectè eligere, vel iudicare. Si enim denarius aureus vel plumbeus cœco antefertetur, faciliter erraret in eligendo. Tali modo errauit Iacob, cui de nocte supposita est Lya pro Rachel, ipse vero Lyam pro Rachele suscepit, & cum ea delitias duxit, qui tamen eam non suscepisset, si eam clara luce vidisset. Tali modo decipiuntur multi in electionibus prælatorum, quia enim cœcitas ignorantiæ, cœcitas etiam affectionis ipsos excæcat, ideo sæpe fit, quod vnum pro alio, plumbum pro auro, malum pro bono, hypocritam pro viro sancto eligunt, & assumunt. Vide supra de electione. Vnde Thren. 4. Er-
D rauerunt cœci in plateis. ¶ Tertio dico, quod est error cognitionis, & isto modo potissime errant prælati in promotionibus subditorum, figurati in Isaac, qui cœcutiens, & Iacob Esau esse credens, pellibus caprinis, quibus mediantibus ipsum tetigerat deceptus, benedictionem primogeniti secundogenito concessit, sicut dicitur Gen. 27. Quia verè prælatus, quando est cœcutiens & ignorans, maximè quando tangit personam mediante pelle carnalis affectionis, sæpe taliter errat, & decipitur, quod primogenitos & filios Ecclesiæ suæ subditos meliores & antiquiores impromotos dimittit. Iuniores verò & imperfectiores, ad quos afficitur, promouet, & extollit, & benedictionem, id est, beneficium, quod ad alios pertinebat, eis indebitè concedit. De isto ergo errore Eccles. 10. dicitur. Est malum, quod vidi sub sole, quasi per errorem à facie principis positum stultum in dignitate sublimi, & diuites sedere deorsum. Isto etiam modo errant iudices in iudiciis. Ignorantes enim quid agere debeant, & ignorantes merita personarum, sæpe fit, quod malos dimittunt, bonos puniunt. Exemplo Lamech, qui cœcus credens sagittare bestiam, hominem interfecit, sicut dicitur Genes. 4. in historia Scholastica. Isto etiam genere errorum erratur in fide & veritate, quando scilicet hæresis fides creditur, & quando mendacium veritas re-
E putatur. Esa. 53. Omnes nos quasi oues errauimus. ¶ Quarto dico, quod est error profectionis. In via enim malorum faciliter erratur, quia quandoque via, quæ ducit ad mortem, eligitur, via vero quæ ducit ad vitam, contemnitur. Quia est via, quæ videtur homini recta, nouissima vero ipsius ducunt ad mortem, sicut dicitur Prouerb. 14. Sicut enim cursor, qui tenet aliam viam, quam debet tenere, & maximè sic tenet viam contrariam, nunquam venit ad terminum quo tendebat, sic vere si vitam ducimus aliter quam debemus, & à viæ rectitudine deuiemus, nunquam ad terminum Paradisi veniemus. Psalm. Errauerunt in solitudine in inaquoso, viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Si igitur in ista via errauerimus, faciamus sicut apes, quæ quando ab acie errauerunt, & deuiauerunt, solent odore sentire, quam viam aliæ tenuerunt, & ea odore prosequi, & ad aciem reuenire. Sic vere charissimi, si ab acie sanctæ Ecclesiæ, & à congregatione fidelium errare per peccatum nos contingat, proculdubio debemus odorari, & sentire, per deuotionem & per considerationem, quam viam alij tenuerunt, & quam viam illi, qui præcedunt nos, scilicet sancti & sanctæ inuenerunt, & incesserunt, & inueniemus, quod per humilitatis viam, paupertatis, & martyrij, &c. ambulauerunt. Per tales ergo vias debemus post eos ire, si ab errore volumus reduci, & ad rectitudinem peruenire. Et sic poterimus domino dicere illud Psalm. Posuerunt peccatores laqueum mihi, & de mandatis tuis non erraui. Sic ergo patet, quod est multiplex error, scilicet perambulando, cognoscendo, eligendo, affectan-
F do, &c. ¶ Sed si vis, potes adhuc notare & dicere, quod errare generaliter sumitur pro peccare. Prouerb. 14. Errant, qui operantur malum. Sicut enim videmus, quod natura dicitur errare, quando monstrum, vel partum defectuosum contingit facere, & generare, generalis enim intentio naturæ est, vt formet fœtum perfectum, errat tamen quandoque, quia vel ex abundantia, vel diminutione materiæ, procreat aliquoties imperfectum, & mōstruositate varia deformatum, sic dicam quod tunc anima propriè errat, quando partum monstruosum, id est, opus defectuosum procreat. Constat enim quod generalis intentio animæ est benefacere, & benefaciendo ad beatitudinem peruenire, quod bene apparet in synderesi, quæ est pars potentiæ rationalis, quæ semper reclamat, & remordet quoties animā ad malum actum declinare sentit, & videt. Sic reuera sæpe fit, quod per superfluitatem, vel diminutionem materiæ, id est, per superabundantiam, vel penuriam bonorum terrenorum, mundique delectabilium decipitur, & sic monstruosa defectuosa & deformia opera per errorem procreari videntur 4 Reg. 27. Errauit Iuda, & ambulauit in erroribus. Homo enim qui nescit viam, si ductorem suum dimittit, faciliter errabit, cum ergo via vitæ homini sit ignota, nisi (inquam) ductorem habeamus Dominum nostrum Iesum Christum, sicut dicit in sermone Aug. de resurrectione, restat, quod si peccando mortaliter iustum ductorem dimittimus, faciliter errabimus, & per diuersas malas vias deuiabimus, & vademus. Figurati in Agar, de qua dicitur Genes. 21. quod cum abiisset, & ab Abraham recessisset, errabat in solitudine. Et notabis, quod multa sunt, quæ sunt, & fuerunt occasio hominibus peccati erroris, videlicet

Defectus veri luminis,
Aspectus falsi numinis,
Despectus sancti agminis,
Obiectus rerum turbinis.

G ¶ Primo errant quidam propter veri luminis defectum de nocte, quia quando lumen deficit, erratur facilius, quam de die. Sic vere dico, quod quando lux diuinæ gratiæ, sacræq; doctrinæ & scientiæ deficit, restant, quod error & ignorantia suboriatur & succrescat. Et ideo sicut cœci, qui lumen directum non vident, faciliter errant, sic illi, qui per ignorantiam vel per malitiam cœci sunt faciliter deuiant, atque peccant. Errant enim quia ignorant Dei iudicia. Errant, quia obdurantur forti malitia. Errant, quia defraudantur fratris astutia. De simplicitate & ignorantia dicitur Matth. 22. Erratis nescientes scripturas. Et illud Psalm. Erraui sicut ouis, quæ periit. Et illud Sap. 5. Ergo errauimus à via veritatis, & lumen intelligentiæ non est ortum nobis. De obstinatione & malitia dicitur Sap. 2. Hæc cogitauerunt, & errauerunt, excœcauit enim illos malitia eorum. Vnde etiam de malitiosis & obstinatis dici potest illud Prouerb. 13. Animæ dolosæ errant in peccatis. Dolus enim malitiam voluntariam importat. De aliena fraude & astutia patet, quia scilicet multi sunt, qui ex aliorum malis suggestionibus peccant, & multi sunt ita mali, quod non solum ipsi errant, sed alios ad errores sollicitant, & inclinant 2. Timoth. 3. Errantes, & in errorem mittentes. Isti sunt proprie illi, qui coram cœco ponunt offendiculum. De quibus dicitur Deut. 27. Maledictus, qui cœcum facit errare in itinere. Non sic enim debet esse, quia scilicet non debemus simplices in errorem ducere, sed ab errore potius reuocare. Figura Exod. 13. vbi dicitur. Si occurreris boui inimici tui, vel asino erranti, reduc eum. Inimicus noster est diabolus, bos autem est quilibet eius subditus, & suæ seruitutis iugo pressus, quem si in fide & moribus videmus errare, pro viribus debemus reducere, & ad viam veritatis monendo, docendo, corrigendo & dirigendo trahere, & à suis erroribus releuare. Deuter. 22. Non videbis ouem fratris, vel bouem errantem, & præteribis. Patet ergo, quod aliqui errant propter veri luminis defectum. ¶ Secundo dico, quod ali- H
qui errant propter falsi numinis aspectum. Et iste est error Idololatrarum, qui Idola picta & bene pulchra credunt deitatem habere, quod bene innuitur Sap. 14. vbi dicitur. Prouexit autem ad hortum culturam & hos, qui ignorabant, artificis eximia diligentia. Vnde Ezech. 44. Longè recesserunt à me in errore filiorum Israel, & errauerunt à me post Idola sua. Iste enim fuit summus error, scilicet adorare Idolum pro Deo, & credere Deum, quod ipse homo fecerat, qui credebat, credere etiam deitatem esse non solum in syderibus & planetis, verum etiam in multis animalibus, serpentibus, atque ranis Sap. 11. Quidam errantes colebant mutos serpentes, & bestias superuacuas. Ista ad literam vera fuerunt de Babyloniis, qui errantes, pro Deo adorabant draconem, sicut dicitur Dan. 14. Ista fuerunt vera de Romanis, qui ab Epidauro accersierunt Æsculapium, id est, quendam horrendum serpentem, quem loco Æsculapij pro Deo adorauerunt, & pestem epidemiæ iuxta libros Sibyllinos cessare pro eo crediderunt, sicut ponit Ouid. de Transformatis lib. vlt. fabula pen. Ista etiam fuerunt vera de Libero, qui scilicet Iouem Ammonem in specie draconis cum arietino capite adorabat. De errore ergo Idololatriæ dicitur Sap. 17. Indisciplinatæ errauerunt. In quem quidem errorem se non incidisse gloriabatur sapiens cum dicebat Sap. 15. Non in errorē induxit nos hominum malæ artis excogitatio, nec vmbra picturæ, labor sine fructu, effigies sculpta per varios colores. Errant ergo aliqui propter falsi numinis aspectum. ¶ Tertiò dico, quod aliqui errant propter boni agminis despectum, qui enim illorum, qui sciunt viam, sequi vestigia dedignantur, errare facilè comprobantur. Bonorum enim & prudentium societas errare hominem non permittit, solicitudo vero & singularitas in errorem faciliter immittit. Psalm. Errauerunt in solitudine, & in inaquoso. & Esa 16. Errauerunt in deserto. & Hebr. 11. In solitudinibus errantes. ¶ Quarto dico, quod aliqui errant propter rerum turbinis obiectum. Obiectum enim & præsentatio aeris turbidi & obscuri sunt causa sæpissimè deuij vel erroris. Sic verè dico de rebus mundi, quæ reuera turbidæ sunt & obscuræ, nihil habentes limpidi vel tranquilli, quia quando alicui plus abundanter debito præsentantur, & quando in mundi bonis aliqui superflue prosperantur, pro certo in multis errare, & deficere, & multos errores incurrere comprobantur. Hominem enim errare faciunt

Sæculi dignitates per superbiam,
Carnales voluptates per luxuriam,
Terrenæ facultates per auaritiam,
Blandæ verbositates per complacentiam,
Hostiles facultates per nequitiam.

I ¶Dico igitur, quod mali errant per superbiam, quod faciunt sæculi dignitates. De quo potest dici illud Ezech. 34. Errauerunt greges mei in cunctis montibus. Montes enim altitudinem dignitatum designant. Isti enim superbi, sunt nubes sine aqua, & sydera errantia, sicut dicitur in canonica Iudæ. Item errant mali per superbiam, quod procurant carnis voluptates: de quo Esa. 28. Errauerunt præ ebrietate, absorpti sunt à vino. ¶Item errant per auaritiam, quod faciunt terrenæ facultates. De quo Iudas. Væ illis, qui in viam Cain abierunt & errore Balaam mercede effusi sunt. ¶Item errant in malo per complacentiam, quod faciunt subtiles verbositates, scilicet verba adulatorum. Vnde in persona diuitum dicitur adulatoribus Esa. 30. Loquimini nobis placentia, videte nobis errores, diuinate nobis somnia, cesset à facie nostra sanctus Israel. Ad literam enim verba adulatorum & malorum consiliariorum sunt causæ, quare mundi Principes in multis deuiant, & oberrant. Vnde Esa. 19. dicitur. Sapientes consiliarij Pharaonis dederunt consilium insipiens. Sequitur. Errauerunt principes Mempheos deceperunt Ægyptum, Angulum populorum. ¶Item errant per infidelitatem & nequitiam, quod faciunt hostium falsitates, seu dæmonum prauitates. Constat enim, quod diaboli fallacia multos in errorem immittit, quod potissime fit in tempore Antichristi, Math. 24. Surgent enim pseudochristi & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. Ista potissime verificabuntur de Antichristo, qui causa erroris & deuij multis erit. Et ideo Apostolus 2. Thes. 2. vocat eum operationem erroris, dicens: Eo quod charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent, mittet illis operationem erroris, vt credant mendacio. Sic ergo patet quomodo mali multis erroribus seducuntur. Eccl. 11. Error & tenebræ peccatoribus concreatæ sunt. Errantes autem à Deo odiuntur & contemnuntur. Eccles. 5. Omne execramentum erroris odit Deus. Et ideo finaliter tales errãtes & erronei cum dæmonibus quibus credunt, & obediunt, disponuntur, & partem sortiuntur Prouerb. 21. Vir, qui errauerit à via doctrinæ, in cœtu gigantium commorabitur. Et sic patet quomodo quatuor modis generaliter errant mali, scilicet per rerum obiectum seu affectum, per bonæ societatis despectum, per idololatriæ aspectum, & per ignorantiæ defectum, &c.

A Erubescere. Erubescentia.

Idem est quod verecundia seu confusio. Et accipitur quandoq; in bono, quandoq; in malo. Et ideo nota breuiter, quod quædam est verecundia seu erubescentia virtuosa, quædam vitiosa, quædam dolorosa. Virtuosa est, quando homo erubescit crimina. Vitiosa est, quando confunditur crimina dicere: dolorosa est, quando compellitur crimina pandere. ¶Prima ergo verecundia virtuosa est de peccati commissione, de qua potest dici illud Ezech. 36. Erubescite super viis vestris. ¶Secunda verecundia vitiosa est de peccati confessione. Dan. 13. Erubescebant indicare sibi. Vnde in Psalm. Erubescant impij, & deducantur in infernum, muta fiant labia dolosa. Ad literam enim ista erubescentia, labia facit muta, quia peccata confiteri non sinit. Verecundia dolorosa erit in inferno de peccatorum ostensione. Ibi enim perpetuum opprobrium æterna verecundia, sempiterna confusio, & immortalis erubescentia semper erit. Psalm. Erubescant & conturbentur omnes inimici mei, conuertantur & erubescant valde velociter. Dicamus ergo aliquid de qualibet
B istarum trium confusionum. ¶ Primo ergo est quædam erubescentia virtuosa, & ista est quando homo erubescit de malis factis & perpetratis, quando homo verecundatur de re confusibili & inhonesta, si eam commiserit, vel si sibi imposita fuerit. Elephas enim ab alio victus, in tantum verecundatur, quod in præsentia ipsius non audet amplius apparere, sicut dicit Plinius. Si vocem victoris audiuerit, statim fugit. Sic vere (charissimi) si aduersarius noster diabolus nos vicerit per tentationem, & nos induxerit in peccatum, nos proculdubio debemus verecundari & pudere, & nos victos ab ipso fuisse, vel inhonestum aliquid commisisse, verecundum & indecens reputare. Debemus enim dicere illud 1 Esd. 9. Deus confundor, & erubesco leuare faciem meam Deus meus ad te. Istius ergo victoris diaboli debemus consortium fugere, & vocem suæ suggestionis non libenter attendere vel audire ipsamq; horrere pariter, & timere. Et sic loquitur Ambros. lib. de morte Abel. Erubescere (inquit) debemus, & contemnere peccatum, non defendere, quia pudore culpa minuitur, defensione cumulatur. Erubescere enim debet homo, & potissime iuuenis, & maxime quando reprehenditur à maiore. Ideo dicitur Hier. 31. Postquam ostendisti mihi fœmur meum confusus sum, & erubui. Ista enim virtus valde est commendabilis & in natura, & in scriptura. In natura enim commendatur pluribus exemplis sicut dicit Solinus de mirabilibus mundi, In signum enim verecundiæ, si corpora viri & mulieris flumine submerguntur, corpus viri supinum, corpus vero mulieris ad terram pronum inuenitur. Natura enim vult cælare sexum, & abscondere verenda mulieris. Patet in aliis exemplis. Canes enim venatici, aures habentes pendentes præ aliis nobiles reputantur. Elephas etiam aures pendentes habet, ipsasque nunquam erigit nisi quando contra draconem contendit. In India etiam dicuntur esse homines ore, & loquela carentes. In quibus proculdubio exemplis possumus instrui, quod verecundiam debemus sectari. Ista est enim, quæ aures submittit, os, id est, audaciam loquendi deponit, quicquid verecundum & inhonestum est, cælat, contegit, & abscondit. De ista ergo virtute loquitur Bernard. super Cant. Quid inquit amabilius verecundia? hæc enim spei bonæ nuntia, bonæ indolis radix, virga disciplinæ, expugnatrix malorum, propugnatrix puritatis, gloria conscientiæ, famæ custos, vitæ decus, virtutum hæres, gratiarum primitiæ, naturæ laus, insigne totius honestatis. Sed heu, proh dolor. O quam maxime ista virtus hodie in multis deficit, & cessauit, quia vere multi sunt inuerecundi & frontosi, qui non erubescunt crimina facere, correctiones audire suas inuerecundias detegere. Non enim erubescunt si sua facta mala sciuntur, imo quod peius est, in hoc gloriantur & lætantur. In India enim est quædam insula, vbi homines communiter vadunt nudi & manifesti, ita quod omnia eorum crimina & pudibunda sciuntur, & videntur, ipsi vero non confunduntur. Iuxta illud Genes. 2. Erant autem nudi Adam & vxor eius & non erubescebant. Tales etiam sunt similes asinis Indicis, qui in fronte more vnicornis inter oculos vnicum habent cornu, vt dicit Plinius. Vere, charissimi, tales inuerecundi & frontosi in fronte, id est, in apparentia & in fronte cornu obstinationis & inuerecundiæ sunt armati, quia vere si arguuntur ab aliquo, statim inuenit eos inuerecundos cornutos, proteruos & obstinatos, ita quod de eis potest dici illud Hierem. 3. Frons meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Et de publicis vsurariis videtur loqui Hierem. 8. Confusi sunt, quia abominationem fecerunt: quin potius confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt. Patet ergo, charissimi, quod est quædam verecundia virtuosa. Vnde Hierem. 31. Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam, confusus sum, & erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ. ¶ Secundo dico, quod est quædam verecundia vitiosa, & C
ista est, quando homo verecundatur dicere peccata in confessione. Sicut enim infirmus quantumcunque vlcera ipsius sint horribilia & pudenda, discreto tamen & sano medico ipsa ostendere non erubescit, sic vere crimina nostra quanquam vilia & enormia nõ debemus verecundare medicis, id est. sacerdotibus confiteri Psal. Deus meus in te confido, non erubescam. Talis enim verecundia valde est periculosa. Ipsa enim æquiparatur infirmitati squinantiæ, quæ guttur ita stringit, quod anhelitum ab interioribus exire non permittit, quæ statim hominem interficit nisi celeriter succurratur. Sic vere verecundia confitendi guttur hominis facit ita strictum, quod de interioribus conscientiæ suæ non potest anhelitus & flatus confessionis exire, & ideo sine remedio mors æterna talibus est propinqua. Narratur enim de quodam sancto, quod cum prædicaret confessionem, vidit diabolum, qui in singulorum auribus consedebat, à quo cum peteret quid ageret, respondit. Facio inquit emendas meas, & quod abstuli hominibus reddo. Abstuli enim eis verecundiam quando peccabant, nunc ipsam eis restituo quando confiteri debent. Isti sunt sicut reus, qui ducitur ad patibulum, qui præ verecundia nõ audet appellare. Isti sunt sicut ouis, quam lupus strangulat, quæ quia tenetur ad guttur, non potest clamare. Isti sunt sicut ille, qui submergitur, qui præ aquæ multitudine non potest spirare, quia breuiter verecundia talibus ita claudit os, quod appellationis clamorem & spirationem confessionis celant & sic mortem æternam inducit. Vnde 2. Timoth. 1. dicitur. Noli erubescere testimonium, id est, confessionem. Pone hic, si vis quomodo leo capitur duplici fouea secundum Hieron. super Ezech. 19. Sed omitto causa breuitatis. Vide supra de tractatu huius verbi abscondere vbi posui. ¶Nota vero, quod est aliud genus malæ verecundiæ, proueniens ex superbia. Et ista est, non detegere suam conditionem seu possessionem. Conditionem dico, sicut sunt multi, qui erubescunt confiteri paupertatem suæ parentelæ, pauperesque socios & cognatos pudent recognoscere & amare, imo ipsos solent refugere, & negare. Deuteron. 33. Dixit patri & matri suæ nescio vos, & fratribus suis, ignoro illos. Professionem dico sicut illi, qui erubescunt se dicere Christianos, de quibus dicitur Luc. 9 Qui me erubuerit coram hominibus, erubescet eum filius hominis coram Angelis eius. De talibus ergo verecundis malis dicit Psalm. Verecundia mea contra me est semper, id est, peccatum meum contra me est semper. Ista est ergo verecundia vitiosa.

¶Tertio

D ¶Tertio dico, quod eſt alia verecundia doloroſa, & iſta ſignat confuſionem & opprobrium mortis æternæ. O quàm magna & ponderoſa erit illa verecundia, quando omnia crimina damnatorum Deo & Angelis ſanctis & damnatis ſine aliquo operculo apparebunt & monſtrabuntur, quando tanquam excommunicati de bonorum conſortio expellentur, quando tanquam ſcelerati infernalibus carceribus mancipabuntur, & quádo tanquam publici inimici & malefactores propter defectum ſuum tormentis & incendijs exponentur. Ideo de talibus poterit dici illud Roman. 6. Quem fructum habuiſtis in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Nam fructus vel finis eorum mors eſt. Et Hierem 22 Confunderis, & erubeſces ab omni malitia. Sic ergo patet, quod triplex eſt verecundia, ſcilicet,

Vna { Virtuoſa, quæ eſt habenda,
Vitioſa, quæ eſt cauenda,
Doloroſa, quæ eſt timenda.

Sufficit. Vide de Verecundia.

A **Erudire.** Nota, quod erudire idem eſt, quod docere, inſtruere, informare. Et ſic ille dicitur eruditus, qui eſt

Sapiens,
Prudens,
Benè doctus,
Diſciplinatus,
Inſtructus,
Informatus.

Et videtur eſſe differentia inter docere & erudire, quia erudire ſemper accipitur in bono, docere verò quandoque in bono, quandoque in malo accipitur. ¶ Nota ergo, quod homo eruditur & inſtruitur, ſcilicet,

Per { Interiorem meditationem,
Exteriorem tribulationem,
Superiorem inſpirationem,
Creaturarum manductionem,
Scripturarum reuolutionem.

Eruditur (dico) per meditationem interiorem. Vnde Prouerb. 8. Ego ſapientia habito in conſilio, & eruditis interſum cogitationibus. Item eruditur per tribulationem exteriorem. Vnde Hier. 31. Caſtigaſti me Domine, & erudit⁹ ſum quaſi iuuéculus indomitus. Item eruditur per inſpirationé ſuperiorem. Vnde Thre. 1 De excelſo miſit ignē in oſſib. meis, & erudiuit me. Itē eruditur per manductionem creaturarum. Vnde Iob 35. dicitur, quòd Deus docet nos ſuper iumenta terræ, & ſuper volucres cœli erudit nos. Item eruditur per reuolutionem ſcripturarum. Vnde Actor. 22. Eruditus iuxta veritatem paternæ legis. Poſſumus ergo dicere, quod duo genera perſonarum debent eſſe principaliter erudita, videlicet,

Doctores, &
Rectores.

Eruditi enim debent eſſe Doctores, vt ſciant, quid dicendum eſt, & quid tacendum.

Rectores verò, vt ſciant, quid agendum, & quid non agendum.

Ideo breuiter de talibus poteſt intelligi illud Dauidicum verbū Pſalm. 2. Et nunc Reges intelligite, erudimini, qui iudicatis terram. In quibus verbis oſtenduntur tria, ad quæ eruditio & ſapientia eſt neceſſaria. Iſta enim neceſſaria eſt, vt prudenter

Noſipſos regulemus (Reges, inquit.)
Occulta cogitemus (Intelligite, inquit.)
Subditos gubernemus (Qui iudicatis, inquit, terram.)

Erudiamur ergo

Ad { Regulandum noſtras conditiones,
Meditandum rerum perfectiones,
Gubernandum ſubditas nationes.

B ¶ Primò ergo erudiamur, vt debitè regulemus affectus interiores, ſcilicet, motus, deſideria cordis & carnis, quod oſtenditur, cum dicitur (Reges.) Ille enim veraciter eſt Rex, qui nouit ſeipſum regere, & ſuis paſſionibus imperare, & mentem & carnem rationis legibus & viribus ſubiugare. Ioa. 19. Rex ergo es? Tu dicis, quia Rex ſum ego. Vide infra de Rege. Ideo de homine ſic moraliter erudito poteſt intelligi illud Prouerbior. 15. Semita vitæ ſuper eruditum, vt inclinetur de inferno nouiſſimo. Et notabis, quod homo, qui ſe diſcretè vult regere, debet eſſe eruditus circa modum

Comeſtionis,
Locutionis,
Conuerſationis,
Obſeruationis.

De modo viuendi dicitur Eccleſ. 31. Quàm ſufficiens viro erudito vinum exiguum. De modo loquendi dicitur Prouerb. 16. Eruditus in verbo recipiet bona. De modo conuerſandi dicitur Eccleſ. 21. Stultus à feneſtra reſpiciet in domum, vir autem eruditus foris ſtabit. De modo verò ſuæ propriç à malo obſeruationis dicitur Eccleſ. 40. Vir diſciplinatus & eruditus cuſtodiet ſe Sic ergo debent in ſe erudiri, qui alios voluerint erudire, Regibus & maioribus aſſiſtere, & ſe dignè in moribus gubernare. Exemplo ſanctorum puerorum, de quibus dicitur Danie. 1 quod ipſi erant ſine vlla macula, decori forma, eruditi omni ſapientia, cauti ſcientia, docti diſciplina. Iſta eſt ergo eruditio, qua regulamus affectus interiores. (Reges, inquit.)

¶ Secundò dico, quod erudiri debemus, vt cognoſcamus naturas exteriores. (Intelligite, inquit.) Ille enim eruditus & ſapiens debet dici, qui ſcit cognoſcere & intelligere illa, C

Quæ ſunt { Agenda,
Credenda,
Horrenda,
Amanda,
Timenda.

Bona enim opera debemus agere,
Fidei articulos debemus credere,
Peccata & mundi bona debemus horrere,
Veritatem & bona æterna debemus amare,
Infernum & Dei iudicium debemus timere.

Pſalm. Intelligite inſipientes in populo, & ſtulti aliquando ſapite. Et ſic de quolibet ſic intelligente, cogitante, & deſiderante poterit dici illud Eſa. 52. Ecce intelliget ſeruus meus &c. Vide eā proſecutam ſupra in titulo Eleuare. Actor. 7. Eruditus eſt Moyſes in omni ſapientia. Iſta autem ſapientia & intelligentia

Chriſti legem facit meditari,
Sanctum gregem facit informari,
Summum Regem facit honorari.

Iſta enim Chriſti legem iugiter meditatur. Pſalm. Beatus, quem tu erudieris, Domine, & de lege tua docueris eum. Iſta etiam ſanctum gregem, id eſt, ſubditos corrigit & ſectatur. Prouerb. 10. Labia iuſti erudiunt plurimos Et Eccleſiaſt. 6. Filij tibi ſunt, erudi illos. Summum regem, ſcilic. Chriſtum limpidè contemplatur. Daniel. 12. Qui ad iuſtitiam erudiunt plurimos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates fulgebunt. Erudiamur ergo, vt cogitemus naturas ſecretiores vel vtiliores.

¶ Tertiò debemus erudiri, vt gubernemus ſubditos & inferiores. (Qui iudicatis terram, inquit.) Illi enim, qui alios habent erudire & corrigere, debent eſſe D

Eruditi & correcti,
Diſciplinati & ordinati.

Cœlum enim, & ſtellæ, quæ terram & inferiora habent regere, ſunt in ſuis motibus & curſibus ordinatiſſimi; nunquam enim deficiunt à ſolito curſu ſuo, vt communiter. Sic verè (chariſſimi) illi, qui alios regunt, iudicant, & gubernant, debent præ aliis eſſe eruditi, docti, diſciplinati, & regulati, ita quod à debito curſu ſuo, ſcilicet, à prudentia & iuſtitia nunquam debent aliqualiter variari, iuxta illud Sapi. 1. Diligite iuſtitiam, qui iudicatis terram. Iſta tamen ſunt contra multos, qui ſunt ſimiles ſtellis erraticis, quæ quandoque fiunt retrogradæ, ita quod tunc temporis ipſæ perdunt ſui directi vel ſtationarij curſus & regulę diſciplinam. Sic verè multi ſunt hodie iudices & prælati, qui multimodè à curſu & motu ſuæ ordinatæ greſſionis, eruditionis, prudentiæ, iuſtitiæ, & diſciplinæ retrogradi efficiuntur, quod vtique

Quandoque facit { Affectio,
Munerum acceptio,
Odium & iracundia,
Timor & ignauia,
Error & ignorantia.

Multis ſcilicet modis retrogradiuntur illi, qui iudicant terram à rectitudine veritatis. Non ſic ergo, ſed ſimus eruditi, vt gubernemus ſubditos & inferiores, quia ſicut dicitur Eccleſ. 37. Vir ſapiens plebem ſuam erudit. Simus ergo eruditi, ſcilicet,

Subditos gubernando,
Diſcretè cogitando,
Noſipſos relaxando.

Vide ſupra de titulo Docere Et Eccleſiaſt. 37. Vir peritus multos erudiet. Et infra de tractatu Inſtruere & Informare.

Erumpere. Nota, quod erumpere idem eſt, quod emanare, cito egredi, exire, & apparere. Vnde Erumpere idem eſt, quod de interiori loco extra rumpere, A

& impetuosè procedere. Signat ergo Erumpere aliquem

Actum { Violentum, Celerem, & Promptum.

Significat ergo quandoque

Promptam & cogentem compassionem,
Ingentem promotionem,
Vigentem damnationem,
Rigentem malorum multiplicationem.

De passione patet de Ioseph, Gen. 43. qui visis fratribus, non poterat se continere, quia erumpebant lacrymæ. De promotione potest dici illud Esaiæ 58. Si videris nudum, operi eum. Sequitur: Tunc erumpet quasi mane lumen tuum. De damnatione vero malorum, quæ erumpit, id est, quæ cito venit, dicitur Ezechiel 13. Erumpere faciam spiritum tempestatum &c. De eruptione autem iniquorum in communi, quæ continuè erumpunt ad nocendum, dicitur Esaiæ 59. Oua aspidum ruperunt, telas araneæ texuerunt. Sequitur: Quod confotum est, erumpet in regulum. Et 1. Reg. 30. dicitur: Dedit latrunculos, qui erumpebant aduersus nos. Et si vis, dic, quod à nobis debent emanare & erumpere cuncta bona. Nam sicut erumpunt

De { Terra radices,
Nubibus voces,
Stellis luces,
Montibus fontes,
Arboribus flores,
Floribus fructus,
Vineis luctus, id est, lacrymæ, seu stillæ,
Abyssis fluctus. }

Sic dico, quod ab homine sancto & iusto erumpit radix bonæ intentionis. Oseæ 13. Erumpet radix eius, vt Libani. Erumpit vox laudis & confessionis. Galat. 4. Erumpe, & clama, quæ non parturis. Erumpit lux honestæ conuersationis. Esaiæ 58. Erumpet quasi mane lumen tuum. Erumpit fons sapientiæ & discretionis. Deuteronom. 8. In cuius campis & montibus erumpunt fluuiorum abyssi. Et Prouerb. 3. Sapientia illius eruperunt abyssi. Erumpit flos bonæ affectionis. Numer. 17. Turgentibus gemmis erumpebant flores. Erumpit fructus bonæ operationis. Ezechiel. 17. Erumpet in germen, & faciet fructum. Erumpit luctus, id est, lacryma compassionis. Gen. 43. Commota sunt viscera sua super fratre suo, & erumpebant lacrymæ. Erumpit fluctus asperæ correctionis, & malorum punitionis. Iob. 38. Conclusit ostijs mare, quando erumpebant quasi de vulua procedens &c. Sufficit de Eruptione. Vide in titul. Egredi, & Exire, & similibus.

A **Esca.** Nota, quod Esca dicitur ab Edo, id est, comedo. Cum ergo alibi sit actum

De { Comedere,
Cibo,
Pane,
Manducare,
Epulari, & similibus, }

Hinc est, quod de Esca breuiter trāseundū erit. Nota ergo breuiter, quod sicut supra dictum est de epulatione, in scriptura reperitur

Esca { Cunctorum,
Malorum,
Iustorum,
Sanctorum. }

Esca { Cunctorum est necessaria,
Malorum est deceptoria,
Iustorum est refectoria,
Sanctorum est saluatoria. }

Prima solet naturam sustentare,
Secunda solet carnales impinguare,
Tertia solet virtutes reparare,
Quarta solet animas delectare.

¶ Esca cunctorum est sobria & temperata. Constat enim quod natura non parauit mortalibus escas nimis delicatas, nec confectas, nec farcitas, sed potius simplices, & non nimis lautas. Gen. 1. Dedi vobis omnem herbam, vt sit vobis in escam. ¶ Esca malorum est sapida & venenata; siue enim sint carnis gulositates, siue peccata vel iniquitates, siue diuitiæ vel facultates (quæ scilicet omnia possunt dici escæ malorum,) semper venenum diabolicæ deceptionis occultatur ibidem, ex quo tandem sequitur mors æterna. Ecclesiast. 37. In multis escis erit infirmitas. ¶ Esca iustorum est aspera & medicatiua, & istæ sunt escæ spirituales, quæ scilicet animam refocillant, & quæ medicina sunt & remedium contra peccata. 1. Corinth. 10. Omnes eandem spiritualem escam manducauerunt. ¶ Esca sanctorum est vtilis & delicata, scilicet, esca gloriæ Paradisi. De qua in Psalm. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se.

¶ His igitur præmissis, dicendum est generaliter, quod inueniuntur B

Escæ malæ & periculosæ,
Escæ bonæ & fructuosæ.

Primò enim malæ & periculosæ escæ possunt dici omnia illa, in quibus delectantur mali. Sicut enim dicit Plinius, aliqui sunt populi Indorum, qui escas comedunt venenosas, imò ipsum venenum est eis delectamentum & esca. Sicut etiam in Epistola Aristot. ad Alexandrum dicitur, quod puella nutrita veneno fuit ei oblata. Odoricus etiam dicit, quod serpentes sunt esca communis multis Indorum populis. In partibus enim illis sunt plurimi serpentes, & maximi; alia verò animalia, rara, propter loca arentia, sterilia & deserta. Et ideo homines necesse habent assuescere serpentes comedere, cum alia animalia non habeant, quia est regula generalis, quod omnis natio consueuit sibi facere escas de illis rebus & animalibus, quæ in suis partibus abundant. Et inde est, quod Cumani & Aquilonares comedunt equos, Occidentes verò oues & boues. Arabes & Persæ comedunt camelos, Indi leones, serpentes, & elephantes, Æthiopes verò dracones. Ad quod scilicet alludit scriptura, dicens in Psal. Tu confregisti capita draconis, dedisti eum escam populis Æthiopum. Breuiter ergo concludo, quod aliquæ sunt gentes, quibus esca sunt, atque cibus illa, quæ de sui natura venenosa sunt & nociua. Re vera tales gentes sunt homines mali, quia scilicet isti de rebus venenosis, id est, inuidis & nociuis faciunt sibi escas Patet de luxuriosis, quorum escæ sunt malæ mulieres. Sapien. 19. Tanquam equi deprauauerunt escam. Equi enim luxuriosi sunt, & carnales, qui loco escarum carnes appetunt mulierum, similes illis equis Dionysij tyranni, quorum escæ erant carnes humanæ, secundum Homerum. Numer. 11. Quis dabit nobis escas carnium? Patet de gulosis etiam, quibus escæ sunt venena, in quantum sunt vitiorum & criminum incentiua. Contra quos loquitur Ecclesiast. 36. Omnem escam manducabit venter, & est cibus cibo melior.

Cibus dico, scilicet, spiritualis,
Cibo, scilicet, corporali.

Quia scilicet cibus spiritualis animam nutrit,
Corporalis verò, si superfluè sumatur, illam occidit.

Ideo consulit Sapiens Ecclesiast. 37. dicens. Noli esse auidus in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam. Patet etiam in tyrannis, qui de pauperibus & egenis faciunt sibi escas, in quantum scilicet ipsorum carnes, id est, ipsorum temporales substantias deuorant, rapiunt atque edunt. Psalm. Deuorant plebem meam sicut escam panis. Isti enim sunt sicut aquilæ, quæ de auibus innocentibus, id est, de pauperibus sibi & pullis suis faciunt escas. Iob 9. Quasi aquila volans ad escam. Item in persona pauperum dicebat Dauid in Psalm. Dedisti nos sicut oues escarum, & in gentibus dispersisti nos. Patet etiam in dæmonibus, quia scilicet de peccatricibus animabus faciunt escas suas, in quantum scilicet in eorum corpus, id est, in corpus peccati, & in congeriem iniquorum primò traijciuntur, & peccando comeduntur, & in fine, in quantum in eorum pœnis & miserijs delectantur. Vnde Hieremiæ 6. Dabo cadauer eorum in escam volatilibus cœli. Cadauer enim & morticinium animas peccatrices designant, quæ scilicet mortuæ sunt, & fœtentes & putridæ coram Deo. Tales enim sunt diuitiæ, malæ escæ malorum, quæ scilicet bonarum escarum, id est, bonorum spiritualium & virtutum fastidium generant. Psalm. Omnem escam abominata est anima eorum, & appropinquauerunt vsque ad portas mortis. Et Dei & sanctorum indignationem procurant. Psalm. Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Et merito, quia pro certo istæ sunt,

In quibus scandalizamur,
Pro quibus exhæredamur,
A quibus nos confortamur.

Ab istis (dico) scandalizamur. 1. Corinth. 8. Si esca scandalizet fratrem meum, non manducabo carnem in æternum Pro istis etiam exhæredamur, scilicet, à gloria Paradisi. Hebræ. 12. Propter vnam escam perdidit Esau primogenita. Ab istis non roboramur, nec in bono confortamur. Hebræ. 13. Optimum enim est gratiâ stabilire cor, non escis, quæ non profuerunt, &c. Istæ ergo sunt malæ escæ, & periculosæ.

¶ Secundo

C ¶ Secundò dico, quòd inueniuntur eſcæ bonæ, & fructuoſæ, & iſtæ pro certo ſignant omnia, quibus boni ſpiritualiter paſcuntur, & in quibus ſpiritualiter delectantur. Et ſic dico, quòd boni paſcuntur

Eſcis { Pœnitentiæ & tribulationis, Gratiæ atque deuotionis, Doctrinæ legis & lectionis, Euchariſtiæ & ſacræ refectionis, Cœleſtis gloriæ & conſolationis.

Contritio enim & pœnitentia ſunt eſca laborantium. Vnde illud Pſal. Cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam. Chriſtus etiam dicit per Pſalm. Dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potauerunt me aceto. Deuotio etiam & gratia ſunt eſcæ incipientium ſeu religioſorum & ſimplicium. Pſalm. Qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Iumenta enim ſunt ſimplices & laici, pulli vero coruorum ſunt religioſi atque clerici, magis hiſpidi & pœnitentia ſqualidi, & ad inuocandum Dominum ordinati. Doctrina ſcripturæ & Euchariſtia ſunt cibus proficientium. Scriptura enim ſacra eſt illa arbor pulcherrima, de qua ſit mentio Daniel. 4. cuius rami pulcherrimi, & fructus eius nimius, & eſca vniuerſorum in eo, quia ſcilicet in iſta arbore vniuerſi, ſcilicet, docti & indocti, ſimplices & prouecti, diuites & egeni, maiores & paruuli inueniunt ſibi eſcam, id eſt, doctrinam & ſcientiam, vnicuique ſecundum ſtatum ſuum proportionatam. Et ideò ſequitur ibidem, quòd beſtiæ gentium habitabant ſub arbore, aues verò cœli in ramis ipſius volitabant, ad denotandum, quòd beſtiæ, id eſt, ſimplices ſub arbore ſcripturæ quieſcunt, ſimplicem eſcam doctrinæ rudioris

Sumendo,
Firmiter credendo,
Simpliciter confitendo.

Aues verò, id eſt, ſubtiles & prouecti, per ramos, id eſt, per libros eius volitant

Studendo,
Diſputando,
Altiora intelligendo.

Quia breuiter ſcriptura ſacra eſt ſicut arca Noe, vbi, ſicut dicitur Geneſ. 6. pro nutriendis omnibus generibus animalium repoſita ſunt omnia genera eſcarum. Vnde ibidem dicitur: Tolles tecum ex omnibus eſcis, quæ manducari poſſunt, & comportabis apud te, & erunt tam tibi, quam illis in cibum, &c. Expone. Ergo bene regratiando dicit Dauid in Pſalm. Confitemini Deo cœli, qui dat eſcam omni carni. Vnde etiam de nubibus, id eſt, de prædicatoribus, prælatis, & doctoribus, qui ſacræ doctrinæ & ſcientiæ ſunt miniſtri, dicitur Iob. 36. Per hæc enim iudicat populos, & dat eſcas multis mortalibus. Euchariſtia etiam proficientium eſca eſt; panis enim cor hominis confortat, ne deficiat in labore. Vnde de Chriſto eſcam iſtam hominibus miniſtrante, dici poteſt illud 1. Macchabæorum 6. Poſuit in ciuitate auxilia, & apparatus eſcarum. Æterna enim gloria eſca eſt perfectorum & contemplantium. Iſta enim eſt eſca, quæ datur

Orantibus & ſupplicantibus Dei largitatem,
Sperantibus & expectantibus Dei bonitatem,
Videntibus & ſpeculantibus ſummam veritatem,
Cupientibus & deſiderantibus ſupernam vbertatem.

Datur (dico) Dei largitatem poſtulantibus. Pſalm. Catuli leonum rugientes, vt rapiant & quærant à Deo eſcam ſibi. Datur etiam Dei bonitatem ſeu pietatem ſperantibus. Pſalm. Omnia à te expectant, vt des illis eſcam in tempore. Datur inſuper ſummam veritatem ſpeculantibus. Vnde de aquila, quæ eſt auis limpidiſſimi viſus, dicitur Iob. 39. In inacceſſis rupibus commoratur, inde contemplatur eſcam, & de longe oculi eius proſpiciunt. Datur nihilominus ſupernam vbertatem cupientibus & affectantibus. Pſalm. Facit iudicium iniuriam patientibus, dat eſcam eſurientibus. Eſurire enim idem eſt, quod eſcam auidè deſiderare. Sic ergo patet, quomodo inueniuntur eſcæ fructuoſæ, & eſcæ periculoſæ. Vide ſupra de Cibo, & alijs ſimilibus.

D ¶ Sed ſi vis, alio modo breuiter diſtingue, dic & nota, quòd eſca ſeu cibus multipliciter ſignat in ſcriptura. Eſt enim Eſca

Temporalis,
Spiritualis,
Sacramentalis,
Sempiternalis.

Eſca temporalis ſignat bonorum temporalium vbertatem.
Eſca ſpiritualis ſignat virtutum & gratiarum puritatem.
Eſca ſacramentalis ſignat ſanctæ Euchariſtiæ dignitatem.
Eſca ſempiternalis ſignat bonorum ſupernaturalium voluptatem.

Eſca temporalis eſt gratioſiſſima ad digerendum.
Eſca ſpiritualis eſt puriſſima ad nutriendum.
Eſca ſacramentalis eſt aptiſſima ad roborandum.
Eſca ſupnaturalis ſeu æternalis ē dulciſſima ad recreandū.

¶ Eſca temporalis eſt temperatè ſumenda, quia ſecundum quod dicitur Eccl. 37. multis eſcis erit infirmitas.

¶ Eſca ſpiritualis, ſcilicet, gratia & ſcientia ſeu doctrina eſt auidè procuranda. Vnde 1. Corinth. 10. Omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt &c.

¶ Item eſca ſacramentalis eſt deuotè ſuſcipienda. Vnde Pſalm. Omnia à te expectant, vt des illis eſcam in tempore.

¶ Eſca verò æternalis eſt ardenter deſideranda & conſideranda. Vnde Iob. 39. Inde (inquit) contemplatur eſcam, & oculi eius de longè proſpiciunt.

¶ Eſca temporalis eſt vituperanda. Vnde in Pſalm. Omnem eſcam abominata eſt anima eorum.

¶ Eſca ſpiritualis eſt deſideranda. Pſalm. Oculi omnium in te ſperant, Domine, & tu das illis eſcam &c.

¶ Eſca ſacramentalis eſt reuerenda. Vnde Pſalm. Eſcam dedit timentibus ſe.

¶ Eſca æternalis eſt affectanda, vt ſic ſimus quaſi aquila volans ad eſcam, ſicut dicitur Iob. 9. De iſtis ergo eſcis poſſet fieri magnus tractatus, ſed quia ſupra dictū eſt de Cibo, & de Comedere ſatis prolixè, ideò omitto cauſā breuitatis.

Eſſe.

A Nota de Erat ſupra in titulo de Abraham, vbi ſatis inuenies. Nota autem de Eſſe in generali, quòd iſtud verbum, ſcilicet, Eſſe, quanto in locis pluribus inuenitur, tanto plura ſignificare dignoſcitur. Iſtud eſt enim verbum anomalum, quod non ſequitur regulam aliorum. Iſtud eſt etiam verbū ſubſtantiuum, quod ſignat ſubſtantiā & rationalem exiſtentiā ſubiectorū. Et ideò ſecundū iſtam ipſius duplitem naturā poſſumus denotare duo ipſius ſignificata; vnum bonum, & vnum malum. Notemus ergo, quòd Eſſe poteſt pertinere

Ad { Vitioſos, Virtuoſos, Glorioſos.

¶ Primò quidem dico, quòd Eſt pertinet ad malos & vitioſos. Sicut enim Sum, Es, Eſt, verbum eſt anomalum, quod regulas aliorum non ſequitur, quod nulli coniugationi ſubijcitur, quod ſingularem modum ſeruare dignoſcitur, & quod etiam quādam immutabilem exiſtentiam ſignificare videtur, quod alijs verbis ſecundū coniugationē aſſimilari videtur dedignari: ſic verè (chariſſimi) multi ſunt ita proterui, inobedientes & obſtinati, ꝙ alijs verbis, i. alijs ſocijs dedignantur aſſimilari per conformitatē, regulis Dei & prælatorum non volunt ſubijci per obedientiam & humilitatem, nullam etiam ſequuntur coniugationem, i. nullā frequentant coniunctionē, vnitatem, charitatem, & ſocietatem, ſed ſunt in malo exiſtentes, pſeuerantes, & immutabiles p obſtinationem & malitiæ prauitatem. Ideò propriè iſti poſſunt dici verba anomala, quia ſc. iſti alieni ſunt à norma & iuſtitia totius diſciplinæ. De talibus ergo ſolis ſingularib. obſtinatis & immutabilibus & anomalis poteſt dici illud Eccl. 4. Vnus eſt, & ſecundum non habet. Vbi aduerte, quod tales mali

Alijs non coniunguntur per charitatem, quia vnus eſt, id eſt, ſingularis.
Alijs non conformantur per ſocietatem, quia ſecundum non habent.
Alijs etiam non ſubiugantur per humilitatem, quod oſtenditur in vocabulo (Non.)

Omnibus enim contradicunt, omnibus ſunt rebelles. Iuxta illud Hierem. 2. A ſæculo confregiſti iugum, dixiſti, non ſeruiam. Iſti ſunt ergo

Singulares ſine conformitate (Vnus, inquit.)
Solitarij ſine ſocietate (quia non habent ſecundum.)
Inobedientes ſine humilitate (quia ſcilicet cuilibet dicunt, Non.)

¶ Dico ergo, quòd iſti ſunt ſine conformitate. (Vnus, inquit, eſt.) Multi enim ſunt, qui gloriātur eſſe vnus, id eſt, ſingulares & partiales, ſicut ſunt ſuperbi, quia alijs non dignantur copulari vel confirmari, ſimiles illi cæpæ caninæ, ſeu ſquillæ, quæ quandò vna ſeu ſola inuenitur, ſemper eſt venenoſa; quando verò duæ ſimul inueniuntur, tunc vtriuſq; malitia temperatur. Similes etiā ſunt illi aui, quæ dicitur Phœnix, quæ vna & ſola eſt in natura, ꝗ etiā alijs auibus in conditionib. eſt difformis. Similes ēt ſunt vni generi margaritarū, quod dicitur vnio, eo ꝙ vna ſemp, & nunquā

duæ simul inueniuntur. Sic verè charissimi, multi sunt hodie, qui singularitatem & vanitatem in moribus volunt seruare, & nulli alij se dignantur conformare; omnibus enim alijs nobiliores & meliores se reputant, ideò per charitatem & concordiam nequaquam alter alteri se conformant. Isti figurantur in illo Thoma Apostolo, de quo dicitur Ioan. 20. quod Thomas vnus de duodecim non erat cum discipulis, quando venit Iesus. Et ideo quamdiu vnus & solus fuit, sibi non legitur Christus apparuisse, sed tunc, quando cum alijs est inuentus. In quibus verbis instruimur, quod illi, qui sunt Thomas, qui interpretatur Abyssus, id est, tales singulares, qui more abyssi vix possunt cognosci, vel inuestigari, talibus (dico) Christus non dicitur apparere, sed nisi ad societatem & congregationem aliorum redierint, ipsos inuisitatos relinquere. ¶ Nota ergo, quod tales, qui consistunt in tali singularitate & vnitate, sunt

Frigidi sine charitate,
Fragiles sine firmitate,
Impij sine pietate,
Proditores sine fidelitate.

Sunt (dico) frigidi sine charitate. Ecclesiast. 4. Duo fouebuntur mutuo, vnus quomodo calefiet? Sunt etiam fragiles sine firmitate; faciliter enim cadunt in peccatum. Vnde Psalm. Sicut vnus ex principibus cadetis. Item ipsi sunt crudeles sine pietate. Ecclesiast. 11. A scintilla vna augetur ignis, & ab vno doloso augetur sanguis. Tales ergo insuper sunt proditores sine fidelitate. Vnde Ioan. 13. Vnus ex vobis tradet me. Patet ergo, quod isti sunt singulares sine conformitate. ¶ Item isti sunt solitarij sine societate, quia scilicet isti non habent secundum. Habere enim secundum nihil aliud est, nisi quàm habere socium. Vnde 2. Esdræ 3. Secundo loco sedebit à Dario, & cognatus Darij vocabitur. De quo Matth. 22. Secundum verò simile est huic, quo vtique tales carere noscuntur, quia scilicet societatem & amicitiam detestantur. Apocaly. 11. Secundum abijt. ¶ Item dico, quod isti sunt superbi sine humilitate; quod ostenditur, cum dicitur, Non. Istud enim vocabulum soliti sunt dicere superbi. Non enim volunt maioribus obedire, sed eis negatiuè contradicere & contraire, dicentes; Non ibo, non faciam, non dicam. Isti respondent sicut Ioannes, Ioan. 1. cum peteretur: Tu quis es? Respondit, se non esse Christum; Et dixerunt: Helias es tu? Respondit, Non. Propheta es tu? Respondit, Non. Tales enim negant se esse Christum, & Heliam, & Prophetam. Christus enim Græcè interpretatur vnctus. Helias verò interpretatur robustus. Propheta autem interpretatur videns. Quia verè isti non sunt Christus, id est, vncti per pietatem. Non sunt Helias, id est, robustus per firmitatem. Non sunt Prophetæ, id est, occulta per prouidentiam & sagacitatem. Vnde tales possunt dicere illud Amos 7. Non sum Propheta, nec filius Prophetæ, armentarius ego sum, vellicans sycomoros. Isti sunt ergo illi, qui sunt malo modo essendi, qui scilicet in malo stabiles & firmi sunt, non in bono,

Fallaces pleni nequitia,
Tenaces pleni miseria,
Procaces sine modestia,
Sagaces sine constantia,
Loquaces pleni iactantia,
Voraces sine sufficientia.

¶ Vnde nota, quod isti sunt, sunt (dico) fallacitate velati. Ecclesiast. 19. Est, qui nequiter se humiliat, & interiora eius plena sunt dolo. Item sunt tenacitate ligati. Ecclesiast. 11. Est, qui locupletatur parcè agendo. Item sunt procacitate effrænati. Ecclesiast. 20. Est odibilis, qui procax est ad loquendum. Item sunt sagacitate seu infidelitate deprauati. Eccles. 6. Est amicus socius mensæ, & non permanebit in die necessitatis. Item sunt iactantia & verbositate immoderati. Prouerb. 13. Est quasi diues, cum nihil habeat. Item sunt voracitate non satiati, seu cupiditate ab omni sufficientia vacuati. Prouerb. 13. Est quasi pauper, cum in multis diuitijs sit. Tales igitur sunt, qui in malo scilicet perseuerant & sistunt, ita quod cuilibet tali sic indurato & existenti potest dici illud Esaiæ 48. Scio enim, quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea. Et Exod. 7. Induratum est cor Pharaonis. Et breuiter tales, qui sic sunt, possunt dicere illud Psalm. Factus sum sicut homo sine adiutorio, inter mortuos liber, &c. & similia. Vide supra de Ego in malo significato, & infra de Tu, & vos, & in locis alijs plurimis, vbi ponitur Est, siue Sunt, in malo significato, siue in bono. Sic ergo patet, quod istud verbum Sum, Es, signat quandoque malos & vitiosos.

B ¶ Secundo dico, quod quandoque pertinet ad bonos & virtuosos. Esse enim signat

Substantiæ realitatem, &
Essentiæ veritatem,

Et illos signat, qui sunt

Reales,
Perfecti,
Fortes,
Stabiles & firmi,
Existentes & perseuerantes,
Non hypocritæ, neque superficialiter apparentes.

Quilibet ergo talis potest dicere illud Lucæ 24. Videte manus meas, & pedes meos quia ego ipse sum. In quibus verbis aduerte, quod ille, qui veraciter existit, est

Humilis ad operandum, quia habet manus.
Agilis ad ambulandum, quia habet pedes.
Stabilis ad permanendum, ideo dicit: Quia ego ipse sum.

Tales enim:
- Suos ostendunt effectus, ideo dicunt (Videte manus.)
- Suos detegũt affect⁹, ideo dicunt (Videte pedes)
- Nullos incurrunt defectus, quia sc. semper perseuerãt, ideo dicunt (Quia ego ipse sum)

Tales enim homines veri & non ficti nihil sciunt cælare, imo illa, quæ in eis sunt, volunt omnibus apparere. Vnde ipsi ostendunt alijs, quid

Sunt,
Volunt,
Agunt.

¶ Dicamus ergo, quod si volumus esse virtuosi, reales, & existentes, nos debemus habere virtuosos effectus; quod ostenditur, cum dicitur (Videte, inquit, manus meas.) Per manus enim intelligitur virtus operatiua, quam pro certo quilibet debet habere, si tamen veram & realem existentiam cupiat obtinere. Idola enim non habent verum esse, sed fictum, & ideo non habent virtutem operatiuam, quia scilicet nihil possunt facere, iuxta illud, quod dicitur in Psalm. Manus habent, & non palpabunt. Talibus enim dicitur Esaiæ 41. Benè autem, aut malè, si potestis, facite. Sic verè charissimi, multi sunt hodie idolum, id est, similitudo hominis, & non homo, sicut sunt multi, qui habent apparentiam, non existentiam, videlicet, ficti & hypocritę, quia verè tales carent virtute operandi & bonum faciendi, & ideo isti non propriè sunt, imò quasi sunt. Similes enim sunt ficarijs, qui sunt monstra humana, humanam speciem habentia, nõ tamen existentia, quia quamuis homines esse videantur exterius in figura, constat tamen, quod non sunt homines in natura. Opera enim humana non faciunt, nec ratione vtuntur, imò propriè bestiæ sunt, & bestialiter operantur. Sic verè, charissimi, tales non sunt homines, sed quasi homines, quia scilicet, quamuis isti habent apparentiam, non tamen habent existentiam. Quia breuiter isti opera rationabilia non faciunt, sed more bestiarum opera bestialia, irrationabilia, & carnalia operantur & agunt. Vnde de talibus potest dici illud, quod dictum est de cœco nato, Ioan. 9. quia alij dicebant, quia hic est; alij verò dicebant, non, sed similis eius est. Non sic ergo, sed habeamus manus, id est, virtutem benè operandi & faciendi, vt sic dicamus illud Cantic. 5. Manus meæ stillauerunt myrrham. Dico ergo, quod nos debemus habere virtuosos effectus. (Manus, inquit.) Vide infra de Manu.

¶ Insuper dico, quod nos debemus habere laudabiles affectus, quod ostenditur, cum dicitur (Videte pedes meos.) Per pedes enim affectionis intelliguntur, quia secundum Augustin. Pes meus enim affectus meus. & eo feror, quocunque feror. Et nota, sicut ad naturalé hominis existentiã requiritur, q̃ habeat pedes, quibus ambulet: sic ad moralem pfectionem requiritur, q̃ habeat affectus, quibus desideret. Habeat ergo pedes, nõ scilicet vnum, sed duos, quia scilicet duæ naturæ corporales cæteris nobiliores, videlicet, natura hominis, & natura auis, non vni pedi, nec tribus, nec quatuor, sed tantum duobus innituntur. Sic verè, charissimi, illi, qui sunt homines, id est, personæ ratione vtentes, illi etiam, qui sunt aues, id est, per contemplationem sursum in cœlestibus habitantes, proculdubio duobus pedibus debent muniri, quia scilic. duas principales affectiones debent habere,

Vnam scilicet, quæ ad Deum erigatur,
Aliam, quæ ad proximum dirigatur.
Vnam, per quam sursum cœlestia contemplentur,
Aliam, per quam inferius in temporalibus gubernentur.

Est enim genus aquilæ, secundum Plinium, quæ vnum pedem habent clausum more auis natatilis, quo natat, & vadit per aquam, alium vero habet diuisum & apertum, more auis rapacis, cum quo rapit & accipit prædam suam. Sic verè charissimi, viri perfecti duobus pedibus, id est, duabus affectionibus vtuntur,

Vna spirituali,
Alia temporali.
Vna contemplatiua,
Alia actiua.

Vna

Vna est temporalis, quæ clauditur,
Alia spiritualis, quæ aperitur;
Vna, cum qua se dirigunt in aquis deuotionis,
Alia, cum qua gradiuntur ad laborem operationis.

Et istud potissimè pertinet ad Prælatos, qui debent habere vtrumque pedem, id est, vtramque vitam, scilicet,

Actiuam, &
Contemplatiuam.

Figurati in illo Angelo, Apocaly.10. qui posuit pedem suum dexterum super mare, sinistrum verò super terram. Prælatus enim dicitur Angelus, quia scilicet iste debet esse totus Angelicus & cœlestis. Malach.2. Labia sacerdotis custodiunt scientiam, quia Angelus Domini exercituum est. Iste ergo vnum pedem ponit in aqua, alium in terra, quia scilicet dexterum pedem, id est, affectum spiritualem, debet ad mare, id est, ad Paradisi opulentiam extendere per deuotionem: sinistrum verò, id est, affectum temporalem debet ad terram, id est, ad regimen terrenorum dilatare per bonum exercitium & operationem. Habeamus ergo pedes, id est, laudabiles affectus, si nos volumus esse stabiles, id est, perseuerantes. Iuxta illud Ecclesiast. 26. Columnæ aureæ super bases argẽteos, & pedes firmi super plantas stabilis mulieris. Nehem.9. Non sunt attriti pedes eorum. Et in Psalm. Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem. Quamuis proculdubio multi possunt dicere illud Psalm. Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei. Sed pro certo remedium ponitur alibi in Psalm. vbi dicitur: Si dicebam, motus est pes meus, misericordia tua, Domine, adiuuabit me. Et possumus notare, quòd isti pedes nostri sunt

Lauandi,
Vngendi,
Stringendi,
Tegendi.

Sunt (dico) lauandi per lacrymationem. Gene.19. Lauate pedes vestros, & requiescite sub arbore. Et Leuitic.1. Intestina & pedes lauabunt. Item sunt vngendi per compassionem. Vnde Ioan. 12. dicitur, quòd Maria vnxit pedes Iesu. Item sunt stringendi per inanis gloriæ excussionem. Luc.9. Excutite puluerem de pedibus vestris. Item sunt tegendi & cælandi per discretæ custodiæ absconsionem & tuitionem. Exod.12. Calceamenta habebitis in pedibus vestris. Debemus ergo habere laudabiles affectus. (Vide, inquit, pedes meos.)

C ¶ Adhuc dico, quòd si moraliter esse & existere volumus, oportet nos cauere à vitiosis defectibus, quia scilicet nos semper debemus in bonis perseuerare, non deficere, nec cessare; quod ostenditur, cum dicitur: Ego ipse sum. Istud enim verbum, Sum, quod est præsentis temporis, signat veram existentiam, & perseuerantiam. Alia enim tempora, scilicet, præterita, vel futura, semper denotant mihi

Aliquem fluxum,
Aliquem defectum,
Aliquam distantiam,
Aliquem transitum, seu motum, sicut cum dicitur (Fui, Eram, Ero.)

Solum verò præsens tempus, veram & realem existentiam designat. Ideo dicit (Quia ego ipse sum.) Et ideò, cuius essentia non nouit præteritum, vel futurum, suam continuam essentiam per verbum præsentis temporis declarauit Exod. 3. vbi dicit: (Ego sum, qui sum.) Sic dices eis: Qui est misit me ad vos. Dicat ergo quilibet illud prædictum (Ego ipse sum.) Et notemus, quòd nos debemus esse stabiles, & principaliter perseuerãtes, & hoc principaliter in sex conditionibus, scilicet, in

Perfectione,
Locutione,
Dilectione,
Fidelitate,
Humilitate,
Tranquillitate.

¶ Simus ergo stabiles in perfectione, & perseueremus in bono, dicentes illud 1.Cor 15. Gratia Dei sum, id quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit, sed gratia eius semper in me manet. Quod est contra leues & instabiles, qui modo sunt, modo non sunt, quia scilicet, si bene facere incipiunt, statim desistunt, & desinunt Iuxta illud Sap.5. Sic & nos nati continuò desinimus esse, & nullum quidem virtutis signum valuimus ostendere, similes pisci, qui dicitur Ephimera, qui moritur eodem die, quo nascitur, ita quòd isti possunt dicere illud Iob. 10 Fuissem, quasi non essem, de vtero translatus ad tumulũ. Isti enim in vita morali non perseuerant, quia statim, quando viuere per gratiam incipiunt, per peccatum moriuntur, & deficiunt; quia si de vtero mundi vel carnis per gratiam quandoq; egrediuntur, statim ad tumulum bonorum temporalium per auaritiam transferuntur; vel statim per peccata moriuntur, & in tumulo malarum cõsuetudinum inuoluuntur. Ideò de talib. benè potest dici illud Eccl. 44. Perierunt, quasi qui non fuerunt; & nati sunt, quasi non nati.

¶ Iterum simus stabiles & perseuerantes in locutione. Habeamus scil. verba vera, stabilia, & firma, iuxta illud Matth. 5. Sit sermo vester, Est, est, Non, nõ. Et ista habebat Apostolus 2.Cor.1. dicens: Sermo noster, qui fuit apud vos, non fuit in illo, Est & Non, sed est in illo, Fuit.

¶ Iterum simus perseuerantes in dilectione, iuxta illud Senec. Sic diligamus, quasi desinere non liceat. Quod est contra multos; qui non diligunt verè, sed fictè non in aduersitate, sed tantũ in prosperitate. De quibus dicitur Eccles 6. Est amicus socius mensæ, & non permanebit in die necessitatis.

¶ Item simus perseuerantes in fidelitate, vt de nobis dicatur, quod de Moyse dicitur, Num.12. At non talis seruus meus Moyses, qui in tota domo mea fidelissimus est.

¶ Item simus perseuerantes in humilitate. Item non simus, sicut multi, qui quamdiu sunt pauperes, valde sunt humiles, statim verò, quando diuites fiunt, vel quando ad aliquam dignitatem ascendunt, præ alijs sunt superbi, sicut apparuit de Saule. Simus igitur sicut Apostolus, qui dicebat 1. Cor.15. Ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus.

¶ Item simus perseuerantes in tranquillitate & stabilitate, quia siue succedant prospera, siue aduersa, semper debemus esse solidi & tranquilli. Non enim debemus propter casus fortuitos esse alij & alij, sed semper ijdem & ipsi, vt sic nobis possit dici illud Psalm. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Similes cœlo, quod quamuis continuè voluatur & moueatur, nũquam tamen propter hoc sua essentia variatur, imò semp eadem reperitur. Sic & nos debemus esse, dicentes illud Iob.19. Quem visurus sum ego ipse, & non alius Et sic ergo patet, quòd si nos veraciter esse volumus, necesse est, quòd

Caueamus defectus vitiosos,
Habeamus affectus virtuosos,
Producámus effectus seriosos & fructuosos.

¶ Sed adhuc nota, quòd cum duplex sit Esse, scilicet, substantiale, & accidentale; quorum primum est permanens, & fixum, aliud verò transitorium, & debile, & ineptum: Sic verè duo sunt Esse moralia, scilicet, substantiale, & permanens, quod pertinet ad bonos; accidentale & transiens, quod pertinet ad malos. Et ideò possumus notare, quòd tria sunt genera hominum, qui propriè possunt dici non existere, vel non esse, qui scilicet non habent perseuerantiam in bono, nec permanentiam virtuosam, qui scilicet non habent Esse verum & substantiale, sed Esse fictum & accidentale. Et isti pro certo sunt D

Nugacis amicitiæ sectatores,
Fallacis apparentiæ professores,
Fugacis opulentiæ possessores.

Primi sunt amici mundani,
Secundi sunt hypocritæ vani,
Tertij sunt diuites insani.

Primi carent durabili dilectione,
Secundi carent durabili perfectione,
Tertij carent durabili possessione.

Primi ergo, qui dicuntur non esse, sunt nugacis amicitiæ sectatores, scilicet, amicitiæ mundani. Isti enim non habent permanentem existentiam, quia scilicet nunquam in amicitia perseuerant. Si enim hodie sunt amici, in crastino sunt inimici, Amici enim sunt, dum durant prospera; inimici verò sunt, dum veniunt aduersa. Isti enim sunt similes muscis & locustis, quæ sunt in æstate, quando terra solet esse munita fructibus; in hyeme verò deficiunt omnes. In vere enim, quando virent flores, folia generantur; in autumno verò, adueniente frigore, moriuntur. Sic verè falsi & mundani amici in vere & in æstate, id est, in prosperitatis tempore, quando fructus possunt inuenire, ipsi pro certo

Tunc { Sunt,
Durant,
Perseuerant. }

Sed proculdubio si æstas illa transiuerit, si tempus prosperitatis defecerit, si frigus aduersitatis deuenerit,

Tunc { Certè desinunt esse,
Non inueniuntur, sed absconduntur,
Non accedunt, sed recedunt. }

Istud benè apparuit in Petro, qui semper fuit amicus Domini, quousq; ad aduersitatem, scil. cum diceretur ei: Tu ex discipulis eius? Ipse enim tunc quàm citò & statim desijt esse, dicens: O homo, non sum. De quibus dicitur Ezech.13. Non est paries, & non sunt,

ſunt,qui liniunt eum. Statim enim vt paries,id eſt,mortalis hõmo deſinit eſſe, & perdit eſſe proſperitatis & ſtatus ſui, ſtatim pro certo illi,cui liniebant eum,qui applaudebant ei, ſcilic.adulatores,& falſi amici incipiunt nõn eſſe.Hierem.31.& Matth.2. Rachel plorans filios ſuos noluit conſolari, quia non ſunt. Iſti ergo dicuntur non eſſe, quia ſcilicet ſunt nugacis amicitiæ ſectatores.

E ¶ Sunt alij, qui poſſunt dici non eſſe, qui ſcilicet ſunt fallacis apparentiæ profeſſores, ſcilicet hypocritæ. Iſti enim videntur eſſe, & non ſunt. Tales enim non habent eſſe permanens, ſed tranſitorium & trãſcurrens, quia quamuis aliquandiu perſeuerent in ſua ficta eſſentia, iſtud tamen durare non poteſt, quia,vt communiter,prauitas iſtorum manifeſtatur, & ſic tota ſua ficta exiſtentia euaneſcit. Sicut enim dicit Seneca: Nihil,quod ſimulatum & fictum eſt, poteſt eſſe diuturnum. Ideo talibus dicitur illud Eſa. 41. Ecce vos eſtis ex nihilo, & opus veſtrum ex eo, quod non eſt. Item iſti ſunt ſicut poma, quæ naſcuntur circa lacum Aſphalti,vbi dudum fuit ciuitas Sodomorum,quæ habent apparentiam, ſed non exiſtentiam; ſunt enim exterius pulcherrima, interius autem ſunt fauilloſa & cinerea; quia verè tales

Habent { Apparentiam,non exiſtentiam,
Formoſitatem,non bonitatem,
Honeſtatem,non ſanctitatem.

Contra quos loquitur Chryſoſtomus: O hypocrita, inquit, aut appare, quod es; aut eſto, quod appares. Iſti ergo ſunt fallacis apparentiæ profeſſores.

F ¶ Sunt tertij, qui dicuntur non eſſe, qui ſunt fugacis opulentiæ poſſeſſores. Et iſti ſunt mali diuites qui exaltantur ſubito, ſubito pereunt & deprimuntur; modo ſunt, modo non ſunt. Iſti .n.ſunt ſimiles illis torrentibus,qui per aggregationẽ aquarum plurimarum ſubito creſcunt, ſed æſtate & ſiccitate adueniente amplius non ſunt, imò eſſe deſinunt & deſiſtunt. Sic verè tales per aggregationem aquarum, id eſt, diuitiarum,efficiuntur potentes & magni, ſed tandem æſtate & feruore mortis vrgente, ita ſubitò pereunt, quòd non poſſunt amplius inueniri. Pſalm. Vidi impiũ ſuperexaltatum ſicut Cedros Libani; tranſiui, & ecce non erat; quæſiui, & non eſt inuentus locus eius. Iſti figurantur in hædera Ionæ, quæ ſubitò ſuper caput eius exorta fuit, & ſubitò ſiccata perijt. Figurantur etiam in illa beſtia, quæ portabat mulierem ebriam ſanguine martyrum Ieſu, quæ erat ornata auro & argento, & lapide precioſo. De qua tamen dicitur Apocalypſ. 17. Ego tibi dicam,ſacramentum mulieris,eſt beſtia, quæ portat eam. Beſtia, quam vidiſti,fuit, & non eſt, & aſcenſura eſt de abyſſo, & in interitum vadit. Beſtia enim iſta ſignat tales malos homines peruerſos & beſtiales, more beſtiæ de futuris non cogitantes, & de ſanguine martyrum Ieſu, id eſt, de rapinis pauperum ſuas mulieres inebriantes & replentes ipſaſque auro, & argento, & lapide precioſo parantes & ornantes; quia verè tales ſubitò in interitum mortis & inferni ruunt & vadunt. Ita quòd de eis poteſt dici: Fuerunt & non ſunt. Beſtia (inquam) quam vidiſti,fuit,& non eſt. Ezech.17. Ad nihilum deducta es, & non eris vſque in perpetuum. Patet ergo, quòd tria ſunt genera hominum,quæ non habent eſſe durabile, ſcilicet,

Diuites inhumani,
Hypocritæ vani,
Amici mundani.

Sic ergo patet, quomodo Eſſe refertur

Ad viros inutiles & vitioſos, &
Ad viros laudabiles & virtuoſos.

Et hoc eſt ſecundum.

G ¶ Tertiò verò dico, quod Eſſe pertinet ad ſanctos, mirabiles, & glorioſos, ſcilicet,ad Deum & ad Angelos, & ad bonos. Iſti enim proprie ſunt,quia ab exiſtentia ſuæ beatitudiuis nunquam perpetuò cadere poſſunt. Vnde de ſanctis & beatis dicitur Apocalypſ. 7. Hi, qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt, & vnde venerunt? Hi ſunt, qui venerunt ex magna tribulatione,ideò ſunt ante thronum Dei, & ſeruiunt ei die ac nocte. De Angelis etiam poteſt dici illud Apocalypſ. 14. Hi ſunt,qui cum mulieribus non ſunt coinquinati, ſine macula ſunt ante thronum Dei. Apocaly. 1. dicitur: Angeli ſunt. De Deo verò dicitur, quòd ipſe propriè eſt, & nullus alius præter ipſum. Eſa. 43. Ego ſum, ego ſum Dominus &c. Vide ſupra de Ego, & vbi de eſſentia exponitur illa auctoritas. Ego ſum,qui ſum. De Deo enim propriè non dicitur, Fuit,vel Erit,ſed ſemper eſt,quia verè æternitas & eſſentia ſumma non nouit præteritum, neque futurum, imò eſt tota ſimul, tota præſens,præterita & omnia futura conſiderat in præſenti, & ideò dicit,Eſt, quia iſtud verbum ſignificat

Rei { Exiſtentiam,
Præſentiam,
Quantitatem.

Sicut enim videmus,quod corpora cœleſtia ſemper ſunt, & nũquam deficiunt, nec corrumpuntur, imò in ſuis proprietatibus perpetuò perſeuerant, (nam licet cœlum quandoq; operitur,ità quod quo ad apparentiã videatur aliqualiter ſe immutare, ſemper tamẽ in ſe incorruptibile & immutabile perſeuerat, ſic verè (chariſſimi) Deus,quamuis in aſſumpta carne videatur nubibus, i.puriſſimis virginis viſceribus vel ſacratiſſimis humanis carnib. inuolutus,propter quod,quantum ad apparentiã,aliquam mutabilitatẽ habere viſus fuerit, nullã tamen commutationẽ, corruptionem,vel alienationẽ habuit,quantum eſt in rei veritate, imò ſub nube humanitatis ſemp videtur diuinitas exiſtẽs & immobilis latitare. Eſt,inqt. Ideò de iſto põt dici illud Ioan. 6. Hic eſt verè Propheta, qui venturus eſt in mundũ. Si ergo quæritur,

Quis eſt?
Quantus eſt?
Qualis eſt?
Vbi eſt?
Vnde eſt?

Ad omnia poſſumus reſpondere per Eſt. Si ergo quæritur, Quis eſt? poteſt reſpondere & dicere illud Exod. 3. Ego ſum, qui ſum. Qui eſt,miſit me ad vos. Eccle. 20. Eſt,qui multa redimat precio modico Prou. 13. Eſt quaſi diues,cũ nihil habeat, & eſt quaſi pauper,cum in diuitijs ſit. Item ſi quæratur, Quantus? poteſt dici illud Iob. 11. Excelſior cœlo eſt, & quid facies? profundior inferno eſt, & vnde cognoſces? lõgior terra menſura eius, & latior mari. Item ſi quæratur, Qualis eſt? poteſt reſpõndere & dicere: Bonus eſt, Thre. 3. Miſericors eſt, Deu. 4. Iuſtus eſt, 2. Paral. 12. Itẽ ſi quæratur, Vbi eſt? ꝓ certo ipſe poterit reſpondere illud Eſa. 65. Cœlũ mihi ſedes eſt, & terra ſcabellum pedum meorũ. Item poſſumus & nos ſibi dicere illud Pſal. Si aſcendero in cœlum, tu illic es; ſi deſcendero in infernum,ades. Si quæratur, Vnde eſt? ad hoc põt dici illud Ioan. 3. Qui de terra eſt,de terra loquitur; qui de cœlo venit,ſuper omnes eſt. Iſtud Eſt,pro certo eſt contra multos mutabiles,inſtabiles,diuiſibiles,corruptibiles,fragiles,& deſtructibiles,qui propriè loquẽdo non ſunt,quia ſc. non habent aliquã exiſtentiam firmitatis,nec perſeuerantiæ,nec virtutis,quia ſc.ad modicum impulſum tentationis de Eſſe in non eſſe, de gratia in peccatum, de virtute in vitium conuertuntur, & tales ideo non ſunt,& ideo ipſi poſſunt dicere illud Sap. 5. Nos autem vt nati ſumus,continuo deſinimus eſſe. Sicut enim videmus,quod nix habet debiliſſimam exiſtentiã, quia ſc. ad modicum calorẽ diſſoluitur,& deſinit eſſe: ſic verè multi ſunt,qui habent debiliſſimam exiſtentiam in moribus ſuis, ſicut hypocritæ & falſi amici & leues,inſtabiles & variabiles perſonæ,quæ ſc.ad modicum calorẽ, i.ad modicam diſplicentiam & tentationem & occaſionẽ reſoluuntur & deſinunt eſſe,quod potiſſimè verum eſt de falſis aduocatis,qui non habent aliquam firmitatem, ſimiles linguæ ſtateræ, quę nihil habet de ſtabilitate,quia ſc modo pendet ad vnam partẽ,quamdiu nihil ponitur ad aliam; ſtatim verò cum pondus ponitur ad alteram,ſe declinabit ad partem oppoſitam. Sic verè multi ſunt tales, qui non perſeuerant cum vna perſona, quamuis ei promiſerint; quia ſi alia pars magis offert de pondere pecuniæ, dimiſſa prima parte ad aliam ſe conuertunt. Tales ergo non ſunt. Et ideo talibus hypocritis & talib. falſis amicis omnibus duplicibus,& fictis adulatoribus & aduocatis poteſt dici illud Eſai. 41. Ecce vos eſtis ex nihilo,& opus veſtrum ex eo,quod non eſt. Sic ergo quilibet talis poteſt cum Petro dicere illud Lucæ 22. O homo non ſum. Hypocrita enim & falſus amicus apparet, & non eſt. Et ideo dicitur Ioan. 9. Alij dicebant,quod hic eſt,alij dicebant, quod hic non eſt; ſimilis enim eius eſt. Chariſſimi,ſic non Chriſtus,quia re vera ipſe habuit

Exiſtentiam { Veritatis,
Stabilitatis, &
Firmitatis,

Et potiſſimè quantum ad diuinitatem, quia verè ipſe

Eſt { Æternitas,
Diuinitas, &
Incommutabilitas.

Eſt,inquit. Ideo de iſto poteſt dici illud Matth. 27. Hic eſt Ieſus Nazarenus, Rex Iudæorum. Et aduertamus, quod iſtud Eſt, ſignificat

Eſſentiam, vt dictum eſt,
Præſentiam,quia eſt præſentis temporis.
Singularitatem, quia eſt verbum anomalum.
Generalitatem, quia omnibus rebus indifferenter conuenit Eſſe.

Omnia enim conueniunt in eſſendo. Et ideo pro certo (chariſſimi) tales proprietates habet propriè Deus, & etiam quilibet Eccleſiaſticus debet habere, ſicut patet in auctoritate prædicta. Competenter enim ſignificat,ſicut dictum eſt,

Præſentiam,& ideò dicitur,Eſt.
Anomalitatem,ideò dicitur,Rex.

Et dicamus, quod exemplo Dei iſta debent nobis moraliter ineſſe. Sit ergo in nobis

Amicitia

Amicitiæ præsentatio,
Patientiæ sustentatio,
Singularitas perfectionis,
Generalitas affectionis.

Habeat igitur quilibet Prælatus vel Ecclesiasticus amicitiæ fidelitatem quoad peritiam, quia debet esse Hic, quod est pronomen demonstratiuum.
Habeat patientiæ sustentationem, quod notatur in hoc verbo, Est, quod significat existentiam, quæ ad accidentia recipienda patiens est, & parata.
Habeat perfectionis singularitatem, quoad vitam, quia debet esse Nazarenus.
Habeat affectionis generalitatem, quia debet esse Rex. Nam sine acceptione personarum debet generaliter iudicare.

H ¶ Primo dico, quòd debemus habere exemplo Dei amicitiæ iuuamentum. Hic (inquit) quia sicut pronomen Hic, est demõstratiuum, & rem promptam & præsentem signat: sic verè quilibet vir perfectus, & maximè prælatus, semper se debet promptum & præsentem exhibere alijs

Ad { Iuuandum & consolandum,
Instituendum & corrigendum,
Subueniendum & succurrendum.

De tali Ad, potest dici illud Iob 39. Vbicunq; cadauer fuerit, statim adest. Et sic pro certo facit Deus. Ideo de ipso dicit Ambr. in lib. de Virginib. Omnia (inquit) Christus est,

Si { Caro impugnat, victor est,
Febribus æstuas, fons est,
Grauaris iniquitate, iustitia est,
Auxilio indiges, virtus est,
Mortem times, vita est.

Hæc Ambr. Ista est adiutrix Christus præsentia, & ostenditur, cũ dicitur, Hic, quia hoc pronomẽ Hic, demonstratiuum est. ¶ Adhuc notãdum, quod nos debemus modis prædictis nos præsentare & demõstrare, vt de quolibet dicatur illud Luc. 23. Verè hic homo iustus erat. Vbi nota, ꝙ huius præsentiã admittere debet

Communis fidelitas in affectu (Verè)
Benignitas in aspectu (Homo)
Soliditas in affectu (Iustus)

Homo est animal naturaliter mansuetũ. Sed ꝓ certo charissimi, tales Hic nõ sunt hodie multi, qa verè charissimi, pauci sunt hodie, qui habent veritatem amicitiæ, & qui se velint alijs in necessitatibus præsentare. Hodie homines non se præsentant in necessitate, sed in prosperitate; non ad subueniendum, sed ad congaudendum; non ad adiutorium, sed ad beneficium, sicut omnia patent de falsis amicis, qui ad accipiendum habent manus apertas, ad dandum clausas, contra doctrinam Sapientis Eccl. 4. Nõ sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. Patet & in alijs Ecclesiasticis, qui nunquã sunt præsentes in Ecclesijs seruiendo, sed optimè ad accipiendum fructus. Tales ergo non sunt Hic, quia non sunt pronomen demonstratiuum. Quilibet enim talis aliquando creditur esse Hic, s. bonus & iustus in necessitate, pro certo ipse est alius, scilic. duplex; falsus, diuisibilis, & variabilis, & inconstans. Similis cuidam animali, quod dicitur Hyæna, quod immutat sexum, secundum Pli. & Isid. quia. s. inuenitur vno tempore sexus masculini, alio tempore inuenitur sexus fœminei. Sic verè (charissimi) tales mutant sexum, i. conditionem, quia vere quando in tempore necessitatis & aduersitatis quis credit eos inuenire masculos, i. bonos & legales, amicos & constantes, ipse pro certo inuenit eos fœmellas, id est, variabiles & vanos. Talis ergo non est Hic, & ideo de tali cuilibet potest dici illud Ioan. 18. Non hunc, sed Barrabã. Erat enim Barrabas latro. Non sic charissimi, quia ipse in assumpta carne cum hominibus conuersatus, exhibuit nobis amicitiæ iuuamentum. Quia bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui, Marc. 7. Fuit Hic, quod est pronomen demonstratiuum, quia se nobis in nostris necessitatibus adiutorem pijssimum demõstrauit, maximè dico, in isto in carnem aduentu. 1. Paral. 1. Hic stetit in medio agri, & defendit eum. Ad denotandum, quod prælatus debet ditioni suæ commissos, ab omni infestatione tam temporali, quàm spirituali vtcunque poterit defendere. Ioan. 9. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis.

I ¶ Secundò dico, quod nos debemus habere patientiæ sustentationem. Est, inquit Istud enim Verbum, Sum, Es, Est, sicut dictum est, significat existentiam & firmitatem, eo quod ipsa est fundamentum omnium accidentium exteriorum. Nam quamuis accidentia varientur, semper tamen manet essentia. Re vera charissimi, talis essentia est virtus patientiæ & constantiæ, quando est perfecta, quia verè ista debet in perfectis & ecclesiasticis esse tanta, quod omnia accidentia exteriorum tribulationũ & tentationum sine sui corruptione & mutatione æquanimiter tolleret, quod ostenditur, cum dicitur, Est, quia nunquam debet in eis desinere patientiæ & constantiæ firmitas. Psal. Tu autem idem ipse es &c. vt supra. Et talem essentiam non habent hodie multi. Vnde possumus notare, quod peccatores desinunt esse

Per { Auaritiam,
Inconstantiam,
Imprudentiam.

Per auaritiam ergo. Vnde dicitur Iob. 9. Terra data est in manib. impij; quod si ille nõ est, quis ergo est? quasi diceret: Illi, qui habent terram per auaritiam, non sunt propriè per existentiam. Item alij desinunt esse per inconstantiã. sicut falsi amici, de quibus in Psal. Transiui, & ecce non erat; quæsiui eum, & nõ est inuentus locus eius. Eccles. 6. Est amicus socius mensæ, & non permanebit in die necessitatis. Item mali desinunt esse per imprudentiam. Ideo dicitur Esa. 57. Nõ est populus sapiẽs, ideo nõ miserebitur eius, qui fecit eum. Tales ergo, qui perseuerantiæ cõstantiam & essentiã non habent, sunt similes vitro; vitrũ .n. cum sit splendidum & clarum, habet tamen debilissimã existentiam, quia non potest aliquantulum percuti, quin frangatur, & quin resonet & tinniat atq; clamet. Sic verè multi sunt, qui quamuis videãtur boni & clari, lucidi atq; sancti; quando tamen tanguntur per correctionẽ vel reprehensionẽ a Deo vel prelato, ipsi pro certo nequeunt sustinere, imò statim franguntur, statim ꝑ impatientiã & desperationẽ incipiũt recalcitrare, & ꝑ murmurationem & detractionem sonare. Talis propriè non est; de eo enim potest dici illud Ioã. 9. Non est hic homo à Deo. Nõ sic charissimi, sed habeamus patientiæ forte fundamentum. Est, inquit.

¶ Tertiò dico, quod tu debes habere excellentissimi moris paramentum, quia tu debes esse exemplo Christi Nazarenus, i. floridus. Istud .n. verbũ Est, est verbũ anomalũ, quia nõ sequitur regulã aliorũ verborum. Est etiã singularis numeri; & ex hoc datur intelligi, quod Ecclesiasticus, & maximè Prælatus debet habere excellentiã morum & pfectionum. Debet itaq; habere eminentiam & singularitatem vitæ, pariter & sãctitatẽ. Debet esse anomalus, i. à regulis aliorũ superexcellere. Et ideo de hominis singularitate dicitur illud Ecc. 4. Vnus est, & secundũ nõ habet. Et hoc ostẽditur, cũ dicitur, Nazarenus, qa Nazarenus interpretatur K

Virgultum,
Floridus,
Custodiens,
Separatus,
Mundus,
Sanctus,
Vinctus,
Consecratus.

Quia re vera charissimi, nos debemus esse
Virgultũ, ꝙ dicitur a viriditate, ꝑ honestatis apparentiam,
Floridi, per sanctitatis redolentiam,
Custodes, scilicet regere per pastoralem diligentiam,
Separati, scilicet à conditionibus aliorum,
Mundi, per purgatam conscientiam,
Sancti, per mandatorum Dei obseruantiam,
Vncti, per dulcissimam locutionem,
Consecrati, per dignissimam vocationem.

Et sic erimus Nazaræi, singulares, anomali, pfecti. Et sic de nobis dicetur illud Thre. 4. Candidi facti sunt Nazaræi eius. Sequitur: Candidiores vino, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, Sapphiro pulchriores. Et talis pro certo fuit Christus in carne, & ideo Nazaræus dicitur Matt. 21. Hic est Iesus Propheta à Nazareth Galilææ. Et pro certo charissimi, ista hodie sunt cõtra multos, quia verè multi sunt hodie in sæculo, & in claustro, qui non debẽt dici Nazaræi, sed Iebusei, i. non florẽtes, sed fœtidi; nõ alios custodiẽtes, sed suffodientes; nõ ab alijs separati, sed communib. vitijs inquinati; nõ vncti, nõ consecrati, sicut Christus: De istis põt dici illud Act. 24. Inuenimus hũc hominẽ pestiferum, & concitantẽ seditiones, & auctorẽ seditionis, sectæ Nazarenorum. Non sic charissimi, sed habeamus excellentissimum mortis paramentum. (Nazarenus, inquit.) Exẽplo Christi, qui fuit excellẽs, & singularis perfectionis, in perfectionis sanctitate, in discretionis claritate, in conditionis puritate. Nec etiã ipse habet aliquem similem, nec parem. Vnde ipse est sicut Phœnix, quæ est auis vnica & singularis, nullum habens comparẽ aut cõsimilem in natura. Ps. Quis similis est tui in Dijs, Domine, nõ est secundũ opera tua? Et ideo de eo potest dicere illud Deu. 6. Deus vnus est. Habuit ergo excellentiæ singularitatem. Nazarenus.

¶ Quartò dico, ꝙ iste habuit præsidentiæ iustã æquitatẽ, quia L Rex Iudæorum, charissimi, istud verbum Est, est generalissimæ significationis, omnib. enim rebus potest competere, & de rebus omnib prædicari & applicari, omnia .n. participiant essentiã & esse, cuiuscunq; cõditionis existãt Re vera, charissimi, tale verbũ debet esse platus, quia iste dẽt se generaliter & æqualiter ad omnia habere, & sine acceptione psonarum omni . suis subditis se cõmunicare, & omnib. æqualiter secundũ merita personarũ,

 & secun-

& secundum proportionem, & correctionem iuste & debite dilatare;& de tali prælato dici potest, quod de Deo dicitur Sap. 6. Æqualiter est cura illi de omnibus. Talis enim Deus est,quia sicut dicitur Act.10 In veritate comperi, quia nō est acceptio personarum apud Deum. Tales enim debent esse ecclesiastici, maxime prælati, iudices, principes & rectores, sicut præcipitur Deut.1. Siue ciuis sit ille,siue peregrinus, nulla erit distātia personarum,quod ostenditur, cum dicitur [Rex.] Rex enim dicitur à regendo, eo quod omnes suos subditos debet æque regere, & generaliter debet ad omnes suum prouidum regimen dilatare. Et de hoc Eze. 37. Vnus erit omnibus imperans. Et nota, quod prælatus potissime debet imperare,&comparari regi apum,qui summam habet mansuetudinem, & sine acceptione omnes æqualiter regit. Applica de rege apum quicquid volueris. Sed vere ista sunt contra multos,quia vere non sunt sicut reges apum per benignitatem, mansuetudinem & clementiam ac æquitatem, imo sicut rex auium per crudelitatem & iniquitatem,per superbiam &vanitatem. Dic de aquila contra infideles prælatos,principes,iudices & rectores sicut volueris. Et ita possunt dicere subditi illud Dan.3. Tradidisti nos in manus inimicorum pessimorum, præuaricatorumque & regi iniusto & pessimo. Rex enim iniustus est crudelis,raptor,& personarum acceptor,qui non expedit & promouet nisi notos,familiares &compatriotas. Præuaricatores enim iniqui & mali sunt talium coadiutores &officiales & aduocati. Applica quicquid volueris de acceptione personarum. Non sic charissimi, non,sed habeat quilibet ecclesiasticus,& maxime prælatus,exemplo Christi,videlicet,

Præsidentię iustam æqualitatem,
Excellentiæ singularitatem,
Patientiæ fortem firmitatem,
Amicitiæ promptam charitatem.

Et sic cuilibet dicetur Est. Ista enim sunt quatuor membra auctoritatis. Et sic erimus conformes Deo Christo, quia sicut dictum est habuit veram & realem existentiam quantum ad diuinitatem,quia vere ipse fuit æternitas,diuinitas &incommutabilitas,quod ostenditur,cum dicitur Est. Ista ergo de tractatu Est, Esse,Essentia,gratia breuitatis,sufficiant.

A **Esto. Estote.** Nota, quod istud vocabulum Esto cum sit dependens de Sum, Es, potest significare

Realem { Existentiam, Veritatem, Perfectionem, Robur, Constantiam, Perseuerantiam.

Sicut Sum,Es, quæ tunc temporis nobis iubentur, quando per imperatiuum Esto,vel Estote nobis dicitur sicut illud Exod. 24. Ascende in montē ad me, & esto ibi,id est,perseuera ibi. Et illud 1.Reg.18.Esto vir fortis,& præliare prælia Domini. Et illud 2. Estote filij fortitudinis. Exponamus ergo illud Apo.2 Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Et aduertamus, quod quatuor sunt, quare athleta in stadio fortius pugnat, & perseuerat,scilicet,

Exterior exhortatio,
Interior obligatio,
Breuior tribulatio,
Largior præmiatio.

Sic vere dico, quod nos debemus stabiles & fortes esse, quia ad hoc districtius exhortamur. [Esto.] Quia ad hoc veracius obligamur. [Fidelis inquit] Quia in hoc breuissime tribulamur,quia scilicet tantum vsque ad mortem quæ nihil durat. Quia ex hoc ditissime præmiamur. Dabo (inquit) coronam vitæ; istæ enim sunt quatuor causæ,quæ faciunt hominem stabilem & constantem,laborantem & perseuerantem,scilicet,

Exhortatio,
Obligatio,
Vitæ breuitas,
Lucri quantitas seu bonitas.

Primo ergo estote constantes, quia Deus ad hoc exhortatur, quod ostenditur, cum dicitur [Esto] quod est imperatiui modi. Equi enim tunc temporis melius & audacius currūt & pugnāt, quando tubarum acclamationibus exhortātur. Accipiter etiam melius volat & rapit,quando ab aucupe exhortatur & acclamatur. Canes etiam tunc feruentius laborant,& currunt, quando à magistris suis exhortantur &excitantur. Sic vere charissimi,quia videmus,quod magister noster Deus, prælati & prædicatores & boni socij non cessant nos continue exhortari, monere & excitare,ideo pro certo debemus ad bene operandum animari & roborari [Esto inquit]

B ¶ Et ideo notare possumus, quod Deus ad multa nos principaliter exhortatur per Esto, scilicet,

Ad { Charitatis vicissitudinem, Pietatis plenitudinem, Sobrietatis sanctitudinem, Sagacitatis limpitudinem, Honestatis pulchritudinem, Firmitatis fortitudinem.

¶ Item Esto { Pacificus in conuersando, Benignus in agendo, Cautus in respondendo, Diligens legem scrutando, Prouidens mortem meditando, Stabilis fidem obseruando, Agilis in obediendo, Vigil fidem prædicando, Humilis de te non præsumendo, Sanctus culpas non committendo, Doctus virtutes omnes admittendo.

¶ Ad charitatis dico vicissitudinem. Vnde ad Gal. 4. Estote sicut ego, quia & ego sicut vos. ¶ Item ad pietatis plenitudinem. Luc. 6. Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est. ¶ Item ad sobrietatis sanctitudinem. 2. Timo. 4. Ministerium tuum imple, sobrius esto. ¶ Item ad sagacitatis limpitudinem. 1. Petri 4. Estote itaque prudentes &c. ¶ Item ad honestatis pulchritudinem. Iob. 40. Esto gloriosus, & speciosis induere vestibus. ¶ Item ad firmitatis fortitudinem. Ecclesi.5. Esto firmus in via domini. Et 1. Reg. 18. Esto vir fortis,& præliare prælia domini. ¶ Item dico, quod per Esto nos exhortamur ad pacifice viuendum. Matth. 5. Esto consentiens aduersario tuo, dum es in via cum eo. ¶ Item ad benigniter agendum. Eph.4. Estote inuicem benigni. ¶ Item ad sapienter loquendum. Ecclesia.32. In multis esto quasi inscius, & audi tacens simul & quærens, & loqui in medio magnatorum non præsumas, & vbi sunt senes non multum loquaris. ¶ Item ad legem Dei diligenter cogitandum atque seruandum. Eccles. 27. In medio cogitantium legem Dei assiduus esto. ¶ Item ad futura prudenter meditandum scilicet mortem,iudicium,& infernum. Eccl.14. Memor esto,quoniam mors non tardabit,& Eccle. 38. Memor esto iudicij mei. ¶ Item ad fidelitatem firmiter obseruandum. Apoc. 2. Esto fidelis vsque ad mortem. ¶ Item ad agiliter obediendum,& bene operandum. Eccl.31. In omnibus operibus tuis esto velox. ¶ Item ad vigilanter alios informandum Apo.3 Esto vigilans,& confirma cætera quæ moritura erant. ¶ Item ad humiliter se regendum & ordinandum. Eccl.32. Rectorem te posuerunt, noli extolli,esto in illis quasi vnus ex ipsis. ¶ Item ad sancte & sinceriter perseuerandum,atque manendum. Leu.19. Sanctificamini,& estote sancti: & Leu.11 Et vos sancti estote, quoniam ego sanctus sum. ¶ Item ad docte,virtuose,&sagaciter omnia faciendum, Matth.10. Estote prudentes sicut serpentes &c. In quibus etiam verbis ipse exhortatur ad sapientiam & subtilitatem [Estote inquit prudentes[Exhortatur etiam ad virtutes scilicet ad patientiam & fidelitatem, sicut inquit serpentes, qui scilicet totum corpus pro defendendo capite exponunt,ad temperantiam & benignitatem. Simplices inquit sicut columbæ Simus ergo constantes,permanentes,& perseuerantes,quia ad hoc Deus exhortatur. [Esto inquit.]

C ¶ Secundo,quia ad hoc non obligatur, quod ostenditur cum dicitur Fidelis. Fidelis enim dictus à feudo,eo quod illi, qui feudum à domino suscipiunt,ad fidelitatem seruandam se obligant & exponunt,& ideo tales vasalli & fideles dominum suum tenētur defendere, & pro ipso pugnare & laborare. Sic vere quia Christus plura feuda, id est, plura beneficia dedit, & per consequens ad fidelitatem sibi seruandam & impendendam nos omnes plurimum obligauit, bene dico, quod pro ipso debemus constanter & fideliter laborare. Pone exemplum,quomodo elephas liberatus à fouea sequitur venatorem. Item de leone, de quo in historia Hierosolymitana, qui per militem liberatus à quodam serpente,qui ipsum intoxicauerat,ipsum militem secutus, contra hostes pro eo pugnabat, & prædas, quas capiebat, eidem apportabat. Bene ergo præcipitur Eccl.22. Fidem posside cum amico tuo, & in tempore tribulationis permane illi fidelis. Simus ergo constantes & perseuerantes, quia ad hoc obligamur. [Fidelis inquit] Act.23. Esto constans Paule.

D ¶ Tertio, quia ad tempus breue limitatur scilicet vsque ad mortem. Miles enim fortius pugnat, & constantius perseuerat, quando scit, quod labor habet modicum durare. Sic vere quia labor bonorum non habet durare nisi modicum scilicet dum durat misera vita nostra [vsque inquit ad mortem] bene sequitur quod constanter debemus pugnare, operari & laborare, iuxta illud Eccles.4. Vsque ad mortem certa pro iustitia. Et Mat.2 Esto ibi,vsque dum dicam tibi.

E ¶ Quarto vero debemus esse constantes & laborantes, quia scilicet lucrum magnum reportatur, quod ostenditur, cum di-

citur

citur (Dabo tibi coronam vitæ) Corona enim vitæ eſt gloria Paradiſi quæ corona dicitur, quia ipſe Deus, qui ad modum coronæ caret fine & principio, eſt merces laborantium, & corona. Iſta enim eſt corona ſtellarum duodecim, id eſt, duodecim particularium gaudiorum, quæ ſunt in patria, quibus mulier, id eſt, anima beata extitit coronata. Vide ſupra de duodecim numero è beato Bernard. circa finem &c. Veruntamen valde conſideranda ſunt verba Apoſt. 2. Timo. 2. Nemo coronabitur, niſi qui legitime certauerit. Et ideo bene ſequitur ibidem (Labora ſicut bonus miles Chriſti) quia prout dicitur Iacob 1. Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Sequitur ibidem: Eſtote factores verbi, & non auditores tantum. Bene ergo dictum eſt, quod ſtandum eſt, & ſtrenue laborandum

Propter { Lucrum, quod reportatur,
Terminum, qui breuiatur,
Animam ſeu hominem, qui obligatur,
Dominum, qui exhortatur.

A **Eſuries. Eſurire.** Nota, quod eſuries, & fames idem ſunt: eſuries enim nihil aliud eſt quã vehemens appetitus ſumendi cibum, ſicut de Chriſto dicitur Matth. 4. Cum ieiunaſſet 40. diebus, poſtea eſurijt. Poteſt tamen tranſumptiue ſignificare indigentiam qualemcunque, ſicut dicitur in Pſa. Diuites eguerunt, & eſurierunt. Vel etiam ſignificare poteſt quodcunque deſiderium vel affectum, ſicut Matth. 5. Beati, qui eſuriũt & ſitiunt iuſtitiam. Notabis ergo, quod in ſcriptura reperitur

Eſuries { Iuſtorum,
Miſerorum,
Iniquorum,
Beatorum.

¶ Primo eſuriunt iuſti
Cœlum æquitatis,
Velum honeſtatis,
Zelum charitatis,
Cœlum fœlicitatis.

Eſuriunt enim iuſtitiam; vt mali puniantur. Iſti enim affectant & zelant pro iuſtitia. Matth. 5. Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. ¶ Item eſuriunt ſanctitatem & gratiam ſeu euchariſtiam, vt inde nutriantur. Omnis enim natura ſuum & ſibi conueniens appetit, & eſurit nutrimentum. Gratia autem & Euchariſtia, ſapientia & doctrina ſunt animæ nutrimenta, quinimo etiam pœnitentiam & abſtinentiam quanquam ſint de ſe triſtia & amara, eſurit & affectat anima Deo grata. Vnde Prou. 27. Anima eſuriens amarum pro dulci ſumet. Item eſuriunt charitatem vt inde reficiantur, Vnde de primis patribus Eccleſiæ dicitur in Pſal. Quod Deus collocauit illic eſurientes & conſtituerunt ciuitatem habitationis. (Ciuitatem inquit) id eſt, ciuium vnitatem, quæ ſcilicet charitas eſt. ¶ Item eſuriunt cœlum fœlicitatis, in qua ſatientur. Boni enim in miſeria huius vitæ valde eſuriunt ſatietatem gloriæ paradiſi. Luc. 4. Conſummatis diebus eſurijt. Sic ergo patet, quomodo eſuriunt iuſti.

B ¶ Secundo dico, quod eſuriunt pauperes miſeri, generaliter enim per eſuriẽ intelligitur inopia, paupertas & miſeria, indigentia, vacuitas, & tenuitas bonorum temporalium, quæ vtique valde eſt commendabilis, quia per iſtam venitur ad ſatietatem bonorum æternorum; iuxta illud Lucæ 1. Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes, & nota, quod talis eſuries poteſt eſſe valde vtilis.

Per hanc enim { Mundum contemnimus,
Cœlum appetimus,
Deum requirimus,
Culpas euadimus.

¶ Dico ergo, quod per eſuriem paupertatis, mundus contemnitur. Sicut enim puer cum aliquo amaro ſolet à matris vberibus, ablactari & ſeparari, ſic vere homo quando videt, quod mater ſua mundus infert ei tot amaritudines, tot miſerias & paupertates, ſolet ipſum contemnere, & opera ſuarum fallacium voluptatum effugere & horrere. Vnde Act. 10. Cum eſuriret, voluit guſtare. ¶ Item dico, quod per eſuriem cœlum appetitur. Aquila enim filios & pullos ſuos in nido facit eſurire, vt neceſſitate compulſi nidum dimittant, & volare ſuperius aſſueſcant. Sic vere Deus in mundo iſto facit homines bonos ſitire, & eſurire, indigere, & miſerias ſuſtinere, vt ſic compellantur alibi ſolatium quærere, nidum huius mundi contemnere, & ſurſum ad cœlum per deſiderium euolare. De tali eſurie dicitur Lucæ 6. Beati, qui nunc eſuritis, quia ſaturabimini. Nunc enim, id eſt, in hoc ſæculo bonum eſt eſurire, vt in alio poſſimus cum Angelis manducare. Nam ſicut mercenarius, qui per totum diem laborauit in agro eſuriens, ſolet ſero à patrefamilias benignitet recolligi, & affluenter refici & ſatiari, ſic vere illi, qui in hoc mundo ſunt in eſurie & labore, in ſero mortis à Deo recolligentur, & voluptate æternæ gloriæ replebuntur. Quia ſicut dicitur Apocal. 7. non eſurient, neque ſitient amplius, neque cadet ſuper illos ſol, neque vllus æſtus, per hanc ergo cœlum appetitur. ¶ Adhuc dico, quod per eſuriem Deus requiritur. Sicut enim pulli quando eſuriunt, ſolent ad mortem recurrere & clamare, quando etiam Gallinæ & anſeres ſunt famelicæ, tunc ſolent ad homines recurrere, & ipſos, vt aliquid accipiant infeſtare, in æſtate vero quando ſatis quidem comedere inueniunt, tunc petere ab hominibus dedignatur, ſic vere quamdiu homo eſt in eſurie paupertatis, tamdiu ad Deum recurrit; & ipſum ſupplicat & requirit. Gen. 41. vbi dicitur, quod plebs eſuriens clamauit ad Pharaonem, alimenta petens. Quando vero homines mundi cibis replentur, & ſatiantur, tunc ad Deum recurrere non dignantur. Vnde Baruch. 2. Oculi deficientes & anima eſuriens dant tibi gloriam. Per hanc ergo eſuriem Deus requiritur. ¶ Denique dico, quod per iſtam eſuriem culpa euaditur ſeu diluitur. Sicut enim eſuries & abſtinentia impediunt infirmitates, & reddunt hominem quietum & ſanum corporaliter, ſic vere quando homo præ paupertate compellitur eſurire, & à mundi diuitijs & delicijs abſtinere, tunc pro certo infirmitates multorum peccatorum euadit, & à talibus præſeruatur, quia communiter per talem diætam ſanatur homo à febre auaritiæ & ab apoſtemate ſuperbiæ. Vnde Apoſtolus talem eſuriem elegit, ſicut dicitur 1. Corin. 4. Adhuc inquit eſurimus, & ſitimus, alapis cædimur, & nudi ſumus. Talis ergo eſuries quanquam ſit triſtabilis & amara, eſt tamen animabus vtilis, atque ſana. Et ideo talibus ſic eſurientibus eſt miſerandum, & compatiendum & etiam ſubueniendum, iuxta illud Eſai. 58. Frange eſurienti panem tuum &c. Et de Tobia dicitur Tob. 1. quod eſurientes alebat, nudis veſtimenta præbebat. Cum tamen contrarium faciant impij, quia ſcilicet eſurientes & pauperes moleſtant & lædunt ipſoſque per rapinas & iniurias & exaſperant, & confundunt. Vnde Iob. 22. Eſurienti ſubtraxiſti panem. Iſta eſt ergo eſuries virtuoſa & ſuſtinenda, qua ſcilicet eſuriunt pauperes & miſeri.

C ¶ Tertio dico, quod alia eſuries deteſtanda & fugienda, qua eſuriunt nequam & temeri. Et iſta eſuries ſignificat

Famem { Temporalis auaritiæ,
Crudelitatis & ſæuitiæ,
Infernalis indigentiæ.

¶ Famem dico auaritiæ. Sicut enim canis ſemper eſurit, & fameſcit, ſic multi ſunt, qui per famem auaritiæ ſemper diuitias eſuriunt & affectant. Prouerb. 19. Anima eorum in ipſis defecit. Iſti enim ſemper eſuriunt & nunquam ſatiari poſſunt Eſa. 9. Declinabit ad dexteram, & eſuriet, & comedet ad ſiniſtram, & non ſaturabitur. ¶ Item eſt eſuries crudelitatis & ſæuitiæ, quia ſicut animalia crudelia ſemper eſuriunt & cupiunt alijs nocere, ſic crudeles principes & tyranni ſemper eſuriunt & deſiderant alios infeſtare. Prouerb. 28. Leo rugiens & vrſus eſuriens princeps impius ſuper populum pauperem. Vnde de famelicis nobilibus dicitur Eſa. 8. Cum eſurierit, iraſcetur, & maledicet regi ſuo. ¶ Item eſt eſuries infernalis indigentiæ, de qua Eſa. 65. Ecce ſerui mei comedent, & vos eſurietis. Et ſic patet, quod eſt eſuries, qua languent temeri.

¶ Quarto dico, quod eſt eſuries quam habent ſuperi, ſcilicet, D
beati, qui ſemper Deo fruuntur, & tamen ipſum ſemper deſiderant, & cum quadam continua eſurie in eo delectantur, de quo Eccleſi. 24. Qui edunt me, adhuc eſurient, & qui bibunt me, adhuc ſitient. Sufficit.

Et. Nota, quod iſta dictio Et, eſt dictio copulatiua & aggre- A
gatiua, ſolet enim dictiones dictionibus copulare, & ſententias ſentẽtijs aggregare. Sine iſta enim dictione nulla oratio orationi, nec verbum verbo, ſeu ſentẽtia ſentẽtiæ iungerentur. Cũ ergo iſta ſemper ſignificet copulam vel augmentum (Copulam dico, ſicut cum dicitur Actor. 3. Petrus & Ioannes aſcendebant in templum. Augmentum dico, ſeu additamentum, ſicut cum dicitur Gene. 1. In principio creauit Deus cœlum & terram. Et in Pſalm. Domini eſt terra, & plenitudo eius &c. Et enim ſemper addit aliquid ad præcedentia, & ſemper addit cumulum dictionis. Pſalm. Et auxit populum ſuum vehementer) poſſumus dicere, quod per Et, poteſt intelligi omnis additio, ſeu ſocietas, ſiue bona fuerit, ſiue mala. ¶ Nota ergo, quod in ſcriptura reperitur vnum Et,

Quod pertinet ad { Supernam diuinitatem,
Fraternam ſocietatem,
Internam mentis charitatem,
Externam gentis prauitatem.

¶ Dico

¶Dico ergo, quod inuenitur in ſcriptura

Vnum Et
- Quod ad Deum ſpectat, & pertinet,
- Fraternum, per quod vir iuſtus ſplendet & eminet,
- Internum, quod diuerſa ligat & continet,
- Externum, quod terrena ambit, & retinet.

B ¶Primo ergo eſt vnum (Et) quod pertinet ad supernā diuinitatem, Iſta enim dictio (Et) in quantum eſt copulatiua & adiunctiua, poteſt ſignificare ipſum Deum, qui ſcilicet manu tenendo copulat vniuerſa, & per ſuam æternam prouidentiam moderatur & colligat totius harmoniam vniuerſi. In rerum enim machina nunquam tot diuerſæ naturæ inuicem moderarentur, niſi per iſtū Et, id eſt, per ipſum Deum pariter iungerentur, & ad proportionem debitam reducerētur Pſa. Et tu domine in principio terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cœli. Sequitur. Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient. Homines etiam copulatiue & charitatiue ligat & vnit, ipſosque inuicem in vnitate fidei & charitatis coniungit. Nu. *16.* Separauit vos ab omni populo, & iunxit ſibi, vt ſeruiretis ei. Potiſſime autem iſta dictio Et ſpectat ad Dei filium, qui coniunxit Deum & hominem in vnitate perſonæ, & qui mediator eſt Dei & hominū, homo Chriſtus Ieſus. Spectat etiam ſpecialiter ad ſpiritum ſanctum, qui ſcilicet patris & filij amor eſt atque nexus, quia ſcilicet ſicut dicitur 1. Ioan. 5. Pater & verbum & Spiritus ſanctus, hi tres vnum ſunt. Et filius Io. 10. Ego & pater vnum ſumus. Vnum dico, ſcilicet per Et, id eſt, Spiritum, qui nos vnit. Et etiam, id eſt, ipſe Deus nō ſolam habet virtutem copulatiuam, vt viſum eſt, imo etiam habet virtutem additatiuam, & adiunctiuam, per iſtum enim omnia bona in homine multiplicantur, & virtutes virtutibus adaugentur, & poſt merita præmia cumulantur Pſal. Et benedixit eis, & multiplicati ſunt nimis. Et poſſumus notare de iſto (Et) id eſt, de Deo copulatiuo & charitatiuo, & bonorum omnium augmentatiuo & multiplicatiuo, quod ipſe eſt & fuit

Fabricator mundi palatij,
Habitator carnis hoſpitij,
Expiator noſtri flagitij,
Tolerator grandis ſupplicij,
Frequentator huius exilij,
Prædicator dulcis eloquij,
Imperator alti faſtigij,
Defenſator tuti refugij,
Præmiator magni ſtipendij,
Caſtigator duri iudicij.

C ¶Dico ergo, quod iſte (Et) eſt, & fuit huius mundi palatij fabricator. Vnde in principio Gen. legitur omnia feciſſe, & creaturarum omnium ordinem diuiſiſſe. Vnde ibidem dicitur. Et vidit lucem, quod eſſet bona, & diuiſit lucem à tenebris. Sequitur. Et fecit firmamentum, & diuiſit aquas ab aquis. Sicut enim in Pſal. dicitur. Ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandauit, & creata ſunt. Et ſimiliter. Domini eſt terra, & plenitudo eius, orbis &c. ¶Item iſte eſt noſtræ carnis hoſpitij habitator, qui ſcilicet ipſe Deus in virgine noſtram humanitatem aſſumpſit. Apoc. 10. Et vidi Angelum alium fortem deſcendentem de cœlo amictum nube, & iris erat in capite eius, & facies eius vt ſol, & pedes eius tanquam columna ignis, & habebat in manu ſua libellum apertum, & poſuit pedem dextrum ſuper mare, ſiniſtrum autem ſuper terram. Et ſequitur quod leuauit manum ſuam ad cœlum. Iſte enim (Et) id eſt, Deus filius, dicitur

Angelus propter puritatem,
Alius propter ſingularitatem,
Fortis propter æternitatem,
Deſcendens propter humilitatem,
Amictus nube propter humanitatem,
Iris in eius capite propter dignitatem vel diuinitatem,
Facies eius, vt ſol, propter maieſtatem,
Pedes habens igneos propter charitatem,
Libellum habens in manu propter ſcripturæ auctoritatem,
Per terram & mare tenens pedes, & ad cœlum etiam leuans manus, propter generalem rerum omnium poteſtatem.

De iſto ergo Et in quantum fuit noſtrę carnis inhabitator, & noſtræ humanitatis aſſumptor, dicitur Baruch. *3.* In terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. ¶Item iſte noſtri fuit flagitij expiator. Pſal. Et ſuſtulit eos de via iniquitatis eorum. Vnde Dauid in Pſal. Petebat per iſtum (Et) id eſt, per ipſum Chriſtum, à ſuis iniquitatibus liberari, dicens: Et in peccatis concepit me mater mea. Et ſecundum multitudinem miſerationum tuarū dele &c. Et Spiritum rectum innoua in viſceribus meis, & ſpiritum ſanctum tuum ne auferas à me. ¶Itē ipſe fuit duri ſupplicij zelator, ſcilicet in cruce. Pſa. Et ſuſtinui, qui ſimul contriſtaretur: & alibi: Et flagellatus fui tota die. ¶Item ipſe fuit huius exilij frequentator, fuit enim ſicut peregrinus in mundo Pſa. Et intrauit Iſrael in Ægyptum, & Iacob accola fuit in terra Cham. ¶Iſte etiam fuit dulcis eloquij prædicator, ſcilicet, dum viueret in hoc mundo, Pſal. Et ſuſcitauit teſtimonium in Iacob, & legē poſuit in Iſrael. Et Luc. 1. Et loquebatur benedicens Deum. ¶Item iſte fuit celſi faſtigij imperator, quod ſcilicet ſumme apparuit, quādo triumphauit de morte reſurgendo & aſcendendo. Et ideo de iſto etiam dicitur in ſymbolo Athanaſij? Et incarnatus eſt de Spiritu ſancto & reſurrexit tertia die, & aſcendit in cœlum, ſedet ad dexteram patris, de dominio autem imperiali dicitur in Pſal. Et dominabitur à mari vſque ad mare, & à flumine vſque ad terminos orbis terrarum; & canit Eccleſia: Ecce aduenit dominator dominus, & regnum in manu eius, & poteſtas & imperium. De perpetuitate autem ipſius dicitur in Pſal. Et permanebit cum ſole & ante lunam, in generatione & generationem. Sicut enim dicitur Dan. 7. Poteſtas eius poteſtas æterna, & regnum eius quod non auferetur. ¶Item iſte (Et) fuit tuti refugij defenſator. Ad imperatorem enim pertinet defendere gentem ſuam. Et ideo Chriſtus verus imperator defendit & protegit omnes ſuos, vt de ſanctis in iſto Et, id eſt, in Deo ſperātibus, & de Deo ipſos adiuuante & protegente dicitur Sapien. 10. Et fuit illis in velamento diei, & in luce ſtellarum nocte. Et tranſtulit illos per mare rubrum, & tranſuexit eos per aquam nimiam, & ab altitudine inferorum eduxit illos. ¶Item eſt & fuit magni ſtipendij præmiator, quia ſcilicet iſte & temporaliter & ſpiritualiter & æternaliter ditat & præmiat deuotos. Iſte enim dat ſuis

Temporalia, vt nutriantur,
Scientialia, vt erudiantur,
Sacramentalia, vt reficiantur,
Spiritualia, vt prouehantur,
Æternalia, vt perpetua lætitia potiantur.

De temporalibus dicitur in Pſalm. Et dedit eis regiones gentiū. Et alibi. Et eduxit eos cum argento & auro & non eſt in tribubus eorum infirmus. De ſcientialibus dicitur in Pſa. Eduxit aquam de petra, & eduxit tanquam flumina aquas. Petra enim eſt ſacra ſcriptura, de qua aqua flumina, id eſt, diuerſa ſcientiarum genera educuntur. De ſacramentalibus dicitur in Pſal. Et pluit illis māna ad manducandum, & pane cœli ſaturauit eos. De ſpiritualibus autem & virtualibus dicitur in Pſal. Et mandauit nubibus deſuper, & ianuas cœli aperuit. Et eduxit eos in nube diei, & tota nocte in illuminatione. Illuminatio enim nihil aliud eſt, quā gratiarum infuſio De æternalibus vero, id eſt, de bonis æternis, quæ ab iſto Et, id eſt, à Deo diſtribuuntur, dicitur Matt. 25. Et tradidit illis bona ſua, & vni quidem dedit quinque talenta, alij autem duo, alij vero vnum Et Lucæ 11. dicitur, quod præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis. Iſte ergo fuit & eſt largi ſtipendij munerator Iſte enim (Et) amat & remunerat omnes iuſtos ſuos. Vnde de iuſto beatificādo canitur illud Eccl. *15.* Amauit eum dominus, & ornauit eum, ſtola gloriæ induit eum, & ad portas paradiſi coronauit eum. ¶Item dico, quod iſte (Et) eſt & erit duri iudicij fulminator ſcilicet contra malos. Et ideo de ſeueritate ſua dicitur in Pſa. Et occidit pingues eorum, & electos Iſrael impediuit, & conuertit in ſanguinem flumina eorum, & dedit ærugini fructus eorum & tradidit grandini iumenta eorum, & poſſeſſionem eorum igni. Ecce ergo quomodo Chriſtus

Omnia faciens,
In carnem veniens,
Scelera diluens,
Tormenta ſubiens,
Exilium patiens,
Saluberrime erudiens,
Infernum adiens,
Ad cœlos rediens,
Suos defendendo proijciens,
Iuſtis retribuens,
Malos puniens,

Poteſt intelligi per (Et) Patet ergo primum principale ſcilicet vnum Et, quod pertinet ad ſupernam diuinitatem.

¶Secundo dico, quod in ſcriptura inuenitur vnum (Et) quod pertinet ad fraternam charitatem & bonitatem. Et enim vt dictum eſt copulat & addit, & ſic poteſt ſignificare quemlibet virū iuſtum, quia ſcilicet viri iuſti ſunt copulatiui, ſeipſos alijs charitatiue aſſociando, & inter alios charitatiue conuiuendo & conuerſando, & etiam inter diſcordes mediando, & eos ad concordiam reducēdo. Vnde Apoc. *1.* beatus Ioannes de ipſo dicebat ſic. Ego Ioannes frater veſter particeps & ſocius in tribulatione & regno. Eſa. *11.* Vitulus & Leo & ouis ſimul morabuntur, & puer paruulus minabit eos, quaſi dicat. Iſti quidem morabūtur ſimul charitatiue conuerſando, & puer minabit eos, inter eos mediando. Iſti enim iuſti non ſolum copulatiui ſunt, vt dictum eſt, imo D

etiam additiui semper in melius proficiendo, & virtutes virtutibus aggregando, & vsque ad æternam gloriam & fœlicitatem crescendo Luc.2. Crescebat & confortabatur plenus sapientia, & gratia Dei erat in illo. Ad quod suadet scriptura Gen. 1. dicens. Crescite & multiplicamini, & replete terram. De tali ergo, Et, id est, de viro iusto sociatiuo, charitatiuo & bonorum aggregatiuo & multiplicatiuo possumus notare & dicere, quod iste multiplicatur

Florendo per bonam affectionem,
Virendo per bonam conuersationem,
Madendo per deuotam lacrymationem,
Ardendo per feruentem dilectionem,
Viuendo per gratiam & deuotionem,
Manendo per perseuerantem durationem,
Videndo per limpidam contemplationem,
Gaudendo per æternam consolationem.

¶ Iustus enim per affectionem consueuit florere Psalm. Et florebit in æternum ante dominum & Eccle.24. Et flores mei fructus honoris & honestatis. ¶ Item per conuersationem consueuit virere Hierem. 17. Et erit folium eius viride, nec aliquando desinet facere fructum. ¶ Item per lacrymationem solet madere Psal. 1. Et erit tanquam lignum, quod plantatum est, secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. ¶ Item per dilectionem solet ardere Luc. 12. Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt ardeat? ¶ Item per gratiam solet viuere, seu vigere. Vnde in Psal. Et viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ Aurum signat gratiam. ¶ Item per perseuerantiam solet manere Psal. Et mansi in solitudine. Et Ioan. 15. Et maneo in eius dilectione. ¶ Item per limpidam contemplationem solet videre. Ezech.1. Aperti sunt cœli, & vidi visiones Dei. Et Ioan.9. Abij & laui & vidi. ¶ Item per æternam gloriam solet gaudere Psalm. Exultabit Iacob, & lætabitur Israel: & Esai.6. Gaudens gaudebo, & exultabit anima mea in Deo meo. Vnde de iustis simul associatis & iunctis dicitur Matt. 2. Et videntes stellam, gauisi sunt gaudio magno valde, & intrantes domum &c. In Psalm. Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum. Patet ergo, quomodo Et pertinet ad fraternam bonitatem.

E ¶ Tertio dico, quod Et, quandoque pertinet ad maternam charitatem. Non solum enim per Et intelligitur vir charitatiuus & augmentatiuus, vt dictum est, imo etiam ipsa charitas, quæ scilicet habet ligare & coniungere, habet etiam augere, & virtutes alias cumulare. Charitas enim dicitur Et, quia coniungit Deum cum homine Apoc. 21. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus; & ipsi populi eius erunt, & ipse Deus cum eis, erit eorum Deus. Coniungit etiam hominem cum Deo. Vnde in Psalm. Dauid loquens Domino dicit: Et ego semper tecum. Ista etiam coniungit hominem cum homine. Psalm. Simul in vnum diues & pauper. ¶ Et si vis, nota, quod ista dictio, Et, id est, charitas

Mentem lætificat,
Carnem mœstificat,
Vires fortificat,
Statum magnificat,
Gentes pacificat.

¶ Charitas (dico) mentem lætificat Psal. Et immisit in os meum canticum nouum, carmen, Deo nostro. ¶ Item solet carnem tristificare Psalm. Et posui vestimentum meum cilicium, & operui in ieiunio animam meam &c. Item solet vires fortificare. Apoc.2. Et tenes nomen meum, & non negasti fidem meam. Et Apoca.2. Sustinuisti propter nomen meum, & non defecisti &c. ¶ Item solet seipsam magnificare Psalm. Et benedictum nomen maiestatis eius in æternum. ¶ Item solet omnes pacificare Psal. Factus est in pace locus eius, & habitatio eius in Sion. Ecce ergo quomodo Et, signat internam charitatem.

F ¶ Quarto dico, quod Et signat externam prauitatem, quia scilicet per coniunctiuum & additiuum potest intelligi mala societas, quæ semper est malorum adunatiua & etiam auaritia seu cupiditas, quæ semper est terrenorum aggregatiua & cumulatiua. Vel etiam possunt intelligi ipsi mali, qui sunt cum alijs malis & cum diabolo confœderatiui & coniunctiui, & vitiorum accumulatiui, & semper in deterius perfectiui, & terrenorum per auaritiam congregatiui. De mala malorum confœderatione dicitur in Psal. Et commixti sunt inter genus, & didicerunt opera eorum, & seruierunt sculptilibus eorum, & factum est eis in scandalum. De malo malorum profectu & vitiorum cumulatione dicitur in Psal. Et apposuerunt peccare ei. De eorum autem ditatione, & terrenorum acquisitione dicitur in Psalm. Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo obtinuerunt diuitias. Isti ergo sunt Et. ¶ Et si vis, notabis, quod dicuntur mali Et, quia sunt

Carnales & deliciosi,
Verbales & iniuriosi,
Fallaces & maliciosi,
Fugaces & defectuosi.

Sunt (dico) carnales & delitiosi seu luxuriosi Psalm. Et manducauerunt, & saturati sunt nimis. Item sunt verbales & iniuriosi. Psalm. Et male locuti sunt de Deo. Item sunt fallaces & maliciosi Psalm. Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua mentiti sunt ei. Cor autem eorum non erat rectum cum eo &c. Item sunt fugaces & defectuosi Psalm. Et defecerunt in vanitate dies eorum, & anni eorum cum festinatione. Sic ergo patet quomodo Et, in scriptura sumitur multis modis.

Etenim.

Cum Etenim sit aduerbium affirmandi, quod idẽ signat grammaticaliter quod (pro certo) possum dicere, quod per Etenim potest intelligi A

Certitudo
- Dei carnem assumentis,
- Eius alte præsidentis,
- Eius pœnas sustinentis,
- Dei malos punientis,
- Eius bonos extollentis,
- Iusti Deo obsequentis,
- Impij Deum non timentis.

Etenim ergo signat certitudinem Dei clementiæ Psalm. 85. Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra dabit fructum suum. Item signat certitudinem suæ altæ pœnitentiæ Ioan.13. Vos vocatis Magister & Domine, & bene dicitis, sum etenim. Item signat certitudinem suæ mœstitiæ, suæ passionis & tristitiæ 1. Corinth. 5. Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Item signat certitudinem suæ iustitiæ Psalm. Etenim sagittæ tuæ transeunt, vox tonitrui tui in rota Psalm. Etenim correxit orbem terræ, qui non commouebitur. Et Heb. 12. Etenim dominus noster ignis consumens est. Item signat certitudinem suæ munificentiæ. Psalm. Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion. Item signat certitudinem nostræ obedientiæ Psalm. Etenim passer inuenit sibi domum, & turtur nidum, vbi reponat pullos suos, altaria tua domine virtutum. Passer enim est anima deuota, quæ scilicet apud altaria Dei, id est, in religione & statu obedientiæ domum inuenit atque nidum Psalm. Iudicia domini vera &c. Sequitur. Etenim seruus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa. Item signat certitudinem incredulitatis & obstinatæ malitiæ &c. Psalm. Etenim non credentes inhabitare Dominum Deum &c. Vide de hoc titulum Enim.

Etheus.

Ethei fuerunt quidam populi, qui terram promissionis inhabitauerunt, sed per aduentum filiorum Israel partim subiecti fuerunt. Et credo, quod Sydonij & Tyrij fuerunt reliquiæ Etheorum. Interpretatur autem Etheus, stupens, aut formidans, seu stupidus, aut formido. Vrias autem fidelis miles, quem Dauid occidi fecit, de isto populo, id est, de reliquijs huius populi fuit, sicut dicitur 2. Regum 11. Vnde ibidem dicitur. Seruus tuus Vrias Etheus mortuus est, & quæ sequuntur. A

Euadere.

Nota, quod euadere sumitur pro eripi, liberari & fugere, vel exire, Pertinet ergo ad illum, qui fuit in angustia vel dolore, qui scilicet cupit euadere & saluari. Cum ergo sint generaliter tria mala, videlicet A

Pœnitentium, qui euadunt malum spirituale,
Sapientium, qui euadunt malum temporale,
Triumphantium, qui euadunt malum æternale,

¶ Est ergo euasio à loco pernicioso, scilicet, à statu peccati, à quo solent homines euadere, quando per pœnitentiam fugiunt, & in statu gratiæ, qui est locus securitatis se ponunt, sicut dicitur Deuteronom. 4. quod ciuitates refugij institutæ sunt, ad quas euadere poterat, qui homicidium commiserat. Talis ciuitas est gratia & pœnitentia, quia scilicet in ista euadit, & eripitur, qui animam suam per peccatum occidit, & ex hoc arguit Hierem 50. Vox fugientium & eorum, qui de terra Babylonis euaserunt [Vox inquit fugientium] quasi dicat, ad talem euasionem requiritur vox confessionis, & fuga totius malæ occasionis.

¶ Item est euasio ab onere laborioso & sic euadunt illi, qui per prudentiam sciunt euadere mundi tribulationes vel etiam eas per patientiam superare. Vel qui onus temporalium bonorũ sciunt & volunt per paupertatem voluntariam declinare Iudi.15.

Relictis omnibus euadere conabantur. Isti enim videntur gloriari quia alijs in mundi periculis manentibus, ipsi se sentiunt liberatos, exemplo illius nuncij Iob, qui alijs mortuis dicebat Iob 1. Euasi ego solus vt annunciarem tibi. ¶Item est euasio è tormento periculoso, scilicet à morte & periculo infernali, quod scilicet proprie euaserunt beati. Vnde de periculo maris dicitur Act. 27. quod fracta naui factum est periculum vt omnes animæ euaderent ad terram, vt sic quilibet beatus possit de diabolo dicere illud 2. Cor. 11. Euasi manus eius in nomine domini &c.

Euacuare.

Vide in titulo vanitas, in litera V.

A Euaginare.

Cum euaginare nihil aliud sit, quam gladium de vagina sua extrahere, notare possum quod secundum diuersitatem gladiorum inuenitur diuersitas euaginationum. Signat enim gladius iracundiam & punitionem, verbum Dei & orationem, euaginatio vero signat huius gladij executionem, & actuum applicationem, sicut vagina signat huius gladij coerctionem. Dicam ergo, quod inuenitur Euaginatio

Malorum, quæ fit contra bonorum innocentiam,
Bonorum, quæ fit contra malorum iniustitiam,
Dei & sanctorum, quæ fit contra reproborum insolentiam.

B ¶Dico ergo primo, quod mali euaginant gladios suos, vt lædant homines innocentes, quia scilicet

Euaginat gladium { Crudelitatis ad lædendum corporaliter, / Linguæ ad infamandum personaliter, / Malitiæ ad malignandum pertinaciter.

De ista euaginatione dicitur in Psalm. Gladium euaginauerunt peccatores, intenderunt arcum suum.

C ¶Item secundo iusti euaginant gladios, vt corrigant fatuos delinquentes, quia scilicet

Prælatus euaginat gladium iustæ correctionis,
Doctor gladium prædicationis,
Religiosus gladium orationis.
Primo gladio percutitur malus subditus,
Secundo gladio percutitur peccator obstinatus,
Tertio gladio percutitur diabolus effrænatus.

Iosuæ 5. Vidit Angelum euaginatum tenentem gladium. Item est gladius Petri, qui reponi præcipitur in vaginam Io 18. Mitte gladium tuum in vaginam, quia gladius iustitiæ & punitionis vel etiam excommunicationis pro certo

Magis est { Reponendus, quam extrahendus, / Hebetandus, quam acuendus, / Retinendus quam vibrandus.

Eze. 21. Reuertere in vaginam tuam ô mucro domini. Quod tamen est contra multos crudeles iudices & magistros, qui gladiũ istum faciliter euaginant. Vnde isti videntur dicere illud Eze. 21. Mucro mucro euaginare ad occidendum. Imo etiam isti de baiulis & filijs suis gloriantur, quando gladios euaginatos habent, & ad occidendum paratos. Iudi. 9. Euagina gladium tuum, & percute me.

D ¶Item tertio dico, quod Deus & Angelus euaginant gladios suos vt puniant impios decedentes: quod scilicet fiet in iudicio, quando Dominus dicet illud Deut. 32. Euaginabo gladium meum, & interficiet eos manus mea. Vide de Gladio.

A Euangelium. Euangelizare.

Nota, quod euangelium dicitur ab Eu, quod est bonum, & Angelus, quod est nuncius, seu Angelos, quod est nuncium quasi bonum nuncium. Est ergo Euangelium ipsa fides & regula legis nouæ, & ipsa doctrina Domini Saluatoris. Euangelista vero Dei, qui istam legem credit, prædicat, aut sectatur. Notandum ergo est, quod euangelizare est officium, scilicet,

Dignitatis, quia dominicum,
Puritatis, quia angelicum,
Veritatis, quia catholicum,
Vtilitatis, quia fructiferum,
Tranquillitatis, quia pacificum,
Subtilitatis, quia scientissimum.

Dico ergo, quod euãgelizare est officium dominicum, quo probatur ipsius dignitas. Ipse enim legitur euangelizasse & prædicasse, & euangelicam veritatem verbo suo confirmasse. Vnde Luc. 8. dicitur, quod Christus iter faciebat per ciuitatem euangelizans, & prædicans regnum Dei. ¶ Item istud est officium euangelicum, quo probatur ipsius puritas. Angeli enim qui sunt purissimi, euangelizasse leguntur. In quo notatur, quod prædicatores seu euangelistæ puri & Euangelici esse tenentur Luc. 2. dixit Angelus. Euangelizo vobis gaudium magnum. Vnde Apoc. 14. dicitur, quod ipse vidit angelum habentem euangelium, vt euangelizaret sedentibus super terram. ¶ Item est officium catholicũ, quo probatur ipsius veritas. Scriptura enim euangelica verissima est, quia ab ore veritatis deprompta, & ipsius euangelizatores veri, fideles & catholici debent esse. Gal. 2. Veritas Euangelij permaneat. ¶ Item est officium fructiferum, quo probatur eius vtilitas, quia scilicet fructus gloriæ Paradisi per hoc euãgelizatur, & annunciatur, qui est vtilissimus. Vnde Eph. 3. Mihi autem omnium sanctorum minimo data est gratia in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias gratię Dei. ¶Item est officiũ pacificum, quo probatur eius trãquillitas. Prædicatores enim debent esse homines pacifici & benigni, quia scilicet euangelium pacis, quod tempore pacis, à Deo pacis factum est, euangelizant Euangelizant enim euangelium pacis, vt dicitur Eph. 6. Calceati pedes in præparatione euangelij pacis. Et ideo euangelizantes pacifici esse iubentur Ro. 10. Quam speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona ¶Item est officium scientificum, quo probatur eius subtilitas, seu sagacitas Prædicatores enim debent esse viri scientifici, & contemplatiui, & diuinæ reuelationis receptiui, scriptũ est enim in Psal. quod dominus dabit verbum euangelizantibus virtute multa. Et Esa. 40. dicitur. Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion, quia scilicet talis debet à Deo illuminari, & diuinis verbis per reuelationem informari, & in monte contemplationis iugiter conuersari. ¶ Et breuiter dico, quod Euangelium est B

Firmiter credendum,
Aperte fatendum,
Diligenter colendum,
Viriliter defendendum.

Firmiter (dico) credendum. Mat. 1. Pœnitemini, & credite euangelio. Aperte etiam seu publice fatendum, & confitendum. Rom. 1. Non enim erubesco Euangelium. Diligenter colendum. 2. Ti. 1. Collabora in euangelio. Viriliter insuper defendendum. Phil. 1. Habeo vos in defensione & cõfirmatione socios euangelij. Præmissa enim omnia scilicet credere, dicere, colere, & defendere, alta contemplari, pacifice conuersari, & puritatem sectari, sunt opera quæ decent prædicatores & euangelistas. De quo 2. Tim. 4. Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac euangelistæ, sobrius esto &c. Vide etiam infra de titulo prædicare &c.

Euge.

Nota, quod Euge est interiectio, quæ quandoque est derisiua, quandoque congratulatiua. Est, dico, quãdoque congratulatiua, & pertinet ad Dei charitatem. Et sic loquitur Deus beatis & benemeritis & ad cœlestem gloriam acceptatis Luc. 19. dicens. Euge serue bone & fidelis, intra in gaudiũ domini tui. Et idem Mat. 27. Quandoque etiam est derisiua, & pertinet ad malorum superbiam & prauitatem Psal Ferant confestim confusionem suam qui dicunt mihi Euge, Euge. Signat ergo derisionem & contemptum, quas nunc à malis sustinent boni, Psa. Dixerunt, Euge, Euge, viderunt oculi nostri. Signat etiam derisionem, quam in inferno à dæmonibus sustinebunt damnati. Quam derisionem petebat euitare Dauid dicẽs in Psal. Dicant in cordibus suis, Euge, Euge, animæ nostræ, nec dicant, deuorabimus eum &c. Vide supra, vbi deridere. A

Euellere.

Nota, quod euellere idem est, quod eradicare, extirpare, & aliquid de loco suo tollere & auferre. Et potest accipi in bono; veruntamen communiter accipitur in malo. ¶Primo in bono accipitur, & significat mutationem, scilicet, A

De { Mundo ad claustrum, / Sæculo ad paradisum, / Infidelitate ad fidem, / Peccato ad gratiam.

Sicut enim bonæ herbæ solent euelli, & eradicari de exteriorib. syluis & nemoribus, vt in hortis & viridarijs transplantentur: sic Deus de sylua peccati, seu mundi prædestinatos suos per gratiã & vocationem, seu etiam finaliter per mortis afflictionem eradicat & euellit, vt in spirituali horto suo, scilicet

In Ecclesia per fidem,
In regulatione per conuersationem, vel etiam
In Paradiso per beatitudinem transplantentur.

Et sic fuerit dictum Hie 1 Ecce te constitui super gentes & regna, vt euellas & destruas, & ædifices, & plantes. Boni enim per mortem destruuntur & euelluntur, vt in Paradiso ædificentur & plantentur. Hie 31 Sicut vigilaui super eos vt euellerem & demolirer, dissiparem, disperderem, & affligerem: sic vigilabo super eos vt ædificem & plantem. Ista est ergo euulsio bona & virtuosa, in quantum scilicet, Euellere potest accipi in bono.

¶ Secundo dico adhuc; quod euulsio communiter accipitur in malo. Et sic possum notare, quod euellere est aliquid de toto vellere & colligere. Et sic possumus dicere, quod est B

Euulsio { Crudelitatis, / Aduersitatis, / Pœnalitatis.

¶ Prima est euulsio, qua pauperes à raptoribus de domicilijs euelluntur. De qua Ezechiel. 17. Aquila grandis venit ad Libanum, tulit medullam Cedri, summitatem frondium eius euulsit. Aquila grandis est crudelis & raptor, q Cedros, id est, subditos frequenter solet visitare, vt frondes bonorum suorum exteriorum possit per rapinam ab eis euellere & auferre.

¶ Secunda est euulsio, qua diuites per infortunia subuertuntur. Multos enim videmus euulsos & euersos à fortuna, qui per ipsam plantati fuerant, & erecti. Ideo fortuna potest dicere illud Hierem. 45. Quos plantaui, ego euello.

¶ Tertia euulsio est, qua impij per mortis impetum destruuntur, de quibus dicitur in Psalm. Euellet te, & eradicabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium. Sicut enim herba euellitur, vt in sterquilinio ponatur, & ab equis & bestijs comedatur, vel vt siccata incendijs exponatur: sic verè mali de mundo & de vita ista per mortem euelluntur, vt in inferni sterquilinio positi, à bestijs, id est, à dæmonibus deuorentur, & vt perpetuis incendijs comburantur. Psalm. Fiant sicut fœnum tectorum, quod priusquam euellatur, exaruit. Et propriè tales dicuntur euulsi, quia sicut arbor, quando euellitur, nihil de ea remanet, quia scilicet vsque ad radicem eradicatur: sic verè talium mors propriè est euulsio, quia scilicet post ipsos nihil remanet de ipsis, quia nec fama, nec substantia, nec memoria. Nomen enim, & fama talium perditur, & substantia eorum post mortem dispergitur, memoria verò sua obliuiscitur. Ideo in persona talium lo quitur Iob 29. Expoliauit me gloria mea, abstulit coronam de capite meo, & destruxit me vndique, & pereo, & quasi euulsæ arbori abstulit spem meam. Sic ergo patet, quod duplex est euulsio, scilicet, bona & mala. Vide supra de Eradicare.

A **Euenire. Euentus.** Nota, quod euenire idem est, q accidere, seu aduenire. De fortuitis ergo & subitis accidentibus & euentibus rerum, quæ sc. ab occulta Dei prouidentia insperatò procedunt, multa possunt dici, sed breuiter transeo. Hoc solum nota, quod inuenitur

Euentus { Necessitatis, / Prosperitatis, / Asperitatis.

Euentus necessitatis contingit cunctis viuentibus. Et iste est euentus mortis. Eccles. 9. Eadem cunctis eueniunt. Euentus prosperitatis contingit iustis & credentibus, quia sc. iustis eueniunt finaliter prospera, vel in hoc sæculo, vel in futuro. 2. Paral. 20. Credite Prophetis eius, & cuncta euenient prospera. Euentus aduersitatis contingit mœstis lugentibus. Iob 3. Timor, quem timebam, euenit mihi.

¶ Aduerte ergo, quod euentus rerum, & futura contingentia debent præcogitari, & per prudentiam præueniri. Sap. 8. Signa & monstra scit, antequam fiant, euentus temporum & sæculorum. Cogitare enim debet homo, quod euentus prosperi possunt aspero fine claudi, vt non infletur. Et euentus asperi plerumque bono fine clauduntur, vt propter hoc non turbetur. Mens enim humana debet esse solida atque firma contra biformes euentus fortunæ, & scire, quia sicut dicitur 2. Reg. 11. Varius est euentus belli, & nunc hunc, nunc illum consumit gladius. Ideo si infortunatus euentus eueniat sibi, constanter debet sustinere, & virili animo tolerare. Exemplo Tobiæ, de quo dicitur Tobi. 2. quod non est contristatus contra Deum, quod plaga cœcitatis euenerit ei, &c. Vide supra de Aduenire, & Accidere, & de Contingere.

A **Euertere.** Nota, quod euertere idem est, quod ex toto vertere, vel extra vertere, destruere, vel euellere. Est ergo

Euersio { Pœnitentiæ, qua euertitur machina vitiorum, / Iniustitiæ, qua euertitur series animorum, / Pestilentiæ, qua euertitur gloria malignorum.

¶ Est (dico) euersio pœnitentiæ, quæ vitia subuertit. Vnde de muliere, id est, de ratione, quæ drachmam gratiæ per peccatum perdiderat, dicitur Luc. 15. quod ipsa euertit domum, id est, congeriem vitiorum, & quærit diligenter, donec inueniat. De Hieremia etiam dicitur Ecclesia. 49. quod consecratus est Propheta euertere & perdere.

¶ Est etiam euersio iniustitiæ, quæ animos peruertit. Mens enim quorundam per obstinationem & peccata quasi totaliter euertitur, & omnis virtutum machina in eis dissipatur. Quam euersionem timens Dauid dicebat: Impulsus euersus sum, vt caderem, sed Dominus suscepit me. Et Dan. 13. de malis senibus dicitur, quod euerterunt sensum suum, & declinauerunt oculos suos, vt non viderent cœlum, & non recordarentur iudiciorum iustorum.

¶ Est insuper euersio pestilentiæ, quæ malignos euertit, quia sc. mali tyranni à Deo per infortunia quandoque temporaliter, semper autem æternaliter destruuntur, & eorum status & gloria dissipantur. De malis enim & simoniacis prælatis dicitur Matt. 11. quod Christus cathedras vendentium euertit. De tyrannis etiam dicitur Sapient. 5. quod malignitas euertet sedes potentium &c. Vide supra de titulo Destruere, & similibus.

Euphrates. Fluuius, Mesopotamiam à Syria diuidens, in montibus maiorib. Armeniæ visibiliter, in Paradiso verò terrestri subterraneè & inuisibiliter, portum sumens tandem in mare Persicum, iuncto sibi fluuio Tigride se diffundens. Interpretatur autem Euphrates frugifer, vel crescẽs, vel humus, aut puluerulentus. Igitur per istum potes notare omnia, quæ de fluuio inferius annotantur. Significat enim A

Gratiam, qua cuncta vegetantur,
Scientiam, qua mores augmentantur,
Vitam præsentem, qua fluctus agitantur,
Mortem sequentem, qua cuncta terminantur.

Omnia prosequere, & concorda, si vis, quia omitto gratia breuitatis.

Euigilare. Cum euigilatio nihil aliud sit, quàm à somno, vel à dormitione excitatio, videtur, q secundum diuersa genera somniorum, diuersa sunt genera vigilationum. Dicam ergo breuiter, quod Euigilat A

Deus ad malos puniendum,
Iustus ad bona faciendum,
Impius ad malum prosequendum,
Mortuus ad vitam resumendum.

¶ Primo (dico) quod est quædam euigilatio, quæ denotat Dei iustitiam. Patientia enim Dei videtur esse quidam somnus. Deus enim nunc videtur dormire, malorum crimina patienter ferendo. Stimulus tamen suæ iustitiæ ipsum quandoque excitat & euigilat, & ad puniendum impios se armat. Scelera enim humana quandoque excitant Dei iustitiam, vt feriat. Hier 51. Euigilabit contra Babylonem cogitatio Domini. Et in Psa. In ira excitauerunt excelsum in inaquoso. Miseriæ vero & clamores pauperum & tribulatorum excitant suam clementiam, vt eis succurrat, & subueniat. Ista duo lethargicum excitant, scilicet, quando pungitur, & quando circa eum clamatur. Sic Deus suscitatur à somno suæ dissimulationis, vel per puncturam malæ & horrendæ malorum actionis, vel per clamorem feruentis bonorum orationis. Iob 8. Si diluculo surrexeris, & ad omnipotentem fuetis deprecatus, euigilabit ad te, & placatum reddet tabernaculum tuum. In Psalm. dicitur: Et excitatus est tanquam dormiens Dominus; & sequitur: Et percussit inimicos suos in posteriora. Ista est ergo excitatio, seu euigilatio, quæ denotat Dei iustitiam.

¶ Secundo dico, quod inuenitur euigilatio, quæ stimulat iusti pigritiam. Iusti enim per pigritiam quandoque dormire quo ad benefaciendum videntur. Et ideo necesse est ad euigilãdum, quod vel per Dei tribulationes, vel per superiorum minas & orationes, vel per diuinorum iudiciorum tonitrua & comminationes, vel per fumi infernalis considerationes stimulentur & excitentur. 1. Corinth. 15. Euigilate iusti, & nolite peccare. Ista enim est Euigilatio B

A peccato, cum incipimus culpas horrere,
Ab ignorantia, cum incipimus clarè videre,
A pigritia, cum incipimus bonis vigere, seu bona opera exercere.

Euigilant ergo boni peccata diluendo per contritionem. Vnde de Petro incarcerato & catenato legitur Actor. 12. quod Angelus percusso latere eius excitauit eum, dicens: Surge velociter. Angelus enim, i. ratio, latus conscientiæ peccatoris carcere peccati detenti, & catena mala complacentiæ ligati, per contritionem percutit, à peccato ipsum euigilat, excitat, & reducit. Gen. 45. Iacob autem quasi de graui somno euigilans, &c. Item euigilant secreta meditando per contemplationem. 3. Reg. 3. Euigilauit Salomon, & intellexit, quod Dominus esset. Et 2. Esdræ 2. dicitur, quod multi, quorum sensus excitatus est, ascenderũt in Hierusalem. Item euigilant & excitantur ad bene laborandum per bonam operationem. Eccl. 6. Si videris sensatum, euigila ad illũ. Sequitur: Cogitatum habe in præceptis Dei. Dormientes .n. valde mane excitantur ad opera, & qui nocte dormierant, mane euigilant ad agenda. Pone, si vis, quomodo Oryx bestiola in ortu caniculæ euigilat, & tripudiat, quod imber & frig⁹ abijt, instentque vapores ignei Solis. vt vestiatur terra floribus, herbasq; proferat, & fructus, sicut alibi dixi. Pone ergo contra carnales, & cõtra obstinatos, quomodo sicut glires & vrsi difficulter euigilat, sic mali Iob 14. Donec atteratur cœlum, non euigilabũt. Multi enim sunt, qui ita fortiter dormiunt in peccatis, quod non, nisi forti clamore prædicationis, vel forti concussione tribulationis excitari possunt. De Lazaro enim mortuo legimus, quod ad eius excitationem necessaria fuit Dei præsentia, & etiam ipsius clamor & eloquentia. Legitur enim Christum fleuisse, & alta voce clamasse. Lazare, veni foras. Sic verè ad hoc, quod Lazarus, id est, peccator, quatriduanus & fœtidus, & malis consuetudinibus inuolutus, & sub lapide duræ obstinationis sepultus excitetur, & euigilet à peccato necesse est, quod Christus præsentialiter per

ſuæ gratiæ immiſſionem, & quod vox ſcripturæ vel prædicationis intercedat per bonam bonorum exhortationem. Ioan. 11. Lazarus amicus noſter dormit, vado, vt à ſomno excitem illum. Eſt ergo euigilatio, quæ ſtimulat noſtram pigritiam.

C ¶ Tertio dico, quod eſt quædam euigilatio, quæ agitat mali nequitiam. Mali enim ad malum euigilant, & ad malos actus excitantur & natant. Vnde & ebrioſus dicit Prouerb. 23. Quando euigilabo, & rurſus vina reperiam.

D ¶ Quarto dico, quod erit quædam euigilatio, quæ deuincet mortis potentiam, ſcilicet, reſurrectio vltima. De qua dicitur Daniel. 12. qui dormiunt in puluere terræ, euigilabunt, &c. Vide infra de Vigilare, & ſupra de Dormire, & infra de Exurgere &c.

Eum, Ei. Eo, &c.
Vide infra poſt Excutere.

A Eunuchus.

Eunuchus eſt ille, qui truncatis genitalibus eſt caſtratus. In quibuſdam enim partibus iuuenes caſtrantur, vt ipſis prouectis mulierum cuſtodia ſecurius committatur. Signat enim eunuchus in bono, & in malo. In bono enim denotat caſtitatem atque munditiam, in malo verò deſignat ſterilitatem & impotentiam. Dico ergo, quod teſte ſcriptura ſunt eunuchi, qui ſic ex vtero matris nati ſunt, & iſti ſunt illi, quos frigidos, & ad generationem inhabiles reputamus. Sunt eunuchi, quos facit hominum violentia, ſc. illi, qui ex certa ſcientia caſtrantur & detruncantur. Vnde ad idem: Sunt eunuchi, qui facti ſunt ab hominibus. Sunt eunuchi, quos fecit virtutis continentia, illi ſc. qui ſeipſos, quantum ad actus libidinis, caſtrant, & in caſtitate & munditia perſeuerant. Vnde ad idẽ: Sunt eunuchi, qui ſe caſtrauerunt propter regnum cœlorum.

¶ Dicam ergo moraliter, quod per eunuchos ſignificantur quandoq; viri ſteriles & vitioſi, quãdoq; viri nobiles & virtuoſi.

B ¶ Primo dico, quod eunuchitas ſignat omnium virtutum ſterilitatem. Peccatores enim eunuchi dicuntur,

Quia {
Virtutem generatiuam bonorum operum perdiderunt,
Vires conſtantis fortitudinis, & virilem audaciam amiſerunt,
Barbam atque prudentiam dimiſerunt,
Cantum ſpiritualem, id eſt, Dei laudem & gratiarum actionem promere ceſſauerunt.
}

Animalia enim caſtrata

Perdunt {
Audaciam & fortitudinem, patet, quia bos & capo non ita pugnant, ſicut taurus & gallus.
Decentiam & pulchritudinem, quia ſcilicet homo perdit barbam. & gallus criſtam.
Lætitiam & mentis latitudinem.
Generandi efficaciam, & perductiuam aptitudinẽ.
}

Sic verè dico, quod peccatores

Perdunt {
Audaciam, & contra tentationes neſciũt pugnare.
Decentiam, quia criſtam & barbam, id eſt, honeſtã & virilem conuerſationem neſciunt geſtare.
Lætitiam, quia Deum laudando neſciunt cantare.
Generandi potentiam, quia bona opera neſciunt generare.
}

De talibus ergo eunuchis & peccatoribus dicitur Gen. 40. Accidit, vt peccarent duo eunuchi Pharaonis, iratusque contra eos, miſit eos in carcerem. Breuiter ergo tales eunuchi, id eſt, peccatores, æterna gloria priuabuntur. Vnde Deute. 23. dicitur: Non introibit eunuchus attritus aut amputatis teſticulis in templum Domini. Iſta eſt ergo eunuchitas, quæ ſignat virtutum omnium ſterilitatem.

C ¶ Secundo dico, quod eunuchi ſignant omnium virtutum pluralitatem. Eunuchi enim, qui à carnis immunditia ſunt liberi, viros puros & mundos deſignant, qui per votum continẽtiæ, vel per conſtantiam boni propoſiti ſeſe caſtrant, & ſocietatem caſtratarum perſonarum frequentant. Heſter 2. Ægæus eunuchus cuſtos virginum. Sicut ergo eunuchi truncati & caſtrati

Sunt {
Puritatis maioris,
Pietatis amplioris,
Dignitatis eminentioris.
}

(Solent enim palatia frequentare, regum ſeruitijs inſudare, & reginas & regum filias cuſtodire, & cum eis habitare, ſicut dicitur 4. Reg. 20. Erant eunuchi in palatio regis, & in multis alijs locis.) Sic dico, quod illi, qui ſpiritualiter ſunt caſti & caſtrati,

Sunt {
Mundi per innocentiam,
Pij per clementiam,
Et erunt digni per finalem dignitatem & eminẽtiam.
}

De pietate enim talium habemus exemplum Hiere. 38. in Abdemelech Æthiope eunucho, qui Hieremiam à lacu extrahi procurauit, & eum de mortis periculo liberauit. De puritate habemus exemplum Act. 8. de illo eunucho Candacis reginæ Æthiopum, qui venerat ad adorandum in Hieruſalem, & fuit baptizatus, lotus, & purificatus. De finali vero dignitate & cœli fœlicitate, quæ talibus dabitur, dicitur Eſa. 56. Non dicat eunuchus, ecce ego lignum aridũ, quia hæc dicit Dominus eunuchis: Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum & nomen melius à filijs & filiab. &c. Vide ſupra de Caſtitate, & Caſtrare, & ſimilib.

Euomere.
Vide infra de Vomere.

Ex.

Nota, quod iſta præpoſitio Ex, ſemper ſignat aliquã cauſam, ſiue efficientem, ſiue formalem, aut certè materialẽ, aut finalem, ſiue quocunq; modo principiatiuam. Semper .n. videtur ſupponere pro termino inchoatiuo, & alicuius rei vel negotij productiuo. Sic ergo dico moraliter, quod Ex ſignificat A

Æternam diuinitatem,
Proceſſum {
Filij à patre,
Filij à matre,
Spiritus ſancti à filio & à patre,
Bonorum omniũ ab ipſa beatiſſima Trinitate,
}
Virtutum vtilitatem,
Bonorum ſocietatem,
Gratiæ ſinceritatem,
Æternæ gloriæ ſatietatem,
Dei filij humanitatem,
Cœlorum immenſitatem,
Dæmonum peruerſitatem,
Terrenam vanitatem,
Mundanam varietatem.

¶ Primo ergo dico, ꝙ Ex ſignat proceſſum, qui ſpectat ad ſummam diuinitatem; & ſic ſignat proceſſum filij, dico, à patre. Ioã. 8. Ego autem ex Deo proceſſi. Filij etiam à virgine matre. Num. 24. Orietur ſtella ex Iacob. Et in ſymbolo Apoſtolorum: Natus ex Maria virgine. Spiritus ſancti à filio & à patre. Vnde in ſymbolo Athanaſij: Qui ex patre filioq; procedit. Bonorum etiam omnium ab ipſa beatiſſima Trinitate. Ioan. 8. Qui ex Deo eſt, verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis. Sicut .n. omnes radij luminis ſunt ex Sole, ſicut ex quodã principio cauſatiuo: ſic omnes iuſti & omnes iuſtorũ virtutes ex Deo procedunt, & ꝑ quandam ſpiritualem emanationem ab eodem oriuntur & fluunt. Vnde Apoſtolus dicebat 2. Cor. 3. Non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, tanquam ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Non ſolum autem bona, imò etiam omnis boni cauſæ ex Deo ſunt. Vnde Ioan. 4. Nos ex Deo ſumus, qui autem non eſt ex Deo, non audit nos. Signat ergo Ex proceſſum, qui ſpectat ad ſupremam diuinitatem.

¶ Secundo dico, quod ſignat proceſſum ſpectantẽ ad virtutũ vtilitatem. Iuſtus .n. & ſua iuſtitia ex virtutibus procedunt. De veſte .n. ſacerdotali dicitur Exod. 28. quod ipſa quoq; textura, & cũcta operis varietas erit ex auro, & hyacintho, & purpura, coccoq; bis tincto. De ciuitate etiam noua Hieruſalem dicitur Apoc. 12. quod ſtructura muri eius erat ex lapide Iaſpide, ipſa verò ciuitas aurum mundum. Vnde in hymno canimus: Plateę & muri eius ex auro puriſſimo. Sic re vera dico, ꝙ ciuitas noua Hieruſalem, id eſt, interior conſcientia; veſtis ſacerdotalis, id eſt, exterior apparentia; ex auro & iaſpide, id eſt, ex virtutum precioſitate contexitur, & varijs bonis habitibus, operibus, & actibus fabricatur. Oritur enim ex bono cogitatu interiori. Matthæ. 12. Ex abundantia cordis os loquitur. Item ex affatu exteriori. Ibid. Ex verbis tuis iuſtificaberis. Item ex fructu ſeu actu vberiori & vtiliori. Ibid. Ex fructu arbor cognoſcitur. Signat ergo Ex proceſſum ſpectantem ad virtutum vtilitatem. B

¶ Tertio dico, quod Ex ſignificat proceſſum ſpectantẽ ad iuſtorum ſocietatem. Ex enim denotat congregationem bonorum. Actor. 2. Erant autem in Hieruſalem viri religioſi, ex omni natione, quæ ſub cœlo eſt. C

¶ Quarto ſignificat ꝓceſſum ſpectantẽ ad gratiæ ſinceritatẽ. Vnde de gratia baptiſmi dicitur Ioã. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum cœlorum. D

¶ Quinto ſignat cœleſtis gloriæ ſocietatem. Pſal. Cibauit eos ex adipe frumenti, & de petra melle ſaturauit eos. E

¶ Sexto dico, ꝙ Ex ſignat Dei filii humanitatem, & ſui ſacramenti bonitatem. Vnde Luc. 1. de Chriſti incarnatione dicit beata virgo: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. De ſacramento verò altaris dicitur Ioan. 6 Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. F

¶ Septimo dico, quod Ex ſignificat immenſitatẽ teſtimonij. Gen. 1. Vocauit Deus firmamentum cœlum. Cœlum verò moraliter diuinam ſcripturã repręſentat, de qua in gloſſa interlineari, ſuper verbo, Fiat firmamentum in medio aquarum. Gen. 1. dicitur: Cœlum ſicut liber plicabitur. Et Apocaly. 6. Cœlum receſſit ſicut liber inuolutus. Verè cœlum, id eſt, ſacra ſcriptura liber inuolutus & plicatus eſt, ita vt nulla arte, nullo ingenio, nulla ratione poſſit cõmodè explicari, vel alicuius calami longitudine menſurari, quin potius iuxta Pſa. Ex hoc in hoc inclinat & inducit, puta de ſenſu hiſtorico in allegoricum, & de litera ad intelligentiam G

gentiam moralem, de terrenis ad cœleſtia, de humanis ad diuina, ita vt iure poteris de illa dicere illud Iob 11. Excelſior cœlo eſt, profundior inferno, longior terra menſura eius, & latior mari. Signat ergo Ex cœlorum immenſitatem. Pſalm. Ex hoc in hoc &c.

H ¶ Octauo dico, quod in malo ſignat malorum omnium communitatem & proceſſum, qui ſpectat ad diaboli peruerſitatem. Omnes enim mali ex diabolo procedunt. Ioan. 8. Vos ex patre diabolo eſtis. Et Ioan. 10. Non creditis, quia non eſtis ex ouibus meis.

I ¶ Nono ſignat bonorum terrenorum vanitatem & inualiditatem. Ioan 4. Omnis, qui bibit ex hac aqua, ſitiet iterum, quaſi dicat iſta non replet.

K ¶ Decimo ſignat mundi ſtatus varietatem & mutabilitatem. Pſalm. Et inclinauit ex hoc in hoc, veruntamen fæx eius non eſt exinanita, bibent omnes peccatores terræ, &c.

A **Exaltare.** Nota, quod exaltare idem eſt, quod extra ſaltare. Vnde exaltatio idem eſt, quod quædam excellens & ſuperior ſaltatio & eleuatio, & poteſt ſignificare in bono, & malo. Diuide, ſicut in alijs titulis ſimilibus. Et ideo vide ſupra de Altitudine, vbi ponitur illa auctoritas, ſcilic. Aſcendam ſuper altitudinem nubium. Et adiunge illud: Super aſtra cœli exaltabo ſolium meum. Item vide ſupra de Eleuare, vbi exponitur illa auctoritas: Ecce intelliget ſeruus meus Iacob, eleuabitur & exaltabitur, & ſublimis erit valde. Item vide ſupra de titulis Aſcendere, Ambitione, Erigere, & infra de Sublimitate; & vide ſupra de verbo Adducere, vbi exponitur illa auctoritas: Eleuauit me ſpiritus, & adduxit in Hieruſalem. Et infra de Excelſo. Vide, ſi vis, in Mauritio, de Exaltatione Chriſti, vbi ſatis bene proſequitur. ¶ Sed ſi vis, dic, quod in ſcriptura reperitur multiplex eleuatio, promotio, ſeu honoratio, videlicet,

Eleuatio { Dei,
Impij,
Iuſti.

Nam { Deus exaltatur humanis vocibus,
Impius exaltatur humanis opibus,
Iuſtus exaltatur diuinis nutibus.

B ¶ Primo ergo dico, quod inuenitur exaltatio Dei, qui exaltatur laudibus humanorum. Exaltatio enim Dei nihil aliud eſt, quam eius laus & honoratio, & ſuæ potentiæ æſtimatio & cogitatio. Deus enim de ſe nec minuitur, nec exaltatur, ſed ex æſtimatione humana eius virtus & magnificẽtia exaltabilis prædicatur. Proprie autem Deus altus & exaltatus dicitur, quia eius altitudinis & immenſitatis cognitio nunquam ab humano corde attingitur, imò quanto plus cogitauerimus, & locuti fuerimus de eo dem, ipſumque cognoſcere tentauerimus, tanto ſupra cognitionem noſtram amplius exaltatur Pſalm. Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Eccl. 43. Glorificate Dominum, quantumcunque poteſtis, ſuperualebit adhuc, & admirabilis magnificentia eius. Benedicentes Dominum, exaltate eum, quantum poteſtis, maior eſt enim omni laude. Exaltantes eum, replemini virtute, non enim comprehendetis.

¶ Aduerte autem, quod Dei, quantum ad humanitatem, triplex eſt exaltatio, videlicet,

In { Cruce, ſicut in equo bellum aggreſſurus eſt,
Cœlo, ſicut in ſolio regnum obtenturus,
Iudicio finali, ſicut in palatio iura redditurus.

C ¶ Dico, quod fuit exaltatio Dei in cruce, in qua fuit exaltatus ad mundum redimendum. Ioan. 3. Sicut Moyſes exaltauit ſerpentẽ in deſerto, ſic exaltari oportet filiũ hominis. Ipſe enim exaltatus fuit in cruce, ſicut in palatio, & etiam ipſe per hoc exaltauit crucem, & magnificauit gloriam ligni crucis, quod antea in vituperium habebatur. Pſal. Exaltabuntur cornua iuſti. Et Ezechiel. 17. Exaltaui lignum humile, florere feci lignum aridum In Pſal. Exaltabuntur ligna campi, & Cedri Libani, quas plantauit, illic paſſeres nidificabunt. Pone, ſi vis, quomodo crux fuit exaltata & honorata, & quomodo factum eſt ornamentum Imperatorum, quæ fuerat ſupplicium malefactorum. Pone, quomodo Helena clauum in fræno trudi fecit, & cum alio ferro miſceri, vt cauſa eſſet victoriæ Conſtantino, quod quidem oſtenditur hodie in Carpentorate prope Auinionem in Eccleſia ſancti Ciffredi. Et breuiter de cornu, id eſt, de cruce cornuta dicitur 1. Reg. 2. Exaltatum eſt cornu meum in Deo meo. Et Eccle. 47 Exaltauit cornu gentis ſuæ. Iſta eſt ergo exaltatio Dei, quæ facta eſt in cruce ad mundum redimendum.

D ¶ Iterum dico, quod eſt exaltatio Dei, quæ facta fuit in cœlo ad cunctis præſidendum. Sicut enim dicitur Phil 2. Chriſtus humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, propter quod Deus illum exaltauit, & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, &c. Quod petens Dauid dicebat in Pſal. Exaltare ſuper cœlos Deus, & ſuper omnem terrã gloria tua. Quãto enim ſagitta plus in arcu deprimitur, tanto emiſſa altius exaltatur. Sic quia Chriſtus in arcu, id eſt, in ligno crucis magis per mortem fuit depreſſus, tanto ad altitudinem Paradiſi ad ipſius patris dexteram fuit amplius exaltatus. Eſa. 55. Sicut exaltantur cœli à terra, ſic exaltatę ſunt vię meæ à vijs veſtris, dicit Domin⁹. Iſta eſt ergo exaltatio Dei in cœlo ad cunctis præſidendum.

¶ Inſuper dico, quod erit exaltatio Dei in iudicio ad malos puniendum. Sua enim iuſtitia, quæ nunc videtur perdita & depreſſa, tunc erit famoſa, ſublimis, & exaltata. Et nota, quod De⁹ in iudicio exaltabitur E

Ad { Vindicandum pauperes potenter,
Iudicandum humiles clementer,
Eradicandum ſuperbos patenter.

Tunc enim pauperes de perpeſſis iniurijs vindicabit. Pſal. Exurge Domine, & exaltetur manus tua, ne obliuiſcaris pauperum. Item tunc humiles miſericorditer liberabit, & iuſtificabit. Eſa. 30. Exaltabitur Dominus parcens vobis, quia Deus iudicij eſt. Item tunc impios ſeueriter eradicabit. Eſai. 2. Exaltabitur Dominus ſolus in die illa, quia dies Domini ſuper omnem ſuperbum, & excelſum, & arrogantem &c. Et in Pſalm. dicitur: Exaltare, qui iudicas terram, redde retributionem ſuperbis. Patet ergo, quod eſt exaltatio Dei, quã exaltatur immenſis laudibus. Et hoc eſt primum principale.

¶ Secundo principaliter dico, quod in ſcriptura inuenitur exaltatio impij, qui exaltatur mundanis opibus, vel qui eleuatur peruerſis moribꝰ. Conſtat enim quod illa, quæ ſunt leuia & inania, facilius exaltantur; & inde eſt, quod nubes, quæ nullam habent in ſe firmitatem, aut ſtabilitatem, exaltantur in aere ad altã ſublimitatem. Sic verè in moribus illi, qui ſunt inanes, & virtutibus vacui, qui ſunt inſtabiles, & nubei, facilius inaltãtur, & mentaliter & temporaliter exaltantur. Exaltantur enim F

Mentaliter, per præſumptionem & ſuperbiam,
Verbaliter, per elationem & iactantiam,
Realiter, per vanam operationem & inanem gloriam,
Temporaliter, per terrenam promotionem & potentiã.

Quia breuitèr mali Exaltãtur in { Corde,
Ore,
Viſu,
Opere & in effectu,
Rebus ſeu in ſtatu.

In corde (dico) ſuperbiendo & iraſcendo. Prou. 18. Antequam cõteratur, exaltatur cor hominis; & antequam glorificetur, humiliatur. Et Eccl 28 Homo iracundus exaltabit iram ſuam. In ore, iactando & deridendo. Eccl. 21. Fatuus in riſu exaltat vocẽ ſuam. In viſu alios deſpiciendo, & elatè oculos circumferendo; cuius tamen contrarium facit iuſtus, dicens cum Dauid in Pſal. Domine, non eſt exaltatum cor meum, neq; elati ſunt oculi mei. In actu, ſuperbe agendo, & cuncta ſua opera pompaticè faciendo. Vnde de Goliath ſuperbè agente, & de ſuis viribus præſumente, & verba ſuperba dicente, dicitur Eccleſi. 47. quod Dauid deiecit exaltationem Goliath. Et 2. Eſdr. 8. Iniquitates noſtræ exaltatæ ſunt vſque ad cœlum. Opera enim iniqua ad cœlum exaltari dicuntur, quando ſurſum ad diuinæ iuſtitiæ notitiam perueniũt, vt exinde vindicta ſumatur. In ſtatu etiam exaltantur, bonis mundi præ cæteris abundando, & altas ſæculi dignitates ſibi vẽdicando. Iudith 1 Exaltatum eſt regnum Nabuchodonoſor. ¶ Et aduerte, quod alicuius rei exaltatio habet fieri quandoque per

Radicis vegetationem, ſicut arboris,
Continuam appoſitionem, ſicut turris,
Deſuper attractionem, ſicut vaporis,
Violentam impulſionem, ſicut ſagittæ vel lapidis,

¶ Primo ſunt, qui exaltantur à parentibus, ſicut nobiles noſtri G radice, id eſt, parentum ſucceſſione ſunt exaltati. De quo Ezech. 31. Ecce Aſſur quaſi Cedrus &c. Aquæ nutriuerunt illum, abyſſus exaltauit eum. Sequitur: Erat enim radix illius ſuper aquas. Vnde cuilibet tali poteſt dici illud Pſ. Exaltabit te, vt hæreditate capias terram. Secundi ſunt, qui exaltantur lucris ingentibus, ſicut ſunt vſurarij & mercatores, qui poſtea fiunt milites, quia ſcil. tales appoſitione groſſorum lapidum, id eſt, acquiſitione nouorũ lucrorum alti fiunt, ſicut turres. Iudith 1. Poſuit turres eius in altitudine cubitorum centum. ¶ Tertij ſunt illi, qui exaltantur ſuis agentibus, id eſt, auxilio ſuorum, ſicut compatriotæ, familiares, & nepotuli prælatorum, vel officiales tyrannorum. Iſti enim per deſuper attractionem, ſicut vapores exaltantur. Virtute enim alicuius tum attrahuntur, & à ſole ſuo, id eſt, auunculis vel dominis ad altas dignitates & officia Eccleſiæ vel ſæculi exaltantur. Vnde Heſter 3. Rex Aſſuerus exaltauit Aman filium Amadathi. De quo etiam poteſt dici illud Eccl. 15. Exaltabit illũ (fortuna, ſupple) apud proximos ſuos. ¶ Quarti ſunt illi, qui exaltantur cauſis latentibus ſeu fortunæ flatibus. Et iſti ſunt illi, qui ſine cauſa apparenti ſubito promouentur. Videntur .n. ſicut vna ſagitta ſubita ſurſum iacti, & quaſi fortunę impetu ſublimati, quod quidem poteſt facere & procurare diabolus, vt per ipſos bonis

bonis noceat, vel vt cor tandem in profundum infortuniorum mundialium, & tormentorum infernalium demergat. Et hoc dicitur in Pſalm Inimici verò Domini mox, vt honorificati fuerint, & exaltati, deficientes, quemadmodũ fumus deficient. Mali enim ſunt ſicut locuſtæ, quæ ſubito ſaliunt, & exaltantur, ſed quia in alto ſtare aut perſeuerare nequeunt, ſubito cadere comprobantur. Negotia enim ſubita non ſunt bene ſtabilia, ſed potius defectibilia & tranſitiua. Vnde Pſal. Vidi impium ſuperexaltatum, & eleuatum ſicut Cedros Libani; tranſiui, & ecce non erat; quæſiui eum, & non eſt inuentus locus eius. Et breuiter omnes, qui iniuſtè exaltãtur, neceſſe eſt, quod finaliter deprimãtur, quod quandoque temporaliter, ſemper autem æternaliter confundantur. Vnde pars rotæ, quæ ſe exaltando erigit, quando ad altum & ad altitudinis vltimum punctum venerit, protinus ima petit, & vſque ad vltimum depreſſionis punctum deſcendit. Impij rota ſunt, quia ſc. continuè de malo ad malum, de ſtatu ad ſtatum, de officio ad officium variabiliter fluunt & currunt. 1. Reg 25. Anima inimicorum tuorum rotabitur, quaſi impetu & circulo fundæ. Iſta ergo rota etſi nunc exaltatur, & erigitur per mundi promotiones, & per mentis elationes, finaliter rotando cadit & deprimitur per tribulationes. Planetæ enim, qui in vno ſigno exaltantur, & regnant, in eius oppoſito cadunt, deprimũtur, & exultant, ſecundum Aſtrologos. Sic tales, qui hic in hac vita indebitè exaltantur, in altera vita, quæ huic eſt contraria, ꝑ tribulationes & depreſſiones corruunt atque nutant. Econtra etiam eſt de bonis, quia ſc. in iſto ſigno, id eſt, in iſta vita premũtur & tribulantur, in eius contrario, ſc. in vita futura exaltabuntur. Et hæc eſt ſententia Saluatoris Luc. 14. & 18. Qui ſe exaltat, humiliabitur; & qui ſe humiliat, exaltabitur. Inuenitur ergo in ſcriptura exaltatio impij, qui eleuatur peruerſis motib⁹. Et hoc
H eſt ſecundum principale. ¶ Tertio dico, quod inuenitur exaltatio iuſti, qui exaltatur gratiæ viribus. Iuſtus enim eſt ſicut arbor, quæ vſq; ad debitum complementum ſemper exaltatur, & creſcit. Humor enim, qui latet interius in radice, & calor Solis, qui ipſam penetrat inuiſibiliter ſub cortice, ipſam in altum faciunt creſcere, & tranſire. Sic verè dicam, quod calor Solis, id eſt, radi⁹ diuinæ gratiæ de ſurſum veniens, humor deuotæ ac lacrymoſæ mentis intus obediens, ita vegetãt & imbuunt ſpiritualiter corda iuſtorum, quod ſurſum ad Dominum eleuantur, & varijs bonis & proficuis eleuationibus exaltantur. Vnde in Pſal. Dextera Domini exaltauit me, dextera Domini fecit virtutem. Non moriar, id eſt, viuam, & narrabo opera Domini. Eſt ergo quintuplex bona bonorum exaltatio, videlicet,

Exaltatio {
Mentalis, quæ ima abdicat,
Moralis, quam virtus duplicat,
Vulgaris, quam fama prædicat,
Temporalis, quam honor iudicat,
Supernalis, quam Deus vendicat.

¶ Et ſic inuenitur

Exaltatio {
Affectionis,
Perfectionis,
Famæ ſeu reputationis,
Dominij ſeu prælationis,
Cœli ſeu cœleſtis ſaluationis.

Quia videlicet iuſti exaltantur mentaliter cœleſtia deſiderãdo. Pſal. Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Et Eccle. 51. Domine Deus, exaltaſti ſuper terram habitationem meam. Et Ezech. 10. Eleuantia Cherubin alas ſuas exaltata ſunt à terra. Moraliter, virtutes accumulando. Eccleſ. 40. Facultates & virtutes exaltant cor, ſuper omnia timor Domini. Vulgariter ſeu opinaliter, famam & nomen acquirendo. Eccleſ. 15. Exaltabit illum apud proximos ſuos. Sequitur: Et nomine æterno hæreditabit illum. Temporaliter, ad prælationem aſcendendo. Pſal. Exaltaui electum de plebe mea. Et alibi: Exaltent eum in Eccleſia plebis, & in cathedra ſeniorum laudent eum. Æternaliter, cœleſtẽ gloriam adipiſcendo Pſal. Exaltabit te, vt hæreditate capias terram. Iſtæ ſunt ergo exaltationes bonæ, quibus ſcilic. exaltantur

Viri {
Humiles, quos firmat patientia,
Simplices, quos domat temperantia,
Prudentes, quos ornat ſapientia.

De humilibus dicitur Luc. 1. Et exaltauit humiles. Et Iac. 4. Humiliamini, & exaltabit vos. De ſimplicibus dicitur in Pſal. Exaltabit manſuetos in ſalutem. De prudentibus vero dicitur Eccl. 11. Sapientia humiliati exaltabit caput. Plura dici poſſent, quia tamen de talibus exaltationibus ſupra in locis plurimis, vt di-
I ctum eſt, fit mentio, ſuperſedeo, quo ad præſens. ¶ De exaltatione tamen, qua beata virgo, vel quælibet ſancta anima quinque modis prędictis vel aliquo eorundem exaltatur à Deo, poteſt dici illud Eccle. 24. Quaſi Cedrus exaltata ſum in Libano, & quaſi Platanus exaltata ſum iuxta aquas, &c. Vide infra de Quaſi. Et dic, quod iſta fuit exaltata propter

Cedrum contemplationis,
Cupreſſum fortitudinis & durationis,
Oliuam compaſſionis,
Montem Sion contemplationis, &c.

Proſequere ſicut ibi, ſi vis. Vide de Surſum, Infra, & ſupra in titu. Aſcendere, Eleuare, & ſimilia.

Exaudire. Idem eſt, quod cum conſenſu audire, vel idem, quod ex toto audire. Vnde: Ille exaudit vocem alterius, qui eius precib. annuit & applaudit. Et ideo Exaudire ſignat miſericordiã, pietatem, benignitatẽ, indulgentiam, liberalitatẽ, conceſſionẽ, conſenſum, & complementi executionem. Eſt ergo exaudire idem, ꝙ aduertere, attendere, auſcultare, concedere, conſentire. Et generaliter in ſcriptura Exaudire pertinet ad Deum, & vix aut nunquam inuenitur Exaudire, niſi ad perſonam Dei referatur. Poſſumus ergo notare, ꝙ quatuor genera perſonarum ſolent à Deo exaudiri, videlicet, A

Feruentius amantes,
Attentius clamantes,
Dulcius miſerantes,
Amplius indigentes,

¶ Primo ergo dico, quod exaudiri merentur illi, qui feruentius amant. Iſta eſt ratio naturalis, quod ille, qui amat plus, facilius impetrat. Fumus enim, quanto à fortiori igne procedit, tanto aſcendit altius, & penetrat intimius. Sic oratio, quanto ab igne charitatis fortiore noſcitur procedere, tanto ſolet ad intima diuini beneplaciti profundius & altius penetrare. Vnde Pſ. Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ. ¶ Secundo B
dico, ꝙ exaudiri merẽtur illi, qui attentius clamãt Diligentia.n. ſupplicãtis facit ſupplicationẽ exaudiri; quando .n. pulli in nido clamant ad matrẽ, ſolet eis alimenta ꝓcurare. Pauperes verò, qñ clamant ad pium eleemoſynariũ, ſolet eos miſericorditer exaudire. Ideo dicebat Pſ. Ad Dominũ cum tribularer, clamaui, & exaudiuit me. Ideo dicit Pſa. 91. Clamauit ad me, & ego exaudiã eũ; cũ ipſo ſum in tribulatione, eripiã eum, & glorificabo eũ. In qb. verbis aduerte, quod Deus tripliciter exaudit clamantes ad ſe, ſ.

Ipſos in {
Terris aſſociando (Cum ipſo ſum.)
Pœnis auxiliando (In tribulatione eripiam.)
Cœlis beatificando (Glorificabo eum.)

¶ Exaudit ergo iſte vt amiciſſimus viſitator. (Cum ipſo ſum.) Eſſe C
.n. cũ aliquo, ſignat ꝓſentialem viſitationẽ; quia verè Deus ſemꝑ eſt præſens inuocantib. eum. Iuxta illud Pſ. Prope eſt Domin⁹ omnibus inuocantib. eum. Cum ipſis .n. eſt ſicut doctor ad docẽdum, ſicut tutor ad protegendũ, ſicut ductor ad dirigendum. Eſt ergo Deus nobiſcũ ſicut doctor, vt nos doceat, quia ipſe Dominus, q docet manus noſtras ad præliũ, & digitos noſtros ad bellum. Item nobiſcum eſt ſicut tutor, vt nos protegat. Eſa. 41. Cum tranſieris ꝑ aquas, tecũ ero, & flumina nõ operient te. Gene. 26. Noli timere, quia ego tecũ ſum. Itẽ iſte eſt nobiſcũ ſicut ductor, vt nos dirigat. 1. Para. 17. Fuit tecũ quocunq; prexiſti. Iſte eſt ergo viſitator amiciſſimus. Iſte .n. ſicut verus amic⁹ deſiderat nobiſcũ eſſe, & nos ꝑ gratiam & charitatẽ ſecum habere Grues .n. ſocietates & vicinitatẽ hominum amant, & ideo iuxta hominum habitacula faciunt nidos ſuos. Canis etiã ſocietatẽ hominis amat, & ideo quanquã verberatus fuerit, & repulſus, ſemper ſe ſolet in ſocietatem hominum ingerere, & cum ipſis habitare. Sic verè Deus amiciſſimus viſitator noſter ſemper diligit nobiſcum per gratiam eſſe, & ſocietatem noſtram per charitatem & amicitiã frequentare, & maximè, ſi fuerimus homines, id eſt, viri rationabiles & perfecti. (Cum ipſo ſum, inquit.) Vnde Prou. 8. Delitię meæ eſſe cum filijs hominũ. Fuit ergo amiciſſimus viſitator. Iſte enim frequentauit ſocietatem, ſcilicet,

Paternam, Maternam, Fraternam.

Fuit enim (dico) in ſocietate paterna. Ideo in perſona patris ſibi poteſt dici illud Luc. 15. Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt. Item fuit in ſocietate materna. Vnde Angelus dixit virgini matri ſuæ: Dominus tecum, benedicta tu, Luc. 1. Vbi dicit Auguſtinus: Dominus, inquit, tecum in ventre, tecum in mente, tecum in vtero, tecum in auxilio. Item ipſe fuit in ſocietate fraterna, ſcilicet, cum animalibus in præſepio, cum diſcipulis in ſæculo, cum latronibus in patibulo, cum captiuis in inferno, cum Angelis in Paradiſo. Fuit ergo cum animalibus, per quę intelliguntur ſimplices & innocentes, quos Deus libenter viſitat & frequentat. Vnde Marc. 1. Erat cum beſtijs, & Angeli miniſtrabant ei. Item fuit cum diſcipulis, per quos intelliguntur viri humiles & obedientes. Ioa. 11. Ibi morabatur cum diſcipulis ſuis. Item fuit cum latronibus, qui erat in cruce, ꝑ quos deſignãtur viri afflicti & pœnitentes. Eſai. 53. Cum ſceleratis reputatus eſt. Item ipſe fuit cum patribus in inferno, per quos intelligũtur viri ſperantes & expectãtes. Vnde illi poſſunt dicere illud Iudith 13. Aperite portas, quia nobiſcum Deus. Nu. 14. Dominus nobiſcum, & nolite timere. Itẽ ipſe eſt & fuit cum Angelis in Paradiſo, per quos intelliguntur viri diſcreti & contemplantes. Matth. 16. Filius hominis venturus eſt in gloria patris ſui cũ Angelis ſuis.

Iuſtorum

Iuſtorum enim ſolet Deus frequentare ſocietatem, ſcilicet,

Simplicium & innocentium,
Humilium & obedientium,
Contritorum & pœnitentium,
Sperantium & expectantium,
Prudentium & contemplantium.

[Cum ipſo inquit ſum] Ideo cuilibet tali poteſt dicere ipſe De-us illud Matt. vlt. Ego autem vobiſcum ſum vſque ad conſum-mationem ſęculi. Dico igitur quod Deus exaudit nos, vt amiciſ-ſimus viſitator. Eſa. 49. In tempore placito exaudiui te.

D ¶ Item dico, quod Deus exaudit clamãtes vt ſtrenuiſſimus de-fenſator, quod oſtenditur cum dicitur. In tribulatione eripiam eum. Iſtud eſt enim certum & verum, & homo qui eſt in tribula-tione, ſi deuote ad Deum clamauerit, exaudietur, & liberatur & eripietur. Et ideo ceſſante cauſarum inferiorum adiutorio, ad ſuperiores eſt recurrendum. Sicut enim à grauamine iudicis in-ferioris ad ſuperiorem eſt appellandum: ſic vere chariſſimi, quã-do cauſæ & iudices inferiores, id eſt, mundi tribulationes & mi-ſeriæ affligunt nos, tunc debemus ad ſuperiorem Deum per ora-tionem recurrere, & nos totos ſibi committere, & tunc pro cer-to ipſe exaudiet nos, & miſericorditer liberabit. Tunc enim, vt dicit quidam ſanctus, promptius ſentitur Dei auxilium, quando deficit humanum præſidium. Deus enim eſt ſicut Cetus, qui pi-ſces marinos ſolet à crocodilo defendere, & protegere, & ideo piſces videntes crocodilum ipſos deuorare volentem, & contra ipſos fumum venenoſum & fœtidum emittentem, ſolent ſe poſt caudam Ceti ponere. Cetus vero ſolet pro ipſis contra crocodi-lum pugnare, & ſic piſces ab eius malitia eruere & ſaluare, ſicut dicit Plin. Sic vere chariſſimi, crocodilus, id eſt, mundus, vel dia-bolus vult nos venenare per delectationes, vel deuorare per tri-bulationes, nos pro certo debemus de Ceto, id eſt, de Deo, ſcutũ noſtrum facere, eum ſequi, & nos ſibi per ſpem, & orationem committere, & ſic ipſe pugnabit pro nobis, & clementer eripiet, & ſaluabit. In tribulatione, inquit, eripiam eum. Ideo dicebat Dauid: Quoniam tribulor, velociter exaudi me. Et ſic poteri-mus dicere illud Pſalm. Eripuit me de inimicis meis fortiſſimis, & ab his, qui oderunt me, quoniam confortati ſunt ſuper me. Iſtud figuratum fuit in Tobia iuniore, quem piſcis volebat co-medere, niſi ipſum Angelus eripuiſſet. Vnde ipſe dicit Tob. 12. Me, inquit, ſanum duxit & reduxit, pecuniam à Gabelo ſuſcepit, vxorem me habere fecit, dæmonium ab ipſa compeſcuit, gau-dium parentibus eius fecit, & meipſum à deuoratione piſcis e-ripuit. Iſte ergo exaudit clamantes, vt ſtrenuiſſimus defenſator.

E ¶ Denique dico, quod ipſe exaudit egentes, vt benigniſſimus erogator; quia ſcilicet iſte dat & erogat præmium æternæ gloriæ quod oſtenditur, cum dicitur: Glorificabo eum, id eſt, in gloria beatificabo. Sicut enim reges ſolet militem poſt labores & victo-rias glorificare, & præmiare: ſic Deus poſt labores huius mundi, & poſt victorias vitiorum & tormentorũ ſolet homini honorē & gloriã diſtribuere & diſpẽſare. 1. Reg. 2. Quicunq; honorificaue-rit me, glorificabo eũ Pſal. Gloria & honore coronaſti eum Do-mine. ideo dicebat Dauid: Eduxit me in latitudinem Dominus, ſaluum me fecit, quoniam voluit me. Sic ergo patet, Deum eſſe

Benigniſſimum diſtributorem,
Strenuiſſimum defenſatorem,
Amiciſſimum viſitatorem.

Et ideo ipſe exaudit clamantes ad ſe. Viſum eſt ergo quomodo Deus exaudit firmiter amantes, fortiter clamantes.

F ¶ Tertio dico, quod libenter exaudit largiter donantes, ſcili-cet, viros pios & miſericordes, qui ſcilicet libenter exaudiũt de-precationes pauperũ; tales enim à Deo merentur exaudiri. Vnde Eſa. 48. Frange eſurienti panem tuum, & egenos induc in domũ tuam. Sequitur: Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet; clamabis & dicet: Ecce adſum. Et econtra qui preces pauperum exaudire noluut, à Deo non exaudientur, quia ſicut dicitur Iacob 2. Iudi-cium ſine miſericordia fiet illi, qui non fecit miſericordiam. Se-neca dicit. Ab altero expecta, alteri quod feceris. Et ideo ſecũdũ ſententiam Salomonis Prouerb. 21. Qui obturat aures ſuas ne audiat pauperem clamabit ipſe, & non exaudietur.

G ¶ Quarto dico, quod libenter exaudiet Deus magis vel am-plius indigentes, cuiuſmodi ſunt innocentes, peccatores, pau-peres. Indigent enim innocentes cuſtodia, ne ruant. Gen. 21. Ex-audiuit Dominus vocem pueri, id eſt, innocentis; & Cuſtodit innocentis viam, Prouer. 13. Indigent peccatores venia, ne pere-ant. Exod. 22. Exaudiam, quoniam miſericors ſum, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur. Eſa. 66. Indigent pauperes alimonia, vt viuant. Pſalm. Deſiderium pauperum ex-audiuit Dominus, dans ſcilicet victui neceſſaria. Pſalm. Paupe-res eius ſaturabo panibus. Exaudiuntur ergo à Deo

Multipliciter egentes,
Dulciter donantes,
Fortiter clamantes,
Firmiter amantes.

Vide ſupra de Audire, in diuerſis titulis, de Oratione, & ſupra de Clamare, &c. Sufficit.

Excelſus. Nota, quod excelſus idem eſt, quod altus, ſub-limis, erectus, eleuatus, exaltatus. Et poteſt ac-cipi multipliciter in ſcriptura. Eſt enim A

Excelſus { Deus, Status, Locus, Actus. }

Eſt enim excelſus Deus per dominationem. Vnde Pſal. Excelſus ſuper omnes gentes Dominus. Eſt excelſus ſtatus, ſcilicet ſtatus prælationis per iuriſdictionem. Vnde Eccleſi. 45. Excelſum fecit Aaron fratrem ſuum. Eſt excelſus locus, ſcilicet Paradiſus per e-leuationem. Vnde Matth. 17. dicitur, quod Ieſus aſſumpſit Pe-trum, & Iacobum, & Ioannem, & duxit eos in montem excel-ſum ſeorſum. Eſt etiam excelſus actus per contemplationem. Vnde Eſa. 38. Attenuati ſunt oculi mei, ſuſpicientes in excel-ſum. Poteſt enim accipi celſitudo in bono & malo. In bono e-nim ſignificat

Vitæ perfectionem,
Status promotionem,
Mentis erectionem,
Cœli poſſeſſionem.

Iſtis enim quatuor modis poteſt homo eſſe ſpiritualiter erectus vel excelſus, vt de tali celſitudine exponatur illud Deut. 32. Con-ſtituit eum ſuper excelſam terram, vt comederet fructus agro-rum, vt ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo. In quibus verbis oſtenditur, quod homo quandoque à Deo qua-druplicìter fit excelſus, ſcilicet quandoque

Per { Prælationem temporalẽ. (Conſtituit, inquit, eum.)
Promotionẽ æternalem. (Super excelſam terram.)
Perfectionem virtualem (Quæ notatur per fructus agrorum.)
Contemplationem vel affectionem cordialẽ (Quæ notatur per ſuctionem olei & mellis. Vt, in-quit, ſugeret mel de petra.) }

¶ Primo ergo dico, quod eſt celſitudo temporalis prælationis, B quod oſtenditur, cum dicitur (Conſtituit eum.) Conſtituere e-nim idem eſt, quod in aliquo officio ſtatuere & ponere, ſicut di-citur in Pſalm. 2. Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum eius. Et de Ioſeph etiam legitur in Pſal. Conſtituit eum dominum domus ſuæ, & principem omnis poſ-ſeſſionis ſuæ. Conſtitutio ergo nihil aliud eſt, quàm ad aliquem gradum facta per ſuperiorem eleuatio. Superior enim debet in officiis & dignitatibus viros bonos conſtituere, & ſine affectio-ne vel acceptione perſonarum ipſos ſecundum ſeruitutes & me-rita promouere. Vnde Pharao Rex Ægypti præcepit Ioſeph, qui erat diſpenſator domus ſuæ, de fratribus ſuis: Si quos, inquit, nouiſti in eis viros induſtrios, conſtitue eos magiſtros pecorum meorum. Et re vera magiſtri pecorum, id eſt, prælati ſubdito-rum non debent conſtitui, niſi viri induſtrii & diſcreti. Tales e-nim, qui ſic conſtituuntur, debent eſſe

Diſcuſſi & examinati (Si quos, inquit, nouiſti.)
Diſcreti & illuminati (Induſtrios.)
Perfecti & fortificati (Viros, inquit.)

Tales conſulebat Iethro ſacerdos Madian ſocero ſuo Moyſi, quos ipſe conſtitueret ſuper populum, dicens Exod. 18. Prouide, inquit, de omni plebe viros potentes & timentes Deum, in qui-bus ſit veritas, & qui odiunt auaritiam; & conſtitue eos tribu-nos, centuriones, & decanos. Tales enim cõſtituendi ſunt

Cum deliberatione (Prouide)
Sine omni acceptione (Quia ex omni plebe.)
Pleni magna perfectione (Quia debent eſſe viri potẽtes.)

Taliter enim conſtituti debent eſſe præ cæteris

Diſcretiores,
Perfectiores ſeu maturiores,
Audaciores, &
Benigniores.

¶ Diſcretiores, dico, quia ſicut aquila, quæ ſuper omnes aues clarius videt, regina eſt auium conſtituta: ſic verè illi reges & prælati aliorum debent conſtitui, qui clariori diſcretionis viſu præ cæteris ſunt muniti. Vnde 3. Reg. 1. dicitur iam illud prædi-ctum (Conſtituet eum dominum) Et ſequitur: Vt erudiret prin-cipes eius, & ſenes eius prudentiam doceret.

¶ Item debent conſtitui cæteris maturiores. Bos enim, qui eſt C animal maturiſſimum, patientiſſimũ, laborioſiſſimum, eſt con-ſtitutus rex omnium iumentorum, ſicut dicit Greg. ſuper Ezec. Ad denotandum, quod illi, qui aliis debent præeſſe, maturi & humiles, fortes & patientes & ſtabiles debent eſſe. Vnde Dan. 4. Damnatur excelſus in regno hominum, & hominem humilem conſtituet ſuper illud.

¶ Item debent eſſe audaciores. Leo enim eſt rex ferarum, qui ſuper omnia animalia audacior fertur eſſe. Vnde Prouer. 30. Leo fortiſſimus beſtiarum ad nullius pauebit occurſum. Ad denotandum, quod illi, qui dominantur, & qui ſuper alios imperant atque regnant, debent eſſe audaciſſimi ad malos corrigendum, & ad iura Eccleſiæ defendendum, vt dictum fuit Hierem. 1. Ecce conſtitui te ſuper omnes gentes & regna, vt euellas & deſtruas, ædifices & plantes. ¶ Item dico, quod iſti debent eſſe cæteris benigniores. Homo enim, qui eſt animal manſuetum, naturaliter eſt rex omniũ aliorũ animaliũ. Vnde in Pſ. 8. Conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum. Rex etiam apum aculeo carere dicitur, quamuis alijs apibus maior in duplo eſſe noſcatur. Ad denotandum, quod illi, qui ſunt aliorum reges, domini, & prælati, debent eſſe humiles, pij, & benigni. Vnde Luc. 7. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus. Et breuiter, chariſſimi, iſta ſunt vera, quod illi, qui prælati conſtituuntur, prudentiores, ſapientiores, audaciores, & etiam benigniores eſſe tenẽtur. Quod eſt pro certo contra multos in dignitatibus conſtitutos, qui verè non habent

Prudentiam aquilinam,
Patientiam bouinam,
Audaciam leoninam,
Benignitatem humanam.

Imò multi pro certo ſunt, qui alio modo poſſunt dici

Aquila, Bos, Leo, Homo,

Quia ſcilicet multi ſunt

Aquilæ per crudelitatem,
Leones per voracitatem,
Boues per ignoranciam & tarditatem,
Homines per debilitatem & fragilitatem.

Et ideo multi videntur figurati in prælato Abimelech, qui conſtitutus rex, occidit omnes fratres ſuos, ſicut dicitur Iudic. 9. Quia verè multi ſunt, qui ſtatim, quando ſunt conſtituti reges, id eſt, prælati, iudices, & maiores, ipſi conuertuntur ad crudelitatem & iniquitatem, ita quod fratres, id eſt, ſubditos ſuos depellunt, exhæredant, & deuaſtant. Et ideo de conſtitutione talium poteſt dici illud 1. Macchab. 9. vbi dicitur, quod Bacchides elegit viros impios, & conſtituit eos dominos regionis. Adhuc, ſi vis, pone exemplũ, quomodo Iuppiter dedit ranis regem truncum, qui nihil faciebat eis, poſtea hydrum, qui omnes deuorabat, &c. Sic ergo patet, quod eſt quædam celſitudo prælationis temporalis, quæ oſtenditur, cum dicitur: Conſtituet eum. Ideo de tali celſitudine poteſt dici illud Iudi. 10. Erat turris excelſa in medio ciuitatis. Vbi aduerte, quod prælatus debet eſſe

Fortiſſimè roboratus (Turris.)
Altiſſimè ſublimatus (Excelſa.)
Æquiſſimè regulatus (In medio ciuitatis.)

Dico ergo, quod eſt celſitudo prælationis temporalis.

D ¶ Secundo dico, quod eſt quædam celſitudo ſupernaturalis ſeu æternalis promotionis, quæ oſtenditur, cum dicitur (Super excelſam terram.) Excelſa enim terra Paradiſus eſt, vbi pro certo

Eſt { Status ſublimitas (Super.)
Loci ſecuritas (Excelſam.)
Vitæ ſtabilitas vel victus fertilitas (Terram.)

Terra enim eſt ſtabilis & fertilis,
Status ſublimis eſt ſuperior,
Locus excelſus eſt ſecurior,
Terra infima eſt fertilior.

Dico ergo, quod iſte locus habet dignitatem; quia Super. Vnde Eſai. 7. Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in profundum maris, ſiue in excelſum ſupra. Item iſte locus habet ſecuritatem. Excelſam. Loca enim & caſtra, quæ ſunt excelſa & alta, ſunt magis tuta & ſecura. Et ideo de iſto loco ſecuro & excelſo poteſt dici illud Pſalm. Super excelſa ſtatuens me, qui docet manus meas ad prælium, poſuiſti, vt arcum æreum, brachia mea. Item iſte locus habet fertilitatem. Terram. Vnde Ezech. 34. In montibus excelſis paſcam eos: Sequitur: Ibi requieſcent in herbis virentibus. Iſta eſt ergo celſitudo æternalis promotionis.

E ¶ Tertio dico, quod eſt celſitudo virtualis perfectionis. Sicut enim aggregatio & cumulus paruarum arenarum facit quandoque montem magnum & excelſum: ſic quando particulares virtutes in homine aggregantur, vir magnus, perfectus, excelſus etiam efficitur; quod oſtenditur, cum dicitur: Fructus. Fructus enim agri ſunt virtutes, gratiæ, & merita boni viri, quæ ipsũ faciunt perfectum & excelſum. Vnde Luc. 12. Hominis cuiuſdã diuitis vberes fructus ager attulit. Ideo de tali celſitudine poteſt dici illud Eccle. 43. Sol in aſpectu annuncians in exitu, vas admirabile opus excelſi. Vir enim perfectus dicitur

(Sol) propter claritatem honeſtatis,
(Vas) propter capacitatem charitatis,
(Admirabile) propter plenitudinem ſanctitatis.

Et ſic iſta celſitudo eſt virtualis perfectionis.

¶ Quarto dico, quod eſt celſitudo cordialis affectionis. Et iſta eſt, quando cor efficitur altum & excelſum per ſupernorum affectionem & contemplationem. Vnde Iob 16. Ecce in cœlis eſt teſtis meus, & conſcius meus in excelſis. Et hoc oſtenditur, cum dicitur: Vt ſugeret mel de petra, oleumq; de ſaxo duriſſimo. Cõtemplatio enim & affectio ſugunt, attrahunt, & ſibi incorporãt mel & oleum, id eſt, dulcedinem gloriæ Paradiſi. Mel enim, quod eſt dulce, ſignat dulcedinẽ fruitionis. Oleum autem, quod ignẽ nutrit, & lampadum lumina, ſignat plenitudinem dilectionis, & claritatem beatiſſimæ viſionis; quia verè gloria æterna conſiſtit in perfecta fruitione, & completa dilectione, & clariſſima viſione. Et ideo contemplatiuo, qui iam bonis æternis nutritur, poteſt dici illud Ezec. 16. Similam, & mel, & oleum comediſti, & decora facta es vehemẽter. Sicut enim agnus poplites flectit, caput erigit, & vbera matris ſugit, & exinde ſuum nutrimentũ extrahit: ſic debemus poplites cordis flectere per humilitatem, caput erigere per intentionis ad Deũ eleuationem, & vbera matris noſtræ, id eſt, dulcedinem illius, quæ ſurſum eſt Hieruſalẽ, quæ eſt mater noſtra, ſugere, & nobis incorporare per contẽplationem. Eſa. 66. Gloriã gentium ſugeris, & ad vbera potabimini. Sed pro certo multi ſunt, qui alio modo ſugunt nõ ſuperiora, ſed inferiora; non æterna, ſed terrena; non ſuperna, ſed temporalia. Iſti ſunt diuites & auari, qui ſunt ſimiles araneis, quæ non ceſſant ſugere & haurire humiditatẽ muſcarũ. Similes ẽt ſunt ſanguiſugis, q̃ non ceſſant ſanguinem membrorum, quibus inſident, ſugere & haurire. Sic verè tales non ceſſant ſugere, attrahere, haurire, & auarè rapere & ſumere humiditatem & ſanguinem, id eſt, temporalem ſubſtantiam aliorum, & maximè muſcarum, id eſt, pauperum, & illorum, quibus inſident, id eſt, vicinorum. De tali ergo ſuctione dicitur Iob 30. Caput aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ. Caput enim aſpidis eſt intentio auari, qui non ceſſat ſugere bona aliorum, & ideo lingua viperæ eum finaliter occidet. Non ſic ergo, ſed ſugamus æterna & ſuperiora, & ſic per contemplationem erimus alti & excelſi, vt ſic de nobis & noſtrûm quolibet poſſit Dominus dicere illud Eſa. 40. Super montem excelſum aſcende tu, qui euangelizas Sion, &c. Patet ergo, quod quadruplex eſt celſitudo, ſcilicet, F

Prælationis temporalis,
Promotionis ſupernalis,
Perfectionis virtualis,
Contemplationis cordialis.

Et ſic patet, quod quidam ſunt excelſi in bono.

¶ Sed ſi fortè alio modo velis diſtinguere de excelſo, dic, quod in ſcriptura reperitur multiplex celſitudo, videlicet,

Celſitudo { Potentes fulminans,
Mentes contaminans,
Malos exterminans,
Mentes illuminans,
Cœlum examinans,
Honorem germinans,
Perpetuo dominans.

Eſt, dico, quædam celſitudo potentis fulminatiua, & iſta eſt celſitudo Dei & ſuæ potentiæ inattingibilis magnitudo. Iob 11. Excelſior cœlo eſt, & quid facies? Iſta eſt enim celſitudo potentiæ diuinæ, quæ ſcilicet eſt

Ad imperandum ſatis egregia,
Ad miſerandum ſatis propitia,
Ad operandum ſatis proficua,
Ad conſiderandum ſatis proſpicua.

Iſta eſt ergo celſitudo ſumma & imperatiua. Vnde de filio dicit pater in Pſal. Et ego primogenitum ponam illum, excelſum præ regibus terræ, & ponam in mari manum eius &c. Res enim celſiores ſunt cæteris potentiores. Patet de fulmine, quod de excelſis venit. Sic dico, ſecundum Pſ. Quoniam excelſus eſt Dominus, terribilis Rex eſt ſuper omnes Deos. Item iſta eſt celſitudo dulcis & miſeratiua. Res enim excelſiores & ſtabiliores ſunt, & molliores. Patet in arborum ſummitatibus, reſpectu ſtipitum & ramorum. Patet etiam in nubibus excelſis, quæ ita ſunt humidæ & teneræ, quod ros & pluuia ab eiſdem deſcendit. Sic à Deo ros gratiæ, pluuia miſericordiæ, & flexibilitas indulgentiæ proueniunt. Iſte enim habet gratiam immutatiuam à culpa. Pſal. Hæc mutatio dexteræ excelſi. Et gratiam liberatiuam à pœna. Deus excelſus redemptor eorum eſt. Item iſta eſt celſitudo virilis & operatiua. Vnde de ipſa dicitur in Pſ. Ipſe deduxit filios Iſrael de Ægypto, in manu potenti & brachio excelſo. Item iſta eſt celſitudo ſublimis & conſideratiua. Excelſa enim corpora proſpicua ſunt, & luminoſa, ſicut dicitur in Pſ. Excelſus Dominus, & humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit. Oculos .n. habet aquilinos & luminoſos, qui de excelſo vident. Pſ. Proſpexit de excelſo ſancto ſuo, Dominus de cœlo in terram aſpexit. Iſte eſt ergo excelſus & ſummus, cui ſc. mali malè contradicunt & officiunt. Pſ. In ira excitauerũt excelſum in inaquoſo. Boni verò obediũt atq; ſeruiunt,

ſeruiunt & ideo gratiam & gloriam ab ipſo finaliter perpendūt &percipiunt. Vnde bonis dicitur in Pſal Ego dixi, Dij eſtis, & filij excelſi omnes. Iſta eſt ergo quædam celſitudo potenter fulmina-
H tiua. ¶ Adhuc eſt quædam celſitudo cordium maculatiua, ſeu elatiua. Et iſta ſignat altitudinem ſuperfluæ mentalis præſumptionis, vt quando ſcilicet quis in ſuis oculis eſt excelſus; & ſe putat in virtutibus, genere, & pulchritudine, & opibus præeminentem. Talis enim excelſitas ſuperbiæ valde eſt abominabilis Deo. Conſtat enim, quod antiquitus dæmones in excelſis colebantur, & propter hoc excelſa deſtrui à Deo præcipiebantur, ſicut patet Num. 33. Sic vere dico, quod excelſus locus id eſt, cor quod eſt excelſum per ſuperbiam, eſt proprie locus dæmonibus dedicatus, & cultibus dæmonum & vitiorum aptatus. Ideo Deus talia excelſa, id eſt, ſuperbiæ elationem mandat deſtrui nec vult talia altaria, ſeu tales ſuperbiæ cultus in terra Iſrael fabricari, ſed potius fideles ſuos vult in imo humilitatis ſacrificia bonorum operum conſecrare. 2. Paral. 32. Nunquid non iſte eſt Ezechias qui deſtruxit Excelſa? De multis enim regibus Iſrael legitur, quod boni fuerunt, ſcilicet, Deum adorauerunt, & idola contempſerunt, veruntamen in hoc reprehenſibiles iudicantur, quia excelſa non abſtulerunt, & quia populum in excelſis ſacrificare etiam Domino permiſerunt, contra prohibitionem diuinam. Populus enim in excelſis immolare delectabatur, qui tamē ſolum ſacrificare in templo domini iubebatur. 3. Reg. 3. Attamen populus immolabat in excelſis. Et de Salomone dicitur ibidem, quod ipſe ambulauit in vijs patris ſui, excepto quod in excelſis immolabat. Sic vere dico, quod multi ſunt qui quamuis ſint boni, & bonorum operum miniſtri, excelſa tamen, id eſt, ſuperbiam & faſtum, & quandam elationem & præſumptionem, laudemque & iactantiam quam ex bonis ſuis concipiunt, ſolent diligere & in gloria ſe plurimum delectare. Vix enim eſt dare aliquem ita ſanctum quin glorietur & eleuetur, ſi commendari audiat factū ſuum. Talis ergo Deum colit, ſed excelſa non auferet, quando ſcilicet bene quidem operatur, ſed exinde eleuatur in gloriam propter laudem, quam aliena adulatio ſibi affert. 3. Regum 15. Fecit Aſa rectum in conſpectu domini, ſicut Dauid pater eius, abſtulit effœminatos, purgauit ſordes idolorum, ſubuertit ſpecū Priapi, deſtruxit idolum turpiſſimum, excelſa autem non abſtulit. Soli enim tres de omnibus regibus Iuda abſtuliſſe excelſa leguntur videlicet Ioſias, Ioſaphat, & Ezechias. De Ioſia 3. Reg. 23. Excelſa quoque, quæ erant in Hieruſalem, polluit rex &c. De Ioſaphat 2. Paral. 17. Etiam excelſa & lucos de Iuda abſtulit. De Ezechia 4. Reg. 18. Diſſipauit excelſa. ſcilicet Ezechias. Ad denotandum, quod pauci ſunt, qui talia excelſa, ſcilicet, inanis gloriæ laudem & eleuationem non libenter admittant. Iſta eſt ergo excelſitas cordium eleuatiua. 2. Paral. 33. Inſtaurauit excelſa, & fecit
I lucos. ¶ Tertio dico, quod eſt excelſitas malorum diſſipatiua & iſta eſt altitudo ſtatus & proſperitatis & eminentiæ malignorū, quæ cauſa eſt ſuæ damnationis & mortis. Iſtud potiſſime dico de illis, qui per vſuras & rapinas, & per vana fortunæ lenocinia ſubito efficiuntur excelſi, & de humili plebe ad ſublimem ſtatum erecti, ſicut patet de multis aduocatis, & alijs de nihilo procreatis, tandem ad ſtatum militiæ aſſumptis, & inter maximos computatis, ita quod de multis poteſt intelligi illud Deu. 2. Fuerunt habitatores eius populus magnus & validus, & tam excelſus vt de Enachim ſtirpe quaſi gigantes crederētur; quaſi diceret: Multi talium ita ſunt magna proſperitate leuati, & ita in diuitijs & pompa ornati, quod per gigantes, id eſt, nobiles antiquos videntur eſſe progeniti & creati, vt talibus dicetur illud Eſa. 22. Excidi-
K ſti in excelſo memoriale. ¶ Aduerte autem, quod mundanorum ſtatuum celſitudo contemnenda eſt, & timenda, quia eſt

Status { Incertus & periculoſus, / Defertus & penurioſus, / Moleſtus & laborioſus.

Loca enim excelſa ad aſcendendum ſunt difficilia & laborioſa, ad remanendum ſunt inutilia & penurioſa, ad deſcendendum ſunt terribilia & periculoſa. Inuenitur ergo labor difficilis in aſcendendo. Per multas enim ambages, per multos laborioſos nexus, per multos graues acceſſus perueniunt homines ad excelſa. Sic per multas ambages fraudum, labores corporum, & ſollicitudines mentium aſcendunt homines ad ſuprema. Eſaiæ
L 16. Laborauit Moab ſuper excelſis ſuis. ¶ Item inuenitur ſqualor, ſeu horror inutilis in poſſidendo. Excelſa enim loca ſunt aliis magis ſterilia. Sic mundi dignitates & officia alta & magna ſterilia dicuntur, vel quia bonorum ſpiritualium vbertate priuantur vel quia mens humana nunquam ab eis nec in eis ſatiatur. Eſa. 42. Deſertos faciam montes excelſos; concomitatur, vt in pluribus, frigus & fames. Sicut de monte ventoſo prope Auinionem dicitur, quod quiſquis ad ſummitatem eius aſcenderit, ſe famelicum experitur. Sic dico de celſitudine mundi officiorum & ſtatuum, quia pro certo ibi viget frigus indeuotionis, fames auaritiæ & ambitionis, flexibilitas omnis ſufficientiæ & repletionis. Vnde propriè iſta ſunt excelſa Baalim, qui interpretatur deuoratores, quia ſcil. illi, qui ibidem aſcendunt, ſolent mundi bona continuè occupare & deuorare. & tamen nunquā ſe poſſunt reficere vel replere. Hiere. 19. Ædificauit excelſa Baalim. ¶ Item inuenitur terror triſtabilis in deſcendendo, ſeu ā-
M mittendo. Loca enim excelſa periculoſa ſunt; & hoc ideo, quia per terræ motum faciliter deſtruuntur, & cadunt, & quia illi, qui ibi ſunt, facilè corruunt, & inde vix ſine malo deſcendunt. Sic verè eſt de excelſis mundi ſtatibus; faciliter. n. à Deo concutiuntur, & per terræ motum infortuniorum ad nihilum deducūtur, & ipſi, qui ibi habitant, mortis æternæ periculū conſequentur. De quo Eſa. 2. Ecce dies Domini ſuper omnem ſuperbum & excelſum, & ſuper arrogantem omnem, & humiliabitur, & ſuper omnes Cedros Libani ſublimes & erectas, & ſuper omnes quercus Baſan, & ſuper omnes montes excelſos & eleuatos, & ſuper omnem turrim eleuatam, & murum munitum, & ſuper omnes naues Tharſis, & ſuper omne lignum, quod viſu pulchrū eſt. Patet ergo, quod inuenitur excelſitas malorum ſubuerſiua ſeu tribulatiua & deſtructiua. ¶ Tertio dico, quod inuenitur N
celſitudo cumulatiua &c. Vide ſupra de quadruplici celſitudine viri iuſti, quæ ſequitur in diſtinctione, videlicet,

Virtuali,
Cordiali,
Temporali,
Æternali.

(Virtuali) dico, quam facit cumulata morum perfectio.
(Cordiali) quam facit eleuata mentis affectio.
(Temporali) quam facit vendicata digna prælatio.
(Æternali) quam facit occupata cœli poſſeſſio.

Vide ſupra de eodem in principio in auctoritate diuiſa & proſecuta, & ſupra de Exaltare, & locis aliis.

Exclamare. Idem eſt, quod ex toto conatu clamare, vel excesſiuè clamare, vel excellenter clamare. Et iterum poteſt ſignificare feruorem orationis, prædicationis, & ſimilia. Vide ſupra de Clamare. A

Excitare. Nota, quod excitare idem eſt quod de ſomno euigilare Et quia per ſomnum intelligitur ſtatus peccati, ideo per excitationem ſeu euigilationem poteſt intelligi exſurrectio a peccato. Poſſumus ergo breuiter notare, quod tribus modis excitatur homo à ſomno peccati, ſcilicet, A

Per { Timorem, / Rigorem, / Clamorem.

(Per timorem) Hominem enim à ſomno peccati

Excitat { Timor damnationis, / Rigor correctionis, / Clamor monitionis ſeu præconis.

¶ Primo ergo quidam excitantur per damnationis timorem. Grues enim, quæ aliarum ſeruant excubias, ſolent lapillum in pedem ponere, vt ex eius caſu, ſi dormierint, poſſint à ſomno euigilare, & excitari. Caſus etiam horologii, quando fluxit vſque ad certum punctum ſuum, dormientes ad ſurgendum excitat & inuitat. Sic verè chariſſimi, dico, quod lapidem, id eſt, pœnæ æternæ vel iudicii diuini duritiam debemus per conſiderationem portare, & caſum horologii, id eſt, mortem aliorum attendere, vt ſic per timorem inde conceptum poſſimus excitari & euigilare. Tonitruum, quod eſt ſonus terribilis, hominem excitat, & ipſum, ne dormiat, impedit & retardat. Quia verè ſi quis tonitruum diuini timoris, terroremque ſuæ ſententiæ & iudicialis clamoris attenderit, nunquam per peccatum dormitabit. Bene ergo monet Apoſtolus 1. Corinth. 15. Euigilate iuſti, & nolite peccare. Dicit enim Plinius, quod ſi homo propter morſum aſpidis efficitur lethargicus, id eſt, violenter dormiens & ſopitus, tunc cinis muſtelæ combuſtus bibitus excitat patientem. Quia verè cinis, id eſt, conſideratio mortis, & maximè muſtelæ combuſtæ, id eſt, malorum hominum combuſtorum in inferno, & damnatorum, etiam excitat hominem à ſomno deſidiæ & peccati. Tales ergo excitantur à peccato timore damnationis.
¶ Secundo dico, quod quidam excitantur rigore correctionis. Sicut enim lethargici fortibus verberibus & medicinis aſperis, vtpote ſinapi vel pipere excitantur, ſi in naribus mittatur: ſic iſti ſunt ita dormientes & ſopiti in vitiis & peccatis ſuis, quod non poſſunt euigilare, niſi duris & aſperis correctionibus excitentur, ſicut dicitur Eſaiæ 28. Sola vexatio dat intellectum. Quod benè figuratum fuit in Petro catenato dormiente & in- B

& incarcerato, de quo Act. 12. quòd Angelus percusso latere Petri excitauit eum, dicens: Surge velociter. Quia verè charissimi, quando homo est per peccatum dormiens & sopitus, quando etiam est per malas complacentias alligatus, & incatenatus, & per malas consuetudines incarceratus, tunc necesse est, quod Angelus, id est, prælatus per correctionem ipsum percutiat, & affligat, ad hoc, vt à tali somno euigilet, & exurgat. Isti ergo excitantur rigore correctionis.

C ¶ Tertio dico, quod aliqui excitantur clamore monitionis seu præconis. Clamor enim tubarum solet equos ad prælium excitare. Clamor etiam leonis solet catulos suos à morte suscitare Sic verè, charissimi, clamor præconis & exhortationis solet mortuos peccatores à somno peccati excitare, & ad prælium virtutum monere & animare. Ose. 11. Leo rugiet, & formidabunt filij maris. Sic ergo patet, quòd sit

Excitatio per { Clamorem, Rigorem, Timorem.

Sufficit.

A **Excutere.** Nota, quod excutere dicitur, quasi extracutere, id est, extra proijcere, vel expellere. Dicam ergo, quod excutiuntur, scilicet,

Peccata per confessionem,
Terrena per reiectionem,
Impij per damnationem,
Iusti per tribulationem.

¶ Est ergo excussio vitiorum, quæ fit per flagellum confessionis. Sicut enim sputum cum lingua de ore excutitur, & extra spuitur, & eijcitur: sic peccatum cũ lingua (id est) per confessionẽ debet excuti, vt palatum conscientiæ inde valeat mundificari. Sicut enim equus nobilis de stabulo surgens, solet torporem excutere, & per membrorum excussionem ad iter se concutiens præparare: sic homo, qui quandoque iacuit in peccato, quandoque se per contritionem concutit, & quicquid in ipso torporis & peccati fuerat, per confessionem excutit, & sic liber ad bona opera deambulat, & discurrit. Genes. 27. Tempus veniet, vt soluas, & excutias iugum eius de ceruicibus tuis.

¶ Item est excussio terrenorum. Sicut enim puluis de pannis excutitur, vt vestis mundior habeatur: sic pulueres terrenorum debemus contemnere, & excutere, vt mundi possimus Domino seruire. Vnde Apostolis præcipitur Matth. 10. Excutite puluerem de pedibus vestris. Vnde animæ consulitur Esa. 52. sic: Excutere de puluere, consurge Hierusalem.

¶ Item inuenitur excussio iniquorum, quia scilicet Deus de mundo malos excutit, & eos in infernum proijcit, & immittit. Iob 38. Excussisti impios ex ea, scilicet, ex Ecclesia, vel ex terra.

¶ Item est excussio iustorum, seu perfectorum, quos scilicet Deus cum flagello mortis more tritici excutit, & in horreo Paradisi reponit. Vnde Iudicum 6. dicitur, quod Gedeon intrauerat in torcular, vt excuteret & purgaret frumentum, &c.

A **Eum. Eo. Ei.** Nota, quod istud pronomen Is, Eius, cum suis casibus, cum sit adiectiuum & relatiuum, potest referri

Ad { Personas, Res, Loca.

¶ Ad personas, dico, & sic potest referri

Ad { Deum, Iustum, Diabolum, Impium.

¶ Item ad res, & sic refertur

Ad { Gratiam, Gloriam, Miseriam, Pœnam. Seu

Ad { Virtutes, Præmia, Peccata, Tormenta.

¶ Item ad loca, & sic refertur

Ad { Mundum, Religionem seu Ecclesiam, Infernum seu iudicium, Paradisum.

Ad ista enim omnia possunt dicta pronomina applicari, de ipsis ad omnia concordari. Ad euitandum tamen tantam congeriem prolixitatum, dicamus solum, in quantum refertur ad personas. Et sic dico, quod per Eum potest intelligi

Deus, & eius dignitas insuperabilis,
Christus, & eius charitas inæstimabilis,
Iustus, & eius bonitas incomparabilis,
Angelus, & eius puritas immaculabilis,
Impius, & eius vanitas incorrigibilis,
Diabolus, & eius prauitas intolerabilis.

¶ Primo ergo dico, quod per Eum intelligitur ipse Deus, quantum ad suam propriam dignitatem, seu etiam Deitatem. Deus enim propriè innominabilis est. Non enim potest sua perfectio aliquo certo nomine designari. Vnde & ipse dixit Gen. 32. Cur quæris, inquit, nomen meum, quod est mirabile? quia pro certo, sicut dicitur Esa. 9. Vocabitur nomen eius

Admirabilis,
Consiliarius,
Deus fortis,
Pater futuri sæculi,
Princeps pacis,
Multiplicabitur eius imperium, &
Pacis non erit finis.

Et ideo conueniens reputatur, quod ipsa Dei proprietas, ipsiusque magnificentia & perfectio infinita per aliquod generale pronomen debeat designari. Designatur ergo per istud pronomen Eum, Eo, vel Ei. Vnde Apocal. 1. dicitur: Gratia vobis & pax ab eo, qui est, qui erat, qui venturus est. Deus enim pater significatur per Eum, sicut patet Ioan. 14. vbi dicitur: Domine, ostende nobis patrem. Philippe, qui videt me, videt & patrem meum, & amodò cognoscetis eum, & vidistis eum, scilicet patrem. Deus etiam filius intelligitur per Eum. Vnde in persona patris loquentis de filio dicitur 3. Reg. 7. Ego ero ei in patrem. Deus etiam Spiritus sanctus designatur per Eum, sicut de Spiritu sancto Christus loquens dicit Ioan. 16. Cum assumptus fuero, mittam vobis eum.

¶ Breuiter ergo dicam, quod iste Eum, scilicet ipse Deus, sic generaliter nominatus, debet B

Adorari,
Honorari,
Exaltari,
Commendari,
Amplexari,
Frequentari,
Contemplari,
Formidari,
Visitari.

¶ Debet (dico) adorari affectu mentali. Psalm. Adorate eum omnes Angeli eius, audiuit, & lætata est Sion. ¶ Item debet honorari affectu reali. Eccle. 38. Dedit hominibus scientiam altissimus, honorari in mirabilibus suis. ¶ Dicitur etiam exaltari affatu verbali. Eccl. 43. Exaltate eum, quantum potestis, maior est enim omni laude. ¶ Item debet commendari sono musicali. Psal. Laudate Dominum de cœlis, laudate eum in excelsis. Laudate eum in sono tubæ, laudate eum in psalterio & cithara. Laudate eum in tympano & choro, laudate eum in chordis & organis. Laudate eum in cymbalis benè sonantibus, laudate eum in cymbalis iubilationis. Omnis spiritus laudet Dominum. ¶ Item debet amplexari manu chordiali. De quo potest dici illud Matthæ. 26. Ipse est, tenete eum. Et Cantic. 3. Tenui eum, nec dimittam. ¶ Item debet frequentari nexu sociali. Vnde de Sapiente potest dici illud Eccles. 1. Omnis sapientia à Domino Deo est, & cum eo fuit semper, & est ante æuum, vt sic quilibet dicat illud Prouerb. 9. Cum eo eram cuncta componens. ¶ Item debet contemplari sensu visuali. Num. 24. Videbo eum, sed non modo; intuebor eum, sed non prope. ¶ Item debet formidari metu filiali. De quo Matth. 10. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius timete eum, qui potest corpus & animam occidere, & mittere in gehennam. ¶ Item debet visitari gressu supernali, scilicet finaliter in Paradiso, quando verificabitur illud Ioan. 14. Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Et sic breuiter patet, quomodo per istud pronomen potest ipse Deus, & ipsius perfectio designari.

¶ Dicam ergo, quod iste est perfectissimus & excellentissimus C propter multa, quæ scilicet omnia per istud pronomen signantur, videlicet, quia habet

Essentiam incommutabilem,
Potentiam insuperabilem,
Clementiam incomparabilem,
Scientiam inæstimabilem,
Iustitiam irrefragabilem,
Præsentiam multo amabilem. Quia

Eius { Essentia nunquam moritur, Potentia nunquam vincitur, Clementia nunquam auertitur,

Eius Sci-

Eius { Scientia nunquam decipitur, Iustitia nunquam variatur, Præsentia nunquam effugitur.

¶ Dico ergo, quod Deus timendus est & amandus propter suam essentiam incommutabilem. Res enim durabiliores, sunt in suo genere meliores, & ideo amabiliores. Patet in auro respectu metallorum, cuius essentia etiam in igne durat: cum ergo essentia Dei sit immutabilis & æterna, bene dico, quod efficaciter est amanda. Psalm. Benedictum nomen maiestatis eius in æternum & alibi. Sit nomen eius benedictum in sæcula, ante Solem permanet nomen eius. Vnde illud prædictum: Ipse est, tenete eum. ¶ Item timendus est vel amandus propter suam potentiam insuperabilem. Qui enim habet fortes hostes bene diligit habere adiutorem potentem, & adiuuare volentem. De isto autē adiutore legitur Dan. 7. quod potestas eius potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum eius quod non corrumpetur. Vnde etiā dicitur, quod millia millium ministrabant ei, & decies cētena millia assistebant ei. Ista enim potentia non solum est inferius, sed etiam superius: quia sicut dicitur in Psal. Magnificentia eius & virtus eius in nubibus, nec solum superius, sed inferius, quia sicut dicitur Iob 41. Non est potestas super terram, quæ comparetur ei, & merito, quia sicut dicitur Iob 25. Potestas & terror apud eum est. ¶ Item timendus est vel amandus propter suam clementiam incomparabilem. Reus enim valde diligit iudicem clementem. Pauper vero libenter sequitur diuitem pium & compatientem. Deus autem iudex clemens & diues misericors & cōpatiens est. Vnde Lucæ 1. Misericordia eius à generatione in generationem timentibus eum. Et in Psal. In æternum misericordia eius, & à generatione in generationem veritas eius. Clementia enim & misericordia illius apparet, quia

Dat { Vitam morientibus, Panem indigentibus, Quietem laborantibus, Salutem pereuntibus.

Dat (dico) morientibus vitam gratiæ, quod scilicet facit quādo peccatores conuertit. Deut. 30. Adhæreas ei, quoniam ipse est vita tua. Dat etiam indigentibus panem Eucharistiæ Oseæ 9. Sacrificia eius quasi panis lugentium. Gen. 49. Aser, pinguis panis eius, & præbebit delicias regibus. Dat insuper laborantibus quietem pacis & concordiæ. Iob 22. Acquiesce ergo & habeto pacē, quia sicut dicitur Proue. 3. Viæ eius viæ pulchræ, & omnes semitæ illius pacificæ, longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra illius diuitiæ & gloria. Dat insuper pereuntibus salutem securitatis & æternæ gloriæ. Vnde de naufragare timentibus Apostolis dicitur Matt. 8. quod accesserunt ad eum discipuli eius, & suscitauerunt eum, dicentes: Domine salua nos, perimus: qui surgens imperauit ventis & mari, & facta est trāquillitas magna Sequitur. Venti & mare obediunt ei.

D ¶ Item timendus & amandus est, frequentandus & adorādus propter scientiam indeceptibilem. Magister enim qui omnia scit docere, diligitur. Iudex vero, qui omnia scit, timetur. Sic Deus. Ipse enim habet sapientiam & scientiam infinitam, nihil enim latet eum. Et ideo dicitur Eccl. 39. quod collaudabunt multi sapientiam eius. Vnde in Psal. dicitur, quod oculi eius super gentes respiciunt, palpebræ eius interrogant filios hominum. Vnde etiam de oculis suæ clarissimæ notitiæ dicitur Apoc. 1. quod oculi eius velut flamma ignis, caput & capilli eius candidi velut lana alba. ¶ Item timendus est & amandus propter iustitiam irrefragabilem seu inuariabilem. Iustus enim iudex diligitur, & timetur, Diligitur (dico) à bonis, timetur à malis, vel diligitur, quia remunerat bonos, timetur, quia punit malos. Talis est Deus. Vnde in Psal. Iustitia eius manet in sæculum sæculi. Et alibi. Annunciabunt cœli iustitiam eius. Ista autem iustitia eius potissime apparebit in iudicio, quando ignis à facie eius exardescet, & inflāmabit in circuitu inimicos eius, secundum Psal. Et quando verificabitur illud Apoc. 1. Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, & plangent se super eum omnes tribus terræ. Istud ergo iudicium & ista iustitia eius figuratur Dan. 7. vbi dicitur. Aspiciebam (inquit) donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit, vestimentum eius quasi lux candidum, & capilli eius quasi lana alba, thronus eius quasi flāmæ ignis, rotæ eius ignis accensus, fluuius igneus, rapidusque egrediebatur à facie eius &c. Expone si vis. ¶ Item amandus & venerandus est, quia habet præsentiam valde amabilem, quod potissime erit in patria, vbi principaliter videbitur, quando scilicet ad eum veniemus, & mansionem apud eū faciemus, quando scilicet accedemus ad eum vt illuminemur, & facies nostræ non cōfundentur, quando etiam præueniemus faciem eius in confessione, & quando procidemus & adorabimus ante eum, quando insuper ibi eum videbimus sicut dixit nobis, sicut dicitur Marc. 16. & quando nos perpetuo diligemus eum, quoniam ipse prior dilexit nos. 1. Ioan. 4. & quando erimus similes ei. 1. Ioan. 3. Nos scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Patet ergo, quomodo per eum denotatur Dei præsentia, iustitia, scientia, clementia, potentia, Essentia. Et sic dico, quod per Eum intelligitur ipse Deus, scilicet, quantum ad suam deitatem.

E ¶ Secundo dico, quod per Eum intelligitur ipse Christus scilicet, quantum ad suam humanitatem. Et sic notabo, quod illud pronomen signat Christum

A patre exeuntem æternaliter,
A matre prodeuntem temporaliter,
Per mundum transeuntem corporaliter,
In cruce pereuntem visualiter,
A morte redeuntem virtualiter,
Ad cœlum adeuntem mirabiliter,
A cœlis venientem terribiliter,
In cœlis se monstrantem facialiter.

¶ Igitur dico, quod per Eum & Eius intelligitur Christus à patre exiens Psal. A summo cœlo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum eius. & Mic. 5. dicitur. Egressus eius à diebus æternitatis. ¶ Item intelligitur Christus à matre prodiens, scilicet, per natiuitatem corporalem. Luc. 2. Inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum, & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera. ¶ Item intelligitur Christus per mūdum transiens. Ioan. 1. In propria venit, & sui eum non receperunt. ¶ Item per Eum intelligitur Christus in cruce moriens. Esa. 53. Vidimus eum, & non erat aspectus, vnde nec reputauimus eum. Vere dolores nostros ipse portauit, & languores nostros ipse tulit, & nos putauimus eum quasi leprosum, percussum à Deo, & humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras. Sequitur. Disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus. ¶ Item per Eum denotatur Christus ad vitam rediens Gal. 1. Deus suscitauit eum à mortuis. De Deo, enim potest intelligi illud Iob 37. Abscondit lucem, & præcipit, ei vt rursus adueniat. Lux enim est Christus, qui absconditus est per sepulturam & mortem, sed rursus aduenit per resurrectionem. ¶ Item per Eum designatur Christus ad cœlos adiens. Act. 1. Quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum, ita veniet. ¶ Item per Eum designatur Christus à cœlis veniens, scilicet, ad iudicium. De quo Malach. 3. Et quis poterit cogitare diem aduentus eius, & quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis conflans. Vnde de eo ad iudicium veniente potest dici illud Iohel 2. post eum solitudo deserti, neque est, qui effugiat eum. Et ibidem. Ante faciem eius ignis vorans, & post eum comburens flāma. ¶ Item per Eum designatur Christus in cœlis glorians. Vnde Deo patri potuit dici de Christo illud Psal. 8. Gloria, & honore coronasti eum domine: & illud: Gloriam, & magnum decorem impones super eum, quoniam præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis &c. Et illud Esaiæ 60. Gloria libani data est ei, decor carmeli & Saron. Sic ergo patet quomodo per Eum vel Eius, vel Ei, vel Eo, intelligitur Christus quantum ad suam humanitatem.

F ¶ Tertio dico, quod per Eum potest intelligi homo iustus quantum ad suam bonitatem & virtuositatem, vt etiam quilibet perfectus, & potissime vir talis, cuius virtutes non facile particulatim exprimantur, imo necesse est, quod aliquo generali vocabulo denotentur. De tali Eo seu Eum potest dici, quod Deus talem Eum solet

Benigniter recipere,
Vtiliter eripere,
Mentaliter diligere,
Nobiliter erigere.

¶ Dico ergo, quod talem Eum solet Christus secum recipere. Vnde dominus dicit Ioan. 6. Eum, qui venit ad me, non eijciam foras. Deus enim qui vult venire ad eum per fidem, religionem & pœnitentiam, nunquam repudiat, aut eijcit, sed eum potius lætanter recipit atque nutrit. Luc. 19. At ille excepit eum in domum suam gaudens. Similis enim videtur Ossifrago, qui recipere & nutrire consueuit pullum ab aliqua derelictum. Secundum historias etiam Romanorum, antiqui duces exercituum transfugas libenter recipiebant, & eos cum suis militibus admittebant. Tales autem transfugæ quandoque multa bona ijs, ad quos transfugerant faciebant, ita quod eis mediantibus sæpe alios superabant, sciebant .n. secreta partis aduersæ, & ideo quādo volebant esse fideles, quam plurimū vtiles erant. Sic vere Deus neminem repudiat aut refutat, sed omnes, qui de exercitu diaboli ad

boli ad ipſum per pœnitentiam refugiunt vel quos diabolus repulit & eiecit, ſcilicet pauperes & egenos, libenter recipit & acceptat. Transfuga enim fuit Paulus, & Dionyſius, & qui primo fuerant milites diaboli, facti ſunt milites Chriſti. Iſti enim multa de ſecretis aduerſæ partis, ſcilicet Diaboli ſciuerunt: & ideo noſtris plurimum profecerunt. Eos ergo nō debuit Chriſtus reijcere, ſed potius recipere, & amare. Pſal. Suſcepit eos de via iniquitatis eorum. Vnde videtur, quod quilibet talis Eum figuratur in illo piſce Tob. 6. qui primo voluit deuorare Tobiam, qui apprehendens eum, attraxit eum ad terram, & inuenit in eo fel, de quo illuminauit poſtea patrem ſuum, & per eius fumum dæmonium effugauit. Talis piſcis fuit Paulus cum Philoſophis primitiuis, quia ſcilicet iſti primo Tobiam, id eſt, Chriſtum & eius fidem deuorare & deſtruere conati ſunt, iſte tamen Tobias, eos ad ſe per fidem attraxit, & ad ſe conuertit. Ezech. 32. Expandam ſuper eū rete meum, & capietur in ſagena mea, & ſic eorum felle & fumo vſus fuit. Felle dico, id eſt, ſua ſpirituali cōtra vitia indignatione, Fumo, id eſt, ſua deuota oratione & affectione. Iſtis enim mediantibus patrem ſuum cœcum, id eſt, populum Iudaicum quo ad multas perſonas Chriſtus illuminauit, & dæmonum potentiam effugauit. 2. Reg. 23. Fecit eum Dauid auricularium & ſecretariū. Vnde de quolibet tali Eum, poteſt dici illud Pſal. Inuenit eum in terra deſerta, in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis. Circumduxit eum & docuit, cuſtodiuit eum quaſi pupillam oculi Poſuit in eo verba ſignorum ſuorum, & cuſtodiuit quaſi pupillam oculi ſui. Patet ergo, quod illum, qui dicitur Eum, ſolet Chriſtus benigniter ſecum recipere.

¶ Item dico, quod talem Eum, ſolet Chriſtus à malis eripere. Pſal. Immittet Angelus domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Sicut enim quodam naturali inſtinctu animalia ſolent catulos ſuos defendere, & iuuare, ſic Chriſtus eos, quos ſuos nouit eſſe.

Iſtos enim à tentationibus eripit.
Iſtos à mundi tribulationibus protegit.
Iſtos ab inferni damnationibus liberat & defendit.

Pſalm. Eruet eos à peccatoribus, & ſaluabit eos, quoniam ſperauerunt in eo. Et alibi: Eripiet eos à contradictionibus populi, &c. Et alibi: Eripiam eum, & glorificabo eum.

¶ Iterum dico, quod talem Eum ſolet Chriſtus ſumme diligere. Vnde Gene. 32 dicitur: Iſrael autem diligebat eum ſcilicet Ioſeph ſuper omnes filios ſuos, eo quod in ſenectute ſua genuiſſet eum. Et Gen. 44. Pater enim tenerrime diligit eum. Signum autem, quod Deus diligit eos, id eſt, ſanctos & iuſtos, ſatis poteſt eſſe euidens, quia ſcilicet ſicut pater filium, quem diligit, ſolet induere magis honeſte, ſolet arguere magis moleſte, ſolet honorare & promouere magis manifeſte: ſic quia Chriſtus bonos & iuſtos ſtola gratiæ honeſtæ induit. 1. Mach. 10. Induit eum purpura, zelo iuſtitiæ moleſte arguit. Matth. 18. Corripe eum inter te & ipſum ſolum: & Eſa. 27. Qui formauit eum, non parcet ei Corona gloriæ honorabiliter eum aſtruit, Pſal. Gloriam & magnum decorem impones ſuper eum domine. Bene eſt veriſimile, quod eos amat, & quod bonum & ſalutem eorum affectat. Vnde de tali Eum canit Eccleſia. Amauit eum dominus, & ornauit eū, ſtola gloriæ induit eum, & ad portas Paradiſi coronauit eum. Vnde 1. Mach. 10. dicitur, quod rex ſcripſit eum inter primos amicos. Et 1. Mach. 11. dicitur, quod rex exaltauit eum ante conſpectum amicorum. Patet ergo, quod talem eum ſolet Chriſtus ſumme diligere.

¶ Adhuc dico, quod talem Eum ſolet Chriſtus digne erigere. Conſtat enim quod Chriſtus illos qui ſunt eum, id eſt, viros iuſtos & bonos erigit & eleuat interius per contemplationem & affectionem. Act. 1. Eleuatus eſt, & nubes ſuſcepit eum. Exterius per promotionem & prælationem. Deus enim de modico ſtatu quandoque hominem erigit & ad ſtatum altæ promotionis deducit. Vnde de Dauid dicitur in Pſal. quod ſuſtulit eum de gregibus ouium, & de poſt fœtantes accepit eum. Et alibi: Conſtituit eum dominum domus ſuæ, & principem omnis poſſeſſionis ſuæ. Poſterius per finalem ſaluationē, & per æternæ gloriæ adeptionem. Deut. 33. Conſtituit eum ſuper excelſam terram, vt comederet fructus agrorum &c. Chriſtus enim ſanctos finaliter erigit, & eos ad ſocietatem & ſatietatem æternam ſecum aduocat, & extollit. 2. Reg. 11. Vocauit eum Dauid vt comederet corā eo. Vnde in cantico canit Eccleſia dicens. Et rege eos, & extolle illos vſque in æternum. Et breuiter iſti beati a Deo in cœlo honorabiliter recipiuntur. 1. Mach. 11. Delectatus eſt rex in aduentu eorum. Ab Angelis admirabiliter aſſociantur. Gen. 32. Iuerunt ei obuiam Angeli Dei, quia ſicut dicitur 1. Mach. 10. Scripſit Alexāder rex Ionathæ, vt veniret obuiam ſibi. Ab omnibus ſanctis delectabiliter & feſtinanter alliciuntur. Matt. 25. Ecce ſponſus venit exite obuiam ei. In pace perpetua conſtituuntur. Hie. 33. Reuelabo eis deprecationem pacis. Et in Pſal. Factus eſt in pace locus eius, & habitatio eius in Sion. Et ideo omnia, quæ deſiderant, eis finaliter conceduntur. Pſal. Deſiderium eorum attulit eis, nō ſunt fraudati à deſiderio ſuo. Et alibi in Pſal. dicitur. Pluit illis manna ad manducandum, & panem cœli dedit eis, panem angelorum manducauit homo, cibaria miſit eis in abundantia. Patet ergo, quod illi, qui dicitur Eum, ſcilicet, quilibet vir perfectus, eſt a Deo

Receptus & non eiectus,
Ereptus & non derelictus,
Dilectus & non ſpretus,
Erectus & non deſpectus.

¶ Et ſic patet quomodo per Eum, & Eos poteſt intelligi perfectio virtualis. Et ideo breuiter de quolibet viro perfecto poteſt dominus dicere illud Cantic. 5. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus, caput eius aurum optimum, comæ eius ſicut elatæ palmarum. Oculi eius ſicut columbæ, genæ illius ſicut areolæ aromatum, labia eius deſtillantia myrrham primā, manus eius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis, venter eius eburneus diſtinctus ſapphiris, crura illius columnæ marmoreæ, ſpecies eius vt Libani, electus vt Cedri. In iſta auctoritate ſunt nouem genitiui pronominales, qui poſſeſſionem & perfectionem virtutum ſignant.

¶ Et ſic nota, quod ille, qui denotatur per Eum, vel per Eius, G
debet habere

Intentionis rectitudinem. [Caput eius aurum.]
Affectionis celſitudinem. [Comæ eius ſicut elatæ palmarum]
Diſcretionis limpitudinem. [Oculi eius ſicut columbæ]
Verecundiæ gratitudinem. [Genæ eius ſicut areolæ]
Eloquentiæ ſanctitudinem. [Labia eius deſtillantia]
Efficaciæ fortitudinem. [Manus eius tornatiles]
Abſtinentiæ mœſtitudinem. [Venter eburneus]
Permanentiæ firmitudinem. [Crura eius ſicut columnæ]
Apparentiæ pulchritudinem. (Species eius vt libani.)

¶ Dico ergo, quod iſte Eius, debet habere intentionem rectiſſimam, quod oſtenditur, cum dicitur (Caput eius aurum optimum.) Caput enim, quod eſt primum & principale membrum corporis, quo infirmo cætera membra dolent, intentionem ſignat, quæ prima & principalis pars eſt cuiuslibet actionis, quæ ſi ſana fuerit, & recta, totum corpus actionis ſanum eſt, & ſincerum, & etiam econuerſo. Caput ergo eius debet eſſe aurum optimum, quia ſcilicet intentio noſtra debet eſſe aurea & ſincera, & ſic omnia ſequentia erunt ſalubria atque ſana. Bonitas enim vel malitia omnis actus à capite intentionis dependet. Sit ergo Eius, id eſt, intentio cuiuslibet viri iuſti, aurum optimum. Vnde de ſancta muliere, id eſt, de ſancta anima dicitur Apocaly. 12. quod in capite eius corona ſtellarum duodecim. Duodecim enim ſtellæ, fidem duodecim articulorum deſignant, quæ ſcilicet in capite noſtræ intentionis continuè eſt tenenda, quia ſcilicet omnia, quæ agimus, cum intentione veræ fidei ſunt agenda. Pſalm. Poſuiſti in capite eius coronam de lapide precioſo. Vnde etiam canit Eccleſia, & accipitur ab Eccleſiaſt. 45. Corona aurea ſuper caput eius expreſſa ſigno ſanctitatis, gloria honoris, & opus fortitudinis. Habere ergo debet iſte eius intentionem rectiſſimam. (Caput eius, inquit, aurum.) Daniel. 2. Caput ſtatuæ ex auro erat.

¶ Item debet habere affectionem altiſſimam, quod oſtenditur, cum dicitur (Comæ eius ſicut elatæ palmarum.) Comæ procedentes à capite, ſunt affectiones procedentes à corde, quæ ſcilicet ſicut folia palmarum, quæ omnia tendunt ſurſum, debent eſſe, in quantum ſurſum, ad cœleſtia debent eſſe erectæ & ſublimes. Cant 7. Comæ capitis eius ſicut purpura.

¶ Item debet habere diſcretionem clariſſimam, quod oſtenditur, cum dicitur, quod iſte habet oculos. (Oculi, inquit, eius ſicut columbæ ſuper riuos aquarum.) Columbæ enim ita habent oculos claros, quod viſa vmbra accipitris in aqua, ſtatim refugiunt. Sic oculi ad foramen diſcretionis noſtræ debent eſſe clariſſimi, quia ſcilicet in aqua ſacræ ſcripturæ, vel in aqua lacrymoſæ pœnitentiæ ſtatim debemus vmbram intentionis perpendere, & ſic ab accipitre diabolo præcauere, & ad foramen conſcientiæ refugere & tranſire. Daniel. 10. Oculi eius vt lampas ardens.

¶ Item debet habere verecundiam ſimpliciſſimam, quod oſtenditur, cum dicitur (Genæ eius ſicut areolæ aromatum.) In genis enim ſummè apparet verecundia, quæ areolæ aromatum comparatur, quia ſcilicet nihil fragrantius vel odoroſius verecunda facie iudicatur. Vnde Cantic. 4. Sicut fragmen mali punici genæ tuæ. Et Eccleſiaſt. 7. dicitur: Gratia verecundiæ illius ſuper aurum.

¶ Item

¶ Item dico, quod debet habere eloquentiam veriſſimam, quod oſtenditur, cum dicitur, quod labia eius ſunt deſtillantia myrrham primam. Myrrha enim prima, quæ ſine infectione & violentia ſtillat ab arbore, eſt veritas, quæ ſcilicet prima eſt inter virtutes, & ſine difficultate debet à noſtris labijs ſponte & voluntarie deſtillare. Iſta eſt ad modum myrrhæ odoroſa ſed amara, quia ſcilicet fama veritatis eſt magna licet quandoque multis ſit diſplicibilis & amara. Pſalm. Scuto circumdabit te veritas eius. 1 Pet. 3. Prohibeat linguam ſuam à malo, & labia ſua ne loquantur dolum, & Prouerbiorum 16. Labijs eius addet gratiam. Econtra tamen multa ſunt labia, quænon deſtillant myrrham veritatis, ſed fœtentem immunditiam falſitatis, & veneno ſæ & detractoriæ loquacitatis. Pſalm. Venenum aſpidum ſub labijs eorum. Venenum aſpidis dormire primo facit, & poſt dormiendo occidit, & venenat. Vnde Eſa.33. Labia eius repleta ſunt indignatione, & lingua eius quaſi deuorans ignis.

¶ Item debet habere efficaciam fortiſſimam, quod oſtenditur cum dicitur, quod manus eius tornatiles, aureæ, diſtinctæ hyacinthis. Manus enim virtutem operatiuam, & bonorum operum effectum deſignant, quam ſcilicet quilibet Eius, id eſt, quilibet iuſtus debet habere, vt ſcilicet hyacinthis virtutum in ipſis ſuis manibus, id eſt, in ſuis operibus debeant coruſcare. Tornatiles etiam debent dici, pro eo, quia operationes noſtræ bonæ nunc ad Deum, nunc ad nos, nunc ad proximum tornari debent & verti. Pſalm. Manus eius in cophino ſeruierunt. Et alibi. Ponam in mari manum eius, & in fluminibus dexteram eius. Et breuiter de bonis operibus poteſt dici illud Pſalm. Opera manuum eius annunciat firmamentum. Et Iob. 1. dicitur: Operibus manuum eius benedixiſti, & poſſeſſio eius creuit in terra. Multi enim ſunt, qui habent manum aridam ad bene operandum, & cœcum oculum ad videndum. De quo dicitur Zacha. 11. Brachium eius dextrum ariditate ſiccabitur, & oculus eius dexter tenebreſcens obſcurabitur.

¶ Item dico, quod talis Eius debet habere abſtinentiam arctiſſimam ſeu continentiam mundiſſimam, quod oſtenditur, cum dicitur [Venter eius eburneus.] Ebur enim quod eſt candidum & frigidum, caſtitatem deſignat, quæ per puritatem eſt candida, & per temperantiam frigida & modeſta. Vnde Iob 7. De ventre eius fluent aquæ viuæ. Et Threno. 4. dicitur. Candidi facti ſunt Nazaræi eius. Sequitur: Candidiores niue, rubicundiores ebore antiquo, ſaphiro pulchriores. Talem tamen ventrem eburneum cum aquis niuis, caſtitatis & puritatis non habent aliqui, ſed potius ventrem vbi habitat ignis cupiditatis & carnalitatis. Vnde Eccleſiaſtic. 40. In ventre eius ignis ardebit.

¶ Item dico, quod iſte debet habere permanentiam firmiſſimam, quod oſtenditur cum dicitur quod crura eius ſicut columnæ marmoreæ, quæ fundatæ ſunt ſuper baſes aureas, Marmoreæ enim columnæ ſtabiles ſunt, baſes aureæ oneri non ſuccumbunt. Sic perſeuerantia noſtra nunquam debet deficere, ſed in firmitate roboris continui & perpetui perdurare. Vnde talis Eius poteſt figurari in illo Angelo Apoc. 10. de quo dicitur, quod amictus erat nube, & iris in capite eius, & facies eius erat vt ſol, & pedes eius ſicut columna ignis.

Signat enim {
Nubes puritatem,
Iris, quæ fit ex reſplendentia lucis, diuinæ gratiæ luminoſitatem.
Sol, charitatem,
Columna, perſeuerantiam & ſtabilitatem,
Ignis, imputribilitatem.
}

¶ Item dico, quod talis Eius debet habere apparentiam pulcherrimam, quod oſtenditur cum dicitur. Species eius vt Libani, electus vt Cedri, quaſi dicat: Species eius debet eſſe per honeſtatem pulcherrimam more Libani, qui eſt mons Syriæ ſemper virens. Vnde de tali ſpecie dicitur Danielis 10. Ecce vir, inquit, veſtitus lineis, renes eius accincti auro obryzo, corpus eius quaſi Chryſolitus, & facies eius velut ſpecies fulguris &c. Si vis expone, & dic, quod

Veſtitus lineus eſt innocentia,
Aurum circa renes eſt continentia,
Corpus lapideum eſt permanentia,
Facies & ſpecies fulguris eſt clara & honeſta apparentia.

Sic ergo patent nouem bonæ conditiones iſtius eius. Et ideo breuiter fuit in vita iſta Deo placens & gratioſus, in ſe bonus & virtuoſus. Et ideo finaliter in Paradiſo ipſe eſt & fuit alta regnans & glorioſus. Iſte enim Deo placuit. Sapien. 4. Placita erat Deo anima eius. Iſte etiam mores coluit. Pſalm. Anima eius in bonis demorabitur. Iſte inſuper cœlum meruit. Pſalm. Gloria, & diuitiæ in domo eius, & iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi. Et Prouerbio. 3. dicitur, quod longitudo dierum in dextera eius & in ſiniſtra illius diuitiæ & gloria. Sic ergo patet quomodo per Eum, & per Eius, poteſt intelligi conditio viri iuſti &c.

¶ Si vero de pluribus ſimul loqui volueris, dic, quod per Eos & Eis & Eorum potes intelligere virtutes & conditiones ſanctorum. Iſti ſunt enim quorum

Affectus à Deo {
Reſpiciuntur,
Exaudiuntur,
Remunerantur,
}
Aſpectus à Deo illuminantur,
Proceſſus per Deum rectificantur,
Succeſſus in Deo ſaluificantur.

¶ Deus enim complet iuſtorum affectum Pſal. Deſiderium eorũ attulit eis, non ſunt fraudati à deſiderio ſuo. Et alibi in Pſal. Præparationem cordis eorum audiuit auris tua.

¶ Deus etiam exaudiuit iuſtorũ affatus, id eſt, eorũ orationes & preces Pſal. Oculi domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum, vt eruat morte animas eorum, & alat eos in fame.

¶ Deus inſuper remunerat iuſtorum effectus, id eſt, bona opera & virtutes eorum. Pſal. Da illis ſecundum opera eorum, & ſecundum opera manuum eorum tribue illis.

¶ Deus nihilominus illuminat iuſtorum aſpectus, id eſt, intellectus & notitias eorundem. Pſalm. Eduxit eos de tenebris & vmbra mortis, & vincula eorum dirupit. Et alibi. Expandit nubem in protectionem eorum & ignem vt luceret eis per noctem.

¶ Deus etiam rectificat iuſtorum proceſſus. Pſal. Eduxit eos in viam rectam, vt irent in ciuitatem habitationis.

¶ Deus inſuper ſaluificat ſeu beatificat iuſtorum ſucceſſus Pſa. Et ſaluauit eos propter nomen ſuum, vt notam faceret potentiam ſuam. Sequitur. Et ſaluauit eos de manu odientium, & redemit eos de manu inimici, infinita alia poſſent hic applicari de Eos referendo ad omnem virtutem, ſed omitto gratia breuitatis. Patet ergo quomodo per iſtud pronomen Eos, Eorum, Eis, Eum, Ei, Eius &c. Intelligitur homo iuſtus quantum ad ſuam bonitatem.

¶ Quarto dico, quod per iſtud pronomen poteſt intelligi vir malus quantum ad ſuam prauitatem ſeu iniquitatem. Aliqui enim ſunt ita mali, quod aliquo ſpeciali vocabulo, non poſſunt commode definiri, & ideo ſolent à ſcriptura aliquo generali vocabulo appellari. Quandoque ergo tales per iſtud pronomen Eum & Eos deſignantur, & eorum nequitiæ tali generali vocabulo appellantur. Notabo ergo, quod mali, qui denotantur per Eos, H

Indurantur diuino verbere,
Impinguantur carnali vbere,
Colligantur dæmonum fœdere,
Maculantur criminum ſcelere,
Excœcantur ignorantiæ errore,
Moleſtantur laborum onere,
Deuorantur crudeli vulnere,
Relegantur à cœli munere.

¶ Iſti enim ſunt obſtinati, nec corriguntur diuinis verberibus, & ideo Hiere. 5. dicitur Domine percuſſiſti eos, & non doluerunt. Attriuiſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam, indurauerunt facies ſuas ſupra petram, noluerunt reuerti.

¶ Item iſti ſunt impinguati & delectantur carnis vberibus. Vnde iſti ſunt illi equi, de quibus dicitur Eſa. 31. Equi eorum caro, & non ſpiritus. Carnales enim equi dicuntur, eo ſcilicet, quia ſicut equus & mulus ſenſu & ratione priuantur. Ioel. 2. Quaſi aſpectus equorum aſpectus eorum.

¶ Item iſti ſunt deſperati, & ſociantur hoſtis fœderibus. Vnde Iob. 1. Affuit inter eos ſatan. Videntur enim mali magis fœderati diabolo quam Deo Pſalm. Auerterunt ſe, & non ſeruauerunt pactum, quemadmodum patres eorum.

¶ Item iſti ſunt deprauati, & inquinantur multis ſceleribus. Vnde Ezech. 32. Fuerunt iniquitates eorum in oſſibus eorum,

¶ Item

¶ Item isti sunt excœcati, nec illustrantur veris splendoribus, quia scilicet plerumque mali cœcitate ignorantiæ sunt percussi. Psalm. Obscurentur oculi eorum, ne videant, & dorsum eorum semper incurua. Et Luc. 24. dicitur, quod oculi eorum tenebantur, ne eum agnoscerent.

¶ Item isti sunt tribulati, & fatigantur multis laboribus. Constat enim, quod mali in vita ista multis miserijs & tribulationibus affliguntur. Vnde in Psalm. dicitur, quod Dominus misit in eos iram indignationis suæ, indignationem, & iram, & tribulationem, immissionem per Angelos malos. Et sequitur ibidem, quod ipse conuertit in sanguinem flumina eorum, & imbres eorum ne biberent. Misit in eos cynomiam, & comedit eos rana, & disperdidit eos. Dedit ærugini fructus eorum, & labores eorum locustæ. Et tradidit grandini iumenta eorum, & possessiones eorum igni. Ecce ergo quomodo isti Eos, & Eorum, id est, mali multi in præsenti vita miserijs affliguntur.

¶ Item dico, quod isti sunt condemnati, vt deuorentur, seu crucientur diris vulneribus, quod vtique fiet finaliter in inferno quando scilicet verificabitur illud, quod dicitur Deuteron. 32. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Consumentur fame, & deuorabunt eos aues morsu amarissimo. Dentes bestiarum immittam in eos cum furore &c. Foris vastabit eos gladius, & intus pauor. Sequitur: Vua eorum vua fellis, & botrus amarissimus. Fel draconum vinum eorum, & venenum insanabile. Et iterum: Mea est vltio, & ego retribuam eis in tempore, vt labatur pes eorum. Isti ergo erunt condemnati, & truncabuntur multis vulneribus, scilicet, in inferno.

¶ Item dico, quod isti erunt exulati, quod spoliabuntur summis honoribus, scilicet, gloria & fœlicitate cœlesti, quia scilicet isti non solum habebunt pœnam sensus, quam sustinebunt in inferno, imo pœnam damni, quam patiuntur priuati Dei & sanctorum consortio. Vnde Oseæ 9. Propter nequitiam adinuentionum eorum de domo mea eijciam eos. Breuiter ergo concludo, quod per Eos, Eorum, & Eis, possunt pluraliter intelligi viri mali.

¶ Sed si vis, potes dicere, quod etiam in singulari numero per Eum, Ei, & Eius &c potest intelligi singulariter quilibet vir iniquus. Et hoc, quia sicut probari potest per scripturam, iste

Ignorantiæ cœcatur errore,
Immunditiæ fœdatur horrore,
Auaritiæ crematur ardore,
Iracundiæ vexatur stridore,
Sapientiæ priuatur splendore.

¶ Dico ergo, quod talis excœcatur per ignorantiam. Esa. 6. Excœca cor populi huius, & aures eius aggraua. Et 3. Regum 14. dicitur: Caligauerunt oculi eius præ senectute. De Tobia etiam legitur Tobiæ 2. quod stercora calida cœcauerunt oculos eius. Sic faciunt plerumque stercora & immunditiæ vitiorum.

¶ Item iste maculatur per immunditiam. Vnde de immundo & luxurioso potest dici illud Threnor. 1. Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui. Vnde Prouerb. 7 dicitur de luxurioso: Et ecce ornatu meretricio occurrit ei mulier.

¶ Item iste inflammatur per auaritiam. Psal. Ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida. Auaritia enim & ignis dicitur, & tempestas.

¶ Item iste infatuatur per imprudentiam. De iusto enim dicitur, quod collaudabunt multi sapientiam eius &c. De peccatore vero dicitur Prouerbiorum 27. Non auferetur ab eo stultitia eius

¶ Item iste incitatur per iracundiam. Vnde de iracundo potest dici illud Psalmi: Ignis à facie eius exarsit, carbones succensi sunt ab eo. Patet ergo, quomodo singulariter & pluraliter per illud pronomen Eum potest intelligi, scilicet

Vir iniquus,
Vir iustus,
Homo impius,
Deus summus.

¶ Sed si adhuc vis aliquid dicere de Ea, in genere fœminino, nota & pone illud, quod supra positum est de Ea. Nota, quia supra in litera D, conditionem naturæ Angelicæ, & eius moralizationem similiter etiam diaboli rationem moraliter discussimus, ea hic iterare superfluum arbitramur. Ideo ne vel incuria, vel negligentia putet quis factum esse, vt in capite huius tituli diuidendo, Angelum & diabolum per Eum, Ei, Eo, posse intelligi meminerimus, nec, id authorum testimonio deduxerimus, volumus lectori supra in loco designato esse satisfactum, vt ibi aptas intentioni suæ auctoritates comportet, & colligat.

A Exemplum. Exemplar.

Nota, quod exemplum, & exemplar est illud, ad cuius similitudinem fit aliud. Et siue accipiatur in bono vel in malo, semper denotat aliquam similitudinem. Est ergo quadruplex exemplum, scilicet,

Exemplum { Tenendum,
Cauendum,
Timendum,
Quærendum.

Exemplum tenendum, est exemplum bonorum, quorum scilic. viæ & semitæ sunt sequendæ. 1. Petri 2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Exemplum cauendum, est exemplum malorum, quorum vitæ, viæ, & semitæ sunt fugiendæ. Vnde Numer 5. dicitur, quod mulier adultera post ventris diruptionem, & post amaram aquarum potationem, erat in maledictionem; & in exemplum omni populo. In exemplum (dico) non imitandum, nec assimilandum, sed magis cauendum & euitandum. Exemplum timendum, est exemplum damnatorum. Pœna enim istorum est alijs in exemplum, id est, in signum, quod scilicet qui similiter fecerit, similiter damnatus erit. Vnde in Canonica Iudæ dicitur, quod Sodoma & Gomorra factæ sunt in exemplum ignis æterni. Exemplũ quærendum, est exemplum bonorum, qui scilicet datur alijs exemplum, quod qui similia fecerit, similiter recipiet & habebit, Exod. 25. Attende, & fac iuxta exemplar, quod tibi in monte monstratum est.

¶ De exemplo tenendo, sequendo, & imitando possumus aliquantulum dilatare, quod vita, conditio, & conuersatio bonorum & perfectorum sunt quædã exempla, quæ debemus sequi, & imitari, & quibus debemus conformari. Chamæleon enim est animal Æthiopicum, quod talis est conditionis, vt dicit Isidor. quod ad formam, figuram, & colorem rerum exteriorum dicitur proprium colorem vertere & mutare, siue fuerit paries albus, siue fuerit color rubeus, siue fuerit arbor viridis. Sic pro certo, charissimi, dico, quod colores, id est, exteriora opera & exempla, quæ in alijs existũt, debent à nobis per imitationem recipi, quia scilicet, B

Albedo castitatis,
Rubedo charitatis,
Viror honestatis,

Quæ in alijs personis inueniantur, à nobis debent recipi, & exemplariter imitari, & ad ipsam debemus conditionem nostram vertere, & nos eis moraliter conformare, vt sic dicamus illud Prouerb. 24. Quod cum vidissem, posui in corde meo, & exemplo didici disciplinam. Accipiamus ergo bona exempla a superioribus, & simus tales, quod bona exempla demus inferioribus. Medicus enim bonas herbas solet colligere, & de malis & inutilibus non curare. Columba etiam bona grana solet colligere, mala autem & inutilia refutare. Apes etiam flores bonos & puros solent frequentare, vt inde possint mel conficere & generare. Sic vere, charissimi, bonos flores, bona grana, bonas herbas, id est, bona aliorum exempla debemus per imitationem recipere & colligere, mala vero respuere & horrere. Vt enim dicit Plin. Apes, quæ flores amaros frequentant, sicut est flos apsinthij, solent mel amarius facere. Quia vere illi, qui amara & mala aliorum exempla recipiunt, exinde mel amarum, id est, opera mala & inutilia conficiunt. Bona ergo bonorum exempla frequentemus, mala autem malorum opera, id est, exempla respuamus. Ideo nobis dicitur in persona bonorum Iudi. 9. Quod me videritis facere, hoc instanter facite. Boni ergo exempli acceptio pertinet ad subditos, boni etiã exempli datio pertinet ad prælatos. Sicut enim videmus, quod formica, quando non potest portare onus suum, solet ipsum præcedere, & præcedendo ipsum ore post se trahere. Apri etiam videntes venatorem filios suos inuadere, vt dicit Plinius, præcedunt eos, & pro eis pugnant & eos defendunt. Sic pro certo, charissimi, prælatus, qui habet aliquod onus, id est, aliquem onerosum subditum, volens eum portare ad Paradisum, & a venatore diabolo tueri & defendere, tutissimum est & optimum, quod eum per boni exempli dationem præcedat, & quod eum ore, id est, verbo consolatorio & exhortatorio secum ducat. Faciat ergo talis iuxta consilium Apostoli 1. Timoth. 4. Exemplum, inquit, esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, & in castitate. In quibus verbis quinque ostenduntur, in quibus prælati & viri perfecti alios præcedere, & alijs dare bona exempla tenentur, scilicet,

In { Eloquentiæ veritate. [In verbo.]
Apparentiæ venustate. [In conuersatione.]
Amicitiæ firmitate. [In charitate.]
Sapientiæ claritate. [In fide.]
Continentiæ puritate. [In castitate.]

Ista enim quinque debent in viris perfectis principaliter esse, vt alij minus perfecti possint ibi bonum exemplum accipere. Ad bonos enim pertinet, vt habeant

In ver-

In { Verbo veritatem, Conuerſatione honeſtatem, Charitate firmitatem, Fide ſtabilitatem, Caſtitate puritatem.

Iſta omitto proſequi gratia breuitatis, quia hoc vocabulum exemplum ſatis ratum eſt in ſcriptura. Multa enim poteris ad propoſitum inuenire in aliis titulis. Et ideo vide infra de imitari. Etſi vis proſequi prædictam auctoritatem, vide proſecutionem in aliis particularibus titulis.

A **Exercere.** Nota, quod exercitium idem eſt, quod diligens & frequens circa aliquid occupatio. Vnde exercere idem eſt, quod aliquid diligenter & frequenter facere, vel circa aliquid laborare. Eſt ergo duplex exercitium ſeu opus, ſcilicet, vnum virtuoſum, aliud vitioſum, vnum perfectorum, aliud peccatorum. Eſt ergo exercitium virtuoſum, & iſta eſt bona occupatio & operatio, quam debemus ſemper facere & continue exercere. Creaturę ergo quanto plus habent de perfectione, tanto plus habent de exercitio & occupatione. Iſtud patet in Angelis, qui cõtinue ſe exercitant Deum contemplando, patet in ſtellis, quæ continue ſe exercitant nobis influendo, patet in terra, quæ continue ſe exercitat fructum producẽdo, patet etiã in mari, quod continue ſe exercitat ſeſe purgando & agitando. Et breuiter nõ eſt dare aliquã nobilem creaturam, quin exercitium diligat, & frequentet. Sic vere chariſſimi, loquendo ſpiritualiter, omnes illi, qui volunt eſſe nobiles & perfecti, debent ſeipſos exercere, & in bonis operibus occupare, quia vere aut debemus ſicut Angeli ſuperiorum contemplationi vacare, aut ſicut ſtellæ per pietatem in aliquos influere, & eis bene facere. Iuxta illud 1. Timoth. 4. Exerce teipſum ad pietatem. Aut ſicut terra fructus bonorum operum continue producere. Aut ſicut mare per contritionem & noſtri ſtatus diſcuſſionem continue nos agitare, & per confeſſionem nos purgare. Sicut enim per Philoſophos, motus maris eſt cauſa quare ipſum non putreſcit nec corrumpitur, ſic vere motus & exercitium bonorum operum eſt cauſa, quod homo per peccatum non corrumpitur, quia, ſcilicet, dum homo in honeſtis operibus occupatur, a peccatorum corruptionib. præſeruatur. Ideo bene conſulebat Hier. dicens. Semper aliquid boni facito, ne te diabolus inueniat otioſum. Quia vero paucæ ſunt auctoritates de iſto vocabulo exercere, ideo nolo aliquam auctoritatem diuidere, ſed breuiter aliquid volo diſtinguere & notare.

B ¶ Notemus ergo, quod bonum exercitium, bonus labor, bona occupatio, bonum opus debet ex cauſa triplici frequentari, quia, ſcilicet,

Per bonum exercitium { Virtus excitatur, Fructus reportatur, Culpa reſecatur.

Primo dico, quod per bonum exercitium virtus excitatur. Siue enim in corporalibus, ſiue in ſcientialibus, ſiue etiam in moralibus, nulla virtus ſine exercitio conualeſcit. Quia ſicut dicit Vegetius de re militari, omnes aceres, & opera ingenios exercitiis cõualeſcent. Apes enim vt dicit Plinius, & Ambroſius, ſi diu quieſcant, infirmantur. Si vero opera ſua & labores ſuos continuauerint, in ſanitate perſeuerant, & vegetantur. Animalia etiam ſylueſtria ſunt domeſticis, vt communiter, fortiora, & meliora, ſicut patet de apris reſpectu domeſticorum porcorum, quod vtique facit continuitas motus & laboris, cibi etiam ſiccitas, & aeris puritas. Nam per motus continuitatem mali humores conſumuntur, pori aperiuntur, virtus roboratur & vigoratur. Cuius tamen in animalibus domeſticis totum contrarium inuenitur. Sic vere chariſſimi, illi, qui maioribus ſtudiis & exercitiis occupantur, ſaniores & fortiores & meliores efficiuntur, & tam in temporalibus, quam ſpiritualibus roborantur. Puritas enim aeris, id eſt, puritas conſcientiæ, cibi ſiccitas, id eſt, parcitas abſtinentiæ, motus continuitas, id eſt, labor exercitii & obedientię prę ſeruãt hominem ab infirmitate, & morali, & corporali, quam tamen quies, id eſt, ocium introducit. Ideo dicit Hugo in lib. 9. Exemplorum. Conſtat omnem operam ægre reſumi, ſi diu ab exercitio quieſcatur. Cum enim non frequentantur ſtudia conſueta, & ingenia in artibus, & brachia in corporibus irrigeſcunt. Per exercitium ergo virtus roboratur. Et ideo videmus de multis, qui nullo bono exercitio ſeſe occupant, quod in eis reperitur

Nullius { Virtus, Vigor, Fortitudo, Bonitas.

Similes quibuſdam hominibus, qui ſunt in Æthiopia, qui ſecundum Plinium dicuntur Ganphaſantes, qui nullo penitus exercitio ſe occupant, ſed ſicut beſtiæ continue vadunt nudi. Ad denotandum, quod illi, qui bonis exercitiis, ſtudiis & laboribus non occupantur, nudi ſcientiis & moribus, nudi etiam bonis temporalibus, nudi etiam gratiis, & virtutibus inueniuntur. Vnde tales poſſunt dicere illud Iob 1. Nudus egreſſus ſum de vtero matris meę, nudus reuertar illuc. Exerceamur ergo, & occupemur in bono, nec aliqualiter vacemus ocio vel quieti, quia vere per exercitium virtus roboratur.

C ¶ Secundo dico, quod per exercitium fructus reportatur. Terra enim ſi bene colitur, vinea ſi bene foditur, arbor ſi bene purgatur, ſolet melius fructificare, & fructus magis vberes producere & portare. Et è conuerſo, ſi debita cultura deficiat, tũc terram vepres & vrticæ occupant, vineæ & arbores à fructibus ſe retardant. Sic vere chariſſimi, per culturam & exercitium bonorum operum fructus meritorum & præmiorũ reportatur, acquiritur, & habetur. Alias enim niſi bonum exercitium frequentetur, vepres peccatorum in nobis oriuntur, & fructus æternæ gloriæ retardantur. Vnde Prouer. 24. Per agrum hominis pigri tranſiui, & per vineam viri ſtulti, & ecce totum repleuerant vrticæ, operuerant faciem eius ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat. Spinæ ſignificant peccata, quæ cõſcientiam per remorſum continue pungunt. Vrticæ, quæ carnem pungunt, deſignant mala deſideriã, quæ non ceſſant mentem inflammare. Talibus ergo ſpinis & vrticis ager, id eſt, cor peccatoris repletur quando per bonum exercitium non colitur. Vnde Prouerb. 23. Diligenter exerce agrum tuum. Dico, quod per exercitium fructus reportatur. Vnde ad Heb. 12. Omnis diſciplina in præſenti non videtur eſſe gaudii, ſed mœroris, poſtea autem exercitans per ipſam fructum pacatiſſimum reddet.

D ¶ Tertio dico, quod per exercitium culpa reſecatur. Sicut enim veſtes, quæ ſæpe concutiuntur, & verberantur, ſæpe à tineis præſeruantur, aqua etiam putei, in quo ſæpe hauritur, propter motum & exercitium à putredine præſeruatur, ſic homo qui ſæpe mouetur, & bonis exercitiis occupatur nec tinea malarũ cogitationum roditur, nec à corruptione peccatorum mortaliũ vitiatur. Sicut enim dicit Ioannicius, exercitium eſt vnum de illis ſeptem accidentibus, quæ ad conſeruationem humanæ vitæ requiruntur, quę, ſcilicet, ſunt aer, cibus, potus, ſomnus, vigilia, exercitium, requies. Quia re vera chariſſimi, ad vitę ſpiritualis conſeruationem iſta requiruntur, ſcilicet

Aer, id eſt, gratiæ deuotionis ſinceritas,
Cibus, id eſt, verbi Dei ſuauitas,
Potus, id eſt, paſſionis Chriſti acerbitas,
Somnus, id eſt, contemplationis profunditas,
Vigilia, id eſt, diſcretionis ſubtilitas,
Exercitium, id eſt, occupationis ſedulitas,
Requies, id eſt, ſtabilitatis tranquillitas.

Exercitium ergo valet ad vitæ ſpiritualis conſeruationem, & per conſequens ad mortis, id eſt, peccati deſtructionem & expiationem. Sicut enim dicit Conſtãtinus, exercitium ad tria valet, ſcilicet, ad caloris naturalis excitationem, ad membrorũ ſolidationem, ad ſuperfluorũ conſumptionem. Quia vere chariſſimi, bonum exercitium, bona occupatio, bonus labor, calorem excitat charitatis, vigorem ſolidat firmitatis, ſuperflua vero, id eſt, peccata deſtruit, & deuaſtat. Et propter hoc pulcherrime loquitur de exercitio Fulgentius tractans illud Prou. vlt. Panem ocioſa nõ cõmedit. In quodam ſermone allegans dicta ſapientis cuiuſdam, ſic dicens. Honeſtus labor vitæ humanæ eſt cuſtodia fida, dormientis naturæ vigil, ſtimulus ſopiti caloris, lima ſuperfluitatis, conſumptio vitiorum, languorum medicina, lucrum tẽporis, iuuentutis debitum, adoleſcentiæ diſciplina, ſenectutis gaudium, ſalutis adiutorium, nutricis omnium malorum, ſcilicet, acediæ & ocii inimica. Ille nempe ſolus ab exercitio ſe ſubtrahat & labore, qui fœlicitatis gaudiis vult carere. Et ſic patet chariſſimi, quod exercitium ad multa eſt vtile, quia, ſcilicet, ſicut dictum eſt,

Bonum exercitium eſt { Culparum impeditiuum, Bonorum acquiſitiuum, Virtutum roboratiuum.

Nam vt dictum eſt,

Per exercitium { Annullatur culparum prauitas, Procuratur cœli fertilitas, Excitatur virtutum probitas.

Pauciſſimæ ſunt auctoritates de exercitio in ſcriptura, & ideo nihil diuiſi. Sed vide in aliis titulis, qui eundem habent ſenſum, ſcilicet, de labore, de occupatione, de operatione, de facere, de profectu, de motu, de currere, & cæteris ſimilibus.

E ¶ Item dico, quod exercitium poteſt accipi in malo, & ſic ſignat malum malorum laborem. Iſti enim ſunt ſimiles araneæ, quæ

quæ capiendo muſcas continue ſe exercitat. Sic mali ſunt in continuo exercitio & labore ad alios capiendum. Vnde Iudith 9. Exercebant latrocinia, &c. Vide alia in prædictis titulis.

A **Exercitus.** Nota, quod exercitus nihil aliud eſt, quam congregatio hominum ad prælium faciendũ, ſiue pro hoſtium inuaſione, ſiue pro hoſtium defenſione. Exercitus ergo loquendo ſpiritualiter, poteſt denotare ſocietatem, communitatem, concordem & indiuiduam vnitatem. Et propter hoc nos poſſumus diſtinguere, quod quadruplex eſt Exercitus, ſcilicet,

Exercitus {
Hominum perfectorum,
Hominum peruerſorum,
Dæmonum malignorum,
Ciuium ſupernorum.

De exercitu perfectorum, id eſt, de bonorum congregatione poteſt dici illud 2. Paralipomenon. 12. Ergo in exercitu noſtro Deus Dux eſt.

¶ De exercitu peruerſorum, id eſt, de ſocietate malorum, qui quaſi vnanimes non ceſſant contra pauperes præliari, dicitur 4. Reg. 24. Perſecutus eſt exercitus Chaldæorum Regem, comprehenditque eum. Et Hierem. 32. Exercitus Regis Babylonis obſidebat Hieruſalem.

¶ De exercitu vero dæmoniorum dicitur Iudith 5. Ita multiplicati ſunt, ſcilicet, Madianitæ, vt eorum exercitus numerari non poſſet: De exercitu beatorum dicitur 4. Regum 22. Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum cœli aſſiſtentem ei.

¶ Quamuis ergo exercitus multis modis poteſt accipi, generaliter tamen per exercitum quis poſſet accipere ſtatum Eccleſiæ vel religionis. Illi enim, qui ſunt eiuſdem exercitus

Communiter {
Viuunt,
Iacent,
Laborant,
Ad communem finem tendunt.

B ¶ Sicut enim exercitus ſequitur ſuperiores, impugnat exteriores, diligit interiores, inter ſe bene ordinatur, exterius hoſpitatur, continue laborat & agitatur, ſic proculdubio exercitus fidelium debet ſuperioribus, ſcilicet, Deo & prælatis obedire. Ideo de verbo Dei dicitur Apoc. 19. Exercitus, qui in cœlo ſunt, ſequebantur eum in equis albis. Debet exteriores, ſcilicet, hoſtes ſpirituales impugnare. Ioſuę 10 Exercitu diſpoſito oppugnabat eam Debet etiam interiores, ſcilicet, ſocios & vicinos diligere & amare Iud. 20. Comportent exercitui cibaria. Debet etiam per prudẽtiam bene ordinari 2. Mach. 15. Exercitus erat ordinatus. Debet ſicut hoſpes in mundo peregrinari 2. Corin. 5. Quamdiu ſumus in hoc corpore, peregrinamur à domino. Debet etiam ſemper in bonis exercitiis occupari. Semper enim debemus eſſe parati contra hoſtes præliari, & nos per bona opera defendere & tueri. Vnde Ezec. 37. Ingreſſus eſt in ea ſpiritus, & reuixerunt, ſteteruntque ſuper pedes ſuos exercitus magni nimis. Vbi nota, quod illi, qui in hoc exercitu congregantur, debent habere

Ductorem præcipientem. (Spiritus.)
Gratiam perficientem. (Vixerunt.)
Vigorem ſtabilientem. (Steterunt.)

Vide vbi ponitur, quomodo exercitus apum eſt bene ordinatus, & occupatus, &c. Omitto gratia breuitatis, quia pauca themata inueniuntur. Vide ſupra de bello, &c.

A **Exire.** Quia ſupra ſatis tractatum eſt de egreſſu, quod idem eſt, quod exitus, ideo parum dicere intendo de exitu. Notare ergo poſſumus, quod eſt exitus diuinus & humanus. Primo dico, quod eſt exitus diuinus, qui eſt multiplex:

Nam Deus

Exiuit à {
Patre per generationem,
Matre per incarnationem,
Mundo per mortem & paſſionem.

Exiet de paradiſo ad iudicii promulgationem,

Exitus { Primus, Secundus, Tertius, Quartus. } fuit { Valoris, Amoris, Doloris, Terroris.

Eſt ergo exitus Dei à patre per generationem æternalem, & iſte proprie eſt exitus ſicut exitus radii à ſole, ſicut exitus riuuli à fonte, ſicut exitus caloris ab igne, quia quamuis filius à Patre exeat, cum ipſo tamen continue perſeuerat. Iohan. 16. Exiui à patre & veni in mundum, iterum relinquo mundum, & vado ad patrem.

¶ Item eſt exitus Dei à matre per incarnationem temporalem. De iſta enim exiuit ſine matris corruptione, ſicut flos exit de arbore, ſicut odor exit de flore, ſicut viror exit de calamo, ſicut ſponſus exit de thalamo. Vnde iſte fuit ſicut muræna, quæ ad ſibilum exit de fluuio, & cum eo carnaliter coniungitur. Sic vere Chriſtus ad ſibilum orationis & deuotionis ſerpentis, id eſt, virginis prudentis, fluuium Paradiſi exiuit, & cum ea mirabiliter ſe coniunxit. Vnde de tali exitu dicitur Eſaiæ 2. De Sion exibit lex, & verbum Domini de Hieruſalem. Sancta enim virgo dicitur Sion, quod interpretatur ſpecula, dicitur Hieruſalem, quæ interpretatur viſio pacis: quia vere iſta ſemper fuit diuinæ Maieſtatis ſpeculatrix, & Dei & hominum concordatrix & pacificatrix. Ab iſta ergo exiuit lex & verbum, id eſt, Dei filius benedictus, qui dicitur lex totius æquitatis, & verbum totius veritatis. De iſto ergo exitu, quo Chriſtus exiuit ab vtero matris in exilium mundi, dicitur in Pſalm. Exibit homo ad opus ſuum & ad operationem ſuam vſque ad veſperam. Vbi nota quod iſte

Exitus eſt ad {
Mœrorem,
Laborem,
Dolorem.

Mœrorem contulit flebilis natura. (Homo.) Laborem intulit pœnarũ iactura. (Ad opus ſuum.) Dolorem attulit termini clauſura, ſcilicet, mors, quæ notatur per aduerbium vſque, & per nomen veſperam.

¶ Item Chriſtus exiuit de mundo per paſſionem corporalem, & pro certo fuit ſicut exitus peregrini de hoſpitio, ſicut exitus militis de ſtadio, ſicut exitus victoris de prælio. Vnde de iſto exitu mortis poteſt dici illud Pſalm. Exibit ſpiritus eius, & reuertetur in terram ſuam. De Chriſto enim exiuit ſpiritus eius per paſſionem, & ſic reuerſus fuit in terram ſuam, ſcilicet, in paradiſum per reſurrectionem & aſcenſionem.

¶ Item iſte exibit, ſcilicet, de Paradiſo ad diſcuſſionem generalem, ſcilicet, ad iudicandum viuos & mortuos, & ſic iſte exibit ſicut Rex de palatio ad exterius præliandum, ſicut gladius exit de vagina ad alios occidendum, ſicut fulgur exit de nube ad aliquid exterius comburendum. Vnde Matth. 24. Sicut exit fulgur ab oriente, & apparet in occidente, ſic erit aduentus filii hominis. Et Zach. 9. Exibit vt fulgur iaculum eius.

¶ Item eſt exitus Regis apum, qui quando exit de alueari, tota turba tumultuatur, ita quod per tres dies ante demonſtratur exitus eius. Quando etiam exit, ſolet à turba apum circumdari & vallari, quia pro certo exitum Regis Chriſti ad iudicium circumdabit turba Angelorum, prognoſticabit clamor tubarum, ipſum etiam venturum denunciauit per tres dies, ſcilicet, tempore legis, naturæ, & gratiæ turba prophetarum. Vnde 1. Mach. 3. Exiuit Rex ab Antiochia. Sic ergo patet, quod eſt quadruplex exitus Chriſti, ſcilicet,

Primus de patre, qui eſt mirabilis,
Secundus de matre, qui eſt amabilis,
Tertius de mundo, qui fuit triſtabilis,
Quartus de Paradiſo, qui erit terribilis.

Bene ergo dicitur illud in perſona Dei Eccl. 24. Ego quaſi fluuius dorix, & quaſi aquæ ductus exiui de Paradiſo. Iſte eſt ergo exitus diuinus.

¶ Secundo dico, quod eſt exitus humanus, & iſte eſt multiplex. Quia eſt B

Exitus {
Virtuoſus,
Vitioſus,
Doloroſus,
Gaudioſus.

¶ Exitus ergo virtuoſus eſt, quando homo exit de mundo per voluntariam paupertatem, de carne per meritoriam caſtitatem, de delitiis per purgatoriam aſperitatem, de eminentiis per depreſſoriam humilitatem, de carcere peccati per gratię libertatẽ. Ideo ad talem exitum inducimur ad Hebr. 13. Exeamus ad eum extra caſtra improperium eius portantes, &c. C ¶ Item exitus vitioſus eſt, quando homo exit de

Bona ſocietate,
Gratiæ puritate,
Fidei vel religionis vnitate.

Vnde Luc. 22. Tanquam ad latronem exiſtis comprehendere me. ¶ Item exitus doloroſus eſt, quando homo compellitur exire.

De {
Diuitiis ad paupertatem,
Vita ad mortem,
Mundo ad infernum,
Fortuna ad infortunium.

Vnde Mar. 1. Exclamans voce magna exiit. ¶ Itẽ exitus gaudioſus eſt, quando exitur de mundo ad Paradiſum, de miſeria ad faſtigium, de triſtitia ad ſolatium. Vnde Deuteronom. 33. Lætare Zabulon in exitu tuo. Poſſumus ergo de bono & morali exitu diuidere illam auctoritatem prædictam. Exibit homo ad opus ſuum & ad operationem ſuam vſque ad veſperam. In quibus verbis oſtenditur triplex exitus moralis. Eſt enim exitus naturalis. Exit homo in mundum naturaliter viuendo. Virtualis. Exit homo in mundo virtualiter operando. Perſonalis. Exit homo in mundo perſonaliter recedendo.

Primus

Primus est exitus mœroris, qui ostenditur cum dicitur. (Exibit homo.)

Secundus est exitus laboris; cum dicitur. (Ad opus suum.)

Tertius est exitus doloris, id est, mortis, quod ostenditur cum dicitur. (Vsque ad vesperam.)

¶ Dico ergo, quod exitus naturalis est exitus mœroris; qui ostenditur, cum dicitur. (Exibit homo.) Quando enim homo exit in mundum per generationem naturalem, pro certo exit ad lacrymas & ad luctum. In cuius signum puer statim quando est natus incipit clamare, plorare, & dicere, A, si sit masculus: Vel dicere: E, si sit fœmella, Per literam, A, denotans Adam. Per literam vero E. denotans Euam In signum, quod per Adam & Euam venerunt nobis causæ luctus & fletus, scilicet, miseria huius mundi. Ille vero mœror ostenditur cum dicitur. (Homo,) quod est animal flebile & lacrymabile. Vnde Sapient. 7. Sum quidem mortalis homo, similis hominibus de genere terreno illius, qui prior factus est. Sequitur. Et ego natus accepi communem aerem, & primam vocem similem omnibus emisit plorans. Ad quod quidem facit verbum Bern. in quodam sermone. Consideranti tibi quid sis, occurrit tibi homo nudus sic plorans & murmurans. Quod sic homo (inquit) nascitur de muliere, ideo cum reatu. Breui viuens tempore, ideo cum metu. Repletur multis miseriis, ideo cū fletu. Additur multis, quia animæ & corporis. Hæc Bern. Iste est ergo exitus naturalis, qui est ad mœrorem. (Homo.) Sicut enim dicunt naturales, & maxime Constantinus. Et Auicenna, nullum animal respectu corporis habet ita magnum, nec ita humidum cerebrum sicut homo, & ideo potest super omnia etiam plorare & flere, & inde est quod pueri qui cerebrum habent humidius, cæteris gentibus plorant facilius. Charissimi, per cerebrum, vbi est sedes rationis possumus intelligere prudētiam & disciplinam siue discretionem, quæ re vera in hominibus solet esse maior, quam in aliis corporalibus creaturis, & ideo ad istum potius pertinet flere quam alia animalia. Magis enim abundat in humore, id est, in miseria & fragilitate, & ideo plures habet causas fletus & mœroris. Melius etiam debet causas ipsas cogitare, in quantum præ cæteris participat rationem. Ploret ergo, & mœreat homo de

Sua vili conditione,
Præsentis vitæ miseria & afflictione,
Futuræ mortis tristabili defunctione,
Futuræ vitæ tam longa & incerta dilatione.

Homo enim quantum ad originem est vilissimus. Vnde Eccl. 17. Deus de terra creauit hominem, &c. Item in quantum ad præsentem vitam est miserrimus. Vnde Iob 13. Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis. Item quantum ad statum futurum est timidissimus. Timere enim debet de mortis certitudine. Vnde ad Hebr. 9. Statutum est hominibus semel mori. Item timere debet de futuræ salutis incertitudine. Vnde Eccl. 6. Nescit homo vtrum amore vel odio Dei dignus sit. Patet ergo, quod est exitus naturalis, qui est ad mœrorem. Vnde de causis istius mœroris dicitur Eccle. 40. Occupatio magna creata est omnibus hominibus, iugum graue super filios Adam à die exitus de ventre matris ipsorum.

E ¶ Insuper dico, quod est exitus virtualis, qui est ad laborem. Ibit ad opus suum. Sicut enim homo exit de lecto ad operandum cursor exit de hospitio ad ambulandum, auis exit de nido ad volandum, sic vere charissimi, nos debemus exire exterius ad labores, & hoc; vt operemur per virtuosam actionē, vt volitemus per altam contemplationem. (Ad opus suum inquit.) Omnia enim quæ sunt, certis laboribus seu operibus occupantur, sicut patet in apibus & formicis, quia apes operantur flores colligendo. Formicæ vero laborant grana congregando, vt enim dicit Ambr. & Plin. Mira est inter apes solertia operis & laboris. Nulla enim est inter eas, quin aliquibus laboribus occupetur: aliæ enim, vt dicitur, contra alias sicut in bello campestri certāt: aliæ circa victum vigilant: aliæ vero futuros imbres præmeditantur, & explorant, seu nubium concursus attendunt: aliæ vero ceras & mella conficiunt: aliæ domos cellulasque componunt; & tamen vt dicit, inter tam diuersa opera nulla alterius laboribus insidiatur; nulla raptu victum quærit, sed proprio volatu inter herbas & flores cibaria recolligit & requirit. Et re vera charissimi, mirum exemplum operandi bene & laborandi in tam paruis animalibus nobis datur, quia proculdubio (charissimi) nullus vacare debet inter nos ocio, vel torpori, quia pro certo (charissimi) nos semper debemus ad aliqua bona opera vacare, nunquam vero ociosi esse. Vnde dicitur Eccl. 33. Omnia mala docuit ociositas. Aut enim debemus regi nostro Christo assistere per contemplationem, dicētes cum Helisæo 4. Regum 3. Viuit Dominus, in cuius conspectu sto. Aut futuros imbres prosperitatis æternalis, vel futuros concursus aduersitatis infernalis præmeditari per prudētiæ circumspectionem. Iuxta illud Senecæ. Futura præcaue, præsentia ordina, meditare præterita, aut circa victum, id est, circa acquisitionem bonorum temporalium ad humanæ vitæ necessitatem opportunorum inuigilare per diligentem attentionē. Vnde Iob 24. Vigilantes ad prædam præparant panem liberis. Aut domos & cellulas nobis in paradiso ædificare per operum pietatis executionem. Vnde Zach. 1. Reuertar ad Hierusalem in misericordia; domus mea ædificabitur in ea: aut cellas seu mella conficere, id est, dulcedinem & deuotionem. Vnde Cant. 5. Comedi fauū cum melle meo. Aut saltem nulli alteri inuidere, nec alios quodā modo lædere per aliquam machinationem, nec etiam raptu victum quærere per aliquam exactionem, sed magis laboribus & operibus insistere, & vacare. Et sic dico, quod multis generibus bonorum operum debemus laborare, & nos dum viuimus occupare: (Ad opus inquit suum.) Vnde Eccl. 9. dicitur. Quodcunque potest manus tua facere, instāter operare, quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erunt apud inferos. Iste est ergo exitus virtualis, qui est ad laborem, id est, bona opera exequenda. Vnde Matth. 13. dicitur. Exiit qui seminat seminare semen suum. Ista tamen sunt contra multos, qui vere non exeunt ad bona opera, sed ad mala, scilicet, ad mundi ludibria & negocia, quibus accidit sicut apibus, quæ dum exterius exeūt ad pastum, quandoque apprehendit eos pluuia vel tempestas, per quam pereunt, & necantur. Sic vere multi sunt, qui dum incaute exeunt ad exteriora opera & negocia mundana, quandoque accidit, quod pluuia voluptatis, vel tempestas tentationis ipsos obruit, vel submergit, & sic mortem æternam de suo exitu, & de suis operibus & laboribus reportant, quia sicut dicitur Esa. 59. Opera eorum opera inutilia, & labores eorum sine fructu. Ista potissime patent in religiosis, qui claustra exeunt, & dimittunt & curias principum frequentant vt mundi negocia administrent, qui proprie figurantur in Esau, qui exiens foris ad venationem perdidit benedictionem. Quia vere religiosi & Ecclesiastici, qui exterius ad mundi negocia exeunt sine causa benedictionem cœlestem perdunt. Vnde 1. Mach. 5. dicitur. Ceciderunt sacerdotes in bello dum sine consilio exiuerunt in prælium. Non sic ergo; sed habeamus exitū virtualem, qui fit ad laborem. (Ad opus suum inquit) ¶ Adhuc dico, quod est quidam exitus personalis, qui est ad dolorem. Et iste est exitus mortis. Et iste notatur, cū dicitur. (Vsque ad vesperam.) F
Istud enim aduerbium, vsque, est aduerbium limitatiuum & terminatiuum, semper enim signat terminum loci vel temporis vsque ad quem potest homo procedere, & vlterius non transire. Et sic proprie istud vocabulum vsq; potest intelligi terminus mortis, vsque ad quem possumus procedere & viuere, sed vltra non possumus pertrāsire, tunc enim de sæculo, & de mundo exire necessario oportet. Vt sic homini dicatur illud Iob 38. Circumdedi mare terminis meis, & dixi, vsque huc venies & nō procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos. Mare (charissimi) signat hominem mortalem, & fluctuosum, quem pro certo Deus infra duos terminos circumdedit, & conclusit, scilicet, inter natiuitatem, & mortem Sibi ergo potest dici, vsque huc venies, scilicet, vsque ad mortem, & amplius non procedes, ac si, Tunc de mundo exies, & fluctus vitæ tuæ ibi terminabis & confringes. De isto ergo Vsque, id est, de termino vitæ humanæ potest dici illud 4. Regum 20. Ægrotauit Ezechias vsque ad mortem, id est, vsque ad vesperam. Vespera enim quæ est finis diei, significat mortem, quæ reuera finis est & terminus diei vitæ nostræ. Sicut enim sol per totum diem super nostrum hemisphærium lucet, quando vero vsque ad occidentē discurrerit, tunc sol de nostro hemisphærio exit, & aduesperascente die nox succedit; sic vere charissimi, quamuis sol, id est, homo per diem vitæ præsentis appareat, circumeat & discurrat, quando tamen veniet ad vesperam senectutis necesse est, quod de mundo exeat, & discedat, & quod nox, id est, mors veniat, & succedat Psalm. De mane vsque ad vesperam finies me. Et Eccles. 18. A mane vsque ad vesperam immutabitur tempus. De tali ergo exitu mortis potest dici illud 2. Reg. 15. Heri venisti, & hodie compelleris egredi. Scriptura enim non facit differentiam inter vitam & mortem, nisi quantum inter heri & hodie. (Compelleris inquit egredi.) Sicut enim hyæna mortuos de sepulchris eiicit, & euellit, sic pro certo mors animas de sepulchris, id est, de suis corporibus exire compellit. Vnde Psal. Exibit spiritus eius, & reuertetur in terram suam. Patet ergo quod est triplex exitus, scilicet

Naturalis,
Virtualis.
Personalis,
Primus ad mœrorem,
Secundus ad laborem,
Tertius ad dolorem, &c.

Vide supra de egressu.

Exiſtimare. Vide ſupra æſtimare.

A **Expandere.** Nota, quod expandere idem eſt, quod extendere, aperire, & dilatare, cooperire, defendere, capere, inuoluere. Notare ergo poſſumus, quod

Expanditur {
Veſtis ad calefactionem,
Manus ad orationem,
Alæ ad protectionem,
Rete ad inuolutionem,
Tegumen ad abſconſionem,
Nubes ad reſeruationem,
Liber ad inſtructionem.

Dico ergo, quod expanditur veſtis ad calefaciẽdum. Veſtis enim ſignat bona noſtra temporalia, quę pro certo debemus expandere & per miſericordiam ad proximos dilatare. Vnde Ruth 3. dicitur. Expande pallium tuum ſuper ancillam tuam quia propinquus es.

¶ Item dico, quod expanditur manus ad Deum deprecandum. Vnde Pſalm. Expandi manus meas ad te. Et alibi. Si expandimus manus noſtras ad Deum alienum.

¶ Item expanduntur alæ ad protegendum. Per alas enim intelligitur potentia defenſiua. Vnde in Pſalm. In tegmine alarum tuarum ſperabo. Ideo Deuteron. 32. dicitur. Expandit alas ſuas, & aſſumpſit eos.

¶ Item expanditur rete ad capiendum. Per rete enim intelligitur tentatio, vbi peccatores capiuntur. Vel per rete intelligitur mors. in qua omnes homines inuoluuntur. Vnde Ezech. 17. Expandam ſuper eum rete meum, & capietur in ſagena mea.

¶ Item expanditur tegumen ad operiendum, & iſtud tegumen poteſt ſignificare virtutem honeſtatis, quæ omnia verecunda operit atque tegit. Vnde Ezech. 16. Expandi amictum meum ſuper te, & operui ignominiam tuam.

¶ Item expanditur nubes ad refrigerationem. Et iſta ſignificat virtutem clementiæ ſuperiorum, quam ipſi tenentur expandere, vt poſſint pauperes recreare. Vnde in Pſalm. dicitur. Expandi nubem in protectionem eorum.

¶ Item expanditur liber ad informandum. Et iſte ſignat virtutem ſcientiæ & diſcretionis quæ aliis eſt prædicanda, & expandenda. Vnde Ezech. 2. Ecce manus miſſa ad me, in qua erat liber inuolutus, & expandit illum coram me. Manus enim iſta doctorem vel prædicatorem ſignat, qui librum ſacræ ſcripturæ in pectore clauſum habet, quem pro certo debet aliis expãdere, & per doctrinam, & eruditionem aperire. Sic ergo patet, quod expanſio ſumitur multis modis. Vide ſupra alia multa in titulo dilatare, & infra de extendere.

A **Expendere. Expenſæ.** Nota, quod expendere idem eſt, quod expandere, id eſt, extra diſpergere, diſtribuere, expendere, diſpenſare, diſponere. Expendere eſt quando aliquis rem ſuam extra ſe pandit, & in alios alienat. Et poſſumus dicere, quod expenſa dicitur illud precium, quod pro alia re traditur, ſeu datur, quia vero vocabulum expendere rarum, imo quaſi nullum eſt in ſcriptura, quanquam multa inuenirentur extra, ideo omitto gratia breuitatis. Verumtamen poſſum notare, quod

Quidam expendunt bona {
Naturalia,
Spiritualia,
Temporalia.

Primo ergo dico, quod quidam expendunt bona naturalia, quæ ſunt gratiæ naturales, ſicut ſunt fortitudo, pulchritudo, ſubtilitas, ſeu limpitudo, quæ proculdubio in Dei laudibus & in bonis vſibus ſunt expendenda & diſpenſanda. Cuius tamen contrarium multi faciunt, qui, ſcilicet,

Expendunt {
Fortitudinem in ſtultitia,
Pulchritudinem in luxuria,
Subtilitatem in malitia.

Et ſic tales figurantur in filio prodigo, qui portione bonorum à patre recepta abiit in regionem longinquam, vbi diſſipauit omnia bona ſua viuendo luxurioſe Luc. 15. Quia chariſſimi, multi ſunt, qui portionem bonorum naturalium, quæ eis pater ipſorum Deus diſtribuit, & diſpenſat, in regione peccati, quæ longinqua eſt, quia longe eſt Dominus ab impiis. Prouerb. 15. diſſipant omnia iſta bona, ſcilicet, viuendo luxurioſe, ipſis ſuperflue vtendo, & ea indebite expendendo.

B ¶ Secundo dico, quod quidam expendunt bona ſpiritualia, quæ ſunt gratiæ ſpirituales, ſcilicet, virtutes tam Theologicæ, quam morales, quæ, ſcilicet, in bono debent expendi, quia, ſcilicet, ipſis eſt debite vtendum non vltra debitum præſumendum, ſicut faciebat ille Phariſæus Luc. 18. dicens. Ieiuno bis in ſabbatho, decimas do omnium, quæ poſſideo. Tales enim qui bona ſua ſpiritualia vltra modum reputant, & dilatant, & qui de ſe plus merito pręſumunt ipſa incaute expẽdunt, & perdunt. Nota etiam circa hoc, quod ille dicitur male ſua expendere, qui pro modicis dat magna, pro nociuis vtilia, pro vilibus nobilia. Sic vere multi ſunt, qui bona ſpiritualia, ſcilicet, gratiam & virtutes, quæ reuera ſunt magna, vtilia & nobilia, dant pro delectabilibus huius mundi, quæ proculdubio ſunt modica, inutilia, vilia, & nociua. Iſti ſunt ſimiles fatuis nobilibus, qui ab vſurariis accipiunt mutuo pecuniam ad tempus aliquod ad ſoluendam hæreditatem ſuam obligantes & bona propria diſtrahentes, quibus pro certo accidit, quod cum illa bona recepta fuerint expenſa, cum ad hæreditatem ſuam non habeant regreſſum oportet eos miſerabiliter mendicare. Sic vere chariſſimi, illi, qui hæreditatẽ gratiæ & gloriæ obligant vſurariis infernalibus, id eſt, dæmonibus & ab eis vſque ad tempus, id eſt, vſque ad mortem accipiunt bona temporalia, & mundi delectabilia, iſti pro certo cum tempus hoc tranſiuerit, & tempus mortis aduenerit, tunc pro certo incipient mendicare, cum, ſcilicet, hæreditatem ſuam expenderint indiſcrete. Et ſic tales poſſunt plangere cum Hierem. Threno. 5. Hæreditas mea verſa eſt ad alienos. Talibus enim facit diabolus ſicut tabernarius iſtis ribaldis quando videt eos habere pecuniã, cupiens enim burſam eorum euacuare, ponit eis menſam, offert eis liberaliter vinum, & carnes, incipit cum eis ludere cum tribus talis. Et ſic primo perdunt, & expendunt pecuniam, quæ erat in burſa, deinde veſtimenta, cum nihil habuerint nudi de taberna eiiciuntur, & quod peius eſt egregie ſæpiſſime verberantur. Re vera ſic facit diabolus talibus. Aperit enim eis huius mundi delectabilia, ponit eis menſam proſperitatis, adminiſtrat eis panem, & vinum, id eſt, omnia genera voluptatis, ludit cum ipſis tribus talis, id eſt, cum triplici concupiſcentia, & ſic burſam eorum euacuat a gratia. Ipſos etiam finaliter ſpoliat, & denudabat ab honeſta conuerſatione & bona, & ſic nudos & pauperes de taberna iſta, id eſt, de mundo per mortem eiicit, & in inferno verberat, & confundit. Vnde Iob 24. Nudos dimittunt homines, veſtimenta tollentes.

C ¶ Tertio dico, quod quidam expendunt bona temporalia, quę ſunt diuitiæ temporales, quæ pro certo debent libere expendi, & bene & meritorie diſpenſari. Ille enim inter tauros nobilior dicitur ſecundum Plinium, qui arenam cum pedibus altius ſpargit & qui in arena eiiciendo & ſpargendo amplius ſe delectat. Dicit enim Plinius, quod ille taurus dicitur generoſus, qui

Frontem habet cornutam,
Aſpectum ferocem,
Aures acutas,
Dimicationem aliis præoffert,
In altum ſpargit arenam.

Sic vere chariſſimi, ille moraliter dicitur generoſus, nobilis pariter & perfectus,

Qui {
Frontem habet cornutam, id eſt, duriorem per inconſtantiam,
Aſpectum ferocem per audaciam,
Aurem acutiorem, id eſt, ad audiendum veritatem negociorum promptiorem,
Etiam aliis bella præoffert per rigorem & iuſtitiam,
Arenam diuitiarum altius & liberalius eiicit, & ſpargit per eleemoſynam & clementiam.

Vnde in Pſal. de perſonis liberalibus dicitur, diſperſit, dedit pauperibus. ¶ Vnum tamen circa huiuſmodi ſparſionem eſt aduertendum, quia pro certo expenſæ temporales faciendæ ſunt D

Non nimis lautæ, ne depauperemur,
Non nimis parcæ, ne vituperemur,
Sed moderatæ, vt commendemur.

Nam

Primum facit fatuitas, & prodigalitas,
Secundum facit parcitas ſeu cupiditas,
Tertium facit largitas, ſeu liberalitas.

In caſu enim expendendi quidam ſunt ſuperflui, quidam ſunt diminuti. Sicut enim in ſpinis quædam ſunt rectæ, & extentæ, quæ quamuis acriter pungant, nihil tamen ſibi retinent, quædam vero ſunt curuę, quę pungunt, & illud quod pungunt retinent, nec dimittunt, ſic vere chariſſimi, plura ſunt genera ſpinarum, id eſt, raptorum pungentium & excoriantium, & aliena bona occupãtium. Quidam enim ſunt extenti & liberales, & iſti ſunt prodigi nobiles, qui per rapinam bene pungunt, verumtamen nihil ſibi retinent, ſed in ſuperfluitatibus totum expendunt. Et ideo iſti pauperes & vacui ſemper manent. De quibus dicitur Prouerbiorum 11. Alii rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt: Alii vero curui ſunt & retracti, id eſt, parci, & per auaritiam reſtricti & reflexi, ſicut ſunt vſurarii & auari, qui bene rapiunt, & pungunt, verumtamen capta vel acquiſita, nec dimittunt, nec expendunt, ſed totum ſibi retinent, atque ſeruant. Vnde iſti poſſunt dicere illud Exod. 5. Neſcio Dominum, & Iſrael non dimittam. Non ſic chariſſimi, non ſimus prodigi, vel auari, non ſimus vltra debitum expendentes, nec vltra debitum retinentes.

Nam

Nam ſicut corpus ex nimio ſudore & egeſtione debilitatur, & vacuatur: ex nimia vero retentione & conſtipatione inflatur, torquetur, & perimitur, ſic vere illi, qui vltra debitum egerunt, & expendunt, efficiuntur vacui, pauperes & debiles. Illi vero, qui vltra debitum bona retinent,

Inflantur per ſuperbiam,
Torquentur per inuidiam,
Conſtipantur per parcitatem,
Moriuntur per iniquitatem.

Non ergo oportet nimis retinere, nec nimis expendere; ſed proculdubio aliqua ſunt retinenda, & aliqua expendenda. Sicut enim pinus & aliæ arbores gummoſæ humorem pro ſui & ramorum ſuorum nutrimento intus retinent: illud vero, quod eis ſupereſt de gummi ſeu humore, exterius emittunt, ſic vere chariſſimi illa, quæ ſunt nobis & ramis noſtris, id eſt, propinquis & parentibus neceſſaria de humore noſtrorum bonorum temporalium debemus retinere. Illa vero, quæ ſunt ſuperflua debemus emittere, & expendere, & ad alios deriuare. Homo enim plus tenetur ſibi, quam aliis, quia charitas incipit à ſeipſa. Ideo dicebat Helias 3. Regum 17. Fac mihi prius ſubcinericios panes, tibi autem & filio tuo facies poſtea. Sic ergo patet qualiter tria genera bonorum ſunt expendenda, ſcilicet

Naturalia,
Spiritualia,
Temporalia.

Poſſumus tamen adhuc aduertere, quomodo bona aliquorum indebite expenduntur ſicut quorundam in ſuperbia, quorundam in luxuria. Multa omitto gratia breuitatis.

A **Expectare.** Nota, quod iſtud vocabulum Expectare idem eſt, quod ſperare, ſeu ſuſtinere. Expectare enim ſemper refertur ad aliquod futurum. Et ideo breuiter loquendo, expectare, videtur ſignificare quandoque in bono, quandoque in malo. In bono enim deſignat patientiæ longitudinem, confidentiæ certitudinem. In malo autem ſignat pigritiæ ſeu acediæ magnitudinem. Dico ergo, quod quidam expectant cum patientiæ longanimitate Vnde in Pſalm. dicitur, Improperium expectauit cor meum & miſeriam. Item alii expectant cum ſpei ſeu confidentiæ firmitate. Vnde in Pſam. dicitur. Expectabam eum, qui ſaluum me fecit à puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate. Item quidam expectant cum pigritia & tarditate, ſicut ſunt illi, qui expectant conuerti, & confiteri vſque ad mortem, & qui expectant, & ſperant habere Paradiſum ſine operibus. De quibus dicitur Iob 3. Expectet lucem, & non videat, nec ortum ſurgentis auroræ.

¶ Dico ergo breuiter chariſſimi, quod eſt quædam expectatio virtuoſa, & eſt expectatio vitioſa.

¶ Primo dico, quod eſt expectatio virtuoſa, quando, ſcilicet, aliqua proſperitas ſeu conſolatio futura cum ſpe & fiducia expectatur, ſicut reſurrectio mortuorum, quam in die iudicii expectamus. Ad Philip. 3. Saluatorem expectamus dominum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ. Vel etiam quando aliqua futura aduerſitas cum patientia præſtolatur. Vnde de certa correctione mortis futuræ dicebat Iob 14. Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Seneca etiã dicit, quod ſapiens eadem patentia mortem aliorum ſuſtinet, quã ſuam expectat. Nam reuera chariſſimi, ſicut videmus, quod agricola expectat tempus quo fructus ſunt recolligendi, nec ceſſat per totum annum laborare, vt fructum expectatum valeat reportare, ſic vere chariſſimi, fructum æternæ gloriæ expectare, & ſperare debemus, & vt ipſum tempore ſuo, id eſt, in morte colligamus, continue per bona opera laborare debemus. Vnde Iac. 5. dicitur. Ecce agricola expectat & precioſum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat.
B ¶ Poſſum ergo notare, quod triplex eſt bona expectatio,

Vna quæ eſt ſapientiæ & maturitatis,
Alia quæ eſt patientiæ & ſtabilitatis,
Tertia quæ eſt confidentiæ & edulitatis.

Dicamus ergo quod eſt quædam expectatio maturitatis & ſapientiæ, Et ſic expectatio opponitur,

Scurrilitati,
Leuitati,
Mobilitati,

Sapiens enim quando eſt ad menſam diuitis, non ſe ſolet replere groſſis cibariis, quæ ſibi in principio offeruntur, imo ſapienter expectat, & diſſimulat quouſque veniant cibaria delicata. Pulli etiam in nido quanquam famem ſuſtineãt, de nido propter hoc non exeunt, neque volant, ſed matrem ſuam eis cibum afferentẽ patienter expectant Expectans etiam beneficium in bona collatione, multa parua beneficia quandoque refutat, vt poſt longam expectationem melius recipiat, & habeat. Sic pro certo chariſſimi, illi, qui ſunt prudentes & ſapientes, non ſunt nimis celeres, præcipites, & feſtinantes, quia ſicut dicit Seneca. Velox conſiliũ ſequitur pœnitudo imo proculdubio vſque ad tempus opportunum expectant, vt finem meliorem conſequantur, & habeant, quia ſicut dicit Eccleſiaſt. 1. Vſque ad tempus ſuſtinebit patiens, & poſtea redditio iucunditatis. Tales ergo praua beneficia huius mundi, & groſſa cibaria bonorum temporalium reſpuunt, & refutant, & vſque dum veniant bona beneficia & cibi delicati bonorum æternalium ſapienter expectant. Vnde Threnorum 3. Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei. Inter pullos etiam, qui ſunt in nido religionis & Eccleſię, iſta debent eſſe, maturitas, & prudentia, quia, ſcilicet, non debent nimis feſtinare, vt

Nidum exeant,
Clauſtra dimittant,
Exteriora beneficia habeant.

Imo pro certo ipſi debent expectare, quod mater ipſorum; ſcilicet, prælatus ipſos, ſecundum merita ſua promoueat, & quod ipſos nutriat, atque paſcat. Iuxta illud Iudith 8. Expectemus humiles conſolationem eius. Sed pro certo chariſſimi, iſta ſunt hodie contra multos, quia reuera non expectant tempus ſuæ temporalis promotionis, vel etiam tempus futuræ ſaluationis, & recreationis. Iſti ſunt mundani diuites, qui ad modum ruſticorum ſe groſſis replent cibariis, ſcilicet, bonis temporalibus, vt finaliter non repleantur, nec ſatientur delicatis, quia ſecundum Hieronymum. Impoſſibile eſt, quod hic ventrem, illic mentem impleas, & quod in vtroque ſæculo appareas glorioſus. Iſti etiã ſunt ſubditi ambitioſi, qui tempus ſuæ promotionis nolunt expectare, ſimiles filiis viperarum, qui in partu ſolutionem naturæ non expectantes, ante tempus volunt ventrem exire. Et ideo quia mater non poteſt eos parere & emittere, quia tempus eorum nondum venit, ideo ſolent matrem corrodere, & dentibus laniare, & violenter exterius exire. Sic vere chariſſimi, multi ſunt ita ambitioſi, & in tantum deſiderant promoueri, quod pro certo ipſi nolunt expectare tempus ſuæ promotionis, & parturitionis, id eſt, tempus, ſcilicet, quo poſſint formari, & perfici quo ad mores, vt tandem mereantur promoueri & exterius parturiri ad honores, imo matrem ſuam prælatum, dentibus, id eſt, iniuriis, & appellationibus mordent & corrodunt, ipſumque depauperant, attenuant, & affligunt, & ſic ante tempus promouentur, & exeunt. Omnes autem filii animalium, quæ ſunt guloſæ, & voracis naturæ, ſicut ſunt filii canum & luporum, imperfecti generantur. Catuli enim Leonis naſcuntur mortui, catuli canum naſcuntur cœci, catuli vrſorum naſcuntur informati, & hoc quia propter eorum guloſitatem natura non expectat quod in vtero formentur, ne forte dentibus & vnguibus corroderent matrem ſuam. Et ideo ad vitandum matris periculum, ſolet eos natura ante tempus emittere, & ideo neceſſe eſt iſtos imperfectos parturiri. Sic vere chariſſimi, tales guloſi & ambitioſi imperfecti parturiuntur, & promouentur, quia enim propter guloſitatem ambitionis, tempus ſuæ formationis, & perfectionis expectare nequeunt, ideo ne forte in matres, id eſt, in prelatos inſurgant, neceſſe eſt, quod cœci, ignorantes, & imperfecti, peccatores, mortui, & incorrecti ante tempus debitum promoueantur, & pariantur Expectare ergo oportet, non feſtinare. Vnde Prouerbiorum 10. Expectatio iuſtorum lætitia, &c. Vnum tamen circa hoc aduertendum eſt, quod multi ſunt, qui nimis haberent expectare ſi expectarent promotionem prælatorum ſuorum, quia vere vix hodie per Prælatos ſuos aliquis bene meritus promouetur quia niſi promotores, aut fautores habuerit, nunquam ab aliquo reſpicitur vel iuuatur. Figura ad hæc habetur Ioan. 5. de probatica piſcina, in quam primus deſcendens poſt aquæ motum ſanabatur, ita quod erat ibi magna multitudo languentium expectantium aquę motum, verumtamen erat ibi vnus languidus circa aquas, qui 30. annis expectauerat, & nunquam ſanatus fuerat, ideo quia hominem, qui ipſum portaret, non habebat, & propter hoc alius ante eum ſe ponebat, qui ſanitatis beneficium recipiebat. Re vera chariſſimi, iſta piſcina ſignat Eccleſiam vel religionem, in qua pro certo tunc aqua mouetur, quando aliquis prior vel canonicus moritur, & decedit. Et ideo circa iſtam piſcinam, eſt hodie magna multitudo expectantium aquæ motum, id eſt, deſiderantium & expectantium mortem alicuius, tunc quando aliquis ſanatur à languore deſiderii ſui, ſcilicet ille, qui tunc temporis promouetur. Sed procul dubio (chariſſimi,) aliqui ſunt, qui bene poſſunt expectare per triginta annos, id eſt, illi, qui non habent auunculum, aut parentem, qui non habent fautorem, adiutorem, vel promotorem. Et pro certo tales quaſi perpetuo remanent ſine promotione, quanquam ſint boni & ſufficientes, ita quod ipſi lamentando, & conquerendo poſſunt dicere illud Eſa. 59. Expe-

ctauimus iudicium, & non est, salutem & elongata est à nobis. Non sic ergo, faciant eos Prælati vltra debitum expectare, sed solum vsque ad ipsorum perfectionem & moralem formationẽ, quia sicut quando materia est disposita, natura amplius non expectat, imo statim solet infundere sibi formam, sicut etiam artifex metallo liquefacto, & præparato, solet ipsum fabricare, & formam quam intendit, imprimere, quia si nimis diu expectat, infrigidabitur, & sic non poterit operari, sic vere charissimi, statim quando subditus est liquefactus, paratus, & dispositus ad promotionem, artifex prælatus non debet expectare, nec differre, sed statim ipsum secundum merita promouere, & formare. Sæpe enim fit, quod illi, qui vltra debitum postponuntur, refrigerantur per indeuotionem, indurantur per obstinationem, & sic in omnibus peiorantur. Et sic isti dicunt illud Iob 30. Expectabam bona & venerunt mihi mala. Patet ergo, quod est quædam expectatio maturitatis & sapientiæ.

C ¶Insuper dico, quod est quædam expectatio stabilitatis & patientiæ. In patientia enim sunt expectanda infortunia futura. Non est enim bonus miles, qui in campo non audet aduersariũ expectare, & qui ante fugit, quam percutiatur. Expectari ergo & sustineri debent tentationes & tribulationes à militantibus in hoc sæculo. Et potissime expectatio patientiæ spectat principaliter ad prælatos qui nunquam in promouendo & iudicando debent esse celeres vel festini quinimo multa debent expectare, & tolerare, & vsque ad tempus dissimulare, sicut etiam facit ipse Deus, qui modo diu expectat peccatores, vt ad pœnitentiam cõuertantur, sicut dicitur Esa. 30. Expectat dominus, vt misereatur vestri. Vnde enim dicitur 2. Petri 3. Patienter agit Deus circa nos, nolens aliquem perire. sed omnes ad pœnitentiam reuerti. Ipse enim, vt dicitur Sapien. 11. Dissimulat peccata hominum propter pœnitentiam.

¶ Aduertant tamen illi, qui istam expectationem & patientiam vilipendunt, quia pro certo quanto ipsos pro tempore huius vitæ expectat diutius, tanto pro certo ipsos, nisi conuersi fuerint, percutiet acrius & impetuosius. Sicut enim lapis quanto altius & remotius elongatur à terra, tanto rediens fortius ipsam percutere consueuit, sicut etiam aries quanto amplius retrocedit, tanto rediens fortius percutit, atque ferit, sic vere Deus quanto peccatores diutius sustinet & expectat, & quanto plus ab eorum percussione & punitione in præsenti dissimulando se elongat, tanto ipsos durius percutit in mundo & tanto etiam ipsos finaliter crudelius condemnabit. Vnde in Psalm dicitur. Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrauit, arcum suum tetendit, & parauit illum, & parauit in eo vasa mortis, &c. Ista videmus quandoque ad oculum in hoc mundo in tyrannis & peccatoribus, quos Deus diu permittit viuere, vt ad eum conuertantur, quod quia finaliter facere nolunt solet ipsos morte subita percutere, tam temporaliter quam æternaliter cruciare, dicens illud Esa. 42. Tacui, semper silui, patiens fui quasi parturiens loquar, dissipabo, & absorbebo simul. Isti enim sunt sicut illa vinea Esa. 5. de qua dicit dominus. Expectaui, vt faceret vuas, fecit autem spinas. Ista est ergo expectatio patientiæ & stabilitatis, &c.

D ¶ Adhuc dico, quod est expectatio confidentiæ, scilicet, expectatio spei, quia futuram gloriam expectamus. De qua Ose. 3. Diebus multis expectabis me. De ista ergo expectatione potest dici illud Psalm. 26. Expecta dominum, viriliter age. Vide eam supra expositam titulo de Agere. Et Tob. 2. Illam vitam expectamus, quam Deus daturus est fidelibus suis. Et sic patet quod est triplex expectatio virtuosa, scilicet, spei & confidentiæ, patientiæ, sapientiæ.

E ¶ Secundo dico, quod est quædam expectatio tarditatis Prima pertinet ad vsurarios deceptores, qui ita expectant pauperes ipsis insidiando, sicut cattus expectat murem, & venator talpam. Ideo dicunt ipsi pauperes illud Psal. 118. Me expectauerunt peccatores, vt perderent me. Et Hierem. 3 In viis sedebas expectans eos sicut latro. Secunda pertinet ad tardiloquos conuersores, scilicet ad illos qui vsque ad mortem expectant, & continue procrastinant conuerti ad dominum. Istis dicitur illud Hiere. 13. Expectabitis lucem, & ponet eam in vmbram mortis & caliginem. Et ista est expectatio vitiosa. Vide de tarditate, &c. Sufficiunt ista de expectatione.

A **Expellere.** Nota, quod expellere idem est, quod eiicere & emittere, & extra aliquid pellere. Possumus ergo dicere, quod est

Expulsio quædam {
- Virtuosa,
- Vitiosa,
- Dolorosa.

Prima est facienda,
Secunda fugienda,
Tertia præuidenda.

¶Dico ergo primo, quod est quædam expulsio virtuosa, & ista est qua expelluntur peccata per confessionem, vel qua expelluntur bona temporalia per eleemosynam & compassionem. Sicut enim videmus, quod fortis medicina stomacho recepta ventrem mouet & malos humores expellit, sic vere timor Dei quando in stomacho cordis recipitur, & cõcipitur, solet ventrem conscientiæ mouere per contritionem, humores peccatorum expellere per confessionẽ, sicut dicitur Eccl. 1. Timor domini expellit peccatũ, sicut enim herba, quę dicitur dictamnus, sagittam de corpore cerui dicitur expellere, sic vere contritio, vel timor Dei, spes etiam veniæ seu gratia sagittam peccati seu desperationis de corde expellit. Vnde Eccl. 30. dicitur. Contine & congrega cor tuum in sanctitate, & tristitiam longe expelle à te. ¶Per istam etiam expulsionem debemus expellere malos homines de societate nostra, sicut etiam de apibus dicitur, quia si aliqua ipsarũ in aluearí suo mortua fuerit, statim aliæ apes ipsam extra proiiciunt & expellunt. Hoc idem dicuntur facere nautæ, quia cadauer mortuũ nunquam secum portant, sed ipsum statim eiiciunt & emittunt. In quo docemur socios mortuos, id est, corruptos & obstinatos fugere, & ipsos à nobis expellere, & vitare, ne forte si nobiscum remaneant, per ipsos corrumpamur. Et sic patet, quod ista est expulsio virtuosa.

B ¶Secundo dico, quod est quædam expulsio vitiosa. Et ista est quando Deum per peccatum expellimus, vel quãdo amicos pauperes refutamus, & eiicimus. Quidam enim expellũt Deum de cõscientia: sicut enim formicæ de domibus suis per fumum expelluntur, sic Deus quando in domo conscientiæ fumũ malarum cogitationum inuenerit, exinde expellitur, & recedit. Ideo dicit quidam, quod fumus, & mulier, & stillicidia expellũt hominem de domo propria. ¶Item alii expellunt proximum, isti sunt crudeles, impii & ingrati, qui recipiunt homines, dum sunt eis vtiles & necessarii, id est, dum durat eorum prosperitas, ipsos vero fugiunt, & expellunt cũ eis superuenerit aduersitas. Isti sunt similes apibus quæ quasdam alias apes steriles & non mellificantes, quæ dicuntur fuci, bene recipiunt secum ad laborandum, & ad domos suas ædificandum, sed quando eis plus non indigent, ipsas expellunt, & de melle suo comedere non permittunt, vt dicit Plinius. Sic vere charissimi, multi sunt, qui proximos suos steriles & pauperes bene recipiunt ad laborandum, non tamen ad consolandum, quia, scilicet, dum eorum auxilio indigent, ab eis recipiuntur, si vero eis amplius non indigent, ab eis eiiciuntur & expelluntur Vnde Eccl 13. Diues commotus confirmatur ab amicis, humilis autem cum ceciderit, expelletur etiam à notis. Ista est ergo expulsio vitiosa.

C ¶Tertio dico, quod est quædam expulsio dolorosa Et ista est, quando homo expellitur de mundo per mortem. Mors enim est durissimus ianitor, qui de conuiuio huius mundi omnes expellit. Vnde Iob 18. dicitur. Expellet eum de luce in tenebras. Et posses hic allegare de illo Rege, qui post annum expellebatur, de quo narratur in floribus sanctorum in Historia Barlaam, &c. Patet ergo, quod est expulsio virtuosa, vitiosa, dolorosa, &c. Vide supra de eiicere, & abiicere.

A **Extendere.** Nota, quod extendere idem est, quod extra tendere Et est idem extendere quod dilatare, porrigere, seu expandere. Quia ergo extensio potest referri ad Deum & hominem, ideo de vtroque potest aliquid annotari. Est ergo extensio diuina & humana.

¶ Primo ergo dico, quod est extensio diuina, quæ potest significare suam

Iustitiam & correctionem,
Clementiam & largitionem,
Veniam & receptionem,
Potentiam & ereptionem.

¶ Et ista quatuor possunt significari per extensionem manus, quia

Manus extenditur ad {
- Percutiendum,
- Largiendum,
- Recipiendum,
- Protegendum & eripiendum.

Per manus enim virtus operatiua designatur. Et ideo per manum Dei, omnia eius opera denotantur. Extenditur enim manus diuinæ operationis ad percutiendum malos durissime. Postquam enim Deus malos diu sustinuerit, ipse solet manum suam extendere, & ipsos atrociter verberare. Elephas enim quamuis sit benignæ, & mitis naturæ, quando tamen procuratur, grauiter solet irasci, ita quod aures & promuscidem suam, id est, rostrum suum, quo vtitur loco manus, extendit, & dure percutit, atque ferit Sic vere Deus quanquam sit benignissimus, quando tamen diu per mala opera peccatorum ad iracundiam procuratur, solet contra impios manum suæ iustitiæ extendere, & ipsos per mortem subitam percutere, & per mortem perpetuam vulnerare. Vnde Esaiæ 5. dicitur. Iratus est furor Domini super populum suum, & extendit manum suam super eum.

Talibus ergo dicitur Ezech 20. In manu forti & brachio extento, & in furore effuso, regnabo super vos. ¶ Insuper dico, quod manus diuinæ operationis extenditur ad retribuendum bonis largissime. Ipse enim extendit manum misericordiæ suæ, scilicet, filium suum vsque ad nos per incarnationem, ipsamque continue nobis extendit per beneficiorum suorum collationem, & concessionem. Et ideo Deus pater figuratur in Assuero, rege, qui extendit virgam auream, quam manu tenebat, vsque ad Hester reginam, in signum clementiæ, per quam extensionem ipsa petitionem suam impetrauit, & populum suum de Aman malitia liberauit, sicut dicitur Hester. 5. Quia vere charissimi, Assuerus, qui interpretatur beatitudo, id est, Deus pater, extendit ad Hester reginam, id est, ad beatam Virginem, Virgam virtutis suæ, quam emisit ex Sion per beatam incarnationem, & sic ergo nobis ostendit suam clementiam & dilectionem, & nobis concessit humani generis liberationem & ereptionem. Vnde Iud. 6. dicitur Extendit Angelus summitatem virgæ, &c. Nunc etiam charissimi, quotidie extendit manum suam ad nos sua bona largiendo. Finaliter autem & præcipue extendet nobis cœlestem gloriam dispensando Ps. 54. Extendit manum suam in retribuendo. Et nunc dicet homo illud Ps. 137. Extendisti manum tuam, & saluum me fecit dextera tua. Extenditur ergo ista manus ad distribuendum bonis largissime. ¶ Denique, quod ista manus extenditur ad recipiendum suos dulcissime. Sicut enim manus extenduntur ad amplexandum, & ad recipiendum, sic vere charissimi, porriget nobis manum misericordiæ suæ, nos ad veniam recipiendo, & nos charitatiue amplexando, & diligendo. Et in signum huius Christus fuit crucifixus extẽtis manibus, & pectore perforato, ad innuendum, quod paratus est omnes ad misericordiam recipere, & cordialem affectum omnibus aperire. Vnde leproso à Iesu mundato dicitur Luc. 5. Extendens manum Iesus tetigit eum, dicens. Volo mundare. Extenditur ergo manus ad recipiendum suos dulcissime. ¶ Rursum dico, quod manus diuinæ misericordiæ extenditur ad eripiendum suos tutissime. Sicut enim homini, qui in foueam cecidit, manus porrigitur, vt extrahatur, sicut etiam manus extendendo alios defendimus, & contra eorum aduersarios dimicamus, sic vere manum misericordiæ suæ Deus nobis porrigit, & nos de fouea peccati extrahit, & educit per ipsam, & ab hoste nostro diabolo nos protegit & defendit. vnde Hier 21. dicitur Debellabo ego in manu extenta & in brachio forti. Sic ergo patet, quod manus diuinæ virtutis nobis extenditur

Vt { Ereptrix tutissima,
Ereptrix dulcissima,
Retributrix clementissima,
Castigatrix seuerissima.

Ista est ergo extensio diuina. ¶ Secundo dico, quod est extensio humana. Sicut enim videmus, quod auis quando volat, totum, scilicet, quicquid habet extendit, scilicet, collum & caput ad partem anteriorem, pedes & caudam ad posteriorem partem, duas vero alas ad partem exteriorem, sic vere charissimi si volumus sursum ad Paradisum volare, & nos transferre de mundo ad cœlum, necesse est quod quicquid in nobis moraliter extendamus, quia, scilicet, & caput quod est membrum principale, id est, bona intentio, & collum per quod vox exit, id est, bona locutio, pedes cum quibus gradimur, id est, bona affectio, cauda quæ est finis corporis, id est, finalis perseuerantia & duratio, alæ vero quæ sursum aues portant, id est, spiritualis contemplatio & meditatio, omnia ad bonos actus debemus extendere, & ad diuina beneplacita ordinare, vt sic extenti & dispositi possimus ad cœlestia finaliter transuolare. Ideo de viro perfecto sic extento & sic ad cuncta bona opera disposito potest exponi illud Ps. Extendens cœlum sicut pellem, qui tegis aquis superiora eius. Vir enim perfectus dicitur cœlum, qui sicut pellis debet extendi, & aquis spiritualibus debet contegi. Ecce ergo hic tria ad quæ debemus extendere nosmetipsos. Debet enim homo extendi

Ad { Deum,
Seipsum,
Proximum.

Debet enim extendi ad Deum, ipsum contemplando, quod ostenditur cum dicitur Cœlum. Debet etiam extendi ad seipsum, sese castigando, quod ostenditur cum dicitur Pellis. Debet extendi ad proximum ipsum adiuuando, quod ostenditur cum dicitur quod ipse tegitur aquis, per quas intelligitur rorificatio pietatis. Extendamur ergo ad Deũ, contẽplando supernaturalia. Ad nosipsos, macerando corporalia. Ad proximum, erogando temporalia. ¶ Dico ergo quod quilibet extendi debet superius Deum contemplando, quia, scilicet, homo debet esse sursum per Dei & bonorum æternorum contemplationem, & peristorum inferiorum superationem, contemptum, & abominationem. Vnde Prou. 25. dicitur. Cœlum sursum, & terra deorsum. De talibus ergo cœlis sic extentis potest dici illud Hie. 51. Extẽdit cœlos prudentia sua. Cœli. n. extenduntur suprema tangendo, infima tegendo, cuncta continendo. Sic viri perfecti debent esse extenti tãgendo superiora, sc. Deum & bona æterna per contemplationem & orationem. Vnde Eccl. 51. dicitur. Manus meas extendi in altum. Tangendo inferiora, sc. subditos per protectionem & defensionem. Vnde Iob 36. dicitur. Extendet quasi nubes tentoriũ suum. Continendo etiam omnia, sc. bonos & malos generaliter per charitatem & dilectionem. Vnde Esa. 54. dicitur Dilata locũ tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende. Extendi ergo debemus superius, Deum contemplando, quia dicitur Cœlum. Vnde Iob 9. Qui extendit cœlos suos &c. ¶ Denique nos debemus extendi inferius nosipsos castigando, quod ostenditur cum dicitur. Pellis extendens inquit sicut pellem. Pellis enim de qua fit pergamenum, primo in ligno extenditur, deinde instrumentis ferreis raditur & à carnositate & pinguedine depuratur, creta alba delinitur, in librum postea formatur, qui primo literis nigris scribitur & postea literis aureis & rubeis decoratur, & tandem alij in ipso docentur & informantur. Sic vere charissimi nos si fuerimus pellis, quæ adhæret carni id est, viri carnales & deliciosi, si libri, id est, viri perfecti volumus fieri ista sunt nobis necessaria per ordinem, sc. quod extendamus in ligno crucis per dominicæ passionis meditationem & compassionem. Secundo quod à carnalitate radamur & abstergamur per pœnitentiã & macerationem. Tertio quod in nobis scribantur literæ, id est, scientiæ per doctrinam & eruditionem. Quarto quod illuminemur & purgemur & decoremur per bonorum exemplorum receptionem. Et sic poterimus esse libri, id est, viri perfecti aliorum informatiui & instructiui. Vnde Baru. 4. dicitur. Hic est liber mãdatorum Dei, & lex quæ est in æternum. De tali ergo pelle dicitur Esa. 54. Pelles tabernaculorum tuorum extẽde. Et aduerte quod pellis quando est bene extenta & bene sicca, optime sonat, sicut patet in Tympano. Sic vere Charissimi illi qui bene sunt extenti per pœnitentiæ asperitatem, qui bene sunt sicci per paupertatem, optime sonant apud Deũ per orationẽ & laudem & spiritualem iocunditatem. Debet ergo vir perfectus esse extentus, iuxta illud Ezec. 28. Tu cherub extentus & protegens in Paradiso Dei fuisti &c. Et potissime charissimi manus debet habere extentas ad Deum, quia scilicet, manus extenduntur

Ab { Orantibus,
Natantibus,
Amplexantibus.

Prima est extensio deuotionis, quia, scilicet, homo extendit manus suas ad Deum orando. De quo dicitur 3. Reg. 6. Extendebant alas suas. Secunda est extensio euasionis, quia, sc. ille qui est in aqua manus extendendo, & aquam post se proiiciendo natat, & à submersione seruatur. Sic vere charissimi illi qui sunt in aquis deliciarum siue diuitiarum extendentes manus ad pauperes per eleemosynã, & aquam diuitiarũ pulsando & se vilipendẽdo, saluantur & eripiuntur. Vnde Esa. 25. dicitur Extendit natans ad natandum manus suas. Tertio est extensio dilectionis, quando, scilicet, aliquis ab alio amplexatur &c. Explica si vis sicut de alijs duobus. ¶ Insuper dico quod nos debemus extendi exterius proximos adiuuando. Sicut enim lux est naturæ communicabilis, ita quod non est contenta in seipsa consistere, imo in instanti sui ortus solet se vsque ad nos diffundere, communicare & extendere, sic vere charissimi nos debemus esse communicati per pietatem, quia, scilicet, debemus nos vsque ad alios diffundere, dilatare & extendere per misericordiam & largitatem quod ostenditur cum dicitur. Tegis aqua superiora eius. Aquæ enim signant pietatem, quia, scilicet, sicut aquæ continue se extendunt quousque inueniant aliquem locum vacuum quem impleant, sic vere pietas & misericordia incessanter se solent diffundere, & extendere, vt locos vacuos, id est, pauperes & inanes possint replere beneficiis & iuuare. Aqua enim de se est male terminabilis, & sistitur termino alieno, quia vere vir pius non debet quiescere quousque terminum inueniat alienum, sc. in quo sistat id est, pauperem vel debilem, vnde de hoc Prou. 31. dicitur Palmas suas extendit ad pauperem. Tegis inquit aquis. Quia vere charissimi arbores, id est, homines, qui aquis pietatis tegũtur & nutriuntur magis ad alios dilatantur. sicut de illa credo metaphorice dicitur Ezech. 31. quæ erat pulcherrima in dilatatione arborum suorum. Erat enim radix illius super aquas multas. Extendamur ergo exterius proximos adiuuando. Eccl. 24. Quasi terebynthus extendi ramos meos. Vide de dilatare & expandere, vide de cherubin, vbi auctoritas diuisa. Tu cherub extentus, &c. Patet ergo quod est triplex bona extensio, sc. Extensio proximi iuuatiua. Extensio nostri maceratiua. Extensio Dei contemplatiua.

¶ Sed adhuc dico quod est alia mala extensio, quando, sc. aliquis extenditur ad furandum & ad male operandum, quando, sc. homo transgreditur limites sibi datos & vltra debitum se extendit.

Pſalm. Non extendant iuſti ad iniquitatem manus ſuas &c.

A **Extinguere.** Nota, quod extinguere nihil aliud eſt quam lumen vel ſplendorem vel calorem vel ardorem deſtruere vel annihilare. Poteſt ergo ſignificare, moraliter loquendo in bono & in malo. Vnde quadruplex eſt extinctio, ſcilicet,

Quædam { Virtuoſa, Vitioſa, Doloroſa, Gaudioſa.

¶ Primo dico quod eſt extinctio virtuoſa, quæ eſt extinctio peccatorum vnde Eccleſ.3. Ignem ardentem extinguit aqua, ſic & e- B leemoſyna extinguit peccatum. ¶ Secundo dico, quod eſt extinctio vitioſa, quæ eſt extinctio meritorum. Et iſta eſt quando gratiæ & virtutes extinguuntur & perduntur, quod vtique magis facit proſperitas quam aduerſitas. Quia ſicut dicitur quod apes oleo extinguuntur, quæ aceto viuificantur: calx etiam oleo extinguitur, quæ aqua caleſcit, & inflammatur, (quod etiam dicitur de lapide qui dicitur gagates) carbunculus etiam in igne extinguitur, qui aqua ſuperfuſus recuperat claritatem, ſic vere oleum & ignis mundanæ proſperitatis quæ dicitur oleum, quia fœdat & inficit per carnalitatem, quæ dicitur ignis, quia inflammat & vrit per cupiditatem, extinguit in homine lucem meritorum, & gratiarum claritatem. Aqua vero & acetum miſeriæ & tribulationis, de qua dicitur in Pſ. Saluum me fac Deus, quoniã intrauerunt aquæ vſque ad animam meam, ſunt recte cauſa & occaſio quod tales virtutes & gratiȩ conualeſcunt. Et ideo fatuȩ virgines videntes quod ſuum oleum, id eſt, mundi proſperitas, vel carnalitas nihil valebat, alienum oleum petebant, dicentes. Matth. 25. Date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur. Aqua enim tribulationum in viris perfectis, virtutes & gratias non extinguit, quia ſicut dicitur Can.8. Aquæ mul- C tæ non poterunt extinguere charitatem. ¶ Tertio dico quod eſt extinctio doloroſa, ſcilicet, extinctio gaudiorum vitæ mortalis, vel proſperitatis temporalis. De qua dicitur Iob 18. Nonne lux D impij extinguetur? ¶ Quarto eſt extinctio gaudioſa tormentorum, ſicut accidit illis qui de tribulationibus mundi vel purgatorij eripiuntur. De quo ad Hebr.11. dicitur. Extinxerunt impetum ignis &c.

E ¶ Aduerte tamen, quod multiplex eſt ignis, qui non patitur extinctionem, ſcilicet,

Ignis { Perfectæ dilectionis, Auaræ affectionis, Æternæ damnationis.

¶ Primus ergo ignis, ſcilicet, perfectæ dilectiõnis eſt inextinguibilis. Iſte enim nunquam poteſt extingui, quia verus amor non poteſt ab alio diſſipari. Vnde ad Rom.8. dicitur. Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio, an anguſtia? & ſequitur. Certus ſum enim quia neque mors neq; vita &c. quaſi dicatur. Nec aduerſitas, nec proſperitas poſſunt veram charitatem extinguere. Vera enim charitas eſt ſicut carbunculus, cuius ſplendor de nocte non extinguitur, ſed amplius augmentatur. Sic vere nox tribulationum veram charitatem non extinguit, ſed eam potius manifeſtat, & relucere facit. Vnde Prou.31. dicitur. Non extinguetur in nocte lucerna eius.

¶ Secundus ignis inextinguibilis eſt ignis, ſcilicet, auaræ affectionis. Ex quo enim aliquis igne auaritiæ ſemel fuerit inflammatus, vix aut nunquam poteſt amplius extingui; vnde Eccl.23. dicitur. Anima calida quaſi ignis ardens non extinguetur, donec aliquid glutiat.

¶ Tertius eſt ignis æternæ damnationis, quia; ſcilicet, ſine aliqua extinctione vel refrigeratione corpus & anima damnatorum æternis ignibus ſuccendentur. Vnde Eſa.1. Succendetur vtrumque ſimul, & non erit qui extinguat. Damnati enim ſunt ſicut lapis, qui dicitur asbeſtos, qui ſemel accenſus perpetuo nõ poteſt extingui, quia breuiter ſicut dicitur Eſa. 66. & Marci 9. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur &c. Vide in tabula.

A **Extra. Exterius. Exterior.** Nota, quod iſta vocabula ſignant diuerſimode in ſcriptura. Poſſunt .n. denotare circũſtantiã loci, & circũſtantiã rei. Quando .n. iſta cõcernunt rem, ſignãt illã, quæ nobis ſunt apparentia atq; nota, ſicut ſunt bona tẽporalia, & facta corporalia. Iſta .n. ſunt quædam extrinſeca, quæ hominibus poſſunt apparere, & quæ extra & præter rei ſubſtantiam velut accidentia poſſunt eſſe. Vnde iſta proprie ſignant exteriorem conuerſationẽ & conditionem, vel exteriorem ſubuentionem ſeu poſſeſſionem. Quando vero concernunt locum, ſignãt à loco excluſionem, elongationem, & remotionem, ſicut dicitur Ioannes eſt exterius vel extra, vel exterior. Moraliter ergo accipiendo, iſta verba exterius, & extra, & exterior mihi poſſunt notare, ſcilicet,

Exteriorem { conditionem, poſſeſſionem, eiectionem, } quæ eſt { Præparanda, Deteſtanda, Formidanda.

¶ Primo ergo dico, quod eſt quædam exterioritas conditionis, quæ præparanda & ordinanda eſt, ſcilicet, exterior conuerſatio. Sicut enim color & pictura ponitur in ſuperficie, non in centro, pulchritudo conſiſtit in pelle exteriori, non in carne interiori, ſic vere color, pulchritudo & pictura conuerſationis in interioribus principaliter cõſiſtit. Iſta enim exteriora, ſcilicet, operatio & conuerſatio principaliter ab hominibus aſpiciuntur, & aſpectibus hominum principaliter obiiciuntur. Et ideo à prudentib. iſta mundius & pulchrius & honeſtius ornantur, & gubernantur. Sicut enim radij ſolares incluſi in ventre nubis cauſant exterius arcum cœleſtem, in quo pulcherrimi colores apparent, ſic vere radius diuinæ gratiæ ſi in ventre nubis, id eſt, in corde noſtro habitauerit, ipſe pro certo exterius in apparentia coloris pulcherrimæ, & honeſtæ conuerſationis efficiet, & cauſabit. Et cætera omitto, quia nullas habeo auctoritates. Maledicatur qui in concordantiis dimiſit. Sed vide infra vbi foris & foras, vbi ſatis poteris inuenire. Vide etiam ſupra de apparere, & de conuerſatione. Et vide de hypocriſi, quia, (hypocritæ magis ſtudẽt exteriora parare,) quã interiora, magis laborant circa honeſtatem exteriorẽ, quã circa honeſtatẽ interiorẽ. Cuius tamen contrariũ facit natura, quia primo format membra interiora, ſcilicet, cor, hepar, cerebrũ, & talia, & poſtea membra exteriora, ſcilicet, manus, pedes, & ſimilia. Ad denotandum, quod primo & principaliter debemus curare de interiori conſcientia paranda, ordinanda, & virtutibus perficienda, & poſtea de exteriori conuerſatione, & apparentia eſt tractandum. Vnde Mat.23. dicitur. Munda prius quid intus eſt calicis paropſidis, vt fiat & illud, quod de foris eſt mundum. Ex mundicia enim interiori ſolet exterior mundicia redũdare. Sic ergo patet, quod exterioritas ſignat exteriorem conditionem, quæ eſt præparanda. ¶ Secundo dico, quod B ſignat exteriorem poſſeſſionem, quæ eſt contemnenda, ſcilicet, bona temporalia & mundana, quæ exterius apparent. Iſta enim ſunt cauſa multorum malorum. Calor enim accidentalis & exterior ſolet eſſe cauſa mortificationis & euaporationis caloris naturalis. Aperit enim poros & vias per quas calor interior euaporat, & inde eſt, quod quanto homo eſt frigidior exterius tanto ſolet eſſe interius calidior, & diſpoſitior. Sic vere chariſſimi, bona temporalia, quæ cauſant calorem auaritiæ exterius, ſunt cauſa, quod conſcientia & cor interius calore diuinæ gratiæ priuantur, & euacuantur. Quando enim homo eſt exterius frigidus & pauper quantum ad temporalia tũc eſt interius calidior quãtum ad ſpiritualia. Exterius enim picturæ phreneticis & melancholicis ſunt nociuæ: augent enim melancholiam & furorem. Et ideo tales infirmi non ſunt in locis pictis & coloratis ponendi. Sic vere exteriora bona, quæ non ſunt niſi picturæ quædã, quia, ſcilicet, non habent exiſtentiam veram, infirmis peccatoribus non ſunt neceſſaria. Augent enim imagines malorum deſideriorum, & ſunt cauſa furoris & melancholiæ, id eſt, diuerſorum peccatorum. Et breuiter talia exteriora non ſunt quærenda vel diligenda, ſed magis timenda, & fugienda. Vnde Greg. lib. moral. c.1. Sancti (inquit) viri cum ſibi ſuppetere & proſpera conſpiciunt, pauida ſuſpitione turbantur. Timent enim ne hic laborum ſuorum fructus recipiant, timentque quod diuina iuſtitia eos exterioribus muneribus cumulans, ab internis repellat. Iſta eſt ergo exterioritas quæ eſt contemnenda. ¶ Tertio dico, quod C eſt alia exterioritas formidanda, & hæc eſt exterioritas peccati mortalis, quæ põnit hominem exterius à ſtatu gratiæ. Vel iſta eſt damnatio infernalis, quæ extra Paradiſum eiicit peccatores. Ideo de peccatore fiet quod in die iudicij quando rex veniet de Paradiſo vt videat diſcumbentes, & videbit ibi non habentem veſtem nuptialem, id eſt, gratiam, ipſe pro certo ligatis manibus & pedibus faciet eum mitti in tenebras exteriores, ſicut dicitur Matth. 22. & Hier. 22. Sepultura aſini ſepelietur, putrefactus, & proiectus extra portas Hieruſalem. Et ſic patet triplex exterioritas. Sed adhuc nota, quod quidam proiiciuntur extra gratiam per iniquitatem, extra mundum per mortem, extra veniam per deſperationem, extra gloriam per damnationem. ¶ Primi ergo D per iniquitatem extra ſtatum gratiæ eiiciuntur. Vnde talis quilibet eſt recte ſicut piſcis exiens extra aquam, qui neceſſario moritur. Sicut ouis exiens extra tectum, quæ à lupis deuoratur. Sicut etiam malefactor exiens extra locum priuilegiatum, qui à balliuis capitur, & ſuſpenditur. Iſta bene figuraliter dicuntur Num.35. vbi dicitur interfector quamdiu erat in aliqua ciuitate refugij, tutus erat, ſed ſtatim quando erat extra in periculo, quia occidi poterat ab amicis & parentibus interfici. Sic vere illi, qui animam ſuam occiderunt, & interfecerunt per peccatum mortale, debent pro certo recurrere ad ciuitatem refugij, ſcilicet, ad

ſtatum

ſtatum gratiæ vel pœnitentiæ, alias ſi extra iſtam ciuitatem inueniuntur mortis æternæ periculo ſubiacere noſcuntur, quia vere in die iudicij quando venient amici parentes iſtius animæ ſic interfectæ, ſc. Deus & Angeli, niſi iſtum malefactorem, id eſt, peccatorem in loco tuto & priuilegiato inueniant, id eſt, ſtatu gratiæ, ipſum occident. Status enim gratię eſt ſicut vmbra cuiuſdam arboris, quæ dicitur Perſidion, in qua vmbra quamdiu columbæ manſerint, Draco non poteſt eis nocere, ſtatim vero quãdo extra vmbram exierint, ſolet eas deuorare, quia pro certo quamdiu in vmbra, id eſt, in refrigerio gratiæ manſerimus, à dracone diabolo non lædemur. Si vero extra iſtam vmbram, id eſt, extra ſtatum gratiæ fuerimus à dracone diabolo rapiemur. Iſta potiſſime videmus de apoſtatis, cum quibus recte ludit diabolus, ſicut lupus cum boue ludit, vt ipſum extra ſocietatem vſque ad nemus paulatim deducat, quem cũ in nemore tenuerit ipſum ſtrangulat, & occidit. Sic vere diabolus per malas ſuggeſtiones ludit cum religioſis, ipſoſque extra religionem vſque ad nemus mundi pertrahit, vbi per diuerſa peccata ipſos permittit. Iſta figurantur in vitula illa Num. 19. quam extra caſtra tantummodo erat licitum cremari. Deus enim, & diabolus fecerunt partitum ludum, quia illa, quæ ſunt intra, ſunt Dei, & quæ extra ſunt, diaboli. Ideo de peſſima Athalia dicitur 4. Reg. 11. & 2. Paral. 23. Educite eam extra ſepta templi, & interficite ibi. Tales ergo per culpam extra gratiam eiiciuntur.

E ¶ Secundi per mortem extra mundum proiiciuntur. Sicut. n. facto & finito conuiuio, ianitor ſolet inuitatos extra emittere, & bene cauet, quod ſecum de bonis hoſpitij nihil portent, ſic vere mors, quæ eſt ianitor in conuiuio huius mundi, omnes finaliter extra conuiuium huius mundi mittit, & de bonis huius mundi portari aliquid non permittit, vnde de morte poteſt dici, quod de Iudæis dicitur Act. 7. quod eiicientes Stephanum extra ciuitatem lapidabant &c.

F ¶ Tertij per deſperationem extra veniam conſtituuntur. Iſtis accidit ſicut accipitri, qui extra manum magiſtri ſui dimiſſus, ita fortiter indignatur, quod redire renuens extra taliter diuagatur, quod Syluestris efficitur. Sic vere chariſſimi, ſæpe accidit, quod dum homines extra manum Dei per peccatum mortale ponuntur, ita quandoque deſperant, & obſtinantur, quod vlterius redire ad ipſum per pœnitentiam dedignantur. Figurati in coruo Gen. 8. qui extra arcam dimiſſus redire ad Noë amplius noluit, ſed cadauerib. contentus circa ea penitus ſe occupauit. Iſti ſunt ſimiles corallo, qui dum eſt in aqua, radix dicitur, cum vero extra ponitur, in lapidis duritiam commutatur. Quia vere multi ſunt, qui libenter exeunt de arca & de aqua, id eſt, de ſtatu gratię per peccatum, ſed vere cum extra fuerint, vix aut nunquam tractant amplius de reditu, imo circa bona temporalia & circa cadauera carnalia taliter occupantur quod eis totaliter contenti, de aliis curare non videntur, ſed quod peius eſt in lapideam duritiam vertuntur, & commutantur per obſtinationem, de quib. dicitur illud Iob 41. Cor eius indurabitur quaſi lapis &c. Iſti ergo extra veniam per deſperationem conſtituuntur. ¶ Quarti extra gloriam per damnationem ſtabiliuntur. Sicut enim apes expellunt ſorores ſuas mortuas extra aluęare ſuum, nec ſecum habitare permittunt, ſic Deus & Angeli expellent in die iudicij à ſocietate ſua peccatores, quod figuratur de leproſo Leu. 13. qui ſolus extra caſtra debebat habitare, quia vere leproſi & infecti peccatores in die iudicij de caſtris, id eſt, de Angelici exercitus congregatione expellentur, & extra Paradiſum ſcilicet, in inferno damnabuntur, & relegabuntur. Vnde Num. 12. dicitur Separentur ſeptem diebus extra caſtra. Sic ergo patet, quod eſt quadruplex malum extra. ¶ Sed adhuc poſſumus dicere, quod iſtud vocabulum extra poteſt ſumi in bono ſignificato, ſicut cum aliquid ponitur. Extra periculum, Extra peccatum, Extra malum conſortium, ſeu locum. Et ſic loquitur Apoſtelus ad Heb. 13. Exeamus ad eũ extra caſtra, improperium eius portãtes. Vide ſupra de Egredi, & Exire, quia iſta denotant receſſum extra locum.

(G and H stand in the margin beside the lines beginning "go extra veniam" and "druplex malum extra".)

A **Extraneus.** Nota, quod extraneus idem eſt, quod peregrinus, aduena, alienus. Et poteſt ſignificare in bono, & in malo. Extraneus enim ſignificat virum perfectum, à mundo & à mundi negociis alienum, ſicut fuerũt ſancti, quos mundus extraneos reputabat, & velut extraneos à ſuis promotionibus repellebat. Vnde Sap. 19. dicitur. Inuiti recipiebant extraneos. In malo vero illos, qui nullam habent nobiſcum familiaritatem, ſicut ſunt pauperes & ignoti. Spiritualiter etiam loquendo, extranei ſunt, illi, qui per peccata ſua à Deo ſunt alieni, & qui in hæreditate Paradiſi nihil habent, ſed ſicut extranei, id eſt, extra nati, ipſa perpetuo priuabuntur. Vnde Prou. 14. dicitur In gaudio eius non miſcebitur extraneus. ¶ Boni ergo pauperes poſſunt dici extranei in hoc mundo. Nam ſicut extranei non cognoſcuntur, non honorantur, vilipenduntur, & nulla certa domo, vel hæreditate ditantur, ſic vere pauperes & viri perfecti, in hoc mundo, ſunt ſicut extranei, quia ſc. ipſi ſunt ſine honore, ab omnibus contempti & conculcati, nullus enim vult ipſos cognoſcere, imo etiam fratres & amici dignoſcuntur de talibus nõ curare. Aſpides enim Afris & Mauris non nocent, extraneos vero lethaliter occidunt, vt dicit Iſidorus. Ideo Afri & Mauri volẽtes probare de pueris, an ſint filij ſui, ſolent eos aſpidibus apponere, & ſi aſpides eos non læſerint, ſolent eos vt proprios retinere. Si vero ipſos aſpides momorderint ſolent eos tanquam extraneos & degeneres refutare. Sic vere aſpides, id eſt, venenoſi tyranni balliui, Mauros & Afros, id eſt, mundi nigros peccatores, & maxime vſurarios non lædunt, imo ſicut notos, & amicos ipſos protegunt, & defendunt. Sed proculdubio extraneos, & ignotos, id eſt, pauperes, & debiles, rapinis & excoriationib. vulnerant & occidunt. Ideo dicunt tales cum Pſ. 68. Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ. ¶ Item nota, quod ſicut ciues, & non extranei ad ciuitatis officia, & cõſilia ſolent admitti, iuxta illud Eccl. 8. Coram extraneo ne facito conſilium ſic in ciuitate Eccleſiæ boni & non mali debent promoueri, & ordinari. Cuius tamen contrarium fit hodie. Ideo modo plangunt veri filij Eccleſiæ dicentes illud Thren. 5. Hæreditas noſtra verſa eſt ad alienos, domus noſtræ ad extraneos &c. Cætera omitto, quia paucæ ſunt auctoritates. Et inuenies de extraneo ſupra de acceptione, & de equo, & infra de peregrino, & ſupra de alieno, & aduena. Et breuiter multa inueniremus exẽpla, ſed copia auctoritatum deficit, &c.

Extrahere. Nota, quod extrahere idem eſt, quod extra locum trahere. Et poteſt ſignificare in bono, & in malo. In bono enim ſignat de peccato, ſeu aliquo periculo ereptionem, & ſaluationem. Vnde 2. Reg. 22 Miſit de excelſo, aſſumpſit me, & traxit me de aquis multis. & Dan. 14. Extraxerunt Danielem de lacu leonum. In malo autem ſignat de propria hæreditate eiectionem, vel de mũdo expulſionem. Sicut enim hyęna extrahit mortuos de ſepulchro, vt eos deuoret, piſcator etiã extrahit piſces de fluuio, vt eos manducet, ſic raptor extrahit hominẽ de propria domo, diabolus extrahit peccatores, de fluuio, id eſt, de deliciarum irriguo, mors vero extrahit omnes de corporis hoſpitio. Vnde de peccatoribus dicitur Ezech. 29. Ecce ego ad te draco Magne, qui cubas in medio fluminum, extraham te de medio fluminum. Pauperibus etiam poſſunt dicere vſurarij & raptores illud Ezech. 32. Extraham te in ſagena mea &c. Multa exempla habemus de extrahere, ſed auctoritates deficiunt. Vide ſupra de titulis Eiicere & Expellere, & infra de trahere. A

Extremus. Extremitas. Nota, quod extremus idem eſt, quod vltimus ſeu nouiſſimus, & ſignat finem ſiue poſteriorem partem rei. Et ideo loquẽdo moraliter, poſſumus dicere, quod extremitas poteſt ſignificare humilitatem, tepiditatem, moralitatem. Et ideo poſſumus dicere, quod eſt quædam A

Extremitas commendabilis,
Quædam deteſtabilis,
Quædam formidabilis,
Prima eſt deſideranda,
Secunda vituperanda,
Tertia conſideranda.

¶ Primo ergo eſt quædam extremitas commendabilis & deſideranda, & iſta eſt extremitas humilitatis. Vir enim humilis ſuper aliis ſe poſtponit, ſeque aliis non ingerit, aut præponit, imo reſpectu omnium aliorum ſe omnium extremum, & vltimum reputat, & ſupponit. Catuli enim ſecundum Plin. qui naſcuntur vlteriores, ſunt, vt communiter, cæteris meliores. Sic vere illi qui vltimi & extremi ſunt per humilitatem, & qui etiam ab aliis vltimi reputantur propter corporalem miſeriam & paupertatem, ſunt quo ad Deum meliores, quod figuratum eſt in Beniamin, qui inter fratres Ioſeph fuit vltimo natus, qui tamen à Ioſeph amplius fuit dilectus, & in menſa ſua ferculis amplioribus ſatiatus, ſicut dicitur Gen. 43. Quia vere chariſſimi, verus Ioſeph Chriſtus illos plenius in menſa Paradiſi reficit, quos in hoc mundo vera humilitas, & paupertas vltimos, & extremos facit. Ideo de Iuda Machabæo in figura Chriſti dicitur 1. Machab. 5. Erat Iudas congregans extremos: & Eſa. 49. Salus mea vſque ad extremũ terræ, quia breuiter ſecundum regulam ſaluatoris, erunt primi nouiſſimi, & nouiſſimi primi Matth. 20. quia ſicut dicitur Matt. 20. Paterfamilias incepit à nouiſſimis denarium diurnum ſeu ſalarium diſpenſare Ad denotandum, quod illi, qui ſunt nouiſſimi per humilitatem & temporalem paupertatem, erunt primi in gloria paradiſi. Sic ergo patet, quod eſt quædam extremitas commendabilis & deſideranda.

¶ Secundo dico, quod eſt alia extremitas deteſtabilis & vituperanda. Et iſta eſt extremitas illorum, qui ad omne bonum B

facien-

faciendum volunt eſſe vltimi atque tardi, & iſta eſt extremitas atque vltimitas pigritiæ, negligeatiæ, ſeu accidentiæ quæ valde eſt vituperabilis. Tales enim extremi ſi fugiunt, primi a perſecutoribus comprehenduntur. Extremi etiam pauperes per eleemoſynam minus laute reficiuntur. Illi etiam, qui extremi ad operandum veniunt minus de labore reportare merentur. Sic vere illi, qui volunt eſſe vltimi & extremi ad bene operandum, minus in Paradiſo de præmio reportabunt, & perſecutoribus inuaſoribus & tentatoribus ſubiacebunt Exemplum habemus Num. 11. vbi dicitur, quod ignis deuorauit extremam partem caſtrorũ. Extremum enim fructus ficuum, quæ ſcilicet, circa autumnum naſcuntur, nihil valent, quia, ſcilicet nunquam poſſunt matureſcere. Quia vere chariſſimi, illi, qui bene operando volunt eſſe extremi, ſicut ſunt illi, qui tempus autumni, id eſt, ſenectutem expectant, vere tales vix poſſunt in moribus matureſcere, vel ad bonum aliquod peruenire. Vnde Num. 24. dicitur. Principium gentium Amalech, cuius extrema perdentur. Iſta eſt ergo extremitas deteſtabilis & vituperanda.

C ¶ Tertio dico, quod eſt extremitas formidabilis & præmeditanda. Et iſta eſt extremitas vitæ & finis corporis, terminus & meta proſperitatis, quæ pro certo timenda ſunt & conſideranda Cœlum enim habet duas extremitates immobiles, ſc polum arcticum & polum antarcticum, quæ ſunt ſtellæ immobiles, inter quas tota cœli ſubſtantia continue rapitur & mouetur. Sic vere homo habet duas extremitates, ſc. natiuitatem & mortem Iſti enim ſunt duo poli, id eſt, duo termini ſibi inuicem contrarij, in quorum vtroque homo immobilis reperitur. Ante enim natiuitatem, & poſt mortem homo non mouetur, ſed vere infra iſtos terminos vita humana voluitur, & continue diuerſis variationibus agitatur. Totum enim cœlum, id eſt, tota mens noſtra continue volui per conſiderationem infra iſtas duas extremitates, ſ. nunc cogitando de natiuitatis vilitate, nunc de mortis aciditate meditando. Vnde ſicut Eccl. 48. dicitur Spiritu magno vidit vltima. Iſta enim vltima, & extrema quæ finaliter cõtingent, ſcilicet; mors, iudicium, infernus, Paradiſus, ſunt ſpiritu magno præuidenda & conſideranda. Animal enim quod extremitatem, id eſt; caudam perdidit, à ſacrificio repellebatur, ſicut dicitur Leu. 22. Sic vere illi, qui talem extremitatem, id eſt, extremorum conſiderationem non habent nec Deo ſacrificari, nec ab eo acceptari merentur. Ideo dicitur in Pſ. Si ſumpſero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me. Extrema enim maris ſunt iſta, eo quod multis amaritudinibus ſunt reſperſa.

D ¶ Aduerte tamen, quod quidam ſunt ſicut ſimiæ, & ſicut homo, qui ſunt animalia ingenioſa, quæ tamen talibus extremitatibus, ſcilicet, cauda carere noſcuntur. Ad denotandum, quod illi, qui ingenio, & ratione amplius vigent, de mortis conſideratione minus habent. Iſtis facit diabolus ſicut formica grano, cui ſcilicet, extremitates aufert, ne poſſit fructificare. Sic diabolus aufert peccatoribus futurorum conſiderationes, ne aliquod bonum opus poſſint facere. Non ſic chariſſimi, &c. Sufficit, replica diſtinctionem.

A **Exurgere.** Nota; quod exurgere idem eſt, quod ex toto ſurgere vel ex affectu vel ex appetitu ſurgere, & ſe ſuperius eleuare. Sicut de beata virgine dicitur Luc. 1. Exurgens. Maria abiit in montana cum feſtinatione. Poteſt ergo referri ad Deum & hominem. Deus enim exurgit

Ad { Adiuuandum per potentiam;
Puniendum per iuſtitiam,
Miſerandum per clementiam.

Deus enim aliquos adiuuat per potentiam. Vnde in Pſ. 43. dicitur Exurge domine, adiuua nos. Item aliquos cruciat per iuſtitiam. Vnde Pſ. 67. Exurgat Deus, & diſſipentur inimici eius. Item aliquibus parcit per clementiam. Vnde Pſ. 101. Tu exurgens miſereberis Sion &c. Item exurgit homo à cadendo, à ſedendo, à dormiendo. ¶ Sic vere exurgere debet homo ſpiritualiter, quando
B cadit per iniquitatem, quando dormit per carnalitatem. ¶ Surgamus ergo à caſu iniquitatis. Vnde Mic. 7. Ne læteris inimica mea quia cecidi, conſurgam. Item à ſomno carnalitatis. Vnde Epheſ. 5. Surge qui dormis, exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Item ſurgamus à ſede, ſeu quiete tepiditatis. Vnde Luc. 1. Exurgens Maria abiit in montana cum feſtinatione. Vide ſupra de eleuare & erigere & exaltare; & infra de ſurgere & de ſurſum. Et ſi vis pone illam auctoritatem. Exurgens Saul de Spelunca pergebat cœpto itinere. Iſtam diuide ſicut in illo ſermone. Exurge in occurſum meum, & vide &c.

A **Exuere. Expoliare.** Nota, quod expoliare ſiue exuere idem eſt, quod veſtes deponere, ſeu exterioribus apparatibus ſe nudare. Et ideo ſicut ſunt tria genera veſtimentorum moralium, ſcilicet,

Bona { Spiritualia,
Temporalia,
Æternalia.

Ideo ſecundum hæc poſſumus dicere & diſtinguere triplicem expoliationem, ſcilicet,

Quandam { Virtuoſam,
Vitioſam,
Doloroſam.

Virtuoſa eſt illa, qua nos exuimus temporalibus per largitatem. Vitioſa eſt illa qua nos denudamus ſpiritualib. per prauitatem. Doloroſa eſt illa, qua priuamus nos æternalibus per iniquitaté. Prima eſt ſeruitorum, qui ſe expoliant vt poſſint melius ſeruire. Et iſta eſt expoliatio, qua ſe expoliauit Dauid vt luderet coram arca 2 Reg. 6. De qua etiam dicitur Cant. 5. Expoliaui me tunica mea, quomodo induam illam.

¶ Secunda eſt ebriorum, qui impudenter quandoque ſe expoliant ita quod apparent pudibunda ſua, ſicut apparuit Noe. Gen. 9. quia, ſcilicet, illi, qui vino peccati ſunt ebrij, veſtimentis virtutum ſe expoliant, & ſic pudibunda ſuorum malorum operum omnibus manifeſtant. Vnde 1. Reg. 3. dicitur Expoliauerunt Saul armis ſuis. B

¶ Tertia eſt expoliatio miſerorum, quæ fit his qui non poſſunt ſoluere quod expenderunt, qui propriis veſtibus expoliantur. Sic vere damnati in die iudicij quando rationem de commiſſis & omiſſis reddere non poterunt veſtibus æternæ gloriæ priuabuntur. Vnde 1. Reg. 31. Venerunt Philiſtei vt expoliarent interfectos. Sunt ergo, vt dictum eſt, aliqua veſtimenta, quæ debemus exuere, ſcilicet, veſtes exterioris poſſeſſionis, vel etiam veſtes exterioris malæ conuerſationis. Item ſunt aliæ veſtes, quibus expoliauit Iudith, vt poſſet Holofernem decipere & occidere. Iſtæ etiam ſunt illæ veteres pelles, quibus ſe ſolent ſerpentes expoliare; & exuere, vt iuuentutem poſſint recuperare. Quia vere chariſſimi, qui contra Holofernem, id eſt, diabolum vult præualere & iuuentutem moralis conuerſationis recuperare, neceſſe eſt; quod pellem veteris & malæ conuerſationis expoliet, & quod veſtibus bonorum temporalium ſaltem quantum ad affectum ſe denudet. Sicut de Ionatha dicitur 1. Reg. 18. Expoliauit ſe Ionathas tunica ſua, & dedit eam Dauid. Ideo de Iudith dicitur Iudit. 10. Exuit veſtimentum viduitatis ſuæ, lauit corpus ſuum, & vnxit ſe myrto optimo. In quibus verbis notatur C

Quid tu debes { Deponere;
Abſtergere;
Corrigere.

Rerum facultates ſunt deponendæ, culpæ prauitates ſunt abſtergendæ, carnis voluptates ſunt corrigendæ.

¶ Primum probat veſtis nudatio [Exuit ſe veſtimentis viduitatis ſuæ] Secundum probat fæcis ablutio [Lauit corpus ſuum.] Tertium probat carnis afflictio [Vnxit ſe myrto optimo] Igitur deponamus rerum poſſeſſionem, abluamus mentis infectionem; habeamus carnis afflictionem. Quæ; ſcilicet denotatur per myrrham; quod eſt vnguentum valde amarum. Iſta poſſemus valde notare, & de expoliare exempla plurima reperire, ſed quia paucæ ſunt auctoritates, ideo omitto. Et propter hoc vide de veſtimento, de nuditate, & de ſpoliare.

Exultatio. Nota, quod exultare idem eſt, quod extra ſaltare. Et eſt exultatio quædam lætitia quæ in tantum abundat interius; quod per certa ſigna apparet exterius. Eſt ergo exultatio excellens gaudium ſeu lætitia aliquibus certis indiciis declarata. Poſſumus ergo notare; quod multiplex eſt exultatio, ſcilicet, A

Quædam { Temporalis & tranſitoria,
Spiritualis & meritoria,
Criminalis & damnatoria;
Æternalis & permanſoria.

¶ Primo ergo dico, quod eſt quædam exultatio temporalis. Et hæc eſt illa, quam aliquod bonum temporale; ſeu aliqua temporalis proſperitas introducit; & iſta eſt exultatio puerorum, qui in rebus modicis & inutilibus magis exultant; quam in magis vtilibus. Eſt etiam ſicut exultatio naturatum; qui quandoq; eadem die qua exultauerunt è mari abſorbentur, quia extrema gaudij, quia, ſcilicet, temporalis luctus occupat, ſicut dicitur Prou. 14. vnde Iacob 4. Omnis exultatio talis maligna eſt, & dicitur Iacob 3. terrena animalis & diabolica. Vide iſtam auctoritatem proſecutam ſupra in titulo.

¶ Secundo eſt quædam exultatio ſpiritualis; & iſta eſt iuſtorum, qui in rebus ſpiritualibus exultant, ſcilicet, in conſcientiæ puritate, in amicitia bonorum & charitate, in ſpei ſecuritate, in pacis tranquillitate. Vnde in Pſ. dicitur. Exultate iuſti in domino, re-

no, rectos decet collaudatio. Et iterum. Sancti eius exultatione exultabunt.

¶ Tertio est quædam exultatio criminalis, & ista est quando aliquis exultat de peccato proprio, vel de alterius incommodo, sicut illi, de quibus Prou. 2. qui lætantur cum malefecerint & exultant in rebus pessimis. Et in Ps. 12. dicitur. Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero. ¶ Quarto est exultatio æternalis. Et hæc est illa, quā sancti post huius vitæ labores superius in Paradiso habebunt, quia tunc exultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis, tunc exultabunt filiæ Sion, i. animæ, in rege suo, dicentes. Hæc est dies, quam fecit dominus, exultemus & lætemur in ea. De talibus ergo exultationibus, quibus, scilicet, sancti in hoc mundo per spem, in alio per speciem exultant, potest exponi illud Esa. 9. Exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia. In quibus verbis ostenditur, quod de tribus est principaliter exultandum, scilicet,

De vitiorum superatione [Exultant victores]
De meritorum acquisitione [Capta præda.]
De præmiorum distributione [Diuidunt spolia]

B ¶ Exultemus ergo quando vitia superamus [Victores] Simulque sicut elephantes, qui, scilicet, secundum Plinium, exultant, & gaudent quando vincunt, tristantur, & dolent quando vincuntur. Quia reuera boni & iusti, qui contra hostem diabolum in hoc mundo sicut in stadio sunt locati, quando hostem diabolū & eius iacula, scilicet, mundi tribulationes & tentationes superant atq; vincunt, valde exultant, & lætantur, quia tunc exultationes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites in manibus eorum. Si vero contingat, quod aliquo casu vincantur, & quod à diabolo vel eius tentationibus superentur, valde solent per contritionem dolere, & signum doloris per confessionem & pœnitentiam ostendere. Vnde Iudith 16. Per tres menses huius victoriæ gaudium celebratum est. Tres isti menses sunt exultatio cordis, vocis, & operis. Sicut enim videmus, quod Gallus post victoriam cantat, & exultat, exultationemque suam voce & alis denotat, & demonstrat. Sic vere iusti sperato & victo diabolo lætantur, & gaudent, & exultando Deo regratiantur, & cantant. Abacuc 3. Super excelsa deducet me victor, in Psalmis canentem. Vnde in Ps. 117. dicitur Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum. Lætemur ergo, & exultemus, quando vitia superamus.

C ¶ Iterum dico, quod nos debemus exultare quando merita cumulamus, quod ostenditur, cū dicitur. Capta præda, præda. n. quam debemus sequi, & insequi, venari pariter & inquirere sunt merita, gratiæ, virtutes, boni habitus bonæ dispositiones & conditiones. Sicut. n. videmus, quod canis nobilis prædā suam diligenter quærit, qua inuenta solet saltare & exultare, & nouo latrandi genere gaudium sui animi declarare, sic vere charissimi, prædam virtutum & meritorum tenemur diligenter quærere, quam si acquirere possumus, valde gaudere & exultare debem*. Vnde Psal. 64. Pinguescent speciosa deserti & exultatione colles accingentur. Induti sunt arietes ouium, & valles abundabunt frumento, quasi dicat, Sicut desertum gaudet de pluuiæ irrigatione, sicut colles lætantur de roris madefactione, sicut arietes exultant de pabuli ministratione, sicut insuper valles videntur iocundari de frumenti productione, abundantia & multiplicatione. Sic vere boni lætantur, & gaudent de virtutum & meritorum acquisitione. Ista est ergo præda nostra [Capta inquit præda] Vnde de quolibet viro iusto potest dici illud Ezech. 19. Leo factus est, & didicit capere prædam. Talis enim dicitur Leo, quia prædam, quam cœpit, non solet libenter dimittere imo si aliquam viderit, solet eam cum pedibus amplexari, & pro ipsa defendenda præliari. Sic vere prædam virtutum, quam cepimus, & acquisiuimus debemus custodire, ipsamque viriliter defendere, & pro ipsa contra hostes infernales strenuissime militare. Et sic dicitur de eo, Leo factus &c. Vbi aduerte, quod talis, qui taliter accipit talem prædam, debet habere

Fortitudinis firmamentum [Leo]
Sanctitudinis complementum [Factus est]
Certitudinis documentum [Didicit]

Et sic habebit spiritualis plenitudinis nutrimentum, quia capiet prædam. Debemus ergo exultare, scilicet, quando merita cumulamus.

D ¶ Denique dico, quod nos tunc possumus exultare, quando gloriam occupamus, quod ostenditur, cum dicitur, Quando diuidunt spolia. Istud enim aduerbium quando, signat terminum finalem temporis, in quo aliquid est faciendum. Et vere istud est quando mortis, in quo sancti diuidunt inter se secundū diuisionem meritorum, spolia & diuitias præmiorum æternorum, quia secundum Apostolum 1. ad Cor. 12. Diuisiones gratiarum sunt, vnus autem spiritus diuidens singulis prout vult. Ideo de isto quando dicitur in Ps. Quando diuidebat altissimus gentes quādo separabat filios Adam: quasi dicatur. In isto quando, scilicet, in gloria paradisi, altissimus diuidit gentes, vnumquemque secundum meritum diuersimode præmiando, & separabat filios Adam, id est, bonos à malis perenniter distinguendo. Sicut ergo videmus, quod nautæ post maris pericula valde exultant, quando perueniunt ad securum portum. Operarius post laborem exultat, quando in sero recipit præmium. Cursor post cursum lætatur, quando pro mercede recipit brauium, Miles etiam gaudet, quando post triumphū acquirit solariū. Sic vere illi in paradiso, qui in isto mundo fuerunt sicut in mari vt nauigarent, sicut in opere, vt laborarent, sicut in stadio, vt properarent, sicut in prælio, vt dimicarent, tunc procul dubio lætantur, & exultant, quando perueniunt, scilicet,

Ad portum securitatis,
Ad præmium fœlicitatis,
Ad brauium æternitatis,
Ad solium sublimitatis,

Tunc enim percipiunt, quod verum est verbum Tobiæ, Tob. 3. vbi dicitur, quod Deus post tempestatem tranquillum facit, & post lacrymationem & fletum exultationem infundit. Isti enim modo exultant

Quia { Dulcissime recreantur,
Tutissime collocantur,
Largissime præmiantur,
Lætissime modulantur.

Isti (dico) delectantur siue recreantur dulcissime. Ideo dicunt illud Ps. 89 Exultauimus, & lætati sumus. ¶ Item collocantur, seu situantur tutissime, id est, in protectione & saluatione domini Ps. In velamento alarum tuarum exultabo. ¶ Item isti præmiantur, & remunerantur largissime Vnde in Ps. 125. Venient cū exultatione portantes manipulos suos. Et Psal. 125. Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent. ¶ Isti insuper modulantur, & regratiantur lætissime. Vnde in Ps. 117. dicitur Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum. Et Psal. 170. Exultabunt labia mea cum cantauero tibi Tunc ergo exultamus, vt dictum est, quando cœlestem gloriam occupamus, quod ostenditur, cū dicitur. Quando diuidunt spolia. Vnde in Psal. 107. dicitur Exultabo & diuidam Sichimam. Sichima enim interpretatur laboriosa, & signat gloriam paradisi, quæ acquiritur laboribus infinitis quæ tamen quando diuiditur seu attribuitur, tunc æternum gaudium & exultatio in homine cumulatur. Patet ergo, quod est triplex bona exultatio, scilicet, vna de superatione vitiorum, alia de acquisitione meritorum, tertia de distributione præmiorum.

F.

Faber. Fabricare.

Nota, quod fabricare idem est quod aliquid artificiose operari vel facere. Pertinet autem fabricare ad illos artifices mechanicos, qui cum manualibus laborib. percussionibusque & ictibus solent aliquid construere, vel formare, & sic solemus fabrum dicere illum qui de ferro, ære, ligno, vel lapide solet aliquid fabricare. Moraliter igitur loquendo dicam, quod in scriptura reperitur multiplex faber, videlicet, Faber

Gloriosus, qui fabricat opus mirabile,
Virtuosus, qui fabricat opus laudabile,
Vitiosus, qui fabricat opus inutile,
Odiosus, qui fabricat opus damnabile,
Gloriosus est mundi creator,
Virtuosus est iustus viator,
Vitiosus est vanus peccator,
Odiosus est hostis tentator.

¶ Primo igitur dico, quod in scriptura reperitur faber mirabilis, & gloriosus. Et iste est Deus, qui sine malleo vel securi fabricauit, & fabricat vniuersa. Vnde etiam quantum ad diuinitatē iste dictus est faber, quia fuit omnium creator Psal. Tuus est dies, & tua est nox, tu fabricatus es auroram & solem. Tu fecisti omnes terminos terræ, æstatem & ver tu plasmasti ea. Quantum etiam ad humanitatem iste dictus est faber, quia fuit mundi creator. Vnde de Christo dicitur Matt. 12. Nonne iste est fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria? Si enim fabri filius, ergo faber. Quia, scilicet, non potest filius facere nisi quæ viderit patrem facientem, & quæcumque ille fecerit hæc & similiter filius facit. Ioan. 5. Quantum vero ad vtrumque faber dici potest, quia ipse est in viris iustis virtutum omnium generator. Vnde sibi potest dici illud Iob. 27. Fabricatus est cœlos, qui solidissime quasi ære fundati sunt. Iste enim quotidie fabricat cœlos, id est, viros, quos scilicet, per interiorem gratiæ infusionem & exteriorem tribulationem & tunsionem facit solidos atque firmos. Et sic dico, quod Deus est faber mirabilis & gloriosus.

¶ Secundo

B ❡ Secundo dico, quod iustus est faber laudabilis & virtuosus. Iustus enim templum Dei in seipso fabricat, quando congeriem virtutum aggregat, & ibidem habitaculum Deo parat. Alios etiã fabricat, & ædificat, quando per bonam eruditionem vel correctionem ipsos ad bonum instruit, & informat, & sic eos in Christi habitaculum construit, & format. Sibi etiam in paradiso domum construit, quando per bona opera Deo seruit. Bonorum enim operum executio æternæ possessionis & habitationis est constructio. Sicut enim dicitur Heb. 3. Omnis namque domus fabricatur ab iniquo. Vnde de bono fabro, id est, de viro iusto virtualiter fabricante & operante potest dici illud Esa. 44. Faber ferrarius lima operatus est, in prunis & in malleis formauit illud, & operatus est in brachio fortitudinis suæ. Iustus enim faber ferrarius dicitur, eo quod contra labores ad modum ferri duratur, in lima etiam operari dicitur, eo quod lima pœnitentiæ se carpinat, & alios etiam lima disciplinæ, & iustitiæ cupit à suis vitiis expiari. In prunis etiam opera sua facit, eo quod in feruore charitatis facit & fabricat quicquid agit. Malleos etiam quandoque adhibet, quia sæpe necesse est quod seueritatis ictibus & timoris diuini tūsionibus se & alios fabricet atque domet. Sic igitur in brachio fortitudinis operatur, quando faciendo bonũ & declinando à malo contra dęmones fortiter præliatur. De tali ergo fabro videtur dominus loqui Esa. 54. Ego creaui fabrum sufflantem in igne prunas, & producentem vas in opus suũ. Sed heu pro certo pauci tales fabri, qui sciãt se & alios in bonis moribus fabricare, inueniuntur in mundo. Dicitur enim figuraliter 1. Reg. 13. quod in omni terra Israël non inueniebatur faber ferrarius, quod pro tanto erat, quia philistiim, qui filios Israël sibi subiecerant, ordinauerunt, quod nullus faber ferrarius in terra Israël habitaret, ne forte lanceas aut gladios fabricarent. Sic vere videtur hodie factum. Nam quia Philistiim, id est, dæmones Israëlitas, id est, Christianos sibi per vitia subiecerunt, ideo eorũ ordinatione factum est, quod de terra Israël, id est, de statu Ecclesiæ vel fidei Christianæ fabri ferrarij, hoc est dictum, boni virtutum fabricatores, vel boni prælati, & prædicatores, qui s. alios in moribus fabricant atque formant, quasi in pluribus defecerunt. Nolunt enim dæmones, quod peccatores à suæ seruitutis iugo possint resurgere, & ideo nolunt quod arma spiritualia valeant fabricare, quapropter bonos fabros studuerunt in medio submouere. De quo Hier. 29. Egressus est faber & inclusor de Hierusalem. Non sic charissimi, sed sint in nobis boni fabri, id est, boni prædicatores & prælati, & homines alij virtuosi. Vnde Eccle. 38. dicitur, quod omnis faber & architectus noctem tanquam diem transigit, qui sculpit signacula &c. Sequitur. Faber ferrarius sedens iuxta incudem, considerans opus ferri, vapor ignis vrit carnes eius, & in calore fornacis concertatur. Vox mallei innouat aurem eius & contra similitudinem vasis oculus eiꝰ, cor suum dabit in consummationem operum. Expone si vis de bono fabro, id est, de homine virtuoso, qui noctem & diem trãsigit in bono perseuerando, in nocte & die benefaciendo, signacula sculpit virtutum imagines in se pingendo, iuxta incudem patientiæ sedet ictibus tribulationum se assuefaciendo. Opus ferri considerat omnem difficultatem & duritiem virtute vincendo & superando. Carnes suas igne contritionis vrit abstinentia & pœnitentia carnem attenuando & macerando. In fornace infernali concertatur ibi iugiter meditando. Vocem mallei, id est, comminationis diuinæ libenter audit, scripturis & sermonibus vacando, & attendendo, & sic ad consummationem operum attingit virtutum multitudinem aggregando, & tandem operũ præmia reportando. Patet igitur, quod iustus est faber laudabilis

C & virtuosus. ❡ Tertio dico, quod impius est faber inutilis & vitiosus. Impius enim faber dicitur, qui in se per peccatum domum diabolo fabricat, & etiam pro se in inferno habitaculum operatur. Quodlibet enim peccatum, quod facit, vnus est ictus ędificij diabolici, hic in congerie vitiorum, & postea in congerie tormẽtorũ. Et nota, quod impij dicuntur fabri seu fabricatores, quia

Percutiunt iustos crudeliter,
Conficiunt fraudes subtiliter,
Decipiunt bonos faciliter,
Recipiunt opes rapaciter,
Superbiunt nimis inaniter,
Inficiunt sese carnaliter.

Et sic dicam, quod est vna fabricatio crudelitatis & sæuitiæ. Sicut enim fabri percutiunt super ferrum, sic tyranni non cessant tribulationum malleis percutere pauperem populum atque iustum Psal. 128. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam. ❡ Item est fabricatio malitiæ & iniquitatis, sc. machinatio fraudum peruersarum, quam viri malitiosi non cessant quotidie contra alios fabricare. Ideo dicitur Eccles. 11. Attende tibi à pestifero, fabricatur enim mala, ne forte inducat super te subsannationem in perpetuum.

❡ Item est fabricatio fallaciæ & mendacitatis, sc. à parte ipsorum agentium seu ignorantiæ & fatuitatis, scilicet, à parte fatue credentium & obedientium. Sic introductores sectarum malarum fuerunt, mali prædicatores, & aliorum deceptores, sicut fuit Machometus & similes Contra quos dicitur Esa. 25. Abierunt in confusione fabricatores errorum.

❡ Item est fabricatio auaritiæ & cupiditatis. Constat enim, quod auari per malos quæstus fabricant, & ædificant ædificium status sui, & opum congeriem & structuram Bar. 3. Argentum fabricant, & soliciti sunt, nec est inuentio operum illorum Baru 6. Accepto auro fabricata sunt, idola, scilicet, coronas certe habẽt aureas super capita sua.

❡ Item est fabricatio superbiæ & pompositatis, sicut patet de superbis, qui fabricant alta palatia, qui sibi procurant, & fabricant altos status 4. Par. 21. Dereliquerat dominum Deum patrum suorum, insuper excelsa fabricatus est &c.

❡ Item est fabricatio luxuriæ & carnalitatis Ezec. 16. Fabricasti tibi lupanar, & fecisti tibi prostibulum. Sic ergo patet quomodo peccator dicitur faber inutilis & vitiosus.

❡ Quarto vero dico, quod diabolus est faber damnabilis & odiosus. Iste est enim qui fabricat omne malum in cordibus impiorum. Vnde dicit, quod diabolus ita fabricat quemadmodum Sap. 13. dicitur de fabricatore idolorum. Si quis artifex faber de Sylua lignum rectum secuerit, & huius docte eradant omnẽ corticem, & arte sua vsus diligenter fabricet vas inutile in conseruationem vitæ. Constat enim quod iste faber de Sylua Ecclesiæ, ligna, id est, recta, viros iustos per tentationes secat, & cortice bonæ conuersationis denudat, & eos in vasa inutilia fabricat atque format &c. Et sicut videmus, quod fabri vtuntur malleis & securibus, limis, serris, terebris & dolabris, & variis vtensilibus, & sicut faber ferrarius materiam suam in igne mollificat, & super incudem ipsam fortiter percutit atque domat, sic diabolus impios igne infernali inflammabit, & eos malleis æternæ tribulationis percutiet & grauabit. Vnde Zac. 1. dicitur, quod ipse primo vidit quatuor, quæ erant cornua, quæ ventilauerunt Iudam. Postea vidit quatuor fabros, qui venerant deterere cornua supradicta. Quatuor enim cornua significant vniuersitatem malorum, & maxime superborum & tyrannorum, qui in quatuor mundi plagis grauant, & ventilant innocentes. Fabri autem isti dæmones sunt, qui, scilicet, in quatuor mundi plagis omne malum fabricant & componunt. Quatuor autem fabri quatuor cornua deterunt, quia, sc. dæmones ipsos tyrannos & superbos finaliter in inferno confundunt. Esa. 40. Nunquid sculptile conflabit faber? Sic ergo patet quomodo diabolus & impius iustus etiam, & Deus diuersimode fabricare dicuntur &c. Vide infra de facere, & de ædificare, & construere.

Facere.

A Nota, quod istud verbum facere est commune omni potentiæ & virtuti actiuæ & operatiuæ. Vnde facere, proprie est ille actus, qui à potentia immediate elicitur & causatur. Et est facere idem quod componere, construere, agere, peragere, ædificare, operari & fabricare. ❡ Et ideo breuiter possumus distinguere, quod est multiplex factio, scilicet, Diuina, & superior. Humana & inferior. Diabolica & confusoria. Nam

Facit { Deus,
Iustus & impius,
Diabolus.

In rebus enim nihil est ociosum, nec est aliquid dare, quin continue faciat opus suum. De Deo enim dicitur in Ps. quia ipsius est mare, & ipse fecit illud, & aridam fundauerunt manus eius. Et alibi. Tu es Deus qui facis mirabilia. De iusto vero dicitur Prou. 21. quod gaudium est iusto facere iudicium. De impiis vero dicitur Prou. 2. quod ipsi lætantur cum malefecerint & exultant in rebus pessimis. De diabolo vero dicitur Matth. 13. Inimicus homo hoc fecit, scilicet, seminauit Zizaniam.

❡ Primo ergo dicamus aliquid de factione diuina, quæ est superior. Facere enim Dei nihil aliud est quam suum velle, siue suũ imperare. Et ideo quantum ad Deum facere semper denotat potestatem & auctoritatem. Vnde Ps. 148. Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt. Sicut enim bonus artifex solet bona opera facere, bona causa solet bonum effectum producere, bona arbor solet bonum fructum procreare, sic vere Deus cum sit artifex, qui errore non decipitur, cum sit causa quæ occasione non deluditur, cum sit arbor, quæ accidentibus non impeditur, bonos affectus in mundo producit, & sicut rex, aut imperator omnia ad votum suum facit, atque ordinat. Vnde Gen. 1. Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona &c. Mirabiles. n. causæ non faciunt nisi mirabiles effectus, & vere iste est mirabilis causa quæ non necessario, aut violenter sed libere & voluntarie & omipotenter atque supernaturaliter operatur Psalm. Tu es Deus qui facis mirabilia.

❡ Item sibi potest dici illud Hester 14. Tu fecisti cœlum, & terram, & quicquid cœli ambitu continetur, quia breuiter omnia, quæ sunt, siue prospera siue aduersa, siue media, à Dei factione,

ctione, prouidentia vel ordinatione vno modo vel alio procedunt. Et ideo hic possumus videre, quod Deus facit summa, facit infima, facit media. Ipse enim facit superiorum prosperitatem, quæ notatur per cœlum, inferiorum aduersitatem, quæ notatur per terram: exteriorum varietatem, quæ notatur per ea quæ cœli ambitu continentur.

Ab eius factione procedit { Promotio superiorum, Depressio inferiorum, Conditio exteriorum.

Ipse enim facit quandoque opera notabilia in aliquorum promotione: opera terribilia in aliquorum depressione, opera mirabilia in aliquorum ostensione. Facit dico delectabilia, quæ bonis placeant, contristabilia, quæ malos terreāt, admirabilia quæ cunctos stupeant.

¶ Dico, quod Deus multa facit laudabilia. Et ista pro certo sunt promotiones bonorum tam temporales, quam æternæ, quæ per cœlum designantur. Quia vere nullus bonus efficitur cœlum, id est, vir cœlestis quantum ad bonitatem, vir altus quātum ad dignitatem, vir clarus quantum ad honestatem, nisi à Deo principaliter fiat, & nisi Deus ipsum faciat, & componat. Vnde Psal. 135. Qui fecit cœlos in intellectu. Ideo de talium factione dicitur Gen. 1. quod factum est firmamentum in medio aquarum superiorum & inferiorum. Fecit inquit firmamentum in medio aquarum, & diuisit aquas ab aquis. Sequitur. Vocauitque Deus firmamentum cœlum, quia vere illi, qui sunt firmamentum siue cœlum per eminentiam dignitatis, debent esse in medio aquarum, id est, subditorum per temperantiam æquitatis. & debent diuidere, & discernere aquas ab aquis, id est, bonos à malis per sapientiam veritatis.

B ¶ Aduerte ergo, quod illi, qui volunt fieri cœlum, id est, superiores, debent habere principaliter tria, scilicet,

Constantiam sine defectione,
Iustitiam sine acceptione,
Prudentiam plenam absque diminutione.

Constantiam probat status stabilitas, quia debet esse firmamentum. Iustitiam probat localis æquitas, quia debet esse in medio aquarū. Prudentiam probat sensus subtilitas, quia debet diuidere aquas ab aquis. Habeant ergo tales constantiæ firmitatē. [Fiat inquit firmamentum.] Sicut enim corallus quamdiu est in aqua, semper fit mollis sicut radix; quando tamen super aquas ponitur, & de infra aquas extrahitur, efficitur corallus, vt lapis solidus atque firmus: sic vere quamdiu homo est inter aquas, id est, inter socios & inferiores, scilicet, in statu subiectionis, fit quandoque mollis, fragilis, & sine firmitate, ipse tamen, quando exinde trahitur, & super aquas, id est, super socios, inter quos nutritus fuerat, ponitur, & perficitur, ipse durus, constans, firmus, solidus, & lapideus ex tunc esse tenetur. Vnde Ezechiel 10. Ecce in firmamento lapis saphirus. Vnde ipse debet esse firmus, in se stabiliter perseuerando, firmamentum aliorum, ipsos fouendo & protegendo. Vnde de quolibet tali potest dici illud Psalm. Erit firmamentum in terra in summis montium, superextolletur super libanum. Sicut enim firmamentum

Habet { Claritatem, Sublimitatem, Capacitatem, Stabilitatem.

Sic vere vir perfectus maxime prælatus debet habere claritatem discretionis. Vnde Gen. 1. Fiant luminaria in firmamento cœli. Sublimitatem contemplationis. Vnde Eccl. 43. Vas castrorum in excelsis in firmamento cœli resplendens gloriose. Capacitatem dilectionis Ecclesf. 27. In tempore agnitionis inuenietur firmamentum. Stabilitatem durationis Vnde de Ioseph dicitur Eccl. 49. quod ipse erat firmamentum gentium, rector fratrum, stabilimentum populi. Isti ergo debent habere constantiæ firmitatem.

C ¶ Insuper dico, quod isti debent habere iustitiæ æquitatem, quod ostenditur, cum dicitur. [In medio] Res enim, quæ est in medio, æqualiter se habet ad omnes partes, sicut patet de centro, quod æqualiter distat ab omnibus partibus sphæræ. Sicut etiam patet de medulla, quæ æqualiter se habet ad omnes partes ligni. Sic vere charissimi, prælatus sine aliqua affectione vel acceptione personarum se debet ad omnes partes sphæræ suæ, id est, ad omnes subditos collegij sui vel Ecclesiæ sibi commissæ æqualiter se habere. Vnde ipse debet dicere omnibus subditis illud Luc. 22. Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat &c. Vide de isto medio supra in titulo. Habeat ergo iustitiæ æquitatem.

¶ Deinde dico, quod ipse qui vult taliter firmamentum fieri à Deo vel formari, debet habere prudentiæ claritatem, quia scilicet, ipse debet esse talis vt ipse sciat diuidere aquas ab aquis. D
Aquæ enim signant subditos, quia sicut dicitur Apoc. 17. Aquæ multæ populi sunt. Inter quos pro certo diuidendum est, & prudenter distinguendum & discernendum. Diuidendæ enim sunt aquæ ab aquis, i. boni à malis, sapientes ab ignaris, scilicet, vt sciatur, qui sint promouendi, & qui repellendi, qui puniendi, & qui dimittendi. Ideo de ista diuisione dicitur Genes. 1. Fiat lux, & facta est lux, & diuisit lucem à tenebris Et ibidem dicitur, quod Deus diuisit aquas quæ erant in firmamento, ab his quæ erant super firmamentum, quia vere charissimi valde debet prælatus diuidere & discernere quæ aquæ & qui subditi sunt super & subtus. Qui, scilicet, sunt sursum per contemplationem, & per cœlestium affectionem, & qui sunt deorsum per terrenorum ambitionem, & per auaritiæ excæcationem. Secundum enim Isidorum, in mari sunt aquæ dulces & fluuiales, mixtæ cum marinis & amaris. Sed dulces dicuntur in pluuiam resolui, & sursum ascendere, marinæ vero, quæ grossæ sunt ponderosæ & amare, dicuntur inferius remanere. Ad denotandum quod illi, qui sunt dulces & boni, sursum ascendunt, cœlestia desiderando, illi vero, qui sunt peccatores & amari, deorsum manent terrestria frequentando. Dulces enim sunt à prælatis superius eleuandi per promotionem, amari vero, rudes ponderosi atque graues sunt inferius relinquendi per depressionem, iuxta illud Deut. 28. Ipse ascendet, & erit superior, tu autem descendes, & eris inferior &c. Diuidendum est igitur & discernendum inter aquas superiores & inferiores, sicut dicitur in Psal. Diuisit mare rubrum in diuisiones. Sic igitur patet quomodo aliquis potest fieri cœlum, id est, vir cœlestis & altus per diuinam promotionem. [Tu inquit fecisti cœlum] Vnde dicitur quod dominus fecit cœlum & terram mare, & omnia quæ in eis sunt. Et sic patet, quod Deus multa facit notabilia.

¶ Adhuc dico quantum ad secundam Dei factionem, quod E
Deus multa facit tristabilia [Terram inquit] & istæ sunt depressiones inferiorum, quia vere sicut Dei misericordia aliquos facit esse cœlum, ipsos alte promouendo, sic eius iustitia, aliquos facit esse terram ipsos in statu paupertatis dimittendo & conculcari per tribulationes ab aliis faciendo. Terra enim quę inferius collocatur, & quæ ab omnibus conculcatur, & quæ nullo splendore vel colore decoratur, signat statum paupertatis, aduersitatis & calamitatis, quæ cæteris est inferior, conculcatior & vilior, & splendore prosperitatis est priuatior. De qua dicitur Hier. 17. Habitabit in deserto, in siccitate, in terra salsuginis & inhabitabilis. Et de hoc etiam dicitur in Psal. Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem, quia sicut dicitur 1. Reg. 2. Dominus pauperem facit, & ditat, humiliat, & sublimat. Talem igitur terram, id est, talem pauperiem & aduersitatem facit & causat, quia sicut dicitur Amos 3. Non est malum in ciuitate, quod non faciat Deus. Malum supple pœnæ, non culpæ. Vnde ipse dicit Hierem. 27. Ego feci terram, & homines, & iumenta, quæ sunt super faciem vniuersæ terræ. Sicut enim secundum naturales, sol est causa amaritudinis maris, & hoc quia dulces partes aquæ maris euaporare facit, & pro magna parte consumit, & remanent grossæ & terreæ partes, quæ magis ac magis decoquuntur & in salsedinem commutantur, sic vere charissimi, Deus est causa, quare amaritudo paupertatis & aduersitatis in mari huius sæculi generantur. Iste enim per radios suæ occultæ prouidentiæ aquas dulces, id est, dulcedinem consolationis quandoque ab hominibus aufert, & tollit, ipsosque in salsedine & amaritudine tribulationum constituit, & dimittit. Vnde breuiter de Deo dicitur in Psal. Omnia quæcunque voluit fecit in cœlo & in terra, in mari, & in omnibus abyssis. Patet igitur, quod Deus facit multa tristabilia.

¶ Denique dico quantum ad tertiam Dei factionem, quod F
ipse facit multa mirabilia, & ista sunt conditiones exteriorum seu vniuersorum, quod ostenditur cum dicitur [Quicquid cœli ambitu continetur] Quia breuiter charissimi, nihil fit in terra sine causa, sicut dicitur Iob 5. Et ideo quicquid in mundo agitur, totum à Dei dispositionibus ordinatur. Quilibet enim sentit & percipit in seipso quanta quotidie circa eum virtus diuinæ prudentiæ operetur, quando, scilicet, in eum speratur, vel deuote per orationem ad eum clamatur. Ps. 36. Spera in eo, & ipse faciet. Et 4 Reg. 2. Postula quod vis, & faciam tibi. Vnde dicunt quidam solennes Theologi, quod non est ita modicus vermis in mundo, quin oporteat, quod Deus animam ipsius faciat, creet, atq; formet. Omnia etiam alia, quæ nobis casualia videntur, à Deo dispositiue fiunt, quia sicut dicitur Matt. 10. Nec capillus perit de capite, neq auicula laqueo capitur, nec passer precio venditur, quin totum à Deo fiat, & disponatur, quod satis videtur mira-

bile,vt ſcilicet illa Dei tam immenſa prouiſio ſe de tam modicis intromittat.Ideo bene dicitur de Deo illud Pſalm. Omnia in ſapientia feciſti, impleta eſt terra poſſeſſione tua. Patet igitur, quod Deus facit mirabilia, terribilia, amabilia. Et ſic notabis, quod Deus ſolet facere

Facta { Potentiæ,
Prudentiæ,
Iuſtitiæ,
Clementiæ.

Ipſe enim per potentiam creat,& peragit,Per prudentiam regit & dirigit, per iuſtitiam perimit & corrigit, per clementiam iuuat & porrigit. Sunt igitur quædam facta Dei,quæ concernunt, ſuam potentiam, & iſta ſunt facta creationis,de quo Lucæ 1.Fecit potentiam in brachio ſuo.Et in Pſal.Tu feciſti omnes terminos terræ. Et alibi,fecit magnalia in Ægypto,mirabilia in terra Chanaan,terribilia in mari rubro. Et Iob 10. Memento quæſo, quod ſicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me. ¶ Item quædam ſunt facta quæ concernunt ſuam prudentiam, & ita ſunt facta prudentiæ Dei & ordinationis & gubernationis rerũ. qua, ſcilicet, facit omnia certis ordinibus conuenire Iob 25. Facit concordiam in ſublimibus ſuis.Omnia enim per Dei ſapientiam & prouidentiam fiunt. Vnde Eſa. 66. Omnia hæc manus mea fecit.¶ Item quædam ſunt facta, quæ concernunt ſuam iuſtitiam. iſta autem ſunt, immiſſiones tribulationum ſiue in bonos ſiue in malos Dan.3. Iuſtus es in omnibus,quæ feciſti in nobis. Et ibidem. Omnia,quæ feciſti nobis domine in vero iudicio feciſti.Et ſunt verba puerorum, qui erant in igne. Potiſſime autem talia facta fient in vltimo iudicio.De quo in Pſ.De cœlo auditum feciſti iudicium terra tremuit, & quieuit. ¶ Item aliqua ſunt Dei facta,quæ concernunt ſuam clementiam Lucæ 1. Fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen eius. Et miſericordia eius à progenie in progenies timentibus eum. Iſta autem eius clementia ſeu miſericordia apparet in infinitis gratiis, quæ nobis facit,iſte enim

A culpis liberat,
In pœnis temperat,
Occulta reſerat,
In cœlis munerat.

Liberat(dico) à culpa Pſ. Saluum me fecit à puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate. Temperat etiam à pœnis Pſ.Saluum me fecit dextera tua.Informat etiam in occultis. Deut.4.De cœlo audire te fecit vocem ſuam.Remunerat etiam in excelſis Pſ.Notas feciſti mihi vias vitæ,adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vſque in finem. Et ſic patet,quod eſt

G quædam factio ſuperior & diuina.¶Secundo dico,quod eſt quędam factio ſeu operatio inferior & humana quæ quidem nihil aliud eſt, quam actio,operatio, occupatio, exercitium &c. Iſta igitur quandoque eſt bona, quandoque eſt mala, de bona dicitur Gal.6.Bonum autem facientes non deficiamus. De mala vero dicitur in Pſ. Omnes declinauerunt ſimul inutiles facti ſunt, non eſt,qui faciat bonum.Eſt itaque factio iuſti & impij. ¶ Dicamus aliquid de factione bona, quam facit & operatur iuſtus. Omnis enim homo tenetur bonum facere,& à malo etiam præcauere.Iuxta illud Pſ.Declina à malo,& fac bonum. Sicut enim cauſæ naturales ſemper & continue faciunt ſuos effectus, ſicut patet de igne ſemper calefaciente,de terra continue fructificante,de ſole continue illuminante, de cœlo continuo ſe mouente & currente, ſic pro certo chariſſimi homo nunquam debet eſſe ocioſus, ſemper enim debet aliquid boni facere, & ſe in aliquo bono continue occupare, iuxta illud Hieron. Semper aliquid boni facito, vt te diabolus inueniat occupatum. Debet enim alios calefacere per charitatem & dilectionem, aut fructus Eleemoſynarum emittere per pietatem & compaſſionem, aut alios illuminare per prudentiam & diſcretionem. Vnde ad Col. 3. Omnia in nomine domini Ieſu Chriſti facite. Nobis igitur præcipitur,quod bona faciamus,& quod à malis actibus caueamus. Vnde cuilibet dicitur illud Exod. 25. Reſpice,& omnia fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt. In quibus verbis oſtenduntur tria neceſſaria cuilibet, qui vult aliquid boni facere. Eſt enim ſibi neceſſaria Attenta meditatio, ideo dicitur. [Reſpice]. Magna informatio, ideo dicitur. [Fac]. Regulæ conformatio, ideo dicitur.[Secundum exemplar].

¶ Debet igitur habere, qui bene vult facere opus ſuum, attentam meditationem, quia vere nullus poteſt bene facere, niſi ſit diligens & attentus, quia ſicut dicitur Hier. 48. Maledictus qui facit opus domini negligenter. Alia litera habet fraudulenter. Ideo præcipitur 2. Paralip. 19. Cum diligentia cuncta facite, quod oſtenditur cum dicitur. Reſpice, id eſt, conſidera, delibera, & attende. Vnde Iudicum 18. dicitur, quod miſſi ſunt viri fortiſſimi, vt explorarent terram, & diligenter inſpicerent. Sicut enim artifex, qui opus difficile vult facere, circa opus ſuum diligenter inſpicit, & attendit, ſicut patet de ſcriptoribus, qui nihil poſſunt bene facere, niſi continue inſpiciant, & conſiderent opus ſuum, alias enim niſi bene inſpicerent, nunquam recte aut congrue ſcriberent, imo de facili deuiarent, & vnam literam pro alia faciliter facerent, aut locarent, ſic vere chariſſimi, ad hoc quod bene poſſimus operari & facere, neceſſe eſt, quod diligenter inſpiciamus & attendamus, & quod prudenter conſideremus, & videamus qualiter opera noſtra ſecundum debitum ordinem faciamus, ipſa, ſcilicet, ad bonum finem ordinando, bona intentione incipiendo, & ipſa bonis circumſtantiis circundando & circunuallando. Alias faciliter poterimus deficere, & vnam literam pro alia, id eſt, vnum malum opus pro vno bono facere, & locare. Vnde de tali circumſpecta attentione dicitur Deuteron. 29. Intelligitis vniuerſa, quæ facitis. Nota illi, qui de nocte aliquid facit, neceſſaria eſt lucerna. Nos autem omnes in nocte ſumus, & ideo lucerna attentæ diſcretionis indigemus Exod. 25. Facies & lucernas ſeptem & pones eas ſuper candelabrum, vt luceant ex aduerſo. Reſpiciendum eſt igitur. Ideo de Anna dicitur Tob. 11. Anna ſedebat in ſupercilio montis, vnde reſpicere poterat. Supercilium enim eſt locus altus, ad denotandum, quod illi, qui facta ſua bene volunt inſpicere & videre, ab infimis & humanis debent mentem & animum eleuare. Sic igitur nos debemus habere attentam meditationem.

¶Item dico,quod ſi bene volumus facere nos debemus habere magiſtri exercitationem ſeu informationem, quod oſtenditur cum dicitur,Fac. Fac enim eſt imperatiui modi, & præſentis temporis, ad denotandum, quod illa, quæ nobis à noſtris ſuperioribus imperantur, à nobis prompte ac præſentialiter exequi, & impleri debent Fac igitur. H

¶ Et ſi quærimus iuxta Euangelium dicendo illud Luc. 10. & 18. Magiſter, quid faciendo vitam æternam poſſidebo? Et illud Luc.3.Magiſter,quid faciemus? Poſſumus notare,quod à Deo & à ſcriptura multa nobis iniunguntur facienda,& implenda.Nobis enim præcipitur,& mandatur vt

Faciamus opera pietatis,
Impleamus opera ſanctitatis,
Doceamus opera veritatis,
Rependamus opera charitatis.

Faciamus igitur Eleemoſynam & pietatem. Iuxta illud Luc.16 Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Et Luc.12. Facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt, theſaurum indeficientem in cœlis.

¶ Item impleamus ſanctimoniam & bonitatem Deutero. 6.Fac,quod beneplacitum eſt & bonum in conſpectu domini.

¶Item doceamus ſapientiam & veritatem Num.10. Fac tibi duas tubas argenteas, id eſt, prædicationem vtriuſque teſtamẽti. Vnde 2. Tim. 4. Tu vero vigila, in omnibus labora,opus fac Euangeliſtæ,miniſterium tuum imple.Item rependamus amicitiam & charitatem, ad quam, ſcilicet, pertinet illud affirmatiuum Matth.7.Omnia quæcunque vultis,vt faciant vobis homines,ita & vos facite illis.Et illud negatiuum Tob.4. Quod tibi oderis fieri vide ne alij facias.Et ratio redditur à Seneca,qui dicit.Ab altero expecta,alteri quod feceris. Nullus enim vnquam debet facere alij,niſi quod ſibi fieri vellet,quia vere iſtud ex Dei iuſtitia ſæpiſſime fit, vt quod quis alicui fecerit,ſiue bonum fuerit ſiue malum, hoc eidem ab altero fiat. Ideo de illo rege, qui dicebatur Adonibeſech, qui abſtulerat extremitates manuum 70. regibus qui colligebant reliquias menſæ ſuæ, dicitur Iudic. 1 quod ſummitates manuum ſuarum ſibi filij Iſraël abſtulerunt, & ideo ipſe compulſus eſt dicere, vt habetur ibidem. Sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Ad quod facit illud Hier. 50. Iuxta omnia, quæ fecit, reddite ei. Et ibidem. Sicut fecit facite ei. Patet igitur quomodo ad benefaciendum neceſſe eſt habere magiſtri informationem. Vnde & bonos magiſtros debemus diligere, & eos, vt nos doceant implorare, dicentes ſicut dicebat Saul Samuel 1. Reg. 28. Vocaui ergo te, vt oſtenderes mihi quid faciam. Habeamus igitur magiſtri informationem. [Fac inquit]. Imperatiue loquitur enim & informatiue & ideo pro certo iſto verbo imperiali debemus obedire, & quicquid nobis præcipitur, facere, & implere Deuteron.12. Quod præcipio tibi, hoc tantum fac. Nos vero reſpondendo dicamus illud Ioſuæ 1. Omnia, quæ præcepiſti nobis,faciemus Ioſuæ 14.Sicut præceperat dominus Moyſi,ita fecerunt filij Iſraël.

Iſraël. Bonus enim obediens magis intelligitur facere voluntatem Dei vel prælati, quam propriam,exemplo Chriſti dicentis Ioan.6.Deſcendi de cœlo non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me. Et merito,quia pro certo omnis, qui facit voluntatem domini,manet in æternum 1.Ioan.2. Facite vobis cor nouum,& ſpiritum nouum Ezech.18.Facite fructus dignos pœnitentiæ Mat.3.Facite iudicium & iuſtitiam Hier 22. Bonas facite vias veſtras,& ſtudia veſtra Hier.7.Quæcunque dixerit vobis Chriſtus facite, Ioan. 2.Sic facite vt ſalui ſitis Eccl.3. Valet igitur ad benefaciendum, quod habeamus magiſtralem
I informationem, quod oſtenditur cum dicitur [Fac] ¶ Inſuper dico, quod ſi bene volumus facere nos debemus habere regulæ conformationem; quod oſtenditur cum dicitur. [Secundum exemplar]Iſta enim præpoſitio ſecundum,ſemper denotat ſimilitudinem,conformitatem,imitationem &conſecutionem.Sicut enim videmus,quod ſcriptor & pictor,artifex lignarius & cementarius operantur, & cædunt,pingunt & ſcribunt ſecundum regulam & exemplar cui conformatur & quam ſequi & imitari tenentur, ſic vere chariſſimi,cum Deus dederit nobis aliqua exẽplaria certa, & aliquas certas regulas, ſcilicet, vitam Chriſti & Sanctorum(quia omnis Chriſti actio noſtra eſt inſtructio ſecundum Aug)proculdubio neceſſe eſt,quod iſta exemplaria ſequamur,& quod ſecundum eorum regulam operemur,quodque eis in omnibus conformemur.Vnde de iſto ſecundum,id eſt, de iſta exemplari conformitate dicitur,Eſdræ 8. Omnia ſecundum legem Dei fiant.Et 1.Cor 15 Omnia honeſte & ſecundum ordinem fiant in vobis. Apes enim reges ſuos ſequuntur, & eis quantum plus poſſunt conformantur. Et ideo ſecundum Plin. Apum rex quantumcunque præceſſerit, ſtatim ſequitur eum exercitus apum:tantam enim regi ſuo reuerentiam exhibent, quod de cellis ſuis non exeunt,donec primo rex earum exiuerit, & ſibi volatus vendicauerit principatum. Sic vere chariſſimi debet eſſe de nobis.Reges enim noſtros,id eſt, Chriſtum & Sanctos tenemur ſequi,& nos ipſi attentius conformare, & ad omnia bona opera ad quæ ipſi nos præceſſerunt per inſtructionem, exire poſt eos, & proficiſci per imitationem. Sicut enim dicitur Ioan.5. Quæcunque viderit filius patrem facere,hæc & ſimiliter filius facit. Ideo dicitur Iud.9. Quod me videritis facere,hoc inſtanter facite.Sic igitur patet,quod ad hoc quod iuſtus bene faciat aliquod bonum opus,tria requiruntur,ſcilicet,

Attente conſiderare,
Magiſtro obtemperare,
Regulæ ſe conformare.

K ¶ Nunc reſtat dicere de factione impiorum quia quam pauci ſunt,qui hodie faciunt iſta,quę iam dicta ſunt,hodie enim multi ſunt, qui non operantur cum deliberatione, ſed ſubito abſq; præmeditatione. Non ſequuntur magiſtri mandatum, ſed ſuæ voluntatis impetũ & appetitum Non ſe conformant bonis exẽplaribus,ſed malis perſonis & infamibus. Et ideo tales non poſſunt bene facere,imo ſolent quam plurimum deuiare. De quo conqueritur dominus dicens Hiere. 9. Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea facit ſcelera multa? Vnde nota, quod tales faciunt

Opera { Carnalitatis, Cupiditatis, Fallacitatis, Pompoſitatis, Crudelitatis.

¶Faciunt igitur opera carnalitatis & luxuriæ. Vnde Ezec.8. Ecce vides abominationes quas ipſi ſibi faciunt.¶ Ita ipſi faciunt opera cupiditatis &auaritiæ, vnde Hier. 6. & 8 A maiore vſque ad minorem omnes auaritiæ ſtudent. A Propheta vſque ad ſacerdotem omnes faciunt dolum. ¶ Item faciunt opera fallacitatis Apoc. 22. Foris ciuitatem ſtet omnis, qui amat, & facit mendacium.¶ Item ipſi faciunt opera pompoſitatis& ſuperbiæ.De quo in Pſ.Non habitabit in medio domus meæ,qui facit ſuperbiam. ¶ Item ipſi faciunt opera crudelitatis & inimicitiæ.Vnde in Pſal. Noli æmulari in eo, qui proſperatur in via ſua,in homine faciẽte iniuſtitias.De talibus ergo dicitur generaliter Hiere,32.Erant filij Iſraël & filij Iuda iugiter facientes malum.Et bene dicit facientes, quia, ſcilicet,iſti continuant inceſſanter Iudic.2. Addiderunt filij Iſraël facere malum.Et tamen in Pſ.dicitur. Ipſe retribuet abũdanter facientibus ſuperbiam,& Eccleſ. 27. quod facienti nequiſſimum conſilium reuertetur ſuper eum. Non ſic chariſſime, ſed declina à malo & fac bonum. Inquire pacem,& perſequere eam.

L ¶ Tertio dico, quod eſt quædam factio inferna, & ſceleratior, ſcilicet, diabolica, quæ nihil aliud eſt quam malitia & nequitia diabolici,cui ſemper & in omni loco fuit,eſt & erit intẽtus. Sicut enim à Deo optimo, qui eſt omnis bonitatis & æquitatis auctor, & origo, nil niſi bona & æqua emanant iuxta illud Gen.40. Dabo vobis omnia bona, & Pſal. Omnia mandata tua æquitas, ſic à diabolo iniquiſſimo, qui eſt omnium vitiorum & ſordiũ artifex & magiſter,iuxta illud Eccl.25.Non eſt caput ſuper caput colubri,quia nil niſi fraudes & iniquitates operantur & procurantur,iuxta illud Hieremiæ loquentis diabolo Hier.22. Tui vero oculi,& cura ad calumniam & ad curſum mali operis. Et vere Spiritus ille nequam paratus eſt facere curſum mali operis,& in omni tempore,& in omni loco.Fecit enim malum & in cœlo, facit malum & hoc in mundo, faciet malum & hoc in mundi termino & in inferno.Fecit(dico)malum,ſcilicet,ſuperbiæ in cœlo, dum dicebat in corde ſuo. Aſcendam ſuper altitudinem nubium,& ſimilis ero altiſſimo Eſa.14. Propter quod dicitur ei in Dei perſona per Pſ. Non habitabit in medio domus meæ,qui facit ſuperbiam:&Hier,3.Feciſti mala,& potuiſti.Ergo detraheris in profundum laci Eſa.14.¶ Item facit quotidie mala hominibus ſcelera ſuggerendo. Suggerit enim & inſpirat,dat & ſuadet ad omnia ſcelera licentiam & cupidinem, imo & perpetrationem,dicens 1. Para.17. Omnia,quæ in corde tuo ſunt,fac. Et 1 Reg. 18. Fac omnia quæ placent animo tuo. Nec aduertit miſer peccator quod facit ſibi vincula & catenas, ponitque in collum, vt trahatur in infernum Hier. 27. Fac tibi vincula &c. ¶ Item faciet malum in mundi termino & in inferno,dum quos hic ſuis fraudulentiis & inſpirationibus venenoſis infecit, decepit & illaqueauit, ſecum poſt extremi iudicij ſententiam ad inferni tormenta trahet & deducet. Quæ etſi peccatorum malignitas iuſti Dei iudicio meruit, diabolus tamen non amore iuſtitiæ, ſed feruore inuidiæ fallaciæ ſæuitiæ & exquiſitæ nequitiæ, improbæ malorum cohorti debita præmia diſpenſabit, iuxta Dei edictum dicentis,Sicut fecit,ſic facite ei. Hier.50.Fecit ſcelera,ſuſtineat tormenta. Baruc. 4. Suſtinete iram,quæ ſuperueniet vobis. Hinc diabolus auctoritate ſumpta à Deo dicet ſibi & triſtibus damnatis.Cum inferno fecimus pactum Eſa.28. Dicet etiam Deo. Ego cibabo populum iſtum apſinthio,& potum dabo eis aquam fellis Hier.9. Et Eſa 6.Erit populus iſte quaſi eſca ignis &c. Poſſent hic plura adiungi, ſed quia de pœnis,flamma, igne,inferno,tormento &c.ſatis inuenies,ſtatui hic iam eſſe ceſſandum. Patuit ergo triplex facere diaboli,ſcilicet,in cœlo ſuperbiendo, in mundo ſuggerendo,in inferno nequiter puniendo.Sic igitur patet chariſſimi, quomodo eſt alia factio diuina & ſuperior,alia humana & inferior,tertia diabolica vel inferna & ſceleratior.

Factus, Facta, Factum.

Nota,quod factus participium ſemper denotat alicuius operis conplementum, ſiue bonum fuerit ſiue malum. Quod poſſumus ad tria hominum genera referre, ſcilicet ad hominem iuſtum,ad Dei & hominum mediatorem Deum & A hominem Ieſum Chriſtum. ¶ Primo ergo dicamus in bono ſignificato, quod illud dicitur eſſe factum, quod eſt in virtutibus bene diſpoſitum & completum, ſeu in bonis moribus conſummatum. Sic igitur ſancti viri & iuſti facti dicuntur, quia virtutum perfectione & complemento lætantur. Hominem enim non in fieri, ſed in facto eſſe dicimus quando virtutum plenitudine conſummatur, vt ſic quilibet iuſtus bene compoſitus atque formatus dicat illud Pſalm. Vigilaui, & factus ſum. In quibus verbis aduerte, quod ad hoc, quod vir iuſtus factus proprie dici poſſit,neceſſaria ſunt tria,videlicet

Vnum { Inchoatiuum, Mediatiuum, Terminatiuum.

Primum eſt ornamentum animi ſtudioſi.[Vigilaui.]
Secundum eſt incrementum operis copioſi.[Et factus] quod,ſcilicet,additionem ſignificat.
Tertium eſt fundamentum roboris virtuoſi.[Sum]

¶ Adeſſe igitur debet in homine diligens oculus clare proſpiciens,bonorum riuulus ſemper proficiens, roboris titulus nunquam deficiens ¶ Iſta enim tria neceſſaria ſunt homini qui vult fieri vel factus eſſe,ſcilicet,

Studioſa diſcretio,quæ ſcit incipere.[Vigilans]
Operoſa profectio,quæ ſcit inſiſtere.[Et inquit].
Virtuoſa perfectio,quæ ſcit perſiſtere.[Sum]

¶ Dico igitur, quod habenda eſt ſolers diſcretio clare proſpiciens & hoc oſtenditur cum dicitur [Vigilaui]Vigilia enim quæ B contraria eſt dormitioni, & vbi oculi. & alij ſenſus non ſunt per ſomnum impediti vel ligati ſolertiam & diligentiam,diſcretionemque & prudentiam ſignat, quæ pro certo neceſſaria eſt, ad quod aliquis poſſit in moribus fieri vel componi.Ædificia enim non ſolent fieri ab artifice dormiente,ſed potius vigilante. Illa enim, quæ à dormiente fiunt, non proprie dicuntur facta, ſed

potius dicuntur ficta, sicut sunt somnus & somnia, quæ contingunt. Naturales etiam virtutes in corpore semper vigilare & nunquam dormire videntur & sic corpus perficitur & completur. Vigilia igitur, id est, diligentia & discretio, requiritur ad hoc, quod quis virtutum complemento dotetur, quia proculdubio siue agamus de scientiis siue de diuitiis, siue de virtutibus siue de quibusdam fortunæ, gratiæ, vel etiam gloriæ operibus nihil in suo complemento perficitur, nisi quod diligentia & vigilia præuenitur. Vnde Eccl. 38. dicitur de artifice diligente Vigilia sua perficiet opus. sequitur. Cor suum dabit in consummationem operum, & vigilia sua ornabit imperfectionem, & sic de homine per diligentiam & discretionem facto & perfecto posset dici illud Gen. 2. Inspirauit Deus spiraculum vitæ in faciem eius & factus est homo in animam viuentem. Homo enim rationem & discretionem signat, vita vero viuens motum diligentiæ designat Vigila igitur 2. Tim. 4. Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Euangelistæ. Et Hier. 1. Vigilabo super verbo meo vt faciam illud. Patet igitur, quod ad virtutum actionem seu perfectionem habendam necessaria est solers discretio somnum discutiens, vel clare prospiciens sicut Salomon dicebat Eccl. 1. Ecce magnus effectus sum, & præcessi sapientia omnes qui fuerunt C ante me in Hierusalem, & mens mea contemplata est multum sapienter [Vigilaui inquit] ¶ Iterum dico, quod ad talem factionem requiritur viuax adiectio semper proficiens. Profectus enim in bono & consummatio virtutum & bonorum operum requiritur ad hoc, vt quis possit dici factus, id est, ad hoc vt perfectus efficiatur, quod ostenditur, cum dicitur, Et, quod est dictio aggregatiua & dictionum dictionibus negociorumque negociis adiunctiua, signans, scilicet, profectum in virtutibus quo, scilicet, vires viribus, & mores moribus aggregantur, vt quis ad perfectum attingere mereatur. Nunquam enim perfectus seu completus quis fieret, nisi in eo vires viribus adderentur & nisi corpus ipsius augmentaretur, Sic vere nullus factus aut perfectus efficitur, nisi ille, qui crescit in virtutibus & augetur. Vnde Gen. 21. Creuit puer, & moratus est in solitudine & factus est iuuenis sagittarius & habitauit in deserto Pharan. Vbi nota quod ipsum augmentauit & perfecit & in bono proficere fecit Gratia, quæ ipsum vegetauit [Creuit inquit] Prouidentia, quæ ipsum ordinauit [Moratus], id est, morosus siue morigerosus fuit. Pœnitentia, quam ipse frequentauit, quia ipse fuit in solitudine & deserto. Constantia, quæ ipsum roborauit [Iuuenis inquit] Iustitia, qua multos castigauit [Sagittarius] Abstinentia qua corpus macerauit, quia habitauit in deserto. Eloquentia qua multos informauit, quia in Pharan, quod interpretatur frugifer siue onager. Prædicator enim frugifer est, quia fruges doctrinæ profert. Onager etiam dicitur, quia horas diei, & noctis, id est, conditiones gratiæ & peccati clamat & refert. Factus est igitur iuuenis sagittarius [Et inquit] Vnde de quolibet tali potest dici illud quod de Isaac dicitur Gen. 26. Et Ibat proficiens atque succrescens donec vehementer magnus effectus est. Requiritur igitur ad talem fa-
D ctionem seu completam perfectionem, morum adiectio semper proficiens, vide supra de Et. ¶ Adhuc dico, quod requiritur constans duratio nunquam deficiens [Sum inquit] Sum enim verbum substantiuum signat durabilem existentiam & vigorem, sicut supra de esse satis apparet, & etiam in multis aliis locis. Existentia enim stabilitas & duratio rei bene factæ sunt conditio. Nullus enim domum bene factam fuisse diceret, quæ statim cũ esset facta corrueret. Sum inquit, seu factus sum 1. Cor. 13. Factus sum vir, & euacuaui quæ erant paruuli. Vnde de quolibet viro durabili atque forti potest dici illud Psal & Matt. 21. Hic factus est caput anguli, à domino factum est istud. Et nota, quod iustus Factus & perfectus dicitur

Propter {
Animi dulcem affectionem,
Virtutum latam possessionem,
Morum claram conuersationem,
Oris sanam locutionem,
Auris mutam eruditionem,
Humilem mentis subiectionem,
Communem plebis dilectionem,
Deuotam laudis confessionem,
Flebilem miserorum compassionem,
Delectabilem æternorum consolationem.

Quia igitur isti bene sunt facti & formati quantum ad animi affectionem, patet in Ps. Vbi dicitur. Factum est cor meum tanquam cera liquescens in medio ventris mei. ¶ Item quantum ad virtutum possessionem, patet 1. Cor. 1. In omnibus diuites facti estis in Christo. ¶ Item quantum ad moralem & honestam conuersationem 1. Cor. 4. vbi dicitur. Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus Sancti enim spectaculum aliis fiũt, propter admirabilem conuersationem ipsorum. Item quantum ad oris locutionem 1. Cor. 13. Factus sum velut æs sonans, cymbalum tinniens. ¶ Item quantum ad auris auditionem, seu quantum ad patientiam iniuriarũ tolerationem Ps. Et factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. ¶ Item quantum ad humilitatem seu subiectionem Ps. Opprobrium factus sum multis & tu adiutor fortis. ¶ Item quantum ad mutuam charitatem & subuentionem 1. Cor 9. Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos. ¶ Item quantum ad laudẽ & confessionem 1. Cor 9. Factus sum Iudæis Iudæus. Iudæus interpretatur confitens. ¶ Item quantum ad pietatem & compassionem 1. Cor. 9. Factus sum infirmis infirmus, vt infirmos lucrifacerem. ¶ Item finaliter bene erunt facti formati & perfecti quantum ad æternam consolationem Psal. In conuertendo dominus captiuitatem Sion facti sumus sicut consolati. Tunc repletum est gaudio os nostrũ, & lingua nostra exultatione. Tunc dicent inter gentes &c. Isti igitur, qui taliter sunt facti, & sic tam virtualiter quam æternaliter sunt completi, bene dicuntur durabiles & perfecti. Sunt inquit 2. Esdr. 8. Et ego constans animo factus sum. Vnde istis dicitur Ephe 2. Vos, qui aliquando fuistis longe, facti estis prope, & merito, quia participes facti sunt Spiritus Sancti Hebræo 6. Et fortes facti sunt in bello. Hebræ. 11. Patet igitur quomodo ad sancti vel iusti viri factionem, completionem, seu perfectionem moralem requiritur, seu necessaria est

Existentia nunquam deficiens [Sum]
Excrescentia semper perficiens. [Vigilaui]

Bene ergo dicitur [Vigilaui & factus sum.] ¶ Secundo E dicamus de homine iniusto & peccatore, qui magis dicitur infectus quam factus. Agens enim perfectum semper in materia bene disposita facit opus perfectum & bonum sicut supra dixi in titu. præcedenti. Imperfectum autem non solet perfectum opus facere, sed imperfectum potius, & ineptum, sicut patet in monstris & faunis, vbi virtus naturæ debilis, fœtus male factos & deformes producit. Sic vere dicam, quod cum mali non sint facti à Deo qui est agens perfectissimũ, sed potius à diabolo male suggerente, vel à fortuna, seu à mundo male promouente, quæ quidem sunt agentia imperfectissima necesse est quod sint mali, & male formati & facti, maleque morigerati. Vnde isti possunt dicere illud Psal. Facti sumus opprobrium vicinis nostris subsannatio & illusio his, qui in circuitu nostro sunt. Isti autem sunt similes monstris Æthiopiæ, quia vere isti non sunt ita facti, sed potius modo contrario. Sunt enim homines in Æthiopia, vt dicit Solinus, qui non sunt facti sicut alij homines, quia, scilicet, aliqui sunt illi, qui habent oculos in humeris, alij qui carent capite; alij, qui os habent in ventre. Sic vere in mundo isto multi sunt, qui in moribus facti seu perfecti nullatenus dici possunt quia, scilicet, aut carent capite rectæ intentionis, aut in humeris, id est, in suis humeralibus & collateralibus amicis, habent oculos acceptionis, affectionis & attentionis, aut in ventre habent os per gulositatem voracis comestionis, habentque nigredinem malæ conuersationis & turpitudinem malæ operationis. Et breuiter isti sunt contrario modo facti, iuxta illud Hier. 7. Factique sunt retrorsum, & non ante. ita quod proprie isti non debent dici facti, sed potius imperfecti Ezech. 22. Omnes isti æs, & stannum, & ferrum, & plumbum in medio fornacis, scoria argenti facti sunt. Isti enim dicuntur æs, quod facile rubiginatur, stannum, quod facile dissoluitur & eliquatur, ferrum, quod præ aliis induratur, plumbum, quo manus facile maculatur. Quia, s. isti cito rubiginantur per inuidiam corrosiuam, dissoluuntur, & eliquantur per inconstantiam defectiuam, duri sunt per crudelitatem & iniustitiam inuasiuam, alios maculant per carnalitatẽ & luxuriam infectiuam. Et sic scoria loco veri argenti fiunt per generalem nequitiam bonorum omnium destructiuam. ¶ Et possumus notare, quod mali facti sunt inepti propter pigritiam, quæ ipsos vinculat, disiuncti, propter inuidiam, quæ ipsos stimulat: elati propter superbiam, quæ ipsos exaltat, immundi, propter luxuriam, quæ ipsos maculat, indocti, propter stultitiam quæ ipsos iaculat, infirmi, propter inconstantiam qua virtus tremulat, seducti, per faudulentiam quam hostis cumulat, perditi, per pestilentiam quæ ipsos iugulat.

¶ Dico igitur, quod isti facti sunt inepti propter pigritiam Ps. Simul inutiles facti sunt, non est, qui faciat bonum. ¶ Item facti sunt disiuncti propter inuidiam. Threno. 1. Omnes amici eius spreuerunt eam, & facti sunt ei inimici. Inuidia enim de amicis facit inimicos. ¶ Item facti sunt elati propter superbiam Ps. Homo vanitati similis factus est, dies eius sicut vmbra prætereunt. Ad literam enim elatio superborum parum durat. ¶ Itẽ facti sunt immundi propter luxuriam Psalm. Abominabiles facti sunt in studiis suis Hierem. 5. dicitur, quod equi amatores in fœminas & emissarij facti sunt, & vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat. ¶ Item facti sunt indocti propter stultitiam Hierem. 10. Stultus factus est omnis homo à scientia. Hierem. 23. Factus sum quasi vir ebrius & quasi homo

madidus

madidus vino, qui ſcilicet, vſu debitæ rationis caret. Et Hier. 49. dicitur, quod inutilis facta eſt ſuperbia eorũ. ¶ Item facti ſunt infirmi per inconſtantiam Hier. 51. Deuoratum eſt robur eorum, facti ſunt quaſi mulieres. Et Hebrę. 5. Imbecilles facti eſtis. ¶ Itẽ facti ſunt ſeducti per fraudulentiam Oſeæ 7. Factus eſt Ephraim quaſi columba ſeducta, non habens cor. ¶ Item facti ſunt perditi per peſtilentiam, quod potiſſime fiet in inferno, quando damnatus quilibet poterit dicere illud Pſal. Factus ſum quaſi vas perditum, quoniam audiui vituperationem multorum &c. Et ideo factus ſum ſicut homo ſine adiutorio inter mortuos. Sic igitur
F patet, qui fiunt vel qui facti ſunt ipſi mali. ¶ Tertio dicamus de humanitatis Chriſti factione. Etenim quantum ad diuinitatem nunquam dicitur factus, ſed patri & ſancto flamini coæternus. Et ideo in Symbolo Athanaſij dicitur Genitum, non factum. Et ideo Arrius reprehenditur, qui ipſum inter res factas computat, filiumq; Dei adoptiuum & creaturam fuiſſe opinatur, ſicut patet in hiſtoria tripartita. vbi etiam dicitur, quod idem Arrius crepuit, & inteſtina ſicut Iudas in Conſtantinopolim effudit. Sed re-uera quantum ad humanitatem factus dicitur, & vera creatura fuiſſe in quantum homo perhibetur, & de parua quantitate ad magnam creuiſſe creditur, & docetur. Scribitur enim Rom. 9. quod verbum abbreuiatum fecit dominus ſuper terram. Et Ioan. 1. dicitur Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Et Gal. 4. dicitur quod Deus miſit filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege vt eos qui ſub lege erãt redimeret. Quantum autem ad virtutes, conſtat, quod ipſe ab inſtanti ſuæ conceptionis deitate fuit vnitus, & per conſequens beatus, & ſic de neceſſitate perfectus, & cunctis virtutibus completus, & quantum ad diuerſos effectus erga nos id quod ante fuerat, fuit factus. ¶ Vnde nota, quod Chriſtus in mundum veniens factus eſt

Humilis carnem aſſumendo,
Similis nobis conuiuendo,
Flebilis, pœnas ſuſtinendo,
Nobilis, cœlos aſcendendo,
Vtilis, cunctis ſuccurrendo.

De humilitate ſuæ incarnationis dicitur 2. Cor. 8. Egenus factus eſt cum diues eſſet. ¶ De ſimilitudine ſuæ conuerſationis dicitur in Pſ. Similis factus ſum pellicano ſolitudinis. Et iterum. Factus ſum ſicut nycticorax in domicilio. ¶ De flebilitate ſuæ paſſionis dicitur Galat. 3. Factus eſt pro nobis maledictus, ita vt ſibi poſſit dici illud Eſa. 14. Et tu vulneratus es, ſicut & nos, & noſtri ſimilis factus es. ¶ De nobilitate ſuæ aſcenſionis dicitur Heb. 7. Segregatus à peccatoribus, & excelſior cœlis factus. ¶ De vtilitate vero ſuæ ſubuentionis, qua, ſcilicet, nunc ſubuenit gratiam infundendo, & à tentationibus & tribulationibus liberando, finaliter vero ſubueniet à tormentis infernalibus eruendo, & ſalutem cõcedendo, poteſt dici illud Pſal. Fortitudo mea & laus mea dominus, & factus eſt mihi in ſalutem. Et Heb. 5. Factus eſt in omnib.
G obtemperantibus cauſa ſalutis ¶ Si autem adhuc de facta in fœminino genere, vtpote de aliqua ſancta vel perſona honeſta facias mentionem, dic, quod talis facta, id eſt, completa & perfecta dicitur, quando cunctis virtutibus adornatur. Prou. 31. Facta eſt quaſi nauis inſtitoris de longe portans panem ſuum, & de Berſabea dicitur 2. Reg. 11. quod introduxit eam Dauid in domum ſuã & facta eſt ei vxor. Et in Pſal. dicitur. Facta eſt Iudæa ſanctificatio eius. Et alibi. Hæc facta eſt mihi. Et Ezech. 16. Facta es mihi, & laui te aqua, & emundaui ſanguinem tuum ex te, vnxi te oleo, veſtiui te diſcoloribus &c. E conuerſo autem de mala muliere poteſt dici illud prouinciarum, facta eſt quaſi ſub tributo, & Eſa. 1. Quomodo facta eſt meretrix, ciuitas fidelis &c. & Hier. 18. Facta eſt terra in deſolationem &c.

A **Facies.** Nota, quod facies eſt illud membrum, quod primo & principaliter aliis oſtenditur & apparet, & inde eſt quod per faciem habetur notitia perſonæ, ſecundum Greg. ſuper Ezech. quia, vt communiter, nullus ad plenum cognoſcitur, niſi per faciem videatur, vt enim dicit Iſido. Facies ab effigie dicitur, quia in facie eſt certa figura hominis, & plena perſonæ cognitio. Et ideo facies dicitur vultus, quaſi voluntatis teſtis, quia voluntas interior ſiue triſtis fuerit ſiue læta per vultum & per faciem denotatur. Igitur ſpiritualiter per faciem poteſt intelligi illud, per quod aliquis cognoſcit. Et ideo poſſum⁹ diſtinguere, ſcilicet, faciem Dei, & faciem hominis. Facies Dei, per quam cognoſcitur, eſt duplex, ſcilicet, iuſtitia, & miſericordia. Facies hominis eſt quadruplex, ſcilicet,

Interior conſcientia,
Exterior apparentia,
Fauor etiam & amicitia,
Rigor inſuper ſeu iuſtitia.

Primo ergo dicamus de facie hominis.

Nam cognoſcitur homo à {
Deo per faciem conſcientiæ,
Homine per faciem apparentiæ,
Pauperibus per faciem amicitiæ,
Peccantibus per faciem iuſtitiæ. }

¶ Facies conſcientiæ debet eſſe mundiſſima, iuxta illud Matth. 6. Inunge caput tuum & faciem tuam laua. ¶ Facies apparentiæ debet eſſe honeſtiſſima 2. Machab. 4. Ornauerunt faciem templi coronis aureis.

¶ Facies amicitiæ debet eſſe fideliſſima, quia, ſcilicet, iſta debemus aliis in tempore neceſſitatis oſtendere, & eis fauorẽ noſtrum & amicitiam declarare Tob. 4. Non auertas faciem tuam ab vllo paupere. Cuius tamen contrarium faciunt multi, qui neceſſitatis tempore aliis dorſum non faciem ſemper monſtrant, iuxta illud Hier. 32. Verterunt ad me terga, & non facies. Iſti ſunt ſimiles ſitulæ, in qua hauritur aqua, quæ tamdiu vertit faciem fonti quamdiu poteſt aquam recipere, ſtatim vero cum plena fuerit, reiicit ei dorſum. Sic vere falſi amici quamdiu poſſunt ab aliis lucrum & emolumentum recipere vertunt ei faciem, applaudunt ei, videntur eum diligere & fauorem ei promittunt impendere, ſi vero quis ad talem ſtatum veniat, quod inde aliquid amplius recipere vel habere non poſſunt, tunc procul dubio dorſum ei vertunt, de ipſo amplius non curantes Hie. 18. Dorſum & non faciem oſtendam eis.

¶ Facies iuſtitię debet eſſe ſeueriſſima, quia, ſcilicet, per triſti- B
tiam vultus, corrigitur animus delinquentis Eccleſ. 7. Vnde dicitur iudicibus Ezechiel. 4. Obfirma faciem tuam aduerſus ciuitatem. Iſta eſt igitur facies quadruplex moralis, quam viri perfecti, maxime prælati debent habere, vt de quolibet exponatur illud Ezech. 1. Quatuor facies vni, & quatuor pennæ vni. In quibus verbis oſtenditur, quod quilibet vir perfectus debet eſſe multimode notificatus, omnimode ſimplificatus, altimode leuificatus. Debet (dico) eſſe multimode notificatus, quod oſtenditur cum dicitur, quod ipſe debet habere quatuor facies, id eſt, quatuor modos ſe notificandi. Item debet eſſe omnimode ſimplificatus, quia debet eſſe vnus: [Vni inquit.] Debet eſſe omnimode leuificatus, quia, ſcilicet, ipſe debet habere quatuor pennas, id eſt, quatuor modos ſe eleuandi per contemplationem. Iuſtus enim ſolet oſtendere, quod in eo fulgeat virtutum qualitas. [Quatuor facies] Solet exiſtere ne a ſe traſeat ſimplex identitas. [Vni inquit.] Solet aſcendere vt ſurſum ſedeat eius ſedulitas. [Quatuor pennæ.] ¶ Dico ergo, quod vir iuſtus debet eſſe multimode notificatus, quia, ſcilicet, ipſe debet habere quatuor facies, id eſt, quatuor modos notificandi, ſicut ſuperius dictum eſt, ſcilicet,

Mundam conſcientiam, per quam à Deo cognoſcatur,
Honeſtam apparentiam, per quam ab hominibus videatur,
Veram amicitiam, per quam ab omnibus diligatur,
Seueram iuſtitiam, per quam a male agentibus timeatur.

Iſtæ ſunt illæ quatuor facies, quas habebant animalia Ezech. 1. & 10. Ipſe enim videbat vnum animal, quod habebat quatuor facies, ſcilicet, faciem hominis anterius, faciem aquilæ ſuperius, faciem leonis ad dexteram, faciem bouis ad ſiniſtram. ¶ Facies enim hominis, quæ eſt munda, ſignat conſcientiæ puritatem, facies aquilæ, quæ eſt clara & pennis induta, ſignat apparentię claritatem: facies leonis, quæ eſt curua ſignat iuſtitiæ ſeueritatem: facies bouis, quæ eſt benigna ſignat amicitiæ bonitatem. Nos igitur in facie conſcientiæ debemus eſſe homines, quia ſicut facies hominis eſt ſenſibus ornata, capillis nudata, munde conſeruata, ſic vere facies conſcientiæ debet eſſe ornata ſenſibus diſcretionis Eccleſ. 19. Ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus. Et Prou. 26. In facie prudentis lucet ſapientia. Nudata crinibus malæ affectionis. Baruc. 6. Extergunt facies eorum propter puluerem. Nudata fæcibus totius inquinationis & infectionis. Vnde Gen. 43. Loth a facie egreſſus, continuit ſe. ¶ Et ſi vis nota, quod C
facies voluntatis & interioris conſcientiæ & mentis noſtræ,

Eſt {
Manifeſtanda,
Purificanda,
Exhilaranda,
Alte leuanda,
Fortificanda,
Baſſe premenda. }

Dico igitur, quod iſta facies eſt manifeſtanda per compaſſionẽ, iuxta illud Dan. 2. Oſtende mihi faciem tuam ſonet vox tua in auribus meis Aures enim Dei, ſunt confeſſores, quibus pro certo eſt facies conſcientiæ reuelanda, & vox confeſſionis declaranda. Quod vtique eſt contra multos, qui faciem conſcientiæ non denudant per confeſſionem, ſed ipſam operiunt atque velant per peccatorum excuſſionem & abſconſionem. Exod. 3. Abſcondit Moyſes faciem ſuam. ¶ Item dico, quod iſta facies eſt purificanda per lacrymationem. Vnde Iob 16. Facies mea intu-

muit à fletu. ¶ Item dico, quod facies conſcientiæ exhilaranda per ſpem & conſolationem. De quo dicitur in Pſal. vt exhilaret faciem in oleo ¶ Item iſta facies eſt alte leuanda per externorum contemplationem, ſeu per deuotionem & orationem. Iob 22. Super omnipotentem delitiis afflues, & laudabis ad Deum faciem tuam, rogabis eum, & exaudiet te.

¶ Item iſta facies eſt fortificanda per conſtantiam & durationem. Facies enim eſt membrum corporis, quod magis exponitur frigoribus atque ventis. Sic voluntas iuſtorum debet eſſe ſolida & fortis contra tribulationes Ezech. 3. Dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontib. eorum, & quaſi ſilicem & adamantem dedi faciem tuam. Facies enim cordis debet eſſe fortis & firma in bono opere, & in bono propoſito ſolida & fundata Luc. 6. Firmauit faciem ſuam, vt iret in Hieruſalem.

¶ Item iſta facies eſt inclinanda per humilitatem, timoremq; & deuotionem, & prudentem diſſimulationem Eccleſ. 19. Eſt iuſtus, qui nimium ſe ſubmittit à multa humilitate, & eſt iuſtus qui inclinat faciem & diſſimulat ſe non videre. Iſta eſt ergo facies hominis. Vnde Apoc. 9. facies earum quaſi facies hominum. ¶ Aduerte tamen, quod multi ſunt ſimiles cuidam beſtiæ, quæ dicitur manticora vel mammonetus, quæ fertur habere faciem hominis, & tamen beſtia eſt crudeliſſima. Habet enim tres ordines dentium in ore, cum quibus carnes humanas diligit deuorare. Sic vere chariſſimi, multi ſunt hodie, qui videantur habere facies, id eſt, conſcientias mundas, nudas & ſanctas, qui tamen in operibus ſunt crudeles, quia, ſcilicet, cum tribus ordinibus dentium alios deuorant & corrodunt, habent enim dentes detractionis, cum quibus corrodunt aliorum perſonam, habent inſuper dentes rapacitatis, cum quibus deuorant aliorum ſubſtantiam. Et ideo de iſta beſtia dicitur, quod in cauda portat aculeum, quia vere tales quamuis per fictam conſcientiam & apparentiam ſe eſſe homines diſſimulent, cauda tamen, id eſt, finis ſuorum operum & executio ipſos ſcorpiones eſſe probant. Et ideo iſti figurantur in illis locuſtis, quæ aſcenderunt de puteo abyſſi Apoc. 9. quæ habebant facies hominum, ſed aculei erant in caudis earum, & de ore earum exibat ignis & ſulphur & fumus &c. Non ſic igitur, ſed ſimus in facie conſcientiæ homines. Sicut enim facies eſt illa pars corporis, quæ ab aliis libentius inſpicitur, & quæ in ſignum amoris ad hominem conuertitur, ſic voluntas & conſcientia noſtra Deo eſt magis placens & amabilis, quapropter ipſam ad eum in ſignum amoris ſemper debemus conuertere, & eum complacendo, vel opem ipſius implorando, faciem cordis ad eum applicare. De ſuſpenſis enim experimētaliter, vt communiter, videtur, quod facies eorum verſus ſolem conuertuntur. Facies etiam ſolſequij ſolem dicitur ſequi, & ad eum conuerti & aperiri. Sic homo, maxime per contemplationem ſuſpenſus, & à terrenis per contemptum eleuatus faciem cordis ad eum conuertit, & eum libenter reſpicit atque cernit. Tob. 4. ad te domine faciem meam conuerto, & ad te oculos meos erigo. Iſta eſt igitur facies hominis quæ ſignat interiorem conſcientiam.

D ¶ Item dico, quod in facie apparentiæ debemus eſſe aquilæ. Facies enim aquilæ habet oculos paruos & profundos, roſtrum demiſſum & inclinatum, cutem plumatam atque pennatam. Sic vere chariſſimi, facies noſtræ apparentiæ debet eſſe plumis diuerſarum virtutum veſtita, oculis profūdis & non eleuatis & vagis munita, roſtro locutionis verecundo & inclinato ornata. Iſta enim tria faciem noſtræ apparentiæ faciunt aptam & gratam, ſcilicet, humilis conuerſatio, quæ notatur per operturam plumarum, ſenſuum reſeratio, cuſtodia & cohibito, quæ notatur per profundam incluſionem oculorum, verecunda locutio, quæ notatur per inclinationem roſtrorum. De iſta igitur facie aquilæ dicitur Ezech. 1. Facies aquilæ deſuper ipſorum quatuor. Iſta enim facies apparet deſuper, ſcilicet, exterius in riſu hominum. Et nota ſi vis, quod iſta facies, ſcilicet, noſtra præſentia & apparentia

A mulieribus eſt auertenda,
Pauperibus eſt oſtendenda,
Per lætitiam eſt exhilaranda,
Per ſapientiam eſt moderanda.

De auerſione à vanis appetitib mulierum dicitur Eccl. 9. Auerte faciem tuam à muliere compta. De affabilitate pauperum & egenorum dicitur Tobiæ 4. Noli auertere faciem tuam ab vllo paupere. De ſpirituali lætitia dicitur in Pſal. Vt exhilaret faciem in oleo. De prudentia vero & ſapientia quæ in facie noſtræ conuerſationis debet apparere, dicitur Prou. 17. in facie prudentis lucet ſapientia.

¶ Et aduerte ſi vis, quód iſta facies eſt teſtis interiorum habituum. Vt enim dicit Iſidorus. Facies eſt quædam mentis imago Eccleſ. 34. ante faciem hominis ſimilitudo alterius hominis. Ad quod facit ſcriptura Eccleſ. 13. Cor hominis immutat faciem eius ſiue in bono, ſiue in malo. Quia breuiter ſecundum Grego. Per hoc, quæ foris apparent, quod intus lateat, aperitur. Cuius contrarium in hypocritis inuenitur, quorum, ſcilicet, conuerſatio conſcientiæ non eſt teſtis. Vnde iſti non habent faciem Aquilæ, imo vere videntur habere faciem chamæleontis, qui ſecundum Plini. habet ſimilitudinem porci & ſimiæ, quia vere facies conuerſationis talium in parte ſimilis eſt ſimiæ quantum ad ſimialem ſimulationem, in parte ſimilis eſt Porco, quantum ad immundiciam & infectionem. Eſa. 13. Facies combuſtæ vultus eorum. Talibus accidit ſicut mulieribus fucatis, quæ quamuis ad tempus faciem ſuam decorare & clarare videantur, illa tamen proculdubio ad modicum flatum venti deficit, & turpitudo priſtina reuiuiſcit, quia vere chariſſimi ficta & colorata facies hypocritarum non poteſt diu durare, imo per mala opera ſolet turpitudo talium apparere. Vnde iſti ſunt ſicut illi, de quibus dicitur Thren. 4. Candidiores niue, pulchriores ſaphiro. Et ſtatim ſequitur: Denigratæ ſunt facies eorum ſuper carbones. Non ſic igitur, ſed in facie apparentiæ ſimus aquilæ, id eſt, toti ſpirituales & aquilini.

¶ Item dico, quod in facie iuſtitiæ debemus eſſe Leones. Viri E
enim perfecti & maxime prælati debent quandoque induere faciem leoninam, iuſtitiam exequendo, & more leonis ad impios acriter irrumpendo, vt de talibus dicatur illud 1. Paral. 12. quod de quibuſdam viris fortiſſimis dicitur, ſcilicet, quod facies eorum quaſi leonis, & veloces quaſi capreæ in montibus. Sicut enim facies leonis habet conſtantiam inflexibilem, habet audaciam inuincibilem, habet potentiam inſuperabilem reſpectu aliorum animalium, ſic vere tales ſemper debent habere, & oſtēdere faciem conſtantem, audacem, & potentem. (Conſtantem dico) ad perſeuerandum. Vnde Luc. 9. Firmauit faciem ſuam, vt iret in Hieruſalem, audacem ad aggrediendum, ſcilicet, malos. Vnde Hier. 1. Ollam ſuccenſam ego video, & faciem eius à facie aquilonis, potentem ad reſiſtendum. Vnde Ezech. 3. Dedi frontem tuam duriorem &c. & Eſa. 50. Faciem meam non auerti ab increpantibus & conſpuentibus in me. Et alibi. Poſui faciem meam, vt petram duriſſimam, ſciens quoniam non confundar. In facie enim poſuit Deus ſigna ſeueritatis & aſperitatis, ſcilicet, oculos, vt contra inimicos coruſcent, dentes, vt fremeſcant, cornua vt percutiant. Sic dico ſpiritualiter, quod in facie & præſentia viri iuſti contra malos debent apparere iuſtitiæ & ſeueritatis ſigna, & zelus diuinæ legis & iuſtitiæ figurari, vt, ſcilicet, loco & tempore ſciat indignationem aſpiciendo oſtendere, frendorem dentium reprehendendo, & arguendo prætendere, percuſſuram cornuum, id eſt, læſionem, corporalem & caſtigationem inferre. Vnde nota, quod talis facies, id eſt, talis iuſtitiæ ſeueritas debet acui & oſtendi

Superbis clericis & doctoribus,
Iniuſtis & auaris raptoribus,
Falſis & iniquis ſcrutatoribus,
Fictis & velatis deceptoribus.

De malis clericis & ſubtilibus, qui dici poſſunt Iſraël, id eſt, videns Deum, dicitur Ezech. 6. Fili hominis pone faciem tuam ſuper montes Iſraël. De auaris raptoribus, qui poſſunt dici Sydon, qui interpretatur Pharao, qui interpretatur nudans & diſcooperiens virum, quia, ſcilicet, iſti alios nudant, & diſcooperiunt bonis ſuis, poteſt dici illud Ezech. 29. Pone faciem tuā contra Pharaonem. De falſis vero ſcrutatoribus, qui explorando venantur, dicitur Ezech. 28. Pone faciem tuam contra Sydon. Sydon interpretatur venatio triſtitiæ. De fictis deceptoribus, id eſt, iniquis doctoribus & prophetis, qui prophetant de corde ſuo, & docent hominum mandata &c. dicitur ad Galat. 2. In faciem ei reſtiti. Et Tob. 4. Noli auertere faciem tuam ab vllo F
paupere. Iſta eſt igitur facies leonis, quę eſt iuſti. ¶ Itē dico, quod in facie amicitiæ debemus eſſe boues. Sicut enim bos eſt animal hominis maxime iuuatiuum, in tantum quod tempore Pythagoræ, qui bouem occidebat, criminis reus erat, quia, ſcilicet, fratrem & incolam enecabat, vt dicit Plinius ſic verus amicus ſemper dat aliis ſolatium & iuuamen Ezechiel. 1. Facies bouis à ſiniſtris quia pro certo (chariſſimi) facies & fauor bonorum amicorum ſemper præcipue inuenitur in parte ſiniſtra, id eſt, in tempore aduerſitatis & paupertatis, iuxta illud Eccleſiaſt. 4. Ne auertas faciem tuam ab egeno. Quod tamen eſt contra multos, qui faciem fauoris & amicitiæ ſuæ tempore neceſſitatis aliis non oſtendunt, ſed ipſam auertunt, & abſcondunt. Vnde iſti videntur dicere illud Hier. 18. Dorſum & non faciem oſtendam eis in die perditionis eorum. Non ſic igitur, ſed habeamus quatuor facies, id eſt, quatuor modos prædictos notificandi nos. Vnde Matth. 17. Reſplenduit facies eius, ſicut ſol. Facies enim conſcientiæ debet reſpledere ſicut ſol per in-

per innocentiæ puritatem. Facies exterior apparentiæ debet relucere per bonam conuersationem & honestam. Facies iustitiæ debet refulgere per veritatem & æquitatem. Facies vero amicitiæ debet rutilare per clementiæ pietatem & bonitatem. Sic igitur dico charissimi, quod vir perfectus, maxime Prælatus, debet esse multimode notificatus. Denique dico, quod vir iustus debet esse omnimode simplificatus, quod ostenditur, cum dicitur. (Vni.) Vnus enim & simplex debet esse homo intentione, quia quãuis multipliciter operatur, meditetur & contempletur, omnia tamen ad vnum finem, qui Deus est, ordinare tenetur. Sis igitur vnus, non binus, simplex non duplex, id est, non varius Eccles. 4. Vnus est, & secundum non habet &c. Vide infra de vno. Naturaliter enim vnum animal contentum est vna facie, alias esset mõstrum. Sic vere homo in suo genere vnitatem & simplicitatem in suis faciebus, id est in intentione interiori & in apparentia exteriori debet habere, quia, scilicet, in intentione, & in conuersatione, & in locutione, & operatione duplicitas reprobatur, & tamen proh dolor, hodie sunt multi, qui per varietates, & fraudes diuersimodos habent vultus, similes illis hominibus, qui in mõtibus scythiæ habitare dicuntur, qui duplicem faciem, scilicet, humanam & caninam habere noscuntur. Sic isti, scilicet, proditores & hypocritæ falsi amici, &c Dan. 5. Facies regis commutata est. Et Ezec. 10. Quatuor facies habebat vnum. Quatuor enim facies malæ sunt quatuor varietates, scilicet in intentione, conG uersatione, locutione, & operatione. ¶ Et si vis nota, quod facies malorum sunt & esse consueuerunt

Facies { Obstinatæ per contrariam rebellionem, Palliatæ per hypocrisis deceptionem, Inclinatæ per terrenorum affectionem, Dilatatæ ad terrenorum promotionem, Maculatæ per carnalium infectionem, Exornatæ ad luxuriæ attractionem, Concitatæ per iracundiæ turbationem. }

De facie obstinata dicitur Iud. 20. quod illi, qui prius simulauerant fugam versa facie fortius resistebant. De facie palliata dicitur in Psalm. Vsquequo iudicatis iniquitatem, & faciem peccatorum sumitis? De facie inclinata dicitur 2. Regum 1. Cecidit super faciem suam. Et 2. Regum 2. Leuate non potero faciẽ meam. De facie dilatata, seu ad exteriores honores elargita & expansa dici potest illud 2. Paralipomenon. 3. Facies eorum versæ ad exteriores domum, id est, ad mundum. De facie maculata dicitur illud prædictum Naum. 2. Facies omnium sicut nigredo ollæ. De facie exornata dicitur Iudith 16. quod Iudith in facie speciei suæ dissoluit eum, scilicet, Holofernem. De facie vero iracunda & concitata dicitur Ezech. 10. Impetus singulorum ante faciem suam. Istæ sunt enim malæ malorum facies, quas pro certo Deus non habet gratum videre, sed potius ipsas solet confundere, & horrere Psalm. Imple facies eorum ignominia. Vnde ipse finaliter dicet 1. Mach. 7. Nolite mihi ostendere faciem eorum, & occidit eos exercitus.

H ¶ Isti igitur non sunt facies vna, sed multæ. Non sic: sed sit vir iustus omnimode simplificatus. (Vni inquit.) Adhuc dico, quod vir iustus debet esse omnimode leuificatus, quia, scilicet quatuor pennas debet habere, per quas, scilicet, volitet ad remota, id est, quatuor genera considerationis & meditationis: cum vna volare debet

Ad considerandum { Carnis fragilitatem, Mundi labilitatem, Mortis, inferni & iudicii asperitatem, Paradisi fœlicitatem & securitatem. }

Et sic ipse erit illa bestia, de qua dicitur Dan. 7. quod ipsa habebat alas quasi auis quatuor super se Ezech. 10. Quatuor vultus vni, & quatuor pennæ vni. Vide supra de ala. Sic igitur patet, quod

Vir perfectus debet { Notificari, Simplificari, Altificari. }

Et sic patet, quod est quædam facies inferior & humana, &c. ¶ Secundo dico, quod est facies superior & diuina. Et ista facies est illud per quod Deus nobis notificatur. Et quia Deus notificatur mundo per filii sui incarnationẽ, per iustitiæ suæ executionẽ, & per suæ misericordiæ distributionem, ideo in scriptura triplex Dei facies reperitur, habet enim

Faciem { Honorabilem, Amicabilem, Formidabilem. }

I ¶ Facies Dei honorabilis est filii humilitas seu humanitas. Per istam enim faciem fuit nobis Deus ostensus & manifestatus. Et ideo est facies honorabilis, & desiderabilis, iuxta illud Prouerb. commune, scilicet, honora faciem senis. Et in Psal. dicebãt Sancti. Ostende faciem tuam, & salui erimus. Ista tamen facies est duplex, quia, scilicet, in Christo est facies diuinitatis, & humanitatis, vt sic bene figuretur Ezech. 41. vbi dicitur. Duas facies habebat Cherub. Cherub enim erat facies auis, seu aquilæ alias ignotæ, quæ in templo erat depicta, quæ duas facies habebat. Ad denotandum, quod Cherub, qui interpretatur plenitudo scientiæ, scilicet, Christus, qui plenus est scientia per discretionem, figuram habet aquilæ per contemplationem. Duas etiam habet facies per vtriusque naturæ vnionem & coniunctionem. Istam igitur faciem desiderabant sancti Patres, dicentes in Psalm. Non auertas faciem Christi tui. Et de istius faciei dilatione, conquerebantur, dicentes. Quare faciem tuam auertis, obliuisceris inopiæ nostræ, & tribulationis nostræ? quia vere, auertente te faciem tuam, turbabuntur. Ista est igitur facies honorabilis. ¶ Insuper dico, quod est quædam facies Dei, scilicet, facies formidabilis Et K ista est facies suæ iustitiæ, quam in fine peccatorib. ostendet. Panthera est animal, quod à cunctis aliis diligitur, & insequitur, quia tamen vultum habet quodammodo terribilem, ideo faciei eius toruitate terrentur, vt dicit Plinius. Sic vere charissimi, quamuis Deus sit summe laudabilis, & amabilis, quia tamen facies suę iustitiæ & suæ occultæ prouidentiæ est terribilis, ideo quando ipsam bene consideramus terreri & formidare debemus. Istud bene figuratur Exod. 34. vbi dicitur, quod filii Israel viderunt faciem Moysi cornutam, & timuerunt prope accedere. Quia vere qui bene intuetur faciem diuinæ iustitiæ & æquitatis, ipsam pro certo inuenit armatam cornibus magnæ seueritatis. Vnde Exodi 34. dicitur. Facies Moysi cornuta erat ex consortio sermonis Domini. Ista autem est facies, quam Dauid formidabat dicens. Auerte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. Ista est igitur facies quæ peccatores in inferno deuastat Leuitic. 26. Ponam faciem meam contra vos. Ista est facies, quam omnes debemus timere, & per timorem eius à vitiis abstinere. Latro enim esset bene fatuus, qui non timeret committere furtum ante faciem iudicis. Ideo Iob dicit. A facie ipsius turbatus sum, & considerans eum timore sollicitor Iob 23 Et merito, quia pro certo in iudicio facies eius erit sicut species fulguris, sicut dicitur Dan. 10. Quia, scilicet, ignis à facie eius exardescet, succendentur carbones ab eo, sicut dicitur in Psalm. Et alibi. A facie Domini mota est terra, à facie Dei Iacob. Sicut enim dicitur Iohelis 2. A facie eius cruciabuntur populi, omnes vultus redigentur in ollam.

¶ Adhuc dico, quod est facies Dei amicabilis. Et ista est eius clementia & benignitas. Et istam faciem ostendit Deus triplici- L ter, scilicet,

In { Peccatorum correctione, Spiritualium largitione, Æternorum concessione. }

Facies igitur diuinæ misericordiæ ostenditur in correctione delinquentium, quia pro certo quando Deus dimittit hominem secundum voluntatem suam vagari per vitia & peccata, necipsum corrigit vel castigat, signum est diuinæ iracundiæ non clementiæ, indignationis, non compassionis, contemptus, & non affectus. Sicut enim dicitur 2. Machab. 6. Etenim non finere peccatoribus ex sententia agere, magni beneficii est indicium. Et ideo Deus similis est illi aui, quæ dicitur Caladrius, &c. Vide de hoc, & dic sicut supra titulo de auertere. Tunc enim videtur Deus à peccatoribus faciem auertere, quando ipsos non dignatur percutere, vel punire Psalm. Auertit faciem suam, ne videat in finem De quo timens Dauid dicebat. Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus Vnde alibi. Ne proijcias faciem tuam à me, & Spiritum Sanctum tuum ne auferas à me. ¶ Item dico, quod facies diuinæ misericordiæ ostenditur in largitione spiritualium Psalm. Misericordia & veritas præcedent faciem tuam. Ideo dicitur Apoca. 10. Facies eius vt sol, qui scilicet gratiarum radios mittit.

¶ Item ista facies ostenditur in æternorum concessione. Et ista est facies in qua & Angeli, & beati respicere delectantur. De qua 2. Paralip. 9. Omnis populus desiderabat videre faciem Salomonis, & audire sapientiam eius. Deus enim similis est speculo, cui si faciem ostenderis, faciem ostendet tibi, & si dorsum sibi verteris, dorsum similiter tibi vertet. Sic vere charissimi, si faciem cordis, & conscientiæ ad Deum conuerterimus per deuotionem, ipse pro certo faciem suæ misericordię ad nos conuertet per gratię & gloriæ largitionem. Iuxta illud Exod. 33. Loquebatur dominus facie ad faciem. Si vero dorsum eidem verterimus de eo non curando, & nos ad eius oppositum, scilicet, ad bona temporalia conuertendo,

siue etiam ad peccatum, ipse vere dorsum suæ indignationis ad nos vertet, & nos tanquam extraneos respuet, & contemnet. Iuxta illud prædictum. Dorsum & non faciem ostendam eis. Hierem. 18. Et rationem reddit Hierem. 2. Verterunt ad me tergum, & non faciem. Ideo Dauid in Psalm. dicebat. Exquisiuit te facies mea faciem tuam Domine requiram. Ista est igitur facies, quæ sanctis Paradiso erit lætissima, quando, scilicet, verificabitur illud Iob 33. Videbit faciem eius cum iubilo, &c. Ipsisque erit rutilissima & certissima Iudic. 6. Vidi Angelum Domini de facie ad faciem. Ista erit facies desideratissima & amantissima 2. Paralipomenon. 9. Omnis populus desiderabat videre faciem Salomonis, & audire sapientiam eius. Et merito quia pro certo ista est mirabilissima, & gratissima Hester 15. Valde enim mirabilis es Domine, & facies tua plena est gratiarum. Sic igitur patet, quod triplex est facies diuina. Et quadruplex facies humana. ¶ De facie vero diaboli fallaci & proditiosa, minaci & tumultuosa, mordaci & periculosa, potest dici illud Eccles. 21. A facie colubri fuge, &c. Sufficit de facie.

A **Facilitas.** Nota, quod illud dicitur facile, quod ex rei natura, vel ex egentis virtute sine difficultate & labore est factibile. Est ergo

Facilitas, quæ pertinet ad { Dei voluntatem, Rerum qualitatem, Cordis leuitatem, Morum sanctitatem.

Primo ergo dico, quod est facilitas diuinæ voluntatis, quia, scilicet, apud voluntatem diuina omnia sunt facilia, & nihil est difficile, seu impossibile apud eum Genes. 18. Nunquid Deo est quicquam; Difficultas enim rebus prouenit ex agentis impotentia & defectu virtutis, quia, scilicet, virtus & potentia agentium naturalium creata est, & ad certũ quid determinata & contracta. Potentia autem & virtus diuina cum sit increata, infinita est, nec limitata ad aliquid, sed ad omnia indifferenter extenta. Et ideo nihil est difficile apud illum Hierem. 32. Non erit tibi difficile omne verbum. Ista autem facilitas videtur, quod appareat in tribus, videlicet

In { Egenorum promotione, Præliorum commissione, Præmiorum redditione.

¶ Apparet (dico) in miserorum subita promotione: Videmus enim, quod Dei prouidentia mediante pauper quandoq; ad magnum statum erigitur, & mira facilitate contra spem omnium à Domino promouetur. Vnde Ecclesiast. 11. Facile est in oculis domini subito honestare pauperem. ¶ De præliorum commissione & victoriæ insperata concessione patet. Sæpe enim fit, quod quadam facilitate fortunæ, vel quadam diuinæ prouidentiæ inopinata virtute fortiores à debilioribus superantur, & plures à paucioribus faciliter debellantur. Vnde 1. Mach 3. Facile est concludi multos in manu paucorum. Et 1. Regum 14. Non est difficile Domino vel in multis, vel in paucis saluare. ¶ De præmiorum redditione seu de meritorum retributione patet, quia, scilicet, cum ipse sit omnipotens, facile est sibi retribuere iuxta merita vel demerita singulorum Ecclesiast. 11. Facile est enim in conspectu Dei in die obitus retribuere vnicuique secundum vias suas. Ista est igitur facilitas diuinæ voluntatis, quæ, scilicet, faciliter operatur omnia iuxta votum.

B ¶ Secundo dico, quod facilitas inuenitur realis qualitatis. Aliquæ enim res de sui natura & qualitate sunt faciles, vel difficiles. Facile est enim homini bono facere & intelligere bonum. Prouerbiorum 14. Doctrina prudentium facilis. Difficile vero facere malum, & adhærere malo. Plus est enim difficultatis in malo faciendo, quam in bono. Nihil enim difficilius aui, quam volare contra flatum venti, nautæ, quam nauigare contra æstum freti, planetæ, quam currere contra impetum firmamenti. Sic vere dico, quod maior difficultas est homini contra flatum Spiritus sancti volare & contra æstum seu contra fluctum propriæ cōscientiæ, redarguentis & remordentis agere, & contra firmamentum Dei mandatorum currere. Sicut enim dicitur Ecclesiastic. 46. Pugnare contra Deum non est facile. Vnde etiam scriptura introducit ipsos malos in iudicio desolatos desperantes & dicentes illud Sapient. 5. Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulauimus vias difficiles. Nota tamen, quod inuenitur

Difficultas { Virtutis socia, Homini noxia, Plurimis anxia.

C ¶ Est (dico,) difficultas virtuosa, & ista est illa, quam adhibet homo virtuosus ad terribilia & ad ardua opera facienda. Secundum enim Philosophos, virtus est circa bonum, & circa difficile: nec enim homo virtuosus quis dicitur, nisi qui circa res arduas & difficiles occupatur. Vnde etiam Hercules, Perseus, Iason, & alii mirabiles homines magnis laudibus extolluntur, quod aggressi fuisse & vicisse res difficiles dignoscuntur. Teste enim Seneca, res difficilis est virtus. Ideo Helisæo spiritum Heliæ petenti dictum est 4. Regu. 2. Rem difficilem postulasti. Ista est igitur difficultas virtuosa. Et ista est

Difficultas, quæ est in { Scientiis pectoralibus, Diuitiis temporalibus, Nequitiis criminalibus.

De difficultate scientiarum dicitur Prouerbiorum 30. Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro. Et Eccl 1. dicitur. Cunctæ res difficiles, nec potest eas homo explicare sermonibus. Vtilis igitur est facilioribus scientiis vacare, quam difficilibus, quia etiã potus, secundum Medicos, quia facilius traiicitur, vtilior & nutribilior est quam cibus.

¶ De difficultate diuitiarum patet. Isti enim sunt difficiles in acquisitione, in custodia, in perditione, & potissime in regni cœlestis executione, quæ fit per ipsas. Constat enim quod malus diues difficiliter saluatur, & quod per male quæsitas diuitias cœlestis ianua clauditur, & feratur. Teste enim scriptura Matth. 19. Facilius est intrare Camelum per foramen acus, quam diuitem in regnum cœlorum Funiculus enim, quo ligantur diuites triplex est, scilicet, Funiculus male acquirendi, male detinendi, male expendendi, seu etiam de eis male ordinandi. Et ideo dicitur Ecclesiastic. 4. quod funiculus triplex difficile rumpitur. Vnde etiam Marc. 10. dicitur, quod difficile, qui pecunias habent, intrabunt in regnum cœlorum.

¶ De difficultate nequitiarum patet. Constat enim, quod ipsa peccata semper habent annexã difficultatem resurgendi Eccl. 1. Peruersi difficile corriguntur, & stultorum infinitus est numerus. Ista est igitur difficultas vitiosa.

¶ Item dico, quod est difficultas periculosa & tædiosa, scilicet, ipsa pœna æterna, quæ est difficilis atque grauis. De quo 2. Mach. 12. dicitur. Erat enim præsidium Carmon inexpugnabile, accessuque difficile propter locorum angustias. Carmon enim infernum signat, quia interpretatur discindens mœrẽtes, aut diuisio murmurantium, quia, scilicet, in inferno damnati qui sunt mœrẽtes, murmurantes, desperati & dolentes, per torměta scinduntur, & ab omni societate charitatiua diuiduntur. Patet igitur, quod inuenitur facilitas seu difficultas realis qualitatis. ¶ Tertio D inuenitur facilitas cordialis leuitatis, hæc est, qua quis faciliter inclinatus ad malum, & qua facile conuertitur ad iniquitatem, similis signo seu gallo, quod est supra campanile, quod ad flatum venti se conuertit. Sic mali ad modicam tentationem diaboli. Vnde Proue. 29. Qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum procliuior.

¶ Quarto inuenitur facilitas moralis bonitatis, & ista est illa, qua quis Deo & Prælatis faciliter obedit. Vnde de Manna cœlitus dato dicitur Sapient. 19. quod facile dissoluebatur sicut glacies. Sic isti per compassionem confessionem & affectionem facile dissoluuntur, & ideo Deo & Prælatis obediendo à glaciali duritie immutantur. Et hoc sufficit de facili & difficili, quo ad præsens, quia paucæ sunt auctoritates, & ideo transeo, &c. E

Falsitas. Nota, quod falsitas idem est, quod fraus, deceptio, fallacia, seu calliditas. Et est proprie falsitas quando aliquid apparens simulatum & fictum pro vero & certo traditur, & habetur. Et sic falsitas & veritas contrariantur, possumus igitur notare breuiter, quod triplex est falsitas. Est enim A

Falsitas in { Affectione, Locutione, Ostensione, Intentione, Operatione.

Prima denotat amicitiam nugacem,
Secunda denotat eloquentiam mendacem;
Tertia denotat apparentiam fallacem,
Quarta designat malitiam peruicacem;
Quinta denotat efficaciam non veracem.

¶ Dico igitur, quod est quædam falsitas amicitiæ. Et ista est illa, quam falsi amici fingunt se habere, per quam alios decipiunt, & defraudant. Sub specie enim amicitiæ fictæ & palliatæ fiunt hodie omnes fraudes, deceptiones, & proditiones. Sicut enim illa bestia, quæ dicitur hyæna, dicitur fingere vocem humanam, ita quod vox eius secundum Plinium cum fistula potest misceri; & ideo tabernacula pastorum solet circuire, & canes cum dulcedine vocis suæ ad se sequendum inuitare, & sic solet eos comedere. (Et ista est illa bestia, quæ dicitur de sepulchris mortuos eiicere, & carnes eorum deuorare) sic vere charissimi, tales falsi consiliarii & amici & etiam vsurarii fraudulenti habent vocem humanam, & verba dulcia attractiua & allectiua, promissiua & adulatiua, & sic dum alii sophisticarias illorum sequuntur, & dum

eorum

eorum conſiliis obtemperant, ſæpe ad damnum & periculum ab eis protrahuntur. Vnde Prouerbiorum 12. Conſilia impiorum fraudulenta. Iſtud potiſſime patet de vſurariis, qui primo multa pauperibus fallaciter promittunt, & tandem ipſos de ſuis ſepulchris, id eſt, de ſuis habitationibus eiiciunt, & expellunt. De talibus igitur fraudulentis amicis dicitur Hierem. 9 Vnuſquiſq; (inquit) à proximo ſuo ſe cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam, quia omnis frater ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet. Iſti enim ſimiles ſunt malæ mulieri, quæ ſub mala intentione falſam amicitiam prætendit. De qua dicitur Prouerbiorum 5. Ne intenderis fallaciæ mulieris. Fauus enim deſtillans labia eius. Sequitur. Nouiſſima eius amara ſicut apſinthium. Iſta eſt igitur falſitas amicitiæ, quia vere tales habent

Amicitiam non { Veram, ſed fictam,
Exiſtentem, ſed apparentem,
Realem, ſed verbalem,
Stabilem, ſed mutabilem.

B ¶ Secundo dico, quod eſt quædam falſitas eloquentiæ. Et iſta eſt falſitas mendacii. Mendaces enim habent falſitatem in verbis, vnum enim dicunt, & aliud ſentiunt, vnum loquuntur, & aliud meditantur, vnum habent in ore, & aliud in pectore. Prouerbiorum 24. Fraudes labia eorum loquuntur. Et hoc etiam dicitur Prouerbiorum 26. Lingua fallax non amat veritatem. Et iſta falſitas tunc temporis eſt ſumme nociua, quando ad alienam perniciem eſt intenta. Venenum enim ſerpentis, quod habet in dentibus, & in ore, quamuis ſemper de ſui natura ſit malum, tamen efficitur peſſimum quando in alios diffunditur, & quando quis inde læditur, aut mordetur. Sic vere quamuis venenum mendacii ſemper ſit malum, tunc tamen efficitur peſſimum, quando per detractionem deceptionem vel falſum teſtimonium extenditur in proximum ſeu in proximi nocumentum Pſalm. Alienati ſunt peccatores à vulua, errauerunt ab vtero, locuti ſunt falſa. Et tamen ſcriptum eſt Exod. 20. Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium. Et merito, quia ſicut dicitur Prouer. 19 Falſus teſtis non erit impunitus. Iſta eſt igitur falſitas eloquentiæ.

C ¶ Tertio dico, quod eſt quædam falſitas apparentiæ. Et iſta eſt falſitas hypocritarum, qui fingunt ſe eſſe vnum, & ſunt aliud, qui videntur eſſe optimi, & ſunt peſſimi, figurati in illo ſupplantatore Iacob, qui ſe eſſe Eſau finxit, vt benedictionem illius reportaret. Vnde de eo dictum eſt Geneſ. 27. Venit germanus tuus fraudulenter & ſurripuit benedictionem tuam. Fingunt enim ſe alios quam ſunt, vt beneficia, quæ primogenitis, id eſt, bonis & iuſtis debentur reportent Prouerbiorum 12. Conſilia impiorum fraudulenta, & Dan. 11. Obtinebit regnum in fraudulentia. Sicut enim ceraſtes pulchritudine cornuum ſuorum corolatorum aues fallit, & decipit, quia, ſcilicet, toto reliquo corpore ſub arena occultato dum aues iſta cornua credunt eſſe vermes, ad ipſa deſcendunt credentes ipſa comedere, quæ tamen econuerſo à ceraſte comeduntur, & deuorantur, ſicut dicit Iſidorus & Plinius. Sic vere ſæpe fit vt hypocritæ & hæretici toto corpore, id eſt, tota malorum ſuorum congerie ſub arena pœnitentiæ exterioris abſcondita, ab auibus, id eſt, à ſimplicibus, vermes, id eſt, viri benigni & humiles eſſe credantur, iuxta illud Pſal. Ego ſum vermis, & non homo: qui tamen ſerpentes nequiſſimi eſſe realiter comprobantur, quia cum ſimplices, hoc errore decepti vſque ad ipſos acceſſerint, ab eis malis ſuggeſtionib. inuaduntur, & malis eorum exemplis & operibus ſpiritualiter perimuntur. Tales figurantur in Elyma magno cui dicitur Actor. 13. O plene omni dolo & omni fallacia, fili diaboli, & inimice omnis iuſtitiæ, non deſinis ſubuertere vias Domini rectas. Tales igitur habent falſitatem ſeu fallaciam apparentiæ. Pulchri enim ſunt exterius in conuerſatione, venenoſi tamen interius in intentione. Prou. 31. Fallax gratia & vana eſt pulchritudo.

D ¶ Quarto dico, quod eſt quædam falſitas malitiæ. Quidam enim ita ſunt falſi, ita cauti, ita malitioſi, tot ſciunt vias alios decipiendi, quod non poteſt bene quis euadere manus ſuas, ſicut patet de proditoribus, qui per multas vias, cautelas, ſimulationes, & fraudes ſciunt alios decipere, inuoluere, & irretire. De quibus Threnorum 2. dicitur: Prophetæ tui viderunt tibi falſa. Et 2. Corinth. 11 Periculum in falſis fratribus, &c. Iſtud etiam patet de fallacibus aduocatis. Vnde videtur, quod tales ſunt ſimiles Pardo, qui eſt animal multis coloribus & maculis picturatũ, quia reuera chariſſimi, tales ſunt hodie toti pleni maculis & oculis cautelarum fallaciarum & fraudum. Iſti enim ſunt ſicut illud animal Ezech. 1. quod erat ante & retro plenum oculis, quod etiam vna facie contentum non erat, imo quatuor facies habebat, quia, ſcilicet, in vna parte habebat faciem hominis in alia faciem Leonis, in alia faciem Aquilæ, in alia faciem bouis. Sic vere chariſſimi, tales ſunt hodie multis oculis, id eſt, multis cautelis & malitiis oculati Apocal. 4. Totum corpus in circuitu erat plenum oculis. Et ideo pro certo de talibus vix poteſt ſciri quid ſunt, vel quid intendunt. Habent enim plures facies, id eſt, plures modos cum aliis ſe habendi. Nunc enim videntur habere faciem hominis per benignitatem, quandoque faciem bouis per laborem & pœnalitatem, nunc faciem Leonis per ſæuitiam & crudelitatem nunc faciem Aquilæ per fallaciam & ſubtilitatem. De iſtis dicitur Dan. 11. Impii in teſtamentum ſimulabunt fraudulenter, vt eis poſſit dici illud Eccleſiaſtic. 1 Cor tuum plenum eſt dolo & fallacia De iſtis loquitur Hierem. 6 Principes declinantium ambulantes fraudulenter. Iſta eſt igitur falſitas malitiæ.

¶ Quinto dico, quod inuenitur quædam falſitas mali operis, ſeu efficaciæ. Et iſta eſt illa, qua à falſariis falſæ monetæ, vel falſæ literæ fabricantur. Vnde nota, quod ſic eſt de falſariis ſicut de humoribus venenatis, qui commixti cum corporis humoribus tanquam veri humores in venis recipiuntur, vbi naturæ deſtructionem, & mortem, & periculum operantur. Sic vere iſti homines venenoſi cum tales eſſe neſciantur, ab aliis non cauentur. E
Quapropter totum corpus, id eſt, totã patriam inuenenant, & ſub ſpecie veritatis, ſuæ falſitatis nocumenta propinant. Iſti igitur inter & ſuper omnes malos ſunt periculoſi, & toti Reipublicæ plus damnoſi 2. Corinth. 11 Periculum in falſis fratribus. Igitur ſicut acri medicina venenoſi humores eiiciendi ſunt de corpore, ſic acri & ſeuera diſciplina falſarii eiiciendi ſunt de populo, vel de plebe. Dicunt enim auctores Ambroſius & Plinius, quod inter veras apes quandoque inueniuntur quædam falſæ apes, quæ dicuntur furari, quæ, ſcilicet, nunquam mellificant, ſed aluearia ſubintrantes, mel aliarum deuorant, quas tamen vere apes aculeo pungunt, & ab alueari fugant. Sic vere falſæ apes, id eſt, falſarii, qui proprie furari dicuntur, pro eo quod furtiue officium alienum vſurpant, & furantur, ſocietates, & collegia, præbendas & beneficia falſo modo ſubintrant, & mel alienum, id eſt, beneficia vbi nõ habent ius ſurripiunt, & deuorant, quapropter vere apes, id eſt, quilibet bonus & maxime iudices & prælati, quando ſuam percipiunt falſitatem, aculeo iuſtitiæ ipſos pungunt, eiiciunt & trucidant De talibus dicit Apoſtolus ad Gal. 2. quod falſi fratres ſubintrauerunt explorare libertatem noſtram, quæ eſt in Chriſto, vt nos in ſeruitutem redigerent. Iſti figurantur in illa falſa beſtia, & in illo Pſeudopropheta, de quo legitur Apocal 13 qui, ſcilicet, habebat cornua ſicut agnus, & loquebatur ſicut draco, qui ſeducit habitantes in terra propter ſigna, quę data ſunt illi facere, & fecit omnes puſillos & magnos habere characterem beſtiæ. Et ſequitur Apocal. 19. quod apprehenſus eſt Pſeudopropheta & omnes, qui acceperunt characterem, & adorauerunt imaginem beſtiæ, viui miſſi ſunt in ſtagnum ignis & ſulphuris. Re vera ſic erit de talibus Pſeudoprophetis ſeu falſariis, qui, ſcilicet, faciunt ſigna & ſigilla characteres & imagines falſas & qui ſeducunt vrbem & orbem, & qui fingunt ſe habere cornua agni, id eſt, poteſtatem Papæ vel Prælati, & tamen loquuntur ſicut draco, pro eo, ſcilicet, quod verba eorum plena ſunt malitia & veneno. quia vere illi, qui ſuos adorant characteres & imagines, id eſt, qui ſuis falſis vtuntur literis, in ſtagnum ignis finaliter mittuntur, in quantum ardori tribulationum ſupponuntur. Contra tales loquitur ſcriptura Hierem. 10. Stultus (inquit) factus eſt omnis homo à ſcientia ſua. Confuſus eſt omnis artifex à ſculptili, quoniam falſum eſt quod conflauit, & non eſt ſpiritus in eis. Vana ſunt, & opus riſu dignum, in tempore viſitationis ſuæ peribunt. Stultus (inquit) factus eſt omnis homo à ſcientia ſua, quia reuera ſcientia & ſubtilitas talium infatuat eos, qui falſa ſculptilia & literas componunt. Et ideo merito debent eſſe confuſi, quia iſti præ cæteris confeſſione digni ſunt. Et ad literam iſta ſunt vana opera & riſu digna, in quibus non eſt ſpiritus, id eſt, in quibus non eſt aliqua efficacia ſeu virtus. Et ideo tempore viſitationis neceſſe eſt, quod pereant & quod deprehendantur, & quod autores ſcelerum puniantur. Inter alia enim omnia crimen falſi eſt illud, quod minus poteſt celari, & quod finaliter eſt neceſſe inueniri, ſcilicet, ſeueriter corrigi & puniri Prouerbiorum 19. Falſus teſtis non erit impunitus. Sicut enim dicit Seneca, nihil, quod ſimulatum & fictum eſt, poteſt eſſe diuturnum. Stultum eſt igitur tale facere, vel ſperare, quod non poteſt proficere vel durare Pſalm. Beatus. cuius eſt dominus Deus ſpes eius, qui non reſpexit in vanitates & inſanias falſas. Patet igitur, quomodo quintuplex fraus ſeu falſitas inuenitur, ſcilicet, falſitas efficaciæ, malitiæ, apparentiæ, eloquentię, amicitiæ & ſimilia. Sufficit.

Fama.

Fama idem eſt, quod bonum nomen, bonus rumor, vel bona opinio de aliquo. Etiam eſt recte fama quaſi quoddam accidens, quod de virtutis ſubſtantia ſolet emanare. A
Sicut n. videmus, quod arbores aromaticæ à ſua interiori ſub-

ſtantia

ſtantia ſolent aliqua bona accidentia emittere, ſcilicet bonos odores & liquores, ſicut patet in Cedro & cypreſſo, quæ ſunt arbores bonæ & perfectæ interius, & ſuauem odorem fragrant, & diffundunt exterius, ſic vere chariſſimi bona fama eſt quoddam ſpirituale accidens, quod de virtutibus viri perfecti diffunditur & emanat, quia enim iſti ſunt boni & perfecti interius, ideo odorem bonæ famæ fundunt, & emittunt exterius Nam ſicut odor ſentitur à re, ex qua exit, ſic vere bona fama longe lateque poteſt diffundi, & ad loca remotiſſima dilatari. Sicut de Chriſto dicitur Luc. 4. quod fama exijt per vniuerſam regionem de illo. Et aduerte, quod ſecundum ſententiam ſapientis ſumme curandum eſt de habenda bona fama, ſicut dicitur Eccleſ. 41. Curam habe de bono nomine. Sicut enim dicitur Prouerbior. 22. Melius eſt nomen bonum, quam diuitiæ multæ. Seneca in Prouer. dicit quod honeſtus rumor alterum eſt patrimonium. ¶ Triplici vero ratione poſſumus dicere, quod fama bona eſt habenda, quia ſcilicet iſta eſt

Bonorum lætificatiua,
Malorum triſtificatiua,
Virtutum manifeſtatiua.

¶ Dico igitur, quod bona fama eſt bonorum lętificatiua, omnia enim, quæ ſunt (vt communiter) ſolent in bonis odoribus delectari. Vnde de iſtis paruis animalibus, apibus, ſcilicet & formicis legitur quod in bonis odoribus delectantur, & à malis fœtoribus occiduntur, & ideo flores & arbores odoriferas ſolent frequentare, à locis vero fœtidis ſolent fugere, recedere & abire. Sic vere chariſſimi, boni & iuſti in bono odore & in bona fama aliorum bonorum ſolent delectari, & iocundari, & etiam recreari (quia ſicut dicitur Prouer. 27. Vnguentis & odoribus varijs delectatur cor) & ſocietatem talium frequentare, à ſocietate vero fœtentium ſeu infamium perſonarum debent ſummopere reſilire. Tali modo fecit Regina Saba, quæ à finibus terræ ſenſit: & audiuit famam Salomonis, ſicut dicitur 2. Para 9. & ideo venit eum perſonaliter viſitare, & videre & eius ſapientiam audire, dicens ſibi. Non credebam narrantibus mihi, donec ipſa veni, & vidi, & probaſſem, quod media pars mihi narrata non fuiſſet. vidiſti famam virtutibus tuis. Fama enim eſt illud, quod ſumme appetit cor generoſum & ideo pro fama acquirenda antiqui omnia ardua opera faciebant, gloriamque & famam pro finali præmio ſuorum operum expectabant. Et hoc quia veram cœli gloriam verumque ſempiternum præmium ignorabant. Fama etiam eſt talis conditionis, quod velociter & etiam inuito homine ad remotiſſima loca tranſit. Et ideo ſecundum Fulgentium, per Pegaſum equum Perſei, qui alas in pedibus habebat, & per aera celeriter volitabat fama intelligebatur, per quam illius virtuoſi militis virtus, & notitia vndique vehebatur. Ad literam enim fama equus alatus dicitur, pro eo quod citiſſime circumfertur. Ruth 1. Velox apud cunctos fama percrebuit. Eſt

C igitur fama bonorum lætificatiua. ¶ Secundo dico, quod bona fama eſt malorum tractificatiua. Mali enim & maxime inuidi in infamia aliorum lætantur, & in bona fama triſtantur. Cum enim omnia animalia diligāt pantheram, de ſuaui odore, quem de ore emittit, quam plurimum delectantur, ſolus draco iſtum odorem refugit, & abhorret, & eum non valens ſufferre, fugit, & abſconditur in cauerna vt dicit Plinius. Sic vere chariſſimi, cum omnes homines naturaliter debeant diligere odorem bonæ famæ bonarum perſonarum, & in eo delectari, & ex eo ad eos ſequendum, frequentandū, & diligendū animari, iuxta illud Cant. 1. In odorem vnguentorum tuorum currimus, oleum effuſum nomen tuum, ideo adoleſcentulæ dilexerunt te. Draco tamen, id eſt, detractor inuidus tales odores refugit, & ipſos nequiens ſuſtinere à talium præſentia ſe abſcondit. Bufo etiam odorem vineæ florentis ſuſtinere non valens, exinde fugit, & exit. Sic vere inuidus & detractor odorem bonæ famæ aliorum ſentiens & audiens, ſolet exinde recedere, & exinde dolorem & triſtitiam concipere, & habere. Ideo dicebat Apoſtolus 2. Corint 2. Chriſti bonus odor ſumus Deo in his, qui pereunt, aliis quidem odor mortis in mortem, aliis odor vitæ ad vitam Et breuiter bene dicit Sen. quod quotquot ſunt bona fœlicium, tot ſunt tormenta inuidorum. Aiunt enim illud 1. Regum 2. Non eſt bona fama, quam audio. Iſti enim ſunt ſicut porci, qui magis delectantur in fœtoribus, quam in odoribus, quia magis volunt audire mala de aliis quā bona Dan. 11. Fama turbauit eum ab oriente, & Hierem. 6. Audiuimus famam eius, diſſolutæ ſunt manus noſtræ.

D ¶ Tertio dico, quod bona fama eſt virtutum manifeſtatiua. Sicut enim durus & bonus odor demonſtrat ſubſtantiam rei, de qua emanat, eſſe puram & bonam, ſicut patet in roſa, ſic vere bona fragrantia declarat (vt communiter) illum cuius eſt, eſſe virtuoſum & bonum. Mala enim herba nunquam (vt communiter, bonum fundit odorem. Sic malus nunquam bonam famam diffundit, quamuis ſæpe accidit, quod aliqui falſis vulgi opinionibus famam magnam acquirant, & famoſi efficiantur autequā virtuoſi. Vnde dicit Boetius 3. de conſolatione. Plures (inquit) falſis vulgi opinionibus magnum nomen acceperunt, quo tamē nihil turpius eſſe credo, Tales potiſſime ſunt hypocritæ, qui habent nomen ſine re, gloriam ſine dignitate, & ſine bonitate, famam ſine virtute. Sed proculdubio talis fama non poteſt durare, vel perſeuerare, quia ſicut accidens naturaliter non perſeuerat niſi in ſubſtantia radicetur, ſicut patet de fictis pomis ambræis, quæ quia in loco, vbi ambra fuit aliquandiu, tenentur, ideo vera poma propter odorem creduntur, quia tamen ambræ ſubſtantia deficit, ideo odor cito dilabitur, & recedit, & ſic falſum pomum à falſo factum apothecario ſe oſtendit. Sic nec talis fama poteſt durare, quæ in virtutis ſubſtantia non fundatur. Ideo dicit Caſſio. lib. 8. Melius eſt cogitare de vita, quam de fama, poſt mortem enim ſi aliquid egimus, noſtrum eſt, ſi aliquid habuerimus, alienum eſt. Aduerte igitur, quod fama eſt recte ſicut vmbra, quam ſi ſecutus fueris, fugiet, & ſi ipſam fugeris, te ſequetur. Sic vere ſecundum Alanum de planctu naturæ, veræ famæ hæc eſt glorioſa proprietas, vt appetitores ſui contemnat, & appetat contēptores famamq; fugiendo conſequimur, quem perdimus inſequendo. Et ideo de famæ appetitoribus pulchre loquitur Pet. Rauen. in qua iam epiſtola. Qui (inquit) laudes hominum vilipendunt, in hoc ſunt laudabiles, qui in omni tempore famam ſæculi venantur, omni tempore ſunt infames. Bene igitur dico, quod bōna fama eſt virtutum manifeſtatiua, & malorum triſtificatiua, & bonorum lætificatiua. Et hæc de fama ſufficiant.

Fames.

Nota, quod fames eſt indigentia ciborum, vel accipitur pro deſiderio & appetitu comedendi. Et ideo fames in ſcriptura poteſt deſignare A

Ieiunium & afflictionem,
Deſiderium & affectionem,
Supplicium & vexationem.

Signat (dico) ieiunium & afflictionem 2. Corin. 11. In fame & ſiti, in frigore, & nuditate. Et Ruth 1. Facta eſt fames magna in Samaria. ¶ Item ſignat deſiderium & affectionem. Et ſic ſignat quandoque deſiderium bonum, vt Amos 8. Mittam famem in terra, non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum domini. Quandoque etiam deſiderium malum, ſcilicet, appetitum auaritiæ, de quo dicitur in Pſalm Famem patientur, vt canes, & circuibunt ciuitatem. ¶ Item ſignat indigentiam & vexationem, & ſic accipitur communiter in ſcriptura Eſa. 5. Nobiles eius interierunt fame, multitudo eius ſiti exaruit. ¶ Generaliter igitur poſſumus dicere, quod in ſcriptura reperitur

Fames { Habenda, Linquenda, Horrenda, Ferenda, Petenda.

Et ſic dico quod eſt

Fames { Virtuoſa, Vitioſa, Tædioſa, Glorioſa, Doloroſa.

¶ Primo dico, quod fames virtuoſa eſt appetitus æternorum. Tales enim famelicos requirit dominus ad menſam ſuam. Vnde Luc. 1. Eſurientes impleuit bonis Iob 5. In fame eruet de morte. B
¶ Item eſt fames vitioſa. Et iſta eſt fames auaritiæ, ſeu deſiderium terrenorum Hierem. 14. Si introiero ciuitatem, ecce attenuati fame. Iſtam famem quotidie patiuntur auari, qui recte videntur habere boſilinum ſpiritualem. Boſilinus enim eſt infirmitas, quæ continue facit hominem eſurire, & appetitum caninum habere. Quia vere tales bonis mundi ſatiari nequeunt, imo per auaritiam continue more canis eſuriunt, & fameſcunt. Sicut enim dicitur Prouerbiorum 13. Venter impiorum inſaturabilis. Vnde poſſumus notare, quod quidam nituntur temperare iſtam famem per ſæuitiam & crudelitatem ſicut ſunt mali nobiles & raptores. De quibus dicitur illud prædictum Eſa. 5. Nobiles eius interierunt fame. Alii nituntur eam ſupplere per vſuram & cupiditatem, ſicut ſunt vſurarii & auari mercatores, qui ſicut canes famelici non ceſſant vndique circuire. Iuxta illud Pſalm. prædictum Famem patientur, vt canes, & circuibunt ciuitatem. Alii vero ſunt, qui iſtam famem nituntur temperare per fallaciam & calliditatem, ſicut ſunt mali aduocati, & deceptores. De quibus Iob 5. In vaſtitate & fame ridebis. Et ibidem. Cuius meſſem famelicus comedit. Tales enim ridendo & diſſimulando, meſſem, id eſt, bona temporalia aliorum acquirunt, & ſic famem auaritiæ ſuæ ſatiare intendunt. Iſta eſt igitur fames vitioſa, de qua dicitur

citur Prouerbiorum 10. Non affliget dominus fame animam iusti. ¶ Tertio dico, quod est fames tædiosa, ſcilicet fames paupertatis, & pauperum, calamitatis, quæ, ſcilicet, eſt in patientia ſuſtinenda, & hoc quia talis fames meretur æternam ſatietatem, & talis calamitas in æternam mutabitur fœlicitatem Matth. 5. Beati qui nunc eſuritis, quia ſaturabimini. Et 1. Regum 2. Infirmi accincti ſunt robore, & famelici ſaturati ſunt. ¶ Quarto dico, quod eſt fames glorioſa. Et iſta eſt fames, quam habent in patria comprehenſores de eſſentia diuina videnda & contemplanda, quia, ſcilicet, ipſi dum eſuriunt, ſatiantur, & dum ſatiantur, deſiderant, & amplius animantur. Iuxta illud Pſalm. In diebus famis ſaturabuntur. Et Eccleſiaſtic. 24. Qui edunt me, adhuc eſurient. ¶ Quinto dico, quod eſt fames doloroſa. Et iſta eſt illa, quā ſuſtinent iniqui & peccatores. Sicut enim videmus, quod talpa dum eſt viua, non ſcit niſi nocere, & prata & poſſeſſiones hominum diſſipare, quando vero capitur, tunc per pedes ſuſpenditur, & fame interficitur, & necatur. Miluus etiam, qui dum viuit, non ceſſat pullos, mures, minutas beſtias infeſtare, quando ad ſenectutem peruenerit, rapere non poteſt, imo præ pigritia & ignauia fame moritur, ſic vere peccatores & maxime auari & raptores, qui modo dum ſunt in vita iſta, non ceſſant terras & poſſeſſiones hominum inuadere, & vſurpare, & pullos, id eſt, ſimplices & pauperes lædere, & moleſtare, finaliter capiuntur per mortem, & in inferno fame perpetuæ afflictionis & indigentiæ perimuntur. Vnde de talibus dicitur Apoc. 18. Vna Die venient plagæ eius, ſcilicet, mors & luctus, fames & ignis. Tales enim habent

Mortem interminabilem,
Luctum inconſolabilem,
Famem inſatiabilem,
Ignem inextinguibilem.

Quia breuiter ſicut dicitur Eccleſiaſt. 39. Ignis, fames, grando &
C mors hæc omnia ad vindictam creata ſunt. ¶ Sic igitur patet, quod eſt quintuplex fames, ſcilicet,

Fames {
Infernalis afflictionis,
Supernalis dilectionis,
Corporalis vexationis,
Mundialis & pectoralis ambitionis,
Virtualis affectionis.
}

Sic igitur patet, quod multi affliguntur triplici fame, videlicet

Fame {
Carnalitatis & penuriæ,
Cupiditatis & nequitiæ,
Aduerſitatis & triſtitiæ.
}

De fame miſeriæ ſeu penuriæ & paupertatis ſatis patet. Iuſto enim iudicio fit, quod peruerſi nobiles & tyranni ſemper indigēt, & fameſcunt, & ſemper, cum nihil eis ſufficiat, eſuriunt, & langueſcunt. Prouerbiorum 11. Rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt. Quod bene figuratur Geneſis 41. Conſumptura eſt (inquit) fames omnem terram. Et dicitur ibidem, quod ipſe vidit ſeptem vaccas ſqualidas, famelicas, atque marcas, quæ ſeptem vaccas pinguiſſimas deuorauerunt, quæ tamen propter hoc nullum ſaturitatis dedere veſtigium. Sic vere dico, quod terra Ægypti, id eſt, generatio nobilium & raptorum, fame & indigentia Dei iudicio conſumitur, quia ſemper macri & pauperes eſſe noſcuntur, quia dato quod vaccas pingues, id eſt, ſubditos & vicinos per rapinas & extorſiones conſumant, famem tamen ſuæ miſeriæ ex hoc non ſatiant neque replent ſimiles illi ericio, de quo narrant fabulæ, vt refert Ouidius, quod quia arborem cereris violauit & ſcidit tanta famis violentia eſt percuſſus, quod primo omnia ſua conſumpſit & deuorauit, tandem carnem propriam conſumpſit & deuorauit, & in fine vitæ periit & deceſſit. Sic iſti quia arbores cereris, id eſt, bonos & ſimplices deuorant & violant per rapinam, fame paupertatis & miſeriæ affliguntur in tantum, quod ſua & aliena conſumere, & in fame & miſeria viuere, & tandem mori, & deficere dignoſcuntur. Vnde Eſa. 5. illud prædictum. Nobiles eius interierunt fame. Et Eccleſiaſt. 40. Fames, & contritio, & flagella ſuper impios. ¶ De fame vero nequitiæ patet. Conſtat enim quod omne peccatum ſemper ſolet habere famem annexam, id eſt, deſiderium continuandi, patet hoc de luxuria, de qua dicitur Eccleſiaſtic. 23. Homini fornicario omnis panis dulcis non fatigabitur tranſgrediens vſque in finem. Patet de auaritia, quæ eſt ignis, qui nunquam dicit ſufficit. Prouerbiorum 30. Patet de inani gloria & ſuperbia, de qua dicitur Eccleſiaſt. 1. quod non ſatiatur oculus viſu, nec auris auditu impletur, id eſt, vana laude, & ſic de aliis Gen. 43. Fames omnem terram vehementius premebat. ¶ De fame vero triſtitiæ & indigentiæ ſatis dictum eſt in §. præcedenti. Sufficit. Vide ſupra, de eſurire & infra de ieiunio.

A **Familia.** Nota, quod familia dicitur illa gens, quæ in vna domo vni domino familiariter famulatur ſeu ille populus, qui in vna congregatione ſeu conſanguinitate ab aliis diſtinctus moratur. Sicut patet ex decurſu ſcripturæ, vbi dilucide patet, quod populus Iſrael per tribus, & familias, & domos diſtinguebatur. Notare igitur poſſumus (ſicut de qualibet congregatione) quod eſt

Familia {
Superior,
Secretior,
Sincerior,
Exterior,
Deterior.
} quæ eſt {
beatorum,
angelorum,
deuotorum,
mundanorum,
damnatorum.
}

Iſta eſt igitur quintuplex familia. Sed vt breuius dicamus, ponamus ſolummodo duas familias ſcilicet familiā Dei, de qua ſunt omnes boni, & familiam diaboli de qua ſunt omnes mali. ¶ Primo ergo dico, quod boni de familia Dei ſunt, quia ei famulantur, & ſubſunt, & ab eo ſicut proprii familiares priuilegia gratiæ, veſtes conuerſationis honeſtæ, cibos Euchariſtiæ, ſtipendia cœleſtis gloriæ recipiunt & acquirunt. Vnde de Ioſeph dicitur Lucæ 2. quod ipſe erat de domo & de familia Dauid, propter quod venit in Bethlehem, vt deſcriberetur ibidem. Ioſeph enim interpretatur augmentum vel appoſitio. Bethlehem vero domus panis interpretatur. Ad denotandū, ꝙ illi, qui in virtutib. ſe augmētant, (Iuxta illud Geneſ. 49. Filius accreſcens Ioſeph, &c.) de familia Dauid, id eſt, Chriſti eſſe noſcuntur, quapropter Chriſtiani dicuntur, & ideo in domo panis, id eſt, in cœleſti habitatione finaliter deſcribuntur. Iſta eſt enim familia quam iuſtus prælatus debet gubernare, quam ipſe Chriſtus ſolet vendicare, quæ Chriſtum Dominum ſolet adorare. Hæc enim debet habere fidelem hominem diſpenſatorem Matthæi 24. Quiſquis putas eſt fidelis ſeruus quem conſtituit Dominus ſuper familiam, vt det illis cibum in tempore? Hæc etiam habet ipſum Deum pro poſſeſſore & vendicatore Gen. 12. Fuerunt ei oues, & boues, & familiæ. Hæc inſuper iſtum adorat, & ei ſeruit pro Deo & creatore. Pſal. Adorabunt in conſpectu eius omnes familiæ gentium. Aduerte autem, quod illi, qui ſunt de familia, dicuntur familiares & famuli. Et ideo nota, quod ſicut

Famuli & ſerui {
Per dominos ſolent caſtigari,
Pro dominis ſolent præliari,
Cum dominis debent fœderari,
A dominis ſolent munerari.
}

Sic dico, quod famuli & familiares Chriſti per Chriſtum caſtigantur per tribulationes Exod. 5. En famuli tui flagellis cæduntur. Pro Chriſto præliantur contra tentationes Num. 32. Nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum. Cum ipſo fœderantur per charitatis & fidei colligationes 1. Regum 20. Fœdus me famulum tecum inire feciſti. Ab eo præmiantur per æterni præmii retributiones 3. Regum 3. Fecit Salomon grande conuiuium vniuerſis ſeruis ſuis. Iſta eſt igitur familia bona, de qua ſunt famuli Chriſti.

¶ Secundo dico, quod inuenitur familia mala, de qua ſunt o- B
mnes iniqui generaliter, qui, ſcilicet, ſunt famuli diaboli. Sicut enim famuli dominorum portant veſtes, arma, & ſigna magiſtrorum ſuorum, per quę ſtatim poſſunt cognoſci, de cuius familia ſint, ſic vere mali in ſua cōuerſatione mala, portant ſigna magiſtri ſui diaboli, quæ ſunt diuerſa mala opera & peccata. Vnde mali videntur dicere diabolo illud, quod dictum eſt Holoferni Iud. 3. Omnes facultates noſtræ & familiæ in poteſtate tua ſunt, ſint omnia ſub lege tua. Nos etiam & filii noſtri ſerui tui ſumus, veni nobis pacificus Dominus, & vtere ſeruitio noſtro, ſicut pla-
cuerit tibi. Sic igitur patet de famulis & familiis malis. ¶ De fa- C
miliaritate vero prout accipitur communiter, poteſt dici, quod valde caute eſt & prudenter in ea procedendum. Fatuum eſt enim in familiaritatem incidere, quam quandoque neceſſe eſt dimittere. Teſte enim Seneca. Turpiſſimum eſt cum illo bellum gerere, cum quo familiariter vixeris. Sicut enim videmus, quod cum omne dulce familiare & amicabile ſit naturæ cauendum, eſt tamen quod cum dulci nullum ſit venenum admixtum, ſic valde cauendum eſt quod homo in familiarem non recedat, qui venenum malitiæ ſub ſpecie amicitiæ habeat. Teſte enim ſententia ſapientum. Nulla peſtis grauior, quam familiaris inimicus. Cauendum eſt etiam ne contra naturam ſtatus noſtri ita nos familiares aliis oſtendamus, quod contemptibiles nos reddamus. Aliqui enim ſunt, qui illos quos ſibi vident familiares, viciniores & amicitiores, ſolent aliqualiter contemnere, extraneos vero magis recipere & amare. Exemplo quorundam animalium, quæ teſte Odorico, ſunt in quadam prouincia regni Cælari in India quæ vicinos inuenenare ſolent & lædere, extraneos vero non lædere nec grauare. Sic vere multi ſunt, qui propinquos & familiares contemnunt, & contemnendo lædunt, extraneos vero diligunt. Figura ad hoc de muliere, quæ plus gauiſa eſt de drachma vna nouiter inuenta, quam ſuper nouem quas antea habebat & poſſidebat, dato quod illæ nouem multo plus valerent quam illa, De Angelis di-

gelis dicitur ibidem, ſcilicet, Luc. 15. quod maius eſt eis gaudium ſuper vno peccatore pœnitẽtiam agente (qui, ſcilicet, extraneus eis fuerat & remotus) quam ſuper 99. iuſtis, qui non indigent pœnitentia, quos, ſcilicet, ſemper familiares habuerunt & amicos. Ad idem etiam facit alia figura de filio prodigo, item Lucæ 15. qui, ſcilicet, extraneus patri fuerat, cum dicitur ibidem, quod pater fecit ſibi maius feſtum, ipſumque amplius honorauit quã primogenito filio qui ſemper familiariter cum eo permanebat. Sic reuera dico de multis, qui quotidianos & familiares quanquam ſint meliores, contemnunt, extraneos vero & nouiter venientes prædiligunt. Noua enim magis ſolent placere. Et teſte Terentio, nimia familiaritas ſolet contemptum & odium generare. Cum tamen dicat in ſcriptura Eccleſiaſt. 9. Ne derelinquas amicum antiquum: nouus enim non erit ſimilis illi. Aduertendum etiam, quod quidam econuerſo familiares ſuos nimis diligunt ipſoſque quantum poſſunt ditant, commendant, promouent & extollunt, omnes etiam alios vilipendunt. Et impromotos relinquunt. Sed de hoc vide ſatis vbicunque agitur de acceptione perſonarum. Sufficit igitur de familia, famulo, & familiari.

A **Fanum.** Nota, quod fanum idem eſt, quod templum, ſed proprie fanum eſt vbi adorantur idola, vel dæmonia, templum vero vbi Deus colitur & adoratur. Vnde Iud. 9. dicitur quod ingreſſi ſunt fanum Dei ſui Berit. & 2. Par. 24. dicitur quod Athalia impiiſſima ornauerat fanum Baalim. Dico igitur, quod fanum vbi coluntur dęmonia, ſignat malam conſtantiam, mundum, & magnatum tyrannidem. Et cætera omitto. Vide infra de templo.

A **Farina.** Nota, quod Farina, de qua fit panis, ſignificare poteſt ſacram ſcripturam, quæ ſcilicet mola intellectus teritur, cortex rudis Hiſtoriæ per expoſitionem frangitur & tandem cibus ſeu panis ſanctæ doctrinæ vitæ conficitur, & adiuncta aqua vel oleo diuinæ gratiæ in cibos varios transformatur. Vel etiam Farina, quæ eſt materia ciborum ad vitæ humanæ ſuſtentationem, ſignat diuinam gratiam, quia optimum eſt gratia ſtabilire cor. Iſta eſt enim Farina, qua Heliſæus cibum amarum temperat, & indulcorat 4. Regum 4. Iſta eſt farina, quam in tribus ſatis mulier euangelica fermentat Matth. 13. Iſta eſt Farina, quæ apud viduam indeficiens Heliæ precibus perſeuerat 3. Regum 17. Iſta eſt Farina quam conſperſam populus Iſrael Ægyptum exiens ſecum portat Exod 12. Iſta eſt farina de qua Gedeon Angelo panes parat Iud. 6. Iſta eſt farina, de qua libamina Deo Moyſes fieri mandat Leuitic. 6. Quia proculdubio chariſſimi, farina diuinæ gratiæ, ſeu etiam diuinæ ſcripturæ omne amarum temperat per conſolationem in tribus ſatis, id eſt, in fide Sanctæ Trinitatis continentur, & ibi fermentatur, & conficitur per expoſitionem & per feruorem, & dilectionem. Fermentum enim dicitur à feruendo, quia paſtam facit feruere. Tranſituri mare rubrum, id eſt, huius amarę vitę periculum, iſtam ſecum portant per fidem & deuotionem, hanc Gedeon, id eſt, quicunque fidelis, Angelo teſtamenti Chriſto offert & præſentat per gratiarum actionem, eamque Deo ſacrificat atque libat per puram & ſanctam intentionem. Sicque iſta apud viduam ſanctam, id eſt, apud Eccleſiam indefectibilis perſeuerat per Heliæ, id eſt, per Dei prouidentiam, & ordinationem. Vnde 3. Regum 17. Fac mihi de farinula ſubcinericium panem, hæc enim dicit Dominus. Hydria farinę non deficiet, & lechitus olei non minuetur. Bene igitur dicitur Eſa. 47. Tolle molam, mole farinam, denuda turpitudinem
B tuam. ❡ Sed ſi in malo ſignificato vis farinam accipere, dic, quod per farinam, quæ eſt res ſubtilis, poteſt quælibet ſubtilitas malitiæ deſignari. Malitia enim eſt illa farina diabolica de qua Thamar, id eſt, anima peccatrix facit ſorbitiunculas, id eſt, complacentias Amon, id eſt, diabolo fratri ſuo, à quo tamen per diuerſa vitia opprimitur, ſicut dicitur 2. Regum 13. Caueant tamen illi, qui farinam malitiæ ſecum portant, quia ſicut dicitur Gen. 40. pincerna Pharaonis, qui ſecundum ſomni ſui viſionem tria caniſtra farinæ ſuper caput ſuum portabat, à Pharaone fuit crucifixus, & à cœli auibus laceratus, quia, ſcilicet, qui farinam malitiæ & nequitiæ in tribus caniſtris, id eſt, in corde, ore, & opere portant, ipſos finaliter Pharao cum ſuis auibus, id eſt, lucifer cum ſuis dæmonibus crucifigunt, lacerant, & cruentant, &c. Vide de ſimila.

Fas. Vide infra in titulo Licere.

A **Faſciculus.** Cum faſciculus ſit aliquarum rerum cumulus ſeu gibbus inuicem colligatus & ſtrictus, poſſum dicere, quod multiplex eſt faſciculus, id eſt, congregatio in ſcriptura, videlicet

Faſciculus {
Bonorum,
Malorum,
Meritorum,
Tormentorum.

Faſciculum iuſtorum ligat charitas. Vnde de Dauid dicitur 1. Regum 25. quod ipſe cuſtodiebatur quaſi in faſciculo viuẽtium. Faſciculum iniquorum ſtringit prauitas ſcilicet cupiditas & mala ſocietas Eſa. 24. Congregabuntur congregatione vnius faſcis in lacum.

❡ Faſciculum virtutum, ſeu meritorum iungit bonitas, ſeu ſanctitas Leuit. 23. Eleuabit faſciculum coram Domino. ❡ Faſciculum dolorum ſeu tormentorum adunat aduerſitas, ipſumque lenit, ac temperat pietas & benignitas. Vnde Eſa. 58. Solue faſciculos deprimentes, & omne onus dirumpe.

Fatigatio. Nota, quod fatigatio, laſſitudo, labor, & feſſio idem ſonant, & ſignificant. Et ideo vide de labore ſeu laſſitudine.

Fatuus. Nota, quod fatuus eſt ille, qui ſenſu & diſcretione caret. Vnde fatuus, inſipiens, ſtultus & ſtolidus idẽ ſunt. Et poteſt dici fatuus à fateor fateris, quod idem eſt quod reuelo reuelas, quia tales neſciunt ſecreta tenere, quia ſicut dicitur Eccleſ. 21. Cor fatui quaſi vas confractum. Sic breuiter fatuus dicitur ille, qui motibus rationis non regitur, ſed ſenſualitatis & propriæ voluntatis ductibus gubernatur. Et poteſt intelligi literaliter, & ſpiritualiter. A

❡ Et breuiter per fatuum poteſt intelligi vir peccator, quia ſicut fatuus ſine cauſa lætatur, ſine cauſa iraſcitur, faciliter currit & mouetur, alte & indeliberate loquitur, amicitiam nõ ſeruat, ſecreta reuelat, ſapientes non amat, nec frequentat, dominum non honorat, de vtilitate propria non curat, de periculo vitando non certat, nec de futuris cogitat, ſeu tractat. ❡ Vel ſi vis B dic, Sicut

Fatuus {
Sine cauſa gaudet inaniter,
Iracunde frendet faciliter,
Vagabunde currit mobiliter,
Indiſcrete loquitur iugiter,
Vim ſecreti prodit faciliter,
Sapientes odit lethaliter,
In amore non durat firmiter,
De vtili non curat libenter,
Non vult corrigi patienter,
De futuris non certat prudenter,
Inhoneſta agit imprudenter,
Pericula non cauet ſtudenter.

Sic proculdubio chariſſimi, peccator poteſt dici ſpiritualiter fatuus, quia ſine cauſa lætatur per ineptam conſolationem. Eccleſiaſtic. 21. Fatuus in riſu exultat vocem ſuam. Item ſine cauſa iraſcitur per iracundiæ concitationem, quia ſicut dicitur Prouerbiorum 12. Fatuus ſtatim indicat iram ſuam. Item faciliter currit, & mouetur per inconſtantiam & mutationem. Vnde Eccl. 21. Pes fatui facilis. Item alte & indeliberate loquitur per iactantiam, ſtultiloquium & multiloquii prolationem Eſa. 32. Stultus autem fatua loquetur. Et ideo dicitur Eccleſiaſt. 20. quod ex ore fatui reprobatur parabola, quia non dicit eam tempore ſuo. Et merito, quia ſicut dicitur Eccleſiaſt. 21. Narratio fatui quaſi ſarcina in via. Item ſecreta ſua & aliena reuelat per iactantiam & proditionẽ. Vnde iſti ſunt ſicut ſerpens, qui habet cor iuxta guttur, quia, ſcilicet, tales quicquid habent in corde, ſtatim tranſit ad guttur & ad linguam. Vnde Eccleſiaſt. 21. In corde ſapientium os eorum, & in ore ſtultorum cor eorum. Tales enim nihil ſciũt cælare. Vnde Eccleſiaſt. 19. A facie verbi parturit fatuus. Item talis ſocietatem bonorum & prudentiam refugit, & nõ amat, propter diſſimilem conuerſationem Eccleſiaſt. 8. Cum fatuis conſilium non habeas, non enim poterunt diligere niſi quæ eis placent. Item talis amicitiam non ſeruat propter duplicitatem, & varietatem. Vnde Eccleſiaſt. 20. Fatuo non eſt amicus. Et maxime hoc eſt verum de amicitia Dei & ſanctorum, quam tales per peccatum perdunt. Item talis de vtilitate propria nõ curat, per ſtultitiam & indiſcretionem, quia, ſcilicet, de diuitiis gratiarum & virtutum non curant, bona paradiſi non procurant, pericula inferni non deuitant, imo omnia bona ſua perdunt per peccatorum obligationem. Vnde Eccleſiaſt. 20. Gratiæ fatuorum effundentur. Item talis nunquam poteſt corrigi, propter mentis duritiam & obſtinationem, quia ſicut dicitur Eccleſia. 1. Peruerſi difficile corriguntur & ſtultorum infinitus eſt numerus. Et Eccleſiaſt. 22. Qui docet fatuum, quaſi qui conglutinat teſtam. Item talis nunquam cogitat de futuris, per mortis, inferni, iudicii, & paradiſi conſiderationem. Vnde Eccleſia. 4. Melior eſt puer pauper & ſapiens, Rege ſene & ſtulto, qui neſcit prouidere impoſterum. Item inhoneſta agit impudenter Prouer. 17. Expedit magis Vrſæ occurrere raptis fœtibus, quam fatuo confidenti ſibi in ſtultitia ſua. Is enim ſibi omnia putat licere. Item pericula non cauet. Iuxta illud prædictum Prou. 12. Stultus ſtatim indicat iram ſuam. Et ideo breuiter de talibus fatuis, qui, ſcilicet, plus amant

pomum,

pomum quam castrum, mundum quam cœlum, sæculum quam paradisum, potest dici illud Hier. 50. Habitabunt dracones cum fatuis ficariis, & habitabunt in ea struthiones. Vbi ostenditur quod fatui possunt dici tria genera peccatorum, scilicet, illi qui sunt inflāmati crudelitate, dracones. Illi qui sunt palliati calliditate. s. hypocritæ: ficarii inquit, qui sunt bestiæ, & tamē videntur homines. Item illi qui sunt aggrauati cupiditate, struthiones; quæ sunt aues nunquam à terra se eleuantes, &c. Si vis potes dilatare materiam istam sed non est necesse, quia multa inuenies in mentionibus contra sapientiam. Et ideo sufficit, vide infra de stultitia.

A **Fauces.** Nota, quod fauces sunt illæ concauitates oris in quibus lingua voluitur & mouetur, quæ & locutioni conferunt & gustui famulantur. Dico igitur quod inueniuntur

Fauces { Gulosæ comestionis; Bonæ locutionis, Intimæ deuotionis.

Fauces comestionis debent obseruari per abstinentiam Eccl. 31. Super mensam magnam sedisti, ne aperias faucem tuam super illam prior. Fauces locutionis debent moderari per temperantiam Psalm. Adhæsit lingua mea faucibus meis. Fauces deuotionis, quæ, scilicet, gustant spiritualia debent reserari per sapientiam Psalm. Quia dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. Dic igitur breuiter quod fauces signant virtutem discretionis, virtutem bonæ locutionis, virtutem deuotionis. Istæ sunt enim quæ saporem, id est, virtutem rerum diiudicant & distinguunt, & verborum varietatem emittunt Iob 12. Nonne auris verba diiudicat, & fauces comedentes saporem, &c. vide de ore infra.

A **Fauilla.** Nota, quod fauilla & scintilla, nihil aliud sunt quā illa subtilissima & tenuissima particulæ, quæ de materia post ignis consumptionem resoluitur. In hoc tamen differre videntur, quia scintilla dicitur dum est viua: fauilla vero dum est mortua vel extincta. Dum igitur fauilla idem est quod cinis vel cineris particula valde vilis est. Dico, quod per fauillam potest intelligi vilitas humanæ conditionis seu nostræ mortalis resolutionis Iob 30. Comparatus sum luto & assimilatus sum fauillæ & cineri. Seu vilitas diuitiarum vel terrenæ possessionis, quia, scilicet, more fauillarum facile dispergitur & faciliter congregatur. Bona enim mundi vel etiam ipsa vita humana sunt sicut paleæ ante faciem venti, aut sicut fauilla, quam turbo dispergit Iob 21. Seu asperitas pœnitentiæ & macerationis, seu acredo mortis memoriæ & compunctionis Iob 42. Ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere. Seu quæcunque vanitas aut leuitas, vel etiam defectus fortitudinis & durationis. Vnde cuilibet potest dici qui est imbecillis illud Esaiæ 1. Erit fortitudo vestra vt fauilla stupæ; & opus vestrum quasi scintilla. Et Esa. 5. Radix eorum velut fauilla erit, & germen eorum vt puluis ascendet, &c. Vide supra de cinere, & infra de scintilla.

A **Fauus.** Nota, quod fauus est illa materia in qua mel recolligitur, scilicet. cera vna cum melle ibidem prætēto, Est enim fauus illa materia cerea quæ diuersis cellulis distinguitur, in qua apes velut in domiciliis hospitantur, & in qua mel conficitur, & ex qua postmodum destillatur & eliquatur. Fauus etiam est res dulcissima & sapidissima. Et ideo per fauum potest omnis spiritualis dulcedo intelligi, vt sic de fauo spiritualiter possit dici illud Cant. 4. Fauus destillans labia tua sponsa. In quibus verbis ostenditur quadruplex spiritualis dulcedo. Est enim

Dulcedo quædam { Interior; Inferior; Exterior; Superior.

Dulcedo interior est deuotio quæ ostenditur cum dicitur. Fauus quæ dicitur à fauore, quia, scilicet, deuotio familiaritatem & fauorem Dei impetrat & inducit. Dulcedo inferior est compassio quæ ostenditur cum dicitur: Destillans. Dulcedo exterior est locutio, quæ ostenditur, cū dicitur. Labia tua. Dulcedo superior est dilectio, scilicet, ille perfectus amor qui habetur in patria, quę ostenditur cum dicitur, sponsa. Ista igitur verba Fauus destillans labia tua sponsa, possunt referri ad quamlibet sanctam animam, vel etiam ad quamlibet virginem vel etiam ad quamlibet honestam personam quæ pro certo debet habere

Fauum dulcis deuotionis,
Destillationem dulcis compassionis,
Labia dulcis locutionis,
Sponsalitatem dulcis & perfectæ dilectionis:

B ¶ Habeamus igitur fauum & fauorem deuotionis. Fauus enim nihil aliud signat quam illum fauorem, illum dulcorem, illam suauitatem, quam homo inuenit gustando, contemplando & considerando bona spiritualia & diuina. Vnde Canticorum 5. Comedi fauum cum melle meo. ¶ Item habeamus fauum & feruorem compassionis. Destillans inquit. Talem enim fauum debent apes, id est, viri misericordes componere & ipsum pauperibus destillare Canticorum 5. Manus meæ destillauerunt myrrham. Et Prouerbiorum 24 Fauum dulcissimum gutturi. ¶ Item habeamus fauum & dulcorem deuotæ locutionis, quia, scilicet, dulcedinem diuinorum eloquiorum debemus gustare. Quod ostenditur cum dicitur labia tua. Vnde Prouerbiorum 16. Fauus mellis labia composita. Vnde dicitur in Psal. Dulciora super mel & fauum. ¶ Item habeamus fauum & fauorem dilectionis; quod ostenditur, cum dicitur. (Sponsa) quia, scilicet, cum domino debemus desponsari, & per charitatem vniri, quod potissime fiet in patria, vbi est perfecta dulcedo dilectionis quia sicut dicitur Eccles. 24. Spiritus meus super mel dulcis, & hæreditas mea super mel & fauum, &c. Sufficit. Potes dilatare hic quomodo anima, vel quælibet virgo potest dici sponsa Christi, & maxime beata virgo, quæ ad modum faui infra cellulas ventris sui, mel, id est, Dei filium portauit.

Fœdus. Nota, quod fœdus idem est, quod pactum, promissio, obligatio, contentio. Et si aduertamus verba scripturæ, inueniemus, quod semper loquitur de percussione fœderis. Sicut 2. Regum 5. Percussit Dauid Rex cum eis fœdus. Et 1. Regum 11. In hoc feriam vobiscum fœdus quod, &c. Vt vnde talis vsitatus modus loquendi in scriptura inoleuit, nescio, nisi forte pro tanto, quod quando fiunt aliquæ pactiones, solet quilibet contrahentium manum alterius tangere & percutere, in signum, quod dicta pactio debet firmiter teneri & obseruari. Possumus igitur dicere, quod est A

Fœdus { Tenendum; Rumpendum; Timendum, Petendum.

Fœdus tenendū est illa pactio vel cōuentio vel obligatio, quæ est inter nos & Deum quam in baptismo secū pepigimus. Et de hoc 2. Para. 16. dicitur Inter me & te fœdus est. ¶ Fœdus rumpendum est; hoc est illa confœderatio, quam facit homo cum diabolo, vel cum carne, quando eius suggestionibus consentit & obedit. De quo Iud. 2. Non ferietis fœdus cum habitatoribus terræ huius. ¶ Fœdus timendum est illud pactum & illa connexio, quam videntur habere damnati cum in inferno à quo perpetuo non recedunt. De quo Esa. 28. Pepigimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum ¶ Fœdus amandum est nempe illa connexio, quam habent sancti in patria cum Deo. De quo Hiere. 50. Apponentur ad dominum fœdere sempiterno. ¶ Dicamus aliquid de spirituali confœderatione, seu dilectione. Sicut enim homines contrarii & diuersi aliquando inuicem confœderantur, ita quod vnum & idem efficiuntur, quod vtique per communia matrimonia solet esse, sic Deus & homo qui inter se fuerunt diuersissimi & contrariissimi, quia altissimus odio habet peccatores Ecclesiastic. 12. confœderati sunt inuicem & vniti. Deus enim filiam humani generis, scilicet, naturam humanam in vxorem assumpsit, & sic de nostro genere factus fuit, & nos de suo, & ita inter nos & ipsum fœdus perpetuum est ligatum, amor perpetuus est combinatus, obligatio mutua interiecta, quod perpetuo dissoluere nullus debet. Vnde Deus pater poterat dicere illud Genesis 9. Ponam arcum meum in nubibus & erit signum fœderis inter me & inter terram. In nubibus enim, id est, in puris Mariæ visceribus fuit positus arcus fœderis, id est, Dei filius benedictus, qui inter Deum & terram fœdus, pactum, & amicitiam reparauit. Antiquitus enim pacta fiebant, & treugæ seu fœdera ligabantur quando manus ad manum applicabatur & extendebatur. Et talis fœderatio vocabatur dextera. Vnde 2. Machab. 11. Damus dexteras securitatis. Et ibidem: Bene igitur feceris si dexteram dederis. B

¶ Item quandoque vitulus occidebatur, & in duo diuidebatur, & illi, qui erant fœderati, per vituli medium transibant, sicut ad plenum innuitur Hierem. 34. Vitulum conciderunt in duas partes, & transierunt inter diuisiones eius Principes Iuda & Principes Hierusalem, &c supple volentes inire fœdus. Et etiā Nee. 6. Veni, & percutiamus fœdus in vitulis.

¶ Item quandoque aqua super terram effundebatur, in signum, quod sicut de terra & aqua superessusa efficitur vnum, sic Deo & populo sibi fœderato debebat ex tunc perfecta vnitas, amor, & charitas reperiri, & sic loquitur 1 Regum 7. Conuenerunt in Masphat hauserunt aquam, & effuderunt in conspectu Domini. Et re vera charissimi, istis modis fuit, vt videtur, nobis Dominus fœderatus in cruce. Ibi interuenerit sanguinis effusio, manuum in cruce extensio, Aquilæ de suo latere effusio. Et sic pro certo nobiscum fuit confœderatus, & perpetuis amicitiæ vinculis alligatus, vt ipse cuilibet viro iusto possit dicere illud Genesis 9. Hoc est signum fœderis, quod do inter me & te. ¶ In quibus verbis potest ostendi, quod istud fœdus, quo nos sumus C

mus cum Domino fœderati, & etiam quodcunque fœdus seu conuentio nostra debet habere

Stabilitatem indefectibilem,
Fidelitatem inuiolabilem,
Communitatem indissolubilem.

Fœdus igitur & confœderatio charitatis & amicitiæ nostræ debet esse stabiliter firmata, quod ostenditur cum dicitur, hoc est, fideliter seruata (Fœdus inquit) quod secundum Isidor. dicitur à fidus, da, dum, seu à fide. Communiter ligata, quia debet esse inter me & te.

¶ Primo igitur dico, quod omnis fœderatio debet habere durabilem stabilitatem, non enim debet homo qui cum Deo fœderatus est, per peccatum aliquod illud irrumpere, nec eius aduersario diabolo consentire (hoc est inquit.) Sicut enim vasallus, qui ratione feudi Domino suo fœdus & fidelitatem fecit, si rupto fœdere eius aduersario se copulat, feudum amittit, & etiam proditor reputatur, sic vere charissimi, homo, qui in baptismo Deo fœderatur & copulatur & fœdus gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro, ab ipso se tenere & sperare probatur, si suo aduersario diabolo per peccatum coniungitur (contra illud Iud. 2. Non ferietis fœdus cum habitatoribus terræ huius) tunc fœdus, quod initum fuerat, violatur, & ius, quod habebat in feudo Paradisi, penitus annullatur. Stabilis igitur debet esse ista fœderatio, quod ostenditur, cum dicitur. (Hoc est) ac si durabilis est, & non deficiet nec cessabit. Vnde 2. Paralipomen. 16. Inter me & te fœdus est. Sicut enim membra inter se & cum capite sunt perpetuo fœdere copulata, sic vere nos & inter nos inuicem & cum capite nostro Christo ita debemus firmiter fœderari, quod nullo modo debemus ab huiusmodi fœdere separari. Quod tamen est contra multos, qui reuera non seruant nec Deo nec proximo fidelitatem nec fœdus, ita quod de eis potest dici illud Esa. 24. Terra infecta est ab habitatoribus suis, quia (inquit) transgressi sunt leges, mutauerunt ius, dissipauerunt fœdus sempiternum. Et re vera charissimi, inter Deum & hominem & proximum debet esse fœdus sempiternum & firmum, quod tamen hodie multipliciter rumpitur, & diuersimode violatur, iuxta illud Oseæ 8. Transgressi sunt fœdus meum. Vnde nota, quod quidam fœdus Dei rumpunt, confœderãdo se cum carne per luxuriam, quidam confœderando se cum mundo per auaritiam, quidam confœderando se cum dæmonibus per errorem & idololatriam, quidam confœderando se cum principibus per adulationem & fallaciam. Omnes isti figurati sunt in filiis Israel, qui quamuis fœdere perpetuo se Domino coniunxissent, ipsi tamen contra formam pacti, vxores alienigenas acceperunt, & eis confœderati fuerunt, sicut dicitur Nee. 9. & 10.

D ¶ Vxores enim alienigenæ sunt prædictæ diaboli filiæ, scilicet, luxuria, auaritia, infidelitas, adulatio.

¶ Quidam igitur confœderantur cum luxuria, & istud est fœdus nimis fœdum, quod cum initum est vix potest dissolui. Istud enim est sicut bitumen asphalti, quod indissolubiliter ligat & iungit, ita, quod nec aqua nec igne potest dissolui, quia vere luxuria ita fortiter ligat, quod si quis ipsa ligatus fuerit vel linitus, vix aut nunquam se poterit expedire. De isto malo fœdere loquitur scriptura Esa. 57. Suscepisti (inquit) adulterum, dilatasti cubile tuum, & pepigisti cum eis fœdus.

¶ Quidam fœderantur cum auaritia. Auaritia enim est filia diaboli ditissima, cum qua pro certo videntur fœderati omnes diuites huius mundi, ita quod recedere ab ea nunquam possunt. Vnde ipsi possunt dicere illud prædictum Esa 48. Pepigimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Auaritia enim & mors & infernus dicitur propter insatiabilitatem suam, quia sicut dicitur Prouerbiorum 27. Infernus & perditio non implebuntur, similiter & oculi hominum insatiabiles.

¶ Quidam insuper confœderantur cum dæmonibus per infidelitatem. Et isti sunt sortilegi hæretici, & alii similes qui cum dæmonibus habent secreta pacta & fœdera. Figurati in populo Iabes Galaad, cui Rex Amon se confœderare voluit, sub tali tamen pacto & fœdere, vt oculos eorum dextros erueret, sicut dicitur 1. Regum 11. Iabes enim interpretatur siccitas, Galaad interpretatur testes transmigrantes, quia vere tales hæretici, qui siccitate indeuotionis arent, & qui testes falsitatis existentes pacta Dei transmigrant, & transgrediuntur, cum Rege Amon diabolo tale fœdus iniisse videntur, quia pro certo dextrum oculum, id est, lumen veræ & certæ fidei eis aufert, & sinistrum oculum, id est, malam & falsam fidem eis dimittit & infert Iud. 8. Filii Israel fornicati sunt cum Baalim, percusseruntque cum Baal fœdus.

¶ Quidam insuper fœderantur cum principibus & magnatibus per adulationem & fallacitatem, adulatores enim nihil aliud quærunt nisi per adulationem decipere, vt sic possint se cum talibus fœderare. Vnde Oseæ 12. Fœdus cum Assyriis iniit, & oleum in Ægypto ferebat. Vide illam auctoritatem expositam supra de adulatione Oseæ 10. Ferietis fœdus cum mendacio Et pro certo qui cum potentib. adulantur, necesse est, quod fœdus cum mendacio percutiant & sectentur. Non sic charissimi, non confringamus nec irritũ faciamus fœdus, quod habemus cũ Deo per quascunq; alias cõfœderationes, sed istud fœdus stabiliter & inuiolabiliter confirmemus, quia vere sicut dictũ est, fœdus debet habere durabilẽ stabilitatem. Ait. n. preco, pacto seruato, hoc est inquit. Recordaberis fœderis sempiterni quod pepigi tecũ. E ¶ Secundo dico, quod istud fœdus debet habere notabilem fidelitatẽ, quod ostẽditur in isto nomine fœdus, quod dicitur à fidus vel à fide, quia vere illi, q̃ sunt p̃ fœdus & pactum inuicẽ confœderati, debent sibiipsis esse fidi, fideles & securi. Quod tamen est contra multos qui re vera quanq̃ p̃ amicitiã vel per genus sint inuicẽ fœderati, ipsi tamen sibiipsis fidelitatem non seruant, sed per p̃ditiones & deceptiones fœdus suum multipliciter interrumpunt & lacerant. De quibus potest dici illud Ro. 1. vbi Apostolus ait de talib quos vocat insipientes, incompositos, sine affectione, sine fœdere, sine misericordia. F ¶ Tertio dico, quod istud fœdus debet habere indiuisibilẽ communitatẽ, quod ostenditur cum dicitur. Inter me & te. Ista. n. verba inter me & te denotant quandã mutuam communitatẽ & æqualitatẽ, quia pro certo inter fœderatos debet esse cõmunitas & æqualitas. Ita. n. ligatur & obligatur vnus, vt alius pauper sicut diues, & econuerso. Quando. n. ad fœdus amicitiæ venitur, oẽs æquales esse censentur, quando nulla consideratur in maioritate diuersitas, quando in fœdere charitatis est vnitas & communitas, quod ostenditur in ista præpositione inter: quæ est præpositio duos diuersos terminos ligans, & ad communitatẽ reducens. Vnde de ista cõmunitate dicitur Zac. 6. Cõsiliũ pacis erit inter illos. Et 2. Par. 16. Fœdus inter me & te est. Inter adamantẽ & ferrũ est quædã naturalis confœderatio, seu cõnexio, ita quod Adamas ferrũ attrahit & ipsum sibi copulat, & coniungit Inter rutã & ficũ videtur esse quædã amicitia naturalis, quia. s. ruta melius dicitur proficere, si iuxta ficũ fuerit seminata. Inter oliuas & mala granata est quædam naturalis conformitas, quia s. si vna fuerit iuxta aliã plantata, dicuntur sibi inuicẽ proficere, & altera alterã in suis operationibus adiuuare. Sic vero charissimi inter Deũ & hominẽ, & vxorẽ & virũ, & proximũ cum proximo debet esse quædã cõfœderatio, seu quædã amicitia spiritualis, quã proculdubio vnus tenetur alteri, ita quod alter virtute & efficacia alterius debet proficere, & perfectionẽ aliquam exinde recipere, & habere. Vnde Prou. 14. Inter iustos morabitur gratia. Sit igitur inter tales perfecta charitas & cõmunitas, vt. s. ille, qui est perfectior & potentior, alterum adiuuet & supportet. Quando. n. pauperes sunt situati & plantati iuxta diuites, ignari iuxta sapientes, imperfecti iuxta perfectos, iuuenes iuxta prouectos, exinde debent proficere, & temporaliter atque spiritualiter adiuuari, vt de talib. sic adiutis & ad communitatẽ meliorũ admissis dicatur illud Sap. 5. Computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorũ est. Ista etiã possunt dici de confœderatione Dei & hominum. Ex quo enim fuit inter eos confœderatio incarnationis, ferrum, ruta & oliua, id est, peccator durus, vt ferrum per obstinationem, amarus, vt ruta per desperationem, debilis, vt oliua per imperfectionem, fuit ad bonum attractus & inclinatus, & virtute tantæ communitatis bonis operibus fœcundatus. De tali igitur fœdere, & communi colligatione potest dici illud iam prædictum 2. Paralipomen. 16. Inter me & te fœdus est. Ista enim sunt contra multos, quia vere multi sunt hodie, qui quamuis sint inuicem fœderati, vel per genus vel per amicitiam colligati, nullam tamen inter se videntur habere communitatem, quia, scilicet, nullus alteri bona sua communicat, aut ipsum adiuuat aut supportat. Istud videmus de illis qui sunt eiusdem generis, eiusdem operis, eiusdem regionis, eiusdem religionis, eiusdem Ecclesiæ, eiusdem patriæ, ipsi tamen non habent inter se communitatem, sed contrarietatem, non pacem, sed litem, non amorem, sed rancorem, non dilectionem, sed dissensionem, non concordiam, sed inuidiam. Sicut enim pluma Aquilæ & penna columbæ nullam habent contrarietatem exterius apparentem, habent tamen occultam contrarietatem, qua pluma Aquilæ pennam columbæ attenuat & corrodit, sic vere charissimi multi sunt, qui quamuis prima facie videantur esse similes & conformes, amici & fœderati, sæpe tamen fit, quod intus habent aliquam occultam contrarietatem, scilicet, aliquam radicem odii vel inuidiæ, per quam vnus alteri inimicatur, & per quam detrahendo, nocendo, inuadendo publice vel occulte alter ab altero corroditur & grauatur. Vnde de tali inter potest dici illud Lucæ vigesimo secundo, Facta est dissensio inter eos, quis eorum videretur esse maior Ista tamen dissensio seu contrarietas, vt communiter habet fieri inter tales ratione bonorum temporalium. Canes enim tunc inter se habent brigam, quando habent aliquod os inuicem corrodere, quilibet. n. vult ipsum rodere solus, & ideo solet contra alium pro ipso pugnare. Guerræ etiã, vt constat, non

fiunt

funt inter animalia nisi ratione cibi, vel ratione vxorum, vt dicit Aristot. Sic vere charissimi, istæ dissensiones & lites, inuidiæ & controuersiæ inter tales solent cōsurgere ratione ciborum temporalium, vel ratione vxorum, id est, præbendarum & beneficiorum spiritualium. Ista enim solent inter homines iurgia suscitare, iuxta illud Prouerbiorum 13. Inter superbos semper sunt iurgia. Quod bene figuratum est Genesis 13. vbi dicitur: quod quia substantia Loth & Abraham erat nimia, non simul habitare poterant, & ideo facta est rixa inter pastores vnius & pastores alterius. Quia breuiter istud est verum, quod illi, quorum possessio est nimia, scilicet, mundi diuites & potentes vix possunt pacifice habitare. Non sic charissimi, non simus contrarii vel diuersi, sed habeamus charitatem & concordiam atque pariter vnitatem, Inter me & te, fratres enim sumus. Igitur dico, quod inter nos debet esse fœdus, vt, scilicet, alter alterum diligamus & alter alteri fideliter succurramus. Deus enim fœdus & fidelem ligam & amicitiam summe videtur diligere, quod patet quia ipse cum genere humano, vt visum est fœdus legitur fecisse, & in arca fœderis & in tabernaculo fœderis dicitur habitasse. In scriptura enim inuenitur

Tabernaculum fœderis,
Arca fœderis,
Volumen fœderis,
Verba fœderis,
Sanguis fœderis,
Tectum fœderis,
Arcus fœderis.

¶ Tabernaculum fœderis est Ecclesia. Arca fœderis est virgo Maria, Volumen fœderis est sacra scriptura. Verba fœderis sunt diuina eloquia. Sanguis fœderis sunt Christi tormenta. Tectum fœderis est cœli patria. Arcus fœderis est Christi persona. Ecce igitur quomodo omnia, quæ ad Deum spectant, nomen pacis & fœderis secum portant.

¶ Est igitur tabernaculm fœderis, id est, Ecclesia, quod debemus per fidem sectari Nu. 8. Leuitas separabis de medio filiorum Israel, vt sint mei, & ingredientur tabernaculum fœderis, vt seruiant mihi.

¶ Item est arca fœderis, id est, beata virgo Maria, cui debemus famulari Iosuæ 3. Ecce arca fœderis Domini. ¶ Item est volumen fœderis, id est, sacra scriptura, in qua debemus meditari Exod. 24. Assumens Moyses volumen fœderis Domini, legit coram omni populo.

¶ Item sunt verba fœderis, quæ sunt Dei mandata, quæ debemus operari Deut. 29. Hæc sunt verba fœderis, quæ præcepit dominus Moysi.

¶ Item est sanguis fœderis, qui signat Christi passionem, quo debemus per compassionem aspergi, & irrigari. In Scotia enim sunt quædam prouinciæ vbi homines fœdus inituri, sanguinem alter alterius bibunt, & confœderati amplius se diligunt. Tale est fœdus Dei, & hominum. Ipse enim bibit sanguinem nostrum, carnem & sanguinem assumendo. Nos autem sanguinem suum bibimus, ipsum in sacramento recipiendo Exod. 24. Hic est sanguis fœderis, quod dominus pepigit vobiscum. ¶ Item est tectum fœderis, quod signat cœlestem patriam, vbi debemus læte gloriari. Et de hoc dicitur Num. 14. Apparuit gloria domini super tectum fœderis.

¶ Item est arcus fœderis, qui signat diuinam secundam personam, quæ pro hominibus voluit incarnari. Et de hoc dicitur Genesis 9. Arcum meum ponam in nubibus, id est, Filium in Mariæ visceribus & erit signum fœderis inter me & terram. Patet igitur, quomodo inter Deum & hominem sunt multa fœdera, quomodo Deus multis modis nobiscum iungit amicitias atque pacta. Inter me (inquit) & te. Nos etiam econuerso cum ipso fœdus iungamus, vt à fide ipsius nunquam per peccatum & hæresim recedamus 2. Paralip. 29. Placet mihi, vt ineamus fœdus cum Domino, &c. Vide de pacto. Sic igitur patet, quod fœderatio nostra debet habere, communitatem indiuisibilem, fidelitatem indissolubilem, stabilitatem indefectibilem semper durabilem, &c.

A **Fel.** Nota, quod Fel, quod est res amarissima, potest plurima significare: signat enim

Contritionis amarum saporem,
Vexationis mundanæ dolorem,
Infectionis peccati liuorem,
Damnationis inferni furorem.

¶ Est igitur Fel interioris contritionis. Fel enim amarum est, & tamen vtile medicinæ, quia scilicet Fel auium rapacium valet ad claritatem oculorum. Vnde vir contritus, & pœnitens potest dicere de domino illud Thr. 3. Circumdedit me felle & labore, collocauit me in obscuris.

¶ Est etiam Fel exterioris vexationis seu tribulationis. Amara enim est tribulatio mundana, sed sana & vtilis peccantibus & patienter sufferentibus. Figurata, scilicet, in felle piscis, quo Tobiæ oculi sunt sanati Tob 6. & 11. Ideo Christus poculum fellis voluit pro nobis sumere, vt nos posset à cæcitate culpæ & miseriæ liberare Psal. Dederunt in escam meam Fel, & in siti mea potauerunt me aceto.

¶ Item est Fel deterioris infectionis scilicet, Fel peccati. Peccatum enim Fel dicitur, eo quod sicut Fel est amarum, & corporis cutem fœdat quando in corpore nimis abundat, sicut patet in Icterica passione, sic peccatum amaritudinem remorsus conscientiæ secum portat, & cutem cōuersationis si abundet, maculat, & inquinat. Vnde diabolus potest de peccatoribus dicere illud Hier. 23. Ecce ego cibabo populum meum apsinthio, & potum dabo eis aquam fellis. Potissime autem peccata, quæ de sui natura sunt amara, intelliguntur per Fel, sicut est inuidia, iracundia & tristitia. Vnde Act. 8. In felle amaritudinis & obligatione iniquitatis video te esse. ¶ Item est Fel posterioris damnationis, scilicet, turbationis infernalis de qua Deut. 32. Vua eorum vua fellis, & botrus amarissimus.

Fœlix. Fœlicitas. Sicut & beatitudo, status est omnium bonorum aggregatione perfectus. Quamuis autem fœlicitas quandoque sumatur pro fortuna, seu pro gloria temporali, sicut illud Senecæ. Infœlicissimum genus infortunii est aliquando fuisse fœlicem: & illud Senecæ in epistola. Res est inquieta fœlicitas, alios in superbiam, alios in luxuriam agitans, proprie tamen loquendo fœlicitas sumitur pro primo significato. Paucæ vel nullæ sunt auctoritates. Transeo gratia breuitatis. Vide vbi beatitudo, vbi gloria æterna, & vbicunque agitur de prosperitate. A

Fœmina. Nota, quod cum fœmina sit nomen sexus mollioris, infirmioris, frigidioris, callidioris, ideo spiritualiter loquendo potest in scriptura diuersimode designare. Potest enim significare in bono, & in malo. In bono enim potest significare hominem clementem, misericordem, mollem, pium, viscerosum, & benignum. Vnde de creatione hominis dicitur Genesis 1. quod Deus ad imaginem suam creauit eum; masculum & fœminam creauit eos. Item potest significare in malo, & sic per fœminam intelliguntur viri imperfecti, & peccatores virtute & fortitudine carentes. Vnde Deut. 22. Vir non vtetur veste fœminea, quasi diceret, Fœmineitas non decet virum. ¶ Primo igitur potest fœmina accipi in bono, & sic potest significare quemlibet virum misericordem, vel quemlibet virum subditum & inferiorem. Et potissime per fœminam in scriptura potest intelligi beata virgo, & etiam quælibet sancta. Sicut enim fœmina de natura sua est pulchrior & formosior, mollior & humidior etiam circa fœtum diligentior & attentior, & naturaliter clementior, & benignior, sic vere beata virgo fuit & spiritualiter & corporaliter pulcherrima. Vnde Cant. 5. dicitur. Pulchra es & decora filia Hierusalem. Fuit etiam & est per benignitatem molissima. Vnde dicitur mulier quasi mollis aer. Vnde Prouerbiorum 11. Mulier gratiosa inueniet gloriam. Fuit etiam & est circa fœtus suos, id est, erga peccatores sibi deuotos defendendos, scilicet, & miserandos diligentissima, & ad eis benefaciendum clementissima. Figurata in illa fœmina, quæ defendendo se alios Abimelech interfecit Iud. 9. De quo dicitur ibidem. Manus fœminæ deiecerunt eum. Istam igitur fœminam Dei filius concupiuit. Huic fœminæ se matrimonialiter copulauit. Infra sinum istius fœminæ per incarnationis gratiam reclinauit. Iuxta illud Hiere. 31. Creauit Deus nouum super terram. Fœmina circumdabit virum. De ipsa igitur potest intelligi illud Iud. 5. Pulcherrima fœminarum eligitur ei. Aduerte igitur quod ista fœmina habet Venustatem gloriosissimam, quia dicitur pulcherrima. Pietatem fluentissimam quia dicitur fœmina fœminarum. Dignitatem affluentissimam quia eligitur ei. Ista enim A

Quantum ad { Exteriora, / Interiora, / Superiora, } fuit { gratissima, / pussima, / dignissima.

Dico igitur, quod ista habuit gratiosissimam venustatem, quia dicitur pulcherrima. Ista enim fuit pulchra facie, sed pulchrior fide, pulchra honestate, sed pulchrior sanctitate, pulchra in apparentia exteriori, sed pulchrior in conscientia interiori. Ista enim est sicut panthera inter animalia, cuius pellis est pulchrior, cuius anhelitus est suauior, cuius animus est liberalior, cuius etiam modus est familiarior. Et ideo ista bestia ab omnibus præter draconem diligitur & frequentatur, à dracone vero fugitur & timetur. Talis proculdubio fuit, beata virgo, ipsa enim omnium aliarum mulierum fuit pulcherrima non solum spiritualiter immo & corporaliter in tantum, quod beatus Dionysius (cui Paulus Apostolus ipsam ostendit) fertur dixisse ista verba, nisi inquit fide illuminatus essem alium Deum non crederem præter istum. Vnde de ipsa potuit dici illud Canticorum 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Anhelitum etiam, id est, vocem habuit suauem & dulcem, omnibus dulciter respondendo,

& nulli dure loquendo. Canticorum 4. Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. Ista etiam habet animum liberalissimum, nulli enim denegat benefacere, omnib. paratum est subuenire. Ista enim est fons patens domui Iacob Zach. 13. Et ideo breuiter istam debent omnes per deuotionem, & orationem frequentare, diligere & honorare, cum parata sit omnes benigniter adiuuare. A facie enim istius draco diabolus timet & turbatur, & in eius præsentia apparere non audens tota virtus eius virtute virginis eneruatur. Ideo de eius virtute & pulchritudine dicitur Canticor. 1. Pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata.

¶ Ista est pulchra vt luna, propter candidissimam castitatem, electa vt sol, propter feruentissimam charitatem, terribilis, scilicet, draconi diabolo propter excellentissimam potestatem, ordinata, propter rationabilissimam voluntatem.

¶ Ista enim fuit pulchra respectu sui, electa respectu Dei, terribilis respectu diaboli, ordinata respectu proximi, pulcherrima igitur. Ideo breuiter recurrere potest ad eam quilibet deuotus, & dicere illud Canticorum 7. Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Dico igitur, quod ista quantum ad exteriora fuit gratissima, & in hoc potest etiam dici fœmina, quia, scilicet, fœminæ habent, vt communiter facies magis gratas & pulchras, quam viri, ideo etiam potest dici illud Cant. 5. Qualis est dilectus tuus ô pulcherrima inter mulieres.

¶ Insuper dico, quod ista potest dici fœmina, quia quantum ad interiora fuit piissima, quod ostenditur, cum dicitur. (Fœminarum.) Fœmina enim de sui natura est valde mollis, & humida. Et ideo propter abundantiam humorum facilius solet lacrymari, quam vir. Sic vere charissimi, ista super omnes est plena humore pietatis, & ideo stillas & lacrymas dulcoris & compassionis emittit, quibus peccatores rigantur, & quibus suæ indeuotionis ariditas temperatur. Vnde ipsa potest dicere illud Gen. 31. Iuxta consuetudinem fœminarum accidit mihi. De consuetudine enim est, quod ipsæ debent esse clementes & benignæ. Et ideo ad istam debent aliæ fœminæ, id est, aliæ personæ piæ & deuotæ recurrere, & ab ipsa pietatem recipere & haurire. Ista est enim de qua potest dici illud Hester 1. Vasthi regina fecit conuiuium fœminarum. Ista igitur quantum ad interiora fuit piissima.

¶ Denique dico, quod ista quantum ad superiora fuit dignissima, quia, scilicet, eligitur ei. Dignissima enim reputatur puella, quæ Regi Franciæ eligitur in vxorem, multo igitur fortius ista est dignissima, quæ ei, id est, filio Dei est electa. Elegit eam Deus, & prælegit eam, & habitare eam fecit in tabernaculo suo, vt dicitur in Psalm. De ista enim dicit Dei filius in Psalm. Hæc requies mea in sæculum sæculi, hic habitabo, quoniam elegi eam. Vnde de ista & aliis sanctis virginibus dicitur Ecclesiast. 1. Cum electis fœminis graditur, & cum iustis & fidelibus agnoscitur, scilicet, Deus. Sic igitur patet, quod ista est fœmina gratissima, piissima, dignissima. Sed heu proh dolor, quã paucæ sunt hodie fœminæ, quæ istis tribus conditionibus sunt dotatæ. Quia re vera paucæ sunt hodie curantes de pulchritudine spirituali, multæ vero de corporali. Quia vere hodie multæ curant de corporis ornamento, parum vero de conscientiæ paramento. Item paucæ sunt quæ habent pietatem, multæ vero, quæ habent auaritiam & cupiditatem. Istud potissime patet de vxoribus vsurariorum & aduocatorum, quæ magis sunt crudeles & cupidæ quam viri. De istis igitur est sicut de Leopardis & vrsis, inter quos, vt dicit Aristoteles, fœminæ sunt fortiores & crudeliores, quia vere inter raptores & vsurarios solent quandoque mulieres crudeliores & auariores esse, & etiam crudelitatem & cupiditatem solent aliquando viros & masculos incitare ita quod pauperes possunt dicere illud Iud. 9. A fœmina interfectus sum, quia breuiter sicut dicitur Ecclesiast. 25. Breuis omnis malitia super malitiam mulieris. Item paucæ sunt, quæ habent dignitatem, multæ vero, quæ habent indecentiam & vilitatem.

B ¶ Secundo dico, quod fœmina potest accipi in malo, & sic de malis fœminis possumus dicere, quod ipsæ carent dignitate spirituali, quando

Carent { Humilitate, / Fidelitate, / Puritate.

Humilitate dico, sicut sunt quædam fœminæ brigosæ, rebelles & litigiosæ, quæ non cessant voluntatibus virorum esse contrariæ similes phocis vel boacis, id est, vaccis marinis, inter quas secundum Aristot. Fœminæ contra masculos dicuntur pugnare, in tantum quod à suis fœminis quandoque masculi perimuntur. Sic vere multæ sunt malæ fœminæ, quæ sine humilitate & reuerentia non cessant contra viros proprios debellare, & quicquid possunt, contra eos machinari, quia sicut dicitur Ecclesiast. 25. Mulier si primatum habeat, contraria est viro.

¶ Item indignæ possunt dici, quando carent fidelitate, sicut sunt illæ, quæ proprios viros non diligunt, neque seruant, sed quandoque inuenenant, atque necant. Dicit enim Aristot. quod fœmina masculo est naturaliter infidelior. Vnde dicit, quod inter eos sæpius masculus pugnat pro fœmina, non tamen econuerso, quia fœmina non pugnat pro masculo, sed potius contra ipsum. Sic vere multi sunt hodie viri fœminas suas amantes, & pro eis vestiendis & honeste tenendis laborantes, qui tamen ab ipsis non amantur sed quandoque ab eis morti traduntur & decipiuntur. Exemplum de Samsone per Dalilam decepto. De qua dicitur Iud. 16. Tradidit eum Dominus in manu fœminæ. ¶ Item indignæ sunt illæ, quæ carent castitate. Quia secundum quod dicitur Ecclesiast. 26. Non est comparatio animæ continentis. Sic vere econuerso nulla est tanta vilitas & indignitas sicut fœminæ luxuriantis. Vnde Dan. 11. Et erit in concupiscentiis fœminarum. Ad quod facit illud Hester 2. De triclinio fœminarum ad Regis triclinium transibant, scilicet, puellæ. Non sic, charissimi, sed ad modum bonæ fœminæ sitis, vt dictum est supra §. Primo igitur, dignitate pollentes, pietate fulgentes, venustate excellentes.

¶ Sed adhuc dico, quod fœmina potest intelligi in malo. Et sic proculdubio per fœminam significatur mollities, imperfectio vel inconstantia, vel etiam quilibet vir imperfectus vel etiam quilibet malus actus. Fœmina enim parum habet de calore, parum de vigore, de barba nihil, & multum de humore. Sic peccator nihil habet de calore charitatis, parum de vigore, constantiæ & firmitatis, nihil de barba prudentiæ & sagacitatis, multum vero de humore carnalitatis & voluptatis, vnde talis proprie fœmina dicitur, quia mores fœmineos imitatur. Sicut enim in regno Amazonum non sunt nisi mulieres, viri enim exinde expelluntur, & ibi viuere non permittuntur, sic vere inter illos, qui sunt Amazones, ab, a, quod est sine, & mazo, quod est mammilla, quasi sine mammilla misericordiæ, scilicet, inter mundi peccatores auaros & crudeles, non diliguntur viri hodie, id est, personæ virtuosæ, sed potius mulieres, id est, personæ imperfectæ & infructuosæ. Tales enim, id est, viros bonos peccatores secum viuere non permittunt, sed eos eiiciunt & expellunt, malos vero & fœmineos magis diligunt, & ipsos secum retinent promouent, & extollunt Iob 36. Vita eorum inter effœminatos. Istud potissime videmus hodie in multis collegiis & Ecclesiis, in quibus plus promouentur fœminæ, quam masculi, simplices, quam eruditi, imperfecti, quam perfecti, iuxta illud Hiere. Populus meus mulieres in medio tui. Diabolus enim est sicut Pharao, qui sicut dicitur Exod. 1. Pueros Hebræorum præcepit destrui & submergi, fœminas vero reseruari. Sic vere diabolus summe nititur de Ecclesia viros & virtuosos homines eradicare, & ibidem fœminas, id est, imperfectos & inscios plantare. Iuxta illud 3 Regum 14. Effœminati fuerunt in terra. Vnde etiam de mollibus & imbecillibus Principibus & Prælatis dicitur Esa. 3. Dabo pueros Principes eorum, & effœminati dominabuntur eis. Ideo hodie conqueritur Moyses, id est, Christus Num. 31. Cur (inquit) fœminas reseruastis, nonne istæ sunt, quæ deceperunt filios Israel? Et re vera isti non essent reseruandi, sed potius de mundo eradicandi 3. Regum 15. Abstulit effœminatos de terra, scilicet, Aza Rex Iuda, purgauitque vniuersas sordes idolorum. Patet igitur, quod fœmina potest accipi in bono, & in malo, &c. Vide infra de muliere, & supra in pluribus titulis, sicut in tabulis poteris inuenire.

Fœmur.

Cum fœmora sint partes corporis cæteris carnosiores, in quibus natura inseruit genitalia, & in quibus vis luxuriæ & virtus generatiua quiescit, possumus dicere quod per fœmur intelligatur ipsa caro, vel ipsa carnis lasciuia, seu ipsa carnalis fomitis corruptela. Notabis ergo quod A

Fœmur propriæ carnis quidam { Amant & protegunt, / Velant & contegunt, / Nudant & detegunt.

Dico igitur, quod quidam fœmur suum solent protegere. Fœmur enim carnis, id est, ipsa conditio & inclinatio carnalis valde est debilis, & ad luxuriæ peccata procliuis, & ideo necesse est, quod gladio diuini timoris armetur, ense orationis tueatur, & cingulo temperantiæ stringatur. Vnde Psalm. Accingere gladium tuum super fœmur tuum potentissime. ¶ Item quidam fœmur solent contegere, & isti sunt honesti viri, qui pallio honestæ conuersationis contegunt actus venereos, & pudendos, quod potissime spectat ad viros Ecclesiasticos, & Prælatos. Vnde de Aaron & filiis eius dicitur Exod. 28. Facies fœmoralia

mortalia linea, vt operiant carnem turpitudinis ſuæ à renibus vſque ad fœmora. Hebraicarū ſpecies ab Ezechiele fœminalia dicuntur, quibus ſacerdotum verenda operiebantur, in ſignum quod caſti & pudici eſſe tenebantur Ezech. 44. Fœminalia linea erunt in lumbis eorum.

¶ Item quidam iſtud fœmur ſolent detegere, & iſti ſunt illi, qui actibus libidinoſis vacant. De quo Eccleſiaſt. 47. dicitur ipſi Salomoni, qui valde fuit libidinoſus. Inclinaſti fœmora tua mulieribus, habuiſti poteſtatem in corpore tuo, dediſti maculam in gloria tua. Et Hierem. 13. Nudaui fœmora tua ante faciem tuam, & apparuit ignominia tua. Et bene dixit apparuit ignominia tua, quia, ſcilicet, immunditię fœmorales, id eſt, opera luxurię cito per infamiam diuulgantur, vixque diu poſſunt latere, imo faciliter reuelantur, quod ſatis ad præſens figurari poteſt in ſtatua Nabuchodonoſor, de qua dicitur Dan. 2. quod fœmora eius erant ex ære, quod, ſcilicet, eſt metallum valde clamoroſum. In quo notatur, quod clamor & ſonus infamiæ fœmora carnalitatis, & luxuriæ comitatur. Et breuiter luxurioſis dicitur Numer. 5. Putreſcere faciat fœmur tuum, & tumens venter tuus dirumpatur.

B ¶ Nota vero ſi vis, quòd antiqui Patriarchæ quando aliquem iuramēto obligare volebant ipſum ſuper fœmur ſuum iurare faciebant, ſicut patet Geneſis 47. vbi Iacob dixit Ioſeph. Pone manum tuam ſuper fœmur tuum, & iura mihi quod nō ſepelias me in Ægypto. Hæc autem pro tanto faciebant, quia Chriſtum de ſuo ſemine & de ſuis fœmoribus corporaliter propagari ſciebāt, & ſic in Chriſto venturo ipſos iurare intendebant. Nota etiam, quod per fœmur, quod eſt carneum, Chriſti caro ſeu humanitas intelligitur. Et ideo Apo. 19. dicitur, quod in fœmore & veſtimento Dei erat ſcriptum. Rex regum & dominus dominantium, ad denotandum, quod ipſe Chriſtus etiam in quantum homo rex & dominus regum erat.

A **Fœnus.** Nota, quod fœnus in malo ſignificato ſumitur pro vſura Deut. 23. Non fœnerabis fratri tuo. Quandoque ſumitur pro eleemoſyna, quia, ſcilicet, ſicut in fœnore amplius reportatur, quam detur, ſic in eleemoſyna modicum datur, & cœli gloria retribuitur. Ideo bene dicitur Prouerb. 19. Fœneratur domino qui miſeretur pauperis. Quandoque pro contributione mutua. Vnde Luc. 6. Peccatores peccatoribus fœnerantur, vt recipiant æqualiter, &c. omitto. Vide de vſura, vel vide ſi vis Mauritium.

A **Feneſtra.** Nota, quòd feneſtra eſt illa domus particula, per quam domus illuminationem recipit, & per quam ille qui interius eſt, exterius reſpicit, & per quam quis intrat & exit. Igitur dico, quod eſt

Feneſtra { Numinis, Luminis, Hominis.

Prima, ſcilicet, numinis fuit humana natura, per quam Deus mundum intrauit. Secunda, ſcilicet, luminis eſt diuina ſcriptura, per quam fides mundum illuſtrauit. Tertia eſt multiplex ſtructura, quæ facturam hominis temperauit. ¶ Feneſtra numinis eſt puriſſima, & iſta eſt beata virgo, vel etiā humanitas ipſius Chriſti, quia non per oſtium, ſed per feneſtram, quæ eſt via extraordinaria & inconſueta, ingreſſus eſt Dei filius in mundum, id eſt, per virginem glorioſam, qui ingreſſus valde exorbitauit à communi aliorum regula. Vnde de Salomone dicitur 3. Reg. 6. quod ipſe fecit in templo feneſtras obliquas. Et Ezec. 40. dicitur, quod ſuper oſtia erant feneſtræ clauſæ. Quia pro certo ipſa virgo & ipſa Chriſti humanitas, feneſtræ ſunt obliquæ & clauſæ. Clauſæ dico per virginitatem, obliquæ per extraordinariam & naturæ contrariam qualitatem. ¶ Feneſtra luminis eſt clariſſima. Iſta eſt enim feneſtra ſacræ ſcripturæ, per quam lux Dei in Eccleſiam ſubintrauit. Iſta eſt etiam feneſtra per quam homo videt, & conſiderat quod eſt extra. Exinde enim videt Paradiſum, iudicium & infernum, bonos, & malos, & quicquid ad fidem pertinet & ad mores. Vnde de doctoribus & de contemplatiuis dicitur Eſa. 60. Qui ſunt iſti, qui nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas? Et Prouer. 7. dicebat Salomon. De feneſtra domus meæ per cancellos proſpexi.

¶ Feneſtra hominum eſt latiſſima. Homo enim multas habet feneſtras, quæ omnes ita ſunt latæ & magnæ, quod per iſtas B homo omnia comprehendit. ¶ Et ſic nota, quod homo habet

Feneſtram ad { Ingrediendum, Recipiendum, Proſpiciendum, Egrediendum.

Feneſtra ad ingrediendum eſt natiuitas corporalis. Per natiuitatem enim intrat homo in mundum 4. Regum 13. Aperi feneſtram orientalem. Feneſtra etiam ad ingrediendum ſpiritualiter eſt pœnitentia ſiue fides. Per has enim feneſtras intrat homo in Eccleſiam militantem, & finaliter in Eccleſiam triumphantem, & per iſtas exit peccatum ſeu mundi periculum & iactantiam. Vnde de Apoſtolus dicebat 2. Corint. 11. Per feneſtram dimiſſus ſum in ſporta, & ſic euaſi manus eius in nomine domini. Aduerte enim quod iſta feneſtra pœnitentiæ ſemper debet habere verecundiam & ruborem. Et inde eſt, quod ſicut dicitur Ioſ. 2. Domus in cuius feneſtra funiculus pendebat coccineus à deſtructione eſt ſaluata.

¶ Feneſtra ad recipiendum eſt ſenſualitas. Quinque enim ſenſus quinque feneſtræ ſunt, per quas intra mentem recipimus omnia bona & mala Ezech. 40. Erant enim in veſtibulis feneſtræ. Iſtæ enim ſunt feneſtræ quæ debent eſſe clauſæ, & quæ ſemper debent eſſe per diligētiam cuſtoditæ. Per iſtas enim proiicit diabolus ſagittas ad animam per tentationem occidendam. Hierem. 9. Mors aſcendit per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domos noſtras. Per iſtas etiam feneſtras multa vana inaniter reſpicimus, propter quæ Deum offendimus, & turbamus Eccleſiaſt. 21. Stultus à feneſtra reſpicit in domum. De Michol etiam legitur 2. Regu. 6. quod ipſa per feneſtram, vidit Dauid ſaltantem, & contempſit eum. De vana etiam lætitia quæ in feneſtris oris & oculorum apparet, dicitur Soph. 2. quod vox cantantis in feneſtra coruus in ſuperliminari.

¶ Feneſtra ad proſpiciendum eſt rationalitas, id eſt, intellectus vel voluntas Cant. 2. En ipſe dilectus ſtat poſt parietem noſtrum reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos. ¶ Feneſtra ad egrediendum eſt mortis neceſſitas. Mors enim eſt quædam feneſtra ſtrictiſſima, in tantum, quod qui per eam de mundo egreditur, nihil ſecum portare permittitur, imo nudus neceſſe eſt, vt emittatur Ioan. 2. Per feneſtras cadent, & non demolientur, ſcilicet, quantum ad animam. Et hæc ſufficiant de feneſtris. Vide de oſtio, & de foramine, & de ſimilibus.

Fœnum. Cum fœnum ſit herba, quæ pro pabulo ignium vel paſtura animalium colligitur & ſiccatur quę ſcilicet, eodem anno, quo naſcitur ex terra euellitur, & cum ardorem ſolis ſuſtinere non poſſit, vitore, & humore faciliter ſpoliatur, videtur, quod per fœnum poſſunt illa omnia denotari, quæ facile ſolent deficere, vel euelli. Omne enim quod habet eſſentiam defectibilem atque raram per fœnum intelligitur, quod ſcilicet, in ſuo eſſe non durat, ſed continuo diſſipatur. ¶ Sic igitur dicam quod per fœnum intelligitur A

Mundi proſperitas, quæ cito palleſcit,
Carnis formoſitas, quæ cito marceſcit,
Vitæ labilitas, quæ ſtatim areſcit,
Malorum prauitas, quæ cito ſordeſcit,
Virtutum puritas, quæ cito vireſcit,
Doctrinæ ſanitas, quæ nunquam putreſcit,
Pauperum vilitas, quæ dolens ſtupeſcit,
Culparum raritas, quæ cito euaneſcit.

¶ Igitur dico, quod per fœnum intelligitur facile palleſcēs mundi proſperitas. Iſta eſt cibus iumentorum, id eſt, hominū tudium mundanorum Pſal. Producens fœnum iumentis, & herbam ſeruituti hominum. Iſta eſt etiam, quæ parum ſolet durare, quia etſi cito ſolet creſcere, cito tamen ſolet deficere Eſa. 40. Omnis gloria eius quaſi flos fœni. Et Iacob 1. Exortus eſt ſol cum ardore ſuo, & areſecit fœnum, & flos eius decidit. Ardor enim aduerſitatis faciliter deſiccat fœnum, & florem proſperitatis. ¶ Item per fœnum intelligitur facile marceſcens carnis formoſitas Eſa. 40. Omnis caro fœnum. Et ibidem. Vere fœnum eſt populus, Caro enim defectibilis eſt, & vana pulchritudo ipſius, ſubito per antiquitatem vel mortem eſt pertranſibilis & caduca Eccleſ. 14. Omnis caro ſicut fœnum veteraſcet Eſa. 40. Exſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos, & decor vultus eius deperiit. ¶ Item per fœnum intelligitur facile decreſcens vitæ labilitas. Vita enim humana ad modum fœni cito deficit. Et ſi hodie eſt, cras periit Matthæi 6. Fœnum agri, quod hodie eſt, cras in clibanum mittitur. B C D

¶ Item per fœnum intelligitur facile ſordeſcens culpæ malignitas, ſeu malorum prauitas. Ipſi enim peccatores fœnum dicūtur, & hoc quia parum in virore ſuæ proſperitatis durabunt, imo per mortem ſiccabuntur, & à iumentis, id eſt, à dæmonibus deuorabuntur & inferni incendiis cremabūtur & exſiccabuntur. Exſiccabuntur dico. Vnde 4. Regum 19. Facti ſunt ſicut fœnum agri, & virens herba tectorum, quæ areſacta eſt antequam veniat ad maturitatem Pſalm. Fiant ſicut fœnum tectorum, quod priuſquam euellatur, exaruit. Deuorabuntur etiam. Vnde de diabolo dicitur Iob 40. quod fœnum quaſi bos comedet. Cremabuntur inſuper, & comburentur Apoc. 8. Omne fœnum viride combuſtum eſt. E

¶ Item per fœnum intelligitur iugiter vireſcens virtutum puritas. Ipſi enim viri iuſti ſunt ſicut prata virentia, vbi fœnum, id eſt, virtutum congeries naſcitur, qua iumenta, id eſt, ſimplices per bona opera nutriuntur Prouerbiorum 27. Aperta ſunt prata, F

apparuerunt herbæ virentes, & collecta ſunt fœna de montibus. Ipſi enim viri iuſti virtuoſi per fœnum intelliguntur, qui ſemper virentes & floridi eſſe noſcuntur. Pſal. 101. Percuſſus ſum, vt fœnum, & aruit cor meum.

G ¶ Item per fœnum intelligitur nequaquam putreſcens, ſeu torpeſcens doctrinæ ſanitas. Ipſa enim ſimplex doctrina ſacræ ſcripturæ per fœnum intelligitur, in qua iumenta, id eſt, ſimplices impinguantur. Vnde Matth. 14. & Marc. 6. dicitur, quod Ieſus præcepit turbis diſcumbere ſuper fœnum. Iſtud eſt fœnum, quod montes, id eſt, contemplatiui doctores, Prophetæ & Apoſtoli produxerunt & nutrierunt Pſalm. Producit in montibus fœnum, & herbam ſeruituti hominum. Aduerte tamen, quod mali montes producunt malum fœnum, id eſt, mali doctores & hæretici malam ſcientiam, & corruptam. Dicit enim Plinius libro 2. cap. 106. quod in ponto fluuius eſt aſtaces in cuius pratis oues, quæ ibi nutriuntur, vel quæ fœno ipſo paſcũtur lac nigrum proferre noſcuntur. Tales enim corrupti doctores, ſeu talia mala prata, quos, ſcilicet, fluuius corruptæ ſcientiæ rigauit, fœnum malæ doctrinæ proferunt, & ideo qui talium fœno paſcuntur, lac nigrum, id eſt, opera mala producunt Pſal. 105. In ſimilitudinem vituli comedentis fœnum.

H ¶ Item per fœnum intelligitur facile gemiſcens pauperum vtilitas. Fœnum enim eſt herba tenuis & minuta, modici precii vel momenti, quæ ab animalibus depaſcitur, & etiam conculcatur. Sic pauperes à tyrannis per crudelitates & rapinas conculcantur, & depaſcuntur Zach. 12. Ponam duces Iuda quaſi faciem ignis in fœno. Et tamen Apo. 9. dicitur, quod malis locuſtis præceptum eſt ne læderent fœnum terræ, quia, ſcilicet, pauperes nunquam debent lædi à principibus & tyrannis, qui tamen contrarium faciunt, quia etiam de locuſta & bruco dicitur in Pſalm. 104. quod comedit omne fœnum in terra ipſorum, & comedit omnem fructum terræ eorum.

I ¶ Item per fœnum intelligitur cito euaneſcens culparum raritas, ſcilicet, ipſa peccata venialia, quæ leuia ſunt, & facile igne purgatorii ſeu pœnitentiæ conſumptibilia ſicut fœnum. De quo 1. Corinth. 3. Si quis ſuperædificauerit aurum, argentum, & lapides precioſos, lignum, fœnum, ſtipulam, vniuſcuiuſq; opus manifeſtum erit. Per lignum enim fœnum, & ſtipulam intelliguntur venialia, quæ facile conſumuntur. Sufficit de fœno.

A **Fera.** Cum feræ ſint illa animalia, quæ per ſyluas & deſerta loca vagantur, nullique iugo diſciplinę ſubduntur, humanis viribus nullatenus ſubmittuntur, ab hominum conſortio ſegregantur, & inter ſe ſolitarie commorantur, notare poſſum moraliter, quod in ſcriptura reperitur

Fera { Terribilis, animas iugulans,
Damnabilis, pauperes tribulans,
Laudabilis, mundo exulans.

Eſt (dico) fera terribilis & pernicioſa. Et iſta eſt diabolus. Feræ enim naturaliter ſunt crudeles, & beſtiarum innocentium inimicæ, ſicut patet de leonibus & pardis & ſimilibus. Sic dæmones crudeles ſunt hominum inimici. Vnde Gen. 37. Fera peſſima deuorauit filium meum Ioſeph.

B ¶ Eſt etiam fera damnabilis & periculoſa. Et ſic per feram intelligitur tyrannus & quilibet impius, quia impius, & tyrannus è ſocietate hominum, id eſt, Dei & ſanctorum, bonarumque & rationabilium perſonarum alienus, animalium ſimplicium, id eſt, pauperum eſt inimicus, & ſanguinis eorum, id eſt, eorũ temporalis ſubſtantiæ ſitibundus. Vnde in figura talium de Nabuchodonoſor dicitur Dan. 4. Cum feris ſit pars eius in herba terræ, cor eius ab humano commutetur, & cor feræ detur ei. Sequitur. Et cum feris ſit pabulum eius. Iſtæ enim feræ à ferocitate dicuntur, quia contra pauperes, & innocentes velociter debacchantur. Vnde de Iſmael dictum eſt Gen. 16. Hic erit ferus homo, manus eius contra omnes.

C ¶ Eſt inſuper fera laudabilis atque virtuoſa. Et ſic per feras intelliguntur omnes eremitæ, & homines ſolitariæ vitæ, qui ſocietatem hominum fugientes, ſyluas & eremos frequentant, & ſic à mundi pompis & vitiis ſe abdicant vt liberius Deo vacent. De talibus dicit dominus illud Pſal. 49. Meę ſunt omnes ferę ſyluarum, iumenta in montibus & boues, mea ſunt omnia volatilia cœli, &c. Vnde etiam de illis ſanctis hominibus à crudelitate tyrannorum & idololatriæ periculo fugientibus dicitur 2. Mach. 5. quod inter feras vitam agebant.

A **Fermentum.** Nota, quod fermẽtum dicitur à ferueo, ferues. Facit enim paſtam eleuari, immiſcere, & feruere. Modicum enim fermentum in magna farinæ maſſa poſitum. Ipſam ſolet ab ipſa naturali azymali puritate quã primitus habebat, corrumpere, & in aliam conditionem conuertere & mutare. Poteſt igitur in bono & in malo ſignificare. Sic dicam, quod

Fermentum ſignificat { Charitatis feruorem,
Malitiæ liuorem,
Iracundiæ furorem,
Luxuriæ fœtorem,
Hypocriſis pallorem,
Fallaciæ errorem.

Iſta enim omnia fermento comparantur, vel quia feruere faciunt ſuo modo, vel corrumpere comprobantur. ¶ Eſt igitur fermentum charitatis & amicitiæ. Iſtud eſt enim quod mentem facit feruere, & homines deſideriis æſtuare. Panis enim fermentatus ſanior eſt, vt communiter quam Azymus. Et inde eſt, quod mulier euangelica commendatur, quia fermentum in tribus ſatis farinæ poſuiſſe prædicatur, ſicut dicitur Lu. 13. In hoſtia etiam pacificorum panes fermentari iubebantur ſicut patet Leuitic. 7. Panes etiam duo fermentati pro primitiis Domino iubebantur offerri, & cum eis ſeptem agni anniculi, & vnus vitulus, & vnus aries immolari, ſicut dicitur Leuit. 23. In quo notatur, quod mulier euangelica, id eſt, Eccleſia vel anima, cum tribus ſatis farinæ, id eſt, cum fide Trinitatis, miſcere debet fermentum intimæ charitatis, nec enim hoſtia pacificorum, id eſt, pax & concordia celebratur, nec Deo debitæ primitiæ offeruntur, niſi fermentum charitatis adhibeantur, & ſibi ſeptem agni, id eſt, ſeptem dona Spiritus ſancti, cum vitulo ſpiritualis lætitiæ, & ariete fortitudinis & audaciæ adiungantur Amos 4. Offerte mane victimas veſtras, tribus diebus decimas veſtras, & ſacrificate de fermentato. Iſtud eſt igitur fermentum charitatis & amicitiæ. B

¶ Inſuper dico, quod inuenitur fermentum malignitatis & inuidiæ. Quando enim fermentum malitiæ & inuidiæ cor exagitat, ipſum pro certo feruere facit & inflammat, & omnem in eo puritatem corrumpens, ipſum in alienam naturam mutat. C

¶ Idem etiam dicitur de fermento iracundiæ, luxuriæ, hypocriſis & hæreſis, ſeu falſæ doctrinæ. Scriptum eſt enim 1. Corint. 5. quod modicum fermentum totam maſſam corrumpit. Et ideo ibidem dicitur. Expurgate vetus fermentum, vt ſitis noua conſperſio, ſicut eſtis azymi. Itaque epulemur non in fermento malitiæ & nequitiæ ſed in azymis ſinceritatis & veritatis. Quod bene figuratur Leuit. 2. vbi præcipitur ſic. Omnis inquit oblatio, quæ offertur Domino, abſque fermento fiet, nec quicquam fermenti aut mellis adolebitur in ſacrificio. Et ideo in omni bono opere quod Deo offerimus, ſeu quod pro Deo facimus, à fermento malæ intentionis, ſeu malitiæ, nequitiæ, inuidiæ, hæreſiſque hypocriſis & fallaciæ, nec non à melle adulatricis blanditiæ abſtinere debemus Lucæ 12. Attendite à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis. Vnde Leuitic. 6. Comedet Aaron cum filiis ſuis abſque fermento. Et Oſeæ 7 dicitur. Quieuit paululum ciuitas à commixtione fermenti. Et Matth. 16. dicitur, Cauete à fermento Phariſæorum & Sadducæorum. Exponit dominus ibidem. A fermento, id eſt, à mala doctrina. Sic igitur patet quomodo fermentum in bono ſumitur & in malo. D

Ferre. Cum iſtud verbum ferre multifarie exponatur, videtur, quod ipſum ſimpliciter omnia illa ſignificet quæ ſua compoſita ſignificant, Et ſic patet, quod ſumitur pro portare ſeu deferre Geneſ. 7. Arca ferebatur ſuper aquas. Et Ioan. 2. Haurite nunc & ferte architriclino. Item ſumitur pro dare ſeu conferre Pſalm. 40. Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris eius. Item ſumitur pro ſuſtinere ſeu ſufferre Iacob 5. Ecce Agricola expectat fructum precioſum terræ, patienter ferens donec accipiat Item accipitur pro dicere ſeu referre, & fertur pro dicitur Heſter 13. Apud nullum feruntur interpretum. Et Iudicum 19. Ferte ſententiam, & in commune decernite. Item accipitur pro producere, ſeu proferre, vel etiam pro aduertere, ſeu afferre Iohan. 15. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum, & omnem qui fert fructum purgabit eum, vt fructum plus afferat. Item ſumitur pro tollere, ſeu pro auferre Tob. 1. Iuſſit eum occidi, & tulit omnem ſubſtantiam eius. A

¶ Item ſumitur pro prolongare ſeu pro differre, Prouerbiorum 27. Impetum concitati Spiritus quis poterit ferre, id eſt, differre? Et Sapient. 12 dicitur. Moleſte ferebant, in quibus patientes indignabantur. Item ſumitur pro immittere ſeu pro inferre 4. Regum 23. Tulit populus terræ Ioacham, & conſtituerũt eum in Regem. Item ſumitur pro circumagere ſeu pro proferre. Et ſic dicitur Geneſis 1. quod Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. Item ſumitur pro auferre, pro extrahere. Et ſic de naufragantibus dicitur Actorum 27. quod alios iuſſit natando euadere, alios autem in tabulis ferebant. Igitur cum longum eſſet dicere de ferre ſecundum omnia iſta ſignata, hoc ſolum notabo, quod in ſcriptura inuenitur loquendo ſpiritualiter, ferre Dei, ferre iuſti, & ferre impii.

¶ Primo igitur dico, quod ferre ſpectat ad Deum, & ſic dico quod Deus habet B

vnum

Vnum Ferre, quod est { Potentiæ, Patientiæ, Amicitiæ.

Nam per potentiam ipse fecit omnia Esa. 46. Ego feci, & ego feram, & ego portabo & saluabo. Per patientiam hic fert immania, quia, scilicet, ipse tulit pro nobis tormenta Esa. 53. Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Et etiam continue ipse suffert, & tolerat humana delicta. Per amicitiam hic fert vtilia quia, scilicet, ipse fert, profert & affert nobis multa proficua atque bona, scilicet, gratiam in præsenti, & gloriam in futuro Ps. Dominus opem ferat illi &c. Istud est igitur vnum ferre diuinum. Dilata si vis de patientia seu de potentia

C Dei. ¶ Secundo dico, quod est vnum ferre, quod spectat ad iustum. Et sic notare potes, quod homo fert quantum

Ad { Deum, onus humilis subiugationis, Mundum, ictus flebilis tribulationis, Seipsum, fructum vtilis operationis, Proximum, opem fertilis consolationis.

Ferre dico debet humiliter Dei onera Esa. 52. Mundamini, qui vasa domini fertis &c. Quicquid enim nobis iniungit Deus, humiliter ferre debemus, dicentes illud 4. Re. 18 Peccaui recede à me, omne, quod imposueris mihi, feram. Item ferre debet homo patienter seu stabiliter mundi verbera. Debet enim esse homo sicut illæ aquæ, de quibus narrat Seneca in naturalibus quęstionib. quæ cuncta grauia ferre possunt, sicut est ille lacus Persiæ Arethusa, sic homo ferre debet omnia grauia patienter. Vnde Seneca in prouer. Libenter feras quod necesse est. ¶ Item ferre debet homo fertiliter bona opera, scilicet, quantum ad se. Io. 15. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum. ¶ Item ferre debet homo vtiliter grata munera, scilicet, quantum ad proximum Dan. 14. Abacuc serue Dei fer prandium in babylonem Danieli, qui est in lacu leonum Et 1. Machab. 8. dicitur. Si institerit bellum Romanis, auxilium feret gens Iudæorum, prout tempus dictauerit: Sic igitur patet, quod est vnum ferre, quod spectat ad iustum. Potes si vis dilatare quomodo diuersæ arbores

D diuersos & varios fructus ferunt, id est, diuersa bona opera & virtutes. ¶ Tertio dico, quod est vnum ferre quod spectat ad impium. Et istud sunt mala opera. Sunt enim aliquæ arbores, quæ fructum venenosum ferunt Ps. 39. Ferant confestim confusionē suam, qui dicunt mihi [euge euge] Mali enim ferunt fructus ad diabolum pabulandum, & recreandum Iob 40. Huic montes herbas ferunt &c. Vide de portare & sustinere, vbi magis plene inuenies, & infra de tollere.

Ferire. Vide in titulo Percutere.

A **Ferrum.** Nota, quod per ferrum generaliter intelligitur duritia. Et ideo quia duritia moralis multiplex est, hinc est, quod per ferrum designatur quædam

Duritia { Virtuosa, Vitiosa, Dolorosa.

Duritia virtuosa est firmitas durationis, de qua Deut. 33. Ferrum & æs calceamentum eius. Duritia vitiosa est immutabilitas obstinationis. De qua 3. Reg. 22. Fecit sibi Sedechias cornua ferrea. Duritia dolorosa est acerbitas tribulationis. De qua dicitur in Psal. 106. Vinctos in mendicitate & ferro. Dico igitur, quod est

Ferrum { Stabilitatis, Malignitatis, Pœnalitatis.

Primum ferrum debemus habere, sed secundum debemus cauere, tertium debemus horrere.

B ¶ Primo igitur est quoddam ferrum firmitatis, constantiæ & stabilitatis, quia sicut ferrum trahitur ab adamante propter quandam similitudinem quam habent adinuicem, sic vere viri fortes & constantes qui non facile corrumpuntur, nec ad peccatum inclinantur, ab adamante, id est, à Christo tanquam sibi in hoc casu consimiles, attrahuntur, & inuitantur, & ad cœlum & cœlestia finaliter deducuntur. Vnde Iob 28. Ferrum de terra tollitur. Tali enim ferro, id est, fortitudine & virtute debemus esse armati contra mundi tribulationes, ne facile ab eis superemur 2. Reg. 23. Armabitur ferro, & ligno & lancea, vt sic de quolibet tali dicatur illud Hie. 1 Dedi te in ciuitatem munitam & in columnam ferream, & in murum ęneum & bellabunt aduersum te, & non præualebunt. Istud est igitur ferrum stabilitatis, quod debemus habere.

C ¶ Secundo dico, quod est aliud ferrum quod debemus cauere. Et istud est ferrum, id est, obstinationis duritia interius, & crudelitas seu sæuitia exterius. Elephas enim habens ferrum in corpore bibit oleum, & sanatur. Ceruus etiam si ferrum in corpore habuerit herbā, quæ dicitur dictamnus, quærit, & ipsum comedens ferrum expellit, & periculum euadit. Sic vere charissimi, si ferrum duræ desperationis vel duræ obstinationis vel crudelitatis in corde habemus, pro Deo recurrere debemus ad dictamnū id est, ad verba sacræ scripturæ, & videre quid ibi contineatur. Eccl. 3. Cor durum male habebit in nouissimo. Bibe etiam & tibi incorpora oleum diuinæ misericordiæ, vel etiam pietatis humanæ & hoc proculdubio istud ferrum, id est, istam duritiam superabit, & te à mortis æternę periculo liberabit. Dictānus enim sacræ scripturæ remollit ferrum obstinationis: oleum diuinæ misericordiæ liberat à ferro desperationis: oleum pietatis & Eleemosynæ liberat à duritia crudelitatis & inflammationis Esa. 45. Portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam. Possum igitur notare, quod istud ferrum, ista durities temperatur, & mollitur aliquando per scripturæ meditationem. Aliquando per diuinæ misericordiæ considerationem. Sicut de istis duobus posita sunt exempla etiam de ceruo & elephante. Item per contritionis liquefactionem, per pœnitentiæ confricationē, & per mortis meditationem. Sicut enim lima seu sabulum ferrum fricando corrodit, & ipsum limat, & polit, sic vere charissimi, quāuis homo sit durus, ferreus & etiam obstinatus, si cum igne contritionis calescat, & resoluatur, si arena, id est, mortis meditatione fricetur, si etiam lima, id est, infernalis pœnæ corrosione per considerationem vrgeatur, vel lima etiam temporalis tribulationis acriter corrodatur, sæpe fit, vt qui erat rubiginosus efficiatur clarus, qui erat durus & obstinatus, efficiatur mollis, tractabilis, & benignus, qui erat malus, efficitur bonus. Sicut enim dicitur Iob 28. Ferrum de terra tollitur, & auro locus est, in quo conflatur, & lapis solutus calore in æs vertitur. Sed videmus hodie, quod multi sunt ita duri & obstinati, quod nullo modo possunt ad bonum conuerti. Quidam enim sunt duri & ferrei per inuerecundiam & obstinationem: quidam per crudelitatem, rapinam, & exactionem: quidam vero per malam consuetudinem, & induratam contradictionem. De obstinatis dicitur Es. 48. Scio enim quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea. Peccator enim potest dici ferreus propter tria, scilicet, propter duritiam obstinationis, frigiditatem indeuotionis, ponderositatem suæ onerosæ conditionis. Sicut enim dicitur Eccl. 22. Arenam & salem & massam ferri facilius est portare quam vnū stultum. De crudelibus etiam dicitur quod ipsi sunt similes illi crudeli bestiæ de qua dicitur Dan. 7. quod habebat dentes & vngues ferreos, & deuorabat & comminuebat & reliqua pedibus conculcabat. De induratis etiam propter malam consuetudinem possumus dicere, quod ipsi sunt sicut statua Nabuchodonosor, cuius tibiæ erant ferreæ, & pedum quædam pars, lapis tamen dicitur de monte cecidisse, qui totam statuam dicitur confregisse, sicut dicitur Dan. 2. Quia vere charissimi, qui habent pedes, id est, finem vitæ ferreos, id est, per malam consuetudinem induratos, subito dum non aduertunt, venit de monte, id est, à Deo lapis occultæ sententiæ Dei, qui ipsos per mortem destruit & confundit, quia sicut dicitur in Psal. 106. Dominus contriuit portas æreas & vectes ferreos confregit. Istud est igitur ferrum quod debemus cauere. ¶ Tertio dico, quod est aliud ferrum, D

quod debemus timere. Et ista est duritia magis pœnæ tam temporalis, quam æternæ. Sicut enim bubalus, qui nullo modo domari potest, quando capitur circulo ferreo in naso immisso circumducitur per violentiam & tenetur, sicut etiam latro ferreis vinculis ne euadat ligatur, homicida etiam ferro percutitur & necatur, sic vere mundi peccatores, qui reuera indomabiles, fures, homicidæ possunt dici, eo quod Dei legibus non subiiciuntur, & quod animam suam propriam per peccatum interficientes Deo furantur, quando per mortem capiuntur, circulo & catena ferrea, id est, duritia mortis æternæ inuoluuntur, & violenter aggrauantur Eccl. 24. Iugum eius, iugum ferreum. Et in Psal. 149. dicitur. Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Aduerte tamen, quod per ferrum quandoq; intelligitur pœna temporalis, seu rigor iustitiæ, qui proculdubio quandoque necessarius est, quia sicut de Psittaco dicitur, quod caput habet ita durum, quod ad hoc quod loqui doceatur, est necesse, vt caput eius virga ferrea percutiatur, sic vere multi sunt ita duri & ita obstinati, quod ad nullum bonum possunt instrui vel doceri, nisi virga ferrea, id est, duri rigoris & iustitiæ vinculo mediante Ps. 2. Reges eos in virga ferrea &c. Patet igitur, quod triplex est ferrea duritia, videlicet virtuosa, vitiosa, & dolorosa. Vide supra de tractatu afferre, vbi inuenies auctoritatem diuisam, & supra de Aere &c.

Fertilitas. Cum multiplex sit fertilitas, scilicet, meritorum, seu præmiorum terrenorum, vitiorum, tormentorum, plurima possemus dicere, sed deficiunt auctoritates vocales. Vide igitur de titulis fructificare, vbertate, plenitudine, & replere. A

Feruor. Feruere. Feruor idem est, quod excessiuus calor. Vnde & olla feruere A

dicitur,

dicitur, quæ mediante calore compellitur ebullire. Ergo tam in bono, quam in malo dico, quod in ſcriptura reperitur

Feruor { Virtuoſus, qui eſt charitas & deuotio,
Vitioſus, qui eſt cupiditas & affectio,
Doloroſus, qui eſt aduerſitas & afflictio.

¶ Primo dico, quod feruet iuſtus per charitatem & deuotionem, quia, ſcilicet, ſicut fontes quidam virtute ſui caloris innati feruere & bullire non ceſſant, ſic iuſti, qui perfecta deſiderant, ſemper ad Deum, & ad bona æterna feruent, ebulliunt & anhelant, ſicut de Apollo dicitur Act. 18 quod feruens ſpiritu loquebatur, quæ Ieſu ſunt. Et aduerte, quod ſicut olla feruens ſpuma purgatur, aqua pauperatur, & à muſcis inſidentibus liberatur, ſic dico quod homo bono ſpiritu feruens ſpumam vitiorum emittit, aquam voluptatis dimittit, muſcas malarum cogitationum non admittit. Bene ergo conſulit Apoſtolus Rom. 12. dicens. Spiritu feruentes, domino ſeruientes. Feruet ergo iuſtus per charitatem
B & deuotionem. ¶ Secundo dico, quod feruet impius per cupiditatem & malam affectionem. Multum enim quandiu impurum eſt, ſemper feruet, cum vero depuratum fuerit, tunc quieſcit. Sic homo peccator & impurus ſemper per mala deſideria fremit & feruet. Si vero purus fuerit, tunc per animi tranquillitatem in Deo quieſcit Eſ. 57. Cor impij quaſi mare feruens, quod quieſcere non valet. Feruet enim impius per auaritiam, per ſuperbiam, per iracundiam, per luxuriam, & per ſuperbiam, ſpumamq; malorum verborum, fluuium malorum deſideriorum contra Dei voluntatem emittit. De auaritia enim dicitur Iob 41. quod Leuiathan, quod interpretatur additamentum, id eſt, auaritia, quæ ſemper ſtudet diuitias addere, ferueſcere faciet quaſi ollam profundum maris, id eſt, cor auari De ſuperbia dicitur Prouerb. 19. Stultitia hominis ſupplantat greſſus eius, & contra Deum feruet animo ſuo. De iracundia vero ſeu de iracundo dicitur Iob 41. quod de naribus eius procedit fumus ſicut ollæ ſuccenſæ atque feruentis. Crudeles enim & iracundi figurantur in illo mari, de quo dicitur Ionæ 2. quod ſtetit mare cum feruore cum Ionam abſorbuiſſet, quia, ſcilicet, feruor furoris talium non quieſcit donec abſorbeant, & deſtruant innocentem. De luxuria vero ſiue de luxurioſo poteſt exponi illud, quod de equo, quod animal luxurioſum eſt, dicitur Iob 39. Feruens & fremens ſorbet terram, nec reputat tubæ perſonare clangorem: ad literam enim equi & luxurioſi ad actus venereos ſunt feruentes ſonoſque tubæ, id eſt, diuinæ ſcripturæ ſeu prædicationis verba modicum reputantes.
C Patet igitur, quod feruet impius per malam affectionem ¶ Tertio dico, quod feruet mundus & etiam infernus per dolorem & tribulationem. Omnis enim feruor afflictiuus eſt & conſumptiuus. Feruor igitur mundanæ tribulationis eſt vtilis. Feruor æternæ damnationis eſt flebilis. Arbores enim medicinales ſicut eſt palma, piper & cinnamomum, in locis feruētibus ſolent creſcere, quia, ſcilicet, boni & medicinales viri feruore mundi tribulaminum ſolent proficere & valere Gen. 18. Apparuit dominus Abrahæ ſedenti ad oſtium tabernaculi ſui in ipſo feruore diei. Dracones etiam & feræ crudeles in locis feruidis, ſcilicet, in Æthiopia habitare dicuntur, quia, ſcilicet, impij & damnati in ipſo feruore inferni perpetuo commorantur. Vnde de damnatis dicitur illud Amos 4 Leuabūt vos in cōtis, & reliquias veſtras in ollis feruentibus De quolibet vero beato dicitur Eccl. 14. Protegetur ſub tegmine illius. ſ. Dei à feruore, & in gloria requieſcet.

¶ Sed ſi vis alio modo dicere, dic quod feruere idem eſt, quod bullire. Feruor enim nihil aliud eſt quam excellens calor vel ardor. Eſt autem differentia inter ardere & feruere, quia ardere eſt in materia ſicca, feruere vero in materia liquida. Feruor igitur ſpiritualiter loquendo, nihil aliud eſt, quam motus cordis, & eleuatio, & quædam deſideriorum ebullitio, quæ quandoq; mala
D dicitur, & quandoque bona. ¶ Nota igitur quod eſt

Feruor { Deuotionis & amicitiæ,
Turbationis & iracundiæ,
Vexationis & anguſtiæ.

Eſt igitur Feruor { Amoris,
Furoris,
Doloris.

¶ Eſt (dico) feruor amoris, & iſte eſt, quando quis per deuotionē & dilectionem eſt totus feruidus & accenſus. Calor enim facit aquam feruere & ſuperius eleuari. Sic calor Charitatis & amoris facit quem per bona deſideria feruidum & ſurſum ad Deum per deuotionem & contemplationem erectum. Vnde Ro. 12. Spiritu feruentes, domino ſeruientes. Helitropium eſt lapis, precioſus, qui ad radios ſolis poſitus in aqua facit aquam feruere, & ebullire. Sic vere charitas vna cum radio diuinæ gratiæ faciunt feruida corda noſtra Act. 18. Feruens ſpiritu loquebatur cū fiducia. ¶ Deinde dico, quod eſt feruor furoris. Et iſte eſt feruor auaritiæ, luxuriæ, ſæuitiæ, & iracundiæ, quibus cor peruerſorum quotidie feruet & inflammatur. Sicut enim mare in parte mundi circa deſerta inhabitabilia Libyæ & Æthiopiæ dicitur innauigabile propter hoc, quod propter nimium ſolis calorem illud mare ſicut olla dicitur feruere & continue ebullire, ſic vere chariſſimi, cor peccatoris propter ardorem concupiſcentiæ, quæ ipſum continue exurit, continuis feruoribus malorum deſideriorum æſtuat & ebullit. Feruet enim per luxurioſam affectionem, feruet per auaritiam & ambitionem feruet per crudelitatem, iracundiam, vindictam, punitionem. Vnde Eſa. 57. Cor impij quaſi mare feruens, quod quieſcere non valet Iob 41. Dū feruēſcere faciet quaſi ollam profundum maris. Iſte eſt igitur feruor furoris. ¶ Denique dico, quod eſt feruor doloris. Et iſte eſt feruor temporalis tribulationis, & feruor infernalis afflictionis. Sicut. n. in regionib. feruidis inueniuntur ſpecies aromaticæ, ſicut patet de pipere, quod inuenitur in feruoribus montis Caucaſi, ſic vere ſub feruore & ardore tribulationum continentur, & habitant viri virtuoſi & aromatici & famoſi. Sicut Gen 18. dicitur, quod in ipſo feruore diei apparuerunt Abrahæ tres viri. Sicut etiam in feruoribus deſertorum habitant baſiliſci & dracones & animalia venenoſa, ſic vere in feruoribus inferni tenentur & affligūtur venenoſi & impij peccatores, vnde Amos 4. Leuabunt vos in contis, & reliquias veſtras in ollis feruentib. Sic igitur patet, quod eſt feruor doloroſus, furioſus & amoroſus &c. vide ſupra de tractatu ardere, calore.

Feſtinare.

Nota, quod feſtinare idem eſt, quod accelerare, properare, vel aliquid celeriter exercere. A
¶ Et eſt quadruplex

Feſtinatio { Virtuoſa,
Vitioſa,
Doloroſa,
Gaudioſa.

Virtuoſam debemus habere. De qua Prou. 9. Doce iuſtum, & feſtinabit accipere. Vitioſam debemus cauere. De qua Prou. 1. Pedes eorum ad malum currunt, & feſtinant, vt effundant ſanguinem. Doloroſam debemus timere. De qua dicitur Deut. 32. Iuxta eſt dies perditionis, & adeſſe feſtinant tempora. ¶ Primo igitur dico, quod eſt feſtinatio virtuoſa, quę debet haberi, & iſta eſt celeritas obedientiæ & bonæ operationis, quia vere nos debemus eſſe ſolliciti & feſtini ad faciendum bona opera & virtuoſa, iuxta illud Eccl. 31. In omnibus operibus tuis eſto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi. Sicut enim viator, qui magis feſtinat currere, citius peruenit ad terminum, operarius quanto magis feſtinat opus complere, citius peruenit ad brauium, nauis quanto plus feſtinat trāsfretare, citius peruenit ad portū, ſic vere chariſſimi quanto quis magis feſtinans eſt bona opera exequi, tanto citius peruenit ad Paradiſum. Ideo cuilibet dicitur Prou. 6. Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum ne dederis ſomnum oculis. In quibus verbis aduerte, quod nos debemus feſtinare

Obediendo maioribus. [Diſcurre]
Subueniendo minoribus. [Suſcita]
Compatiendo charioribus. [Amicum inquit tuum]

Feſtinemus igitur obedire ſuperioribus & maioribus, id eſt, Deo & prælato [diſcurre inquit]. Sicut enim ad nutum aucupis ſolet accipiter diſcurrere, & volare, & totis viribus feſtinare, vt prædā ſibi oſtenſam capiat, & attingat, canis etiam nobilis ad inſtinctū magiſtri ſui oſtenſa ſibi præda diſcurrit, & feſtinat, planetæ etiā, qui ſunt ſub firmamento, ſecundum curſum firmamenti non ceſſant diſcurrere, & ſub ipſo continue properare, ſic reuera, chariſſimi, ad vocem, mandatum, & inſtinctum, voluntatem, & regulam ſuperiorum, & magiſtrorum noſtrorum, Dei, ſcilicet, & prælatorum debemus per obediētiam ad exercitium bonorum operum celeriter feſtinare & diſcurrere [Feſtina] Vnde Ezech. 1. Hæc erat viſio diſcurrens in medio animalium, ſplendor ignis, & de igne fulgur egrediens. ¶ Vbi notatur, quod ille qui bene B vult currere, & feſtinare, neceſſe eſt, quod habeat directricem ſubtilitatem [Viſio inquit] adiutricem ſocietatem, [quia ipſe debet eſſe in medio animalium,] charitatis fortitudinem [Ignis] voluntatis promptitudinem [Fulgur] Et ſic pro certo debent diſcurrere & feſtinare viri ſancti ad voluntatem ſuperiorum. Iuxta illud Zach. 6. vbi dicitur, quod equi fortiſſimi & robuſtiſſimi quærebant diſcurrere per vniuerſam terram. [Diſcurre ergo & feſtina] ¶ Et poſſumus notare, quod ad mandatum magiſtrorum & ſuperiorum noſtrorum debemus feſtinare principaliter ad quatuor, ſcilicet,

Ad { Aſcenſum fœlicitatis
Deſcenſum humilitatis,
Egreſſum iniquitatis,
Tranſgreſſum proſperitatis.

Feſtinemus igitur fœlicitatem acquirere. Iuxta illud Hebræ. 4.

Feſtine-

Festinemus ergo ingredi ad illam requiem. Item festinemus per humilitatem descendere. Vnde Luc.19. Zachęe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Item festinemus egredi iniquitatem 1. Reg. 17. Transierunt festinanter gustata paululum aqua. Item festinemus transgredi vel exire prosperitatem Vnde Iosuæ 4 Festinauit populus & transiuit Iordanem Sic igitur dico, quod nos debemus discurrere & festinare [Discurre inquit & festina] Ista enim sunt duo verba imperatiui modi, quæ pertinent ad superiores & principales.

C ¶ Denique dico, quod nos debemus festinare subueniendo inferioribus, id est, pauperibus, quia sicut aliquo membro læso natura statim festinat illuc sanguinem mittere, vt membrum possit sanare & adiuuare, sic vere in corpore Ecclesiæ si aliquod membrum, id est, aliquis Christianus per paupertatem fuerit lęsus, vel per aliud infortunium vulneratus, nos proculdubio debemus sanguinem nostrum, id est, subsidium bonorum nostrorum ad ipsum mittere festinanter, & ipsum quam citius poterimus erigere & iuuare, quod ostenditur cum dicitur [Suscita] Suscitare enim est aliquem de statu infimo ad statum superiorē leuare Iuxta illud Ps.112. Suscitans de terra inopem & de stercore erigens pauperem. Vnde de ista festinatione quam debemus habere ad benefaciendum pauperibus, figuraliter potest dici illud 1. Reg 25. vbi dicitur, quod Abigail festiuauit, & tulit ducentos panes, & portauit ad Dauid in desertum. Festinemus igitur subueniendo pauperibus.

D ¶ Insuper festinemus nos intimando seu coniungendo proximioribus [Amicum inquit tuum] Omnia enim quę inter se habent amicitiam, seu similitudinē, cum quadam festinatione cupiunt inuicem copulari. Sicut patet dę lapide vel de quocunque graui sursum iacto, quod cum magna festinatione iterum descendit ad centrum, cum quo habet naturalem similitudinem atque nexum. Sic proculdubio quilibet amicus debet amicum diligere; & si aliqua occasione ab ipso fuerit separatus vel distinctus, ad ipsum festinanter & sine violentia se transferre. Exemplo virginis gloriosæ, de qua Luc.1. dicitur. Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione, & salutauit Elisabeth. Festinanter ergo debemus nostris proximioribus copulari [Amicum tuum] Iuxta illud Eccl.22 Est enim egressus ad amicum. Vide supra de amicitia vbi satis habes. Patet igitur, quæ sunt festinanter facienda, quia Charitas erigenda, paupertas subleuanda, maiestas obsequenda, Debemus ergo festinanter, vt dictum est, obedire superioribus, subuenire pauperioribus, nos vnire proximioribus. Et ista est festinatio virtuosa.

E ¶ Secundo dico, quod est quædam festinatio vitiosa. Et ista est illa, qua mali libenter, celeriter & festinanter mala opera faciunt, sicut patet de raptoribus quæ festinanter ad rapiendum debacchantur, de iracundis & crudelibus, quæ motiue & festinanter contra alios sine deliberatione deflectuntur. De quo potest dici: Sicut Aquila festinans ad comedendum omnes ad prædam veniunt Abacu.1. Et illud Prou.1. & Esa.49. Pedes eorum ad malum currunt, & festinant, vt effundant sanguinem innocentem. ¶ Item etiam est quædam alia festinatio vitiosa, scilicet, illa cum aliquis festine, subito & celeriter efficitur diues vel fœlix, quia sicut dicitur Prou.28. Qui festinat ditari, non erit innocēs. Et etiam tales subitas promotiones sequitur infortunium, vel in præsenti, vel in futuro, quia sicut dicitur Prou.20. Hæreditas, ad quam festinatur, in fine benedictione carebit. De hoc supra in

F titulis Cito, & Currere. ¶ Tertio dico, quod est quædam festinatio dolorosa. Et ista proculdubio est pœna æterna, vel etiam

G mors, quæ contra malos satagit & festinat. De quo Eccl.20. Casus malorum festinanter venient. ¶ Quarto autem potest dici quod est quædam festinatio gaudiosa. Et ista est illa qua Deus festinat pressis & miseris subuenire. De quo in Psal.69. Domine ad adiuuandum me festina De quo etiam 1.Re.23. Festina & veni, quia infuderunt se Philistęi super terram. Et hoc de festinatione sufficit. Vide supra de cito, & infra de tractatu velociter & Subito.

A **Festum. Festiuitas.** Nota, quod festiuitas nihil aliud est quam gaudiosa & celebris solemnitas. Dicam igitur, quod festiuitas in bono sumitur, & in malo.

¶ Dico igitur primo, quod festiuitas sumitur in bono. Aues enim & animalia suo modo faciunt festa sua. Vno enim tempore magis quam alio simul conueniunt, & exultando & cantando Deum laudant, & signum amoris & lætitiæ simul ostendunt, & tandem pro victu quotidiano ad consuetos labores redeunt & accendunt, sic vere dico debent facere iusti. Quandoque enim necesse est, vt festa Deo & sanctis etiam sibiipsis faciant, vbi læte & charitatiue conueniant, & vbi recreationem à laboribus capiant, & Deo seruiant atque viuant Naū.1. Celebra Iuda festiuitates tuas. Notabis igitur, quod tria vel quatuor sunt genera bonarum festiuitatum, videlicet.

Festum {
Spirituale, quod est interius,
Temporale, quod est exterius,
Supernale, quod est inferius,
Æternale, quod est superius.

Dico igitur, quod inuenitur festiuitas interior & spiritualis seu virtualis Apud iustos ęnim interius in conscientiis & in corde bonæ cogitationes & affectiones, virtutesque habitus virtuales faciunt, spiritualiter festa sua in præsentia Dei sui, qui, scilicet, ipsis per gratiam præsentatur. Ibi enim oratio confessio & gratiarum actio cantant. Ibi laus & prædicatio tubicinant. Ibi fides & deuotio citharizant. Ibi charitas spes & lætitia tripudiant. Ibi temperantia & prudentia festum ordinant. Iustitia vero & fortitudo istud festum defendunt custodiunt atque seruant. De tali igitur spirituali festo loquitur Dauid in Ps. 75. Quoniā cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi. Et reuera talia festa spiritualia hodie in cordibus nostris in Ecclesiasticis deficiunt, & omnes luctus & tristitiæ subincrescunt. Vnde dęmones videntur dicere illud Ps.73. Cognatio eorum simul, quiescere faciamus dies festos Dei à terra. Ista est igitur festiuitas interior & spiritualis. ¶ Deinde dico, quod B apud iustos inuenitur festiuitas exterior & temporalis. Et istæ sunt festiuitates, quæ ab Ecclesia sunt institutæ, & ad Dei laudem & gloriam ordinatæ, vt, scilicet, homo relictis exterioribus negociis, ad dominum se conuertat, & per deuotionem orationem & contemplationem seipsum ad Deum contrahat, & reducat In festiuitatibus enim debemus esse deuotiores, & bonis operibus pleniores. Sunt enim quædam arbores, quæ ac si virtutem festorum sentirent, solet circa aliqua foliis, floribus & fructibus plus solito abundare, sicut de quibusdam nucibus est expertum, quæ siccæ vsque ad festum B. Ioannis solent perseuerare, nullum vultum viroris ostendere, vel monstrare, sed aliis virorem & fructum facientibus, ariditate, faciem hyemalem prætendere, & seruare. At vbi ad vigiliam festiuitatis S Ioannis attingunt, quadam occulta & mirabili virtute flores fructus & folia producunt, ita quod in mane ab aliis nucibus non differunt; se in ipsa festiuitate fructiferas & floridas se ostendunt, multæ tales inueniuntur in variis locis. Et de vna tali exemplificat Geruasius in libro de ociis imperialibus quæ in prouincia apud ville de variolis in Aquensi diœcesi illis temporibus habebatur. Istud igitur adducam ad propositum, & dicam, quod isti nuci homines similes debent esse, quia, scilicet, dato quod antea aridi fuerint atque sicci virore gratiæ, foliisque & floribus honestæ apparentiæ, & fructibus boni operis, id est, efficaciæ per diuersa vitia denudati, quando venit festiuitas Dei vel alicuius sancti, statim debent virtutibus se induere, & de nouo bonis operibus se vestire: nunquam enim debent (maxime in festiuitatibus) virtutib. esse nudi, imo si ante peccatores fuerint, tunc debent fieri iusti & iustis aliis similes inueniri. Vnde de Iudith dicitur, quod ipsa erat diebus festis procedens in gloria magna Iudith. 16. Et aduerte, quod sicut in festis communiter diuitum & magnatum inueniuntur.

Cibi lautiores, Vultus lætiores,
Vestes pulchriores, Cantus altiores.

Sic in festis spiritualibus, epulandū est lautius, dulcius etiam atque sapidius per deuotionem & Eucharistiæ sumptionem & etiam pauperibus largitionem Deut. 16. Epulaberis in festiuitate tua, vnde Tob. 2. dicitur, quod cum esset dies festus domini, factum est prandium bonum in domo Tobię. Vestiendum est pulchrius, atque mundius per mundam & honestam conuersationem Eccl.43. A luna signū diei festi. Luna inquit, id est, pulchritudo conuersationis. Exultandum est lætius & iocundius per spirituale gaudium 3.Reg.8. Fecit Salomon in tempore illo festiuitatem celebrem, & omnis Israel cum eo sequitur. Lætantes & alacri corde. Vociferandū est altius per Dei laudem & gratiarū actionem, seu per confessionē & orationem Ioan. 7. In die magno festiuitatis stabat Ies. & clamabat, & Ioan. 12. Ascenderunt, vt adorarent in die festo. Et sic igitur dicam, quod festa debent esse tempora

Lætitiæ & exultationis,
Innocentiæ & iustificationis,
Misericordiæ & miserationis.

Quod festa sint tempora lætitiæ, visum est statim supra. Item, quod debeant esse tempora iustitiæ & innocentiæ, & quod nihil iniustum aut crudele debeat in festiuitatibus committi, patet per verba etiam ipsorum crudelium Iudæorum, qui, scilicet, in die festo Christum quē occidere animo & mēte decreuerūt, corpore tamē occidere metuebāt. Vnde ipsi dicebāt Mat.26. & Marc. 14. Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo. Tumultus dico, id est, scandalum, quia, sc. magnum scandalū est quando in festiuitatib. fiūt mala. Itē ꝙ festa debeāt esse tēpora misericordiæ, clemētię & indulgentiæ, patet, quia tūc debemus indigētib.

potius

potius ſubuenire,& in nos delinquentibus indulgere. Et inde dicitur Luc. 23. quod iudex neceſſe habebat dimittere vnum vinctum in die feſto. De illis igitur, qui non ſeruant feſta, multa poſſent dici. Conſtat enim quod ille, qui ſabbathum nõ coluit, ſed in eo ligna collegerat, domino iubente lapidatus eſt, ſicut dicitur Num. 15. Secundum etiam fabulas, Pentheus rex Thebarum qui feſtum Bacchi colere contemnebat, & colentes inſuper impediebat, à matre & ſororibus propriis fuit trucidatus, & ab eis Bacchi iuſto iudicio interfectus. Sic igitur qui feſta Dei & ſanctorum non coluerit, vindictæ, & periculo ſubiacebit, quia, ſcilicet, propria mater cum ſororibus, id eſt, Deus cum ſanctis in eũ vindicabit. Sed vide infra de ſabbatho, quia tranſeo gratia breuitatis. Dico igitur, quod in ſcriptura inuenitur feſtiuitas exterior & temporalis. ¶ Inſuper dico, quod apud iuſtos inuenitur feſtiui-
C tas inferior & ſupernalis. Et iſta eſt feſtiuitas, conuiuium & ſolennitas, quam iuſti inter ſe quandoque faciunt gratia communitatis & intuitu charitatis. De quo Nu. 10. dicitur ſic. Si quando habebitis epulum & dies feſtos, id eſt, Calendas, canetis tubis &c. Tales enim gaudioſæ feſtiuitates & ſocietates videntur hodie penitus defeciſſe, & luctus & triſtitia tribulatioque & anguſtia vndiq; ſucceſſiſſe, ita quod iam videtur verificatum illud Thr. 2. Obliuioni tradidit dominus in Sion feſtiuitatem & ſabbathũ, & in opprobrium indignationem furoris ſui regem & ſacerdotem. ¶ Denique dico, quod in ſcriptura reperitur feſtiuitas ſupe-
D rior & æternalis. Et iſta eſt ſolennitas beatorum, qui, ſcilicet, ſuperius cum Deo & Angelis quieſcunt iubilant feſtiuant. De quo poteſt intelligi illud Ioan. 5. Erat dies feſtus Iudæorum, & aſcendit Ieſus Hieroſolymam. Hieroſolyma, quę interpretatur viſio pacis, ſignat Paradiſum, vbi eſt pax, tranquillitas atque feſtum commune, quia, ſcilicet, (ſicut dicit Aug in Homilia ſuper Ioannem). Ibi eſt feſtiuitas ſine labe, ſerenitas ſine nube, æternitas ſine fine. Sic igitur patet quomodo feſtum accipi poteſt in bono. ¶ Secundo principaliter dico, quod feſtiuitas ſumi poteſt in ma-
E lo, & per feſtum intelligi poteſt gaudium & proſperitas, gloria & ſolemnitas impiorũ. Siue igitur agamus de feſtis & conuiuiis tẽporalibus malorum, ſiue de eorum proſperitatibus gloriis & ſtatibus fortunatis, poſſumus notare, quod talia feſta

Bonos afficiunt,
Cito deficiunt,
Luctus adiiciunt.

Bonos (dico) grauant afficiunt. Conſtat enim quod mali diuites de ſubſtantiis pauperum faciunt feſta ſua In feſto paſchali apud Iudæos neceſſe erat occidi agnum, quia, ſcilicet, in feſtis, & in conuiuiis talium cum ipſi de ſuo non poſſint ea facere, neceſſe eſt, quod agni, id eſt, ſubditi innocentes grauentur, & pelle, id eſt, exteriori ſubſtantia ſpolientur Luc. 22. Appropinquabat dies feſtus azymorum, qui dicitur Paſcha. Vnde taliter feſtiuantibus videtur dominus dicere illud Eſa. 1. Neomeniam, ſabbathum, & feſtiuitates alias non feram, iniqui ſunt cœtus veſtri. Vnde cito etiam ceſſant & deficiunt. Vnde de ſuperbia ſynagoga dicitur Oſeæ 2. Ceſſare faciam omne gaudium eius, & ſolennitatem eius. Neomeniã eius, ſabbathum eius, & omnia feſta temporum eius. Luctus inſuper generant & adducũt, quia, vt communiter, omnia feſta & ſolatia mundi finaliter vel conuertuntur in temporalem tribulationem & luctum vel in æternale ſupplicium, & tormentum Amos 8. Tenebreſcere faciam terram in die luminis, & conuertam feſtiuitates veſtras in luctum, & omnia cantica veſtra in planctum. Tales igitur feſtiuitates mũdanæque lætitiæ & proſperitates à Deo odiuntur, & in perniciem taliter feſtiuantium conuertuntur. Vnde Amos 5. dicit dominus. Odi & proieci feſtiuitates veſtras, & non capiam odorem cœtuum veſtrorũ &c. Vide de gloria mundi, gaudio, proſperitate, & fortuna, & cęteris ſimilibus.

A **Fœtor.** Cum fœtor nihil aliud ſit, quam malus vapor à corrupta cœli ſubſtantia euaporans, ſenſum olfactus afficiens atque lædens, videtur quod fœtor ſemper ſignat in malum. Signat enim

Culpam internam,
Infamiam externam,
Pœnam æternam.

Eſt (dico) fœtor culpæ. Nihil enim tantum fœtet Deo & Angelis ſicut peccator, De peccatore autem Antiocho dicitur 2. Mach. 9. quod vermibus de carne eius ſcaturientibus, exercitus fœtore ipſius grauabatur. Vermes ſunt peccata, quæ per remorſum conſcientiæ mentem lacerant, atque mordent. Eſt etiam fœtor infamiæ. Vapor enim malæ opinionis quandoque de ſubſtantia operum alicuius perſonæ falſe vel vere eructat, qui alios per malam imitationem inficit, vel diſplicentiam grauat. Vnde Eſa. 34. De cadaueribus eorum aſcendet fœtor. Eſt inſuper fœtor pœnæ ſeu miſeriæ. Cõſtat enim quod fœtor eſt grauiſſima pœna ipſum continue ſuſtinenti. Vnde pœna æterna fœtor dicitur, quia grauat inficit eos à quibus ſuffertur. Et ideo comminatiue dicitur ipſis malis Eſa. 3. quod ipſis erit pro ſuaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro criſpanti crine caluitium &c. omitto, quia paucæ ſunt auctoritates vocales. Vide de odore, & de fama & de infamia, & ſimilibus.

Fœtus. Nota, quod fœtus ſunt animalium filij, ſeu fructus. A Et inde dicitur fœtus ſeu fœtoſus adiectiuum, idem quod in generando fructuoſus & copioſus. Vide igitur infra in titulo filius, & de Generare.

Fæx. Cum fæces ſint partes ſeu ſuperfluitates rerum quæ à A natura tanquam inutiles eiiciuntur, ſeu ad fundum vaſorum à pluribus liquoribus ſegregatæ mundantur, conſequens eſt quod fæces ſunt res cæteris impuriores, viliores, & inutiliores. Igitur poſſumus dicere, quod in ſcriptura reperiuntur, ſcilicet, fæces

Terrenorum,
Vitiorum,
Tormentorum.

Fæces (dico) terrenorum, qui in imo locantur. In liquoribus enim partes puriores & meliores ſunt ſuperius, fæces vero inferius ſubſunt. Iſtæ ſunt fæces vbi anguillæ & Ranæ verſantur, & vbi ſcabrones & porci delectantur & volutantur, quia, ſcilicet, porci, id eſt, luxurioſi, ſcabrones, id eſt, auari & circa diuitias diligẽtes & ſtudioſi, auguillæ, id eſt, cauteloſi, qui, ſcilicet, ad ſimilitudinem anguillæ difficiliter tenentur, & de manibus cito labuntur. Ranæ, id eſt, detractores & clamoſi, ad fæces bonorum terrenorum verſantur, & ibidem mente & corpore detinentur Pſal. 74. Fæx eius non eſt exinanita, bibent omnes peccatores terræ. ¶ Item ſunt fæces vitiorum, quæ in corde velantur. Peccata enim fæces ſunt, in quibus, ſcilicet, mundi peccatores delectantur, & ſiſtunt. Multi enim ſunt ſicut onocrotali, aues immundæ, quæ magis fæces diligunt quam res mundas, quibus tamen dominus comminatur Soph. 1. Viſitabo inquit ſuper viros defixos in fæcibus ſũis. ¶ Item ſunt fæces tormentorum vbi mali iactantur. Pœna enim comparatur fæcibus quia, ſcilicet, iſta eſt inferius in profundo, & quia, ſcilicet, in iſto horribili loco proiiciuntur dãnati. Quod igitur per fæces tribulatio & miſeria deſignetur, patet Ezec. 23. vbi animę dãnatæ in figura idololatræ ciuitatis Hieruſalem comminatur dominus dicens. Calicem ſororis tuæ bibes, profundum & latum, & eris in deriſum & ſubſannationem, quæ eſt capaciſſima, ebrietate & dolore repleberis, calice mœroris & triſtitiæ, calice ſororis tuæ ſamariæ, & bibes illum, & potabis vſque ad fæces. Et ideo Dauid gloriabatur ſe à talibus fæcibus liberatum, dicens in Pſ. 39. Eduxit me de lacu miſeriæ, & de luto fæcis, & ſtatuit ſupra petram greſſus meos &c. Vide de lacu & luto.

Ficus. Vide ſupra de adducere, vbi eſt illa auctoritas Num. A 20. Adduxiſti nos in locum iſtum peſſimum, qui nec ficum gerit &c. Vide etiam ſupra de arbore, vbi eſt illa auctoritas. Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, &c.

Fingere, fictio, fictum, figmentum, Figulus. A

Nota, quod fictum dicitur illud, quod appares aliud quam ſit. Et inde eſt, quod omne illud opus fictile dicitur, quod de terra in alienam figuram efficitur, & formatur. Signat ergo fictio vel fictilitas

Animi humilem ſubiectionem,
Corporis fragilem conditionem,
Culparum mobilem receptionem.

¶ Primo ergo eſt fictilitas virtuoſa. Et iſta eſt quando homo ſe reputat fictilem, terreum & mortalem, & per conſequens deiectum humilem, atque vilem vnde Num. 5. dicitur Accipiat ſacerdos aquam ſanctam in vaſe fictili, id eſt, in corde humili, in quo, ſcilicet, aqua ſancta, id eſt, gratia continetur, ſi tamen terra pauimẽti, id eſt, mortis ſeu mortalitatis conſideratio eidem adiungatur. Gratia enim Dei, eſt quidam liquor precioſiſſimus, qui ſecundum rei veritatem in tali vaſe fictili vult ſeruari, vnde Apoſtolus dicebat 2. Cor. 4. Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus. Aduerte tamen, quod nos viles & fictiles debemus Deũ recognoſcere ſicut propriũ figulũ & fictorẽ. Ipſe enim dicit Hie 18. Sicut lutum in manu figuli, ſic vos in manu mea domus Iſraël. Nam ſicut dicitur Rom. 9. Iſte figulus ex eadem maſſa facit vas in honorem, & vas in contumeliam. Et bene proh dolor, quia ſicut multi qui eum non cognoſcunt vt fictorem ſuum, quamuis ipſe ſit verus prometheus, de quo fingunt fabulæ, quod imagines & ſtatuas fictiles fecit ambulare & viuere, nihilominus nos ipſum ac ſi non eſſet fictor noſter, contemnimus Sap. 5. Cinis eſt enim cor eius, & terra ſuperuacua ſpes illius, & luto vilior vita eius, quoniam ignorat qui ſe finxit, & qui inſpirauit illi animam & eidem contradicimus, & contra eum ſuperbimus. De quo ad-

miratiuo

miratiue dicitur Rom.9. Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit, & quare fecisti me sic? & Esa.29. Hæc est cogitatio vestra quasi si contra figulum lutum cogitet, & dicat opus factori suo, non me fecisti, & figmentum dicat fictori suo, non intelligis. Non sic charissimi, sed honoremus figulum & fictorem nostrum, quia secundum Psal. Ipse est qui cognouit figmentum nostrum, & qui finxit sigillatim corda nostra. Ista est igitur fictilitas seu fictio

B virtuosa. ¶ Secundo dico, quod inuenitur fictilitas ruinosa. Et sic per res fictiles intelligitur terrea & fragilis vita nostra, quæ, scilicet, per tentationes frangitur, & maxime quando alicui mortiferio vel immundo per malam complacentiam sociatur Leu. 15. Vas fictile quod immundum tetigerit, confringetis, quando etiam mortalitate finaliter dissipatur, sicut de statua Nabuchodonosor dicitur Dan. 2. quod partem pedum eius quæ erat fictilis, lapis, qui desuper cecidit, dissipauit. Pes enim finem vitæ signat, quam quia fictilem & terream, lapis, id est, mortis duritia inuenit ipsam cassat. Istud etiam patet de diuitibus, qui fictitiis bonis modo pinguntur, sed præsentibus, & futuris tribulationibus à

C Deo confringuntur Esa.30. Comminuetur sicut conteritur lagena figuli contritione perualida. ¶ Tertio dico, quod inuenitur fictio vitiosa. Et ista est fictio quæ fit in moribus, quando, sc. malitiosi & hypocritæ mala fingunt esse bona, & etiam bona mala, & quando exterius in verbis & conuersatione vnum simulant, atque fingunt: in corde vero & intentione aliud cogitant atque gerunt, similes statuis & figmentis Sap. 10. Stans figmentum salis. Talem autem fictionem spiritus Sanctus abominatur, & omnes fallaces & fictitios detestatur Sap 1. Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum. Virisque muri fictilis cominantur, dicés. Eiulabo, & clamabo ad viros muri fictilis lamentantes Hier. 48. Sapiens etiam ista fictione se carere dicebat Sap. 7. Hanc sine fictione didici, & sine inuidia communico. Apostolus vero non in ficta charitate aliquid faciendum esse dicebat 2. Cor. 6. In charitate non ficta. Figulus autem istorum est diabolus, qui eos fingit, & efficit fictos. Vnde de multis Ecclesiasticis lamentatur Hier. Thren. 4. dicens. Quomodo inquit reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli? Et bene testea, quia vere tales testæ à sua ficta conuersatione franguntur. Vnde Ps. 2. Tanquam vas figuli confringes eos. Non sic charissimi, quia sicut dicitur 2.

D Mach. 6. Non enim ætati nostræ dignum est fingere. ¶ Aduerte tamen, quod fictio quandoque capitur in bono, quæ nihil aliud est, quam discreta simulatio, sicut de Christo dicitur, quod ne cognosceretur, finxit se longius ire Luc. 24. Talis autem fictio potissime spectat ad prælatos & iudices &c. Vide de mala fictione vbicunque infra agitur de hypocrisi, malitia siue fraude, & similibus.

A **Fides.** Nota, quod fides est fundamentum & subiectum omnium aliarum virtutum, & ideo sicut subiectum subiicitur bonis & malis accidentibus, ipso inuariabili permanente, sic fides potest perseuerare, & inuiolabilis permanere sub peccatis & virtutibus. Est etiam fides informis, & fides formata. Fides informis est, quæ forma gratiæ & charitatis caret propter concomitantiam peccati mortalis. Formata vero dicitur, quando charitati & gratiæ est coniuncta. Describitur autem fides ab Apostolo Heb. 11. Fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. Describitur ab Isidoro. Fides est, qua veraciter credimus id, quod nunquam videre valemus. Describitur insuper à Chrysostomo. Fides est sanctissimæ religionis fundamentum. Fides enim fundamentum dicitur, quia sicut sine fundamento nihil potest ædificari, sic impossibile est aliquam sine fide virtutum congeriem fabricari, quia sicut dicitur Heb. 11. Sine fide est impossibile quęquam placere Deo. Est enim fides inter virtutes sicut mater inter filias, sicut stipes inter frondes, sicut caput inter membra exteriora, sicut cor inter membra interiora. Et ideo sicut in natura secundum Arist. primo formatur cor inter omnia alia membra, sic vere nobis debet esse principalis & præcipua cura de fide nostra, primo & ante omnia bene formanda & ordinanda. Quia reuera fides est

Sicut { Pes ad sustentandum,
Oculus ad dirigendum,
Cor ad viuificandum.

B Per fidem enim sustentatur nostra fragilitas. vnde Col. 1. Permanetis in fide fundati. Item per fidem dirigitur erroris cæcitas, vnde Hæb. 12. Aspicientes in autorem fidei & consummatorem Iesum, ita quod de istis duobus potest dicere ipsa fides illud Iob 29. Oculus fui cœco, & pes claudo. ¶ Item per fidem viuificatur nostra mortalitas, quia sicut dicitur Rom. 1. Gal. 3. Heb. 10. Iustus ex fide viuit. Et ideo charissimi, diabolus videtur esse similis astuto luctatori, draconi deceptori, accipitri raptori, Luctator enim pedes socij sui supplantat, draco pugnans cum elephante oculos sibi si potest extrahit, vt cœcus efficiatur, accipiter autem capta præda, cor ipsius eradicat, vt exinde satietur. Nihil enim sapidius accipitri, quam cor comedere prædæ suæ. Et proculdubio charissimi sic facit diabolus, quia vere summe dicitur nobis auferre pedem fidei sustentantis, oculum fidei dirigentis, cor etiam fidei viuificantis. Scit enim diabolus, quod sine tali pede nō stamus, vel in bono perseueramus, sine tali oculo illa, quæ sunt credenda non intelligimus nec consideramus, sine tali corde vitam gratiæ habemus nec continuamus. De diabolo igitur bene præmonemur 1. Pet. 5. Aduersarius vester diabolus tanquam Leo rugiens circuit quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide. Diabolo est enim fortiter resistendum, quod tamen non faciunt qui per errores hæreses & sortilegia videntur cor & pedem & oculū amisisse. De quibus 2. Tim. 2. A veritate exciderūt & subuerterunt quorundā fidem. Non sic charissimi, sed cōtra diabolum viriliter dimicemus, & cor, pedem & oculum fidei seruemus Iuxta illud 2 Tim. 4. Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, ideo reposita est mihi corona iustitiæ &c. In quibus verbis ostenditur, quod per fidem Mundi prælium superamus. Bonum inquit certamen. Vitæ terminum cōsummamus. Cursum inquit. Cœli brauium reportamus. Ideo inquit reposita est mihi corona iustitiæ. Fides enim iuuat in præliis viriliter dimicare, facit in stadiis fœliciter cōsummare, facit de brauiis vtiliter reportare. Dat Igitur fides

Constantiam roboratiuam,
Perseuerantiam consummatiuam,
Cœli gloriam præmiatiuam.

¶ Dico igitur, quod per talem fidem C

Verbera toleramus,
Opera consummamus,
Munera reportamus.

¶ Primo igitur dico, quod per fidem verbera toleramus, quod ostenditur cum dicitur. Bonum certamen certaui. Istud est enim bonum certamen certare, tribulationes & angustias sustinere pro fide & iustitia, iuxta illud Eccles. 4. Vsque ad mortem certa pro iustitia. Sicut enim dicit Auicenna & Ambros in hexameron, Apes pro defensione regis sui certant & pugnant, & pro eo perire pulchrum putant. Serpens etiam pro capite suo ne lædatur corpus obiicit, & plagis & verberibus, pro seruando capite totum corpus exponit. Sic vere charissimi si fideles & boni fuerimus, pro rege & capite nostro, scilicet, pro Christo & eius fide defendendo & sustinendo, certare & præliari debemus, scilicet, contra dęmonum tentationes, contra mundanas tribulationes, & etiam contra infidelium impugnationes, corpusque nostrum & membra pœnis & laboribus exponere propter ipsum, iuxta illud 1. Tim 6. Certa bonum certamen fidei. Istud verbum potissime potest dici militibus cruce signatis, vel aliis contra infideles vel etiam quibuscunque iustum prælium ingressuris, quia pro certo fides pro qua pugnant, quam sciunt esse certam & veram debet eis maximum esse in certamine fundamentum, & audaciæ fulcimentum. Bonum ergo certamen certaui. Et hoc, quia pro certo sicut dicitur 2 Tim. 2. Non coronabitur, nisi qui vltime certauerit. Et si vis, potes hoc dilatare quomodo certandum est contra mundum, carnem, & hostem, & quot modis succumbitur, & quot modis in hoc certamine præliatur. Et vide supra de Bello. Patet igitur, quod per fidem verbera viriliter toleramus.

¶ Secundo dico, quod per fidem opera terminamus Cursum D consummaui. Fides enim quam de Deo & de rebus inuisibilibus & futuris habemus, valde iuuat hominem, vt ad virtutum complementum perueniat, & attingat. Fides enim mentem dirigit, spes mentem erigit, charitas mentes inflammat & accendit. Igitur aliæ virtutes possunt bona opera incipere, sed ad fidē pertinet consummare, & ad fidem debitum debite ordinare. [Cursum inquit consummaui]. Sicut enim carens oculis non potest bene consummare, seu perficere cursum suum, sic vere charissimi, cursum bonorum operum non possunt perficere, & complere illi, qui fidei lumine sunt priuati. Ideo bene dicitur Heb 12. Curramus ad propositum nobis certamen aspiciētes in autorem fidei nostræ & consummatorem Iesum. Per fidem igitur opera terminamus, seu consummamus. Et nota, quod in isto verbo potest applicari de perseuerantia, & vide supra de tractatu Currere. ¶ Tertio dico, quod per fidem munera reportamus, E quod ostenditur, cum dicitur mihi corona. Et vere charissimi, corona gloriæ reponitur, & reseruatur illis, qui fidem Dei cum operib. sectantur. Vnde dicitur Tob. 2. Vitam illam expectamus, quā Deus daturus est illis, qui fidē nunquā mutant ab eo. Quid n. charissimi, est apud Deum magis meritorum, quā fit fides, vt homo magis credat alteri, quam sibi, vt captiuet propriū intellectū & compellat ipsum credere, id quod penitus excedit limites rationis? Secundū enim Greg. Fides non habet meritum, cui humana

humana ratio præbet experimentum. Excedit enim omnem sensum ideo valde meritoria debet esse. Et ideo pro certo charissimi, sancti meruerunt per fidem miracula facere, mundi tribulationes vincere, & in fine cœlestem gloriam acquirere. Per fidem enim sancti miracula fecerunt Matt. 21. Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi hinc & transibit & nihil impossibile erit vobis. Item per fidem pericula euaserũt vnde Hebr. 11. Fide transierunt mare rubrum Ideo Petro super mare timenti periculum dicitur Matt. 14. Modicæ fidei quare dubitasti? Iterum per fidem tormenta superauerunt, & Paradisum acquisierunt Vnde ibidem Heb. 11. Sancti per fidem vicerũt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugauerũt aciem gladij, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Ecce quot præmia, quot munera, quot priuilegia habet fides nostra. Et breuiter charissimi, si fides non moriatur per peccatum mortale, ab ipsa reportabimus bona spiritualia & æterna. Corona inquit reposita est mihi. Et ideo cuilibet præcipitur Apo. 2. Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Ad quod facere potest quod scribitur. Hester vlti. Cognoscantur omnes qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide mercedem recipere. ¶ Si vis, potes hic inuehere contra illos, qui habent fidem sine operibus. Potes etiam applicare hic de corona gloriæ, vbi sunt duodecim gaudia particularia &c. in loco 12. lapidum preciosorum: omitto tamen omnia gratia breuitatis Patet igitur, quod per fidem

Cœli munera reportantur,
Bona opera terminantur,
Pœnæ verbera tolerantur.

Et breuiter charissimi, fides in scriptura comparatur illi lapidi, qui dicitur Iaspis, quia sicut dicitur Apoc. 21. In cœlesti Hierusalem fundamentum primum Iaspis. Sicut enim Iaspis secundum Dioscoridem facit hominem tutum inter pericula maleficiis & incantationibus obuiat, & resistit, oculos acuit, ardorem temperat, & castitatem diligit, sic vere charissimi, fides facit hominem tutum per constantiam Col. 2. Firmamentum eius, quæ in Christo est fidei vestræ. Incantationibus & suggestionibus dæmonum & hæreticorum obuiat per veram scientiam Eph. 6. Sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela inimici ignea extinguere. Oculos intellectus acuit per prudentiam: ardorem etiam concupiscentiæ temperat per sanctitatem & castimoniã. Ideo de Iaspide fidei dicitur Apoc. 21. Hierusalem, lumen eius
F mile lapidi precioso, tanquam lapidi Iaspidis. ¶ Et breuiter dicere possum, quod fides seruanda est, & habenda, quia

Deum iratum solet placare,
Mentis peccatum solet purgare,
Quemque grauatum solet iuuare,
Mortis hiatum solet vitare,
Cœli optatum solet præstare.

Per fidem dico Deus placatur: fides enim signum regis est, quo viso in prælio huius mundi, Deus cognoscens eum esse ex parte sua, parcit ei. Fides enim est sicut ille lapis, qui portatus reconciliat inimicos, quia, scilicet, faciliter Deus reconciliatur homini, quem inuenit Catholicum & fidelem. Nam teste scriptura ad Hebr. 11. sine fide impossibile est placere Deo & sicut dicitur Ecclesiast. 1. Beneplacitum est Deo fides & misericordia. ¶ Item per fidem culpa purgatur. Sicut enim aer purificatur aduentu luminis, sic mens per illuminationem fidei Prou. 15. Per fidem & misericordiam purgantur peccata, & per timorem domini declinat omnis à malo. ¶ Item per fidẽ homo saluatur, id est, à peccati & inferni periculo liberatur. Vnde illi mulieri infirmæ dicitur Luc. 7. Confide filia, fides tua te saluam fecit. ¶ Item per fidem vita seruatur. Fides enim tenet locum cordis in virtutibus moralibus, quia, scilicet, virtutes non viuunt sine ista Abac. 2. Iustus autem ex fide viuit. Ista est enim quæ à morte culpæ & pœnæ nos liberat.

¶ Item per fidem salus donatur 1. Pet. 1. Reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum vestrarum. Et ideo breuiter de eius perfectionibus pulcherrime loquitur Aug. li. de verbis domini. Nulla (inquit) maior substantia, vel thesaurus, nullæ maiores diuitiæ vel honores, quam sit fides nostra: quia

Homines saluat,
Cœcos illuminat,
Infirmos sanat,
Catechumenos baptizat,
Fideles iustificat,
Pœnitentes reparat,
Tutos augmentat,
Martyres coronat,
Virgines & viduas casto pudore conseruat,
Clericos ordinat,
Sacerdotes constituit,
Homines cum Angelis sursum locat.

Fidelis. Fidelitas.

A Nota, quod fidelitas est quædam mẽtis inuariabilis rectitudo, quæ inter amicos & inimicos, inter pauperes & diuites, seruos & dominos generaliter locum habet: hanc enim virtutem omnes possunt habere: ad hanc etiam & natura voluit omnes homines generaliter & naturaliter obligare. Est igitur fidelitas mentis rectitudo, seu obligatio naturalis, qua quis ad amicitiam rependendam, ad secretum commissum cælandum ad firmitatem propositi & etiam cuiuslibet promissi reddendam & habendam se sentit efficaciter obligatum. Vnde possumus notare, quod nos debemus esse fideles, erga Deum, ipsum credendo, erga proximum, ipsum diligendo, erga seipsum quilibet, se fideliter conseruando, erga susceptum officium ipsum fideliter exercendo & dispensando. Iuxta illud 1. ad Cor. 4. Hic quæritur inter dispensatores, vt quis fidelis inueniatur. ¶ Notemus igitur, quod nos B debemus inuicem

Fideliter { Diligere, Diuidere, Persistere.

Dico igitur primo, quod ad vitam fidelem pertinet fideliter diligere. Fidelitas enim requirit, vt vnusquisque nostrum alterum diligat, alter alteri subueniat, alter alterum supportet & foueat. Inter elephantes enim videtur esse maxima fidelitas, vnus dicitur alterum diligere, & ipsum si ceciderit subleuare. Inter passeres etiam tam fidelis dicitur esse amor, quod si vnus laqueo capitur, statim (si possunt) ab aliis concurrentibus liberatur. Quod de porcis etiam videmus, isti enim quodam fideli nexu alter ad clamorem alterius concurrunt & si possunt ei subueniunt & succurrunt. Sic proculdubio charissimi, debet esse de vobis. Quia vere charissimi, erga amicos nostros debemus esse fideles, & ipsos perfecte diligere, & eis in tempore tribulationis quanto magis poterimus subuenire. Iuxta illud Ecclesiast. 22. Fidem posside cum amico tuo in paupertate illius, id est, in tempore tribulationis ipsius mane illi fidelis. Istam tamen regulam non tenent falsi amici, quia scilicet, non amant nec fideliter nec veraciter, quia, scilicet, non diligunt personam, sed fortunam non hominis bonitatem, sed propriam vtilitatem. Istud patet, quia si in prosperitate aliquem diligunt, si superuenit aliqua tribulatio, vel tentatio, ab ipso recedunt. Iuxta illud Ecclesiast. 6. Est amicus socius mensæ, & non permanebit in tempore tribulationis. Ideo admirando loquitur sapiens Prouerb. 20. Multi sunt misericordes, virum autem fidelem, quis inueniet. Non sic igitur, sed siue simus subditi siue prælati, siue domini siue vasalli, siue superiores, siue inferiores, siue maiores, siue minores, alter alterũ diligamus, & alter alteri fidelitatem seruemus, quia sicut dicitur Prouerbiorum 28. Vir fidelis multum laudabitur. Et quia sicut dicitur Ecclesiast. 6. Amicus fidelis protectio fortis, & amico fideli nulla est comparatio, debemus igitur fideliter diligere.

C ¶ Secundo dico, quod nos debemus fideliter diuidere: Dispensator enim & procurator, qui habet reddere salarium, debet fideliter operariis reddere, quod merentur. Si enim odio vel fauore inæqualiter diuideret, vel si vltra voluntatem domini sui retineret, non fidelis, sed infidelis diceretur. Furtum enim committeret, ex quo bona domini contra voluntatem ipsius dispẽsaret. Pro certo charissimi, talis fidelitas requiritur in quolibet Ecclesiastico vel prælato, cui commissum est regimen, seu administratio domus Dei. Iste enim subditis suis debet bona sibi commissa sine acceptione personarum distribuere & diuidere; & non sibi aut suis indebite retinere, quia sicut dicitur 1. Corinth. 4. Iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Quod vtique est contra multos, qui reuera non diuidunt fideliter, & æqualiter, sed maligniter & dispariter, quia, scilicet, bona Ecclesiæ suis compatriotis, familiaribus & consanguineis (quanquam indignis) distribuunt, bonis vero sufficientibus nihil donant. Isti sunt similes lupo, qui talis est conditionis, quod totam prædam suam solus cum catulis suis vellet comedere, & nihil aliis distribuere. Vnde iste non fidelis nec bonus dispensator est, nec etiam est similis leoni, qui prædam suam extraneis, & aliis animalibus diuidit, & largitur. Sic vere multi sunt hodie in Ecclesia auari & lupini, rapaces, atque tenaces, qui bona sua aliis non diuidunt, sed pro se, catulis & parentibus ipsa reseruant & custodiunt. Vnde isti non sunt dispensatores fideles, sed fures, & impij & crudeles. De istis dicitur Esa. 1. Principes infideles, & socij furum. Non sic charissimi, sed pro certo nos debemus fideliter

D liter diuidere. ¶ Tertio dico, quod nos debemus fideliter persistere. Vir enim fidelis, stabilis & firmus dicitur,

Veraciter loquendo,
Tenaciter celando,
Simpliciter viuendo,
Stabiliter hærendo.

Veraciter (dico) loquendo quia, sc. vir fidelis non debet vnum dicere, & aliud cogitare, quia sicut dicitur Prou.14. Testis fidelis non mentietur. Item tenaciter celando, quia, sc. illud, quod suæ fidelitati committitur, non debet quacunque occasione alicui reuelare, quia sicut dicitur Prou. 11. Qui fidelis est, celat amici commissum. Item simpliciter viuendo, quia, scilicet, vir fidelis non debet esse duplex sed simplex, non debet vnum promittere, & aliud facere, non vnum fingere, & aliud sentire. Vnde de tali firmitate potest dici illud Esa.22. Figam illum paxillum in loco fideli. Item in amicitia stabiliter adhærendo, quia vere sicut canis est animal fidele domino suo, sicut pluribus de canis fidelitate posset ostendi exemplis, sicut de cane Lysimachi regis exēplificat Solinus, quod dominum suum comitatus, cum corpus eius mortuum combureretur, in flammas cum eo se iniecit, sic vere charissimi dominis nostris superioribus & magistris debemus esse fideles, eis, scilicet, fideliter famulando, nulli alij adhærendo, sed cum ipsis stabiliter perseuerando Iuxta illud Apoc.2. Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitę.
E ¶ Et breuiter notare potest, quod fidelitas

Præcipitur diuinis legibus,
Præficitur humanis gregibus,
Extollitur immensis laudibus,
Erigitur æternis sedibus,
Diligitur à cunctis gentibus.

Dico enim quod fidelitas diuinis legibus præcipitur, vnde Ioan. 20. dicitur imperando. Noli esse incredulus, sed fidelis. Et illud prædictum Apocalyp.2. Esto fidelis vsque ad mortem. ¶ Item dico, quod humanis gregibus præficitur. Deus enim vult habere præfectos vel prælatos in populo suo, nisi fideles & bonos Mat. 24. Fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus super familiam suam. Et 1.Reg.2. Suscitabo mihi sacerdotem fidelem. ¶ Item immensis laudibus extollitur. Fidelitas enim inter omnes virtutes summe laudatur. Iuxta illud prædictum Prou.28. Vir fidelis multum laudabitur, & merito si laudatur, quia pro certo ista est virtus cæteris rarior, cæteris charior, cæteris sanior. Rarior dico Prou.20. Virum autem fidelem quis inueniet? Charior etiam Sap.3. Fideles in dilectione acquiescent illi. Sanior insuper Prou.13. Legatus fidelis sanitas. Ista igitur immensis laudibus extollitur.

¶ Item ista æternis sedibus erigitur. Deus enim in conuiuio suo æterno, cum & ipse fidelis sit, iuxta illud Psal. Deus fidelis, & absque vlla iniquitate iustus & rectus, vult habere conuiuas fideles Ps.100. Oculi mei ad fideles terræ, vt sedeant mecum. ¶ Itē ista à cunctis gentibus diligitur. Tanta est enim fidelitatis virtus, quod ipsam in aliis diligunt etiam infideles Eccl.33. Seruus fidelis sit tibi quasi anima tua. Et breuiter charissimi, fidelitatem nullus debet infringere, sed ipsam potius conseruare, quia sicut dicit Seneca in Prou. Viri boni est pollicitam seruare fidem. Et ideo ibidem, malo mihi deesse successum, quam fidem frangere.
F ¶ Sed pro certo charissimi, istud non faciunt hodie multi, quia proculdubio valde pauci sunt hodie viri fideles, infringunt enim aliqui fidelitatem

Per promissorum non impletionem,
Per secretorum reuelationem,
Per amicorum defraudationem & proditionem,
Per dominorum impugnationem.

¶ Infideles enim sunt promissorum variatores. Iuxta illud Rom. 4. Exinanita est fides, abolita est promissio. Item isti sunt secretorum reuelatores, nesciunt enim aliquid celare, quinimo sæpe fit quod fideles & bonos se fingunt esse, vt sub tali specie secreta hominum inquirant, vt tandem ipsa reuelent, & prodant, similes vasis crystallinis, quæ ita sunt peruia & etiam lucida, quod quicquid intus est declaratur, quia vere quicquid talium fidelitati committitur, statim exterius reuelant. Et ideo bene cauendum est, cui vel quali secreta committuntur Iuxta illud Eccl.8. & Prou. 25. Secretum extraneo non reueles, quia pro certo falsi & proditores veniunt in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Quod figuratum est illo Ismael, Hier.41. de quo dicitur, quod ipse in occursum aliorum incedens & plorans ibat, scilicet, fingendo se eis compati, & condolere, dissimulans se velle ipsos ad locum securitatis ducere, ipsos tamen opportunitate habita interfecit. Et sic in talibus impletur illud Eccle. 12. Oculis suis lacrymabitur inimicus, & cum inuenerit tempus, non satiabitur sanguine. Isti igitur sunt secretorum reuelatores.

¶ Item isti sunt amicorum defraudatores. Amicos enim suos, id est, illos, qui se confidunt velut amicos, solent tales infideles decipere, & sub specie boni mala consilia suggerere, fidē insuper & veram amicitiam aliis tanquam propinquis, & proximioribus non seruare. Vnde 1.Tim.5. Qui suorum, maxime domesticorum, curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior.

¶ Item isti sunt dominorum impugnatores. Sæpe enim fit, quod infideles serui dominos, discipuli magistros, subditi prælatos, quanquam eis multa bona fecerint, solent decipere, contra eos insurgere, & eos accusare. Et istud patet in Absalon & Achitophel 2.Reg.17. quorum vnus filius, alter fuit consiliarius & secretarius regis Dauid, & tamen contra eum insurrexerunt, & ipsum de regno proprio expulerunt. Taliter enim faciunt hodie mali serui suis dominis, mali subditi suis prælatis, mali filij suis patribus, mali ingrati suis benefactoribus. Isti enim sunt sicut Iupiter, qui Saturnum patrem suum de regno fingitur eiecisse. Tales igitur infideles sunt, qui in fidelitate stabilitatis & amicitiæ non persistunt, ita quod proprie de talibus potest dici illud Deut.32. Generatio enim peruersa est, & infideles filij. Non sic igitur charissimi, sed simus fideles & boni, & persistamus stabiliter, diuidamus æqualiter, diligamus veraciter &c. Vide supra de titulo Estote, & in illa auctoritate. Esto fidelis vsque ad mortem.

Fiducia. Nota, quod fiducia idem est, quod confidentia, spes seu securitas. ¶ Primo igitur possumus breuiter notare, quod est quædam fiducia commendabilis & virtuosa. Et ista est fiducia qua in Deo & in sanctis confidimus & speramus. Deus enim est sicut lapis Adamas, qui gestatus timores dicitur pellere, & hominem securum reddere. Epistites etiam facit, vt dicit Dioscorides, hominem inter pericula tutum esse. Sic vere Deus illos, qui in ipso habent fiduciam, & qui ipsum per iugem deuotionem & fiduciam secum portant, tutos in periculis facit esse. Vnde Hier.39. Erit anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam. Ista est igitur fiducia commendabilis & virtuosa. ¶ Secundo est fiducia derestabilis & vitiosa. Et ista est fiducia, quam quidam habent A

In { Mundi diuitiis,
Propriis malitiis,
Amicorum multitudine,
Propriarum virium fortitudine. }

Habent (dico) fiduciam in diuitiarum plenitudine, vnde Iob.8. Sicut tela araneæ fiducia eius, & Iob 31. Si dixi obryzo, fiducia mea es. Item in malitiarum promptitudine Esa. 47. Fiduciam habuisti in malitia tua. In amicorum multitudine Iob 39. Nunquid habebis fiduciam in magna fortitudine eius? contra illud Hierem.9. In omni fratre suo non habeat fiduciam. In propria fortitudine, nec attendunt quod subito attenuatur. Ideo dicitur Esa.36. Quæ est fiducia ista, qua confidis? ac si nulla.

¶ Tertio dico, quod est fiducia affectabilis & gloriosa, & ista est illa perfecta securitas & fiducia, quam habent sancti in patria, de qua Esa.32. Sedebit populus meus in requie opulenta, in tabernaculis fiduciæ. Et hoc sufficit, quia supra satis dictum est de confidentia.

Fieri. Nota, quod fieri signat mihi quandam continuationem, & quendam transitum & mutationem, & de vno esse ad aliud alterationem. Signat etiam imperfectionem, omnisque complementi carentiam, & necdum adeptam perfectionem Igitur cum significare possit in bono & in malo, dicamus, quod fieri in bono significato potest referri ad Deum, & ad quēlibet virum iustum. In malo significato ad quemlibet impium & peccatorem. ¶ Primo ergo de fieri Dei dicamus. Quamuis enim Deus quantum ad essentiam suam nunquam consistit in fieri, B sed potius in facto esse, cum nullam imperfectionem habeat, nec in aliquo transitu aut alteratione consistat, respectu tamen nostri quotidie fit & efficitur, in quantum in nobis secundum merita in diuersa mutatur. Quamuis enim sol in sua essentia est immutabilis, in suis tamen effectibus & quantum ad exteriorem faciem secundum quod in diuersis signis currit, multipliciter alteratur Sic Deus quamuis semper idem ipse sit, tamen ad effectus, & secundum signa per quæ decurrit, id est, secundum qualitatem hominum in quos agit, multipliciter variatur. Et sic notabo, quod Deus

Fit nobis { Hospes & habitator,
Tutor & defensator,
Pater & consolator,
Concordator & mediator. }

Quod fiat nobis hospes & visitator seu cohabitator, patet Ioan. 1. vbi dicitur quod verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Ista enim fuit quædam factio & alteratio mirabilis, qua, sc. factus est Deus homo, summus, imus, æternus, mortalis. Istam factionem propheta desiderauit, natura stupuit & expauit. Maria tamen credidit & acceptauit. Propheta (dico) desiderauit, dicens in Ps. 23. Fiat misericordia tua domine super nos, quẽadmodum sperauimus in te. Et illud. Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ & super filium hominis quem confirmasti tibi. Natura etiam ipsam reformidauit. Vnde propter mutationem ordinis naturæ, beata virgo expauescendo dicebat Luc. 1. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Maria tamen ipsa credidit & humiliter acceptauit, dicens ibidem. Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Sic igitur dico, quod Christus quantum ad diuinitatem non fit, nec fuit factus. Vnde in symbolo canitur. Genitum, non factum, consubstantialem patri per quem omnia facta sunt. Quantum vero ad humanitatẽ fuit in fieri, & etiam fuit factus, vnde Gal. 4. Misit Deus filium suum factum de muliere, factum sub lege. Iste igitur fit nobis spes & visitator, patet in Ps. vbi dicitur. Fiat manus tua vt saluet me. Itẽ quod nobis fiat tutor & defensator. patet in Psalm. vbi dicitur: Fiat manus tua, vt saluet me. Item quod nobis fiat pater & consolator, patet in Psalm. 121. vbi dicitur, Fiat misericordia tua, vt consoletur me. Item quod nobis fiat concordator & mediator, patet in Ps. vbi dicitur. Fiat pax in virtute tua. Sic igitur patet quomodo fieri spectare potest ad Deũ.

C ¶ Secundo dico, quod fieri potest referri ad virum iustum. Iustus enim continue fit, & perficitur, & de bono in melius alteratur, vt, scilicet, ad supremum factum ad summam perfectionem, id est, ad æternam beatitudinem attingere mereatur Sicut enim puer in vtero non cessat formari, & fieri, quousque ad maturam perfectionem ipsum contingat parturiri, sic in vtero huius mundi semper debemus esse in fieri quousq; mater nostra Deus, bene formatos & factos, in lucem æternitatis emittat Matt. 8. Sicut credidisti, fiat tibi. Deus enim talem factionem in nobis appetit, & nos bonos fieri cõcupiscit, vnde 2. Tim. 2. dicitur, quod ipse omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Et sic nota, quod ipse vult nos

Fieri {
Stabiles & solidos,
Humiles & timidos,
Clementes & fluidos,
Feruentes & auidos,
Honestos & fulgidos,
Modestos & prouidos.

Igitur fiamus stabiles & solidi Gen. 1. Fiat firmamentum in medio aquarum. Item Mat. 4. Dic vt lapides isti panes fiant. Item fiamus humiles & pauidi Luc. 22. Qui maior est vestrum: fiat minor, & illud Iac. 3. Nolite plures magistri fieri, fratres mei, scientes, quoniam magis iudicium sumitis Rom. 3. Subditus fiat omnis mundus Deo. Item fiamus clementes & fluidi Luc. 12. Dicitis, nimbus venit, & ita fit. Nimbus enim fluorem pietatis designat.

D ¶ Item fiamus feruentes & auidi, scilicet, in oratione & deuotione 1. Cor. 16. Omnia vestra in charitate fiant: & Act. 12. Fiebat autem oratio sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo, ¶ Item fiamus honesti & lucidi Rom. 8. Conformes fieri imagini filij sui, & Gen. 1. Fiat lux Et ibidem. Fiant luminaria in firmamento cœli. Lux enim & imago honestam conuersationem designant. ¶ Item fiamus modesti & prouidi 1. Cor. 14. Omnia secundum ordinem fiant in vobis. Ista sunt igitur, quæ oportet fieri Apoc. 1. Quia si ista non fierent, non fieret salua omnis caro. ¶ Tertio dico quod fieri potest referri ad peccatores, qui non fiunt modo iam dicto. Sunt enim sicut monstra, quæ faciendo errat natura, quia pro certo omnia videntur in eis modo inordinato & rationi contrario esse facta. Isti enim fiunt

Rebelles & litigiosi,
Imbecilles & desidiosi,
Carnales & luxuriosi,
Crudeles & iniuriosi,
Instabiles & defectuosi.

Quod fiant rebelles & litigiosi patet in Ps. vbi dicitur. Fiant contra dominum semper. ¶ Item quod fiant imbecilles & desidiosi, patet 2. Reg 18. vbi dicitur Fiant sicut puer inimici domini, & Exo. 15. Fiant immobiles quasi lapis. ¶ Item quod fiant carnales & luxuriosi, patet Ephesi 5. vbi de luxuriosis dicitur, quod quæ in occulto ab eis fiunt, turpe est dicere, & tamen in Psal. dicitur. Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. ¶ Item quod fiant crudeles & iniuriosi, patet Gen. 49 vbi dicitur. Fiant Dan coluber in via, cerastes in semita, mordens vngulas equi. ¶ Item quod fiant instabiles & defectuosi patet Hier. 18. vbi dicitur. Fiant corruentes in conspectu tuo, defectuosi, scilicet, breues & imperseuerantes Ps. Fiant dies eius pauci. ¶ Item quod isti finaliter fiant miserabiles & penuriosi, scilicet, post mortem in inferno, patet in Ps. vbi dicitur. Fiant habitatio eius deserta, fiant filij eius orphani, fiant nati eius in interitum. Et alibi: Fiant tanquam puluis ante faciem venti, & Angelus domini persequẽs eos &c. sufficiat de fiat tam in bono quam in malo significato. E

¶ Sed si vis potes dicere, quod istud verbum fiat dicitur imperatiue, supplicatiue, execratiue seu maledictiue. & ordinatiue: Imperatiue dico, sicut illud [Fiat lux &c] . Supplicatiue, sicut illud [Fiat misericordia tua domine super nos] Maledictiue seu execratiue, sicut cum dicitur [Fiant nati eius in interitum, in generatione vna deleatur nomen eius] Ordinatiue, sicut illud [Omnia vestra in charitate fiant]. ¶ Adhuc dico, quod est vnum fiat quod est F

Potentiæ,
Clementiæ,
Iustitiæ,
Nequitiæ.

Fiat potentiæ pertinet ad Deum creatorem Gen. 1. Fiat lux. Fiat clementiæ pertinet ad Christum redemptorem, vnde Dauid in Ps. Fiat pax in virtute tua. Fiat iustitiæ pertinet ad viatorem bonum Prou. 18. Longi fient dies eius. Fiat nequitiæ pertinet ad vanum peccatorem Ps. Fiat ei, supple maledictio, sicut vestimentum quo operitur &c. Sufficit. A

Figere. Fixus. Fixio.

Nota, quod cum illud, quod fixum est siue sit palus siue sit clauus, stabiliter adhæreat rei, cui infigitur, videtur, quod loquendo moraliter, fixio stabilitatem designet. Homo enim fixus dicitur, qui in aliquo proposito efficaciter stabilitur. Sumitur igitur figere in bono & in malo significato. In bono enim significat perseuerantiam & durationem. In malo vero designat cordis proteruiam & obstinationem. ¶ Bonus enim debet esse fixus, & in bono proposito stabilitus. Sicut enim pali tabernaculorum quanto profundius in terra figuntur, tanto ipsa tentoria contra ventorum impetum efficacius statuuntur, sic homo bonus cum in profundo per bonum propositum in virtutibus radicatur, contra tentationum flatus & fluctus stabiliter roboratur. Arbor enim faciliter euertitur, quæ in terra non figitur, aut cuius radix nullatenus profundatur. Igitur figamur in Deo per fidem, ipsi perfecte credendo Esa. 22. Figam illum paxillum in loco fideli: figamur in proximo per charitatem, ipsum fortiter amando Eccl. 6. Amicus si permanserit fixus, erit tibi sicut coæqualis. Figamur in cœlo per spem, bona æterna cordialiter affectando. Vnde illud quod dicitur in collecta Ibi nostra fixa sint corda, vbi vera sunt gaudia. Quidam enim sanctus pater cũ rogaretur à discipulis verbum salutis proponere, solum ista duo aduerbia dicebat: Ibi, vbi: & rogatus exponere dictam collectam, dixit. Ibi inquit nostra fixa &c. Spes enim fides & charitas sunt tres claui tabernaculi cordis nostri, & tres radices arboris mentis nostræ, & tres columnæ ædificij virtutum nostrarum, quæ si stabiliter fixa fuerint, nunquam cadere poterunt aut perire. Exod. 19. Israel fixit tentoria è regione montis. ¶ Et breuiter in nobis debet esse B

Fixa {
Intentio,
Affectio,
Locutio.

De fixa intentione potest dici illud Eccles. 27. In medio compaginis palus figitur. De fixa affectione potest dici illud Eccles. 6. Amicus &c. vt supra. De fixa locutione potest dici illud 2. Reg. 19. Fixum est quod locutus sum. De malis etiam & obstinatis quomodo in suis opinionib. & malis propositis fixi sunt, patet. Arbores infructuosæ, vt communiter, profundius figuntur in terra, & maiores & excellentiores existunt quam arbores fructuosæ, patet de quercubus & de vlmis respectu mali punici seu mori. Sic vere mali & infructuosi, profundius figuntur in suo malo proposito, quam boni figantur in bono, figurati Act. 27. in illa naui cuius prora in bithalasso ita stabat immobilis, quod ante fracta est quam laxata. Sic mali vsque ad fractionem mortis fixi & stabiles permanent in delictis. Vnde de Ismael dicitur Gene. 16. quod è regione vniuersorum fratrum suorum figet tabernacula.

Figulus. Figmentum.

Vide in titulo fingere.

Figura.

A Nota, quod figura accipitur pro exteriori imagine seu forma. Et inde est, quod in scientialibus illud figura dicitur, vbi sub exteriori apparentia historiæ vel literæ interiora mysteria continentur. Nota igitur, ꝙ figura secũdũ

vtrumque suum significatum, quo vel secundum literam, vel secundum literæ mysticam intelligentiam signat, significare moraliter potest

Caliginem velatæ veritatis,
Imaginem ornatæ venustatis,
Æruginem mundanæ qualitatis.

Prima figura debet intelligi,
Secunda figura debet corrigi,
Tertia figura debet negligi.

Inuenitur igitur figura quam debemus intelligere. Et ista est figuralis & ænigmaticus scripturarum processus, sub quo verus intellectus latet, de qua dicitur 1. Cor. 10. quod sanctis patribus omnia in figura contingebant. Nam facta antiquorum ex veris historiis processerunt & futurorum legis nouæ sacramentorum signa & figuræ fuerunt. Parabolæ etiam Christi figuratiue dictæ sunt, quia vnum quidem interius, aliud vero exterius significant & prætendunt. Cognitio etiam nostra pro tempore huius vitæ nunquam est nuda facialis, sed potius obscura, ænigmatica & figuralis. Cuius tamen contrarium erit in patria, quia ibi non erit parabola vel figura, sed nuda veritas atque clara, ita quod de quolibet beato poterit dici illud Num. 12. Non per figuras & ænigmata, sed facie ad faciem, Deum videt. ¶ Item inuenitur figura quam debemus emendare & corrigere. Et ista est figura exterioris conuersationis, quæ, scilicet, per virtutes ornatur, atque pingitur 4. Reg. 1. Cuius figuræ & habitus est vir, qui occurrit vobis? Responderunt. Vir pilosus, & Zona pellicea præcinctus renibus. Per vitia autem hæc figura deformatur, & inficitur. Vnde Leu. 19. Neque figuras aliquas, aut stigmata facietis vobis. Figuras (dico) id est, malæ conuersationis imagines. Per pœnitentiam vero antiquæ & malæ figuræ destruuntur 4. Reg. 23. Figuras idolorũ & immunditias abstulit Iosias. Noua vero & sancta figura reparatur & reficitur, sicut Nabuchodonosor Daniel 4. De se ipso prius in bestiam mutato & tandem reformato dicit. Figura mea reuersa est ad me. ¶ Item inuenitur figura quam debemus contemnere & negligere. Et ista est figura cursus & imago prosperitatis mundanæ de qua 1. Cor. 7. Præterit enim figura huius mundi &c. Vide infra de imagine, & de forma, & aliis similibus.

A **Filius.** Nota, quod filius est nomen subiectionis, nomen dilectionis, nomen vtilitatis, nomen nobilitatis, nomen conformitatis.

Nomen dico:
- Subiectionis, quia patri debet subiugari,
- Dilectionis, quia à patre debet amari,
- Vtilitatis, quia pater debet subrogari, scilicet, in successione,
- Nobilitatis, quia liber debet iudicari,
- Conformitatis, quia debet patrem in virtutibus imitari.

Istis quinque modis, charissimi, debemus pro certo esse filij Dei & sanctorum, quia pro certo (charissimi) boni & perfecti viri istis quinque rationibus possunt spirituales filij nuncupari, scilicet, quia isti habent

Humilitatis subiectionem,
Charitatis dilectionem,
Nobilitatis conditionem,
Hæreditatis successionem,
Conformitatis applicationem.

Boni enim humiliter maioribus subiugantur, vnde Sap. 9. & etiam in Ps. Ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ. ¶ Item alternatim diligunt & diliguntur, scilicet, tam à Deo quam ab hominibus. Vnde Gen. 22. Tolle filium tuum, quem diligis Isaac. & Luc. 3. Tu es filius meus dilectus. ¶ Item isti sunt nobiles moraliter & liberi, quia, scilicet, isti sunt filij, & non serui qui enim facit peccatũ, seruus est peccati Ioan. 8. Et ideo quia sancti sine tali seruitute fuerunt liberi, & nobiles spiritualiter dici potuerunt. Vnde Sap. 2. Si est vere filius Dei, liberabit eum. ¶ Isti vtiliter hæreditantur, quia, scilicet, filij spirituales Dei & Ecclesiæ, habent ius in hæreditate & successione patris & matris, id est, in bonis Ecclesiæ, in bonis gratiæ, in bonis gloriæ. Vnde Gal. 4. Quod si filius, & hæres. ¶ Item isti conformiter imitantur, quia patres spirituales, videlicet Deum, prælatos, & sanctos viros debent imitari, & eis in virtutibus conformari, vnde Gen. 5. Genuit Adam filium ad imaginem suam. Et sic pro certo charissimi, si istas quinq; conditiones quis habuerit, bene spiritualis, id est, Dei filius dictus erit. Et sic poterit dici de ipso illud præallegatum Luc. 3. Tu es filius meus dilectus. In quibus verbis ostenditur, quod ad hoc, quod quis filius Dei possit dici, tria principaliter requiruntur. Debet enim esse habilis ad æternam susceptionem quia dicitur [Filius] Humilis per internam subiectione, quia dicitur [Meus] Amabilis per supernam dilectionem, quia dicitur [Dilectus]

Isti enim sunt Dei:
- Successores,
- Seruitores,
- Amatores.

Dei successores, quod probat conditio, quia [Filius vel filij] Dei seruitores, quod probat possessio [Meus] id est, mihi subditus, vel à me possessus. Dei amatores, quod probat affectio [Dilectus inquit] Si enim à Deo est dilectus, per consequens ipsum suppo-nere diligitur, iuxta illud Sene. Ama si vis amari.

B ¶ Primo ergo dico, quod iustus dicitur filius Dei, quia succedit in hæreditatem, & hoc ostenditur cum dicitur. [Filius] Filius enim dicitur patri naturaliter succedere. Sic sancti & iusti qui per gratiam filij Dei constituuntur, in hæreditate sua, id est, sequenti gloria, vel in præsenti Ecclesia, hæredes & successores fieri merentur. Et ideo videmus, quod Deus facit talibus, sicut vitulus marinus, qui est animal natans in aquis, & graditur in terris, qui filios suos in terra generat atque parit, ipsosque finaliter ad mare ducit, & ibidem ipsos natare docet, instruit & inducit, sicut dicit Plin. Sic vere charissimi, Deus pater filios suos fideles, in terra, id est, in hoc mundo generat per gratiam, & tandem in morte ipsos ad mare, id est, ad affluentiam Paradisi perducit, & regni Paradisi successores tanquam legitimos filios eos facit. Ideo de talibus poteft dici illud Ioan 8. Seruus non manet in domo in æternum. Ideo de tali filio loquitur Christ. s Luc. 15. Fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt. Sic igitur dico, quod quicunque iustus dicitur Dei filius, quia succedit in hæreditate.

C ¶ Secundo dico, quod filius potest dici qui præcellit in humilitate, illud enim nomen est humilitatis, istud enim vocabulum, filius, importat de se quod sit in paterna potestate, cũ sit vocabulum relatiuum. Et hoc etiam ostenditur cum dicitur Meus, quod est pronomen possessiuum. Ista enim pronomina, meus, tuus, & suus significant quasi possessionem & subiectionem, ad denotandum, quod illi, qui filij spirituales Dei & Ecclesiæ volunt esse, debent per humilitatem Deo & suis maioribus subiici, & per abdicationem propriæ voluntatis alterius iuris fieri, & non sui. [Meus inquit]. vnde Matt. 17. Hic est filius meus, vt sic quilibet dicat illud Gen. 27. Ego sum filius tuus Esau. Vbi nota, quod talis humilitas debet habere obedientiæ promptitudinem, quod notatur, cum dicitur. [Ego], quod est primæ personæ. Ad denotandum, quod ad prompte obediendum debet inter cæteros primus esse. Item debet habere perseuerantiæ firmitudinem, quod ostenditur cum dicitur. [Sum]. Item debet habere humilitatis promptitudinem, quod notatur cum dicitur [Tuus]. Item debet habere fœcunditatis plenitudinem, quia dicitur Esau, quod interpretatur terra. De isto igitur meus, id est, de ista subiectiua possessione potest quilibet talium dicere illud Ps. Dominus dixit ad me, filius meus es tu. Iustus igitur filius Dei dicitur, quia præcellit in humilitate.

D ¶ Tertio dico, quod talis filius Dei dicitur quia fundatur in charitate, quod ostenditur cum dicitur Dilectus. Quia enim tales à Deo sunt dilecti, ideo supponitur, quod ipsi Deum diligant, quia Deus non diligentes se, non diligit, iuxta illud Prou. 8. Ego diligentes me diligo. Et in persona talium dicitur 1. Ioan. 4. Nos igitur diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos. Amor enim habet naturam reciprocam, diffunditur enim de vno in alium, quia sicut humor à radice transfunditur in ramos, sicut patet tempore verno, & econuerso à ramis diffunditur in radicem, sicut patet in tẽpore hyberno, sic vere à radice, id est, à Deo, patribus & prælatis & maioribus amor transfunditur vel transfundi debet primo & principaliter in ramos, id est, in filios & subditos quoslibet viros iustos, sicut dicebat Dauid in persona talium superiorum 2 Reg 1. Sicut mater vnicum amat filium, ita te diligebam. Sed pro certo ab istis ramis, id est, inferioribus debet iste humor, id est, iste amor iterum in Deum & superiores vice reciproca refundi, quia valde est consonum rationi, vt illos à quibus diligimur, totis affectibus diligamus, iuxta illud Ioan. 15. Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem &c. Sic ergo pater breuiter quod si filius Dei quis esse voluerit, sicut à Deo & superioribus suis diligitur, sic ipsos diligere tenetur. Dilectus inquit, vnde Matt. 17. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Sed heu proh dolor charissimi, quam pauci sunt hodie filij, qui istum amorem rependant aut repensant. Amor enim quem habet Deus ad homines, non rependitur, quia quãuis à Deo diligamur, ipsum tamen non diligimus nec timemus! Pellicanus enim sicut dicit magister Iacobus in lib. de mirabilibus orientalium regionum, quamuis pro viuificandis filiis suis seipsum vulnerat & debilitat, vt virtute sui effusi sanguinis filios ipsos suscitet & viuificet, sit tamen vt dicit idem, quod quidam ipsorum filiorum de patre sic pro eis debilitato non curant, nec ei necessaria ministrant, quod aduertens ipse pater, quando ad sanitatem peruenit, ipsos filios punit, & à nido suo eiicit, & expellit. Istud charissimi, quotidie videmus in nobis, qui sumus

filij Dei per creationem. Quamuis enim pater noster Deus sanguinem suum in cruce fuderit, vt nos mortuos viuificaret & suscitaret, nos tamen tanti beneficij immemores, sibi in persona pauperum suorum debilitato, depresso, & fatigato non subuenimus, nec de ipso curamus, quamuis ipse clamet in scriptura Esa. 28. Reficite lassum, & hoc est meum refrigerium. Nec etiam vulneribus, quæ pro nobis sustinuit, in aliquo condolemus, quamuis ipse clamet Thren. 1. O vos omnes, qui transitis per viam, attendite & videte si est dolor sicut dolor meus. Et ideo vere proprie ipse potest de nobis dicere illud Esa. 1. Filios enutriui, & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Et ideo finaliter de nido Paradisi tales eiiciet, & in die iudicij consortio suo & hæreditate Paradisi tanquam ingratos priuabit, & in infernum deiiciet, & fugabit, dicens illud Esa. 1. Væ genti peccatrici, semini nequam, populo graui iniquitate, filiis sceleratis. Ista etiam, scilicet, ingrata filialitas apparet in multis Ecclesiasticis, qui quamuis sint Ecclesiæ vel religionis filij & ministri, & quamuis ab ipsius sciētia fuerint educati, nutriti, edocti & augmentati, viuificati, & ad statum promoti, ipsi tamen hoc non videntur aduertere, nec de matris suæ necessitatibus curare. De vtilitate enim communi non curant, sed de propria tantum, quin vero vt propriam vtilitatem faciant, derogare communi quodammodo non formidant, ita quod de talibus dicitur Baruc. 3. Non est qui consoletur eam ex omnibus filiis, quos genuit. Sed quid dicemus charissimi, de naturali filialitate? Inuenitur ne ibi prædicta ingratitudo? sic proculdubio, quia vere multi sunt filij ita ingrati, & peruersi, quod quamuis à parentibus suis omnia bona recipiant, quamuis patres vel parentes eorum omnia bona expendant pro eis, vel sanguinem suæ temporalis substantiæ in eorum vtilitate, & viuificatione & promotione expenderint, ita quod sæpe fit, quod exinde ad debilitatem paupertatis veniunt, ipsi tamen ingrati filij, pauperes parentes & depauperatos contemnunt, nec eisdē subueniunt aut succurrunt, ita quod bene de talibus potest dici illud Deut. 32. Generatio enim peruersa est, & infideles filij. Non sic charissimi, non habeamus ingratitudinem, sed amicitiæ firmitudinem. Non obliuiscamur benefactores, sed diligamus nostros amatores. Sic ergo patet charissimi, quod qui spiritualis filius esse voluerit, necesse est sicut dictum est, quod habeat nobilem conditionem, humilem subiectionem, vtilem dilectionem.

E Sic ergo dictum est [Tu es filius meus dilectus]. ¶ Sed adhuc dico, quod istud vocabulum filij in plurali potest in scriptura multipliciter inueniri. Ideo generaliter quoties istud vocabulum filij pluraliter inuenitur, vel ponitur in scriptura, potest allegari illa auctoritas 1. Ioan. 3. Nunc filij Dei sumus. In quibus verbis ostenditur, quod illi, qui volunt esse filij Dei spirituales, vt filij naturales habeant

Voluntatis promptitudinem, cum dicitur [Nunc]
Dignitatis celsitudinem, cum dicitur [Filij Dei]
Firmitatis fortitudinem, cum dicitur [Sumus]

Dico ergo primo, quod illi, qui boni filij Dei esse volunt, necesse est quod habeant voluntatis promptitudinem, quod ostenditur cum dicitur Nunc: promptitudo enim & præsentia denotantur per istud aduerbium nunc, quia illi, qui veri filij Dei volunt esse, debent esse

Promptissimi ad { Obediendum, Compatiendum, Consentiendum.

Boni enim filij tenentur maioribus obedire. Vnde Col. 3. Filij obedite parentibus vestris &c. Item debent suis minoribus subuenire, vnde in Ps. dicitur. Filij tui sicut nouellæ oliuarum. Item debent suis consortibus consentire, quia, scilicet, sicut filij eiusdem patris sunt, vt communiter, inuicem consentientes, & inuicem pacifici & concordes, sic boni & iusti debent alter alteri consentire, & inter se pacifice conuersari, quia iuxta illud Matt. 5. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Habemus enim vnum patrem, & vnam matrem, scilicet, Deum & Ecclesiam, vnde Gen. 42. Omnes filij vnius viri sumus. Et Malach. 2. vnus pater est omnium nostrum. Habeamus igitur mentalem promptitudinem ad obediendum isti patri & matri. Nunc inquit Prou. 8. Nunc ergo filij audite me, quia sicut Aquila filios suos excitat ad volandum, & ad ipsam extra nidum sequendum, quod nisi prompte fecerint, solet eos percutere, vel vnguibus perforare, sic vere filij Dei, scilicet, sancti & sanctæ, exemplo patris sui Christi debent ad bonum animari, & ipsum extra nidum mundani amoris prompte obediendo insequi, nec per pigritiam retardari. Quod quia quandoque non faciunt, sed aliquibus oblectamentis detenti, in mundo diutius sistunt ideo sæpe fit vt à Deo corrigantur, & variis tribulationibus feriantur, & sic quasi per violentiam contemnere, & dimittere mundi ludibria compellantur Heb. 12. Flagellat enim dominus omnem filium, quem recipit. Et ideo charissimi, qui in hoc mundo incorrecti dimittuntur, & in nido mundi delectabilium sine tribulatione relinquuntur, nec Deum prompte sequuntur, vel ei obsequuntur filij Dei dici non merentur, & ideo sicut alieni, hæreditate cœlestis gloriæ priuabuntur. Isti enim sunt sicut filij illegitimi, de quibus pater parum curat, eis de hæreditate propria nihil donat. Oseæ 2. Filij fornicationum sunt, quia fornicata est mater eorum. Non sic ergo, sed simus sicut veri & legitimi filij, voluntati Dei nostri prompte parentes & obedientes, quia vere si filij Dei esse volumus, nos debemus habere voluntatis promptitudinem. [Nunc inquit].

¶ Secundo dico, quod nos debemus habere dignitatis celsitudinem, quia debemus esse filij Dei, quod est summa dignitas. F Gratia enim nos facit filios Dei, peccatum vero filios diaboli Et maxime & specialiter filij Dei possunt dici viri Ecclesiastici & religiosi, qui à Deo sunt specialiter adoptati, & Deo specialiter dedicati vnde illud 1 Io. 3 Videte qualem charitatem fecit nobis Deus vt filij Dei nominemur, & simus. Sed pro certo charissimi, tempus modernum videtur retrotractum ad tempora Noæ, in quibus, sicut dicitur Gen. 6. videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ, acceperunt sibi vxores ex omnibus, quas elegerant. Et ideo illis temporibus factum fuit diluuium, quo totus fuit populus dissipatus. Sic vere charissimi, hodie filij Dei, id est, viri Ecclesiastici & religiosi fæce luxuriæ maculati, vxores & concubinas de filiabus hominum sibi accipiunt, & sic Dei Ecclesiam maculantes, diluuium Ecclesiasticæ ruinæ introducunt. Ideo Iob 1. dicitur, quod cum filij Dei comparerent in conspectu domini, affuit etiam inter illos & Satan, Satan enim qui interpretatur aduersarius, signat peccatum luxuriæ, quod pro certo inter Dei filios habitat & versatur, & eis totis viribus aduersatur. Non sic, sed simus filij Dei, Deum collaudantes, Deum adorantes, Deo seruientes &c. Deum (dico) collaudantes Iob 38. Vbi eras cum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei? Itē Deum adorantes, iuxta illud Ps. 28. Afferte domino filij Dei, afferte domino filios arietum. Item Deo famulantes Rom. 8. Quicunque Spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt. Tales ergo habent dignitatis celsitudinem, quia filij Dei.

G ¶ Tertio dico, quod tales habent vel habere debent firmitatis fortitudinem, quod ostenditur, cum dicitur [Sumus] quod est verbum substantiuum quia, scilicet, tales debent sequi modum substantiæ, cum patre suo Deo stabiliter perseuerando, non modum accidentis, ipsum faciliter dimittendo, vel occasione mundanarum tribulationum delectationum vel tentationum ab eo faciliter discedendo, vt sic dicamus illud Tob. 2. Filij sanctorum sumus &c. dic de isto sumus complicando & inuehendo sicut habes bene supra vbi Esse, & vbi Estote. Vel si vis, dic quod sicut ligna Sethim sunt incremabilia & imputribilia, sic isti nec aliqua voluptate debent esse putrefactibiles nec igne concupiscentiæ cremabiles, imo semper sunt stabiles, & durabiles, vt dum sic in vita habuerint firmitatem constantiæ, post vitam habituri sint perpetuitatem æternæ gloriæ Heb. 4. Initium substantiæ eius vsque in finem firmum retineamus, & Exod. 15. Introduces eos & plantabis in monte hæreditatis tuæ, firmissimo habitaculo tuo quod operatus es domine. Sic ergo patet, quod illi, qui spirituales filij dici volunt, firmitatem, dignitatem & promptam voluntatem habere debent & possunt ¶ Sed si vis, H adhuc dic, quod de bonis filiis potest exponi illa auctoritas Ps. 128. Filij tui sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ tuæ. Vbi nota, quod boni dicuntur filij Dei, Propter

Intimiorem dilectionem. [Tui]
Similiorem conditionem [Sicut nouellæ oliuarum]
Humiliorem subiectionem [In circuitu]
Vtiliorem successionem [Mensæ tuæ]

Primo propter intimiorem dilectionem [Tui, inquit, &c]. Nota, quod filius proprius perfectius diligit instigante natura vel instigatione naturæ, quam putatiuus. Exemplum de tribus sagittantibus contra patrem iudicio Salomonis, quorum verus noluit sagittare, alij autem sagittauere &c. Nota historiam, quia sc. veri filij, id est, iusti, non libenter per peccata sagittant Christum, putatiui vero, id est, mali, audacter peccando irritant Christum. Sed hoc est hodie proh dolor contra multos, quos in Ecclesia comperimus, qui sunt non vero filio, sed illi malo & putatiuo similes, quia, scilicet, ad hunc finem, quod hereditatem bonorum Ecclesiasticorum beneficiorum & præbendarum possint habere, non veraciter parentes suos, sc. prælatos aut Ecclesiam, qui eos genuerunt aut nutrierunt diligunt, imo detractionibus, aut litibus sagittare, appellationibus lacerare & brigis, & contentionibus vulnerare non verentur, quinimo sic est hodie, quod qui profundius patrem, prælatum, vel matrem

Eccleſiam ſagittat, & atrocius & grauius vulnerat, depauperat ac diffamat, hæreditatem beneficiorum Eccleſiæ citius ſe habiturum ſperat, ſicut ad literam de ambitioſis & brigoſis religioſis poſſumus videre, qui pro beneficiis extorquendis ſolent brigas & lites contra ſuos prælatos & Eccleſias ſuſcitare. Similes illis populis in India, quorum mos eſt parentes proprios mortuos loco ſepulturæ comedere, & ad eos comedendum amicos alios inuitare, & ſic credunt eos mirabiliter honorare. Sic vere tales litigioſi & ambitioſi, parentes, id eſt, prælatos & Eccleſias ſuas contentionibus comedunt, & ad hoc etiam amicos ſuos excitant, & inducunt, ita quod iam impletum videtur illud Matt. 10. Inſurgent filij in parentes, & eos morte afficient &c. Morte inquit, id eſt, infamia vel tribulatione, quia, ſcilicet, mors quæ affligit & fœtere facit tribulationem & infamiam protendit. Iſti ergo non ſunt filij parentum dilectores, ſed inuaſores, non ſunt pij, ſed impij, non ſunt fideles, ſed potius infideles. Ideo in Pſ. & originaliter Deu. 32. bene dicitur quod generatio peruerſa eſt, & infideles filij. Sed non ſic iſti pro certo, vt iam dictum eſt. Iſti dicti fuerũt filij propter fideliorem dilectionem. [Filij inquit tui.] Vnde domino poteſt optime de iſtis dici hodie illud Eſa. 60. Fi-
I lij tui de longe venient, & Tob. 2. Ipſi ſunt, qui fidem ſuam nunquam mutant ab ipſo. ¶ Secundo dico, quod iſti fuerunt dicti filij propter ſimiliorem conditionem, quia ſicut filius naturaliter conſueuit eſſe ſimilis parentibus, ſic iſti conformari voluerunt Deo, & Sanctis, patribus & ſuperioribus, dicentes illud 1. Ioan. 3. Nunc filij Dei ſumus. Et hæc moralis imitatio & conformatio oſtenditur cum dicitur. Sicut nouellæ oliuarum. Iſtud enim aduerbium ſimilitudinis ſicut conformitatem ſignat, nouella vero oliua, quæ eſt tenera, & quæ faciliter vbi quis voluerit ſe inclinat, illum ſignat qui per imitationem bonis hominibus vel in omnibus ſe conformat, quales proculdubio fuerunt iſti, & quales debent eſſe quilibet viri iuſti, qui fuerunt ſicut oliuæ ſpecioſæ in campis. Et ſicut dicitur Zach. 4. Ipſi fuerunt filij olei ſplendoris, qui aſſiſtunt dominatori vniuerſæ terræ. Sed heu proh dolor chariſſimi, vbi ſunt hodie in Eccleſia filij qui ſtudeant ſuis parentibus, id eſt, Chriſto & ſuis bonis prædeceſſoribus aſſimilari, & ipſorũ virtutes & gratias imitari? Videamus pro Deo quis prælatus imitatur ſuos prædeceſſores, vel melior eſt in regimine? quis clericus imitatur ſuos bonos ſuperiores? quis religioſus imitatur primos ſui ordinis fundatores? Reuera nulli, quia pro certo mores filiorum Eccleſiæ taliter à primis ſuis parentibus & prædeceſſorib. diuerſificantur, quod Eccleſiaſtici moderni nũquam talium patrum veſtigia ſequi videtur. Vnde videtur, quod nos non ſimus veri filij Dei vel ſanctorum, imo videmur eſſe ſpurij vel baſtardi. Conſtat enim quod multæ ſunt matres, quæ non à ſuis maritis, ſed ab adulteris concipiunt. Et ideo talium filij non viris ipſorum, ſed adulteris ſimiles ſunt. Vnde etiam inter bruta reperimus, ꝙ quandoque viſa eſt mulier ſerpentẽ peperiſſe Equa etiam in exercitu Xerxis regis comperta eſt vulpem parturiiſſe, ſecundum Oroſium. Secundum etiam naturales, leæna adulterans cum pardo leopardum generat, qui à generoſitate leonis multum deuiat & diſcordat. Sic igitur fit, quod tales matres filios diſſimiles viris ſuis generant, eo quod de adulteris nõ de viris propriis ipſos habent. Sic reuera chariſſimi mater noſtra ſc. Eccleſia vniuerſalis, quæ, ſcilicet, vnico & vero ſpõſo, ſcilicet, Chriſto extitit deſponſata, & etiam religiones & Eccleſiæ particulares iam videntur proprios viros, ſcilicet, Chriſtum & Sanctos prædeceſſores & fundatores & ſpernere, & adulteros, ſcilicet, mundum, ſanguinem, carnem & diabolum eligere, & ſic filios degeneres, & prædictis maritis diſſimiles, à talibus adulteris generare. Et inde eſt, quod iſtæ matres quandoque pariunt vulpes, id eſt, homines malitioſos, quandoque ſerpentes per auaritiam, quandoque leopardos per ſuperbiam. Iſti enim filij nunc per carnalem affectionem, nunc per fraudem & hypocriticam fictionem, nunc per ſimoniacam munerum acceptionem in Eccleſia concipiuntur, quapropter diſſimiles ſuis bonis prædeceſſoribus eſſe comprobantur. Et ſi vis, exemplifica quomodo moderni religioſi ſunt diſſimiles præcedentibus, & in habitu, & in geſtu, & in ſcientia, & conſcientia. Dan. 7. Diſſimilis erat cæteris beſtiis, quas videram ante eam. Et ſi quæritur quare, pro certo poteſt reſponderi, quia de adulterio ſunt producti. Et ideo ſicut leo vxorem adulteram dicitur lacerare, ſic vere Chriſtus hodie videtur Eccleſiam tribulationibus infeſtare. Vnde proprie inuehitur contra Eccleſiam Oſeæ 2. Vbi dicitur in perſona domini tales filios alloquentis. Indicate inquit matrem veſtram, indicate quoniam ipſa non eſt vxor mea, & ego non vir ſuus, auferat fornicationes ſuas à facie mea & adulteria ſua de medio vberum ſuorum, ne forte expoliem eam nudam, & ſtatuam eam ſecundum diem natiuitatis ſuæ, & interficiam eam, ſui & filiorum eius non miſerebor, quoniam filij fornicationum ſunt, quia fornicata eſt mater eorum. Sic proculdubio videtur hodie poſſe loqui dominus Eccleſiæ modernæ. Ipſa enim iam non videtur eſſe vxor ſua, nec ipſe etiam ſponſus ſuus & hoc quia plures fornicationes vitiorum commiſit, ex quibus malos & adulteros filios, i. inſufficienter & illicite promotos in ſuis viſceribus concepit, quapropter ipſam iam admonet, quod tales fornicationes ſuas, id eſt, iniuſtas & carnales promotiones & aliorum criminum commotiones à facie ſua auferat, alioquin ipſam minatur tanquam adulteram puniri ipſamque iam nititur nudam virtutibus & etiam bonis temporalibus dimittere, & eam gloria quam hactenus habuit ſpoliare, ipſam etiam videtur ad ſtatum natiuitatis ſuæ, id eſt, ad paupertatem quam antiquitus habuit velle reducere, & eam ſiti inopiæ vel auaritiæ infeſtare, & filiorum adulterorum, id eſt, malorum ſubditorum & clericorum non potius miſereri, ſed potius enecare, & ideo breuiter talibus malis filiis inſultat dominus Eſa. 57. Accedite huc filij augurationis, adulteræ ſemen & fornicariæ. Sed non ſic iſti chariſſimi, quia pro certo iſti fuerunt filij veri non ſpurij, & ideo habuerunt, vt dictum eſt, ſimiliorem conditionem. Sicut inquit nouellæ oliuarum, quia, ſcilicet, arbor nouella, vt dictum eſt, faciliter alteri conformatur Pſ. Quorum filij ſicut nouellæ plantationes in iuuentute ſua.

¶ Tertio dico, quod iſti dicuntur filij propter ſeduliorem K
affectionem. Et hoc oſtenditur cum dicitur. In circuitu, quia, ſcilicet, filij debent eſſe in circuitu parentum, ſcilicet, parati & ſeduli ad eis obſequendum, & ad eos etiam ſi neceſſe fuerit defendendum. Sic iuſti erga parentes, ſcilicet, per deuotionem circa Deum, & per obedientiam circa prælatum, & per charitatem & compaſſionem erga proximum ſolent ſtare, & ipſis ſedulo miniſtrare. Quia pro certo ſicut ſtellæ circa polum immobilem circuire non ceſſant, ſic boni filij, boni ſubditi & deuoti circa parentes ſpirituales, ſcilicet, circa Deum, prælatum & Eccleſiam circuire, miniſtrare, & per honeſta obſequia ſedulo diſcurrere ſemper debent In circuitu inquit Eccl. 1. Luſtrans vniuerſa in circuitu pergit Spiritus, id eſt, vir ſpiritualis, & Apo. 7. dicitur quod omnes Angeli ſtabant in circuitu throni, vt ſic de talibus dicatur illud Col. 3. Filij obedite parentibus Et Iob 1. dicitur, quod venerunt filij Dei, & ſteterunt coram domino. Et pro certo tales fuerunt iſti, & ideo filij dicti ſunt propter ſeduliorem affectionem.

¶ Quarto vero dicti ſunt filij propter vtiliorem ſucceſſio- L
nem [Menſæ inquit tuæ] Filius enim ille dicitur, cui hæreditas reſeruatur. Sic vere, quia ſancti habuerunt, & admiſſi fuerunt ad hæreditatem patris, ſcilicet, ad gloriam ſempiternam, merito filij poſſunt dici ad Gal. 4. & ſi filius, & hæres. Iſta autem hæreditas oſtenditur, cum dicitur [Menſæ tuæ] quia, ſcilicet, gloria æterna eſt illa menſa, ad quam ſoli filij dimittuntur, & de cuius micis canes comedere non ſinuntur, quia, ſcilicet, ibi eſt panis filiorum, qui canibus merito denegatur. Mat. 15. Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus, &c. Nota tamen quod pater noſter Deus quatuor generaliter habet menſas, figuratas in illis, de quibus dicitur Ezech. 40. quod quatuor menſæ erant in templo videlicet

Menſa { Scripturæ, / Paſturæ, / Gratiæ, / Gloriæ.

Prima eſt menſa ſcientiarum,
Secunda eſt menſa diuitiarum,
Tertia eſt menſa meritorum,
Quarta vero eſt menſa cœleſtium præmiorum.

Sed reuera moderni filij Eccleſiæ parum curant de tribus menſis patris ſui, ſcilicet, de menſis ſcientiæ, gratiæ & gloriæ, ſed pro certo de quarta menſa, ſcilicet, de menſa bonorum & beneficiorum Eccleſiæ vel terrenæ opulentiæ optime noſcuntur curare, ibique ſumme appetunt ſedere, & ſatietatem ipſius vendicare. Aliam enim menſam non ſomniant & aliam ſatietatem non curant Pſalm. Et dixerunt. Nunquid poterit Deus parare menſam in deſerto? Et tamen iſti deberent cauere maledictionem, quæ ſequitur. Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum, & in retributiones & in ſcandalum. Obſcurentur oculi eorum non videant, & dorſum eorum ſemper incurua &c. Quia pro certo talis menſa, id eſt, terrenorum bonorum abundantia, eſt ipſis laqueus ad cupiendum, retributio ad bona, ſi quæ fuerint vel fecerint remunerandum, ſcandalum, id eſt, occaſio vel occiſio ad cadendum, obſcuritas ignorantiæ incuruatio auaritiæ. Et breuiter de iſtis filiis qui in iſta menſa à Deo paſcuntur, poteſt dominus dicere illud Eſa 1. Filios enutriui & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me. Et illud Luc. 22. Ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa. Expone ſi vis contra ingratos Eccleſiaſticos, qui in menſa Dei opulenter ditati ipſum offendere nõ verentur ſimiles

quibuſdam filiis pelicani, qui viuificati ab eo, ipſum fugere dicuntur, ſibique vulnerato compati non dignantur. Quia pro certo illi, quos Deus per mundi & Eccleſiæ diuitias ſuo ſanguine acquiſitas viuificat, & ditat, eum contemnunt, & per vitia afficiunt & offendunt. Etiam ſępe fit, quod ipſa mater Eccleſia ab ipſis ſuis amplius ſpernitur qui in eius bonis craſſius impinguãtur. Sicut ad literam patet de diuitibus religioſis & clericis, qui nunquam intrant ad horas cantandum, vel ad labores Eccleſiæ ſuſtinendum, ſed potius, ad gaudia, luxurias, & conuiuia celebrandum &c Vnde talibus poteſt dici illud Baru. 4. Exacerbaſtis eum, qui fecit vos, obliti eſtis eum qui nutriuit vos & conturbaſtis nutricem veſtram Hieruſalem. Non ſic iſti, quia pro certo iſti elegerunt vtiliorem ſucceſſionem, ſcilicet, gloriam paradiſi [Menſæ inquit tuæ] Dico ergo, quod propter hæreditatem oblatam, humilitatem delatam, conformitatem relatam, fidelitatem innatam iſti dici potuerunt filij Dei.

M ¶ De filiis autem naturalibus poſſumus notare, quod

Filij naturales à patribus ſunt:
- Corrigendi,
- Inſtruendi,
- Diligendi.

Iſta enim ſunt, quæ patres debent filiis impendere, ſcilicet, correctionem, inſtructionem & dilectionem.

¶ Correctionem, dico per caſtigationem, & verbera debent corrigere, ne delinquant, ſicut ſupra ponitur exemplum de aquila. Quia ſicut dicitur Eccleſiaſt. 30. Qui diligit filium, aſſiduat ei flagella.

¶ Item inſtructionem, quia, ſcilicet, ipſum debet inſtruere, & informare ad illa, quæ pertinent ad ſalutem, ſicut elephantes, qui filios ſuos balneare docent, & nouæ lunæ inclinare, & cœli luminibus quodam modo reuerentiam exhibere. In quibus proculdubio inſtruitur paterna ſedulitas, vt filios ſuos doceat & moueat per confeſſionem balneari, & purificari, cœlum & cœli lumina, id eſt, Deum & Sanctos honorare & venerari, ad cœlum & cœleſtia mentaliter reſpicere, & eleuari. Sic videtur feciſſe Tobias, quia ſicut dicitur Tobiæ 1. Genuit filium, nomen ſuum imponens ei, & à iuuentute timere Deum docuit, & etiam abſtinere ab omni peccato. Sic docebat filium ſuum ſapiens, Eccleſ. 2. dicens. Fili accedens ad ſeruitutem Dei ſta in iuſtitia & timore Et 21. Fili peccaſti, ne adiicias peccare vltra. Et 32. Fili ſine conſilio nihil feceris, & ſimilia.

¶ Item quod patres debeant filiis dilectionem & ſubuentionem, patet, quia, ſcilicet, ſicut natura omnia animalia docuit filios diligere & eis in neceſſariis ſubuenire, ita pater tenetur filium diligere & eidem neceſſaria miniſtrare iuxta illud 2. Cor. 12. Non debent filij theſaurizare parentibus ſed parentes filiis. Et iſta ſunt chariſſimi, hodie contra multos fatuos parentes, qui filios ſuos non corrigunt, nec diligunt, nec inſtruunt, vt deberent, qui, ſcilicet, filios ſuos propriæ voluntati dimittentes, faciũt eos inſolentes, incompoſitos, male doctos. Ideo bene dicitur Prou. 13. Qui parcit virgæ odit filium. Et Eccl. 30. Lacta filiũ
N tuum & pauentem te faciet &c. ¶ Sed adhuc dico, quod amor filiorum eſt quandoque homini valde nociuus. Et ideo ſicut aquila ſentiens ſe grauatã in educatione filiorum omnes ſolet de nido eiicere præter vnum vel duos: ſic nos videntes, quod amor filiorum carnalium nobis efficit multa mala, ipſos de nido affectionis noſtræ debemus quantum ad exceſſiuum amorem eiicere, & de ipſis vltra licitum non curare. Nam ſicut videmus, quod ſimia propter pondus filiorum quos nimium diligit impeditur ne fugiat, & ſic à venatore capitur, tigris etiam reſpiciendo ſpecula, in quibus videt imaginem ſuam, in tantum in eis delectatur, quod à curſu & à recuperatione captorum catulorum impeditur, ſic proculdubio fit, quod illi, qui filios ſuos per nimium affectum ſecum portant, & qui in ſpeculis, id eſt, in ſuis vxoribus & imaginibus, id eſt, ſuis filiis ex ipſis genitis vltra debitum ſe delectant, à curſu bonorum operum impediũtur, & ab inferni venatoribus per multa vitia capiũtur. Conſtat enim quod multi ratione filiorum fiunt auari, vſurarij & raptores, & ſic filij ſunt cauſa ſuæ captionis ſeu detentionis, & ſuæ finalis damnationis. Et ſic de talibus dicitur ſicut de Sennacherib dicitur 2. Para. 32. Filij eius interfecerunt eum &c. Tales enim à filiis interfici dicuntur, quando ipſorum occaſione in perpetuum damnari promerentur. Econtra vero ſæpiſſime fit, quod ratione patrum filij damnantur quando, ſcilicet, mali filij malis parentibus ſuccedentes, occaſione bonorum male acquiſitorum, in quib. mala ſuccedunt, poſt patres ſuos damnantur. Sicut enim venenum ſalamandræ dicitur eſſe tam pernicioſum, quod ſi radicem arboris infecerit, omnes rami per conſequens inficiuntur, quinimo etiam omnia poma arboris ſunt infecta, ſic vere chariſſimi venenum vſurarum, rapinarum, & iniquitatum talis eſt naturæ quod ex quo radix, id eſt, primaria partis hęreditas tali labe fuerit infecta, & per prauitatem vſurariam acquiſita, omnes pro certo rami & omnia poma, id eſt, omnes particulares filiorum ſucceſſores labe inficiuntur. Et ideo ſuccedentes filij, qui iſtis ramis & pomis adhærent eis ſuccedendo, morte perpetua condemnantur. Et ſic breuiter ſicut amor filiorum eſt cauſa damnationis patrum, ita poſſeſſio ſubſtantiæ & ſucceſſio patrum eſt cauſa damnationis filiorum Ideo de talibus patribus ſic male acquirentibus, & de talibus filiis male ſuccedentibus poteſt dici illud Pſ. Immolauerunt filios & filias dęmoniis. Iſta etiam quibuſdam exemplis familiaribus probantur. Narratur enim in vitis patrum, quod quidam ſanctus raptus in infernum vidit in quodam maximo igne hominẽ ſupinum, de cuius ventre arbor altiſſima aſcendebat, in cuius ramis homines erant ſuſpenſi, qui omnes eodem igne vna cum ſuo ſtipite cremabantur, quo viſo miratus eſt Sanctus, & reſponſum eſt ſibi ab Angelo, qui ipſum ducebat, quod ille ſupinus fuerat quidam vſurarius, qui illã magnam arborem, id eſt, magnam poſſeſſionem & hæreditatem acquiſierat, qui quia plures ſucceſſores in diuerſis ramis, id eſt, in diuerſis poſſeſſionis ſuæ particulis habuerat, ideo igne infernali vna cum dictis ſuis ſucceſſoribus damnatus eſt. Iſtud etiam patet per aliud exemplum, quia in vitis patrum legitur, quod quidam religioſus habens patrem vſurarium, & fratrem qui dicto patri ſucceſſerat, qui ambo mortui fuerant, rogauit Deum, vt ſtatum patris & fratris ſui ſibi oſtenderet mortuorum, qui ſibi oſtenſi ſunt in quodam puteo pleno igne in duabus ſitulis igne plenis, alternatim ad fundum putei deſcendentes & aſcendentes, qui quando alter alteri obuiabat, alter alterum cum dentib. deuorabat. Pater enim dicebat filiis Væ tibi fili, quia per te damnatus ſum, quia, ſcilicet, vt te ditarem, vſurarius & auarus fui, & male bona plurima acquiſiui. Filius vero replicabat, imo væ tibi pater, quia per te damnatus ſum. Nam quia male acquiſiueras, ideo male ſucceſſi, nec reſtitui quod male fuerat acquiſitum. Et ideo proh dolor damnatus ſum. Sic igitur pater damnatus damnatum filium ſalutabat, atq; vice reciproca filius patri reſpondebat. In perſona ergo talium filiorum poteſt dici illud Eccl. 41. De patre impio conqueruntur filij, quoniam per ipſum ſunt in opprobrio. Breuiter ergo filij maxime quando ſunt mali, magna incommoda faciunt ſuis Patribus. Et ideo bene dicitur Eccl. 16. quod melius eſt decedere ſine filiis, quam relinquere hæredes O
impios. ¶ Si autem vis adhuc notare de filiis bonis tam naturalibus quam moralibus dic, quod bonus filius debet eſſe

Filius:
- Humilis & obſequioſus,
- Agilis & operoſus,
- Subtilis & ingenioſus,
- Hilaris & ſolatioſus,
- Mundus atque formoſus,
- Fidus & moroſus,
- Benignus & viſceroſus,
- Patris ſimilis & imaginoſus,
- Patri amabilis & gratioſus,
- Succedens & in diuitiis copioſus,
- Ex patre nobilis & in domo ipſius glorioſus,
- Honorabilis, pius & glorioſus,
- Stabilis, perſeuerans & obſequioſus,
- Propter diſciplinam & labores doloroſus. Sic ſit
- In ſtatu & in gloria ſpacioſus.

Iſtæ ſunt ergo 14. Conditiones bonorum filiorum, quia reuera filius eſt nomen Humilitatis Vnde 1. Tim 3. de Epiſcopo dicitur, quod filios debet habere ſubditos in omni caſtitate. Vnde Eph. 6. Filij obedite parentibus veſtris Et illud in Pſ. Ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ. ¶ Item filius eſt nomen agilitatis. Filij enim reſpectu patrum debent eſſe agiles ad operandum, quia ſicut dicitur Rom. 8. Quicunque Spiritu Dei aguntur, hi filij Dei ſunt. Et 2. Reg. 2. Eſtote filij fortitudinis. ¶ Item filius eſt nomen ſubtilitatis ſeu ſagacitatis. Filij enim iuuenes communiter habent ſenſus acutiores, & intellectus promptiores. Sic vere illi boni, qui filij Dei vel prælati dici merentur, diſcretione & ſapientia illuſtrantur Baruch. 4. Filij Agar exquiſierunt prudentiam. Vnde de illa ſtella luminoſa, quæ dicitur lucifer vel heſperus, dicitur Iob 38. quod Deus producit luciferum in tempore ſuo, & heſperum ſuper filios terræ conſurgere facit. Lucifer enim iſte ſignat ſapientiæ & veritatis lucem, vt & talibus dicatur illud 1. Theſ. 5. Omnes vos filij lucis eſtis, & filij diei. ¶ Item filius eſt nomen hilaritatis, ſeu iucunditatis. Conſtat enim quod iuuenes ſunt naturaliter cæteris lætiores. Sic boni ſunt in ſpiritu & diuinis laudibus iocundiores Iob 38. Cum me laudarent ſimul aſtra cœli, & iubilarent filij Dei. ¶ Item filius eſt nomen formoſitatis. Filij, enim, id eſt, iuuenes ſunt, vt communiter, cæteris formoſiores, ſic Sancti viri, virtutum pulchritudine & honeſtatis decentia ſunt pulchriores Pſal. Specioſus forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis. ¶ Item filius eſt nomen fidelitatis. Nihil enim tam fidele debet eſſe patri, ſicut filius 1. Cor. 4.

Miſi

Miſi ad vos Timotheum, qui filius eſt meus chariſſimus, & fidelis in Domino.

¶ Item filius eſt nomen benignitatis. Iuuenes enim ſunt, vt communiter, benigniores, quam ſenes, & ad parcendum & ad ſubueniendum etiam proniores. Ideo cœci & leproſi quando Chriſti miſericordiam implorabant, ipſum eſſe Dauid filium allegabant. Miſerere inquit mei fili Dauid Marc.10. ¶ Item filius eſt nomen conformitatis. Filius enim ſimilis debet eſſe patri, homo enim generat hominem & non bouem. Sic vir iuſtus ſemper debet ſe patris ſui, ſcilicet, Dei vel Prælati, vel boni parentis vel inſtructoris bonis moribus conformare, & eius in ſe virtualem imaginem præſentare. Vnde Ioan. 8. Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite. Et Iohan.5. Non poterit filius facere niſi quod viderit patrem facientem, quæcunque enim ille fecerit, hæc & ſimiliter filius facit.

¶ Item filius eſt nomen amabilitatis. Non enim meremur dici filius, qui patrem non diligit, & econuerſo. Sic vere ad bonum filium ſpiritualem & moralem pertinet, quod charitatiue diligatur & diligat vniuerſos Ioan.5. Pater enim diligit filium, & omnia demonſtrat ei. Et Matth.3. Hic eſt filius meus dilectus. ¶ Item filius eſt nomen vtilitatis Filius enim de ſui conditione debet ſuccedere in hæreditate paterna, ſic iſti in Paradiſo. Vnde Lucæ 15. Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt. ¶ Item filius eſt nomen nobilitatis. Filii enim ſunt liberi, & non ſerui. Sic iuſti à peccatis ſunt liberi, non vitiorum ſeruitutibus ſubiugati Matth.16. Ergo liberi ſunt filii.

¶ Item filius eſt nomen honorabilitatis, quia, ſcilicet, filii ſolent in domo paterna præ cæteris honorari. Sic iuſti, qui per virtutes Dei & ſanctorum ſunt filii, merentur honorabiliter venerari Hierem.31. Filius honorabilis mihi Ephraim. ¶ Item filius eſt nomen perſeuerantiæ & ſtabilitatis, quia, ſcilicet, mercenarii faciliter recedunt, filii autem cum patre perſeuerant, & ſiſtunt. Sic vere mali in ſuis conditionibus ſunt inconſtantes, boni vero ſunt in bonis perſeuerantes. Perſeuerant enim cum Deo per gratiam, cum ſuperiore per obedientiam, cum ſociis per amicitiam, cum quolibet per fidelitatem & iuſtitiam Iohan. 8. Seruus non manet in domo in æternum, filius manet in æternum. Et illud prædictum, Fili tu ſemper mecum es Lucæ 15. ¶ Item filius nomen eſt pœnalitatis. Filius enim à patre laboribus & diſciplinis exponitur, & etiam ſi delinquat, à patre corrigitur. Sic vere iuſti à Deo. Hebr. 12. Flagellat Deus omnem filium, quem recipit. Et Eccleſiaſt.30. Qui diligit filium aſſiduat ei flagella. ¶ Item fit filius in ſtatu & gloria ſpacioſus, qui his conditionibus eſt ornatus. Iſtæ enim ſunt conditiones bonorum filiorum, id eſt, virorum humilium & iuſtorum, quos, ſcilicet, Deus per gratiam in filios adoptauit, & quibus hæreditatem cœleſtem gloriam re-
p ſeruauit Gal.4. quod ſi filius, & hæres per Deum. ¶ Sed pro certo multi ſunt, qui non ſunt tales filii, videlicet peccatores & impii, quia vere iſti dici poſſunt illegitimi, & ſpurii. Et ſic notabis, quod in ſcriptura reperitur

Filius
- Proteruus & ſeditioſus,
- Inuidus & proditioſus,
- Auarus & ambitioſus,
- Aſtutus & malitioſus,
- Superbus & præſumptuoſus,
- Prodigus atque ſumptuoſus,
- Rebellis & tumultuoſus,
- Carnalis & luxurioſus,
- Bilinguis & detractorioſus,
- Negligens atque ocioſus,
- Inſolens atque curioſus,
- Mentiens & ſemper verboſus,
- Moriens atque luctuoſus.

Dico ergo, quod mali filii, ſcilicet, peccatores poſſunt dici filii proterui & ſeditioſi. Vnde Deut.21. Filius noſter iſte proteruus & contumax eſt, monita noſtra audire contemnit comeſſationibus vacat, luxuriæ, & conuiuiis. ¶ Item inueniuntur inuidioſi & proditioſi. Infideles enim ſunt Deo, cui non ſeruant pactum, Eccleſiæ, cui procurant vituperium, prælato, cuius affectāt damnum, proximo, cuius nō volunt bonum Deut.32. Generatio enim peruerſa eſt, & infideles filii. Et tamen iſti deberent attendere ad illud, quod dicitur Eccl.15. vbi dicitur, quod Deus nō concupiſcit multitudinem infidelium filiorum, & inutilium. ¶ Item inueniuntur filii auari & ambitioſi. Peccatores enim per auaritiam fameſcunt, & ardent. Fameſcunt (dico) cum nihil eis ſufficiat. Pſal. Nutantes transferātur filii eius, & mendicent. Et Hier.18. Da filios eorū in famē. Ardent vero, cum mens eorū ad habendū ſemper anhelet atq; ambiat. Vnde de dæmonib. dicitur Hier.19. Ædificauerunt excelſa Baalim, ad comburendū filios ſuos igni. Baal n. interpretatur deuorator, ſignificans deuoratricem. ſ. auaritiā, cuius cultores igne cupiditatis vruntur. ¶ Itē inueniuntur filii aſtuti, & malitioſi. Vnde Luc.16. Filii huius ſæculi prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt. ¶ Item inueniūtur filii ſuperbi, & præſumptuoſi. Vnde de diabolo legitur Iob 40. quod ipſe eſt rex ſuper oēs filios ſuperbię. ¶ Item inueniuntur filii prodigi atq; ſumptuoſi: expendunt. n. indebite bona gratiæ, & fortunæ & naturæ, vt Lu.15. dicitur de iuniore filio & prodigo, quod ipſe diſſipauit bona ſua viuendo luxurioſe. ¶ Itē inueniuntur filii rebelles & tumultuoſi, ꝙ maxime de malis ſubditis patet reſpectu Prælatorum, de quibus dicitur Matth.10. Inſurgent in parentes filii, & morte eos afficient, & Morte dico ſaltem infamiæ, quæ genus eſt mortis, figurati in Cham filio Noe Gen.6. ¶ Item inueniūtur filii carnales & luxurioſi Oſeæ 1. Fac filios fornicationum. Et Oſeæ 2. Filii fornicationum ſunt, &c. Et Ge.6. Videntes filii Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ, elegerunt ſibi vxores. ¶ Item inueniuntur bilingues & detractorioſi Pſal. Filii hominū dentes eorum arma & ſagittæ, & lingua eorū gladius acutus, &c. ¶ Item inueniuntur filii negligētes, & deſidioſi. Negligentes enim ſunt mali & ad bene operandum, & ad Dei gratiam conſeruandam. Ad bene operandum Prou.10. Qui congregat in meſſe, filius ſapiens eſt, qui autem ſtertit in æſtate, filius confuſionis eſt. Ad Dei vero gratiam retinendam 1. Regum 26. Viuit Dominus, quia filii mortis eſtis, qui non cuſtodiſtis Chriſtum, &c. ¶ Item inueniūtur filii laſciuientes ſeu inſolentes, atq; curioſi Pſal. Filii tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ Et alibi. Quorum filii ſicut nouellæ plantationes in iuuentute ſua. Filiæ eorum compoſitæ, circumornatæ, vt ſimilitudo templi. ¶ Item inueniuntur filii mendaces, & ſemper verboſi Pſal. Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni inueterati ſunt, & claudicauerunt à ſemitis ſuis. ¶ Et finaliter dico, quod inueniuntur filii morientes atque luctuoſi, quando, ſcilicet, pereunt in inferno Thren. 1. Facti ſunt filii mei perditi, quoniam inualuit inimicus.

Filia.

Nota, quod filia eſt nomen humilitatis, nomen benignitatis, nomen formoſitatis, nomen verecundiæ & honeſtatis, nomen inſuper clementiæ & pietatis, nomen lætitiæ & iucunditatis. A

¶ Eſt (dico) nomen humilitatis. Vnde Eſaiæ 47. Deſcende, ſede in puluere virgo filia Babylonis. Item nomen benignitatis & virginitatis. Iud. 19. Habeo filiam virginem. Item nomen eſt formoſitatis. Vnde Pſalm.44. Audi filia & vide, & obliuiſcere populum tuum, &c. Et concupiſcet Rex decorem tuū. Item nomen eſt verecundiæ & honeſtatis Pſal. 143. Filiæ eorum compoſitę, circumornatæ vt ſimilitudo templi, &c. ¶ Item nomen eſt clementiæ & pietatis Pſal. Filiæ tuæ in muneribus vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis. ¶ Item nomen eſt lætitiæ & iucunditatis. Vnde Zac.9. Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Hieruſalem. De qualibet ergo tali filia Spirituali poteſt breuiter exponi illud Cant. 3. Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. In quibus verbis aduerte, quod ad hoc quod aliqua perſona ſeu anima poſſit dici filia, quatuor requiruntur. Debet enim habere puritatem interiorem, quia debet eſſe ſicut lilium, pœnalitatem exteriorem, quia debet eſſe inter ſpinas, charitatem feruentiorem, quia debet eſſe inter filias. Filia enim naturalis ſe debet Munde ſeruare, in pœnitentia debet verſari, amicos debet amare & venerari, bona conſortia debet ſectari.

¶ Dico primo, quod talis filia debet habere puram caſtitatem, B quia debet eſſe ſicut lilium. Lilium enim quod integrum redolet, fractum vero fœtet, cuius color eſt candidus, cuius decor eſt pallidus, cuius venter continet grana aurea, cuius figura ſex habet folia, ſignat caſtitatem. Quia, reuera caſtitas dum integra perſeuerat, redolet per bonam famam, ſi vero per luxuriam frangitur, tunc per infamiam valde fœtet. Iſta eſt etiam placida & candida per puritatem, pallida per conſtantiæ decorem, fert aurea grana per cordis pudici florem, exterius habet ſex folia, id eſt, ſex virtutum multiplicitatem, quæ ſunt humilitas, verecundia, abſtinentia, rariloquium, occupatio, occaſionis viſitatio. Iſtæ enim ſex virtutes ſunt caſtitatis cuſtodes, quia ſi quis iſtas virtutes habuerit, grana aurea, id eſt, caſtitatis merita poterit illæſa & integra cuſtodire, ſic erit lilium, videlicet

Lilium
- Purum,
- Mundum,
- Placidum,
- Nitidum.

Vt ſic dici poſſit eidē illud Cant. 7. Venter tuus quaſi crater tornatilis, diſtinctus liliis. Iſtam tamen caſtitatem perdidit Dyna filia Iacob quando egreſſa eſt, vt videret mulieres regionis, & corrupta eſt ab Emor filio Regis Sichem, ſicut dicitur Geneſ. 34.

Sic vere hodie sunt multæ filiæ, quæ quia nimis & indiscrete volunt discurrere, & vagari, scilicet, ad festa, ad villas, hospitia & ludibria, sæpe corrumpuntur, & luxuriantur. Vnde 1. Timot. 5. Discunt circuire domos, Et cum fornicatæ fuerint, volunt nubere. Non sic bona & spiritualis filia, quia ista semper seruat puram castitatem Vnde Exod. 2. Descendebat filia Pharaonis, vt laua-
C retur in flumine. Lotura enim puritatem significat. ¶ Secundo dico, quod omnis talis filia debet habere vrgentem pœnalitatem, quia scilicet, ipsa debet esse inter spinas Spinæ enim significant asperitatem pœnitentiæ, sedulitatem diligentiæ, puncturam diuini timoris læsuram diuini amoris. Istæ enim sunt quædam spinæ, quæ animam debent continue pungere, & animam ad bonum sollicitare, & à malo etiam tardare Oseæ 2. Sepi autem vias tuas spinis, & sic ista erit filia maris, filia amaritudinis, de qua Esaiæ 23. Transit terram tuam filia maris, non cingulum vltra tibi.

D ¶ Tertio dico, quod ipsa debet habere firmam charitatem, (Amica inquit mea) amicitiam enim debet habere filia spiritualis, & maxime anima, & erga Deum & erga proximum, & erga seipsam; Deum enim debet diligere, proximo tenetur benefacere, seipsam debet charam & nobilem reputare, & non pro modico seipsam dare, ne sic dicat sibi diabolus illud Canticorum 2. Surge amica mea, & veni. Nos etiam spiritualiter loquendo, filiam nostram, scilicet, animam, debemus chare diligere, ipsamque caute seruare & custodire. Iuxta illud Eccl. 26. In filia non aduertente se, firma custodiam. ¶ Vnde possumus notare, quod filia nostra scilicet anima debet à nobis amari

Propter suam { Naturalem formositatem, / Virtualem nobilitatem, / Æternalem hæreditatem, / Cordialem sagacitatem, / Spiritualem iucunditatem.

Istis enim causis diliguntur filiæ iuuenes, scilicet, quando sunt pulchræ, quando sunt nobiles, quando sunt diuites, quando sunt prudentes, quando sunt hilares. Sic vere anima seu persona vel conscientia sancta istis quinque rationibus debet amari. Est enim in ipsa quædam formositas naturalis, quia scilicet, in ea resultat imago totius Trinitatis. Vnde Canticorum 6. Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis. Et Cantic. 6. Pulchra es & decora filia Hierusalem.

¶ Item in ipsa est nobilitas virtualis. Ista enim est filia summi Regis 4 Regum 9. filia Regis est & ideo non debet maritari cum fatuo, id est, cum diabolo, qui pro vna sola superbia perdidit hæreditatem paradisi. Nec etiam cum rustico, id est, cum mundo, qui plus diligit grossa cibaria, quam delicata bona, scilicet, temporalia, quam æterna. Nec cum puero, id est, cum carne, qui more pueri se solet sæpissime maculare. Vnde Deuteronom. 7. Filiam tuam non dabis filio eius vxorem. Cuius tamen multi faciunt contrarium. Et ideo quia dant filiam suam alicui talium maritorum sæpissime efficitur vilissima & pauperrima, quia per abusum talium maritorum hæreditatem perdit, scilicet, gratiam in præsenti, & gloriam in futuro. Vnde in Psal. Filia Babylonis misera. Quidam vero sunt adhuc omnibus deteriores, quia, scilicet, istam filiam suam prostituunt omnibus vitiis & peccatis, contra illud Leuit. 19. Ne prostituas filiam tuam. ¶ Item dico, quod ista filia adamari debet propter suam æternalem hæreditatem, quia, scilicet, ad istam pertinet maxima successio bonorum, scilicet, paradisi: Vnde dicitur Num. 37. Ad filiam transibit hæreditas.

¶ Item propter suam concordialem sagacitatem. Vnde Eccl. 22. Filia prudens hæreditas est viro suo. ¶ Item propter suam spiritualem iucunditatem Psalm Filiæ Sion exultent in rege suo. Ergo dico, quod filia spiritualis siue sit anima siue bona persona, debet per charitatem amari, & per charitatem amare. (Ami-
E ca inquit mea.) Debet ergo habere firmam charitatem. ¶ Quarto dico, quod omnis talis filia debet frequentare competentem societatem quia, scilicet, ipsa debet esse inter filias & inter alias personas humiles & deuotas, Vnde Genes. 19. Duæ filiæ eius cum eo, &c Dic de isto vocabulo Inter, sicut in titulo suo patebit. Vnum tantummodo nota, scilicet, quod aliqui sunt, qui filiam suam, id est, animam prostituunt per luxuriam, quidam eam interficiunt per inuidiam, quidam eam dæmonio tradunt per idololatriam. Contra primum dicitur Leuitic 19. Ne prostituas filiam tuam. De secundo dicitur Matthæi 9 Filia mea modo defuncta est. De tertio dicitur in Psalm. Immolauerunt filios suos & filias suas dæmoniis Matthæi 15. Filia mea male à dæmonio
F vexatur. ¶ Et breuiter potest notare, quod in scriptura reperitur

Filia { Superba & præsumptuosa, / Crudelis & perniciosa, / Lasciua atque curiosa, / Impudica & luxuriosa, / Auara & ambitiosa.

De filia superba, & præsumptuosa dicitur Esa. 3. Eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt erecto collo, &c. De filia crudeli & perniciosa dicitur Threnorum 4 Filia populi mei crudelis quasi struthio in deserto. De filia lasciua atque curiosa dicitur in Psalm. Filiæ eorum compositæ circumornatę vt similitudo templi. De filia impudica & luxuriosa dicitur Ecclesiast. 42. Super filiam luxuriosam constitue custodiam. De filia amara & ambitiosa dicitur Prouerbiorum 30. Sanguisugæ duæ sunt filiæ dicentes, Affer, Affer. Et breuiter quælibet talis potest dici filia latronis, filia Pharaonis, filia Babylonis. Filia dico latronis, quia per diabolum Deo furatur & subtrahitur. Ideo sibi dicitur Mich. 5. Nunc vastaberis filia latronis. Filia Pharaonis, quia delitiis rigatur & imbuitur Exod. 2. Descendebat filia Pharaonis vt lauaretur in flumine: filia etiam Babylonis, quia finaliter damnatur & confunditur. Babylon enim interpretatur confusio Psalm. 136. Filia Babylonis misera. Et hæc causa vel gratia collationis dicta de filia sufficiant. Vide si vis in Mauritio, vbi inuenies de filia mortua suscitata, & de filia chananæa à dæmonio liberata.

Finis.

Nota, quod finis in singulari signat terminum alicuius rei, scilicet, extremitatem alicuius corporis, vel terminum alicuius temporis. In plurali vero signat distinctiones vel contactus terrarum & locorum. Generaliter vero finis significat, communiter loquendo, A

Locorum distinctionem,
Vltimam dimensionem,
Postremam durationem,
Mentalem intentionem,
Complementum & perfectionem,
Fundamentum & reductionem,
Durationis defectionem.

Significat (dico) locorum distinctionem. Vnde in Psalm. Viderunt omnes fines terrę salutare Dei. Item signat vltimam dimensionem, scilicet, extremitatem corporum, temporum & locorum. Vnde Sapient. 8. Attingit à fine vsque ad finem fortiter. Ezech. 43. Finis eius cubiti vnius. Item signat postremam durationem Psal. Omnis consummationis vidi finem. Item signat mentalem intentionem. Vnde Threnorum 3 Periit finis meus, & spes mea Domino. Et iste finis Philosophicus, scilicet, finalis causa & intentio quare liquide fit, de isto fine nihil ad præsens. Item signat complementum & perfectionem Matthæi 23. Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Item signat fundamentum & reductionem, quia, scilicet, finis est illud ad quod omnia reducuntur, sicut dicitur Roman. 10. Finis legis Christus 1. Timot. 1. Finis præcepti est charitas. Item signat defectum & corruptionem. Vnde Genesis 6. Finis vniuersæ carnis venit coram me. De fine ergo quantum signat vltimitatem vel posteritatem durationis, finem ætatis vel temporis mortis vel senectutis, aliquid breuiter distinguamus. ¶ Dicamus ergo, quod finis homi- B
nis est in quadruplici differentia. ¶ Est enim

Finis { Laudabilis, / Damnabilis, / Horribilis, / Amabilis.

Primo ergo dico, quod est finis laudabilis & virtuosus & iste est finis senectutis & mortis, scilicet, quando homo in bonis virtutibus terminatur, & quando quicquid in iuuentute fecerit per bonitatem finis & ætatis emendatur, &c. Fructus enim in principio sunt acidi, in fine tamen fiunt dulces, sapidi & maturi. Sic etiam vere charissimi, virga etiam quanto altius in arbore ponitur, tãto gracilior inuenitur, & eius gracilitas semper in fine amplior quã in principio comprobatur. Sic vere charissimi quamuis homo in principio iuuentutis sæpissime sit viridis, & immaturus, & insolens, scilicet, male compositus, & male doctus, quandoque tamen per actionem diuinæ inspirationis taliter dirigitur, conuertitur & castigatur, quod in fine fit dulcis per benignitatem, maturus per honestatem, bonus & sapidus per pietatem. Sicut enim dicit Apostolus, vbi abundauit delictum, ibi superabundauit & gratia. Roman. 5. Sicut enim dicit Isidorus de summo bono, Deus non respicit quales antea fuimus vel vixerimus, sed quales in fine erimus Ambrosius etiam super epistolam ad Galat. dicit sic. Non quæritur qualis quis fuerit, sed quid sit, præterita enim non iudicant, nec damnant. De bono ergo fine habendo, de bona finali perseuerantia finaliter tenenda, valde debemus certare, & ipsum totis viribus procreare. Finis enim non pugna coronat, quia sicut dicitur Ecclesiast. 7. Melior est finis orationis quam principium. Et iste est finis, qui est commendabilis & virtuosus.

¶ Secundo

G ¶ Secundo dico, quod est quidam finis detestabilis & vitiosus. Et iste est finis etiam instabilium & imperfectorum. Ista enim quatuor genera hominum, scilicet, falsorum amicorum, proditorum. hypocritarum, inconstantium, solent bene incipere, & male finire. Falsi enim amici quamuis in principio boni & veri esse videntur, in fine tamen contrarii esse comprobantur. De quibus dicitur Ecclesiast.37. Sodalis amico coniocundabitur in oblectatione, & in tempore tribulationis aduersarius erit. Sic etiam faciunt proditores, qui in principio fingunt se esse bonos & veros, sed in fine inuenta occasione nocendi ostendunt se crudeles & inimicos, similes illi bestiæ, quæ dicitur manticora, quæ faciem hominis habet, in cauda vero habet aculeum instar scorpionis, quia, scilicet, tales in facie & principio videntur esse homines, id est, iusti, benigni & fideles, in fine vero ostendunt se esse scorpiones, id est, pungentes, impios & crudeles, fallaces pariter & infideles. De istis potest intelligi illud Prouerbiorum 5. Fauus destillans labia meretricis: nouissima vero illius amara velut apsinthium & acuta velut gladius biceps. Hypocritæ etiam finem vt communiter habent vituperabilem, quia quamuis aliquandiu videantur perseuerare tamen in cito eorum ficta perfectio dilabitur & cassatur. Vnde Ecclesiast. 14. Omne opus corruptibile in fine deficiet, & qui operatur illud, ibit cum illo. Inconstantes insuper & instabiles finem habent vituperabilẽ quia, scilicet, quamuis in principio quandoque inueniantur feruentes, & boni, in fine tamen inueniuntur tepentes & mali. Secundum enim Philosophum. Acres in principio, franguntur in fine. Isti sunt sicut pilosi, qui ab effigie humana incipiunt, & in bestialem similitudinem terminantur, quia, scilicet, in principio homines, viri deuoti rationabiles & perfecti videntur esse, qui tamen & pristino feruore paulatim deficientes, finaliter bestiæ, id est, viri bestiales & carnales fiunt, iuxta illud Galat.3. Sic stulti estis, vt cum spiritu cœperitis, carne consummamini? Iste est ergo finis vituperabilis. Vnde Threnorum 4. Appropinquauit finis noster, completi sunt dies nostri, quia venit finis noster. Et Ezechielis 7. Finis venit, venit finis super quatuor plagas terræ, &c. De tali ergo malo fine dicitur in Psalm. Irritat aduersarius nomen tuum in finem.

D ¶ Tertio dico, quod est quidam finis abominabilis, & iste est finis malorum & peruersorum, qui nihil aliud est, quam mors æterna Philip.3. Quorum finis interius & gloria in confusione eorum qui terrena sapiunt. Vt communiter enim, ex malo semine gignuntur malæ plantæ, ex malis præmissis sequitur mala conclusio, ex mala vita sequitur mala mors, ex malis principiis sequitur malus finis, iuxta illud 2. Corint.11. Quorum finis erit secundum opera eorum. Vnde Ecclesiastic.21. Via impiorum complantata lapidibus & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ. Finis enim altarum nubium est conseptio, herbarum viridium finis est desiccatio, finis est delinquentium damnatio & destructio Psalm. Propterea Deus destruet te in finem, euellet te & eradicabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium. Iste est ergo finis abominabilis.

E ¶ Quarto dico, quod est quidam finis desiderabilis, & iste est finis bonorum, scilicet, gloria Paradisi, & vita beata. Sicut enim agricola post multos labores in fine recolligit fructum, nauta post multa pericula finaliter venit ad portum, operarius post multas pœnas in fine venit ad præmium. Sic Sancti & iusti post multas mundi miserias veniunt finaliter ad Paradisum. Iste enim finis vltimus est, ad quem debent omnia ordinari. Iste enim est finis & perfectio, qui nunquam potest amplius destrui vel dissipari, & merito, quia ipse Deus proprius & præcipuus finis noster est, sicut ipsemet dicit Apoc.1. Ego sum Alpha & Omega, principium & finis. Vnde 1. Corinth.15. Deinde finis cum tradiderit Deo regnum & patri. Et 1. Petri 1. dicitur. Reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum vestrarum. De quo fine dicit Augustinus de Ciuitatè Dei libro 22. Ipse finis erit desideriorum nostrorum qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. Sequitur ibidem. Vacabimus & videbimus, videbimus, & amabimus, & laudabimus, ecce quid erit in fine sine fine, & quis ergo noster est finis, nisi esse vbi nullus est finis? Quẽ finem nobis concedat ille, qui sine fine viuit, & regnat, &c. Vide supra de extremitate, & infra de vltimo & nouissimo, & de post seu posterius.

F ¶ Si autem adhuc vis dicere aliquid de finibus in plurali, potes notare, quod in scriptura reperiuntur

Fines { Iniquorum, quos debes fugere,
Perfectorum, quos debes petere,
Beatorum, in quibus debes manere,
Damnatorum, quos debes horrere. }

Dico ergo primo, quod sunt fines iniquorum quos iusti fugiunt, & isti pro certo signant statum mundi vel peccati. In istis enim finibus abundant omnia mala & pericula. Isti enim sunt fines periculosi, in quibus pro certo latrones & animalia venenosa, id est, impii & tyranni, & etiam ipsi dæmones infernales dominantur & conuersantur ibidem, figurati in finibus Ægypti, de quibus dicitur Exod. 10. quod innumerabiles locustæ ascenderunt in vniuersam terram Ægypti, & in omnibus finibus Ægyptiorum, operueruntque vniuersam superficiem terræ omnia deuastantes. Locustæ istæ sunt dæmones, & etiam iniqui homines & crudeles, & etiam ipsa peccata & culpæ interiores, quia, scilicet, in finibus peccatorum, id est, in ipsorum interiori conscientia, locustæ, id est, interiora vitia omnia deuorant, & destruunt virtuosa. In finibus etiam peccatorum, id est, in suo statu & in mundi opulentia, locustæ, id est, dæmones cõfundunt omnia seriosa. Vel in finibus eorum, id est, in ipsorum comitiua & confratria, locustæ, id est, mali & raptores abundant qui deuastant omnia speciosa Psalm. Dixit & venit cynomia & cinifes in omnibus finibus eorum.

¶ Et si vis nota, quod

Ab istis finibus, iusti repelluntur,
In istis finibus stulti extolluntur,
In istis finibus sancta non gustantur,
Ab istis finibus Sancti separantur.

Iusti (inquit) inde repelluntur. Constat enim quod boni non recipiuntur, nec diliguntur, aut promouentur in finibus iniquorum. Nolunt enim habere Sanctos sibi dissimiles, vel socios sibi dissimiles, sed conformes. Vnde Num.20. dicitur, quod cum filii Israel dicerent populo Edom. In extremis finibus tuis positi, obsecramus, vt nobis transire liceat per terram tuam, Edom dicitur respondisse. Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi, quia, scilicet, mali nunquam volunt bonos secum habere, nec vt boni secum gaudeant sustinere. Vnde de Christo dicitur Matth.8. quod illi de regione Gerasenorum viso miraculo de dæmoniacis curatis, & porcis mortuis & submersis rogabant dominum, vt transiret à finibus eorum, nolebant enim secum habere ita Sanctum hominem qui, scilicet, malos vellet corrigere vel sanare. Vnde Num.21. dicitur, quod Rex Amorrhæorum noluit concedere quod transiret Israel per fines suos, &c. Ab istis ergo finibus boni secluduntur. ¶ Item stulti, seu mali extolluntur Prou.17. Oculi stultorum in finibus terræ Exod.10. Sederunt in omnibus finibus Ægyptiorum. ¶ Item in istis finibus sancta non gustantur. Vnde Exod.16. dicitur, quod vbi filii Israel attigerunt fines Chanaan, defecit eis manna, quia in finibus malorum, manna deuotionis non inuenitur, nec bonorum spiritualium dulcedo. ¶ Item ab istis finibus boni separantur. De muliere enim Chananæa legitur Matth. 15. quod à finibus illis egressa erat, quando curationem filiæ à domino impetrauit, quæ antea à dæmonio vexabatur. In quo notatur, quod nulla mulier, id est, nulla persona curationem filiæ suæ, id est, propriæ conscientiæ à dæmone per vitia occupatæ impetrat, nisi quæ à malorum finibus se elongat. Vnde Luc.11. dicitur, quod regina Saba de finibus terræ venerat, vt sapientiam Salomonis audiret, quia, scilicet, diuina sapientia non cognoscitur, nisi cum quis à mundi finibus segregatur. Patet ergo quod sunt fines iniquorum, quos iusti fugiunt. ¶ Deniq; dico, quod sunt fines iustorum & perfectorum, G quos iusti cupiunt. Et isti fines proculdubio signant statum gratiæ & iustitiæ, statumque religionis & Ecclesiæ, vbi, scilicet, iusti delectantur versari. Isti enim sunt fines in quibus homo potest viuere, & non vltra. Teste enim Pompeio, in Ægypto est quidam lacus in cuius profundo facta fuit antiquitus quædam ara, sic quod vsque ad finem illius aræ poterat quis sine periculo nauigare, si autem fines illos transiret, peribat & corpus ipsius. Tales sunt fines iustitiæ. Si quis enim exinde exierit & exterius ad iniquitatem proruperit, statim pro certo vita gratiæ priuabitur, & vitiorum putredine corrumpetur. Ara ergo & altare legis diuinæ nobis datur in signum ne eam transcendamus, & ne de iustitiæ finibus exeamus Prou.8. Legem ponebat aquis, ne transirent fines suos. ¶ Et nota, quod tales fines non sunt transeundi vel dimittendi, quia scilicet ibidem

Diuinæ legis auditur prædicatio,
Superni regis sentitur gubernatio,
Fidelis gregis vnitur fœderatio,
Æterni ducis timetur dominatio.

Item ibidem { Laudis fructus habetur,
Æternæ necis videtur liberatio,
Intimæ precis habetur exoratio. }

In talibus igitur finibus diuina lex auditur. Vnde de prædicatoribus dicitur in Ps. In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

¶ Item ibidem supernus rex sentitur, quia scilicet, prudentia & gubernatio diuina percipitur manifeste Ps. In manu eius sunt omnes fines terræ,

¶ Item ibi fidelis grex vnitur, quia, ſcilicet, inter iuſtos inuenitur vnitas pacis & concordiæ Pſalm. Poſuit fines tuos pacem, & adipe frumenti ſatiat te.

¶ Item ibidem Dei virtus timetur Pſ. 66. Timeant eum omnes fines terræ.

¶ Item ibidem laudis fructus habetur Pſal. Laus eius vſque ad fines terræ.

¶ Item ibidem mortis luctus cauetur 1. Mach. 10. Hieruſalem ſit libera cum finibus ſuis.

¶ Item ibidem precis actus videtur Pſalm. A finibus terræ ad te clamaui. De aliis duobus finibus, ſcilicet, beatorum & damnatorum concorda, ſi vis ſicut in principio de finibus malorum. Et hæc de finibus iuſtorum ſufficiant.

A **Firmare. Firmitas.** Nota, quod Firmitas idem eſt quod ſtabilitas, fortitudo & immobilitas. Et eſt firmitas quando aliquid fortiter & ſtabiliter, & ſine mutatione corruptione & varietate perſeuerat. Et ergo quædam

Firmitas {
Habenda,
Horrenda,
Cauenda,
Petenda.

Firmitas habenda eſt ſtabilitas durationis, ſcilicet, perſeuerantia in bono. De qua Eccl. 5. Eſto firmus in domino. Firmitas horrenda eſt immobilitas obſtinationis, quam, ſcilicet, habent illi, qui in malo ſuo propoſito volunt firmiter & immobiliter permanere. De qua in Pſal. 63. Firmauerunt ſibi ſermonem nequam. Firmitas cauenda eſt proſperitas mundi, potentiæ & dominationis. De qua Iob 5. Vidi ſtultum firma radice, & maledixi pulchritudini eius ſtatim. Firmitas petenda eſt immortalis æternæ durationis, quam Sancti habebunt in patria. Vnde Exod. 15. Firmiſſimo habitaculo tuo, quod operatus es Domine. De prima ergo firmitate, ſcilicet, de ſtabilitate conſtantiæ & perſeuerantiæ, fortitudinis & durationis poſſumus dicere, & notare, quod ſicut illa, quæ ſunt aliorum fundamentum, debent eſſe cæteris magis ſolida atque firma, ſicut patet de ſtipitibus & columnis, ſic vere nos Eccleſiaſtici debemus eſſe ſuſtentatio & fundamentum aliorum, debemus eſſe ſolidi atque firmi perſeuerantes, ſtabiles & conſtantes, iuxta illud Roman. 15. Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum ſuſtinere, vt ſic de quolibet exponatur illud Prouerbiorum 18. Frater, qui adiuuatur à fratre, quaſi ciuitas firma. Vide ſupra vbi adiutorium, vbi ponitur prædicta auctoritas proſecuta & diuiſa. Idem vide ſupra vbi diligentia & ædificare, vbi ponitur illa auctoritas. Ædificauit Roboam ciuitates, & firmauit eas ſumma diligentia, &c. Si autem de firmitate conſtantiæ & virtutis vis aliquantulum loqui magis, notabis, quod res firma eſt ſummopere diligenda. Iſta eſt enim cui quis ſecure poteſt inniti, & à qua poteſt ſine periculo ſuſtentari. Et ideo bona ſpiritualia & æterna, quæ de ſui natura ſolida ſunt & firma, & à principiis firmis & ſolidis progreſſiua debemus ſumme diligere, cum iſta fiant, quæ non poſſunt ſine periculo ſuſtentare. Vnde de Dauid legitur 1. Reg. 23. Morabatur Dauid in deſerto, in locis firmiſſimis.

¶ Et aduerte, quod triplex bona firmitas reperitur ſcilicet

Firmitas {
Interna,
Externa,
Æterna.

Prima eſt firmitas virtualis, quam facit gratia intus exuberans. Secunda eſt firmitas temporalis, quam facit fortuna dure reuerberans. Tertia eſt firmitas ſupernalis, quam facit gloria alte remunerans.

¶ Primo ergo de firmitate interna dico, quod boni habent firmitatem gratiæ, quam denotat virtutum vbertas, quę notatur in verbo Dauid. (Morabatur inquit Dauid.) Firmitatem fortunæ, quam declarat bonorum paupertas, quæ notatur in verbo deſerto. (In deſerto inquit.) Firmitatem gloriæ, quam deſignat cœlorum libertas, quod notatur per verbum. (In locis firmiſſimis,) id eſt, in cœlis. Iſta enim ſunt tria, quę faciunt hominem firmum, videlicet (B)

Virtus interior,
Status inferior,
Locus ſuperior.

Dicam ergo, quod inuenitur firmitas ſtatus virtualis, & iſta eſt firmitas iuſtorum, qui, ſcilicet, in omni bono ſunt ſolidi atq; firmi. Arbores enim quanto profundiores habent radices, tanto ſunt communiter firmiores, & contra quoslibet impetus fortiores. Magnitudo enim radicum eſt cauſa firmitatis. Vnde narrat Plinius, quod cum exercitus Romanus ſemel per quendam lacum nauigaret, apparuerunt eis de longe multæ altæ arbores & protenſæ, erectæ ſuper aquas natantes, & ſe per radicum ſuarum amplitudinem contra flatus firmiter ſuſtentantes, alluuione enim radicatæ fuerant, & ſic erectæ ſuper aquas natabant. Exercitus ergo Romanus obuium exercitum eſſe credens, direxit aciem contra ipſas. Et quia iuſti, qui proprie poſſunt dici arbores fructuoſæ, (Marc. 8. Video homines quaſi arbores, quia, ſcilicet, bona arbor bonos fructus facit Matth. 7.) Ideo habent radices cordis valde protenſas & longas, quia, ſcilicet, cordis ſui affectio attingit vſque ad Paradiſum, vt eum appetat, cordis ſui timor attingit vſque ad infernum, vt eum fugiat, cordis ſui dolor attingit vſque ad proprium delictum, vt ipſum defleat, cordis ſui amor attingit ad Deum, vt ſibi faueat, cordis ſui dulcor attingit vſque ad amicum, vt eum foueat. Vnde dico, quod firmi in bono propoſito poſſunt eſſe, & contra lapſum, quem introducunt deliciæ, contra impulſum, quem irritant diuitiæ, contra inſultum, quem machinantur inuidiæ, contra ruinam & caſum, quem patiuntur eminentiæ, firmi & ſolidi apparere Eccleſiaſt. 15. Qui timet Deum, faciet bona. Sequitur. Firmabitur in illo, ſcilicet, in Deo, & non flectetur, & continebit eum & non confundetur. Iuſti enim etiam in fluctibus tribulationum & tentationum mediante radicum cordis latitudine recte nauigant, & contra quoslibet impetus firmi natant Gen. 1. Fiat firmamentum in medio aquarum. Et illud Sap. 14. Dediſti in mari viam & in fluctibus ſemitam firmiſſimam. ¶ Et nota, quod res efficitur firma C

Quando {
Innititur ſolido fundamento,
Conſtringitur valido ligamento,
Eripitur ab hoſtium nocumento,
Protegitur plurium iuuamento.

Moraliter autem loquendo, dico, quod ſolidum fundamentum eſt veritas: validum ligamentum eſt charitas: Hoſtium nocumentum eſt dæmonum iniquitas: plurium iuuamentum eſt virtutum communitas. Firmi ſunt ergo iuſti, quia innituntur fundamento ſolidæ veritatis, videlicet ipſi Chriſto, qui eſt via, veritas & vita, quia firmamentum eſt Dominus timentibus eum, ſecundum Pſal. Et fidei Chriſtianæ, quæ eſt firmiſſima & tutiſſima Coloſſ. 2. Firmamentum eius, quæ in Chriſto eſt, fidei noſtræ. Et bonis etiam ſpiritualibus & æternis, quæ ſunt incorruptibilia Eccleſiaſt. 43. Vas caſtrorum in excelſis in firmamento reſplendens, vt & ſic figuretur in illa domo euangelica Matthæi 7. quæ fluctibus & flatibus non fuit obruta vel caſſata. Et cauſa ſubiungitur, fundata enim erat ſupra firmam petram. Iſtud eſt ergo fundamentum ſolidæ veritatis 2. Tim. 2. Firmum fundamentum Dei ſtat habens ſignaculum.

¶ Item firmi ſunt iuſti, quia conſtringuntur ligamento validæ charitatis. Vinculum enim charitatis quando conſtringit hominem, vel attingit Deo & proximo, facit eum firmum in omni bono. Eccl. 7. Non te pigeat viſitare infirmum, ex his enim in dilectione firmaberis.

¶ Item firmi ſunt iuſti quando carent nocumento totius prauitatis. Res. n. quæ carent nocumento exterius ſeu interius corrumpente, ſunt, vt communiter, magis firmæ, patet in corporib. cœleſtibus, quæ nec interius nec exterius habent aliquid per quod corrumpantur, & ideo in firmitate perpetua ſemper durant. Sic iuſti & maxime iſti, qui per ſpem affectionum & contemplationum ſuperius ſunt erecti, à cunctis vitiorum corruptionibus, & in bono per conſequens ſunt magis firmi Hiere. 51. Firmauit in excelſo robur ſuum. Et Eccleſ. 43. altitudinis firmamentum, pulchritudo eius.

¶ Item firmi ſunt iuſti quando pollent fulcimento totius bonitatis. Sicut enim multi ſtipites vndiq; ſuſtentantes faciunt firmam arborem, ſic multæ virtutes hominem. ¶ Et ſic dico, quod D
homo efficitur bene firmus quando ipſum

Suſtentat & fulcit {
Iuſtitia librans æqualiter,
Clementia cribrans ſuauiter,
Conſtantia vibrans audaciter,
Concordia ligans ſimiliter,
Mœſtitia rigans flebiliter,
Facundia orans humiliter.

De iuſtitia dicitur Prouerbiorum 16. Iuſtitia firmatur ſolium. De clementia dicitur Prouerbiorum 25. Aufer impietatem de vultu Regis & firmabitur clementia thronus eius. De conſtantia dicitur in Pſalm. 135. quod Deus firmauit terram ſuper ſtabilitatem ſuam non inclinabitur in ſæculum ſæculi. De concordantia dicitur Leuitic. 26. firmabo pactum meum vobiſcum. De lacrymoſa vero mœſtitia dicitur in Pſalm. quod Deus firmauit terram ſuper aquas. Vnde de illa cedro dicitur Ezech. 17. quod tranſportata fuit in vrbe negociatorum, vt firmaret radices ſuper aquas. De facundia vero ſeu eloquentia dicitur 2. Paralipomenon. 6. Firmetur ſermo tuus, quem locutus es. Sic ergo patet quomodo inuenitur firmitas ſtatus virtualis, & hoc oſtenditur cum dicitur. Mo-

tur. Morabatur Dauid. Mora enim & assuefactio in bono solidat, atque firmat, quia secundum Ouidium libro de remedio amoris. Mora facit vires, teneras quoque præcoquit vuas. Et validas segetes, quod fuit herba, facit. Dauid etiam manu fortis & vultu desiderabilis signat virum iustum, multis virtutibus adornatum, & bonis moribus confirmatum. Vide supra de Dauid si vis, vnde de tali firmitate dicitur 2. Regum 5. Cognouit Dauid, quod firmasset dominus eum in regem. Ista autem omnia possunt dici de firmamento & firmitate Ecclesiæ militātis, quæ, scilicet, firma est & perpetua ratione fundamenti, ligamenti & iuuamenti. Et ideo Ecclesia proprie dicitur firmamentum, quod in medio aquarum, id est, in mundi fluctibus est factum, & luminaribus, id est, Sanctis hominibus adimpletum Gene. 1. Fiat firmamentum in medio aquarum & ibidem. Fiant luminaria in firmamento cœli Ista est ergo firmitas status virtualis.

E ¶ Secūdo dico, quod inuenitur firmitas exterior status temporalis. Et ista est proprie illa firmitas, quam habent pauperes voluntarii, qui, scilicet, in infimo statu iacent, & modicis sunt contenti. Nihil enim tam firmum sicut illud, quod infimum & profundum. Status infimus teste Ouidio, non habet vnde cadat, vnde in libro de ponto dixit, quod fortuna miserrima tuta est, & in libro de tristibus dixit. Ardua per præceps gloria vadit iter. Et ideo, qui arduas mundi glorias contempserunt, & status pauperes elegerunt, firmi & stabiles in fide & moribus permanserunt Psalm. 88. Posuisti firmamentum eius formidinem, quasi dicat. Paupertas, quæ mundi diuitibus est formido, est Sanctis hominibus firmamentum, quod ostenditur, cum dicitur. In deserto. Sapien. 11. Iter fecerunt per deserta, quæ non inhabitantur, & in locis secretis fecerunt casas. Fixio enim firmitatem signat. Ista est ergo firmitas status temporalis. In deserto inquit.

F ¶ Tertio dico, quod inuenitur firmitas æterna status supernalis, scilicet, firmitas gloriæ Paradisi. Res enim cœlestes sunt cæteris firmiores. Vnde Tob. 37. dicitur de cœlis, quod solidissimo quasi ære fundati sunt. Sic vere beati & bona æterna solida sunt & firma, nulli defectui vel corruptioni subiacentia, sed perpetuo duratiua sicut in Psal. dicitur. Etenim Deus firmabit orbem terræ, qui non commouebitur, parata est sedes tua ex tunc. Et hoc ostenditur, cum dicitur (in locis firmissimis.) Loca enim illa sunt firma & tuta Psalm. Erit firmamentum in summis montium, superextolletur super libanum fluctus eis, & florebunt de ciuitate Domini sicut fœnum terræ. Et quia locus iste firmus est purus & altius eleuatus floridus & amœnus, ideo illuc introducentur solum personæ floridæ, firmæ pariter atque puræ, cum locus locato debeat respondere. Vnde dicitur Ezech. 10. Vidi & ecce in firmamento, quod erat super caput Cherubin quasi saphirus, & quasi species similitudinis solii apparuit super eum. Ibi enim est

Claritas lucis (Vidi,)
Deitas patris (Ecce,)
Veritas fulgens (Cherubin,)
Plenitudo scientiæ (Quasi,)
Firmitas constans (Lapis,)
Puritas vernans (Saphirus)
Dignitas regnans. (Species inquit similitudinis solii.)

Et sic patet quomodo iusti gaudent, vt visum est, triplici firmitate, vel sunt in triplici firmamento, scilicet, Interiori, quæ est gratiæ, exteriori, quæ est fortunæ, superiori, quæ est gloriæ.

A **Flagellum.** Nota, quod flagellum est instrumentum de ligno & corrigiis factum, ad verberandum animalia ordinatum. Signat ergo flagellum quamlibet correctionem, punitionem, vel castigationem, vel quamlibet carnis vel animi inuoluntariam læsionem. Dicam ergo, quod triplex est flagellum in scriptura, videlicet flagellum correctionis & est flagellum filiorum, leuiter verberans: punitionis, & est flagellum peccatorum, turpiter lacerans: Damnationis, & est flagellum damnatorum grauiter macerans. ¶ Primo ergo dico, quod inuenitur flagellum correctionis, verberans leuiter. Homo enim duplici flagello vtitur, scilicet, flagello quo lædit filios, & flagello grosso quo lædit Asinos. Sic vere Deus in vita ista vtitur duplici tribulatione, scilicet, quadam parua & charitatiua, quæ est ad bonorum correctionem, de qua in Psalm. 72. Fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis. Et quędam grossa, quæ pertinet ad superborum afflictionem & punitionem, de qua dicetur infra. ¶ Et aduerte, quod (sicut video)

Flagellatur
- Vestis, vt puluis excutiatur,
- Puer, vt doctus efficiatur,
- Stultus, ne periculis subiiciatur,
- Vrsus, vt pinguis inueniatur,
- Catulus, vt Leo terreatur.

Sic vere dico, quod boni à Deo flagellantur, corriguntur, & temporaliter puniuntur, vt mundentur à pulueribus vitiorū. Constat enim quod flagella exteriora compellunt hominem redire ad cor & sic faciunt eum excutere culpas suas, exemplo serpētis, qui flagellatus dicitur venenum euomere. Et sic etiam tympanum percussum & flagellatum solet sonum & vocem emittere, quia, scilicet, iusti per tribulationem flagellati, venenum vitiorum per confessionem euomunt Psalm. 37. Quoniam ego in flagella paratus sum & dolor meus in conspectu meo semper, & per gratiarum actionem ad diuinas laudes insurgunt 2. Mach. 3. Tu autem flagellatus annuncia mirabilia Dei. Item vt instruantur in operibus mandatorum Eccl. 22. flagella & doctrina in omni tempore sapientia. Et Eccl. 30. qui diligit filium, assiduat ei flagella. Sequitur. Qui docet filium, lætabitur in illo. Item vt liberetur à periculis tormentorum, scilicet, futurorum. Constat enim quod per flagella stulti abstinent à committendis sceleribus, & liberantur à pœnis, & à verberibus. Sic vere mundi flagella & tribulamina hominē à peccando impediunt & sic à pœnis æternis liberum eum reddunt Tob. 13. Quoniam tu flagellas, & saluas deducis ad inferos, & reducis. Item vt impinguentur sanguine meritorū. Vrsus enim verberatus efficitur pinguior, & polypus verberatus efficitur tenerior, quia, scilicet, quando iusti tribulātur, solent teneriores & humiliores fieri, & per consequens virtutib. impinguari. Constat enim quod per talia tribulamina iustus in melius conualescit Marc. 10. Conspuent eum & flagellabunt, & tertia die resurget. Item vt terreantur animi peruersorum. Sicut enim Leo timet quando videt catulum verberari, sic mali timēt & corriguntur quando vident iustos à Domino tribulari, cogitant enim illud Euangelicum. Si in viridi hoc faciunt, in arido quid facient vel fiet? Et ista est causa quare sicut dicitur ad Heb. 12. Flagellat Deus omnem filium quem recipit. Vnde de Iesu innocente dicitur Ioan. 19. Et Pilatus flagellauit eum. Post dixit. Ecce homo, quasi dicat, Ecce exemplum & bene facientibus & male: comparatiue loquendo. Patet ergo, quod inuenitur flagellum correctionis verberans leuiter.

B ¶ Secundo dico, quod inuenitur flagellum punitionis seu vexationis vulnerans grauiter. Et istud est illud flagellum, quo Deus in hoc sæculo punit malos. Mos enim fuit apud Romanos, quod omnes, qui securi percutiebātur, primo virgis flagellabantur, sicut patet in Tito Liuio & Val. Maximo & in pluribus locis Vnde etiam de Christo morte à Pilato damnando dicitur Marc. 15. quod ipse tradidit Iudæis Iesum flagellis cæsum, vt crucifigeretur. Sic proculdubio videtur Deus facere, malos enim & æternis suppliciis fustigando solet etiam flagellis pœnarum temporalium verberare, & infernum ipsorum hic & in hoc sæculo inchoare. Exemplum de Pharaone, qui licet esset perpetuo à Deo puniendus, fuit tamen in hoc sæculo multipliciter flagellatus. Eccl 40. Contritio & flagella super iniquos. Et illud Psal. 31. Multa flagella peccatoris, sperantem aūt in Domino misericordia circumdabit. Istud est ergo flagellum vexationis vulnerans grauiter.

C ¶ Tertio dico, quod inuenitur flagellum damnationis lacerans acriter. Et sic per flagellum intelligitur pœna æterna, qua, scilicet, corpus & anima flagellabuntur, & cruciabuntur in æuum. Vnde Sapient. 16. Impii per fortitudinem brachii tui flagellati sunt nouis aquis & grandinibus & pluuiis, persecutionem passi sunt & per ignem consummati sunt. Vnde etiam de Christo in iudicio impios flagellante dicitur Naum. 3. Væ ciuitas sanguinum vniuersa mendacii dilaceratione plena, non recedet à te rapina, vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi frementis, & quadrigæ feruentis, & equitis ascendentis, & micantis gladii, & fulgurantis hastæ, & grauis ruinæ, nec est finis cadauerum. Ista enim ciuitas sanguinum est anima peccatrix, quæ, scilicet, mendaciorum, id est, vitiorum laceratione confusa, voce flagelli, id est, verbo seuerissimi iudicis concutitur, & turbatur, quia, scilicet, statim istam vocem flagelli sequitur vox rotæ, id est, tumultuosa conscientia, vox equi frementis, id est, dæmonum austera violentia, vox equitis ascendentis & gladii micantis, &c. id est, terror potentiæ diuinæ, & mœstitia, & vox grauis ruinæ, id est, totalis desperatio & tristitia. A tali ergo flagello se gaudet liberata anima libertatem, dicens illud Iob 5. A flagello linguæ absconderis, & non timebis calamitatem cum superuenerit. In vastitate & fame ridebis, & bestiam terræ non formidabis, sed cum lapidibus regionis pactum tuum, & bestiæ regionis pacificæ erunt tibi. Et sic patet quomodo triplex flagelli est, scilicet fructuosum, quo ad iustos, luctuosum quo ad proteruos. Perniciosum, quo ad damnatos. Vide de verberare, percutere, & lædere.

A **Flamma.** Nota, quod flamma nihil aliud est quam ignis accensus in materia aerea, sicut carbo est ignis in materia terrea. Est enim ignis de sui natura subtilis & inuisibilis, verumtamen quando corporali materiæ coniungitur, tunc visibilis efficitur. Et si in subtili materia & aerea incorporatus fuerit, tunc flamma efficitur, si grossa vero fuerit ma-

rit materia, ſcilicet, lignea, ferrea, vel terreſtris, tunc poterit dici carbo. Moraliter ergo loquendo, poſſumus dicere, quod flamma multipliciter ſumitur in ſcriptura. Sumitur enim flamma

Pro { Angelo ſpirituali,
Homine virtuali,
Ardore criminali,
Splendore ſcientiali,
Dolore noxiali.

Sumitur (dico) pro Angelo ſpirituali. Vnde ad Hebr. 1. Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammam ignis. Item ſumitur pro viro iuſto & virtuali. Vnde Apoc. 1. dicitur, quod ipſe vidit ſimilem filio hominis: cuius oculi, vt flamma ignis, & pedes ſimiles aurichalco. Item ſumitur pro ardore criminali, ſcilicet, ardore auaritiæ, iracundiæ vel luxuriæ. Vnde in Pſalm. 105. Flamma combuſſit peccatores, &c. Item ſumitur pro ſplendore ſcientiali. Vnde Sapient. 17. Ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec ſyderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam. Item ſumitur pro dolore ſenſibili & noxiali, ſcilicet, pro ardore mundanorum & infernaliũ tormentorum. Vnde Eſa. 47. cap. loquens de damnatis, & idololatris dicit ſic. Animam ſuam non liberabunt de manu flammæ.

B ¶ Quamuis ergo flamma poſſit quandoq; accipi in bono, communiter tamen & generaliter in malo accipitur. Vnde per flammam intelligitur

Ardor { Culpæ interioris,
Pœnæ exterioris,
Gehennæ poſterioris.

Sicut enim flamma calefacit, vrit, & conſumit, ſic flamma culpæ & concupiſcentiæ per mala deſideria calefacit, flamma temporalis pœnæ per diuerſas tribulationes nos vrit, flamma pœnæ æternæ ſuis perpetuis ignibus malos lædit.

¶ Notare ergo poſſumus, quod quadruplex flamma in ſcriptura generaliter inuenitur, videlicet

Flamma { Appetenda,
Fugienda,
Suſtinenda,
Metuenda.

Appetenda dico, & iſta eſt flamma charitatis. Charitas enim cõparatur flammæ Canticor. 8. Fortis eſt vt mors dilectio. Sequitur. Lampades ignis atque flammarum. Sicut enim Salamandra viuit in flamma & in igne, ſic iuſtus viuit in amore & charitate, & ſicut flamma eleuat ſi poteſt materiam in quam agit: quia tendit pyramidaliter verſus cœlum: ſic vere flamma & feruor charitatis cor inflammatum eleuat ad Paradiſum. Figura ad hoc Iud. 13. vbi dicitur quod in flamma ſacrificii Angelus aſcendit in cœlum, quia pro certo illi, qui ſunt Angeli per puritatem, qui ſunt inflammati per charitatem, aſcendunt faciliter ad cœlum per deſiderium & voluntatem. Iſta eſt enim flamma

Illuminans noſtram cæcitatem,
Eliminans noſtram prauitatem,
Conglutinans Dei bonitatem, ſcilicet, ad homines.

Iſti enim ſunt tres effectus flammæ, ſcilicet, illuminare, purgare, calefacere, quia, ſcilicet, flamma charitatis noſtræ mentes noſtras ſolet illuminare Apoc. 19. Oculi eius flamma ignis. Culpas noſtras ſolet purificare Num. 31. Omne, quod poteſt tranſire per flammas, igne purgabitur. Deum erga nos ſolet calefacere, & inflammare Exod. 3. Apparuit Dominus in flamma ignis. Iſta eſt er-
C go flamma appetenda, ſcilicet, flamma charitatis. ¶ Flamma, quæ eſt fugienda, eſt flamma mundanæ cupiditatis, ſcilicet, luxuriæ, auaritiæ, inuidię, & iracundiæ. Iſta eſt enim ſicut ignis, qui comburit ſyluam, & ſicut flamma comburens montes. Iſta eſt illa flamma fornacis Babylonicæ, quæ arripuit & incendit, quos reperit iuxta fornacẽ de Chaldæis, ſicut dicitur Dan. 3. Fornax. n. Babylonis eſt mundi proſperitas, vel flamma concupiſcentiæ, vel iracundiæ, quæ Chaldæos, id eſt, peccatores diuerſimode accendit, & vrit. Iuxta illud Pſalm prædictum. Flamma combuſſit peccatores. Tales enim flammæ bonos non lædunt, nec eos calefaciunt, aut comburunt. Sapient. 19. Flammæ econtrario corruptibilium animalium non vexauerunt carnes coambulantium.

D ¶ Flamma, quæ eſt ſuſtinenda, eſt pœna temporalis aduerſitatis, vnde iſta eſt illa flamma, in qua phœnix ſeipſam accendit, & inflammat, & in qua ſeipſam renouat, & poſt incinerationem in auem priſtinam transformat. Quia re vera chariſſimi multi igne temporalis tribulationis efficiuntur meliores, ita quod antiqua conuerſatione renouantur & in melius commutantur. Iſta enim flamma licet cruciet, & affligat iuſtos, tamen Sion deſtruit, neq; damnat. Sunt enim ſicut illæ aues caryſtiæ, quæ ſecundum Solinum in flammis impune volant. Vnde dominus videtur cuilibet tali dicere illud Eſa. 43. Cum ambulaueris per ignem, non combureris, & flamma non ardebit in te.

¶ Flamma metuenda eſt pœna æternæ calamitatis. Vnde di- E
ues Luc. 16. petiit vt Lazarus gutta aquę temperaret ardorem linguæ eius, quia inquit crucior valde in hac flamma. Ideo de talibus damnatis, qui flammis æternis accenduntur, poteſt dici illud Eſa. 50. Omnes vos accedentes ignem, accincti flammis. Et Eſa. 47. Non liberabunt animam ſuam de manu flammæ. Sic ergo patet, quod in ſcriptura multiplex flamma inuenitur. Vide infra de Igne.

Flare. Flatus.

Nota, quod flatus eſt illud ſpiraculum A
quod ab ore emittitur & perflatur. Accipitur autem pro quolibet ſpiraculo venti. Et moraliter loquendo, flatus qui ab ore emittitur, ſignat quamlibet verbalem ordinationem, ſeu ſententiæ prolationem, ſuggeſtionem pariter & diffuſionem. Dicam ergo, quod inuenitur in ſcriptura quidam flatus ſuperni numinis

Flatus { Dei, qui eſt mirabilis,
Hominis, qui eſt mutabilis,
Hoſtis, qui eſt damnabilis.

Flatus Dei ſignat ſuæ voluntatis oſtenſionem, & ſuæ gratiæ inſpirationem. Et ſic dicam, quod à Deo procedit quidam flatus æſtuantium temperatiuus, quidam flatus nauigantium præparatiuus, quidam flatus fluctuantium diſſipatiuus. ¶ Primo igitur dico, quod eſt flatus Dei mirabilis, vel flatus diuini numinis, qui eſt flatus diuinæ gratiæ, & ſuæ inſpirationis. Flando enim, id eſt, inſpirando, gratiam & Spiritum ſanctum emittit, & ignem charitatis accendit, & ignem cupiditatis extinguit, & nauem, id eſt, animam ad Paradiſi portum finaliter ducit. Conſtat. n. quod per eundem flatum vnus ignis extinguitur, & alius inflammatur. Temperat ergo iſte flatus ignem improbæ cupiditatis. Vnde de pueris qui erant in fornace Babylonis, dicitur Dan. 4. quod fecit Dominus in medio fornacis quaſi ventum roris flantem, qui impediuit ne læderentur ab igne. Vnde in Pſalm. 147. Flauit Spiritus eius, & fluent aquæ. Aquæ dico gratiarum vel lacrymarum, quæ ſcilicet, temperant malos ardores. ¶ Item iſte flatus accendit ignem amoris & charitatis. Luc. 12. Cum videritis auſtrum flãtem, dicitis, æſtus erit. Item conducit ad portum ſalutis & ſecuritatis Act. 28. Flante auſtro ſecunda die venimus Puteolos. ¶ Item eſt flatus diuinæ iuſtitiæ, & per eum immenſæ tribulationis. Conſtat enim, quod

Per flatum { Lutum deſiccatur,
Aqua congelatur,
Puluis effugatur,
Iter properatur,
Lacryma generatur.

Talis pro certo ſpiritualis Dei flatus, qui ſcilicet, ipſius prudentiam & iuſtitiam ordinat. Iſta enim lutum carnalitatis deſiccat Eſa. 40. Repente flauit, & exaruerunt, &c. Aquam fragilitatis cõſtringit, fortificat, & congelat Iob 37. Flante Deo concreſcit gelu, puluerem cupiditatis effugat. Vnde Exod. 14. Abſtulit illud Dominus flante vento vehementi. Illud dico, ſcilicet, mare, per quod inſatiabilitas auaritiæ deſignatur. Item ad Paradiſum accelerat Actor. 27. Secundum flatum auræ tendebant ad littus. Lacrymas vero compunctionis inducit & generat Pſalm. Flauit ſpiritus eius, & fluent aquæ. ¶ Item eſt flatus diuinæ potentiæ & ſuæ iuriſdictionis. Et iſte erit in iudicio, quando flatus diuinæ ſcientiæ malos in æternam damnationẽ vrgebit. Flatus enim intemperatus & exceſſiuus lucernas extinguit, flammas accendit, naues ſubuertit, mare concutit, domos ſubuertit vel deſtruit, & frigus generat, & inducit. Sic pro certo ſententia iudicialis, quæ ore diuino flabitur, & ipſa pœna æterna, quæ per eũ impiis infligetur, lucernam vitę extinguet, flammas æternas ſuccendet Eſa. 30. Flatus domini ſicut torrens ſulphuris. Naues, id eſt, mundi diuites oneratos ſubuertet Ex. 15. Flauit ſpiritus tuus, & operuit eos mare, ſubmerſi ſunt quaſi plumbũ in aquis vehementibus. Domos. i. mundi ſtatus deſtruet, & confundet Mat. 7. Flauerunt venti, & irruerunt ſuper domũ illã, & cecidit. Frigus æterni doloris inducet Eccl. 43. Frigidus ventus aquilo flauit, & gelauit cryſtallus ab aqua. Sic ergo patet, quomodo inueniuntur quidam flatus ſuper-
ni numinis. ¶ Secundo dico, quod inueniuntur quidam flatus B
mortalis hominis. Et ſic dico, quod inueniuntur in homine

Flatus { Vitalis, qui cito deperit,
Verbalis, qui bonos conterit,
Moralis, qui mentem aperit.

Eſt ergo flatus in homine vitalis, qui morte deſiſtit, de quo Danielis 5. Porro Deum, qui habet flatum tuum in manu ſua, & omnes vias tuas, non glorificaſti. Item in eo eſt flatus verbalis, qui bonis reſiſtit, & iſte eſt flatus detractionis, qui eſt ſicut flatus vrens, qui inflammat aerem. Et ideo detractor poteſt dici ille ſerpens flatu adurens, de quo fit mentio Deuteronom. 8 Item eſt in eo flatus moralis, qui Deo aſſiſtit, & iſte eſt flatus deuotionis & orationis, de quo poteſt dici illud Iob 34. Si direxerit (ſ. homo) ad Deum cor ſuum, ſpiritum eius & flatum ad ſe trahet. Iſte eſt

ergo

ergo quidam flatus moralis vel moralis hominis. ¶ Tertio dico, quid inuenitur flatus hostilis turbinis, id est, diabolicæ suggestionis. Vnde de dæmonibus dicitur Deu. 8. quod in deserto, i. in mundo erat serpens, flatu adurens, & scorpio ac dipsas, & nullæ omnino aquæ. Sufficit de flatu, vide etiam infra de Spiritu & de Vento.

A **Flectere.** Nota, quod moraliter loquendo, ego inuenio, scilicet,

Vnum Flectere, quod est { Fragilitatis, Humilitatis, Benignitatis.

¶ Primo ergo dico, quod est vnum flectere fragilitatis, quod signat inconstantiam. Aliqui enim sunt inconstantes & molles, & statim a constantia & iustitia se flectentes, similes columnis salicum & vlmorum, quæ non sunt solidæ neque firmæ, & quæ onere cito deficiunt, & flectuntur, quia scilicet, tales nesciunt infirmitate, & soliditate iustitiæ permanere. Contra quos Deu. 25. de muliere manum ad verenda viri rumpenda mittete, dicitur sic. Abscindes manum illius, nec flecteris super illa aliqua misericordia, q. d. Si flecteris, talis flexio est inconstantiæ, non iustitiæ, quem etiam rigorem ipse Deus contra obstinatos obseruauit, & potissime contra damnatos. Vnde Hierem. 21. dicitur, quod dominus percutit eos in ore gladii, & non flectetur, neque parcet, neque miserebitur. Et breuiter illi, qui nimis flectuntur, vituperabiles iudicantur, quia etiam sicut dicitur Iud. 7. Illi, qui flexerunt poplites, vt biberent, fuerunt a prælio repudiati, illi vero, qui bibendo steterunt, fuerunt ad prælium approbati. Istud est ergo flectere fragilitatis, quod signat
B inconstantiam. ¶ Secundo dico, quod est vnum flectere humilitatis, quod signat reuerentiam. Et sic dico, quod flexio genuum reuerentiam signat & humilitatem. Et inde genua flectimus, quando aliquid humiliter supplicamus, vel reuerentiam exhibemus. Genua enim sunt membra, quæ sunt flexibilia, ad significandum, quod omnis superbia humana loco & tempore debet flecti, & ad humilitatem & obedientiam inclinari 2. Parali. vlt. Et nunc flecto genua cordis mei, precans a te bonitatem domine. ¶ Aduerte tamen quod genua hominum flectuntur in posterius, genua vero brutorum, vt communiter, flectuntur in anterius. E conuerso autem est de cubitis hominum, & de genubus anterioribus animalium, quia, s. cubitus humani flectuntur in anterius, & genua anteriora animalium flectuntur in posterius. Ista est ergo regula quod membra anteriora in homine flectuntur in anterius, posteriora in posterius, sicut congruum est rationi: in brutis vero anteriora in posterius, posteriora in anterius, contra regulam rationis. Sic vere dicam loquendo moraliter, quia tam homines quam bruta, id est, tam boni quam mali duo habent genera membrorum, scilicet, anteriora, quæ signat opera intellectiue, & posteriora, quæ signat opera sensitiue, sic est igitur quod homines, i. iusti, flectunt membra sua eo modo, quo debent, videlicet anteriora in anterius & posteriora in posterius, quia licet posteriora, i. sensualia tendant naturaliter in posterius, i. versus temporalia & terrena, quæ, scilicet, post nos remanebunt, propter necessitatem corporis & fragilitatem vitæ, tamen anteriora, quæ sunt ratio & consideratio, contemplatio & affectio talium, semper flectuntur in anterius, s. superius versum cœlum Phi. 3. Quæ retro sunt, obliuiscens, ad ea vero, quæ priora sunt, extendens meipsum destinatum prosequor ad brauium. In brutis vero, i. in peccatoribus, anteriora, i. rationalia flectuntur in posterius ad mundi bona, posteriora vero eorum, i. sensualia, flectuntur in anteriora, i. ad cœlestia bona. Constat enim quod mali videntur quandoque brutaliter æterna petere & tamen constat quod mentaliter solent ad posteriora, i. ad tēporalia inhiare Eccle. 1 Gyrat per meridiem, & flectitur ad aquilonem; Est ergo vnum flectere quod signat humilitatem & reuerentiam Dan. 6. Tribus temporibus in die flectebant genua sua, & adorabant: Allega contra illos, si vis, qui similes Elephanti,
C nequeunt flectere genua cordis sui. ¶ Tertio dico, quod est vnum flectere, quod signat benignitatem & clementiam. Aurum enim purum optime flectitur, cuprum & ferrum non sic. Sic vere boni ad misericordiam cito flectuntur; mali citius rumpuntur quam flectantur 2. Mach. 4. Flexus ad misericordiam, lacrymas fudit. Sufficit. Vide de Genu.

Fletus. Flere. Nota, quod fletus, planctus, ploratus, lacrymatio, luctus, lamentum, quasi por eodem accipiuntur in scriptura. Significant n. generaliter dolorem, angustiam, tristitiam & miseriam. ¶ Et ideo possumus distinguere, quod est quidam

Fletus { Interior, Exterior, Posterior.

¶ Est enim

Fletus { Interioris contritionis, Exterioris vexationis, Posterioris damnationis.

Fletus contritionis est exercendus. Sic faciebat Esaias, qui Esa. 22. dicit sic. Recedite à me, & amare flebo. Et idem 33. Angeli pacis amare flebunt. Fletus tribulationis est sustinendus Vnde Iud. 2. Descendit Angelus domini de Galgala ad locum flentium. Fletus vero damnationis est metuendus & præcauendus Vnde de fletu perpetuo infernalis miseriæ loquitur Matt. 8. & 13. Ibi erit fletus, & stridor dentium. Dico ergo, quod est quidam fletus virtuosus, & iste proculdubio est fletus contritionis pro peccatorum consideratione. Fletus compassionis pro proximorum depressione, Fletus desolationis pro gaudiorum dilatione, & pro huius mundi miseriæ prolongatione &c. Pro his n. tribus causis solent sancti flere in isto mundo, & spiritualiter contristari, quia pro certo ex huiusmodi fletibus sequitur consolatio Paradisi, iuxta verbum Saluatoris Io. 16. vbi dicitur. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Sicut enim videmus, quod post resolutionem pluuiarum aer remanet serenus, & clarus; sic proculdubio post resolutionem lacrymarum sequitur status Paradisi quietus. vnde Lu 6. Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis. Istud bene præuiderat Esaias, qui dicebat illud præallegatum Esa. 22. Recedite à me, & amare flebo, nolite incumbere, vt consolemini me. Inter omnia animalia de mundo illud, quod est magis flebile, & quod libentius lacrymas emittit, est homo quod vtiq;, secundum aliquos; facit sui cerebri humiditas. Et in hoc possumus doceri; quod nos alii quanto magis sumus homines, i. quanto magis sumus rationales; tanto pro certo magis debemus flere & dolere, & a mundi solatiis abstinere: si enim sumus rationales, & rationabiliter considerantes qualis est nostræ natiuitatis vtilitas, qualis est nostri incolatus pœnalitas, quanta est mundi miseriarum immensitas, quam dubia est mortis futuræ necessitas, quam longe distat æternorum bonorum fœlicitas, pro certo nos dolebimus & flebimus, & vitam nostram in planctu & gemitu deducemus, iuxta consilium Apostoli dicentis: Oportet flere cum flentibus, & gaudere cum gaudentibus. ad Roma. 12. Flete scilicet cum flentibus in præsenti miseria, & sic gaudebimus cum gaudentibus in cœlesti gloria Exponere ergo possumus illud Psalm 136. Super flumina Babylonis illic sedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui, Sion. In quibus verbis ostenditur triplex causa, quare iusti & boni in hoc sæculo solent flere. Flent enim & contristantur

Propter { Mundanam afflictionem, Virtutum defectionem, Gloriæ dilationem.

Mundi afflictio patet ex flumine super quo nos sedemus, quia nos sedemus super flumina, s tribulationum. Morum defectio patet ex ordine, quo nos caremus, quia, s. nos sumus in Babylone, i. in confusione &c. Cœli dilatio patet ex culmine, quo nos dolemus, quia, s. nos recordamur tui Sion. Fleamus ergo charissimi, propter illatam multitudinem tormentorum, propter innatam turpitudinē seu aptitudinē vitiorū, propter dilatā plenitudinē gaudiorū. ¶ Dico ergo primo, quod debemus flere ex B
tormentorum afflictione, quod ostenditur, cum dicitur, ꝙ nos sedemus super flumina. In fluminibus tribulationum sedemus cum, s. præsenti miseria fluctuamus. Vnde quilibet potest comparari ciuitati Alexandriæ, de qua dicitur Nau. 3. Alexandria populorum habitat in fluminibus. Sicut ergo ceruus a canibus arctatus & infestatus, considerans se non posse euadere, solet flere, & mugire, & ad hominem vltro refugere, & venire, sicut dicit Auicenna lib. 8. sic proculdubio iusti, dum vident se in hac miseria a canibus & a venatoribus, i. a diuersis generibus tribulationum & afflictionum infestari, & certi sunt, quod dum viuunt nunquam euadere poterunt mundi pœnas, ipsi non immerito flere, mugire & dolere tenentur, & ad hominem, i. ad Deum recurrere compelluntur. Vnde de talib. dicitur Hierem. 50. Venient filii Iuda, ipsi & filii Israel simul ambulantes & flentes properabunt, & dominum Deum suum quærent, in Sion interrogabunt viam. Filii (inquit) Iuda & filii Israel, id est, boni viri & iusti Deum confitentes, & Deum videntes & contemplantes, dum hic in terris viuunt, per tot causas luctus & fletus Deum pro certo compelluntur quærere, & ad ipsum recurrere, & viam in Sion, id est, viā ad cœli gloriam procurare. Sicut enim dicit Greg. Mala, quæ hic nos premunt, citius ad Deum venire compellunt. Ista sunt ergo flumina tribulationū & mundanarum afflictionū, quæ proculdubio debent nobis esse causa luctus & fletus Matth. 7. Venerunt flumina, & flauerunt venti, & irrue-

runt ſupet domum illam iſtam miſeriam bene percipit homo, cum naſcitur, qui ſtatim incipit flere, & primam vocem plorando emittere, & ſuo fletu miſeriam in quã intrat, indiciis præſignare & prognoſticare. vnde dicit Bern. tractans illud Iob. 14. Homo natus de muliere, breui viuens tempore. Homo inquit natus de muliere, ideo cum reatu, breui viuens tempore, ideo cum metu, repletur multis miſeriis ideo cũ fletu. Flere ergo debemus propter tormentorũ afflictionem. Vnde Hie. 31. In fletu venient, & per torrentes aquarũ deducã eos in viã rectã. Iſtud tamen non aduertunt multi, qui quamuis ſint in loco fletus & luctus, ſ. in miſera vita iſta, ipſi tamen gaudent & ſolatiantur, & quia hic flere nolunt, ad fletum æternæ miſeriæ deducentur. Vnde dicit Greg. in moral. Lacrymarũ cauſas quidam ridentes peragunt, & mortis ſuæ negocium tripudiantes exequuntur. Iſtis ergo dicitur illud Luc. 6. Væ vobis diuitib. qui hic habetis cõſolationẽ, quia lugebitis, & flebitis. Iſta eſt prima cauſa quare debemus flere, ſ. propter tormentorũ afflictionem. Super flumina inquit ſedimus & fleuimus Nee. 1. Cumq; audiſſem verba
C huiuſcemodi, ſedi & fleui. ¶ Secũdo dico, quod nos debemus flere propter vitiorum infectionem vel defectionẽ, quod oſtẽditur, cum dicitur Babylonis. Babylon. n. confuſio interpretatur. Babylon fuit ciuitas idololatrarũ. Babylon inimica fuit Dei cultorum. Babylon à rege crudeli Nabuchodonoſor fuit ædificata. Babylon modo è cunctis generibus beſtiarũ eſt inhabitata, ſicut dicitur Dan. 4. & Eſa. 13. Iſta ciuitas chariſſimi, proculdubio ſignificat ſtatũ peccati, qui ideo confuſio interpretatur, quia in peccato omnia confuſa & ſine ordine inueniuntur. ibi n. ancilla, i. caro dominatur, domina, id eſt, anima famulatur. Ibi etiam illud, quod debet eſſe ſuperius per contemplationem, videlicet mens & affectio efficiuntur inferius per terrenorum auaritiam & ambitionẽ. Vnde Ap. 18. dicitur: Væ, væ, væ, Babylõ ciuitas illa magna. Vnde de iſta cõfuſione dicit Bern. Ancillã dominari, vel dominam ancillari magna abuſio eſt. In iſta n. ciuitate Nabuchodonoſor, i. diabolus ſicut dominus imperat, ibi etiam multitudo beſtiarum, i. peccatorum inhabitat. Quando ergo viri boni & iuſti ad iſtam ciuitatẽ, i. ad confuſionem peccati aliquo caſu perueniunt, vel olim ſe perueniſſe ſentiunt, tunc merito graui fletu & mœrore ſe afficiunt, dum, ſ. in ciuitate peccati ſe detentos & captiuos aſpiciunt. Et ideo dicitur in lib. Thr. 1. Poſtquam in ciuitatem redactus eſt Iſrael, ſedit Hieremias flens, & planxit lamẽtationẽ. Sicut n. mandragora dicitur clamare, quãdo à terra eradicatur, ſic proculdubio viri iuſti & boni quando à ſuo fundamentali principio, ſ. à Deo per aliquod peccatũ ſe viderint auelli, ipſi pro certo clamare, & flere noſcuntur, & perfecte etiam pœnitere, ſicut apparuit in Petro Matt. 26. qui poſtquã dominũ negaſſet, egreſſus foras, fleuit amare. Et ideo ſicut Petrus per fletum impetrauit peccati ſui remiſſionem, Ezechias etiã rex impetrauit per fletum vitæ ſuæ prolongationẽ ſicut dicitur Eſai. 38. Fleuit Ezechias fletu magno &c. per fletum quoq; Suſanna ſperauit de manib. falſorũ iudicũ liberationẽ, ſicut dicitur Dan. 13. ſic pro certo per fletũ compunctionis & doloris veniã à Deo reportamus, vitã gratiæ prolongamus, & noſipſos de manib. dæmonum liberamus. Sicut n. narratur in fabulis poetarũ, Cygnus Stheneli filius, ex materno genere frater Phaetontis, cum fleret de fulminatione ſui fratris, quẽ Iuppiter fulminauerat, conuerſus fuit in auem fluuialem albiſſimam, quæ nũc cygnus vt communiter appellatur, quæ ſolet in fluminibus habitare, & pro cantu gemere ſeu flere. Ouidius lib. 2. Meta. fab. 3. &c. Sic pro certo, chariſſimi, ſi fletum compunctionis, contritionis, & compaſſionis frequentabimus, pro certo nos de homine in volucrem, de peccatore in virum ſpiritualem mutabimur & conuertemur & fluuiales & candidi, flebiles pariter & gemebundi, i. perfecti deuoti & caſti de cætero efficiemur: ſic loquitur Iohel 2. Conuertimini in ieiunio, & fletu, & planctu. Flendum eſt ergo propter propriam iniquitatem. Vnde dicitur Iohel 1. Expergiſcimini ebrii, & flete. Propter proximorum neceſſitatem, ſicut faciebat Iob, qui 30. c. dicebat Flebam quondã ſuper eo, qui afflictus erat. & Luc. 19. dicitur, prouidens Ieſus ciuitatem, fleuit ſuper illam. Item propter mutuum amorem, & charitatem, ſicut dicitur de Ioſeph Gen. 46. quod inter amplexus Beniamin fleuit, & Tob. 11. dicitur, quod fleuerunt ambo præ gaudio. Sic ergo patet, quod nos debemus flere propter vitiorum confuſionem, quæ confuſio notatur in nomine Baby-
D lonis, quia ſicut dicitur in Pſ. Filia Babylonis miſera &c. ¶ Tertio dico, quod ſancti & iuſti in iſto mundo flent propter gaudiorum dilationem, quæ oſtenditur, cum dicitur. Dũ recordaremur tui Sion. Sicut enim captiui ſolent flere, quando vidẽt perditam libertatem, fatui & miſeri ſolent flere, quando conſiderant venditam hæreditatem, banniti & legati ſolent flere, quãdo conſiderant vetitam & interdictam patriæ dulcedinem & amœnitatem, quia, ſcilicet, ſecundum leges vnicuique patria ſua eſt dulciſſima, ſic & nos captiui in hoc mundo, & à libertate hæreditate, & patria Paradiſi excluſi, banniti & relegati, debemus ſuſpirare & flere dum ipſam cœleſtem patriam vel cœleſtẽ gloriam recordamur, & dũ ab ipſa ſicut peregrini, & hoſpites exulamus. Dum recordaremur inquit tui Sion. Et ad hoc monet nos Eſa. 46. Redite præuaricatores ad cor, recordamini prioris ſæculi. Paradiſus enim dicitur prius ſæculum, quia & homo & Angelus ibidem prius habitauerunt, ſed ſuis demeritis exigentibus exinde banniti, relegati, & expulſi fuerunt. Ergo pro patriæ dilatione debemus flere, ſuſpirare, & dolere, & ad ipſam totis deſideriis anhelare, exemplo Suſannæ, de qua dicitur Dan. 13. quod flens ſuſpexit in cœlum. Iſtud eſt ergo irriguum ſuperius, quod dedit Caleph filiæ ſuæ in hæreditatem, ſicut dicitur Ioſuæ 5. & Iudicum 1. Secundum enim Greg. filia iſta ſignificat animam, quæ à patre Deo pro præſenti hæreditate accipit duplex irriguum, id eſt, duplices lacrymas ſeu fletus, ſcilicet, inferius & ſuperius, in quantum, ſcilicet, ipſa plorat pro præſentis miſeriæ tribulatione, & pro ſuperioris gloriæ dilatione.
¶ Iſte eſt ergo triplex fletus bonorum & perfectorum, quia, ſcilicet, flere debemus E

Pro { Dilatione cœleſtium gaudiorum,
Commiſſione mentalium vitiorum,
Afflictione terreſtrium tormentorum.

¶ Fleamus ergo pro iſtis cauſis, vt exinde ad lætitiam veniamus, vt tempus noſtrum debite expendamus, vt ad talem fletum alios prouocemus, & inuitemus. Flendum eſt ergo propter futurã conſolationem. Vnde Tob. 3. Poſt lacrymationem & fletum, exultationem infundis &c. Item flendum eſt propter temporis conditionem, quia ſicut dicitur Eccle. 3. Tempus flendi. Item flendum eſt propter aliorũ prouocationem, ſicut dicitur 1. Eſd. 10. quod flente Eſdra, fleuerunt alii. Et ideo pro iſta vltima cauſa legitur Chriſtum ter fleuiſſe, ſcilicet, in Lazari ſuſcitatione, ſuper ciuitatis futura tribulatione, in cruce & in paſſione &c. Vide ſi vis in diſtinctionibus Mauricii, vnde illud vltimum accepi. Et nota, quod bonus fletus frequentandus eſt,

Quia facit { Ad Deum currere,
Aeterna cernere,
Mortem effugere,
Cœlum aſcendere.

Per fletum enim ad Deum currimus celeriter. Citius enim vadit homo per aquam nauigando, quam per terram itinerando. Vnde Hierem. 50. Ambulantes & flentes properabunt ad dominum Deum ſuum. Item per fletum æterna cernimus celeriter, ſcilicet contemplando. Cœlum enim melius videtur poſt pluuiam aere purificato. Vnde de Suſanna dicitur Dan. 13. ꝙ flens ſuſpexit in cœlum. Item per fletum mortem effugamus ſagaciter. Vnde de Ezechia rege dicitur Eſai. 38. quod audita morte ſua, vertit ſe ad parietem, & fleuit fletu magno, & impetrauit prolongationem vitæ. Item per fletum cœlum aſcendimus finaliter 2. Reg. 15. Dauid aſcendebat cliuum oliuarum flens, & cooperto capite. Et hæc de bono fletu ſufficiant. ¶ Sed ſi volumus, poſſumus notare de malo fletu, quod triplex eſt generaliter malus fletus. Eſt enim F

Fletus { Fictæ compaſſionis,
Triſtis damnationis,
Falſæ deceptionis.

Fletus ergo fictæ compaſſionis pertinet ad vſurarios deprædatores, qui recte videntur flere, & miſeriis pauperum condolere, dum eis aliquid accommodant, ſeu præſtant, qui tamen finaliter ipſos exhæredant, & moleſtant. Vnde tales ſunt ſimiles crocodilo, qui inueniens hominem iuxta fluuium occidit eum, & poſtmodum plorat eum, & finaliter deuorat ipſum. Sic vere tales vſurarii, pauperes primo occidunt ipſos in ſuis contractibus irretiendo, & obligando, tandem ipſos flent, & plorant eis ficte compatiendo, & eis ad mutuum præſtando, finaliter vero ipſos deuorant, eos exhæredando & penitus conſumẽdo. Vnde iſti ſecundum dictum Apoſtoli poſſunt dici illi, qui flent tanquam non flentes, & qui gaudent tanquam non gaudentes 1. Corin. 7. ¶ Eleuatus vero deceptionis pertinet ad falſos amicos & proditores, de quibus dicitur Eccle. 12. Oculis ſuis lacrymabitur inimicus, ſi venerit tempus, non ſatiabitur ſanguine. De quibus Ouidius ait. Vt flerent oculos erudiere ſuos. ¶ Eleuatus vero finalis damnationis pertinet ad miſeros mortuos peccatores, qui ſcilicet, perpetuo habent flere in inferno, ſimiles illi lapidi, qui dicitur enydros, qui, ſcilicet, perpetuo & continue emittit lacrymas. Vnde de ipſo dicitur in lapidario. Perpetui fletus lacrymas deſtillat enydros, qa, ſcilicet, iſti damnati perpetuo habent lacrymas emittere, & perpetuis fletibus ſuſpirare, iuxta illud Lucæ 13. Ibi erit fletus & ſtridor dentium. Et hæc de triplici malo fletu ſufficiant.

Flos. Florere.

Nota, ꝙ flos nihil aliud eſt, q̃ quædam originalis materia reſpectu fructus. A
Flos enim prædicit fructum, ſicut via prædicit terminum, ſicut præ-

ut præmissæ præcedunt conclusionem, sicut materia præcedit rei perfectionem. Est enim flos illud, quod in arbore exterius videtur, & illud, quod primo & principaliter oculis intuetur. Potest ergo flos diuersimode significare in scriptura. Per florem enim intelligitur

Interior affectio,
Exterior conuersatio,
Virtutum accumulatio,
Iuuentutis inchoatio,
Prosperitatis consolatio.

Per florem (dico) intelligitur interior affectio, quia, scilicet, sicut flos præcedit fructum, & est eius materia, sic bona affectio præcedit bonum opus, & est eius principium, & origo Eccle. 24. Flores mei fructus honoris & honestatis. & Gen. 40. Videbunt post flores vuas maturescere. Item per florem intelligitur exterior conuersatio. Vnde Cant. 2. Flores apparuerunt in terra. Itẽ per florem intelligitur gratiarum & virtutum decoratio. Ideo nobis præcipitur Eccl. 39. Florete flores, & quasi lilium date odorem. Item per florem intelligitur iuuentutis inchoatio Iob. 13. Quasi flos egreditur. Item per florem intelligitur mundi prosperitas, seu transitoria consolatio, quæ habet naturam valde debilem, & faciliter decidit. Sic mundi prosperitas valde est fragilis, & faciliter transit & perit. Vnde 1. Per. 1. Gloria eius quasi flos fœni, exiccatum est fœnum, & cecidit flos. Sic ergo patet, quomodo flos diuersimode sumitur in scriptura. ¶ Dicam ergo breuiter, quod est quidam

Flos { Virtualis perfectionis, Temporalis successionis, Aeternalis recreationis.

Primus est flos quem debemus habere,
Secundus est flos quo debemus horrere,
Tertius est flos quo debemus gaudere.

Dicamus ergo primo aliquid de flore virtualis perfectionis, & dicamus, quod sicut arbor non est perfecta quæ florib. non decoratur, & quæ fructibus non fœcundatur, sic homo non potest dici perfectus, qui floribus virtutum non est ornatus, & qui fructibus bonorum operum non est repletus. Et ideo ad habendũ tales flores monet scriptura, dicens Eccles. 39. Florete flores, &
B quasi lilium date odorem. ¶ In quibus verbis ostenditur, quod sicut in flore est dare humorẽ, colorem, odorem: sic in virtuali perfectione est dare humorem, seu fluorem pietatis. Florete inquit, id est, florem habere, quia flos dicitur a fluẽdo. Itẽ colorem seu decorem honestatis; quæ ostenditur cum dicitur flos. Item odorem seu virorem castitatis; quasi inquit lilium. Dico ergo, quod si volumus esse floridi per sanctitatem, nos debemus esse fluidi per pietatem, quod ostenditur in vocabulo florete. id est, fluorem pietatis habete. Flos enim est naturaliter mollis & humidus, in tactu suauis & fluidus; quia vere illi, qui per sanctitatem volunt esse flores & floridi debent per pietatem & benignitatem esse molles & humidi: semper enim debent in alios fluere, & per pietatem se & sua ad alios dilatare, iuxta illud Iohel. 3. Stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac & mel. Montes enim sunt viri perfecti, qui dulcedinem pietatis & clementiæ, lac benignitatis & modestiæ, mel deuotionis & dulcis eloquentiæ debent sicut veri flores aliis destillare. Ideo de talibus floribus possumus dicere illud Cant. 7. Videamus si vinea nostra floruit, & si flores fructum parturiunt. Vinea enim, quæ parum habet de cortice, & multum de medulla, significat viros pios & misericordes, qui quia sunt pleni medulla pietatis, ideo parum eis remanet de cortice temporalis facultatis. Istorum ergo flores fructus parturiunt, quãdo ipsorum piæ & fluidæ affectiones fructus bonorum operum producunt. Patet ergo, quod nos debemus esse fluidi per pie-
C tatem. ¶ Item dico, quod nos debemus esse nitidi per honestatem, quod etiam ostenditur in vocabulo flores. Sicut enim patet in naturalibus, dico, quod

Flores sunt { Arborum ornamentum, Apum nutrimentum, Morborum medicamentum.

Sic re uera flores bonorum exemplorum & honestæ conuersationis sunt recte sicut quoddam gratissimum paramentum in homine virtuoso. Pulchrum enim est videre hominem, in quo relucet viola humilitatis, rosa rubea charitatis, lilium castitatis, amygdalum pietatis, & tales possunt dicere illud prædictum. Flores apparuerunt in terra nostra. Apes enim, id est, viri simplices & imperfecti quando inueniunt tales flores, i. talia bona exempla vel virtutes, ibi proculdubio suum nutrimentum spirituale, i. suas bonas informationes accipiunt, quia pro certo tales flores contra omnia vitia medicina sunt, quando discrete recipiuntur, & quando ad bona opera applicantur. Vnde Eccl. 12. Florebit amygdalus, impinguabitur locusta. Quando enim amygdalus, id est, vir iustus vel prælatus floret per bonam conuersationem, tunc vere locusta, id est, simplex imperfectus aut subditus impinguatur per bonam ipsius imitationem. Aduertamus tamen, quod dicit Isaac in dictis, quod, scilicet apes, quæ pascuntur, & quæ comedunt flores amaros, faciunt, vt communiter, mel amarũ: ad denotandum, quod illi, q frequentent malos homines & amaros, & qui ab ipsis amaros flores, id est, mala exempla recipiunt & accipiunt, tales dico mel amarum, id est, mala & amara opera faciunt. Adonides enim secundum fabulas poetarum, iuuenis pulcherrimus fuisse dicitur, qui colligendo flores rubeos mortuus est, & ideo a paganis antiquis plangebatur, sicut dicitur Ezech. 8. vbi dicitur, quod ipse vidit mulieres plangentes Adonidem. Tales ergo sunt malorum exemplorum collectores, qui quia colligunt ab aliis flores rubeos, i. carnales & mala exempla, ideo spiritualiter moriuntur. Malos ergo flores, id est, mala malorum exempla debemus cauere, & fugere, & bonos flores, id est, bona exempla frequentare, vt dicamus illud Sap. 2. Coronemus nos rosis antequam marcescant. Sequitur. Non prætereat nos flos temporis. Iste est ergo flos bonæ conuersationis, quem debemus habere. Aduertamus tamen, quod hypocritæ habent istum florem sine fructu. Similes enim sunt sambuco, cuius flores redolent, fructus vero fœtent. Sic flos conuersationis hypocritarum est odoriferus, fructus vero suæ operationis est malus & pestiferus. Quia sicut dicitur Mat. 7. Mala arbor malos fructus facit. Isti enim sunt sicut Epithymum, quod est quædam herba, cuius tota virtus secundum Medicos est in flore. Sic vere tota perfectio talium consistit in conuersatione, cum nihil habeant de bona operatione. Non sic ergo, sed simus florentes & nitidi per honestatem, iuxta illud Psal. 91. Iustus vt palma florebit, sicut cedrus libani multiplicabitur. ¶ Item dico, quod nos debemus esse florentes & candidi per castitatem, quod ostenditur, cum di- D
citur. Quasi lilium date odorem. Lilium enim est flos purissimus & candidissim⁹, cuius color est gratiosissimus ac purissimus & candidissimus, cuius color est gratiosissimus ad videndum, & cuius odor est suauissimus ad odorandum, & signat virtutem castitatis, quæ cum sit virtus purissima, Deo & Angelis est gratissima, & apud omnes famosissima & fragrantissima. Et ideo de isto flore dicitur in Psal. Iustus germinabit sicut liliũ, & florebit in æternũ ante dominũ &c. Vide supra vbi filia, in illa auctoritate. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Patet ergo, quod flos, id est, vir perfectus vel spiritualis perfectio, debet habere annexã pietatem, honestatem, & castitatẽ, vt sic quilibet vir perfectus dicat illud Cant. 2. Ego flos campi, & lilium conuallium. Iste est ergo flos virtualis perfectionis. ¶ Secundo per florem intelligitur amœnitas temporalis successionis. Sicut enim flos est quoddam debilissimũ & fragilissi- E
mum, quod modico vento diruitur, modica nebula corrumpitur, modico calore siccatur, sic vere mundi prosperitas, quæ, scilicet, consistit in fortitudine, pulchritudine, sensus limpitudine, iuuentute, & rerum quantitate, fragilis est & caduca. Ista n, omnia flori comparantur, quia fluendo dicitur, quia, scilicet, hæc omnia faciliter fluunt, & labuntur, & tribulatione vel morte siccantur, & destruuntur. De quo dicitur Esa. 40. Omnis (inquit) caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni, exsiccatum est fœnum, & cecidit flos. Ista etiam possunt applicari ad hypocritas, & instabiles, & inconstantes, quorum ficta perfectio quamuis sit florida & gratiosa, non est tamen durabilis neq; firma, quia, si modica tentatione fluũt, & labuntur, & deficiunt, & franguntur. Vnde Iob. 8. Cum adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit. Iste est ergo flos temporalis prosperitatis. ¶ Tertio dico, quod in- F
uenitur in scriptura flos æternalis fœlicitatis. Vnde Psalm. 71. Florebunt de ciuitate domini sicut fœnum terræ. Item in Psal. Plantati in domo domini, in atriis domus Dei florebunt. Quod per florem accipitur beata virgo, patet per prædictum Can. 2. Ego flos campi &c. vel Christus, sicut illud Esa 11. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Potest applicari quod dictum est supra, scilicet, quod flos habet humorem, odorem, colorem &c. per omnẽ, sicut supra & plura alia, sed omitto gratia breuitatis, quia etiam in multis aliis locis fit mentio de flore.

Fluctus. Nota, quod fluctus, qui nihil aliud sunt quam A maris vel aquæ circumuolutio, vel inundatio, seu motus, vt communiter in scriptura accipiũtur in malo, Fluctus enim communiter signant

Superborum elationes,
Terrenorum possessiones,
Tormentorum turbationes,
Cordiales tentationes,
Infernales damnationes.

Significant (dico) superborum elationes, quia communiter fluctus maris emittunt magnum clamorem, generant magnum terrorem

terrorem producunt ſpumæ foetorem , frequentant motus
horrorem.Sic proculdubio ſuperbi & impii ſunt clamoroſi per
iactantiam,diſcordiam,& comminationem Pſalm.92. Eleua-
uerunt flumina fluctus ſuos à vocibus aquarum multarum.
Sunt terrentes per nihilipenſam & contemptionem Eſai 57.
Redundant fluctus eius in conculcationem & in lutum,id eſt,in
ſimplices & humiles: ſunt etiam ſpumantes & immundi per
luxuriam, carnalitatem, & infectionem. Vnde Iudas in ſua
canonica. Fluctus feri maris deſpumantes ſuas confuſiones.
Sunt etiã continue ſe mouentes per inconſtantiam & mutatio-
nem, nec non per triſtitiam & cordis afflictionem 1. Machab.
6. In quos fluctus triſtitiæ ego deueni. Et ideo de talibus lo-
quitur ſcriptura Eſa 57. Impii quaſi mare feruens, quod qui-
eſcere non valet, & redundant fluctus eius. Iſti etiam dicuntur
impii, ratione crudelitatis. Dicuntur mare feruens, ratio-
ne cupiditatis. Dicuntur quieſcere non valentes, ratione mo-
bilitatis. Dicuntur redundare fluctus eorum, ratione multitu-
B dinis iniquitatis. ¶ Secundo dico quod per fluctus intelli-
guntur terrenorum poſſeſſiones. Recte etenim ſicut fluctus
impetuoſa colliſione agitantur, ſic mentes eorum qui terrena
cum affectione nimia poſſident, contrariis & repugnantibus
cogitationibus concutiuntur. Suadet enim in parte vna, ſuper-
bia ad magnificentiæ oſtentationem poſſeſſa debere conuerti,
nec aurum ſemper in arca eſſe claudendum, ſed in apparatus e-
ditum, ſupellectilis conuiuiorum, & ſolatiorum ac aliarum mũ-
di vanitatum expendendum, exemplo diuitis epulonis, induti
purpura & byſſo, & epulantis quotidie ſplendide Lucæ 16. E
contra ſuadet auaritia, poſſeſſam, ſcilicet, minam inuolui, in-
fodi, & quidem nec ad videndum exhiberi, exemplo inutilis &
timidi ſerui Lucæ 16. Hinc igitur ambitio ad ſuperba tractan-
da ſollicitat, & leuat, hinc auaritia ad humilia deprimit, & ar-
ctat. Illa vult effoſſum aurum ad ſæculi pompam extolli, iſta
vult ipſum in penetralibus infimis ſepeliri. quo fit, vt continua
diſſenſione turbati & confuſi, inſtar æſtuantis freti fluctuent
atque fremant, iuxta illud Hierem. 51. Aſcendit ſuper Babylo-
nem mare, multitudine fluctuum eius operta eſt. & Iac. 1. Si-
milis eſt fluctui maris. Fluctus ergo ſignat terrenorum poſ-
C ſeſſiones. ¶ Tertio dico, quod per fluctus intelliguntur tor-
mentorum turbationes. Per fluctus enim mundi tribulatio-
nes intelliguntur, quibus in huius maris pelago homines velut
naues mouentur, & quatiuntur Matth. 8. Motus magnus fa-
ctus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus. Talibus
enim fluctibus ſubiacet homo dum nauigat per pelagus huius
mundi: & ideo ne huiuſmodi fluctibus abſorbeatur, debet fa-
cere ſicut quidam piſciculus qui dicitur Aetherius qui videns
mare fluctuoſum & tempeſtuoſum, timẽs ne forte fluctibus ex-
tra eiiciatur ad ſiccum, & ne piſcatorum ſportulis imponatur,
ſolet ad fundum deſcendere, & alicui lapidi fortiter adhærere,
& ibi tamdiu remanere quouſque tranſierint dicti fluctus. Sic
vere chariſſimi, ſi fluctus magnæ tribulationis taliter abunda-
uerint, quod ab ipſis timeamus ſpiritualiter ſubrui vel ſubmer-
gi, nos proculdubio debemus inferius ad fundum inferni per
conſiderationem tormentorum aſcendere, & lapidem, id eſt,
pondus diuini timoris ſeu etiam futuræ ſortis per meditatio-
nem accipere: ſic pro certo poterimus fluctus mundanarum
tribulationum faciliter ſuperare. Sic faciebat Iob. 31. dicens
ſic. Semper inquit quaſi tumentes fluctus, timui Deum, & pon-
dus eius ferre non potui. Et pro certo chariſſimi, ſi timor Dei,
& iudiciorum ſuorum ſeueritas, & ſi ſtatus mortis, & ſuæ incer-
titudinis dubietas, ſi pœna inferni & ſuæ pœnalitatis aſperitas
debite conſideratur, fluctus mundanarum tribulationum mo-
dicum reputabuntur, & faciliter ſuperabuntur. Sic ſuperaue-
rat illos ille, qui dicebat Eccleſiaſt. 24. Profundum abyſſi pe-
netraui, & in fluctibus maris ambulaui & in omni terra ſteti.
D Fluctus ergo ſignãt tormentorum tribulationes. ¶ Quarto di-
co quod per fluctus intelliguntur interiores tentationes. Ten-
tationes enim & carnis & cordis ſunt recte ſicut quidam flu-
ctus, in quos dum homo peruenerit, mortis peccati
periculum vix euadit Diabolus enim eſt ſicut balæna, quæ
videns filium circa arenam maris arreſtatũ, magnos fluctus
aquæ ſuper ipſum euomit, & ipſum ad mare trahit & deducit.
Sic vere diabolus quando videt, quod aliquis filius ſuus, id eſt,
peccator circa arenam pœnitentiæ aliqualiter reſtatur, fluctus
tentationum ſuper eum eiicit, & ſic eum ad mare, id eſt, ad ma-
ris peccati amaritudinem reducit. Vnde in Pſal. 41. Fluctus tui
ſuper me tranſierunt. Vnde Matt. 14. Nauicula in medio maris
iactabatur magnis fluctibus. Per fluctus ergo intelliguntur le-
thales tẽtationes, ſuperfluæ cogitationes: impii n. deſideriis &
tentationibus fluctuare non ceſſant, & ideo fumos & ſpumas
multorum criminum euaporant. Et ideo ſicut fluctus arenis
circumſtantibus ſiſtitur, ſic fluctus tentationum arena & ti-
more mortis, & pœnitentiæ ariditate finitur. Vnde cordi per-
uerſo dicitur illud Iob. 38. Circumdedi mare terminis meis. &
dixi hucuſque venies, & non procedes amplius & hic confrin- E
ges tumentes fluctus tuos. ¶ Quinto dico, quod per fluctus in-
telliguntur inferni vexationes. Vnde Lucæ 21. Erit in terris
preſſura gentium, præ confuſione ſonitus maris & fluctuum a-
reſcentibus hominibus. Iſta ergo de quintuplici fluctu ſuf-
ficiant.

Fluere. Fluxus.

Nota, quod fluere idem eſt quod A
deſtillare, liqueſcere, currere, acce-
dere, & in ſe non ſubſiſtere, ſed ad alium locum tranſire. Et po-
teſt accipi in bono, & in malo. In bono enim ſignat clementiam
& pietatem, diligentiam & ſedulitatem, in malo vero ſignat in-
conſtantiam & labilitatem, luxuriam & carnalitatem. Signat
ergo fluxus iſte clementiam & pietatem Iohel. 3. Stillabant
montes dulcedinem, & colles fluent lac & mel. Item ſignat di-
ligentiam & ſedulitatem. Vnde Eſa. 2. Erit in nouiſſimis die-
bus præparatus mons domus domini, & fluent ad eum omnes
gentes. Item ſignat inconſtantiam & labilitatem, & ſic ſtatus
& proſperitas malorum dicitur fluxibilis, quia de facili eſt de-
fectibilis. Vnde Pſal. 57. Sicut cera, quæ fluit auferentur, ſu-
percecidit ignis, & non viderunt ſolem. Mundi enim proſperi-
tates ſunt ſicut montes facti de niuibus qui ad modicum calo-
rem fluunt, atque deficiunt. Sic vere mali & eorum ſtatus
niuei eſſe videntur, quia per ardorem tribulationum vel Dei
vltimam ſcientiam & iudicium in nihilum defluunt & ſoluun-
tur Pſalm. 96. Montes ſicut cera fluxerunt a facie domini o-
mnis terra. Et bene dicit montes, quia non eſt dare ita magnũ
montem, id eſt, ita diuitem vel ſuperbum, ita excellentem re-
gem vel regnum, quin à ſtatu ſuo finaliter habeat defluere, vel
perire. Teſte enim Seneca, Certis cuncta temporibus naſci
debent, creſcere, & extingui. Iob. 14. Mons cadens defluit, &
alluuione paulatim terra conſumitur. Iſte eſt enim fluxus re-
rum, quæ ſemper tendit de eſſe in non eſſe. Vnde Eſa. 2. Fluxit,
& defluxit terra, & infirmata eſt, defluxit orbis terræ & infirma-
ta eſt altitudo populi terræ, & terra infecta eſt ab habitatorib.
ſuis. Sic autem non erit in patria, quia, ſcilicet, de quolibet ſan-
cto dicitur in Pſalm. quod folium eius non defluet, & omnia,
quæcunque faciet, ſemper proſperabuntur Signat autem flue-
re inconſtantiam & labilitatem. ¶ Item ſignat luxuriam &
carnalitatem. Vnde 2. Machab. 12 dicitur, quod ſtagnum
hiericho ſanguine interfectorum videretur fluere. De luxuri-
oſis etiam dicitur Ezech. 23. Quorum carnes ſunt vt aſinorum
& ſicut fluxus equorum, fluxus eorum. ¶ Primo ergo aliquid B
de morali fluxu & virtuoſo dicamus, quod, ſcilicet, ſicut me-
talla quamuis ſint duriſſima, tamen per fortem ignem efficiun-
tur fluxibilia ſicut aqua, ſicut etiam flores & herbæ in alembi-
co ponuntur, & per actionem ignis in aquam fluunt & deſtil-
lantur, ſic vere chariſſimi quamuis homo quandoque ſit durus
& obſtinatus, quando tamen ignis ſpiritus ſancti ipſum inflam-
mat interius, vel etiam ignis tribulationis exterius, tunc vere
per contritionem reſoluitur taliter, quod ab ipſo aqua lacry-
marum fluit & dilabitur, & quod totus per compunctionem &
compaſſionem in virum mollem & fluxibilem dilatatur. Vnde
in Pſalm 147. Flauit ſpiritus eius, & fluent aquæ. Breuiter ergo
loquendo, dico, quod boni quadrupliciter fluunt, ſ.

Fluunt per { Lacrymarum deſtillationem,
Eleemoſynarum largitionem,
Bonæ famæ diffuſionem,
Bonæ doctrinæ eruditionem. }

Fluunt ergo boni per lacrymarum deſtillationem, quia, ſcili-
cet, in vere quando vinea ſcinditur, de ea fluit aqua. Sic vere
quando homo ſcinditur per contritionem, tunc ab eo fluit a-
qua lacrymarum per compunctionem. Vnde Pſal. 77. Percuſſit
petram, & fluxerunt aquæ. Petra enim eſt durum cor pecca-
toris, quod quando per contritionem vel exteriorem tribula-
tionem percutitur, tunc per lacrymarum deſtillationem fluit,
& eliquatur. ¶ Item boni fluunt per lacrymarum largitio-
nem. Sicut enim myrrha, balſamum, & aliæ medicinales ar-
bores omni anno fluunt, & ſtillant liquorẽ ad hominũ iuuamẽ-
tũ, ſic viri pii cõtinue fluunt, & diffundũt eleemoſynas ad pau-
perũ nutrimẽtũ Iohel. 3. Stillabũt montes dulcedinẽ, & colles
fluẽt lac & mel. ¶ Itẽ fluũt iuſti per bonæ famæ diffuſionẽ, ſicut
arbores aromaticæ fluũt & fundũt odorem. Vnde Can. 4. Surge
auſter, ꝑfla hortũ meũ, & fluent aromata illius. ¶ Itẽ fluũt iuſti
per bonã & vtilẽ doctrinã & locutionẽ. Vnde Deu. 32. Concre-
ſcat vt pluuia doctrina mea, fluat vt ros eloquium meum. Et ſic
patet, ꝙ eſt qdã fluxus moralis & virtuoſus. ¶ Secundo dico, ꝙ C
eſt quidam fluxus lethalis & vitioſus. Et iſte eſt fluxus vitio-
rũ & iſte fluxus denotatur in fluxu ſanguinis illius mulieris, quę
(ſicut dicitur Mat. 9. duodecim annis fluxum ſanguinis patie-
batur. Sicut n. ſerpens, qui dicitur hæmorrhois, quando ꝑcutit
hominẽ, diſſoluit oẽs venas ei9, ita ꝙ fluxu ſanguinis facit eum

vitam

vitam finire sicut dicit Isid.lib.12. & ideo hæmorrhois dicitur ab hæma quod est sanguis, & rhois, quod est fluxus. Sic vere charissimi, diabolus quando aliquem mordet, & inficit quocunq; modo per malas tentationes & complacentias, facit eũ sanguinem peccatorum fluere, & emittere taliter fluendo vitam gratiæ amittere & perdere. Vnde talis fluxus vitiorum figuratur Leui. 13. & 15. vbi dicitur, quod vir de cuius capite capilli fluunt, & albus vel rufus color fuerit exortus, vel qui patitur fluxum seminis, immundus in lege reputabatur, similiter & mulier, quæ patitur fluxum sanguinis: quia pro certo illi, à quibus fluit, & emanat semen malæ doctrinæ, capillus malorum exemplorum, & sanguis peccati & luxuriæ, tales dico apud Deum sunt immundi. Ideo dicitur in Psal. Sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei. Talia enim habent quendam fluxum eminentiæ, in quantum oriuntur ab ipsis malis. Sed pro certo ipsi habent vlterius vnum fluxum desistentiæ, quia, scilicet, talia mala & maxime malitiosa facta non diu perseuerant. Vnde Esai. 34. Omnis malitia eorum defluet, sicut defluit folium de vinea. Sic ergo patet, quod est fluxus laudabilis, & vituperabilis.

A **Flumen. Fluuius.** Nota, quod flumen seu fluuius diuersimode sumitur in scriptura. Est enim

Fluuius {
Scripturæ,
Gratiæ,
Gloriæ,
Prosperitatis,
Aduersitatis,
Moralitatis,
Perfectionis,
Confessionis,
Deuotionis.

¶ Primo ergo dico, quod est fluuius scripturæ, in quo, scilicet, aqua scientiarum abundat, & in quo pisces, id est, viri virtuosi & studiosi inueniunt spiritualia nutrimenta. De quo dicitur in Psal. 64. Flumen Dei repletum est aquis parasti cibum illorum. Et iste fluuius ita est profundus quod vix potest sciri vel inuestigari. Soli enim sagaces nautæ, id est, soli excellentes doctores profunditatem illius attingunt. Vnde Iob. 28. dicitur de talibus doctoribus. Profunda fluuiorum scrutatus est, & abscondita producit in lucem. Scriptura enim est fluuius nitidus, in quo emundamur, fluuius frigidus, in quo recreamur, fluuius sapidus, in quo satiamur, fluuius viuidus, in quo vegetamur, fluuius splendidus, in quo speculamur. Est dico purus & nitidus, emundans delinquentes. Vnde de Naaman dicitur 4. Reg. 5. quod à lepra in flumine est mundatus. & Eze. 32. Tunc purissimas reddam aquas eorum & flumina eorum quasi oleum. Item iste fluuius est recens & frigidus, irrigans æstuantes Vnde Exod. 2. Descendebat filia Pharaonis, vt lauaretur in flumine. Item est dulcis & sapidus, alẽs famescentes Gen. 41. Putabam me stare super ripam fluminis. Et sequitur, quod ibi septem vaccæ pingues vireta carpebant. Item iste est fortis & viuidus irrorans arescentes Genes. 2 Fluuius egrediebatur &c. irrigans & cætera. Ioan. 7. Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Item est lucens & splendidus, docens speculantes. Vnde Ezechiel 1. Iuxta flumen chobar vidit visiones. & Apocalyp. 22. Ostendit mihi B fluuium aquæ vitæ, splendidum quasi crystallum &c. ¶ Secundo dico, quod est fluuius gratiæ. Iste est fluuius vegetatiuus, quia, scilicet, terram, id est, animam, quam irrigat, facit bonis fructib. i bonis operib. abũdare. Ideo de sic irrigatis dicitur Nu. 24. Tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israel, vt valles nemorosæ, vt horti iuxta fluuios irrigui, & tabernacula quæ fixit dominus, quasi cedri iuxta aquas. In quibus verbis ostenditur, quod illi, qui isto flumine sunt irrigati seu per istum fluuium fortificantur per constantiam, quia dicuntur Iacob, qui interpretatur luctator: clarificantur per prudentiam, quia dicuntur Israel, quod interpretatur videns Deum: rectificantur per iustitiam, quia dicitur quasi cedrus. In isto enim fluuio debent viri sancti habitare, & se ibidem continue balneare &c. Castores enim iuxta flumina morantur, vbi domos suas miro ædificio fabricare dicuntur, vt caudam suam, quę de natura sua piscis est, ne putrescat possint continue balneare. Sic pro certo charissimi, sancti, quorum caput est intellectus, & quorum cauda est voluntas, circa fluuium gratiæ habitantes morantur, in quo cauda sua defectiua voluntas, quæ pro certo naturaliter est piscea, id est, corruptibilis mutabilis, & varia, ne per peccata corrumpantur, iugiter balneatur. Illud bene patet Ezech. 1. vbi Ezechiel erat iuxta fluuium chobar, & aperti sunt cœli, & vidit visiones Dei. Iste enim est fluuius gratiæ, qui etiam potest dici fluuius, per quem potest intelligi spiritus sanctus vel Spiritus sancti dona, de quibus dicitur Ioann. 7. Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Iste enim Spiritus sanctus est ille fluuius, de quo dicitur Dan. 7. Fluuius igneus, rapidusq; egrediebatur à facie eius, qui diuiditur in quatuor capita. ¶ Vbi aduerte, quod huius fluuii, scilicet, Spiritus sancti ortus est nobilis, quia egreditur de loco voluptatis. Finis est vtilis, quia iste progreditur ad irrigandum Paradisum, id est, Ecclesiam vel animam. Actus est fertilis, quia iste diuiditur in quatuor capita. Frequentemus ergo istum fluuium, quia nobilis est quantum ad egressum, quia, scilicet, iste egreditur de loco voluptatis, id est, de mente & intrinseca substantia patris & filii. Iste enim spiritus qui à patre procedit, dicens illud Eccl. 24. Ego quasi fluuius dorix exiui de Paradiso. Vnde recte videtur, quod Dei filius sit similis balænæ, de qua dicit ille philosophus Iorath, quod videns catulum suum propter aquæ paucitatem in cumulo sabuli arrestatum, ita quod ipsum per maris profunda sequi non valet, sed ibidem necesse habet sistere, in sui periculum, & commodum piscatorum, ad profundum magis pergens magnam quantitatem aquæ haurit & bibit, quam tandem super catulum arrestatum, sicut quendam fluuium euomit, & sic ipsum ad mare retrahit, & reducit à periculo liberat & educit. Sic vere charissimi, quia balæna nostra Christus videbat catulos suos, id est, apostolos & fideles propter arenas asperas, id est, propter tribulationum timorem, a sui sequela penitus arrestatos, pauidos, debiles & infirmos, nuper in ascensione iuit ad profundum maris, scilicet, Paradisi, & tandem hodie reuertens, super catulos suos apostolos euomit maximum fluuium, id est, spiritum sanctum, qui istos fortificauit & confirmauit, & à prædicta arrestatione liberauit, & ad sequendum per fidem & dilectionem animauit & solidauit. Ideo de tali fluuio dicitur Iõ. 7. Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Figura Apocalyp 12. vbi dicitur, quod serpens emisit de ore suo aquam tanquam flumen, vt mulierem faceret trahi à flumine. Sic vere Christus serpenti comparatur in scriptura Ioan. 3. ibi, sicut Moyses exaltauit ser. &c. fluuium spiritus sancti euomuit hodie & emisit, vt mulierem, id est, apostolos & fideles, qui ad modum mulieris erant debiles & infirmi, attraheret, & moneret ad fidei negocium exercendum. Egreditur ergo iste de loco voluptatis, id est, de mente patris & filii. Vnde de illo potest dici illud Iob. 41. Flamma de ore eius egreditur. Et illud Ioel. 3. Fõs de domo domini egredietur ad irrigandum torrentem spinarum. Et notãdum quod spiritus sanctus egressus est in mundum, vt tutor, vt ductor, vt doctor, & prætor,

Vt {
Tutor ad defendendũ,
Ductor ad dirigendum,
Doctor ad instruendum,
Prætor ad corrigendum.

Ideo de isto potest quilibet dicere illud Esa. 51 Egressus est saluator meus. Est ergo spiritus sanctus fluuius nobilis, quantum ad egressum. ¶ Insuper dico, quod fluuius, spiritus sanctus est D vtilis quantum ad egressum, quia, scilicet, iste venit ad irrigandum superficiem terræ. Sicut enim fluuius est vtilis qui terrã irrigat & fœcundat, & qui maculas abluit & lauat, sic vere & spiritus sanctus, quia terram cordis humani irrigat interius inspirando, fœcundat exterius procurãdo, lauat & purgat peccatorũ maculas abluendo. Vnde iste dicit illud Ecclesi. 24. Exiui de Paradiso, dixi rigabo hortum plantationũ mearũ, penetrabo vsq; ad inferiores partes terræ, & illuminabo dormientes in domino. Vbi aduerte quod iste spiritus Habet ortus celsitudinem, quia exiuit de Paradiso. Habet fructus plenitudinem, quia rigat hortum plantationum. Habet actus fortitudinem, quia penetrat inferiores partes terræ. Habet status pulchritudinem, quia illuminat dormientes. Et ideo charissimi istum fluuium, frequentemus, & simus similes elephanti, qui secundum Plinium, est animal valde fluuiale, diligit enim habitare iuxta flumina, natare in aquas, & se balneare, quod maxime facere in nouilunio consueuit. Sic vere charissimi, debemus

Fluuium spiritus per {
Deuotionem frequentare,
Dilectionem subintrare,
& in
Fluuio spiritus per confessionem balneare.

Et maxime quamdiu durat nouilunium vitæ huius; quæ propter velocem transitum nouilunio comparatur; quia in momento perficitur, & completur. Et sic erimus sicut filia Pharaonis, quæ dum veniret, vt se lauaret in fluuio, inuenit ibi puerum vagientem, quem in filium adoptauit, vt dicitur Exod. 2. Sic vere in flumine spiritus sancti debemus nos per deuotionem balneare, & puerum Iesum per fidem quærere, & ipsum per spem & desiderium inuenire, & per charitatem adoptare in nostris cordibus, & nutrire: quia

Fides quærit,
Spes inuenit,

Charitas nutrit.

Ad irrigandum igitur. Nam de virtute irrigatiua dicit Greg super Cãt.4. Spiritus ſanctus mentem, quam replet illuminans irrorat, & irrorans illuminat, vt de luce eius videat, quod appetit, & de rore eius ſe refrigeret ne laſſeſcat. Iſte eſt ergo fluuius E vtilis quantum ad progreſſum. ¶ Deniq; dico, quod iſte eſt fluuius fertilis quantum ad ſucceſſum, quia, ſ. fertiliter ſe diſtribuit illis, quos inuenit dignos ſe, quod oſtenditur, cum dicitur, quod ipſe diuiditur in quatuor capita. Diuiditur n. iſte fluuius

In Fluuium { Lætificatiuum, Fructificatiuum, Purificatiuum, Pacificatiuum.

Iſte n. fluuius lætificat, quia fluminis impetus lætificat ciuitatẽ Dei Ge.2. Et ideo eſt fluuius Gyon, q circuit terrã Aethiopiæ, qa ſcilicet, ſpiritus ſanctus illos, qui in Aethiopia, i. in feruore tribulationũ morantur circuit, lætificat & conſolatur. Item iſte amplificat, ſeu fructificat, quia flumen Dei repletum eſt aquis. Vnde iſte eſt Euphrates, qui interpretatur creſcens, vel frugifer, quia, ſ. iſte facit hominem creſcere ſpiritualiter, & fruges bonorum operum procreare Item iſte purificat. Exo.2. Deſcendebat, vt lauaretur in flumine. Ideo iſte eſt fluuius tigris, qui interpretatur velox, quia, ſ. fluuius quanto velocior, tanto mũdior & medicabilior. Vnde iſte eſt quaſi fluuius violentus, quem ſpiritus domini cogit Eſa. 59. Item iſte pacificam pacem iuſtorum & bonorum conſeruat, quia ad modum fluuii defendit ciuitatẽ Eccleſiæ ab hoſtibus & ſeruat pacem ciuium & quietem. Ideo iſte eſt fluuius phyſon, qui circuit terram Euilath, vbi eſt aurum optimum, quia, ſ. ſpiritus ſanctus viros ſanctos & aureos circuit vegetat atq; fouet, protegit, pacificat, & defendit. Vnde Eſaiæ 66. Declinabo ſuper eum quaſi fluuium pacis. Iſte eſt ergo fluuius qui diuiditur in quatuor capita, quia ſicut dicitur 1. Cor.12. Diuiſiones gratiarum ſunt, vnus autem ſpiritus diuidens ſingulis prout vult. Sed heu chariſſimi, quot ſunt hodie miſeri peccatores, qui de iſto flumine non curantes alia flumina ſibi quærunt, videlicet

Quidam quærunt fluuium { Delitiarum, Diuitiarum, Scientiarum.

Et bene dicũtur iſta eſſe flumina quia ſicut flumina ſemper sũt in fluxu, & ſemper defluunt vſque ad mare vbi terminantur, iuxta illud Eccleſiaſt. 1. Omnia flumina intrant mare, ſic vere mũdi proſperitas, quæ conſiſtit in delitiis, diuitiis, ſciẽtiis, pulchritudine, fortitudine, nobilitate, celſitudine continue fluit, & nunquam proprie poteſt ſtare, imo ad mortis & inferni amaritudinem ſemper tendit Pſalm. 104. Abierunt in ſicco flumina Eccleſiaſt. 40. Subſtantiæ impiorum quaſi fluuius ſiccabuntur. In flumine delitiarum morantur luxurioſi. In flumine diuitiarum & eminentiarum morantur auari & ambitioſi. In flumine ſcientiarum & corporalium elegantiarum morantur, & delectantur ſuperbi & præſumptuoſi. Talibus accidit ſicut ceruo, qui calefactus, & à venatoribus fatigatus, in flumine ſe ſubmergit, vbi taliter refrigeſcit, & irrigeſcit, quod tandem fugere neſcit, & nequit, & à venatore capitur, atque perit. Sic vere chariſſimi, illi, qui tribulatione fatigati, tentationibus calefacti, in fluuio mũdanæ proſperitatis ſe immergũt, ibi quandoq; frigeſcunt per indeuotionem tantum quod non poſſunt fugere nec cauere per bonam operationem, imo neceſſe eſt eos capi per æternam damnationem Vnde Iob. 22. Sublati ſunt ante tẽpus ſuum, & fluuius ſubuertit fundamenta eorum. Iſti igitur poſſunt lamentari cum Dauid. Pſ. 136. Super flumina babylonis illic ſedimus & fleuimus. Vbi notandum, quod quatuor dicuntur eſſe flumina babylonis. Item dic de eis ſicut in tabula & allega figuram de dracone magno qui cubat in medio fluminum Eze. 29. ſicut habes ibidem vel in morali titulo de dracone. Nõ ſic igitur chariſſimi, non frequentemus iſta flumina, ſed fluuiũ Spiritus ſancti, quia reuera iſte eſt fluuius fertilis, vtilis, nobilis. Iſte eſt igitur fluuius de quo dicitur Gen. 2. Fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum vniuerſam ſuperficiem F terræ. Hic eſt igitur fluuius gratiæ. ¶ Tertio dico, quod inuenitur fluuius gloriæ. Gloria enim Paradiſi dicitur fluuius

Quia { Generat iocunditatem, Continet fertilitatem, Etiam perfectam continet claritatem.

Generat (dico) iocunditatẽ, iuxta illud Pſalm. 45. Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Continet etiam fertilitatem, quia ſicut dicitur Eccl. 39. Benedictio illus quaſi fluuius inundabit. Habet inſuper omnimodã claritatem: quia ſicut dicitur Apo. 22. Oſtendit mihi Angelus fluuium aquæ vitæ, ſplendidum ſicut cryſtallum. Hic eſt igitur fluuius gloriæ, in quo perfecto beati perfectiſſime ſatiantur: & ad quem perfecti anhelant & afficiuntur. Ceruus enim ſitiens fatigatus non ſiſtit in riuulo, vt bibat ſciens quod ibi non poteſt commode recreari, ſed continue currit quouſque inueniat fluuium, vbi perfecte refrigeratur, & vbi pleniſſime ſatiatur Sic vere chariſſimi, viri iuſti quãuis æſtibus deſideriorum aliquoties inflammentur: tamen in riuulo bonorum temperalium non ſiſtunt per affectionem: imo continue currunt per bonam operationem, quouſque ad bona Paradiſi perueniant per finalem præmiationem: vbi, ſcilicet, in flumine æternæ voluptatis perfectam poſſunt inuenire ſatietatem & recreationem. Vnde de iſto pleniſſimo fluuio poteſt dici illud Apoc. 22. Ex vtraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim. Iſte eſt igitur fluuius gloriæ. ¶ Quarto G dico, quod eſt fluuius proſperitatis. Mundi enim proſperitas poteſt vni fluuio comparari: quia, ſcilicet, iſta ſemper fluit & non perſeuerat, & finaliter quando mare intrat dulcedinem ſuam perdit, id eſt, quando mortis amaritudo ſuccedit: omnia enim flumina intrant mare, ſicut dicitur Eccl. 1. quia, ſcilicet, omnia mundi dulcia ad finalem amaritudinem conuertuntur. Iſte enim eſt fluuius, qui dicitur in ſcriptura

Fluuius { Turbidus, Rapidus, Igneus, Piceus, Sanguineus, Tumultuoſus, Periculoſus, Defectuoſus.

Turbidus eſt per falſitatem quia, ſcilicet, veritas ibi non videtur ad plenum, quod maxime apparet in cognitione veræ amicitiæ, quæ pro certo proſperitatis tempore non cognoſcitur. Vnde Senec. dicit, quod ob hoc ſolum amanda eſt paupertas, quia à quo ameris oſtendit. E conuerſo igitur de proſperitate, quæ eſt contraria paupertati, quia pro certo iſta eſt turbida, & obſcura. Vnde Hierem. 2. Quid tibi vis in via Aſſyriorum, vt bibas aquam fluminis. ¶ Item rapidus eſt per auſteritatem. Illi enim qui in iſto flumine habitant, vt communiter pauperibus ſunt auſteri. Vnde Eſa. 18. Diripuerunt flumina terram eius Abac. 3. Nunquid in fluminibus furor tuus? ¶ Item igneus eſt per cupiditatem. vnde Dan. 7. Fluuius igneus rapiduſque egrediebatur à facie eius. ¶ Item piceus eſt per carnalitatẽ, quia, ſcilicet, luxuria ad modum picis maculat quicquid tangit Eſa. 34. Conuertentur torrentes eius in picem, & humus eius in ſulphur. ¶ Item ſanguineus eſt per crudelitatem. Ideo iſte eſt fluuius Aegypti, qui verſus fuit in ſanguinem, id eſt, in crudelitatem Exod. 4. Quicquid hauſeris de fluuio, vertetur in ſanguinem. Et in Pſalm. 77. dicitur. Conuertit in ſanguinem flumina eorum, & imbres eorum. ¶ Item tumultuoſus eſt per rixoſitatem. In fluuio enim proſperitatis multæ ſunt rixæ & diſcordiæ. Iſtæ enim ſunt aquæ raſini, quæ non vadunt cum ſilentio. Vnde in Pſalm. Eleuauerunt flumina vocem ſuam eleuauerunt flumina fluctus ſuos. ¶ Item periculoſus eſt propter frequentantium ſocietatem, quia ſicut fluuium, qui dicitur Nilus, frequentant animalia crudelia, ſcilicet, hippotami, equi fluuiales, crocodili & dracones, ſic vere fluuium proſperitatis frequentant multa genera peccatorum & dæmoniorum Ezech. 39. Draco magne qui cubas in medio fluuii. Et ideo periculoſum eſt habitare ibidem, quia ſicut dicitur 2. Cor 11. Periculum in mari, periculum in flumine. ¶ Item defectuoſus eſt, quia, ſcilicet, parum durat cito deficit, & in amaritudinem cõmutatur. Vnde Eſa 19. Deſolabitur fluuius, & ſiccabitur. & Eccl 40. Subſtantiæ iniuſtorum ſicut fluuius ſiccabuntur. Iſte enim eſt fluuius in quo maſculi hæbreorum fuerunt ſubmerſi Exod. 1. Quicquid maſculinum fuerit, in flumen proiiciet, quia vere chariſſimi, Pharao diabolus ſumme cupit, quod maſculi, id eſt, perfecti in fluuio proſperitatis ponantur, vt ibidem per vitia ſubmergantur. Et hoc pro certo pro tanto videtur facere, quia iſte fluuius eſt de natura illius fluminis cyconum, de quo dicit Plinius quod non ſolum virgulta imo volatilia in illo proiecta tractu temporis lapideſcunt, quia vere vix eſt dare aliquem ita ſpiritualem & ſcientificum atque bonum, quin proſperitas faciat ipſum malum Exemplifica de Alexandro, Tiberio, Nerone, & ſimilib. antea virtuoſis, qui tamen in proſperitate facti ſunt vitioſi. Figura Apoc. 9. vbi dicitur, quod quatuor Angeli erant alligati in flumine magno Euphrate, quia, ſ. etiam viri angelici in iſto flumine vitiis alligantur Sap. 19. Eructauit fluuius ranarum multitudinem. Vitandus eſt igitur fluuius iſte, quia aqua ipſius pernicioſa eſt. Ideo præcipitur Eſa. 49. Tranſite flumina &c. Iſte eſt igitur fluuius proſperitatis. ¶ Quinto dico, quod eſt fluuius aduerſitatis. Sicut n. fluuius ſolet impetuoſe currere & terras circumiacentes ſubuertere & diſſi- H

pare,

pare: ſic aduerſitas impetu ſuo omnes quos tangit diuerſimode deſtruit & etiam ſubuertit. Iō dicitur de impiis Iob. 22. Nunquid ſemitam ſæculorum cuſtodire cupis, quam calcauerunt viri iniqui: qui ſublati ſunt ante tempus ſuum, & fluuius ſubuertit fundamenta eorum; Fluuius aduerſitatis ſiue ſit temporalis, ſiue iudicialis, ſiue æternalis, ſiue infernalis, eſt ille fluuius cyconum, de quo loquitur Seneca, Ouidius, & Solinus, qui, ſcilicet, omnia, quæ tangit, lapidea efficit, quia ſcilicet, fluuius tam præſentis, quam vltimæ aduerſitatis homines facit immobiles quaſi lapides, & etiā frigidos, miſeros, & egenos. ſimiles illi capiti illius monſtri terribilis, quód dicebatur Gorgon, ad cuius aſpectum homines lapidificabantur. Iob. 38. In ſimilitudinem lapidis vertuntur, aquæ, & ſuperficies abyſſi cōſtringitur. Et breuiter, per aduerſitatem mortis, iudicii vel inferni fiunt omnia lapidea, id eſt, impotentia & caduca. De aduerſitate igitur temporali dic, quod iſte eſt fluui⁹, in quo pauperes ſubmerguntur per potentiā tyrannorum, ſicut, ſcilicet, dicitur Apo. 12. quod quidam draco volens quandam mulierem impedire ne fugeret, aquā ad modū fluminis poſt eā vomit, & emiſit. Quia vere draaones, i. tyranni & raptores non ceſſant fluuiū tribulationum emittere, vt mulieres, i. debiles & pauperes poſſint contra iuſtitiam ꝑturbare. Sed qd dicitur ibidē Apo. 12. ꝓ certo dicitur quod terra aperit os ſuū, id eſt, ſepulchrum aperiet: & nos ꝑ mortē recipiet in ſe ipſam & tunc flumē mundanarum tribulationū ſiccabitur, ita quod ex tunc ab omnib. mūdi periculis eruemur. Vnde mors poteſt dicere illud Eſai. 50. Ponā flumina in ſiccum, vt ad mortē referam⁹ illud Pſal. Dirupiſti fontes, & torrentes, tu ſiccaſti fluuios Ethā. Mors eſt n. ſicut quidā lapis, qui dicitur achates virtute cuius ſecundū Iſid. flumina ſiſtuntur, quia, ſ. tēpeſtas tribulationum, tētationum, delectationū, ꝑ iſtum lapidem, ſ. mortē fœdantur, limitantur, & arreſtantur. quia ſicut dicit Seneca: Si multi ſunt, qu tibi mortē intentant, vn⁹ te eripiet de manib. aliorū, Quia breuiter mors eſt illud quo finiuntur & ꝓſpera & aduerſa. Vnde in Pſ. 104. Abierunt in ſicco flumina. De iſto vide ſupra de fletu: vbi ponitur illa auctoritas. Super flumina babylonis illic ſedimus I & fleuimus. Iſte eſt igitur fluui⁹ aduerſitatis. ¶ Sexto dico quod eſt fluuius mortalitatis. Vita enim iſta mortalis comparatur fluuio, & quantum ad naturalia, & quantum ad moralia. Quātum dico ad naturalia, quia ſicut fluuius quotidie labitur, & fluit, & continue deſcendit ad mare, multa etiam ſunt flumina quæ ab arenis abſorbentur, ſicut de Euphrate & Nilo exemplificant tam Seneca, quam Solinus, ſic homo naturaliter eſt in continuo fluxu & motu, quia, ſcilicet, ipſe egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem ſtatu permanet Iob. 14. Et finaliter ad mare. i. ad mortis amaritudinem compellitur deuenire. Vnde Eccl. 1. Omnia flumina intrant mare, & ab arenis etiam abſorbetur, in quantum ſub terra vel arena finaliter ſepelitur. Hier. 5. Poſuit arenam terminum mari. Et illud prædictum Apoca. 12. Aperuit terra os ſuum, & abſorbuit fluuium. Fluit enim iſte fluuius de iuuentute ad ſenectutē, de ſanitate ad infirmitatem, de diuitiis ad paupertatem, de ꝓſperitate ad aduerſitatem, de vita ad mortem. ¶ Item vita iſta mortalis quantum ad mortalia etiam fluuio comparatur, quia ſicut fluuius ſemper labitur, & currit nunquam in ſe permanet aut ſiſtit, ſemper tortuoſe incedit ſemper ad ima deſcendit, & finaliter ad mare tendit, ſic pro certo homo nunquam in eodem ſtatu permanet, etiam quantum ad modum, quia, ſcilicet, continue variatur de cogitatione ad cogitationem de affectoine ad affectionem (iuxta illud Iob 20. Cogitationes variæ ſuccedunt ſibi, & mens in diuerſa rapitur) de triſtitia ad lætitiam: de peccato ad gratiam: & econuerſo. Iſte etiam nunquam recte incedit, quia, ſcilicet homo naturaliter nunquam tenet rectitudinem iuſtitiæ, imo per malitiam naturaliter nititur incedere tortuoſè, id eſt, fallaciter, peruerſè, & ad ima, id eſt, ad peccata naturaliter declinare, quia ſicut dicitur Gen. 8. Senſus & cogitatio humani cordis prona ſunt in malum ab adoleſcentia ſua. Et ideo iſte fluuius ad mare peruenit, quia niſi Deus impediat ad amaritudinem mortis inferni (quantum eſt de ſe) labitur, atque tendit. Vnde Eccle. 24. Fluuius meus appropinquat ad mare. Iſte eſt igitur fluuius humanæ morta- K litatis, & conditionis. ¶ Septimo dico, quod fluuius ſignat cumulum perfectionis. Fluuius enim ſignat virum perfectum, qui, ſcilicet, more fluuii eſt purus per caſtitatem, eſt humidus per pietatem, eſt clarus per honeſtatem, eſt deorſum deſcendens per mentis humilitatem, eſt ad mare perueniens, conſiderando mortis & inferni pœnalitatem, & aduerſitatem, eſt etiam cito, & velociter currens, & circuiens per diligentiam & ſedulitatem, vt ſic quilibet talis dicat illud Eccle. 24. Ego quaſi fluuius dorix, Et ſicut aquæ ductus exiui de Paradiſo, dixi. Rigabo hortum plantationum & inebriabo partus mei fructum. Dorix enim interpretatur medicamentum, quia vere viri iuſti, & perfecti medentur aliis per compaſſionem inebrianturque eos per gratiam & deuotionem. Et aduerte hic quod quilibet vir perfectus poteſt dici fluuius multiplici ratione. Fluuius enim omnibus ſe communicat, imagines in ſe repræſentat, cōtinue currit & ꝓperat, vtiliter iuuat, & munerat. Sic vere dicam, quod vir iuſtus

Habet {
Charitatem communicatiuam,
Qualitatem repræſentatiuam,
Firmitatem continuatiuam,
Bonitatem auxiliatiuam.

Iuſtus enim communicatur generaliter, ideo dicitur. (Ego) quod eſt omnis generis. Bonos imitatur virtualiter, ideo dicitur. (Quaſi) Continuatur actualiter (Fluuius) qui dicitur a fluendo. Auxiliatur ſupnaturaliter, ideo dicitur (Dorix,) i. medicamētū. Itē &c. Ego &c. vide ſupra de titulo Ego, & applica ſicut vis. Vnde Eccl. 24. Ego ſapientia effudi flumina. Vnde de virtute communicatiua dicitur illud Gen. 2. Fluuius egrediebatur ad irrigandum. Item &c. Quaſi fluuius enim recipit imagines ſpeculantium, ſic iuſtus per imitationem virtutes recipit aliorum. (Quaſi inquit) vide infra de quaſi. Vnde Amos 8. Aſcendit quaſi fluuius immenſus, & defluet quaſi riuus Aegypti Item &c. fluuius affluendo, continuatur enim & perſeuerat, donec creſcat in immenſum Heſter. 10. Fons paruus creuit in fluuiū magnū Item &c. Dorix, quod interpretatur medicamentum quia, ſcilicet, iuſtus ſuis dictis & exemplis eſt aliis medicina Apoc. 22. Ex vtraque parte fluminis lignum vitæ. ſequitur. Et folia ligni ad L medicinam Iſte eſt igitur fluuius perfectionis. ¶ Octauo dico, quod fluuius ſignat lauacrum confeſſionis, baptiſmi & pœnitentiæ, & lacrymationis, vel cuiuſlibet ſpiritualis purificationis. Compara ſi vis iſtum fluuium illi, qui eſt in Sicilia, de quo dicitur in lib. de naturis rerum, quod oues nigras ſi inde biberint, facit albas. Sic vere de animabus peccatricibus facit ſanctas. Et breuiter iſte eſt fluuius ad quem deſcendunt elephantes, vt balneentur. Iſte eſt fluuius ad quem venit vxor Leonis poſt fornicationem cum pardo, vt lauetur. Ad quem filia Pharaonis lauanda deſcendit: & puerum vagientem inuenit: ſicut dicitur Exo. 2. Iſte eſt fluuius in quo Naaman ſyrus lotus, à lepra ſanitatem recuperauit: ſicut dicitur 4. Reg. 5. Quia reuera chariſſimi, in flumine baptiſmi, pœnitentiæ vel confeſſionis, debet quilibet fidelis balneari & lauari, quia in iſto

Fœtor luxuriæ mundatur,
Lepra auaritiæ purgatur,
Puer Ieſus per gratiam inuenitur & recuperatur.

In iſto homo perfecte ſanatur & balneatur Exod. 2. Ecce deſcendebat filia Pharaonis, vt lauaretur in flumine. Iſte eſt igitur M fluuius confeſſionis. ¶ Nono dico, quod fluuius ſignat piſcinā deuotionis Et iſte eſt fluuius, q venit de Paradiſo, qui tranſit per Babyloniā in quo lignū precioſū aloes reperitur, vt dicit Iſidorus. Quia vere chariſſimi, fluuius deuotionis, cōpūctionis, & lacrymationis, de Paradiſo, i. à ſupna inſpiratione & influētia venit, & generatur. In quo ꝓculdubio lignū aromaticū, ſcilicet, odor & memoria ligni crucis poteſt à deuotis mentibus inueniri In iſto fluuio latitabat muræna, id eſt, beata virgo, quando ſerpens magnæ prudentiæ Deus pater, per ſibilium ſuum, id eſt, per Gabrielem, ipſam ad connubium euocauit, & in ipſa Dei filium generauit. Iſte eſt fluuius, de quo dicitur Iob. 20. Non videat riuulos fluminis currentis lactis & mellis. Iſte enim fluuius à Deo principaliter procedit, iuxta illud Eccl. 24. Ego ſapientia effudi flumina, ego quaſi trames aquæ immenſæ. Sic igitur patet de fluuio deuotionis, confeſſionis, perfectionis, mortalitatis, aduerſitatis, proſperitatis, gloriæ, gratiæ, ſcripturæ vel ſcientiæ. Vide ſupra de aqua, vbi inuenies illam auctoritatem diuiſam & proſecutam. Oſtendit mihi dominus fluuium aquæ vitæ. Item vide ſupra de fletu, vbi inuenies illam auctoritatem. Super flumina Babylonis illic ſedimus, & fleuimus. Hæc igitur de flumine ſufficiant.

Fodere. Nota, quod cum fodere idem ſit, quod terram A aperire & euertere, dicam, quod cum

Fodiendo {
Fontes aperiamus,
Fundamenta faciamus,
Theſauros abſcondamus,
Vineas excolamus,
Secreta inquiramus,
Terras eiiciamus.

Poteſt notare, quod foſſura poteſt ſignificare in ſcriptura, moraliter loquendo, & etiam in bono ſignificato accipiendo,

Studii ſedulitatem,
Profundam humilitatem,
Diſcretam ſagacitatem,
Pœnitentiæ fertilitatem,
Sapientiæ ſubtilitatem,
Eleemoſynæ liberalitatem.

Nam Si { Studes, / sis humilis, / sis discret⁹, / sis pœnitēs / sis subtilis, / sis liberalis } tu fodis { scripturas & fontes aperies, / cor tuum, & bases cōgeris, / virtutes & eas operis, / carnem tuam & eā conteris, / alios & q̄stiones loqueris, / res tuas, & eis exueris.

B ¶ Est igitur quædam fossura, quæ signat studii diligentiam. Homo enim qui studendo, exponendo & inuestigando scripturam laborat, potest dici spiritualis agricola siue fossor, per cuius diligentiam puteus aquarum viuentium, i. sapientiæ & doctrinæ aperitur, vt sic dicat quilibet bonus doctor illud Gen 21. Ego fodi puteum istum. Aduerte tamen quod Gen. 26. dicitur quod puteos quos Isaac & serui sui fodiendo aperiebant Philistæi operiebant, signantes Hæreticos, qui puteos scientiarum & doctrinarū, quos sancti doctores aperuerunt, per malas & hæreticas compositiones claudunt. Vnde Gen. 26. Inuidentes palæstini, puteos quos foderant serui Abraham obstruxerunt implētes humo. Hæc est igitur ea fossura, q̄ signat studii diligentiam. Gen 26. Foderunt in torrente. & repererunt aquam viuam. ¶ Itē est fossura, quæ signat humilem subiacentiam. Tutum n. fundamentum non iacitur in profundum, nisi fundū primitus fodiatur. Nos igitur in profundo fodimus, quando nos humiliamus, & sic virtutes nostras firmiter stabilimus Matth 21. Fodit torcular, & ædificauit turrim. ¶ Item est quædam fossura quæ signat sagacem prouidentiam, & ista est illa, qua cum fossorio prudentiæ cautelas & circumstantias adhibemus, per q̄ tā virtutes nostras quam vitia sepeliamus & abscondamus Tob. 8. Abierunt & foderunt sepulchrum. ¶ Item est quædam fossura, quæ signat fertilem pœnitentiam. Pœnitens n. hortum & vineā proprii cordis per contritionem scindit, per confessionem aperit, & per satisfactionem & laborem fodit: & sic seipsum ad virtutum fructum disponit: & maxime quādo aquis lacrymarū se perfundit, & stercora, i. propriæ vtilitatis & mortis memoriā apponit. Vnde de ficu sterili dicitur Lu. 13. Sine fodiam circa illam, & mittam stercora. ¶ Item est quædam fossura, quæ signat inquisitiuam sapientiam. Fodiendo n. radices bonarum herbarum inquirimus, & thesauros absconditos, & preciosos lapides, & metalla in terræ visceribus inuestigamus. Sic facit sapiens per fossuram sapientiæ, & à Deo & proximo bona & vtilia perficit & acquirit Esa. 37. Ego fodi & bibi aquam. Item est fossura quædam quæ signat eleemosynam & affluentiam. Fodiendo n. terram eiicimus, & ipsam dispergimus & mouemus. Sic liberalis homo bona sua solet per eleemosynam fodere, & ipsa aliis erogare. Taurus n. & equus gloriatur terram cum vngula fodere, & eam retro iacere vel iactare Iob. 39. Terram vngula fodit, & exultat, & in occursum vadit armatus. Sic igitur dico, quod
C fodere sumitur in bono. ¶ Sed adhuc dico, quod fodere sumi potest in malo. Vnde nota, quod est

Vnum Fodere { Malitiæ, / Stultitiæ, / Sæuitiæ, / Nequitiæ, / Auaritiæ, / Pestilentiæ.

De fossura malitiæ, qua, s. sæpe fit, quod mali fodiunt aliis foueas, & parant pericula & offendicula, in quibus incidunt, dicitur Prou. 26. Qui fodit foueam, incidet in eam. De fossura stultitiæ, contra illos qui stulte scrutātur scientias sæculares, dicitur Hie. 2. quod foderunt sibi cisternas dissipatas, & dereliquerunt fontē aquæ viuæ, De fossura sæuitiæ, qua, s. tyranni fodiunt & lacerāt pauperes, dicitur in Ps 21. Foderunt manus meas & pedes meos &c. De fossura nequitiæ, qua, s. dæmones fodiunt homini foueas tentationum, dicitur Hier. 18. Foderunt foueam animæ meæ. De fossura auaritiæ, qua, s. diuites fodiunt thesauros in terra &c dicitur Mat. 25. Alius fodit in terram, & abscondit talentum. De fossura æternæ damnationis & mœstitiæ dicitur in Ps. Donec fodiatur peccatori fouea. & hæc sufficiant.

A **Folium.** Nota, quod folium diuersimode sumitur in scriptura. Est n. foliū illa pars arboris exterior, debilior & fragilior, & ad cassum, seu desiccationem facilior & insuper ad flatum venti mobilior. Et

Folium signat { Verbalem locutionem, / Moralem conuersationem, / Mundanam prosperitatem, / Humanam mortalitatem.

Signat (dico) verbalem loquacitatem, quia sicut quędam arbores quandoque plus abundant in foliis quam in fructibus, quia vt communiter arbores, quæ vltra debitum abundant in foliis: vt communiter fructibus non abundant, sic quidam homines plus abundant in verbis quam in operibus, & isti figurantur in illa ficulnea Mat. 11 in qua non inuenit Iesus nisi folia: & ideo ab ipso extitit maledicta: & penitus desiccata: ad denotandum, quod illi, qui verbis vltra mensuram sunt abundantes: sunt vt communiter sicci, id est, virtute & perfectione carentes. Iuxta illud Prouerb. 14. Vbi sunt verba plurima, ibi frequenter egestas. Sicut etiam arbores quandoque habent folia medicinalia & vtilia, sic boni habent verba salubria, & honesta Dan. 4. Ezec. 57. & Apoc. 22. Folia eius ad medicinam. Item dico, quod signat moralem conuersationem, quæ aliquando in aliquibus est bona. Sicut dicitur Hierem. 17. de viro iusto. Erit folium eius viride nec aliquando desinet facere fructum. Aliquando in aliquibus est mala, sicut in hypocritis, qui consuunt folia ficus, id est, qui connectunt suam fictam conuersationem ad pudenda sua, ad sua mala opera contegenda. Ista tamen folia cito desiccātur, quia, scilicet, ficta conuersatio talium faciliter dilabitur. Esa. 1. Et erunt quasi quercus defluentibus foliis. Item folium signat mundanam prosperitatem, quia, scilicet, ad modum folii solet faciliter desiccari Esa. 24. Omnis malitia eorum defluet sicut defluit folium de vinea & de ficu. ¶ Item folium signat humanam mortalitatem seu fragilitatem. Vnde Iob. 13. Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam.

Fons. Nota, quod fons nihil aliud est, quam aquarum indeficiens origo in concauitate aliqua recepta, quæ A quod aquas ab interiori recipit, tot exterius per riuulos emittit. Et signat fons multipliciter in scriptura, signat enim pro maiori parte illa, quæ significat fluuius seu aqua. Accipitur enim

Fons pro { Morali perfectione, / Gratiæ diffusione, / Gloriæ recreatione, / Baptismi mundatione, / Purgationis confessione, / Lacrymarum inundatione, / Sacræ scripturæ conditione, / Carnalitatis infectione.

Accipitur (dico) fons pro morali perfectione. Et sic per fontem intelligitur Christus, vel beata virgo, vel etiam quilibet vir perfectus. Vnde dicitur Cant 4. Hortus conclusus, fons signatus. Item dico quod sumitur pro gratiæ diffusione. Num. 20. Aperi domine thesaurum tuum, fontem aquæ viuæ. Item accipitur pro gloriæ inexhaustibili consolatione Esa. 12. Hauritis aquas in gaudio de fontibus saluatoris. Item accipitur pro baptismi mundatione. Vnde Iudith. 12. Exibat noctibus in vallem bethuliæ, & baptizabat se in fonte aquæ. Item accipitur pro confessione purgationis. Vnde Zacha. 13. Erit fons potens domui Iacob. in ablutionem peccatoris & menstruatæ. Item accipitur pro lacrymarum inundatione. Et Hierem. 9. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum. Item accipitur pro sacræ scripturæ humectatione Prouerb. 18. Torrens redundans fons sapientiæ. Potest etiam accipi pro carnalitatis infectione, sicut Marci 5. accipitur, vbi dicitur, quod siccatus est fons sanguinis. Et Sap. 11. dicitur. Pro fonte sempiterni fluminis, sanguinem dedisti ei bibere. ¶ Vt ergo de cæteris taceamus, B dicamus aliquid de fonte moralis perfectionis, hoc est dictum, in quantum per fontem potest intelligi vir perfectus, vt de hoc exponamus illud Cant. 4. Fons hortorū, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de libano. In quibus verbis aduerte, quod sicut fons naturaliter est herbarum multiplicatiuus, ideo dicitur fons hortorum, est sui cursus continuatiuus, quia dicitur puteus aquarum viuentium, est aquæ suæ communicatiuus, quæ fluunt inquit impetu, omnium sordium purificatiuus, quod ostenditur cum dicitur, de libano: quia libanus interpretatur candor, qui, scilicet, est purior inter colores, sic pro certo dico, quod vir iustus & perfectus solet in aliis herbas, id est, virtutes multiplicare per scientiam, & sic dicitur fons hortorum, quasi fouens hortos. Solent etiam fluxum bonorum operum continuare per constantiam, quia dicitur puteus aquarum viuentium, quæ, scilicet, continue perseuerant. Solet etiam bona communicare vel clementiam, quod ostenditur in verbo. Fluunt. Solet insuper se & alios purificare per continentiam, quod ostenditur in verbo libano. Iustus enim facit alios per sanctitatem fructificare Solet seipsum perseuerando continuare. Solet bona sua per pietatem communicare. Solet corpus suum per castitatem purificare. ¶ Dico igitur primo, C quod vir perfectus dicitur fons, quia facit alios per bona opera fructificare, quia dicitur fons hortorum. Fons enim dicitur à fouendo, secundum Isido. quia fouens & fœcundans hortos. Sicut n. fons hortos, quos irrigat, fœcundat, sic vir perfectus illos quos per doctrinam & prædicationem irrigat, facit bonis operibus abundare. Vnde Iohelis 3. Fons de domo domini egredietur ad irrigandum torrentem spinarum. Fons n. est prælatus, doctor, vel quilibet vir perfectus, qui de domo Dei, quæ est Ecclesia, debet ad mundum egredi per prædicationem, & torrentem spinarum, i. populum conscium peccatorum debet irrigare per doctrinæ & boni exempli eruditionem, & sic faciet eum

fructifi-

fructificare per bonam operationem : ita quod ipsi erunt quasi
hortus irriguus : cuius non deficient aquæ. Multi tamen sunt
homines forte alterius conditionis, qui, scilicet, per doctrinam
& bona exépla nõ causant in alijs virtutum seu operum vberta-
tem, imo per suam malã vitã & doctrinam causant in eis omniũ
bonorum operũ sterilitatem. Similes illi fonti, qui dicitur esse
in Sicilia, qui dicitur causare in potantib. sterilitatẽ, potantes
enim de aqua fontis illius, efficiuntur steriles, & ad generationẽ
inhabiles & inanes. quia ꝑ certo multi sunt hodie fontes mali,
id est, prælati, prædicatores, vel etiam peruersi in omnibus: &
per omnia vitiosi, de quibus dicitur 2.Pet.2. Hi sunt fontes sine
aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarũ
reseruatur. Isti igitur per suam malam vitã & doctrinam audito-
res & imitatores suos faciunt steriles, & à fructu bonorũ operũ
vacuos & inanes. Figurati in fonte Hiericho, q terrã q̃ irrigabat,
quanquam esset optima, sterilem faciebat, sicut dicitur 4. Reg.
2. Quia certe multi sunt prædicatores, prælati, & ecclesiastici
mali, qui terram quam irrigant, id est, populum quem docent &
gubernãt, suis malis verbis & exemplis, bonis virtutib. sterilizãt.
Non sic igitur sit vir perfectus, sed sit fons hortorũ, id est, vege-
tans circumstantes, & faciens eos (vt dictum est) per bona ope-
D ra fructificare. ¶ Secũdo dico quod qui vult esse fons spiritualis,
ipse debet bona opera continuare: quia, sc. ipse debet esse puteus
aquarum viuentiũ Aquæ enim viuentes sunt illæ, quæ nunq̃ de-
ficiunt nec cessant: sed continue scaturiunt atq; manant. Quia
vere vir perfect⁹ sine cessatiõe & defectu debet aquas viuas, id est,
virtutes & gratias semper habere & indefectibiliter cõtinere. Et
sic erit ille fons: de quo dicitur in Ps. 35. Apud te est fons vitæ, &
in lumine tuo videbimus lumen. Et Num. 20. dicitur. Aperi the-
saurũ tuum, fontem aquæ viuæ. Quatuor autẽ videntur esse ge-
nera aquarũ viuentiũ, id est, aquarum, quæ in nobis viuere, &
perseuerare debent. Et istæ sunt

Aquæ { gratiæ & deuotionis,
clementiæ & compassionis,
lacrymarum & compunctionis,
Scientiæ, doctrinæ & lectionis. }

Isti enim sunt aquæ viuæ, & etiã aquæ vitæ, quia, sc. nunq̃ debent
in nobis siccari, vt per ipsas vitã æternã possimus ãplexari. Et sic
quilibet fons dicetur fons aquæ salientis in vitam æternam, sic-
ut dicitur Ioan. 4. Sed proh dolor videtur hodie in multis quod
ipsi non habent aquas viuas, quia, scilicet, multi inueniuntur
homines in quibus aquæ istæ penitus sunt siccatæ, vt de eis pos-
sit dici illud Iohelis 1. Exiccati sunt fontes aquarum, & ignis con
sumpsit speciosa deserti. Ignis enim auaritiæ, ignis luxuriæ, i-
gnis iracundiæ, & sæuitiæ consumit hodie in multis fontibus
tales aquas iuxta illud Psal. Tu diripuisti fontes, & torrentes, tu
siccasti fluuios Ethã. Non sic igitur, sed simus puteus aquarum
viuentium. Puteus enim est profundus inferius, est apertus supe-
rius, est aqua plenus interius. Sic proculdubio nos debemus es-
se putei, scilicet, putei profundi, per humilitatem & subiectio-
nem: putei sursum aperti, per superiorem contemplationem, &
affectionem, putei interius aqua pleni, per gratiam continen-
tiam, & repletionem. Puteus igitur aquarum viuentium. Et sic
de quolibet tali puteo dicitur illud Gen. 16. Appellauit puteum
viuentis, & videntis. Et Eccl. 50. Emanauerunt putei aquarum.
Debet igitur talis fons bona opera continuare. ¶ Tertio dico,
E ꝙ ille qvult esse fons spiritualis, debet se aliis cõicare, quod ostẽ
ditur in verbo fluunt impetu. Sicut enim fons aquam q̃ ab inte-
riori recipit, sibi non retinet, imo continuè per riuulos ipsã
fluit, & emittit, ita quod liberaliter aquam suam omnibus in-
differenter cõicat, & diffundit, sic vere vir perfectus bona sua
temporalia, & etiam spiritualia, quæ, scilicet, ab interiori, i. à
Deo meruit recipere, & habere (iuxta illud 1. Cor. 4. Quid habes
homo, quod non accepisti?) continuè non cesset per pietatem
aliis hominibus sine personarum acceptione diffundere, & cõi
care, iuxta illud Prou. 5. Deriuentur fontes tui foras, & in plateis
aquas tuas diuide. (Fluunt inquit) Vnde Psal. Fluit spiritus, &
fluxerunt aquæ, & torrentes inundauerunt. Vnde talis est fons
qui ascendebat de terra, irrigans vniuersam faciem terræ. Viri
enim pii, & misericordes dicuntur de terra ascendere, tempo-
ralia contemnendo, & dicuntur alios illustrare, temporalia mi-
nistrando, & erogando. Ista tamen sunt contra multos, & maxi-
me cõtra auaros, qui pro certo nõ sunt, sicut fons, aquam bono-
rum temporalium cõicando, imo vere sunt sicut stellio, seu ma-
ris vorago, ipsa vndique absorbendo, & attrahendo. De quibus
Iob. 40. Absorbebit fluuium, & non mirabitur, habet enim fi-
duciam, quod influat Iordanis in os eius. Non sic ergo, sed si
volumus esse fontes spirituales, nos debemus nos aliis cõicare.
¶ Quarto dico, quod vir perfectus more fontis debet se à culpis
F purificare, quod ostenditur cum dicitur. De libano Sicut enim
fons naturaliter est purus & purificatiuus, & scoriæ reiectiuus,
macularum & sordium ablutiuus, sic pro certo viri perfecti de-
bent esse fontes puri per castitatem, iuxta illud Virgi. Ad liquidi
fontes, (&c.) assint. Ouidi. Fons sonat à dextra, tenui perlu-
cidus vnda. Et debent esse fontes purificatiui per boni exem-
pli & per bonæ doctrinæ sanctitatem. Vnde illud prædictum
Zach. 13. Erit fons patens domui Iacob in ablutionem pecca-
toris. Et illud est contra multos, qui non sunt fontes puri, sed
fontes obscuri, quia, scilicet, non habent puritatem castitatis,
sed immunditiam carnalitatis. Vnde isti sunt fontes sanguinei,
non aquei, similes fonti Iacob, qui dicitur esse in Idumæa, qui
quamuis aliquoties inueniatur clarus, quater tamen in anno
efficitur sanguineus, vt dicit Isido. Sic vere sunt multi, qui quã-
uis aliquando, s. in iuuentute sint puri, & mundi per castitatẽ,
fiunt tamen quandoq; rubei & sanguinei per carnalitatem. Fi-
gurati in fluuio Aegypti, qui cum esset clarus & purus, percussus
tamen virga Moysi, factus fuit sanguineus: ad denotandum,
quod illi, qui virga tentationis percutiuntur, in sanguinem lu-
xuriæ, carnalitatis & immunditiæ conuertuntur. Vnde de tali-
bus fontibus dicitur Sap. 11. Pro fonte sempiterni fluminis san-
guinem dedisti iniustis. Non sic charissimi, sed simus fontes
puri & mũdi, casti & sancti, quod ostenditur, cum dicitur. (De
libano) Libanus n. interpretatur candor vel candidus, per quẽ
quidem colorem puritas atq; castitas denotatur. Libanus n. est
mons, qui perpetuis niuibus candidatur, qui etiam herbis aro-
maticis atq; arboribus adornatur, quia vere illi candidantur ni-
uea castitate, sunt, vt communiter, odoriferi & aromatica fa-
mositate. Vnde Eccl. 24. Quasi libanus non incisus odor meus
&c. Patet igitur, quod vir perfectus potest dici fons, ratione ca-
stitatis purificatiuæ, ratione pietatis communicatiuæ, ratione
firmitatis, seu lõganimitatis cõtinuatiuæ, ratione fœcunditatis
multiplicatiuæ. Bene ergo dictum est. Fons hortorum, puteus
aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de libano. ¶ Aduerte
tamen, quod Christus potest dici fons multiplici ratione. Fons G
n. est sui renouatiuus, fons est aquarum suarum indifferenter
omnib. distributiuus, fons est sui ipsius ad æqualitatẽ operis sui
& altitudinem eleuatiuus. ¶ Sic pro certo Christus fuit sui re-
nouatiuus in incarnatione. Fuit aquarum suarũ distributiuus
in gratiæ & doctrinæ diffusione & collatione. Fuit etiã suiipsius
ad illam, de qua descenderat altitudinem eleuatiuus in ascensi-
one vt de istis tribus dicatur illud Gene. 2. Fons ascendebat de
terra, irrigans vniuersam superficiem terræ. Iste n. fuit fons de
terra per ortum, & natiuitatem. fuit fons irrigans per gratiæ &
doctrinæ fœcunditatem. fuit fons ascendens per reassumptam
cœlestiũ fœlicitatem. Ostenditur igitur illa auctoritate Christi
natiuitas & incarnatio, qa fons de terra: Christi benignitas at-
que cõpassio, qa irrigabat. Christi sanctitas & eleuatio, quia a-
scendebat ¶ Nota, quod per fontem potest intelligi beata vir-
go, quia pro certo ista fuit H

Per castitatem purificata,
Per pietatem communicata,
Per humilitatem amplificata.

Fuit (dico) purificata per virginitatem, quia sicut dicitur Can.
4. Ista est hortus conclusus, fons signatus. Item ista fuit commu-
nicata per pietatem, quia ista est ille fons patens, domui Iacob,
de quo fit mentio Zach 13. dicitur n. fons patens, quia quilibet
potest ibi haurire, & bibere secundum Bernardum, scilicet,

Peccator veniam,
Iustus gratiam,
Angelus lætitiam,
Deus gloriam.

Ista n. gratia plena fuit, de cuius plenitudine accipiũt vniuersi.
Itẽ ista fuit amplificata per humilitatem, qui ista fons paruus,
qui creuit in fluuium magnum, sicut dicitur Hester. 10. &c. Ap-
plica si vis primam auctoritatem diuisam per omnia sicut de vi-
ro iusto. ¶ Sed adhuc dico, quod est inuenire I

Quendam fontem { Purificatiuum,
Damnificatiuum,
Refrigeratiuum. }

Fons purificatiuus est { Baptismus vel pœnitentia,
Deuotio seu gratia,
Lacrymatio seu spiritualis tristitia. }

Sicut n. accipiter antiquatus ascendendo sursũ fortiter volãdo,
& tandẽ in fonte viuo se balneando, plumas antiquas eiicit &
deponit, nouas vero plumas recipit, & resumit, & sic iuuentus
ipsius renouatur, eius fortitudo recuperatur, & sui visus cœcitas
purificatur, & clarificatur, sic ꝑ certo peccator sursũ ascen den-
do per cœlestiũ consideratiõe, fortiter volando per bonorum
operum exercitationem, antiquas plumas, i. peccata dimitten-
do per contritionẽ & confessionem, seipsum in fonte gratiæ &
pœnitentiæ balneando p lacrymationẽ & cõpunctionẽ, plumas
nouas, i. virtutes & gratias recipiẽdo per moralem conuersatio-
nẽ & imitationẽ, proculdubio poterit spiritualiter se renouare,
& oculos cordis sui poterit purificare & mundare. Vnde de
quibus

quibuſdam ſic balneatis, renouatis,& lotis, cantat Eccleſia dicens. Iſti ſunt agni nouelli &c ſequitur, modo venerunt ad fontes aquarum, induti ſunt claritate. Pœnitentia enim eſt ſicut quidã fons, q dicitur eſſe in Epyro, in quo faces extinctæ ſi immerguntur, iterum accendunt, ſicut dicitur Auguſt. lib. de ciui. Dei. 21. c. 5. Cuius ſimilis inuenitur circa Grationo polim in Gallia Lugdunenſi, quia vere illi, qui ſunt extincti per peccatum, ſi in fonte pœnitentię intingantur, poſſunt iterum reaccendi, & lumine gratiæ iterum illuſtrari. Vnde dicit Bernar. quod pœnitentia cœcos illuminat, mortuos viuificat, virtutes reparat, peccata purgat &c. Iſte eſt igitur ons purificationis. Vnde iſte eſt fons Sardiniæ q dicitur oculis infirmis mederi. Verũtamẽ ſi fures dato iuramento in iſto fonte lauantur, cœcitate prope feriuntur, ſecundum Iſido. Quia vere fons confeſſionis & pœnitentiæ oculo cordis medetur, præterq̃ in illis qui male confitendo
K peccata propria furantur. ¶ Inſup dico, quod eſt fons damnificatiuus, & iſte eſt fons proſperitatis, delitiarum, ſeu carnalitatis. Damnificatiuus enim eſt fons iſte,

Quia { Inflammat affectionem, Obfuſcat cognitionem, Effrænat rationem.

Inflammat dico affectionem. Vnde iſte eſt ſicut fons Tantali, de quo quanto plus bibebat, tanto plus ſitiebat. quia de bonis mundanæ proſperitatis quanto plus quis habuerit, tanto plus cupit, & ſitit. Vnde Ioan. 4. Omnis qui bibit ex hac aqua, ſitiet iterum, ſeu aqua quam ego dabo, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Eſaiæ 29. Somniat ſitiens ꝙ bibit, & cum expgefactus fuerit, laſſus adhuc ſitit. ¶ Item obfuſcat cognitionem. Vnde iſte eſt fons Boeotiæ qui dicitur inducere obliuionem, quia vere illi, qui aqua mundanæ proſperitatis ſunt repleti, Deum faciliter obliuiſcuntur, nec ſalutis etiam ꝓpriæ recordantur. Ideo conqueritur Dominus Hie. 2. Me dereliquerunt, fontem aq viuæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas. Et ibidem dicitur. Populus meus oblitus eſt mei diebus innumeris. Iſte n. eſt ſicut quidam fons, qui eſt in Noruigia, in quo ſecundũ Iſidor. omne coriũ immiſſũ, in lapidis ſubſtantiã induratur. Quia vere qui in iſto fonte ponuntur, lapide p obſtinationem & Dei obliuionẽ efficiuntur. Vnde Iob 40. Cor eius indurabitur quaſi lapis. ¶ Itẽ iſte fons effrænat rationem, ſeu diſcretionem. Vnde iſte eſt ſicut quidam fons, qui ſecundum Iſid. eſt in Aethiopia rubei coloris, de quo qui biberit, lymphaticus efficitur. Iſte eſt fons proſperitatis, & maximæ carnalitatis, quia pro certo illos, quos rapuit, facit per malum humorẽ lymphaticos, i. vltra limites rationis effrænatos, & totaliter inſenſatos. Vnde dicit Seneca, ꝙ fortuna, quẽ nimium fouet, ſtultum facit. Iſte eſt igitur fons damnificatiuus. Et de iſto vide latius, ſupra de aqua in vltima diſtinctione, vbi multa inuenies de fonte ꝓſperitatis, &
L de fonte aduerſitatis &c. ¶ Denique dico ꝙ eſt qdam fons refrigeratiuus, & iſte eſt fons gloriæ Paradiſi. Et de iſto poteris videre ſupra de deſiderio, vbi exponitur illa auctoritas. Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum Sancti enim ſunt ſicut cerui, qui poſt mundi aduerſitates tribulationes & calefactiones nihil aliud ſitiunt quam gloriam Paradiſi, dicentes illud Pſ. 42. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem domini? ¶ Et nota, quod gloria æterna dicitur fons

In quo { Satiamur, Recreamur, Speculamur, Continuamur, ſeu perpetuamur, Lætificamur.

Dico igitur, quod iſte fons eſt ſatiatiuus, in fonte enim melius ſatiatur ſitiens quam in riuo. Sic anima melius ſatiatur in patria, quam in mundo Num. 20. Aperi eis domine theſaurum tuum, fontem aquæ viuæ, vt ſatiati, ceſſet murmuratio eorũ. ¶ Itẽ iſte eſt fons recreatiuus ſeu delectatiuus Pſal. Quia apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. ¶ Item eſt fons ſpeculatiuus: in iſto enim poteſt omnis veritas videri, & omne dubium reuelari Pſalm. 17. Apparuerunt fontes aquarum, & reuelata ſunt fundamenta orbis terrarum. In iſto enim fõte & in iſto ſpeculo æterno poſſunt beati videre & cognoſcere quicquid volunt. ¶ Item iſte fons perpetuatiuus: quia, ſcilicet, aquã fœlicitatis æternæ, quæ ab iſto fonte prorumpit, nunquam deficiet in æternum. Iſte eſt enim fons iuuentutis, quem poſuerũt poetæ, in quo ſenes iuueneſcunt Eſa. 58. Erit quaſi hortus irriguus, & ſicut fons aquarum cuius non deficient aquæ. ¶ Item iſte eſt fons lætificatiuus Eſa. 12. Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris. Et breuiter iſte eſt fons ardoris, ſplendoris, & vigoris. ¶ Eſt enim in iſto fonte ardor perfectæ charitatis. Vnde iſte eſt fons ignium, de quo loquitur Plinius libro 2. c. de miraculis ignium, qui exiens de petra, etiam in alienam tranſit materiam, quia, ſcilicet, fons igneæ charitatis, de petra, id eſt, de Chriſto exit, & alienam materiam, id eſt, ſanctos & Angelos incendit. Vnde iſte eſt fons ſolis, de quo fit mentio Ioſuæ 15. In Paradiſo etiam ſunt fontes calidi. Eſt etiam ibi fons ille qui omnem materiam combuſtibilem ſtatim accendit. Eſt etiam ibi ille fons ignis, qui in montibus Caſpiis iuxta ciuitatẽ Baruch inuenitur, quia, ſ. fons charitatis eſt in Paradiſo, quo ſtatim inflammatur omnis, qui moratur in illo Heſte. 10. Fons paruus creuit in fluuium maximum, & in lucem ſolemque conuerſus eſt. Eſt igitur in iſto ardor perfectæ charitatis. Item in ipſo eſt ſplendor ſinceræ veritatis, quia, ſcilicet, ſicut dicitur Eccleſ. 1. Ibi eſt fons ſapientiæ verbum Dei. Item ibi eſt vigor perpetuitatis & continuitatis, quia, ſcilicet, ſicut dicitur Cantic. 4. Iſte eſt fons hortorum, puteus aquarum viuentium &c.

Fores. Nota, quod fores, Ianuæ ſeu Portæ ſunt illæ partes A ciuitatis vel domus, per quas fit introitus & ingreſſus. Et quia in foribus ciuitatum antiquitus fiebant iudicia, in foribus fiebant prædicationes, indictiones & præconia, in foribus dantur pauperibus eleemoſynæ & beneficia, in foribus examinantur intrantes, ne forte velint machinari aliqua maleficia, ibique ponuntur cuſtodiæ ad præcauendum ne ſubintrãtes hoſtes operentur flagitia, in foribus fiebant orationes & ſacrificia, videtur, quod cum Eccleſia, quæ eſt domus Dei, & ciuitas ſummi Regis, habeat duas portas, videlicet forinſecam, quæ eſt pars militans, & intrinſecam, quæ eſt triũphans, videtur inquam quod per fores quæ de foris apparent, poteſt ipſa militans Eccleſia deſignari. In iſtis enim foribus præſident prælati, ad bonos introducendum, & indignos excludendum exemplo Loth, de quo dicitur Gen. 19. quod eo ſedente in foribus ciuitatis, cum vidiſſet Angelos, iuit eis obuiam, rogans quod ad domum ipſius declinarent. Ibidem etiam dicitur, quod cum mali homines de nocte vellent intrare, ita vt prope eſſet, quod fores frangerent, non ſunt permiſſi quod interius introirent. Quia re vera Loth, id eſt, bonus prælatus, qui in foribus eccleſiæ, id eſt, in loco publico & ſtatu iudiciario præſidet, atque ſedet, debet Angelos, id eſt, viros Angelicos intus in Eccleſiam ad officia & beneficia Eccleſiaſtica admittere, imo ipſos rogare & trahere, malos vero & malitioſos, qui violẽter intrare nituntur, debet excludere, & fugare Exod. 40. Applicabis Aaron & filios eius ad fores tabernaculi, & lotos aqua indues ſanctis veſtibus, vt miniſtrent mihi. Cuius tamen contrarium fit hodie, quia, ſ. moderni ianitores libentius recipiunt malos quam bonos. Vnde Heſte. 3. Cuncti ſerui regis, qui in foribus palatii verſabantur, flectebant genua, & adorabant Aman, Mardochæus autem iſtud nullatenus faciebat, quia, ſcilicet, mali prælati, & non boni admittunt Aman, id eſt, indignos quoſlibet ad fores. ¶ Item in iſtis forib. ſunt boni iudices, ad iura reddendũ, & iuſtitiã faciendum. Vnde Heſter. 6. dicitur, quod Mardochæus Iudæus, qui ſedebat ante fores palatii, fuit pro rege mirabiliter honoratus. ¶ Item in iſtis foribus ſunt boni præcones, id eſt, prædicatores, ad edicta regis prouulgandum & enunciandum Prouerb. 8. Stans iuxta portam ciuitatis in ipſis foribus loquitur, dicens. O viri ad vos clamito, intelligite paruuli aſtutiam. ¶ Item in iſtis foribus, id eſt, in ſtatu eccleſiaſtico ſunt boni diſpenſatores, ad eleemoſynas pauperibus largiendum, & concedendum, id eſt, boni actiui & pii viri Gen. 44. In ipſis foribus accedentes ad diſpenſatorem locuti ſunt. ¶ Item in iſtis forib. examinantur per cuſtodes hi, qui volunt intrare, ne maleficium vel flagitium machinentur, imo perſonæ de his ſuſpectæ ingredi prohibentur Deute. 22. Eiicient eam extra fores domus. ¶ Item in iſtis foribus ſunt deuoti viri, ad Deum orandum, & ei ſacrificandum. Conſtat enim quod antiquitus in foribus tabernaculi fiebant ſacrificia. Ibi etiam ante fores per populum, quem non erat licitum intus ingredi, fiebant orationes & ſuffragia. Sic vere in Eccleſia militante ſunt multi deuoti adoratores, & ſacrificiorũ bonorũ operũ oblatores. Exo. 33. Adorabãt per fores tabernaculorum ſuorum. Et de conſecratione Aaron & filiorum ſuorum, & ſacrificiis ad hoc neceſſariis, dicitur Leu. B
8. quod facta eſt ante fores tabernaculi. ¶ De foribus vero poteſt adhuc dici, quod denotant quemcunque locum publicum & communem, pro eo, ſcilicet, vt dictum eſt, quod omnia negocia publica fiebant antiquitus, & fiunt adhuc in aliquibus partibus in foribus ciuitatum. Et ſic loquitur ſcriptura Gen. 4. vbi dicitur. Nonne ſi bene egeris, recipies, ſin autẽ ſtatim peccatum in foribus aderit, id eſt, publice ſcietur: quaſi diceret. Nihil occultum quod non reueletur quia ſecundum Aug. Si tegis, Deus detegit, ſi detegis, Deus teget. Etiam quod fores pro publico ſumantur, patet Prouerb. 9. vbi de mala muliere ſtulta & clamoſa dicitur, quod ſedet in foribus domus ſuæ ſuper ſellam in excelſo vrbis loco, vt vocet tranſeuntes viam &c. Vide infra de ianua, & de porta

Foris, Foras. Nota, quod foris, ſeu foras idem eſt, quod A extra, ſignat enim partem exteriorem

rem rei vel loci. Denotat enim foras exclusionem à loco, vel extra locum emissionem, vel extrinsecam rei dimensionem. ¶ Et ideo possumus breuiter notare, quod reperitur in scriptura videlicet

Vnum Foris, quod est {
Viatorum,
Egenorum,
Proditorum,
Damnatorum,
Peccatorum,
Conuersorum,
Singulorum.

Mundus est quædam forinseca peregrinatio, paupertas est quædam forinseca abominatio, proditio est quædam forinseca inhabitatio, infernus est quædam forinseca relegatio, peccatum est quædam forinseca transpositio, pœnitentia seu gratia est quædam forinseca liberatio, habitus vero seu apparatus est quædam forinseca conuersatio. ¶ Dicam igitur, quod est vnum foris quod est viatorum. Et sic dico, quod istud aduerbium foris signat mundi peregrinationem. Quamdiu enim viui sumus in mundo, nos stamus foris à Paradiso, & à Paradisi conuiuio seu hospitio. vnde viri sancti reputant se esse in mundo, sicut exterius in quadam forinseca peregrinatione & expeditione. Vnde Christo ostenditur Matth. 12. Ecce mater tua & fratres tui foris stant. Et aduerte, quod religio potest intelligi per intus, mundus autem per foris. Sicut enim illa, quæ parũ valent, foris eiiciuntur, bona vero & vtilia intus retinentur & custodiuntur, sic dico, quod bonos in domo religionis & Ecclesiæ collocat, malos autem & inutiles foris ad mundum & mundanas eiicit atque fugat. Vnde illud Apoc. 11. Atrium autem, quod est foris templum, eiice foras & ne metiaris illud, quoniam datũ est gentibus. ¶ Et aduerte, ꝙ in isto loco forinseco, s.

In mundo {
Mali relegantur,
Iusti tribulantur,
Lites generantur,
Impii conuersantur.

Foris dico, scilicet, in mundo mali relegantur. Vnde de Esau dicitur Gen. 27. quod sibi dictum est, egredere foras, scilicet, ad venandum. Et dicitur ibidem, quod dum esset foras, frater suus, qui remanserat domi reportauit benedictionem, & ipse non: quia, scilicet, illi, qui in religione & Ecclesia remanent, benedicuntur, illi vero, qui foris vagando, ad mundi negocia discurrunt, benedictione priuantur. Et ideo de amicis suis dicit Christus Ioan 6 Eum qui venit ad me, non eiiciam foras. Item in isto foris, scilicet, in mundo iusti tribulantur. Foris enim abundant leones & bestiæ, quæ deuorant bestias innocentes. Sic in mundo abundant tyranni, qui lædunt & tribulant impotentes. Vnde Gen. 4. dicitur quod Cain volens Abel occidere, dixit. Egrediamur foras. Et sequitur quod eum in agro foras occidit. Vnde Prou. 22. Leo est foris, occidendus sum Deu. 32 Foris vastabit eos gladius. Item in isto foris. s. in mundo lites generantur. Foris n. plures ventorum fiunt impetus q̃ in domo. 2. Cor. 7. Foris pugnæ. Item foris. s. in mundo impii conuersantur, quia. s. latrones magis habitant foris q̃ in domibus, seu villis. Vnde Oseæ 7. Fur ingressus est spolians latrunculus foris. Istud est igitur vnum
B foris, ꝙ est viatorum. s. mũdus. ¶ Secundo dico, ꝙ est vnum foris ꝙ est miserorum. Pauperes enim in bonis domibus non recolliguntur, sed foris in miseria permittuntur, ꝙ vtique de bonis ecclesiasticis potest dici, quia, s. foris in statu paupertatis extra statum, & promotionem ecclesiasticam dimittuntur iacere. Vnde de Maria dicitur Io. 20. Maria autẽ stabat ad monumentum foris plorans. Et de Petro dicitur Io. 18 ꝙ Petrus stabat ad ostium foris. Foris n. Paradisum sunt sancti in p̃senti mũdo. Foris etiã Ecclesiam dimittuntur boni sine aliqua promotione &c. Veruntamen isti finaliter in conuiuium Paradisi introducentur, ita quod cuilibet dicetur illud Gen. 24 Ingredere benedicte domini, quid foris stas? Vt sic de bonis ecclesiasticis & etiam de aliis pauperibus dicatur illud Iob. 31. Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit. Alii vero qui videntur modo esse intus, & nõ foris, sicut sunt multi, qui in magnis statibus Ecclesiæ sunt introducti finaliter foras mittentur, & in tenebras exteriores eiicientur, iuxta illud Mat 13. Elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt. Istud est igitur vnum foris egenorum. ¶ Tertio dico, ꝙ inuenitur vnum foris quod est pro-
C ditorum. Proditores enim, & detrectatores ab interiori amicitia recedunt, & vt liberius obloquantur, & noceant, foris in absentia esse volunt Psa. 40. Et si ingrediebatur, vt videret, vana loquebatur, cor eius congregauit iniquitatem sibi. Egrediebatur foris, & loquebatur in idipsum. ¶ Quarto dico, quod est v-
D num foras quod est damnatorum. Nam foris signat inferni relegationem, quia sicut canes foris conuiuium eiiciuntur latrones foris ciuitates suspenduntur, illa, quæ nihil valent, foris domicilium dimittuntur, sic mali & peruersi foris mundum per mortem foris Paradisum per iudicis sententiam banniuntur. Matt. 5. Ad nihilum valet vltra, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Et Esa. 43. dicitur. Educ foras populum cœcum, & oculos habentem, & surdum, & aures eis sunt. Apo. 22 Foris canes, & venefici homicidæ, & idolis seruientes, & omnis, qui amat, & facit mendacium. Istud autem potissime verificabitur in iudicio. Lu. 13. Cum autem intrauerit paterfamilias, & clauserit ianuam incipietis foris stare Istud est igitur vnum foris, quod est damnatorum. ¶ Quinto dico, quod est v- E
num foris quod est vitiosorum, quia, scilicet, foris potest significare peccati extrapositionem. Diabolus enim sicut ceruus qui volens serpentes comedere, ipsos cum anhelitu suo foras de cauernis extrahit, & educit, quos cum foris venerint, ipsos libere deuorat, & transglutit. Est etiam diabolus sicut draco, qui insidians columbis, si extra vmbram arboris quæ dicitur Psidion ipsas foris inuenerit, statim ipsas deuorat atque rapit Est etiam diabolus sicut piscator, qui cum linea sua Pisces de aqua foris extrahit, & tunc ipsos accipit, & occidit. Quia pro certo charissimi, quamdiu homo est in aqua gratiæ, & deuotionis, & in vmbra memoriæ crucis, & dominicæ passionis in cauerna humilitatis, & suæ mortis considerationis, tamdiu pro certo diabolus, qui est recte, sicut draco insidians per fallaciam, sicut ceruus cornutus per superbiam, sicut piscator acutus per diligentiam, non potest ei nocere, sed se ipsum exinde cum flatu suæ suggestionis, cum linea suæ tentationis extrahere foris ad statum peccati peruenit, ipsum proculdubio faciliter deuorabit. Quod bene figuratum est 2. Paral. 23. vbi Athalia nequissima educta est extra septa templi, vt interficeretur foras. Ad denotandum, quod peccator primo extra templum, id est, extra statum gratiæ ponitur, vt foris in statu peccati liberius occidatur. Vnde de peccatore dicitur Ioan. 15. Mittetur foras sicut palmes, & arescit, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet Istud est igitur foris peccatorum, quod signat peccati exclusionem. ¶ Sexto dico, quod est vnum foris quod est conuer- F
sorum, seu perfectorum, quod signat gratiæ, seu pœnitentiæ liberationem. Sicut enim piscis, qui potest exire foras sportulam piscatoris, & fera quando potest exire chordulam venatoris, efficitur extra periculum, & restituitur libertati, sic peccator quando de laqueo peccati potest exire, & foris ad statum gratiæ vel pœnitentiæ transferre, tunc tutus, & liber efficitur, & à mortis æternæ periculo liberatur. Sic fuit liberatus Petrus, de quo dicitur Matth 26. quod recordatus peccati egressus foras fleuit amare. Sic etiam liberatus fuit Lazarus de quo dictum est Ioan. 11. Lazare, veni foras. Bene igitur signat foris gratiæ libertatem. Vnde istud est foris de quo Prou. 1. Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam. De quo dicitur Prouerb. 24. Præpara foris opus tuum. In isto enim foris, id est, statu gratiæ, vel pœnitentiæ, & libertate desiderat dominus deuotos suos inuenire, dicens cuilibet illud Cant. 8. Quis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ, vt inueniam te solum foris, & deosculer te? &c. ¶ Septimo dico G
quod est vnum foris, quod est singulorum, quod potest significare exteriorem conuersationem. Illud enim de foris est in aliqua re, quod primo oculis obiicitur, & quod principaliter intuetur Sic vere conuersatio est illud in homine, quod principaliter attenditur, & quod ab hominibus præcipue consideratur. Homines enim non vident cor secundum quod vident foris in conuersatione, iudicãt de interiori intentione & cogitatione. Quia secundum Greg in homilia per hæc, quæ foris apparent, quid intus lateat aperitur. Figurati in illa arca Exod 25. quæ erat vestita auro purissimo intus & foris. Et in illo libro Apo. 5. q intus & foris erat scriptus, quia, s. viri sancti habent auream sanctitatem, & scripturæ etiam veritatem foris & in conuersatione; & intus in intentione. Hypocritæ contrarium tamen faciunt, sua enim forinseca & exteriora non signant sua interiora, quia sicut dicitur Mat. 23. Isti mundant quod est de foris calicis & paropsidis, intus tamen pleni sunt rapina & immũditia. Sicut enim malogranata videntur esse exterius & de foris dura & sicca, interius autem sunt valde mollia, & aquosa, sic tales foris in conuersatione per pœnitentiam & abstinentiam sunt duri & sicci, intus tamen in corde per delicias & luxuriam sunt molles, atque fluidi. Non sic debet esse, qui vnum debet alii correspondere, imo etiam intentio & affectio semper debet esse melior, quam conuersatio. Vnde 2. Cor 4. Si is qui foris est noster homo, corrumpitur, ille tamen qui intus est, renouatur de die in diem &c. Vide supra de extra vel exterius, & vide de conuersatione & hypocritis &c.

Forma. Cum forma sit in duplici differentia, s. substantia- A
lis, quæ dat esse rei, & accidentalis, quæ dat apparentiam rei, de forma substantiali (quæ moraliter loquendo, diuiditur in naturalem, & sic est anima, in virtualem, & sic est gratia, in temporalem, & sic est fortuna, & supernaturalẽ seu æternalem,

æternalem, & ſic eſt gloria) nihil ad præſens, pro eo quod nullæ ſunt auctoritates in bibliis de tali forma mentionem vocaliter facientes. Sed ſi vis, vide in reductorio meo morali. lib. 6. cap. 2. vbi de talib. formis inuenies ſatis dictũ. De forma vero accidentali & ſuperficiali, quæ, ſcilicet, nihil aliud eſt, quam exterior apparentia vel figura potes notare, quod talis forma reperitur multiplex in ſcriptura, videlicet

Forma	Corporalis,	quæ eſt	cinerea,
	Temporalis,		aerea,
	Virtualis,		æthera,
	Supernalis,		ſyderea,
	Criminalis,		ſulphurea.

Primo igitur eſt quędam forma ſeu figura, quæ eſt aerea ſeu corporalis. Et iſta eſt forma, figura, & pulchritudo corporis, quæ, ſ. de ſui natura tendit in cinerem & in terrã. De qua dicitur Dan. 1. quod rex præcipit introduci coram ſe pueros de ſemine regio, decoros forma, & eruditos omni ſapientia, in quibus nulla eſſet macula. Iſtam tamen formam ille qui eſt ſpecioſus forma præ filiis hominum, ſcilicet, Chriſtus creditur aſſumpſiſſe, & in mundo ſub ea latuiſſe, ſimilis illi Ioui de quo dicunt fabulæ quod formam tauri accipiens rapuit, & acquiſiuit illam puellã regiam Europam. Quia, ſcilicet, ſicut dicitur Philipp. 2. Humiliauit ſemetipſum formam ſerui accipiens, & habitu inuentus vt homo, vt ſcilicet puellam regiam, id eſt, animam acquireret, & haberet. Aduerte tamen, quod iſti ſic transformato accidit ſicut Acteoni, qui transformatus in ceruum, & non cognitus à propriis canibus ab eis fuit deuoratus, quia, ſcilicet, Deus transformatus in hominem à ſuis primitiuis ſequacibus & canibus, ſcilicet à Iudæis, fuit incognitus, & etiam crudeliter morti datus. Forma enim diuina eſt inuiſibilis. Et ideo quia Deum ſub aliena forma viderunt, ipſum crudeliter occiderunt. Deutero. 4. Vocem quidem eius audiſtis, ſed formam penitus non vidiſtis. Iſta eſt igitur forma, quæ eſt corporea ſeu cinerea. Iob. 33. Ecce & me ſicut te fecit Deus, & de eodem luto formatus ſum. ¶ Secundo

B dico, quod inuenitur quædam forma, quæ eſt aerea. Et iſta eſt forma fortunæ. Homo enim exterior in ſuo eſſe fortunali habet ſuam formam ſpecificam, id eſt, ipſum ſtatum mundialem, & ipſam gloriam temporalem, quæ, ſ. forma aerea poteſt dici, quia debiliſſimum habet eſſe. Iſta enim eſt ſicut forma, quæ apparet in ſpeculo, vel ſicut forma, quam accipit diabolus vel Angelus, quæ magis eſt aerea, quam corporea, magis vana quam firma. Subito enim apparet, & ſubito deſiſtit: ſic ſtatus fortunæ. Vnde de quolibet ſic formato atque formoſo poteſt dici illud Hier. 46. Vitula elegans atque formoſa Aegyptus, ſtimulator ab aquilone veniet ei. 1. Reg. 28. Deos vidi, ſupple ego Pythoniſſa, aſcendentes de terra. & dixit (ſupple Saul) qualis eſt forma eius; De illis igitur, qui bene per fortunam formati ſunt, poteſt dici illud

C Ezech. 23. Adoleſcentibus forma cunctis egregia. ¶ Tertio dico, quod eſt quædam forma, quæ eſt ætherea. Et iſta eſt forma virtutum & morum, quia, ſcilicet, boni exterius ſunt compoſiti & formati. Puer enim bene formatus & figuratus dicitur, quando membra ipſius in ſe & inter ſe debitè diſponuntur. Sic vere boni bene dicuntur formati, quando bonis moribus in omnibus ſuis membris, id eſt, in omnibus ſuis actibus & conditionibus ſunt dotati. Pſalm. 44. Specioſus forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis. Iuſti enim ita ſunt formati, quod ipſi ſunt forma & regula aliorum. Vnde Apoſtolus dicebat talibus illud 1. Theſſa. 1. Imitatores noſtri facti eſtis, ita vt & facti ſitis & forma omnibus credentibus. Bonus enim artifex iſtos format, ſcilicet, Deus, & ideo non mirum ſi congrue ſunt formati. Eſa. 47. Ego creaui eum, formaui eum, & feci eum. Et Eſa. 49. Et nunc hæc dicit dominus, formans me ex vtero ſeruum ſibi. Ratione igitur talis formæ, id eſt, talis virtualis imaginis vel figuræ, iſti poſſunt dici formoſi, & morali pulchritudine decori. Eſa. 63. Iſte formoſus in ſtola ſua gradiens, in multitudine fortitudinis ſuæ. ¶ Sanctæ etiam animæ ſic virtutibus formatæ & formoſæ loquitur ſponſus Cant. 2. dicens. Surge, propera amica mea, ſpecioſa mea, & veni. Vt communiter enim formoſi viri volunt habere formoſas ſponſas. Et ideo cum Chriſtus ſit ſpecioſus forma præ filiis hominum, vult quod anima ſponſa ſua etiam vitutibus ſit formoſa, dicens illud Cant. 1. Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Hieruſalem. Patet igitur, quod eſt vna forma virtualis & ætherea. ¶ Quarto dico, ꝙ eſt quædã forma, quæ eſt ſyderea, & iſta eſt for-

D ma beatifica, quæ, ſcilicet, ſanctos in patria facit ſydereos atque claros. Forma enim cœleſtis ita replet omnes materiæ appetitꝰ, & materia non appetit amplius alienam formam. Sic Deus, qui eſt forma beatifica, & ipſa ſumma ratio beatitudinis, omnia animæ deſideria ſatiat, ipſam taliter perficit atque format, quod nihil aliud appetit ſeu affectat. Deus enim ſicut dicitur Eſa. 43. eſt creans Iacob, & formans Iſrael. Iacob luctator, ſignat iuſtum viatorem. Iſrael videns Deum, ſignat beatum comprehenſorem quia, ſ. & iuſti & beati formantur à Deo per gratiam in præſenti, & per gloriam in futuro. Faciens eſt igitur eos conformes imagini filii Dei ſicut dicitur Rom. 8. Iſte enim tunc reformabit corpus humilitatis noſtræ, ſicut dicitur ad Phili 3 Vnde ipſe poteſt dicere illud Eſa. 44. Omnem, qui inuocat nomen meum, in gloriam meam formaui, & creaui, & feci eum. Iſte eſt igitur forma ſyderea. ¶ De forma vero ſulphurea, i. de ſtatu, moribus, & E

conſuetudinibus hominis peccatoris, & de figura exteriorum conditionum ſuarum multa poſſunt dici. Similes n. videntur hominibus monſtruoſis, quos quia natura neſcit bene formare propter indiſpoſitionem materiæ, format eos peſſime. Sic diabolus tales &c. Excoquit n. tales in fornace tentationis, percutit eos malleis ſuggeſtionis, fricat eos runcina comminationis, & ſic introducit in eos formam omnis iniquitatis & corruptionis. Vnde de artifice formante idolum dicitur Eſa. 44. Faber ferrarius operatus eſt in prunis, & in malleis formauit illud &c. Sic igitur patet de multiplici forma & figura. ¶ Sed ſi vis potes ad- F

huc dicere de multiplici formatore. Vnde nota, quod formare eſt idem quod facere vel creare. Et proprie formare idem eſt, ꝙ formam, i. figuram dare. Et poteſt ſignificare moraliter quamlibet moralem exemplarem compoſitionem & inſtructionem, quæ quidem pertinet ad ſpirituales artifices, ſ. ad Deum, qui format formam ſcientiæ & fidei, influendo. Ad prælatum, qui format formam virtutum & morum, per correctionem imprimendo. Deus igitur format ſpiritualiter hominem quo ad mores per ſpiritualem inſpirationem. Doctor format eum per bonam doctrinam & eruditionem. Prælatus vero format eum per bonam monitionem & correctionem. Quomodo igitur homo ſpiritualiter formatur, conuertitur, & perficitur, poſſent multa dici, ſed quia omnia pertinent vel ad correctionem, vel ad conuerſionem, vel ad perfectionem, de quibus in ſuis titulis ſatis eſt dictum, vel poſtea dicetur, ideo omitto gratia breuitatis, & maxime quia paucæ ſunt auctoritates ad propoſitum facientes. ¶ Breuiter tamen poſſumus dicere, quod quidam formantur a Deo per ſpecialem inſpirationem, & ſic fuit formatus Paulus, dicens 1. Cor. 15. Gratia Dei ſum id quod ſum. Sicut enim multa ſunt animalia, quæ ſolum per influentiam cœleſtem creantur, & formantur, ſicut ſunt illa, quæ fiunt ſine carnis copula, & ſine carnali generatione, ſic vere per influentiam gratiæ Dei multi formantur, & perficiuntur, nullo humano exercitio ſuffragante, vt de talibus dicatur illud Gene. 2. Formauit itaque Deus hominem de limo terræ &c. ¶ Item quidam formantur a prædicatoribus per doctrinam & eruditionem. Vrſa enim fœtus ſuos, qui informes naſcuntur, (ſcilicet, ad modum vnius fruſti carnis) lambendo dicitur formare, & ad completam formam perducere, ita quod bene formati & viui finaliter efficiuntur. Sic vere doctores & prædicatores cum lingua, id eſt, cum verbis fœtus ſuos, id eſt, ſubditos & auditores informes, id eſt, ſine forma virtutum, & carnalitate plenos ſolent lineare & formare, perficere pariter, & complere, & formam ſeu figuram virtutum in eis introducere, & creare. Vnde Eſaiæ 43. Formaui eum, & feci eum. ¶ Item quidam formantur a prælatis & a maioribus per correctionem: ſicut enim in operibus mechanicis formæ & figuræ introducuntur per multas ſciſſuras & ſculpturas, & maxime quando materia eſt valde dura, ſic prælatus quando habet aliquem durum & obſtinatum ſubditum, quem ipſe vult perficere in moribus vel formare, pro certo neceſſe eſt, quod ſciſſura vel ſculptura fortis correctionis intercedat, vt ſic talis formatus dicat illud Pſalm. 138. Tu formaſti me, & poſuiſti ſuper me manum tuam. ¶ Ad- G

uerte tamen, quod omnia animalia rapacia & guloſa vt communiter generant filios informes & imperfectos. Patet de vulpe, & cane, qui generant filios cœcos, de leone, qui generat mortuos &c. Sic vere iſtud eſt continuum & generale, & illi, qui ſunt patres guloſi, i. prælati cupidi & auari, generant vt cõmuniter filios informes, quia, ſcilicet, filii, id eſt, ſubditi talium male, vt communiter, formantur, & informantur. Accipiunt enim munera, & promouent ſeu generant informes perſonas, i. inſcios & ignaros, antequam formentur & probentur in ſcientiis & virtutibus &c. Iſti enim præpoſterant ordinem naturæ. Natura enim primo format, poſtea parit & generat, vt communiter, iſti vero antequam forment filios ſubditos vel nepotes, ipſos pariũt promouendo. Non ſic, ſed primo dicãt illud Hier. 1. Priuſquã te formarem in vtero, noui te, & antequam exires de ventre, ſanctificaui te, & prophetam in gentibus dedi te, & conſtitui te ſuper gentes & regna &c. Homo enim antequam exeat de ventre, id eſt, de clauſtro, debet primo ſanctificari, & tãdem ſuper gentes & regna promoueri & collocari, vt ſit ſpecioſus forma præ filiis hominum &c. Sic igitur acquirit homo formam virtutum, quando, ſ. interuenit Dei inſpiratio ſuperna, doctoris informatio interna, & prælati caſtigario externa. Sufficiat Vide infra de imagine. Forma enim vt communiter in ſcriptura accipitur pro exemplo, imagine, vel figura.

A **Formidare. Formido.** Cum formidare idem sit, quod timere seu dubitare, potest dici, quod inuenitur

Formido { Iustorum, quæ facit cautiorem, / Vanorum, quæ reddit laxiorem, / Malorum, quæ facit tristiorem.

Primo modo formidant filii mandatum paternum,
Secundo formidant deuii dolorem externum,
Tertio formidant impii stridorem æternum.

Dicam igitur, quod est quædam formido, qua timent humiles regis imperia. Item est alia formido, qua timent debiles mundi cauteria. Item est etiam alia formido, qua timent flebiles orci suspiria. ¶ Primo igitur dico, quod inuenitur formido virtuosa, quæ est filialis, & ista est illa qua iusti semper trepidant & formidant. Omne enim inferius quodam instinctu naturali reueretur & formidat suum superius, sicut patet de filio respectu patris, de famulo respectu regis, de seruo respectu domini, de discipulo respectu mag stri. ¶ Cum igitur Deus sit pater, & rex, & dominus, & etiam magister, dignum est, quod a iustis tanquam à filiis, seruis & discipulis formidetur sua clementia paternalis, sua iustitia regalis & principalis, sua doctrina & sapientia magistralis. Formida igitur Deum patrem tuum, qui te potest exhæredare. Oseæ 11. Formidabunt filii maris Item formida Deum regem regum, qui te potest transuerberare Psal. Ab increpatione tua fugient, a voce tonitrui tui formidabunt. Item formida Deum doctorem tuum, qui te nouit docere & informare Ps. 103. A verbis tuis formidauit cor meum Ista est igitur formido virtuosa, quæ est filialis. ¶ Secundo dico, quod est formido
B vitiosa, quæ est noxialis. Et ista formido seruilis, qua, scilicet, imbecilles & formidolosi trepidauerunt timore vbi non erat timor. Formidant enim

Mortis angustias & turbationes,
Hostis versutias & tentationes,
Mundi sæuitias & vexationes,
Carnis blanditias & deceptiones,
Dei iustitias & punitiones.

Dico igitur, q mali sēper formidant mortis angustias Ps. 54. Formido mortis cecidit super me. Quia enim non sperant bonum post mortem, ideo terret eos pœna mortis. ¶ Item formidant hostis versutias. Timidi enim ad modicum insultum formidare solent, & se & castrum suum reddere inimicis. Sic vere imbecilles & imperfecti solent insultus tentationum valde metuere, & nulla soliditate suffulti solent se suis hostibus cito dare. De quo reprehenduntur Hierem. 42. Noli timere a facie reg s Babylonis, quem pauidi formidatis. nam debilis est hostis, qui nō potest vincere nisi volentem, & a viro forti minime formidandus, & maxime qui pro libito voluntatis potest habere fortissimum adiutorem, quoties voluerit Deū inuocare Ideo 1. Mach. 4. dicitur impetum inimicorum ne timueritis, memores estote quomodo salui facti sunt patres nostri, & tunc clamemus in cœlum, & miserebitur nostri Deus noster. Mali igitur & imperfecti formidare solent hostis versutias. ¶ Item isti formidant mūdi molestias, patet de diuitibus & mundanis, qui semper sunt in formidine & terrore. Formidant enim

Tyrannos, quia prædantur,
Pauperes, quia furantur,
Amicos, quia inuident,
Inimicos, quia nocent,
Hostem, ne eos feriat,
Mortem, ne eos hauriat.

Et breuiter de quolibet tali dicitur Iob. 18. Vndique terrebunt eum formidin ε, & inuoluent pedes eius Esa. 24. Formido & fouea & laqueus super te, qui habitator es terræ Psalm. 88. Posuisti firmamentum eius formidinem. ¶ Item formidant carnis delitias. Molles enim & delicati sic carnis & corporis curam agunt, sic quoque carni & corpori aduersa formidant, vt nec diuina præcepta, nec humana iussa custodiant, ita vt cuilibet tali possit iure dici illud Baruc. 6. Sicut in cucumerario formido nihil custodit. ¶ Item isti solent formidare Dei iustitias. Latro enim qui deprehensus est in flagitio, valde formidat iudicem, quem scit iustum. Sic reuera de iusto iudicio Dei dicitur 1. Reg. 2. quod dominum formidabunt aduersarii eius, & super ipsos in cœlis tonabit. Et sic igitur patet, quod quædam est formido
C vitiosa seu etiam noxialis. ¶ Tertio dico, quod est quædam formido luctuosa, quia æternalis. Et ista est formido, qua in inferno patiuntur damnati. Ipse enim terror hostis est ipsis causa formidinis & horroris, quia sicut dicitur Iob. 41. Per gyrum dentium eius formido. Ita quod cuilibet damnato potest dici illud Iob. 22. vbi enumeratis multis criminibus quæ faciunt, dicitur sic Propterea circumdatus es laqueis, & conturbat te formido subita. Sed pro certo iusti talia non formidant. Et merito quia

A { Deo personaliter visitantur, / Iustis actualiter consolantur, / Prælatis regulariter gubernantur, / Deo & sanctis virtualiter comitantur.

Visitantur (dico) à Deo personaliter Ideo Ioan. 14. dicitur. Non turbetur cor vestrum, neque formidet: vado, & venio ad vos. ¶ Item à iustis consolantur socialiter Iudi. 7. Si solus ire formidas, descendat tecum Phara puer meus. ¶ Item a prælatis gubernantur regulariter Hier. 23. Suscitabo super eos pastores qui pascent eos, & non formidabunt vltra. ¶ Item a Deo & sanctis comitantur virtualiter. Vnde Deu 20. nolite credere, neque formidetis, quia dominus Deus vester in medio vestri est &c. Vide de timore, pauore, terrore, & metu.

Fornax. Nota, quod fornax est incendium dilectionis, tentationis, tribulationis, damnationis. Fornax dilectionis figuratur in monte ardente, in quo dominus legem dedit, de quo dicitur Exod. 19. quod inde fumus quasi de fornace exibat. ¶ Fornax tentationis figuratur in igne ferrum molientε, de quo Eccles 38. quod faber ferrarius, id est, diabolus sedet iuxta incudem, & in fornace concertatur, vox mallei innouat aurem eius. ¶ Fornax tribulationis figuratur in fornace Babylonis sanctos pueros continente, in qua, scilicet, non fuerunt læsi, dato quod essent igne maximo conflagrati, sicut dicitur Dan. 3. Fornax enim tribulationis bonos purgat, & eos examinat atque probat Eccle. 27. Vasa figuli probat fornax. ¶ Fornax damnationis, id est, ignis infernalis figuratur in fornace ferrea. Aegypti de qua filii Israel, id est, sancti eripiuntur, sicut dicitur Deut. 4. & in quo mali consumuntur, & deuorantur Eze. 22. Omnes isti, scilicet, damnati æs, & stannum, & ferrū, & plumbum in medio fornacis, scoria argenti facti sunt &c. vide infra de igne, & supra de ardore. Vel vide, si vis in distinctionibus Mauritii, vbi ista materia bene tractatur.

Fornicatio. Fornicatus Cum fornicatio accipiatur pro omni actu lubrico vel luxurioso, quandoq; tamen transsumitur ad actus idololatriæ vel erroris. Sicut enim mulier, quæ spreto viro suo alteri se coniungit, dicitur fornicaria, sic anima, quæ viro derelicto, diabolo per idololatriam se connectit, fornicaria potest dici. Dicam igitur, quod in scriptura inuenitur

Fornicatio, quæ { Carnem maculat per luxuriam, / Mentem iugulat per nequitiam, / Hosti copulat per idololatriam.

Dicam igitur, quod inuenitur fornicatio carnem maculans. Et sic per fornicationem intelligitur quicunque actus lubricus vel carnalis, de quo Ephe. 5. Fornicatio autem & omnis immunditia non nominetur in vobis. Et merito, quia pro certo fornicatio carnalis facit, & causat in homine multa mala. Ista est enim

Quam Deus despicit,
Quæ mores inficit,
Quæ mentem allicit,
Quæ pœnis afficit,
Quæ regno deiicit.

Primo igitur dico, quod fornicationem Deus despicit. Constat enim quod omnes res abominantur suum contrarium. Cum igitur dominus sit mundissimus, & ex mundissima matre natus necesse est, quod omnem carnis immunditiam vilipendat, hominesque fornicarios & immundos contemnat. Et ideo Tob. 4. dicitur. Attende tibi ab omni fornicatione, & præter vxorem tuam nunquā patiaris crimen scire In tantū enim videtur Deus abominari & despicere vitium fornicationis, quod non dignatur corrigere delinquentes, sed dimittit eos secundum desideria cordis sui, vt vadant in adinuētionibus suis. Ad quod etiam facit lex ciuilis, quæ mulierem maritatam publice fornicantem non reputat dignam subiici legibus, nec pœna adulterii punit eam. Sic vere Deus reseruans talibus fornicariis pœnas æternas, non dignatur eos in hoc mundo punire. Vnde Oseæ 4. Non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatæ. Iste est libellus repudii, qui dudum dabatur vxoribus propter corporis fœditatem, sicut dicitur Deuter. 24. Psalm. Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis. Et ideo bene consulit Apostolus Ephe. 5. dicens. Fornicatio autem & omnis immunditia non nominetur in vobis. ¶ Secūdo fornica- B tio mores inficit: nullū n. peccatum est, quo tantum inficiantur mores, sicut p luxuriā. Alia n. peccata quadā honestate possunt velari, fornicatio autē ita habet insolentiam annexam, quod in verbis & operibus se reuelat. Fornicatio enim est sicut ille serpens, qui dicitur seps, qui mordens hominem, omnia membra & etiam ossa dissoluit, & in massam carneam totum corpus reducit. sic fornicatio ita inficit hominē, quod omnia membra, i. omnes virtutes & omnes mores confundit, & carnales, dissolutos, & inutiles eos facit Hie. 3. Polluisti terram in fornicationibus tuis. Ita n. fornicatio inficit mores, quod cum alia vitia velint

celari, iſtud gloriatur videri, ſicut de illis dicitur Eſa. 3. quod peccata ſua ſicut Sodoma prædicauerunt, nec abſconderunt. Vnde Ezech. 23. dicitur. Denudauit fornicationes ſuas, & diſcooperuit ignominiam ſuam. Igitur mores inficit. Et vere mores, ſed non ſolum proprios, imo etiam alienos. Cõſtat enim quod vnus fornicator inficit multos alios, quando ipſos habet ſocios vel vicinos. Ideo conſulitur 1. Corinth. 5. cum fornicariis nec cibum ſu-
C mere: Et merito, quia ſicut dicitur Eccleſ. 19. Qui ſe iungit fornicariis, erit nequam. Fornicatio igitur mores inficit. ¶ Tertio dico, quod iſta mentem allicit. Conſtat enim quod in valle lubricoſa quanto quis labendo vlterius progreditur, tanto impetuoſius labitur. Non enim facile eſt, quod ille, qui in lubrico labi incipit, arreſtetur, niſi forte alicui ſolido adhæreat, quo ſiſtatur. Sic eſt de luxuria. Immunda enim & lubricoſa eſt iſta via, qui igitur ibidem labi incipit, ſemper in deterius procedere conſueuit. Iſta enim eſt vorago charybdis, quæ ſemper aquas attrahit, & naues deuorat, & tranſglutit. Scriptum eſt enim quod homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur tranſgrediens vſque ad finem, ſicut dicitur Eccleſ. 23. Stimulus enim carnis fornicatione non ſatiatur, ſed magis ad deterius prouocatur. Ezech. 16. Fornicata es in nomine tuo, & expoſuiſti fornicationem tuam omni tranſeunti vt eius fieres. Sequitur. Et poſtquam fornicata es, nec ſic es ſatiata, ſed multiplicaſti fornicationem tuam. Iſta igitur
D mentem allicit, ſeu nunquam deficit. ¶ Quarto dico, quod iſta pœnis afficit. Quæ enim maior pœna, quam vita fornicaria, in qua mens inquietatur, tempus perditur, fama læditur, ſubſtantia diminuitur, corpus laboribus fatigatur, humoribus exhauritur, fœtoribus maculatur? Vrſus enim eſt animal valde luxurioſum & immundum, & inter omnia animalia iſtud eſt animal magis inquietum. Sic pro certo chariſſimi, luxurioſi nunquam ſunt in quiete. Pœnis igitur afficit luxuria, quod potiſſime fiet in inferno, quando verificabitur illud Pſalm. 72. Perdidiſti omnes, qui fornicantur. Vnde de dæmonibus poteſt dici illud Ezech. 16. referendo verba ad perſonam fornicariam, quando venit poſt mortem. Lapidabunt te lapidibus, trucidabunt te gladiis ſuis, & comburent domos tuas igni, & facient in te iudicia, & deſines forni-
E cari. ¶ Quinto dico, quod iſta à regno deiicit. Non enim decet fornicarios, qui ſunt immundi, quod in illo mundiſſimo, ſcilicet in regno Paradiſi locẽtur. De ciuitate enim Hieruſalem per quam intelligitur Paradiſus, dicitur Apoca. 21. quod nihil inquinatum intrabit in illam. Per viam enim lubricoſam & immundam non faciliter aſcẽditur ad excelſa. Cum igitur via fornicationis ſit immunda, per illam non erit aſcenſus ad cœlum. Epheſ. 5. Omnis fornicator, aut immundus non habet hæreditatẽ in regno Chriſti & Dei, &c. Vide infra de luxuria.

A **Forte. Forſitan.** Nota, quod iſta vocabula forte ſeu forſitan ſunt aduerbia dubitandi, & vbicunque ponuntur in ſcriptura, ſignificant dubietatem & incertitudinem, caſum etiam & fortunam. Ideo quicquid eſt incertum & dubium, poteſt per iſta aduerbia denotari. Poſſumus igitur diſtinguere, quod iſtud forte poteſt ſignificare tria, quæ in mundo valde ſunt dubia & incerta, ſcilicet

Vitæ fragilitatem,
Mundi proſperitatem,
Mortis neceſſitatem.

¶ Primo dico, quod dubia eſt vitæ fragilitas. Neſcitur enim vbi, quando, qualiter finietur, vnde proprie vita noſtra non eſt niſi vnum forte, quia ſicut res caſuales & fortuitæ poſſunt venire vel non venire, ſic vita noſtra poteſt durare, vel deficere. Vnde dicitur Iacob. 4. Quid enim eſt vita noſtra, niſi vapor ad modicum parens? &c. Ideo bene conſulitur homini. Eccleſ. 6. Ne te extollas
B in cogitatione tua ſicut taurus, ne forte elidatur virtus tua. ¶ Secundo dico, quod dubia eſt mũdi proſperitas. Qualem enim proſperitatem, qualem gradum, qualem ſtatum homo ſit in mundo habiturus, totum eſt fortuitum & caſuale, totum enim dependet à caſu & à fortuna, id eſt, à Dei occulta prouidentia actiua vel paſſiua, quam in iſto caſu fortunam voco. Vnde homo dum hic viuit, forte affligitur paupertate, forte premitur aduerſitate, forte ditatur rerum facultate, forte honoratur magna dignitate. Forte dico affligitur paupertate. Vnde Hier. 5. Forſitan pauperes ſunt & ſtulti, & ignorantes viam Dei ſui. Forte etiam deprimitur aduerſitate. Pſalm. 123. Cum exurgerent homines in nos, forſitan viuos deglutiiſſent nos. Cum iraſceretur furor eorum in nos, forſitan aqua abſorbuiſſet nos. Forte inſuper ditabitur rerũ omnium facultate. Vnde Iudi. 5. Forſitan nunc diuidit ſpolia, & pulcherrima fœminarum eligitur ei. Forte etiam honorabitur alta dignitate. Vnde de Baal dicitur 3. Reg. 18. Forſitan loquitur, aut in diuerſo-
C rio eſt, aut forte dormit. ¶ Tertio dico quod fortuita eſt & dubia mortis neceſſitas. Forte enim erit mors ad damnationem, forte ad ſaluationem. Ad damnationem dico, ſicut eſt mors malorum, de qua poteſt dici illud Pſal. 138. Forſitan tenebræ conculcabunt me. Forte ad ſaluationem. Iob. 11. Forſitan veſtigia Dei comprehendes, & vſque ad perfectum omnipotentem reperies, &c. ¶ Et D
aduerte adhuc ſi vis, quod iſtud aduerbium forte, ſeu forſitã cum ſemper quandam dubitationem importet, poteſt ſignare

Prudentiam deliberatiuam,
Fiduciam conſideratiuam,
Stultitiam vituperatiuam.

Iuſti enim ſemper per forſitan cauent & deliberant. Teſte enim ſcriptura Eccleſ. 18. Sapiens in omnibus metuit. Et ideo quicquid agit, ſemper forſitã adhibet atque dicit. Semper enim habet oculum ad caſus fortuitos, & ſemper timet ne forſitan male agat, vel forte male ſibi accidat, vel ſuccedat. Ita fecit illa mulier Eua, quãdo primo reſpondit ſerpenti. Cur præcepit vobis Deus, ne comedatis de ligno vitæ? &c. Ne forte moriamur. Eſt igitur iſtud vocabulum forte quando adiungitur ſibi illa negatio Ne, vnum ſignum prudentiæ & cautelæ ad omnia pericula præcauenda. Et ſic notabis quod prudentia timoroſa, quæ ſcilicet notatur per Ne forte, cauet

Malorum detractiones,
Verbales deriſiones,
Crudeles inuaſiones,
Ineptas locutiones,
Ingratas obliuiones,
Fortunæ concuſſiones,
Culparum deceptiones,
Æternas damnationes.

Timeat ergo prudens & caueat linguas detractorum. Pſalm. Ne forte dicant in cordibus ſuis, euge euge animæ noſtræ, nec dicãt, deuorabimus eum. Item timeat verba deriſorũ, ſicut Saul 1. Reg. 31. Interfice me, ne forte veniãt incircumciſi, & illudãt mihi. Item timeat pœnas inuaſorum, ſicut Dauid inuaſiones proprij filij timebat, dicens 2. Reg. 15. fugiamus à facie Abſalon, ne forte veniens occupet nos. Item timeat immanitatem verborum. Eccl. 28. Attende tibi, ne forte labatis in lingua, & cadas in conſpectu inimicorum tuorum inſidiantium tibi. Item timeat obliuiſci bonorum. Prou. 31. Noli regibus dare vinum, ne forte obliuiſcantur iudiciorum iuſtorum. Item timeat caſum fortuitorum, Eccl. 6. Ne te extollas in cogitatione tua ſicut taurus ne forte elidatur virtus tua. Item timeat fraudes inimicorum, Eccl. 11. Attende te à peſtifero, fabricat enim mala, ne forte inducat ſuper te ſubſannationem. Item timeat, & caueat pœnas ſuppliciorum ſcilicet pœnas inferni, & iudicij. Hier. 4. Auferte præputia cordium veſtrorum viri Iuda, ne forte egrediatur vt ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extinguat. Patet ergo quomodo iuſti per for- E
te vel forſitan timendo cauent & deliberant. ¶ Adhuc dico, quod iuſti per forte optando ſperant & conſiderant. Et iſtud potiſſime fit quando dicitur, ſi forte. Eſt enim dubitatio mixta ſpei. Thren. 3. Ponet in puluerem os ſuum ſi forte ſit ſpes. Sperat enim forte

Peccatorum pœnitentiam,
Diuinitatis indulgentiam,
Orationis complacentiam,
Prouiſionis opulentiam.

Ergo ſperanda eſt peccatorum pœnitentia. Ezech. 2. Loqueris verba mea ad eos, ſi forte audiant & quieſcant, quoniam irritatores ſunt. Item ſperanda eſt diuinitatis indulgentia & miſericordia. De qua Amos 5. Odite malum & diligite bonum, conſtituite in porta iudicium, ſi forte miſereatur dominus reliquiis Ioſeph. Item acceptio & complacentia. Vnde de filio ſuo moriente dicit Dauid 2. Reg. 12. Propter infantem cum adhuc viueret, ieiunaui & fleui, dicebam enim quis ſcit ſi forte donet mihi eum dominus. Item ſperanda eſt neceſſariorum ſufficientia 3. Reg. 18. Si forte inuenire poſſumus herbam. Dico igitur, quod iuſti per forte optanda ſperant & deſiderant. ¶ Poſtremo dico, quod mali F
per forte deridendo nugant & vituperant. Vt communiter enim deriſores vtuntur iſto aduerbio forſan, forſitan & forte ſcilicet dicendo aliis deriſorie. Forſitan tu feciſti hoc, vel forſitan tale notabile factum, & huiuſmodi. Et ſic ſumitur Iob. 37. Tu forſitan cum eo fabricatus es cœlos, qui ſolidiſſimo quaſi ære fundati ſunt? De ouis etiam ſtruthionis mirabiliter in arena confectis, deriſorie loquebantur amici Iob dicentes 39. c. Quando derelinquit in terra oua ſua, tu forſitan in puluere calefacies ea? Sic ergo quomodo forte & forſitan ſignificant varia & diuerſa. Et ſi vis, potes dicere, quod forſitan in bono poteſt ſignificare ſcilicet hominem timoroſum, prudentem, & deliberatiuum, qui nihil audet aſſerere, vel firmare. Vel in malo ſignificato ſignificare poteſt hominem imbecillem, dubium & ignarum, &c. Sufficit. Vide infra in aliis titulis ſcilicet de vita, de proſperitate, & morte.

Fortitudo. Nota, quod fortitudo dicitur illud, quod faciliter non labitur, id quod faciliter nõ frangitur, id quod faciliter non vincitur. Eſt enim quædam fortitudo corporalis, quædam temporalis, quædam criminalis, quæ- A

dam

dam virtualis. Accipitur enim fortitudo pro robore corporali, quod conſiſtit in potentia, in conſtantia ſeu firmitate, & ſtabilitate. Fortitudo autem corporalis eſt vilipendenda, iuxta illud Hierem. 9. Non glorietur fortis in fortitudine ſua. Fortitudo, id eſt, potentia temporalis non eſt diligenda. Iſtam enim comitantur multa vitia & peccata. Vnde 4. Reg. 5. Erat Naaman vir fortis & diues, ſed leproſus. Fortitudo conſtantiæ firmitatis, ſeu ſtabilitatis non eſt extollenda, quia recedit, nec eſt coarctanda præſertim in mollibus. Iud. 16. Statim fortitudo ab eo diſceſſit. Et 2. Para 20. In nobis non eſt tanta fortitudo. Et Iob 6. Quæ eſt fortitudo mea, vt ſuſtineam? Fortitudo criminalis eſt eliminanda, de qua Eſa. 5. Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & fortes ad miſcendum ebrietatem. Et Nehe. 4. Debilitata eſt fortitudo portantis. Fortitudo virtualis eſt continuanda. Vnde Ioſ. 14. Illius

B temporis fortitudo in me vſque hodie perſeuerat. ¶ De quarta igitur fortitudine, ſcilicet virtuali, cæteris omiſſis intendo aliquid balbutire, quamuis ſupra de accumbere in illa auctoritate. Iſachar. Aſinus fortis, & ſupra de eligere illa auctoritate. Forte lignum imputribile, &c. de iſta aliquid ſit iam dictum. Eſt ergo fortitudo virtus animi, qua homo potens & habilis efficitur ad reſiſtendum malo, & ad perſeuerandum in bono. Et ſunt huiuſmodi ſecundum Macrobium ſeptem ſpecies, ſcilicet magnanimitas, fiducia, ſecuritas, magnificentia, conſtantia, tolerantia, perſeuerantia. Iſta eſt ergo vna de quatuor virtutibus cardinalibus, quam qui non habuerit, ab aduerſario ſuo diabolo faciliter victus erit. Sicut enim athleta, qui in ſtadio habet pugnare, columna, quæ magnum pondus habet portare, viator qui magnum curſum habet conſummare, vel continuare, debet habere fortitudinem & vigorem, ſic proculdubio nos alij, qui in ſtadio præſentis pugnæ ad militandum ſumus poſiti, qui oneribus tribulationum ſuſtinendis ſumus ſuppoſiti, qui curſui & laboribus bonarum operationum ad continuandum ſumus expoſiti, debemus eſſe ſtabiles atque fortes, quia ſcilicet ſine ſpirituali fortitudine nec pugna tribulationum toleratur. Ideo dicitur Hebr. 11. Fortes facti ſunt in bello conualuerunt de infirmitate. Nec pondus tribulationum ſuſtentatur. Ideo dicitur Thren. 1. Abierunt abſque fortitudine ante faciem tribulantis. Et ideo dicitur Eſa. 25. Factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione. Nec curſus bonorum laborum continuatur. Ideo dicitur Dan. 8. Concurrit ad eũ impetu fortitudinis ſuæ. Et de Helia dicitur 3. Reg 19. quod ipſe ambulauit in fortitudine cibi illius vſq; ad montem D. i Oreb. Et ideo de huiuſmodi fortitudine virtuoſa poteſt breuiter exponi illa auctoritas Eſa. 40. Sancti, qui ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas vt Aquilæ. In quibus verbis oſtenditur, quod ſpiritualis fortitudo tripliciter poteſt acquiri. Sicut enim aliquis dicitur fortis innitendo in rem fortiorem, dimittendo rem debiliorem, aſcendendo locum tutiorem, ſic pro certo efficitur homo ſpiritualiter fortis, quando Deo innititur, in ipſo penitus confitendo, quod oſtenditur cum dicitur Sancti, qui ſperant in Domino. Iſta eſt enim virtus fortior. Item cum à malo conuertitur, ab ipſo penitus recedendo, quod oſtenditur, cum dicitur [Mutabunt fortitudinem] Iſte enim eſt ſtatus vilior & debilior. Item cum in cœlo erigitur, ſuperna cordicitus aſcendendo ſeu contemplando, quod oſtenditur, cum dicitur [Aſſument pennas vt Aquilæ.] Cœlum enim eſt locus tutior, &c. Fit ergo homo ſpiritualiter fortis, quando Deo innititur per attentionem, cum à malo reuertitur per conuerſionem, cum in cœlo erigitur per affectionem.

C ¶ Dico ergo primo, quod homo fit ſpiritualiter fortis, quando forti per confidentiam innititur, ſcilicet ipſi Deo, quod oſtenditur, cum dicitur. Sancti, qui ſperant in Domino. Dominus enim eſt tutor & defenſor fortiſſimus, cui ſi quis per ſpem & confidentiam innixus fuerit, fortis & ſtabilis factus erit. Turris enim fortiſſima nomen Domini, ad eam fugit ſanctus & ſaluabitur. Prouerb. 18. Stellæ enim efficiuntur in ſuis effectibus fortiores, quando ſtellis & ſignis fortibus coniunguntur. Sic vere ille efficitur ſtabilior & fortior, qui cum illo, qui fortiſſimus eſt, ſcilicet Deo, per confidentiam & deuotionem iungitur & qui per ſpem & charitatem cum ipſo penitus copulatur. Sancti inquit, qui ſperant in Domino. Vnde Hierem. 17. Beatus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius. Sic ergo patet hominem eſſe fortem, quando forti per confidentiam innititur. Fortis enim eſt turris ſupra firmam petram fundata, fortis eſt arbor in profunda terra plantata, fortis eſt domus columnis fortibus ſuſtentata. Sic pro certo fortis eſt anima quando per ſpem & deuotionem eſt in Deo fortiter radicata. A Deo enim principaliter venit fortitudo, quia ſicut 1. Machab. 3. dicitur. De cœlo (inquit) fortitudo, quia nullus ad reſiſtendum peccatis fortis efficitur, niſi à Deo mentaliter ſolidetur. Ideo dicebat Dauid in Pſalm. Diligam te Domine fortitudo mea, Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus. ¶ Et nota, quod fortitudo diuina

Bonos tangit, ipſos corrigendo,
Malos frangit, ipſos puniendo,
Hoſtem angit, ipſum reprimendo,
Sanctos tegit, ipſos defendendo,
Cuncta regit, ipſa gubernando.

Dico, quod diuina fortitudo corrigendo ſolet tangere. Pſalm. 38. A fortitudine manus tuæ ego defeci in increpationibus propter iniquitatem corripuiſti hominem. ¶ Item puniendo ſolet frangere, ſcilicet bonos & malos, quod potiſſime fiet in iudicio. Eſa. 2. Introibunt in ſpeluncas petrarum, & in voraginem terræ à facie fortitudinis Domini, cum ſurrexerit percutere terram. ¶ Item reprimendo ſolet angere, ſcilicet diabolus. Pſalm. 60 Deduxiſti me, quia factus es ſpes mea, turris fortitudinis à facie inimici. ¶ Item defendendo ſolet tegere. Pſalm. 27. Dominus fortitudo plebis ſuæ, & protector ſaluationum Chriſti ſui eſt. ¶ Item prouidendo ſolet regere. Vnde illud Iob 12. Apud illum eſt ſapientia & fortitudo. Ideo in perſona Dei dicitur Prouerb. 8. Meum eſt conſilium & æquitas, mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo. Ipſi ergo tanquam fortiſſimo eſt per ſpem & fiduciam innitendum, vt fortes efficiamur, & vt eius fortitudine roboremur. Vt ſic dicat quilibet ſic fortificatus illud 2. Regum 22. Quis fortis præter Dominum Deum, qui præcinxit me virtute & fortitudine? Patet ergo, quod homo fit fortis, quando forti per fiduciam innititur. Sperant (inquit) in Domino.

¶ Secundo dico, quod homo fit ſpiritualiter fortis cum à malo D per pœnitentiam conuertitur, quod oſtenditur cum dicitur [Mutabunt fortitudinem] Pœnitentia enim mutat hominem, quia ille, qui fuerat fortis ad reſiſtendum bono, efficitur fortis ad reſiſtendum malo, ille, qui erat fortis in criminibus efficitur fortis in virtutibus. Ille, qui fuerat fortis & durus per obſtinationem, efficitur fortis per conſtantiam & perfectionem. Iſta apparuerunt in Paulo & Magdalena, in quibus vbi abundauerat peccatum, ibi ſuperabundauit & gratia, quia ſecundum Greg. Magdalena quot in ſe habuit oblectamenta, tot de ſe fecit Deo holocauſta. Sicut enim teſte ſcriptura, lapis fortis & durus per decoctionem ignis mutatur & efficitur metallum vel vertitur in metallum, & ſic efficitur magis fortis, ita quod eius primaria fortitudo in meliorem fortitudinem commutatur, iuxta illud Iob 28. Lapis ſolutus calore in æs vertitur, ſic pro certo ſæpe fit, quod illi qui prius erant lapides duri per obſtinationem, & qui ad faciendum malum erant fortes per malam aſſuefactionem, quando igne Spiritus ſancti decoquuntur interius, & igne tribulationis & pœnitentiæ affliguntur exterius, tunc ipſi mutant fortitudinem, quia ſcilicet ipſi efficiuntur metallum, id eſt, viri ſancti & boni, firmi, & fortes per conſtantiam, ſonori & reſonantes per eloquentiam, & ſic iſti mutantur in virum alterum, quia hæc eſt mutatio dextræ excelſi. Vnde de iſta mutatione fortitudinis loquitur Dominus Eſa. 41. Accedant inquit ad me inſulæ, & gentes mutent fortitudinem. Tali modo non faciunt multi peccatores, qui reuera ſuam fortitudinem mutant in deterius, & non in melius, quia ſicut infantes primo ſunt magis habiles & fortes in parte ſuperiori, ſcilicet quantum ad cor & manus, proceſſu tamen temporis mutant fortitudinem ad partes inferiores, ita ꝙ finaliter eorum inferiora fiunt duriora & fortiora. Sic multi, qui fortitudinem, quam habent in parte ſuperiori, id eſt, in bonis ſpiritualibus commutant ad partem inferiorem, id eſt, ad bona temporalia & terrena, vel etiam vitia, & peccata fiunt finaliter fortes ad faciendum mala, ſimiles Aſino, qui fortior eſt in parte poſteriori, quam in parte anteriori, vbi eſt crux, quia vere multi ſunt aſini, qui fortiores ſunt in parte poſteriori, in criminibus, quam in virtutibus ad laborandum pro mundo, quam pro Deo, ad acquirendum temporalia, quæ debent poſtponi, quam ſpiritualia, quæ debent anteponi. Iſtud patet in auaris, qui plus ſunt fortiores ad laborandum pro diuitiis quam pro virtutibus. Vnde illud Iob 22. in fortitudine brachij tui poſſidebas terram. Tales potiſſime ſunt raptores & tyranni, qui optime allegant illud Philoſophi. Omnia ſunt virorum fortium. Et illud Prouerb. 12. Manus fortium dominatur. Videntur enim ſentire, quod bona mundi occupanti conceduntur, & quod ſcindit gladius inter duos, fortioris eſt. Et ideo ipſi dicunt illud Sap. 2. Opprimamus pauperem, & non parcamus viduæ, &c. Sequitur: ſit fortitudo noſtra, lex iuſtitiæ. Patet etiam illud in luxurioſis, qui optime ſunt fortes ad ſuam impudicitiam exercendam. Vnde de fortitudine talium dicitur in Pſalm. quod Dominus neque in fortitudine voluptatem habebit. Patet etiam in ſuperbis, qui valde ſunt fortes ad laborandum pro mundi gloria acquirenda. Vnde iſti dicunt illud Amos 6. Nunquid in fortitudine noſtra aſſumpſimus nobis cornua? Patet etiam in iracundis, qui optime ſunt fortes ad ſuam iracundiam vindicandam, quia iſti ſunt ſicut leo fortiſſimus beſtiarum, qui ad nullius pauebit occurſum. Prouerb. 39. Patet etiam in guloſis, & ebrioſis, qui optime ſunt fortes ad ſuam gaſtrimargiam faciendam. Eſa. 5. Væ qui fortes eſtis ad bibendum vinum, &c. Non ſic chariſſimi, ſed mutemus fortitudinem malam

in bonam, quia pro certo ille spiritualiter est fortis, qui à malo conuertitur, vt sic de quolibet tali forti dicatur 1. Reg. 16. Ecce vidi filium Isai bethleemitem scientem psallere, fortissimum robore, & virum bellicosum, prudentem in verbis, & virum pulchrum, dominus est cum eo. Expone, si vis. Iste est ergo fortis, qui
E à malo conuertitur. ¶ Tertio dico, quod ille est spiritualiter fortis, qui in cœlo erigitur. Sicut enim turris, quæ in alto loco situatur, fortior, vt communiter, reputatur quia scilicet hostes non possunt ita faciliter ipsam cum suis machinis impugnare, sic vere homo quando sursum, in paradiso per contemplationem est erectus, tunc fortis est spiritualiter, & robustus, & ab hostium spiritualium machinis, id est, tentationibus satis tutus, quod ostenditur, cum dicitur. Assument pennas vt aquilæ 2. Reg. 1. Aquilis velociores, leonibus fortiores. Pennæ enim aquilæ, per quas in altum fertur significant virtutem contemplationis, quę hominem eleuat mentaliter ad æterna, & dicuntur pennæ aquilæ, quia scilicet tria sunt genera aquilarum, vnum videlicet, quod rapit in terra, aliud quod rapit in aqua, aliud quod rapit sursum in aere, inter quas illæ, quæ sursum in aere rapiunt, iudicantur nobiliores, fortiores & animosiores, sicut dicit Aristoteles. Apes etiam, quæ in montibus pascuntur, fortiores & velociores esse dicuntur, quam illæ, quæ in vallibus conuersantur, sic proculdubio tria sunt genera bonorum hominum, quia scilicet quidam prædam æternæ vitæ quærunt in terra: isti sunt boni actiui, qui terrena ministrando lucrantur vitam æternam, iuxta illud Prouerb. 12. Qui operatur terram suam, saturabitur panibus Alij sunt, qui istam prędam quærunt in aqua, & isti sunt boni doctores & clerici, qui in aqua scripturæ versantes, æternam vitam laborando mercantur. Alij sunt, qui istam prædam quærunt in aere, & isti sunt boni contemplatiui, qui scilicet sursum in aere paradisi per iugem meditationem & contemplationem morantur, de quibus dicitur Deuter. 33. Habitaculum eius sursum. Isti sunt apes, quæ pascuntur de floribus montanorum, quia contemplatiui iam nutriuntur de floribus, id est, de gaudiis cœlestium regionum, iuxta illud Ezech. 34. In excelsis montibus Israel pascam eas ibi erunt in herbis virentibus. Quid vltra? pro certo dico charissimi, quod tales contemplatiui sunt cæteris fortiores, & in bono constantiores, & perfectiores, & ad bona opera velociores, & ad resistendum tentationibus, & ad subsistendum tribulationibus aptiores. Ideo dicitur Esa. 51. Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium domini Sion. Vnde de quolibet tali potest dici illud Apoc. 14. Vidi Angelum Dei fortem volantem per medium cœli. Assument ergo pennas vt aquilæ. Vnde Apoc. 8. Audiui vocem vnius aquilæ volantis per medium cœlum. Sic ergo patet, quod spiritualem fortitudinem introducit æternorum contemplatio, peccatorum detestatio, robustorum amplexatio, seu Dei & sanctorum fiducia & inuocatio. Isti ergo sunt fortes, qui digni sunt

Hosti resistere,
Regi assistere,
Tute persistere,
Cœpta perficere,
Nunquam deficere,
Semper proficere.

Illa enim est fortitudo moralis & virtualis, quæ hosti fortiter resistit 1. Petri 5. Cui resistite fortes in fide scilicet aduersario & ad Heb. 11. Conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum. ¶ Item regi scilicet Christo feruenter assistit. Can. 3. En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios. Item tute & secure persistit. Vir enim fortis semper est securus & tutus. Prou. 30. Leo fortissimus bestiarū ad nullius pauebit occursum. ¶ Item bonum opus complet & perficit, ad fortem enim oportet operari 1. Paral. 9. Fortissimi robore ad faciendum opus. ¶ Item perseuerat, & nunquam deficit. Vnde de viro forti duro & perseuerante dicitur Esa. 40. Forte lignum & imputribile elegit sibi artifex sapiens. & Amos 2. Altitudo cedrorum sublimitas eius, fortis ipse quasi quercus. ¶ Item in melius valet, & proficit. Vnde illud Hierem. 20. Fortior fuisti & inualuisti. & 2. Regum 1. Aquilis velociores, leonibus fortiores. Sed proculdubio videtur, quod hodie talis spiritualis fortitudo cessauit, & fugit à nobis, & recessit. De Samsone enim legitur quod cum capillos per Dalilam perdidisset recessit ab eo fortitudo sicut dicitur Iudic. 16. Sic vere video, quod Dalila sitibunda, id est, caro, cæsariem virtutum multis subtrahit, & sic ab eis omnem fortitudinem tollit. Vnde Prouerb. 7. de mala muliere dicitur, quod fortissimi quique ab ea interfecti sunt. Nos enim non sumus fortes, sed potius infirmi & vacillantes. Amos 2. Peribit fuga à veloce, & fortis non obtinebit virtutem suam. Non sic, sed simus spiritualiter fortes & in bene agendo & mala tolerando validi & potentes 2. Regum 2. Confortentur manus vestræ, & estote filij fortitudinis. Et hæc de bona fortitudine sufficiunt.

Fragilis. Fragilitas. debilis. debilitas. A

Nota, quod in scriptura reperitur triplex fragilitas, seu debilitas, videlicet

Fragilitas { Naturalis quæ est meditanda, Temporalis, quæ est supportanda, Criminalis, quæ est euitanda.

¶ Primo ergo est quædam fragilitas naturalis, quæ debet iugiter meditari. Et ista est illa, qua sensus & cogitatio hominis prona sunt in malum ab adolescentia sua. Genes. 8 in castro enim obsesso partes magis debiles sæpius reuisuntur, & diligentius muniuntur. In corpore etiam humano, cum oculus sit membrum delicatissimæ & fragilissimæ conditionis, ideo diligentius custoditur, quoniam etiam ipsa natura ipsum voluit diligentius custodire in quantum ipsum in concauitate voluit ossium claudere, & palpebris operire. Ista est ergo veritas, quod res fragiliores diligentius debent seruari, & sæpius visitari. Sic vere dico, quod cum castrum personæ nostræ, & etiam oculus mentis nostræ duplicem habeat portionem, videlicet quandam magis fortem, quæ est rationabilitas, aliam debilem, quæ est sensualitas, semper debemus circa fragilitatem istius intendere, & eam per iugem meditationem continue visitare. Considerari enim fragilitas debet, vt humilitas concipiatur ne superbiat, & vt præcaueatur ne cadat. Esa. 35. Confortate manus dissolutas genua debilia roborate. Et de tali consideratione quomodo proficit vide supra in tit. de consideratione & similibus. Ista est ergo quædam fragilitas naturalis, quæ debet iugiter meditari. ¶ Secundo di- B co, quod inuenitur quædam fragilitas temporalis, quæ debet dulciter supportari. Et ista est debilitas, qua quis est debilis corporaliter per infirmitatem, vel temporaliter, per paupertatem. Talis enim infirmitas est à fortibus perfectis & diuitibus supportanda, & misericorditer subleuanda, quia pro certo tales fragiles & debiles vult dominus per eleemosynam sustentari, vult do ninus à ditior b is honorari. Vult ergo vt per eleemosynas sustententur. Lucæ 14. Cum facis conuiuium, voca pauperes & debiles, claudos & cœcos, & beatus eris. Item vult, quod à diuitibus honorentur, exemplo Dauid, qui Mephiboseth debilem & claudum honorauit & in mensa sua sedere fecit, & hoc quia erat filius Ionathæ amici sui, sicut dicitur 2. Regum 4. In quo notatur, quod nullus bonus, & maxime amicus, consanguineus vel vicinus est, propter debilitatem status sui contemnendus, sed potius honorandus, sicut de Iuda & suis militibus dicitur 2. Mach. 8. quod prædam omnibus diuiserunt, æquam portionem debilibus, pupillis & viduis, sed & senioribus facientes. Item vult, quod secum in patria glorientur, ideo dicitur Matth. 18. Bonum est tibi ad vitam ingredi debilem vel claudum, &c. Ista est ergo debilitas temporalis, quæ debet dulciter supportari. ¶ Tertio C est debilitas criminalis, quæ debet acriter castigari. Et ista est illa debilitas seu fragilitas, quam introducit infirmitas vitiorum. Infirmi enim solent esse fragiles, & se sustinere non valentes, & multas immunditias emittentes. Et ideo infirmi ad mensas nobilium non admittuntur, nec debiles, ac fragiles ad prælia deducuntur. Sic vere dico, quod peccatores, vitiorum humoribus pressi, solent debilitatem incurrere, tentationibus & tribulationibus non subsistere, sed faciliter de peccato in peccatum cadere, & corruere, & tandem immunditias malorum operum emittunt, Quapropter contra dæmones præliari non possunt, & ideo Deus & Sancti ipsos ad mensam Paradisi non recipiunt, sed eos reiiciunt, & repellunt. Quod bene figuratum est Leu. 21. & 22. vbi personæ & animalia debilia informia & mutilata à diuino sacrificio repelluntur. Ideo dicitur Mal. 1. quod maledictus est qui immolat domino debile. & Deu. 15. Debile non immolabitur domino. Multa & quasi infinita possent dici de fragilitate morali, sed omnino deficiunt auctoritates vocales. Et ideo vide de infirmo, ægro & mobilis.

Frangere.

Vide supra de titulo confringere. Cum fractio diuisionem, & rei dissolutionem & cu- A iuslibet integritatis dissipationē designet, possum dicere, quod fractio in bono sumitur & in malo. Nota ergo, quod in scriptura reperitur

Fractio { virtuosa, vitiosa, dolorosa, } qua frangitur { iustus, stultus, cunctus.

¶ Primo ergo est fractio iustorum, & ista est illa, qua iusti mentem frangunt diuino timore, qua iusti frangunt panem pauperum amore, qua iusti frangunt carnem pœnarum labore. Dico ergo quod mens iustorum frangitur per diuinum timorem, quia scilicet boni faciliter franguntur, & inclinantur ad bonum, & retrahuntur à malitia & obstinatione proterua. Scilicet per timorem concutientem, vel per dulcorem allicientem. Et sic loquitur Prou. 15. vbi dicitur, quod responsio mollis frangit iram. ¶ Item dico, quod panis iustorum frangitur pauperum amore. Et sic

Et ſic dicitur Eſa. 58. Frange eſurienti panem tuum &c. Et 1. Corin. 11. Accepit panem, & benedicens fregit, & dixit. Accipite, & manducate, hoc eſt corpus &c. Talis enim fractio & bonorum terrenorum diuiſio mentem illuminat ad Deum cognoſcendum Luc. 24. Cognouerunt dominum in fractione panis. Talis fractio Chriſtum lætificat. Vnde de Magdalena dicitur, quod fracto alabaſtro effudit vnguentum ſuper caput Ieſu &c. Mar. 14. Talis etiam fractio mentem fortificat. Vnde Actor. 27. dicitur, quod Paulus ieiunis naufragantibus dixit. Rogo vos accipere cibum. Sequitur, & cum fregiſſet, cœpit manducare. Panis ergo iuſtorum frangitur per pauperum amorem. ¶ Item caro iuſtorum frangitur per pœnarum laborem, ſcilicet, per pœnitentiam vel martyrium. Iuſti enim in vita iſta voluerunt frāgi, & lacerari, vt in alia vita redintegrarentur. Carbones n. de ſua natura ſunt valde frangibiles, & tamen præ cæteris rebus ſunt imputribiles & incorruptibiles, quia, ſcilicet, illi, qui martyrio & pœnitentia franguntur, in æternum durare, & viuere digno-ſcuntur. Speculum enim quando frangitur, plures repræſentat imagines quam integrum faciebat, quia, ſcilicet, ſancti per martyrium fracti & mortui, multo plures virtutum & miraculorum imagines repræſentant, quam dum viuerent faciebant. Fractio enim martyrum fuit ſalus & conſolatio, & conſolidatio fidei, & confirmatio fidelium, ita quod quilibet poteſt dicere illud Rom. 11. Fracti ſunt rami, vt ego inſerar. Et reuera talis fractura tribulationum in vita æterna conſolidatur, & firmitate perpetua roboratur. Vnde dominus dixit Ezec 34. Quod fractum fuerat, alligabo, & quod infirmum fuerat, conſolidabo. Sic ergo
B patet, quod inuenitur fractio iuſtorum. ¶ Secundo dico, quod inuenitur fractio malorum. Mali enim malleo tentationis frāguntur, & à ſoliditate conſtantiæ diſſipantur. Apoc. 16. Fracta eſt ciuitas magna in tres partes, & loquitur de Babylone, quia vere mali finaliter in tres partes franguntur in quantum intus, quo ad culpam, exterius, quo ad temporalem pœnam, & poſterius quo ad æternam miſeriam diſſipantur. Eſa. 22. Frangetur, & cadet, & peribit, Et nota, quod faciliter franguntur illi, qui ſunt vacui, qui ſunt fatui, qui ſunt ardui. De vacuis, qui virtutibus carent, dicitur Ezec. 29. Quando apprehenderunt te manu confractus es, & loquitur de baculo arundineo interius cōcauo. De fatuis dicitur Eccl. 21. Cor fatui quaſi vas confractum. De arduis vero, id eſt, de ſuperbis dicitur Iudith. 2. quod Holofernes fregit omnes ciuitates excelſas. Hæc eſt ergo fractio
C malorum. ¶ Tertio eſt fractio cunctorum, ſcilicet, mors. Hier. 30. Inſanabilis fractura tua &c. Sufficit.

A Frater. Fraternitas.

Nota, quod frater eſt nomē communitatis, vnitatis, & æqualitatis, charitatis, & ſocietatis. Significat ergo frater, vt cōmuniter in bono, quamuis aliquoties ſignat in malo. Per fratres enim generaliter intelliguntur illi, qui æquales in conditione, ſucceſſione, & dilectione. Et ideo fratres ſpirituales poſſunt dici illi,

Qui eiuſdē ſunt { Religionis, / Communicationis, / Fidei, & profeſſionis.

Sicut enim fratres ſolent æqualiter diuidere, veraciter diligere, concorditer habitare, vel conuiuere, ſic vere nos omnes chriſtiani, & maxime eccleſiaſtici & religioſi debemus inter nos bona noſtra communicare per mutuam ſubuentionem, Pro. 17. Inter fratres hæreditatem diuidet. Debemus alter alterum diligere per mutuam affectionem. Prou. 18. Vir amabilis ad ſocietatem, magis amicus erit quam frater. Debemus concorditer conuerſari & viuere per mutuam vnionem & coniunctionem. Vnde Pſ. 132. Ecce q̃ bonum & q̃ iucundum habitare fratres in vnum. Exponamus ergo de ſpirituali fraternitate illud quod dictum eſt Gen 13. Ne quæſo ſit iurgium inter me & te, fratres enim ſumus. Videamus ergo, quod nos poſſimus dici fratres, quia

Fratres { Faciliter reconciliantur, / Communiter ſimul conuerſantur, / Aequaliter nobiles cenſentur.

Sic vere dico, quod inter nos debet concorditas faciliter reformari (Ne quæſo ſit iurgium) Societas communiter frequentari (Inter me inquit & te) Nobilitas æqualiter reputari (Fratres
B enim ſumus) ¶ Dico ergo primo, quod fratres tam ſpirituales, quam temporales decet faciliter reconciliari (Ne quæſo inquit ſit iurgium) Illa enim, quæ ſunt contra naturam, faciliter reuertuntur ad regulam naturalem. Vnde cum aqua ſecundum Iſid. de ſui natura habeat in ſuperficie eſſe æqua, ideo ſi in caſu aliquo moueatur faciliter poſtmodum tranquillatur, & quietatur. Sic vere cum fratres & naturales & ſpirituales habeant & debeant naturaliter in tranquillitate & pace viuere, ideo ſi aliqua occaſione turbati fuerint vel commoti, ſtatim debent inter ſe tranquillari, & reconciliari, & ad priſtinam concordiam reuocari, exemplo Ioſeph, qui quamuis à fratribus ſuis fuiſſet vēditus atq; læſus, ipſis tamen fuit faciliter reconciliatus Gen. 45. Oſculatus eſt Ioſeph omnes fratres ſuos (Ne quæſo inquit ſi iurgium) q.d. Non decet vt illi, qui fraterno amore ligātur, aliquo iurgio moueantur. Et ideo qui inter fratres ſeminat diſcordias, à Deo in ſacra pagina reprobatur. Prou. 6. Talibus etiam comminatur ſcriptura Prou. 17. Semper n. iurgia quærit malus, Angelus autem crudelis mittetur contra eum (Ne quæſo ergo ſit iurgium) Et reuera chariſſimi, inter fratres non debet eſſe iurgium vel litigium aliquale, ſed pax, ſeu concordia ſempiterna. Concordia n. fratrum eſt vnū de illis, quæ bene placita ſunt ſapientiæ Eccl. 25. Et ideo illi, qui iſtum amorem rumpere conantur, peſſimi eſſe præ cæteris comprobantur. Dicit n. Plin. ꝙ bufo in dextro ſuo latere habet vnum os occultum, quod ſi in aqua feruenti fuerit poſitum, ſtatim aqua deſinit ebullire, paulatim refrigerata ceſſat totaliter à feruore. Sic vere chariſſimi multoties accidit, quod bufones, i. mali prælati & principes quandoq; habent circa ſe in latere dextro aliquod os occultum i. occultos laterales conſiliarios, detractores, & accuſatores, qui reuera quando miſcentur cum aqua feruenti, i. cum perſonis, quæ vero & feruenti amore ſe diligunt, ipſi pro certo ſuis detractionibus ſiue malis conſiliis & machinationibus faciunt ipſos tepeſcere à feruore, & dilectione, atq; introducto iurgio, & odio, feruorem, & amorem faciunt in eis deficere, & ceſſare. Vnde de talibus bene conſulitur. Prou. 22. Eiice deriſorem, & exibit cum eo iurgium, ceſſabuntq; rixæ & contumeliæ. ¶ Et ſi vis, nota, C
quod iurgia inter fratres & ſocios concitantur

Per { Superbiæ timorem, / Iactantiæ clamorem, / Inuidiæ liuorem, / Iracundiæ furorem, / Auaritiæ feruorem, / Gaſtrimargiæ ſudorem, / Luxuriæ & immunditiæ fœtorem.

Dico, quod iurgia concitātur p ſuperbiā p̄ſumptuoſam Vnde illud Prou. 13. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt. & Gen 31. Tumēs Iacob cū iurgio ait. Itē per iactantiā tumultuoſā. Pro. 28. Qui ſe iactat vel dilatat iurgia concitat &c. ¶ Itē per inuidiā malitioſā. Pro. 6. Homo apoſtata, vir inutilis, terit pede, digito loquitur, ore peruerſo graditur, & in omni tempore iurgia ſeminat. ¶ Itē per iracundiam ſeditioſā Pro. 25. Quæ viderunt oculi tui, ne p̄feras in iurgio cito, ne forte pœniteas cum dehoneſtaueris amicū tuum. ¶ Itē per auaritiā ambitioſam. Conſtat n. quod diuitiæ ſunt materia iurgiorum. Vnde Gen. 26. cū Abimelech dixiſſet Iſaac. Recede à nobis, quia potentior nobis factus es: ſequitur ſtatim: quod inter ipſorum paſtores factum eſt iurgium, quia, ſ. quilibet dicebat: noſtra eſt aqua. ¶ Itē per gaſtrimargiā delitioſam Pro. 17. Melior eſt bucella panis cum gaudio, quam domus plena victimis cū iurgio, & Exo. 17. Iurgatus eſt populus contra Moyſen, dicens da: nobis aquā vt bibamus &c. Sequitur. Vocauit nomen loci illius tentatio, propter iurgium. ¶ Itē per luxuriam contagioſam Leu. 24. Filius mulieris Iſraelitidis, quē pepererat de viro Aegyptio iurgatus eſt in caſtris cum viro Iſraelita. Non ſic ergo chariſſimi, non ſimus inuicem iurgantes, ſed conuiuentes Exo. 17 Quid iurgamini contra me? Patet ergo, quod illi, q̃ tēporaliter volunt eſſe fratres debēt faciliter reconciliari. Vnde Matt. 18. Si peccauerit in me frater meus, dimittam ei ſepties; Et dixit illi Ieſus. Non dico tibi ſepties, ſed vſq; ſeptuageſies ſepties. Vnde Act. 7. dicuntur de Moyſe, quod ipſe duob. litigantib. dixit viri fratres eſtis, ad quid nocetis alterutrū? Debēt ergo fratres faciliter reconciliari. ¶ Secundo dico, quod ipſi debent D
concorditer ſibi ſociari (Inquit inter me &c.) Iſta n. præpoſitio inter ſemper habet eſſe in medio duorum terminorum, ſolet enim in ordine orationis duas extremitates coniungere & ligare & ſibi inuicem copulare, & ſignat copulam charitatis coniunctionis & ſocietatis. Quia reuera quamuis ſimus diuerſi termini, diuerſæ extremitates, diuerſæ perſonæ, quia tamen ſumus eiuſdem fraternitatis, ideo debemus inuicem copulari, & per charitatem & amicitiam colligari. Inter me inquit & te. De iſto inter dicitur Prouerb. 17. Seruus ſapiens, inter fratres hæreditatem diuidet &c. Et Ioann. 21. Exiit ſermo inter fratres. Sed quid? pro certo chariſſimi, paucæ ſunt hodie inter fratres amicitiæ, ſocietates, & fidelitates, imo quod nefarium eſt, ſunt hodie inter eos odia, inuidiæ, contrarietates. Dicitur enim Hierem. 9. Vnuſquiſq; à proximo ſuo ſe cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam, quia omnis frater ſupplantans ſupplantabitur & omnis amicus fraudulenter incedet, & veritatem non loquetur Miche. 7. Vir fratrem ſuum venatur ad mortem: & Inimici hominis domeſtici eius. Iſta enim videmus hodie ad ſenſum quia ſicut inter canes nullus viget fraternitatis amor quinimo quamuis ſint vel fuerint ex eodem patre & matre na-

ti, ſolent tamen multoties ſe mordere, & cibum alter alteri auferre, & alter alterum ſicut extraneum impugnare, ſic vere multi ſunt hodie ita rabidi & canini, quod inter ſe charitatem, & amicitiam non poſſunt habere, imo quamuis ſint eiuſdē fraternitatis, tamē non habent inter ſe concordiam vel amorē, ſed odium, inuidiā, & rancorem, alter n. bona alterius prædari conatur, alter alterum per detractionem mordere molitur, alter etiam in alterum per lites & iurgia debacchatur. Et breuiter, verum eſt hodie, quod dicitur Hie. 12. Fratres tui & domus patris tui pugnauerunt aduerſus te. Iſtud potiſſime videmus de pauperib. quos nec fratres nec amici dignantur reſpicere, iuxta illud Prou. 19. Fratres pauperis hominis oderunt eum, & inſuper noti eius longe receſſerunt ab eo. Vnde quilibet pauper poteſt dicere illud Pſ. 68. Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ. Non ſic ergo chariſſimi, ſed ſimus concordes, communes, & ſociales. (Inter me inquit & te) Vnde Zach. 6. Conſilium pacis erit inter illos. & Iob. 42. Dedit eis pater earum hæreditatem inter fratres ſuos. Iſti ergo debent
E concorditer ſibi ſociari. ¶ Tertio dico, quod illi, qui naturaliter ſeu ſpiritualiter ſunt fratres, debent æqualiter nobiles vocari, vel debent æqualiter à patre ditari. (Fratres enim inquit ſumus) Fratres in quantū fratres, & maxime ſi ſint legitimi fratres participant eandem nobilitatem, vt quia nati ſunt de eiſdem parentibus. Item ipſi admittuntur ad eandem hæ[illegible]tatem, quia quamuis admittantur ſecundum diuerſos gradus, omnes tamen ad ipſam admittuntur. Sic vere chariſſimi, illi, qui ſunt fratres in eadem fide, religione, vel Eccleſia, videntur eſſe eiuſdem nobilitatis, quia, ſcilicet, vnus pater, vnus Deus, vel vnus prælatus, vel vnius religionis, vel Eccleſiæ fundator, vna etiam mater ſcilicet, vna fides, eccleſia vel religio ipſos generat, concipit, atque portat. Vnde Gen. 42. Duodecim fratres ſumus, filii vnius hominis. Vna etiam hæreditas eis debetur, ſcilicet, hæreditas gratiæ in præſenti, & gloriæ in futuro. Vnde de Chriſto poteſt dici illud Nu. 27. Habebit ſucceſſores fratres ſuos. Et ideo pro certo dico, quod iſti debent æqualiter nobiles vocari, vel æqualiter à patre ditari. Debemus enim ad hæreditatem gratiæ ſeu gloriæ æqualiter ſeu generaliter paratos admittere, quāuis non ad æquales portiones, ſicut de Ioſeph habemus Gen. 43. qui fratres ſuos ad menſam & conuiuium generaliter admiſit non tamen æqualiter omnibus diuiſit, quia, ſcilicet, fratri ſuo vterino Beniamin dedit maiorem & meliorem cæteris portionem. Sic vere Chriſtus licet omnes homines bonos ad menſam gratiæ vel gloriæ recipiat, æquales tamen portiones non omnibus donat, quia ſicut dicitur 1 Cor. 12 Diuiſiones gratiarum ſunt, vnus autem ſpiritus diuidens ſingulis prout vult. Fratribus n. vterinis i. perſonis magis Sanctis & iuſtis ſolet abundantius miniſtrare, iuxta illud Nu. 33. Plurib. latiorem partem dabitis. Debemus ergo ſimiliter à patre ditari, quia fratres, inquit, ſumus Gen. 42. Duodecim ſerui tui fratres ſumus. Atque ſi vis, inuehe hic contra fratres ſpurios, qui nihil participant de hæreditate, ſicut ſupra de filiis. Infer etiā quomodo prælati, q̄ ſunt ſpirituales fratres, debent alios viſitare, caſtigare, informare, ſolidare, & ſublimare. Viſitare dico, de illis & eorum defectibus inquirendo 1 Reg. 17. Fratres tuos viſitabis ſi recte agant & Gen. 37. Fratres meos quæro indica mihi vbi paſcant greges. Item caſtigare eorum crimina puniendo. Vnde Matt. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum. Item informare, docendo, & prædicando Pſ. 21 Narrabo nomen tuum fratribus meis. Item ſolidare, ipſos ſalubriter conſolando Lucæ 22. Tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Item ſublimare ipſos benigniter
F promouendo Zach. 7. Miſericordiam & iudiciū facite vnuſquiſque cum proximo ſuo fratre &c. ¶ Et ſi vis, adhuc potes dicere, quod frater in bono ſignificato eſt

Nomen
- Conſolationis,
- Supportationis,
- Eruditionis,
- Enutritionis,
- Iubilationis,
- Fœderationis,
- Dilectionis.

Bonus enim frater ſolet conſolare miſeros & flebiles, exemplo, ſcilicet, Aſſueri, qui Heſter, ſcilicet, timoroſam confortans, dicebat quid habes Heſter? Ego ſum frater tuus. Heſt. 15. Item ſolet ſupportare fractos & debiles Prou. 18. Frater, qui adiuuatur a fratre, tanquam ciuitas firma. Ideo Gala. 6. dicitur: Fratres, ſi occupatus fuerit homo in aliquo delicto alter alterius onera portate. Item ſolet informare rudes & inhabiles Col. 4. Omnia nota faciet vobis Tychicus chariſsimus frater veſter. Item ſolet impugnare pauperes & ſteriles 1. Paral. 35. Fratres eorum leuitæ parauerunt eis cibos. Item ſolet enarrare laudes mirabiles, ſcili. laudando Deum & ſanctos. Pſal. Narrabo nomen tuum fratribus meis, in medio eccleſiæ laudabo te. Item ſolet procurare nexus amabiles. Pſalm. Ecce quam bonum & quam iocundum habitare fratres in vnum. Item ſolet adamare iuſtos & humiles. 2. Reg. 1. Doleo ſuper te, frater mi, Ionatha, decore & amabilis. Sequitur. Sicut mater vnicum filium, ita te diligebā. ¶ Sed pro G
certo hodie inueniuntur in religione & alibi multi fratres contrariæ conditionis. Nam inueniuntur

Fratres
- Falſi & proditioſi,
- Diſcordes & ſeditioſi,
- Dyſcoli & litigoſi,
- Queruli & iniurioſi,
- Inſolentes & impetuoſi,
- Voraces & guloſi,
- Ingrati & obliuioſi,
- Ignari & tenebroſi.

¶ Item, quod ſint falſi & proditioſi, patet 2. Corin. 11. vbi Apoſtolus dicit quod periculum in falſis fratribus. Vnde de Hypocritis etiam dicitur Gal 2. quod falſi fratres ſubintrauerunt explorare libertatem noſtram. Item quod ſint diſcordes & ſeditioſi, patet Hier. 13. vbi dicitur. Diſpergam eos virum a fratre ſuo. Item quod ſint rebelles & litigioſi, patet Eſa. 19. vbi dicitur. Pugnabit vir contra fratrem ſuum. Item quod ſint queruli & iniurioſi, patet in Pſ. 49. Vbi dicitur. Sedens aduerſus fratrem tuum loquebaris. Item quod ſint inſolentes & impetuoſi, patet 2. The. 3. Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate Item quod ſint voraces & valde guloſi, patet Iob. 2. Vbi dicitur, quod cum filii Iob biberent vinum in domo fratris ſui primogeniti, oppreſſi ſunt. Item quod ſint ingrati & obliuioſi, patet in Pſalm. vbi pauper dicit. Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ. & Deut 33. Dixit patri ſuo & matri ſuæ, neſcio vos, & fratribus ſuis, ignoro illos. Item quod ſint ignari & non ſtudioſi, patet Hier. 31 vbi dicitur. Non docebit vltra vir proximum ſuum & fratrem ſuum. Non ſic, ſed ſimus boni fratres, dulces, amabiles, & concordes Pſ. Propter fratres meos & proximos meos loquebar pacem. Pater ergo, quod fratres tam naturales, quam ſpirituales debent faciliter reconciliari, concorditer ſibi ſociari, æqualiter a patre ditari Et hoc de fratribus ſufficit. Vide ſupra de fœdus, quia eadem videtur eſſe materia.

Fraus. Fraudare.

Nota quod fraus, deceptio, dolus, fallacia & malitia, pro eodem ſupponunt. A
Eſt autem fraus quando quis præter intentionem ſuam per aliquam apparentiā falſam decipitur ab altero. Fraudulenti enim ſemper ſolent fraudem & deceptionem ſuam ſub aliquo veritatis vel amicitiæ velamine tegere, vt poſſint ſimplices non præcauentes in periculum præcipitare & inducere. Similes enim ſunt venatoribus luporum & ferarum qui foueas operiunt herbis & foliis, ita quod fera ſe tute credens incedere, labitur in profundum. Et mirum quod cum inter fraudem & veritatem ſit maxima contrarietas, fraus tamen ſemper vult induere pallium veritatis, ne appareat dolus eius. Turpes n. & vetulæ mulieres ſolent pulchrius, & curioſius ſe ornare, ne forſan ſua appareat turpitudo, quia alias quilibet eas abhorreret. Et vere qui videret faciem mentis fraudulentorum & eorum corruptam intentionem, nunquam ad eos accederet, ſed ab eis potius declinaret. Iſti enim duas habent facies Ezech. 41. Duas facies habebat Cherub. ſcilicet, quandam pulchram & allicientem, quam oſtendunt, & quandam turpem, triſtem, & terribilē, quam abſcondunt. Similes enim ſunt illis monſtris quæ ſunt in deſertis Scythiæ, quæ duos vultus habere dicuntur, caninum, ſcilicet, & humanum, & ſunt quædam ſpecies cynocephalorum, quia, ſcilicet, iſti in parte prima, id eſt, in principio & in præſentia videntur homines, ſed pro certo a parte poſt, id eſt, in abſentia inueniuntur canes, hoc eſt dictum, inſatiabiles & mordaces. Canis enim lambit & mordet Sic iſti lambunt applaudendo, ſed tandem mordent acriter nocendo. Ideo bene dicitur Prou. 27. quod meliora ſunt vulnera diligentis, quam fraudulenta odientis oſcula. ¶ Et nota, quod inuenio quatuor genera fraudulentorum, videlicet, Fraudulentos B

- In conſiliis,
- In auxiliis,
- In colloquiis,
- In beneficiis,
- In apparentiis.

¶ In conſiliis fraudant proditores, qui, ſcilicet, ex certa ſcientia dant conſilia mala, vt ſub ſpecie fidelitatis noceant, atque fraudent. Vnde Hierem. 9. Omnis amicus fraudulenter incedet, & veritatem non loquetur, inimici hominis domeſtici eius. In conſiliis enim committitur duplex fraus, ſcilicet, vna falſe vel falſa conſulendo Prouerb. 12. Conſilia impiorum fraudulenta. Eſt & alia fraus, conſilia reuelando, & detegendo Prouerb. 11. Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana. ¶ Item in auxiliis fraudant fœnatores, qui ſub ſpecie dandi auxilii fraudant pauperes hæreditatibus ſuis, & C
tamen

tamen ſicut dicitur Leui 6. talis tenetur reddere omnia quæ per fraudem voluit obtinere, & pro certo talia bona fraude quæſita non perſeuerant, imo ſicut perdix auis fraudulenta furatur omnium aliarum auium oua, quæ tãdem fota & adulta iſtam falſam, & fraudulentam matrem euolando dimittunt, ſic bona fraudulenter acquiſita non perſeuerant, ſed fugiunt. Prouer. 12. Non inueniat fraudulentus lucrum. Ideo bene dicitur Proue. 23. Ne erigas oculos tuos ad opes, quas habere non potes, id eſt, non debes, quia facient ſibi pennas, & ſicut aquilæ D volabunt. ¶ Item in colloquiis fraudant adulatores. Iſti enim ſunt, qui fraude & dolo verborum ſuorum decipiunt ſuperiores, vt ſurripiant ab eis beneficia & præmia, quæ magis meritis debebantur. Figurati in ſupplantatore Iacob qui per falſitatem verborum & pelles animalium & coopercuras manuum fratris primogeniti benedictionem obtinuit, quia, ſcilicet, adulatores (de quibus dicitur, vox quidem vox Iacob eſt) loquendo fraudulenter patri, id eſt, prælato vel principi, & adhibendo in manibus ſuis coopercuras munerum & donorum, tantum ſæpe faciunt quod ab ipſis etiam in alienum præiudicium obtinent quicquid volunt. Dan. 11. Veniet clam, & obtinebit regnũ in fraudulentia Ideo bene poteſt dicere prælatus taliter defraudatus quando à bene meritis præmia vel ſalaria requiruntur, illud Gene. 27. Venit germanus tuus fraudulenter, & ſurripuit benedictionem tuam. Ideo de fraudulentis colloquiis dicitur Mich. 6 Loquebantur mendacium, repleti ſunt iniquitate, & E lingua eorum fraudulenta in ore ipſorum. ¶ Item in beneficiis fraudant mali diſpenſatores, qui, ſcilicet, non diuidunt æqualiter, ſed ſibi & ſuis potiora reſeruant, & alios decipiunt, atque fraudant, quod non ſolum poteſt dici de malis prælatis beneficia male diſpenſantibus, imo etiam de malis domorum Dei miniſtris, pauperum deceptoribus, & fraudatoribus contra illud Eccl 4. Eleemoſynas pauperum non defraudes fili, & oculos tuos ne tranſuertas à paupere, &c. Item deberent aduertere ad illud, quod dicitur Eccl. 34 Panis egẽtium vita pauperis eſt, qui defraudat eum homo ſanguinis eſt, & ſequitur. Qui effundit ſanguinem, & qui fraudem facit mercenario fratres ſunt. Et iſti tam primi, quam ſecundi figurati videntur in illo Anania, & vxore eius, qui quia fraudauerunt de precio agri, ſibi, ſcilicet, retinentes quod communitati pauperum erat diuidendum, morte ſubita ſunt percuſſi. Act. 5. O quot mali prælati, & mali diſpenſatores percuterentur hodie mala morte ſi omnes illi, qui mala diuidunt, & diſpenſant, & qui ſufficientes perſonas & pauperes portionibus debitis ſibi fraudant, ſibique & ſuis omnia retinent, & reſeruant in præſenti ſæculo punirẽtur, quia ꝓ certo quaſi videtur impleta ꝓphetia Hier. qui dicit Hier. 6. quod omnes iſti principes declinantes ſunt, ambulãtes fraudulẽter. Sequitur. Vniuerſi corrupti ſunt, & bene corrupti F quia, ſcilicet, tales nõ conferunt aliquid niſi corruptionib. ſimoniæ ſuffragantib. ¶ Item in apparentiis fraudãt diſſimulatores, ſeu hypocritæ, deceptores enim iſti fraudãt ſe, & mundum. Dico ſe, quia fraudãtur bonis præſentibus, & futuris, alii autẽ peccatores ſolum bonis futuris fraudantur, quia ſaltem in hoc mũdo aliqua delectabilia conſequuntur, hypocritæ non. Vnde quilibet poteſt dicere illud Eccle. 4 Cui laboro, & fraudo animã meam bonis, quod etiã de parcis, & miſeris poteſt dici &c. Mũdum etiam fraudãt iſti, quia volunt credi iuſti, cũ ſint mali, & ſub pallio ſanctitatis q̃ exterius prætendunt iniquitates ſuas intus fraudulenter abſcõdunt De quo dicitur Dan. 11. quod impii in teſtimonium ſimulabunt fraudulẽter, vt, ſ. impleãt viſionem. Et tamen iſti debent attẽdere ad illud quod ſcribitur Hie. 48. vbi dicitur, quod maledictus qui facit opus domini fraudulenter. Iſti enim opus domini i. bona opera faciunt fraudulẽter, in quantum, ſ. cum mala intentione peragunt inceſſanter Et ſic patet quomodo fraus committitur multis modis, iuſti tamen neminem fraudant iuxta illud. 1 Cor. 7. Nolite fraudare inuicẽ. Et ideo iſti bonis perpetuis finaliter non fraudabuntur, ſed ad ipſa ſecundum merita admittentur. Pſa. Deſiderium animæ eius tribuiſti ei, & voluntate labiorum eius non fraudaſti eum. Ipſi etiam fraudes, quæ ſibi machinantur, præuident, & de ipſis ſe liberant. Proue 1 Ipſi quoque contra ſanguinem ſuũ inſidiãtur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas. Moliuntur (dico) & inſidiantur, id eſt, præcauent & imaginantur.

A Frænum

Nota ꝙ frænũ eſt inſtrumentũ, ꝙ equos dirigit, vel equos corrigit, & ꝙ equos affligit Corrigit dico ipſos à deuiis diuertendo. Dirigit etiam ipſos in ſtadiis conuertendo. Affligit inſuper ipſos à noxiis coercendo.

Frænum enim equum { Vertit à curſu vetito, / Regit ingreſſu debito, / Cogit impulſu ſubito.

Iſti enim tres effectus ſunt fræni, ſ. equi correctio, directio, & areſtatio. Dico moraliter loquendo, quod in ſcriptura reperiuntur tria ſpiritualia fræna, quibus ſ. homines & hominum impetuoſæ voluntates vel corriguntur vel diriguntur, vel ex toto ſiſtuntur, videlicet,

Frænum { Iuſtitiæ, / Prudentiæ, / Potentiæ.

Iuſtitia enim eſt frænũ, quo rector ſubditum a malo reducit. Prudẽtia eſt frænum, quo iuſtus animum per recta deducit. Potentia eſt frænum, quo Deus impium ad pœnam inducit ¶ Primo ergo eſt quoddam frænum, quod eſt iuſtitiæ. Frænum .n. vt B communiter, eſt ferreum, & ori & dentibus, ne equus mordeat, applicatum, quo ſc. equus ab itinere erroneo reducitur, & ad iter idoneum reuocatur: talis eſt virtus iuſtitiæ, quæ, ſ. de ſui natura ferrea & dura eſt Iſta eſt enim mediante qua mali corriguntur, & a malis ſuis itineribus, & operibus reducuntur, aut ne mordeant cohibentur. Vnde prælatus debet dicere cuilibet delinquenti illud Ezech. 29. Ecce ego ad te Pharao draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & ponam frenum in maxillis tuis, & extraham te de medio fluminum tuorum & proiiciam te in deſertum &c. Pharao enim interpretatur denegans virum, & ſignat peccatorem, qui malis operibus negat Deum, qui, ſcilicet, eſt de illis, qui ſecundum Apoſtolum confitentur verbis ſe noſſe Deum, factis autem negant. ad Titum 1. Qui enim eſt draco per auaritiam inflammatus, & delitiarum fluminibus aſſuetus, fręna iuſtitiæ debet per prælatum teneri, & corrigi, & ad deſertum pœnitentiæ extrahi, & reduci Pſ. 31. In chamo & fręno maxillas eorum conſtringue, qui non approximant ad te. Iſtud eſt ergo fręnum, quod eſt iuſtitiæ. ¶ Secundo dico, quod eſt vnum fręnum, quod eſt prudentiæ. Iuſti n. mo- C tus carnis & mentis ſuæ per prudentiæ & temperantiæ fręnum fręnant, ita quod corpus & mentem dirigunt & deducunt ſine vitiorum offendiculo per ſemitas æquitatis. Ideo Iac. 3. dicitur. Equis fręnos in ora mittimus ad conſentiendum nobis, & totũ corpus circumferimus. Et bene dicit in ora, quia pro certo inter cæteras partes hominis ora maxime ſunt fręnanda. In ore enim notatur edacitas, quæ eſt fręnanda per abſtinentiam. In ore notatur loquacitas, quæ eſt fręnanda per continentiam. In ore notatur mordacitas, quæ eſt fręnanda per patientiam. De fręno abſtinentiæ poteſt dici illud Eſai. 37. Frenum ponam in labiis tuis, & reducam te. De fręno taciturnitatis & moderantiæ verborum dicitur Eccl 28. Verbis tuis facito ſtatera, & fręnos ori tuo rectos. De fręno vero patientiæ dicitur 2. Macha. 10. de quinque viris è cœlo ducatum præſtantibus Hebræis. Fręnis aureis decori. Aurum enim percuſſum non reſonat, patientiam ſignat, & ideo omnes iuſti poſſunt figurari in illis militibus, qui habebant fręnos aureos &c. Fręni n. aurei ſunt virtutes, quibus vt dixi, mentis & carnis appetitus fręnantur. Patet ergo, quod eſt vnum fręnum quod eſt prudentiæ. ¶ Tertio dico, quod eſt v- D num fręnum, quod eſt potentiæ, & iſtud eſt illud, quo Deus refręnat & tenet proteruitates malorum, ſ. mors, iudicium, & pœna æterna De quo poteſt quilibet damnatus dicere illud Iob. 30. Pharetram ſuam aperuit, & afflixit me, & fręnum poſuit in os meum. Iſtud eſt fręnum, quo, ſ. equi, id eſt, ſuperbi & luxurioſi violenter in inferno tenentur. Beati vero fręnati ſunt in patria fręno econtrario, ſ. fręno laudis diuinæ, quo ornati domino ꝑſentantur Eſa. 48. Laude mea infręnabo te. Sic ergo patet, quod eſt fręnum iuſtitiæ, prudentiæ, & potentiæ. Et poſſumus addere fręnum nequitiæ, quo, ſ. diabolus frænat omnes malos, & eos vbi vult ad iniqua deducit. Et iſtud eſt frænum tributi, quod eſt in maxillis omnium populorum, ſicut dicitur Eſa. 30. Sufficit.

Frequentia. Frequenter. A

Nota, quod frequenter & frequẽtia ſæpe idem ſignificant. Eſt autem frequentia bona & mala. Boni enim frequentant bona, & mali ſimiliter mala. De bona ergo & virtuali frequentatione poteſt dici, quod non ſufficit ſemel bonum facere, niſi homo etiam multoties ipſum ſtudeat frequentare. Sicut enim ſumptio cibi eſt frequentanda propter deperditi nutrimenti reſtaurationem, alias non poſſet vita vel ſanitas conſeruari, ſic dico, quod executio bonorum operum eſt continuanda ſi volumus in vita gratiæ vegetari. Et nota, quod (ſicut videmus) ad bonos pertinet

Frequenter { Miniſtrare, / Viſitare, / Ieiunare, / Segregare, / Cogitare, / Tolerare.

Debet (dico) iuſtus frequenter miniſtrare, ſua largiendo. Luc. 10. Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium. Item debet frequenter viſitare, triſtes conſolando. Vnde il-

la matrona visitata quãdoq; p Helisæum dicebat illud 4. Reg. 4. Vir iste Dei Sanctus est, qui transit per nos frequenter. Item debet frequenter ieiunare, carnem macerando. Mat. 9. Nos & discipuli Ioannis frequenter ieiunamus. Item debet se frequenter segregare, alta contemplando. Vnde Ioan. 18. dicitur, quod trans torrentem cedron erat hortus, vbi Christus frequenter conueniebat cum discipulis suis. Item debet frequenter cogitare, aspera meditando, scilicet, mortem, iudicium, & infernum Eccle. 12. Frequens meditatio carnis est afflictio. Item debet frequenter tolerare tristia supportando. Et sic dicebat Apost. 2. Cor. 11. quod ipse fuerat in plagis supra modum: in mor-
B tibus frequenter. ¶ Econtrario vero de malis dico, quod ipsi videlicet

Frequentant:
- Gaudenter vanas lætitias,
- Fœtenter carnis spurcitias,
- Ardenter mundi diuitias,
- Audenter vocis iactantias.

Dico, quod frequentant vanas lętitias, vt patet Esa. 23. vbi dicitur sic. Sume citharam, circui ciuitatem meretrix obliuioni tradita, bene cane, frequenta canticum. Item quod frequentant carnis spurcitias patet Dan. 13. vbi de impudicis senibus dicitur, quod frequentabant domum Ioachim, cuius, scilicet, vxorem cupiebant fœdare. Item quod frequentant mundi diuitias, ipsas, scilicet, auare congregando patet Eccl. 6. vbi dicitur. Est aliud malum, quod vidi sub sole & quidem frequẽs apud homines: Vir, cui dedit Deus diuitias & substãtiam &c. sequitur. Nec tribuit ei Deus potestatem, vt comedat. Item quod frequentant verborum iactantias patet Prou. 14. vbi dicitur, quod vbi verba sunt plurima, ibi egestas frequenter &c. Vide infra de sæpe, & similibus.

Frigus. Nota, quod frigus habet repercutere, habet stipare & restringere, habet etiam nocere, & affligere. Est enim frigus seu frigiditas, quædam qualitas passiua, quæ habet motum à circumferentia versus centrum. Et ideo ista habet partes materiæ, in quam agit congregare, & versus centrum constringere, & arcere. Et ideo per frigus potest intelligi pœnitentiæ castitas vel abstinentia, quæ carnis voluptates habet restringere, timor Dei, qui vanas cogitationes habet repercutere, mundi vel inferni tribulatio, q̃ homines habet affligere, gratiæ & deuotionis refrigeratio, quæ ardores habet reprimere. Frigus n. pœnitentiæ desiccat carnis infectiones. Vnde Eccl. 43. Frigidus ventus aquilo flauit, & gelauit crystallus ab aquis. Istud est frigus propter quod piger arare noluit, mendicabit ergo, & non dabitur ei. Prouer. 20. ¶ Frigus diuini timoris restringit mentis diuagationes. Ideo Apo. 3. Vtinam calidus esses aut frigidus, quasi dicat, aut timorosus, aut charitatiuus. Item frigus tribulationis mundi desiccat omnes delectationes. Psal. 147. Mittit crystallum suum sicut buccellas ante faciem frigoris eius quis sustinebit? Frigus vero æternæ damnationis tollit omnes consolationes. Deu. 28. Percutiet dominus egestate, febre & frigore, ardore, & æstu, & aere corrupto, & rubigine. ¶ Item frigus gratiæ & deuotionis refrigerat ardores, & tentationes. Iste est calix aquæ frigidæ, quem qui dederit, non perdet mercedem suam. Mat. 10. frigus enim deuotionis extinguit amoris inflammationes Zac. 14. In die illa non erit lux, sed frigus & gelu &c. omitto, quamuis materia de se potest esse multum fertilis, quia paucæ sunt in Bibliis auctoritates. Vide in tabula quæ fiet super opus istud.

A **Frons.** Nota, quod frons est pars corporis apparentior, durior, & solidior, & ideo frons diuersimode signat in scriptura. Signat enim

- Exteriorem conuersationem,
- Interiorem obstinationem,
- Solidiorem constantiam & perfectionem.

¶ Primo ergo dico, q̃ frons signat apparentiã conuersationis, secundũ Aristot. enim frons est quædã imago mentis, quia, s. in fronte apparent interiores animæ passiones, sicut est tristitia vel lætitia. Sic pro certo in apparentia, & conuersatione exteriori apparent interiores animæ passiones, siue bonæ fuerint, siue malæ, vt enim dicit Greg. Per hæc, quæ foris apparent, quid intus lateat aperitur. In ista enim fronte, id est, in nostra exteriori apparentia debent relucere gratiæ, & virtutes, sicut quædam spiritualia signa. Apoc. 7. Signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. ¶ Reluceat ergo ibi

Virtus:
- Contritionis, & pœnitentiæ,
- Honestatis & verecundiæ,
- Firmitatis & permanentiæ.

Reluceat ibi virtus pœnitentiæ, & contritionis. In fronte enim solet interior tristitia apparere. Vnde Eze. 9. Signa thau super frontem virorum gementium, & dolentium. Item reluceat ibi signum verecundiæ, & deiectionis, quæ etiam solet in fronte hominis verecundi relucere. Et ista est illa lamina aurea, quã summus pontifex in frõte portare debebat sicut dicitur Exo. 28. Quia vere in fronte & apparentia cuiuslibet pontificis, seu ecclesiastici cuiusque nulla lamina clarior, nullus lapis preciosior, nulla virtus decentior, quam verecundia, & honestas. Istud est signum Dei viui, quo turba sanctorum signata, stare meruerunt ante thronum, & quo serui Dei signati, nocumentum angelicum euaserunt, sicut dicitur Apoc. 7. Item reluceat in ea fronte signum constantiæ & perfectionis. Virtus enim & audacia cuiuslibet animalis in fronte præcipue apparet, vt dicit Aristo. ad denotandum, quod quilibet Christiani, maxime ecclesiastici vel prælati, pro fide & Ecclesia defendenda debent esse frontosi & animosi. Et isti sic figurabuntur in illis, de quib. dicitur Apoc. 14. q̃ illi habeant nomen agni & nomen patris sui scriptum in frontibus eorum, sicut proprie fuerunt Apostoli & martyres, qui in fronte, & in promptu, et apparentia manifeste & notorie nomen Dei cum constantia prædicauerunt. Ista ergo est frons bonæ conuersationis. ¶ Secundo dico, q̃ B
inuenitur frõs duræ obstinationis. Sicut enim vnicornis cornu habet in fronte, cũ quo solet omnia alia animalia ventilare, sic multi sunt peccatores, qui in fronte obstinationis suæ cornua crudelitatis & superbiæ seper portãt quib. omnes socios durissime feriant & molestant, figurati in illo hirco Dan. 7. qui inter oculos vnicũ cornu habebat, & contra meridiẽ & oriẽtem fortitudinem ventilabat, & omnẽ bestiã ouinam lædebat, & subiugabat. In quo pculdubio viri obstinati figurãtur à quib. omnes alii molestantur. Ideo de Philistæo dicitur 1. Reg. 17. q̃ percussus est in fronte, & infixus est lapis in fronte eius. Philistæi enim i. mali, in fronte percutiuntur, quando in publico & in apparentia vitiis inficiuntur. Lapis vero infigitur, quando ibi obstinatio & inuerecundia, proteruitas & inobedientia, crudelitas quoque & duritia generatur. ¶ Nota ergo, quod in ista frõte apparent generaliter tria vitia, scilicet

Vitium:
- Impœnitentiæ,
- Inuerecundiæ,
- Impudicitiæ.

Dico ergo impœnitentiæ. Vnde Esa. 48. Scio n. quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea. Item vitium inuerecundiæ. Vnde Hier. 3. Frons mulieris meretricis facta est tibi noluisti erubescere. Item vitium impudicitiæ. Vnde Apo. 13. dicitur, quod pusilli, & magni diuites & pauperes liberi & serui acceperunt characterem bestiæ in frontibus suis. De quibus tamẽ dicitur Apo. 14. quod omnes tales cruciabuntur igne & sulphure &c. Et reuera in frontibus ad literã apparet signum luxuriæ, sicut de malis mulieribus constat, quæ inuerecundæ sunt & frõtosæ, figuratæ in illa meretrice magna de qua fit mentio Apoc. 17. quæ habebat in fronte scriptũ Babylon magna, mater fornicationũ. Ista est ergo frons obstinationis. ¶ Tertio dico, quod C
est frons constantiæ & perfectionis, de qua supra satis dictũ est. De qua etiã dicitur Eze. 3. Dedi frontem tuam duriorẽ frontib. eorum, & faciem tuam valentiorem faciebus eorũ, quasi, silicẽ, & adamantem dedi faciem tuam &c. Et sic patet de fronte.

Fructus. Fructificare. Nota, quod fructus est A
illud, quod vltimo de arbore expectatur. Ad fructum n. velut ad vltimum finem ordinãtur omnes arboris partes, s. germen, flos, folium &c. Est enim fructus illud, quod pro vtilitate hominum ab arboribus colligitur, & dicitur à fruendo, eo quod ab hominibus fruitur vel etiam manducatur. Et ideo breuiter fructus potest multipliciter accipi in scriptura. Accipitur n. vt communiter, pro

- Operatione humana,
- Prosperitate seu possessione mundana,
- Refectione superna.

Fructificat enim vir iustus per bonam operationem. Vnde Eze. 17. dicitur Vinea fructificauit in palmites, & emisit propagines. & Matth. 7. Arbor bona fructus bonos facit. Fructificat impius per malorum operum executionem. Vnde ibidem. Arbor mala fructum malum facit. Fructificat mundus per bonorum suorum productionem & emissionẽ. Vnde Luc. 12. Hominis vnius diuitis ager vberes fructus attulit: fructificat etiam paradisus per audiorum propinationem, & per beatorum recreationem. Vnde Esa. 4. Erit fructus terræ sublimis, & Can. 2. Fructus illius dulcis gutturi meo. Ergo

Fructus:
- Iusti est virtuosus,
- Impii est perniciosus,
- Mundi est periculosus,
- Cœli est delitiosus.

¶ Dicamus ergo primo aliquid de fructu humano, qui est du- B
plex, s. bonorum & malorum. De fructu bonorum, qui est virtuosus dico, quod sicut arbor, quæ naturaliter radicem habet in terra inferius, staturam autem erectam superius, primo germina, deinde flores & tandem fructus producit, sic vere vir iustus,

qui

qui radicem cordis habet inferius per humilitatem, erectus autem est ad cœlum superius per contemplationis sublimitatem, primo emittit germina bonarum cogitationum, deinde flores sanctarum affectionum diffundit, & tandem fructus bonarum operationum producit. Vnde dicitur Cant. 7. Videamus si vinea nostra floruit, si flores fructus parturiunt. Nam sicut arbor, quæ fructum non facit, inutilis reputatur, & ne vlterius terram occupet succiditur, & ignibus applicatur, sic vere apud Deum ille, qui fructus bonorum operum non producit reputatur penitus nihil valere, quin imo ab ipso finaliter de horto huius mundi per mortem succiditur, & ignibus perpetuis deputatur. Vnde Matt. 3. Iam securis ad radicem arboris posita est. Omnis arbor, quæ non facit fructum, excidetur, & in ignem mittetur. & Ioan. 15. dicitur. Ego sum vitis, & vos palmites, omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum, & omnem, qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat. Et ideo charissimi, faciamus iuxta euangelium Mat. 3. Facite fructum dignum pœnitentiæ. vt sic ad nos videatur directum illud Eccl. 39. Quasi rosa plãtata super riuos aquarum fructificate. In quibus verbis aduerte, quod sicut arbor ad hoc, quod fructificet, debet habere tria, s.

Culturam,
Staturam,
Loturam.

Culturam (dico) quantum ad superfluorum resecationem, quod notatur in verbo rosa, quæ, scilicet, omni anno indiget secundum Plin. vt eius superflua resecentur, Item staturam quantum ad firmam radicationem, quod ostenditur in verbo, [Plantata] Item loturam quantum ad iugem humectationem, quod ostenditur in verbo (Riuos aquarum) quia breuiter ista tria requirũtur in arbore ad hoc vt fructificet, scilicet, vt excolatur, vt radicetur, vt irrigetur: sic vere charissimi dico spiritualiter loquendo, quod ad hoc, quod homo possit per bona opera fructificare, ista tria sunt necessaria, scilicet, vt excolatur per pœnitentiam asperiorem, quia, scilicet, debet esse rosa, vt radicetur per permanentiam solidiorem, quia, scilicet, debet esse plantata, vt irrigetur per influentiam superiorem, quia, scilicet, ipse debet esse super riuos aquarum. ¶ Dico ergo quod si volumus fructificare
C per bona opera, nos debemus per pœnitentiam mala resecare. Et hoc ostenditur, cum dicitur (Rosa) Quasi rosa inquit. Rosa enim sicut vinea, teste Plinio, indiget cultura, debet enim fodi, putari, resecari, & transplantari. Quia sicut idem dicit, rosa proficit per incisionem & transplantationem, alias si domestica fuerit, degenerat in Syluestrem. Ad denotandum, quod si bene fructificare volumus, necesse est, vt culturam pœnitentiæ subeamus, quia qui per pœnitentiam non colitur, de domestico Syluestris, id est, de bono malus efficitur, quia reuera nobis proficit incisio correctionis & transportatio moralis conuersationis & munitionis (Quasi rosa inquit) Et sic erit homo iuxta illud Eccl. 24. quasi palma exaltata in Cades, & quasi plantatio rosæ in hiericho, quasi oliua speciosa in campis. ¶ Et nota, quod ipse dicit, quod necesse est fructificare per pœnitentiam sicut palmam, sicut rosam, & sicut oliuam. Palma enim fructificat in feruida regione, rosa fructificat in humida mansione; oliua vero fructificat in temperata habitatione. Simus ergo sicut palma, & fructificemus per feruorem veræ dilectionis. Sicut enim secundum Plinium, palma fructificat in locis feruidis & soli expositis, in locis vero frigidis nequaquam, sicut patet in Italia, quæ est regio frigida, vbi sunt palmæ nihil fructificantes, quæ si quandoq; fructus faciunt, ipsi tamen minime maturescunt, sic pro certo charissimi si fructum bonorum operum producere volumus, necesse est, vt in feruore diuini amoris, vel etiã in feruore pœnitẽtiæ sedeamus. Nunquã n. bonorum operum fructibus fœcundantur illi, qui frigore indeuotionis stringuntur. Sicut enim dicitur Gal. 5. Fructus spiritus est charitas, quia vere charissimi, sola charitas & dilectio facit fructificare per bona opera. Quia sicut dicit Ps. Iustus vt palma florebit, sicut cedrus libani multiplicabitur. Sicut ergo palma exaltata sum in cades. Cades enim interpretatur mutata. ad denotandnm quod illi qui sicut palma volunt fructificare, debent de loco frigido ad calidum, de malo ad bonum, de virtute ad optimum se mutare. Isti ergo fructificant sicut palma, per feruorem dilectionis Cant. 7. Ascẽdam in palmam, & apprehendam fructus eius. ¶ Item quidam fructificant sicut rosa in hiericho, per humorem compassionis. Rosa enim in locis humidis melius solet fructificare, quia vere nullus potest fructum bonorum operum producere, nisi humor pietatis & gratiæ ipsum valeat irrigare. Vnde de vinea dicitur Ezech. 17. quod in terra bona super aquas multas plantata est, vt faciat frondes, & portet fructum. Et de rosa dicitur Eccl. 50. Quasi rosa in diebus veris, & quasi liliũ, quod est in trãsitu aquæ. ¶ Item dico, quod quidam fructificant sicut oliua per temperamentum sufficientis possessionis. Dicit enim Plinius, quod oliua melius fructificat in temperata terra, quæ, scilicet, sit mediocris inter humiditatem & siccitatem, & inter caliditatem & frigiditatem, quia si terra nimis pinguis aut nimis macra fuerit, tũc oliua fructus producere non consueuit. Sic vere charissimi, multi sunt, qui nec in terra pingui prosperitatis, nec in terra macra paupertatis & aduersitatis fructificare possunt, imo status temperamentum & medium exigunt & requirunt. Talis videbatur esse Salamon, qui dicebat Prou. 30. Nec diuitias, nec paupertatem dederis mihi domine, sed tantum victui meo tribue necessaria. Quia vere multi sunt, quibus non proficiunt, nec prospera nec aduersa, quia in prosperis corrumpuntur superflue eis vtendo, in aduersis vero deficiunt, impatienter ferendo & desperando. Talibus enim esset necessaria temperata sufficientia vt (sicut Apostolus dicebat 1. Tim. 6.) Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Tales ergo tenentes medium statum possunt per bona opera fructificare, qui si tenerent aliquem extremorum nullum possent fructum bonorum operum procreare. Patet de extremo diuitiarum & prosperitatis, in ficulnea Lu. 13. in qua erant folia, ad quam dum Christus se diuerteret, non inuenit ibi fructum, quia vere sæpe fit, quod illi, qui foliis diuitiarum vestiuntur, fructibus bonorum operum non ditantur; quia sicut dicitur Eccl. 5. Qui amat diuitias, fructum non capiet ex eis &c. Patet etiam de extremis miseriarum & calamitatis. Scribitur enim Matt. 13. quod semen, quod super petram cecidit caruit fructu, quia non habuit humorem, Ad denotandum quod carentia humoris, id est, temporalis substantiæ vel sustentationis, est causa quandoque carentiæ fructuum bonorum operationis & hoc propter vitium impatientiæ, furti, inuidiæ, murmuris & desperationis Ps. Fructũ eorũ de terra perdes. Ideo de oliua, id est, de homine mediocriter temperato & sufficienter ditato, quod producat fructus bonorum operum & virtutum patet in Ps. vbi dicitur. Ego autem sicut oliua fructificaui & Hier. 11. dicitur. Oliuam pulchram vberem, fructiferam, speciosam vocauit Deus nomen tuum. Breuiter ergo bene dico, quod qui bene vult fructificare, debet per pœnitentiam resecare, quod ostensum est in verbo (Rosa) ¶ Insuper dico, quod vir iustus debet per perma- D
nentiam se radicare, quod ostenditur cum dicitur. Plantata. Plantatio enim signat radicationem, stabilitatem, & durationem. Nam sicut arbor, quæ non habet radicem bene fundatam, & radicatam, non potest fructus facere, sic spiritualiter homo qui per perseuerantiã in fide & morib. non est fundatus & firmiter radicatus, non potest fructu bonorum fertiliter esse dotatus. Vt enim dicit Sen. Non conualescit planta, quæ sæpe trãsfertur. necesse est ergo perseuerare, qui bonum fructum voluerit procreare (Plantata inquit) Vnde de viro iusto dicitur in Psalm. quod erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo, & folium eius non defluet. Palma enim diu perseuerans plantata & profunde radicata, solet melius fructificare Solet enim palma antiquior, tanto esse fœcundior, secundum Plinium. Sic vere homo quanto diutius in bono antiquatur, & perseuerat, tanto melius & fertilius per bona opera fructificat Esa. 37. Mittet radices deorsum, & faciet fructum sursum. Debet ergo per permanentiam se radicare. ¶ Denique dico, quod si fructificare volumus, nos de- E
bemus per influentiam nos irrigare, quod ostenditur, cum dicitur (Super riuos aquarum) Riui enim aquarum, qui à fonte paradisi procedunt sunt diuina gratia, & deuotio cordis, clementia & compassio exterior modestia & alloquutio, sacra etiam scriptura & eruditio: talibus enim riuis debet homo rigari, & humectari, & ad fructificandum per bona opera habilitari. Vnde de quolibet tali dicitur Hierem. 17. Benedictus vir qui confidit in domino, & erit tanquam lignum, quod plantatum est super aquas, quod ad humorem mittit radices, & non timebit cum venerit æstus, & in tempore siccitatis non erit sollicitum, & erit folium eius viride, nec aliquando desinet facere fructum. Vbi aduerte, quod huius modi irrigatio valet ad obtinendũ fidei fundamentum quia ad humorem mittit radices. valet ad sustinendum pœnarum nocumentum, quia non timebit cum venerit æstus, valet ad contemnendum bonorum detrimentum, quia in tempore siccitatis non erit solicitum. valet ad procurandum virtutum paramentum, quia erit folium eius viride, valet ad producendum operum complementum, quia aliquando non desinet facere fructum. ¶ Isti ergo riui spiritualis influentiæ optime figurantur Apoc. 22. Vbi dicit Ioannes. Ostendit mihi dominus fluuium aquæ vitæ, splendidum tanquam crystallum. Et dicitur ibidem, quod ex vtraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim per menses singulos, & folia ad sanitatem gentium. Iste fluuius charissimi, signat fluuium gratiæ & scientiæ, deuotionis & compassionis, quæ etiam dicuntur aquæ vitæ, salientes in vitam æternam Ioan. 4. Lignum ergo, quod aquis istis rigatur est vir iustus, qui pro certo per menses singulos fructus duodecim habet portare, si aquis istis debite fuerit irrigatus. Isti vero duodecim fructus spiritua-

ſpiritualès enumerantur ab Apoſtolo ad Gala. 5. Fructus inquit ſpiritus ſunt charitas, gaudium, pax, patientia, bonitas, longanimitas, benignitas, manſuetudo, fides, modeſtia, cõtinentia, caſtitas. De iſtis enim fructibus quidam ſunt, qui reficiunt Deum, ſicut eſt fides, gaudium, charitas. quidam reficiunt proximum, ſicut eſt pax, patientia, bonitas, quidam nutriunt animam, ſicut eſt longanimitas, benignitas, manſuetudo, quidã ſunt qui reficiunt corpus, ſicut eſt modeſtia, continentia, caſtitas. Fructificemus ergo ſuper riuos aquarum, & ſimus ſicut amygdalus, ſicut ficus, ſicut palma, ſicut vinea. Amygdalus enim ſterilis & antiqua fructificat & fœcundatur per radicis fixionem, & mali humoris emiſſionem. Ficus antiqua & ſterilis vel ſterilizata fœcundatur per fimi ad radicem appoſitionem, & per dulcis aquæ irrigationem. Palma vero fœcundatur, quando ſal vel cinis ad eius radicem immittitur. Vinea vero ſterilis fœcundatur, quando foditur atque ſcinditur. Sic vere chariſſimi, iſtis quatuor modis poſſumus fœcundari, & fructu bonorum operum ampliari. Radix enim cordis noſtri ad modum amygdali debet ſcindi per contritionem. Rigari debemus ſicut ficus per gratiam & deuotionem. Sal & cinerem debemus habere ſicut palma per prudentiam & diſcretionem, & per noſtræ cinereitatis conſiderationem. Superfluos ramos diuitiarum debemus præſcindere more vineæ, per eleemoſynarum largitionẽ. Per contritionem ergo radicem cordis ſcindamus, vt per confeſſionem exeat corruptus humor peccatorum. Vnde Iohelis 2. Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra. Per deuotionem noſipſos rigemus, & humectemus vt habeamus incrementum meritorum. Vnde Eccl. 24. Rigabo hortum plantationum, inebriabo partus mei fructum. Per conſiderationem ſal diſcretionis & cinerem noſtræ mortalitatis nobis adiungamus. vt euitemus periculum mundi gaudiorum. iuxta illud Mar. 9. Habete in vobis ſal. Per eleemoſynarum largitionem ſcindamus, & euellamus ſuperfluitatem noſtrorum ramorum, ſiue bonorum temporaliũ

F Eccl. 35. Ego quaſi terebinthus extendi ramos meos &c. ¶ Et ſic pro certo chariſſimi, ſi iſta quatuor fecerimus, fructus bonorum operum producemus. Fructificabimus, i. habebimus

Fructus { Rubeos, Albos, Longos, Rotundos, Duros, Molles, Amaros, Dulces.

Habeamus ergo fructus rubeos charitatis, quia ſicut dicitũr Gal. 5. Fructus ſpiritus eſt charitas. Habeamus fructus calidos caſtitatis. Vnde Eccl 39. Quaſi roſa ſuper riuos aquarum fructificate, quaſi libanus odorem ſuauitatis habete, florete flores quaſi lilium. Habeamus fructus longos patientiæ & maturitatis. Vnde Iac. 5. Agricola expectat precioſum fructum terræ ſuæ. Habeamus fructum rotundum obedientiæ & velocitatis Prou. 3. Primi & puriſſimi fructus eius. Item habeamus fructus duros iuſtitiæ & ſeueritatis Iac. 3. Fructus iuſtitiæ in pace ſeminatus. Item fructus molles pacis & benignitatis. Vnde Iob. 22. Acquieſce & habeto pacem & per hoc habebis fructus optimos. Item habeamus fructus amaros pœnitentiæ & aſperitatis. Vnde Luc. 3. Facite dignos fructus pœnitentiæ. Item habeamus fructus dulces clementiæ, & pietatis. Vnde Can. 1. Fructus eius dulcis gutturi meo. Sic ergo dico, quod nos poterimus fructificare per bona opera, ſi fuerimus

Per { Influentiam irrigati, Permanentiam radicati, Pœnitentiam reſecati.

Viſum eſt ergo ſupra de fructu bonorum, qui eſt fructus bonus & virtuoſus. ¶ Item reſtat videre de fructu malorum, qui eſt malus & pernicioſus. Teſte n. ſcriptura mala arbor malos fructus facit Matt. 7. quia ſicut quædam ſunt arbores, quæ habent fructus malos & venenoſos, ſicut dicitur de iuſquiamo, cuius fructus, ſeu ſemen comedentib. eſt venenũ, ſic vere multi ſunt homines, qui non fructificant niſi malos fructus malorum operum, qui, ſ. comedẽtib. ſeu imitãtib. ſunt mortiferi & venenoſi. Sapiẽtiæ 4. Fructus eorum inutiles, & acerbi ad manducandum. Tales enim ſunt ſicut ſambuca quæ flores habet albos & odiferos, fructus tamen habet fœtidos atque nigros, quia vere mundi peccatores quamuis in mundo pulchre floreant per proſperitatem, habent tamen fructus operum nigros per iniquitatem. De talibus fructibus loquitur Prouerb. 15. In fructibus impii conturbatio. Et Prouerb. 16. dicitur, quod multi fructus cum iniquitate. Breuiter ergo fructus operationis malorum eſt fructus pernicioſus. Et hæc de fructu humano bono & malo

G ſufficiant. ¶ Secundo dico, quod eſt quidam fructus mundanus periculoſus. Et iſte eſt fructus huius mundi, qui, ſcilicet, diuiditur in fructus amaros diuitiarum Eccl. 5. Qui amat diuitias fructum non capiet ex eis, qui, ſcilicet, amarus dicitur, quia ipſum multæ ſollicitudines comitantur. Vnde Luc. 8. de diuitiis dicitur, quod exortæ ſpinæ ſuffocauerunt fructum. Item in fructus dulces delitiarum Eccle. 11. Initium dulcoris habet fructus illius. Item in fructus pulchros ſcientiarum Ephe. 5. Fructus lucis eſt in omni bonitate. Scientiæ enim lucratiuæ videntur hominibus fructus pulchri, propter lucrum, quod apportant. De quo poteſt dici illud Pſal. 4. A fructu frumenti vinei, & olei multiplicati ſunt. Frumentum, quod eſt groſſius, ſignat ſcientiam legum: vinum, quod eſt dulcius, ſcientiam canonum: oleum, quod eſt limpidius, ſcientiam medicorum. Iſtæ enim tres ſcientiæ & iſti tres fructus faciunt homines multiplicari, & diuitiis augmentari. Fructus diuitiarum eſt periculoſus, quia nimis ſtringit per auaritiã. Vnde de diuite dicitur Iob. 20. Cum ſatiatus fuerit arctabitur. Fructus delitiarum eſt periculoſus, quia nimis laxat per luxuriam. Iſte eſt enim fructus illius arboris quæ dicitur taxus, qui ita laxat hominem, quod ipſum interficit, quia ſicut dicitur 1. Tim. 5. Vidua viuens in delitiis, mortua eſt. Fructus ſcientiarum periculoſus eſt, quia nimis inflat per ſuperbiã. Vnde 1. Cor. 9. Scientia inflat, charitas autem ædificat. Et nota: quod iſte etiam fructus periculoſus, quia verum aufert ſaporem, quia malum affert ſoporem, quia magnum infert dolorem. Iſte (dico) aufert ſaporem, quia ſicut fructus peruertunt guſtum, ne inueniat ſaporem in bono vino, ſic mundi bona peruertunt animæ guſtum & appetitum, ne in bonis ſpiritualibus inueniat ſaporem quod figuratur in filiis Iſrael Nu. 11. qui fuerunt repleti fructibus ægyptiis, ſcilicet, porris, cœpis, alliis, & peponibus: ideo manna dulciſſimum abhorrebant, & ad prædictos fructus anhelabant. Fuit etiam figuratum Ioſuæ 5. vbi dicitur, quod poſtquam filii Iſrael comederunt de fructibus terræ, defecit eis manna ad denotandum, quod illi, qui mundi fructibus ſatiantur, nunquam in manna, i. in fructib. bonorum ſpiritualium dulcedine delectãtur. Vnde Prou 12. De fructu oris ſui vnuſquiſq; replebitur. Iſte ergo fructus tollit bonum ſaporem. ¶ Item iſte fructus affert malum ſoporem. Sicut n. fructus mandragoræ odore ſuo facit homines dormire, ſic bona temporalia huius mundi faciũt adoratores & amatores ſuos in peccato delectari & quieſcere. Iſtud apparuit in illo diuite Lu. 12. cuius ager vberes fructus attulit, & ideo ipſe dicebat animæ. Anima mea multa bona habes repoſita in annos plurimos epulare &c. ¶. Item iſte fructus infert magnum dolorem, quia ſicut arbor, quæ eſt multis fructib. onerata, à tranſeuntibus ſolet impeti, & pro extorquendis fructibus baculis & lapidibus infeſtari, quandoq; etiam frangi penitus & caſſari. Sic pro certo in mundo iſto accidit, quod illi, qui fructib. bonorum temporalium præ cæteris ſunt repleti, vt communiter à tranſeuntib. i à balliuis & principib. à tyrannis & raptorib. ab inuidis & latronib. præ cæteris ſunt impugnati. vnde Pſ. Venitq; locuſta, & bruchus, cuius nõ erat numerus & comedit omne fœnum in terra eorum, & fructum terræ eorum &c. Et alibi in Pſ. 77. Dedit ærugini fructus eorum, & labores eorum locuſtæ. Locuſta n. quæ non ceſſat rodere quamdiu inuenit herbas & fructus, ſignificat mundi raptores, qui tamdiu non ceſſant ſimplices moleſtare, quamdiu fructus bonorum temporalium ſperant ab eis reportare. Etiam de fructu delitiarum patet cum quantis laboribus acquiritur, & habetur. ¶ De fructu vero ſcientiarum cum quantis doloribus & ſudoribus colligitur, & poſtea poſſidetur, patet. Iſti n. qui habent ſcientias lucratiuas, non poſſunt habere requiem, quia, ſcilicet, pro dandis conſiliis ab hominibus fatigantur, ſicut patet Luc. 13. vbi dicitur, quod Ieſus ruit ad ficulneam, quærens in ea fructus, quæ tamẽ non habebat niſi folia, quia, ſcilicet, tales non habent veros fructus rerum, ſed folia verborum. Et ſic ergo bene dico, quod iſte fructus eſt cauſás dolorem, ſoporem, & ſaporem. Et hæc de fructu mundano ſufficiant. ¶ Tertio dico, quod eſt quidam fructus ſupernus & delitioſus, & iſte fructus eſt triplex, ſcilicet, gratiæ, euchariſtiæ, gloriæ. H

Fructus { Gratiæ eſt ſuſtentatiuus, Euchariſtiæ eſt roboratiuus, Gloriæ eſt ſatiatiuus &c. Vel alio modo dico ſic, ꝙ

Fructu { Gratiæ ſuſtentantur incipientes, Euchariſtiæ roborantur proficientes. Cœleſtis gloriæ ſatiantur peruenientes.

Fructus { Gratiæ dat ſanitatem peccatoribus, Euchariſtiæ dat firmitatem viatoribus, Cœleſtis gloriæ dat ſatietatem apprehenſoribus.

¶ Fructus ergo gratiæ malis denegatur. Vnde Gen. 3. dicitur, quod poſt peccatum, fructus ligni vitæ fuit homini denegatus. Vnde in Pſalm. 20. dicitur. Fructum eorum de terra perdes &c. Fructus euchariſtiæ bonis tantum datur. Vnde iſte eſt ſicut fructus amygdalarum, qui ſecundum Plinium hominibus dat ſanitatem, vulpibus autem dat mortem. Ad denotandum,

dum, quod fructus corporis Chriſti eſt hominibus, id eſt, bonis perſonis ſanitas, vulpibus vero & peccatoribus eſt mors & æterna calamitas. Iſte eſt ergo fructus, quem terra noſtra, i. beata Virgo nobis protulit, atque dedit iuxta illud Pſ. 66. Terra noſtra dabit fructum ſuum. Iſte eſt ille fructus, quem duo exploratores attulerunt de terra promiſſionis in deſertum, vt filios Iſrael allicerent ad illuc eundum, ſicut dicitur Numer. 13. Duo enim exploratores iſti fuerunt Gabriel & beata Virgo, qui de terra promiſſionis paradiſi, iſtum fructum dulciſſimum in veſte humanitatis nobis ad deſertum huius ſæculi detulerunt, vt exinde ad vbertatem cœleſtis patriæ moueremur. Iſte eſt fructus, de quo beatæ Virgini dictum fuit Luc. 1. Benedicta in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Et Deut. 28. dicitur. Benedictus fructus ventris tui & terræ tuæ. Iſte eſt ergo fructus roboratiuus, quia in fortitudine cibi iſtius poteſt ire Helias vſq; ad montem Dei. Panis enim ſicut dicitur in Pſalm. cor hominis confirmat. ¶ Sed adhuc dico, quod fructus gloriæ eſt ſatiatiuus. De iſto dicitur in Pſalm. Satiabor, cum apparuerit gloria tua. Sicut enim fructus in menſa diuitum dantur vltimi, ſicut fructus, qui ſunt in ſummitate, ſunt ſuauiſſimi, quámuis ad habendum ſunt difficilimi ſicut etiam fructus qui naſcuntur in montibus ſunt ſuauiſſimi, ſicut dicit Iſaac in diætis, ſic pro certo fructus gloriæ paradiſi, qui in ſuperiori monte & ſummitate cœli naſcuntur, ſuauiſſimi eſſe creduntur. Et ideo in menſa cœleſtis regis in fine, ſcilicet, poſt mortem ſanctis hominibus conferuntur, vt exinde perpetuo ſatiantur quamuis ad iſtos faciendum non modica difficultas habeatur, quia ſicut dicitur ad Hebr. 12. Omnis diſciplina præſenti non videtur eſſe gaudii, ſed mœroris, poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet. Quia ſicut dicitur Sap. 3. Bonorum laborum glorioſus eſt fructus. Et ideo breuiter de iuſto fructu poteſt intelligi illud Deu. 33. De benedictione domini terra eius, de pomis fructuum ſolis & lunæ, de pomis collium æternorum fructibus terræ, & plenitudine eius. Et ſic patet, quod triplex eſt fructus, ſupernus & delicioſus. ſ. fructus inchoatiuus, qui eſt gratia, proſecutiuus, qui eſt Euchariſtia, fructus conſumatiuus, qui eſt cœleſtis gloria. Et ſic patet in generali triplex fructus, ſcilicet, ſupernus & delicioſus, mundanus, & pernicioſus, humanus, qui eſt virtuoſus & vitioſus. Et hæc de fructu ſufficiant. Vide infra de Sterilitate.

A **Frumentum.** Nota, quod frumentum ſignat quodcunque ſpirituale vel temporale nutrimentum. Signat enim

Nutrimentum
- Spiritualis gratiæ,
- Euchariſtiæ,
- Doctrinæ vel ſcientiæ,
- Temporalis affluentiæ,
- Cœleſtis gloriæ.

Signat (dico) nutrimentum ſpiritualis gratiæ. Et iſtud eſt frumentum, quo Ioſeph incepit implere ſaccos fratrum ſuorum, ſicut dicitur Gen. 44. Imple ſaccos eorum frumento &c. Quia vere frater noſter Chriſtus ſumme cupit, vt plenos ſaccos frumento, id eſt, conſcientias gratia plenas habeamus. Vnde Iudit. 4. Congregauerunt frumenta in præparationem pugnæ. ¶ Item ſignat nutrimentū Euchariſtiæ. Et ideo de ipſo dicitur in Pſ. 80. Cibauit illos ex adipe frumenti. Iſtud eſt enim granum frumenti, quod in hortū virginalis vteri fuit ſeminatum per incarnationem, tandem in cruce fuit mortificatum per paſſionem, modo eſt ſumme multiplicatiuū per gratiæ & gloriæ pullulationem. Sicut enim dicitur Ioan. 12. Niſi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit, ipſum ſolum manet, ſi vero mortuum fuerit, multum fructum affert. Et ideo de illis, qui habent iuſtū fructum, dicitur in Pſal. 4. A fructu frumenti vini & olei multiplicati ſunt. ¶ Item eſt nutrimentum doctrinæ & ſcientiæ, & de hoc dicitur in Pſalm. 64. Induti ſunt arietes ouium, & valles abundabunt frumento, & clamabunt et hymnum dicent. Valles enim ſunt humiles, qui præ cæteris frumento ſcientiæ & doctrinæ ſunt repleti, & ideo ad clamandum, & ad docendum vera ſunt, vt communiter magis apti. De iſto frumento dicitur Iob. 37. Frumentum deſiderat nubes, & nubes ſpargunt lumen ſuum. ¶ Item eſt nutrimentum temporalis opulentiæ Oſeæ 2. dicitur. Dedi eis frumentum, vinum & oleum, argentum & aurum multiplicaui &c. ¶ Vltimo vero eſt nutrimentum gloriæ, vel affluētiæ. Et ideo de hoc dicitur Zacha. 9. Quid bonum eius, & quid pulchrum ei, niſi ſi frumentum electorum? Et de iſto frumento dicitur Hier. 31. Confluent ad bona domini ſuper frumento, vino, & oleo. Sufficiant & hæc.

A **Fruſtra.** Nota, quod illud dicitur eſſe fruſtra, cuius legitima ceſſat ratio ſiue cauſa. Fruſtra enim proprie dicitur, quod factum inutiliter reperitur. Et ideo fruſtra ad impios, qui, ſcilicet, nihil ſciunt rationabiliter facere, ſed ſemper fruſtra & inutiliter laborare. Deus autem & natura & viri iuſti nihil faciunt fruſtra, quia ſi multa facta fruſtra videantur nobis, tamen ſi cauſas videremus eorum quæ, ſcilicet, apud eos ſunt occulte facta, non fruſtra, ſed rationabiliter viderentur. Vnde Iob. 5. dicitur quod nihil in terra ſine cauſa fit Et Iob. 34. dicitur quod vere Deus non condemnabit fruſtra, nec omnipotens ſubuertet iudicium. Notabis ergo breuiter, quod

Mali ſolent Fruſtra
- Congregare,
- Laborare,
- Vigilare,
- Incedere,
- Confidere,
- Viuere,

¶ Item

Mali Fruſtra
- Conturbantur,
- Caſtigantur,
- Conſolantur,
- Operantur,
- Componuntur,
- Colloquuntur,
- Extolluntur,
- Decipiuntur.

Dico ergo quod mali fruſtra congregant pēr Auaritiam. Conſtat enim quod auari non gaudent de bonis ſuis, imo ipſi fruſtra accumulant alienis. Vnde in perſona talium dicitur Eccl. 2. ſic Coaceruaui mihi argentum & aurum &c. Sequitur. Cumq; me conuertiſſem ad vniuerſos labores, quibus fruſtra ſudaueram, vidi in omnibus vanitatem. Vnde auari poſt mortem ſuam poſſunt dicere illud 1. Reg. 25. Vere fruſtra ſeruauimus omnia. Iſtud enim fruſtra ſeruatum dicitur, quod non ad vtilitatem propriam ſed ad alienam ordinatur. Vnde talibus dicitur Leuit. 26. Fruſtra ſeretis ſementem quia ab alienis deuorabitur. ¶ Item mali fruſtra laborant per diligentiā. Mali enim valde laborant, ſed labores fruſtra, & inutiliter fiunt, in quantum ipſos ad bonum finem non ordinant Iob. 6. Impius ſum quare fruſtra laboraui? E conuerſo autem de bonis dicitur Eſa. 65. Non laborabunt fruſtra, quia ſemen benedictorum eſt. ¶ Item mali fruſtra vigilant per ſapientiam Pſalm. 126. Niſi dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam. ¶ Item fruſtra ambulant per ignorantiam. Ille enim, qui vadit & neſcit quo debeat tendere fruſtra dicitur incedere. Vnde dicitur Iob. 12. Deus decipit eos id eſt, permittit decipi, vt fruſtra incedant per inuium. Palpabunt quaſi in tenebris & non in luce, & errare faciet eos quaſi ebrios. ¶ Item fruſtra ſperant per confidentiam. Mali enim ſperant finaliter ad gloriam paradiſi venire, ſed hoc eſt fruſtra Iob. 15. Non credat fruſtra errore deceptus, quod aliquo precio redimendus ſit. ¶ Item fruſtra viuunt per inſolentiam. Vita enim malorum fruſtra eſt, & pro nihilo, quia ad nullum bonum ordinatur, quinimo melius fuiſſet talibus ſi nati non fuiſſent Eccl. 6. Fruſtra venit, & pergit ad tenebras, & obliuione delebitur nomen eius. ¶ Item fruſtra conturbantur per vanum timorem. B
Mali enim trepidant timore vbi non fuit timor Pſalm. 38. Veruntamen in imagine pertranſit homo, ſed & fruſtra conturbatur. Item fruſtra caſtigantur per pœnæ rigorem. Obſtinati enim ſunt, nec proficit correctio & tribulatio, quæ infertur Hierem. 2. Fruſtra percuſſi filios veſtros, diſciplinam non receperunt. ¶ Item fruſtra conſolantur per verbi dulcorem: Conſolationes enim factæ per malos fruſtra fiunt, quia ſemper ad adulationem, & malum tendunt Iob. 21. Quare fruſtra conſolamini me, cum reſponſio veſtra oſtenſa ſit contradicere veritati? ¶ Item fruſtra operantur per vanum ſudorem. Conſtat enim quod opera eorum ſunt opera inutilia, & labores ſine fructu, ſicut dicitur Sapientiæ 3. Et hoc quia de ipſorum operibus cum ſint mortua, non ſequitur vita æterna. Vnde de talibus videtur Hierem 46. fruſtra multiplicaſti medicinam, ſanitas non erit tibi. Ideo malis ſacerdotibus dicitur Eſa. 1. Ne offeratis mihi ſacrificium fruſtra. ¶ Fruſtra componuntur per fictum decorem, ſicut ſunt hypocritæ, qui fruſtra, & ſine fructu ornant, componunt conuerſationem ſuam. Vnde Hierem. 4. in perſona meretricis ornatæ dicitur. Cum veſtieris te coccineo, cum ornata fueris monili aureo, & pinxeris ſtibio oculos tuos, fruſtra componeris. Vnde etiā de hypocritis poteſt intelligi illud Prouerb. 26. Pulchras fruſtra habet claudus tibias. ¶ Itē fruſtra colloquuntur per vanum clamorem. Verba enim malorum vana & fruſtatoria, & mendacia ſunt Iob. 35. Igitur Iob fruſtra aperuit os ſuum. Iob interpretatur dolens, ſignificans peccatorem, qui dolendo & inuidendo loquitur contra bonos, contra illud Prouerb. 24. Ne ſis teſtis fruſtra contra proximum tuum. Item fruſtra extolluntur per vanum honorem, contra quos dicitur 2. Mac. 7. Tu autem ſceleſtiſſime noli fruſtra extolli.

¶ Item fruſtra decipiuntur per vanum errorem. 2. Machab. 7. Noli fruſtra errare. Ideo reprehenſiue dicitur Eccleſ. 2. Riſum re-

putaui

putaui errorem, & gaudio dixi, quid frustra decipis? &c. Patet ergo quomodo frustra signat multitudinem vitiorum, quæ scilicet frustra fiunt, vel per quæ homines frustrantur, & decipiuntur, &c. Sufficit. Vide de Vano.

A **Fruges.** Nota breuiter, quod per fruges in scriptura intelliguntur bona temporalia, opera virtuosa, præmia æternalia, primæ fruges sunt pauperibus distribuẽdæ. Vnde Prou. 3. De primitiis frugum tuarum da pauperibus. ¶ Secundæ fruges Deo sunt attribuendæ. Vnde Nu. 18. Vniuersa frugum initia, quæ gignit humus, domino deportantur. De istis vero frugibus, id est, de nostris operibus potest dici illud Gen. 47. Accipite semina, & seminate agros, vt fruges habere possitis. ¶ Tertiæ vero fruges sunt bonis contribuendæ scilicet electis. Vnde Ecclesiast. 20. Qui operatur terram suam, inaltabit aceruum frugum.

A **Fugere.** Nota, quod fugere idem est, quod ab aliquo termino cum celeritate abire & recedere. Et ideo secundum ꝙ terminus, à quo quis fugit, potest esse bonus vel malus, secundum hoc fuga ab ipso termino potest esse virtuosa vel vitiosa. Possumus ergo distinguere duplicem fugam, vnam scilicet laudabilem, aliam vituperabilem, vnam bonam & aliam malam, vnam meritoriam, & aliã deceptoriam. Fuga bona est, quando à malo fugimus, vt quando recedimus à mundo, à diabolo, vel à peccato. Vnde 1. Regum 19. Fugit Dauid, & saluatus est. Fuga mala est quando recedimus à Deo, à bono consortio, vel ab opere perfecto. Et sic videbatur Ionas fugere, qui abiit, vt fugeret à facie Domini, & ideo (sicut dicitur Ionæ 2.) à mari & à cæto fuit ab-
B sorptus. ¶ Notabo ergo, ꝙ est quædam fuga mobilitatis & inconstantiæ, de qua dicitur Iob 14. Homo quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra. ¶ Est fuga debilitatis & impotentiæ. Et ista est fuga diaboli, qui rectè similis est hyænæ, quæ fugiẽtem hominem sequitur, sequentem fugit, &c. Quia diabolus fugientes & tepidos solet inuadere, audaces vero & resistentes solet timere, & fugere. Vnde Iacob. 4. Resistite diabolo, & fugiet à vobis. ¶ Item est fuga sagacitatis & prouidentiæ. Et ista est fuga bonorum sapientium, qui prudenter fugiunt, cauent, & relinquunt illa, quæ sibi vident contraria & nociua. De qua dicitur Eccles. 21. Quasi à facie colubri fuge peccatum, &c. Et de ista si placet latius differemus. Dicamus enim ꝙ (sicut videmus) naturaliter omnia fugiunt suum cõtrarium. Et inde est, quod in æstate fontes & putei solent esse frigidiores, quod vtique accidit propter frigiditatem quæ exteriorem aeris calorem refugit, & ab ipso sicut à suo contrario in terra in interioribus se abscondit. Et inde etiam est, quod natura quibusdam impotentibus animalibus dedit summam corporis leuitatem, sicut sunt lepores & capreoli, & hoc fecit, quia qui non poterant se saluare à suis contrariis eis resistendo, se saluarent ab eis fugiendo: quibus exemplis vtiq; docemur, quod à nostris contrariis debemus fugere, & ne forsitan succumbamus, ab eis cautius resilire. Constat enim quod sumus impotentes & inualidi, & ad resistendum tentationibus & tribulationibus valde debiles & infirmi, & ideo non habemus remedium nisi prudenter fugiamus, quod à peccati occasionibus caueamus, exemplo Ioseph, qui relicto in manu Dominæ suæ pallio, ab ipsa fugit, & recessit. Vt sic de ipso, & de quolibet fugere volente possit dici illud Amos 2. Robustus corde inter fortes nudus fugiet. Et de quolibet exponatur illud Psalm. 113. Mare vidit & fugit, Iordanis conuersus est retrorsum. Et videtur, quod in verbis istis ostenduntur tria, quæ ad bene agendum sunt necessaria. Oportet enim

Exonerare sarcinam quam deferimus,
Considerare terminum detestabilem quem dimittimus,
Desiderare terminum detestabilem ad quem tendimus.

Per ista enim tria. Excitamur ad bene agendum scilicet per expoliationem sarcinæ scilicet peccatorũ vel bonorum temporaliũ, quando ipsam videmus importabilem, quod ostenditur cum dicitur mare, quia mare habet se purificare ab hominib. superfluis. Per considerationem termini à quo, quando illum videmus detestabilem, quod ostenditur, cum dicitur. Vidit & fugit. Per desiderationem termini ad quem, quãdo ipsum videmus delectabilem, quod ostenditur, cum dicitur. Conuersus est retrorsum, ad Deum vel ad Paradisum, quẽ retro nos antea tenebamus. Oportet ergo eum, qui vult fugere, deponere deteriora. [Mare inquit.] Relinquere anteriora. (Vidit inquit & fugit). Diligere posteriora scilicet Deum & Paradisum, quæ post mortem acquiruntur (Cõuer-
C sus inquit est retrorsum). ¶ Primo igitur dico, quod debemus fugere abiiciendo sarcinam deteriorem, quod ostenditur cum dicitur. (Mare,) quia sicut mare quando feruet, solet omnes immũditias abiicere, & superfluis omnibus & rebus mortuis se purgare, sic qui bene vult fugere, debet per contritionem feruescere, iuxta illud Iob. 41. Feruescere faciet quasi ollam profundum maris, & omnibus malis oneribus, id est, omnibus peccatis & bonis temporalibus quantum ad affectum debet se exonerare & expedire. Vnde Psalm. Conuertit mare in aridam. Et Apoc. 20. Mare dedit mortuos suos. Sicut enim videmus, ille, qui bene vult currere & fugere, solet ab omnibus sarcinis se exonerare. Vnde de leone dicit Plinius, quod si quando repletus est cibariis, inuadatur à venatore, timens ne propter repletionem fugere nequeat, solet comestos cibos euomere, & ipsos cum propriis vnguibus de gutture suo eiicere. Simia enim propter onus sotulatium, quibus se imprudenter dicitur ligare, cum ipsos ad voluntatem dimittere nequeat, propter pondus etiam filiorum quos imprudenter dicitur portare, veniente venatore fugere non valens, capi necessario se permittit. Aper etiam propter ardorem suæ interioris vrinæ in fugiendo grauari dicitur, & ideo nisi ipsam eiecerit, faciliter capitur, & superatur. Quibus vtique exemplis docemur, quod omnia, quæ ad fugam vitiorum nobis sunt grauia & nociua, debemus abiicere, vt sic sine periculo possimus fugere & recedere. Repletio enim ciborum, id est, abundantia bonorum temporalium, onus filiorum, id est, nimia affectio parentum carnalium, ardor etiam vrinæ siue humorum, id est, infectio interiorum criminum cordialium, nos grauant & impediunt ad virtualiter fugiendum, iuxta illud Amos 2. Peribit fuga à veloce, & fortis non obtinebit virtutem suam. Necesse est ergo, vt cibos temporalium per eleemosynas eiiciamus, vt filiis, id est, parentum carnalium amore nos sagaciter excutiamus, vt vrina ardenti, id est, interioribus criminibus nos per confessionem expediamus. Et sic cum ab omnibus istis fuerimus denudati, & ad modum maris purgati & purificati, tunc fugere poterimus, & à cunctis periculis nos saluare. Vnde Amos 2. Robustus corde inter fortes nudus effugiet. Sicut enim castor trũcat sibi testiculos, sicut elephas rumpit dentes eburneos, vt fugere dimittatur, sic quicquid potest in nobis esse causa periculi, debemus dimittere, vt à periculo possimus fugere. Vnde 1. Machab. 7. Proiecerunt arma sua, & fugerunt. Ideo de motu, de fuga, & de recessu istius maris dicitur in Psalm. Moueatur mare, & plenitudo eius. Et iterum. Quid est tibi mare, quod fugisti? Fugiamus ergo abiiciendo sarcinam deteriorem. Mare inquit. ¶ Secundò dico, quod si bene volumus fugere, nos D
debemus respicere terminum anteriorem. [Vidit inquit & fugit.] Homo enim tunc animatur ad bene agendum, & fugiendum de aliquo loco, quando videt locum illum esse periculosum. Pisces enim videntes periculum retis, non libenter intrant. Vnde mugil est piscis, qui perpendens rete piscatoris, ita cito fertur resilire, & fugere, quod rectius videatur volare, quam saltare. Pisces etiam secundum Plin. lib. 10. (vt assumit Vincentius in speculo naturali lib. 13. c. 7.) generaliter locum occisionis vel ablutionis alterius piscis solent fugere, & odorem sanguinis suorum sociorum horrere. Nautæ etiam pericula maris attentè fugiunt, & cum ipsa perpenderint, ad ea non accedunt. Sic verè charissimi, quia diabolus, mundus & caro sunt sicut quidam termini periculosissimi, quia scilicet erga diabolum inueniemus rete deceptionis quia periculum in falsis fratribus. 2. Cor. 11. Erga mundum inueniemus periculum turbationis quia periculum in mari. Ibidem. Erga carnem inueniemus periculum falsæ delectationis, quia periculum in fluminibus. Ibidem. Et sic erga peccatum inueniemus periculum mortis & damnationis, quia sicut dicitur Eccl. 4. Qui amat periculum peribit in illo. Ideo dico, quod debemus ab inde fugere, & recedere, & ibidem aliqualiter non manere. Fugiamus ergo diabolum, qui semper parat nobis rete alicuius tentationis. Vnde Amos 5. Fugiat vir à facie leonis. Fugiamus mundum, quia verè iste est mare, vbi est periculum multiplicis tribulationis. Ibi enim est fluctus superbiæ. Ibi vorago seu stilla auaritiæ, ibi bithalassus luxuriæ, ibi cantus Sirenarum, id est, deceptio falsorum amicorum, ibi piratæ, id est, societates hominum peruersorum. Mundus ergo est illa ciuitas, de qua Hierem. 51. Fugite de medio Babylonis vt saluet vnusquisque animam suam. Item fugiamus carnem, quia pro certo iste est locus falsæ delectationis. Exemplo nautarum, qui cantus & saltus fugiunt Sirenarum. Vnde de fuga malæ mulieris potest dici illud Prouerb. 4. Fuge ab ea, nec transeas per illam, declina, & desere eam. Et Eccles. 7. dicitur. Vincula sunt manus eius, qui placet Deo, effugiet illam. Item fugiamus peccatum, quia pro certo iste est locus occisionis, & perditionis. In isto enim loco fuerunt occisi, & interfecti, damnati pariter & perditi multi socij nostri, qui præcesserunt nos. Et ideo quando sentimus odorem & infamiam suæ occisionis & damnationis, dico, quod istum locum, id est, istum actum debemus fugere, & ab ipso quanto poterimus abstinere, iuxta illud Eccles. 21. Quasi à facie colubri fuge peccatum, quia dentes leonis dentes eius, interficientes animas hominum. Quasi romphea bis acuta omnis iniquitas. Vidit (inquit) ergo & fugit. Quasi diceret. Si homo ista pericula viderit, & prudenter considerauerit, ipse, si sapiens est, fugiet, & cauebit, vt in persona mundi, diaboli vel peccati, dicatur illud Psalm. Qui viderunt me, foras fugerunt à me. Et Hester. 14. dicitur, quod Hester regina confugit ad dominum, pauens periculum, quod imminebat. Iste est ergo terminus à quo, qui est periculosus, & ideo ab eo est fugiendum. Nota ergo, quod

Fugiendum est:
- A detractione verbali, quæ interficit,
- Ab inquinatione carnali, quæ nos inficit,
- Ab affectione mentali, cui nihil sufficit,
- A congregatione mundiali, quæ non perficit,
- Ab inflammatione temporali, quæ nos afficit.

¶ Fugiamus ergo linguam detractionis Iob 19. Fugite quoque à facie gladij. Lingua enim ad modum gladij est facta, & ideo per gladium intelligitur vitium linguæ. Psalm. Lingua eorum gladius acutus, quod scilicet fugiendum est, & merito, quia sicut dicitur Hier. 44. Qui fugerint gladium, reuertentur, de terra Ægypti. ¶ Item fugiamus maculam infectionis, scilicet peccatum luxuriæ. 1. Cor. 6. Fugite fornicationem, &c. ¶ Item fugiamus faculam affectionis, id est, vana desideria. 2. Tim. 2. Iuuenilia desideria fuge. ¶ Item fugiamus chordulam mundanæ fœderationis, sc. societates malorum, exemplo scilicet Tobiæ de quo dicitur Tob. 1. quod fugiebat consortia hominum, qui adorabant vitulos aureos, & solus pergebat ad Hierusalem ad templum domini, & ibi adorabat. Et pro certo fuga malæ societatis & occasionis summe est necessaria. Psal. 54. Ecce elongaui fugiens & mansi in solitudine. ¶ Item fugiamus situlam auaritiæ & ambitionis. 2. Pet. 1. Fugientes eius, quæ in mundo est concupiscẽtiæ corruptionem. Isti ergo sunt mali termini à quibus est fugiendum & recedendum. 1. Timoth. 6. Tu autem homo Dei hoc fuge. Fugiamus ergo respiciendo terminum anteriorem.

E ¶ Tertio fugiamus aspiciendo terminum vtiliorem vel posteriorem. Conuersus est inquit retrorsum. Ille enim qui ab aliquo loco fugit, & resilit, necesse est, vt se ad alium retrouertat. Et ideo tunc homo ad fugam fortius animatur, quando ex bonitate sperata vtilitate ad terminum, ad quem tendit, allicitur, & delectatur. Et quia charissimi, à diabolo, mundo, & carne vel peccato debemus fugere, terminus, ad quem fugere debemus, est ipse Deus vel Paradisus, qui scilicet terminus est valde vtilis & delectabilis, &c. ideo dico quod ex eius consideratione debemus ad ipsum fugere, & ad eius adiutorium nos transferre. Sicut enim

Puer læsus fugit ad matris gremium,
Homo grauatus fugit & recurrit ad superioris præsidium,
Populus impugnatus fugit ad castri refugium,

Sic vere nos in quacunque nostra tribulatione refugere debemus ad Dei adiutorium & remedium, quia vt dicitur Prou. 18. Turris fortissima nomen domini, ad ipsum fugit iustus & saluabitur. Et bene saluabitur: transfugæ enim apud antiquos seruabantur ab illis, ad quos transfugiebant sicut patet de Dauid, qui fugit ad Ahis à facie Saulis mali regis sicut dicitur 1. Reg. 21. Ad quod facit scriptura Deut 23. Vbi pręsens pręcepit sic. Non tradas seruum domino suo, qui ad te confugerit. Quia re vera si ad dominum confugerimus, à diabolo (qui in statu peccati noster dominus fuerat) tuti erimus. Deus enim & status gratiæ est sicut ciuitas refugij, ad quam oportebat transfugere, si quis volebat ab homicidio tutus esse. Deut. 19. Quia pro certo si animam nostram occiderimus per peccatum necesse est, quod ad Deum, & ad Ecclesiæ, & gratiæ statum fugiamus, si mortem æternam effugere cupiamus. 1. Reg. 4. Fugit vnusquisq; in tabernaculum suum. Conuertamur ergo retrorsum, & fugiamus

Ad protractionem diuini nominis,
Ad refectionem superni culminis.
Ad recreationem æterni luminis.

Iuxta illud Esa. 44. Conuersi sunt sapientes retrorsum. Deus .n. & bona Paradisi dicuntur esse retrorsum, eo sc. quia cum ab eis recesserimus per peccatum, & ipsa retro nos posuerimus, ad ea debemus retro nos conuertere, & per pœnitentiam ad ipsa confugere, & ab illis, quæ prius amaueramus, retrocedere, & resilire. Vnde Thre. 1 Ipsa autem gemens conuersa est retrorsum. Fugiamus ergo ad Deum & ad Paradisum sicut ad montem protectionis, sicut ad fontem refectionis, sicut ad pontem saluationis. Fugiamus (dico) ad istum sicut ad montem protectionis. Vnde Cant. 8. Fuge dilecte mi, assimilare capreæ hinnuloq; ceruorum super montes Bethel. Simus ergo sicut Loth, cui dictum est Gen. 19 Non stes in omni circa regione, sed in monte saluum te fac. Vnde 1. Mac. 2. Fugit ipse & filij eius (ipse sc. Mathatias) in montes. Mat. 24. Qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes. Item fugiamus ad ipsum sicut ad fontem refectionis, quia sicut ceruus & fugiens & sitiens currit ad fontes aquarum, vt plenarie satietur. Sic & nos debemus fugere ad Deum, vt eius gratijs recreemur Exo. 14. Fugientib. Ægyptijs occurrerunt aquæ. Item fugiamus ad ipsum sicut ad pontem saluationis. Nam sicut videmus, ꝙ ille, qui vult transire fluuium, fugit & vadit ad pontem ne periclitetur, sic nos qui transire habemus fluuium huius mortalis vitæ, recurrere debemus ad Deum sicut ad pontem per quem possumus tute transire. Iuxta illud prædictum Hester. 14. Hester quoq; regina pauens, periculum fugit ad Dominum. Patet ergo, quod si virtualiter volumus fugere, necesse habemus aspicere terminum posteriorem, attendere terminum anteriorem, deponere sarcinam deteriorem. Et hęc de bona fuga sufficiant.

¶ Sed pro certo dico, quod multi econuerso frequentant malam fugam & non bonam, sicut sunt illi, qui libenter fugiunt à bono, F & accedunt ad malum. Vnde possumus notare, quod mali generaliter fugiunt quatuor, scilicet

Amicitiam, & societatem,
Pœnitentiam & pœnalitatem,
Iustitiam & seueritatem,
Constantiam & stabilitatem.

Fugiunt (dico) societatem & amicitiam. Aues .n. prædales societatem fugiunt, & solitudinem amant vt dicit Gre. in morali. Vnde vnum par vulturum non libenter nidificat in loco, vbi scit aliud par vulturum habitare. Sic vere multi sunt, qui societatem, charitatem, & amicitiam aliorum refugiunt, & declinant. Volũt .n. viuere soli, soli ab hominib. videri, & reputari, socium in bonis suis non habere, sed soli bona sua consumere, & deuorare. Vnde isti dicunt illud Psal. Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Istud potissime pertinet ad auaros, qui bona sua volũt soli comedere, & ideo nolunt aliquem socium inuenire. Pertinet etiam ad falsos amicos, qui pro certo societatem amicorũ suorum fugiunt, & potissime tunc temporis quando ad paupertatem & aduersitatem ipsos deuenisse cernunt. Sicut enim serpẽs naturaliter hominem nudum dicitur fugere, sic tales falsi amici pauperum denudatorum & in aduersitate positorum solent cõsortium abhorrere. Et ideo in persona pauperũ loquitur Iob 19. Noti mei quasi alieni recesserunt à me, dereliquerunt me proximi mei, & qui me nouerunt obliti sunt mei Iob 30. dicitur. Abominantur me, & longe fugiunt à me. Et in Psal dicitur. Qui viderunt me, foras fugerunt à me. Isti ergo fugiunt societatem & amicitiam. ¶ Insuper dico, quod quidam fugiunt pœnalitatem G & pœnitentiam. Sicut enim serpens naturaliter fugit rutam, quę est herba valde amara, vnde etiam in locis, vbi est ruta, nec serpentes nec animalia venenosa raro inueniuntur, sic peccatores venenosi & serpentini, rutam amaram, id est, pœnitentiæ amaritudinem fugiunt, & in loco vbi ruta est, id est, vbi pœnitentia viget, libenter aut faciliter non subsistunt & isti sunt fatui, quia dum fugiunt pœnam temporalem ipsi incurrunt finaliter æternalem. Vnde Iob 20. Fugiet arma ferrea, & incidet in arcum æreum. Isti ergo fugiunt pœnalitatem & pœnitentiam. ¶ Deniq; H dico, quod quidam fugiunt seueritatem & iustitiam, & isti sunt illi, qui nec a Deo, nec a prælato volunt corrigi, nec puniri, imo vt possint fugere, solent quandoq; contra correctores suos insurgere, & ipsos per appellationes, vel alijs impugnare similes illi bestiæ, quę dicitur bonacon, quæ dicitur stercus fœtentissimũ contra venatorem proijcere, & sic eam persequi dimittit, & bestia recedit & fugit. Sic vere multi sunt, qui venatores & persecutores suos, id est, iudices & correctores cum stercoribus suis ardentibus, id est, cum verbis diffamatorijs & exasperantibus faciunt à correctione cessare, & recedere, & sic incorrecti dimittuntur abire, & fugere. Vnde de hoc potest dici illud Genes. 16. Affligente eam Sarai, fugam iniijt. Sicut enim dicit Solinus, templum Herculis non intrabant muscæ, clauam vero Herculis quæ in templo pendebat solo odoratu fugiebant canes. Sic vere dico, quod templum religionis & clauam correctionis, quam Hercules, id est, Christus fortissimus insigniuit, solent muscæ, id est, mundi homines fugere, & clauam correctionis solent canes & impij declinare. Ista est enim veritas, quod mali & peruersi & impij semper solent templum deuotionis fugere, & a locis, & a statibus & mundis, & puris recedere, correctionis baculum euitare. Psalm. 103. Ab increpatione tua fugient, à voce tonitrui formidabunt. Isti ergo fugiunt seueritatem & iustitiam. ¶ Adhuc I dico, quod quidam fugiunt stabilitatem & constantiam. Et isti sunt illi, qui in bono nolunt perseuerare, nec tentationibus resistere, quia statim quando aliqua tentatione vel tribulatione impinguantur, solent fugere, & à bono proposito desistere. Vnde de talibus dicitur Prouerbior. 28. Fugiet impius nemine persequente. Et Leuitic. 26 Fugietis nemine persequente. Et tamen isti deberent considerare, quod diabolus ad modum crocodili est animal fugax & fugientes inuadit, resistentes fugit, & ideo isti deberent fortiter resistere, vt ipsum cogerent retroire. Iac. 4. Resistite diabolo, & fugiet à vobis. ¶ Sed si vis, nota, K quod fuga inconstantiæ est quadruplex, scilicet

Fuga:
- Naturæ,
- Fortunæ,
- Miseriæ,
- Culpæ.

Prima est fuga omnis viuentis. Natura enim humana semper est in transitu & in fuga. Iob 14. Quasi flos egreditur, & conte-

uitur, & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet. ¶Secunda est fuga fortunæ, vel mundi labentis. Omnia enim bona mundi fugitiua sunt, & etiam suos fugiunt appetitores. Vnde de qualibet re temporali potest dici illud Esa. 13. Et erit quasi damula fugiens. Tertia est fuga miseriæ vel fluidæ mentis, quæ scilicet nescit tentationi, vel tribulationi resistere, nec in eodem proposito remanere. Similis illi Cain, de quo dicitur Genes. 4. quod ipse fugit vagus & profugus super terram, &c. Quarta est dominum derelinquentis, scilicet cuiuslibet peccatoris à Deo recedentis, vel apostatæ religionem dimittentis. Tales enim fugitiui videntur similes illi lapidi, qui secundum Plinium solebat esse in porta Cyzini in Asia minori, qui lapis fugitiuus dicebatur, eo quod quando illuc alligarentur naues, & fugere, & nescio qua virtute recedere ad alium locum dicebatur, quousque scilicet per incolas fuit plumbo ligatus, & ne fugeret adiuncto pondere aggrauatus, sicut dicit Plinius lib. 36. capit. 15. Sic proculdubio dico, quod sunt multi in statu perfectionis, qui scilicet nauis, id est, sæculares deberent suis doctrinis & exemplis à vanis fluctibus stabilire, & in bonis propositis anchorare, qui tamen per peccatum à Deo vel per apostasiam à religionis claustro fugiunt, & per mundum & peccati statum vagabundi discurrunt. Genes. 16. A facie Sarai dominæ meæ fugio. Quapropter isti quandoque per prælatos ligantur, & vinculis ad literam arrestantur figurati in Iona, qui dum fugeret à facie domini, vt iret in Tharsis, in mare fuit proiectus, & à pisce deuoratus. Ideo de talibus dicitur illud 1. Regum 25. Hodie increuerunt serui, qui fugiunt dominos suos, qui tamen deberent dicere illud Psalm. 138. Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? Quia sicut dicitur Tobiæ 13. Non est qui effugiat manum Dei. Et sic sufficit de fugere.

Fulgor. Fulgere.

A Nota, quod fulgor cum nihil aliud sit, nisi quædam resplendentia corporis lucidi vel politi, possum notare, quod quadruplex fulgor in scriptura reperitur, scilicet

Fulgor { Virtualis & fructificus, Temporalis & damnificus, Criminalis & phanaticus, Æternalis & beatificus.

Primus est gratiæ, quo fulgent pectora iustorum,
Secundus est opulentiæ, quo fulgent corpora magnorum,
Tertius est falsę apparentię, quo fulgent corpora fictorũ,
Quartus est æternæ gloriæ, quo fulgent æthera sanctorum.

¶Primo ergo dico, quod est fulgor hominum iustorum, & iste est fulgor gratiæ, quæ illuminat mentem sanctitate interius, & exteriorem gustum & habitum honestate. Isti enim fulgent in hac vita triplici radio vel fulgore, scilicet

Gratiæ,
Scientiæ, &
Honestatis.

Gratiæ dico Tob. 13. Luce splendida fulgebis. Scientiæ etiam seu doctrinæ Dan. 12. Qui autem docti fuerint, fulgebunt sicut stellæ in perpetuas æternitates. Honestatis vero & bonæ apparentiæ. Hester. 8. Fulgebat Mardochęus vestibus regijs & hyacinthinis, &c. Sicut ergo video, quod vasa Fulgentia solent acceptari in

Diuinis templis,
Thesauris amplis,
Diuitum mensis.

Sic iusti taliter fulgentes digni sunt, vt ad templũ, id est, ad statum ecclesiasticum, debeant assumi, & in thesauro diuinæ acceptionis & prædestinationis debeant reponi, in conuiuio summi regis in Paradiso debeant apponi. Ista sunt ergo vasa æris fulgentis optimi, quæ Esdras de Babylone in Hierusalem reportauit, sicut dicitur 1. Esdr. 8. Vnde sancta Hester dicitur Hester. 15. quod die tertio accepit vestimenta ornatus sui, & circumdata gloria sua, & fulgens regio habitu inuocauit omnium rectorem. Dies enim tertius est dies gratiæ. Tres enim dies sunt spirituales, scilicet

Dies { Naturæ, Legis, Status seu gratiæ.

Tali ergo die tertio, scilicet in statu gratiæ (de quo dicitur Oseæ 6. Viuificauit nos Deus post duos dies, die tertia suscitabit nos) debet quælibet Hester abscondita, id est, quęlibet humilis persona, vestibus honestæ apparentiæ, doctrina gloriæ & sapientiæ, regio habitu sanctitatis & gratiæ refulgere, & rectorem omnium inuocare. Sapient. 3. Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent. Patet ergo, quod est fulgor omnium iustorum. ¶ Secundo dico, quod est fulgor diuitum B magnorum & iste est fulgor hominum peccatorum, vel vitiosorum. Fulgor enim oculos intuentium lædit. Et ideo aues debilis visus in fulgore solis se solent abscondere, cum non sufficiant huius fulgorem videre. Sic fulgor gloriæ & prosperitatis mundanæ oculos mentis solet lædere, & eos lumine gratiæ spoliare. Eccles. 43. Refulgens radijs suis excæcat oculos. Quapropter viri perfecti, qui oculos discretionis habent debiles, debent talem fulgorem fugere & prosperitatis gloriam euitare. Post magnum fulgorem coruscationis sequitur tempestas grandinis & turbationis, quia scilicet vbi fulgor prosperitatis pręcesserit, verisimile est, quod damnationis tonitruum vel grando subibit. Psalm. 17. Præ fulgore in conspectu eius nubes transierunt, grando & carbones ignis. Iste est ergo fulgor diuitum magnorum ¶ Tertio dico, quod est fulgor hominum fictorum, C scilicet hypocritarum, qui scilicet fulgent ad modum ligni putridi, quod quandoque fulget de nocte, de die nunquam, quia scilicet isti in nocte ignorantiæ, scilicet apud eos, qui non bene cognoscũnt eos, fulgent, & per sanctitatem apparentem resplendent. Isti figurantur in imaginibus lapideis auro pictis, quæ non intus, sed extra fulgent. Sic hypocritæ fulgorem sanctitatis non habent intus, sed solum extra in apparentia. Vnde de idolis dicitur Baruc. 6. Nisi aliquis æruginem exterserit, non fulgebunt. Isti hypocritę & maxime falsi proditores sunt similes gladio limato & polito, & excauato, qui scilicet fulget, & scindit, quia scilicet tales, vt communiter, fulgent per fictam sanctitatem & bonitatem, & per adulatoriam falsitatem, scindunt tamen per detractionis & proditionis iniquitatem. Vnde Ezech. 21. de gladio dicitur, quod vt splendeat limatus est, vt cędat victimas exacutus est. Et sequitur. Dedit in omnibus portis eorum conturbationem gladij limati ad fulgendum & ad cædendum. ¶ Quarto inuenitur fulgor hominum sanctorum, i. D beatorum, qui sunt in patria, qui fulgent

Mente per cognitionem inæstimabilem,
Et corpore per claritatem inobfuscabilem,
Et fama per miraculorum gloriam admirabilem.

Matth. 13. Tunc fulgebunt iusti sicut sol in regno patris illorũ. Vnde de fulgore gloriæ Paradisi potest dici cuilibet sancto illud Iob 11. Meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam, & cum te consumptum putaueris, orieris vt Lucifer, & habebis fiduciã proposita tibi spe & defossus securus dormies, requiesces, & nõ erit qui te exterreat, & deprecabuntur faciem tuam plurimi. Ista enim posset optime dici de sanctis & fulgore miraculorum suorum, &c. Vide infra de lucere, & splendere.

Fulgur.

A Nota, quod fulgur nihil aliud est, quam quædam impressio naturalis ex subtilioribus elementorũ partibus generata. Est fulgur quædam substantia ignea valde penetratiua & actiua. Et ideo in scriptura multipliciter accipitur. Accipitur enim in bono & in malo. Accipitur pro

Obedientiæ celeritate,
Auaritiæ cupiditate,
Æternæ miseriæ crudelitate,
Exterioris apparentiæ claritate vel famositate.

Primo dico, quod est quoddam fulgur magnæ velocitatis, & istud est fulgur obedientiæ, quia sicut fulgur velocissime mouetur, & discurrit, sic bonus obediens ad voluntatem Dei, vel prælati debet velocissime discurrere, & moueri. Vnde Iob 38. Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & reuerentia dicent tibi assumus? ¶Secundo dico, quod est aliud fulgur magnæ caliditatis, & istud B est fulgur auaritiæ, rapinæ seu sæuitiæ. Sicut enim fulgur in se est ardentissimum in tantum (prout dicit Plinius) quod suæ igneæ violentiæ nihil potest resistere, sic crudeles, & auari ita sunt ignei, ardentes, & per cupiditatem inflammati, quod volunt nocere in omnibus & suę auaritiæ ardorem exercere. Et potissime vsurarij similes sunt fulguri. Est.n. quoddam genus fulguris secundum Plinium, quod ex dolio vinum, quod in eo est, imperceptibiliter exhaurit, & pecuniam in sacculis sine sacculi combustione mirabiliter liquefacit. Sic pro certo vsurarij ardore suæ auaritiæ imperceptibiliter hauriunt, bibunt, liquefaciunt, annihilant, & consumunt aliorum facultates. Ipsi enim non videntur dolia nostra & saccos nostros tangere, vel præsentialiter tetigisse, & tamen bene percipiuntur vina nostra exhausisse, & nostras nobis pecunias extraxisse. Vnde

Vnde de talibus fulguribus poteſt dici illud 2. Regum 22. Fulgura multiplicauit, & conſumpſit eos. Iſtud eſt ergo fulgur ma-
C gnæ caliditatis. ¶ Tertio dico, quod eſt fulgur magnæ pœnalitatis. Et iſtud eſt fulgur pœnæ æternæ. Sicut enim fulgur omnia, quæcunque dura & fortia ſolet penetrare, & ſcindere; ſuper alta loca etiam, ſicut ſunt campanilia, & turres, ſolet facilius cadere, ſic fulgur ęternæ damnationis vel ſententiæ diuinæ iudicialis ſolet duros obſtinatos, altos ſuperbos elatos impetere & percutere, penetrare & diſſipare. Vnde Deuter. 32. Si acuero, vt fulgur, gladium meum, & arripuerit iudicium manus mea reddam vltionem ab hoſtibus meis, & his qui oderunt me, retribuã. ¶ Et aduerte, quod tria dicuntur valere contra fulgur, ſcilicet laurus, ceraunius, & corallus. Sic vere tria valent contra fulgur æternæ damnationis, ſcilicet laurus arbor, iſta eſt memoria crucis. Ceraunius, qui cum tonitruo deſcendit, iſte eſt timor diuinę comminationis. Corallus, qui eſt lapis, qui in mari inuenitur, qui eſt amaritudo pœnitentiæ & afflictionis. Iſta enim tria, ſcil. pœnitentiam, timorem Dei, memoriam crucis ſi in corde habuerimus, fulmine damnationis æternæ lædi vel fulminari non poterimus. Vnde dicitur Hierem. 10. Fulgura in pluuiam fecit. Fulgur enim æternæ pœnæ in pluuiam diuinæ miſericordiæ vertitur ſi iſtud triplex remediũ habeatur. Iſtud eſt ergo fulgur ma-
D gnæ pœnalitatis. ¶ Quarto dico, quod eſt quoddam fulgur magnæ formoſitatis Et iſtud eſt fulgur claritatis, & ſplendor bonorum exemplorum, magnorum miraculorum, bonæ doctrinæ, & bonorum documentorum. Nubes enim, id eſt, ſancti miſerunt nobis talia fulgura, quibus ſcilicet apud nos coruſcauerunt, & mundum illuminauerunt. Vnde Ezech. 1. Nubes magna & ignis inuoluens, ſplendor ignis, & de igne fulgur egrediens. Iſti enim ſunt nubes per pietatem, ſunt ignis per charitatem, ſunt fulgur per omnimodam ſanctitatem, &c. Vide infra de ſplendore, & in alijs titulis ſimilibus.

Fumus.

Nota, quod fumus eſt quędam materia aerea, quæ de corporibus combuſtis vi caloris exhalat. Illud enim aereum & aqueum quod non poteſt calor conſumere, facit in fumum euaporare. Accipitur enim fumus in ſcriptura in bono & in malo. Vnde generaliter poſſumus dicere triplicem eſſe fumum, ſcilicet

Quendam {
Virtuoſum & laudabilem,
Vitioſum & damnabilem,
Doloroſum & triſtabilem.

¶ Primo ergo dico, quod venit quidam fumus laudabilis & virtuoſus, & iſte eſt

Fumus {
Feruidæ orationis,
Bonæ affectionis,
Altæ contemplationis.

Sicut enim videmus, quod fumus ab ignę exit, ignem eſſe in loco vnde eſt oſtendit, & ſurſum ſupra ignem in cœlum alte aſcendit, ſic vere chariſſimi talis fumus de corde & de fornace, vbi eſt ignis amoris & dilectionis, ſolet aſcẽdere, & ſurſum ad Deum ſe erigere, & eleuare. ¶ Iſtud patet de fumo orationis, de quo dicitur Apoc. 8. Aſcendit fumus incenſorum de orationibus ſanctorum in conſpectu Dei, de manu Angeli. Iſte eſt enim fumus pulmonis aſini, de quo ſecundum Plin. ſi domum ſuffumigaueris, ab omni reptili mundabis. Quia vere fumus orationis, qui à pulmone, id eſt, à deuotione aſinorum, i. bonorum & ſimpliciũ emanat, omnia reptilia vitiorum de domo conſcientiæ fugat Eſa. 6. Impleta eſt domus domini fumo. Iſtud etiam dicitur de fumo bonorum deſideriorum & feruidæ affectionis, de quo dicitur Exod. 19. & 20. quod cum dominus deſcendiſſet in igne in monte Synai, totus mons Synai fumigabat. Ad denotandũ, quod illic Deus vult per gratiam ſuam deſcendere, vbi ſolent bona deſideria fumigare. Et ideo ſicut videmus, quod in fumo ollæ bullientis non reſident muſcæ, ſic in affectione cordis charitate feruentis nunquam reſident cogitationes malæ. Iſte eſt fumus ille, de quo dicitur Tob. 6. Fumus eius exterminat omne genus dæmoniorum. ¶ Iſtud etiam patet de fumo contemplationis. Contemplatio enim ſeu vir contemplatiuus ad modum fumi ſemper ſolet ſurſum aſcendere, & de rebus ſuperioribus cogitare. Vnde Can. 3. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris; Iſte eſt igitur quidam moralis fumus, qui eſt laudabilis & virtuoſus. ¶ Secundo dico, quod in ſcriptura inuenitur quidam fumus damnabilis & vitioſus. Et iſte eſt

Fumus {
Malæ affectionis,
Vanæ elationis,
Fœtidæ infamationis,
Erroris & deceptionis.

Iſta enim ſunt quatuor genera mali fumi. Fumus enim à fornace ardenti ſolet procedere. Fumus quanto plus aſcendit, tanto magis ſolet deficere. Fumus fœtorem ſolet continere. Fumus obſcuritatem ſolet generare. Primus eſt fumus malæ affectionis, ſeu malorum deſideriorum, qui ex fornace ardentis tentationis aſcendit. Figuratus Apoc. 9. Vbi dicitur, quod apertus eſt puteus abyſſi, & exiuit fumus ſicut fornacis magnæ, & obſcuratus eſt ſol de fumo putei. Puteus enim abyſſi eſt humana caro; quia puteus anguſtus aliena. Prou. 23. In iſto puteo ſemper ardet fornax concupiſcentiæ, à qua pro certo ſemper euaporant, & exeunt fumi malorum deſideriorum, qui rationis aerem obnubilant, & obſcurant. Vnde Eſa. 34. Aſcẽdit fumus eius à generatione in generationem. Iſte eſt igitur fumus malæ affectionis. ¶ Item eſt fumus vanæ elationis. Et iſte eſt fumus ſuperbiæ, quæ ſemper ad modum fumi ſolet ſurſum aſcendere, alta petendo, & ambiendo ſolet quanto plus aſcendit amplius ſe dilatare, & diffundere, iactando, & præſumendo ſolet etiam quanto plus ſe dilatat magis deficere, & euaneſcere, ab omni firmitate & veritate ceſſando, & deſiſtendo. Vnde in Pſal. 67. dicitur. Sicut deficit fumus, deficient. Deficiunt enim per modum fumi, quia quamuis per mũdi proſperitatem aliquoties ſurſum feruntur, per ventum tamen, i. per aduerſitatem faciliter deficiunt, & dilabuntur. Vnde dicitur in Pſal. 36. Inimici vero domini mox, vt honorificati fuerint, & exaltati, deficientes, quemadmodum fumus deficient. Fumus igitur ſignat ſuperbum, ac etiam ſignat ſuperbiam. Quia ſcilicet ſuperbus ſemper ſolet verba fumoſa & ventoſa, iactatoria & præſumptuoſa emittere, & expiare, ſimilis illi ſerpenti, qui dicitur Chelydrus, qui rectus & rectus incedit, & nunquam ad aliquam partem ſe deflectit, & fumum venenoſum continue emittit & expirat, ſicut dicunt Iſid. & Lucanus. Sic pro certo ſuperbi erecti vadunt per pompoſitatem, nunquam ſe deflectunt per pietatem, ſed continue fumum ſpirãt per ſuperbiam, & vanitatem. Et ideo iſti figurantur in illis equis. Apoc. 9. de quorum ore procedebat fumus & ſulphur, & ignis. Quia vere de ore equorum, i. ſuperborum, vt communiter, non exit niſi fumus ſuperbiæ & vanitatis, niſi ignis iracundiæ & crudelitatis, niſi ſulphur luxuriæ & fœditatis. Ideo de talibus ſuperbis dicitur Iob 41. de naribus eius procedit fumus. Iſte eſt igitur fumus vanæ elationis. ¶ Item eſt quidam fumus prauę & infamis conuerſationis. Sicut enim fumus, vt communiter, eſt fœtidus, in tantum quod fumus candelæ extinctæ facit equam prægnantem abortiuum, ſic pro certo conuerſatio aliquorum eſt ita infamis, fœtida, fumoſa, quod eorum exemplis equi, i. ſimplices pariunt, & faciunt malorum operum abortiuum. De tali fumo loquitur Iudi. 9. Vbi dicitur, quod de fumo & igne mille homines ſunt necati. Item dico, quod ęſt quidam fumus erroris, & deceptionis, & iſte eſt fumus malæ doctrinæ & hæreticæ, quæ totam domũ mentis humanæ reddit obſcuram & nebuloſam. Vnde Apoc. 15. Impletum eſt tẽplum domini fumo. Iſte eſt igitur quadruplex malus fumus, fumus horrendus, ſcilicet & fugiendus. Et ideo nos debemus eſſe ſicut apes, quæ naturaliter horrent fumum, fumus enim ipſis mirabiliter eſt nociuus, quia pro certo nos debemus iſtum quadruplicem fumum abhorrere & tanquam nociuum totis viribus declinare. Quia pro certo ſicut dictum eſt, iſte eſt fumus damnabilis & vitioſus. ¶ Tertio dico, quod eſt quidam fumus C
triſtabilis & doloroſus. Et iſte eſt fumus ignis infernalis & pœnæ æternalis, de quo dicitur Apoc. 14. Fumus tormentorum aſcendet in ſæculum. Iſte eſt enim fumus, qui damnatos facit flere per æternam deſolationem, nos vero debet facere flere per timorem, & contritionem. Sicut enim videmus, quod ſæpę ſuſpenduntur ad fumum, vt melius ſeruentur, & ne germinent, & ſapidiora efficiantur, ſic vere nos debemus per iugem cõſiderationem ad fumum tormentorum infernalium applicari, vt à fructificatione malorum operum impediamur, ſed vt in bono ſeruemur, & cuſtodiamur, & vt ſapidiores, & meliores apud Deum efficiamur. Vnde Apoc. 18. viderunt fumum incendij eius, longe ſtantes, propter timorem tormentorum eius iſta dicta ſunt de Babylone præcipitata & damnata. Patet ergo, quod triplex eſt fumus, ſcilicet

Fumus {
Doloroſus,
Vitioſus,
Virtuoſus.

Et hæc de fumo ſufficiant.

Fundamentum.

Notã, quod fundamentum idem eſt, quod fundi ſtabilimentum. Fundamentum enim habet eſſe

Prius,
Fortius,
Profundius.

Prius dico, quiã ab iſto debent omnia alia, ſicut quædam ſecunda-

cundaria dependere. Fortius, quia iſtud habet pondus totius ædificij ſuſtinere. Profundius quia ſuper iſtud habet totum ædificium ſuſtinere. ¶ Debet ergo habere fundamentum, ſcilicet

Naturam { Prioritatis, Stabilitatis, Profunditatis.

¶ Secundum igitur iſtas tres conditiones fundamentum poteſt tripliciter accipi in ſcriptura. Accipitur enim

Pro { Fidei prioritate, Patientiæ ſtabilitate, Humilitatis infirmitate.

Primo igitur dicam de fundamento prout accipitur pro fidei puritate, eſt .n. fides fundamentum digreſſiuum ratione prioritatis. Fides enim eſt primum fundamentum morum & virtutum, ſine iſto enim nullus poteſt cõſtruere ædificium virtutum, quia teſte Apoſtolo ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, ad Heb. 11. Sicut cor ſecundum Auicen. eſt fundamentum vitæ, & eſt primum membrum, & eſt primo à natura formatum, ſic fides eſt primum fundamentum vitæ gratiæ, Chriſtianæq; religionis, & Eccleſiæ, & ideo primo eſt ædificandum, & à nobis primario ſtatuendum. Apoc. 21. Fundamentum primum laſpis. Iſtud fundamentum diuiditur in duodecim particularia fundamenta, id eſt, in duodecim articulos fidei, ſicut de ciuitate Hieruſalem dicitur Apoc. 21. quod murus ciuitatis habebat duodecim fundamenta. Iſtud enim fundamentum poteſt ſignificare bonam intentionem, quæ primo eſt ædificanda, & in quolibet opere ſtatuenda, quam quia hypocritæ non habent, ideo eorum opera & ædificia ſtabilia non perſeuerant. Vnde in Pſalm. 81. dicitur. Mouebuntur fundamenta terræ, potiſſime autem conſtat, quod ſuper fundamento fidei fundatur Eccleſia ſancta Dei. Et pro certo bene fuit neceſſe, quod fundamentum eſſet ſolidum atque firmum ſuper quod tantum ædificium, ſcilicet Eccleſia ſeu Chri-
B ſtiana religio fundabatur. ¶ Vnde nota, quod iſtud fundamentum, ſcilicet fides, fuit

Altum, ne inuaderetur,
Solidum, ne foderetur,
Sanguineum, ne diſſolueretur,
Siccum, ne corrumperetur,
Prudenter factum, ne contemneretur,
A ſummo rege iactum, vt honoraretur.

Dico igitur, quod fundamentum fidei fuit altum, ne inuaderetur. Caſtra enim in locis altis fundata, ſunt magis inexpugnabilia. Sic quia iſtud fundamentum in cœlis eſt, & in rebus altis & inexterminabilibus, hinc eſt, quod per hoſtes malignos non poteſt facile expugnari. Pſalm. 86. Fundamenta eius in montibus ſanctis, diligit dominus portas Sion. ¶ Item fuit ſolidum, ne ſuffoderetur. Petra .n. quæ Chriſtus eſt, & lapides viui, i. Apoſtoli & ſancti viri ſunt in hoc fundamento. Vnde de Chriſto dicitur illud Matt. 7. Fundata erat ſupra firmam Petram. Et Eſa. 28. Mittam in fundamento Sion lapidem probatum, angularem, precioſum in fundamento fundatum. De alijs vero lapidibus dicitur Epheſ. 2. Sed eſtis ciues ſanctorum, & domeſtici Dei, ſuper-ædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum. Diabolus igitur non poteſt iſtud fundamentum ſuffodere, quod conſtat ſuper tam fortes lapides ſitum eſſe. Ideo de fide & articulis eius viriſque fidelibus atque firmis, poteſt dici illud Iob 37. Fabricatus eſt cœlos, qui ſolidiſſimo quaſi ære fundati ſunt. Aduerte tamẽ, quod hoſtes quandoque ſuffodiunt potẽtiſſima fundamẽta: extrahunt enim per occultos & ſubterraneos tumulos lapides & terram de fundamento, & ſupponunt columnas ligneas ad ædificium ſuſtentandum, in quibus tandem ignis ponitur, & ſic cadit ædificium & caſſatur. Sic vere dæmones per occultas vias fraudum ſuarum de fundamento Eccleſiæ quandoque ſubtrahunt lapides viuos, id eſt, viros ſanctos & catholicos prælatos & columnas ligneas, & hæreticos articulos vel perſonas in hoc fundamento ſupponunt, ſicut apparuit in Schiſmaticis & in Græcis, qui pro fundamento crediderunt ſe habere lapides, & habuerunt ligna, fideles doctores, & habuerunt hæreticos, & ideo totus ſtatus eorum igne tribulationis & tentationis perijt, & tota ſancta Eccleſia ad nihilum quaſi venit Pſal. 17. Fundamenta montium conturbata ſunt, & commota ſunt, quoniam iratus eſt eis, ſcilicet Deus. ¶ Item fuit iſtud fundamẽtum ſanguineum, ne diſſolueretur. Cæmentum enim de ſanguine factum indiſſolubile eſt. Sic fides, quæ de Chriſti ſanguine eſt confecta Leu. 8. Fudit ſanguinem ad fundamenta altaris. Et pone ſi vis hiſtoriam Mellini, de turri, quæ non potuit ſtare quouſque de ſanguine pueri ſine patre liniti ſunt lapides fundamenti. Hæc eſt igitur fides ſanguinis & paſſionis Chriſti. Vnde Eccleſia potuit figurari in ciuitate Hiericho, de cuius ædificatione dicitur 3. Reg. 16. quod Ahiel, qui interpretatur viuens, id eſt, Deus pater, in primitiuo ſuo fundauit eam. ¶ Item fuit iſtud fundamentum ſiccum, ne corrũperetur. Locus enim ſiccus melius eſt pro fundamento ædificii, quam humidus vel lutoſus. Eccleſia igitur fundata eſt in ſiccitate, paupertate, & aſperitate pœnitentiæ non in luto diuitiarum, & in delitiarum cœno, quod figuratum eſt 2. Eſd. 5. Vbi dicitur, quod filij Iſrael fundauerunt templum in nouilunio. In nouilunio enim luna parum habet de lumine, ſic prima Eccleſia parũ habuit de mundi proſperitate, ſatis vero de obſcura aduerſitate. Pſalm. 23. Super maria fundauit eum, & ſuper flumina præparauit eum. Maria enim & flumina amaritudinem & fluctus aduerſitatum deſignant. ¶ Item iſtud fuit fundamentum prudenter factum ſeu ordinatum, ne contemneretur. Et vere qui conſiderat fundamentum Chriſtianæ religionis & Eccleſiæ, & etiam particularium eccleſiarum, bene apparet, quod ſapientiſſime fuit factum. Prou. 3. dominus ſapiẽtia fundauit terram, ſtabiliuit cœlos prudentia. Vnde 1. Corinth. 3. Ego vt ſapiens Architectus fundamẽtum poſui. ¶ Item iſtud fundamentum fuit à ſummo rege iactũ, vt honoraretur. Ipſe enim Deus, & non alius eſt fundator iſtius templi. Eſa 48. Manus mea fundauit terram. Bene igitur patet, quod fundamentum iſtud eſt durabile, & nunquam defectibile aut delebile Pſalm. 103. Fundaſti terram ſuper ſtabilitatem ſuam, non inclinabitur in ſæculum ſæculi. Patet igitur quod fundamentum accipitur pro fidei prioritate. Pſal. 101. Initio tu domine terram fundaſti. ¶ Secundo dico, quod fundamentum accipitur pro virtuali ſtabilitate. Sicut enim fundamentum habet C ſuſtinere quicquid ei ſupponitur, ſic virtus patiẽtiæ habet ſuſtinere, quicquid ei imponitur vel iniungitur. Fundamentũ etiam debet eſſe firmiſſimum, ſolidiſſimum, ſtabiliſſimum, alias ſi debile fuerit fundamentum, totum ædificium cadet. Sic vere fundamentum patientiæ, conſtantiæ, perſeuerantiæ noſtræ debet eſſe ſtabile atque firmum, quia ſcilicet nulla tentatione debet concuti, nulla tribulatione moueri, alias niſi iſtud fundamentum ſtabile fuerit homo cadet in peccatum, & faciliter corruet in infernum, ſic apparuit Mat. 7. in domo iuſti, quę fundata erat ſupra firmam petram, ideo ſtetit, & in domo impij, quę fundata erat ſupra debile fundamentum, ideoque impulſu fluminum & ventorum corruit, & cecidit. Firma enim petra eſt fortitudo patientiæ, vel rectitudo intentionis bonæ, vel etiam ipſe Deus, in quibus ſi fuerimus fundati, nunquam ventis tribulationum erimus deturbati. Si vero fundamentum debile elegerimus, ſcilicet

Fundamentum arenoſum mundanæ proſperitatis,
Fundamentum lutoſum humanæ carnalitatis,
Fundamentum fluctuoſum prophanæ pompoſitatis.

Nos pro certo ad ſtatum peccati faciliter corruemus, ad locum inferni finaliter deſcendemus. Ideo dicitur Prouerbior. 10. Quaſi tempeſtas tranſiens impius non inuenietur, iuſti autem quaſi ſtabile fundamentum. Tempeſtati enim tranſeunti comparatur impius, quia ſcilicet tempeſtas non habet ſtabile fundamentum. Fundatur enim in nubibus & vaporibus ſuperius congregatis, quæ

Non ſunt ſtabiles, ſed fluxibiles,
Non ſunt manentes, ſed defluentes,
Non ſunt firmæ, ſed tranſitoriæ & infirmæ.

Et ideo tempeſtas non poteſt durare, quia quamuis quandoque videatur fortis & terribilis, ſolet tamen cito deficere & ceſſare, ſic proculdubio impij huius mundi, qui in rebus mundanis & vanis poſuerunt fundamentum ſpei ſuæ, ſcilicet in nubibus & vaporibus, id eſt, in mundi diuitijs, amicitijs & honoribus, non poſſunt eſſe ſtabiles neque fortes, licet videantur eſſe terribiles & ſublimes. Ipſi enim ad modum tempeſtatis tonant per iactantiam, coruſcant per pomparum euidentiam, pluunt per bonorum abundantiam, fulgurant, & grandinant per crudelitatem & ſæuitiam, ipſi tamen propter defectum fundamenti durare, & perſeuerare nequeunt, ſed Dei mediante iuſtitia faciliter per mortem vel aduerſitatem deficiunt, & pereunt. Ideo pulchre loquitur ſcriptura cuilibet viatori, dicens ſic. Iob 22. Nunquid ſemitam ſæculorum cuſtodire, quam calcauerunt viri iniqui, qui ſubiti ſunt ante tempus ſuum, & fluuius ſubuertit fundamenta eorum? quaſi diceret, non. Ergo non ſic ſed habeamus & quæramus fundamentum firmum, ſcilicet ipſum Deum, bonam intentionem, virtutem patientiæ & perſeuerantiæ, & ſic erimus ſtabiles & durabiles, & in bono permanentes & perſeuerantes. Eccl. 26. Fundamenta æterna ſupra Petrã ſolidã, pedes firmi ſuper plãtas ſtabilis mulieris, i. ſtabilis animæ. Sic igitur accipitur fundamentũ ꝑ virtuali ſtabilitate. ¶ Et aduerte, quod

quod ad hoc, quod cor humanum possit esse bene stabilitum, necesse est videlicet

Quod fit { Quadratum per iustitiam, Ligatum per concordiam & amicitiam, Celatum & calcatum per pœnitentiam.

De iustitia dicitur Esa. 54. In iustitia fundaberis, recede procul à calumnia. De charitate vero & concordia dicitur ad Ephes.3: In charitate radicati & fundati, vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit

Longitudo,
Latitudo,
Stabilitas, &
Profundum.

De pœnitētia vero dicitur ad Heb.6. Iacentes fundamentū pœnitentiæ ab operibus mortuis. Patet igitur quod fundamentum accipitur pro virtutis stabilitate. ¶ Tertio dico, quod fundamētum accipitur pro cordiali profunditate, & sic accipitur pro virtute humilitatis, & pro consideratione mortis. Sicut enim radix est arboris fundamentum, quæ quanto plus in terra fundatur, tanto arbor solidior viuacior fœcundior inuenitur, sic vere D quanto radix cordis nostri in terra humilitatis & nostræ mortalitatis fuerit magis profundata, tanto arbor nostræ moralis conuersationis erit magis virtutibus fœcundata. Sicut enim fundamenta stabilia & fortia solent fieri de calce, lapidibus & arena, sic pro certo fundamentum omnium virtutum constituitur, quando arena humilitatis, lapides constantiæ & firmitatis, calx seu cæmentum amicitiæ & charitatis, scilicet nostris cordibus apponuntur. humilitas igitur & consideratio mortis sunt quædam infima & profunda animæ fundamenta. Istæ enim duę virtutes semper volunt loca profunda & infima tenere, & de rebus profundis & infimis cogitare, scilicet

De { Morte, Iudicio, Inferno.

Vnde Hier. 31. Nunquid mensurari poteſt cœlum de sursum, & inuestigari fundamenta terrę deorsum? Istud est igitur triplex bonum fundamentum, scilicet primum, quod est Deus, fides seu bona intentio, quia sicut dicitur 1. Corinth.3. Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum, quod est Christus Iesus. Item secundum fundamentum, quod est constantia Dei, & sanctorum spes seu fiducia. De quo fundamento dictum est 2. Tim.2. Firmum fundamentum Dei stat. Item tertium fundamentum profundum quod est virtus humilitatis, & consideratio nostræ mortalitatis. 2. Para.31 Cœperunt aceruorum iacere fundamenta. Et sic si ista tria fundamenta haberimus, ordinem virtutum congeriem superædificare poterimus, ita quod de bonis poterit dici illud Esa. 54. Sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in saphiris, & ponam iaspidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides sculptos. ¶Sed si vis, dic quod tria sunt quæ habent valde debilia fundamenta, vide- E licet hypocrisis, auaritia & superbia. Hypocrisis enim habet pro fundamento malam integritatem. Auarus habet pro fundamēto rerum possessionem. Superbus habet pro fundamento cordis elationem. Fundamētum hypocritarum finaliter reuelatur, scilicet ficta intentio. Vnde Ezech. 13. loquens dominus de hypocritis dicit sic. Destruam parietem, quem linistis absque temperamento, adæquabo eum terræ, & reuelabitur fundamentum eius, & cadet. Fundamentum auarorum faciliter dissipatur, scilicet eorum temporalis possessio. Eccles. 16. Commouebuntur fundamenta terræ. Fundamentum superborum debiliter situatur, quia scilicet situatur in vana gloria & vana laude, & ideo parum valet, & valde cedit in nihilum. Sapient. 4. Dirumpet illos inflatos & sine voce, & commouebit illos à fundamentis. Et Iudith 16. Montes mouebuntur à fundamentis, &c. Sufficit.

A **Funis. Funiculus.** Nota, quod per funem intelligitur quodcunque vinculum vel ligamen, & potest accipi moraliter in bono, & in malo, sicut videmus, quod cum funibus fiunt multa bona, & multa mala. Funibus enim vtimur,

Ad ligandum,
Ad stringendum,
Ad trahendum,
Ad suspendendum,
Ad cingendum,
Ad mensurandum.

¶Et ideo breuiter per funem possum intelligere quamlibet ligaturam, siue bonam siue malam. Vnde notare breuiter possum, quod est

Funis { Obedientiæ & subiectionis, Amicitiæ & affectionis. Pœnitentiæ & contritionis, Cœlestis gloriæ & finalis distributionis.

Et isti sunt boni funes, figurati in illis funibus Hester. 1. qui erāt in tentorio regis Assueri, quia scilicet tentorium regis Christus, quod est Ecclesia, talibus funibus, id est, talibus virtutibus est repleta. Vnde Esa. 54. dicitur ciuitati Hierusalem. Longos fac funiculos, & clauos tuos consolida. Item in malo funes signant ligaturam malarum affectionum, malorum complacentiam & delectationem malarum consuetudinum, & obstinationem æternam etiam & malarum pœnarum & damnationum. Ligantur enim superbi funibus vanitatis. Ligantur auari funibus cupiditatis. Ligantur luxuriosi funibus carnalitatis. Ligantur obstinati funib. induratæ voluntatis. Ligantur funibus æternæ clausurę & calamitatis. Et breuiter peccatores in hoc mundo ligantur funibus peccatorum, post mortem vero ligantur tormentorum, sicut dicitur Pro 5. Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum quisque suorū constringitur ¶Notare ergo possum, B quod sunt Funes

Virtuosi,
Vitiosi,
Dolorosi,
Gaudiosi.

Funes { Virtutum debemus habere, Vitiorum debemus horrere, Tormentorum debemus cauere, Gaudiorum debemus optare.

Dico ergo primo, quod sunt funes boni, quibus sumus ligandi. Et isti pro certo sunt quatuor, scilicet

Funis { Amicitiæ & dilectionis, Obedientiæ & subiectionis, Pœnitentiæ & confessionis, Æternæ gloriæ & saluationis.

Nam boni funes

Amicitiæ pariter coniunguntur,
Obedientiæ firmiter subiunguntur,
Pœnitentiæ à culpis extrahuntur,
Cœlestis gloriæ læte distribuuntur, seu retribuuntur.

Funis amicitiæ & dilectionis, quo debemus ligari est funiculus triplex, quia scilicet charitas debet ligare se cum Deo, cum amico, & cum inimico. Et sic erit ille funiculus, de quo dicitur Eccles.4. Funiculus triplex difficile rumpitur. Simus igitur ligati fune amicitiæ & dilectionis. Per istum enim funem

Inuicem iungimur,
Fortiter stringimur,
Pariter vnimur,
Firmiter trahimur.

De isto dicitur Oseæ 11 In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. Iste est ille funiculus coccineus, cum quo exploratores de vrbe Hiericho fuerunt emissi, & à mortis periculo liberati, & per quem Raab meretrix post mundum de vrbis excidio est saluata, sicut dicitur Iosuæ 2. & 6. Quia vere charissimi funis coccineus & igneus, id est, feruor & amor, charitas & vanitas, ligatura & iunctura quando interuenit inter personas, solet ab omnibus periculis liberare. Ideo de quolibet viro charitatiuo potest dici illud Ezech. 40. Ecce vir cuius erat species quasi species æris & funiculus lineus in manu eius. ¶In quibus verbis aduer- C te, quod funis amicitiæ debet habere

Constantiam & firmitatem,
Decentiam & honestatem,
Munditiam & puritatem.

Debet (dico) habere firmitatem & constantiam, quod ostenditur cū dicitur, Ecce vir, quia sc. illi, qui diligunt se, debent esse viri, i. in amore constantes & perfecti. Iste. n. funis non debet modica occasione rumpi, iuxta illud Sen. Sic diligamus, quasi desinere non liceat. Quātis multi possunt dicere illud Hier.10. Tabernaculum meum vastatū, oēs funiculi mei dirupti sunt. Iste est funis amicitiæ & dilectionis. Sicut n. nauis funib. vincitur, & cum funibus velum erigitur, per funes tota nauis ad portū applicatur, sic vera nauis animæ vel Ecclesiæ funib. veræ dilectionis ad portū Paradisi trahitur. Velū cordis nostri cū funib. amoris sursum erigitur. Et tota vita nostra talib. funib. regitur, & dirigitur, &c. ¶Itē debet habere honestatem & decentiā, quod ostenditur, cum dicitur, Cuius erat species quasi species æris, quia illi, qui se diligunt, presertim ecclesiastici, debent esse ærei, i. per bonæ & cōmendabilis vitæ apparentiā & existentiam, sicut æs, quod est splendidum & rutilū, corusci, & alter alterius mutui amoris officio decenter & honeste vti, figurati in vasis æreis, quæ vsui tabernaculi fuerunt deputata. Exo.17. Omnia vasa ex ære fabricabis, sed proh dolor, sunt multi, quorum scelerata societas non est splendida

per decentiam & honestatem, sed omnino tenebrosa per malitiam & iniquitatem, quibus iuste potest imprecari illud Esa. 5. Væ qui trahitis iniquitatē in funiculis vanitatis. Item debet habere puritatem & munditiam, quod ostenditur cum dicitur. Funiculus lineus in manu eius, quia illi, qui se diligunt, debeat habere funiculum lineum, qui est albus & purus, in manib. i. in omnibus operationibus, id est, debent omnia opera sua æquitatis funiculo metiri, & ligare, vt sic quilibet eorum possit dicere domino illud Psal. 138. Semitam meam & funiculum meum inuestigasti. Sed re vera sunt consortia malorum, quę habent in manu funiculum

Non lineum, sed neruiceum,
Non album, & purum, sed squalidum & cruentatum,
Non vt opera sua pietate & iustitia, sed crudelitate & malitia conglobent.

Et tales sunt maxime tyranni & eorum officiales raptores, & auari, qui vel subditos & pauperes multis iniurijs & exactionibus illaqueant, ita vt miseri oppressi crudelioribus illis recte dirigāt illud Psal. 139. Funes extenderunt in laqueum, &c. vel per malam consuetudinem obstinati se nullis patiuntur religionis vel honestatis funibus vniri, sed omnes funes rumpunt, sicut de Samsone dicitur Iud. 16. Non sic charissimi, sed simus amicitiæ fune sic ligati, vt habeamus

In animo constantiam & firmitatem (Viri)
In conuersatione decentiam, & honestatem. (Species æris)
In opere munditiam & puritatem (Funiculus lineus, &c.)

D Dilata si placet. ¶ Adhuc est alius funis, obediētiæ, scilicet & subiectionis, quo debemus etiam ligari. Sicut.n. animalia syluestria funib. ligantur vt domentur, & vt ad voluntatem domini sui ducantur, & ne etiam fugiant & diuagentur, sic funib. obedientiæ & diuinorum mandatorum debemus ligari, vt sc. ad voluntatem magistri nostri Dei sc. & prælati possimus melius circumduci, & in disciplinis & moribus edomari. Ligemur igitur circa collum funibus humilitatis, dicentes illud 3. Reg. 20. Ponamus saccos in lumbis, & funiculos in capitibus nostris. Item ligemur circa renes funibus castitatis. Vnde Iob 12. Dissoluit balteos regum, & præcingit fune renes eorum, Item ligemur circa cor funibus charitatis. Vnde illud Oseæ 11. In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis. Est igitur funis obedientiæ & subiectionis. ¶ Est & alius funis pœnitentiæ & remissionis. Sicut enim per funes homines de profundis carceribus extrahuntur per funes onera grauia sursum ad alta subleuantur, sic per virtutem pœnitentiæ peccatores extrahuntur de fouea & de carcere peccati, eleuantur, & portantur, ad altum ædificiū Paradisi. Vnde iste est funis, de quo dicitur Hier. 38. Extraxerunt Hieremiam funibus de lacu ¶ Est deniq; funis æternę prouidentiæ & distributionis. Sicut.n. per funes fortes distribuuntur, & hæreditates diuiduntur & metiuntur, sic per funiculum diuinæ distributionis & suæ occultæ prouidentiæ & ordinationis, hæreditas Paradisi nobis distribuitur, & vnicuique secundum propria merita certa sibi portio dispensatur. Et de talib. funibus loquitur Psal. dicens Funes ceciderunt mihi in præclaris, etenim hæreditas mea præclara est mihi. Et illud Psalm. 77. Sorte diuisi eis terram in funiculo distributionis. Sic ergo patet quadruplex
E funiculus bonus. ¶ Secundo dico, quod multiplex est funiculus malus. In malo enim significato per funem intelligitur quælibet mala ligatura. Et sic per funem intelligitur

Ligamen { Cupiditatis, Carnalitatis, Induratæ obstinationis, Æternæ damnationis.

Ligantur enim auari funibus cupiditatis. Auaritia enim est quidam funis, qui cum hominem ligauerit ita fortiter eum stringit, quod vti propriis manibus ad aliquid largiendum ipsum aliqualiter non permittit. Vnde de isto fune dicitur Iud. 15 Ligauerunt Samson duobus nouis funibus. Duo enim funes significant duplicem auaritiam, scilicet, male acquirendi, & male acquisita seruandi, qui quidem dicuntur noui, propter hoc quod auaritia quotidie innouatur, quia secundum Senecā, Cæteris vitiis in senectute senescentibus, sola auaritia iuuenescit. Item ligantur luxuriosi funibus carnalitatis. Actus enim & nutus & cantus & gestus mulierum sunt quidā funes, quibus homines per malas cōplacentias alligantur. Vnde mala mulier fertur dixisse iuueni luxurioso Prou. 7. Intexui funibus lectū meum. ¶ Item ligantur peccatores funibus obstinationis. Malæ enim consuetudines sunt quidam mali funes, quibus homo per obstinationem taliter ligatur, quod vix potest à malo amplius resilire. Isti sunt funes quibus ligatus fuit Samson à Dalila, de quibus dicitur Iud. 16. Si ligatus fuero septem neruiceis funibus ero infirmus sicut cæteri homines Septem enim funes sunt septem crimina mortalia, quibus si homo ligatus fuerit, & in illis per obstinationem & malam consuetudinem implicatus, ipse pro certo taliter fiet spiritualiter infirmus, quod alicui tentationi non poterit contraire, ita quod tunc poterit dicere cum Psalm. 118 Funes peccatorum circumplexi sunt me. Isti sunt funiculi, quibus Hieremias fuit submissus in lacum Hier. 38. Submiserunt Hieremiam funibus in lacum, id est, in infernum. De istis igitur funibus dicitur Prou. 5. illud præallegatum. Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum quisque constringitur. ¶ Item ligantur damnati funibus damnationis. Æterna enim damnatio est quidā funis, & quoddam indissolubile vinculū quo qui ligati fuerint, nequeunt amplius deligari. Iste est enim funis quo suspenduntur latrones, id est, peccatores. Vnde 2. Reg. 22 Funes inferni circumdederunt me. Iste est funiculus ad occidendum, de quo loquitur 2. Reg. 8. Mensus est, (scilicet, Dauid) duos funiculos vnum ad occidendum. Ideo de talibus dicitur Soph. 2. Væ qui habitatis funiculum maris, gens perditorum. Sic igitur patet quomodo funiculus in bono & in malo signat, &c.

Fur. Nota, quod Fur est ille, qui fraudulenter detinet rem alienam inuito Domino. Et breuiter loquendo quintuplex Fur potest in scriptura notari. Est enim fur, scilicet, diabolus, simoniacus, vsurarius, hæreticus, & hypocrita. A

Diabolus furatur animam,
Simoniacus furatur præbendam,
Vsurarius furatur pecuniam,
Hæreticus furatur scripturam,
Hypocrita furatur famam.

Omnes isti dicuntur fures, quia sicut fur subtiliter intrat, in obscuro vadit, solitarius incedit, à nemine vult associari vel videri, in fine tamen suspenditur dum deprehenditur, sic quilibet istorum in occulto vult facere facta sua. Omnis enim qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Ioan. 3. Isti sunt sicut cati, qui melius in obscuro venantur Sunt etiam sicut aues Lucifugæ, quæ communiter de nocte prædantur. Quia breuiter tales nullo modo volunt quod videantur nec ingressus nec progressus ipsorum. ¶ Notare ergo possumus breuiter, quod

Furtum est { Diabolicæ monitionis, Simoniacæ promotionis, Mammoniacæ surreptionis, Hæreticæ infectionis, Sophisticæ deuotionis.

Diabolus enim dicitur fur nobis animam subtrahendo Vnde de isto fure dicitur Io. 10. Fur non venit nisi vt furetur, & mactet, & perdat. ¶ Simoniacus dicitur fur, occulte & fallaciter ingrediendo, quia sicut dicitur ibidem Io. 10. Qui non intrat per ostium in ouile, ille fur est & latro. Isti enim sunt sicut quædam falsæ apes, quæ dicuntur fures, quæ, vt dicit Plin. habent mirabiliter magnum ventrem, & furtiue intrant aluearia aliena aliarum apum, & ipsarum mella comedunt, & furantur, quando tamen deprehenduntur, occiduntur, & de alueari eijciuntur. Sic vere Simoniaci, qui ventrem, i. appetitum habent valde magnum per ambitionem, quia sicut dicitur Prou. 12. Venter impiorum insatiabilis, furtiue hodie subintrant aluearia, id est, ecclesiastica beneficia & officia, & mella, id est, bona temperalia occulte comedūt, & acquirunt. Tales igitur finaliter in tenebras eijcientur, & per damnationem perpetuam occidentur. De isto igitur Simoniacorum ingressu dicitur Ioh. 2. Per fenestras intrabunt quasi fures. ¶ Item vsurarius dicitur, bona aliorum occulte & furtiue surripiendo. Iob 24. Interfecit egenum & pauperem, de nocte vero erit quasi fur. ¶ Item hæreticus dicitur fur, verum intellectū scripturæ tollendo, & subtiliter peruertendo. Ideo prælati contra istum furem vigilare debent, quia sicut dicitur Luc. 12. Si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam. ¶ Item hypocrita dicitur fur, bonam famam iniuste vendicando & bonā intentionem Deo furando. Et iste furatur, vt esurientem pascat animam, sicut dicitur Prou. 6. Furatur enim, id est, sibi appropriat alienam famam, vt animam suam, quæ vanam gloriam esurit possit aliqualiter recreare. Vnde iste est de illis, de quibus dicitur Hier. 23. Qui furantur Dei sermones, &c. Et breuiter isti fures finaliter suspendentur in inferno per damnationem, & extra ciuitatem Paradisi ejicientur & bannientur, quia sicut dicitur 1. Corinthior. 6. Neque fures, neque auari regnum Dei possidebunt, &cæt. Omitto materiam istam, quia valde est sterilis.

Furor.

A **Furor.** Nota, quod furor generaliter signat motum & feruorem fortis iracundiæ. Vnde proprie furor est quædam animi passio ex conditione complexionis cholericæ generata. Et ideo furor proprie pertinet ad animalia cholerica & iracunda, transumptiue tamen potest accipi tripliciter in scriptura, Vnde possumus notare, quod est

Furor { Diuinæ seueritatis, Humanæ crudelitatis, Aeternæ pœnalitatis.

Primo dico, quod est furor diuinæ iustitiæ & seueritatis. Et iste est furor, id est, iustitiæ feruor, qui contra peccatores mouetur ad ipsos puniendum, & ad vindictam de eis accipiendum. Vnde 2. Paral. 28. Magnus furor domini imminet nobis. Est enim duplex furor iustitiæ diuinæ, scilicet, quidam, qui est vtilis ad corrigendum, & quidam, qui est implacabilis, ad condemnandum. ¶ Vnus infert mundi tribulationes, de quo in Psal. 87. Super me confirmatus est furor tuus, & omnes fluctus tuos induxisti super me. Et iste est pro certo non contemnendus, sed maxime formidandus Psal. Ab ira tua defecimus, & à furore tuo turbati sumus, Puer enim valde timet, quando patrem sentit iratum, qui vult eum verberare. Quidam enim sunt ita dyscoli, quod Dei minas non metuunt, & ideo necesse est, quod pro eis corrigendis furore rigoris vtatur Ezech. 20. In brachio extenso in furore effuso regnabo super vos. Alius furor infert æternas afflictiones. Et iste furor proprie apparebit in die iudicij, quando verbum illud Prou. 6. implebitur. Zelus & furor viri non parcet in die vindictę, nec acquiescet cuiuscunq; precibus nec recipiet pro redemptione dona plurima. Deus enim erit tunc sicut leo, quod est animal furibundum, & potissime quando perdit prædam suam. Tunc enim frendet dentibus, tunc cauda terram verberat, tunc signis exterioribus animi furorem ostendit. Sic vere in Die iudicij, verus leo de Tribu Iuda, radix Dauid, scilicet, Christus, quando videbit, quod prædam suam, scilicet, animas Christianas necesse habebit pro maiori parte dimittere, contra peccatores apparebit furibundus, & in summa seueritate iustitiæ constitutus efficietur omnibus tremebundus. Et ideo contra ipsos frendebit dentibus per duræ sententiæ promulgationem & afflictionem. Vnde Esa. 10. Consummabitur indignatio mea, & furor meus super scelus eorum. Istum furorem timebat Dauid, in Psa. 6. dicens, Domine ne in furore arguas me. & Hiere. 10. dicitur Corripe me domine, veruntamen in iudicio, & non in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me. ¶ Aduerte tamen, quod furor iste diuinæ indignationis

Habet ardorem inextinguibilem,
Infert timorem inconsolabilem,
Confert laborem intemperabilem.

Istum enim furorem concomitatur ardor incensus Deuter. 32. Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vique ad inferni nouissima Item ipsum concomitatur timor intensus Psal. Tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos. Item ipsum concomitatur labor immensus. vnde Hier. 6. Idcirco furore domini repletus sum, laboraui sustinens. Iste est igitur furor iracundiæ Dei,

Qui { Percutit malos præsidentes, Reprimit dure resistentes, Arguit mundi sapientes, Perdit mala machinantes, Detrahit alta præsumentes.

De malis præsidentibus dicitur Zach. 10. Super pastores iratus est furor meus & super Hircos visitabo. De dure resistentibus, id est, de obstinatis dicitur Leu. 26. Si ambulaueritis contra me, & ego incedam aduersus vos in furore contrario. De mundi sapientibus & maxime de malis clericis dicitur 4. Reg. 13. Iratus est furor domini contra Israel. De malitiosis dicitur Esa. 34. Indignatio domini super omnes gentes, & furor super vniuersam malitiam earum. De superbis vero & præsumentib. dicitur Iob 40. Disperge superbos in furore tuo, & omnem arrogantem humilia. Patet igitur, quod est furor supernæ auctoritatis, iudiciariæ potestatis. Et iste est furor, id est, austeritas rigoris quem prælatus contra proteruos exercet. Vnde illud prædictum Prou. 6. Zelus & furor viri non parcet in die vindictæ &c. Hic est igitur furor diuinæ seueritatis.

B ¶ Secundo dico, quod est furor humanæ crudelitatis. Et sic furor idem est, quod ira, vindicta, sæuitia &c. Iracundi enim comparantur animalibus furibundis, eo quod, scilicet, in suis iracundijs non seruant ordinem rationis, sed potius motu brutali mouentur. Vnde in Psal. 57. dicitur. Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas. Et notandum, quod istum furorem inducit quandoque mundi prosperitas. Sicut enim abundantia humoris causat febrem, febris vere furorem solet inducere, sic vere humores bonorum temporalium febrem auaritiæ solent inducere, & exinde solet furor iracundiæ, superbiæ & sæuitiæ prouenire. Sicut enim dicit Plinius, semen Iusquiami immoderate sumptum furorem & amentiam inducit, quod etiam facit semen coriandri si immoderate comedatur, vt dicit idem, quæ tamen si moderate sumpta fuerint medicinalia sunt & bona. Sic proculdubio charissimi, semina bonorum temporalium quamuis moderate & licite eis vtentibus medicinalia sint & vtilia ad salutem eis, tamen male vtentibus, scilicet, ipsa male acquirentibus seruantibus & dispensantibus periculosa sunt & non bona, inducunt enim furorem & ardorem auaritiæ, iracundiæ, sæuitiæ, luxuriæ, & superbiæ, quibus mali contra alios effrenantur, & quibus ad impugnandum alios incitantur. Quod bene apparuit Hester. 1. vbi dicitur, quod Assuerus in conuiuio iratus est, & nimio furore succensus depofuit reginam Vasthi à sua regia maiestate. Sicut enim dicitur Prou. 27 Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor. Ideo breuiter de talibus furibundis dicitur Eccl. 39. In furore suo confirmauerunt tormenta sua. Iste est igitur furor humanæ crudelitatis.

¶ Tertio dico, quod est furor extremæ pœnalitatis, & iste est C furor dæmonū deuorantium animas in inferno, qui, scilicet, sine aliqua misericordia, sicut animalia furibunda, peccatores confundunt. Vnde Deut. 32. dicitur de damnatis. Dentes bestiarum immittam in eos cum furore trahentium super terram atque serpentium, foris vastabit eos gladius, & intus pauor. Et hæc de triplici malo furore sufficiant.

Futurum. Cum teste Sen. ad prudentem virum pertinet A præterita recordari, præsentia ordinare, futura prçuidere, videtur, quod sicut rector nauis semper respicit ad nauis posteriora, sic prudens homo semper debeat attendere ad illa, quæ sunt posterius &

Futura, quæ debent { Præcaueri, Sustineri, Abhorreri, Obtineri.

Præcauere debes culpas & scelera,
Sustinere debes fatorum aspera,
Abhorrere debes inferni verbera,
Obtinere debes cœlorum munera.

Dico ergo primo, quod sunt quædam futura quæ debemus prudenter præcauere, & ista sunt futuri casus tam culpæ, quam miseriæ. Qui enim stat videat ne cadat 1. Cor. 10. Nullus est ita sanctus, quin possit cadere in peccatum, si dominus laxet manum. Et ideo teste Amb. Nullus debet sibi quicquam vendicare de meritis, qui & de præterito meminit se habere quod doleat, & de futuro videt sibi superesse quod timeat. Per lubricam enim viam habemus incedere, & ideo ne in futurum cadamus necesse est præcauere. Constat enim quod hostis antiquus nobis insidiabitur, iuxta illud Matt. 2. Futurū est, vt Herodes quærat animam pueri. Et ideo oportet, quod ipsius futura malitia caueatur. Vnde Luc. 2. Vigilate itaque omni tempore, orantes, vt digni habeamini fugere omnia ista, quæ futura sunt, & stare ante filium hominis. Etiam quantum ad temporalem prosperitatem & ad præsentem & ad futurā, oportet cōsiderationem nostrā in futura prospicere, & casus fortunæ, qui nobis & alijs possunt contingere cogitare. De illo enim maximo, fortunatissimoq; rege Nabuchodonosor dicitur Dan. 4. quod licet esset pessimus cœpit tamen in statu suo cogitare quod futuru esset post hęc, & sic ostendit sibi dominus visionem statuę tam mirandæ, quia re vera nullus est ita superbus, aut malus quin cogitare debeat de futuris. Eccl. 11. Si annis multis vixerit homo, & his omnib. lætus fuerit, meminisse debet temporis tenebrosi, dierumq; multorum. De alijs vero, quorum prosperitatem in præsenti videmus, constat quod semper cōsiderare debemus ad eorū futura infortunia quę sequuntur, & hoc tam ex consideratione aliorū præcedentium, quib. multa contigerunt aduersa, quam ex comminatione scripturarum, quæ ad considerandum talia nos hortantur, dicentes Ecclef 9. Non Zeles gloriam & opes peccatoris, non enim scis, quæ futura sit illius subuersio. Et breuiter concludo q̄ quilibet vir perfectus debet habere oculū ad futura mala, vt ea pcaueat, & ad futura bona, vt ea perseueranter faciat, atque compleat, dicens, scilicet, cum illa sancta anima illud Ecclef. 24. Creata sum, & vsque ad futurum sæculum non desinam, & in habitatione sancta coram ipso ministraui, & in Hierusalem potestas mea. Istam autem præcautentiam, prouidentiam & cautelam nobis satis videtur dominus indixisse, in quantum nobis abstulit notitiam futurorum, sicut enim dicitur Eccle. 9. Omnia in futurum seruantur incerta. In hoc enim voluit nos instruere, vt simus vigiles ad considerandū per industriam, quod scire non possumus per naturam. Patet igitur, quod sunt quædam futura, quæ debemus prudenter præcauere. ¶ Hic potes inuehere, si vis B

contra illos, qui futura nituntur per ſcientias ſcire, ſcilicet, per
ſeptem ſcientias diuinatorias, quæ ſunt

Pyromantia,
Aerimantia,
Hydromantia,
Geomantia,
Spatulamantia,
Augurimantia,
Extamantia.

Magis enim proficit ad ſalutem ignorare futura, quam ſcire,
cum ex hoc reddatur homo magis diligens atque cautus, & ma-
xime quia ad dominum ſpectat proprie notitia futurorum. Soli-
us eſt proprium ſcire futura Dei. Et Eſa. 41. dicitur. Annunciate
quæ ventura ſunt, & dicemus quia dij eſtis vos. Iſta ſunt igitur
C futura, quæ debemus prudenter præcauere. ¶ Secundo dico,
quod ſunt quædam futura, quæ debemus potenter ſuſtinere, &
iſta ſunt futuræ aduerſitates & mors. Dicit enim ſcriptura, quod
non contriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit Prou. 12. Vir enim
perfectus ſemper debet eſſe indifferens ad ſubeundum futura
proſperá vel aduerſá. Nullus enim eſt in tanta gloria conſtitutus
quin ſecundum occulta Dei iudicia tribulationibus & miſerijs
obnoxius forſitan ſit futurus. Vnde Abrahæ eximio patriarchæ
dictum fuit Gen. 15. Scito prænoſcens, quod peregrinũ futurum
ſit ſemen tuum in terra non ſua, ſubijcient eos ſeruituti, & affli-
gent. Et ipſi Dei filio dicitur Hier. 14. Quare (inquit) ſicut colo-
nus futurus es in terra, & quaſi viator declinans ad manendum.
D Talia igitur futura debemus ſuſtinere. ¶ Tertio dico, quod ſunt
quædam futura, quæ debemus ſtupenter formidare, & iſta ſunt,
Dei iudicium, & infernus, quæ in futurum ſeruantur iniquis.
Carnifex enim animalia ſua paſcit, vt in futurum occidat, ſic dia-
bolus malos &c. Iſta figurantur in illa arbore fici Luc. 13. de qua
dicitur agricolæ; quod niſi fructum fecerint, in futurum ſucci-
dat eam. Ideo Antiocho in perſona cunctorum dicitur 2. Mach.
7. Tu autem non exiſtimes tibi impune futurum, quod contra
Deum pugnare tentaueris. Iſta ſunt igitur futura, quæ debemus
E ſtupenter formidare. ¶ Quarto dico, quod ſunt quædam futura,
quæ debemus ardenter affectare, & iſta ſunt gaudia paradiſi. Iſta
eſt enim differentia inter bonos, & malos, quia mali ſemper
proponunt ſibi, & ſemper ſperant, & anhelant ad futuram pro-
ſperitatem, & tamen ipſi incurrunt futuram aduerſitatem, boni
econuerſo timent, & præuident futuras aduerſitates, & ideo ipſis
à Deo reſeruantur futuræ proſperitates, & fœlicitates, quæ bene
figurata videntur in duobus ſeruitoribus Pharaonis in carcere
deputatis ſimul, ſed diuerſimodè ſomniantibus de futuris, quia,
ſcilicet, piſtor vidit tria caniſtra, & omnia ciborum genera, & de-
ſuper volatilia comedentia, qui tandem patibulo fuit ſuſpenſus.
Pincerna vidit vitem, & tres propagines, vuaſque maturas erum-
pentes, quas in calice Pharaonis exprimebat, & poculum regi
dabat, & iſte fuit ad priſtinum officium reſtitutus, ſicut ponitur
Gen. 40. Iſti enim duo ſignificant malos, & bonos mundi, & car-
nis carcere nunc detentos. Vterque enim licet diuerſimode;
ſomniat, & quilibet de futuris cogitat, atque tractat, & ideo
diſpar ſalarium vnuſquiſque reportat. Mali enim qui per piſto-
rem intelliguntur, non ſomniant niſi caniſtra farinæ cibos, &
volucres; id eſt, diuitias, & honores. Diuitiæ enim ſignificantur
per caniſtra farinæ, quæ, faciliter diſperguntur, delitiæ per cibos,
quibus corpora delectantur, honores per volatilia, quæ ſuperius
eriguntur. Breuiter enim omnia ſomnia, id eſt, omnis ſpes, & cu-
ra futurorum apud ipſos malos vertitur circa iſta. Sed reuera fu-
turum præmium contrarium datur iſtis, quia, ſcilicet, quando
iſti de carcere mundi extrahuntur, ſtatim inferni patibulo
ſuſpenduntur Prouerb. 24. Non habent futurorum ſpem mali,
& lucerna impiorum extinguetur. Boni vero, qui intelliguntur
per pincernam; ponunt cor ſuum atque curam ad vitam cum
tribus propaginibus; id eſt, ad fidem trinitatis tenendum at-
que credendum, & ad vinum conſolationis in calice tribula-
tionis pauperum propinandum; & exinde regem Chriſtum
lætificandum vt vinum lætificet cor hominis Pſalm. 103.
Quapropter iſti in futurum beatificantur, & ad Chriſti mi-
niſterium admittuntur. Et ita boni poſſunt modo dicere il-
lud Roman. 8. Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad
futuram gloriam; quæ reuelabitur in nobis. Et merito; quia
pro certo tunc iuſti erunt cum illa perſonaliter, qui eſt pa-
ter futuri ſæculi, princeps pacis. Eſaiæ 9. Et ſic patet;
quod eſt

Vnum Futurum in { Cœlis triumphantium; / Inferno lamentantium, / Mundó vacillantium, / Nociua meditantium, & præcauentium.

F ¶ Adhuc eſt vnum futurum, ſcilicet, diſſolutorum in operibus
virtuoſis procraſtinantium, & negligentium, quia ſcilicet multi
ſunt, qui in præſenti nolunt bonum incipere, ſed ſemper pro-
craſtinare, & in futurum differre, & quandoque ex toto ſolent
dimittere, & obliuioni dare. Eccleſi. 2. Futura tempora cun-
cta obliuione pariter operient &c. Vide de Cras, & de poſt,
& poſterius, & ſimilibus. Sufficiant iam dicta de tractatu Fu-
turum.

G.

GAbaa. Nota, quod Gabaa interpretatur A
vallis eius, vel procliuium eius. Et
eſt gabaa nomen ciuitatis de tribu Beniamin,
de qua fuit Saul. Et poteſt ſignificare in bono,
& in malo.

In bono ſignat Eccleſiam vel ſtatum religionis, vbi eſt
vallis, id eſt, humilitatis deſcenſus. In malo ſignat mundum, vbi
eſt procliuium, id eſt, iniquitatis decurſus. Signat igitur gabaa
humilitatis ſtatum. Nam in gabaa arca reponitur, in gabaa buc-
cina canitur, de gabaa princeps eligitur. Sic vere in valle humi-
litatis, id eſt, in ſtatu vel in mente humili reponitur arca diuinæ
legis 1. Re. 7. Venerunt viri Chariathyarim, & reduxerunt arcam
domini, & intulerunt eam in domum Aminadab in gabaa. Ex-
auditur tuba ſupernæ legis, ſcilicet, prædicationis, orationis, &
laudis Oſe. 5. Clangite buccina in gabaa, tuba in Rama. Eligitur
princeps humani gregis, quia, ſcilicet, humiles debent eligi in
principes, non ſuperbi 2. Reg. 21. Gabaa Saul quondam electi do-
mini, & 1. Reg. 11. dicitur, quod Saul, qui erat rex, morabatur in
gabaa, quia quilibet, ſcilicet, rex vel princeps debet in valle hu-
militatis manere, ſignat igitur ſtatum humilitatis. ¶ Secundo di- B
co, quod poteſt ſignificare ſtatum cupiditatis, ſcilicet mundum,
qui eſt vallis miſeriæ, & nequitiæ, ſemper tendens, & declinans
ad ima. Eſt enim gabaa, id eſt, mundus, locus

Luxuriæ & crudelitatis,
Superbiæ & pompoſitatis,
Triſtitiæ & aduerſitatis.

De carnalitate conſtat, quod vxor leuitæ in gabaa fuit fœdata.
Iud. 19. De pompoſitate conſtat, quod domus ſuperbi regis Saul
in gabaa fuit parata 1. Reg. 15. Saul deſcendit in domum ſuam in
gabaa. De aduerſitate vero conſtat, quia ciuitas gabaa fuit fina-
liter deuaſtata, ſicut patet Iud. 20. ſcilicet, propter ſcelus luxuriæ
&c. Sufficit.

Gabaon. Nota, quod gabaon fuit ciuitas gentilium, quæ A
quamuis iudicata fuiſſet, quod per filios Iſrael
deleretur, gabaonitæ tamen præſentientes hebræorum aduen-
tum, longe iuerunt eis obuiam, fingentes ſe eſſe de alio populo,
quam de illo, cuius terra hebræis erat conceſſa, & in teſtimoni-
um longinquitatis acceperunt panes ſiccos, & antiquos, veſtes
diruptas, & conſumptas, calceamenta dirupta atque fracta ac ſi
de longe veniſſent, & in via diutius remanſiſſent. Sic igitur pa-
cem cũ hebræis impetrauerunt, quã eis iurauerunt, tandem co-
gnita pia fraude, frangere noluerunt, ſed eos ſecum viuere
permiſerunt, ipſos tamen ad templi ſeruitutem ordinauerunt
& ſubiecerunt, & in cultum diuini nominis receperunt; ſicut
ponitur Ioſuæ 9. Tabernaculum autem Moyſi cum altari æ-
neo fuit tandem poſitum in excelſo gabaon, vbi vſque ad tem-
pli fabricationem fuit locus orationis, ſicut bene patet 2.
Paralip. 1.

¶ Dicam igitur breuiter; quod gabaon; quæ interpretatur B
vallis triſtitiæ, poteſt ſignificare multa, ſcilicet, pœnitentiam, &
conuerſionem, vbi, ſcilicet, eſt triſtitia de peccatis, quia etiam
gabaonitæ de ritu gentili ad diuinum officium conuerſi ſunt, &
cum ſignis pœnitentiæ, & humilitatis ſe liberauerunt, ſicut pa-
tet vbi ſupra. Item ſapientiam & diſcretionem, quia, ſcilicet,
prudentiſſime cogitauerunt de illa pia deceptione. Item con-
cordiam, & fœderationem. Vnde ipſi dixerunt. Serui veſtri
ſumus, pactum inite nobiſcum. Item obedientiam & ſubiectio-
nem, quia ſubiugati ſeruituti tabernaculi. Item reuerentiam,
& religionem, quia, ſcilicet, in gabaon fuit tabernaculum ſicut
dicitur 2. Paral. 1. Item cœli gloriam, & Dei viſionem, quia ſicut
dicitur 3 Reg. 9. Apparuit dominus Salomoni, ſicut apparuerat
in gabaon. Item eminentiam, & mentis eleuationem 3. Reg. 3.
Abiit Salomon in gabaon, vt immolaret ibi. Iſtud enim erat ex-
celſum maximum.

Galaad. Interpretatur cumulus teſtis. Et eſt galaad lo- A
cus montuoſus in terra Iſrael, vbi Iacob & La-
ban ſibi mutuo iurauerunt. Poteſt igitur galaad ſignificare
Eccleſiam militantem, vbi inter Iacob & Laban, fidelem, ſcilicet
& idololatram, Iudæum & gentilem; facta eſt in vnitate fidei
confœderatio ſiue liga, & vbi cumulus, id eſt, mors & paſſio Chri-
ſti teſtis eſt fidei Chriſtianæ, & adimpletionis iuramenti quo
Deus iurauit patribus noſtris daturum ſe nobis. ¶ Et aduerte,
quod iſte galaad eſt

Locus
- Diuinæ poſſeſſionis,
- Præclaræ cognitionis,
- Excelſę prælationis,
- Perfectæ curationis,
- Fraternæ compaſſionis,
- Noxialis tentationis,
- Triumphalis victorizationis.

Iſti enim galaad, id eſt, eccleſia vel religio eſt ſpecialis Dei poſſeſſio Pſal. 59. Meus eſt galaad, & meus eſt Manaſſes & Ephraim ſuſceptio capitis mei. Item ibi eſt viſualis Dei cognitio, ſcilicet, per contemplationem 2. Reg. 17. Caſtra metatus eſt Iſrael (qui interpretatur videns Deum) in terra galaad. Item eſt ibi ſupernalis, & alta promotio Hie. 46. Aſcende galaad, & tolle reſinam. Item ibi eſt virtualis culpæ curatio, quia, ſcilicet, ibi ſunt remedia ſacramentorum, quibus animæ medicantur Hiere. 8. Nunquid Reſina non eſt in galaad, aut medicus non eſt ibi? Item ibi eſt fraternalis, & pia compaſſio, quia, ſcilicet, ibi exercentur opera pietatis, ſicut de ſepultura mortuorum 2. Regum 2. dicitur, quod viri Iabes galaad ſepelierunt Saul. Item ibi eſt noxialis hoſtis tentatio, quia, ſcilicet, mundus, caro, dæmonia, ibi contra nos præliantur. Vnde de Naas dicitur 1. Reg. 11. Naas amonites pugnare cœpit contra Iabes galaad. Et dicitur ibi quod oculos eorum dextros volebat eruere. Bellum etiam regis Syriæ contra regem Iſrael fuit factum in ramod galaad, ſicut dicitur 2. Par. 22. Item ibi eſt triumphalis victorizatio Iudic. 11. Fuit tempore illo Iephthe galaadites vir fortiſſimus, & pugnator, & hæc ſufficiant.

A **Gad.** Interpretatur ſuccinctus latro, vel accinctus latrunculus. Fuit autem gad vnus de filijs Iacob, ſicut dicitur Geneſ. 30. Fuit etiam alius tempore Dauid, ſicut dicitur 1. Regum 22.

A **Galilæa. Galilæus.** Nota, quod galilæa fuit quædam portio terræ chanaan, à Ioſue & filijs Iſrael acquiſita, & in vſum filiorum Iſrael conuerſa. Interpretatur autem galilæa, rota vel volubilis, tranſmigrans vel tranſmigratio facta. Galilæus vero interpretatur tranſmeans, volubilis, vel rotatus. Notare ergo poſſumus, quod per galilęam poteſt intelligi

Status Eccleſiæ, & perfectionis,
Status mundanæ opulentiæ, & corruptionis,
Status cœleſtis gloriæ, & ſaluationis.

B ¶ Primo igitur dico, quod per galilęam poteſt intelligi ſtatus Eccleſiæ vel religionis. Iſta enim poteſt dici tranſmigrans vel tranſmigratio, quia, ſcilicet, religio vel Eccleſia ad modum rotæ volubilis nunquam in eodem perſiſtit, ſemper enim eſt in motu tribulationum, & in profectu virtutum, & in quadam tranſmigratione de hoc mundo ad patrem, quia breuiter iſta galilęa, ſcilicet, religio vel Eccleſia, nō eſt niſi quædā via, quidam tranſitus, & quædam tranſmigratio ad eundum in cœlum Eſa. 9. Aggrauata eſt via maris trans Iordanem galilęæ gentium. Vnde de Chriſto, & de diſcipulis dicitur Marc. 9. quod profecti prætergrediebantur galilęam. Vnde quod etiam per galilęam intelligitur Eccleſia, patet Actor. 9. vbi dicitur, quod Eccleſia per omnem Iudęam, & Galilęam, & Samariam habebat pacem. Et aduerte, quod in iſta galilęa, id eſt, in religione, & Eccleſijs debent habitare ſex genera perſonarum, ſcilicet,

Contemplantes ſubtiliter rerum negocia,
Refutantes viriliter hoſtis imperia,
Prædicantes vtiliter Dei iudicia,
Defenſantes ſalubriter fratrum conſortia,
Conuerſantes communiter, & cum lætitia,
Habitantes ſimpliciter, & cum iuſtitia.

Eſt igitur iſta galilęa regio ſubtiliter contęmplantium, quia, ſcilicet, ibi debent habitare prophetæ, id eſt, viri ſpiritualia contemplantes Matt. 21. Hic eſt Ieſus propheta à Nazareth galilęæ. In iſta enim galilęa per fidem, & contemplationem, & non alibi videtur Deus Mat. 28. Præcedit vos in galilęam, ibi eum videbitis ¶ Item iſta eſt regio viriliter reſiſtentium. Vnde de Nabuchodonoſor, qui ſignat diabolum, dicitur Iudith 1. quod ipſe miſit nuncios ſuos ad illos, qui erant in galilæa, qui omnes vno animo contradixerunt ei. ¶ Item iſta eſt regio vtiliter prædicantium. Vnde de Chriſto dicitur Matt. 4. quod ipſe circuibat totam galilęam, docens in ſynagogis eorum. & Lu. 4. dicitur, quod ipſe erat prædicans in ſynagogis galilęæ. ¶ Item iſta eſt regio ſalubriter adiuuantium, quia, ſcilicet, viri Eccleſiaſtici debent alterutrum adiuuare 1. Mach. 5. Dixit Iudas ſimoni fratri ſuo. Libera fratres tuos, qui ſunt in galilęa.

¶ Item eſt regio communiter viuentium, & conuerſantium. Vnde Ioan. 2. dicitur, quod nuptiæ factæ ſunt in chana galilęæ, & erat mater Ieſu ibi, vocatuſque eſt Ieſus, & diſcipuli eius ad nuptias. ¶ Item iſta eſt regio ſimpliciter habitantium. Vnde de Nathanaele, qui interpretatur datus à Deo, & de quo ſcribitur Ioa. 1. Hic eſt vere Iſraelita, in quo dolus non eſt: dicitur Ioann. 21, quod Nathanael erat à chana galilęæ. Breuiter igitur dico, quod omnes iſti galilęi dicuntur, qui tranſire per mundum, & non manere, & volui & rotari in laboribus comprobantur Act. 2. Omnes iſti, qui loquuntur, galilęi ſunt. Sed pro certo proh dolor, iſta galilęa habet hodie alios habitatores non tales. Nam Ioan. 7. dicitur, quod propheta à galilęa non ſurgit. Et 1. Macha. 5. dicitur, quod galilęa repleta eſt alienigenis. Signat igitur galilęa ſtatum Eccleſiæ, & perfectionis. ¶ Secundo dico, quod ſignat ſtatum nequitiæ, & damnationis, ſcilicet, ſtatum mundi ſeu peccati, C quia, ſcilicet, & mundus, & peccatum nunquam in eodem ſtatu, imo & mente, & re ſemper voluuntur, & rotantur. In galilęa imperauit Herodes, & ibi fuit tetrarcha ſicut dicitur Luc. 3. Iſtam galilęam pertranſiuit Chriſtus, quia ſicut dicitur Ioan. 6. Abijt Ieſus trans mare galilęæ quod eſt tyberiadis, quia, ſcilicet, in iſto mundo mali ſolent regnare, boni vero inde recedere, & abire. Signat igitur ſtatum mundanæ nequitiæ, & damnationis. ¶ Tertio dico, quod poteſt ſignificare ſtatum cœleſtis gloriæ, & D ſaluationis. Vnde de Chriſto aſcendente poteſt dici illud Ioan. 4. Abijt iterum in galilęam. & Mat. 26. Cum autem reſurrexero, præcedam vos in galilęam &c. Viri galilęi quid admiramini aſpicientes in cœlum?

Gaudium. Gaudere. Nota, quod gaudium idem A eſt, quod lætitia, exultatio, iocunditas, & mentis dilatatio. Et eſt gaudium multiplex in ſacra ſcriptura. Inuenitur enim

Gaudium
- Internum quod eſt iocunditas ſpiritualis,
- Externum quod eſt iocunditas temporalis,
- Aeternum quod eſt alacritas ſupernaturalis.

Primum eſt gaudium iuſtorum, quod mentem perficit,
Secundum eſt gaudium malorum, quod mentem inficit,
Tertium eſt gaudium ſanctorum, quod mentem reficit.

Dico igitur primo, quod eſt gaudium internum, & commendabile, & iſtud eſt lætitia ſpiritualis, qua, ſcilicet, homo gaudet in domino. ¶ Vnde poſſumus notare, quod ſicut homo temporaliter gaudet de periculi euaſione, de magni hoſpitis receptione, de lucri acquiſitione, de gratæ ſocietatis adiunctione, ſic boni & iuſti ſpiritualiter lætantur, & gaudent, quando conſiderant, quod peccati, mundi, & inferni pericula euaſerunt, dicentes domino illud Pſalm. 29. Conuertiſti planctum meum in gaudium mihi, conſcidiſti ſaccum meum. & circumdediſti me lætitia. ¶ Item gaudent iuſti quod cogitant, quod ſummum hoſpitem Deum in corde ſuo per gratiam repererunt, tunc enim dicunt illud Eſa. 61. Gaudens gaudebo in domino, quia ſicut dicitur Ioan. 20. Gauiſi ſunt diſcipuli viſo domino. Et bene apparuit Luc. 19. de Zachęo recipiente Chriſtum, vbi dicitur At ille excepit eum gaudens in domum ſuam. ¶ Item gaudent iuſti quando perpendunt quod lucrum æternæ gloriæ meruerunt. Et iſtud eſt gaudium ſpei, quia ſancti iam gaudent de ſpe futuræ gloriæ, quam expectant. Vnde Rom 12. Spe gaudentes in tribulatione. ¶ Item iuſti gaudent, quando vident, quod per gratiam in qua ſunt, ſocietatem Dei, ſanctorum & Angelorum acquiſierunt. Iſta eſt enim magna lætitia viro iuſto, quando, ſcilicet, cogitat ſe eſſe per gratiam, Dei & ſanctorum ſocium & amicum. Vnde dicitur Gen. 25. Venerunt fratres Ioſeph, & gauiſus eſt Pharao, & omnis familia eius. Iſtis proculdubio quatuor rationibus gaudet vir iuſtus, & in domino ſpiritualiter iocundatur, iuxta illud quod dicitur Eccl. 9. Vade igitur, & comede in lætitia panem tuum, & bibe in gaudio, vinum tuum, quia Deo placent opera tua Et ideo breuiter de iſto ſpirituali gaudio poſſum exponere illud Matth. 2. Videntes ſtellam, gauiſi ſunt gaudio magno valde, & intrantes domum, inuenerūt puerum cum Maria matre eius. Et videte, quod in hac auctoritate quatuor oſtenduntur, quæ debent gaudium generare, ſicut ad ſenſum apparet. Ille enim qui eſt in tenebris, debet gaudere, quando lumen oſtenditur, & hoc notatur in verbo [videntes ſtellam.] Peregrinus ſolet gaudere quando in hoſpitio noctu recipitur, & hoc notatur quando dicitur. [Intrantes domum.] Ille qui aliquid quærit, ſolet gaudere quando res quæſita ei porrigitur, & hoc notatur quando dicitur. [Inuenerunt puerum.] Ille, qui eſt ſolus, ſolet gaudere quando bona ſocietas ei adiungitur, quod notatur cum dicitur. [Cum Maria matre eius.] Iſtis quatuor modis gaudent ſpiritualiter viri iuſti. Gaudent enim

Quando ſunt liberati à criminum obſcuris fæcibus, quando ſcilicet ſunt videntes ſtellam &c.

Quando ſunt collocati in fidei ſecuris ſedibus, quando ſcilicet intrauerunt domum Eccleſiæ per fidem.

Quan-

Quando ſunt quietati à laboris ſedulis motibus, quando ſcilicet inuenerunt quod quærebant.

Quando ſunt combinati cum ſupernis, & cœli ciuibus, quando ſcilicet iam habent puerum cum Maria matre eius.

¶ Duo iſtorum pertinent ad ſtatum viæ, alia duo ad ſtatum patriæ. In via enim gaudent ſancti quando ſe vident per gratiam illuſtratos, & quando ſe vident per fidem in domo Eccleſiæ receptatos. In patria vero lætantur, quando iam inuenerunt, quod
B quæſierant, & quando iam ſunt in ſocietate quam amauerant.
¶ Dico igitur, quod gaudendum eſt cum quis per gratiam illuminatur. Videntes inquit ſtellam. Lux enim eſt maxime, gaudij cauſatiua, & ideo cœci, qui non vident lucem, ſunt, vt communiter, ſemper triſtes, iuxta illud Tob. 5. Quale gaudium mihi eſt, qui in tenebris ſedeo, & lumen cœli non video? q.d. nullum. Sic pro certo ſine lumine gratiæ nullum poteſt eſſe gaudium ſpirituale. Et ideo illi, qui per peccatum iſto lumine ſunt priuati, ſunt vt communiter, triſtes, timidi, deſolati. Peccatores enim nunquam perfecte gaudent, quia ſemper portant cauſam ſecum triſtitiæ ſuæ, ſcilicet, remorſum conſcientiæ pro criminibus, quæ fecerunt Pſalm. 40. Non gaudebit inimicus meus ſuper me. Sed pro certo iuſti gaudent, quia ſe vident per gratiam illuminatos, & à cœcitate criminum liberatos, quod bene apparuit Actor. 8. vbi dicitur, quod ille eunuchus poſtquam fuit baptizatus, & per fidem illuminatus, ibat per viam gaudens. Videntes igitur ſtellam, gauiſi ſunt. Et ideo de iſto gaudio ſpirituali poteſt dici illud Heſter. 8. Iudæis noua lux oriri viſa eſt, gaudium, honor, & tripudium. ¶ Tunc enim ſcilicet quando eſt illuminatus, gaudet iuſtus multa ratione, videlicet;

Quantum ad { Se, quem ſentit ſanatum,
Proximum, quem videt ſaluatum,
Deum, quem credit placatum.

C ¶ Gaudet dico quantum ad ſe, quem ſentit ſanatum. Infirmus enim ſumme gaudet, quando videt periculum vbi fuit, & ſentit, quod euaſit, ſcit enim quod (ſicut dicitur Eccle. 30.) Non eſt cenſus ſuper ſanitatem corporis, & non eſt oblectatio ſuper cordis gaudium. Nam

Gaudet iuſtus in { Amara contritione,
Spei conſolatione,
Bonorum aſſociatione,
Laborum toleratione,
Pœnitentiæ maceratione,
Diuinæ laudis iubilatione,
Diuinæ ſcientiæ acquiſitione.

Gaudet (dico) vir iuſtus in contritionis amaritudine. Mulier enim quæ de nouo concepit magis gaudet in ſaporibus acetoſis quam dulcibus. Sic etiam anima, quæ per fidem, & deuotionem concepit Chriſtum. vnde Prou. 14. Cor, quod nouit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio eius non miſcebitur extraneus. Contritio enim ſemper habet timorem admixtum, qui etiam gaudium generat, in timente, quia ſicut dicitur Eccleſ. 1. Timor domini delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium. Item gaudet in ſpei conſolationis certitudine Luc. 10. Gaudete, & exultate, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Item gaudet in bonorum aſſociata multitudine Rom. 12. Gaudete cum gaudentibus. Item gaudet in laborum perpeſſa mœſtitudine Act. 5. Ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. & Iacob. 1. Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis. Item gaudet in pœnitentiæ auſtera arctitudine Hierem. 31. Conuertam luctum eorum in gaudium. Item gaudet in ſancta rectitudine Prouerbiorum 21. Gaudium, iuſto facere iudicium. Item gaudet de diuinæ laudis pulchritudine. Vnde de Hieruſalem, id eſt, de anima bona dicitur Eſaiæ 51. Gaudium & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis. Item gaudet de ſcientiæ acquiſita plenitudine Eſaiæ 12. Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris. Taliter autem gaudet vir illumina-
D tus per gratiam quantum ad ſe, quem ſentit ſanatum. ¶ Gaudet etiam iuſtus quantum ad proximum, quem ſperat ſaluatum. Iuſti enim valde gaudent in bonis aliorum iuſtorum; & maxime quando eos vident

A vitijs diuertere, Deum diligendo,
Pacifice conuerſari, ſimul aſſiſtendo,
Vnitatem coniungere, idem ſapiendo,
Veritatem diligere, nunquam mentiendo.

De aliorum conuerſione dicitur in Pſal. 125. In conuertendo dominus captiuitatem Sion, facti ſumus ſicut conſolati. Tunc repletum eſt gaudio os noſtrum. ¶ De pacifica conuerſatione dicitur Prou. 12. Qui ſuſcepit pacis conſilia, ſequitur eum gaudium. ¶ De vnitatis fœderatione dicitur Phil. 2. Implete gaudium meum, vt idem ſapiatis. ¶ De veritatis dilectione dicitur 1. Corin. 13. Non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati. Taliter igitur gaudet vir illuſtratus per gratiam quantum ad proximum, quem ſperat ſaluatum. ¶ Gaudet deniq; iuſtus quantum ad Deum, quem credit placatum. Et ſic dico, quod ipſe gaudet in domino E

De { Incarnatione ſuperni numinis,
Reparatione interni hominis,
Acquiſitione moralis regiminis,
Conſolatione finalis luminis.

Dico ergo, quod iuſti gaudent de verbi incarnatione Luc. 2. Euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus eſt hodie ſaluator mundi. ¶ Item gaudent de mentis reparatione Luc. 15. Epulari autem, & gaudere oportebat, quia frater tuus, ſcilicet, homo interior, mortuus fuerat, & reuixit. ¶ Item gaudent virtutum acquiſitione Eſa. 61. Gaudens gaudebo in domino, quia induit me indumento ſalutis. Item gaudent de finali ſaluatione Matth. 5. Gaudete in illo die, quoniam merces veſtra multa eſt in cœlis: & Philip. 4. Gaudete (dico) in domino ſemper, iterum dico gaudete. Sic igitur gaudet vir per gratiam illuminatus Videntes inquit ſtellam, gauiſi ſunt 1. Reg. 6. Viderunt arcam & gauiſi ſunt. Iſtud eſt igitur primum gaudium iuſtorum, quando vident, quod per gratiam ſunt liberati. ¶ Denique dico, quod F
iuſti gaudent, quia per fidem ſunt hoſpitati [Intrantes inquit domum.] Sicut enim peregrino deuiato, & in periculo hoſtium conſtituto, magnum gaudium eſt, quando poteſt domum intrare, & à periculis hoſtium ſe ſeruare, ſic proculdubio iuſti gaudent, quia vident, quod domum Eccleſiæ per fidem intrauerunt, extra quam non eſt ſalus, & extra quam quicunq; latronibus infernalib. eſt ſubiectus. Sicut enim membrum gaudet ſe eſſe coniunctum corpori, ſumme vero dolet ſi ab eo diuidatur, ſic pro certo iuſtus gaudet ſe corpori Chriſti myſtico eſſe coniunctum per fidem, & ſumme debet triſtari ſi ab eo ſeparetur per culpam, quia ſicut ouis, quæ extra domum in ſero remanet, à lupis deuoratur, peregrinus qui extra ciuitatem in nocte remanet, à latronibus ſpoliatur, obſes ſi extra exiuerit, ab hoſtibus iugulatur, ſic illi, qui extra domum, caſtrum, & ciuitatem Eccleſiæ ſunt per infidelitatem, hoſtibus, latronibus, & lupis infernalibus exponuntur, & ab eis per multa vitia deuorantur. Bonum eſt igitur eſſe intra domum. vnde Mat. 25. Intra in gaudium domini tui. Quod tamen eſt contra miſeros infideles, qui magis gaudent de ſua infidelitate, quam nos facimus de noſtra credulitate. Similes enim ſunt cygno, qui eſt auis fluuialis, qui tunc dicitur cantare, & gaudere, quando debet mori. Similes etiam ſunt delphinis, & ſirenis, & multis generibus piſcium, qui tunc dicuntur in mari gaudere & ſaltare, quando tempeſtas debet inſurgere, & venire. Tales proculdubio ſunt infideles, & vt communiter omnes peccatores, quia vere iſti gaudent, ſaltant, tripudiant, & lætantur in mari mundanæ proſperitatis, vel in mari, id eſt, in amaritudine peccati, cum tamen ex tali ſuo gaudio ſequatur tempeſtas, & mors damnationis æternæ. Vnde de iſtis dicitur Iob 21. Gaudent (inquit) ad ſonitum organi, ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Non ſic chariſſimi, ſed gaudeamus intrare domum Eccleſiæ, & ibi per fidem, & gratiam manere, iuxta illud 1 Mach. 14. Gauiſi ſumus introitu. Quia vere chariſſimi, ſummum gaudium iuſtorum eſt, quando vident, quod per fidem ſunt hoſpitati [Intrantes inquit domum.] ¶ Inſuper dico, quod G
iuſti tunc potiſſime gaudent, quando per gloriam ſunt ſaturati ſeu quietati, quod oſtenditur cum dicitur [Inuenerunt.] Sicut enim ceruus ſumme gaudet quando poſt multam ſitim inuenit fontem, canis tunc gaudet, & ſaltat quando poſt multum curſum inuenit prædam, laborans tunc gaudet ſumme, & exultat quando poſt laborem inuenit quietem, ſic vere ſancti tunc temporis ſumme lætantur, & gaudent, quando poſt mundi labores, & dolores, poſt ſitim, famem, penuriam, & miſeriam, fontem, prædam, & quietem inueniunt gloriæ Paradiſi. Tunc enim recreantur, & ſatiantur, tunc quietantur, & conſolantur, tunc lætantur, & delectantur. Vnde de gaudio iſtius intentionis dicitur Luc. 15. Congratulamini mihi, quia inueni drachmam meam, & Matth. 13. quod ſimile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro, quem qui inuenit homo, abſcondit, & præ gaudio illius vadit &c. Tale gaudium chariſſimi, non eſt in hoc mundo, ſed in gloria, quia vere mundi gaudia non ſunt in inuentione, ſed in continua quærendi inueſtigatione, cum enim vnum habetur, aliud ſemper quæritur, & ambitur, nunquam enim ibi eſt perfecta inuentio, imo quidam continuus labor, & inueſtigatio. In Paradiſo vero eſt contrarium, quia ibi perfectiſſime inuenitur quod diu in hoc mundo quærebatur. Et ideo epulari, & gaudere oportebat, quia frater tuus, ſcilicet, paradiſus perierat, ſcilicet, quantum ad te, & inuentus eſt Luc. 15. Vnde iſti dicunt illud Thren. 2. Hæccine eſt vrbs perfecti decoris, gaudium vniuerſæ terræ? Sequitur. Et hæc eſt dies, quam expectabamus, inuenimus, & vidimus. Et illud prædictum Eſa. 2. Gaudium & lætitia

inue-

inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis. Gaudent igitur
H iusti quando sunt per gloriam quietati. Inuenerunt. ¶ Rursum (dico) quod sancti gaudet, quia sunt optime sociati, quod ostenditur, cum dicitur, quod ipsi habent puerum cum Maria matre eius, gaudiosum enim est habere gratam, & mũdam societatem. Nulla vero societas potest esse gratiosor, quam societas iuuenum, & puellarum. Et ideo isti modo sunt in grata societate, quia, scilicet, ibi est puer & puella, id est, Christus & Maria mater eius. O quam grata est, & gratiosa talis societas, esse, scilicet, cum tali puero, & cum tali puella, & vere est istud gaudiosum, & delectabile. Simiæ enim magis gaudent cum pueris ludere, & cum pueris, & paruulis esse. Nota mirabile. Elephantes etiam in cantu puellarum delectantur, & ad eas lambendum, & osculandum quodam naturali instinctu inclinantur. Quid dicam de vnicorni qui puellæ virgini se reddit, & subiugat, & omni feritate deposita, virginis gremio se reclinat? De quodam etiam delphino legi, quod quendam puerum solitum in mare natare, summe diligebat, & cum eo ludere, & solitari gaudebat, quare cum quadam die puer ita in remotis maris ludendo cum belua enatasset, deficiens viribus mortuus est, belua vero de puero dolens ipsum ad littus eduxit, & extra mare exiens, præ nimio dolore mortua est. Mater vero, quæ ex auditu habuerat, quod in mari erat quidam delphinus, qui cum eo ludebat, perpendit ex rei euentu, quod iste erat piscis qui cum puero ludebat, & lætabatur, vt recitat Plinius, & Solinus. Ecce igitur si est gaudiosum brutis, & animalibus cum pueris, & puellis habitare, quanto magis sancti in patria gaudent esse cum illo puero, & puella, qui nunquam aliquam peccati maculam contraxerunt. Isti enim qui in mundo isto fleuerunt cum flentibus, gaudent modo cum gaudentibus Rom. 12. Et breuiter de gaudio illius ciuitatis, & illius societatis potest dici illud Actor. 8 Factum est gaudium magnum in illa ciuitate. Et de ista societate potest dici illud Acto. 1. Erant omnes perseuerantes cum mulieribus & Maria matre eius. Ista est igitur societas perfecti gaudij, vbi scilicet quilibet est in perpetua quiete, in æterna societate, in perfecta fœlicitate, vbi scilicet, nullus est, qui insidietur, nullus est qui contrarietur, nullus est qui malum faciat, nullus est, qui malum sentiat, nullus est qui bonum nesciat. Vbi est claritas sine obscuritate, leuitas sine grauitate, subtilitas sine tarditate, impassibilitas sine mortalitate. Et breuiter de isto gaudio dicitur Esa. 51. Venient in Sion laudantes, & lætitia sempiterna super capita eorum, gaudium & exultationem tenebunt, & fugiet dolor, & gemitus, quia ego i-
I pse consolabor eos, dicit dominus. ¶ Gaudent igitur sancti in patria

De { Periculorum euasione,
Beatorum adiunctione,
Diuinitatis contemplatione,
Victoriæ consecutione,
Perfectissima repletione. }

Gaudent igitur de periculi euasione, quia, scilicet, omnis disciplina in præsenti non videtur esse gaudij, sed mœroris Hebr. 12. Sed tunc omnis mœror præteritus in gaudium conuertetur Ioan. 16. Tristitia vertetur in gaudium. Gaudent etiam de læta, & sancta sociatione, quia, scilicet, ibi est societas gaudiosissima, scilicet, Dei, sanctorum Angelorum 3. Reg. 1 Dixit omnis populus, viuat rex Salomon, & ascendit vniuersa multitudo post eum, populus canentium tibijs, & lætantium gaudio magno. Gaudent insuper de deitatis visione, & contemplatione Psal. 20. Lætificabis eos in gaudio cum vultu tuo. & Ioan. 20. Gauisi sunt discipuli viso domino Gaudent vlterius de victoriosa triumphatione Esa. 61. Darem eis coronam pro cinere, & oleum gaudij pro luctu. Gaudent vero super omnia de omnis plenitudinis adeptione Ioa. 16. Petite, & accipietis, vt gaudiũ vestrum plenum sit. Summe aũt gaudent de sui gaudij perpetuatione, quia sicut dicitur Io. 16. Videbo vos, gaudebit cor vestrũ & gaudiũ vestrum nemo tollet a vobis. Sic igitur patet fratres charissimi quadruplex gaudiũ bonorũ, scilicet, gaudiũ in patria duplex, & duplex in via, quia, scilicet, in patria gaudent de amabili societate, quia sunt cum puero & Maria matre eius. Item de notabili vtilitate, quia, scilicet, quod in mundo quæsierant iam inuenerunt. In via vero gauisi fuerant de statu fidei securitate, quia, scilicet, intrauerunt domum, De lucis gratię sinceritate, quia, scilicet, ipsi fuerunt videntes stellam. Bene igitur dictum est, quod videntes stellam, gauisi sunt, & intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius.

K ¶ Secundo dico quod est gaudium externũ, & damnabile. Et istud est lætitia eorum, qui in hoc mundo plus gaudent in cœcitate, quam in claritate, in peccato, quam in merito, in culpa, quam in gratia, in bonis temporalibus, quam in spiritualibus. Isti sunt similes latronibus, qui plus gaudent de nocte, quam de die, & hoc quia de nocte furantur, & capiunt alienum. Sunt etiam similes bubonibus, qui in obscuritate luminis lunæ lætantur, & in claritate luminis solis tristantur. Sunt etiam similes bufonibus, qui de nocte solent discurrere, & gaudere, de die vero solent torpescere, & in absconditis se celare. Sic charissimi, pro certo mundi peccatores, qui procul dubio possunt latrones, alienum appetentes per auaritiam, bubones aues immundæ per luxuriam, bufones animalia inflata per superbiam, non gaudent esse in lumine gratiæ, sed magis in nocte, & obscuritate peccati. Vnde de malo gaudio talium loquitur scriptura in Esa. 22. Vocauit dominus ad fletum, & planctum, ad caluicium, & cingulum sacci, & ecce gaudium, & lætitia, occidere vitulos, iugulare arietes, comedere carnes & bibere vinum. Dominus enim in mundo isto vocauit nos ad pœnitentiam, isti vero se exercent ad magnam lætitiam. Vnde in ista authoritate ponitur quadruplex mala malorum lætitia, scilicet, lætitia superborum, & nobilium, lætitia auarorum & crudelium, lætitia detractorum, lætitia gulosorum.

¶ Lætitia superborum, & nobilium est occidere vitulos, id est, impugnare alios superbos, & contra ipsos luctari, & debellare, sicut patet de fatuis nobilibus, qui non gaudent nisi esse in tyrocinijs & in guerris, sicut dicitur Prouerbior. Stultitia gaudium stulto.

¶ Est etiam lætitia auarorum, & crudelium. Isti enim non gaudent nisi iugulare arietes, id est, dissipare, & exheredare simplices, & imbecilles Vnde Esa. 32. Gaudium onagrorum, pascua gregum.

¶ Adhuc est lætitia detractorum. Isti enim summe gaudent comedere carnes, id est, alienæ vitæ detrahere, iuxta illud Hie. 19. Vnusquisq; carnes amici sui comedet. Vnde tales dicere possunt illud Eccle 8. Deprehendi nihil esse melius, quam comedere, bibere & gaudere.

¶ Est deniq; lætitia gulosorum. Isti enim summe gaudent bibere vinum, id est, in commessationibus, & ebrietatibus delectari. Vnde bene audierunt consilium illud Ecc. 9. Bibe cum gaudio vinum tuum. Et sic patet quadruplex malum gaudium, scilicet, gaudium superborum gaudium auarorum, gaudium detractorum, & gaudium gulosorum Isti igitur magis gaudent de obscuritate peccati, quam de claritate gratiæ, & tamen isti deberent aduertere, quod ex talibus malis gaudijs sequitur tristitia sempiterna. Sicut enim dicitur Prou. 14. Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat, quia scilicet, gaudia malorum sunt defectiua, & sui in dolorem, & amaritudinem conuersiua, Esaiæ 24. Cessauit gaudium tympanorum, quieuit sonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ, cum cantico non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam. Et ideo finaliter de gaudio dicitur Esa. 24. Translatum est gaudium terræ. & Thren. 5. Defecit gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster, cecidit corona de capite nostro, vę nobis, quia peccauimus. Et breuiter bene dicitur Iob 20. quod gaudium hypocritæ ad instar puncti &c. Non sic charissimi, non gaudiamus in criminibus, sed in virtutibus, non in iniquitate, sed in bonitate, non in malitia, sed in iustitia, non in peccati obscuritate, sed in gratiæ claritate.

¶ Tertio esset dicendum de gaudio æterno, sed de illo dictum L
est in hoc titul. in §. Insuper dico. & in § Rursum dico, & hoc propter autoritatis prosecutionem, ideo illuc est regrediendum. Et hæc de gaudio sufficiant.

Gaza. Ciuitas philistinorum, interpretatur robusta, seu fortitudo eius. A

Gazophylacium. Nota, quod gazophylacium erat vestibulum, atrium seu deambulatorium, seu vestiarium in domo regia, & in templo. A

Gehenna. Accipitur pro pœna æterna, & interpretatur vallis tristitiæ, seu de valle sunt, Paucæ sunt auctoritates, ideo omitto. A

Gelu. Vide de frigore, glacie, & similibus. Signat enim tribulationem temporalem, vel terrenam.

Gelboe. Nomen est montium, vbi Saul & filij sui ceciderunt. Et interpretatur aceruus, per antiphrasim. A
Vnde Dauid dicebat 2. Reg. 1. Montes gelboe, nec ros nec pluuia veniat super vos.

Gemma. Lapis preciosus, signat merita vel virtutes, sed omitto causa breuitatis.

Gemere. Gemitus. Nota, quod gemitus est, quidam motus mentis qui ex aliquo dolore seu tristitia generatur cum alicuius signi exterioris emissione, & ostensione. Et ideo quia homo potest dolere de bono, & de malo, idcirco possumus distinguere multiplicem gemitum. ¶ Est enim A

Gemi-

Gemitus
Afflictorum,& indigentium,
Contritorum,& pœnitentium,
Perfectorum,& meditantium,
Damnatorum,& desperantium.

Gemunt enim afflicti de præsentis pœnæ impositione. Vnde isti sunt sicut asinus, qui gemit quando verberatur, & quando pondere prægrauatur Exod. 2. Ingemiscentes filij Israel propter opera vociferati sunt. Vnde dicitur Esaiæ 59. Rugiemus quasi vrsi, & quasi columbæ meditantes gemiemus. Vnde de tyrannis, qui sunt causa istorum gemituum, dicitur Iob 24. De ciuitatibus fecerunt viros gemere, & animæ vulneratorum clamabunt, & tamen Deus tales gemitus solet audire, & attendere, & gementes miseros liberare Psal. 11. Propter miseriam inopum, & gemitum
B pauperum nunc exurgam, dicit dominus. ¶ Item gemunt contriti de transactæ culpę commissione. Vnde isti sunt sicut turtur, quæ pro cantu gemitum reddit, & amisso compare dolet. Quia vere pœnitentes quando vident, quod propter peccata, suum comparem, id est, Christum perdiderunt, nunquam debent lætari, vel gaudere, sed per contritionem gemere, & plorare, dicentes cum Dauid: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. Talis autem

Gemitus contritionis
Carnis lasciuiam domare;
Cordis lætitiam fręnare,
Dei clementiam orare,
Diuinam gratiam captare,
Culpæ nequitiam vitare,
solet.

Domat (dico) contritionis gemitus carnis lasciuiam Ezechie. 21. Ingemisce in contritione lumborum, in amaritudinibus ingemisces coram eis. Fręnat etiam iste gemitus cordis lætitiam Esa. 24. Ingemuerunt qui lætabantur corde, cessauit gaudium tympanorum. Orat etiam talis gemitus Dei clementiam Tob. 3. Ingemuit Tobias, & orare cœpit dominũ. & Dan. 13. dicitur, quod ingemuit Susanna & ait: Angustiæ sunt mihi vndiq;. Captat etiam Dei beneuolentiam Exod. 6. Audiui gemitum filiorum Israel. Vitat etiam talis gemitus culpę nequitiam, quia; scilicet, conuertit animam a peccato Thren. 1. Ipsa autem gemens conuersa est retrorsum. Et ideo etiam sperandum est, quod iste gemitus auferat, & tollat omnem angustiam, quia sicut dicitur Ezech. 9. Solæ frontes virorum dolentium, & gementium fuerunt signatæ, & ipsi à percussione Angeli liberati. & Exod. 2. dicitur, quod dominus audiuit gemitum filiorum Israel, & liberauit eos. Merito igitur gemunt contriti de transactæ culpæ commissione.
C ¶ Item gemunt perfecti de cœlestis patriæ dilatione. Vnde isti sunt sicut cygnus, quæ est auis albissima, q̃ in fluminibus versatur, quæ semper solet gemere, & nunquam solet cantare nisi solum, quando debet mori, vel vitam finire. Quia pro certo viri perfecti, qui in fluminibus deuotionis versantur, & qui candore castitatis vestiuntur, pro dilatione cœlestis patriæ semper gemunt, & solum quando mors eis instat, quando sperant se cito ad patrem transire, gaudent, tripudiant, & exultant. Vnde de gemitu talium dicitur Thren. 1. Sacerdotes eius gementes, virgines eius squalidæ, & ipsa oppressa amaritudine. Iste est gemitus amorosus, quem habet anima desiderio videndi sponsum. Vnde Rom. 8. Ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum expectantes. & 2. Corinth. 5. In hoc ingemiscimus habitationem nostram, quæ ex cœlo est, superindui cupientes.
D ¶ Item gemunt damnati per æternæ pœnæ oppressionem vnde Iob. 26. Gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis. & Sap. 5. Videntes turbabuntur timore horribili, dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes. Vnde isti sunt proprie sicut vrsus, qui de nouo captus in nemore, & in catenis ferreis ligatus, incipit gemere & rugire, & præ desperatione cadere, rodere, & mordere. Quia pro certo damnati, quando de nemore huius mundi educuntur, & in catenis infernalibus astringuntur, tunc præ desperatione habent necessario gemere, & rugitum, & lamentum facere, & ducere. Vnde isti dicunt illud Psal. 37. Afflictus sum, & humiliatus sum nimis, rugiebam à gemitu cordis mei. Sic igitur patet, quomodo à diuersis diuersimode gemitur, & quomodo diuersi gemitus ad diuersa tendunt, omitto causa breuitatis. Vide supra de desiderio, dolore, Fletu, & infra de suspirio.

A **Generare. Gignere.** Nota, quod illi spiritualiter generantur, qui de bonis mali, vel de malis boni efficiuntur. Generare enim spiritualiter loquendo, nihil aliud est, quam quædam conuersio, mutatio, & spiritualis formatio, vel creatio, vel etiam quædam ad aliquem statum promotio, vel introductio. Potest ergo accipi in bono, & in malo.

¶ In bono ergo accipitur quando à Deo vel à prædicatore vel à prælato aliqui ad bonum conuertuntur, Deus enim generat per bonam inspirationem, prædicator per bonam informationem, prælatus vero per bonam castigationem Generat (dico) Deus interius inspirando. Et de hoc dicitur Iob 38. Quis est pluuiæ pater, aut quis genuit stillas roris? De cuius vtero egressa est glacies, & gelu de cœlo quis genuit? Peccatores enim dicuntur glacies, ratione fragilitatis, dicuntur gelu ratione indeuotionis, & spiritualis frigiditatis, qui tamen ros, & pluuia ad irrigandũ alios efficiuntur, quando à Deo per inspirationem generantur, & conuertuntur sicut apparuit in beato Paulo, qui per diuinam generationem de gelu, & glacie factus est ros. & pluuia. Item generat prædicator exterius informando, & sic generabat beatus Paulus illos, quibus dicebat 1. Corint. 4. Per euangelium ego vos genui. Ideo præcipitur Prouer. 23. Audi patrem tuum, qui genuit te. Item generat prælatus per bonam correctionem, & per bonorum exemplorum dationem, & ostensionem. Vnde de Adam dicitur Gene. 5. quod ipse genuit filium ad imaginem & similitudinem suam. Ista est generatio bona, & virtuosa. De ista ergo bona generatione, & conuersatione possumus dicere illud 1. Petri 2. Quasi modo geniti infantes lac concupiscite.
¶ Sed adhuc dico, quod est alia generatio mala, & vitiosa, & B ista est generatio, qua homines mali efficiuntur. Et sic generantur quidam à diabolo per suggestionem superbiæ, quidam à carne per infectionem luxuriæ, quidam à mundo per inflammationem auaritiæ. Vnde de istis malis generationibus dicitur Ose, 5 Præuaricati sunt, quia filios alienos genuerunt. Et ideo breuiter de ista generatione bona, & mala dicitur illud præallegatum Iob 38. Quis est pluuiæ pater? Vide eam supra. In quibus verbis aduerte, quod sicut in aëre diuersæ, & contrariæ fiunt impressiones, aliæ bonæ, aliæ malæ, sic etiam in cordibus humanis generantur aliquæ passiones, & conditiones, quædam bonæ, & virtuosæ, quædam vero malæ, & perniciosæ siue vitiosę. Dicamus ergo, quod in aliquibus generatur fœcunditas compassionis, ista est generatio pluuiæ. Quis est (inquit) pluuiæ pater? Humiditas deuotionis, ista est generatio roris. Aut quis inquit genuit stillas roris? Consideratio suæ fragilitatis, ista est generatio glaciei. De cuius vtero (inquit) egressa est glacies? Consideratio suæ labilitatis, ista est gelu. Et gelu inquit quis genuit? Generatur ergo in nobis compassio proximi adiutiua seu fœcundatiua. [Pluuiæ inquit.] Deuotio tentationum refrigeratiua. [Roris inquit.] Discretio nostri cognitiua. [Glacies inquit.] Turbatio nostri constrictiua. [Gelu inquit.]
¶ Primo ergo dico, quod in nobis debet generari compassio C fœcundatiua [Pluuiæ inquit.] Sicut enim pluuia generatur quando virtute caloris vapores humidi congregati in corpus nubis dissoluuntur, & fluere compelluntur, sic vere quando calor diuinæ gratiæ dissoluit hominem per compassionem, tunc vapores sui congregati, id est, bona sua temporalia, quæ ad modum vaporis fragilia sunt, & faciliter euaporabilia, conuertuntur in pluuiam per eleemosynarum largitionem, ex qua quidem alij irrigantur, & inundantur per beneficium, & subuentionem. vnde Eccles. 35. in fin. Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis, quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis. Sed proh dolor, multi sunt in quorum cordibus ista pluuia non generatur. Sicut enim quando calidi, sicci, & humidi vapores sursum à terra exhalant, & in nubium sinu inuoluuntur, non solent pluuiam generare, sed fulgura, & tempestates, sic quia multi pleni sunt calore, & ardore, cupiditate & siccitate, indeuotionis, & spiritualis ariditatis, in talibus non solet pluuia pietatis generari, sed fulgur rapinę, & crudelitatis, tempestas exactionis, & aduersitatis in eis generatur quibus vicini affliguntur, & diuersimode cruciantur. Vnde in Psal. Posuit pluuias eorum grandinem, ignem comburentem in terra eorum. Non sic charissimi, sed generetur in nobis compassio rorificatiua.
¶ Secundo dico, quod in nobis debet generari deuotio refri- D geratiua. [Stillas inquit roris.] Ros enim qui de cœlo venit, & qui de nocte occulte descendit, & qui ardorem aëris refrigerat, atq; tollit, & siccitatem herbarum temperat, eas vegetat atq; nutrit, significat virtutẽ deuotionis, quę de sursum à Deo principaliter immittitur, & de qua ardor tentationum refrigeratur, & temperatur, & per quam homo spiritualiter vegetatur, & nutritur Ecc. 18. Ardorem refrigerabit ros. De talis roris generatione dicitur Nu. 11. Cum descenderet super castra ros, descendebat pariter & manna. Manna enim significat gratiam, quæ tunc temporis super hominem abundantius descendit, quando ros deuotionis ipsam præcedit. Sed vere multi sunt sicut montes Gelboe, qui fuerunt à Deo maledicti, ideo in eis nullus ros potuit generari, iuxta illud 2. Reg. 1. Montes Gelboe nec ros nec pluuia cadat super vos. Sic vere multi sunt, ita à Deo maledicti, quod nec ros deuotionis, nec pluuia compassionis descendere potest super eos.
¶ Ter-

E ¶ Tertio dico, quod in nobis generari debet discretio nostri cognitiua, quia, scilicet, ibi debet esse glacies. Glacies enim dum est integra, lucet & est pulchra, modico tamen calore soluitur, modico ictu frangitur, & in lutum finaliter conuertitur, & mutatur. Sic nostra misera conditio, & mundana prosperitas, & possessio quamuis aliquando splendeant, & luceant, tamen, vt communiter, non diu durant, facile enim deficiunt, & annihilantur, & per mortem vel aduersitatem franguntur, & dissipantur. Ista ergo glacies, id est, nostræ glacialis fragilitatis conditio, seu cõsideratio debet in nobis generari, & à nobis continue meditari, vt sic de nobis dicatur illud Psal. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum &c. Per istas enim impressiones spiritualiter intellectas, debet in nobis vel in nostris cordibus per considerationem generari ignis, id est, ardor infernalis pœnalitatis. Item debet generari grando, id est, inuasio temporalis aduersitatis, nix, id est, fluxibilitas temporalis prosperitatis, glacies, id est, fragilitas nostræ naturalis infirmitatis. Ista ergo, id est, istorum consideratio, debent in nobis generare turbationem nostri constrictiuam, id est, constrictionem diuini timoris, quæ notatur per F gelu. ¶ Quarto igitur dico, quod à nobis debet generari gelu. Gelu enim omnia exteriora humida constringit, contrahit, & desiccat, & signat frigus diuini timoris, qui quando bene in nobis generatur, omnis humor luxuriæ constringitur, & omnes affectiones fluxibiles coarctantur. Vnde tali gelu constrictus fuit Iacob, cum dicebat Gen. 31. Æstu vrgebar, & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis. Quia vere charissimi, illi à somno mundanæ delectationis restringuntur, qui æstu diuini amoris inflammantur, & gelu diuini timoris turbantur. vnde Iob. 37. Flante Deo concrescit gelu, & rursum latissime funduntur aquæ. Sic igitur patet, quomodo quadruplex impressio spiritualis in nostris cordibus generatur. Sed quia de ista generatione morum vel virtutum parum, aut nihil possum notabiliter concordare, idcirco supersedeo ad præsens. Materia enim ista quantum ad auctoritates valde sterilis est, quantum ad exempla mirabiliter fertilis posset esse. Et ideo vide supra titu. de fructificare, & infra titu. de sterilitate.

A **Generatio.** Nota, quod generatio est omne illud, quod generatur, vel omne illud, quod successione temporis variatur. Vnde generatio idem est, quod proles, progenies, prosapia, seu parentela. Et sic accipitur Tob 14. vbi dicitur, quod ipse vidit quintam generationem, & filios filiorum. ¶ Item accipitur generatio pro ipso modo generandi, & producendi, & sic accipitur Esa. 53. vbi dicitur de Christi generatione. Generationem eius quis enarrabit? ¶ Item accipitur pro qualibet particulari progenie, & natione. Vnde Matth. 12. Generatio mala, & adultera signum quærit. Et in Psal. 77. dicitur. Vt cognoscat generatio altera. ¶ Item accipitur pro temporis successione, & sic accipitur in Psal. vbi dicitur. Donec annunciem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est. Per generationem igitur, vt communiter, intelligitur communitas vnius nationis, societas vnius conditionis, consanguinitas eiusdem propagationis, conformitas eiusdem religionis. Et sic notare possumus, quod est duplex generatio, vna bona, & alia mala, vna virtuosa, alia vitio-B sa, vna laudabilis, alia damnabilis ¶ De generatione igitur bona notare possumus, quod ista debet habere tres conditiones. Debet enim

Debite generari,
Modeste conuersari,
Deuote famulari.

Debet (dico) debite generari. Generatio enim bona dicitur, quæ de legitimo matrimonio generatur. Et sic per bonam generationem possunt spiritualiter intelligi, qui sunt in sancta matre Ecclesia iuste, & licite introducti, illi videlicet, quos non introduxit ambitio, quos non procreauit carnis affectio, quos non promouit, vel exaltauit aliqua simoniaca munerum datio, vel exceptio. Omnes enim qui taliter generantur, generatio adultera, & spuria spiritualiter appellantur, eo, scilicet, quod ex legitimo Christi, & Ecclesiæ matrimonio non nascuntur. Vbi isti sunt sicut generatio multorum, quæ habet fieri de parentibus diuersarum specierum. Quando enim asinus conuenit cum vxore equi, tunc generatur ibi mulus, quod est animal ita frigidum, quod non potest fructificare vel generare. Sic pro certo charissimi, simoniaci ex quodam adulterino concubitu generantur. Quando enim asinus, id est, malus prælatus coniungitur cum vxore equi, id est, cum aliqua Ecclesia vel prælatura, quæ equi, id est, boni prælati debuerat esse vxor, tunc, proculdubio generantur ibidem muli, id est, viri Simoniaci, cõtra Deum, & rationem introducti, & promoti, qui re vera sunt ita frigidi per intentionem, quod non possunt fructum producere per bonam operationem. Vide pro Deo de simoniace promotis, & generatis qualiter in Ecclesia fructificant, certe pessime, quia, vt communiter, nec temporaliter, nec spiritualiter prosperantur. Et ideo sicut dicitur Matt. 12. Isti sunt generatio mala, & adultera, quæ signum quærit, sed signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ, qui. s. in mare proiectus est, & deuoratus a cæto, quia pro certo tales finaliter in mare .i. in inferni amaritudinem proijcientur, & à cæto .i. à diabolo deuorabuntur. Non sic charissimi, quia si volumus esse bona generatio, nos debemus debite generari .i. iuste in ecclesia promoueri, quia sic dicitur in Psal. Dominus in generatione iusta est, exemplo Noe, de quo dicitur Gen 6. Noe vir iustus atq; perfectus in generationib. suis fuit. Et ideo in arcam fuit introductus, quia .i. soli iusti in arca ecclesiæ debent admitti Gen. 7. Ingredere in arcam quia te vidi iustũ corã me. ¶ Secundo dico, quod si volumus esse bona generatio, nos debemus modeste cõuersari Psa. 23. Hęc est generatio quærentiũ dominũ, C quia pro certo illi, qui non conuersantur pacifice, & modeste, generatio bona dici non debent. Isti .n. sunt sicut generatio canum. Quamuis .n. omnes canes sunt eiusdem speciei, eiusdem generis, eiusdem generationis, isti tñ inter se modeste vel pacifice nõ cõuersantur, imo alter ab altero sępissime mordetur & impugnatur Sic vere multi, qui quamuis sint eiusdẽ generis, vel sanguinis, eiusdem regionis vel religionis, ipsi tamen nolunt pacifice viuere, sed per detractionem, & iniuriæ illationem alter alterum mordere, & impugnare. Vnde ista est illa generatio de qua dicitur Prou. 30. Generatio, quæ patri suo maledicit. Generatio, quæ pro dentibus gladios habet. Non sic igitur, quia nos debemus modeste conuersari. ¶ Tertio dico, quod si volumus esse bona gene- D ratio, nos debemus deuote famulari. De qua dicitur in Psal. 111. Generatio rectorum benedicetur. Non est enim bona generatio quæ suis genitorib. humiliter non obedit. Et ideo multi sunt qui mala generatio dici possunt, illi videlicet, qui genitorib. suis. s. Deo, vel prælato, vel parentib. carnalib. nolunt fideliter obedire, sed potius eis infideliter contraire. Isti sunt generatio viperina, quæ proprijs dentibus proprios parentes interficit, & corrodit, quia vere multi sunt hodie mali filij, & mala generatio, qui, proprios parentes, scilicet prękatum, vel Ecclesiam, in qua sunt, dentibus & morsibus, id est, diffamationibus, litibus, & tribulationibus afficiunt, & molestant. Isti sunt generatio peruersa, & infideles filij. Vnde eis dicitur Deut. 32. Generatio praua atq; peruersa, hæccine reddis domino, popule stulte, & insipiens? Non sic charissimi, sed simus generatio bona vt possimus deuote famulari, quia reuera sicut dictum est, illi sunt bona generatio, qui deuote famulantur, qui modeste conuersantur, qui debite generantur, quia sicut dicitur in Psal Hæc est generatio quærentium dominum, quærentium faciem Dei Iacob. ¶ De generatione mala supra in singulis paragraphis clausula subinserta est.

Gens. Nota, quod gens est nomen collectiuum sicut popu- A lus, signat enim personarum pluralitatem inuicem congregatam. Vnde gens idem est, quod natio, generatio, populus, & plurium personarum collectio. Et accipitur, vt communiter, vel pro bona vel pro mala vnione, & congregatione. Gens igitur in bono signat bonam concordiam, & vnitatem. Et sic intelligitur illud Esa. 2. Non leuabit gens contra gentem gladium. Et illud Ioan. 3. Congregabo omnes gentes &c. In malo signat malam amicitiam, & societatem, & sic accipitur 1. Mach. 5. Congregatę sunt gentes aduersus Israel. Gentes enim fuerunt omnes illæ nationes dictæ, quæ erant per vniuersum mundum præter filios Israel, & ideo dicebantur gentes, quasi sine rege viuentes. Et sic gentes poterunt significare omnes mundi peccatores, & iniquos, qui legi Dei non subijciuntur, qui à filijs Israel, id est, à viris sanctis separantur, & distinguuntur, qui etiam idolis, id est, diuersis vitijs supponuntur subiugantur, quia sicut dicitur in Psal. Simulachra gentium argentum, & aurum. ¶ Dicamus igitur aliquid de gentibus in bono significato. Dicamus ergo, quod nos debemus esse gentes, id est, nos simul per concordiam coniungentes, vel gentes, id est, nos per prudentiam bene regentes, vel gentes, id est, peccata nostra per pœnitentiam lugentes, atque plangentes. Et si tales fuerimus, nobis poterit dici illud 1. Petr. 2. Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. In quibus verbis ostenditur, quod illi sunt bonæ, & virtuosæ gentes, qui sunt

Inter se concorditer fœderati. [Genus inquit.]
A malis singulariter segregati. [Electum.]
Domino specialiter dedicati. [Regale sacerdotium.]
A Deo virtualiter vendicati. [Populus acquisitionis.]

¶ Dico igitur primo, quod isti sunt bonæ gentes, qui inter se fœ- B derantur concorditer, & hoc ostenditur cum dicitur Genus Sicut enim in genere intellectuali, & logico vniuntur, & aggregantur diuersæ species, & diuersa indiuidua, & in genere sanguinis seu corporali aggregantur, & continentur diuersi gradus consanguinitatis, sicut insuper in gente vel in populo aggregantur plures personæ diuersæ & contrariæ qualitatis, sic pro certo quanquam simus diuersi, & contrarij, qualitate & conditione

conſanguinitate & natione, patria, loco, & regione, debemus tamen in vno genere, id eſt, in vna communi concordia conuenire. [Genus inquit] Act.17. Ex vno omne genus hominum propagatum eſt Et ideo de Abraham, qui interpretatur pater malarum gentium, dicitur Act.13. Filij generis Abraham &c. Sed proh dolor chariſſimi, quam multæ ſunt hodie gentes, congregationes, nationes, quæ non habent concordiæ vnitatem, ſed potius totius controuerſiæ diuerſitatem. Vnde iſti non conſtituunt genus cõmunitatis, ſed magis conſtituunt ſpecies diuiſionis & partialitatis. Vnde 1. Mac.5. dicitur, quod audierunt gentes, quod ædificatum eſt altare, & cogitabant tollere genus Iacob. Iſti ſunt proprie detractores, inuidi & iracundi, qui genus communitatis concordiæ, & amicitiæ nequeunt ſuſtinere, ſed ipſum nituntur tollere, & diſſipare. Iſti ſunt ſicut quædam gens, quæ eſt in quadam inſula Indiæ, vbi pater filiũ, & filius patrem ſolet quandoq; occidere, quando vident ſe inficem infirmari, & occiſos eos ſolent manducare. Dicunt enim quod melius eſt occidere amicos ſuos, cum mori debeant ſecundum reſponſum deorum ſuorum, quam ipſos diu dimittere infirmari. Melius eſt etiam, vt dicunt, eos comedere, quam quod vermes ipſos comederent vel vorarent. Iſta narrantur in libro de mirabilibus orientis. Pro certo chariſſimi, tales gentes videntur eſſe vſurarij, & detractores, ipſi enim amicis proprijs non parcunt. ſed omnes deuorant, & corrodunt. Videntur enim ſentire, quod melius eſt amicos, ſocios & vicinos comedere, vel corrodere, quam ipſos ab alijs deuorari permittere. Ideo de iſtis dicitur Hierem.19. Vnuſquiſque carnes amici ſui comedet. Iſti ſunt igitur illa gens, de qua dicitur Luc.21. Exurget gens contra gentem, & regnum aduerſus regnum. Non ſic, ſed ſimus fœderati concorditer. [Vos eſtis inquit genus.]

C ¶ Secundo dico, quod illi ſunt à malis ſegregati, quia nos debemus eſſe genus electum. Illud enim quod per excellentiam bonitatis eſt ab alijs ſeparabile, eſt illud etiam, quod inter multos eligitur, & ab alijs ſeparatur, & ſeiungitur. Sic vere chariſſimi, cum nos Chriſtiani, & maxime eccleſiaſtici ſimus à Deo inter omnes nationes electi (iuxta illud Ioan.15. Elegi vos, vt eatis, & fructum afferatis) dico, quod per excellentiam virtutum debemus eſſe ab omnib. diſtincti, & ſeparati. Et vere chariſſimi, iſtam noſtram electionem, & vocationem ſumme debemus attendere, & eius occaſione nos ab alijs ſeparare. Iſtud proprie pertinet ad nos, & alios eccleſiaſticos, qui ad Dei ſeruitium ſumus electi. Nos enim ſimus populus ſapiens, & intelligens, gens magna Deut.4. Ideo dicitur ibidem. Quæ eſt alia gens ſic inclyta, quæ habeat cęremonias, iuſtaq; iudicia? Iſta tamen ſunt contra multos, qui pro certo nõ ſunt electa gens, ſed gens infecta, non gens inclyta, ſed gens perdita, non gens virtuoſa, ſed gens vitioſa. Talibus dicitur Eſa. 1. Væ genti peccatrici populo graui iniquitate, ſemini nequam, filijs ſceleratis. Iſti ſunt ſicut quædam gentes, quæ ſunt in aliquibus deſertis Aethiopiæ, quæ à pecudibus non videntur eſſe ſeparatæ vel diſtinctæ. Quidam enim ſunt, qui vadunt nudi ſine aliquo veſtimento, imo mirantur quando vident aliquem veſtitum, dicentes hoc eſſe male factum, cum Deus creauerit Adam nudum. Alij vadunt prona facie ſuper manus. Alij matrimonij leges non ſeruant imo mulieres omnes, cuiuslibet, & ſingulæ, omnium. Sic vere chariſſimi, inter mundi peccatores ſunt quidam, qui nudi ſunt ſine virtutum veſtimento, & maxime iſti ſunt inſolentes, & viri inuerecundi, & viri inhoneſti, qui quia non portant pallium honeſtatis, monſtrant omnia ſua pudibunda. Beatus enim, qui cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus ambulet, dicitur Apoc.17. Mirantur etiam iſti dum alij ſunt veſtiti, quia vere mali mirantur quomodo alij poſſunt eſſe boni, & quod in ſe vident impoſſibile, in alijs credunt mirabile. Iſtos ſpoliauit Deus, ſicut dicitur Abac.2. Tu ſpoliaſti gentes onuſtas. Nuda igitur eſt iſta gens per virtutum carentiam. Alij ſunt curui ad terram per auaritiam Pſal. Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram. Et in Pſal.46. Gentes ſub pedibus eius. Sunt ſine matrimonio, per luxuriam. Vnde iſta eſt gens abominata, de qua loquitur Eſa.49. Non ſic, ſed ſimus gentes electæ, inclytæ, & virtuoſæ, quia ſicut dicitur Prou.14. Iuſtitia eleuat gentem, miſeros facit peccatum populos. Simus igitur à malis ſegregati virtualiter. [Electus inquit.]

D ¶ Tertio dico, quod ſi volumus eſſe bonæ gentes, & virtuoſæ, nos debemus eſſe Deo dedicati ſpecialiter, quia nos debemus eſſe regale ſacerdotium, & gens ſancta. Sacerdotium enim eſt officium diuinis vſibus aptum, & deputatum. Et ideo quando vocat nos ſacerdotium, debemus Deo ſpecialiter dedicari, quod potiſſime pertinet ad eccleſiaſticos, qui quia ſunt aſſumpti ad ſacerdotium regale iuxta illud Apocal.5. Feciſti nos Deo noſtro regnum, & ſacerdotes, ideo debemus eſſe gens ſancta, & immaculata, quia vere illi, qui ad eccleſiaſticos gradus, ſeu officia aſſumuntur, ſanctitatem habere, & ſeruare tenentur, iuxta illud Eſa.26. Aperite portas, & ingredietur gens iuſta, & cuſtodiens veritatem. Tales enim gentes debent portas Eccleſię intrare, tales perſonæ debent intra Eccleſiam habitare, aliæ vero gentes, quę ſunt alterius conditionis non debent Eccleſiam introire. Vnde nota, quod Deus prohibuit ingreſſum Eccleſiæ ſuæ trib. generib. gentium, ſicut dicitur Deut.23. qui ſunt ſcilicet Manſeres, id eſt, filij meretricum, Amonites, id eſt, populus illius patriæ, & Moabites &c. Iſtæ tres gentes chariſſimi, ſignificant tria genera hominum quos Deus ab Eccleſia ſua abdicat, & repellit. Manſeres, id eſt, filij meretricum ſignificant Simoniacos. Simonia enim meretrix dicitur, quia non diligit niſi donantem. Et Amonites, qui interpretantur filij generis, ſignificant parentes, & nepotulos. Moabitæ, qui interpretantur de patre geniti, ſignificant proteruos, & ambitioſos, quia de iſtis dicitur Ioa.8. Vos ex patre diabolo eſtis. Iſtas enim tres gentes, ſcilicet, illos, qui per Simoniacam prauitatem ad beneficia promouentur, illos, qui per affectionem carnis, vel generis exaltantur, illos, qui per ambitionem ſuperbiæ in Eccleſiam introducuntur, non vult Deus Eccleſiam ſuam intrare, nec ibi locum aliquem obtinere, iuxta illud Iudic.3. Hæ ſunt gentes, quas dereliquit dominus. Sed proh dolor, iſti qui à Deo repudiantur, noſtris temporib. (ſicut videmus) amplius eligũtur. Vix enim aliqui ſunt, qui hodie promouentur, niſi per carnalem affectionem, aut per ambitionem, aut per ſimoniã aſſumantur. Vnde videtur verificatum illud Luc.21. Hieruſalem calcabitur à gentibus, quia vere Hieruſalem, id eſt, Eccleſia eſt hodie, vt communiter, à talibus gentibus occupata, & per eos diuerſis oppreſſionib. conculcata. Ideo plãgit ſcriptura Thre.1. Vidit gentes ingreſſas ſanctuarium tuum, de quib. præceperas, ne intrarent Eccleſiam tuam Non ſic igitur chariſſimi, ſed ſimus gens ſancta, vt regale ſacerdotium aſſumamur, & vt ſimus Deo dedicati ſpecialiter. Regale inquit ſacerdotium, gens ſancta. Et ſic potes hic applicare quomodo diuerſæ gentes non Deo, ſed diuerſis dæmonibus, ſeu numinib. dedicantur, ſicut in India, vbi quidam adorant canem, & quidam bouem, & antiquitus quidam Baal, quidam Aſtaroth: applica ſi vis, hoc eſt igitur tertium. ¶ Quarto dico, E quod nos debemus eſſe bonæ gentes, quia ſumus per Deum vendicati virtualiter, quod oſtenditur cum dicitur. Populus acquiſitionis. Sicut enim populus per aliquem acquiſitus, id eſt, de manib. hoſtium liberatus, liberatori ſuo tenetur fidem, id eſt, amorẽ ſeruare, & facere, & erga ipſum melius ſe habere, ſic vere quia Deus de dæmonum poteſtate liberauit, & acquiſiuit, ideo tenemur neceſſario erga eum fideles eſſe, & boni. Nos enim ſumus ille mons, de quo dicitur in Pſal. Montẽ, quem acquiſiuit dextera eius. Nunc ergo patet, quod ratione vendicationis quia ſumus populus acquiſitionis, ratione deprecationis, quia ſumus regale ſacerdotium, id eſt, gens ſancta, ratione acceptationis, quia ſumus gens electa, ratione colligationis, quia ſumus genus, id eſt, communitas &c. nos debemus eſſe gentes bonæ & virtuoſæ. Et ſic patet, quod nomen gentis accipitur in bono. ¶ Sed ſi vis, ad- F huc potes notare, quod ſub nomine gentis poſſunt intelligi vniuerſi mali gentes, & peccatores. ¶ Vnde nota, quod per gentes intelliguntur illi qui habent

Crudelitatem, & nequitiam,
Diuerſitatem, & diſcordiam,
Aduerſitatem, & miſeriam.

Peccatores enim habent ſęuitiam, & crudelitatem. Vnde illi ſunt illa gens, de qua Amos 6. Suſcitabo ſuper vos gentem, quæ conteret vos. Item habent malitiam & ſallacitatem. Vnde Eſa.10. Ad gentẽ fallacem mittam eum. Item habent nequitiam, & iniquitatem. Vnde Ezec.7. Adducam peſſimos de gentib. Item habent diſcordiam, & diuerſitatem. Vnde Luc. 21 Exurget gens contra gentem. ¶ Item finaliter habebunt miſeriam, & aduerſitatem. Vnde in Pſal. dicitur Manus tua gentes diſperdidit. Et Luc.21. In terris preſſura gentium &c. Et Soph. 3. Diſperdiſti gentes, & diſſipatæ ſunt. Et ſic patet, quomodo nomen gentis accipitur in malo. Et poſſet multum dilatare, qui vellet, ſed ſufficit, quod dictum eſt ſupra in inuectionibus.

Genua.

Nota, quod Genua ſunt membra flexibilia. Iſta e- A nim membra ſunt illa in corpore, quæ facilius deflectuntur, & quibus mediantibus corpus ad terram proſternitur, & inclinatur. ¶ Primo ergo dico, quod moraliter accipiendo, per genua poteſt intelligi mentis humilitas ſeu benignitas. Iſta enim ſunt duo genera animæ deuotæ, quæ, ſcilicet, faciliter inclinantur, & ad omne, quod iuſtum fuerit, incuruantur, ſicut de Petro dicitur Acto.9. Petrus ponens genua orauit. Elephas enim quando dormit, ſuper anteriora genua ſe inclinat Camelus quando oneratur, ſe ſolet ſuper anteriora genua incuruare. Inter genua etiam, & oculos dicitur eſſe cõuenientia, quia puer, quando eſt in vtero complicatus, ſolet duo genua ſuper duos oculos tenere, & inde eſt, vt dicunt aliqui, quod homo flexis genib. facilius flere ſolet. Sic pro certo chariſſimi, genua mentis noſtræ, id eſt, affectionem, & voluntatem debemus flectere per humilitatem & ipſa coram Deo curuare per benignitatem, & ſic lacry-

mas

mas debemus emittere per compunctionem, & Deum humiliter requirere per orationem, exemplo Danielis, qui (sicut dicitur Dan. 6.) tribus vicibus in die flectebat genua sua. Et hoc praecipitur Phil. 2. In nomine Iesu omne genu flectatur, coelestium, terrestrium, & infernorum. Per ista igitur genua intelligitur mentis humilitas.

B ¶ Secundo dico, quod per genua intelligitur carnis infirmitas. Et sic intelligitur in Psal. 108. Genua mea infirmata sunt à ieiunio. Ista enim genua flectuntur ad mundi delectabilia, & ad omnia vitia, & peccata. Ideo figuraliter dicitur Iud. 7. quod illi, qui flexis genibus biberunt aquam fluminis fuerunt à Gedeonis exercitu reprobati. Ad denotandum, quod illi, qui genua, id est, desideria cordis sui flectunt, & faciliter se inclinant ad aquam fluminis, id est, ad delectabilia huius mundi, digni sunt à Dei exercitu relegari, & à Deo perpetuo reprobari. Vnde & Ezech. 21. & 7. dicitur. Tabescet omne cor, & dissoluentur vniuersae manus, & infirmabitur omnis spiritus, & per cuncta genua fluent aquae. Et sic per genua intelligitur carnis infirmitas.

C ¶ Tertio dico, quod per genua intelligitur mundi prosperitas. Sicut enim nutrix super genua tenet puerum, vt ei blandiatur, iuxta illud Esa. 66. Super genua blandientur vobis, sic pro certo mundus super duo genua suae mundanae prosperitatis, quae sunt diuitiae, & delitiae, pueris suis, id est, mundi peccatoribus blanditur, & eos diuersimode consolatur. Pleiades enim sunt quaedam stellae, quae sunt sitae inter genua Tauri, vt dicit Isid. quae sunt stellae pluuiales, quia pro certo mūdi peccatores, qui pluuiam mundanae prosperitatis desiderant, & affectant, situati sunt inter duo genua tauri, id est, inter delitias & diuitias huius mundi, figurati in Samsone, qui super genua Dalilae meretricis obdormiēs, tonsus est capillis suis, & fortitudinem suam amisit, & sic à Dalila expulsus fuit, & suis traditus inimicis, à quibus fuit postmodum excoecatus. Dalila enim meretrix signat mundum, qui more meretricis non diligit nisi illos, à quibus lucrum reportat, quando igitur homo dormit super genua eius, id est, quando delectatur in mundi prosperitate ipse pro certo capillis gratiarum, & virtutum primo spoliatur, & sic fortitudo suae constantiae eneruatur, inimicis vero suis, id est, daemonibus per diuersa peccata traditur & obligatur, à quibus etiam per obstinationem excoecatur, & per quos finaliter inferni carceribus alligatur. Et ideo Iob se super genua talia fuisse plangebat, dicens Iob 3. Quare non in vulua mortuus sum, egressus ex vtero non statim perij? Cur exceptus genibus? cur lactatus vberibus? &c. q. d. Damnosum, & damnabile mihi est super genua mundanae prosperitatis quiescere, & ab vberibus carnalis dulcedinis lac gustare. Sic igitur patet, quod per genua intelligitur mundi prosperitas.

D ¶ Quarto dico, quod per genua potest intelligi coeli foelicitas. Sicut enim homo dormit super genua amici sui, sic beati in patria dormiunt in amore Dei sui. Et ideo coelestis gloria per genua intelligitur, supra quae spes beatorum omnium quietatur. Vnde potest dici illis illud Esa. 66. Inundantem gloriam sugetis, ad vbera portabimini, & super genua blandientur vobis. Sic igitur patet, quomodo per genua intelligitur coeli foelicitas, mundi prosperitas, carnis infirmitas, & mentis humilitas.

A **Genus.** Nota, quod genus accipitur pro vniuersitate, pro cōsanguinitate, & pro qualibet generali cōmunitate. Accipitur (dico) pro vniuersitate, & sic genus est terminus vniuersalis, sub quo sunt species, & in quo indiuidua continentur. De quo Dan. 3. Sonitum sambucae, & vniuersi generis musicorum. Et Eccle. 23. Duo genera hominum abundant in peccatis. Item accipitur pro consanguinitate, & sic genus idem est, quod parentela. Vnde Sap. 8. Sum quidem homo mortalis, similis hominibus alijs, ex genere terreno illius, qui prior factus est. Item accipitur pro omni communitate vel generalitate, & sic genus signat illa, quae sunt eiusdem societatis, conformitatis, aequalitatis, sicut Mat. 13. vbi dicitur, quod simile est regnum coelorum sagenae missae in mare, & ex omni genere piscium congreganti. Quia igitur genus quocunque modo accipiatur, signat quandam collectionem, & congregationem, ideo specialiter per illos, qui dicuntur eiusdem generis, possumus intelligere illos, qui sunt eiusdem consanguinitatis, communitatis, & societatis, & vniuersitatis, quia, scilicet, originaliter ab vno patre, & ab vna matre, ab vno fundatore vel ab vno creatore principium assumpserunt.

B ¶ Possumus etiam notare, quod illi, qui taliter sunt eiusdem generis, debent habere

Parem nobilitatem,
Morum conformitatem,
Cordium vnitatem.

Parem dico nobilitatem, & ideo fatui sunt, qui de suis generibus gloriantur. Constat enim quod omnes sumus de eodem genere naturali, scilicet, de genere Adae, sicut dictum est supra Sapien. 7. Sum quidem homo &c. Item de eodem genere spirituali, scilicet, eiusdem fidei, vel eiusdem Ecclesiae vel religionis. Sicut enim dicitur Acto. 17. Ex vno omne genus hominum propagatum est. Eandem igitur nobilitatem habemus, quantum est de natura, & ideo nullus se debet alteri anteferre, nisi ipsum morum, & scientiae nobilitas anteponat. Vnde Hiero. in quadam epistola dicit, quod nobilitas corporis solet ignobilitatem parere mentis. Et ideo Chrys. exponens illud. Nos habemus patrem Abraham Ioan. 8. dicit sic. Melius est de contemptibili clarum, quam de claro genere contemptibilem nasci. Ita melius est, quod parem nobilitatem habeamus. Quod tamen est contra multos, qui quamuis sint eiusdem generis vel cōditionis, se tamen reputant alijs nobiliores, se vident alijs foeliciores vel ditiores, imo quod peius est, saepe fit, quod illi rustici, qui fauente fortuna milites, vel diuites efficiuntur, alios genere suo aduocare, & recognoscere dedignantur. Isti sunt sicut papiliones, qui quamuis à natura originaliter sint erucae, quae tandem assumptis alis tales auiculae sunt effectae, sicut dicit Isid. Ipsi tamen videntur esse alterius speciei vel generis, quam erucae, nolūt enim cum pedibus p terram repere, imo volant per aëra sicut aues. Sic vere tales licet de erucis papiliones, id est, de rusticis nobiles sunt effecti, ipsi pro certo ex tunc a suo proprio genere se discernunt, & cum auibus, id est, cum nobilibus volare, & discurrere contendunt, proprios etiam parentes contemnunt, & ac si essent alterius speciei vel generis, se nouos factos homines esse credunt. Istis igitur non natis nobilibus, sed factis, nihil est crudelius, vt dicit Seneca libr. de sententijs oratorum, iuxta versiculum. Crudelius nihil est humili, cum surgit in altum. Non sic charissimi, quia vere illi, qui sunt eiusdem generis, habent, vt communiter, parem nobilitatem.

C ¶ Item habent, vt communiter, morum conformitatem. Illi enim qui sunt eiusdem generis, & maxime quando sunt propinqui, sicut fratres &c. vt communiter habent inter se aliquas similitudines corporales, vt communiter etiam quilibet nititur imitari & assimilari illis, à quorū genere ortum sumpsit. Et ideo nos omnes, qui spiritualiter eiusdem generis sumus, vt dictum est, debemus in bono nostris praedecessoribus conformari, & alterum bonis moribus imitari. Vnde Sapien. 19. Omnis creatura à principio ad suum genus refigurabatur.

D ¶ Item dico, quod illi, qui sunt eiusdem generis, debent habere cordium vnitatem. Animalia enim eiusdem speciei solent inter se pacifice viuere, vnum aliud diligere, & defendere, & quodam consanguinitatis nexu in simul habitare. Omne enim animal diligit simile sibi, sicut dicitur Eccles. 13. Vnde etiam auctor dicit, quod animalia eiusdem speciei nunquam se solent comedere praeter pisces. Ad denotandum, quod nos, qui sumus de eodem genere, vel naturali, vel morali, debemus nos inuicem diligere, & per pacem, & concordiam alter alterum frequentare, nulli nocere, sed omnes iuuare, & sic erimus sicut Tobias, de quo dicitur Tob. 1. quod omnia, quae habere poterat, quotidie cum captiuis fratribus qui erant de genere suo, impartiebat. Sit igitur in nobis amoris vnitas, morum conformitas, compar nobilitas. Et haec de genere sufficiunt. Vide supra de cognatione, de consanguinitate, & in tabula vide in multis titulis vbi fit mentio de illis, qui sunt eiusdem generis vel sanguinis.

A **Germen. Germinare.** Nota, quod germinare idem est, quod fructificare, emittere, & aliquid exterius effundere. Et est proprie germen principium fructuum, id est, illud, quod ad creationem fructus natura primo emittit. Et ideo moraliter loquendo, germen, pro cogitatione, pro affectione, vel pro cuiuslibet operis inchoatione sumitur. Sicut enim in herbis & arboribus germen primo ab arbore exit, & tandem in flores & folia prorumpit, & in fine in fructus multiplices se diffundit, sic vere in moralibus, homo primo emittit germen cogitationis, tandem flores desiderij & affectionis, & postea folia locutionis vel exterioris conuersationis, finaliter vero fructus bonae operationis Prou. 11. Iustus quasi virens folium germinabit. Et breuiter de germinatione spirituali ter possumus exponere illud Ezech. 17. Sumam ego de medulla cedri, & plantabo, super montem excelsum, & erumpet ibi germen, & faciet fructum. In quibus verbis ostenditur quod sicut ad hoc, quod arbor germinet, requiruntur tria, scilicet,

Humor sufficiens, quia debet habere medullam,
Radix stabilens, quia debet esse plantata,
Locus expediens, quia debet esse super montem.

Sic spiritualiter ad hoc, quod homo proferat germen gratiae & virtutum, ipse debet per charitatem dulciter vegetari, ista est enim medulla glutinosa, per fidem firmiter radicari, ista est enim quae mentem stabilitat, quia plantat, per spem coelitus collocari, ista enim super montem excelsum paradisi leuat mentem. Charitas enim mentem vegetat, fides mentem firmat & plantat,

B ſpes vero in debito loco ipſam ſituat, atq; locat. ¶ Primo igitur dico, quod ſi volumus ſpiritualiter germinare, neceſſe eſt vt dulciter vegetemur. [Sumā inquit de medulla.] Medulla enim quæ naturaliter eſt tenax & glutinoſa, & arborem nutrit & vegetat, quæ in medio arboris latitat, & ſine qua arbor non germinat, nec fructificat, ſignat charitatē, quæ tenax & glutinoſa eſt, quia per ipſam diuerſa corda tenaciter iunguntur & glutinantur, quia ſicut dicit Apoſtolus ad Col. 3. Charitatē debemus ſuper omnia habere, quod eſt vinculum perfectionis. Iſta enim in medio arboris quaſi in corde hominis habet principaliter ſedem ſuam, ibidem enim exiſtens, totam animam ſpiritualiter per deuotionem & gratiam nutrit, & per virtutes & bona opera germinare, & fructificare multipliciter ipſam facit. Iſta eſt enim ſicut quidam ros ſpiritualis, quo ſi mens irrigata fuerit, affluenter vtique germinabit, vt ipſa dicat illud Oſe. 14 Ero quaſi ros, & Iſrael germinabit quaſi lilium, ſicut enim arbores, quæ multum habent de medulla, ſolent faciliter germinare, ſicut patet in vinea, quæ multum abundat in medulla, ſic procul dubio illi, qui abundant in medulla charitatis, in medulla pietatis, in medulla benignitatis, in medulla deuotionis, in medulla compaſſionis, ſolent per bona opera germinare, & fructus virtutum faciliter procreare, vt de eis dicatur illud Oſe. 14. Viuent tritico, & germinabunt quaſi vinea. Et ideo de iſta medullę irrigatione poteſt dici illud Iob 21. Viſcera eius plena ſunt adipe, & medullis oſſa illius irrigantur. Sed heu, de multis videtur verificatum illud, quod dicitur Ezech. 17. Aquila grandis venit ad libanum, tulit medullam cedri &c. Quia vere chariſſimi, aquila alte volens, id eſt, ſuperbus diabolus, venit hodie ad libanum, quæ interpretatur candidus, id eſt, ad corda illorum, qui candore proſperitatis veſtiuntur, & maxime ad cedros, id eſt, ad illos, qui per ſuperbiam, vt cedrus libani eleuantur, ad iſtos enim venit diabolus, & de ipſorum cordibus medullam charitati ſubtrahit, & ſic virtutem germinandi ſpiritualiter eis tollit. Et ideo de multis videtur hodie dici illud Abac. 4. Ficus non florebit, & non erit germen in vineis Mentietur opus oliuæ, & arua non afferent cibum. Non ſic chariſſimi, ſed ſi volumus germinare, neceſſe eſt, vt per charitatem dulciter

C irrigemus [Sumam inquit medullam.] ¶ Secundo dico, quod ſi volumus ſpiritualiter germinare, neceſſe eſt, vt per fidem firmiter radicemur, quod oſtenditur cum dicitur. Plantabo. Sicut enim arbor quæ non eſt plantata, & in terra profunde radicata, non poteſt bene germinare, ſic nec homo, qui non eſt per fidem bene radicatus & plantatus, non poteſt germen virtutum nec fructum bonorum operum procreare. Ideo de iuſto dicitur in Pſal Iuſtus germinabit ſicut lilium, & florebit in æternum ante dominum, plantatus in domo domini. Et nota, quod ipſe dicit, germinabit ſicut lilium, lilium enim habet vnum modum ſatis mirabilem germinandi, ſi enim haſta lilij curuetur & terra cooperiatur, dum tamen ſemper ſe teneat cum radice inuenies poſt paucos dies, quod ex quolibet nodo generabitur vna bulla ſeu caſſa, quod etiam ab Ariſt. in lib. de vegetabilibus ſatis mirabile reputatur. Sic vere chariſſimi, vir iuſtus, quando cum radice, id eſt, cum Deo coadiungitur per fidem & deuotionem, quando inferius incuruatur per humilitatem & ſubiectionem, quando terra cooperitur per mortis conſiderationem, tunc vere fit, quod ex quolibet nodo eius, id eſt, ex qualibet affectione ipſius prorumpit aliquod bonum germen, id eſt, aliquod bonum opus. Vnde Ex. 1. Quaſi germinantes multiplicati ſunt. Et Oſe. 14. Germinabit quaſi lilium, & erumpet radix eius. Neceſſe eſt igitur, vt fir-

D miter radicemus per fidem. ¶ Tertio dico, quod ſi volumus germinare, neceſſe eſt, vt per fidem cœlitus collocemur, quod oſtēditur cum dicitur. Super montem excelſum. Sicut enim arbor non bene germinat niſi in terra bona ſituetur & plantetur, ſic nec homo niſi in terra bona paradiſi per ſpem & deſiderium collocetur. Paradiſus enim intelligitur per montem excelſum, quia ſicut in montibus excelſis ſolent quandoq; fontes emanare, aues cantare, herbæ, & arbores germinare, ſic vere illi, qui in alto monte paradiſi per ſpeciem & deſiderium conuerſantur, ſolent aquis fluere per deuotionem, ſolent velut aues canere per gratiarum actionem, ſolent velut arbores germinare per bonam operationem iuxta illud Gen. 1. Germinet terra herbam virentem & Ezec. 34. In montib excelſis Iſrael erunt paſcua eorum, ibi re-

E quieſcent in herbis virentibus. ¶ Et poſſumus notare, quod

Germinant quidam ſicut { Lilium per caſtitatem, / Folium per honeſtatem, / Vinea per pietatem, / Terra per humilitatem.

Germinant (dico) quidam per caſtitatem ſicut lilium. Lilium enim candidum, caſtitatem denotat, in ſcriptura. Vnde in Pſalm. Iuſtus germinabit ſicut lilium. Item quidam germinant per honeſtatem ſicut folium. Vnde Prou. 11. Iuſtus quaſi virens folium germinabit. Item quidam germinant per pietatem ſicut vinea. Vnde illud Oſe. 14. Germinabit quaſi vinea. Quidam germinant per humilitatem ſicut terra. Terra enim quæ eſt infimum elementum, ſignat perſonam humilem. Quidam ſicut vinea, quæ eſt medulla plena, & ſignat perſonas miſericordes. Vnde Zach. 8. Vinea dabit fructum ſuum. Sic igitur patet, quomodo diuerſimode diuerſi germinant, quanquam videamus malos male multipliciter germinare. Germinant enim mali germen vanum per ſuperbiam, germen amarum per inuidiam, germen profundum per auaritiam (germen dico vanum per ſuperbiam.) Vnde Ezech. 7. Floruit virga, germinauit ſuperbia. Item germen amarum per inuidiam. Vnde Deute. 29. Ne ſit inter vos radix germinans fel & amaritudinem. Item germinant germen ſiccum per auaritiam. Vnde Dan. 4. Germen radicum eius in terra ſinite. Eſt igitur terra illa maledicta de qua dicitur Gen. 3. Maledicta terra in opere tuo, cum operatus fueris eam, non dabit fructus ſuos, ſpinas & tribulos germinabit tibi. Non ſic (chariſſimi) non, non germinetis mala germina, ſed bona, non opera vitioſa, ſed virtuoſa, quia vere de talibus germinibus in præſenti, ſequitur fructus gloriæ in futuro. Ideo cuilibet dicitur in Pſal. 64. Riuos eius inebrians, multiplica genimina eius, in ſtillicidijs eius lætabitur germinans. Patet igitur, quod nos poterimus ſpiritualiter germinare, ſi per ſpem debite collocemur, ſi per fidem firmiter radicemur, ſi per charitatem dulciter humectemur. Et hæc de germinatione ſufficiant.

Gyrus. Nota, quod gyrus idem eſt, quod circuitus. Vide ſupra de circundare vel circuitu, ſcilicet, in litera C.

Gladius. Nota, quod gladius in ſcriptura accipitur in bono & in malo. Cum igitur gladius, vt communiter, fiat ad occidendum, poſſumus notare, quod eſt A

Quidam gladius { Commendabilis, / Deteſtabilis, / Formidabilis.

¶ Gladius commendabilis eſt gladius verbi, quo dæmones impugnantur, & quo peccata & vitia detruncantur. Vnde Epheſ. 6. Gladium ſalutis accipe, quod eſt verbum Dei. ¶ Sicut enim gladius

Habet { Leuitatem, / Splendorem, / Acutiem.

Sic verbum Dei debet eſſe leue & ſuaue per dulces conſolationes, quandoque ſplendens & clarum per planam interpretationem, quandoque pungens & acutū p duram & aſperam correctionem. Vnde Ezech. 21. Gladius exacutus eſt, & limatus. Vt cedat victimas exacutus eſt, vt ſplendeat, limatus eſt. ¶ Secundo B dico, quod eſt gladius deteſtabilis, & iſte eſt gladius peccati. Iſte eſt enim cum quo diabolus occidit animas peccatorum. Sicut enim dicitur Eccl. 21. Quaſi romphea bis acuta omnis iniquitas. Et iſte gladius diuiditur in ſeptem partes. Eſt enim (ſicut bene deducit Mauritius)

Gladius { Superbiæ, / Inuidiæ, / Iracundiæ, / Acediæ, / Auaritiæ, / Gulæ, / Luxuriæ.

Eſt igitur gladius ſuperbiæ. Iſte fuit prohibitus Adam ab introitu paradiſi, qui ſuperbe appetierat æqualitatem Dei. Iſte eſt gladius igneus & verſatilis. Superbia enim dicitur ignea quia alios ſolet per rapinam & ſæuitiam deuorare. Dicitur verſatilis, quia ad ſuperbe agendum contra Deum, ſuperiores & pares, ſolet diuerſimode ſe mutare & ſe vertendo & oſtendendo multipliciter dilatare. Iſte gladius figuratur in tribus lanceis quibus Abſalon aſpirans, ad regnum, & in alta arbore ſuſpenſus, à Iacob exitiis interfectus, ſicut dicitur 2. Regum 18 quia, ſcilicet, dum homo aſpirat, & ambit ad regnum, & eminentiam & dignitatem, & dum in alto per ambitionem extollitur & ſuſpenditur, tribus lanceis, id eſt, triplici ſuperbiæ genere, quæ ſunt ſuperbiæ

Contra { Maiorem, / Minorem, / Parem.

A Moab, id eſt, à diabolo foditur & necatur Hierem. 50. Gladius ad equos, & ad currus Equus enim animal ſuperbum & pompoſum denotat 1. Reg. 21. Ecce gladius Goliæ. Iſte eſt igitur gladius ſuperbiæ. ¶ Item eſt gladius inuidiæ, iſto percutitur homo in corde. Iſte enim eſt gladius Goliæ, qui magiſtrum ſuum interfecit, quia, ſcilicet, inuidus dū nocere alium nititur, ipſe primo interius gladio inuidiæ perforatur. Vnde Pſal. 36. Gladius eorum

intret

intret in corda ipſorum. ¶ Item eſt gladius iracundiæ. Iſto gladio percutiunt iracundi publice iniuriando, & occulte detrahendo. Lingua enim detractorum, gladius acutus. Iſte eſt gladius Aioth, qui facit ſibi gladium ancipitem, vt ſecrete interficeret Eglon regem Moab Iud. 3. Detractio enim eſt gladius anceps, id eſt, ad duas partes ſcindens, quia, ſcilicet, tales diuerſimode ſcindunt, & detrahunt. Nam ſecreto dum homo non aduertit, à detractoribus inficitur, & ab ipſis per vitæ & famæ diminutionem impie laceratur Pſal. 63. Exacuerunt, vt gladium linguas ſuas, intenderunt arcum rem amaram, vt ſagittent in occultis immaculatum &c. Iſte etiam gladius quandoq; manifeſte vulnerat, quia enim more apri homo iracundia motus, in venatoris gladium ſe infigit, exemplo Saul, qui irruit ſuper gladium ſuum, & mortuus eſt, ſicut dicitur 1. Reg. 31. Iſte eſt igitur gladius iracundiæ. ¶ Item eſt gladius acediæ. Iſto gladio auferuntur hominem pedes, vt ad aliquod bonum opus nequeant ſe mouere. Iſte eſt gladius, quo Isboſeth dormiens extitit interfectus, ſicut dicitur 2. Reg. 4. ¶ Item eſt gladius auaritiæ, quo diabolus percutit hominem in manibus, vt ad aliquid largiendum ipſas extendere non poſſit. Vnde Amos 9. Auaritia in capite omnium, & nouiſſimum eorum gladio interficiam. ¶ Item eſt gladius gulæ, & iſto percutitur homo in gutture, vt ſcilicet appetat ad ſuperfluitatem, non ad neceſſitatem. Et iſte eſt gladius, quo Ioab tenens mentum Amaſæ, eximens gladium, quem habebat abſconditum percuſſit eum, porrò Amaſa non obſeruauit gladium Ioab, ſicut dicitur 2. Reg. 20. Ioab enim, id eſt, diabolus dum in manu ſua tenet mentem hominis, id eſt, gulam, dum homo non cauet gladium ſuum, id eſt, vitium gaſtrimargiæ, ſubito percutit eum, & ſpiritualiter occidit, dum, ſcilicet, ſub ſpecie neceſſitatis facit eum prorumpere ad opera ſuperfluitatis. vnde Pſal. 58. Gladius in labijs eorum. Item eſt gladius luxuriæ, & iſto percutiuntur homines in renibus vnde Iob. 16. Circumdedit me lanceis ſuis, conuulnerauit lumbos meos, effudit in terra viſcera mea, conſcidit me vulnere ſuper vulnus. Vbi notatur, quod in iſto peccato eſt

Continua ſtimulatio [Lanceis &c.]
Cordialis eneruatio. [Effudit in terra viſcera mea.]
Perſeuerans iteratio. [Vulnere inquit ſuper vulnus.]

Iſto gladio percutiuntur omnia genera perſonarum, ſcilicet, pueri ſacerdotes, religioſi, populi ſeu ſubditi &c. Pueri dico. vnde Iob 1. Pueros percuſſerunt gladio. Item ſacerdotes Pſalm. 77. Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt. Item religioſi Hier. 2. Deuorauit gladius prophetas veſtros. Item ſubditi. vnde Pſalm. 77. Concluſit in gladio populum &c. Aduerte tamen, quod iſto gladio percutit diabolus indirecte quando facit peccare contra naturam, & ſic figuratur in Abner, qui percuſſit Aſael verſa haſta in inguine, ſicut dicitur 2. Reg. 2. Haſta enim diaboli, id eſt, luxuria, tunc vertitur, quando, contra naturam circa hanc aliquid operatur. Iſte eſt gladius malignus, de quo dicebat Dauid. De gladio maligno eripe me, & ſic igitur patet chariſſimi quomodo cum multiplici gladio diabolus nos inuadit. Qualiter igitur tot gladios euademus, qui nudi ſine armis virtutum in inimicorum medio reſidemus? Non reſtat enim niſi, quod faciamus ſicut leo leo enim quando videt gladios venatorum, ne ab eis terreatur, ſolet ad terram aſpicere, & ſolet contra gladios & ſpicula inſurgere & bellare. Sic vere chariſſimi, gladij tentationum prædictarum nos terrent iuxta illud Iob. Non credit, quod reuerti poſſit de tenebris ad lumen. circumſpectans vndique gladium, non reſtat niſi, quod reſpiciamus ad terram, ad memoriam mortis noſtræ, & quod ibi profundius cogitemus, & ſic pro certo gladium peccatorum ſuperabimus, & contra venatores dęmones præualere poterimus. Iuxta illud Eccl. 7. in omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis. Vnde de equo dicitur Iob 39. quod contemnit pauorem, nec cedit gladio. Iſte eſt igitur multiplex gladius deteſtabilis. ¶ Tertio dico,
C
quod eſt quidam gladius formidabilis, & iſte gladius eſt triplex iuxta illud Ezechiel. 21. Duplicetur gladius & triplicetur. Eſt enim

Gladius {
Diuinæ iuriſdictionis,
Mundanæ tribulationis,
Aeternæ flagellationis.

Iſte eſt gladius iuſtitiæ & ſententiæ Dei. Iſte enim eſt gladius bis acutus, qui de ore ſedentis in throno dicitur exire Apocal. 1. Iſte eſt gladius, quem tenebat Angelus, quando aſina Balaam videns eum non audebat vlterius pertranſire, ſicut dicitur Num. 22. Iſte eſt gladius, quo angelus populum Iſrael interfecit, quando Dauid ipſum indiſcrete fecerat numerari, ſicut dicitur 1. Para. 21. vbi dicitur, quod Dauid eleuans oculos, vidit Angelum inter cœlum & terram ſtantem, euaginatum gladium habentem, verſum contra Hieruſalem. Angelus enim magni conſilij Deus, gladium ſuæ iuſtitiæ aliquando habet in ore ſententialiter definiendo, aliquando habet in manu, actualiter operando & exequendo. Cum iſto enim gladio, qui bis acutus dicitur, eo quod ad deſtructionem animæ & corporis omnium delinquentium ordinatur, peccatores in iudicio à bonis diuidet & abſcindet Eſa. 49. Poſuit os meum quaſi gladium acutum. Cum iſto etiam gladio malos in inferno puniet, & affliget, quia foris vaſtabit eos gladius, & intus pauor, iuuenem ſimul & virginem, lactantem cum homine ſene Deut. 32. Iſtum Angelum cum iſto gladio debet videre aſina, id eſt, quilibet ſimplex & humilis Chriſtianus, quia dum gladium diuinæ ſeueritatis conſiderat, ab inceſſu malorum operum ſe retardat. Sicut enim illa aſina plus timebat gladium, quam calcaria, plus reuerebatur Angelum, quam proprium ſeſſorem ſeu dominum, ſic homo magis debet timere gladium diuinæ iuſtitiæ, quam calcaria cuiuſcunque temporalis anguſtiæ, iuxta illud Iob 19. Fugite à facie gladij, quoniam vltor iniquitatum gladius eſt. Magis enim debemus reuereri Angelum, id eſt, Deum, quam quemcunque temporalem dominum aut magiſtrum, quinimo magis nos debemus per pœnas temporales nos permittere lacerari, quam contra voluntatem ipſius Angeli aliquid temere operari, quia ſicut dicitur Actor. 5. Obedire oportet Deo magis, quam hominibus. Iſte eſt igitur gladius diuinæ iuriſdictionis. ¶ Inſuper eſt alius gladius formidabilis, ſcilicet, mundanæ tribulationis, & iſte eſt gladius quo mundus bonos percutit & detruncat de quo dicitur Hebr. 11. quod Sancti in occiſione gladij mortui ſunt. ¶ Adhuc eſt gladius formidabilis, ſcilicet, æternę damnationis, de quo põt dici illud Ex. 15. Euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Et Hierem. 50 Gladius ad chaldæos, gladius ad habitatores babylonis, gladius ad principes, gladius ad ſapientes, gladius ad diuinos, gladius ad fortes, gladius ad equos & currus. In quibus verbis oſtenditur quod multa ſunt genera perſonarum quæ iſto gladio feriuntur. Et iſti ſunt

Effręnati crudelitate. [Chaldæos inquit,] qui interpretantur quaſi feri.
Alligati cupiditate, iſti ſunt [habitatores Babylonis,] qui non curant niſi de habitatione huius mundi.
Eleuati pompoſitate [Principes inquit.]
Informati calliditate, & iſti ſignantur per [ſapientes & diuinos]
Animati temeritate, iſti ſunt [fortes.]
Inflammati carnalitate, iſti ſunt [equi.]
Roborati auctoritate, iſti ſunt [currus,] qui faciunt ſtrepitum.

Omnis igitur iſti gladio æternæ damnationis ferientur, quia ſicut dicitur Amos 9. In gladio morientur omnes peccatores populi mei. Iſte igitur gladius eſt formidabilis Sufficit.

Gloria.

Nota, quod gloria idẽ eſt, q honor, maieſtas, ſolennitas. Et accipitur gloria ꝓ quacunq; cordis lętitia, A
conſolatione, gaudio, ſeu laude. Poſſumus igitur diſtinguere gloriam temporalem, & gloriam æternalem. Gloria enim temporalis eſt tranſitoria, gloria æternalis eſt permanſoria. Aliqui enim

Gloriantur in {
Criminum peruerſitate,
Mundana proſperitate,
Aeterna fœlicitate.

In criminum peruerſitate gloriantur peccatores, de quibus dicitur in Pſal. 51. Quid gloriaris in malitia, qui potens es iniquitate? In mundana proſperitate gloriantur viatores, & hoc patet, quia quidam gloriantur in diuitijs, quidam in ſcientijs, quidam in fortitudine, quidam in pulchritudine, contra illud Hiere. 9. Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, nec fortis in fortitudine ſua, nec diues in diuitijs ſuis, glorietur autem ſcire, & nõſcere me. Succedit enim male glorianti in ſapientia vel in ſcientia. Exemplum de Plinio, qui cum vellet inquirere cauſam incendij montis Æthnæ, nimis appropinquans combuſtus eſt. Item & in fortitudine, exemplum de Milone &c. narra. Item in diuitijs exemplum de illo, cui dictum eſt. Hac nocte repetent animam tuam a te Luc. 12. In cœli fœlicitate gloriantur comprehenſores, & de iſta dicitur Prou. 29. Humilem ſpiritum ſuſcipiet gloria. Sicut enim ſapiens non gloriatur, niſi de re vtili & honeſta, ſtulti vero & pueri in rebus vanis & inutilibus gloriantur, ſic vere boni & iuſti gloriantur tantummodo in bonis ſpiritualibus, ex quib. poſſunt fructus multiplices reportari, ſtulti vero & fatui in reb. ſuperuacuis huius mundi .ſ. diuitijs & delitijs, &c. Volunt ſummopere gloriari. Vnde de bonis dicitur in Pſalm. Gloria mea in Deo eſt. ¶ Igitur cæteris omiſſis, de gloria æterna aliquid dica- B
mus. Et poſſumus dicere, quod gloria idem eſt, quod beatitudo. Et eſt gloria quoddam nomen generale perfectiſſime ſignificans bonorum omnium complementum Sicut enim dicit Boetius, Beatitudo eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus. Et ideo gloria nihil aliud eſt, quam illa cœleſtis fœlicitas,

quam post mundi labores Sancti in patria consequuntur. Breuiter igitur de ista gloria potest dicere quilibet beatus illud Iob 29. Gloria mea semper innouabitur, & sicut palma multiplicabo dies. Et quia ipse comparat gloriam æternam palmæ, videte, quod secundum tres palmæ proprietates, sunt in cœlesti gloria tria bona. Secundum enim naturales,

Palma habet { Decoris pulchritudinem,
Fructus plenitudinem,
Temporis longitudinem.

Quia secundum Plinium palma super omnes arbores diutius durat. Sic proculdubio æterna gloria

Habet amœnitatem gratiosissimam, quod ostenditur in verbo.[Innouabitur.]

Habet fertilitatem opulentissimam, quod ostēditur in verbo [Palma.]

Habet æternitatem diuturnissimam, quod ostenditur in verbo[Spes] & in verbo[Multiplicabo dies]

Istius enim gloriæ pulchritudo nunquam deformatur. Plenitudo nunquam minoratur. Longitudo nunquam terminatur. Dico igitur primo, quod in ista gloria pulchritudo est valde gratiosa quod ostenditur in verbo innouabitur. Res enim quæ sunt nouæ, solent esse magis gratiosæ, & magis placentes. Et ideo gloria noua illa dicitur, quia quicquid est gratiosum & placidum ibi inuenitur. Est enim ibi noua lex, nouus rex, noua lux, nouus dux, noua ciuitas, noua iocunditas. Est dico ibi nouus rex. Vnde Exod.1. Surrexit rex nouus super Ægyptum. Est etiam noua lex. Vnde Hest.3. Nouus est populus & nouis vtens legib. Est insuper noua lux Hest.8. Noua lux oriri visa est, gaudiū, honor & tripudiū. Est insup nouus dux, qa sicut dicitur Heb.9. Ille qui est ibi ductor, testamēti noui mediator est. Est ibi noua ciuitas Apo.21. Vidi ciuitatē nouā Hierusalem. Est ibi noua iocunditas. Vnde Apoc.14. dicitur, quod illi, qui sunt ibi, cantabant canticum nouum ante sedem Dei agni. Quia igitur omnia sunt ibi, vt visum est, bene sequitur, quod ibi est pulchritudo valde gratiosa. [Innouabitur inquit.] Vnde Eccl.36. Innoua signa, & immuta mirabilia, vt de pulchritudine istius gloriæ dicatur illud Esa. 35. Gloria libani data est ei, decor Carmeli & Saron.

C ¶Secundo dico, quod in ista gloria est plenitudo valde copiosa, quod ostenditur in verbo Palma. Per palmam enim quæ semper viret, & quæ multos fructus dulcissimos portat, & de qua victores antiquitus coronabantur, & quæ ab elephantibus frequentantur, intelligitur gloria paradisi, cuius viror & pulchritudo semper durat, quæ in fructibus omnium bonorum affluens abundat, de qua etiam Deus victores & beatos præmiat & coronat, & quam insuper elephas, id est, quilibet vir deuotus per spem & desiderium circuit, & frequentat. Ideo de beatis dicitur Apoc. 7. quod ipsi erunt stantes in conspectu agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum. Vnde de filijs Israel figuraliter dicitur Ex. 15. quod ipsi venerunt in Helim, vbi erant duodecim fontes, & 70. palmæ. Et Ezec.41. dicitur ꝙ in templo inter cherub & cherub erat palma, ad denotandum, quod illi, qui sunt filij Israel, id est, Deum videntes & contemplantes, & illi qui sunt cherub, id est, plenitudo scientiæ per spiritualem discretionem, fontibus aquarum æternæ voluptatis merentur satiari, & palma æternæ fœcunditatis merentur recreari. Quod bene senserat ille, qui dicebat Cantic 7. Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Est igitur in illa gloria plenitudo opulentissima, quia sicut dicitur in Psal. Gloria & diuitiæ in domo eius. Et Prou. 3. dicitur. Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra illius diuitiæ & gloria. Istę enim sunt diuitiæ, de quibus loquitur Greg. Si vere inquit diuites esse cupitis, veras diuitias amate. Ista est plenitudo copiosa. Vnde Ezec. 43. Repleta est gloria domus domini. Domus enim domini, id est, paradisus repletur gloria, quia scilicet nihil deficit ibidem. Est enim ibi

Iocunditas inæstimabilis,
Sublimitas inattingibilis,
Satietas infastidibilis,
Societas communicabilis,
Claritas inoffuscabilis,
Suauitas incontristabilis.

Est(dico)ibidem plenitudo iocunditatis. Vnde in Psalm. dicitur. Exultabunt sancti in gloria. Est etiam ibi plenitudo sublimitatis seu auctoritatis. Vnde in Psal. 149. Gloria hæc est omnibus Sanctis eius. Est insuper ibi plenitudo satietatis. Vnde in Psal. Satiabor cum apparuerit gloria tua.

¶Item est ibi gratitudo societatis, dum omnis beatorum chorus mente & voce socia Deum laudat, dicens. Tibi gloria in sæcula sæculorum 2. Par.36. Item ibi est plenitudo veritatis, seu claritatis, certitudinis, seu sagacitatis, quia, scilicet, ibi videtur Deus facie ad faciem Psal.101. Videbitur in gloria sua. Et Act.7. dicitur de beato Stephano, quod aspiciens in cœlum, vidit gloriam Dei. ¶Item ista est dulcedo, seu gratitudo omnis suauitatis Esaiæ 66 Diuitijs affluens ab omnimoda gloria eius. Ecce igitur quomodo est ibi copia omnium bonorum. Ibi enim nihil deficit, ibi quicquid est, proficit, ibi quicquid est, animæ sufficit, ibi quicquid est, animam reficit. Et ideo dicit Bernardus. Festinemus inquit ad locum tutiorem, & ad agrum vberiorem, vt habitemus sine motu, abundemus sine defectu, iocundemur sine tædio, epulemur sine fastidio. Patet igitur quomodo in ista gloria est plenitudo imminuibilis.

¶Tertio dico, quod ibi est longitudo interminabilis, quod ostenditur cū dicitur [Multiplicabo dies,] & cum dicitur [Semper.] Multiplicare enim dies, perpetuitatem, semper vero continuitatem signat, quia, scilicet, ista gloria nunquam cessat, sed perpetuo continuatur & durat. Vnde Eccl.31. dicitur. Perfectus inuentus est, & erit illi gloria ęterna In ęternum enim durat ista gloria, quia habet causam & fundamentum æternorum, scilicet, Deum. Sicut enim lux de se est perpetua, & immortalis, quia à causa indefectibili & incorruptibili, scilicet, à Sole habet cōtinue emanare, sic illa gloria, quæ in Deo inuisibili & immortali principaliter fundatur nunquam perpetuo terminatur. [Multiplicabo inquit dies.] Vnde Iob 36. Complebunt in bono dies suos, & annos suos in gloria. Ista est igitur gloria æterna, gloria superna, gloria fraterna. Gloria dico æterna per durationem. Vnde illud 2 Cor.4. Æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Est gloria superna per prælationem. Vnde in Psal.107. Super cœlos Deus, & super omnem terram gloria eius. Est gloria fraterna per dilectionem, quia sicut dicit Aug. super Ioan. Non erit ibi inuidia disparis claritatis, vbi regnabit in omnibus vnitas charitatis. Sed quid charissimi? pro certo sicut videmus, quod gloriæ & dignitates huius mundi acquiruntur magnis laboribus, conceduntur solis maioribus, denegantur viris peioribus sic pro certo gloria paradisi magnis laboribus acquiritur, quia sicut dicitur Rom. 8. Passiones huius temporis non sunt condignæ ad futuram gloriam quæ reuelabitur. Item gloriæ & dignitates huius mundi conceduntur viris maioribus, id est, qui virtutibus sunt maiores & D

Maxime personis { Paratis & agibilibus,
Astutis & subtilibus,
Infirmis & debilibus,
Timidis & flebilibus,
Deuotis & humilibus.

Gloriam ergo paradisi possidebunt illi, qui sunt agiles & obedientes Iob 36. Si audierint & obseruauerint, complebunt dies suos in bono, & annos suos in gloria. Illi etiam, qui sunt astuti & prudentes Prou. 3. Beatus homo, qui inuenit sapientiam, & qui affluit prudentia Sequitur. In sinistra illius diuitiæ & gloria. Illi etiam, qui sunt infirmi & patientes Luc. 24. Oportuit pati Christum & ita intrare in gloriam suam. Illi insuper qui sunt flebiles & Deum timentes Eccl.1. Timor domini gloria & gloriatio. Illi nihilominus, qui sunt humiles, & sese spernentes Prou.15. Gloriam præcedit humilitas. Et Prou. 29. Humilem spiritum suscipiet gloria. Et Iob.22. Qui humiliatus fuerit erit in gloria. Patet igitur, quod gloria ista maioribus conceditur. ¶Item viris peioribus denegatur. Vnde Esa. 26. secundum aliam literam. Tollatur impius, ne videat gloriam Dei. Vnde etiam in persona Dei dicitur Esa. 42. Gloriam meam alteri non dabo, & laudem meam sculptilibus. Et Baruch.4. Ne tradas alteri gloriam tuam, & dignitatem tuam genti alienæ: ac si dicat: Ista gloria non est concedenda peccatoribus, qui à Deo alieni reputantur, & qui sculptilibus & reptilibus comparantur. Patet igitur, quomodo ista gloria habet æternitatē indefectibilē, habet fertilitatem imminuibilem, habet amœnitatem inoffuscabilem, & hoc sufficit de gloria spirituali. ¶ Sed nota adhuc, quod est alia gloria mala & E
ista est gloria huius mundi. Et sic gloria accipitur pro

Mundi prosperitate,
Vana iocunditate,
Quacunq; mundani status solennitate.

Et possumus notare, quod

Est { Magnæ deceptionis,
Breuis durationis,
Nullius repletionis,
Totius distractionis.

Est dico magnæ deceptionis, quia sicut papilio decipitur in candelæ claritate, quia ibi taliter delectatur, quod circumuolans comburitur & crematur, sicut etiam perdix cum claritate luminis capitur, quæ dum de nocte lumen videt & credit esse diem, in reti aucupis inuoluitur, sic illi pro certo decipiuntur, qui in lumine mundanæ gloriæ delectantur. Credunt enim esse diem, quod est candela, credunt esse verum, quod est falsum, credunt, esse vtile, quod est damnabile. Et ideo dum non aduertunt, à diabolo ligantur & capiuntur, & igne cupiditatis cremantur, &

com-

comburuntur. Et de hoc dicitur in Psalm. Vsquequo peccatores F domine, vsquequo peccatores gloriabantur. ¶Item ista est gloria breuis durationis, quia ista est sicut gloria fatuorum, qui in festis ab alijs fatuis eriguntur in reges, ita quod vna die fit eis magnum festum, in crastino vero deficit gloria sua, & sunt viles rustici sicut ante. Sic vere mundi diuites habent vnam gloriam valde breuem, quæ non durat nisi modicum. Festum.n. suæ solennitatis & gloriæ, in quo modo gloriantur & honorantur, statim post istam vitam deficit, & qui gloriosus fuerat, remanet sine gloria & honore. Vnde in Psalm. dicitur. Ne timueris cum diues factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius, quoniam cum interierit, non sumet omnia, nec descendet cum eo gloria eius. Et Esa. 17 Attenuabitur gloria Iacob, &c. Et Esa. 21. Auferetur gloria cedar. Cedar.n. interpretatur tenebrosus. Iacob interpretatur supplantator, quia vere charissimi, gloria peccatorum deceptorum & supplantatorum breuiter durat & perseuerat, & faciliter deficit, atque cessat, imo quod peius est, quanto in principio habent de gloria, in fine tantum habent de miseria Vnde illud Ose. 4. Gloriam eorum in ignominiam com- G mutabo. ¶Item ista est gloria nullius repletionis, nunquam.n. satiat mentem gloriosi, imo quantum magis augetur gloria, tanto magis augetur gloriæ cupido. Patet in Alexandro magno, cui non sufficiebat esse gloriosum in regno Græcorum, quin potius gloriam suam vsq; ad terræ fines dilatare multo labore, multa cæde, multis periculis & angustijs conabatur, de quo vide 1. Mach. 1. in principio. Patet in Nabuchodonosor, qui gloriã suam intra limites Assyriorum contineri duxit inglorium, sed quo gloria potiretur ampliori, omnem cogitationem suam eo coniecit, vt orbem suæ ditioni & imperio subiugaret, vt habetur Iudith 2. nec fuit gloria contentus humana, sed omnes Deos terræ iussit exterminari, vt sibi soli diuini nominis gloriam vendicaret, sicut patet Iudith 3. Igitur non satiat, sed euacuat mundi gloria, non est fertilis, sed sterilis, & inanis. Quare bene præcipitur Gal. 5. Non efficiamini inanis gloriæ cupidi. Et Eccles. 50. comparatur nebulæ. (Inter nebulas inquit gloriæ.) Sicut.n. nebula replet infecto aere, & nec nutrit nec satiat, sic mundi gloria replet veneno superbiæ, quæ mentem exhaurit, & macerat. Vnde 1. Mach. 2. Gloria eius, scilicet mundi, stercus & vermis est. Vermis quo ad repletionem, stercus quantum ad fœtorem, &c. dilate- H tur ad placitum. ¶Item dico, quod ista gloria est tristis conclusionis, quia sicut videmus, quod post magnam lucem sequuntur magnæ tenebræ, post magnum calorem sequuntur magnæ pluuiæ, post magnam serenitatem sequuntur magnæ tempestates, sic pro certo post magnam prosperitatem sequuntur magnæ aduersitates, & post mundi fœlicitatem inferni pœnalitates, vt patet Apoc. 18. Vbi dicitur de ciuitate Babylonica. Quantum inquit glorificauit se, & in delitijs fuit, tantum date illi tormentũ & luctum. Et hæc de gloria tẽporali sufficiant quod ad præsens.

I ¶Sed adhuc dico, quod viso quid est gloria spiritualis, & quid est gloria temporalis, adhuc potest dici, quod est quædam gloria cordialis, & ista potest esse bona vel mala. Bona, quando quis de bono gloriatur, sicut 2. Cor. 12. Libenter gloriabor in infirmitatib. meis. Mala, vt quando quis gloriatur inaniter de aliquo bono, quod credit se habere, vel quando gloriatur maligniter de aliquo malo quod potuit implere. Ideo de inani gloria loquitur Hiero. ad Nepotianũ. Ne nimis religiosa velit videri, ne plus humilis quã necesse est. Et Sen. dicit Gloriam fugiendo nõ quæras Ille.n gloriã fugiendo sequitur, qui de humilitate vel aliqua alia virtute, quã habet, tanquam de bono proprio gloriatur. Et de talib loquitur Greg in moralib Sub hoste, quem prostrauit, moritur, qui de culpa, quã superat gloriatur. Et ideo dicit Chrys. in Hom. Si gloriari cupis, gloriam despice, & erit omnib gloriosior. Quod tamen hypocritę non faciunt, quia isti sunt, de quib. dicit idẽ Greg. Qui potestatẽ gloriam amantes, assequi petunt, quasi despiciendo sequuntur. Et breuiter, fatui sunt, qui gloriãtur in rebus temporalib. quia vere illi, qui gloriantur in pulchritudine, sunt sicut qui gloriantur in ornamento sibi accommodato, qui in fortitudine, sunt sicut illi, qui gloriantur in fortitudine inimici sui, qui in diuitijs, sunt sicut illi, qui gloriantur in vinculis vel in sarcina, quæ in profundum proiicit qui in mulieris specie, sunt sicut illi, qui gloriantur in simulachri facie, qui in scientia gloriantur, sunt sicut illi, qui gloriantur in candela sibi accommodata, qui in genere, sunt sicut illi, qui gloriantur in aliena virtute, qui in proprijs virtutibus, sunt sicut illi, qui gloriantur in armis magistri sui, quæ portant, qui in gratia diuina, sunt sicut illi, qui gloriantur in equo magistri sui sibi accommodato Ista sunt enim multa genera inanium gloriarum. Fatui ergo gloriantur in

Carnis pulchritudine,
Corporis fortitudine,
Rerum plenitudine,
Mulieris gratitudine,
Scientiæ limpitudine,
Generis magnitudine,
Virtutum sanctitudine,
Diuinæ gratiæ habitudine.

Isti igitur omnes gloriantur inaniter, quia scilicet gloria talium habet debile fundamentum. Dico ergo, quod fatui gloriantur in corporali pulchritudine similes pauoni & columbæ, quę gloriantur in pulchritudine plumarum, & equo, qui gloriatur in pendentia iubarum, quia scilicet tales gloriantur in pulchritudine

Pellis,
Vestis, &
Crinis.

Et tamen de gloria ista dicitur Esa. 40. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Exiccatum est.n. fœnũ, & cecidit flos, & decor vultus eius deperijt. Et Eccl. 11. In vestitu ne glorieris vnquã. ¶Item alij gloriãtur in corporis fortitudine, sicut milites nostri, qui gloriantur in armis, similes illis populis ventorũ, qui sibi de ære faciebant dicas secundum Solinum. Ad quod facit, quod dicit Iustinus lib. 43. quod ante inuentionem idolorum homines adorabant lanceas. Ideo de talibus fatuis nobilib. dicitur Iudith 9. Confidunt in multitudine sua, & in contis & in sagittis suis & in lanceis gloriantur, & nesciunt, quod tu ipse es Deus noster, qui conteris bella. ¶Item alij gloriantur in diuitiarum plenitudine. Psalm. 48. In multitudine diuitiarum suarum gloriantur. ¶Item alij gloriantur in mulieris gratitudine. Psalm. 96. Gloriantur in simulachris suis. ¶Item Gloriantur in scientiæ limpitudine. Vnde Hier 50. de Babylone, quę gloriabatur in scientijs diuinatorijs, dicitur. Terra sculptilium est, & in portentis gloriatur Vnde Rom. 2. mali clerici reprehẽduntur. Requiescis inquit in lege, & gloriaris in Deo, & nosti voluntatem eius. Sequitur. Alium doces, teipsum non doces. ¶Item alij gloriantur in generis magnitudine. Istis dicitur Roman. 11. Quid gloriaris? non tu radicem portas, sed radix te. ¶Item aliqui gloriantur in suarum virtutum sanctitudine, sicut sunt hypocritæ, qui gloriantur sicut cattus in pulchritudine pellis, id est, conuersationis. Iacob 3. Nolite gloriari, & mendaces esse Isti.n. sunt, qui bona opera sua gloriantur se habere non à Deo, sed à seipso, cum dicatur Eph. 2. Dei.n. donum est, non ex operib. ne quis glorietur. ¶Item quidam gloriantur in diuinæ gratiæ habitudine. Istis dicitur illud Hier. 13. Date Deo gloriam. De talib igitur male gloriantibus dicitur Psalm. 93. Vsquequo peccatores domine, vsquequo peccatores gloriabuntur? & 1. Cor 5. Non est bona gloriatio vestra. Hæc igitur de gloria corporali temporali & supernali sufficit, &c.

Glorificare. Nota, quod glorificare idem est, quod laudare, magnificare, honorare, & commendare. A Vnde notã, quod Deus glorificatur ab homine per laudem & gratiarum actionẽ. Homo enim glorificatur à Deo per cœlestis gloriæ distributionem à mundo per præsentis honoris assecutionem, ab homine per vanorum verborum adulationẽ. Breuiter de glorificatione, qua Deus glorificatur ab homine, dicitur Luc. 13. quod mulier curua erecta est, & glorificabat Deum Et 23. dicitur, quod Centurio videns quod factum fuerat, glorificabat Deum. De glorificatione, qua homo glorificatur à Deo, dicitur in Psalm 90. Eripiam eum, & glorificabo eum, cum ipso sum in tribulatione. Timentes enim Deum glorificabat Deus, quia sicut dicitur Prou 27. Custos domini sui glorificabitur. De glorificatione qua homo à mundo glorificatur & honoratur, dicitur 1. Mach 10 quod Alexãder rex addidit adhuc glorificare Ionathã. De glorificatione, qua homo ab homine glorificatur per adulationem, dicitur Thren. 1. quod omnes, qui glorificabant eam, spreuerunt eam, & facti sunt ei inimici. Et loquitur de ciuitate Hierusalẽ, quæ dum fuerat in prosperitate, ab omnibus glorificabatur, quæ tandem quando venit ad aduersitatem, ab omnib. contemnebatur & spernebatur, quia scilicet adulatores non glorificant hominem nisi quamdiu est in statu prospero, similes cicadis, quæ in tempore claro solent cantare, turbulento autem tacere, &c De glorificatione vero, quæ dicit gloriæ adeptionem vel corporum glorificationem, nihil ad præsens, vide supra de gloria, & de claritate.

Gomorrha. Nota, quod Gomorrha fuit vna de ciuitatibus Sodomorum, quæ terræmotu, & A igne, & peste fuit subuersa. Interpretatur autem Gomorrha cœcitas, vel seditio, timor popularis, vel timens populum. Et breuiter ista signat peccatores, qui sunt cœci, & ignorantes, seditiosi, & rebellantes, timorosi, & pauescentes, qui scilicet à Deo finaliter subuertuntur, & in inferno igne, & sulphure comburuntur. Allega, concorda, dilata sicut vis.

A **Gratia.** Nota, quod gratia generaliter diuiditur in gratiam gratis datam, & gratiam gratum facientem. Est enim gratia gratis data, illa Dei beneuolentia, quam ex liberalitate suæ bonitatis in animam infundit, per quam ipsam ad faciendum, quod iustum est excitat & inducit. Et ista etiam dicitur gratia præueniens, quia scilicet Deus in quantum in se est, paratus est hominem spiritualiter præuenire, & ipsum ad bene agendum disponere & iuuare. Ista gratia dicitur gratis data, quia scilicet à Deo nobis, etiam cuique, & quanquam peccatori conceditur semper, & offertur. Et ideo dicit August. super Ioann. Si gratis tibi gratiam Deus dedit, ipsum gratis ama, si nolueris ad præmium diligere, Deus ipse sit præmium tuum. Ista etiam dicitur gratia præueniens, quia sicut homo quantumcunque sit bonus artifex, tum sine instrumento non potest operari, sic vere nec spiritualiter, quanquàm homo polleat virtutibus naturalibus, nunquam tamen potest facere aliquod bonum opus meritorium, nisi gratia gratis data præ manibus sibi detur. Sicut enim lux solis generaliter diffunditur super omnes, ita quod quantum est in se, parata est omnes illuminare, illi tamen qui sunt cœci illo beneficio non vtuntur, sic gratia gratis data super omnes homines generaliter destillatur; & quantum in se est, parata est omnis ad bonum disponere, quanquam illi, qui cœci sunt, scilicet peccatores, eius non velint influentiam recipere, sed ipsam potius refutare. Boni vero, qui habent oculos intellectus, istius gratiæ beneficium recipiunt, & exinde in bonis operibus proficiunt, quia sicut dicitur Prouerbior. 12. Qui bonus est, gratiam hauriat sibi à domino. Ista gratia similis est rori, quia sicut ros de cœlo super omnes herbas generaliter descendit, in omnibus tamen herbis æqualiter virtutem suam nõ ostẽdit, quia scilicet aliquæ sunt herbæ siccæ & mortuæ, quę per roris influentiam nequeunt vegetari, sic gratia gratis data generaliter omnibus conceditur, iuxta illud Ephes. 4. Vnicuique nostrum data est gratia, peccatores tamen sicci & mortui ab ista gratia non adiuuantur, boni vero spiritualiter per ipsam vegetantur, quia sicut Prouerb. 14. dicitur. Inter iustos morabi-
B tur gratia. ¶ Gratia gratum faciens est illa mentis dispositio, per quam anima Deo placita efficitur, & per quam eius beneuolentiam assequitur, & per quam imago Dei quæ in anima fuerat per peccatum turbata, iterum reformatur, & per quam boni à malis separantur, & distinguuntur, quia secundum August. de verbis Apostoli. Sola Dei gratia redempti à perditis sunt distincti, & est ista gratia quædam forma spiritualis, quæ in anima immediatè à Deo generatur, per quam anima ipsi Deo conformatur, & per quam à Deo diligitur & acceptatur. Sicut enim speculum conuersum ad hominem recipit eius imaginem, auersum vero ab homine primam dispositionem perdit, & eius imaginem recipit ad quam vltimo se conuertit, sic pro anima quãdo ad Deum per bonam affectionem conuertitur, & à diabolo per peccati displicentiam auertitur, tunc imago Dei in ipsa per gratiam generatur. Si vero à Deo per peccatum auersa fuerit, & ad diabolum conuersa, tunc dispositio gratiæ, quam habebat perditur, & tota ipsius species deformatur. ¶ De ista igitur gratia aliquid diffusius proferamus, & dicamus generaliter, quod ista gratia ratione suorum effectuum multiplicium multis rebus, & multipliciter comparatur. Ista enim

Gratia comparatur { Rori, Flori, Fonti, Ponti, Claui, Naui, Flumini, Lumini, Semini.

Gratia (dico) comparatur rori, quia confert humorem deuotionis, comparatur flori, quia confert decorem conuersationis, comparatur fonti, quia purgat horrorem infectionis, comparatur ponti, quia portat fluorem nostræ conditionis, comparatur claui, quia per hanc cœlestem gloriam ingredimur, comparatur naui quia per hanc sine periculo transuehimur, comparatur flumini, quia per hanc virtutum riuulis vegetamur, comparatur lumini, quia per hanc per dona Spiritus Sancti illustramur, comparatur semini, quia per hanc gloriæ fructibus fœcundamur. Est igitur Gratia

Ros humectatiuus,
Flos decoratiuus,
Fons depuratiuus,
Pons sustentatiuus,
Nauis transportatiua,
Clauis apertiua,
Flumen vegetatiuum,
Lumen illustratiuum,
Semen fœcundatiuum.

C ¶ Dico primo, quod gratia comparatur rori, quia est mentis humectatiua. Ista est enim sicut ros Hermon, qui descendit in mõtem Sion. Psalm. 132. Sicut enim ostrea de mari egreditur, & aperta testa à rore perfunditur, & sic margarita in ipsa concipitur, sic quando homo de mari peccati exit per contritionem, quando etiam se aperit per confessionem, tunc pro certo in ipsum descendit ros gratiæ & deuotionis, & generatur in ipso margarita sanctitatis & perfectionis, & sic posset dici cuilibet tali homini illud Gen. 27. Ex rore cœli & ex pinguedine terræ erit benedictio tua. Ideo dicitur in Psalm. 44. Diffusa est gratia in labijs tuis, propterea benedixit te Deus in æternum. Compara-
D tur igitur gratia rori, quia est mentis humectatiua. ¶ Secundo dico, quod gratia comparatur flori, quia est mentis decoratiua. Sicut enim flos solet arborem, in qua est, decorare, & spẽ fructus futuri verisimiliter declarare, sic gratia animam decorat & venustat, & fructum futuræ gloriæ Paradisi affuturum declarat. Ista enim duo, scilicet gratia & gloria habent se sicut flos & fructus, quia scilicet vbi flos gratiæ non præcedit, ibi fructus gloriæ non succedit, & arbor, id est, homo qui floribus gratię non ornatur, nunquam post mortem fructibus gloriæ fœcundatur, sicut dicitur in Psalm. 83 Gratiam & gloriam dabit dominus quasi dicat, gratiam primo, gloriam subsequenter. Et de isto flore dicitur Eccles. 39. Florete flores, quasi lilium date odorem, & frondete in gratiam. Et sic patet quod gratia est flos mẽ-
E tis decoratiua ¶ Tertio dico quod gratia comparatur fonti, quia est mentis depuratiua. Sicut enim fons habet virtutem purificatiuam, & sordium & fæcium abductiuam, sic gratia mentem purificat atque mundat. Et sicut ab vno fonte exeunt plures riuuli, sic à Dei gratia emanant plures virtutes. Et sicut accipiter senescens, altissime ascendit, & tandem in fontem viuum descendit vbi plumas veteres dimittit, & sic renouatur & iuuenescit, sicut dicit Plin. sic procul dubio peccator debet alte ascendere per contemplationem, debet in fonte gratiæ se balneare per deuotionem, debet plumas veteres, id est, malos mores deponere per pœnitentiam, & contritionem, & sic renouabitur, & iuuenescet per moralem mutationem, conuersionem, & iustificationem. Vnde ad Tit. 3. Iustificati gratia ipsius hæredes simus, secundum spem vitæ æternæ. Et sic fons magis fluit ad locum inferiorem, sic gratia magis fluit ad mentem humiliorem. Psal. Qui emittit fontes in conuallibus, inter medium montium pertransibunt aquæ. Ideo dicitur Iacobi 4. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Ista est igitur more fontis depu-
F ratiua ¶ Quarto dico, quod gratia comparatur ponti, quia est mentis sustentatiua. Pons enim portat, & sustinet hominem ne in fluuium cadat. Pons etiam est illud, quo mediante de vna ripa ad alteram homo transit, & sine quo homo sine periculo rapidum fluuium non transcurrit, quia pro certo charissimi, de ripa huius mundi ad ripam Paradisi non transimus, & fluminis inferni periculum non euadimus, nisi super pontem gratiæ maneamus. Gratia enim est sicut pons stabilissimus, super quo quamdiu sumus, mortis æternæ periculum non timemus. Ideo bene dicit Apostolus Heb. 13. Optimum est gratia stabilire cor.
G ¶ Quinto dico, quod gratia comparatur claui, quia est Paradisi apertiua. Ideo de iusto dicitur Esa 22. Dabo clauem domus Dauid super humerum eius, & aperiet, & non erit qui claudat, & claudet, & non erit qui aperiat. Sine claue autem Dauid homo non potest Paradisum aperire, id est, sine gratia Dei, vt de eo possit intelligi illud, quod de bona anima dicitur Prouer. 11. Mulier gratiosa inueniet gloriã. Vnde de Stephano pleno gratia & fortitudine canitur, quod ipse vidit cœlos apertos, vidit, & introiuit,
H beatus homo, cui cœli patebunt. ¶ Sexto dico, quod gratia cõparatur naui, quia est nostri transportatiua. Ista .n. omnes quos continet de periculo maris inferni liberat & saluat. Ionas enim quamdiu in naui fuit, à cęto non fuit absorptus, statim vero quãdo à naui fuit eiectus, & in mare proiectus, à cæto extitit deuoratus sicut dicitur Ionæ 2. quia pro certo quamdiu homo est in naui, id est, in statu gratiæ, ipse non habet ad cætũ, id est, diabolũ pertinere. Si vero per peccatum mortale de ista naui ejicitur statim à cæto, id est, diabolo subiugatur, & ab eo finaliter deuoratur. Sine vero ista naui homo ad portum Paradisi nunquam peruenit. Vnde Sapient. 14. Transeuntes mare per ratem liberati sunt, & Acto. 15. Per gratiam credimus saluari. Gratia igitur di-
I citur nauis, quia est ad portum transportatiua. ¶ Septimo dico gratia dicitur flumen, quia est animæ vegetatiua. Sicut enim flumen terram circumiacentem penetrat, & imbibit, & ipsam vegetat, humectat, & infundit, sic Dei animam spiritualiter vegetat, & humectat, & per deuotionem, & per compassionem ipsam irrigat & fœcundat. Ideo de ista dicitur Eccles. 40. Ad oram fluminis omne fœnum euelletur, & gratia sicut Paradisus

K in benedictionibus, & misericordia abundabit, &c. ¶ Octauo dico, quod gratia comparatur lumini, quia est mentis illustratiua seu informatiua. Sicut enim lumen fluit à corpore luminoso, & aerem cui infunditur, illuminat, sic gratia à Deo emanat, & humanam mentem informat & illustrat. Vnde peccatori dicitur Eph.5. Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Gratia .n. est lumen ad reuelationem gentium, quia sicut dicitur ad Tit.2. Apparuit gratia Dei & saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos. Ideo multi sunt, qui quamuis habeant claros oculos & intellectus, quia tamen eis deficit lumen gratiæ nesciunt se dirigere ad salutem, imo sæpissime errant per peccata & vitia. ¶ Nono dico, quod gratia compara-
L tur semini, quia est mentis fœcundatiua. Sicut .n. semen in terram proiicitur, vt exinde fructus fœcunditer generetur, sic semẽ gratiæ à Deo homini conceditur, vt fructus bonorum operum procreetur, & vt per ipsum anima bonis virtutib. fœcundetur, quia sicut dicitur Luc. 8. Semen cecidit in terram bonam, & ortum, fecit fructum centuplum. Vnde 2. Cor.9. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis, vt in omnib omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonũ. Et sic igitur patet, quomodo gratia diuersis rebus diuersimode potest comparari, secundum quod diuersos effectus potest introducere & operari. Ista est enim sicut influentia cœlestis, quæ per sui diffusionem solet terram siccam & squalidam immutare, & ipsam diuersis fructibus fœcundare. Sic diuina gratia, quando hominem penetrat & infundit, diuersis bonis fructibus & operibus abundare facit, & eum spiritualiter renouat, & conuertit. Sæpe enim fit, vt vbi abundauit delictum, ibi superabundet & gratia. Vnde etiam Paulus Apostolus dicebat de seipso, qui scilicet de pessimo fuerat factus optimus, diuina gratia mediante. 1.Cor.15. Gratia Dei sum id quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit, quasi dicat, Gratia est forma spiritualis, quæ dat esse spirituale & mortale, sine qua homo spiritualiter non est, quia secundum Augustin. Peccatum nihil est, & nihil fiunt
M homines cum peccant. ¶ Nam

Gratia { Viuificat, Pacificat, Fortificat.

Gratia (dico) viuificat, quia tollit peccati mortalitatem. Vnde Gen.12. Viuat anima mea ob gratiam tui Item pacificat, quia tollit cordium diuersitatem Vnde 1.Pet. 1. Gratia vobis & pax à Deo patre vestro multiplicetur Item gratia fortificat quia confert stabilitatem. Vnde Heb.13. Optimum est gratia stabilire cor. Act.6. Stephanus plenus gratia & fortitudine, &c. Quia igitur gratia tot & tãtos habet virtuosos effectus ipsam debemus summe quærere & ipsam cum omni diligentia procurari. Dicit enim Ambr. super Lucam, quod vberior est gratia quam precatio: semper enim plus tribuit dominus quam rogatur. Et quia secundum Greg. Petentis negligentia reprehenditur, vbi de dantis misericordia non dubitatur, necesse est igitur, quod pro gratia impetranda ad eum recurramus, vt ipsam inuenire cum efficacia valeamus, iuxta illud Eccl. Quanto maior es, humilia te, & inuenies coram Deo gratiam. Ista igitur dicta moraliter de gratia sufficiant quo ad præsens.

A Gratiarum actio. Gratitudo.

Nota, quod gratiarũ actio est quædam virtus, qua homo beneficia recepta confitetur, & recognoscit, & est virtus, ad quam omnis creatura quodam naturali iure mouetur, & inclinatur: Generaliter enim omnia quæ sunt, benefactores suos recognoscunt, & quasi vices rependendo, gratias exhibent atque reddunt. Et ideo gratiarum actio nihil aliud est quam

Quædam { Laus, Confessio, Recognitio perceptorum.

Sicut enim aues in mane beneficium solis & luminis sentientes, solent exultare, & lætari, atque dulcimode modulari, sic homo quando sentit se vel à Deo, vel ab alio beneficium aliquod recepisse, debet quadam naturali lætitia profundi, & ad laudandum per gratiarum actionem efficaciter animari. Vnde sic faciebant filij Israel. 2. Mac.1. dicentes. De magnis periculis à Deo liberati, magnifice gratias agimus ipsi. Animalia bruta recognoscunt suos benefactores & liberatores, sicut de elephante legitur, quod cum in foueam ceciderit, venatorem qui ipsum liberat, sequitur, & omni syluestritate deposita, per susceptum beneficium edomatur. De tigride vero legitur, quod cum in foueam cecidisset, & quidam miles transiens ipsam exinde traxisset fera extracta liberatorem suum conducebat, & sequebatur, & cum cauda blandiendo gratias agere videbatur, sicut exemplificat Plinius Quid dicam de quodam leone, de quo fit mentio in historia Hierosolymitana? Sicut enim ibidem dicitur, cum vltra mare esset exercitus Christianus, quidam miles casu quendam leonem inuenit, quem quidam serpens taliter ligauerat, quod non poterat se mouere. Miles vero pietate commotus, serpentem occidit, & leonem liberauit. Leo autem tanquam gratum animal se seruituti militis mancipauit. Solebat enim accipere prædas per nemora, & ad militem deferebat, in tantum, quod non solum militi, sed etiam magnæ parti exercitus commoda plurima conferebat. Quid vltra? non suffecit leoni tanta gratitudine, quinimo milite ad patriam redeunte, mare & nauem intrante, & leonem dimittere volente, leo mare ingreditur, & magistrum vsque in nauem sequitur, & ibi aliquamdiu commoratur, sed tantum deficientibus victualibus leo in mare proijcitur, & sic pium animal pro pia gratitudine mortis periculo subiugatur. Quid igitur dicemus charissimi nos alij, qui sumus rationales creaturæ cum videamus, quod animalia carentia ratione tali & tanta gratitudine sint dotata? Re vera nos debemus super omnia grati esse & benefactoribus gratam vicissitudinem exhibere. Sicut enim dicit Sen. epist 83. Iustitiæ conueniens est, beneficio gratias & iniuriæ reddere talionem. Quia vero beneficia à Deo accepta digne non possumus compensare, necesse est per gratiarum actionem Dei liberalitati humiliter complacere. Ideo monet Aposto. 1. The.5. Semper inquit gaudete, sine intermissione orate in omnibus gratias agite, in quibus verbis ostenditur, quod gratiarum actio debet fieri quatuor modis, quia scilicet ista debet habere

Iugem continuitatem. (Semper inquit, &c.)
Vultus iucunditatem (Gaudete inquit)
Vocis humilitatem. (Orate inquit.)
Magnam integritatem. (In omnibus inquit gratias agite.)

Gratiarum enim actio debet esse

Cum { Continuitate, Iucunditate, Humilitate, Generalitate seu integritate.

¶ Primo dico, quod ista debet habere iugem continuitatem. B
(Semper inquit sine intermissione) Beneficium enim receptum nunquam debet de mente recedere, quia sicut dicit Chryſ. super Matth. Homil. 23. Optima beneficiorum custos est ipsa memoria eorundem, & perpetua confessio gratiarum. Sen. etiam dicit, quod ista beneficiorum lex est, vt alter statim obliuiscatur dati, alter vero nunquam accepti obliuiscatur. Flumina enim continue à mari exeunt, & vt iterum fluant, ad mare continue reuertuntur. Quia pro certo flumina beneficiorum, quæ à Deo vel ab homine recipimus ad ipsum semper & continue per gratiarum actionem reducere debemus, & sic ad recipiendum ampliora ipsius animum inuitabimus, quia secundum Cas. super Psalm. Meliora recipere meretur, qui iam collata de corde perdere non probatur. Quod tamen est contra multos, qui ex quo beneficium acceperunt, nunquam volunt amplius suum benefactorem videre, nec de beneficio accepto mẽtionem facere, vel audire. Non sic charissimi, sed semper & sine intermissione sunt gratiæ referendæ. Vnde 2. Thessal.2. Gratias agere debemus semper. Ista igitur debet habere operis continuitatem. ¶ Secundo dico quod debet esse cum iucunditate. Homo C
enim quando agit gratias, debet præcedere lætitiam facilem. Nam sicut dicit Sen. 2. lib. de benefic. Qui gratis, id est, lætanter beneficium suscipit, primam eius pensionem soluit, & Bernard ad eremitam Quintellinum dicit, quod danti nequit rependere aliquod gratiosius, qui accepit, quam quod sit gratum, quod gratis accepit. Beneficium igitur nobis datum debemus gratum habere, & gratiarum actiones debemus gratanter, & hilariter nostris benefactoribus exhibere. Quod tamen est contra multos, qui videntur similes barillis seu cadis, qui aquam vel quemcunque alium liquorem in se gratanter & sine strepitu recipiunt, ipsum tamen sine magno strepitu & tumultu exterius non emittunt. Quia pro certo multi sunt, qui aliena beneficia gratanter & sine murmure recipiunt, sed quoties habent aliquid reddere, aliquid tribuere vel conferre, semper aliquem tumultum, aliquod murmur, aliquam displicentiam faciunt, & ostendunt, contra illud Eccles. 35. In omni dato tuo hilarem fac vultum tuum, quia sicut dicitur 2 Cor 8. Hilarem datorem diligit Deus. Gaudendum est igitur in quacunque gratiarum actione, sicut de beata ciuitate dicitur Esa. 51 quod gaudiũ, & lætitia inuenietur in ea, & gratiarũ actio, & vox lau-

dis

D dis. Debet igitur esse gratiarum actio cum vultus iucunditate. Tertio principaliter dico, quod ista debet esse cum vocis humilitate, quod ostenditur, cum dicitur. Orate. Quicunque enim gratias refert, debet humiliter se habere, & non ex proprijs meritis, sed è largitoris gratia debet se habiturum aliquid dubitare. Vnde Micheæ 6. Quid dignū offeram domino? curuabo genu Deo excelso. Genuum enim curuatio nihil aliud est, quam quod denotatur humilis gratiarum actio. Vnde 2. Paral. 29. Incuruato genu adorauerunt. Debet igitur habere gratiarum actio vocis humilitatem. (Orate inquit) Col. 4. Orationi instantes, vigilantes in ea cum gratiarum actione. ¶Quarto dico, quod
E debet habere perfectam integralitatem, quod ostenditur, cum dicitur. In omnibus gratias agite. In omnibus enim de omnib. debent agi gratiæ, quia scilicet

In magnis & in modicis,
In asperis & in prosperis,
In bonis, & in malis.

Sic faciebat Aug, super illud Psalm Repleatur os meum laude dicens sic. Laudare inquit te debeo Deus meus in prosperis, quia consolasti, in aduersis, quia castigasti, antequam essem, quia me fecisti, cum essem, quia salutem dedisti, cum peccassem, quia indulsisti, cum in aduersis essem, quia adiuuisti, cum perseuerassem, quia coronasti. In omnibus igitur debemus gratias agere & in prosperis & in aduersis, similes philomelæ, quæ de nocte & die solet cātare. Quod tamē est contra illos, qui bene gratias agunt in prosperis, quod tamen nunquam faciunt in aduersis, non aduertentes ad illud, quod dicit Chrysos. in tract. de symbo. Semper benedicendus est Deus, quia si benedicitur in aduersis, dissoluit, si benedicitur in prosperis perseuerat. In omnibus igitur benedicendus est Deus. Vnde Ephes. 5. Gratiam agentes semper pro omnibus. Sic igitur patet quomodo gratiarum actio debet fieri

Generaliter,
Humiliter,
Hilariter, &
Perseueranter.

Et hæc de gratiarum actione sufficiant. Vide infra de ingratitudine.

A **Gradi. Gressus.** Nota, quod gradi idem est, quod ambulare & incedere. Et pertinet gradi proprie ad animalia. Et est gressus idem, quod incessus quem homo facit ambulando. Moraliter igitur per gressum intelligitur spiritualis incessus, id est, animæ actus & profectus. Signat igitur gressus interiores affectiones, seu exteriores operationes. Per istas enim sicut per spirituales gressus & motus ad bonum vel ad malum, ad virtutem, vel ad vitium, ad Paradisum vel infernum gradimur & etiam properamus. Breuiter igitur notare possumus, quod sunt

Quidam gressus { Dirigendi, Corrigendi, Erigendi.

Primo ergo dico, quod bonos gressus, id est, actus debemus dirigere, id est, directe regere, & continuare, dicentes illud Num. 21. Non declinabimus per agros aut vineas, aut bibemus ex puteis aquas, sed via regia gradiemur, donec transeamus terminos terræ tuæ. Ista enim dixerunt filij Israel Seon regi Amorrhęorū. Seon, qui interpretatur calor vel calidus, est diabolus, qui semper est feruens & calidus ad malefaciendum Amorrhęi vero, qui interpretantur amari, significant homines mundanos. Nos igitur filij Israel, qui volumus esse sancti, qui habemus transire per terminos Seon regis Amorrhęorum, id est, per limites huius mundi, vbi diabolus in peccatoribus dominatur; debemus facere tria prædicta, vt secure & sine periculo transeamus. Nos. n. rerum facultatem debemus cauere. (Non declinabimus inquit per agros aut vineas.) Carnis voluptatem debemus horrere. (Non bibemus inquit aquas ex puteis.) Vitæ veritatem debemus tenere. (Via inquit regia gradiemur.) Via enim regia est via virtutum, in qua Christus gressus fuit. Vnde 1. Reg. 12. Nunc rex graditur ante vos, & vbi etiam Sancti viri qui sciunt gressus suos regere, gradiuntur, quia sicut dicitur in Psal. 36. Apud dominum gressus hominis dirigetur, & viam eius volet. Aduerte tamen, quod Prouerb. 30. dicitur, quod tria sunt, quæ bene gradiuntur, scilicet

Leo,
Gallus,
Aries.

B ¶In quo potest notari, quod tria genera personarum tenentur præ alijs bene gradi, id est, bene viuere & operari, videlicet Leo, qui rex animalium, i. mundi præsides & superiores. Isti. n. aliorū sunt duces. Vnde illud 1. Reg. 12. Nunc rex graditur ante vos, & sic figurentur in illis Cherubin, de quib. dicitur Ezech. 1. quod vnumquodq; ante faciem suam gradiebatur. Isti. n. significabāt superiores, quia in eis erat facies hominis, qui est rex animaliū, leonis, qui est rex ferarum, bouis, qui est rex iumētorum, aquilæ, quæ est rex volatilium. Si vis, dic latius de istis. Et nota, quod ibidem dicitur, scilicet Ezech. 10. quod in quatuor partes gradiebantur, quia scilicet homo debet quandoque ad quatuor dirigere gressus suos, scilicet

Ad { Se, vt sancte viuat, Deum, vt ipsum timeat, Malos, vt eos puniat, Iustos, vt eos promoueat.

Gallus, qui cantat, & horas noctis declarat signat clericos & prędicatores. Isti. n. sunt aliorum magistri, & ideo debent similiter bene gradi. Istis. n. videtur alij dicere illud Psal. 31. In via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos, & Prou. 15. Vir prudens dirigit gressus suos Aries, qui rudi vellere induitur, signat religiosos simplices humiles professores, quia scilicet debent bene gradi, & hoc quia sicut dicitur Prou. 2. Deus proteget gradientes simpliciter. Tales. n. potissime videntur habere videlicet gressus

Latos, quod facit charitas,
Rectos, quod facit æquitas,
Altos, quod facit mentis subtilitas,
Præuisos, quod facit mentis sagacitas,
Præostensos seu directos, quod facit Dei benignitas.

Et sic habemus gressus pulchros, ꝙ facit bonitas atq; sanctitas. de gressuū latitudine charitatiua dicitur in Ps. 17. Dilatasti gressus meos subtus me, & non sunt infirmata vestigia mea. De gressuum rectitudine mensuratiua dicitur Mich. 2. Nonne verba tua bona sunt cum eo qui recte graditur? De gressuū altitudine contemplatiua dicitur Amos 4. Gradiens super excelsa terrę, &c. de gressuum præuisione meditatiua dicitur Prou. 4. Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. De egressuum præuisione præostensiua, qua sc. Deus habet præcedere, & dirigere gressus nostros, dicitur Hie. 10. Scio domine quia non est hominis via eius, nec viri, vt ambulet & dirigat gressus suos, ac si dicat. Ad Deum spectat gressuum directio humanorum, & Prou. 16. Domini est dirigere gressus eius Et sic cuilibet animæ sic directæ dici poterit illud Can. 7. Quā pulchri sunt gressus tui in calceamētis tuis filia principis. Isti igitur gressus dirigēdi sunt, iuxta illud Psal. 16. Dirige gressus meos in semitis tuis. ¶Secundo dico, quod aliqui gressus sunt, qui sunt C
corrigendi. Et isti sunt gressus malarum operationum. Peccatores. n. per peccatum male gradiuntur. Isti. n. sunt cancer, qui est piscis retrogradus, nunquam. n. directe graditur, sed semper retrograde & oblique. Sic peccator nunquam tendit recte versus Paradisum, sed oblique currit & graditur ad peccatum, & ideo figuratur in serpente cui dictum est Gen. 3. Super pectus tuum gradieris, & terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ. Quia pro certo charissimi, serpentes, i. serpentini peccatores, super pectus suum gradiuntur, in quantum per pectoralem affectionem inferius ad peccatum inclinari videntur, & terram dicuntur comedere, quoniam se solent in bonis terrenis plus debito delectare. Isti figurantur Leu. 11. Vbi dicitur, quod omne animal quadrupes, quod super pectus gradiebatur, immundum erat. Ibi etiam dicitur, quod omnis volucris, quæ super quatuor pedes gradiebatur, erat immunda. Quia pro certo charissimi, & inter quadrupedes, i. inter sæculares, & inter volucres, i. inter clericos, & inter regulares, illi coram Deo sunt immundi, qui sunt quatuor pedibus, i. cum quatuor affectionib. & cum pectore, i. cum cordis desiderio & amore gradiuntur inferius circa terram, i. circa bona delectabilia, & terrena. De quibus dicitur Ezech. 20. Post idola graditur cor eorum. Et de talib. gressibus dicitur Prouerb. 5. Vbi loquitur de mala muliere dicens, quod pedes eius descendunt in mortem & ad inferos gressus eius penetrant.

Nam gradiuntur mali { Elate per superbiam, Immature per stultitiam, Obscure per ignorantiam, Malitiose per iracundiam.

De superbia dicitur Dan. 4. Gradientes in superbia potest humiliare. De stultitia dicitur, 3. Reg. 9. Incessus quasi incessus Iehu videtur, præceps. n. graditur. Prou. 19. Stultitia hominis supplātat gressus eius. De ignorantia dicitur Prou. 7. In obscuris graditur ad vesperum. De iracundia dicitur. 2. Reg. 16. quod Semei gradiebatur maledicens Dauid: isti igitur sunt gressus corrigendi, iuxta illud Heb. 12. Rectos gressus facite pedib. vestris. ¶Tertio dico, D
quod sunt quidam gressus erigendi, & ab his temporalib. eleuandi. Vnde Amos 4. Faciens matutinam nebulam, & gradiens super excelsa terræ. Et sic igitur patet triplex gressus. sc. dirigēdus, corrigēdus, & erigendus. Et hæc de gressu sufficiant, quo ad pręsens.

Gradus. Nota, ꝙ gradus signat quādoq; locum eminentem, vel ascensum ad altum locum per distin- A
ctionem passuum ordinatum, & vt communiter gradus accipitur pro distinctione statuum vel dignitatum. Et sic notabo, quod inuenitur multiplex distinctio gradualis, scilicet

Gradus ad
- Imperandum,
- Prædicandum,
- Miniſtrandum.

Primo igitur dico, quod quidam adipiſcuntur gradum imperatoris. Et iſti ſunt illi, qui ad altos gradus dignitatum aſcendunt, vt cōiter. Sicut.n. per gradus inferiores aſcenditur ad ſuperiores, ſic per ſtatus minorum aſcenditur ad maiores. Figura 3. Reg 10. Vbi ad aſcendendum thronum eburneum Salomonis ſex facti fuerunt gradus, & veſtiuit eum auro fuluo nimis, & ſedile tenebant duæ manus, & iuxta manus duo leones hinc atq; illinc, & vnus leūculus ex vtraq; parte euiuslibet gradus. Talis igitur thronus, mundi ſignat dignitates, quæ auro veſtitæ dicuntur, pro eo quia ibi aurum diuinæ ſapientiæ & ebur innocentiæ abundare tenentur. Manus vero bonæ operationis, & leones fortis iuſtitiæ & ſeueræ iuriſdictionis hinc atq; inde cubare iubentur, quia vere thronus, i. officium iudiciarium iſta quinq; debet habere, videlicet ebur mundanæ intentionis, aurum ſplendidæ diſcretionis, manus executiuæ operationis, ſedile maturæ tranquillitatis & deliberationis, & leones ſeueritatis iuſtitiæ & correctionis, vel leones, id eſt, aſſiſtentes ſanctæ & regiæ coaditionis, Pſ. Sediſti ſuper thronum, qui iudicas iuſtitiam. Ad tales tamen thronos dignitatum per gradus aſcenditur, quia ſcilicet gradatim ad honores venitur. Iſti tamen gradus de ebore ſunt, qui ſc. per candorem innocentiæ iuſte, & canonice aſcendere tenentur. Leunculi etiā qui ſunt animalia audacia & fortia, eis aſſiſtunt ad denotandum, quod illi, qui per iſtos gradus aſcendunt, audacia aggreſſiua, & conſtantia perſeueratiua neceſſaria iudicantur. Ezech. 40. In gradibus ſeptem aſcendebatur ad portam auſtralē. Per gradus enim ordinatæ diſtinctionis, vel per gradus ſeptemplicis virtutis & perfectionis aſcendendum eſt, & non per gradus conſanguinitatis & agnationis, quia ſcilicet talis aſcenſus prohibetur Exo. 20. Non aſcendes per gradus ad altare Dei tui. Cuius tamen contrarium fit, quando quis conſanguineos & nepotes quanto in gradu conſanguinitatis, ſunt propinquiores, tanto magis ac magis extollit. Iſte eſt igitur gradus Imperatoris, vel prælatorum, vel prælati, de quo dicit Greg. quod quanto gradus altior, tanto caſus grauior. Imperator noſter Chriſtus non ſedit in hoc mundo in gradibus dignitatis, ſed in gradibus humilitatis, ſcilicet in vtero Virginis, de quo dicitur Neæ. 8. Stetit Eſdras ſcriba ſuper gradum ligneum. De gradu igitur dignitatis dicitur 1. Tit. 3. quod qui bene miniſtrauerit, gradum bonum ſibi acquiret. Patet igitur, quod aliqui adipiſcuntur gradū
B Imperatoris. ¶ Secundo dico, quod aliqui adipiſcuntur gradum prædicatoris. Vnde 2. Paral. 9 dicitur. De lignis thynis fecit Salomon gradus in domo domini, & in domo regia citharas quo-
C que & pſalteria cantoribus. ¶ Tertio dico, quod quidam adipiſcuntur gradum ſubditi ſeu miniſtratoris. Neæ. 8. Populus autem in gradu ſuo ſtabat. Et breuiter iſta eſt veritas, quod quilibet debet eſſe contentus ſtatu & gradu, officio, & beneficio ſibi dato. Vnde Dani. 10. Daniel vir deſideriorum, intellige verba, quæ ego loquor ad te, & ſta in gradu tuo.

A **Grandis.** Nota, quod grande dicitur id, quod in magnitudine alia præcellit: Vnde illud eſt proprie grāde, quod quantum ad omnes dimenſiones ſuas perfectum continet complementum. Et poteſt accipi in bono & in malo. In bono enim grande dicitur illud, quod ex pluribus bonis partib. aggregatis ad cremētum completum producitur, & è conuerſo. De vtroque igitur notare poſſumus, quod in ſcriptura multa grandia inueniuntur. Inuenitur enim quædam

Granditas
- Dignitatis,
- Bonitatis,
- Fœlicitatis,
- Iniquitatis,
- Proſperitatis,
- Aduerſitatis.

Primo igitur dico, quod inuenitur granditas dignitatis, & ſic dicuntur grandes, boni & ſublimes prælati. De quo dicitur 3. Reg. 21. Grandis auctoritatis es, & bene regis regnum Iſrael. Sic etiam dicuntur grandes magni impij & tyranni, de quib. Ezech. 17. Aquila grandis venit ad libanum, tulit medullam cedri, & ſummitatem frondium eius euulſit. Potentes n. huius mundi & tyranni dicuntur grandes, per temporalem auctoritatem dicuntur aquilæ, per ſæuiſſimam crudelitatem, dicuntur venire ad libanum, qui eſt mons altus, per ſuperbiam & vanitatem, dicuntur euellere ramos, & medullas cedrorum. i. ſubſtantias pauperum, per
B auaritiam & rapacitatem. Iſta eſt igitur grāditas dignitatis. ¶ Secundo dico, quod eſt alia granditas bonitatis Et ſic ille, qui eſt melior, eſt grandior. Grandes enim ſunt illi, qui ſunt alti per cōtemplationem, qui ſunt lati per dilectionem, qui ſunt longi per perſeuerentiam & durationē, & ſic tales figurantur in throno eburneo Salomonis, de quo dicitur 2. Paral. 9. rex Salomon fecit ſolium eburneum grande, in quo erant ſex gradus, & quod veſtitum erat auro mundiſſimo. In quo notatur, quod illi, qui ſunt ſpiritualiter grandes, ſunt ſedes & ſolium Chriſti Ieſu per pacem & tranquillitatem, quia in pace factus eſt locus eius, ſunt eburnei per munditiam & puritatem, habent ſex gradus, i. ſex opera miſericordiæ per vniuerſalem clementiam & pietatem. Iſta eſt igitur granditas bonitatis. ¶ Tertio dico, quod eſt granditas fœ- C
licitatis. Et iſta eſt granditas & excellentia bonorum æternorū, quæ ita grandia ſunt, quod nequeunt per hominem digne promereri. Ibi eſt enim illud grande conuiuium, quod fecit Abrahā in ablactatione filij ſui Iſaac, de quo dicitur Ge. 21. & 2. Paral. 30. Facta eſt grandis ſolennitas in Hieruſalem. ¶ Quarto dico, quod D
eſt granditas iniquitatis. Et iſta eſt granditas peccatorum & vitiorum, de qua Neę. 9. Fecerunt grandes blaſphemias. Et grāditas iniquorum & peruerſorum, qui ſcilicet figurantur in grandi ſtatua, quæ ſtabit coram Nabuchodonoſor, ſicut dicitur Dan. 2. & in grandi piſce, qui Ionam in pelago deuorauit. Coram enim rege, i. coram mundi principib. & pręlatis apparent hodie multę ſtaturæ & multi magni piſces, à quibus mundi pauperes deprimuntur. ¶ Quinto dico, quod eſt granditas proſperitatis. Et iſta E
ſignat

Grandes
- Status,
- Diuitias,
- Delitias, &
- Honores.

Et ſic mundi proſperitas eſt illud grande conuiuium, quod fecit Balthazar rex Babylonis, ſicut dicitur Dan. 5. in quo dum ſederent, Babylon fuit capta & Balthazar interfectus. Iſtud eſt grande conuiuium, quod facit rex Aſſuerus, in quo regina Vaſthi perdidit poteſtatem ſuam, ſicut dicitur Heſte. 1. Quia vere chariſſimi, quanto conuiuium mundanę proſperitatis eſt grandius, tanto ibi homo per peccatum facilius interficitur, & tanto à regia dignitate & poteſtate mundanorum turpius quandoque deiicitur & deponitur. ¶ Sexto dico, quod eſt F
granditas aduerſitatis. Et iſta eſt granditas pœnæ æternæ, quæ reſpectu omnium aliarum pœnarum grandis dicitur, & cuius reſpectu omnes aliæ modicæ reputantur. Et de iſta poteſt dici illud Eſa. 27. Viſitauit dominus in gladio ſuo duro forti & grandi ſuper Leuiathan ſerpentem tortuoſum, & occidet cætum, qui eſt in mari. Serpentes enim antiqui & tortuoſi, id eſt, viri peccatores ſerpentini, per tortuoſitatem malitiæ deprauati, & cætus qui eſt in mari, id eſt, mundi diuites in magnis affluentijs educati, finaliter viſitabuntur, & gladio grandi & duro diuinæ ſententiæ ferientur, & per æternam miſeriam occidentur. Vnde dominus de talibus dicit Ezech. 13. Dabo lapides pergrandes deſuper irruentes, & ventum procellæ diſſipantē, vt ſic ad quēlibet damnatū referatur illud, quod dicitur 2. Reg. 18. Proiecerunt Abſolon in ſaltu in foueam grandem. Et ſic igitur patet, quomodo iſtud vocabulum grande, ſeu grandis diuerſimode ſumitur in ſcriptura. Vide infra de magnitudine.

Grando. Nota, quod grando idē eſt, quod impreſſio aeris A
de pluuia guttis in glaciem cogelatis (vt dicunt aliqui) generata. Et quia grando habet cum impetu deſcendere, habet fortiter percutere, habet quem tāgit acriter lædere, ideo generaliter per grandinem poteſt intelligi quæcunq; tribulatio, ſeu afflictio, ſiue temporalis, ſiue ęterna, ſiue ab homine, ſiue à Deo ſit illata. Poſſumus igitur dicere, quod eſt

Grando
- Diuinæ ſeueritatis,
- Mundanæ aduerſitatis,
- Æternæ pœnalitatis.

Prima grando eſt metuenda, quia ſicut dicitur Eſa. 28. Ecce validus & fortis dominus ſicut impetus grandinis Iſta eſt .n. grando, qua animalia Ægyptiaca fuerunt mortua & occiſa, quia ſcilicet illi, qui ſunt animales, id eſt, beſtiales, grandine diuinæ ſeueritatis, & iuſtitiæ finaliter occidentur, iuxta illud Ioſuæ 10. Mortui plures lapidibus grandinis. ¶ Secunda grando eſt ſuſtinenda. Grādo.n. mundanæ aduerſitatis faciliter frangitur, & faciliter tranſit, & faciliter diſſoluitur. Vnde Eccl. 43. Cōfracti ſunt lapides grandinis. ¶ Tertia grando eſt præcauenda, ſcilicet grādo æternæ pœnalitatis & damnationis, de qua dicitur in Pſ. 148. ignis. grādo, nix, glacies, ſpiritus procellarum, pars calicis eorū, & Eccl. 39. dicitur. Ignis, grando, fames & mors omnia hæc in vindictam creata ſunt. Iſta eſt illa grando, de qua dicitur Apocal. 16. quod grando magna ſicut talentum deſcendit de cœlo in homines, & blaſphemauerunt Deum propter plagam grandinis. Et hæc dicta de grandine ſufficiant gratia breuitatis.

Gratis. Nota, quod gratis accipitur pro voluntarie, & gra- A
tus ſumitur pro homine, qui gratitudinem ſeu gratioſitatem habet. Sed de virtute gratitudinis vide ſupra de gratiarum actione. De iſta enim dicitur Mat. 10. Gratis accepiſtis, gratis date, & Apoc. 22. dicitur, quod qui vult, accipiat aquā vitæ gratis.

gratis. De virtute vero complacentiæ & bonæ gratioſitatis dicitur Actor. 7. Moyſes etiam fuit gratus Deo, & ſimilia. De arbitrio vero liberæ voluntatis, quæ ſcilicet gratis, id eſt, voluntarie & libere facit quod vult, dicitur in bono 1. Cor. 11. Gratis Euangelium Chriſti euangelizaui vobis. In malo vero de malis, qui gratis, i. ſola voluntate ſine iuſta cauſa faciunt malum, dicitur in Pſalm. 119. Impugnauerunt me gratis. 34. Et alibi: gratis abſconderunt mihi interitum laquei ſui.

A **Grauis.** Nota, quod graue idem eſt, quod ponderoſum, tędioſum, difficile ſeu triſtabile. Eſt enim graue omne illud, quod habet motum à circumferentia verſus cētrum, vel quod à ſuperiori inferius deſcendit naturaliter & mouetur. Et ideo breuiter graue dicitur illud, quod eſt

Difficile { Ad ſuſtinendum, Ad aſcendendum, Ad faciendum;

Breuiter igitur poſſumus notare, quod eſt quædam

Grauitas { Virtuoſa, Vitioſa, Doloroſa.

Grauitas virtuoſa ſignat pondus humilitatis, grauitas vitioſa ſignat pondus iniquitatis, grauitas doloroſa ſignat pondus aduerſitatis. Dico igitur primo, quod eſt quædam grauitas humilitatis, quæ eſt virtuoſa. Sicut enim illud, quod eſt graue, naturaliter vult inferius deſcendere, & difficile poteſt moueri vel diſcurrere, ſic ſpiritualiter loquendo, illi, qui ſunt graues, id eſt, maturi, ponderoſi, honeſti, humiles & virtuoſi, ſemper volunt inferius deſcendere per ſubiectionem, habent ſubſiſtere per perfectionem, nec faciliter poſſunt moueri per tentationem. Multæ enim ſunt ſpecies, inter quas illa, quæ eſt grauior, eſt melior, ſicut de caſſia fiſtula dicitur, & ſicut de pomis, qui haranchæ alijs haranchiæ dicuntur comprobatur. Inter iſtas enim illa, quæ eſt grauior, eſt melior, & hoc quia humore dignoſcitur eſſe plenior. Sic pro certo chariſſimi, illi, qui ſunt humoribus grauiores ſunt apud Deum & homines meliores. Plenitudo enim humoris gratiæ & pietatis ipſos graues efficit, & meliores apud Deum eos facit. De iſta igitur grauitate, id eſt, de iſta morali honeſtate & mentali humilitate dicitur ad Tit 2. Te ipſum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, & grauitate morum. Quod eſt contra multos, qui grauitate morum non pollent, quia ſicut dicitur Mat. 23. Ipſi relinquunt, quæ grauiora ſunt legis, &c. ita quod de ipſis dici poteſt illud Prou. 8. Nec dum montes graui mole conſtiterant. Iſta eſt igitur grauitas humilitatis, quæ eſt virtuoſa.

B ¶Secundo dico, quod eſt grauitas iniquitatis, quæ eſt vitioſa. Peccatores enim & iniqui faciliter deſcendunt inferius ad terrena deſiderāda, difficiliter enim poſſunt moueri ad bona opera facienda, & exequenda. Iſti enim ſunt ſicut elephantes, qui ita ſunt ponderoſi & graues, quod ſi deciderint, nō poſſunt ſurgere. Iſti etiam ſunt ſicut ſtruthiones, quę quamuis ſint aues, ita tamen graues ſunt, quod nunquam poſſunt volare, vel aſcendere. Quia pro certo mundi peccatores ita ſunt graues & inuoluti vitijs & peccatis, & ad omnem motum bonorum operum inhabiles effecti, quod à vitijs, in quibus ceciderunt nequeūt ſurgere, nec ſurſum ad cœleſtia per aliquod bonum deſiderium ſe eleuare. Et ideo tales à ſcriptura maledicuntur, reprehenduntur, vilipenduntur, & vituperantur. Dico, quod iſti in ſcriptura maledicuntur. Vnde Eſa. 1. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis. Item iſti in ſcriptura reprehenduntur, vnde in Pſal. 4. dicitur. Filij hominum, vſquequo graui corde? ad quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Item ab omnibus vilipenduntur. Vnde cuilibet tali dicitur Sap. 2. Grauis eſt nobis etiam ad videndum, quoniam diſſimilis eſt alijs vita eius. Item tales ab alijs ſubterfugiuntur, quia ſicut dicitur Prouer. 27. Graue eſt, ſaxum & oneroſa arena, ſed ira ſtulti vtroq; grauior. Iſta eſt igitur grauitas iniquitatis, de qua dicitur in Pſal. 37. Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. Peccatores enim ſunt ita graues, quod difficiles ſunt

Ad { Dimicandum contra vitia, Audiendum vituperia, Defendendum mala propria, Speculandum ſalutaria, Suſtinendum temporalia.

Grauat igitur malos contra vitia dimicare. 3. Reg. 22. Educ me de exercitu, quia grauiter vulneratus ſum. ¶Item grauat eos correctionem tolerare Act. 28 Auribus ſuis grauiter audierunt, & oculos ſuos compreſſerunt. ¶Item grauat eos propria crimina ſuſtentare, quia mala noſtra ſunt tanta, quod non poſſumus ſuſtinere. Eſa. 24 Grauabit terram iniquitas ſua. ¶Item grauat eas ſalutaria cogitare Mar. 14. Oculi eorum erant grauati. ¶Item grauat eos gubernare temporalia. 2. Reg. 14. Grauabat eum cęſaries capillorum, ſcilicet Abſolonem. Iſta eſt igitur grauitas iniquitatis, quæ eſt vitioſa.

¶Tertio dico, quod eſt grauitas aduerſitatis, q̄ eſt doloroſa. C Et iſta grauitas quandoq; eſt vtilis & caſtigatiua, quandoq; eſt intolerabilis & deſolatiua, quandoq; eſt diſſipabilis, damnabilis & diſſipatiua. Grauitas vtilis eſt tribulatio temporalis, quæ quando non excedit vires noſtras, multa bona cōferre ſolet, quia ſicut dicitur Eccl. 31. Infirmitas grauis ſobriam facit animam. Grauitas flebilis eſt tribulatio naturalis, de qua Eccl. 40. Occupatio magna creata eſt omnibus hominibus, iugum graue ſuper filios Adam. Grauitas damnabilis eſt tribulatio æternalis, de qua Eſa. 30. Ardens furor eius & grauis ad portandum, & Eſa. 46. Onera veſtra graui pondere contabuerunt. Sic igitur patet, quod grauitas eſt triplex, ſcilicet grauitas miſeriæ, quæ eſt doloroſa. Grauitas culpæ, quæ eſt vitioſa. Grauitas gratiæ, quæ eſt virtuoſa.

Grex. Nota, quod grex & armentum nihil aliud ſunt, quam congregatio animalium ſimul & communiter viuentium. Et eſt grex A

Nomen { Communitatis, Societatis, Humilitatis, Pluralitatis.

Et ideo grex poteſt ſignificare illos, qui habent gregatim & cōmuniter conuerſari, ſicut ſunt illi, qui ſunt eiuſdem Eccleſiæ, eiuſdem patriæ, eiuſdem regionis, eiuſdem religionis. Nos autem ſumus eiuſdem regis, eiuſdem legis, eiuſdem gregis. Sicut.n. animalia manſueta gregatim viuunt, gregatim vadunt, gregatim comedunt, ſic vere nos alij, qui ſumus in pace Eccleſiæ conſtituti, debemus gregatim, & ſocialiter per charitatem viuere, & in vnum per concordiam habitare, & ſic erimus grex dominicus per charitatem & per vniuerſalem concordiam & vnitatem, vt de nobis dicatur illud Ezech. 36. Multiplicabo eos, vt gregem hominum, vt gregem ſanctum, vt gregem Hieruſalem. In quibus verbis oſtenditur, quod grex noſtræ ſocietatis ad ſimilitudinem animalium debet habere

Senſus ſubtilitatem,
Morum conformitatem,
Pacis tranquillitatem.

Nos.n. debemus viuere ſagaciter, quod oſtenditur, cum dicitur. Gregem hominum. Homines.n. ſunt animalia vtētia ratione. ¶Item nos debemus viuere conformiter, quod oſtenditur in verbo. (Sicut) & in verbo (vt) quæ ſunt aduerbia ſimilitudinis. ¶Item nos debemus viuere concorditer, quod oſtenditur in verbo Hieruſalem, quod interpretatur viſio pacis.

¶Dico igitur B primo, quod ſi volumus eſſe de grege domini, nos debemus habere mētis ſagacitatem, quia ſcilicet nos debemus eſſe grex hominum, non grex beſtiarum, gregem hominum inquit. Animalia enim quæ gregatim viuunt, ſolent cęteris eſſe ſagaciora. Iſtud patet in apibus mellificantib. in formicis grana procurantibus, in elephantibus regem cognoſcentib. & lunam nouam adorantib. in columbis inter accipitres diſcernentib. Iſta ſunt enim animalia, quæ gregatim viuunt, ad quorum naturalem prudentiam ſenſus hominis vix aſcendunt. Mira enim videtur eſſe ſagacitas in apibus, quæ bene conſiderant mellis compoſitionem, & cellularum ſuarum ordinationem. Item in formicis magna induſtria, quæ bene conſiderant ſuæ prouidentiæ executionem. In elephantibus etiam magna videtur eſſe prudentia, in hoc, quod regis videntur habere cognitionem, & in hoc, quod nouæ lunæ dicuntur facere reuerentiam & inclinationem. In columbis etiam magna dicitur eſſe diſcretio, quia ſcilicet iſtæ ſciunt diſcernere inter accipitrum capientium in terra & rapientiū in aere variam & diuerſam conditionem, & contra vtriuſque inſidias adhibere remedium & cautelam, ſicut omnia dicit Plinius & alij Philoſophi naturales. Quid etiam dicemus de gruibus, quæ gregatim volant, quæ tanta naturali induſtria ſunt dotatæ, quod excubias noctis ſciunt ordinare, & vnam ſociarum ſuarum ad vigilandum ſuper cuſtodiam totius gregis conſtituere? Et breuiter circumeamus, nos inueniemus, quod animalia gregatim viuentia ſolent eſſe cæteris ſagaciora, & ad rationis opera aptiora. In quibus proculdubio inſtruimur nos alij, qui grege, id eſt, in communitate fidei, Eccleſiæ vel religionis viuimus, & manemus, quod nos debemus eſſe prudentes & ſagaces, & in omni ſpirituali pruden-

tia ef-

tia efficaces. Et ideo breuiter habeamus ſagacitatem apum, conficiendo mel deuotionis prudentiam formicarum præcauendo famem futuræ hyemalis ſeu infernalis damnationis, diſcretionem elephantum, cognoſcendo regem Chriſtum per familiarem contemplationem: induſtriam columbarum, præcauendo accipitrem, id eſt, diabolum & eius tentationem. Sapientiam etiam gruum, de nocte vigilando per diligentiam & diſcretionem. Et ſi iſtas proprietates habuerimus, nos erimus grex hominum, id eſt, ſocietas & congregatio perſonarum rationabilium & bonarum. Et ita poterit de nobis dici illud 1. Reg. 10. obuium habebis gregem prophetarum deſcendentium de excelſo, & ante eos citharam & pſalterium, tibiam & tympanum, ipſoſque prophetantes. Vbi nota, quod nos debemus eſſe ſicut grex prophetarum, per futurorum & abſconditorum diſcretam meditationem. Debemus de excelſo deſcendere per omnis ſuperbiæ & elationis abdicationem. Debemus etiam citharam & pſalterium habere per diuinæ laudis confeſſionem, & per gratiarum actionem. Sic igitur patet, quod ſi volumus eſſe grex domini nos debemus habere ſenſus viuacitatem. Gregem hominum inquit. Vnde Ezech. 34. Vos autem greges mei, greges paſcuæ meæ, homines eſtis.

C ¶ Secundo dico, quod ſi volumus eſſe grex domini, nos debemus habere morum conformitatem, quod notatur cum dicitur. Sicut, & vt, quæ ſunt aduerbia ſimilitudinis, quia ſicut animalia eiuſdem gregis ſolent eſſe, vt communiter, ſimilia in ſpecie, & natura, ſic illi qui ſunt eiuſdem gremii vel ſocietatis, debent eſſe in bonis operibus ſimiles & conformes. Non enim decet vt illi qui ſunt eiuſdem ſocietatis, ſint contrariæ conformitatis. Debent enim eſſe

Similes in { conuerſatione, / habitus conditione, / legum & ſtatutorum obſeruatione.

Sint igitur ſimiles peiores melioribus eos imitando, minores ſuperioribus, eis obediendo, ſuperiores inferioribus, eos iuſte regendo, & ditiores pauperibus, eis compatiendo. Breuiter enim nihil valet in communitate contrarietas, ſed in omnibus & præ omnibus præexcellit morum vnitas & conformitas, quod oſtenſum eſt in verbo, [vt] & in verbo [ſicut] Ideo de iſto ſicut poteſt dici illud Can. 4. Capilli tui ſicut greges caprarum, dentes tui ſicut greges tonſarũ, & Can. 6. Dentes tui ſicut greges ouium. Et breuiter, vbicunq; eſt vnus grex, ibi debet eſſe vnum ſicut, id eſt, vbicunq; eſt eadẽ cõmunitas, ibi debet eſſe eadem vitæ & morum conformitas, vt ſic alter dicat alteri illud Gal. 4. Eſtote ſicut ego, quia ego ſicut vos. Vide rogo te, quomodo animalia eiuſdẽ gregis ſunt, vt communiter eiuſdem legis, & quomodo illa, quę frequentant eandem conditionem, & quomodo illa, quæ viuunt in eodem conſortio, deputantur eidem officio & hoſpitio, ſicut diſcurrendo per ſingula poteſt notari. Patet enim de formicis, apibus, caſtoribus, elephantibus & aliis gregatim viuentib. Omnibus enim eſt ſimilis figura, ſimilis natura, ſimilis modus paſcendi, ſimilis modus viuendi. Sed iſtud proh dolor, non fit hodie apud multos, quia pro certo hodie gloriantur homines in ſingularitate, non in conformitate. Gloriantur ſoli videri, non aliis ſimiles haberi. Iſtud videmus in bono & in malo. Primo in bono, videmus enim aliquos homines, qui ita volunt eſſe ſingulares in abſtinentia, in pœnitentia, in veſtium vilitate & in familia, quod recte non videntur eſſe eiuſdem collegii vel gregis. Vnde iſti videntur dicere ſicut dicebat ille Phariſæus Luc. 17. dicens. Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cęteri homines, raptores, adulteri, iniuſti, velut etiam hic publicanus, ieiuno bis in ſabbato, decimas do omnium quæ poſſideo. Nouit vero Deus vtrum iſta difformitas veniat ex ſanctitate, vel ex inanis gloriæ vanitate. Contra tales loquitur Hiero. ad Nepotianum. Ne nimis (inquit) vel religioſa velis videri, nec plus humilis, quam neceſſe eſt gloriam inquit fugiendo non quæras ¶ Item vide in malo qualiter aliqui ab aliis difformantur. In omni enim ſtatu inuenies aliquos, qui & in veſtibus & in geſtibus & in actibus dedignantur aliis conformari. Hodie enim inuenies monachos venatores, clericos bellatores, pręlatos mercatores. Et breuiter hodie gloriantur homines aliis ſuis partibus difformari, & perſonis gregis & collegii ſui dedignantur in bonis morib. conformari. Et ideo turpe eſt & graue bonis perſonis tales videre ſic à rectis conſuetudinib. deuiare, vt de quolibet dicatur illud Sa. 2. Grauis eſt nobis etiam ad videndum, quoniam diſſimilis eſt aliis vita eius. Et ideo videtur, quod multi clerici figurantur Matth. 8. vbi dicitur, quod erat ibi grex porcorum multorũ, in quos legio dæmonum introiuit, ita ꝙ omnis grex præcipitatus abiit in mare. Quia paſtores moderni gregis noſtri magis videntur eſſe porcorũ, quam hominum, quia propter eorum inſolentias agitati, & in mare, id eſt, amaritudinem omnium vitiorum præcipitati. Hier. 10. Stulte egerunt paſtores, dominũ non quæſierunt, propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum diſperſus eſt. Non ſic chariſſimi, ſed ſimus vicinis noſtris & ſociis & bonis perſonis gregis & gremii noſtri in bonitate ſimiles & conformes, quod notatum eſt in verbo ſicut, quod, ſicut dictum eſt, ſignat ſimilitudinẽ, vt de iſta conformitate dicamus illud Eſa. 40. Sicut paſtor gregem ſuum paſcit, ſicut enim (id eſt) ſimilitudo & conformitas eſt recte quaſi paſtor ſpiritualis. à quo grex dominicus nutritur, paſcitur, & fouetur. Sic igitur patet, quod ſi volumus eſſe grex domini, nos debemus habere morum conformitatem.

¶ Tertio dico, quod ſi volumus eſſe grex domini, nos debemus habere pacis tranquillitatem, quod oſtenditur, cum dicitur [gregem Hieruſalem &c.] quia Hieruſalẽ interpretatur viſio pacis, vel pacifica. Sicut enim animalia eiuſdem naturę vel ſpeciei ſolent pacifice viuere, ſe inuicem diligere, pro ſe inuicẽ pugnare, & inter ſe concorditer habitare: ſic pro certo nos aliis debemus pacifice, concorditer, cum amore & amicitia alter alterum frequentare, vt de tali grege ſic vnito, concordato, & in vnum pacificato, dicatur illud Hier. 12. Congrega eos quaſi gregem. De iſta vero pacifica Hieruſalem dicitur in Pſal. Rogate quæ ad pacem ſunt Hieruſalem. Sed nota, quod ad hoc quod iſte grex poſſit viuere pacifice & quiete, neceſſe eſt, quod à paſtoribus regatur, quod à paſtoribus ducatur, quod à paſtoribus educatur. Paſtores enim, id eſt, prælati debent ſibi commiſſos regere per diſcretionem, vnde Acto. 20 Attendite vobis & vniuerſo gregi, in quo poſuit vos ſpiritus ſanctus regere Eccleſiam Dei. ¶ Item iſti debent gregem ducere per viæ veritatis oſtenſionem. Vnde in Pſal. 77. dicitur, quod perduxit eos tanquam gregem in deſerto, & poſuit ſicut oues familias. ¶ Item iſti debent gregem commiſſam paſcere per doctrinam & prædicationem vel eleemoſynarũ largitionem. Vnde 1 Pet. 5. Paſcite eum, qui in vobis eſt, gregem Dei. Sed pro certo chariſſimi, non ſic fit hodie, quia pro certo moderni greges à prælatis & à paſtoribus non reguntur, ſed negliguntur, non ducuntur, ſed dimittuntur, non paſcuntur, ſed à bonis paſcuis expelluntur. Ideo plangit Eccleſia Hier. 50. Grex perditus factus eſt populus meus, paſtores eorũ ſeduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus. Sicut enim videmus, greges diſperguntur, & diſtrahuntur aliquando

Propter { Paſtorum crudelitatem, / Luporum rapacitatem, / Raptorum iniquitatem, / Leonum malignitatem.

Paſtores enim ſine cauſa aliquando percutiunt. Lupi totum gregem inficiunt. Latrones totum gregem decipiunt. Leones totum gregem ſubripiunt. Paſtores enim ſunt mali prælati, ſubditos impie ferientes. Et de hoc dicitur Ezech. 34. Nonne greges paſcuntur à paſtoribus? Lac comedebatis, & lanis cooperiebamini, quod craſſum erat, occidebatis, gregem autem meum non paſcebatis, quod infirmum fuit, non conſolidaſtis, &c. Multa vide ibi, quia ibi ponitur tota regula crudelium prælatorum. Lupi rapaces ſunt exteriores principes & tyranni, à quibus grex fidelium multimode moleſtatur. Vnde Hier. 23. Væ paſtoribus qui diſpergunt & dilacerant gregem paſcuæ meæ. Latrones ſunt interiores hæretici. Vnde Iob 24. Diripuerunt greges, & pauerunt eos. Leones ſunt dæmones malefici, à quibus per diuerſas tentationes homines inquietantur. Vnde Hier. 50. Grex diſperſus factus eſt Iſrael, leones deiecerunt eum. Quilibet enim tyrannus (ſicut dicitur Mich. 5.) eſt quaſi leo inter iumenta ſyluarũ, & quaſi catulus leonis rugiens in gregibus pecorum. His igitur multimodis occaſionibus inquietantur greges, id eſt, congregationes ouilis dominici, & eorum pax multimode perturbatur, ita quod ipſi iam non ſunt ſicut greges dominici, id eſt, greges pacifici, quia ſicut dicitur Hier. 32. Exercitus regis babylonis obſidebat Hieruſalem. Et propter hoc paſtores regis ſumme debent vigilare ad pacem iſtius gregis tuendam & defendendam. Figurati in illis paſtoribus Luc. 2. qui cuſtodiebant vigilias noctis ſuper gregem ſuum, iuxta illud Hier. 12. Congrega eos, ſcilicet, ſubditos, ſicut gregem. Et hoc ne forte dominus dicat tibi in die iudicii illud Hier. 13. Vbi eſt grex, qui datus eſt tibi, pecus inclytum tuum? Et ſic ſi grex iſte bene à paſtoribus regatur, viuet concorditer, viuet conformiter, viuet ſagaciter. Et hæc de grege ſufficiunt.

Gubernare.

A Nota, quod gubernare idem eſt quod regere Vnde gubernator poteſt dici ille, qui eſt aliorum iudex, dominus, & prælatus. Et quãuis materia poſſet multum dilatare quantum ad figuras & exempla, quia tamen ſunt paucæ auctoritates vocales, ideo breuiter tranſeo quantum poſſum. Notare tamen poſſumus, quod gubernator debet

Habere { Sapientiam, / Patientiam. / Diligentiam.

Debet (dico) habere ſapientiam, ſagacitatem & ſubtilitatem, vnde Ezech. 27. Sapientes tui ô tyre facti ſunt gubernatores tui. Sicut enim gubernator nauis ſi eſt ignarus, poteſt faciliter eſſe cauſa periculi, ſic rector communitatis, niſi ſit ſapiens totam nauem Eccleſiæ ſibi commiſſæ facit periculum ſuſtinere. Sicut enim di-

citur Prou. 11. Vbi non eſt gubernator, populus corruet, ſalus autem vbi multa conſilia, & Pro. 1. dicitur, quod intelligens gubernacula poſſidebit. ¶ Item dico, quod gubernator debet habere patientiam & benignitatem. Reges enim apum carent aculeo, ad denotandum quod illi, qui ſunt aliorum gubernatores & rectores debent magis vti clementia & benignitate, quam iuſtitia pungitiua & ſeueritate. Sic faciebat ille rex, qui dicebat Heſt. 13. Dum totum orbem ditioni meę ſubiugaſſem, nequaquam volui potentiæ abuti magnitudine, ſed clementia & lenitate gubernare ſubiectos. ¶ Tertio dico, quod gubernator debet habere diligentiam & ſedulitatem. Niſi enim gubernator nauis ſit diligens circa officia ſubditorum, nauis faciliter deperiret. Et ideo dicitur Ionæ 2. quod cum Ionas in naui dormiret, gubernator nauis videns periculum imminere, dixit ei. Vſquequo graui ſomno deprimeris? ſurge, inuoca Deum tuũ. Et dicitur ibidem, quod propter ipſum Ionam nauis periclitabatur, ideo gubernator fecit eum de naui in mare eiici & expelli In quo inſtruuntur prælati & gubernatores, quod ſi in naui religionis vel Eccleſiæ ſibi cõmiſſę vident aliquem in vitiis obdormire, debent ipſum excitare per monitionẽ, & ne nauis propter eum pereat, in mare, id eſt, amaritudinem pœnæ proiicere per fortem correctionem. Vnde Pro. 20. Gubernaculis tractanda ſunt bella. Et ſic igitur patet, quod bonus gubernator debet habere Iuſtitiam & ſeueritatem, clementiam & benignitatem, prudentiam & ſagacitatem. Et hæc de gubernatione ſufficiant.

A **Guſtus.** Nota, quod per guſtũ, qui eſt ſenſus corporis, diſcernens inter ſapores ciborum, qui pro nutrimento recipiuntur, poteſt intelligi moraliter virtus animæ, quæ inter actus & fructus ſpirituales diſcernit, ex quibus anima eſt ſpiritualiter nutrienda. Et ſic per eum poteſt intelligi

Virtus { Affectionis,
Diſcretionis
Deuotionis,

Anima enim habet ſuos ſenſus naturales. Ibi enim eſt viſus fidei, odoratus ſpei, auditus obedientiæ, tactus compaſſionis, guſtus deuotionis ſeu affectionis. Poſſumus igitur breuiter diſtinguere aliquid de guſtu. Eſt enim

Guſtus { Infectus,
Perfectus
Refectus.

Guſtus infectus eſt guſtans temporalia: guſtus perfectus eſt guſtans ſpiritualia: guſtus refectus eſt guſtans æternalia. ¶ Primo
B modo guſtant peccatores, qui, ſcil. habent guſtum voluptatis ita infectum & repletũ groſſis cibariis bonorũ temporaliũ, quod in cibis delicatis ſpiritualium nullatenus delectantur, ſimiles mulieri prægnanti, cuius guſtus infectus magis appetit viliora, quã meliora, & quandoq; plus delectatur in carbonib. q̃ in caponib, Figurati etiam in filiis Iſrael, quorum quia guſtus erat infectus cibis Ægypti, ideo abhorrebant manna deſerti, ſicut dicitur Nu. 11. Quia pro certo chariſſimi, quando guſtus voluptatis cibis Ægypti, id eſt, bonis temporalibus per auaritiam inficitur, dulcedinem bonorũ ſpiritualium deteſtatur. Et ideo mundus & mundana ſunt recte ſicut olla Heliſęi, in qua herbæ amariſſimæ ſunt decoctæ, quas cum guſtaſſent filii prophetarum, exclamauerunt Mors in olla vir Dei 4. Regum 4. Herbæ enim amaræ ſunt bona temporalia, quæ multis amaritudinib. ſunt reſperſa, quę quamuis guſtum mundanorum per auaritiam inficiant, filii tamen prophetarum, id eſt, viri ſancti, quando iſta per conſiderationẽ guſtant, optime percipiunt, quod mors eſt in olla, & guſtus, qui in temporalibus delectatur, morte plurium criminum prægrauatur, Et ideo ſimus ſicut Salmo, qui cum guſtauerit aquã dulcem, nunquam redit amplius ad amaram. quia ex quo dulcedinem gratiæ & ſcripturæ guſtauimus, nunquam amplius ad amaritudinem bonorum temporalium redire debemus. Et ideo faciamus ſicut Chriſtus, qui oblata ſibi potione amara, cum guſtaſſet, voluit bibere Matth. 27. Et hoc eſt, quod præcipitur Ionæ 3. Homines & iumenta non guſtent quicquam, nec paſcantur,
C nec bibant aquam. Iſto igitur modo guſtant peccatores. ¶ Secundo modo guſtant contemplatores. Viri enim ſpirituales poſtquam bona ſpiritualia guſtauerunt, nunquam amplius in bonis temporalibus ſeu carnalibus delectantur. Iſti ſunt autem ſicut Ionathas, de quo dicitur 1. Reg. 14. quod cum guſtaſſet paululum de melle, illuminati ſunt oculi eius, &c. ¶ Tertio modo guſtant comprehenſores. Iſti enim guſtant in patria in menſa æternæ beatitudinis ſuauitatem dulcedinis ſempiternæ 1. Pet. 2. Si tamen guſtatis, quoniam dulcis eſt dominus. Et in Pſal. 33. dicitur. Guſtate, & videte, quoniam ſuauis eſt dominus, Beati omnes, &c. Veruntamen ſicut in parabola euangelica dicitur Luc. 14. quod tria genera perſonarum ne venirent ad cœnam domini, ſe excuſauerunt, ſcil. ille, qui villam emerat, ille, qui quinque iuga boum comparauerat, & ille qui vxorem duxerat, & propter hoc à patrefamilias ſunt condemnati, ne cœnam iſtam poſſent amplius guſtare. (Amen, inquit, dico vobis, quia nemo virorum illorum, qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam) ſic pro certo multi ſunt, qui à guſtatione huius cœnæ diuerſimode impediuntur. Illi, ſcilicet, qui emunt villam, id eſt, illi, qui emendo & vendendo circa bona temporalia per auaritiam meditantur. ¶ Item illi, qui emunt quinque iuga boum, id eſt, qui circa delectabilia quinque ſenſuum corporis occupantur. ¶ Item illi, qui ducunt vxorem, id eſt, illi, qui carnis delitiis per luxuriam delectantur. Omnes enim iſti cœnam æternæ beatitudinis non guſtabunt, nec dulcedinem illius cœnæ percipient vel habebunt. Boni enim tantum & non mali guſtabunt iſtam cœnam, quia ſicut dicitur Sap. 16. Hi autem in breui inopes facti nouam guſtauerunt eſcam. Sic igitur patet aliquid de guſtu bonorum, aliquid de guſtu malignorum, &c. Vide ſupra de titulis comedere, bibere, cœna, conuiuium, eſca, & infra de ſapore.

Guttur. Nota, quod guttur eſt membrum, in quo vox formatur, & per quod cibus ad nutrimentum corporis recipitur, & per quod ſapores ciborum diſcernuntur, & per quod in ſaporib. ſiue in opere delectantur. Poteſt igitur guttur accipi in bono & in malo. Primo in bono per guttur deſignatur A

Bona locutio,
Dulcis deuotio,
Sagax diſcretio.

Bona enim locutio ſonos verborum vtilium modulatur. Et ſic guttur ſanctorum aliquando emittit ſonum lætum per gratiarum actionem. Aliquando ſonum altum per feruentem prædicationem. Aliquando ſonum baſſum per deuotam orationem. Sancti enim per gratam actionẽ ſonant lætiſſime. Iſti enim ſunt ſicut cicadæ, quæ ſecundũ Iſid. miram formant cantilenam, quia ſicut dicitur in Pſal. 149. Exultationes Dei in gutture eorum. Iſti etiam per prædicationem clamant fortiſſime. Vnde iſti ſunt ſicut aquila, in cuius gutture formatur vox fortis, quæ eſt terror auium aliarum, iuxta illud Oſe. 8. In gutture tuo ſit tuba quaſi aquila ſuper domum domini. ¶ Item iſti per humilẽ & profundam orationem clamant baſſiſſime. Vnde iſti ſunt ſicut cygnus, in cuius gutture formatur vox gemebunda, & cuius guttur eſt valde longum, eo quod de profundo aquarũ extrahit cibum ſuum, vt de talibus dicatur illud Pro. 8. Veritatem meditabitur guttur meum. Iſtud eſt igitur guttur bonæ locutionis, per quod verbis vtilibus modulatur. ¶ Secundo dico, quod per guttur intelligitur feruens deuotio, per quam in cibis ſpiritualibus delectamur, vnde Cant. 2. Sub vmbra eius, quem deſiderabam, ſedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. ¶ Tertio per guttur intelligitur ſagax diſcretio, per quam ad diſcernendum bonum à malo informamur, vnde Iob 34. Auris enim verba probat, & guttur eſcas guſtu diiudicat. Et ſic guttur poteſt accipi in bono. ¶ Secundo dico, quod per guttur intelligo,

Detractoriam loquacitatem,
Infectoriam guloſitatem,
Deceptoriam fallacitatem.

Intelligitur igitur per guttur loquacitas detractoria. Vnde in Pſal 5. dicitur. Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſe agebant Venenum aſpidum ſub labiis eorum. Guttur enim detractorum comparatur ſepulchro patenti quod ſolet eructare peſtiferum fœtorem. Comparatur linguæ doloſæ, quæ ſolet promulgare venenoſum clamorẽ, quia proculdubio de gutture detractorum exit fœtor malorum verborũ, inficiens illos, de quibus loquuntur, & exinde procedit ſapor malæ complacentiæ, decipiens illos, coram quibus fabulantur. Comparantur etiam veneno aſpidis, quod ſolet generare mortiferum ſoporẽ. ¶ Item per guttur intelligitur guloſitas voratoria. vnde Hier. 2. Prohibe pedem tuum à nuditate, & guttur tuum à ſiti. ¶ Item per guttur intelligitur fallacitas deceptoria, & maxime deceptio pulchritudinis mulierum, quia, ſcil. inter membra corporis mulieris, guttur ſolet eſſe amplius delicatum. Vnde Prouerb. 5. Ne intenderis fallaciis mulieris. Fauus enim deſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius. Sic igitur patet quomodo guttur ſignat in bono & in malo. Sed quia paucæ ſunt auctoritates, quæ dicta ſunt breuitatis gratia ſufficiant.

H.

HAbere. Nota, quod habere ſignat poſſeſſionem, & ideo ſecundũ quod res, quæ habetur, poteſt eſſe bona vel mala, ſecundum hoc poſſumus diſtinguere, quod habere in bono ſumitur & in malo. Sumitur enim in bono, quando habentur res vtiles & fructuoſæ, ſumitur in malo, quando habentur res damnabiles & vitioſæ. Et ideo breuiter poſſumus dicere, quod inuenitur habitio A

Virtuoſa,

Virtuosa,
Vitiosa,
Dolorosa,
Gaudiosa.

Prima Secunda Tertia Quarta	est habitio	spiritualium meritorum, criminalium vitiorum, infernalium tormentorum, æternalium gaudiorum.

Primum habent viatores perfecti: secundum habent peccatores infecti: tertium habent maledicti damnati: quartum habent benedicti beati. ¶ Habent igitur viri perfecti meritorum plenitudinem. Vnde 2.Cor.9. In omnibus omnem sufficientiam habentes, abundantes in omne opus bonum. ¶Habent viri infecti peccatorum magnitudinem. Isti sunt illi, de quibus dicitur Marc.6. Adduxerunt ad Iesum eos, qui male habebant, sanauit eos. ¶ Habent viri damnati tormentorum mœstitudinem. Vnde Apoc.2. Habitis tribulationem diebus decem, id est, semper. ¶Habent viri beati gaudiorum celsitudinem. Vnde quilibet istorum potest dicere illud Phil.4. Habeo autem omnia, & abundo. Breuiter igitur de bona habitione, & possessione, qua, scilicet, nos debemus habere gratiam in præsenti, & gloriam in futuro, possumus exponere illud euangelicum Luc.19. Omni habenti dabitur, & abundabit: ei autem, qui non habet, etiam id quod habet, auferetur ab eo. In quibus verbis ostenditur, quod virtutum possessio est habenda triplici ratione, quia per hoc

Excitatur Dei largitio,
Procuratur cœli adeptio,
Declinatur rerum defectio.

Per istam enim possessionem, Excitamus Dei largitatem & amicitiam, procuramus cœli bonitatem & opulentiam, declinamus morum paupertatem & indigentiam. Per istam (dico) possessionem excitamus Dei largitatem, quod ostenditur in verbo dabitur. [Omni habenti dabitur inquit.] ¶Item per istam procuramus rerum facultatem, quod ostenditur in verbo [abundabit.] ¶Item per istam declinamus summã paupertatem, quod osten-
B ditur in verbo [etiam, quod habet, auferetur ab eo.] ¶Primo igitur dico, quod habere debemus possessionem virtutum, quia per hoc Dei largitas excitatur, quod ostenditur cum dicitur. Habenti dabitur. Omne enim simile attrahit suum simile. Vnde videmus, quod in prata & herbas, quæ multum habent de humore, facilius descendit ros, quod vtiq; ex quadam similitudine attrahente, suum simile potest esse. Sic vere in spiritualibus ros diuinæ abundantiæ & gratiæ facilius descendit in illos, in quibus aliquam similitudinem & humorem gratiæ poterit inuenire. Et ideo necesse est, vt aliquid habeamus, antequam aliud recipiamus. [habenti inquit dabitur.] Habenti pœnitentiam dabitur venia, habenti peccati displicentiam dabitur gratia: habenti vero gratiam dabitur gloria. Gratiam enim in cœlo & gloriam dabit dominus, nec priuabit bonis eos, qui ambulant in innocentia Psal.83. Adamas enim non dat influentiam suam ferro ipsum mirabiliter mouendo, sed ipsum ferrum habet aliquã occultam dispositionem seu similitudinem, propter quam ad recipiendum prædictam influentiam magis est aptum. Sic vere (charissimi) Deus non dat influentiam gratiarum & virtutum alicui, nisi habeat primo aliquam spiritualem dispositionem, per quam prædicta influentia sibi detur. [Habenti inquit dabitur] iuxta illud Eccl. 13. Si habueris aliquid, conuiuet tecum, si nihil habueris, derelinquet te, & Luc.8. dicitur. Qui habet, dabitur ei. Et ideo possum notare, quod nos debemus habere

Erga Deum fiduciam & credulitatem,
Erga proximum concordiam & vnitatem,
Erga nosipsos munditiam & charitatem,
Erga subditos diligentiam & sedulitatem.

Sit igitur in nobis fiducia vel credulitas Matth.3. Nolite timere, habete fiduciam, ego sum. Sit in nobis amor, concordia, seu tranquillitas Iob 22. Acquiesce igitur ei, & habeto pacem, & per hoc habebis fructus plurimos, & Marc.9. Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos. Item sit in nobis munditia & mentis puritas seu sanctitas. Vnde Matth. 1. Inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto. ¶Item sit in nobis erga subditos cura, diligentia, atque sedulitas, quia Luc. 10. stabulario dictum est de sauciato. Curam illius habe, & quod supererogaueris, reddam tibi. Et sic charissimi, si ista habuerimus, nos pro certo Dei liberalitatem erga nos prouocabimus [Habenti dabitur.] Deus enim est sicut canis ioculatoris, qui applaudit illi, quem videt meliores vestes habere. Quia sicut dicitur in parabola euangelica, quando ipse in nuptiis vidit hominem non habentem vestem nuptialem, ligatis pedibus & manibus, fecit eum proiici in tenebras exteriores Matth.22. Ad denotandum, quod Deus non diligit illos, qui in virtutibus sunt pauperes, sed illos, qui vestes virtutum & gratiarum sunt habentes. Et ideo iuxta dictum Apostoli 1. Timoth. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Patet igitur, quod per virtutum possessionem diuina largitas excitatur. ¶ Secundo dico, quod per virtutum possessio- G
nem cœli fœlicitas procuratur, quod ostenditur in verbo [abundabit.] Ille enim abundat qui tantum habet quod nihil sibi deficit. Et ideo sicut homo qui in principio solet habere & congregare, finaliter potest sine indigentia abundare, sic illi, qui hic incipiunt habere, & possidere per gratiam, solent abundare finaliter per gloriam. Quando enim homo paulatim & particulariter habet virtutes & gratias in hac vita, finaliter ipse peruenit ad abundantiam plenissimam in alia. [Abundabit inquit] vnde Philip.4. Habeo aũt omnia, & abundo. Arbores enim quæ in iuuentute sunt steriles, sunt in fide & in senectute communiter abundantes, sicut de palma dicitur, quæ in sua iuuentute consueuit valde parum fructificare, & ideo in senectute quando habet centum annos, solet fructibus abundare. Econuerso autem arbores, quæ in sua iuuentute solent fructibus abundare, solent in senectute fructibus sterilescere & carere. Humor enim radicalis per nimis repentinam fructificationem consumitur, & sic ante tempus arbor desiccatur, & per consequens fructuum abundantia impeditur. Sic vere (charissimi) arbor, id est, homo (quia sicut dicitur Marc. 8. Video homines quasi arbores) qui in principio & in iuuentute sua, hoc est dictum, in ista vita, vbi non facit nisi incipere viuere, fructibus mundanę prosperitatis abundat, solet in sua senectute, scilicet, in tempore post mortem prosperitatis fructibus deficere & carere, & econuerso illi, qui modo sunt consolationibus indigentes, erunt tunc temporis abundantes, quia sicut dicitur 2. Corinth. 8. Altissima paupertas eorum abundauit in diuitias simplicitatis eorum. Tunc enim Dominus esurientes implebit bonis, & diuites dimittet inanes, quia sicut modo abundat passio Christi in nobis, ita & per Christum abundabit consolatio nostra 2. Corinth. 1. Diuites enim sunt sicut leæna, quæ in iuuentute sua solet parere abundantius, quam in senectute. Primo enim anno parit sex catulos, secundo quinque, tertio quatuor, quarto tres, quinto duos, sexto vnum, & tunc totaliter sterilescit secundum Plinium. Sic vere mundi diuites in suo principio, scilicet, in hac vita sunt multum diuitiarum fructibus abundantes, sed vere quando senectus mortis aduenerit, tunc vere omnis paupertas & indigentia ipsos grauabit, quia quantum in hoc mundo de gloria & abundantia habuerunt, tantum post mortem de pœna & miseria sustinebunt, iuxta illud Apocal.18. Quantum glorificauit se & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. Quia enim abundantia temporalium est eis causa culpæ, iuxta illud Ezech.16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, abundantia panis, & superbia vitæ, ideo erit eis finaliter causa pœnæ. Et propter hoc istis consulitur Eccl.18. Memor esto paupertatis in diebus abundantiæ. Sed econuerso pauperes sunt sicut oliua quæ si vno anno deficiat, in alio plus abundat, quia, scilicet, isti in anno præsentis vitæ esuriunt & deficiunt, & ideo in sequenti anno futuræ vitæ gloriæ fructibus abundabunt, videlicet,

Pacis tranquillitate,
Plena satietate,
Perfecta charitate,
Longa stabilitate.

Isti (dico) abundabunt pacis tranquillitate, quia tunc orietur in diebus illis iustitia & abundantia pacis, vt dicitur in Psalmo: & illud: Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. ¶ Item isti abundabunt plena satietate, sicut enim dicitur Luc. 15. Multi mercenarii in domo patris mei abundant panibus, sicut enim dicitur in Psal. Cibaria misit eis in abundantia. Item isti abundant in perfectissima charitate iuxta illud Philip. 1. Oro, vt charitas vestra magis ac magis abundet. Item isti abundabunt in longinqua stabilitate. Vnde in Psal. Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum. Et sic igitur patet, quomodo ex virtutum habitatione plenitudo fœlicitatis procuratur. Abundabit inquit. ¶ Tertio dico, quod habenda est virtutum posses- D
sio, quia per hanc summa calamitas euitatur, quod ostenditur, cum dicitur. Et qui non habet, etiam quod habet, auferetur ab eo, ac si dicat. Si nihil de bonis operib. habuerimus, etiam quod habemus virtutes naturales & etiam temporalia bona amittemus totaliter & perdemus. Vnde etiam Matth. 25. Præceptum est, quod ab illo, qui non laborauerat ad habendum, & ad talenta multiplicandum, auferetur talentum quod habebat. Tollite inquit talentum ab eo, & date ei, qui habet decem talenta. Habeamus igitur gratiam, ne perdamus gloriam, habeamus virtutem, ne perdamus salutem, quia, scilicet, peccatoribus dictum est Matth.23. Auferetur à nobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Illi enim qui nihil habent pauperes sunt, sic illi

illi, qui virtutibus carent, paupertatem infernalem incurrent. Ficulnea enim quæ nullos habebat fructus, sed folia, quando dominus visitauit eam, perdidit illud quod habebat, scilicet, vigorem & humorem, statim enim fuit maledicta, & propter fructuum carentiam aruit, vt dicitur Matth. 21. Sic vere (charissimi) quando Deus videt hominem, qui non habet fructus bonarum operationum, quanquam habeat humorem interiorem virtutum naturalium, & folia exteriora bonorum temporalium, ipse pro certo aufert sibi quod habet, quia & naturalia & temporalia sibi aufert, in quantum ariditati & paupertati æternæ ipsum subiugat & submittit, vnde Esa. 5. de vinea, quæ noluit habere bonos fructus, dicitur. Auferam sepem eius, & erit in direptionem, & nubibus mandabo desuper ne pluant super eam. Tali enim infructuosæ personæ aufertur sepes Angelicæ custodiæ, Datur etiam in direptionem diabolicæ malitiæ. Nubes etiam, id est, sancti non pluunt super eam, scilicet, per adiutorium suæ orationis & gratiæ. Non sic igitur (charissimi) sed habeamus, scilicet, virtutum possessionem, & ipsam ne nobis auferatur sollicite conseruemus, iuxta illud Apoc. 3. Tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam, & hoc quia per hanc euitatur calamitas infernalis, quia per hanc procuratur fœlicitas æternalis, quia per hanc excitatur benignitas liberalis. Et hoc de tractatu habere in bono sufficit. ¶ Sed quamuis sit satis dictum, quod est quædam habitio bonorum spiritualium, possumus tamen dicere, quod est quædam habitio & possessio bonorum temporalium. Et si vellemus, possumus breuiter notare, quod ista habitio & possessio est

E

Malis vitiosa,
Bonis virtuosa,
Sanctis tædiosa.

Bona enim mundi sunt recte sicut seruitutes, quæ secundum iura non possunt proprie possideri, quia, scilicet ista bona, quæ suos amatores faciunt seruos, non sunt habenda proprie nec ex toto, quia non sunt habenda nisi pro parte, quia, scilic. si possidentur corporaliter, non tamen possunt possideri cordialiter, vt sic habentes sunt quasi non habentes, sicut dicitur 2. Cor. 6. Quasi nihil habentes, & omnia possidentes, vt de quolibet dicatur illud Prouer. 13 Est quasi diues, cum nihil habeat, & quasi pauper, cum multis in diuitiis sit. Vir enim sanctus si nihil habet de temporalibus, diues tamen est in virtutibus. Sufficit etiam sibi quod habet, & sola sufficientia diuitem facit. Item dato, quod iste in multis diuitiis sit, ipse tamen est quasi pauper, quia, scil. ibi non ponit cogitatum vel affectum, sed sic diuitias possidet, ac si penitus nihil haberet, &c. Et quia nomen habendi est communissimum, ideo potest multipliciter dilatari, & maxime posset applicari ad auaritiã, quæ nihil aliud est, quam amor habendi. ¶ Item ad diuersa peccata, quia secundum quod homo potest habere plures corporis infirmitates, sic potest habere ex diuersis causis multas in anima prauitates. Vnde nota, quod mali

Habent:
- Luxuriæ fœditatem,
- Superbiæ vanitatem,
- Malitiæ prauitatem,
- Inuidiæ malignitatem,
- Proteruiæ fatuitatem,
- Ignorantiæ cæcitatem,
- Pigritiæ tarditatem.

De habitione luxuriæ dicitur Eccl. 17. Inclinasti fœmora tua mulieribus, potestatem habuisti in corpore tuo, dedisti maculam in gloria tua, & Ezech. 16. dicitur. Habens fiduciam in decore tuo, maculata es. De superbia dicitur Baruch. 6. Coronas quidem habent aureas in capitib. suis. De malitia dicitur Esa. 47. Fiduciam habuisti in malitia tua. De odio vero & inuidia dicitur 2. Reg. 19. Diligis odientes te. De fatuitate vero & proteruia dicitur Amos 5. quod odio habuerunt in porta corripientem. De cæcitate & ignorantia dicitur Hier. 5. Oculos habentes non vident: & Esa. 43. Educ foras populum cæcum, & oculos habentem. De inutilitate vero & pigritia dicitur in Ps. quod oculos habent, & non videbunt, manus habent, & non palpabunt. Aures habent, & non audient, pedes habent, & non ambulabunt, ac si dicat, iniqui habent omnia inutilia. Nota, quia de habitione criminalium peccatorum, infernalium tormentorum, æternalium gaudiorum supra & infra vbi dolor, vbi damnatio, vbi infernus, vbi cœlum, vbi Paradisus, &c. abunde dictum est, ideo hic omitto gratia breuitatis.

A

Habitare.

Nota, quod habitare nihil aliud est, quam in aliquo loco diuturnam facere mansionem. Morari enim, habitare, & manere pro eodem supponunt. Et ideo spiritualiter loquendo, per habitationem possum intelligere locum, actum, opus, occupationem, in quo homo quantum ad affectionem diutius immoratur. Sicut enim videmus, quod inter animalia quædam habitant in aere, sicut sunt volucres & aues, quædam in aqua, sicut sunt ranæ & pisces, quædam in terra, sicut sunt oues & boues, quædam sub terra, sicut sunt talpæ & serpentes, sic pro certo (charissimi) boni diuersas & diuersimode sibi spirituales vendicant mansiones. Quidam enim habitant sursum in aere, id est, in cœlo per contemplationem, quidam in aqua sacræ scripturæ per studium & lectionem, quidam in terra id est, in mundo per bonam actionem & occupationem, quidã sub terra, id est, in inferno per timorem & considerationẽ. Sicut enim in domo Paradisi mansiones multæ sunt, in quibus sancti in patria habitant & versantur sic in domo Dei, quæ est Ecclesia, multæ sunt spirituales mansiones, in quibus boni spiritualiter commorantur. Vnde 4. Reg. 13. Habitauerunt filij Israel in tabernaculis suis. Notare igitur possumus generaliter, quod multiplex est habitatio. Est enim

Habitatio:
- Supernalis, quæ est beatorum,
- Spiritualis, quæ est perfectorum,
- Temporalis, quæ est mundanorum,
- Corporalis, quæ est viatorum.
- Infernalis, quæ est damnatorum.

In cœlo enim habitant beati, quia sicut dicitur Psal. 83. Beati, qui habitant in domo tua domine, in sæcula sæculorum laudabunt te. In Ecclesia habitant perfecti, quia sicut dicitur in Psal. Habitabunt recti cum vultu tuo, delectationes in dextera tua. In mundo habitant infecti Genes. 4. Egressus Cain à facie domini, habitauit profugus, in terra. In corpore habitant delicati. Vnde Iob 4. Habitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum. ¶ In inferno vero habitant damnati. Vnde in Psal. 93. Nisi quia dominus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno anima mea. De istis igitur quinque habitationibus possemus notare, quod habitatio B

Supernalis est appetenda,
Spiritualis frequentanda,
Temporalis seu mundialis est declinanda,
Corporalis est contemnenda,
Infernalis est euitanda.

Est igitur habitatio supernalis, quæ debet affectari. Sicut enim homo naturaliter affectat habitare in locis altis propter securitatem, in locis claris propter iucunditatem, in locis gratis propter amœnitatem, in locis plenis propter fertilitatem, in locis pacificis propter tranquillitatem, in locis fructificis propter sacietatem, sic pro certo dico, quod affectabile & desiderabile est in Paradiso habitare, quia est locus

Altissimus & securissimus,
Iucundissimus & lætissimus,
Gratissimus & amœnissimus,
Pacificus & tranquillissimus,
Fructificus & repletissimus.

Dico ergo, quod ista habitatio est securissima, ita enim est alta, quod nullus potest ei hostiles insidias machinari, sicut enim caprea rupes altissimas habitat, vbi venatorum difficilis est accessus, sic sancti modo sunt in altissimo loco paradisi, vbi nullus hostis potest attingere vel nocere. Deus enim altissimum posuit tabernaculum suum, Deut. 33. Habitaculum eius sursum, quia sicut dicitur 1. Reg. 24. habitauit Dauid in locis tutissimis. Istum igitur locum debemus affectare, vt ibi secure possimus habitare, qui nos in hoc mundo sentimus omnib. impugnationib. & periculis subiacere, iuxta illud Leu. 26. Comedetis panẽ vestrũ in saturitate, & absque pauore habitabitis in terra vestra, dabo pacem in terminis vestris dormietis, & non erit qui exterreat. Auferam malas bestias & gladius non transibit terminos vestros. Ibi est igitur habitatio securissima, quia sicut dicitur in Psal. 124. Non commouebitur in æternum, qui habitat in Hierusalem. ¶ Item dico, quod ista habitatio est iucundissima. Sicut enim delectabilius est habitare in locis nemorosis & montuosis, propter aues, quæ modulantur ibidẽ, sic quia in monte & nemore paradisi est congregatio Angelorũ & Sanctorũ, qui per laudẽ & gratiarum actionẽ modulari non cessant, dico, quod affectibile & delectabile est ibi esse. Beati qui habitant in domo tua domine in sæcula sæculorum laudabunt te Psal. 83. Valde enim placet habitare in grata & læta societate. Vnde etiam apes in habitationibus & aluearib. suis retinentur, quando sonitus campanæ aut tubarũ ab eis audiuntur. Ad denotandũ, quod mens nostra debet ad habitationẽ paradisi allici, quando cõsideramus sonitum & lætitiam, quę est ibi, sicut dicitur in Ps. Sicut lætantium omnium habitatio C

est in te Psal. 86. Et loquitur de cœlesti Hierusalem, in qua Deus habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum lætantem Psa. 112. Quia ipse in sancto habitat laus Israel Psal. 21. Ista est igitur habitatio iucundissima. Vnde in Ps. Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum Psal. 132. dico in vnum, id est, in Deum, de quo Deut. 6. Dominus Deus tuus vnus est. ¶ Item ista habitatio est amænissima. Sicut enim diuites qui in hyeme morati fuerant in ciuitatibus & in villis, quando venit æstas, solent exire ad loca delectabilia & amæna, sic vere sancti & iusti, qui in hyeme præsentis vitę habitauerant in ciuitate huius mundi, quando veniet æstas, id est, feruor mortis, de ista habitatione exeunt ad amænitatem paradisi, & vt ibi habitent se conuertunt. Nos etiam quantum ad effectum debemus mundum derelinquere, & ad amænitatẽ gloriæ paradisi per desiderium nos transferre Leu. 23. Sumetis vobis fructus arboris pulcherrimæ, spatulasque palmarum. Sequitur. Habitabitis in vmbraculis septem

D diebus. ¶ Item ista habitatio est tranquillissima, ibi enim est pax perpetua, charitas æterna, concordia sempiterna. Ideo de quolibet ibi habitante potest dici illud Psal. Factus est in pace locus eius, & in Sion habitatio eius Psal. 75. ¶ Item ista habitatio est fertilissima. Ista est sicut habitatio insulæ fortunatæ, vbi est summa fructuum fertilitas, ita quod nunquam deest satietas comedere cupienti, quia sicut dicitur Prouerb. 21. Thesaurus incomparabilis & oleum in habitaculo iusti. Ista est igitur, charissimi, habitatio cœlestis & superior, in qua Sancti, qui sunt in patria, habitant, & morantur, iuxta illud Esa. 65. Hæreditabunt eam electi mei, & serui mei habitabunt ibi, qui vero sunt illi electi, & illi serui? audi Psal. dicentem: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Psal. 14 Et respondet. Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Qui loquitur veritatem in ore suo, &c. In quibus verbis ostenduntur tria genera hominum, qui ad habitationem eius admittuntur, scilicet, illi, qui habent mundam conuersationem. [Sine macula inquit.] Rectam operationem. [Operatur iustitiam inquit.] Certam prædicationem. [Qui inquit loquitur veritatem in ore suo, & non egit dolum in lingua sua.] Et Esa. 33 dicitur, quod ille, qui ambulat in iustitiis, & loquitur veritatem, qui proiicit auaritiam, & excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aurem suam, ne audiat sanguinem, claudit oculos suos ne videat malum, iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius, panis est ei datus, regem in decore suo videbit. Ista est i-

E gitur habitatio æternalis, quæ est affectanda. ¶ Secundo dico, quod est habitatio spiritualis, quæ est frequentanda, & ista est habitatio gratiæ, habitatio Ecclesiæ, habitaculum religionis, habitaculum deuotionis, sicut enim videmus, quod rex habet generaliter aliquod magnum palatium, vbi familiares sui in diuersis habitaculis & diuerticulis habitant, & morantur, cœlum etiam generaliter est habitatio stellarum, ipsæ vero stellæ in diuersis habitationibus, & orbibus, locis & spatiis particularibus commorantur, sic vere in sancta matre Ecclesia est quoddam habitaculum, seu palatium summi regis, in quo sunt diuersæ mansiones & distinctiones, diuersi status & actus, diuersæ bonæ occupationes & operationes, in quibus, scilicet, boni viri diuersimode etiam occupantur. Vnde sicut video, quod inter animalia

Aliqua inhabitant:
- Maris fluctibus,
- Aquis dulcibus,
- Desertis partibus,
- Altis montibus,
- Magnis societatibus.

F Quia, scilicet, in mari habitant vituli marini, in aquis fluentib. habitant castores & fibri, in montibus habitant aquilæ volantes, in deserto vero habitant onagri currentes, in societatibus versantur pecudes pascentes, sic proculdubio dico loquendo spiritualiter, quod virorum perfectorum, Quidam habitant in mari, id est, in amaritudine contritionis, Quidam in aqua dulci, id est, in dulcedine deuotionis, Quidam in locis desertis, id est, in solitudine pœnitentiæ & afflictionis, quidam in altis locis, id est, in celsitudine contemplationis, Quidam vero in magnis gregibus, id est, in communitate amoris, concordiæ & dilectionis. Dico igitur breuiter, quod quidam habitant in mari, id est, in amaritudine contritionis, quia sicut dicitur Mich. 1. Infirmata est in bonum quę habitat in Marath, id est, in amaritudine. Sicut enim vitulus marinus est animal in terra gradiens, & in mari natans, sic peccator postquam per terram diuersimode circumierit per suæ voluntatis adimpletionem, ipse debet per mare pœnitentiæ natare per amaram contritionem, & per amaritudinis interni considerationem, iuxta illud Psal. Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me, & tenet &c. Psal. 138. Boni enim accipiunt pennas discretæ considerationis, quia, scilicet, ipsi considerant mala, quæ fecerunt, pœnas quas meruerunt, bona quæ perdiderunt. Et sic pro certo isti habitant in extremis maris, id est, in profunditate amaræ contritionis. Et ita ibidem tenentur, & deducuntur dextera diuinæ protectionis. Istud potissime debet esse in religiosis, quia isti semper debent esse in amaritudine & dolore. Vnde Gen. 49. Zabulon in littore maris habitabit. Isti igitur habitant in amaritudine contritionis. Item quidam habitant in fluminibus, id est, in dulcedine gratiæ & deuotionis, quia sicut castor semper vult habitare iuxta flumina, ne cauda sua, quæ est de natura piscis, putrescat, sic sancti viri semper volunt in fluminibus, id est, in profluuio gratiæ, deuotionis & compunctionis habitare, vt esse suum spirituale possint debite conseruare Naum. 3. Nunquid melior est Alexandria populorum, quæ habitat in fluminibus? Sicut enim piscis extra habitationem aquæ non potest viuere, sic nec homo extra fluuium gratiæ vel deuotionis potest in bono perseuerare. Vnde 3. Regum 2. dicitur. Habita inquit in Hierusalem, & non egredieris inde huc, atque illuc, quacunque enim die egressus fueris, & transieris torrentem Cedron, scito te interficiendum. Ista enim verba fuerunt dicta à Salomone Semei, qui interpretatur audi me. Quia vere (charissimi) Hierusalem, id est, sanctæ matris Ecclesiæ status, torrens Cedron, id est, fluuius deuotionis & gratiæ sunt recte quædam spirituales habitationes, à quibus non licet egredi huc, atque illuc per peccatum, si autem taliter inde egredimur, statim mors peccati infligitur, & mors inferni inde promeretur. Habitandum est igitur in deuotionis dulcedine. Pone etiam exemplum de Salmone, qui libentius habitat in aqua dulci, quam in salsa. ¶ Item quidam habitant in desertis, id est, in solitudine afflictionis, sicut fuerunt eremitæ, similes onagris. qui semper volunt in desertis vagari, & solitarii habitare. Vnde Iob 30. In desertis habitabant torrentium in cauernis terræ, vel super glaream. G ¶ Item quidam habitant in altitudine contemplationis, similes Aquilæ, quæ semper secundum Gregor. in arduis solet ponere nidum suum, & in altis rupibus solet habitare, & raro nisi pro præda capienda ad terram solet descendere & venire, quia, scil. viri contemplatiui semper solent alta loca paradisi frequentare, & a terrenis & infimis se absentare, sed in monte cœli per considerationem & affectionem iugiter habitare, vt sic quilibet possit dicere illud Ecclesiast. 24. Ego in altissimis habito, & thronus meus in columna nubis. ¶ Item quidam habitant in societate, id est, in communitate concordiæ, amoris, & dilectionis. Sicut enim animalia pacifica & modesta solent in societate viuere, & insimul pacifice habitare, sicut patet de bobus, ouibus, ceruis, & elephantibus, sic vere pacifici & modesti simul per concordiam habitant, & societatem & vnitatem frequentant. Vnde Psal. Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum. Ista igitur sunt quinque genera bonarum personarum, quæ in sancta Ecclesia habitare noscũtur. Et ideo breuiter quęlibet sancta persona põt dicere illud Ecclesiast. 24. In habitatione sancta coram ipso ministraui, & sic in Sion firmata sum, & in ciuitate sanctificata similiter requieui, & in Hierusalem potestas mea. In quibus verbis aduerte, quod illi, qui in Hierusalem, id est, in Ecclesia habitant, debent habere quatuor conditiones, scilicet,

Obedientiæ sedulitatem,
Permanentiæ stabilitatem,
Castimoniæ sinceritatem,
Amicitiæ concorditatem.

In eis enim debet esse humilitas in obediendo, quia, scilicet, isti debent esse ministri. [Coram ipso inquit ministraui.] ¶ Item stabilitatis in perseuerando, quia debent esse firmi. In Sion inquit firmata sum. ¶ Item sinceritas in munde viuendo, quia, scilicet, ipsi sunt in ciuitate sanctificata. ¶ Item concorditas in pacem seruando, quia ipsi debent simul requiescere [similiter inquit re- H quieui. ¶ Dico igitur, quia illi, qui in Ecclesia habitant debent esse humiles ad obediendum, quia, scilicet, ipsi debent esse ministri [Ministraui inquit] Ministrare enim nomen est humilitatis, nomen etiam sedulitatis, quia, scilicet, habitatores Ecclesiæ debent esse seduli in ministrando, & humiles in obediendo. Vnde in Psal. 101. dicitur. Filii seruorum tuorum habitabunt & semen eorum in sęculum dirigetur. Dicitur enim in Euangelio. Qui mihi ministrat, me sequatur, & vbi ego sum, illic & minister meus erit. Omnes enim quotquot sumus in Ecclesia, sumus ministri Dei, quia sicut dicitur Heb. 1. Omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi. ¶ Insuper dico, quod nos debemus esse stabiles ad perseuerandum, quod ostenditur in verbo firmata. Firmati enim debemus esse in fide & in bonitate. Quia sicut stellę in habitaculis suis firmiter perseuerant, ita quod nunquam à lumine suo deficiunt, nec à locis suis cadunt, sic nec nos debemus cadere à loco nostræ professionis, nec à lumine fidei, gratiæ & deuotionis, iuxta illud Eccl. 5. Esto firmus in via Domini. Quia sicut dicitur in Psal. Non commouebitur in æternum, qui habitat in Hierusalem. ¶ Denique debemus esse sinceri ad caste

viuendum, quod oftenditur, quia ipfi habitant in ciuitate fanctificata. Non enim decet immundam perfonam effe, & habitare in loco fancto, quia, fcilicet, inter locatum & locum debet effe proportio, quod fatis poteft figurari Exod. 3. & Iofuæ 5. vbi dicitur. Tolle calceamenta de pedibus tuis, locus enim in quo ftas, terra fancta eft. Calceamenta enim quæ de pelle & carne mortua fiunt, poffunt fignificare carnalitatem feu carnis peccata, quæ pro certo illi debent à fe tollere, qui in terra fancta Ecclefiæ digne voluerint habitare, vt fic cuilibet tali dicatur illud Pfal. Tu autem in Sancto habitas laus Ifrael. Debemus igitur effe finceri ad cafte viuendum. ¶ Adhuc dico, quod nos debemus effe concordes ad pacem tenendum, quod oftenditur, cum dicitur. [Similiter requieuit.] Illi enim fimiliter habitant, & morantur, qui in pace & concordia, vt communiter, quiefcunt & verfantur. Patet de ftellis, quæ fimiliter in cœlo funt fitæ, quarum altera locum alterius non inuadit, nec ipfam in fuis motibus retardat, feu impedit. Quæque enim ftellæ contentæ funt locis & orbibus fuis, & ideo inter fe pace & ordine perpetuo quietantur, ficut dicunt Aftrologi, & etiam ficut dicit fcriptura Ecclefiaft. 16. vbi loquitur de corporibus cœleftibus, dicens quod vnusquifque proximum fuum non coarctabit. Apes etiam, quæ fimul hábitant pacifice inter fe quiefcunt & viuunt, Generaliter enim omnia, quæ fimul habitant, & in focietate viuunt, vt communiter, in pacis & concordiæ tranquillitate: ad denotandum quod nos alii qui in religione, in Ecclefia, in collegiis fimul viuimus & manemus in pace & concordia habitare & requiefcere debemus. Alter enim non debet alterum lædere, nec pacem ipfi perturbare. [Similiter inquit requieui] vt dicat quilibet de pace religionis illius illud Pfal. 131. Hæc requies mea in fæculum fæculi, hic habitabo, quoniam elegi eam. Et ideo de tali communi, concordi & pacifica habitatione, quæ debet effe inter nos in Ecclefia, quanquam fimus natione & conditione diuerfi, poteft dici illud Efa. 11. Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo accubabit. Vitulus & leo & ouis fimul morabûtur. Vitulus & vrfus pafcentur fimul, quafi dicat, nulli debent effe tam diuerfæ conditionis & nationis, quin debeant effe fimilis charitatis, pacis & dilectionis, quoniam funt eiufdem focietatis & habitationis. Sic igitur patent quatuor genera perfonarum, quæ debent in Ecclefia habitare. Sed heu proh dolor quam multi funt hodie in ifta Hierufalem, id eft, in Ecclefia habitatores alterius conditionis, quia pro certo hodie habitant in Ecclefia habitatores

Non { Pacifici, fed venefici,
Sanctificati, fed maculati,
Stabiles, fed debiles,
Seduli, fed æmuli,
Humiles miniftratores, fed fuperbi imperatores. }

Et ideo proh dolor fcriptura plangit Efaiæ 1. Quomodo inquit facta eft meretrix ciuitas fidelis, plena iudicii? iuftitia habitauit in ea, nunc autem homicidæ. Et 1. Mach. 1. dicitur. Fugerunt habitatores Hierufalem, & facta eft habitatio exterorum, & facta eft extera à femine fuo, & nati eius reliquerunt eam. Quia pro certo (chariffimi) ciuitas Ecclefiæ, quæ dudum dicebatur Hierufalem propter pacis vnitatem, fidelis propter fidei firmitatem, Plena iudicii & iuftitiæ propter æquitatem, modo inquit (proh dolor) facta eft meretrix propter venalitatem fimoniæ. Ibi habitant homicidæ propter malignitatem inuidiæ. Habitatio eft exterorum, id eft, peccatorum, propter fubuerfionem iuftitiæ. Extera eft à femine fuo. Semen enim de quo fuit feminata Ecclefia, fuit gens iufta, à qua, fcilic. nunc facta eft multipliciter aliena Matth. 13. Domine, nonne bonum femen feminafti in agro tuo, vnde igitur habet zizania? inimicus homo hoc fecit, id eft, Diabolus enim feminauit ibi zizaniam, id eft, malos habitatores, figuratos in illo cadmo, qui feminauit in agro dentes ferpentis, de quibus nati funt milites armati, qui fe mutuo occiderunt, ficut ponit Ouidius lib. 3. meta. fabula 1. Sic vere diabolus hodie feminauit in agro Ecclefiæ dentes ferpentinos, id eft, homines peccatores & venenofos, qui etiam transformantur in milites, quia, fcilicet, ad literam, multi funt ecclefiaftici, qui actus & habitus agunt & deferunt fæculares, & etiam fe inuicem occidunt, quia, fcilicet, difcorditer & irreligiofe viuunt. De talibus igitur malis habitatoribus dicitur Apoc. 18. Cecidit, cecidit Babylon ciuitas illa magna, & facta eft habitatio dæmoniorum, & omnis fpiritus immundi, & omnis volucris immundæ & odibilis. Dæmones, qui nunquam poffunt conuerti, fignificant obftinatos. Spiritus immundi, fignificant hypocritas fictos & luxuria maculatos, & licet fpirituales appareant, carnis immunditia defœdatos, Volucres etiam odibiles, quæ, fcilicet, de nocte clamant, detractores & verbis friuolis effrænatos fignant, talibus dicitur Lucæ 11. quod vnus immundus fpiritus affumit alios feptem nequiores fe, & ingreffi habitant ibi. Non fic igitur (chariffimi) fed fint ibi habitatores

Boni & non mali,
Sancti & non ficti,
Perfecti & non infecti,
Pacifici & non malefici.

Quia pro certo ficut dictum eft, ifta eft habitatio fpiritualis, quę eft frequentanda. Et hoc eft fecundum principale. De malis autem habitatoribus Ecclefiæ potes dicere ficut infra. §. fequenti vbi agitur de habitatoribus mundi.

¶ Tertio dico, quod eft habitatio mundialis, quæ eft deteftanda, I
& de ifta poffunt dici multa, quæ non poffunt portari modo. Si enim omnia exempla, quæ faciunt ad propofitum, vellemus ponere, dies forte non fufficeret ad fcribendum. Breuiter tamen poffumus dicere, quod ifta eft illa habitatio, de qua fcribitur Efa. 13. vbi loquitur de ciuitate Babylonis. [Non habitabitur inquit.] Et reddit rationem, quia (inquit) non ponet ibi tentoria Arabs, nec paftores requiefcent ibi, fed requiefcent ibi beftiæ, & replebuntur domus eorum draconibus, & habitabunt ibi ftruthiones, & pilofi faltabunt ibi, & refpondebunt ibi vlulæ in ædibus eius, & Sirenæ in delubris voluptatis. In quibus verbis oftenditur, quod ifte mundus non debet mentaliter habitari, quia eft locus ambitiofus. Ibi enim non habitat Arabs, qui interpretatur humilis, quia eft locus penuriofus. Ibi non funt paftores, id eft, aliqui, qui alios poffint pafcere, quia eft locus laboriofus. Ibi enim non requiefcunt, fcilicet, habitatores, quia eft locus periculofus. Ibi etiam funt multa genera beftiarum, quæ, fcilicet, periculum inducunt. Vnde etiam nota, quod ibi habitant vniuerfa genera peccatorum. Sunt enim ibi carnaliter viuentes, beftiæ, crudeliter vrentes, dracones, qui, fcilicet, ignem fpirant, letaliter torpentes, ftruthiones, fcilicet, quæ funt aues ponderofiffimæ, fignificantes ociofos. Inaniter gaudentes [pilofi inquit faltabunt ibi.] Verbaliter mordentes, [vlulæ inquit] quæ funt aues de nocte vlulantes, id eft, in abfentia detrahentes, fallaciter fraudantes, Sirenæ, quæ, fcilicet, fuis cantibus faciunt nautas dormire. De iftis igitur habitatoribus & peccatoribus, de iftis ciuibus & gentibus, de iftis animalibus & criminalibus à quibus mundus ifte diuerfimode habitatur, poffemus multa dicere, fed longum eft omnia dilatare. Solum igitur fufficiat, quod mundus eft habitatio malorum, plufquam bonorum, vt de hoc dicatur illud Exod. 25. Dabo Rabath in habitaculum camelorum. Et ifta habitatio non eft fequenda, fed potius fugienda, iuxta illud Hier. 49. Non habitabit ibi vir, nec incolet eam filius hominis. Vir enim id eft, perfonæ virtuofæ & perfectæ. Filius, id eft, perfonæ humiles & deuotæ, Homines, id eft, perfonæ rationales & difcretæ non habitant hodie in mundo, fed pro certo ibi habitant Moab & agareni, gebal & Amon & Amalech alienigenæ cum habitantibus tyrum, expone fi vis, & vide interpretationes, quia nimis effet longum profequi. ¶ Et potes notare quomodo inter animalia, quædam habitant in igne, ficut Salamandra, ifti funt auari, qui in igne auaritiæ femper manent. Efaiæ 33. Quis ex vobis poterit habitare cum igne deuorante? ¶ Item quædam habitant in aquis ficut Crocodili, ifti funt gulofi & luxuriofi, de quibus Iob 26 Ecce, Gigantes gemunt fub aquis, & qui habitant cum eis. ¶ item quædam habitant in mari, ficut dracones, ifti funt inuidi, & detractores, & etiam iracundi, qui femper viuunt in amaritudine & dolore. Ifti enim more draconis fpirant verba flammea & vrentia. Vnde eis dicitur illud Ecclefiaft. 32. Leoni gentium affimilatus es, & draconi, qui eft in mari. Ideo talibus dicitur Soph. 2. Væ qui habitatis funiculum maris, gens perditorum. Cum iftis habitauerat Ezechiel, iuxta id, quod ei dicitur Ezech. 2. Impii & fubuerfores funt tecum, & cum fcorpionibus habitas, &c. Multa nimis poffemus dicere, fed folum fufficiat, quod talibus habitatoribus dicitur Hier. 49. Pauor, fouea, & laqueus fuper te ô habitator Moab. Quia breuiter mundi habitatores funt hodie in pauore vrgenti timoris & triftitiæ, in fouea profunda luxuriæ, in laqueo ftringenti auaritiæ. ¶ Item potes fi vis applicare de habitatoribus chananęorum, philiftinorum, & aliorum plurium hominum, quos in concordantiis poteris inuenire, fed omifi propter tædium prolixitatis. Iftud tamen non omitto, quod huiufmodi habitatores finaliter diffipabuntur, & pœnis infernalibus punientur, quia ficut dicitur Amos 1. Difperdam habitatores de azoto, & ibidem, difperdam habitatores de campo idoli. Ifta eft igitur habitatio mundialis deteftanda.

¶ Quarto dico, quod eft habitatio corporalis. In ifta. n. habitât K
mortales pro tempore huius vitæ. Ifta enim eft fimilis habitaculis tartarorum, qui continue funt in motu, cum enim viuant de animalib. & neceffe habeant de pafcua ad pafcuam fe transferre, nunquã volunt ędificare ciuitates vel domos, imo folum faciunt

sibi habitationes portatiles, vbi manent. Sic nos, cum non habeamus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. (Heb.13.)non decuit,quod habitatio corporis nostri esset multum fortis, sed potius mobilis & portatilis, quæ iuxta votum cito quando mutari erit necesse, de vita ad mortem, vt ad æternam, & solidam habitationem cœlestem veniamus, cito possit destrui & dissolui. De quo 2. Cori.5.scimus quoniã si terrestris domus nostra hui⁹ habitationis dissoluitur, ædificationem ex Deo habemus,domum non manu factam,sed æternam in cœlis. Nam & in hoc ingemiscimus,habitationem nostram, quæ de cœlo est,superindui cupientes. Ista est igitur habitatio corporalis toleranda. Quinto dico, quod est habitatio infernalis,quæ est formidãda. Ista est enim habitatio tenebrosa,dolorosa, tædiosa, clamosa, & odiosa. De ista habitatione dicitur Apost.8. Cecidit Babylon, & facta est habitatio dæmoniorum,& omnis volucris immunda, & odibilis. Dæmonia enim sunt inuidi et obstinati,volucres, superbi et eleuati. Immundi sũt luxuriosi & maculati,odibiles sunt detractores,et in sermonibus effrenati. Infernus enim est habitatio talium iniquorum quia sicut dicitur Iob 26. Ecce Gigantes gemunt sub aquis, et qui habitant cum eis. Sub aquis enim æternæ miseriç gemunt desperati gigantes,id est, Dæmones, & qui habitant cũ eis scilicet damnati peccatores. Ista est igitur habitatio infernalis, quç est formidanda.Et sic patet,quod quintuplex est habitatio humana,quædam

Formidanda,
Toleranda,
Detestanda,
Frequentanda,
Affectanda.

L ¶ Vltimo possumus aliquid dicere de habitatione diuina.Et de hac possumus dicere, quod Deus vult habitare spiritualiter in corde humano,iuxta illud Eph.30.HabitareChristũ per fidẽ in cordibus vestris.Verũtamen sicut apes volunt habitare in loco mũdo,in loco quieto,in loco odoroso, in loco non ventoso, in loco non fumoso, quia sc.apes odiunt fumum, ventum, fœtorem, clamorem, sic vere spiritualiter Deus vult habitare in corde mũdo per sanctitatem Ps.Tu autem in sancto habitas Laus Israel. Item in loco quieto per loci tranquillitatem, quia sicut dicitur in Psal.Factus est in pace locus eius,et habitatio eius in Sion. In loco odorifero per virtutum aromaticitatem. Vnde Can.8. Quæ habitas in hortis, amici auscultant te. Vnde facto fumo Aromatum in domo domini 3.Reg.8. dixit Salomõ quod dominus dixit,quod habitaret in nebula, in loco vbi nõ sit ventus superbiæ, & vanitatis, vbi non est fumus infamiæ & iniquitatis, vbi non est fœtor luxuriæ & fœditatis, vbi non est clamor discordiæ & rixositatis. Vnde ipse dixit Prouer.8. Ego sapientia habito in consilio, & eruditis intersum cogitationibus. Item ibidem Ego in altissimis habito, & thronus meus in columna nubis. Vbi nota, quod Deus spiritualiter habitat in locis eleuatis per mentis sublimitatem. (Ego inquit in altissimis habito,) In locis quietatis per pacis tranquillitatẽ. (Thronus inquit meus.) qui scilicet debet esse locus quietus. In locis roboratis per mentis stabilitatem. (In columna inquit) quæ s. debet esse firma in locis irrigatis per dulcem benignitatem. (Nubis inquit,) quæ scilicet stillat pluuiam, sed longum esset prosequi,& ideo sufficit, quod dictum est. Et vide supra de domo,& infra de titulis manere,& loco stare,sedere, & morari.

A **Hasta.** Nota,quod hasta,& lancea pro eodem supponunt. Cũ enim hasta possit significare in bono,& in malo,possum dicere, quod cum hasta sit bellicum instrumentum ad impugnandum hostem ordinatum,quod s. debet esse longũ rectum,planum, solidum, flexibile, & acutum. Hasta in bono signat

Verbi diuini eloquentiam,
Orationis efficaciam,
Crucis virtutem,& memoriam,
Seueritatem, & iustitiam.

B Istæ enim sunt quatuor hastæ, quibus iusti debent esse armati ad præliandum contra hostes animæ. Figura 2.Paral.9. Vbi dicitur,quod Salomon fecit.200 hastas aureas.Et 2.Paral.26.dicitur,quod Osias præparauit exercitui clypeos, hastas,& galeas, sic s.Christus,qui est verus Salomon & Osias, vult quod exercitus iustorum hastis huiusmodi sit armatus. Verbum enim Dei est hasta prædicatorum, qua debellant hæreticos, dæmones,& peccata 1. Para.11. Leuauit hastam suam contra 300.vulneratos vna vice Isti tamen quandoq; similantur Sauli, qui hastã suam infixit in terra,& obdormiuit.Et ideo Dauid sibi eam subtraxit & ẽt aquæ scyphũ. Sic multi sunt doctores, qui hastã verbi Dei per corruptam intentionem in terrenis immiscent, & obdormiunt in peccatis,& ideo merentur quod sibi à Dauid i. à Christo surripiatur 1.Para.11.Rapuit scil.Banaia hastam quam tenebat s.vir Ægyptius,& interfecit eum.¶ Item oratio est hasta religiosorum.Ista n.si longa perseuerans,& recta simplexque fuerit,diabolum de longe percutiet 2. Macha.5. Contigit in cœlo videri equites discurrentes, auratas stolas habentes, & hastas. ¶ Item memoria crucis est hasta omnium deuotorum. Ista est hasta, quam petiit Dauid Saulem fugiens sibi dari 1. Reg.21. Da mihi hastam vel gladium. ¶ Item iustitia est hasta prælatorum, qua s.vtũntur pungendo malos,& tuendo bonos 1.Reg.26.Ecce hasta regis, transeat vnus de pueris, & tollat eum. Sed tamen tandem ibi conquerendo dicitur. Et nunc vbi est hasta regis,id est, iustitia prælatorum, quasi diceret.(Periit.) Tali etiam hasta s.executione iustitiæ vtitur ipse Deus.Ipse enim vti videtur quadruplici hasta,videlicet,Hasta

Clementiæ,hostem subiiciendo,
Potentiæ,iustis subueniendo,
Iustitiæ,beatos alliciendo,
Misericordiæ,iustitiam temperando.

Hasta n.clementiæ hostem verberauit, & ista fuit crux Christi qua ipse contra dæmonem dimicauit, & eum ibi moriens superauit 2.Reg.1 Saul incumbebat super hastam suam.Hasta potentiæ bonos liberauit. Deus n. semper est paratus contra inimicos nostros vibrare hastam istam ad nos iuuandum, & liberandum 2. Mach 11. Cum pariter prompto animo procederent Hierosolymis, apparuit præcedens eos eques in veste candida aureis armis,hastam vibrans. Hasta iustitiæ beatos præmiabit Teste enim Iustino antiquitus,antequam inuenirentur idola, hastæ & lanceæ adorabantur loco Deorum. Cuius simile tangit Solinus. c. de vent. In quo notatur, quod hasta iustitiæ,& maximè diuinæ, est præcipue honoranda, & etiam adoranda, nihil enim vtilius reipublicæ,quam iustitia,quia ista mediante mali puniuntur, et boni præmiantur. Vnde de beatis potest dici illud Abacuc. 3. Sol & Luna steterunt in habitaculo suo, in luce sagittarum tuarum ibunt in splendore fulgurantis hastæ tuæ. Aduerte autem, quod sicut hasta est flexibilis, sic flexibilitas misericordiæ semper debet hastam iustitiæ comitari. Hasta enim melius percutit, quando vibrando flectitur et mouetur. Sic iustitia prælati melius operatur si flexione misericordiæ tẽperetur: quod etiam in correctionibus apparet, vbi sæpe plus operatur benignitas, quã seueritas,etc. Et ideo ipse Deus semper solet clementiam cum seueritate miscere Psa. Misericordiam,et iudicium cãtabo tibi domine.Sic igitur patet,quod quadruplex hasta bona reperitur in scriptura. ¶ Sed adhuc dico, C
quod in malo significato inuenitur multiplex hasta mala,videl.

Hasta { Detractionis,
Tentationis,
Damnationis.

De hasta detractionis potest dici illud 2 Reg.2.quod Abner percussit Asael in inguine versa hasta, et occidit eum. Quia s. mali cum hasta detractoriæ linguæ quasi ex aduerso, et ab obliquo solent summopere murmurare.De hasta tentationis, qua s.vtitur diabolus contra nos,potest dici illud,quod de Goliad dicitur 1.Reg.17.quod hasta eius erat quasi liciatorium textoris.De hasta vero damnatiouis dicitur Naum.3. Vox flagelli, et vox impetus rotæ,et equi frementis,micantis gladii,et fulgurantis hastæ, et multitudinis interfectæ. Fatui tamen peccatores videntur esse sicut ille Behemoth, de quo dicitur Iob 41. Quasi stipulam æstimabit malleum, et deridebit vibrantem hastam, quia s mali non videntur hastam æternę damnationis timere, sed eam potius deridere. Vnde de præsumptuosis põt dici illud Iob 39. Contemnit pauorem, nec cedit gladio, super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta. Patet igitur quomodo hasta in bono sumitur et in malo. Vide de lancea,et de gladio.

Haurire. Cum haurire nihil aliud sit, quam aquam vel A
alium liquorem de loco profundo extrahere potest dici, quod secundum quod multa sunt,quæ hauriri possunt haustus diuersimode signat in scriptura.Vnde nota, quod ego inuenio triplicem haustum bonum,videlicet

Haustum { Sanguinis,
Luminis,
Fluminis.

Sanguinem hauriunt crucem meditantes,illi, s. qui deuote recogitant mortem,et sanguinem passionis:exẽplo auiũ nobiliũ quarum vita est in sanguine Mustela etiam occiso cuniculo, vel gallina delectantur hauriendo in sanguine. Sic sancti et deuoti viri summè delectantur hauriendo, et cogitando sanguinem Iesu Christi Leuit. 4.Hauries de sanguine vituli,id est,

Christi passi, & inferet illud in tabernaculum testimonii, id est, interiora cordis sui per memoriam & compassionem. ¶ Item lumen, seu ignem hauriunt Christum diligentes, de quo Nu. 16. Vbi dicitur Aaron per Moysen. Tolle thuribulum, & hausto igne de altari mitte incensum desuper pergens cito ad populum vt roges pro eis. Aquam seu flumen hauriunt iustè conuersantes, videlicet sancti viri, qui hauriunt à domino aquam vitæ, de qua Ioan. 4. domine da mihi hanc aquam vt non sitiam iterum, B neq; veniam huc haurire. Iusti enim hauriunt triplicem aquam vitæ. scil.

Aquam { Scripturæ, & eruditionis,
Gratiæ, & inspirationis,
Gloriæ seu lætitiæ, & consolationis.

Aqua scripturæ est vitæ puteus,
Aqua gratiæ est gratus alueus,
Aqua gloriæ est tutus clypeus.

Primo igitur dico, quod aquam scripturæ hauriunt docti. Sicut B enim dicitur Ioan. 4. Mulier de Samaria venit ad hauriendum aquam, & inuenit dominum supra puteum, qui ipsam in pluribus informauit. Sic deuota anima, quæ de Samaria (quæ custos interpretatur) esse dicitur, pro eo quod seipsam à peccato custodire conatur, quando venit ad hauriendum aquam doctrinæ à puteo profundissimo scripturarum, statim inuenit dominum inspirantem, & doctrinam & scientiam reuelantem. Ista enim aqua hauritur

Ad { Simplices adaquandum,
Castrum animæ muniendum,
Internam lætitiam generandum,
Sitim auaritiæ temperandum.

Per talem enim haustum simplices adaquantur, & per doctores in fide, & moribus informantur. Vnde doctor videtur dicere domino illud Gen. 24. quod dixit virgo pulcherrima s. Rebecca seruo Abrahæ. Camelis tuis aquam hauriam, donec cuncti bibant, & effundens aquam in canalibus, recurrit ad puteum, vt hauriret aquam, & haustā omnibus camelis dedit. Ista enim virgo signat purum, & diligentem doctorem, quia scil. doctores Theologiæ valde mundi esse tenētur. Iste igitur de puteo scripturæ non cessat haurire, & rehaurire aquam doctrinæ studendo, & meditando, & eam effundere docendo, & prædicando, donec camelos Abraham, id est, simplices Christi adaquauerit, sagaciter erudiendo. ¶ Item per talem haustum castrum animæ munitur. Constat enim quod illi, qui timent obsidionem castri sui hauriunt aquam ad muniendum castrum. Sic nos, qui semper sumus in periculo, quod castrum mentis per dæmones, & hæreticos impugnetur, debemus aquam doctrinæ haurire, vt in tali periculo possimus inimicis fidei contraire. Naum 3. Deuorabit ignis vectes tuos, aquam propter obsidionem hauri tibi, extrue munitiones tuas, intra in lutum, & calca. Scriptura n. lutum dicitur, de qua per figulum i. per doctorem calcando, & studendo vasa pulchra formantur. ¶ Item per talem haustum reges, & principes iucundantur, & recreantur. Vnde Io. 2. dicitur, quod de aqua conuersa in vinum architriclinus bibit. Haurite inquit nunc, & porta architriclino. Et Prou. Qui inuenit mulierem beatam, id est, scripturam sacram, inuenit bonū, & hauriet iocunditatem à domino. ¶ Item per talem haustum sitis auaritiæ, & cuiuslibet mali desiderii temperatur. Vnde Exod. 2. Vir Ægyptius liberauit nos de manu pastorum, insuper & hausit aquam nobis, et potum dedit ouibus. Aduerte tamen, quod multi sunt, qui bene hauriunt sentētiam, sed propter malum vsum conuertitur eis in sanguinem Exo. 4. Quicquid hauseris de fluuio, vertetur in sanguinem. Aliqui sunt qui bene vadunt ad puteum vel ad studium scientiæ, sed non quia curant haurire vel addiscere, solent vacui reuenire Hier. 14. Venerunt ad hauriendum aquam, et non inuenerunt, reportauerunt vasa sua vacua. Alii autem sunt, qui libenter haurirent, et addiscerēt sed illi, qui seruant puteum s. doctores, non dignantur aperire veritatem, nec simplices instruere, vel docere. Vnde Holoferni dictum est Iudith 7. Iube custodiri fontes, vt non hauriant aquam, et sic sine gladio interficies eos. Patet igitur, quod aquā scripturæ hauriunt docti. Secundo dico, quod aquam gratiæ hauriunt iusti Dilata si vis Prou. 12. Qui bonus est, hauriet à domino gratiam. ¶ Tertio dico, quod aquā gloriæ hauriunt beati Prou. 8. Qui me inuenerit inueniat vitam, et hauriet salutē à domino. Et Esa 12. Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris, &c Sic igitur patet, quod a plerisque hauritur, et acquiritur potus aqueus, haustus igneus, liquor sanguineus.

A **Hebræus.** Nota, quod hebræus interpretatur vincens vel transiens, vel transitus iusti. Per hebræos, igitur possunt denotari sancti viri, qui s. in hoc mundo sunt sicut in transitu, et in motu, quia s. non habent hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirunt ad Heb. 13. Et ideo iussu Dei, vel superioris carnem, mundum, et hostem vincunt et cōtinue proficiendo in melius pertranseunt, atque vadunt, et ideo Apostolus qui s. in mundo nihil proprium possidebat, de se et sui similibus dicebat 2. Corin. 11. Hebræi sunt, et ego. Quia re vera ad religiosum et Apostolicum virum pertinet, quod sit verus Hebræus, id est, per mundum non adhærendo transiens, sed à mūdanis potius fugitiuus 1. Reg. 14. En Hebræi egrediuntur de cauernis, in quibus absconditi fuerant, ac si dicat isti deberent de cauernis mundi amoris egredi, et exire, et ibidem non sistere nec manere. Et aduerte, quod ad bonum Hebræum pertinet, quod caueat prauam societatem, quod arceat hostis crudelitatem, quod videat cœli sublimitatem. Verus enim Hebræus praua consortia debet dimittere. Hoc n. non decet, quod mali sint in societate bonorū, laici clericorum, sæculares religiosorum. Vnde Genes. 43. dicitur, quod illicitum est Ægyptiis comedere cum Hebræis. ¶ Item cuncta crudelia debet confundere. Vnde Iudith. 14. dicitur, quod vna mulier hebræa fecit confusionem in domo Nabuchodonosor regis, et hoc quia occidit Holofernem. ¶ Item cœli solatia debet aspicere s. per cōtemplationem. Vnde de Ioseph, qui fuit expositor somniorum, et cognitor occultorum, dicitur Gene. 41. quod puer hebræus erat in carcere, qui s. somnia exposuit Pharaoni. Ideo contemplatiui possunt dicere illud prædictum 2 Corin. 11. Hebræi sunt, et ego. Israelitæ sunt, et ego. Israelitæ enim interpretantur videntes Deum. ¶ Sed si vis, in malo significato potes dicere, quod Hebræi signi- B ficent peccatores qui s. nihil habēt stabilis, neq; firmi, imo semper sunt in transitu, et in motu, et in volubilitate desideriorum, & fortuitorū quia sicut dicitur Es. 46. Cor impii quasi mare feruens, quod quiescere non valet. Isti enim mali hebræi sunt.

Discordes, et litigiosi,
Imbecilles, et defectuosi,
Rebelles, et præsumptuosi.

Qui sunt discordes et sine charitate, patet Exod. 2. Vbi dicitur, quod Moyses inuenit duos Hebræos rixantes adinuicem. ¶ Item quod sint imbecilles, et sine constantiæ strenuitate, patet 1. Reg. 13. Vbi dicitur, quod Philistiim, id est, dæmones cauebāt ne Hebræi facerent gladios aut lanceas, vt non possent defendere se. Item quod sint rebelles et sine humilitate, et tranquillitate, patet Act. 6. Vbi Hebræi contemnebant græcos tanquam indignos, et ideo factum est murmur græcorum aduersus hebræos, eo quod contemnerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum.

Hœdus. Cum hœdus sit animal lætum, simplex et lasciuum exterius macrū, et hirsutum, interius vero A pingue, et esui sapidum atque sanum, mundumque et sacrificiis aptum, possum dicere, quod per hœdos intelligūtur secundum diuersa signata, diuersa personarum genera, scil.

Christus saluator,
Iustus viator,
Vanus peccator.

Primo dico, quod per hœdum intelligitur Christus saluator. Christus n. est hœdus mundissimus Deo in ara crucis immolatus, et occisus, vt eius sanguine mundaretur, et expiaretur humanū genus Figura Exod. 12. Vbi iuxta ritum agni præcipitur hœdus occidi, et eius sanguine postes liniri, vt sic possit Dei populus à deuastante Angelo custodiri: quia s. cum Christus fuit occisus, populus fuit virtute sui sanguinis de potestate mali Angeli liberatus. Quicunque etiam sanguine huius hœdi per deuotionem linitur, à Pharaonis i. à diaboli dominio liberatur Iudic. 13 Tulit Manue hœdum de capris, et libamenta, et posuit supra petram, offerens domino, qui facit mirabilia. Manue pater Samsonis signat populum Iudaicum, qui s. super petram, id est, super duritiam passionis hœdum istum, id est, Christum immolauit, & sanguinem eius libauit Ge. 37. Tinxerunt tunicam Ioseph in sanguine hoedi, quem occiderant. Patet igitur, quod per hoedum intelligitur Christus saluator.

¶ Secundo dico, quod per hoedum intelligitur iustus viator B quia s. iusti sunt sicut hoedi gregis dominici, qui s. sunt læti per spiritualem consolationem, simplices per rectam intētionem, exterius macri per carnis macerationem, hispidi per humilem conuersationem, intus pingues per gratiam, et deuotionem, et ideo diuinis sacrificiis, et seruitiis sunt apti per sanctitatem, et perfectionem, Deoque specialiter immolantur per martyrium vel religionis dedicationem. Isti sunt igitur duo hoedi optimi, in quorum gustu Isaac ita delectatus fuit, quod Iacob benedixit, sicut dicitur Genes. 27. Isti sunt illi 12. hoedi qui pro peccatis totius Israel fuerunt immolati, sicut dicitur 2. Esdr. 7. Ipsi sunt etiam illi hoedi, qui à Deo meruerunt pasci, et gubernari, et bonis prælatis, et pastoribus committi Cant. 1. Pasce hoedos tuos post tabernacula pastorum. Quia pro certo in talibus hoedis, id est, in viris sanctis, et iustis, qui scilicet quan-

quandoq; duo propter duplicem charitatem, quandoque duodecim propter duodecim articulos dicuntur, ipse verus Isaac Deus mirabiliter delectatur, ita quod eorum precibus benedictionem cœlestem impendit, & peccata expiat, & remittit. Per hœdum igitur intelligitur iustus viator.

C ¶ Tertio dico, quod per hœdum intelligitur vanus peccator quia scilicet exterius est vilis, & inhonestæ conuersationis, intus vero pinguis, & carnalis conditionis, odoris vero grauis, id est, infamis vitæ, & opinionis. Et ideo tales hœdi finaliter dæmonibus immolari sunt & in inferno decoqui, & cremari. Figura Matth. 25. Vbi dicitur, quod agni à dextris, hœdi vero à sinistris per iudicem statuentur. Tunc illis, qui à sinistri erunt, dicetur. Ite maledicti in ignē æternū. Quia pro certo tales hœdi non sunt digni in lacte matris suæ, id est, in affluentia pietatis diuinæ decoqui, iuxta illud. Non coques hœdum in lacte matris suæ Exod. 34. & Deut 14. Imo pro certo digni sunt cum dæmonibus in inferno cremari, & ibi cum eis perpetuo commorari Esa. 11. Pardus cum hœdo accubabit. Patet igitur quomodo hœdus signat Christum saluatorem, iustum viatorem, vanum peccatorem.

A **Helias** Cum Helias fuerit vir maximæ virtutis, eximiusq; Propheta, qui interpretatur ascendens dominus, possum dicere, quod per heliam potest intelligi Christus, qui cœlos ascendit vt dominus. Propheta fuit eximius, & super omnes alios virtuosus. Christus enim comparatur Helię propter carnis humanitatem, quia sicut dicitur Ia. 5. Helias homo erat similis nobis. Propter miraculorum multiplicitatem, quia sicut dicitur Eccl. 48. Amplificatus est Helias in mirabilibus. Propter pœnarum acerbitatem, quia sicut dicitur Marci 9. Helias venit, & fecerunt in eum quæcunque voluerunt. Propter resurrectionis mirabilitatē, quia sicut dicitur Eccl. 48. Surrexit Helias quasi ignis conflans. Propter ascensionis potentiam, & sublimitatem, quia sicut dicitur 4. Reg. 2. Helias in curru igneo raptus est in cœlum. Et propter aduentus ad iudicium finale auctoritatem, quia sicut dicitur Mala. 4. Helias circa tempus iudicii venturus est.

B ¶ Sed quia per Heliam magis communiter potest intelligi vir perfectus & sanctus, possumus dicere, quod Helias

Fuit vir {
- Squaloris & pœnitentiæ,
- Feruoris & amicitiæ,
- Rigoris & iustitiæ,
- Splendoris & scientiæ,
- Dulcoris & clementiæ,
- Laboris & diligentiæ,
- Valoris & potentiæ,
- Honoris et excellentiæ.

Iste enim Helias sicut patet ex scriptura, propriam carnem macerauit. Item pro lege zelauit. Malos increpauit. Occulta vel futura cognouit. Viduas nutriuit. Prōptus obediuit. Mira perpetrauit. Coelum vendicauit. Sic vere dico, quod sancti viri per poenitentiam corpus debilitant. Helias enim legitur sub iunipero dormiuisse, et comedisse subcinericium panem, & bibisse de torrente, & Zona pellicea succinctus fuisse, et in deserto stetisse, sicut patet 3. Reg. 19. Sic Sancti solent per poenitentiam, et abstinentiam carnem macerareatque asperare, sicut fecit beatus Ioannes, qui fuit eximius eremita. Vnde de tali Helia dicitur 4. Reg. 1. Vir pilosus occurrit nobis, Zona pellicea succinctus renibus. Sequitur. Helias thesbites est. Item Sancti per zelum fidei malos suppeditant. Helias enim zelo legis falsos Prophetas occidit, sicut dicitur 3. Reg. 18. Sic vere sancti maxime zelo fidei hæreticos debent deprimere 3. Reg. 9. Quid hic agis Helia? Qui respondit, zelo zelatus sum pro domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum domini filii Israel. Itē summa constantia tyrannos agitant, sicut de Helia legitur 4. Reg. 2. quod Ochoziam moriturum prædixit, et duos quinquagenarios combussit. Sic sancti pro iustitia hominem non timuerunt, sed etiam ipsos principes, et maiores arguerunt, et puniērunt. Vnde de Helia dicitur Eccl. 47. Amplificatus est Helias in mirabilibus, Sequitur. Qui deiecisti reges in perniciem, et confregisti facile potentiam ipsorum. Item isti summa sententia futura cogitant. Iste enim fuit summus Propheta. Sic sancti de rebus futuris meditando, et sperādo prophetare videntur Mala. 4. Mittam vobis Heliam Prophetam.

¶ Item isti summa clementia pauperes visitant. De Heliā enim legitur, quod farinam, et oleum in domo pauperis viduæ multiplicauit. Sic sancti multiplicant cibaria pro egenis 3. Regum 17. Iuxta verbum Heliæ comedit et illa et domus eius. Et ex illa die hydria farinæ non defecit, et lechytus olei non est diminutus.

¶ Item sancti obedientia seipsos agitant. De Helia enim legitur, quod ad vocem, et suscitationem Angeli surrexit, et comedit et bibit, et ambulauit quadraginta diebus et noctibus vsque ad montem Dei. Quia sancti ad mandatum prælati non timuerunt labores subire, sed voluerunt in omnibus obedire 3. Regum 18. Dic domino tuo, adest Helias. Et ideo iste dictus est Helias thesbites, qui interpretatur festinus, ad intelligendum quod signat obedientem.

¶ Item mira perpetrant, quia magna potentia mortuos suscitant. De Helia enim legitur, quod filium viduæ suscitauit 3. Regum 17. Sic Sancti realiter multos mortuos suscitauerunt, vel saltem de morte peccati ad vitam gratiæ prædicando plurimos reduxerunt. Vnde de Helia fuit dictum Eccles. 48. Quis similis tui, qui eduxit mortuum ab inferis? Item sancti cū summa gloria ad coelos volitant sicut de Helia legitur 4. Reg. 2. quod in curru igneo raptus est in coelum Vnde 1. Macha. 2. Helias dum zelat zelum legis, receptus est in coelum. Tales igitur possunt dici Helias, vel Heliæ proprie comparari, sicut de Ioanne dicitur Luc. 1. Ipse præibit ante Christum in spiritu et virtute Heliæ Matt. 11. Ioannes ipse est Helias. Sed pro certo pauci sunt hodie tales, quia vere multi sunt qui sibi non sunt similes, sed difformes, ita ꝙ si petatur ab eis illud Ioa. 1. Helias es tu, possint respōdere, nō sum. Vnde proprie redargui possunt moderni ecclesiastici per illud, quod sequitur ibi. Cur igitur baptizas, id est, qua frōte audes spiritualia ministrare, si non es Christus, neque Propheta, neque Helias: Patet igitur quomodo per Heliam potest intelligi Christus, vel etiam quilibet vir perfectus

Herba. Nota generaliter, ꝙ in scriptura reperitur herba in triplici significato, quia scil. ibi est 4 A

Herba {
- Bonorum,
- Malorum,
- Cunctorum.

Boni enim inueniunt in horto fidei Christianæ multiplex genus herbarum. Nam sicut apothecarius in horto suo plantat bonas, et multiplices herbas, vt sint infirmis remedia sanitatū, sic in horto fidei suæ multiplices virtutes posuit pro medendis infirmitatibus vitiorum Genes. 1. Protulit terra herbam virentem, afferentem semen, et lignum pomiferum iuxta genus. Terra dico, id est, Ecclesia seu fideles, quæ scilicet herbam virtutum producit, de qua semen meritorum oritur, à quo tādem fructus gloriæ generatur. Et aduerte, quod in isto horto generantur quatuor species herbarum medicinalium et bonarum, videlic.

Quædam {
- Fluidi liquoris,
- Splendidi viroris,
- Placidi decoris,
- Sapidi dulcoris.

Prima herba est sacræ scripturæ eruditio,
Secunda herba est gratiæ Dei vegetatio,
Tertia herba est honestæ vitæ conuersatio,
Quarta herba est coeli gloriæ consolatio.

Per primam herbam visus illuminatur quia scriptura mentem clarificat: per secundam herbam culpa eliminatur, quia gratia mentem purificat: per tertiam herbam virtus fortificatur, quia honesta vita mentem lætificat: per quartam vero herbam vita continuatur, quia gloria totum rectificat.

Primum fit ratione liquoris,
Secundum fit ratione valoris,
Tertium fit ratione viroris,
Quartum fit ratione saporis.

Dico igitur, quod ibi colligitur herba scripturæ, visum clarificans. Sunt enim quædam herbæ, quarum liquor expressus, vel per ignem in alembico destillatus, solet turbatos oculos clarificare, sicut patet de fœniculo vel de ruta. Sic vere dico, quod succus doctrinæ, qui herba sacræ scripturæ, igne spiritus sancti operante, vel diligentia studii mediante producitur, oculum intellectus illuminat, et caliginem errorum et ignorantiæ inde fugat. Ideo de herba scripturæ dicitur in Psalm. 103. quod Deus producit foenum iumentis, et herbam seruituti hominum, ac si dicat, fœnum, id est, rudis doctrina scilicet ciuilis et canonica, ministratur iumentis, i. rudibus, herba vero i. sacra scriptura datur hominibus, i. rationabilibus, et subtilibus. Insuper dico, quod in horto Ecclesiæ colligitur herba gratiæ, mentem rorificans, seu sordes purificans. Sunt n. aliquæ herbæ, quæ solent malos humores purgare, et ardores etiam refrigerare, et temperare. Sic fecit herba diuinæ gratiæ. Ista enim peccata per confessionem purgat, et ardorem tentationū temperat Psal. Sicut imber super herbam, et sicut stillæ super gramina, quia nomen domini inuocabo. Et sicut ex herba prouenit fructus, sic ex gratia prouenit gloriæ gladium et B

successus

successus Marci 4. Terra (inquit) primum germinat herbam deinde spicam, &c. Ista est herba fullonum, quæ valde mundificat, de qua fit mentio Mala. 3. Veruntamen proh dolor, multi sunt, in quibus ista herba est nimis tenue radicata quia f. faciliter desiccatur Hier. 12. Lugebit terra, & herba omnis regionis siccabitur à malitia inhabitantiũ in ea. Hæc est igitur herba gratiæ mentem rorificans, seu purificans.

C ¶ Denique dico, quod ibi inuenitur herba honestæ apparẽtiæ corda lætificans. Nihil n. gratius est oculis, quã viror & color variarum herbarũ. Ad quod facit illud Eccl. 40. Vbi dicitur, quod gratiam & speciẽ oculus desiderabit, & super hoc virides sationes. Sic pro certo herbæ virides, et colores bonorũ exẽplorum, et virtuosorũ operũ, quæ apparent in prato conuersationis honestæ, summe delectant alienũ aspectum Prou. 27. Aperta sunt prata, & apparuerunt herbæ virentes, et collecta sunt fæna de montib. Apes n. i. simplices in talibus herbis colligunt flores gratiæ, ex quo tandẽ conficiunt sibi mel gloriæ. Sed pro certo tales herbæ honestæ conuersationis in multis hodie sunt siccatæ, iuxta illud Exo. 10. Deuorata est herba terræ. Et ideo simplices bene possunt cõqueri de tali siccitate, & de tali bono rum exemplorũ vastitate Iob 6. Nũquid rugiet onager cum habuerit herbã? q. d. sic. Talis n. herba, pluuia doctrinæ, et gratiæ vegetatur, et crescit 2. Reg. 23. Pluuiis germinat herba. Et ideo si homini pluuia deficit, necesse est, ꝙ herba honestæ vitæ sicca fiat. Hæc est igitur herba honestæ apparentiæ, corda lætificans. Adhuc dico, quod in isto viridario inuenitur, et colligitur herba cœlestis gloriæ, plene fructificans. Constat n. quod herba est vita mortalium, et quod sine herbis vita humana non continuatur Gen. 3. Et comedes herbas terræ. Et ẽt secundũ Pli. li. 26. c. 4. Vbi allegat Democritũ, quædam herba dicta lactacẽ quam reges persarũ suis legatis solebant dare quando ab eis mittebãtur pro eo quod ista tantæ fertur esse virtutis, quod eam portãtibus vbicunq; veniẽt, omniũ rerũ et bonorum procurat abundantiam. Talis herba est gloria paradisi, quia pro certo ista est quæ nullam inopiam sustinet, et quæ omnem abundantiam introducit: et ideo nos qui in hoc mundo sumus sicut legati, et nuncii summi regis, non habentes hic manentem ciuitatẽ, sed potius futuram inquirentes (Heb. 13.) et potissime nos ecclesiastici, qui secũdum apostolum pro Christo legatione fungimur 2. Cori. 5. debemus istam herbam p̃ spem, et desiderium semper portare, vt tandem ibi possimus realiter quiescere, et manere quando de Sanctis verificabitur Ezec. 34. In pascuis vberrimis pascam eas, in montibus Israel erunt pascuæ earum, ibi requiescent in herbis virentibus. Sic igitur patet quomodo iusti colligunt de horto fidei, et ecclesiæ quadruplicem herbam, scil.

Herbam
- Scripturæ, quæ clarificat,
- Gratiæ, quæ purificat,
- Honestæ vitæ, quæ lætificat,
- Cœlestis gloriæ, quæ fructificat.

Istæ sunt igitur herbæ bonorum ꝙ est primũ principale. Secundo dico, quod inueniuntur herbæ malorum: inueniuntur enim quædam speciales herbæ, quæ in solo horto diabolico, id est, in corde peccatoris vel in mundo crescunt. Et istæ sunt

Herba
- Criminalis iniquitatis,
- Temporalis prosperitatis,
- Corporalis fragilitatis.

Peccata enim dicuntur herbæ, quia in istis diabolus delectatur, & in ipsis pascitur, & recreatur. Vnde de Behemoth dicitur Iob 40. Huic montes herbas ferunt, omnes bestiæ agri ludent ibi. Montes inquit, id est, superbi. Sicut enim quædam sunt herbæ venenosæ in quibusdam terris, sicut est Napellum, & similes, sic peccatores producunt herbas i. opera venenosa. Figurati in seruo Helisæi, qui collegit herbas agrestes. Et sequitur ibidem. Mors in olla vir Dei, sicut dicitur 4. Reg. 4. ¶ Item mundi prosperitas dicitur herba, quia facile perit & desiccatur Esa. 15. Aruit herba, defecit semen. Prosperitas n. mundi est sicut herba

Qua mali solent lætificari,
Qua corda solent alienari.
Cuius flos cito solet siccari.

In hac igitur herba mali lætantur. Vnde malis dicitur Hie. 50. Exultatis, & magna loquimini, diripientes hæreditatẽ meam, quoniam effusi estis sicut vituli super herbam, & mugistis sicut tauri. In hac etiam corda mutantur. Prosperitas n. similis est illi herbæ, quæ dicitur iusquiamus, quæ indiscretè comesta mẽtem alienat, & furorem inducit, semenque ipsius mortiferum est, & somnum generat, atq; facit secundum Isid. quia scilicet mundi prosperitas facit hominem dormire per Dei, & propriæ salutis obliuionem. Mentem quoque solet alienare per debitæ rationis perditionem, & ipsius immutationem, furoremque & insaniam procurat per superbiam, & elationem. Figura Dan. 4. Vbi de superbissimo rege Nabuchodonosor, qui in bestiam mutatus est dicitur sic. Alligetur inquit vinculo ferreo in herbis, quæ foris sunt. Sequitur. Et cum feris sit pars eius in herba terræ, cor eius ab humano immutetur, & cor feræ detur ei. Et est proprie figura contra diuites, & tyrannos, qui in herbis, id est, mundi prosperitatibus, vinculo ferreo scilicet malæ duræ & obstinatæ consuetudinis ligantur, feris, id est, aliis crudelibus associantur, & in feras cum ferinis cordibus immutantur. Per hanc igitur herbam corda mutantur. Huius insuper herba, id est, prosperitatis flos, & pulchritudo cito siccatur. Vnde ista comparatur carecto, de quo dicitur Iob 8. quod dum adhuc sit in flore, nec carpatur manu ante omnes herbas arescit. ¶ Tertio dico, quod inuenitur herba cunctorum. Etenim non solum iniquitas sed prosperitas, imo etiam corporalis fragilitas dicitur herba, Herba enim vt communiter, habet esse valde debile, de mane enim vsque ad vesperam siccatur, & si in æstate viret, in hyeme tamen mortificatur. Sic vita humana de mane iuuentutis ad vesperam senectutis arescit. Et si in hoc mundo virescere videatur, hyeme tamẽ mortis deficit & pallescit Ps. 89. Mane sicut herba transeat, vespere decidat, & arescat. Et hæc de herba sufficiant.

Hæreditas. Nota, quod hæreditas est illud ius, illa possessio, illa portio, quę à parentibus ad filios deriuatur. A Ius igitur hæreditarium, & acquisitum differũt, quia bona hæreditaria sunt quasi substantialia, acquisitiua vero sunt quasi accidentalia. Hæreditas igitur signat possessionem, diuitias et portionem, et maxime illam, quæ de iure homini debetur, et quæ fixe, et permanenter ad hominem noscitur pertinere, et quæ post mortem ab eo expectatur. Et ideo loquendo moraliter, possumus distinguere multiplicem hæreditatem. Est enim

Hæreditas
- Gratiæ,
- Gloriæ,
- Ecclesiæ,
- Substantiæ temporalis,
- Miseriæ infernalis.

Hæreditas gratiæ est summe procuranda. Gratia enim est illa filia, de qua dicitur Eccl. 22. Filia prudẽs est hæreditas viro suo. Hæreditas gloriæ est summè appetẽda. Ista enim est illa de qua dicitur in Psal. 46. Elegit nobis hæreditatem suam, speciem Iacob, quam dilexit. Hæreditas Ecclesiæ est tute defendenda Ps. 36. Iusti autem hæreditabunt terram, et inhabitabunt in sæculum sæculi super eam. Hæreditas temporalis est valde contemnenda. Vnde Ps. Abominatus est hæreditatem suam, et possessionem suam spreuit. Hæreditas infernalis est summè metuenda, quia sicut dicitur Eccles. 6. Improperium et contumeliam malus hæreditabit.

¶ Dicamus igitur aliquid de bona hæreditate generaliter, hoc est dictum, de successione Ecclesiæ militantis, vel etiã Ecclesiæ triumphantis. Et dicamus, quod sicut hæreditas acquiritur filiis per mortem patris, sic hæreditas Ecclesiæ vel gloriæ per mortem Christi nobis extitit acquisita. Et ideo bona Ecclesiæ dicuntur patrimonium crucifixi, eo quod in virtute sanguinis, et crucifixionis Christi hæreditas ista extitit nobis data, et ad nos iure hæreditario deuoluta. Ideo de ista hæreditate potest dici illud Esaiæ 65. Hæreditabunt eam electi mei, et serui B mei hæreditabũt ibi. ¶ Et aduerte, quod sicut ad hæreditatem paternam admittuntur illi, qui sunt

Legitimè procreati,
Criminibus non ligati,
Parentibus non ingrati.

Legitimè (dico) procreati, quia scilicet spurii ad hæreditatem non admittuntur, criminibus non grauati, quia scilicet criminosi et maximè læsæ Iuliæ maiestatis hæreditate priuantur, item parentibus non ingrati, quia scilicet propter vitium ingratitudinis homines hæreditate priuari merentur, sic loquendo spiritualiter, illi debent ad hæreditatem pręsentis Ecclesię vel cœlestis patriæ recipi, et admitti, qui legitime procreantur per canonicam promotionem, isti sunt, qui dicuntur mei. Qui criminibus non grauantur per sanctificam conditionem, isti sunt, qui dicuntur electi. Qui parentibus subiugantur per saluificam saluationem, isti sunt, qui dicuntur serui. Dico igitur primo, quod si volumus esse Christi hæredes, nos debemus esse canonice procreati, quia scilicet nos debemus esse filii legitimi, non spurii, filii boni, non mali, filii proprii, non alieni, filii canonicè procreati, non simoniacè introducti, quod ostenditur, quando dominus nos vocat (mei inquit) id est, à me geniti, et introducti. Adulteri et non proprii dicuntur, qui ab alio, quam à proprio viro recipiuntur. Et ideo simoniaci non sunt proprii filii qui à carnali affectione vel à munerũ acceptione, et nõ à Christi vocatione fuerunt in Ecclesia generati. Istis

dici-

dicitur Iudic.11. Hæres in domo noſtra eſſe non poteris, quia de adultera natus es. En tamen proh dolor nos poſſumus plangere cum Pſ. dicentes. Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuā, polluerunt templum ſanctum tuum, poſuerunt Hieruſalem in pomorum cuſtodiam. Poſſumus etiam plangere cum Hieremia Thren.5. Hæreditas noſtra verſa eſt ad alienos, domus noſtræ ad extraneos. Hæreditas enim noſtra, quæ eſt Eccleſia, hodie ad alienos vertitur, & magis à peccatoribus, quam à iuſtis, magis ab illegitimis Chriſti filiis, quam à propriis, magis à malis quam à bonis (quod dolendum eſt) occupatur. Iſtis igitur tēporibus veniunt gentes in iſtam Chriſti hæreditatem. Gentes dico, id eſt, ſine lege viuentes, hoc eſt dictum, viri peccatores, legem Dei & Eccleſiā negligentes, à quibus proculdubio templum Dei per diuerſa peccata polluitur, & tota ciuitas Hieruſalem diſſipatur. Pater enim ſpiritualis ſcil. prælatus valde debet attendere quales filios introducit, & generat in hæreditate Eccleſiæ. De Abraham enim legitur, quod cum haberet filium legitimum de vxore ſ. Iſaac, & filium ſpurium de ancilla ſc. Iſmael, bene cauit, quod ſpurio hæreditatem ſuam non dedit, ſed legitimo ſicut bene dicitur Gen.21. Eiice ancillam, & filium eius, non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ. Sic vere cum prælatus habeat duo genera filiorum ſ. legitimos, id eſt, ſufficientes, & veros Eccleſiæ filios, & inſufficientes in ancilla, id eſt, in carnis affectione genitos, valde debet attendere, quod in hæreditate Eccleſiæ promoueat liberos, & non ſeruos, & illos, quibus de iure debetur iſta hæreditas, non alios: cuius tamē fit contrarium, non propter peccata eccleſiaſticorum Deus pmittit, quod ipſorum hæreditas ad manus veniat alienas Hier. 8. Verbum inquit domini proiecerunt, & ſapientia nulla eſt in eis propter hoc dabo mulieres, id eſt, eccleſias eorum exteris: et agros eorum alienis hæredibus. Et breuiter, tales alieni ſubintroducti videntur velle contra legitimos, & bonos machinari, et Chriſti hæreditatem inter ſe diuidere & partiri, dicentes illud Matth.21. Hic eſt hæres venite occidamus eum, et noſtra erit hæreditas. Et in Pſalm.82. Hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei in terra. Et ideo ſicut videmus quod animalia mūda dicuntur habitationem immundam derelinquere, et exinde recedere, et fugere ſicut dicitur de apibus, et formicis, quæ domos ſuas deſerunt quando fumo, vel aliquo malo odore ipſas plenas inueniunt, ſicut etiam de taxo dicitur, qui domum ſuam dicitur derelinquere, quando ipſam ſtercoribus vulpis inuenit maculatam: ſic proculdubio Deus, qui hæreditatem ſuam, quæ eſt Eccleſia, videt hodie multis vitiis maculatam, et infectam, et à vulpibus ibidem habitantibus, id eſt, à ſuis malis poſſeſſoribus diuerſimode deturpatam ipſam videtur hodie reliquiſſe, & in manibus principum ſæcularium velut extraneam dimiſiſſe. Ibi enim eſt tātus fumus ſuperbiæ, ibi eſt tantus fœtor luxuriæ, ibi eſt tantus ardor auaritiæ, quod ipſam neceſſario Deus abominatur, et deſerit, et velut extraneam reſpuit, et dimittit. Vnde in Pſal. 105. dicitur. Iratus eſt furore dominus in populum, et abominatus eſt hæreditatem ſuam, et tradidit eos in manus gentium, et dominati ſunt eorum, qui oderunt eos. Non ſic chariſſimi, non ſimus illegitimi hæredes, ſed legitimi, nec ſimus indebite in eccleſia generati, ſed à Deo iuſtè et canonicè procreati (Mei inquit) vt ſic de quolibet noſtrum dicat illud Gen.15. Ecce vernaculus meus hæres erit.

C ¶ Secundo dico, quod ſi volumus eſſe Dei ſpirituales hæredes, nos debemus eſſe à vitiis liberati, quod oſtenditur, cum dicitur. Electi. Ad hæreditatem enim non quilibet filius admittitur, ſed ille, qui à patre in teſtamento ſpecialiter eligitur. Hæreditate etiam paterna non omnes generaliter ditantur, ſed illi ſolum, qui ſunt perſonæ habiles, ad eam admittuntur. Et inde quod eſt, criminoſi hæredes non fiunt, imo propter ſua crimina ius hæreditatis et poſſeſſionis perdunt. Sic vere ad habēdum hæreditatem gloriæ paradiſi vel etiam hæreditatem Eccleſiæ militantis, neceſſe eſt, quod ſimus viri electi per diuinam prædeſtinationem, viri ſancti, non habentes criminum maculam ſeu infectionem, viri perfecti, poſſidentes virtutum perfectionem. Talibus enim electis, id eſt, viris iuſtis, et perfectis diſtribuitur hæreditas cœleſtis gloriæ, et in talibus eſt diſtribuenda hæreditas militantis Eccleſiæ. Elegit enim nobis Deus hæreditatem ſuam ſpeciem Iacob, quam dilexit, ſicut dicitur in Pſalm. et ideo præcipitur Eccleſ. 24. In Iacob inhabita, et in Iſrael hæreditare, et in electis meis mitte radices. Et ſic notabis, quod ad iſtā ſpiritualem vel ſupernaturalem hæreditatem Deus in teſtamento ſacræ paginæ ſcribit, et eligit omnes bonos, Eligit enim ibi

Penuriæ ſqualore marcidos,
Conſtantiæ vigore ſolidos,
Iuſtitiæ tenore rigidos,
Fiduciæ feruore auidos,
Clementiæ dulcore fluidos,
Triſtitiæ ſtupore timidos,
Sapientiæ fulgore ſplendidos,
Eloquentiæ clamore feruidos,
Præſidentiæ honore prouidos,
Patientiæ ſapore ſtupidos,
Compatientiæ decore placidos,
Continentiæ pudore nitidos.

Iſta enim ſunt duodecim genera bonarum perſonarum, quæ ad hæreditatem Eccleſiæ militantis pro præſenti tempore debent admitti, et qui ad hæreditatem paradiſi finaliter admittentur. Iſtam igitur hæreditatem obtinebunt penuria marcentes Iac. 2. Dominus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, hæredes fieri regni promiſſi diligentibus ſe. ¶ Item conſtantia vigentes ſ. viri ſolidi et fortes, Eccl. 46. Fortis in bello Ieſus naue expugnauit inſurgentes hoſtes, vt conſequeretur hæreditatem. Item iuſtitia vigentes Eſa.60. Omnes iuſti in perpetuum hæreditabunt terram. ¶ Item fiducia feruentes Eſaiæ 57. Qui fiduciam habent mei, hæreditabunt terram. ¶ Item clementia fluentes 1.Reg.10. Vnxit te Deus ſuper hæreditatem ſuam. Vnctura enim modeſtiam et pietatem deſignat. Vnde in pſalm.36. Manſueti autem hæreditabunt terram. ¶ Item triſtitia timentes pſ. 60. Dediſti hæreditatem timentibus nomen tuum. ¶ Item prudentia ſeu ſapientia fulgentes Eccl.4. Qui tenuerit ſapientiam vitam hæreditabit. Vnde de ſapiente ſeruo dicitur Prouerb.17. quod inter fratres hæreditatem diuidet. Item eloquentia docentes ſcilicet boni doctores et prædicatores 2.Mach.2. Caleph dum teſtificatus eſt in Eccleſia, accepit hæreditatem. Item digne præſidentes Eccl.37. Sapiens in populo hæreditabit honorem. ¶. Item viri patientes pſal.36. Suſtinentes autem dominum ipſi hæreditabunt terram. Item viri compatientes Eſa. 44. Hi ſunt viri miſericordiæ. Sequitur. Et cum ſemine illorum perſeuerabit hæreditas. Item viri continentes et innocentes pſ. Nouit dominus dies immaculatorum, et hæreditas eorum in æternum permanet. Iſti igitur ſunt, qui ad Chriſti hæreditatem debent admitti, et non ab ea deiici, et expelli. Mali vero econuerſo de ea debent eiici, et excludi. Sicut enim ſunt aliquæ inſulæ in quibus aues immundæ intrare non poſſunt, ſicut dicitur de Creta, quæ eſt inſula maris, in quam non poteſt intrare noctua neque bubo, ſic proculdubio hæreditatem paradiſi non intrabunt viri peccatores et immundi, nec etiam ad hæreditatem bonorum Eccleſiæ quoquo modo admitti debent vel recipi, ſed ipſis debent priuari penitus et excludi. Et hoc eſt, quod dicitur Eph.5. Scitote inquit intelligentes quoniam omnis fornicator et immundus aut auarus non habet hæreditatem in regno Chriſti et Dei. Non ſic igitur chariſſimi, ſed ſimus electi, non infecti, ſimus iuſti, nōn iniuſti, ſimus Deo placidi et accepti, nō criminibus marcidi vel deſpecti. Quia ſicut dicitur in pſ. Iuſti aūt hæreditabūt terrā, et inhabitabūt in ſæculū ſæculi ſuper eam. Et ibidem dicitur, quod māſueti hæreditabunt terrā, et delectabuntur in multitudine pacis: ſimus igitur criminibus non grauati. D ¶ Tertio dico, quod ſi volumus eſſe hæredes Dei, nos debemus eſſe parentibus non ingrati, ſed maioribus ſubiugati, quod oſtenditur cum dicitur. (Serui mei.) Sicut enim filius, qui patri ingratus efficitur, et ei neceſſitate ſeruire dedignatur paterna hæreditate priuari meretur, ſic proculdubio nos ſi Deo, et prælatis de tantis diuitiis, et beneficiis ingrati ſumus, et ſibi debita ſeruitia impendere negligimus, pro certo ius hæreditatis paternæ perdimus et amittimus, nec etiam ad hæreditatem Eccleſiæ admitti debemus. Nos igitur debemus eſſe ſerui Dei, id eſt, ſeruitiis eius mancipati, quia ſicut dicitur Eſa.54. Hæc eſt hæreditas ſeruorum domini. Et ideo proh B dolor, video, quod in hæreditate domini, quæ eſt eccleſia, ſunt multi, qui ipſam debent amittere, qui ſcilicet in nullo ſe volunt diuinis officiis mancipare. Iſti enim ſunt ſicut bubones, qui intrant Eccleſiam non vt Deo ſeruiant ſed vt oleum bibant, et vt Eccleſiam ſuis ſtercoribus maculent, et inficiant. Iſti ſunt etiam ſicut gallinæ in æſtate, quæ quando repletæ fuerint et ſatiatæ, ad vocem clamantis dedignantur venire. Quia vere multi ſunt, qui intrant Eccleſiam, et bibunt oleum, id eſt, accipiunt fructus, et diſtributiones, et cætera talia, ipſam tamen nō verentur ſuis ſtercoribus, id eſt, ſuis criminibus maculare. De quibus dicitur Hier.2. Ingreſſi contaminaſtis terrā meam, et hæreditatē meā poſuiſtis in abominationē, quinimo ſtatim, quod tales fructibus eccleſiarum fuerint ſatiati, nunquā volunt amplius venire ad Deo ſeruiendum, ſed magis curant vndique recedere ad ſpatiandum, et ſolatiandū. Vnde Hie. 2. Locutus ſum tibi in abundantia tua, dixiſti, non ſeruiam. Non ſic chariſſimi, quia pro certo ſi volumus eſſe hæredes Dei, oportet quod ſimus ipſius ſeruitores, quia ſicut dictum eſt. Hæc eſt hæreditas ſeruorū domini. Vnde in pſ. dicitur. Habitabunt ibi, et hæreditate acquirent eā, et ſemen ſeruorū eius

poſſide-

poſſidebit eam, & qui diligunt nomen eius, habitabunt in ea. Et ſic igitur patet quomodo hæreditas paradiſi, vel etiam hæreditas Eccleſiæ militantis diſtribuitur illis, qui ſunt legitimè generati per canonicam promotionem. (Mei inquit.) Illis qui non ſunt criminibus grauati per ſanctificam conditionem. (Electi inquit.) Illis, qui ſunt maioribus ſubiugati per ſaluificam ſubiectionem. (Serui inquit.) Et hæc de hæreditate ſeu hærede ſufficiant quo ad præſens. Vide ſupra de domo, & habitatione.

A **Heremus.** Vide vbi deſertum. Et ſi vis dic, quod heremus locus aridus eſt, & deſertus ab ariditate ſic dictus. Et ſignat multipliciter in ſcriptura. Signat enim mundum, impium, & infernum. Heremus enim eſt locus ſterilis, incultus, & horribilis. Et ſic dico, quod

Mundus eſt aridus, & ſine fructu,
Peccator eſt ſtolidus, & ſine cultu,
Infernus eſt horridus, & plenus luctu.

Quis mundus dicatur heremus ſine fructu, patet Sapi. 5. Vbi dicitur, quod ad heremum perducet omnem terram iniquitatis eorum ſ. habitatorum ipſius: ad heremum dico, id eſt, carẽtiam omnium bonorum. Quis peccator dicatur heremus ſine cultu, & ſine cultura pœnitentiæ vel laboris, patet Eccl. 6. Vbi dicitur ſic. Ne extollaris in cogitatione tua ſicut taurus, ne forte eliſdatur virtus tua per ſtultitiam, & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquaris velut lignum aridum in heremo. Quis etiam infernus dicatur heremus plenus luctu, vbi ſ. habitant feræ, & vbi animalia imbecillia à crudelibus deuorantur, patet Eccl. 13. Vbi dicitur, quod venatio leonis onager in heremo, & Deut. 1. dicitur. Tranſibimus per heremum terribilem, & maximam ſolitudinem. In bono vero ſignificato heremus ſignat ſtatum pœnitentiæ, ſeu etiam hominẽ pœnitentem, ſqualentem, & abſtinentem, & fructibus diuitiarum & delitiarum carentem. Iſte n. commouetur per contritionem Sap. 18. Cõmotio in heremo facta eſt. Iſte plorat per compunctionem Pſal. 77. Interrupit petram in heremo, & adaquauit eos, &c. Iſte ſiccus eſt per carnis macerationem Eccl 6. Relinqueris ſicut lignum aridum in heremo. Talis igitur heremi fuit habitator beatus Ioannes, ſicut dicitur in hymno, Heremiq; cultor maximè vatum. Sufficiat quia paucæ ſunt auctoritates. Vide ſatis plenius ſupra de Deſerto.

Hærere. Vide ſupra vbi adhærere.

A **Hæreſis.** Nota, quod hæreſis latinè loquendo, poſſet deriuari ab hærẽdo, pro eo quod hæreticus nimis hæret opinioni falſæ. Dicitur autem hæreticus ille, qui veritati fidei ex certa ſcientia contradicit. Si n. ex ignorantia hoc faceret, dum tamen non eſſet craſſa vel ſupina, tunc diceretur errãs & non hæreticus. Quia ſecundum Aug. Errare potero, hæreticus nõ ero. De hæreticis igitur aliter ſapientibus, quam catholica fides ſupponat, multa poſſunt dici, ſed auctoritates deficiunt in ſcriptura. Et ideo tranſeo quia in multis materiis fit mẽtio de eiſdem hæreticis. Dic tamen ſi vis, quod hæreticus

Solet obſtinari temere credendo,
Debet euitari propere cedendo,
Debet extirpari aſpere tundendo.

Primo dico, quod hæretici ſolent obſtinari, credendo tamen ſimiles hirundinibus, quæ ſunt aues multorum in cãtu flexuum, à locis occultis omni anno venientes: de quibus dicit Pli. quod iſtæ ſolæ inter aues domeſticari non poſſunt. Sic & hæretici qui occulte ſurgentes, multis & variis ſunt cantilenarum ambagibus flexuoſi, ex quo ſemel ceciderunt in errorem vix aut nunquam poſſunt amplius reuocari, nec ad fidem domeſticam, nec à ſuo errore corrigi vel domari. Vnde Aug. contra Donatiſtas. lib. 2. dicit ſic. Aliter aliquid ſapere, quam res ſe habet, humana tentatio eſt: nimis autem amando ſententiam ſuam, vel inuidendo melioribus, vſque ad præſcindendæ communionis, cõdendi ſchiſmatis vel hæreſis ſacrilegium peruenire, diabolica præſumptio eſt. In nullo autem aliter ſapere, quam res ſe habet eſt angelica perfectio. Carne itaque homines ſumus, ſed ſpe Angeli Dei ſumus, quibus ſimiles in reſurrectione futuri ſumus. Quamdiu igitur non habemus perfectionem Angeli, non habeamus præſumptionem diaboli. Iſti igitur ſolent obſtinari

B credendo temere. ¶ Secundo dico, quod hæretici debent euitari cedendo propere, quia ſ. talium ſocietas eſt contagioſa, ſicut ſocietas leproſorum. Dicit n. Plinius li. 3. c. 2. quod eſt quidam fons dictus lunaris, qui ſæpius mutat locum, ſed quod eſt mirũ, vbicunq; ſe tranſtulerit, piſces ſuos ſecum tranſportat & ducit. Illi autem piſces (vt ait) ſunt vatidici. Habent n. virtutem præſagitiuam, & futurorum demonſtratiuam. Et ideo ſi alicui petenti reſponſum, debebat bene contingere, cibum de manu eius accipiebant, & ei applaudebant, ſi vero male ſibi ſucceſſurum eſſet, cibum de manu ipſius refutabant. Talis fons eſt Eccleſia, vbi aqua baptiſmalis abundat. Iſta enim quotidie mutat loca, primo enim fuit in oriente, in Iudæa, in Syria, tandem in meridie, in Ægypto, in Aphrica, & poſtea in ſeptentrione, id eſt, in Græcia & hibernia. Nunc vero in occidente ſcilicet in Italia, Germania, Gallia, Hiſpania Sed pro certo iſte fons veros piſces ſuos, ſcilicet catholicos ſemper portat ſecum. Iſti etiam piſces nunquam dimittunt fontem ſuum, ſcilicet Eccleſiam, ſeu fidem. Sciunt enim quod (ſicut dicitur Eſa. 50.) Computreſcent piſces ſine aqua, morientur in ſiti. Illi vero piſces, qui non erãt ſui, ſcilicet ſchiſmatici, & hæretici in illis partibus remanſerunt, nec fidei, nec Eccleſiæ adhæſerunt Ioa. 11. Oues meæ vocem meam audiunt, & cognoſco eas, & ſequuntur, &c. Et pro certo iſti piſces, id eſt, catholici viri debent habere vim diſcretiuam, quia ſcilicet ipſi debent diſcernere inter bonos, & malos, hæreticos & catholicos, cibum doctrinæ nunquam debent à malis, & hæreticis recipere, ſed eos potius refutare, & infortunium æternum eiſdem prædicare. Bonis vero doctoribus debent applaudere, ſocietatem eorum ſequi, & cibum ſanæ doctrinæ de ſuis manibus recipere. Ideo dicitur ad Titum 3. Hæreticum hominem poſt primam, & ſecũdam correptionem deuita, ſciens quoniam ſubuerſus eſt eiuſmodi. 1. Corin. 5. dicitur Cum eiuſmodi nec cibum ſumere. Iſti igitur debent euitari cedendo propere.

¶ Tertio dico, quod hæretici debent extirpari radendo aſpere. Sicut enim ponit Geruaſius, repertum eſt, quod quando vxor agni fornicatur cum alio, quam cum compare ſuo, alii agni inuicem congregati ſolent eam verberare, & deplumare, & de ſuo conſortio ſegregatam morti, & frigori exponere. Sic vere quando aliqua perſona à ſuo vero coniuge Chriſto fornicatur per hæreſim, & errorem, & alteri ſcilicet diabolo ſe coniungit, alii catholici, et maxime Epiſcopi, et prælati debent contra eam inſurgere, et à communione fidelium diuidere, pluma, id eſt, beneficia, et bona temporalia confiſcare, et ab eo tollere, et eum tãquam brachium putridum ab Eccleſia ſegregare, & pœnis et doloribus condemnare. Quod etiam proprie fiet in iudicio quando Angeli congregati hæreticos igne perpetuo condemnabunt. Vnde de adulteris mulieribus Oolla et Ooliba dicitur Ezec. 23. quod viri iuſti ſunt, et iudicio adulterarum iudicabunt eas, &c. Vide in titulis multis vbi fit mentio de hæreticis, quia omitto propter auctoritatum defectum, vide in tabula, quæ te diriget vbi quæres, &c. C

Heri. Vide infra in litera N. vbi fiet mentio de nudiuſtertius, vbi inuenies ſatis de Heri, etc.

Herodes. Herodias. Nota, quod cũ fuerint tres Herodes (prout ex dictis ſcripturæ bene deducit magiſter in hiſtoria ſcholaſtica: omnes tamen fuerũt principes, impii, et crudeles, quapropter generaliter loquendo, per Herodem poſſumus quemcunque tyrannũ et impium deſignarẽ. Interpretatur autem herodes pellibus glorians, vel pelliceus glorioſus, quia ſcilicet tales ſolent in pellibus, et in ſpoliis innocentiũ, et ſimplicium gloriari, quando ipſas poſſunt rapere et furari. Improprie etiam in pellis ſuæ pulchritudine gloriantur, quando per inanem gloriam in ſuæ carnis ſpecie delectantur. De talibus igitur notari poteſt, quod ſcil. ipſi A

Dei laudes moleſte tolerant,
Innocentes grauant, et lacerant,
Sanctos contemnunt, et vituperant,
Cum iniquis ſeſe confœderant,
Eccleſiam grauant, et onerant,
Adulantes amant, et munerant,
Hos in fine dæmones verberant.

Dico igitur, quod iſti ſolent Dei laudes moleſte tolerare. Vnde de Herode dicitur Matth. 2. quod magis regem iudæorum adorare volentibus, & ſtellæ miraculum referentibus audiens Herodes turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo ¶ Item iſti ſolent innocentes iniuſte lacerare. Vnde Matth. 2. dicitur, quod futurum erat, vt Herodes quæreret puerum ad perdendum eum. Ibi etiam dicitur quod Herodes miſit in Bethleem, & occidit omnes pueros, & Matt. 14. & Marci 6. dicitur quod Herodes Ioannem in carcere decollauit. ¶ Item iſti ſolent Sanctos contemnere atque vituperare. Vnde de Chriſto legitur Luc. 23 quod ſpreuit illum Herodes cum exercitu ſuo, & illuſit indutum veſte alba. ¶ Item iſti ſolent cum iniquis ſeſe confœderare. Vnde Luc. 23. dicitur quod facti ſunt amici Herodes & Pilatus. ¶ Item ſolent eccleſiam iniuſte moleſtare Act. 12. Miſit Herodes manus, vt affligeret quoſdam de eccleſia.

¶ Item ſolent adulatores laute remunerare. Vnde Matth 14. dicitur quod cum filia Herodiadis ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, & ſimul diſcumbentibus, promiſit ei dimidium regni ſui.

¶ Item

¶Item finaliter isti solent male mori, & turpiter expirare. Vnde Act. 12. de Herode dicitur, quod percussit eum Angelus domini, & consumptus à vermibus expirauit. Istis igitur septem rationibus possunt tyranni, & iniqui reges, & principes Herodi crudelissimo comparari. Vide si vis quomodo loquitur pulchre contra crudelitatem Herodis Ioannes Chrysostomus de Ioanne Baptista.

A **Hester.** Cum Hester virgo pulcherrima primo captiua postea regina fuerit. Assuero regi nupserit, iram suam placauerit, populu suum liberauerit: & Aman populi sui hostem superauerit, & suspendi procurauerit, videtur, quod per Hester potest intelligi beata virgo, vel et quælibet Christiana Sancta, vel quælibet anima humilis & deuota, quæ de captiuitate huius vitæ ad regnū cœlestis gloriæ traducitur vbi Assuero, qui interpretatur beatificās i. Christo beatificè iungitur, & annectitur, ita quod eius precibus deuotus sibi populus liberatur, & Aman superbus, diabolus superatur. Vnde nota, quod ista fuit

Decens & speciosa,
Placens & gratiosa,
Pauens & timorosa,
Latens & pudorosa,
Fidelis & amorosa,
Stabilis & vigorosa,
Nobilis & gloriosa.

Istas enim septem condtiones habuit Hester regina, quæ re vera debent in Sancta muliere, vel virgine reperiri. Sit igitur decens & speciosa per puritatem. Vnde de Hester dicitur Hester 2. quod Hester erat pulchra nimis & decora facie. ¶Item sit placens & gratiosa per honestatem: Vnde Hester præ cæteris placuit regi & eunucho, quia & de Hester legitur Hester 2. quod inter cæteras puellas placuit, & inuenit gratiam coram eo. Et ibidem dicitur, quod adamauit eam rex super omnes mulieres, & inuenit gratiam & misericordiam coram eo. ¶Item sit pauens, & timorosa per humilitatem Hester 14. Hester aūt confugit ad dominum, pauens periculum quod imminebat. ¶Item sit latens & pudorosa per secreti profunditatem, quia s. ad virginem spectat, quod sit abscondita, & secreta, & à publico reposita & remota. Vnde Hester interpretatur abscondita. Vnde Hester 14. dicitur quod deposuit vestes regias, & fletibus & luctui apta vestimenta suscepit. ¶Item sit fidelis & amorosa per charitatem sicut fuit ista Hester, que vt & fidem & amorem suum erga populum Iudaicum, quem Assuerus à puero vsque ad senem iussit deleri, indicaret, contra regis edictum, se morti & periculo tradituram iniussamque regiam aulam accessuram Mardocheo promisit, & pro populo suo deprecaturam, vt habetur Hester 4. Et sicut dicitur Hester 6. dixit regi. Da mihi populum meum pro quo obsecro. Magni vtique amoris & fidei iudicium in fœmina quæ cum diutiarum, & imperandi flagrent cupidine, sicut de Semiramide dicit Orosius lib. 1. & de multis aliis legitur, hæc tamen contra mores fœmineos, neutro illorum vinci potuit, nam rex ei medietatem regni, & imperii obtulit, sed populi sui amore victa vtrunque contempsit, & Iudæis vitam & salutem impetrauit. ¶Item sit stabilis, & vigorosa per constātiæ firmitatem, sicut fuit ista Hester, quæ vanis precibus Aman flecti nequiuit, quousque de eo factum est iustitiæ complemētum, sicut dicitur Hester 7. quod etiam moraliter loquendo, de virgine pōt dici, quę precib. & deprecationib. hostis sui, id est, proprii corporis nō debet consentire, sed eum potius subiugare. ¶Itē sic erit finaliter nobilis, & gloriosa per æternā fœlicitatē, sicut de Hester dicitur Hester 1. q pla-cuit regi super omnes mulieres, & posuit diadema regni sui super caput eius. Vnde de finali gloria istius potest dici illud Hester 5. Induta est Hester regalibus vestimentis, & stetit in atrio domus regiæ. Vide figuras de Hester in multis locis dispersis in hoc opere, &c.

A **Heu.** Nota, quod heu si sit simplex, videtur interiectio dolentis, si vero sit triplex, vt cū simul dicitur, heu, heu, heu, tunc videtur interiectio admirantis. Iusti enim dolent, & stupent, & verba seu signa doloris & stuporis, secundum quod res exigit manifestāt. Dico igitur breuiter quod heu siue sit simplex, siue triplex dicatur, quod cum dicitur, ad maiorem assertionem dicitur heu. Est enim

Signum { Desolationis, Miserationis, Æmulationis, Detestationis, Admirationis, Dubitationis, Formidationis.

Dico igitur primo, quod heu signat desolatiue seu lamentatiue, quia sc. homo quando sentit se miserum atque tristem, & videt præsentem vel timet futuram causam miseriæ, & doloris, præ desolatione solet dicere heu, & dolorem tali signo vocis demonstrare. Dolet enim homo & desolatur

Quando { Videt statum damnabilem, Sentit locum horribilem, Perdit fructum amabilem.

Dolet (dico) seu desolatur dicens heu propter miseriam noxii status, quia s. quando homo videt, & considerat, quod status suus, tam corporaliter, quam spiritualiter est malus, valde debet dolere, & dicere heu, sicut faciebat illa vidua 2. Reg. 14. quæ dicebat. Heu quia mulier vidua ego sum, mortuus est enim vir meus. Dolet etiam, & desolatur homo dicens heu propter angustiam anxii loci, sicut videlicet quando se videt detentum, & incarceratum in loco sterili, & horribili, & vili, & à patria relegatum, & cum feris, & latronibus sociatum. Sic dolent iusti in via, id est, in mundo isto, vbi sunt banniti, & elongati à patria, & vbi impiis hominibus sunt coniuncti, & bonis omnibus spiritualibus priuati. Sic dicebat in persona talium Dauid in Psal. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est, habitaui cum habitantibus cedar, multum incola fuit anima mea. Dolet insuper & desolatus homo, dicens heu propter carentiam proprii fructus, quia s. homo multum tristatur, quādo perdit socios, filios & amicos. Sic etiam spiritualiter iustus tristatur, & desolatur, quando Deum & sanctos, qui filii & socii sui erant per gratiam (iuxta illud verbum Matth. 12. Quicunque fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis est, ille frater meus, & soror, & mater mea est) à se per peccatū sentit fieri alienos. Et sic desolabatur Tobias Tobiæ 10. Pro filio à se absente dicens. Heu me fili mi, adquid te misimus peregrinari lumē oculorum nostrorum. Sic desolari etiam, & tristari debent patres spirituales i. prælati, quando filios i. subditos vident per peccatum mortuos, & consumptos sicut de propheta à leone occiso dicitur 3. Reg 13. Planxerūt eam, heu heu mi frater. Patet igitur quomodo heu signat desolatiue. ¶Secundo dico, quod heu signat miseratiuè seu compassiue. Homo enim de miseriis alienis debet contristari, & eisdem compati & flebiliter misereri, dicens illud Iudic. Heu me filia mea, decepisti me, & ipsa decepta es. Et sic loquebatur miserando Ezechiel videns seuera Dei iudicia erga populū, dicens sic Ezechiel 9. Heu, heu, heu Domine Deus, ergo ne disperdes omnes reliquias Israel, effundens furorem tuum super Hierusalem, & Ezech. 11. Heu, heu, heu domine Deus, consummationem tu facies reliquiarum Israel? Quamuis enim iusti conforment voluntatem suam voluntati diuinæ, compatiuntur tamen quando vident contra alios Dei iudicia seueriter infligenda, sicut de Samuele legitur, quod plorabat Saulem præ compassione, pro eo quod dominus abiecerat eum 1. Reg. 16. Sumitur igitur heu, vt dictū est, miseratiuè, seu compassiuè. B

¶Tertio dico, quod heu sumitur æmulatiuè seu vindicatiuè. C Ille enim qui zelat & appetit vindictam inimicorum, dicit heu, sicut dominus dicit Esa. 1. Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor super inimicis meis.

¶Quarto dico, quod heu sumitur detestatiue. Ille enim qui D de re abominabili & displicenti loquitur, consueuit cum indignatione dicere heu. Et ideo Ezec. 6. dicitur. Percute manum tuam, & allide pedem tuum, & dic heu ad omnes abominationes malorum domus Israel.

¶Quinto dico, quod heu sumitur quandoque admiratiuè, E quia scilicet quoties homo videt rem insolitam atq; nouam, magnam, mirabilem, & stupendam, solet dicere heu. Et sic mi-ratur homo

De { Suprema Dei potentia, Seuera Dei iustitia, Occulta Dei prudentia seu prouidentia.

Homo igitur dicit heu, considerans Dei potentiam. Et sic loquitur Hieremias, dicens Hierem. 32. Heu, heu, heu domine Deus, ecce tu fecisti cœlum, & terram, & fortitudine tua magna: & Num. 24. Heu quis victurus est quando faciet Deus? Item homo dicit heu, considerans Dei iustitiam. Ex consideratione enim iudiciorū & occultæ iustitiæ diuinæ solet oriri admiratio, seu stupor. Sic videbatur admirari Hieremias prophetā de hoc, quod Deus videbatur ordinasse punitionem malorum, dato, quod eis pax publicè promitteretur, dicens sic Hier. 4. Heu, heu, heu, ergo ne domine decepisti populum istum dicens, pax erit vobis, & ecce peruenit gladius vsque ad animam. Item homo dicit heu, considerans Dei prouidentiam, seu eius occultam prudentiam. Et sic 4. Reg 3. Vbi dicitur, quod exercitus trium regum videbantur propter aquæ carentiam consumpti, sed diuina prouidentia ad preces Helisæi remediauit, qui aquas contra spem omnium procurauit, dicitur per regem Israel sic. Heu, heu, heu, congregauit nos Deus tres reges, vt trade-

traderet in manu Moab. Sic igitur dico, quod heu sumitur quandoque admiratiue.

F ¶ Sexto dico, quod heu quandoque sumitur dubitatiue seu formidatiue. Sic dicebat ille puer Helisæi videns exercitum regis Syriæ missum ad capiendum magistrum suum, dicens 4. Re. 6. Heu, heu, heu, domine mi, quid faciemus? Sic ergo patet, quod heu est interiectio dubitatiua, detestatiua, admiratiua, indignatiua seu æmulatiua, miseratiua, & desolatiua. Vide sup. in prologo, de A, A, A,

Hic aduerbium loci.

Nota, quod istud aduerbium hic, quod est aduerbium loci, semper significat certum locum, sed moraliter loquendo, inueniuntur bona & mala loca, ergo in bono sumitur, & in malo. Et primo dico, quod hic signat in bono, quia sc. per hic potest intelligi omnis locus vtilis, virtuosus, & bonus. Est enim vnum hic interius in conscientia, & est aliud hic exterius in Ecclesia, & hic superius in patria,

Hic in { Corde est locus secretus,
Ecclesia est locus completus,
Cœlo est locus quietus. }

Primo igitur dico, quod hic est locus secretus, habilis ad contemplandum, quia s. viri contemplatiui solent venire & intrare ad istud hic i. ad secretum conscientiæ, exemplo Heliæ, qui in monte Dei Oreb mansit in spelunca, & post egressus stetit in monte coram domino, sibique dictum est. Quid hic agis? Respondit: zelo zelatus sum, &c. 3. Reg. 19. Quia s. illi, qui sunt in isto hic i. in spelunca profundæ conscientiæ meditantes, & stant coram domino in culmine eminentiæ contemplantes, possunt dicere, quod ipsi sunt hic pro domo domini zelantes, & Deum videntes & considerantes Genes. 16. Hic vidi posteriora videntis me. Posteriora enim Dei sunt ipsius humanitas, suique futuri iudicii seueritas, & Paradisi fœlicitas, quia s. posterius euenient in futurum, quæ s. in isto hic i. conscientia debent videri, & contemplari 1. Regum 9. Num hic est videns: responderunt, hic est. Hic est igitur locus secretus, habilis ad contemplandum.

B ¶ Secundo dico, quod hic est locus completus vtilis ad habitandum. Et iste est locus Ecclesiæ & religionis, statusq; gratię & perfectionis. Nam

Hic est locus {
Expectationis alta sperantibus,
Requietionis pacem amantibus,
Liberationis mala timentibus,
Dispensationis bonis egentibus,
Eruditionis parum scientibus,
Adorationis Deum quærentibus,
Castigationis culpas horrentibus,
Peregrinationis ad cœlum volantibus,
Longæ mansionis perseuerantibus,
Meditationis considerantibus,
Introductionis pro hospitantibus. }

Igitur de isto hic, i. de statu Ecclesiæ, religionis, vel gratiæ dico, quod hic est loc⁹ expectationis, quia s. hic oportet viuere in spe & patientia, & expectare beatam spem, & aduentū gloriæ magni Dei. Ad Titum 2. Vnde Abraham ascendens in montem legitur dixisse duobus pueris suis Gen. 22. Expectate hic cum asino. Asin⁹ n. patientiam designat, quia scil. Abraham i. Christus quando montem Paradisi ascendit, in spe & expectatione & patientia pueros & seruos viuere persuasit Marci 24. Sustinete hic. ¶ Item hic est locus liberationis. Hic enim liberatur homo de periculo damnationis æternæ, per fidem & charitatem, quod bene figuratum est Genes. 19. Vbi Loth audiens Sodomam perituram, dixit domino. Non possum (inquit) saluari in monte, est ciuitas hic iuxta parua, ad quam possum fugere, & saluabor in ea: quia pro certo in monte eminentiæ huius mundi non est salus, sed in parua ciuitate, quæ est hic iuxta i. in religione vel Ecclesia militante. ¶ Item hic est locus requietionis. In statu enim mundi vel peccati non est nisi labor, in statu vero Ecclesiæ, vel religionis, vel gratiæ est pax, ideo cuilibet quietem mentis amanti, dicitur illud Ruth 4. Declina parumper, & sede hic, & 4. Reg. 2. Sede hic, quia dominus misit me. Sedere enim quietem signat. ¶ Item hic est locus dispensationis, quia s. hic sunt prælati, qui bene meritis dispensant beneficia, & curati, qui pœnitētibus dispensant sacramentorum remedia, & Deus & sancti, qui cunctis dispensant gratiarum, & virtutum suffragia 1. Corinth. 4. Hic iam quæritur inter dispensatores, & fidelis quis inueniatur. ¶ Item hic est locus eruditionis. Et ideo figuraliter dicitur Io. 6. Est puer vnus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces. Puer enim est Christus, qui hic in Ecclesia administrat egentibus, & communicat quinque panes, id est, scientiam quinque librorum Moysis, & duos pisces, id est, scientiam Euangeliorum, & Epistolarum noui testamenti. ¶ Item hic est locus adorationis 1. Regum 1. Steti coram te hic orans. ¶ Item hic est locus castigationis, quia hic debet homo coercere, & corrigere suos vagos, & deuios appetitus Iob 38. Hic confringes tumentes fluctus tuos. ¶ Item hic est locus peregrinationis, quia scilicet ciuitas ista non est manens, sed transiens de hoc mundo ad patrem Hebræo. 13. Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. ¶ Item hic est locus longæ mansionis, quia hic, scilicet in loco determinato, & certo, scilicet in claustro, & in religione, & fide oportet perseuerare vsque ad mortem, non per mundum, & mundi negocia diuagari 3. Regum 2. Non egrediar, sed hic moriar: & Exod. 24. Expectate hic donec reuertar. Vnde de bene perseuerantibus dicitur Matth. 16. Sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem donec videant filium hominis in regno suo. ¶ Item hic est locus meditationis, seu considerationis. Ideo dicitur Lucæ 23. Sustinete hic, & vigilate. ¶ Item hic est locus introductionis, quia scilicet ista est via, & porta ad eundum in cœlum Genes. 28. Vere non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cœli. Patet igitur, quod est quidam locus completus, vtilis in habitandum.

C ¶ Tertio dico, quod est hic locus quietus, & nobilis ad cooperandum seu ad soporandum vel dormiendum. Et iste est locus paradisi, qui est vnum hic, vbi est perfecta requies. In mundo enim non est requies, sed labor. Ideo bene dicitur Michæ 2. Surgite & ite, quia non habetis hic requiem. Sed certe in paradiso est hic quietis, iuxta illud Io. 16 In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem. Ideo de tali hic, id est, de quiete Paradisi dicitur in Psalm. Hæc requies mea in sæculum sæculi, hic habitabo, quoniam elegi eam. Sic igitur patet, quod hic signat locum quietum, locum completum, locum secretum. Et sic signat in bono.

D ¶ Sed adhuc dico, quod Hic significare potest in malo, & sic dico, quod

Hic signat { Cor impium,
Mundum deuium,
Infernum anxium. }

Primus est locus tumultuosus, quem dominus solet fugere. Cor enim impii quasi mare feruens, quod quiescere non valet Esa. 57. De Christo vero constat, quod factus est in pace locus eius, & habitatio eius in Sion Psalm. 57. Et ideo in tali hic, id est, in corde impio non potest Christus pacifice requiescere, vel manere Matth. 24. Si dixerint, ecce hic est Christus aut illic, nolite credere, quia oportet primum hæc fieri, &c. Mar. 16. Surrexit, non est hic. Et certe male, quia homo potest dicere sibi illud Io. 11. Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Secundus est locus defectuosus scilicet mundus, cui vir iustus debet cedere. Et merito, quia pro certo per opera virtuosa mundus non colitur Matt. 20. Quid hic statis tota die ociosi. Imo quilibet iustus ibi grauatur, & contemnitur Gen. 40. Hic innocens in lacum missus sum. Et ideo non mirum si finaliter veniat ad confusionem, & ad exilium deducatur, quia sicut dicitur Matt. 24. Non reliquetur hic lapis super lapidem. Et propter hoc dominus in scripturis cōsulit, quod iste deseratur, & quod à bonis hominibus condemnatur 3. Reg. 19. Quid hic agis Helia, &c. sicut supra, & Tob. 14. Nolite manere hic filii, dirigite gressus vestros, vt exeatis hinc, video enim quod sua iniquitas finem dabit ei. Deridendo etiam loquitur contra mundi habitatores, dicens Esa. 22. Tu quis hic, aut quasi quis hic, quia excidisti tibi hic sepulchrum, &c. Subiungit. Ecce asportari te faciet dominus, sicut asportatur gallus gallinaceus, &c. Expone, &c. ¶ Tertius est locus tempestuosus scilicet infernus, à quo debet quisque metuere. Et merito, quia ibi est labor & miseria. Michææ 2. Non habebitis hic requiem, Ibi est fames, & penuria. Vnde damnatus quilibet potest dicere illud Lucæ 15. Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo. Sic igitur patet quomodo hic aduerbium in bono signat, & in malo.

Hic pronomen.

A Nota, ꝙ illud pronomē hic est ꝓnomen demonstratiuum & est nomen singularitatis significatiuum. Et ideo per istud pronomen hic, potest significari quilibet vir perfectus, qui est in scientia, & moribus præ aliis singularis, & qui ratione perfectionis, & sanctitatis est aliis speculabilis, & exemplaris. Demonstrantur n. per hic, aliis res mirabiliores, res excellentiores, res insolitiores, seu rariores, & nouiores. Et ideo vir perfectus pōt dici hic, quia pro certo nihil ipso mirabilius. Vnde de ipso dicitur Eccles. 31. Quis est hic, & laudabimus eum. Fecit enim mirabilia in vita sua, qui probatus est in illo, & perfectus inuētus est. Item viro perfecto nihil excellentius, excellit n. alios in scientiarum & morum virtute, & quantitate, vt de isto hic dicatur illud Lucæ 1. Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur. ¶ Item viro perfecto nihil insolitius, rarius, seu nouius. Et ideo de tali hic potest dici illud, quod dictum fuit visa nouitate signorum, & miraculorū passionis Christi Lucæ 23. Vere hic homo iustus erat. Et propter hoc de tali hic i. de tali viro perfecto sic de-

monſtrabili, ſic ſpeculabili, ſic ſingulari, ſic exemplari, poſſumus breuiter exponere illud, quod dicitur Io.6. Hic eſt vere ꝓ-
B pheta. ¶ In quibus verbis oſtẽditur, quod homo poteſt dici hic hoc eſt dictum, virtutis demonſtrabilis, & ſingularis, triplici ratione, ſcil quando habet

Conſtantiæ vel permanentiæ fortitudinem,
Facundiæ vel eloquentiæ rectitudinem,
Prudentiæ vel ſapientiæ limpitudinem.

Iſta n. tria faciunt hominẽ ſpectabilem, demonſtrabilẽ atq; clarũ ſ. permanentiæ fortitudo, quæ oſtenditur, cũ dicitur, hic eſt. Eloquentiæ certitudo, quæ notatur in aduerbio vere. Sapientiæ limpitudo, quæ notatur, cum dicitur propheta. Vir enim perfectus debet habere

Conſtantiam ſine vanitate & varietate,
Facundiam ſine falſitate,
Prudentiam ſine ruditate.

¶ Debet enim habere

Conſtantiam perſeueratiuam. (Hic eſt inquit.)
Facundiam certificatiuam. (Vere)
Prudentiam conſideratiuam. (Propheta.)

Primo igitur dico, quod ſi volumus eſſe hic, i. viri demonſtrabiles ſingulares & exemplares, nos debemus habere conſtantiæ fortitudinem, quod oſtenditur, cum dicitur, hic eſt. Ille enim veraciter dicitur eſſe, qui propter exteriora accidẽtia neſcit deeſſe. Iſtud enim verbum ſum, es, ſecundũ grammaticos eſt ſubſtantiuum verbum, ad denotandum, quod ipſe eſt ad modum ſubſtantiæ, qui propter mutationem accidentium non variatur. Quia ſcil. ille, qui ſpiritualiter vult eſſe, nunquam propter accidentium tribulationem vel tentationem debet ab eſſe morali deficere vel ceſſare, ſed ſemper in bono conſtare, & perſeuerare, quod oſtenditur cum dicitur, hic eſt, quod eſt præſentis temporis, ad denotandum, quod nos debemus eſſe ſemper, & continue, & præſentialiter exiſtentes, & in bono perſeuerantes, exemplo primæ materiæ, quæ eſt inuariabilis incorruptibilis, & immutabilis. Quanquam enim formæ & accidentia, quibus ipſa ſubſtat varientur, alterentur, & corrumpantur, ipſa tamen ſemper eadem manet, nec quoquo modo corrumpitur, vel mutatur. Quia pro certo vir perfectus ſemper debet eſſe in bono conſtans, perſeuerans, incommutabilis & æternus. Et quamuis forma ſua exterior, hoc eſt dictum, ſua proſperitas tẽporalis, ſua ſublimitas ſæcularis, ſua etiam ſanitas corporalis varietur, multiplicetur, mutetur, vel per tribulationem penitus deſtruatur, ipſe tamen propter hoc non debet mutari vel deficere, nec per peccatum à bono ſtatu reſiſtere ſed ſemper in bono perſeuerare & perſiſtere. Sicut enim dicitur Prouer.12. Non contriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit: ita quod de eſſentia, id eſt, de perſeuerantia talium poteſt dici illud Pſ. Tu autem i-
C dem ipſe es, & anni tui non deficient. Hic eſt igitur. ¶ Et nota, quod talis debet exiſtere & perſeuerare

In { Fraternitate & amicitia,
Humilitate & innocentia,
Æqualitate & iuſtitia.

Debet (dico) perſeuerare in amicitia & fraternitate, vt de ipſo dicatur illud 2. Macch.15. Hic eſt fratrum amator, qui multum orat pro populo. Debet etiam permanere in humilitate, & innocentia, vt de ipſo dicatur illud quod de Chriſto Matthæi 3. Hic eſt filius meus dilectus. Debet etiam perſiſtere in iuſtitia, ſeu æqualitate, vt de ipſo dicatur illud Lu.23 Vere hic homo iuſtus erat. Sed heu proh dolor, videtur hodie, ꝙ multi ſunt, qui tali eſſentia, exiſtentia, ſeu perſeuerantia ſunt carentes. Non enim habent eſſe duratiuum, ſed defectiuum. Non habent ſtatum exiſtentem, ſed deſiſtentem. Non ſtatum ſtabilem, ſed mutabilem. Iſtud patet inter mundanos amicos, qui perſeuerant in proſperitate, deficiunt tamen in aduerſitate, Iſtud patet inter alios mundanos, qui ſunt innocentes & humiles in tempore paupertatis, ſunt vero ſuperbi & iniqui tempore proſperitatis. Iſtud etiam patet generaliter inter omnes inconſtantes, & leues, qui ſi quandoque ſunt iuſti, occaſione modica fiunt iniuſti. Omnes enim iſti habent eſſe debile, & non durabile, modo enim ſunt, modo non ſunt, modo apparent, modo diſparent modo exiſtunt, & modo deſiſtunt. Iſti ſunt ſicut ſtellæ, quæ dicuntur cometæ, quæ ſunt ſtellæ temporales, non æternales, ſtellæ fluidæ, non ſolidæ, ſtellæ apparentes, non exiſtentes. Iſtæ enim videntur ſtellæ, & non ſunt, ſed ſunt quædã impreſſiones aeris, quæ ad tempus veniunt, & ad tempus recedunt, quia ſicut dicitur Apocalyp. 2. Iſti ſunt illi, qui ſe dicunt Iudæos, & non ſunt, ſed ſunt ſynagoga ſatanæ. Quia proculdubio tales homines inconſtantes faciliter mutantur, & variantur, & de bono ad malum, de veritate ad mendacium commutantur, vt de talibus dicatur illud Eſa.41. Ecce vos eſtis ex nihilo, & opus veſtrum ex eo quod non eſt. Et ideo de falſa apparentia talium, & de falſa apparentia hypocritarum, qui recte videntur eſſe, & non ſunt, poteſt deſpectiue dici Illud Eſaiæ 22. Tu quis hic, aut quaſi quis hic, quia excidiſti tibi hic ſepulchrum? Tales enim falſi amici, hypocritæ & falſi humiles non poſſunt dici hic, ſed quaſi hic, non poſſunt dici quis, ſed quaſi quis, quia ſcilicet iſti vt dictum eſt, non habent exiſtentiam, ſed ſolum apparentiam, & hoc eſt, quod ſequitur. Quia exciderũt ſibi hic ſepulchrum, Sepulchrum enim, quod eſt pulchrum exterius, interius vero vile & fœtidum, ſignat vitium hypocriſis & cuiuſcunque ſimulationis, quæ ſcilicet exterius eſt pulchra per ſiccam apparentiã, interius vero eſt vilis, & turpis per malam & falſam exiſtẽtiam Quia ſcilicet tales mali ſunt in intentione, ſed bonis aſſimilantur in apparentia, ſimiles miluis, qui in roſtro & pluma ſunt ſimiles auibus prædalibus, non tamen in efficacia, vel virtute, quia ſcil. tales in pluma, id eſt, in habitu, & conuerſatione, in roſtro, id eſt, in verbis, & locutione, bonis viris & fidelibus amicis ſunt ſimiles, nunquam tamen in virtute & perfectione. De talibus igitur dicitur Io.9. quod dicebatur de cœco nato. Alii dicebant, quia hic eſt, alii autem dicebant, non, ſed ſimilis eſt ei. Non ſic chariſſimi, Non habeamus eſt, & non, non habeamus accidens, ſed ſubiectum, non apparentiam, ſed exiſtentiam, vt de quolibet ſcilicet dicatur hic eſt, vt ſic dicatur illud Io.1. Hic eſt vere Iſraelita, in quo dolus non eſt. Patet igitur, quod ſi volumus eſſe demonſtrabiles, ſingulares & exemplares, nos debemus habere exiſtentiæ ſeu permanentiæ firmitatem. (Hic eſt inquit.)

¶ Secundo dico, quod ſi volumus eſſe hic, id eſt, viri demon- D
ſtrabiles, ſingulares & exemplares, non debemus habere eloquentiæ certitudinem (vere inquit.) Iſtud vero aduerbium vere, eſt affirmatiuum & certificatiuum, quia ſcilicet ad hominem perfectum pertinet vere, certè, firmiter & infallibiliter loqui. Sicut enim ſanctitas debet eſſe talibus in intentione, ſic veritas in locutione, vt eis dicatur illud Iudic. 8. Omnia, quæ locutus es, vera ſunt, & non eſt in ſermonibus tuis vlla reprehenſio. Roſtra enim auium rapacium ſunt curua & acuta, roſtra vero auium manſuetarum & ſimplicium ſunt plana, & recta. Ad denotandum, quod ſicut roſtra, & ora rapacium, & malorum ſunt curua per falſitatem, ſic roſtra & ora bonorum, & ſimplicium debent eſſe recta, & plana per veritatem. Vnde Prouerb.8. Aperientur labia mea, vt recta prædicent, veritatẽ meditabitur guttur meum. De tali igitur hic, i. de tali eloquentiæ veritate poteſt dici, quod de Apolline dicitur Act.18. Hic erat edoctus viam domini, & feruens ſpiritu loquebatur ea, quæ ſunt Ieſu. Sequitur. Hic igitur fiducialiter agebat in ſynagoga. Habeamus igitur eloquentiæ certitudinem.

¶ Tertio dico, quod ſi volumus eſſe hic, habeamus ſapien- E
tiæ limpitudinem. Propheta inquit. Propheta enim eſt ille, qui tractat, & cogitat de rebus ſecretioribus, ſuperioribus, futuris, & occultioribus, & ſignat virum ſapientem, & prudentem, qui ſcilicet de rebus futuris & occultis ſcilicet de pœnis inferni, de gaudiis Paradiſi, de terrore iudicii, de offenſa Dei, de vilitate peccati, de vanitate mundi, de fragilitate corporis humani ſolet cogitare, & conſiderare, meditari pariter, & tractare. Iſta eſt igitur vera prophetia, quæ cogitat de rebus abſentibus non de præſentibus, de occultis, non de manifeſtis, de æternis, non de mundanis. Et ſic de tali poterit dici illud Io.6. Hic eſt vere propheta, qui venturus eſt in mundum & Matt.21. dicitur. Hic eſt Ieſus propheta à Nazareth Galilææ. Talis enim hic dicitur per ſingularitatem perfectionis, dicitur Ieſus, id eſt, ſaluatus per benignitatem compaſſionis, dicitur propheta per ſagacitatem diſcretionis, diicitur à Nazareth, quod interpretatur floridus, per formoſitatem conuerſationis, dicitur eſſe de Galilęa, quod interpretatur volubilis, per celeritatem bonæ operationis. Sic igitur patet chariſsimi, quod ille, qui vult eſſe hic, id eſt, vir ſpiritualis, demonſtrabilis & exemplaris, perfectus & ſingularis, debet habere ſapientiam conſideratiuam, Eloquentiam certificatiuam, Exiſtentiam perſeueratiuam. Et Breuiter tali huic, qui ſcilicet ſic eſt demonſtrabilis atque clarus, ſolet dominus pacem concedere, tutè defendere, & bona tribuere, cœlo recipere, honorem pandere, ſaluum efficere, Mariæ iungere, Deus enim talibus pacem concedit Matt 10. Pax huic.

¶ Item tales dominus iuuat & defendit, & bona eis tribuit Matth. 20. Volo & huic nouiſſimo dare ſicut & tibi. Item iſtum dominus in cœlum introducit Io. 10. Huic oſtiarius aperit. Item iſtum dominus honorari facit Luc.14. Da huic locum. Et finaliter ipſum ſaluat, & in Paradiſum deducit Luc.19. Hodie huic domui ſalus facta eſt. Et ipſum beatæ Virgini aſſociat & coniungit, quia ſicut dicitur Luc.18. Huic erat ſoror nomine Maria.

Hæc. Nota, quod illud pronomen hæc ſicut & hic ſignat A
ſingularitatem, & excellentiam virtuoſam, eſt enim pronomen demõſtratiuum, & per conſequens exemplaris excellentiæ & euidentiæ deſignatiuum. Siue igitur referatur ad

beatam Virginem, vel ad quamcunque ſanctam, ſiue ad ſupernam lætitiam, & ciuitatem, poteſt breuiter notari, quod iſtud pronomen hæc in ſcriptura ſignat quandam excellentiam ſingularem in materia de qua agitur. Et ideo poſſum dicere, quod iſtud pronomen hæc ſignificat

Perſonæ bonitatem,
Cordis iocunditatem,
Vitæ ſingularitatem,
Cœli fœlicitatem.

Primo ergo dico, ꝙ ſignat Perſonę bonitatē, & ſingularitatem, quia ſcilicet hæc eſt fœminini generis, nominatiui caſus, numeri ſingularis. Sic iſta ſancta, de qua agimus, fuit fœmina per pietatem. Nominatiua per famoſitatem. Singularis numeri per vitæ, & famæ excellentiæ moralitatem. Et ideo de tali hæc canit Eccleſia illud, quod virginibus dicitur. Hæc eſt virgo ſapiens, & vna de numero prudentum, quæ ſecum acceperunt oleum, & ornauerunt lampades ſuas. In quibus verbis Eccleſia commendat tales, ſcil.

A { Sagacitate,
Pietate,
Caſtitate.

A ſagacitate dico, quia hæc eſt virgo ſapiens, & vna de numero prudentum. A pietate ēt, quia hæc eſt virgo ſapiens, quæ acceptis lampadibus ſumpſit ſecum oleum in vaſis. (A caſtitate.) Vnde hæc eſt, quæ neſciuit thorum in delictis, habebit fructum in reſpectione animarum. Et ideo breuiter de perfectione iſtius hæc, id eſt, iſtius ſanctæ poteſt exponi illud Ezech. 1. Hæc erat viſio diſcurrens in medio quatuor animalium, ſplendor ignis & de igne fulgur egrediens. In quibus verbis aduerte quatuor rationes, quare iſta potuit dici ſingularis, demonſtrabilis, & exemplaris ſc. quia iſta bona ſedulitate occupatur, quia hæc erat viſio diſcurrens, firma ſtabilitate roboratur, quia hæc erat in me quatuor animalium, feruenti charitate inflammabatur, quia ignis ſcil. lucenti venuſtate decorabatur, quia dicebatur ignis, ſplendor & fulgur, quia ſ. ſemper lucet hæc operando, fuit omnimoda, quia diſcurrens hæc perſeuerando, fuit ſolida, quia in medio hæc diligendo, fuit feruida, quia ignis hæc conuerſando, fuit lucida, quia fulgur & ſplendor. Fuit igitur iſta obediens & operoſa, diſcurrens, ſimilis Marthæ, quæ ſatagebat circa frequens miniſterium Lucæ 10 & Gen. 2. Hæc vocabitur virago, quæ dicitur à virtute Act. 9. Hæc erat plena operib. bonis. ¶ Item hæc fuit firmiter reſidens & virtuoſa, quia fuit in medio: illud enim quod eſt in medio, magis eſt firmum Pſal. Hæc mutatio dexteræ excelſi Io. 19. Hæc eſt mater tua. Item hæc fuit feruens & amoroſa 4. Reg. 8. Hæc eſt mulier, & hic eſt filius eius. Amor enim denotatur in filio. ¶ Item hæc fuit lucens & luminoſa Sapi. 7. Eſt enim hæc ſpecioſior ſole. Et bene ſpecioſior, quia ſcil. in ipſa reſplenduit iuſtitiæ firma ſanctio Leuit. 7. Hæc eſt lex clementiæ, dulcis vnctio Exod. 7. Hæc eſt vnctio Aaron: & Matth. 27. Mittens enim hæc mulier hoc vnguentum in corpus meum, ad ſepeliēdum me fecit: & Marci 12. Vidua hæc pauper plus omnibus miſit. Munditiæ pura lotio. Vnde de Suſanna dicitur Dan. 13. quod egreſſa eſt hæc cum duabus puellis, vt ſci. lauaretur in pomerio. Decentiæ pulchra ratio, quia ſ. ſicut dicitur Ruth. 1. Hæc eſt illa Noemi, quæ ſcil. interpretatur pulchra. Vide proſecutionem iſtius auctoritatis in diuerſis ſc. diſcurrēs, ſupra de titulis currere, & diſcurrere. In medio, ſupra vbi Cherub, in illo verbo vbi dicitur. In medio lapidum ignitorum. Vide vbi fulgur, & fulgor vel in tabula. Patet igitur, quod iſtud ꝓnomen hæc ſignat perſonæ bonitatem.

B ¶ Secundo dico, quod ſignat cordis iocunditatem, ſeu gratiæ vel lætitiæ claritatem. Vnde de ſapientia dicitur Sap. 7. Hæc ſpecioſior eſt ſole. Et 10. Hæc venditum iuſtum non dereliquit. De gratia vero dicitur 1. Pet. 2. Hæc eſt gratia propter Deum. De lætitia vero dicitur in Pſal. Hæc eſt dies, quam fecit dominus, exultemus & lætemur in ea. Et breuiter ſi per hæc intelligatur Eccleſia vel religio, iuxta illud Exod. 12. Hæc eſt religio phaſæ, vel etiam ſtatus gratiæ, ſapientiæ vel gloriæ, dic, quod hæc eſt locus peregrinationis Geneſ. 47. Ad peregrinandum in terram hanc venimus. Eſt locus ſalutis, & promiſſionis Geneſ. 15. Semini tuo dabo terram hanc. Eſt locus viſionis & contemplationis Exod. 3. Vadam & videbo viſionem hanc magnam. Eſt locus amoris & dilectionis Iudi. 14. Hanc mihi accipe, quia placuit oculis meis. Eſt locus iuſtitiæ & perfectionis Gen. 7. Te vidi iuſtum coram me in generatione hac. Eſt locus conſtantiæ & liberationis Iud. 6. Vade, in hac fortitudine tua liberabis Iſrael. Signat igitur hæc gratiæ, vel Eccleſiæ libertatem.

C ¶ Tertio dico, quod ſignat vitæ ſingularitatem ſcilicet ſtatum perfectionis, ſicut ibi Eſa. 30. Hæc eſt via, ambulate in ea, neque declinetis ad dexteram, neque ad ſiniſtram.

¶ Quarto dico, quod poteſt ſignificare cœli fœlicitatem. Vnde pro certo iſtud pronomen hæc prædicatur ſæpiſſime de ciuitate Eccleſiæ militantis & etiam triumphantis. De militante enim canimus. Hæc eſt domus domini firmiter ædificata, &c. De Eccleſia vero triumphante dicitur Io. 17. Hæc eſt vita æterna. D

¶ Et nota, quod iſta dicitur hæc, id eſt, clara & demonſtrabilis propter multitudinem rationum, ſcil. E

propter { Perfectam iucunditatem,
Completam amœnitatem,
Quietam tranquillitatem,
Immotam ſecuritatem,
Honeſtam ſocietatem,
Inuentam fœlicitatem.

Eſt enim ibi locus perfectæ iocunditatis, ita quod illi, qui ſunt ibi, dicunt illud Pſal. Hæc eſt dies, quam fecit dominus, exultemus, & lætemur in ea. ¶ Item ibi eſt locus completæ formoſitatis. Vnde Thre. 2. Hæccine eſt vrbs perfecti decoris, gaudium vniuerſæ terræ? ¶ Item ibi eſt locus quietæ tranquillitatis. Vnde Pſ. Hæc requies mea in ſæculum ſæculi, hic habitabo, quoniam elegi eam. ¶ Item ibi eſt locus æternæ ſecuritatis. Vnde Soph. 2. Hæc eſt ciuitas glorioſa habitans in confidentia. ¶ Item ibi eſt locus honeſtæ ſocietatis, ibi enim non ſunt niſi ſancti & iuſti. Gloria enim hæc eſt omnibus ſanctis eius. Vnde Pſal. Hæc porta domini, iuſti intrabunt per eam. ¶ Item ibi eſt locus inuentæ fertilitatis vel fœlicitatis. Vnde ſancti poſſunt modo dicere illud Thren. 2. En hæc eſt dies, quam expectabamus, inuenimus & vidimus. Sicut enim laborans, quando inuenit requiem, famelicus, quando inuenit panem, operarius, quando inuenit mercedem, obſeſſus, quando inuenit pacem, ſolent gaudere, & diem illam plurimum commendare. ſic ſancti in patria, vbi pro certo inueniunt requiem, & trāquillitatem, panem, & ſatietatem, mercedem, & vtilitatem, pacem, & ſecuritatem, perfecte exultant, & quia talem locum inuenerunt, ſummè iucundantur, & gaudent. Et breuiter de hæc, id eſt, de ciuitate iſta & de eius opulentia, & fœlicitate dicitur Eſa. 54. Hæc eſt hæreditas ſeruorum domini: & in Pſ. Hæc eſt generatio quærentium dominum. De mundi vero proſperitate vel de mundana iniquitate, quod demonſtrari poſſet per pronomen hæc, allega illud Dan. 4. Nonne hæc eſt Babylon illa magna? De impietate etiam dicitur Zacha. 5. Hæc eſt oculus eorum. Et de fine talium dicitur 1. Macha. 13. Hæc proſpectum habebat in præceps. Iſta eſt igitur terra, de qua eſt egrediendum Gen. 31. Surge egredere de terra hac: & Gene. 19. Omnes qui tui ſunt, educ de hac vrbe. Et merito, quia ſcil. dominus contra huiuſmodi eſt indignatus propter quod alibi eſt fugiendum Hiere. 33. Abſcondam faciem meam à ciuitate hac, quia ſcilicet iſta condemnata eſt ad venundandum, & deſtruendum Luc. 19. Et quidem in hac die, quæ ad pacem tibi, ſed venient dies, in quibus non relinquent in te lapidem, &c. Et ſic igitur patet, quomodo iſtud pronomen hæc poteſt in fœminino genere magna, & mirabilia deſignare.

Hi. Horum. His. Hos

Nota, quod ſicut de hic dictū eſt, ita & illud pronomen hi quandoque ſumitur relatiuè, quandoque demonſtratiuè. Et ſic dico, quod moraliter loquendo, dici & prædicari poteſt, de impiis, & de iuſtis. Impii enim ſunt relatiui per malam malorum imitationem, & malā ſui ad malos relationem, applicationem & conformationem. Boni vero & iuſti ſunt relatiui, quia Deum ſolent imitari. Demonſtratiui etiam quia per ſuam vitam claram & honeſtam poſſunt aliis tanquam regulà, & exemplum demonſtrari. Igitur de malis qualiter dicūtur hi, & qualiter malos imitantur, & qualiter propter ſuam vitam horribilem, & infamem aliis digito demonſtrantur, poſſum notare, quod hoc eſt, quia A

Diſcordiam per mundum ſeminant,
Iactantiam pompoſe fulminant,
Conſtantiam rumpunt & terminant,
Munditiam fœdant & inquinant,
Sæuitiam inferni ruminant.

Mali enim diſcordiam ſolent ſeminare. Nam quia hi pacem odiunt, & contemnunt (Pſal. Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus) ideo aliorum pacē diripiunt, & diſtingunt Thre. 7 Ab his diuiſæ ſunt inſulæ gentium Gen. 10. Item iſti hi iactātiam ſolent fulminare. Tales enim vt communiter pompoſi ſunt, & ſuperbi Pſal. Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine domini inuocabimus.

¶ Item tales hi cōſtantiam ſolent terminare, ſeu ēt non ſeruare, quia ſcil. mali parum perſeuerant in bono Lucæ 8. Hi radices

dices non habent; quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. ¶ Item tales hi munditiam solent inquinare scil. per luxuriam. Vnde isti sunt illi, qui descendunt in lacum id est, immunditiam & fœtorem. Figurati in illis, de quibus dicitur Luc. 8. quod hi sunt, qui à solicitudinibus, i. peccatis, & diuitiis & voluptatibus suffocantur Ezec. 31. Detrahe multitudinem Ægypti ad terram vltimam cum his qui descendunt in lacum. Et ideo breuiter dico, quod tales hi i. tales, qui taliter sunt per enormem, infamem & malam vitam demonstrabiles inferni sæuitiam, miseriam, seu tristitiam solent perpetuò ruminare, ipsamque experiri realiter & tentare. Vnde de damnatione talium dicitur Ezec. 32. Omnes hi incircumcisi dicuntur, quia ipsorum superfluitas, & vitia nunquam per pœnitentiæ, vel disciplinæ sarculum resecantur. Et ideo non mirum si damnationis gladio feriuntur. Vnde Sap. 6. Iudicium durissimum fiet his.

B Patet igitur quomodo mali dicuntur hi. ¶ Si vero vis notare. Boni etiam dicuntur hi, pro eo, s. quia sunt bonorum imitatores, & in se demonstrabiles, & spectabiles, &c. dic, quod de talibus dicitur Roman. 8. quod quicunque spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt. Vnde de talibus his, id est, de talibus filiis potest dici illud Io. 1. quod Deus dedit potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus, &c. sed ex Deo nati sunt. Et si vis dicere de talibus his, dic, quod isti

Habent veritatis splendorem limpidum,
Tenent charitatis amorem feruidum,
Seruant æquitatis tenorem rigidum,
Orant deitatis dulcorem placidum,
Habent honestatis fulgorem splendidum,
Habent securitatis auctorem solidum.

Tales igitur hi in cognoscẽdo sunt valde limpidi 1. Tim. 4. His, qui cognoscunt veritatem, omnis Dei creatura bona. ¶ Item diligendo sunt valde feruidi Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti. ¶ Item isti iuste agendo sunt valde rigidi Psal. 35. Et iustitiam tuã his, qui recto sunt corde. ¶ Item isti Deum rogãdo sunt valde prouidi 2. Timo. 2. Sectare iustitiam, fidem, charitatem & pacem cum his, qui inuocant dominum corde puro. ¶ Item isti honeste viuendo sunt valde fulgidi Lucæ 1. Illuminare his, qui in tenebris, & in vmbra mortis sedent. Item isti securè manendo sunt valde solidi, quia scilic. semper habent Deum iuxta se ad auxiliandum paratum Ps. Iuxta est dominus his, qui tribulato sunt corde, &c. Sed pro certo de malis his dicitur contrarium, quia sc. isti pacem dissipando sunt valde auidi Ps. Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus. Et ideo isti æternè lugendo erunt valde stupidi, quia sicut dicitur Sap. 6. Iudicium durissimũ fiet his, qui præsunt. Et ista de His, & Hi sufficiant.

A **Hiericho** Nota, quod hiericho, quę interpretatur luna vel odor eius, fuit ciuitas gentilium, quæ à Deo circumdante Iosue cum exercitu Israel, & tubis & buccinis resonantibus & populis processionaliter euntibus vndequaq; fuit destructa, & muris miraculose corruentibus dissipata, & a filiis Israel occiso populo cum suis bonis omnibus igni data, sicut dicitur Iosu. 6. Lapsu vero temporis iuxta imprecationem Iosuæ serui Dei ab Ahiel de Bethel reædificata est, & in morte primogeniti fili sui fuit fundata, & in morte sui vltimogeniti consummata. Iosue enim maledixerat Hiericho, vt quicunque eam amplius reædificaret, in primogenito suo iaceret fundamentum eius, & in vltimogenito poneret valuas eius, quod scilicet postea factum est, quia s. Ahiel, qui eam reædificauit, quãdo fundamẽta eius posuit, primogenitum suum perdidit, quãdo vero completo ædificio valuas apposuit, vltimogenitum amisit, sicut dicitur 3. Reg. 19. in fine applicando igitur ad mores, dico, quod hiericho potest significare statum

Horribilem mundi vel peccati,
Laudabilem populi sacrati,
Spectabilem sæculi beati,
Damnabilem barathri cœcati.

Isti enim quatuor status hominum, & eorum habitationes & loca, videlicet Mundus & sceleratus, Ecclesia & iustificatus, Paradisus & beatus, Infernus & damnatus possunt per Hericho

B signari. ¶ Primo igitur dico, ꝙ per hiericho possum⁹ intelligere statum horribilem mundi deceptoris. Mundus enim propriè dicitur Hiericho, id est, luna, quia scilicet iste continue ad modum lunæ variatur, vnde scilicet ille versificator dicit, quod scilicet, Status fortunæ variatur imagine lunæ, Crescit, decrescit in eodem sistere nescit. Vnde etiam de homine mutabili & mundano dicitur Ecclesiast. 27. Stultus vt luna mutatur. Mundus igitur est Hiericho, quem Iosue, id est, Christus cum exercitu iustorum impugnare, & tubando, id est, prædicando circuire non cessat, ita quod muros suæ obstinationis quandoque subuertit & truncat, & vitia occidendo, populum eius spiritualiter interficit, dum ipsum conuertendo in melius mutat Heb. 11. Fide muri Hiericho corruerunt. Iste est ẽt Hiericho cuius dilectores & ædificatores primogenitum suum scilicet animam primo perdunt, deinde vltimogenitum scilicet corpus amittunt. ¶ Nota igitur, quod in isto Hiericho sunt

Insidiantes parcentes nemini,
Cœcutientes rebelles lumini,
Afficientes nocentes homini.

Ibi enim dæmones insidiantur Luc. 10. Homo quidã descendebat de Hierusalem in Hiericho, & incidit in latrones, qui etiam spoliauerunt eum, & plagis impositis abierunt semiuiuo relicto. Quia re vera quando homo dimissa Hierusalem, id est, dimisso statu gratiæ ecclesiæ vel pœnitentiæ, descendit scilicet ad complacentias mũdiales, statim adsunt latrones dæmones, qui ei insidiantur, qui sc. ipsum bonis spiritualibus spoliantes, per diuersa mala desideria plagãtes & vulnerantes, ipsum semiuiuũ, in quantum scil. anima mortuo corpore solum viuit, dimittere comprobantur. ¶ Item ibi simplices obtenebrantur, seu per ignorantiam excœcantur, sicut Matth. 20 dicitur quod duo cœci egredientes de Hiericho clamauerunt ad Christum, vt illuminarentur. Homo vero existens in Hiericho, id est, in mundo, cœcus manet, qui si ad Christũ per pœnitentiam & per mundi contemptum egreditur, statim videt. Christus enim egredientes de mundo per fidem, gratiam & sapientiam illuminat, quas mũdus secum retinens cœcos seruat Luc. 18. Cum appropinquaret Hiericho, cœcus quidam sedebat secus viam mẽdicans. ¶ Item ibi homines excerebrantur, id est, capiuntur per dæmones, & damnantur Hier. 52. Exercitus chaldæorum apprehenderunt Sedechiam in deserto quod est iuxta Hiericho & omnis comitatus eius defugit ab eo, & adduxerunt Sedechiam ad regem Babylonis. Quia scilicet in deserto huius mundi exercitus dæmonum solent Sedechiam, id est, hominem peccatorem per mortem comprehendere, & eum ad regem Babylonis luciferum in infernum deducere vel portare. Signat igitur hiericho statum horribilem mundi deceptoris.

C ¶ Secundo dico, quod hiericho signat statum laudabilem legis professoris, id est, hominis seu populi iusti. Hoc est dictum statum Ecclesiæ, fidei, vel pœnitentiæ, quæ sc. luna dicitur, propter fidei splendorem, & odor eius, propter deuotionis feruorem. Talis enim hiericho seu talis status aut ciuitas est

Locus { Tutus / Gratus / Aptus } ad { habitandum, / visitandum, / pullulandum.

Dico igitur, quod hiericho, id est, status religionis, vel Ecclesiæ est locus tutæ habitationis Ios. 6. Hiericho clausa erat atq; munita. Muri enim diuinæ legis claudunt & ambiunt istum locum, & ideo tutum est habitare ibidem, exemplo Helisæi, de quo dicitur 4. Regum 4. At ille habitabat hiericho. Item iste est locus gratiæ visitationis seu etiam spatiationis, quia scilicet in loco isto sunt flores & fructus bonorum operum & virtutum, & copia etiam arborum & herbarum, id est, bonarum & sanctarum personarum Eccles. 24. Quasi plantatio rosæ in hiericho, quasi oliua speciosa in campis. Et inde est quod sancti solent hic spatiari, & per gratiam habitare Lucæ 19. Egressus Iesus perambulabat Hiericho.

¶ Item iste est locus aptæ pullulationis, ibi enim crescunt virtutes & merita incessanter. Vnde seruis Dauid qui carebant barba, dictum est 2. Regum 10. Manete in Hiericho, donec crescat barba vestra. Barba enim quæ ornat faciem, signat virtutes, quæ ornant animam seu mentem. Sic igitur patet quod hiericho signat statum laudabilem legis professoris.

D ¶ Tertio dico, quod signat locum mirabilem summi creatoris scili. paradisum, qui bene dicitur luna vel odor, pro eo quia ibi claritas lucis æternæ, iuxta illud Esai 60. Non occidet vltra sol tuus, & luna tua non minuetur. Et etiam quia ibi est fragrãtia suauitatis immensæ Cant. 4. Odor eius super omnia aromata: Et nota de ista hiericho, quod hęc est locus, vbi sunt pulchra quæ considerantur, læta, quæ desiderantur, iusta quæ remunerantur, tuta, quæ non vulnerantur seu verberãtur ¶ Dico, quod hic sunt pulchra digna considerari Ios. 2. Considerate terram vrbemque hiericho. ¶ Item hic sunt bona digna desiderari, quia scilicet ibi est conuiuium sempiternum Ios. 5. Fecerunt phase in campestribus hiericho. ¶ Item hic sunt iusta digna remunerari, quia scilicet ibi est locus retributionis triumphalis & ideo hiericho in scriptura ciuitas palmarum dicitur, quæ scilicet significat victoriam. Vnde de filiis Israel dicitur, quod ipsi adduxerunt filios Iuda in hiericho ciuitatem palmarum ad fratres suos 2. Para. 28. Filii enim Israel Deum videntes sunt Angeli, qui

ſc.filios Iuda,id eſt, homines Deum confitentes,in hiericho,id eſt,in paradiſum deducunt,vbi palmam i.triumphum & victoriam iuxta merita cum fratribus ſuis,.i.cum ſanctis recipiunt. ¶ Item ibi ſunt tuta digna non vulnerari ſeu non impugnari. Iſta enim ciuitas valde tuta eſt, quia ſ.iſta eſt extra omnem tumultum inimicorum ſ. extra limites huius vitæ Num.21.Trans Iordanem hiericho ſita eſt. Patet igitur quod hiericho ſignat locum mirabilem ſummi creatoris.

E ¶ Quarto dico, quod ſignat locum terribilem hoſtis tentatoris ſc.infernum, qui proprie dicitur luna,quia ſ.ibi eſt perpetua eclipſis. Et ad hoc applica de Sedechia, qui in deſerto iuxta hiericho fuit captiuatus,& ad regē Babyloniæ ductus, per eum excæcatus & ligatus,& in Babylonem,id eſt,in confuſionem & perpetuam ſeruitutem tractus, ſicut dicitur Hier.52. Vel ſi vis, dic de hiericho alio modo, quæ interpretatur luna ſeu odor eius. Fuit enim primo ciuitas idololatriæ dedita, à Deo maledicta,& filiis Iſrael diſſipata,clangentibus buccinis à diuino plus quam humano opere diruta ſubuerſa, trans Iordanem ſituata, & à quibuſdam vrbs palmarum vulgariter nuncupata, & tandem ab Ahiel, qui interpretatur pater meus, vel patris deitas, mediante morte ſui primogeniti filii fundata & renouata, & mediante morte ſui vltimogeniti conſummata, & tandem ſolennis ciuitas magis,quam antea reputata:ſicut hęc omnia patent Ioſ 6.& 3 Reg.16.& deinceps.Poſſum ergo dicere,quod per hiericho poteſt ſignificari in ſcriptura Mundi proſtibulum,in quo iacent qui ſæpe delinquunt.Chriſti latibulum,in quo gaudent qui mundum relinquunt. Legis vmbraculum, in quo ſedent qui fidem addiſcunt.

F ¶ Dico igitur, quod per hiericho intelligitur proſtibulum mundanæ corruptionis,quia pro certo mundus eſt ciuitas idololatrarum,id eſt,peccatorum,quæ à filiis Iſrael i. à ſanctis hominibus fuit ſuperata, vltra Iordanem qui interpretatur riuus iudicii i.vltra omnem rationem & iudicium fuit fundata,lunæ quæ ſemper eſt in mutatione & motu, propter inhabilitatem ſuorum fluctuum comparata. Et ſi vis,nota, quod hiericho ſignat mundum propter tria, videlicet,quia eſt

Locus { Penurioſus, / Periculoſus. / Ruinoſus.

Eſt dico locus penurioſus,quia caret virtutum fructibus. Vnde Hier.52.dicitur.quod iuxta hiericho erat deſertum, in quo apprehenſus Sedechias & exercitus eius fugit ab eo, quia ſcilicet deſertum,id eſt,carentia omnis boni inuenitur hic, vbi cū quis deducitur, à ſuis mundanis amicis & comitibus deſeritur & oditur. ¶ Item eſt locus periculoſus quia abundat prauis hominibus. Vnde Luc. 10. dicitur,quod homo quidam deſcendebat à Hieruſalem in hiericho. & incidit in latrones,&c.¶ Item eſt locus defectuoſus,ſeu etiam ruinoſus Hebre. 11. Fide muri hiericho corruerunt. Iſtud eſt igitur hiericho quod ſignat proſtibulum mundanæ corruptionis.

G ¶ Inſuper dico,quod hiericho ſignat latibulum fidei Eccleſiæ vel religionis.Hiericho enim i.Eccleſia de antiqua facta fuit noua,in quantum de ſynagoga, noſtra noua & fidelis Eccleſia fuit orta,quæ ſub Ahiel i.a Deo patre in morte ſui primogenitiChriſti fuit fundata,& gratiis & virtutibus reparata,& trās Iordanem i. vltra fluxum mundanæ habitationis mirabiliter collocata Num.21.Trans Iordanem hiericho ſita eſt.Et aduerte quod ſtatus fidei religionis vel Eccleſiæ intelligitur per hiericho,ſcil.quia

Vallatur clauſulis mandatorum,
Scrutatur oculis prælatorum,
Ditatur plantulis meritorum,
Sectatur cumulis perfectorum.

Iſta enim hiericho eſt Dei mandatis clauſa vel vallata Ioſuæ 6. Hiericho autem clauſa erat atque vallata, & nullus egredi audebat. ¶ Item iſta eſt a bonis prælatis viſa vel ſcrutata, hoc eſt dictum,correcta vel viſitata. Vnde exploratoribus dictum fuit Ioſ 2. Conſiderate terram, vrbemque hiericho. ¶ Item iſta eſt virtutum plantulis aucta vel ditata. Vnde ipſa etiam poteſt dicere illud Eccleſ.24.Quaſi palma exaltata ſum in cades,& quaſi plantatio roſæ in hiericho, & bene dicitur quaſi palma, quæ ſcilicet ſignat victoriam quia ſcilicet ibi ſolet de vitiis victoria reportari 1. Para. 28. Impoſuerunt eos in iumentis, & adduxerūt in hiericho ciuitatem palmarum. ¶ Item iſta eſt à viris honeſtis ſemper habitata. Nam 2. Reg.14 dicitur quod ſeruis Dauid præceptum eſt, quod manerent in hiericho donec creſceret barba ſua.Barba dico, id eſt, ſapientia ſeu virtus & 4.Reg.2. dicitur, quod Heliſæus habitauit in hiericho. Sequitur, Ecce habitatio ciuitatis huius optima eſt. Patet igitur, quod hiericho ſignat latibulum Eccleſiæ vel religionis.

H ¶ Denique dico,quod hiericho ſignat vmbraculum ſynagogæ & antiquæ traditionis. Iſta enim fuit ciuitas per filios Iſrael deſtructa & in nouam eccleſiam transformata. Ad iſtam enim Chriſtus perſonaliter venit, & ipſam lumine fidei & gratiæ illuſtrauit,& moribus & virtutibus informauit.Vnde Lu 18.dicitur, quod cum Chriſtus appropinquaret hiericho, cœcus quidam clamauit.Ieſu fili Dauid, miſerere mei, qui ſtatim illuminauit eum. Cœcus n.iſte fuit populus Iudaicus,qui in aduentu Chriſti ad hiericho i ad ſynagogam, fuit illuminatus,& fide & miraculis illuſtratus,ſic igitur patet quod hiericho poteſt mūdum,Eccleſiam & ſynagogam ſignare,&c.Sufficit.

Hieroſolyma

A Nota, quod hieroſolyma idem fuit, quod Hieruſalem, caput ſ.regni & ciuitatum Iudeę,antiquitus etiam apud infideles mirabiliter cōmendata. Solinus enim de Iudæa loquens dicit ſic. Huius inquit Iudææ vrbs eſt hieroſolyma vrbium orientis longe clariſſima.Interpretatur autem hieroſolyma, pacifica vel viſio pacis. Et ſic ponit magiſter in hiſtoria ſcholaſtica. Iſta primo fuit dicta Salē, vbi fuit rex Melchiſedech, ſicut diciturGen.14.in fine. Tandem pro eo,quod populus Iebuſæorum habitauit ibi,ſicut dicitur Ioſ.15. dicta eſt hiebuſalem, & ſic b,mutatā in r. Hieruſalem finaliter nuncupata. Tandem vero tempore Salomonis à Hieruſalem Hieroſolyma fuit dicta, & viſio pacis nominata. Dicam igitur, quod quia hieroſolyma interpretatur pacifica, vt dictum eſt, ſecundum quod in rebus inuenio triplicem pacem,ſic dicam triplicem eſſe hieroſolymam. Inuenitur enim

Pax { temporea, / pectorea, / ætherea, } quæ eſt { mundialis, / ſpiritualis, / æternalis.

Prima eſt malorum,
Secunda iuſtorum,
Tertia ſanctorum.

Sic vere dicam, quod in ſcriptura fit mētio de hieroſolyma exteriori, quæ ſignat ſtatum mundanorum, interiori quæ ſignat ſtatum perfectorum,& ſuperiori,quæ ſignat ſtatum electorum. Prima ſpectat ad iniquos cum ſæculo proſperantes,ſecūda ſpectat ad electos in ſæculo militantes,tertia ſpectat ad beatos de ſæculo triumphantes. Et ſic dico,quod eſt triplex hieroſolyma ſ.mundus,Eccleſia, Paradiſus. ¶ Primo igitur dico,quod inuenitur hieroſolyma exterior, & iſta proprie ſignat mundum & ſtatum hominum mundanorum, qui ſ. in proſperis & terrenis rebus viuunt pacifici & quieti. In iſta enim hieroſolyma ſcil. in mundo B

Ficta pace mali vtuntur,
Falſa luce vani fruuntur,
Dira falce boni cruciantur.

Primum / Secundum / Tertium } facit { rerum proſperitas, / mundi calliditas, / dira crudelitas.

C ¶ Dicam igitur, quod hieroſolyma ſc.mundus, gaudet ficta pace,quia ſ. ibi mali videntur eſſe in quiete & pace, & tamen iſta non eſt pax vera, imo inſtabilis atque vana. Diabolus enim videtur peccatoribus pacem ad tempus concedere, vbi tamen non ſperant,ſolet confringere,& eos temporaliter & æternaliter moleſtare. Figura 1.Machab. 5. Vbi dicitur,quod Appollonius intendens omnes Iudæos perfectæ ætatis interficere, mulieres & paruulos vendere,cum veniſſet hieroſolymam, pacem ſimulās,quieuit vſq; ad diem ſabbathi.In ſabbatho vero armari fecit ſuum exercitum contra ipſos, & vbi non præcauebant, omnes, qui ad ſpectaculum venerunt interfecit. Quia re vera Apollonius,qui interpretatur exterminans,id eſt,diabolus, qui ad nihil aliud intendit niſi genus humanum vendere & occidere, in hieroſolyma huius mundi ſolet fictè & fallaciter pacem & proſperitatem oſtentare & prætendere, ſed re vera in ſabbatho requiei mundanæ & vbi homo ſe ſperat eſſe in maiori quiete, ſolet tribulationes & infortunia ſuſcitare Ioannis 10. Facta ſunt encenia in hieroſolymis, & hyems erat, quia ſcilicet ſemper cum enceniis,& cum feſtis hyems tribulationis inſurgit. Gaudet igitur iſta hieroſolyma ficta pace.

¶ Inſuper dico,quod iſta lucet ſeu ſplendet vana facie,id eſt, vana ſapientia. Vnde 1. Macch 1 dicitur,quod iniqui filii Iſrael ædificauerunt Gymnaſium hieroſolymis. Gymnaſium enim, id eſt,ſtudium,quia ſtudium fallacis ſapientiæ viget ibi.

¶ Denique dico, quod iſta hieroſolyma ſtridet dira ſeu dura falce,id eſt,dura crudelitatis ſtrage.Ibi boni iniuſte grauantur,& moleſtantur à malis.Vnde Mar.10 Ecce aſcendimus hieroſolymam, & filius hominis tradetur, &c.Et condemnabunt eum morte,&c. Iſta eſt igitur Hieroſolyma exterior.

D ¶ Secundo dico, quod inuenitur Hieroſolyma interior, & iſta eſt Eccleſia militans ſeu religio vel ſtatus quilibet ſaluandorum, quia ſcilicet iſta habet pacem interiorem in via, & videt & ſperat pacē ſuperiorē in patria. Et ſic bene interpretatur

tur viſio pacis & pacifica. Dic autem, quod iſta Hieroſolyma eſt

Locus { Obſecrationis, Expectationis, Inquiſitionis, Viſitationis. Prædicationis, Expiationis, Emundationis, Fœderationis, Caſtigationis.

Nam pro certo hic adoratur diuinitas Ioh. 4. Hieroſolymis eſt locus vbi adorare oportet. ¶Item hic expectatur dignitas, ſc. gloriæ paradiſi Act. 1. præcepit illis ab Hieroſolymis ne diſcederent, ſed expectarent promiſſionem patris. ¶Item hic expectatur veritas Matth. 2. Ecce Magi ab oriente venerunt Hieroſolymam, dicentes, vbi eſt, qui natus rex Iudæorum? ¶Item hic viſitatur charitas. Vnde Apoſtolus ad Gal. 1. Deinde poſt annos tres veni Hieroſolymam videre Petrum, & manſi apud eum diebus quindecim. ¶Item hic prædicatur ſanitas, id eſt, pœnitentia & remiſſio peccatorum Luc. 24. Oportebat prædicari pœnitentiam in remiſſionem incipientibus à Hieroſolymis. ¶Item hic expiatur prauitas, quia, ſcil. oblatio pura & immaculata offertur ibidem pro peccatis & culpis. Vnde de Machabæo dicitur 2. Mach. 12. quod ipſe miſit duodecim millia drachmas argenti Hieroſolymam offerri ea ibi pro peccatis mortuorum. ¶Item hic procuratur puritas, quia, ſcil. ſicut dicitur Ioan 5. Erat autem Hieroſolymis probatica piſcina, circa quam iacebat multitudo languentium, cœcorum, claudorum, & aridorum, & qui, mota aqua per Angelum, primus deſcenderat ſanus erat. ¶Item hic fœderatur ſeu colligatur vnitas ſeu etiam amor, charitas, & fraternitas. Vnde 2. Mach. 1. Fratribus qui ſunt per Ægyptum Iudæis ſalutem dicunt fratres, qui ſunt Hieroſolymis. ¶Item hic caſtigatur vnitas, quia, ſcil. illi qui in Eccleſia peccant, debent acriter caſtigari, & potiſſime ſimoniaci exemplo illius, quod dicitur Ioh. 2. videlicet, quod Ieſus aſcendit Hieroſolymam, & inuenit ementes & vendentes in templo, & facto flagello eiecit eos, & dixit: Auferte iſta hinc, & nolite facere domū patris mei domū negociationis. Iſta eſt igitur Hieroſolyma exterior. Si vis facere tertiū de Hieroſolyma morali & interiori, ſcil. de mente vel de anima, potes dicere omnia quæ hic ſunt dicta, quia, ſci. omnia poſſunt ad morale propoſitum applicari.
E ¶Tertio dico, quod inuenitur Hieroſolyma ſuperior, & iſta ſignat paradiſum, quæ. ſcil. eſt habitatio pacifica & pacis viſio. Ibi enim non ſolum pacifice & tute viuitur, ſed inſuper ille qui eſt pax noſtra, & fecit vtraq; vnum, ibi viſibiliter contemplatur, iuxta illud ad Gal. 1. Veni Hieroſolymis videre Petrum, &c. Ibi enim eſt beata viſio & beata tuitio & fruitio, & bonorum omnium fœlix & lauta acquiſitio, iuxta illud 2. Eſdr. 1. Fecit Ioſias paſcha in Hieroſolymis. Paſcha enim ſignat conuiuium paradiſi, vbi ipſe agnus Dei qui tollit peccata mundi, præſentialiter recipitur & guſtatur. Et ſic patet, quomodo Hieroſolyma poteſt accipi multis modis, ſcilic. pro futuro ſtatu ſanctorum, pro præſenti ſtatu iuſtorum, pro nefando ſtatu malorum, &c. Vide infra de Hieruſalem.

A **Hieruſalem.** Nota, quod iſtud vocabulum Hieruſalem quadrupliciter ſumitur in ſcriptura. Sicut enim dicit Innocentius in ſermone quadrageſimæ, quæ dicitur Lætare Hieruſalem, eſt Hieruſalem

Quædam { Superior, Inferior, Interior, Exterior. } — Superior eſt in patria, Inferior ē Eccleſia, quę eſt in miſeria, Interior eſt conſcientia, Exterior eſt in Syria.

¶Accipiendo igitur Hieruſalem pro ciuitate ſancta, in qua dominus dicitur ſpiritualiter habitare (iuxta illud Eccl. 24. In ciuitate ſanctificata ſimiliter requieui, & in Hieruſalē poteſtas mea) poſſumus dicere quod eſt Hieruſalem ſuperior, quæ eſt glorioſa. Et iſta eſt Eccleſia triumphans, iuxta illud Eſa. 46. Dabo in Sion ſalutem, & in Hieruſalem gloriam meam. ¶Item inferior, quæ eſt virtuoſa. Et iſta eſt Eccleſia militans, de qua dicitur Eſa. 60. Surge, illuminare Hieruſalem, quia venit lumen tuum. ¶Item interior, quæ eſt ſpecioſa. Et iſta eſt bona conſcientia vel bona anima, de qua Cant. 6. Pulchra es amica mea ſuauis & decora, ſicut Hieruſalem ¶Item exterior, quæ eſt doloroſa. Et iſta eſt Hieruſalem terreſtris, quæ nunc ab infidelibus occupatur, de quo in Pſal. Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum, poſuerunt Hieruſalem in pomorum cuſtodiam, & Galat. 4. Quæ nunc eſt Hieruſalem, ſeruit cum filiis ſuis. ¶De iſto igitur vocabulo Hieruſalem poſſumus dicere, quod ſignat paradiſi habitationem. Quia non commouebitur in æternum qui habitat in Hieruſalem Pſal. ¶Eccleſiæ congregationem Luc. 2. Homo quidam erat in Hieruſalem nomine Simeon. ¶Bonæ perſonæ ſeu bonæ conſcientiæ perfectionē. Vnde 1. Mac. 10. Ieruſalem ſit ſancta & libera. ¶Hieroſolymæ manſionem ſeu regionem de qua Hier. 38 Factum eſt, vt caperetur Hieruſalem. De iſta igitur quadruplici Hieruſalem poſſent multa & mirabilia dici, ſed quia in pluribus locis particulatim dictum eſt de eiſdem, idcirco ſuperſedeo quo ad præſens. Vide igitur de Hieruſalem ſuperiori ſupra in titulo adducere, in illa auctoritate, Eleuauit me ſpiritus, & induxit in Hieruſalem Ezech. 8. De Hieruſalem vero inferiori .i. Eccleſia, vide ſupra in tit. cuſtodire, vel in titulo conſtituere, in illa auctoritate diuiſa, ſuper muros tuos Hieruſalem conſtitui cuſtodes Eſa. 62. & infra, Lętare Hieruſalem. De Hieruſalem interiori, id eſt, de bona conſcientia vel bona perſona vide in ſermone, Mater tua leæna. De aſſumptione beatæ virginis, in illa auctoritate diuiſa. Illa quæ ſurſum eſt Hieruſalem libera eſt, quæ eſt mater noſtra Gala. 4. in ſermone. Quæ ſurſum eſt Hieruſalem. Item in ſermone. Videbunt filium hominis, in illa auctoritate, Venit lumen tuum Hieruſalem. De Hieruſalem vero exteriori & terreſtri vide bene in ſermone de paſſagio, qui incipit, Recordamini prioris ſæculi, & Hieruſalem aſcēdat ſuper cor veſtrum. In iſtis enim & pluribus aliis locis de Hieruſalem fit mentio, & ideo æſtimaui ſuperfluum amplius dicere, ex quo in tot locis de Hieruſalem memini me dixiſſe. ¶Sed ſi vis B iſtam materiam dilatare, dic quod in ſcriptura reperitur

Hieruſalem { Specioſa latens interius, Virtuoſa manens inferius, Vitioſa viuens deterius, Glorioſa gaudens ſuperius, Luctuoſa gemens exterius.

Dicamus igitur primo, quod inuenitur vna Hieruſalem latens interius, quæ eſt ſpecioſa. Et iſta eſt anima ſancta aut conſcientia pura, vel beata virgo, vel quælibet virgo ſancta. Iſta enim dicitur Hieruſalem, pro eo, quod ſicut in Hieruſalem fuit antiquitus ſedes regis. Templum legis. Fidelitas gregis. Quia, ſcil. ibi fuit

Sedes æquitatis, quam Dauid tenuit,
Templum pietatis, quo cultus viguit,
Populus ſanctitatis qui Deum coluit ſeu timuit.

Sic vere dico, quod in iſta ſpirituali Hieruſalem eſt ſedes & habitatio ſummi regis, qui, ſcil. ibi per gratiam habitat, & qui iuſtitiam ibidem ſuſcitat, atq; plantat Hier. 3. Vocabunt Hieruſalem ſolium domini, ibi etiam eſt templum deuotionis, in quo, ſcilic. Deus ſpiritualiter colitur, & in quo per ſpiritum contribulatum quotidie ſacrificatur, & hoſtia laudis, & orationis offertur Pſal. In templo tuo, quod eſt in Hieruſalem, tibi offerent reges munera 2. Par. 30 Facta eſt grandis celebritas in Hieruſalem. Ibi etiam eſt populus videns, id eſt, congregatio virtutum, quæ, ſcilic. iſtam ciuitatem inhabitant, & illam ornant, viſitant & frequentant. Sicut enim in Pſal. dicitur: Iſta eſt Hieruſalem, quę ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipſum. Ciuitas idem eſt, quod ciuium vnitas. Quia, ſcil. Hieruſalem anima ſancta habet in ſe ſpiritualem ciuitatem, id eſt, virtutum & affectionum vnitatem & bonorum ſpiritualium participationem & fertilitatem Pſal. Rogate, quæ ad pacem ſunt Hieruſalem, & abundantia diligentibus te. Iſta eſt igitur ſpecioſa, quæ eſt interius. De qua poteſt dici illud Cant. 6. Pulchra es amica mea, ſuauis & decora, ſicut Hieruſalem. ¶In quibus verbis aduerte, quod iſta ſpiritualis Hieruſalem deſcribitur.

Vt { Purificata nitoris floſculo, Fortificata vigoris angulo, Lætificata amoris oſculo, Magnificata honoris titulo, Lætificata dulcoris riuulo, Gratificata viroris hortulo, Aſſimilata decoris ſpeculo, Turbificata timoris ſcrupulo.

Fuit enim in iſta Hieruſalem

Floſculus nitoris & innocentiæ [Pulchra]
Angulus vigoris & permanentiæ [Es]
Nodulus amoris & amicitiæ [Amica]
Titulus honoris & excellentiæ [Mea]
Riuulus dulcoris & patientiæ [Suauis]
Hortulus viroris & apparentiæ [Decora]
Modulus decoris & adiacentiæ [Sicut]
Scrupulus timoris & reuerentiæ [Hieruſalem]

¶Dico igitur, quod iſtam ſpiritualem Hieruſalem commendat floſculus puritatis [Pulchra inquit.] Nihil enim tam pulchram facit animam ſicut puritas & innocentia. Pulchritudo enim corporis conſiſtit in debita membrorum proportione, & in omnis maculæ carentia & deiectione. Sic vere anima ſpiritualiter pulchra dicitur, quando omnia membra ſua ſpiritualia, ſcil. omnes

interiores affectiones & potentiæ in Deum ordinantur & in se
debite regulantur Can. 7. Quã pulchra es & quã decora charissi-
ma in delitiis. Vnde ista fuit ciuitas noua Hierusalem quam vidit
Ioannes descendentem de cœlo Apoc. 21. Ego inquit Ioannes vi-
di ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentem de cœ-
lo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. Ista enim
habuit pulchritudinem vnitatis, quia ciuitas, id est, ciuilis vnitas,
Pulchritudinem bonitatis, quia sancta, pulchritudinem purita-
tis, quia noua, pulchritudinem humilitatis, quia descendens, pul-
chritudinem dignitatis, quia de cœlo, pulchritudinem honesta-
tis, quia parata, pulchritudinem charitatis, quia sponsa, pulchri-
tudinem decoris, quia ornata, pulchritudinem fidelitatis, quia
viro suo pulchra. Vide de pulchritudine Hierusalem Cant. 1. Se-
quitur. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui
columbarum. Istam igitur commendat flosculus puritatis. Insu-
per dico, quod istam cõmendat angulus firmitatis, quod osten-
ditur cum dicitur [Es.] Istud enim verbum es signat boni propo-
siti firmitatem, & constantis perseuerantiæ stabilitatem. Es enim
verbum est substantiuum, substantia enim stat, accidentia vero
fluunt. Ideo de ista Hierusalem sic ente & manente dicitur Ezec.
5. Ista est Hierusalem, in medio gentium posui eam. Vide eam in-
fra vbi Iste. Vnde Esa. 33. Oculi tui videbunt Hierusalem habita-
tionem opulentam, tabernaculum, quod nequaquã vltra trans-
ferri poterit, nec auferentur claui eius in sempiternum. Nullus
enim hostis potest sanctam animam vincere, nec eam à solidita-
te suæ constantiæ immutare. Vnde Zach. 14. Anathema non erit
E amplius, sed est Hierusalem secura. ¶ Deinde dico, quod istam
Hierusalem commendat nodulus charitatis. Et hoc ostenditur
cum dicitur [Amica] vide supra de amicitia. Ista enim amica dici-
tur, quia magno zelo à Christo diligitur & zelatur Zach. 1. zela-
tus sum Hierusalem zelo magno. Quia reuera sicut homo tantũ
diligit sponsam vel amicam quod nullo modo vult quod præter
ipsum aliquis tangat illam, imo si cum alio amatore cõiungitur,
acriter animaduertit in ipsam, sic Deus ita zelotype diligit ani-
mam amicã suam, quod si alicui, alteri amatori, scil. mundo, car-
ni, vel diabolo se peccando coniungit, Deus ipsam per tribula-
tiones verberat, & si emendare noluerit, ipsam destruit & occidit
Tob. 13. Hierusalem ciuitas Dei, castigauit te dominus. Verunta-
men sicut homo perfecte diligens amicam, licet irascatur ei dum
intelligit, quod alteri se fecerit gratã & placidam, illi tamen re-
conciliatur dum de offensa pœnitet, & lacrymatur, sic Deus per-
fecte diligens animã hominis, eam despicit & abominatur, cum
se peccati & diaboli amplexibus polluit, tamen ipsam pœniten-
tem non excludit, sed recipit, dicens illud Cantic. 2. Iam hyems
transiit, imber abiit & recessit, surge amica mea & veni. Vnde ipse
est, qui dicit Zach. 1. Reuertar ad Hierusalem in misericordia, do-
mus mea ædificabitur in ea. Commendat igitur istam perfectæ
F nodulus charitatis. ¶ Deinceps dico, quod istam cõmẽdat proue-
ctæ titulus dignitatis, cum dicitur [Mea.] Magna enim est digni-
tas esse amicam vel sponsam regis, multo plus igitur Dei 2. Par. 6.
Elegi Hierusalem, vt sit nomen meum ibi. Vnde de tali dignitate
dicitur Baru. 5. Exue te Hierusalem stola luctus & vexationis tuę,
& induere decore & honore eius, quę à Deo tibi est in sempiterna
gloria. Sequitur. Exurge Hierusalem, & sta in excelso. ¶ Et nota
si vis, quod

Dignitas ista consistit in {
carentia seruitutis,
decentia iuuentutis,
prudentia senectutis,
munditia sanctitatis,
facundia veritatis,
lætitia iucunditatis.
}

Ista enim habuit carentiam malæ seruitutis, quia, sci. peccatis &
vitiis non fuit subiecta 1. Mach. 10. Hierusalem sit sancta & libe-
ra, & Gal. 4. Quæ sursum est Hierusalem libera est. ¶ Item habuit
decentiam sanctæ iuuentutis, id est, innocentiam & puritatem.
Vnde ista dicitur noua Apoc. 3. Scribam super illum nomen me-
um & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Hierusalem. ¶ Item habuit
prudentiam doctæ senectutis Hie. 6. Erudire Hierusalem, ne for-
te recedat anima mea à te. ¶ Item habuit munditiam puræ san-
ctitatis Esa. 52. Induere vestimentis glorię tuæ Hierusalem ciui-
tas sancti. ¶ Item habuit facundiam magnæ veritatis Zac 8. Vo-
cabitur Hierusalem ciuitas veritatis. ¶ Item habuit lætitiã sum-
mæ iucunditatis Psa. Lauda Hierusalem dominum, lauda Deum
tuum Sion Esa. 65. Ego creo Hierusalem exultationem. Sic igitur
G dicam, quod istam cõmendat prouectæ titulus dignitatis. ¶ De-
nique dico, quod ipsam commendat benignę riuulus pietatis, &
hoc notatur, quando dicitur [Suauis] Suauitas enim lenitatem,
misericordiam, & benignitatem designat Psal. Suauis est miseri-
cordia tua. Res enim suauis tangentem non lædit, sed ipsum de-
lectat potius atq; lenit. Sic persona pacifica & benigna non so-
let alios contingentes & secum conuersantes lędere sed mulcere,
& ad omnes dulciter & pacifice se habere Psal. Rogate quæ ad
pacem sunt Hierusalem. Et sequitur. Fiat pax in virtute tua, & a-
bundantia in turribus tuis. Suauis igitur. Cantic. 5. Guttur illius
suauissimum. Etiam dico, quod ipsam commendat viuacis hor-
tulus honestatis, quia dicitur decora. Vnde Thre. 2. Cui assimi-
labo te filia Hierusalem. Sequitur. Hæccine est vrbs perfecti de-
coris gaudium vniuersæ terræ Vide vbi decor. ¶ Adhuc dico, quod H
ipsam commendat voluentis modulus qualitatis, quod ostendi-
tur cum dicitur. Sicut. Aduerbium similitudinis, quia, sci. ista per
virtutem humilitatis & obedientiæ voluebat se ad omnẽ actum
virtutis, & se bonis personis omnib. conformabat [Sicut inquit]
Vnde illud Apoc. 21. Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem à Deo
paratam sicut sponsam ornatam viro suo. Vide infra in titulo Si-
cut, vt & ipsa dicat illud Eccl. 24. Sicut cinnamomũ & balsamũ
aromatizans odorem dedi. Vltimo vero dico, quod istam com-
mendat turbatæ scrupulus voluntatis, quod ostenditur in verbo
Hierusalem, quia Hierusalem interpretatur perfectus, quia, scil.
ad sanctã animam, virginem vel personã pertinet, quod perfecte
timeat Deum suum Baruc. 4. Contristatis Hierusalem nutricem
vestram. Timor enim filialis deducit ad securitatem perpetuæ
consolationis, vnde Esa. 60. Surge illuminare Hierusalem, quia
gloria domini super te orta est. Quia ecce tenebræ operient ter-
ram, & caligo populos. Super te autem orietur dominus, & glo-
ria eius in te videbitur, quasi dicatur de caligine pręsentis timoris
peruenitur ad lumen gloriæ & honoris. Pone hic de finali beati-
tudine seu gloria æterna, quæ dabitur isti Hierusalẽ propter me-
rita supradicta, iuxta illud Esa 46. Dabo in Sion salutem, & in
Hierusalem gloriã meam. Patet igitur quomodo inuenitur vna
Hierusalem latens interius, quæ est speciosa. s. anima vel quęlibet
virgo sancta. Et hoc est primũ principale. ¶ Secundo principali- I
ter dico, quod inuenitur vna Hierusalẽ manens inferius, quæ est
virtuosa. Et ista est ecclesia militans, seu religio, vel quicunq; per-
fectionis status. Ista est enim Hierusalem, quam Christus inha-
bitauit, & vbi habitationem fidelium ordinauit, & vbi specialiter
credi, & coli voluit, & mandauit, vbi Christus de Deo patre lo-
quens videtur dicere illud 2. Par. vlt. & 1. Esdræ 1. Omnia regna
terræ dedit mihi dominus Deus cœli, & ipse præcepit mihi, vt æ-
dificarem ei domum in Hierusalẽ, quæ est in Iudęa, id est, quę est
in fidei confessione. ¶ Et notabis, quod ecclesia vel religio dici- K
tur Hierusalem propter multa, videlicet quia est

Locus {
tutæ habitationis,
lautæ cumulationis,
doctæ prædicationis,
cautæ inquisitionis,
certæ eruditionis,
iustæ iurisdictionis,
multæ dimicationis,
altæ contemplationis,
lætæ exultationis,
sanctæ congregationis,
dignæ visitationis,
magnæ consolationis.
}

Ibi igitur est habitatio tuta. Tutum enim & securum est habitare
in castro forti & maxime quando rex & fortissimi defensores ha-
bitant ibi. Sic est ista Hierusalẽ, quia Deus & Angeli ipsam inha-
bitãt & defendunt, & ideo hostes spirituales istam non capiunt
nec offendunt Thren. 4. Non crediderunt omnes habitatores vr-
bis, quod ingrederetur hostis per portas Hierusalem. Securum
est igitur ibi viuere, & ibidem per gratiam habitare 2. Reg. 19. Ve-
ni mecum, dixit rex Dauid Berzalai, vt securus requiescas in Hie-
rusalem. ¶ Item ibi est cumulatio lauta, id est, diuitiarum spiri-
tualium, scil. gratiarum & virtutum abundantia Psa. Hierusalem
quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipsum. Vn-
de 3. Reg. 10. dicitur quod Salomon fecit vt abundantia tanta es-
set argenti in Hierusalem, vt lapidum. ¶ Item ibi est prædicatio
docta, vnde Esa. 41. Hierusalem euangelistam dabo: & Esa. 2. De
Sion exibit lex, & verbum domini de Hierusalem, & Hier. 2. Va-
de & clama in auribus Hierusalem. ¶ Item ibi est inquisitio seu
tentatio cauta, quia regina Saba audita fama Salomonis, venit
in Hierusalem, vt tentaret eum in ænigmatibus 3. Reg. 10. ¶ Item
ibi est eruditio certa, quia, sci. veritas sapientiæ & fidei viget ibi.
Vnde illud Zac. 8. Vocabitur Hierusalem ciuitas veritatis, & Esa.
60 Surge illuminare Hierusalem. ¶ Item ibi est iurisdictio iusta
Hier. 3. Dabo vobis pastores iuxta cor meum. Sequitur. Et voca-
bitur Hierusalem solium domini. ¶ Item ibi est dimicatio multa,
quia, scil. ibi viget bellum tentationum & tribulationum 2. Par.
17. Bellatores & robusti erãt in Hierusalem. ¶ Item ibi est con-
templatio alta Eze. 8. Eleuauit me spiritus inter cœlum & terrã,
& adduxit me in Hierusalem in visione Dei. ¶ Item ibi est exulta-
tio læta, quia, scilic. ibi læte & iucunde laudatur Deus Neem. 12.
Audita est lætitia in Hierusalem. ¶ Item ibi est congregatio san-
cta, quia, scilic. ibi est societas hominum sanctorum & innocen-
tium Psal. Ædificans Hierusalem dominus, dispersiones Israel

congre-

congregabit ¶Item ibi eſt viſitatio digna, quia,ſcil. ibi ſunt prælati,qui habent ſubditos cuſtodire & viſitare Soph.1. Scrutabor Hieruſalem in lucernis, & viſitabo ſuper viros defixos in fæcib. ſuis, & Eſa. 62. Super muros tuos Hieruſalem conſtitui cuſtodes &c. ¶Item ibi eſt conſolatio magna, quia,ſcil. ibi eſt ſpes diuini conſilii & auxilii,& arrha gloriæ ſempiternę.Ideo illud prædictū Eſa.46.Dabo in Sion ſalutem, & in Hieruſalem gloriam meam, vnde Eſa.40.dicitur.Conſolamini,conſolamini popule meus,dicit dominus Deus veſter. Sequitur. Loquimini ad cor Hieruſalem,&c. Iſta eſt igitur Hieruſalem vbi debemus per gratiam habitare,& Deo humiliter deſeruire,quia ſicut in Pſ.dicitur.Te decet hymnus Deus in Sion,& tibi reddetur votum in Hieruſalem. Exemplo Chriſti, de quo dicitur Luc 2. Remanſit puer Ieſus in Hieruſalem,&c.Quia reuera,qui in iſtaHieruſalem per gratiam non manſerit,mortis æternæ periculis ſubiacebit.Quod bene figuratum eſt Luc. 10. vbi homo qui deſcendebat de Hieruſalem in Hiericho,incidit in latrones, qui ſpoliauerunt eum, & plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto. Quia pro certo qui ſtatim per peccatū & cupiditatem & affectum vult Hieruſalē iſtam, id eſt,ſtatū gratiæ,religionis vel Eccleſiæ dimittere,& in Hiericho, quæ interpretatur luna,id eſt,in mundū varium & mutabilē per auaritiā,& negociationem deſcendere,ſciat latrones, id eſt,tentationes & dæmones præſto eſſe,qui,ſc.ſolent eum gratuitis virtutib.ſpoliare,& in naturalib.vulnerare,& ſemiuiuū,hoc eſt ſolo corpore viuentē, anima iam occiſa dimittere, & abire,ita quod media pars compoſiti mortua eſt ex quo mortali crimini ſubiugatur. Bene igitur præcipitur 3.Reg 2. per Salomonē illi Semey ſic.Ædifica tibi in Hieruſalē domum,& non exeas inde huc,atq; illuc,quacunq; enim die exieris,ſcito te interficiendū.Iſta eſt igitur Hieruſalem manens infe ius,quæ eſt virtuoſa,& iſtud eſt ſe-
L cundum principale. ¶Tertio dico, quod inuenitur vna Hieruſalem viuens deterius, quæ eſt vitioſa. Et ſic dico,quod ſicut Hieruſalem quandoq; fuit ciuitas diuino cultui ſpecialiter dedicata, ciuitas nobilis,regia,& ornata,tamen relicto cultu diuino facta eſt idolis ſubiugata, & à Deo contempta,& à gentib. conculcata,ſic vere anima & eccleſia fuit in principio ſponſa vel ciuitas ſummi regis,quam videl. in baptiſmo per fidem ſibi & cultui ſuo ſpecialiter dedicauit, vbi per gratiam regnauit & habitauit, ita quod ornatā virtutib. ipſam præ aliis exaltauit. Nunc vero proh dolor, videtur in multis iſta ſponſa propriū ſponſum Chriſtum contemnere,cultū diuinæ legis dimittere,& idolis,id eſt, dęmonibus vel peccatis,mundoq; & ſæcularib.negociis damnabiliter adhærere. Et ideo Deus iſtam ciuitatē præuaricatricē,id eſt,animam vel Eccleſiā peccatricē iam videtur in gentiliū, id eſt,in tyrannorū manib.dimiſiſſe, & ſe ab ea elongaſſe, qui reuera non ceſſant ipſam quotidie conculcare, & pœnis & iniuriis moleſtare.De hoc videtur plangere Dauid & dicere in Pſ. Deus,venerunt gentes in hæreditatē tuā, polluerunt templū ſanctū tuū, poſuerunt Hieruſalem in pomorum cuſtodia. Et ſi vis nota, quod tres reges leguntur Hieruſalem ſpecialiter afflixiſſe, videlicet Nabuchodonoſor rex Babylonis,qui eam cepit,combuſſit,captiuauit, & diſſipauit,& regem ipſius excęcauit Hier. 39. Seſach rex Ægypti, qui theſauros domos domini & ſcuta aurea quæ fecit Salomon,inde tulit,& vniuerſa diripuit & vaſtauit,ſicut dicitur 3.Re. 14.Et Antiochus rex Syriæ,qui muros Hieruſalē deſtruxit, templum ſpoliauit,& idolum abominationis in templo poſuit,ſicut dicitur 1. Mac.1. ¶Primus iſtorum regum Nabachodonoſor,qui interpretatur ſedens in anguſtia, qui fuit rex Babylonis,quæ interpretatur confuſio,ſignat peccatū auaritię,quia,ſc.iſta eſt,quę ſedet in anguſtia, quia,ſc.auaritia anguſtiat cor auari vel deſiderio adquirendi,vel ſtudio cōſeruandi,vel timore perdendi. Nullius enim cor magis eſt in anguſtia poſitum quam auari Dan. 13. Anguſtiæ mihi ſunt vndiq; quid eligam ignoro.Iſtud etiam peccatum rex Babylonis,id eſt,confuſionis debetur,pro eo,quod diligentes pecunias finaliter confunduntur,& ad nihilū deducuntur Phi.3.Gloria in confuſione eorū.qui terrena ſapiunt. Iſte igitur rex,ſci.auaritia,noſtram Hieruſalē, ſci.animā vel eccleſiā captiuat vel diſſipat,& ſibi ſubmittit & ſubiugat, & per deſiderium habendi incendit pariter & inflāmat Pſ. Ignis accenſus eſt in Iacob,flāma combuſſit peccatores. ¶Secundus iſtorū regum fuit Seſach,rex Ægypti, & iſte ſignat peccatū luxuriæ. Seſach enim interpretatur humecta,Ægyptus, tenebræ. Luxurioſi enim volunt eſſe in humoribus carnalium deliciarum, & in latebris, & abſconditis tenebrarum Iob. 24. Oculus adulteri obſeruat caliginem.Et iſte rex,ſcil.luxuria de templo domini,id eſt,de Eccleſia vel anima aufert & ſurripit theſauros & ſcuta aurea.Theſauros dico gratiæ & deuotionis, ſcuta aurea bonæ & ſplendentis conuerſationis Thr.4.Quomodo obſcuratum eſt aurum. ¶Tertius iſtorum regum fuit Antiochus rex Syriæ, qui interpretatur pauper ſilens.Et Syria interpretatur ſublimis & ſignat peccatum ſuperbię,quę,ſc.vt plurimum facit hominem pauperem & mendicum, ſublimem tamen & eleuatum, & per ſuperbiam exaltatum,& altum. Et iſte rex,ſc.ſuperbia,iſtam Hieruſalem,animam ſcil.vel Eccleſiam inuadit, & ſuperpeditat, & murum regularis obſeruantiæ & diuinorum mandatorum ſubuertit, & diſſipat Neem.2.Conſiderabam murum Hieruſalem diſſipatum. Templum,id eſt,clericorum & religioſorum, ſeu deuotionis ſtatum, bonis ſpiritualibus deprædat, & ſpoliat, & idolum abominandum,id eſt, ignaras & inutiles perſonas, vel vitia ibidem collocat, ipſosq; munere vel fauore ibidem promouet & exaltat, & honorandos in altas prælationes eleuat & præſentat 4. Reg. 21. Poſuit idolum luci in templo domini. Iſti ſunt igitur tres reges, id eſt, tria capitalia crimina, quæ Hieruſalem ſpiritualem capiunt,confundunt,quia,ſcil.Auaritia ipſam ſuccendit Baru.1. Ceperunt Chaldæi Hieruſalem, & ſuccēderunt eam igni. Luxuria ipſam confundit Thr.1. Facta eſt Hieruſalē quaſi polluta menſtruis, & 2. Par. 21. Fornicati ſunt habitatores Hieruſalem. Superbia ipſam offendit Hier. 13 Putreſcere faciam ſuperbiam Iuda, & ſuperbiam Hieruſalem multam. Et breuiter iſta Hieruſalem repleta eſt hodie vitiis & malitiis,quia,ſcil.

In iſta Hieruſalem regnant { Crudelitas & ſæuitia, / Fallacitas & malitia, / Contrarietas & diſcordia, / Inſtabilitas & inconſtantia.

De crudelitate dicitur 4.Reg.23. quod Manaſſes repleuit Hieruſalem cruore innocentium.De fallacitate vero dicitur 2 Para.25. Tetenderūt inſidias in Hieruſalem. De rebelli contrarietate dicitur 1 Eſdr. 4. Venerunt in Hieruſalem ciuitatem rebellem. De inſtabilitate vero dicitur Thr.1. Peccatum peccauit Hieruſalem,propterea inſtabilis facta eſt. Et ideo pro certo in iſta Hieruſalem inuenitur aduerſitas & peſtilentia,vnde 2.Par.24. Dereliquerunt templū domini Dei patrum ſuorum, & ſeruierunt lucis & ſculptilibus. Et facta eſt ira domini contra Iudam & Hieruſalem.Sic igitur patet, quod inuenitur vna Hieruſalem viuens deterius,quæ eſt vitioſa ¶Quarto vero dico.quod inuenitur vna M
Hieruſalem gaudens ſuperius, quæ eſt glorioſa & iſta eſt Hieruſalem cœleſtis,ſci.paradiſus,vbi Salomon pacificus Chriſtus imperat atq; regnat. Sed quia de Hieruſalem in quantum denotat paradiſum,ſatis dixi alibi, ſicut notaui ſuperius in principio huius tituli,ideo parum dicam. Hoc ſolum dic,quod iſta Hieruſalem,ſci.cœleſtis patria eſt appetenda & deſideranda propter multa,videlicet,quia

Ibi eſt, & inuenitur { Fertilitas,quæ cunctis ſufficit, / Tranquillitas,cui nullus officit, / Iucunditas,quæ corda reficit, / Æternitas,quæ nunquam deficit, / Securitas,quæ totum perficit, / Subtilitas,quæ cuncta conſpicit.

¶Eſt(dico)ibi,quæ cunctis ſufficit mira fertilitas, quia,ſci.ibi eſt abundantia omnium bonorum Pſal. Videas bona Hieruſalem, omnibus diebus vitæ tuæ, Et alibi. Hieruſalē abundantia in turribus tuis,& Eſa.33.Oculi tui viderunt Hieruſalem ciuitatē opulentam.¶Item ibi eſt, cui nullus officit,pacis tranquillitas. Ibi enim eſt pax & requies æterna Pſ.Rogate, quæ ad pacē ſunt Hieruſalem. ¶Item ibi eſt,quæ corda reficit læta iucunditas. 2. Par. 20. Reuerſus eſt omnis Iuda & habitatores Hieruſalem & Ioſaphat ante eos in Hieruſalem cum lætitia magna. Et illud prædictum Nee 12.Audita eſt lætitia in Hieruſalem.¶Item ibi eſt,quæ cuncta perficit vera ſecuritas Zach. 14. Sedebit Hieruſalem ſecura,&c. ¶Item ibi eſt quæ cuncta conſpicit,clara ſubtilitas, quia ſcil.ibi eſt perfecta viſio & intuitiua cognitio,vnde Eſa. 60. Illuminare Hieruſalem,& illud Ezech.8. Eleuauit me ſpiritus,& adduxit in Hieruſalem in viſione Dei,&c. Sic igitur patet,quod eſt vna Hieruſalem gaudens ſuperius, quæ eſt glorioſa. ¶Quinto N
dico,quod inuenitur quędam Hieruſalem gemens exterius,quę eſt luctuoſa,& iſta eſt Hieruſalē terreſtris,quæ,ſc. teſte Apoſtolo Gal.4.Nunc ſeruit cum filiis ſuis. Iſta eſt enim Hieruſalē de qua lamentādo dicitur Thr. 5. Hęreditas noſtra verſa eſt ad alienos, domus noſtra ad extraneos.Conſtat.n.ꝙ Hieruſalē & terra ſancta eſt ſpecialis & peculiaris hæreditas populi Chriſtiani,quæ,ſc. ibi per Chriſtū extitit acquiſita. prophetarū vaticiniis inſignita, lege Dei prę cęteris erudita, diuino cultui dedicata,Chriſti præſentia decorata, & eius ſacro ſanguine conſecrata.Iſta.n.eſt quā Melchiſedech ſacerdos Dei ſummi primitus habitauit. Iſta eſt quā Dauid de manu Iebuſęorū abſtulit & regni Iſrael caput effecit. Iſta eſt quam Salomon templo & mirandis ædificiis inſigniuit & immēſis diuitiis cumulauit.Iſta eſt quā deſtructā à Caldęis Neemias reædificauit.Iſta eſt quam Chriſtus perſonaliter viſitauit,& in qua redemptionis humani generis miniſteriū celebrauit,ipſamq; proprio ſanguine decorauit.Iſta eſt in qua ſub Conſtantino & aliis Romanis Imperatorib. fides catholica pullulauit, & quam tandē per Thurcos poſſeſſam Francorum populus acquiſiuit, in qua per annos plurimos regnauit & imperauit. Iſta eſt quæ ſub Melchiſedech Salem fuit dicta, Tandem à Iebu-

ſęorum

ſeorum populo ibidem habitante fuit Hieruſalem quaſi Iebuſalem appellata. Poſtea vero tempore Salomonis Hieroſolyma nuncupata. Poſtremo vero ab Adriano imperatore Romano, qui Heliſæus fuit, reparata & Helia nuncupata, & ab ipſo Iudæis interdicta, & Chriſtianis aſſignata. Sed proh dolor, iſta eſt quam tandem Agareni ceperunt & vaſtauerunt, Ægypti tenuerunt & poſſederunt, tartari afflixerunt & confuderunt, & ſarraceni fœdauerunt & ſubiecerunt. Iſta igitur eſt proh dolor quæ à ſarracenis calcatur, quæ ab infidelibus regitur, quæ à fidelibus plangitur, quæ à gentilib. occupatur. Iam igitur proh dolor videtur impletum illud Luc. 21. Hieruſalem calcabitur à gentibus donec impleantur tempora nationum. Ad iſtam igitur Hieruſalem debemus anhelare, iſtam debemus deſiderare, iſtam debemus appetere & repetere, & pro recuperatione ipſius totis conatibus laborare. Dicam igitur Chriſti fidelibus illud Hier. 51. Recordamini procul domini, & Hieruſalem aſcendat ſuper cor veſtrum. Confuſi ſumus, quoniã audiuimus opprobrium, quia venerunt alieni ſuper ſanctificationem domus Dei. Dicat igitur populus Chriſtianus illud Zac. 1. Reuertar ad Hieruſalem in miſericordia, domus mea ædificabitur in ea, vt & de quolibet deuoto Chriſtiano dicatur illud Luc. 9. Firmauit faciem ſuam vt iret in Hieruſalem.

O ¶Et nota, quod tria principaliter debent nos monere ad Hieruſalem viſitandum & maria tranſuadendum, videlicet,

Iniquitas gentis impiæ, quam perſequimur,
Hæreditas gentis propriæ quam proſequimur,
Vtilitas tantæ veniæ, quam conſequimur.

Dico igitur, quod monere nos debet iniquitas gentis, impiæ, ſc. paganorum & ſarracenorum, qui in ſignum noſtri vituperii tenent & poſſident terram ſanctam, & qui vilipendunt & vituperant nomen Chriſti & calcant, & inficiunt illa loca, quæ Chriſtus ſuo ſanguine dedicauit. Ad vindicandum igitur Chriſti mortem & iniurias illatas nomini Chriſtiano, & ad extirpandum ſectam impii Mahometi, nos zelo fidei & iuſtitiæ moniti, illuc debemus accedere, & terram illam præſentialiter viſitare. Exceſſus enim criminum monere debet animum viri iuſti ad vindictam de impiis ſumendam. Vnde aliam cauſam non allegat dominus in ſcriptura, quare deleuit habitatores antiquos iſtius terræ ſanctæ, ſci. Euæos, Amorrhæos, Iebuzæos, &c. niſi quia horrendis criminib. abundabant, quæ dominus non potuit amplius ſuſtinere, & ideo terram iſtam filiis Iſrael voluit dare, & chananæorum populos extirpare, ſicut patet Deut. 4 & deinceps: horror vero criminum mouit eum. De filiis etiam Iſrael legitur Iud. 19. & 29. Qualiter congregati ſunt ad delendam ciuitatem Gabaa propter ſcelus commiſſum in vxorem leuitæ, quam, ſcil. occiderant abutendo. Etiam ipſa bruta animalia quodammodo nos incitant ad hoc ipſum, quia, ſci. ſi bos aliquis alicubi occiſus fuerit, alii boues odorem ſanguinis ſentientes quodam horrore commoti mugiunt atq; clamant, & de morte ſocii ſui tumultuant atq; ſonant Cum igitur ſocius noſter Chriſtus occiſus fuerit in Iudæa, & viri leuitæ, id eſt, filii Dei vxor, hoc eſt humanitas ibidem mortua fuerit, & occiſa indebite & iniuſte, conſtat, quod odor iſtius ſanguinis & exceſſus iſtius criminis debet nos monere ad illuc eundum & ad iſtud facinus vindicandum, & ſceleratos homines puniendum. Vnde de iniquitate iſtorum, qui nunc calcant & habitant terram ſanctam poteſt dici illud Pſ. Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum, poſuerunt Hieruſalẽ in pomorum cuſtodiam. Effuderunt ſanguinem filiorum & filiarũ tuarũ tanquã aquã in circuitu Hieruſalem, & non erat qui ſepeliret. Igitur nos monere debet iniquitas gentis impiæ.

P ¶Item dico, quod monere nos debet hæreditas gentis propriæ. Conſtat enim quod terra illa hæreditas noſtra eſt, & nobis à Deo diſtributa & data. Iſta enim terra promiſſionis dicitur, pro eo quod à Deo fuit promiſſa Abrahæ patri noſtro & ſemini eius diſtributa, ſc. Ioſuæ. Cum igitur nos ſimus Abrahæ verum ſemen, reſtat quod iſta eſt propria terra noſtra. Deus enim qui eſt verus terræ & rerum dominus, dedit eam plebi Iſraeliticæ, & voluit vt ibi primo vigeret cultus & fides ipſius, & exinde diffunderetur in orbem. Terra mea inquit dominus & cui voluero dabo ipſam, ergo cum omnia naturaliter diligant loca propria. quia. ſcil. quidam naturalis amor & quædam proportio eſt inſita inter locum & locatum. Inter auem & nidum ſuum, inter patriam & virum. inter hominem & illud quod eſt ſuum. Aues enim pro nidis ſuis pugnant, & ipſos perditos recuperant. Canes etiam ad domos dominorum ſuorum de longinquis partibus redeunt, & ſolo odore præcedentium viam quærunt. Reuera dico, quod terram ſanctam tanquam hęreditatem noſtram & domum domini Dei noſtri, & tanquam proprium nidum noſtrum debemus amare & repetere, & ipſam pugnando recuperare & acquirere, & odor veri domini noſtri, ſci. Chriſti, & patrum noſtrorum, ſci. prophetarum & apoſtolorum qui ibi fuerunt nos ad hoc debet trahere & monere 2. Paral. 20. Reuerſus eſt omnis vir Iuda in Hieruſalem cum lætitia magna. Similes Naboth qui pro hæreditate ſua ſeruanda mortẽ recepit 3. Reg. 21. Et Eſa. 54. Hęc eſt hęreditas ſeruorum domini, vt ſic dicat quęlibet illud Eccl. 24. In omnibus requiem quæſiui, & in hæreditate domini morabor. Sequitur. In ciuitate ſanctificata ſimiliter requieui, & in Hieruſalem poteſtas mea. Moneat igitur nos hæreditas gentis propriæ. ¶Dico quod monere nos debet vtilitas datæ veniæ, quia, ſc. illi qui iſtam viam aggrediuntur, peccatorum ſuorum plenam indulgentiam conſequuntur. Nonne mercatores pro lucro temporali mare tranſeunt, & diuerſis periculis ſe exponunt? Turtures etiam, hirundines & ciconiæ mare ſolent tranſire, & in tempore hyemis ad vberiora loca, ad regiones calidas ſe transferre. Vultur etiam odorem corporum mortuorum vltra mare ſentit, illucq; tranſuolat & accedit ſicut patet per Plinium & Solinum. Multo igitur fortius pro lucris ſpiritualib. & æternalib. acquirendis, ſc. pro venia peccatorũ & gloria ſeu copia cœleſtiũ pręmiorum tranſire debemus maria & in terram ſanctam transfretare, & Chriſtum etiam mortuum deuotis cordibus adorare & etiam ad ſpiritualia paſcua & æterna mentaliter & corporaliter nos transferre. Cum enim dominus nunc velit in terra ſancta fidem ſuam ſeminare, & deuotum etiam populum habitare, ipſe pro certo vult & præcipit, quod nos eum præcedamus, & quod inimicos ſuos exinde tollamus & ſubuertamus, & quod locum & habitaculum eidem præparemus Mat. 14. Iuſſit Ieſus diſcipulos ſuos deſcendere in nauiculam, & præcedere eum trans fretum. Et ad hoc monet ſcriptura 1. Eſd. 1. vbi dicitur, quod ſuſcitauit dominus ſpiritum Cyri regis Perſarum, ita vt diceret ſic. Deus cœli præcepit mihi vt ædificem ei domum in Hieruſalem quę eſt in Iudæa. Quis eſt in vobis de vniuerſo populo eius? Sit dominus illius cum eo. Aſcendat in Hieruſalem, quæ eſt in Iudæa, vt ædificet domum Dei Iſrael. Dico igitur, quod

Propter { Vtilitatem, quam conſequimur,
Hæreditatem, quam proſequimur,
Gentilitatem, quam perſequimur.

Nos debemus Hieruſalem transfretare, & ad terrę ſanctæ acquiſitionem totis conatibus anhelare, exemplo Iudæ Machabęi dicentis 1. Macha. 4. Ecce contriti ſunt inimici noſtri, aſcendamus nunc mundare ſancta & renouare, & dicitur ibidem, quod congregatus eſt omnis exercitus, & aſcenderunt in montem Sion. Sic igitur patet, quomodo inuenitur in ſcriptura Hieruſalem exterior, ſuperior, dexterior, inferior, interior. Et hoc ſufficit. Vide de Hieroſolyma.

Hyems.

Cum hyems ſit tempus frigidum, & humidum, variis impreſſionibus obnoxium, & ſubiectum, notare poſſum, quod in bono ſignat & in malo. ¶Et ſic nota, quod in ſcriptura reperio primo in bono A

Hyemem { latentem & ſolitariam,
ſtringentem & neceſſariam,
ſedentem & ſecretariam.

In bono enim ſignificato dico, quod prima hyems latet in conſcientia timoroſa, ſed ſecunda ſcatet in pœnitentia rigoroſa, vltima patet in opulentia gaudioſa. Dico igitur primo, quod in ſcriptura reperitur hyems timoroſæ conſcientiæ, quia reuera conſcientia viri iuſti hyemi comparatur. Sicut enim in hyeme abundat algor ingens, dolor pungens, humor vngens, candor iungens, vapor vrgens, feruor vigens, & nitor exurgens, ſic conſtat, quod in bona conſcientia nos ſentimus algorem ingentẽ, hoc eſt frigus diuini timoris, nos ſentimus dolorem pungentem, hoc eſt ictus contriti ſtuporis, nos ſentimus humorem vngentẽ, hoc eſt fletus deuoti mœroris, nos ſentimus candorẽ iungentem, hoc eſt decus precati pudoris, nos ſentimus vaporem vrgentem, hoc eſt flatus ſpiritus valoris, nos ſentimus feruorem vigentem, hoc eſt æſtus ambitus amoris, nos ſentimus pingentem nitorem, hoc eſt virtus ornatus decoris. Iſtæ ſunt enim bonæ conditiones hyemis, id eſt, conſcientiæ viri iuſti. Quia igitur deficientibus auctoritatibus vocalibus non poſſem omnia concordare, hoc ſolum allego, quod de tali hyeme, id eſt, de conſcinetia iuſti viri poteſt dici illud Hie. 36. Rex ſedebat in domo hyemali menſe nono, & poſita erat coram eo arula plena prunis. Rex enim Chriſtus in tali conſcientia ſtat & ſedet, quem menſis nonus, id eſt, nouem Angelorum numerus circumſidet, & aſtat, & quem arula & prunæ, id eſt, feruor charitatis viſitat, & frequentat. Hæc eſt igitur hyems virtuoſæ conſcientiæ. ¶Secundo dico, B quod inuenitur hyems rigoroſæ pœnitentiæ, quæ, ſcil. eſt

Turbida per mortis meditationem,
Frigida per diei trepidationem,
Nuda per culpæ reuelationem,
Hirta per pœnæ ſatisfactionem,
Arida per carnis macerationem.

Et breuiter pœnitentia eſt hyems poſt cuius tranſitum ſponſa, id eſt, anima vocatur ad gloriam, & qua præcedente, per ſponſum

ſum trahitur ad coronam, dicentem illud Cantic. 2. Iam hyems tranſiit, imber abiit, & receſſit, ſurge amica mea, & veni. Iſta eſt etiam nichopolis, quæ interpretatur germinans, de qua Apoſtolus ad Titũ 3. dicit. Feſtina ad me venire nichopolim, quia ibi ſtatui hyemare. Iſta eſt etiam illa hyems de qua dicitur Matt. 24. Videte ne fiat fuga veſtra in hyeme. Hæc eſt igitur hyems rigoroſæ pœnitentiæ.
C ¶ Tertio dico, quod inuenitur hyems glorioſæ permanentiæ. Vita enim æterna hyemi comparatur, quia ſcil. poſt labores æſtatis homo ſolet in hyeme quieſcere, & fructibus in æſtate recollectis in hyeme perfrui, & vtilitatem recipere de campis, ad domum ſe recolligere, circa ignem verſari, & in viribus naturalibus plus valere. Sic vere dico quod in hyeme futuræ vitæ nos

A laborum leuamur ictibus,
Præmiorum gaudemus fructibus,
Supernorum ſedemus domibus,
Charitatis ardemus ignibus,
Æternitatis vigemus viribus.

¶ Et breuiter de cœlo vel de paradiſo poteſt dici illud Eſa. 18. Volucres & omnes beſtiæ terræ ſuper eum hyemabunt. Sic igitur patet quomodo inuenitur hyems timoroſa, rigoroſa, & gaudioſa.
D Et ſic ſumitur in bono. ¶ In malo vero dico quod in ſcriptura reperitur

Hyems { culpæ latentis, vitæ præſentis, pœnæ ſequentis.

Hyems { culpæ eſt ſterilis carens virtutibus fructuoſis, vitæ eſt mobilis vigens laboribus tædioſis, pœnæ eſt flebilis ſtridens oneribus luctuoſis.

De hyeme culpæ quæ eſt ſterilis carens virtutibus, dicitur Ioh. 10. Quod Chriſtus non inuenit ficus in arbore, quia hyems erat, propter quod ei maledixit & aruit. De iſta dicit Apoſtolus 2. Timoth. 4. Feſtina ante hyemem venire. De hyeme vitæ ſeu præſentis miſeriæ quæ eſt labilis & plena laboribus, dicitur Geneſ. 8. Æſtas & hyems non requieſcent. De hyeme vero pœnæ quæ eſt flebilis ſubiacens oneribus, dicitur Amos 3. Percutiet dominus domum hyemalem. Sufficit, quod paucæ ſunt auctoritates, &c.

A **Hilaris.** Nota, quod in ſcriptura reperitur hilaritas temporalis, quæ eſt vana & tranſitoria. Hilaritas ſpiritualis quæ eſt ſana & meritoria. Hilaritas ſupernalis quæ eſt plena & ſaluatoria. ¶ Primo eſt hilaritas mundanorum qui lætantur in ſuperfluis. Exemplo Aſſueri de quo dicitur Heſt. 1. Quia cum factus eſſet hilarior & vino incaluiſſet poſt nimiam potationem, præcepit introduci reginam Vaſti, ad denotandum, quod talis hilaritas luxuriam excitat, & vinolẽtiam diligit & procurat. Talis igitur ſuperflua hilaritas viris prudentibus prohibetur Eccl. 7. Filiæ tibi ſunt, ſerua corpus illarum & non oſtendas vultum tuum hilarem ad illas. Filiæ, ſcil. ſunt ſubditi imperfecti, quibus ſcil. pater, id eſt, prælatus nunquam debet vultum nimis familiarem aut hilarem oſtendere, ne forte contingat ipſos præ confidentia veniæ, ad peccandum procliuiores eſſe. Iſta eſt igitur hilaritas mundanorum qui lætantur in ſuperfluis.
B ¶ Secundo dico, quod eſt hilaritas perfectorum: qui lætantur in proficuis. Viri enim perfecti in omnibus operibus ſuis ſe oſtendunt hilares atque lætos, ſiue contingant proſpera, ſiue aduerſa. Vnde Eccleſiaſt. 26. Diuitis autem & pauperis cor bonum, omni tempore vultus illorum hilaris, quaſi diceret: ſiue contingãt diuitiæ, ſiue accidant paupertates, ſemper tamen in ipſis vultus hilaris debet eſſe. Iſtud autem potiſſime debet eſſe, quando quis alteri benefacit, quia, ſcil. ille, qui alteri dat gratiam & beneficium, ſemper debet vultum hilarem oſtendere, vt ſic gratiam quam impendit, poſſit per adiunctam lætitiam plus augere, vnde Eccl. 35. In omni dato tuo hilarem fac vultum tuum. Et Rom. 12. Qui miſeretur in hilaritate. Quia pro certo ſicut dicit Apoſtolus 2. Corinth. 9. Hilarem datorem diligit Deus. Iſta eſt igitur hilaritas perfectorum, qui lætantur in proficuis.
C ¶ Tertio dico, quod inuenitur hilaritas beatorum, quæ lætatur in perpetuis. Beati enim ſemper ſunt hilares, nunquam triſtes. Et hoc quia hilarem regem continue conſpiciunt, à quo vitam perpetuam apprehendunt Prouerb. 16. In hilaritate vultus, regis vita, & clementia eius quaſi imber ſerotinus. Tranſeo, quia paucæ ſunt auctoritates. Vide de gaudio, lætitia, iucunditate.

A **Hymnus.** Nota, quod hymnus ſignat lætitiam, canticum, gaudium, ſeu laudem. Et videtur, quod hymnus deriuationem habuit ab hinnitu, qui eſt ſonus, & vox equorum, ſignans lætitiam eorundem. Hymnus igitur, vt communiter, ſemper ſignat in bono. Et ſic notabo, quod in ſcriptura reperio

Hymnum { Precum & orationis, Laudum & confeſſionis, Voti & promiſſionis, Gaudii & exultationis, Beneficii & gratiarum actionis.

De hymno orationis dicitur 3. Regum 8. Audi hymnum & orationem, quoniã ſeruus tuus orat coram te. De hymno confeſſionis dicitur in Pſal. In hymnis confitemini illi. De hymno voti, & promiſſionis dicitur in Pſal. Te decet hymnus Deus in Sion, & tibi reddetur votum in Hieruſalem. De hymno gaudii & exultationis dicitur in Pſal. Hymnus omnibus ſanctis eius, filiis Iſrael, populo appropinquanti ſibi. De hymno vero gratulationis ſeu gratiarum actionis dicitur in Pſal. Hymnum cantate nobis de canticis Sion. Et Marci 14. dicitur, quod Chriſtus cum Apoſtolis poſt cœnam hymno dicto exierunt in montem oliueti. Et breuiter, iſtud eſt verum, quod viri iuſti debent ſpirituales hymnos pſallere, & ſe in canticis ſpiritualibus occupare, vnde Col. 3. dicitur ſic. Sitis inquit commouentes in pſalmis vosmetipſos, & hymnis & canticis ſpiritualibus in gratia cantantes in cordibus veſtris domino.

Hircus. Nota, quod hircus eſt animal pilis hiſpidum, carne marcidum, vultu toruidum, carne fœtidum, capite cornutum. Sic vere dico ſpiritualiter, quod hircus ſignat A

Viros { hiſpidos per ſqualorem pœnitentiæ, aridos per tenorem abſtinentiæ, toruidos per rigorem excellentiæ, fœtidos per horrorem immunditiæ, cornutos ſeu rigidos per terrorem violentiæ.

Sic igitur dicam, quod hircus in bono ſignat viros pœnitentes & abſtinentes, iuſtos, rigidos, & excellentes, & ſic bene ſupponitur in pluribus locis ſcripturæ quod hircus domino offerebatur, & quod ſacrificium pro peccato optimum & congruum habebatur, ſicut patet Leuit. 4. & 9. & 16. vbi, ſcil. de hirco pro peccato oblato, & alio in deſertum miſſo fit mentio. Ad denotandum, quod virorum iuſtorum quidam pro aliis ſe morti obtulerunt, ſicut martyres in fide noſtra fecerunt. Et ſicut apud Romanos Curtius & duo Decii, qui ſe pro legibus & exercitu, & pro ſalute populi piis manibus deuouerunt, & mortem voluntarii incurrerunt, vt dicit Valerius Maximus lib. 5. cap. 6. Vnde etiam dicit Dauid in Pſal. Offeram tibi boues cum hircis. Offeret pro peccato hircum caprarum. Quidam etiam ſe à mundi cœtibus abdicauerunt, & in deſerta ſolitarii receſſerunt, & ibidem domino ſeruierunt, ſicut, ſcil. fuerunt eremitæ, in ſolitudinibus, & in ſpeluncis errantes, quorum dignus non erat mundus Heb. 11. Et iſti pro certo ſunt illi hirci, de quibus dicitur Deut. 32. quod Deus dedit filiis Iſrael, vt ſugerent mel de petra, &c. & hircos cum medulla tritici, & ſanguinem vuæ biberent meraciſſimum. Patet igitur, quod hircus ſignat in bono
¶ Sed adhuc dico, quod quandoque ſignat in malo. Et ſic nota, B
quod hircus oculis ardet, carne fœtet, carnibus pollet per ſuperbiam. Et ideo breuiter ſicut patet in ſcriptura, hircos, id eſt, peccatores dominus abominatur, & eorum conditionem, & vitam mirabiliter deteſtatur. Vnde ipſe eſt, qui dicit Eſa. 1. Holocauſtum arietum, & adipem pinguium, & ſanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui. Expone, &c. Vnde in Pſal. dicitur. Nunquid manducabo carnes taurorum, & ſanguinem hircorum potabo? quaſi diceret, non, imo ſicut ibidem dicit. Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos. Tales igitur hircos dominus non acceptat, ſed eos potius punit atrociter, & condemnat. Pone figuram de hirco cum vnico cornu, in quo erant oculi, & quomodo ventilabat vndique. Danielis 8. Et expone contra malos principes & prælatos ſicut alibi. Vnde contra tales dicit dominus comminando illud Zach. 10. Super paſtores iratus eſt furor meus, & ſuper hircos viſitabo. Sic igitur patet, quomodo hircus in bono ſumitur & in malo.

Hodie. Nota, quod hodie ſignat tempus præſens. Et ideo A
generaliter per iſtud aduerbium poſſunt intelligi illa, quæ in præſenti habent fieri, & ſic poteſt ſignificare

Promptam hominis voluntatem,
Æternam cœlorum fœlicitatem,
Breuem huius vitæ varietatem.

Signat (dico) promptã hominis voluntatem, quia, ſci. homo non debet expectare vſque cras ſi poteſt benefacere hodie, iuxta illud Pſal. Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Signat æternam cœli fœlicitatem. Tota enim æternitas non eſt niſi vnum hodie, tota enim ſimul non nouit præteritum nec futurum. Vnde in Pſal. dicitur. Dominus dixit ad me,

me,filius meus es tu:ego hodie genui te. Latroni etiam dictum eſt Luc.23.Amen dico tibi,hodie mecum eris in Paradiſo. ¶Item ſignat humanæ ætatis breuitatem ſeu veritatem, quia,ſcil. nihil habemus de vita niſi illud,quod habemus hodie. Secundũ enim Senecam,futurum tempus nec dum eſt,præteritum mors iam tenet,præſens quoq; tempus cum morte diuidimus. Et ideo dicitur Eccl.10.Hodie eſt rex,& cras morietur. Et de peccatore dicitur 1.Machab.2. Gloria peccatoris quaſi ſtercus,& vermis,hodie extollitur, & cras non inuenietur. In perſona etiam cuiuslibet mortui dicitur cuilibet nunc viuenti illud Eccl. 38. Memor eſto iudicii mei,ſic enim erit & tuum,mihi heri,& tibi hodie. De iſto tamen triplici hodie poſſumus aliquantulum loqui. Dico igitur quod eſt

Vnum hodie,quod eſt { bonum voluntarium &meritorium, / vanum trãſitorium & damnatorium, / ſummum permanſoriũ & ſaluatorium.

B ¶Dico igitur primo, quod eſt vnum hodie quod eſt meritoriũ, & iſtud eſt promptitudo voluntatis ad bonum,& perſeuerantia in ſtatu gratiæ. Status enim gratiæ deſignatur per hodie, quia hodie ſignat tempus præſens, nihil autem præſentat hominem Deo niſi gratia,peccatum vero non ſic, quia abſentat hominem à Deo,& ideo non poſſet per hodie proprie deſignari, vnde figura Iudic. 19. Vbi ſocrus legitur dixiſſe leuitæ: Mane apud me hodie,&c.& dicitur ibi,quod manẽdo cum eo ſaluus fuit cum vxore,ſtatim aũt quando receſſit,vxor eius fuit ſtuprata & extincta. Sic vere Deus dicit nobis, quod maneamus cum eo hodie,id eſt, quod ſibi noſipſos per gratiã præſentemus,&quod in gratia perſeueremus,& quod prompti ſibi ad obediendũ ſine procraſtinatione fiamus Deut.29.Vos ſtatis hodie cuncti coram domino.Et Iud.19.Quæſo vt hodie hic maneas. Si igitur ſibi obediuerimus, ſine periculo erimus.Si vero iſtud hodie contempſerimus, à Gabaonitis,id eſt,à dæmonib.corrumpemur,&vxorẽ noſtrã,id eſt, animam amittemus.Ideo bene conſulit ſcriptura Deu.6. dicens, Timeamus dominũ, vt bene ſit nobis cunctis dieb. ſicut eſt hodie.Igitur taliter accipiendo hodie,dico,quod nos debemus

Hodie { Nos Deo confœderare, / Nociuis exonerare, / Diuina conſiderare, / Conſtanter perſeuerare, / Feruenter Deum orare, / Lætanter obtemperare, / In bonis exuberare, / Exemplis illuminare, / Honores recuperare.

Igitur dico,quod in tali hodie, id eſt, in ſtatu gratiæ homo Deo confœderatur Deu.27.Hodie factus eſt populus domini.EtDeu. 26.Dominum elegiſti hodie vt ſit tibi Deus,& dominus elegit te hodie,vt ſis ei populus peculiaris. Ipſe enim dicit illud Luc. 19. Hodie in domo tua oportet me manere. ¶Item in tali hodie homo nociuis exoneratur,ſc.peccatis & terrenorum affectu Deut. 2.Tu tranſibis hodie terminos Moab, id eſt,mundũ vel peccatũ Exo.13.Hodie egredimini menſe nouarũ frugũ.¶Item in tali hodie quicquid eſt veri, conſideratur Deut. 11. Cognoſcite hodie, quæ ignorant filii veſtri. ¶Item in tali hodie forti animo perſeueratur Hier.1.Ego quippe dedi te hodie in ciuitatẽ munitam,& in columnã ferream, & in murum æneum, & præliabuntur aduerſum te,& præualere non poterunt. ¶Item in tali hodie feruẽter Deus oratur,vnde Deut. 30. Inuoco hodie cœlum & terrã,& 3.Reg.8.Seruus tuus orat coram te hodie, vt ſint oculi tui aperti. ¶Item in tali hodie mandatis obtemperatur,vnde illud Pſa. Hodie ſi vocem eius audieritis,& illud Deut.7.Cuſtodi ergo præcepta,&cæremonias atq; iudicia,quæ ego mando tibi.¶Item in iſto hodie bonis operibus exuberatur Pro.7.Victimas pro ſalute deuoui,hodie reddidi vota mea. ¶Item in iſto hodie populus illuminatur,ſc.per bona documenta, & exempla maiorum. Vnde ipſis perfectioribus dicitur Deut.1.Vos eſtis hodie ſicut ſtellæ cœli,& Exo.19.Sanctifica eos hodie & cras. ¶Item in iſto hodie homo remuneratur,& ſecundum merita honoratur Hie.1.Ecce cõſtitui te hodie ſuper gentes,& regna,&c. Patet igitur,quod eſt vnum hodie,quod eſt bonum voluntariũ,&meritorium.¶Secun-
C do dico,quod eſt vnum hodie, quod eſt vanum & tranſitorium. Et ſic ſignat præſentiam humanæ vitæ, de qua ſupra ſatis tetigi, & præſentiam mundanæ calamitatis & proſperitatis. Et de iſta figuratur Matth.16.vbi dicitur, quod cum cœlum mane rubicũdum videtur, hodierna tempeſtas figuratur. Hodie inquit erit tempeſtas, rutilat enim triſte cœlum. Quia pro certo decor & rubor proſperitatis hodiernæ non eſt niſi vnum ſignum tempeſtatis futuræ Deuter. 30. Prædico tibi hodie, quod pereas. Et nota, quod hodie præſentis proſperitatis & iniquitatis, eſt vnum

Hodie { breuis durationis, / vilis conditionis, / grandis ſubuerſionis, / duræ vexationis, / triſtis concluſionis.

Dico igitur,quod iſtud hodie habet breuem durationem. Quia ſi de vita mortali loqueris, ſcriptum eſt Eccleſiaſt. 10. quod hodie eſt rex, & cras morietur. Si de mundi gloria loqueris,ſcriptum eſt 2.Regum 16.Heri veniſti,hodie compelleris nobiſcum egredi. Si de inſtabilitate peccatoris loqueris, ſcriptum eſt Eccleſiaſt.20. quod hodie fœneratur quis, & cras repetit. ¶Item iſtud hodie habet vilem conditionem:omnes enim ſubiicit ſeruituti 1.Regum 25.Hodie increuerunt ſerui quæ fugiunt dominos ſuos.Et Neem. 9. Ecce noſipſi hodie ſerui ſumus. ¶Item iſtud hodie habet grandem ſubuerſionem. Cor eorum malorũ auerſum eſt à Domino, contra illud Deu.29.Ne forte ſit hodie inter eos vir aut mulier, aut tribus, cuius cor auerſum eſt à Domino. ¶Item iſtud hodie habet duram vexationem, quia, ſcil ibi abundant opera crudelia & horribilia, ſicut patet de illis matribus quæ dixerant proprios filios deuorare, dicentes 4 Regum 6. Da mihi filium tuum vt comedamus eum hodie, vt filium meum comedamus cras. Tale vero peccatum fit adhuc hodie inter impias matres,id eſt,inter tyrannos eccleſiaſticos & mundanos, de filiis,id eſt,ſubditis deuorandis.Et ideo ſequitur, quod iſtud hodie habet triſtem concluſionem,quia,ſcil. ignis inferni erit finis talium Matt.6.Fœnum quod hodie eſt, cras in clibanum mittetur.Patet igitur quod eſt vnum hodie,quod eſt vanum, tranſitorium & damnatorium. ¶Tertio principaliter dico, quod eſt vnum hodie quod eſt ſummum & permanſorium ſeu ſaluatoriũ. D
Et iſtud eſt ciuitas & gaudium paradiſi & præſentia fœlicitatis æternæ.Et nota quod iſtud eſt

Vnum hodie quo { deſtruitur omnis calamitas, / reſtituitur fœlix hæreditas, / conſtituitur regni ſublimitas, / diſtribuitur ſuperna claritas, / retribuitur merita bonitas, / inſtituitur perfecta charitas, / rite colitur vera iucunditas, / tuta redditur vitæ ſecuritas.

¶Dicam igitur quod iſtud hodie eſt vnum tempus liberationis, quia,ſci.ibi ceſſat omne opprobrium atq; malum Ioſu. 6. Hodie ſuſtuli à te opprobrium Ægypti. ¶Item eſt tempus reſtitutionis 2.Regum 16.Hodie reſtituet mihi dominus Iſrael regnum patris mei. ¶Item eſt tempus exaltationis Ioſu.3. Hodie incipiam te exaltare coram populo meo.Et Hierem.1.Hodie conſtitui te ſuper gentes & regna.¶Item eſt tempus reuelationis, quia,ſcil. ibi videtur Deus facie ad faciem Leuit. 9. Hodie dominus apparebit vobis. Et illud. Hodie ſcietis quod veniet dominus, & mane videbitis gloriam eius. ¶Item eſt tempus retributionis Zacha. 9. Hodie quoque annuncians duplicia reddam tibi. ¶Item eſt tempus fœderationis ſeu dilectionis. Vnde illud Lucæ 23. Hodie mecum eris in paradiſo. ¶Item eſt tempus exultationis 2. Reg. 6.Ecce glorioſus fuit rex Iſrael hodie,&c. ¶Item eſt tempus ſaluificationis ſeu ſaluationis Luc. 19. Hodie huic domui ſalus à Deo facta eſt, eo quod & ipſe filius ſit Abrahæ &c. Sufficit de hodie,&c.

Holocauſtum.

Nota,quod holocauſtum erat quodam genus ſacrificii,quando ſcil.tota A
hoſtia domino offerebatur & incendebatur, ita quod nihil ſacerdoti aut parti reſeruabatur,ſed totum domino immolabatur Et ideo holocauſtum dicitur ab holon, quod eſt totum, & cauma,quod eſt incendium, quaſi totũ incenſum. Igitur dico quod holocauſtum in bono ſumitur & in malo. In bono enim ſignat pectora,quæ charitatis ignib.totaliter inflãmãtur,corpora,quæ deitatis vſibus totaliter dedicantur, opera, quæ bonitatis legibus totaliter moderantur. Iſta ſunt enim ſpiritualia holocauſta, quæ,ſci.Deus acceptat,& quæ iuſtus ſoli Deo dedicat,& nulli alteri diuidit aut diſpenſat. Vnde 3. Reg. 8. Sanctificauit rex medium atrii interioris,& fecit holocauſtum. Medium enim atrii eſt medium cordis,quod,ſcil.debet eſſe ſanctificatum, vt holocauſtum bonarum cogitationum, occupationum, & operationum ibidem digne valeat eſſe factum, iuxta illud Ezec. 46. Faciet holocauſtum domino quotidie. Sed pro certo iam videtur verificari illud Da.3. Non eſt in tempore hoc princeps, & propheta,& dux,neq; holocauſtum, neq; ſacrificium, neq; oblatio, neq; incenſum,neq; locus primitiarum coram te. Expone. Et ratio eſt, quia reuera ſicut dicitur 1.Mach.1. Miſit(ſci.Antiochus) nuncios ſuos in Hieruſalem, qui prohiberent holocauſta, & ſacrificia, & placationes fieri in templo Dei,&celebrari ſabbathum,& dies ſolennes, Quia reuera Antiochus, id eſt, diabolus mittit hodie

die in Hierufalem,id eft,in Chriftianitatem nuncios fuos,id eft, vitia,quibus mediantibus in templo Ecclefiæ, vel cordis humani fieri holocaufta bonorum operum prohibet,& impedit, fabbathaque, id eft, mentis quietam, & fpiritualem requiem inde tollit. Non fic, fed offeramus Domino fpiritualia holocaufta, id eft,totam mentem, totum corpus, & tota opera noftra Domino offeramus, & nos totos diuinis voluntatib. immolemus, iuxta illud Pfalmi: Holocaufta medullata offeram tibi cum incenfo arietum,offeram tibi boues cum hircis.Patet igitur,quomodo holocauftum fumitur in bono.

B ¶Sed adhuc dico, quod quandoque accipitur in malo. Et fic dico, quod holocaufta fignificant mentes, perfonas, vel opera, quæ diabolo, mundo, vel carni penitus dedicantur, & quæ in malis vfibus totaliter occupantur. Talibus enim holocauftis Deus non delectatur, fed ipfa potius deteftatur. Pfalm. Vtique holocauftis non delectaberis. Et Efaiæ 1. Holocaufta arietum, & adipem pinguium, & fanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui, incenfum abominatio eft mihi. Et Hieremi. 6. Holocauftomata veftra non funt accepta, victimæ veftræ non placuerunt mihi. Patet igitur,quomodo holocauftum in bono fumitur,& in malo. Tranfeo breuiter. Vide de Hoftia, Victima, Sacrificio, Oblatione.

A **Holofernes.** Nota, quod Holofernes,qui fuit dux exercitus, & princeps Nabuchodonofor Regis Babylonis, & qui interpretatur infirmitas, vel infirmans vitulum faginatum, poteft fignificare tyrannos & potentes huius fæculi, qui fcilicet videntur Regis inferni,& exercitus iniquorum effe principes atque duces, & qui etiam in fe infirmi funt, in quantum faciliter in peccatum cadunt, & vitulos etiam faginatos,hoc eft diuites agricolas infirmos reddunt,in quantum ipfos fpoliant,& depauperant, & comprimũt. ¶Igitur cum tales fint præ cæteris nequiores,nota,quod ipfi

Indignantur iuftorum verbulis,
Efferuntur irarum ftimulis,
Euagantur incautis oculis,
Inflammantur carnis faculis,
Alligantur acediæ vinculis,
Ebriantur cibis & poculis,
Hilarantur ineptis ioculis,
Eleuantur fuperbis titulis,
Iugulantur inferni iaculis.

B ¶Dico igitur,quod mali principes iuftorum verbulis indignantur. Exemplo fcilicet illius, qui vna cum principibus fuis indignatus eft contra Achior de hoc, quod de filijs Ifrael veritatem dicebat, quia fcilicet ifti nunquam volunt inuenire, qui dicat coram eis veritatem. Vnde Iudith 9 dicitur,quod indignatus eft Holofernes vehementer. ¶Item ifti irarum ftimulis agitantur. Vnde Iudith 5. dicitur, quod irati funt omnes magnates Holofernis. Et Iudith 5 dicitur quod Holofernes præcepit, vt comprehenderent Achior. ¶Item ifti incautis oculis euagantur. Vnde Iudith 10. dicitur, quod duxerunt Iudith ad tabernaculum Holofernis,& ftatim captus eft in fuis oculis Holofernes.¶Item ifti carneis faculis inflammantur, fcilicet, per luxuriæ appetitum, ficut de ipfo dicitur Iudith 12. quod cor Holofernis concuffum eft,& dixit Iudith:Bibe nunc,& accumbe in iucunditate. ¶Item ifti acediæ vinculis alligantur,fcilicet,per pigritiam. Vnde de ifto legitur Iudith 10. quod Iudith vidit Holofernem fedentem in canopeo. ¶Item ifti cibis & poculis ebriãtur Vnde de ifto dicitur Iudith 12. quod Holofernes iacebat in lecto nimia ebrietate fopitus. ¶Item ifti ineptis ioculis hilarantur, quia fcilicet ifti in lætitijs plurimum delectantur. Vt de Iudith patet, quæ vt honeftum negocium, quod facturа erat, diffimularet, gefticulationem ita prætendit, vt dicerent ei ferui Holofernis: Scias,quoniam eum fteteris in confpectu Holofernis, benè tibi faciet,& eris gratiffima in corde eius. ¶Item ifti fuperbis titulis eleuantur. Vnde Iudith 14. dicitur, quod caput Holofernis fufpenfum eft fuper muros. Caput enim, id eft, intentio talium femper in altum per fuperbiam eft fufpenfum. ¶Item ifti inferni iaculis trucidantur. Vnde Iudith 14. Ecce Holofernes iacet in terra,& caput eius non eft in eo. Et Iudith 15. Cumque audiffet exercitus decollatum Holofernem, fugit. Sic ergo patet, quomodo propter multas conditiones Holofernes fignat impios principes,& malignos. Expone ergo,& dilata, prout vis.

A **Homo.** Nota,quod homo multipliciter accipitur in fcriptura. Accipitur enim quandoque naturaliter; quandoque fpiritualiter. Homo enim habet naturaliter naturam cæteris fragiliorem; quia ficut dicitur Pfalm. Verumtamen vniuerfa vanitas omnis homo viuens. Homo etiam fpiritualiter habet naturam nobiliorem, quia fcilic. habet naturam participem rationis. Vnde in Pfal. 8. Domine, quid eft homo, quod memores eius? aut filius hominis, quia reputas eum? Sequitur: Omnia fubiecifti fub pedibus eius, &c. Generaliter igitur per hominem poteft intelligi

Vir { Nobilis & virtuofus,
Fragilis & vitiofus,
Flebilis & luctuofus.

Et ideo fecundum iftum triplicem modum aliquid de quolibet differamus. ¶Dicamus igitur primò, quod per hominem intelligitur vir nobilis & virtuofus; quia ficut homo eft animal naturaliter perfectiffimum: fic debet effe fpiritualiter fanctiffimum, & virtuofiffimum. Sicut enim videmus, naturaliter loquendo, humana natura in multis eft priuilegiata. Quia ficut dicunt Plinius & Solinus,

Caput hominis crinibus tegitur,
Status hominis furfum erigitur,
Occifor hominis fanguine proditur,
Gladius occidens à recto flectitur,
Figura hominis in rebus pingitur,
Poteftas hominis à feris percipitur,
Virtuti hominis fulmine parcitur,
Sexus hominis aquis diftinguitur,
Naturæ hominis verbum coniungitur,
Omnis dignitas cunctis præficitur.

¶Conftat enim, quod folus homo habet caput capillis velatum,& aliud corpus nudum. ¶Item conftat, quod folus homo inter animalia erectus incedit. ¶Item fi quis occidat hominem, fanguis folet erumpere in præfentia homicidæ. ¶Gladius etiam, quo homo occifus fuerit, nunquam (vt dicitur) amplius rectus erit. ¶Natura etiam pro fpeciali priuilegio figuram humanam in pluribus rebus depingit; quia fcilicet, fecundum Plinium, quandoque vifa eft in cœleftibus ftella cometa figuram habens humanam. In brutis funt monftra fpeciem humanam habentia,fcilicet,Fauni,Satyri,& Pilofi. In ferpentibus autem funt fimiles virginibus ficut Dracopedes,qui habent faciem virgineã. In volatilibus, ficut funt Sphynges, & Harpyiæ. In natantibus funt,ficut Nereides & Sirenæ. In Mineralibus,ficut funt Camahu. Et in herbis, ficut funt Mandragoræ. ¶Etiam fera animalia potentiam & nobilitatem humanam cognofcunt & timent,ficut de Panthera exemplificat Plinius, quæ inuenient paffum hominis in arena deferti,ftatim mutat catulos. Elephantes etiam, fi hominis paffum inuenerunt, fiftunt gradum. ¶Fulgur alia animalia percuffa femper occidit, hominem verò non femper. ¶Aqua videtur diftinguere in fexu humano; quia fi homo, & mulier fubmerguntur,mafculus fupinus,mulier prona fluctuabit. ¶Iftam etiam naturam tanquam nobiliorem affumpfit verbum,& ifti omnia funt animalia fubiecta, & fic humana dignitas multis rebus vel infcribitur, vel præficitur. Igitur moraliter loquẽdo,benè poteft nomine hominis quæcunq; moralis & virtualis nobilitas defignari. Et quicunq; iuftus poteft homo ppriè nunciari. Lucæ 23. Verè hic homo iuftus erat. Et Lucæ 19. Homo quidam nobilis &c. Vt fic de morali eius virtute exponatur illud Ecclef. 27. Homo fanctus in fapientia manet ficut Sol. In quibus verbis aduerte, quod fecundum quatuor proprietates hominis,nos debemus habere quatuor fpeciales virtutes, fi fpirituales homines volumus inueniri. Homo enim naturaliter eft

Animal { Humidum,& ideo dicitur ab humo,fiue ab humore.
Nudũ, & ideo dicitur fanctus, id eft, fine terra.
Rationale, & difcretum, & ideo dicitur, quod in fapientia manet.
Surfum eleuatum, & erectum, & ideo dicitur effe ficut Sol.

B ¶Sic procul dubio loquendo fpiritualiter, fi nos volumus effe fpirituales homines, & perfecti; nos debemus habere iftas quatuor virtutes moraliter intellectas, quia fcil. nos debemus

Effe { Humidi,per dulcem benignitatem,
Homo,id eft,nudi, per rerum tenuitatem,
Sanctus, id eft, fine terra,difcreti per cordis fagacitatem,
Sicut Sol,id eft, manere in fapientia, erecti per mentis fublimitatem.

Habeamus igitur dulcem benignitatem, & fimus Homo; qui dicitur ab humore Secundum enim Auicennam,Homo eft animal valde humidum. Vnde etiam dicit, quod homo inter omnia animalia refpectu corporis fui magis abundat in medulla. Ad denotandum, quod illi, qui fpiritualiter volunt effe homines, debent effe

Humorosi & medullosi,
Mansueti pariter & benigni,
Pij,
Misericordes,
Dulcorosi & viscerosi.

Homo enim, secundum Aristotelem, est animal mansuetum. Nam in huius signum

Homo non habet { Vngues, sicut leones,
Dentes, sicut apri,
Cornua, sicut cerui.

Imò penitus est animal imbecille. Ad denotandum, quod nihil debet habere feritatis vel crudelitatis, multũ verò pietatis & benignitatis. Nullum enim debet lædere vel percutere, sed erga omnes dulciter & benigniter se habere, iuxta illud Prouerb. 19. Homo indigens misericors est. Et Prouerb. 26. dicitur, quod homo iracundus suscitat rixas; qui autem patiens est, mitigat suscitatas. Ista tamen sunt hodie contra multos, qui pro certo nihil habent de benignitate, multum verò de crudelitate. Vnde isti dicuntur esse non homines, imò feræ. Sunt enim similes illi bestiæ, quæ dicitur Manticora, quę licet videatur habere faciem hominis, in nullo tamen imitatur naturam hominis; habet enim os maximum & horrendum, tribus ordinibus dentium circumseptum, carnes autem humanas summè deuorare diligit, & ad modum tubæ clamat, tumultuat, atque barrit, sicut dicit Plinius, qui istam bestiam vocat Manticoram, sicut etiam dicit Auicenna, qui istam bestiam vocat barritum. Sicut etiam dicit Aristot. qui istam bestiam vocat lupum Indicum. Tales proculdubio (charissimi) sunt multi, qui solummodo

Habent faciem humanam, id est, apparentiam, non existentiam. Nam
Non sunt benigni, sed maligni,
Non sunt misericordes, sed discordes,
Non sunt propitij, sed impij,
Non sunt fideles sed crudeles.

Tales potissimè sunt iracundi & tyranni, tales etiam sunt detractores & magniloqui. Isti enim semper ore patulo nituntur carnes & vitam bonorum consumere & deuorare, & sua voce horrenda & tubali omnes alios perturbare. Vnde Ecclesiast. 9. dicitur: Terribilis in ciuitate sua homo linguosus. Vnde tales figurantur in illo leone Ezechiel. 19. de quo dicitur, quod leo factus est, & didicit capere prædam. Homines deuorare, quia scilicet tales deuorant homines ipsos in corpore, & in rebus iniuriosè lædendo, ipsorum temporalem substantiam auferendo, ipsorum vitam & famam impiè mordendo & corrodendo. De tali homine sic crudeli, inhumano, & inbenigno dicitur Genesis 16. quod dictum est de Ismaele: Hic erit ferus homo, manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum, & è regione omnium fratrum suorum figet tabernacula. Tales figurantur in illo Nabuchodonosore crudelissimo, qui de homine in bestiam est mutatus. Vel etiam in illo Sycaone Arcadiæ tyranno raptore, qui de homine factus est lupus, secundum Ouidium libr. 1. fabula 6. Vnde de talibus impijs & inhumanis dicitur Daniel. 4. Cor eius ab humano immutetur, & cor feræ detur ei, alligetur vinculo ferreo, & cum feris sit pars eius. Isti enim perdiderunt penitus cor humanum, & cor habent impium, & ferinum, & ferarum, id est, aliorum crudelium & iniquorum sectantur & amant consortium. Talibus igitur dicitur illud Iob 10. Numquid sicut dies hominis dies tui, & anni tui sicut humana sunt tempora? quasi diceret, Non. Nos vero non sic, sed simus homines, & humani, quod potissimè debent esse iudices & prælati, qui præ cæteris debent esse humani, compatientes erroribus, & esse fluidi, parcentes interdum delinquentibus. Vnde de spiritu, id est, de viro spirituali dicitur Sapient. 12. quod ipse est

Humanus,
Benignus,
Stabilis,
Certus,
Securus.

Qui enim propriam fragilitatem attendit, erga alios benignus existit. Roman. 6. Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ. Et merito prælatus debet humanus esse, & dulcis, quia certè corda bonorum & nobilium subditorum melius vincuntur per humanitatem, quàm per seueritatem. Teste enim Seneca, Generosus animus facilius ducitur, quàm trahitur. Exemplum de elephante, qui voluntariè obedit illi, qui eum de fouea liberauit, humanitatem sibi factam humiliter recompensans. Ideo bene dicitur 1. Petri 2. Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum. Ergo, charissimi, habeamus dulcem benignitatem.

¶ Item si volumus esse spirituales homines, nos debemus C
habere rerum tenuitatem; quod ostenditur, cum dicitur (Sanctus) quia sanctus etymologizatur, quasi sine terra. Sicut enim homo est animal naturaliter nudum, nascitur enim sine pilis: sic nos, si volumus esse spirituales homines, nos debemus esse nudi, quantum ad amorem omnis temporalis possessionis & pilis diuitiarum carere, & sine terra temporalium bonorum manere, quantum ad amorem cordialis affectionis. (Sanctus, inquit.) Vnde Exod. 22. Viri sancti eritis mihi. Et 2. Petri 1. Locuti sunt sancti Dei homines. Serpens enim timet hominem nudum, & audacter insilit in vestitum, secundum Isidor. Quia verè serpens diabolus illos, quos videt nudos ab omni terrena affectione, timet inuadere, vbi homines vestitos vestibus bonorum temporalium solet intrepidus impugnare. Et ideo docet Grego. in homil. Nudi, inquit, cum nudo luctemur, quia vestitus si cum nudo luctatur, facilius ad terram deijcitur. Simus ergo sancti, iuxta illud Leuitic. 19. Sancti estote, quoniam sanctus sum, dicit Dominus. Sed pro certo istud est hodie contra multos, qui pro certo non videntur homines nudi, sed ad modum bestiarum pilosi, quia rectè videntur similes simijs, quæ in effigie formam humanam prætendunt, quæ tamen, quia pilosæ sunt, non esse homines se ostendunt. Quia verè multi sunt, qui tanto vellere diuitiarum se solent induere, quod rectè videntur à natura hominum, quæ naturaliter nuda est, deuiare. Lucæ 16. Homo quidam erat diues &c. Isti non sunt sancti, id est, sine terra, seu sine terrenorum affectu. Et ideo plangit Psalm. dicens: Saluum me fac, Domine, quoniam defecit sanctus, quoniam diminutæ sunt veritates à filijs hominum. Et Eccles. 13. Quæ comparatio hominis sancti ad canem? ac si dicat, nulla, quia scilicet canes, id est, auari non possunt diuitijs satiari. Homo vero sanctus solet paucis opibus contentari. Non sic igitur, charissimi, sed habeamus rerum tenuitatem. Esa. 2. In die illa proijciet homo idola auri sui, & argenti sui sculptilia.

¶ Item si volumus esse spirituales homines, nos debemus ha- D
bere sensus subtilitatem; quod ostenditur, cum dicitur: In sapientia manet. Homo enim est animal rationale, de quo etiam scriptura miratur, Iob 38. Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? quasi dicat: Mirabile est, qualiter in carne, sanguine, & ossibus potest intellectus & ratio reperiri. Rationabiles igitur debemus esse, quia scilicet illa, quæ pertinent ad salutem, debemus

Rationabiliter præuidere,
Subtiliter meditari, &
Sagaciter cogitare.

¶ Et nota, quod sapientiam hominis iusti

Comitantur { Decor in aspectu,
Timor in affectu,
Splendor in intellectu.

Quia scilicet aspectus hominis per honestatem debet relucere, quia sicut dicitur Eccles. 8 Sapientia hominis lucet in vultu eius. Affectus hominis pericula debet timere. Ecclesiast. 18. Homo sapiens in omnibus metuit. In scientia debet resplendere. Iob 38. Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? aut quis dedit gallo intelligentiam? De multis autem videtur impletum illud Hierem. 10. vbi dicitur, quod stultus factus est omnis homo à scientia. Quia verè multi sunt, qui quanto sunt in ratione & sapientia mundana subtiliores, tanto sunt in spirituali sapientia stultiores, sicut sunt multi mundi sapientes, quos ita excœcauit mũdi ꝓsperitas, ꝙ nihil cogitãt de futuris, nec de ꝑtinentib. ad salutẽ, similes sicarijs & pilosis qui videntur esse homines in apparentia, & tamen sunt animalia bruta in existentia. Et certe melius esset illis penitus nihil scire, quàm saluti necessaria non sentire. Ecclesiast. 19. Melior est homo, qui minuitur sapientia, & deficiens sensu in timore, quàm qui abundat sensu, & transgreditur legem altissimi. Isti igitur, propriè loquendo, non sunt homines, sed iumenta, ita quod propriè potest dici de talibus illud, quod dicitur in Psalm. Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Non sic igitur, sed habeamus sensus subtilitatem.

¶ Item si volumus esse spirituales homines, nos debemus ha- E
bere mẽtis sublimitatem; quod ostenditur, cum dicitur, Sol. Sicut enim homo habet naturaliter vultũ ad cœlestia erectũ, & staturam corporis sursum eleuatam ad cœlum: sic, si volumus esse spirituales homines, nos debemus esse ad cœlestia desideranda & affectanda erecti, & ab effectu bonorum temporalium eleuati. Iuxta illud Ecclesiast. 7. Hoc inueni, quod fecit Dominus hominem rectum. Et hoc ostenditur, cum dicitur, Sol. Quia sicut Sol habet esse sursum, superius & nõ inferius, in cœlo sursum, & non in terra deorsum, habet etiam Sol radios rectos, qui nunquam

quam reflectuntur à rectitudine sua, nisi quando cadunt super corpus opacum & grossum: sic nos debemus esse

Mentaliter in cœlo, non in mundo,
Sursum, non deorsum,
In Paradiso, non in sæculo,

Vt ibi fixa sint nostra corda, vbi vera sunt gaudia, iuxta illud Colossens.3. Quæ sursum sunt, quærite, non quæ super terram. Vt sic de quolibet dicatur illud Iosuæ 10. Stetit Sol in medio cœli, ita quod radij voluntatis, id est, ipsius cogitatus & actus semper debent esse recti & benè ordinati & dispositi, nisi fortè per contactum corporis grossi, id est, per affectionem terrenorum fuerint obliquati. Ista tamen sunt contra multos, qui ad cœlestia per desideria non eleuantur, sed magis ad terrestria per auaritiam incuruantur, & propter obicem terrenorum à sua rectitudine reflectuntur, iuxta illud Esaiæ 2. Incuruabit se homo, & humiliabitur vir. Isti sunt similes quibusdam hominibus Æthiopiæ, de quibus dicit Isidorus, ꝙ in desertis Æthiopiæ sunt homines non erecti seu recti incedentes, sed super pedes & manus vultu inclinato ad terram more pecudum ambulantes. Et isti, prout dicit, Arapticæ vocantur. Quia verè in Æthiopia huius mundi sunt, qui faciem cordis sui nunquam erigunt ad cœlum, & ad cœlestia affectando & contemplando, imò ipsum semper habent depressum ad mundum, bona temporalia desiderando & ambiendo. Istud videtur plangere scriptura, Micheæ 7. vbi dicitur: Periit sanctus de terra, & rectus in hominibus non est. Non sic, charissimi, sed simus spirituales homines, non carnales, & habeamus, sicut dictum est,

Mentis sublimitatem,
Sensus subtilitatem,
Rerum teuuitatem,
Cordis benignitatem.

Et sic erimus homines, & non bruta. Dico

Homines {
Nostra porrigentes affectu materno,
Nostros corrigentes obiectu paterno,
Cunctos diligentes conuictu fraterno,
Stultos dirigentes aspectu superno,
Nosmet subigentes deiectu inferno,
Bona colligentes in victu æterno.
}

F ¶ Nos enim debemus nostra porrigere liberaliter. Matth.12. Bonus homo de thesauro suo profert bona. ¶ Item nostros corrigere paternaliter. Vnde Daniel.7. dicitur, quod filius hominis veniebat, & fluuius ingens rapidusque egrediebatur à facie eius. ¶ Item cunctos diligere fraternaliter. Ecclesiast.13. Omne animal diligit sibi simile, & omnis homo proximum sibi. ¶ Item debemus alios dirigere exemplariter. Lucæ 22. Occurret vobis homo amphoram aquæ portans, sequimini eum, quocunque introierit. ¶ Item debemus nosmet subigere cordialiter. Luc. 7. Nam & ego sum homo sub potestate constitutus &c. Et sic poterimus gloriosa bona colligere æternaliter, quia scilicet sancti viri in æternum viuere comprobantur. Ecclesiast.12. Ibit homo in domum æternitatis suæ, & benedictione cœlestis gloriæ perfruetur. Psalm. Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum. Et sic pro certo nos poterimus esse homines, non pecudes, quia à vero homine Christo cognoscemur, & ab eo tenerrimè diligemur. Leo enim, secundum Plinium, est valde liberalis circa hominem, in tantum, quod hominem nunquam lædit, nisi maxima fame arctatus. Sic pro certo leo de tribu Iuda Christus talibus hominibus spiritualibus miseretur, ipsosque per damnationem æternam nunquam lædit, nec vulnerat, atque grauat, quinimò talibus dicit illud Lucæ 5. O homo, remittuntur tibi peccata tua. Christus enim propriè est sicut canis, qui semper vult cum hominibus habitare. Et etiam sicut columbæ, vel ciconiæ, quæ nidos suos semper volunt circa habitationem hominum fabricare. Et etiam sicut elephas, qui naturaliter diligit hominem, ipsumque semper contra draconem nititur adiuuare. Quia pro certo, charissimi, Christus Deus noster, qui est recte

Sicut canis magnæ fidelitatis,
Sicut columba magnæ fœcunditatis,
Sicut ciconia magnæ continentiæ, & castitatis,
Sicut elephas magnæ benignitatis,

Homines spirituales naturaliter diligit, & eorum affectat societatem, spiritualiter habitat cum eis, & frequentat, dicens illud Prouerb.8. Delitiæ meæ esse cum filijs hominum. Et Apocal.21. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & ipsi populus eius erunt, & habitabit cum eis, & ipse Deus cum eis erit eorum Deus. Ista tamen sunt contra multos, qui scilicet tales homines, id est, bonas spirituales personas non diligunt, imò ipsos prosequuntur, odiunt, & contemnunt. Psalm. Quousque ruitis in hominem, interficitis vos vniuersi, tanquam parieti inclinato, & maceriæ depulsæ? Patet igitur, quomodo per homines intelliguntur viri perfecti & virtuosi.

G ¶ Secundo dico, quod per hominem possunt intelligi viri infecti & vitiosi. Sicut enim homo est naturaliter

Animal valde fragile, in tantum, quod quando nascitur, nec potest incedere, nec se mouere,
Est etiam animal valde debile, in tantum, quod omni armatura noscitur carere,
Est insuper animal valde confusibile, in tantum, quod nullum operimentum confusionis suæ, nec caudam, nec pilos, nec alia talia noscitur habere.

Sic pro certo peccator est valde fragilis per inconstantiam. Vnde Esa. 31. Ægyptus homo, & non Deus; & equi eorum caro, & non spiritus. Est debilis per impotentiam. Vnde Rom.7. Infœlix ego homo, quis liberabit me de corpore mortis huius? Est etiam confusibilis & nudus per omnium virtutum carentiam & indigentiam. Caret enim tegumento bonæ conuersationis, & cauda, id est, memoria mortis suæ, & suæ finalis resolutionis. Vnde in Psalm. dicitur, quod homo, cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Et si vis, potes hic applicare hominibus monstruosis, de quibus supra dictum est in eodem titulo, & de quibus fit mentio in morali per librum de proprietatibus rerum, in c. de Æthiopia, & c. de India, de Faunis & Pilosis, quæ significant diuersa genera peccatorum, quæ omitto ad præsens, causa breuitatis.

¶ Hoc solum nota, quod homo potest significare peccatorem

Propter {
Vanitatem inconstantiæ,
Falsitatem eloquentiæ,
Ruditatem ignorantiæ,
Superbiam & elationem,
Duritiam & obstinationem.
}

¶ Dico propter vanitatem inconstantiæ. Vnde in Psalm. Veruntamen vniuersa vanitas omnis homo viuens. ¶ Item propter falsitatem eloquentiæ. Vnde in Psalm. Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax. Vnde etiam de proditore dicitur in Psal. Etenim homo pacis meæ, in quo speraui, magnificauit super me supplantationem. Et alibi: Tu vero homo vnanimis &c. ¶ Item propter ruditatem ignorantiæ. Vnde 1. Corinth 2. Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. ¶ Item propter superbiam & elationem. Ecclesiast. 8. Dominatur homo homini in malum. ¶ Item propter duritiam & obstinationem. 1. Regum 15. Neque enim est, vt agat pœnitentiam. A talibus igitur hominibus est cauendum, iuxta illud Matth. 10. Cauete ab hominibus. Phœnix enim & Pelicanus & Aquilæ dicuntur societates hominum fugere, & in desertis solitarijs habitare. In quo docemur, quod societatem hominum peccatorum debemus relinquere, & nos ab eorum consortijs absentare. Exemplo Deorum, de quibus dicitur Daniel. 2. Exceptis Dijs, quorum non est cum hominibus conuersatio. Sicut etiam faciebat Apostolus, dicens Galat.1. Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Sic igitur dico, quod per hominem intelliguntur viri infecti & vitiosi, vt de quolibet dicatur illud Psalmi, Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum, nec sperauit in Deo salutari suo, sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum, & præualuit in vanitate sua.

¶ Et si vis, generaliter potes notare, quod homo in malo significato est H

Nomen {
Deceptionis & fallaciæ,
Detractionis & inuidiæ,
Inuasionis & calumniæ,
Præsumptionis & superbiæ,
Defectionis & inconstantiæ,
Corruptionis & immunditiæ,
Obliuionis & ignorantiæ.
}

¶ Mali igitur homines sunt mendaces, qui veritatis carent eloquio. Psalm. Diminutæ sunt veritates à filijs hominum. ¶ Item sunt mordaces, quia charitatis carent incendio. Psalm. Filij hominum dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. ¶ Item sunt rapaces, quia pietatis carent officio, quod potissimè pertinet ad crudeles, contra quos dicitur in Psalm. Erue me à calumnijs hominum, vt custodiam mandata tua. ¶ Item sunt procaces seu nugaces, quia vanitatis vacant fastigio, quod scilicet pertinet ad superbos. Psalm. Filij hominum vsquequo graui corde, ad quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Item sunt fugaces, quia stabilitatis carent refugio. Psalm. Vos autem sicut homines moriemini, & sicut vnus de principibus cadetis. Item sunt procaces, quia carnalitatis fœtent contagio. Genes 11. Cumque cœpissent hominem multiplicari, acceperunt sibi vxores &c. ¶ Item sunt inefficaces, quia stoliditatis stupent diluuio, & hoc pertinet ad obliuiosos & desides, de quibus dicitur in Psalm. Dominus de cœlo prospexit super filios hominum, vt videat, si est intelligens aut requirens Deum. Et

illud prædictum: Homo cum in honore esset, non intellexit. Et breuiter 2. Esdræ 4. concluditur de hominibus talibus, & dicitur, quòd iniqui omnes filij hominum. Benè ergo dico, quòd nomine Hominis intelliguntur viri infecti & vitiosi.

I ¶ Tertiò dico, quòd per hominem possunt intelligi viri flebiles & dolorosi. Istud enim nomen Homo, est

Nomen magnæ { Fragilitatis, Flebilitatis, Pœnalitatis,

Nomen magni { Laboris, Doloris, Timoris, Miseriæ, Penuriæ, Tristitiæ.

¶ Homine enim inter mortalia quid fragilius? Ipse enim propter suam maximam fragilitatem comparatur vermi. Vnde in Psalm. Ego sum vermis, & non homo; opprobrium hominum, & abiectio plebis. ¶ Item inter mortalia quid flebilius? Ipse enim statim quando nascitur, incipit flere, & fletu suo illam, quam intrat, miseriam declarare, dicens illud Sapi. 7. Sum quidem mortalis homo, similis hominibus de genere illius, qui prior factus est. Et sequitur: Et ego natus accepi communem aerem, & primam vocem omnibus similem emisi plorans. ¶ Item inter animalia quid pœnalius? Statim enim quando homo nascitur, pœnis & miseriæ subijcitur, dicens Zachar. 13. Homo agricola ego sum, quando Adam exemplum meum à iuuentute mea. ¶ Item inter mortalia quid laboriosius? Homo enim nascitur ad laborem, vt auis ad volatum, sicut dicitur Iob 5. Omnis enim labor hominis in ore eius, sed anima eius non impletur, Eccl. 6. ¶ Item inter animalia quid dolorosius? Iste enim sine dolore diem non transigit, & sine cordis vel carnis molestia horam modicam vix pertransit. Cuncti enim dies eius laboribus & ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit, Eccl. 2. ¶ Item rogo, quid inter mortalia timorosius? Certe nihil. Iste enim timet

Mala { Præterita, ne fortè redeant, Præsentia, ne fortè non transeant, Futura, ne fortè remaneant.

Dicit enim cum Psalm. Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ. ¶ Item etiam obsecro, quid in rebus inuenies homine miseriosius, penuriosius, seu tristabilius? Alia enim animalia, quando nascuntur, secum portant suæ indigentiæ supplementa, quia scilicet

Apportant secum { Pellem duram, quo operiantur, Fortitudinem, qua ambulent & moueantur, Naturalem industriam, qua mammillas matris requirere docentur.

Homo vero est animal, quod cæteris miserabilius nascitur.

Nascitur enim { Nudus sine operimento, Debilis sine cuiuscunque virtutis fulcimento, Ignarus & inscius sine cuiuscunq; industriæ documento.

Et breuiter iste fame & frigore moritur, nisi aliunde tegatur, & nutriatur. Et ideò breuiter concluditur Iob 13. vbi dicitur: Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miserijs. Qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet. Vbi notare possis

Vilem creationem (Quia natus de muliere)
Curtam durationem (Quia viuens breui tempore)
Paucam consolationem (Quia repletur multis miserijs)
Labilem complexionem (Quia quasi flos egreditur)
Finibilem conclusionem (Quia conteritur & fugit velut vmbra)
Mutabilem conclusionem (Quia nunquam in eodem statu permanet)

¶ De istis igitur miserijs humanis admiratur Psalm. 90. dicens: Domine, quid est homo, quia innotuisti ei? Et ad istam quæstionem diuersimodè respondetur in scriptura. Et primò, quando quæritur, Quid est homo? Respondet idem Psalm. Homo vanitati similis factus est, dies eius sicut vmbra prætereunt. Ad hoc etiam videtur respondere Iob 7. dicens, quòd militia est vita hominis super terram. Et Iob 14. dicitur: Breues dies hominis sunt, numerus mensium eius apud te est, constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt. Ad hoc etiam respondet Sapiens Eccl. 3. vbi dicit, quòd vnus est interitus hominum & iumentorum, & æqua vtriusque conditio. Et Ecclesi. 9. dicit, quòd nescit homo, vtrum amore vel odio dignus sit. Vltimò ad istam quæstionem respondet Hiere. & dicit illud, quod dicitur Hiere. 10 Scio, inquit, Domine, quòd non est hominis via eius, nec viri, vt ambulet, & dirigat gressus suos. Sed ad hoc quid respõdet B. Bernardus, quando quæritur, Quid est homo? Homo, inquit, nihil aliud est, quàm

Sperma fœtidum,
Saccus stercorum,
Cibus vermium.

Innocentius autem, lib. de miseria conditionis humanæ, flebiliter valde respondet: O, inquit, quis det oculis meis fontem lacrymarum, vt fleam miserabilem humanæ conditionis ingressum, damnabilem humanæ dissolutionis egressum. Et multa pulchra & rethorica, quæ idem Innocentius ibidem recitat.

¶ Et nota, quòd hominis miseria apparet in multis, videlicet, K

Quia { Componitur carne cinerea, Corrumpitur sorde Venerea, Concutitur lite foranea, Excutitur luce syderea, Dissoluitur morte funerea, Concluditur Styge tartarea.

¶ Igitur dico, quòd miseriam hominis denotat suæ carnis vilis conditio, quia scilicet non est nisi terra & cinis. Ideò dicitur: Memento homo, quia cinis es, & in cinerem reuerteris. Vnde Eccl. 10. Omnes homines terra & cinis. ¶ Item suæ sordis grandis infectio, videlicet, concupiscentia carnis, quæ sibi est innata. Vnde Roma. 7. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Sequitur: Igitur mente seruio legi Dei, carne seruio legi peccati. ¶ Item mundi lucis dura turbatio, scilicet, fluctus & tumultus negociorum, quibus est subditus homo. Eccle. 1. Occupationem pessimam dedit Deus filijs hominum. Et Eccles. 40. Occupatio magna creata est omnibus hominibus, iugum graue super filios Adam. ¶ Item veræ lucis pauca cognitio, hoc est dictum, vitium ignorantiæ, quo fuscatur mirabiliter mens humana, quia propriè nulla veritas cognoscitur. Psalm. Diminutæ sunt veritates à filijs hominum. ¶ Item mundi cladis dura percussio, hoc est dictum, vexatio & tribulatio hominum peruersorum. De qua Prou. 38. Regnantibus impijs ruinæ hominum. Homo enim in vita ista sustinet à malis hominibus multa mala. Petitum enim fuit à quodam Philosopho, quid erat inimicissimum homini, & respondit: Alter homo. A malis enim sustinemus famæ detractionem. Sapi. 12. Comestores viscerum hominum, & deuoratores sanguinis, bonorum distractionem. Prouer. 29. Homines pestilentes dissipant ciuitatem. Et Iob 24. Nudos dimiserunt homines, vestimenta tollentes. Item corporum destructionem seu lationem. Eccle. 41. Luctus hominum in corpore ipsorum. Et in Psal. Posuisti tribulationes in dorso, imposuisti homines super capita nostra. Ista est igitur mundi cladis dura percussio. ¶ Item sustinetur hic à nobis vitæ finis, & mortis solutio, quia sicut dicit Apostolus Heb. 9. Statum est omnib. hominibus semel mori. ¶ Item vltimò denotat hominis miseriam infernalis tristis conclusio. Inter miserias enim humanas ista est summa, quia scilicet homo est in periculo descendendi finaliter ad infernum, Lucæ 16. Homo quidam erat diues. Sequitur: Mortuus est autem diues, & sepultus est in infernum. Sic igitur patet, quomodo hominis miseria patet ex multis, ita breuiter, quod quando quæritur, Quid est homo? non possumus respondere & dicere, quòd

Homo est sicut { Mare magnæ mobilitatis, Flumen magnæ velocitatis, Flos magnæ debilitatis, Vmbra magnæ fugacitatis, Ventus magnæ labilitatis, Vitrum magnæ fragilitatis.

In Psal. Sciant gentes, quoniam homines sunt. Et breuiter de senectute, de iuuentute, de vita & morte humana multa possent dici, sed ista sufficiant, quo ad præsens, quia satis in suis titulis de singulis differemus. Sic igitur patet generaliter, quod per hominem intelliguntur

Viri { Fragiles & dolorosi, Impij & vitiosi, Perfecti & virtuosi.

¶ Si vero de Christo, qui fuit Deus & homo, vis aliqua dicere, L
nota, quod iste dicitur homo, quia

Destinatus de summis sedibus,
Incarnatus submotis sordibus,
Perforatus acutis sudibus,
Reuocatus a mortis cladibus,
Sublimatus supremis sedibus,
Expectatus ab altis ædibus.

¶ Dico igitur, quod iste est homo grandis auctoritatis, quia de summis sedibus fuit destinatus. Deus enim pater misit ipsum, tanquam salutis humanæ legatum. Ioan. 1. Fuit homo missus a Deo. Et Galat. 4. Misit Deus filium suum &c. ¶ Item est homo dulcis

dulcis humanitatis, quia fuit ſubmotis ſordibus incarnatus. Phil.2.In ſimilitudinem hominum factus,& habitu inuentus,vt homo, figuratus Apo.14. in filio hominis aſcendente ſuper nubem candidam,id eſt,virginem glorioſam. Et ideo canitur. Natus de Maria virgine,& homo factus eſt. Et Sap. 7. Sum quidem mortalis homo &c. ¶Item iſte eſt homo fortis ſtabilitatis, quia acutis ſudibus fuit perforatus, ſcilicet, in paſſione. Vnde de eo flagellato dixit Pilatus Ioan.19. Ecce homo, & Roma.6. dicitur. Homo noſter crucifixus eſt.Figuratus Apocal.19. in illo rege regum, qui habebat veſtes aſperſas ſanguine. ¶Item iſte eſt homo mirandæ nouitatis, quia à mortis cladibus fuit reuocatus, ſcilicet in reſurrectione. Figuratus Apo. 1. in illo filio hominis cum ſeptem ſtellis & candelabris &c. qui dicit Fui mortuus, & ecce ſum viuens.Figuratus etiam 2.Reg.1.vbi dicitur, quod die tertio apparuit homo veniens de caſtris Saul veſte conſciſſá. ¶Item eſt homo præcelſæ dignitatis, quia ſupremis ſedibus fuit ſublimatus,ſcilicet,in aſcenſione Pſalm.Accedet homo ad cor altum & exaltabitur Deus. ¶Item eſt homo duræ ſeueritatis, quia ab altis ſedibus nunc eſt expectatus, ſcilicet, vt veniat ad iudicium. FiguratusDan.7.vbi dicitur.Ecce in nubibus cœli filius hominis veniebat &c.vide ibi.

¶Si vero diabolum velis vocare hominem, dic figuram de zizania,vbi de diabolo dicitur.Inimicus homo hoc fecit.Et applica omnia,quæ ſupra dicta ſunt de homine vitioſo.Sufficit de homine,quoad præſens.

A **Honeſtas.** Nota, quod honeſtas eſt virtus, qua mores hominum intrinſecus &extrinſecus componuntur, & qua ſub quadam regula diſciplinæ omni turpitudine reſecata feruntur. Dicam igitur breuiter, quod quicquid eſt in homine Chriſtiano, ſiue interius ſiue exterius, debet eſſe fulgidum & honeſtum,vt omnia quæ facimus cum corpore,mentaliter peruia ſint,& luminoſa,quo ad intus, & extra ſint bona conuerſatione ſemper plena, & in omni ſui parte fulgida atque clara.Quia videlicet & illud, quod eſt intra nos, ſcilicet, cogitatio vel affectus,& illud,quod eſt extra nos,ſcilicet actus, geſtus, habitus & affatus, debent fulgere limpida claritate, & relucere florida venuſtate, & carere qualibet inhoneſta & ſtolida vilitate.Iuxta illud Apoſt.1.Cori.14. Omnia honeſte, & ſecundum ordinem fiant in vobis. Quod potiſſime ſpectare debet ad eccleſiaſticos, quia vere in ipſis debent eſſe præ cæteris omnia limpida & honeſta. Legitur enim quod Nero Imperator fecit templum Fortunæ de quibuſdam lapidibus lucentibus, vt cryſtallis, & tranſlucidis atque claris,quæ in Arabia & Cappadocia inueniuntur,ſicut dicit Pli.lib.16 c.22. ita quod intrantibus illud templum cuncta clara & peruia videbantur. In quo notandum eſt, quod templum,quod ſummus imperator Chriſtus fecit,ſcilicet, Eccleſia, vel ſtatus Eccleſiæ ſynagoga debet eſſe de lapidibus tranſlucidis & honeſtis, vitiorum caligine non fœdatis. Vnde Tob.13.Luce ſplendida fulgebis Sequitur. Beatus ero, ſi fuerint reliquiæ ſeminis mei ad videndum claritatem Hieruſalem, ex Sapphiro & Smaragdo ædificabitur.Iſta tamen ſunt contra multos, qui ſi honeſti ſunt

In verbis,tamen non in factis,
In conuerſatione,ſed non intentione,
In geſtu corporis,non fructu operis.

Iſtis loquitur Seneca epiſtol. 21.Melius,inquit, probas honeſta, quam ſequaris, vbi poſita ſit fœlicitas, ſed ad illam accedere non audes. Non ſic, ſed omnia honeſte & ſecundum ordinem fiant in nobis. Et iuxta doctrinam Apoſtoli ad Roman. 13. Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis, ſic vt in die honeſte ambulemus. Vnde notabo, quod nos debemus honeſte

Cogitare,interius mentem ruminantes,
Vigilare,aſperius carnem macerantes,
Laborare,exterius bene operantes,
Nos ornare,ſincerius mores ornantes,
Continuare,vlterius bonum perpetrantes,
Nos armare,poſterius mala tolerantes.

B ¶Igitur dico, quod neceſſe eſt honeſte cogitare, quia ſicut dicit Tullius in Officijs lib 3. Etiam ſi Deos & homines lateat, nihil eſt bono viro turpiter faciendum. Satis,inquit,nobis,ſi modo in Philoſophia aliquid profecimus,perſuaſum eſſe debet, ſi omnes Deos, hominesque celare poſſemus, nihil tamen auare, nihil iniuſte,nihil libidinoſe,nihil incontinenter eſſe faciendum.Vnde de vino, id eſt, de gratia Dei dicitur 2. Eſd.3. Præcordia facit honeſta. ¶Item neceſſe eſt honeſte vigilare, ſcilicet, ſtudendo & contemplando ad maiorem carnis edomationem. Quia pro certo ſicut dicitur Eccleſ.31.Vigilia honeſtatis tabefaciet ¶Item neceſſe eſt honeſte laborare. Vnde de iuſto dicitur Sap.10. quod honeſtum fecit illum in laboribus, & compleuit labores illius. Et Sap.8.In operibus manuum illius honeſtas. ¶Item neceſſe eſt nos ornare,ſcilicet,per bonam & exemplarem conuerſationem. Vnde Eccl 24. Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honeſtatis. Et bene dicit fructus, quia flores amœni honoris & honeſtatis producunt odores amœnitatis, & gignunt fructus vtilitatis. Ideo bene dicitur 1. Theſ.4.Honeſte ambuletis ad eos,qui foris ſunt. ¶Item neceſſe eſt honeſte continuare. Non enim ſufficit honeſtatis amplexus in principio vel ſemel factus,ſed requiritur & ſæpius, & ſine intermiſſione, & in omni opere honeſtatem obſeruare.Sap.8.Honeſtas ſine defectione. ¶Item neceſſe eſt honeſtè mala portare, ſcilicet,paupertatem,& abſtinentiam,& finaliter mortem. Vnde Eccleſ.11. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honeſtas à Deo ſunt,& ideo toleranda. Iſta de honeſtate morali ſufficiãt, quia de honeſta conuerſatione in locis infinitis eſt actum; de honeſtate vero, in quantum ſignat pompam & claritatem ſtatus mundani, nihil ad præſens.

Honor. Nota, quod honor accipitur in bono, & in malo. Eſt enim honor idem, quod gloria, maieſtas, excellentia, dignitas. Et ideo honor poteſt diſtingui A

In temporalem & æternalem,
In diuinum etiam & humanum.

Nam Honor { Temporalis eſt contemnendus,
Æternalis eſt appetendus,
Diuinus eſt frequentandus,
Humanus eſt fugiendus. }

¶Breuiter vero dicam, quod inuenitur

Honor { Temporalis, qui eſt contemnendus,
Æternalis, qui eſt appetendus,
Finalis,qui eſt impendendus. }

¶Primo igitur dico, quod eſt honor temporalis, quem debemus contemnere. Iſte enim honor eſt valde periculoſus. Poſt magnum enim honorem incurrit ſæpe homo magnum vituperium & pudorem. Exemplum habemus in Aman, coram quo cuncti ſerui Regis flectebant genu, & adorabant eum, ſicut dicitur Heſter 3. qui poſtmodum vituperabiliter eſt ſuſpenſus,ſicut dicitur Heſter 7. Et ſic verificatur illud Gregorij, qui dicit: Non eſt tanti honoris excelſa tenuiſſe, quanti mœroris de excelſis corruiſſe. ¶Conſtat enim, quod honor mundanus

Senſum peruertit,
Mores ſubuertit,
A Deo auertit,
Ad inferna diuertit.

¶Dico igitur, quod honor mundanus ſenſum peruertit. Homo enim quando in locum nimis altum aſcendit, cerebrum ipſius ſolet turbari,ita quod de rebus infimis benè iudicare non poteſt. Noctua etiam quanto altius de die volat,tanto minus videt. Sic multi in altis honoribus & in die & in claritate mundanæ dignitatis & proſperitatis conſtituti,viſum veræ diſcretionis perdunt, quod patet, quia tunc etiam proprios benefactores, aut ſocios non cognoſcunt. Vnde de quodam nobili ſcholari narratur, quod ſolitus erat dicere omnes mundi prælatos eſſe cœcos, eo ſcilicet, quod magiſtro ſuo, qui erat ſolennis clericus,beneficium non dabant. Tandem factus prælatus de magiſtro non cogitabat, propter quod cum quodam die ciuitatem intraret, magiſter in hora meridiei cum magnis luminaribus & accenſis iuit ei obuiam in introitu ciuitatis, & quærenti diſcipulo,quid hoc eſſet? reſpõdit magiſter: Illumino tibi,inquit, Domine,quia cœcus es,ſicut & alij. De quodam etiam Papa legitur,qui cum ſocium non cognoſceret, illi quærenti & dicenti: Pater ſancte,non cognoſcitis me? Reſpondit: Vade miſer, & quomodo te cognoſcerem? quia meipſum non agnoſco. Benè igitur dicitur in Pſalm. Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis. Honor igitur mundanus ſenſum peruertit. ¶Item mores ſubuertit. Nota, quod multi primo ſunt boni, tandem honorati, facti ſunt mali. Exemplum de Nerone & Saul. Honores enim mutant mores. Et tamen, proh dolor, iſti honores hodie ſummè petuntur. Vnde Saul dicebat Samueli 1.Reg.15. Honora me coram ſenioribus. ¶Item iſte honor à Deo auertit. Exemplum de Iuliano, qui factus Imperator, apoſtatauit à fide. Ideo in Pſalm. dicitur. Impii mox vt honorati fuerint,& exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficient. Ideo bene conſulitur Eccleſiaſt. 7. Noli quærere ab homine ducatum, nec à Rege cathedram honoris. ¶Item talis honor ad inferna diuertit. Sicut enim videmus, quod aues prædales, quamdiu viuunt, in honore tenentur, & habentur, ſuper C

perticam ponuntur, & diligentius coluntur & custodiuntur; quando verò mortui sunt, in sterquilinium proijciuntur; & econuerso gallinæ & anseres, quamdiu viuunt, modicum reputantur; quando vero mortuæ sunt, & paratæ, coram Rege honorabiliter deportantur: sic pro certo tales diuites & auari, officiales & aduocati hodiernis temporibus à magistro suo diabolo honorificè promouentur. Eccl. 10. Est homo, qui honorificatur propter substantiam suam, qui tamen post mortem sine honore in inferni sterquilinio infodietur. Iuxta illud Iudith 1. Remiserunt eos vacuos, & sine honore abiecerunt. Vnde Sapi. 3. In nihilum computabuntur, & sine honore erit nouissima senectus eorum. Gallinæ verò, id est, pauperes & miseri qui, dum viuunt, nihil reputantur, imò ab omnibus fugantur, & vilipenduntur, quando post mortem igne tribulationum decocti fuerint, & parati, coram Deo honorabiliter deportabuntur, & in mensa cœlesti & regia locabuntur. Vnde Rom. 2. Honor & pax omni operanti bonum Vnde mali de istis finaliter dicent illud Sapient. 5. Vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei &c. Iste est igitur honor temporalis, quem debemus contemnere.

C ¶ Secundò dico, quod est honor æternalis, quem debemus appetere Et iste est honor cœlestis gloriæ, quia sanctis in patria conferetur, de quo dicit August. quòd nulli denegabitur digno, & nulli concedetur indigno. Et in Psalm. 8. dicitur: Gloria & honore coronasti eum Domine. Iste honor figuratur Hester 6. vbi dicitur: Homo, quem Rex honorare cupit, debet indui vestibus regijs, & imponi super equum, qui est de sella Regis, & accipere regium diadema super caput suum, & primus de regijs principibus, teneat equum eius, & per plateam ciuitatis incedens, clamet & dicat: Sic honorabitur, quemcunque Rex voluerit honorare. Charissimi, vestes regiæ sunt virtutes. Istæ sunt enim vestes nuptiales quibus si homo indutus nō fuerit, in tenebras exteriores missus erit. Equus, super quem Christus equitauit, est crux vel pœnitentia. ista enim est aliquis equus de sella Regis. Abacuc 3. Qui ascendis super equos tuos, & quadrigæ tuæ saluatio. Homo igitur, qui à Rege Christo in Paradiso voluerit honorari debet indui vestibus regijs, id est, virtutibus, debet ascendere super equum Regis, id est, super crucem per compassionem, vel etiam in pœnitentiæ operibus, & sic diademate æterni honoris signietur. Et à primo principum, scilicet, à Michaele per plateam ciuitatis Paradisi honorabiliter deducetur. Quia pro certo sic honorabitur, quemcunque Rex decreuerit honorare. Vnde 2. Petri 1. Accipiens à Deo patre gloriam & honorem. Et in Psalm. 8. Gloria & honore coronasti eum Domine &c. Signum enim leonis, secundum Michaelem, est domus nouorum vestimentorum & honorum. Ad denotandum, quod nullus est verus honor, nisi ille, qui in domo leonis, id est, in Paradiso, vbi regnat leo de tribu Iuda, conceditur, vbi quilibet sanctus potest dicere illud Daniel. 4. Sensus meus reuersus est ad me, & ad honorem regni mei decoremque perueni. Iste est igitur honor æternalis, quem debemus appetere.

D ¶ Tertiò dico, quòd est honor finalis, quem debemus impendere. Et iste est honor, quem Deo & superioribus nostris debemus exhibere. Apes enim honorant regem suum, in tantum, quòd nulla audet volare, quousque rex sibi vendicauerit principatum, scilicet, quando omnes habent exire Elephantes etiam docentur honorare & adorare regem, nouæ etiam Lunæ dicuntur inclinare, & ipsam suis modulis honorare. Quanto magis igitur nos viri rationabiles debemus Deum honorare, & nostris superioribus reuerentiam exhibere? Prouerb. 3. Honora Dominum de tua substantia.

¶ Et nota, quòd istæ personæ sunt, quas tanquam superiores & maiores honorare debemus, scilicet,

Deus,
Prælatus,
Pater,
Doctor,
Religiosus.

Ergo honora {
Deum creatorem,
Patrem genitorem,
Prælatum rectorem,
Virum seniorem,
Prudentem doctorem,
Pium nutritorem,
Viduam continentem,
Religiosum Deo seruientem.

E ¶ Honorandi sunt Dij cuncta tenentes, scilicet, Deus & Angeli, iuxta illud Prouerb. 7. Honora Dominum, & valebis. Et 1. Tim. 1. Soli Deo honor & gloria. ¶ Item genitores atque parentes. Ecclesiast. 7. Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliuiscaris. ¶ Item dominos atque præsidentes. 1. Timo. 6. Serui dominos suos omni honore dignos arbitrentur. ¶ Item seniores & reuerentes. Leuit. 19. Honora personam senis. ¶ Item prudentes & sapientes. Eccl. 37. Sapiens in populo honorem hæreditabit. ¶ Item beneficus atque clemens. Prouer. 22. Victoriam & honorem acquiret, qui dat munera. ¶ Item viduas & continentes. 1. Timoth. 5 Viduas honora, quæ verè viduæ sunt. ¶ Item religiosos & Deo seruientes. 1 Timot. 5. Qui benè præsunt, præsbyteri, duplici honore digni sunt. Benè igitur consulitur 1. Petri 2. Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, Regem honorificate. Aduerte tamen, quod multi vel non honorant, sicut dicitur Malach 1. Si ego pater sum, vbi est honor meus? Aut si honorant, falsè honorant. Matth. 7. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. Contra multos etiam, qui nimis ambitiosè honores diligunt, dicitur illud Eccl. 7. Noli quærere cathedram honoris. Contra illos etiam, qui honore quæsito impudenter vtuntur, dicitur Ecclesia. 11. In die honoris tui ne extollaris. Sic igitur patet, quod in scriptura reperitur

Honor {
Contemnendus,
Appetendus, &
Impendendus.

Vide, vbi Prælatus, vbi Subditus, & vbi Humilitas.

Hora.

Nota, quod hora est quædam mensura motus cœli, continens diei naturalis vicesimam quartam partē, illud scilicet spacium temporis, quo medietas vnius signi, hoc est dictum, quindecim gradus zodiaci supra nostrum hemisphærium eleuantur, ita quod sicut A

Annus per menses,
Mensis per septimanas,
Septimanæ per dies,
Dies per horas,
Horæ per puncta, & per minuta distinguuntur diuersimodè.

Sic possum dicere, quod per horas possunt intelligi quæcunque distinctiones, & conditiones quorumuis temporum & ætatum. Reducendum enim ad mores, horæ signant diuersa puncta

Fidei,
Meriti,
Peccati,
Mundi,
Paradisi,
Inferni.

¶ Et sic notabo moraliter, quod in scriptura reperiuntur horæ bonæ, & horæ malæ. Bonæ, dico, videlicet.

Horæ {
Luminosæ, clausa reseruantes,
Pluuiosæ, mala temperantes,
Fructuosæ, bona perpetrantes.

Primæ designant fidei splendorem,
Secundæ designant gratiæ dulcorem,
Tertiæ designant gloriæ decorem.

¶ Primo igitur dico, quod inueniuntur horæ fidei & articulorum. Istæ autem horæ sunt diei, & non noctis, scilicet, duodecim articuli fidei, quia scil. dies artificialis, qui nihil aliud est, quàm Solis latio super terram, id est, notitia veræ fidei, quę solius iustitiæ; continet verò motus, suique status articulos atque puncta. Vnde de istis horis, id est, de duodecim articulis dicitur Ioan. 11. Nónne duodecim sunt horæ diei? Onager enim in æquinoctio horas suo rugitu denotat duodecies de nocte clamat; quia scilicet onager, id est, Prophetæ & Apostoli, horas & puncta nostræ fidei cecinerunt, & tam de die, quàm de nocte, id est, tam prosperitatis, quàm aduersitatis tempore duodecim articulos docuerunt. Istæ sunt igitur horæ fidei & articulorum, quæ scilicet habent & docent limpidam veritatem. Ioan. 12. Venit hora, vt clarificetur filius hominis. Ista autē hora istius claritatis & notitiæ non semper fuit, quia scilicet post mortem & resurrectionem Christi præcipuè rutilauit. Ideo ante istud tempus fuit dictum illud Ioannis 2. Quid mihi & tibi mulier? nondum enim venit hora.

¶ Et aduerte, quod Christus habet vel habuit quatuor principales horas, videlicet, B

Horam venientis ad hoc exilium,
Horam patientis crucis supplicium,
Horam redeuntis ad carnis hospitium,
Horam scientis sui iudicium.

¶ Christus igitur habuit vnam horam, qua carnem assumpsit. Et ista est hora diuinæ incarnationis, qua scilicet Christus venit vocare peccatores ad pœnitentiam. Vnde de Deo patre dicitur Lucæ 13. quod homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos, & misit seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis, vt venirent,

venirent. Cœna enim magna seu conuiuium generale quod Deus fecit à principio fuit fides, sed hora cœnæ fuit ille punctus fidei, in quo comedendus erat vitulus saginatus, id est, sacramentum altaris & status gratiæ. In ista igitur hora misit Deus pater seruum Christum per beatam incarnationem, vt scilicet homines inuitaret ad tam lætam & lautam refectionem. Ista est igitur hora, qua carnem assumit. ¶ Item habuit Christus vnam horam, qua mors hunc consumpsit. Ista fuit hora passionis, qua scilicet quo ad vitam corpoream ipse fuit absumptus Iob. 33. Consumpta est caro eius à supplicijs. Vnde de ista hora dicitur Matth. 20. Ecce appropinquabit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum. Vnde Io. 19. dicitur, quod Christus hora sexta emisit spiritum. ¶ Item habuit Christus vnam horam, qua corpus resumpsit. Ista enim fuit hora resurrectionis & propriæ glorificationis, de qua Ioan. 17. Pater, venit hora clarifica filium tuum. ¶ Item est alia hora Christi, qua magna præsumpsit, sumendo scilicet præteritum pro futuro, id est, hora futuri iudicij & vltimæ resurrectionis aut reparationis, de qua Io. 5. Venit hora, & nunc est quando mortui audient vocem filij Dei, & qui audierint, viuent. Et Apoc. 14. Venit hora iudicij eius. Patet igitur quomodo in scriptura reperitur hora, seu horæ fidei & articulorum.

C ¶ Secundo dico, quod ibi reperiuntur horæ gratiæ & sacramentorum. Dies enim gratiæ habet suas horas & sua puncta. ¶ Circa quod nota, quod in scriptura reperitur hora

Prima, quæ est hora meditantium,
Tertia, quæ est hora pœnitentium,
Sexta quæ est hora miserantium,
Nona, quæ est hora contemplantium.

¶ Prima igitur hora diei gratiæ est hora meditantium seu cogitantium seu vigilantium, quando scilicet homo euigilat à peccato & vigilat, considerans quid agere debeat Matt. 27. Non potuisti vna hora vigilare mecum?

¶ Tertia est hora pœnitentium.

Tres enim partes

Pœnitentia habet { Cordis contritionem, / Oris confessionem, / Operis satisfactionem.

Et ista est illa hora tertia, de qua dicitur Matt. 20. quod paterfamilias circa horam tertiam inuenit in foro ociosos, & misit eos in vineam suam. Vinea enim laborem pœnitentiæ signat, paterfamilias ociosos peccatores inuitat, & laboris & abstinentiæ eos arctat. Act. 2. Non enim sicut existimatis hi ebrij sunt, cum sit hora diei tertia. ¶ Sexta hora est hora miserantium, illorum scilicet qui sex opera misericordiæ libenter exercent. Et ista est illa hora, qua febris, id est, ardor auaritiæ curatur, sicut de filio illius dicitur Io. 4. quod hora sexta reliquit eum febris. Pro eo, quia ad opera misericordiæ liberalis existit, nunquam per auaritiam inflammatur. Vnde etiam in eodem ca. dicitur, quod quando mulier Samaritana venit ad hauriendum aquam, vbi inuenit Iesum iuxta puteum ex itinere fatigatum, hora erat quasi sexta ad denotandum, quod hora sexta, id est, virtus misericordiæ Iesum in suis pauperibus, fatigatum recreat. Iuxta illud Esa. 28. Reficite lassum, & ecce hoc meum refrigerium est. Virtus misericordiæ etiam puteum & aquam beneficiorum communicat, & mulierem, id est, pauperes refrigerat, & confortat. ¶ Nona hora est hora contemplantium. Et ista bene vadunt per ordinem, vt scilicet

Hora prima homo vigilet, statum suum considerando,
Tertia hora pœniteat, à peccatorum ocio surgendo & laborando,
Sexta hora homo ad puteum vadat, Iesum in persona pauperum adaquando & recreando,
Nona vero contemplationi intendat, Deum orãdo, & cœlestia cogitando.

Act. 3. Petrus & Ioannes ascẽdebant in templũ ad horã orationis nonã. Ista n. Angelorum hora, qui nouẽ ordinib. continentur, & ideo horam nonam, i. virtutem contemplationis sectantur. Vnde & Act. 10. dicitur, quod hora nona Angelus apparuit Petro. Sicut enim ponit Rasiel in lib. suo, Certi Angeli deputati sunt super horas, & singuli supra singulas. Ad quod satis alludit illud verbum scripturæ Apo. 9. vbi dicitur Angeli parati erant in horam & diem, mensem & annum. In quo moraliter notabo, quod Angeli beati solent istas spirituales horas & puncta gratiæ & virtutum seruare, & ad bene operandum homines adiuuare.

D ¶ Generaliter igitur de hora & statu gratiæ notabo, quod ista est

Hora { Veniæ & remissionis, / Salutis & curationis, / Feruoris & orationis, / Audaciæ & expugnationis, / Laboris & occupationis, / Studij & meditationis. / Doctrinæ & prædicationis, / Connubij & coniugationis, / Laudis & benedictionis, / Gaudij & exultationis.

¶ Ista igitur hora culpa remittitur Iob 11. Peccaui, & ad horam pepercisti mihi. Item, ista hora salus immittitur Matth. 7. Sanatus est puer in illa hora. Item ista hora feruor emittitur, scilicet orationis Luc. 1. Omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi. ¶ Item ista hora hostis excutitur. Vnde Iudith Holofernem percussura & occisura dicebat. Iudith 13. Confirma me Deus in hac hora. ¶ Item ista hora opus peragitur. Eccl 39 Omne opus in sua hora subministrabitur. ¶ Item ista hora studio sistitur. Dan. 5. In eadem hora apparuerunt digiti scribentis in pariete. ¶ Item ista hora quis cogere loquitur, scilicet prædicando & docendo Matt. 10. Dabitur vobis in illa hora quid loquamini. ¶ Item ista hora Mariæ iungitur, scilicet, per charitatis & deuotionis connubium. Vnde de illa dicitur Ioan. 19. quod ex illa hora accepit eam discipulus in suam. ¶ Item ista hora laus Dei promittitur. Vnde Luc. 2. dicitur de Anna prophetissa, quod hæc ipsa hora superueniens, confitebatur domino, & loquebatur de Iesu ¶ Item ista hora gaudium gignitur, scilicet exultatio in sancto spiritu. Vnde Luc. 10. dicitur, quod in ipsa hora exultauit Iesus in spiritu sancto. Sic igitur patet, quomodo hora diuinæ gratiæ varia habet puncta, & varia virtutum & spiritualium bonorum remedia. Dico igitur, quod in scriptura reperiuntur horæ & gratiæ sacramentorum.

¶ Tertio dico, quod in scriptura repetiuntur horæ gloriæ, & cœli bonorum. Et ista est hora beata, in qua prædestinati recipiuntur ad vitam, & miseri post labores recipiuntur ad gloriam. Pauperes enim post marculi, id est, mallei sonitum seu signum à dispensatore regis vel domus datum conueniunt, & post hora ordinata mediante signo vel marculo procedente, domum seu conuiuium introeunt, vel ascendunt. Sic vere prædestinati & iusti mediante signo gratiæ, hora certa à Deo instituta intrant ad cõuiuium Paradisi, & pertingunt ad prandium Dei viui. Vnde Christus videtur dicere cuilibet animæ vel personæ sanctæ illud, quod scribitur Ruth 2. Quando hora vescendi fuerit, veni huc, & comede panem. Et breuiter, de ista hora cœlestis gloriæ potest exponi illud, quod scribitur Apoc. 8. vbi dicitur, quod factum est silentium in cœlo, quasi dimidia hora. Quia scilicet nullum est verum silentium, nulla quies, nisi in cœlo, id est, in gloria Paradisi, quod tamen quasi media hora duntaxat modo tribuitur, pro eo quod isto tempore, scilicet, ante iudicium sola anima sine corpore beatificatur, & sic media pars hominis & non totus homo in pace & silentio collocatur. Patet igitur, quod in scriptura reperiuntur horæ gloriæ & cœli bonorum. Et sic patet, quod hora sumitur in bono. E

¶ Si vero vis accipere in malo, nota, quod sicut secundum Astrologos in anno sunt multæ horæ infortunatæ & malæ, & hoc ratione malorum Planetarum, qui dominantur in illis, sicut patet de illis horis, vbi ascendunt gradus puteales, in quibus puer, qui nascitur, cœcus, aut alias monstruosus, vel mancus efficitur, sicut etiam patet de certis horis, quæ sunt in diebus Ægyptiacis, in quibus non est bonum aliquid facere alias non solet exinde finis laudabilis prouenire, tales horæ pro certo videntur esse status & conditiones malorum, & vitæ ipsorum. tempora vel momẽta, vel etiam istius mundi prosperitas seu status. Omnia enim ista sunt mala, & à malis Planetis, id est, à malis spiritibus vel hominibus gubernata, & ideo non possunt esse aliqua bene facta. Et ideo nota, quod in scriptura reperitur

Hora { Caliginosa, / Periculosa, / Insidiosa, & tempestatiua.

¶ Est dico hora caliginosa, & ista est vita peccatorum quam concomitantur tenebræ ignorantiæ vel peccati, de qua Lucæ 23. Tenebræ factæ sunt fere ab hora sexta vsque ad horam nonam. Et illud Eccles. 11. Malitia horæ obliuionem facit. ¶ Item est hora periculosa, & ista est hora prosperitatis mundanæ, quæ scilicet quando videtur clara & serena, & tamen subito fit terribilis, & obscura Ex. 9 En pluuiam hac ipsa hora cras grandinem multam nimis. ¶ Itẽ est hora insidiosa & tẽpestuosa. Et ista est hora mortis, est hora futura iudicij & inferni, quæ scilicet occulta est & ignota, & subito proueniẽs, & incerta. Vnda hora mortis & iudicij & inferni, cõparatur aduentui furis, qui bene cauet, quod aduentus ipsius nõ sciatur Lu. 12. Si .n. sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret vtiq;, & nõ fineret perfodi domũ suam, vigilate itaq;, quia nescitis diẽ neq; horã, Et breuiter dicã, quod hora

Hora { Mortis est hora præuidenda, / Iudicij est hora metuenda, / Inferni est hora præcauenda.

Nam hora mortis subito nos tenebit. Matth. 24. De die illa & hora nemo scit. Hora iudicij grauiter nos terrebit. Apocal.11. In illa hora factus est terræ motus. Et Apocal. 18. Vna hora venit iudicium tuum. Hora inferni penitus non delebitur. Apocal.14. Venit hora, ut metatur, quoniam maturauit messis terræ. Et Apocal. 18. Vna hora destitutæ sunt tantæ diuitiæ. Expone, si vis, istas duas auctoritates per modum figuræ. Et vide ibi. Sic igitur patet, quomodo hora in bono sumitur, & in malo.

A **Hordeum.** Nota, quod hordeum, quod est granum interius medullosum, exterius verò palea seu stipula coopertum, signat tripliciter in scriptura. Signat enim

Scripturarum sensum historicum,
Simplicium modum canonicum,
Terræ fructum grossum & rusticum.

¶ Primo ergo dico, quod per hordeum intelligitur scripturarum sensus historicus. Iste enim est exterius rudis & grossus, interius tamen quando frangitur, inuenitur alba & suaui medulla, hoc est dictum, intellectu & sensu spirituali plenus, ad nutriendum spiritualem hominem aptus & sanus. Vnde de scriptura dicitur 1. Paralipom. 11. Erat ager regionis illius plenus hordeo. Ager (dico) sacræ scripturæ. Hierem. 41. Habemus thesaurum in agro frumenti & hordei. Aduerte tamen, quod istud hordeum quandoque læditur & corrumpitur, per falsas & hæreticas oppositiones, ita quod sanum nutrimentum exinde minimè reportatur, vt patet Exod. 9. vbi dicitur, quod linum & hordeum læsum fuit, scilicet per locustas. Ita quod tunc potest dici illud: Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina. Frumentum enim subtilem doctrinam signat, & hordeum grossum historicam. Patet ergo, quod per hordeum designatur scripturarum sensus historicus.

B ¶ Secundo dico, quod per hordeum intelligitur simplicium modus canonicus. Viri enim humiles & simplices per hordeum intelliguntur, quia scilicet alterius rudi, grossa & humili conuersatione teguntur, intus tamen in conscientia munda & pura medulla intentionis & deuotionis ditantur. Vnde tales figurantur in illo pane subcinericio, qui fuit ex hordeo, sicut dicitur 3. Regum 19. Vnde Dominus promittit se daturum filijs Israel terram frumenti, hordei, & vinearum. Quia simplices & humiles sunt

Terra, per subiectam humilitatem,
Frumentum, per suauem benignitatem,
Hordeum, per exteriorem ruditatem,
Vineæ, per spiritualem iucunditatem.

Sume ergo frumentum, & hordeum, &c. Ezech. 4.

C ¶ Tertiò dico, quod per hordeum intelligitur mundi fructus grossus & rusticus, scilicet, superbia temporalis, quæ scilicet ad modum hordei rusticis, & equis, & asinis, scilicet, sæcularibus hominibus est apta. 3. Reg. 4. Hordeum quoque, & paleas equorum deferebant. 2. Paral. 2. Dabo in cibaria hordei coros &c.

A **Hortus. Horti.** Cum hortus sit locus, in quo herbæ & arbores hortenses & domesticæ plantantur, notare possumus, quod in scriptura inuenitur multiplex hortus, scilicet,

Hortus { Interior, / Exterior, / Superior,

Primus est hortus conscientiæ interius latitantis.
Secundus est hortus religionis & exterius militantis.
Tertius est hortus cœlestis patriæ superius triumphantis.

¶ Primò ergo dicamus aliquid de horto interiori, & dicamus, quod sicut hortus debet

Aquis rigari,
Herbis plantari,
Muris vallari,
Aeri bono exponi, vel
Vento congruo perflari.

Sic spiritualiter dico, quod hortus conscientiæ debet esse rigatus per gratiam & deuotionem, & per lacrymationum irrigationem & humectationem. Esai. 59. Erit anima eorum quasi hortus irriguus, cuius non deficient aquæ. Item debet herbis, id est, doctrinis & documentis inseri & plantari per scientiæ studiū & lectionem. Eccl. 2. Feci hortos, & pomeria, & conseui ea cuncti generis arboribus. Item debent claudi, & muris vallari per prudentiam & discretionem. Cant. 4. Hortus conclusus, fons signatus. Item vento Spiritus sancti perflari per interiorem inspirationem. Cant. 4. Veni Auster, perfla hortum meum, & fluant aromata ipsius.

¶ Secundò dicamus aliquid de horto exteriori, scilic. de Ecclesia, vel religione, vel etiam de sacra scriptura. Et dicamus, quod sicut B

Hortus corporalis solet causa spatiandi à bonis personis visitari,
Hortus solet super auibus modulantibus iucundari,
Hortus solet etiam fontibus & fluminibus humectari,
Hortus nihilominus solet fructibus atque floribus fœcundari,
Hortus etiam solet mundè & cautè seruari, vt à porcis & animalibus valeat præseruari:

Sic verè dico, quod hortus religionis, Ecclesiæ, & scripturæ à Deo & ab Angelis spiritualiter visitatur. Cantic. 5. Veniat dilectus meus in hortum suum. Item in isto horto aues, id est, viri contemplatiui & spirituales Deum laudādo modulantur. Cantic. 8. Quæ habitas in hortis, amici auscultant te. Item iste hortus lacrymarum fontibus & scientiarum fluminibus irrigatur. Cantic. 4. Fons hortorum, puteus aquarum viuentium. Item iste hortus fructibus bonorum operum, & floribus bonæ conuersationis decoratur. Cantic. 5. Veni in hortum meum, soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus meis. Item iste hortus

Per diligentiam clauditur,
Per correctionem purgatur,
Per pœnitentiam colitur,
Per castitatem mundè seruatur.

Vt sic à bestijs, id est, à dæmonibus & vitijs defendatur, & vt soli Deo seruetur & custodiatur. Cantic. 4. Hortus conclusus soror mea sponsa, id est, religio vel Ecclesia. Hortus conclusus, fons signatus.

¶ Tertio de horto superiori possumus dicere, quod iste hortus C

Continet { Aromata omnis suauitatis, / Flumina omnis prosperitatis, / Delitias omnis fœlicitatis.

De aromatibus suauitatis dicitur de quolibet beato: Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, vt pascatur in hortis, & lilia colligat. Cantic. 6. De fluminibus prosperitatis dicitur Numer. 24. Quia pulchra tabernacula Iacob, tanquam valles nemorosæ, & horti iuxta fluuios irrigui. De delicijs vero fœlicitatis dicitur Esaiæ 51. Ponet desertum eius quasi delicias, & solitudinem quasi hortum Domini.

¶ Si verò per hortum vis intelligere virginem gloriosam, potes dicere, quod ista fuit hortus D

Clausus per castitatem,
Mundus per puritatem,
Fœcundus per gratiarum omnium vbertatem,
Speciosus per bonorum exemplorum gratiositatem.

De ista enim dicitur Ezech. 36. Illa terra inculta facta est quasi hortus voluptatis &c. Concorda sicut supra.

¶ Sed adhuc si per hortum vis intelligere statum prosperitatis mundanæ, potes dicere, quod iste est hortus, E

In quo { Diabolus colligit opera peccatorum, / Christus relinquitur à cœtu discipulorum, / Christus afficitur multitudine tormentorum, / Adoratur & colitur multitudo spiritualium idolorum.

De horto olerum habes 3. Reg. 21. vbi Achab Rex pessimus Naboth occidit, & vineam suam in hortum olerum commutauit. Quia pro certo diabolus, qui est Rex super omnes filios superbiæ, vineam Domini Sabaoth pro posse suo destruit, ipsamque in hortum olerum peccatorum conuertit. De horto verò, vbi Dominus à discipulis derelinquitur, habes Ioan. 18. vbi dicitur, quod in horto Christus captus est, & in horto à discipulis derelictus. Ad denotandum, quod illi faciliter Christum deserunt, qui in horto mundi deliciarum viuunt. De horto verò, vbi Christus crucifigitur, dicitur Ioan. 19. Erat autem in loco, vbi crucifixus est, hortus, &c. Quia pro certo illi, qui in horto deliciarum viuunt, Dominum per peccatum iterum crucifigant. De horto verò, vbi idola adorabantur, habes Esa. 1. vbi idololatris dicitur. Erubescetis super hortis, quos elegeratis. Ad denotādum, quod illi, qui in horto deliciarum volunt viuere, solent idola, id est, vitia adorare. Sufficit.

Horreum. Nota, cum horreum sit illud, seu illa concauitas, vbi grana pro custodia reponuntur. Id- A

eo in

eo in scriptura potest multiplex horreum reperiri, tam in bono, quàm in malo, videlicet,

Horreum
- Mundi,
- Impij,
- Inferni,
- Iusti,
- Christi,
- Cœli.

Primum est horreum, quo auari terrena reponunt,
Secundum est horreum, quo maligni peccata componunt,
Tertium est horreum, quo damnati seipsos supponunt,
Quartum est horreum, quo deuoti virtutes disponunt,
Quintum est horreum, quo præfati fideles apponunt,
Sextum est horreum, quò Angeli beatos deponunt.

¶ Primò igitur est vnum horreum hominum auarorum, quia scilicet isti summè cupiunt bona terrena accumulare, & in horreis recondere & seruare, exemplo illius, qui dicebat Luc. 12. Hoc faciam, destruam horrea, & maiora faciam, & illic congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & dicam animæ meæ: Anima, multa bona habes reposita in annos plurimos, comede & bibe, &c. Ista igitur est cogitatio tota auarorum, omnia in horreis congregare, ipsaque claudere & serare, & nihil pauperibus erogare, cum tamen ipsa deberent potius aperire, & necessitatis tempore pauperes enutrire. Exemplo Ioseph, qui aperuit horrea, & vendidit Ægyptijs. Et meritò, quia pro certo per talem apertionem & erogationem horrea huius mundi solent ampliùs exuberare, & bonis omnibus abundare. Prouerb. 3. Honora Dominum de tua substantia, & de primitijs frugum tuarum da pauperibus, & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia redundabunt. Et meritò, quia pro certo, sicut Prouerb. 28. dicit Sapiens: Qui dat pauperi, non indigebit. Istud est igitur horreum hominum auarorum.

B ¶ Secundò dico, quòd est vnum horreum hominum impiorum, & istud est arca proprij cordis sui, vbi scilicet ipsi reponunt vitia & peccata. Ista autem horrea, id est, impiorum corda, sunt hodie per vitia demolita, & multipliciter dissipata. Ioel. 1. Computruerunt iumenta in stercore suo, demolita sunt horrea, dissipatæ sunt apothecæ.

C ¶ Tertiò dico, quòd est vnum horreum hostium malignorum. Et istud est infernus, vbi diaboli reponunt suum preciosum thesaurum, quem cum tantis diligentijs nunc acquirunt, scilicet, homines impios & damnatos. Vnde diabolo potest dici illud Deuteronom. 28. Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ.

D ¶ Quartò est vnum horreum cordium deuotorum, & istud nihil aliud est, quàm mens & conscientia viri iusti, vbi scilicet reponit merita & virtutes. Vnde Christus videtur cuilibet dicere illud Malachiæ 3. Inferte omnem decimationem in horreum meum, id est, omnem virtutem in cor vestrum, vt sit cibus in domo mea. Et 2. Paralipomen. 31. Præparent horrea in domo Domini.

E ¶ Quintò est vnum horreum hominum perfectorum, & istud est Ecclesia, vel religio, quæ propriè est horreum, vbi Christus sub fidei disciplina fideles reponere consueuit. Luc. 3. Triticum congregabit in horreum suum. Ecclesia enim potest dici horreum publicum, vbi scilicet beneficia pro sufficientibus, & diuitiæ pro indigentibus reponuntur, sicut Gen. 47. dicitur, quòd ex horreis publicis dabantur cibaria sacerdotibus; & ideò non sunt compulsi vendere hæreditatem suam. Ista tamen horrea non videntur hodie esse publica, quia scilicet inde plus recipiunt filij & nepotes, quàm viri scientifici, aut Domini sacerdotes.

F ¶ Sextò dico, quòd est vnum horreum hominum beatorum, scilicet, Paradisus, vbi thesaurus æternæ gloriæ & sancto[illegible] societas reponuntur. Vnde Christus in iudicio dicet Ang[illegible] illud Matth. 13. Colligite primum zizania ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum. Et ideo de talibus horreis potest dici illud Christo Deuteronom. 28. Benedictæ casæ ouium tuarum, & benedictæ reliquiæ tuæ. Patet igitur, quomodo horreum in bono sumitur, & in malo.

A **Horror. Horribilis.** Cum horror sit animi passio causata ex improportionalitate potentiæ ad obiectum, vtpote quia quando obiectum in tantum præcellit vires potentiæ, quod non sufficit ad comprehensionem ipsius, quidam stupor & quædam detestatio generatur in ipsa, quæ horror vulgariter nuncupatur. Notabo igitur, quod aliquid dicitur horribile vel horrendum

Ratione
- Auctoritatis immensæ,
- Iniquitatis intensæ,
- Calamitatis extensæ,
- Fallacitatis offensæ,
- Pœnalitatis incensæ.

Et sic dico, quod horribilis potest dici & admirabilis & stupenda

Maiestas creatoris, quæ omnem virtutem creatam excedit,
Prauitas peccatoris, quæ Deo non obedit,
Vanitas deceptoris mundi, qui non procedit,
Falsitas tentatoris, qui nihil boni concedit, vel cui nullus tuto credit.
Grauitas exustoris, scilicet inferni, qui perpetuo lædit.

¶ Dicam igitur primo, quod inuenitur quidam horror, qui concipitur de Deo summo creatore. Sicut enim videmus omne quod est imbecillis virtutis, solet horrere illud quod est respectu suæ infirmitatis B

Inæstimabilis quantitatis,
Intolerabilis claritatis,
Insuperabilis potestatis,
Immitigabilis seueritatis.

Et sic dico, quod

Horret
- Sensus cœlorum tenorem,
- Visus solarem splendorem,
- Auditus nubium fragorem,
- Tactus ignium ardorem,
- Gustus amarum saporem,
- Olfactus fœtidum odorem.

Hæc duo membra si quis vult prosequi, accipiat, quod sibi congruit ex auctoritate. Sap. 11. quod Deus immittere potuit, &c. Quæ ponitur infra §. Secundo dico. Nunc ad deductionem priorum quatuor. ¶ Nota, quod inter sensum & sensatum debet esse proportio. Et ideo quando sensatum nimis excedit, in sensu generatur quædam horroris & stuporis concussio & incursio. Vnde de illa insoluta & mirabili visione, de qua fit mentio Ezechiel 1. vbi scilicet ventus turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis inuoluens, & splendor in circuitu, quem scilicet quatuor stupenda animalia, & quatuor rotæ mirabiles concomitabantur, dicitur ibi, quod statura erat in rotis, & horribilis aspectus, & totum corpus in circuitu plenum oculis. ¶ Tali igitur modo dicam, Deum esse nostræ infirmitati horribilem & stupendum, ratione essentiæ, quæ manet infinita. Et ideo comparatur cœlo, cuncta continenti. Ezechiel. 2. Similitudo firmamenti quasi aspectus crystalli horribilis & extenti. ¶ Item ratione scientiæ, quæ nihil est oblita, & dico, comparatur Soli semper radianti. Vnde de profunditate diuinæ scientiæ dicitur Iob 4. Porro ad me dictum est verbum absconditum in horrore visionis nocturnæ, quando solet sopor occupare homines, pauor tenuit me, & tremor. Et Iob 7. dicitur: Terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties. ¶ Item ratione potentiæ, quæ nunquam est contrita, & ideo comparatur nubi fulmen emittenti. Vnde illud prædictum Ezech. 1. Nubes magna, & ignis inuoluens. Sequitur: Et horribilis aspectus. Vnde de sua potentia potest dici illud Malac. 1. Horribile nomen meum in gentibus. Et 2. Paral. 6. Horribilis Dominus super omnes Deos. ¶ Item ratione iustitiæ, quæ nunquam est lenita, & ideo cōparatur igni cuncta deuoranti. Vnde Gen. 15. dicitur, quod pauor irruit super Abrahā, & horror magnus. Sequitur, quod facta est caligo tenebrosa, & apparuit clibanus fumans, & lampas ignis transiens. Iste horror potissimè erit in die iudicij, vbi pro certo Christus apparebit horribilis vniuersis, & maximè peccatoribus & damnatis. Nam qui modo volunt horrere, nec timere suam potentiam, horrebunt tunc suam iustitiam. Mal. 4. Dies Domini magnus & horribilis. Vnde de ista die dicitur ipsis peccatoribus Sapi. 6. Horrendè & citò apparebit, quia iudicium durissimum fiet his, qui præsunt. Nam quia tunc Christus habebit iudicare peccatores terribiles & horrendos, congruum erit, quod horribilis appareat, & horrendus, vt scilicet horrendè & terribiliter timeatur, iuxta illud Sap. 8. Disponam populos, & nationes mihi erunt subiectæ, timebunt me audientes Reges horrendi. Et sic patet, quod in scriptura reperitur quidam horror, qui concipitur de summo creatore.

¶ Secundo dico, quod inuenitur quidam horror, qui concipitur de vili peccatore, quia re vera sicut sunt aliqua animalia, quę tantæ sunt deformitatis, crudelitatis, venenositatis, q̄ horrorē faciunt intuenti: sic dico, quod multi sunt peccatores, qui ita in moribus sunt deformes, in actib. sic crudeles, in exemplis & gestis & sermonibus sic venenosi & infames, quod sine dubio ipsi sunt horribiles ad videndum, detestabiles ad conuersandum, & intolerabiles ad sustinendum. Vnde de peccatoribus notabis, quod ipsi sunt C

Horrendi

Horrendi ratione { Superbiæ, Iactantiæ, Sæuitiæ. Auaritiæ.

De ſuperbia horrenda dicitur Sap.10.quod Moyſes ſtetit contra reges horrendos in portentis & ſignis. Reges horrendi ſunt ſuperbia. De iactantia horrenda dicitur Oſe.13.Loquēte Ephraim horror inuaſit Iſrael. De ſæuitia ſeu crudelitate horrenda dicitur Sap.11.quod Deus immittere potuit Ægyptijs multitudinem vrſorum, aut audaces leones, aut noui generis ira plenas & ignoras beſtias, aut vaporem igneum ſpirantes, aut odorém fumi perferentes, aut horrendas ſcintillas ab oculis emittentes. De horrore vero auaritiæ poteſt dici illud Abac.1. vbi dominus dicit, ſic comminatiue loquendo: Suſcitabo, inquit Chaldæos, gentem amaram & velocem, ambulantes ſuper multitudinem terræ, vt poſſideat tabernacula non ſua, horribilis & terribilis eſt ex ſemetipſa. Iſte eſt igitur horror, qui concipitur ex vili peccatore.

D ¶ Tertio dico, quod inuenitur quidam horror, qui concipitur ex mundo deſertore ſeu deceptore, quia ſcilicet mundus bene conſideratus, nihil aliud eſt, quam quoddam deſertum horribile & vitandum Pſal. Inuenit eum in terra deſerta, in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis.

E ¶ Quarto dico, quod concipitur horror ex hoſte tentatore, ſcilicet, ex diabolo, quia pro certo dæmones dici poſſunt horribiles & ſtupendi. Vnde de peccatoribus & dæmonibus, ipſos opprimentibus dicitur Iob 20. Vadent, & venient ſuper eos horribiles.

F ¶ Quinto vero dico, quod eſt horror qui concipitur ex graui combuſtione, id eſt, ex pœnis infernalibus, quia ſcilicet in inferno eſt terror, horror, & error. De terrore dicitur Sap. 5. quod videntes turbabuntur terrore horribili: & Sap.17. Pauentes horrende, & turbatione nimia perturbati. De hoc horrore dicitur Iob 10. quod infernus eſt terra miſeriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. De errore vero dicitur Exod.10. quod tenebræ horribiles factæ ſunt in vniuerſa terra Ægypti, ita quod tribus diebus nemo vidit fratrem ſuum.

Horrere.

Vide ſupra in titulo contemnere, & fugere, ſimiliter in alijs titulis.

A Hoſpes. Hoſpitalitas. Hoſpitium.

Nota, ꝙ hoſpitalitas eſt illa liberalitas, qua quis peregrinos & extraneos ſolet hoſpitio recipere, & eis neceſſaria miniſtrare. Hoſpes vero non ſolum eſt ille, qui recipit, imo etiam ille, qui recipitur, quia iuxta ſententiam Grammaticorum ibi: Hoſpes, qui recipit, & quiſque receptus habetur. Sic eſt qui nutrit, & qui nutritur, alumnus. Accipiatur igitur hoſpes ſiue actiue, ſiue paſſiue, notabo, quod in ſcriptura inuenitur

Hoſpes { Magnus & admirabilis, Malus & deteſtabilis, Vanus & ſemper mobilis. Iuſtus & miſerabilis.

Primus hoſpes eſt Chriſtus, qui debet percipi,
Secundus hoſpes eſt diabolus, qui debet excipi,
Tertius hoſpes eſt homo vanus, qui debet corripi,
Quartus hoſpes eſt egenus, qui debet recipi.

¶ Primo igitur dico, quod Chriſtus eſt hoſpes mentaliter recipiendus. Ipſe enim eſt hoſpes honeſtatis & auctoritatis immenſæ, & ideo hoſpitium latum, mundum, tutum & quietum requirit, quia videlicet cum iſte de corde humano faciat hoſpitium ſuum, neceſſe eſt, quod iſtud

Per innocentiam ſit purum.
Per charitatem ſit latum,
Per tranquillitatem ſit quietum,
Per fidem & conſtantiam ſit valde firmum.

¶ In tali autem hoſpitio vult Chriſtus hoſpitari, & ibidem humiliter honorari, & cum ſuis fidelibus recreari. Vnde ipſe eſt qui regratiando dicit Matth.25. Hoſpes eram, & recepiſtis me, nudus eram, in carcere eram &c. Et merito recepiſtis, quia iſte illos qui eum honorabiliter hoſpitantur, ſolet ditare, & gratijs & virtutibus impinguare. Sicut ad literam faciunt nobiles liberales, qui illis apud quos hoſpitantur, ſolent quandoque plura apportare, quam ibi expendere, & plura tribuere, quam auferre. Ad ꝙ facit narratio quam facit Oui. de pauperculis coniugibus Philomene & Baucide libr. 8. fab. 7. qui Iouem & Mercurium ab alijs refutatos hoſpitio recepere, qui eos liberauerunt, & alios ſubmerſerunt, & de eorum domo templum fecerunt, vbi ipſos in ſacerdotium promouerunt. Et finaliter Philomenen in fruticem, & Baucidem in tiliam mutauerunt. In quo notatur, quod illi qui in domo cordis ſui volunt Iouem & Mercurium, id eſt, Chriſtum & ſanctos hoſpitio recipere, ipſi ſolent bona ſpiritualia eorum, ſic illos hoſpitio recipientium multiplicare, & à cunctis eorum periculis liberare, & ipſorum corda in templum domicilij conſecrare, & eos per deuotionem ſacerdotes facere, & finaliter in arbores, id eſt, in immortales, & durabiles commutare. Tales igitur hoſpites in corde debent deuote recipi, per quos tot bona poſſent percipi. Figura Gene. 19. vbi dicitur, quod Angelus, quem Loth recepit hoſpitio, ipſum liberauit à ſubmerſione & incendio. Vnde de nuncijs Cornelij ab Angelo miſſis dicitur Act.10. quod Petrus introducens eos recepit hoſpitio. Patet igitur, quod Chriſtus eſt mentaliter percipiendus.

¶ Secundo dico, quod diabolus eſt hoſpes viriliter reijciendus. Hoſtes enim ſub figura hoſpitum quandoque ciuitates & hoſpitia ſubintrant, ſed cum introducti fuerint, & recepti, omnia iugulant, & deuaſtant. Sic iſte falſus hoſpes diabolus hoſpitium cordis ſub figura boni quandoque ſolet intrare, & in corde ſub aliquo bono colore aliquam malam complacentiam generare. Sed ſtatim cum ibi fuerit, cuncta bona ſolet rapere & auferre, ignem concupiſcentiarum accendere, & omnia deſolare. Similis illi auiculæ, quæ ſcalpendo intrat ventrem crocodili, quem cum intrauerit, omnia viſcera eius lacerat, & ſic pariter facit diabolus, quod poteſt applicari contra falſos hypocritas, contra etiam proditores, etiam contra falſos conſanguineos ac amicos, qui ſub ſpecie boni intrant, & poſtquam introducti fuerint, omnia diripiunt, & moleſtant. Patet de hypocritis, qui ſub ſpecie ſanctitatis intrant Eccleſias, occupant prælaturas, cum autem ibi fuerint, hoſtes non hoſpites ſe declarant. Item de proditoribus, qui ſub ſpecie ſocietatis intrant aliorum conſortia, vt ſecreta ſcrutentur, & poſtea nocumenta machinentur. Item etiám de malis amicis & conſanguineis, qui ſub ſpecie conſanguinitatis hoſpitia dominarum ſolent intrare, vbi cum recepti fuerint, cuncta nituntur cum luxuria maculare. Quod etiam de falſis religioſis multoties eſt compertum. Et ideo tales mali hoſpites figurari poſſunt in illo principe tributorum Antiochi, qui loquens verba pacifica in dolo, receptus eſt in Hieruſalem, ſed ſtatim vbi receptum vidit, ciuitatem occupauit, & ſpoliauit, ipſam ſuccendit, & muros eius diſſipauit, ſicut ponitur 1. Macchabæor. 1. Sic verè diabolus in cor humanum, & hypocrita in Eccleſiæ vel prælaturę domum, & proditor iniquus conſcientiæ arcanum, & luxurioſus ſub ſpecie pacis & amici introeunt, ſed cum intrauerint, omnia bona inde rapiunt, & quidem

Diabolus per ſuggeſtionem,
Hypocrita per exactionem,
Proditor per rapinam,
Luxurioſus per concupiſcentiam vniuerſa ſuccendunt, muroſque omnis diſciplinæ ſubuertunt.

De tali igitur fraudulento hoſpite dicitur Eccleſ.29. Vbi hoſpitabitur, non fiducialiter aget, hoſpitabitur, & paſcet, & portabit &c. ¶ Sed nota, quod diabolus non ſolum eſt fraudulentus hoſpes, accipiendo hoſpitē paſſiuè, imò etiam accipiendo actiuè. Quia re vera iſte eſt ſicut hoſpes ſeu ſtabularius, qui hoſpites gratanter recipit, ſed tandem receptos ſpoliat & occidit, ſimilis illi hoſpitiſſæ ſeu ſtabulariæ, de qua loquitur Auguſtinus lib.18. de ciuitate Dei, cap.18. quæ hoſpites ſuos mutabat in aſinos. Vel illi Circæ, filiæ Iouis, quæ omnes ad ſuum hoſpitium declinantes, continuè mutabat in porcos & diuerſas beſtias, ſicut de ſocijs Vlyſſis ponit Ouidius in reditu de exilio Troiano, lib.14. fabul.5. Similes etiam illi giganti, qui vocabatur Cercion, qui hoſpites gratè recipiebat, & pro pedibus lauandis ſuper arbores, quas violenter complicuerat, ſedere faciebat, inter quas compreſſi & vincti examinabantur, & poſtea in mare proijciebantur. Ouidius libr.7. fabula 24. Quia pro certo diabolus & hæretici, & etiam mali prælati ſolent illos, qui ad ſua hoſpitia veniunt, blandè attrahendo decipere, ſed tandem ſolent eos deſtruere, & grauare. Diabolus enim peccatores ad ſuum hoſpitium, id eſt, ad mundanum ſtatum benignè recipit, ita quod pleroſque ſuper arborem, id eſt, ambitionem dignitatum præficit & diſponit, plures tamen porcos per delitias efficit, & alios in aſinos laborioſos per auaritiam commutat, & vertit, ſed pro certo finaliter omnes deſtruit, & occidit, & in mare, id eſt, in inferni amaritudinem proijcit, & ſubuertit. Quod etiam hæretici faciunt, quia ſc. ſimplices & illiteratos blandè attrahunt, quos tandem deſtruunt & corrumpunt. Et hoc etiā mali prælati ſolēt facere, quia omnes ſubditos ſuos ſolēt ſuis malis exemplis corrumpere, & in porcos & in aſinos, i. in luxurioſos & auaros mutare. De tali igitur hoſpitalitate, imò certè inhoſpitalitate poteſt dici illud Sapi.19. Etenim, inquit, deteſtabilem hoſpitalitatem inſtituerunt. Alij quidem ignotos non recipiebant aduenas. Alij bonos hoſpites in ſeruitutem redigebant. Iſta eſt igitur

pessima

peſſima hoſpitalitas tam paſſiua, quàm actiua. Et ſic bene oſtenſum eſt, quod diabolus eſt hoſpes viriliter reijciendus.

C ¶ Tertio dico, quod peccator eſt hoſpes verbaliter exaſperandus. Hoſpes enim eſt ille, qui per alia vagatur hoſpitia non per ſua Et ideo mundani hoſpites dicuntur, quia ſcilicet ſicut quidam ſunt, qui rariſſime penes ſe, ſæpiſſime autem penes alios hoſpitantur, ſicut hodie faciunt multi milites & Barones, qui ſicut archipresbyteri vadunt penes alios continue deuaſtando, ſic loquendo ſpiritualiter mundani in nullo ſunt ſtabiles, neque firmi, nec in hoſpitio proprio, ſcilicet, in fide vel in gratia, vel etiam per ſpem in cœleſti patria ſunt fixi, ſed in mundi hoſpitio circa diuitias & eminentias circumcurrunt vagabundi. Vnde Eccle. 29. Tranſi hoſpes, orna menſam &c. Exemplo Theſei, de quo narrat Ouidius, quod rediens à vellere aureo conquerendo, à patre ſuo Rege Athenienſium non fuit cognitus, ſed prima fronte repulſus. Vnde iſti etiam ſunt, qui in alienis hoſpitijs tamdiu per affectionem morantur, & re vera timendum eſt, quod quando ad ſuum proprium reuenient hoſpitium, ſcilicet ad Paradiſum, à patre & fratribus, id eſt, à Chriſto & Angelis minime cognoſcentur. Iud. 19. Sedebant in platea ciuitatis, & nullus eos recipere volebat hoſpitio. Iſti igitur caueant ne eos oporteat ad malum hoſpitium & ad hoſpites malos, ſcilicet ad infernum diuertere, vbi qui hoſpitantur, nunquam poſſunt de cætero reuenire. Talium igitur vagorum hoſpitum in terra vagatio reprehenditur Sap. 5. vbi dicitur quod ſpes impij tanquam lanugo, quæ à vento tollitur, tanquam ſpuma gracilis, quæ à vento diſpergitur, & tanquam fumus, qui à vento diffuſus eſt, & tanquam memoria hoſpitis vnius diei prætereuntis. Hic eſt igitur verbaliter exaſperandus ſeu corrigendus Actor. 17. Athenienſes & aduenæ hoſpites ad nihil aliud vacabant, niſi aut dicere aut audire aliquid noui. Sed re vera tales hoſpites non ſunt iuſti, quia ipſi non ſunt ciues & domeſtici Paradiſi. Vnde Epheſ. 2. Fratres, non eſtis hoſpites & aduenæ, ſed eſtis ciues ſanctorum, & domeſtici Dei &c. Hic eſt igitur hoſpes corrigendus & exaſperandus.

D ¶ Quarto vero dico, quod iuſtus ſeu egenus eſt hoſpes realiter recipiendus ſeu refocillandus. Omnes enim iuſti ſpiritualiter dicuntur hoſpites, quia cum in hoc mundo manentem non habeant ciuitatem, nequeunt proprie dici ciues Heb. 11. Peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram. Iſti enim peregrini ſunt in hoc mundo, quia iſtorum hoſpitium eſt in cœlo ¶ Vnde nota, quod mundus eſt hoſpitium, in quo cuncti naſcuntur, omnes boni & mali conueniunt ibi ſicut in hoſpitali communi. In iſto enim hoſpitio per natiuitatem intramus, & inde per mortem eximus. Iud. 19. Ingreſſus eſt homo hoſpitium meum. ¶ Item Eccleſia, vel religio eſt hoſpitium, in quo iuſti verſantur, vel in quo cuncti ſaluantur, quia ſcilicet in hoſpitio Eccleſiæ per fidem, gratiam & pœnitentiam eſt proprie vera ſalus. In tali igitur hoſpitio morabatur Petrus, de quo dicitur Act. 10. quod hic hoſpitabatur apud Simonem coriarium ſuper mare. Mare enim amaritudinem pœnitentiæ ſignat. ¶ Item infernus eſt hoſpitium in quo mali ligantur, ſeu incarcerantur. Iſtud eſt hoſpitium ceraſtum, qui omnes hoſpites ſuos dijs ſuis immolabant, propter quam crudelitatem, ſecundum fabulas, ipſos mutauerunt in tauros. Ouid lib. 19. fabu. 6. Sic vere maligni ſpiritus illos, quos in hoc ſuo hoſpitio recipiunt, vulnificant & occidunt, & ideo tauri, id eſt, ſuperbi & petuli dici poſſunt. Vnde de damnatis dici poteſt illud Iudith 13. vbi ~~dicitur~~, quod ſerui Holofernis feſtinauerunt ad hoſpitia ſua, & clauſit vaga oſtia cubiculi. ¶ Item Paradiſus eſt hoſpitium, in quo beati lætantur, quia ſcilicet ſicut operarij, qui tota die laborauerunt, & pondus diei & æſtus ſuſtinuerunt. Viatores etiam, qui tota die decurrerunt, ſolent quando de ſero ad hoſpitium veniunt, exultare, & ibi epulari & gaudere. ſic iuſti qui in hoc mundo ſunt curſores & laboratores, in ſero mortis ad hoſpitium Paradiſi veniunt, & ibi paſcuntur, & lætantur, exultant, dormiunt, & quieſcunt. Iſtud enim eſt hoſpitium ſumme neceſſarium, quia pro certo illi, qui extra iſtud hoſpitium remanent, lupis & latronibus, id eſt, dæmonibus, ſubiacent. Nos igitur bene poſſumus dicere illud Iud. 19. Nulla re indigemus, niſi hoſpitio. Igitur qui in hoc mundo adhuc laborare & peregrinari noſcuntur, & qui ad iſtud hoſpitium properant, & mouentur, hoſpites proprie nominantur, iuxta illud prædictum Hebr. 11. Peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram. In cœlo autem erimus in proprio hoſpitio, non in alieno, ita quod tunc proprie non erimus hoſpites, imo ciues. Ad quod facit illud prædictum. Fratres, iam non eſtis hoſpites & aduenæ, &c. Ad quod facit Aug. de verbis Domini, c. 32. dicens, eſt Chriſtianus, qui & in domo ſua peregrinum ſe eſſe noſcit. Patria noſtra ſurſum eſt, ibi hoſpites non erimus. Iſtis ergo hoſpitibus & omnibus alijs extra propriam domum ex iuſta cauſa peregrinantib. & maxime pauperibus & egenis, domum aut hoſpitium non habentibus, ſed ad cœli hoſpitium anhelantibus, debet hoſpitalitas fieri, & omnis humana liberalitas impartiri. Virtus & hoſpitalitas ſumme Deo ſolet placere. Et ideo ipſam debent, qui poſſunt, libenter & liberaliter exercere. In arca enim Noe ad animalia introducenda fuit oſtium, ſicut dicitur Gen. 6. & tabernaculum fœderis à parte orientis fuit apertum ſicut dicitur Exod. 27. In quo notatur, quod oſtia noſtra debent ſemper eſſe aperta bonis & honeſtis hoſpitibus, & maxime peregrinis & pauperibus, vt dicamus illud Iob 31. Foris non manſit peregrinus, oſtium meũ viatori patuit. Et ad hoc hortamur ad Heb. 13. vbi dicitur: Hoſpitalitatem nolite obliuiſci. Et merito hoſpitalitas obliuiſci non debet, quia pro certo

Hoſpitalitas facit { Deo placere, / Opes augere, / Malum cauere, / Cœlum habere.

E ¶ Deo, dico, facit hoſpitalitas placere, quia re vera quicquid per hoſpitalitatem fit pauperi, Deus reputat factum ſibi, ſicut ipſe dicit Matt. 25. Hoſpes eram, & collegiſtis me. Sequitur. Quando te vidimus hoſpitem & collegimus te? &c. Et reſpondet. Amen, dico vobis, quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Et quod talis munificentia Deo placeat, ſatis patet Gen. 19. vbi Angeli recepti hoſpitio, ſuos hoſpites ſaluauerũt. Non ſolum enim Angeli, imo etiam Chriſtus quandoque ſub figura hoſpitis latuit. Vnde Auguſt. lib. contra quinque hæreſes dicit ſic. Diſcite Chriſtiani, non indiſcrete exhibere hoſpitia, ne forte cui domum clauſeritis, ipſe ſit Chriſtus. Quæ tamen omnia ſunt contra multos, qui ſcilicet aut recipiunt nullos, aut malos. Quia pro certo multi ſunt, qui bene faciunt hoſpitalitatem

Malis, & non bonis,
Diuitibus, & non pauperibus,
Superbis, & non humilibus.

Similes mari mortuo, quod nihil viuum poteſt in ſe recipere, nec immergere, omne vero mortuum ſolet in ſe continuo profundare, ſicut ponit Solinus & Magiſter in hiſtoria ſcholaſtica. Sic vere iſti libentius recipiunt in hoſpitio

Mortuos quam viuos,
Sæculares, quam religioſos,
Malos, quam bonos.

Quia ſcilicet malos ſolent in ſuis hoſpitijs honorare, bonos autem aut refutare, aut de eis non curare. Talis igitur hoſpitalitas non placet, imo diſplicet ipſi Deo, quia pro certo boni potiſſime ſunt recipiendi, & ad hoſpitium præ cæteris admittendi. De Athlante enim Rege Aphricæ legimus, quod in corde ſuo diſpoſuerat nunquam ſe aliquem Iouis filium hoſpitio recepturũ, & hoc quia poma aurea, quæ hortus ipſius producebat, ſe metuebat per Iouis filios amiſſurum, in cuius vindictam Perſeus Iouis filius ab eo refutatus, ipſum mutauit in lapidem, & corpus eius giganteum transformauit in montem, ſicut ponit Ouidius de transformatis lib. 4. fa. 17. Sic vere multi ſunt magni & gigantei diuites, qui omnino abominãtur filios Iouis, id eſt religioſos bonos & clericos hoſpitio recipere, ſemper timentes quia poma ſua aurea, id eſt, vxores eorum vel filias debent rapere vel fœdare: Perſeus igitur, id eſt, Chriſtus ab his in perſona talium refutatus, finaliter tales punit, & eos lapidificat, id eſt, in malo facit obſtinari, & montes per ſuperbiam fieri patitur & permittit. Non ſic igitur ſed exerceamus hoſpitalitatem, quæ Deo debeat placere, & nos Deo faciat complacere, iuxta illud prædictum Heb. 13. Hoſpitalitatem nolite obliuiſci. Per hanc enim placuerunt quidam Deo, Angelis hoſpitio receptis.

F ¶ Et ſi vis, potes notare, quod ad hoc quod hoſpitalitas Deo placeat, neceſſe eſt quod

Hoſpitalitas ſit { Liberalis in inuitatione, / Hilaris in proſecutione, / Fidelis in defenſatione.

Quia pro certo boni hoſpites debent

Feruenter hortari vt introeant,
Decenter affari, vt remaneant,
Fidenter tutari vt non timeant.

¶ Dico igitur, quod hoſpites debent, vt introeant feruenter hortari, ſeu diligenter & efficaciter inuitari. Quod eſt contra illos, qui ſuperficialiter & lente & ſine oſtenſione interioris affectus inuitant hoſpites ad manendum, ſed boni non ſic, ſimiles illi Laban filio Bathuelis, Gene. 24. qui inueniens ſeruum Abrahæ, qui de longe venerat, dicebat ſic. Ingredere benedicte domini, cur foris ſtas? præparaui locum & domum. Sequitur. Et introduxit eum in hoſpitium ¶ Item dico, quod hoſpites debẽt, vt maneant, decenter & dulciter affari, quia ſcilicet iucunda verba, & vtilia, nõ vana nec detractoria debemus hoſpitibus noſtris dare 2. Pet. 4. Hoſpitales inuicem ſine murmuratione. Et merito, quia ſicut dicitur 2. Corin. 9. Hilarem datorem diligit Deus.

¶ Item

¶ Item debent hospites, ne timeant, fidenter tutari, quia, scilicet ex quo quis ad nostrum venit hospitium, ipsum debemus tutari, defendere, & sicut nosipsos defendere, protegere & fouere. Sic faciebat ille Iudi.19. q dicebat illud de Leuita hospitio recepto, volens ipsum ab impudicis defendere. Nolite, inquit, facere malum hoc, ingressus est homo hospitium meum. Si igitur hospitalitas talis fuerit, non est dubium, quod Deo & Angelis complacebit. Sic igitur dicam, quod bona hospitalitas facit Deo placere.

G ¶ Item hospitalitas facit opes augere. Quia re vera homines hospitales solent præ cæteris abundare, & temporalium sufficientia plus gaudere. Exemplo Heliæ, qui hospitatus à vidua, & ipsius farinula recreatus fecit, quod suus filius fuit à mortuis suscitatus, & quod farina in hydria, & oleum in lechyto multiplicata fuerunt. Et de Helisæo etiam legitur, quod suæ hospitæ oleum multiplicauit, eiusque filium suscitauit. Et de Christo, quod Marthæ, cuius comederat panem, resuscitauit Lazarum fratrem, sicut hæc omnia patent 3.Re.18. 4.Re.3. & Ioan.11. In Ouidio etiam legitur, quod cum Latona mater Apollinis & Dianæ fugitiua & vagabunda propter iram Iunonis, non inueniret in orbe, qui eam auderet, aut vellet recipere hospitio, nec vt apud se pareret sustinere, tandem insula Delos, quæ tunc temporis erat mobilis & errans, erranti compatiens ipsam recipit, & in ea apud se parturire permisit, propter quam humanitatem ipsa insula virtute Deæ Latonæ de erranti & mobili stabilis & immobilis facta fuit. Quia pro certo ista est veritas, quod illi, qui Heliam, Helisæum, & Latonam, & Christum, id est, bonos hospites, & indigentes recipiunt hospitio, promerentur ditari temporali & spirituali beneficio. Nam Deus talium bona terrena solet multiplicare, & si errantes, seu mobiles fuerint & vagantes, ipsos solet stabiles facere, & contra motum tentationum firmare, fratrem & filios mortuos, id est, interiores affectus per peccatum mortuos & sopitos solet in eis viuificare, & eos in bonis temporalibus & spiritualibus ampliare, iuxta illud Luc.6. Date, & dabitur vobis. Quia sicut dicitur Prou.11. Alij diuidunt propria, & ditiores sunt, alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt: bene igitur monet Apostolus Ro.12 dicens. Necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes: Hospitalitas igitur facit opes augere.

H ¶ Item hospitalitas facit malis carere. Constat enim quod boni hospites gratanter, & honeste recepti, sunt sæpissime suis receptoribus causa damni vitandi, & etiam lucri captandi. Exemplum de meretrice, quæ quia recepit nuncios Iosuæ, & eos fideliter saluauit, & seruauit, ab eis tandem capta Hiericho liberata fuit, sicut patet Iosuæ 6. Christus etiam receptus à Zachæo dixit Lucę 19. Hodie huic domui salus facta est. Exemplum etiam de Loth, qui per Angelos hospites à subuersionis periculo fuit saluatus Gen. 19. Vnde Augu. contra quinque hæreses dicit sic. Obsecutus Loth Angelis tanquam peregrinis, pro consuetudine hospitalitatis liberatus est, ciuitas temporale euasit incendium, æternum consecutus est præmium.

I ¶ Item hospitalitas facit cœlo gaudere, quia scilicet ista est quæ procurat vitam æternam. Communi enim iure seruatur, quod qui aliquem extraneum hospitio recepit, si ab eo in suis partibus reperiatur, vicem receptam sibi reddit, ipsumque gaudens recipere consueuit. Sic vere illi, qui nunc in hac peregrinatione Christum in persona peregrinorum recipiunt, ab eo tandem post mortem in sua patria, id est, in alio sæculo cognoscuntur, & in cœli hospitio receptantur. Matth. 25. Hospes eram, & collegistis me. Sequitur. Venite benedicti patris mei, percipite paratum vobis regnum. Patet igitur, quod in scriptura quadruplex hospitalitas reperitur, &c. Vide vbi recipere, & Introducere.

A **Hostia.** Vide vbi sacrificium. Vel, si vis; dic breuiter, quod hostia generaliter signat quicquid Deo porrigitur vel offertur. Dico igitur, quod Deo offertur

Hostia { Vitalis. / Mentalis, / Vocalis, / Realis, / Lethalis. }

¶ Hostia (dico) vitalis, & ista est Christus, qui patri fuit oblatus, qui fuit hostia pacificorum, quia mors eius pacem inter Deum & homines re[illegible]rmauit. Martyres etiam sancti hostiæ dici potuerunt, quia Deo immolati fuerunt Deu.12. Sanguinem hostiarum fundes in altari. ¶ Item est hostia mentalis seu spiritualis, & ista nihil aliud est, quam bona cogitatio vel affectio, & etiam bona actio & operatio. Ista enim omnia sunt spirituales hostiæ, quæ Deo sunt acceptabiles 3. Reg. 3. Mille hostias in holocaustum obtulit Salomon 1. Pet. 2. cap. Offerte spirituales hostias acceptabiles. ¶ Item est hostia vocalis. Vnde in Psalm. Tibi sacrificabo hostiam laudis. ¶ Item est hostia realis. Vnde Esa. 19 Cognoscent dominum Ægyptij, & colent eum in hostijs, & muneribus. Vnde Heb. 8. Omnis Pontifex ad offerendum munera constituitur. ¶ Item est hostia lethalis, & ista signat malos, qui de se faciunt hostiam diabolo Iudic. 16. Philistijm obtulerunt hostias Dagon Deo suo. Vel mala opera, quæ à malis quotidie offeruntur. Prou.21. Hostiæ impiorum abominabiles ¶ Si vis, potes applicare, quomodo peccator conuertendo se ad Deum, facit de se spiritualem hostiam. Et ideo sicut hostia primo ad ostium tabernaculi ad sacerdotes adducebatur, manus sacerdotum eius capiti imponebatur, sanguis effundi iubebatur, pellis à toto corpore detrahebatur, artus in frusta concidebantur, omnia tandem lauabantur, cuncta finaliter concremabantur (sicut per omnia dicitur Leu. 1.) sic proculdubio talis hostia debet esse homo. Debet enim ad sacerdotes applicari, per bonorum hominum consilium & frequentationem. Vnde Eccle. 6. In multitudine presbyterorum prudentium sta, & sapientiæ eorum ex corde coniunge te. Debet manus eius capiti imponi, per boni consilij collationem, & per diuinæ gratiæ implorationem. Quia sicut dicitur Act.19. de Paulo cum imposuisset eis manus, venit spiritus sanctus super eos. Debet sanguis peccati defluere, per omnis carnalitatis expiationem, Pellis omnis excusationis debet extrahi, per puram & mundam confessionem. Vnde Ioan. 1. Pellem pro pelle, & cuncta, quæ habet homo, dabit pro anima sua. Debent artus eius in frusta comminui, per omnium actuum circumstantibus declarationem. Debet postmodum totaliter lauari, per omnis vanæ glorię absterſionem Esa.1. Lauamini, mundi estote, auferte mala cogitationum vestrarum. Debet tandem ignis omnia cremare, per pœnam dolorem & satisfactionem. Sicut enim dicitur Heb.9. Sanguis hircorum & vitulorum, vt cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem. Sic igitur peccator poterit Deo offerri, & eius sacrificium & hostia spiritualiter ordinari. Vnde Rom. 12. Exhibeatis membra vestra Deo hostiam viuentem, sanctam Deo placentem, rationabile obsequium vestrum, & nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in nouitate sensus vestri. Vide infra, vbi sacrificium. Et vide in tabula de Eucharistia, & vbi de pane.

Hostis. Nota, quod hostis potest sumi in bono & in malo. A Bonus enim hostis est ille, qui se opponit, & hostem & rebellem ostendit

Malis hominibus per iustitiam,
Mundo & vitijs per pœnitentiam,
Hæreticis per fidem & sapientiam,
Dæmonijs per innocentiam.

Omnibus enim talibus inimicis debemus nos hostes ostendere, & eos totis viribus impugnare, & ditioni nostræ hostiliter subiugare, vt de tali bona hostilitate dicatur illud, quod dictum est filijs Israel Nu.25. Hostes vos sentiant Madianitæ. Sed de tali hostilitate nihil amplius ad præsens, cum vocales auctoritates desint. Malus enim hostis est ille, qui alium sine causa, vel ob malam causam persequitur, ipsumque hostiliter odit, & contra eum machinatur. ¶ Et sic dico, quod in scriptura reperiuntur

Hostes { Nostri qui sunt temporales, / Iusti qui sunt spirituales, / Dei, qui sunt criminales, }

Hostes { Temporales debemus placare facto vel loquela, / Spirituales debemus placare vigoris tutela, / Criminales debemus vitare debita cautela. }

¶ Primo igitur dico, quod sunt hostes placandi dulciter, & isti B sunt hostes nostri temporales, quos scilicet nos pro viribus debemus nobis placare, & reconciliare, & ad pacem & concordiam reuocare. Et si à nobis victi vel superati fuerint, ipsos debemus benigniter tractare, & petentibus veniam dulciter indulgere. Vnde Chrysost. 8. lib. de compunctione cordis super Matth.6. dicit sic. Qualem vis erga te Deum esse, talem te debes erga hostes tuos exhibere. Ad quod facit Isid 3. de sum.bo. dicens, quod frustra propitiari sibi Deum quærit, qui delinquenti proximo non placatur. Et nihil est tam contrarium in natura quin possit ad concordiam reduci, sicut patet de igne & aqua, quæ sunt contrarijssima elementa, quæ tamen mediante forma cœlesti in mixto corpore fiunt vnum, vtrunque enim aciem sui rigoris habebat, vt alteri conueniat & se iungat. Sic vere nullus debet esse alteri ita rebellis vel hostis, quin mediante forma cœlesti, id est, charitatis virtute, sibi esse debeat beneuolus atque mitis, & quin omnem rigorem odij taliter debeat temperare, quod possint inuicem conuenire. Igitur rancorem animi dimittamus, & omnes hostiles actus deponamus & nostris hostibus indulgentes, ipsis nos cordialiter vniamus. Sicut enim dicit Petrus Rauen. in sermone. Dimittendo alteri tibi parcis. & Seneca in moralib. dicit, quod magnarum virium est contemnere læ-

dentem:

dentem. Quod eſt contra illos, qui nunquam volunt hoſtibus reconciliari, imò ſine pietate quacunque volunt de eis vindicare, ſimiles populis Scythiæ, qui poſtquam hoſtes ſuos occiderint, non contenti tamen hac crudelitate, etiam ſolent ſanguinem eorum bibere, & cum cratere capitis in memoriam perpetuæ vindictæ, quamdiu viuunt, potum ſumere, vt dicit Plinius. Quia verè multi ſunt ita crudeles, quòd non ſolum hoſtes ſuos ad interemptionem proſternunt, imò etiam eorum ſanguinem, id eſt, eorum conſanguineos annihilare & exhaurire volunt, & poſt mortem in eorum capitibus, id eſt, capitalibus prædis potum ſumunt. Vnde Heſter: Iudæis interfectio parabatur, & hoſtes eorum inhiabant ſanguini. Non ſic, chariſſimi, hoſtibus noſtris inſidiemur, ſed faciliter indulgentes ipſos nobis reconciliare curemus. Ad quod facit documentum Senecæ in Prouerb. vbi dicit: Optimum eſt ſemper ignoſcere, tanquam ſi tu ipſe quotidiè pecces. Sequitur: Alteri ſæpe ignoſcito, tibi nũquam. Dico igitur, quod ſunt quidam hoſtes dulciter placandi.

C ¶ Secundò dico, quòd ſunt quidam hoſtes fortiter placandi, id eſt, impugnandi, & iſti ſunt hoſtes animæ, qui ſcilicet in triplici differentia ſolent eſſe, quia ſcilicet anima habet

Hoſtem { Superbum, qui allicit ad eminentiam,
Auarum, qui allicit ad opulentiam,
Infectum, qui allicit ad immunditiam.

Et de iſtis tribus hoſtibus

Primus eſt diabolus, qui in alta animos eleuat,
Secundus eſt mundus, qui in ima animos degrauat,
Tertius eſt propriũ corpus, ꝙ ad fœda animos deprauat.

Sic igitur dico, quòd inuenitur vnus

Hoſtis { Potens & callidus,
Ardens & auidus,
Fœtens & ſordidus.

Et iſti tres hoſtes videntur eſſe ſimiles tribus generibus aquilarum, quæ ſunt auibus innocentibus inimicæ. Nam, vt dicit Magiſter, de proprietatibus allegans Plinium, aliquæ ſunt aquilæ, quæ venantur in aëre, aliquæ in terra, aliquæ in aqua. Sic verè de noſtris ſpiritualibus hoſtibus aliqui ſunt aerei, ſcilicet, dæmones, & mundanæ eminentiæ; aliqui ſunt terrei, iſti ſunt mundus, & mundi opes & diuitiæ; aliqui aquei, iſti ſunt caro, & carnis luxus & delitiæ. Iſti enim ſunt tres hoſtes, qui nos impugnant, & qui per multa vitia nos debellant. Iſti autem tres hoſtes potuerunt figurari in illis tribus hoſtilibus documentis, de quibus fit mentio 1. Parali. 21. vbi dicitur ſic: Vnum de tribus tibi elige, aut per tres menſes fugere te hoſtes tuos, & gladium eorum non poſſe euadere, aut tribus annis peſtilentiam, aut tribus diebus gladium Domini, & mortem verſari in terra tua, & Angelum Domini percutientem in vniuerſis filijs Iſrael.

Angelus enim percutiens eſt diabolus, qui ſuperbiæ morte nos percutit.
Hoſtis perſequens eſt iſte mundus, qui auaritiæ face nos ſuccendit.
Peſtilentia bona corrumpens eſt propria caro, quæ luxuriæ nos fæce confundit.

¶ Primus hoſtis, ſcilicet, diabolus, ferit in tempore, id eſt, in capite, quia ſcilicet ſuperbia eſt illud vitium, quod ſummè facit hominem phantaſiari, & vana & inutilia imaginari. Vnde Threnor. 1. Facti ſunt hoſtes eius in capite. ¶ Secundus hoſtis, ſcilicet, mundus, ferit in pectore, quia ſcilicet auaritia eſt illud, quod pectus & cor facit inflammari, & ad bona temporalia dilatari. 2. Paral. 36. Incenderunt hoſtes domum Domini. ¶ Tertius hoſtis, ſcilicet, caro, ferit in iecore, ſeu in fœmore, quia ſcilicet luxuria facit illas partes principaliter inquinari. Vnde Heſter 9. Hoſtes eorum inhabitant ſanguini. Et breuiter ego poſſum concludere, quod tales hoſtes non faciliter ſuppeditantur, niſi Dei auxilia nos defendant. Dicamus igitur Deo & ſanctis illud Iob 6. De ſubſtantia veſtra donate mihi, de manu hoſtis liberate me, & de manu robuſtorum eruite me. Patet igitur, quod ſunt quidam hoſtes fortiter placandi, ſeu viriliter impugnandi. Ioſuæ 23. Vnus ex vobis hoſtium perſequetur decem millia. Quod tamen eſt contra multos, qui ſcilicet ita ſunt imbecilles, quod hoſtibus nunquam fortiter reſiſtunt, imò ad primos inſultus deficiunt & ſuccumbunt, cum tamẽ iſti hoſtes ita debiles ſint, quod voluntarios ſolos vincunt; debilis eſt enim hoſtis, qui non poteſt vincere, niſi volentem. Vnde Ioſuæ 7. dicitur: Domine Deus, quid dicam videns Hieruſalem hoſtibus ſuis terga vertentem? Et Deuterono. 28 Tradet te Dominus corruentem ante hoſtes tuos. Et re vera ſuperbia de victoria habita & inanis gloria exinde concepta, vanaque ſecuritas, & defectus diuini timoris, propriæque conſiderationis, ſunt quandoque cauſa, quod Deus dimittit hominem quandoque corruere ante hoſtes ſuos, & tandem multipliciter in peccata, vt ſcilicet diſcat cognoſcere ſeipſum, & in virtute diuina, non propria triumphaſſe. Vnde Iudicum 8. Percuſſit caſtra hoſtium, qui ſecuri erant, & nihil aduerſi ſuſpicabantur. Iſti igitur ſunt hoſtes fortiter placandi.

D ¶ Tertiò dico, quod inueniuntur hoſtes prudenter vitandi. Et iſti generaliter ſunt omnes peccatores, qui ſcilicet Dei, ſanctorum innocentium aduerſarij ſunt, & hoſtes, quia re vera ſicut neceſſarium eſt, quod homo vitet ſocietates hoſtium temporalium, & hoc, ne fortè per eos capiatur: ſic homo debet vitare ſocietates malorum, ne ipſorum malis erroribus corrumpatur. Homo enim libenter ſolet vitare illos, quos amici ſui odiunt, & illos, qui ſuis principibus inimicis confœderati ſunt. Cum igitur mali ſint inimici Dei & ſanctorum, qui ſunt amici noſtri ſpecialiſſimi, & dæmonib. confœderati videntur, q ſunt noſtri hoſtes crudeliſſimi, reſtat, quod eorum ſocietas eſt vitanda, & ipſorum conditiò contemnenda. ¶ Et nota, ſi vis, quòd tales hoſtes, ſcilicet, peccatores

Indignando ſolent reſpicere,
Subſannando ſolent deſpicere,
Diſſipando ſolent diripere,
Inaniter ſolent ſe tollere,
Faciliter ſolent deficere.

¶ Tales igitur hoſtes ſunt indignantis aſpectus. Iob 16. Hoſtis meus terribilibus oculis me intuitus eſt. ¶ Item ſunt ſubſannantis deſpectus, quia ſcilicet tales non ceſſant ridere, & ſubſannare facta bonorum. Threnor. 1. Viderunt ea hoſtes, & deriſerunt ſabbatha eius. ¶ Item ſunt diſſipantis effectus, quia ſcilicet omnia bona aliorum nituntur rapere, & furari. Thren. 1 Manum ſuam miſit hoſtis ad omnia deſiderabilia eius. ¶ Item ſunt ſuperbientis affectus, quia iſti ſunt, qui volunt ſuper alios honorari, & in honoribus eleuari. Exemplum in Aman, de quo dicitur Heſter 3. quod Rex exaltauit Aman filium Amadathi. Sequitur cap. 7. Hoſtis & inimicus noſter peſſimus eſt iſte Aman. ¶ Item iſti ſunt corruentis defectus, quia videlicet tales à ſtatu proſperitatis ſolent cadere, & temporaliter & æternaliter deperire. Vnde de caſu temporali talium dicitur Eſa 11. Hoſtes Iuda peribunt. De caſu verò talium, & de punitione, qua Deus eos puniet in inferno, dicitur Eſa. 1. Heu conſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabo ſuper inimicis meis. Et Hierem. 48. In deſcenſu Oronaim hoſtes vlulatum audierunt, id eſt, in deſcenſu inferni, quia ſcilicet Oronaim interpretatur foramen triſtitiæ. Sic igitur patet, quod inueniuntur hoſtes, quos debes vincere, Hoſtes, quos debes flectere, hoſtes, quos debes fugere, &c. Sufficit, vide de Amico.

A **Huc.** Nota, quòd huc, ſicut hic, eſt aduerbium loci, ſignat enim illum locum, vbi inuitans perſonaliter commoratur, & ad quem aliquis per alium inuitatur. Secundum igitur diuerſos inuitatores inuenire poſſumus diuerſa Huc, & ſic notabo, quod in ſcriptura inuenitur

Vnum Huc, quod eſt { Laboris,
Valoris,
Honoris,
Doloris.

¶ Primo igitur dico, quod eſt vnum Huc, quòd ſignat ſtatum laboris, hoc eſt, mundanam peſtilentiam. Iſtud eſt vnum Huc, ad quod ſemper diabolus nos inuitat, & hoc, vt nos polluamus per immunditiam, vt res acquiramus per auaritiam, vt alios lædamus per inſolentiam. Hic eſt enim locus infectionis & luxuriæ Vnde de iſto Huc dicitur Gene. 19. Educ viros huc, vt cognoſcamus eos. Et Eſa. 57. Accedite huc filij auguratricis, ſemen adulteræ & fornicariæ. Item Huc eſt locus ambitionis & auaritiæ. Et ideo iſtud Huc, id eſt, ſitim auaritiæ iuſtus refutat, & ab eo pro viribus ſe elongat, dicens cum Samaritana Chriſto illud Ioan. 4. Domine, da mihi hanc aquam, vt non ſitiam iterum, & nõ veniam huc haurire; quaſi dicat: Omnis aqua, id eſt, omnis temporalis ſubſtantia, quæ eſt Huc non ſufficiens, ad ſitim auaritiæ temperandum, nec eſt facilis ad acquirendum, ſeu hauriendum. Item iſte eſt locus ſeditionis & violentiæ, quia ſcilicet illi, qui huc, id eſt, in mundi officijs & ſtatibus ſe ingerunt, bonos libenter fatigant, & offendunt. Vnde de Saulo Act. 9. dicitur ſic: Et huc ad hoc venit, vt vinctos duceret in Hieruſalem, ſcilicet illos, qui nomen Domini inuocabant. Iſte autem erat Saulus, qui erat ſpirans minarum & cædis in diſcipulos Domini. Iſtud eſt igitur vnum Huc, quod ſignat ſtatum laboris, hoc eſt, mundanam peſtilentiam.

B ¶ Secundo dico, quod eſt vnum Huc, quod ſignat ſtatum valoris, hoc eſt, gratiam & pœnitentiam. Pœnitentia enim & gratia, religio ſeu Eccleſia ſunt quædam Huc, ad quæ Dominus nos aduocat, & ad veniendum & accedendum iſtud Huc iugiter excitat & inuitat. Et meritò, quia pro certo iſtud Huc eſt locus ſeu ſtatus, vbi

Probantur & examinantur cœlum poſſeſſuri,
Docentur & illuminantur fidem profeſſuri,
Sanantur & emundantur culpas dimiſſuri,
Morantur & ſpatiantur iuſte conuicturi.

Eſt enim iſtud Huc locus examinis & probationis. Ideo Iſaac di-

xit Iacob Gen.28.Accede huc,vt tangam te,& probem,si es filius meus. Item est locus scientiæ & instructionis, quia scilicet auditur & dicitur verbum Dei. Ios.3. Accedite huc, & audite verbum Domini. Item est locus salutis &curationis,quia scilicet ibi possunt omnes,qui per vitia sunt infirmi, per pœnitentiam mundari & curari,quia scilicet ibi curantur illi,qui sunt lunatici per inconstantiam. Vnde de lunatico Matt.17. dixit Christus. Afferte huc illum ad me,& exiuit ab illo dæmonium,& curatus est puer. Illi etiam, qui sunt debiles per simplicitatem & ignorantiam Luc.14.Exi cito in plateas & vicos ciuitatis,& quoscunque inueneris,debiles & pauperes,cœcos & claudos introduc huc.Illi insuper,qui sunt sine auribus,id est,qui audire,&obedire dedignātur per obstinationem,malitiam, &insolētiam.Vnde de illo,qui aurem perdiderat,dixit Christus Luc.22.Sinite vsque huc,&cum tetigisset auriculam eius,sanauit eum Istud est igitur Huc,id est, locus salutis & curationis. Item istud est locus moræ & habitationis,quia scilicet in isto huc conuersantur,& morantur omnes viri iusti & boni, & quicunque Deo volunt esse confœderati & coniuncti,dicentes illud 1.Reg.14.Accedamus huc ad Deū Vnde 4 Reg.8.dicitur:Vir Dei venit huc. Sic igitur patet, quod est vnū Huc,quod signat statum valoris,scilicet,gratiam &pœnitentiā.
C ¶ Tertio dico,quod est vnum Huc,quod signat statum honoris, hoc est dignitatis eminentiam.Ad istud enim Huc, id est, ad statum honoris & dignitatis inuitantur boni, &inde repudiantur mali.Boni,dico,ad istud Huc diuina gratia deducuntur &ad dignitatis excellentiam sublimantur. Vnde Dauid suam regiā dignitatem admirans, dicebat Domino 1. Reg.7. Quæ est domus mea,quia adduxisti me hucusque? quasi dicat:Non eram dignus tanto honore. Mali etiam ab isto huc repudiantur. Et sic aduerte,quod tria genera personarum repudiantur inde,videlicet;Carētes priuilegio libertatis,illi, scilicet, qui sunt in seruitute peccati 2.Par.28. Non introducetis huc captiuos. Itē torpentes sub contagio facultatis illi, qui scilicet amore bonorum terrenorū sunt inuoluti,& oppressi. Figurati in Moyse calceato,cui dicitur Exo.3. Non appropies inquit huc, tolle calceamenta de pedib. tuis;loc⁹ enim,in quo stas,terra sancta est,quasi dicat. Locus ecclesiasticæ dignitatis sanctus est,& ideo nō vult habere homines calceatos,id est,terrenorum affectibus inuolutos.Itē gētes, quæ pannitegio honestatis.i. illi, qui vestib. honestæ conuersationis carent. Vnde illi qui non habebat vestē nuptialem, & tamen ad nuptias Regis intrauerat,dicitur Matt.22.Amice,quomodo huc intrasti,non habens vestē nuptialē?Et sequitur,quod ligatis manib.& pedibus proiectus est in tenebras exteriores. Quia re vera illi,qui sunt egentes honestatis amœnæ pannitegio,illi qui sunt torpentes facultatis terrenæ sub contagio, illi qui sunt carentes libertatis serenæ priuilegio,si ad istud Huc,id est,si ad dignitates ecclesiasticas præsumūt accedere,digni sunt tenebras exteriores sentire, & duplici morte perire. Vnde breuiter talibus indignis huc intrātibus, & se indigne ingerentib. dici potest repressiue illud Iud.18.Quis te adduxit?quid hic agis?quā ob causam huc venire voluisti?Patet igitur quod est vnum Huc,quod signat statū
D honoris,i.dignitatis eminentiam ¶Quarto dico,quod est vnum Huc,quod signat statū doloris, hoc est mortalem defluentiam. Mors.n.est vnū Huc,ad quod oportet omnes accedere,& in quo oportet omnes manere,& persistere,& vltra quod non est licitū trāsire,vel procedere. Vnde Dominus loquens de fluctuoso mari, id est,de vita,dicit Iob 38.Circūdedi mare terminis meis,&posui vectē & ostia,& dixi,hucusque venies,& hic confringes tumētes fluctus tuos.Mors enim est vnū Huc, quod est malis ad damnationē,bonis vero ad gaudium & saluationē, seu vitæ æternæ acquisitionē. Vnde Hier.50.dicitur de iustis. In tempore illo venientes filij Israel,& filij Iuda simul ambulantes & flentes properabunt,& Dominū Deū suum quærent, in Sion interrogabunt viam, huc facies eorum venient,& apponentur Domino fœdere sempiterno,ꝙ nulla obliuione delebitur. Ista est.n.veritas,quod flendo oportet Dominū quærere,si viam in Sion, id est, in cœli speculam volumus inuenire,& si huc volumus nos Deo coniungere & vnire,& fœdere perpetuo copulare.Sic igitur patet quod in scriptura inuenitur vnum huc,quod est doloris;vnū huc,quod est honoris;vnum huc,quod est valoris; vnū huc, quod est laboris. Hoc est dictum,status mortis,qui est vltimus;status dignitatis,qui est maximus;status gratiæ seu meriti,qui est optimus;status mundi seu peccati,qui est pessimus.

A **Humerus.** Cum humerus sit pars corporis sustinendis onerib.magis apta,in quod quicquid ponderis corpori supponitur, per humeros faciliter sustentatur, dicā, quod moraliter & spiritualiter loquendo, vel etiam in corpore morali virtuoso & mystico, vel etiam in corpore ciuili & politico,per humeros significantur illi,qui in corpore Ecclesiæ militantis fiūt,& possunt sustētare alios,sicut sunt prælati & viri perfecti. Vel in corpore morali per humeros designātur illæ virtutes quæ omnia mala tolerant,& quæ sine murmure cuncta portant, sicut est virtus potentiæ,constantiæ,misericordiæ & prudentiæ Constat enim quod istæ virtutes sunt humeri spirituales, quia scilicet tēperantia & prudentia sunt humerus dexter, qui æquanimiter sustinet prospera.Potentia vero & misericordia sunt humerus sinister,qui fortiter sustinet aduersa. ¶Dicam igitur,quod in scriptura inuenitur

Humerus
- Dei,qui portat omnia,
- Iusti,qui portat grauia,
- Impij, qui portat leuia.

¶ Primo igitur dico,quod inuenitur humerus Dei, qui portat o- B
mnia.Ad Heb.1.Portans omnia verba virtutis suæ. Deus enim est sicut elephas,qui ita fortes habet humeros,quod castrum ligneū super se portat.Sic iste nō castrum ligneum,sed stelleum, scilicet ipsum cœlum,& quicquid cœli ambitu continetur portat.Deus enim habet duos humeros,id est,humerum dextrum, qui signat eius protectionem & potentiam; & humerum sinistrum, qui signat dissimulationem eius,&patientiam.Et sic dicam,quod

Diuini Humeri
- Mala supportant,
- Bonos transportant,
- Bona reportant.

Mala (dico) supportant, quia scilicet isti humeri sustinuerunt crucem, & patienter dissimulando sustinent quotidie cuncta mala. Esa.22. Erit scilicet. Eliachim quasi pater habitantibus Hierusalem & domui Iuda Et dabo clauem domus Dauid super humerum eius,& aperiet,& non erit qui claudat,claudet,& non erit,qui aperiat.Clauis Dauid est crux.Bonos(dico) transportant scilicet ad gloriam cœli, & ad requiem Paradisi. Similes aquilæ, qui humeris suis pullos suos in summum eleuat, & claritatem luminis illis monstrat.Vnde Deut.32.Expādit alas suas,& assumpsit eum, atque portauit in humeris suis. Sequitur: Constituit eum super excelsam terram,vt cum comederet fructus agrorum &c.Bono insuper reportant,quia scilicet dignitas & excellentia tranquillitas complacentia inuenitur in istis humeris. De dignitate enim dicitur Esa.9. quod factus est principatus eius super humerum eius,& vocabitur Deus fortis &c. De tranquillitate vero dicitur in persona cuiuslibet beati, Deu.33. Beniamin amantissimus Domini habitabit confidenter, in eo, quasi in thalamo demorabitur, & inter humeros illius requiescet. Sic igitur patet, quod inuenitur humerus Dei.

¶ Secundo dico, quod inuenitur humerus iusti, qui portat C
grauia.Humerus enim patientiam signat,qua mediante, grauia & difficilia cuncta portat. Vnde de homine patiente dicitur Ge.49 Isachar asinus fortis,accubans inter terminos,vidit requiem, quod esset bona,& terram, quod esset optima, & supposuit humeros ad portandum,factusque est tributis seruiens Et bene dixit Asinus, qui scilicet portat crucem super humeros; quia scilicet omnis crux,id est,omnis cruciatus debet à iustis in patientia tolerari. ¶ Et sic nota, quod humeri patientiæ & temperantiæ, charitatis & clementiæ,debent

Portare & supportare
- Infirmitatem fraternam,
- Aduersitatem externam,
- Seueritatem supernam,
- Authoritatem paternam,
- Sagacitatem internam.

¶Portetur igitur ab humeris nostris infirmitas fraterna, pie compatiendo,sicut de illo,qui ouem perdiderat,dicitur Luc.15. quod cum inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens, &c. Ouis enim perdita infirmos fratres signat, & maxime illos, qui sunt perditi per peccatum, & qui à domo Ecclesiæ vel fidei sunt errantes, qui, scilicet, pie sunt supportandi, & ad Ecclesiæ domicilium reducendi, quia sicut ibi dicitur, est Angelis Dei gaudium super vno peccatore sic super pios humeros reportato. ¶ Item portetur istis humeris aduersitas externa,id est, cuiuscunque temporalis tribulatio. Sic enim dicitur 2.Par.2.In ædificatione templi erāt septuaginta millia virorum, qui onera proprijs humeris deferebant. Ad denotandum,quod illi,qui in templo Dei famulantur, debent proprijs humeris cuncta grauia & difficilia sustinere. Quanto enim quis est templo Dei coniunctior, & gradu Ecclesiæ intimior specialior, tanto debet esse ad sustinendum difficilia fortior & promptior. Figura Num.7.vbi dicitur,quod filij Cahat,qui in tabernaculo secretius Leuitis cæteris seruiebant, onera non in plaustro, sicut cæteri, sed in proprijs humeris deferebant.Quia enim isti arcam,&altare,&vasa tenebantur portare, non audebant ea bobus & plaustris committere, imo tenebantur ea proprijs humeris sustentare. Ad denotandum, quod quanto quis maiorem & Deo familiariorem in Ecclesia tenet gradum,tanto ad portandum vasa Domini, id est,ad sustinendum onus & difficultatem Dei mandatorum, & Ecclesię negociorum,laborumque &tribulationum,debet prębere humerum magis promptum. 1.Par.15.Sāctificati sunt igitur sacerdotes & Leuitæ,vt portarent arcā Domini Dei Israel,&tulerunt filij Leui arcā Dei, sicut præceperat Moyses, iuxta verbum

Domini humeris suis in vectibus. Quod tamen est hodie contrà multos ecclesiasticos & prælatos, de quibus scilicet dicitur Matth. 23. quod ipsi imponunt in humeros hominum onera grauia & importabilia, digito autem suo nolunt ea mouere. Non sic, sed portetur à nobis aduersitas externa. ¶ Item portetur ab humeris nostris seueritas superna, hoc est dictum, correctio Dei & prælatorum, sicut faciebat Iob 31. Librum scribat ille, qui iudicat, vt in humeris meis portem illum. ¶ Item portetur in istis humeris auctoritas paterna id est, reuerentia & timor Dei & parentum, sicut de filijs Noe legitur Gene. 9. quod imposuerunt pallium humeris suis & retrocedendo cooperuerunt patrem nudatum, ne viderent pudibunda sua; quia scilicet pallium excusationis paternæ, & quicquid facere potest ad maiorum amicorum nostrorum verecundiam submouendam, debemus libenter tollere, & istud onus patienter portare. ¶ Item portetur humeris istis sagacitas interna, hoc est dictum, onus sapientiæ & doctrinæ & cuiuslibet disciplinæ. Vnde de sapientia dicitur Eccl. 6. Inijce pedem tuum in compedes illius & in torques illius collum tuum, subijce humerum tuum, & porta illam. Talibus igitur fructuosis oneribus, debemus humeros patientiæ & obedientiæ supponere, & omnia difficilia pro domino sustinere Soph. 3. Tunc reddam populis labium electum, vt inuocent omnes nomen Domini, & seruiant ei in humero vno. Et merito, quia pro certo ista onera patum durabunt, quia in morte à nostris humeris deficient, & cessabunt. Vnde de iugo & oneribus huius mundi, quo scilicet nunc premuntur iusti, dicitur Esa. 13. quod auferetur ab eis iugum eius, & onus eius de humero eorum tolletur, & hoc, quia pro certo Christus virgam humeri eius & sceptrum exactoris eius supetabit, sicut in die Madian, sicut dicitur Esa. 9. Talis igitur humerus, id est, talis patientiæ virtus nos facit præ cęteris apparere, & regnum Israel, id est, cœlestem gloriam possidere, sicut de Saul legitur 1. Reg. 8. quod ab humero eminebat super omnes, & quod præ cæteris fuit in Regem Israel sublimatus; quia pro certo ille, in quo humerus patientiæ præ cæteris eminet, super alios regnare debet, & regnum Paradisi finaliter obtinet. Sed aduerte, quod summus Pontifex legis diuinæ habebat vnum nobilissimum ornamentum, quo sui humeri tegebãtur, quod superhumerale communiter vocabatur, quod scilicet auro, hyacintho, purpura, cocco & bysso erat textum, & duobus Onychinis preciosis lapidibus, in quibus sculpta erant nomina duodecim Patriarcharum, erat ornatum, & annulis aureis & catenis, vt stringeretur, cum rationali iudicij, quod erat ornamentum pectoris, etiam in angulis coniugum. Istud igitur ornamentum Pontifex super humeros portabat, quando sacrificium Domino faciebat. Et hoc vt filiorum Israel memoriam coram Domino haberet, & sanctorum patrum meritis se muniret. Sic re vera dico, quod humeri interioris virtutis sacerdotum & pontificum nostræ legis debent superhumerali, id est, virtute patientiæ fortitudinis & constantiæ principaliter adornari, ita quod ibi aurum honestatis, hyacinthus, id est, affectus cœlestis fœlicitatis, purpura roseæ verecũdiæ & fragrantis famositatis, coccus igneæ charitatis, & byssus innocentiæ & puritatis resplendeant, & lucescant. Duoque lapides preciosi Onychini, qui scilicet faciunt oculos tremere, id est, timor Dei, qui scilicet duplex dicitur, pro eo, quod homo debet timere gloriam perdere, & miseriã incurrere, ibi appareant & lucescant. Sanctorum patrum nomina, id est, ipsorum merita, & exempla ibi refulgeant, & splendescant. Catenæ quoque & annuli, id est, vnitas & concordia, rationale iudicij, id est, veritas & iustitia ibi reluceant, & virescant. Si enim tale supethumerale, id est, talis virtutum congeries humeros prælati ornauerit proculdubio pro filijs Israel, id est, pro subditis suis intercedere dignus erit. Exod. 28. Portabat Aaron nomina filiorum Israel super vtrunque humerum ob recordationem. Patet igitur, quod in scriptura inuenitur humerus iusti,
D qui portat grauia. ¶ Tertio dico, quod in scriptura inuenitur humerus impij, qui quærit leuia. Virtus enim & fortitudo malorum ita est debilis, quod onera leuia semper quærit. Isti enim sunt sicut argentum, quod modicum pondus auri sustinere non potest, magnum vero pondus lapidum seu ferri sustinet valde bene. Sic mali pondus auri, id est, pondus spirituale & meritorium non sustinent, ferrum vero & lapides, id est, onera temporalia, grauia, & inutilia bene portant, quia re vera isti nunquam volunt subijcere humeros suos Dei seruitio, imo isti ab omni opere & onere meritorio vertunt humeros, & recedunt. Nehem. 9. Dederunt humerum recedentem, & ceruicem suam indurauerunt, nec audierunt. Sed re vera ipsos bene subijciunt mundi iugo, carnis officio, & diaboli laborioso dominio. Baruch. 2. Inclinate humerum, & seruite Regi Babylonis, quia scilicet nullus labor mundanus est eis durus, nec aliqualiter difficilis aut austerus. Figurati in illis Babylonijs, de quibus dicitur Baruch. 6. Videbitis in Babylonia Deos aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos in humeris portari. Babylonia enim est mundus, vbi scilicet à malis diligenter portantur, & sustinentur onera grauia atque dura, dum tamen spectent ad aurum & argentum, id est, ad terrenum emolumentum vel lucrum. Vel ista possunt dici cõtra malos prælatos ecclesiasticos, qui Deos suos, id est, prædilectos nepotulos & consanguineos per nimiam diligentiam semper portant, & in humeris sustinent, atque fouent, cum sint lapidei & lignei, id est, hebetes & ignari, ipsos tamen argenteos & aureos per diuitias fieri procurant. Vnde de idolo dicitur Esa. 46. quod magistri illius producunt aurum de sacculo, & argentum statera ponderant, vt conducant artificem, vt faciant Deum, & procidunt, & adorant ante eum, & portant illum in humeris gestantes. O quot sunt hodie tales, qui scilicet, auro & argento artifices, id est, superiores conducunt, & præmiant, vt filios suos in Deos, id est, in magnos diuites promoueant, ita quod præ nimia cura videtur, quod semper in humeris eos portant. ¶ Et breuiter nota, quod mali habent

Humeros:
- Denudatos, quos nesciunt velare,
- Amputatos, qui nolunt laborare.
- Obstinatos, qui solent non cessare,
- Laceratos, quos decet dissipare.

¶ Et sic dico, quod apud malos inueniuntur humeri nudi per inuerecundiam & luxuriam. Vnde Esa. 47. de Babylone in figura mulieris malæ dicitur sic. Discooperi humerum, reuela crura, transi flumina, reuelabitur ignominia tua, videbitur opprobriũ tuum. Ista potissime possunt dici de dominabus modernis, quæ humeros portant ad literam discoopertos, vt appareat alba caro & incitent homines ad venerem. ¶ Item inueniuntur humeri abscissi per imbecillem ignauiam, quia scilicet multi sunt ita inepti & ignaui ad bene operandum, quod rectè videntur habere humeros amputatos. 2. Machab 15. Manum Nicanoris cum humero abscissam iussit Iudas perferri Hierusalem. Et Iob 31. Humerus meus à iunctura sua cadit, & brachium meum cum suis ossibus confringitur. ¶ Item inueniuntur humeri duri per obstinatam malitiam. Vnde obstinatis & crudelibus dicitur Ezech. 34. Lateribus & humeris impingebatis, & cornibus ventilabatis omnia infirma pecora, donec dispergerentur foras. ¶ Itẽ inueniuntur humeri lacerati per futuræ damnationis pestilentiam, quia scilicet sicut teste Plinio, dracones volant super humeros elephantum, vt eorum sanguine satientur: sic dæmones finaliter super humeros malorum volabunt, & eos per damnationem perpetuam lacerabunt. Esa. 11. Volabunt in humeros Philistijm, prædabuntur filios orientis. Vnde diabolo potest dici illud Ezech. 29. quod Pharaoni Regi Ægypti dictum fuit: Fuisti baculus arundineus domui Israel, & quando comprehenderunt te, confractus es, & lacerasti humerum eorum, & dissoluisti omnes renes eorum, & innitentibus, eis super te comminutus es. Diabolus enim his, qui in eo confidunt, baculus est arundineus, qui scilicet innitenti frangitur, ita quod per damnationem æternam is, qui sibi innititur, laceratur. Sic igitur patet, quod inuenitur humerus impij qui quærit leuia, humerus iusti, qui suffert grauia, humerus Dei, qui portat omnia.

Humilitas.

Nota, quod humilitas accipitur in bono & in malo. In bono enim accipitur pro virtuali subiectione. Vnde 1. Petr. 5. Humiliamini sub potenti manu Dei, vt vos exaltet. In malo accipitur pro pœnali depressione & tribulatione, & sic accipitur Esai. 13. Arrogantiam fortium humiliabo. Et illud sæpe dictum in Euangelio Mat. 18. & 23. qui se exaltat, humiliabitur. Accipitur etiam in malo pro ficta & humiliata profectione & cõpassione, sicut de hypocritis dicitur Eccle. 19. Est qui nequiter se humiliat, & interiora eius plena sunt dolo. Et in Psal. Humiliati sunt in iniquitatibus suis. Sed quia nõ intendo aliquid dicere nisi de humilitate morali, dico, quod triplex est humilitas. Est enim A

Humilitas:
- Bona & virtuosa,
- Mala & vitiosa,
- Dura & dolorosa.

B ¶ Primo igitur de humilitate bona & virtuosa dico, quod nos debemus esse humiles multiplici ratione. Nam

Ad humilitatem:
- Excitat scriptura,
- Inducit natura,
- Admonet figura.

¶ Scriptura enim semper prædicat humilitatem. Christus enim dicit Mat 11. Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde Eccl. etiam 7. dicitur, & præcipitur: Humilia valde spiritum tuum, quia vindicta carnis impij, ignis & vermes. ¶ Item natura inducit humilitatem. Nulla enim natura fragilior, nulla natura vilior, nulla natura ad humilitatem habilior, quam humana. Homo enim est plenus fœtoribus & sudoribus, humoribus & stercoribus, co-

bus, coloribus & laboribus. Ideo sibi dicitur Mich. 6. Humiliatio tua in medio tui, id est, causa humilitatis tuæ. ¶ Item figura admonet humilitatem, quia sicut dicitur Esai. 40. Omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aspera in vias planas. Quia scilicet ad hoc, quod prauitas vitiorum vertatur in directum virtutũ, & ad hoc, quod asperitas tribulationum vertatur in planitiem consolationum, necesse est, quod omnis mons & collis, id est, omnis tumor & elatio superbiæ humilietur, & quod humilitas cum diligentia frequentetur. Quia sicut dicitur Lucæ 18. Qui se humiliat, exaltabitur; & qui se exaltat, humiliabitur. Humiliemur igitur, & simus sicut spica, quæ quando est granis plena, solet inclinari, & versus terram inferius incuruari. Si verò vacua fuerit, & inanis, tunc solet sursum erigi, & extendi, & versus cœlum sine incuruatione aliqua eleuari. Sic verè, charissimi, qui granis virtutum sunt pleni, semper solent inclinari inferius per humilitatem. Illi verò, qui virtutibus sunt vacui, se solent sursum erigere, & recti etiam incedere per superbiam & vanitatem. Breuiter enim, quanto quis est melior, tanto efficitur humilior. Et quanto quis est deterior, tanto efficitur clarior, & superior. Et hoc est, quod dicitur Ecclesiast. 3. Quanto maior es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Boni igitur debent humiliari, quia sicut dicit Gregor. 27. Moral. Virtutis origo humilitas est. Illa igitur virtus tantummodo pullulat, quæ in ista radice propriè perseuerat. De bonorum igitur humilitate possumus exponere illud Esa. 2. Incuruabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum. ¶ In quibus verbis aduerte, quod humilitas habenda est propter tria bona, quæ per eam nobis insunt, scilicet, quia per hanc

Efficimur:
- Sagaciores,
- Constantiores,
- Excelsiores.

Humilitas enim facit nos sagaciter occulta considerare, quia scilicet facit nos homines, id est, rationabiles. (Hominum, inquit.)

Item facit nos in bono stabiliter perseuerare, quod ostẽditur, cum dicitur (Virorum.) Facit enim nos viros, id est, stabiles & virtuosos.

Item facit nos fœliciter ad summa accelerare, vel fœliciter excelsa participare, quod ostenditur, cum dicitur (Altitudo.)

Humilitas enim:
- Acuit humanam sagacitatem, quia facit homines. (Hominum, inquit)
- Roborat æternam fœlicitatem, quia facit nos viros. (Virorum, inquit.)
- Eleuat ad summam fœlicitatem, quia nos facit altos. (Altitudo, inquit.)

C ¶ Igitur dico, quod bona virtuosa humilitas est habenda, quia nos facit sagaciores, quod ostenditur in verbo, Hominum. Humilitas enim nos facit homines, id est, discretos & rationabiles, & ad considerandum propriam vilitatem. Sicut enim dicitur Eccles. 11. Sapientia humiliati exaltabit caput eius. Sicut enim videmus, animalia minora & inferiora sunt, vt communiter, sagaciora & ingeniosiora, sicut patet de formicis, apibus, & araneis, ad quorum operum subtilitatem humana ratio non attingit, sicut dicit Plinius. Dicit enim idem, quod animalia parui corporis habent sensus valde acutos; vident enim, audiunt, & olfaciunt miro modo, sicut videmus de pulicibus, quæ statim, quando quis vult eas capere, solent fugere, & saltare. Sicut etiam videmus de araneis, quæ statim vident muscam, quando est in laqueis suis capta. Sic verè, charissimi, spiritualiter loquendo, illi, qui sunt minores per humilitatem, sunt, vt communiter, sagaciores per spiritualem sapientiam & subtilitatem; habent enim sensus spirituales acutos, subtiles, & discretos, per humilitatem absconditos & velatos. Quia sicut dicitur Prouerb. 11. Vbi fuerit humilitas, ibi & sapiẽtia. Et hoc ostenditur in verbo, Hominum, quia scilicet humilitas facit nos esse homines, id est, rationabiles, & discretos, scilicet, ad rationabiliter considerandа illa, quæ pertinent ad salutem. Vnde Prouerb. 18. Cor hominis antequam exaltatur, humiliatur. Istud est contra superbos, qui rectè non videntur esse sapientes, vt homines, sed stulti & ignorantes, vt bestiæ. Nihil enim videntur sapere vel sentire de humana vilitate vel fragilitate. Figurati in Nabuchodonosore, Daniel. 4. qui cum esset homo superbissimus, mutatus fuit in bestiam, nec potuit sibi humana figura reuenire, nisi quousque humiliatus fuit, oculos ad cœlum leuauit, & Altissimo benedixit, & quod dominatur excelsus in regno hominum recognouit. Tunc enim figuram humanam recuperauit, & sensum suum humilitate reparauit. Quia breuiter sicut superbia de hominibus facit bestias, & de sapientibus stultos, iuxta illud Prouerb 11. Vbi fuerit superbia, ibi erit & cõtumelia. Et Eccl. 15. dicitur, quod sapientia longè abest à superbia & dolo: sic humilitas de bestijs facit homines, & de ignorantibus sapientes. 1. Maccha. 1. Per loca humilia ibant cautè & ordinatè. Patet igitur, quód humilitas nos facit sagaciores.

¶ Deinde dico, quod humilitas virtuosa nos facit constantiores; facit enim nos esse viros, id est, constantes & virtuosos. (Virorum, inquit.) Vnde Esa. 2. Incuruauit se homo, & humiliatus est vir. Sicut enim arbor, quæ radicem habet profundam in terra, fortior est contra ventorum impetus & insultus: sic illi, quorum radix, id est, cor, est profundè radicatum per humilitatẽ, est contra ventos tribulationum & tentationum magis forte per constantiæ firmitatem. Eccle. 10. Plantauit humiles ex ipsis gentibus. Radix enim, quæ est pars arboris inferior, humidior, & flexibilior, & quæ est totius arboris fundamentum, & etiam nutrimentum, signat virtutem cordialis humilitatis. Ista enim D

Est:
- Inferior per subiectionem,
- Humidior per deuotionem,
- Flebilior per compassionem,
- Fundamentum per constantiam,
- Nutrimentum per diuinam gratiam.

Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, 1. Petri 5. Et nota, quod dicitur, quod Deus humilibus debet dare gratiam; quia sicut aqua semper currit ad loca infima: sic diuina gratia ad loca & corda humilia. Et sicut valles & loca humilia sunt, vt communiter, fertiliora & fœcundiora, iuxta illud Psal. Valles abundabunt frumento. Sic pro certo corda humiliora sunt vt cõmuniter fructibus, id est, virtutibus pleniora. In aluceari enim apum faui, qui sunt inferiores, sunt melle pleniores & repletiores. Illi vero, qui sunt superiores, sunt magis vacui & inaniores. Sic verè, charissimi, inter personas illæ, quæ sunt inferiores & infimæ per humilitatem, sunt melle deuotionis & gratiæ magis plenæ per donorum spiritualium vbertatem. Illi vero, qui per arrogantiam & superbiam volunt esse superiores & eleuati, vt communiter, melle deuotionis & gratiæ priuati sunt, & euacuati. Deus enim deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Humilitas igitur nos facit viros, id est, constantes, perfectos, & virtuosos, & virtutibus & gratijs plenos, fertiles, & fœcundos. Ista est enim sicut radix, de qua venit fructuum, id est, virtutum origo. Quia secundum Gregor. Virtutum origo est humilitas, & est sicut fundamẽtum, de quo prouenit omnium spiritualium fortitudo. Vnde Augustin. Cogitans magnam fabricam construere celsitudinis, de fundamento cogitet humilitatis. Dico igitur, quod humilitas nos facit constantiores.

¶ Insuper dico, quod habenda est humilitas virtuosa, quia nos facit sublimiores seu fœliciores. (Altitudo, inquit.) Altitudo .n. cœlestis gloriæ per humilitatem acquiritur, & habetur. Sicut enim palma, quæ profundas & infinitas habet radices, ad magnã altitudinem eleuatur, parui etiam, & puri vapores sursum faciliter exaltantur, sagitta etiam, quanto inferius in corda trahitur, tanto superius & altius sublimatur: sic pro certo dico, quod illi, qui per humilitatem sunt profundiores, minores, & depressiores, fiunt finaliter in cœlesti gloria altiores. Humiles enim, puros & sanctos Sol iustitiæ Christus sursum ad cœli gloriam eleuat, & quanto hic deprimuntur inferius, tanto illic superius eos ordinat, atque locat. Quia sicut dicitur Prou. 15. Timor Domini disciplina sapientiæ, & gloriam præcedit humilitas. Prou. etiam 29. dicitur, quod superbum sequitur humilitas, & humilem spiritu suscipiet gloria. Viri enim humiles & perfecti sunt sicut ficus Ægyptiaca, cuius lignum in aqua positum, continuè petit fundum, & cum inferius descenderit, & aquis repletum fuerit, & imbutum, tunc contra naturam aliarum arborum solet supernatare sursum, & sicut testatur Plin. ad aquæ superficiem reuenire. Sic pro certo viri humiles locum & gradum inferiorem solẽt petere, & se maioribus, æqualibus, & minoribus, secundum diuersos humilitatis gradus submittere, & supponere. Quia sicut dicitur Eccle. 19. Est iustus, qui nimium se submittit à multa humilitate. Cum vero in tali loco & gradu infimo & profundo isti imbuti fuerint, & repleti aquis gratiæ & deuotionis, aquis lacrymarum & compunctionis, aquis insuper clementiæ & compassionis, finaliter ipsi post mortem ad superficiem Paradisi ascendunt, & eleuantur per gloriam, supnatant, & sublimantur. Et hoc est, quod dicitur Iob 5. quod Deus ponit humiles in sublimi, & mœrẽtes erigit sospitate. Et Iob 22. dicitur, quod qui humiliatus fuerit, erit in gloria; & qui inclinauerit oculos, saluabitur. Bene igitur consulitur 1. Pet. 5. Humiliamini sub potẽti manu Dei, vt vos exaltet in tempore visitationis. Exemplo Christi, qui humiliauit se, formam serui accipiens &c. Sequitur: Propter quod Deus exaltauit illum, Phil. 2. Sic igitur patet, quod nos debemus esse humiles, quia

Per Humilitatem:
- Sublimius & altius eleuamur,
- Constantius & fortius roboramur,
- Sagacius & doctius informamur.

¶ Et

¶Et hæc ſunt tria membra auctoritatis noſtræ. Nos igitur debemus eſſe

Humiles { Veraciter, & non fallaciter,
Perfecte, & non ficte,
Exiſtenter, & non apparenter.

Quia ſicut dicit Valerius Epiſcopus in ſermone:

Humilitas { In amicitijs grata,
In violentijs ocioſa,
Inter amicos blanda,
Inter inimicos officioſa,
Non extorquet ſeruitium,
Nec requirit voces adulantium.

Hæc igitur dicta ſint de humilitate vera.

E ¶Secundo de humilitate mala & vitioſa poſſumus dicere, quod eſt

Humilitas { Deceptiua,
Defectiua,
Deiectiua.

¶Humilitas deceptiua eſt humilitas hypocritarum. Iſti enim fingunt ſe humiles, vt boni & ſancti ab hominibus reputentur, & vt ad dignitates & officia libentius aſſumantur, ſimiles vulpi, quæ finxit ſe mortuam in via vt venientes bubulci, qui ducebant quadrigam pullorum, ipſam propter pellem habendam ſurſum proijcerent in quadriga, vbi cum fuit poſita, incepit viua, non mortua apparere, quia ſcilicet omnes pullos incepit occidere, & deuorare. De quibus dicit Eccleſiaſt. Eſt, qui nequiter ſe humiliat, & interiora eius plena ſunt dolo. Tales enim, quando ſunt in Eccleſia vel collegio, ſolent ſe fingere mortuos & deiectos, humiles pariter & deuotos, & hoc vt ſuper cathedram prælationis ponantur, vt ad aliquem gradum Eccleſiaſticum aſſumantur, vbi ſi aſſumpti fuerint promoti, ſtatim incipiunt pullos id eſt, ſubditos rodere, & ſuam fictam humilitatem in crudelitatem & ſuperbiam commutare. De talibus poteſt dici illud 2. Machabæorum 11. Humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur. Hypocritæ enim ſunt ſicut Ceraſtes, qui cum ſit ſerpens venenoſiſſimus, ſolet tamen mitiorem ſeu mortuum ſe fingere, & auibus, vt ipſas alliciat & ſuſcipiat, ſolet cornua ſua, quæ habet ad modum arietis, demonſtrare, quia pro certo tales ſolent ſe alijs oſtendere mitiſſimos & humiles, quamuis in veritate ſint ſerpentini, venenoſi & crudeles. Ad nihil enim intendunt, niſi alios decipere, & ſub humilitatis fictione venenoſam malitiam ſuam palliare. De humilitate vero talium loquitur Beatus Bernardus ſic:

Hypocritæ volunt eſſe { Humiles ſine deſpectu,
Pauperes ſine defectu,
Bene veſtiti ſine ſolicitudine,
Delicate paſti ſine labore,
Alijs adulantes, &
Alijs detrahentes,
Mordaces vt canes,
Doloſi vt vulpes,
Superbi vt leones,
Rapaces vt lupi,
Laſciui vt vrſi.

Hi volunt eſſe { Sine auctoritate iudices,
Sine viſu teſtes,
Poſtremo falſe accuſantes,
Omni veritate carentes.

Iſta eſt igitur humilitas deceptiua.

G ¶Secundo dico, quod eſt quædam humilitas defectiua. Et iſta eſt humilitas, quam habent imbecilles & molles prælati, qui quandoque erga ſubditos ſe habent ita humiliter, quod parum aut modicum reputantur, & quod ab eis negliguntur & contemnuntur. Teſte enim Innocentio in libro de Miſeria humana: Crudelitas generat odium, & familiaritas parit contemptum. Non decet enim ſemper eſſe humilem & benignum, ſed quandoque authenticum & auſterum, iuxta illud Eccleſiaſt. 13. Noli eſſe humilis in ſapientia tua, vt qui per humilitatem non emendantur, per ſeueritatem & iuſtitiam corrigantur. Mare enim talis eſt conditionis, quod erga debilia debile efficitur, & forte erga fortia reperitur. Vnde in terra mea circa mare tale eſt prouerbium, quod mare à debili vincitur, illud vero, quod forte eſt, à mari ſuperatur. Iſtud nihil aliud eſt dicere, niſi quia loca lutoſa, fabuloſa, & paludoſa, quæ ſunt circa mare, per aggregationem luti & ſabuli continue dilatantur, & ſic mare circa talia retrahitur, & quodammodo vincitur. Loca vero fortia, dura, & petroſa à mari fortius impelluntur, & paulatim ab eo corroduntur. Et ſic verum eſt, quod dictum eſt, quod mare dura & fortia ſuperat, à debilibus vero & mollibus ſuperatur. Sic pro certo debet eſſe de prælato, quia vere quando inuenit perſonas molles, benignas, & humiles, non debet contra ipſas fremere, nec rigoroſe procedere, ſed benigniter & humiliter ſe habere. Si vero inueniat rupem duram, id eſt, ſubditum obſtinatum & proteruum, tunc debet

Humilitatem deponere,
Superbam apparentiam induere,
Contra ipſum per rigorem & iuſtitiam procedere,
Contra ipſum per violentiam præualere.

Decet enim quod prælatus ab humilium precibus vinci ſe permittat, quodque viros peſtiferos & ſuperbos feriat atque vincat. Et de hoc Leo Papa in Sermone, & ponitur in Decreto 87. d. Odio habeantur peccata, & non homines, corripiantur tumidi, tolerentur infirmi. Et quod ſeuerius neceſſe eſt caſtigare, non puniatur ſæuientis animo, ſed medentis. Non decet igitur prælatum nimis eſſe humilem, quia talis humilitas defectiua. Et de hac dicitur Eſaiæ 29. Vox Pythonis vox tua, & humiliaberis, de terra loqueris, & de humo eloquium tuum muſſitabit, quaſi dicat: Tales vix audent aperte loqui.

¶Item inuenitur humilitas deiectiua. Et iſta humilitas nihil aliud eſt, quam peccati deiectio & vilitas, de qua Threnorum 5. Mulieres in Sion humiliauerunt, & virgines in ciuitatibus Iuda. Et Threnorum 2. Repleuit Dominus in filia Iuda humiliatum & humiliatam. Sic igitur patet, quod inuenitur H

Humilitas { Deiectiua,
Defectiua, &
Deceptiua.

Et ſic patet quod in ſcriptura inuenitur humilitas non ſolum virtuoſa, imo etiam vitioſa.

¶Tertio dico, quod eſt humilitas dura & doloroſa. Et ſic I

Humilitas ſignat { Depreſſionem,
Tribulationem, vel
Damnationem.

Poſſumus ergo breuiter dicere, quod illi qui in hoc mundo plus cæteris per ſuperbiam eriguntur, in futuro amplius deprimentur & humiliabuntur, iuxta illud Pſalmi, Tu humiliaſti ſicut vulneratum ſuperbum, in brachio virtutis tuæ diſperſiſti inimicos tuos. Sicut enim lapis, quanto ab altiori deſcendit, tanto in terram profundius ſe figit; & quanto pars rotæ eſt ſuperior, tanto verſa rota efficitur inferior: ſic illi, qui in hoc mundo ſunt ſuperiores, quando per mortem ceciderint, & rota vitæ verſa fuerit & mutata, ipſi efficientur humiliores & depreſſiores, & in inferno inferiores & viliores, quia ſicut dicitur Baruch. 5. Conſtituit Dominus humiliare omnem montem excelſum Et Eſaiæ 45. dicitur Glorioſos terræ humiliabo. Et Iob 40. dicitur Domino. Diſperge ſuperbos in virtute tua, & omnem arrogantem humilia. Oſeæ 7. Humiliabitur ſuperbia Iſrael. Patet igitur, quod triplex eſt humilitas.

Prima, quæ eſt moralis & virtuoſa,
Secunda, quæ eſt lethalis & vitioſa,
Tertia, quæ eſt pœnalis & doloroſa.

Et hæc de humilitate ſufficiant, quo ad præſens, quia in multis titulis huius libri tractatum eſt, ſiue tractabitur de eadem, & tabula te diriget, vbi fiet. Vide etiam ſi vis, in Mauritio, vbi ſatis pulchram theoricam de Humilitate poteris inuenire.

Humus.

Nota, quod humus multipliciter accipitur in ſcriptura Signatur enim A

Per Humum { Humanæ vilitatis labilis natura,
Terrenæ facultatis ſterilis iactura,
Diuinæ ciuitatis nobilis ſtructura,
Infernæ fœditatis flebilis vſtura.

Dico igitur, quod humus ſignat labilem naturam vilitatis humanæ. Humus enim dicitur ab humore, quia ſcilicet humana conditio ex humoribus conſtat. Vnde nota quod humana conditio deuoratur per humum,

Ratione { Vitalis ingreſſus,
Fatalis progreſſus,
Finalis egreſſus.

¶Primo igitur dico, quod humus ſignat naturam labilem vilitatis humanæ. Homo enim de humo creatur originaliter. Vnde de eo dicitur Eſaiæ 41. quod adducet magiſtratus quaſi lutum, & quaſi Plaſtes conculcans humum. Et Sophoniæ 1. dicitur: Effundetur ſanguis eorum ſicut humus: quaſi dicatur: Noſtra corporalis complexio conſtat ex humoribus, ſcilicet

Sanguine,
Adipe, atque
Humo.

Homo enim ſuper humum viuit temporaliter, Deu. 12. Cunctis diebus, quibus ſuper humum gradieris, facies præcepta & iudicia. Homo inſuper ad humum tendit corporaliter, ſcilicet in fine per mortem. Eſa. 2. Ingredere in mortem, & abſcondere in foſſa humo. Sic igitur patet, quod humus ſignat naturam flebilem vilitatis humanæ.

¶Secundo dico, quod humus ſignat iacturam ſterilem facultatis terrenę. Terrena enim poſſeſſio humus dicitur, quia de hu- B

mo principaliter generatur Zachariæ 9. Ædificauit Syrus munitionem ſuam, coacerauit argentũ, quaſi humũ, & aurum quaſi lutum platearum. Et pro certo terrena ſubſtantia humus dicitur quia immunda animalia, id eſt, peccatores ibidem naſcuntur, & conuerſantur. Conſtat enim, quod animalia, quæ ex humo naſcuntur. & quæ ſine generatione maris & fœminæ producuntur, ſicut ſunt mures, limaces, & huiuſmodi, viliora cæteris iudicantur. Sic re vera mali, quorum ortus & conuerſatio eſt in humo facultatis terrenæ, debent viliores cæteris iudicari. Vnde de peccatoribus, in humo terrenorum iacentibus dicitur figuraliter Leuitic. 11. quod omne quadrupes, quod ſuper pectus ſuum per humum trahitur, immundum reputabatur, & tangi vel comedi à filijs Iſrael vetabatur. Et ſicut etiam lacerta & alia animalia quatuor pedes habentia, pectore tamen humum tangentia, & per humum corpus trahentia, immunda erant, nec filij Iſrael talibus veſci debebant: ſic re vera dico, quod illi homines, qui quatuor pedibus, id eſt, quatuor affectionibus, humo, id eſt, terrenæ facultati, pectore, hoc eſt dictum, cordialiter inhærent circumeundo mundi negocia, & ibi trahuntur, volutant & delectantur, immundi apud Deum reputantur, & tangi per aſſociationem, & manducari & ſibi incorporari per imitationem ab Iſraeliticis, id eſt, a quibuſuis Chriſti fidelibus prohibentur. Et ideo breuiter poſſum concludere, quod talis humus, id eſt, talis terrena poſſeſſio

Affectus macerat curis ingentibus,
Animos obſerat culpis ſtringentibus,
Animas onerat pœnis vrgentibus,
Homines lacerat verbis pungentibus.

¶ Igitur humus iſta ſolet curis affectus lacerare. Vnde Eſaiæ 32. Super humum populi mei ſpinæ aſcendent. ¶ Item iſta humus ſolet culpis animos obturare. Vnde Geneſis 25. dicitur; Obſtruxerunt ſerui Abimelech puteos Iſaac, implentes humo. ¶ Item iſta humus ſolet pœnis animas onerare, quia ſcilicet terrena poſſeſſio trahit homines in infernum. Vnde de Dathan & Abyron dicitur Numer. 16. quod deſcenderunt in infernum operti humo. ¶ Item iſta ſolet verbis homines lacerare, quia ſcilicet iſta facit homines & contumelioſos, & detractores, & aliorum verbis laceratiuis, & pungentibus afflictores. Vnde detractoribus dicitur illud Eſaiæ 29. Humiliaberis, de terra loqueris, & de humo eloquium tuum muſſitabit. Signat igitur humus iacturam ſterilem facultatis terrenæ.

C ¶ Tertio dico, quod humus in ſcriptura ſignat ſtructurã nobilem, ſeu fertilem ciuitatis amœnæ animę, vel Eccleſiæ. Iſta eſt enim humus fertilis, quæ ſi bene & rite colitur, fructus vberes & glorioſos producit. Eſt enim humus ſecretior, quæ producit fructus meritorum. Et iſta eſt anima quælibet, vel cõſcientia ſancta, de qua Numer. 25. Terra, quam circuimus, valde bona eſt, ſi propius fuerit nobis Dominus, inducet nos in eam, & tradet nobis lacte & melle manantem. ¶ Item eſt humus vberior, quæ producit plantas electorum. Et iſta eſt humus religionis vel Eccleſiæ, de qua dicitur Geneſis 2. Produxit Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuaue. ¶ Item eſt humus fœlicior, quæ producit fructus gaudiorum. Et iſta eſt humus Paradiſi, & habitatio manſionis cœleſtis, vbi eſt quies & gaudium ſempiternum. Vnde Dominus videtur dicere poſt iudicium ipſius beatis illud Ezech. 37. Scietis (inquit) quia ego Dominus, cum aperuero ſepulchra veſtra, & eduxero vos de tumulis veſtris, & dedero ſpiritum meum in vobis, & vixeritis, & requieſcere vos faciam ſuper humum veſtram. Et bene dicit, Requieſcere: quia ſcilicet illa requies erit perpetua & quieta. Vnde Amos 9. Plantabo eos ſuper humum ſuam, & non euellam eos vltra de terra ſua, quam dedi eis. ¶ Et ſi vis, nota, quod humus animæ debet eſſe ſicca, carens voluptatis humore Ioſuæ 3. Sacerdotes, qui portabant arcam fœderis Domini, ſtabant ſuper humum ſiccam in medio Iordanis. Humus Eccleſiæ debet eſſe opulenta plena ſplendore. Nehemiæ 9. Humum pinguem poſſederunt, & domos plenas cunctis bonis. Humus cœleſtis patriæ ſemper erit læta, plena charitatis tenore. Vnde Ezech. 11. Congregabo vos de populis, & adunabo vos de terris, & dabo vobis humum Iſrael. Sequitur: Dabo eis cor vnum, & ſpiritum vnum tribuam in viſceribus eorum. Sic igitur patet, quod humus ſignat ſtructuram nobilem ciuitatis amœnæ.

D ¶ Quarto dico, quod humus ſignificare poteſt vſturam flebilem fœditatis æternæ ſeu infernæ, hoc eſt dictum, habitationem infernalem. Et de hac poteſt dici illud Amos 7. Filij tui, & filiæ tuæ gladio cadent, humus tua funiculo metietur, tu in terra polluta morieris. Et Eſa. 34. de tali humo dicitur ſic: Victima Domini in Bozra, & interfectio magna in terra Edom. Et deſcendent vnicornes cum eis, & tauri cum potẽtibus, inebriabitur terra eorum ſanguine, & humus eorum adipe pinguium, quia dies vltionis Domini, annus retributionis iudicij Sion &c. Vide ibi. Sic igitur patet, quod eſt quadruplex humus, ſcilicet, Infernalis, Virtualis, Temporalis, & Corporalis. Sufficit. Vide infra de Terra.

Hydria.

Nota, quod hydria eſt vas aquaticum de terra, A vel de lapide, vt communiter, factum. Sumitur autem in ſcriptura moraliter

Pro { Diuina ſcriptura,
Fragili natura,
Doctrinæ litura,
Lacrymæ lotura. }

¶ Primo igitur eſt hydria nobilis, quæ denotat ſcripturam, quia ſcilicet hydria, quæ eſt repoſitorium liquoris, ſignat ſcripturam, quæ eſt repoſitorium ſcientiæ. Vnde de Salomone dicitur 3. Reg. 7. quod ipſe fecit hydrias, & fuſcinulas in templo.

¶ Secundo dico, quod eſt hydria fragilis, quæ denotat naturã. B Natura enim corporis, quæ fragilis eſt, poteſt per hydriam deſignari, quæ ſcilicet faciliter frangitur, & caſſatur. Vnde Eccleſia. 12. Ibit homo in domum æternitatis ſuæ, & circumibunt in platea plangentes, antequam rumpatur funiculus argenteus, & recurrat vita aurea, & conteratur hydria ſuper fontẽ, & confringatur rota ſuper ciſternam, & reuertatur puluis in terram ſuam vnde erat, & ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. ¶ Aduerte tamen, quod in fragili hydria latent aliquoties multa, quia ſcilicet ſub humani corporis velamento latent quandoque virtutes dignæ mirabili monimento.

Quandoque enim ibi reconditur { Aqua,
Farina,
Lucerna. }

¶ Dico, quod ibi reconditur aqua lacrymoſæ deuotionis Ioan. 2. Implete hydrias aqua ¶ Reconditur etiam ibi farina piæ & viſceroſæ compaſſionis, quia ſcilicet nutrit, & ſuſtentat miſeros indigentes. Vnde iſta eſt hydria farinæ, quæ pauperculæ Heliam nutrienti fuit multiplicata, ita quod licet quotidie exinde comederunt, nunquam tamen conſumebatur, ſicut dicitur 3. Regum 17. In quo nota, quod hydria, id eſt, virtus cõpaſſionis, ſubuentionis, clementiæ, & beneficentiæ tantæ eſt efficaciæ, quod ſuam farinam, id eſt, bona ſua temporalia, quibus Helias, id eſt, iuſti, & pauperes ſuſtentantur, non minuit, ſed auget. Quia ſicut dicitur Prouerbiorum 11. Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt. Et Lucæ 6. Date, & dabitur vobis. Prouerbiorum 28. Qui dat pauperi, non indigebit. Ad quod etiam applicari poteſt illud de nuptijs Galilææ Ioan. 2. vbi dicitur, quod aqua, quæ fuit in ſex hydrijs poſita ſecundum purificationem Iudęorum, conuerſa fuit in vinum. Ad denotandum, quod ſex opera miſericordiæ, quæ hydriæ lapideæ, id eſt, firmæ & ſolidæ, continuantes & permanentes debẽt eſſe, & quę etiam ad purificationem criminum inſtitutæ fuerunt, tantæ ſunt efficaciæ, quod ſemper

Aqua mutatur in vinum,
Minus mutatur in maius,
Bonum mutatur in melius,
Modicum mutatur in magnum,
Terrenum conuertitur in æternum.

3. Reg. 17. Hydria farinæ non deficiet, & lechytus olei non minuetur, vſque ad diem, qua Dominus Deus daturus eſt pluuiam ſuper faciem terræ. ¶ Reconditur inſuper in hydria etiam lucerna claræ & miraculoſæ conuerſationis. Lucerna enim miræ ſanctitatis quandoque latet ſub fragilium corporum velamento, quæ quando exterius manifeſtatur, virtus latentis luminis declaratur, quod potiſſime patet in martyribus, qui in hydriis fragiliũ corporũ lumen veritatis & fidei continuerunt, quibus tandem morte confractis, lux ſuæ virtutis emicuit, quæ mundum exẽplis & miraculis illuſtrauit, quod potiſſime apparuit in Chriſto, in cuius corpore hydria, id eſt, in cuius corpore lux diuinitatis latuit, quæ fracto corpore & mortuo per fidem miracula reſplenduit & refulſit Figura ad hoc in hydrijs Gedeonis, Iudic. 7. vbi dicitur, ꝙ fractis hydrijs lucernæ intus poſitæ apparuerũt, quæ Madianitas taliter terruerunt, quod filij Iſrael fugatis & victis hoſtibus victoriam habuerunt. Quia ſcilicet fractura hydriarum, id eſt, mors Chriſti & martyrum, & maceratio corporũ hominum iuſtorum, & apparentia lucis, id eſt, bonorum exemplorum documentorum & miraculorum, eſt & fuit terror, & horror dæmonum, & omnium impiorum. Patet igitur, quod inuenitur hydria fragilis, quæ denotat corporis naturam.

¶ Tertio dico, quod eſt hydria vtilis, quæ deſignat doctrinæ li- C turã. Hydria .n. quæ, vt ſupra dictum eſt, fundit aquam, miniſtrat farinam, occultat lucernã, ſignat doctores, qui ſcilicet fundunt

Aquam, id eſt, ſimplicem doctrinam, pro imbecillibus & incipientibus,
Farinam, id eſt, doctrinam fortiorem, pro proficientibus,
Lucernam, id eſt, doctrinam ſubtiliorum, pro perfectis, & excellentibus

3. Reg. 18. Implete quatuor hydrias aqua, & fundite ſuper holo-

cauſtum,

cauftum. Quatuor enim hydriæ, doctores Euangelicos, & doctrinam quatuor Euangeliftarum defignant. Qui aqua fapientiæ repleri, holocaufta, id eft, illos, qui Deo offeruntur, docendo & prædicando irrigant, & humectant Si enim aliquis perierit à doctore, dicendo illud Genef. 24. Inclina hydriam tuam, vt bibam; ftatim debet aquam doctrinæ infundere, & eum in falutaribus informare, iuxta illud, quod fequitur ibidem: Effundens hydriam in canalibus, recurrit ad puteum, vt hauriret aquam, & hauftam omnibus camelis dedit. Doctor enim debet illud, quod haufit, & ftuduit, effundere, & pro iterum hauriendo ad puteum recurrere, vt iterum haufta doctrina poffit alios adaquare. Vnde ibidem dicitur: Celeriter depofuit Rebecca hydriam in vlnam fuam, & dedit potum, fcilicet, feruo Abrahæ. Hæc eft igitur Hydria vtilis, &c.

D ¶ Quartò dico, quòd in fcriptura reperitur hydria flebilis, quæ defignat animæ loturam, id eft, pœnitentiam lacrymofam. Et de hac dicitur Gen 24. quòd Rebecca defcenderat ad fontem aquæ, & repleuerat hydriam, & reuertebatur. Quia re vera dum anima peccatrix ad fontem diuinæ mifericordiæ defcendit, hydriam cordis folet aqua lacrymarum implere, & fic ad domum Ecclefiæ, & ftatū gratiæ folet reuerti per pœnitentiam, & redire.

E ¶ Si vis adhuc de hydria alio modo, cum hydria fit vas concauum, continendis liquoribus aptum, poffum dicere, quod hydriæ fignificant tam perfonas, quàm virtutes, liquorem gratiæ continentes. Sic iuxta Mauritium nota, quòd in fcriptura repetitur

Hydria { Continentium, Pœnitentium, Sapientium, Meditantium, Miferantium, Contemplantium.

¶ Prima eft hydria virginitatis. Et ifta eft illa, quam de Rebecca dicitur portaffe, quæ, vt dicitur Genef. 24. erat puella decora nimis, virgoque pulcherrima, habens fcilicet hydriam in fcapula. Ponit autem Mauritius, quod ficut hydriæ, quę erant in nuptiis, vbi vocatus eft Iefus, continebant quælibet metretas binas vel ternas: fic iftæ fpirituales hydriæ binos vel ternos habent gradus. Virginitas enim habet metretas binas, quia fcilicet ipfa debet effe

In corde, & In carne.

Vel ternas, quia triplex eft caftitas, fcilicet,

Caftitas { Virginalis, Vidualis, Coniugalis.

¶ Secunda eft hydria pœnalitatis, quam fcilicet deferunt pœnitentes, & figurati in illis, qui erant in exercitu Gedeonis, qui frangentes hydrias, & lampades oftendentes, hoftes fuos fuperauerunt. Quia fcilicet hoftis animæ fuperatur, quando hydria corporis & carnalitatis per pœnitentiam frangitur & mortificatur, & lampas, fcilicet, fplendor bonorum operum declaratur. Pœnitentia etiam, fecundum Mauritium, binas habet metretas, quia mortificat

Malos affectus, & Malos actus.

Vel ternas, quia conftat ex tribus, fcilicet,

Cordis contritione,
Oris confeffione,
Operis fatisfactione.

¶ Tertia eft hydria fagacitatis, figurata in hydrijs aureis, quas Salomon fapientiffimus fabricauit in templo, ficut dicitur 3. Reg. 7. Quia fapientia per fplendorem aureum denotatur. Et ifta fimiliter binas habet metretas, in quantum fcilicet ifta apparet in circumfpectione

Spiritualium, & Temporalium.

Vel ternas, quia fcilicet ifta prudenter agit

In { Recordatione præteritorum, Ordinatione præfentium, Cautela futurorum.

¶ Quarta eft hydria fragilitatis, quam fcilic. viri meditatiui debent confiderando portare; & quia fragilis, ipfam modicum reputare. Eccl. 11. Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tuę, antequam veniat tempus afflictionis tuæ, & reuertatur, &c. Et fequitur: Antequam conteratur hydria fuper fontem. Duæ autem metretæ iftius funt,

Labor præfentium, & Incertitudo futurorum.

Ternæ funt,

Carnis infirmitas,
Rerum tenuitas,
Mortis neceffitas.

¶ Quinta eft hydria benignitatis, feu clementiæ, & pietatis, figurata in hydria farinæ, & lechyto olei, quibus Helias fuit in Sarepta nutritus, quæ fcilicet hauriendo non fuit diminuta. Et ifta fimiliter habet metretas binas, quæ funt,

Iniurias indulgere, & Miferias proximorum releuare.

Vel ternas, quæ funt,

Corde diligere,
Ore inftruere,
Opere prouidere.

¶ Sexta eft hydria temporalitatis, quam fcilicet contemplantes debent dimittere, vt foli Deo poffint vacare, figurati in illa muliere, Ioan. 4. quæ hydriam depofuit, Chriftiq; fermonibus vacauit. Et iftius binæ metretæ funt,

Contemptus terrenorum, & Affectus cœleftium.

Ternæ verò funt,

Curarum abdicatio,
Mentis deuotio,
Scripturarum lectio & inueftigatio.

Si igitur iftas hydrias habuerimus, vinum cœleftis dulcedinis pro aqua miferiæ præfentis reportabimus.

Hypocrifis.

Nota, quod hypocrifis dicitur ab hypos, quod eft falfum, & crifis, quod eft iudiciū, quafi falfum iudicium. Hypocrifis enim falsò facit de homine iudicare, in quantum fcilicet facit eum reputari bonum, cum fit peffimus & iniquus. Eft autem vitium hypocrifis, tanquam vituperabile, & deuitandum multiplici ratione, quia fcilicet A

Hypocrita habet { Latentem infectionem, Patentem perfectionem, Turgentem præfumptionem, Mordentem detractionem, Lambentem locutionem, Labentem durationem.

Omnia enim ifta vitia folent in hypocritis abundare, & ideò nullus debet feipfum per hypocrifim palliare. ¶ Primò ergo dico, quòd hypocritæ habent infectionem in corde latentem. Ifti enim funt ficut Scytale ferpens ftellatus & coloratus, de quo dicit Ifid. quòd quot habet colores, tot habet dolores; quia fcilicet quanto maior eft in ipfo exterior pulchritudo, tāto latet in ipfo venenofior turpitudo. Quia fcilicet tales, quamuis habeant exterius pulchram & patentem, pictam & honeftam conuerfationem; habent tamen continuè interius in corde falfam, latentē & venenatam intentionē. Ifti enim funt ficut Ceraftes, qui corpus habet ferpentis, & cornua arietis, corpus abfcondit fub fabulo, & arietina tantū cornua monftrat, vt dum a tranfeuntibus arietina fimplicitas non timetur, iuxta voluntatem fuam ferpētina calliditas nequitiam operetur. Quod vtique exemplum ad luxuriofos hypocritas dignofcitur pertinere, qui, quia latent fub fabulo pœnitentiæ, & arietinam fimplicitatem oftendant, ideo fæpe fit, quod à multis frequentantur, & ferpentinis inductionibus ad peccatum luxuriæ inclinantur. Vnde dicit Chryfo. Nulla res ita exterminat bonum, ficut fimulatio hypocrifis. Nam malum fub fpecie boni celatum, dum non cognofcitur, non cauetur. Vnde etiam Petrus Rauen. in fermone dicit, quod

Hypocrifis eft { Subtile malum, Secretum virus, Venenum latens, Virtutum fucus, Tinea fanctitatis.

Ifti ergo habent in corde infectionem latentem. Ideo dicit Dominus Matth. 23. Væ vobis Scribæ & Pharifæi, hypocritæ triftes, qui fimiles eftis fepulchris dealbatis, qui apparētis quidem foris hominib. precioſi, intus autem pleni eftis fpurcitiā & iniquitate.

¶ Secundo dico, quod hypocritæ habent perfectionem foris apparentem. Sicut enim fambucus habet totam virtutem fuam in flore, quia fructus ipfius nihil valet, flos enim redolet, & fructus fœtet, Thymus etiam eft herba, cuius tota virtus eft in flore: fic verè tota virtus hypocritarum eft in exteriori florida conuerfatione, quia fcilicet flos fuæ conuerfationis redolet per famofitatem. fructus verò fuæ operationis fœtet per iniquitatem. Vnde dicit Petrus Rauen. in fermone: Iniuria nulla cap. talior, quàm malum agere, & bonum velle videri. Vnde quidam: B

Nunquam te fallant lupi fub vulpe latentes,
Impia fub dulci fæpe venena latent.

Habent ergo perfectionem foris apparentem. Vnde Chryfofto. O hypocrita, fi bonum eft, bonum effe, ad quid vis apparere, ꝙ non vis effe, fcil. bonus? Vide eam in manipulo florum tit. ifto.

¶ Tertio dico, quod hypocritæ habent præfumptionē fuperbè turgentem. Tales .n vt communiter, funt arrogantes & turgidi, fuperbi, præfumptuofi, & inflati, fimiles oleo, quod quamuis fit naturæ infirmitiuæ, vult tamen omnib. liquoribus fupereminere, & omnibus fupereffe. Sic verè ifti, licet fint intim: per immunditiam, funt tamē femper eminentes & præfumptuofi p fuperbiam. Nam vbicunq; funt cōmorantes, fiue in collegio, fiue in clauftro, femp volunt alijs præeminere, & eis in prælationib. pfici, & fup omnes apparere. Sicut. n. dicitur Iob 34. D.ᵘˢ quādoq; C

 regnare

regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. Vnde Gregor. 8. Moral. Quid (inquit) in cunctis operibus suis sperat hypocrita, nisi reuerentiam honoris, gloriam laudis ab omnibus metui, sanctus ab omnibus appellari? Ecce quomodo adulteratur liquor balsami. Isti ergo habent præsumptionem superbè turgentem. Vnde de hypocritis dicit Saluator Matth. 23. quod ipsi dilatant philateria, & magnificant fimbrias, & amant primos recubitus in cœnis, primas cathedras in synagogis, salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.

D ¶ Quarto dico, quod isti habent detractionem asperè mordentem. Hypocritæ enim, vt communiter, sunt detractores; omnes enim alios quærunt diffamare, vt ipsi soli boni valeant apparere. Isti enim sunt sicut Manticora, vel Mammonetus, qui faciem hominis videtur habere, habet tres tamen ordines dentium in ore, quibus non solum animalia, imò etiam homines deuorat & consumit, secundum Plinium. Sic verè, charissimi, hypocritæ, qui in facie, id est, in conuersatione homines, id est, boni esse videntur, ad deuorandum alios, & mordendum tribus ordinibus dentium, id est, triplicibus sermonibus & verbis detractorijs solent vti, quibus scilicet mordent tria genera personarum, scilicet, superiores, mediocres, & inferiores. Vnde dicit B. Bernardus, quod sunt

Alijs adulantes, &
Alijs detrahentes,
Mordaces, vt canes,
Dolosi, vt vulpes,
Superbi, vt leones,
Rapaces, vt lupi,
Lasciui, vt vrsi.

Hi volunt esse {
Sine auctoritate iudices,
Sine visu testes,
Postremo falsi accusatores, &
Omni veritate carentes.
}

Habent ergo detractionem asperè mordentem.

E ¶ Quinto dico, quod isti habent locutionem dulciter lambentem. Isti enim dulcissimè, & facundissimè, & adulantissimè loquuntur, vt ad amorem suum attrahant auditores, similes Sirenis, quæ dulcissimè cantando decipiunt nauigantes. Similes etiam sunt Hyænis, quæ vocem simulantes humanam, pastorum tabernacula subintrant, & ipsos deuorant & occidunt, sicut dicit Plinius. Quia verè per dulcedinem cantus, id est, dulcium sermonum suorum decipiunt auditores, in tantum, quod ad ingressum tabernaculorum pastorum, id est, domus & hospitij prælatorum, & principum, & magnatum multoties admittuntur, vbi mala quàm plurima aliquoties operantur. Ista possunt videri de multis religiosis, qui quandoque ad ostia principum recipiuntur, propter suam hypocriticam fictionem, vbi cum introducti fuerint, omnia solent sibi officia vendicare, domus regimen vsurpare, alios laudare, & alios accusare, nemini subiacere, & omnibus imperare, totamque communitatem curiæ vel hospitij solent suis adinuentionibus perturbare, ipsum etiam pastorem, prælatum, & principem solent depauperare, & temporaliter deuorare. Isti sunt ergo illi, de quibus dicit Apostolus, quod per dulces sermones decipiunt mentes innocentium, Roman. 16. Vnde Petrus Rauen. in Sermone dicit sic: Hypocrisis, inquit,

Mentitur affectu,
Oculis fallit,
Aspectu illud videntes,
Decipit audientes,
Seducit turbas,
Trahit populos,
Famam vendit,
Emit clamorem,
Præsensque quærit præmium, non futurum.

Isti ergo habent locutionem dulciter lambentem.

F ¶ Sexto dico, quod isti habent durationem breuiter labentem. Status enim talium parum durat, quia sicut Iob 20. dicitur: Gaudium hypocritæ ad instar puncti. Sicut enim glacies, niues, vitrum, & flores habent esse debile, non durabile, quia quamuis luceant & splendeant, quamdiu sunt in statu, modico tamen ventu diruuntur, modico calore soluuntur, & modico impulsu franguntur: sic verè hypocritæ, quamdiu sunt in statu suæ fictæ perfectionis, valde sunt pulchri & famosi, honesti & virtuosi, formosi & gratiosi; sed verè ista non continuè possunt durare, imò occasione modica solent perire & cessare, ita quod eorum nequitia solet omnibus apparere. Orichalcum enim quandoque videtur esse aurum propter splendorē, veruntamen cito rubiginatur, & sic non esse aurum euidentissimè declaratur, quia scilicet hypocrita, quamuis quandoque in conuersatione splendeat, splendor tamen eius nunquam diutius perseuerat. Vnde Iob 20. Hoc scio à principio, à quo positus est homo super terram, quod laus impiorum breuis sit, & gaudium hypocritæ ad instar puncti. Vnde dicit Hugo lib. de meditatione: Exitus manifestat, quod à principio latebat; & quæ dubia sunt in origine, probantur à fine. Seneca etiam dicit, quod ficta cito in naturam suam reincidunt; quæcunque autem ex solido nascuntur, in maius meliusque procedunt. Sic ergo patet conditio hypocritarum in sex partes diuisa. Vide supra, & infra in multis titulis, sicut per tabulam, quæ fiet super hoc opus, poteris edoceri.

Hyacinthus.

A Nota, quod Hyacinthus est

Nomen {
Hominis,
Lapidis,
Fructus,
Coloris.
}

Hyacinthus enim {
Fuit iuuenis gratiosus,
Est lapis preciosus,
Est frutex virtuosus,
Est color speciosus.
}

Et sic dico, quod est

Nomen {
Iuuenis,
Lapidis,
Coloris,
Floris.
}

¶ Fuit (dico) iuuenis gratiosus, à Phœbo plurimum adamatus. Ponit enim Ouidius lib. 10. fab. 5. quod Hyacinthus fuit quidam iuuenis, quem Phœbus, Deus luminis plurimum adamauit, qui ludens cum Phœbo, casu perijt, & ideo Phœbus ipsum in florem sui nominis transformauit. ¶ Item Hyacinthus est lapis plurimum preciosus, fundamentis cœlestis Hierusalem applicatus. Quia sicut supponitur Apocalyps. 21. in noua Hierusalem fundamentum vndecimum erat Hyacinthus. ¶ Item Hyacinthus est color plurimum speciosus, sacris altaribus dedicatus. Est enim color cœlestis, vnus ex quatuor principalibus, de quibus facta sunt sacerdotum, legis, & tabernaculi fundamenta & paramenta. ¶ Item Hyacinthus est flos plurimum virtuosus, medicinis varijs deputatus, quia scilicet Hyacinthus est nomen herbæ & floris, cœlestem colorem habentis. Et credo, quod est ille flos, qui à medicis Vreos appellatur. Et sic dico, quod

Hyacinthus {
Fuit puer placans Apollinem,
Est lapis mutans imaginem, quia scilicet secundum tempus variat colorem,
Est color decorans velamen,
Est herba, quæ sanat hominem.
}

Breuiter tamen applicando ad mores, dico, quod per Hyacinthum possunt intelligi variæ gratiæ & virtutes, colorem cœlestem & spiritualem imaginem prætendentes, Phœbo, id est, Soli iustitiæ placentes, templum & sacerdotes, id est, statum Ecclesiæ decorantes, genus humanum spiritualiter medicantes, & morbos vitiorum pellentes. Tales enim Hyacinthos voluit Christus portare, & talibus se voluit adornare. Vnde Cantic. 5. dicitur de sponso, quod manus erant tornatiles & aureæ, plenę Hyacinthis. Et aduerte, quod Hyacinthus, id est, cœlestis gratia, sapientia, conuersatio siue virtus ad diuersos vsus animæ spiritualiter conuertitur.

B ¶ Vnde nota, quod secundum scripturam

De Hyacintho fit {
Velamentum,
Ornamentum,
Fundamentum,
Ligamentum,
Calceamentum,
Operimentum.
}

¶ Sic verè dico, quod virtus seu gratia animæ conuertitur in velum seu velamentum puritatis & innocentiæ. Exod. 26. Facies velum de Hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, & bysso retorta. ¶ Item in decorem seu ornamentum castitatis & continentiæ. Vnde de Aaron scribitur Ecclesi. 45. quod Dominus induit eum stolam sanctam auro, Hyacintho, & purpura, opus texile viri sapientis. Et dicitur ibidem, quod circum pedes & fœmoralia imposuit ei. Fœmoralia enim, quæ applicantur membris pudibundis, virtutem castitatis designant. ¶ Item in fundamentum firmitatis & patientiæ. Apocalyps. 21. Fundamentum vndecimum Hyacinthus. ¶ Item in ligamentum charitatis & amicitiæ. Vnde Exod. 28 Stringatur rationale annulis suis, cum annulis superhumeralis vitta Hyacinthina, vt maneat iunctura fabrefacta. ¶ Item in calceamentum humilitatis & subiacentiæ. Calceamentum enim tenet inferiorem locum: sic & humilitas.

militas. Vnde animæ dicitur Ezechiel. 16. Calceaui te Hyacintho, cinxi te byſſo, indui te ſubtilibus, ornaui te ornamento. ¶ Item in mantellum, ſeu operimentum honeſtatis atque decentiæ. Vnde generaliter quicquid erat in tabernaculo fœderis, pallijs Hyacinthinis, vel pellibus debebat operiri. Ad denotandum, quod in tabernaculo Eccleſiæ non debet eſſe aliquod vas, id eſt, aliqua perſona, quin Hyacintho honeſtæ vitæ & conuerſationis ſpecialiter ſit veſtita. Numer. 4. Vaſa altaris operiant velamine Hyacinthinarum pellium. Pelles enim, quæ remanent poſt animalia mortua, ſignificant exempla ſanctorum, quæ poſt eos hominibus remanſerunt, quæ, quia Hyacinthina, id eſt, cœleſtia & ſpiritualia fuerunt, ideo vaſa altaris, id eſt, miniſtri Eccleſiæ ſe talibus induere debuerunt. Figura Numer. 4. vbi dicitur, quod candelabrum luminis, menſa, & altare aureum, & vaſa alia, operienda erant pallijs Hyacinthinis, & poſtea etiam deſuper omnia debebant inuolui operimento pellium Hyacinthinarum. Quia re vera non eſt dare in Eccleſia altare aureum, id eſt, virum ſanctitate nitentem, nec candelabrum luminis, id eſt, virum veritate fulgentem, nec menſam propoſitionis, id eſt, virum pietate pollentem, quin Hyacinthino pallio vel operimento, id eſt, cœleſti & honeſta conuerſatione debeat operiri, & virtutum coloribus inſigniri. Heſter 8. Mardochæus autem de palatio, & de conſpectu Regis egrediens, fulgebat veſtibus Hyacinthinis. Aduerte tamen, quod iſtud pallium Hyacinthinum, id eſt, honeſtæ conuerſationis decorem accipiunt hodie multi mali, & maximè viri hypocritæ atque ficti, figurati in idolis Gentilium, de quibus dicitur Hierem. 10. vbi dicitur, quod lignum ſunt, argento inuolutum, Hyacinthus & purpura indumentum eorum, artificum vniuerſa hæc. Quia pro certo vniuerſa idola, id eſt, hypocritæ aliud prætendentes, quàm ipſi ſint, lignum ſunt pro certo argento inuolutum, quia ſcilicet interius valent modicum, extra multum; interius ſunt lignei, id eſt, impij, exterius apparent aurei, id eſt, iuſti, quia ſcilicet artificiosè ſunt facti, & Hyacintho honeſtæ conuerſationis, & purpura fictæ charitatis & dilectionis induti. Vnde Apocalypſ. 9. dicitur de illis locuſtis mirabilibus, quòd habebant loricas igneas & Hyacinthinas. Applica, ſi vis, totam figuram contra tales.

C ¶ Sed adhuc dico, quòd Hyacinthus, cum ſit color cœleſtis, quandoque transſumitur ad illas res, quæ colore cœleſti ſunt coloratæ. Et ſic dico, quòd in ſcriptura

Hyacinthus ſumitur pro { Flore, / Lapide, / Veſte, / Pelle.

¶ Inuenitur enim flos, qui dicitur Hyacinthus, de quo fingunt fabulæ (ſicut ponit Ouidius libr. 10. fabu. 5.) quod fuit puer pulcherrimus, à Sole prædilectus, ſed dum luderet, per locum alterius Diſcum ſurſum iaciendo, eo capiti ſuo iniecto, dum præceps decideret, mortuus eſt, & per Phœbum in florem ſui nominis mutatus eſt. ¶ Lapis etiam inuenitur cœleſtis coloris, qui Hyacinthus dicitur, qui in fundamento ciuitatis Hieruſalem applicatur, ſicut dicitur Apocalypſ. 21. ¶ Veſtes etiam coloris cœleſtis dicuntur Hyacinthus, de quibus Aaron fuit ornatus, ſicut dicitur Exod. 28. ¶ Pelles tali colore tinctæ Hyacinthinæ vocabantur, de quibus tabernaculum tegebatur, ſicut dicitur Exod. 26. Breuiter iſta eſt veritas, quod color Hyacinthinus diuinis vſibus ſpecialiter fuit dedicatus, & ſacerdotalibus veſtibus applicatus, templi velis & opertorijs deputatus, & ad ornamentum regum & principum ordinatus. De Hyacintho, id eſt, de panno Hyacinthino fiebant vela ad interiora templi celandum, ad ſeparata ligandũ, ad pallia & ſancta vaſa inuoluendum, veſtes ad ſacerdotes ornandum, opertoria ad tabernacula operiendum. Dicam igitur, quod talis color poteſt ſignificare viros cœleſtes, cœleſtem vitam & conuerſationem habentes, cœleſtia contemplantes, & ſpiritualia diligentes. Iſti enim

Dicuntur { Flores, ratione ſanctæ affectionis, / Lapides, ratione ſolidæ intentionis & durationis, / Veſtes, ratione honeſtæ conuerſationis, / Pelles, ratione pœnitentiæ & carnis mortificationis. Pelles enim de mortuis animalibus fiunt.

Et ideo iſti quandoque ſunt vela puritatis & innocentiæ. Exod. 26. Facies velum de Hyacintho. Quandoque ſunt tunicæ charitatis & amicitiæ. Tunica enim defendit à frigore. Leuit. 8. Veſtiuit pontificem ſubucula linea, accingens eum balteo, & induens tunica Hyacinthina. Quandoque ſunt vitæ, ſeu ligamina pacis, ſeu tranquillitatis. Exod. 39. dicitur, quod cingulum Aaron erat de Hyacintho & purpura &c. Quandoque ſunt pallia honeſtatis & apparentiæ. Nume. 4. Menſam inuoluent Hyacinthino pallio. Quandoque ſunt operimenta pellicea humilitatis & patientiæ. Illud enim operimentum erat expoſitum pluuijs & tempeſtatibus: ſic etiam patientia eſt expoſita exterioribus nocumentis. Num. 4. Arcam Domini & vaſa altaris operient velamine Hyacinthinarum pellium. Talibus igitur cœleſtibus velamentis debemus eſſe veſtiti, & talibus virtutibus adornati, exemplo Mardochæi, de quo dicitur Heſter 8. quod egrediens, fulgebat veſtibus Hyacinthinis, coronam auream habens in capite. Aduerte tamen, quod hypocritæ vſurpant ſibi falsè tales veſtes, quia ſcilicet, quamuis mali ſint, cœleſtem tamen conuerſationem moliuntur habere. Figurati in idolis, de quibus dicitur Hierem. 10. quòd Hyacinthus & purpura indumentum eorum. Figurati etiam in Chaldæis, de quibus Ezechiel. 23. dicitur: Inſaniuit libidine Oolla in amatores ſuos Aſſyrios, veſtitos Hyacintho &c. Figurati etiam in illis locuſtis, Apocalypſ. 9. quæ habebant loricas Hyacinthinas.

I.

IAcére. Nota, quòd iacére idem eſt, quod ad terram ex longo corporis pronum proſtratumque eſſe. Et accipitur iacére pro quieſcere, & pro dormire. Et poteſt accipi in bono & in malo. In bono enim ſignat depreſſionem humilitatis. In malo deſignat incuruationem cupiditatis. In mediocri autem poteſt ſignificare inclinationem aduerſitatis. Eſt igitur A

Iacére { Virtuoſum, / Vitioſum, / Doloroſum.

¶ Primo igitur dico, quod eſt quoddam Iacére, quod eſt virtuoſum. Et ſic nota, quòd

Iacet Homo { Stupens miracula, / Petens oracula, / Cauens pericula.

¶ De ſtupente miracula patet Daniel. 10. vbi viſo illo admirabili Angelo, ſtupens Daniel de ſeipſo dicebat: Non remanſit in me fortitudo, ſed ſpecies mea immutata eſt in me, & emarcui. Sequitur: Et audiui vocem ſermonum eius, & audiens iacebam conſternatus, vultusque meus hærebat terræ. ¶ De petente verò oracula dicitur 1. Eſdræ 10. quod orante Eſdra, & implorante Deum, & flente & iacente ante templum Dei, collectus eſt ad eum de Iſrael cœtus grandis. Iſtud eſt enim Iacére humilitatis. Sic enim ſolebant iacére, & ad terram ſe proſternere antiqui, in ſignum humilitatis, quando Deum volebant orare. Sic fecit Moyſes, ſicut ipſe dicit Deuter. 9. Iacui coram Domino quadraginta diebus. ¶ De timente verò pericula, quòd iacére debeat, patet. Cautela enim eſt, quòd homo leoni, vel apro obuius iacet in terra. Sicut enim aper non poteſt nocere hominem iacentem, vel ad terram proſtratum: ſic nec diabolus hominem contritum & humiliatum. Aper enim erectos, non iacentes ſolet inuadere. Et diabolus ſuperbos, & non humiles ſolet in peccatum deijcere, & tentationibus infeſtare. Ideo de Dauid legitur 2. Regum 12. quod dum de peccato, quod in Vriam commiſerat, timeret, & pœniteret, quod mori puerum formidaret, ingreſſus ſeorſum iacuit in terra. Iſtud eſt Iacére virtuoſum, quod eſt humilitatis.

¶ Secundo dico, quod eſt Iacére vitioſum, quod eſt iniquitatis. Et ſic iacére, ſecundum diuerſas conſiderationes, ſignat diuerſa genera peccatorum. Ille enim, qui iacet, non operatur, nõ ſe exercet aliquod bonum opus, niſi forte ad impudicitias, & ad malum; & ſic Iacére ſignat vitium otioſitatis, quia otioſi videntur iacentes, non operantes, non enim ambulant, nec operantur per diligentiam & vigorem, imò iacent, dormiunt, & quietantur per ignauiam & torporem. Vnde 4. Reg. 4. Puer mortuus iacebat in lectulo. Tales enim dicuntur B

Pueri, propter hebetationem ſenſus & rationis,
Mortui, propter carentiam bonæ operationis,
Eſſe in lectulo, propter quietem malæ dilectionis.

¶ Item ille, qui iacet, quaſi ex toto corpore eſt expanſus & extenſus ſuper terram. Et ſic per iacentem ſignificantur auari, qui ſcilicet ex toto corpore, id eſt, ex toto affectu & appetitu terram, id eſt, terrena & temporalia per auaritiam amplexantur. Ergo tales auari figurantur in illo idolo Dagon, quod cum eſſet iuxta arcam Domini ſituatum, ipſum tamen inuentum eſt iacens capite detruncato, ſicut dicitur 1. Reg. 5. Quia verè, chariſſimi, nõ ſunt hodie poſiti in ara Eccleſiæ, iuxta arcam teſtamenti, id eſt, iuxta corpus Chriſti in diuerſis Eccleſiæ gradibus conſtituti, quia ſcilicet dicuntur idolum, quia ſcilicet habent apparentiam, & non exiſtentiam; imaginem, & non veritatem; fictionem, & non perfectionem. 1. Corinth. 8. Idolum nihil eſt. Dicuntur etiam Dagon, qui interpretatur piſcis inutilis, quia ſcilicet iſti ſunt piſces, quia in aquis delitiarum verſantur; dicuntur inutiles, quia nihil vtile in Eccleſia operantur.

Esaiæ 59. Opera eorum opera inutilia. Tales igitur inueniuntur hodie iacentes in terra, id est, in terrenis bonis per auaritiam quiescentes, & capite rectæ intentionis per malitiam carentes. Figurati etiam in Holoferne, cui mulier abstulit caput, sicut dicitur Iudith 14. De quo dicitur: Ecce Holofernes iacet in terra, & caput eius non est in eo. Mulier enim ista est auaritia, quæ talibus aufert caput, id est, rectam intentionem. Et ideo ipsi iacent in terra per cupiditatem, & per terrenorum affectionem. Figurati in socru Simonis Matth. 8. quæ erat iacens & febricitans. Vnde nota, quod quidam iacent

In cauernis terræ, sicut cuniculi, per auaritiam,
In luto sicut porci, per luxuriam,
In stercoribus, sicut vpupa, per pigritiam,
In arboribus altis, sicut aues, per superbiam.

¶ Et breuiter hodie esset multum necessaria probatica piscina, vbi (sicut dicitur Ioan. 5.) iacebat multitudo magna languentium, quia re vera multi inueniuntur diuersimodè languentes. Vnde notabo, quod quidam iacent

In
- Terra, perquirentes bona terrestria,
- Platea, procurantes mundi negocia,
- Sanguine, diligentes lites & prælia,
- Igne, suscitantes rixas & odia,
- Deserto, languentes falsa mœstitia,
- Lecto, exercentes carnis officia,
- Domo, incurrentes mortem & ocia,
- Vmbraculo, haurientes vinum & brodia,
- Ostio, ambientes ad beneficia,
- Monticulo, tumentes vana superbia.

C ¶ Isti sunt igitur multitudo languentium & iacentium in spiritualibus languoribus atque culpis. Ergo dicam, quod in terra iacent bona terrestria perquirentes. Thren. 2. Iacuerunt in terra foris puer & senex. ¶ Item in platea iacent mundi negocia procurantes. Tob. 2. Nunciauerunt vnum ex filijs Israel iugulatum in platea iacére. ¶ Item in sanguine iacent lites & prælia diligentes. 2. Regum 20. Amasa conspersus sanguine iacebat in via. ¶ Item in igne iacent rixas & odia suscitantes. Numer. 16. Præcipe Eleazaro sacerdoti, vt tollat thuribula, quæ iacent in incendio. ¶ Item in deserto iacent languentes falsa mœstitia, scilicet, hypocritæ. Vnde Numer. 14. Cadauera vestra iacebunt in solitudine, filij vestri vagi erunt in deserto. ¶ Item in lecto iacent carnis officia frequentantes. Vnde de Holoferne temulento & Iudith amplexus expectante dicitur Iudith 13. quod Holofernes iacebat in lecto. Et Iudith 19. Concubina iacebat ante ostium. ¶ Item in domo iacent somnos & ocia exercentes. Exod. 12. Nulla erat domus, in qua non iaceret mortuus. Et Marc. 2. dicitur, quod per tectum submiserunt grabatum, in quo iacebat paralyticus. ¶ Item in vmbraculo iacent vinum & pinguia glutientes. Vnde de Noe ebrio dicitur Genes. 10. quod nudatus iacebat in tabernaculo. ¶ Item in ostio iacent ad beneficia ambientes, illi scilicet, qui necdum intrauerunt, sed sperant & expectant ingressum. Vnde illud Lucæ 16. Lazarus iacebat ad ianuam diuitis, vlceribus plenus, cupiens saturari de micis, quas canes manducabant, & nemo illi dabat, sed veniebant canes, & lingebant vlcera eius. Iste enim ambitiosus peccator, qui expectat ad ianuam, vt de micis, quas canes, id est, insatiabiles ecclesiastici comedunt, satietur Et tamen sæpè fit, quod paucos inuenit dantes, sed solum lambentes vlcera, id est, fallaces promissores, verbales, & deceptores. ¶ Item in mundo iacent alta dominia considerantes, seu vana superbia tumescentes. Vnde de Philistæis, id est, dæmonibus dicitur 1. Regum 31. quod ipsi inuenerunt Saul, & filios eius iacentes in monte Gelboe, & præciderunt caput Saul. Et benè dicit, Præciderunt, quia re vera superbi & potentes, qui in montibus dignitatum iacent, capite, id est, sensu & discretione hodie carent, quia scilicet isti non vtuntur in suis actibus ratione, sed potius voluntate & affectione. Vnde illud Iudith 14. Caput Holofernis non est in eo, qui scilicet mortuus iacebat in tentorio. Igitur de quolibet tali iacente & languente, id est, de quolibet peccatore dici potest, & exponi illud Matthæi 7. Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur. Peccator enim dicitur puer, quia libenter maculatur per carnalitatem, sicut de Amon luxurioso dicitur 2. Regum 13. quod ipse iacebat in lecto, expectans Thamar.

Dicitur
- Iacére, quia ad terram applicatur per cupiditatem,
- Paralyticus, quia ad nullum bonum opus mouetur per sedulitatem,
- Malè torqueri, quia mentaliter anxiatur.

Vnde Matth. 9. Erant vexati & iacentes sicut oues, per inuidiam scilic. & malignitatem. Et aduerte quod sicut porcus secundum Plin. quando iacet in luto, semper pro maiori parte iacet in dextero latere: sic tales peccatores sic iacentes semper solent in dextera parte diuinæ misericordiæ quiescere, semper enim sperant, quod in fine misericordiam consequetur, & sic ad dexteram diuinæ misericordiæ, non ad sinistram suæ iustitiæ respicere dignoscuntur. Vnde 1. Reg. 26. Inuenerunt Saul iacentem & dormientem. Dormientem, dico, id est, in spe veniæ quiescentem. Istud est igitur Iacére vitiosum quod est iniquitatis. Iosu 7. Surge, cur iaces pronus in terra? ¶ Tertiò dico, quòd est Iacére doloro- D
sum, quod est aduersitatis. Iacére enim signat statum depressionis, sicut erigi signat statum promotionis Ille enim, qui iacet, ad terrā deprimitur. Sic pauper & tribulatus inferius sub aliorum pedibus conculcatur. Vnde Iudic. 3. Inuenerunt dominum suum mortuum iacentem in terra. Et ideo miseri & tribulati, qui iacent sub cladibus fortunæ, possunt figurari in Sissara, qui à Iahel fuit occisus, postquam sitiens satis de lacte bibisset, ita quòd iacens & mortuus est inuentus. Vnde Iudic. 4. dicitur: Vidit Sissaram mortuum iacentem, & claui in tempore eius. Quia re vera sæpe fit, quòd post potus lactis, id est, post haustus dulcedinis mundanæ prosperitatis, aliquis à statu deijcitur, & iacens & mortuus, id est, depressus & miserabilis inuenitur. 2. Macchab. 3. Ille quidem per diuinam virtutem iacebat mutus, & omni spe & virtute priuatus. Tales igitur sic iacentes sunt misericorditer eleuandi, sicut de asino ponitur exemplum Exod. 23. quod si iacens sub onere cecidisset, subleuari debebat. Veruntamen mali in fine in inferno iacebunt, & ibi sine remedio remanebunt. Prouerb. 14. Iacebunt mali ante bonos, & impij ante portas iustorum. Et sic igitur patet, quod est Iacere dolorosum, vitiosum, & virtuosum. Vide supra de verbis Cadere, & Dormire, & Habitare.

Iacere. Iactus.

Nota, quod iacere vel proijcere signat multipliciter in scriptura. Nam A

Iacitur
- Semen, vt fructus faciat,
- Telum, vt hostem feriat,
- Rete, vt feram capiat,
- Fundamentum, vt domum fulciat,
- Lapis, vt ictu noceat,
- Pondus, ne damnum pariat.

¶ Primus est iactus gratiæ Saluatoris, qui scilicet in corde humano solet semen gratiæ præuenientis iacere, vt fructus gratiæ gratum facientis valeat pullulare. Vnde Marc. 4. Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo iaciat semen in terram, & dormiat, & exurgat die ac nocte, & semen germinet & increscat. Et tamen multis potest dici illud Deute. 28. Sementem multam iacies in terram, & modicum congregabis, quia locustæ omnia deuorabunt. ¶ Secundus est iactus iaculi tentatoris, scilicet sagittæ diabolicæ. 2. Paralip. 18. Accidit, vt vnus è populo in incertum sagittam iaceret, & percussit Regem Israël. ¶ Tertius est iactus boni prædicatoris, qui scilicet rete prædicationis peccatoribus tendit. Et tamen de obstinatis superbis dicitur Prouerb. 1. quod frustra iacitur rete ante oculos pennatorum ¶ Quartus est iactus prudentis prouisoris, qui scilicet in omnibus, quæ facit, iacit debitum fundamentum, sicut in credibilibus fidem, in agibilibus intentionem rectam &c. Vnde Iosu. 6. In primogenito suo iaciat fundamentum. Primogenitus est fides, vel recta intētio. ¶ Quintus est iactus inuidi vexatoris, qui videlicet contra iustum iacit mala opera vel mala verba. Ioan. 8. Tulerunt lapides, vt iacerent in eum. ¶ Sextus est iactus terreni contemptoris, illius scilicet, qui iacit & proijcit terrena, ne pariant periculum, sicut ad literam fit in naui, quando est nimis onerata. Vnde Act. 27. Secunda die iactum fecerunt. ¶ Vel si vis, dic adhuc alio modo. B
Et sic nota, quod aliquid iacitur vel iactatur multiplici ratione, scilicet, quia Iactatio seu iactantia solet fieri,

Vt quid
- Multiplicetur,
- Fortificetur,
- Saluificetur,
- Damnificetur,
- Decipiatur,
- Percutiatur,
- Exaudiatur.

¶ Et sic dico, quòd

Iacitur
- Sementum, vt magis exeat,
- Fundamentum, vt pondus subeat,
- Frumentum, ne panis pereat,
- Telum, vt nocens lugeat,
- Rete, vt pisces capiat,
- Lapis, vt quicquid feriat,
- Verbum, vt altè iaciat.

¶ Primus est iactus prædicatorum. Isti sunt enim, qui semen verbi diuini solent iacere, vt fructus bonorum operum inde possit multipliciter prouenire. Mar. 4. Sic est regnū Dei, quemadmodū

iaciat

iaciat homo ſementem in terram, & dormiat, & exurgat die ac nocte, & ſemen germinet & increſcat. Multi ſunt tamen, qui parum proficiunt ſemina iaciendo, quia cor indeuotum non proficit fructificando. Vnde Deut. 28. Sementem multam iacies in [C] terram, & modicum congregabis. ¶Secundus eſt iactus hominū deuotorum, qui ſcilic. fundamentum fidei charitatis, & ſpei, rectæque intentionis & deuotionis, in omnibus operibus ſuis ſolent præiacere, vt virtutum ædificium poſſint ſtabiliter fabricare. Aggæ. 2. A die, qua fundamenta iacta ſunt templi Domini, ponite ſuper cor veſtrum. Et ideo de iactu fundamenti ſpei dicitur in Pſ. Iacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet. [D] ¶Tertius eſt iactus hominum piorum ſeu largitorum, qui ſc. ad modum illorum, qui ſunt in mari, & vident nauem ſuam nimis oneratam, & ex hoc timent ſubmergi, iactant in mare & in fluctus merces ſuas: ſic pij & timorati diuitias ſuas ſolent in mare, id eſt, in pauperes iacere & diſpergere, & ſe à mortis æternæ periculis liberare. Aduerte tamen, quod ſecundum legem Rhodiā de iactu, talia tempore periculi iactata, ſi ad portum & littus applicabant & impellebantur à mari, ſuis dominis reddebantur, quia ſc. talia, quæ iactantur & proijciuntur, pauperibus in portū & littora Paradiſi ſuis reſtituentur iactorib. Act. 27. Alleuiabant nauem, iactantes triticum in mare. Et ſequitur, quòd Paulus & [E] ſocij ſui ſaluati fuerunt à periculo. ¶Quartus eſt iactus bonorū prælatorum, qui ſc. ſagittas & tela correctionis iaciunt in filios peſtilentes. Figura 2. Macchabæ. 10. vbi dicitur, quod quinq; viri cœlitus miſſi in equis frænis aureis decori, ducatum Iudæis præſtabant, & Macchabæum medium protegebant, & in aduerſarios tela iaciebant, quia ſcil. boni & cœleſtes duces, qui equos, id eſt, corpora ſua per temperantiam frænant, bonos protegunt, & malos ſagittant. Vnde de Ieſu Naue dicitur Eccl. 46. quod gloriā adeptus eſt tollendo manus ſuas, & iactando contra ciuitates [F] Rompheas. ¶Quintus eſt iactus dæmonum tentatorum, qui ſcilic. retia tentationum iaciunt, vt piſces, feras, & aues, id eſt, vt inferiores defraudent. Veruntamen de prudentibus, qui ſciunt tentationum retia præcauere, dicitur Prou. 1. Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum, ipſi enim contra ſanguinem ſuum in- [G] ſidiantur. ¶Sextus eſt iactus hominum peruerſorum, qui ſc. pœnas & tormenta detractionis & murmura iaciunt contra bonos, ſicut dicitur 2. Macchab. 10. quod illi, qui erant intus, ſermones nefandos contra filios Iſrael iactabant. Et Ioan. 8. dicitur, quod Iudæi tulerunt lapides, vt iacerent in Ieſum. De tali autem iactu vel iactura, quæ idem eſt, quod tribulatio, ſeu damnum, dicitur [H] Matthæ 5. Nauicula in medio mari iactabatur fluctibus. ¶Septimus eſt iactus hominum verboſorum, qui ſcilicet verba ſua iactant, efferunt, & extollunt, & ſeipſos propalant per iactantiam, & præponunt. Iſtud eſt enim vitium iactantiæ, quo multi mirabiliter ſunt infecti, qui ſcilicet tantum ſolent in ſuis operibus & proſperis ſucceſſibus gloriari, quod non poſſunt à iactantia moderari. Iſti tamen debent attendere, quod in homine infirmo acuto morbo, ſignum eſt mortis, quando ſæpe & inquietè ſolet brachia iactare, & denudare, ſicut dicitur in prognoſticis. Sic verè, quando infirmus vir ſimplex vel peccator, brachia ſua, id eſt, opera & facta, & alia bona, ſi quæ habet, inquiete & inordinatè denudat, & ipſa oſtentat, & publicat, atque iactat, ſignum eſt perditionis & mortis. Quia ſcil. tales magis videntur in morib. eſſe mortui, quàm viri, & magis eſſe inutiles, quàm prouecti. Nam, vt dicit Valerius Maximus, nihil eſt, quod magis diminuat laudes præconum, quàm ſuos iactare ſucceſſus. Et iſti videntur ſimiles Hiſpanis, quorum mos eſt brachia non tegere, nec veſtire, ſed nuda & diſcooperta habere, & tenere. Sic etiam tales &c. Eſa. 29. Minabit Rex Aſſyriorum captiuitatem Ægypti nudam, diſcalceatam, & diſcoopertis natibus. Et nota, quod dicit, Natibus, contra illos, qui etiam ſua pudibunda denudant. Iſtud enim vitium tunc eſt peſſimum, quando homo non ſolum ſe iactat de bonis ſuis, ſed etiam de malis & vitijs, ſimiles iſtis mendicantibus, qui turpiora & magis horribiliora & morbida membra libentius oſtendunt. Vnde iſtis accidit, ſicut antiquitus accidebat Inſulę Cypri, de qua dicit Geruaſius, quod antiquitus nullū mortuum retinebat, imò terra illius Inſulæ, quicqd mortuum ſepeliebatur, idipſum protinus euomebat. Helena tamen Conſtantini mater de Hieroſolyma rediens, crucem boni latronis, quam cum cruce Chriſti inuenerat, ibidem reliquit, virtute cuius terra mortuos retinuit, & ſepultos euomere tunc ceſſauit, ſicut dicit Geruaſius in lib. de otijs Imperialibus. Sic verè videntur eſſe multi, qui nihil ſepultum aut ſecretum ſciunt tenere, quinimò mortuos ſuos, id eſt, peccata ſua ſolent per iactantiam euomere, & coram omnibus oſtentare. Eſa. 4. Peccata ſua ſicut Sodoma prædicauerunt, nec abſconderunt. Neceſſe eſt igitur talibus, quod crucis memoriam habeant, vt verecundia ducti, mortuos ſuos, id eſt, peccata ſua teneant & abſcondant, nec ea per iactantiam publicent & oſtendunt. Talibus igitur dicitur Iob 18. Vſq; ad quem finem iactabis? quare reputati ſumus vt iumenta, & ſorduimus coram te? Vnde de tali vomitu dicitur Prouerb. 29. Verbum cuſtodiens filius extra perditionem erit. Et ſequitur Prou. 30. in principio. Verba congregantis filij vomentis. ¶Et nota, quod vitium iactantiæ fugiendum eſt, quia [I]

Signum eſt imperfectionis,
Cauſa eſt indignationis,
Finis eſt deſperationis.

¶Iſtud enim imperfectum denotat ſe iactantem. Perfecti enim viri nunquam ſunt, vt communiter, iactatores, imò probitatum, virtutum, & virium occultatores, iuxta illud Sene. Eſto occultator virtutum, ſicut alij vitiorum. Econtra autem eſt de imperfectis, quia iſti ſolent præ alijs ſe iactare, quia ſicut dicit Sen. Debilior canis magis indulget latratibus. Vnde Hier. 47. dicitur: Audiuimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valde. Sequitur: Ego ſcio, dicit Dominus, iactantiam eius, quod non ſit iuxta eam virtus eius, nec iuxta quod poterat, conata ſit facere, quaſi diceret: Maior eſt iactantia, quàm potentia. ¶Item iſta grauat & irritat audientem. Quia pro certo ſæpe fit, quod per iactantias fatuorum multi audientes prouocantur & indignantur. Vnde ſcriptum eſt Prou. 28. quod qui ſe iactat, & dilatat, iurgia concitat. Vnde de Æſculapio, qui mirabiles curas faciebat in medicina, ita quod mortuos videbatur ad vitam reducere, ſcriptum eſt, quod fulmine perijt. Et dicit fabula Ouidij, quod quia nimium ſe iactabat, & artem ſuam nimium propalabat, Dij indignati fulminauerunt eum. ¶Item iactantia vrit & agitat deſperantē, Quanto enim quis fuit prius glorioſior ſe iactando, tanto quādo venit ad infortunium, fit miſerabilior deſperando. Vnde de damnatis dicitur Sapient. 5. quod ipſi præ deſperatione dicent: Quid nobis, inquient, profuit ſuperbia? quid diuitiarum iactantia? tranſierunt omnia ſicut vmbra, & tanquam nuncius percurrens, & tanquam nauis pertranſiens fluctuoſam aquam. Patet igitur, quod iactantia deſignat imperfectionem, prouocat indignationem, augmentat deſperationem. Tranſeo, quia pauciſſimæ ſunt auctoritates vocales. Vide de titulis, Lingua, Labio, Sermo, Loqui.

Iacob.

Quamuis iſtud nomen Iacob ſit nomen proprium, [A] quia tamen commune eſt in ſcriptura, aliquid eſt dicendum. Nota igitur, quod Iacob aliquando ſumitur pro populo, aliquādo pro perſona. Pro populo ſumitur Num. 23. vbi dicitur: Non eſt idolum in Iacob. Pro perſona etiam ſumitur Gen. 29. Profectus Iacob venit in terram Orientalem. Vt igitur aliqd morale de iſto nomine extrahamus, poſſumus dicere, quod per iſtud vocabulum poteſt intelligi perfectus populus, vel perfectus homo. Per Iacob enim, in quantum repræſentat perſonam Patriarchæ, intelligitur vir perfectus. Iacob enim interpretatur ſupplantator. Iacob cum Angelo fuit luctator. Iacob mutato nomine dictus eſt Iſrael, id eſt, ſpeculator. Sic pro certo vir perfectus debet eſſe ſupplantator diaboli, ipſum decipiendo. Vnde Geneſ. 27. Rectè vocatum eſt nomen eius Iacob, & alia vice ſupplantauit me. Debet etiam eſſe luctator, mundi tribulationes & tentationes ſuſtinendo, & contra eas propugnando. Vnde de Iacob dicitur Oſeæ 12. In vtero ſupplantauit fratrem ſuum, & in fortitudine ſua directus eſt cum Angelo. Debet inſuper eſſe Iſrael, id eſt, Deum videns, ipſum ſubtiliſſimè contemplando. Vnde Geneſ. 32. Nequaquam (inquit) Iacob vocabitur nomen tuum, ſed Iſrael. ¶Item per Iacob, in quantum repræſentat [B] populum Iſraeliticum, qui ab ipſo Iacob deſcendit, poſſum intelligere populum Chriſtianum, vel Eccleſiam militantem, quæ adhuc in hoc mundo luctatur, tribulationes ſuſtinendo, ſed finaliter, quando diabolum ſupplantauerit, vocabitur Iſrael, quando fiet Eccleſia triumphans, Deum in patria ſpeculando. Vnde in Pſalm. Exultabit Iacob, & lætabitur Iſrael. Et Eſaiæ 14. Miſerebitur enim Dominus Iacob, & ſanabitur Iſrael. Quocunque igitur modo accipiatur Iacob, ſiue pro populo, ſiue pro perſona, ſemper poteſt ſignificare virum perfectum. Ideo de tali Iacob poſſumus exponere illud, quod dicitur Gene. 28. Egreſſus Iacob de Berſabea, pergebat Aran. In quibus verbis oſtenditur, quod Iacob, ſcilicet, quilibet vir perfectus ad modum Iacob debet facere tria. Iacob enim in ſimplicitate vixit, quia ſcilicet fuit paſtor ouium. Item propriam patriam dereliquit, timebat enim fratrem ſuum Eſau, cuius benedictionem ſurripuerat. Item aliam terrā adiuit, vbi plurima acquiſiuit, ſicut hæc omnia narrantur Geneſ. 28. & 29. & deinceps. Sic verè vir perfectus ad hoc, quod ſit ſpiritualis Iacob, ipſe debet eſſe ſuæ ſimplicitatis declaratiuus, ideo dicitur: Egreſſus. Mūdi proſperitatis deteſtatiuus, quod notatur in verbo, Berſabea, quod interpretatur puteus ſecuritatis. Cœli ſublimitatis affectiuus, quod notatur, cū dicitur, quod pergebat Aran, quia Arā interpretatur excelsū. Omnis .n. vir bonus & pfectus debet detegere ſuā ſimplicitatem, quia iſte debet egredi de velamine omnis ſimulationis, & falſitatis, & manifeſtare qualitatē ſuæ bonitatis & ſimplicitatis. Egreſſus, inqt. Item debet deſerere mundi proſperitatem, ꝙ oſtē-

ditur,

ditur,cum dicitur,quod debet exire de Bersabea,id est, de puteo faturitatis.Item debet appetere cœli sublimitatem, quia scilicet per desiderium, & affectum debet pergere Aran, quod interpre- C tatur excelsus. ¶ Primo igitur dico,de Iacob, prout signat personam,quod si vis esse Iacob,serua simplicitatem.Egressus, inquit. Debes enim exire,id est,qualis es intrinsecus, talem debes te foris per simplicitatem & veritatem manifestare.Vir enim simplex innocens & fidelis, nescit aliquid dissimulare, vel tegere, imo quicquid habet in corde, solet omnibus declarare. Et ideo talis dicitur egredi,quia scilicet ad modum egredientis,&exterius de latibulo exeuntis solet alijs manifestari, vt ab omnibus cognosci valeat, vel videri,iuxta illud, quod dictum est Iacob Gene. 31. Surge, & egredere. Sicut enim aqua de occultis terræ meatibus egreditur,& exterius qualis est,visibiliter manifestatur, ignis etiam à nube solet egredi, & exterius coruscare & apparere, puer insuper de ventre egreditur,& qualis in ventre latuerat, manifestatur: sic vere vir simplex & rectus timens Deum, nunquam vult latere, vel velari per simulatam fallacitatẽ, imo semper vult egredi, & manifestari per veritatem. Ita faciebat Iob, cum dicebat Iob.1.Nudus egressus sum de vtero matris meæ,nudus reuertar illuc. Nudus,inquit,sine operimento,id est,sine cuiuscunque simulationis velamento. Ista sunt contra hypocritas, qui magis dicuntur ingredi,quam egredi,intrare quam exire, & magis volunt cælari, quam videri; & magis in occidente, & in obscuro, quam in oriente limpido seu claro. Similes limacibus, quæ sunt animalia vilia limosa, quæ si quandoque de testa sua egrediuntur,in ipsa tamen occasione modica recluduntur. Ranæ etiam si quandoque exterius apparent, ad modicum tamen strepitum iterum ingrediuntur.Et statim cum se videri perceperint, ingrediuntur, & disparent: Sic vere multi sunt, qui nullo modo volunt,quod opera sua videantur,quia sicut dicitur Ioa. 3. Omnis, qui male agit,odit lucem, & non venit ad lucem, vt non manifestentur opera eius. Isti sunt hypocritæ, qui ad modum limacis

Sunt { Viscosi per immunditiam,
Corrupti per superbiam,
Tardi per acediam. }

Quia scilicet in testa suæ fictæ & simulatæ conuersationis includuntur,ita quod suorum actuum prauitas ab hominibus non videtur. Isti enim boni videntur in conuersatione & locutione, mali vero sunt in operatione, ita quod proprie de talibus potest dici illud Gen 27. Vox quidẽ vox Iacob est, sed manus sunt Esau. Isti habent vocem Iacob,id est,eloquentiam hominis simplicis, & perfecti, sed manus habent Esau, id est, opera viri impij, & peruersi. Non sic, sed simus Iacob, non Esau,quia sicut dicitur Gen.27.Esau homo pilosus extitit,Iacob lenis. Vnde Malach. 1. Iacob dilexi,Esau autem odio habui.Habeamus igitur vitæ sim- D plicitatem. Egressus, inquit ¶ Secundo dico, quod si volumus esse Iacob,necesse est,quod abhorreamus mundi prosperitatem; quia sicut Iacob propriam patriam dereliquit,& domum fratris sui,ne à fratre peruerso occideretur: sic & nos debemus domus & patriam huius mundi derelinquere, hoc est, mundi prosperitatem,quantum ad affectum,deserere, ne forte Esau, id est, Lucifer primogenitus frater noster nos posset per vitia trucidare; quod ostenditur, cum dicitur, Bersabea, quæ interpretatur (vt dictum est) puteus, propter exeundi difficultatem, & vbi est saturitas,propter temporalium vbertatem. Et hoc est, quod videtur preceptum Amos 5 In Galgalam nolite intrare,&Bersabeam non intrabitis. Galgala enim interpretatur collis circumcisionis,&signat collem,id est,eminentiam dignitatum & honorum, vbi homo à virtutibus faciliter circumciditur &priuatur.In Galgalam igitur,id est,in status eminẽtiam, quantum ad affectum, non est intrandum, nec in Bersabeam, id est, in diuitiarum opulentiam est transeundum.Vnde de tali Iacob dicitur Gen.32.Hec dicit Iacob frater tuus: Apud Laban peregrinatus sum vsque modo,quasi dicat, in mundo isto debemus sicut peregrini viuere, & sicut hospites, & non ciues in mundi prosperis habitare 1. Petr.2. Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos. Et Esa. 17. Attenuabitur gloria Iacob, & pingues carnes eius marcescent. E Horreamus igitur mundi prosperitatem. ¶ Tertio dico,quod si volumus esse spirituales Iacob, necesse est, quod adeamus cœli sublimitatem, quia scilicet sicut Iacob patria derelicta adijt ciuitatem Aran,quæ interpretatur excelsus,vbi vxorem,& liberos & possessionem plurimam acquisiuit: sic vere,charissimi,relicta quantum ad affectum, patria huius mundi, nos debemus ire Aran,id est,nos mentaliter transferre ad celsitudinem Paradisi, vt scilicet vxorem & liberos ibi ducamus, id est, vt cœli gloriam & gaudia sempiterna ibi perenniter habeamus.Vnde Gen.29. Profectus Iacob,venit in terram Orientalem. Et vt possessione virtutum perpetuo polleamus. Vnde Psalm. Intrauit Israel in Ægyptum, & Iacob accola fuit in terra Cham. Vir enim perfectus, qui dicitur Iacob per tolerantiam tribulationum, qui dicitur Israel per claritatem contemplationum, debet primo intrare Ægyptum,id est, angustiam pœnitentiæ, vt finaliter fiat accola in terra Cham,id est,in possessione cœlestis opulentiæ. Sicut enim Iacob primogenito fratre repulso obtinuit paternam benedictionem,& hæreditatem: sic bonus & perfectus homo obtinebit Dei patris benedictionem, id est, gratiam in præsenti, & hæreditatem,id est, gloriam in futuro, vnde frater suus primogenitus diabolus exhæredatur, & priuatur. Et ideo talis potest dici Iacob,id est,supplantator,eo,scilicet,quod fratrem suum diabolum supplantauit, in quantum benedictionem & hæreditatem ipsius reportauit,vt de talibus dicatur illud Gen.11. Venerunt vsque Aran,& habitauerunt ibi.Et Gen.32.Iacob quoque abijt itinere quo cœperat,ieruntque ei obuiam Angeli Dei.Aran enim interpretatur aceruus tritici, & signat opulentiam Paradisi, vbi pro certo nos debemus mentaliter accedere,& venire,& ibi cordialiter habitare,vt nobis possint Angeli finaliter obuiare.Sic igitur erimus Iacob, id est, viri spirituales, & perfecti. ¶ Circa F quod notandum,quod si volumus esse tales Iacob, nos

Debemus esse { Deo præcipue dedicati,
In Deo cordibus ordinati,
A Deo dulciter habitati,
Per Deum fortiter adiuuati,
Cum Deo firmiter colligati,
Pro Deo grauiter flagellati. }

¶ Deo (dico) totaliter dedicati,quia sicut dicitur Num.23. Non est idolum in Iacob, nec augurium in Israel. ¶ Item in Deo cordibus ordinati,quia sicut dicitur in Psalm. Lætabitur Iacob, & exultabit Israel. ¶ Item à Deo dulciter habitati Eccles.23.In Iacob inhabita,& in Israel hæreditate. ¶ Item per Deum fortiter adiuuati. Vnde Psalm. Beatus cuius Deus Iacob adiutor eius. ¶ Item cum Deo firmiter colligati.Vnde in Psal.Iacob elegit sibi Dominus,Israel in possessionem sibi. ¶ Item pro Deo grauiter perturbati. Vnde Hier. 30. Tempus tribulationis Iacob. ¶ Illi igitur, G qui sic sunt,& dicuntur Iacob,scilicet,viri vel populi ecclesiastici,vel

Perfecti { Mancipantur Dei seruitijs,
Liberantur culparum vitijs,
Consolantur spei blanditijs,
Frequentantur plebis officijs,
Informantur veris scientijs,
Releuantur mundi mœstitijs,
Sublimantur cœli fastigijs,
Quietantur summis solatijs. }

¶ Tales (dico) Dei seruitijs mancipantur.Vnde in Psalm. Semen Abrahã serui eius filij Iacob electi eius.Et alibi. Iacob funiculus hæreditatis eius. ¶ Item tales culparum vitijs liberantur, quia scilicet Deus tales liberat à captiuitate peccati.Psal. Benedixisti Domine terram tuam, auertisti captiuitatem Iacob. Et alibi dicitur, quod Deus redemit in brachio suo filios Iacob, & Ioseph. ¶ Item tales spei blanditijs confortantur.Vnde quemlibet talem videtur Dominus consolari Hierem. 30. Tu igitur ne timeas, serue meus Iacob, & ne paueas Israel. ¶ Item tales plebis officijs honorantur, seu frequentantur. Vnde de alijs videntur dicere illud Esa.2.Venite,ascendamus ad montem domini, & ad domũ Dei Iacob,& docebit nos vias suas. ¶ Item tales veris scientijs informantur.Vnde Baruch.3.de sapientia vera dicitur, quod Deus dedit illam Iacob populo suo, & Israel electo suo. ¶ Item tales à mundi mœstitijs releuantur.Vnde Amos 7. dicitur: Quis suscitabit Iacob,quia paruulus est. ¶ Item tales cœli fastigijs sublimantur. Luc.1. Regnabit in domo Iacob in æternum. ¶ Item tales summis solatijs quietantur.Hierem.30.Reuertetur Iacob, & requiescet, & cunctis affluet bonis,& non erit, quem formidet. Vnde etiam de loco futuræ habitationis istius Iacob dicitur Num.24. Quam pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israel, sicut valles nemorosæ, sicut horti iuxta fluuios irrigui, Et bene dicit, Irrigui,quia scilicet ibi in delitijs æternis pascuntur, & bonis omnibus recreantur. Psal.Pascere Iacob seruum suum, &Israel hæreditatem suam.Sed heu,proh dolor,quam pauci sunt hodie tales Iacob, quia re vera moderni Ecclesiastici, & etiam Christiani,qui scilicet deberent esse veri Iacob,

Nihil { Auctoritatis
Stabilitatis
Securitatis
Iocunditatis } habent.
Multum { Iniquitatis
Pœnalitatis }

¶ Isti igitur carent auctoritate, & excellentia. Vnde Esa. 17. attenuabitur gloria Iacob, & pinguedo carnis eius marcescet

¶ Item.

¶Item ipsi carent stabilitate & permanentia. 1. Macchab. 1. Commota est terra super habitantes in ea, & vniuersa domus Iacob induit confusionem. ¶Item isti carent securitate & confidentia, quia scil. Deus, mundus, & diabolus pugnant indies contra eos. Thre. 1. Mandauit Dominus aduersus Iacob in circuitu eius hostes eius. ¶Item isti carent iocunditate & complacentia. 1. Macchabę. 3. Ablata est voluptas à Iacob, & defecit ibi tibia & cithara. ¶Item isti abundant iniquitate atque malitia. Esa. 58. Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. ¶Item isti finaliter abundabunt aduersitate atque miseria, scil. in inferno. Vnde Hiere. 30. Væ, quia magna est dies illa, nec similis eius, tempusq; est tribulationis Iacob. Non sic, charissimi, non simus mali, sed boni Iacob, scilicet,

Affectando cœli sublimitatem,
Detestando mundi prosperitatem,
Demonstrando nostram simplicitatem.

H ¶Sed adhuc dico, quod per Iacob potes intelligere populum seu regionem populi Israelitici. Vnde possumus notare, quod est

Vnus Iacob { Interius latens, / Exterius patens, / Superius petens.

¶Primum signat domum humanæ conscientiæ, in qua Deus debet habitare. Eccl. 24. In Iacob inhabita. Ista est pulchra & sincera habitatio, nisi fortè per vitia sit fœdata. Num. 24. Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israel. ¶Secundum signat domum fidei, vel Ecclesiæ. Ecclesia enim militans benè dicitur Iacob, quia in ea est locus luctus, & tribulationis. Iacob enim fuit luctator, & etiam ista est in laboribus, & in luctu. Hieremi. 30. Tempus tribulationis Iacob. Item militans Ecclesia est locus redemptionis & miserationis. Psal. Auertisti captiuitatem Iacob, remisisti impietatem plebis tuæ. Est locus lectionis, vel eruditionis. Esa. 2. Venite, ascendamus ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas. Est etiam locus afflictionis, & macerationis. 1. Macchabę. 3. ablata est voluptas à Iacob. ¶Tertium signat domum cœli, seu patriæ, quia scilic. Iacob finaliter fuit vocatus Israel, quod interpretatur videns Deum, pro eo scil. quod in isto Iacob, id est, in cœlo Deus beatificè videtur. Deut. 33. Oculus Iacob in terra frumenti. Et illud Psalm. Iacob elegit sibi Domi-
I nus, & Israel in possessionem suam. ¶Ista igitur de Iacob sufficiant, nisi velis dicere in malo significato, quod Iacob fuit luctator, & seditiosus, quia luctatus est contra Angelum, sicut mali faciunt contra bonos. Item fraudator & malitiosus, quia surripuit benedictionem fratris, & consensit in furto idolorum Laban. Item adulator & deceptiosus, sicut apparuit Gen. 33. vbi adulando dixit Esau, quod ipse viderat faciem eius, sicut faciem Dei. Expone, applica, & concorda reliqua, quæ sequuntur.

A **Iacobus.** Dic de Iacobo, quicquid dictum est de Iacob, quia quasi eadem est interpretatio vtriusque. Et si vis, nota, quod

Iacobus fuit { Speculator Dei secretorum, / Prædicator Dei præceptorum, / Consecrator hominum iustorum, / Castigator durus peccatorum, / Detestator verus terrenorum.

¶Quod fuerit secretorum Dei contemplator, patet Matthæ. 17. vbi dicitur: Assumpsit Iesus Petrum, Iacobum, & Ioannem, & figuratus est ante eos. Et 1. Corinth. 15. Deinde visus est Iacobo. ¶Item quod fuerit cœlestium mandatorum prædicator, patet Actor. 15. vbi dicitur: Postquam tacuerunt, respondit Iacobus, dicens: Viri fratres, audite me. ¶Item quod fuerit iustorum hominum consectator seu frequentator, patet Act. 1. vbi dicitur, quod discipuli ascenderunt ad superiora, vbi manebant Petrus & Ioannes, Iacobus & Andreas, Philippus & Thomas, &c. ¶Item quod fuerit peccatorum durus castigator, patet Luc. 9. vbi dicitur, quod Iacobus & Ioannes petierunt à Christo, quod faceret ignem de cœlo descendere, qui consumeret illos, qui Dominũ refutarent. ¶Item quod fuerit terrenorum verus detestator, patet Matthæ. 4. vbi dicitur, quod Iacobus & Ioannes, relictis reti-
B bus & patre, secuti sunt Dominum. ¶Vel si vis, dic adhuc, quod Iacobus interpretatur supplantans festinantem, vel supplantator consilij, quia videlicet beatus Iacobus diaboli consilia supplantauit, & illum, qui bonos festinat decipere, ab intentione sua defraudauit. Et ideo potest figurari in Iacob, qui interpretatur supplantator. Et sic quicquid de Iacob dicitur, de eo potest dici. Et nota, quod

Iacobum Christus inuitauit,
Iacobo se Christus monstrauit,
Iacobus secreta gustauit,
Iacobum Christus adamauit,
Iacobus bonos frequentauit.

¶Beatus enim Iacobus, teste scriptura, à Christo fuit vocatus, & inuitatus specialiter. Vnde Matth. 3. Procedens Iesus, vidit alios duos fratres, Iacobum & Ioannem, & vocauit eos. Et Marc. 5. dicitur, quod Iesus non admisit quenquam sequi, nisi Petrum, Iacobum, & Ioannem. ¶Item beatus Iacobus per Christum fuit visitatus personaliter. De isto enim legitur, quod Christus post passionem sibi personaliter apparuit. 1. Corin. 15. Deinde visus est Iacobo. ¶Item iste à Christo fuit reuelatus, seu secretorum reuelatione dotatus faciliter. Matthę. 17. Accepit Iesus Petrum, Iacobum, & Ioannem, & duxit eos in montem seorsum, & transfiguratus est ante eos. ¶Item iste fuit adamatus fraternaliter. Vnde Iacobus in Euangelio frater Domini dicebatur Galat. 1. Apostolorum neminem vidi, nisi Iacobum fratrem Domini. ¶Item iste per bonos fuit comitatus socialiter, quia scil. sanctorum societatem sectabatur. Vnde Actor. 11. dicitur, quod simul manebant Petrus & Ioannes, Iacobus & Andreas, &c. Vide de Iacob, quod idem signat, quod Iacobus. Et si vis dicere de miraculis beati Iacobi, vide flores sanctorum, vel vide speculum historiale, vbi ponuntur miracula eius excerpta de libro beati Calixti, de miraculis eius confecto.

Iactantia. Iactare. Cum iactantia nihil aliud sit, quam aliquid concutere, vel mouere, possum dicere, quod quandoque iactare sumitur pro motu fluctuantis conscientiæ, sicut dicitur Matt. 14. quod nauicula in medio mari iactabatur fluctibus. Quandoque pro contemptu temporalis opulentiæ, sicut fit, quando nautæ timentes periculum, iactant in mare diuitias suas, vt alleuient nauem, sup quo factus est ille titulus iuris ciuilis, Ad legem Rhodiam de iactu. De quo Actor 27. Alleuiabant nauem, iactantes triticum in mare. Quandoque sumitur pro appetitu diuinæ prouidentiæ, seu gratiæ, sicut cum dicitur in Ps. Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te nutriet. Quandoque pro actu filialis reuerentiæ, sicut cum dicitur Luc. 19. quod discipuli iactantes vestimenta sua super pullum, imposuerunt Iesum. Quandoque pro iactu iracundiæ, sicut 2. Macchab. 20. dicitur de illis maledictis, quod nefandos sermones iactabant. Quandoq; verò pro æstu intemperatæ eloquentiæ, & hoc est, quando quis iactat & dilatat apud alios bona sua, ipsa sc. extollendo, & per inanem gloriam ostendendo. Et istud est vitium iactantiæ, de quo fit mentio in scriptura, de qua multa possent dici, sed paucæ sunt auctoritates. A
¶Notabo tamen, quod B

Iactantia { Raro proficit, / Multum officit, / Cito deficit.

Raro (dico) solet proficere, quandoque tamen, quia scil. cautela est, quod illi, qui volunt ab alijs honorari, & timeri, iactant se de bonis habitis, & nõ habitis, vt sic possint à subditis cereri, sicut de Numa Rege Romanorum dicitur, quod se iactabat vxorẽ nomine Egeriam habere, & cum ea secretè in quodam nemore conuenire, & ab ea cultum Deorum, & populi regimen accipere, & hoc faciebat, vt populus timore & reuerentia Deæ ductus, sibi vellet & posset melius obedire. Simile fecit Lycurgus Rex Lacedæmoniorum, qui leges suas ab Apolline accepisse fingebat, vt ad earum obseruantiam populum inclinaret. Simile videtur Assuerus Hester 1. vbi dicitur, quod ipse fecit illud solennissimum conuiuium, vt ostenderet diuitias gloriæ regni sui, & magnitudinem atque iactantiam potentiæ. Iactantia igitur aliquando, sed raro proficit. Sed pro certo sæpius officit, quia scil. illi, qui se, genus, facta, & diuitias suas iactãt, se magis apud prudentes vituperant, quam exaltant. Vnde Valerius Maximus dixit, quod nihil est, quod magis diminuit laudis præconium, quam suos iactare successus. Quandoque etiam fit, quod præ indignatione audientium iurgia suscitant, iuxta illud Prouerb. 28. Qui se iactat, & dilatat, iurgia suscitat. Quandoque insuper ad sibi nocendum aliorum auaritiam irritant, & inuitant. Coruus enim piscis est, qui quãdo habet filios, semper grunnit, ita quod proprio sono se prodit, sicut ponit liber de Natura rerum. Et ideo a corui volucris similitudine dictus fuit. Sic verè est de multis, qui quando habent filios, id est, sufficientes vel diuitias aliquales non possunt abstinere a grunnitu, id est, a iactantia, vel à dictu. Et ideo sæpe fit, quod seipsos produnt, ita quod occasione iactantiæ propriæ alijs præda fiunt. Vnde Gregor. Hostes conuocat ad rapinam, qui suas eorum notitiæ diuitias denudat. Hierem. 48. Iactantiam eius scio, ideo super Moab eiulabo. Sed pro certo ista cito deficit, quia, vt communiter, tales vani gloriosi sunt illi, qui minus in prosperis perseuerant. Vnde Sapient 5. Quid nobis profuit superbia? quid diuitiarum iactantia? transierunt omnia velut vmbra. Vide in titulis infinitis.

A **Iaculum.** Nota, quòd in ſcriptura inuenitur

Iaculum
- Correctionis,
- Contritionis,
- Detractionis,
- Tentationis,
- Afflictionis,
- Damnationis.

¶Correctio enim pungit delinquẽtes. Vnde prælatis & prædicatoribus dicitur Hiere. 50. Non parcatis iaculis, quia Domino peccauit, ſcilicet Babylon. ¶Contritio pungit pœnitentes. 4. Reg. 13. Percute terram iaculo, & percuſſit tribus vicibus. Terra enim cordis noſtri percutienda eſt iaculo contritionis. Et hoc non ſemel, imo tribus vicibus, vt ſcilicet homo conteratur de peccato cordis, oris, & operis. ¶Detractio pungit innocentes. Pſalm. Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula. ¶Tentatio pungit negligentes, qui non ſunt bene armati virtutibus. Vnde 1. Paral. 11. Inuenerunt Saul ſagittarij, & vulnerauerunt eum iaculis. ¶Afflictio ſeu tribulatio pungit hic viuentes, quia ſcilicet & boni, & mali ſubiacent iaculis tribulationum. Et certe magis boni, quam mali. Vnde de Ioſeph dicitur Geneſ. 49. quod fratres ſui exaſperauerunt eum, inuideruntque illi, habentes iacula. ¶Damnatio pungit impios morientes. Vnde de Deo malos iudicante & puniente dicitur Zachar. 9. Dominus Deus ſuper eos videbitur, & exibit vt fulgur iaculum eius, & Dominus Deus in tuba canet, & vadet in turbine
B Auſtri. Vide Sagitta. ¶Cum iaculum ſit inſtrumentum bellicum, quod ſcilicet eſt longum, & ſtrictum, pro maiori parte ligneum, in ſui tamen extremitate ferreum & acutum, in ligno tamen, & in ferro rectum ad iaciendum, & de longè feriendum aptum, & ideo à iaciendo iaculum nuncupatum, poſſumus notare, quod per iaculum in ſcriptura poteſt intelligi

Punctura correctionis,
Læſura detractionis,
Iactantia damnationis.

Nam, chariſſimi,

Correctio pungit, & diſcutit,
Detractio turbat, & concutit,
Damnatio lædit, & percutit.

¶Primo igitur dico, quod iaculum ſignat correctionis puncturam. Iaculum enim debet habere lignum, & ferrum; lignum molle, & ferrum durum; lignum & ferrum curtum, vtrumque tamen planum & rectum. Et ſic propriè ſignat correctionem, ſeu iuſtitiæ executionem, quæ ſcilicet ſemper debet habere lignum, quod eſt molle, id eſt, mollitiem benignæ pietatis, & ferrum, quod eſt durum & acutum, id eſt, acutiem & duritiam auſteritatis & ſeueritatis, vt ſcilicet pungendo vngat, & vngendo pungat, Et vt etiam à iuſtitia pietas non recedat, nec alterum ab altero ſe diſiungat. Debet etiam ibi plus eſſe de ligno, quàm de ferro, id eſt, de molli dulcedine miſericordiæ, quàm de duritia ſeueritatis & iuſtitiæ, quia ſcilic. ſicut dicitur: Superexaltat miſericordia iudicis; vtrumque debet eſſe planum & rectum, vt ſcilicet ibi ſit planities in executione, rectitudo verò in intentione. Intentio enim illius, qui profert iaculum correctionis & iuſtitiæ, ſcilicet boni iudicis vel prælati, debet eſſe recta, executio verò debet eſſe plana & aperta veritate, & cunctis manifeſtiſſima auditate. Ioſuæ 4. Filij quoque Ruben incedebant per plana atque campeſtria. In factis enim iudiciarijs omnia debẽt planè, nudè, deliberatè, & ſine exaſperatione fieri, & debita rectitudine moderari. Quia ſcilicet tam lignum, quàm ferrum, id eſt, tam benignitas, quàm ſeueritas, ſemper debent habere rectitudinem æquitatis, & planam certitudinem veritatis. Vnde Eſaiæ 40. Erunt praua in directa, & aſpera in vias planas. ¶Et aduerte, quod iaculum correctionis valet ad quatuor, videlicet,

Ad
- Informandum incipientes,
- Stimulandum proficientes,
- Caſtigandum deficientes,
- Vulnerandum ſuperbientes.

Dico, ad incipientes informandum. Vnde 1. Regum 20. dicitur ſic: Venit puer ad locũm iaculi, quod miſerat Ionathas. Puer enim de nouo incipientem deſignat. Item valet ad proficientes ſtimulandum, vt ſcilicet magis ac magis proficiant in aratro virtutum. Vnde Eccleſiaſt. 30. Qui tenet arattum, & qui gloriatur in iaculo, ſtimulo boues agitat, & conuerſatur in operationibus eorum. Item valet ad deficientes caſtigandum. Vnde 4. Regum 13. Percute terram iaculo. Et 2. Regum 11. Direxerunt iacula ſagittarij ad ſeruos tuos ex muro deſuper. Item valet ad ſuperbientes vulnerandum, & occidendum. Vnde 1. Paralipo. 11. Aggrauatum eſt prælium contra Saul, & inuenerunt eum ſagittarij, & vulnerauerunt eum iaculis. Patet igitur, quod iaculum ſignat correctionis puncturam.

¶Secundo dico, quod iaculum ſignat detractionis læſuram. C
Lingua enim & verbum detractoris iaculo comparatur. Percutit enim à longinquo, & vbi homo non ſperat, & licet à principio videatur planum, molle, & rectum, & quadam intentionis rectitudine & compaſſionis vel amicitiæ planitie vallatũ, & rectum, in fine tamen lædendo & diffamando inuenitur acutum. Pſalm. Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula. Similes ſcilicet illi ſerpenti, qui dicitur iaculus, qui eſt in India, maximus & pennatus, de quo dicit Plinius, quod ſubito volat ſuper humeros elephantium, & boum, & ſanguinem eorum ſugendo, ipſos occidit. Sic verè detractores, vbi homo non cauet, ſubito inſiliunt in hominem, & ſanguinem, vbi eſt vita, id eſt, bonam eius famam ſugendo & auferendo, ipſum in aliorum opinione mortificant, & occidunt. Vnde Prouerb. 25. Iaculum & gladius, & ſagitta acuta, & ſic homo, qui loquitur contra proximum ſuum. Signat igitur iaculum detractionis læſuram.

¶Tertio dico, quod ſignat damnationis iacturam. Siue enim D
per iaculum accipiamus ſententiam Chriſti iudicantis (iuxta illud Zachar. 9. Exibit vt fulgur iaculum eius, & Dominus Deus in tuba canet, & vadet in turbine auſtrali) ſiue per iaculum accipiamus tormentum dæmonis punientis (iuxta illud, quod dæmonibus videtur dici de peccarore Hiere. 50. Non parcatis iaculis, quia Domino peccauit) iſtud tamen eſt verum, quod iſtud iaculum plus habet de ligno, quàm de ferro, quia ſcilicet, ſecundum doctores, Deus ſemper punit citra condignum. De peccatore igitur inferni iaculis interfecto poteſt dici illud Exod. 19. Lapidibus opprimetur aut confodietur iaculis. Et ſic patet triplex iaculum in ſcriptura, ſcilicet, iaculum correctionis, detractionis, damnationis. Vide de Lancea, Gladio, Sagitta, & ſimilibus.

Iam. Cum Iam ſit aduerbium temporis, ſignificat quandoque tempus præteritum, quandoque præſens, quandoque futurum. Pręteritum dico, ſicut cum dicitur Gen. 31 Iamque Iacob tetenderat tabernaculum, cum ſcilicet Laban conſecutus fuit eum. Præſens, ſicut Geneſ. 32. vbi Angelus dixit Iacob: Dimitte me, iam enim aſcendit aurora. Futurum, ſicut Gen. 46. vbi Iacob dixit Ioſeph: Iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam. ¶Iterum nota, quod iſtud aduerbium Iam ſumitur pro pluribus alijs aduerbijs, ſignat enim idem, quod de cætero, ſicut Ioan. 14. Iam non multa loquar vobiſcum. Item idem, quod tunc, ſicut Exo. 14. Iam aduenerat vigilia matutina. Item idem, quod nunc, ſicut Ioan. 15. Iam vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis. Igitur quocunque modo ſumatur Iam, dico, quod communiter accipitur pro tempore præſenti perfectè completo. A

¶Et ſic notabo moraliter, quod in ſcriptura reperitur B

Vnum Iam, quod ſpectat ad
- Deum,
- Iuſtum,
- Impium,
- Beatum.

¶Primo dico, quod eſt vnum Iam, quod ſpectat ad Deum, quia pro certo Deus præſentialiter, cito, ſtatim, iam, & celeriter facit opera ſua, Neſcit enim tarda molimina Spiritus ſancti gratia. Et ſic dico, quod Deus habet

Vnum Iam, quod eſt
- Præſentiæ,
- Clementiæ,
- Potentiæ.

Deus enim ſe præſentat omnibus patenter, videlicet, per beatam incarnationem. Vnde Exod. 19. Iam nunc veniam ad te in caligine nubis, vt audiat populus me loquentem ad te. Et ideo nos debemus dicere de iſto Iam illud, quod canitur: Iam lucis orto ſydere, Deum precemur ſupplices, &c. Denique Deus nos vocat clementer, nos ab æterno prædeſtinando, gratiam infundendo, & in fine gloriam nobis concedendo. Vnde de prædeſtinatione dici poteſt illud Eccleſ. 6. Qui futurus eſt iam, vocatum eſt nomen eius. De gratia vero & gloria dicitur animæ ſanctæ in perſona ipſius Dei illud Cantic. 2. Iam hyems tranſijt, imber abijt, & receſſit. Surge amica mea, & veni. Deus inſuper nos gubernat potenter, ſcilicet, quia pro certo iſte eſt in ſe perpetuus, ſicut dicitur Roman. 6. Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Erga malos vero eſt rigidus & ſeuerus. Vnde de iſto Iam dicitur Exod. 14. Iam aduenerat vigilia matutina, & Dominus reſpexit ſuper caſtra Ægyptiorum, & interfecit exercitum eorum, & ſubuertit rotas curruum eorum, ferebanturque in profundum, iſtud potiſſimè faciet in iudicio, quando verificari poterit illud Iam, de quo dicitur Exod. 19. Iam aduenerit dies tertius,

& mane

& mane inclaruerat, & ecce cœperunt audiri tonitrua, & micare fulgura, & nubes densissima operire montem, clangorq; buccinæ vehementius perstrepebat. Istud est igitur vnum Iam, quod C spectat ad Deum. ¶ Secundo dico, quod est vnum Iam, quod pertinet ad iustum. Iusti enim bona opera non procrastinant, sed iam, id est, statim, & celeriter ad bene operandum festinant. Et sic nota, quod isti habent

Vnum Iam, quod est
- Charitatis & amicitiæ,
- Puritatis & innocentiæ,
- Libertatis & eminentiæ,
- Fidelitatis & prouidentiæ,
- Stabilitatis & permanentiæ,
- Sedulitatis & diligentiæ,
- Humilitatis & pœnitentiæ,
- Sagacitatis & sapientiæ.

¶ Iusti igitur habent vnum Iam magnæ charitatis, quia scil. alter alterum principaliter diligit, & ad amoris amplexus vocat celeriter, & intendit. Marc. 10. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro. ¶ Item habent vnum Iam magnæ puritatis, semper enim volunt esse innocentes & continentes. Vnde illud Ioan. 15. Iam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. ¶ Item habent vnum Iam magnæ libertatis, quia scilicet iam sunt soluti ab omni seruitute mortalis peccati, & constituti in libertate filiorum Dei. Ioan 15. Iam non dicam vos seruos, sed amicos, &c. ¶ Item habent vnum Iam, quod est magnæ fidelitatis, quia scilicet iusti semper volunt inueniri fideles, & veri, & maximè in administrationibus sibi creditis, & commissis. 1. Corinth. 4. Hic iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. ¶ Item habent vnum Iam, quod est stabilitatis. Nolunt enim de cætero vacillare. Ephes. 2. Iam non sumus paruuli fluctuantes. ¶ Item habent vnum Iam, quod est sedulitatis. Nolunt enim de cætero dormire in peccato, sed iam surgere de peccato. Roman. 13. Hora est iam nos de somno surgere. ¶ Item habent vnum Iam, quod est humilitatis, quia scilicet humiliter pœnitent & humiliter reuertuntur ad Christum, figurati in illo prodigo reuertente ad patrem, Luc. 15. Pater, peccaui in cœlum, & coram te, & iam non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut vnum de mercenarijs tuis. Et meritò, quia isti audiunt præceptum Apostoli, Ephes. 4. Qui furabatur, iam non furetur. ¶ Item habent vnum Iam, quod est auctoritatis, seu sagacitatis, scilicet, officium alios docendi, & eis prædicandi & conuertendi. Vnde Christus dixit Petro Lucæ 5. Ex hoc iam eris homines capiens. D Istud est igitur Iam, quod spectat ad iustum. ¶ Tertio dico, quod est vnum Iam, spectans ad impium. Et sic notabo, quod

Impij Iam
- Sæuitia sunt effrænati,
- Luxuria sunt maculati,
- Infamia sunt deprauati,
- Altaria sunt detestati,
- Ab Ecclesia sunt elongati.

¶ De sæuitia patet Genes. 19. vbi dicitur, quòd iam prope erat, vt portas effringerent, vt scilicet violenter intrarent in domum Loth. ¶ De luxuria potest dici illud Numer. 12. Ecce iam dimidium carnis deuoratum est à lepra. ¶ De infamia dicitur Ioan. 11. Domine, iam fœtet, quatriduanus enim est. ¶ De indeuotione vero seu fuga ab altari, vel Ecclesia dicitur 2. Macchab. 4. quod sacerdotes non iam circa altaria dediti erant, sed contempto templo cupiebant participes fieri palæstræ. Et 1. Corinth. 11. dicitur ipsis malis: Conuenientibus vobis in vnum, iam non est dominicam cœnam manducare, &c. Istud est igitur vnum Iam, E spectans ad impium. ¶ Quarto dico, quod est vnum Iam, spectans ad beatum. Beati enim iam sunt extra miseriam, & laborem. Et sic nota, quod istud est

Vnum Iam
- Perspicui splendoris,
- Continui saporis,
- Proficui valoris,
- Perpetui honoris.

¶ Beati igitur iam vident Dominum splendore lucido. Vnde canitur illud: Ecce iam noctis tenuatur vmbra, lucis aurora rutilans coruscat. Et illud: Aurora iam spargit polum. ¶ Item beati iam tenent terminum sopore placido. Vnde Apocal. 14. Amodò iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis. ¶ Item beati iam fructus colligunt valore splendido. Ioan. 4. Videte regiones, quia albæ sunt iam ad messem. Et Luc. 21. Videte ficulnea, & omnes arbores, cum iam producunt ex se fructum, scitis, quia prope est æstas: sic & vos, cum videbitis hæc fieri, scitote, quia prope est regnum Dei. ¶ Item beati iam caput erigunt honore solido. Vnde ipsis dicitur Eph. 2. Fratres, iã nõ estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum, & domestici Dei. Et Galat. 4. dicitur de quolibet beato: Itaque iam non est seruus, sed filius; quod si filius, & hæres per Deum. Quod nobis concedat &c.

¶ Sed si vis adhuc dicere, nota, quod Iam est aduerbium temporis, quod idem signat, quod statim, vel nunc, vel de cætero. F Signat enim tempus illud præteritum, quod immediatè præcessit; vel illud præsens, quod iam accessit; vel futurum, quod immediatè successit. ¶ Signat, dico, præteritũ tempus, quod immediatè præcessit, sicut cum dicitur Cant. 2. Iam hyems transijt, imber abijt, & recessit, &c. ¶ Item signat tempus præsens, quod iam accessit, sicut cum dicitur Gen. 24. Iam nunc experimentum vestri capiam. Et illud: Hora est iam nos de somno surgere. Roman. 13. ¶ Item signat tempus futurum seu succedens, sicut cum dicitur Luc. 5. Ex hoc iam eris capiens homines. Et Exod. 19. Iam nunc veniam ad te in caligine nubis. ¶ Cum igitur Iam signat quandam temporis subitam breuitatem, possum notare moraliter, quod in scriptura inuenitur

Vnum Iam, spectans ad
- Mortales,
- Morales,
- Lethales,
- Pœnales,
- Vitales.

¶ Primo ergo dico, quod est vnum Iam, significans vitæ breuitatem, quia scilicet vita ista mortalis non est, nisi vnum Iam, id est, vnum quid momentaneum atque præsens. Vnde Genes. 46. Iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam. Et illud Rom. 4. Non considerauit Abraham corpus suum iam emortuum. Et Matth. 3. Iam securis ad radicem arboris posita est. ¶ Secundo dico, quod G est vnum Iam, significans morum bonitatem, seu promptam voluntatem, & istud est, quando quis in statu gratiæ semper est promptus ad bonum aliquod faciendum. Et sic dico, quod boni habent vnum Iam, id est, vnum statum gratiæ, pœnitentiæ, & virtutis. Istud est enim

Iam
- Pœnitentiæ, quod est lacrymosum,
- Diligentiæ, quod est operosum,
- Pudicitiæ, quod est gratiosum,
- Amicitiæ, quod est dulcorosum,
- Fidelitatis, rite diuidendo,
- Legalitatis, nihil subtrahendo,
- Nobilitatis, nihil seruiendo,
- Stabilitatis, bonis inhærendo,
- Fœcunditatis, bona producendo,
- Societatis, simul conuiuendo.

¶ Dico igitur, quod boni habent vnum Iam, id est, vnam horam pœnitentiæ. Talis fuit illa hora, & illud Iam, de quo dicitur Lucæ 15. vbi filius prodigus pœnitens dicebat patri: Pater, peccaui in cœlum, & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut vnum ex mercenarijs tuis. ¶ Item boni habent vnum Iam diligentiæ. Status enim gratiæ est vnum Iam, & vna spiritualis hora, in qua est euigilandum, & ad bonos labores surgendum, & insistendum. Rom. 13. Hora est iam nos de somno surgere, nunc enim propior est nostra salus. ¶ Item boni habent vnum Iam pudicitiæ. Ioan. 15. Iam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. ¶ Item boni habent vnum Iam amicitiæ. Ioan. 15. Iam non dicam vos seruos, sed amicos. ¶ Item boni habent vnum Iam fidelitatis. 1. Cor. 4. Iam quæritur inter dispẽsatores, vt fidelis quis inueniatur. ¶ Item isti habent vnum Iam legalitatis. Hora enim status gratiæ non admittit perditionem, nec furtum. Eph. 4. Qui furabatur, iam non furetur. ¶ Item boni habent vnum Iam nobilitatis, seu libertatis. Ista enim hora non admittit aliquam seruitutem peccati. Ioan. 15. Iam non dicam vos seruos, sed amicos. Et Galat. 4. Itaque iam non est seruus, sed filius. ¶ Item dico, quod isti habent vnum Iam stabilitatis. Vnde de bonis dicitur illud Eph. 4. Iam non simus paruuli fluctuantes. ¶ Item habent vnum Iam fertilitatis, seu fœcunditatis, quia sc. hora gratiæ semper solet bonorum operum fructib. abundare. Vnde Luc. 21. Videte ficulneam, & omnes arbores, cum producunt iam ex se fructum, &c. ¶ Item isti habent vnum Iam societatis, quia scilicet hora & status gratiæ concordiam & vnitatem requirit. Marc. 10. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Istud est igitur Iam, id est, tempus & hora gratiæ, in qua spiritus mittitur, Deus quæritur, homo instruitur. Spiritus (dico) mittitur. Vnde canit Ecclesia illud hymnicum: Iam Christus astra ascenderat, regressus, vnde venerat, promissum patris munere, sanctum daturus spiritum. Deus etiam requiritur. Vnde illud: Iam lucis orto sydere, Deum precemur supplices, &c. Et illud. Iam bone pastor Petre &c. Denique homo instruitur. Vnde illud: Doctor egregie Paule, mores instrue &c. Et beato Petro etiam fuit dictum Luc. 5. Ex hoc iam eris homines capiens per prędicationem. Istud est enim Iam, significans morum bonitatem seu sanctitatem. ¶ Tertio dico, quod est vnum Iam, quod signat H culpæ prauitatem. Iam enim quandoq; refertur ad tempus culpæ, quia scil. peccatores habent suum Iam, id est, suum tempus transitorium, & breue. Et notabis, quod istud est

Vnum Iam
- Fœtoris & immunditiæ,
- Languoris & negligentiæ,
- Putoris & violentiæ,
- Erroris & ignorantiæ,
- Ardoris & auaritiæ.

¶Et sic dico, quod Iam est in fœtore vir luxuriosus, similis Lazaro mortuo & sepulto, de quo dicitur Ioan. 6. Domine, iam fœtet, quadriduanus est. ¶Item est in languore vir delitiosus, & maximè apparet in malis ecclesiasticis, qui valdè sunt negligentes in officio diuino, & seruitio. 2. Macchabæ. 4. Erat autem inauditum scelus, ita vt sacerdotes iam non circa altaris officia dediti essent. ¶Item Iam est in furore vir malitiosus, sicut de illis pessimis dicitur Gene. 19. Iam prope erat, vt fores effringerent. ¶Item Iam est in errore vir obliuiosus, seu etiã vir ignorans, & caliginosus. Vnde ignorantibus potest Dominus dicere illud Ioan. 16. Modicum iam, & non videbitis me. ¶Item Iam est in ardore vir ambitiosus & potissimè vir auarus, & simoniacus, de quo Num. 13. Iam dimidium carnis eius deuoratum est à lepra. Et sic dico,
I quod est vnum Iam, quod signat culpæ prauitatem. ¶ Quarto dico, quod est vnum Iam, quod signat pœnæ grauitatem, hoc est dictum, statum & tempus hominum damnatorum. Et sic dico, quod istud est vnum Iam, id est, vnum tempus statim & subito affuturum, quia scilicet præsens vita pro momento, & pro nihilo reputatur. Iam enim, id est, subito, & ex insperato

Veniet Christus,
- Qui pompas absterget,
- Qui malos submerget,
- A quo ignis emerget.

¶Christus enim ad iudicium veniens, pompas absterget, & eradicabit. Vnde de isto Iam dicitur, vel dicere potest ipse Dominus cuilibet peccatori illud Exod. 33. Iam nunc depone ornatum tuum, vt sciam, quid facturus sim tibi. Ornatus enim luxum & pompam rerum terrenarum designat. ¶Item malos submerget atque suffocabit. Vnde Exo. 13. Iamque aduenerat vigilia matutina, & ecce Dominus respiciens super castra Ægyptiorum per columnam ignis & nubis, interfecit exercitum eorum, & subuertit rotas curruum eorum, ferebaturque in profundum. ¶ Item ab eo ignis emerget, qui cuncta cremabit. Exod. 19 Iam aduenerat dies tertius, & cœperunt audiri tonitrua, & micare fulgura, & nubes densissima operire montem. Sequitur: Et descendit Dominus super montem in igne, & ascendit fumus ex eo, sicut de fornace. Ista enim possunt intelligi de igne, qui præcedet iudicium, vel de igne inferni, qui sequetur. Signat igitur
K istud aduerbium (Iam) infernalis pœnæ grauitatem. ¶ Quinto dico, quod inuenitur vnum Iam, significans vitæ sanctitatem, sc. vitam æternam, & gloriam beatorum. Et sic nota, quod istud est vnum Iam

- Lucis atque claritatis,
- Pacis atque charitatis,
- Honoris & auctoritatis,
- Quietis & securitatis.

¶Ibi enim vigebit claritas cognitionis veræ. Genes. 32. Dimitte me, iam enim ascendit aurora. Aurora, dico, id est, claritas æterna, de qua cantatur: Aurora iam spargit polum, terris dies illabitur. ¶ Item ibi vigebit tranquillitas seu sinceritas dilectionis charæ. Vnde Cantic. 2. dicitur: Iam hyems transijt, imber abijt, & recessit. Surge amica mea, & veni. ¶ Item ibi vigebit auctoritas conditionis claræ, quia scil. omnes erunt ciues & domestici Dei. Ephe. 2. Fratres, iam non estis hospites, & aduenæ, sed estis ciues sanctorum, & domestici Dei, &c. ¶Item ibi vigebit dulcor quietionis puræ. Vnde Apoc. 13. Amodo iam deficit spiritus, vt requiescant à laboribus suis. Sic igitur patet, quomodo iam signat diuersorum temporum, seu statuum qualitates, scil. gloriæ, pœnæ, culpæ, gratiæ, & naturæ.

A **Ianua.** Nota, quod ianua idem est, quod introitus domus, ostium, porta, & ingressus. Et possumus notare, quod in scriptura reperitur multiplex ianua, tam in bono, quàm in malo. ¶ Primo igitur dico, quod ianua potest significare in malo. Et sic dico, quod in scriptura inuenitur Ianua,

- Per quam ingredimur,
- Per quam egredimur,
- Per quam aggredimur,
- In qua congredimur.

¶Est igitur ianua vitæ, per quam est ingressus, id est, ad mundũ. Ista enim est ianua, de qua dicitur Matth. 26. quod exeunte Petro ianuam vidit eum alia ancilla, quia sc. ancilla id est, seruitus miseriarum apprehendit quemlibet istam ianuam exeuntem. ¶Est etiam ianua mortis, per quam est egressus, scilic. de carcere corporis ad iudicium. Iaco. 5. Iudex ante ianuam assistit. ¶Denique est ianua sensuum, per quam fit aggressus, quia sc. ibi hostes animæ faciunt prælium, & ibi semper nituntur apponere vitiorum incendium. Psalm. Exciderunt ianuas eius in idipsum, incenderunt igni sanctuarium tuum in terra. ¶Insuper est ianua inferni, in qua erit mortalis congressus, vbi sc. peccator claudetur in perpetuæ seruitutis domicilium. Vnde de seruo dicitur Deuterono. 15. Perforabis aurem eius in ianua, eritque tibi seruus sempiternus. Et sic ianua potest significare in malo. ¶ Secundo B
dico, quod ianua potest significare in bono. Et sic dico, quod in scriptura inuenitur Ianua

- Culminis & eminentiæ,
- Fidei & pœnitentiæ,
- Pacis & affluentiæ,
- Cordis & conscientiæ.

¶Est (dico) ianua prælaturæ vel eminentiæ, per quam sc. intratur ad beneficia ecclesiastica. Et ideo in ea debet sedere prudens ianitor vel prælatus, qui sc. debet esse vigil & diligens, iuxta illud Matth. 13. Ianitori præcepit vt vigilet. Et etiam debet esse prouidus, sc. ad præcauendum, ne mali intrent, & ad introducendum bonos &c. 2. Paralipo. 35. Ianitores per portas singulas obseruabant. Quia tales ianuæ sunt bonis aperiendæ, malis claudendæ & obserandæ. Actor. 21. Statim clausæ sunt ianuæ. Nota tamen, quod Lazarus plenus vlceribus stabat ad ianuam. Sic ambitiosi &c. ¶Item est ianua fidei vel pœnitentiæ, istæ enim sunt duæ ianuæ, per quas itur ad cœlum. Hester 6. Reuersus est Mardochæus ad ianuam palatij ¶Item est ianua pacis & affluentiæ, sc. ianua Paradisi. Psalm. Ianuas cœli aperuit, & pluit illis manna ad manducandum. ¶Item est ianua cordis & conscientiæ. Vnde Act. 12. Præ gaudio non aperuit ianuam ¶ Sed si vis, nota breui- C
ter, quod in scriptura sunt quædam Ianuæ

- Claudendæ,
- Aperiendæ,
- Obserandæ,
- Intrandæ.

Ianua claudenda est ianua sensuum corporis humani, istam enim debemus claudere, ne mala desideria valeant subintrare. Taxus enim cauda pilosa ianuam cauernæ, per quam ventus intrat, dicitur claudere, aliam vero ianuam, per quam ventus non venit, dicitur aperire, quia scilic ianuam sensuum corporis, per quam ventus vanitatis intrat, cum cauda, id est, cum mortis memoria debemus obstruere. Ianuam vero bonarum affectionum debemus Deo & bonis spiritualibus reserare De hoc dicitur Ioan. 20. Venit Iesus clausis ianuis, & dixit: Pax vobis. Iesus autem venit ad nos per gratiam, quando sensus corporis sunt clausi per diligentem custodiam. Et tunc habet homo pacem interius, quando non possunt intrare hostes exterius. Sed quando ianuæ sensuum sunt apertæ, latrones & hostes delectationes & tentationes sunt ad intrandum vsque ad animam statim promptæ. Vnde Iob 30. Aperta ianua irruerunt in me. Ianuæ enim sensuum non solent incedi solum per malas delectationes vel fraudulenter aperiri per falsas suggestiones, imò etiam frangi, & violenter intrari per fortes tentationes. Psalm. Quasi in sylua lignorum securibus exciderunt ianuas eius in idipsum. ¶ Ianua aperienda est ianua cordis nostri, quam sc. debemus Deo aperire, per bonum desiderium & affectum, vt per gratiam ad nos intret. Vnde Apoca. 3. Ecce sto ad ostium, & pulso, si quis aperuerit mihi, intrabo ad eum, & manducabo cum illo. ¶ Ianua obseruanda est ianua Ecclesiæ, seu ingressus status ecclesiastici, ista est enim ianua palatii Christi, vbi prælati sicut boni ianitores sedent, vt indignos arceant, dignos vero recipiant, & admittant. Hester 2. Mardochæus ad ianuam Regis morabatur. ¶ Ianua intranda est ianua Paradisi, de qua Esa. 45. Aperiam ante eum ianuas. Ista tamen est sicut ianua ordinati conuiuij, quæ solis honestis & nobilibus aperitur, inhonestis vero clauditur Exemplo virginum Matth. 25. quia sc. ianua nuptiarum prudentibus fuit aperta, & fatuis fuit clausa. Vnde Act. 21. Statim clausæ sunt ianuæ. ¶Et si vis, circa hoc nota, quod sicut ianitor portæ pala- D
tij Papæ, vel Regis habet officium

- Iudicantis, quia discernit,
- Inuitantis, quia recipit,
- Refutantis, quia excludit,
- Expectantis, quia continuè ibi persistit,
- Defendentis, quia custodit,
- Vigilantis, quia non dormit.

¶ Sic prælatus custodiens ianuam Ecclesiæ, debet iudicare, & discernere inter ingredientes. Iacob. 5. Iudex ante ianuam assistit. ¶ Habet inuitare & recipere, scilicet, bonos, sicut de ancilla Apostolorum dicitur Actorum 12. quod audiens Petrum stare ante ianuam, præ gaudio non statim aperuit, sed introcurrens ad Apostolos, tandem Petrum interius introduxit. Quia re vera ad bonam ancillam ostiariam, id est, ad bonum prælatum pertinet, quod quando videt Petrum, id est,

aliquem ſanctum virum, ianuam Eccleſiæ, ſtatumque Eccleſiaſticum introire volentem, multum debet gaudere, non tamen ipſum ſtatim debet introducere, quia ſcriptum eſt 1. Tim. 2. Nemini cito manus imponas. Imo debet cum Apoſtolis, id eſt, cum alijs bonis perſonis conſilium habere, & eum tandem gaudenti animo acceptare. ¶ Item habet refutare & excludere, ſcilicet malos 2. Paralipomen. 35. Ianitores per portas ſingulas obſeruabant (ſupple) ne intrarent hoſtes. ¶ Item habet expectare, vt audiat, quæ ad eam deferantur, iuxta illud prædictum Heſter 2. Mardochæus ad Regis ianuam morabatur. ¶ Item habet defenſare, & protegere, ſcilicet contra hoſtes Eccleſiæ, hoc eſt, contra dæmones, hæreticos, & tyrannos, quod ſcilicet per prædicationem ſolet potiſſime fieri. Vnde Nehem. 10. Ibi erant ſacerdotes, & cantores, & miniſtri. Cantores enim prædicationem deſignãt. ¶ Item habet vigilare, & attendere, ſcilicet ad horam, ne fur veniat, & ne ſinat perfodi domum ſuam, & etiam qua hora dominus ipſius ſit venturus. Vnde Marc. 13. Ianitori præcepit, vt vigilet, &c. Vide de Oſtio & de Porta, & Intrare, Ingredi, Claudere, Aperire, & ſimilibus.

A **Ibi.** Nota, quod Ibi eſt aduerbium loci, ſemper ſignificans aliquam certam dimenſionem localem, habitationem, ſeu manſionem. Nihil enim eſt dare in hoc mundo quin habeat ſuum Ibi. Ergo loquendo moraliter dico, quod iſtud aduerbium Ibi poteſt referri ad illa loca quæ concernunt Chriſtum, & ad illa loca, quæ concernunt iuſtum, & ad illa loca, quæ concernunt beatum, & ad illa, quæ concernunt iniuſtum. ¶ Et primo quidem dicamus de Ibi, quod concernit Chriſtum. Conſtat enim quod Chriſtus habuit diuerſa Ibi, id eſt, diuerſa loca, in quibus manſit corpraliter, & etiam adhuc, in quibus manet ſpiritualiter. Sic igitur notabo, quod Chriſtus habuit

Vnum Ibi, in quo { Latitauit, / Dimicauit, / Reclinauit, / Triumphauit, / Diſputauit, / Feſtinabit, / Habitabit.

Latitauit ſub vmbra corporis in matris lilio,
Dimicauit ſub ramis arboris in crucis prælio,
Reclinauit ſub Petra marmoris in ſepulchri dolio,
Triumphauit de morte ſplendoris reſumpto pallio,
Diſputauit cum zelo pectoris de culpæ lolio ſeu polio,
Feſtinabit poſt fluctus æquoris in cœli ſolio,
Habitabit in cordis anchoris gratiæ folio.

¶ Primum Ibi eſt corpus virginis, in quo latitauit alma diuinitas Ezech. 8. Ecce ibi gloria Domini. In iſto enim Ibi, id eſt, in corpore virginis glorioſæ fuerunt factæ nuptiæ diuinitatis, & humanitatis Ioan. 2. Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galileæ, & erat mater Ieſu ibi. ¶ Secundum Ibi eſt lignum ſanguinis, in quo dimicauit ſtrata humanitas. Abacuc 3. Cornua ſcilicet crucis, in manibus eius, ſcilicet Chriſti, ibi abſcondita eſt fortitudo eius. Sequitur: Ante faciem eius ibit mors. ¶ Tertium Ibi eſt ſepulchrum tegminis, quo ſcilicet reclinauit carnis neceſſitas. Gen. 49. Ibi ſepultus eſt Iſaac. ¶ Quartum Ibi eſt ſtatus luminis, quod recuperauit victrix ſublimitas, ſcilicet, in reſurrectione & aſcenſione. Exod. 24. Aſcende ad me in montem, & eſto ibi. Verbum eſt patris ad filium. ¶ Quintum Ibi eſt vallis turbinis, in qua iudicabit, ſeu diſputabit alta ſeueritas, ſcilicet, in valle Ioſaphat. Ioan. 3. Ibi ſedebo vt iudicem omnes gentes. ¶ Sextum Ibi eſt domus numinis, in quo nos feſtinabit ſeu præmiabit regnans æternitas, quia ſcilicet ſicut dicitur Marc. 16 Ipſe præcedet vos in Galilæã, id eſt, in Paradiſum, ibi eum videbitis, ſicut dixit vobis, Viſio enim tota merces eſt. ¶ Septimum Ibi eſt pectus hominis, quod inhabitabit ſumma benignitas, quia ſcilicet Deus per gratiam habitat in corde humano, quando ipſum purum inuenit, atque mundum, de quo poteſt dicere anima cordi ſuo illud 4. Reg. 4. Animaduerto, quod vir iſte ſanctus eſt, qui tranſit per nos frequenter. Faciamus igitur ei cœnaculum paruum, & ponamus in eo lectulum, & menſam, & ſellam, & candelabrum, vt cum venerit, maneat ibi. In iſto enim ibi, hoc eſt, in corde humano tunc ſpiritualiter requieſcit & manet, quando munditiam ibi reperit & quando menſam miſericordiæ, cellam iuſtitiæ, & candelabrum ſapientiæ noſter animus ibi tenet, vt proprie dicat homo illud Ezech. 2. Ecce ibi ſuper me manus Domini. Sed quid? pro certo iſte vir ſanctus Chriſtus, dimiſit hodie in multis hominibus iſtud Ibi propter peccata, & immunditias vitiorum Eſa. 13.
B Non habitabit ibi vir, nec incolet eam filius hominis. ¶ Sic igitur patet quomodo iſtud aduerbium, Ibi, quandoque refertur ad iuſtum. Et ſic dico, quod iſtud ibi ſignat quædam certa, & determinata loca iuſtis hominibus deputata. Et ſic notabo, quod in ſcriptura reperitur vnum Ibi vel vnum ſtadium,

In quo { Pugnant iuſti militantes, / Vernant iuſti contemplantes, / Regnant iuſti triumphantes,

Primum Ibi ſignat eccleſiam, vbi viget gratię puritas,
Secundum Ibi ſignat ſcripturæ ſophiam, vbi viget doctrinæ veritas,
Tertium Ibi ſignat cœleſtem gloriam, vbi viget æterna claritas.

Dicam igitur, quod eſt vnum Ibi, id eſt, vnus certus locus, in quo pugnant iuſti, ſicut in ſtadio, & iſtud eſt Eccleſia militans, in qua ſcilicet ſemper abundat labor & pugna, tribulatio & anguſtia, ſeu dolor. Ibi enim dolores vt parturientis, in ſpiritu vehementi conteres naues Tharſis Pſal. 37. Nauicula enim Petri ſemper iactatur magnis fluctibus, & vnda tribulationum & tentationum inceſſanter impellitur, ita quod neceſſe eſt, quod ad Deum deuotis precibus continue recurratur, & quod Domine ſalua nos, perimus, cum magnis vocibus exclametur, Matth. 8. Et aduerte, quod ſicut homo exiſtens in mari, dum imminent maris pericula, omnino neceſſe habet ibidem reſidere, cũ inde exire nequeat, niſi ad mortem, ad periculum, & ad mare: ſic cum extra ſtatum Eccleſiæ non ſit ſalus, neceſſe eſt, quod continue per fidem & gratiam remaneamus ibidem, & quod inde nullatenus recedamus. Ita etiam dico de religione, quod quicunque per profeſſionem ibi exiſtit, inde amplius ſine periculo non exibit. Lucæ 19. In quamcunque domum intraueritis, ibi manete. Iſtud enim Ibi videtur ſimile illi nemori, vbi habitabant puellę fatatæ, ſicut ponitur in hiſtoria Alexandri, quæ quamdiu morabantur ibidem, viuebant, ſi vero aliquo caſu vmbram nemoris dimitterẽt, morti continuo ſubiacebant. Nemus eſt religio, vel Eccleſia. Vmbra vero eſt fides, ſeu gratia. Iſta enim ſunt, intra quorum ambitum puellæ, id eſt, animæ poſſunt viuere, & ſi inde receſſerint, neceſſe eſt primo per culpam, & poſt per pœnam miſerabiliter interire. Et iſta bene videntur figurata 3. Reg 2. vbi Rex Salomon dixit Semei: Ædifica tibi domum in Hieruſalem, & habita ibi, & non egredieris inde huc atque illuc, quacunque enim die egreſſus fueris, & tranſieris deſertum, Cedro, ſcito, te interficiendum. Quod ſcilicet poſtea factum eſt, quia ſcilicet tandem Semei oblitus mãdata, iuit in Geth, ad repetendum ſeruos ſuos, qui illuc fugerant, & ſic a Salomone fuit occiſus. Sic vere chariſſimi, cum ciuitas Hieruſalem, id eſt, Eccleſia militans vel religio ſit nobis aſſignata ad habitandum, & ſub pœna mortis æternæ abinde non exeundum, reſtat, vt quicunque inde per peccatum vel apoſtaſiam exiuerit, mortis æternæ periculis ſubiacebit. Seruos igitur noſtros, id eſt, mundi diuitias non debemus velle repetere, nec in Geth, qui interpretatur torcular, vel opprimens, id eſt, in mundum, vel in peccati oppreſſionem redire, alioquin neceſſe habebimus æternaliter interire. In iſta igitur Hieruſalẽ maneamus, & inde nullatenus recedamus Num. 11. Egreſſi, ſcilicet, filij Iſrael, de ſepulchro concupiſcentiæ, venerunt in Aſſeroth, & manſerunt ibi. Aſſeroth interpretatur beatitudines mortales, ſignificans Eccleſiæ, vel religionis ſtatum, vbi & non alibi poſſunt beatitudines mortales, id eſt, quæ haberi poſſunt à mortalibus, inueniri. ¶ Et nota, ſi vis, quod iſtud Ibi eſt inhabitandum C
quia eſt

Locus { Redemptionis pro delinquentibus, / Deuotionis pro Deo ſeruientibus, / Eruditionis pro ignorantibus, / Contemplationis pro ſpeculantibus, / Peregrinationis pro mundi contemplantibus, / Sanctificationis pro Deum laudantibus, & ei miniſtrantibus.

¶ Item quod ibi ſit locus redemptionis patet, quia ibi ſunt ſeptẽ ſacramenta, & alia ſalutis remedia, per quæ redimitur, & mũdus redditur omnis homo Micheæ 4. Ibi liberaberis, ibi redimet Dominus te de manibus inimicorũ tuorũ. ¶ Item quod ibi ſit locus deuotionis, patet Gen. 35. vbi de Iacob dicitur, quod ibi ædificauit altare Domino. Altare, dico, id eſt, cultum deuotionis, & orationis. ¶ Item quod ſit locus eruditionis, patet Luc. 4. vbi de Ieſu dicitur, quod ipſe deſcendit Capharnaum, ibique docebat ſabbathis. ¶ Item quod ibi ſit locus contemplationis, patet in Pſ. vbi dicitur, quod ibi Beniamin adoleſcentulus in mentis exceſſu. ¶ Item quod ibi ſit locus peregrinationis, patet Gen. 26. Quieſce in terra, quam dixero tibi, & peregrinare ibi. ¶ Item quod ibi ſit locus ſanctificationis ſeu ſanctæ habitationis, patet Nehem. 10. vbi ſic dicitur: Ibi erant ſacerdotes, Leuitæ, cantores, & ianitores, vbi oſtenduntur quatuor genera perſonarum, quæ habitant in hoc ibi, videlicet hi, qui

Præbent diuinitati thura [Sacerdotes.]
Aſſiſtunt mente pura [Leuitæ.]
Colunt ſcripturarum rura [Cantores.]
Regunt iuſtitiæ iura [Ianitores.]
Chriſto præbent thura ſacerdotes innocentes,

Assistunt mente pura Leuitæ ministrantes,
Iustitiæ iura reddunt ianitores præsidentes,
Scripturarum rura colunt cantores prædicantes.

De istis igitur quatuor generibus personarum, sc. innocentibus & simplicibus sacerdotibus, puris Leuitis & ministrantibus, pręsidentibus & ianuas Ecclesiæ custodientibus, scientificis & prædicantibus, potes dilatare, quomodo ipsi sunt in isto Ibi, id est, in Ecclesia militante, & potes videre in alijs, scil. vbi sacerdos, Leuita, ianitor vel ianua, & vbi cantor &c. Breuiter igitur de isto Ibi, id est, de Ecclesia militante, & de bonis personis ibidem Deo seruientibus in gradibus & statibus diuersis potest dici illud Esa. 65. Educam de Iacob semen, & de Iuda possidentem montes sanctos, & hæreditabũt eam electi mei, & serui mei habitabunt ibi. Patet igitur, quod est vnum Ibi, in quo iusti pugnant, sicut in
D stadio, sc. Ecclesia. ¶ Secundo dico, ꝙ est vnum Ibi, in quo docti vernant sicut in studio, & istud nihil aliud est, quàm locus sacræ scripturæ, quæ sc. est proprius locus, & certum Ibi, vbi viri scientifici studendo cogitant, & laborant. Figurati in Helia, de quo dicitur 3. Reg. 17. quod Dominus sibi dixerit: Vade, & absconde te in torrente Carith, qui est contra Iordanem, & de torrente ibi bibes, coruisq; pręcepi, vt pascant te ibi. Carith interpretatur signum occurrentis; Iordanis, riuus iudicij; significant scripturã, vbi multa signa mirabilia inueniuntur & occurrunt, & vbi sicut in riuulo, vel in fonte scaturiunt iudicia veritatis. Helias igitur, id est, quilibet doctus homo, de tali semper torrente, i. defluẽtis sacræ scripturæ debet bibere, & ibi se abscondere, vt melius studeat, & latere. Et tunc fiet, quod corui, i. sancti doctores per pœnitentiam denigrati, ipsum nutrient per doctrinam, sibiq; ministrabunt, & dabunt veræ scientiæ disciplinam. Istud est igitur illud Ibi, vbi viri speculatiui meditantur. Psa. Ibi Beniamin adolescentulus in mentis excessu. Et vbi simplices docentur, & informantur. Cant. 8. Apprehendam te, & ducam te in cubiculum genitricis meæ, ibi me docebis. Verba sunt discipuli ad magistrum. Mater enim nostra est Ecclesia, cubiculum est scriptura. Ibi igitur doctor introducitur à discipulo, quando aliquid ab eo postulatur. Scriptura enim est

Vnum Ibi, & vnus locus, vbi { Boni reficiuntur, / Mali concutiuntur, / Cuncti recipiuntur.

Vbi (dico) reficiuntur boni, quia scil. isti per consolationem scripturarum spem concipiunt futurorum. Iob 3. Ibi requieuerunt fessi robore, & quondam vincti pariter sine molestia non exaudierunt vocem exactoris. Vbi etiam concutiuntur mali, quia sc. comminationes scripturarum per timorem concutiunt malos, ipsosq; retrahunt à peccatis. Iob 3. Ibi impij cessauerũt à tumultu. Vbi insuper cuncti fouentur, & recipiuntur, quia sc. scripturæ omnibus sunt communes. Iob 3. Paruus & magnus ibi sunt, & seruus liber à domino suo. Patet igitur, quod est vnum Ibi, in quo docti vernant sicut in studio. ¶ Tertio dico, quod est vnum
E Ibi, in quo beati regnãt sicut in prædio, vel sicut in solio. Et istud Ibi signat Paradisum, seu etiam ipsum cœlum, vbi scil. est locus gloriæ & triumphi. Principes enim, & duces olim, postquam in diuersis partibus bella contra inimicos gesserant, & victores extiterant, Romam reuertebantur, & ibi triumphabant, & secundum merita honorabantur, & cum triumpho, i. cum certo honore, victoriæ suæ debito, sedendo in curru, quatuor equis albis vecto, vrbem ingrediebantur, sicut ponit Titus Liuius in multis. Sic verè dico, quod iusti, qui in hoc mundo contra hostes animæ pugnauerunt, & victoriam ab eis reportauerunt, digni sunt ad vrbem vrbium Paradisum finaliter accedere, & ibidem in curru proprij corporis quatuor equis albis, id est, quatuor dotibus insignito, laudem & gloriam reportare. Vnde quilibet beatus potest dicere illud Ezechi. 4. Veni, inquit, ad transmigrationem, ad aceruum nouarum frugum, & ad eos, qui habitabant iuxta flumen Chobar, & sedi, vbi illi sedebant, & mansi ibi tribus diebus. Chobar enim interpretatur iuxta electum, quia re vera sancti & iusti finaliter ad illos, qui iuxta electum Christum in flumine delitiarum Paradisi habitant, sc. ad Angelos veniunt, & accedunt, & cum eis sedent perpetuo, vel quiescunt, vel tribus diebus, qui sunt tres animæ dotes, manent perenniter, & persistunt. Tres enim dies isti sunt,

Clara fruitio,
Clara cognitio,
Vera duratio, seu æterna securitas seu tentio.

¶ Est enim ibi clara fruitio, gustans suauiter, quia scil. Paradisus potest dici illud cœnaculum grande stratum, vbi Christus præcepit parari cœnam. Ibi, inquit, parate nobis, Luc. 22. Ps. Ibi lætabimur in ipso, Vnde & Aug. de verb. Apost. c. 11. dixit: Quid est, inquit, sursum habere cor, ibi spera, ibi ama, ibi spera virtutem, ibi expecta mercedem. Vnde Aug. de ciu. Dei, c. 21. dixit sic: Ibi beata vita in suo fonte bibitur, vbi veritatis visio clarissimè aperitur. ¶ Item ibi est clara cognitio videns veraciter. Marc. 6. Ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. De quo idem Aug. ibid. dicit: Ibi, inquit, tota virtus erit videre, quod amas, & summa fœlicitas, amare, ꝙ videas. Item est ibi vera duratio viuens perenniter. Vnde Christ⁹ potest dicere de quolibet beatificãdo illud, quod dicitur 1. Reg. 1. Ducam eum, vt appareat in conspectu Domini, & maneat ibi iugiter. Vnde de ista securitate æternitatis dicit Augu. vbi supra, Ibi (inquit) vocabimus & videbimus, amabimus & laudabimus. Ecce, inquit, quod erit in fine sine fine. Nam quis noster est finis, nisi peruenire ad regnũ, cuius nullus est finis? Vt de isto Ibi, & de animarum fœlicitate, & beatorum ibidem existentium dicatur illud Ezech 34. In montibus excelsis Israel erunt pascua earum, ibi requiescent in herbis virentibus, & in pascuis pinguib. Pascua enim ista sunt vera, & æterna, & semper virentia, gaudia Paradisi, quæ sc. habent ortum ex grata sanctorum & Angelorũ societate. Esa. 65. Serui mei habitabunt ibi. ¶ Item habent ortum gaudia Paradisi ex sublata malorum peruersitate, quia scil. sicut dicitur Esa. 35. Tunc, inquit, saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum. Sequitur: Et erit ibi semita, & via sancta vocabitur. Non erit ibi leo, & mala bestia nõ ascendet per eam, nec inuenietur ibi. ¶ Item ex ostensa Dei præsentia & suæ gloriæ claritate, quia sicut dicitur Ezechi. 8. Ecce ibi gloria Domini. Et Ezech. 48. Nomen ciuitatis ex illa die, Deus ibidem. ¶ Item ex perfectæ vitæ decentia & status nobilitate, & libertate, quia scil. ibi cessabit omnis seruitus, & omnis principatus, nec aliquis erit alteri subditus, sed quilibet alteri socius. & amicus. Iob 3. Paruus & magnus ibi sunt, & seruus & liber à domino suo. Et ideo breuiter de isto Ibi loquitur Prosper libr. de vita contemplatiua. vbi dicit: Futura, inqt, vita ibi creditur esse beatè sempiterna, & sempiterne beata, vbi est certa securitas, & secura tranquillitas &c. sicut supra, vbi Gloria. Sic igitur patet, quod iusti habent vnum Ibi, vbi regnant cum summo gaudio; vnum Ibi, vbi vacant sicut in studio; vnum Ibi, vbi certant sicut in stadio. Et sic patet, quomodo illud aduerbium Ibi quandoq; refertur ad iustũ. ¶ Quar- F
to dico, quod quandoque ibi spectat ad iniustum. Et sic per Ibi possunt intelligi tria loca, videlicet,

Vnum Ibi, in quod { Rigent culpæ sectatores, / Vigent rerum delectores, / Lugent mortis possessores.

Primum Ibi est interius,
Secundum Ibi est exterius,
Tertium Ibi est inferius.
Primum Ibi nocet & inficit,
Secundum Ibi trahit & allicit,
Tertium Ibi necat & officit.
Primum Ibi est peccati status,
Secundum Ibi est caro vel mundus,
Tertium Ibi est sequens infernus.

¶ Dicam igitur, ꝙ est vnum Ibi, quod est peccatorũ, quod inhabitantes fœdat, & inficit. Et istud pro certo signat statum peccati, quia illi, qui ibi habitant, diuersis malis moribus inficiuntur, & de vitio ad vitium dilabuntur. Patet in figura Matth 12. vbi dicitur, ꝙ spiritus immundus rediens ad hominem, assumpsit secũ septem alios nequiores se, qui intrantes habitant ibi, & fiũt nouissima hominis illius peiora prioribus. Spiritus immũdus peccatum signat, quia sc. vnum septem secum adducit, in quantũ sc. teste Greg. suo pondere ad aliud trahit, ita ꝙ vnum septẽ, i. aliorum vniuersitatem introducere consueuit. Istud igitur Ibi nõ est inhabitandum, sed omni diligentia fugiendum. Esai. 23. Consurgens transfreta ibi, quoniã non erit requies. Ibi, quia re vera qui in tali Ibi, scil. in peccato habitauerit, morti ꝑpetuæ subiacebit, iuxta illud Hier. 42. Omnes viri, qui posuerunt faciẽ suam, vt ingrediantur Ægyptum, vt habitent ibi, morientur fame, gladio, & peste. Ægyptus. n. quæ interpretatur tenebræ, signat peccatũ, quod mentem facit hispidam, & obscuram. In tali igitur Ægypto, i. peccato, sunt illa tria mala, videlicet: Pestis, seu epidemia, hoc est, tam proprij subiecti, quàm aliorũ infectio, & corruptio. Gladius, i. vermis cordis, punctura, & remorsio. Fames, i. desideriorum inquietus & indeterminatus appetitus & affectio. Quod autem istud Ibi, sc. peccatorum, sit sui & aliorum corruptiuũ & infectiuum, patet Cant. 8. vbi dicitur: Ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. Mater. n. & genitrix est voluntas. ¶ Itẽ ꝙ istud Ibi sit more gladij pungitiuũ, & remorsiuum, patet Hie. 42. vbi dicitur. Si intraueritis Ægyptum, vt ibi habitetis, gladi⁹, quem vos formidatis, ibi comprehendet vos. ¶ Item quod istud Ibi sit infamis appetitus inquietatiuum & inflammatiuũ, patet ibid. vbi dicitur: Fames, pro qua solliciti estis, adhærebit vobis in Ægypto, & ibi moriemini. Quia breuiter in peccato non est dare requiem sufficientem, aut quietem. Esa. 23. Ibi non erit reqes tibi. Patet igitur, ꝙ est vnum Ibi, quod est iniquorum, quod inhabitantes fœdat & inficit. ¶ Deinde dico, ꝙ est vnum Ibi, quod G
est terrenorum, quod inhabitantes trahit & allicit. Et istud pro certo est mundus, qui rectè est vnum Ibi, seu vnus locus more

Charybdis

Charybdis attrahens, & absorbens. Charybdis enim est locus seu vorago aut periculum in mari, quod naues attrahit, & absorbet. Sic mundus attrahit mentem hominis alliciendo, & absorbet, & sibi incorporat glutiendo. Alij enim attrahuntur ad delitias, alij ad diuitias, alij ad eminentias. Postquam autem attracti fuerint, aut allecti, inde amplius vix exeunt, aut euadunt. Dicunt enim illud Hier. 42. Pergemus (inquiunt) vbi non videbimus bellum, clangorem tubæ non audientes, famem non sustinebimus, & ibi habitabimus Et aduerte, quod tale Ibi est euitandum propter honoratos, qui inde recedunt; propter sceleratos, qui ibi procedunt; propter effrænatos, qui nocent & lædũt. ¶Ibi enim est nobilium & honoratorum indigentia, quia sc Ibi, vt communiter, non habitant viri sancti. Esa. 34. Nobiles eius nõ erunt ibi, regem potius inuocabunt, & omnes principes eius erunt in nihilum Et Esa. 14. dicitur: Non figet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi. Arabs interpretatur vigilans pater, significans contemplatiuos. Pastores vero significant bonos platos & actiuos, qui scil. non habitant hodie in hoc mundo. Vnde illud Hier. 50. Non habitabit ibi vir, id est, virtuosus. ¶Item quia Ibi est debilium & sceleratorum opulentia, quia .s. mali & scelerati florent præ cæteris in hoc Ibi. Vnde Esa. 13. Requiescent ibi bestiæ, & replebuntur domus eorum draconibus, & habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi, & respondebunt ibi vlulæ in ædibus eius, & Sirenæ in delubris voluptatis. Vide eam expositam in titulo de Delubris. ¶Item quia ibi est crudelium & efferatorum violentia, quia sc. ibi habitant crudeles, & tyranni, qui grauant & lædunt homines innocentes, de quibus Baruch 3. dicitur: Ibi fuerunt gigãtes nominati à principio, statura magna, scientes bellum, non hos elegit Dominus. Et Esai. 34. Occurrent (inquit) dæmonia, onocentaurus & pilosus clamabunt alter ad alterum, ibi cubauit Lamia, & inuenit sibi requiem, ibi habuit foueam ericius, & nutriuit catulos. Vide eam expositam in titulo De. Et applica, quomodo dæmonia significant impios & crudeles. Onocẽtauri mixti ex asino & tauro, significãt rusticos nobilitatos & nobiles factos. Pilosi hypocritas. Lamia luxuriosos, quæ monstrum est fœmineum, cum pedibus equinis. Ericius cum spinis signat auaros. Omnes enim tales in mundo habitant, & ibi bonos impetunt atque grauant. Et breuiter ego dico, quod

Ibi locus est
- Immunditiæ corpus maculantis,
- Insolentiæ bona dissipantis,
- Inconstantiæ praua machinantis,
- Iniustitiæ Deum prouocantis,
- Defluentiæ cito corruentis.

¶Dico igitur, quod in hoc Ibi per immunditiam corpus maculatur. Et hoc pro certo tam in sæculo, quàm in claustro. Ose. 6. In domo mea vidi horrendum ibi fornicationes Ephraim, contaminatus est Israel, & Iuda. ¶Item Ibi per insolentiam virtus dissipatur. Sic verè de filio prodigo dicitur Luc. 15. quod accepta portione sua a patre, iuit in regionem longinquam, & ibi dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè, id est, superfluè. In mundo enim qui rectè a Deo longinquus, & remotus dicitur, homo substantiam virtutis & gratiæ dissipat, dum ibi luxuriosè, id est, superbè & insolenter habitat. ¶Item ibi per inconstantiã homo variatur. Iacob 3 Ibi inconstantia, & omne opus prauum. ¶Item ibi per iniustitiam Deus prouocatur. Ose. 9. Ibi exosos habui propter multitudinem adinuentionum eorum. ¶Item ibi p defluentiam vigor eneruatur, quia scil. ibi faciliter corruitur in peccatum. Psal. Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem, confusi sunt, quoniam Deus spreuit eos. Et merito, quia pro certo ibi impellimur ab hoste, à quo etiam armis spiritualibus spoliamur, quia sc. sicut dicitur in Psal. Diabolus ibi confregit potentias, arcum, scutum, gladium, & bellum, &c. Expone. Sic igitur patet, quomodo per ibi intelligitur mundus. Et sic dico, quod est vnum ibi, quod est terrenorum, quod inhabitantes trahit, &
H allicit. ¶Insuper dico, quod est vnum ibi, quod est damnatorum, quod inhabitantes lædit, & afficit. Et istud est infernus, vbi damnati cruciantur & dolent, & vbi desolantur & lugent. Infernus enim est quoddam ibi, seu quidam locus metuendus, & fugiendus, multiplici ratione, videlicet, quia

Ibi est
- Dura cordis anxietas,
- Nulla cibi satietas,
- Fœda loci proprietas,
- Multa pœnæ varietas,
- Dira gentis societas.

¶Ibi scilic. in inferno malum est habitare propter duram cordis anxietatem, quia scilicet, sicut dicitur Matthæi 8. Ibi erit fletus, & stridor dentium. ¶Item propter nullam cibi satietatem. Esa. 42. Ibi morientur gladio, & fame. ¶Item propter malã loci proprietatem, quia scilicet iste locus est lacus fœtidus, & etiam carcer obscurus. Esai. 24. Congregabuntur congregatione vnius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere. ¶Item propter multam pœnæ varietatem, quia scilicet ibi dolores vt parturientis. Psal. 47. Vnde de damnando Ezech. 12. dicit Dominus sic, Extendam rete meum super illum, & capietur in sagena mea, & ducam eum in Babylonem, & ipsam non videbit, ibique morietur. Ibi enim rapitur, & inuaditur, quia capitur in sagena Ibi ligatur, & inuoluitur, quia extenditur super eum rete. Ibi vituperatur, & confunditur, quia adducitur in babylonem, quæ interpretatur confusio. Ibi etiam obtenebratur, & obtunditur: ipsam inquit non videbit. Ibi exterminatur, & occiditur, ibique morietur Igitur horrendus est locus iste, propter multam pœnæ varietatem. ¶Item propter diram loci societatem, quia scilicet ibi sunt dæmones, & damnati. Vnde si vis scire qualia genera personarum habitant ibi, dic illud Ezech. 32. Ibi Assur, ibi Elam, ibi Mosuch, & Tubal, ibi Idumæa, & reges eius, ibi principes Aquilonis omnes, & vniuersi venatores. Vide eam diuisam, & prosecutam infra in titulo de inferno in §. Item est locus malæ societatis. Et sic igitur patet, quod ibi, in quantum spectat ad iniustum,

Denotat
- Peccatum, statum iniquorum,
- Hunc mundum, nidum malignorum,
- Infernum, locum damnatorum.

Et sic bene patet, quod ibi quandoque refertur ad iniustũ, quandoque ad beatum, quandoque ad iustum, quandoque ad Christum. Sufficit. Vide de illic.

Id. Nota, quod id idem est, quod illud, quod signat eam rem de qua agitur, & maxime rem solidam atque certam. Et si vis, dic, & nota, quod in scriptura reperitur A

Vnum Id, quod est
- Prouidentis,
- Pœnitentis,
- Miserantis,
- Iudicantis,
- Contemplantis,
- Patientis,
- Permanentis,
- Submittentis,
- Obedientis.

¶Dico igitur, quod nos debemus habere vnum Id, quod spectat ad prouidentem, scilic. Id, quod est necessarium ad vitam. Vnde Exod. 15. dicitur de manna, quod singuli iuxta id, quod edere poterant, congregauerunt ¶Item vnum id, quod spectat ad pœnitentem, & istud est lauare crimina pœnitendo, & confitendo. Vnde præcipitur Leu. 13. quod si sacerdos viderit lepram nõ creuisse, præcipiet, & lauabunt id, in quo est lepra. Et sic verificatur illud 2. Maccha. 12. quod id, quod factum fuerat, delictum obliuioni tradetur. ¶Item vnum id, quod spectat ad miserantem, & istud est virtus clementiæ. Vnde Deu. 23. Fratri autem tuo id, quo indiget, sine vsura commodabis. ¶Item vnum id, quod spectat ad iudicantem, seu ad præsidentem, & istud est factum iustitiæ. Vnde Iob 6. Respondete, obsecro, absque contentione, & loquentes id, quod iustum est, iudicate. ¶Item vnum id, quod spectat ad contemplationem, & istud est illuminatio mentis luce scientię. Vnde Dani. 8. Id, quod videram in principio, vidi in visione mea. ¶Item vnum id, quod spectat ad patientem seu sustinentẽ, istud est virtus fiducię; sc. spes illius, quod sequitur de patientia aduersorum, sc. gloria Paradisi, de qua 2. Cori. 4 Id enim, quod in præsenti est momentaneum, & leue tribulationis &c. æternum gloriæ pondus operabitur in nobis. Illud etiam, quod concomitatur illum actum tribulationis & tentationis, sc auxilium diuinæ gratiæ & virtutis, de quo 1. Corin. 10. Fidelis Deus est, & non permittet vos tentari vltra id, quod potestis ¶Item est vnum id, ꝙ spectat ad stabiliter permanentem, & istud est virtus constãtiæ, de qua Esai. 6. Semen sanctum erit id, quod steterit in ea. Ad ꝙ hortatur scriptura Apoca. 2. Tamen id, quod habetis, tenete, donec veniam. ¶Item vnum id, quod spectat ad humiliter submittentem, & ista est virtus humilitatis, qualem .s. videbatur habere Christus, quando illis, quibus benefecerat, pręcipiebat vehemẽter, vt nemo id sciret, vt dicitur Marc. 5. ¶Item est vnum id, quod spectat ad obedientem, & ista est virtus promptæ voluntatis, de qua dicitur 2. Corint. 8. quod si voluntas prompta est, secundum id, quod habet, accepta est, non secundum id, quod non habet. Sic igitur patet, ꝙ istud pronomen Id quandoq; signat in bono. ¶Sed videtur, quod Id etiam quandoq; habet significare in malo. Vnde quandoq; signat vitium, quandoq; pœnam. Vitium, dico, sicut de vitio hypocrisis scribitur. Matth. 23. Væ vobis Scribę, & Pharisæi, hypocritæ, qui mundatis, quod de foris est. Pœnam etiam signat, sicut de peccatoribus patet Ioan. 2. quod cum inebriati fuerint, supple, vitijs in hac vita, datur eis tũc id, ꝙ deteri* est, hoc est dictum, de pœna æterna. Et hoc sufficit de Id. Vide de Hui*, & his similib. in lit. H, & de Idipsum infra, & de Idẽ in fin. B

Idcirco. Nota, quod idcirco, sicut & ideo, est coniunctio causalis, significans idem, quod ergo, & simili. Signat enim quandam conclusionem, & quandam præ- A

missarum probationem, & consequentiam. Dicam igitur moraliter, quod sicut ex præmissis sequitur conclusio, ex veris vera, & ex falsis falsa: sic etiam in moribus, secundum quod boni vel mali præcesserint, conclusiones & consequentiæ bonæ, vel malæ sequentur. Ideo possumus dicere, quod Idcirco potest accipi in bono, & in malo. In bono, dico; quia scilicet ex bonis præmissis, id est, ex bona intentione & voluntate, ex bona fide & veritate, ex bona dilectione & charitate, sequitur in quolibet iusto bonum Idcirco, id est, bona conclusio, videlicet, vitiorum detestatio, bonorum habituum & virtutum generatio, bonorũ operum productio, & vitæ æternæ acquisitio. Ex bona enim radice prouenit bonus fructus, ex bono semine bona planta, ex
B bonis principijs bonus finis. ¶Primo igitur notabo, quod boni & iusti habent

Vnum Idcirco {
Charitatis fœderatiuæ,
Æquitatis distributiuæ,
Sedulitatis executiuæ,
Auctoritatis imperatiuæ,
Humilitatis deprecatiuæ,
Sagacitatis dispositiuæ,
Turbationis meditatiuæ,
Locutionis moderatiuæ,
Compassionis desolatiuæ,
Afflictionis maceratiuæ,
Consolationis retributiuæ.

¶Istæ enim sunt fines, & conclusiones iustorum, quæ inferuntur categoricè per Idcirco. Dico igitur, quòd

In istis viget & est {
Charitatis fœdus,
Æquitatis modus,
Sedulitatis actus,
Auctoritatis status,
Humilitatis virtus,
Sagacitatis fructus,
Meditatio timorosa,
Collocutio seriosa,
Compassio viscerosa,
Afflictio dolorosa,
Consolatio seu retributio gloriosa.

¶Dico igitur, quòd in sanctis est charitatis modus omnia fœderans. Vnde de Phinees dicitur Numer. 25. Phinees auertit iram meam, ne delerem filios Israel, idcirco loquere ad eum: Ecce pacem fœderis mei. ¶ Item in ipsis est æquitatis modus omnia temperans. Deuter. 19. Idcirco præcipio tibi, vt tres ciuitates æqualis intra se spatij diuidas. ¶Item in ipsis est sedulitatis actus, iustis obtemperans. 2. Reg. 19. Agnosco ego seruus tuus peccatum meum, idcirco hodie primus veni de omni domo Ioseph, descendique in occursum domini mei Regis. ¶ Item in ipsis est auctoritatis status, alijs imperans. Constat enim, quod Deus promouet quandoque iustos ad arduas dignitates, vt iuste iudicent, & vt proficiant alienis. Vnde de isto Idcirco dicitur 2. Paral. 9. Diligit Deus Israel, & vult seruare eum, idcirco posuit te super eum regem, vt facias iudicium atque iustitiam. ¶Item in ipsis est humilitas prece exuberans. Vnde 1. Paralipo. 17. Idcirco inuenit seruus tuus fiduciam, vt oret coram te. ¶Item in ipsis est sagacitas deliberans. Nehem. 4. Idcirco nunc veni, vt ineamus consilium pariter. ¶Item est in ipsis meditatio mentem reuerberans. Iusti enim turbantur, & timent, quando considerant maiestatem diuinam. Iob 23. Idcirco à facie ipsius turbatus sum, & considerans eũ, timore sollicitor. Et etiam, quando animaduertunt iniquitatem humanam. Vnde Eccles. 2. Idcirco tæduit me in vita mea videntem mala vniuersa esse sub cœlo. ¶ Item in ipsis est discretio sermones moderans. Ecclesiast. 5. Deus, inquit, in cœlo, & tu super terram, idcirco sint pauci sermones tui. ¶Item est in ipsis compassio fletu exuberans. Thre. 1. Idcirco ego plorans, & oculus meus deducens aquas. ¶Iterum dico, quod in ipsis est afflictio corpora macerans. Vnde quilibet potest dicere illud Iob 42. Idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere. Cinis enim & fauilla mortificationem & macerationem carnis designat. ¶Item ego dico, quod in ipsis est consolatio salutem operans, & ista est finalis consolatio Paradisi, in qua omnis dolor aufertur, & omnis lætitia, quies, atque fœlicitas subinfertur. Vnde animæ desolatæ, & in præsentibus tribulationibus afflictæ dicitur Esa. 51. Quis contristabitur super te? vastitas, & contritio, & fames, & gladius. Quis consolabitur te? Sequitur. Idcirco audi paupercula, & ebria, non à vino. Ecce tuli de manu tua calicem soporis, & fundum calicis indignationis meæ. Sic igitur patet, quod inuenitur vnum Idcirco, quod spe-
C ctat ad iustum. ¶ Secundo dico, quod est vnum Idcirco, spectans ad iniustum. Mali enim in triplici statu suo, qui est culpæ, miseriæ, & pœnæ, habent in quolibet suum Idcirco, id est, suam definitiuam decisionem, suumque finem & conclusionem. Dico igitur, quod isti habent

Vnum Idcirco {
Possessionis & opulentiæ,
Infectionis & immunditiæ,
Confusionis & verecundiæ,
Turbationis & inconstantiæ,
Dormitionis & negligentiæ,
Obliuionis & ignorantiæ,
Elationis & superbiæ,
Obstinationis & malitiæ,
Desolationis & tristitiæ,
Vacuationis & penuriæ,
Visitationis & iustitiæ,
Definitionis & sententiæ,
Relegationis & impotentiæ,
Executionis & violentiæ.

In istis igitur quatuordecim particulis possum (vt videtur) includere, quicquid conclusione pertinet ad malos, generaliter loquendo, quantum ad statum præsentis miseriæ, latentis culpæ, sequentis pœnæ, & possum probare omnia per Idcirco. ¶Dicam igitur, quod isti habent vnum Idcirco opulentiæ & possessionis, quia sc. mali in hoc mũdo prosperitate & diuitijs florent. Vnde Hiere. 48. Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, non est transfusus de vase ad vas, idcirco remansit gustus in eo, & odor ipsius non est immutatus. ¶ Item isti habent vnum Idcirco immunditiæ & infectionis; quia sc. mali, vt communiter, luxuriæ veneno sunt infecti. Vnde in persona luxuriosæ mulieris fatuum iuuenem alloquentis dicitur Prou. 7. Victimas pro salute deuoui, hodie reddidi vota mea, idcirco egressa sum in occursum tuũ, desiderans te videre, & reperi. ¶ Item isti habent vnum Idcirco verecundiæ & confusionis, quia omnia sunt apud eos inordinata & confusa. Vnde de turri, vbi confusum est labium vniuersæ terræ, dicitur Gen. 11. quod idcirco vocatum est nomen eius Babel, quod interpretatur confusio. ¶Item habent vnum Idcirco inconstantiæ & turbationis; semper enim sunt in volutione, & motu, & cum animo inquieto. Iob 20. Idcirco cogitationes variæ succedunt sibi, & mens in diuersa rapitur. ¶Item habent vnũ Idcirco negligentiæ & dormitionis. Sunt enim sicut homines mortui, sine motu bonorum operum & virtutum. Vnde illi infirmo & pessimo Regi Achab dictum est 4. Reg. 1. Idcirco de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. ¶Item habent vnum Idcirco ignorantiæ & obliuionis. Isti enim obliti sunt Dei creatoris sui, & ideo ab ipso finaliter obliuioni tradentur. Vnde Iob 34. Nouit enim opera eorum, & idcirco inducet noctem, & conterentur. Nox enim designat ignorantiam & errorem. ¶Item isti habẽt vnum Idcirco superbiæ & elationis. Hie. 5. Confregerunt iugum, ruperunt vincula, idcirco percussit eos leo de sylua. Leo enim superbiam signat, qui sc. illos pcutit, & inuadit, qui vincula disciplinæ, legis & iustitiæ rumpunt. ¶Itẽ isti habent vnum Idcirco malitiæ & obstinationis. Isti enim ita obstinati sunt in malo, quod per quamcunque tribulationem nunquam possunt flecti ad bonum; quinimò multi sunt, qui videntur positi esse à Deo sicut ad sagittam, vt Deus miracula potentiæ suæ ostendat in afflictione ipsorum, sicut de Pharaone legitur. Vnde de tali Idcirco dicitur Exod. 9. Idcirco autem posui te, vt ostendam in te fortitudinem meam. Et loquitur Dominus Pharaoni. ¶Item isti habent vnum idcirco tristitiæ & desperationis seu desolationis. Constat enim, quod mali desperant de vita futura, & ideo nunquam habent veram lætitiam, imò semp sunt in mentali tristitia atq; dolore. Vnde de tali Idcirco dicitur Esai. 16. Audiuimus superbiam Moab &c. Sequitur: Idcirco vlulabit Moab, ad Moab vniuersus vlulabit. Vlulabit, dico, id est, desolabitur, & desperabit. ¶ Item isti habent vnum Idcirco penuriæ & vacuationis. Mali enim habent penuriam & vacuationem bonorum spiritualium, & etiam quandoq; temporalium. Quia etiam sæpe fit, quod etsi abundant diuitijs, instigante tamen auaritia semp sunt in indigentijs & penuria. Teste. n. Sene. Diues est non, qui magis habet, sed qui minus cupit. Sæpe etiã fit, ꝙ cum Deus dederit in manibus eorum omnia, ipsi tamẽ vtuntur eis in supbia, nec benefactorẽ modo debito recognoscunt, ideoq; ipse Deus indignatus solet bona sua retrahere, & auferre, & eos ad paupertatẽ ducere & deferre. Vnde de tali Idcirco dicitur Ose. 2. Ego dedi eis frumentũ, & vinum, & oleum, & argentum multiplicaui eis, & aurum, quæ fecerunt Baal. Idcirco conuertar, & sumam frumentũ meum in tempore suo, & vinũ meum in tẽpore suo. ¶Item dico, ꝙ tales habent vnũ Idcirco iustitiæ & visitationis, quia sc. Deus videns iniquitates istorũ, solet eos iustitialiter visitare, & eos in demerita iudicare, ꝙ potissimè fiet in die iudicij vel particularis vel generalis, de quo Idcirco dicitur Hier. 6. Confusione (inquit) non sunt confusi, erubescere nescierunt. Idcirco cadẽt inter corruentes, in tẽpore visitationis suæ corruent. Deus. n. illos, quos ampliorib. dotauit, & fauoribus maioribus ampliauit, solet, si ingrati sunt, acrius visitare, & eos seuerius castigare. Vnde Amos 3. dicitur: Tantũmodo vos cognoui ex omnib.

cogua-

cognationibus terræ, idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras. ¶ Item isti habent vnum idcirco sententiæ, & definitionis. Vnde de Balthasaro, quod superbe egerat, dicitur Dan. 5. Idcirco missus est à Deo articulus manus, quæ scripsit in pariete. Mane Thecel phares. Expone. Scriptura enim significat sententiam definitiuam, quæ secundum iura, dari debet in scriptis. ¶ Item isti habent postea vnum idcirco miseriæ, & relegationis. Excluduntur. n. à visione diuina, & à gloria Paradisi. Vnde 2. Re. 5. Idcirco dicitur in prouerbio, cœcus, & claudus non intrabunt templum. ¶ Item vltimo dico, quod isti habent vnum idcirco .i. vnum finē, & conclusionē violentiæ, & executionis. Iudex. n. sententiam suam debet exequi, & eam per violentiam, & potentiam consectari. Vnde Ezech. 21. Idcirco egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab austro vsque ad Aquilonem, vt sciat omnis caro, quod ego dominus eduxi gladium meum de vagina sua irreuocabilē. Et 2. Par. 34. Idcirco stillabit furor meus super locum istum, & non extinguetur. Et certe si conquerantur damnati quare talia patiuntur, potest eis responderi per idcirco, & dici illud quod scribitur 1. Reg. 28. Quia non obedisti voci domini, idcirco quod pateris, fecit tibi dominus hodie. Item quod etiam ipsimet confitendo proprios reatus, recognoscent finaliter culpam suam, & se confitebuntur necessario iuste pati, dicēte quolibet illud idcirco, quod scribitur Hie. 6. Idcirco furore domini plenus sum, laboraui sustinens. Vnde breuiter concludendo, de eis potest dici illud, quod scribitur 3. Reg. 9. quod quia dominus eduxit patres eorum de Ægypto, & ipsi adorauerunt deos alienos, & adorauerūt eos, & coluerūt, idcirco induxit dominus super eos omne malū hoc. Patet igitur quomodo inuenitur vnū

D idcirco spectās ad iniustū. ¶ Tertio vero possum dicere, ꝙ inuenitur vnū idcirco, ꝙ spectat ad Deū. Et sic dico, quod Deus habet vnum Idcirco quod { Mundum redimit, Iustos eximit, Malos perimit.

Deus enim definitiue, & conclusiue mundum voluit redimere & ideo ipse dicit Esaiæ 28. Idcirco hæc dicit dominus Deus. Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidē probatū, angularē, preciosum, in fundamento fundamentū. Iste .n. lapis angularis fuit Christus, qui per incarnationem in mundum redimendum fuit missus, & Sion. i. Ecclesiæ fundamentum effectus. ¶ Item Deus bonos & iustos à malis intendit liberare & eximere Vnde ipse est, qui dicit de homine iusto illud Hie. 31. Filius honorabilis mihi Ephraim, adhuc recordabor eius. Idcirco cōturbata sunt viscera mea super eum, miserans miserebor eius, ait dominus. ¶ Itē Deus malos decreuit cōdemnare, & deprimere. Vnde Ezech. 5. ipse dicit. Iudicia inquit mea proiecerūt, & in præceptis meis non ambulauerunt. Idcirco hæc dicit dominus Deus. Sequitur. Faciam in te iudicia, & ventilabo vniuersas reliquias tuas in omnem ventum. Idcirco viuo ego, dicit dominus. Sequitur. Confringam, & nō parcet oculus meus, & non miserebor. Sic igitur patet, qūo idcirco potest spectare ad iustum, ad impium, &

E ad Deū. ¶ Sed si velles alio modo sumere, posses dicere, ꝙ Idcirco in bono significato potest designare homines rationabiles, & discretos, qui. s. sciunt ad omne propositū respondere, & omnem bonam conclusionem, finem, & terminum imponere vel inferre. Vnde proprie tales possunt dici idcirco. Et sic dico, quod isti sunt idcirco Charitatis, æquitatis &c. sicut patet supra paragrapho:

F Primo igitur notabo. Et allega per omnia sicut ibi. ¶ In malo vero significato dic, quod idcirco potest significare hominē rebellem, & litigiosum, qui. s. nulli rationi vel assertioni vult acquiescere sed de omnibus factis suis vult rationem reddere, & vnum idcirco de omnibus assignare Talis igitur potest dici ergo, vnde, ideo, vel idcirco, dic omnia de tali idcirco, quæ supra dicta sunt in paragrapho, Secundo dico, quod iste est idcirco possessionis, infectionis, & confusionis. concorda si vis.

A **Ideo.** Nota, ꝙ Ideo est coniunctio causalis, signat .n. causam cuiuslibet effectus, siue bonus fuerit, siue malus. Dico igitur, quod Ideo se habet per modum causatiuæ responsionis, quia non est dare aliquam quæstionē, quæ per Ideo non possit solui. Ista. n. duo aduerbia, Quare & Ideo, videntur fuisse duo disputantes, vnus quærens, alius respondens; vnus discipulus, alius doctor. Quia scil Quare se habet per modum discipuli vel quærentis, Ideo vere se habet per modum magistri vel respondentis. Oportet tamē, ꝙ semper secum habeat baccalaureos suos, qui, vt communiter, vocantur, Vt & Quia. Si .n. fiat quæstio, Quare Christus fuit incarnatus? Respondebitur: Ideo, seu ꝓpter hoc, vt homo esset saluatus, vel quia ad hoc fuerat à patre destinatus & missus. igitur dico, quod Ideo semper signat allegationē, vel cōsequentis effectus designationem. Et sic dico, quod est Ideo per-

B tinens ad bonos, & Ideo pertinens ad malos. ¶ Primo igitur dico, quod Ideo signat allegationem vel consequentiam, quæ spectat ad bonos. Et ideo dico, quod quia iusti & sancti Deo seruierunt, Deum timuerunt, Deum dilexerunt, neminem læserunt, omnes adiuuerunt, illis respondetur per scripturam, quod Ideo

Vocantur per pœnitentiam, ne pereant,
Ditantur per opulentiam, ne egeant,
Firmantur per patientiam, vt maneant,
Mundantur per continentiam, ne fœteant,
Famantur per redolentiam, vt placeant,
Sectantur Christi præsentiam, vt pareant,
Leuantur ad eminentiam, vt sedeant,
Portantur ad regni gloriam, vt gaudeant.

¶ Istud .n. est Ideo bonorum & iustorum, quia boni & iusti per merita sua in præsenti gratias & virtutes, in futuro verò gloriam & beatitudinem sortiuntur, quod sc. totum potest probari per Ideo Dico igitur, quod Ideo vocantur ad pœnitentiam. Vocatio enim ad pœnitentiam vel fidem, ex occulta Dei prædestinatione prouenit. Hiere. 31. In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans tui. ¶ Item dico, quod per Ideo ditantur per opulentiam Iustis enim, vt communiter, datur sufficientia terrenorum, quia sicut scriptum est: Non affliget Dominus fame animam iusti; quinimò sæpe fit Dei prouidentia occulta, ꝙ diuitiæ malorum reseruantur bonis, sicut apparuit de terra promissionis, quæ dudū fuit hominum malignorum, quos Deus expulit, & deleuit, & ibi filios Israel introduxit Vnde dicitur Prou. 13. quod custoditur iusto substantia peccatoris Vnde Sapi. 10. dicitur, quod iusti tulerūt spolia impiorum, & decantauerūt: Domine, nomen sanctum tuum, & victricem manum tuam laudauerunt pariter. ¶ Item dico, quod Ideo firmantur per patientiā. Etenim, quia iusti probantur per patientiam, & perfecti inueniuntur per constantiam, sicut de Abraham legitur Gene. 22. Ideo stabilita sunt bona illorum in Domino, Eccles. 31. ¶ Item dico, ꝙ Ideo mūdantur per continentiam. Luc. 1. Ideoq; & quod nascetur ex te sanctū vocabitur. Sanctitudo .n. munditiam mentis & carnis designat. ¶ Item dico, ꝙ Ideo famantur per redolentiam. Cant. 1. Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te nimis. Quia enim nomen & fama vbique diffunditur, ideo merito ab adolescentulis, id est, ab innocentibus mentibus adamatur. ¶ Item dico, quod quia iusti sunt, Ideo sectantur Christi præsentiam. Astant enim Christo, eidem iugiter seruiendo. Vnde Apocalyp. 7. dicitur, quod quia ipsi lauarunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni. Ideo sunt ante thronum Dei, seruiunt ei die ac nocte. Iustus enim plus amat obedire diuinis mandatis, quàm abundare diuitijs infinitis. Vnde Psalm. Ideo dilexi mandata tua super aurum & topazion. ¶ Item dico, quod quia iusti sunt, Ideo leuantur ad eminentiam, quia re vera iusti per prouidentiam diuinam quandoque leuantur, & exaltantur ad prælationem & eminentiam temporalem, sicut de Abraham dicitur Ecclesi. 44. quod quia inuentus est fidelis, ideo iureiurando dedit illi gloriam in gente sua. ¶ Item dico, quod quia iusti sunt, Ideo portantur ad æternalem excellentiam, sicut Sap. 5. dicitur, quod ideo iusti recipient regnum & diadema speciei de manu Dei. Istud autem fiet in patria, quando verificabitur illud Psalm. Ideo conuertetur populus meus hic, & dies pleni inuenientur in eis. Patet igitur, qūo istud aduerbium Ideo potest significare quandam allegationem vel consequentiam, quæ spectat ad bonos. ¶ Secundo dico, quod Ideo potest signifi- C
care quandam allegationem vel consequentiam, quę spectat ad malos. Et sic dico, quod quia mali sunt, & peruersi, Ideo

Leuat ipsos vana superbia cordialis,
Turbat ipsos grauis inuidia pectoralis,
Grauat eos tristis molestia corporalis,
Damnat illos grandis sententia supernalis.

¶ Mali enim, quia mali sunt, Ideo per superbiam leuantur cordialiter, Psalm. Ideo tenuit eos superbia, operti sunt impietate & iniquitate sua. Et causa redditur, quia scil. prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum ¶ Item dico, quod quia mali sunt Ideo per inuidiam læduntur pectoraliter. Vnde Eccl. 31 de oculo nequā, per quem intelligitur oculus inuidus, dicitur Memento quoniā malus est oculus nequā. Nequius oculo quod creatū est. Ideo ab omni facie sua lacrymabitur, ac si dicat. Inuidus solet per malū oculum insidiari, etiam quandoque, quando lædere non potest, lacrymari. Vnde de detractoribus, & inuidis dicitur Eze. 5. Ideo patres comedent filios in medio tui, & filij comedent patres suos. ¶ Item dico, quod mali quia mali sunt, ideo per molestiam læduntur corporaliter. Constat enim quod propter malum culpæ sequitur etiam corporaliter malum pœnæ, vtpote infirmitas, vel tribulatio temporalis, sicut de rege Israel Achab scribitur 4. Reg. 1. quod quia miserat ad consulendum Deum Accaron, dictum est sibi. Ideo de lecto super quem ascendisti, non descendes sed morte morieris. Mortuus est igitur &c. ¶ Item dico, quod mali, quia mali sunt, ideo per iustitiam damnantur seu premuntur æternaliter; quia. s. in iudicio non resurgent ad gloriā, sicut sancti, imo comprimentur ad miseriam, vt iniusti. Vnde in Psal. dicitur. Ideo non resurgunt impij in iudicio, neque peccatores in

consilio

conſilio iuſtorum Sic igitur patet, quomodo Ideo eſt, quædam allegatio, quæ ſpectat ad malos, & ad bonos. Vide de titulo Propter infra in litera P. & etiam de Idcirco, & de Igitur, & de Quare, & de Quapropter. ¶ Si vis autem, dic de Ideo ſicut de Idcirco, quia ſcilicet per Ideo intelliguntur homines ſcientioſi, & reſpōdentes, & homines queruloſi, & contradicentes &c. Vide de Idcirco in § vlt.

A **Idem.** Nota, quod Idem ſignat quandam integritatem, quandam conformitatem, & quandam eſſentiæ quidditatem. Et ſic notabis, quod eſt

Identitas { Realis, Moralis, Localis.

¶ Dico igitur primo, quod eſt Identitas realis. Et iſta eſt

Identitas diuinæ { Eſſentiæ, quæ eſt immutabilis, Iuſtitiæ, quæ eſt imitabilis, Præſentiæ, quæ eſt habitabilis.

Clarum enim eſt iuſtitiam, & præſentiam diuinam nihil aliud eſſe, quam diuinam eſſentiam, quæ ſcilicet nec re mutatur, nec tempore, imo ſemper eadem, & in eodem ſtatu perſeuerat. De rebus autem creatis non ſic, quia iſtæ continue variantur; quinimo ſunt, & fuerunt Philoſophi, qui dixerunt, quod omnia temporalia mutantur cum tempore, æterna vero ſtant, & eadem eſſentialiter perſeuerant. Vnde etiam iſti dixerunt, & homo nunquam eſt idem. Non enim idem, vt aiunt, iuuenis, quod ſenex. Non idem in vno loco, quod in alio. Non idem dexter, quod ſiniſter. Nō idem mortuus, quod viuus, & cætera ſimilia. Ad quod ſatis facit illud, quod ſcribitur Iob 13. Homo natus de muliere breui viuens tempore repletur multis miſerijs. Qui quaſi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquam ipſe eſt, qui in eodem ſtatu permanet. Sed pro certo de Deo eſt aliud, quia ſcilicet dicit: Ego Dominus, qui non mutor, Malach. 3 Ipſe eſt, de quo dicitur: Non eſt Deus, vt mentiatur, nec tanquam filius hominis vt mutetur. Num. 23 Iſte ſemper vnus & idem eſt, & in eodem ſtatu immutabilis permanet & conſiſtit. Et hoc eſt, quod bene dicitur in Pſal. & Hebr. 1. Ipſi peribunt, tu autem permanes, & omnes, ſicut veſtimentum veteraſcent, & velut amictum mutabis eos, & mutabuntur. Tu autem ipſe es, & anni tui non deficient. Et ideo 1. Corinth. 12. dicitur Diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus, & diuiſiones miniſtrationū ſunt, idem autem Dominus, & diuiſiones operationum ſunt, idem autem Deus. Et ſequitur: Idem autem ſpiritus, diuidens ſingulis,
B prout vult, Iſta eſt igitur Identitas, quæ eſt realis. ¶ Secundo dico, quod eſt Identitas quæ eſt moralis. Et ſic dicam, quod eſt Identitas

Conſtans & ſolida,	Primam facit vigoris fortitudo,
Inſtans & feruida,	Secundam facit amoris certitudo,
Aſtans & prouida.	Tertiam facit moris ſimilitudo.

¶ Dico igitur, quod inuenitur Identitas firmitatis, quæ eſt informatiua, & hæc eſt illa ſumma, & inæſtimabilis fortitudo, quæ mētem ita format, firmat, & informat in bono propoſito, quod ſiue veniant proſpera, ſiue inſurgant aduerſa, ſiue interueniāt varia, & diuerſa, ſemper tamen in virtute, & conſtantia manet Idē, vt nec ſit motus varietatis in pectore, nec geſtus contrarietatis in corpore, nec actus difformitatis in opere. Semper igitur debet eſſe Idem, iuxta illud 1. Corint. 1. Sitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſcientia. Phil. 3. Idem ſapiamus, & in eadem permaneamus regula. Allega hic Senecam, qui in multis paſſibus loquitur de tali Identitate Et ſi vis, inuehe contra illos, qui carent huiuſmodi virtuoſa, & ſtabili identitate, & qui nunquam in eodem ſtatu perſiſtunt, imo ad modicum flatum fortunæ, vel aſperæ, vel ſecundæ, tam interius, quam exterius ſtatum mutant. Similes illi lapidi Seleniti, qui ſecundum Lunam mutat imaginem, quia ſcilicet ſicut Luna mutatur in cœlo, ſic imago Lunæ, quæ eſt in lapide, mutatur & variatur in ipſius corpuſculo: ſic tales ad mutationem lunæ, id eſt, fortunæ, mutant imaginem ſtatus ſui. Similes Tireſiæ vati, qui ſecundum fabulam, de viro in fœminam, & de fœmina in virum fuit mutatus, qui tamen oculorum lumine fuit priuatus, vt dicit Ouid. lib. 3. fabula 4. Sic tales quandoque ſunt viri, quandoque fœminæ, quandoque fortes, quandoque infirmi, quandoque læti, quandoque triſtes, quandoque magnanimi, quandoque parui Et ſic nunquam ſunt idem Iob 1. Nunquam in eodem ſtatu permanet. Quod potiſſime patet in nobis eccleſiaſticis, quod fortunæ ſubiicimus noſmetipſos, & facili occaſione voluimur, & rotamur. Iob 4. Ecce, qui ſeruiunt ei, non ſunt ſtabiles. Iſta eſt igitur Identitas firmita-
C tis, quæ eſt informatiua. ¶ Item dico, quod in moribus inuenitur Identitas charitatis, quæ eſt transformatiua Amor enim transformat amantem in amatum. Et ideo amor proprie comparatur igni, qui ſcilicet duo metalla ſolet taliter liquefacere, & ignire, quod efficiuntur vnum, & idem: ſic etiam amor. Vnde Seneca in Epiſtola dicit de amico: Eſt enim amicus quaſi alter idem. ¶ Item dico, quod inuenitur moribus Idētitas qualitatis, D
quæ eſt conformatiua, Idem enim quandoque accipitur pro ſimili. Vnde quando vnum eſt alteri ſimilimum, tunc dicitur eſſe idem cum ipſo, ſicut cum dicitur Roman. 2. Eadem enim agis, quæ iudicas. Eadem enim dico, id eſt, ſimilia. Et ſic dico, quod nos inuenimus Identitatem bonorum, & Identitatem malorū.
Bonorum, dico, qui ſcilicet volunt ſe bonis alijs conformare, & cum eis eſſe idem in moribus, & in vita, quia ſcilicet iſti ſolent idem credere, idem ſapere, idem facere, idem ſiſtere. Habent enim iuſti eundem locum, quia ſcilicet omnes ſunt in Eccleſia militante. Et omnes, qui ſunt eiuſdem religionis, debent eſſe eiuſdem habitationis. Actor. 3. Erant autem omnes diſcipuli pariter in eodem loco Credūt etiam iuſti eundem Deum 2. Cor. 4. Habentes autem eundem fidei ſpiritum &c. Habent etiam iuſti eundem ſcientiæ fructum, quia ſcilicet omnes eadem doctrina, & ſcientia ſunt inſtructi 1. Corinth 10. Omnes enim vnum potū ſpiritualem biberunt. Et Phil. 3 Idem ſapiatis, eandem charitatē habentes, vnanimes idipſum ſentientes Faciunt etiam iuſti eundem bonæ operationis actum, quia ſcilicet in actibus, & ritibus, vnus alteri ſe conformat. Numer. 15. Tam indigenæ, quam peregrini eodem ritu offerent ſacrificia. Ecc. 44. Et Iſaac eodem fecit modo. Inuenimus etiam Identitatem malorum, quia ſcilicet mali habent Identitatem obſtinationis, & Identitatem conuerſationis. Obſtinationis, dico, quia ſcilicet ita ſunt obſtinati in malo, quod ſemper volūt eſſe idem, nec à ſuo malo propoſito poſſunt aliqualiter immutari. Conuerſationis etiam, quia ſemper ſe ſolet vnus alteri in moribus conformare, eoſdem actus facere, & idem dicere & ſentire. Prouer. 10. Idem ſequitur aues volantes, id eſt, quilibet talis idem ſe conformat auibus volantibus, id eſt, alijs vanis hominibus, & ineptis. Et ſic patet, quod eſt quædam Identitas, quæ eſt moralis. ¶ Tertio dico, quod eſt quædam Iden- E
titas, quæ eſt localis. Quia pro certo iuſti habent eundem locum ſcilicet Eccleſiam militantem in via. Ioſuæ 5 Manſerunt in eodem caſtrorum loco, donec ſanarentur. Et Paradiſum ſeu Eccleſiam triumphantem in futuro Num. 9. Cunctis diebus, quibus ſtabat nubes ſuper tabernaculum, manebant in eodem loco. Et mali etiam in eodem loco manent, quia ſcilicet in vita ſua iſti habent eandem habitationem, & finaliter in inferno eandē habent damnationem. Vnde de illo iniquo Andronico, qui Oniam occiderat, dicitur 2. Mach. 4. quod in eodem loco, in quo Oniam interfecerat, iuſſit rex Antiochus ſacrilegum vita priuari. Et hęc de Idem, & de eodem ſufficiant Vide de Huiuſmodi in litera H.

Idipſum. Quia idipſum videtur ſignificare illud, quod A
Idem, notare poſſum, quod nos debemus

Idipſum { Sapere, Dicere, Facere, Sperare, Laudare.

¶ Idipſum, dico, ſapere. Rom. 15. Deus autem pacis, & ſolatij det vobis idipſum ſapere in alterutrum. ¶ Item idipſum dicere. 1. Corint. 1. Obſecro autem vos, fratres, vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata. ¶ Itē idipſum facere. Phil. 2. Gaudeo & congratulor vobis, idipſum autem, & vos gaudete & congratulamini mihi. ¶ Item idipſum ſperare Pſalm. In pace in idipſum dormiam, & requieſcam. ¶ Item idipſum laudare. Pſal. Exultemus nomen eius in idipſum.

Is. Nota, quod Is, vt communius, accipitur demonſtratiue; de- A
ſignat enim certitudinē perſonæ. Et ideo quia omnis perſona aut eſt bona, aut eſt mala, dicam, quod Is poteſt in bono, & in malo ſignificare, & deſignare hominem virtuoſum, & hominē vitioſum. ¶ Primo ergo dico, quod Is ſignat hominē virtuoſum. Virtuoſus enim poteſt dici Is, quia ſcilicet iſte eſt demonſtrabilis & ſpectabilis apud omnes ratione vitæ, apparentiæ, & doctrinæ. Et ſic notabis, quod homo poteſt dici Is, id eſt, demonſtrabilis, & virtuoſus,

Ratione { Sapientiæ ſpeculatiuæ, Fiduciæ poſtulatiuæ, Conſtantiæ toleratiuæ, Charitatis retributiuæ, Voluntatis renouatiuæ, Humilitatis ſubiugatiuæ.

¶ Talis enim Is ſolet ſubtiliter ſpeculari. Vnde Actor. 10. dicitur, quod Is vidit in viſu manifeſte, quaſi hora nona, Angelum Dei. ¶ Item Is ſolet ſuppliciter rogare Vnde de illo claudo, qui ſedebat ad portam ſpecioſam, dicitur Act. 3. quod is videns Petrum, & Ioannem, incipientes introire in templum, rogabat vt eleemoſynam acciperet. ¶ Item Is ſolet ſtabiliter portare, ſupple, tribulationes. Vnde 2. Mach. 7. dicitur de ſexto martyre Machabæorum, quod is mori incipiens Antiochum arguebat. ¶ Item Is ſolet ſinceriter amare, ſupple, Deum & quemlibet benefactorē. Vnde Luc. 7. Quis, inquit, eum plus diliget? Reſpondetur: Exiſtimo, quod

mo, quod is, cui plus donauit. ¶ Item ſolet animum renouare, ſcilicet per pœnitentiam oportunam. Vnde 2. Corinth. 4. Licet is, qui de foris eſt noſter homo corrumpatur, is tamen, qui intus eſt, renouatur de die in diem. ¶ Item Is ſolet ſe Deo ſubiugare. Vnde de dæmoniaco dicitur Luc. 8. Is, vt vidit Ieſum, procidit ante illum. Sic igitur dico, quod Is deſignat hominem virtuoſum.

B ¶ Secundo dico, quod poteſt deſignare hominem vitioſum, qui ſcilicet demonſtratiuus poteſt dici, pro eo, quod quandoque ſic abundat in vitijs, quod tanquam monſtrum vel ſpectaculum per alios, digito demonſtratur. Et hoc merito, quia pro certo Is

Abundat mendacijs ſine veritate,
Prædicat eloquiis plenis falſitate,
Peſſundat nequitijs & prauitate,
Redundat ſpurcitijs & cupiditate.

¶ Talis (dico) ſolet mendacia ſeminare. 1. Ioan. 2. Quis eſt mendax, niſi is, qui negat, quoniam Ieſus non eſt Chriſtus? ¶ Item ſolet fallacia prædicare. 2. Corin. 11. Si is, qui venit, alium Chriſtum prædicat (quem nos non prædicamus, ſupple) falſum prædicat, &c. ¶ Item ſolet in vitijs abundare, ſcilicet, in luxuria, & auaritia. 1. Corint. 5. Si is, qui frater nominatur inter vos, eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens, &c. Cum huiuſmodi nec cibum ſumite. ¶ Itē ſolet ad vitia concitare, ſeu producere, ſcilicet, alios ſuis malis dictis, & factis. 1. Theſ. 3. Miſi ad cognoſcendum fidem veſtram, ne forte tentauerit vos is, qui tentat, & inanis fiat labor veſter. Tranſeo, quia ſterilis eſt materia.

A **Id eſt.** Nota, quod Id eſt, poteſt accipi pro vna dictione, vel pro duabus. Quocunque tamen modo accipiatur, dictio eſt interpretatiua, expoſitiua, & declaratiua. Et ſic nota, quod iſtud vocabulum Id eſt, ſignat prudentem ſagacitatem, rebellem fatuitatem, præſentem proſperitatem, mundanam aduerſitatem, & cœleſtem fœlicitatem. Iſta enim omnia habēt vim interpretatiuam, vel alterius, quam oſtendant ſignificatiuam. Nam per primum Id eſt, notatur morum ſanctitas in prouidis, per ſecundum Id eſt, notatur vitæ prauitas in fatuis, per tertium Id eſt, notatur mundi vanitas in proſperatis, per quartum Id eſt, notatur rerum paupertas in tribulatis, & per quintum Id eſt,
B notatur cœli fœlicitas in beatis. ¶ Primo igitur dico, quod iſta dictio, Id eſt, ſignat in prouidis, & prudentibus morum ſanctitatem. Prudens enim homo nihil aliud eſt, quam vnum Id eſt, quia ſcilicet iſti ſui ſciunt interpretari res aliter, quam eas proferant. Ipſi ſunt etiam aliud aliquoties, quam oſtendant, quia proculdubio quāuis non ſemper appareāt, iſti tamen ſunt quandoq; viri

Pœnitentes, & magni doloris,
Permanentes, & magni vigoris,
Continentes, & magni vigoris,
Præcellentes, & grandis valoris.

¶ Dico igitur, quod quidam ſunt viri pœnitentes dolore contriti, vt de ipſorum quolibet dicatur illud Gen. 35. quod ſcilicet Rachel appellauit nomen filij ſui Bennoni, Id eſt, filius doloris. ¶ Itē quidam ſunt viri permanentes vigore muniti, vt ſcilicet de quolibet dicatur illud Gen. 35. Pater vero vocauit eum Beniamin, id eſt, filius dextræ. Dextera enim fortitudinem bonæ operationis deſignat ¶ Item dico, quod quidam ſunt viri continentes, decore floridi ſeu politi, vt de tali ſdicatur illud Iudic 16. Nazaræus, Id eſt, conſecratus ſum Domino. Nazaræus autem floridus interpretatur. ¶ Item dico, quod quidam ſunt viri præcellentes valore fulciti. Et iſti ſunt illi, qui licet modici videantur, ſciunt tamē, & poſſunt magna facere, magnis reſiſtere, & pro fide magna, & grauia ſuſtinere, vt de talibus dicatur illud Dan. 4. Viri autem hi tres, id eſt, Sydrac, Miſac, & Abdenago, cecinerūt in medio ignis colligati, & ambulabant in medio flammæ laudantes Deū. Habes autem de iſtis ibidem quomodo prouinciam Babylonis rexerunt, & quomodo iniquis regis iuſſionibus contradixerunt, vt de quolibet tali dicatur illud 3. Reg. 7. Vocauit columnam Iachin, id eſt, firmitas. Et ſic igitur dicam, quod iſtud Id eſt, ſignat
C morum ſanctitatem. ¶ Secundo dico, quod iſta dictio, Id eſt, ſignat in fatuis vitæ prauitatem, per Id eſt intelligi poſſunt quidā, qui & in verbis, & in factis non ſunt niſi vnum Id eſt, vnum aliud quam oſtendant. In verbis, dico, ſicut ſunt rebelles & litigioſi, hæretici & ſuperſtitioſi, mendaces, & proditioſi. Iſti enim habent ſua verba ſemper duplicia, & obſcura, quia nunquam ſunt talia ſicut eſſe videntur, imo ſemper vnum Id eſt, id eſt, vna fallaci expoſitione gloſſata, & interpretatiua noſcuntur, & tamen verba noſtra debent eſſe ita ſolida, quod nulla calua occaſione vel ficta interpretatione debent mutari, ſed in ea intentione, qua prolata ſunt immutabiliter, debent effari. Leuit. 27. Si quis vouerit, ſanctum erit, nec mutari poterit, id eſt, nec melius malo, nec peius bono. In factis etiam, ſicut ſunt hypocritæ, & malitioſi, quorum vita non eſt niſi vnum Id eſt, quia ſcilicet alia eſt exiſtētia, quam apparentia, alia conuerſatio, quā operatio, alia veſtis, quā pellis. Vnde de malis dicitur Iudic. 19. Venerūt viri ciuitatis illius filij Belial, id eſt, abſque iugo. Vnde de peccatis talium poteſt dici illud Deut. 29. Vidiſtis abominationes. Et ſordes, id eſt, idola corū. Patet igitur, quod Id eſt quandoque ſumitur, & deſignat vitæ prauitatem. ¶ Tertio dico, quod Id eſt, ſignat in proſperatis mū- D
di vanitatem. Mundi enim gloria non eſt niſi vnum Id eſt, vnum enim oſtendit, & aliud prætendit, vnum eſt, & aliud erit, vnum patet, & aliud latet. Quia re vera mundus videtur ſplēdere, & tamen ſolet fœtere, videtur ridere, & inuenitur lugere, videtur gaudere, & ſolet tædere; quia re vera, & in mundo & in mundanis plus eſt de amaritudine, quam de dulcedine, plus de tædio, quam de gaudio, plus de labore, quam de ſopore. Et ideo de tali Id eſt, poteſt talis mundana perſona dicere illud Ruth 1. Non vocetis me Noæmi, id eſt, pulchram, ſed vocetis me Mara, id eſt, amarā, quia amaritudine repleuit me omnipotens. Talis autem amaritudo, & tale Id eſt, tunc præcipue complebitur, quando per dānationem æternam omne, quod dulce fuerat, in amaritudinem conuertetur, & quando mundana gloria futuris infortuniis deſtruetur. Vnde de futuris infortunijs dicitur Hierem. 51. Sonabūt fluctus, quaſi aquæ multæ, quia venit ſuper eam, id eſt, ſuper Babylonem, prædo, & apprehenſi ſunt fortes eius, & emarcuit arcus eorum, quia fortis vltor Dominus retribuet. Patet igitur, quod Id eſt, quandoque deſignat mundi vanitatem. ¶ Quarto dico, E
quod Id eſt, deſignat in tribulatis rerum paupertatem. Conſtat enim quod ſtatus præſentis tribulationis, & paupertatis non eſt, niſi vnum Id eſt. Signat enim pro tempore futuro aliud, quam pro modo, quia pro certo miſeria præſentium tribulationum ſignum eſt futurarum conſolationum. Quod bene figuratum eſt Gen. 48. vbi dicitur, quod Ioſeph poſuit Ephraim ad ſiniſtrā ſuā, id eſt, ad dexteram Iſrael. Quia re vera quando Ioſeph, qui interpretatur augmentum vel appoſitio, id eſt, mundi proſperitas, in qua eſt bonorum terrenorum augmentum, ponit aliquem ad ſiniſtram ſuam, id eſt, in ſtatu tribulationū, iſtud non eſt, niſi vnū id eſt, hoc eſt dictum, vnum ſignum, & vna demonſtratio, quod ipſe erit finaliter ad dexteram Iſrael, id eſt, in fœlicitate æternarum conſolationum, & in ſocietate Iſrael, id eſt, Deum videntiū, hoc eſt, ſpiritualium contemplationum. Signat igitur Id eſt, re- rum paupertatem, & aduerſitatem ¶ Quinto dico, quod Id eſt, ſi- E
gnat in beatis cœli voluptatem, & fœlicitatē. Id eſt enim ſignat declarationem, & expoſitionem illorum, quæ dicta ſunt. Et quia in cœlo omnia ſunt clara, nuda, expoſita, & aperta, bene dico, quod cœli vita poteſt dici Id eſt. ¶ Vnde nota, quod ibi eſt declaratio & manifeſtatio

Veritatis & ſcientiæ,
Charitatis & lætitiæ,
Securitatis & fiduciæ,
Tranquillitatis & conſcientiæ,
Libertatis & indulgentiæ,
Saturitatis & opulentiæ.

¶ Ibi enim refulget veritas, & cognitio, quia ſcilicet ibi ſunt Cherubin, qui interpretantur plenitudo ſcientiæ. 3. Reg. 6. Menſura pari opus vnum erat in duobus Cherubin, id eſt, altitudinē habebant decem cubitorum. Hoc eſt dictum, altitudinem mentis ad cognoſcendum verum denarium retributionis æternæ. ¶ Item ibi refulget charitas, & dilectio: vnus enim alterum affectat, deſiderat alterum intueri, & per charitatem, & inuicem cōſolari. Rom. 1. Deſidero enim videre vos, id eſt, ſimul conſolari in vobis per eam, quæ inuicem eſt fidem veſtram atque meā. ¶ Item ibi refulget ſecuritas, & tuitio, quia ſcilicet eſt ſecura habitatio, quæ à nemine perturbatur. Vnde iſtud eſt tabernaculum nō manufactum, id eſt, non huius creationis. Heb. 9. Vnde Gen. 32. dicitur, quod Iacob cum obuiam habuiſſet Angelos, appellauit nomen loci illius Manaim, id eſt, caſtra. Et Gen. 33. dicitur, quod appellauit nomē loci illius Cochoth, i. tabernacula. Vnde de cœleſti habitatione dicitur Heb 11. Nunc autem, inquit, meliorem appetunt, ſupple, habitationem ſeu patriam, id eſt, cœleſtem, parauit enim illis ciuitatem. ¶ Itē ibi refulget tranquillitas & quietio Leuit. 23. Die primo, & die octauo erit ſabbathum, id eſt, requies. ¶ Item ibi refulget libertas & remiſſio, quia ſcilicet omnē opus ſeruitutis remittetur, & ceſſabit ibi, ſicut Num. 26. Et Leuit. 27. dicitur, quod cum iubilæus, id eſt, annus remiſſionis aduenerit, reſtituetur hæreditas priſtino poſſeſſori. Hæc eſt autē hęreditas ſeruorū Domini, ſcilicet, gloria ſempiterna. ¶ Itē ibi declaratur ſaturitas, & refectio, quia ſc. diuinitas & humanitas Chriſti ſunt duo fercula, quibus animæ beatorum recreantur, & corpora. Vnde Exo. 16. dicitur, quod filij Iſrael de manna cœleſti colligebant cibos duplices. ſ. duo Gomor per ſingulos homines. Et Exo. 12. Eſt enim Phaſe, id eſt, trāſitus domini. Phaſe enim, id eſt, Paſcha, erat feſtum, vbi comedebatur agnus Paſchale.

Idolum. Nota, quod idolum eſt illa imago, figura, ſtatua, A
ſeu ſimilitudo, quæ antiquitus ab infidelib. pro Deo colebatur. Veruntamen quāuis generaliter idola in ſcriptura ſignificēt Deos gentiliū, poſſunt tamen deſignare diuerſa genera peccatorū, vel etiā diuerſa genera vitiorū. Et breuiter dico, quod in ſcriptura inueniuntur

Idola

Idola { Bonorum exteriorum,
Deorum deteriorum,
Vitiorum interiorum,
Peruerſorum & peccatorum. }

Bona enim terrena dicuntur idola, quia iſta non ſunt vere res, imo imagines rerum. Quædam etiam fictiones dicuntur eſſe idola, quas hebetes, & ſtulti faciunt deos ſuos. Et ideo conſulitur Eſa. 2. In illa die, proijciet homo idola argenti ſui, & ſimulacra auri, quæ fecerat, vt adoraret. Ad literam enim antiquitus per totum orbem fuerunt idola, in quæ fatui idololatræ crediderũt, & ea coluerunt, & adorauerunt. De quibus Ezech 20. In idolis Ægypti nolite pollui Peccata etiam poſſunt dici Idola, quia ſcilicet multi ſunt, qui de diuerſis peccatis Deos ſuos faciunt, & in cordibus ſuis ea adorant, & colunt, ſicut patet de carnalibus, qui recte videntur luxuriam deificare. Et de auaris, qui videntur auaritiam adorare. Eph. 5. Auaritia, quæ eſt idolorum ſeruitus. Peccatores etiam dicũtur idola, quia pro certo ſicut idolum nullius erat virtutis quamuis magnæ eſſet auctoritatis, ſic peccatores nullius ſunt virtutis apud Deum, quamuis magnæ ſint auctoritatis apud mundum. Et ſicut idola de diuerſis metallis, & materiis ſolebant fieri, quia ſcilicet

Quædam erant Idola { Lignea,
Lapidea,
Aurea,
Ærea. }

Sic vere mundi peccatores dicuntur eſſe lignei per fragilitatem, lapidei per inſenſibilitatem, aurei per pompoſitatem, ærei, id eſt, faciliter reſonantes per iactantiam, & detractoriam prauitatem, iuxta illud Pſal. Simulacra gentium argentum & aurum. De talibus igitur, & eorum malis operibus poteſt dici illud Sapien. 13. Infandorum enim idolorũ cultura omnis mali cauſa eſt. Et breuiter poſſumus notare, quod per idola poſſunt accipi tria vel quatuor genera peccatorum, ſcilicet illi, qui magnis ſtatib. ſublimantur, qui falſis ritibus palliantur, qui à bonis motibus elongantur. Primi ſunt ſuperbi & ambitioſi, ſecundi ſunt hypocritæ
B & proditioſi, tertij ſunt pigri & acedioſi. ¶ Primo igitur dico, quod idolum ſignat ſuperbos elatos, & ambitioſos. Sicut enim idolum quamuis eſſet ſine virtute, & ſine ſenſu, tamen antiquitus in alto loco ponebatur, tanquam Deus adorabatur, coram ipſo thurificabatur, & diuerſis cultibus, & muneribus ab infidelibus colebatur, ſic vere hodie multi ſunt ambitioſi qui quamuis careant omni ſenſu & ratione, omni virtute, & diſcretione, omni motu, & bona operatione, ipſi tamen hodie in altis dignitatibus & officijs ſublimantur, vbi dij, id eſt, viri excellentes, & perfecti eſſe creduntur, vbi etiam ab infidelibus, id eſt, ab adulatoribus coluntur, & honorantur, & vbi per adulationem, & vanæ laudis exhibitionem thurificantur, & incenſantur. Iſti figurantur in illo idolo, id eſt, in illa ſtatua, quam fecit erigi Nabuchodonoſor rex coram quo inſtrumentis varijs cantabatur, & quam qui adorare nolebant, in fornacem igneam ponebantur; ſicut dicitur Dan. 3. Sic vere chariſſimi, videmus, quod hodie multa idola, id eſt, multæ ſtatuæ, id eſt, multæ perſonæ inutiles, & ignorantes à rege Nabuchodonoſor, id eſt, à Papa rege vel Imperatore in altis dignitatibus, officijs, prælaturis & beneficijs eriguntur, & ſtatim pro certo aſſunt coram talibus cantores muſicatores, id eſt, fallaces adulatores, mali conſiliarij, & ſuggeſtores & ſuorum malorum actuum iuſtificatores. Tales enim coram talibus idolis continue reſonant, & adulantur, & per ſonos vanæ laudis coram eis modulantur, iuxta illud Eſai. 30. quod proprie videtur eſſe dictum talium Idolorum laudes adulatorum diligentium. Loquimini inquiunt nobis placentia, videte nobis errores, auferte à me viam, declinate à me ſemitam, ceſſet à facie noſtra ſanctus Iſrael. Et breuiter pauperes ſubditi talia idola adorare, & munera dare coguntur, quod ſi facere noluerint, igne diuerſarum tribulationum cremantur. Quia vere ſi tales talibus malis principibus vel prælatis, officialibus vel balliuis non offerunt munera ſtatim incurrunt lites, & verbera. De talibus igitur idolis loquitur Ezechiæ 8. quod ipſe vidit, in templo vniuerſa idola domus Iſrael depicta in parietibus, quibus ſeniores Iſrael thurificabant. Hoc enim in templo Eccleſiæ idola id eſt, perſonæ malæ ſunt in dignitatibus ſæpius cõſtitutæ. Quia re vera ſunt viri picti, & ficti, coram quibus ſeniores, id eſt, illi, qui debent eſſe conſilio ſaniores, non ceſſant thus, & incenſum adulationis incendere, & verba placentia incenſare. Quia vere iſtud fit hodie in domibus prælatorum, & magnatum quod ſeniores, id eſt, illi, qui in eorum curiis ſunt maiores, & in conſilijs ſecretiores, & ad quos pertinet, magis verum magiſtris ſuis dicere, & ipſos de malefactis corrigere, ſunt hodie ad thurificandum, & adulandum promptiores, & ad dicendum veritatem remotiores. Sicut enim dicit Seneca, Cum diuites omnia habeant, hoc eis ſolum deficit, ſcilicet, qui eis verum dicat. Tales enim non curant verum dicere, ſed magis magiſtros ſuos per adulationem decipere vt ſcilicet poſſint magiſtri ſui diuitias exhaurire, & ſuas proprias ampliare. Et inde eſt, quod talia idola, id eſt, tales principes vel prælati ſunt hodie pauperes, ſeniores vero iſti, ſcilicet ſui balliui & conſiliarij ſunt diuites, & potentes. Iſtud figuratur Dani. 14. vbi dicitur, quod in Babylone erat vnum idolum, coram quo magna infinitas ciborum omni die ponebatur, & quod totum comedere, à populo credebatur. In ſero enim apponebantur cibaria, ſed de nocte ſacerdotes, qui ſeruabant iſtud idolum, cum vxoribus, & paruulis omnia occulte comedebant, ita quod in craſtino nulla coram idolo cibaria apparebãt, populus vero ſtupebat quomodo illud idolum tam ſubito tot, & tanta comedebat. Sic vere chariſſimi, coram idolis noſtris, id eſt, coram ignaris principibus, & prælatis apponuntur hodie infiniti cibi, id eſt, infinitæ diuitiæ, quæ de eorum redditibus quotidie apportantur. Quia ſicut dicitur Prouer. 13. Multi cibi in noualibus patrum, Menſa vero ipſorum non videtur eſſe in craſtino propter iſtos fertilior vel repletior, quia ſcilicet ſacerdotes, qui ſunt circa idolum, id eſt, ſeruitores, conſiliarij & officiales talium totum occulte deuorant, furantur, & ſubtrahunt, & ſic nihil apparet coram idolo, quare ſcilicet pauperes, & miſeri ſemper fiunt. Ideo bene conſulitur Eccleſ. 5. A conſiliario malo abſconde animam tuam. Quia breuiter, menſæ dominorũ ſunt inanes, & vacuæ, menſæ vero talium ſacerdotum bonis dominorum ſunt repletæ. Vnde Eccl. 30 Quid proderit idolo libatio? nec enim manducabit, nec odorabitur. Tales igitur dicuntur idola, ſcilicet viri ambitioſi, de quibus dicitur, quod rex Antiochus poſuit abominandum idolum deſolationis in templo, ſicut dicitur 1. Machab. 1. Quia ſcilicet hodie in templo Eccleſiæ ſunt multa talia idola conſtituta, propter quod ipſa eſt hodie quaſi penitus deſolata. Multa ſunt igitur talia idola. Et certe malum eſt eis thurificare, & eos colere, & eis ſeruire. Vnde 1. Corinth. 10. Fugite à cultura idolorum. Et merito, quia ſicut dicitur Sap. 14. infandorum idolorum cultura omnis mali cauſa eſt. Et ſequuntur ibidem vitia talium idololatrarum, id eſt, talium curialium & adulatorum. Aut enim inquit, dum lætantur inſaniũt, aut certe vaticinantur falſa, aut viuunt iniuſte, aut periurãt cito, dum enim confidunt in idolis, quæ ſunt ſine anima, male iurantes noceri ſe non ſperant. O Deus quot vitijs hodie tales idolãtur. Vt enim dicit ille poeta, Nulla fides pietasque viris, qui caſtra ſequuntur. Veruntamen quandoque fit, quod in talium curijs, & ſeruitijs ſunt aliqui qui in medio curſu vadunt, quia ſcilicet, & bonam conſcientiam ſeruare volunt, & magiſtris ſuis ſeruiunt, & obediunt, quod ſatis eſt impoſſibile, cum nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Iſti figurati ſunt in ſamaritanis, qui ſimul Deum, & idola colere voluerunt. Vnde 4. Reg 17. in fine dicitur, quod fuerunt gentes timentes Deum, & nihilominus idolis ſuis ſeruiẽtes. Breuiter igitur iſtud eſt verum, quod hodie ſunt multi, qui gaudent ſe eſſe in ſeruitio vnius talis idoli, dicentes illud Oſeę 12. Veruntamen diues effectus ſum inueni idolũ mihi. Significãt igitur iſta idola illos qui indigni in dignitatibus ſublimantur. ¶ Secundo dico, quod per idola poſſunt hypocritæ ſignificari, qui falſitatibus palliantur. Sicut enim idolum nihil habet niſi exteriorem apparentiam, quia ſcilicet non habet niſi membra exteriora, ſcilicet, os, oculos, manus, faciem &c. de mẽbris vero interioribus nihil habet, quia cor, viſcera, medullam & ſanguinem non habet, ſic hypocritæ optime ſunt formati, & figurati in exterioribus, ſed nũquam in interioribus, quia ſcilicet illud, quod in eis exterius apparet, ſcilicet, os locutionis, oculi diſcretionis, manus operationis, eſt in ipſis optime compoſitum ſed vere illa, quæ latent interius, ſcilicet cor intentionis, viſcera compaſſionis, medulla deuotionis, ſanguis &c. id eſt, memoria dominicæ paſſionis, non ſunt in eis facta, vel formata nec compoſita vel figurata. Omnibus enim talibus membris, id eſt, virtutibus interioribus carent, & illa ſolum habent, quæ exterius apparent, figurati in Idolo Bel, quod erat in Babylone, de quo dicitur Dan. 14. Ne erres (inquit) rex, iſte intrinſecus luteus eſt, foris vero æreus. Vnde de deceptione, & fictione talium idolorum, qui vnum videntur exterius, & aliud ſunt interius dicitur Amos 2. Deceperunt eos idola ſua. Iſti ſunt igitur hypocritæ fallacitatibus palliati. C

¶ Tertio dicuntur idola illi, qui ſunt à bonis motibus elongati. Nam D

Idolum caret { Senſu,
Motu,
Actu. }

Idolum enim non cogitat, non videt, non audit, non operatur, non ſentit, non odorat, non ambulat, non loquitur. De idolis enim dicitur in Pſa. quod os habent, & non loquẽtur, oculos habent, & non videbunt. Sic vere viri pigri, ocioſi peccatores, & deſidioſi nullo motu boni exercitij mouentur, nec in aliquo bono opere occupantur. Non enim cogitant per contemplationem, non vident per diſcretionem; non audiunt per informationẽ, nõ operantur per aliquam bonam operationem, non ſentiunt per

compaſſio-

compaſſionem, non adorant per deuotionem, non ambulant per aliquam bonam affectionem, non loquuntur per confeſſionem, orationem, & gratiarum actionem. De talibus loquitur Sap. 14. Confidunt (inquit) in idolis, quæ ſunt ſine anima. Talia igitur idola i. tales mundi peccatores à Deo finaliter deſtruentur, & confundentur. Quia ſicut dicitur Oſeæ 10. Diſpergentur excelſa idoli: patet igitur, quomodo per idola poſſunt intelligi acediæ torpidi ſectatores, hypocriſis fallaces profeſſores, dignitatum indigni poſſeſſores.

A **Idumæa. Idumæus.** Nota, quod Idumæa fuit regio Arabiæ in confinib. terræ promiſſionis, vbi habitauit poſteritas Edom i. Eſau: fuit autem populus idumæus ſemper filiis Iſrael inuidioſus, & ipſis pluri mum in omnibus, quæ potuit, odioſus. Interpretatur autem idumæa, ruta vel ſanguinea, rubea vel terrena. Igitur per idumæam poſſunt intelligere

Statum { Hominis pœnitentis, / Sæculi peſtilentis, / Inferni punientis.

Et primo dico, quod idumæa poteſt ſignificare ſtatum ſinceræ pœnitentiæ. Pœnitentia enim dicitur rubea, propter ignem dolorem ſeu feruorem, qui fit in contritione ſanguinea, propter colorem roſeum, qui fit in verecunda confeſſione: tertia vero ſeu terrena, propter pondus graue, & difficile, quod fit in ſatisfactione. Et ſic dico, quod in idumæa, id eſt, in ſtatu pœnitentiæ, religionis vel Eccleſiæ, eſt obſequium humilitatis, eſt præſidium ſecuritatis, eſt ſolatium ſocietatis. Ibi enim eſt humilitas obſequioſa, quia ibi propriè ſeruitur Deo 2. Re. 8. Facta eſt idumæa ſeruiens Dauid: & Eſa. 11. Idumæa & Moab præceptum manus eorum, et filii Amon obedientes erunt. ¶ Item ibi eſt ſecuritas præſidioſa, quia ſcilicet in ſtatu pœnitentiæ viget potiſſimè cuſtodia, & defenſio Euangelica. Vnde de Dauid, id eſt, de Chriſto dicitur 2. Re. 8. quod ipſe poſuit cuſtodes in idumæa. ¶ Item ibi adeſt ſocietas ſolatioſa quia ſc. Deus adeſt pœnitentibus & deuotis, dicens illud Pſ. In idumæam extendam calceamentum meum, mihi alienigenæ ſubditi ſunt. Quis deducet me in ciuitatem munitam: quis deducet me vſque in idumæam Deus enim diligit cum talibus habitare, & eos tanquam ſuos protegere, & ſeruare Num. 24. Erit idumæa poſſeſſio eius. Et ideo vult, & præcipit, quod quilibet talis foueri debeat, & amari. Deu. 23. Non abominaberis idumæum, quia frater tuus eſt Peccator enim quando pœnitet, efficitur proximus, qui antea fuerat alienus. Patet igitur, quod idumæa ſignat ſtatum ſinceræ pœnitentiæ.

B ¶ Secundo dico, quod ſignat ſtatum mundanæ inſolentiæ. Status enim peccati, & mundi ſignificatur per idumæam, quia ſ. ibi eſt filiorum Iſrael, id eſt, iuſtorum odium, & inuidia. Ibi eſt rubor, & rufedo, id eſt, calliditas, & malitia. Ibi eſt ſanguineitas, id eſt, crudelitas & ſæuitia: tibi eſt terreſtreitas, i. cupiditas & auaritia. Sunt enim tales idumæi, id eſt, mundani, vel peccatores

Ignorantes & ſtultiſſimi,
Indigentes & pauperrimi,
Malignantes & ſæuiſſimi,
Machinantes & falſiſſimi.

In iſtis enim viget ignorantia, ſeu fatuitas. Vnde Abdiæ 1. Perdam ſapientes in idumæa. ¶ Item in iſtis viget indigentia ſeu cupiditas Hierem. 49. Erit idumæa deſerta. Cupiditas enim deſerta dicitur, pro eo quod propter defectum ſufficientiæ ſeminis ſterilis, & vacua reperitur. ¶ Item ibi eſt ſæuitia, ſeu crudelitas. Vnde 1. Re. 22. dicitur, quod Doech idumæus irruit in ſacerdotes domini, & occidit eos: & 2. Eſdr. 4. dicitur, quod idumæi incenderunt templum domini. ¶ Item ibi eſt fallacia ſeu calliditas Pſal. Simul aduerſum me teſtamentum diſpoſuerunt tabernacula idumæorum, & Iſmaelitæ. Signat igitur ſtatum mundialis inſolentiæ.

C ¶ Tertio dico, quod ſignat ſtatum infernalis peſtilentiæ. Idumæa enim ſignat infernum, & idumæi ſignificant Dæmones infernales. Iſti enim enim ſunt qui contra filios Iſrael, id eſt, contra fideles per tentationes, & tribulationes opponuntur, & ipſos pro viribus perſequuntur 2 Paral 28. Venerunt idumæi, & percuſſerunt multos ex Iuda, & cœperunt prædam magnam. Idumæa enim, id eſt, infernus poteſt dici

Refuſus, & rubeus propter furorem,
Sanguineus propter fœtorem,
Terreus ſeu terrenus propter longum tenorem.

Ibi enim eſt { Furor percutiens, / Fœtor inficiens, / Tenor irretiens.

Furor (dico) percutiens, quia ſc. idumæa interpretatur rufa vel rubea, qui ſunt colores hominis furioſi. Vnde de Chriſto malos in inferno percutiente, & puniente poteſt dici illud, quod de rege Iſrael dicitur 4. Reg. 8. Venit Ioram ſeyra & omnis exercitus cum eo, & ſurrexit nocte, percuſſitque idumæos. ¶ Fœtor etiam inficiens, quia ſcilicet idumæa interpretatur ſanguinea. Vnde Eſa. 34. dicitur ſic: ecce ſuper indumæam deſcendet, et ſuper populũ interfectionis meæ ad iudiciũ. Sequitur. Deſcendẽt vnicornes cũ eis, et tauri cũ potentib. inebriabitur terra eorũ ſanguine, et conuertentur torrentes eius in picẽ et hum⁹ eius in ſulphur, &c. Vide ibi. ¶ Tenor inſuper irretiens, quia ſc pœna illa in æternum durabit. Et inde eſt, quod idumæa interpretatur terrena, quia terra eſt ſolidiſſimum elementum, iuxta illud Eccleſiaſtes 1. Terra autem in æternum ſtat. Vnde de æterna concluſione, et captiuitate, ſeu ſeruitute damnatorum poteſt dici illud Amos 1. Tranſtulit captiuitatem perfectam, vt concluderet eam in idumæam. Vt de tali idumæa concludatur illud Iohelis 3. Ægyptus in deſolationem erit, et idumæa in deſertum perditionis. Sic igitur, per idumæam poteſt deſignari

Status { Damnatorum, / Mundanorum, / Conuerſorum.

Nota adhuc alio modo, quod idumæa fuit patria filiorum Edom, qui ab Eſau deſcenderunt, quæ in principio Abrahæ in arenis fuit ſita, et quæ ſemper fuit filiis Iſrael inimica, quæ rufa vel rubea interpretatur, ſeu ſanguinea vel terrena, de ſemine primitus genita, ſed à cultu diuino paulatim facta eſt aliena. Igitur per iſtam poteſt moraliter intelligi ſtatus clauſtri, mundi, et Inferni. Signat enim idumæa

Statum { Religionis et meriti, / Perditionis et peccati, / Damnationis et tormenti.

D ¶ Signat (dico) ſtatum conuerſionis ſeu religionis, et meriti, quia ſcil. ſtatus pœnitentiæ per memoriam dominicæ paſſionis eſt rubeus, ſeu ſanguineus, per aſperitatem arenoſus, per cõtemplationis eminentiam montuoſus. Iſta enim idumæa ſ. pœnitentia, religio vel Eccleſia, montuoſa dicitur, eo quod perinde ad coelorum altitudinem peruenitur 4. Reg. 3. Per quam viam aſcendemus. Reſpondit per deſertum idumææ, ac ſi dicat, iſta eſt via aſcendendi ad coelum. Et merito, quia pro certo in iſta idumæa domino ſeruitur, ex hac idumæa ad Chriſtum venitur, in hac idumæa iuſtus cuſtoditur, ab hac idumæa dominus auditur. ¶ Ibi dico domino ſeruitur 2. Re. 8. Facta eſt idumæa ſeruiens Dauid: et Numer. 24. Erit idumæa poſſeſſio eius. ¶ Item ex hac idumæa ad Deum venitur Marci 3. Multa turba ſecuta eſt Ieſum ab idumæa. ¶ Item in hac idumæa iuſtus cuſtoditur 2. Reg. 8. Poſuit Dauid cuſtodes in idumæa, ſtatuitq; præſidium. ¶ Item per hanc dominus auditur, quia ſ. præcepta diuina percipiuntur ibidem. Vnde Eſa. 11. Idumæa et Moab præceptum manus eorum, et filii Amon obedientes erunt. Idumæa igitur ſignat ſtatum religionis et pœnitentiæ.

E ¶ Secundo dico, quod quandoque ſignat ſtatum perditionis et iniuſtitiæ, ſ. ſtatum mundi vel peccati. Conſtat enim quod idumæa, id eſt, peccatores, et mundani ab Abraham, i. à Chriſto geniti, et creati fuerunt, et tamen à cultu veræ fidei receſſerunt et idolis, id eſt, bonis terrenis, et vitiis adhæſerunt. Et ideo ſanguinei per luxuriam, terreni per auaritiam, rufi per malitiam interpretari merito debuerunt. Et merito, quia filiorum Iſrael id eſt, ſanctorum, et iuſtorum inimici ſunt, et fuerunt Pſal. Aduerſum me teſtamentum diſpoſuerunt tabernacula idumæorum et Iſmahelitæ, Moab et Agareni Gebal, &c. Et nota, quod talis idumæa debeat vitari,

Quia ibi { Deeſt virtutum vbertas, / Ceſſat animi libertas, / Adeſt prudentium paupertas.

Iſta igitur idumæa caret bonorũ omnium vbertate. Vnde Hier. 49. Erit idumæa deſerta, omnis qui tranſibit per eam, ſtupebit.

¶ Item caret virtutis animi libertate, quia ſcilicet illa ſubiacet ſeruituti peccati, vnde diabolus poteſt dicere illud Pſ. In idumæam extendam calceamentum meum, mihi alienigenæ ſubditi ſunt.

¶ Item non caret prudentiam hominum paupertate Abdiæ 1. Perdam ſapientes de idumæa. Iſta eſt igitur idumæa, cuius habitatores, ſcilicet dæmones vel peccatores templum Dei ſuccendunt, et ſacerdotes occidunt, ſicut dicitur 2 Eſdræ 4. et 1. Regum 22. Quia ſcilicet mali ſemper nituntur templum Eccleſiæ deſtruere, et ſacerdotes, id eſt, eccleſiaſticos diſſipare 2. Paralipomen. 28. Venerunt idumæi, et percuſſerunt multos ex Iuda, et acceperunt prædam magnam. Signat igitur idumæa ſtatum perditionis, et iniuſtitiæ.

¶ Tertio dico, quod Idumæa ſignat locum damnationis & peſtilentiæ ſcilicet infernum. Vnde Iohelis 3. Ægyptus in deſolationem erit, & Idumæa in deſertum perditionis. ideo dicitur Eſa. 34. Inebriatus eſt in cœlo gladius meus, ſuper Idumæam deſcendet & ſuper populum interfectionis meæ, & ad iudicium inebriabitur terra eorũ ſanguine, & peruertentur torrentes eius in picem, &c. Vide vbi de inferno, &c.

Ieiunium. Nota, quod ieiunium eſt abſtinentia à rebus comeſtibilibus, ob diuinam reuerentiam ad
A carnis macerationem completa. Eſt autem duplex ieiunium. Vnum ſcilicet ſpirituale quo abſtinemus à vitiis. Aliud corporale quo abſtinemus à corporalibus cibariis. De ieiunio ſpirituali loquitur Eſa. 58. Hoc eſt enim ieiunium quod elegi, diſſolue colligationes impietatis, ſolue faſciculos deprimentes, dimitte eos qui confracti ſunt liberos, & omne opus dirumpe. De ieiunio vero corporali dicitur Heſter. 14. Humiliauit corpus ſuum ieiuniis & cinere & ſtercore impleuit caput. Sed quia plene tractaui ſupra de abſtinentia, de ieiunio vero ſupra in aliquo loco, vel in aliquo ſermone, de quo ad præſens non recordor, ſatis plene ſcripſi, ideo omitto gratia breuitatis, hanc ſolum expone auctoritatem. Genua mea infirmata ſunt à ieiunio, & caro mea immutata eſt propter oleum Pſ. 108. In iſta igitur auctoritate oſtenditur quot ſunt vero ieiunio neceſſaria ad hoc, quod domino ſit acceptum. Habeat igitur

Humilem orationem. (Genua inquit mea infir. ſunt.)
Corporis afflictionem. (Ieiunio inquit & caro.)
Moralem conuerſionem. (Mutata eſt inquit.)
Clementem compaſſionem. (Oleum inquit.)

¶ Iſta enim ſunt neceſſaria in vero ieiunio, ſcil.

Feruens oratio,
Carnis afflictio,
Morum conuerſio,
Pia compaſſio.

De iſtis igitur dicitur Tob. 12. Bona eſt oratio cum ieiunio, & eleemoſyna magis quã theſauros auri condere. Iſta enim quatuor requiruntur ad hoc quod ieiunium acceptum habeatur, videlicet, Quantum ad Deum feruens oratio cum humilitate. Genua infirmata ſunt Quantum ad corpus proprium mordẽs afflictio ſpreta voluptate. Ieiunio inquit & caro. Quantum ad animam ſeu ad ſpiritum morum conuerſio ab iniquitate. Mutata inquit. Quantum ad pauperem ſeu ad proximũ pia compaſsio cum humanitate. Propter oleum, quod ſcilicet compaſ-
B ſionem ſignat. ¶ Dico igitur primo quod ieiunium debet comitari oratio feruens & humilis. Sputum enim hominis ieiuni valde eſt virtuoſum, occidit enim ſerpentem ſi ex ipſo guſtauerit: ſicut dicit Iſido. In quo notatur quod ſputum quod exit ex ore, id eſt, oratio quando eſt humilis & deuota, valde eſt vtilis atque digna. Serpentem enim, id eſt, diabolum vel peccatum ſuperat, & eum in corde mortificat atque necat: quod bene figuratur Matth. 17. & Marc. 9. Vbi dicitur de dæmonio quod diſcipuli eiicere nequierunt, quia hoc genus dæmoniorum nõ eiicitur niſi in oratione & ieiunio. Iſta n. duo ſemper ſimul debẽt eſſe, ſ. ieiuniũ & oratio, ſicut Luc. 2. dicitur de Anna prophetiſſa quod nõ recedebat de tẽplo, ieiuniis & obſecrationibus ſeruiens die ac nocte. Vas enim vacuum melius ſonat quam plenum Cithara concaua, ſicca & vacua & dulciter modulatur quæ ſi plena eſſet, vel humecta, vel ſolida, nullum ſonum emittere poſſet, nec melodia ipſius audiretur. Sic vere homo ſiccus, macer, ieiunus & vacuus, & macerationi corporis aſſuetus, ſolet per orationem dulcius canere, & in diuinis auribus acceptius & melodioſius reſonare. Ille vero qui per voluptatem eſt humidus, & per carnis delicias, cibis & potibus ſemper plenus, raro fit ſono orationis deditus, nec ſonus ipſius Deo acceptabilis ſiue gratus. Bene igitur dicebat Dauid in Pſal. Humiliabam in ieiunio animam meam, & oratio mea in ſinu meo conuertetur. Iſta autem oratio oſtenditur cum dicitur. Genua mea infirmata ſunt. Quando enim oratio fit, genua ſolent incuruari, & ex incuruatione hebetari & infirmari. Neem. 8. Incuruati ſunt, & adorauerunt Deum. Requiritur igitur ad ieiunium oratio feruiens humilis. (Genua inquit mea in &c.

C ¶ Secundo dico, quod ad ieiunium requiritur afflictio macerans & flebilis; quia ſcilicet ieiunium debet fieri cum maceratione carnis, non cum cibariis delitioſis, quod oſtenditur in verbo à ieiunio, & in verbo. Caro mea. Conſtat enim quod per ieiunium maceratur caro. 3. Regum 21. Scidit Achab veſtem ſuam & operuit cilicio carnem ſuam, ieiunauitque & dormiuit in ſacco, & ambulauit dimiſſo capite. Et de regina Heſter dicitur Heſter. 14. quod ipſa pauens periculum, confugit ad dominum, & dimiſſis veſtibus regiis luctui apta indumẽta ſuſcepit, & pro vnguentis variis cinere & ſtercore impleuit caput, & corpus ſuum humiliauit ieiuniis, 1. Macchab. 3. Fatigati ſumus ieiunio hodie. Requiritur igitur ad ieiunium afflictio macerans & flebilis.

¶ Tertio dico, quod ad ieiunium requiritur conuerſio voluens & mobilis quod oſtenditur cum dicitur Immutata. Quia tunc bonum ieiunium reputatur, ſi a peruerſis moribus animus immutatur. Vnde illis qui ieiunantes immutantur nec conuertuntur, dicitur Eſai. 58. Ecce inquit in die ieiunii veſtri inuenitur voluntas veſtra, & omnes debitores veſtros repetitis. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie. Sequitur. Nunquid tale eſt ieiunium, quod elegi, per diem affligere hominem, contorquere quaſi circulum caput ſuum, & ſaccum & cinerem ſternere, nunquid non vocabis iſtud ieiunium, & diem acceptabilem domino? q. d. Non ſequitur. Nonne hoc eſt magis ieiunium quod elegi. Diſſolue colligationes impietatis, &c ſicut ſupra in principio illius tituli. Iſti igitur non bene ieiunant, qui ſe à vitiis non immutant. Immutata inquit. Vide igitur de mutare Dan. 5. Vultus regis immutatus eſt. Et Dan. 10. Species mea in me immutata eſt. Vnde de tali conuerſione poteſt dici illud Iohel. 2. Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio & fletu & planctu, & ſcindite corda veſtra, &c. Requiritur igitur ad ieiunii perfectionem conuerſio volens & nobilis. Immutata eſt inquit, &c. D

¶ Quarto dico, quod ad bonum ieiunium requiritur compaſsio iuuans & vtilis, & hoc oſtenditur cum dicitur oleum. Oleum enim habet lætificar• & lenire. Ad denotandum, quod ille, qui ieiunat, debet eſſe lætus & hilaris quantum ad ſe ſcilicet lætanter ſuſtinens propter Chriſtum, & debet eſſe vngens & leniens per compaſſionem & eleemoſynam quo ad proximum Matth. 6. Cum ieiunatis, Nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes, exterminant enim facies ſuas vt appareant hominibus ieiunãtes. Tu autem cum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua. Caput tuum Chriſtus eſt, quia ſcilic. à ieiunante inungitur, quando in pauperum perſona per eleemoſynam viſitatur. Pſalm. Exhilares faciem in oleo & panis cor hominis confirmet. Hominis dico ſcilicet pauperis. Vide de oleo. Patet igitur quadruplex conditio boni ieiunii, &c. Vide ſupra de abſtinentia. E

Iebuſæus. Nota, quod Iebuſæus, qui interpretatur præſepe vel cõculcatio fuit vnus de populis chananæorum, quos dominus deleri præcepit, & quorum terram filiis Iſrael aſsignauit. Filii tamen Iſrael populum iſtum Iebuſæorum delere non potuerunt, ſed ipſum ſubiugauerunt, & ſic ſecum ſub tributo viuere permiſerunt Ioſ. 15. Iebuſæum non potuerunt delere filii Iuda. ¶ Iſte igitur populus moraliter mortuos carnales ſignificat, qui ſcilicet ſunt quoddam præſepe, vbi diabolus ſe impinguat, & quo mediante motus rationis ſubiugat & conculcat. Iſtos igitur non poſſunt filii Iſrael, id eſt, quicunque & quantumcunque iuſti, de terra ſua, id eſt, de corpore ſuo penitus delere, imo neceſſe eſt, vt eos permittant ſecum viuere & manere. Ipſos tamen iugo ſeruitutis debent premere & ſub rationis ferula ſubiugare, nec ad votum permittere laſciuire Iud. 1. Iebuſæum non deleuerunt filii Beniamin. A

Ieremias. Nota, quod Ieremias interpretatur excelſus domino, vel celſitudo domini. Fuit autem Ieremias Propheta, ſpeculator Dei ſecretorum, tolerator mundi tormentorum, Procurator cœli gaudiorum. Iſte enim Dei ſecreta contemplabatur. Vnde Hierem. 1. Quid tu vides Ieremia: ollam ſuccenſam ego video, &c. A

¶ Item iſte mundi tormenta amplexabatur, quia ſcilicet multas pœnas ſuſtinuit pro veritate Hierem. 32. Exercitus Babylonis obſidebat Hieruſalem, & Ieremias erat clauſus in atrio carceris.

¶ Item pro peccatoribus deprecabatur 2 Mac. 15. Hic eſt qui multum orat pro populo Ieremias propheta. Exemplifica, ſi vis quomodo in vtero ſanctificatus fuit, quomodo ad prædicandum deſtinatus fuit, quomodo murus ferreus ratione ſuæ conſtantiæ reputatus fuit, &c. ſicut patet Iere. 1. & deinceps.

Ieroboam Nota quod Ieroboam fuit ille rex qui maiorem partem regni Salomonis occupauit & rapuit, & qui ſchiſma inter filios Iſrael primo fecit, qui vitulos fecit cõflatiles & in populo domini idololatriam introduxit. Interpretatur autem Ieroboam cauſa populi. Diuiſio populi. Diſcernens populum, aut ſupernus diiudicans. Per iſtum igitur poſſunt intelligi tyranni alienorum bonorum occupatores. Diuiſionum & diſcordiarum & ſchiſmatum introductores. Idololatriæ, id eſt, vitiorum & iniquitatũ in ſuo populo gloriatores. Et inferiorum per potentiam iudices & imperato- A

peratores. Ista aūt omnia possunt haberi per historiam 4.Reg. 12. & deinceps.Et 2.Paralip.10. &c.Sed vlterius non curo prosequi: nisi solum quod tales

Sopiuntur in vitiis mortalibus,
Farciuntur malitiis fallacibus,
Feriuntur suppliciis lethalibus vel finalibus.

De obdormire in vitiis quam facit obstinatio,dicitur 3.Regum 14. Dormiuit Ieroboam cum patribus suis. De occupatione in malitiis, quam facit machinatio,dicitur 2. Paral.13. Ieroboam retro moliebatur insidias. De afflictione seu inflictione in suppliciis quod facit condemnatio seu æternæ mortis vulneratio, dicitur Amos 7. In gladio morietur Ieroboam. Quia breuiter tyranni in vitiis totaliter obstinantur. Malitiis totaliter occupantur. Suppliciis finaliter lacerantur seu terminantur. Et sic isti sunt Ieroboam,&c.

A **Iesus.** Nota,quod istud nomen Iesus signat vt communiter dominum saluatorem. Et quamuis possit diuersimode applicari sicut alia nomina,non decet tamē, quod ad significandum aliquid aliud transmutetur, quod ad significandum personam saluatoris singulariter est assumptum. Distinguamus igitur breuiter de isto nomine, & dicamus, quod istud nomen

Iesus, est nomen {
Benignitatis,
Vtilitatis,
Humilitatis,
Nobilitatis.

Iesus enim {
Benigniter miserebatur,
Vtiliter operabatur,
Humiliter conuersabatur,
Nobiliter dominabatur.

Dico, quod Iesus benigniter miserebatur. Vnde ipse dicebat illud Mat. 8. Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me,nec habent,quod manducent. Et ideo quia benignus & misericors,ad ipsum est præcipue recurrendum, & eius auxilium implorandum,exemplo cerui, qui arctatur à canibus desperans de euasione, vltro refugit ad hominem secundum Isid. sentiens ipsum instinctu naturæ esse animal misericors & benignū.Sic faciebat ille cœcus Lu.18. dicens: Iesu præceptor miserere mei.Misericordia vero sua bene apparuit Lu.19.Vbi præuidens miserias ciuitatis Hierusalem fleuit super eam:& Io.11.Vbi condolens Lazaro mortuo lacrymatus est super sepulchrum. ¶ Item iste vtiliter operabatur. Opera enim quæ faciebat, testimonium perhibebant de ipso. Iste enim operatus est salutem in medio terræ,sicut dicitur Abac.3. Vnde de ipso dicitur Act.1. quod cœpit Iesus facere & docere. ¶ Item iste humiliter cōuersabatur. Iste enim fuit humilis in nascendo, humilis in viuendo humilis in moriendo, quia sicut dicitur Phil.2. Hoc sentite in vobis, quod in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset, semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo, humiliauit semetipsum, factus obediens vsq; ad mortem. ¶ Item nobiliter dominabatur, quia scil. iste est ille homo nobilis,qui venit in regionem longinquam huius mundi accipere sibi regnum Luc. 19. Et ideo de isto scribitur,quod iste est Iesus Nazarenus rex Iudæorū. Io.19.& Luc.23.Vnde ipse poterat dicere omnib.sibi deuotis illud Act. 22. Ego sum Iesus Nazarenus,quem,&c.In quib.ostenditur,quod est Iesus amandus, Quærendus, Laudandus & Magnificandus, triplici ratione,sc.quia iste est

Fortissimus sustentator,
Piissimus liberator,
Mundissimus conuersator.

Primum / Secundum / Tertium } probat dictio {
solida(Ego sum)
fluida (Iesus)i.saluator.
florida(Nazarenus)i.florens

Iste enim fuit {
Solidus sustentando (Ego sum inquit.)
Fluidus in adiuuando.(Iesus)
Floridus mundè conuersando(Nazarenus.)

B ¶ Primo igitur dico & consulo,quod quæramus & diligamus Iesum sicut solidum sustentatorem,quia dicitur.(Ego sum.) Omne enim debile & fragile quod per se nequit stare, indiget aliquo forti & solido cui sua fragilitas innitatur. Et ideo videmus, quod debiles & infirmi indigent aliquo magno & forti cui possint inniti,& per quem portentur,& sustineantur. Aquæ etiam naturaliter indigent terrena firmitate inferius, vt per terræ firmitatem earum fluxibilitas portetur. Et indiguerunt firmitate cœli superius,vt per cœli soliditatem aquea labilitas sisteretur. Ideo dicitur Ge. 1. Fiat firmamentū in medio aquarum. Vineæ etiam,quæ sunt debiles,indigent aliqua alia firmitate,& ideo palis fixis & solidis solent alligari, vt earum possit fragilitas sustentari. Et quia igitur charissimi nos,qui sumus in hac vita,faciliter per tentationes vincimur,sumus infirmi,quia faciliter per affectiones labimur, sumus aquæ, quia faciliter per delectationes flectimur,sumus vineę.Ideo valde indigemus, quod ad Christum Iesum sicut ad quid forte & solidum recurramus.Quia s.ipse est ita solidus,atque firmus,quod ipse potest nostram fragilitatem portare, nostram labilitatem sistere, & nostram flexibilitatem firmiter sustinere,quod ostēditur, cum dicitur.(Ego sum)Istud enim verbum sum, est verbum substantiuum,significans essentiam, substantiam, fortitudinem,& firmitatem.Quod bene notauit cum dixit Moysi illud Exo.3.Ego sum qui sum.Sequitur.Qui est,misit me ad vos:vnde Lu.23.Hic est Iesus Nazarenus rex Iudæorum: & Io.18. Quem quæritis? Responderunt.Iesum Nazarenum:dixit eis. Ego sum:& Acto.9. Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Ad denotandum,quod iste est per se, & non per participationem. Iste est n. sicut adamas, cuius existentia non ferro vincitur, nec igne crematur.Est etiam sicut columna cypressina, quæ onere non deprimitur,nec aliquo graui flectitur,quia s.tanta est sua firmitas bonitas & fidelitas,quod quicunque ei per deuotionem & cōfidentiam innititur ab ipso iuuatur, fouetur & sustentatur, & in omnibus tribulationibus sustinetur. Ego sum inquit. Et si quæreretur ab eo,quod quæsitum est ab ipso Ioanne Ioa. 8. Tu quis es?ipso pro certo respondere & dicere potest.

Ego sum {
Sustentator omnis debilitatis,
Illustrator omnis obscuritatis,
Expiator omnis iniquitatis,
Renouator omnis antiquitatis,
Imperator grandis auctoritatis,
Prædicator magnæ sagacitatis,
Satiator magnæ fertilitatis,
Consolator magnæ securitatis,
Gubernator magnæ benignitatis,
Amplexator magnæ fidelitatis,
Tolerator omnis aduersitatis,
Ministrator omnis humilitatis,
Reparator omnis mortalitatis.

¶ Dico igitur, quod respondendo ad quæstionem. Tu quis es? ipse potest se vocare debilitatis sustentatorem Et ideo ipse potest dicere illud Genes. 47. Ego sum fortissimus Deus patris tui. ¶ Item vocat se obscuritatis illustratorem. Vnde ipse potest dicere illud Ioan. 8. Ego sum lux mundi & illud Ioan. 12. Ego lux veni in mundum. ¶ Item vocat se iniquitatis expiatorem Vnde Esa. 43. Ego sum qui deleo iniquitates propter me,dicit dominus. ¶ Itē vocat se antiquitatis renouatorem.Vnde Esa. 43. Ecce ego facio noua. & 44. Ego sum dominus faciens omnia. ¶ Item ipse vocat se auctoritatis imperatorem. Vnde ipsemet dixit Pilato. Tu dicis,quia rex sum ego:& Esa.43. Ego sum dominus,& absque me non est saluator. ¶ Item vocat se sagacitatis prædicatorem. Vnde Esa.43. Ego,qui loquor iustitiā & propugnator sum ad saluandum. ¶ Item vocat se fertilitatis satiatorem.Vnde ipse dicit Io.6 Ego sum panis vitæ. ¶ Item vocat se securitatis consolatorem. Vnde ipse dixit Mat.14.Ego sum nolite timere:& Esa.51. Fugiet dolor & gemitus,ego ipse,qui consolabor vos: & Esa.66. Ego consolabor vos, & in Hierusalem cōsolabimini. ¶ Item vocat se benignitatis gubernatorem. Vnde ipse dixit Ioan. 10. Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas. ¶ Item vocat se fidelitatis amplexatorē. Vnde Io.12. Quæ ego loquor, sicut dixit mihi pater sic loquor q. d. Nolo loqui nisi quod mandatum est mihi à patre,qui misit me,quia descēdi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius,qui misit me. ¶ Item iste se vocat aduersitatis toleratorem: Vnde Act.9 Quis es?Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. ¶ Item ipse se vocat humilitatis executorem vel ministratorem. Vnde Luc.22. Ego autem in medio vestri sum sicut qui ministrat. ¶ Item vocat se mortalitatis reparatorem. Vnde Io.11.Ego sum resurrectio & vita,qui credit in me,etiam si mortuus fuerit viuet Et Io.14 Ego sum via, veritas,& vita.Ad Iesum igitur est recurrendum, & ipsius auxilium deuotissime requirendum,quia scilic. tot bona potest hominibus facere, & tantis beneficiis fragilitatem hominum sustinere, quod totum ostenditur, cum dicitur (Ego sum)Acto.9. scilicet Iesus Nazarenus,quem tu persequeris.Requiramus ergo & diligamus ipsum sicut sustentatorem.

D ¶ Secundo dico,ꝙ debemus ipsum quærere & diligere sicut prouidum liberatorem,ꝙ sc. ostenditur, quando dicitur Iesus, quia s.Iesus interpretatur saluator.Saluare n.nihil aliud est quā aliquē de periculo liberare.Et ideo canimus.Iesu Saluator seculi.Et de eius nomine dicitur Lu.1.Et vocabis nomen eius Iesum. Ipse n. saluum faciet populū suum à peccatis eorum.Et nota,ꝙ iste dicitur saluator seu liberator,quia sicut vincti & incarcerati per virtutem sapphiri secundum Dios.de vinculis liberantur, vt dicitur in lapidario. Hic lapis(vt perhibent) educit carcere vinctos,

vinctos, sic iste vinctos in mendicitate & ferro, de inferno primitus liberauit, & saluauit. Nunc etiam illos, qui sibi deuoti sunt, de vinculis peccatorum educit. Sed sicut ille lapis nō saluat, nec liberat hominem, nisi mundus fuerit, atque castus, sic pro certo nec Iesus saluat aliquos, nisi illos, qui vitam bonam duxerunt, & mundam. Et nota, quod iste

Liberauit nos {
Discordes ad concordiam reuocando,
Tormenta pro hominibus tolerando,
Miranda inter homines operando.

Iste enim discordes ad concordiam reuocauit. Fecit enim vtraque vnum sc. ex populo Iudæo & gentili vnam Ecclesiam constituit & etiam discordiam Dei patris & huiusmodi concordauit. Iste enim fuit sicut adamas, qui est lapis reconciliationis. Vnde de ipso dicitur Ioa. 20. Stetit Iesus in medio, & dixit: Pax vobis. Item iste tormenta pro hominibus tolerauit. Vnde ipse fuit aries Abraham per cuius mortem fuit Isaac liberatus: quia scilicet per mortem Christi fuit genus humanum liberatum & saluatum. Vnde Matth 28. Iesum, qui crucifixus est, quæritis. Item iste miranda inter homines demonstrauit. Vnde Ioan. vlt. Multa quidem & alia signa fecit Iesus. Et ideo sicut elephas sequitur suum de fouea liberatorem, sic nos debemus diligere istum nostrum redemptorem & saluatorem, dicentes illud Ioa. 12. Domine volumus Iesum videre. Iste enim non solum liberat de fouea peccati, imo etiam iuuat existentes in fouea inferni. Legitur enim quod quidam sanctus vidit in inferno quendam qui erat totus in igne, & requisitus quare caput suum non patiebatur, respondit. Quia inquit nomen Iesus cum digito in fronte scribere deuotè solebam. Istum igitur diligamus sicut
E prouidum liberatorem. ¶ Tertio diligamus & quæramus eum, sicut floridum conuersatorem, quod notatur cum dicitur Nazarenus, quod interpretatur floridus. Iste enim habuit floridā conuersationem, id est, mundam, puram, placidam & honestam Matt. 21. Hic est Iesus propheta à Nazareth Galileæ Figuratus in Nazaræo, sicut dicitur supra de abstinentia, & applica de flore ad perfectionem, vel ad conuersationem sicut supra. Ideo de isto dicitur Io. 19. Hic est Iesus Nazarenus, rex Iudæorum. Et vide istam auctoritatem diuisam & prosecutam in secundo sermone. Prope est æstas, &c. Patet igitur istius conuersatio, quæ fuit nobilis, istius liberatio, quæ fuit vtilis, istius sustentatio, quæ fuit stabilis.

F ¶ Si autem de Iesu vis magis aliquātulum dilatare, dic quod illud nomen Iesus est nomen omnis perfectionis & virtutis. In isto enim inuenit homo omnia necessaria ad salutem. Teste enim Bernardo super Cant. Nomen Iesus, quam carum, quam vtile. Si vtile inquit non esset non me lucraretur. Iesus mel in ore, melos in aure, iubilus in corde. Ista est enim veritas ꝙ si nomen ad nominatum referimus, & status & conditiones Iesu attendimus, certe in ipso sex exempla vtilia reperimus. Ergo

Vide Iesum {
Nascentem, ecce signum dulcoris,
Pendentem, ecce signum doloris,
Surgentem, ecce signum vigoris,
Scandentem, ecce signum honoris,
Solantem, ecce signum fauoris,
Tonantem, ecce signum rigoris.

In Iesu nascente concipies humilitatem, in Iesu pendente seu moriente concipies asperitatem sc. pœnitentiæ, in Iesu surgente & de inferis redeunte concipies strenuitatem, in Iesu ascendente & triumphante concipies fœlicitatē, in Iesu solante seu dona spiritus sancti tribuente concipies liberalitatem, in Iesu tonante vel iudicante concipies seueritatem.

Ista enim sunt sex exempla quæ nos inuenimus in Iesu, videlicet,
Exemplum dulcoris & amicitiæ & hoc cum nascitur humiliter
Exemplum doloris & pœnitentiæ & hoc cum moritur flebiliter,
Exemplum vigoris & permanētiæ & hoc cum resurgit viriliter,
Exemplum honoris & excellentiæ & hoc cum triumphat nobiliter,
Exemplum fauoris & beneuolentiæ & hoc cum consolatur discipulos liberaliter,
Exemplum rigoris atq; iustitiæ & hoc cū iudicabit terribiliter.

¶ Dico igitur, quod in Iesu nascente nos inuenimus exemplum dulcoris. Quid enim dulcorosius. Quid humilius. Quid benignius, quam quod Deus homo fieret, carnem sumeret, pauper viueret, nullum læderet, omnibus subueniret. Sicut enim dicitur Ioa. 1. Vidit Iohannes Iesum venientem ad se & ait. Ecce agnus Dei: ecce qui tollit peccata mundi. Agno enim nihil mansuetius humilius seu dulcius. Vnde ipse est qui dixit Iere mi. 11. Ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam, & bene agnus, in quo quicquid est, totum est bonum & vtile scilicet pellis, lana, & caro. Quia pro certo in Iesu nihil fuit nisi bonum & nisi humano generi vtile, & proficuum, & hoc non solum in carne fluidæ compassionis, aut in lana doctrinæ & eruditionis, imo etiam in pelle honestæ conuersationis. ¶ Et sic notabis, quod Iesus nascens fuit hominibus exemplum & signum

Puritatis & innocentiæ,
Veritatis & sapientiæ,
Humilitatis & patientiæ,
Debilitatis & impotentiæ,
Benignitatis & sustinentiæ.

Fuit enim Iesus innocentissimus sine malitia, & ideo dicitur Luc. 2 Remansit puer Iesus in Hierusalem. ¶ Item fuit Iesus sapientissimus sine stultitia. Vnde Luc. 2. Iesus autem proficiebat sapientia & ætate coram Deo & hominibus. ¶ Item fuit Iesus patientissimus sine proteruia seu superbia. Vnde cum se posset defendere quando voluerunt eum lapidare, tamen dicitur Io. 8 Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo. ¶ Item fuit Iesus pœnitentissimus seu maceratissimus sine blanditia, quia scilicet semper vixit in poenitentia & penuria. Vnde Matth. 4 Ductus est Iesus in desertum, vt tētaretur, &c. Desertum enim pœnitentiæ & penuriæ asperitatem designat. ¶ Item fuit Iesus miseratissimus sine duritia, quia sicut dicitur Io. 11. de morte Lazari. Lacrymatus est Iesus scilicet præ compassione. Vnde ille cœcus Lu 17. dicebat, Iesu præceptor miserere mei, & ideo iste Iesus, id est, saluator, quia omnibus semper voluit benefacere, & omnes misericorditer adiuuare, Lu. 1 vocatum est nomen eius Iesus. Patet igitur, quod nos inuenimus in Iesu nascente exemplum dulcoris.

¶ Item inuenimus in Iesu pendente seu moriente exemplum G
doloris. Constat enim quod Christi passio fuit nobis in exemplū vt pœnas & miserias pro ipso sustinere loco & tempore debeamus. Quia Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius 1. Pet. 2. Vnde de Christo dicitur Io. 19. Exiit Iesus portans spineam coronam & purpureum vestimentum Et dixit Pilatus. Ecce homo: quasi diceret. Ecce exemplum poenitentiæ & doloris. Vnde Bernardus super Ca. dicit sic, habemus Christum Iesum ex patre nascentem, in patre cubantem, etiam cum patre sedentem, sub patre pendentem, a patre ambulantem, pro patre stantem, sine patre morientem.

¶ Item dico, quod nos inuenimus in Iesu surgēte exemplum H
vigoris. Constat enim quod Iesus in triduo illo dæmones debellauit, inferos spoliauit, patres liberauit, & tandem resurgēs mortis potentiam superauit, in quo vigorem suæ infinitæ potentiæ demonstrauit, & exemplum pugnandi contra vitia & vincendi hostiles impetus nobis dedit Eccl. 46. Fortis in bello Iesus Naue Matt 28 Iesum, qui crucifixus est, quæritis, surrexit, non est hic.

¶ Item inuenimus in Iesu scandente seu ascendente exem- I
plum honoris, in hoc enim quod Christus Iesus (teste Apostolo) semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, & humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, propter quod Deus exaltauit illum & dedit illi nomen quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris, sicut dicitur Phi. 2 datum est exemplum fidelibus quod per viam pœnæ, martyrii, vel laboris peruenitur ad fastigium excelsi præmii vel honoris, & quod per exercitium laboriosum nomen acquiritur gloriosum. In nomine inquit Iesu omne genu flectatur. Et re vera istud nomen est fortissimum & honorabilissimum Angelis, est sanctis gratissimum, dæmonibus vero est terribilissimum. Teste enim Bern super Can. Nomen Iesu lucet prædicatum, pascit cogitatū, lenit inuocatum. Hoc enim reparat sensus, roborat virtutes, vegetat bonos mores, castas fouet affectiones. Si vis narra de illo milite qui cum iuisset peregrinari Hierusalem, & circuiuisset omnia loca quæ Christus in scriptura legitur ambulasse, & finaliter venisset ad Oliuetum vnde Iesus in cœlum ascendit, tunc Iesum amplius sequi non valens nimia cordis affectione lætatus expirauit, & prodentibus Medicis quod præ gaudio mortuum est corpus eius, in medio cordis inuentum est scriptum, Amor meus Iesus. Breuiter istud est nomē summi honoris. Vnde Lu 23 Hic est rex Iudæorum. Ergo vide in Iesu scandente exemplum honoris. ¶ Item inuenimus in Ie- K
su solante apostolos, & promissionem spiritus mittente, exemplum fauoris. Ad regem enim in regni solio pacifice & potenter dominante, & diuitiis abundantem bene spectat quod se fauorabilem & liberalem ostendat, & quod de bonis suis omnibus sibi deuotis largiter tribuat & concedat, sicut fecit Christus, qui iam regnans in cœlis spiritum sanctum misit & discipulos suos donis variis ditauit, ipsosq; consolatione multiplici conformauit omnib. sc. dans exemplum quod illi qui sciunt & possunt, debent aliis & maxime indigentib. & desolatis benefacere & cunctis fauorabiles se præbere. Iste enim confert

Gra-

Gratiam pœnitentibus,
Lætitiam contemplantibus,
Gloriam triumphantibus.

Est enim Iesus pœnitentibus gratiosus Ioan.1. Gratia & veritas per Iesum Christum facta. Est etiam Iesus contemplantibus gaudiosus, Vnde Abac.3. dicitur. Ego autem in domino gaudebo, & exultabo in Deo Iesu meo. Est insuper Iesus beatus seu triumphantibus gloriosus. Vnde ipsi dicere possunt illud Heb. 2. Videmus Iesum gloria & honore coronatum. Et illud Act.7. Ecce video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Patet igitur quod nos inuenimus in Iesu solatĕ exemplum fauoris.

L ¶ Sexto dico quod nos inuenimus in Iesu tonāte exemplum rigoris, hoc est dictum, in Iesu iudicante. Decet enim principem esse non solum amorosum bonis, imo etiam iustum & rigorosum malis. Ideo Iesus non solum est pius gratiam bonis dando, imo etiam est in iudicio rigorosus & iustus impios puniendo. Vnde Act.10. dicitur. Verbum misit dominus filiis Israel, annuncians pacem per Iesum Christum. Sequitur. Quem constituit iudicem viuorum atque mortuorum: de rigore etiam Iesu dum viueret habemus exemplum Io.2. Vbi eiecit ementes & vendentes de tēplo, facto flagello de funiculis: & Mar.3. dicitur quod circumspiciens eos cum ira contristatus est. Et sic igitur bene dico quod secundum diuersos status suos datus est nobis in exemplum Rigoris, Fauoris, Honoris, Vigoris, Doloris, Amoris, seu dulcoris. Hæc sufficiant de Iesu. Vide de Christo, &c.

A **Iehu.** Fuit rex Israel qui quamuis esset malus, tamen ad puniendum Ioram qui erat deterior & ad delendum domum ipsius, nec non ad extirpandum cultum Baal & Prophetas ipsius, fuit à domino rex electus. Sed quia in multis aliis peccauit, & exequendo Dei voluntatem excessit, ideo domus eius finaliter periit, & semen eius de regno Israel abiit & recessit sicut dicitur Ose.1. interpretatur autem parcens, vel commotio, siue maleficus seu maleficium. Vide historiam Iehu 4.Reg. 9. & deinceps, & 2.Para.19. Et applica prout volueris, &c.

A **Iezrael.** Nota, quod Iezrael fuit quędam particularis prouincia in terra promissionis, agris fertilibus insignita, vbi finaliter illa regina Iezabel vxor Achab fuit à canibus deuorata, propter hoc quod idem Naboth occidi fecerat sine causa, &c. interpretatur autem semen Dei, vel seminauit dominus, sicut hæc apparent 3.Re.21. & 4.Reg.9. Expone si vis quomodo mundi fertilitas & posteritas possessores suos facit diuersis vitiis inquinari, propter quod necesse est ipsos finaliter ab infernalibus canibus deuorari, &c.

A **Iezabel.** Vxor Achab regis Israel quæ interpretatur fluxus vanus, vel fluxus sanguinis, siue cohabitatrix aut ster quilinium. Fuit

Iezabel mulier { luxuriæ plena foetoribus, / sæuitiæ spirans ardoribus, / angustiæ pressa doloribus.

Ista enim habitu meritricio legitur ornata, Prophetarum seu innocentium supplicio fuit satiata, & tandem canina lacerati-one fuit deuorata, sicut hæc omnia patent 3. Reg.18. & 21. & 4. Re.9. Et sic bene fuit interpretata fluxus vanus quo ad luxuriam qua fuit possessa, fluens sanguine quo ad sæuitiam quam fuit professa, sterquilinium quo ad miseriā seu angustiam qua fuit depressa. ¶ Et si vis hæc applica contra malas & improbas B dominas & reginas quæ foetent luxuriæ carnalitate. Vnde de ista legitur 4.Reg.9. quod ita ornauit se & depinxit stibio oculos suos, vt Iehu ad libidinem prouocaret. Et ideo de talibus dicitur Apoc.2. Permittis mulierem Iezabel quæ se dixit prophetare, docere & seducere seruos meos, fornicari, & comedere de idolothytis, & dedi illi tempus vt poenitentiam ageret. ¶ Itē quæ strident sæuitiæ crudelitate, sicut de ista legitur quod Prophetam domini occidit. Heliam etiam summum prophetam occidere voluit, & Naboth iustum, quia vineam suam noluit vendere, interfici procurauit 3.Reg.18. Cum interficeret Iezabel prophetas domini tulit Abdias centum prophetas & abscondit eos. ¶ Item quæ finaliter dolent angustiæ seu miseriæ calamitate, videlicet in inferno, quia sc. sicut canes Dei iudicio comederunt istam pessimam mulierem corporaliter sic tales à canibus infernalibus deuorabuntur æternaliter 3. Reg. 21. Canes comedebant Iezabel in campo Iezrael & sufficit.

A **Igitur.** Cum Igitur sit aduerbium conclusiuum definitiuum & allegatiuum & alicuius præsumptiuæ vel veræ certitudinis ostensiuum, notabo quod moraliter loquendo Igitur significat conclusionem & terminum omnis rei, & correctionem & conclusionem ad aliquid faciendum vel ad aliquid sustinendum. Et sic notemus quod igitur siue actiue siue passiue sumatur, potest referri ad Deum, ad iustū, ad hominem, ad mundum, ad impium. Per Igitur n. potest intelligi conclusio

Summi creatoris,
Viri viatoris,
Mundi deceptoris,
Diaboli turbatoris,
Iusti sectatoris,
Vani peccatoris.

Dico igitur primo quod est vnum igitur spectās ad creatorem. Iste enim & orationes sanctorum & eorum merita & opera sunt vnum igitur quo Deus arctatur & concluditur ad quæsita misericorditer concedendum 1.Par.22. Præbete igitur corda vestra & animas vt quæratis dominum Deum vestrum. Sic volebat eum concludere ille Ezec.2. Para.29. Vbi dicebat sic. Nunc igitur placet mihi vt ineamus foedus cum Deo nostro, & auertet à nobis furorem iræ suæ. Et si vis dic quod ad Deum spectat multiplex igitur conclusiuum & determinatiuum tam actiue quam passiue, videlicet vnum Igitur

Prædestinationis,
Duræ punitionis,
Tutæ saluationis,
Tutæ confessionis.

Ad Deum enim spectat vnum Igitur cuncta prædestinans. Conclusiue enim & determinatiue potentia prædestinatiua permanet apud ipsum. Vnde Ro.9. dicitur. Igitur non est volentis neque currentis, sed Dei miserentis. ¶ Item ad eum spectat vnum Igitur malos exterminans. Iste enim finaliter conclusiue perdit & dissipat omnes malos Eze.9. Igitur et meus non parcet oculus, neque miserebor: et Ezec.20. Ego igitur leuaui manum meam super eos in deserto ne introducerem eos in terram fluentē lac & mel. ¶ Item ad ipsum spectat vnum Igitur bonos illuminans, quia s. finaliter & conclusiue omnes boni per eum saluabūtur Iob 36. Eripiet pauperem de angustia sua, & releuabit in tribulatione aurem eius: igitur saluabit te de ore angusto latissime, & non habente fundamentum subter se. Istud autem igitur, id est, ista conclusio erit in patria, quando sc. Deus cessare faciet à beatis omne malum, dicens illud Gen.8. Non igitur vltra percutiam omnem animam viuentem. Et quando ipsis conferet omne bonum Mat.12. Igitur peruenit in vos regnum Dei.

¶ Item ad ipsum spectat vnum Igitur laudans & carminans, quia scil. sancti & angeli laudant & magnificant ipsum in patria, dicendo s. illud 1.Par.29. Nunc igitur Deus noster confitemur & laudamus nomen tuum inclytum. Patet igitur quod est vnum igitur spectans ad creatorem. ¶ Secundo dico quod est vnum igitur spectans ad viatorem, id est, ad hominē mortalem, B iste enim habet igitur actiuum & non passiuum, concluditur enim & non concludit, quia s. mors & sepulchrum ipsum solent finaliter concludere, & infra suos limites coarctare 4. Reg.13. Mortuus est igitur Helisæus, & sepelierunt eum.

¶ Tertio dico quod est vnum igitur quod spectat ad deceptorem i. ad mundum, qui s. decipiendo mētes humanas, & eas ad voluptates alliciendo videtur inferre illud igitur & illā conclusionem quæ scribitur Eccl.8. Vbi in persona mundi potest dici. Laudaui igitur lætitiam & quod non esset homini bonum sub sole nisi quod comederet, biberet & gauderet. Et secundum veritatem istud est euidens, quod s. mundus & mundani nullam aliam conclusionem commendant, nisi quod homo sit in præsenti gaudio vel quiete. ¶ Quarto dico, quod est vnum igitur quod pertinet ad turbatorem i. ad diabolum tentatorem, qui s. ad nihil aliud videtur concludere aut intendere quam ad lædēdum, vel ad occidendum damnando Iob 2. Egressus igitur sathan à facie domini, percussit Iob vlcere pessimo. ¶ Quinto dico quod est vnum igitur seu vna conclusio quæ spectat ad iustitiæ sectatorem, hoc est dictum, ad virum iustum. Iste enim potest dici igitur & dicere igitur, quia s. vir iustus debet bonam conclusionem facere, & ex omnibus præmissis cogitationum & affectionum suarum aliquem bonum finem & bonam definitionem inferre 2.Para.22. Surge igitur & fac, et erit dominus tecum.

¶ Supponendo igitur quod per Igitur intelliguntur sancti viri et homines virtuosi et docti, qui optime sciunt concludere facta sua, et omnia fine et conclusione debitis terminare, iuxta illud 3.Reg.6. Igitur ædificauit Salomon domum, et consummauit eam. Notare possum quod tales sunt et dici possunt

vnum Igitur { Conuersationis et poenitentiæ, / Discretionis et sapientiæ, / Remissionis et indulgentiæ, / Subiectionis et obedientiæ, / Deiectionis et subiacentiæ, / Affectionis et confidentiæ, / Orationis et reuerentiæ, / Subiectionis et prouidentiæ, / Turbationis atque tristitiæ,

vnum Igitur
- Compaſſionis atque clementiæ,
- Prædicationis & eloquentiæ,
- Expectationis & temperantiæ, vel
- Perdurationis & permanentiæ,
- Emundationis & continentiæ,
- Conuerſationis & apparentiæ,
- Inquiſitionis & diligentiæ,
- Contemplationis & eminentiæ,
- Circumſpectionis & vigilantiæ,
- Fœderationis & amicitiæ,
- Tolerationis & patientiæ,
- Delectationis & affluentiæ,
- Sublimationis & excellentiæ,
- Conſolationis & complacentiæ.

Dico igitur quod in uſtis inuenitur vnũ igitur i. vna concluſio pœnitentiæ atq; conuerſionis. Vnde Act. 3. Pœnitemini igitur & conuertimini vt deleantur peccata veſtra. ¶ Item habent ẽt vnum Igitur ſapientiæ & diſcretionis Rom 16. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos ſapientes eſſe in bono. ¶ Itẽ habent vnũ Igitur indulgentiæ vel remiſſionis, indulgent n. mirabiliter delinquentibus in ſe, vt cuilibet dicatur illud Matt. 5. Si igitur offers munus tuũ ad altare, &c. Vade prius reconciliari fratri tuo, & poſt venies offerens munus tuum. Talibus ẽt remittũtur peccata Act. 13. Notum igitur ſit vobis fratres, quia remiſſio peccatorũ vobis annunciatur. ¶ Itẽ iſti habent vnũ Igitur obedientiæ & ſubiectionis, quia ſ. iſti ſeruiunt, obediunt, & ſubſunt aliis diligenter. Quia reuera ad iuſtũ pertinet ꝙ ſit diligens & ſeruitalis Deo, ſibi, & proximo. Deo dico Ro. 7. Igitur ego ipſe mente ſeruio legi Dei iuxta illud Deu. 5. Cuſtodite & facite quæ præcepit vobis dominus. Sibi ẽt 1. Cori. 8. Ego igitur ſic curro, &c. Sequitur. Et caſtigo corpus meum & in ſeruitutem redigo. Proximo inſuper Ro. 15. Nunc igitur proficiſcor in Hieruſalem miniſtrare ſanctis. Item iſti habent vnum Igitur ſubiacentiæ & deiectionis ſeu humiliationis 1. Petr. 15. Humiliamini igitur ſub potenti manu Dei vt vos exaltet, &c. ¶ Item iſti habent vnũ Igitur confidentiæ ſeu ſpei & deuotionis, quia ſ. iſti in Deo & cœleſtibus ſpem & deuotionem reponunt. Vnde 2. Cor. 3. Habentes igitur talem ſpem, multa fiducia vtimur. ¶ Item iſti habent vnũ Igitur reuerentiæ et orationis 1. Tim. 2. Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes gratiarũ actiones pro omnibus hominibus, et pro regibus omnibus qui in ſublimitate ſunt cõſtituti, vt trãquillã vitã agamus in omni pietate & caſtitate. ¶ Itẽ iſti habẽt vnũ Igitur prouidẽtiæ ſeu beneficentiæ et ſubuentionis, quia ſ. iſti ſubueniunt & prouident indigentibus iuxta poſſe, et ad hoc tendit totum ſuum igitur i. ſua concluſio et intentio vniuerſa. Vnde indigens amicus loquitur tali igitur 1. Re. 21. Nunc igitur ſi quid habes ad manum, vel quandoque panes, da mihi. Et 3. Reg. 25. Feſtinauit igitur Abigail, & tulit ducentos panes ſ. ad Dauid in deſertum. ¶ Item iſti habent vnum Igitur triſtitiæ et turbationis, quia ſcil iuſti in via iſta ſemper ſunt in triſtitia et tremore Ioan. 16. Et vos igitur nunc triſtitiã quidem habetis, iterũ autem videbo vos, et gaudebit cor veſtrum. ¶ Item iſti habent vnum Igitur clementiæ et compaſſionis, quia ſ. clementer et flebiliter ſolent compati deſolatis. Vnde de amicis Suſannæ caſui ſuo compatientibus dicitur Dan. 12. Flebant igitur ſui, et omnes qui nouerãt eam. ¶ Item iſti habent vnum Igitur eloquentiæ et prædicationis, quia ſc. iſti ſolent inſtruere et docere Act. 8. Igitur qui diſperſi erant, pertranſibant euangelizantes regnum Dei, vt cuilibet tali dicatur illud 2 Reg. 29. Nunc igitur ſurge et procede, et alloquẽs ſatisfac ſeruis tuis. ¶ Item iſti habent vnum Igitur temperantiæ et moderationis, ſeu expectationis et perdurationis, quod maxime debet eſſe quando prouectiores loquuntur. Vnde dicitur Iob 32. Igitur Heliu expectauit Iob loquentem. ¶ Item iſti habẽt vnũ igitur cõtinentię et emũdationis. Vnde 2. Cor. 7. Has igitur promiſſiones habentes chariſſimi, mũdemus nos ab omni iniquitate. ¶ Itẽ iſti habent vnũ Igitur apparentiæ et conuerſationis. Vnde Ruth 3. Lauare igitur et vngere, et induere cultiorib. veſtimentis. ¶ Itẽ ipſi habent vnũ Igitur diligentiæ et inquiſitionis Act. 1. Igitur qui conuenerant, interrogabant Ieſum, dicẽtes. Domine, ſi in tempore hoc reſtitues regnũ Iſrael? ¶ Item iſti habẽt vnũ Igitur eminẽtiæ et contẽplationis, quia ſ. mẽs taliũ ſemper eſt eminẽs et eleuata ſ., cœleſtia appetendo et contẽplãdo, iuxta illud 1. Cor. 15. Igitur ſicut portauimus imaginẽ terreni portemus imaginẽ cœleſtis. Vnde ad Col. 3. ſi cõſurrexiſtis cũ Chriſto, quæ ſurſũ ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedẽs quæ ſurſũ ſunt ſapite, et quę ſunt ſuper terrã, exẽplo illius qui dicebat Da. 4. Igitur poſt finẽ dierũ ego Nabuchodon. oculos meos ad cœlũ leuaui ¶ Itẽ iſti habẽt vnũ Igitur vigilãtiæ et meditatiõis, quia ſ. in omnib. operib. ſuis ſunt circũſpecti et aſtuti. Vnde 1. Theſ. 5. Igitur nõ dormiamꝰ ſicut et cæteri, ſed vigilemꝰ et ſobrii ſimus. ¶ Itẽ iſti habẽt vnũ Igitur amicitię et fœderationis. Nõ n. diligũt guerrã, ſed pacẽ habere cũ omnib. Iob 2. Acquieſce igitur ei et habeto pacẽ, et per hoc habebis fructus optimos, Et Ro. 5. Iuſtificati igitur ex fide pacẽ habeamus. ¶ Itẽ iſti habẽt vnũ Igitur patiẽtiæ et tolerationis Iac. 3. Patiẽtes igitur eſtote fratres vſq; ad aduentũ domini noſtri Ieſu Chriſti. Et Paulus dicebat 2. Cor. 12. Libẽter igitur gloriabor in infirmitatib. meis, vt inhabitet in me virtus Chriſti quaſi diceret Nõ ſolũ patiẽs ero, imo ẽt gloriabor. ¶ Itẽ iſti finaliter habebũt vnũ Igitur affluentiæ et delectatiõis, videl. in patria vbi abũdabũt et affluent cũctis bonis in gloria paradiſi ad Ro. 15 Habeo igitur gloriã in Chriſto Ieſu ad Deũ. ¶ Itẽ iſti habebunt vnũ Igitur excellentiæ et dominationis, quoniã ſ. in honore perpetuo ſublimabũt, ita quod Deus cuilibet beato dicet illud Heſt. 15. Accede igitur, et tãge ſceptrũ. Sceptrũ n. honorem et dignitatem deſignat 1. Pet. 2. Vobis igitur honor credentib. ¶ Itẽ iſti habent vnũ Igitur cõplacentiæ et cõſolationis, quod ſ. fiet inter eos inuicẽ quãdo cogitabũt de ſecuritate ſalutis, dicendo illud quod ſcribitur ad Ro. 5. Igitur magis nũc iuſtificati in ſanguine ipſius ſalui erimus ab ira per ipſum Sic igitur patet quod eſt vnũ Igitur G
quod ſpectat ad iuſtitiæ ſectatorem. ¶ Sexto vero dico quod eſt vnũ Igitur quod ſpectat ad nequitiæ profeſſorem i. ad peccatorem. Peccator n põt dici igitur, quia ſ. ſicut igitur de ſui natura ſignificat immutabilem cõcluſionem deteſtabilem elationem, Perturbabilẽ rebellionẽ, ſic peccator. Eſt n. immutabilis cõcluſionis, quia pro certo ſicu: igitur eſt vnũ aduerbiũ cõcluſiuũ et vna dictio quæ videtur ponere et imponere finem verbis, ſic peccator ita eſt fatuus et obſtinatus, et ita in malo propoſito cõfirmatus, quod quicquid dicit et facit vult immobiliter ſtare et nihil de malis operibus immutare. Eſt deteſtabilis elationis, quia ſicut igitur eſt vna dictio quæ ſcribitur aliquãdo tali modo in ortographia quod vnũ i, quę eſt litera valde parua, ponitur ſuper vnũ g, quæ eſt litera groſſa, et magna, hoc modo g, ſic ſæpe fit quod peccator paruus et iuuenis inſufficiens ineſt et præeſt et præficitur groſſæ literæ i, alicui ſtatui magno et ſolenni, vel quod alicui magno viro per ſuperbiã et elationẽ ſe pręficit et proponit. Eſt etiã perturbabilis rebellionis, quia ſicut igitur ſemper habet vim redarguitionis et argumentationis, ſic vere peccator ſemper vult rebellando et contradicendo redarguere, et omnibus quæ dicũtur quanquam bene dicta fuerint obuiare. Et breuiter de igitur, id eſt, de peccatore poſſumus notare quod concluſiuè et obſtinatè,

Carnaliter fœdatur,
Mendaciter effatur,
Crudeliter prædatur,
Finaliter damnatur.

Fœdatur dico carnaliter, quia ſ. tales vt cõmuniter ſunt luxurioſi. Vnde de immunda perſona cum ſuo igitur, i. cum ſua obſtinata intentione dicitur Ezec. 23. Fornicata eſt igitur Oolla, et inſaniuit in amatores ſuos. Effatur etiam mendaciter, quia ſ. tales ſunt communiter mandaces atque verboſi. Vnde 2. Para. 18. Nunc igitur dedit dominus ſpiritum mendacii in ore omnium prophetarũ. Prædatur inſuper crudeliter, quia ſ. tales vt cõmuniter ſunt rapaces et ſeditioſi ſicut de rege Antiocho legitur 2. Mac. 5. Igitur Antiochus mille octingentis ablatis de templo talentis velociter Antiochia regreſſus eſt, exiſtimãs ſe prę ſuperbia terram ad nauigandum, pelagus vero ad iter agendum deducturum. Antiochus interpretatur pauper ſilens, quia ſ. raptores vt communiter ſemper ſunt pauperes licet hoc taceant et ſileant Prou. 21. Alii rapiunt non ſua, et ſemper in egeſtate ſunt. Damnatur. n. talis igitur finaliter et perenniter, quia ſ. tales finaliter mortis et damnationis erunt capaces et obnoxii. Vnde prou. 1. dicitur ſic: Comedunt igitur fructus viæ ſuæ, et conciliis ſuis ſaturabuntur. Et Hier. 5. Quid igitur fiet in nouiſſimo eius? Vide ſupra in 1. §. eo tit. Patet igitur quomodo igitur in malo A
ſumitur et in bono: vide de ergo et ſimilibus.

Ignis. Nota quod ignis multipliciter ſignificat in ſcriptura, ſignificat n. quemcunque ardorem vel feruorem, bonum vel malum, vel quodcunq; feruens deſiderium vel appetitum. Diſtinguamus igitur breuiter de igne quia eſt multiplex ignis ſ. ignis

- Luminoſus,
- Virtuoſus,
- Vitioſus,
- Doloroſus.

Ignis
- luminoſus eſt ſpiritus ſanctus,
- virtuoſus eſt amor inclytus,
- vitioſus eſt feruor vetitus,
- doloroſus eſt dolor inſitus.

¶ Primo igitur dico quod eſt quidã ignis qui eſt luminoſus, et iſte eſt ignis ſprs ſancti, qui illuminat omnem hominẽ venientem in hũc mũdũ ſicut n. tempore noctis obſcuro nõ habemus lumen niſi per ignem ſic in tenebroſa vita præſenti non poſſumus habere lumen quod nos dirigat niſi ignem ſancti ſpiritus habea-

habeamus. Iste est enim illa columna ignis quæ filios Israel de nocte illuminabat qñ de Ægypto ipsos dñs ducebat sicut dicitur Exod.13. Vnde in Psal. dicitur. Expandit nubem in protectionem eorum, & ignem, vt luceret eis per noctem: Spiritus enim sanctus

Est { fortificatiuus, illuminatiuus, refrigeratiuus, } quia dicitur { columna, ignis, nubes.

Vnde de eo dicitur Esaiæ 50. Ambulate in lumine ignis. Quare? Certe quia dicitur Esa.10. erit lumen Israel in igne. De isto igitur igne, id est, de Spiritu S. non oportet amplius dicere, quia in primo membro distinctionis vltimæ inuenies satis plene. Iste est i-
B gnis luminosus. ¶ Secundo dico, quod est quidã ignis qui est virtuosus, & iste est ignis dilectionis & amoris vel cuiuscunq; boni desiderii ac feruoris. De isto igne loquitur dominus Lu.12. Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat. Iste est ignis inflammatiuus, quo, sci. viri sancti fuerunt accensi, & quo totum mundum accenderunt & inflammauerunt, sicut enim dicit Plin. est quidam mons in India vbi crescit piper, ibi tamen est tanta serpentum copia, quod nullus audet accedere. Incolæ igitur pipere maturo, in æstate ignẽ in silua accendunt, & sic serpentes ignẽ metuentes, fugiunt, & incolę piper accipiunt, quod postmodum ad nos mittũt. Sic vere (charissimi) quia serpentes, id est, dęmones totam siluã huius mundi solebant occupare, ideo dominus ignem charitatis per incolas suos, id est, per apostolos in ista silua accẽdit, & sic eos fugauit & expulit. Et piper quod custodiebant. i. peccatores quos sibi retinebant, mediante isto incendio ad partẽ suã resumpsit. Vnde Thre. 4. Succendit dominus in Sion ignẽ. De isto enim igne possumus exponere illud Lu.22. vbi dicitur, quod accenso igne in medio atrii, & circũsedentib. illis erat Petrus in medio illorũ. In quib. verbis nota, quod sicut ignis habet virtutẽ inflammatiuã, virtutẽ induratiuã, virtutem copulatiuam, quia. s. per ignẽ ligna inflãmantur, per ignẽ mollia indurãtur, sicut patet in vasis luteis, per ignẽ metalla copulãtur, sic dico, ꝙ ignis charitatis habet inflãmare cordium tepiditatẽ. Accenso inquit igne in medio atrii, id est, in corde. Roborare cordiũ debilitatẽ quod ostenditur in verbo Petrus, quia dicitur de petra. Copulare cordiũ diuersitatẽ, quod ostenditur, cum dicitur [in me-
C dio illorum] ¶ Dico ergo, quod per charitatẽ corda tepentia inflammantur, quia, scil. per charitatẽ in medio atrii, scil. in corde, quod est in medio hominis, accenditur ignis, id est, feruor affectionis & sanctorũ desideriorũ. Sicut enim ignis facit aquam feruescere, & sicut sursum facit flãmam ascendere, & sicut ceram & metalla solet liquefacere & dissoluere, sic vere charitas corda liquefacit per deuotionẽ & compunctionẽ, corda facit feruere per desiderium & affectionẽ, & ipsa sursum ascendere, scil. ad Deum per amorẽ & dilectionẽ. Iste est igitur ignis ascensus in medio atrii, id est, in corde, quia sicut præcepit dominus Leui. 6. Ignis in altari debebat semper ardere. Altare enim Dei est cor, quod per quatuor cardinales virtutes debet esse quadratũ, in quo, sc. ignis charitatis & Spiritus S. nunquã debet deficere vel cessare. Aduerte tamen, quod duo filii Aaron, qui super altare domini ignem alienũ posuerunt, igne cœlesti perierunt, sicut dicitur Leu. 10. Ad denotandũ, quod ille, qui in altari cordis sui, quod Deo debet esse totaliter consecratũ & dedicatũ, offerunt ignẽ alienum, id est, ardorem & feruorẽ malorum desideriorũ, sc. ignem carnalitatis, ignem cupiditatis, &c à Deo finaliter feruentur, & igne perpetuo cremabuntur, vnde de talib. proprie posset dici illud Ezec. 15. De igne egredientur, & ignis consumet eos. Quia enim tales egrediuntur de igne charitatis ipsum derelinquendo, ideo ipsos consumit ignis perpetuæ aduersitatis, pœnam æternam infligendo. In medio igitur atrii cordis debet accendi ignis. Vnde Ezech. 10. Sume ignem de medio rotarum, & imple manum tuam prunis ignis, quæ sunt inter cherubin. Quatuor rotæ sunt quatuor cordis affectiones, sub quibus & super quas cor semper voluitur & mouetur. Media igitur istarum rotarum, id est, profunda cordis nostri ingrediamur per meditationem, & de igne, qui est inter cherubin, id est, de perfectione charitatis, quæ est inter bonas personas & sanctos viros, debemus implere manus nostras per ipsius actualem executionem. Accenso igitur igne in medio atrii. Accendamur igitur isto igne, sicut asbestos lapis, qui si semel accensus fuerit, nunquam quocunque vento potest amplius extingui. Quia, scil. ignis charitatis nunquam per tribulationem debet extingui, sed potius augmentari. Vnde Prouer. 31. Non extinguetur in nocte lucerna eius. Et illud Ezec. 15. Vtranq; partem eius consumpsit ignis. Charitatis igitur corda tepida inflãman-
D tur. ¶ Deniq; dico, quod per ignem charitatis corda debilia roborantur. Sicut enim vasa testea valde sunt mollia & debilia, tandem vero cum igne cocta fuerint, fiunt stabilia atq; dura, sicut patet de lateribus, sic vere cor quantum est de se, valde est debile, atque molle, & ad cadendum in peccatum facile, & ad resistendum fragile, si vero ignis charitatis ipsum perfecte decoxerit, tunc efficitur stabile, atq; firmum, & ad perseuerandum durabile seu durum Iob 40. Cor eius indurabitur quasi lapis. Vnde Genes. 11. Venite faciamus lateres, & coquamus eos igni, habueruntque lateres pro saxis & bitumen pro cæmento, & dixerunt. Venite faciamus nobis ciuitatem, & turrim cuius culmen pertingat ad cœlum. Quando enim lateres, id est, homines igne charitatis coquuntur, tunc saxei per firmitatem, bituminosi per concordiam & vnitatẽ efficiuntur, & sic ciuitatẽ paradisi sibi ædificant, & turrim cœlestis celsitudinis sibi parant, quod ostenditur cum dicitur Petrus, qui dicitur à petra, quia, sc. tales sic cocti, fortes & petrei efficiuntur. Vnde Marc. 15. Petrus vero sedebat cum ministris, & calefaciebat se ad ignem. ¶ Insuper dico, quod per i- E
gnem charitatis corda contraria concordantur, quod ostenditur, cum dicitur. In medio eorum. Sicut enim ignis habet diuersa corpora conglutinare & inuicẽ vnire, sic charitas habet diuersa corda conglutinare & inuicẽ adunare. Interrogatus enim Diogenes, qui essent veri amici, respondit quod illi, qui in duob. corporibus habent animam vnam, quasi diceret, Amor est tantę potentiæ, quod in diuersis personis vnã efficit voluntatẽ. Vnde Bernardus dicit. O fœlix amor, quam dulciter capis. Vide eam supra de charitate [In medio inquit eorũ] Charitas enim est sicut medium, quod habet coniungere extrema. Vnde de hoc potest proprie dici illud quod Dan.3. de tribus pueris dicitur, quod cecinerunt in medio camini ignis colligati. Per istum igitur ignẽ corda contraria concordantur. Patet igitur, quod ignis charitatis est inflammatiuus & elatiuus, est induratiuus & roboratiuus, est concordatiuus & conglutinatiuus. Tali igitur igne fuerunt sancti inflammati, figurati in filio hominis Apoc.1. qui habebat oculos quasi flammã ignis, & pedes eius similes aurichalco ardenti. Et Eze.8. vbi dicitur. Et vidi, & ecce similitudo quasi aspectus ignis ab aspectu lumborum eius, & deorsum ignis. Figurati etiam Eze. 1. in illis sanctis animalib. quorum similitudo quasi aspectus carbonum ignis ardentium, & quasi lampadarum, quia, sc. charissimi, sancti viri quicquid habent, debent totum habere igneum, quia, scil. in omnib. actibus suis debet ignis charitatis relucere, iuxta illud Apost. 1. Cor.16. Omnia opera vestra in charitate fiant. In oculis enim discretionis, in pedibus suæ affectionis, in lumbis suæ dilectionis, in aspectu suæ benignitatis & compassionis, in omnibus dico istis debet ignis charitatiui amoris apparere, & bonus amor & feruor, & bona intentio & affectio relucere. Et sic erunt illi ministri, de quibus dicitur Hebr. 1. Facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis. Et istam auctoritatem vide prosecutam supra de Angelis, & ibi inuenies quomodo vir perfectus & igni & Angelis comparatur. Iste est ignis virtuosus, qui, sc. est charitas. Si vero vis hanc materiã magis prolongare, adde quod dicitur infra in §. Adhuc dico, quod est quidam ignis, qui est ad virum iustum. ¶ Tertio dico, quod est quidam ignis, F
qui est vitiosus, & significat ardorẽ & tentationẽ peccatorum. Et iste diuiditur in quatuor partes, secundũ quatuor ignis proprietates, quia, scilicet,

Ignis habet { sursum ascendere, compacta liquefacere, res coniunctas affligere, res vicinas consumere.

Et secundum ista quatuor inuenitur in scriptura

Ignis { Nubeus, Aqueus, Flammeus, Terreus.

Ignis nubeus est superior, qui significat mentalem ambitionem. Ignis aqueus est interior, qui significat carnalem infectionem. Ignis flammeus est exterior, qui significat iracundiæ inflammationem. Ignis terreus est inferior, qui significat auaritię consumptionẽ. Est igitur primus ignis, ardor ambitionis, & iste est ignis nubeus. Isto enim igne inflammantur hodie nubes nostræ, id est, viri alti, & in prælationib. & officiis constituti. Iste est enim ignis superior sursum ascendens & mouens, quia, scilicet, semper facit hominem superiora appetere, & inferiorem statum contemnere, & de summis ad summiora velle si potest conscendere. Exemplum in lucifero, qui cœlum magis superius appetebat dicens Esaiæ 14. Ascendam in cœlum, super astra cœli exaltabo solium meum, & similis ero altissimo. Iste est ignis nubeus & superior. De hoc Ezechielis 1. Nubes magna & ignis inuoluens, & splendor in circuitu. Tales enim nubes magnæ habent hodie ignem ambitionis, qui dicitur ignis inuoluens, quia, scilicet, cuncta cupit inuoluere, & suis commodis aggregare. Iste est igitur ignis nubeus & superior. ¶ Item est ignis aqueus interior, & iste est ignis luxuriæ, quem aquæ scil. delitiarum non possunt extinguere, sed augere. Iste est n ignis græcus, qui aqua non extinguitur,

ſed aceto. Quia,ſcil. acetum,id eſt,acredo pœnitentiæ, igne luxuriæ extinguitur,iuxta illud Eccl.3.Ignem ardentem extinguit aqua. Aqua vero voluptatis & delitiarum ipſum accendit. Iſta enim aqua eſt ſicut aqua ardens,quæ fit de vino,quæ videtur habere naturam olei, quia,ſcil. ignem non extinguit, ſed accendit. Vnde Sap.16.In aqua quæ omnia extinguit,plus ignis valebat,& aqua extinguētis naturæ obliuiſcebatur. In talem igitur aquam non extinguentem, ſed inflammantem ſubmergit hodie diabolus peccatores. Et ideo de filio, qui erat obſeſſus à dæmone,dicitur Marc.9.quod diabolus frequenter ipſum in aquā & in ignem miſit,vt eum perderet. Vtinā igitur nos ſimus ſicut ligna ſethim, quæ nec igne cremari,nec aqua putrefieri valebant, vt ſic nobis poſſit dicere dominus illud Eſa.43. Cum tranſieris per aquas,tecum ero,& flumina non operient te,quando ambulaueris per ignem,non combureris,& flamma non ardebit te. Tecum inquit ero,quia,ſcil.bene eſt neceſſarium , quod illi Deum per gratiam ſocium habeant, qui per aquas & flumina delitiarum habent tranſire,ſi volunt, quod ignis & flāma carnalis tentationis ipſos vrere nequeat, vel cremare. Iſte eſt igitur ignis aqueus & inte-
H rior. ¶ Item eſt ignis flammeus, & exterior,& iſte eſt ignis ſæuitiæ,crudelitatis,& iracundiæ,inuidiæ pariter & diſcordiæ. Sicut enim dracones tantæ ſunt caliditatis,quod flammas ab ore mittunt, quibus aerem circumiacentem inflammāt, ſic crudeles & iracundi ignem iracundiæ & crudelitatis ſemper ſpirant,quibus omnes alios inflammant,cruciant & moleſtant. Exemplum de Antiocho,de quo dicitur 2.Mach.9.quod ſuperbia repletus,ignē ſpirans animo, in Iudæos negocium accelerari iuſſit,&c. Iſta patent de raptoribus,balliuis,tyrannis , crudelibus, & vindicatiuis figuratis,in Nabuchodonoſor Dan.3.qui omnes,qui ſibi obedire nolebant,in fornacem ignis mittebat. Figurati etiam in parabola de ramno Iud.9.qui electus in regem arborum, egreſſus eſt ignis ab eo,qui deuorauit cedros libani, quia,ſcil. crudeles & tyranni,iniqui & vindicati quando ad regnum , ſeu aliquod aliud officium aſſumuntur , omnes ſubditos & vicinos , verbis, minis, exactionibus,& iniuriis comburere,& inflammare nituntur. Vnde Ioel 2.Ante faciē eius ignis vorans , & poſt eum exurens flamma. De igne veræ iracundiæ & inuidiæ proprie poteſt dici illud Ezech.28. Ignem producam de medio tui,qui comedat te. Quia ſc. iſte ignis quādo viget in medio cordis humani,primo & principaliter ſuum vrit,& violat poſſeſſorem. Iſte eſt ignis flammeus & exterior. Iſte eſt enim gladius igneus & verſatilis,qui prohibet
I introitum Paradiſi,ſicut dicitur Gen.3. ¶ Item eſt ignis terreus & inferior, & iſte eſt ignis auaritiæ, qui circa terram & terrena habet interius operari. In quibuſdam enim montibus aluerniæ & ruchinæ eſt ignis qui terrā continue cremat & vrit, ipſamque vſque ad magna interualla deuorat,& conſumit. Sunt enim illis montibus lapides,& minæ combuſtibiles,qui continue comburantur, ita quod de locis iam combuſtis etiam carbones fabrorum in magna copia extrahantur. Sic vere(chariſſimi)in mundi ſuperbis diuitibus latitat hodie ignis auaritiæ,qui terras circūiacentes,id eſt,poſſeſſiones vicinorum ſuorum conſumit, deuorat,& ipſas annihilat & deuaſtat. Iſte eſt ignis vſque ad conſumptionem deuorans Iob 31. Iſte eſt ignis,qui nunquam dicit,ſufficit.Prouerb. 30.Iſte eſt ignis , qui ſecundum quod plus de lignis apponitur,amplius exardeſcit,ſicut dicitur Eccl.28. Quia,ſcilic. ignis auaritiæ per ſtruem lignorum,id eſt , diuitiarū quando apponitur,non minuitur,ſed augetur. Iſte eſt igitur ignis terreus & inferior. Quia, ſcil. per iſtum ignē terræ & poſſeſſionis hominū ab auaris & impiis conſumuntur. Vnde Eſa. 24. Erit terra eius in picem ardentē. Et Soph. 1. In igne zeli mei deuorabitur omnis terra. Patet igitur,quod eſt ignis terreus,flammeus,aqueus & nu-
K beus. ¶ Quarto principaliter dico,quod eſt quidam ignis,qui eſt doloroſus. Et iſte eſt duplex, vnus eſt ignis præſentis tribulatiotionis,qui eſt in patientia tolerandus. Alius eſt ignis futuræ damnationis,qui eſt cum vigilantia formidandus. Ignis doloroſus præſentis tribulationis, quamuis ſit afflictiuus,eſt tamen purificatiuus. Quia ſicut ignis à metallis rubiginem tollit, & ipſa ad fabricam & ad figurationē diſponit, ita quod quamdiu durat ignis, poſſint formari & figurari, ſtatim vero cum virtus ignis defecerit,figurari nequeunt,vel malleari, ſic vere tribulatio tātum proficit hominibus,quod ab ipſis rubiginē peccatorum tollit,& ad obediendum diſpoſitioni artificis Dei vel prælati ipſos diſponit,& in figuras & in formas variarum virtutum ipſos occaſionaliter mutari facit. Aurū enim in igne purgatur & melioratur. Sic homo in tribulatione emendatur. Sic enim dicitur Eccl.2. In igne probatur aurum & argentū , homines vero receptabiles in camino humiliationis. Et iſtud patet in multis, qui dum ſunt actualiter in igne tribulationis,fiunt malleabiles,conuertibiles & boni, ſi vero ignis iſte receſſerit, tunc ſicut prius indurantur,& obſtinantur,& ad conuerſionē inhabiles efficiūtur. Sancti igitur talem ignem ſuſtinuerunt, qui,ſcil. extinxerunt impetū ignis,& fugauerunt aciem gladii,ſicut dicitur Hebr.11. & inde probati & purgati fuerunt,iuxta illud Pſ. Igne me examinaſti,& non eſt inuenta in me iniquitas. Sancti enim ſunt ſicut quoddam genus ſalis,quod eſt in Sicilia , quod in igne poſitum,ab igne non reſilit,ſed ibi ſicut aqua liqueſcit. Quia,ſci. boni non refugiunt ignē tribulationis , ſed etiam reſoluuntur per virtutem deuotionis & compaſſionis. Multa poſſent dici de iſto igne , ſed in aliis titulis inuenies. Iſte eſt igitur ignis in patientia tolerandus. Quod tamē non faciunt multi atq; ſtulti,ſimiles ſali noſtro , ſeu etiam caſtaneæ non inciſæ. Sal enim noſtrum igni applicatum ſtatim crepitat atq; ſtridet. Caſtanea vero in igne poſita, ab igne reſilit, & clamorē magnum facit. Sic vere multi ſunt , qui ab igne correctionis,vel tribulationis refugiunt, & ſi eos à Deo vel a maioribus tali igne caſtigari contigerit,ſtatim ſtrident murmurando,& ſtatim clamorē faciunt impatientiā oſtendendo,& ſtatim fugiunt, & reſiliunt totum onus ſibi impoſitum dimittendo. Iſta patent in illis, qui pœnitentias iniunctas facere nolunt , vel in illis , qui apoſtatant occaſione correctionis,&c. Sicut enim dicitur Prou. 15. Non amat peſtilens eum , qui ſe corripit. Sed pro certo quia tales fugiunt ignem temporalis correctionis,ipſi finaliter ponētur in igne infernalis damnationis. Tales enim fugiūt arma ferrea,& incidunt in arcū æreum Iob 20. Decidit in ſcyllā , qui vult vitare charybdim. Et de hoc Eze. 15. De igne egredientur,& ignis conſumet eos. Iſte eſt igitur ignis doloroſus præſentis tribulationis,qui eſt tolerandus, ſcil. in patientia. L
¶ Ignis vero doloroſus futuræ damnationis eſt ignis formidandus ſcil. tribulatio infernalis. Sicut enim ligna inutilia & arbores, quæ nec pro ædificiis, nec pro fructib. aliquid valent, in ignē mittuntur, ſic infructuoſi peccatores , qui Paradiſi ædificiis nihil valent, ignibus infernalibus cremabuntur, iuxta ſententiam ſaluatoris, qui dicit Matth. 3. & Luc.3. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonū,excidetur, & in ignem mittetur. Inferius enim eſt ſicut quædam regio , quæ dicitur Theozonia, quæ perpetuo igne flammat, vt dicit Geruaſius in libro ſuo de mirabilibus mundi. Eſt autem dicta regio in finibus Æthiopiæ à partibus meridiei, vbi præ nimio ſolis ardore Oceanus dicitur feruere,vt cacabus. Sic proculdubio in inferno eſt ignis & flamma perpetua , & feruor & ebullitio ſempiterna. Ibi enim diabolus facit ferueſcere quaſi ollam profundum maris,ſicut dicitur Iob 41. Ibi etiam ſicut dicitur ibidem, halitus diaboli prunas ardere facit, quia,ſci. ignis eorum non extinguetur, & vermis eorum non morietur Eſa.vlt. & Mar.9. Ignis enim, ſulphur & ſpiritus procellarum, pars calicis eorum Pſal. In iſto igne reponentur finaliter peccatores, Vnde Apoc.14. Qui adorauerit beſtiam,cruciabitur igne & ſulphure. Et Apoc. 19. dicitur, quod beſtia & Pſeudopropheta miſſi ſunt in ſtagnum ignis & ſulphuris. Beſtia enim ſignificat dæmones , pſeudopropheta malos, qui in iudicio pariter igni infernali cremabuntur, ideo de diabolo & collegio reproborum dicit dominus Ezech.38. ignem & ſulphur pluam ſuper eum & ſuper exercitum eius , hic eſt igitur ignis doloroſus futuræ damnationis , qui eſt formidandus, ignis, ſcil. infernalis. De igne autem purgatorii nihil ad præſens dico, neque de igne cōflagrationis in iudicio, timens prolixitatē. Vide de eis alibi. Et ſic igitur patet quadruplex ignis, ſcil. luminoſus, virtuoſus, vitioſus, & doloroſus. ¶ Sed ſi adhuc vis aliquid ſuperaddere, M
dic , quod in ſcriptura reperitur ſextuplex ignis,ſcilicet,

Ignis	Æthereus,	qui erit	Spiritualis bonitas,
	Pectoreus,		Mentalis charitas,
	Fulgureus,		Ambiens vanitas,
	Sulphureus,		Carnalis vilitas,
	Cinereus,		Opum cupiditas,
	Tartareus,		Pœnæ crudelitas.

¶ Primo igitur dico,quod in ſacra pagina reperitur ignis æthereus,& iſte pro certo ſignificat diuini ſpiritus bonitatem. Ignis enim cœleſtis luminis triplicis eſt virtutis. Nam ſicut dicit Dionyſius de diuinis nominibus , ignis habet virtutē communicatiuā, virtutem viuificatiuam, virtutem purificatiuam. Ignis enim ſeſe communicat, quod patet quia vna candela poteſt accēdere mille ſine ſui detrimento. Ignis etiam cuncta viuificat. Nam ſecundum naturales, nihil poteſt viuere ſine virtute ignei caloris & ſolaris. Ignis inſuper purificat , ſicut patet ad ſenſum , quod ſordes metallorum purificantur in igne. Et reuera chariſſimi, talis ignis eſt Spiritus ſanctus , quia vere iſte ſeſe communicat per liberalē compaſſionem , mentes viuificat per cordialē dilectionem, corda purificat per criminalem abſterſionem. Habet(dico)Spiritus ſanctus compaſſionem communicatiuam. Vnde iſte eſt,qui per ſeptem dona non ceſſat quotidie ſe communicare , & diſtribuere. Ideo dicitur à Dionyſio vbi ſupra , quod ignis per omnia dare ſe venit. Vnde de iſta virtute communicatiua dicit Gregor. quod per ſeptem gradus erit aſcenſus per ciuitatem cœleſtem, ſcilicet, Hieruſalem,id eſt, per ſpiritum ſeptiformem , vt, ſcili. ſimus ; per timorem humiles, per pietatem miſericordes , per ſcientiam diſcreti, per fortitudinem liberi, per conſiliū cauti , per intellectum prouidi, per ſapientiam maturi. Iſte eſt igitur ignis compaſſionis

nis communicatiuæ. ¶ Item Spiritus S. est ignis dilectionis viuificatiuç. Sicut enim Salamandra ex igne viuit, halec ex aqua, chamęleon ex aere, talpa de terra, quia, scil. ista quatuor viuunt ex istis quatuor elementis, sic vere charissimi, nos debemus viuere igne spiritus sancti, sci. charitatis, aere innocentiæ & puritatis, aqua clementiæ & pietatis, terra patientiæ & firmitatis. Ideo de ista virtute viuificatiua dicit Innocentius in sermone de Spiritu sancto. Spiritus sanctus ad discipulos in igne mittitur, vt splendeant per sapientiam, & calescant per charitatē. Charitas enim informat vitam, & sapientia informat doctrinam. ¶ Item Spiritus sanctus est ignis absterfionis purificatiuæ. Sicut enim ignis aufert immunditiam à metallis, iuxta illud Eccl. 2. In igne probatur aurum, sic Spiritus sanctus ab animabus tollit maculas peccatorum. Vnde Innocentius ibidem. Ignis per splendorem illustrat, per calorem purificat. Spiritus sanctus illuminat mentem hominis per sapientiam, purificat per charitatem. Igitur Spiritus sanctus est ignis purificatiuus, viuificatiuus, communicatiuus. Cum enim ignis habeat duplicem qualitatem, sc. calorem, & ardorem, ista tamen quandoq; abinuicem separantur. Ignis enim est in empyreo cum splendore, & sine ardore, & in inferno cum ardore, & sine splendore, in hoc mundo cum splendore simul & ardore. Iste ignis, qui est in hoc mundo, comparatur Spiritui S. qui ardet & splendet, quia Spiritus S. est splendens per veritatē, & est ardens per charitatem. Ideo de isto igne dicitur Ecc. 39. Ini-
N tium necessariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, & ferrum. Aqua (dico) pietatis, ignis charitatis, ferrum firmitatis. ¶ Secundo dico, quod inuenitur ignis pectoreus, & iste pro certo designat perfectam animi charitatē. Sed de isto plene dictum est in isto
O codę titulo supra. ¶ Tertio dico, quod inuenitur ignis fulgureus significans ardentis ambitus vanitatē. Quia, sci. fulgur de materia terrea fortiter ignita est sursum ascēdes, sed finaliter deorsum cadens. Sic ambitiosus igne & ardore dominandi accensus, sursum quam diu viuit semper nititur ascendere, sed finaliter in morte compellitur vsq; ad infernum descendere & transire. Vnde Ezech. 1. Hæc erat visio discurrens, splendor ignis, & de igne fulgur egrediens, vbi aduerte, quod

Ambitio habet mentis:
- Laborem [discurrens]
- Ardorem [ignis]
- Furorem [fulgur]

P Iste est igitur ignis fulgureus. ¶ Quarto dico, quod inuenitur ignis sulphureus, significans carnalis impetus vilitatem. Quia, sc. ignis sulphureus significat peccatum luxuriæ, quod valde fœtet, in quo balneantur luxuriosi. Vnde istud peccatum est illud stagnum ignis & sulphuris, in quo posita est bestia & pseudopropheta Apoc. 19. Vnde in Ps. Ignis, sulphur & spiritus procellarum, pars calicis eorum. Vbi aduerte, quod istud peccatum vrit affectionem [ignis] habet infectionem [sulphur] Infert damnationē [spiritus procellarū, pars calicis eorum.] Hic est igitur ignis sul-
Q phureus. ¶ Quinto dico, quod inuenitur ignis cinereus, significans auari animi paruitatē, & ardorem auaritiæ, qui sub cinerib. id est, sub mundi diuitiis custoditur. Diuitiæ enim sunt similes cineri iuniperi, qui seruat ignem græcum inextinguibilē. Sic diuitiæ ignem auaritiæ non dimittunt extingui, imo semper augent ipsum. Hic est ignis, qui nunquam dicit sufficit Pro. 30. Vnde Iob 31. Ignis est vsq; ad perditionem deuorans. Hic est igitur
R ignis cinereus. ¶ Sexto dico, quod inuenitur ignis tartareus, significans tormenti pessimi grauitatem. Quia, sci. ignis iste est damnatio æterna, qua inflāmantur damnati similes illi lapidi, qui dicitur asbestos, qui semel accensus nunquam amplius extinguitur. Sic vere anima peccatrix igne infernali semel accensa nunquam amplius extinguitur. Vnde Esa. vlt. Ignis eorum non extinguetur, & vermis eorum non morietur. Quod vtiq; pręiudicium erit non solum in anima, imo etiam in corpore. Vnde Esa. 2. Succendetur vtrumque simul, & non erit qui extinguat. Sed de istis ignibus vide plenius in aliis præcedentibus. De æthereo In §. primo dico, quod est quidam ignis qui est luminosus. De pectoreo In §. Secundo dico, quod est quidam ignis qui est virtuosus. De fulgureo, sulphureo, cinereo per ordinem In §. Tertio dico, quod est quidam ignis, qui est vitiosus. De tartareo In §. Quarto dico,
S quod est quidam ignis, qui est dolorosus. ¶ Nota. Si placet specialiter de igne Spiritus S. differere, expone istum versiculū Psalmistæ. Expandit nubem in protectionē eorum, & ignem vt luceret eis per noctem. In ista enim auctoritate patet, quod sicut

Ignis habet virtutem:
- Sui diffusiuam,
- Cito commotiuam,
- Rerum seruatiuam,
- Foris ostensiuam,
- Simul coniunctiuam,
- Sordis consumptiuam,
- Visus allectiuam,
- Vmbræ solatiuam.

Quia, scil. ignis sine sui diminutione se diffundit, communicat & expandit. Ignis enim in quam agit materiam, cito mouet, & viuificat. [Nubem] ignis, sci. bene proportionatus res custodit & tutificat. [In protectionem] Ignis res ostendit atq; demonstrat. [Eorum inquit] quod est pronomen relatiuum. Ignis res coniungit & consolidat. Et coniunctio copulatiua. Ignis fæces consumit & res expurgat [Ignem] Ignis visum reficit atq; delectat [Lucet] Ignis vmbram tollit & aerem illuminat. [Per noctem] Sic reuera dicamus quod Spiritus sanctus ad modū materialis ignis solet se vtiliter diffundere, quia Deus ipsum expandit. Solet mobiliter se diffundere, quia vocatur nubes, quæ semper est in motu, solet viriliter nos defendere, quia datur in protectionem, facit vocaliter verum dicere, quia facit nos esse eorum, id est, pronomina relatiua, solet similiter corda iungere, quia dicitur &, quæ est coniunctio copulatiua, solet totaliter culpas tergere, quia dicitur ignis, qui, scil. metalla purgat, solet mentaliter lætū facere, quia dicitur luceret. Et luce nihil consolabilius est oculis, solet finaliter pandere, quia dicitur illuminare per noctē. ¶ Primo igitur dico, quod iste ignis, sc. Spiritus S. solet vtiliter se diffundere, quia, scil. sicut ignis habet naturam suiipsius diffusiuam & multiplicatiuam, quod patet extensiue, quia de vna candela possunt accendi mille & sine sui diminutione. Patet etiam intensiue, quia ignis multiplicatur in infinitum si materia ministretur, sic Spiritus S. per diuersas gratias in homines diffunditur & secundum quod inuenerit cordis materiam ignibilē, & ad recipiendum influentiam ipsius præparatam, continue augmentat. Quod bene apparuit in Apostolis Act. 2. super quos Spiritus S. in specie ignis descendit, supra singulos eorum sedit, & domum vbi erant sedentes repleuit, & variis donis spiritualibus ipsos impleuit, seq; in eis diffundit & multiplicauit. Quia, sc. sicut ibidem dicitur, repleti sunt omnes Spiritu S. & cœperunt loqui. Et hoc ostenditur cum dicitur [Expandit] quia, scil Deus pater istum ignem expandit, diffundit, dilatauit & multiplicauit per diuersa chrismata gratiarum. Vnde de Spiritu sancto potest dici illud Esai. 6. Erit in ostensionem sicut terebinthus, & sicut quercus, quæ expandit ramos suos. De multiplicata autem magnitudine istius ignis dicitur Deu. 4. De cœlo audire te fecit dominus vocē suam, vt doceret te, & in terra ostendit tibi ignem suum maximum. Solet igitur ignis iste vtiliter se diffundere. [Expandit inquit] ¶ Secundo dico, quod ipse solet mobiliter nos perfundere, seu se infundere. Et hoc ostenditur cum dicitur. Nubes. Nubes enim est inquit valde mobile, & suiipsius ad diuersas partes aeris translatiuum, & sui etiam in formas varias conuersiuum, terra etiam siccitatis irrigatiuum, & ardoris solis refrigeratiuum. Ignis etiam valde mobile, quid esse dignoscitur, quia semper se agitat & mouetur. Et illam, in quam agit materiā mouere, & agitare dignoscitur, & probatur. Sic vere Spiritus sanctus mobilis est, vbi vult, se diffundit, vnum dimittit, alterum tangit, iuxta illud Ioan. 3. Spiritus vbi vult spiritat. Sicut patet, quia Dauid suscepit, & Saul dimisit, Paulum vocauit, Iudam contempsit, gentiles conuertit, Iudæos excœcauit. Vnde Sapient. 7. dicitur, quod iste est spiritus intelligentiæ, vnicus, multiplex, subtilis, mobilis, incoinquinatus, suauis. Mobilis etiam dicitur, pro eo quod illos, quos inhabitat, ad bonum mobiles, diligentes & agiles facere comprobatur. Nescit enim tarda molimina Spiritus sancti gratia. sicut dicit Ambrosius in quadam homilia. Et breuiter, iste est, qui terram cordis humani solet donis & gratiis irrigare, ardorem tribulationum & tentationum temperare, & totum subiectum, quod inhabitat, bonis operibus fœcundare. Nubem inquit. Vnde Ezechiel. 1. Nubes magna, & ignis inuoluens, splendor in circuitu. Quia sicut dicitur in Psal. Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Compara si vis istum ignem illi, de quo dicit Plinius, quod bitumen, quod dicitur Naphtha, quod alio nomine vocatur oleum de Bacuth, talis est naturæ, quod ignem vbicunque visum rapit. De longe enim solet ignis prosilire, & accendi in re, quæ tali bitumine fuerit inuncta. Vnde luminaria inūcta tali bitumine per se videtur accendi, ac si vna candela etiam à longe ostendatur eidem. Est enim istud bitumen cognatum ignibus, sicut ait. Tale bitumen est gratia diuina. Ista enim cognata est igni Spiritus S. quia reuera vbicunq; fuerit statim ignis iste Spiritus S. rapitur, & cor illud per sancta desideria inflammatur Psal. Accendatur velut ignis zelus tuus. Solet igitur iste ignis mobiliter se infundere. [Nubem inquit.] ¶ Tertio dico, quod solet viriliter nos defendere. [In protectionem inquit.] Nonne gladius igneus & versatilis datus est Angelo ad defendendum, & custodiendum Paradisum, & viam etiam vitæ & ligni vitæ? Iste est spiritus, qui, scilicet & ignis, & gladius potest dici, quia, scil. ab inimicis nostris nos protegit & defendit. Vnde Zach. 2. Ego ero murus ignis in circuitu Hierusalem, & in gloria ero in medio eius. Vnde iste est qui

dicit

dicit Geneſ. 15. Noli timere Abraham, ego protector tuus ſum. Sequitur. Apparuit clibanus fumans, & lampas ignis. ¶ Quarto dico, quod iſte ignis facit vocaliter vera dicere, & hoc oſtenditur, cum dicitur, Eorum, quia iſtud eſt pronomen relatiuũ, quia, ſcil. ſicut ignis non eſt ſine vocali ſono & ſtrepitu, ſicut dicitur Exod. 19. quod clangor buccinæ vehementius perſtrepebat, totusq; mons Sinay fumigabat, eo quod deſcendiſſet dominus ſuper Iſraelem in igne, ſic dico, quod iſtum ignẽ ſemper concomitatur ſonitus laudis Dei. Quia pro certo quando ſuper aliquos venerit, facit eos in Dei laudem per prædicationem prorumpere, facit eos relatiua, in quantum facit eos verba prædicare & referre [Eorum inquit.] Vnde Act. 2. dicitur. quod apparuerunt, ſci. Apoſtolis, diſpartitæ linguæ ſicut ignis, ſeditq; ſuper ſingulos eorũ, & repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & ceperũt loqui variis linguis prout Spiritus S. dabat eloqui illis. Facit igitur vocaliter vera dicere [Eorum inquit] Eſa. 66. Ignis eorum non extinguetur, figura de illo filio hominis Apoc. 1. qui habebat oculos ſicut ſcintillas ignis, & vox eius erat tanquã vox aquarum multarũ. Quicunq; iſtum ignẽ habuerint, prædicando & laudando vocẽ ſuam faciliter exaltabit Hie. 5. Ecce dedi verba mea in ore tuo in ignẽ. Facit igitur vocaliter vera dicere [Eorum inquit] ¶ Quinto vero dico, quod iſte ignis ſolet ſimul corda iungere. Sicut enim ignis habet virtutẽ conſolidatiuam & coniunctiuam, & duorum metallorum in vnum effectiuã, ſic Spiritus S. quando eſt in cordib. hominum, ipſos ad vnitatẽ & concordiã reuocat, & per pacis & charitatis vinculũ eos ligat. Et hoc eſt, quod oſtenditur, cum dicitur, Et, quæ eſt coniunctio copulatiua. Quia, ſc. ignis Spiritus S. ſolet diuerſa inuicem concordare. Et inquit. Ioel 2. Super ſeruos meos & ancillas meas effundam ſpiritũ meum, & dabo prodigia in cœlo & in terra, ſanguinẽ & ignem & vaporem fumi. Aduerte tamen, quod per ignẽ non conſolidantur aut vniuntur niſi aliqua pinguedine mediante, ſicut patet quando aliquod metallum deauratur, & quando aurum alteri copulatur, quod non vniuntur ſibi inuicẽ, niſi aliqua terra pingui interueniente. Sicut etiam patet, quando ferrum cum ferro iungitur, quia ſemper lutum vel terra pinguis interuenire, & apponi probatur, quo, ſcil. mediante vnũ efficiuntur. Sic vere dicã, quod mediante igne Spiritus S. nunquã poſſunt diuerſa corda ligari, vel vnũ per charitatẽ fieri, niſi terra & lutum, id eſt, conſideratio noſtræ terreæ mortalitatis interueniat, aut niſi pinguedo diuinæ gratiæ intercedat. Vnde de tali terra, & de tali igne poteſt dici illud Luc. 12. Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi vt ardeat? Reuera quando cum igne, id eſt, cum Spiritus S. gratia terra. i. noſtræ terreitatis conſideratio iungitur, neceſſe eſt quod per charitatẽ & concordiã accendatur Eſa. 50. Succendetur vtrumq; ſimul & non erit qui extinguat. Solet igitur ignis iſte ſimul corda iungere. ¶ Sexto dico, ſcil. quod iſte ignis ſolet totaliter culpas tergere. [Ignem inquit] ignis enim habet virtutẽ abſterſiuam, purgatiuã, & mundificatiuã. Patet in metallis ſophiſticatis, ſicut eſt argentũ vel aurũ cum plumbo vel cupro mixtum. Quia ſi in igne ponuntur, virtute ignis totum illud inutile, quod ſuperadditum fuerat conſumitur, & vera auri ſubſtantia purgata remanere probantur. Sic vere dicam de Spiritu ſancto, quia pro certo, quando in cor humanum diffunditur, omnẽ peccati maculã, & omnẽ mixtionem malorum deſideriorũ, vel labem quamcunq; ſuperfluã vitiorum exinde tollere, annihilare, & cõſumere noſcitur, ita quod homo mundus & purus, ſanctus & impollutus efficitur dum purgatur Deut. 4. Deus tuus ignis conſumens eſt. Teſte enim Plinio, fulgur quando percutit animal venenoſum, omne venenum in ipſo conſumere conſueuit. Sic Spiritus ſanctus, quando inſufflat in hominẽ peccatorẽ, omne peccatum ſeu omne peccati venenum conſumit & deſtruit in eodẽ, ſicut apparuit in Paulo & ſimilibus. Vnde illud Sa. 16. In aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat. Bene igitur dicitur de talib. ſic purgatis illud Eccl. 2. In igne probatur aurũ. Quia ſicut dicitur Eſa. 9. Succenſa eſt quaſi ignis impietas. Solet igitur totaliter culpas tergere [ignis inquit.] ¶ Septimo dico, quod iſte ignis ſolet mentaliter lætum facere, quod oſtenditur quando comparatur luci, vt luceret inquit eis. Nihil enim conſolabilius luce, quia ſicut dicitur Eccl. 11. Dulce lumen & delectabile eſt oculis videre ſolem. De Spiritu vero ſancto dicitur Io. 14. quod paracletus, id eſt, conſolator & per ipſum dominum appellatur. Bene igitur dicitur Eſa. 10. Erit lumen Iſrael in igne [vt luceret inquit] Pro. 15. Lux oculorum lætificat animã. Solet igitur ignis iſte mentaliter lætum facere. ¶ Octauo dico, quod ignis iſte ſolet totaliter vmbram tollere, id eſt, vmbram ignorantiæ vel erroris, quod oſtenditur cum dicitur [Per noctẽ] Quia, ſcil. iſte eſt, qui mentem per inſpirationem & reuelationẽ illuminat, & omnem noctem erroris inde fugat Pſ. Eduxit eos in nube diei, & tota nocte in illuminatione ignis. Patet igitur quomodo iſte ignis errores tollit, lætum facit, culpas euellit, ſimul coniungit, vera proponit, tute defendit, cito operatur & agit, & vtiliter ſe communicat & diffundit. Et ſic bene dico quod Deus expandit nubem in protectionem eorum, & ignem, vt luceret eis per noctem. Iſte eſt igitur quidam ignis, qui eſt de Spiritu ſancto ſpecialiter expoſitus. ¶ Adhuc dico, quod eſt quidam ignis qui eſt T
ad virum iuſtum & etiam ad charitatis & dilectionis affectum referendus. Dicamus ergo aliquid de viro iuſto, prælato vel quolibet ſancto viro, de Angelo, de Chriſto. ¶ Primo de viro iuſto, prælato vel ſancto dico, quod eſt ignis, quia

Ignis eſt ſui {
Purgatiuus,
Diffuſiuus,
Occultatiuus,
Augmentatiuus.

Sui (dico) purgatiuus. Ignis enim eſt elementum puriſſimum, non recipit enim aliquam virtutem, quia, ſcil. quicquid ei accidit, conſumit, & ſic in puritate ſua neceſſario ſiſtit. ¶ Item ignis eſt elementum communicatiſſimum, quia, ſcil. in omnia ſe diffundit, & virtutem ſuam cunctis diſtribuit & effundit. Et inde eſt, quod omne corpus penetrat, & intime cum corpore ſe coniungit. ¶ Item ignis eſt elementum occultiſſimum, quia, ſc. ignis de ſui natura eſt inuiſibilis, nec ab oculo corporali videtur, niſi quando alicui materiæ terreſtri vel aereæ incorporatur. ¶ Item ignis eſt elementum infinitum ſeu maximum, quia, ſcil. ignis ſi applicetur materia in quam agat, in infinitũ ſolet creſcere, & ſe continue augmentare, ſicut hæc omnia patent per ſanctũ Dionyſium c. 12 de Angelica hierarchia. ¶ Sic vere dico, quod vir iuſtus habet puritatem immaculabilem. Nihil enim immundum recipit, quia quicquid malæ ſuggeſtionis vel cogitationis ſibi adiungitur, illud ſtatim conſumere comprobatur. Nullam enim prauam imaginationem per dilectionem recipit, imo ſtatim per firmitatem boni propoſiti illam annihilat & confundit, & ſic purus & immaculatus perſiſtit. Et ſic dico, quod iuſtus ſecundum pſalmiſtam, eſt ſicut ignis qui comburit ſyluam, ſcilic. cogitationum. Et ſicut flamma comburens montes, vanarum, ſcil. elationum. ¶ Item dico, quod habet bonitatem concreabilem amicitiæ, quia, ſcil. neminem ſolet contemnere, ſed cunctis benigniter ſe incorporare & coniungere, & beneficia ſua communicare & diffundere Act. 2. Ignis ſedit ſuper ſingulos eorum, & repleti ſunt omnes, ſc. beneficiis huius ignis. ¶ Item dico, quod iſte ignis habet inuiſibilitatem non demonſtrabilem. Quia ſc. iuſtus ſemper vult eſſe incognitus & ignotus, & per iactantiam & oſtentationem nunquam hominibus propalatus. Et nunquam niſi per adiunctionem terreſtris materiæ, id eſt, niſi per incorporationem alicuius actualis operis virtuoſi ſit libenter hominibus manifeſtus. Vnde Seneca. Eſto occultator virtutũ, ſicut alii vitiorũ. Vnde iſte eſt ignis ille abſconditus, de quo dicitur 2. Mach. 1. quod ſacerdotes, qui tunc Dei cultores erant, acceptum ignem de altari occulte abſconderunt in valle vbi erat puteus altus & ſiccus. Expone de iuſto, ſc. qui ſemper vult abſcondi in puteo profundo humilitatis, & in ſiccitate abſtinentiæ & paupertatis Prouerb. 6. Nunquid poteſt quis abſcondere ignem in ſinu ſuo? Pſal. Conſiderabam ad dexteram, & videbam, & non erat qui cognoſceret me. ¶ Item habet quantitatem ſupercreſcibilem, quia, ſcil. iuſtus non ceſſat quamdiu viuit virtutibus creſcere, & ſi ligna, id eſt, occaſiones & bene operandi materia eidem apponitur, ſe ſemper ſolet in melius augmentare Eccl. 11. A ſcintilla vna augetur ignis. Et Eccl. 28. Secundum ligna ſyluæ ignis ardebit. Breuiter igitur dico, quod vir iuſtus ignis dicitur, & igni merito comparatur. Vnde de Helia propheta dicitur Eccle. 48. Surrexit Helias pro- V
pheta quaſi ignis. ¶ Vbi aduerte, quod ſicut

Ignis {
Superius gaudet,
Interius ardet,
Exterius ſplendet,
Aſperius mordet.

Sic vere iuſtus gaudet ſuperius Deitatis cœlo [Surrexit] Ardet interius charitatis zelo [Helias] Splendet exterius decentiæ velo [Propheta] Mordet aſperius iuſtitiæ zelo [Quaſi ignis.] Primo igitur dico, quod ſpiritualis & moralis ignis, ſcil. homo iuſtus, & maxime bonus eccleſiaſticus, vel prælatus ſuperius gaudet contemplando cœlũ [Surrexit inquit] Quia reuera ſicut ignis habet regionẽ ſuam ſuperius, ita quod inferius nunquã detinetur niſi quando terreſtri materiæ incorporatur, & tunc continue ſurſum tendit, & vt ſurſum euadat, & erumpat continue agitatur, ſic vere iuſti ſuperius per contemplationem habitant, & cœlum viſitant & frequentant, dicentes, ſcilic. illud Philip. 3. Conuerſatio noſtra in cœlis eſt, quinimo ſi neceſſitate alicuius negocii in terra, id eſt, in terrenis occupationibus detinentur, nunquam ibi mente quieſcere comprobantur, imo ſemper tentant & conantur inferiora dimittere, & ſuperius agitantur, ſurſumq; per deſiderium circumeunt, & mouentur, dicentes ſ. illud. Nõ habemus hic manentẽ ciuitatẽ, ſed futurã inquirimus Heb. 13. iuxta illud Col. 3. Quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus, &c. [Surrexit inquit] Ioſuæ 7. Surge, cur iaces pronus in terra? Vnde de talis

igne

ignis motu &ascensu dicitur Iudic. 6. Ascendit ignis de petra,&
carnes, azymosq; panes consumpsit. Expone. Igitur dico,quod
talis spiritualis ignis superius gaudet cõtemplando cœlum [Sur-
rexit inquit] ¶Secundo dico,quod iustus interius ardet demon-
strando zelum. Et hoc ostenditur,cum dicitur. Helias, qui,scilic.
inter cæteros sanctos plus inuenitur zelasse pro fide & veritate,
sicut ipse dicit 3. Reg. 19. zelo zelatus sum pro domino exerci-
tuum,&c. Et iste zelus satis apparuit quando ignem super quin-
quagenarios descendere iussit 4 Reg. 1. Et quãdo prophetas Baa-
lim interfecit 3. Reg 8. Sicut enim ignis ex natura propria feruet
& ardet,sic iustus pro fide & veritate zelat Psal. Ascendet velut i-
gnis zelus tuus. 1. Mac. 2. Helias cum zelat zelum legis, receptus
est in cœlum, quod,scil. factum fuit in curro igneo, sicut dicitur
4. Reg. 2. Igitur iustus ad modum ignis interius ardet demon-
strando zelum [Helias inquit] ignis enim zeli & profundi amo-
ris est ille ignis qui in suppositis contineri nõ potest quin appareat.
Vnde Hieremias de sermone domini ad se facto dicit sic Hie. 20.
Dixi, non recordabor domini,neq; loquar in nomine illius. Se-
quitur. Et factus est in corde meo quasi ignis exæstuans,clausus-
que in ossibus meis,& defeci,ferre non sustinens. Ignis igitur iste
interius ardet demonstrando zelum [Helias inquit.] ¶Tertio di-
co,quod iustus exterius splendet illustrando velum, id est, exte-
riorem habitum. Quia.scil. sicut ignis habet innatum splendorẽ
annexum essentiæ suæ, per quem non solum in se splendet &ru-
tilat,imo etiam alia illustrat & illuminat, sic vere iustus habet
annexum duplicem spiritualem splendorem,scil. vnum interius,
qui est splendor veritatis, fidei & sapientiæ, de quo illud Esa. 4.
Creauit dominus super omnem locum montis Sion splendorem
ignis flammantis in nocte. Et alium exterius, & iste est splendor
honestatis & decentiæ seu bonæ apparentiæ,de quo Esa. 10. Erit
lumen Israel in igne. Igitur talis ignis, scil. homo iustus, & in se
lucet, & alios illuminat,quia,scil. in se lucet interius,per fidem,
sapientiam & veritatem, exterius per decentiam & honestatem
seu conuersationis sanctitatem. Et alios illuminat quantum ad
primum per scientiam, & doctrinæ vtilitatem & subtilitatem &
quantum ad secundum per bonorum exemplorum regulam &
puritatem. Vnde de tali directiuo splendore dicitur Eze. 1. quod
illa sancta animalia viros iustos significantia erant splendentia
&ignea. Vnde ibidem dicitur sic. Hæc erat visio discurrens in me-
dio animalium,splendor,ignis,& de igne fulgur egrediens. Ful-
gur(dico)sci. bonorum exemplorum. Igitur iustus exterius splen-
det,auferendo velum,scil. caliginis & erroris, seu illustrando ve-
lum,id est,habitum honestatis. Et hoc ostenditur, cum dicitur
propheta,quia.sc. propheta,& interius splendet per diuinas reue-
lationes,& exterius fulget per conuersationes directiuas, & exẽ-
plares sanctitatis conditiones, ita vt sibi ab aliis possit dici illud
Ioã. 4. Domine,video,quia propheta es tu,&Mat. 11. Quid existis
videre? Propheta inquit, quasi dicat. Tales propter suam exem-
plarem vitam digni sunt ab omnibus inspici & videri. Ignis igitur
id est,iustus exterius splendet,auferendo velum. Propheta inquit.
¶Quarto vero dico,quod iustus asperius mordet, infigendo te-
lum Et hoc ostẽditur,cum dicitur. [Quasi ignis] De natura enim
ignis est non solum,quod splendeat,imo etiam quod lædat,affli-
gat atq; mordeat. Vnde etiam apes habent telum, quod igneæ
fertur esse virtutis,quia,sc. dolorẽ & adustionem inducit. Ignis e-
nim quælibet res ignea vel ignita,habet lædere,& affligere, pur-
gare & abstergere, attenuare & consumere. Sic vere dico,quod
iustus,&maxime iudex vel prælatus debet habere exemplo apum
telum igneum,id est, rigorem & seueritatem iustitiæ,quia,scil. &
verbo corrigendo,& opere puniendo, & vultu seueritatem præ-
tendendo debet esse igneus,vt,sci. possit malos corrigere,abster-
gere & purgare,& si forte noluerit, possit eos consumere vel de-
lere Mala. 3. Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullo-
num,& sedebit conflans,& emundans argentum,& purgabit fi-
lios Leui,& colabit eos quasi aurum, & quasi argentum,& erunt
offerentes domino sacrificia in iustitia. Et breuiter de talibus di-
citur Zach. 12. In die illa ponam duces Iuda sicut caminum ignis
X in lignis,& sicut faciem ignis in fœno. ¶Aduerte tamen,quod i-
gnis in metallis nobilib. non cõsumit substantiam, sed accidens
& fæculentiam intermixtam, sicut est argentũ & aurum. Ad de-
notandum, quod intentio boni iudicis & iusti prælati debet esse
ad exterminandum vitia,& non naturam, & ad purgandum &
purificandum hominẽ,non damnandũ, similes illi igni, vbi fue-
runt positi Sydrach, Misach, & Abdenago,qui,scil. viros ipsos nõ
læsit aut conturbauit,vincula tamen dirupit,& eos liberauit. Ad
denotandum, quod iudex quamuis igneus seu seuerus, non de-
bet ad consumptionem personarum intendere, sed ad dissolu-
tionem &consumptionẽ vinculorum,id est. culparum principa-
liter anhelare Matt. 3. Congregabit triticum in horreum,paleas
autem comburet igni inextinguibili. Cuius tamen contrarium
est in multis, qui,scil. non curant nisi, quod possint emendas,&
munera reportare,de purgatione vero vel emendatione personę
parum solent attendere,vel curare, similes cuidam speciei fulgu-
ris,id est, cœlestis ignis,de quo facit Plinius mentionem dicens,
quod est species fulguris quæ dissoluit aurũ in sacculis, ipsis sac-
culis & signillis sacculorum intactis, vinum etiam consumit in
dolio,& gladium in vagina, intactis & illæsis dolio & vagina. Il-
lud enim quod melius est,accipit iste ignis,illud autem,quod ni-
hil valet,non accipit, sed dimittit. Sic vere sunt multi,qui in pu-
nitionib. & correctionib. suis non curant,nec quærunt nisi au-
rum à barbaris extorquere,vinũ & arma,& omnia preciosa sub-
ripere,de sacculis vero vagina &doliis,id est,de inutilib. &parum
valentibus,imo etiam de culpis & vitiis delinquentium non cu-
rare,quinimo multi sunt,qui magis amant seditiosos, quam pa-
cificos,eo quod ab ipsis solent vtilitatem & commoditatẽ ratio-
ne suorum criminum reportare Ioel 1. Ignis consumpsit speciosa
deserti. Non sic igitur,sed debite &cum intentione sincera ignis
spiritualis mordeat,iustitiæ velo splẽdeat, charitatis zelo ardeat,
eminenti cœlo gaudeat. Et sic bene dicetur [Surrexit Helias pro-
pheta quasi ignis.] Iste est igitur ignis ad virum iustum referen-
dus.¶ Si vero velis ad Angelos applicare,& ipsos igneos appella- Y
re,dic,quod sicut

Ignis inter elementa { sedet superius, / volat celerius, / splendet vberius, / ardet feruentius, / agit potentius.

Sic dico Angeli sunt in statu superiores,sunt in motu celeriores,
sunt in intellectu splendidiores,sunt in affectu feruentiores,sunt
in effectu potentiores. Bene igitur dicitur in Psal. quod Deus fa-
cit Angelos suos spiritus & ministros suos ignem vrentem. ¶Si Z
vero ad Christum applicare velis, dic sicut supra de Spiritu san-
cto,vel etiam hic de iusto,&c. Nota,quod omnia quę de igne vi-
ri iusti moralisata sunt à §. qui incipit, Adhuc dico, quod est qui-
dam ignis qui est ad virum iustum,&c. possunt applicari supra
ad §. vbi agitur de igne virtuoso.

Ignobilis, tas.

Vide in titulo Nobilis seu nobilitas.

Ignominia.

Nota, quod ignominia habet contrarieta- A
tem cum nomine. Est enim ignominia illa
confusio seu infamia, quæ priuat hominem bono nomine. Et i-
deo ignominia nihil aliud est,proprie loquendo,quam boni no-
minis priuatio vel carentia. Accipitur autem,vt cõmuniter,pro
confusione. Et ideo cum ignominia semper accipiatur in malo,
scriptura vero non faciat mentionem generaliter nisi de triplicã
malo,videlicet,

De malo { culpæ, / miseriæ, / pœnæ.

Hinc est, quod de triplici ignominia possumus facere mentio-
nem,Et sic dico,quod est

Ignominia { plena vitiis, / cum conuitiis, / cum suppliciis.

Prima / Secunda / Tertia } est ignominia { culpæ latentis, / vocis seu famæ patentis, / pœnæ fœtentis.

¶Primo igitur dico,quod est quædam ignominia latens,quæ est
interior,& ista nihil aliud est quam culpa. Peccatum enim est il-
lud quod facit hominẽ ignominiosum,id est,sine nomine [No-
mine dico digno coram Deo nominari, vel digno in libro vel in
volumine vitæ scribi] vnde de peccatore dicitur Prou. 17. Natus
est stultus in ignominiam suam,sed nec pater in fatuo lætabitur,
quasi dicat. Stultus,id est, peccator in ignominiam natus est,id
est,innominabilis apud Deũ factus est,& ideo pater eius,s. Chri-
stus ipse Deus non lætabitur in ipso in æternum, quia,sc. nomen
eius in libro vitæ non inueniet scriptũ, sed inde potius ignomi-
niose deletum. Qui enim ignominiose sese habebant in bello,vt-
pote quia fugiebant, vel se capi sine magna causa ab hostib. per-
mittebant,a militib. olim ignominiose remittebantur, stipen-
diis priuabantur, & nihilominus pœnis & improperiis subde-
bantur, sicut accidit Romanis militibus, qui in bello Cannensi
à prælio ignominiose fugerunt,quos senatus in Siciliam relega-
uit,&ibi sub ignominiosa militia militare coegit,&quod quam-
diu Hannibal esset in Italia, ibi non intrarent, ipsos sententia-
liter condemnauit, sicut ponit Titus Liuius de bello publico.
Sic vere illi, qui in bello contra vitia ignominiose pugnant, &
qui debiliter resistendo per culpam hostibus se subiugant, igno-
miniosi apud Deum fiunt,ita quod quousq; se à culpa purgaue-
rint,& hostem ab Italia,id est, diabolum à suis cordibus fugaue-
rint,à senatu iustorũ,& societate spiritualiũ militum longe desi-
stunt. De aliis etiã militib. legitur quod quia male pugnauerunt,
damnati fuerunt ab Imperatore suo, quod de cætero stando aliis
recũbentib. manducarent quousq; ignominiã virtuose pugnã-
do in

do in aliis prælijs compenſarent Hier.3. Operiet vos ignominia veſtra. Et Pro.17. Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnet, & ſequitur eum ignominia & opprobrium.
B ¶ Et aduerte, quod ſcriptura facit mentionem de multiplici ignominia, videlicet,

Ignominia {
Carnalitatis & immunditiæ,
Cupiditatis & auaritiæ,
Proteruitatis & pertinaciæ,
Verboſitatis & adulatriæ,
Infidelitatis & idololatriæ:

Eſt igitur quædam ignominia carnalitatis, & iſta potiſſime eſt in actibus luxuriæ damnatæ, ſicut eſt adulterium & inceſtus, & ſimilia. De adulterio enim dicitur Pro. 6. Qui adulter eſt, propter cordis inopiam perdit animam ſuam, turpitudinem & ignominiam congregabit ſibi. De inceſtu vero communiter loquitur in ſcriptura, ſicut Leu.20. vbi dicitur, quod qui acceperit ſororem ſuam & viderit turpitudinem ſuam. ſequitur. Illaq; conſpexerit ignominiã fratris ſui, nefariam rem operati ſunt, occidentur in conſpectu populi. Per ignominiam enim in ſcriptura intelligitur actus luxuriæ, & etiam ipſa membra pudibunda Hie. 13. Nudaui fœmora tua contra faciẽ tuam, & apparuit ignominia tua, adulteria tua, & hinnitus tuus, ſcelus fornicationis tuæ. Vnde etiam peccatum ſodomiticũ, quod valde eſt ignominioſum & infame, ſub nomine ignominiæ continetur Rom.1. Tradidit eos Deus in paſſiones ignominiæ, vt faciant quod eis non expedit. Iſta eſt igitur ignominia carnalitatis. ¶Itẽ eſt ignominia cupiditatis. Patet enim ad ſenſum quod illi, qui incidunt in auaritiã & cupiditatẽ, ſicut ſunt vſurarii, &c. vltra modum ſunt tenaces & parci, qui, ſci. apud omnes ſunt tenaces & ignominioſi. Vnde de iſtis, & aliis ipſos contemnentib. & abominantib. poteſt dici illud Thre. 1. Viderunt eam hoſtes, & deriſerunt ſabbatha eius, id eſt, pompas & ſuperba ſolatia, vtpote quia dum aliis ſe pręferunt, vel milites fieri ſeu nobilitari quærunt, alii qui ignominiam vſurarũ, à quibus iſta prouenerunt, cogitant, ipſos merito vilipendunt, imo quandoq; talia ipſis improperant & opponunt Ezec.23. Ipſi diſcooperiunt ignominiam eius. ¶Item eſt ignominia proteruitatis. Proterui enim homines, qui, ſci. parentes tam naturales quam ſpirituales non reuerentur, ſed eis proterue & obſtinato animo opponuntur, ignominioſi merito reputantur Proue.19. Qui affligit patrem, ignominioſus erit & infœlix. ¶ Item dico, quod eſt ignominia adulatricis verboſitatis. Homines enim adulatores & mẽdaces, & qui ſolent placentia dicere, & malos in ſuis malitiis cõfouere, infames & ignominioſi apud bonos & veridicos ſolent eſſe Hie.8. Sanabant contritiones filiæ populi mei, dicentes, pax pax, & non erat pax. ¶Item eſt ignominia idololatricis infidelitatis. Hæreſis enim & idololatria ſunt vitia valde ignominioſa. Vnde de idololatris, qui adorauerunt vitulum conflatilem, dicitur Exod.32. Spoliauerat eos Aaron propter ignominiam ſordis. Pa-
C tet igitur, quod eſt ignominia latens, quæ eſt interior. ¶Secundo principaliter dico, quod eſt ignominia patens, quæ eſt exterior. Et iſta nihil aliud eſt, quam

Exterior {
confuſio & infamia,
paupertas & miſeria,
tribulatio & anguſtia.

De ignominia confuſionis & infamiæ dicitur Hie.44. Audierunt gentes ignominiã tuam, & vlulatus tuus impleuit terram. De ignominia paupertatis & miſeriæ dicitur Prouer.14. In paucitate plebis, ignominia principis. De ignominia vero aduerſitatis & anguſtiæ dicitur Pſ. Imple facies eorum ignominia. Iſta eſt igitur
D ignominia patens, quæ eſt exterior. ¶ Tertio principaliter dico, quod eſt ignominia ſcatens ſeu fœtens, quæ eſt poſterior. Et iſta eſt ignominia & confuſio infernalis. Valde enim ignominioſum eſt homini nobili, quando relegatur, & magis, quando in inſulã deportatur, homini libero, quando incarceratur, & magis, quando ſeruituti & vinculis ſubiugatur, homini diuiti & glorioſo, quando depauperatur, homini delitioſo, quando laborib. & anguſtiis deputatur. Sic vere quia

Infernus eſt {
exilium & relegatio,
ſeruitus & ſubiugatio,
paupertas & attenuatio,
aduerſitas & doloroſa tribulatio.

Ideo maxima eſt ignominia & confuſio peccatoribus, & maxime diuitib. huius mundi, quando deputantur ibidem, & quando ad illas pœnas & miſerias condemnantur. Tunc enim poteſt dici de quolibet damnato illud Oſe.4. Gloriam eius in ignominiã mutabo. Quia reuera quanto maior præceſſit gloria dum florebant, tanto maior ſequitur ignominia quando cadunt 1. Mac. 1. Secundum gloriam eius multiplicata eſt ignominia eius. Vnde breuiter animæ peccatrici poteſt dici illud Eze. Dictum eſt meretrici Ooliba. Ecce ego tradam te in manus eorum, quos odiſti, in manus, de quibus ſatiata eſt anima tua, & agent tecum in odio, & tollent omnes labores, & dimittent te nudam & ignominia plenam, reuelabitur ignominia fornicationum tuarum. Sic igitur patet, quomodo inuenitur

Ignominia {
Infernalis,
Mundialis,
Criminalis.

Vide de confuſione & verecundia, &c. ¶ Si vis adhuc dic quod i- E
gnominia idem eſt quod confuſio, verecundia, opprobrium, ſeu infamia valde magna. Et ideo ignominioſus dicitur ab In, quod eſt non, & nomen, quod eſt fama, quaſi ſine nomine ſeu fama,
¶ Et ideo nota quod in ſcriptura triplex confuſio ſeu ignominia F
reperitur, videlicet,

Ignominia quæ {
continet gratiam,
ſpectat ad culpam,
ſpectat ad pœnam.

Prima, Secunda, Tertia, } eſt ignominia {
quam in mundo vir iuſtus ſuſtinet,
quam ob culpam impius continet,
quæ in pœna damnatos detinet.

Et ſic dicam, quod in ſcriptura reperitur

Ignominia {
tranſitoria,
deſtructoria,
permanſoria, } quæ eſt {
pœnitentiũ conuerſorũ,
delinquẽtiũ iniquorum,
gemiſcentiũ damnatorũ.

Dico igitur primo, quod eſt quædam ignominia temporalis & tranſitoria. Et iſta eſt ignominia temporalis tribulationis, quam ſcil. electi patiuntur in mundo vt neceſſitate compulſi veniant ad ſalutem. Parum enim reputat pater ignominiam filii peſtilentis ſi verberaretur in ſcholis, vt ex tali ignominia corrigatur, & tandem gloriam conſequatur. Sicut enim dicitur Eccl. 4. eſt confuſio adducens gloriam, & de tali ignominia dicitur in Pſal. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum domi-
ne. ¶Secundo dico, quod eſt ignominia criminalis & confuſoria G
ſeu deſtructoria. Et iſta eſt ignominia peccati, nihil enim confuſibilius quam peccatum, & ideo ſicut video, quod illi in mundo ſunt ignominiabiles & infames

Qui {
proditioſe dominos reſpuunt,
vituperoſe ſeſe proſtituunt,
penurioſe ſeſe bonis exuunt,
præſumptuoſe ſeſe ſtultos aſtruunt.

Sic vere dico ſpiritualiter, quod illi abominabiles poſſunt dici, qui ſunt proditioſi per peccatum & idololatriam, ſicut, ſcil. ſunt illi qui Deum propriũ dominum derelinquunt, & eius aduerſario, ſc. diabolo ſe coniungunt. Vnde de populo idololatrico dicitur Exo.32. quod Aaron ipſum ſpoliauerat propter ignominiam ſordis, & inter hoſtes nudũ conſtituerat. Et Pro.19. dicitur, quod qui affligit patrem ſuum, ignominioſus erit & infœlix. ¶ Item illi, qui ſunt vituperoſi per abuſum vel immunditiam, quia, ſc. omnes actus luxuriæ ſunt ignominioſi. Vnde etiam illa membra pudibunda ignominioſa nominantur Vnde Hie.13. Nudaui fœmora tua contra faciem tuam & apparuit ignominia tua. Et mulieri meretrici loquitur ſcriptura Eſa.47. dicens: Reuelabitur ignominia tua, & videbitur opprobriũ tuum. ¶ Item illi, qui ſunt penurioſi per virtutum relictam copiam, quia, ſcil. ſicut ille, qui fuit diues & omnia vendẽs & inhoneſte expendens efficitur pauper & ignominioſe viuit, ſic illi, qui virtutes vendunt & expendunt, & in bonis ſpiritualibus inopes fiunt, ignominioſe quo ad Deum viuunt. Et ideo à Deo & à ſanctis contemni, & vilipendi digni ſunt. Vnde Thre.1. Peccatum peccauit Hieruſalẽ, propterea inſtabilis facta eſt, Omnes, qui glorificabant eam, ſpreuerunt eam, quia viderunt ignominiam eius. Sequitur. Depoſita eſt vehementer, non habens conſolationem. ¶ Item illi, qui ſunt præſumptuoſi ſeu tumultuoſi per fatuam inſipientiam. Vnde Prou. 18. Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnet, & ſequitur eum ignominia & opprobrium. Et Prouerb.3. Stultorum exultatio ignominia. Iſta eſt igitur ignominia criminalis.
¶ Tertio dico, quod eſt ignominia infernalis & damnatoria, & H
de iſta dicitur Oſe.4. Gloriam eius in ignominiam commutabo, & 1. Macha.1. Secundum gloriam eius multiplicata eſt ignominia eius.

Ignorantia.

Nota, quod ignorantia nihil aliud eſt, quã carentia ſcientiæ. Et eſt quandoq; vitium A
naturæ, quandoq; vitium perſonæ. Homo enim naturaliter eſt inſcius & ignarus, quamuis anima creetur à Deo capax omnis ſcientiæ. Quia ſecundum Ariſtotelẽ, nihil eſt difficile apud potentiam intellectus, ipſa tamen quando creatur, eſt ſine ſcientia actuali. Eſt enim ſicut tabula raſa, in qua nihil eſt depictum. ¶Diſtinguamus igitur, quod eſt triplex ignorantia, ſc. quædam

Ignorantia {
naturalis,
criminalis,
virtualis.

Primo igitur dico, quod eſt ignorantia naturalis, & eſt illa, quæ nobis inſita eſt à natura. Multa enim ſunt, quæ nobis natura ſcire negat. Et hoc fit ex naturæ debilitate, vel ex Dei ordinatiua voluntate. Sicut enim quædam ſunt animalia, quæ naturaliter naſcuntur cœca, ſicut ſunt canes, vulpes, lupi, leones, & generaliter

omnia

omnia animalia rapacia, & guloſa, ſic vere chariſſimi nos alij quando naſcimur, ſumus cœci naturaliter, & originaliter ignorantes, & quid debemus facere neſcientes. ¶ Vnde nota, quod nos naturaliter ignoramus 3. Regum 3. Ego ſum puer paruulus, ignorans egreſſum, & introitum meum, ſcilicet

Meritorum qualitatem,
Futurorum veritatem,
Mortis noſtræ propinquitatem,
Mortuorum conditionem,
Iudicij diſcuſſionem.

Ignoramus (dico) meritorum noſtrorum qualitatem. Quia ſicut dicitur Eccleſ. 9. Neſcit homo vtrum amore, vel odio dignus ſit. Iob. 9. cap. Nempe & ſi iuſtus homo fuero, hoc ipſum ignorabit anima mea. ¶ Item ignoramus futurorum veritatem Eccleſ. 8. Multa inquit hominis afflictio, quia ignorat prçterita, & futura. ¶ Item ignoramus mortis noſtræ propinquitatem. Geneſ. 17. Vides inquit, quod ſenuerim, & ignorem diem mortis meæ. ¶ Item ignoramus mortuorum conditionem. Eccleſ. 11. Ignoras quæ ſit via ſpiritus. ¶ Item ignoramus diſcuſſionem iudicij ſeu accelerationem, quia ſicut dicitur Matth. 24. Veniet dominus ſerui illius hora, qua ignorat, & partem eius ponet cũ peccatoribus. Ignorantia enim iſtorum quandoque chariſſimi, eſt nobis inſita naraliter, quia ſcilicet nos non ſcimus quantum Deo placemus, nec quid de futuris dicemus, nec etiam quando moriemur, nec quo poſt mortem ducemur, nec quando in iudicio diſcutiemur. Iſta
B eſt igitur ignorantia naturalis. ¶ Secundo dico, quod eſt ignorantia criminalis, & iſta eſt quando ignoramus, quæ ſcire tenemur. Ignorantia enim facti quandoque excuſat, quia ſcilicet omnia facta non poſſumus ſcire, & maxime ſi craſſa non fuerit vel ſupina. Sed ignorantia iuris non excuſat. Ius autem voco, quicquid ſcire tenemur, ſicut ſunt illa, quæ pertinẽt ad ſalutem. Ignorare enim talia, eſt peccatum, & periculoſum. Sicut enim dicitur 1. Cor. 14. Si quis ignorat, ignorabitur. Sicut enim aues, & animalia, quæ habent viſum debilem, faciliter capiuntur, quia ſcilicet non vident nec percipiunt retia venatorum, ita quod in illis faciliter inuoluuntur, ſicut patet de leporibus, & annetis, quæ aues ſunt in ſero volantes circa nemora, quæ in magnis retibus ab arboribus pendentibus capiũtur, ſic vere illi, qui viſum ſcientiæ, & intelligentiæ per ignorantiam habent debilem, & obſcuram, in retibus peccatorum, & vitiorũ faciliter irretiuntur. Dum enim non vident nec intelligunt, quid ſit malum, ipſum fugere nequeunt nec vitare. Non enim euitatur malum, niſi prius cognitũ. ¶ Et aduerte, quod quadruplex eſt mala ignorãtia ſcilicet

Ignorantia { Sperandorum, / Credendorum, / Agendorum, / Cauendorum.

Ignorantia ſperandorum eſt ignorantia bonorum Paradiſi, quæ pro certo multum eſt periculoſa. Illa enim ſi ignorantur, non appetuntur. Ideo de malis, qui nihil ſperant de bonis futuris, dicitur Iob. 24. Perfodiunt in tenebris domos, & ignorauerunt. Ignorantia credendorum eſt ignorantia articulorum fidei, & diuinæ ſcientiæ, & ſcripturæ, de qua Rom. 10. Ignorantes (inquit) Dei iuſtitiam, & ſuam volentes ſtatuere, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti. & Eſa. 28. Sacerdos, & propheta ignorauerunt iudicium. Ignorantia agendorum, & ignorantia operum bonorum, quæ facere tenemur, de qua 1. Reg. 20. dicitur. Quid ageretur penitus ignorabat. & Phi. 1. Coarctor enim ex duobus, & quid eligam ignoro. & 1. Reg. 26. Apparet, quod ſtulte egerim, & ignorauerim multa nimis. Ignorantia cauendorum eſt ignorantia vitiorum, & ignorantia infernalium tormentorum. De ignorantia peccatorum dicitur Prouerb. 7. de illo iuuene, qui per mulierem introductus erat multis ſermonibus. Statim eam ſequitur ſicut bos ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciuiens, ignorans, quod ad vincula ſtultus trahatur. De ignorantia vero tormentorum dicitur in Pſalm. In perſona peccatorum. Congregata ſunt ſuper me flagella, & ignoraui. Et ideo breuiter ſicut videmus, ꝙ aues ignorantes laqueum capiuntur, & homines ignorantes inſidias hoſtium occiduntur, ſic dico, quod illi, qui ignorant pericula cauenda ſcilicet laqueos vitiorum, & inſidias dæmoniorum, faciliter in vitiis inuoluuntur, & per damnationem perpetuam moriuntur. Pſalm. Veniat ſuper eum laqueus quem ignorat Iob. 18. c. Hæc ſunt igitur tabernacula iniqui, & iſte locus eius, qui ignorat. Iſta eſt igitur ignorantia criminalis. Sed iſta eſt periculoſa, & vitioſa in quolibet viro iuſto, multo fortius, in prælato. Magis enim damnificaretur mundus ſi ſol efficeretur obſcurus, quam ſi omnes aliæ ſtellæ obſcurarentur. Sic maius eſt reipublicæ præiudicium ſi ſol, id eſt, ſuperior vel prælatus efficiatur ignorans quam de aliis quibuſcunque & exemplifica, ſicut ſupra in pluribus locis. Eſa. 56. Paſtores ignorauerunt intelligentiam. Ideo dicitur admiratiue. Ioan. 3. Tu es magiſter in Iſrael, & hæc ignoras?
C Iſta eſt igitur ignorãtia criminalis. ¶ Tertio dico, quod eſt ignorantia virtualis. Et iſta eſt ignorantia bonorum ſimplicium, nam boni ſimplices debent

Ignorare { Se, / Suos, / Sua.

Se dico. Vnde Cant. 1. Si ignoras te, ô pulcherrima mulierum, egredere, & abi. Supple, à peccato. Suos, ſicut ſunt illi, qui per carnalem affectionem neminem cognoſcunt. Deut. 33. Dixit patri ſuo, & matri ſuæ, neſcio vos & fratribus ſuis, ignoro illos. Sua inſuper, ſicut ſcilicet ſunt illi, qui cor in diuitiis non apponunt, imo ipſas ignorant, & vilipendũt. Tob. 5. Quomodo pecuniã hanc exquirã ignoro, &c. Vide ſupra de cœcitate, & infra de viſu, de vmbra, de obſcuritate, de luminare, de luce, de lumine, & ſimilibus.

Ignoſcere. Nota, quod ignoſcere idem eſt, quod indulgere vel remittere. A Dicitur autem ignoſcere quaſi non noſcere, ab in & noſco. Ille enim qui indulget, & ignoſcit iniurias ſibi factas, videtur obliuiſci vel ignorare, & non noſcere, vel pro oblitis, & ignoratis, ignotis, & non recolitis habere. Talis enim

Ignotio ſpectat ad { Deum, / Iuſtum, / Impium.

Ad Deum dico. Iſte enim eſt ſicut puer, qui ſolo riſu vel applauſu, ſolo pomo vel ſolo trocho indulget, & ignoſcit homini ſe lædenti, & ſibi iniuriam facienti. Quia ſcilicet nunquam poſſumus tantum iſti puero iniuriaſſe peccando, quin ignoſcat continuo ſi ſibi arriſerimus conuertendo, & applauſerimus pœnitendo. Quod bene videtur dici Ionæ 3. vbi Rex audito malo, quo delere volebat dominus Niniuitas, præcepit ieiunare, & indui ſacco, & clamare ad dominum diligenter, dicens ſcilicet iſta verba. Quis ſcit inquit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus? &c. Ignoſcere igitur ſpectat ad Deum. ¶ Item ignoſcere ſpectat ad iuſtum. Ad iuſtum B enim & generoſum virum pertinet iniurias dimittere, & vbi plus vindicare potuit indulgere, ſimilis ligno viridi, quod vbi plus caleſcit, magis efficitur humidum, & flexibile. Sic vere generoſus, & virtuoſus homo, de quanto plus caleſcit, & laceſſitur iniuriis, tanto plus debet molliri, flecti, & inclinari miſericordia, & indulgentiis. Magnæ enim virtutis eſt, quod homo tũc velit ignoſcere, quando ſe ſentit maioribus iniuriis tactum eſſe. Vnde Seneca dicit, quod nobile genus vindictæ eſt ignoſcere, exemplo illius Imperatoris Romani Pompeij, qui cum Herodem regem Iudææ bello viciſſet, & adductus ante eum genua flexiſſet, & coronam ante pedes eius dimiſiſſet, accepit eam Imperator, & repoſuit in capite regis victi, dicens eiuſdem eſſe poteſtatis regem vincere, & facere. Bene igitur dicit Sen. in lib. de moribus, vt videtur. Alteri ſemper ignoſcito, tibi nunquam. Vide ſi vis Senecam in li. de clementia ad Neronem, vbi multa allegat ad propoſitum. Ignoſcere igitur ſpectat ad iuſtum. ¶ Item ignoſcere ſpectat C ad iniuſtum. Conſtat enim quod peccator, & iniuſtus ſemper indiget, quod ignoſcatur eidem. Et ideo pari paſſu, & iſte debet ignoſcere his, qui iniuriantur eidem, iuxta illud Luc. 6. Date, & dabitur vobis, dimittite, & dimittetur vobis. & 4. Reg. 5. Ignoſcat mihi dominus ſeruo ſuo. Quod eſt contra multos, qui bene volunt ſibi ignoſci, ſed nunquam volunt ignoſcere cuicunque: figurati illi ſeruo nequam, qui à domino ſuo indulgentiam petiit & accepit, & tamen conſeruo ſuo noluit indulgere, ſicut dicitur Matth. 18. quapropter fuit à domino damnatus & in tenebris exterioribus condemnatus. Quia ſicut peccator ſibi vult ignoſci, ſic debet & ipſe aliis miſereri, ſicut dicitur Dan. 4. Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum. Forſitan ignoſcet dominus delictis tuis. q. d. Si tu ignoſcis, ille ignoſcet. Vide de dimittere, venia, indulgentia, parcere, miſereri.

Ille. Illius. Nota, quod iſtud pronomen ille eſt pronomen relatiuum, refertur enim ſemper ad aliud A antecedens. Et ſic dico loquendo moraliter, quod ille poteſt accipi in bono, & in malo. Habet enim ille in ſeipſo quandam naturam non ſuſtentatiuam, ſed ad aliud, vt dictum eſt, relatiuam. Et ſic dicam, quod per hoc pronomen ille intelligitur Chriſtus, Iuſtus, Impius, diabolus, Mundus.

Chriſtus / Iuſtus / Impius / Diabolus / Mundus } eſt Ille, qui { cuncta iudicat, / mortes vindicat, / bona abdicat, / culpas duplicat, / pompas explicat.

Primo igitur dicamus de Ille in quantum ſignificat Chriſtum. Chriſtus enim proprie dici potuit relatiuus. Habuit enim antecedens Deum patrem, quantum ad diuinitatem, virginem matrem, quantum ad humanitatem. Et ſic fuit relatiuus, in quãtum ipſos in mundum retulit per prædicationis, & fidei veritatem. Et ſic dico, quod Chriſtus eſt ſimilis illis plantis, quæ vocãtur agnatæ, quarum natura eſt ſecundum Plin. lib. 16. c. 44. quod cum ſedem ſuam naſcendi, id eſt, ꝓpriam nõ habeant, in aliena viuunt,

ſicut de viſco, polypodio, dolicho ac ſerpillo exemplificat ibi-
dem. Sic vere iſte eſt ille, qui quodammodo agnatus, id eſt, ſimul
natus fuit cum patre quo ad diuinitatem, & fuit etiam agnatus
matri, id eſt, matri inſitus, & aliunde portatus, quo ad humanita-
tem. Dicit enim Plinius ibidem, quod quicquid robori agnaſci-
tur, ſeu quicquid aliunde in robore creſcit, & gignitur, de cœlo
miſſum creditur. Quia reuera iſte fuit de cœlo in virginem miſ-
ſus, & ibi in aliena ſede genitus, & formatus. Et ſic ſicut relatiuus
in antecedenti fuit poſitus, & fundatus. Fuit igitur Chriſtus Ille.
B ¶ Vnde notate chariſſimi, quod hic eſt

Ille, qui
- Monſtrauit patris ſplendorem,
- Seruauit matris pudorem,
- Prædicauit verbi tenorem,
- Reſeruauit plebis terrorem,
- Sanauit populi languorem,
- Acceptauit morum fulgorem,
- Habitauit carnis humorem,
- Diuulgauit famæ valorem,
- Tolerauit mortis laborem,
- Vendicauit cœli decorem.

Et ſic bene dico, quod iſte ille, & retulit multa, & fuit relatus ad
multa. Refertur igitur ille ad patrem, qui hunc generauit, vt pa-
ter dicat illud Ioan. 16. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet,
& annunciabit vobis. ¶ Item refertur ad matrem, quam purifica-
uit, id eſt, quam benedixit, & puram ſeruauit. Ruth. 3. At ille. Be-
nedicta es inquit à domino filia. ¶ Item refertur ad mundum,
cui prædicauit, Ioan. 14. Paracletus autem Spiritus ſanctus, quem
mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret
vobis omnia. ¶ Item refertur ad cœcos, quos illuminauit, quia
ſicut dicitur Ioan. 5. Ille erat lucerna ardens, & lucens. ¶ Item re-
fertur ad infirmos, quos ille curauit. Luc. 4. At ille ſingulis ma-
nus imponens curabat illos. ¶ Item iſte refertur ad virtutes, qui-
bus abundauit. Vnde 4. Regum 1. Cuius figuræ, & habitus eſt vir
ille? ſequitur. Vir piloſus, & zona pellicea accinctus renibus. Vir
enim dicitur à virtute. ¶ Item iſte refertur ad corpus quod inha-
bitauit. Geneſ. 24. Quis eſt ille, qui venit per agrum? & Ioan. 9.
Ille homo, qui dicitur Ieſus, ſputum fecit ex luto, & liniuit ocu-
los meos, & video. Lutum enim ex ſputo, eſt corpus ex terra, &
ſanguine, virtute ſcilicet cuius humanum genus, quod cœcum
erat, fuit illuminatum. ¶ Item iſte refertur ad famam, quæ hunc
diuulgauit, quia ſcilicet ille fuit honeſtiſſimæ & maximæ famæ.
vnde Ioan. 1. Erat autem vir ille magnus inter omnes orientales,
iuſtus & rectus, ac timens Deum. ¶ Item iſte refertur ad mortem,
quæ ipſum proſtrauit. Vnde 2. Mach. 6. Ille glorioſam mortem
amplectens voluntarie ibat ad ſupplicium. ¶ Item iſte refertur
ad cœlum, quod recuperauit ſcilicet aſcendendo. Vnde Iudic. 19.
At ille conſurgens cœpit velle proficiſci. Iſte eſt enim in quo eſt
confidendum, cui eſt acquieſcẽdum, & cui obediendum. Et me-
rito, quia pro certo ſicut dicitur Sapien. 3. Qui confidunt in illo,
intelligent veritatẽ, & fideles in dilectione acquieſcent illi. Quia
ſicut dicitur in Pſalm. Iuſtitia illius in filios filiorum his, qui ſer-
uant teſtamentum eius, & memores ſunt mandatorum illius ad
faciendum ea. Et ſic igitur patet, quomodo Chriſtus potuit dici
ille, & quomodo fuit relatiuus ad multa. Ille igitur ſignat Chri-
C ſtum. ¶ Secundo dico, quod ille ſignat iuſtum. Iuſtus enim po-
teſt dici Ille, & hoc, quia Ille, vt dictum eſt, eſt pronomen relati-
uum. Conformatur enim & refertur ad ſuum antecedens, & i-
pſum antecedens ſupponit, ſignat, & refert. Sic reuera vir iuſtus
poteſt dici pronomen Ille, quia pro nomine, hoc eſt dictum, pro
Chriſto nominatiſſimo ponitur, in quantum ſcilicet pro ipſo, &
ipſius fide, & iuſtitia contra malos prædicat, & eis opponitur.
Act. 9. Ego oſtendam illi, quantum oporteat eum pro nomine
meo pati. Vel etiam in quantum pro ipſo, & loco ipſius prælatus
prædicator vel ſuperior ordinatur 2. Corinth. 5. Pro Chriſto le-
gatione fungimur. Ponitur igitur pro nomine ſcilicet pro Chri-
ſto. Hic etiam dicitur ille pronomen relatiuum, quia ipſe habuit
relationem ad ſuum antecedens ſcilicet ad Deum, & prælatum.
Ad prælatum, ei in bonis moribus ſe conformando, & obedien-
do. Ad Deum, ipſius Dei fidem tenendo, credendo, & adorando,
iuxta illud Geneſ. 1. Ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam fecit
illum. Ipſos etiam retulit, & præſentauit prædicando, & magni-
ficando, & virtutes ipſorum in ſe exemplariter oſtendendo. Be-
ne igitur poteſt dici ille, & maxime, quia iſte non ſolum eſt rela-
tiuum, imo etiam aliquoties demonſtratiuum, quia ſcilicet iu-
ſtus ſolet, vt dictum eſt, antecedens ſcilicet Deum & ſanctos pa-
tres exemplariter oſtendere, & viam veritatis, aliis verbo, & ope-
re demonſtrare. Vnde illud prædictum Ioan. 14. Ille vos docebit
D omnia. & 4. Reg. 6. At ille monſtrauit ei locum. ¶ Sic igitur poſ-
ſum dicere, quod ille poteſt ſignificare grandem perfectionem.
Eſt enim ille vocabulum generaliſſimum, ſub quo poſſunt con-
tineri omnes homines virtuoſi. Vnde, de iſto ſancto poſſumus di-
cere, quod tanta fuit in illo perfectio, quod non potuit proprio
nomine nominari, & ideo neceſſe fuit eum generali vocabulo
nominari, & nuncupari. Dictus igitur fuit ille. De iſto igitur ille
poſſum notare, quod

Ille fuit
- Clarus in conuerſatione,
- Charus in dilectione,
- Gnarus in diſcretione,
- Purus in affectione,
- Durus in correctione,
- Mirus in duratione,
- Mitis in reſponſione,
- Fortis in oratione,
- Triſtis vel dulcis præ compaſſione,
- Plenus operatione,
- Altus contemplatione,
- Doctus in prædicatione,
- Certus in locutione,
- Iuſtus in prælatione,
- Sanctus in religione,
- Promptus in ſubiectione,
- Lætus in conuerſione,
- Tutus in ſaluatione.

Iſta enim & multa alia poſſunt dici de ille, ſeu de illo, id eſt, de
quolibet viro iuſto. Dico igitur, quod ille fuit claræ conditionis
ſeu conuerſationis. Vnde illud prædictum Ioan. 5. Ille erat lucer-
na ardens & lucens. Quod tamen eſt contrarium de multis, qui
quamuis, loquantur de lumine virtutum, & bonæ conuerſatio-
nis docendo, & prædicando, non habent tamen huiuſmodi lu-
men operando, & conuerſando. Ioan. 1. Non erat ille lux, ſed vt
teſtimonium perhiberet de lumine. Sed reuera boni ſunt lumen,
& luminoſi, quia ſcilicet in ſe lucent per gratiam, & conuerſa-
tionem, & alios illuminant per doctrinam, & exemplorum re-
præſentationem. Vnde Sapien. 10. dicitur de talibus illis, quod
Deus fuit illis in velamento diei, & in luce ſtellarum nocte, &
tranſtulit illos per mare rubrum, & tranſuexit illos per aquam
nimiam, inimicos autem illorum, demerſit in mare, & ab altitu-
dine inferorum eduxit illos. Expone ſi vis. Talis igitur fuit iſte
ille, quia ſcilicet iſte fuit claræ conditionis. ¶ Item iſte ille fuit
charæ dilectionis, quia ſcilicet ille dilexit Deum, & proximum
ſupra modum. Vnde Eccleſ. 47. dicitur, quod de omni corde ſuo
laudauit dominum, & dilexit Deum, qui fecit illum, & dedit illi
contra inimicos potentiam. A Deo etiam fuit dilectus, & cum
Deo confœderatus. Vnde Eccleſ. 44. Enoch placuit Deo, & tranſ-
latus eſt in Paradiſum. Noe inuentus eſt perfectus, & iuſtus, &
teſtamenta ſæculi poſita ſunt apud illum. Vt & ipſe dominus di-
cat illud Sapien. 8. Amator factus ſum formæ illius. Quia etiam
dilexit proximum, patet exemplo Saul, de quo dicitur 1. Reg. 16.
Venit Dauid ad Saul, & ſtetit coram eo, at ille dilexit eum nimis
& Geneſ. 6. Videbo illum, & recordabor fœderis mei. ¶ Item ille
fuit gnaræ diſcretionis. Diſcretus enim ſciens & ſapiens fuit ille.
vnde Sap. 10. Iuſtum deduxit dominus per vias rectas, & oſtendit
illi regnum Dei, & dedit illi ſcientiam ſanctorum. Honeſtauit
illum in laboribus, & compleuit labores illius. In fraude circum-
uenientium illum affuit illi, & honeſtum fecit illum. Certamen
forte dedit illi, vt vinceret, & ſciret, quoniam omnium potentior
eſt ſapientia. ¶ Item ille fuit puræ affectionis. Affectio enim il-
lius non fuit lubrica vel immunda, imo ſemper caſta, nitida, &
honeſta. Vnde Eccleſ. 45. In fide & lenitate ipſius ſanctum fecit
illum, & elegit illum de omni carne, audiuit enim vocẽ ipſius, &
induxit illum in nube. Et dedit illi cor ad præcepta, & legẽ vitæ,
& diſciplinę. De omni enim carne, id eſt, de omni carnalitate fuit
ſegregatus, puritate fuit velatus, & corde, & animo Dei mandata
fuit amplexus. Item ille fuit duræ correctionis, quia ſcilicet præ-
dicando, arguendo, & puniendo impios dure corrigebat. Vnde
Eccleſ. 48. In diebus ſuis non pertimuit principem, & in poten-
tia nemo vicit illum, nec ſuperauit illum verbũ aliquod. ¶ Item
ille fuit miræ durationis. Fuit enim conſtans, & perſeuerans in
bono, & in tentationibus, & tribulationibus & probationibus
ſemper fortis, quapropter diuinis reuelationibus meruit illu-
ſtrari. Vt de tali illo dicatur illud, quod ſcribitur Eccleſ. 4. Timo-
rem, & motum, & probationem inducet ſuper illum, & cruciabit
illum in tribulatione doctrinæ ſuæ, donec tentet eum in cogi-
tationibus ſuis, & credat animæ illius, & firmabit illum, & iter
directum adducet ad illum, & lætificabit illum, & denudabit ab-
ſconſa ſua illi, & theſauriſabit ſuper illum ſcientiam, & intelle-
ctum iuſtitiæ. ¶ Item ille fuit mitis reſponſionis Geneſ. 43. At il-
le reſpondit. Pax vobiſcum. Nolite timere. Sequitur. At ille cle-
menter reſalutatis illis. ¶ Item ille fuit fortis orationis 2. Para.
18. Ille clamauit ad dominum, & auxiliatus eſt ei. & Lucæ 18. At
ille multo magis clamabat. Ieſu fili Dauid, miſerere mei. ¶ Item
ille fuit dulcis compaſſionis, quia ſcilicet pie compatiebatur in-
digẽtibus, & eleemoſynas dabat illis 4. Reg. 9. At ille fudit oleum
ſuper caput eius: vnde Eccleſ. 31. Erit illi gloria æterna, qui potuit
tranſgre-

transgredi, & non transgressus, & facere malum, & non fecit, ideo stabilita sunt bona illius in domino, & eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum. ¶ Item ille fuit bonæ operationis. Iacobi 2. Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est? Est. Sequitur. Fides cooperabatur operibus suis. Vnde iste fuit de illis, de quibus dicitur Apoc. 14. Opera illorum sequuntur illos. & Sapien. 8. In operibus illius honestas. ¶ Item ille fuit altæ contemplationis 2. Paral. 24. Ille conuocatis maioribus ascendit in domum domini, id est, in Paradisum cœlestia contemplando. Act. 1. Cumque intuerentur in cœlum euntem illum, ecce duo viri astiterũt iuxta illos. Et ibidem dicitur. Videntibus illis eleuatus est, vt de quolibet per contemplationem eleuato dicatur illud Ecclesi. 45. Excelsum fecit Aaron fratrem eius. Sequitur. Induit illum coronam gloriæ, & coronauit illum in vasis virtutis. ¶ Item ille fuit homo doctæ prædicationis. Marc. 1. At ille egressus cœpit prædicare, & diffamare sermonem. & 2. Para. 18. At ille. Idcirco autẽ audite verbum domini. ¶ Item ille fuit homo certæ locutionis. Verba enim vera, & certa, & non mẽdacia consueuit conferre. Vnde Sapien. 1. Cordis illius scrutator est verus. & c. 2. Videamus si sermones illius veri sint, vt de veritate locutionis illius dicatur 2. Corinth. 1. Non est in illo est, & non, sed est in illo est. ¶ Item ille fuit homo iustæ prælationis. Psalm. Iustitia illius in filios filiorum. Vnde de eo potest exponi illud Ecclesi. 15. Qui continens est iustitiæ, apprehẽdet illam scilicet sapientiam, & obuiauit illi, quasi mater honorificata, & quasi mulier cum virginitate suscipiet illum. Cibabit illum pane vitæ, & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potabit illum, & firmabitur in illo, & non flectetur, & continebit illum, & non confundetur, & exaltabit illum apud proximos suos. In medio Ecclesiæ aperuit os eius, & impleuit illum spiritu sapientiæ, & intellectus, & stola gloriæ induit eum. Iocunditatem, & exultationem thesaurizauit super eum, & nomine æterno hæreditabit illum. Vide in ista auctoritate quanta bona facit iustitia cuilibet tali ille. Patet igitur, quod iste ille fuit homo iustæ prælationis. ¶ Item ille fuit homo sanctæ religionis. Vnde ipse videtur fuisse de illis regularibus, de quibus dicitur Galat. 3. Quicunque hanc regulam secuti fuerint, pax super eos. Item ille fuit homo promptæ subiectionis, quia scilicet Deo & maioribus prompte obediebat, & se eis penitus submittebat. Exemplo Abrahæ, de quo dicitur Genes. 21. quod cum Deus vocasset illum, at ille respondit assum. Et sequitur, quod mandato domini filium immolare iubentis statim obedire voluit, & parere. Genes. 30. At ille. Tu nosti quomodo seruierim tibi, &c. Itẽ ille fuit homo gratæ acceptionis seu gratæ conuersionis, quia scilicet Deus valde habuit gratam, & acceptam conuersionem illius, exemplo illius filij, qui cõuersus ad patrem dixit. Pater, peccaui in cœlum, & coram te, &c. Lucæ 15. De quo subditur, quod vidit illum pater illius, & misericordia motus super illum, dixit. Cito proferte stolam primam, & induite illum. ¶ Vltimo vero dico, quod ille fuit homo tutæ saluationis, seu cœlestis mansionis, quia scilicet iste finaliter obtinuit gloriam sempiternam. Vnde Ecclesi. 44. Similem illum fecit in gloria sanctorum, glorificauit illum in conspectu regum, & misit illum coram populo suo, & ostendit illi gloriam suam. & Sap. 10. Descendit cum illo in foueã, & in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni, & dedit illi claritatem æternam. Sic igitur patet multis deductionibus quomodo istud pronomẽ Ille significat omnẽ perfectionem, & quomodo refertur ad iustum.

E ¶ Sed si de sanctis loqueris in plurali, potes simili modo dicere, quod ipsorum perfectio in pronomine ille significatur. Et dic sicut supra de Ille in principio istius §. Et sic notabis, quod

Illi sunt, qui
- In Deo Digne sperauerunt,
- Cum Deo sese coniunxerunt,
- Pro Deo cuncta reliquerunt,
- De Deo multa prædixerunt,
- Sub Deo dura pertulerunt,
- A Deo magna receperunt.

Dico, quod illi in Deo digne sperauerunt. Sapien. 3. Spes illorum immortalitate plena est. In paucis vexati, in multis bene disponentur, quoniam Deus tentauit illos, & inuenit eos dignos se. ¶ Item illi cum Deo sese coniunxerũt scilicet per charitatem. Act. 12. At illi vnanimes venerunt ad eum. ¶ Item illi pro Deo cuncta reliquerunt. Matth. 4. At ille continuo relictis retibus secuti sunt eum. ¶ Item illi de Deo multa prædixerunt scilicet eum laudando, & prædicando. Act. 21. At illi cum audiuissent, magnificabant Deum. ¶ Item illi sub Deo multa pertulerunt. Sap. 2. Tanquam aurum in fornace probauit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum. ¶ Item illi à Deo magna retulerunt, seu receperunt scilicet liberationem ab inferno, & possessionem gloriæ Paradisi, sicut de liberatione ab inferno, & à periculis dicitur Sap. 10. Fuit illis in velamento diei, &c. Vide eam supra in §. Qui incipit. Dico igitur, quod ille fuit claræ conditionis. De acquisitione vero Paradisi dicitur Sap. 3. Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum malitiæ, Visi sunt oculis insipientium mori, & æstimata est afflictio, exitus illorum, illi autem sunt in pace. Vnde in Psal. Saluum fac populum tuũ domine, & benedic hæreditati tuæ, & rege eos, & extolle illos vsque in æternum. Et alibi. Tu das escam illorum in tẽpore oportuno. ¶ Sed si adhuc vis loqui de illa in fœmineo F genere, vtpote de aliqua sancta, vel diuina gratia vel sciẽtia, dic, quod ista fuit demonstratiua, conformatiua, relatiua, &c. Sicut supra. Dic ergo, quod in isto vocabulo illa, istius sancta perfectio designatur. Vnde nota, quod

Illa
- Veritatis rutilat splendore,
- Charitatis flammescit ardore,
- Dignitatis præcellit honore,
- Bonitatis redundat valore,
- Pietatis abundat dulcore,
- Castitatis redolet odore,
- Venustatis refulget decore,
- Viuacitatis virescit vigore,
- Securitatis stabilit tenore,
- Tranquillitatis allicit sopore,
- Nobilitatis resplendet fulgore.

Dico igitur de gratia sapientia vel anima seu virgine gloriosa, vel alia sancta, quod illa rutilat splendore veritatis. Sap. 7. Super salutem, & speciem dilexi eam, & proposui pro luce habere illam. ¶ Item dico, quod illa flammescit ardore charitatis, illa enim diligit omnes, & ab omnibus debet diligi. Quia qui illã diligit, diligitur à Deo. Eccl. 4. Eos, qui diligunt illam, diligit Deus. Ideo dicebat ille Sap. 8. Hanc amaui, & exquisiui eam à iuuẽtute mea, & quæsiui mihi sponsam assumere eã, & amator factus sum formæ illius, sed & omniũ dominus dilexit eam. ¶ Item dico, quod illa præcellit honore dignitatis. Nihil enim potest comparari dignitati, & excellentiæ virtutũ ipsius. Sap. 7. Proposui illã regnis, & sedibus, & diuitias nihil esse dixi in comparatione illius, nec comparaui illi lapidem preciosum, quoniã omne aurũ in comparatione illius arena est exigua, & tanquam lutum æstimabitur argentum in conspectu illius. ¶ Item dico, quod illa redundat valore bonitatis. Vnde ibidem. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius. ¶ Item dico, quod illa abundat dulcore pietatis, figurata in columba Noe, de qua dicitur Gen. 8. quod illa venit ad Noe ad vesperam, ferens ramum oliuæ virentibus folijs. Oliua enim pietatem designat. ¶ Item dico, quod illa redolet odore castitatis, seu, quod illa redolet virore puritatis. Vnde Ezech. 36. Illa terra inculta, facta est, quasi hortus voluptatis. Itẽ dico, quod illa refulsit decore venustatis. Sap. 8. In operibus manuum illius honestas sine defectione, circuibam quærens, vt mihi illã assumerem. ¶ Item dico, quod illa virescit vigore seu virore viuacitatis. Illa enim est per quam vita spiritualis, & moralis datur hominibus Ecclesi. 4. Qui illam diligit, diligit vitam, & qui vigilauerit ad illam, complectetur placatorem eius, qui tenuerit illam, vitã hæreditabit. ¶ Item dico, quod illa confirmat tenore securitatis. Ecclesi. 45. Qui audit illam, iudicat gentes, & qui intuetur illam, permanebit confidens. ¶ Item dico, quod illa quietat fauorem tranquillitatis. Cum ista enim & non cum alia est vera quies. Sap. 4. Intrans in domum meam conquiescam cum illa. ¶ Item dico, quod illa exultat sopore fœlicitatis seu æternitatis, vel quod illa triumphat splendore nobilitatis scilicet superius in Paradiso. Gal. 3. Illa quæ sursum est Hierusalem, libera est, quæ est mater nostra. Sic igitur patet, quod tam illi, quam illæ, quam illa possunt moraliter perfectionẽ omnimodam designare. ¶ Tertio dico, quod ille quan- G doq; refertur ad impiũ vel ad iustum. Peccator enim & iniustus dicitur proprie relatiuus, quia scilicet in seipso nõ sistit per constantiam, sed suum antecedentem. s. diabolum vel alios malos sequitur, & ad illos se refert per imitationem, & complacentiam, illos etiam in vita, & moribus repræsentat, & demonstrat per malæ vitæ, & doctrinæ apparentiam. Et sic dico, quod ille, scilicet peccator, generaliter dicitur ille, cum nullum proprium sit vocabulum, quod sua mala possit designare, propter suarum iniquitatum abundantiam. Ideo breuiter Christus videtur dicere de quolibet tali illo illud Ioan. 7. Testimonium perhibeo de illo, quia opera illius mala sunt. Et sic dico de talibus illis, quod

Illi
- Rationis orbantur lumine,
- Elationis iactantur flamine,
- Proditionis vocantur nomine,
- Infectionis fœdantur crimine,
- Derisionis vtuntur famine,
- Compassionis priuantur flumine,
- Promotionis læduntur limine,
- Deceptionis ligantur vimine,
- Damnationis turbantur turbine.

His enim & similibus malis accidentibus repletur, quilibet talis ille, id est, quilibet impius, & peccator. Dico igitur de talibus illis,

quod hi rationis lumine orbantur. Vt de quolibet tali dicatur illud 3. Reg 14. At ille non poterat videre, quia oculi eius caligauerant præ ſenectute. & Num. 14. Illi contenebrati aſcenderunt in verticem montis. ¶ Item dico, quod elationis flamine iactantur, ſicut, ſ. patet in ſuperbis, de quibus dicitur Eccleſ. 16. Non exorauerunt pro peccatis ſuis antiqui gigantes, & non pepercit peregrinationi eorum, ſed percuſſit eos, & execratus eſt illos præ ſuperbia verbi illorum. ¶ Item dico, quod proditionis nomine vocantur. Vnde de proditore dicitur Marci 14. Væ autem homini illi per quem filius hominis tradetur, bonum erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille. ¶ Item dico, quod infectionis crimine fœdantur, hoc eſt dictū, peccato luxuriæ, figurati in illis dæmonibus de quibus dicitur Mat. 8. quod illi exeuntes abierunt in porcos. Vnde etiam de Dalila meretrice Samſonis dicitur Iudi. 16. quod illa dormire eum fecit ſuper genua ſua. ¶ Item dico, quod deriſionis famine vtuntur ſeu loquuntur. Mali enim ſemper ſubſannabant, & derident bonos 2. Paral. 36. At illi ſubſannabant nuncios Dei. ¶ Item dico, quod compaſſionis flumine priuantur. Crudeles. n. ſunt, & non miſericordes, exemplo illorum de quibus dicitur Marci 15. At illi magis clamauerunt. Crucifige eum. & 3. Reg. 21. At illi, ſ. viri diabolici, falſum teſtimonium dixerunt contra Naboth, propter quod. ſ. occiſus eſt. ¶ Item dico, quod promotionis limine læduntur, quia. ſ. in limine, id eſt, in ingreſſu promotionum tales ſolent ſimoniace ſe habere. Vnde Ioan. 10. Qui non intrat per oſtium in ouile, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro. ¶ Item dico, quod deceptionis vimine ligantur. Tales enim facile decipiuntur, & maxime, quando non credunt bono conſilio. Vnde de Roboam dicitur 2. Para. 10. At ille reliquit conſilium ſenum, & cum iuuenibus tractare cœpit. Et ideo talibus illi accidit illud Pſal. Veniat illi laqueus quem ignorat, & captio quam abſcondit, apprehendat eum. ¶ Item dico, quod damnationis turbine turbantur. ſ. finaliter in inferno. Vnde dominus comminatur illis in Pſal. dicens. Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non cõuertar donec deficiant. Sap. 3. dicitur ꝙ vacua eſt ſpes illorū, & labores ſine fructu, maledicta creatura illorum, & ſine honore erit nouiſſima illorum ſenectus. Pſal. Quoniã non intellexerunt opera domini, deſtrues illos, & nõ ædificabis illos. Et alibi. Da illis ſecūdum opera eorū, ſecundum opera manuum eorum tribue illis. &c Hæc igitur de Ille, illi, illa, cum ſuis caſibus ſufficiant tam in bono, quam in malo. ¶ Et ſi vis de diabolo vel de mundo dicere, applica ſicut de peccatore vel impio.

A **Illuc. Illic.** Nota quod iſta aduerbia illic, & illuc vidētur cõpoſita de hic, & huc, ſic quod illic dicatur quaſi illuc hic, & huc quaſi illud huc, & videntur idem ſignificare, niſi quod hic, & illic ſunt aduerbia loci, ſignificantia ſtatum ſicut ſede hic, & mane illic. Huc vero, & illuc ſunt aduerbia ſignificantia motum, ſicut veni huc, & vade illuc. Videntur etiam ſignificare hic, & huc locum homini magis propinquum. Illic vero, & illuc locum ab homine magis remotum. Sed de iſtis grammaticalibus differentiis non curantes, ad mores ſtyli ſeriem conuertamus & dicamus, quod cum illic, & illuc ſint aduerbia denotantia, & deſignãtia locum, hinc eſt quod ſecundum diuerſitatem locorum moralium iſta aduerbia variantur. Et ſic dicam, quod nos inuenimus locum

Proximum,	Intimum,
Infimum,	Azymum,
Peſſimum,	Optimum.
Vltimum,	

Iſta enim ſunt ſeptem loca ſeu ſeptem habitationes, quarum tres incoluntur à malis, vna à cunctis, tres à bonis. A malis enim incolitur locus proximus, qui eſt venenoſus, & iſte nihil aliud eſt, quam caro ſeu corpus, qui nobis naturaliter eſt proxima, & coniuncta. ¶ Item locus qui eſt ruinoſus, & iſte eſt mundus. ¶ Item locus peſſimus, qui eſt anxioſus, & iſte eſt infernus. ¶ A cunctis vero incolitur locus vltimus, qui eſt mors ſeu tumulus. ¶ Item à bonis incoluntur alia tria loca, videlicet locus intimus, qui eſt gratioſus, & iſte eſt mens ſeu animus. Locus azymus, ideſt, purus, qui eſt luminoſus, & iſte eſt Eccleſia, religio, vel vitæ, & gratiæ ſtatus. Locus optimus, qui eſt glorioſus, & iſte eſt cœleſtis Para-

B diſus. ¶ Et ſic dicam, quod in ſcriptura inuenitur multiplex illic ſeu illuc, videlicet,

Illic vel Illuc	Proximum,	quod eſt	immundorum,
	Infimum,		terrenorum,
	Peſſimum,		damnatorum,
	Vltimum,		ſingulorum,
	intimum,		deuotorum,
	Azymum,		perfectorum,
	Optimum,		beatorum.

Dico igitur primo, quod eſt vnum illic, quod eſt immundorum, & iſtud ſignat corpus proprium. Illic enim habitant, & iudicant tria genera perſonarum, qui ſcilicet non quærunt niſi delitias corporales. ſ. guloſi, luxurioſi, deſidioſi. Guloſi, quærunt comedere. Luxurioſi quærunt colludere. Deſidioſi quærunt quieſcere. Iſte locus videtur ſimilis domui Dei ſomni, vbi, ſecundum poetriam Ouidij, quicunq; illuc intrabat vel appropinquabat, dormire protinus appetebat. Dicit enim idem, quod ibi erant herbæ iuſquiamus, & papauer, quæ ſomnum prouocant & quietem. Quia reuera quicunque corpus proprium incolit, dormitioni, & quieti, & cuilibet carnali voluptati ſe faciliter, & dedicat & conſentit. Illic enim vnguntur delitioſi 3. Reg. 19. Cumq; perueneris illic, vnges Azael regem. Reges enim & diuites præ cæteris delitiis iunguntur. ¶ Item illic fœdantur luxurioſi. Pſal. Illic paſſeres nidificabunt, paſſer auis eſt luxurioſa. ¶ Item illic ſopiuntur deſidioſi. Marc. 2. Erant autem illic, quidam de ſcribis ſedentes. quia. ſ. illic, hoc eſt in cultura corporis ſeu carnis habitant hodie iſta tria genera perſonarum, vel iſta tria genera vitiorum. ſ. gula, luxuria, & deſidia, quæ ſunt (vt communiter) inuicem coniūcta. vnde Eſa. 34. Illic congregati ſunt milui alter ad alterū. Miluus enim eſt auis, & miluus dicta, quia molliter volat, ecce deſidia. Auis eſt ciborum quærula, ecce gula. Auis eſt immunda, & ponderoſa, & etiam immundis veſcēs & viens, ecce luxuria. Et reuera in iſto illic multi ſunt milui. i. peccatores, qui multis reptilibus id eſt, malis deſideriis, & cogitationibus aſſociantur, ſicut patet etiam de miluis, qui in propriis nidis ſuis reptilia, & vermes aggregare noſcuntur. Pſalm. Hoc mare magnum, & ſpatioſum manibus, illic reptilia quorum non eſt numerus. Dico igitur, quod eſt vnum illic, quod eſt immundorum. ¶ Secundo dico, quod eſt C

vnum illic, quod eſt terrenorum. Et iſtud eſt mundus, vbi terreni, & auari habitant, & quieſcunt, non quærentes alibi conuerſari, nec alias nec aliter proſperari, ſimiles quibuſdam piſcibus, qui ſecundum Plinium inueniuntur circa Paphlagoniam ciuitatem, qui infra terram, & non in aqua habent ſedes ſuas, quamuis natura piſcium ſit habitare in aqua, iuxta illud Eſa. 50. Computreſcent piſces ſine aqua, & morientur in ſiti. Iſti tamē de aquis exeunt, & more talparum terras effodiunt, & ibidem habitare, & viuere comprobantur, ſicut exēplificat Plin. Allegans Theophraſtum dicentem, quod mirum eſt tales piſces tot labores ſumere terras effodiendo vt vitent aquas contrarias. Aqua enim videtur iſtis piſcibus contraria, quæ tamen eſt aliis nutrimētum. Et ideo terras effodiunt, & ſubintrãt vt terrenū recipiant nutrimentum, ſicut videtur tãgere Pli. li. 9. iſta reuera poſſunt applicari ad mundanos, qui. ſ. terrenis negociis delectati, illic & non alibi volunt viuere, & manere. Flumen enim religionis, aquã ſcientiæ, ſapientiæ gratiæ, & deuotionis non amant, & eas tanquam contrarias, refugiūt, & euitant. In terra, id eſt, in terrenis negociis cauernas, domos, & habitationes quærētes, illis ſe ingerunt, & ſubintrant. Ita quod de diabolo, & de mundanis, & de iſto illic videtur dictū illud Pſal. Collocauit illic eſurientes, & conſtituerunt ciuitatem habitationis. Et ſeminauerunt agros, & plantauerunt vineas, & fecerunt fructum natiuitatis. Iſta potiſſime poſſunt applicari ad religioſos, & ad clericos noſtri temporis, qui cum deberent eſſe piſces aquei, nõ terrei. i. deuoti, & in aqua deuotionis, & gratiæ, & ſcientiæ nutriri, & delectari, ipſi tamen vidētur eſſe piſces terrei, & nõ aquei. Aquas. ſ. & flumina deuotionis, & orationis horrentes & in terra. i. terrenis negotiis habitantes. Regum curias, & iudicia procurantes, & relictis clauſtris, & Eccleſiis ſæcularia negocia pertractantes, quod maxime de mendicantibus poteſt dici &c. Vnde 1. Paral 10. Dereliquerunt. ſ. filij Iſrael vrbes ſuas, & huc illucque diſperſi ſunt. Quod tamē eſt contra illud, quod ſcribitur 3. Reg. 2. Ædifica tibi domum in Hieruſalem, non egredieris inde huc atq; illuc, quacunq; n. die egreſſus fueris huc, & illuc, ſcito te morte moriturū. Religioſis. n. & clericis inhibetur ne huc, & illuc, id eſt, vndiq; per mundi negocia tranſeant, & ne clauſtra aut Eccleſias dimittant, alioquin mortis æternæ ſupplicium ſibi parãt. Hier. 43. Ne ingrediamini Ægyptum, vt habitetis illic. Et hoc eſt, quod præcipitur Gen. 24. Filium meum ne reducas illuc. Deus n. non vult, quod illi, qui facti ſunt filij ſui, religionē vel ſtatum eccleſiaſticū profitendo, reducantur ad iſtud illuc. ſ. ad ſæculum, ſe ſæcularibus negociis implicando. Iſtud eſt igitur vnū illic ſeu illuc, quod eſt terrenorū. ¶ Et ſi vis nota de iſto illic. i. de mundo, quod illic ſolent abundare diuitiæ, pullulare triſtes inuidiæ, imperare viri ſuperbiæ, moleſtare gentes ſæuitiæ, cõturbare viri diſcordiæ, ſtudent defraudare viri nequitiæ, formidare viri deſidiæ, applicare gentes triſtitiæ, nequit habitare homo iuſtitiæ. ¶ Dico. D

igitur, ꝙ illic ſolet eſſe locus auarorum. ſ. magnæ diuitiæ ſolent abundare in iſto illuc vnde 1. Mach. 6. Audiuit Antiochus eſſe ciuitatem Elymaidem nobiliſſimã in Perſia, & copioſam in argento, & auro, & templum in ea locuples, & illic velamina aurea, & loricæ, & ſcuta quæ reliquit Alexander, &c. ¶ Item illic ſolēt eſſe locus inuidorum, quia. ſ. in mundo regnat auaritia rumpens & diuidens charitatem, de qua 2. Reg. 2. Percuſſit aquas, & diuiſæ ſunt huc atq; illuc. ¶ Item illic ſolet eſſe locus ſuperborum, qui ſcilicet ſuper alios volunt regnare, & imperare 1. Mach. 10. Aſcendit Alexander, & occupauit Ptolomaidem, & receperunt eum

& regna-

& regnauit illic. ¶ Item illic ſolet eſſe locus crudelium, qui.ſ. alios
affligunt iniuſte, & grauant. Vnde Ioan. 18. dicitur de Iuda, quod
cum accepiſſet cohortem, venit illuc cum laternis, & facibus, & ar-
mis.ſ. ad Ieſum capiendum. Ideo non eſt tutum habitare illic, vbi.ſ.
tot iniqua, & crudelia committuntur. Vnde & ipſi Chriſto fuit di-
ctũ per apoſtolos ſicut Ioan. 11. Nunc quærebãt te Iudæi lapidare,
& tu iterum vadis illuc? ¶ Item illic ſolet eſſe locus diſcordium. Il-
lic.n. abundant diſſenſiones, & lites 2.Reg.23. Exprobrauerũt Phi-
liſtiim, & congregati ſunt illic in prælium. Vnde Act.17. Venerunt
illuc commouentes, & conturbantes multitudinẽ. ¶ Item illic ſo-
let eſſe locus fallacium, qui.ſ. aliis inſidiantur. Vnde 1.Mach.1. Et
poſuerunt illic gentem peccatricem, viros iniquos, &c. Sequitur:
Et factũ eſt hoc ad inſidias ſanctificationis, & in dolum magnum
in Iſrael. ¶ Item illic ſolet eſſe locus timentium. i. hominũ imbe-
cillium, & imperfectorũ, qui.ſ. ſine cauſa, & vbi non eſt timẽdum,
timent. Pſal. Illic trepidauerunt timore vbi non fuit timor. ¶ Item
illic ſolet eſſe locus dolentium, quia.ſ. in mundo non eſt aliquis ſi-
ne dolore. Vnde in Pſal. dicitur. Ecce alienigenæ, & tyrus, & popu-
lus Æthiopum hi fuerunt illic. Tyrus.n. interpretatur anguſtia vel
tribulatio. Æthiopia vero interpretatur caligo ſeu tenebræ. Quia
ſcilicet illic. i. in mundo eſt dolor, & anguſtia ratione caliginis, &
ignorantiæ, & ratione tribulaminis atq; moleſtiæ. ¶ Item illic ſo-
let eſſe locus non bonorũ, quia nullus bonus libẽter habitat illic.
Vnde de Chriſto dicitur Matth. 24. Si quis vobis dixerit. Ecce hic
eſt Chriſtus, aut illic, nolite credere. q.d. Iuſti non habitant in tali
E illic. Patet igitur, quod eſt vnũ illic, quod eſt terrenorum. ¶ Ter-
tio dico, quod eſt vnũ illuc, quod eſt damnatorũ. & illud eſt infer-
nus. Iſte enim eſt ſicut cloaca in qua recipiuntur omnes ciuitatis
fæces, & ſicut carcer Dei vt illic includat omnes impios & latro-
nes. Baruch.6. Ingreſſi itaq; Babyloniam eritis illic annis plurimis
Et ideo de tali illic in quo moriuntur miſerabiliter damnati, po-
teſt dici illud 1.Mach.6. Decidit in lectum, & incidit in languorem
præ triſtitia, & erat illic dies multos. Sequitur. Et mortuus eſt illic
Antiochus Rex. Vnde 2. Macha. 3. Chriſto videtur dictum illud. Si
quem habes hoſtem aut inſidiatorẽ regni tui, mitte eum illuc, ac
ſi dicat. Iſte eſt finalis locus hoſtium Ieſu Chriſti. Patent igitur tria
illic. i. tres habitationes malorum.ſ. corpus proprij, mũdi, & dam-
F nati. ¶ Quarto dico, quod eſt vnum illic, quod eſt ſingulorum. Et
iſte locus ſignat mortem ſeu ſepulchrum, vbi.ſ. recipiuntur omnes
homines quo ad corpus. Illic.n. recipiuntur finaliter cuncta mor-
talia, ſicut in mari recipiuntur cũcta fluxibilia. Iob.1. Nudus egreſ-
G ſus ſum de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc. ¶ Quinto di-
co, in bono ſignificato, quod eſt vnum illic, quod eſt deuotorum,
& iſtud ſignat mentem iuſti. Illuc.n. debent deuoti per conſidera-
tionem iugiter habitare, & illic de ſe, & de Deo cogitare. Vnde de
Helia dicitur 3.Reg.19. Cumq; veniſſet illuc.ſ. in montẽ Dei Oreb,
manſit in ſpelunca. Homo. n. qui in montem perfectionis aſcen-
derit, in ſpelunca. i. in ſecreto cordis habitare debebit. Et merito,
quia pro certo illic inuenitur feruens dilectio, exauditur clamans
oratio, ſpatiatur ſeu delectatur gaudens affectio, lacrymatur do-
lens compunctio, commoratur ſeu receptatur Chriſtus hoſpitio.
¶ Illuc dico feruens dilectio ſolet inueniri 2. Mach.2. Altare incẽſi
intulit illuc. Et Numer. 16. dicitur de ſacerdote, quod ignem huc
illucq; diſpergat. ¶ Illic etiam clamans oratio ſolet exaudiri. Gen.
22. Ego & puer illuc properantes, cum adorauerimus, reuertemur
ad vos. ¶ Illic iterum gaudens affectio debet gratulari, ſeu etiam
conſolari. Eccleſ.32. Hora ſurgendi non te triſtet. Præcurre prior
in domum tuam, & illic aduocare, & illic lude, & age conceptio-
nes tuas non in delictis, & verbo ſuperbo. ¶ Illic inſuper dolens
compunctio ſolet lacrymari, quia.ſ. aquæ lacrymarum illic abun-
dant. Vnde Ioan. 3. Aquæ multæ erant illic, & veniebant, & bapti-
zabantur. ¶ Illic nihilominus Chriſtus hoſpitio ſolet receptari,
quia.ſ. Chriſtus ſolet habitare in cordibus deuotorum. Vnde Ioan.
3. Ieſus venit in terram Iudæam, & illic demorabatur, & baptiza-
H bat. Eſt igitur vnũ illic, quod eſt deuotorum. ¶ Sexto dico, quod
eſt vnum illic quod eſt perfectorum, & iſtud nihil aliud eſt, quam
ſtatus gratiæ vel Eccleſiæ, ſeu locus religionis vel pœnitentiæ. Illic
enim & non alibi morantur iuſti, & ſi qui inde exiuerint, efficiun-
tur iniuſti. Animalia. n. munda naturaliter diligunt loca munda,
ſicut exemplificatur de apibus, quæ aluearia noua, & munda dili-
gunt, vt illic faciant mella ſua. Impugnati etiã ab hoſtibus mirabi-
liter appetũt loca tuta, vt illic.ſ. ab hoſtibus tueantur, & ab impu-
gnantibus defendãtur. Sic igitur, & nos debemus loca prædicta di-
ligere, vbi munde, & tute poſſimus, & ſine periculo habitare, quia
tenera

Illic eſt locus {
Malorum purificatiuus,
Sanctorum confœderatiuus,
Ardorum refrigeratiuus,
Egenorum reſatiatiuus,
Mortuorum reſuſcitatiuus,
Bonorum fructificatiuus,
Iuſtorum aſſimilatiuus,
Multorum conſociatiuus,
Iudiciorum determinatiuus.
}

I ¶ Dico igitur, quod illic.ſ. in religione vel Eccleſia, ſeu in ſtatu fi-
dei, & gratiæ eſt locus purificatiuus malorum, quia.ſ. culpæ, & vitia
per baptiſmum, & pœnitentiam purificantur ibidem. Vnde de Ie-
ſu dicitur Ioan. 10. quod ipſe abiit trans Iordanem in loco vbi erat
Ioannes baptizans primum, & manſit illic. ¶ Item dico, quod illic
eſt locus accumulatiuus ſanctorum. Illic. n. ſolent ſancti inuicem
congregari. Ioan.18. Frequenter Ieſus conuenerat illuc cum diſci-
pulis ſuis. Iſte enim eſt locus Dei, & ſanctorum, in quo.ſ. ſemper eſt
manendum, & nunquam per peccatum inde recedendum aut fu-
giendum, iuxta illud Marci 6. Quocunq; introieritis in domum,
illic manete. Et in quocunq; loco, & ſtatu vocem prædicationis
ſanctorum audieritis, illic eſt vndique, & fide, & moribus concur-
rendum, cõuerſandum. Vnde Nee 4. In loco quocunq; audieritis
vocem tubæ, illic concurrite. ¶ Item illic eſt locus refrigeratiuus
ardorum, quia.ſ. in iſto illic abundãt aquæ gratiæ, & lacrymarum,
ſcientiæ & deuotionis, quæ ardores tentationum mitigant, & re-
frænant. Ioan.3. Aquæ multæ erant illic. ¶ Item illic eſt locus reſa-
tiatiuus egenorum. Illic.n. inuenitur cibus Euchariſtiæ, cibus ſci-
entiæ, cibus corporalis eleemoſynæ, pro pauperibus tam ſpiritua-
libus, quam corporalibus nutriendis. Vnde Marc.14. Demonſtra-
bit vobis cœnaculum grande ſtratum, & illic parate. Iſte. n. locus
dicitur cœnaculum, à cœnando, quia ibi expectatur ſerotina. i. fu-
tura retributio. Dicitur grande, quia ibi capitur, & detinetur mul-
torum tam perfectorum, quam ſimplicium congregatio. Dicitur
ſtratum, quia ibi ſternitur in præſenti lapidũ viuorum. i. iuſtorum
humilis, & conſtans deiectio, & ſubiectio. Et illic dicitur eſſe pa-
ratum, ſupple cõuiuium, ſpirituale, quia illic eſt omniũ bonorum
ſpiritualium conſolatio, & recreatio: Et breuiter iſta eſt veritas,
quod omnis, qui in iſto illic per gratiã non habitat, per ambitio-
nem, & auaritiam eſurit, & mendicat. ¶ Item illic eſt locus viuifi-
catiuus mortuorum. Illi.n. qui per peccatum ſunt mortui, illic per
pœnitentiam fiunt viui. Patet de multis, qui in ſæculo peccatores
fuerunt, qui tandem in Eccleſia vel in clauſtro facti ſunt iuſti. De
multis etiam, qui fuerunt in ſæculo ſimplices, & ignorantes, qui
tandẽ in ſtatu Eccleſiaſtico fiunt ſcientifici vel prudentes. Similes
illis auibus, quæ vulgariter in terra mea Pictauiæ dicũtur Crauãt,
vel aues arboreæ, quæ.ſ. in arboribus generãtur, quæ.ſ. quamdiu
ſunt pendentes ad lignum, ſunt mortuæ, quando vero in mare ce-
ciderunt, illic poſt aliquantulum temporis fiunt viuæ. Quia vere
multi ſunt, qui in arbore, & in loco natiuitatis ſuæ fuerunt fatui,
qui quando ad mare religionis vel Eccleſiæ peruenerint, ſpiritua-
liter fiunt docti, & in vita, & in moribus ſuſcitati. Suſcitans de pul-
uere egenũ, &c. Vnde Eccl.6. Quid habet amplius ſapiens à ſtulto
& quid pauperi niſi, quod pergat illic, vbi eſt vita. ¶ Item illic eſt
locus fructificatiuus bonorum, quia.ſ. omnes fructus bonorum
operum pullulant, & fructificant illic. Eccl. 43. Qui nauigant ma-
re, enarrant pericula eius, & in terra, illic præclara, & mirabilia
opera. ¶ Item illic eſt locus aſſimilatiuus iuſtorum quia.ſ. illic ſo-
lent ſimplices perfectioribus, & minores maioribus nec non mi-
nus boni melioribus in virtutibus cõformari. Figura Ezech.1. Vbi
dicitur de animalibus, quod vnumquodq; ante faciem ſuã ambu-
labat, & vbi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur, nec reuerte-
bantur cum ambularent, quia reuera in hoc loco iuſti ambulant
ante ſe ſemper in melius proficiendo, ſpiritum. i. Spiritus ſancti in-
ſtinctum, vel etiam ſpirituales viros ſequuntur, in bonis moribus
ſe illis conformãdo, nec reuertũtur aut retrocedunt, à bonis ope-
ribus inceptis deſiſtendo. Vnde ſequitur ibidem. Quocunq; ibat
ſpiritus, illuc & rotæ pariter eleuabantur ſequentes eum. ¶ Item
illic eſt locus conſolatiuus multorũ, quia.ſ. illic confœderantur ſi-
mul in fidei vnitate, & in mutua charitate parui, & magni, ſimpli-
ces & docti, imperfecti, & perfecti. Vnde in Pſal. Illic reptilia, quo-
rum non eſt numerus animalia puſilla cũ magnis, illic naues per-
tranſibunt. Reptilia.n. quæ circa terrã, & terrena repunt, ſunt laici.
Animalia puſilla ſunt ſimplices religioſi, & clerici. Magna vero,
ſunt viri ſapientes & docti. Naues vero, quæ in vno loco non per-
manent, imo cõtinue ſunt in motu, ſunt perfecti homines, & pro-
uecti, qui in ſæculo nõ ſiſtentes, nec hic manentẽ ciuitatẽ haben-
tes, ad æterna ſunt euecti 1. Mach. 1. Venerunt illic, qui miſſi erant
à rege. i. qui ſunt vocati à Chriſto. ¶ Item illic eſt locus determina-
tiuus iudiciorum, quia.ſ. iuſtitia, & iudicium fiunt illic. Pſal. Quia
illic ſederunt ſedes in iudicio, ſedes ſuper domum Dauid. Iſtud eſt
igitur vnum illic, quod eſt perfectorum. ¶ Septimo dico, quod eſt K
vnum illic, id eſt, vnus locus, qui eſt beatorum, videlicet, Paradi-
ſus. Et ſic nota, quod

Illic eſt {
Societas multum honorata,
Satietas nunquam minorata,
Proprietas lucis declarata,
Iocunditas omnis exaltata.
}

¶ Illic eſt igitur ſocietas, quia in iſto illic, id eſt, in Paradiſo eſt ſo-
cietas Dei, & ſanctorum, & etiam beatorum Angelorum. Quod
enim illic ſit Deus cum ſanctis, patet Ioan. 12. vbi dicitur. Vbi ego
ſum, illic & miniſter meus erit. Quia pro certo in iſto illic, ſcilicet

in Paradiso inuenitur Deus præsentialiter, illucque deducet iustos delectabiliter, eosque manu tenet, & custodit ibidem perenniter & æternaliter. Psalm. Si ascendero in cœlum, tu illic es. Sequitur. Etenim manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. ¶ Item quod illic sit Deus cum Angelis, patet Lucæ 16. Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. Est igitur societas honorabilis 3. Reg. 12. Illic enim congregatus erat omnis Israel. ¶ Item dico, quod illic est satietas delectabilis, quia scilicet illic est vera, & nuda visio deitatis, quæ totaliter reficit omnes animæ appetitus. vnde 4. Reg. 9. Cumque perueneris illic, videbis Iehu filium Iosaphat. Iehu enim interpretatur vita vel requies, Iosaphat dominus iudicabit, quia scilicet illic est perpetua requies, atque vita in visione filij Dei patris, qui viuos, & mortuos iudicabit. Vnde de visione æterna, quæ erit illic, dicitur in Psal. Saturabũtur ligna campi, & cedri libani, quas plantauit, illic passeres nidificabũt. ¶ Item illic est luciditas admirabilis, quia scilicet lumen increatum, quod illuminat omnem curiam beatorum. Psal. Illuc producam cornu Dauid, paraui lucernam Christo meo. ¶ Item illic est iocunditas consolabilis, quia scilicet ibi viuunt in lætitia, & in laude. Psal. Illuc enim ascenderunt tribus, tribus domini, testimoniũ Israel ad cõfitendum nomini domini. Et sic patet quomodo per illic, & illuc in scriptura sacra possunt intelligi cuncta loca.

A **Ilico.** Cum ilico idem significet, quod statim aut continuo possumus notare, quod ilico significat celeritatem tam bonam, quam malam. Et sic nota in bono, quod nos debemus

Ilico {
Scindere per contritionem,
Radere per confessionem,
Currere per operationem,
Canere per glorificationem.
}

¶ Ista enim satis bene se habent per ordinem scilicet cõtritio, confessio, satisfactio seu operatio, & Dei laus, & glorificatio. Dico igitur, quod iusti quando sentiunt se peccasse, ilico se scindunt per contritionem. Figura Exodi 4. vbi dicitur, quod cũ dominus occurrens vellet occidere Moysen, pro eo, quod filium suum nõ circumciderat, tulit ilico Sephora scilicet vxor Moysi acutissimã petram, & circumcidit præputium filij sui. Quia scilicet quando iusti Deum contra se indignatum attendunt, statim cum petra diuini timoris, filium suum, id est, animum suum per contritionem scindunt, & præputium omnis superfluitatis ilico inde proiiciunt, & auellunt. ¶ Item ilico se tradunt per confessionem. Figurati Num. 6. vbi dicitur quod Nazaræus cuius cõsecratio fuit per mortuum inquinata, & polluta, debebat ilico caput suum radere, & consecrationis obseruantiam iterare. (Radet inquit ilico caput suum, &c.) Quia scilicet si mortuum, id est, mortale peccatũ in nobis viderimus, ilico caput mentis per confessionẽ radere, & nos ab omni superfluitate purgare debemus. ¶ Item ilico discurrunt per bonam operationem. Vnde Tob. 11. Vidit à longe, & ilico cognouit venientẽ filium suũ, currensq; nunciauit viro suo. ¶ Item ilico concinũt per glorificationẽ. Luc. 1. Apertum est ilico os eius, & lo-
B quebatur benedicẽs Deũ. ¶ In malo vero significato nota, ꝙ mali

Ilico {
Terrentur pectoraliter,
Teruntur corporaliter,
Perduntur æternaliter.
}

¶ Ilico dico terrentur. Vnde de illo iniquissimo Aman dicitur Hester 7. quod ilico obstupuit, vultum regis, & reginæ ferre non sustinens. ¶ Ilico etiam terũtur scilicet per infortunium corporale. Parum enim durat gloria malorũ. Iosuæ 6. Igitur vociferante populo, & clangẽtibus tubis muri ilico corruerũt. q. d. Periit, & ilico defecit memoria malorũ cum sonitu, id est, gaudio singulorum, quia secundum Psal. Lætabitur iustus cum viderit vindictã. ¶ Illic insuper sternuntur seu destruũtur scilicet per damnationem æternam. Vnde peccator potest dicere illud Iob. 30. Ad dexterã orientis calamitatis meæ ilico surrexerunt (supple dæmones) cõtra me, pedes meos subuerterunt, & oppresserunt, dissipauerunt itinera mea, insidiati sunt mihi, & præualuerunt, & non fuit, qui ferret auxilium, &c. Vide de statim, de cito, de continuo.

A **Illudere.** Nota, quod illusio in scriptura quandoque sumitur pro carnali infectione, quandoque pro visuali deceptione, seu pro figurali fictione seu simulatione, quandoque etiã ꝓ reali seu verbali opprobriosa delusione seu derisione. Quod accipiatur pro fornicatione, patet Iudic. 19. vbi dicitur, quod vt saluaretur Leuita à contumelia sodomitica, eduxit concubinam suam hominibus ciuitatis, & eis tradidit illudendã. & Gen. 39. dixit vxor Potifar ad ipsum. Introduxisti huc virum hebræum vt illuderet mihi. ¶ Item, quod significet sensuum deceptionem, aut fictæ apparentiæ ostensionẽ, patet, quia scilicet illi, qui arte magica decipiunt sensus, & faciunt apparere, quod nõ est, illusores dicũtur, de quo Prouerb. 3. Abominatio est domini omnis illusor. ¶ Item quod significet opprobriosam derisionem, patet quasi vbique in scriptura Matth. 27. Illudebant domino genu flexo, dicentes: Aue Rex Iudæorum. Isto autẽ vltimo modo, vt communiter, accipitur in scriptura. Illudere enim nihil aliud est, quam illegitime ludere, & sub specie ficti ludi alium deridere. Est autem illusio, quæ fit verbis, quæ fit factis, & quæ fit signis. Verbis dico, sicut Lucæ 14. dicitur, quod omnes qui viderint illum ædificantem, incipiẽt ei ludere, dicentes. Hic homo incepit ædificare, & non potuit consummare. Factis etiam, sicut de Herode legitur Luc. 23. quod ipse illusit Christum, & induit veste alba. & Luc. 22. dicitur, quod Iudæi illudebant ei, cædentes eum. Signis insuper, sicut Matth. 27. dicitur, quod prætereũtes blasphemabant, mouentes capita sua. Sequitur. Similiter, & principes sacerdotum illudentes, &c. ¶ Moraliter autem accipiendo, notare possum, quod in scriptura reperiuntur multi spirituales illusores, videlicet, B

Adulator, Hypocrita, Diabolus, Derisor, Prælatus, Deus, } qui illudit {
verbis alliciendo,
factis decipiendo,
signis officiendo,
bonos decipiendo,
malos afficiendo,
dure percutiendo.
}

¶ Illudit igitur adulator verbis alliciens. Vnde illi regi Abd. 1. dicitur. Viri fœderis tui illuserunt tibi, inualuerunt aduersus te viri pacis tuæ. Adulatores enim nihil quærunt nisi verbis blandis diuites illudere & ad opinandum tam de se quam de aliis aliud quam sunt eos inducere, vt inde possint commodum reportare. Vnde diabolo potest de adulatore decipiente & illudente diuitem dici illud Psal. Draco iste quẽ formasti ad illudendum ei. Omnia à te expectant vt des illis escam in tempore, dante te illis colligent, aperiente te manum tuã omnes implebuntur bonitate, auertente autem te faciem tuam, turbabuntur, &c. Compara adulatorẽ draconi, qui scilicet habet in ore fistulam sibilantem, quia scilicet tales videntur facti ad illudendum diuites quibus seruiunt vt escam & necessaria recipiant ab eisdem, quia scilicet data libenter colligunt & eis collectis bonitate, id est, alacritate & lætitia pleni sunt. Si vero facies ab eis auertitur, protinus imprecantur, & in puluerem, id est, in pristinam miseriam conuertuntur. ¶ Item illudit hypocrita factis decipiens. Hypocrita enim illudit & oculos & mentes aliorum ostendens scilicet in seipso aliud quam sit, ibi videlicet virtutes fictas suppositas & non veras. Vnde in canonica Iudæ dicitur quod in nouissimis tẽporibus venient illusores secundũ desideria sua ambulantes in impietate. Hi sunt qui segregant semetipsos animales, & spiritum non habentes. ¶ Item illudit diabolus signis officiens, quia scilicet diabolus de vitiis quæ suggerit, facit quod alia appareant quam existant. Facit enim apparere bonum ꝙ est malum, dulce quod est amatum, molle quod est durũ. Vnde de tali illusione illud præmissum Psal. Draco iste quẽ formasti ad illudendum ei, &c. Eccl. 27. Facienti nequissimum consiliũ, super ipsum deuoluetur, & non agnoscit vnde eueniet illi illusio & improperium superborum. Isti tamen specialiter deludent animas & deridebunt animas in inferno. Et ideo nõ immerito timebat Saul illudi per incircumcisos sicut dicitur 1. Paral. 10. Vt & dãnati possint dicere illud Psal. Facti sumus opprobrium vicinis nostris, subsannatio & illusio his qui in circuitu nostro sunt. ¶ Item illudit derisor bonos despiciens, sicut de pueris malis dicitur 4. Reg. 2. qui Helisæo illudebant, dicentes: Ascende calue. Qui tamẽ statim fuerunt a Leone occisi. Scriptũ est enim Prou. 3. quod illusores Deus deludet, mansuetis aũt dabit gratiam. ¶ Item illudit prælatus malos afficiens, quia scilicet prælato vel viro iusto bene licet proteruos vel malos quandoq; mediante iustitia deridere & illudere, & etiam quandoq; decipere vel fraudare. Exemplo filiorum Israel, qui illuserunt & deceperunt Ægyptios thesauros mutuo accipientes ab eis. Exemplo etiam Heliæ, de quo dicitur 3. Reg. 18. ꝙ prophetis Baal illudebat Helias dicens. Clamate voce maiori, Deus. n. est, & forsitan aut loquitur aut in diuersorio aut in itinere est, aut forte dormit. ¶ Item illud, Deus dure percutiens. s. per damnationẽ æternã. 1. Mach. 9. Vindicabat in illos & illudebat. Et illud Esa. 66. Illudam illusores eorũ. Cõmuniter illi q alios deridẽt & illudunt, à Deo vel ab aliis finaliter illuduntur. Prou. 3. Illusores ipse deludit.

Illuminare. Illuminatio. Nota ꝙ illuminare idem est quod lumen alicubi influere vel infundere. Et significat spiritualiter gratiæ vel scientiæ infusionem vel illustrationem. Nam sicut corpora luminosa sunt in se lucentia, & lucis seu luminis in alios influxiua, sic Deus, angeli, & viri sancti sunt in se primo & principaliter luminis gratiæ contentiui, & aliorum per bonas influentias illuminatiui & illustratiui. Ideo dicitur Gen. 1. Fiant luminaria in firmamento cœli, vt illuminent terram. Illud enim quod est superius, semper illuminat illud ꝙ est inferius. Vnde secundum Dionysium Angeli superiores illuminant inferiores. Corpora etiam superiora sicut sunt Sol & Stellæ, infundunt lumen suum ad inferiora, scilicet in aerem & in aquam. Sic pro certo illi qui sunt superiores & clariores per scientiam, & gratiam & perfectionem, debent alios illuminare per gratiæ, scientiæ, & bonorũ exemplorum illustrationem. Luc. 1. Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Illuminemur igitur A

- Deo per gratiæ infusionem,
- Angelis per intrinsecam inspirationem,

A Prælatis per extrinsecam interpretationem,
- Viris discretis per bonam eruditionem,
- Viris perfectis per bonorũ exemplorum ostensionem.

Et sic quilibet sic illuminans potest figurari in illo angelo Apoc. 18. Vidi alium angelum descendentem de cœlo, habẽtem potestatem magnam, & terra illuminata est à gloria eius. Et ideo breuiter cuilibet indigenti tali spirituali illuminatione potest dici illud Ephes. 5. Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. In quibus verbis aduerte quod illi qui à Deo volunt illuminari, debent dimittere terminum impedientem. Exurge, id est, extra surge. Debent disponere animum suscipientem, quia scilicet ipsi debent surgere à dormitione & à morte. Debent perquirere actorẽ sufficientem, scilicet Christum. Illuminabit inquit te Christus. Sicut enim videmus ad illuminationem naturalem ista tria requiruntur, scilicet locus expediens. Ideo dicitur. Exurge, quia scilicet in profundis foueis non fit bene illuminatio. Item medium suscipiens, quia scilicet oculus non potest illuminari nisi vigilet & nisi sit bene dispositus. Ideo dicitur, Surge qui dormis, & exurge à mortuis. Item causa efficiens, scilicet sol, corpus luminosum. Ideo dicitur Christus, qui scilicet est lux vera, quæ illuminat omnẽ ho-
B minem venientem in hunc mundũ. Ioan. 1. ¶ Dico igitur ꝙ ad illuminationem gratiæ vel scientiæ suscipiendam necesse est, quod

Relinquamus locum impedientem. [Exurge.]
Disponamus mentẽ suscipientem. [Dormis, & à mortuis.]
Eligamus causam efficientem. [Christus.] Ergo, charissimi,
Eligatur locus superior,
Expellatur forma deterior,
Perquiratur causa vtilior.

¶ Primo igitur dico ꝙ si volumus illuminari nos debemus ascendere locum superiorem, ꝙ ostenditur cum dicitur [Exurge] id est, extra surge. Sicut enim ille qui est infra & intra terram non potest illuminari, quia. s. illuminatio perfecta non potest loca intima profundare, sic illi qui sunt in fouea & in profundo peccatorum constituti, & in terra per auaritiam inuoluti, illuminari per gratiam non merentur, quapropter necesse est de profundo peccatorum & de amore terrenorum exeuntes sursum ad bona æterna per affectum & desiderium transferantur. Exurge inquit & surge. Et hoc est ꝙ dicitur Esa. 60. Surge, illuminare Hierusalem, vt sic peccator dicat illud Psal. Exurrexi, & adhuc tecum sum. Loca enim superiora habent magis illuminari quam inferiora. Aues etiam quæ sursum habent volare, habent visum limpidiorem & magis illuminatum q̃ animalia quæ inferius versantur. Saura etiã & vipera & alij serpentes propter longam moram quam in hyeme contrahunt in interioribus terræ visceribus, quasi penitus excœcãtur, qui tamen in vere exurgentes iterum illuminantur. Quia vere charissimi illi qui inferius in amore terrenorum & in profunditate peccati per obstinationem & auaritiam diu manent, lumine diuinæ gratiæ & visu sanæ intelligentiæ se denudant. Quod patet, quia tales sic obstinati & excœcati nesciunt, & volunt ad viam veritatis redire, nec à propriis iniquitatibus resilire, sicut dicitur Prouerb. 18. Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnet. Illi vero qui sursum circa Deum & circa bona Paradisi per contemplationem & desiderium habitant & versantur, lumine diuinæ gratiæ & visu sanæ intelligentiæ & sapientiæ decorantur. Surge igitur & exurge. Luc. 1. Exurgens Maria abiit in montana & sequitur in eodem cap. Illuminare his qui in tenebris, &c. Ascendamus igitur ad locum
C superiorem. ¶ Secundò dico, quod si volumus illuminari, expellamus formam deteriorem. Dormis & à mortuis. Vna enim forma non introducitur nisi sua contraria expellatur. Vnde aliquod subiectum non illuminatur, nisi forma luci contraria, scilicet vmbra & tenebræ exinde primitus auferatur. Sic vere charissimi anima nunquam potest per gratiam & sapientiam illuminari, nisi peccata quæ sunt spirituales tenebræ, luci diuinæ gratię & scientiæ contrariæ, primitus expellantur. Sicut enim dicitur Sap. 1. In maleuolam animam non introibit sapientia. Ista autem forma contraria luci diuinæ quæ est auferenda, est peccatum & obscuritas, quæ intelliguntur in verbo, dormis, & in verbo, mortuis. Dormitio enim signat mortalia. Ideo petebat illuminari Dauid in Psalm. Illumina
D oculos meos ne vnquã obdormiam in morte, &c. ¶ Tertiò si volumus illuminari, oportet quod eligamus causam vtiliorem. Christus. Melius enim illuminatur domus per solem, quam per candelam. Sic anima per Christum quam per quamcunque creaturam. Vnde de ciuitate Hierusalem, id est, de anima dicitur Apoc. 21. quod ciuitas non eget Sole & Luna, sed claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus. Et sic nota si vis quod

Illuminat nos Christus	Ab æterno	nos	prædestinando,
	Per gratiam		visitando,
	In aduersis		protegendo,
	In erroribus		dirigendo,
	In cœlestibus		erigendo.

¶ Illuminat igitur nos Christus per æternam prædestinationem. Psalm. Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis, turbati sunt omnes insipientes corde. ¶ Item per gratiæ visitationem. Psal. Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestræ nõ confundentur. Accessus enim ad Christum signat gratiam gratis datam, illuminatio vero gratiam gratum facientem. ¶ Item illuminat per aduersorum moderationem. Lucæ 1. Illuminare his qui in tenebris & vmbra, &c. Et in Psal. Dominus illuminat cœcos, Dominus erigit elisos. ¶ Item illuminat per sacræ scripturæ eruditionem Psal. Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos. ¶ Item illuminat per gratiæ distributionem. Apoc. 18. Vidi alterum Angelum, & terra illuminata est à gloria eius. Et Esa. 60. Illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum & gloria Domini super te orta est. Iste est igitur Christus verus illuminator, Eccles. 42. Sol illuminans per omnia respexit. Fatui sunt igitur qui magis volunt illuminari per Lunam quam per Solem, à mundo quam à Christo, per temporalem prosperitatem quam per Christi spiritualem gratiam & benignitatem. Isti sunt sicut vespertiliones, qui de lumine solis non curant, sed in lunę seu candelæ lumine se delectant. Quia scilicet mũdi peccatores plus gaudent illuminari à creatura quam à creatore, à dato, quam à datore, à prosperitate defectibili quam à perpetuo largitore. Illuminatio enim ista quæ. s. procedit à mũdi scientiis, vel à mundi diuitiis, solet comburere per auaritiam. Psal. Tota nocte in illuminatione ignis. Solet decipere per ignorantiã. Exod. 14. Erat autem nubes tenebrosa & illuminans noctem. Solet inficere per immunditiam. Psal. Nox illuminatio mea in delitiis meis. Et breuiter istæ illuminationes sunt potius obtenebrationes, similes coruscationi, quæ ita transitoriè radiat, ꝙ plus obscurat quam illuminat & magis nocet quam iuuat. Peccatores igitur non illuminantur, & hoc vel propter defectum illuminatiuum. s. doctorum vel prælatorum, qui. s. ita obscuri sunt & ignari quod alios illuminare non possunt, iuxta illud ꝙ de idolis dicitur Baruch 6. Signa inquit in cœlo in gentibus non ostendunt, neq; illuminabunt vt sol, neq; illuminabunt vt luna. Vel propter maximam obscuritatem recipientium, quia. s. multi sunt ita per peccatum obscurati & indurati, ꝙ nullo modo possunt illuminari. Sap. 17. Neq; syderum limpidæ flammæ illuminare poterant noctem illam horrendam. Non sic, sed à Christo respiciamus spirituales illuminationes, non à mundo temporales. Vt dicamus illud Psal. Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo. Christus inquit. Vnde 2. Tim. 1. Gratia data est nobis in Christo Iesu ante tempora sæcularia, manifestata autem nunc per illuminationem Domini nostri Iesu Christi, qui destruxit mortẽ, illuminauit autẽ vitam. Eligatur igitur causa efficiẽs, Christus, expellatur forma deficiens, Mors &
dormitio. Perquiratur status proficiens, Surge & exurge. ¶ Et si vis E
nota ꝙ Christus multos diuersimode solet illuminare, videlicet

Delinquentes	per	gratiam præuenientem,
Pœnitentes		veniam subuenientem,
Ignorantes		sapientiam vel doctrinã conuenientẽ,
Indigentes		lætitiam proficientem,
Triumphantes		gloriam perficientem.

¶ Illuminat igitur Christus delinquentes, ipsos præueniens per gratiæ infusionem. Peccator enim non se cognosceret nec à peccato resipiscere proponeret nisi ipsum Deus per gratiam præueniret. Et ista est illuminatio mortuorum, id est, peccatorum, de qua in Psal. Domine illumina tenebras meas. Et illud. Illumina oculos meos ne vnquam obdormiam in morte. ¶ Item illuminat pœnitentes seu proficientes ipsis subueniens per veniæ collationem. Et ista est illuminatio illius cœci qui ex luto facto de sputo linitis oculis illuminatus est vt videret clare omnia, sicut dicitur Ioan. 9. Sputum enim abominationem & vilitatem status peccati signat, lutum vero mortis memoriam designat, quæ duo si Christus apposuerit, constat quod peccatorem illuminabit, & sibi visum spiritualem per gratiam & veniam reformabit. Ista est etiam illuminatio Tobiæ, qui cum felle piscis illuminatus est. Fel enim amaritudinem pœnitentiæ signat & contritionis. Vnde de ista illuminatione & sanatione spirituali dicitur Eccl. 34. quod Deus est deprecatio offensionis, adiutorium casus, exaltans animam, illuminans oculos, dans sanitatem & vitam & benedictionem. ¶ Item illuminat innocentes, ignorantes seu se regere nescientes per doctrinæ propinationem. Doctrina enim fides & sapientia Dei instruunt & elucidant intellectum. Psal. Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos. Istud est mel quod comedit Ionathas, illuminati sunt oculi eius, sicut dicitur 1. Reg. 14. ¶ Item illuminat indigentes, tribulatos seu patientes per spem, fiduciam, & consolationem. Esa. 60. Surge illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, id est, consolatio tua, &c. Vnde Christus est ille Angelus habens potestatem magnam, & terra illuminata est à gloria eius. Apoc. 18. Terra enim obscuros desolatos & tenebrosos designat, quos Dei misericordia illuminat & conformat. Hebr. 10. Illuminati magnum certamen passionis sustinuistis.

¶ Item illuminat Sanctos & beatos seu triumphantes & cõsum-

mantes per gloriæ retributionem, quia scilicet sol, id est, Christus per omnia respexit. Eccl. 42. Quia sicut dicitur Apoc. 21. de ciuitate Paradisi seu de beata anima, Claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus. Vide de Luce, de Lumine, &c. Sufficit.

A **Imago.** Nota, quod imago accipitur pro quacunque figura repræsentatiua alicuius rei. Moraliter autē accipitur in bono & in malo. In bono enim signat bonam bonorū imitationem, bonorum exemplorum emersionem. Morum honestorum compositionem. Et sic imago potest dici ille qui ad similitudinem Dei & sanctorum est honeste compositus & formatus. Aliis minus perfectis in exemplar datus, & aliis melioribus cōformatus, & ipsorum virtutes pro viribus imitatus & consecutus. Et sic igitur imago designat virum perfectū, bonis & gratiis & virtutibus compositum & dotatū, de quibus intelligitur illud. Rom. 8. Quos præ-
B sciuit, hos & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui. ¶ Item imago accipitur in malo. Et sic signat malam malorum imitationem, hypocritarum similitudinem, bonorū temporalium fictionem. Sicut enim imago nō habet esse verum, sed fictum & simulatum, non habet etiam membra interiora, non potest etiam se mouere cum non habeat vitam, sic hypocritæ habent similitudinem, non veritatē. Isti enim videntur esse, & non sunt, quia. s. ipsi habent tantum exteriorē apparentiam, nullam autem habent interiorem existentiam. Isti enim sunt quędam ficta & picta idola, quæ quamuis multū habent formositatis & honestatis, nihil tamen habent sanctitatis seu bonitatis. Vnde de factorib. idolorū dicitur Esa. 44. Fecit inquit imaginē viri quasi speciosum hominem habitantē in domo. Quod etiā tales imagines nihil habeant pietatis, patet Sap. 13. Vbi dicitur. Non pōt se adiuuare, imago enim est, & opus est illi adiutoriū. Bona etiam mundi possunt dici imago, non sunt enim nisi quædam similitudo bonorū æternorum. Vnde in Psal. dicitur. Veruntamen in imagine pertrāsit homo. Prosperitas enim & vita præsens est sicut imago quę apparet in aqua, quę ad motum aquæ statim turbatur. Debilem. n. valde habet existentiam, ita ꝙ facillime dissipatur, quia. s. motus tribulationum, mortis, infirmitatis, paupertatis & aduersitatis istam imaginem, faciliter conturbat & destruit, ipsamq; finaliter penitus annihilat & subuertit. Psal. Imaginem ipsorum ad nihilum rediges. De bona igitur imagine, id est, de viro perfecto possumus exponere illud Sap. 7. Candor enim est lucis æternæ, & speculum sine macula, & imago bonitatis. Auctoritatem istam habes expositam diuisam, & prosecutam in sermone de purificatione. Lumen refulsit in habitaculo. Ideo ad præsens exponamus illud Iob 4. Stetit quidam cuius non agnoscebam vultum imago coram oculis meis. In quibus verbis aduerte ꝙ sicut imagines sanctorum in Ecclesiis firmiter situantur, aliud imitantur, publice demonstrantur. Sic vere si nos volumus Dei & sanctorum imagines esse & figurę, nos debemus videlicet, Firmiter situari per animorū stabilitatem. Aliud imitari per meliorum conformitatem. Publice demonstrari per exemplorū claritatem. ¶ Simus ergo charissimi, Cordialiter roborati. [Stetit inquit quidam.] Virtualiter conformati. [Imago inquit.] Exemplariter præsentati
C [Coram oculis meis.] ¶ Dico igitur primo ꝙ si volumus esse spirituales imagines, nos debemus firmiter situari. Stetit inquit quidam. Sicut enim videmus quod imagines sanctorū de aliqua forti & solida materia, fiunt sicut de lapide vel de aliquo solido ligno vel etiam de metallo, & hoc vt diutius durent, & ne faciliter corrumpantur, vnde de illo ligno quod dicitur ilex, solent fieri in templo imagines secundum Isid. eo quod lignum sit forte imputribile, ita ꝙ sub aqua admodum lapidis induratur. (Vnde Esa. 40. Forte lignum & imputribile elegit artifex sapiens, &c. Et loquitur de idolis. Et Esa. 44. dicitur. Artifex lignarius fecit imaginem, succidit cedros, tulit ilicem & quercum) solent etiam in locis firmis locari & situari, ne per impulsum ventorum vel alias faciliter cadant & destruantur. (Vnde Hier. 10. Clauis & malleis compegit illud vt non dissoluatur) sic pro certo charissimi nos debemus esse firmi & solidi per constantiam & stabilitatem boni propositi, & in stabili loco sanctæ Ecclesiæ per stabilitatē fidei collocati, vt scilicet per perseuerantiam impulsi tentationibus non moueamur, & ne per peccatū cadamus à statu gratiæ vel corrumpamur. [Stetit inquit.] Ideo præcipitur 2. Thes. 2. State, & tenete traditiones quas didicistis. Vt simus de illis de quibus dicitur Apoc. 8. Vidi septem Angelos stantes in cōspectu Domini. Vt iste sit, sicut supra dictum est, candor lucis æternæ, & speculum sine macula, & imago bonitatis Dei. Sap. 7. & 14. Imago enim est. Esse enim stabilitatem designat. Sed pro certo charissimi video hodie multas imagines, id est, multas personas quæ talis perseuerantiæ firmitate nullatenus sunt dotati. Et ideo videtur quod multi sunt sicut imagines debiles & non sta-
D biles, fluidæ & non solidæ, deficientes & non permanentes. ¶ Et ideo notare possumus quod sunt plures imagines quæ non sunt stabilis sed fluxibilis naturæ. Vnde nota quod sunt Imagines

Terreæ,	Cereæ,	In speculo,
Vitreæ,	Aquæ,	In muro.

Omnes enim imagines faciliter generantur & faciliter destruuntur. Esse enim ipsarū non est durabile, sed defectibile, & variabile, sicut ad sensum apparet, quod imago terrea cito conteritur, vitrea leuiter frangitur, cerea cito dissoluitur, aquea cito cōturbatur, in speculo cito immutatur, in muro cito maculatur. ¶ Imago terrea signat auaros. Isti enim sunt terra, & terrei, in terrenis, & temporalibus occupati. Esa. 57. Posuisti, vt terram corpus tuum. Vnde cuilibet auaro potest dicere diabolus illud Hier. 2. Traduxi vos per desertum, per terram inhabitalem, & imaginem mortis, per terram sitis & inuiam, in qua non ambulauit vir, nec habitauit homo. ¶ Imago vitrea signat superbos. Isti enim ad modum vitri volunt splendere, & per inanem gloriā relucere. Vnde de superbis, & elatis potest dici Abacuc 3. Splendor eius, vt lux erit, cornua in manibus eius. Vnde superbo potest dici illud Esa. 44. quod diabolus fecit imaginē, quasi speciosi hominis habitantis in domo. Et Ezech. 7. dicitur, ꝙ ornamenta monilium suorum in superbiam posuerunt, & imagines abominationum suarum fecerunt ex eo. ¶ Imago cerea signat luxuriosos. Isti enim modico igne carnalis concupiscentiæ excitantur, & in libidinem resoluuntur de quib. dicitur in Psal. Sicut cera, quæ fluit auferetur, supercecidit ignis, & nō viderūt solem. Vnde luxuriosæ mulieri dicitur Ezech. 16. Fecisti tibi imagines masculinas, & fornicata es. Vnde ista est imago bestiæ, de qua dicitur Apoc. 13. quod diabolus dicit habitantib. super terram, quod ipsi faciant imaginem bestiæ, quæ habet plagā gladij. Expone contra luxuriam, & mulieres. ¶ Imago aquea signat iracundos, quia scilicet sicut imago, in aqua apparens ad modicum aquæ motum conturbatur, sic iracundi occasione modica concitantur. Vnde in Psalm. dicitur. Sicut aqua diffusus sum, & dispersa sunt omnia ossa mea. Et alibi. Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum deuorata est. Iterum. Psal. Veruntamen in imagine pertransit homo, sed & frustra conturbatur. ¶ Imago in speculo homini ridenti solet arridere, & cum tristato tristitiam simulare. Quia scilicet modus est adulatorum se omnibus conformare, & maximè diuitibus, cum quibus sunt ita, vt rectè videantur gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus, iuxta illud Sap. 16. Ad quid quis volebat, conuertebatur. Vnde adulatores videntur posse dicere illud 2. Cor. 3. Gloriam domini speculantes in eandem imaginem transformamur. ¶ Imago verò in muro signat hypocritas deceptores. Talis enim imago non habet nisi apparentiam. Isti enim more talis imaginis pulchri, & honesti apparent exterius, qui tamen sunt lutei, & lapidei, id est, peccatores, & infesti interius. Vnde talib. dicitur Act. 23. Percutiet te Deus paries dealbate. Vnde ꝓpriè hypocrita dicitur imago mortis, quæ non potest se mouere, de qua Sap. 15. Aspectus eius dat insensato concupiscentiam, & diligit mortuæ imaginis effigiem sine anima. Tales imagines, id est, tales hypocritæ figurantur Ezech. 13. vbi dicitur, ꝙ Ooliba vidit viros depictos in parietibus, imagines Chaldæorum expressas coloribus, Balteis accinctos renes, tyaras tinctas habentes in capitibus, formam ducū, omnium similitudinem filiorum Babylonis. Istæ imagines charissimi, significant multos fictos, & varios Ecclesiasticos, qui in parietibus sanctę Ecclesiæ habent hodie formam ducum, & prælatorum, & portant tyaras atq; mitras. Isti enim dicuntur viri picti propter suam indurabilem vanitatem. Dicuntur expressi coloribus, propter suæ conuersationis fictam formositatem, & honestatem. Dicuntur habere Balteos in renibus, propter violentiam, continentiam, & castitatem. Dicuntur habere mitram in capitibus, propter obtentam ab eis Ecclesiasticam dignitatem. Dicuntur habere formam ducum, id est, speciem bonorum, non essentiam nec veritatem. Dicuntur tamen cum hoc habere similitudinem filiorum Babylonis, id est, virorum peccatorum, propter suæ malæ vitæ occultam peruersitatem, & iniquitatem. Tales igitur imagines faciliter à statu gratiæ deficiunt, & corrumpuntur, & faciliter in peccatum decidunt, & labūtur, & sic spiritualiter conteruntur. Vnde 4. Reg. 11. Destruxerunt aras Baal, & imagines contriuerunt valide. Non sic igitur charissimi, sed spirituales imagines simus. Et sic erimus in virtutibus conformati. Stetit inquit 1. Cor. 10. Qui stat videat ne cadat.
¶ Secundò si volumus esse spirituales imagines, nos debemus esse E
melioribus conformati, quod ostenditur in verbo Imago. Natura enim imaginis est, quod conformetur illi rei, cuius est imago, & ꝙ ipsum, quantum est possibile repræsentet. Ideò de Adam dicitur Gen. 5. ꝙ ipse genuit filium ad imaginem, & similitudinem suam. Et ideo charissimi, quia nos alij sumus in Ecclesia, in loco, statu, & gradu priorum sanctorum, & virorum perfectorum, qui ante nos fuerunt, vnde bene dico, quod ipsos nos debemus imitari, & eorum virtutibus conformari. 1. Corinth. 15. Sicut portauimus imaginem terreni: portemus & imaginem cœlestis. Selenites enim lapis est preciosus in se continens imaginem lunæ, quæ quidem imago ipsi lunæ in omnibus se conformat, ipsa enim crescente crescit, & decrescit. Ad denotandum, quod imago lunæ, id est, conformitas Dei, & sanctorum debet in nobis relucere, ita quod quantum erit possibile, conditiones, & mores nostros eorum moribus conformemus, quantum ad crementum boni profectus quantum

ad de-

ad detrimentum mundani successus, quantum ad lumen suæ honestatis, quantum ad obscuritatem suæ humilitatis, vt dicamus illud 2. Cor. 3. Iam reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformemus. Quod tamen est cõtra multos, qui non se conformant melioribus sed peioribus. Non perfectis sed infectis. Non virtuosis, sed vitiosis. Isti figurantur in illis, qui adorauerunt bestiam, & adorauerunt imaginem, qui tandem vna cum bestia missi sunt in stagnũ ignis, & sulphuris, sicut dicitur Apoc. 13. 14. 15. 16. & 19. Bestia vero est diabolus: eius verò imago, & repræsentatio est peccatum. Quia. s. illi, qui imaginem diaboli, & virorum iniquorum secum portant per imitationem, finaliter in ignem sulphuris, & æternam damnationem mittuntur. Sicut vere dicitur Apoc. 15. Illi, qui vicerũt bestiã, & imaginem eius, id est, diabolum, & peccatum, stabant super mare vitreum, id est, in affluentia claritatis æternæ cum canticis, & citharis. Si-
F mus igitur non peioribus, sed melioribus conformati. ¶ Tertiò si volumus esse spirituales imagines, nos debemus esse cunctis gentibus præsentati. (Coram me inquit.) Sicut enim imagines in locis publicis, & non occultis ponuntur, vt per earum aspectum homines ad deuotionẽ inuitentur, sic boni viri ad aliorũ exemplar ꝓponuntur, vt videntes eos per eorũ doctrinam, & exempla ad melius excitentur. (Coram me inquit.) Iuxta illud Matth. 5. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est. Quod tamen est contra multos, qui ita sunt turpes, & infames in conuersatione, quod non sunt digni aliis proponi pro exemplari. Quamuis enim bona exempla à suis prædecessoribus potuerint accepisse, ipsa tamen aliis repræsentare non nouerunt. Sunt enim similes quibusdam speculis, quæ etsi cuiuscunq; pulchri hominis imaginem recipiant, ipsam tamen aliis turpissimam repræsentant. Similes etiam sunt lapidi, qui dicitur topazius qui imaginem in se receptam reuersam repræsentat. Sunt vero multi, qui imaginem bonorũ exemplorum, quæ à suis maioribus accipiunt, in se non retinent, nec recipiunt, imo aliis totum contrarium, & totum reuersum repræsentant, & ostendunt. Quia si dantur eis bona exempla, ipsi tamẽ dant aliis turpia, infamia, atq; mala. Vnde de talibus dicitur Rom. 1. ꝙ ipsi mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinẽ imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, ac si dicat. Isti imaginẽ Dei, id est, repræsentationẽ bonorum exemplorum deberent aliis per exemplar ostendere, ipsi tamẽ ostendunt eis similitudinẽ corruptibilis hominis, per luxuriam, similitudinẽ volucrũ per superbiam, simili-
G tudinẽ quadrupedum per auaritiã. ¶ Et si vis pone, ꝙ quædã sunt

Imagines { Porci per luxuriam, / Leonis per superbiam, / Canis per auaritiam, / Talpæ cœcæ per ignorantiam, / Bouis per pigritiam.

¶ Et tamen isti deberent aduertere ad illud, quod scribitur Apoc. 14. quod quicunq; adorauerit bestiam vel imaginem eius, bibet de vino iræ Dei. Non sic charissimi, sed corã aliis repræsentemus imagines bonorũ exemplorum, vt de nobis possit dici illud Luc. 14. Fuit vir propheta potens in opere, & sermone coram Deo & hominibus. Vt sit etiam sicut ille liber, de quo quilibet possit dicere illud Ezech. 2. Erat liber inuolutus, scriptus intus, & foris, & scriptæ erant in eo lamentationes, carmen & væ, & expãdit illum coram me. Expone sicut supra. Simus igitur tales, vt coram aliis pro exemplari proponi possimus, & debeamus. Talis enim imago viri iusti non est velanda vel occultanda, sed cunctis exemplariter demonstranda. Vnde 1. Cor. 11. Vir, id est, virtuosus homo nõ debet velare caput, quia imago, & gloria Dei est. Et sic igitur patet quomodo poterimus esse bonæ, & spirituales imagines, scilicet si simus cunctis exemplariter præsentati. Bonis virtualiter conformati. Intus cordialiter confirmati. Et hæc de imagine sufficiant. Vide de idolo. Nihil dico de imagine Dei, quæ refulgat in anima, quia hoc est magis scientiale, quam morale. Nec de imagine patris, qui est filius, quia scilicet sicut aliqua sunt specula concaua, quæ imaginem lõge à se proiiciunt, ita quod imago non intra speculum, sed longe extra apparere videtur, ita ꝙ quasi posse palpari creditur ab ignaris, sic dominus pater speculum sine macula per pietatem concauum, & depressum, imaginẽ suam, scilicet filium benedictum extra in mundum proiecit, & immisit, scilicet per incarnationem beatã, in tantum ꝙ palpabilis, & visibilis apparuit vniuersis. Vnde Baruch 4. Postea in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est, s. Christus, qui sicut dicitur Colos. 1. Est imago inuisibilis Dei. Sed de illa nihil ad pręsens.

A **Immaculatus.** Nota, quod immaculatus dicitur ille, qui nullam habet maculam peccatorum. Et ideo immaculatus idem est, quod sanctus, qui de peccato liber est, & immunis, iuxta illud Psalm. Ero immaculatus cum eo, & obseruabo me ab iniquitate mea. Vbi ostenditur, quod ad hoc, quod aliquis possit esse innocens, & immaculatus, tria sunt necessaria, quæ etiam sunt necessaria illi, qui vult seruare munditiam corporalem. Oportet enim primo

Expiare / Frequentare / Declinare } quod solet { inficere, / proficere, / officere.

Primum erit culparum macula. (Immaculatus.)
Secundum sanctorum copula, ideo dicitur (Cum eo.)
Tertium peccati crapula, cum dicitur (Obseruabo me.)

Igitur abstergamus culparum fœditatem, quia sicut dicitur Col. 1. Exhibere vos sanctos, & immaculatos, & irreprehensibiles coram Deo. (Immaculatus inquit.) Igitur habeamus bonam societatem. (Cum eo inquit) id est, cum Deo, vel cum viro sancto, & honesto, quia sicut dicitur in Psalm. Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris. Et in canonica Iudæ. Potens est enim Deus vos obseruare sine peccato, etiam constituere immaculatos. Igitur caueamus culpæ malignitatem. (Obseruabo me inquit ab iniquitate.) Vnde Deut. 8. Obserua & caue né quando obliuiscaris Domini Dei tui. Quia sicut dicitur Iacob. 1. Religio munda, & immaculata hæc est, immaculatum se custodire ab hoc sæculo. Obseruabo igitur me ab iniquitate mea, q.d. Alias immaculatus non ero. Bene igitur dicitur 2. Petr. 3. Satagite immaculati, & inuiolati ei inueniri in pace. ¶ Et merito, quia B pro certo viri sancti, mundi, & immaculati

Famulantur imperio legis,
Dedicantur seruitio regis,
Receptantur conuiuio regis.

Tales enim diuinæ legis imperio solent obedire. Constat enim ꝙ viri mundi, & innocentes magis sunt obedientes, quam pessimi vel proterui, patet in pueris, & in puellis equorum, qui facile docentur ambulare, &c. Sic isti. Psalm. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Et bene dicit in lege Domini, quia pro certo sicut in Psal. dicitur. Lex Domini immaculata, cõuertens animas, testimonium Domini fidele, sapientiam præstans paruulis. Et nota, ꝙ ista est, quæ viros immaculatos exigit, & requirit. ¶ Item tales summi regis seruitio solent conuenire. Constat enim quod mundi viri volunt habere viros immaculatos, & mundos in seruitio suo. Et inde est, quod in lege vbicunq; præcipitur aliquid offerri, semper præcipitur, quod sit immaculatum, & mundum, & hoc siue sit bos siue aries, siue ouis siue agnus, vitulus vel hircus, &c. Quia reuera quicunque seipsum offert seruitio diuino, nõ sit bos, siue rudis, & laboriosus, aries, dux gregis, id est, prælatus, & gloriosus, siue ouis, id est, simplex laicus diues, & lanosus, siue agnus, id est, iuuenis, & ignarus, & obliuiosus, siue vitulus, id est, lasciuus, insolens, & solatiosus, siue hircus, id est, pauper hispidus, & penuriosus, sed pro certo ex quo ad Dei seruitium aduenerit, immaculatus, & mundus esse debebit, scilicet exemplo ipsius, qui semetipsum obtulit immaculatum Deo, sicut dicitur Hebr. 9. Nam quia immaculatus est, immaculatos vult habere seruos. Vnde Leui. 22. dicitur sic. Homo qui obtulerit victimam Domino, &c. Immaculatum offeret, vt acceptabile sit. Isti igitur summi regis seruitio solent conuenire. ¶ Item isti celsi regis conuiuio solent lasciuire, scilicet in conuiuio æterno, & gloria Paradisi. Psal. Nouit Dominus dies immaculatorum, & hæreditas eorum in æternum erit. Plura possunt dici de immaculatione, sed vide de macula, de immunditia, de innocentia. Pauca enim hic themata. Et ideo prætermitto diffusius dilatare.

Imber. Nota, ꝙ imber dicitur ab imbuendo, & inebriando, eo scilicet quod habeat humectare, imbuere, & madefacere. Vnde Esa. 55. Descendit imber, & nix de cœlo, & illuc vltra non reuertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit. Et nota, quod imber potest significare gratiam, scientiam, prosperitatem, carnalitatem, & aduersitatem. Ista enim habent animam imbuere siue in bono siue in malo, & ipsam bona vel mala opera faciunt germinare. De imbre igitur diuinæ gratiæ, & clementiæ dicitur Prouerb. 16. Clementia eius, quasi imber serotinus. De imbre scientiæ, & doctrinæ dicitur Esa. 5. Nubibus mandabo desuper ne pluant super eam imbrem. Et Eccles. 49. dicitur. Et ipse quasi imber emittet eloquia sapientiæ suæ. De imbre prosperitatis potest dici illud Ioelis 2. Descendere faciet Dominus ad vos imbrem matutinum. De imbre carnalitatis dicitur Ezech. 38. Iudicabo eum peste, & sanguine, & imbre vehementi. De imbre verò aduersitatis potest dici illud Ezech. 13. Erit enim imber inundans in furore meo, & dabo lapides pergrandes, &c. Omitto gratia breuitatis. Vide infra de pluuia. Et vide si vis in distinctionibus. A

Imitari. Imitatio. Nota, quod Imitatio nihil aliud est, quam alteri in moribus conformatio seu assimilatio. Cum igitur mores aliquorum sint boni, & aliquorum mali, necesse est supponere, quod est dare imitationem bonam & malam: bonam dico, quam habent boni, qui imitantur homines virtuosos: malam vero, quam habent mali, qui imitantur homines vitiosos. De bona igitur imitatione notandum, A

tandum, quod ſicut nullus eſt ita ſapiens ſiue doctus, quin bene debeat aliis credere, & adhærendo melioribus intellectum proprium aliquoties captiuare, & nõ in ſenſu proprio vltra debitum abundare, iuxta illud. Noli eſſe ſapiens apud temetipſum, ſic verè nullus eſt ita ſanctus, ſeu perfectus, qui de ſanctitate ſua debeat totaliter præſumere, quin bene velit melioribus ſe conformare, & ſe per virtuoſam imitationem bonis aliorum moribus coaptare, ſicut Apoſtolus Philippenſibus ſcribebat dicens. Phil.3. Imitatores mei eſtote fratres. In quibus verbis aduerte, ꝙ imitatio debet eſſe ſagax, vt eligat congruum obiectum, tenax, ne negligat aſſumptum ſubiectum, verax, vt diligat communem profectum. ¶ Debet enim eſſe prudens in eligendo, manens non deſiſtendo, feruens in diligendo. ¶ Primum probat regula ſanctitatis nobis obiecta. [Mei inquit.] Secundum probat verbula firmitatis nunquam deiecta. [Eſtote inquit.] Tertium probat facula charitatis nobis iniecta. [Fratres inquit.]

Probat { Sanctitatem ſignum exemplatiuum. [Mei inquit.]
Firmitatem verbum ſubſtantiuum. [Eſtote.]
Charitatem nomen compoſitiuum ſeu aggregatiuum. [Fratres.] }

B ¶ Igitur dico primo, quod imitatio debet eſſe ſagax, & diſcreta, quia ſcilicet homo debet diſcrete, & ſagaciter eligere quem debeat imitari, & qui virtutibus taliter polleat, quod imitari ſit dignus. Et hoc oſtenditur cum Apoſtolus dicit Mei. Ille enim qui erat ſanctiſſima regula, & exemplar virtutum, ſemetipſum imitandum proponit. [Mei inquit.] 1.Cor.4. Imitatores mei eſtote, ſicut ego Chriſti. Seneca enim dicit, quod maximum in eo vitium eſt, qui non tam melioribus placere ſtudet, quam pluribus, ac ſi dicat, ſemper melioribus eſt placendum, & eorum moribus per imitationis formulam inſiſtendum. Vtile eſt enim ſpeculo, quod recipiat imaginem rei mundæ, quia ſi res immunda fuerit, ſæpe fit, quod maculam perpetuam in ſe contrahit, ſicut apparet quando in ſpeculo nouo ſpeculatur mulier menſtruoſa. Sed reuera ſi res viſa pulchra fuerit, atque munda, tunc eius imago ſine læſione ſpeculi apparet in eo gratioſa. Sic verè dico, quod vtile eſt homini mundanarum, & ſanctarum perſonarum formam, & ſimilitudinem in ſe per imitationem recipere, & ſe melioribus non deterioribus conformare. Quia ſcilicet à bono exemplari bonum effigiatur tranſſumptum. Et à bona, & recta regula rectum efficitur regulatum. Econtra verò per receptionem malæ, & immundæ imaginis, & per imitationem malæ perſonæ, macula vitiorum contrahitur, & ipſius ſpeculi, id eſt, ipſius, qui ſpecularis eſſe debuerat conuerſatio, & ſuperficies deturpatur. Imitatores igitur mei, eſtote, inquit Apoſtolus. Vnde ipſe eſt, qui dixit 2.Theſſ.3. Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate. Ipſi enim ſcitis quemadmodum oportet vos imitari nos, quoniam non inquieti fuimus apud vos, vt noſmetipſos formam daremus vobis ad imitandum nos. Quod tamen eſt contra multos, quia ſcilicet multi ſunt inter maiores, qui non ſe exhibent tales formulas aut exempla, quæ ab aliis debeant imitari, ſed potius refugi, ſicut abominabiles, & horreri, iuxta illud Prouerb. 3. Ne æmuleris hominem iniuſtum, nec imiteris vias, quia abominatio domini eſt omnis illuſor. Multi etiam ſunt, qui bona exempla bonorum nobis per imitationem recipere, ſed malis & non bonis ſe conantur in moribus conformare, contra illud, quod dicitur in 3.Canon.Ioan. Noli imitari malum. Multi etiam ſunt, qui nunquam poſſunt imitari vel in ſeipſis repræſentare imaginem quamuis eis pulcherrima præſentetur, ſicut patet in aqua mota, & turbata, in qua nunquam imago poteſt formari debita nec decora. Sicut etiã patet in ſpeculo rubiginoſo vel immundo vel etiam concauo, vbi nunquam apparent tales imagines, vt deberent. Sic reuera quidam ſunt ſicut aqua moti per inuidiam triſtitiam, vel inconſtantiam, quidam rubiginoſi per auaritiam, quidam vero immundi per luxuriam, quidam inſuper concaui, & inanes per ſuperbiam, & iſti pro certo nunquam bona exempla vel imagines, id eſt, bonos mores bonorum, ſolent in ſeipſis per imitationem oſtendere, ſed aliud, & aliter quam receperunt, ſolent in ſuis moribus præſentare, & ſe non melioribus, ſed peioribus conformare. Deut. 18. Caue ne imitari velis abominationes gentium [Mei inquit igitur Apoſtolus.] Et merito, quia ſicut dicit Auguſt. in ſermone. Non ſolum Apoſtolum, imo Chriſtum ſi volumus poſſumus imitari, &c. Imitari dico, non quantum ad opera potentiæ, ſed quantum ad opera iuſtitiæ. Vnde 1.Theſſal.1. Imitatores noſtri facti eſtis, & domini. Igitur imitatio debet eſſe

C prudens, & diſcreta. [Mei inquit.] ¶ Secundo dico, quod debet eſſe manens, & concreta, id eſt, ſolida, & completa. Et hoc oſtenditur in verbo ſubſtantiuo durabili, & permanſiuo cum dicitur. [Eſtote.] Epheſ.5. Eſtote imitatores Dei ſicut filij chariſſimi. Et bene dixit filij, quia filius magis realiter, quam quicquid aliud imitatur patrem. Cuius tamen contrarium aliquoties inuenitur in filiis monſtruoſis, qui ſcilicet pulchros, & bene formatos nullatenus imitantur parentes, ſicut de muliere, quæ peperit ſerpentem, & alia, quæ elephantem, dicit Plinius, etiam ſicut in fabulis poetarum, vbi dicitur, quod Ocyroe Ohironis, & Charictæ filia quamuis à principio fuerit in humanam effigiem per parentes figurata, finaliter tamen fuit in equam conuerſa. Item fingitur de Erychthonio Vulcani, & Mineruæ filio, ꝙ ſuperior pars corporis humanam ſpeciem prætendebat, ſed reliquam inſtar draconcopedis, id eſt, ſerpentis habebat. Item de ſociis Vlyſſis eſt fabula, quod per Circem fuerunt in varias beſtias, puta leones, ſues, vrſos, lupos, &c. mutati, ſicut ponunt Virg. & Ouidius. Sic verè dico, quod multæ ſunt filiæ, & filij, ſeu ſubditi, qui dici poſſunt merito monſtruoſi, quia ſcilicet quamuis ipſi habeant perfectiſſimos parentes, videlicet Deum, ſanctos, bonos doctores, & prælatos, qui ipſos habeant in moribus pulchros, & bene formatos producere, & bona exempla dando ſe ipſis imitabiles præſentare, ipſi tamẽ ipſos in nullo volunt imitari, ſed per diuerſa vitia in peccatores, & ſerpentinos homines transformari, quia quamuis in parte, id eſt in principio, & iuuentute ſint homines, ipſi tamen mutantur finaliter in equos, id eſt, in luxurioſos, in ſerpentes, id eſt, in malitioſos, in elephantes, id eſt, in ſuperbos, & alios peccatores. Vnde iſti non ſunt imitatores Dei ſicut filij chariſſimi, imo certe ſunt filij diaboli, ſicut filij peſſimi. Sap.2. Imitantur autem illum, ſcilicet diabolum, qui ſunt ex parte ipſius. Et 2.Paral. 21. dicitur de illo malo rege Ioram, quod ipſe fuit imitatus fornicationem domus Achab. Non ſic imitatio manens, & concreta. Eſtote inquit. Dic de iſto Eſtote, & de perſeuerantia ſicut ſupra in litera E. in es, &c. ſicut volueris. ¶ Tertiò dico, quod iſta D
imitatio debet eſſe feruens, & ſecreta. [Fratres] Fraternitas enim ſignat charitatem feruentem, & ſecretam, & amicitiam competentem, quia ſcilicet ille, qui bonos imitatur, debet hoc facere feruenter, & amoroſe ſine fictione, ſecrete verò, & occultè ſine propalatione. 1. Theſſ. 2. Vos enim imitatores facti eſtis fratres Eccleſiarum Dei: quæ ſunt in Iudæa. Dic ſi vis contra illos, qui non ex fraternitate vel amore imitantur bonos, ſed potius de timore, & neceſſitate. Dic etiam quomodo nomen fraternitatis importat & ſignat charitatem, ſicut ſupra de fratre in litera F. Sic igitur patet, quomodo boni imitantur bonos feruenter, manenter, & prudenter. Et ſic ſatis viſum eſt de imitatione bona & mala. Vide vbi exemplum, imago, ſimilitudo, ſicut, tanquam, velut, & in aliis titul. ſimilibus.

Imminere.

Nota, quod imminere idem eſt, quod in propinquo manere. Et ſic imminere idem eſt quod aliquid de propinquo emergere, inſiſtere vel inſtare. Vide igitur in aliis titulis ſynonymis. A

Immittere.

Nota, quod immittere idem eſt, quod aliquid in alium mittere. Et ſi de Deo agitur, dic & nota, quod ipſe immittit ſeu immitti permittit A

In { Iuſtos gratiæ dulcorem,
Beatos gloriæ decorem,
Iniuſtos culparum horrorem,
Damnatos pœnarum terrorem. }

Dico igitur, quod Deus in iuſtos mittit gratiam. Gen.3. Immiſit Dominus ſoporem in Adam. Et in Pſal. Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. ¶ Secundò dico, quod Deus in beatos immittit gloriam, vt quilibet beatus dicat illud Pſalm. Immiſit in os meum canticum nouum carmen Deo noſtro. ¶ Tertiò dico, quod Deus in iniuſtos immittit, id eſt, immitti permittit culpam. Exod. 8. Immittam in te omne genus muſcarum, id eſt, omne genus vitiorum. Muſcæ enim quæ inquietant carnem, ſignificant vitia, & tentationes, malos motus, & cogitationes, qui inquietant in mentem. Vnde de tali immiſſione culpæ poteſt dici illud 2. Reg.24. Immiſit Dominus peſtilentiam in Iſrael. Peſtilentia enim quæ eſt corruptio aeris, mortem introducens, ſignat corruptionem culpæ, quæ introducit finaliter mortem pœnæ. ¶ Quartò vero dico, quod Deus in damnatos immittit pœnam. Et certe

Pœnam { Timoris,
Terroris,
Stridoris,
Languoris,
Ardoris. }

In damnatos enim & peccatores immittitur à Domino timor concutiens. Eccl.36. Immitte timorem tuum Domine ſuper gentes, quæ non exquiſierunt te. ¶ Item terror, & crudelitas hoſtium malignorum recutiens. 4. Reg. 17. Immiſit Dominus in eos leones, qui interficiebant. In eos dico, qui ſcilicet nõ timebant Dominum vt dicitur ibidem. ¶ Item ſtridor diſcutiens Deu.32. Dentes beſtiarũ immittã in eos cum furore trahentium ſuper terram atq; ſerpentium. ¶ Item languor incutiens, ſcilicet languor infirmitatis, & famis. Ezech.14. Conteram virgã panis eius, & immittam in eum famẽ, & interficiam. ¶ Item ardor excutiens, ſcilicet omnẽ fortitudinem, & virtutẽ. Ezech.39. Immitte ignem in Magog, & in his, qui habitant in inſulis. Vide alia in titulo mittere.

A **Immolare.** Nota, quod immolare idem eſt, quod aliquid ꝑ ſacrificio Deo offerre. Et ſignat præcipuè oblationem, & ſacrificium bonorum, quia ſicut dicitur in Pſalm. Sacrificium Deo, ſpiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum, &c. poſſumus notare, quod ſicut antiquitus Deo immolabantur, carnes, panes, boues, oues, hœdi, vituli, hirci. Sic moraliter accipiendo nos debemus Deo offerre carnes noſtras, ipſas per pœnitentiam affligendo, panes noſtræ temporalis facultatis, ipſam pro Deo pauperibus erogando, boues, id eſt, fortitudines noſtrorum laborum, ipſos in eius ſeruitio impendendo: oues, id eſt, manſuetudinem noſtræ ſimplicitatis, ipſam ad eum referendo, hœdos & vitulos, id eſt, lætitiam noſtram, ad laudem ipſius ordinando, hircos etiam, id eſt, fœtorem peccatorum noſtrorum, ipſa ne coram ipſo fœteant cum igne pœnitentiæ comburendo. Iſtæ enim ſunt quædam ſpirituales victimæ, quæ
B in altari cordis noſtri debent Deo ſpecialiter immolari. ¶ Offerentur igitur &

Immolentur Deo {
Carnes noſtræ corporalitatis,
Panis noſtræ temporalitatis,
Boues noſtræ fortitudinis,
Oues noſtræ manſuetudinis,
Hœdi & vituli noſtræ iocunditatis,
Hirci noſtræ iniquitatis.

De immolatione enim carnis dicitur Oſeæ 9. Immolabunt carnes, & comedent. ¶ De panibus fit mentio Num. 6. ¶ De bobus verò, & ouibus dicitur 3. Reg. 8. Immolabant oues, & boues. ¶ De hœdo dicitur Exod. 12. Immolabit eum, ſcilicet hœdum vniuerſa multitudo filiorum Iſrael. ¶ De vitulo autem dicitur Leuit. 1. Immolabit vitulum coram Domino. ¶ De hirco autem emiſſario fit mentio Leu. 16. Et breuiter de qualibet immolatione ſpirituali poteſt dici illud Pſalm. Immola Deo ſacrificium laudis, & redde altiſſimo vota tua. Sed ꝑ certo chariſſimi, peccatores non ſic, quia ſicut dicitur Deuter. 32. Ipſi immolauerunt dæmoniis, & non Deo, diis, quos ignorabant. ¶ Peccatores enim immolant diabolo, videlicet

Carnes ſuæ carnalitatis, per gaſtrimargiam,
Panes ſuæ facultatis, per auaritiam,
Boues ſuæ fortitudinis, per ſuperbiam,
Oues ſuæ ſimplicitatis, per hypocriticam malitiam,
Vitulos ſuæ iocunditatis, per inanem gloriam,
Hircos ſuę iniquitatis, per luxurię fœtorem, & infamiam.

Vnde dicitur Oſeæ 11. Baalim immolabant, & dæmoniis ſacrificabant.
C ¶ Et aduerte, quod ſicut antiquitus gentiles immolabant diuerſis dæmoniis, ſic hodie multi ſunt, qui ſeipſos immolant, & dedicant diuerſis vitiis. Quidam enim immolant ſe ventri per gulam, & gaſtrimargiam, non ceſſant enim immolare noua fercula ſicut noua ſacrificia. Iſte eſt enim Deus Baal, qui interpretatur deuorator. Quia ſcilicet venter talium ſatiari, ſeu contentari non poteſt. Daniel. 14. Nunquid tibi videtur Bel Deus viuens? an vero non vides quantum bibat, & comedat quotidie?
D ¶ Item quidam ſe immolant mundo per auaritiam, ſicut ſunt illi, qui ex toto ſe dant negotiis, & lucris, & ambitionibus. Iſti enim ſunt, de quibus dicit Senec. quod vbique ſunt præterquam ſecum, quia cum de aliorum negotiis ſæpiſſime tractant, de ſuo nunquam. Et tamen alibi dicit, quod nuſquam eſt qui vbiq; eſt. Iſti ſunt illi de quibus dicitur in Pſalm. Quod immolauerunt filios ſuos, & filias ſuas dæmoniis. Quia reuera filios ſuos, & filias cogitatus, affectus, & actus iſti ſolent in ſeruitio dæmonum occultare, & de Dei ſeruitio non curare, & ſic eos dæmoniis ſpiritualiter immolare. Quod etiam ad literam verificatur ſæpiſſime de filiis, & filiabus naturalibus, quia ſcilicet mundani ipſos mundi lucris, & negotiis dedicant, & ſic occaſionaliter ipſos dæmoniis immolant Ezech. 16. Tuliſti filios tuos, & filias tuas quos
E genuiſti, & immolaſti eos ad deuorandum. ¶ Item quidam immolant ſe diabolo per ſuperbiam, & iſti ſunt illi, qui pompis, ludibriis, & vanitatibus ſũt dediti, & in altum præ aliis eleuati, de quibus dicitur 3. Reg. 12. Adhuc populus immolabat, & adolebat
F in excelſis. ¶ Item ſunt aliqui, qui immolant ſe diabolo per ſimulationem deceptoriam. Et iſti ſunt hypocritæ, qui ſub ouina ſpecie, & ſimplicitate offerunt Domino in populi conſpectu, non veram, firmam, & exiſtentem, ſed falſam, debilem, & apparentem orationem, deuotionem, & ſanctitatem, de quibus dicitur Malach. 1. Maledictus, qui immolat debile Domino. Quid vero poteſt Domino debilius immolari, quam ſacrificium apparens &
G non exiſtens? & illud eſt (vt dixi) hypocritarum ſimulatio. ¶ Alij immolant ſe diabolo per inanem gloriam. Iſti ſunt, qui omnia opera ſua cum inſigni magnificentia, & apparatu faciunt, vt populi laudibus extollantur, qui dant eleemoſynas, magis ad ſui rumorem, quam pauperum fauorem, qui ædificant aras, & oratoria magis ad propriam, quam ad Dei gloriam qui efferũt munera magis, vt à videntibus laudentur, quam vt Deo reconcilientur. De quibus dicitur Nehem. 12. Immolauerunt in die illa victimas magnas, & lætati ſunt, &c. ¶ Alij immolant ſe veneri, per H
luxuriæ fœtorem, & infamiam. Iſti ſunt, qui totum animũ ſuum, & corpus, impudicarum mulierum imperio manciparũt, de quibus dicitur Abacuc 1. Immolauit ſagenæ ſuæ, & ſacrificauit reti ſuo, Sagenæ, id eſt, mulieri impudicæ. Eccl. 7. Mulier laqueus venatorum, & ſagena cor eius. Venatorum dico, id eſt, amatorum. Non ſic chariſſimi, ſed immolemus Deo victimas ſpirituales, ſcilicet turturem, & columbam, qui ſemper gemunt, id eſt, dolorem, & planctum contritionis, immolemus paſſerem garrulum, ſicut ſcilicet fiebat in curatione leproſi, id eſt, ſonitum laudis, & confeſſionis. Immolemus phaſe, id eſt, tranſitum Domini, id eſt, imitationem virtuoſæ conuerſationis. Et immolemus ſibi ſanguinem, id eſt, dulcorem deuotionis, & compaſſionis, vt ſic quilibet dicat illud Pſal. Immolaui in tabernaculo eius hoſtiam vociferationis, cantabo & pſalmum dicam Domino, &c. Vide vbi hoſtia, victima, & ſacrificium.

Impedire. Nota, quod cum impedimentum poſſit accipi in bono, & in malo ſignificato, vtpote, quia A
homo poteſt impediri facere bonum, & facere malum, & ſic primum impedimentum eſt malum, ſecundum vero bonum, dicere poſſum, quod triplex eſt malum impedimentum videlicet culpæ, fortunæ, & miſeriæ æternæ. Nam

Impeditur quis {
Peccatorum vinculis ligatus,
Terrenorum poculis lactatus,
Tormentorum iaculis proſtratus.

Iſta enim ſunt tria impedimenta, quę in præſenti impediunt gratiam, & virtutem, & in futuro gloriam, & ſalutem. Et primò dicamus aliquid de impedimento peccatorum, ſeu vitiorum. Sicut enim videmus, quod infirmitates interiores impediunt actus, & opera membrorum naturalium, & virtutum, ſicut patet de corde, cerebro, pulmone, & ſimilibus, quæ ſæpiſſime per malos humores, & infirmitates intrinſecas taliter à ſuis operationib. impediuntur, ꝙ ceſſante motu vitali, naturali, & animali, anima ſuffocatur, ſic verè dico, ꝙ membra principalia animæ, quæ ſunt

Cor, Cerebrũ, Pulmo, } id eſt, fons { caloris, ſenſuum, ſpiritualium, } hæc eſt { charitas, fides, ſpes.

Aliquando impediuntur, & à ſuis bonis actibus retardantur. Infirmitates enim vitiorum quando in interioribus animæ abundant talia ſolent impedire & mortem ſpiritualem, & æternam in homine generare, & ſpiritualiter animam ſuffocare. Nam

Impeditur { fides, ſpes, charitas } per { errorem, timorem, inuidiam, & liuorem.

De impedimento fidei, quod fit per errorem, dicitur Gal. 5. Quis vos impediuit veritati non obedire? perſuaſio hæc non eſt ex eo, qui vocat vos. De impedimento ſpei, quod fit per timorem ſeu terrorem, poſſunt dicere ſic impediti illud 1. ad Theſſal. 2. Impediuit nos ſatanas, quæ eſt enim noſtra ſpes, aut gaudium aut corona gloriæ? De impedimento verò charitatis, quod fit per liuorem, id eſt, per iram, inuidiam, & ſtridorem, poteſt dici illud Eccl. 46. Impeditus eſt ſol, & vna dies facta eſt quaſi duorum. Quia pro certo quando ſol fons caloris per inuidiam in animo præpeditur, tunc vna dies alienæ proſperitatis, & claritatis in duos conuertitur, in quantum per diſplicentiam vnum alienum bonum duo eſſe videntur. Sic igitur patet, quod ſunt impedimenta culpæ ſeu vitiorum. 2. Eſdræ 5. Gentes autem impediuerunt, ne conſummaretur ædificium. Gentes enim, id eſt, ſine lege viuentes, ſunt vitia, quæ ſine fræno legis habitant in peccatore, & in ipſo impediunt omne bonum. ¶ Secundo dico, quod ſunt impe- B
dimenta fortunæ ſeu terrenorum. Bona enim fortunæ ſiue ſint diuitiæ, ſiue delitiæ, ſiue ſcientiæ, ſiue pulchritudo, ſiue fortitudo, ſiue fauores, ſiue honores, nihil aliud ſunt, quam quædam impedimenta, ne homo perueniat ad ſalutem. Nautæ enim impediuntur in mari, ne ſcilicet applicent ad portũ optatum quandoque flatibus aurarum, quandoque fluctibus vndarum, quandoque rupibus petrarum, quandoq; viribus ſtellarum, quandoque motibus beluarum, quandoque arenarum, quandoque vocibus Sirenarum, quandoque voraginibus cauernarum. Explica de ſingulis, & potiſſime de ſtella Helena, quæ ſecundum Plin. & Solinum, ſydus eſt terrificum, & nauigantibus contrarium, eius enim fulgor, & apparentia nauigia ſubmergit. In hiſtoria enim Romana, quã ſcripſit Paulus Diaconus Caſſine. Legitur de quodam rege Vandalorum, qui cum maximo exercitu nauigabat de Aphrica cõtra Romam, qui obuiam habuit vitulum maximum, quo territus retroceſſit. Sed antequam poſſet ad patriam reuenire, periit cum exercitu vniuerſo. Sic vere dico, quod homo, qui nauigat ad æterna, & per mare huius vitæ fluctuat, & transfretat, bonis fortunæ diuerſimodè impeditur. Gal. 5. Currebatis bene, quis vos impediuit? & certe reſponderi poteſt, quod ſpirituales curſores impediuntur

Auris & flatibus mundani fauoris,

Vndis & fluctibus carnalis dulcoris,
Petris & rupibus inanis honoris,
Stellis & ſenſibus terreni ſplendoris, id eſt, ſcientiæ mundialis.

¶ Item pro certo ipſos impediunt monſtra, vel beluæ tyrannici fluctus, arenæ vel loca temporalis fructus, id eſt, diuitiarum, voces ſuperfluæ muliebris ductus ſeu cantus, voragines aſſiduæ mœroris, & luctus, id eſt, triſtitia ſeu timor. Iſta enim omnia impediunt hominem ne perueniat ad portũ ſalutis. 2. Reg. 18. Quid impedit ſi ego curram? Et allega ſi vis quomodo curſor impeditur propter pondus, exemplo Dauid, qui armatus armis Saulis impediebatur magis, quam iuuabatur. 1. Reg. 17. Tortuca etiam maris impeditur ſe profundare in aqua maris propter leuitatem corticis vel cutis, quæ ſcilicet ſemper cogit eam ſupernatare, aut forte ſupernatat propter amplitudinem clypei, quem habet in dorſo ad latitudinem quinq; cubitorum, & ſic videns eam aquila ipſam ſolet rapere, & vorare, ſicut dicit liber rerum. Et ſic igitur aliqua ſunt, quæ impediuntur à ponderoſitate, aliqua à leuitate. Sic verè quoſdam ne ſaluentur impedit ponderoſitas terrenorum, quoſdam verò ſuperba leuitas animorum, quæ ſcilicet ipſos facit ſuperficiem, id eſt, altos honores appetere nec eos patitur ſe in aquis lacrymoſæ amaritudinis profundare, quapropter neceſſe eſt eos aquilarum infernalium cibos eſſe. 1. Machab. 9. Impedita ſunt opera Alchimi. Patet igitur, quod ſunt impedi-
C menta fortunæ ſeu terrenorum. ¶ Tertiò dico, quod ſunt impedimenta miſeriæ ſeu tormentorum, id eſt, pœnæ, & damnationis æternæ. Nam ſicut in matrimonio, vel contracto, vel contrahendo ſunt quædam impedimenta temporalia, quædam perpetua, ſed temporalia non dirimunt matrimonium; quia poſſunt ceſſare, perpetua vero, quæ nunquam ſunt ceſſatura ipſum dirimunt, & diſſoluunt, ſic verè dico, ꝙ matrimonium Dei, & animæ, quod fit per gratiam in præſenti, & per gloriam in futuro, quandoq; impeditur temporaliter, vtpote quando homo mortaliter peccat in hac vita. Sed certe iſtud impedimentum non dirimit ex toto matrimonium, quia ſc. licet adhuc remanet ſpes, & fides, & adhuc poteſt huiuſmodi impedimentum per pœnitentiam amoueri. Quando vero impeditur æternaliter, hoc eſt, quãdo homo moritur in peccato mortali, & quando ad pœnam perpetuam condemnatur, quia ex tunc nulla eſt ſpes, quod hoc matrimonium reparetur, imo neceſſe eſt, quod Deus & anima perpetuo ſeparentur, & quod anima impedimento mortis æternæ perpetuo ſubmergatur. Vnde de diuitibus ad infernum deſcendentibus, dicit Dominus in Pſalm. Quod ira Dei aſcendit ſuper eos, & occidit pingues eorum, & electos Iſrael impediuit. Sed de beatis, & ſanctis, qui ſcilicet nullo impedimento culpæ fortunæ vel miſeriæ detinentur poteſt dici illud Sap 19. Terra arida apparuit, & in mari rubro via ſine impedimento. Sic igitur patet
D quomodo impedimentum poteſt ſumi in malo. ¶ Sed adhuc dico, quod ſumi poteſt in bono, hoc eſt, quando homo impeditur facere malum. Nilus enim impeditur omni anno fluere, & intrare mare per tres menſes, & ſic redundans totam terram Ægypti irrigat, & fœcundat, qui ſi non impediretur, ſed ſemper fluere libere permitteret tota terra Ægypti cum de cœlo non habeat pluuiam, in arenam, & puluerem verteretur. Et ponunt Philoſophi tres cauſas huius refluxus, & impedimenti iſtius curſus in mare. Dicũt enim quod iſtud eſt aut propter arenarũ cumulos, quæ in oſtiis Nili congregatæ impediunt ingreſſum, aut propter ventos contrarios aquas retroducere, & vlterius non fluere compellentes, aut propter fortiſſimos ſolis, & ſtellarum radios ſuper fontem, niſi in Æthiopia deſcendentes, & aquas fortiter attrahentes, & eas ſurſum ligantes, & ne fluant retinentes, ſicut ponunt Hier. Senec. Plin. & Solinus. Sic vere dico, quod homo quãdoque impeditur, & retardatur ne defluat in mare, id eſt, in amaritudinem vitiorum triplici impedimento, quia certe quandoque impeditur per arenam, quæ eſt puluerea, & ponderoſa, id eſt, per pondus diuini timoris, & per puluerem conſideratæ mortis, & futuræ aſperitatis infernalis doloris. Quandoque impeditur per flatus exteriorum tribulationum, & temporalium vexationum. Quandoque verò impeditur per radios ſolis, & ſtellarum, id eſt, per gratiam Chriſti, & ſanctorum. Arena enim, id eſt, mortis, & inferni conſideratio iſtos ne defluant per vana deſideria ſolet infra proprias ripas, hoc eſt, infra Dei mandatorum limites continere. Flatus oppoſitarum tribulationum ſolet eos diſcutere, & a ſuis malis voluntatibus repellere, & ad redeundum ad cor ſuũ cum quadam violentia compellere vel arctare. Radij verò diuinæ gratiæ ſolent tales ſurſum attrahere, & amore Dei & terrenorũ calefacere, & ſic ne in peccata defluant retinere. Quo fluxu taliter impedito, ſæpe fit, quod talis fluuius, id eſt, talis homo in gratiis ſcientiis, & virtutibus eleuatur, & creſcit, ita quod per ipſum tota patria irrigatur, & vireſcit, vegetatur, fœcundatur, & proficit. Pſalm. Torrentes inundauerunt. Et alibi. Statuit aquas quaſi in vtre, & eduxit eos in nube diei. Et tota nocte in illuminatione ignis, ac ſi dicat. Quãdo aquæ gratiæ, & ſcientiæ in talib. fluuiis ſtatuuntur, & ex cauſis prædictis congregantur, & cumulantur ibidem, tunc alij per ipſos ad modum nubis irrigantur. & ad modum luminis illuſtrantur, & ad modum ignis etiam inflammantur. Vnde poteſt dici illud prædictum Eccl. 46. Impeditus eſt ſol, & facta eſt vna dies quaſi duorum. Iſta igitur ſunt vtilia impedimenta, quæ ſcilicet redundant in vtilia munimenta, & in aliorum proficua documenta. Ad quod facit illud quod ſcribitur 2. Machab. 6. Etenim multo tempore non ſinere peccatoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim vltiones adhibere, magni beneficij eſt iudicium. q. d. Impedire malos in malis propoſitis, & deſideriis ſuis magnum eſt beneficium ſuum cum inde ſiant vt plurimum meliores Pſalm. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.

Impenſa. Impendere.

Nota, quod impendere idem eſt quod in alium A
aliquid pendere. Et expendere idem eſt, quod aliquid extra dare ſeu pendere. Nam pendo, pendis, idem eſt, quod Do, das. De expenſis igitur nota, quod ſecundum quod ſunt bona temporalia, & ſpiritualia, diſtinguendum eſt de expenſis temporalibus & ſpiritualibus. Et primo quidem aliquid dicatur de expenſis temporalibus. Et ſic notabo quod inueniuntur, videlicet

Expenſæ { Diminutæ, / Inſtitutæ, / Præſtitutæ, } quæ ſunt { auarorum, / diſcretorum, / fatuorum,

Nam chariſſimi ſicut ad ſenſum patet,

Auarus / Sapiens / Fatuus } expendit { minus quam debeat, / ſicut deceat, / vltra quam liceat.

Primo igitur dico, quod ſunt expenſæ hominum auarorum, & iſtæ pro certo ſemper ſunt diminutæ. Nunquam enim volunt, vel audent expendere, ad ſufficientiam, quia ſemper timent, ꝙ diminuantur, aut deficiant bona ſua. Iſtis autem contingit ſicut ſtagnis, in quibus fit calceata de lapide vel de terra ad retinendum aquam, vt ſcilicet ipſum ſtagnum impleatur ad ſummum. Quia reuera niſi ibidem relinquatur aliqua via vel apertura per quam aqua continuè exeat ſicut intrat, neceſſe eſt, quod pondus aquæ retentæ, & non euacuatæ calceatam deſtruat, atque rumpat, & quod aqua, quæ diu ſeruata fuerat, & retenta, vna hora defluat, & recedat. Quia proculdubio tales auari, qui calceata, & retiaculo auaritiæ modica hora infra concauitates ſuas, id eſt, in arcis, ſolariis & cellariis ſuis volunt omnia retinere, & ſemper aliunde lucrari, & recipere, nec tamen aliquid exterius diffundere vel expendere, multoties per interiores familiares, vel per exteriores raptores, vel ſaltem per poſteriores mortem, & dæmones inuaduntur, ita quod nullo ſuffragante tenaculo vel clauſura omnia diſperguntur, & quæ diu ſeruata nec debite expenſa fuerant, hora modica rapiuntur, & ad alienum dominium transferuntur. Apoc. 18. Vna hora deſtitutæ ſunt tantæ diuitiæ. De quo illud Eccleſ. 4. Vnus eſt, & ſecundum non habet, nec tamen ſatiantur oculi eius diuitiis, &c. Et Eccleſ. 14. Qui aceruat ex animo ſuo iniuſte aliis congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur. Et Eccl. 6. dicitur. Vir inquit, cui Deus dedit diuitias, ſubſtantiam, & honorem, & nihil deeſt animæ ſuæ ex omnibus, quæ deſiderat nec tribuit ei Deus poteſtatem, vt comedat ex eo, ſed homo extraneus vorabit illud. Sequitur. De hoc ego pronuntio, ꝙ melior ſit abortiuus. Fruſtra enim viuit, & pergit ad tenebras, & obliuione delebitur nomen eius. Talibus igitur poteſt dici illud Eſaiæ 55. Quare appenditis argentum veſtrum non in panibus, & laborem veſtrum non in ſaturitate? Sequitur. Comedite bonum, & delectabitur in craſſitudine anima veſtra. Iſtæ ſunt igitur expenſæ, ſeu impenſæ hominum auarorum. ¶ Secundo di- B
co, quod inueniuntur expenſę hominum diſcretorum. Viri enim moderati, & diſcreti, nec diminutè, nec ſuperfluè ſolent expendere, ſed expendendo moderamen, & regulam obſeruare. De natura enim fontis eſt, quod prius ab occultis venis aquam recipiat, qua ſcilicet ſuam concauitatem impleat, quã aquam exterius deriuet aut emittat. Quando autem plenus fuerit, tunc ſolet per riuos aquas quotidie receptas emittere, & nihil de ſuperfluo retinere, & quantum aliunde recipit, ſolet aliis exterius deriuare. Sic vere prudens homo antequam incipiat emittere, vel expendere, debet ante omnia lucrando, vel alias licite acquirendo aliunde recipere, & haurire. Cum vero ad ſufficientiam plenus, & ditatus fuerit, tunc quicquid de quotidianis prouentibus oritur, debet liberaliter erogare. Exemplo Dauid, & Salomonis, de quibus ſcribitur, quod antequã templum inciperent, impenſas præparauerunt, & tunc templum fecerunt, & compleuerunt. Vnde 1. Par. 22. dicit Dauid. Ligna & lapides præparaui ad vniuerſa impendia. Et ibidem. Ecce ego in paupertate mea præparaui impenſas domus Domini. De Salomone verò legitur, 2. Paral. 8. Impenſas paratas habuit Salomon. Et Luc. 14. dicitur de illo, qui turrẽ volebat ædificare, ꝙ ante omnia ſedens computat ſi habeat

habeat ad perficiendum, ne postquam cœperit ædificare, & nõ potuerit cõsummare, omnes qui viderint incipiant ei illudere. Sunt igitur, & inueniuntur expensæ hominum discretorum.

C ¶ Tertio dico, quod inueniuntur expensæ hominum fatuorum seu prodigorum. Et isti sunt illi, qui sine discreto moderamine supra & vltra vires expendunt omnia bona sua, quæ cum sint consumpta, tunc etiam quandoq; quod est deterius expendunt aliena. Istis accidit sicut nubi, quæ quandoque simul, & impetuose pluit, & diffundit aquam suam ita quod quasi subito illa nubes, quæ erat grauis, & onerosa, aquis omnibus vacuatur, leuisq; & vacua efficitur, & per ventos vndiq; agitatur. Terra etiã adiacens, quæ tantũ pondus aquæ sustinuit, amplius inde læditur quam iuuatur. Sic vere multi sunt, qui totum humorem suum, & omnes diuitias suas simul, & supflue expendere, & nihil sibi penitus solent retinere, quapropter necesse est eos per paupertatem vacuos fieri & tandem vagos, & pauperes vento vanitatis impelli, exemplo templi Belis, de quo dicitur Da.14. quod impendebantur per singulos dies similæ artabæ duodecim, &c. Vide de hoc alibi, & applica potissime contra expensas superfluas quorundam prælatorum, & clericorum. Isti tamen deberent aduertere, quod natura bene disposita, nunquam solet expendere, hoc est, emittere vel eiicere necessaria, sed solum superfluentia, nec supra vires, imo secundum vires. Sic nec isti deberent 1. Esdr. 2 Secundum vires suas dederunt impensas. Sic igitur patet, quod sunt expensæ prodigorum, discretorum, & auarorum. Vide in titulis dare, & donare.

A **Imperare. Imperium.** Imperator, vide supra de domino, & infra de rege, & regno, de præcepto, & de mandato. Imperium n. accipitur pro mandato, pro iurisdictione, & pro dominio. Vnde ad Titum 2. Loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio, nemo te contemnat. Et Nu.9. dicitur. Ad imperium domini proficiscebantur, & ad imperium domini figebant tentoria. ¶ Item accipitur pro regni seu territorii dimensione. Et sic sumitur Esaiæ 9. Multiplicabitur eius imperium, & pacis eius non erit finis. Accipitur igitur imperium, pro præcepto siue pro regno, & imperare pro mandare seu pro regnare. Vnde Prouer 8. Per me reges regnãt, & principes imperant. Posset igitur distingui quadruplex imperiũ s. tẽporale, internale, spirituale, supernaturale. Primum est imperium terrenæ iurisdictionis, secundum est imperium mentalis dominationis, tertium est imperium ecclesiasticæ sublimationis, quartum est imperium supernæ gubernationis. ¶ Primo igitur dico, quod est imperium, quod gubernatur aduersitatibus, & istud est imperium mundi, vbi nõ est pax seu consolatio aliqualis. Istud enim non durat, quia per mortem statim deponitur. Vnde 2. Paralipo. 15. Maacham matrem Asa regis ex augusto deposuit imperio. Et istud est imperium, quod oliua legitur refutasse, quando sc. aliæ arbores dixerunt ei. Impera nobis, sicut legitur Iudicum 9. Quia s. oliua, id est, viri sancti, non quærunt, non ambiunt imperium huius

B mundi, imo etiam ipsum repudiant & contemnunt. ¶ Secundo dico, quod est vnum imperium, quod dotatur morum prouentibus. Et istud est impium mentis humanæ in quo s. ratio debet imperare, & omnes aliæ potentiæ debent obedire, seruire & obtemperare. Et istud est regimen, & imperium animæ, vbi sci. sapiens dominabitur astris, & vbi homo imperat sibiipsi, & vbi ratio imperat passionibus carnis, & mentis. Vnde Sen. epistola 34. Imperare sibi maximum est imperium. Et idem in Prouerb. dicit Vis habere honorem, et magnum imperium: impera tibi. Et re vera imperare passionibus propriis magnum imperium est. Quia etiam teste sacra scriptura, qui dominatur animo suo, melior est expugnatore vrbium. Vnde Aug. de ciui. Dei lib. 19. c. 30. Seruiens Deo animus recte imperat corpori, in quo ipse animus rationi subditus, recta ratio imperet libidini, et cæteris vitiis. Aduerte tamen, quod in mentibus multorum inuenitur hodie istud imperium multipliciter dissipatum, quia sc. in ipsis nec animus seruit Deo, nec passiones, et affectus seruiunt rationi, quinimo proh dolor, imperator ratio seruit, et exulat, sensualitas vero cum passionibus, et affectibus imperat, atque regnat, vt sic cuilibet tali dicatur illud, quod dictum est Salomoni Eccl. 47. Collegisti quasi orichalcum aurum, et vt plumbum complesti argentum, inclinasti fœmora tua mulieribus. Potestatem habuisti in corpore tuo, dedisti maculam in gloria tua. Prophanasti semen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos et in cæteris stultitiam tuam, vt faceres imperium bipartitum, et ex Ephren (alias Ephraim) imperare imperium durũ. Hic n. supponit scriptura quod propter auaritiam, & libidinem, et alia vitia Salomonis, regnum et imperium Israel fuit diuisum, ita quod Ieroboam, qui erat de Tribu Ephraim, ibidem regnet cum Roboam sicut aperte patet 3. Reg. 11. in quo certe figuraliter ostenditur, quod cum quis vitiis subiicitur, et repletur, necesse est, quod mentis eius imperium diuidatur, et quod ibidem extranei, id est, passiones, et mali impetus dominentur, et quod semen bonorum effectuum prophanetur. Et quod sub duce motuum irrationabilium, imperium mẽtis exulet, & grauetur, vt sic dicatur cuilibet tali illud Tob. 2. Vix effugisti mortis imperiũ. Non sic, sed imperet Deus animo seu rationi, animus corpori, corpus mundo, vt scilicet animus sanctus petat, et dicat domino illud Psal. Da imperium puero tuo, et saluum fac filiũ ancillæ tuæ. De quo Augu. vbi supra c. 26. Hæc in vnoquoque iustitia est, vt Deus homini, animus corpori, ratio autem vitiis repugnantibus imperet, vel subigendo, vel resistendo, vt et ab ipso Deo petatur, et meritorum gratia, et peccatorum venia. Patet igitur, quod est imperium quod firmatur morum prouentibus.

C ¶ Tertio dico, quod est imperium, quod præfertur regnis, et gentibus. Et istud est imperium, et iurisdictio ecclesiastica, quæ de salute animarum principaliter habet tractare. Istud est enim imperium, quod debet esse

Quantum ad { præsides sanctissimum, / mandata iustissimum, / humiles dulcissimum, / proteruos durissimum. }

Ista est enim veritas quod bonus prælatus vel spiritualis imperator debet esse sanctissimus in conuersando, vt scilicet sit in viuendo regula vitæ, et morum. Nam vt dicit Seneca in Prouer. Omnes æquo animo parent vbi boni imperant. Item iustissimus in iudicando. Nihil enim valet imperium sine iustitia, quia alias non est imperium, sed latrocinium. Vnde Esa. 45. Igitur in domino dicet, meæ sunt iustitiæ, et imperium. Item dulcissimus in remittendo seu indulgendo. Melius enim boni obtemperant, quando prælati benigniter regnant, et imperant. Exemplum de Roboam filio Salomonis, cui dixit populus Minue paululum de imperio patris, et seruiemus tibi. Quod quia facere noluit, sed minas, et dura verba respõdit, ideo maiorem partem regni perdidit, sicut dicitur 3. Reg. 12. Vnde contra tales crudeliter imperantes, et benignitatem facere nescientes dicitur illud Ezec. 34. Cum austeritate, et potentia imperabatis eis, et dispersæ sunt oues meæ. Item debet esse loco, et tempore durissimus scilicet contra proteruos, et malos. Quia scilic. multum decet principem vel prælatum imperio se loqui, et agere, et facere se timeri. Vnde Apostolus docet Titum 2. Loquere, et exhortare, et argue cum omni imperio, nemo te contemnat. Istud est igitur imperium quod præfertur regnis, et gentibus.

D ¶ Quarto dico, quod est vnum imperium, quod regitur æternis legibus. Et istud est imperium ipsius Dei, qui sc. creaturis imperat vniuersis. Quia sicut dicitur Apocalyp. 1. Christus fecit nos regnum, et sacerdotes Deo, et patri suo. Ipsi gloria et imperium in sæcula sæculorum Amen, etc. Vide vbi regnum, dominari, prælatus, et similia.

A **Impetus.** Nota, quod in scriptura dicitur de quodã impetu virtuoso, de quodam impetu vitioso, de quodam impetu doloroso. Impetus enim signat celeritatem, velocitatem, subitam et præcipuam motionem, citam et irretardabilem actionem. ¶ Primo igitur dico, quod est quidam impetus commendabilis. Et iste signat agilitatem, et promptitudinem virtuosam, quam habet aliquis ad bona opera facienda. Et ideo quilibet talis dicitur Cant. 4. Fons hortorum, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de libano. Vide istam auctoritatem diuisam, et prosecutam supra de fonte. Et ideo tales sic virtualiter, et spiritualiter impetuosi figurantur in illis sanctis animalibus Ezech. 1. de quibus dicitur, quod vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur. Impetus enim spiritus signat meatum gratiæ diuinæ, quæ subito, et sine delatione vbi vult influit, atque spirat. Nescit enim tarda molimina Spiritus sancti gratia. Vnde in ps. dicitur. Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Et ista est igitur impetuositas commendabilis.

B ¶ Secundo dico, quod est vna impetuositas detestabilis. Et ista est illa, qua stulti, et mali impetuose et sine deliberatione faciunt facta sua. Mali enim et maxime iracundi, et superbi, similes sunt leopardo, et leoni, qui valde sunt impetuosi et præcipites ad sanguinem, et ad prædam. Sic isti ad nequitiam, et ad culpam, et maxime ad iracundiam, sæuitiam et vindictam. Et ideo de superbo Nabuchodonosor et de exercitu eius, et de violentia eorum dicitur Esa. 5 Rotæ eius quasi impetus tempestatis. Et ideo sicut tales impetuose, et sine deliberatione faciunt facta sua, sic pro certo cito, et cum impetu deficit vita sua, et accelerat pœna sua. Sicut habemus de Antiocho, qui impetuose currebat de montibus ad occisionem Iudæorum, quem impetu euntem contingit de curru cadere, et tam mira

biliter, quam miserabiliter in montibus vitam finire. Ad quod facit figura de porcis, in quos dæmones intrauerunt, sicut dicitur Marci 5. quorum grex magno impetu præcipitatus est in mare. Quia vere illi, quos dæmones inhabitant per peccatum, cum impetu, & festinatione præcipitãtur, & pereunt per mortis amaritudinem, & infernum. Et ideo talis talium violentia, & impetus non debet à nobis timeri, sed magis vsque ad tempus in patientia sustineri, cum cito, & cum impetu debeat terminari. Vnde 1. Macchabeor. 4. Impetum eorum ne timueritis, mementote quomodo salui facti sunt patres vestri. Ista est igitur impetuositas detestabilis.

C ¶ Tertio dico, quod est vna impetuositas formidabilis: Et ista est violentia mortis æternæ, de qua Apoc. 18. dicitur, quod quidam Angelus fortis, i. Christus misit lapidem molarem, id est, insensibiles peccatores, in mare i. in amaritudinem infernalem dicens. Hoc impetu mittetur Babylon, & vltra non inuenietur, &c. Vide supra de festinatione, & de cito, & celeritate, & infra de subito, & velocitate.

A **Impius.** Nota, quod impius idem est, quod iniquus, crudelis, peccator, & tyrannus. Quamuis enim impius, possit significare quemlibet peccatorem, proprie tamen signat illos, qui sunt sine pietate. Et sic dicitur impius ab In quod est sine, & pietas, quasi sine pietate. Impius igitur idem est quod crudelis. Nam sicut crudelis diceretur, qui propriam vxorem, proprium filium, propriosque seruos gladio iugularet, vel in manibus hostium captiuos daret, sic charissimi, peccator, qui vxorem suam i. animam suam, filium, id est, animum, seruum i. sensus corporis, & animæ potentias gladio peccati occidit, & ipsas in manibus hostium i. dæmonum obligat atq; tradit, crudelis & impius potest dici, vt de talibus dicatur illud 2. Reg. 4. Homines impii interfecerunt virum innoxium in domo sua. ¶ Impietas igitur accipitur pro sæuitia, & crudelitate, & pro nequitia, & iniquitate. Impietas enim crudelitatis regnat in malis superioribus: Isti enim crudeliter, & impie solent erga subditos se habere. Generalis enim est regula, quod omnes aues prædales suis pullis, & filiis sunt impiæ, & crudeles Sicut patet in aquilis, quæ proprios filios solent percutere, & vnguibus pũgere, & eis nutrimentum subtrahere, & ad exeundum nidum compellere exire, sicut dicit Aristotel. Sic vere mali, & iniqui principes, & prælati, officiales, iudices & balliui, & etiam mali vsurarii, & tyranni. Tales enim filiis suis, id est, subditis pauperibus simplicibus, & minoribus sunt impii crudeles pariter, & iniqui. Istos n. vnguibus suæ rapacitatis excoriãt per rapinam, vsuram & vexationem, ipsis nutrimenta suorum bonorum tẽporalium subtrahũt per multiplicem exactionem, ipsos etiam finaliter de nidis, domibus & possessionibus eiiciunt per exhęredationem. De tali impietate conqueritur scriptura Abac. 1. dirigens ad Deum verba sua. Quare (inquit) taces deuorante impio iustiorem se: & facies hominis sicut pisces maris, & quasi reptilia non habentia ducem. Et dicitur in eodem capitulo. Impius præualet aduersus iustum, propter hoc egreditur iudicium peruersum. Et aduerte, quod sicut tales aues impiæ, & rapaces solent altius volare, clarius videre, & in plumis præ cæteris auibus abundare, sic vere tales impii solent altius volare, per status eminentiam, quia scil. ascendunt præcæteris ad altas dignitates, & officia Ps. Vidi impium superexaltatum, & eleuatum supra cedros libani. Item solent altius videre, per mundanam subtilitatem, & sapientiam, quia, vt communiter, ita fit quod illi, qui sunt cæteris sapientiores, sunt sæpissime nequiores Esa. 9. Succensa est quasi ignis impietas. Succensa dico, id est per sapientiam illuminata. Item solent plumas plures habere, id est, maiorem diuitiarum opulentiam, quia sicut dicitur Hie. 12. Via impiorum prosperatur, bene est omnibus, qui præuaricantur, & iniqua agunt.

B ¶ Veruntamen omnis impietas est horrenda multiplici ratione, quia iniquorum

Prosperitas non est durabilis,
Malignitas non est mutabilis,
Iniquitas Deo est odibilis,
Crudelitas est importabilis,
Tranquillitas est perturbabilis.

¶ Dico igitur, quod isti habent indutabilem prosperitatem. Vnde Iob 20 Scio à principio, quod ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum breuis sit. ¶ Item isti habent immutabilem malignitatem, sunt enim obstinati in malitia. Vnde Prouerbiorum 18. Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnet. ¶ Item isti habent Deo odibilem iniquitatem, quia sicut dicitur Sapien. 14. Similiter sunt Deo odio impius, & impietas eius. ¶ Item isti habent importabilem crudelitatem. Vnde Eccl. 22. Arenam, & salem, & massam ferri facilius est portare, quam hominem imprudentem, & fatuum, & impium. ¶ Item isti habent perturbabilem tranquillitatem, quia scilicet isti nunquam habent pacem perfectam. Vnde Esa. 57. Impii quasi mare feruens, quod quiescere non valet, & non est pax impii, dicit dominus. Ergo charissimi, derelinquat impius, & vir iniquus cogitationes suas, &c quia sicut dicitur Eccles. 15 Deus nemini mandauit impie agere, & nemini dedit spatium peccandi. Quia pro certo Deus cum sit pius, impios exterminabit, & eos in inferno sine pietate damnabit. Iudas in canonica. Ecce veniet dominus arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impie egerũt. Nos igitur iuxta consilium Pauli ad Titum 2. abnegantes omnem impietatem, & sæcularia desideria, sobriè, & iuste, & pie viuamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem. ¶ De impietate vero in Deum, quæ nihil aliud est quã contemptus legis diuinæ, aut diuini cultus, nihil ad præsens. Vide de iniquo, & de peccatore, & supra de crudelitate. C

Implere. Nota, quod implere idem est, quod augere, cumulare, & cætera similia. Accipitur etiam implere pro facere, vel pro exequi. Vnde nota, quod A

Implere significat alicuius
- Operis executionem,
- Temporis consummationem,
- Loci cumulationem,
- Rei ampliationem.

Implere (dico) accipitur pro operis executione. Vnde Num. 32. Isti impleuerunt voluntatem meam. ¶ Item accipitur pro certi temporis terminatione, vnde 1. Par. 17. Cumq; impleueris dies tuos, suscitabo semen tuum. ¶ Item accipitur pro omnis loci vacui seu vasis adimpletione. Et sic accipitur Io. 2. Implete hydrias aqua, & ferte architriclino: & impleuerunt vsque ad summum. ¶ Item accipitur pro omnis negocii consummatione, & pro quolibet complemento, & perfectione, & terminatione, Ioannis 13. Vt gaudium vestrum impleatur. Et sic potest dici, quod est implementum bonum, & malum. Sed omitto gratia breuitatis, quia satis dicetur infra in titulo plenus, & vide supra in titulo adimplere Nota igitur, quod est implere seu impletio quædam

Virtuosa,
Vitiosa,
Dolorosa,
Gaudiosa.

¶ Primo igitur dico, quod est impletio virtuosa, quãdo s. homo impletur bonis virtutibus. Et quando domus Ecclesiæ impletur bonis personis, & honestis hominibus. De impletione virtutum, & morum dicitur Luc. 1. Zacharias pater eius impletus est spiritu sancto, & prophetauit. Et aduerte, quod loca vacua, & non plena solent impleri. Et ideo notandum, quod illi, qui pleni sunt bonis terrenis, & peccatis, non possunt impleri Spiritu sancto vel gratiis, & virtutibus nisi prius peccatis, & terrenorum affectionibus euacuentur. Illi vero, qui sunt humiles, & pauperes & bonis temporalibus indigentes, solent à Deo facilius impleri, & gratiis, & scientiis plus ditari. Sicut enim dicitur Lucæ 3. Omnis vallis implebitur. Et Luc. 1. dicitur, quod dominus esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Et sicũt videmus, quod si in vase pleno bono & subtili liquore poneretur aliquid terreum, seu grossum, statim liquor effunderetur, & vas illa re grossa, & terrea impleretur, semper enim liquidum cedit grosso, & compacto, sic vere charissimi, si aliquis habeat cor plenum bono liquore gratiarum, & virtutum, & corpora, id est, bona terrena superintroducantur per affectionem, vel ẽt vitia vel peccata, tũc dictus bonus liquor effunditur & illud, quod introductũ est retinetur. Et ideo de multis videmus, ꝙ sunt impleti vitiis, & non gratiis. Vnde nota, quod quidã implentur carnalitate Psalm. Lumbi mei impleti sunt illusionibus, quidam cupiditate Eccl. 5. Auarus non implebitur pecunia, quidam crudelitate 4. Reg. 24. Impleuit Hierusalem cruore: Quidam superbiæ vanitate. Vnde Esa. 6. Domus impleta est fumo. Non sic, sed impleatur gratiis, & non vitiis, virtutibus & non criminibus, deuotione, & non infectione, vt sic dicatur illud Ps. Aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate. De impletione bonarum personarum, quibus scilicet Ecclesia debet impleri, potest dici illud Matthæi 22 Impletæ sunt nuptiæ discumbentibus. Et tamen hodie verificatur illud Zachariæ 8. Plateæ ciuitatis implebuntur infantibus, & puellis, &c. Expone de personis inutilibus, quæ sunt hodie in Ecclesia, quæ possunt comparari infantibus ratione ignorantiæ, & simplicitatis, & puellis ratione sterilitatis. Dictum est igitur de impletione virtuosa.

¶ Secun.

C ¶ Secundo dico, quod est impletio vitiosa. Et ista est quando homines implentur vitiis, & peccatis, & terrenis diuitiis, seu bonis. Vnde de filio prodigo dicitur Luc.15. quod cupiebat implere ventrem suum de filiquis, quas porci manducabant.

D ¶ Tertio dico, quod est impletio dolorosa. Et ista est, quando damnati implebuntur miseriis, & tormentis, de quo potest dici illud Ezechiæ 9. Implete atria interfectis.

E ¶ Quarto dico, quod est impletio gaudiosa. Et ista est impletio perfectorum, & beatorum, qui impleti sunt cunctis bonis Phi. 4. Deus autem impleat omne desiderium vestrum. Ibi enim omne desiderium, & omnis appetitus perficitur, & impletur. Quia sicut Prouerb.13. dicitur. Desiderium si compleatur, dilatat animam. ¶ Sed si vis adhuc aliquid dicere de impletione virtuosa, vitiosa, dolorosa, & gaudiosa, dic, quod cum teste August. cor humanum sit capax Deo, & Dei habitatione, constat, quod nihil minus Deo ipsum potest implere, & inde est, quod solus Deus cum omne aliud minus sit ipso, cor humanum implet & satiat, alias si Deo careat, inane & vacuum perseuerat. Animam (inquit) Deo capacem nihil minus Deo implere potest. Et ideo iste est, qui inuitat animam, vt per eum impleatur, & vt gratia sua, & per consequens omni virtutum abundantia cumuletur, dicens illud Psalm. Ego enim sum dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, dilata os tuum, &

F implebo illud ¶ Aduerte tamen, quod Deus multiformiter dicitur creaturas implere, scil.

Essentialiter, Potentialiter, Spiritualiter, Præsentialiter } & hoc facit eius { infinitas, sagacitas, benignitas, fœlicitas, } qua { rebus insidet, cunctis prouidet, corde residet, cœlis præsidet.

Dei enim essentia cuncta solet replere. Cum enim ista sit infinita, necesse est ponere, quod ista sit vbique, & per consequens ista impleat omnia. Et hoc est, quod ipse dicit Esa.66. Cœlum (inquit) mihi sedes est, & terra scabellum pedum meorum. Et Hieremi.23. Cœlum & terrã ego implebo, dicit dominus. Istud potissime apparuit in beata incarnatione, vbi simul implebat cœlum, & vterum virginalem. Vnde Augustinus in epistola ad Fœlicianum dicit. Non igitur locali motu ad Mariam diuinitas venit, sed ineffabili potentiæ suæ manifestatione, & vterum matris gignendus impleuit, & totum, ꝙ est substantiæ suæ plenitudine non priuauit, & non reliquit patrem, cum venerat ad virginem, vbique totus, vbique perfectus, quia nec diuisionem simplicitas recepit, & partes plenitudo non nouit. Sequitur. Iacebat Christus, quantum ad carnem mortuus, & sepultus mortuos resuscitans in inferno, vitam tribuens vniuersis in cœlo. Nec mundum dimittens ad cœlum ascendit, nec cœlum deserens, venit, sed vno, & eodem tempore totus totum impleuit. Dei autem prouidentia cuncta solet supplere. Potentia enim prouidentiæ diuinæ implet, & satiat vniuersa. Vnde in Ps. Oculi omnium in te sperant domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione. Diuina vero gratia cuncta facit virgere. Ista est enim quæ implet animam omni bono, & quæ virtutes in ipsa generat, & producit, de qua in Psalm. dicitur. Omnia à te expectant vt des illis escam in tempore. Dante te illis colligent. Aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate. Diuina autem gloria cuncta facit ridere, quia scilic. ista est, quæ implet omnes animæ appetitus, & quæ beatos implet, & satiat omni bono Vnde Ioann. 15. Gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur.

G ¶ Et nota si vis, quod beati implentur in patria per præsentiam creatoris

Clara cognitione, quæ cuncta prospicit,
Dulci fruitione, quæ cuncta reficit,
Longa duratione, quæ nunquam deficit.

Isti enim implentur à Deo splendore cognitionis Esa.58. Requiem tibi dabit dominus Deus semper, & implebit splendoribus animam tuam. Item implentur à Deo dulcore fruitionis. Vnde Ecclesiast. 24. Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & a generationibus meis implemini, spiritus enim meus super mel dulcis, & hæreditas mea super mel, & fauum. Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient. Item implentur à Deo tenore, id est, perpetuitate durationis, quia scilicet gloria eorum durabit perpetuo. Non enim erit in fœcundia, & sterilis terra tua, numerum dierum meorum implebo Exod. 23. Et breuiter de plenitudine cuiuslibet beati potest dici illud Exodi 40. Postquam cuncta perfecta sunt, operuit nubes tabernaculum testimonii, & gloria domini impleuit illud.

H ¶ Sed adhuc nota, quod in scriptura inuenitur multiplex impletio tam actiue, quam passiuè. Est enim

Impletio { Perfecti operis, Diuini muneris, Immissi sceleris, Præsentis ecclesiæ, } quam debes { Facere, Sumere, Fugere, Viuere,
{ Sequentis miseriæ, Ingentis lætitiæ. } qua debes { Tremere, Psallere.

Impletur ergo { Lex Christi piis operibus,
Mens iusti sacris virtutibus,
Cor stulti multis sceleribus,
Ecclesia bonis hominibus,
Infernus cunctis doloribus,
Patria bonis fœlicibus seu summis dulcorib.

Primo igitur dico, quod inuenitur impletio, qua implebitur lex Christi, & hoc operibus virtuosis, & ista est illa, qua iusti pro viribus implent, & perficiunt voluntatem diuinam, & ipsius opera, & mandata. De filiis enim Israel, qui Dei voluntatem in deserto violauerunt, nec eam perfecerunt aut impleuerunt dicitur Num.32. quod terram promissionis intraturi non essent. De Caleph autem & Iosue, qui Dei voluntatem impleuerant dicitur ibidem, quod terrã promissionis intrarent. Isti (inquit) impleuerunt voluntatem meam. Quia vere terram promissionis Paradisi illi soli possunt intrare, qui Dei voluntatem studuerint adimplere. Ideo bene dicitur Deut.4. Præcepta atque iustitias sicut mandauit dominus facietis, & obseruabitis, & implebitis opere. ¶ Et áduerte, quod nos

Implere debemus opera { Perfectionis,
Subiectionis,
Compassionis,
Dilectionis,
Discretionis.

Per primum implemus scripta Deorum, scilicet legem Dei, & Ecclesiæ, & fidei cæremonias, & mandata, de quo Matth.5. Decet nos implere omnem iustitiam Lucæ 22. Quod scriptum est oportet impleri. ¶ Per secundũ implemus iussa maiorũ, hoc est dictum, prælatorum & superiorum nostrorum, sicut faciunt veri obedientes, qui libenter implent, & faciunt quicquid mãdatur iuste. Istud est enim implere obedientiæ, quo scilicet illa quæ vouimus vel promisimus, vel illa, quæ à prælatis in mandatis accepimus adimplere debemus. Exemplo creaturarum quæ optimè implent officia, quæ sibi à Deo vel à natura iniuncta sunt. Exemplifica de aquis fluentibus, maribus fluctuantibus, ventis flantibus. Ideo bene dicitur Num.32. Implete quod polliciti estis. & 2. Timot. 4. Tu vero vigila in omnibus, labora, opera, opus fac Euangelistæ, ministerium tuum imple, sobrius esto. ¶ Per tertium implemus seu supplemus vasa minorum, hoc est dictum, miserias pauperum, & egenorum, & infortunia tribulatorum, qui scilicet sunt vacui & inanes, & indigent per pietatem impleri, iuxta doctrinam apost. 2. Corin.8. In præsenti tempore illorum inopiam vestra abundantia suppleat, & vt illorũ abundãtia vestræ inopiæ sit supplementum. Isti sunt igitur pauperes, qui indigent impleri, figurati in illo, qui ventrem suum cupiebat implere siliquis, quas porci manducabant Luc. 15. Vnde Genes. 44. Imple saccos eorum frumento quantum possunt capere, & pone pecuniam in ore sacci.

¶ Per quartum implemus corda nostra scilicet per dilectionem proximi. sicut enim dicitur Roman.13. Qui diligit proximum, legem impleuit: & Gal. 5. Omnis lex in vno sermone impletur. (Diliges, &c.) ¶ Per quintum implemus seu supplemus damna stultorum scilicet per opera eruditionis doctrinæ, & discretionis, per quæ scilicet ignorantes, & fatuos fide, & veritate replemus, de quo Ioan. 2. Implete hydrias aqua, & ferte architriclino, & impleuerunt vsque ad summum. Et istæ hydriæ erant positæ secundum consuetudinem Iudæorum, in quibus scilicet dominus mutauit aquam in vinum: significantes scilicet bonos doctores, & prædicatores, qui alios purificant, qui scilicet impleti scientia alios implent, & aquam doctrinæ suæ in vinum consolationis mutant. Iste igitur dicit aliis illud Colos. 1. Impleamini agnitione voluntatis Dei. Vnde de bono doctore alios implente dicitur Eccles. 24. quod ipse implet quasi phison sapientiam. Impletur igitur lex Christi, & hoc, operibus virtuosis.

¶ Secundo dico, quod impletur mens iusti, & hoc muneribus preciosis, id est, per gratias & virtutes. Constat enim quod Deus implet mentem, quam habitat omni bono. Nam sicut prudens miles castrum suum, quod intendit ab hostibus ipsum impugnantibus tueri, & defendere, & in quo intendit morari, & habitare, solet bonis necessariis implere, & munire, sicut etiam apes faciunt naturaliter vasa, quæ scilicet inhabitant, I

quæ cera & melle,floribus & pastu replent,& muniunt, sic Deus cor humanum, in quo cupit per gratiam habitare, & quod ab hostibus ipsum impugnantibus vult tueri,& defendere,bonis spiritualibus primo implet, & primo ibi tutè & delectabiliter residet,atque manet Nu.14. Implebitur gloria domini vniuersa terra.Vnde domin⁹ volēs implere gratia cor humanū,solet facere sicut homo,qui volens bene implere saccū suū, solet ipsum mouere, & percutere, vt plura possit in eo cumulare,& mensuram refertam,& coagitatam in eo congregare. Sic verè Deus volens implere cor humanum ipsum bonis affectionibus,inspirationibus, & cogitationibus, & quandoque vexationibus primo mouet, & agitat, & sic ipsum ad capiendum dilatat,& tandem bonis omnibus ornat. Vnde August.in libro de bono viduitatis dicit sic.Vestrum(inquit)est velle,sed voluntas ipsa mouetur, vt surgat,subleuatur, vt valeat, dilatatur, vt capiat,impletur,vt habeat.Breuiter ista est veritas,quod Deus est sicut diues vsurarius,qui plena diligit,& non vacua,bona similiter, & non mala Exod. 23. Non apparebis in conspectu meo vacuus.Igitur nota quod iusti implentur quandoque

Sapientia,vt erudiant,
Opulentia,vt subueniant,
Indigentia,ne superbiant.

Implentur iusti sapientia,vt alios possint erudire Eccl. 17. Sensu impleuit cor eorum,bona & mala ostendit eis Eccl.5.Impleuit illum dominus spiritu sapientiæ, & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potauit illum, &c. Item implentur opulentia vt aliis possint subuenire Prou. 3. Da(inquit)pauperibus,& implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia redundabunt.Item implentur indigentia, seu tribulatione, & penuria ne possint superbire Ps.Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum domine: & Iob 9. In turbine(inquit) conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam sine causa,non cōcedet quiescere spiritum meum, & implebit me amaritudinibus.Et breuiter ista est veritas,qood iusti implentur omni gratia, iustitia, & virtute, vt sc. finaliter impleantur æterna gloria cum salute Psal. Quam magnificata sunt opera tua domine, omnia in sapientia fecisti, impleta est terra possessione tua.Possessione dico,id est, virtutum,& bonorum operum cumulatione. Igitur patet, quod impletur mens iusti, & hoc muneribus preciosis.

K ¶ Tertio dico, quod impletur cor stulti, & hoc stercoribus vitiosis.Porci enim magis delectātur impleri stercoribus quam odoribus,& magis sapiunt eis fœtida, & immunda, quam nitida, seu munda. Sic vere peccatores magis volunt saluari,& impleri,cumulari,& fœcundari rebus fœtidis,& immundis,quam redolentibus,& puris, hoc est dictum, rebus temporalibus,& vitiosis,immundiciisque peccatorum carnalium, & delictorū, quam quibuscunque operibus odoriferis spiritualium virtutum. Figurati in illo prodigo, qui cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant, sicut dicitur Luc.15. Et sic de malis notabis,quod

Impleri volunt quidam
- Luxuria & carnali sputo,
- Sæuitia & crudeli scuto,
- Superbia & ferali bruto
- Auaritia & lethali luto,
- Vinolentia & nouali musto.

Implentur igitur mali luxuria & carnalitate, dicentes sci.illud Sapi.2. Vino precioso & vnguentis impleamus nos,& coronemus nos rosis antequam marcescant, nullum sit pratum,quod non pertranseat luxuria nostra Et illud Psal.Lumbi mei impleti sunt illusionibus. Item implentur mali sæuitia, & crudelitate 4.Re. 21. Sanguinem innoxium fudit Manasses multum,donec impleretur Hierusalem vsque ad os. Item implentur mali superbia & pompositate.Vnde de præsumptione superbi potest dici illud Exod.15. Dixit inimicus,persequar,& comprehēdam, diuidam spolia,implebitur anima mea, euaginabo gladium.Item implentur auaritia & cupiditate, quia sci.isti sunt,qui terrenis substantiis impleri volunt,aut rapina,aut furto,aut fraude.Rapina (dico)figurati in illo leone,de quo Naum.2.Leo cepit sufficienter catulis suis,necauit leænis suis: & impleuit prędа speluncas suas, & cubile suum rapina. Furto etiam. Vnde Prou.6. Figurantur enim vt esurientem impleat anima.Fraude vero Prouerbiorum 1. Veni nobiscum, insidiemur sanguini abscondamus tendiculas contra insontem Sequitur. Omnem preciosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spoliis. Et tamen tales auari sunt fatui, quia sc. impleri credunt bonis terrenis, cum terra omnibus bonis, teste scriptura, sit naturaliter inanis & vacua Genes.1.Inane autem nunquam implet locum imo quanto plus in loco est de vacuo, & inani,tanto minus est ibi de pleno. Et sic bene sequitur, quod auari quanto plus ditantur, tanto minus implentur Eccles. 5. Auarus non implebitur pecunia & 6. Anima illius non implebitur Ezechiel. 7. Argentum eorum, & aurum eorum non valebat liberare eos scilicet ab auaritia Sequitur. Animam suam non saturabunt, & ventres eorum non implebuntur. Item implentur vinolentia, & ebrietate Esa.5. Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam & potandum vsque ad vesperam, vt vino æstuetis. Patet igitur,quomodo impletur cor stulti, & hoc stercoribus vitiosis.

¶ Quarto dico, quod impletur ecclesia, & hoc hominibus studiosis Licet enim Ecclesia generalis impleta sit bonis & malis personis, figurata in sagena missa in mari, qui cum impleta esset educentes & secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa sua,malos autem foras miserunt, pro eo scilicet quod ista sagena,id est,Ecclesia militās bonis & malis communiter plena sit in præsenti, qui tamen per Christum & Angelos diuidentur ab inuicem in futuro,Ecclesia tamen prout sumitur pro statu personarum ecclesiasticarum,solis bonis personis debet impleri,& solis virtuosis hominibus impartiri,& virtutibus & bonis moribus adornari. Et pro certo sic fuit in principio,quia Ecclesia Christi euangelio emergenti impleta fuit hominibus virtuosis, & per consequens moribus & virtutibus generosis. Vnde de quolibet iusto potest dominus dicere illud Aggæi. Veniet desideratus cunctis gentibus, & implebit domum istam gloria.Et nota quod Ecclesia implebatur L

Antiquitus
- Iustitiæ vigore,
- Munditiæ decore,
- Lætitiæ dulcore,
- Gloria & honore,
- Tam fama quam odore.

Dico igitur,quod primitus impleuit Ecclesiam iustitia seu lex vigoris Esa. 33. Impleuit dominus Sion iudicio, & iustitia,& erit fides temporibus suis. Item munditia, seu nix decoris:& Ezech 27. Ecclesia videbatur sic loqui: Perfecti decoris ego sum, & in corde maris sita. Sequitur. Finitimi tui,qui ædificauerunt te,ipsi Impleuerunt decorem tuum. Item lætitia seu lux dulcoris 2.Mac.3. Templum inquit, quod paulo ante timore, ac tumultu erat plenum, apparente domino gaudio & lætitia impletum est. Item ipsam implebat virtus, & gloria seu laus honoris. Vnde Ezech.44. Vidi, & ecce impleuit gloria domū domini. Item ipsam implebat famæ fragrantia seu viror odoris. Vnde Ioan.12. Domus impleta est ex odore vnguenti.Sed quid? procul dubio nō sic hodie, quia re vera tam ecclesiastici, quam religiosi magis implentur hodie personis inutilibus, quam vtilibus, magis vitiis, quam virtutibus, & magis insolentiis, quam bonis moribus. Vnde dominus conquerens dicit Hiere. 27. Contaminauerunt (inquit) terram meam in morticinis idolorum suorum, & abominationibus suis impleuerunt hæreditatē meam. Morticina enim sunt viles & corruptæ personæ, quibus hodie impletur Ecclesia.Abominationes vero sunt mala opera & peccata,quę hodie ibidem habitant & abundant.Et nota si vis,quod Ecclesia

Impletur hodie
- Simoniæ lepris,
- Luxuriæ stupris,
- Inuidiæ scalpris,
- Infamiæ scabris,
- Lætitiæ sonis,
- Desidiæ somnis.

Impletur(dico)ecclesia lepris simoniæ.Vnde 3.Re.13.Quicunq; volebat, implebat manum suam, & fiebat sacerdos. Item impletur stupris luxuriæ. Vnde illud prædictum Hier.16. Abominationib.impleuerūt hæreditatem meam.Itē impletur scalpris inuidiæ i.morsuris detractionis. Vnde inuidis videtur dictum illud Eze.9. Transite per ciuitatem & percutite,non parcat populos vestros, neque misereamini,senem, adolescentem,& virginem, & mulieres interficite & à sanctuario meo incipite. Sequitur.Contaminate domum, implete atria interfectis.Applica bene contra inuidos & detractores, qui nemini parcunt. Item impletur scabris i. fœtoribus & infamia. Figurata in regina Hester, de qua legitur Hest.14. quod pro vnguentis variis, cinere & stercore impleuit caput.Item impletur sonis,i.cantoribus inanis lætitiæ.Vnde illud Zach. 8.Plateæ ciuitatis implebuntur infantibus & puellis ludentibus in plateis. Item impletur somnis desidiæ, negligentiæ & pigritiæ.Vnde illud Matth. 22. Impletæ sunt nuptiæ discumbentibus, Discumbere enim ocium & pigritiam designat. Ista autem omnia possunt figurari Apo.15. Vbi dicitur, quod impletum est templum Dei fumo, & nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ. Quia re vera proh dolor,templum Dei,quod est Ecclesia,impletum est hodie fumo,id est,peccato.

Fumo dico occultè seu tortuosè intrante(ecce si-monia)
Testa maculante (ecce luxuria)
Oculos lædente(ecce inuidia)
Naribus fœtente(ecce infamia)
Cilia claudente(ecce inuidia)
Cerebrum mouente(ecce vana gloria)
Sursum ascendente(ecce superbia)
Ab igne nascente (ecce Acedia)
Acriter mordente(ecce iracundia)
Cuncta desiccante(ecce tristitia)

Et breuiter templum Ecclesiæ,quod dolendũ est,In multis sui partibus tali multiplici fumo impletum est, iuxta illud 3.Re.8. Nebula impleuit domum domini. Ita quod iam nulli vel rari templum istud ingrediuntur, aut introeunt,nisi duntaxat qui sunt tales,quod septem plagas,id est,septem mortalia crimina consummenr, atq; faciant, quia pro certo hodie quandoq; fit, quod mali citius intrant, & promouentur,quam boni, & facilius admittuntur ad beneficia,quam perfecti. Vnde de terra,id est,Ecclesia potest hodie dici illud Ezec.30. Fortissimi,(inquit) gentium,id est, dæmonum, adducentur ad disperdendum terram, id est, Ecclesiam, & implebunt terram interfectis, id est, peccatoribus, & faciam alueos fluminum aridos, & tradã terram in manu pessimorum, & dissipabo terram & plenitudinem eius in manu alienorum.Expone totum de moderna religione, vel Ecclesia.Non sic,sed impleatur Ecclesia moribus generosis

M seu hominibus studiosis. ¶ Quinto vero dico, quod impletur damnatus seu infernus & hoc ardoribus dolorosis. Constat enim quod infernus quotidie impletur & cumulatur peccatoribus,qui illic fluunt.Ipsi vero peccatores implentur tormentis & doloribus. Et ideo damnato dicitur illud Ezec. 32. Satiabo de te bestias vniuersæ terræ, & dabo carnes tuas super montes, & implebo colles tuos sanie tua,& irrigabo terram fœtore sanguinis tui, insuper montes & valles implebuntur ex te. Impletur igitur damnatus,& hoc ardoribus dolorosis.

N ¶ Sexto vero dico,quod impletur beatus, & hoc dulcoribus gaudiosis. Constat n. quod pro tempore vitæ huius cor humanum nunquam impletur,solus enim Deus per gloriam illapsus menti perfectæ ipsam implet in tantum,quod nihil aliud quærit,sed sibi sufficit quod iam tenet. Sed de hoc satis dictum est, supra in fine illius §. qui incipit, Sed si vis adhuc aliquid dicere. Patet igitur,quod impletio sumitur multis modis, vide in titulis adimplere,complere,plenitudo,replere,satiare.

A **Imponere.** Nota, quod in scriptura reperio multiplex genus impositionum, & hoc secundum diuersitatem illorum,qui imponunt, vel illorum quæ imponuntur,& illorum, quibus imponitur. Et sic breuiter notabo,quod in scriptura reperitur tam actiua, quam passiua impositio

Summi numinis	quæ est	magnifica,
Celsi culminis		sanctifica,
Iusti hominis,		dignifica,
Certi nominis,		fatidica,
Curæ turbinis,		tyrannica,
Falsi criminis,		falsidica.

Nam

Deus imponit onus,sed hoc imperatiuè,
Prælatus imponit manus,sed hoc ministratiuè,
Iustus imponit manus,sed hoc famulatiuè,
Mundus imponit nomen,sed hoc odibatiuè,
Tyrannus imponit grauamen,sed hoc tempestatiuè,
Iniquus imponit crimen, sed hoc machinatiuè

¶ Primo igitur dico,quod inuenitur impositio, quæ est magnifica Et ista est impositio Dei,quia s. Deus sicut iudex & imperator

Imponit { Leges oberrantibus, Manus indigentibus, Pœnam delinquentibus, Gloriam promerentibus.

Imponit enim Deus leges ad gubernandum. Vnde illud Iosuæ 24.Imposuit populo præcepta & iudicia in Sichem.Item imponit manus ad adiuuandum.Vnde de muliere curua dicitur Luc. 13. quod Iesus imposuit illi manus,& confestim erecta est. Item imponit pœnam ad puniendum s.bonos quandoque temporaliter Psal.Posuisti tribulationes in dorso nostro,imposuisti homines super capita nostra. Et malos æternaliter Eze.7.Iudicabo te iuxta vias tuas,& imponam tibi omnia scelera tua,& non parcet oculus meus, neque miserebor. Item imponit gloriam ad præmiandum.Gloriam dico dignitatis terrenæ, sicut quandoque fit cum ex inspiratione diuina promouetur quis temporaliter,sicut dicitur Exo. 29. Cinges Aaron & liberos eius balteo, & impones eis mitras, eruntque sacerdotes mei in religione perpetua. Gloriam etiam fœlicitatis æternæ.Sicut enim fit quando in cœlis coronatur quis æternaliter Psal. Gloriam & magnum decorem impones super eum domine, posuisti in capite eius coronam de lapide precioso,& Baruc.5.dicitur animæ beatæ, quod Deus imponet mitram capiti suo honoris æterni.Ista est igitur impositio,quæ est magnifica.

B ¶ Secundo dico,quod inuenitur impositio, quæ est sanctifica. Et ista pro certo est impositio, quam facit bonus prælatus, quia s.imponit hominibus manus.Circa quod nota,quod quia

Manus habet { Inungere, Abstergere, Iniungere, Erigere, Percutere.

Dico,quod per impositionem manus,quam facit prælatus,potest intelligi impositio indulgentiæ vel absolutionis,quæ inũgit, impositio pœnitentiæ vel correctionis, quæ abstergit,impositio præeminentiæ & ordinationis,quæ iniungit, impositio excellentiæ, seu promotionis, quæ erigit, impositio potentię vel defensionis,quæ percutit.Prælatus enim absoluendo lenit, & inungit Marc.16. Super ægros manus imponent, & bene habebunt,Et maxime prælatus inungere dicitur,in quantum Spiritus sanctus,qui dicitur inunctio,per talem impositionem datur Act.8.Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. Corrigendo seu pœnitentiam infligendo mundat & abstergit, vt & sic figuraretur & Abraham Genes. 21. qui imposuit vtrem aquæ & panem scapulis Agar & qui imposuit super Isaac,qui Deo immolari debebat,sicut dicitur Ge.22. Ad denotandum, quod Abraham,id est, bonus prelatus debet quandoque panem & aquam,id est, pœnitentiam in pane & aqua aliis imponere, & si culpa maior exigit ligna ad eos comburendum,id est,publicam pœnam imponere. Item iniungendo mandat, & restringit, sicut patet, quando imponitur lex & pœna, vel quando imponitur silentium malis, sicut Matth.22. dicitur, ꝙ Iesus imposuit silentium sadducęis. Et merito, quia sicut Prou.26. Qui imposuit stulto silentium, iram mitigat. Item promouendo,seu adiuuando leuat,& erigit, quia s.ad prelatum pertinet, quod malos erigat, ipsos per pœnitentiam reducendo, vt patet Lucæ 15. Vbi dicitur, quod ouem recuperatam imponit in humeros suos gaudens. Et quod etiam bonos erigat ad eminentiam promouendo 3. Reg.1 Imposuerunt Salomonẽ super mulã Dauid regis,quando s.fuit coronatus in regem, & 2.Para.23. Imposuerunt ei scil. Ioas diadema. Item defendendo tuetur, & percutit, quia s.ad prelatum pertinet bona iura & libertates ditionis suæ ab inuasoribus & tyrannis etiam repercutiendo seu resistendo custodire, iuxta illud Ezec.7. Vias tuas imponam tibi. q.d.quia in via tyrannidis & violentiæ me & commissam mihi ditionem niteris vexare, ego vi & manu statui tibi, quia lex, fas, natura, vim vi propellere suadent. Patet igitur,quod inuenitur impositio, quæ est saluifica.Sed si vis,vide supra de absolutione, vbi agitur de absolutione sacramentali & manuum impositione.

C ¶ Tertio dico, quod inuenitur impositio valde dignifica Et ista est quando iustus homo se & sua imponit in seruitio diuino Psa.Imponent super altare tuum vitulos. Et quãdo sibi ipsi imponit legem & coercitionem à malo, sicut de bono filio Noe legitur Gen.6.quod pallium imposuit humeris,ne videret,& vt cooperiret pudibunda patris. Et sicut de intelligente dicitur Prou.30. Si enim intellexisset,ori suo manum imposuisset.Manus enim est imponenda ori, vt à vanis sermonibus taceamus. Pallium humero,vt proximorũ turpia contegamus. Virulus altari, vt carnalem lasciuiam per pœnitentiam comburamus. Ista est igitur impositio iustifica seu dignifica.

D ¶ Quarto dico, quod inuenitur impositio fatidica. Et ista est impositio nominis. Impositio enim nominis quasi quid essentiale vitæ, vel fortunæ humanæ videtur secundum imaginationem quorundam à quodam fato i.à quadam occulta Dei ordinatione & prouidentia, vel vt dicunt alii,ab ipsa originali constellatione hominis dependere iuxta illud Esa. 62. Vocabitur tibi nomen nouum,quod os domini nominauit.Et inde est quod illi, qui volunt homini per artes occultas proficere vel nocere,solent nomen originale,& baptismale inquirere:vt sua maleficia valeant exercere.Vnde sicut intellexi, quandoque ex certo proposito pueris magnatum baptismalia nomina mutãtur, et aliis nominibus quam propriis appellantur,ne per maleficos fascinẽtur Esa.65.Seruos suos vocabit nomine alio.Breuiter igitur impositio nominum respondet rebus, et res etiam suis, vt communiter,correspondet nominibus. Vnde de Petro, qui erat futurus petra,id est, petreum et solidum Ecclesiæ fundamentum, dicitur Mar.13. quod Iesus imposuit Simoni nomen Petrus. Ista est ergo quædam impositio fatidica.

E ¶ Quinto dico, quod inuenitur quædam impositio tyranni-

ca. De malis enim & hypocriticis sacerdotibus dicitur Matt. 23. quod ipsi imponunt onera grauia & importabilia in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere, sicut patet de illis, qui graues aliis imponunt pœnitentias, & non sibi, & qui de eisdem criminibus alios puniunt sibi parcunt. De tyrannis vero eorum qui imponunt aliis graues pœnas, dicitur 3 Reg. 12. Pater tuus iugum durissimum imposuit nobis. Et de illis satellitibus etiam, qui Christum ducebant ad mortem, dicitur Luc. 23. quod ipsi apprehenderunt cyreneum, & imposuerunt sibi F crucem portare post Iesum. ¶ Sexto dico, quod inuenitur quædam impositio, quæ est falsidica. Et ista est, quando aliquis imponit alteri falsum crimen, quod s. est valde commune, & maxime apud iniquos iudices, & peruersos. Ista enim quia sub colore & pallio iustitiæ nocere possunt, hinc fit, quod quãdo maliotiosè nocere volunt, ante omnia aliquod falsum crimen imponunt & sic per fas vel nefas iustitiam subuertunt, & innocẽtiam lædunt Deut. 22. Filiam meam dedi huic vxorem, quã quia odit, imponit ei nomen pessimum, dicens. Non inueni filiam tuam virginem. Et dicitur ibidem, quod talis, qui alium indebite diffamabat, per senes vrbis puniri & castigari debebat. Sed de ista materia vide vbicunque fit mentio de infamia. Et hæc de imponere sufficiant. Vide de ponere.

Impossibilis. Vide in titulis posse, & possibili.

A Improperium.
Nota, quod improperium idem est quod verbum iniuriosum, & opprobrium, seu negocium infamiæ, & opprobriosum seu vituperosum. Et nota, quod in scriptura inuenitur improperium ferendum cum iustus grauatur, pro Christi nomine. Improperium tacendum, cum stultus bacchatur indocto famine. Improperium timendum, cum malus arctatur inferni turbine. ¶ Est igitur improperium ferendum cum patientia, & istud est improperium seu vituperium, quod infertur pro Christo, quod pro certo læte debet anima sustinere, sicut fecerunt martyres, qui vituperia, & improperia sustinuerũt pro Christo, sicut de Moyse dicitur Heb. 11. quod beatius reputauit improperium Christi thesauris Ægyptiorum. Vnde Apostolus Heb 13. dixit Exeamus ad eum extra castra, improperiũ eius portãtes. Et merito quia pro certo talia improperia conuertuntur finaliter in honorem sicut Sap. 5. dicitur de bonis in persona malorum. Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperii. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est.

B ¶ Item est improperium tacendum, quo vtuntur mali & iniuriosi scil. alios diffamando, verecunda eis exprobrando, & si quid pro eis fecerint opponendo & recitando. Vnde Ecclesi. 18. Stultus acriter improperabit, & datus indisciplinati tabescere facit oculos. Exigua enim dabit, & multa improperabit, sicut dicitur Eccl. 20. Prudens enim homo super omnia debet cauere ne improperet beneficia collata Eccl. 41. Caueab amicis de verbis improperii, & cum dederis ne improperes. Nec etiam improperet maleficia ab aliis perpetrata Eccl. 31. Verba improperii non dicas, & merito, quia pro certo dicitur Eccl. 23 Homo assiduus in verbis improperii, cunctis diebus non erudietur. Ideo dicebat Dauid in Psal. Vsquequo Deus improperabit C inimicus, irritat aduersarius nomen tuum in finem? ¶ Item est improperium timendum, & istud est finale improperium, & confusio infernalis, quæ finaliter dabitur impiis & damnatis, de quo Eccl 6. Improperium & contumeliam malus hæreditabit. Vnde ipsi possunt dicere Deo illud Baruch. 3. Ecce nos in captiuitate nostra sumus, quo nos dispersisti in improperium & in maledictum & in peccatum. Vide de inimicis in aliis tit. magis fœcundis, sicut est verbum loqui, lingua, & similia, & infra de opprobrium, & supra de exprobrare.

Imprudentia Vide in titulo prudentia.

Impudicitia. Vide in titulis luxuria, fornicatio, immunditia.

Impugnare. Vide in titulis bellum, pugnare, & expugnare.

A Imputare.
Id est, culpabilem putare, vel culpam alicui attribuere: omitto, quia non sunt auctoritates.

A Immunditia.
Idem est, quod quod fæx, macula, pollutio, turpitudo, & quandoque res, quæ potest corpus, rem vel locum polluere, vel inquinare. Et generaliter immunditia pro peccato sumitur: contrariatur autem immunditia puritati, innocentiæ, sanctitati, & omni gratiæ & virtuti. Sicut enim videmus, quod tria sunt, quæ omnem rem quam contingunt faciunt immunda, scilicet pinguedo, puluis, & fumus, sic vere charissimi tria sunt genera peccatorum, quæ immundos faciunt quos contingunt, videlicet pinguedo carnalitatis, puluis temporalitatis, fumus superbiæ & vanitatis, pinguedo deliciarum causat immunditiam carnalitatis, puluis diuitiarum causat immunditiam cupiditatis, fumus eminentiarum causat immunditiam superbiæ & vanitatis.

¶ Dico ergo primo, quod est immunditia luxuriæ, quam introducit pinguedo deliciarum. Sicut enim videmus, quod oleum, pix & carnes causant faciliter immunditiam in tangente, quia sc. qui tetigerit picem inquinabitur ab ea, sicut dicitur Eccl. 13. sic mundanæ deliciæ faciliter mentes solent per carnis immunditiam maculare Galat. 5. Manifesta sunt opera carnis quæ sunt fornicatio, immunditia, luxuria. Et ideo sicut pardus, qui inter cætera animalia magis deliciosè & sine labore nutritur & plus etiam cæteris animalibus impinguatur solet animal fœtidum, & immundum loca immunda frequentans, & etiam rebus immundissimis se delectans, sic vere illi porci, & peccatores, qui nullis pœnitentiæ laboribus exercitantur, & qui corporalibus deliciis impinguantur, cito & faciliter per carnis immunditiam maculantur, ita quod ad literam ibi immundis rebus & actibus delectantur. Isti figurantur Leu. 15. Vbi dicitur, quod vir qui patitur fluxum seminis, immundus erat: stratum etiam in quo dormiebat, immundum faciebat, & omnis quem ipse tangebat: immunditiam contrahebat. Sic vere charissimi, viri tales realiter immundi sunt, & stratum maculant, vbi dormiunt, id est, domum, locum, ecclesiam, vel patriam, in qua sunt, illos insuper, qui ipsos per societatem & frequentationem contingunt per suam malam vitam, & exempla immunditiæ, & peccato subiiciunt, & per sui imitationem inficiunt, et corrumpunt. Vnde Num. 19. Quicquid tetigerit immundus, immundum faciet. Limaces n. et cætera animalia immunda, et vitiosa non solum sunt in se vilia, et immunda, imo in loco, per quem transeunt, immunditiæ vestigium derelinquunt, quia scilicet tales immundi tanta sunt immunditia maculati, quod semper in loco vbi sunt, vel fuerunt vestigium malorum exemplorum, aut malæ famæ contagium ad alios trãsmittunt, et in eis immunditiam generant, et inducunt. Vnde Leu. 22. dicitur. Qui tetigerit reptile, vel quodlibet sordidum cuius tactus est sordidus, immundus erit. Ista est igitur immunditia luxuriæ, quam introducit pinguedo deliciarum.

¶ Secundo dico, quod est immunditia auaritiæ, quam introducit puluis diuitiarum. Sicut enim puluis et terra, et lutum maculant vestimenta, sic mundanæ diuitiæ, quæ terra sunt et de terra, maculant per auaritiam corda nostra. Auari enim immundi dicuntur, et ideo sicut immundi à regno cœlorum finaliter expellentur. Vnde Eph. 5. Immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, non habet hæreditatem in regno Christi et Dei. Isti figurantur Leui. 11. Vbi dicitur, quod omne animal, quod ambulat super manus ex cunctis animantibus qui incedunt quadrupedia (cuiusmodi sunt simiæ) immundum erit. Ista enim animalia significant auaros, qui scilic. cum pedibus affectionum, cum manibus operationum habent terram, id est, terrena tangere, et tractare, et se ex toto in terrenis negociis occupare, quia s. tales apud Deum, et homines sunt immundi Ista est ergo immunditia auaritiæ. Sed pro certo charissimi ista immunditia extenditur ad Simoniacos et ambitiosos, qui sub auaritia continentur, cum auaritia nihil aliud sit, quam ardor habendi. Immundi enim antiquitus ab introitu templi arcebantur, iuxta illud 2. Para. 29. Aufert omnem immunditiam à sanctuario. Sed pro certo modo tales immundi et corrupti in templo sanctæ Ecclesiæ introducuntur. Vnde proh dolor plangendo posset dici ecclesiæ illud Ezec. 22. Tu es terra immunda et cõpluta. Legitur enim 2. Para. 23. quod Ioiada summus sacerdos constituit ianitores in portis domus domini, vt nõ ingrederetur eam immundus. Sed pro certo moderno tempore illi, qui sunt ianitores in portis Ecclesiæ s. prælati, qui à summo pontifice ad hoc ordinati sunt, vt tales immundos arceant ab ingressu, ipsos potius introducunt, quod figuratũ est in ancilla ostiaria, quæ ad vocem illius discipuli, qui erat notus pontifici, introduxit Petrum in loco vbi Christus illudebatur, qui tamen Petrus Simõ communiter dicebatur. Videte rogo de dominis ostiariis et ianitoribus nostris s. prælatis, quales hodie introducunt in loco vbi Christus illuditur i. in terram sanctam Ecclesiæ, vbi hodie sunt multi domini illusores: vere tu inuenies, quod ad preces et ad vocem illorum, qui sunt noti pontifici s. carnalium parẽtum et talium ipsi introducunt illos qui vocantur Simon, i. qui sunt simoniaci et corrupti, quamuis alio nomine vocentur Petrus, dicti à petra s. quamuis sint ad modum petræ insensibiles, et ignari. Vnde de talibus immundis, sic in Ecclesiam introductis potest hodie dici illud Marc. 1. Erat homo in synagoga in spiritu immundo. Ista est ergo immunditia auaritiæ, quam introducit puluis diuitiarum.

C ¶ Tertio dico, quod est immunditia superbiæ, quã introducit fumus

mus eminentiarum. Sicut enim fumus, qui semper habet sursum ascendere, solet illa, quæ tangit, nigra & immunda facere, accipitres & apes lædere, & totius domus pulchritudinem maculare, sic vere fumus cito euanescens mundanæ gloriæ, & peccatum superbiæ, animam fœtidam & immundam, & totã domum conscientiæ facit turpem, horribilem & obscuram, & ideo accipitres, qui alte volant, id est, boni contemplatiui, apes quæ conficiunt mel, id est, boni actiui, fumũ istum fugiunt, & abhorrent, ne forte maculam contrahant, & peccatum. Tales igitur, qui per superbiam sunt immundi, figurantur Leui. 11. vbi dicitur, quod omne animal quadrupes quod habet alas (sicut gryphes) immundum est. Sic vere tales bestiæ, id est, peccatores, qui quadrupes dicuntur, quia, scil. quatuor affectionum pedibus deuehuntur, qui alis superbię sunt muniti, debent ab omnibus immundi reputari. Isti etiam sunt spiritus immundi, quia. s. sicut spiritus immundi sunt superbissimi, & honoris appetentissimi, immundissimi, & calidissimi, sic isti, de quibus dicitur Matth. 8. quod Iesus eiiciebat spiritus immundos. Et sic patet, quomodo triplex immunditia contrahitur in hoc mundo, scilicet, luxuriæ, auaritiæ, & superbiæ.

A **Immunis.** Idem est, quod liber: Et immunitas idem est, quod libertas. Vide infra de nobilitate, libertate, & similibus. Et distingue si vis de immunitate fortunæ, gratiæ & gloriæ, quia nullæ sunt auctoritates. Ideo omitto.

A **Immutare.** Nota, quod immutatio nihil aliud est quam vnius in aliud mutatio. Et quia infra in loco suo de mutatione dicetur ad plenum, ideo de isto composito breuiter pertransibo. Nota quod in scriptura reperitur

Immutatio { Naturalis, Virtualis, Supernalis, Criminalis, Infernalis, } quæ est { consideranda, recuperanda, desideranda, vituperanda, reiteranda seu continuanda & perpetuanda.

¶ Primo igitur dico, quod est immutatio naturalis, quæ debet considerari. Constat enim quod in rebus mundi omnia sunt in continuo fluxu & mutatione, & hoc quia omnia subsunt tempori, quod continue mutatur & defluit, iuxta illud Eccl. 18. A mane vsque ad vesperam immutabitur tempus. Apparet euidenter in homine, qui continue se percipit immutari, scil. de sanitate ad infirmitatem, de iuuentute ad senectutem, de vita ad mortem, de lætitia ad tristitiam, de beneuolentia ad iracundiam. Vnde in Psal. dicebat Dauid. Caro mea immutata est propter oleum, & ego ad nihilum redactus sum, & nesciui. Oleum potest hic significare humidum radicale, quod quia in homine continue consumitur, ideo homo continue immutatur, & finaliter per mortis exterminium ad nihilum deducitur & mouetur, quam quidẽ finalem mortis immutationẽ expectabat Iob 14. Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Res etiam fortunæ continue immutantur, sicut est rerum amplitudo, status celsitudo, vultus pulchritudo, operum Dei magnitudo. De mutabilitate rerum dicitur Esa. 9. Lateres ceciderũt, sed quadris lapidibus ædificabimus, sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus. De mutabilitate vero statuum dicitur 2. Mac. 1. In omni loco ingemuerunt principes & seniores, iuuenes & virgines infirmati sunt, & speciositas mulierum immutata est. De mutabilitate autem vultuum & facierum patet, quod quandoq; immutantur ratione furoris Dan 3. Nabuchodonosor repletus est ira, & aspectus faciei suæ immutatus est super Sydrach, Misac & Abdenago. Quandoq; ratione stuporis, sicut de Balthasar vidente digitos scribentes in pariete & admirante dicitur Dan. 5. quod conturbatus est, & vultus eius immutatus est. Quandoq; ratione timoris, sicut Daniel timens viso illo Angelo mirabili, dicit de se ipso Dan. 10. Non remansit in me fortitudo, sed species mea immutata est in me. De mutabilitate vero diuinorum iudiciorum & operum quomodo secundum diuersitatẽ temporum variantur, dicitur Eccl. 36. Innoua signa, & immuta mirabilia, & etiam de ipsis sanctis Iob 15. Ecce inter Sanctos eius nemo est immutabilis. Et breuiter, non est dare aliquid creatum quin immutabilitati subiaceat naturali. Solus enim Deus est immutabilis & ęternus, & ab omni motu & mutatione semotus Mal. 4. Ego dominus, qui non mutor, & Num. 22. Non potero immutare verbum Dei mei. Ista est igitur immutatio consideranda, quia, scil. multum debet homo considerare, quod ipse, qui mutabilis est, rebus mutabilibus non adhæreat, sed quod ipsi Deo perpetuo, & immutabili per dilectionem insistat, vt, scil. sua immutabilis potestas ipsius mutabilitati resistat, ipsamq; teneat atq; sistat. Est igi-
B tur immutatio naturalis, quæ debet considerari. ¶ Secundo dico, quod est immutatio virtualis, quæ debet recuperari, & ista est, quando quis immutatur de malo in bonum, vel de bono in melius transformatur. Radii enim solares in terram in vere appropinquantes, & herbas & arbores inuisibiliter subintrantes immutant formam, & conditionem ipsarum, in quantum, scilicet, de siccis faciunt virides, de nudis foliosas, & floridas, & de sterilibus fructuosas. Sic reuera radii diuinæ gratiæ quando cor humanum subintrant, ipsum de malo in bonum immutant, & de siccitate indeuotionis ad virorem & humorem lacrymosæ contritionis ipsum alterant, & finaliter ad folia, flores & fructus bonæ locutionis, affectionis & operationis transformant. Vnde de Saul dicitur 1. Regum 10. quod immutauit ei Deus cor alterum, vnde Iob de homine, Deo loquens dicit Iob 14. Immutabis eum paululum, & emittes eum, quod est contra obstinatos, qui nunquam immutantur ad bonum, figuratos in populo Moab, de quo dicitur Hierem. 48. Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, in captiuitatem non abiit, non est transfusus de vase in vas, idcirco remansit gustus eius in eo, & odor eius non est immutatus. Hæc est igitur immutatio virtualis, quæ debet recuperari.
¶ Tertio dico, quod est immutatio supernalis, quæ debet desi- C
derari, & ista est illa immutatio, quando mortale hoc induet incorruptionem, & quando corpus, & anima nostra glorificabuntur, & in statu immutabili & perpetuo locabuntur. De qua immutatione dicit Apost. 1. Cor. 15. Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur (supple) ad gloriam. ¶ Quarto dico, D
quod inuenitur immutatio criminalis, quæ debet vituperari, & ista est illa, qua quis mutatur de bono in malum, vel de malo in pessimum, de qua dicitur Exod. 14. Immutatum est cor Pharaonis & seruorum eius super populo. Habitus enim interior & mentalis immutat, imo certe generat exteriores mores & actus iuxta illud Eccl. 13. Cor hominis immutat faciem eius. Mali enim & immutauerunt naturalem vsum in eum, qui est contra naturam. Et illi deberent attendere illud, quod scribitur Dan. 3. quod, scilicet, illi, qui ad verbum immutauerunt, positi sunt in fornacem ignis, & hoc quia Daniel. 6. præcipitur. Non immute-
tur, quod statutum est. ¶ Quinto vero dico, quod inuenitur im- E
mutatio infernalis, quæ solet reiterari seu continuari. Et ista est illa immutatio, qua finaliter mali mutantur de gloria ad ignominiam, de libertate ad seruitutem, de gaudio ad tristitiam, de pace ad discordiam. Vnde beati & Angeli possunt dicere de homine damnato taliter immutato illud Sapient. 2. Grauis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, & immutatæ sunt viæ illius. Hæc igitur de immutatione sufficiant. Omitto ponere figuras & exempla, quia satis pono infra de mutatione, de conuersione & similibus. In isto enim & aliis compositis parum intendo insistere, sed in simplicibus verbis vbi (vt communiter) plures auctoritates abundant, intendo me copiosius dilatare.

In. Nota, quod ista præpositio In, quæ quandoque seruit ac- A
cusatiuo, quandoque ablatiuo, semper signat quandam intimitatem, seu interioritatem, & quandam adiunctionem & vnitatem, quandamque præfixiuam qualitatem in alienam substantiam. Et est vnum attendendum, quod ista dictio In quoties ponitur simpliciter & per se, semper signat affirmatiue & positiue, sicut cum dicitur. In domino confido, in me sunt Deus vota tua. Quoties vero accipitur compositiue & coniunctiue, vtpote quandoque coniungitur cum altero, tunc semper signat negatiue vel etiam priuatiue, sicut cum dicitur insipiens & indoctus, id est, non sapiens, & non doctus, & sic de aliis. Igitur cum ista dictio In consignificatiua sit & per se nihil significat, sed quando alteri copulatur, ideo secundum multitudinem dictionum, quibus adiungitur, ipsius significatio variatur. Et sic dicam, quod cum in motibus aliqua inueniamus quæ concernunt personas, aliqua, quæ concernunt res, aliqua, quæ concernunt loca. Personas dico, sicut Deum & Angelos, viros iustos, impios, laicos, religiosos & clericos, prælatos, damnatos, & spiritus malignos. Res etiam, vtpote virtutes, vitia aduersitatem, prosperitatem, carnem, animam, gloriam & pœnam. Loca insuper, sicut est mundus, ecclesia vel religio, corpus, cor & conscientia, purgatorium, paradisus, infernus, sic dico, quod ista dictio In, multipliciter potest accipi, & ad multa potest referri. Et vt illud sub compendio possit tractari, dico, quod ista dictio In, refertur

Ad { personas, res, loca.

¶ Primo igitur dicamus de In, in quantum refertur ad personas, B
Et sic dico, quod ista dictio In potest referri ad Deum. Ista enim dictio In, quæ intimitatem & elapsum in alienam substantiam signat (vt dictum est) proprie spectat ad Deum, qui, scilicet, illabitur omni rei, & præsens est essentialiter cuicunque, & in quo & infra cuius infinitatem omnia continentur. Cum enim teste Apostolo, ipse sit omnia in omnibus, sicut dicitur Colo. 3. Omnia & in omnib. Christus, sic etiam teste eodẽ omnia continentur ab ipso, & omnia concluduntur in ipso Actor. 17. In ipso enim viuimus, mouemur, & sumus, quia. s. per ipsum, & cum ipso, & in ipso

ſunt omnia. Et ideo nota, quod Chriſtus, ſeu Dei filius eſt, erit vel fuit in patre, quo ad eſſentiam quidditatiuam, in matre, quo ad ſubſtantiam incarnatiuam, in fratre, id eſt, in iuſto, quo ad gratiam ſeu prçſentiam charitatiuam, in paupere, quo ad clementiã miſeratiuam, in cœlo quo ad potentiam imperatiuam, in mundo quo ad prudentiam gubernatiuam, in iudicio, quo ad iuſtitiam retributiuam, in inferno, quo ad duritiam executiuam, in paradiſo, quo ad lætitiam conſolatiuam. ¶ Dicam ergo, quod Chriſtus eſt in patre quo ad eſſentiam & quidditatem, in ipſo enim eſt vera eſſentia Deitatis, ſicut dicitur 1. Cor. 1. Non eſt in illo eſt & non, ſed eſt in illo eſt. Et in ipſo eſt vera vnitas in eſſentia paternitatis, ſecundum eſſentiam enim & veritatem naturæ ipſe in patre, & pater in eo eſt, iuxta illud Io. 14. Ego ſum in patre, & pater in me eſt. ¶ Item dico, quod Chriſtus fuit in matre, quo ad ſubſtantiam & corporeitatem. Radius enim exiens à re viſa quãdo reflectitur in centro ſpeculi, repræſentat imaginem viſæ rei. Sic reuera radius, id eſt, filius Dei patris, in centro ſpeculi, id eſt, in vtero virginis profundatus, & ibi per incarnationem reflexus, & quaſi contra ordinem retrouerſus, incarnatam imaginem repræſentauit, ita quod iſte radius, Dei filius, qui prius erat inuiſibilis, ſeipſum in corporis imaginem demonſtrauit, vnde Iac. 1. Hic aſſimilabitur viro conſideranti vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo. Tale enim in, id eſt, natiuitatem incarnatiuam petebat B. virgo Can. 6. Deſcendit dilectus meus in hortũ ſuum ad areolam aromatum, vt ibi paſcatur in hortis, & lilia colligat. ſequitur. Deſcendi in hortum meum, vt viderem poma conualliũ, & inſpicerem ſi floruiſſet vinea, & germinaſſent mala punica. Expone totum de beata virgine. Fuit igitur Chriſtus in matre quo ad ſubſtantiam & corporeitatem. ¶ Item Deus eſt in fratre, id eſt, in viro iuſto, quo ad gratiam & charitatem. Per gratiam enim habitat Chriſtus in corde, ſicut virtus ſolis habitat in arbore, ipſamq; facit ramos, & folia proferre & producere. Vnde Io. 14. Illo die vos cognoſcetis, quia ego ſum in patre meo, & vos in me, & ego in vobis. Et reuera iſtud in quo, ſcil. Deus manet in nobis, & nos manemus in illo per gratiam & charitatem, facit hominem ſpiritualiter fructificare, & bonis omnibus abundare. Vnde Io. 15. dixit ipſe Chriſtus. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert multũ fructum, quia ſine me nihil poteſtis facere, vnde ipſe eſt, qui dicit Hier. 31. In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miſerans. Habitatio enim Dei in nobis ſaluat, & ſeruat nos à periculis Pſ. Niſi quia dominus erat in nobis, dicat nunc Iſrael, niſi quia dominus erat in nobis. Cum exurgerent homines in nos, forte viuos, &c. Cum iraſceretur furor, &c. ¶ Item dico, quod Chriſtus eſt in paupere per clementiam & benignitatem Pſal. Oculi eius in pauperem reſpiciunt. Et alibi. Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiã eum, & glorificabo eum. ¶ Item Chriſtus eſt in cœlo, quo ad potentiã & dignitatẽ, quamuis enim vbiq; ſit potens, in cœlo tamen & in rebus cœleſtib. principaliter apparet potentia ſua, quemadmodum natura cuiuslibet animalis viui magis apparet in corde & in capite, quam in membris aliis quibuscunq;, vnde Dan. 1. Eſt Deus in cœlis reuelans myſteria Pſal. Magnificentia eius & virtus eius in nubibus. ¶ Item Chriſtus eſt ſeu fuit in mundo, quo ad prudentiam & ſagacitatem. Deus enim eſt in omnibus rebus creatis, & prudentia ſua vbiq; ſe diffundit, ſcil. omnia gubernando, & de omnibus ordinando. Exemplo lucis, quæ viſibiliter & inuiſibiliter diffunditur in omnibus creaturis, vnde Ioan. 12. Ego lux veni in mundum, & Ioan. 9. Quamdiu ſum in mundo, lux ſum mundi. Et pro certo ſi homo bene attenderet, vix inueniret ita modicum negocium, quin prouidentiam Dei ibi occultatã perpenderet, & videret, & quin cognoſceret, quod mundi facta magis fiunt à quadam occulta virtute, hoc eſt, à cœli potentia vel à Dei prouidentia; quã ab humana ſapientia aut induſtria. Radii enim iſtius lucis etiam in terræ interioribus ſe profundant, & tamen multi ſunt peccatores ita improfundi & indocti, qui nihil de iſta occulta virtute cogitant ſeu tractant. vnde Ioh. 3. Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Quia reuera ipſe in propria venit, ſicut dicitur Ioh. 1. imo & continue venire non ceſſat, & ſui eum non receperunt, In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit. ¶ Et nota, quod Deus etiam corporaliter venit in mundum,

Vt in
- Carne videret ſocios,
- Sede doceret inſcios,
- Cruce mederetur ſaucios,
- Inferno turbaret noxios,
- Paradiſo ſaluaret anxios.

Fuit enim in carne, vt viſibiliter ſocios viſitaret Baruch. 3. Poſtea in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Fuit etiam in ſede, vt inſcios informaret, quia, ſcil. ipſe in hoc venit in mundum, vt teſtimonium perhiberet veritati, vnde Matt. 4. Circuibat Ieſus totam Galilæam, docens in Synagogis eorum, & Matth. 5. dicitur, quod ipſe aſcendit in montem, & cum ſediſſet, aperuit os ſuum, & docebat eos, &c. & Luc. 2. Inuenerunt ipſum in templo ſedentem in medio doctorum, audientem eos & interrogantem. Fuit in cruce, vt ſaucios reformaret, id eſt, vt peccatores ſanaret, & liberaret Luc. 19. Aſcendit in arborem ſycomorum, & Phil. 2. In ſimilitudinẽ hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Sequitur. Factus obediens vſq; ad mortem, mortem autem crucis. Fuit in inferno, vt noxios, ſcil. dæmones ſubiugaret, ſeu conturbaret, & vt ſanctos de eorum potentia liberaret. Vnde de Chriſto & humano genere dicitur Sap. 10. Deſcenditque cum illo in foueam, & in vinculis non dereliquit eum. Sequitur. Et reddidit iuſtis mercedem laborum ſuorum, & deduxit illos in via mirabili, & fuit illis in velamento diei & in luce ſtellarum nocte. Inimicos autem illorum ſubmerſit in mare & ab altitudine inferorum eduxit illos. Expone de ſanctis patribus extractis de inferno. Fuit etiã in paradiſo, vt conſcios ſeu anxios coronaret ſeu exaltaret, dicens humano generi tunc ſaluato illud Luc. 23. Hodie mecum eris in paradiſo. Patet igitur, quod Deus eſt in mundo quo ad prouidentiam & ſedulitatem. ¶ Item dico, quod Chriſtus veniet in iudicium, quo ad iuſtitiam & æqualitatem Iohel 2. Congregabo omnes gentes, & deducam eos in vallem Ioſaphat, & diſceptabo cum eis ibi Pſal. In conſpectu gentium reuelauit iuſtitiam ſuam. Et illud Pſal. Diriget manſuetos in iudicio Eſa. 9. Super ſolium Dauid ſedebit, vt confirmet illud & corroboret in iudicio & iuſtitia vſq; in ſempiternum. ¶ Item dico, quod Chriſtus venit in infernum, quo ad duritiam & ſeueritatem, ſcil. ad inferendam damnatis pœnam, Pſal. Si aſcendero in cœlum, tu illic es, ſi deſcendero ad infernum, ades. Vnde ipſe eſt qui dicit Amos 9. de impiis & damnatis. Si abſconditi fuerint in vertice carmeli, inde ſcrutans auferam eos. Et ſi celauerint ſe in profundo maris, ibi mandabo ſerpenti, & mordebit eos. Et ſi abierint in captiuitatem coram inimicis ſuis, ibi mandabo gladio, & occidet eos. ¶ Item dico, quod Chriſtus eſt in paradiſo, quo ad clementiam & benignitatem, ſcil. faciendam bonis, ſeu quo ad lætitiam & fœlicitatem, quia, ſcil. ipſe eſt ibi ſicut in palatio, ſicut in ſolatio, ſicut in conuiuio. Vnde ipſe eſt, qui dixit illud Ioh. 14. In domo patris mei manſiones multæ ſunt, vado parare vobis locum. vt & nos dicamus beatis illud Matth. 26. Præcedet vos in galilæam, ibi eum videbitis ſicut dixit vobis. Vt & quilibet dicat illud Pſal. In pace in idipſum dormiam & requieſcam, quia ipſe eſt, qui dicit illud Ioh. 16. In mundo preſſuram habebitis, in me autem pacem. Sic igitur patet quomodo in diuerſimode refertur ad Deum. ¶ Adhuc dico de iſta dictione in, in quantum refertur ad perſonas, quod quandoq; refertur ad iuſtum. Iuſtus enim habet ſuum in, qua, ſcil. ipſe ſolet ſe Deo intimare & intimum facere per deuotionem, proximo per deuotionem, ſibiipſi per ſui conſiderationem, quia pro certo iuſtus debet in omnibus rebus eſſe, & in omnes rerum partes vno modo vel alio modo ſe in omnes formas, & figuras morales & bonas ſe virtualiter transformare & mutare, iuxta illud 2. Cor. 6. in omnibus exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros in multa patientia. Et ſic notabimus, quod iuſtus moraliter tendit

In
- Deum, deuote credendo,
- Seipſum, cor ſuum videndo,
- Iuſtum, ipſum diligendo,
- Prælatum, ipſi ſeruiendo,
- Subditum, ipſum protegendo,
- Virtutes, ipſas exercendo,
- Pauperes, ipſis ſuccurrendo,
- Clauſtrum, carnem macerando,
- Templum, Deum adorando,
- Cœlum, alta contemplando,
- Infernum, dura meditando,
- Paradiſum, læta vendicando.

¶ Igitur ſimus in Deo ſeu tendamus in Deum deuote credendo. Vnde Dei filius dicit Io. 14. Creditis in Deum, & in me credite, quia ſicut dicitur Io. 6. Omnis, qui videt filium & credit in eum, habet vitam æternam. Et aduerte, quod in Deum debemus credere & ſperare propter multa, videlicet quia pro certo ipſe ad ſe clamantes, ſe diligentes, & in ſe ſperantes

Solet
- Tutificare,
- Fortificare,
- Lætificare,
- Saluificare,
- Alimentare,
- Certificare,
- Magnificare.

Solet (dico) tutificare, ſeu defendere, quia, ſcil. Deus pro talibus ſe opponit, & vbi non cogitant, pro iuſtitia & innocentia ſe exponit. Exemplum de Suſanna Dan. 13. Vnde in Pſal. In te domine ſperaui, non confundar in æternum: & alibi: In ipſo ſperauit cor meum, & adiutus ſum. Et alibi. Deus meus adiutor meus, ſperabo in eum. Solet etiã fortificare, vnde Collecta dicit. Deus

in te

in te ſperantium fortitudo,& Eſa. 40. Qui ſperant in domino, habebunt fortitudinem , aſſument pennas vt aquilæ, current,& non laborabunt,ambulabunt.& non deficient. Solet inſuper lętificare, Gaudens gaudebo in domino & exultabo,&c. Eſa.61. & Phi.4. Gaudete in domino ſemper , iterum dico gaudete, vnde in Pſal. In eo lætabitur cor noſtrum,& in nomine ſancto eius ſperabimus. Solet nihilominus ſaluificare , ſeu ab omnibus periculis liberare Pſa. Domine Deus in te ſperaui, ſaluum me fac ab omnibus perſequentibus me,& libera me. Solet etiam nutrificare,ſeu alimentare. Oculi omnium in te ſperant domine , & tu das illis eſcam in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam,&imples &c. Et alibi. Spera in domino,& fac bonitatem , & paſceris in delitiis eius. Item ſolet certificare,ſeu verificare Pſal. In lumine tuo videbimus lumen, & Sap. 3. Qui confidunt in domino, intelligent veritatem. Item ipſos ſolet magnificare ſeu beatificare Pſal. Beatus vir, qui ſperat in Domino. Et alibi. Beati omnes, qui ſperant in eo. Igitur ſicut concludit Pſal. Sperate in eo omnis congregatio populi,effundite coram illo corda veſtra,Deus adiutor noſter in æternum. Et certe

In Deo { credendum,
fidendum,
figendum,
manendum.

Credendum dico, quia fideles in dilectione acquieſcent illi Sap. 3. &c. Fidendum dico,quia qui confidunt in domino, ſicut mons Sion,non commouebitur in æternum , qui habitat in Hieruſalem Pſal.124. Figendum inſuper, ſc. cor per deuotionem Pſ. Iacta cogitatum tuum in domino,& ipſe te enutriet,&c. Manendū nihilominus Ioh.15. Manete in dilectione mea. Et bene, quia ſicut ibidem dicitur. Sicut palmes non poteſt ferre fructum niſi manſerit in vite, ſic nec vos niſi in me manſeritis. Sequitur. Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes,& areſcet, & colligent eum,& in ignem mittent,& ardet. Si vero manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint, quodcunq; volueritis petetis, & fiet vobis. Igitur dico, quod iuſtus eſt & intendit in Deo vel in Deum deuote credēdo. ¶Item dico,quod iuſtus tendit in ſeipſum cor ſuum videndo. Secundum enim perſpectiuos ad hoc , quod oculus videat aliquid, neceſſe eſt , quod radius luminaris exiens ab oculo reflectatur iterum in ſeipſum. Et iſta eſt ratio,quare viſus fortificatur videndo in ſpeculum , pro eo, ſcil. quia proprius radius qui exit ab oculo, reflectitur in ſeipſum , & duplicatus reſtituitur fonti ſuo. Sic reuera quando humanus viſus ſpiritualis, id eſt,humana cognitio in ſemetipſam reflectitur, vtpote,quando homo cogitat quid eſt , quid fuit,& quid erit , quid faciet , & quid facit,proculdubio talis ſpiritualis cognitio & conſideratio efficitur magis grandis,& totus homo interior magis fortis. Vnde de iſto In dici poteſt illud Pſal. Transferentur montes in cor maris. Et iterum de iuſto dicitur, & aſcenſiones in corde ſuo disposuit in valle lacrymarum in loco quem poſuit. Et aduertendum , quod prudens homo diligenter conſiderare ſolet interiora domus ſuę,& multo magis quam alienæ,vtrum videlicet domus ſecundum ſtatum ſuum ſit bene munita,bene ornata,&bene ordinata,& vtrum ſit ibi ad habitandum , camera ad iacendum,lectus ad quieſcendum , ignis ad coquendum , oleum ad vngendum,aqua ad lauandum,vinum ad bibendum,lucerna ad illuminandum,panis ad reficiendum,ſedes ad quieſcendum,gradus ad aſcendendum,capella ad orandum , veſtis ad contegendum. Sic vere prudens homo debet multum intus in conſcientia reſpicere ſi fuerit debitis munimentis repleta , & diuerſis virtutibus adornata, iuxta illud Hier.2. Vide vias tuas in conualli , ſcito quid feceris,quia pro certo in iſto In,debet eſſe aula,in quam,ſc. omnes recipiuntur , ſed extranei finaliter repelluntur,& domeſtici retinentur,hoc eſt interior cogitatio. Iſta eſt enim quæ omnes recipit cogitatus , quia ſicut dicitur Iob 20. Multæ cogitationes verſantur in corde viri. Vanas tamen & inutiles debemus repellere tanquam extraneos , bonas vero retinere tanquam domeſticos &propinquos,ibi etiam debet eſſe camera ſecretæ meditationis, lectus quietæ deuotionis , aqua munditiæ & confeſſionis , ignis charitatis & dilectionis , oleum pietatis & compaſſionis , vinum iucunditatis & ſpiritualis conſolationis , lucerna legis & diſcretionis,panis euchariſtiæ & virtualis refectionis , ſedes iuſtitiæ,æquitatis & rationis,gradus & aſcenſus contemplationis, capella orationis, veſtis verecundiæ & honeſtatis. Sit igitur ibi timor & meditatio Pſal. In me turbatum eſt cor meum. Vnde Ierem. 8. Dolor meus ſuper dolorem,in me cor meum mœrens. Item ſit ibi quies atque deuotio Cant.3. In lectulo meo per noctem quæſiui quem diligit anima mea Pſal. Requieſcet in monte ſancto tuo. Iterum Pſa. In pace in idipſum dormiam & requieſcam. Item ſit ibi munditia & confeſſio Pſal. Præoccupemus faciem eius in confeſſione. Item ſit ibi charitas & dilectio Pſal. Conculcauit cor meum intra me & in meditatione mea exardeſcet ignis. Item ſit ibi pietas & compaſſio 2. Pet 1. Miniſtrate in pietate amorem fraternitatis. Item ſit ibi iucunditas , & exulcatio ſeu conſolatio. Pſal. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Item ſit ibi diuinæ legis lucerna , vel illuminatio Pſal. In corde meo abſcondi eloquia tua,vt non peccem tibi. Item ſit ibi cibus Euchariſtiæ, ſeu ſpiritualis refectio Malach. 3. Sit cibus in domo tua. Item ſit ibi æquitas & iuſtitia Prou.12. In ſemita iuſtitiæ vita. Item ſit ibi gradus ad contemplandum Eſa. 2. Aſcendamus in montem domini,id eſt,altitudinē contemplationis. Item ſit ibi deuota iugis oratio Tob. 3. In oratione perſiſtens cum lacrymis. Et ſit etiam ibi veſtis quæ omnia opera, id eſt, verecunda & honeſta conuerſatio,quia, ſcil. regina,id eſt, anima debet aſſiſtere à dextris Chriſti in veſtitu deaurato,circumdata varietate,quamuis multi hodie poſſunt dicere illud Eſa.3. Non ſum medicus,&in domo mea non eſt panis neq; veſtimentum. Et ſic ſi omnes iſtæ manſiones & virtutum diſtinctiones fuerint in corde , bene poſſet his ornatus dicere illud Ioh. 14. In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Tendit igitur iuſtus in ſemetipſum cor ſuum videndo Hie. 2. Vide vias tuas in conualli,ſcito quid feceris. ¶Item dico,quod iuſtus tendit in proximum ipſum diligendo. Et potiſſime in virum iuſtum, bonum exemplum accipiendo Luc. 16. Et quis eſt eius proximus , qui fecit miſericordiam in ipſo , vnde illi claudo dixerunt Apoſtoli Actor. 3. Reſpice in nos. In iuſtos enim eſt reſpiciendum,& bonum exemplum ab eis accipiendum , ſicut, ſcil. patet quod pictor reſpicit in imaginem vel exemplum , diſcipulus in librum , ſcholaris in magiſtrum , frater vel ſocius in amicum iuxta illud Exod.25. Inſpice,& fac iuxta exemplar , quod tibi in monte monſtratum eſt. ¶Item iuſtus tendit in prælatum ſibi ſeruiendo ſeu obediendo Pſal. Oculi ſeruorum in manibus dominorum ſuorum. ¶Item in ſubditum ipſum protegendo ſeu dirigendo , vt & ſubditi ſibi dicant illud Pſal. Reſpice in ſeruos tuos & in opera tua,& dirige filios eorum. ¶Item reſpiciat vel attendat in virtutes,ipſas exercendo , quia , ſcilicet , ſicut prudens mercator ſemper cogitat in bonis mercibus pertractandis de quib. poteſt acquirere magnū lucrū, ſic quilibet ſapiens in virtutes,per quas acquiritur cœli regnum. Iſtas enim debet acquirere, iſtas debet in ſeipſo continere, & in iſtis debet cor ſuum ponere & firmare , vt ſic poſſit dicere illud Eccleſia.24. In me gratia omnis vitæ & veritatis , in me omnis ſpes vitæ & virtutis. Igitur

In { Legis opere meditantes,
Pacis fœdere conuerſantes,
Iuſto pondere nos librantes,
Lucis ſydere ſpeculantes,
Cœli æthere iubilantes.

¶Igitur iuſtus meditatur in legis opere Pſal. Beatus vir ,qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit,& in cathedra peſtilentiæ non ſedit,ſed in lege domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Item cōuerſatur in pacis fœdere,dicens ſcil. illud Pſ. In pace idipſum dormiam & requieſcam. Et Mal.2. In pace & æquitate ambulauit mecum. Item moderator in iuſto pondere,quia, ſcilic. ſanctitatem &iuſtitiam coram ipſo omnib. diebus noſtris. Item ſpeculatur ſub claro ſydere ſc. ſub lumine ſcientiæ &veritatis Pſ. Domine in lumine tuo ambulabunt.& in iuſtitia tua exultabunt. Et alibi. In lumine tuo videbimus lumen. Item iubilant in alto æthere , ſcil. per virtutem contemplationis Act.7. Intuens in cœlum ait. Ecce video cœlos apertos, Igitur cogitet iuſtus ſeu tendat in virtutes, ipſas exercēdo. Item iuſtus tendat in pauperes,ipſis ſuccurrendo Pſ. Oculi eius in pauperē reſpiciunt. Item tendat,ſeu mentē habeat in clauſtrum ſeu religionē,carnē macerando Pſ. Conuerſus ſum in ærumna mea dum configitur ſpina. Item tendat in templū Deum adorando Act.3. Petrus & Ioannes aſcendebant in templū ad horam orationis nonam. Item tendat in cœlum, alta contēplando Eccl. 24. Ego in altiſſimis habito , & thronus meus in columna nubis. Item tendat in infernū , dura meditando & metuendo Pſ. Deſcendant ad infernum viuentes. & Iob 17. in profundiſſimum inferni deſcendant omnia mea. Item tendant in paradiſum, læte exultando Pſal. In domum domini lætantes ibimus. Sic igitur patet , quod iuſti habent ſuum In , id eſt, ſuos terminos in quos tendant. Et ſic viſum eſt,quod iſta dictio In,in quantum refertur D
ad perſonas etiā refertur ad iuſtū. ¶Deniq; dico, quod iſta dictio In relata ad perſonas,etiā refertur ad impiū. Scriptū eſt .n. quod impius cum in profundū peccatorum ſuorū venerit, contemnet Pro.18. Scriptum eſt etiā, quod impius in iniquitatib. conceptus eſt,& in peccatis concepit eum mater ſua Pſ. Scriptū eſt inſuper quod corrupti ſunt & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis. Ex quibus ſatis patet,quod terminus ad quem & in quem tendit & terminatur peccator, & terminus in quo peccator continetur & ſiſtit,eſt peccatum , quia, ſcilicet,cum peccator peccatum facit, & in peccatum tanquam in quid delectabile tendit , finaliter in foueam obſtinationis & deſperationis , & poſtea finalis damnationis cadit Eccl.27. Qui fodit foueam , incidet in eam.

Pecca-

Peccatum enim teste Gregor. quod per pœnitentiam non deletur, mox suo pondere ad aliud trahit. Peccator enim est sicut corpus rotundum, quod si in loco decliui ceciderit, sicut in gradario vel in scala, ibidem pro certo non sistit, imo de gradu saltando vsq; ad imum ruit & currit. Sic vere peccator qui dicitur res rotunda, conuexa, tumorosa, seu gibbosa, quæ, scil. male conuenit cum regula vel recto, quia, sci. in solo puncto tangit rectum, & quæ etiam caret angulis & omnimoda quadratura, pro eo, sc. quod peccator est gibbosus per malitiam, tumorosus per superbiam, conuexus & decliuis per inconstantiam, non planus per veritatem & simplicitatem: non quadratus per infirmitatem & stabilitatem & rectitudinem iustitiæ, non applicabilis propter peccati turpitudinẽ & toruitatem, quando, scil. diabolus posuit eum in pendenti, vtpote quando facit eum decliuem & declinabilem ad peccandum, & ad bona mundi affectandum, & considerandũ, si contingit eum in aliquod peccatum cadere non solet ibi sistere, nec illo peccato contentus esse, sed potius de gradu in gradum, & de peccato in peccatum potest saltare quousq; ad imum barathri & ad profundum vitiorum ipsum contigerit ruere, vel venire Hie. 50. Transierunt de monte in collẽ, obliti sunt cubilis sui. Peccator enim est sicut simia diaboli, quam ipse facit saltare ex hoc in hoc, veruntamen fæx eius non est exinanita. Igitur nota, quod peccator venit ad multiplex In, id est, multiplicem malum terminum aut peccatum. Nam ipse refugit omnem terminum virtuosum, quia, scil. ipse non curat de termino legis, de termino regis, de termino gregis. Legis dico, quia de peccatoribus dicitur in Psa. quod in lege eius voluerunt ambulare. Regis etiam, sci. Christi, quia de peccatore dicitur in Psal. Non est Deus in conspectu eius, inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore, gregis insuper, hoc est dictum, societatis bonorum, quia sicut dicitur in Psal. de peccatoribus. In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur, ideo tenuit eos superbia, operti sunt impietate, & iniquitate sua, Ideo ipse venit, & intrat omnem terminum vitiosum. Nam

Peccator { Luxuriæ maculatur fæce,
Desidiæ vinculatur nece,
Fallaciæ fabulatur prece,
Superbiæ eleuatur arce.
Auaritiæ inflammatur face,
Opulentiæ quietatur pace,
Prudentiæ spoliatur luce,
Inuidiæ cruciatur cruce,
Iustitiæ non libratur lance,
Clementiæ non rigatur nuce,
Dementiæ vapulatur duce. }

Peccatores enim maculantur fęce luxuriæ Esa. 66. Anima eorum abominationibus suis delectata est, & Ro. 1. Tradidit illos Deus in passiones ignominiæ. Sequitur. Exarserunt in desideriis suis. Item isti vinculantur nece desidiæ, vt, scilic. bonum operari non possint Ps. Ad alligandos reges eorum in compedibus & nobiles eorum in manicis ferreis, vt faciant in eis iudicium cõscriptum. Item isti fabulantur prece fallacię, quia. s. tales solent loqui ambulando, mentiendo & defraudando Ose. 6. In maleficiis suis lętificauerunt ducem, & in mendaciis suis principes Psa. Labia dolosa, in corde & corde locuti sunt. Item isti eleuantur arce superbiæ Iob 24. Dedit ei dominus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbiam Ps. Loquitur aduersus iustum in superbia & abusione. Item iste inflammatur face auaritię Amos 9. Auaritia in capite omnium, & nouissima eorum gladio interficiam. Item isti quietantur pace opulentiæ, quia, scil. peccatores fruuntur in hoc mundo prosperitate & opulentia rerum Psal. Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sęculo obtinuerunt diuitias, & tamen alibi dicitur in Psal. Noli ęmulari in malignantib. Sequitur. Noli æmulari in eo, qui prosperatur in via sua, & in homine faciente iniustitias. Item isti spoliantur luce prudentiæ. Non enim vident, quę sunt necessaria ad salutem, ita quod quilibet peccator potest dicere de diabolo illud Ps. Collocauit me in obscuris sicut mortuus sęculi, in tenebrosis & in vmbra mortis. Item isti cruciantur cruce tristitiæ, seu inuidiæ, vt sic cuilibet inuido dicatur illud Gen. 40. Auferet Pharao caput tuum, & suspendet in cruce, & lacerabunt volucres carnes tuas. Item isti non librantur lance iustitiæ Esa. 59. Conuersum est retrorsum iudicium & iustitia longe stetit, quia corruit in plateis veritas & æquitas non potuit ingredi. Item isti non rigantur nuce clementiæ, id est, oleo vel dulcore miseriæ, quia, scil. peccatores, vt communiter, pietatis oleo non sunt vncti, sed impietate & crudelitate muniti, de prudentibus enim virginibus legitur Matt. 25. quod illæ acceperunt oleũ in vasis suis cum lampadibus, sed de fatuis dicitur, quod ipsæ in lampadibus suis oleo caruerunt, & sic à nuptiis exclusæ fuerunt. Quia vere qui oleum pietatis in corde non habuerit, nec lampas suæ conuersationis lucebit, nec ad regis cœlestis nuptias introibit. Ideo de peccatorib. crudelib. & impiis dicitur Zac. 5. quod in medio amphoræ sedebat impietas. Amphora enim est peccator, in quo, scil. impietas semper sedet. Item vapulantur duce dementiæ. Diabolus istos ventilat in inferno, & æternaliter verberat & molestat. Vnde peccatorib. videtur dominus de dęmonib. loqui Amos 4. vbi dicit sic. Ecce dies venient, & eleuabunt vos (sc. l. dęmones) in contis, & reliquias vestras in ollis feruentib. sequitur. Et proiiciemini in Armon. Sic igitur patet quomodo ista dictio In refertur ad virum impiũ. ¶ De aliis vero personis ad quas potest referri, scil. de prælato, subdito, diuite, paupere, & similib. ni-
hil amplius ad præsens. ¶Secundo principaliter dico de alio mo- E
do tractandi de In, in quantum, scil. potest referri ad res tam bonas quam malas, videlicet ad virtutes, ad vitia, ad diuitias, ad aduersitates, pœnam & gloriam, nihil ad præsens, quia satis visum est supra, & videbitur infra in distinctione sequenti. Refertur igi-
tur ad res. ¶Tertio vero principaliter dico, quod In quandoque, F
imo vt communiter refertur ad loca. Nihil est enim corporeum quin contineatur in loco, & quanto aliquid est nobilius, tanto magis nobili loco debet contineri, cum inter locum & locatum debeat esse proportio, sicut videmus de stellis quę sunt in ęthere, de auibus quæ sunt in aere, de piscibus, qui sunt in æquore, de animalibus, quæ sunt in terra seu in littore. Sic vere dico loquendo moraliter, quod omnes mundi homines diuersa vendicat sibi loca, & secundum quod boni vel mali sunt, bona similiter seu mala loca exquirunt. Nobiles enim creaturę, id est, viri iusti in bonis mansionibus habitant. Mali vero & ignobiles loca ignobilia sibi parant. Et sic nota, quod in scriptura fit mentio de bonis locis & de malis, seu habitationib. bonorum, & de habitationibus malorum. Incipiamus ergo & dicamus de bonis, & sic distingue, quod nos inuenimus

Locum { Sydereum pro sapientibus,
Aereum pro speculantibus,
Æquoreum pro militantibus,
Cinereum pro pœnitentibus.
Æthereum pro triumphantibus. }

In istis enim quinq; locis habitant boni, videlicet

In loco { Scripturæ,
Naturæ,
Ecclesiæ,
Religionis,
Pœnitentiæ, paradisi seu gloriæ. }

In loco { primo sunt sancti clerici,
secundo versantur physici,
tertio viuunt catholici,
quarto pugnant almifici,
quinto regnant beatifici. }

¶ Dicamus ergo, quod locus scripturæ est, in quo versantur clerici sapientes, quia reuera scriptura sacra est vnus locus, vnum viridarium, vnus status in quo sapientes oportet studere, & in quo necesse est cum diligentia vigilare, iuxta illud Ecc. 39. Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, & in prophetis vocabit, narrationem virorum nominatorum conseruabit, & in versutias parabolarum simul introibit, occulta prouerbiorum exquiret, & in absconditis parabolarum conuersabitur. In medio magnatorum ministrabit, & in conspectu pręsidis apparebit. In terram alienigenarum gentium transiet, bona enim & mala in omnib. tentabit, cor suum tradet ad vigilandum diluculo. Ista enim auctoritas videtur continere omnia ad sapientem studentem, & in isto In, id est, in sacra pagina meditantem, pertinentia. Quia pro certo talis debet

Doctores rimari,
Occulta scrutari,
Magnis famulari.

¶Item iste debet longe peragrare, multũ vigilare, omnia tentare. Bona inquit & mala in omnib. tentabit. Et bene bona & mala, quia pro certo non solum libros bonos, sed etiam malos, non solum catholicos, sed etiam hęreticos, non solum diuina, sed sęcularia, non solũ euangelica, sed & poetica debet sapiens theologus videre, vt, scil. bona possit facere, mala cauere, bona docere, mala vero vitanda, & declinanda monstrare. Non enim euitatur malum nisi cognitum, & non percipitur erroris periculum, nisi ante omnia sit apertum. Non est. n. reprehensibile si boni clerici quandoq; in scientiis prohibitis & in libris (bona tamẽ intentione) studeant, vt. s. de spinis rosas colligentes, omnia in laudem Dei dirigant, & conuertant, & vt bene dicere, & retinere sciant, mala vero cum opus fuerit reprehendant, exemplo Senecæ in epistola, qui quamuis reprehendat de libro ad librum, de scientia ad scientiam transire dicens, quod non conualescit planta, quæ sæpe transfertur, & non prosunt remedia nisi immorentur: transeo (inquit) tamen quandoque ad aliena castra, non sicut transfuga, sed sicut explorator. Transfuga enim est ille, qui transit ad exercitum hostium, & dimittit totaliter sicut proditor partem suam. Explorator est ille, qui bene vadit ad exercitum hostium, sed hoc non, vt sit de parte eorum: nec vt ibi moretur, sed

vt

vt hoſtium intentiones,&malitias nocituras ciuibus ſpeculetur, & vt captata occaſione & præuiſis hoſtis malitiis ad ciues redeat denuncians malitias,quæ aguntur. Et pro certo talis differentia eſt inter malos ſtudentes & bonos, quia,ſcilic. boni quandoque tranſeunt ad alienos,&ad aliena hoſtium caſtra,id eſt,ad alienos libros,ſcientias & dogmata,& hoc vt exploratores,non vt transfugæ,id eſt,non vt ibi ſint manſuri, aut finalem terminum poſituri,nec tanquam talibus hoſtium caſtris &exercitibus,id eſt,talium,&talibus libris & dogmatibus adhæſuri. Mali vero & reprobi illuc tanquam transfugæ tranſeunt, quia poſtquam caſtra hoſtium,id eſt, ſcientias, libros,& dogmata malorum viderint, non quærunt amplius reſipiſcere,ſed ibidem dimiſſis propriis & neceſſariis ſtudiis immorari. Figura ad vtrumque de columba & de coruo emiſſis de arca Noæ Gen.8.quia,ſcilic. coruus emiſſus non amplius legitur rediiſſe ad arcam,columba vero rediit,&ramum virentis oliuæ in ore ſuo finaliter apportauit. Quia reuera corui,id eſt, mali, quando exterius exeunt ad alienas ſcientias ſpeculandas,arcam Noæ, id eſt, ſacram theologiam ex toto dimittunt,ita quod transfugas,& non exploratores ſe forte oſtendunt Hier.5.Indurauerunt facies ſuas,noluerunt reuerti.Sed pro certo columbæ,id eſt, viri ſimplices & boni ſi quandoq; dimiſſa huiuſmodi arca,id eſt,facultate theologica,ad diluuiũ,& confuſionem aliarum ſcientiarũ exeunt, ibi requiem aut finalem dulcedinem non inueniunt nec quærunt. Et ideo ramum oliuæ, id eſt,quicquid boni poſſunt excerpunt, & ad arcam,id eſt,theologiæ ſtudium redeunt & vertunt,dicentes illud Eccl.24. In omnibus requiẽ quæſiui, & in hæreditate domini morabor,tunc præcepit & dixit mihi creator omnium,in Iacob inhabita,&in Iſrael hæreditare, & in electis meis mitte radices.In omnib. inquit ſcientiis requiem quæſiui, & in hæreditate domini, id eſt,in theologia,vbi,ſcilic.& non alibi eſt vera requies,moram,id eſt,inhabitationem trahere dignum duxi,& in Iacob luctatore, id eſt,in practica,in Iſrael vidente Deum,id eſt,in ſpeculatiua,&in electis domini,id eſt, ſanctorum doctorum omnium comitiua radices figere comprobaui. Sic igitur patet, quod In ſignat locum ſcripturæ,in quo verſantur ſcientifici, vt ſic de ſcientificis exponatur illud Aba.3.Sol &Luna ſteterunt in habitaculo ſuo,in luce ſagittarum tuarum ibunt in ſplendore fulgurantis haſtæ tuæ, Sol & Luna ſunt ſpeculatiuus & actiuus, qui,ſcil. ſtant & morantur in habitaculo ſacræ ſcripturæ, & in luce ſcientiæ theologicæ, quæ, ſci.comparatur ſagittæ,fulguri,ſeu haſtæ.Signat igitur in locum

G ſcripturæ,in quo conuerſantur ſcientifici. ¶ Item dico,quod per In intelligitur locus naturę,in quo verſantur viri phyſici, hoc eſt dictũ,viri naturales & philoſophici. Phyſis enim idem eſt, quod natura,quia reuera decet &neceſſarium eſt,quod ſint aliqui,qui rerũ naturam,&opera Dei velint,& ſciant cum diligentia ſpeculari,& eius mirabilia inquirere,intelligere, vel ſcrutari,dicentes domino cum Pſal Meditabor in omnibus operibus tuis,& in adinuentionibus tuis exercebor.Deus enim &natura ſunt ſicut rex & regina,vir & fœmina,artifex & exemplaris norma,quæ omnia produxerunt in eſſe, & creaturarum multitudinẽ, formarũ pulchritudinem,& rerum magnitudinem genuerunt,& iſtum ordinem vniuerſi cum ſuis varietatibus formauerunt,vt etiam poſſit de natura dici illud Pſa.Aſtitit regina à dexteris tuis in veſtitu deaurato,circumdata varietate,creaturarum ſupple. Sicut varietas creaturarum,&earum mirabilis proprietas delectat,& reficit intellectum,igitur in iſta ſtudeamus, & eius mirabilia inquiramus vt exinde ad creatoris laudem, & gloriam aſſurgamus. Teſte enim Apoſtolo Rom.1.Inuiſibilia enim Dei,à creatura mundi per ea,quæ facta ſunt,intellecta conſpiciuntur.& Sap.13.A magnitudine enim creaturæ & ſpeciei cognoſcibiliter poterit horum creator videri.Creaturæ enim Dei ſunt veſtigium creatoris, quia,ſcil.ſicut eius imago, & veſtigium mentem humanã in aliquam ipſius cognitionẽ perducunt.Narrat enim Plin.lib. 8.c. 2. quod elephãtes inuenientes veſtigium hominis in deſerto quaſi ſtupidi ſolent ſtare,circumſpectare, iras proflare & non calcare. Tigris etiam,vt ait,dato quod nunquã hominẽ viderit,eiuſdem tamen veſtigium inueniens in deſerto ſtatim ſentit, & quodam naturæ ſenſu hominis prærogantiã cognoſcit,&ideo timens catulos ſuos à loco mutare continuo conſueuit.Mirum(inquit Plinius)quod animalia tam præſtantia virib. tam velocia curſu, veſtigium hominis timeant. Sed hæc eſt (inquit) natura rerum vt quæ nunquã vidiſſent quem timere debeant, ſtatim intelligant cum ſit timendum. His igitur inſtruimur, quod ſi bruta veſtigio hominis ſtatim ducuntur ad notitiam quid ſit homo,& ſtatim percipiunt hoc eſſe veſtigium talis rei quæ eis eſt ſuperior in natura,multo fortius nos rationabiles dum videmus creaturas,naturam rerũ & ordinẽ vniuerſi, quæ,ſci.ſunt ipſius Dei veſtigiũ & character,

Debemus ad ipſum Deum { cognoſcendum / timendum & / honorandum } induci.

Et iuxta Apoſtolũ Rom.1.Per viſibilia, quæ facta ſunt,Dei inuiſibilia meditari,cõtemplari, pariter & ſcrutari.Ideo dicamus cum Pſ.Quam terribilia ſunt opera tua domine,omnia in ſapiẽtia feciſti,impleta eſt terra poſſeſſione tua. Et alibi dicitur ipſi Deo in Pſ.In mari via tua & ſemitæ tuæ in aquis tuis, & veſtigia tua non cognoſcentur.Vnum tamẽ volo addere,ſc. quia non omnia,quę reſultant in iſto veſtigio,ſunt ab hominib. perſcrutanda, ſed ſolum neceſſaria & cognoſci poſſibilia, quia,ſ. multa,quæ humanam cognitionem tranſcendunt,quæ,ſcilicet,ſuos inueſtigatores ſi ſimplices fuerint,non in veritatẽ,ſed in cœcitatẽ & errorem deducunt. Vnde Cato. Sine arcana Dei,quid ſit inquirere noli. Et Eccl.3.dicitur Altiora te,ne quæſieris,fortiora te,ne ſcrutatus fueris,ſed quæ præcepit tibi Deus,illa cogita ſemper,&in plurib. operib. eius ne fueris curioſus.Sequitur.Plurima enim ſuper ſenſum hominis oſtenſa ſunt tibi, multos enim ſupplãtauit ſuſpitio illorum,& in vanitate detinuit ſenſus illorum.Patet igitur,quod In ſignat locum naturæ,in quo verſantur viri phyſici.¶Item dico, H quod per In quandoq; intelligitur locus gratię,in quo verſantur viri catholici.Eccleſia enim fides,& ſtatus gratiæ eſt quędam habitatio,quædam regio,quidam locus, in quo neceſſe eſt omnem catholicũ conuerſari,cum extra iſtud In, ideſt,extra locum iſtum non ſit remedium neq; ſalus. Narrat Solinus,quod circa fontem vbi oritur fluuius Ganges, gens habitat,quæ ſolo pomorũ odore viuit,ſi vero alibi tranſiuerit,vbi odorem ſentire nequeat,cito perit Simile videtur Solinus dicere de Androgynis,qui in alieno cœlo,quam in illo,in quo nati ſunt,viuere non poſſunt.Ad quod facit illud,quod narratur in hiſtoria Alexãdri, vbi ponitur,quod ipſe dum eſſet in Medis, venit ad quoddam nemus puellarum. Habitant enim ibi ſicut dicit illa hiſtoria, puellæ pulcherrimæ, ſicut Nymphæ, quæ ſola vmbra & ſolo odore arborum alebantur.Ad quas veniens Alexander cum exercitu dum aliquas vellet extrahere & ſecum ducere vel portare,cognito, quod ſi faceret, protinus morerentur, ipſas in ſuo nemore dimiſerunt. Reuera ſic eſt de ſtatu & de nemore vbi,ſc.eſt

Vmbra fidei,
Odor ſpei,
Fons charitatis,
Fluuius gratiæ & veritatis.

Quia reuera puellæ, id eſt,animæ & illi quicunq; ſint,qui in iſto loco diuinitus ſunt locati,& ad fidẽ attracti cœlitus & vocati, alibi viuere nequeunt vita,ſc.gratiæ,cum alibi non ſit ſalus,quinimo ſi exinde exiuerint peccando, vel vmbram fidei, odorẽ ſpei, fontem gratiæ,& fluuium Dei miſericordiæ dimittendo,& alibi ſ.de bonis incommutabilib.ad bona commutabilia ſe vertendo, protinus mortẽ peccati incurrunt & vitam ſpiritualẽ perdunt,& morti æternæ finaliter ſe ſubmittunt. Et hoc eſt,quod dicitur figuratiue filiis Iſrael Hier. 40. Si quieſcentes manſeritis in terra hac,ædificabo vos,& non deſtruã,plantabo & non euellam. Sequitur. Et dabo vobis miſericordiã,& habitare vos faciam in terra veſtra. Si autem dixeritis. Non habitabimus in terra iſta,ſed ad terram Ægypti pergemus, & ibi habitabimus, gladius quem vos formidatis,comprehendet vos in terra Ægypti,& fames,pro qua ſolliciti eſtis, adhærebit vobis in Ægypto, & ibi moriemini dico,ſc.morte culpæ,& poſtea,ſci.morte pœnæ. Mors in olla vir Dei 4.Reg.4. Sed heu proh dolor, qui ſunt hodie illi, qui infra Eccleſiæ ſtatum honeſte & clericaliter viuendo perſeuerant, & qui de tranſeundo in Ægyptum,in mundo de viuendo ſæculariter & criminaliter nihil curant?vere pauci, quia pro certo in iſto In,id eſt,in iſto ſtatu Eccleſiæ ſunt hodie multi qui ſæcularibus ſunt peiores,& diuerſis criminib.pleniores, vnde de talibus conqueritur dominus Hie.11.Quid eſt,quod dilectus,id eſt,populus eccleſiaſticus,in domo mea facit ſcelera multa? & Oſe.6. In domo Iſrael vidi horrendum,Et pone ſi vis illa,quæ ciuitati Hieruſalem dicta ſunt Eze. 22. quæ ponuntur infra eodem tit. vbi agitur de mundo, vbi dicitur. Scelus operati ſunt in medio tui,&c. Patet ergo, quod per In intelligitur locus Eccleſiæ, in quo verſantur viri catholici. ¶Item dico, quod per In intelligitur locus I pœnitentiæ,in quo verſantur patres almifici. Status enim communis fidei & chriſtianæ religionis eſt ſicut aula Eccleſiæ militantis,in qua,ſc. recipiuntur omnes,ſcil. parui & magni,docti & indocti,ſimplices,& ignari, etiam boni & mali,dum tamen ſint fidei ſignaculo inſigniti, ſed pro certo religio & ſtatus pœnitentiæ eſt ſicut ſecretaria regis camera, in qua,ſcili. non debet eſſe, nec admitti niſi dignus, & regis familiaris & charus & ipſius Chriſti ſeruitio deditus,& ſollicitus & intentus,dicens,ſcil. illud Pſal. In terra deſerta,inuia & inaquoſa,ſic in ſancto apparui tibi, vt viderem virtutem tuam & gloriam tuam. Et illud. Elegi eſſe abiectus in domo Dei magis,quam habitare in tabernaculis peccatorum.Et merito,quia pro certo iſta camera

Eſt in loco { alto ad contemplandum, / tuto ad habitandum, / grato ad læte ſpatiandum ſeu conuerſandum, / ſancto ad Deo ſeruiendum. }

¶Eſt

¶Est etenim religio locus altæ contemplationis. Vnde Exod.24. Ascende ad me in montem, & esto ibi. Et Eze.8. Eleuauit me spiritus, & adduxit in Hierusalem in visione Dei. Item est locus tutæ habitationis, quia, sc. ibi non sunt tot allicientia & trahentia ad peccatum sicut in mundo. Et ideo hostes spirituales non possunt ibi nocere, maxime quia Deus est tutor & defensor huius loci Esa.26. Vrbs fortitudinis nostræ Sion, saluator ponetur in ea, murus & antemurale, &c. Item est locus gratæ conuersationis, sanctæ famulationis Philip.2. Conuersatio nostra in cœlis est famulantibus etiam Deo in hoc loco potest dici illud Num.10. Separauit vos Deus Israel ab omni populo, & iunxit sibi, vt seruiretis ei in cultu tabernaculi. Vnde quilibet potest dicere de isto in illud Eccl.23. in Sion firmata sum, & in ciuitate sanctificata similiter requieui, & in Hierusalem potestas mea. Et radicaui in populo honorificato, & in parte Dei mei hæreditas illius, & in plenitudine sanctorum detentio mea. In isto enim loco est stabilitas & constantia. [In Sion inquit firmata sum.] Communitas & concordia [In ciuitate] id est, ciuili vnitate. Sinceritas & munditia [Sanctificata similiter requieui] Tranquillitas & lætitia [Hierusalem] quæ dicitur pacis visio. Auctoritas & eminentia [Potestas mea] scil. in meipsum. Nobilitas & excellentia [In populo honorificato] scilic. radicaui. Fertilitas & opulentia [Hæreditas mea in plenitudine] Æternitas & permanentia [detentio mea] id est, mansio perpetua. Ista expone si vis de sanctitate religionis, de qua etiam cuilibet intranti In istud in dicitur Exo.3. Solue calceamenta de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est. Iste est ergo locus gratæ conuersationis, iste est locus sanctæ famulationis seu congregationis. Iste enim locus moraliter loquendo, est pulcherrimus, & omnib. arboribus, id est, sanctis personis refertus, vt sic anima sancta, vel persona possit dicere illud Eccl. 24. Quasi cedrus exaltata sum in libano, & quasi cypressus in monte Sion, quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ in Hiericho, quasi oliua speciosa in campis, & quasi platanus exaltata sum iuxta aquas in plateis. Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedi, quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris. Compara locum religionis libano, Sion, Cades, Hiericho, campis, aquis, & plateis. Bonum vero religiosum compara cedro exaltato, ratione contemplationis, cypresso sursum erecto, ratione affectionis, palmæ diutissime virenti, ratione durationis, rosæ rubenti, ratione charitatis & dilectionis, oliuæ oleum destillanti, ratione compassionis, platano aquas diligenti, ratione deuotiōis & cōpunctionis, cinnamomo sicco, sed fragrāti, ratione carnis macerationis, balsamo odorāti, ratione bonæ famæ & opinionis, myrrhæ amaræ amaritudinem prætendenti, ratione pœnitentiæ & contritionis. In tali ergo In vbi sunt tot genera bonorum hominum, & virtutum est manendum, & ibi semper munde & sinceriter conuersandum, & Deo seruiendum. Ideo canitur de quolibet sancto viro: Domine iste sanctus habitabit in tabernaculo tuo, requiescet in monte sancto tuo. Patet igitur, quod per in intelligitur locus pœnitentiæ, in quo conuersantur, & Deo famulantur viri almifici. ¶Item dico, quod per

X in significatur locus cœlestis gloriæ, in quo conuersantur sancti beatifici, id est, paradisus. Sicut enim stellæ, quæ sunt incorruptibiles, collocantur in loco incorruptibili & æterno. s. in firmamēto cœli iuxta illud Gen.1. Fiant luminaria, vt luceant in firmamēto cœli, & illuminent terram, sic pro certo sanctis, qui iam sunt incorruptibiles & immortales, dedit Deus locum perpetuum & ęternum, videlicet paradisum, vt cuilibet dicatur illud Eze.28. Tu cherub extentus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei in medio lapidum ignitorum ambulasti, perfectus in viis tuis. Et pręmittitur ibidem. Tu signaculum similitudinis plenus sapientiæ, perfectus decore, in delitiis paradisi Dei fuisti. Et aduerte, quod

Paradisus est locus, In quo est { Claritas, / Paritas, / Raritas, / Charitas, / Puritas, / Veritas. }

Et enim ibi claritas, quæ non obfuscatur, quia certe ibi est claritas diuinæ cognitionis, & interioris & certe visibilium & inuisibilium speculationis. De Deo enim dicitur in Psal. quod videbitur Deus Deorum in Sion. De creaturis etiam, quæ, scil. videntur in speculo diuinitatis, dicitur in Ps. In lumine tuo videbimus lumen, ita quod quilibet beatus potest dicere de Deo illud Psal. Emitte lucem tuam, & veritatem tuam, ipsa me deduxerunt & adduxerunt in montē sanctū tuum, & in tabernacula tua. Item ibi est paritas, quæ non segregatur, id est, vnitas & concordia sempiterna, quia, scilicet, omnes sunt pares, quo ad quid, quia videlicet

Omnes { sunt filii Dei, / vidēt Deum, / sunt beati. } licet diuersimode.

Matt 20. Ite & vos in vineam meam, id est, in paradisum. Sequitur. Hi nouissimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & æstus. ¶Item illic est raritas, quæ non molestatur, ibi enim viuitur sine pressura, quia, scil. in vinea domini Sabaoth multi sunt vocati, pauci vero electi. Vnde Matt. 7. dicitur, & arcta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inueniunt eam. Et in Ps. dicitur. Cum essent numero breui, paucissimi & incolæ eius, & pertransierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum, non reliquit hominem nocere eis. De gente inquit in gentem, id est, de ecclesia militante ad ecclesiam triumphantem. ¶Item ibi est charitas quæ non perturbatur. Scriptum enim Leuit. 6. quod ignis in altari meo semper ardebit. Et constat, quod ibi est altare & oratorium Dei viui. Et ideo necesse est, quod ignis charitatis semper insit & ardeat in hoc loco, quo, scil. bene inflammantur in Dei gloriam atq; laudem, vnde Esa. 51. Consolabitur dominus Sion, gaudium & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis. ¶Item illic est puritas, quæ non maculatur, quia, scil. ibi non habitant nisi homines mundi & puri. Vnde Psal. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula. ¶Item illic est veritas, quæ non obscuratur, quia, scil. ibi vere & certifice videtur essentia diuina Esa.33. Quis poterit ex vobis habitare cum ardoribus sempiternis? Qui proiicit auaritiam & calumniam, & excutit manus suas ab omni munere. sequitur. Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius, panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt, regem in decore suo videbunt, oculi eius cernent terram de longe. Ibi enim sunt ardores sempiterni per charitatem inextinguibilem, ibi videtur rex, id est, Deus in decore per claritatem inobfuscabilem, ibi etiam videtur & cognoscitur terra, id est, vniuersalis rerum machina per veritatē indeceptibilem. Sic igitur patet, quod in isto in, id est, paradiso sunt omnia bona, & nullum malum. Vnde de beatis dicitur Esa.32. Erit securitas vsq; in sempiternum, & sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. Vbi nota, quod istud In, id est, iste locus

Caret hostili terrore [Erit securitas]
Manet æterno tenore [In sempiternum]
Gaudet sublato labore [Sedebit]
Fulget regio honore [Populus meus]
Floret rutilo decore [In pulchritudine]
Silet quieto dulcore [Pacis]
Audet securo vigore [In tabernaculo fiduciæ]
Studet pacato sopore [In requie]
Pollet immenso valore [Opulenta]

Prosequere si vis, & allega de in, De securitate enim illius loci dicitur 2.Reg.19. Veni vt requiescas securius mecum in Hierusalem, dixit Dauid Berzellai, &c. Concorda de aliis. Patet ergo, quod per In intelligitur locus gloriæ, in quo conuersantur viri beatifici. Sic ergo patet, quod In denotat loca bonorum. ¶ Sed L adhuc dico, quod per in intelliguntur loca malorum. Et sic notabo, quod sicut temporaliter loquendo, diuites sibi vendicant tria loca, scilicet,

Vnum pro { Vere, / Æstate, / Hyeme, } in quo manent ad { consolandum. / congregandum. / expendendum. }

Primus est delitiosus. Secundus tumultuosus. Tertius laboriosus seu penuriosus. Sic vere dicam loquendo spiritualiter, quod mali habent generaliter tria loca, videlicet, vnum

{ deliciosum, / tumultuosum, / penuriosum, } qui abūdat { fœdis humorib. / duris laboribus, / magnis dolorib. } hic est { caro, / mundus, / infernus. }

In { carne latitant in vere florentis amœnitatis, / mundo militant, æstate feruentis cupiditatis, / inferno habitant, Hyeme sequentis aduersitatis. }

Homines enim in { vere / æstate / hyeme } volunt { lætari, / ditari, / calidis dari. }

Sic pro certo ipsi peccatores in carne lætantur & consolantur, in mundo ditantur & cumulantur, in inferno cremantur & conflagrantur. Dicam ergo, quod per In intelligitur

Quidam locus { fœdus & fœtidus, / vanus & fumidus, / Durus & horridus. }

Dico ergo quod per in intelligitur caro, quæ est locus fœdus & fœtidus. Sicut enim natura formauit quædam animalia naturaliter immunda & fœda, quibus etiam dedit fœdas & immundas habitationes & loca, sic diabolus quosdam fœdat & inficit luxuriæ, & immunditiæ fœtoribus, & ideo ipsis in habitationem procurat, & concedit loca immunda, sc. carnem cum suis humorib. & stercorib. Vnde Apost. Ro.7. loquens in persona carnalium dicit sic. Cum essemus in carne, passiones peccatorum operabantur

tur in nobis. Et Rom. 8. dicit, quod qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Et Eph. 1. dicit: Aliquando conuerſati ſumus in deſiderijs carnis, facientes voluntatem carnis. Aduerte tamen, quod aliud eſt eſſe in carne, & viuere carnaliter. Aliud autem eſt viuere in carne, non tamen carnaliter, ſed ſpiritualiter. Primo enim modo ſunt in carne mali, 2. Petr. 2. Poſt carnem in concupiſcentijs ambulant. Secundo vero modo ſunt in carne boni, quia ſcilicet ſancti viri habitant in carne, ſicut in hoſpitio, quo degunt, ſicut in nauigio quo regunt, ſicut in tugurio, quo ſe tegunt. Et ſic dicam

Sancti & iuſti contra carnem, in carne militant,
Sancti & iuſti ſupra carnem, in cœlis habitant,
Sancti & iuſti præter carnem, in carne volitant.

In carne, dico, militant contra carnem 2 Cor. 10. In carne ambulantes, non ſecundum carnem militamus. Arma enim militiæ noſtræ non ſunt carnalia. In cœlis etiam habitant ſupra carnem Rom. 8. Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu, ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis. In carne inſuper volitant extra carnē, quia ſicut dicit S. Hieron. In carne præter carnem vitæ, potius eſt angelicum, quam humanum. Sic volitabat ille, qui dicebat Iob 19. In carne mea videbo Deum ſaluatorem meum. Patet igitur, quod per In intelligitur caro, quæ eſt locus fœdus & fœtidus.
M ¶ Denique dico, quod per In intelligi poteſt mundus, qui eſt locus vanus & fumidus. Et pro certo mundus eſt locus, vbi abundat

Fumus {
Vanitatis & ſuperbiæ,
Proſperitatis & opulentiæ,
Obſcuritatis & immunditiæ.

Fumus enim alte aſcendit (Ecce ſuperbia.) Fumus concomitatur ignem, & parum durat (Ecce auaritia & opulentia.) Fumus etiam aerem obſcurat & parietes fœdat (Ecce luxuria) Ideo dicitur 1 Ioan. 2. Omne, quod in mundo eſt, aut eſt concupiſcentia oculorum, aut concupiſcentia carnis, aut ſuperbia vitæ. Nota ergo de iſto In, id eſt, de mundo, quod iſte eſt

Locus {
Ardoris & cupiditatis,
Fœtoris & ſorditatis,
Furoris & crudelitatis,
Doloris & pœnalitatis,
Laboris & ſterilitatis,
Mœroris & flebilitatis.

¶ Quod ſit ibi vnum In, id eſt, vnus locus ardoris & auaritiæ, patet Amos. 1. vbi dicitur: Mittam ignem in domo Azahel. Mittā ignem in murum Gazæ. Mittam ignem in murum Tyri. Mittā ignem in Themam. Mittam ignem in Moab. Mittam ignem in Iuda. Expone de diuerſis mundi ſtatibus, quia ſcilicet vix eſt hodie dare aliquem ſtatum, vbi non ardeat ignis iſte, & vbi auaritia non teneat regnum ſuum. Amos 9. Auaritia in capite omnium, & nouiſſima eorum gladio interficiam. Vnde & de diabolo dicatur illud Pſal. quod ipſe dedit in grandine pluuias eorum, ignem comburentem in terram ipſorum. Et Pſalmo ſequenti dicitur: Exarſit ignis in ſynagoga eorum, flamma combuſſit peccatores. ¶ Item dico, quod illic eſt vnus locus fœtoris, & immunditiæ. Vnde mundo poteſt dici illud Ezech. 12. Scelus operati ſunt in medio tui, verecundiora patris diſcooperuerunt in te, immunditiam menſtruatæ humiliauerunt in te. Et vnuſquiſque in vxorem proximi operatus eſt abominationem, & ſocer nurum ſuam polluit nefarie, frater ſororem ſuam, filiam patris ſui oppreſſit in te. ¶ Item illic eſt locus furoris & violentiæ, quia ſcilicet ibi pater filium, homo proximum, filius patrem, diues pauperem, vel factis vel verbis ſolet impetere, alter alterum ſine miſericordia, vel in bonis, vel in corpore, vel in fama crudeliter impugnare. Vnde Ezech. 5. Patres comedent filios in medio tui, & filij tui comedent patres ſuos. Et Ezech. 22. dicitur: Viri detractores fuerunt in te ad effundendum ſanguinem, ſuper montes comederunt in te. Et Hierem. 51. dicitur ſic: Collidis tu nunc vaſa belli, & ego collidam in te gentes, & diſperdam in te regna, & collidā in te virum & mulierem. Collidam in te paſtorem & gregem. Collidam in te iuuenem & virginem. Collidam in te agricolam & iugales eius. Et collidam in te duces & magiſtratus. Et breuiter iſtud eſt verum, quod non eſt dare ſtatum, aut perſonā, quin in iſto In, id eſt, in mundo tribulationibus collidatur, & quin crudelium furoribus feriatur. Vnde Hiere. 51. In omni terra eius mugiet vulneratus. ¶ Item iſte eſt locus doloris ſeu anguſtiæ. Dolores enim obtinuerunt omnes habitatores Philiſtijm. Vnde de Iob, qui interpretatur dolens, dicitur Iob 1. Vir erat in terra Hus, nomine Iob. Non enim eſt hominem dare ſine dolore in hoc mundo. Eſa. 30. Onus iumentorum Auſtri in terra tribulationis & anguſtiæ. ¶ Item iſte eſt locus laboris & indigentiæ. Hic enim deficit omne bonum. Pſal. Inuenerunt eum in terra deſerta, in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis. ¶ Item iſte eſt locus mœroris atque triſtitiæ. Matth. 2. Vox in Rama audita eſt, ploratus & vlulatus multus. Ibi enim eſt mœror, & deſolatio ſempiterna, & maxime pauperum & iuſtorum. Eccl. 12. Circuibunt in platea plangentes. Patet igitur, quod per In poteſt intelligi mundus, qui
eſt locus vanus & fumidus. ¶ Tertio adhuc dico, quod per In po- N
teſt intelligi infernus, qui eſt locus durus & horrendus. Iſta enim præpoſitio, In, ſignat incluſionem, ablationem, accuſationem. Seruit enim accuſatiuo & ablatiuo. Sic vere dicam, quod

Locus inferni eſt {
Concluſiuus,
Accuſatiuus,
Ablatiuus.

In iſto enim In, id eſt, in inferno, includitur & infertur infœlix populus, detegitur & defertur culparum cumulus, excutitur & aufertur bonorum titulus. Eſt enim in inferno claudens tenaciter Dei ſententia. Vnde Eſa. 24. dicitur de peccatoribus, quod cōgregabuntur congregatione vnius faſcis in lacum, & claudētur ibi in carcere, & poſt multos dies viſitabuntur, ſcilicet, in die iudicij. Eſt ibi etiam detegens, & videns procaciter cordis ſcientia, quæ ſcilicet ſeruiet accuſatiuo, quia ipſos accuſabit continue. Eccl. 41. Non eſt enim in inferno accuſatio vitæ. Ergo ibi eſt accuſatio mortis. Pſal. Teſtimonium in Iacob poſuit, cum exiret de terra Ægypti, linguam, quam non nouerat, audiuit. Quando enim Iacob luctator, id eſt, homo, peccator & ſupplantator exit de terra Ægypti, id eſt, de mundo, Deus pro certo ponit in eo teſtimonium perpetuum, id eſt, conſcientiæ remorſum, qui ſcilicet omnia mala ſua continue teſtificetur, & dicat. Item ibi eſt mordens atrociter, hoſtis ſæuitia, quæ ſcilicet aufert ab eo omne bonum Et hoc eſt In, quod, vt dictum eſt, ſeruit caſui ablatiuo, quia videlicet in inferno omnia bona gratuita & fortuita auferuntur à malis. Vnde Matth. 25. de ſeruo pigro dicitur: Tollite ab eo talentum. Sequitur: Et inutilem ſeruum proijcite in tenebras exteriores. Et ſic dico, quod iſtud In, ſcilicet infernus, eſt quid incluſiuum, eſt quid delatiuum ſeu accuſatiuum, eſt
quid ablatiuum. ¶ Et ſi vis, nota de iſto In, id eſt, de inferno, quod O
iſte eſt

Carcer {
Immundus & inquinatiuus,
Obſcurus & excœcatiuus,
Æternus & non terminatiuus,
Flebilis & deſolatiuus,
Crudelis & inflammatiuus.

¶ Mali igitur & damnati concluduntur in inferno, ſicut in carcere immundo & inquinatiuo. Eſa. 43. Conuertentur torrentes eius in picem, & humus eius in ſulphur, & erit terra eius in picē ardentem nocte & die, & non extinguetur in ſempiternum. Pix autem ardens ſuper omnia coinquinat, atque fœdat. ¶ Item ſicut in carcere obſcuro & excœcatiuo, vt quilibet damnatus dicat illud Pſal. Collocauit me in obſcuris, ſicut mortuos ſæculi in tenebroſis, & in vmbra mortis. ¶ Item ſicut in carcere æterno non terminatiuo. Vnde de damnato dicitur in Pſal. Laborabit in æternum, & viuet adhuc in finem. ¶ Item ſicut in carcere flebili & deſolato. Vnde de illo, qui intrauerat ad nuptias non indutus veſte nuptiali, dicitur Matth. 22. quod Rex dixit: Mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & ſtridor dentium. ¶ Item ſicut in carcere crudeli & inflammatiuo, quia ſicut dicitur in Pſalm. Dominus in ignem deijciet eos in miſerijs, & non ſubſiſtēt. Iſta ergo ſufficiunt de In, quia cum ſit dictio communiſſima, & conſignificatiua, infinita & multa poſſent dici de ea.

Inanis. Nota, quod cum inanis denotat mihi defectū fir- A
mitatis, ſtabilitatis, & ſoliditatis, & per conſequens facilitatem mobilitatis, ſtatumque vacuitatis, debilitatis, & infirmitatis, quia ſcilicet illa res inanis dicitur, quæ nec de ſe ſolida eſt, nec aliquo ſolido fundamento fulcitur, notabo, quod in ſcriptura reperitur

Inanitas {
Virtuoſa,
Fluctuoſa,
Tortuoſa,
Luctuoſa.

¶ Prima eſt inanitas diuini timoris, quia ſcilicet timor diuinus reddit hominem in ſua reputatione vacuum & inanem, nihil in ſe ſolidum reputantem, ſed in medio ſpei & timoris in pendulo fluctuantem. Et ſic figuratiue præcipitur Exod. 27. quod ſcilicet altare holocauſti eſſet inane, non, inquit, ſolidum, ſed inane & concauum, intrinſecus faciens illud. Exemplo Chriſti, de cuius humilitate dicitur Phil. 2. quod exinaniuit ſemetipſum, formam ſerui accipiens, & habitu inuentus vt homo. Et re vera talis inanitas finaliter in Deo firmatur & ſolidatur, & ab ipſo repletur & ſatiatur. Aër enim licet videatur corpus inane nihil replens aut ſatians, in rei tamen veritate corpori vitæ humanæ pro ſpiraculo neceſſarium eſt, & loci vacui repletiuum, ſicut patet in ventoſa, vel alio vaſe, vbi verſa facie contra aquam, & omni via ſubintrandi

trandi alium aerem feclufa, non intrat interius ipfa aqua, pro eo fcilicet, quod locus qui reputabatur vacuus & inanis, quia plenus eft aere, non poteft aliud corpus recipere, cum duo corpora in loco eodem non habitent. Sic verè dico de aere diuinæ gratiæ, quia fcilic. vas cordis humani, in quo eft, videatur quandoque vacuum omni bono, tamen non eft; quia pro certo illud taliter per fufficientiam fpiritualium, & contemptum mundialium fatiatur, quod illud corpus, fcil. terrena bona per amorem intra fe non amittit. Cor enim, quod diuinam gratiam fatiat, fe in terrenis operibus non delectat. Vnde de Deo, & de eius gratia dicitur in Pfal. Satiauit animam inanem, & animam efurié-
B tem fatiauit bonis. ¶Secunda eft inanitas terreni rumoris, & ifta eft vacuitas, quæ eft in rebus fortunæ, & in bonis temporalibus & terrenis, quia fcilic ad modum cuiufdam incerti rumoris inania funt, & vana. Genef. 1. Terra autem erat inanis & vacua. Et quæ etiam fuos poffeffores & dilectores faciunt vacuos & inanes, nulla fcil. fufficientia folidos aut fuffultos, fed per auaritiã tenues, miferos, & egentes. Luc. 1. Efurientes impleuit bonis, &
C diuites dimifit inanes. Inane enim nihil implet. ¶Tertia eft inanitas infani tumoris, & ifta eft propriè inanitas imperfectionis, quia fc. inane dicitur, quicquid caret debito fine, & debito valore priuatur. Et fic dico, quod ifta eft Inanitas,

Quæ eft in
- Mentibus,
- Actibus,
- Statibus,
- Entibus,
- Affectibus,
- Affatibus.

¶Inuenitur enim inanis confcientia, & ifta eft, quando per inanem gloriam cor interius eleuatur, contra illud Gal. 6. Non efficiamini inanis gloriæ cupidi. Cuius tamen contrarium faciunt mali. Pf. Populi meditati funt inania. ¶Item inuenitur inanis efficacia, ficut patet de multis, quorum labores & opera funt inanes fructu, & virtute, & vtilitate carentes, ficut etiam Apoftolus de fuo labore timebat, 1. Theffal. 3. Ne forte, inquit, tentauerit vos is, qui tentat, & inanis fiat labor vefter. ¶Item inuenitur inanis perfiftentia feu permanentia. Pfal. Decidam ab inimicis meis inanis, perfequatur inimicus animam meam, & gloriam meam in puluerem deducat. ¶ Item inuenitur inanis exiftentia, ficut patet de hypocritis, qui fimiles funt veficæ inflatæ, quæ quãuis aliquid videatur effe, intus tamen inanis eft, & pleno vento. Efa. 40. Omnes gentes quafi non fint, fic funt coram eo, & quafi nihilum & inane reputatæ funt. ¶Item inuenitur inanis indigentia. Et ifta eft inanitas affectus auarorum, quia fc. voluntatẽ eorum nihil replet, imò femper funt inanes. Vnde Hiere. 51. Nabuchodonofor Rex Babylonis dedit me quafi vas inane. ¶Item inuenitur inanis eloquentia. 1. Tim. 4. Inanes fabulas deuita. Et Ephef. 5. Nemo vos feducat inanibus verbis. Et breuiter conftat, quod dæmones exinaniunt in homine omne bonum, quia ifti funt, per quos exinanita eft fides, euacuata eft promiffio, Ro. 4.
D Et fic patet, quod eft inanitas elati tumoris. ¶ Quarta autem eft inanitas finalis tremoris, hoc eft dictum, inanitas infernalis, qa fc. damnati à dæmonibus bonis omnibus exinaniuntur. Luc. 20. Qui cæfum dimiferunt inanem. Vnde ifti funt, qui de anima damnata dicunt illud Pfalmi: Exinanite, exinanite vfque ad fundamentum in ea. Et hæc de Inani fufficiant. Vide de Vacuo, & de Vano.

A **Inauris.** Nota, quod inauris erat inftrumentum feu ornamentum, quo antiqui in fuis auribus ornabãtur. Antiqui enim in omnibus membris exterioribus conferuãt habere aliqua ornamenta, ficut torquem in collo, inaurem in aure, & cætera fimilia. Moraliter autem per inaures intelliguntur illæ virtutes, quibus auris, id eft, auditus ornatur, ficut eft patiẽtia & verecundia, diligentia & obedientia. Patientia enim & verecundia aures inclinant & deprimunt. Attentio verò, feu diligentia & obedientia aures acuunt & regũt. Prou. 25. Inauris aurea, & margarita fulgens, qui arguit fapientem & aurem obedientem. ¶Et aduerte, quod tales inaures, id eft, tales virtutes proficiunt

Ad templum fidei conftruendum,
Ad vultum animæ inftruendum,
Ad hoftem omnium deftruendum,
Ad opes cœlicas reftituendum.

¶Talibus enim inauribus templum Dei conftruitur. Vnde Exo. 35. dicitur, quod quicquid ad cultum & veftes fanctas neceffariũ erat, viri cum mulieribus præbuerunt armillas & inaures, annulos & dextralia. Et Exo. 31. dicitur: Tollite inaures aureas in donaria Domini. Quod tamen non faciunt hypocritæ, quia fcil. inaures fpirituales, quas videtur habere, iuxta illud Iudic. 8. Inaures enim aureas Ifmaelitæ habere confueuerant, non dedicãt in donaria Domini, fed diaboli; non ad Dei laudem, fed ad inanem gloriam eas vertunt. Figurati Iudic. 8. vbi Gedeon tulit inaures de præda, & fecit exinde Ephod, in quo fornicatus eft Ifrael. ¶Item talibus inauribus decor fpiritus inftruitur, quod figuratur Gen. 24. vbi dicitur, quod Abraham mifit inaures Rebeccæ, quod filio fuo Ifaac erat nuptura. Talibus enim ornabantur virgines fpeciofę, quia fcil anima Dei filio nuptura per gloriam, primo neceffe eft, quod talibus inauribus ornetur & decoretur per gratiam. Vnde Deus loquens animæ virtuofæ dicit Ezec. 16. Dedi inaurem fuper os tuum, & circulos inauribus tuis, & coronam decoris in capite tuo. ¶ Aduerte tamen, quod Deus priuat B animam talibus inauribus, quando peccat, virtutesq; fuas fubtrahit animæ delinquẽti. Vnde Efa. 3 dicitur, quod in die illa auferet Dominus filiabus Sion torques, monilia, & armillas. Seqtur: Inaures, annulos, & gemmas. ¶Item talibus inauribus virtus dæmonis deftruitur. Virtutes enim fummè valent ad hoftes animæ fubiugandum. Figura Iudith 10. vbi dicitur, quod Iudith, quando voluit ire ad occidendum Holofernem, affumpfit dextralia, & lilia, & inaures, & annulos, & omnib. ornamentis fuis ornauit fe. Anima .n. quando habet dextralia, id eft, virtutẽ bonæ operationis; lilia, id eft, candorem caftæ conuerfationis, inaures obedientiæ & fubiectionis, & annulos, id eft, arrhas fidei & dilectionis, Holofernem, i. diabolum faciliter fuperat, & ipfius potentiam tutè domat. ¶ Item talibus inauribus amiffa gratia reftituitur. Figura Iob 42. vbi dicitur, quod amici Iob venerunt ad confolandum eum, & dederunt vnufquifque ouem vnam, & inaurem auream vnam, Dominus autem benedixit nouiffimis Iob. Et fic patet, quomodo Inauris fumitur in fcriptura. Vide de Aure.

Incalefcere. Vide in titulis Calor, Concalefcere, & cæteris fimilibus.

Incantare. Incantator. Nota, quod incantator dicitur quafi in- A tus cantator. Intus enim in anima & in mente videtur incantator cantare, in quantum mentem alienam folet per malas artes ad aliud, ad quod aliàs inclinanda non fuerat, inclinare, vanas fpecies oculis repræfentare, & aciem vifus deludere & fraudare. Moraliter enim poteft dici Incantator quilibet

Veridicus prædicator,
Falfidicus adulator,
Hypocriticus transformator,
Maleficus diuinator

¶Incantat enim prædicator, dum conuertit mentem pœnitentis, quia fcilicet prædicator fuis verbis & exhortationibus facit hominem aliud credere, velle, & facere, quam antea faciebat. Et fic videtur hominem incantare, & voluntatem humanam Dei mandatorum vinculis alligare. Quod tamen eft contra obftinatos, fimiles afpidi, qui aures fuas cauda claudit, ne audiat incantantem. Sic obftinati audire prædicatoris verba dedignantur, auremque claudere comprobantur, ne forfitan conuertantur. Pfalm. Furor illis fecundum fimilitudinem ferpentis, ficut afpidis furdæ & obturantis aures fuas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis fapienter. Et Hieremiæ 8. dicitur: Mittam vobis ferpentes & regulos, quibus non erat incantatio.

¶Item incantat adulator, dum deludit aures audientes. Sic- B ut enim incantator verbis fuis rem effe aliam, quam in veritate fit, credi facit, & perfonam incantatam ad votum fuum, quicquid vult facere, compellit, ita quod mentem incantari in fua voluntate virtute diabolica ponit: fic adulator. Quod patet de illis, qui aures potentum leniunt, & ipfos taliter fcalpunt, & decipiunt, quod fuæ obedientiæ quafi penitus eos fubdunt, ficut de incantatoribus Pharaonis legitur Exod. 7. quod per incantationes Ægyptias virgas in dracones verterunt; quia certè adulatores, qui principibus fuggerunt, dum ipfos dominos fuos de iuftis crudeles faciunt, virgas in dracones vertunt, & cum noftri magnates tales incantatores & adulatores femper fecum volunt habere, ipfis in omnibus obediunt, & per ipfos in omnibus reguntur, & regunt. Vnde de Manaffe Rege Iuda dicitur 2. Paralip. 33. quod obferuabat fomnia, fectabatur auguria, maleficis artibus inferuiebat, habebatque fecum magos, & incantatores.

¶Item incãtat palliator feu hypocrita, dũ feducit vifum intu- C entis. Ifti .n. funt, qui fe fciunt in alios transfigurare, formã & figuram viri boni inducere, & tamen femper effentiam viri nequã & impij retinere. Nõne de Mercurio Deo latronũ legitur in Ouidio, quod virtute incãtationis figuras rei mutabat, & de albis nigra, & de nigris alba faciebat, & fe de viro in fœminã, & in virũ de fœmina transformabat? Sic hypocrita maleficio fraudis fuæ fe transformat & variat in formas varias & diuerfas, contra illud Deut. 18. Nec fit in te maleficus, aut incantator.

¶ Item incantat diuinator, dum feducit in fe credentes. D Reales enim incantatores, qui fcilicet per artes magicas operantur, valde vituperantur, & a Deo, & facris legibus condemnantur, & non folum ipfi, fed etiam illi, qui in talib. confidere

compro-

comprobantur. Vnde derisoriè ciuitati Babylonicæ, quæ in scientijs superuacuis fuit antiquitus occupata, dicitur sic Esai. 48. Sta, inquit, cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si fortè quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior &c. Vide ibi. Sic ergo patet, quomodo incantator sumitur quatuor modis, videlicet, maleficus, fictificus, falsidicus, veridicus, seu mirificus, hoc est dictum, diuinator, palliator, adulator, vel prædicator.

A Incedere. Incessus.

Nota, quod incedere idem est, quod passim ire, vel deambulare. Et quia in titulis de Ire, Ambulare, Gressus, Via, Iter, & similibus plurima de motu incessiuo dicuntur, pauca dicere nunc intendo. Notabis igitur, quod inuenitur incessus bonus, & incessus malus. Et primo dico, quod est incessus bonus & virtuosus. Boni enim viri & iusti nolunt esse immobiles sicut lapis, quinimò semper volunt per viam virtutum incedere, & hinc inde per bona opera se mouere. Et aduerte, quod verbum Incedere signat tres motus, scilicet,

Motum { A quo, In quo, Ad quem.

Primus recedit,
Secundus procedit,
Tertius antecedit.

Primus est motus inchoatiuus, quem exercent viri pœnitentes,
Secundus est motus frequentatiuus seu continuatiuus, quem exercent viri proficientes,
Tertius est motus consummatiuus, quem exercent viri finem attingentes, seu sancti contemplantes.

Et sic dico, quod inuenitur

Incessus { Conuersorum, quẽ faciunt à malo recedẽdo, Prouectorum, quem faciunt in bono procedendo, Perfectorum, quem faciunt ad summum accedendo seu contemplando.

B ¶ Dico igitur primo, quod est quidam incessus à malo recessiuus. Et iste est incessus pœnitentium, & de nouo etiam conuersorum, quorum scilicet motus est retrogradus ad modum planetæ retrogradi, qui scilicet virtute radiorum præcedentium planetarum taliter quandoque repercutitur, quod motu retrogrado incedere comprobatur. Aliqui etiam dicunt esse adamãtes seu magnetes, qui ferrum non attrahunt, sed repellunt, ipsumque mouere, & incedere motu contrario, & à se recedere compellunt. Sic verè sæpe fit, quod ferrum & planeta, qui alio modo vocatur stella erratica, id est, homo peccator erraticus per indiscretionem, ferreus per obstinationem, à suo malo motu & cursu, & à sua mala vita & doctrina retrograditur pœnitendo, & contrario motu incipit incedere, bene viuere incipiendo, quod certè quandoq; fit per influentiam radiorum diuinæ gratiæ & sanctorum, qui ipsum repellunt, ne malè procedat, & quandoque etiam per ipsius adamantis, id est, per ipsius peccati turpitudinem, quæ ipsum à se reijcit, vt ab eo per pœnitentiam fugiat, & recedat. Et talis incessus retrogradus fuit figuratus Genes. 9. vbi dicitur, quod Sem & Iaphet imposuerant pallium in humeris suis, & retrorsum incedentes operuerunt verecunda patris sui, faciesque eorum auersæ erant. Quia pro certo viri pœnitentiæ pallium verecundiæ debent recipere, & per pœnitentiã retrorsum incedere, & verecunda patris sui, id est, peccata propria, quæ diabolus, qui fuerat pater eorum, & reuelauerat, contegere & delere, & facies conscientiarum suarum à peccato auertere, & in contrarium se mouere. ¶ Et nota, quod talis

Incessus pœnitentium debet esse cum { Fletu, Metu, Fœtu, Spretu.

Pœnitens enim debet lugere, figuratus in Dauid, qui impugnatus à proprio filio, & à regno suo expulsus est, sicut dicitur 2. Re. 15. Ascendebat cliuum oliuatum scandens & flens, operto capite, & nudis pedibus incedens. Item pœnitens debet tremere. Psa. Tristis incedo, dum conturbantur ossa mea, & affligit me inimicus. Item pœnitens debet parere, supple, peccata per confessionem. Iob 30. Mœrens incedebam sine furore, consurgens in turbam clamabam, frater fui draconum, & socius struthionũ. Item pœnitens debet spernere, supple, mundi bona, figuratus in Dauid contra Goliath pugnaturo. 1. Reg. 17. vbi dicitur, quod cœpit tentare, si armatus posset incedere, supple, arma Saulis ferendo, quod quia non potuit, deposuit arma illa, & sic præualuit. Arma Saulis sunt bona mundi, quia Saul interpretatur abutens, aut abusiuum. Ista ergo debet pœnitẽs saltem, quantum ad affectũ, deponere, si vult tute per pœnitẽtiam incedere, & de Goliath diabolo triumphare. Iob 24. Nudis & incedentibus absq; vestimento & esurientibus tulerunt spicas. Et bene dicit, Nudis, quia re vera qui se bonis terrenis per contemptũ non spoliauerit, à peccato recedere, nec sursum se ad Deum erigere, & in via virtutum incedere nõ valebit. Ista sunt enim quædam vincula, quib. mens taliter stringitur, quòd inferius inclinata se ad Deum erigere, & per pœnitentiam incedere præpeditur. Vnde Dominus loquens filijs Israel exeuntibus de Ægypto dicit Leuit. 26. Confregi catenas ceruicum vestrarum, vt incederetis erecti. Patet igitur, quod est quidam incessus à malo recessiuus. ¶ Deinde dico, ꝙ est quidã incessus in bono processiuus, & iste est incessus proficientiũ seu C prouectorum. Aliter enim incedunt pueri, aliter adolescentes, aliter viri perfecti. Sic verè aliter incedunt pueri, id est, pœnitentes & incipientes, aliter adolescentes, id est, prouecti & proficiẽtes, aliter viri, id est, perfecti & consummantes. Pueri enim incedunt, nunc cadendo, nunc resurgẽdo, nũc plorando, nunc exultando, nunc perstando, nunc vacillãdo. Et hic, vt supra visum est, est incessus de nouo incipientium. Istis enim opus est instrumẽtum ligneum cum rotis, vt ei innitantur, & vt incedere doceantur, quia sc. necesse est, vt isti vtantur adiutorio ligni crucis, & vt ipsi per spem & fiduciam innitentes eidẽ, recto tramite deducãtur, vt de qualibet anima pœnitente & de nouo incedere incipiente dicatur illud Baruch 2. Anima, quæ tristis est, sup mali magnitudinem, & incedit curua & infirma, & oculi deficiẽtes, & anima esuriens dat Domino gloriam. Adolescentes aũt more leonis incedunt fortiter ambulando, nunc currendo, nunc saliendo, nunc contra hostes pugnando, nunc superando, non deficiendo, nec à bono opere desistendo. Et hic est incessus in bono proficientium, qui scilicet debet fortiter & ardenter in virtutib. procedere, & nunquam retrocedere aut deficere. Figuratus in illis sanctis animalib. Ezechi. 1. de quibus dicitur, ꝙ vnumquodq; ante faciem suam ambulabat, & nõ reuertebantur, cum incederent, vt de fortitudine cuiuslibet taliter incedentis dicatur illud Ezech. 19. Incedebat inter leones, & factus est leo, & didicit idem capere. Pone hic, si vis, de leone, quomodo saltando incedit. Viri verò incedunt planè, maturè ambulando, & virtutis fortitudinẽ ætatisq; maiestatem in suis gressibus ostendendo. Et hic est incessus perfectorum & consummantium, de quibus dicitur Iosu. 24. Per turmas & cuneos incedebant (supple, filij Israel) per loca plana atq; campestria. Patet ergo, quod est quidam incessus in bono processiuus. ¶ Deniq; dico, ꝙ est quidã incessus ad sum- D mum accessiuus, & iste est incessus consummantiũ seu pfectorũ. Viri .n. pfecti, q iã sunt ab alijs hominib. segregati Deo & Angelis mentaliter sociati, quorũ cõuersatio in cœlis est, imò qui excelsiores sunt facti, habẽt suũ specialẽ modũ viuendi. Isti .n. incedũt

Rectè, Deum deprecando,
Sanctè, Deo famulando,
Lætè, Deum collaudando,
Altè, Deum contemplando,
Doctè, Deum prædicando,
Tutè, Deum vendicando.

¶ Dico ergo, quod perfectorum vita & incessus est Dei deprecatiuus. Tales enim in puris & sanctis orationibus continuè se exercent. Iob 8. Si diluculo consurrexeris ad Deum, & omnipotẽtem fueris deprecatus, si mundus & rectus incesseris, statim euigilabit ad te, & placatum reddet habitaculum iustitiæ tuæ. ¶ Itẽ est Dei comitatiuus seu famulatiuus. Tales enim seruitio diuino solent dedicari, ipsisq; student assistere, & ipsum in templis & Ecclesijs comitari. 2. Reg. 16. Vniuersi bellatores à dextro & à sinistro latere regis Dauid incedebant. ¶ Item est Dei collaudatiuus, quia sc. tales in Dei laudibus & gratiarum actionibus se delectant. Vnde de Aaron dicitur Eccle. 45. quod Deus cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro, dare sonitũ in incessu suo, auditum facere sonitum in templo. ¶ Item est Dei contẽplatiu⁹. Vnde de Helia & Helisæo dicitur 4. Reg. 2. Cumq; pergerent, & incedentes sermocinarentur, ecce currus igneus, & equi ignei diuiserunt eos, & ascendit Helias per turbinem in cœlum. ¶ Itẽ est Dei deprecatiuus, quia sc. tales in prædicanda lege diuina solent sæpius occupari. Vnde Exod. 39. dicitur, quod in vestib. summi sacerdotis erant mala punica, & tintinnabula aurea, quibus, inquit, ornatus incedebat pontifex, quando ministerio fungebatur. Tintinnabula enim sonitum prædicationis designant. ¶ Item est Dei vendicatiuus, quia sc. taliter sic incedentes, finaliter Deum vendicant per fœlicitatem æternam. Prou. 30. Incedit fœliciter leo fortissimus bestiarum, vt tales dicãt illud Hebr. 6. Dñi fortissimũ solatiũ habeamus, qui confugimus ad tenendũ propositum speciẽ, quã sicut anchoram habemus tutã & firmã, incedentem vsq; ad interiora velamini. Et breuiter de talib. iustis potest dici illud Luc. 1. Erant autem ambo iusti ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini. Et sic patet, quomodo inuenitur incessus ad Deum accessiuus, in bono processiuus, à malo recessiuus. Et sic dico, quod est quoddam incedere virtuosum.

E ¶ Secundò principaliter dico, quòd eſt quoddam Incedere vitioſum. Quidam enim mali

Incedunt { Procaciter elatis cornibus,
Fallaciter tranſuerſis cordibus,
Nugaciter velatis renibus.

Primi incedunt erecti, quod ſuperba facit elatio, ſimiles ſcilicet baſiliſco, qui ab vmbilico ſurſum incedit ſemper erectus. Sic potiſſimum noſtri iuuenes & iuuenculæ, qui præ ſuperbia & laſciuia ita videntur erecti incedere, ac ſi non poſſent collum ac humeros complicare. Eſa.3. Ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & compoſito gradu incedebant. Secundi incedunt illecti, quod deceptrix facit proditio. Hiere.9. In omni fratri tuo non habeas fiduciam; quia omnis frater ſupplantans, ſupplantabitur; & omnis amicus fraudulenter incedet, & veritatem non loquetur. Tertij vero incedunt deiecti ſeu deſpecti, quod hypocriſis facit confictio. Vnde de Iſmael dicitur Hier.41. quod Iſmael incedens & plorans ibat, ſupple, animo ficto, vt deciperet intuentes, ſicut patet ibidem. Et ſic dico, quod Incedere in malo ſumitur, & in bono.

A Incendium. Incendere.

Nota, ꝙ in ſcriptura inuenitur Incendiũ

Supernum, Internum, Externum, Æternum.

Primum generat Dei benignitas,
Secundum inflammat hoſtis malignitas,
Tertium ſuſcitat mundi peruerſitas,
Quartum procreat orci crudelitas.

¶ Primò ergo dico, quod inuenitur incendium feruoris charitatiui. Et illud pro certo venit deſuper, quia nemo poteſt per charitatem incendi, niſi per diuinam gratiam fuerit inflammatus. Charitas enim incendit animam

Per { Dolorem contritionis,
Fauorem deuotionis,
Ardorem dilectionis.

Per { Primum culpas eliminat,
Secundum mentem illuminat,
Tertium Deo conglutinat.

Incendium charitatis culpas fugat & eliminat. Et hoc eſt, quod benè ſupponitur. Tobi.6. vbi dicitur, quòd incenſo iecore fugabatur dæmonium. Pone, ſi vis, per modum figuræ, quomodo iecur piſcis incenſum fugauit dæmonium Aſmodæum, quod luxurioſos necabat, hoc eſt peccatum luxuriæ, quod per incendiũ charitatiuæ contritionis fugatur. Item incendium charitatis mentem purgat, & illuminat. Ignis enim incenſus ſolet illuminare domum. Sic facit charitas cor deuotum. Exod.30. Adolebit Aaron incenſum ſuper altare ſuaue & fragrans, mane, quando componet lucernas, incendet illud. Item incendium charitatis corda ligat, & conglutinat. Metalla enim ſic, quod ex plurib. fiat vnum, nec conglobantur, nec conſolidantur, niſi per ignem. Sic nec homo Deo aut proximo ſine charitatis incendio copulatur. Exo.29. Offeres totum arietem in incenſum ſuper altare. Oblatio eſt Domino odor ſuauiſſimus victimæ Domini. Et ſic patet, B quod inuenitur incendium feruoris charitatiui. ¶ Secundò dico, quod inuenitur incendium horroris inquinatiui, i. incendium peccati, ꝙ ſcil. per ignem triplicis concupiſcẽtiæ generatur. Sicut enim hoſtes ſolent incendere tecta & ciuitates, quas capiunt: ſic hoſtes animæ, quando cœperunt ciuitatem vel habitaculum mentis humanę, ipſam ſolent diuerſis vitijs incendere, & cremare. 2. Parali. 26. Incenderunt hoſtes domum Domini. Et benè domum Domini, quia pro certo domus Domini ſecretior, quæ eſt anima, vel volũtas, imò etiam domus exterior, i. Eccleſia, hodie malis ignibus eſt incenſa. Caro enim ibi accẽdit ignem luxuriæ. Mundus autem ibi accendit ignem auaritiæ & inuidiæ. Diabolus verò ibi incendit ignem & feruorem iracundiæ, inuidiæ, ambitionis, & ſuperbiæ, vt iam plangẽdo dicamus cum Dauid illud Pſal. Incenderunt igni ſanctuarium tuum in terra, polluerũt tabernaculum nominis tui, poſuerunt Hieruſalem in pomorũ cuſtodiam. De incendio n. luxuriæ dicitur Hier.51. Paludes incenſę ſunt igni. De incendio auaritiæ dicitur Hiere.37. Chaldæi bellabunt contra Hieruſalem, & capient eam, & incendent. Chaldæi enim, qui interpretantur quaſi vbera, vel quaſi dęmones, ſignificant vſurarios, qui. ſ. primo ſunt vbera, dum homines lactant, ſed tandem dæmones, dum cuncta diſſipant. Iſti .n. ſunt illi, qui antiquitus incendebant filios ſuos, immolando eos dæmonibus, quia .ſ. vſurarij filios ſuos ſummè ſtudent amore pecuniæ & peccato auaritiæ incendere, & lucri concupiſcentia cremare. Hier. 6. Ædificauerunt excelſa Tophet, vt incenderẽt filios ſuos, & filias ſuas igni. De incendio iracundiæ dicitur Eccl.28. Homo iracundus incendit litem. De incendio inuidiæ dicitur Iac.3. Quãtus ignis quàm magnam ſyluam incendit? De incẽdio verò ambitionis & ſuperbiæ dicitur in Pſal. Dum ſuperbit impius, incenditur. Patet ergo, quod in ſcriptura reperitur incendium horro- C ris inquinatiui. ¶ Tertiò dico, quòd inuenitur incẽdium terroris comminatiui. Et iſtud pro certo eſt incendiũ mundi tribulationum temporalium, quo boni ſicut aurum probãtur, mali verò, vt redeant, flagellantur. Vnde cuilibet tribulato à tribulationũ incendio caſtigato dicatur illud Leu.10. Fratres noſtri, & omnis domus Iſrael plangant incendium, quod Dominus ſuſcitauit. De malis verò, qui non emendantur incendijs temporalium tribulationum, dicitur Amos 4. Subuerti vos, ſicut ſubuertit Dominus Sodomam & Gomorram, & facti eſtis quaſi torris raptus ab incendio, & non rediſtis ad me, dicit Dominus. Hoc eſt ergo incendium terroris comminatiui vel moleſtatiui. ¶ Quarto dico, quod inuenitur incendium ardoris diſſipatiui. Et hoc eſt incendium infernale. Vnde de anima damnata ſub ſpecie Babylonis deſtructæ dicitur Apo.18. Clamauerunt (inquit) videntes locum incendij eius: Væ, væ, ciuitas magna. Et ſic patet, quomodo quadruplex eſt incendium, videlicet, incendium doloroſum & infernale, incendium languoroſum & temporale, incendium vitioſum & criminale, incendium virtuoſum & ſpirituale. Vide infra in titul. Succendere, & in alijs titulis ſynonymis. Et ſi vis exempla, vide de Igne, & ſimilibus. D

Incenſum.

A Cum incenſum idem ſit, quod liquor thuris vel cuiuslibet alterius gummi fragrantis & ſuauis odoris, quod Deo & ad Dei honorem incenditur, vt eius ira placetur, & beneuolentia procuretur, igitur eſt incenſum gũmi in igne liqueſcens, & ſurſum in fumum odoriferum euaporans, domum obnubilãs & deputans, & nares odorantium gratificans & confortans. Dicam ergo, quod cum incenſum, vt dictum eſt, numinibus dicatur, in ignibus liquatur, per fumum eleuatur, ad nares applicatur, poſſum intelligere

Per primum, Dei cultum & deuotionem,
Per ſecundum, cordis motum & dilectionem,
Per tertium, mentis affectum & orationem,
Per quartum, vocis afflatum & adulationem.
Primum incenſum requirit deitas,
Secundum incenſum exhibet charitas,
Tertium incenſum extollit puritas,
Quartum incenſum diligit vanitas.

Et pro certo iſta apparent ex quadruplici vſu ipſius incenſi, quod ſcilicet Incenſum datur

Deo & numinibus, Sanctis & altaribus,
Iuſtis & fidelibus, Idolis & dæmonibus.
Primo modo incenſat fides & deuotio,
Secundo modo incenſat amor & dilectio,
Tertio modo incenſat humilitas & oratio,
Quarto modo incenſat vanitas & adulatio.

¶ Primo igitur dico de incenſo, ꝙ ſincera requirit deitas. Et iſtud ꝓ certo nihil aliud eſt, quàm verus & ſincerus cultus latriæ, qui ꝑ incenſum deſignatur. B A principio n. incenſum, & thurificationem, & thuris incenſionẽ & adolitionẽ voluit q̃libet natio Deo ſuo appropiare, & ipſum ꝑ talia ſuffumigia honorare. Cogitauit .n. humana diſcretio, cum ſuperiora numina, i. Deꝰ & Angeli ſint ſpiritus, ꝙ res, quæ inter corporalia magis appropinquãt ad ſpiritualem naturam, cuiuſmodi ſunt fumi & incenſa, ipſos haberent ſummopere delectare, & ideo iſta voluerunt ipſis ſpecialiter dedicare. Et ſic per incenſum & thurificationem benè poſſum Dei cultum & veram latriam deſignare. Sicut .n. dicit Pli. li. 12. ca 15. Incẽſum & thus à ſacris ſacerdotib. colligebatur, q tunc à mulierib. abſtinere tenebatur, & poſtea pars Deo offerebatur, ſacerdotib. concedebatur, & reſiduũ mercatoribus vendebatur, & ſic ipſius efficacia melior credebatur. Sic re vera dicam, ꝙ ſacerdotes & deuoti & caſti homines debẽt eſſe, qui incenſum, i. cultũ fidei habẽt præcipuè miniſtrare, & ꝙ de iſto incẽſo, i. fidei cultu debent Deo, ſibi, & populo cuilibet portionẽ propriam & debitam diſpenſare. Figura ad hoc Leu.21. vbi dicitur, ꝙ ſacerdotes ſancti erunt Domino Deo ſuo, & non polluent nomẽ eius; incenſum .n. & panes offerũt Deo ſuo, & ideo ſancti erũt. Et breuiter iſta eſt veritas, ꝙ incenſum, i. cultus latriæ, & honor diuinus ſoli Deo debet offerri, & nulli creaturæ, qũo libet, diſpenſari, ꝙ etiã in thymiamate figuratũ eſt, de quo dicitur Exo. 30. ꝙ nulla creatura, ſed ſolus Deꝰ ipſo vti debebat, quinimò ſi quis vſui ſuo vel alterius tale thymiama ſeu tale incenſum aromaticũ applicabat, mortis periculo ſubiacebat. Vnde Leu.16. dicitur, ꝙ ſacerdos aſſumpto thuribulo, ꝙ de prunis altaris impleuerat, & hauriens manu compoſitũ thymiama in incenſum, vltra velum intrabit in ſancta. Iſta tamẽ ſunt cõtra multos, qui incẽſum, i. honorẽ Deo ſoli debitũ ſolent creaturis, & maximè peſſimis, i. dæmonibus cõmunicare, & eis ad literã incẽſare, & tanq̃ Deos honorare, ſicut patet de idololatris atq; magis & hariolis. Ipſi .n. mali ſpiritus, aut quia honorẽ diuinũ volunt in ſuũ ſupbè conuertere, aut quia ſpiritꝰ ſunt, & corpora ſpiritualia, i. aerea aſſumunt, ſolẽt in fumoſis & aereis vaporibꝰ, & maximè odoriferis delectationẽ aliquã inuenire, & ꝑpterea incenſa & ſuffumigia deſiderant ab hominib. accipere, ꝙ certè qui tanquã Dijs, & per modum ſacrificij faciunt, nõ ſe poſſunt ab idololatria excuſare,

ſicut

ſicut dicitur 4.Reg. 17. quod fecerũt ſibi ſtatuas & lucos & in omni colle ſublimi, & adolebant ibi incenſum ſuper aras in morem gentium. Non ſic, chariſſimi, non ſic, ſed verum incenſum, id eſt, vera fides & latria vni Deo, & non dæmonibus impendatur. 1. Parali. 6. Aaron & filij eius adolebunt incenſum ſuper altare. Et ſic patet, quod eſt quoddam incenſum, quod ſincera re-

C quirit deitas. ¶ Secundo dico, quod eſt incenſum, quo fraterna flammeſcit charitas, quia ſcilicet ſicut videmus, quod incenſum in igne poſitum liqueſcit & inflammatur, & circumiacentes delectabiliter conſolatur: ſic charitas ſeu feruor amoris ſolet in amoroſis cordibus liqueſcere, & de vno in aliud ſe transferre, & more duorum metallorum, quæ ſi liquefacta fuerint, vnum fiunt, ipſa corda coniungere & vnire. 2. Paralip. 32. In Hieruſalem

D coram altari vno adorabitis, & ibi comburetis incenſum. ¶ Tertio dico, quod eſt quoddam incenſum, quod ad Deum eleuat, ſcilicet, puritas. Et iſtud eſt incenſum orationis, quæ ſcilicet ſurſum ad Deum per modum incenſi, & de fumi incenſo exeuntis dirigitur, ita quod per ipſam ſuprema deitas pacificatur, & humana fragilitas expiatur. Et quod per incenſum intelligitur oratio, ſatis patet Apo. 8 vbi dicitur, quod data ſunt Angelo incenſa multa, quæ ſunt orationes ſanctorum, vt & ſic quilibet deuotus homo dicat illud Pſal. Dirigatur Domine oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo, eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum. Sed proculdubio, chariſſimi, videtur, quod ſunt pauci, qui talia incenſa, ſcilicet, fidei deuotionem, fraternam dilectionem, & deuotam orationem offerant, & qui Deo ſpiritualiter ſacrificent, & incendant, iuxta illud, quod ſcribitur Dan. 3. Non eſt in tẽpore hoc princeps, aut propheta & dux, neque holocauſtum, neque ſacrificium, neque oblatio, neque incenſum, neque locus primitiarum coram te, cum tamen contrarium deberet eſſe, vt quilibet dicere poſſet illud Pſal. Holocauſta medullata offeram tibi boues cum hircis. Hoc eſt igitur quoddam incenſum, quod ad Deum eleuat, ſcilicet,

E puritas. ¶ Quarto dico, quod inuenitur quoddam incenſum, quod in mundo diffundit vanitas, & iſtud eſt incenſum adulationis, quo ſcilicet mali ſolent afflare & delectare nares diuitum malignorum, ſimiles idololatris, qui idolis mutis & inutilibus ſolent incenſum offerre. Similes etiam magis & hariolis, qui incenſum ſolent dæmonibus dare, & eos ſuffumigijs odoriferis delectare, quia ſcilic. adulatores, idola, id eſt, ſimplices & ignaros diuites, nec non dæmones, id eſt, crudeles & tyrannos, principes & potentes ſolent per incenſum adulationis decipere, & eos fumo vanitatis ſeu vanæ laudis & inanis gloriæ delectare. 4. Reg. 15. Adhuc populus ſacrificabat & adolebat incenſum in excelſis. Aduerte tamen, quod tales incenſatores ſeu incenſi huius amatores

Solent { A Deo abominari, / Peccatis contaminari, / In fine exterminari.

Solent (dico) à Deo abominari. Vnde Dominus dicit Eſai. 1. Nõ offeratis mihi ſacrificium fruſtra, incenſum abominatio eſt mihi. Solent etiam vitijs contaminari, quia ſcilicet adulatores ſolent multis alijs vitijs abundare, figurati in Rege Ioſaphat 2. Paralip. 26. qui contra ſtatum proprium adolere voluit incenſum, & ſtatim factus eſt leproſus. Solent inſuper in fine exterminari, ſcilicet, tormentis, tam temporalibus, quàm æternis. Vnde de Rege Iuda Ezechia legitur 4. Reg. 23. quod ipſe deleuit aruſpices, & eos, qui adolebant incenſum Baal, Soli, Lunæ, & duodecim ſignis, & omni militiæ cœli. Quia re vera illi, qui per adulationẽ incenſant & thurificant Baal qui interpretatur deuorans, id eſt, mundi principibus & tyrannis, & Soli, & Lunæ, & ſignis, id eſt, prælatis maioribus, mediocribus, & infimis, & militiæ cœli, id eſt, militibus, officialibus, & balliuis, digni ſunt, quod à Rege Iuda Chriſto exterminentur, & de libro viuentium deleantur. Nume. 16. Ignis egreſſus à Domino interfecit ducentos quadraginta viros, qui adolebãt incenſum. Sic ergo patet, quod in ſcriptura reperitur incenſum multiplex, videlicet, adulationis, orationis, dilectionis, & deuotionis.

Incertus. Vide in titulo Certitudo.

A **Incipere.** Nota, quod tam incipere, quàm cœpit, quod eſt verbum defectiuum, ſignificat rei initium, & cuiuſcunque temporis vel operis principium & inceptionem. Dicam igitur, quod inuenitur

Incipere, quod ſpectat ad { Deum, / Iuſtum, / Impium.

¶ Primo ergo dicamus de inceptione, quæ ſpectat ad Deũ. Deus enim, quantum ad eſſentiam, nunquam incipit, imò ſemper eſt, cum non habeat principium, neque finem; quantum verò ad operationes ſuas, ſemper incipit, quia ſcilicet, quantum ad nos, ſemper incipit noua opera facere, nouos effectus & mirabiles producere, & nouo modo erga nos ſe habere. Sol enim nunquã incepit, & ſemper incipit, quia ſc. in eſſentia ſua nunquam deſinit aut incipit. In motu verò ſuo ſemper aliquid noui incipit, in quantum omni die oritur, & occidit, & continuè de ſigno ad ſignũ, & de gradu ad gradũ trãſit. Et ideo Sol à Poetis pingebatur in formam iuuenis ſine barba, quamuis Æſculapius, & multi alij Solis Filij pingerentur barbati, in ſignum, quod iſte quotidiè renaſcitur, & iuueneſcit, & quotidiè reincipit apparere. Sic verè Deus inuenitur continuè iuueneſcens, & eſſe ſuum nunquã deſinens aut deſiſtens. Iob 30. Gloria mea ſemper innouabitur, & arcus me[9] in manu mea ſemper inſtaurabitur. Vnde ipſe eſt, qui dicit 1. Reg. 3. Ego incipiã, & complebo, quaſi diceret: Ego ſemp incipiens, & ſemp cõpletus, & maximè, quantũ ad effectus ſuos, aliquid ſemp innouãs, & reformãs. ¶ Vnde nota, quod Deus aliquid

Incipit, quantum ad { Ignorantes, / Negligentes, / Peſtilentes, / Sapientes.

¶ Iſte enim ignorantes ſolet inſtruere, & hoc facit manens in ſtadio, id eſt, in carne. Act. 1. Cœpit Ieſus facere, & docere. Et Lucæ 24. dicitur, quod incipiens Ieſus à Moyſe & Prophetis, interpretabatur ſcripturas diſcipulis. ¶ Item negligentes ſolet repellere, & hoc facit regnans in ſolio. Vnde Apoc 3. Vtinam calidus eſſes, aut frigidus, ſed quia tepidus es, incipiam te euomere ore meo. Quod etiam contra ſimoniacos poteſt dici, de quibus dicitur Ioan. 2. quod Ieſus cœpit eijcere vendẽtes de templo. ¶ Item peſtilẽtes ſolet deſtruere, & hoc facto finali iudicio. Vnde ipſe eſt, qui dicit Hier. 25. Ecce in ciuitate, in qua inuocatum eſt nomen meum, ego incipio affligere. Sequitur: Gladium enim voco ſup omnes habitatores terræ. ¶ Item ſapientes, ſeu etiam pœnitentes ſolet dirigere, & hoc faciet in cœli palatio, quando ſcil. vocabit operarios, & reddet illis mercedẽ, incipiens à nouiſſimis vſq; ad primos, Matthæ 20. Ita quod beati poſſunt ſibi dicere illud 2. Reg. 7. Incipe, & benedic domui ſerui tui. Nunc etiam pœnitentes & tribulati dicere poſſunt illud Oſe. 6. Venite, & reuertamur ad Dominum, quia ipſe cœpit, & ſaluabit nos, percutiet, & curabit nos. Iſtud eſt ergo vnum Incipere, quod ſpectat ad Deũ. ¶ Se- B
cundo dico, quod inuenitur vnum Incipere, quod ſpectat ad iuſtum. Iuſtus enim ſemper

Incipit { Bona opera aggrediendo, / De bono in melius proficiendo, & / Bonum exemplum poſteris dando.

¶ Et nota, quod ad iuſtum ſpectat

Vnum Incipere, quod eſt { Vigoris, / Mœroris, / Honoris.

¶ Vnum (inquit) Incipere ſpectat ad iuſtos, quod ſpectat ad animi vigorem, & iſtud pro certo ſpectat ad virtutem fortitudinis, quæ ſc. ſemper vult incipere & inchoare opera virtuoſa. Potiſſima enim pars cuiuſcunq; rei eſt initium. Res enim ardua poſtquàm incipitur, quaſi completa media iudicatur. Et ideo primi fidei fundatores, qui inceperunt tyrannis reſiſtere, primi ſcientiarũ inuentores, qui inceperunt ſemina iacere, primi bonorũ laborum, bellorum, & operũ aggreſſores, qui incipiunt viã oſtendere, valde ſunt commendandi, & à Deo & hominibus collaudandi. Facile enim eſt incipientẽ ſequi, & benè inchoantib. conformari. Vbi vero non eſt, qui incipiat, quilibet ſequens titubat & vacillat. Ideo dicebant illi, & quærebant 3. Reg. 20. Quis incipiet præliari? quaſi dicerent: neceſſe eſt, quod aliquis incipiat. Dico enim, quod ille, qui incipit negotium arduum, nõ plenè pficiat, multum tamẽ proficit, quia alteri ſubſequenti dat occaſionem, audaciã, vt aliquid inceptis addat, vel vt compleat, & perficiat. Vtile eſt tamẽ, & honeſtũ, quod homo compleat, ſi poteſt, quod incepit, & quod opus perficiat, quod aſſumpſit. 2. Cor. 8. Quemadmodum cœpit, ita & pficiat. ¶ Et poteſt dici, quod aliqui benè incipiunt, & benè finiunt, ſicut iuſti & ſancti, qui .ſ. bonum, quod incipiunt, vſq; ad finem & complementũ deducunt. Exẽplo Chriſti, Act. 1. Cœpit Ieſus facere & docere vſq; in diẽ, qua aſſumptus eſt. ¶ Item quidã benè incipiunt, ſed malè finiunt, ſicut patet de multis, qui optimi ſunt in iuuentute, peſſimi in ſenectute. Optimi in inferiori gradu, peſſimi, quando pueuntur in ſuperiori ſtatu. Similes illi monſtro, ſeu illi puero monſtruoſo, quod in Babylone fuit natum, in præſagium mortis Alexandri Magni, ſicut narrat Geruaſius in lib. de otijs Imperialib. qui ab homine incipiebat, & inferius in feras & beluas deſinebat, quia ſcil. in capite & in brachijs forma humana inchoabatur, circa coxas verò in capita multorum & diuerſorũ animaliũ terminabatur, & quia à meliori incipiebat, & in deterius finiebat, mortem Alexandri, vt dixerũt aruſpices, & mutationẽ reipublicæ in deterius deſignabat. Re vera multi ſunt hodie tales, qui ſc. ab homine incipiunt, & terminantur in feras, quia ſc. etſi in virtutibus initiãtur, in feras tamen, id eſt, in ferina vitia terminantur, ita vt nõ ſolum vna

seca, id est, vnum vitium inuenitur in ipsis, imò multa & diuersa vitia reperiuntur in illis. Ibi est leo crudelitatis, vrsus gulositatis, canis insatiabilis cupiditatis, simia calliditatis, & porcus carnalitatis. Ista ergo quando in principe vel prælato reperiũtur, proculdubio mors & destructio reipublicæ designatur. Talibus igitur incipientibus & malè terminantibus dicitur Galat. 3. Sic stulti estis insensati Galatæ, vt cum spiritu cœpistis, carne consummamini. Isti ergo benè incipiunt, sed malè finiunt. ¶Item aliqui sunt, qui benè incipiunt, sed nihil finiunt, sicut ad literam sunt mali, qui semper noua, magna, & ardua solent incipere, sed nihil ad perfectionem & complementum deducere. Nihil enim ad perfectum adduxit lex, Hebr. 7. Et de talibus potest dici illud Luc. 14. Iste homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. Isti sunt sicut Ianus, qui à Poetis dicitur Deus initiorum, & plures habebat facies, & ideo ab illo Iano dicitur Ianuarius, qui est ianua & initium totius anni. Initia enim negotiorum & rerum, & non fines dedicabantur eidem. Tales ergo videntur hodie esse inconstantes, insigniti multis faciebus, id est, multis principijs & inceptionibus insignes, quia scilicet non fines, sed initia rerum videntur ad eos pertinere, in quantum semper volunt incipere, sed nihil debitè terminare. Quia secundum Philosophum, acres in principio, franguntur in fine, ita quod postquã ipsa primo inceperint, postea cantant, defecit. Iob 15. Dissipat Dominus cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum, quod cœperant. Isti ergo benè incipiunt, sed non finiunt. ¶Item alij sunt, qui malè incipiunt, sed benè finiunt.

Non etenim semper respondent vltima primis.

Nam: *Debile principium melior fortuna sequetur.*

Sæpe enim fit Dei misericordia mediante, quod qui malus vixerat, bonus efficitur, & qui inceperat à vitijs, in virtutibus consummatur. Exemplo Tobiæ, Tob. 11. Cœpit offendens pedibus currere. ¶Item dico, quod alij sunt, qui malè finiunt, sicut sunt peccatores & mali, sed de istis dicetur in sequenti. Sic ergo patet, quomodo diuersi diuersimodè incipiunt bonum opus. Et possumus notare breuiter, quod iusti libenter

Incipiunt {
Dolere per contritionem,
Deflere per compunctionem,
Clamare per orationem,
Laudare per gratiarum actionem,
Laborare per bonam operationem.

¶De dolore contritionis dici potest illud Tob. 10 Cœpit autem (scilicet Tobias) contristari nimis. ¶De flere compunctionis dicitur Tobi. 3. quod Tobias ingemuit, & cœpit orare cum lacrymis. ¶De clamore orationis dicitur Gen. 4. Iste cœpit inuocare nomen Domini. ¶De canore laudis & gratiarum actionis dicitur 2. Para. 29. quod Leuitę tenentes organa, & sacerdotes tubas, cum offerretur sacrificium, cœperunt laudes canere Dño. ¶De labore autem bonæ operationis dici potest illud Gene. 9. Cœpit Noe vir agricola esse. Est ergo Incipere vnum iustorum, quod
C spectat ad vigorem. ¶Item est vnum Incipere iustorum, quod spectat ad mœrorem. Et istud est Incipere mundi tribulationum, quæ continuè pullulant, & incipiunt erga bonos. 1. Pet. 4.
D Tempus est, vt incipiat iudicium à domo Dei. ¶Item est vnum Incipere iustorum, spectans ad honorem, quia scil. meliores primi incipiunt honorari. Gene. 44. Scrutatus est saccos eorum, incipiens à maiore. Et certè sicut à maioribus incipitur, quantum ad honores: sic, si malè se habuerint, ab eis incipietur inferendo miserias & dolores. Vnde Angelis percussoribus præcipitur Ezechiel. 9. A sanctuario meo incipite. Sic ergo patet, quod est vnum
E Incipere, quod spectat ad iustum. ¶Tertio dico, quod est vnum Incipere spectans ad iniustum. Et sic dico, quod mali habent quadruplex malum Incipere, videlicet,

Vnum, quod denotat {
Imperfectam vitæ nouitatem,
Impletam morum leuitatem,
Indiscretam culpæ prauitatem,
Parum lætam pœnæ grauitatem.

¶Mali ergo habent vnum Incipere, quod est imperfectum, & illud nihil aliud est, quàm imperfectio vitæ & morum; quia scilic. multi sunt imperfecti & incipientes, nunquam autem complẽtes aut consummantes. Vnde Seneca dicit, quod fatuus incipit semper viuere. Ecclesi. 18. Cum consummauerit homo, tunc incipiet, quasi dicat: Isti etiam tunc incipiunt, quando debuerant consummare. ¶Item est vnum Incipere, quod est incompletum. Et istud est, quando quis incipit benè, sed nunquam deducit ad finem, sed de hoc dictum est supra, §. præcedenti. ¶Item est vnum Incipere, quod est indiscretum, sicut est, quando mali libenter incipiunt lites, & alia mala, & quando gloriantur incipere mala opera, & mala exempla alijs dare, ipsasque continuare, & ad malum finem deducere Figurati in ædificantibus turrem Babylonis, de quibus dicitur Gene. 11. Cœperunt hoc facere nec desistent à cogitationibus suis, donec eas compleant. Babylon interpretatur confusio, & signat opus malum, &c. ¶Item est vnum Incipere, quod est parũ lætum, & istud est Incipere pœnæ æternæ, quæ sc. post mortẽ inceperit, damnati incipient dicere montibus: Cadite super nos; & collibus: Operite nos, sicut dicitur Luc. 23. Quod potissimè tunc fiet, quãdo à regno Dei videbunt perpetuò se exclusos. Lucæ 13. Tunc incipietis foris stare. Et Luc. 14. Incipietis cum rubore nouissimum tenere locũ. Sic ergo patet, quomodo Incipere spectat ad Deum, ad iustum, & ad impiũ.

Incidere.

Nota, ꝙ incidere sumitur, p in aliquod malum cadere. Et nota, quod in scriptura reperitur A

Incidere {
Nequitiæ latentis,
Miseriæ præsentis,
Angustiæ sequentis.

Nam Incidunt {
Iniqui in foueam latentis reatus,
Miseri in cochleam præsentis anfractus;
Damnati in aream sequentis defectus.

¶Primo ergo dico, quod est vnum Incidere, spectãs ad temeros; id est, ad peccatores, quia sc isti de vno peccato incidũt in aliud, & etiam vbi ipsi non aduertunt, ipsi incidunt in diaboli laqueũ & ruinã. Quis enim incidat in foueã malitiæ & nequitiæ, patet Eccl. 10. Qui fodit foueã, incidet in eam. Quidã incidunt in laqueum auaritiæ. 1. Tim. 6. Qui volunt diuites fieri, incidũt in tẽtationes, & in laqueum diaboli. Quidã incidunt in scopulos iracundiæ & discordiæ. Act. 27. Timẽtes, ne in aspera loca incideremus. Quidam incidunt in viscum carnalitatis & luxuriæ. Vnde de mala muliere dicitur Prou. 22. Fouea profunda os alienæ, cui iratus est Dominus, incidet in eam. Quidã incident in infirmitatem languoris & negligẽtiæ, sicut de Antiocho dicitur 1. Machab. 6. quod decidit in lectum, & incidit in languorẽ. Quidã incidunt in tenebras erroris & ignorantiæ. Prou. 17. Qui euitat discere, incidet in malum Quidam incidunt in voraginem desperationis atq; dementiæ. Eccl. 29. Transgrediens mandatum Domini incidet in promissionem nequam. Istud est ergo vnum Incidere, spectans ad temeros. ¶Secundo dico, quod est vnum In- B
cidere, spectans ad miseros. Et istud est illud, quod spectat ad illos, qui in mundi tribulationes incidunt, & qui casibus fortunæ nunc in vnum, nunc in aliud malũ ruunt. Fortuna enim, i. effect⁹ occultæ Dei ꝓuidẽtiæ, homines in hoc mũdo varia sorte pellit, ita ꝙ secundũ occulta sua iudicia ipsos in diuersas tribulationes incidere facit. Et inde sæpe fit, ꝙ homo pessimè ꝑ illam viam in periculum incidit, per quam periculũ euadere credit, iuxta illud Poeticum: *Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim.*

Scylla enim & Charybdis sunt duo maris pericula, & sæpe fit, ꝙ dum nautæ vnum vitare se credunt, in aliud incidunt, & impingunt. Melius est igitur Deo ex toto se committere, & quicquid incidere fecerit, in patiẽtia sustinere, iuxta illud, quod dixit Dauid 2. Reg. 24. Melius est, vt incidam in manus Domini (multæ enim miseriæ domini sunt) quàm in manus hominum. Istud est igitur vnum Incidere, spectans ad miseros. ¶Tertio dico, quod C
est vnum Incidere, spectans ad inferos, id est, ad damnatos, qui sunt in inferis. Isti enim figurãtur in illo, qui descendens de Hierusalem in Hiericho, incidit in latrones, qui spoliãtes eum, plagis impositis abierũt, semiuiuo relicto, sicut dicitur Luc. 10. Peccator enim, qui de Hierusalem in Hiericho, id est, de statu gratiæ in peccatum descendit; finaliter moriens in latrones infernales incidit, & bonis omnib. temporalibus & gratuitis spoliatus, plagis æternæ damnationis impositis semiuiuus pertransit, in quantum. s. non plenè, nec quietè viuit, imò iuxta Ps. Laborabit in æternum, & viuet adhuc in finem. De tali ergo futuro Incidere dicitur Ecclesi. 29. Recupera proximum secundum virtutem tuam, & attende tibi, ne incidas s. in manus diaboli. Proximum, inquit, tuum, i. ipsum, qui per pœnitentiam recuperatur, ne in æternam angustiam incidat, & ne manus suæ dutæ iustitiæ inueniatur, Et merito, quia pro certo, sicut dicitur Heb. 10. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Et hæc de Incidere sufficiant. Vide supra de tractatibus Cadere, & Decidere.

Incircumcisus.

Cum circumcisio nihil aliud sit, quã circumquaq; facta incisio, sicut in le- A
ge Mosaica fiebat, vbi caro præputij circumcidebatur, & abijciebatur, & sic homo circumcisus dicebatur, q à peccato originali mundabatur, & ab incircumcisis, id est, à gentilibus distinguebatur, restat, quod per incircumcisos intelligebantur gentiles atque pagani, diuinis legibus non subiecti, sed idolorum seruitijs occupati. Moraliter ergo loquendo circumcisio nihil aliud est, quàm vitiorum & morum superfluorum resecatio & abdicatio, incircumcisio morum superfluorum & vitiorum occupatio, vendicatio, & possessio. Et sic peccatores incircumcisi vocantur, eo quod in eis vitia non extirpantur, sed potius abundant & inseruntur. Nota ergo, quod quidam inueniuntur

Incircumcisi in {
Mentibus vano cogitatu,
Actibus superfluo tactu,
Gentibus inhonesto tractu,

Incir-

Incircumcisi in {
Vestibus improbo ornatu,
Moribus insolenti iactu,
Operibus eminenti fastu,
Dapibus excessiuo pastu,
Renibus immundo pruritu,
Auribus auido auditu,
Vocibus fatuo tinnitu.

B ¶ Est igitur incircumcisio mentis, & cogitatus, de qua Ezech. 44. Vos inducitis filios alienos in circũcisos corde & incircumcisos carne, vt sint in sanctuario meo. ¶Item est incircumcisio exterioris actus. 1. Reg. 17. Quis est Philistæus iste incircumcisus? ¶ Item est incircumcisio inhonesti gestus, seu etiam motus, ornatus, seu apparatus. 2. Reg 1. Nolite annunciare in Geth, ne forte exultent filiæ incircumcisorum. Filiæ enim diuitum sunt illæ, quæ plus abundant in motibus gestibus, & ornatibus superfluis. Et 1. Reg. 31. Ne forte veniant incircumcisi, & illudant mihi. ¶Item est incircumcisio carnalis pruritus, id est, actus luxuriosi, de quo dicitur Hier. 9. Visitabo super omnes, qui incircumcisum habent præputium. & Hester. 14. Tu scis quia detestatur cubile incircũcisorum. ¶ Item est incircumcisio vestium & ornatus, sicut est in illis viris, qui in turpi habitu & inhonesto incedentes, pudenda non possunt contegere, & in illis mulieribus, quæ carnem ad lasciuiam prouocantẽ aptata veste nudant, & ostendũt. Sint licet indumenta vtriusque, quantum ad formam nimis circumcisa, tamen vt in præsenti sumitur incircumcisio, scilicet, pro vitiorũ vendicatione, merito dicuntur incircumcisa, quia libidinis, & superbiæ irritatiua. His cum versentur in Hierusalem, in religione Christiana, vel Ecclesia militante, aut cum sint Hierusalem, id est, animæ Christianæ & fideles, præcipitur Esa. 52. Induere vestimentis gloriæ tuæ Hierusalem, quia non adijciet vltra, vt pertranseat per te incircumcisus. ¶ Item est incircumcisio morum & status, sicut est in illis, qui insolenter & impudice conuersantur, quibus dicitur à Deo Leu. 26. Ambulabo ego contra eos, donec erubescat incircumcisa mens eorum. ¶ Item est incircumcisio operum & fastus, sicut est in illis, quorum opera pompam propriam & aliorum nihil pensam præsumunt, sicut de Goliath expertum est, qui verbo vultu & armis minax, Israel & Dauid despexit. Dauid vero in Domino confidens dixit: Quis est hic Philistæus incircumcisus, qui exprobrauit faciem Dei viuentis. 1. Reg. 17. Sequitur: Ego venio ad te in nomine Domini exercituum, & percutiam te, & auferam caput tuum à te. Quod & factum est, vt sæpe, imo quasi semper fit, vt qui opera sua cum fastu aggrediuntur, humiliati deficiant, & contemnantur, sicut iam patuit. ¶Item est incircumcisio dapum, & pastus, sicut est in illis, quos nulla, quam ventris cura occupat, & qui se ventri immolant per gulam, quibus etiam gula præcipit, vt immolent sibi carnes porcinas & immundas, id est, maiorem in esu delectationem, quam deceat, vel temporibus prohibitis, ita vt non deceat. In quibus dum nimis oblectantur & præuaricantur, animæ eorũ contaminantur. Inde prouenit, quod relinquant filios, delectationes & appetitus, quos gula parit, incircumcisos, id est, superfluos & vitiosos, sicut dicitur 1. Machab. 1. Iussit scilicet Antiochus, id est, diabolus, immolari carnes suillas, & pecora communia, & relinquere filios suos incircumcisos. ¶Item est incircumcisio auris seu auditus, sicut est in illis, qui omnia volũt audire scilicet vana & lusoria, dira & detractoria, turpia & infectoria. Mala enim libenter audiunt, bona vero audire negligunt, & contemnunt. Hier. 6. Incircumcisæ aures omnium, & audire non possunt Et Act. 7. dicitur. Duris cordibus & incircumcisis auribus, semper Spiritui sancto resistitis. ¶ Item est incircumcisio vocis, & tinnitus, sicut est in illis, qui superflue loquuntur & garriunt. Exo. 6. Incircumcisus sum labijs ab heri & nudiustertius. Breuiter ergo cõcludere possum, quod tales indomiti & incircumcisi à Paradiso finaliter excluduntur, iuxta illud Ezech. 44. Omnis alienigena incircumcisus corde, & incircumcisus carne, non ingredietur sanctuarium meum. Et in inferno perenniter includuntur, vt sic cuilibet damnato dicatur illud Ezech. 31. Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram vltimam in medio incircumcisorum, dormies cum his, qui interfecti sunt gladio. Sic ergo patet, quomodo incircumcisio semper sonat in mala, sicut circumcisio sonat in bono. Vide supra de circumcisione.

A **Incitare.** Nota, quod incitare idem est, quod cõmouere, prouocare, irritare, exhortari, & admonere. Accipitur autem, vt communiter, in malo. Omitto autem, quia paucæ sunt auctoritates.

A **Inclinare.** Nota, quod inclinare in scriptura sumitur multis modis. Sumitur enim pro incuruatione

Humilitatis,
Benignitatis,
Aduersitatis,
Fragilitatis,
Fallacitatis,
Iniquitatis.

¶ Quidam ergo inclinantur per humilitatem. Esai. 2 Inclinabit se homo, & humiliabitur vir. ¶Item quidam inclinantur per benignitatem, sicut sc. sunt illi, qui faciliter inclinantur ad misericordiam, & ad pacem. Iob 22. Qui inclinauerit oculos, ipse saluabitur. Et talem inclinationem petebat Dauid in Ps. dicens: Inclina aurẽ tuam, & exaudi verba mea ¶ Item quidam inclinantur per aduersitatẽ. Vnde de malis & superbis, qui modò in honoribus sunt erecti, dicitur in Ps. Inclinabit se, & cadet, cum dominatus fuerit pauperum. ¶Item quidam inclinantur per fragilitatẽ, & est inclinatio generis, qua homines inclinantur per infirmitatem, senectutẽ, & mortem, de qua potest dici illud Ioan. 20. Inclinauit se, & prospexit in monumentum. Homo enim statim, quãdo incipit senescere, incuruatur & inclinatur quasi prospiciens ad terram, & ad monumentum, & ad sepulturam. ¶Item quidam inclinantur per fallacitatẽ, & isti sunt falsi proditores & hypocritæ. Vnde de falsa muliere dicitur Prou. 2. Inclinata est ad mortem domus eius, & vsq; ad inferos gressus illius penetrãt. ¶Item est inclinatio iniquitatis, & ista est, quando homo faciliter inclinatur ad iniquitatẽ faciẽdam, quod vtiq; facit hominis mala cõsuetudo, vel impulsus tentationis. Vnde de muliere curua dicitur Luc. 13. quod erat inclinata ad terram, & non poterat respicere sursum. ¶ De inclinatione ergo humilitatis possumus B
aliquid dicere. Sicut enim arbor, quanto magis fructibus oneratur, tanto rami eius amplius inclinantur: sic viri perfecti, quãto amplius fructibus bonorum operum & virtutum sunt onerati, tanto per humilitatẽ sunt amplius inclinati. Vnde de sancto Dauid dicitur 1. Reg. 24. Inclinans se Dauid pronus in terram adorauit. In quibus verbis ostenditur, quod sicut homo inclinatur corporaliter ad amplexandum, ad onus suscipiendum, ad aliquid audiendum, aut ad aliquid exercendum, aut ad aliquid inquirendum, aut ad aliquid perquirendum: sic specialiter debet homo inclinari & incuruari

Ad amplexandum, quod diligitur,
Ad supportandum, quod imponitur,
Ad audiendum, quod præcipitur,
Ad exercendum, quod immittitur, seu innuitur,
Ad perquirendum, quod amittitur,
Ad requirendum, quod appetitur.

¶ Istas igitur inclinationes morales probat per ordinem

Affectio cordialis (Inclinans se, inquit.)
Perfectio virtualis (Dauid manu fortis.)
Subiectio corporalis (Pronus.)
Compassio naturalis (In.)
Mentalis meditatio (Terra, inquit.)
Verbalis postulatio (Adorauit, inquit.)

¶Primo ergo inclinemur ad amplexandum Deum per deuotionem, vt simus sicut solsequium, quod ad Solem continuè se inclinat, quia sc. ad Solem iustitiæ Christum semper nos debemus per affectionem & deuotionem inclinare, & ad ipsum omnes actus & opera ordinare. Esai. 17. Inclinabitur homo ad factorem suum, quod ostenditur, cum dicitur, Inclinans. Homo enim se totum debet ad Deum inclinare, sc. cor meditando, linguam loquendo & gratias agendo. Manus ipsius beneplacita operando. Ios. 24. Inclinate corda vestra ad dominũ. Et Gen. 24. Inclinauit se homo, & adorauit. Vnde petebat Dauid in Psal. Inclina cor meum in testimonia tua, & non in auaritiam. Qui enim bene considerant bonitatem diuinam, faciliter inclinantur ad ipsam Esa. 14. Qui te viderint, ad te inclinabuntur. ¶Secũdo inclinemur C
ad supportãdum omnem tribulationem, & simus sicut camelus, qui cum sit animal valde forte, solet se super genua anteriora inclinare, quando à magistro se percipit onerandũ, quia s. quando à Deo vel à prælato videmus aliquod onus, vel aliquod difficile correctionis vel aduersitatis pondus nobis immitti, nos pro certo per reuerentiam & humilitatem debemus collum & cor humiliare & inclinare, & ad vocem Dei vel prælati omnia tristia & grauia patienter & fortiter tolerare, quia scilicet nos debemus esse Dauid, qui interpretatur manu fortis. Vnde de Dauid dicitur 2. Reg. 3. quod Dauid erat proficiens, & semper seipso robustior. Vnde de inclinatione talis fortitudinis potest dici illud Numer. 21. Scopuli torrentium inclinati sunt. Scopuli enim sunt rupes fortes & duræ. Iuxta illud Baruch. 2. Inclinate humerum vestrum, & ceruicem vestram, & facite opera Regis Babylonis. Sic faciebat ille, qui dicebat in Psal. Inclina cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionẽ. Inclinemus ergo ad supportandum omnem tribulationẽ. ¶Ter- D
tio inclinemur ad audiendũ per veram attentionẽ. [Pronus, inquit.] Verus enim obediẽs debet esse pronus & inclinatus ad audiendum, attendendum, & faciendum mandatum superioris, si-

milis elephanti, & cani nobili, qui aures habent naturaliter in-
clinatas, quia ſicut dicitur Eccle. 6. Si inclinaueris aurem tuam,
ſuſcipies doctrinam, & ſi dilexeris audire, ſapiens eris. Vnde de
pronitate humilitatis poteſt dici illud 1. Reg. 5. Dagon pronus
iacebat in terra. Inclinemur ergo ad audiendum per veram attē-
E tionem. ¶ Quarto dico, quod inclinari debemus per intimam
compaſſionem, & hoc oſtenditur, dum dicitur, In. Quia ſcilicet
compaſſio naturalis eſt nobis intima, & innata. (In Inquit) Vnde
de Chriſto compatienti mulieri in adulterio deprehenſæ dicitur
Ioan. 8. quod inclinans ſe, digito ſcribebat in terra. Et de ipſo et-
iam pro peccatoribus moriente dicitur Ioan. 19. quod inclinato
capite miſit ſpiritum. Dicamus ergo Domino illud Pſal. Inclina
cor meum in teſtimonia tua, id eſt, in opera pietatis, & non in
auaritiam; & : Tu Domine inclina cœlos tuos, & deſcende, ſci-
licet, ad miſerandum nobis. Inclinemur ergo ad exercendum in-
F natam compaſſionem. ¶ Quinto inclinemur ad perquirendum
amiſſam perfectionem. In terra, inquit. Sicut enim, qui in terra
aliquid amiſit, ſolet ſe ad terram inclinate, & diligenter quære-
re, quouſque illud valeat inuenire: ſic quia in terra, id eſt, in ter-
renis bonis virtutes, & gratias perdidimus, ideo pro ipſis quæ-
rendis, & reinueniendis, ad terram nos debemus inclinare, con-
ſiderando futuram in illam reuerſionem, & inferni ſub terra af-
flictionem, vt ſic de quolibet noſtrum dicatur illud Ioan. 8. Incli-
nans ſe, digito ſcribebat in terra. Digitus enim eſt intellectus,
qui tunc in terra dicitur ſcribere, quando ad conſiderandum
G prædictas terræ conditiones ſe voluerit inclinare. ¶ Sexto incli-
nemur ad faciendum deuotam ſupplicationem, [Adorauit, in-
quit.] Vnde de Berſabea dicitur 3. Reg. 3. Inclinauit ſe Berſabea;
& adorauit. Cuilibet ergo animæ ſic diuerſimode inclinatæ di-
citur in Pſalm Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obli-
uiſcere populum tuum, & domum patris tui, & concupiſcet Rex
decorem tuum, vbi oſtenditur, quod inclinatio humilitatis facit
nos

Attentius meditari. [Audi inquit.]
Sagacius contemplari. [Vide inquit.]
Remotius elongari. [Obliuiſcere populum tuum, & do-
mum patris tui.]
Feruentius adamari. [Quia facit, quod Rex Chriſtus con-
cupiſcit decorem tuum.]

Vide ſupra de Humilitate.

A **Inclytus.** Nota, quod inclytus idem eſt, quod nobilis,
gratioſus, honorabilis, & ſolemnis. Et ſignat
in ſcriptura diuerſimode loquendo homines ſpiritualiter, tem-
poraliter, & æternaliter nobiles & beatos. Et ſic dico, quod in-
ueniuntur

Inclyti { Virtuales,
Temporales,
Supernales.

Primi ſunt inclyti moribus internis,
Secundi ſunt inclyti viribus externis,
Tertij ſunt inclyti viribus æternis.

¶ Primo ergo dico, quod quidam ſunt inclyti interne & virtua-
liter. Iſti ſunt viri ſancti iuſti, & docti, quos ſcilicet diuina gratia,
boni mores, & ſapientia faciunt inclytos & ſolemnes. Vnde de
filijs Iſrael dicitur Deu. 4. Quæ eſt enim alia gens tam inclyta,
quæ habeat cæremonias, iudicia, & vniuerſam legem? &c. Vnde
etiam de illo ſancto rege Ezechia dicitur ſpiritualiter exponen-
do 2. Paral. 32. Fuit Ezechias diues, & inclytus valde, & theſauros
plurimos congregauit auri, & argenti, & lapidis precioſi, & aro-
matum &c. Expone per aurum ſapientiam, per argentum elo-
quentiam, per lapides precioſos virtutum ſanctimoniam, per
aromata bonam famam. Iſta enim ſunt, quæ hominem faciunt
inclytum apud Deum nobilem, & famoſum. Gen. 34. Ipſe erat
inclytus in omni domo patris ſui. Iſtud potiſſime poteſt referri
ad clericos, qui pro certo ratione ſcientiæ, ſanctitatis & iuſtitiæ,
in domo patris noſtri Dei, ſcilicet, in eccleſia præ cæteris ſolent
eſſe inclyti. Sed re vera hodie conquerendo poteſt Dominus di-
cere Eccleſiæ ſponſæ ſuæ de clericorum populo ſibi dato illud,
quod ſcribitur Hier. 12. Vbi eſt grex, qui daturus eſt tibi, pecus
inclytum tuum? Et pro certo poteſt etiam cum ipſo dicere con-
querendo, quod ſcribitur Threnor. 4. Filij Sion inclyti & amicti
auro primo, quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea? Expone, &
compara modernos eccleſiaſticos vaſis teſteis, quæ ſcilicet ſunt
vilia, & fragilia, parum aut nihil appreciabilia. Et breuiter Ec-
cleſiæ poteſt dici illud 2. Regum 1. Inclyti tui Iſrael ſuper montes
tuos interfecti ſunt. Et re vera videtur, quod de Eccleſia verifica-
tum ſit hodie verbum illud Thren. 2. Obtexit caligine in furore
ſuo Dominus filiam Sion proiecit de cœlo in terram inclytam
Iſrael. Sic ergo patet, quomodo quidam ſunt inclyti interne &
B virtualiter. ¶ Secundo dico, quod quidam ſunt inclyti externe &
temporaliter. Et iſti ſunt illi, quos fortuna nobilitatibus, & di-
uitijs facit beatos, de quibus poteſt dici illud quod de Rege Io-
ſaphat diuite, & inclyto, ſed tamen Domino accepto dicitur 2.
Paral. 18. Fuit Ioſaphat diues, & inclytus multum. Vnde etiam de
multis, qui nati ſunt in paupertate, & per fortunam fiunt incly-
ti, poteſt dici illud, quod dicebant filij Laban de Iacob Gen. 31.
Tulit Iacob diuitias patris noſtri, & facultate eius ditatus in-
clytus factus eſt. Sic vere poſſunt dicere multi filij nobilium de
multis peregrinis & aduenis, qui de bonis patrum ſuorum fiunt
inclyti, & per proſperitatem diuites, & elati. Sed aduertant tales
fortunaliter inclyti ad illud, quod ſcribitur Ezech. 26. Quomo-
do periſti, quæ habitas in mari, vrbs inclyta, quæ fuiſti fortis in
mari, quia ſcilicet tales, qui in mari huius mundi ſunt inclyti &
opulenti, finaliter pereunt, & non ſolum æternaliter, imo etiam
nunc temporaliter periculum, & infortunium incurrunt. Vnde
de mundo, & mundi proſperitate cum ſuis inclytis, & beatis di-
citur Eſa 13. Et erit Babylon illa ciuitas glorioſa in regnis, incly-
ta in ſuperbia Chaldæorum ſubuerſa ſicut ſubuertit Dominus
Sodomam, & Gomorram, & potiſſime fiet in iudicio, quando
verificabitur illud Heſter 11. Sol ortus eſt, & humiles exaltati
ſunt, & deuorauerunt inclytos. Iſti ſunt ergo inclyti externe &
temporaliter. ¶ Tertio vero dico, quod quidam ſunt inclyti C
ſuperne & æternaliter. Et iſti proculdubio ſunt beati, quia ſci-
licet illa ſuperna ciuitas Hieruſalem cum ſuis habitatoribus
ſumme eſt inclyta, & decora. Vnde Dominus de ea potuit dice-
re illud 2. Paral. 2. Domus, quā ædificare cupio, magna eſt nimis,
& inclyta. Et merito, quia ibi eſt corona inclyta gloriæ ſem-
piternæ, qua ſcilicet filij Dei inclyti coronantur, vt cuilibet di-
catur illud Prouerb. 4. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, &
corona inclyta proteget te. Et ſic patet de inclytis internis, ex-
ternis, & æternis.

Includere. Vide Claudere, quia paucæ ſunt auctori-
tates.

Incredulus. Nota, quod incredulus eſt ille, qui veritati A
vel fidei non aſſentit; & prouenit incredu-
litas, vt communiter, ex obſtinatione. Eſt autem vitium incre-
dulitatis, quando aliquis acquieſcere, vel credere dedignatur. Et
eſt vitium incredulitatis idem, quod inobedientia. Sicut enim
materia dura, & compacta non obedit artifici: ſic cor durum,
obſtinatum, incredibile & inobediens, ad voluntatem artificis,
ſcilicet Dei interius inſpirantis, prædicatoris exterius inſtruen-
tis, prælati ſeuerius corrigentis, nunquam vult obedire, nec in
formā perfectionis, & virtutis ſeipſum transformare, vel mutare.
Et ideo de obſtinatis, & incredulis dicitur Hier. 5. Populo huic
factum eſt cor incredulum, & exaſperans. Ideo Thomæ dictum
eſt Ioan. 20. Noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Et nota, quod vitium
incredulitatis eſt periculoſum multiplici ratione, quia

per Incredulitatem { Deus irritatur,
Cœlum denegatur,
Pœna procuratur,
Fides eneruatur.

Deus (dico) irritatur. Ideo dicitur Marci 16. quod Ieſus exproba-
uit incredulitatem diſcipulorum, & duritiam cordis &c. Item
dico, quod per iſtam cœlum denegatur. Aaron enim, qui incre-
dulus fuerat ori Domini, damnatus fuit, ne intraret terram pro-
miſſionis, ſicut dicitur Num. 20. Ad denotandum, quod illi, qui
Dei voluntati non credunt nec obediunt, terram promiſſionis
Paradiſi non intrabunt. Vnde Hebr 3. Quibus autem iurauit
non intrare in requiem ſuam, niſi illis, qui increduli fuerunt?
quaſi dicatur, nullis. Item per incredulitatem pœna procuratur.
Vnde Rom. 11. dicitur, quod rami propter incredulitatem fracti
ſunt. Item per incredulitatem fides eneruatur: Vnde Eſa. 21. Qui
incredulus eſt, infideliter agit, &c. Vide ſupra de Fide, de Obe-
dientia, & Inobedientia

Increpare. Increpare idem eſt, quod arguere, reprehen- A
dere, & corrigere. Et eſt increpatio Dei &
hominis. Item eſt increpatio realis & verbalis. Et vide ſupra de
Arguere in illa auctoritate. 2. Timo. 4. Argue, obſecra, increpa.
Et ſupra de correctione. ¶ Et ſi vis dicere de increpatione diuina,
potes notare, quod

Deus Increpat per { Corporalem afflictionem,
Temporalem vexationem,
Infernalem damnationem.

De corporali afflictione dicitur Iob 38. quod Deus increpat per
dolorem in lectulo. De temporali vexatione dicitur in Pſal. In-
crepauit mare rubrum, & exſiccatum eſt. De æternali damnatio-
ne poteſt dici illud Pſal. Increpaſti gentes, & perijt impius, no-
men eorum deleſti in æternum, & in ſæculum ſæculi. Et illud.
Increpaſti ſuperbos; maledicti, qui declinant à mandatis tuis. De
increpatione vero humana, de qua ſcilicet dicitur Lucæ 17. Si
peccauerit in te frater tuus, increpa illum &c. poteſt breuiter ex-
poni illud Pſal. Corripiet me iuſtus in miſericordia & increpabit
me, ole-

me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Vbi ostenditur, quod ille, qui increpat, vel corripit alios debet habere

In {
- Actu seueritatem,
- Corde benignitatem,
- Verbo veritatem.

Ipse enim debet habere

In {
- Actu seueritatem, quia debet esse iustus,
- Corde benignitatem, quia debet esse in misericordia,
- Verbo veritatem, quia ibi non debet esse oleum peccatorum, id est, adulatio.

¶Habeat igitur correctot, vel increpator seueritatem, & æquitatem sine deuiatione; ipse enim debet esse iustus. Corripiat me iustus, inquit, quia, scilicet, iuste, sancte, & pure, sine ira, vel odio, vel vindicta debet corripere delinquentem, nec plus iusto, nec minus debito Exemplo leonis, qui percutientem se non solet magis lædere, quam læsus sit, imo ipsum rotando, & trahendo solet mensuram obseruare, & ordinem sicut dicit Plinius; vt de tali dicatur illud Eccle. 11. Antequam interroges, ne vituperes quenquam, & cum interrogaueris, corripe iuste. Iustus ergo sit corrector, non peccator, quia non est dignus alios corrigere, qui in se quod corrigi debeat meminit se habere. Peccator enim melius corripitur, quando à tali, qui nihil corrigibile gesserit, increpatur. Sicut enim dicitur Matth. 17 Iesus increpauit dæmonẽ & exiliuit ab homine, qui tamẽ ad increpationem alicuius peccatoris non exiuisset. Sit ergo iustus, vt ei dicatur illud Psal. Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. Et illud Psal Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum, vt excludant eos, qui probati sunt argento, ac si dicat, probati, & iusti debent increpare alios, & non mali. Habeat ergo seuerita-
B tem, & sine deuiatione. ¶Item habeat increpatio humanam pietatem cum dulci compassione. In misericordia, inquit. Omnis enim correctio, & increpatio semper debet misericordiã comitari. Superexaltat enim misericordia iudicium, sicut Iac. 2. Sicut enim ossa, quamuis sunt exterius dura, intus tamẽ sunt medulla plena; sic prælati, qui sunt ossa ad corpus Ecclesiæ sustinendum, quamuis exterius in apparentia sint duri increpando, intus tamen conscientia debent esse medullosi, & misericordes in compatiendo, quia sicut dicitur Iac. 2. Iudicium sine misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiam. Vnde de tali misericordi increpatione potest dici illud Gen. 37. Increpauit Ioseph pater suus. Pater enim nomen est pietatis. Habeat ergo pietatem cum
C dulci compassione. ¶ Tertio habeat veritatem sine adulatione. Oleum, inquit peccatoris, id est, vitium adulationis, non impinguet caput meum. Dic de isto oleo, sicut supra. Et sic ergo patet de increpatione correctionis, qualiter debet fieri. Ista enim si debito modo fiat, valde est vtilis. Sicut enim dicitur Prouer. 6. Mãdatum lucerna est, & lex lux, & via vitæ, increpatio disciplinæ. Et Prouer. 15. dicitur, quod auris, quæ audit increpationem vitæ, in medio sapientium commorabitur. Et hæc de Increpare sufficiunt.

A **Incuruare.** Vide supra, & vbicunque agitur de Humilitare, & supra de Inclinare. Et nota, quod curuitas, & incuruatio, vt communiter, sumitur in malo, sicut inclinatio in bono. Signat enim

Incuruatio {
- Deflexionem, quæ fit ad peccatum,
- Depressionem, quæ fit per tormentum,
- Subiectionem, quæ fit per seruitutis iugũ.

De incuruatione peccati dicitur in Psalm. Dorsum eorũ semper incurua. Et Esa. 51. dicitur animæ peccatrici in persona dæmonũ: Incurua te, vt transeamus. De incuruatione vero tormentorum dicitur 2. Paral. 36. Incuruatus sum multo vinculo æris, & ferri. De incuruatione vero seruitutis & subiectionis dicitur Gen. 27. Incuruentur ante te filij matris tuæ.

A **Incumbere.** Incumbere idem est, quod accumbere, vel pertinere, vel imminere. Paucæ sunt auctoritates.

A **Inde. Deinde.** Cum inde significet terminũ à quo, possumus notare, quod secundum quod sunt diuersa loca, bona, scilicet & mala: sic inde, id est, recessus à talibus potest dici vel bonus vel malus. Et sic nota, quod in scriptura inuenitur

Locus {
- Horroris & pestilentiæ,
- Doloris, & pœnitentiæ,
- Honoris, & excellentiæ,
- Laboris & violentiæ.

Et sic dicam, quod quadruplex recessus inuenitur, videlicet

Recessus vnus {
- Virtuosus,
- Vitiosus,
- Dolorosus,
- Gaudiosus.

- Primus est peccatum vel mundus,
- Secundus est Ecclesiæ vel prælationis status,
- Tertius est Paradisus,
- Quartus est infernus.

Est enim vnus virtuosus per quem dimittitur terminus horroris scilicet mundus vel peccatum, de quo Esa. 52. Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio eius. Vnus vitiosus, qui dimittitur terminus valoris scilicet status gratiæ, & pœnitentiæ, de quo 3. Reg. 2. Ædifica tibi domum in Hierusalem, non egredieris inde huc atque illuc. Vnus dolorosus, per quem amittitur terminus honoris scilicet Paradisus, de quo potest exponi illud Abdiæ 1. vbi Dominus loquens peccatori præsumptuoso, & sine causa de Dei misericordia confidenti, & Cœlũ obtinere sine meritis speranti dicit sic: Si inter sydera posueris nidum tuum, inde detraham te; & Amos 9. dicitur: Si ascenderint in cœlum, inde detraham eos. Vnus gaudiosus, per quem euaditur terminus laboris scilicet infernus, de quo Dominus loquens de pœnitentibus, & conuersis, Amos 9. dicit sic: Si descenderint vsque ad infernum, inde manus mea educet eos. Si descenderint, id est, in periculo descendendi fuerint, quia scilicet inde post descensum non est reuersio. Matth. 5. Amen dico tibi, non exies inde donec reddas nouissimum quadrãtem. Dicamus ergo aliquid de Inde malo, a quo est recedendum scilicet de mũdo vel de peccato, & aliquid de inde bono, à quo est inchoandũ scilicet de statu pœnitentiæ vel gratiæ. ¶Primo igitur dico, quod est vnum Inde, quod boni fugiunt, si in eo morantur, vt si morantur in loco infecto & pernicioso; in loco suspecto & periculoso, in loco deiecto & opprobrioso, inde solent, quam citius possunt, recedere, & ad loca contraria se transferre. Cum igitur mundus sit locus infectus suspectus, deiectus, perniciosus, periculosus, & opprobriosus, restat, quod inde est totis viribus recedendum, & ad loca tuta, sana, vtilia & sancta, scilicet ad statum pœnitentiæ & gratiæ accedendum. Figura Iudith 5. vbi dicitur, quod Hebræi habitantes primo in terra Chaldæorum, renuerunt sequi Deos patrum suorum, & vnum Deum cœli coluerũt, qui & præcepit eis, vt exirent inde, & habitarent in Charrã. Terra enim Chaldæorum est mundus, quia scilicet Chaldæi interpretãtur quasi feræ, seu quasi feroces, quasi dæmones, quasi mãmillæ, quia pro certo mundani mundo dediti sunt recte quasi mamillæ, faciliter lactando, & decipiendo, tandem fiunt quasi feræ, voraciter rapiendo, & acquirendo, finaliter autem fiũt quasi dæmones, obstinate viuendo, & desperando, vt & de mundo exponatur illud Esa. 34. Erit, inquit, cubile draconum, & pascua struthionum, & occurrent dæmonia, onocentaurus, & pilosus clamabunt alter ad alterum. Ista est igitur terra Chaldæorum, vbi scilicet coluntur plures Dij, id est, multitudo vitiorum. Sed re vera veri Hebræi, qui interpretantur transeuntes, id est, illi qui volunt transire de hoc mundo ad patrem, debent terram Chaldæorum, id est, mundum, vbi scilicet plures Dij, id est, vitiorum pluralitas dominatur (quia quod maxime quis colit, eius Deus efficitur) dimittere, & vnũ, & verum Deum colendo inde recedere, & abire ad Charram, quæ interpretatur decaluans, id est, ad statum pœnitentiæ, quæ scilicet decaluat homines diuitijs, & à vitijs facit se transferre. 2. Mach. 4. Proprijs vtilitatibus consulẽs Anthiochus videns se alienum à negocijs regni profectus, inde venit Ioppem, & inde Hierosolymam, ac si dicat, ille, qui à primo Inde scilicet à mundo proficiscitur, debet ad Ioppem, quæ interpretatur pulchritudo, id est, ad pulchritudinem gratiæ & pœnitentiæ accedere, vt inde possit ad supremam Hierosolymam peruenire. A tali ergo Inde est voluntarie exeundum, quia pro certo, qui inde prælato modo non exiuerit, violenter & cum damno & vituperio mox exibit. Nam

Inde exeunt {
- Superbi, non obstante sua pompositate;
- Auari, non obstante sua cupiditate,
- Tyranni, non obstante sua crudelitate,
- Conficti, scilicet, hypocritæ, non obstante sua fallacitate.

Superbis dicitur Hier. 49 Si exaltaueris quasi aquila nidum tuũ, inde detrahã te, dicit Dominus. Compara superbos aquilæ. De auaris dicitur, vel dici potest illud prædictum Amos 9. Si descenderint ad infernum, inde manus mea educet eos. Infernus enim propter insatiabilitatem, & propter profunditatem; auaritiam signat, quæ scilicet insatiabilis est, iuxta illud Prouer. 37. Infernus & perditio nunquam implentur, sic & oculi hominum insatiabiles. Et quæ ei iam in profundis terræ solet acquisita abscondere, & acquirenda, scilicet metalla, & lapides preciosos inuestigare effodere, & quærere, iuxta illud Plinij loquentis contra thesaurorum inuestigationem, qui dicit lib. 2. de naturali mundi historia: Quod si vlli essent inferi, iam illos auaritia effodisset. De tyrãnis dicitur in persona illius crudelis Antiochi. 1. Macch. 6. quod iste fugit inde, s. ab Elimaida ciuitate Persiæ, quam

quam volebat diripere, & abijt cum magna triſtitia, & reuerſus eſt Babyloniam. De fictis vero & hypocritis dicitur Amos 9. quod ſi abſconditi fuerint vertice Carmeli, inde ſcrutans, auferã eos. Eſt igitur vnum Inde, à quo recedendum eſt, quia pro certo boni inde recedunt voluntarie, iuxta illud Marci 6. Si non receperint vos exeuntes, inde excutite puluerem de pedibus veſtris. Mali vere inde expellentur inuoluntarie, iuxta illud 2. Mach. 13. Inde

C in cinerem deijci iuſſit Rex ſacrilegum. ¶ Secundo dico, quod eſt vnum Inde à quo inchoandum eſt. Et ſic Inde ſignat ſtatum gratiæ & pœnitentiæ, quia inde omnes aliæ virtutes & bona omnia inchoantur. Primo enim oportet à gratia vel pœnitentia incipere, & inde in virtutibus & moribus proficiſci & procedere. Exemplo Chriſti, de quo dicitur Marc. 10. quod cum ipſe eſſet Capharnaũ, quod interpretatur ager pinguedinis, vel villa conſolationis, inde ſurgens venit in fines Iudęæ vltra Iordanem. Iudæa autem interpretatur confeſſio, ſeu glorificatio. Iordanis vero riuus iudicij, quia re vera de agro pinguedinis, & villa conſolationis, id eſt, de ſtatu gratiæ & pœnitentiæ peruenitur ad Iudæã, id eſt, ad Dei laudem & confeſſionem, & hoc vltra Iordanẽ, id eſt, euadendo & prætergrediendo riuum iudicij, id eſt, futurum iudicium & damnationem. Marci 9. Inde profecti prætergrediebantur Galilæam. Iſtud eſt igitur vnum Inde, à quo ſcilicet non eſt recedendum, ſed potius ibi manendum & inſiſtendum, iuxta illud Luc. 9. Ibi manete, & ne exeatis. Et à quo eſt omne bonum inchoandum, & de virtute in virtutem procedendum, & finaliter ad cœli gloriam accedendum. 1. Mach. 5. Surrexerunt inde nocte, & ibant vſque ad munitionem. Et nota, quod in iſto Inde, ſcilicet in ſtatu pœnitentiæ & gratiæ

Homo liberatur à culpæ carcere,
Deus ſpeculatur ſurſum in æthere,
Deitas placatur virtutum munere,
Iuſtus vocatur ſeu aggregatur ſanctorum agmine.

Homo (inquit) liberatur. Vnde Hier. 38. dicitur, quod Abdemelech ingreſſus domum Regis, tulit inde pannos veteres, & extraxit Hieremiam de lacu. Deus etiam ſpeculatur. Vnde de aquila in arduis ponente nidum ſuum dicitur Iob 39. quod inde contemplatur eſcam, oculi eius de longe proſpiciunt. Eſcam, dico, ſcilicet fœlicitatem æternam. Deitas inſuper placatur, & propitiatur. Vnde Soph. 3. Vltra flumina Æthiopiæ inde ſupplices mei offerant munus. Æthiopia enim magna ſqualida & combuſta, eſt pœnitentia. Flumina ſunt lacrymæ pœnitentium. Inde ergo munus Deo offertur, quando virtutes, & bona opera pro placãdo indignationem ſuam eidem offeruntur. Iuſtus nihilominus ab iſto inde vocatur & iuſtificatur, quia ſicut dicitur Matth. 4. & Marc. 1. Ieſus progreſſus inde vidit duos fratres, Iacobum & Ioannem, & vocauit eos. Sic ergo patet, quomodo Inde ſumitur in bono, & in malo. ¶ Sed ſi vis, pone hic aliquid de Deinde, quod eſt compoſitum ex De & Inde, quamuis Inde ſit aduerbium loci, & Deinde ſit aduerbium temporis. ¶ Notandum igitur, quod

Deinde ſignat { Vlterius, & acceſſiuum,
Vberius, & proceſſiuum,
Poſterius, & ſucceſſiuum. }

¶ Et ſic dicam breuiter, quod deinde poteſt referri

Ad { Chriſtum, qui ſemper ſolet vlterius benefacere,
Iuſtum, qui ſemper ſolet bona promereri,
Diabolum, qui ſemper ſolet poſterius mala nectere. }

D ¶ Dicamus ergo primo, quod Deinde pertinet ad Chriſtum, quia re vera Chriſtus nunquam eſt contentus vnam gratiam facere cuicunque, imo vnam, deinde aliam, & aliam ſolet impendere & in bonis & beneficijs vberrime redundare, & ſemper ad bona præcedentia aliquid addere vel augere, quamuis etiam ipſe poſterius per humilitatis gratiam voluerit ſemper eſſe. ¶ Iſte enim Deinde, ſcilicet, Chriſtus, eſt ſignum

Vtilitatis, ſemper fundens domum vlterius,
Fertilitatis, ſemper edens bonum vberius,
Humilitatis, ſemper tendens ad quid poſterius.

Eſt ergo in Deo vtilitas, ſeu liberalitas, fundẽs vlterius. Vnde iſte eſt, de quo dicitur 1. Cor. 12. Quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia, primum Apoſtolos, ſecundo Prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum opitulationis, gubernationes, genera linguarum, interpretationes ſermonum. Item eſt in Deo fertilitas ſeu fœcunditas edens vberius, quia ſc. iſte non ſolum eſt, quantum ad alios diffuſiuus, imo etiam, quãtum ad ſe abundans & exuberatiuus. Vnde de ipſo, qui eſt ſapiẽtia inclyta, dicitur Iacob 3. Quæ autem de ſurſum eſt ſapientia, primum quidem pudica eſt, deinde autẽ pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia, & fructibus bonis iudicans ſine ſimulatione. Item eſt in ipſo humilitas ſeu ſedulitas tendens poſterius. Vnde de ſua humilitate dicitur Ioan. 14. Deinde miſit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes diſcipulorum ſuorum. Et ſi vis, potes dicere de vlteriori accreſcentia, & beneficentia iſtius, quod

Deinde { Matrem cogitat affectu filiali,
Lazarum ſuſcitat virtute ſupernali,
Cœcum nobilitat lumine viſuali,
Thomam, dum hæſitat, firmat tactu carnali,
Cæteros viſitat conſpectu corporali. }

Curam matris perficit charitas. Ioan. 19. Deinde dixit diſcipulo, quem ſcilicet diligebat. Ecce mater tua. Suſcitationem Lazari fecit auctoritas. Ioan. 11. Deinde dixit diſcipulis. Vadamus in Iudæam iterum. Sequitur. Lazarus amicus noſter dormit, vado, vt à ſomno excitem illum. Cœci tandem illuminationem probauit claritas. Mar. 8. Deinde iterum poſuit Ieſus manus ſuper oculos eius, ſcilicet cœci, & cœpit videre. Thomæ autem hæſitationem repulit veritas. Ioan. 20. Deinde dixit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, &c. Sui vero ipſius oſtenſionem monſtrat pluralitas. 1. Cor. 15. Deinde viſus eſt plus, quam quingentis fratribus. Et ibidem: Deinde viſus eſt Iacob, deinde Apoſtolis omnibus. Patet ergo, quod Deinde refertur ad Chriſtum. ¶ Secundo vero dico, quod Deinde refertur ad iuſtum. Iu- E
ſtus enim poteſt dici Deinde, quia ſcilicet ſemper ſtudet in bono & de virtute in virtutem proficere, bonis & virtutibus abundare, & per humilitatem ſemper poſterior apparere. Vnde nota, quod iuſti dici poſſunt Deinde, quia

Sedant vlterius charitatis dono,
Sudant vberius ſanctitatis bono,
Sedent poſterius paruitatis cono,
Laudant exterius veritatis tono,
Vident ſuperius claritatis throno.

De iſtorum enim charitate vlteriori dicitur 2. Corint. 8. quod ſemetipſos dederunt primo Domino, deinde nobis. De iſtorum ſanctitate ſeu bonitate vberiori dicitur Marc. 4. Vltro enim terra fructificat primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum fructum in ſpica. De iſtorum etiam paruitate, & humilitate poſteriori, qua ſcilicet boni ſemper ſe reputant poſteriores, & alios ſe priores & meliores, cum deinde ſemper aliquid ante ſe præſupponat, dicitur 1. Tim. 3. Adam enim primo formatus eſt, deinde Eua. De iſtorum autem veritate & affabilitate exteriori, qua ſcilicet laudant & prædicant nomen Domini, dicit Apoſtolus, loquens de ſeipſo Galat. 2. Deinde veni Hieroſolymam, aſcendi autem ſecundum reuelationem, & contuli cum illis Euangeliũ, quod pręedicaui in gentibus. De iſtorum vero claritate, & fœlicitate finali, & ſuperiori dicitur 1. Theſſal. 4. Deinde nos, qui viuimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis obuiam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum domino erimus. Sic ergo patet, quod Deinde refertur ad iuſtum. ¶ Tertio dico, quod Deinde F
refertur ad iniuſtum, ſcilicet, ad diabolum, vel quemlibet impiũ, quia cum Deinde (vt dictum eſt) ſignificet quandam continuationem, excreſcentiam, & profectum, & etiam quandam poſterioritatem. & finalem terminum vel ſucceſſum, conſtat, quod in peccato, & peccatore, & etiam in diabolo inuenitur quidam profectus in malo, & quædam continuatio in vitijs, augmentũ & finaliter quædam deceptio vel figmentum, & deinde etiam finalis damnatio vel tormentum. De peccato enim quod ſcilicet ab vno ſequatur aliud, & deinde aliud, patet Iacob 1. vbi dicitur, quod vnuſquiſque tentatur à concupiſcentia ſua attractus & illectus. Deinde concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum. Peccatum vero cum conſummatum fuerit, generat mortem. De peccatore vero, quod ſcilicet deinde, id eſt, finaliter decidat in diuerſa peccata, & deficiat à virtute, patet Marci 4. Vbi dicitur, Non habent (inquit) radicem in ſe, ſed temporales ſunt, deinde orta tribulatione & perſecutione propter verbum confeſtim ſcandalizantur. De diabolo vero, quod deinde, id eſt, finaliter ſemper decipere, & fallere tentat, patet Luc. 8. vbi dicitur, quod deinde venit diabolus, & tollit verbum Dei de cordibus audientium, ne credentes ſalui fiant. Patet ergo, quomodo deinde in bono ſumitur, & in malo.

Indicare. Nota, quod indicare idem eſt, quod oſtẽdere, A
demonſtrare, declarare, & reuelare. Et poſſumus notare, quod triplex eſt Indicatio; Eſt enim

Indicatio { Vtilitatis,
Neceſſitatis,
Pompoſitatis. }

Eſt (dico) indicatio vtilitatis. Et iſta eſt, quando Deus prælatus, prædicator vel ſcriptura indicant homini, quod ſibi eſt vtile ſeu bonum, ſcilicet, quid debet facere, quid credere, quid fugere, quid diligere, quid timere. ¶ Quilibet enim iſtorum eſt

Sicut { Ductor,
Doctor,
Rector. }

Ductor indicat quo eundum ſit,
Doctor indicat quid agendum ſit,
Rector indicat à quo cauendum ſit.

Deus indicat reuelando & innuendo,
Doctor indicat diſputando, & arguendo,
Rector indicat conſulendo, & adinueniendo.

B ¶ Deus enim indicat per ſe reuelando, vel creaturas manu ducẽdo, & immittendo. Reuelando dico, Dan. 2. Eſt myſterium, quod Rex interrogat ſapientes. Magi, harioli, & aruſpices nequeunt indicare Regi, ſed eſt Deus in cœlis, reuelãs myſteria, qui indicat tibi Rex, quæ ventura ſunt. Per creaturas etiam manuducendo, quia ſcilicet verum eſt quod Deus per creaturas, & per ſtellas, ſigna, prodigia, aues, & animalia poteſt ſuã hominibus maieſtatem indicare, non quod ipſæ creaturæ mutæ habeant de ſe vim ac virtutem indicatiuã, ſed occulta Dei prouidentia talibus, tanquam inſtrumento ſuo aliquoties ſolet vti, & ſic poſſunt vera per talia demonſtrari Iob 12. Interroga iumenta, & docebunt te, & volatilia, & indicabunt tibi. ¶ Item doctor indicat vera di-
C cendo, atque legendo, & in ſcholis vel prædicatione arguendo & diſputando. Sicut enim in Pſal. dicitur: Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam. Talibus ergo in perſona diſcipulorum dicitur Iob 40. Accinge lumbos tuos ſicut vir, in-
D terrogabo te, & indica mihi. ¶ Item prælatus vel paſtor indicat bona oſtendendo & conſulendo, & iuſtum & honeſta monendo & ſuggerendo, & malum & pericula præmonſtrando. Sicut dicitur 1. Reg. 19. Indicauit Ionathas Dauid dicens: Quærit Saul pater meus occidere te. Et illud Micheæ 6. Indicabo tibi, ô homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat à te, vtique facere iudicium, & diligere miſericordiam, & ſollicite ambulare cũ Deo ſuo. Iſtam auctoritatem vide ſupra diuiſam, & proſecutam ibi.
E Bonum, ſiue Bonitas. Iſta eſt ergo indicatio vtilitatis. ¶ Secundo dico, quod eſt indicatio neceſſitatis. Et iſta eſt indicatio, qua neceſſarium eſt homini indicare, & reuelare Deo, & ſacerdoti peccata ſua. Sicut enim infirmus libenter indicat medico infirmitatem pro ſanitate habenda, quamuis ſit vituperabilis, & deformis: ſic vere medico noſtro ſpirituali Deo vel ſacerdoti debemus infirmitates peccatorum noſtrorum indicare per confeſſionem vt ſanitatem poſſimus recuperare per abſolutionem. Vnde cuilibet noſtrum poteſt dirigi illud Ioſuæ 7. Fili, da gloriam Deo, & indica nobis quid feceris. Ita quod cuilibet noſtrum ſacerdoti dicatur illud 1. Reg. 9. Omnia, quæ ſunt in corde meo, indicabo
F tibi. Iſta eſt ergo indicatio neceſſitatis. ¶ Tertio dico, quod eſt indicatio pompoſitatis. Et iſta eſt, quando per iactantiam vel hypocriſim bona vel mala noſtra alijs declaramus, ſicut de Samſone legitur Iudic. 16. quod ipſæ fatuæ indicauit Dalilæ, quibus ligari debebat, & in quo erat ſua maxima fortitudo. Vnde illi dictum fuit à Dalila: Indica mihi, quo ligari debeas. Vide iſta de tract. Oſtendere & Reuelare.

Indigere. Indigens.

Vide in titulo de Paupertate.

A Indignatio.

Nota, quod generaliter indignatio idem eſt, quod diſplicentia, iracundia, ſuperbia, impatientia, vindicta, & cætera ſimilia. Eſt enim indignatio Dei & hominis. ¶ Primo ergo dicamus de indignatione diuina, quæ nihil aliud eſt, quam illa diſplicentia, & illud odium, quod habet contra peccatores, & illa pœna ſeu vindicta, quam Deus in peccatores effundit. Hierem. 23. Ecce turbo diuinæ indignationis egredietur, & tempeſtas erumpens ſuper caput impiorum. Deus enim eſt ſicut aquila, quæ aliquando diu ſe permittit à cornicib. inſequi, & earum clamoribus moleſtari, & finaliter indignata ſolet eas occidere. Sic vere quamuis Deus modo patienter ſuſtineat peccatores, finaliter tamen cõtra eos indignabitur, & ipſos percutiet, & damnabit. Vnde Abacuc. 3. Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ, turbabuntur pelles terræ Madian. Nunquid tu fluminibus iratus es Domine? aut in fluminibus furor tuus? vel in mari indignatio tua? In quibus verbis quatuor genera peccatorum, quibus dominus indignatur oſtenduntur, ſcilicet

- Caliginoſos, cum dicitur, Æthiopia, quæ interpretatur caligo, ſignificans obſcuritatem ignorantiæ.
- Seditioſos, cum dicitur, Madian, quæ interpretatur contradictio, ſignificans malignitatem iracundiæ, & diſcordiæ,
- Luxurioſos, cum dicitur, fluminibus, quæ ſignat fluxibilitatem luxuriæ, & immunditiæ.
- Inuidioſos, cum dicitur, Mare, quod ſignat amaritudinem inuidiæ vel malitiæ.

Contra tales ergo indignatur, & ſua iuſtitia in talibus effrænatur Rom. 9. Eis autem, qui non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio, tribulatio & anguſtia.

B ¶ Secundo dico, quod eſt indignatio humana, & iſta eſt multiplex. Eſt enim

Indignatio { Iuſtitiæ & ſeueritatis, / Audaciæ & nobilitatis, / Superbiæ & crudelitatis.

Eſt (dico) indignatio ſeueritatis & iuſtitiæ; & ſic indignatur quilibet iuſtus in malefactores. Vnde Heſter 1. dicitur: Iuſta eſt Regis indignatio. Item eſt indignatio nobilitatis & audaciæ, Et iſta eſt, quando aliquis videt ſe in aliquo defeciſſe, & tunc contra ſeipſum dedignatur, & reuertens maiori conatu excitatur, & fortius accenditur, ita vt quod prius facere nequiuerat, perficit, & operatur. Iſtud etiam videmus in moribus, quia ſæpe fit, quod cum iuſtus in peccatum labatur quotidie, ex quadam indignatione, quam habet de debilitate ſua, fortior exinde reſurgit. Vnde Eſai. 63. Indignatio mea, & ipſa auxiliata eſt mihi. Iſtud etiam patet in pœnitentibus. Sicut enim auis nobilis, quando deficit in accipiendo prædam, contra ſeipſam indignatur, & ad manum aucupis reuerti dedignantur, & ſic verè ſæpe fit, quod cum peccator non poteſt apprehendere prædam bonorum temporalium, vel executionem alicuius peccati, quod facere attentabat, tunc ſæpe fit, quod indignatur contra ſe, & contra mundum, & ad Deum conuertitur, & ad manum aucupis diaboli redire dedignatur. Iſtud eſt enim ſæpiſſimè verum, quod dum peccator in ſuis malis proſperitatem non inuenit, ad Deum neceſſariò ſe conuertit. Vnde Ezechie. 3. Abii amarus in indignatione ſpiritus mei. Item eſt indignatio crudelitatis & ſuperbiæ. Sicut enim bufo ſtatim quando tangitur, indignatur, & inflatur. Vrſus etiam, & leo ſtatim, quando tanguntur, indignantur, & iraſcuntur, & ad vindictam & ſæuitiam incitantur: ſic ſuperbi & iracundi modico impulſu & modica occaſione efficiuntur indignati, & inflati, & ad crudelitatem & ſæuitiam inclinati. Vnde de Nabuchodonoſore dicitur Iudith 1. quod indignatus ad omnem terram illam iurauit per thronum ſuum, quod defenderet ſe ab omnibus. Et hæc de indignatione ſufficiant.

Indignus.

A Paucæ ſunt auctoritates, vide in titu. Dignus, & in multis locis, vbi agitur de promotionibus indignorum.

Indiſciplinatus.

A Idem eſt, quod malè morigeratus & indoctus. Iſti enim ſunt reprehẽſibiles conuerſando, quod facit morum prauitas. Eccle. 7. Ne te reputes in multitudine indiſciplinatorum. Colloquendo, quod facit verbi vanitas. Ideo conſulitur Eccleſ. 23. Indiſciplinatæ loquelæ non aſſueſcat os tuum. Multi enim caſus in ea ſunt. In dando, quod facit dantis leuitas. Eccle 18. Stultus autem acriter improperabit, & datus indiſciplinati tabeſcere facit oculos. Concludendo, quod facit finis grauitas, quia ſicut dicitur Sapi. 17. Indiſciplinatæ animæ perierunt.

Indoctus.

Idem eſt, quod fatuus, & indiſciplinatus, quod ſcilicet introducit

- Cupiditas & auaritia,
- Imbecillitas & ignorantia,
- Proteruitas & arrogantia,
- Mobilitas & inconſtantia.

A De auaritia indoctorum dicitur Prouer. 10. Qui indocti ſunt, in cordis egeſtate morient. De ignorantia autem dicitur Eccleſ. 6. Aſpera eſt nimis ſapientia indoctis hominibus. De arrogantia autem eorum dicitur Prou. 21. Superbus & arrogans vocatur indoctus. De inconſtantia verò ipſorum dicitur 2. Petri 3. Indocti & inſtabiles deprauant ſcripturas ad ſuam perditionem. Propter iſta benè conſulitur Eccleſ. 8. Non communices homini indocto. Vide de titulis Docere, & Doctrina.

Inducere.

A Nota, quod inducere idem eſt, quod intus ducere, vel introducere. Et eſt inductio idem, quod perſuaſio, vel idem, quod ad aliquid incitatio, vel imitatio. Et poteſt eſſe talis Inductio

- Bona & meritoria,
- Mala & deceptoria,
- Triſtis & afflictoria,
- Læta & ſaluatoria.

¶ Dico primo, quod eſt inductio bona & meritoria. Et iſta eſt inductio miſericordiæ, quando ſcilicet homo ex pietate mouetur ad inducendum pauperes ad domum ſuam, vel peccatores & infideles ad domum Eccleſiæ, de quo Eſaiæ 58. Frange eſurienti panem tuum, & egenos vagoſque induc in domum tuam, cum videris nudum, operi eum. In quibus verbis oſtenduntur tria opera miſericordiæ, ſcilicet,

Famelicorum ſatiatio (Frange, inquit, eſurienti panem tuum.)

Extra-

Extraneorum hospitatio. (Vagos, inquit, & egenos, &c.)

Vestimentorum ministratio. (Cum videris, inquit, nudum, operi eum.)

B ¶ Secundò est inductio mala, & deceptoria. Et ista est illa, qua à diabolo vel à mundo trahimur & inducimur ad peccatum. Sicut enim auis, quæ per sibilum aucupis, & per oblectationem in laqueum inducitur: sic homo per suggestionem diabolicam, & per mundi vel carnis oblectamenta ad peccata & vitia trahitur. Vnde Ecclesiast.11. Sicut perdix inducitur in caueam, & vt caprea in laqueum, ita cor superborum. Et ideo in oratione Dominica petimus: Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à ma-
C lo. Amen. ¶ Tertio est inductio tristis, & afflictoria. Et ista est illa, qua Deus inducit super peccatores pœnas, & tormenta, & maximè æternam damnationem & mortem, de qua Hierem.11.
D Inducam super eos mala, de quibus exire non poterunt. ¶ Quarto est inductio læta & consolatoria. Et ista est, qua milites Christi, scilicet, fideles, post labores huius mundi ad Paradisi requiem, & conuiuium, & solatium inducuntur. De quo Baruch 4. Qui induxit super nos mala, ipse rursum inducet super nos iucunditatem. Breuiter transeo, quia materia sterilis est, & egens auctoritatibus & thematibus. Sed vide ista de titulo Introducere.

A **Induere. Indumentum.** Nota, quod indumentum seu vestimentum multipliciter sumitur in scriptura. Notabo igitur, quod

Indumenta sunt {
Spiritualia,
Temporalia,
Criminalia,
Supernalia.

¶ Sunt (dico) indumenta spiritualia. Et sic

Indumentum significat {
Tegumentum,
Munimentum, &
Ornamentum corporis.

Indumenta enim dantur homini

In {
Tegumentum turpitudinis,
Munimentum fortitudinis,
Ornamentum pulchritudinis.

Induimur enim, vt {
Tegatur nostra turpitudo,
Muniatur nostra fortitudo,
Ornetur nostra pulchritudo.

Et sic spiritualiter loquendo, per Indumenta accipiuntur virtutes, quæ sunt quædam spiritualia vestimenta,

Quibus {
Tegitur naturæ turpitudo, ne appareat,
Armatur naturæ fortitudo, ne depereat,
Ornatur naturæ pulchritudo, vt reluceat.

Tegumentum datur ad necessitatem,
Munimentum datur ad vtilitatem,
Ornamentum datur ad formositatem.

¶ Dico igitur, quod gratiæ & virtutes sunt hominis tegumentum. Sicut enim corporis turpitudo, infirmitas, & vlcerositas indumento tegitur: sic verè, quicquid in homine naturalis defectus fuerit, totum tegitur, totum absconditur, totum excolitur, si indumentum virtutum habeatur. Vnde dicit Apostolus 1. Timoth.6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Vnde de sacerdote dicitur Leuit.16. Tunica linea vestietur, fœminalibus lineis verecunda celabit. ¶ Dico etiam, quod virtutes sunt hominis munimentum. Sunt enim quædam arma spiritualia, quibus contra spirituales hostes defendimur & munimur. Vnde Ephes. 6. Induite vos armaturam Dei, vt possitis
B resistere aduersus insidias diaboli. ¶ Dico insup, ꝙ virtutes sunt hominis indumentum. Vnde Iob 40. Circumda tibi decorem, & sublime erigere, & esto gloriosus, & speciosis induere vestibus. Talia ergo indumenta sunt habenda, & ne anima frigore pereat, induenda. Videmus enim, quod nihil est in natura, quin aliquibus vestibus induatur,

Animalia induuntur pilis & pellibus,
Pisces induuntur squammis & ossibus,
Arbores induuntur folijs & corticibus,
Terra induitur herbis & floribus,
Mare induitur herbis & nubibus,
Aer induitur Solis splendoribus.

Ecce ergo, quomodo habent omnia sua exteriora indumenta, & tegumenta. Sic proculdubio, charissimi, nos indumenta spiritualia, scilicet, virtutes, & gratias debemus habere, & ipsa continuè induere, & vestire. Habeamus ergo pro indumento

Pelles, id est, considerationem nostræ fragilis conditionis,
Testas & squammas, id est, duritiam constantiæ & durationis,
Folia & corticem, id est, mollitiem clementiæ & compassionis,
Herbas & flores, id est, decentiam honestæ conuersationis,
Ventos & nubes, id est, tribulationem timoris & considerationis,
Lucem & splendorem sapientiæ & discretionis.

Nos ergo debemus spiritualiter indui pellibus nostræ fragilitatis per iugem ipsius meditationem. Et sic induebatur Iob, qui dicebat: Pelle & carne vestisti me, ossibus & neruis compegisti me, Iob 10. Item debemus testa constantiæ & stabilitatis indui, sicut sunt tortucæ, & conchæ marinæ, quæ habent fortissimam testam. Sicut etiam milites, qui se fortibus & duris armis solent induere, & armare. Prouerb.31. Fortitudo & decor indumentum eius. Et Esa.52. Consurge, consurge, induere fortitudine tua Siō. Item debemus indui folijs, id est, teneritudine benignitatis. Vnde de beato Ioanne dicitur Lucæ 7. Quid existis in desertum videre hominem mollibus vestimentis indutum? Et Ruth 3. dicitur: Lauare, vngere, & induere. Item debemus indui cortice, id est, ruditate & asperitate pœnitentiæ & vilitatis. Vnde in Psalm. dicitur: Ego autem, cum mihi molesti essent, induebar cilicio. Item debemus herbis, id est, virore decentiæ & honestatis indui. Vnde in Psal. dicitur: Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato &c. Et Esa. 52. Induere vestimentis gloriæ tuæ. Vestimentum enim potest dici honesta conuersatio. Item debemus indui florib. munditiæ & puritatis. Vnde de sacerdotibus dicitur Ezechiel. 43. Vestibus lineis induentur, & non ascendet super eos quicquam laneum. Et Prouerb. 31. Byssus & purpura indumentum eius. Item debemus indui nubibus, id est, turbulentia mœroris & turbulositatis. Vnde Iob 38. Quis conclusit ostijs mare, cum ponerem nubem vestimentum eius? Mare enim est homo amarus, timorosus, & lacrymosus. De quo dicitur Ecclesiast.43. quod frigidus ventus Aquilo, qui frigidos & timorosos designat, sicut lorica induit se aquis. Item debemus indui luce sapientiæ & veritatis. Vnde Roman.13. Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Et in Psalm. dicitur: Confessionem & decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento. Ista sunt ergo vestimenta spiritualia, quibus sponsa debet indui & ornari, vt innitatur super dilectum suum, vt sic ad eam referatur illud Ezech.16. Sumpsisti vestimenta tua multicoloria, & ornata es eis, & in eodem capit. dicitur: Laui (inquit) te aqua, & mundaui sanguinem tuum ex te, vnxi te oleo, & vestiui te discoloribus. Cinxi te bysso, calceaui te hyacintho, indui te subtilibus,
scilicet, vestimentis. ¶ Et aduerte, quod anima debet habere C
quædam spiritualia indumenta, ad hoc, quod ad connubium Christi sit debitè præparata. Habeat ergo

Puritatis loturam,
Pietatis lituram,
Honestatis picturam,
Castitatis cincturam,
Firmitatis staturam,
Mititatis vncturam.

Primum facit vera confessio (Laui, inquit, & mundaui.)
Secundum facit dulcis compassio (Vnxi te oleo.)
Tertium facit morum ostensio (Vestiui te discoloribus.)
Quartum facit puritas candida (Cinxi te bysso.)
Quintum facit firmitas solida (Calceaui te hyacintho.)
Sextum facit leuitas placida (Indui te subtilibus.)

¶ Primo ergo dico, quod istam auctoritatem prosequendo, possumus notare, quod anima debet habere loturam puritatis, sicut sponsa antiquitus ad hoc, quod ad regis vel alicuius principis connubium iungeretur, primo solebat lauari, deinde vngi, tandem vestiri, postea cingi, postmodum calceari, finaliter ornari. Sic pro certo charissimi, ad hoc, quod anima efficiatur summi regis vxor, ipsa (sicut dictum est) debet habere loturam confessionis. (Laui, inquit, te aqua, & mundaui sanguinem tuum ex te.) Per loturam enim confessionis debemus sanguinem peccati expellere, & mentem ad puritatem innocentiæ reuocare. Sanguis enim, qui inficit & maculat, & super omnia in ferro rubiginem generat, signat peccatum, quod de sui natura malæ cōuersationis rubiginem generat. Talem ergo sanguinem debemus abstergere, vt indumentum puritatis & innocentiæ possimus à Deo impetrare. Et sic figurabimur in illo Iesu summo sacerdote, qui indutus erat vestibus sordidis, quas auferentes ab eo, imposuerunt Cydarim mundam in capite eius, & induerunt eum mutatorijs. Zachar. 3. Vestes enim sordidæ sunt peccata, quæ debent exui. Vestes enim mutatoriæ sunt virtutes, quæ debent indui. Laui ergo te, & mundaui. Vnde Esaiæ 1. Lauamini, mundi estote, auferte mala cogitationum vestrarum,

rum, quiescite agere peruersè, discite benè facere. Habeat ergo
D ioturam confessionis. ¶ Secundò debet habere lituram compassionis, quæ notatur in verbo, Oleo. (Vnxi te, inquit, oleo.) Oleum enim, quod

Lenit dolorem,
Nutrit ardorem,
Satiat famelicum,
Sanat infirmum,

Signat compassionem & pietatem, quæ proculdubiò

Lenit dolorem afflictionis,
Nutrit ardorem dilectionis,
Satiat famem indigentis affectionis,
Sanat infirmitatem desperationis.

Istud est secundum vestimentum, scilicet, indumentum compassionis. (Oleo, inquit.) Vnde Eccles. 9. Omni tempore sint ve-
E stimenta tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat. ¶ Tertiò debet habere picturam conuersationis, quæ ostenditur in verbo (Discoloribus.) Sicut enim pulchritudo causatur ex diuersitate & varietate colorum: sic spiritualis cōuersatio efficitur ex pluritate, varietate, & diuersitate morum & virtutum, & etiam bonorum exemplorum, vt sic simus sicut panthera, quæ est animal multis & diuersis coloribus picturatum, quia sc. in pelle nostræ exterioris conuersationis debet colorum, id est, virtutum varietas lucere. Vnde Ezechiel. 16. Sumpsisti vestimenta tua
F multicoloria, & ornata es eis. ¶ Quarto dico, quod ipsa debet habere cincturam continentiæ, scil. ipsa debet esse cincta bysso. Byssus enim est linum candidissimum & mundissimum, significans carnis munditiam & castitatem. Cinctura verò est illud cingulum, quo corpus stringitur & arctatur. Ad denotandum, quòd corpus nostrum cum bysso castitatis debemus stringere, & cingere, & à carnis illecebris coercere. Exemplo Heliæ, de quo dicitur 4. Reg. 1. Vir pilosus occurrit nobis, zona pellicea accinctus renibus. Pellis enim, quæ est de animalibus mortuis, significat carnis mortificationem, qua scil. renes nostros, id est, carnis voluptatem debemus restringere & arctare. Vnde de tali bysso dicitur Prouerb. 31. Byssus & purpura indumentum eius.
G ¶ Quintò dico, quod ipsa debet habere staturam permanentiæ & patientiæ, quia scil. ipsa debet esse calceata hyacintho. Hyacinthus enim est quidam lapis durissimus, qui nullo potest instrumento ferri dissipari. Est etiā hyacinthus quædā herba valdè virtuosa, & est etiam hyacinthus quædam pellis coloris hyacinthini seu cœlestis, de qua solebant fieri antiquitus calceamenta nobilium dominarum. Per quem quidem hyacinthum potest virtus patientiæ & constantiæ denotari, quæ in nobis debet esse tam fortis & firma, ꝙ nullo debet tribulationis impetu dissipari. Calceamenta enim pedes defendunt, quia scilicet constantia & patientia solent pedes affectionum nostrarum continere, & à læsione impatiētiæ & iracundię defendere. In cuius figura Moyses hyacinthinis pellibus tabernaculum fœderis induit, & operuit; quia scilicet illi, qui volunt esse tabernaculum Dei per gratiam, debent indui hyacintho per patientiam. Vnde Hierem. 10.
H Hyacinthus & purpura indumentum eorum. ¶ Sextò dico, quod ipsa debet habere vncturam moderantiæ, id est, virtutem modestiæ & benignitatis, quæ notatur, cum dicitur: Indui te subtilibus. Vestimenta enim subtilia sunt magis mollia, suauia & lenia, & significant virtutem benignitatis, quæ omnibus se ostendit lenem, domesticam, & suauem, vt sic possimus dicere illud Genes. 27. Nosti, quod Esau frater meus homo pilosus sit, & ego lenis. Vnde Ezech. 9. dicitur, quod ipse vocauit virum, qui indutus erat lineis. Istis ergo indumentis debemus indui, vt habentes vestem nuptialem, possimus ad Christi nuptias introduci, quia etiam Deus in istis nuptijs noua distribuit gloriæ vestimēta. Ipse enim confessionem & decorem induit amictus lumine sicut vestimento. Facit oēs suos exuere stolā luctus, sicut dicitur Baruch 5. Exue te Hierusalem stola luctus & vexationis tuæ, & indue te decore & honore, quia à Deo tibi est sempiterna glo-
I ria. Ista sunt ergo indumenta spiritualia. ¶ Sed adhuc dico, quòd sunt quædam indumenta temporalia. Et ista sunt indumenta bonorum terrenorum. Indumentum enim est illud in homine, quod extra corpus est. Quia secundum Greg. ista temporalia nō sunt, nisi quędam corporis indumenta. Ista ergo vestimenta sunt exuenda, & alia spiritualia induenda. Coluber enim indumentum suæ pellis solet deponere, vt nouam pellem possit acquirere. Qui etiam lectum vult intrare, se nudum exuit, alias suauiter non quiescit. Quia vere nullus potest lectum & requiem Paradisi intrare, nec noua vestimenta cœlestis gloriæ acquirere, nisi primò studeat indumentis bonorum temporalium se nudare. Exemplo Iudith, Iudith 10. quæ exuit vestimenta viduitatis, lauit corpus suum, & vnxit se myrto optimo, & discriminauit crinem capitis sui, & induit se vestimentis iucunditatis suæ, & induit sandalia pedibus suis, assumpsitque dextralia & lilia, inaures & annulos, & omnibus ornamentis ornauit se. In quibus verbis notatur, quòd nos debemus

Exuere vestimenta viduitatis, id est, bona temporalia, quæ à Christo nos viduant, & disiungunt per eleemosynarum largitionem,
Lauare corpus nostrum per peccatorum absterfionem,
Nos vngere myrto, quod est vnguentum amarum, per pœnitentiæ macerationem,
Nos discriminare, id est, crines defectuum & criminum explicare, & dilatare, per integralem confessionē,
Induere vestimenta iocunditatis per laudem & gratiarum actionem,
Induere sandalia, quæ significant arctam temporalem sustentationem.

Et sic poterimus assumere

Dextralia, quæ latus dextrum ornabant, id est, fortitudinem ad benè operandum,
Lilia castitatis, ad castè viuendum,
Inaures, quæ erant ornamenta aurium, & significant humilitatem subiectionis ad obediendum,
Annulos, id est, arrhas spei & affectionis ad æterna desiderandum.

Et sic finaliter ornabimur ornamentis æternæ fœlicitatis ad summam beatitudinem obtinendum. Vnde Baruch 5. Exue te stola luctus & vexationis tuæ, & indue te decore & honore &c. vt supra. Patet ergo, quod sunt quædam indumenta temporalia. ¶ Sed adhuc possumus dicere, quod sunt quædam in- K
dumenta criminalia. Et ista sunt vitia & peccata, mali mores, mala conuersatio, quibus anima inuoluitur & operitur. De quibus dicitur Psalm. Induit maledictionem sicut vestimentum, & intrauit sicut aqua in interiora eius. De hypocritis verò exponitur illud 3. Regum 1. quod rex Dauid senuerat, sed cum operiretur vestibus, non calefiebat. Quia licet hypocritæ exterius induantur, & operiantur vestibus bonæ conuersationis, ipsi tamen propter hoc non calefiunt interius feruore dilectionis aut deuotionis. De luxuriosis verò possit exponi illud Iob 7.
Induta est caro mea putredine, & sordibus pulueris, &c. ¶ Sed L
adhuc dico, quod sunt indumenta supernalia. Et ista sunt dotes animæ & corporis in patria. De quibus Esa. 52. Induere vestimentis gloriæ tuæ Hierusalem ciuitas sancta. De indumentis corporis vide infra vbi ornatus, & vbi vestes, vbi & dante Deo intendo exponere de indumentis sacerdotalibus legis antiquæ.

Induratio. Nota, quod induratio idem est, quod de A
mollitie ad duritiam mutatio & conuersio. Et generaliter in scriptura induratio accipitur pro obstinatione mentis, vel pro confirmatione volūtatis in malo. Sicut enim res, quæ est fortiter indurata, nō potest faciliter demolliri, sicut patet in lateribus igne coctis, qui quamuis primò fuerunt molles, ita faciliter tamen indurātur in igne, quod non possunt nec in igne nec in aqua liquescere vel molliri: sic verè illi, qui per obstinationem in igne concupiscentiarum fuerint obstinati, & in malis consuetudinibus confirmati, vix aut nunquam possunt in bonum remolliri vel conuerti, sicut apparuit in Pharaone, qui nec igne diuinæ tribulationis & correctionis, nec aqua pietatis & compassionis, vel cuiuscunque dulcis supplicationis potuit immutari, sed in malitia perseuerans submergi cum exercitu se permisit. Induratum enim erat cor Pharaonis, & noluit dimittere populum, sicut dicitur Exo. 7. Et possumus notare, quod multi multipliciter indurantur. Sicut enim Mauritius in suis distinctionibus ponit, res indurantur diuersimodè, scilicet,

Per { Caloris desiccationem,
Algoris congelationem,
Liquoris fortem expressionem.

Indurantur enim res,

Quando per calorem humor consumitur, sicut patet in luto desiccato,
Quando per algorem corpus constringitur, sicut patet in loco congelato,
Quando per pondera humor exprimitur, sicut patet in torculari,
Quando per verbera totum concutitur, sicut patet in incude, & semita trita,
Quando inter liquida siccum apponitur, sicut patet in molli pasta, & farina.

¶ Istis quinque modis, charissimi, videtur, quod induratur mens B
humana. Ipsam enim indurat quandoque

Ardor affectionis,
Frigus indeuotionis,
Pondus desperationis,
Actus tribulationis,
Res sicca temporalis possessionis.

¶ Dico ergo primo, quod homo induratur, quando per calorem humor consumitur; sicut enim lutum efficitur durum, quando calor Solis tantus est exterius, quod ipse cõsumit, & desiccat humores, qui sunt interius: sic pro certo tantus calor malorũ desideriorum, tantus feruor iracundiæ, luxuriæ, concupiscentiæ, & auaritiæ solet in homine aliquoties abundare, quod omnis humor deuotionis & gratiæ consumitur, & quod voluntas & opinio ad perseuerandum in malo diutius induratur. Ista patent de auaris, qui per maximum ardorem & appetitum habendi efficiuntur durissimi, & parcissimi. Patet etiam de iracundis, qui per ardorem iracundiæ antiquissimis odijs indurantur, ita quod citius per mortem franguntur, quàm ad indulgendum alijs inducantur. Vnde de Simeon & Leui dicitur Gen. 49. Simeon & Leui vasa iniquitatis bellantia, maledictus furor eorum, quia pertinax; & indignatio eorum, quia dura. Isti enim sunt sicut tauri Indici, qui secundum Plinium libr. 8. cap. 21. sunt agrestes, & atrocissimi, oculis cœruleis, pilo in contrarium verso, linguam habent ita magnam, quod ea vsque ad aures pertendunt, dorsum etiam habent ita durum, quod nullo possunt iaculo vulnerari. Sic verè iracundi habent

Animos atrocissimos,
Oculos rubeos,
Pilos horripilatos,
Linguam extentam ad minandum & iniuriandum,
Dorsum voluntatis durum ad zelum correctionis respiciendum, & non sentiendo.

Vnde Hierem. 5. Indurauerunt facies suas super petram, noluerunt reuerti. Induratur ergo homo, quando per calorem consu-
C mitur. ¶ Secundo dico, quod induratur, quando per algorem corpus constringitur. Sicut enim videmus, quod frigus solet aquam constringere, & in lapidis similitudinem indurare, vnde etiam in frigidis regionibus per intentionem & diuturnitatem frigoris solent niues in crystallum indurari, sicut dicitur Ecclesi. 43. Frigidus ventus Aquilo flabit, & gelabit crystallus ab aquis: sic verè, quando frigus indeuotionis diu permanet in homine, ita quod per magna tempora non reuertitur ad cor suum per contritionem, nec ad Deum per deuotionem, tunc quandoque fit, quod per obstinationem voluntas ipsius induratur, & quod ad nullum bonum amplius ordinatur. Vnde Iob 38. In similitudinem lapidis indurantur aquæ, & superficies abyssi constringitur. Et aduerte, quod multi religiosi & clerici similes sunt tortucis marinis, quæ quamuis continuè in aquis solent habitare, testam tamen habent ita duram, & ita siccatam, quod nullus potest eam penetrare vel remollire. Sic verè quamuis religiosi, & clerici continuè habent in aquis sacræ scripturæ versari, & doctorum, & prædicatorum doctrinis & sermonibus continuè irrigari, ipsi tamen præ cæteris solent per indeuotionem amplius esse duri. Sunt enim similes arenæ, quæ quanto magis compluitur, tanto magis induratur. Quod benè dicitur figuratiuè Iosuæ 4. vbi dicitur, quod Iosue tulit de medio Iordanis alueo duodecim lapides limpidissimos durissimos. Induratur ergo res, quan-
D do per algorem intus constringitur. ¶ Tertio dico, quod induratur, quando per pondera liquor exprimitur. Sicut enim in torculari videmus, quod per immensitatem ponderis desuper positi effluit liquor, & racemorum massa siccatur & induratur: sic verè sæpe accidit, quod quando pondus timoris immensi homini supponitur, totus humor spei & gratiæ per desperationem educitur ab eo, & sic obstinationis duritiam incurrit, & cor & voluntatem suam penitus à Deo retrouertit. Tales sunt hodie multi peccatores, qui tot peccatorum ponderibus sunt grauati, quod non sperant se posse à peccatis resilire, & ideo penitus desperati in suis vitijs indurantur. De talibus enim desperatis dicitur Iob 15. Non credit, quod reuerti possit de tenebris ad lucem, circumspiciens vndique gladium. De tali verò finali impœnitẽtia & mentis duritia dicitur Eccl. 3. Cor durum malè habebit in nouissimo, & qui amat periculum, peribit in illo. Ista est ergo in-
E duratio, quando per pondera liquor exprimitur. ¶ Quarto induratur res, quando per verbera sæpe concutitur, sicut est in via seu semita, quæ ex frequenti conculcatione fit durior. Incus etiam fabrorum ex frequenti malleatione fit durior. Sic sæpe fit, quod quanto quis per tribulationem vel correctionem frequẽtius & amplius percutitur, tanto per obstinationem amplius induratur. Vnde Iob 41. dicitur: Cor eius indurabitur quasi lapis,
F & stringetur velut malleatoris incus. ¶ Quinto vero dico, quod res induratur, quando res sicca simul apponitur. Ex appositione enim farinæ lutum molle induratur, similiter appositione arenę vel cuiuslibet rei siccæ. Sic verè, charissimi, cor hominis, quando res siccæ bonorum temporalium, sicut sunt pecunia vel diuitiæ, apponuntur, durius per parcitatem & auaritiam efficitur. Pater, quia quanto plus habent, tanto minus dant; & quanto plus sunt abundantiores, tanto sunt ad pauperes duriores, & etiam ad resistendum prædicationibus obstinatiores. Sunt enim sicut lupus, cuius (secundum Plini.) exteriora sunt valde dura, & ideò sine læsione sustinet multos ictus. Vnde de talibus dicitur Esaiæ 48. Scio enim, quod durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea. Sic ergo patet, quomodo quinque modis induratur mens humana. Vide supra de ferro, & de duritia.

Inebriare. Vide in titulo Ebrietas.

Inexpugnabilis. Vide Expugnare, seu Pugnare.

Inextinguibilis. Vide in titulo Extinguere.

Infamia.

Nota, quod infamia, seu diffamatio idem est, quod bonę famæ & opinionis perditio, attenuatio & denigratio, de qua sine dubio multa possunt dici, cum sit materia valdè prægnans, sed auctoritates vocales sunt in Biblijs quasi nullæ. Notabis tamen, quod inuenitur A

Infamia { Vera, quæ debet caueri,
Falsa, quæ debet timeri,
Ficta, quæ debet horreri.

Infamia { Vera habet ortum ex demeritis,
Falsa habet ortum ex suppositis,
Ficta habet ortum ex compositis.

Prima oritur ex ratione,
Secunda oritur ex occasione,
Tertia oritur ex falsa fictione.

Et sic possumus dicere, quod est quędam infamia, quę habet ortum ex demeritis. ¶ Primo ergo dico, quod est infamia, quæ habet ortum ex demeritis. Et ista est illa, quã homo incurrit propter sua demerita, quando sc. crimina sua ita sunt nota, & manifesta, quod ipse infamis, id est, sine fame efficitur, & quod in aliorum existimatione mala opinio de eo generatur. Carnes enim viuæ non fœtent, mortuæ verò postquam corruptæ cœperunt esse, fœtent, & aliorum nares lædunt & grauant, & quandoque etiam odorantes inficiunt & inuenenant. Cuius etiam simile est in leprosis. Videmus enim, quod sani ipsos propter fœtorem, & corruptionis periculum fugiunt, & euitant. Multum ergo debet homo cauere, ne per lepram vel aliàs corrumpatur, & hoc non solum propter se, ne ipse inficiatur, imò propter alios, ne ab ipsis abhorreatur, & tanquam detestabilis fugiatur. Sic verè dico, quod quando aliquis lepram vel corruptionem vitiorum incurrit, fœtor infamiæ exinde prosilit, qui ipsum apud audientes & videntes infamem, & abominabilem reddit. Et ideo etiam, si amore præmij vel virtutis homo non vult à vitijs præcauere, debet tamen, ne reddatur abominabilis, & ne sequatur infamiam, à criminibus abstinere, sicut Leui. 18. dicitur: Cum masculo non commisceberis coitu fœmineo, quia abominabilis est. Et Ezec. 16. dicitur: Abominabilem fecisti decorem tuum, ac si dicat, etiã si non esset timor vel amor Dei, quia tamẽ peccatum est abominabile, & infame, vitandũ est. Et merito, quia pro certo homo abominabilis & infectus nõ libenter frequentatur à bonis, sicut de solitudine Aphrica versus meridiem dicit Solinus, quod quia immanibus serpentibus est infamis, ideo à nullo hominũ inhabitatur. De lepore etiã marino dicit Plinius, quod est monstrum ita venenosum, quod solo tactu inficit omne viuum. Homo etiam tactu eius moritur, & vlterius etiam pestem olet, alter etiam alteri fit venenum, vt dicit Plin. lib. 32. cap. 1. Sic verè multi sunt ita infames & venenosi, quod tactus & frequentatio talium alios inficit atque lædit, & ipsos fœtentes & olentes reddit. Et ideo sapiẽs est, qui tales declinat & fugit. Teste enim scriptura, Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea; & qui cõmunicauerit superbo, induet superbiam, Eccl. 13. Cuius etiã satis euidens ponit Solinus exemplum, dicens, quod fons amarus & infamis Exampęus, vbi adiũgitur suauissimo & nobilissimo flumini Indorum Hypani, qui antea erat potabilis atq; sanus, ita ab illo loco efficitur abominabilis & amarus, quòd ab homine nõ tangitur, nec potatur. Quia reuera quantumuis hõ sit sanus, potabilis, frequẽtabilis & honestus, si tamen fontiũ amarorum, i. personarũ infamiũ consortia recipit, ex tũc infamis & suspectus erit, sicut dicitur Num. 19. Quicquid tetigerit immundus, immundũ faciet. Ista ergo est infamia vera, quę habet ortum ex demeritis. ¶ Secũ- B
do dico, quod est infamia, quæ habet ortum ex suppositis. Et ista est illa, cui homo dat quandoq; occasionem, & non causam, vtpote quando quis in se bonus est, & qui nullo modo vellet facere aliquid inhonestum, ita indiscretè se habet, quod dat occasionem alijs iudicãdi malè de seipso ita quod sine malo facto suo ex sola præsumptione infamia dicatur contra ipsum. Multa .n. facit bona intentione, quæ tamen caret debito modo, & discretione. Et ideo sæpe fit, quod ex tali actu & infamia mala opinio apud alios generatur, quamuis huiusmodi mala fama nulla nequitia fulciatur. Isti ergo sunt, qui quamuis in se non sunt vitiosi vel ruinosi, sunt tamen alijs occasio scandali vel ruinæ. Et istud debet cauere summoperè prudens homo, quia etiam sæpe abstinendum

nendum est à licitis, propter vitãdam occasionem scandali aliorum Exemplo Apostoli, qui dicebat 1. Cor 8. Si esca scandalizat fratrem meum, carnem non manducabo in ęternum, ac si dicat: Si alij reputant in me peccatum vsum carnium, quamuis istud de se non sit malum, abstinebo tamen ad euitandum scandalum, & infamiam, quæ exinde in alijs contra me generatur, sicut Rom. 14. ipse Apostolus dicit: Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. Ista est ergo infamia, quæ habet

C ortum ex suppositis. ¶ Tertio dico, quod inuenitur infamia, quæ habet ortum ex compositis. Et ista est, quam maleuoli & inimici nocere volentes, falso machinantur inter seipsos, quia cõtra innocentem conficiunt mendacium, & componunt, sicut fecerunt duo iudices contra Susannam, sicut dicitur Dan. 13. Vnde ipsa ibidem legitur dixisse: Ecce morior, cum nihil horum fecerim, quæ ipsi malitiose composuerunt aduersum me. Nam

Diffamant mali { Prælati bonos subditos, Subditi bonos prælatos, Socij bonos socios.

D ¶ Est igitur vna infamia, qua diffamãt mali prælati bonos subditos, quia re vera talis iniquitas est modo multum cõmunis in orbe apud nefandos iudices, & peruersos, quia pro certo si quem habeant odio, statim solent falsa, & mendosa crimina confingere, & sibi imponere, & vt occasionem habeant nocendi, ipsum apud bonos, & graues faciliter diffamare, similes illis, qui volũt mel, quod apes composuerunt, sine suarum puncturarum periculo obtinere. Videntes enim vas amplum plenum melle & cera; fumum apponunt, & sic apes, quæ vas repleuerant, inde recedere faciunt, & in aliud vas vacuum abire compellunt. Ipsi vero vas plenum cum melle suo expulsis apib. libere recipiunt, prout volunt. Sic vere fit de multis prælatis. Videntes enim in sua iurisdictione aliqua vasa plena, id est, aliqua beneficia pinguia, cera & melle, id est, omnibus bonis plena, quæ scilicet, apes boni, & fructuosi subditi ibidem beneficiati laboribus impinguarunt, statim pro suis nepotibus, vel familiarib. ipsa habere desiderant & affectant. Sed quia hæc sine puncturis, id est, sine rebellionibus apum, id est, possidentium non possunt, fumum infamiarum, & falsarum impositionum solent adhibere, & tales possessores, impositis falsis criminibus diffamare, vt sic cogantur vas plenum, id est, beneficiũ pingue, quod obtinent, eis dimittere & in aliud vas vacuum, id est, in aliquod sterile beneficiũ se trãsferre. Iuxta illud, quod vulgariter dicitur, quod fumus, mulier, & stillicidia expellunt hominem à domo propria. Et ista figurata sunt 3. Reg. 21. vbi dicitur, quod Naboth Israelita, qui interpretatur feminator Deo, noluerat regi Achab dare vineam suam pro libito voluntatis suæ, propter quod ipse rex turbabatur, & infirmabatur, habuitque consilium cum vxore sua Iezabel nefandissima, quæ protinus dixit sibi: Grandis auctoritatis es, & bene regis regnũ Israel, surge, comede, & forti animo esto, dabo tibi vineam Naboth. Illa ergo pestifera suppositis falsis testibus imposuit falso dicto Naboth, quod Deo, & regi maledixerat, & sic ipsum lapidari, & occidi fecit, & vineam, quam dare noluerat, regi viro suo tradidit possidendam. Charissimi, sic est, quod reges Achab, & mali reges prælati seu principes huius mundi semper habent, aliquam pessimam vxorem, id est, aliquem pessimum familiarẽ & consiliarium sibi intime confœderatum, & coniugatum, per quem se solent regere, & se, & subditos gubernare, qui scilicet solent eos ad omne nefas impellere, & ad omnia crimina incitare. 3. Reg. 21. Concitauit eum vxor sua, abominabilis effectus est. Quid ergo? Pro certo quando tales reges talesque superiores vineam Naboth, id est, beneficium, vel possessionem alicuius subditi sui pro se, vel suis habere desiderant, si renuũt assentire, statim adest vxor eorum, id est, iniqui familiares, & consiliarij, qui eos confortant, & e conuerso inquiunt: Forti animo esto, ego dabo tibi vineam Naboth, id est, non timeas; quia bene inueniam viam, qua sine labore voto tuo fueris satiatus. Via ergo ista est

Falsorum criminum impositio,
Falsorum testium productio,
Iniqua machinatio,
Sequens mors vel diffamatio, &
Hæreditatis vel beneficii occupatio.

De talibus ergo sic suis in alienum præiudicium prouidentibus dicitur Iob 24. Vigilantes, inquit, prædam præparant panem liberis, agrum non suum demetunt, & vineã eius, quem vi oppresserant, vindemiant, nudos dimittunt homines, vestimenta tollentes. Ista est ergo infamia, qua diffamant mali prælati bonos

E subditos. ¶ Sed est alia infamia, qua diffamant mali subditi bonos prælatos. Constat enim, quod mali subditi bonum prælatũ, qui scilicet eos recte gubernat, & corrigit, non diligũt, quinimo sæpe fit, quod contra eum insurgunt, & eum falsis infamijs impetunt, & impellunt, similes illi pisci, quem Plinius Sæpiam vocat, qui nigro humore, sicut est encaustum vel atramentum, est interius plenus, quem quando à piscatore impetitur, solet eijcere, & aquam turbare, & etiã inficere, & sic ne appareat, & ne capi valeat procurare. Sic vere mali subditi timentes, per bonum piscatorem, id est, per bonum prælatum capi, comprehendi, & reprehendi, solent contra eum atramentum, & obscuritatem infamiarum proijcere, vt sic in pace dimissi possint in sua nequitia tuti esse. Figurati Apoc. vbi dicitur, quod de puteo abyssi, vbi erat multitudo permaxima locustarum facies humanas & caudas scorpionum habentium, exiuit fumus fornacis magnę, ita quod obscuratus est Sol & aer de fumo, qui exiuit de ore putei. Charissimi, Sol illuminans, qui per omnia respicit, signat bonum, clarum, & discretum prælatum. Puteus vero abyssi signat profundum, & malitiosum subditum. Locustæ vero, quæ puteo exeunt alios leues, & vacuos subditos isti puteo, id est, isti principaliori confœderatos significant, qui faciem humanam, id est, fictum rationis, & iustitiæ vultum portant, & tamen caudas scorpionũ, id est, in venenum malitiæ, & intentionis peruersæ finẽ tractant. Igitur sic sæpe fit, quod quando puteus abyssi cum locustis suis, id est, cum suis confœderatis leuibus fatuellis vident se habere, pro prælato, & pastore, Solem superius radiantem, id est, aliquẽ bonum, & discretum prælatum, ipsos, quantum in se est illuminantem, & bene regentem, sibi pro certo solent inuidere, & eius bonum regimen abhorrere, & vt ideoque fumum infamiarum contra eum solent emittere, & vt ipsius claritatem obnubilent, solent eum obscuris, & magnis criminibus accusare, ita quod sæpe fit, quod Sol in se clarus, id est, prælatus in se bonus, & aer suæ opinionis fumis talium, & putei, & locustarum inficitur, & quod fama ipsius obscuratur, ita quod ipsæ locustæ, id est, mali subditi libere diuagantur. Isti sunt ergo illi mali subditi, de quib. dicitur Luc. 19. quod contra regem suum mittunt legationem, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. Isti sunt sicut dracones, Apo. 12. qui flumen aquæ infamiarũ de ore suo emittunt, vt sanctam impediant mulierem. Isti sunt illi Angeli satanæ, qui phialam suam effundunt super sedem bestiæ, vt ipsius obnubilent claritatem, & vt fiat regnum ipsius nubilosum. Et breuiter, tales videntur de suo Sole, id est, de suo prælato petere, & appetere dicendo illud, ꝙ scribitur Iob 3. Dies illa, id est, ille bonus, & clarus prælatus vertatur in tenebras, nec illustretur lumine, obscurent eum tenebræ, & vmbra, & occupet eum caligo, & inuoluatur amaritudine. Ista est igitur infamia, qua diffamant mali subditi bonos prælatos. ¶ Adhuc alia infamia inuenitur, F

qua diffamant mali socij bonos socios. Sunt enim multi, qui inuidia stimulante, loquacitate vrgente, & propria nequitia peragente, nunquam cessant socios diffamare, & de sociis male loqui, & contra eos infamias diuulgare. Et certe istud est crimen inter cætera periculosum, quia, scilicet, fama sublata alicui vix aut nunquam potest sibi reddi de cætero. Cum ergo iniuste diffamãs teneatur famam restituere, istud vero fit quasi impossibile, bene dico, quod periculosum est iniuste alium diffamare. Sic est enim de verbis diffamantis, sicut de illis vocibus, quæ dicuntur Echo, id est, de vocibus in montibus repercussiuis. Si enim homo clamando aliquid dixerit, statim mons concauus eãdem vocem reciprocabit, quinimo aliqua sunt mundi loca, vt dicit Plin. vbi propter diuersos montes inuicem ordinatos, & vocem emissam adinuicem recipientes, & in alterutrum transmittẽtes, vox semel emissa septuplo replicatur, sicut Plinius, & Solinus de quodam loco in Asia exẽplificant in libris suis; Vide ibi. Sic vere dico, quod vox Infamiæ prolata per hominẽ est sui ipsius multiplicatiua & de vno ad alium transitiua, quia scilicet audientium aures ita repercutit, quod vnus ad alium ipsam libenter transmittit. Iniuste ergo diffamatus, quasi irreuocabiliter læditur, quod enim per tot audientium aures pertransit, vix amplius excusatur. Vnde ergo dicit Bern. in quodam sermone, quod leuis est quidẽ sermo, quia leuiter volat, sed grauiter vulnerat, leuiter transit, sed grauiter vrit, leuiter penetrat, seu leuiter profertur, sed non leuiter reuocatur, ideo per eum charitas leuiter violatur. Heu quid ergo innocẽs faciet indebite diffamatus, pro certo nullum habet remedium, nisi ad Deum recurrere, & in sua innocentia confidere, & veritatis auxilium implorare, quia scilicet sicut nebula in Solis aduentu deletur, & in aere prius sublata claritas reparat: sic vere fit, quod Sol, id est, clara, & certa veritas solet finaliter præualere, nubes & nebulas falsarum infamiarũ tollere, & aerem obscuratum, id est, hominem indebite diffamatũm ad famam, & ad claritatem pristinam reuocare. Vnde de tali infamia potest dici illud Sap. 2. quod transiet sicut vestigiũ nubis, & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est à radijs Solis, & à calore ipsius aggrauata. Vera enim infamia est sicut aqua illius fontis venenosi, de qua fuit intoxicatus Alexander Magnus, de qua dicit Plin. quod licet in colore, & in odore non differret ab aliis aquis, tantæ tamen penetrabilitatis erat, quod nullum vas, etiam si esset ferreum vel vitreum, equi solea duntaxat excepta, ipsam continere valebat, imo omnia vasa continue penetrabat,

& cũ aqua illa potata viſcera penetraret, neceſſario hominẽ occidebat. Sic verè eſt de vera infamia. Iſta enim nullo retinaculo ſiſtitur, nullo ſigillo ſecreti clauditur, nullo cautelarum operculo retinetur. Solet enim occulta virtute proſilire ſtatim in publicum, & ſuum cunctis pandere ſecretum: ſolet exterius ad notitiam hominis procedere, & qualis eſt, omnibus declarare. Nihil enim opertum, quod non reueletur; & occultum, quod non ſciatur, Luc. 12 Sed re vera de falſa infamia, vt dictum eſt, eſt contrarium, quia ſc. iſta ſicut faciliter neſcitur, ita faciliter euaporare & deficere comprobatur. Sicut enim Solis radius fugat vmbram, ſic veritas & Innocentia fugat iſtam infamiam falſam. Super omnia autem vincit veritas, 2. Eſdr. 3. Sic igitur patet triplex mala infamia, videlicet, qua infamant

Mali ſocij bonos ſocios,
Mali ſubditi bonos prælatos,
Mali prælati bonos ſubditos.

Et ſic patet, quomodo triplex in genere oritur infamia, videlic.

Ex compoſitis & confictione,
Ex ſuppoſitis & occaſione,
Ex demeritis & ratione.

Et hæc de infamia ſufficiant. Allega auctoritates vocales è ſanctis vel auctoribus, quia nullæ inueniuntur in Biblijs. Et vide de Detractione, Lingua, Labio, Loqui, & in tit. Sermo, Fœtor, Venenum, & omnia alia ad infamiam pertinentia.

A **Infans.** Nota, quod infans eſt homo à tempore natiuitatis, vſque ad pueritiæ ſtatum. Et eſt infans dictus, quaſi non fans, id eſt, non loquens, à non, & for, faris. Poſſum notare, quod infans tripliciter ſumitur in ſcriptura. Inuenitur. n.

Infans, quem { Porrigit flebilis natura,
Dirigit virtutum ſtructura,
Subigit criminum iactura.

Infans { Naturalis debilitati ſubditur humanæ,
Virtualis fragilitati deditur vrbanæ,
Criminalis iniquitati traditur profanæ.

Infans eſt { Debilis, prout ſumitur naturaliter,
Humilis, prout ſumitur virtualiter,
Fragilis ſeu inutilis, prout ſumitur criminaliter.

Infans eſt homo { Deſtitutus naturæ viribus,
Reſtitutus virtutum viribus,
Proſtitutus peruerſis moribus.

¶ Primò igitur dico, quod hoc nomen Infans ſignat naturæ viribus virum deſtitutum. Conſtat enim, quod infans naturaliter loquendo, habet

Ætatem præ cæteris miſerabilem atque vilem,
Adiunctam Impotentiam,
Ignorantiam,
Impatientiam,
Immoderantiam,
Immunditiam.

Quia re vera

Infantes habent { Impotentiam in agibili,
Ignorantiam in rationabili,
Impatientiam in paſſibili,
Immoderantiam in concupiſcibili,
Immunditiam in paſſibili.

Quia pro certo infantes naturaliter,

Quantum ad operationes, imbecilles ſunt, & impotẽtes,
Quantum ad electionẽ, irrationabiles ſunt, & ignorãtes,
Quantum ad turbationem, iracundi ſunt, & facilè flẽtes,
Quantum ad affectionem, immoderati ſunt, & concupiſcentes,
Quantum ad conuerſationem, immundi ſunt, & ſe maculantes.

Quid plura, chariſſimi, dicemus de infantia naturali? qa re vera

Infans { In reatu concipitur,
Cum fletu naſcitur,
Cum difficultate nutritur.

Vnde ad ſimilitudinem humanæ miſeriæ & infantiæ Iob 38. dicit Dominus ſic de mari: Quis (inquit) concluſit oſtijs mare, quando erumpebat, quaſi de vulua procedens, cum ponerem nubem veſtimentum eius, & caligine illud velut pannis infantiæ obuoluerem? Et breuiter multa poſſent dici de infantili miſeria, ſed multa dixerunt de hoc Innocentius & Bernardus & alij infiniti. Signat ergo naturæ viribus virum deſtitutum. ¶ Secundo
B principaliter dico, quod infans ſignat virtutum viribus virum reſtitutum, hoc eſt dictum, hominem virtuoſum, humilem, & perfectum. Multæ enim ſunt conditiones naturales infantis, quæ poſſunt ſpectare ad quemlibet virum iuſtum. Infante enim

Nihil mobilius, Nihil docilius,
Nihil humilius, Nihil amabilius,
Nihil ductilius, Nihil nudius. Et ideo

Infans { Mobilis faſcibus ſtringitur,
Plorans ſeu flebilis cantu demulcetur,
Humilis cunctis adiungitur, quia ſc. ita ſe permittit tractari à paupere ſicut à diuite,
Ductilis regitur ſeu diſponitur, ne ſcil. membra pro libito effluentia malè formentur,
Docilis benè inſtruitur,
Amabilis benè amatur,
Nudus & deſpicabilis pannis inuoluitur.

Et re vera talis infans videtur eſſe vel fuiſſe Chriſtus, vel quilibet homo ſanctus. De Chriſto enim dicitur Luc. 2. Inuenietis infantem poſitum in præſepio. De Ioanne verò dicitur Luc. 1. Exultauit infans gaudio in vtero meo, quia pro certo quilibet talis infans

Mandatorum funibus ligatur,
Promiſſorum cantibus ſolatur,
Singulorum moribus aptatur,
Magiſtrorum ductibus domatur,
Peritorum vocibus formatur,
A cunctorum cordibus amatur,
Terrenorum opibus nudatur,
Meritorum veſtibus velatur.

Iſtæ enim ſunt octo cõditiones boni & ſpiritualis infantis, figuratę in octo diebus, quib antiqtus circũcidebantur infantes. Gẽ. 17. Infans octo dierum circumcidetur. Quia re vera ille ſpiritualis infans à ſuperfluitate vitiorum cunctorum circumcidetur, qui prædictos octo dies impleuiſſe, id eſt, octo præfatas conditiones habuiſſe probatur. Iſta omnia poſſent deduci & aptari, ſed auctoritates vocales deſunt, & ideo non proſequor, ſed ſolum de viro iuſto dic illud, quod legitur de Samuele 1. Regum 1. Puer autem erat adhuc infantulus. ¶ Vbi nota, quod ſpiritualis C
infans

Viuit ſimpliciter ſine malitia (Puer.)
Agit veraciter ſine fallacia (Autem, id eſt, certè.)
Durat tenaciter longa conſtantia (Erat.)
Creſcit viuaciter iugi iuſtitia (Adhuc.)

Dico igitur, quod ſimplex infans ſine dolo viuit ſimpliciter. Conſtat enim, quod infantes carent malitia & dolo, cum ſint ſimpliciter innocentes. Sic verè iuſti 1. Pet. 2. Quaſi modo geniti infantes, rationabiles, & ſine dolo lac concupiſcite. Et hoc oſtenditur, cum dicitur, Puer, qui dicitur à puritate mentis. Vide Puer, infra in litera P. Deinde dico, quod ſpiritualis infans ſine falſo fatur veraciter. Neſcit enim infans aliud dicere, ſeu aliud fingere, quàm quod vidit, ſic nec iuſtus. Luc. 2. Inuenietis infantem, ac ſi dicat: Cum infante poteſt inueniri veritas. Et hoc oſtenditur, cum dicitur, Autem, quod idem eſt, quod certè, & eſt aduerbium affirmandi, ſignificans veritatem. Sed de hoc vide ſupra in litera A. Denique dico, quod ſpiritualis infans ſanctitatẽ ſeruat tenaciter. Infans enim diutius viuit, quàm ſenex, vt communiter, & ideo perſeuerantia in bono per infantem poteſt benè notari, & hoc oſtenditur, cum dicitur, Erat, quod eſt verbum ſubſtantiuum, durationem deſignans. Vide ſupra in litera E, in titulo de Eſſe. Et ſi petitur de ſpiritualibus infantibus, quid ſunt, & qd erant, ꝓ certo dico, ꝙ ſicut infans naturaliter libẽter ſugit, ſed faciliter cadit, faciliter flet, faciliter ridet, faciliter timet: ſic iuſti, qui ſpirituales ſunt infantes, faciliter ſugunt per deuotionem. Eſai. 11. Delectabitur infans ab vbere. Faciliter cadunt per orationem. Iudith 4. Humiliauerunt animas ſuas orationibus. Sequitur: Et infantes proſtrauerunt contra faciẽ templi. Faciliter plorant per compaſſionem. Iob 31. Ab infantia creuit mecum miſeratio, & ex vtero egreſſa eſt mecum. Faciliter rident propter ſpiritualem cõſolationem. Luc. 1. Exultauit infans in gaudio &c. Et in Pſ. 8. Ex ore infantium & lactantium perfeciſti laudem. Faciliter timent propter mortis & inferni meditationem. Vnde Tob. 1. dicitur: Tobias filium ſuum ab infantia timere Deum docuit, & abſtinere ab omni peccato. Spiritualis ergo infans ſanctitatem ſeruat tenaciter. (Erat, inquit.) Iudic. 13. Erat Nazaræus Dei ab infantia. Inſuper dico, quod ſpiritualis infans per bonitatem creſcit viuaciter. De natura enim infantis eſt, quod creſcat, & quod in viribus proficiat, & in ſenſu. Sic viri ſpirituales continuè creſcunt in bono, & de virtute in virtutem proficiunt inceſſanter. Vnde illud prædictum Iob 31. Ab infantia creuit mecum miſeratio &c. Et hoc oſtenditur, cum dicitur, Adhuc, quod eſt vocabulum continuationem & additamentum deſignans, de quo vide ſupra in litera A. Breuiter ergo talis infans poteſt figurari in Moyſe aquis expoſito, & per filiam Pharaonis propter ipſius elegantiam adoptato, ſicut dicitur Exod. 2. Quia filia ſummi Regis, ſcil. gratia illos infantes nutrit,

recipit,

recipit, & adoptat, quos mundus proijcit, respuit, atque fugat. Vnde dicitur 1.Reg.1.Ablactetur infans, id est, à mundi vberibus & delectabilibus subtrahatur, & appareat in conspectu Domini, & maneat ibi iugiter. Patet ergo, quomodo infans signat virtutum viribus virum restitutum. Et hoc est secundum principa-
D le. ¶ Tertio dico, quod infans significat peruersis moribus virum prostitutum, id est, hominem peccatorem, qui propriè infans dicitur, pro eo, quod per conuersionem Dei laudem, & gratiarū actionem, prædicationem & orationem, Deo, sacerdoti & proximo parum fatur, & sic infans, id est, non fans, & non loquens spiritualiter inuenitur. Et nota, quòd sicut

Infans faciliter { Cadit, & vix releuatur, / Plorat, & vix pacificatur, / Se maculat, & vix emundatur, / Infirmatur, nec citò sanatur, / Decipitur, nec fraudem rimatur, / Se denudat, nec verecundatur, / Ridet, atque iocundatur, / Perit, & morte grauatur.

Sic verè dico, quòd peccator faciliter
Cadit per inconstantiam,
Plorat seu tristatur per iracundiam,
Maculatur per immunditiam,
Infirmatur per negligentiam,
Decipitur per ignorantiam,
Detegitur per iactantiam & inuerecundiam,
Ridet & gratulatur per insolentiam,
Perit per tentationis molestiam.

Talis ergo infantia est reprobanda, & à prudente quolibet fugienda. Prouerb.9. Relinquite infantiam, & viuite. Et Prouer.1. Vsquequo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea, quę sibi sunt noxia, capient, & imprudentes odibunt scientiam? Et breuiter ista est veritas, quòd moderni peccatores more infantium non curant, non cogitant, nisi de præsentibus. Et ideò vbi non aduertunt, ipsi capiuntur futuris & perpetuis malis. Figurati in illo dæmoniaco, de quo dicitur Marc. 9. quòd ab infantia dæmon eum inuadebat, ita quòd eum stridere, spumare, & arescere faciebat, quia scilicet spumam luxuriæ, & ariditatem auaritiæ introducere comprobatur. Vnde de malis infantibus diaboli dici & notari potest, quod isti lætantur vanis lætitijs. Iob 21. Infantes eorum exultant lusibus, tenent tympanum, &c. Sequitur: Ducunt in bonis dies suos, &c. ¶ Item dotantur mundi diuitijs, quia scil. infantes, id est, homines ignorantes & imperfecti, & ad literam pueri, sunt illi, qui de bonis mundi & Ecclesiæ aliquoties magis habent. Figurati Daniel.14. vbi in templo apparuerunt vestigia mulierum & infantium, qui scil. cibaria apposita comedebant. Expone illud Zacha.8. Plateæ ciuitatis implebuntur infantibus. ¶ Item isti seruantur orci supplicijs, id est, infernalibus tormentis & pœnis. Esai.13. Infantes eorum allidentur in oculis eorum. Et Sapi.18. Flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium. Patet ergo, quòd infans potest significare
Criminalem culpæ prauitatem,
Virtualem vitæ sanctitatem,
Naturalem carnis vanitatem.
Et hoc sufficiat. Vide infra in titulo Puer.

A **Inferior.** Nota, quod inferioritas significat partem loci profundiorem, infimiorem, & terræ centro seu medio proximiorem. Notabo ergo, loquendo moraliter, quod in scriptura reperitur multiplex inferioritas, scilicet,

Inferioritas { Virtuosa, / Vitiosa, / Luxuriosa.

Et sic dico, quòd est

Vnum Inferius, quod spectat ad { Humilitatem, / Cupiditatem, / Aduersitatem.

Primum Inferius collocat in tuto,
Secundum Inferius succumbit in luto,
Tertium Inferius caret omni bono.

¶ Dico ergo primò, quòd est vnum inferius, quod est virtuosum. Et istud est, quo quis per humilitatem alijs se reputat inferiorem, & in statu, & in sufficientia bassiorem. Talis enim inferioritas Deo soli placet, & eos, qui sic sunt inferiores, solet Dominus ad superiora leuare. Arbor enim, quanto radix eius inferius, & profundius radicatur, tanto magis crescit in altum, melius durat, & vegetatur, & contra ventorum impetus stabilius firmatur & roboratur. Sic verè, quanto quis habet radicem cordis inferius & profundius per humilitatē infixam, centro, id est, Deo per charitatem magis proximam & affixam, tanto ad benè fructificandum & operandum est vegetior & viuacior, ad resistendum ventis tribulationum & tentationum est fortior atque tutior, & ad finaliter superius, & ad honores cœlestes ascendendum, & se inaltandum est aptior & habilior. Scriptum est enim: Qui se humiliat, exaltabitur, Lucæ 14. Et qui se humiliauerit, erit in gloria, Iob 22. Quod benè figuratum est Ezech.41. vbi dicitur, quod de inferioribus templi ascendebatur ad superiora. Simus ergo
Inferiores, nos alijs submittendo,
Inferius, infirmis & pauperibus condescendendo, &
Inferius, inferiora, scilicet sepulchrum & infernum intuendo & meditando.

¶ Constat enim, quòd locus inferior B

Est { Secretior ad meditandum, / Stabilior ad sustentandum, / Habilior ad receptandum.

¶ Secretior (dico) ad meditandum, pro quo facit, quod dicitur in iure ciuili, quod cuius est inferius, eius est etiam superius, quia cuius est solum & fundamentum, eius etiam est, quicquid est supra ædificatum. Sic pro certo, quisquis habet fundamentalem, scilic. humilitatem, etiam habeat illud, quod est superius, id est, cœlestem gloriam, & hæreditatem. Recumbe ergo in nouissimo loco, vt tibi dicat, qui te inuitauit: Amice, ascende superius, Luc. 14. De Axa filia Caleph legitur Iosuæ 15. quod pater suus dedit sibi irriguum superius, & irriguum inferius. Quia scil. anima filia Dei non solum debet esse irrigua desuper, quantum ad contemplationem, imò etiam quantum ad meditationem inferiorum. Pisces enim debiles tempore tempestatis inferius ad fundum descendunt, ne sc. fluctibus ex aqua ad terram proijciantur. Sic simplices tempore tentationis debent inferius per meditationem descendere, & ibi à mali fluctibus se saluare. Ezech. 31. Ligna voluptatis consolata sunt in terra infima. Et applica, si vis, figuram de mola superiori & inferiori, quæ non sunt impignorandæ, sicut dicitur Deut.24. Superior enim mola est spes bonorum superiorum. Inferior mola est timor malorum inferiorum, quæ scil. viduæ, id est, anima non licet impignorare, quia sine spe & timore non debet esse. Vnde 3 Reg.6. dicitur, quod Salomon fecit inferiorem domum oraculi in sanctum sanctorum. ¶ Stabilior etiā ad sustentandum & resistendum, sicut videmus de fundamento, quod est pars domus inferioris, quod sustinet ædificium; & de pedibus, qui sunt inferiores inter membra, & tamen sustinent totum corpus. Quia re vera illi, qui per humilitatem, seu etiam per paupertatem sunt inferiores, sunt ad corpora Ecclesiæ in fide & moribus sustentanda vtiliores & fortiores, sicut patet de mendicantibus religiosis, & etiam alijs Sicut etiam patet de agricolis, qui suis laboribus totum corpus reipublicæ portant. Dicat ergo Ecclesia, vel respublica illud Psal.62. Substantia mea in inferioribus terræ. ¶ Habilior insuper ad receptandum, quia sc. sicut ad loca inferiora solent aquæ & radij solares descendere, & illa calefacere & fœcundare, & ipsa etiam loca inferiora aquam, & radios ad se descendentes solent recipere. & propter recepta solent fructibus abundare. (Patet in vallibus, quæ quia radios solares & pluuias recipiunt, ideo cæteris terræ partibus fœcundiores sunt) Sic re vera viri humiles solent radios & stillicidia diuinæ gratiæ abundantius recipere, & exinde copiosius ꝑ bona opera pullulare. Vnde ipse Dominus est, qui dicit Eccl. 24. Penetrabo inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino. Acuties enim cordis animalium tendit inferius versus pedes, piscium autem è conuerso ab inferioribus versus caput, vt dicit Arist. Quia re vera illi, qui sunt animalia iusta, s. diuina gratia animata, habent acutiem & aciem cordis semper versam versus partes inferiores, cogitando sc. de inferno, & sepulchro, & pauperibus, &c. quamuis pisces, id est, voluptuosi habeant econtrario cor versum superius versus caput, sc. de honoribus & diuitum fauoribus meditando, quorum, vt dicitur Deute.29. Cor auersum est hodie à Domino. Et ibid.c.30. dicitur: Si hodie auersum fuerit cor tuum, prædico tibi, quod pereas. Patet ergo, quod est vnum inferius, quod est virtuosum. Vnde de inferioritate & infinitate virtuosa, humili & timorosa dicitur Baruch 2. Anima, quæ tristis est super mali magnitudine, & incedit curua & infirma, dat tibi gloriam & iustitiam. ¶ Secundò principaliter dico, quod est vnum inferius, C quod est vitiosum. Et istud est illud,

Quo { Spiritus fit inferior carni & tentationi, / Quis adhæret mundi bonis & possessionibus, / Quis est de inferiori statu atque viliori.

¶ Malum enim est, quod quis fiat inferior, & quod vincatur de tentatione, vt ei de tentatore dicatur illud Deute.28. Ipse ascendet super te, & erit superior, tu autem descendes, & eris inferior. ¶ Item malum est, quod quis fiat inferior, se delectando in terrā inferiorum & internorum possessione, similes elementis ignobilibus, quæ mouentur inferius versus centrum, & nobilia econuerso. Similes talpis & vermibus, quæ versantur inferius infra terram. Sic tales circa terrena, de quibus dicitur Iosu.3. quod aquæ inferiores descenderūt in mare. Et in Ps.62. Introibūt in inferiora

feriora terræ, tradentur in manus gladij, partes vulpium erunt. ¶ Item malum eſt, quod homo de inferiori gradu & ſtatu ſine magnis meritis ſubito promoueatur ad ſummum, aut collocetur in officio & prælatione, quia ſc. tales ſolent eſſe cæteris peiores & deteriores, quando aſſumpti fuerint ad magiſterium. Exẽplo grandinis, quæ quanto propius in inferioribus nubibus generatur, tanto impetuoſius cadit, & vineas & terras amplius lædit. Sic tales inferius ab humili plebe geniti impetuoſius ſubditos regunt & lædunt, iuxta illum Poetam dicentem:

Crudelis valde eſt humilis cum ſurgit in altum.

Veruntamen infirmitas non nocet, quando vita & ſufficientia æquipollent. Quinimò talis tunc non debet dici alijs inferior, ſed æqualis. Ideo quilibet ſufficiens ruſticalis poteſt alijs dicere illud Iob 12. Et mihi eſt cor, ſicut & vobis, nec inferior veſtri ſum. ¶Item malum eſt, quod illud, quod eſt ſuperius in natura, ſicut anima reſpectu carnis, & ratio reſpectu ſenſualitatis fiat inferius in ſubiectione, & quod detineatur ſub tam vili damnatione. Cuius ſimile fit in auibus, quia in illis palpebra inferior dominatur, & aſcendit, & claudit oculum, ſuperiori quo ad hoc immobili permanente; in animalibus verò eſt contrarium, quia ſc. ſuperior clauſionis facit officium. Sic verè in auibus, id eſt, in vanis & volatilibus pars inferior, ſc. caro & ſenſualitas fit ſuperior, & ſuperiori parti, id eſt, rationi dominatur; in animalibus verò, id eſt, in iuſtis, & in gratia animantis fit contrarium, quia ſc. pars ſuperior, id eſt, anima, atque ratio principatur inferiori, & ſubiectæ, & claudendi & aperiendi officium operatur. Talibus ergo ſenſualitatem præferentibus poteſt dici illud Iob 15. Nunquid conſilium Dei audiſti, & inferior te erit ſapientia, ac ſi dicat: non eſt iuſtum. Patet ergo, quod eſt vnum inferius, quod
D eſt vitioſum. ¶Tertio dico, quod eſt vnum inferius, quod eſt luxurioſum. Et iſtud eſt ſtatus aduerſitatis & paupertatis, quo ad mundum, & ſtatus mortis, & infernalis pœnalitatis, quo ad ſtatum futurum. De inferioritate ergo labilitatis dicitur Iudic. 20. Cum ſe inferiores vidiſſent, fugere cœperunt. De inferioritate verò infernalis ferocitatis & pœnalitatis dicitur Pſal. 85. Eruiſti animam meam ex inferno inferiori. Vnde de mala muliere dicitur Prou. 8. Viæ inferi domus eius, penetrantes interiora mortis. Sic igitur patet, quomodo inferioritas ſumitur multis modis. Vide de inferis.

A **Infœlix. Infortunatus.** Idem videntur ſupponere. Et poteſt dici, quod in ſcriptura fit mentio de infœlicitate culpæ, miſeriæ, & pœnæ. Nam dici poteſt

Infœlix {
- Peccator vitijs infectus,
- Viator fortunæ ſubiectus,
- Viator in lutum proiectus.

De infœlicitate culpæ poteſt dici illud Sapi. 3. Sapientiam qui abijcit, infœlix eſt. De infœlicitate miſeriæ ſeu fortunæ poteſt dici illud Rom. 7. Infœlix ego quis me liberabit de corpore mortis huius? Et 1 Reg. 1. Infœlix mulier nimis ego. De infœlicitate verò pœnæ, ſeu finalis damnationis & anguſtiæ dicitur in Pſa. 13. Contritio & infœlicitas in vijs eorum, & viam pacis nõ cognouerunt. Et Sap. 13. Infœlices enim ſunt, & inter mortuos ſpes illorum. Vide de Fœlicitate.

A **Infernus.** Nota, quod infernus eſt locus & habitaculum damnatorum. Et nominatur diuerſimodè in ſcriptura. Dicitur enim infernus, quaſi inferius natus, vel quaſi nocẽs, eo quod infernus inferius in corde terræ eſſe credatur. Vnde in Pſal. 85. dicitur: Eruiſti animam meam ex inferno inferiori. Item dicitur tartarus, a tare, quod eſt defectus, quia ibi deficit omne bonum. Dicitur auernus, ab a, quod eſt ſine, & vere, quaſi ſine vere. Dicitur abyſſus, ab à, quod eſt ſine, & byſſus candor, quaſi ſine candore. Diuerſimodè enim ſecundum ſuas proprietates dicitur, & rebus diuerſis diuerſimodè comparatur. Breuiter ergo de horrore loci poſſumus notare, quod hic eſt

Locus {
- Ardoris,
- Stridoris,
- Horroris,
- Terroris,
- Fœtoris,
- Doloris,
- Inſatiabilis,
- Incognoſcibilis,
- Ineuaſibilis,
- Sterilitatis,
- Obſcuritatis,
- Capacitatis,
- Crudelitatis,
- Horrendæ ſocietatis.

¶Et hic eſt locus ardoris inextinguibilis. Iſte enim eſt ſicut mõs Æthnę, qui ſemper flammat, & ardet; quia ignis eorum non extinguetur, & vermis eorum non morietur, Eſa. vlt. ¶Item eſt locus ſtridoris immitigabilis, quia ſicut dicitur Matt. 22. Ibi erit fletus & ſtridor dentium. ¶Item eſt locus horroris irreparabilis, quia ſicut dicitur Iob 10. Iſta eſt terra miſeriæ & tenebrarum, in qua vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. ¶Item eſt locus terroris incogitabilis. Vnde Ezechiel. 30. dicitur: Dabo terrorem in terram Ægypti. Et ſic dicitur Ezec. 32. In iſto loco ponuntur illi, qui dederunt terrorem ſuum in terra viuentium. ¶Item eſt locus fœtoris intolerabilis, quia ibi, ſicut dicitur Eſa. 3. erit pro ſuaui odore fœtor. ¶Item eſt locus doloris nõ mitigabilis. Vnde in Pſal. 17. Dolores inferni circumdederunt me, præoccupauerunt me laquei mortis. ¶Item eſt locus inſatiabilis, quia ſicut dicitur Prou. 27. Infernus & perditio non replebũtur. Et Prou. 30. dicitur: Tria ſunt inſatiabilia, infernus, & os vuluæ, & terra, quæ non ſaturatur aqua. ¶Item eſt locus incognoſcibilis, ita eſt enim à nobis remotus, quod neſcimus, quid ibi agitur. Et in ſcriptura vocatur iſte locus terra vltima & nouiſſima. Eze. 31. Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram vltimam, in medio incircumciſorum dormies cum illis, qui interfecti ſunt gladio. Ideo dicitur Sapi. 2. Non eſt agnitus, qui reuerſus ſit ab inferis. ¶Item iſte eſt locus ineuaſibilis, qui enim illuc intrabũt, euadere perpetuo non valebunt. Vnde in Pſal. dicitur: Memoria eorum veteraſcet in inferno, quia ſicut dicitur: In inferno nulla eſt redemptio. ¶Item dico, quod iſte eſt locus ſterilitatis. Ibi enim nulla ſufficientia eſt, ſed eſt ibi vniuerſalis indigentia. Vnde Eccl 14. Non eſt apud inferos inuenire cibum. ¶Item eſt locus obſcuritatis. Et ideo Iob 10. iſte locus dicitur terra tenebroſa, & operta mortis caligine. ¶Item eſt locus capacitatis. Nunquam enim poteſt tot & tantos recipere, quin ſemper paratus ſit alios deglutire. Vnde Abac. 2. dicitur: Dilatauit infernus animam ſuam, & non adimpletur. Et congregauit ad ſe omnes gentes & coaceruauit ad ſe omnes populos ¶Item eſt locus crudelitatis. Vnde dicitur Cantic. 8 Dura vt infernus æmulatio. ¶Item eſt locus malæ ſocietatis, quia ibi eſt locus dæmonum, & omniũ malignorum. Pſ. 30. Erubeſcant impij, & deducantur in infernum, & muta fiant labia doloſa. Et ideo de iſta mala ſocietate dicitur in Pſalm. 9. Conuertantur peccatores in infernum, omnes gentes, qui obliuiſcuntur Deum. ¶Et ſi vis ſcire, quæ ſunt genera malo- B
rum ſociorum ibidem habitantium, primo potes dicere, quod iſte locus ſimilis eſt deſertis ſuperioris Ægypti. Dicit enim Plin. quod in ſuperiori, id eſt, in remotiori Ægypto, Æthiopia & Lybia, hoc eſt dictum, in illis confinibus iſtarum regionum, quæ ſunt à parte meridiei, perpetuus viget æſtus, in tantum, quod ibidem nulli hominum conuerſantur. Habitant tamen ibi multitudines reptilium & ſerpentum. Ibi enim inueniuntur baſiliſci & dracones, ibi beſtia chryſocephalus, id eſt, baſiliſcus aurei capitis, qui iuxta fontem Nigrin habitans interficit, quicquid videt. In aliquibus partibus eſt mare continuè bulliens. Ibi etiam in aliquibus regionibus eſt patria continuè flammans, quæ à Geruaſio Teuzonia nominatur. Iſta patria, chariſſimi, poteſt ſignificare infernum, ibi eſt ebullitio irrefrigerabilis, ibi eſt ignis inextinguibilis, ibi eſt æſtus intolerabilis, quia pro certo, chariſſimi, ibi non eſt habitatio hominum, id eſt, virorum rationabilium vel ſanctorum, quia ſicut dicitur Hiere. 49 Non habitabit ibi vir, nec incolet eam filius hominis. Et loquitur de Idumæa deſerta, ſed pro certo ibi eſt habitatio reptilium & ſerpentum, id eſt, dæmonum, & hominum peccatorum. Vnde ſocietas habitatorum iſtius horribilis loci optimè figuratur Ezechi. 32. vbi valde mirabiliter loquitur de diuerſis exercitibus gentiliũ, dicẽs ſic: Dederũt, inquit, fortitudinem ſuam in terra viuentiũ. Et ſequitur: Deſcenderunt in infernum cum armis ſuis, & poſuerunt gladios ſuos ſub capitibus ſuis. Numerantur autem ibidẽ iſta genera perſonarum, & dicitur ibi, quod ibi eſt Aſſur, ibi Elam, ibi Moſoch & Tubal, ibi Idumæa & reges eius, ibi principes Aquilonis omnes, & vniuerſi venatores, In quibus verbis oſtenditur, quod in ſocietate iſta ſunt generaliter

Illi, qui {
- Temporalibus implicantur. (Aſſur, id eſt, negotiator.)
- Melioribus indignantur. (Elam, id eſt, deſpiciens.)
- Violentijs effrænantur. (Moſoch, id eſt, capiens.)
- Amicitijs non ligantur. (Tubal, id eſt, deſertus.)
- Immunditijs maculantur. (Ibi principes Babylonis.)
- Peſtilentijs excitantur. (Quia ibi ſunt venatores.)

¶Primo ergo dico, quod ibi ſunt illi, qui ſunt in temporalibus C
implicati, qui ſcilic. ita vacant mundi negotijs & terrenis, quia Deum & ſpiritualia prætermittunt. Vnde in Pſ. dicitur: Conuertantur peccatores in infernũ, omnes gentes, quæ obliuiſcuntur Deũ. Et hoc oñditur, cũ dicitur: Ibi Aſſur. Aſſur .n. interpretatur

nego-

negociator. Vnde Zach. 10. Humiliabitur superbia Assur, & sceptrum Ægypti recedet. Esaiæ 30. Pauebit Assur virga percussus.
D ¶ Secundo sunt ibi illi, qui sunt peruersis cordibus indignati, scilicet superbi, & arrogantes, qui non reputant nisi se bonos, & omnes alios vilipendunt, quibus dicitur Esa. 14. Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadauer tuum, subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes, quomodo cecidisti lucifer? Et hoc ostenditur, cum dicitur [Elam.] Elam enim interpretatur despiciēs, & signat superbos, similes leoni, qui valde est indignantis, & despicientis naturæ, quia scilicet tales omnes alios despiciunt, & se omnibus anteponunt. Et ideo finaliter ibi, vbi est locus despectionis, descendunt. Vnde Hier. 49. Pauere faciam Elam coram inimicis suis, & in conspectu quærentiū animam eorum, & adducam super eos malam iram furoris mei, &
E mittam post eos gladium &c. ¶ Tertio dico, quod ibi sunt illi, qui sunt mundi diuitijs ampliati, quod ostenditur cum dicitur, ibi Mosoch, quia Mosoch interpretatur capiens, & signat illos, qui in hoc mundo capiunt, & acquirunt bona tēporalia, iuxta illud Naum. 2. Leo cepit sufficiēter catulis suis, & necauit leænis suis, & impleuit speluncas suas præda, & cubile suum rapina. Iustum enim est, quod illi, qui hic capiunt lucra, ibidem capiant damna, & quod illi, qui hic affluūt diuitijs, ibidem affluant miserijs. Ibi Mosoch inquit. Vnde Ezech. 27. c. Græcia & Tubal, & Mosoch ipsi institores tui. Et ideo de diuite legitur Luc. 16. Mortuus est
F diues, & sepultus est in inferno. ¶ Quarto dico, quod ibi sunt illi, qui non sunt in amicitijs formati. Ibi inquit Tubal. Tubal deferens vel deserti interpretatur, & signat illos, qui amicos in necessitate deserunt, & dimittunt. Falsi enim amici bene perseuerant in prosperitate, sed totum deserunt in aduersitate. Contra illud Sene. Sic diligamus, quasi desinere non liceat. Isti enim sunt deserentes, quia sicut dicitur Eccl. 13. Si habueris, conuiuet tecum, si nihil habueris, derelinquet te. Isti sunt ergo Tubal, quia sicut dicitur Gen. 10. Iaphet, qui interpretatur latitudo, genuit Tubal quia scilicet latitudo mundanæ prosperitatis generat amicos fallacitatis. Ideo de talibus conuiuis dicitur Prouer. 9. In profun-
G dum inferni conuiuæ eius. ¶ Quinto dico, quod ibi sunt illi, qui sunt carnis spurcitijs maculati, & hoc ostenditur cum dicitur, quod ibi idumęa, idumęa enim interpretatur rubea, & sanguinea ad denotandum, quod illi, qui per carnalitatem, & luxuriā sunt sanguinei, & rubei, digni sunt ibidem constitui atque poni. Res enim immunda in locis immundis proijcitur. Et quia luxuriosi immundi sunt, ideo in immundo loco inferni proijciendi sunt. Vnde de mala muliere dicitur Prouerb. 2. quod inclinata est ad mortem domus eius, & ad inferos semitæ illius. Et Prouer. 7. Viæ inferni domus eius, penetrantes in interiora mortis. Vpupa est auis immunda, & ideo in nido immundo, & stercoribus pleno solet cubare. Sic luxuriosi, quia fœtidi sunt, & immūdi, & in nido fœtido, id est, in inferno, digni sunt finaliter hospitari. Vnde de tali idumęa dicitur Ioel 3. Ægyptus in desolationem erit, & idumęa in desertum perditionis. Et ideo de talibus immundis ad locum immundum inferni descendentibus dicitur Baruch. 3. Quid est Israel, quod in terra inimicorum es, coinquinatus es cum mortuis, deputatus es cum descendentibus in infernum?
H ¶ Sexto dico, quod ibi sunt illi, qui sunt in excellentijs honorati. Ibi sunt (inquit) principes Babylonis. Babylon enim interpretatur confusio, quia scilicet illi, qui sunt principes Babylonis, id est, principes confusionis, ibi finaliter sunt recepti. In quo enim peccat quis, in hoc punitur. Et quia principes, & tyranni solent in crudelitate delinquere, subditos crudeliter gubernare, digni sunt crudelitatem à crudelibus dæmonibus pati, & sustinere. Vnde Baruch. 3. dicitur de magnatibus, & superbis. Vbi sunt inquit principes gentium, & qui in auibus cœli ludunt? Sequitur.
I Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt. ¶ Septimo ibi sunt, qui violentijs sunt effrænati, qui signantur in nomine venatorū. Ibi enim inquit venatores. Isti enim sunt illi, qui pauperes prædantur, & qui ab eis pellem suæ temporalis substantiæ rapiunt, & furantur. Similes Nemroth giganti, qui dicitur fuisse robustissimus venator coram domino, quia scilicet tales dicuntur esse gigantes propter magnitudinem mundanæ prosperitatis, dicūtur esse Nemroth, qui interpretatur tyrannus, propter pestilētiā suæ crudelitatis. Dicuntur esse robustissima propter excellentiā temporalis potestatis. Dicuntur esse venatores propter violentiam suæ crudelis rapacitatis. Tales igitur venatores, & gigantes in inferno hospitantur, & ibidem perpetuo cōmorantur. Vnde Iob 26. Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cū eis. Ideo Baruc. 3. vbi loquitur de inferno, dicitur. Ibi (inquit) fuerunt gigātes nominati, illi, qui ab initio fuerunt statura magna, sciētes bellū. Et sic ergo patet, quod in inferno locabuntur diuersa genera peccatorum. Sed de his vide in diuersis titulis huius ope-
K ris vbi fit mentio de inferno. ¶ Sed si moraliter aut allegorice volumus aliquid dicere de inferno, possumus notare, quod infernus dicitur Status

  Hominis pœnitentis,
  Impij pestilentis,
  Sæculi non præsentis.

Vel Infernus potest dici

  Pauper anxius, & tribulatus,
  Diues impius, & effrænatus,
  Mundus noxius, & venenatus.

Et primo dico, quod per infernū potest intelligi aduersitas pauperis anxij, & tribulati, quia re vera multi sunt quorum vita nihil aliud est, quam infernus propter continuas miserias, & dolores, & potissime vita pauperum, & pœnitentium, qui scilicet in isto mundo habent infernum, vt post hanc vitā habeant Paradisum, sicut econuerso, diuites mali hic Paradiso fruuntur, & post inferno. Vnde de præsenti tribulatione bonorum potest dici illud Psalm. Vita in inferno appropinquauit. ¶ Sicut enim L

In Inferno est:
  Profunditas,
  Capacitas,
  Obscuritas,
  Aduersitas.

Est profunditas humilis subiectionis Phil. 2. In nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Et Esa. 7. Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum inferni. Est capacitas nubilis dilectionis, quia scilicet amor omnia comprehendit. Abac. 2. Dilatauit infernus animam suam, & nō adimpletur. Et Canti. 8. Fortis est, vt mors dilectio, dura, vt infernus æmulatio. Est obscuritas flebilis contritionis. Psal. Circumdederunt me dolores inferni, torrentes iniquitatis conturbauerunt me. Dolores inferni circumdederunt me, præoccupauerūt me laquei mortis. Et illud Iob 17. Infernus domus mea est, & in tenebris straui lectulum meum. Et aduersitas fertilis afflictionis quia scilicet sicut in inferno est

  Defectus bonorum,
  Horror dæmonum,
  Copia tormentorum,

Sic apud iustos est

  Defectus, id est, sterilitas paupertatis,
  Horror dæmoniacæ, hoc est, tyrannicæ crudelitatis,
  Tormentum multiplicis aduersitatis.

De paupertate enim dicitur Eccl. 14. Non est apud eum inuenire cibum. De dæmonibus autem, id est, de tyrannis, qui bonos terrent, & tribulant in hac vita, dicitur Prouer. 1. in persona peccatorum tyrannorum. Abscondam tendiculas contra insontem, deglutiamus eum tanquam infernus viuentem, & integrū quasi descendentem in lacum. De tormentis vero possunt dicere cum Dauid illud Psalm. Pericula inferni inuenerunt me, & contexerunt me tenebræ. Vita ergo præsens iustorum infernus dicitur, eo quod multis tribulationibus occupatur. Inter tamen iustum infernum, & finalem magna est differentia, quia pro certo iste infernus est temporalis, alius æternalis. In isto Deus adest, vt subueniat. In alio adest, vt interficiat. In isto Deus protegit, in alio cuncta detegit. De isto Deus liberat, sed alium nunquam reserat. Quid enim facerent miseri in inferno præsentium tribulationū positi, nisi Deus astaret, & visitaret? Iuxta illud Psal. 138. Si ascendero in cœlum, tu illic es, si descendero ad infernum, ades. Nisi Deus saluaret, & protegeret? Iob 14. Quis mihi det, vt in inferno protegas me, & abscondas me donec pertranseat furor tuus, & constituas mihi tempus, in quo recorderis mei? Nisi Deus exaudiret, & annueret? Ionæ 2. Exaudiuit me de ventre inferni. Nisi Deus liberaret, & erueret? Psal. 29. Domine eduxisti ab inferno animam meam. Sic igitur patet quomodo per infernum potest intelligi aduersitas pauperis anxij vel tribulati. ¶ Secundo dico, M
quod per infernum intelligitur iniquitas hominis impij, & reprobi. Constat enim quod peccator infernus dicitur, in quantū vtriusque conditio compar, & similis reperitur. Nam

Infernus habet:
  Ignem semper comburentem,
  Fumum sursum ascendentem,
  Lacum cuncta submergentem,
  Fœtorem nunquam exhalantem,
  Tumulum nunquam quiescentem,
  Catenam semper stringentem,
  Vermem semper corrodentem.

¶ Sic vere dico, quod peccator habet ignem, qui nūquam extinguitur, hic est cupiditas. Deute. 32. Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. ¶ Itē habet fumum, qui sursum tollitur, hic est pomposita Esa. 14. Detracta est ad inferos superbia tua. ¶ Itē habet lacū, quo quisquis mergitur, hic est gulositas. Vñ de diuite epulāte quotidie splēdide, dicitur Luc. 16. ꝙ sepultus est in inferno. Per illū .n. gulosū gulositatē intelligo, quæ .s. in inferno .i. in peccatore sepelitur. Esa. 14. Veruntñ ad infernū detraheris in ꝓfundū laci. ¶ Itē hēt fœtorē, quo qs inficitur

Ecce carnalitas, id est, luxuria. Vnde de mala muliere, sc. de luxuria dicitur Prou. 5. quod pedes eius descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant. Apoc. 20. Infernus & mors missi sunt in stagnum ignis. ¶ Item habet tumultum, quo quis concutitur. Hic est rixositas, hoc est dictum, iracundia. Vnde de illis tumultuosis, Dathan sc. & Abyron dicitur Num. 16. quod descẽderunt ad infernum viuentes. Ad denotandum, quod omnis tumultuositas & iracundia apud inferos, id est, apud peccatores abundat. Esai 14. Infernus subtus te conturbatus est. ¶ Item habet catenam, quæ non dissoluitur. Hæc est tepiditas, hoc est dictum, pigritia seu acedia. Vnde Eccles. 9. dicitur, quod nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia apud inferos est. ¶ Item habet vermem, qui nunquam moritur. Hic est mordacitas, hoc est dictum, inuidia, quæ continuè mordet mentem. Vnde Esa 14. Infernus subtus te conturbatus est. Sequitur: Subter te sternetur tinea, & operimentum tuum vermes erunt. Peccator ergo infernus dicitur, eo quod infernum in suis conditionibus imitatur.

N ¶Et ideo compara ipsum illi inferno, quem finxerunt Poetæ, vbi sc. Ixion continuè in rota voluitur. Vbi Titius iecur proprium comedendum vulturibus dat, quod tamen continuè & semp renascitur. Vbi Tantalus famelicus in aqua est vsque ad labia, nec tamen bibere, nec ad bibendum collum flectere comprobatur. Et vbi Belides dolium sine fundo semper, & frustra replere conantur. Et vbi insuper Sisyphus saxum de monte ruere permittit, ipsumq; continuè sursum reportat, vt iterum relabatur, sicut ponunt fabulæ Poetarum. Ixion enim, qui semper rotatur, signat vitium ambitionis, quæ de beneficio ad beneficium, de officio ad officium semper voluitur. Porro anima inimicorum rotabitur quasi impetu & circulo fundæ, 1. Reg. 25. Titius, qui iecur proprium vulturibus dat ad comedendum, signat vitiũ carnalis infectionis, quia sc. iecur, i. desiderium ipsius continuè expenditur, & tamen semper reuiuiscit, & reuertitur, Eccl. 22. Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens vsque ad finem. Tantalus signat vitium parcitatis, quia scil. istud in opulentia viuit, & tamen de bonis comedere non permittit. Eccl. 6. Nihil deest animæ suæ de omnibus, quæ desiderat; nec tribuit ei Deus potestatem, vt comedat. Belides significant vitium auaritiæ. Istud enim semper nititur acquirere, & infundere, & tamen dolium sine fundo, id est, cor auari nunquam potest replere aut satiare. Prouer. 27. Infernus & perditio non replebuntur, sic & oculi hominum insatiabiles. Sisyphus significat vitium instabilitatis, aut inutilitatis, quod sc. saxum, i. onerosa negotia sine causa portat & reportat, & cum consummauerit, iterum inchoat, & sic in æternum, & sine fructu laborat. Eccl. 18. Cumque consummauerit homo, tunc incipiet, & cum quieuerit homo, tunc operabitur. Talibus ergo pœnis, id est, talibus vitijs & affectionibus infernus, id est, peccator impi⁹ aut proteruus repletur & occupatur, ꝑpter quod finaliter à Deo morti datur. Morti, dico, id est, diabolo, qui propriè mors vocatur. Apocalyp. 6. Qui sedebat super equum pallidum, nomen illi mors, & infernus sequebatur eum. Infernus enim mortem, id est, peccator diabolum sequitur, in quantum suis suggestionibus obtemperans sibi in vitijs famulatur. Finaliter autem & mors & infernus, id est, peccator & diabolus Dei iudicio condemnantur. Figura Apoc. 12. vbi dicitur, quod infernus & mors missi sunt in stagnum ignis. Vnde Dominus talibus dicit Ose. 13. Ero mors tua: ô mors, morsus tuus ero, inferne. Patet ergo, quomodo per infernum intelligitur iniquitas hominis impij vel re-

O probi. ¶Tertio dico, quod per infernum intelligitur peruersitas sæculi noxij & effrænati. Applica, si vis, quomodo mundus similis est inferno. Ibi enim sunt dæmones, id est, tyranni incutientes horrorem. Ibi ignis auaritiæ, dolor tristitiæ, labor insolentiæ, fœtor luxuriæ, &c. Expone & allega, prout supra §. præcedenti. Et hæc de inferno sufficiant. De vero autem inferno, inuenies in isto opere in infinitis locis.

A **Inferre.** Nota, quod inferre idem est, quod intus aliquid ferre, seu intus aliquid intromittere vel portare. Accipitur etiam quandoque pro concludere, pro dicere vel arguere, pro proponere vel apponere. Et possumus dicere, quod est

Vnum Inferre:
- Probationis,
- Compassionis,
- Deuotionis,
- Saluationis,
- Inuasionis,
- Damnationis.

Nam doctus infert argumentum, vt probet veritatem. Vnde Ioan. 20. Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Pius infert nutrimentum, vt leuet egestatem. Vnde de Iacob dicitur Genes. 27. quod parata cibaria intulit patri, dicens: Surge, comede de venatione mea. Vnde Malach. 3. dicitur: Inferte omnem decimationem in horreum meum, vt sit cibus in domo mea. Iustus infert sacramentum, vt placet deitatem 3. Regum 8. Intulerunt sacerdotes arcam fœderis in templum. Et Hieremiæ 17. Venient (inquit) de ciuitatibus Iuda. Sequitur: Et ab Austro portantes sacrificium, holocaustum, & victimam, & thus, & inferent oblationem in domum Domini. Infert Deus virum gratum in sanctam ciuitatem, scilic. post mortem: Exemplo Noe, qui interpretatur pater requiei, de quo dicitur Gen. 9. quod extendens manum suam, apprehensam columbam intulit in arcam. Columbam, inquit, id est, animam. Infert impius nocumentum, vt turbet charitatem, contra illud Prou. 17. Non est bonum, damnum inferre iusto. Et 1. Macchabę. 13. Inferebant plagam magnam castitati. Infert dæmon tormenta in amantes prauitatem, vt dicatur illud 1. Machab. 3. Intulerunt eis, scil. peccatoribus, bellum sabbathis, & mortui sunt. Quia re vera dęmones finaliter sabbatho, quo requiescere debuerant, sc. post hanc vitam peccatoribus bellum inferunt, in quantum ipsos ad inferni mortem, & damnationem. Vide de tractatibus Ferre, Offerre, Conferre, & cæteris similibus. Transeo, quia videtur mihi vocabulum simile.

Infidelis. Licet fides sumatur, vt communiter, pro illa notitia, quam habemus de Deo, & spiritualibus pro tempore huius vitæ, iuxta illud 2 Cor. 5. Per fidem ambulamus, & non per spem, quia sicut dicitur 1. Corinth. 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem à facie ad faciem. Philosophi tamen per fidem fidelitatem intellexerunt, iuxta illud Senecæ: Malo mihi deesse successum, quàm fidem. Et cum infidelitas possit supponere pro contrario tam fidelitatis, quàm fidei, nihil aliud dicam, cum de fide & fidelitate, & de eorum oppositis superius, & in multis alijs locis sit tractatum. Ideo transeo. A

Infinitas. Infinitus. Cum finis denotet quandoque rei perfectionem & cõplementum, & quandoque rei defectionem & cessamentum, hinc est, quod infinitas cum fini sit contraria, potest notari, quod inuenitur A

Infinitas:
- Summæ potentiæ, quæ excedit quicquid est creatum,
- Perseuerantiæ, quæ transcendit omne terminatum,
- Deficientiæ, quæ completũ non attingit statũ,
- Vanæ fluentiæ, quæ non habet quicquam limitatum.

¶ Dico ergo, quod est infinitas summæ potentiæ, quæ designat extensionum perfectionem, & hæc pro certo est infinitas, quæ opponitur defectui & corruptioni, termino & conclusioni, temporali & finibili durationi vel damnationi, & sic secundum hanc Deus infinitus dicitur, quia scil. sua essentia nullo termino clauditur, & sua damnatio nullo tempore terminatur. Ipse enim solus est infinitus actu, cætera verò, si quæ infinita sunt, hoc est, potentia vel habitu, sicut patet de numero, qui in infinitũ potest crescere, de materia, quæ est in potentia ad infinitas formas, sicut dicit Plato, quod scil. materia fluit in infinitum, nisi forma sistat fluxum. Vnde de infinitate essentiæ & bonitatis diuinæ potest dici illud Sapi. 7. Infinitus est enim thesaurus hominib⁹, quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei. Et Baruch 3. de Deo dicitur, quod magnus est, & non habet finem. Sed tamẽ de infinitate actuali & potentiali, cum istud sit magis philosophicum, quàm motale, nihil ad me. ¶ Item dico, quod est infinitas B perseuerantiæ, quæ designat longam durationem. Et ista est illa, qua iusti dicuntur in infinitum viuere, in quantum in vita ista solent in bono sine defectu perseuerare & persistere, & in quantum in altera vita in æternum & in infinitum poterunt durare, & nunquam amplius deficere. Sic igitur anima, & maximè beata infinita dicitur, pro eo, quod sua essentia & gloria nullo fine terminatur. Vnde de statu & gloria cuiuslibet beati potest dici illud 2. Parali. 17. Factæ sunt ei infinitæ diuitiæ, & multa gloria. Et Esa. 9. dicitur, quod regni eius nõ erit finis. ¶ Item dico, quod C est infinitas deficientiæ, quæ designat imperfectionem. Et ista quandoq; benè incipitur, sed nunquã finitur, seu completur, nec ad finem seu complementum deducitur, contra illud, quod dicebat Dauid in Psalm. Omnis consummationis vidi finem; ita quod de talibus infinitis & incompletis potest dici illud Marci 13. Nondum finis. ¶ Item dico, quod est infinitas vanæ D fluentiæ, quæ denotat indeterminationem. Et ista est, quando homo imbecillis & vanus est rectè sine termino, & sine fine debito, & moderamento. De materia enim prædictum est, quod ipsa fluit in infinitum, nisi forma resistat fluxui. De aqua etiã dicitur, ꝙ in infinitũ flueret, nisi alieno termino sisteretur. Sic verè multi sunt, qui in infinitum volunt fluere, & nunquam suis malis desiderijs, & suis malis operibus, & nefarijs, aut suis fatuis opinionibus & versutijs volunt modum aut finem ponere.

nere,sed in omnibus in infinitum vagari,& discurrere.De infinitis enim desiderijs, & affectionibus dicit Sene. in epistola, quod ipse nescit vtrum desideria nostra naturalia sint, pro eo quia naturalia finita sunt, nostra autem desideria infinita. De infinitis autem auaritijs,& acquisitionibus,id est,de illis, qui non ponũt finem in acquirendo, dicitur Baruch. 3. Non est finis acquisitionibus illorum.De infinitis vero opinionibus, & versutijs dicitur Eccle.7.Inueni,quod fecerit dominus hominem rectum, & ipse infinitis se miscuerit quæstionibus. De infinitis etiam nequitijs, & malis operationibus dicitur Iob 22. Propter malitiam tuam plurimam,& infinitas iniquitates tuas veniet Deus tecum in iudicium. Et breuiter de quacunque mala infinitate dici potest illud Eccl.1.Stultorum infinitus est numerus Sic igitur patet quomodo infinitas sumitur diuersimode. Vide supra de fine.

A **Infirmitas. Infirmus.** Nota, quod infirmitas, morbus, & ægritudo pro eodem supponunt.Et possumus breuiter distinguere,quod est

Infirmitas { Spiritualis, / Naturalis, / Corporalis, / Æternalis.

Infirmitas spiritualis nihil aliud est, quam peccatum, seu pronitas, vel inclinatio ad peccandum. Infirmitas enim denotat mihi quandam facilitatem seu pronitatem ad casum. Sic infirmitas idem est quod peccator, quia scilicet peccator semper est debilis ad resistendum, & facilis ad cadendum, & ad delinquendum. Vnde Samson fortissimus mortalium dixit Iudic. 16. quod si septem funibus ligaretur, infirmus vt cæteri homines efficeretur. In quo denotatur, quod illi, qui septem funibus, id est, septem peccatis mortalibus sunt ligati, ad infirmitatem spiritualem necessario sunt parati. Vnde de qualibet infirmitate dicitur 1.
B Cor.11. Multi infirmi,& imbecilles,& dormiũt multi.¶Vnde nota, quod sicut est multiplex corporis infirmitas, sic & animæ, Nam

Infirmantur quidam in { Capite, / Oculis, / Pectore, / Manibus, / Ventre, / Renibus, / Pedibus.

Sic pro certo loquendo spiritualiter, quidam sunt, qui diuersimode per diuersa crimina sunt infirmi, quia scilicet

Infirmantur quidam in { Capite per superbiam, / Oculis per inuidiam, / Pectore per iracundiam, / Manibus per auaritiam, / Ventre per gastrimargiam, / Renibus per luxuriam, / Pedibus per pigritiam.

C ¶Primo ergo dico,quod est infirmitas capitis, quæ est superbia. Et ista est illa infirmitas, quæ dicitur Apoplexia, quia facit hominem cadere. Materia enim furibunda, & melancholica rapitur ad caput,vias sensuum, & neruorum claudit, & sic sensum, & motũ homini tollit,& ipsum cadere vt mortuum facit. Sic vere charissimi,dico,quod quando aliqua mala cogitatio rapitur ad caput imaginationis humanæ, vtpote quia cogitat gratias, & sufficientias proprias, nobilitatem, fortitudinem, & diuitias &c.quia scilicet tunc temporis,caput suæ imaginationis per superbiam occupatur, spiritus humilitatis impeditur, sensus discretionis clauditur & obscuratur, per motus bonæ operationis adnihilatur, & sic finaliter casus æternæ damnationis procuratur. Vnde Esa. 40. Iuuenes in infirmitate sua cadent. Et ista est propria infirmitas capitis,id est,peccatum imaginationis. Vnde Iudith 8 Venit æstus super caput Manassæ, & mortuus est. Vel etiam potest dici,quod superbia est infirmitas capitis, id est, capitaneorum,principum,& prælatorum, quia sicut dicitur Esa. 1. Omne caput languidum,& omne cor mœrens. Ista est igitur in-
D firmitas capitis,quæ est superbia.¶Secundo dico, quod est infirmitas oculorum, quæ est inuidia. Sicut enim oculi infirmi difficulter,& grauiter ferunt lucem, sic inuidi difficulter, & grauiter ferunt alienam prosperitatem.Isti enim habent oculos basilisci, qui deficcat, & interficit quicquid videt, quia scilicet omnes, quos isti vident prosperari, nituntur deprimere, & etiam per odium eneruare.Vnde dicit Seneca. Vtinam (inquit) inuidi haberent oculos in omnibus ciuitatibus, vt de omni fœlicitate torquerentur.Nam quot sunt ibi bona fœlicium, tot sunt tormenta inuidorũ. Vnde de infirmitate inuidiæ potest dici illud Mich. 1.Infirmata est in bonum, quæ habitat in Marath, id est, amaritudinibus,quia scilicet inuidus, qui habitat in Marath, id est, in amaritudine inuidiæ,tunc infirmatur,& dolet,quando bonum, & prosperitatem alterius percipit, atque videt. Tales inuidi figurantur in Hel. 1. Reg. 13. cuius oculi adeo caligauerant, quod lucernam ardentem, & lucentem videre non poterant, extinctã tamen lucernam sine dolore videbant, quia scilicet oculi inuidorum illos, qui sunt prosperitate lucentes, & fulgentes, videre nequeunt nec respicere præ inuidia, & dolore, illos vero, qui per paupertatem sunt extincti, & qui in hoc mundo nihil prosperũ mundi habent, sine dolore inuidiæ respiciunt, atque vidẽt, quia secundum Senecam. Sola miseria caret inuidia. Isti ergo infirmantur oculis per inuidiam. ¶Tertio dico, quod quidam infir- E
mantur in pectore per iracundiam. Tunc enim pectus infirmatur, quando aliquo apostemate furioso interius prægrauatum est. Sic proculdubio cor hominis infirmatur spiritualiter, quando furore iracundiæ prægrauatur cordialiter. Vnde iracundiæ possunt dicere illud 2. Cor 11. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? ac si dicat, nullus. ¶Quarto dico, quod quidam infirmantur in manibus per aua- F
ritiam. Et ista est chiragra spiritualis, quæ ita claudit, curuat, & stringit manus auaro, quod ipsas nequit extendere ad aliquam largitatem. Manus enim talium sunt similes manibus, & vnguibus auium prædalium, & rapacium bestiarum, quæ scilicet sunt curuæ, & clausæ, & acutæ. Acutæ dico, vt faciliter capiant, curuæ vero, & clausæ, vt firmiter & fortiter teneant, quia scilicet auari faciliter aliena capiunt, & firmiter retinent, quod ceperunt. De ista ergo manuum infirmitate dicitur Deut 32. Videbit, quod infirmata sit manus, & clausi quoque defecerunt, residuique consumpti sunt. Isti ergo infirmantur in manibus per auaritiam. ¶Quinto dico, quod quidam infirmantur in ventre per gastri- G
margiam. Gastrimargia enim, id est, peccatum gulæ similis est infirmitati stomachi, quæ vocatur bulimus, quæ est quidam insatiabilis appetitus, quia scilicet gulosi, quasi insatiabiliter solẽt cibos varios affectare. Isti sunt enim de quibus loquitur Phil. 3. quorum Deus venter est, & gloria eorum in confusione. Sicut etiam dicitur Prouerb 13. Venter impiorum insatiabilis. Et ideo, de tali infirmitate potest dici illud Eccle. 37. In multis escis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vsque ad cholerã. Propter crapulam multi obierunt, qui autem abstinens est, adijciet vitam. Isti ergo infirmantur in ventre per gastrimargiam. ¶Sexto H
dico, quod quidam infirmantur in renibus per immunditiã seu luxuriam. Secundum enim Auicen. Oues infirmantur in renibus propter hoc, quando nimium impinguantur. Ad denotandum, quod per pinguedinem delitiarum, & prosperitatum venit in nostris renibus infirmitas luxuriæ, & carnalis voluptatis. Vnde de talibus renibus loquitur Ezech. 29. Dissoluisti omnes renes eorum. Et ideo de infirmitate carnis dicitur 1 Mach. 1. Iuuenes, & virgines infirmati sunt. Isti ergo infirmantur in rebus per luxuriam, & immunditiam. ¶ Septimo dico, quod quidam infir- I
mantur in pedibus per pigritiam. Pigritia enim est podagra pedum, qua si quis infirmatus fuerit, nunquam ad bona opera se mouebit. Ista est infirmitas Aza, de qua dicitur 2. Paral. 16. quod ægrotauit Aza dolore pedum vehementissime, nec in infirmitate sua quæsiuit dominum. Igitur patet, quod peccator septem infirmitatibus infirmatur ¶ Et possumus dicere, quod peccator K
dicitur infirmus quadruplici ratione, videlicet, quia

Infirmus ac debilis est ad { Bonum faciendum, / Onus sustinendum, / Sursum ascendendum, / Hosti resistendum.

¶ Sic pro certo peccator est debilis, & infirmus ad bona opera facienda. Vnde Deut. 32. dicitur. Videte, quod infirmata sit ¶Itẽ est debilis ad onera mundi sustinenda, quia scilicet onus pœnitentiæ correctionis vel tribulationis nequit sustinere. Vnde in Psal. dicitur. Infirmata est in paupertate virtus mea. Et Ezech. 21. dicitur. Dissoluentur vniuersæ manus, & infirmabitur omnis spiritus. ¶Item peccatores debiles sunt ad sursum surgendum, & ascendendum, quia scilicet vix possunt à peccato surgere ¶Item debiles sunt ad tentationibus resistendum. Vnde in Psal. de peccatore dicitur. Vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. Patet ergo, quod est multiplex infirmitas spiritualis. ¶Item dico, quod est quædam infirmitas temporalis, seu etiam corpo- L
ralis. Vnde Hier. 10. Hæc infirmitas mea est, & portabo eam. Ista vero infirmitas est vtilis, & in patientia sustinenda. Sicut enim in infirmitate praui humores consumuntur, & vacuantur ita quod post infirmitatem homo sanior efficitur, sic quantum ad spiritualia infirmitas mundanæ tribulationis vel corporalis afflictionis animam spiritualiter sanat, & humores peccatorum, & malarum affectionum vacuat, atque purgat. Vnde dicitur Eccle. 31. Infirmitas grauis sobriam facit animam. Nota ergo breuiter, quod talis infirmitas vtilis est, quia scilicet

Per

Per Infirmitatem { Deus requiritur, / Homo conuertitur, / Virtus perficitur.

¶Deus (dico) requiritur, quia ſc. homo per infirmitatem corporalem compellitur ad Deum concurrere, & ipſum deuotius exorare. Elephantes enim, quando infirmantur, ſolent herbas medicinales quærere, & ipſas ad cœlum ſurſum leuare, & quodam religionis cultu à Dijs auxiliũ implorare In quo quidem naturaliter inſtruimur, quod quando infirmitatibus grauamur, ad Deum affectuoſius recurrere coarctamur. Quia pro certo ſicut ferrum in igne poſitum, mollius & ductilius efficitur: ſic homo ardore infirmitatis accenſus, melius per contritionem, mollius & melius ad voluntatem artificis, id eſt, Dei, vel prelati, per conuerſionem ducitur, regitur, & formatur. Vnde in Pſalm. dicitur: Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea accelerauerunt. ¶Item dico, quòd per infirmitatem homo conuertitur. Sicut enim metallum in fornace liqueſcit ita, quòd in modulo poſitum pōt in aliquã pulchram figurã conuerti: ſic homo dum graui infirmitate tangitur, facilius in bonum virum conuertitur, & mutatur, quia ſicut dictum eſt, infirmitas carnis ſobriam facit animam. ¶ Item dico, quod per infirmitatem virtus perficitur. Quia ſicut videmus, quod ignis, quando exterius per ventum pulſatur, fortius conualeſcit, & roboratur: ſic ſancti, quando infirmitate aliqua exterius pulſantur, tunc virtute & perfectione amplius roborantur. Vnde Ioel. 3. dicitur: Infirmus dicat, quia ego ſum fortis. Et 1. Reg. 2. Infirmi, accincti ſunt robore; quia ſicut dicitur 2. Cor. 12. Virtus in infirmitate perficitur. Et ideo dicebat ibidem Apoſtolus: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt habitet in me virtus Chriſti. Iſta eſt infirmitas corpora-
M lis. ¶ Sed adhuc poſſemus dicere, quòd eſt quædam infirmitas naturalis. Et iſta eſt infirmitas humanæ debilitatis, de qua dicit Dominus Matth 26. Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Quando enim Adam fuit per peccatum vulneratus, ipſe totam humanam naturam vniuerſis infirmitatibus ſubiugauit, & inde ei proceſſit

Infirmitas { Doloris, / Laboris, / Fletus, / Metus, / Famis, / Sitis, / Mentis.

De talibus ergo infirmitatibus dicebat Dauid in Pſalm. Miſerere mei Domine, quoniam infirmus ſum. Sed de his longum eſſet ſingula tractare, ideo omitto gratia breuitatis. Et ſic ergo patet, quòd eſt

Infirmitas { Spiritualis, / Corporalis, / Temporalis.

Et hæc de infirmitate ſufficiant.

A **Inflare.** Fertilis poterit eſſe materia de Inflare, ſed paucæ ſunt aut nullæ auctoritates vocales. Vide infra in tabula, & de Vento.

Influere. Influentia. Nihil eſt in Biblijs, vide in tabula.

Infringere. Vide in titulo Frangere.

Infructuoſus. Vide in titulo Fructus, & in titulo Sterilitas.

Infundere. Similiter pauciſſimæ ſunt auctoritates.

Ingemiſcere. Lege ſupra in titulo Gemere.

Ingens. Idem eſt, quod magnus, vel grandis, notabilis, & ſolennis.

A **Ingratitudo.** Multa poſſunt dici de ingratitudine, ſed qa in valde multis titulis, & maximè in tit. Gratitudo, & Gratiarũ actio, ſit mẽtio de eadẽ, & maximè in ſcriptura pauciſſimæ ſunt auctoritates vocales, ideo breuiter pertranſeo. Notabis ergo, quod ingrati dicuntur illi, qui aliena beneficia continuè volunt recipere, nunquam tamen recompẽſare aut retribuere. Similes enim videntur mari, quod continuè recipit aquas dulces, nunquam tamen propter hoc dulce aut potabile inuenitur. Similes etiam ſunt voraginibus, quæ continuè aquas attrahunt, attractas tamen nunquam reddunt. Similes etiam ſanguiſugis, quæ ſanguinem alienum non ceſſant ſugere, nunquam tamen, niſi moleſtatæ & compreſſæ, ipſum volunt euomere vel reſtituere. Sic verè dico de ingratis, quia re vera illi, licet à ſe, & à primo dulces aquas, id eſt, dulcia beneficia recipiant inceſſanter, & ſanguinem alienæ ſubſtantiæ attrahãt, ſugant, & abſorbeant pro viribus inceſſanter, ipſi tamen nullam gratitudinis dulcedinem recipiunt, ſed amari & ingrati perſeuerantes non recompenſant aliquid, nec reddunt, nec aliquid, niſi coacti, retribuunt aut oſtendunt. Arbitrantur enim tales omnia ſibi quaſi ex debito fieri, & ad recompenſandum alicui non teneri. Vnde Bern. de diligendo Deum dicit, quod ſuperbia eſt, & delictum maximum, vti datis tanquam innatis, & in acceptis beneficijs gloriam vſurpare. ¶ Et ſi vis, nota, quod ingratitudo B facit generaliter tria mala. Nam

Ingratitudo { Creatorem ad iram prouocat, / Largitorem à dando reuocat, / Poſſeſſorem ad peccata aduocat.

¶Dico ergo, quod per ingratitudinem prouocatur ira creatoris, quia pro certo Deus non diligit ingratos, ſed potius eos odit, tanquam ſibi contrarios, cum ſit gratus. Vnde Petrus Rau. in Epiſt. Nihil ſic indignationem Dei prouocat, ſicut ingratitudo; ipſa enim eſt malorum prouocatio, beneficiorum exinanitio, meritorum exterminatio. ¶Item per ingratitudinem reuocatur manus largitoris. Quia re vera manus benefactoris à dando ſe retrahit, quando virum ingratum prius inueniſſe ſe ſentit. Et ſic ingratus non ſolum ſibi, ſed alijs multis officit, quos ſc. impedit atque lædit; quod tamen ſecundum veritatem non debet, quia ſc. propter ingratos nunquam debet liberalis omittere benefacere. Exemplo Dei, qui Solem ſuum facit oriri ſuper malos. De quo Luc. 6. Eritis filij altiſſimi, qui eſt benignus ſuper ingratos, & malos. Et ideo ſapiens non debet ceſſare ingratis, & alijs benefacere, quia ſicut dicit Seneca li. 2. de beneficijs: Qui ingratus eſt in vno beneficio, non erit ingratus forſitan in ſequenti, imò tertium beneficium præcedentium memoriam reuocabit. Melius eſt igitur ingratitudinem non timere, & debitum ſuum facere, vt ſic poſſit aliorum malitiam ſuperare. De quo Seneca ad Lucili. Epiſtol. 81. Quereris incidiſſe te in hominem ingratum, ſi hoc nunc primum, age aut fortunæ aut diligentiæ tuæ gratias, ſed nihil facere hoc loco diligentia poteſt, niſi te malignũ. Nam ſi hoc periculum vitare volueris, nõ dabis beneficia, ita ne apud alium pereant, apud te peribunt. ¶Item per ingratitudinem aduocantur peccata poſſeſſoris, quia ſcil. ingratitudo poſſeſſorem ſuum ſolet Deo, Angelis, & hominibus odibilem facere, & pœnam æternam talibus procurare. Ingratitudo enim infidelitati & perditioni eſt conſanguinea, iuri naturali contraria, virtutũ mors, & omnis fœderis inimica. Vnde Bernar. ſuper Cantica: Ingratitudo inimica eſt animæ, examinatio meritorum, virtutum diſperſio, beneficiorum perditio, ventus vrens, ſiccans fontẽ pietatis, rorem miſericordiæ, fluenta gratiæ. Chryſoſto. verò ſuper Matthæum dicit: Quanto dantur beneficia potiora, tanto ingratis dabuntur ſupplicia grauiora. Sic ergo patet triplex malũ, quod facit ingratitudo. Tranſeo breuiter, quia ſupra de ingratitudine, & obliuione, & ſimilibus multa ponuntur.

Ingrauatus. Vide ſupra de Grauaſſe, & Aggrauaſſe.

Ingreſſus. Ingredi. Nota, quod ingredi idem eſt, A quod introgradi. Vnde ingredi nihil aliud eſt, niſi alicubi introire. Cum igitur ingreſſus introitum in locum deſignet, ideo ſecũdum naturam ſtatuum, vel locorum poſſumus diſtinguere bonos vel malos ingreſſus. Dicamus ergo primò de ingreſſu humano. Et ſic nota, quòd Ingreſſus generaliter triplex eſt, ſcilicet,

Ingreſſus { Humanus, / Diuinus, / Diabolicus.

Poſſumus autem diſtinguere breuiter quatuor ingreſſus humanos. Eſt enim

Ingreſſus humanus { Virtuoſus, / Vitioſus, / Doloroſus, / Gaudioſus.

Primus eſt ingreſſus in ſtatum perfectum,
Secundus eſt ingreſſus in ſtatum infectum,
Tertius eſt ingreſſus in triſtem infernum,
Quartus eſt ingreſſus in cœlum ſupernum.

Ingreſſus virtuoſus eſt ingreſſus religionis, bonæ ſocietatis, vel ſtatus pœnitẽtiæ &c. Vnde Ioel. 1. dicitur: Ingredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei. Ingreſſus vitioſus eſt ingreſſus ad delectabilia mundanæ habitationis. Ioſuæ 2. Ingreſſi ſunt domum mulieris meretricis. Ingreſſus doloroſus eſt ingreſſus ad tormẽtum infernalis deſolationis. Vnde Exod. 15. Ingreſſus eſt enim Pharao cum curribus & equitibus in mare rubrum, & reduxit ſuper eos Dominus aquas maris. Ingreſſus autem gaudioſus eſt ingreſſus ad conuiuium cœleſtis conſolationis, de quo Hebr. 4. Feſtinemus ingredi in illam requiem. Et in Pſalm. Surge Domine, in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tuæ. ¶Primò ergo dicamus aliquid de ingreſſu virtuoſo, & dicamus, quod ſicut libenter ingreditur

Pauper domum Dei ſeu bonum hoſpitium,vt hoſpitetur,
Famelicus in conuiuium,vt ſatietur,
Bonus miles in prælium,vt coronetur,
Homo obſeſſus in præſidium,ne ſubiugetur.

Sic pro certo nos debemus libenter ingredi ſtatum pœnitentiæ vel Eccleſiæ,quia pro certo ibi eſt hoſpitium,in quo boni recolliguntur.Conuiuium ſcilicet ſcripturæ,in quo docti reficiuntur. Stadium ſeu prælium,in quo pugnantes probantur,& coronantur.Præſidium,in quo debiles à ſuis hoſtibus defenduntur,vnde Hie.8 Conuenite,& ingrediamur ciuitatem munitam, & ſileamus ibi. Sicut enim tempore guerrarum populus ingreditur ciuitates munitas,cuniculi etiam timentes capi,terrarũ ingrediũtur cauernas,ſic illi,qui guerras tentationum ſentiunt,& qui capi à diabolo metuunt,ciuitatẽ religionis vel Eccleſię, vel cauernas pœnitentiæ debent ingredi,vt a ſuis hoſtibus valeãt eſſe tuti. Vnde cuilibet dixit Dominus Hier.3.Patrem vocabis me, & poſt me ingredi non ceſſabis.Quod figuratum eſt Gen.6. vbi contra impetum diluuij præceptum eſt Noë vt ingrederetur arcam ipſe & filij ſui, & vxor eius,& vxores filiorum ſuorum. Et ideo de tali ingreſſu præcipitur figuratiue Ezech.10.vbi dicitur.Ingredere in medio rotarũ,quæ ſunt inter cherubin. ¶In quibus verbis oſtenditur,quod locus perfectionis ingrediendus eſt,quia ibi eſt

Securior habitatio,
Facilior operatio,
Subtilior informatio.

In loco enim iſto ſecurius commoramur,quia ſumus in medio, virilius operamur, quia ibi ſunt rotæ, quæ ſcilicet faciliter mouentur,ſubtiliter informamur, quia ibi ſunt Cherubin, qui interpretatur plenitudo ſcientiæ. Dico ergo, quod locum virtuoſum religionis, & perfectionis ingredi debemus vt ſecurius ibi commoremur,quod oſtẽditur,cum dicitur. In medio. Eſſe enim in medio totaliter,tutius eſt, quam eſſe in aliquo extremorum. Vnde in medio caſtrorum ſolent turres fieri,vt ibi ſicut in tutiori loco tutior habitatio poſſit eſſe. Hoſtes enim non ita faciliter inuadunt partem mediam ſicut primam. Et ideo quia locus iſte dicitur medium,bene dico,quod locus ſecurior debet dici ſtatus religionis,& perfectionis,quia eſt ſicut quædam turris, quoddã præſidium,quoddam fortalitium in mundo Eccleſiæ militantis vbi ſcilicet eſt perfecta ſecuritas ſeu ſalus. Sicut enim dicitur in Pſal.Operatus eſt ſalutem in medio Et ſicut dicitur 3.Reg.8. Sãctificauit rex medium atrij quod erat ante domum domini. Et ideo proprie iſte eſt illa turris,de qua loquitur ſaluator. Mat. 21. vbi dicitur, quod paterfamilias ædificauit in medio turrim. Bene igitur dico,quod ingredi debemus iſtum locum,vt ſcilicet ſecurius commoremur.Hie 35. Venite ingrediamur Hieruſalem à facie exercitus Chaldæorum, & à facie exercitus Syriæ, quia ſicut dicitur in Pſal 14. Ille habitabit in tabernaculo Domini, qui
C ingreditur ſine macula,& operatur iuſtitiam. ¶Item dico, quod ingredi debemus ſtatum ſeu locum iſtum, vt facilius operemur, quod oſtenditur,quando dicitur.In medio rotarũ. Per rotas .n. quæ modico impulſu faciliter mouentur, intelliguntur illi, qui modico impulſu diuinæ inſpirationis,motionis vel prædicationis in bonis actibus occupantur, de quibus dicitur Ezech. 10. Rotas ipſas audiente me vocauit volubiles.Vnde de tali ingreſſu ad bene operandum dicitur Act.9. Surge, ingredere ciuitatem, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. Et ſi petas, quæ ſunt illa,quæ nos oportet facere,quæ ſunt illa opera ad quæ faciẽda, debemus ingredi locum iſtum,certe reſpondeo, quod iſta ſunt

Opera { Contritionis, Confeſſionis, Satisfactionis, Meditationis.

De contritione dicitur in Pſal. Tota die contriſtatus ingrediebat. De confeſſione dicitur in Pſal. 117. Aperite mihi portas iuſtitiæ,& ingręſſus in eas confitebor domino,hæc porta domini, & iuſti intrabunt in eam. De ſatisfactione dicitur illud Iohel 1. Ingredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei.De meditatione, dicitur Ezech.3.Ingredere,& includere in medio domus tuæ. Et re vera iuſti debent quandoque ſaccum meditationis induere, & ibi ſolitarie conuerſari, & per meditationem ingredi omnia loca neceſſaria ad ſalutem, vt ſcilicet meditatio noſtra ad modum exploratoris videat in quolibet quid agatur. Ergo ingredi debet ſeipſum,mundum,mortem,infernum,& Paradiſum. Seipſum dico,vt doleat defectum moralem. Mundum, vt horreat populum brutalem. Mortem, vt videat terminum finalem. Infernum,vt timeat gladium lethalẽ. Paradiſum, vt ferueat ad locum vitalem. De ingreſſu ad cor proprium, & ad conſiderandũ ſcilicet interius ſemetipſum,dicitur Hier. 47. Vſquequo concides,ô mucro domini? vſquequo non quieſces? ingredere in vaginam tuam,& refrigerare & ſile.De ingreſſu in mundum, ſcilicet ad conſiderandum ipſius abominabilem ritum,dicitur Ezech.8. Fili hominis ingredere parietem, & fode. Sequitur. Et vide abominationes peſſimas,quas iſti faciunt De ingreſſu ad mortem ſiue ad ſepulchrum,ſcilicet, ad conſiderandum mortalem ſtatũ, & inde finem,& terminum,dicitur 2.Reg.12.Dauid ingreſſus ſeorſum iacuit ſuper terram,ſcilicet dum videbat filiũ moriẽtem. Eſa.2 Ingredere in petram, & abſcondere in foſſa humo. De ingreſſu in infernum, ſcilicet ad conſiderandum eius miſeriam atque luctum,& damnatorum ſuſpirium, & tormentum, & diuerſa ſupplicia,dicitur Eſa. 1. Ingredietur ſciſſuras petrarum, & cauernas ſixorum à facie formidinis domini. De ingreſſu vero ad Paradiſum ad conſiderandum eius lætitiam atque cantum, & ipſius abundantiã,atque fructum,dicitur Heb. 4. Feſtinemus ingredi in illam requiem. Iſta ſunt ergo opera meditationis, & ingreſſus noſtræ conſiderationis. Et ſic patet, quod ingrediẽdus eſt perfectionis ſtatus, vt facilius operemur, ꝙ potiſſime debet dici ingredientibus domum Dei, quæ eſt Eccleſia, quia ſcilicet illi,qui ad illam ingrediuntur, & promouentur, debent ingredi bona intentione,vt bonum operentur.Eſa.26. Aperite portas, & ingredietur gens iuſta,cuſtodiens veritatem. Cauta diſcretione ne mali procurentur.Eccle 4. Cuſtodit pedem tuum ingrediens domum Dei.Sine diſſenſione,vt cunctis fœderentur.3.Reg.2.Pacificus ne eſt ingreſſus tuus? Reſpondit. Pacificus. Ingrediamur ergo locũ iuſtum,vt facilius,& virilius operemur. In medio, inquit,rotarum.Ezech.1.Spiritus vitæ erat in rotis. ¶Itẽ dico, quod D
ingrediendus eſt talis locus, vt ſagacius informemur, quia ibi ſunt Cherubin,id eſt,viri pleni ſciẽtiæ. [Inter Cherubin inquit.] Sicut enim ſcholaris melius informatur per ingreſſum ſtudij, vel ſcholæ,& hoc,quia ibi ſunt multæ perſonæ repletæ ſcientia, & doctrina,ſicut etiam homo melius illuminatur,quãdo ingreditur domum vbi plura luminaria ſunt accenſa, ſic vere homo melius informatur, quando ingreditur Eccleſiæ, pœnitentiæ, ſeu religionis ſtatum;vbi ſunt plures homines fide, & ſapientia illuſtrati. Iſte eſt ingreſſus viæ orientalis, de quo dicitur Ezech. 43.quod gloria Dei Iſrael ingrediebatur per viam orientalem,& terra ſplendebat à maieſtate eius. Via enim orientalis, quæ participat lumen,ſignificat ſtatum hominum perfectorum, in quibus lumen ſcientiæ plus abundat. Quia re vera, ſtatus Eccleſiæ, vel religionis, vbi ſunt Cherubin, id eſt, viri diſcreti,& iuſti, eſt nobis ingrediendus,& iuſte, & licite appetendus. Arca enim teſtamenti in medio duorum Cherubin ponebatur, quia ſcilic. illi qui volunt eſſe arcæ cuſtodes,debent eſſe inter Cherubin, id eſt, inter viros ſcientificos, & diſcretos, quorum debet conſcientias frequentare,ſicut enim dicitur 3.Reg.7.In tẽplo Salomonis erãt Cherubin,& leones, & palmæ, quaſi in ſimilitudinẽ ſtantis hominis.Ad denotandum, quod in templo Eccleſiæ ſunt homines luminoſi per conſcientiam, quia ibi ſunt Cherubin, ſunt homines vigoroſi per conſcientiam, quia ibi ſunt leones, ſunt homines victorioſi per perſeuerantiam,quia ibi ſunt palmæ. Deus .n. poſuit in iſto loco multas lucernas luminoſas,& claras,quas pro certo vult eſſe non ſub modio,ſed ſuper candelabrum,quia ſcilicet eos non vult latere ſed apparere,& hoc,vt ingredientes lumẽ videant Luc. 11. vt ſic de quolibet pabulum ſcientiæ requirente dicatur illud Iob 10.Ingredietur, & paſcua inueniet. Et ſic ergo patet,quod iſte locus eſt ingrediendus triplici ratione,ſcilicet,

vt habeamus { Status ſecuritatem, Motus ſedulitatem, Senſus ſubtilitatem.

Sed proh dolor chariſſimi,multi ſunt homines,qui non quærũt ingredi ſtatum Eccleſiæ,vt habeant iſta tria, quia ſcilicet ambitioſi, & ſimoniaci libenter ingrediuntur ſtatum Eccleſiæ, non vt habeant ſpiritualem ſanctitatem,ſed vt habeant temporalem proſperitatem. Non vt habeant bona opera, ſed vt faciãt multa ſcelera. Non vt acquirant diſcretionem, ſed vt lucrentur poſſeſ-
ſionem. ¶Vnde nota,quod Eccleſiam Dei E

Ingrediuntur quidam { Procaciter,& tumultuoſe, Carnaliter,& affectuoſe, Fallaciter,& inſidioſe, Venaliter,& pecunioſe.

¶Dico ergo, quod quidam ingrediuntur procaciter, & tumultuoſe.Et iſti ſunt illi, qui per potentiam armorum, & nobilitatem generis in ſtatus eccleſiaſticos ſe ingerunt violenter, & qui ibidem viuentes ritum nobilitatis obſeruant, bona pauperum inanibus equis, & canibus, pompis, conuiuijs, veſtibus patrimonium Chriſti vaſtant. Contra quos dicitur Amos 6. Væ, qui opulenti eſtis in Sion, & confiditis in monte Samariæ, optimates, capita populorum, ingredientes pompatice domum Iſrael. Iſti ſunt ſimiles quibuſdam falſis apibus, quæ vocantur Furin,quæ cum habeant ventrem cæteris maiorem, libenter ingrediuntur aluearia bonarum apum, & hoc non, vt mellificent, cum mellificare neſciant, ſed vt mella aliarum deuorent, & conſumant, ſicut dicit Plinius. Quia pro certo chariſſimi, ſimoniaci & ambitioſi, quorum venter, id eſt, appetitus eſt

titus eſt ita inſatiabilis & magnus, quod non poteſt beneficijs ſatiari, & etiam nobiles genere, qui ſolo nomine talium poſſunt nuncupari, qui etiam ſatiari non poſſunt, nec aliquo moderamine contentari, qui vt communiter ſine moderamine ſemper viuunt, libenter ingrediuntur, aluearia verarum apum; id eſt, ſtatus & collegia clericorum & religioſorum, & hoc pro certo, non vt proficiant, ſed vt mella diuitiarum acquirãt. Quia re vera tales cum latiſſimum ventrem habeant, id eſt, cum maximum ſtatum & hoſpitium volunt tenere, neceſſe eſt, eos multa cibaria, id eſt, multa beneficia, & quæ multis bonis perſonis ſufficerent, procurare, & ſic multa mella alijs debita manducare; quapropter certe multo melius eſſet, quod tales Eccleſiam non ingrederentur, quam quod tot bona eos vaſtentur, & quod ipſis abundantibus multi boni mendicare compellantur. De ingreſſu talium dicitur Thren. 1. Vidit gentes ingreſſas ſanctuarium tuū, de quibus præceperas ne intrarent Eccleſiam tuam. Vnde proprie tales figurantur Dan 14. vbi dicitur, quod per occultos meatus ingrediebantur ſacerdotes, & vxores, & paruuli eorum templum Belis, & quicquid de cibis ſuper menſam poſitum fuerat, conſumebant; ſed iſtam figuram vide expoſitam in titulo de Idolo. Iſti ergo bene dicuntur Furin, à furando, quia ſcilicet quicquid ſuperflue expendunt, furtum eſt, & rapina. Et ſic dico, quod iſti magis ingrediuntur ad furãdum, quam ad neceſſitates Eccleſiæ procurandum. De quibus dicitur Oſeæ 7. Fur ingreſſus eſt, ſpolians latrunculus foris. Iſti ſunt ergo, qui ingrediuntur

F procaciter, & impetuoſe. ¶ Item dico, quod quidam ingrediuntur carnaliter & affectuoſe, ſicut ſcilicet ſunt parentes, & conſanguinei prælatorum, qui ſcilicet affectione carnali introducuntur, & ingredi permittuntur. In quodcunque enim foramen caput ingreſſum fuerit, ingrediuntur etiam faciliter cætera mēbra. Sic moraliter loquendo, poſtquam capita, id eſt, capitanei, & principaliores ingreſſi fuerint in Eccleſiam ſanctam Dei, ſtatim volunt, quod omnia membra eorum, id eſt, omnes conſanguinei, & omnes familiares ingrediantur, & ad dignitates, & beneficia poſt eos admittantur Dan. 14. Sacerdotes autem ingreſſi ſunt nocte, iuxta conſuetudinem ſuam; & vxores, & filij eorum; & omnia comederunt & biberunt. Iſti ergo ingrediuntur car-

G naliter & affectuoſe. ¶ Item dico, quod quidam ingrediuntur fallaciter & inſidioſe. Et illi ſunt hypocritæ, ſimiles auiculæ, quæ dicitur Rex auium, quæ ſecundum Plinium leuiter & dulciter ventrem ingreditur crocodili, ſed tamen ibidem cor rodit ipſius inteſtina. Idem facit eidem crocodilo quidam ſerpens, qui ichneumon dicitur; leuiter enim dentes crocodili ſcalpens in ventrem ipſius illabitur, & cum ibidem fuerit, ipſum perforat & occidit, ſicut dicit Plin. & Iſid. Sic vere chariſſimi, hypocritæ, & fallaces ſuauiter cum magnis diſſimulationibus & fictionibus quandoque ventrem Chriſti, id eſt, clauſtrum vel collegium vel etiam prælatos ingrediuntur, & quia boni creduntur, ibi ingredi permittuntur 3. Reg. 14. Ingredere vxor Hieroboam. Sed vere cum ibidem fuerint, dicetur eis merito, quod ibidem vxori Hieroboam dictum eſt: Cur alienam te ſimulas, id eſt, cur te aliam oſtendis, quam apparuiſti? cur introductus niteris nos rodere, & totum ventrem Eccleſiæ diſſipare? Exemplo Saul, qui erat rex humiliſſimus, factus rex fuit nequiſſimus. Et exemplo Zamri 3. Reg. 16. qui ingreſſus palatium, ſuccendit ſe cum domo regia, & mortuus eſt rex nequiſſimus. Vnde Prouerb. 23. Ingreditur blande, nouiſſime vero mordebit, vt coluber & quaſi regulus venena

H diffundet. Iſti ergo ingrediuntur fallaciter & inſidioſe. ¶ Item dico, quod quidam ingrediuntur venaliter & penurioſe. Et iſti ſunt ſimoniaci, qui ſcilicet non habent ingreſſum in Eccleſiam, niſi pecunia mediante. Sunt enim aliqui populi, qui hominem alterius ſectæ ad ſe venire vel ingredi non permittunt, niſi ſub titulo mercaturæ, mercatores tamen ſolent recipere, ipſoſque fauore mercium, non ipſorum ad ſe permittunt, ingredi & intrare, ſicut fit apud Baſtoldos, qui in finibus Indiæ habitant inter montes cum duplici facie, humana, ſcilicet, & canina. Sic vere aliqui ſunt hodie eccleſiaſtici prælati, qui nullum ingredi ad ſe permittunt ad beneficia eccleſiaſtica obtinenda, niſi mediãte ſimoniæ mercatura. Dicunt enim, quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? ſcilicet beneficium. Et illi conſtituerunt ei triginta argenteos, &c. Pretio enim appretiati ſicut conſtituit illis diabolus, vendunt iſta. Et hoc fit potiſſime apud eos, qui duplicem habent faciem, id eſt, apud ſimoniacos, qui exterius ſunt homines, iuſtitiam ſimulãdo; intus tamen ſunt canes, auaritiam exercendo. Eccl. 2. Væ peccatori terram ingredienti duabus vijs. Sed non ſic, chariſſimi, ſed habeamus bonum ingreſſum. Patet

I igitur, quod eſt ingreſſus quidam virtuoſus. ¶ Secundo principaliter dico, quod eſt quidam ingreſſus, qui eſt vitioſus. Et iſte eſt ingreſſus ad mundana delectabilia obtinenda, vel ingreſſus, quo per feneſtras ſenſuum noſtrorum incaute permittimus ingredi delectabilia huius mundi. Iſti enim ſunt hoſtes noſtri capitales, quos dum incaute ingredi permittimus per quandoque ſenſus, poſſeſſionem caſtri cordis perdimus & amittimus. Sic enim Iſboſeth rex dormiens ſuper terram, dum ancilla oſtiaria obdormiret, ingreſſi ſunt latrones, & occiderunt regem, ſicut dicitur 2. Reg. 4. Quia vere, chariſſimi, cum ancilla oſtiaria cordis noſtri, ſcilicet diligentia, quandoque ſopitur, & dormit, ita quod oſtia ſenſuum incaute dimittit aperta, occulte ingrediuntur latrones, id eſt, malæ complacentiæ, delectationes & tentationes, & vſque ad regem, id eſt, vſque ad cor perueniunt, & ipſum per malos conſenſus interficiunt & occidunt. Nam

Ingreditur ad nos {
Caro, quæ inficit,
Mundus, qui deficit,
Morbus, qui afficit,
Dæmon, qui officit,
Mors, quæ interficit.

De carne inficiente dicitur Gen. 19. quod ingreſſa eſt maior filia ad patrem ſuum, dormiuitque cum eo. De mundo deficiente & decipiente dicitur illud prædictum Oſe. 7. Fur ingreſſus eſt, ſpolians latrunculus foris. De morbo affligente dicitur Abac. 3. Ingrediatur putredo in oſſibus meis, & ſubter me ſcateat. De diabolo percutiente & tentante ſeu officiente dicitur Prouerb. 13. Ingreditur blande. nouiſſime vero mordebit vt coluber, & quaſi regulus venena diffundet. De morte vero omnia deſtruente & corrumpente dicitur Hier. 9. Aſcendit mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domos noſtras. Iſta enim & ſimilia, proh dolor, ingrediuntur ad nos, & iſta libenter recipimus & admittimus, virtutes vero excludimus, & eas ingredi prohibemus. Eſa. 59. Cōuerſum eſt retrorſum iudicium. Sequitur: Et æquitas non potuit ingredi. De ingreſſu vero, quo nos ingredimur mundum & peccatum, poſſemus dicere, quod homo ingreditur peccatum vel mundum,

Sicut {
Lupus intrat domum,
Auis ingreditur laqueum,
Leo ingreditur foueam,
Talpa ingreditur in cauernam.

Lupus enim ſecundum fabulas ad inſtinctum vulpis domum ruſtici intrauit, vt comederet carnes; ſed quia tunc famelicus erat, & vacuus, per ſtrictam feneſtram ingreſſus eſt, quia vere ibi fuit ſatiatus & repletus, ideo per illam ſtrictam viam exire nequiuit, & ideo egregie verberatus fuit. Auis etiam viſo pabulo laqueum ingreditur, cum vero recedere voluerit, laqueo ſtringitur, & ſic non euadit amplius, ſed capitur. Leo etiam viſo cadauere foueam ingreditur, non attendens foueę profunditatem, ex qua tandem non poteſt egredi, ſed ibidem inuentus permittit neceſſario ſe ligari, ſicut dicitur Ezech. 9. Iſtam tamen vltimam figuram vide ſupra expoſitam in tit. Abſcondere. Sic pro certo chariſſimi, quãdo homo, qui in principio eſt famelicus atque pauper, videt in mundo aliquod delectabile, quod affectat, ſcilicet, diuitias, delitias & honores, ibidem ſic ſolet auide & incaute ingredi & intrare, & ſe in mundi negotijs plus debito implicando, & profunditatem foueæ peccati non conſiderando nec aduertendo, pro certo ſe ſolet diuitijs & vitijs replere & latitare, in tantum, quod laqueo malæ conſuetudinis totaliter ſtringitur & ligatur, quod de mundo vel de peccato amplius non poteſt exire, ſed ibi vſque ad mortem cogitur remanere. Vnde Eccle. 9. Scito, quoniam in medio laqueorum ingredieris, & ſuper dolentium arma ambulabis; vbi, dum à diabolo reperitur, iugulatur ab eo æternaliter. De tali ergo ingreſſu, ſcilicet ad delectabilia carnis, ſeu ad lucra ſimoniæ, auaritiæ, vel vſuræ, poteſt dici illud Prou. 2. Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non reuertentur, nec apprehendent ſemitas vitæ. Tales enim ingreſſus ſcriptura nobis prohibet, ipſoſq; declinandos ſuadet. Prohibet enim

Ingreſſum {
Prophanæ ſocietatis,
Immundæ carnalitatis,
Terrenæ ſatietatis,
Mundanæ iocunditatis, ſeu proſperitatis.

¶ Vult enim quod non ingrediamur prophanam ſocietatē. Vnde de ſacerdotibus dicitur Ezech. 44. Sabbatha, inquit, mea ſanctificent; & ad mortuum non ingredientur; vt non polluantur. ¶ Item quod non ingrediamur in immundam carnalitatem, ſeu ad cuiuslibet luxuriæ fœditatem. Vnde de malis mulieribus, dicitur: Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredietur ad vos. ¶ Itē ne ingrediamur ad terrenam cupiditatem. Hier. 43. Ne ingrediamini Ægyptum, vt habitetis illic. Et Oſe. 4. Nolite ingredi in Galgalam. Ægyptus tenebræ, Galgala inuolutio interpretatur; quia ſcilicet cupiditas excæcat, & inuoluit. ¶ Itē ne ingrediamur mundanã iocunditatē, ſeu proſperitatem Hier. 16. Ne ingrediamini domum conuiuij. Sequitur: Abſtuli pacem meã à populo iſto. Et ſic patet, quod eſt quidam ingreſſus vitioſus. ¶ Sed K
tertio dico, quod eſt quidam ingreſſus doloroſus. Et iſte eſt duplex, ſcilicet ingreſſus mortis, quo ſcilicet ingredimur ſepulchrū & ingreſſus dãnationis, quo peccatores ingrediuntur infernum. Sicut enim apes domos ſuas in ſero ingrediuntur, ſilēt, & tacēt,

donec

donec in mane iterum excitentur, sic homines in sero, id est, in
fine vitæ suæ domum sepulchri per mortem compelluntur in-
gredi, vbi quantum ad corpus dormiunt & quiescunt, quousque
in mane diei iudicii per generalem resurrectionem iterum vale-
ant excitari. Vnde de isto ingressu loquitur scriptura Iosuæ 23.
Viam vniuersæ carnis ingredientur hodie. Sicut etiam videmus,
quod latro compellitur ingredi carcerem, vnde postmodum du-
citur ad patibulum, vel ad ignem, sic vere peccator carcerem se-
pulchri ingreditur vt exinde ad inferni patibulum deducatur, &
vt inferni incendiis concrementur. De talibus dicitur Prou. 2. Qui
ingrediuntur ad eam, scilicet, ad damnationem, non reuerten-
tur, nec apprehendent semitas vitæ. Vnde Iob. 38. Ingressus es
thesauros niuis, & in nouissimis abyssi deambulasti, apertæ
sunt tibi portæ mortis, & ostia tenebrosa vidisti. Iste est ergo in-
L gressus dolorosus. ¶ Quarto vero dico, quod est ingressus gau-
diosus, & iste est ingressus Paradisi. Sicut enim peregrinus gau-
det quando post multos labores ingreditur suum hospitium,
pauper etiam gaudet, quando post magnam famem ingreditur
bonum conuiuium, sic etiam sancti summe lætantur, & gaudent,
quando post laborem, famem & miseriam huius mundi ingredi-
untur Paradisum. De isto ingressu dicitur Iob. 5. Ingredieris in
abundantia sepulchrum tuum. & Ioan. 10. Ingredietur & pascua
inueniet. Vnde de sancta anima potest dici illud 3. Reg. 1. In-
gressa est Bersabea ad regem. Et sic patet, quod quadruplex est
ingressus, scilicet, virtuosus, vitiosus, dolorosus, & gaudiosus.
M Iste est ergo ingressus humanus. ¶ Sed adhuc dico, quod est qui-
dam ingressus diuinus. Et iste quandoque fit spiritualiter per
gratiam, quandoq; personaliter per præsentiam. Spiritualiter
ingreditur Deus mentem humanam quando ipsam puram in-
uenit atque sanctam. Deus enim est sicut piscis, qui libenter in-
greditur speluncam nouam. Vnde figuratiue dicitur Ezechieli
de principe sacerdotum Ezech. 46. quod cum ingredientibus
ingredietur, & cum egredientibus egredietur, quia, scilicet, prin-
ceps Deus ingreditur ad illos, qui ad ipsum volunt ingredi, & e-
greditur ab ipsis, qui ab ipso volunt egredi. Item personaliter
ingressus est, quia, scilicet, exiuit à patre, & venit in mundum.
De quo quidem ingressu dicitur Esa. 19. Ascendet dominus su-
per nubem leuem, & ingredietur Aegyptum, & mouebuntur si-
mulacra eius. In quibus verbis ostenduntur quatuor Christi in-
gressus, scilicet,

Ingressus in { Virgineum vterum, / Mundum, / Infernum, / Cœlum.

Primus fuit ingressus magnæ puritatis, quia super nubem leuem,
secundus fuit ingressus magnæ paupertatis, quia ingressus est
Aegyptum, tertius fuit ingressus magnæ potestatis quia, s. omnia
simulachra, i. omnia dæmonia fuerũt mota, quartus fuit ingres-
sus magnæ dignitatis, quod ostenditur cum dicitur. (Ascendet
dominus.) Iste n. habuit ingressum purissimum, carnem assumẽ-
do, quia venit in nubem leuem, i. in beatam virginem, ingressum
pauperrimum, in mundum veniendo, quod notatur per ingressũ
Aegypti, ingressum fœlicissimum, infernum spoliando, quia mo-
ta sunt simulachra, i. dæmonia, ingressum dignissimum, in cœlũ
ascendendo, cum dicitur. (Ascendet dominus) Nubes n. leuis fuit
beatissima virgo Maria, in quam Christus ingressus est purissime.
Vnde Dan. 7. Ecce in nubibus cœli filius hominis veniebat. Sicut
n. aqua dulcis in mari ingreditur vas de cera virginea vndique
clausum, sic Christus ingressus est nubem suam, i. purissimum
virginis vterum, exemplo lucis, quæ sine vitri fractione ingredi-
tur ipsum vitrum Psal. 14. Ingreditur sine macula, & operatur
iustitiam. Ezech. 43. Maiestas domini ingressa est templum. Fi-
gura de porta clausa in æternũ, per quam solus dominus ingres-
sus est Eze. 44. ¶ Item Aegyptus, qui interpretatur obscuritas, si-
gnat mundum, in quem dum Christus intrauit, pauper obscurus
& sine claritate prosperitatis apparuit. Vnde Psal. Intrauit Israel
in Aegyptum, & Iacob accola fuit in terra Cham. Ps. 37. Tota die
contristatus ingrediebar. & 1. Re. 12. Ingressus est Iacob Aegyptũ
& Exo. 11. Media nocte ingrediar Aegyptum. ¶ Item simulachra
signant dæmonia, quorum, s. potestas tunc fuit eneruata, quãdo
de eorum manibus per ingressum Christi in infernum, patrum
captiuitas est erepta. Vnde Esa. 46. Confractus est Bel, contritus
est Nabo, fracta sunt simulachra eorum & Ezech. 3. Fili hominis
ingredere ad transmigrationem, i. ad liberandam captiuitatem.
¶ Item ascensus signat ingressum in cœlum, de quo dicitur Io. 20.
Ascendo ad patrem meum &c. & Heb. 4. Ingressus in requiem
Dei. Ideo de omnib. istis ingressus dicitur in Ps. 67. Viderunt in-
gressus tuos Deus ingressus Dei mei, regis mei, qui est in sancto.
Et hæc igitur de ingressu tam diuino, quam humano sufficiunt.
N ¶ De ingressu vero diabolico ad animam Deo dandam videtur
esse sicut de ingressu hostium ad capienda castra & fortalitia ali-
ena, quia, s. isti ingrediuntur sub forma mercatorum & amicorũ,
qui dum aliqua videntur inferre, permittuntur intrare, sed cũ in-
tus fuerint, sociis suis aperiunt, qui ingredientes omnia destruũt,
& occupant, & occidunt. Sic vere diabolus sub specie alicuius
boni, vel alicuius virtutis solet ingredi nostras cogitationes, sed
cum portam, i. cogitationem occupauerit, tunc pro certo socios
suos, i. delectationem, tentationem & consensum interius intro-
ducit, & sic per vitia castrum animæ decipit, & subuertit Prou. 23.
Ingreditur blande, nouissime autem mordebit vt coluber. Et il-
lud Oseæ 7. Fur ingressus est &c. sicut supra sufficit. Vide in ver-
bis intrare, & introducere.

Inhabitare.

Cum inhabitare idem sit, quod intus habi- A
tare, notabo, quod est inhabitatio bonorũ,
& inhabitatio malorum. ¶ Primo igitur dico de inhabitatione
bonorum, de quibus expone illam auctoritatem Ps. 36. Inhabi-
ta terram, & pasceris in delitiis. In quibus verbis aduerte, quod
iusti habent triplicem bonam inhabitationem, videlicet

Inhabitationem { Moralem, / Realem, / Finalem.

Habitant n. moraliter in mansionibus deuotionis, & hoc inte-
rius. Inhabita. Realiter in mansionibus religionis, & hoc exteri-
us. Terram. Finaliter in mansionibus saluationis & hoc superi-
us. Pasceris inquit in delitiis. Dicam ergo, quod iustus inhabitat in-
tus in pectore, extra in opere, sursum in æthere. ¶ Dico ergo, quod
est inhabitatio iustorum moralis interior, quod ostenditur, cum
dicitur. Inhabita, id est, intus habita Eccl. 16. Ab vno sensato in-
habitabitur ciuitas, i. conscientia, & à tribus stultis derelinque-
tur. Meditatio n. est quædam spiritualis & moralis inhabitatio:
spiritus n. noster illic inhabitare dicitur principaliter, vbi prin-
cipaliter moratur. Non enim gressibus pedum, sed gressibus co-
gitationum & affectuum mouetur anima, & de vno negocio ad
aliud sicut ad habitationes varias circumfertur. Et sic dic, quod
inhabitant quidam

In { Deserto contritionis per pœnitentiæ gustum amarum, / Castro protectionis per confidentiæ scutum charum, / Studio discretionis per sapientiæ visum præclarum.

Primi igitur inhabitant desertum pœnitentiæ Esa. 54. Semen tu-
um gentes hæreditabit, & ciuitates desertas inhabitabit & sunt
verba Christi ad Ecclesiam, quia s. semen Ecclesiæ, i. sancti viri,
potentias animæ suæ, quæ quandoq; fuerunt gentes, i. sine lege
viuentes, & desertæ virtutib. & incultæ, diligenter desertum con-
tritionis & pœnitentiæ inhabitant & frequentant. ¶ Secundi in-
habitant castrũ confidentiæ, s. in spe & auxilio protectionis & ad-
iutorii diuini, de quo dicitur in Psal. Inhabitabo in tabernaculo
tuo in sæcula, protegar in velamento alarũ tuarũ. ¶ Tertii vero
inhabitant studium sapientiæ, quia, s. pro certo sicut dicitur Sap.
7. Neminẽ diligit Deus, nisi eum, qui cũ sapientia inhabitat. Ta-
liter ergo debet iustus spiritualiter inhabitare, vt similiter à Deo
possit spiritualiter inhabitari & per gratiam visitari: dicẽs cũ apo-
stolo 2. Corin. 12. Libenter gloriabor in infirmitatib. meis, vt in-
habitet in me virtus Christi. Quia ipse est, qui dicit illud 2. Cor.
6. Inhabitabo in illis, & inambulabo, & ero illorum Deus, & ipsi
erunt mihi populus. Quam proculdubio inhabitationem pro-
curat in nobis timor & amor, iuxta illud quod in Ps. scribitur.
Prope timentes eum salutare ipsius, vt inhabitet gloria in terra
nostra. Ista est ergo inhabitatio iustorum moralis & interior.
¶ Deinde dico, quod est inhabitatio iustorum realis & exterior. B
Et ista est illa, qua iustus in christiana fide viuit, & qua in Eccle-
sia, vel religione versatur, quod ostenditur, cum dicitur [Terra]
quæ dicitur à terendo, eo quod realiter teritur & calcatur, per
quam intelligitur christiana fides & religio, vel Ecclesia, extra
quam nullus sanctus inhabitat aut moratur, quia sicut dicitur in
Ps. 36. Iusti autem hæreditabunt terrã, & inhabitabunt in sæculũ
sæculi super eam. Religio enim christiana est sicut templũ, quod
habebat in principio quandam latam inhabitationem & man-
sionem, quæ significabat Ecclesiam & statum hominum sæcula-
rium & laicorum, & in ista erat candelabrum luminis, & mensa
propositionis, ad denotandum, quod sæculares ad minus debent
habere ista, scil. lumen fidei ad se dirigendum, & mensam pietatis
ad pauperes sustinendum, dicendo illis illud: Edatis & bibatis su-
per mensam meam Luc. 22. Et ista prima pars vocabatur san-
cta, quia, scilic. sæculares si volunt, possunt viuere sancte & iuste.
Pars interior, & secretior, & alia in duplo minor & angustior vo-
cabatur sancta sanctorũ, quæ, scil. significabat statum spiritualiũ
& clericorum, apud quos, sci. debet esse arca fœderis, hoc est cha-
ritas & dilectio. Cherubin, quæ interpretatur plenitudo scientiæ,
hoc est veritas & discretio. Tabulæ legis, hoc est scriptura & sa-
cra lectio. Manna dulcoris, hoc est pietas & deuotio. Virga Moy-
si, hoc est seueritas & correctio. Et sic ergo dico, quod fideles se-
cundum diuersitatẽ statuum inhabitant diuersas Ecclesiæ man-
siones, quia, scil. extra Ecclesiæ statum nulla est inhabitatio tuta,
nulla est mansio vtilis, aut secura [Terram inquit] vt sic dominus

dicat Ecclesiæ illud Esa 62. Complacuit domino in te, & terra tua inhabitabitur ¶ Et aduerte, quod ibi est inhabitandum, quia est

Locus
- Splendoris & cognitionis,
- Amoris & dilectionis,
- Timoris & deuotionis,
- Rigoris & correctionis,
- Honoris & prælationis.

De cognitione splendoris dicitur in Ps. 26. Vnam petii à domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meæ, vt videam voluntatē domini, & visitē templū eius. De dilectione amoris dicitur in Ps. 67. quia, s. Deus inhabitare facit vnius moris in domo. De deuotionis timore dicitur, vel dici potest illud Iud. 2. Cecidit timor eius super omnes inhabitantes terram, i. timor Dei. De correctionis rigore dicitur Apoc. 11. q̄ duo sancti prophetæ cruciauerunt eos qui inhabitabant super terrā. De prælationis vero honore dicitur Eccl. 24. Creator omnium dixit mihi in Iacob inhabita, & in Israel hæreditare, & in electis C meis mitte radices. Patet ergo, quod est inhabitatio iustorum realis & exterior (Terram inquit) ¶ Deniq; dico, quod est inhabitatio iustorum finalis & superior, s. Paradisus, quæ ostenditur cū dicitur. Et pasceris in delitiis eius. Ibi n. anima pascitur pabulo Christi humanitatis, & est in delitiis Christi diuinitatis. Eccl. 2. Vaduam & affluam delitiis, & fruar bonis. Et reuera ista est habitatio delitiosa, s. habitatio Paradisi, vbi, s. finaliter inhabitant serui Christi Ps. 68. Et inhabitabunt ibi, & hæreditate acquirent eam, & semen seruorum eius possidebit eam, & qui diligunt nomen eius, habitabunt in ea. Sic igitur patet quomodo inueni- D tur triplex inhabitatio iustorum. ¶ Secundo principaliter dic, quod inuenitur triplex inhabitatio malorum, Et ista pro certo

Est
- Interior, — prophana,
- Exterior, quæ est — mundana,
- Posterior, — insana.

Prima est virtutibus orbata, hoc est cor malorum & conscientia, quia secundum Ps. 106. Ista est terra, quæ deberet esse fructifera, quæ tamen versa est in salsuginem à malitia criminum inhabitantium in ea. Secunda est laboribus turbata, & hæc est mūdana vita & opulenta, de qua in Ps. Commoueantur omnes inhabitantes orbem. Tertia est doloribus ingrata, & hæc est infernalis pœna & pestilentia, quia, s. sicut dicitur Iob. 10. Illa est terra miseriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Et possum adhuc dicere, quod istæ tres inhabitationes possunt dici inhabitabiles, scili. non simpliciter, sed secundū quid qa, s. sūt regiones quæ sunt sub Zona torrida, quæ sunt inhabitabiles ratione excessiuæ caliditatis, & ratione serpentum & monstrorum & feralis crudelitatis. Regiones etiam, quæ sunt sub duobus vltimis polis, quæ, s. appropinquant ad duos polos, s. arcticū septentrionalem, & antarcticū meridionalem, sunt inhabitabiles ratione frigiditatis. Aliæ etiā sunt regiones inhabitabiles ratione obscuritatis, sicut est regio aptoforon, de qua dicit Solinus, quod æternæ noctis mersa caligine, nihil aliud de cœlo recipit, quam hyemem sempiternam. Sic dico quod præfatæ regiones cordis iniqui, mundi, & inferni, inhabitabiles dicuntur, non quia habitatoribus careant, cum in malo corde habitent peccata & cogitatus mali, in mundo habitent peccatores & tyranni, in inferno vero dæmones & damnati, sed quia nō inhabitātur à bonis, nec dignæ sunt seu tutæ, vt inhabitari debeāt à perfectis, quia, s. in corde peruerso abundat frigus indeuotionis. In mundo abundat ardor auaritiæ & ambitionis. In inferno vero abundat hyems & tenebræ cæcitatis & tribulationis. Et ideo cor prauum est inhabitabile quo ad Deum & virtutes, quibus spoliatur Hierem. 48. Memphis in solitudine erit, & deseretur, & inhabitabilis erit. Mundus est inhabitabilis, quo ad iustos & deuotos, quibus non frequentatur Hierem. 48. Flores egredietur, & ciuitates eius desertæ erunt & inhabitabiles, quo ad beatos, à quibus non visitatur Hier 51. Euigilauit contra Babylonem cogitatio domini, vt ponat terram eius desertam, & inhabitabilem. Sequitur. Et erit Babylon in tumulos, habitatio draconum, stupor & sibilus. Sic igitur patet de inhabitationibus bonis & malis. Hic non alli go exem pla, quia supra tractaui magis plene de habitare. Et vide in titulis aliis continentibus habitationem, & locū, sicut est manere, & stare.

A Initium.

Nota, quod initium idem est, quod alicuius rei inceptio seu principium. Vnde nota, quod est

Initium
- Temporis,
- Corporis,
- Operis.

Vel dic aliter, quod est

Initium
- Rerum,
- Morum,
- Temporis,
- Corporis.

Initium rerum est Deus, de quo Apoc. 21. Ego sum alpha & omega, initium & finis. Initium morum est fides, timor, iustitia, seu recta intentio. Vnde Sap. 1. Initium sapientiæ timor domini. & Prouerb. 16. Initium vitæ bonæ, facere iustitiam &c. Initium temporis est iuuentus, de quo in Psal. 118. Initio cognoui de testimoniis tuis. Initium corporis sunt humores & elementa, de quo Sap. 7. Nemo ex regibus aliud habuit natiui tatis initium. Qualitercunq; autem accipiatur initium, istud est certum, quod ab initio dependēt omnia initiata, quia, s. à Deo dependent omnia creata. Ab intentione dependent omnia operata. A iuuentute omnia vitæ ordinamenta. Et ideo necesse est, quod habeamus bona initia, vt, s. bona sequentia subnectantur. Igitur spiritualiter loquendo, habeamus in omnibus actibus nostris bona initia virtutum. Ex bonis enim præmissis sequitur bona conclusio. Et qui in initio vitæ suæ deficit, faciliter à rectitudine se diuertit, modicus enim error in principio, magnus erit in fine. Et ideo sicut bonum semen est initium boni fructus, quia, s. sine bono semine præcedente, boni fructus nullatenus subsequuntur, sic vere bona semina gratiarum, & virtutum sunt initia bonorum fructuum & actuum, & vbi semina, sicut quædam initia non præmittuntur, ibi fructus nullatenus subsequentur. De bonis igitur initiis morum & virtutum potest optime exponi illud Eccl. 39. Initium necessariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis & ferrum, sal, lac, panis, mel, botrus, vuæ, oleum & vestimentum. Vbi nota, quod ad vitā morum necessaria sunt ista initia, sci. aqua compunctionis, ignis dilectionis, ferrū correctionis, sal prudentiæ, lac clementiæ, panis eucharistiæ, mel deuotionis, botrus seu vua patientiæ, oleum compassionis, vestimentum bonæ conuersationis. De his initiis potes aliqua tangere, vel si vis dimitte, & vide infra de principio, quia omitto causa breuitatis.

Inimicus. Inimicitia.

Nota, quod inimicitia idē est, quod contrarietas, o- A dium, discordia, maleuolentia, rancor. Et notandum, quod triplex generaliter inuenitur inimicitia, s. Dei, diaboli, hominis. ¶ Primo igitur dico, quod Deus inimicatur peccatoribus quia sicut dicit Isid. Ceruus naturaliter inimicatur serpentibus ipsosque de cauernis extrahit, eosdem deuorat & consumit. Sic pro certo Deus inimicatur peccatoribus venenosis serpentibus quia sicut dicitur Eccl 12. Altissimus odio habet peccatores, ipsosq; de cauernis corporum suorum extrahit per mortem, & ipsos deuorat per damnationem. Vnde dominus dicit talibus Hier. 30. Plaga inimici percussi te castigatione crudeli. Et sic serpens naturaliter incedit vel tortuosus vel erectus, sic peccatores sunt tortuosi per malitiam, erecti autem per superbiam. Vnde Thr. 1. Vide domine afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus. Veruntamen sicut videmus, quod locusta sursum subito salit & erigitur, subito cadit, & deprimitur, sic inimici peccatores faciliter eriguntur contra Deum per superbiam & obstinationem, & super alios per temporalem promotionem, sed finaliter cadunt in infernum per miseriam & damnationem. Vnde in Ps. 36. dicitur. Inimici vero domini mox vt honorificati fuerint & exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficient. Deus igitur inimicatur peccatoribus. Vnde Esa. 63. Afflixerunt spiritum sancti eius, & conuersus est eis in inimicum. ¶ Secundo dico, quod diabolus inimicatur melioribus. Camelus n. naturaliter inimicatur equo, sicut dicit Isid. Lupus etiam inimicatur oui. Sic pro B certo diabolus inimicatur & pro viribus contrariatur homini bono & simplici. Vnde Matt. 13. diabolus à Christo vocatur inimicus, quia, scilicet, cum tritico zizaniam seminauit. (Inimicus inquit hoc fecit) Iste enim basiliscus, qui rex serpentum ab Isidoro vocatur, naturæ dicitur inimicus. Iste enim erectus mordens dicitur interficere quicquid videt, & signat diabolum, humani generis inimicum, qui dicitur rex serpentum, id est, magister omnium malignorum, quia dicitur Iob 40. Ipse enim est rex super omnes filios superbiæ. Iste enim veneno malitiæ, inuidiæ & inimicitiæ imbutus, si potest omnes homines per tentationes inuenenat, per delectationes intoxicat, per consensus & operationes occidit, & tandem ipsos per malas consuetudines putridos & fœtidos efficit, & incidit. Vnde illud prædictum Thre. 1. Vide domine afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus. ¶ Tertio dico, quod peccatores inimicātur sanctioribus, sicut n. C animalia Syluestria & rapacia sunt, vt communiter, simplicibus bestiis & animalibus inimica, & eisdem contraria & nociua, quod bene patet in pluma aquilæ, quæ plumam gallinæ corrodit, sic vere charissimi omnes similes & Syluestres peccatores, bonis & simplicibus inimici sunt, & in omnibus contrarii, & nociui, sicut enim similitudo in rebus causa est amicitiæ, sic dissimilitudo causa est inimicitiæ, vnde de peccatoribus dicitur Sap. 2. Dixerunt impii apud se cogitantes non recte. Et sequitur circumueniamus ergo iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius operibus nostris. Et ideo quia boni in hoc mundo inimicitias patiūtur, potest quidē quilibet cōtra eorū malitias Dei auxiliū implorare, & dicere illud Ps. 37. Inimici mei viuūt, & multiplicati

tiplicati ſunt, qui oderunt me inique. De multiplicatione ergo talium inimicorum, dicitur in Pſ. 73. Ecce inimici tui ſonuerũt, & tandem nominat cœlos inimicos Pſ. Simul aduerſum me diſpoſuerunt tabernacula Idumæorum & Iſmahelitæ Moab & Agareni, Gebal & Amon & Amalech, alienigenæ cum habitantib. tyrum. Etenim Aſſur venit cum illis, facti ſunt in adiutorium filiis Loth, fac illis ſicut Madian & Siſſare, & ſicut labin in torrente Ciſon. Iſte eſt n. exercitus diaboli contra ciuitatem Eccleſiæ, quia, ſ. diabolus vna cum collegio reproborum non ceſſat inimicari, & ei nocere & contrariari. D ¶ Aduerte ergo, & nota, quod Deo & ſanctis contrariantur & inimicantur quindecim genera hominum, & ſunt iſti, ſ. carnis in quinatores, quia ibi ſunt Idumæi, qui interpretantur ſanguinei, vani oſtentatores quia ibi sũt Iſmaelitæ, qui interpretãtur auditi, mali imitatores, Moab qui interpretatur ex parte, ſignat malorum parentum imitatores, gulæ miniſtratores, quia ibi ſunt Agareni, qui interpretantur feſta ſuſcitantes, auari prædicatores quia ibi eſt Gabal, qui interpretatur vorago exterminans, triſtes oblocutores, quia ibi eſt Amon, qui interpretatur dolens vel murmurans, falſi adulatores, quia ibi eſt Amalech, qui interpretatur populus labens, fidei deſertores, quia ibi ſunt alienigenæ, qui deſignant hæreticos, inuidi detractores, quia ibi ſunt inhabitantes Tyrum, quæ interpretatur anguſtia ſiue inuidia. Improbi mercatores, quia ibi eſt Aſſur, qui interpretatur negociator. ¶ Item dico, quod in iſto exercitu ſunt adhuc, cito deficientes, quia ibi eſt Loth, qui interpretatur declinans, diſcordia frementes, quia ibi eſt Madian. qui interpretatur contradictio ſeu reſpõdẽs, triſtitia torpentes, quia ibi eſt Siſſare, qui interpretatur excluſio gaudii, mundani ſapientes, quia ibi eſt Iabin, qui interpretatur ſapiens ſeu intelligens, bona reficientes, quia ibi eſt torrens Ciſon, qui interpretatur vomens. Omnes n. iſti diuerſimode ſunt inimici ſimplicium bonorum. Quidam n. inimicantur aperte, quidam occulte. Aperte enim inimicantur crudeles, contradictores, raptores, de quibus dicitur in Pſ. 101. Tribulauerunt eos inimici eorum &c. Occulte inimicantur inuidi, adulatores & detractores, & alii ſimiles, de quibus dicitur Eccl. 12. In labiis ſuis indulcat inimicus, & in corde ſuo inſidiatur, vt ſubuertat in foueam, in oculis ſuis lacrymatur inimicus, & ſi inuenerit tẽpus, non ſatiabitur ſanguine. Sed de hoc vide ſupra de Adulatione & de amicitia. Et ideo chariſſimi, quia tales ſunt Dei & ſanctorum inimici, ideo Deus eſt talibus inimicus. Sicut enim dicit Plinius. Stellio ſcorpionibus inimicatur, in tantum, quod eo viſo terrorem eis incutiat & pauorem, qui ſcorpiones ſunt propter ſuam venenoſitatẽ hominũ inimici, ſic vere Chriſtus, qui propter virtutes ſtellio dicitur, vel ſtellatus, & qui ſeptẽ ſtellas, i. ſeptẽ virtutes in dextera ſua dicitur habere, inimicus eſt generaliter omnium ſcorpionum, id eſt, omnium peccatorum, quia, ſ. inimici ſunt hominum, i. virorum ſimplicium & bonorum. Vnde pro certo in die iudicii quãdo ab eis videbitur, terrorem eis incutiet & horrorem. Sicut n. dicitur Sapi. Videntes turbabuntur terrore horribili. Quia ſicut dicitur in Pſ. 131. Inimicos eius induam confuſione, ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea, ita quod tunc videbitur dominus dicere cuilibet pauperi illud Exod. 24. Inimicus ero inimicis tuis, & odientes te affligam. Et ideo ſicut videmus ꝙ reges & principes quando in guerris inimicos ſuos capere poſſunt, ſolent quandoq; eos ſuſpendere, quãdoq, occidere, quandoq; ſubmergere, ſic vere Deus inimicos ſuos peccatores in inferno finaliter occidet & ſuſpendet. Vnde in Pſ. dicitur. Inimicos eorũ operuit mare. Et Eſai 66. Vox domini reddentis retributionem inimicis ſuis. Et ſic igitur patet, quod eſt inimicitia diuina, diabolica, & humana.

A

Iniquitas. Nota, quod iniquitas dicitur quaſi non æquitas. Peccatum n. iniquitas dicitur, pro eo ꝙ per ipſum cor & conſcientia inæqualis & inquietas redditur, in quantum, ſ. contra omnem æquitatem Deo rebellare nititur, & in quantum per iniuſtitiam & intrinſecam diſcordiam inæquatur, & à tranquilla, & æqua, & ſincera quiete, & pace turbatur 1. Io. 3. Qui facit peccatum, iniquitatem facit, & peccatum eſt iniquitas. Per æquitatẽ n. deſignatur tranquillitas & pax ſicut Tob. 5. dicitur Aequo animo eſto, in proximo eſt, vt à Deo cureris. Et ideo per oppoſitum iniquitas, & peccatum & animi turbationẽ deſignat, pro eo quod pacem conſcientiæ facit inæqualẽ & turbat Eccl. 21. Romphea bis acuta omnis iniquitas. B ¶ Eſt autem iniquitas proprie peccatum in proximum, ſicut impietas peccatũ eſt in parentes & Deum, inter amicos n. & proximos ſemper debet eſſe æquitas, paritas, ſimilitudo, charitas, & æqualitas, & ſimilitudo, cauſa vel glutinum ſit amoris, ſed quando per peccatũ iſta tolluntur, neceſſe eſt, quod ibi generetur odium, diſcordia, iniquitas, diſſimilitudo & inæqualitas. Aqua enim ſecundum Iſid. dicitur quaſi æqua, quia, ſcilicet, niſi aliunde turbetur. ſuperficies ipſius ſemper æqua eſt & æqualis, quando vero ignis, vel ventus ab extrinſeco apponitur, tunc bullit, atque mouetur, & prima eius æquitas, æqualitas & tranquillitas diſturbatur, & ſic ibi inæqualitas generatur. Sic vere dicam, licet mens quandoque per charitatem quantum ad ſe & quantum ad proximum æqua ſit & æqualis, tranquilla pariter & quieta, quando tamen ignis peccati, vel flatuum diabolicæ tentationis adhibetur, ibi ſtatim incipit per mala deſideria bullire, & contra ſe Deum & proximum feruere, & ſic ſolet inæquitatem, ſeu inæqualitatem incurrere, & ſic ſolet homo iniquus & impius apparere. Pſalm. Vidi iniquitatem & contradictionem die ac nocte, & circũdabit eam ſuper muros eius iniquitas, & labor in medio eius & iniuſtitia, & non deficit de plateis eius vſura & dolus. Sequitur. Veniat mors ſuper illos, & deſcendant ad infernum viuentes, quoniam nequitiæ in tabernaculis eorum. ¶ Et aduerte in auctoritate iſta, C quod talis iniquitas, id eſt, malignitas

Contra Deum facit rebellare,
Cum proximis facit diſcordare,
Facta ſua facit publicare,
Mentis lumen ſolet excœcare,
Caſtrum cordis ſolet expugnare,
Motus cordis ſolet fatigare,
Iuris normam ſolet eneruare,
Turpe lucrum facit frequentare,
Fallacias ſolet ſuſcitare,
Infamia ſolet maculare,
In peccata facit cadere,
In tormentis facit habitare.

Quia pro certo quando iniquitas abundat in homine, ſtatim vt communiter, talis iniquus, ſeu peccator contra Deum rebellans militat. (Vidi inquit iniquitatem) Cum proximis diſcordians curſitat. (Contradictionem in ciuitate,) id eſt, in ciuium vnitate Facta ſua iactando recitat. (Die) Cœcitate vacillans dubitat (Nocte) Subiugatus torpet & hæſitat (Circumdabit eam ſuper muros eius.) Motus mentem turbat & agitat. (Labor in medio eius.) Iuris ordo ſub hoc periclitat (Iniuſtitia) Turpe lucrũ cupit & flagitat (Non deficit vſura) malitias tractat & recitat (Dolus) Infamiæ fœtorem ſuſcitat (Veniat mors ſuper illos.) In peccata cadit & ceſpitat (Deſcendant) In tormentis poſt mortem habitat (In infernum) Dico ergo, quod iniquitas quãdo abundat in corde, contra Deum facit ſuperbire (Vidi inquit iniquitatem) Sicut n. in corde iuſto habet Deus ſuum procuratorem, ſ. ſyndereſim, quæ, ſcilicet, ſemper contradicit omni iniquo, ſic in corde iniquo habet diabolus procuratorem, ſcilicet, fomitem & ſenſualem affectum, qui contradicit voluntati diuinæ & omni motui ſancto & iuſto Pſal. In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conſpectu Dei. Sequitur. Fiant contra dominum ſemper. Et tamen in Pſal. prohibetur talis rebellio & contradictio vbi dicitur (Nolite loqui aduerſus Deum iniquitatem.) ¶ Item iniquitas à proximis facit diſſentire. Quia vidi contradictionem in ciuitate, id eſt, in ciuium vnitate. Sicut enim charitas ciues, fideles per concordiam vnit & iungit, ſic charitatis oppoſitum, ſcilicet, iniquitas ſeparat per diſcordiam & ſeiũgit. Pſalm. Diſpergentur omnes, qui operantur iniquitatem Ezech. 7. Fac concluſionem, quoniam terra plena eſt iudicio ſanguinum, & ciuitas plena eſt iniquitate. ¶ Item iniquitas facta non vult operire. Die inquit, in quo, ſcilicet, omnia patent. Pſ. 37. Iniquitatem meam annunciabo. Et alibi dicitur de peccatore. Peperit iniquitatem, lacum aperuit &c. Quia reuera dies die eructat verbum, & nox nocti indicat, non ſcientiam ſed nequitiam. ¶ Item iniquitas ſolet mentem excœcare, quia, ſcilicet, vbicunque nubes peccatorum fuerit, ibi claritas veræ cognitionis ceſſabit, & obſcuritas erroris & ignorantiæ pullulabit. (Nocte inquit) Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox. Pſ. 39. Et alibi Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderẽ. ¶ Itẽ iniquitas libertatem ſolet irretire (Circumdabit inquit ea) id eſt, mentem, ſuper muros eius. Iniquitates n. ſi abundant, mentem inuoluũt penitus & captiuant, quia ſicut dicitur Prou. 5. Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur (Circumdabit inquit) Pſ. 48. Iniquitas calcanei mei circumdabit me. ¶ Item iniquitas cordis pacem ſolet impedire, quia, ſcilicet, ſemper eſt labor in medio eius, id eſt, in corde. Semper enim eſt vir iniquus in labore cordis, ſcilicet, aut dolendo, aut cupiendo, aut timendo Pſ. Vt inique agerent, laborauerunt Eſa. 40. Præbuiſti mihi laborem in iniquitatib. & Sap. 5. Laſſati ſumus in via iniquitatis &c. ¶ Itẽ iniquitas iuris normã facit deperire & iuſtitia inquit. Vbi enim regnat iniquitas, nunquam viget ibi iuſtitia, & æquitas, ſed potius ſubuerſio iuris & malignitas Pſalm. 35. Iniuſte egit, vt inueniatur iniquitas eius ad odium Eccl. 30. Vidi in loco iuſtitiæ iniquitatem, & in loco iudicii impietatem. ¶ Item iniquitas turpi lucro facit aſſentire (Non deficit inquit de plateis eius vſura) De vſurario enim dici poteſt illud, ꝙ dicitur de Iuda Act. 1. quod ipſe poſſedit agrũ de mercede iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit medius, cũ tamen Deus ſi vellet ex vſuris & iniquitate redimeret animam eius, & nomen eius

esset honorabile coram ipso. ¶ Item iniquitas malitias facit inuenire (Dolus inquit) Quia certe vir iniquus pro nihilo habet committere dolum & malitiam Psal. Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? tota die iniustitiam cogitauit lingua tua, sicut nouacula acuta fecisti dolum. ¶ Item iniquitas se & suos facit abominabiles & horrendos, quod ostenditur, cum dicitur (Veniat mors super illos) Sicut enim nihil est abominabilius mortuo, sic etiam nec homine iniquo vel impio Ps. corrupti sunt & abominabiles facti sunt in iniquitatibus suis & Ezech. 18. dicitur, quod cum auerterit se iustus a iustitia, & fecerit iniquitatem morietur, id est, abominabilis efficietur, iuxta illud Eccle. 10. Execrabilis omnis iniquitas. ¶ Item iniquitas ad vitia facit prosilire, quia, scilicet, iniquitas ita est de sui natura ponderosa & grauis, hominem facit corruere, & de vno vitio ad aliud pertransire, quod ostenditur cum dicitur (Descendunt) Ps. Iniquitates supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me Prou. 5. Pedes eius descendunt in mortem. Sequitur (Iniquitates suæ capiunt impium.) ¶ Item iniquitas ad tormenta facit peruenire, quod ostenditur cum dicitur (In infernum viuente) Prou. 9 In profundissimum inferni conuiuæ eius, quia, scilicet, iniqui in inferno laborabunt in æternum & viuent adhuc in finem. Vnde Sap. 5. Lassati sumus in via iniquitatis. Sequitur. In malignitate autem nostra consumpti sumus. Talia dixerunt in inferno, hi qui peccauerunt. Ipsis etiam potest dici illud Esa. 59. Iniquitates vestræ diuiserunt inter vos & Deum vestrum Et ipsi possunt dicere illud Hierem. 5. Iniquitates nostræ declinauerunt hæc, & peccata nostra prohibuerunt bonum à nobis, quia pro certo sicut dicitur in Ps. Deus odit omnes, qui operantur iniquitatem, perdet omnes, qui loquuntur mendaciũ & Esa. 26. dicitur de peccatore, quod in terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Dei. Sic ergo patet per ista 12. mẽbra auctoritatis istius, quomodo iniquitas 12. facit mala, transeo sine exemplis gratia breuitatis. Vide in titulis de quibus fit mentio in quolibet membro, scil. in tit. labor, dies, nox, mors, & similibus.

A **Inire.** Nota, quod inire idem est quod intus ire, vel in aliud ire, sicut coire idem est quod conuenire, vel in aliquo loco facto vel consortio simul esse. Et dicitur ab in, quod est intus, & con quod est simul, & ire. Igitur dico, quod inire signat quandam aggregationem, & quandam vel in bono vel in malo coadiuuationem. ¶ Et sic generaliter possum notare (sicut in scriptura patet) quod

Ineunt homines { Fœdus & coniugium,
Bellum atque iurgium,
Festum & conuiuium,
Tractatum & consilium.

Initur enim fœdus, vt pax habeatur Ios. 9. Serui vestri sumus, fœdus inite nobiscum. Item initur bellum, vt ius decernatur Prou. 24. Cum dispositione initur bellum. ¶ Item initur festum seu conuiuium, vt cibus sumatur Genes. 24. Inito conuiuio vescentes pariter, & bibentes manserunt ibi. ¶ Item initur tractatus seu consilium, vt quicquam agatur Neem. 6. Veni, vt ineamus consilium pariter &c. Multa possent dici, sed quia supra tractatum est de fœdere, bello, conuiuio & consilio, omitto, vide in titulis prælibatis.

A **Iniuria.** Nota, quod iniuria contrariatur iuri, quicquid enim alicui contra ius infertur, iniuria appellatur. Sumitur autem communiter pro iniusta offensa, in quantum, s.

Peccator offendit { Deum,
Proximum,
Semetipsum.

Iniuriatur. n. peccator { Deo non obediendo,
Proximo malum infligendo,
Sibiipsi se prostituendo, seu seruituti peccati submittendo.

¶ Et aduerte, quod iniuria, offensa seu contumelia non est alicui facienda, sed pax & iustitia frequentanda. membra n. tanta amicitia in corpore colligantur, quod vnum alteri non iniuriatur, sed potius ab altero pro viribus confouetur. Sic cum omnes vnũ corpus simus in Christo, singuli autem alter alterius membra, vt dicitur Rom. 12. nullus debet alteri iniuriam inferre, nec vnus alterum molestare, sed potius diligere & fouere, vt sic dicant adinuicem illud quod scribitur Matt. 20. Amice, non facio tibi iniuriam, tolle quod tuum est, & vade. Quod tamen est contra multos, qui, scilicet, ita sunt paci & tranquillitati contrarii, quod modica, imo forte nulla iniuriantes occasione innocentes verbis, signis, & factis lædunt. Similes arieti, qui vermem habet in capite motu cuius facile solet inuadere, & sine causa percutere, vel ferire. Sic vere multi sunt, qui vermem fatuitatis & iracundiæ, vermem etiam præsumptionis & superbiæ ita habent radicatum in mente, quod sine causa rationabili, verbis & factis alios inuadunt, ipsosque iniuriose percutiunt atq; lædunt. Isti sunt sicut stryx, quæ alias dicitur hystrix, porcus spinosus, qui, scil. aliqualiter prouocatus sua spicula seu tela solet vibrare, & vibrando facit ea quatere vel stridere, tandem aliquot de ipsis spiculis iactat & hominẽ vulnerat, atq; lædit, sicut sensu apparet, & Solinus recitat. Sic vere tales faciliter prouocantur, & tandem strident, quatiunt & loquuntur, & spicula, i. iniurias verborũ & factorum iacere & inferre noscuntur, quibus, s. alios in corde, bonis, fama & corpore indebite vulnerant. De talibus ergo iniuriis dici potest illud Eccl. 9. Non placeat tibi iniuria iniustorum, sciens quoniam vsque ad inferos non placebit impius. ¶ Et si vis potes notare, quod iniuriæ B

Ab iniustis solent inferri,
A perfectis solent tolerari,
Per prælatum solent euitari,
Per dominum solent vindicari.

Primo igitur dico, quod iniuria ab iniustis infertur. Boni enim iusti & prudentes non libenter aliis iniuriantur, quinimo magis vellent sustinere iniuriam, quam inferre, sicut bene dicit Seneca in Prouerb. Viri boni est scire pati, nec inferre iniuriam. Istud potissime patet in diuitibus & maxime in nobilib. qui, s. modica occasione se reputant iniuriatos & læsos. Membrum n. quanto nobilius, tanto difficilius fert iniuriam, patet in oculo, quem plus lædit modicus puluis, quam pedem vel manum læderet magnus lapis. Sic vere est de nostris nobilib. quia pro certo modico puluere, id est, modica occasione se iniuriatos asserunt, & si vindicare nequeant, statim more oculi lacrymando, vel alias impatientiæ signum ostendunt, contra illud Eccl. 10. Omnis iniuriæ proximi ne memineris, & nihil agas in operib. iniuriæ. Et reuera tales, qui ita sunt prompti ad iniuriam sentiendum, & faciendum, sunt vt communiter cæteris pauperiores sicut patet de raptoribus, & publicis homicidis. Ideo bene dicitur Eccle. 21. ꝙ obiurgatio & iniuriæ annullabunt substantiam, & substantia superbi eradicabitur. Iniuria ergo ab iniustis infertur. ¶ Secundo dico, quod iniuria à perfectis sufferetur. Quamuis n. teste Seneca in Prou. difficile sit iniuriam cum patientia conuenire, perfecti tamen viri sciunt iniuriã dissimulare, & quandoq; obliuisci penitus & donare, & si necesse sit, in patientia sustinere, quia sicut dicit Chrys. super Matt. In propriis iniuriis patientem esse, laudabile est, iniuriam autem Dei dissimulare, impiũ est. Ista tamen sunt contra multos, quia, s. non possunt obliuisci iniurias sibi factas, beneficia autem si quæ ab aliis receperint, à memoria protinus dilabuntur. vnde Sene. 81. epistola dicit. Quid inquit eo miserius, cui beneficia excidunt, hærent iniuriæ? Et reuera contrarium deberet esse, quia, s. beneficia accepta nunquam debent à cordib. nostris recedere, nec ibidem iniuriæ remanere Quamuis n. teste Sene in Pro. Memoria beneficiorũ labilis est, iniuriarum tenax, prudens tamen debet iniurias obliuisci quia pro certo sicut dicit ibidem, iniuriarum remedium est obliuio. Homo enim debet iniuriam remittere multiplici ratione, quandoque ex cõsideratione propriæ iniustitiæ, quando, scilicet homo considerat, quod multa alia commisit, quæ apud Deum meruerunt maiora, & quod quicquid patimur, peccata nostra meruerunt, licet causam non habeat iniurians nos lædendi. Vnde Greg. 30. Moralium. Is patienter tolerat iniuriam, & erubescit peccatis non parcere, qui apud Deum, & proximum multa pro quibus pati necesse est, se recolit commisisse. ¶ Item ex alia consideratione meræ patientiæ. Homo, n. iniuriam sibi factam libenter remittit, si futurum præmium, quod exinde acquiritur, attendit, & quando ad exempla Christi & maiorum aduertit Leui. 19. Non eris memor iniuriæ ciuium tuorũ. ¶ Item ex consideratione præcedentis amicitiæ. Non n. debet iustus homo obliuisci, vel perdere amicitiã præcedentẽ propter modicã iniuriam subsequentem, imo de iniuriatore suo debet dicere cum Seneca. Si inimicus est, fecit ꝙ debuit, si amicus, fecit ꝙ voluit. Talem ergo iniuriam debet homo dissimulare, & ac si facta non fuisset, ad pristinam amicitiam remeare. Exemplo columbarũ quæ licet intra se quandoq; pugnent, pristinam tamen amicitiam seu consortium non declinant, imo oblitæ pristinæ iniuriæ, protinus ad pascua simul vadunt & volant. Exemplo Ioseph, qui immemor pristinæ iniuriæ fratres suos non exacerbabit, sed fouit Gen. 44. & deinceps. ¶ Item quandoque ex consideratione diuinæ prouidentiæ. Debet n. cogitare homo, ꝙ Deus quandoq; permittit homini iniuriari, vt inde possit amplius exaltari, & virtus eius & patientia emendari, sicut patuit in martyrib. sicut etiam patuit in multis philosophis & doctorib. qui, s. acceptis iniuriis clariores fuerunt, & magis reipublicæ profuerunt, sicut patet, quod Paulus incarceratus suas epistolas scripsit, quibus ecclesiam illustrauit. Ioseph etiam venditus famẽ præuidit, & frumenta seruauit, & sic à morte populos liberauit, & sic ipse fratrib. suis timentib. pro iniuria sibi facta dixit Gen. 50. Nolite inquit timere, nunquid Dei possumus resistere voluntati? vos cogitauistis de me malum, & Deus vertit illud in bonum, vt exaltaret me, sicut cernitis, & saluos faceret multos populos. Et hoc est, quod dicit Senec. in epistola

piſtola de his. Rutilii virtus & innocentia latuiſſet, niſi iniuriam accepiſſet. Nonne inquit Metrodorus poſtquam periit inuentus eſt, & fama eius emicuit? Virtus (inquit) non poteſt latere, & latuiſſe non ipſius eſt damnum. ¶ Item quandoq; ex conſideratione propriæ impotentiæ. Homo n. quando conſiderat ſe impotentem ad ſibi factam iniuriam vindicandam, debet diſſimulare, & ex toto dimittere, quia ſicut ſupra dictum eſt, iniuriarũ remedium eſt obliuio, vel tempus ad oportunitatem debitam expectare Prou. 12. Qui diſſimulat iniuriam, callidus eſt. Itẽ quandoq; ex conſideratione alienæ ignorãtiæ, ſicut patuit in Stephano, qui remiſit iniuriam lapidantib. pro eo ꝙ quid agerent, neſciebant; dimitte (inquit) illis, quia neſciunt quid faciunt Act. 7. Apum n. iuuenum punctura, non ita lædit, nec affligit ſicut ſenũ, ſicut ait Plin. quia reuera punctura, id eſt, inuidia facta nobis per iuuenes & ignaros non ita debet lædere, vel affligere, ſicut quando fit per ſenes homines vel per doctores. Vnde Tullius in Rhetorica dicit, quod multum intereſt in omni iniuria, an fiat ſubito vel conſulte. Nam leuiores ſunt, quæ repentino motu accidunt, quàm quæ præmeditate inferuntur 2. Reg. 19. Ne memineris iniuriam ſerui tui. Patet ergo, quod iniuria ſi perfectis fiat, ſuffertur.
D ¶ Tertio dico, quod iniuria per prælatum differtur ſeu aufertur. Spectat n. ad quemlibet virum iuſtum, & maxime ad iudicem, vel prælatum, iniurias propulſare, & iniuriatos ab iniuriã-
E tibus liberare. Eccleſi. 4. Libera eum, qui iniuriam patitur de manu ſuperbi. ¶ Quarto dico, quod iniuria per dominum refertur, i. retribuitur, quia, ſ. ipſe eſt qui ſecundum Pſ. Facit iudicium iniuriam patientib. dat eſcam eſurientib. vnde Col. 3. dicitur. Qui n. iniuriam facit, recipiet illud quodcunque geſſit. Et ſic ergo patet quomodo iniuria per dominum retribuitur, & refertur. Per iudicem deſtituitur, & aufertur. Per iuſtum obliuiſcitur, & ſuffertur. Per iniuſtum conſtituitur, & infertur. Vide in aliis titulis ſimilibus, ſicut eſt loqui, detractio, percutere, lædere, & ſic de multis aliis.

A **Iniuſtitia.** Nota, quod licet iniuſtitia ſumi poſſit pro omni peccato, proprie tamen ſumitur pro contrario iuſtitiæ. Quocunq; ergo modo accipiatur, dicamus, quod

Iniuſtitia:
- Linquitur, & confitetur à viro pœnitente,
- Spernitur, & abhorretur à viro innocente,
- Regitur, & exercetur à viro peſtilente,
- Punitur, & aboletur à ſummo præſidente.

Primo ergo dicamus, quod iniuſtitia à viro pœnitente debet cõfiteri, quia, ſcil. penitus omnem iniuſtitiam & peccatum debet per confeſſionem emittere, & à ſe reiicere, & fugare. Mulier n. habens in vtero abortiuum ſeu fœtum mortuum, & corruptum, neceſſe eſt, quod etiam partus tempore non expectato, extra eiiciat, & quod ipſum parturiat & emittat, ne forte periculum retinendo incurrat. Sic homo, qui in ventre conſcientiæ habet fœtum mortuum, i. peccati iniuſtitiam introcluſam, ſtatim & ſine dilatione debet ipſum emittere, & per confeſſionem mortuum parturire, & tandem per ſatisfactionem debitam à conſpectu Dei & hominum operire. Et hoc eſt, quod conſulitur Eccl. 17 Reuertere (inquit) ad dominum, & auertere ab iniuſtitia. Et illud Pſalm. Delictum meum cognitum tibi feci, & iniuſtitiam meam non abſcondi. Ita etiam docemur per Pſal. 105. dicere domino. Peccauimus cum patribus noſtris, iniuſte egimus, iniquitatem
B fecimus. Patet ergo, quod iniuſtitia à pœnitente debet confiteri. ¶ Secundo dico, quod iniuſtitia ab innocente ſolet abhorreri. Viri enim iuſti & innocentes iniquitatem & iniuſtitiam deteſtãtur, & contra eam verbo, & opere præliantur. Res enim recta nõ bene conuenit cum gibboſa, nec cum deuia & tortuoſa. Sic vere rectus & innocens non bene poteſt cum iniuſtitia conuenire, nec iniquitati aut malitiæ conſentire, dicens illud Pſ. Non proponebam ante oculos meos rem iniuſtitiam, facientes præuari
C cationes odiui. ¶ Tertio vero dico, quod iniuſtitia à viro peſtilente ſolet exerceri, quia, ſcilicet, viri impii & peſtilentes iniuſtitiam diligunt, & eam exercent, faciunt atque colunt Pſ. dixit iniuſtus, vt non delinquat in ſemetipſo, non eſt timor Dei ante oculos eius. Iſti enim ſectantur iniuſtitiam ipſam mentaliter machinando, ipſam verbaliter prædicando, ipſam realiter fabricando. Nam pro certo impii iniuſtitiam mentaliter machinantur Pſalm. Tota die iniuſtitiam cogitauit lingua tua, ſicut nouacula acuta feciſti dolum, & illud. Iniuſta cogitatio eorum. ¶ Item ipſam verbaliter proteſtantur Pſal. Effabuntur, & loquentur omnes, qui operantur iniuſtitiam. ¶ Item ipſam realiter operantur, vt ſic dicat innocens illud Exod. 5. iniuſte agitur contra me. Vnde Soph. 3. dicitur Principes eius in medio eius, quaſi leones rugientes, iudices eius lupi veſpertini, Prophetæ eius væſani: Sacerdotes eius polluerunt ſanctum, iniuſte egerunt contra legem. Et ſi vis compara iniuſtos principes & iudices leonibus atque
D lupis &c. Iniuſtitia ergo à viro peſtilente ſolet exerceri. ¶ Quarto vero dico, quod iniuſtitia à ſummo præſidente, ſcilicet à Deo ſolet ſubmoueri. Deus enim iniuſtitiam abhorret & odit Deut. 25. Abominatur enim dominus omnem, qui facit hoc, & aduerſatur omnem iniuſtitiam. Et eam finaliter perſequitur atq; punit, quia, ſ. iſti puniũtur tormento temporali. Excluduntur à viſu faciali. Includuntur in pœna infernali. Puniuntur dico temporaliter. Vnde Sap. 16. Creatura enim tibi factori deſeruiens exardeſcit in tormentum aduerſus iniuſtos. Quia reuera ſicut Sap. 1. dicitur. Inuidia mortis eſt acquiſitio. Vnde in Pſal. dicitur Iniuſtitia diſperibunt ſimul & reliquiæ eorum interibunt. ¶ Item excluduntur faciliter à viſione diuina. Vnde & Deo dicitur illud Pſ. Neq; habitabit iuxta te malignus, neq; permanebunt iniuſti ante oculos tuos. ¶ Item includuntur infernaliter, ſ. in tormentis, quia, ſ. ſicut dicitur in Pſ. 139. Virũ iniuſtũ mala capiẽt in interitu. Trãſeo breuiter de iniuſtitia, q̃a ſatis faciã infra de iuſtitia.

Inniti. Nota, quod inniti idem eſt, quod incumbere, appodiare, inſiſtere vel firmare. Et dic moraliter, quod eſt innixio qua homo innititur Deo per fidẽ, in ipſum credẽdo, per charitatem, ipſum diligendo. Vnde de anima ſancta dicitur Can. 8. Quæ eſt iſta; quæ aſcendit de deſerto deliciis affluens, innixa ſuper dilectum? Vinea n. & cucurbita debilis ſunt naturæ, & ideo neceſſe eſt quod alicui rei ſolidæ innitantur, ſic &c. Et ideo fatui ſunt illi, qui non Deo, ſed mundo, non Dei ſapientiæ ſed propriæ prudentiæ, non Dei ſanctis, ſed mundi amicis innituntur, de quibus dicitur Prou. 3 Ne innitaris prudentiæ tuæ, & Eſa. 36. dicitur, quod ſi innixus fuerit ſuper baculum arundineum Aegypti, confringetur &c. & Iob. 8. dicitur Innitetur ſuper domum ſuam & fulciet eam, & non ſtabit. Omitto, quia non ſunt auctoritates. A

Innocentia. Secundum Tullium lib. de officiis, Innocentia eſt puritas animi, omnem illationẽ iniuriæ abhorrens. A Auguſt. etiam dicit, quod illa eſt vera innocẽtia, quæ nec inimico nocet. Dicitur ergo innocentia, quaſi non nocentia, innocentis n. eſt nemini nocere ſicut hominis benefici eſt omnes adiuuare. Iſta eſt igitur virtus, quæ homini naturaliter eſt inſita, & ſibi ſingulariter commendata. De iure n. naturæ homo alteri facere non debet quod ſibi fieri non vellet, ſicut dicitur Tob. 4. Quod tibi non vis fieri, vide ne alteri facias. Et ideo quia nullus vellet ſibi iniuriam inferri, bene ſequitur, quod ipſã nulli debet inferre. Habeamus igitur innocentiam, quia ſicut dicit Plin. Leo pueris innocentib. ſolet parcere, & ipſos non lædere, nec nocere. Sic vere Chriſtus pueros & innocentes non lædit, ſed liberabit, & ipſos in paradiſum introducet, & ſaluabit. Fluuius enim & riuus purus, & limpidus, & fæcibus impermixtus eſt gratioſior. Omnis etiam beſtia quamdiu eſt iuuenis & innocens, eſt naturaliter amicabilior. Sic vere homo, dum innocentia perſeuerat, eſt Deo & Angelis amicabilior, & acceptior. Quod bene figuratum eſt in domino Matt. 18. vbi ipſe vidit paruulum, & aduocans eum ſtatuit eum in medio, dicens, quod qui ſe nõ humiliauerit ſicut paruulus iſte non intrabit in regnum cœlorum. Super quo dicit Hiero. quod ſicut paruulus non perſeuerat in iracundia, læſus non meminit, videns mulierem non delectatur, nõ aliud cogitat, non aliud loquitur, ſic inquit, niſi talem habuetis innocentiam, non intrabitis in regnum Dei. Regnum enim Dei non per violentiam acquiritur, ſed per innocentiam poſſidetur. Vnde in Pſal. 23. quærit Dauid. Quis aſcendet in montẽ domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Et reſpondet. Innocens manibus & mundo corde, qui non iurauit in dolo proximo ſuo. In quibus oſtenditur, quod triplex innocentia requiritur ad hoc, quod in cœlum per innocentiam aſcendatur. Requiritur enim,

Innocentia:
- Realis,
- Mentalis,
- Verbalis.

Debet enim eſſe innocentia

In:
- Reali operationẽ
- Mentali cogitatione,
- Verbali prolocutione.

Pueri enim & ſimplices innocenter ſolent operari. Ideo dicitur (innocens manibus) Innocenter ſolent meditari. Ideo dicitur (Mundo corde) Innocenter ſolent proteſtari, quia non iurant in dolo proximo ſuo. ¶ Primo ergo dico, quod nos debemus ha- B bere innocentem operationem (Manibus inquit) Per innocentiam enim manuum intelligitur innocentia operum, quia, ſcilicet, manibus operamur. Sicut enim animalia innocentia & mitia habent pedes & vngues loco manuum, quibus vtuntur planas & rectas, non acutas curuas & pungitiuas, ſicut patet de ouibus & de bobus, ſic vere homines ſimplices & innocentes habent opera plana, innocentia, iuſta & recta, non fallacia, ſeu curua, nec aliorum læſiua vel pungitiua. Innocens inquit manibus. Vnde de talibus dicitur Iob. 22. Saluabitur inquit innocens. Saluabitur autem in mũditia manuum ſuarum. Sed heu proh dolor chariſſimi, videtur hodie, quod talis innocentia non ſit in manib. plurimorum, quia vere multi ſunt hodie, qui non poſſunt dici animalia innocentia, ſed nocentia, non mitia, ſed crudelia, non benigna, ſed inſana, nõ ſimplicia, ſed infamia, & iſta

ſunt inter cæteros vſurarii, & auari, raptores & exactores, crudeles, & infideles. Tales n. non ſunt innocentes, ſed potius innocẽtib. ſunt nocentes, ſimiles leonib. & lupis, qui animalib. innocentibus ſunt crudeles, ipſorumq; ſanguine viuunt, & in eorum occiſionibus ſe delectant. Sic vere chariſſimi, multi ſunt ita lupini, leonini, crudeles & iniqui, quod omnibus ſimplicib. & innocentibus ſunt crudeles & per rapinam, vſuram, & exactionem eis omnibus ſunt nocentes, & eorum ſanguine, id eſt, eorum temporali ſubſtantia ſunt viuẽtes. Vnde de iſtis poteſt intelligi illud Pſ. 105. Effuderunt ſanguinem innocentem in circuitu Hieruſalem, & non erat qui ſepeliret & Eſa. 1. dicitur: Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Iſtud maxime apparet in iniquis iudicib. & balliuis, quib. dicitur Dan. 13. Innocentẽ & iuſtum non interficies. Non ſic chariſſimi non, non habeamus opera nocentia, ſed innocentia, quia ſicut dicitur Pro. 13. Iuſtitia cuſtodit innocentis viam. Vnde Iob. 4. dicitur: Recordare obſecro quis vnquam innocens periit. q. d. nullus. Quia pro certo ſemper innocẽtia præualet, atq; vincit. Et quamuis aliquoties grauiter tribuletur, in fine tamen ſaluatur & liberatur. Exemplo Ioſeph, qui innocens venditus & in lacum miſſus fuit, finaliter tamẽ liberatus, & princeps totius regni Aegypti factus vnde Nu. 35. Liberabitur innocens de vltoris manu. ¶ Secundo dico quod nos debemus habere inno-

C centem meditationem. (Mundo corde inquit) A fonte enim puro non emanat niſi mundus & purus riuulus, quia etiam corpus ſolis valde eſt purum & mundum, ideo ab ipſo non ſolet niſi purus radius emanare. Sic vere illi, qui habent cor innocens & mũdum, & per peccata & vitia non corruptum, nec per malitiam deprauatum, ſemper ſolent mundas & innocentes cogitationes effluere, & tam de ſe, quam de aliis innocenter & ſimpliciter cogitare (Mundo corde inquit) Sicut enim dicitur 2. Rhetoric. Pueri ſua innocentia alios menſurant, quia, ſcil. pueri qui adhuc pauca viderunt, & malitias hominum adhuc non ſunt experti, neſciunt iudicare de aliis, niſi ſecundum quod ipſi iudicant de ſeipſis. Pueri ergo quia innocẽtes ſunt, innocentes alios credũt, & vitia quæ in ſeipſis non ſentiunt eſſe, in aliis non attendunt, ꝙ totum facit munditia cordis. De quo dicitur in Pſ. Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ. Tales pro certo non ſunt multi homines corrupti, qui, ſcilicet, de aliis nequeunt bona cogitare, imo qui factis aliorum quanquam bona intentione fiant, neſciunt niſi peſſima iudicare. Oculus enim turbidus & infirmus videt circulum turbidum in candela, quod tamen non accidit ratione candelæ, ſed oculi infirmantis, quia, ſci. ille circulus eſt vitium oculi, non candelæ. Phrenetici etiam imagines in parietib. eſſe credunt, quamuis parietes non ſunt picti, phantaſias n. quæ in ſuis capitib. abundant interius, credunt eſſe in locis circumiacentibus exterius. Sic vere chariſſimi iniqui imaginatores & exploratores ſolent de aliis æſtimare non ſecundum rei veritatem, ſed ſecundum ſuæ prauæ conditionis conformitatem. Eſſe n. in aliis figuras & imaginationes, i. vitia & peccata æſtimant, quæ eſſe in ſeipſis non dubitãt. Iſti ergo ſunt ſicut fatui iudices, qui ſine omni cogitatione de aliis iudicare præſumunt, non attendentes illud Matt. 7. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Super quo dicit Aug. in li. de verbis domini, quod de factis mediis, quæ bono & malo animo poſſunt agi, temerarium exiſtimo iudicare, & maxime condemnando. Non ſic ergo, ſed ſis innocens, quia vere iſte de omnibus habet innocentem me-

D ditationem (Mundo corde inquit.) ¶ Tertio dico, quod nos debemus habere innocentem prolocutionẽ. Innocenter enim pure & ſimpliciter debemus loqui, non fallaciter, vel doloſe. (Non iurauit inquit in dolo proximo ſuo.) Roſtra n. auium innocentium, & maxime fluuialium, plana ſunt atq; recta, ſicut patet in anſerib. & anatib. cuius tamen contrarium in auib. prædalibus inuenitur. Sic vere roſtra, & ora auium, i. perſonarum ſimplicium & innocentium ſunt plana per innocentiam & ſimplicitatem, & recta per certitudinis veritatem. Iſti n. ſunt, qui non iurant in dolo proximo ſuo, iuxta illud Pſ. Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Vnde de tali verbali innocentia dicitur Ioſ. 2. Innoxii erimus à iuramento. De multis tamen dicitur hodie illud Pſal. 37. Verba oris eius iniquitas & dolus, noluit intelligere, vt bene ageret. Sed de hoc vide infra de loqui. Innocens n. neſcit loqui doloſe, nunquam n. dicit aliquid ore, niſi quod ſentit in corde, & exinde cognoſcitur ſua innocentia, ſicut munditia porci noſcitur in lingua. Lingua enim nuncia eſt cordis, quia, ſcilicet, ex abundantia cordis os loquitur. Habeamus igitur innocentem prolocutionem. De laudibus igitur innocentiæ pulchre loquitur Chryſ. in quadam homelia dicens ſic. Gaude ô innocentia & exulta, gaude inquã, quia vbiq; illæſa es, vbiq; ſecura, ſi tentaris, proficis, ſi humiliaris, erigeris, ſi pugnas, vincis, ſi occideris, coronaris. Tu (inquam) in ſeruitute libera es, in periculo tuta es, in cuſtodia læta, tibi omnis reatus ſubiicitur, tibi omnis malitia ſubiugatur, te potentes honorant, ſuſpiciunt principes, magnates exquirunt, etiam illi nonnunquã te deſiderant, qui expugnant. Tibi boni parent, mali inuident, zelant æmuli, inimici ſuccumbunt. Nec vnquam poteris victrix non eſſe, etiam ſi inter homines defuerit iuſtus iudex. Iſtam auctoritatem poſſes per diuerſas partes diuidere, & ſingulas partes membris ſingulis applicare. Habenda eſt igitur innocentia manualis, innocentia cordialis, innocentia verbalis. Si autẽ vis aliquid plenius de innocentia pertractare, dic ꝙ ſecũdum Tulliũ, innocentia eſt virtus animi omnem illationem iniuriæ abhorrens Aug. etiam ſuper Pſ. dicit, ꝙ vera innocentia eſt quæ nec inimico nocet. ¶ Notare ergo poſſumus, ꝙ in ſcriptura inuenitur E

Innocentia { Victa, Ficta, Picta ſeu facta.

Innocentia victa eſt illa, quam habent illi, qui ſunt innocentes, propterea ꝙ non poſſunt nocere, ſicut ſũt mali pauperes & depreſſi, qui libenter nocerent ſi poſſent. Et iſta innocentia eſt ſine merito, quia, ſ. iſta non meretur gratiã ſaluatoris, ſed potius miſeria atq; pœnam Hie. 46. caſtigabo te in iudicio, nec quaſi innocenti parcã tibi. ¶ Item innocentia ficta eſt innocentia hypocritarũ, qui, ſ. fingunt ſe innocentes & ſimplices, cũ tamen ſint malitioſi & duplices. Et iſta etiam non eſt vera innocentia, nec meretur Dei miſericordiã, ſed tormentum. vnde Hie. 49. Ecce quib. non erat iudiciũ, vt biberent calicẽ, bibentes bibent, & tu quaſi innocens relinqueris, non eris innocens bibens, ſed bibes. ¶ Item eſt innocentia picta, i. gratiis & virtutibus inſignita. Et iſta eſt innocentia ſimplicium & iuſtorum, quæ, ſ. habet puritatem & ſanctitatẽ immixtam, quia, ſ. ſicut ſtellæ creatæ ſunt de materia puriſſima, contrarietatẽ qualitatũ ſeu controuerſiã non habentes, & ideo in ſe perſeuerant & durant, quo ad alios vero influunt, rutilant & coruſcant, ſic vere innocentes, qui, ſ. in comparatione mentis ſuæ nihil habẽt duplicitatis aut controuerſiæ, falſitatis ſeu malitiæ cuiuſquã, in bono perſeuerant & durant, & virtutib. rutilant & coruſcant, & alios illuminant & illuſtrant. Perſeuerant dico, ſ. ſine peccati corruptione, dicentes illud Iob. 27. Donec deficiam, non recedam ab innocentia mea, & iuſtificationẽ meam, quam cœpi tenere, non deſeram. Splendent etiam & coruſcant ſanctitate & perfectione Pſ. 83. Non priuabit, ſ. Deus, bonis eos, qui ambulant in innocentia domine Deus virtutum, beatus homo, qui ſperat in te, & Heb. 7. Talis decebat, vt nobis eſſet pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cœlis factus. Illuminant etiam, & illuſtrant, i. alios, doctrinali prædicatione, & exemplari conuerſatione. Vnde de Dauid innocente dicitur in Pſal. 77. quod ipſe pauit eos, ſ. verbo & exemplo, in innocentia cordis ſui, & in intellectibus manuum ſuarum deduxit illos. Et bene dicit in intellectibus quia pro certo innocentes ſunt illi, quibus Deus magis communicat donum intellectus & ſapientiæ, & eloquentiæ ſacramentorum. Vnde Sen. in epiſtola ad Paulum ait quod Aug. de ipſo Paulo dixerat. Mirari eum poſſe qualiter homo qui non legitime imbutus ſit, taliter ſentiat. Cui ergo reſpondi dixit Seneca: ſolere Deos ore innocentium fari. ¶ Breuiter notabo, quod innocens F

Summæ veritati hæret ſtabilius,
Secum colloquenti credit humilius,
Secum conuerſantes mutat in melius,
Falſa machinantes vincit virilius,
Tribulationes ſuffert facilius,
Conſolationes habet fertilius.

Dico ergo, quod innocens ſummæ veritati hæret ſtabilius. Conſtat n. quod ſimilia ſtabilius iunguntur & hærent. Et ideo cum Chriſtus ſit innocens & purus, bene ſequitur, quod innocentes ſtabilius ſibi hærent, ſcilicet, per glutinum charitatis. Exemplo pueri innocentis, qui videns in ſpeculo faciem ſuã, & credens eſſe alium puerum, ipſum oſculatur, & diligit, & porrigit ſibi panem. Sic vere innocens, quando videt imaginem & ſimilitudinem innocentiæ ſuæ in ſpeculo æterno, quod eſt Deus, ſolet ipsũ oſculari, & ſibi adhærere per charitatem, panem ſuæ temporalis ſubſtantiæ in vſus ipſius expendere, & ſe eius ſeruitio dedicare, & ſibi dulciter adhærere, vt ſic dicat dominus illud Pſalm. 24. Innocentes & recti adhæſerunt mihi. Et alibi. Ambulans in via immaculata hic mihi miniſtrabat. Igitur innocens ſummæ veritati hæret ſtabilius. ¶ Item innocens ſibi colloquenti credit humilius. Ramus enim quanto gracilior tanto facilius G extorquetur, & ad partem, quam volueris facilius inclinatur. Sic vere ille, qui eſt gracilis, innocens atque dulcis, ſolet ſuggeſtioni aliorum faciliter credere, & ſe ad credendum, quod dicitur, & ad concedendum, quod petitur, faciliter inclinare. Vnde de facili credulitate innocentiũ dicitur Pro. 14. Innocens credit omni verbo. Quia ſicut dicit Hier. ſuper Matt. 18. Quicunque humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte &c. Sicut paruulus non perſeuerat in iracundia, læſus non meminit, non aliud cogitat, & aliud loquitur, ſic niſi talem habueritis innocentiæ puritatem, regnum Dei intrare nequibitis. De innocentium vero facili

to facili liberalitate dicitur Iob. 27. Innocens argentum diuidet.
Scit enim quod ſicut dicitur Prou. 28. Qui feſtinat ditari, non
erit innocens Et ideo innocens magis ſua ſtudet erogare, quam
aliena lucrari. Vnde Aug. ſuper Pſalm. 38. Vera inquit innocentia
eſt, vbi eſt integritas ſine peccato, redditio ſine debito, flagellum
ſine marito, &c. Patet ergo, quod innocens ſibi colloquenti cre-
H dit humilius, ſeu quod à ſe petenti dabit liberalius. ¶ Item inno-
cens ſecum conuerſantes in melius mutat. Sicut enim res pura
non maculat contingentem, ſed eum purificat, & mundat, ſicut
patet in aqua munda vel panno, ſic perſona innocens ſe contin-
gentes & ſecum conuerſantes non ſolum non inficere, ſed pur-
gare, & ſanctos & innocentes facere non ceſſat. Pſalm. 17. Cum
ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris. Ideo
quilibet eccleſiaſticus, cui maxime eſt neceſſaria innocentia, di-
cere debet illud Pſalm. Lauabo inter innocentes manus meas, &
circumdabo altare tuum domine, vt audiam vocem laudis. Vide
I infra de ſocietate. ¶ Item innocens falſa machinantes vincit vi-
rilius. Innocentia enim ſolet finaliter falſitatem & malitiam vin-
cere, & machinationum nequitiam ſuperare. Similis enim vide-
tur innocentia lapidi ſapphiro, qui ſecundū lapidarium & Dio-
ſcoridem, venenis reſiſtit, tremorem cordis tollit, ſe portantem
victorem facit, & vinctum de carcere ſoluit, obductaſque fores
& vincula tacta dirumpit. Sic vere innocentia veneno malitiæ
ſolet obuiare, tremorem cordis, id eſt, dubitationem & metum
ſolet temperare, cauſas & controuerſias facit ſuperare, & de car-
ceribus & anguſtiis ſolet eripere & ſaluare. Sicut enim dicitur
Prouerb. 13. Iuſtitia cuſtodit innocentis viam. Innocentia enim
audaciā generat, timorem temperat, à morte liberat. Audaciam
(Dico) generat, vnde cum à quodam ſapiente ſemel peteret qui-
dam Rex, quid eſſet inimiciſſimum homini, reſpondit, alter ho-
mo. Item petiit quid eſſet illud, quod non permitteret Homi-
nem fieri laſſum, reſpondit, Lucrum. Item petiit quid eſſet illud,
quod magis faceret hominem audacem & lætum. Reſpondit, in-
nocentia. Quia reuera in quocunque tormento vel periculo &
in cuiuſcunque falſæ accuſationis articulo quis ſit poſitus, inno-
centia eſt illud, quod audacius facit pugnare, lætius viuere, &
fortius & virilius triumphare. Audacius (dico) pugnare. Vnde Iob.
17. innocens contra hypocritā ſuſcitabitur, & tenebit iuſtus viam
ſuam, & mundis manibus addit fortitudinem. Senec. etiam in
Prou. dicit, quod in malis ſperare bonum niſi innocens nemo
poteſt. Lætius etiam viuere, quia ſcilicet nihil ita lætificat cor
ſincerum ſicut innocentia. Vnde Hiero. ad Demetriadem dicit,
quod innocens inter ipſa tormēta fruitur ſecuritate, & cum pœ-
nam metuat, de innocentia gloriatur. Virilius etiam triumpha-
re, quia pro certo innocentes adiuuat ſcilicet innocentia, & vi-
ctoriam eis donat, & de manibus inimicorum liberat, atque ſal-
uat. Iob. 22. Saluabitur innocens, ſaluabitur autem in munditia
manuum ſuarum. Num. 35. Liberabitur innocens de vltoris ma-
K nu. Igitur innocens falſa machinantes vincit virilius. ¶ Item in-
nocens tribulationes ſuffert facilius, quia proculdubio hodie in-
nocentes & iuſti ſunt illi, qui magis ſunt obnoxij & expoſiti mi-
ſeriis & ærumnis. Vnde Prou. 22. Innocens pertranſiit, & afflictus
eſt. & Eccleſ. 4. Vidi (inquit) calumnias, quæ ſub ſole geruntur,
L & lacrymas innocentium, & conſolatorem neminem. ¶ Item in-
nocens conſolationes habet fertilius, quia ſcilicet innocens fi-
naliter non perit tormentis infernalibus, iuxta illud prædictum
Iob 4 Recordare obſecro quis vnquā innocens periit, aut quan-
do recti deleti ſunt. q. d. nunquam, imo ſaluantur, & gaudent ſo-
latiis ſupernalibus. Pſalm. 23. Quis aſcendet in montem domini,
aut quis ſtabit in loco ſancto eius? innocens manibus & mundo
corde, &c. Sequitur: Hic accipiet benedictionem à domino, &
miſericordiam à Deo ſalutari ſuo. Et ſic patet quot bona facit
innocentia. Aduerte tamen, ꝙ pauciſſimi habent innocentiam,
quia etſi in illis, quæ obiiciūtur, ſit homo innocens, in aliis tamē
habet quo iram Dei meruit, & eſt nocens, ita ꝙ etſi ſine cauſa pa-
titur quantum ad hæc, quæ apparent, non tamen iniuſte patitur
quantum ad alia, quæ forte commiſit, & quantum ad Dei iudicia
quæ nos latēt. Nemo enim proprie ſe poteſt dicere innocentem,
cum omnis humana natura pluribus obnoxia ſit peccatis. Iob 9.
Si iuſtificare me voluero, os meum condemnabit me, ſi innocen-
tem oſtēdere, prauum me comprobabit, etiam ſi ſimplex fuero,
hoc ipſum ignorabit anima mea. Iſta ergo de innocētia ſufficiāt.

A Inopia. Inops.

Nota, quod inopia, paupertas, inedia, egeſtas, videtur idem ſonare & ſignifi-
care. Ops autē & opulentia dicūtur ab ope. Ops autē dicitur fuiſ-
ſe vxor ſaturni, quæ à ſaturādo fingitur dicta à Poetis, ad denotā-
dum ꝙ ſaturitas terrenorum opem ferat mortalibus vniuerſis, in
quantū opes & opulentiā eis præſtat: dicitur ergo proprie inopia
idem ꝙ opum defectus & carentia. Et inde eſt, ꝙ ſicut tria genera
opum ſeu diuitiarū inueniūtur ſcilicet temporales, ſpirituales, &
æternales, ſic econtrario tria genera inopiæ reperiūtur, videlicet

Temporalis, quæ caret terrenis ſubſidiis,
Spiritualis, quæ caret virtutum diuitiis,
Infernalis, quæ caret ſupernis ſolatiis.

¶ Et ſic dico quod ſunt

Quidam, qui { Priuantur opibus optimis, / Fœdantur moribus virulentis, / Locantur domibus fæculentis. }

Primi proſternuntur per fortunæ graue cauterium,
Secundi grauantur per culparum vile collyrium,
Tertij damnantur ad inferni triſte ſuſpirium,

Prima / Secunda / Tertia } eſt inopia { pauperum miſerorum, / hominum peccatorum, / vilium damnatorum.

Dicam ergo primo, quod eſt quædam inopia, quæ gazarum ca-
ret ſubſidiis. Et iſta eſt illa quam in mundo ſuſtinent pauperes &
mendici, qui ſcilicet indigent neceſſariis huius vitæ, & ſic inopes
quaſi ſine opibus appellantur. Sicut enim in terra ſunt aliquæ
partes pingues & fructibus opulentæ, aliquæ vero ſteriles infru-
ctuoſæ & ſiccæ, quod fit propterea, quod non in æquali gradu
poſitæ ſunt, imo vt communiter partes terræ pinguiores ſunt in-
feriores & à cœlo remotiores (patet in vallibus) partes vero ſte-
riliores ſunt cœlo propinquiores, mundiores & ſanctiores, ſicut
patet in montibus: ſic vere dico, quod non ſolum in ſtatu fortu-
næ eſt dare homines pingues, diuites, fructiferos, imo etiam ho-
mines tenues & ſiccos, ſteriles, inopes & mendicos. Et procul-
dubio iſti cœlo & Deo per gratiam & affectionem præ cæteris
ſunt propinqui magis & à peccato mundi & puri, & ſurſum ad
bona æterna amplius eleuati. Pſal. 117. Suſcitans à terra inopem,
& de ſtercore erigēs pauperem. Fructuoſi vero & diuites, vt com-
muniter, magis a Deo & cœleſtibus ſunt remoti per peccatum,
& amplius lutoſi & immundi. Aliquæ enim ſunt terræ in quibus
nunquam pluit, ſicut eſt Ægyptus, quæ eſt arenoſa & ſterilis quā-
tum eſt de ſe, Deus tamen defectum pluuiæ ſolet ſupplere, & flu-
uium Nili & Phiſon, qui venit de Paradiſo, facit annuatim ſuper
illam terram aridam redundare, & ſic ſolet eam quaſi diuinitus
irrigare, & multis fructibus fœcundare. Quia reuera dato, quod
inopes careant pluuia, id eſt, opulentia terrenorum, & quod for-
tuna ipſius deneget bona ſua, tamen ipſorum non obliuiſcitur,
imo fluuio Paradiſi, id eſt, gratia cœleſti ipſos irrigat & conſola-
tur, ita ꝙ bonis cœleſtibus ſpiritualibus & æternis finaliter cu-
mulantur. Sicut. n. in Pſal. 116. dicitur: Deus adiuuit pauperem de
inopia & poſuit ſicut oues familias. ¶ Et nota ſi vis de inopibus, ꝙ B

Iſtos mali lædunt, & ſyncopant,
Iſti Deum laudant, & nuncupant,
Hi Deum & virtutes quærūt, & anticipant,
Iſti cœlum tenent, & occupant.

Dico igitur quod iſtos inopes ſolent mali turpiter grauare, quia
reuera tyranni magis ſolent exercere vires contra inopes & im-
potentes, & ſibi reſiſtere non valentes, q̃ alios, ſimiles lupis, qui. ſ.
magis infeſtāt oues & beſtias miſerabiles quā nociuas Ezech. 22.
Sicut leo rugiēs, rapienſq; præda animas deuorauerunt, opes, &
precium acceperunt. Et in Pſal. dicitur de tyranno, ꝙ pſecutus eſt
hominē innocentē & cōpunctū corde mortificare. Figura 1. Reg.
15. vbi dicitur, ꝙ Saul & populus pepercit pinguiorib. Amalech,
quicqd aūt vile & reꝓbū fuit, demoliti ſunt, quia ꝓ certo mali &
potiſſime iudices & pręfecti ſolēt pinguiorib. & ditiorib. parcere,
viles vero & reꝓbos. i. inopes, quos reprobauit fortuna, ſolēt cō-
tra iuſtitiā cōculcare, quia reuera iſti perſequuntur inopes, ipſos
fraudādo, & decipiēdo. Pſal 36. Gladiū euaginauerūt peccatores,
intenderunt arcū ſuū, vt decipiāt pauperē & inopē. ¶ Item ipſos
mordēdo, & decipiēdo. Prou. 30. Generatio, quæ ꝓ dētib. gladios
habet, vt comedat inopes de terra & pauperes ex hominib. ¶ Itē
ipſos ſpernēdo & nō ſuccurrēdo, vt & ipſis impiis diuitib. dirigāt
inopes verbū Pſal. 43. Quare faciē tuā auertis, obliuiſceris ino-
piæ & tribulationis noſtræ? Et reuera diuites nunq̃ deberēt pau-
perū obliuiſci, ſed eis poti⁹ miſereri. Ad hoc. n. ſibi diuitiæ dātur,
vt per eas inopib. ſuccurratur, & vice verſa occaſione pauperum
ipſis cœleſtis gloria, & peccatorū venia cōcedatur 2. Cor. 8. Veſtra
abūdātia illorū inopiā ſuppleat in preſēti, vt & illorū abundātia
veſtræ inopiæ ſit ſupplementū, & fiat æqualitas. Et hoc eſt ꝙ ad-
monet ſapiēs Eccl. 4. vbi dicitur ſic. Animā eſurientē ne deſpexe-
ris, & ne exaſperes hominē in inopia ſua, cor inopis ne affli xeris,
& ne protrahas datū anguſtianti. Sicut faciebat illa, de qua dici-
tur Prou. 31. Manū ſuā aperuit inopi, & palmas ſuas extendit ad
pauperes. ¶ Et merito, quia inopes nō debēt exaſperari nec gra-
uari, ſed poti⁹ adiuuari, quia pro certo Deus ipſis finaliter miſere-
tur, & eorū iniurias vindicat, & proſequitur, ipſos defendit, libe-
rat & tuetur. Solet. n. inopes fouere, & recipere. Pſ. 11. Propter mi-
ſerias inopum, & gemitū pauperum nunc exurgam, dicit domi-
nus ponam in ſalutari. ¶ Item ſolet Chriſtus inopes ſaluare, &
eripere. Pſalm. Eripiens inopem de manu fortiorum eius, &c.
¶ Item ſolet Chriſtus inuaſores damnare & diripere. Pſal. Co-
gnoui quia faciet dominus iudicium inopis, & vindictam paupe-
rum. Breuiter ergo dico, quod iſtos inopes ſolent mali nequiter

C grauare. ¶ Item viri inopes folent Deum dulciter laudare. Inopia enim infortunium & tribulatio funt quidam repercuffiones, & quædam impedimenta, quod homo in iftis temporalibus non inueniat requiem aut quietem, & quod compulfus ad Deum redeat, ipfumque laudet, magnificet, & requirat, iuxta illud Pfalm. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum domine, quia ficut pila contra durum murum proiecta repercutitur, fic voluntas ad murum, id eft, ad groffa & rudia temporalia per defideria impulfa, quando per infortunium repercutitur, & reiicitur. Nec ibi pendere permittitur, conftat, quod exinde refilit, & fupra ad Deum laudandum & magnificandum euolare compellitur. Figura. Gen. 8. de columba egrediente de arca, quæ non inueniẽs vbi requiefceret pes eius, quafi compulfa rediit ad Noe in arcam. Sic vere homo aliquando à Deo exiens, & arcam diuinæ gratiæ dimittens, & exterius ad mundi gaudia & negocia fe emittens, folet intentione fua fraudari, & non inuenit requiem vbi fperauerat inuenire, & tunc quafi compellitur ad Noe, id eft, ad Deum reuenire, arcam, id eft, feueritatem ftatus gratiæ contra diluuium introire, & Deum amare, requirere, & laudare. Inopia enim, id eft, exterior infortunitas, facit homini tria bona, videlicet

Vnum { Priuatiue, Pofitiue, Conclufiue.

Priuatiue dico. Et iftud eft quia homo, qui in profperitate penitus peccaret, fuperbiret fcilicet luxuriaret, & contenderet, adueniente inopia à talibus impeditur, & fic talis inopia etfi ad meritum non adiuuat, peccati tamen euafionem procurat. Eccleſ. 20. Eft qui vetatur peccato præ inopia. Pofitiue etiam, quia fcilicet homo ex talibus compellitur ad Deum recurrere, & ipfum laudare. Timere & honorare. Pfalm. Pauper & inops laudabunt nomen tuum. Conclufiue infuper. Quia fcilicet eo ipfo quod aliquis eft inops & pauper, cõcluditur quod Deus tenetur ipfum exaudire, & ipfum dirigere & fouere. Pfalm. 85. Inclina domine aurem tuam, & exaudi me, quoniam inops & pauper fum ego. Cuftodi animam meam quoniam fanctus fum, faluum fac domine feruum tuum fperantem in te. Inopes igitur folent Deum
D dulciter laudare. ¶ Item dico, quod inopes folent Deum velle, & optare, dicentes fcilicet illud Pfal. 78. Oculi mei languerunt præ inopia, clamaui ad te domine, expandi ad te manus meas. Supple
E optando fpiritualia non terrena. ¶ Item dico quod inopes folent cœlum in fine captare, hoc eft, Deum poffidere vel occupare. Vapor enim quanto purior & leuior, quanto omni materiæ terreftri impermixtior, tanto afcendit altius, & fit fuperior & fublimior. Sic de inopibus qui omni terreftri & groffa terrenorum materia carent, conftat, quod finaliter furfum ad cœlum afcendunt, & inferiora exeunt & dimittunt, & ad falutem æternam & gaudia Paradifi tranfcendunt. Vnde de Deo dicitur in Pfal. 71. Parcet pauperi & inopi, & animas pauperum faluas faciet. Sequitur. Redimet (inquit) animas eorum, & honorabile nomen eorum coram ipfo. Patet ergo quomodo illi qui temporaliter funt inopes, cœlum occupant, Deum & virtutes anticipant, Deum laudent, fub malis claudicant. Et fic patet primum principale, videlicet,
F quod eft quædam inopia, quæ Gazarum caret fubfidiis. ¶ Secundo principaliter dico, quod eft quædam inopia, quæ virtutum caret diuitiis. Et illa nihil aliud eft quam peccatum, quod nihil aliud eft quam carentia gratiæ & virtutis. Et fic peccator dicitur inops, quia fpiritualibus bonis caret. Et de hac dicitur Eccleſ. 40. In ore imprudentis conculcabitur inopia. Et 27. Propter inopiam multi deliquerunt. Et illud Prou. 6. Qui autem adulter eft, propter cordis inopiam perdet animam fuam. Inopia enim, id eft, gratiæ carentia, eft illud à quo oritur peccati nequitia & malitia, quia reuera Deum timentes & in eius gratia viuentes, tali inopia non grauantur, nec peccati iniuria moleftantur. Pfalm. 33. Non eft inopia timentibus eum. Ifta eft ergo inopia quæ virtu-
G tum caret diuitiis. ¶ Tertio principaliter dico quod eft inopia quæ cœlorum caret folatiis. Et ifta eft inopia inferni, quia fcilicet illa eft tanta, quod omnis rerũ abũdantia nihil reputatur, quinimo quanto in mundo præceffit maior rerum abundantia, tanto, nifi bene vtamur eadem, fequitur maior inopia & penuria, figurata in inopia victualium, quæ contingit tempore Iofeph, de qua dicitur Genef. 41. quod vbertatis magnitudinem perditura effet inopiæ magnitudo, &c. vide diabolus, figurari potuit in illo Iephthe, de quo dicitur Iud. 11. Et congregati funt ad eum viri inopes & latrocinantes, quia fcilicet viri inopes, id eft, omnibus bonis carentes, ad diabolum in inferno congregantur, & cum eo perpetuo commorantur. Iob 27. Apprehendet eum fcilicet damnatum, quafi aqua, inopia. Vnde differentia ponitur inter opes temporales & fpirituales, quia fcilicet opes fpirituales, quæ funt gratia & virtutes, ducunt hominem ad opes & gloriam fupernalem. Opes autem temporales ducunt hominem non ad opes, fed ad inopias infernales. Vnde Eccleſ. 4. dicitur, quod interdum de catenis & carcere egreditur quis ad regnum, & alius natus in regno inopia confumitur. Et fic patet, quod eft inopia æternalis, fpiritualis, & temporalis. Vide vbi paupertas.

Innumerabilis.

Vide in tit. multitudo, & in tit. omnes, & fimilibus.

Inquinare.

Cum inquinare nihil aliud fit quam fœdare, bene videtur, quod inquinamentum nihil fit aliud moraliter loquẽdo quam peccatum. Peccatum enim eft illud, quod inquinat, & quod animam maculat, atque fœdat, vt Deo abominabilem ipfam reddat. Dicat ergo anima munda & fancta illud Can. 5. Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa? Laui pedes meos, qũo inquinabo illos? quia reuera anima quando per conuerfionem tunicam malæ conuerfationis exuit, & pedes affectionis per confeffionem mundauit & lauit, nunquam per recidiuum debet amplius peccati tunicam reinduere, nec affectus cordis amplius inquinare. ¶ Et nota, quod aliqua funt, quæ maculant & inquinant quicquid tangunt, videlicet, fumus, humus, Limus, fimus. Sic vere in moribus inquinatur homo

Per { Fumum fuperbiæ & pompofitatis, Humum fubftantiæ & cupiditatis, Limum luxuriæ & carnalitatis, Fimum malæ amicitiæ & focietatis.

Inquinat ergo fumus fuperbiæ & vanitatis. Eccleſ. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, fic qui communicat fuperbo induet fuperbiam. ¶ Item inquinat humus fubftantiæ & cupiditatis, temporalium enim immũda funt cibaria, quæ coinquinant per auaritiam cor humanum 2. Efd 8. Polluta eft terra coinquinationibus & 2. Pet. 2. Refugientes coinquinationes mundi vnde de illis fanctis dicitur 1. Mach. 1. & elegerunt magis mori quam cibis coinquinari immundis. ¶ Item inquinat limus luxuriæ, & carnalitatis. Sanguis enim pinguedo, limus & vifcus, & omnia talia vifcofa faciliter coinquinant contingentem. Sic caro carnalitas, & luxuria. Vnde 2. Corinth. 7. Mundemus nos ab inquinamentis carnis, fcilicet ad modum innocentium, de quibus dicitur Apoc. 3. Hi funt qui cum mulieribus non funt coinquinati, virgines enim funt, & fequuntur agnum quocunque ierit. ¶ Item inquinat fimus malæ amicitiæ feu corruptæ focietatis, ficut antiquitus figurabatur in lege, vbi tactus mortui inquinabat hominem & immundum conftituebat. Vnde Baruch. 3. Quid eft Ifrael, quod in terra inimicorum es? inueterafti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis, deputatus es cum his, qui in inferno funt. Et breuiter iuxta fententiam faluatoris Matth. 15. & Mar. 7. non illa, quæ in os intrant, coinquinant hominem, fcilicet cibaria, corporalia, fed vere illa, quæ de corde exeunt & emanant, fcilicet furta, homicidia, &c. hæc funt inquit, quæ coinquinant hominem. Vnde de peccatoribus dicitur ad Titum 1. Omnia (inquit) munda mundis, inquinatis autem infidelibus nihil eft mundum, fed inquinatæ funt eorum, & mens, & confcientia. Talia ergo inquinamenta, fcilicet vitia & peccata, funt mundanda, ficut dicitur Ezechiæ 36. Mundabimini ab omnibus inquinamentis veftris. Et merito, quia pro certo qui a talibus inquinamẽtis mundatus non fuerit, in palatium Paradifi nullatenus introibit, iuxta illud, quod de fapientia dicitur Sapientiæ 7. Nihil inquinatum in illam incurrit, candor enim eft lucis æternæ. Hæc igitur de verbis inquinare, & contaminare fufficiunt. Vide de macula, immunditia, & contaminatione, & fimilibus.

Inquirere.

Vide in titulo quærere.

Infania. Infanus.

Nota, quod infanus dicitur quafi non fanus, eo fcilicet quod infania mentis auferat fanitatem. Infanus ergo dicitur homo quando non eft fanæ mentis, vtpote quando verfus eft in væfaniã vel furorem. Igitur loquendo moraliter, dico, quod omne peccatum dicitur infania, eo quod mentem humanam facit non fanam, nec fana fapere vel fentire. Quia reuera, ficut infania tollit difcretionẽ, mutat affectionem, infert afflictionẽ, affert perditionem, Tollit (dico) difcretionem, quia. f. infanus non difcernit inter verum & falfum, quinimo vnũ pro alio fæpe recipit, fe etiã ægrotate non credit, cum grauiter infirmus fit oculofq; indifcrete vertit, & extendit, caput frequenter mouet, & dentib. fæpe frendet, Mutat etiam affectionem, quia. f. vinum, & carnes, & alia nociua appetit, Medicum fuum mordet, & odit, remedia, & emplaftra fibi vtilia proiicit, & expellit, & in fonitu vinculorũ fuorum gloriatur & pfallit. ¶ Infert etiam vexationem feu afflictionem, quia vigiliam & inquietationẽ facit, & licet infirmus non fentiat corpus lædit. ¶ Affert etiam perditionẽ, f. mortem, quia fcilicet infanus cito moritur nifi celeriter occurratur, reuera talis infirmus & furibũdus eft peccator, quia pro certo poftq̃ infania peccati mẽtẽ infecerit, omnẽ debitã difcretionem bonorum tollit, & verum pro falfo ad fuggeftionem diaboli, vel hæretici quandoque fumit. Oculos intellectus, & mentis per opiniones fatuas circumducit,

ducit, & alios contemnendo & etiam comminando caput agitat, & per iram in alios sæpe frendet, & in suos custodes medicos, hoc est dictum, in suos prædicatores & prælatos aliquoties insurgit ipsosque per detractiones mordet & lædit, & multos sine causa innocentes persequitur, & inuadit. Act. 26. Ipsos, inquit, compellebam blasphemare, & amplius insaniens persequar. Ista etiã nociua mundi bona appetit, vtilia vero & salutifera remedia, scilicet opera pœnitentiæ & bona documenta refugit, & contemnit. Infirmitatem & turpitudinem peccati sui non credit, aut sentit. Vincula suarum malarum concupiscentiarum armat, & in eorum sonitu, id est, infamia malorum actuum suorum quandoque gaudere & psallere consueuit. Vigil & inquietus ad mundi negocia discurrit, & licet cantet, & tripudiet, id est, licet in temporalibus gaudeat, tamen ad mortem æternam properat atque tendit. Vnde de insanis peccatoribus dici potest illud Sap. 14. Insaniæ inquit plenas vigilias habentes, neque vitam neque mundas nuptias custodiunt, sed & alius alium per inuidiam occidit, aut adulterans contristat. & omnia commixta sunt, sanguis, homicidium, & furtum, & fictio, corruptio, infidelitas, turbatio & periurium. Sequitur. Aut enim dum lætantur insaniunt, aut certe vaticinantur falsa aut viuunt iniuste, aut periuriant cito. ¶ Breuiter igitur notare possum, quod insanus solet vana videre, & somniare, solet fœda palpare, & pertractare. Quia scilicet insanus non abhorret tangere res immundas. Solet semper sitire,
B & æstuare. Solet alta sentire atque iactare. ¶ Sic vere dico, quod peccator diuersimode solet insanire, vel conditiones insaniæ habere. Nam

Insani{ Superbus, vana somniando,
Mundus, fœda faciendo,
Auarus, opes sitiendo,
Præsumptuosus, alta sentiendo.

De insania enim superbiæ dicitur illi Sennacherib 4. Reg. 19. Insanit in me, & superbia tua ascendit in aures meas. De insania vero luxuriæ dicitur Ezech. 23. sub figura malæ mulieris. Tradidit eam in manus amatorum suorum super quorum insaniuit libidinem, ipsi discooperiunt ignominiam eius. De insania autem auaritiæ potest dici illud Esa 24. Maledictio vorabit terram, ideo insanient cultores eius. De insania vero præsumptionis stultitiæ, qua scilicet præsumptuosi vana & inepta opinantur, & sentiunt, potest dici illud Act. 26. Insanis Paule, multæ literæ ad insaniam te conuertunt. Et in Psalm. 39. Beatus vir cuius est dominus spes eius, & non respexit in vanitates & insanias falsas. ¶ Aduerte tamen, quod in scriptura fit mentio de

Insania{ Vera,
Ficta,
Falsa.

Insania vera animus læditur. Amos 3. Videte insanias multas in medio Samariæ, & calumniam patientes in penetrabilibus eius. Insania ficta sapiens vtitur, quia scilicet sapiens quandoque simulat se esse stultum, sicut fecit Dauid coram Achis ne cognosceretur 1. Reg. 21. Vidistis hominem insanum, quare adduxistis eum ad me? Insania falsa iustis opponitur quia pro certo mundi peccatores & sæculi sapientes sanctos viros reputant fatuos & insanos, sicut dicitur de Christo Ioan. 10. dæmonium inquit habet, & insanit. Et de illo filio Prophetarum, qui missus ab Helisæo vnxerat Iehu in regem Israel, dicitur 4. Reg. 9. Dixerunt alij, quid venit insanus iste ad te. Sed vere finaliter post mortem insania ista reputabitur sanitas, & iustorum vita apparuit fuisse sanctitas Sap. 5. Videntes turbabuntur timore horribili, dicentes intra se. Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum & in similitudinem improperij, nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est. Vide supra multa alia in tractatu de Furore.

Insanabilis. Vide in titulo Sanitas.

Insatiabilis. Lege in titulo Satietas.

Inscius. Vide in titulo Scientia.

Inscrutabilis. Lege verbum Scrutari.

Insensatus. Vide in titulo Sensus.

Inserere. Lege in tit. apponere, vel adiungere.

Insignis. Hic auctoritates deficiunt.

Insilire. Lege titulum de saltu, & Salire.

A **Insidiari.** Insidiari nihil aliud est, quam occulta contra aliquem exploratio, & fraudulenta machinatio, & malitiosa inuestigatio & persecutio. Et pertinet insidiatio ad falsos & malitiosos deceptores & exploratores, qui scilicet insidiari dicuntur, quia insident ad aliorum facta inquirendum & inuestigandum vt ipsis noceant & offendant. Et dicitur insidiari ab in, id est, infra aliqua latibula machinari. Nota breuiter, quod triplex est insidiatio, scilicet

Insidiatio{ Cupiditatis,
Fallacitatis,
Crudelitatis.

Primo ergo dico, quod est insidiatio auarorum, qui sunt similes Draconi, qui elephanti insidiatur, vt eum in cauda inuoluat, & liget pedes eius, vt ipsum ad terram prosternat vt sanguinem eius bibat. Sic vere vsurarij & auari more Draconis, id est, igne auaritiæ inflammati, solent insidiari elephantibus, id est, pauperibus viris bonis & simplicibus, vt ipsis in suis contractibus inuoluant, & vt ad terram per paupertatem ipsos deuoluant, & vt sanguinem suæ temporalis substantiæ rapiant, atque sugant. De illis dicitur in Psalm. Insidiatur vt rapiat pauperem, pauperem rapere dum attrahit eum. Istæ sunt ergo insidiæ auarorum. ¶ Secundo dico, quod sunt insidiæ deceptorum. Falsi enim & proditores sub specie amicitiæ & sub dissimulatione alicuius occasionis, factis & verbis homini insidiantur vt habeant quid de hominibus obloquantur, quod maxime faciunt detractores in claustris, Balliui in causis, aduocati in litigiis, adulatores in conuiuiis. Ideo dicitur Eccles. 11. Non omnem hominem inducas in domum tuam, multæ enim insidiæ sunt dolosi. Insidiator enim solet tria principaliter intendere, scilicet

Vt{ Lateat,
Placeat,
Noceat.

Iste enim intendit latere, quia scilicet sub variis fictionibus celat & abscondit malam intentionem. Intendit etiam placere, quia scilicet vt melius decipiat, & vt fidelis amicus credatur, & ne eius malitia videatur solet plura placentia prætendere, & diuersa cum diuersis diuersimode simulare. Intendit etiam nocere, quia statim quod false & insidiose potest scire secreta hominis, ipsum accusat & diffamat. Vnde isti sunt similes aucupibus qui insidiantur paruis auiculis. Isti enim sub foliis sedent vt lateant, ore sibilant, vt placeant, tandem ea capiunt vt eis noceant. De hoc dicitur Eccles. 12. In labiis suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur vt subuertat te in foueam. Istæ sunt igitur insidiæ C
deceptorum. ¶ Tertio dico, quod sunt insidiæ dæmoniorum: dæmones enim insidiantur hominibus sicut insidiantur

Mustelæ passeribus,
Catti muribus,
Lupi ouibus,
Latrones transeuntibus.

Vnde de istis dicitur 1. Mach. 11. Castra alienigenarum occurrebant in campo & tenebant insidias in montibus Talibus ergo insidiis caute, & prudenter est resistendum. Vnde Ephes. 6. Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli. D
¶ Si vero vlterius velis aliquid prosequi, dic, quod insidiæ semper habeant suum fieri in latibulis & occultis, sicut patet de illis, qui insidiantur aliis in factis armorum, qui scilicet abscondunt se in latibulis, & capta occasione vel opportunitate nocendi insiliunt in incautos, & sic quandoque ciuitates & castra vel milites, qui talia non cauebant, destruunt, vel occidunt, sicut Iosue. 8. dicitur, quod cum rex Hay cum exercitu suo persequeretur hostes suos, insidiæ, quæ latebant, surrexerunt confestim, & hostes, qui fugam simulauerant redierunt, & sic regem cum exercitu deleuerunt, & ciuitatem etiam succenderunt, dicam quod simili modo loquendo moraliter, illi, qui simplicibus volunt nocere, cum palam aut publice apparere nolint, ne forte eorum machinamenta ab aliis videantur, & visa etiam caueantur, solent occulte sub variis fictionibus & dissimulationibus malitias suas facere, & sub eis ne pateant, & ne alij percipiant latitare. Inuenta vero occasione nocendi, solent subito insurgere, & venenum, quod præparauerant propinare, & incautos inuadere & grauare 2. Paral. 13. Ieroboam, retro moliebatur insidias. ¶ Et nota, quod quatuor sunt genera hominum, qui non cessant insidiari iustis, videlicet fortuna, caro, dæmon, & homo

Fortuna insidiatur, vt deiiciat,
Mulier insidiatur, vt diripiat,
Diabolus insidiatur, vt inficiat,
Malus vero homo insidiatur vt decipiat.

Ergo dico, quod sunt insidiæ fortunæ, quæ suos extollunt, vt deiiciant. Fortuna enim est sicut rota, cui qui adhæret, quasi insidiose & dulciter sursum leuatur, sed vera rota propter sui pondus impetuose descendit, & deiicitur. Quia pro certo fortuna fallax est, & sub specie boni, & sub velamine prosperitatis mundanæ insidiatur homini, vt dum nõ aduertit deiiciat in foueam, & in statum aduersitatis & damnationis subuertat. Vnde Senec.

epistola

epistola 28. Comparat munera fortunæ illis cibis seu oblectamentis, quæ ponuntur super laqueum ab aucupe ad capiendum aues, quia scilicet vbi circa illa pauca cibaria auiculæ delectantur de laqueo capiuntur. Quia reuera sæpe fit, quod dum mundus & fortuna maiora bona afferunt, tanto in fine maiora mala & tribulamina inferunt. Et sic patet, quod fortunæ bona nihil aliud quam insidiæ & deceptiones sunt. Vnde Sene. li. de sen. oratorum dicit, quod omne blandimentum fortunæ specioso cum periculo interest. Et in Epistola 28. dicit sic. Ad omne fortunium bonum suspitiosum pauidumque subside, munera ista fortunæ, sunt insidiæ. Nam & fera & auis aliqua spe oblectata decipitur.

F Sunt igitur insidiæ fortunæ, quæ suos leuant vt deiiciant. ¶ Item sunt insidiæ carnis seu mala mulieris, quæ nos scalpunt vt deripiant seu accipiant. De mala muliere patet, quia semper insidiatur homini vt scilicet blandimentis suis ad malum alliciat, & vt finaliter ipsum ad paupertatem deducat. Vnde de mala muliere dicitur Prou. quod ipsa insidiatur in viis suis quasi latro, & quos incautos viderit, inficiet. Mulieres enim pulchræ & ornatæ, & in viis & locis publicis repositæ, quid aliud sunt quam quædam insidiæ ad subuertendum mores videntium ordinatæ? Mar. 6. He-
G rodias autem insidiabatur Ioanni, &c. Vide de luxuria. ¶ Item sunt insidiæ dæmonis. Quæ suos latent vt inficiant. De dæmone autem, quod insidietur, patet, quia reuera sicut lupi & leones insidiantur pecudibus, sic dæmones insidiantur hominibus. Leo enim sub frondibus virentibus se solet abscondere, vt sic captata occasione possit pecudes inuadere. Sic vere diabolus sub virore alicuius boni, & sub specie alicuius virtuosi operis solet homini insidiari, & malam suam intētionem abscondere, & cum opportunitatem inuenerit, solet per tentationem prorumpere & per peccatum hominem strangulare. Psalm. 9. insidiatur quasi leo in spelunca sua. Et aduerte quod dæmones quandoque insidiantur in montibus dignitatum vt nos occidat per superbiam. Iudic. 9. Posuerunt insidias in montium summitate. Quandoque insidiantur in syluis seu nemoribus facultatum, vt nos occidant per auaritiam. Thren. 4. In deserto insidiati sunt nobis. Quandoque insidiantur in torrentibus seu paludibus carnalitatum per luxuriam 1. Regum 15. Tetenderunt insidias in torrente, ita quod ipsi sunt, qui dicunt illud Prou. 1. Venite, insidiemur sanguini. Breuiter ergo & dæmones & peccata insidiātur semper scilicet vt ipsos incautos in interitum subuertant. Ecclesi. 27. Leo venationi insi-
H diatur semper, sic peccata operantibus iniquitates. ¶ Item sunt insidiæ mali hominis quæ fatuos lactant vt decipiant. Vnde pro certo de homine peccatore vel peruerso constat, quod nūquam cessat bonis & simplicibus insidiari, & malum contra eos machinari. Vnde de malis dicitur Hierem 5. Inuenti sunt in populo meo impij insidiantes velut aucupes, laqueos ponentes ad capiendum viros. Mali enim insidiantur bonis, sicut de illo Menelao dicitur 2. Mach. 4. quod ipse erticebat in malitia ad insidias ciuium. Et etiam vt plurimum insidiantur aliis malis. Sicut enim bubo & monedula sibi inuicem insidiantur, & alter alterius oua furantur, quia scilicet monedula furatur de die oua bubonis pro eo, quia tunc Bubo obscure videt, Bubo vero furatur de nocte oua monedulæ, quia scilicet de nocte Bubo videt clarius, & monedula obscurius, sicut ponit liber de natura rerum, sic reuera mali sibi quandoque inuicem insidiantur, & vnus contra alium malitias machinatur, vt oua, id est, bona temporalia alter alterius deprædetur. Illi enim clarius vident, id est, cautiores & malitia magis pleni sunt, aliorum scilicet minus clare videntium oua & bona furantur & diripiunt. Econuerso vero sæpe fit quod fortuna inter eos fortem vertit, quodque qui incautiores fuerant, clarius videntes malitiosiores efficiuntur. Alij vero vel senectute vel fortuna in sensu & malitia hebetantur, & tunc illi, quibus primo insidiati fuerant, ipsis insidiantur, & bona ipsorum rapiunt & prædantur. Esa. 14. Erunt capientes eos, qui se ceperant, & subiicient exactores suos. Ista sæpissime patent in aduocatis & vsurariis, quia inter ipsos sæpe fit, quod alter alterius prædæ intendit 2. Paral. 20. Vertit dominus insidias eorum in semetipsos. Et reuera iustum est quod qui aliorum vitæ quieti & bonis indebite insidiantur, quandoque alios sibi insidiantes reperiant, & quod in similem foueam quam aliis foderant, cadant. Quod sæpissime fit de balliuis & officialibus dominorum, qui scilicet primo insidiantur pauperibus sed finaliter prædæ fiunt aliis insidiatoribus maioribus. Est enim auis dicta platea, quæ pisces bene comedit, sed eos non piscatur, insidiatur tamen auibus, quæ piscantur pisces, & eas expectat ad exeundum aquam, & sic aufert eis pisces, quos insidiando venatæ fuerant, sicut ponit liber de natura rerum. Sic vere sæpe fit, quod illi, qui insidiose & fallaciter pisces id est, diuitias acquisiuerunt in manibus aliorum insidiatorum, latronum scilicet vel raptorum seu etiam malorum dominorum suorum incidunt, qui quicquid male acquisiuerant secum tollūt. Væ qui prædaris, nonne & ipse prædaberis? Esa 33. quasi diceret, sic. Dicit enim Seneca Ab altero expecta quod alteri feceris. Istud autem potissime potest applicari ad officiales regum & principum. Isti enim domini sunt sicut ista auis, quia scilicet alienos pisces, id est, alienas diuitias piscari, id est, rapere volunt. Sed reuera isti insidiantur illis qui tales pisces piscantur scilicet suis officialibus & balliuis, vsurariis etiam & peruersis, & inuenta occasione quicquid portant, eis auferunt, & sic per manus istorum pisces alienos comedunt, & diuitias, quas ipsi à pauperibus rapere voluissent, raptas tamen ab aliis secum tollunt. Bene ergo dicitur Prou. 11. In insidiis suis capientur iniqui. Supple ab aliis insidiatoribus magis magnis. Patet ergo, quod mali insidiantur aliquoties malis. ¶ Et si vis, nota, quod in hoc mundo inueniuntur I
multa genera hominum, qui insidiis & deceptionibus solent vti, videlicet

Mordacis eloquentiæ detractores,
Voracis auaritiæ mercatores,
Nugacis amicitiæ sectatores,
Fallacis inimicitiæ tractatores,
Veracis sanctimoniæ confictores,
Tenacis immunditiæ delectores.

Primi		criminibus, vt ipsa mordeant,
Secundi		pauperibus vt secum habeant,
Tertij	insidiantur	diuitibus vt secum gaudeant,
Quarti		simplicibus, vt ipsis noceant,
Quinti		honoribus, vt ipsis polleant,
Sexti		stercoribus vt ipsis fœteant.

Dico ergo, quod sunt insidiæ hominum detractorum. Isti enim insidiantur operibus aliorum, vt scilicet habeant aliquid quod de eis possint dicere, & in quo possint famam eorum lædere vel mordere, similes polypis vel alio nomine multipedibus qui scilicet conchylibus seu ostreis insidiari dicuntur, & cum eas apertas viderint, lapillum iniiciunt ne claudantur, & sic carnes eorum comedunt, & de eis satiantur, sicut ponit Plinius. Sic vere detractores insidiantur aliis, vt si aperiantur, id est, si se eis reuelauerint, & sua interiora ostenderint, possint lapillum eis iniicere, id est, possint aliquid eis obiicere, & carnes, id est, vitam & famam eorum diris detractionibus vorare. Ecclesi. 11. Homo peccator sanguini insidiatur Hierem. 9. Sagitta vulnerans lingua eorum, pacem cum amico suo loquitur, & occulte ponit insidias. ¶ Item K
dico, quod sunt insidiæ hominum auarorum, qui scilicet non cessant insidiari diuitiis & hæreditatibus, quomodo scilicet possint ipsas subtrahere, & sibi acquirere & habere. Et ideo sub beneficentiæ fuco insidiantes quandoque bona sua ipsis mutuant, ipsaque vsuris & fraudibus accumulatis taliter implicant, quod ipsos tandem depauperant, exhæredant, & denudant. Vnde illud prædictum Psalm. Insidiatur, vt rapiat pauperem; dum attrahit eum. ¶ Item sunt insidiæ falsorum amicorum seu hó- L
minum adulatorum, qui scilicet amicos se solent fingere, & sub velamine charitatis insidiando diuitibus adhærere, vt scilicet possint ab ipsis aliquid extorquere. Apocal. 1. Qui comedunt tecum, ponent insidias contra te. ¶ Item sunt insidiæ prodito- M
rum, qui scilicet sitientes sanguinem aliorum, eorum saluti insidiantur, & sub specie boni malorum contra eos machinantur. Prouerbiorum 12. Verba impiorum insidiantur sanguini. ¶ Item N
sunt insidiæ confictorum, scilicet hypocritarum, qui scilicet sub velamine sanctitatis insidiantur honoribus acquirendis, de quibus dicitur Lucæ 20. quod Iudæi miserunt ad Christum insidiatores, qui se iustos simularent. ¶ Item sunt insidiæ immundorum O
seu luxuriosorum, qui scilicet insidiantur personis pulchris & iuuenibus, vt eas deducant & eliciant in peccatum. Vnde de illa procaci muliere dicitur Prouerbiorum 7. quod ipsa erat garrula, & vaga, quietis impatiens, nunc foris nunc in plateis, nunc iuxta angulos insidians. Et breuiter, sicut nullum est dare animal quin vtatur insidiis ad capiendum prædam suam, & quin sub aliquibus velaminibus vel fictionibus se occultet, sic reuera vix est dare aliquod crimen quin illi, qui illud volunt committere, aliquibus vtantur insidiis, & velatis fictionibus se occultent & cautelis, vt citius perueniant ad intentum. Iob. 38. Cubant in antris, & in specubus insidiantur. Vide supra de Abscondere, & in locis infinitis, & vbicunque de tentatione fit mentio. Et si vis scire, quomodo sunt præcauendæ insidiæ malignorum, certe dico, quod quandoque ad Deum recurrendo. Exemplo merguli, qui timens insidias aucupum, volat ad aquam, & infra penitus se immergit. Sic si diabolus vel malus homo tibi insidiantur, ad aquam deuotionis volare debes, & te per considerationem, interius occultare. Quandoque nosipsos recludendo. Exemplo ericij, qui timens insidias, seipsum recludit intra spineam, pellem suam, quia scilicet tutum est occasiones fugere, & à publico secedere, & seipsum recludere. Quandoque pœnitentiam faciendo, & carnem etiam macerando, exemplo conchylium, quæ timentia insidias piscatorum, in scopulis se abscondunt. Scopuli autem, qui asperi sunt, pœnitentiæ formam gerunt. Quandoque per prudentiam vigilando, & de insidiis metuendo & præui-

dendo

dendo Exemplo scilicet gruum, quæ constituunt vigilias quando cubant, ne per insidias præueniantur, quandoque de morte propria cogitando. Exemplo columbæ, quæ videns aquilam insidiantem, refugit ad foramen, & sic de aliis. Vnde illud prædictum Eph. 6. Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli. Quia pro certo sicut mali insidiantur bonis, vt ipsis noceant, sic econuerso boni debent insidiari malis, vt scilicet eorum malitias præcaueant, iuxta illud Prou. 1. Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum. Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur.

A **Insipiens.** Nota, quod insipientia contraria est sapientiæ. Cum igitur insipiens dicatur ille, qui sapientia caret, sapientia autem quandoque supponitur pro persona filij Dei in diuinis, cum filius sit sapientia Dei patris, sicut ipsa æterna sapientia dicit Eccles. 24. Ab initio, inquit, & ante sæcula creata sum. Sequitur. Ex ore altissimi prodij. Et sequitur. Ego sapientia effudi flumina. Quandoque vero supponit pro discretione & prudentia, quandoque pro cognitione & sciētia, & maxime pro cognitione & notitia cœlestium & diuinorū, & sic dicitur quod scientia est de intelligibilibus, prudentia de agibilibus. Sapientia B vero de æternis, & contemplatione gustabilibus. ¶ Cum igitur sapientia dicta sit à sapore, bene possum concludere, quod insipiens ille dicitur, qui prædictis gradibus sapientiæ caret, & qui per peccatum, increatæ sapientiæ opponitur, & creatæ per ignorantiam & stultitiam contrariatur. Igitur cum insipiens possit dici quilibet peccator inscius & ignarus, notabo, quod in scriptura reperitur scilicet

Insipientia { Proteruitatis & idololatriæ, / Simplicitatis & ignorantiæ, / Fatuitatis & inscientiæ.

Primi sunt excæcati, qui desipiunt in supernalibus. Secundi sunt eleuati, qui desipiunt in temporalibus. Tertij sunt hebetati, qui desipiunt in virtutibus. ¶ Prima est insipientia detestabilis illa scilicet quæ Deo & bonis æternis contrariatur, & quæ in bonis illis saporem non inuenit, non delectatur, & quæ terrenis occupata, cœlestia non curat nec meditatur, de qua in Psalm. 13. Dixit insipiens in corde suo, non est Deus. & Rom. 1. Cum Deum cognouissent, non sicut Deū glorificauerūt, sed euanuerunt in cogitationibus suis & obscuratum est insipiens cor eorum, dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Et ista est insipientia mundi sapientium, quia scilicet nihil gustant aut sapiunt de supernis. ¶ Secunda est insipientia excusabilis, illa scilicet quam habent simplices & spirituales viri circa regimen terrenorum, & qua à scientia & intelligentia elongantur, de qua 2. Corinth. 11. Vtinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ, sed & supportate me, quasi diceret, talis insipientia & simplicitas est supportanda, & pie & benigniter excusanda. & 2. Corinth. 11. Fratres libenter sustertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes. ¶ Tertia est insipientia vituperabilis, illa scilicet quæ prudentiæ & virtuali cognitioni & notitiæ inimicatur, de qua in Psal. 19. Vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc. Et isto modo insipiens dicitur peccator, qui non sapit, nec intelligit illa, quæ pertinent ad salutem, & qui operatur & agit illa quæ opponuntur & obuiant debito vsui & cursui rationis. De ista igitur prosequar aliquantulum magis late, & dicam, quod sicut bruta animantia dicuntur insipientia & ratione carentia, pro eo quia non recordantur de præteritis, nec ordinant de præsentibus nec prouident aut præuident de futuris, sic peccator insipiens potest dici, quia obliuioni videtur dedisse mala præterita quæ commisit, nec prudenter agit præsentia vt incumbunt, nec de futuris prouidet vt deberet. Psalm. Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus & similis factus est il-C lis. ¶ Nota ergo, quod

Insipiens { Disciplinam fugit & detestatur, / Sine causa timet & conturbatur, / Indebite de bonis opinatur, / Inhoneste viuit & conuersatur, / Indiscrete loquitur & affatur, / Infinite moritur & damnatur.

Dico igitur, quod insipiens correctionem solet detestari. Prou. 12. Qui odit correctionem, insipiens est. ¶ Item sine causa solet perturbari Psalm. Turbati sunt omnes insipientes corde. ¶ Item male de aliis solet opinari. Eccles. 10. Insipiens omnes stultos existimat. Vnde Sap. 3. de iustis dicitur, quod visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace. ¶ Item inhoneste solet conuersari, & maxime quantum ad peccatum carnis. Vnde Prou. 18. Qui tenet adulteram, stultus est & insipiens. & Rom. 1. Repletos omni iniquitate, & fornicatione, & auaritia. Sequitur: insipientes, incompositos, sine affectione, sine fœdere, sine misericordia. ¶ Item solet insipiens indiscrete loqui, vel effari, quia scilicet insipientes loquuntur indignatiue, iniuriatiue, iactatiue, seu præcipitatiue. Indignatiue dico Prou. 19. Diues torquens labia sua insipiens est. Torquens dico, scilicet indignatiue. Insuper Eccl. 10. Labia insipientis præcipitabunt eum, initium verborum eius stultitia, & nouissimum illorum error pessimus. Stultus verba multiplicat, &c. ¶ Item solet insipiens in æternum mori vel damnari. Iste enim est finis malorum insipientium & fatuorum scilicet mors æterna. Psal. 48. Simul insipiens & stultus peribunt. Ista ergo sufficiant gratia breuitatis. Vide de sapientia, stultitia, fatuitate, Ignorantia, & similibus.

Inspicere. Vide in tit. aspicere.

Inspiratio. Idem est, quod facta per spiritum reuelatio.

Instare. Instans. Instanter. Nota, quod instātia quādoque sumitur pro propinquitate imminente, sicut Genes. 38. Instante partu apparuerunt gemini. Quandoque pro tempore momentaneo & transeunti, sicut cum dicitur: Natura non operatur in instanti, & quod anima Christi in instanti suæ creationis fuit beata vel vnita verbo. Quandoque pro actione continua & non desinenti. Eccles. 27. Si non in timore domini tenueris te instanter, id est, continue, cito subuertetur domus tua. Quandoque pro operatione sollicita & diligenti, sicut dicitur Iud. 4. Clamauit populus ad dominum instantia magna. Quocunque ergo modo sumatur instantia, notabo generaliter quod in scriptura reperitur A

Instantia quam debes { Habere, / Videre, / Timere.

Primo ergo dico, quod est quædam instantia, quam vir prudens debet obseruare. Et ista est instantia in bonis operibus faciendis. Arbores enim quæ tempore hyemis impeditæ fuerunt, solent adueniente vere, productioni florum & foliorum diligenter instare, & tarditatem præcedentem per instantem diligentiam compensare, & ad productionem naturalem diligenter intendere & vacare. Quanto enim præcessit acrior & maior retardatio, tanta opportunitate habita sequitur instantior & diligentior executio, sicut patet in vineis, quæ quanto longiori frigore impeditæ fuerunt, tanto impedimento cessante instantius fructificant, & producunt Sic vere homo etsi quandoque frigore indeuotionis seu corporis, aut tribulationis bona opera facere retardetur, inuenta tandem opportunitate debet instanter bonis laboribus insudare & bonum facere, & moram pristinam compensare. Exemplo tigridis, de qua dicit Solinus, quod quando inuenit catulos suos raptos, ipsos tam instanti celeritate prosequitur, quod nihil tam longum est, quod non breuiter in breui perambulet, nihil adeo antecedit, vt non ilico assequatur, quinimo vt ait, si venator fugiens nauem intrauerit, antequā veniat ad littus, suam patenter punit tarditatem. Sic vere homo, qui prædam & fœtus gratiæ & gloriæ, quos amisit, vult recuperare, & consequi, debet instantissime & velociter bene operādo ipsos inuestigare & prosequi, & si ipsos prout optat nequit attingere, debet tarditatem suam per pœnitentiam castigare. Ideo cuilibet diligenti dicitur illud 2. Ti 4. Prædica verbum, insta importune, & opportune argue. Obsecra. increpa, &c. Sequitur. Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Euangelistæ, ministerium tuum imple, sobrius esto. Exemplo scilicet Apostoli, qui dicebat 2. Corinth. 11. Instantia mea, quotidiana sollicitudo. ¶ Nota ergo, quod prudens homo debet B

Instanter { Prædicare verbum veritatis, / Inuocare opem diuinitatis, / Castigare facta prauitatis, / Informare plebem humilitatis, / Fabricare opus vtilitatis.

Instemus igitur veritatis verba prædicando. Act. 6. Nos autem ministerio verbi instantes erimus. ¶ Item instemus diuinitatis opem inuocando. Iud. 4. Clamauit populus ad dominū instantia magna. & Colos. 4. Orationi instate. ¶ Item instemus prauitatis facta puniendo, seu corrigendo. Exemplo Iudæ, de quo dicitur 2. Machab. 12. Iudas autem vehementer instabat puniens prophanos. ¶ Item instemus humilitatis gentem informando, seu instruendo scilicet deuotos & subditos nostros, quia sicut dicitur Iudicum 8. Instabat super alligantes manipulos in agro. ¶ Item instemus vtilitatis opus exercendo seu faciendo, iuxta illud, quod præcipitur Eccles. 9. Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare. Et sic patet, quod est quædam instantia, quam vir prudens debet obseruare. ¶ Secundo dico, quod est C quædam instantia, quam vir prudens debet cogitare. Et ista pro certo est instantia & imminens propinquitas mortis nostræ seu etiam tētationis diabolicæ, quæ nobis imminet omni die. Nam

Instat { Diabolus, vt nos percutiat, / Mundus, vt nos inficiat, / Mors seu interitus, vt nos deiiciat.

De

Deinſtantia diaboli per tentationes percutientis poteſt dici illud 2. Para. 13. Reſpiciens Iudas vidit inſtare bellum ex aduerſo, & clamauit ad dominum. De inſtantia autem mundi nos per delectationes inficientis dicitur Iud. 15. Cum dies triticeæ meſſis inſtarent, venit Samſon inuiſere volens vxorem ſuam. De inſtantia vero mortis nos à vita deiicientis poteſt dici illud 2. Ti. 4. Ego autem iam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. Et ſic patet, quod eſt quædam inſtantia quam vir prudens debet cogitare.
D ¶ Tertio dico, quod eſt quædam inſtantia, quam vir prudens debet formidare. Et iſta pro certo eſt inſtantia iudicij & inferni, & mortis etiam æternæ, quæ inſtat niſi præcauerimus. Teſte enim Apoſtolo 2. Ti. 3. In nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa, quando complebitur illud Sap. 6. Fortioribus fortior inſtat cruciatio, & potentes potenter tormenta patientur. Et tamen proculdubio licet iſta inſtent, vani tamen & fatui non aduertunt, ſicut Iud. 20. dicitur, quod ingrauatum eſt bellum contra filios Beniamin, & non intellexerunt, quod ex omni parte illis inſtaret interitus. Et ſic ergo patet, quomodo in ſcriptura reperitur inſtantia formidanda, cogitanda & obſeruanda. Vide de diligentia & ſolicitudine.

Inſtar. Lege in tit. ſimilitudo, imago, vt & ſicut.

Inſtaurare. Vide de reſtituere, reſtaurare, reparare, & ædificare.

Inſtituere. Inſtituta non ſunt hic auctoritates, ſed vide in tit. conſtituere & ſtatuere.

A **Inſtruere.** Nota, quod inſtruere quandoque ſumitur pro conſtruere vel fabricare, & inde dicitur inſtrumentum. Quandoq; autē ſumitur pro ordinare, armare ſeu munire, & ſic de Ioab dicitur 2. Reg. 10. quod videns præparatum ſibi prælium eſſe ex aduerſo inſtruxit faciem contra Syrum. Et Deut. 1. dicitur. Cumque inſtructi armis pergeretis, &c. Quandoque vero & communiter inſtruere accipitur pro docere, erudire, & informare, ſicut in Pſalm. dicit Dauid domino. Viam iuſtificationum tuarū inſtrue me, & exercebor. Et dominus reſpondens dicit. Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in via hac, qua gradieris, firmabo ſuper te oculos meos. Diſtingue ſi vis quomodo homo inſtruitur & informatur tam à Deo, quam à parentibus aut à prælato quandoque per lecturam & eruditionem, quandoque per reuelationem aut inſpirationē, quandoque per diſciplinam & caſtigationem Concorda, ſi vis. Tranſeo, quia paucæ ſunt auctoritates. Vide in tit. de docere, & erudire, & ſimilibus.

A **Inſula.** Nota, quod inſula eſt portio terræ aquis ex omni latere circumſepta. Et videtur, quod moraliter accipiendo, inſula poteſt referri ad perſonas & ad loca. Ad perſonas dico, quia per inſulam poſſunt intelligi viri boni & viri mali. Ad loca etiam, quia per inſulam poſſunt intelligi Eccleſia, religio, mundus, infernus, & Paradiſus. Sic igitur notabis, quod in ſcriptura reperitur loquendo moraliter, & in bono ſignificato

Inſula { Deſerta ab hominum ritu,
Secreta & ſine mugitu,
Repleta opulento victu.

Prima eſt iuſti perfectio,
Secunda eſt vera religio,
Tertia eſt cœli poſſeſſio.

Iuſtus dicitur inſula, quia cingitur aquis deuotionis, quia ſicut dicitur in Pſalm. Iuſtus eſt tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo, & folium eius non defluet. Religio dicitur inſula, quia aquis compunctionis cingitur. Vnde religio eſt illud firmamentum, de quo dicitur Geneſ. 1. Fiat firmamentum in medio aquarum. Paradiſus vero dicitur inſula, quia cingitur aquis tribulationis, pro eo ſcilicet quod nullus intrat inſulam niſi per iſtas aquas. Vnde Ezech. 47. Traduxit me per aquam vſque ad renes. Et illud Sap. 10. Tranſtulit eos per mare rubrum, & tranſuexit eos per aquam nimiam. Et quia etiam finaliter iſte locus repletur aquis refectionis, refrigerij, & conſolationis. Pſalm. Super aquas refectionis
B educauit me. ¶ Dico ergo primo, quod iuſtus dicitur inſula deſerta, id eſt, inſula ſeparata. Nam ſicut materialis inſula ab alia terra diſcernitur, & diſiungitur, aquis circumdatur & abluitur, ventis inſufflatur & abſtergitur, fluctibus verberatur & percutitur, terræ motu ſæpius turbatur & concutitur, piratis & profugis exponitur, herbis tamen & fructibus redundat, & componitur, & cantibus auium iocundatur, & diſponitur, ſic reuera iuſtus homo ſeparatur ab aliis per ſingularis vitæ perfectionem. Gen. 10. Diuiſæ ſunt inſulæ gentium. Abluitur aquis irriguis per gratiam & deuotionem. Eſa. 24. Glorificate dominum in inſulis maris, id eſt, in amaritudine pœnitentiæ & deuotionis. Ventis Spiritus ſancti afflantibus abſtergitur & purgatur per inſpirationem & ſpecialem viſitationem. Eſa. 24. Legem eius inſulæ expectabunt. Fluctibus tribulationum percutitur per temporalem afflictionem. Heſter. 10. Inſulas fecit tributarias. Et Eſa. 41. Viderunt inſulæ, & timuerunt. Terræ motu diuini timoris concutitur per profundam meditationem. Ezech. 26. Turbabuntur inſulæ in mari. Piratis etiam, id eſt, dæmonibus & tyrannis exponitur per iniuriam & afflictionem. Eſa. 23. Vlulate qui habitatis in inſula. Et tamen herbis & floribus, id eſt, gratiis & virtutibus, redundat, per bonorum ſpiritualium cumulationem. Pſalm. 71. Inſulæ munera offerent. Et cantibus ſpiritualibus iocundatur per Dei laudem & gratiarum actionem. Pſalm. 96. Lætentur inſulæ multæ. C ¶ Et nota, quod ego reperio

Inſulam { Ardentem,
Natantem,
Trementem,
Tacentem,
Gaudentem,
Naſcentem.

Inſulam dico ardentem. In mari enim ſunt inſulæ, quæ perpetuo ardent, ſicut de quadam inſula meridiana narratur in vita ſancti Brandini, & de Liparis inſulis Siciliæ dicunt Plinius & Solinus. ¶ Sic iuſtus ſemper ardet per dilectionis ardorem, & per contritionis feruorem. Ezech. 39. Immittam ignem in Magog, & in his, qui habitant in inſulis. ¶ Item inſulam natantem, quia ſcilicet D ſecundum Sen. li. de naturalibus quæſtionibus Inſulæ natantes, mobiles, & per mare more nauis vagantes inueniuntur in India, quod fit quia ſunt de ſpuma maris inuicem aggregatæ & in pumicem induratæ, & tandem arena & puluere coopertæ, & finaliter herbis & arboribus oppletæ. Sic iuſti per paupertatem voluntariam leues, & in hoc mundo manentem ciuitatem, aut poſſeſſionem ſtabilem non quærentes, nec terræ, id eſt, terrenis per deſiderium adhærentes, ad flatum Spiritus ſancti dicuntur, per diligentiam & bona opera mouentur, & agitantur. Arena & puluere, id eſt, mortis memoria cooperiuntur, & herbis & fructibus bonorum operum cumulantur. De tali ergo mobilitate talium poteſt dici illud Apo. 6. Inſulæ de locis ſuis motæ ſunt. Iſtud potiſſime dici poteſt de illis, qui amore Dei terras proprias exiuerunt, & bona temporalia dimiſerunt, & ſicut peregrini & hoſpites per mare huius mundi fluctuantes iuerunt, dicentes illud Hebr. 13. Non habemus hic manentem ciuitatem, ſed futuram E inquirimus. Inuenio ergo inſulam natantem. ¶ Item reperio inſulam trementem. Terræ motus enim vt dicūt Philoſophi, multo ſæpius fit in inſulis quā alibi, ſicut patet de Sicilia inſula, quæ ſæpiſſime paſſa eſt terræ motum. Sic vere iuſti terræ motu diuini timoris faciliter concutiuntur, & ſic ab omnibus ſuperfluis excutiuntur. Vnde Eſa. 41. Viderunt, inſulæ timuerunt, & extrema terræ obſtupuerunt. ¶ Item reperio inſulam tacentem. Conſtat F enim quod maior taciturnitas eſt in inſulis quam alibi, & maxime in aliquibus vbi nulli hominum eſt acceſſus. Sic iuſti ſunt inſulæ tacentes, nec per obiurgationem tumultuantes, nec ſunt per detractionem murmurantes, nec per iactantiā vocem ſuam extollentes. Iuſti enim à talibus vocibus tacent, quia per patientiam opportunam ſilentia multa ſeruant, ſicut potiſſime faciunt boni religioſi, qui ad literam ad euitandum vitia linguæ, ſilentium ſeruare debent. Eſai. 41. Taceant ad me inſulæ & gentes mittent fortitudinem. Oſtendo quomodo tales tenentur mutare fortitudinem temporalem & corporalem in virtualem & ſpiritualem. ¶ Et aduerte, quod iuſti tacent ex tribus caſibus, ſcilicet cum

Attendunt grande myſterium,
Suſtinent legis imperium,
Expectant Dei ſubſidium.

Tacent, cum ardua myſteria volunt cogitare. Eſa. 49. Audite inſulæ, & attendite populi de longe, dominus ab vtero vocauit me. Tacent etiam cum diuina imperia oportet tolerare, quia ſcilicet iſti patienter tolerant quæ imponuntur eiſdem. Eſaiæ 42. Legem eius inſulæ expectabunt. Tacēt inſuper cum diuina ſolatia oportet expectare, quia ſcilicet iuſti cum taciturnitate, & ſapientia expectant auxilium brachium, & adiutorium Dei viui. Eſa. 60. Me autē inſulę expectabunt, & brachium meum ſuſtinebunt. Leuate in cœlum oculos veſtros. Reperio ergo inſulam tacentem.
G ¶ Item reperio inſulam gaudentem. In inſulis enim prata rident, aues cantant, animalia ſaltant. Sic vere in iuſtis ſunt prata, quæ rident, ſcilicet conſcientiæ puritas & munditia, aues, quæ cantant, id eſt, gratiarum actio & lætitia, animalia, quæ ſaltant, ſcilicet exultatio in Deo & bonorum affectuum reſonantia. Exultare enim idem eſt, quod extra ſaltare. Pſalm. Lætentur inſulæ multæ. Applica ſi vis de inſula, de qua legitur in vita Beati Brandini, vbi erant aues cum facie humana, lingua ſibi intelligibili loquentes, & ex omni parte Deum laudantes. Sic in inſula, id eſt, in iuſto ſunt aues Deum laudantes, & exultationes & conſolationes, Dei laudes, & continue gratiarum actiones dicentes. Eſa. 24. Glorificate dominum in inſulis maris. Reperio ergo inſulam gaudentem. H ¶ Item reperio inſulam naſcentem ſeu ſcatentem. Conſtat enim teſte Sene. li. de naturalibus quæſtionibus quod

quando-

quandoque per terræmotum naſcuntur inſulæ nouæ, ſicut de illa inſula, quæ dicitur mitylene narrat idem, quod præcedente terræmotu ignis in mari Ægæo octo diebus continuis arſit, qui de profundis abyſſi erumpens, lapides & materiam ſecum traxit, & tandem ceſſante igne lapides combuſti apparuerunt, de quibus inſula facta fuit. Sic vere dico quod quando terræmotus diuini timoris præcedit, & ignis diuinæ charitatis ſuccendit, & lapicidina conſtantiæ & firmitatis ſuccreſcit, tunc homo in inſulam, id eſt, in virum iuſtum faciliter conuertitur, & excreſcit. Act. 18. Mitylene inſula vocabatur. Sequitur. Accenſa pyra reficiebant nos. Mitylene tranſmigrans interpretatur, quia ſcilicet tales de non eſſe ad eſſe tranſmigrant & tranſeunt, dum per virtutem nouiter generantur & fiunt. Reperio ergo inſulam naſcentem. Conſtat enim quod quandoque mare ſuperabundat & creſcit, & inſulas cooperit atque tegit, ſicut de Buri inſula exemplificat Seneca vbi ſupra, & ſicut dicitur de inſula vbi erat eccleſia Beati Clementis prope ciuitaté Terſonam, quæ eſt in Gazaria, quia mare ita creuit quod eam ita alte operuit, quod non apparebat amplius & recedente mare annuatim reapparuit. Tales ſunt iuſti, qui ſcilicet ſub aqua amara pœnitentiæ & tribulationum fugiunt, & ibi per humilitatem ab obtutibus hominum ſe abſcondunt. Vnde de humilitate talium poteſt intelligi illud Eſai. 40. Ecce inſulæ quaſi puluis exiguus. Et Apoc. 16. Omnis inſula fugit, & montes non ſunt inuenti. Et ſic igitur patet, quomodo iuſti multis mo-
I dis inſulæ nuncupantur. Et hoc eſt primum principale. ¶ Secundo dico, quod religio dicitur inſula, quia cingitur aquis compunctionis 1. Machab. 14. Fecit introitum in inſulis maris. Inſulæ namque amaram compunctionem ſignificant. Et aduerte, quod religio eſt vel dici poteſt

Inſula { Tuta & neceſſaria, / Trita & tributaria, / Certa & ſpeculatoria.

Religio enim eſt inſula tuta ad habitandum. Vnde Acto. 27. dicebat Paulus in mari periclitans, quod in inſulam quandam oportet nos deuenire. Et 28. Cum euaſiſſemus, cognouimus, quod mitylene inſula vocabatur quæ ſcilicet interpretatur tranſmigrans, quia ſcilicet religio ſemper tranſmigrat & currit, in quantum in mundo nihil præter neceſſaria quærit, ſimilis illi inſulæ natanti de qua ſupra dictum eſt. ¶ Item religio eſt inſula prompta ad famulandum. Iſta enim eſt tributaria peccatoribus & tyrannis. Heſt. 10. Inſulas fecit tributarias. Tributaria enim dicitur, eo quod Deo & prælatis per ſeruitutem obedientiæ ſubiugatur, & tributa bonorum operum reddere comprobatur. Pſalm. Reges tharſis & inſulæ munera offerent, reges Arabum & Saba dona adducent. ¶ Item religio eſt inſula apta ad ſpeculandum, quia ſcilicet inſulæ ſunt magis ſecretæ quam terra firma. Vt ſupra viſum eſt. Vnde Ptolemæus ille maximus aſtrologorum dicitur feciſſe, & inueniſſe conſiderationes ſuas in inſula Cypri, & etiam ad literam nos videmus, quod inter religioſos ſunt homines magis ſpeculatiui quam inter ſæculares & mundanos. Vnde Apoc. 1. dicit Ioannes. Fui inquit in inſula, quæ vocatur pathmos, quod interpretatur ſeparatio. Sequitur. Et conuerſus vidi ſeptem candelabra aurea, & ſimilem filio hominis inter illa: In quo notari poteſt, quod ſeparatio, id eſt, ſtatus à ſæculo ſeparatus, eſt ad videndum viſiones Dei, & ad ſpeculandum cœleſtia magis aptus. Et ſi vis, dic de religione vel eccleſia quæ ſupra dixi de viro iuſto ſcilicet quod eſt inſula, ardens, natans, tremens, tacens, gaudens, naſcens, & applica & concorda, vt ſupra. Igitur religio dicitur in-
K ſula, quæ cingitur aquis compunctionis. ¶ Tertio vero dico, quod cœlum dicitur inſula, quæ cingitur aquis tribulaminis ſeu afflictionis, quia ſcilicet ſicut non eſt tranſitus ad inſulam niſi per aquam & mare, ſic non eſt tranſitus ad Paradiſum, niſi per amaritudinem & laborem. Et ſicut in inſulis ſunt quandoque multæ diuitiæ, ſic & in inſulis Paradiſi quæ bene ſcilicet dicuntur inſulæ in plurali, eo ſcilicet quia in domo patris mei manſiones multæ ſunt. Vnde animæ poteſt dici illud Ezech. 27. Hyacinthus & purpura de inſulis Heliſa facta ſunt operimentum tuum. Heliſa interpretatur Dei ſaluatio, hyacinthus autē veſtis coloris cœleſtis ſignat immortalitatem, cum cœlum ſit incorruptibile. Purpura vero veſtis regia ſignat æternam dignitatem, & quia eſt coloris ignei, ſignat perfectiſſimam charitatem. Ad denotādum, quod in iſtis inſulis, id eſt, in Paradiſi habitaculis, vbi eſt Dei ſalus & ſaluatio, anima cooperitur & ornatur hyacintho immortalitatis, & purpura perfectiſſimæ charitatis & honoris & regiæ dignitatis. Glorificate ergo Deum, qui habitatis in inſulis. Eſai. 24. Et ſic patet, quomodo in bono ſignificato inſula ſignat locum ſaluationis, ſtatum religionis, virum perfectionis. ¶ Sed ſi
L velles modo oppoſito dicere, poſſes dicere, quod

Inſula ſignat { Virum infectionis, ſcilicet impium, / Statum perditionis ſcilicet mundum, / Locum damnationis ſcilicet infernum.

Nam impius eſt inſula fœtens & horribilis. Nam hic mundus eſt inſula currens & inſtabilis. Nā infernus eſt inſula ardens & damnabilis. Inueniuntur enim inſulæ fœtentes, & ſulphureæ. Inſulæ currentes & vaganeæ, ſicut ſupra viſum eſt. Inſulæ flammantes & pyreneæ. Applica ſicut ſupra & allega. De qualibet ergo iſtarum bene poteſt dici illud Eſa. 23. vlulate ergo omnes, qui habitatis in inſula, quia reuera aliqui habitant in inſula peccati, qui vlulare ſolent per inuidiam & detractionem. Illi vero, qui habitant in inſula mundi, vlulare ſolent per iactantiam & elationem. Illi vero, qui habitant in inſula inferni, vlulare ſolent per triſtitiam & deſperationem, Sic igitur patet, quomodo inſula in bono ſumitur & in malo. A

Inſuper. Nota, quod inſuper ſignat quandam ſuperabundantiam, quoddam augmentum, & quandam additionem ad omne illud, quod ſuperius ponitur vel dicitur, ſiue bonum fuerit, ſiue malum. ¶ Dico ergo, quod

Inſuper ſignat ſuperabundantiam { Virtuoſam, / Vitioſam, / Doloroſam, / Gaudioſam.

Signat (dico) ſuperabundantiam meritoriam, & virtuoſam. Pſal. 8. Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius, Oues & boues & vniuerſas, inſuper & pecora campi. Moraliter pedum nomine, animæ affectiones ſignificantur. Vnde Aug. Pes meus, affectus meus, eo feror quocunque feror. Pedibus igitur, id eſt, affectionibus ſubiectæ ſunt oues, id eſt, ſimplicitas, Boues, id eſt, humilitas, inſuper & Pecora campi, per quæ intelliguntur animalia parua, ſicut agnus, qui ſignat innocentiam, Capra, quæ ſignat pœnitentiam, aries, qui ſignat conſtantiam. Omnes iſtæ virtutes affectioni ſubiectæ, ita vt illis imperet affectio, his vtatur affectio, his moderetur affectio, recte per inſuper deſignantur. Vide de ſingulis in proprijs titulis. ¶ Item ſignat ſuperabundantiam vitiorum, & ſic accipitur vt communiter. Vnde de Achab rege Iſrael dicitur, quod non ſuffecit ſibi quod ambulauerat in peccatis Ieroboam, ſed inſuper duxit vxorem Iezabel, & ſeruiuit Baal, & adorauit eum 3. Reg. 16. ¶ Item ſignat ſuperabundantiam infortuniorum & tormentorum. Vnde 2. Reg. 19. dicitur. Seruus meus contempſit me, inſuper & accuſauit me apud dominum meum. Et Eccl. 13. Diuiti decepto multi ſunt recuperatores, pauper alias humilis, deceptus eſt inſuper & arguitur. Poſt vnum enim malum ſemper ſolet accidere vnum inſuper, quia ſicut dicitur communiter, vna aduerſitas nunquam venit ſola. Vnde Seneca dicit, quod fortuna nihil nocere contenta eſt ſemel. ¶ Item ſignat ſuperabundantiam præmiorum. Vnde in Pſalm. 15. dicitur inſuper & caro mea requieſcet in ſpe. Et hæc de inſuper ſufficiant.

Inſurgere. Nota, quod inſurgere idem eſt, quod contra alium ſurgere. Accipitur autem inſurgere ſemper in malo pro illis, qui inſurgunt contra nos A

Tentando pernicioſe, ſicut ſunt dæmones,
Fraudando malitioſe, ſicut verſipelles,
Grauando contentioſe, ſicut ſunt tyranni & homines crudeles.

De dæmonibus nos tentantibus dicitur in Pſalm. 85. Deus iniqui inſurrexerunt in me, & fortes quæſierunt animam meam, &c. De malitioſis & fraudulentis dicitur in Pſalm. 26. Inſurrexerunt in me teſtes iniqui. De tyrannis autem nos oppugnantibus, & grauantibus dicitur in Pſalm. 53. Multi inſurgunt aduerſum me, &c. Vide in tit. conſurgere, & vbi Exurgere, & ſurgere.

Integer. Integritas. De integritate corporis inquātū opponitur diuiſioni & partium fractioni, nihil oportet dicere, hoc ſolum dico quod ſicut multæ ſunt ſpecies quæ magis valent & redolent fractæ quam integræ, vt patet in pipere, ſic dico, quod Sanctorum corpora magis reſplenduerunt in miraculis, & valor eorum magis inuenitur poſt fractionem, occiſionem & mortem, quam quando integra erant corpora dum viuebant. Sed de tali integritate tranſeo. De integritate vero morali dico, quod eſt A

Integritas { Carnis, / Mentis, / Moris ſeu operis.

Prima eſt integritas virginitatis & continentiæ. Et iſta eſt ſicut integritas lilij, quod integrum redolet, fractum fœtet. Et de hac integritate poteſt dici illud Deut. 12. Mundum, hoc eſt integrum & ſine macula, offerri licet. ¶ Secunda eſt integritas ſinceritatis & conſcientiæ 1. Theſ. 5. Deus autem pacis ſanctificet vos, vt integer ſpiritus veſter & anima ſeruetur. ¶ Tertia eſt integritas virtuoſitatis & iuſtitiæ ſeu innocentiæ. Et iſta eſt quando homo eſt in moribus integer & perfectus, & nihil eſt nec in corde, nec in verbo, nec in opere diminutum. Vas enim integrum melius liquorem retinet, quam vas fractum. Speculum etiam quod bene recipit imaginem, neceſſe eſt, quod ſit integrum. Coriandrum etiam ſpecies eſt cuius ſemen integrum redolet, non contritum, quia reuera illi, qui ſunt integri in moribus & completi, & qui

non habent partem aliquam tenebrarum, sunt cæteris melius redolentes, & imaginem Dei in se melius repræsentantes, & liquorem gratiæ retinentes. Ideo bene monet scriptura dicens Iacob 1. Sitis perfecti & integri, in nullo deficientes. Figurati in vacca rufa, quæ debebat offerri integræ ætatis, sicut dicitur Nu. 19. Figurati in agno illo, de quo dicitur 1 Reg. 7. quod tulit Samuel agnum in holocaustum integrum domino. Integer enim dicitur, in cuius corde, verbo & opere nihil reprehensibile reperi-
B tur. ¶ Aduerte tamen, quod multi sunt integri malè & non bene. De quodam enim famulo fatuo audiui dici, quod cum magister suus præcepit, quod capones pararet integros in coquina, ipse malè intelligens integritatem, nihil inde amouit, sed cum plumis & fæcibus integros posuit ad coquendum, & sic penitus nihil valuerunt. Integritas ergo quandoque habet fæces carnalitatis, & plumas volatilis vanitatis, non est bona, imo Deo abominabilis & horrenda. Et de hac dici potest illud Prou. 1. Degluriamus eum viuentem, & integrum tanquam infernus. Sed non sic iusti, imo bona & Sancta integritate sunt integri, iuxta illud Apostoli ad Titum 2. Teipsum præbe exẽplum bonorũ operum doctrina & integritate. Sufficit. Vide alia vbi omnis, & vbi totũ.

A Intelligere. Intelligens. Intellectus.

¶ Nota, quod intelligere accipitur pro cognoscere, pro scire, pro aduertere. Vnde intellectus moraliter accipiendo nihil aliud est quam sapientia, prudentia, notitia &c. similia. De intellectu verò in quantum est potentia naturalis ipsius animæ rationalis, vel in quantum est donum Spiritus sancti, cum ista sint magis scientialia quam moralia, nihil intendo quo ad præsens. ¶ Igitur dico, quod intelligere idem est, quod intus legere, & signat quandam discretam meditationem, & occultorum considerationem. Sicut enim oculus lyncis, id est, oculus illius animalis, quod dicitur lynx, esse dicitur ita clarus, quod etiam illa, quæ sunt intus & intra parietem, dicitur videre, sic vere oculus intellectus nostri debet esse ita limpidus & discretus, quod illa, quæ sunt intus & extra, id est, abscondita & aperta, debet limpide considerare, & ipsa discrete videre, meditari, præcognoscere & sentire, vt sic simus sicut Argus, qui ex omni parte capitis oculos habens, quicquid circa se fiebat, totum videbat, quia scilicet totum caput mentis nostræ debet esse plenum oculis discretæ intelligentiæ & considerationis, vt quicquid erga nos agatur, siue in mundo, siue in cœlo, siue inferno scilicet quantum ad illa, quæ sunt necessaria ad salutem possimus intelligere, & discretissime prouidere. Vnde Prou. 17. Expectatio præstolantis quocunque se vertit prudenter intelliget. Vt sic dicat quilibet illud Iob. 13. Ecce omnia audiuit auris mea & intellexi singula. Possumus ergo exponere illud Ecclesi. 18. Sensati in verbis ipsi sapienter egerunt, & ipsi intellexerunt veritatem, & iustitiam, & implorauerunt pro-
B uerbia & iudicia. ¶ In quibus verbis ostenditur, quod nos debemus intelligere, & prouidere, & cognoscere quatuor, scilicet

Quid {
Dicendum [Veritatem inquit]
Agendum [Iustitia inquit]
Sciendum [prouerbia inquit]
Tenendum [Iudicia inquit]
}

Ista enim est vera intelligentia, quando s. homo scit, & intelligit
Loqui veritatem,
Facere æquitatem,
Inquirere profunditatem,
Metuere auctoritatem.

Primo ergo dico, quod nos debemus intelligere illa, quæ sunt loquenda seu dicenda, scilicet veritatem. Intellexerunt inquit veritatem. Fatuum enim est loqui nisi veritas sciatur. Et ideo primo sapiens debet veritatem scire aut intelligere, antequam audeat aliquid loqui aut dicere. Vnde dicitur Sap. 3. Qui confidunt in domino, intelligent veritatem. Vnde Dauid petit. Iuxta eloquium tuum da mihi intellectum. Quod est contra multos, qui de rebus se intromittunt antequam intelligant veritatem eorum quæ dicunt, de quibus dicit Apostolus 1. Tim 1. Volentes inquit esse legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur,
C neque de quibus affirmant. ¶ Secundo dico, quod nos debemus intelligere illa quæ scilicet sunt agenda, quod notatur in verbo [Iustitiam] Iustitia enim est in agendis, sicut veritas in dicendis. Iustitia enim est intellectus bonus omnibus facientibus eam. Homo enim non potest facere iustitiam de se, nec de proximo, nisi intelligat quod iustum est. Et ideo dicit dominus in Psalm. Et nunc reges intelligite, &c. quia pro certo Beati, qui cu-
D stodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore. ¶ Tertio intelligenda sunt illa, quæ sunt scienda, scilicet prouerbia. Per prouerbia enim quæ sunt verba abscondita, possunt intelligi omnia illa occulta quæ pertinent ad futuram vitam. Quicquid enim nobis dicitur de illa futura vita in scripturis, totum nobis dicitur in prouerbiis & figuris. Vnde de Christo dicitur Marc. 4. quod sine parabolis nihil loquebatur. Talia enim prouerbia, id est, talia occulta, sine intelligentia & prouidentia non cognoscuntur nec perscrutantur. Et propter hoc Psalm. 118. dicebat domino. Da mihi intellectum, & scrutabor mandata tua. Vnde de Daniele dicitur Dan. 1. quod Deus dedit sibi intelligentiam omnium visionum & somniorum. Illa enim quæ sunt futura post mortem, sunt quædam prouerbia, quædam abscondita & occulta, sunt etiam quædam visiones & somnia, quia scilicet ista quãuis in se habeant existentiæ certitudinem quantum ad nos, tamen non habent nisi quandam somnialem similitudinem, quia per fidem ambulamus, & non per speciem, secundum Apostolum, videlicet in quantum nunc videmus per speculum in ænigmate 1. Corinth. 13. Vnde de talibus prouerbiis sic incognitis & occultis potest dici illud Ecclesi. 39. Occulta prouerbiorum exquiret sapiens. ¶ Quarto dico, quod intelligenda sunt illa, quæ E
sunt timenda, & ista sunt Dei iudicia [Iudicia inquit] Sicut enim Iudicia regum & imperatorum quando sunt terribilia, iusta & rationabilia, profundius à subditis meditantur, & in eorum cordibus terribilius imprimuntur, sic quia iudicia diuina abyssus multa aspera & terribilia sunt & seuera, ideo à nobis intelligenda sunt & timenda. Iudicia enim Dei nisi subtiliter intelligantur, quandoque iniusta esse videntur, quia scilicet quantum ad mundum videntur habere vnam causam apparentem, & habent vnam aliam quantum ad Deum latentem. Sicut enim malogranata ratione exterioris corticis vidẽtur esse valde dura, & tamen sunt interius valde mollia & tenera, sic vere iudicia Dei exterius quantum ad causas secundarias nobis apparentes videntur esse quandoque plena crudelitate & iniustitia, cum tamen plena sint quantum ad Dei ordinationem, interius tenera pietate seu clementia. Vnde dicit Hierem. quod omnia prouidentia Dei aguntur, & quod credit quis esse pœnam, medicina est. De Dei enim iudiciis non videmus nisi corticem, & propter hoc necesse est in ipsis intelligere esse diuinæ iustitiæ & ordinationis medullam, sicut per multa exempla possemus ostendere, & probare. Intelligenda sunt ergo & timenda, quia scilicet occulta sunt, terribilia & profunda, quia sicut dicitur Rom. 11. Incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. ¶ Sed nota quod sicut F
animalia grossa & ponderosa parum habent de subtilitate intellectus, quia scilicet nec sunt subtilia, nec ingeniosa, sicut patet de camelis, tauris & mulis, animalia vero parua valde sunt ingeniosa & astuta, & intellectuali prudentiæ propinqua, sicut patet de apibus, araneis & formicis, sic vere charissimi, aliqui sunt magni, & grossi per temporalem prosperitatem, scilicet diuites & potentes, qui etiam sunt vt communiter in intelligentia spirituali imbecilles, & de quibus dicitur in Psalm. Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Isti vero, qui per humilitatem sunt paruuli, sunt vt communiter spirituali intelligentia plus dotati vnde Prou. 8. Intelligite paruuli astutiam, & insipientes animaduertite. Audite me, quoniam de rebus magnis locuta sum. Simus ergo intelligentes, quia sicut dicitur Prouerb. 14. Acceptus est regi minister intelligens, & populus non intelligens vapulabit. Et sic patet quomodo intelligenda sunt prædicta quatuor scilicet illa, quæ sunt agenda, illa quæ sunt dicenda, illa, quæ sunt scienda, Et illa, quæ sunt timenda. ¶ Et adhuc si vo- G
lumus possumus notare, quod nos debemus intelligere quinque necessaria ad salutem. Intelligere enim debemus
Nostrorum proximorum necessitatem,
Nostrorum peccatorum peruersitatem,
Bonorum futurorum fœlicitatem,
Mortis & tormentorum acerbitatem,
Hominum damnatorum pœnalitatem.

Intelligamus ergo necessitatem nostrorum proximorum per nosmet ipsos, vt ex nostris propriis passionibus possimus intelligere & miserias proximorum. Iuxta illud Ecclesi. 31. Intellige ex teipso quæ sunt proximi tui. Et ideo de struthione dicitur Iob 39. quod ipsa propria oua sua obliuiscitur in sabulo ignorans vbi posuerit ea, eo quod priuauit eam dominus sapientia, nec dedit ei dominus intelligentiam, quia qui scilicet propria oua, id est, proximos & parentes negligunt, & in necessitatibus obliuiscuntur, sine intelligentia esse dicuntur. Mat. 15. Adhuc & vos sine intellectu estis. Et propter hoc dicitur Psalm. 40. quod beatus, qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum dominus. ¶ Item intelligamus peruersitatem peccatorum nostrorum. Et sic intelligere idem est, quod intus legere, quia scilicet intus in conscientia debemus legere facta nostra, & ipsa intelligere & videre. Vnde in Psalm. 93. Intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapite. Item intelligamus fœlicitatem æternorum bonorum, de quo Esai. 52. Ecce intelliget seruus meus & eleuabitur, & sublimis erit valde. ¶ Item intelligamus propinquitatem mortis & futurorum. Sicut enim intellectus & intentio nautarum principaliter fertur in portum vbi debent applicare, sic vere totus intellectus noster debet ferri ad præuidendum & cogitandum statum, in quo post mortem habemus

perseuerare

perſeuerare vnde Deut. 32. Vtinam ſaperem & intelligerem, ac nouiſſima prouiderem. ¶ Item intelligamus pœnalitatem hominum damnatorum. Vnde Dauid loquens de talium damnatione proſperitate, & conſolatione dicit, quod ſine cauſa iuſtificauerat ſcilicet damnatus, cor ſuum, donec intraret in ſanctuarium Dei, & intelligeret in nouiſſimis eorum. Et ſic ſi fuerimus taliter intelligentes, poterimus habere donũ ſapientiæ & intellectus, &

H requieſcet ſuper nos Spiritus ſanctus, ſicut dicitur Eſa. 11. ¶ Aduerte tamen ꝙ tria ſunt quæ verũ impediunt intellectum, ſcilicet

Mundi proſperitas & conſolatio,
Mentis obſcuritas & obfuſcatio,
Cordis fatuitas & obſtinatio.

Verum enim nequeunt intelligere illi qui ſunt impinguati mundana proſperitate. Iſti ſunt ſimiles porcis qui quandoque fiunt cœci propter nimiam pinguedinem. Vnde in Pſal. Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus & ſimilis factus eſt illis. ¶ Item illi, qui ſunt obfuſcati mentis obſcuritate. Homo enim quandoque per diuturnam obſcuritatem perdit viſum, ſic homo per ignorantiam intellectum. Vnde in Pſalm. 63 Neſcierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant. ¶ Item illi, qui ſunt obſtinati cordis fatuitate Vnde in Pſalm. Vir inſipiens non cognoſcit, & ſtultus nõ intelliget hæc. Iſta ergo de intellectu ſufficiant. Vide infra de ſapientia, & in diuerſis partibus huius libri, ſicut infra in tabula poteris inuenire.

A **Intendere.** Nota, quod intendere quandoque idem eſt, quod aliquid ad certum finem ſeu ad certum quid ordinare, & diſponere, & exinde prouenit, & deriuatur nomen intentionis, quæ ſcilicet dat operibus meritum ſeu culpam, & iſta dicitur quandoque affectus, quandoque voluntas, quandoque animus. Et de iſta loquitur Apoſtolus Hebr. 4 Cogitationum inquit & intentionum cordis. Et de hac dicit Greg. in moralibus, quod ſicut fabrica columnis, columnæ vero innituntur fundamento, ita virtutibus innititur vita, virtutes autem in intentione ſolidantur. Iſta ergo

Intentio dicitur { Oculus, Angulus, Titulus.

Oculus qui corporis eſt lux & ſpecula,
Angulus qui parietis eſt lex & regula,
Titulus qui operis eſt laus & notula.

Eſt igitur

Intentio { Oculus ſpeculans, vt animus à fraude tueatur, Angulus regulans, vt quod agit in recto teneatur, Titulus gratulans, vt meritum debitum habeatur,

Nam

Intentio eſt { Oculus, Angulus, Titulus } opus { illuminans, conterminans, denominans.

B ¶ Primo ergo dico, quod intentio eſt oculus opus illuminans. Sicut enim oculus illuminat corpus, ſic intentio opus. Et ſicut oculus eſt pars corporis precioſior, ſic intentio eſt pars excellentior. Et ſicut oculo ſano totum corpus bene regitur, infirmo vero vel obſcuro male gubernatur aut dirigitur, ſic ſi intentio ſana fuerit, totius operis corpus & congeries ſanum erit. Si vero per malitiam infirma fuerit vel obſcura, totius operis conditio erit vituperabilis & caſura. Nonnè ſi porcus ſanus fuerit vel infirmus cognoſcitur in oculo vel lingua? quia reuera nullius operis corpus ſanum dicitur, vbi intentionis oculus infirmatur. Vnde Mat. 7. dicitur. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit. Super quo dicit Bernardus, quod duo ſunt neceſſaria ad hoc, quod oculus intentionis ſit vere ſimplex ſcilicet charitas in affectione, & veritas in locutione. Et ſi vis di-

C latare, vide infra de oculo. ¶ Secundo dico, quod intentio eſt angulus opus conterminans ſeu ordinans, quia ſcilicet ſicut per angulum totus paries regulatur, & ordinatur, ſic totum opus ſecundum intentionem formatur. Et ideo ſicut angulus de quadratis lapidibus ſolet fieri, ſic intentio ſolet quadratura quatuor virtutum cardinalium inſigniri. Intentio enim eſt lapis angularis, quo ſtante ædificium ſtat, & deficiente ruit. Eſai. 28. Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem precioſum, probatum, an-

D gularem. ¶ Tertio vero dico, quod intentio eſt titulus opus denominans quantum ad qualitatem, id eſt, an bonum ſit an malum. Et id quidem aliter fit à Deo, aliter ab homine. Deus enim opus ab intentione denominat, & ſecundum quod intentio bona vel mala fuerit, opus quod exterius apparet, bonum & malum iudicabit. Homo vero ab opere intentionem denominat, quia ſecundum operum qualitatem, iudicat animi voluntatem. Vnde Bern. ſuper Can. dicit ꝙ apud homines cor ex verbis, apud

E Deũ vero verba ex corde pẽſantur. ¶ Et breuiter notare poſſum, ꝙ

Intentio debet eſſe { Sancta, Recta, Tecta.

Sancta dico, quo ad Deum, vt ſemper ad Deum dirigatur. Exemplo floris ſolſequij qui ſemper dirigit faciem ad Solem. ¶ Recta etiam quo ad proximum, vt nunquam à iuſtitia torqueatur, ſeu moueatur. Exemplo linguæ in ſtatera, quæ ſemper eſt recta ſi pondera ſint iuſtà & æqualia, alias ſemper inclinat ſe ad partem vbi eſt maius pondus. Sic intentio & voluntas ad illũ cuius iuſtitia magis ponderat. ¶ Tecta inſuper quo ad ſeipſam, ne interior ſanctitas ab obtutibus hominum videatur. Matth. 5. Attẽdite ne iuſtitiam veſtram faciatis corã hominibus vt videamini ab eis. Iuſti enim & prudentes etiam in agibilibus intentionem ſuam ſolent tegere, & quod intendunt aut cogitant, paucis & fidelibus reuelare. Eccleſ. 8 Non omni homini cor tuum manifeſtes. ¶ Quæ tamen omnia ſunt contra multos, qui ſcilicet habẽt

Intentionem non { Sanctam, Rectam, Tectam. } imo { Corruptam, Diſtortam, Detectam.

Corruptam habet, quo ad Deum hæreticus per hæreſim & idololatriam. Diſtortam habet quo ad proximũ malitioſus per malignitatem & fraudulentiam. Detectã habet quo ad ſeipſum vaniglorius per oſtentationem & iactantiã. Eſt aũt mala intentio ſicut venenũ latens in aſpide vel bufone, quod quando exterius in aliquẽ euomitur, tota eius virtus & ſanitas deturpatur. Multa de intentione tam bona quã mala vide vbi cor, mens, fraus, oculus, radix, & ſimilia. ¶ Sed adhuc dico, quod intendere ſumitur pro intelligere, & aſpicere, intendere, vel vacare. Sed quia factum eſt ſatis de attendere, ideo breuiter pertranſibo. ¶ Nota ergo, ꝙ F

in ſcriptura reperitur vnũ intendere miſeratiuum, ſpeculatiuum eruditiuũ, admiratiuũ, maculatiuũ. Intẽdere miſeratiuũ eſt illud, quo Deus & Dei miſericordia intendunt in hominem ſcilicet

Vt ipſum { Eruant ſuccumbentem, Dirigant litigantem, Protegant propugnantem, Audiant ſupplicantem, Puniant delinquentem, Præmient promerentem.

Intendit enim Deus in homines vt benigniter eruat ſuccumbẽtes. Pſalm. Intende animæ meæ, & libera eam, propter inimicos meos eripe me. Vt iudicio dirigat contendentes. Pſal. 34. Exurge, & intende iudicio meo Deus meus & dominus meus in cauſam meam. Vt adiuuando protegat vim timentes Pſal. 69. Deus in adiutorium meum intende, domine ad adiuuandum me feſtina. Et iuſtos audiat ſupplicantes Pſalm. 60. Intende voci deprecationis meæ, Rex meus, & Deus meus. Et alibi. Fiant aures tuæ intendẽtes in vocem deprecationis meæ. Vt malos punias delinquentes. Pſalm. 58. Intende ad viſitandas omnes gentes, non miſerearis omnibus, qui operãtur iniquitatem. Vt beatos foueat ſeu muniat triumphantes. Pſal. 44. Specie tua, & pulchritudine tua, intende proſpere, procede & regna. Patet ergo, quod eſt vnum intendere miſeratiuum. ¶ Item eſt vnum intendere ſpeculatiuum. Et iſtud eſt, quo homo intẽdit ad legis diuinæ mãdata, & iudicia cognoſcenda, iuxta illud 1 Mach. 2. Intendite in præceptum legis, & ad cœleſtia videnda, & contemplanda. Exemplo Stephani, de quo dicitur Act. 7. quod intendens in cœlum, vidit gloriã Dei. ¶ Item eſt vnum intendere eruditiuum, & iſtud eſt illud, quo homo intendit ad audiendum, & intelligendum vtilia documenta, ſicut de illis dicitur Actor. 8. Intendebant autem turbæ his, quæ à Philippo dicebantur, audiẽtes eum vnanimiter. ¶ Item eſt vnum intendere admiratiuum, & iſtud eſt quando homo intendit, & cogitat, in opera mirabilia creatoris, ſicut Luc. 4. dicitur, quod omnium oculi in ſynagoga erãt intendentes in Ieſum. Sequitur, & mirabantur. ¶ Item eſt vnum intendere maculatiuum, & iſtud eſt, quo peccatores intendunt in ſuas malitias, & peccata, quia ſicut dicitur Gen. 6. Cogitatio cordis humani intenta eſt ad malum omni tempore. Quidam enim intendunt in luxuriam, quæ maculat tactum, contra illud Prouerb. 5. Ne intenderis fallaciæ mulieris. Quidam in errores, qui maculant intellectum 1. Tim. 4. In nouiſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, intendentes ſpiritibus erroris. Quidam in vana verba, quæ maculant auditũ, contra illud ad Titum 1. Non iudaicis fabulis intendentes. Et ſic patet quomodo intendere in bono ſumitur, & in malo.

Inter. Nota, quod iſtud vocabulum inter eſt præpoſitio ſeruiẽs caſui accuſatiuo. Et eſt talis ſignificati, ꝙ ſemper videtur innuere pluralitatem, ſocietatem, medietatem. Et ideo iſtud vocabulum inter, poteſt ſignificare in bono, & in malo. A

¶ Primo ergo dico, quod inter in bono ſignificat omnes illos, qui inter aliquas diſcordias contrarias interponunt partes ſuas. Et ſic ſignificat

Sanctos interceſſores,

Bonos { Mediatores, Frequentores, Moderatores.

¶ Et ſic dico quod per Inter poſſunt intelligi

Erga Deum mundi negocia procurantes,
Discordium facta diuortia fœderantes,
Perfectorum digna consortia frequentantes,
In seipsis opera propria moderantes.

Boni ergo intercessores sunt illi, qui suis intercessionibus, & orationibus se ponunt intermedios inter Deum, & populum, cuiusmodi debent esse prælati, qui proprie possunt dicere illud Ezech. 8. Eleuauit me spiritus inter cœlum, & terram, & adduxit in Hierusalem. Vbi aduerte, quod prælatus debet habere canonicam promotionem, quia scilicet spiritus debet ipsum leuare, id est, promouere. Dignificam erectionem, quia scilicet ipse positus est inter cœlum, & terram, id est, inter Deum, & populum, clerum & sæculum, virum & proximum suum. Rectificam conclusionem, quia sic se debet regere, vt finaliter adducatur in Hierusalem. Isti igitur, debent esse boni intercessores. Numer. 16. Stans Aaron inter mortuos, & viuentes in populo deprecatus est, & plaga cessauit. Ista etiam possunt dici de bonis principum, & prælatorum familiaribus, qui scilicet inter ipsos & populum sunt intermedij, quia scilicet isti pro pauperibus subditis debent intercedere, & dominorum rapinam, & iracundiam moderari. Ezech. 22. Quæ-
B siui de eis virum, qui interponeret sepem. ¶ Secundo dico, quod ista præpositio Inter signat bonos mediatores, illos scilicet qui inter discordes interponunt benigniter partes suas, vt ipsos reconcilient, & concordent. Tales enim sunt sicut solidatura, quæ coniunxit, & ligat diuersa mella, quando ponitur inter illa. Sunt etiam sicut cæmentum, mediāte quo diuersi parietes in testudine vniuntur. Isti enim sunt sicut lilium inter spinas. Cant. 2. quia scilicet spinæ, quæ sunt pungitiuæ, & siccæ, id est, viri inimici discordes, & inuicem pungitiui, & nociui (Prouerb. 13. Inter superbos semper iurgia sunt) nunquam possunt concorditer vniri, nisi aliquo lilio mediante, id est, aliqua persona molli, dulci, beneuola & benigna. Ideo discipulis, & Apostolis fuit dictum Luc. 10. Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. & Matth. 10. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. ¶ Vbi nota, quod talis

Mediator debet habere	Benignam locutionem,
	Perfectam discretionem,
	Sinceram intentionem.

Talis enim debet esse sicut agnus benignissimus, sicut serpēs prudētissimus, sicut columba simplicissimus. Quia debet esse, agnus benigniter allegando, serpens pericula præcauendo, columba simpliciter intendendo. Applica si vis, & dilata de conditionibus agni, serpentis, columbæ. Inter ergo signat bonos mediatores. Istud est enim quod partes debent velle, & hincinde quærere, dicentes scilicet illud Genes. 13. Ne quæso sit iurgium inter me, & te, fratres enim sumus. Vide eam superius vbi frater. Istud debet mediator procurare, & præcipere, dicendo scilicet illud Marc. 9. Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos. Istud solet ipse Deus in scriptura ordinare, & iniungere, quia scilicet orta quæstione inter Apostolos, quis eorum esset maior, Christus legitur dixisse. Quicunque voluerit inter vos maior fieri, minister vester
C erit. Matth. 20. Signat ergo inter bonos mediatores. ¶ Tertio dico, quod istud vocabulum inter signat bonos sociatores, vel bonæ societatis sectatores, & frequentatores. Ouis enim nō vult esse sola, imo inter alias viuere delectatur, & canis etiam nequaquam viueret, nisi inter homines habitaret. Sic vere bonus homo, vt communiter, non vult esse solitarius, nec a bonorum societatibus alienus, quia secundum Senec. Omnia mala docuit solitudo. Imo certe inter bonos semper vult esse socius, medius & vicinus. Vnde de bonis dicitur Sap. 5. Computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est. Multum enim proficit esse inter bonos. Medium enim participat naturā extremorum. Vnde ex societate bonorum fortificatur debilitas infirmorum. Ouis enim quæ sola à tonitruo occiditur, si fuerit inter alias, à tonitruo non turbatur. Bos etiam, qui inter alios boues est, à lupo non tangitur, si solus inuentus fuerit, nequaquam liberatur. Quia breuiter, melius est esse inter alios bonos, quam solum aut singularem. Sæpe enim homo, dum solus est, per diuersas tentationes à diabolo inuaditur, qui si inter alios fuerit, inuadi ab eo
D formidatur. ¶ Nota ergo, quod nos debemus esse inter alios sicut eleemosynarius inter pauperes, vt propria distribuamus, sicut doctor inter scholares, vt vtilia doceamus, sicut lucerna inter cōuiuantes, vt per bona exempla luceamus, sicut iudex inter homines, vt eorum merita distinguamus, sicut aduocati in iudicio, vt pro aliis intercedamus, sicut prudentes in consilio, vt vtilia respiciamus, sicut monachi in cœnobio, vt maioribus obediamus. sicut amici in conuiuio, vt ad inuicem congaudeamus. Dico ergo, quod nos debemus esse inter alios vt nostrorum distributores. Vnde Prouerb. 17. Seruus sapiens dominabitur filiis stultis, & inter fratres hæreditatem diuidet Psalm. Inter medium mōtium pertransibunt aquæ, potabunt omnes bestiæ agri. ¶ Item simus inter alios vt ipsorum informatores. Vnde de sacerdotibus dicitur Ezec. 44. Populum meum docebunt, quod sit inter sanctum, & pollutum, & inter mundum, & immundum, ostendent eis 1. Corinth. 2. Sapientiam loquimur inter perfectos. Figurati Ezech. 10. in illis rotis, quæ erant inter cherubin, quæ interpretantur plenitudo scientiæ, & in Dauid sapientissimo inter tres 2. Regum 23. ¶ Item simus inter alios vt ipsorum illustratores, vt simus illi de quibus Apostolus Philip. 2. dicit. In medio inquit nationis prauæ atque peruersæ, inter quos lucetis tanquam luminaria. ¶ Item simus inter alios, vt ipsorum præcognitores. Vnde Malac. 3. Videbitis quid sit inter iustum, & impium, & inter seruientem Deo, & non seruientem. ¶ Item simus inter alios, vt aduocati, vel intercessores. Ioelis 2. Inter vestibulum, & altare plorabant sacerdotes ministri Dei, dicentes, parce domine, parce populo tuo. ¶ Item simus inter alios, vt consilij perscrutatores. Iob. 24. Iudicium eligamus nobis, & inter nos videamus quid sit melius. ¶ Item simus inter alios, vt obedientes seruitores 1. Macha. 8. Omnes obediunt vni, & zelus & inuidia non est inter eos. ¶ Item simus inter alios, vt conuiuantes, & alter alterius dilectores, Istud autem potissime fiet in Paradiso, quando inter sanctos, & angelos fruemur gloria sempiterna. Et pro certo ibi est verum inter, id est, vera, & æterna societas, quia scilicet ibi est chara dilectio, dulcis fruitio, digna promotio. De dilectione dicitur Dan. 1. vbi Christus loquens beato Paulo dicit. Botrus cypri dilectus meus mihi inter vbera mea commorabitur. De fruitione potest dicere quilibet beatus illud 2. Regum 19. Posuisti me seruum tuum inter conuiuas mensæ tuæ. De promotione vero potest dici de ipsis beatis illud Sapien. 5. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est. Et sic ergo patet quomodo inter, signat malos sociatores. ¶ Quarto vero dico, quod in bo- E
no significato inter signat bonos moderatores, hoc est dictum, illos qui sciunt esse inter, id est, qui sciunt tenere medium in factis, & negociis suis, & qui extrema relinquunt, mediumque virtutis sectantur. Figurati in illo Angelo 1. Paral. 21. vbi dicitur, quod Dauid vidit Angelum stantem inter cœlum, & terram. De Ezechiele etiam dicitur Ezech. 8. quod Spiritus eleuauit eum inter cœlum, & terram, & adduxit in Hierusalem in visione Dei. In quo notatur, quod viri Angelici, & prophetici media, & non extrema desiderant, & neque cœlum, id est, nimis altos status, neque terram, id est, nimis bassos, & depressos quærunt, & affectāt, sed inter cœlum, & terram, id est, mediocritatem statuum vendicant, & procurant. Et ad Hierusalem cœlestem adduci merentur, vbi visione diuina perenniter perfruuntur. Constat enim quod illos, qui nimis alte volunt ascendere, sæpe contingit cadere, & errare. Exemplo Icari filij Dædali, qui quia nimis alte volauit, cera plumarum suarum liquefacta fuit, & cecidit, male enim tenuerat iussa patris, qui dixerat. Inter vtrumque vola. Vnde superbis, & alta quærentibus, dicitur Abd. 1. Si inter sydera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit dominus. Ideo versus magistrales dicunt sic. Icari nati memores estote, parati, Iussa paterna pati, medium tenuere beati. Vide infra de Medio. Thre. 1. Facta est Hierusalem, quasi polluta menstruis inter eos. Inter malos enim non potest aliquis proficere, quia sicut dicitur Matth. 13. Semen quod cecidit inter spinas, non potuit fructificare. Et tamen proculdubio multi sunt, qui magis volunt malorum, quā bonorum consortia frequentare. Et sic igitur patet quomodo nos debemus inter homines conuersari scilicet ad Intercedendum, Ad conciliandum, Ad associandum, Ad moderandum. ¶ Et nota, quod omnia ista possunt dici de Christo. Ipse enim semper voluit esse intermedius, vt exorator paternæ maiestatis, vt recordator omnis diuersitatis, vt frequentator bonæ societatis, vt defensator nostræ fragilitatis, vt erogator magnæ benignitatis, vt informator magnæ sagacitatis, &c. sicut supra. Omnia potes cōcordare de inter, sicut supra. Et sic patet, quod inter potest accipi in bono. ¶ Denique dico, quod inter potest accipi in malo. Et F
signat malas intercessiones, malas mediationes, malas sociationes, tristes habitationes. Ista enim quatuor sunt quædam mala intermedia. Balliui enim sunt mali intercessores. Isti enim sunt intermedij inter populum, & principes, sed istud non est ad intercedendum pro ipsis, sed contra ipsos. Isti enim non cessant subditos cum suis nugis accusare, & contra ipsos malitiam machinari. Vnde talibus potest dici, quod ipsi occidunt Zachariam filium Barachiæ inter templum, & altare, sicut dicitur Matth. 23. Et tales figurantur Iob 1. in Satan, qui cum esset inter filios Dei, impetrauit à domino vt Iob affligeret innocentem. Quia scilicet tales inter filios Dei, id est, inter bonos, & simplices conuersantur, & habitant, & nihil aliud intendunt, nisi quod à superioribus suis impetrare valeant quomodo innocentes depauperent, & affligant. ¶ Item mali mediatores sunt detractores, & relatores verborum qui scilicet non quærunt inter homines concordiam generare, sed rancorem, & odium seminare. Vnde tales sunt de illis generibus hominum, qui à Deo

principaliter odiuntur, ficut dicitur Prou. 6. inter quos ponuntur proferentes mendacia, teftes fallaces, & illi, qui feminant inter fratres difcordias. ¶ Mali fociatores funt homines peruerfi, & corrupti, qui fcilicet homines inter quos habitant, fuis malis dictis, & exemplis inficiunt, & corrumpũt. Thre. 1. Facta eft Hierufalem quafi polluta menftruis inter eos. Inter malos non poteft aliquis proficere, quia ficut dicitur Matth. 13. Semen, quod cecidit inter fpinas, non potuit fructificare. Quamuis proculdubio multi funt, qui magis quærunt malorum, quam bonorum confortia frequentare, de quibus dicitur Iudicum 11. Ab ariditate aquæ iam inter mortuos computantur. Quia fcilicet mali volũt plus effe inter mortuos, quam inter viuos, inter malos, quam inter bonos, inter corruptos quam inter mundos. Vnde Ezech. 19. ironice dicitur Hierufalem. Mater tua leæna cubauit inter latrones in medio catulorum leonum. ¶ Triftes habitatores funt pauperes innocentes, qui fcilicet habent inter impios viuere, & eorum tyrannidi fubiacere. Lucæ 10. Ecce ego mitto vos ficut agnos inter lupos. Exemplo Beati Petri, qui inter duos quaterniones militum dormiebat vinctus catenis duabus, vt patet Actorum 12. Vel certe triftes habitatores poffunt dici damnati, qui funt inter dæmones in inferno. Pfal. Factus fum ficut homo fine adiutorio, inter mortuos liber. Et Thren. 1. Apprehenderunt eam inter anguftias. Et fic patet quomodo ifta præpofitio inter, in bono & in malo poteft varia denotare. Vide fupra vbi fœdus in illa auctoritate: Fœdus eft inter me & te. In vltimo §.

A Interficere. Interfectio. Interfectus.

¶ Nota, quod interfectio nihil aliud eft quam feparatio violenta animæ à corpore. Hinc eft, quod per interfectionem poteft intelligi peccatum vel dãnatio æterna, quia fcilicet per peccatum anima feparatur à Deo fpiritualiter, & per damnationem feparatur à Deo æternaliter. Dicamus ergo, quod ficut corpus diuerfimode interficitur, fic anima per diuerfa peccata necatur. Habet enim hoftis diabolus multos modos ipfam interficiendi, & Spiritualiter enecandi. ¶ Vnde poffumus dicere, quod quidam

Interficiuntur per {
Sufpendium,
Incendium,
Gladium,
Venenum,
Sagittationem,
Submerfionem,
Oppreffionem.

¶ Sic vere diabolus quofdam

Interficit per {
Sufpendium fuperbiæ,
Incendium auaritiæ,
Gladium inuidiæ,
Venenum luxuriæ,
Sagittationem iracundiæ,
Submerfionem gaftrimargiæ,
Oppreffionem acediæ.

B ¶ Dico ergo, quod diabolus interficit fuperbos, ipfos alte fufpendendo, quia fcilicet tales femper funt fufpenfi furfum, per elationem & ambitionem. Figurati in Abfalon, qui cum in arbore currendo fufpenderetur, Ioab infixit tres lanceas in corde eius, alij vero percutientes interfecerunt eum, ficut dicitur 2. Reg. 18. Superbus enim dicitur fufpendi ad arborem dignitatum, & bonorum per vitium ambitionis, quia fcilicet ficut res, quæ eft fufpẽfa, eft inftabilis, & vana & ad flatum venti faciliter mouetur, fic vere fuperbi inftabiles funt, & vani, & ad flatum venti diabolicæ fuggeftionis mobiles, & inepti. In corde ergo talium tres lanceæ infiguntur, quoniam fcilicet peccatum fuperbiæ tria alia vitia fcilicet ira, fæuitia, & rapina, vt communiter comitantur. Diabolus enim eft ficut aquila, quæ pullos fuos folet vngue verfus folem fufpendere, & fi lacrymari eos contigerit, folet eos vt valde degeneres abdicare quia fcilicet diabolus pullos fuos peccatores per fuperbiam fufpendet, & folem mundanæ profperitatis eis oftendit. Illos vero, qui per pœnitentiam, & compunctionem lacrymantur, à fe neceffario eiicit, & dimittit, & ad promotionem talium non intẽdit. Illos autem, qui oculos ad folem, id eft, ad claritatem mundanæ gloriæ vertunt, & ad eam totis affectibus fe conuertunt, fecum retinet, & cuftodit. Ifti figurantur in illis principibus. Nu. 25. qui fufpenfi funt contra folem in patibulis. Vnde de interfectione talium dicitur 2. Reg. 4. Interfecerunt eos, præcidentefque manus, & pedes eorum fufpenderunt,
C Interficit ergo diabolus fuperbos, ipfos alte fufpendendo. ¶ Secundo dico, quod ifte interficit auaros, ipfos igne comburendo. Auaritia enim eft ignis, qui nunquam dicit fufficit, ficut dicitur Prouerb. 30. Vnde Amos 9. Auaritia in capite omnium, & nouif-
D fimum eorum gladio interficiam. ¶ Tertio dico, quod ipfe interficit inuidos, gladio perforando. Inuidia enim eft gladius Goliæ, qui proprium magiftrum occidit. Quia fcilicet inuidi antequam alios interficiant feu lædãt, ipfi primo gladio inuidiæ torquentur, & lacerantur. Pfal. Gladius eorum intret in corda ipforum. De ifto gladio legitur 1. Regum 21. quod inuoluebatur pallio, feruabaturque fpecialiter in tabernaculo Ecclefiæ. Sic fæpe in tabernaculo Ecclefiæ, & religionis fub pallio habitus religionis vel obferuantiæ regularis latet hodie quam plurimum gladius ifte, fcilicet inuidia. Quia proculdubio plus eft hodie de inuidia inter regulares, quam inter fęculares. Vnde Gen. 4. in figura talium dicitur. Confurrexit Cain aduerfus Abel fratrem fuum, & interfecit eum. Inuidos igitur interficit diabolus gladio perforando. ¶ Quarto dico, quod diabolus luxuriofos fpiritualiter E
interficit, venenum propinando. Luxuria enim eft venenũ afpidis, quod hominem facit dormire, & ipfum interficit dormiendo, quia fcilicet luxuria primo facit hominem dormire per delectationes, & tandem eum occidit per confenfum, & operationes Sicut enim dicitur, quod rhinoceros percutit elephantem in ventre, quem mirabiliter habet mollem, fic diabolus luxuriofos in ventre per mala defideria percutit, & ipfos per malos confenfus interficit, & occidit. Tales figurantur in Holoferne, qui cum effet ita fortis, & potens, quod a nullo vinceretur, fola mulier ipfum interfecit. Iudith. 13. Ideo de muliere dicitur Prouer. 17. Multos quoque vulneratos deiecit, & fortiffimi quique ab ea interfecti funt. ¶ Quinto dico, quod diabolus iracundos inter- F
ficit, fagittis vulnerando. Sagitta enim fignat linguam maliloquam, iuxta illud Hier. 9. Sagitta vulnerans lingua eorum. Talibus ergo fagittis, & aliorum verbis iniuriofis vulneratur iracundus, & per iracundiam interficitur. Efa. 13. Sagittis interfecit paruulos. ¶ Sexto dico, quod ipfe interficit gulofos in aquis fub- G
mergendo. Aquæ enim fignificant delicias, in quibus homo fubmergitur, & per gulam fpiritualiter interficitur. Genef. 6. Adducam aquas diluuij fuper terram, & interficiam omnem carnem. De Amon etiam dicitur 2. Reg. 13. Dixit Abfalon feruis fuis. Cum temulentus fuerit Amon vino, percutite eum, & interficite. Ifti fimiles funt muri, qui bibendo aquam interficitur. ¶ Septimo H
dico, quod acediofos interficit, ipfos ponderibus opprimendo. Ifti enim pondere pigritiæ in tãtum preffi, & grauati funt, quod fe ad aliquod bonum opus nequeunt excitare, de quo dicitur Ezech. 32. Dormierunt incircumcifi cum interfectis gladio, portauerunt confufionem fuam. Sic igitur patet, quomodo diabolus per peccatũ diuerfimode occidit fpiritualiter homines, quia ficut dicitur Ecclef. 31. Dentes eius dentes leonis, interficientes animas hominum. De interfectione vero in quantum fignat pœnam temporalem vel æternam, poffet breuiter dici, quod ficut lupi, leones, & vrfi, & apri, qui dum funt in nemoribus, non faciunt nifi beftiis innocentibus nocere, quando autem capiuntur, interficiuntur, fic vere chariffimi, quia mali in hoc mundo femper nocent innocentibus, & bonis, ideo finaliter Deus ipfos capit per mortem temporalem, & finaliter interficit per damnationem æternalem. Vnde 1. Reg. 18. Leonem & vrfum interficiet. Et 1. Paral. 11. Interfecit leonem in medio cifternæ. Et hoc de interfectione fufficit.

Interire. Interitus.

Nota, quod interire idem eft, quod intus ire feu conterere. A
Accipitur autem interire pro morte conteri vel perire. Et breuiter notare poffum, quod in fcriptura reperitur

Interitus {
Naturalis,
Criminalis,
Temporalis,
Æternalis.

Primus interitus omnibus contingit,
Secundus interitus animas peccatorum intingit,
Tertius interitus miferos affligit,
Quartus vero interitus damnatos configit.

¶ Dico ergo, quod interitus naturalis omnibus eft contingens. Et de ifto dicitur Ecclef. 3. quod vnus eft interitus hominum, & iumentorum & æqua vtriufque conditio. Et illud Pfal. 48. Homo autem cum interierit, non fumet omnia, neque defcendet cum eo gloria domus eius. ¶ Item dico, quod eft interitus criminalis animas peccatorum intingẽs, id eft, peccatum de quo in Pfal. 36. Reliquiæ impiorum interibunt. Et Leui. 7. dicitur. Et qui tetigerit immundum, & comederit, interibit. ¶ Item dico, quod inuenitur interitus temporalis, miferos affligens, & ifte interitus innocentum, qui ipfis per tyrannos infertur, de quo dicitur Prouerb. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortem, & eos qui trahuntur ad interitum liberare ne ceffes. Tali etiam interitu temporali interimi à Deo permittuntur peccatores, & hoc vt emendentur, & cogantur, & vt per temporalem interitum perpetuus euitetur, ficut Apoftolus dicebat 1. Corinth. 5. Quos reddidi fatanæ in interitum carnis fuæ, vt fpiritus faluus fiat. ¶ Item eft interitus infernalis feu æternalis. Damnatos configens, videlicet mortis æternæ. Vnde in Pfalm. 139. Virum iniuftum mala capient in interitu. Et illud. Tu vero Deus deduces eos in puteum interitus. Et 2. Theffal. 1. Qui non obediunt in euangelio Chrifti, pœnas

dabunt, in interitu æternas. His igitur præmiſſis, quia de multiplici morte infra dicetur in titulo ſub litera M. hic omiſſis cæteris, de interitu culpæ aliquid ſubiungam. ¶ Et notemus, quod mali intereunt ſpiritualiter, quidam, qui

Suſpenduntur pompoſitatis faſtu,
Suffocantur guloſitatis paſſu,
Toxicantur carnalitatis tactu,
Suffodiuntur terrenitatis iactu,
Conciduntur rixoſitatis actu,
Conſtringuntur inuidioſo tactu,
Congelantur deſidioſo luctu.

Iſta ſunt enim diuerſa genera interitus ſcilicet ſuſpenſio, ſuffocatio, toxicatio, ſuffoſſio, conciſio ſeu detractio, illaqueatio, congelatio, ſeu conſtrictio. ¶ Dico ergo, quod quoſdam interimit ſeu interire facit ſuſpendium ſuperbiæ. Superbi enim, & elati ſicut ſuſpenſi in alto intereunt, quia ſcilicet de ſuperbo dicitur 2. Paral. 26. Eleuatum eſt cor eius in interitum ſuum. Figuratus in illo Achitofel, de quo dicitur 2. Reg. 17. quod diſpoſita domo ſua, ſuſpendio interiit. ¶ Item dico, quod quoſdam interimit ſuffocatio gaſtrimargiæ. Gula enim eſt, quæ per delicias animam ſuffocat, & extinguit Thren. 4. Qui veſcebantur voluptuoſe, interierunt in viis. Item quoſdam interimit intoxicatio luxuriæ. Luxuria enim fœdat, & inficit ad modum toxici vel veneni. Vnde illi luxurioſæ mulieri dicitur Ezech. 22. Sordida, nobilis, grandis interitu. ¶ Item quoſdã interimit ſuffoſſio auaritiæ. Auaritia enim viuos ſuffodit homines in terrenis. Pſalm. 9. Infixæ ſunt gentes in interitu. ¶ Item quoſdam interimit circumciſio, ſeu detruncatio iracundiæ. Ira enim eſt gladius, qui concidit, & diuidit cor humanum. Oſeæ 10. Diuiſum eſt cor eorum, nunc interibunt. Et illud Rom. 9. Vaſa iræ apta ad interitum. ¶ Item quoſdam interimit laqueus, ſeu contritio inuidiæ. Pſalm. 34. Abſconderunt mihi interitum laquei ſui, ſuperuacue exprobrauerunt animam meam. ¶ Item interimit quoſdam antiquitas ſeu congelatio deſidiæ, quia ſcilicet pigritia, & deſidia more congelationis, & antiquitatis impediunt motum. Heb. 8. Quod autem antiquatur, & ſeneſcit, prope interitum eſt. Et ſic patet, quomodo interitus animæ per diabolum procuratur.

Interea. Interdum. Interim.
Omitto quia non ſunt auctoritates niſi pauciſſimæ.

Interior. Interius:
Vide in titulo Intus.

A Intermittere. Intermiſsio.
Cum intermiſſio ſe habeat per modum negationis, reſtat quod intermiſſio boni eſt mala, & intermiſſio mali eſt bona. Malum eſt enim intermittere bonum, & bonum eſt intermittere malum. Quod autem bonum ſit, intermittere malum, patet Ezech. 45. vbi dicitur. Sufficiat vobis principes Iſrael, iniquitatem, & rapinam intermittite, & iudicium, & iuſtitiam facite. ¶ Item, quod malum ſit intermittere bonum patet, in ſcriptura vbi talis intermiſſio boni vt plurimum prohibetur vel tacite vel expreſſe, & iſtud fit quando præcipiuntur

ſine Intermiſſione { Gratias agere, / Preces effundere, / Memoriam recolere.

De gratiarum actione dicitur 1. Theſ. 2. Gratias agimus Deo ſine intermiſſione. De oratione ſeu precum effuſione dicitur 1. Theſ. 5. Sine intermiſſione orate. De fratrum vero, & amicorum recordatione ſeu memoratione dicitur Rom. 1. Teſtis eſt mihi Deus, quod ſine intermiſſione memoriam veſtri facio. Omitto, vide in titulis Ceſſare, Omittere, & ſimilibus.

A Internecio.
Dicitur ab inter & neces. Et eſt idem, quod totalis, & finalis mors, & deſtructio. Sed vide de interitu, Morte, Deſtructione.

Interponere.
Vide in titulis de interceſſione, & mediatione. Et vide in titulo Medium.

Interpellare.
Vide in titulo rogare, precari, & inuocare.

A Interpretari.
Nota, ꝙ interpretari idem eſt, ꝙ alicuius obſcuri ſermonis expoſitio, & declaratio. Et poſſumus notare, quod in ſcriptura reperitur Interpretatio

Verax & neceſſaria, Sagax & meritoria,
Fallax & deceptoria, Mordax & nugatoria.

Interpretatio verax, & neceſſaria eſt illa, quam facit Chriſtus, & quam etiam faciunt ſancti doctores exponendo ſcripturas. Multæ ſunt enim ſcripturæ difficiles, & obſcuræ, quas pro certo neceſſarium eſt interpretari, & exponere, & non ſecundum ſenſum literalem, ſed potius ſecundum ſenſum ſpiritualem intelligere, & medullam ſub cortice latentem extrahere, & videre. Ita faciebat Chriſtus Luc. 24. vbi duobus diſcipulis euntibus in Emaus, ipſe interpretabatur in omnibus ſcripturas, quæ de ipſo erant. Et Dan. 5. Audiuimus de te, quod poſſis occulta interpretari, & ligata diſſoluere. ¶ Item inuenitur interpretatio fallax, & deceptoria, & iſta eſt illa, quam faciunt Iudæi, & hæretici de ſcripturis, qui ſcilicet illas interpretantur, exponunt, & intelligunt falſo modo, & ipſas conuertunt, imo peruertunt ad ſenſum alium quam deberent. De quibus poteſt dici illud Eccleſ. 47. In cantilenis, & prouerbiis, & comparationibus, & interpretationibus miratæ ſunt terræ. Item inuenitur interpretatio ſagax, & meritoria, & iſta eſt illa, qua prudens, & iuſtus homo ſcit omnia, quæ de aliis audit interpretari ad meliorem partem, & per excuſationem debitam, in bonum ſenſum conuertere, quæ dicuntur. Vnde priori Corinth. 12. dicitur, quod per Spiritum ſanctum alij dantur genera linguarum, alij interpretatio ſermonum, &c. Dan. 2. Verum eſt ſomnium, & vera eſt interpretatio eius. ¶ Item inuenitur interpretatio mordax, & detractoria, & iſta eſt quando quis eſt ita mordax, & mendax, quod quicquid boni accidit de aliis, interpretatur in malum, ſemper partem deteriorem ſupponendo, & eligendo, & laudem alienam attenuando, & obfuſcando, de quo Dan. 2. Vna eſt de vobis ſententia, quod interpretationem fallacem, & deceptione plenam compoſueritis. Omitto, quia ſterilis eſt materia. Sufficiat ergo de interpretatione detractoria, meritoria, deceptoria, & neceſſaria.

Interrogare.
Nota, quod interrogare idem eſt, quod aliquid ab aliquo ſub ſpe reſponſionis inquirere vel rogare. Et notabo, quod multiplex inuenitur interrogatio in ſcriptura, videlicet A

Interrogatio { Fidelium, / Crudelium, / Simplicium, / Nugacium, / Sagacium.

Dico primo, quod inuenitur interrogatio ſanctæ fidelitatis, & iſta eſt illa qua homo fidelis interrogat Deum, & catholicos, & fideles doctores de illis, quæ ſpectant ad ſcientiam, ad fidem; 2. Reg. 20. Qui interrogant, interrogent in abela. Et 1. Reg. 25. Interroga paſtores tuos. Et Agg. 2. Interroga ſacerdotes legem. Et Hier. 50. In Sion interrogabunt viam, quod tamen non faciunt idololatræ, & hæretici, & ſimplices, & fatui idiotæ, qui magis recurrunt ad interrogandum magos, & hariolos, vetulas, & diuinos, quam dominum aut doctores theologos atq; veros, quos arguens dominus dicit Eſa. 30. Væ filij deſertores, qui ambulatis vt deſcendatis in Ægyptum, & os meum nõ interrogaſtis. Et ideo comminando dicit dominus Eſa. 19. Conſilium Ægypti præcipitabo, & interrogabunt ſimulacra ſua, diuinos ſuos, & Pythones, & hariolos, & tradam Ægyptum in manu dominorum crudelium. Et Oſeæ 4. dicit. Populus meus in ligno ſuo interrogauit.
B ¶ Secundo dico, quod inuenitur interrogatio duræ crudelitatis, & iſta eſt illa qua tyranni non ſolum per verba, imo per verbera interrogant innocentes, ſecundum illud Sap. 2. Contumelia, & tormentis interrogemus illum, vt ſciamus reuerentiam illius, & probemus patientiam eius. Non dico tamen quod interrogationes tales per tormenta, & quæſtiones quandoque debeant fieri, quando ſcilicet de criminibus agitur, & quando præcedit infamia, & informatio debita, & ſuſpitio ſufficiens antecedit. Tunc enim ſi verba non ſufficiant debent verbera adhiberi, quia ſcilicet quidam ſunt ita proterui, ꝙ etiam cum tormentis, & interrogationibus non poteſt ab eis veritas extorqueri. Eccl. 23. Seruus interrogatus cõtinue à liuore nõ minuitur. ¶ Tertio dico, ꝙ in-
C uenitur interrogatio piæ ſimplicitatis, & iſta eſt illa, ad q̃ faciendam inuitantur ſimplices, & ignari, quia. ſ. non debẽt interrogari de arduis, & ſecretis, ſed tantũ de illis, quæ pertinent ad ſalutem, veraciter credere, & ſimpliciter cõfiteri, cum etiã bruta ſufficiant ad oſtendendum ſemitas veritatis, & laudem, & gloriam creatoris. Vnde Iob 12. Interroga iumenta, & docebunt te, & volatilia, & indicabunt tibi. Quod eſt contra multos ſimplices, qui ſcilicet magis nituntur interrogare de arduis, & ſecretis, quam homines ſcientifici, & prouecti. Et ideo tales faciliter ſolent decipi, & propria inueſtigatione fraudari. Tales ergo ſimplices non publice, nec curioſe, nec diſputatiue debent de arduis interrogare, exemplo Apoſtolorum, de quibus dicitur Marc. 9. quod ipſi ignorabant verbum, & timebant interrogare Ieſum. Sed in ſecreto à viris prudentibus debent veritatem ſi dubitant indagare 1. Cor. 14. Mulieres, id eſt, ſimplices, in eccleſiis taceant, non enim permittitur eis loqui, ſed ſi quid volunt diſcere, domi viros interrogent. Patet ergo, quod inuenitur interrogatio bonæ ſimplicitatis.

D ¶ Quarto dico, quod inuenitur interrogatio vanæ nugacitatis, & iſta eſt illa, quam faciunt vanigl orij, & curioſi, qui ſcilicet non ceſſant interrogare, & quærere de ſecretis, & conditionibus aliorum, vt habeant vnde de aliis loquantur. Vel etiam qui de rebus, de quibus non licet, ſcilicet de ſecretis fidei vt ſupra dictum eſt, interrogant plus quam decet. Et de tali fatua, & malitioſa interrogatione poteſt dici illud Eccleſiaſticorum 7.

Stulta

Stulta eſt huiuſmodi interrogatio, Iſti enim interrogant, vt poſ-
E ſint de aliorum vitiis teſtes eſſe Sapi. 4. Teſtes ſunt nequitiæ aduerſus parentes in interrogatione ſua. ¶ Quinto vero dicam, quod eſt interrogatio ſagacitatis, & iſta eſt illa, quam faciunt viri prudentes, & iuſti ad inquiſitionem veritatis illorum, quæ ſpectant ad neceſſitatem fidei atque morum. De neceſſariis e-
F nim & vtilibus bonum eſt interrogare, & inquirere, de ſuperfluis vero, & impertinentibus vtile eſt ſubticere ¶ Igitur notabo, ꝙ

Interrogatio bona facienda eſt {
- Sapienter,
- Diligenter,
- Reuerenter.

Sapienter dico, quia homo debet interrogare de vtilibus, & non de inanibus. Vnde Iob. 8. Interroga generationem priſtinam, & diligenter inueſtiga patrum memoriam Et Iob. 21. Interrogate quemlibet ex viatoribus. Et Hier. 6. State ſuper vias, & videte, & interrogate de ſ. mitis antiqs, quæ ſit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigeriũ animab. veſtris. Quod eſt cõtra illos, qui non quærunt aut interrogant niſi de vanis, & inutilibus, ſicut de cantilenis, & leuitatibus Pſal. 136. Illic interrogauerunt nos, qui captiuos duxerunt nos, verba cantionum. Contra illos, & contra eos qui inueſtigant de arduis, & difficilibus, ſeu de ignorantiis, & contingentibus, ſicut ſunt illi, qui circa vanas, & ſecretas ſcientias plus debito immorantur, dicit Pſal. 34. Quæ ignorabam interrogabant me. Contra illos inſuper, qui in ſuis interrogationib. non ſeruant ordinem ſeu formam, quia aliquãdo reſpondent antequam interrogent, & ante iudicant quam inquirant, dicitur Eccl. 11. Antequam interroges ne vituperes quenquam, & cum interrogaueris, corripe iuſte. Fiat ergo interrogatio ſapienter, ſicut de Ioſeph dicitur Gen. 43. quod interrogauit fratres ſuos per ordinem. Interrogauit nos homo per ordinem noſtram progeniem. ¶ Item debet fieri diligenter. valde enim debet eſſe diligens de interrogando infirmus de medico, egenus de ſubſidio, oppreſſus de præſidio, ignarus de veritate, peregrinus de itineris rectitudine. Et ſic dico, quod illi magi interrogauerunt de Chriſto diligenter iuxta illud Matt. 2. Ite & interrogate diligenter de puero, de puero dico, qui, ſcilicet, eſt remedium ægrotantibus, ſubſidium indigentibus, præſidium metuentibus, rectitudo oberrantibus, certitudo ignorantibus. Vnde dicitur Hierem. 30. Interrogate & videte. Et illud prædictum Iob. 8. Interroga generationem priſtinam, & diligenter inueſtiga. Fiat ergo noſtra interrogatio diligenter. ¶ Item debet fieri reuerenter, quia, ſcilicet, debet fieri à perſonis quibus debetur reuerentia, videlicet à doctis, & prudentibus, ab amicis, & parentibus, ab antiquis, & præcedentibus, à presbyteris, & præſidentibus. Quia reuera ignarus debet interrogare prudentem. Heſter. 1. Interrogauit ſapientes, qui ex more regio ſemper ei adhærebant. Filius debet interrogare parentem Deut. 32. Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi, maiores tuos, & dicent tibi. Iuuenis debet interrogare ſeniorem 3. Eſther. 6. Tunc interrogauimus ſeniores. Subditus debet interrogare ſuperiorem, & laicus presbyterũ meliorẽ, Aggæi 2. Interroga ſacerdotes legem. Et ſic patet, ꝙ eſt interrogatio ſagacium, nugacium, ſimplicium, crudelium, & fidelium. Sufficit. Vide de inquirere, inueſtigare, & perſcrutari.

Inteſtina. Paucæ ſunt auctoritates, vide in tabula.

Intingere. Vide in titulis Color, & Tingere, quia auctoritates paucæ ſunt.

A **Intrare. Introire.** Nota, quod intrare idẽ eſt, quod intra vel infra aliquem locum ire, ſicut ingredi idem eſt, quod in aliquem locum gradi. Sed quia ſupra ſatis dictum eſt de ingreſſu, ideo de introitu breuiter trãſeamus. ¶ Notare ergo poſſumus, quod eſt

Introitus {
- Frequentandus,
- Procurandus,
- Tolerandus,
- Excludendus,
- Metuendus,
- Admirandus.

¶ Primo ergo dico, quod eſt introitus frequentandus, & iſte eſt introitus virtuoſus; quo, ſcilicet, nos debemus intrare propriam conſcientiam, ipſam examinando, cœlũ vel paradiſum ſeu æterna contemplando, ſepulchrum vel infernum, ipſum conſiderando. De talibus virtuoſis introitibus poteſt breuiter exponi illud quod habetur Eſaiæ 47. Sede, tace, intra in tenebras filia Chaldæorum. Vbi aduerte, quod nos

Intrare debemus locum {
- Honoris, vt quieſcamus,
- Doloris, vt doleamus,
- Terroris, vt timeamus.

Locus {
- Honoris eſt ſuperior,
- Doloris eſt interior,
- Terroris eſt inferior.

Intrauimus in loco {
- Primo vt delectemur, ideo dicitur (Sede)
- Secundo vt gloriemur (Tace)
- Tertio vt cõtriſtemur, (Intra in tẽebras.)

¶ Dico ergo, quod debemus intrare locum ſupernalem, vt ibi B
quieſcamus. (Sede inquit.) Sicut enim pauper libenter intrat conuiuium vt ibi ſedeat, homo fatigatus libenter intrat lectum, vt ibi gaudeat, homo impugnatus libenter intrat caſtrum, vt ibi intus maneat, ſic vere chariſſimi, homo debet per ſpem, & deſiderium intrare paradiſum. Vt ibi intus lætus, & quietus maneat, quieſcat & reſideat, quod oſtenditur, cum dicitur. (Sede.) Sedere enim ſignat quietem, recreationem, & à motu, & labore abdicationem, quia vere homo quam diu vacat circa temporalia, ſemper eſt in labore, & occupatione, in fluxu, & motu, & vacillatione, quia ſecundum Greg. Cum rei labenti innitimur, neceſſe eſt, vt cum labente labamur. At vero cũ lectum caſtrum ſeu conuiuium paradiſi per affectionem, & deſiderium intramus, tunc ibidem quieſcimus, & ſedemus. Vnde Dauid in Pſalm. 72. Labor eſt ante me, donec intrem in ſanctuarium Dei. Vnde de tali ſedere dicitur Ioſuæ 4. Sedebat ſub vmbra donec videret quid accideret ciuitati. Et Apoc. 4. Ecce in cœlo ſedes poſita eſt, & ſuper ſedem ſedens. Contemplatiui autem proprie dicuntur ſedere, ſæculares autem negociatores dicũtur currere, vel moueri, ſicut de Maria dicitur, quod ſedebat, & de Martha, quod ſatagebat, quia, ſcilicet, contemplatiui ſedent, & dormiunt cum Maria, iuxta illud Matt. 2. Intrantes domum, ſcilicet, paradiſi per contemplationem, inuenerunt puerum cum Maria. Actiui vero currunt, & ſatagunt ſicut Martha. Labora ſicut bonus miles Chriſti 1. Timot. 4. Intremus ergo locum ſupernalem, vt quieſcamus. Sede inquit. Iudicum 19. Quo cum intraſſent ſedebant in platea ciuitatis. Vt ſic dicat contemplatiuus illud Sap. 8. Intrans in domum meam conquieſcam cum illa, id eſt, cum ſapientia. ¶ Item debemus intrare locum inter- C
nalem ſeu cordialem, vt doleamus, quod oſtenditur in verbo. (Tace.) Sicut enim ranæ quamdiu ſunt extra aquam, ſolent valde garrulare, & clamare, quando vero aquam intrauerunt, tunc incipiunt tacere, ſic vere homo quamdiu eſt extra propriam aquam, id eſt, extra conſiderationem propriorum defectuum, & ſedet in terra, id eſt, in terrenis negotiis vagatur ipſe proculdubio garrulus, vaniglorius, & lætabundus diuerſimode inuenitur. Si vero aquam, id eſt, fluxibilitatem propriorum defectuum per conſiderationem intrauerit, tunc vere non gloriabitur nec gaudebit, ſed magis contriſtabitur & tacebit. Tace inquit, ac ſi dicat. Iam non habes occaſionem loquendi, ſed dolendi potius, & triſtandi. Vnde Matt. 6. Intra cubiculum tuum, & claude oſtia tua. Vt de peccatore dicatur illud Thren. 3. Sedebit ſolitarius, & tacebit, quoniam leuauit ſe ſupra ſe. Et Ezech. 24. Ingemiſce tacens. Religioſi enim intra clauſtrum ſolent tacere. Apes etiam poſtquam in ſero intrauerint domus ſuas, ſolent quieſcere, & ſilere, quia, ſcilicet, homo cum intrauerit clauſtrum, & domum propriæ conſcientiæ, ipſam ruminando, & examinando, ibi proculdubio inuenit materiam tacendi, & dolendi, & ab omni locutione ſuperflua abſtinendi, quia ſicut dicitur Amos 5. Prudens in tempore illo tacebit, quoniam tempus malum eſt. ¶ Intrare enim debet homo cor ſuum

Ad {
- Deplorandum commiſſa ſcelera,
- Meditandum actus & opera,
- Præcauendum luctus & verbera,
- Contemnendum onus & pondera,
- Deprecandum regentem ſydera.

Intremus ergo, corda noſtra ad præterita ſcelera deplorandum Gen. 43. Intrauit Ioſeph in cubiculum, & fleuit. ¶ Item ad præſentia opera ordinandum Nu. 4. Aaron & filii eius intrabunt, & ipſi deponent onera. ¶ Item ad futura damna ſeu verbera præcauendum. Vnde de Noe futurum diluuium præcauente dicitur Acto. 8. Intrauit Noe in arcam. ¶ Item ad mundana pondera contemnendum Naum. 3. Intra lutum & calca. ¶ Item ad regentem, æthera adorandum Matthæi 6. Intra in cubiculum tuum, & claude oſtia ſuper te, & ora patrem tuum, qui videt in abſcondito. Intremus igitur locum cordialem, doleamus. ¶ Item de- D
bemus intrare locum infernalem vt timeamus. Intra (inquit) in tenebras. Sicut n. aues, quæ habent viſum debilem, cuiuſmodi ſunt noctuæ, & bubones, cum claritatem ſolis ferre nequeant, ſolent loca vmbroſa, & tenebroſa diligere, & intrare: ſic vere cum viſus intellectus noſtri ſit debilis, & inſufficiens ad lumen cœleſtis gloriæ contemplandum (quia, ſcilicet, oculus non vidit quæ præparauit Deus diligentibus ſe) loca tenebroſa mortis, & inferni intrare debemus per conſideratione, vt ſi ſplẽdore cœleſtis gloriæ ad bonũ nõ attrahimur, timore tamẽ mortis & Gehennæ à malo retrahamur. Intra ergo in tenebras.

Vnde in Pſ. 104. dicitur: intrauit Iſrael in Aegyptum, & Iacob accola fuit in terra Cham. Aegyptus n. interpretatur tenebræ, Chã vero interpretatur calor, quia, ſ. infernus eſt tenebroſus. Tenebroſus dico, quia ſicut dicitur Iob. 10. Iſta eſt terra miſeriæ tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Calidus etiam eſt, quia ſicut dicitur Iob. 24. Ad nimium calorem tranſibunt ab aquis niuium vſq; ad inferos. Ibi ergo debemus intrare mentaliter, ne forte ibi intremus perſonaliter, quantum, ſ. peccatores introibunt in inferiora terræ, tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt. Intremus ergo tenebras mortis, & inferni, vt de nobis dicatur illud Io. 20. Venit Simon Petrus ſequens, & introiuit in monumentum. Et ſic patet triplex introitus ſpiritualis, ſ. in locum interiorem, & doloſum, in locum ſuperiorẽ & gaudioſum, inferiorem & timoroſum Bene ergo dictum eſt. (Sede, tace, & intra in tenebras.) Iſte ergo eſt introitus virtuoſus, qui eſt frequentandus. Circa quod nota adhuc, quod

Intrare debemus { Hortum, Domum, Templum.

Hortum ſcripturæ, Domum religionis, Templum eccleſiæ } ad { meditandum, commorandum, adorandum.

Scriptura dico, eſt hortus ad meditandum. Vnde Io. 18. dicitur, quod ibi erat hortus, in quem introiuit Ieſus cum diſcipulis ſuis. Et de Aſſuero legitur Heſter. 7. quod intrauit rex in hortum arboribus conſitum. Religio eſt domus pœnitentium. Vnde de Magis dicitur Mat. 2. quod intrantes domum inuenerunt puerũ cum Maria, quia, ſ. in domo religionis eſt puer, i. puritas innocẽs. Eſt Maria, i. amaritudo pœnitentiæ. Eccleſia eſt locus adorantiũ. Vnde in Pſ. 42. Introibo ad altare Dei. Et alibi dicitur in domum tuam, adorabo ad templum ſanctum tuum. Iſte eſt ergo introi-
E tus virtuoſus, qui eſt frequentandus. ¶ Secundo principaliter dico, quod eſt introitus gratioſus, qui eſt procurandus. Iſte eſt quando oſtium cordis aperimus vt Deus, & virtutes ſubintrent. Et nota, ſi vis, quod quadruplex eſt introitus procurandus, videlicet introitus pacificatiuus, quo placamus diuinũ deſpectũ, iuſtificatiuus pro virtutes intrãt ad affectũ, lætificatiuus quo intratur ad Dei cõſpectũ, ſaluificatiuus, quo volamus ad clauſtrale tectũ. ¶ Dico ergo, quod procurare debemus introitum pacificatiuũ, & iſte eſt introitus noſtrarum precum, & orationis ad diuinitatis exauditionem Nam ſicut videmus, quod quandoq; ad Papam ſolent intrare damnati vt abſoluantur, aduocati vt patrocinentur, egeni vt ditentur, & ſatientur, amici vt cum eo gaudeant, & conſolentur, ſic ad Deum debet intrare peccator, & ſceleratus, cuius officium agit contritio Pſal. 7. Introeat in conſpectu tuo gemitus compeditorum. Aduocatus cuius officium agit oratio Pſ. Intret oratio mea in conſpectu tuo, & Inclina aurem tuam ad precem meam. Egenus ſeu pauper, cuius officium facit humilitatio ſeu deiectio 3. Reg. 3. Ego autem ſum pauper paruulus, ignorans ingreſſum, & introitum meum. Amicus ſeu confœderatus, cuius officium facit dilectio 2. Reg. 14. Vocatus Abſolon intrauit ad regem. Abſolon filius erat regis, & per conſequens amicus. Interpretatur etiam pater pacis. ¶ Deinde dico, quod nos
F debemus procurare introitum iuſtificatiuum videlicet ingreſſum ſeu introitum gratiæ diuinæ in cor humanum. Sicut enim oſtrea ſe aperit circa littus maris, & ſic ros cœleſtis ſubintrat, & ſic generatur Margarita, ſicut etiam aperta feneſtra lumen intrat in domum, per quod tota domus redditur luminoſa, ſic vere quando feneſtram cordis aperimus per affectionem & deuotionem, tunc ros diuinæ gratiæ, & lumen veræ ſcientiæ ſubintrat per diuinam inſpirationem, & infuſionem, & ſic Margaritæ virtutũ & meritorum introducuntur, & diſcretionis claritas generatur, & etiam ipſe Deus habitat ibi per ſpiritualem habitationem, & viſitationem. Talem introitum ad animam deſiderat ipſe Chriſtus, dicens illud Apoc. 3. Ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis audit vocẽ meam, & aperuerit ianuam introibo ad illum, & cœnabo cum illo. Sed pro certo talem introitum impediunt vitia, & peccata, quia, ſci. Deus non libenter intrat in domum clauſam, quia non eſt latro, nec in domum fœdam quia non eſt immundus, nec in domum litigoſam, quia ipſe eſt pacificus. Domum, autem cordis claudit obſtinatio, fœdat luxuria, & inquinatio turbat & tribulat diſcordia, & contentio ſeu auaritia & negociatio. Tales ergo domus non intrat Deus, vt ipſe inquit, dicens illud Pſal. Odiui eccleſiam malignantium, & cum iniqua gerentibus non introibo. Et Sap. 1. dicitur, quod in maleuolam animam non introibit ſapientia. Attollite ergo portas principes veſtras, & introibit rex gloriæ. Sicut n. dicitur Eccl. 1. Omnia flumina intrant mare, quia, ſ. omnia flumina, i. omnes abundantiæ gratiarũ intrant mare, id eſt, conſcientiam, compunctam, & amaram, iuxta illud Pſ. Cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies, Iſte eſt igitur introitus procurandus. Dico ergo, quod nos debemus procurare introitũ iuſtificatiuum. ¶ Deniq; dico, quod nos G
debemus procurare introitum lætificatiuum, & iſte eſt introitus paradiſi, vbi quicunq; introierit, lætus erit Matt. 25. Intra in gaudium domini tui. Eſt n. in æthiopia ſuperiori quidam mons vbi quicunq; introierit, nunquam exit, quinimo ibi ridendo intrat, & aſcendit, & ideo in ſignum crux in introitu ponitur quæ riſus vulgariter appellatur. Sic vere in monte paradiſi eſt perpetuus riſus, & gaudiũ, ſed in introitu crux ponitur, pro eo quia per crucẽ, & tribulationẽ ibi intratur. Pœnitentia n. & tribulatio crux ſunt, per quã iuſti in paradiſum introeunt. Nonne eam oportuit Chriſtũ pati, & ita intrare in gloriã ſuam? Lu. 24. Quia per multas tribulationes oportet nos introire in regnũ cœlorum Acto. 14. Et nota, quod nos debemus velle intrare in paradiſum, quia habemus vocẽ cõminantis, qui pœnam inſerit. Nam Chriſtus præcedit, portas aperiendo, quia ſicut dicitur Heb. 9. Iſte eſt qui introiuit ſemel in ſancta, æterna redẽptione inuẽta. Et Heb. 6. Præcurſor pro nobis introiuit. Scriptura ſuccedit pigros experiẽs, quia, ſ. iſta eſt, quæ dicit Ioſuæ 18. Vſquequo (inquit) marcetis ignauia, & non intratis ad poſſidendum terram quã Dominus Deus patrum veſtrorũ dedit vobis? Præmiũ accedit, dignos experiẽs. Vnde de Sanctis Virginib. dicitur Matt. 25. quod cũ ſponſo intrauerunt ad nuptias, fatuis & indignis excluſis. Et ibidẽ. Euge ſerue bone, & fidelis, intra in gaudium domini tui. Minator procedit, portas aperiens, quia, ſ. Deus minatur nobis de clauſione ianuæ, dicens Matt. 5. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra plus quam Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorũ. Pone hic ſi vis de illis, qui indigne excludũtur, ſicut iſta patẽt vbi fit mẽtio de excludendo introitu. Procuremus ergo introitũ lætificatiuũ. ¶ Adhuc dico,
ꝙ procurare debemus introitũ ſaluificatiuũ. Et iſte eſt introi- H
tus in religionem, & in ſtatum pœnitentiæ. Et iſte eſt illa arcta de qua dicitur Matt. 7. Intrate per anguſtam portam. Quia ſicut dicitur ibidem. Arcta eſt via quæ ducit ad vitam. Sed de iſto introitu dic ſicut ſupra in §. Item debemus intrare locum infernalem, prope finem, & in §. ſequenti. Patet ergo, quod inuenitur introitus procurandus ¶ Tertio dico, quod inuenitur introitus to-
lerandus & iſte eſt introitus ad iuſtas, & licitas dignitates, ſcil. vt I
poſſimus prodeſſe, nõ præeſſe. De hoc igitur poteſt breuiter exponi illud 2. Reg. 14. Vocatus eſt Abſolon & intrauit ad regem. In quib. verbis oñditur, ꝙ ad hoc, ꝙ poſſimus vel digni ſimus Eccleſiã vel paradiſũ intrare, tria breuiter requirũtur. Oportet n. ꝙ

Careamus { Ambitione, Diſſenſione, Infectione.

Primum, Secundum, Tertium } probat { vocatio canonica (Vocatus inquit.) cõditio pacifica, quia debet eſſe (Abſalõ) id eſt, pater pacis, promotio dignifica, quia debet (intrare ad regem.)

Requiritur ergo ad talem introitum, quod

Sit in { Ingreſſu iuſta promotio, Progreſſu pacis amatio, Egreſſu morum perfectio.

Dico ergo, quod nos debemus intrare in Eccleſiam vel paradiſũ per ingreſſum iuſtæ promotionis. quia debet eſſe vocatus, quia, ſ. non debet ſe quis ingerere per ambitionem, ſed potius expectare. Sicut n. dicitur Hebr. 5. Nemo ſumit ſibi honorẽ, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Nullus n. intrat paradiſum, niſi vocatus à Deo per occultam prædeſtinationem. Nullus etiam debet intrare eccleſiam, niſi à Deo vocatus per iuſtam, & canonicã promotionẽ. Quod eſt contra illos, qui ſe ingerunt non vocati, ſicut ſunt ſimoniaci, & ambitioſi, de quibus dicitur Heſt. 4. ꝙ qui non vocatus interius atrium regis intrabat, abſq; vlla cũctatione interfici debebat. Atrium n. regis Chriſti eſt eccleſia, in quã nullus pro certo debet intrare niſi per regem Chriſtum vel ſuperiorem prælatum canonice fuerit euocatus, quinimo ſi aliter fecerit mortis æternæ periculo ſubiacebit. Sicut n. dicitur Io. 10. Qui nõ intrat per oſtium in ouile ouium, ille fur eſt, & latro. Oſtium n. eſt Dei vel prælati digna vocatio, per quam qui non ingreditur, ſicut fur, & latro finaliter punietur. Intrandum eſt ergo per canonicam promotionem, Vocatus inquit Ionæ 3. Cepit Ionas in-
troire ciuitatẽ, in quam, ſ. miſſus fuerat prædicare. ¶ Itẽ intrandũ K
eſt per pacificam cõmunionem, quia, ſ. ille, qui intrat, debet eſſe Abſalon qui interpretatur pater pacis, i. quiete, & pacifice debemus intrare, non violenter, nec coacte. vnde 2. Reg. 15. Abſalon ingreſſus eſt in Hieruſalem & 1. Reg. 15. Abſalon mane conſurgens ſtabat ante introitum portæ. Lux n. intrat vitrum & domum ſine vitri fractione, & ſine clamore, & turbatione. Planeta etiã quandoq; intrat alterius planetæ circulum, hoc tamen eſt ſine ipſius nocumento, læſione vel impedimento. Sic vere boni intrant ad eccleſiaſticas promotiones, & in aliorum collegia, & congregationes ita pacifice, & quiete, quod clamor vel turbatio non auditur, & quod aliqua læſio non ſentitur. Quod eſt contra Brigo-

ſos ambitioſos,& litigioſos,qui per violentiam,& diſſenſionem
intrant ad eccleſiaſtica beneficia,& officia,ſicut patet de quibuſ-
dam electis,& aliis qui per lites, & diſcordias, & brigas ſuas de-
ſtruunt totam eccleſiam in quam intrant. Figurati in Antio-
cho,de qua dicitur 1.Mach.1.quod ipſe intrauit ſanctificationem
in ſuperbia.Et dicitur ibi, quod ipſam ſanctificationem cum o-
mni ciuitate Hieruſalem deſtruxit,turbauit,& ſpoliauit.Non ſic
chariſſimi,ſed intremus per proceſſum concordis vnionis, iuxta
illud Lu.9.In quamcunq; domum intraueritis, ibi primum dici-
te,pax huic domui.De introitu etiam in cœlum,iſtud eſt certum,
quod nullus intrabit niſi fuerit pacificus, & modeſtus. Abſalon
inquit.vt ſit ille Abſalon de quo dicitur 2.Reg.12. quod Abſalon
erat pulcher, & decorus, & a planta pedis vſq; ad verticem non
erat in eo vlla macula.Sine n.vlla macula peccati debent eſſe illi,
qui volunt intrare paradiſum,quia ſicut dicitur Apo.21.Non in-
trabit in illã, ſ. nouam Hieruſalem, aliquid coinquinatũ. Ad q̃
facit illud Pſ.Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? &c Se-
quitur. Qui ingreditur ſine macula, & qui operatur iuſtitiã. In-
L trandum eſt ergo per pacificam communionem.¶ Itẽ ibi intran-
dum eſt per dignificam perfectionem, quod notatur cũ dicitur.
Intrauit ad regem. Sicut n.illi qui intrant ad reges, & imperato-
res pro aliquo ſeruitio faciendo, ſolent eſſe melius compoſiti,&
ornati,ſic vere illi,qui intrant ad regem cœli, ſpiritualiter in ec-
cleſia miniſtrando, vel qui in ciuitatem intrare volunt ad ipſam
æternam gloriam occupandũ,debent per virtutem,& perfectio-
nem eſſe compoſiti,& ornati. vnde ſicut dicitur Matt.22.Ille,qui
intrauit ad nuptias regis non habens veſtẽ nuptialem, miſſus fu-
it in tenebras &c.Nuptiæ n.ſignificant ſtatum eccleſiæ militan-
tis, vbi Dei filius cum anima Chriſtiana quotidie per gratiam
coniungitur,& vnitur. Ad iſtas ergo nuptias, i.ad ſtatum eccleſi-
aſticum qui ingreditur, in tenebras infernales mittitur niſi per-
fectione,& virtutib.adornetur. Intrau t(inquit)ad regem.Vnde
Heſt.4.dicitur, q̃ non erat licitum indutum ſacco, aulam regis
intrare,ſaccus enim ſignat vitia,& peccata, quia vere illi qui ſac-
cis talibus induuntur,intrare non permittuntur. Nam diuitibus
dicitur Matt.19.Diues difficile intrabit in regnum cœlorum. Et
ſi vis,nota,quod illi,qui in Eccleſiam intrant ad Chriſtum,

Intrare debent ad { Contemplandum, Collaudandum, Celebrandum, Deprecandum.

Intrat ergo homo in Eccleſiam ad officium contemplationis Pſ.
Introibo in ſanctuarium Dei,& intelligam in nouiſſimis. Intret
etiam ad locum laudis,& gratiarum actionis Pſal. 99. Introibo
portas eius in confeſſione,atria eius in hymnis,confitemini illi,
laudate nomen eius,quoniam ſuauis eſt dominus. Intret inſuper
ad celebrandum,& immolandum Pſ.Introibo ad altare Dei &c.
Intret nihilominus ad deprecandum,& adorandum Pſal.131. In-
troibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco vbi ſtete-
runt pedes eius. Patet igitur quomodo intrandum eſt in eccleſi
am tripliciter,ſ.ſanct ſice ſeu moraliter, pacifice ſeu cordialiter,
canonice ſeu legaliter. Et ſic patet,quod eſt introitus procuran-
M dus. ¶ Quarto principaliter dico, quod eſt introitus excluden-
dus, Et hic nota,q̃ eſt triplex introitus excludendus, videlicet

Vitiorum de conſcientia,
Impiorum ad beneficia,
Perfectorum ad maleficia.

Igitur impediamus introitum vitiorum ad mentis atria,& iſte eſt
introitus peccatorum. Taxus n.introitum cauernæ ſuæ cũ cau-
da ſua villoſa claudit,ne ventus intrare poſſit.ſecundũ Pli. Apes
etiam cum ſuis ſuccis amaris ſtrictificant introitum aluearis,
ne ſubintrent animalia venenoſa. Sic vere chariſſimi, nos debe-
mus introitum cordis, & ſenſum ſtrictificare, & claudere,& hoc
cum cauda,ſ.quæ eſt finis corporis,i.cum conſideratione ama ri-
tudinis inferni, ne forte animalia venenoſa, i.malæ delectatio-
nes,diabolus vel peccata,vel etiam ne ventus inanis gloriæ vale-
at aliqualiter ſubintrare. Vnde 4.Reg.6.dicitur de illo,qui vole-
bat occidere Heliſæum. Claudite oſtium, & non ſinatis eum in-
troire. Diabolus enim & peccata ſunt de natura olei,quod eſt de
natura valde penetratiuum, & ſubintratiuum,& maxime oleum
de Bacuc,q̃ nullo vaſe niſi cucurbita tenetur,quia, ſ. sẽper quæ-
runt cor humanũ intrare,& ipſum corrũpere,& delere Pſ. 118.In-
trauit ſicut aqua in interiora eius, & ſicut oleum in oſſibus eius.
De diabolo n.dicitur Luc. 22. Intrauit ſatanas in Iudam,qui co-
gnominabatur Iſcarioth. Talis ergo introitus eſt excludendus,&
talis hoſpes ſine mora refutandus. Dominus ergo cuſtodiat in-
troitum,& exitum tuum Pſ.120. Excludatur ergo introitus viti-
N orum in cordis atria. ¶ Item excludi debet introitus iniquorum
ad beneficia. Ad eccleſiaſtica n. beneficia ſolum debent intrare
boni,& non mali,docti & non indocti,iuſti,& nõ iniuſti Pſ.Hæc
porta domini,iuſti intrabunt in eam. Quia niſi abundauerit iu-
ſtitia veſtra,non intrabitis in regnum cœlorum. Eſt n. noua in-
ſula Cretæ, vt dicit Plinius, in quam per 12.milliaria in circuitu
nulla penitus intrat muſca,quinimo mella, quæ ibi naſcuntur.ſi
transferantur alibi,à muſcis non tanguntur. Mons iſte chariſſi-
mi, eſt Eccleſia militans Eſa. 2. Venite aſcendamus ad montem
domini &c. Mella iſtius montis ſunt bona,& beneficia eccleſia-
ſtica,quia,ſ.bonæ opes,& ſancti patres fundauerunt, & acquiſi-
uerunt.Montem ergo Eccleſiæ non debet aliqua muſca,i.aliquis
malus & à corruptione creatus intrare,nec mella beneficiorum
eccleſiaſticorum contingere, vel habere Oſeæ 9.Animæ impio-
rum non intrabunt in domum domini. Et iſti figurantur Deu.
23. vbi, ſ. certæ perſonæ arcebantur ab introitu templi, videlicet
Eunuchus,Manzer,& populus Amon,& Moab,qui,ſ.ſemper fu-
erant filiis Iſrael inimici. Eunuchus & Manzer,i. de meretricẽ
natus. ¶ Itẽ quilibet immundus aut leproſus, ſicut patet in infi-
nitis locis.¶ Item cœcus,& claudus, ſicut patet 1.Reg.5.Eunuchi
qui virtute generatiua priuati ſunt, ſignificãt illos,qui nunquam
generant Deo prolem,id eſt, qui prædicationis ſcientia ſunt pri-
uati. Amon & Moab ſignificant laycos,& tyrannos, qui ſunt fi-
liis Iſrael,id eſt,eccleſiaſticis inimici, Leproſi & immundi ſunt,
qui peccatorum maculis aperte ſunt reſperſi. Cœci autem ſigni-
ficant, qui ſcripturarum notitia ſunt orbati. Claudi vero illos
deſignant, qui motu bonorum operum carent, & qui pigritia
ſunt grauati. Manzeres vero de meretrice geniti illi ſunt,qui
per ſimoniam ſunt creati. Simonia enim meretrix dicitur,eò
quod bonam perſonam non ſequitur, ſed magis offerentem,
& dantem ſequitur, & prædiligere comprobatur. Tales enim
indigni ſunt Dei Eccleſiam introire, & inter eius filias habitare.
Prouerb. 23. Agrum pupillorum ne introieris. Sed heu pro-
culdubio, quam multos fallit hodie iſta regula,quia pro certo
Manzeres,id eſt, ſimoniaci,ſunt illi,qui,vt cõmuniter,magis in-
trant. De ſimone enim legitur Ioan.20. quod ſequens illum diſ-
cipulum,qui erat notus pontifici,& qui ipſum alias in atrium v-
bi illudebatur Chriſtus procurauerat introduci,intrauit primus
in monumentum,quia proculdubio ſæpe fit,quod Simon,id eſt,
ſimoniacus,dum tamen habeat aliquem notum pontifici, vel
prælatum ductorem vel introductorem, primus, & præ aliis in
atrium pontificis, & in monumentum introire meretur,& no-
minatum beneficium intrare permittitur,& iubetur,vbi pro cer-
to hodie Chriſtus illuditur, & proh dolor,plus irridetur, quam
timetur.Intrant enim & recipiuntur hodie pueriles,& effœmina-
ti,ſicut dicitur Dan. 13. quod pueri, & vxores intrabant in tem-
plum Belis per occultum introitum, & quæ erant ſub menſa ci-
baria appoſita,conſumebant. Intrant ignorantes, & claudifica-
ti,ſicut de claudendo dicitur Acto.3.quod exiliens cum Petro &
Ioanne introiuit in templum. Intrant inſuper offerentes,& do-
nis ornati,ſcilicet,ſimoniaci,ſicut de Iudæis dicitur 1.Machab.8.
quod abierant Romam,& intrauerunt curiam.De quibus etiam
1.Mach.14.dicitur,quod clypeum aureum magni ponderis præ-
ſentauerunt Romanis. Quia reuera qui pondus auri ſecũ por-
tauerit,facilius in omnem curiam introibit. Chriſtus n. ſolebat
dicere illud Lu.18. Quam difficile qui pecunias poſſident,regnũ
cœlorum introibunt,quinimo facilius reputabat intrare came-
lum foramen acus, quam diuitem in regnum cœlorum Matth.
20. & Marc.10. Sed reuera hodie mutata eſt regula, quia certe
valde eſt difficile,quod quis regnum cœlorum,i. eccleſiæ regnũ,
& regimen introeat niſi diues,& pecunioſus exiſtat.Malignorum
enim non boni,Simoniaci,& ambitioſi citius intrant,ſed tamen
finaliter mortem æternam ex tali illicito introitu reportant. ex-
emplo Amon, qui introierat interius atrium regis, qui tamen
fuit per regem ſuſpendio condemnatus. Quia vere ſicut Neem.
12.dicitur:Amonites, & Moab non debent introire Eccleſiam
Dei. Iſte eſt ergo introitus excludendus, ſcilicet, iniquorum ad
beneficia & eccleſiarum officia. ¶ Item excludamus introitum O
perfectorum ad maleficia,quia, ſcilicet, valde cauendum eſt ne
boni introeant ad opera,& negocia mala.Caro enim & mundus
vocant,& inuitant bonos,& mundos vt,ſcilicet,per Apoſtaſiam,
luxuriam & auaritiam ad ipſos introeant & quod gratiarum
religionem, & iuſtitiam prætermittant. Figurati in illa Iahe-
le, quæ principem Siſſaram ad intrandum ſuum tabernacu-
lum inuitauit, vbi tandem lac ad bibendum obtulit, & poſtea
eum occidit, dicens, ſcilicet, Iud. 4. Intra ad me domine ne ti-
meas. In quo notatur, quod qui à Iahele,id eſt,à mundo,diabo-
lo vel muliere inuitatus,domini iuſtitiam dimiſerit,& ad eos per
peccatum intrauerit,morte perpetua deperibit. Quod tamen eſt
contra multos religioſos medicantes,quia, ſ. præ cæteris nego-
cia ſæcularia introeunt. Eſt etiam contra prælatos, & clericos,
qui regum curias,& officia quærunt, Eccleſiaſq; dimittunt con-
tra illud Amos 5. In Galgala nolite intrare. Et Matthæi 10.
In ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. Et ſic ergo patet,
quod triplex eſt introitus excludendus, ſcil. Vitiorum in cordis
atria,

P atria, iniquorum ad beneficia, Et iustorum ad maleficia. Et hoc est quartum principale. ¶ Quinto vero principaliter dico quod est introitus formidandus vel metuendus. Et iste pro certo similiter est triplex, scilicet,

Introitus ad { Exercitium corporeæ mortis, / Iudicium impii fortis, / Exilium infernalis sortis.

Introitus ad mortem, erit viuorum Ezec. 47. Aquæ istæ intrabunt mare. Aquæ enim populi sunt Apo. 17. Quia, scilicet, necesse est, quod omnes populi intrent amaritudinem mortis Ecc. 1. Omnia flumina intrant mare. Introitus ad iudicium est mortuorum. Primo enim necesse est mori, postea iudicari Ps. Introibo in potentias domini, memorabor iustitiæ suæ solius. Introitus ad exilium, id est, ad infernum, est damnatorum. Vnde de damnato dicitur in Psal. Introibit vsq; in progenies patrum suorum, & vsque in æternum non videbit lumen. Carentia enim luminis causa est formidinis, & timoris. Et ideo infernus formidandus dicitur, quia lux ibi penitus non videtur. Et vere istum introitum debemus formidare pariter, & cauere. Lupus enim timet intrare pedicam, auis laqueum, asinus fluuium. Ita pro certo quilibet debet timere intrare infernum. Iste enim est locus inexibilis, vbi si quis introierit, exinde perpetuo non exibit. In prouincia enim prouinciæ est quædam villa, quæ dicitur Taurus, vbi in littore vnius aquæ terra dicitur satis fixa, in quam si lignum, vel ferrum, vel aliquid aliud aliquantulum inutile immissum fuerit, vsq; ad profunda terræ facillime subintrabit, si vero ipsum exinde extrahere volueris, nulla arte extrahere valebis. Locus enim quicquid intrat, faciliter recipit, sed exire amplius non dimittit. Iste locus proprie est similis inferno vel etiam morti: iste enim locus omnes recipit ad ingressum, sed nullum licentiat ad regressum, quia sicut dicitur Sap. 2. Non est agnitus, qui regressus fuerit ab inferis. Istum n. locum faciliter subintramus, sed postquã intrauerimus, ibi inexibiliter remanebimus. Prouerb. 2. Qui ingrediuntur ad eam, non reuertentur, nec apprehendent semitas vitæ. Fatui sunt ergo peccatores, qui non cessant istum introitum procurare. Similes n. videntur esse leporibus, qui secundũ Archelaum quanto plures habent annos, tanto ad intrandum in cauernam suam plures introitus sibi parant. Sic vere multi sũt in homines peccatores, qui quãdiu viuũt hoc mundo semper per noua peccata sibi parant nouos introitus ad infernum, vbi est ipsorum habitaculum, & cauerna. Vnde quanto magis vixerint hoc mundo, tanto acquirunt plures introitus, id est plures causas intrandi faciliter, Ideo breuiter de talibus dicitur in Psal. 62. Introibunt in inferiora terræ, tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt. Patet ergo quod est qui-

Q dam introitus formidandus. ¶ Sexto autem dico, quod est quidam introitus admirandus. Et iste est introitus diuinus, qui scilicet, est multiplex, s. introitus

In { Carnem, qui fuit ad saluandum, / Infernum, qui fuit ad pugnandum, / Cœlum, qui fuit ad regnandum.

Ad { Iudicium, qui erit ad examinandum, / Mentem, qui est ad auxiliandum.

De introitu ad carnem dici potest illud Luc. 10. Intrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædam excepit illum in domum suam. De introitu in infernum fuit dictum illud Ps. 23. Attollite portas principes vestras, & introibit rex gloriæ. De introitu in cœlum potest dici illud Luc. 22. Intrauit rex vt videret discumbentes. De introitu ad iudicium dicitur in Psal. Non intres in iudicium cum seruo tuo domine. De introitu ad mentem potest dici illud Luc. 7. Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti. Sed hæc vide satis supra. Patet ergo, quod sextuplex est introitus, s. admirandus, formidandus, excludendus, tolerandus, procurandus, frequentandus. Et hoc de intrare sufficit. Vide supra de ingredi, claudere, exire, inferno, & generaliter vbicũque agitur de aliquo loco.

A **Introducere.** Nota, quod introducere idem est quod intro vel intus ducere, & sic introducere potest accipi pro inuitare. Et possumus breuiter notare, quod quidam

Introducuntur à Deo in { Scripturæ gymnasium, vt erudiãtur, / Ecclesiæ palatium vt promoueãtur, / Paradisi conuiuium, vt reficiantur.

Est enim in scriptura locus subtilis instructionis: Ecclesia locus solennis promotionis, Paradisus locus immensæ refectionis. Introducuntur igitur quidam in scripturarũ instructionem. Vnde Can. 1. Introduxit me rex in cellaria sua. ¶ Item quidam introducuntur ad Ecclesiæ promotionem. Vnde Hie. 3. Introducam vos in Sion, & dabo vobis pastores iuxta cor vestrum. Aduerte tamen, quod hodie in ecclesiasticis promotionib. quosdam introducit affectio carnis, sicut de Ioseph dicitur Genes. 47. quod ipse introduxit patrem, & fratres suos ad Pharaonem. Quosdam introducit munerum acceptio. Vnde de Petro, qui vocabatur Simon, dicitur Ioan. 18. quod ancilla ostiaria ipsum introduxit, quia, scil. hodie simoniaci sæpe in ecclesiam introducuntur. ¶ Itẽ quidam introducuntur ad paradisi refectionem. Vnde de patrefamilias qui conuiuium parauerat, dicitur Lucæ 14. quod ipse dixit seruo suo. Pauperes & debiles, cœcos & claudos introduc huc, donec impleatur domus mea. Vide si vis de introducere, & intrare, & ingredi. idem est significatum, ideo omitto, quia satis dictum est in aliis titulis.

Intueri. Nota, quod intueri idem est, quod aspicere vel videre, de quo satis dictum est supra, & infra dicetur. Ideo breuissime transeo. Nota ergo, quod in scriptura reperitur intuitus diuinus, & humanus. ¶ Et primo ergo dicamus, quod est intuitus diuinus. Deus enim triplicem habet intuitum, videlicet A

Intuitum quendam { Clarum & luminosum, / Pium & amorosum, / Durum & rigorosum.

Deus ergo quandoque intuetur clare, & luminose, & hoc cum oculo suæ scientiæ, quia, s. nihil latet intuitum scientiæ, & sapientiæ suæ. Vnde 2. Reg 16. Homines vident, quæ patent in facie, Deus autem intuetur cor. ¶ Item Deus quandoq; intuetur pie & dulcorose, & hoc cum oculo suæ clementiæ. Vnde de illo bono iuuene, qui à iuuentute sua mandata seruauerat, dicitur Mar. 10. Iesus intuitus eum dilexit illum. Vnde talem pium intuitum petebat Hier. Thren. 5. dicens. Recordare domine quid acciderit nobis, intuere, & respice opprobrium nostrum. ¶ Item Deus quandoque intuetur dure, & rigorose, & hoc cum oculo suæ iustitiæ Genes. 31. Intueatur Deus & iudicet inter nos. Et Iudith 6. Domine Deus Israel intuere superbiã eorũ, & respice ad nostrã humilitatem. Et Iob. 35. Singulorum causas intuebitur, etiam cum dixeris, non considerat iudicare coram eo, & expecta eum. Iste ergo est intuitus diuinus. ¶ Secundo dico, quod est intuitus B humanus. Et sic nota, quod est

Intuitus { Sagacitatis consideratiuæ, / Benignitatis exuberatiuæ, / Seueritatis reuerberatiuæ, / Crudelitatis exterminatiuæ.

Intuentur ergo quidam subtiliter, & consideratiue, & isti sunt viri speculatiui, qui, scilicet, intuentur, & considerant creatorem, iuxta illud Eccl. 33. Intuere omnia opera altissimi. Et Esa. 21. Contemplatus est diligenter multo intuitu. Considerent ergo, &

Intueantur { Dei maiestatem, / Matris puritatem, / Cœli claritatem, / Mundi prauitatem, / Inferni asperitatem.

Intueatur ergo Deus, & sua magnitudo Iob. 26. Quis poterit tonitruum magnitudinis eius intueri? ac si dicat. Impossibile est, quod magnitudo diuinæ maiestatis possit perfecte intueri vel videri pro tempore huius vitæ, sed tamen aliud erit quando facie ad faciem videbitur post hanc vitam. Ideo de Deo dicebat Balaam Numer. 24. Videbo eum, sed non modo intuebor eum, sed non prope. Sed tamen de peccatoribus potest dici, quod ipsi non sunt digni in istam increatam sapientiam intueri, patet Iob. 28. Semitam ignorauit auis, nec intuitus est eam oculus vulturis. Vultur n. cadauera diligens, est luxuriosus. Auis vero alte volitans, est superbus. ¶ Item intueatur beata Virgo, & sua pulchritudo, scilicet, vt quilibet deuotus dicat sibi illud Cant. 6. Reuertere Sunamitis, vt intueamur te. ¶ Item intueatur paradisus, & sua plenitudo Iob. 35. Suspice cœlum, & intuere, & contemplare æthera. ¶ Item intueatur mundus, & eius turpitudo, scilicet, defectus virtutum, & morum inordinatio, quæ est ibi Hier 4. Intuitus sum, & ecce non erat homo, & omne volatile cœli recessit, aspexi, & ecce carmelus desertus, & omnes vrbes eius destructæ sunt. Expone. ¶ Item intueatur infernus, & eius mœstitudo. Esa. 8. Suspiciet sursum, & ad terram intuebitur, & ecce tribulatio, & tenebræ, dissolutio & angustia, & caligo persequens. Et sic dico, quod quidam intuentur subtiliter, & consideratiue. ¶ Deinde dico, quod qui- C dam intuentur benigniter, & exuberatiue, scilicet, pii viri, qui intuentur, & considerant miserias aliorum. Vnde de claudo dicitur Act. 3. quod Petrus intuens in eum cum Ioanne dixit. Respice in nos, & sanauit eum. ¶ Deniq; dico, quod quidam in- D tuentur seueriter, & reuerberatiue. Et isti sunt boni iudices & prælati, qui, s. cum quodam torpore, & quadam grauitate iustitiæ debent alios intueri, quia sicut dicitur Pro. 20. Rex, qui sedet in solio iudicii sui, dissipat omne malum intuitu suo. Vnde de Paulo legitur Actorũ 13. quod intuens in Elimam magum plenus spiritu sancto dixit. O plene omni dolo, & fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis subuertere vias domini rectas. ¶ Insuper dico, quod quidã intuentur crudeliter, & exter- E minatiue.

minatiue. Et iſti ſunt impii,& tyranni, qui,ſ. cum ſuperbo, & fero intuitu, & cum indignatione, & contemptu alios intuentur. Figurati in ſtatu Nabuchdonoſor, de qua dicitur Daniel. 2. Statua ſublimis ſtabat contra te,& intuitus eius horribilis Expone, vt, ſcilicet, pauper conquerendo de tali intuitu dicat illud Iob. 16. Infremuit contra me dentibus ſuis hoſtis meus, terribilibus oculis me intuitus eſt. Et ſic patet, quod eſt intuitus crudelitatis, ſeueritatis, benignitatis, ſubtilitatis ſeu ſagacitatis. Et iſte eſt quadruplex intuitus humanus. Et ſic patet quomodo ſcriptura ponit humanum intuitum,& diuinum. Vide de conſiderare, videre, contemplari, aſpicere, & ſimilibus.

Intumeſcere. Vide in titulo tumor.

A Intus. Interior. Interioritas. Intrinſecus. Intra.

Nota, quod interioritas ſignat loci, vel rei medium, & profunditatem, ſicut exterioritas ſignificat eius ſuperficiem,& extremitatem. Et loquendo moraliter, interioritas ſignificat illa loca vel opera, quæ nobis ſunt incognita,& ignota, limitata, incluſa,& circumſepta. Et ſic generaliter intus ſignificat quodcunque ſecretum. Nam

Intus ſignificat
- Cordialem intentionem,
- Infernalem incluſionem,
- Eccleſiæ habitationem,
- Paradiſi poſſeſſionem.

Omnia enim iſta ſignificantur per intus, vel per ſignificatum interioritatis. Notare ergo poſſumus, quod eſt

Interioritas quædam
- Munde cuſtodienda,
- Solerter fugienda,
- Munde ingredienda,
- Ardenter appetenda.

B Dico ergo primo, quod eſt interioritas munde cuſtodienda, & iſta ſignificat interiora cordis noſtri, ſ. conſcientiã, intentionem, affectionẽ. Omnia n. iſta ſunt interius latẽtia, nec exterius apparẽtia. Et ideo ſicut interiora caſtri ſunt diligẽtius cuſtodiẽda, q̃a, ſcil. ſi hoſtis illa, quæ ſunt interius ceperit, faciliter reſiduum obtinebit, ſic pro certo interiora noſtra, ſcil. cor, voluntas, intentio debent ſancte, tute, & munde ſeruari, quia, ſi hoſtis, diabolus iſtorum habuerit poſſeſſionem, faciliter obtinebit atrium exteriorum compoſitionum. Sicut enim dicitur 1. Reg. 24. Dauid & viri eius in interiori parte ſpeluncæ latebant. In quo notatur, quod interiora cordis noſtri debent eſſe nobiliora,& tutiora,& per virtutes paratiora, vbi Dauid, id eſt, Chriſtus & viri eius, id eſt, dona ſpiritus ſancti principaliter habitant atq; latent. Balſamũ enim in æſtate ſcinditur, vt humor eius deſtilletur. Verum tamen ſumme cauendum eſt, ne lignum interius lædatur, quia ſi læſum fuerit, totum perit,& ideo cultellis oſſeis,& ligneis, non cum ferreis ſolet ſcindi. Quia breuiter chariſſimi, principaliter cauere debemus, ne noſtra interiora per peccatum lædantur, quia niſi iſta ſana fuerint atque munda, omnis morum congeries deſtruitur,& fructus bonorum operum impeditur. Ideo conſulitur Matt. 23. Munda prius quod intus eſt calicis, & paropſidis.
C ¶ Iſta eſt ergo interioritas cuſtodienda,& vere cuſtodienda, & munde,& honeſte ſeruanda. Et hoc quia iſta eſt

Locus
- Secreti & meditationis,
- Gratiæ & inſpirationis,
- Dulcoris & dilectionis,
- Virtutis & roborationis,
- Amoris & inflammationis,
- Honoris & exaltationis,
- Stuporis & admirationis,
- Doloris atque compaſſionis,
- Laudis & exultationis,
- Clementiæ & miſerationis,
- Puritatis & mundationis,
- Sanitatis & renouationis,
- Veritatis & contemplationis,
- Paupertatis & humiliationis,
- Aſperitatis & macerationis.

Iſtæ ergo debent eſſe proprietates,& conditiones noſtri hominis interioris, id eſt, noſtræ conſcientiæ ſeu cordis. Eſt igitur bona conſcientia locus ſecreti,& meditationis. Vnde illud prædictum Dauid & viri eius in interiori parte ſpeluncæ latebant. Et de ſancta anima dicitur Cant. 4. Quam pulchra es amica mea, oculi tui columbarum abſque eo, quod intrinſecus latet. ¶ Item eſt locus gratiæ, & inſpirationis, quia, ſcilicet, Spiritus ſanctus inſpirat interius, non exterius Ezech. 10 Nubes impleuit atrium interius. ¶ Item eſt locus dulcoris & dilectionis. Vera enim dilectio eſt interius,& non extra in ſpiritu ſancto, non in carne, in meditatione diuinæ legis, non deguſtatione temporalis dulcoris Roma 7. Condelector n. legi ſecundum interiorem hominem. ¶ Item eſt locus virtutis, & roborationis. Robur enim virtutis venit ab intus non ab extra. Det vobis virtutem corroborari per ſpiritum eius in interiori homine Eph. 3. ¶ Item eſt locus amoris,& inflammationis Pſal. Concaluit cor meum intra me,& in meditatione mea exardeſcit ignis. Item eſt locus honoris, & exultationis. quia, ſ. ibi eſt regimen,& habitatio ſum̃i regis. Lu. 17. Ecce regnum Dei intra vos eſt. ¶ Item eſt locus ſtuporis,& admirationis, quia, ſcilicet, interius in corde fit habitatio mirabilium operum Dei viui. Marci 6. Plus magis ſtupebant intra ſe. ¶ Item eſt locus doloris,& compaſſionis,& maxime compaſſionis mortis Chriſti. De quo Leu. 16. Inferat ſanguinem hirci pro peccato occiſi, ſcilicet, Chriſti intra velum. ¶ Item eſt locus laudis,& exultationis Pſalm. Benedic anima mea domino,& omnia quæ intra me ſunt, nomini ſancto eius. ¶ Item eſt locus clementiæ & miſerationis,& ſic præcipitur mulieri 4. Reg. 4. Ingredere inquit,& claude oſtium, cum intrinſecus fueris, mitte oleum in omnia vaſa, id eſt, in omnes pauperes effundes oleum pietatis. ¶ Item eſt locus puritatis & emundationis. Plaga enim non curatur niſi ab intra fæces emundentur 2. Paral. 29. Extulerunt omnem immunditiam quam intus repererunt. ¶ Item eſt locus ſanitatis & renouationis 2. Cor. 4. Licet is qui foris eſt homo noſter corrumpatur is tamen qui intus eſt renouatur de die in diem. ¶ Item eſt locus veritatis,& contemplationis. Vnde de ſanctis animalibus dicitur Apoc. 4. quod in circuitu,& intus plena erant oculis. ¶ Item eſt locus paupertatis,& humiliationis. Vnde de altari dicitur Exo. 27. quod intrinſecus erat concauum,& inane. Concauitas enim, & inanitas ſignificat voluntariam paupertatem. ¶ Item eſt locus aſperitatis, & macerationis, quia, ſcilicet, omnia ſuperflua ab iſto intus per pœnitentiam ſunt abradenda. Vnde de domo leproſa dicitur Leu. 14. q; intrinſecus debebat abradi per circuitum. Et ſic bene patet quod iſte locus interior, ſcilicet, cor humanum, digne debet ſeruari, & magnis virtutibus adornari. Et ſic in iſtis ſuo modo eſt complectio vniuerſi. ¶ Notare ergo poſſumus quod D.

Quidam ſunt
- boni
  - Interius, non exterius,
  - Exterius, non interius,
  - Interius & exterius,
- Non boni, nec exterius nec interius.

Dico primo quod quidam boni ſunt interius non exterius. & iſti ſunt quidam, qui quamuis exterius propter aliquos mores leues mali,& inſolentes videantur, intus tamen boni, & iuſti eſſe noſcuntur, ſimiles hœdis, qui exterius videntur eſſe macri, & ſicci, tamen ſunt quandoque interius pingues & liquidi, quia, ſcilicet, multi ſunt, qui exterius in conuerſatione propter leuitatem morum videntur macri,& virtutibus vacui, qui tamen interius cunctis virtutibus ſunt impinguati. Leu. 3. Offerent inquit de hoſtia quicquid intrinſecus pinguedinis eſt. Iſti figurantur in templo Salomonis, quod interius erat auro mundiſſimo deauratum, exterius vero cæmento, & lapidibus tantummodo erat tectum, quia, ſcilicet, ſæpe fit quod illi, qui exterius reputantur inſenſati,& lapidei, ſunt intus in corde ſancti, mundi & aurei, quia breuiter multa ſunt, quæ videntur exterius vilia, quæ ſunt intus precioſa. Terra enim exterius eſt turpis coloris, intus tamen eſt magni valoris, quia quamuis extra videatur turpiſſima, intus tamen quandoque continet precioſos lapides,& metalla. Ligna etiã, & oſſa exterius videntur dura, & ſolida, ſunt tamen intus plena humoribus & medulla. In hyeme etiam quanto arbores ſunt ſicciores, & pallidiores exterius, tanto ſunt in radice humidiores interius. Quid dicam de lapidibus & calculis, qui exterius duri ſunt,& frigidi, & ignoti in caliditate, intus tamen inuiſibiliter ſunt ignei quodammodo? ſunt enim in igneitate abundantiores, quam cæteri lapides, qui videntur molliores,& teneriores. Et breuiter iuxta ſententiam ſaluatoris, Non eſt ſemper ſecundum faciem iudicandum, quia etiam ipſe Chriſtus quamuis eſſet ſanctiſſimus, propter iudicum quod fiebat exterius ſecundum faciẽ, quandoq; reputatus fuit malus, vt Matt. 11. vbi videntes Chriſtũ comedere cum publicanis, dicebant. Ecce homo vorax, vini amator, peccatorum & publicanorum amicus. Non decet ergo præcipitare iudicium, quia ſæpe fit quod illi qui minus boni apparent exterius, ſunt perfectiores & meliores interius. Et hoc videtur dicere Apoſtolus 2. Cor. 4. Licet inquit is qui foris eſt homo noſter corrumpatur, ille tamen qui intus eſt, renouatur de die in diem Iſti ergo ſunt boni interius, & non exterius.

¶ Quidam vero boni ſunt exterius, non interius,& iſti ſunt hypocritæ. E Sicut enim cornua & oſſa interius dura & ſolida, intus tamen ſunt inania & vacua, ſalices etiam licet videantur virides & ſolidæ, intus tamen ſunt quandoque putridæ & concauæ, ita quod ibi habitant animalia venenoſa, terra etiam quæ exterius ſæpe videtur florida intus eſt lutea & aquoſa, ſtellio etiam qui exterius videtur guttis lucentibus coronatus, intus eſt penitus venenatus, ſic vere hypocritæ exterius apparent optimi,

optimi, intus tamen ſunt peſſimi, quia quamuis appareant virtuoſi, ipſi tamen ſunt intus in conſcientia præ aliis vitioſi, & cũ malitia venenoſi. Et quamuis videantur exterius per honeſtam conuerſationem lucere, intus tamen per diuerſa peccata dignoſcuntur fœtere, qui Dan. 14. figurantur in idolo Belis, de quo dicitur quod exterius erat æreus, interius autem luteus. Quia vere tales quandoque ſunt exterius ærei, per eloquentiam, intus autem ſunt lutei, per immunditiam, quibus dicitur Marci 23. Væ vobis ſcribæ & Phariſæi hypocritæ, qui mundatis quod de foris eſt, intus tamen pleni eſtis rapina & iniquitate. De iſtis dicitur Eccleſ. 19. Eſt qui nequiter ſe humiliat, & interiora eius plena ſunt dolo. Iſti ergo ſunt boni exterius, & non interius. Et nota quod ſicut corpus quandoq; interius patitur calorem quãdoque dolorem, quandoque famem, quandoq; vermem, quandoque putredinem, ſic vere eſt quod in interioribus peccatoris quandoque abundat calor iracundiæ, qui mentem cruciat. Iob. 30. Interiora mea efferbuerunt. Dolor inuidiæ, qui mentem anxiat Iob. 30. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aſpidis intrinſecus. Fames auaritiæ quæ mentem ſauciat Ezec. 7. Peſtis & fames intrinſecus. Vermis remorſus conſcientiæ, qui mentem ſauciat Prou. 26. Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa perueniunt ad interiora cordis. Suſurro enim eſt remorſus conſcientiæ. Putredo luxuriæ, quæ mentem vitiat Matt. 23. Intus

F autem pleni eſtis rapina & immunditia. ¶ Quidam etiam ſunt boni interius & exterius, & iſti ſunt viri perfecti, qui intus habent bonam conſcientiam & exterius habent honeſtam conuerſationem ſiue apparentiam. Iſti figurantur in arca teſtamenti, quæ erat deaurata intus & foris. Figurantur etiam in libro illo de quo dicitur Ezec. 2. quod ipſe vidit librum ſcriptum inuolutum intus & foris quia, ſcilicet, viri ſancti & perfecti dicuntur Arca teſtamenti, propter virtutum continentiam. Intus & extra deaurati, propter ſplendentem euidentiam. Libri, propter contentam ſapientiam. Scripti intus propter perfectam conſcientiam. Scripti foris, propter honeſtam apparentiam. Ideo de tali completa perfectione poteſt dici illud Gen. 6. vbi dicitur de arca diluuii. Bitumine linies eam intrinſecus & extrinſecus. Iſti ergo ſunt bo-

G ni interius & exterius. ¶ Quidam autem non ſunt boni nec exterius nec interius. Et iſti ſunt illi qui ſunt peſſimi, qui non ſolum habent corruptam intentionem, imo etiam corruptam cõuerſationem. Corruptio enim pomi quæ eſt interius, paulatim ſerpit vſquequo totum corrumpatur exterius. Infirmitas etiam quæ interius latet in corde, paulatim manifeſtatur in pelle, quia, ſ. multi ſunt quorum cor & conſcientia ſunt interius ita vitioſa & corrupta, quod tota eorum interioritas & tota ipſorum conuerſatio corrupta efficitur & infecta, quia ſicut color & diſpoſitio Chamæleontis mutatur & diſponitur ſecundum diſpoſitionem ſuæ interioris conceptionis & imaginationis ſecundum Plini. & etiam ſecundum Auguſt. de ciuit. dei, ſic vere color pellis, id eſt, conditio conuerſationis hominum diſponitur ſecundum quod intus in corde eorum conſcientia variatur, Ideo de malis dicitur Deu. 32. Foris vaſtabit eos gladius, & intus pauor. &c. Patet igitur, quod iſtud vocabulum Intus, ſignat cordialem intentionem.

H ¶ Secundo principaliter dico, quod intus ſignat infernalem incluſionem. Vnde Prou. 7. Domus inferi viæ eius penetrantes in interiora mortis. ita quod de damnatis poteſt dici illud Act.

I 16. Miſit eos in interiorem carcerem. ¶ Tertio principaliter dico, quod intus ſignificat Eccleſiæ habitationem, de qua poteſt dicere quilibet eccleſiaſticus illud Ezec. 43. Eleuauit me ſpiritus, & introduxit in atrium interius, & ecce repleta erat gloria domus domini. Vnde Io. 20. dicitur, quod cum fores clauſæ eſſent, & diſcipuli eius intus congregati, venit Ieſus, quia, ſcilicet, quando diſcipuli, id eſt, fideles ſunt intus in Eccleſia in vnitate charitatis, & fidei congregati, conſtat, quod Deus ipſos viſitat, atq; iuuat, & tunc in atrio interiori militantis Eccleſiæ manifeſtantur, quando ibi promoti à Spiritu ſancto eleuantur, & promouentur, & introducuntur. Sed nota, quod dicitur in Iona, quod cum deſcendiſſet ad interiora nauis, & grandi ſopore obdormiret, tota nauis cepit periclitari, & periclitaſſet niſi de naui eiectus fuiſſet. Ionæ 1. Quia vere multi ſunt eccleſiaſtici, qui non curant niſi, quod poſſint ad interiora nauis, id eſt, ad interiora Eccleſiæ introduci, ſed vere ſæpe fit quod quia ibidem intus torpent, & dormiunt, niſi deponantur, & eiiciantur, totam nauem eccleſiæ ſubmergi, & periclitari faciunt. Quod vtique verum videmus de multis malis prælatis &c. Iſti ſunt illi impudici ſenes, de quibus dicitur Dan. 13. quod intus in pomerio erant abſconditi ad inſidiandum Suſannæ, Quod tamen eſt contra ſcripturam dicentem Ezech. 44. quod illi, qui ingrediebantur portas atrii interioris, veſtibus lineis debebant indui, vittis lineis in capitibus ligari, fœminalibus lineis circa fœmoralia circumcingi. Linum autem caſtitatem, & puritatem deſignat. Significat ergo intus Eccleſiæ habitationem. Si vis applica his, quæ ſuperius dicta ſunt de interioritate cordis, & conſcientiæ, & ſi in contrarium inuehis, applica illa, quæ de mala integritate ſunt dicta. ¶ Quarto vero dico, quod intus ſignat paradiſi poſſeſſionem. Iſta enim K
eſt illa domus ſecretior, & interior, quam fecit Salomon ad recipiendum arcam & Cherubin, id eſt, Sanctos, & Angelos, de qua 3. Reg. 6. Oraculum autem in medio domus interioris eſt ſecretum habitaculum paradiſi, vbi, ſcilicet, arca teſtamenti, id eſt, beata anima debet poni, & vbi etiam pro tempore vitæ huius quilibet iuſtus debet ſperare ſe reponi, iuxta illud Heb. 6. Confugimus ad tenendam propoſitam ſpem, quam ſicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem vſque ad interiora velaminis. Et hoc igitur de tractatu Intus, interius, & intrinſecus ſufficit. Vide de introducere ſupra de ingredi, & intrare, & ſupra de exterius, & foris.

Inuenire.

Nota, quod eſt inuentio actiua, & paſſiua. Inuentio actiua eſt quando ille, qui aliquid quærebat inuenit, & ſic inuentio eſt terminus, & finis inquiſitionis, & quæſtionis. Inuentio vero paſſiua eſt quando res, quæ quærebatur inuenitur. Cum igitur ſit duplex inuentio, ſcilicet, bona & mala, dico, quod in bono ſignificato Inuentio actiua ſignificat mentis quietem, & vtilitatem. Inuentio vero paſſiua ſignificat fraternitatem, & ſtabilitatem. Ille enim qui inuenit, & acquirit quod inquirebat, labor & motus eius quietatur, & ab ipſo acquiritur, quod prius nõ habebatur. Res etiam, quæ inuenitur, ſupponitur eſſe permanens, & ſtabilis in loco vbi inuenitur. Sic actiua ſignificat diligentiam, paſſiua permanentiam. Nota ergo, quod in ſcriptura reperitur triplex inuentio, ſ. qua A

Inuenitur { Deus, / Iuſtus, / Iniuſtus.

¶ Primo igitur dico, quod eſt inuentio qua inuenitur Deus, gratia, ſeu virtus. Vnde de bona bonorum inuentione poteſt breuiter exponi illud Matt. 27. Petite, & dabitur vobis, quærite, & inuenietis, pulſate, & aperietur vobis. In quibus verbis oſtenditur, quod inuenire ſignat tria, ſ.

Quærentis { Sedulitatem, / Vtilitatem, / Tranquillitatem.

Sic vere dico, quod inuentio ſpiritualis, qua, ſcilicet, nos deſideramus inuenire Deum, & virtutes per gratiam in præſenti, & per gloriam in futuro, tria principaliter facit. Iſta enim excitat torporem, vnde dixit (Quærite, & inuenietis) ac ſi dicat nihil inuenitur niſi quæratur. Promittit valorem, vnde dicitur (Petite, & dabitur.) Excludit laborem, vnde dicitur (Pulſate, & aperietur.) Apertio enim domus, & cameræ ſignat ad quietem receptionem. Sancti enim primo fuerunt ſeduli inquiſitores, tandem fuerunt beati comprehenſores, finaliter autem ſunt contemplatores.

¶ Dico igitur, quod pro Deo inueniendo debet excitari corporis grauitas. (Quærite.) Poteſt procurari datoris largitas. (Petite & accipietis.) Poteſt temperari laboris quantitas. (Pulſate & aperietur.) Vel ſi vis, poteſt informari & erroris ruditas. Vel diuide aliter, & dic quod Deus inuenitur à peccatore tripliciter, ſicut ſolet res, quæ perdita fuerat inueniri. Inuenitur enim res perdita B

Per { Inquiſitionem, ideo dicit. (Quærite,) / Acclamationem, ideo dicit. (Petite,) / Attrectationem, ideo dicit (pulſate.)

Sic vere dico, quod

Deum ſpiritualiter inuenit { Feruens cordis meditatio, / Dolens vocis exoratio, / Tangens operis ſatisfactio.

Per meditationem enim Deum quærimus. (Quærite inquit.) Per orationem Deum petimus. (Petite inquit.) Per ſatisfactionem deum fortius pulſamus ſeu tangimus. (Pulſate inquit.) Et ideo pro certo per contritionem Deus inuenitur. (Inuenietis inquit.) Sola enim contritio Deum perditum inuenit, in quantũ inter Deum, & peccatorem pacem reformat, & reſtituit. Item per vocis orationem Deus accipitur, ideo dicitur. (Accipietis.) Item per ſatisfactionem Deus intratur, & aperitur, ideo dicitur (aperietur vobis.) Dicamus ergo, quod Deus inuenitur per cordis cõtritionem. (Quærite inquit, & inuenietis.) Cordis enim contritio, meditatio & conſideratio Deum quærit, & inuenit. Nam ſicut canis ad hoc, quod prædam inueniat, neceſſe eſt, quod primitus ipſam quærat, & per viarum diuerticula per quæ tranſit, circumeat & diſcurrat, ſic vere ad hoc, quod homo poſſit Deum quem per peccatum perdidit, inuenire, neceſſe eſt, quod per meditationem, & contritionem diligentius ipſam quærat. ¶ Quia C
ergo Chriſtus cucurrit per diuerſa diuerticula, id eſt, per diuerſas vias perfectionis, ſcil.

Per viam { Puritatis in conceptu, / Humilitatis in partu, / Pœnalitatis in mortis egreſſu, / Renouationis in reſurrectione, / Contemplationis in aſcenſione.

Hinc

Hinc eſt, quod omnes per iſtas vias ipſum ſequi, & quærere debemus in omnibus, quia iſtis viis poſſunt eum ſpiritualiter inuenire. (Quærite ergo, & inuenietis.) Quærite dico vias ipſius diligenter conſiderando, & inuenietis eum prædictas vias ſpiritualiter imitando. Vnde Matth. 7. Omnis enim qui quærit, inuenit. Sicut n. dicitur Luc.13. Mulier, quæ amiſit drachmam vnam, accendit lucernam euertit domum, & quærit diligenter vt inueniat. Mulier enim iſta ſignat animã, quæ drachma dicitur. Mulier eſt quaſi mollis aer, & deſignat fragilitatem, quæ drachmam vnam, id eſt, Chriſtum vel gratiam Dei perdidit per peccatum, & iniquitatem, ideo, vt eam reinueniat, ipſa debet domum conſcientiæ euertere per bonam imitationem. Debet lucernam intellectus accendere per diſcretionem, & donec inueniat quærere per ſedulam meditationem, quia ſicut dicitur 1.Para.28. Si quæſieris dominum, inuenies, ſi autem dereliqueris eum, proiiciet te in æternum. Quærite ergo, & inuenietis.

D ¶ Et poſſumus notare, quia ſicut dictum eſt,

Chriſtus inueniri potuit in loco { Nobili, Humili, Flebili, Vtili, Amicabili.

Quæratur in loco nobili, ſcil. in vtero virginali, vbi poſt cõceptionem potuit inueniri, quia ſicut vnus lapis precioſus quandoque inuertitur in alium lapidem precioſum, vnde Baladius quandoque inuenitur in venis ſapphiri ſecundũ Dioſ. ſic Chriſtus precioſiſsimus in clauſura virginalis vteri precioſi eſt inuẽtus. Vnde in Pſalm. dicitur. Inuenimus eam in campis ſyluæ. Et Cant.3. Inueni, quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam. ¶ Item quæratur in loco humili, & ſic inuenietur in præſepio. Luc.2. Inuenietis infantẽ pannis inuolutum, & poſitum in præſepio. ¶ Item quæratur in loco flebili. Et ſic inuenietur in ſpineto crucis, vbi ſ. canes Iudæi ipſum inuenerunt, ceperũt, lacerauerunt, & occiderunt. Can.5. Inuenerunt me cuſtodes, qui cuſtodiunt ciuitatem, percuſſerunt me, & vulnerauerunt me, tulerunt pallium meum cuſtodes murorum. Cuſtodes iſti ſunt Iudæi, qui ciuitatem Hieruſalem cuſtodiebant, qui Chriſtum inuenerunt, & affixerunt, & ei veſtimentorum pallium abſtulerunt. In tali ergo via adeſt, ſiue adhuc poteſt inueniri ſpiritualiter, quia ſicut auis pellicanus, qui pro pullis ſuis viuificãdis ſeipſum vulnerat, ſemper in deſertis inuenitur, ſic Chriſtus ſemper poteſt in deſertis pœnitentiæ inueniri ab his ſc. qui tranſeunt viam illam, quia ſicut dicitur Hier.31. Inuenit gratiam in deſerto populus, qui remanſerat. Et in Pſ. dicitur. Inuenit eum in terra deſerta, in loco horroris, & vaſtæ ſolitudinis. ¶ Item quæratur in loco vtili ſ. per viam renouationis vbi reſurrexit. Et ſic poteſt dici de Chriſto, qui eſt ſapientia increata, illud Sap 6. Inuenitur ab his, qui quærunt illam ſcil. à iuſtis, qui credunt, & ſperant illum ſua reſurrectione docuiſſe, vt per proprii corporis reſurrectionem illum poſſint inuenire. Poteſt etiam cum ab aliquo quæritur, in loco vtili allegari & oſtendi Luc.2. Inuenerunt Chriſtum in templo, ſedentem in medio doctorũ. Item quæratur in loco amicabili per viam contemplationis vbi aſcendit. Vnde ipſe dixit de ſeipſo Hier.29. Quæretis me, & inuenietis. Inuenietis (dico) in hac vita per contemplationem. Inuenietis vero me poſt hanc vitam aſcendentes ad me in cœlicam regionem. Denique de contemplatiua, & apprehenſiua vita poteſt exponi illud Matth.2. Inuenerunt puerum cũ Maria matre eius. Quærite ergo, & inuenietis. Sed pro certo de multis verificatur illud Cant.3. In lectulo meo per noctẽ quæſiui quem diligit anima mea, quæſiui, & non inueni. Iſte enim male quærebat, quia in loco minus debito ſ. in lectulo ſuo, per quem deſignatur carnalitas. ¶ Item hora indebita ſ. per noctẽ, per quam intelligitur mentis obſcuritas. Et ideo ſi talis nõ inuenit, non eſt mirum, quod figuratur Geneſ.19. Vbi viri Sodomæ, qui erant carnales, percuſſi ſunt cœcitate, ita quod oſtium vbi erant Angeli, inuenire nequibant. Vnde talibus loquitur Deus Ioannis 7. Quæretis me, & non inuenietis, & quo ego vado, vos non poteſtis venire. Non ſic ergo, ſed quærite, & inuenietis. Inuenitur ergo Deus per mentis diligentem meditationem.

E ¶ Denique dico, quod Deus inuenitur per vocis eloquentem proclamationem vel exorationem, quod notatur, cum dicitur. Petite, & accipietis. Sicut n. venator inuenit canes ſuos quando neſcit vbi ſunt, ipſos aduocando, ſic vere Deus à nobis perditus inuenitur quandoque per deuotam orationem, ſi fortiter, & perſeueranter petitur, & acclamatur. Petite & accipietis. Vnde Matth. 7. Omnis enim qui petit, accipit. Onager enim vxorem ſuam inuenit olfaciendo, & fortiter rudiendo, & clamãdo Sic vere homo inuenit dominum, quando ipſum per deuotionem odoratur, & ſentit, & quando ipſum clamando per orationem deprecatur, & requirit, quamuis multis dicatur hodie illud Iac. 4. Petitis & non accipitis, eo quod male petatis. Male enim petit ille, qui contra voluntatem domini petit, qui vltra quam meruit petit, qui inutilia & ſibi nociua petit. Et ideo tales non accipiunt quod petũt, nec inueniunt quod requirunt. Primi ſunt illi, qui petunt illa, quæ ſunt contraria fidei, & moribus, & ſaluti animæ, ſicut ſunt illi, qui petunt inimicorum vindictã, voluptates ſæculi, & gloriam mundi: de quibus cõmendatur Salomõ 3. Re.3. quia talia à Deo non petierat, ſed vtilia & bona. Secundi ſunt illi, qui petunt à Deo paradiſum, & facere opera nolunt: figurati in matre filiorum Zebedæi quæ petebat pro filiis ſuis vltra quam meruerunt ſcil. Chriſti dexteram, & ſiniſtram, quibus tamen dictum eſt Matth.20. Neſcitis quid petatis, quia iſtud nõ eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à patre ſcil. illis qui meruerunt. Tertii ſunt illi, qui petunt bona temporalia, ſimiles infirmo, qui petunt carnes & vinum, quæ tamen bonus medicus Deus non dat eis, ſciens, quod talia poſſint eis eſſe cauſa mortis æternæ. Sicut apparet de pueris, qui quando poſſunt tenere cultellum, cito ponunt ad os ſuum, & ita ſi mater dimitteret, vulnerarent ſe, &c. Sic de iſtis ſi Deus petita daret, eſſet cauſa, vt ſupra, ſicut illi, de quibus dicetur in Pſ. quod tentauerunt Deum in cordibus ſuis, vt peterent eſcas animabus ſuis. Et ſequitur. Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos. Tales igitur non deberent talia petere, imo deberent dicere illud Eſa.7 Non petam, & non tentabo dominum. Petamus ergo iuſta, licita, & honeſta, quia ſicut dicitur 1.Ioan.5. Si petierimus ſecũdum voluntatem eius, audiet nos. Petite ergo, & accipietis: ſicut fecerunt illi, qui petierunt, & venit coturnix &c. Quia pro certo Deus a peccatoribus inuenitur per vocis eloquentem proclamationem, vel per vocis lacrymantem ſupplicationem. Vnde Oſeæ 12. Fleuit, & rogauit eum, in Bethel inuenit eum, Eſaiæ 55. Quærite dominum dum inueniri poteſt, inuocate eum dum prope eſt.

¶ Adhuc dico, quod inuenitur Deus per manus exequentem F operationem, quod oſtenditur in verbo. Pulſate & aperietur vobis. Pulſare enim denotat mihi aliquem manualem impulſionem, quia pro certo bona operatio non eſt niſi quędam manualis pulſatio, & violenta inueſtigatio ad inueniendum Deum, & bona æterna, quod bene figuratur in illo qui recurrens ad amicum petebat tres panes, de quo dicitur Luc.11. Amen dico vobis, quod ſi perſeuerauerit pulsãs, ſurget, & dabit ei quotquot habet neceſſarios. Et ſequitur ibidem. Petite & dabitur vobis, quærite, & inuenietis, pulſate & aperietur vobis. Vnde Cant.5. Peſſulum oſtii mei aperui dilecto meo. Sequitur. Inuenerũt me vigiles, qui circumeunt ciuitatem. Et breuiter quodlibet bonum opus eſt vnus impulſus ad aperiendum domũ paradiſi, vt ibidem poſſit dominus inueniri. Vnde Cant.5. Vox dilecti mei pulsãtis. Et ſic bene dico, ꝙ De⁹ põt inueniri tripliciter ſ. mentaliter meditando, vocaliter ſupplicando, & realiter operando. Ideo bene dictum eſt. Quærite, & inuenietis, pulſate. & aperietur vobis, quærite corde, petite voce, pulſate opere. ¶ Sed poſſumus notare, quod tria ſunt ſpecialiter loca, in quibus Deus nunquam inuenitur ſc. in viris

Immundis & luxurioſis,
Auaris & ambitioſis,
Turbidis & litigioſis.

Deus enim nõ inuenitur in loco immundo, in loco profundo, in loco turbido. Et hoc figuraliter dicitur Iob 28. Vbi dicitur. Sapientia vbi inuenitur? Non inuenitur in terra ſuauiter viuẽtium. Abyſſus dicet, nõ eſt in me, & mare loquetur, non eſt mecum. Terra enim ſuauiter viuentium ſignificat luxurioſos, Abyſſus inſatiabilis ſignificat ambitioſos: Mare vero mobile, & fluctuoſum, ſignificat diſcordes, & litigioſos, quia ſicut dicitur Eſa.57. Impii quaſi mare feruens ꝙ quieſcere non valet. Et non eſt pax impiis, dicit dominus Eſa.48. In talibus ergo non inuenitur Deus, nec a talibus reperitur. Vnde Prou.17. Qui peruerſi cordis eſt, non inueniet bonum. Iſta eſt igitur inuentio, qua inuenitur Deus.

¶ Secundo dico, quod eſt inuentio qua inuenitur homo iuſtus. G Et iſta poteſt ſignificare virtutem perſeuerantiæ. Res enim quæ alicubi inuenitur ſtetiſſe & manſiſſe in illo loco ſupponitur, quia ſ. ſi exinde receſſiſſet, ibidem nũquam inuenta fuiſſet. Dico ergo, quod inuentio de ſui natura ſignificat inuentoris iocunditatem, & vtilitatem, inuentæ rei ſtabilitatem, & fidelitatem. Sicut enim homo de nouo inueniens aliquam rem ſolet gaudere, quanquam ſit modici valoris, & hoc pro eo, quod illam rem ſine labore videtur acquirere, ſic vere Deus quando inuenit aliquem qui ad eum per pœnitentiam conuertitur, ex hoc quamplurimum gratulatur, quia ſicut dicitur Lucæ 15. Ille, qui inuenit ouem, quam perdiderat, dicitur valde gauiſus

fuiſſe, & ad congaudendum vicinos conuocaſſe, dicens. Congratulamini mihi, quia inueni ouem, quam perdideram. Sicut etiam dicitur Matth. 13. Ille, qui inuenit theſaurum abſconditum in agro, præ gaudio theſauri inuenti, venditis omnibus vadit, & emit agrum illum Nota igitur,

Cum quibus,
A quibus, } debeat homo inueniri.
In quibus,

Dico inueniri cum bonis, & promptus, & paratus haberi ad omnia bona opera facienda, & ad mala omnia fugienda. Diuites enim valde diligunt ſeruitores ſuos, qui cum bonis conuerſantur, à bonis frequentantur, & quando ad negocia ſua ipſos inueniunt bonos, & paratos. Sic vere Deus illos diligit, quos cum bonis conuerſari, a bonis frequentari, & ad bona opera ſua exequi paratos inuenit atque promptos. Ad hæc ordinate proſequenda ſumatur auctoritas Tob. 5. Vbi dicitur. Inuenit iuuenem ſplendidum, ſtantem præcinctum, & quaſi paratum ad ambulandum. In quibus verbis nota, quod homo, & maxime prælatus, debet inueniri gratus ad ſolatiandum, quia debet eſſe iuuenis, id eſt, amicabilis & gratus. Doctus ad erudiendum, quia debet eſſe ſplendidus, i. luminoſus, & doctus. Fortis ad perſeuerandum, quia debet eſſe ſtans, id eſt, perſeuerans, & ſtabilis. Promptus ad obediendum, quia debet eſſe præcinctus, & paratus, id eſt, obediens & humilis.

H ¶Dico ergo, quod nos debemus inueniri, & maxime ſi ſumus prælati, affabiles & gratioſi, quia nos debemus eſſe iuuenes. (Iuuenem inquit.) Nihil enim gratioſius, nihil amicabilius, ſeu diligibilius perſona iuuene, & hoc quia tunc eſt in ætate iocundiori, pulchriori & puriori, non ſolum enim homines imo etiam animalia diligunt iuuenes, & infantes. Vnde inueni ſcriptum, quod cum quidam puer conſueuiſſet natando ſe in mari ſæpius balneare, erat ibi quidam piſcis delphinus, qui valde dictum puerum diligebat, cum ipſoque ludebat, ipſum etiam conducebat, ſicut idem puer pluries retulerat matri ſuæ. Accidit autem, quod cum dictus puer nimis quadam die in remota, & profunda maris enataſſet, deficiens viribus ſubmerſus eſt. Delphinus vero puerum ad littus traxit, & extra aquam iuxta eum præ dolore, & amore pueri mortuus in craſtino inuentus fuit, ita quod mater perpendit, & cognouit illum eſſe Delphinum, qui ſuum filium diligebat. Sub voce ergo inuentutis poteſt amicabilitas, fauor & benignitas denotari, quia ſc prælatus, & quilibet vir perfectus debet ab aliis inueniri iuuenis, id eſt, dulcis, amicabilis & tractabilis, & benignus. Ad quod poteſt applicari illud Matt. 2. Ite, interrogate diligenter de puero, quem cum inueneritis, renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum. Sequitur. Et intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum. Quia re vera ille puer, id eſt, purus aer, gratioſus, & iuuenis, inuenitur à Magis, id eſt, ab aliis ſe minoribus diligitur, & honoratur. Dicat ergo quilibet talis iuuenis illud Sapi. 8. Iuuenis, & acutus inueniar in iudicio: vt etiam alii propter eius gratioſitatem poſſint eius obſequiis vocati ſubiugari. Quod eſt contra multos, qui inueniuntur ita duri, ita rigidi & auſteri, quod nullum impendunt cuicunque auxilium, conſilium, vel fauorem: figurati in illa vite ſylueſtri, quam inuenit famulus Heliſæi, quæ ita erat amara, quod ipſum guſtare nequiuerunt filii prophetarum, imo clamauerunt. Mors in olla vir Dei 4. Regum 4. Quia vere multi inueniuntur ita ſylueſtres, & rudes, ita amari, & acerbi, quod recte ſunt mors, & deſolatio alienorum. Vnde de talibus poteſt dici illud Eccl. 7. Inueni mulierē morte amariorem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagena cor eius, vincula ſunt manus eius. Tales enim dicuntur mulieres, propter mollitiem imbecillitatis, dicuntur morte amariores, propter ſæuitiam crudelitatis, dicuntur habere manus vt vincula, propter tenacitatem parcitatis, vt ſic de quolibet tali dicat ille ſanctus. Credidi venire ad Iuſtinianum, & Diocletianum inueni. Non ſic chariſſimi, ſed inueniamur affabiles, & gratioſi. (Iuuenem inquit.)

I ¶Iterum dico, quod nos debemus eſſe vel inueniri ſpectabiles, & luminoſi, quod notatur cum dicitur. (Splendidum) Sicut enim lumen ſemper debet inueniri in lampade ad illuminandum, aqua in fonte ad refrigerandum, panis in arca ad reficiendum, ſic vere in prælato vel homine perfecto ſemper debet inueniri lumen ſcientiæ, & doctrinæ ad alios paſcendum, rigandum, & erudiendum. (Splendidum inquit.) quia ſcilicet ipſe debet eſſe ſplendidus interius per diſcretionem, & extra per honeſtam conuerſationem. Vnde Apocal. 22. Oſtendit mihi Angelus fluuium aquæ viuæ ſplendidum tanquam cryſtallum. Sicut enim quirinus lapis precioſus, qui facit homines futura diuinare, inuenitur in oculis hyænarum, Æthites vero lapis, qui facit mulieres parere, inuenitur in nidis aquilarum, ſic vere virtus ſapientiæ, & doctrinæ, quæ mulieres, id eſt, ſimplices facit parere per bonam operationem, quæ etiam facit de futuris prognoſticare, & cogitare per diſcretam conſiderationem, iſta (dico) virtus ſemper debet inueniri apud aquilas & hyænas, id eſt, apud iudices & prælatos. Hyæna enim beſtia, quæ mortuos deuorat, ſignat iudicem ſęcularem, ad cuius officium pertinet extirpare mortuos, & ſceleratos, quia (ſecundum Senecam) genus miſericordiæ eſt, malos cito occidere. Per aquilas vero, quæ ſunt reges auium aliarum, intelligo prælatos eccleſiæ, qui ſunt reges & rectores auium, id eſt, eccleſiaſticarum, & ſpiritualium perſonarum. Iſti ergo debent inueniri, & diſcreti, & tam pro ſe, quam pro ſubditis in ſcientiis, & moribus eruditi. Splendidum inquit Abacuc. 3. Splendor eius, vt lux, erit. Inueniamur ergo ſpectabiles & luminoſi, id eſt, clari, ſapientes, & docti, ſicut dicitur Dan 5. Spiritus amplior, prudentia, intelligentia, interpretatio ſomniorum, & oſtenſio ſecretorum, & ſolutio ligatorum inuenta ſunt in Daniele. Et merito, quia pro certo ſicut dicitur Sapi. 6. Sapientia facile inuenitur ab his, qui quærũt eam. Quod tamen eſt contra multos doctores, qui ita abſcondunt opera, & dictamina ſua, quod non poſſunt ab aliquibus inueniri, nec bona ab ipſis facta per alios adipiſci Sap. 3. Nullum inuenietur veſtigium itineris illius, ſimiles ceruo, de quo ſcribitur, quod quia ſuum cornu dextrum eſt medicinale, ideo ceruus inuidens humanæ ſaluti: dextrum cornu ita abſcondit, quod vix poteſt ab aliquo reperiri Tales enim ſunt illi, qui documenta & ſcientiam ſuam nolunt ex inuidia communicare, ne forte alii ſint in ſcientia ſibi pares. Eccleſ. 14. Non eſt apud inferos inuenire ſibi cibum. Et ſi vis, compara tales inferis, vbi omnia deglutiuntur, ita vt amplius non inueniantur. Tales enim ratione inuidiæ poſſunt inferi nuncupari. Non ſic ergo, ſed ſimus ſpectabiles & luminoſi.

¶Inſuper dico, quod debemus inueniri durabiles, & virtuoſi, quod notatur cum dicitur. (Stantem.) Stantes enim debemus eſſe, quia ſcilicet Deus nos debet inuenire in perſeuerando durabiles, & fideles. Perſeuerantia enim valde commendatur, quia ſine iſta nullus coronatur. Finis enim non pugna coronat, quia qui perſeuerauerit vſque in finem hic ſaluus erit Lucæ 21. Nam ſicut quidam fontes ſunt qui ſemper bullientes inueniuntur, quædam ſunt arbores, quæ ſemper virides inueniuntur, & reperiuntur, ſic vere nos debemus ſemper bullire, & feruere per veram amicitiam, & fidelem affectionem, ſemper virere per gratiam, & perfectionem. Inueniamur ergo ſemper feruentes per fidelem amicitiam, & hoc non ſolum in proſperitate, ſed etiam in aduerſitate, quia hic iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur 1 Corint. 4. quamuis ſcriptura hoc impoſsibile vel ſaltem videatur difficile reputare Prouerbior. 20. Virum autem fidelem, quis inueniet? quia ſicut dicitur Eccleſ. 6. Amicus fidelis protectio fortis, qui inuenit illum, inuenit theſaurum bonũ. Item ſimus in ſtatu gratiæ ſemper virentes, per continuam perſeuerantiam, ne perdamus folia virtutum: iuxta illud 2. Corint. 5. Veſtiti, & non nudi inueniamur. Quæ tamen ſunt contra multos, qui non perſeuerant in fideli amicitia, nec in virtuoſa exiſtentia, ſicut patet de hypocritis, qui modo ſunt, modo non ſunt, modo apparent, modo diſparent. Similes noctuis lucifugis, quæ de nocte videntur & inueniuntur, de die vero, vt communiter, non videntur, nec inueniuntur, pro eo, quod eorum claritas non apparet. Figurati in illa ficu Matth. 21. In qua Chriſtus non inuenit fructum, ſed tantum folia, quia ſcilicet iſti non habent opera, ſed verba Luc. 13. Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit ad eam quærens fructum, & non inuenit. Iſta etiam ſunt contra plures amicos ſimiles gliribus, quæ ſunt mures in æſtate vigilantes, & in hyeme dormientes: quia ſcilicet iſti in æſtate proſperitatis circa hominem vigilant, & obſequũtur, in Hyeme vero aduerſitatis dormiunt, nec circa eum inueniuntur, ſimiles illi mulieri, de qua Eccl. 7. dicitur. Virũ ex mille reperi vnum, mulierem ex omnibus non inueni. Iſta etiam poſſunt eſſe contra mundi diuites, qui ad modum ſtellæ cometæ in cœlo, id eſt, in celſitudine ſtatus imperant, & gloriantur, ſubito vero deficiunt nec amplius reperiuntur, iuxta Pſal. Vidi impium ſuperexaltatum, & eleuatũ ſicut Cedros libani, tranſiui, & ecce non erat, quæſiui, & non eſt inuentus locus eius. Non ſic chariſsimi, ſed ſimus ſtantes, & perſeuerantes. (Stantem inquit.) 1 Corin. 10. Qui ſtat, videat ne cadat. Et Matth. 20. Inuenit alios ſtantes, & dixit illis. Ite & vos in vineam meam. Quia re vera ille in vineam paradiſi mittitur, qui ſtans & perſeuerans à domino reperitur Num. 23. Reuerſus inuenit Balac ſtantem iuxta Holocauſtum ſuum. Inueniamur ergo perſeuerantes atque virtuoſi. K

¶Etiam dico, quod nos debemns inueniri obedientes, & obſequioſi. (Præcinctum inquit, & paratum ad ambulandum.) L

Parati

Parati enim ad obediendum debemus inueniri, quia beatus ille seruus quem cum venerit dominus, inuenerit vigilantem. Vnde Luc. 2. quod si dominus in prima, secunda vel tertia vigilia venerit, beati sunt serui illi. Et sequitur. Sic estote & vos parati, vt de quolibet obediente, & parato possit dici illud Philip. 2. Exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo. Talem se obedientem gaudebat dominus inuenisse in Psal. 88. Inueni Dauid seruum meum; oleo sancto meo vnxi eum. Vbi aduerte, quod ille, qui vult esse talis seruus, debet esse paratus ad tria s. Ad auxiliandum, quia debet esse Dauid, manu fortis. Item ad obediendum, seruum meum inquit. Item ad compatiendum, quia debet esse vnctus oleo pietatis. Patet ergo quod inueniri debemus obedientes, perseuerantes, luminosi & gratiosi. Sed heu proculdubio quam pauci inueniuntur hodie ecclesiastici tales. Ideo certe iam videtur dominus conqueri, & dicere illud Hiere. 5. Circuite vias Hierusalem, aspicite, & considerate, & quærite in plateis eius, an inueniatis virum facientem iudicium, & quærentem fidem, ac si dicat, nō. Luc. 18. Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo nisi hic alienigena, quia certe alienigenæ, id est, sæculares inueniuntur hodie ecclesiasticis meliores Lucæ 7. Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israel. Et hæc de bona inuentione sufficiant. Patet ergo, quod inuenitur Deus, & inuenitur iustus.

M ¶ Sed tertio dico, quod inuenitur iniustus. Vnde de mala inuētione possumus notare, quod mali volunt inueniri in loco carnalitatis, in deserto cupiditatis, in monte pompositatis, finaliter vero inueniuntur in loco pœnalitatis. Inueniuntur (dico) in loco carnalitatis, similes argento viuo, quod semper consueuit inueniri in sterquilinio vel latrina. Vnde talibus dicitur Hiere. 2. Omnes qui quærunt eam, deficiunt, in menstruis suis inuenient eam. Item inueniuntur in deserto cupiditatis Psalm. Inuenit eum in terra deserta, in loco horroris & vastæ solitudinis. Item in monte pompositatis 2. Para. 20. Inuenietis eos in summitate torrentis. Item finaliter inuenientur in inferno pœnalitatis Psal. 114. Pericula inferni inuenerunt me.

N ¶ Si vero vlterius velis aliquid prosequi & dicere, nota, ad hoc, quod est inuentio, qua inuenitur impius vel iniustus, quia re vera hodie plures inueniuntur mali quam boni, plures iniusti quam iusti, impii quam benigni. Plures enim mali fructus inueniuntur in malis & syluestribus arboribus, quam boni in bonis, & domesticis & vtilibus. Mala etiam & rapacia animalia plures fœtus producere solent quam benigna. Et ideo de malis, qui in sæculo, & in claustro hodie abundant, potest dici illud Hier. 5. Inuenti sunt in populo meo viri impii, insidiantes velut aucupes, laqueos ponentes ad capiendum viros. Et si vis potes dicere, quod malus inuenitur

A
- Deo, qui ipsum iudicat,
- Diabolo, qui ipsum vendicat,
- Peccato, cui se applicat,
- Inferno, qui ipsum damnificat & mortificat.

Inuenitur (dico) impius à Deo ipsum finaliter iudicante, quia sc. sicut fera postquam diu latuit inuenitur, inuenta vero persequitur, persecuta capta occiditur, sic peccator, qui nunc videtur latere obtuitus, & aspectus diuinos, in quantum scilic. venator Deus ipsum videtur dimittere pro libito impunitum discurrere per nemota mundi huius, finaliter per casus, & infirmitates ab ipso persequitur, & tandem per mortem capitur, & inuenitur, & finaliter per mortem comprehenditur, & necatur. Vnde Ioan. 2. dicitur, quod Iesus inuenit in templo vendentes, & ementes, & expulit eos. Expulit dico sc. in tenebras exteriores Ps. Inuenit eum in terra deserta, in loco horroris, & vastæ solitudinis. Item inuenitur impius à diabolo ipsum atrociter impugnante 3. Regum 20. Inuenit eum leo de sylua, atque percussit. Item inuenitur peccator à culpa ipsum maculante, & confundente 1. Machab. 6. Inuenerunt me mala ista, & ecce pereo tristitia magna in terra aliena: & Deu. 31. Quia non est dominus mecum, inuenerunt me hæc mala Item inuenitur peccator à pœna ipsum comprehendente, & destruente Ps. Pericula inferni inuenerunt me Et Psal. 31. Tribulatio, & angustia inuenerunt me. Et breuiter dico, quod mali inueniuntur

Dormientes per pigritiam,
In lecto manentes per luxuriam,
In terra iacentes per auaritiam,
Per viam errantes per ignorantiam,
Alios fallentes per fraudulentiam.

De pigris, & dormientibus dicitur Marc. 14. quod Christus reuersus ad discipulos, inuenit eos dormientes, erant enim oculi eorum grauati & 1. Regum 26. Inuenerunt Saul iacentem, & dormientem. De luxuriosis in lecto quiescentibus dicitur 1. Regum 19. Inuentum est simulacrum in lecto. De auaris vero in terra iacentibus dicitur 1. Regum 5. Inuenerunt Dagon iacentem super faciem suam in terra. De ignorantibus autem dicitur Genes. 37. Inuenit eum vir errantem in agro. De fallentibus vero dicitur Matth. 23. Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram. Sic ergo patet, quomodo inuenitur impius, iustus & Deus.

¶ Sed si vis, nota adhuc, quomodo quadruplex reperitur inuentio in scriptura videlicet

Inuentio
- Gratiæ,
- Culpæ,
- Gloriæ,
- Pœnæ.

Prima est virtuosa, quæ est perfectorum.
Secunda vitiosa, quæ est peccatorum,
Tertia fructuosa, quæ est beatorum,
Quarta dolorosa, quæ est damnatorum.

¶ Igitur primo dico, quod est inuentio, qua inueniuntur virtutes & gratiæ. Boni enim & iusti non cessant virtutes quærere, donec eas potuerint inuenire. Teste enim saluatore, negociator bonas margaritas quærit, quas tandem inueniens ipsas vendicat & acquirit. Thesaurum etiam inueniens, solet abscondere, vt ipsum tutius possit acquirere, & seruare, sicut legitur Mat. 13. Quia pro certo si boni negociatores esse volumus, margaritas & thesaurum virtutum debemus quærere, & cum ipsum inuenerimus, occultare, iuxta illud Senecæ. Esto occultator virtutum sicut alii vitiorum, quas quidem nos emimus, & acquirimus, quando eas mentaliter vendicamus, & quando ipsarum habitus in nostris mentibus generamus. Gratia enim Dei est fons, à quo virtutes sicut riuuli nascuntur, & oriuntur; quem s. inuenientes cunctis bonis spiritualibus impinguantur. Vnde Prouer. 3. Misericordia & veritas non te deserant. Sequitur. Et inuenies gratiam, & disciplinam coram Deo & hominibus: & Genes. 6. Noe inuenit gratiam coram domino. Et nota, quod sicut apothecarii laborant vt inueniant herbas medicinales, sic & nos debemus laborare, vt inueniamus virtutes, & gratias spirituales. Aduerte tamen, ꝙ quandoq; gratia inuenitur à nō quærentib. quandoq; nō inuenitur à quærentib. quādoq; inuenitur à quærētibus. Inuenitur dico à non quærentib. Deus n. est sicut incantator, qui facit se inuisibilē, qui non inuenitur nisi voluerit, & gratia Dei est, sicut sunt quædam insulæ, quæ sunt in mari, quæ si quæruntur, non inueniuntur, inueniuntur tamen à casu vbi aliquoties non quæruntur, sicut dicitur de insula brasilii, & de insula puellarum, & sicut etiam Pli. de quodam lapide precioso dicit, quod non inuenitur nisi se exhibuerit inueniendum Sic vere Deus & Dei gratia à quibusdam inueniuntur, qui eum non quærunt, quia scilicet sunt multi, qui etiam in ipso actu peccati gratia Dei præueniuntur, & quasi violenter tracti à Deo conuertuntur. Patuit in Paulo & Magdalena. Esaiæ 65. Quæsierunt me, quia ante non interrogabant, inuenerunt, qui non quæsierant me. Quandoque non inueniuntur à quærentibus, à multis enim quærunt qui eos non inueniunt. Non enim valent ad hoc humana merita, sed sola misericordia redemptoris, quæ tūc temporis inuenitur, quando se exhibet peccatori. Patuit in philosophis, qui Deum quæsierunt, & non inuenerunt. Non n. portabant candelam necessariam in quærendo, quia s. ipsi habebant lucernam naturæ, non scripturæ, & candelam rationis non fidei. Vnde Ioan. 7. Quæretis me, & non inuenietis. Et Baruch. 3. Non hos elegit dominus, neque viam disciplinæ inuenerunt. Et ideo à Deo non à nobis debemus sperare talem inuentionē, quia s. ab ipso solo datur, & conceditur, & ab eius misericordia inspiratur. Ideo dicebat Baruc 2. Exaudi domine preces nostras & da nobis inuenire gratiam. Quandoque etiam, vt communiter, inuenitur ab inquirentibus, quia s. vt communiter, omnis, qui quærit, inuenit, accipit qui petit, & pulsanti aperitur Mat. 6. Gratia enim proprie dicitur inueniri, quia digne non potest acquiri, vel per industriam vindicari Luc. 1. Ne timeas Maria, inuenisti gratiam apud dominum 1. Reg. 1. Vtinam inueniat ancilla tua gratiam. ¶ Nota, quod nos debemus laborare ad inueniendum videlicet

Fiduciam, quæ mentem erigat,
Prudentiam, quæ vitam dirigat,
Iustitiam, quæ mores corrigat,
Scientiam, quæ vera colligat,
Amicitiam, quæ fratres diligat,
Sapientiam, quæ bonum eligat.

Isti enim sunt effectus gratiæ, qui sunt à nobis inueniendi. Inueniamus ergo fiduciam mentem erigentem 1. Paral. 17. Tu enim domine Deus meus reuelasti auriculam serui tui, idcirco inuenit seruus tuus fiduciam, vt oret coram te. ¶ Item inueniamus prudentiam vitam dirigentem, quia sicut dicitur Prouerb. 19. Custos prudentiæ inueniet bona. ¶ Item inueniamus O

iustitiam mores corrigentem Prouer. 21. Qui sequitur misericordiam, inueniet vitam, & iustitiam. ¶ Item inueniamus sciētiam vera colligentem Prou. 2. Intelliges timorem domini, & scientiam Dei inuenies. Inueniamus amicitiam cunctos diligentem Ecclesi. 6. Amicus fidelis protectio fortis, qui inuenit illum, inuenit thesaurum bonum. ¶ Item inueniamus sapientiam bonum eligentem Prouer. 3. Beatus homo, qui inuenit sapientiam Et 18. In labiis sapientis inuenitur sapientia Patet er-
P go, quod est inuentio, qua inueniuntur virtus, & gratia. ¶ Præterea dico, quod est inuentio, qua inueniuntur culpæ vel vitia. Mali enim non quærunt inuenire gratias, & virtutes, sed potius vitia, & iniquitates. Sicut enim immunda animalia sicut porci stercora, vultures cadauera, hyęnæ mortua corpora diligunt, sic peccatores mundi gaudent obtinere, facere, & inuenire opera immunda & vilia, in quibus sc. exerceant sua desideria inhonesta. Et sic nota, quod superbi & iracundi gaudent de inuentione crudelis operis Eccl. 12. Cum venerit tempus, non satiabitur sanguine. Luxuriosi gaudent de inuentione fœtentis sceleris Iob 3. Gaudēt vehementer cum inuenerint sepulcrum. Auari vero gaudent de inuentione lucri vel muneris, dicentes scilicet illud Oseæ 12. Veruntamen diues effectus sum, inueni idolum mihi: & Iob 3. Effodientes thesaurum gaudent vehementer. Est igitur inuentio qua inueniuntur culpæ, & vitia.

Q ¶ Rursum dico, quod est inuētio qua inueniuntur salus, & gloria, & ista est illa qua scilicet iusti finaliter inueniunt gloriam paradisi vel retributionem æternam Eccle. 12. Benefac iusto, & inuenies retributionem magnam, si non ab ipso, saltem à Deo. Iustum est enim, quod iusti qui in hoc mundo non faciunt nisi Deum, & paradisum venari, & quærere, ipsum quandoque debeant inuenire. Agricola enim per totum annum laborat, vt in æstate fructus inueniat, & acquirat 2. Paral. 15. Si quæsieritis eum, inuenietis. Vnde beati præ gaudio quando veniunt ad paradisum, vbi inueniunt Deum, videntur dicere illud Threnor. 2. En hæc est dies, quam expectabamus, inuenimus & vidimus. Quia breuiter Deus quātum ad visionem essentialem, per gratiam solet, & per gloriam inueniri. sicut de sancta anima dicitur Prouer. 11. Mulier gratiosa inuenit gloriam. Qui enim in gratia Dei perseuerauerit, perueniet ad gloriam, quam requirit. Et qui in agro gratiæ diuitias seminat centuplum inueniet in agro cœlestis gloriæ, qua appropinquat Gen. 26. Seminauit autem Isaac in terra illa, & inuenit in anno illo centuplum.

¶ Et nota, quod anima in paradiso seu gloria inueniet

Quietem à laboribus,
Salutem à languoribus,
Tegumen à frigoribus,
Solamen à mœroribus,
Velamen ab ardoribus,
Honorem cum maioribus,
Dulcorem in saporibus,
Splendorem in pectoribus,
Vigorem in corporibus.

Inueniunt (dico) in paradiso beati quietem à laboribus Matt. 11 Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos, & inuenietis requiē animabus vestris, vt dicat quilibet ipsorum illud Eccl. 51. Modicum laboraui, & inueni mihi multam requiem. ¶ Item inueniunt salutem à languorib. quia scil. isti est vita sine morte, salus & sanitas sine morbo Prouer. 8. Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hauriet salutem à domino. ¶ Item inueniunt tegumen à frigore, quia s. ibi est domicilium firmum, & tutum Ps. Etenim passer inuenit sibi domum, & turtur nidum vbi reponat pullos suos. Sequitur. Beati, qui habitant in domo tua domine. ¶ Item inueniunt solamen à maioribus, Oseæ 12. In Bethel inuenit eum s. consolationis locum ab omni mœrore. Bethel enim interpretatur domus Dei, vel habitaculum Dei, quod proprie est cœlum, vbi vltra non erit luctus, neque clamor, neque dolor Apoc 21. ¶ Item inueniunt velamen ab ardoribus, quia s. ibi est perfectum refrigerium contra mundi tribulationes Hiere. 6. Interrogate quæ sit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium animabus vestris. ¶ Item inueniunt honorem cum maioribus, scilicet cum Deo & cum sanctis. Vnde Deus videtur dicere de quolibet beato illud quod rex Israel legitur dixisse de Dauid 1. Regum 16. Stet inquit Dauid coram me, inuenit. n. gratiam in oculis meis.

¶ Item inueniunt dulcorem in saporibus, quia ibi sunt deliciæ sempiternæ Prouerbiorum 25. Mel inuenisti, comede 1. Paral. 4. Inuenerunt pascua vberrima. ¶ Item inueniunt splendorem in pectoribus, quia scilicet ibi est vera visio, & scientia omnium. Vnde in Psalm. Dies pleni inuenientur in eis: dies enim pleni claram visionem designant. ¶ Item inueniunt vigorem, hoc est dictum, immortalitatem, & impassibilitatem in corporibus Ecclesiast. 27. Proteget te in sempiternum, in die agnitionis inuenies firmamentum. Ista est ergo inuentio, qua inueniuntur salus, & gloria seu gaudia.

¶ Postremo dico, quod est inuentio, qua inueniuntur do- R
lor, & tædia scilicet inferni. Quia reuera iustum est, quod quis inueniat illud quod cum diligentia quærit, & quod finaliter inueniat terminum ad quem tendit. Cum igitur vita peccatorum nihil aliud sit, quam via in infernum, iustum est, quod finaliter inueniat ipsum. Vnde Sap. 19. Ipsi autem nouam mortem inuenient: & Eccles. 36. In ira flammæ deuoretur qui saluatur, & qui pessimam plebem tuam inueniant perditione. Sic ergo patet, quomodo inueniuntur tædia, gaudia, vitia, gratia.
¶ Sed adhuc possimus inserere, quod aliqua sunt, quæ nūquam S
inueniuntur. Et ideo ex opposito possumus notare, quod est nō inuentio bona, & non inuentio mala. Non inuentio, id est, absentia, carentia, & defectus malorum est bonus, & commendādus, & econtra bonorum est malus, & vituperandus. ¶ Nota ergo, quod in viris iustis non inuenitur

Iniquitas ad inficiendum,
Fallacitas ad decipiendum,
Mendacitas ad alliciendum.

Non sit ergo in nobis iniquitas seu nequitia Ps. 16. Et nō est inuēta in me iniquitas. Item nō sit in nobis fallacitas seu malitia 1. Regum 25. Malitia non inueniatur in te. Item non inueniatur in nobis mendacitas seu iniustitia Apoca 14. Et in ore ipsorum non est inuentum mendacium. ¶ Item nota, quod in viris impiis seu etiam immundis non inuenitur quicquam boni. Nam

in viris impiis non Inuenitur:
Sapientia,
Opulentia,
Permanentia,
Pœnitentia,
Fons pietatis,
Lux veritatis,
Flos puritatis,
Ros sanitatis,
Fructus vtilitatis,
Fax charitatis,
Lex æquitatis,
Grex vnitatis,
Pax tranquillitatis.

Dicam ergo, quod tam in impio quam in immundo non inuenitur sapientia Prouerbior. 14. Quærit derisor sapientiam, & non inuenit & Iob 28. loquens scriptura de vera sapientia dicit, quod non inuenitur in terra suauiter viuentium. Vide eam supra. ¶ Item ibi non inuenitur opulentia scilicet virtutum Psal. Nihil inuenerunt diuitiarum in manibus suis: Prouerbio. 12. Non inueniet fraudulentus lucrum. Item ibi non inuenitur permanentia, constantia seu perseuerantia, quia scilic. virtutes non solent in talibus perseuerare Iob 27. Aperiet oculos suos, & nihil inueniet, Ipsi etiam in statu prosperitatis parum solent persistere vel durare Iob 20. Si ascenderit vsque ad cœlum gloria eius. Sequitur. Quasi somnium auolans nō inuenietur, trāsiet quasi visio nocturna. Et in Psal. dicitur. Vidi impium superexaltatum, &c. Sequitur. Transiui, & ecce non erat, & non est inuentus locus eius. Item ibi non inuenitur pœnitentia Hebr. 12. Non inuen't Esau pœnitentiæ locum. Quod patet in multis, qui peccata sua etiam requisiti renuunt confiteri Ps. Quæretur peccatum illius, &c. Item ibi non inuenitur fons pietatis Hiere. 14. Venerunt ad hauriendum, & non inuenerunt aquam. Quia sicut dicitur Eccl. 14. Non est apud inferos, id est, apud auaros, inuenire cibum. Aqua enim refrigerans, & cibus nutriens, designant opera pietatis. Item ibi non inuenitur lux veritatis Thre. 2. Prophetę eius non inuenerunt visionem à domino. Item ibi non inuenitur flos puritatis Gen. 27. Reuersus Ruben ad cisternam non inuenit puerum; & Deu. 22. Filiam vestram non inueni virginem. Item ibi non inuenitur ros sanitatis Sapien. 15. Non est inuenta sanitas animæ eorum. Item ibi non inuenitur fructus bonitatis seu vtilitatis Matt 21. Non inuenit ficus, sed folia. Item ibi non inuenitur fax, aut incendium charitatis. Vnde de illis, qui quærebant ignem in puteo, dicitur 2. Mach. 1. quod non inuenerunt ignem, sed aquam crassam. Vnde etiam de charitatiuo subsidio quomodo hodie non inuenitur, dicitur in Psal. Sustinui qui simul contristaretur, & non fuit, & qui consolaretur, & non inueni. Item ibi non inuenitur lex æquitatis Baruc. 3. Viam disciplinæ non inuenerunt, propterea perierunt. Item ibi non inuenitur grex vnitatis, quia s. ibi non est pax aut concordia Ps. Viā ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Ciuitas n. est ciuiū vnitas. Et sic bene concludo, quod ibi non inuenitur pax quietis aut tranquillitatis Thre. 2. Laborauit inter gētes, nec inuenit requiem. Ista ergo de bona & mala non inuentione sufficiant.

A **Inueſtigare.** Nota, quod inueſtigare idem eſt, ꝙ perſcrutari,rimari,indagare,venari, inquirere,examinare ſeu diſcutere. Et poſſum notare, quod eſt inueſtigatio ſpectans ad præſidentem, ſapientem, & inuidentem. Eſt dico inueſtigare officium rectoris,doctoris,& exploratoris. Primo ergo dico, quod inuenitur inueſtigatio iudicis præſidẽtis,qui ſ. ſicut videmus, quod caput, à quo regitur totum corpus,eſt membrum mobile, & à dextris, & à ſiniſtris vertibile,ꝙ neceſſarium fuit, vt corpori melius prouideret, & vt membra vndique intuens melius gubernaret,ſic vere præſidentes, & capitanei, principes & iudices, & prælati debent eſſe per inueſtigationem mobiles, & vndique inquirendo cauſarum merita ſeu virtutes vertibiles. Nam ſicut Prouer. 25. dicitur. Gloria Dei eſt cœlare verbum, & gloria regum eſt inueſtigare ſermonem. Quod tamen eſt contra multos, qui ſine inquiſitione,& inueſtigatione ſeu informatione debita præcedenti prorumpunt ad ſententiam vel ad pœnam, qui facillime credunt,& contra multos iudices,qui ſine debita informatione procedũt contra illud Iob 29. Oculus fui cœco, & pes claudo, pater eram pauperum, & cauſam quam neſciebam, diligenter inueſtigabam, conterebam molas leonum, & de dentibus eius auferebam prædam. Hæc eſt ergo inueſtigatio iudicis præſidentis.

B ¶ Secundo dico, quod inuenitur inueſtigatio hominis ſapientis. Quia pro certo ſicut oculus, qui eſt vas,& fons luminis, & ſubiectum, creatus fuit mobilis,vt vndique reſpiceret,& videret,ſic ratio hominis ſapientis debet eſſe mobilis, & inueſtigatiua, & veritatis omnium ſcrutatiua Eccl. 1. Propoſui in animo meo inueſtigare ſapienter de omnibus. Exemplo ſcilicet doctoris,qui multos libros ſolet inueſtigare, vt veritatem poſſit cognoſcere vel videre. ¶ Sic nota, quod ad ſapientem pertinet

Inueſtigare { Dei legem,vt hanc meditetur, / Prudentiam,vt hac gubernetur, / Viri culpam,quando confitetur.

De inueſtigatione legis dicitur 2. Eſdræ 7. Eſdras autem dedit cor ſuum,vt inueſtigaret legem, & doceret,& faceret.De inueſtigatione ſapientiæ quam ſ. præ cæteris rebus debemus inueſtigare, & inquirere, dicitur Sap. 6. Inueſtiga illam, & manifeſtabitur tibi. De inueſtigatione vero culpæ, quam ſc. prælatus, & confeſſor debet facere quando videt ſimplicem titubãtem, vel culpas ſuas dicere neſcientem, dicitur Prouer. 18. Iuſtus prior accuſator eſt ſui. Venit amicus eius,& inueſtigabit eum. Talia ergo,quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria, ſunt inueſtiganda,curioſa vero,& impoſſibilia dimittenda, quod ſc. eſt contra illos, qui de cœleſtibus, de Deo, & de ſuæ deitatis ſecretis plus debito quærunt, & inueſtigant, propter quod ſæpe fit, quod in fide deuiant,& oberrant, & iſtos reprehendit ſapiens Sap. 9. Vbi dicit. Difficile inquit æſtimamus, quę in terra ſunt,& quæ in proſpectu ſunt, inuenimus cum labore, & quæ in cœlis ſunt,quis inueſtigabit? Sicut enim oculus noſter cum ſit carneus,ſi ſolem reſpicit, lacrymatur, & obcunditur, & ſi perſeuerauerit excœcatur, ſic vere mens noſtra, & intellectus noſter ſi ſolem,ſ. Deum & eius ſecreta inueſtigare plus debito voluerit, ſtatim præ fulgore diuini luminis obtundetur, & per errores ſi inquirendo perſeuerauerit excœcabitur, & lædetur. Ideo admiratiue dicitur Eccl. 1. Altitudinem cœli, latitudinem terræ,& profundum Abyſſi quis menſus eſt? ſapientiam Dei præcedentem omnia quis inueſtigauit, ac ſi dicat nullus. Et ideo bonum eſt veraciter credere, & ſimpliciter confiteri, & non circa inueſtigationes immorari, quia pro certo ſicut dicitur Prou. 25. Qui ſcrutator eſt maieſtatis, opprimetur à gloria. Dico ergo, quod in-

C uenitur inueſtigatio hominis ſapientis. ¶ Tertio dico,quod inuenitur inueſtigatio inuidi detrahentis. Detractores enim & inuidi ſolent de aliorum defectibus explorando inueſtigare & inquirere,vt eos poſſint diffamando cum opus fuerit vituperare Abd. 1. Scrutati ſunt Eſau, inueſtigauerunt omnia abſcondita eius. Et ſic patet, quomodo inueſtigare ſumitur tribus modis.

Inueterare. Vide infra in titulo Vetus, & in titulo Senectus.

A **Inuidia.** Nota, quod inuidia teſte Hug. eſt de bono alterius tabeſcentis animi cruciatus. Et ſecundum Aug. Inuidia eſt dolor de aliena proſperitate. Cũ igitur in multis locis fit mentio de inuidia,nec inueniatur in biblijs multæ auctoritates, hinc eſt, quod iſtam materiam non intendo plurimum dilatare. Et ideo breuiter notandum, quod inuidia eſt peſſimum vitium multiplici ratione,nam

per Inuidiam { Mens corroditur, / Corpus læditur, / Proximus grauatur, / Deus impugnatur.

Primo ergo dico,quod inuidia eſt cordis corroſiua. Crocodilus enim qui maximus eſt ſerpentium, dũ circa littus Nili dormit, auicula trochilos, quæ habet pennas ſcindentes, per fauces illius ingreditur,& dum nõ aduertit, omnia interiora ipſius per prædictam auiculam corroduntur, ſicut dicit Plinius. Sic pro certo facit inuidia, quia dum interiora hominis intrat, totum cor ipſius per dolorem, & ſolicitudinem lacerat, & corrodit. Secundum Hug. enim inuidia iniuſtius nihil eſt, quia auctorẽ ante omnia cruciat. Iſta eſt enim ſicut tinea & ſicut rubigo,quæ ſubſtantiam, in qua naſcitur ſ. ferrum, lignum ſeu veſtem, ſolet ante omnia lædere, quia ſ. inuidia ſolet ſuum poſſeſſorem, antequam lædat alios, cruciare. Iſta eſt n. partus vipereus,qui antequam de ventre exeat matrem propriam occidit, & lacerat. Et ideo Prou 14. dicitur. Putredo oſsium inuidia. Sed contra iſtã mentis corroſionem dat remedium Alanus li. de planctu nat. Si inquit liuoris rubiginem, inuidiæ tineã a mentis theſauro velis proſcribere, alienum dolorem, tuum facias condolendo & alienũ gaudium congaudendo,in alienis opibus tuas penſa diuitias, & alienam inopiam tua lugeas paupertate. Inuidia ergo eſt cordis corroſina.

B ¶ Secundo dico,quod inuidia eſt corporis læſiua. Sicut enim venenum Salamandræ inficiendo radices arboris ramos, & fructus inficit vniuerſos ſecundum Pliniũ, ſic venenum inuidiæ radicẽ cordis inficit,& exinde ad ramos i. ad exteriora mẽbra corporis ſe diffundit. Et hoc eſt, ꝙ dicit Greg. in home. In omni inuido inquit color pallore afficitur, mens accẽditur, oculi deprimuntur, membra frigeſcunt. Eſt n. in membris tremor, in dentibus ſtridor, in cogitatione rabies, in mente liuor. Et dat remedium contra iſtud vitium. Qui ergo iſta peſte carere deſiderant,illam hæreditatem diligant, quam cohæredum numerus non anguſtat. Iſta eſt ergo corporis læſiua.

C ¶ Tertio dico, quod inuidia eſt proximi grauatiua. Inuidus enim & amicis & inimicis nocet,tantum venenũ eſt inuidia, ꝙ non ſolum inimicos inficit, imo et bonum amicorum ferre nõ ſuſtinens, ipſos quandoq; diffamat, & ſubuertit. Vnde et cum à quodam philoſopho quæreretur a quo ſumme eſſet cauendum reſpondit ab inuidia amici,& iniuria inimici. Teſte n. Sene. Etſi nullos inimicos facit iniuria,multos tamẽ facit inuidia, quod bene apparuit in fratribus Ioſeph, qui ſolum inuidia moti, eo quod à patre plus cæteris amabatur,ipſum occidere voluerũt, & in Ægyptum deportandum finaliter vendiderunt,ſicut dicitur Gen. 37. Tales ſunt ſicut buffo,qui lumen ſolis odit,& odorem vinearum fugit. Odor enim vinearum,qui aliis eſt ſolatiũ, buffoni eſt tormentum. Quia vere inuidi non poſſunt lumen ſolis i. proſperitatem alicuius bonæ perſonæ videre, nec odorẽ famæ eius ſuſtinere,quia breuiter ſicut dicit Proſper li. de vitiis & de virtutibus. Tot habet inuidus pœnæ iuſtæ tortores, quod inuidiat⁹ habuit laudatores. Sen. n. dicit. Quot ſunt bona fœlicium, tot ſunt tormenta inuidorum. Aduerte tamen,ꝙ ſæpe accidit, ꝙ dum homo alteri inuidet, cauſa eſt, ꝙ ad maiorem proſperitatem peruenit, ſicut fratres Ioſeph ſibi inuidentes fuerunt cauſa,quare fuit poſtea rector totius Ægypti. Vnde dicit Chryſ. ſuper Matt. 22. O inuidia quæ ſemper ſibi eſt inimica. Nã qui inuidet ſibi ignominiam, & ei cui inuidet gloriã parat. Iſta eſt ergo proximi grauatiua. ¶ Quarto dico, quod inuidia eſt Dei

D impugnatiua. Inuidia n. opponitur immediate charitati, quæ Deus eſt, quia ſicut dicit Io. in canonica ſua 1. Io. 4. Deus charitas eſt. Ad charitatem enim pertinet bona aliorum tanquam ſua diligere,& aliorum mala tanquam ſua deflere. Ad inuidiam vero pertinet de aliorum bonis tanquam de ſuis malis dolere, & de aliorum malis tanquam de ſuis bonis gaudere. Homo enim per inuidiam fuit tentatus,& de paradiſo eiectus,quia ſicut dicitur Sapie. 2. Inuidia diaboli,intrauit mors in orbem terrarum. Chriſtus etiam per inuidiam fuit occiſus,& à Iudęis traditus grauatus, quia ſicut dicitur Mar. 15. Sciebat autem,quod per inuidiam tradidiſſent eum. Vnde Aug. in quodam ſermone. Inuidia procuratus eſt lapſus mundi, & mors Chriſti. Inuidia ergo Deum impugnat,& Deo contrariatur, quia ſicut tanta eſt Dei bonitas, quod bonis, & malis vult proficere, ita tanta eſt inuidorum prauitas, quod bonos & malos vult deprimere. Sunt enim tales ſicut ſignum ſcorpius, quod dicitur domus mortis, nullius exaltationis, & eſt ſignum ſiccum, frigidum & nocturnum, ſecundum aſtrologos: ſic vere chariſsimi, inuidi, qui, vt communiter ſunt ſicci corpore, & macilenti,vel etiam ſpiritualiter ſunt ſicci per incõpaſsionem, frigidi per indeuotionem, nocturni per ſuæ malitiæ occultationem,domus mortis,id eſt, belli per litem, contentionem, nullius ſunt exaltationis,quia nulli procurant bonum vel promotionem. Et breuiter Alanus li. de planctu naturæ loquens de inuidis, dicit ſic. Inuidis inquit aliena proſperitas eſt aduerſa,& aliena aduerſitas. Hi enim alienis gaudiis triſtantur, alienis triſtitiis lætantur. Alienis inopiis ditantur, & alienis diuitiis pauperantur. Patet ergo,quod inuidia eſt fugienda, quia Dei eſt impugnatiua, proximi nociua,cor-

ua, corporis læsiua, cordis corrosiua. Simus ergo de illis, de quibus 1. Mach. 8. dicitur. Omnes vni obediunt, zelus & inuidia non est inter eos. Et hæc de inuidia sufficiant.

Inuitare. Vide in titulo conuiuium, & in titul. vocare.

Inuius. Vide in titulo Via.

A **Inuocare.** Nota, quod inuocare idem est, quod instanter vocare. Vnde inuocatio nihil aliud est quã quædam instans, & diligens vocatio, oratio, & supplicatio. Vel inuocatio est interior vocatio scil. in corde vel adiutorii vocatio. Accipitur ergo pro feruenti oratione. Et habet fieri inuocatio erga illum à quo auxilium expectatur, sicut est Deus, qui semper est in necessitatibus inuocandus. Psalm. 17. In tribulatione mea inuocaui dominum, & exaudiuit me in latitudine dominus, & dominus mihi adiutor. Sicut enim causa superior de sui natura habet influere in inferiorẽ, dominus etiam principalis tenetur vasallum suum defendere, & iuuare, dum tamẽ vasallus ipsum voluerit in adiutorium inuocare, sic vere Deus, qui est causa superior, & dominus principalis, semper solet influere gratiam suam, & facere auxilium, & iuuamẽ cuilibet postulanti, dum tamen instanter, & humiliter inuocetur, quia sicut dicitur in Psal. 144. Prope est dominus omnibus inuocantibus eum in veritate. Voluntatem timentium se faciet, & deprecationẽ eorũ exaudiet, & saluos faciet eos. Et ideo Iona existente in periculo submersionis, dictum est Ionæ 1. Quid tu sopore deprimeris? surge, inuoca Deum.

B ¶ Vbi ad inuocationem spiritualem faciendam ad hoc, quod digna sit exaudiri, necesse est, quod à nobis detestentur inferiora. (Quid tu sopore deprimeris?) Affectentur superiora. (Surge inquit.) Eleuẽtur interiora. (Inuoca inquit.) id est, intus voca. Necessaria est enim inferiorum detestatio, superiorum contemplatio, interiorũ dispositio. ¶ Primo igitur sit in nobis inferiorum detestatio, quia scilicet mundi diuitias, & delicias, quæ ad modum soporis deprimunt, & inclinant homines ad peccatum debemus detestari. Quid tu (inquit) sopore deprimeris. q. d. non debet esse, quia sc. ille, qui sopore deprimitur, non potest alium inuocare. In sopore enim & dormitione venit quandoque quædam humorum depresio, quæ ita grauat hominem, quod quamuis sentiat se grauatum, non potest tamen alium inuocare, & dicit quidam, quod hoc est quædam phantasia aeris, alii dicunt, quod est quædam impresio constellationis, naturales vero, & medici dicunt, quod est circa cor quędam congregatio grauis, & melancholici sanguinis vel humoris. Sic vere charissimi, dum homo mundi blanditiis & deliciis consopitur quandoque per aggregationem humorum, id est, bonorum temporalium cor eius taliter per auaritiam deprimitur, quod ab inuocatione domini impeditur. Ideo dicitur Quid tu sopore deprimeris: quia sicut dicitur Sap. 9. Deprimit. habitatio terrena sensum multa cogitantem. ideo Threnor. 3. dicitur. Inuocaui nomen tuum de lacu nouissimo. Igitur sit in nobis inferiorum detestatio.

C ¶ Secundo dico, quod sit in nobis superiorum affectatio. (Surge inquit.) Surgere enim debemus ad amorem bonorum superiorum, & quia ipsa propriis meritis acquirere non valemus, hinc est, quod pro ipsis habendis Dei misericordiam inuocare debemus, quia sicut dicitur Iohel. 2. Quicunq; inuocauerit nomen domini, saluus erit. (Surge inquit) Vnde in Psalm. Nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus. Sequitur. Nos autem surreximus, & erecti sumus.

D ¶ Tertio dico, quod necessaria est interiorum dispositio. (Inuoca inquit) id est, intus voca, quia scilicet intus in corde debet fieri Dei inuocatio per cordis orationem, & affectionem, quia scilicet oratio mentalis magis proficit, quam verbalis Psalm. 98. Inuocabant dominum, & ipse exaudiebat eos, & in columna nubis loquebatur ad eos. Et nota, quod dominus est Inuocandus, quia

Succurrit,
Occurrit,
Exaudit,
Defendit,
Iustificat,
Lætificat.

Succurrit (dico) illis, qui grauantur. Psalm. In tribulatione mea inuocaui dominum, & exaudiuit me in latitudine dominus. Occurrit etiam eis, qui persequuntur Ps. 144. Prope est dominus inuocantibus eum, omnibus inuocantibus eum in veritate. Exaudiuit insuper illos, qui se precantur Esa. 58. Tunc inuocabunt, & dominus exaudiet, & dicet, ecce assum. Defendit nihilominus illos qui impugnantur Psalm. In tribulatione inuocasti me, & exaudiui te, & liberaui te in abscondito tempestatis. Item iustificat illos, qui condemnantur scilicet dimittendo peccata Tob 3. Peccata dimittis his, qui inuocant te. Item lætificat illos, qui contristatur Iudith. Exultate, & inuocate nomen eius. Sed proculdubio multi sunt, qui ipsum renuũt inuocare, & in suis necessitatibus adorare Esa. 64. Non est qui inuocet nomen domini. Aliqui enim nõ inuocant propter desperationem, aliqui propter ad aliud conuersionem. Timor enim & desperatio inuocandi tollunt audaciam Psal. dominum non inuocauerunt, illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Ad terram stulta conuersio, inuocandi tollit peritiam, sicut patet in illis, qui in necessitatibus recurrunt ad terrena auxilia, non diuina Sap. 13. Pro vita mortuum rogat, & in adiutorium inutilem inuocat. Ideo ironice dicitur talibus, Iudicum 10. Inuocate Deos, quos elegistis, & 3. Regum 18. Inuocate nomina deorum vestrorum.

Inuoluere. Nota, quod inuoluere sumitur pro tegere abscondere, vel celare, & similibus. Et possum notare, quod quintuplex inuolutio reperitur, videlicet A

Inuolutio	gratiæ,	Prima	est	virtuosa,
	culpæ,	Secunda		vitiosa,
	miseriæ,	Tertia		tædiosa,
	pœnæ,	Quarta		luctuosa,
	scientiæ.	Quinta		laboriosa.

Inuoluitur enim
- iustus virtutum floribus,
- impius peruersis moribus,
- mortalis multis erroribus,
- damnatus diris doloribus,
- scriptura seratis foribus.

Et sic dico iterum, quod

Inuoluitur
- Puer ne destituatur,
- Res sacra ne aspiciatur,
- Thesaurus, vt custodiatur,
- Pannus, ne inficiatur,
- Plaga, dum remediatur,
- Mortuus, vt sepeliatur.

¶ Primo dico, quod iustus debet inuolui sicut puer vestibus nitoris, & innocentiæ Lucæ 2. Inuenietis infantem pannis inuolutum. Sicut res sacra in velo decoris, & apparentiæ, hoc est dictum, vestibus honestatis. Vnde Nu. 4. Inuoluent velo arcam testimonii. Sicut thesaurus pallio vigoris, & diligentiæ Num. 4. Mensam propositionis inuoluent hyacinthino pallio. Sicut pannus in arca pudoris, & continentiæ 4. Reg. 2. Tulit Helias pallium suum, & inuoluit illud. Sicut plaga emplastris doloris, & pœnitentiæ. Vnde de Maria, id est, de pœnitentiæ amaritudine, dicitur Lucæ 2. quod filium suum vnigenitum pannis inuoluit, & reclinauit illum in præsepio. Sicut mortuus sudario timoris, & patientiæ Marci 15. Inuoluit eum syndone & posuit in monumento. Patet ergo, quod virtuosus inuoluitur virtutum floribus.

¶ Secundo dico, quod vitiosus inuoluitur peruersis moribus. B Nam sicut videmus, quod

Inuoluitur res
- Vt resplendeat,
- Ne fœteat,
- Vt lateat.

Vt splendeat dico, sicut patet in altari pannis ornato, vel in pariete deaurato. Ne fœteat, sicut in cadauere vel funere pannis sericis inuoluto, & aromatibus circumfuso. Vt lateat etiam sicut patet in homine, qui non volunt cognosci capite velato, vel in tenebris abscondito vel celato, sic vere dico, quod diuersis inuolutionibus solent vti tria genera personarum, videlicet curiosi, qui vt splendeant, se inuoluunt vanis ornatibus, de quibus dicitur Soph. 1. Disperierunt omnes, qui inuoluti sunt argento, hypocritæ ne fœteant se inuoluunt fictis conatibus s. ficta & honesta conuersatione, de quibus dicitur Hier. 10. Vbi de idolis loquens dicit. Doctrina vanitatis eorum lignum est argento inuolutum. Fallaces item, & proditores, qui ne pateant, vel qui vt lateãt, se inuoluunt peruersis gestibus seu motib. quia sc. aliud prætendunt in gestibus, & in ore quã sit in opere vel in corde, ita quod posint dicere illud Iob 6. Inuolutæ sunt semitæ gressuum meorum. Tales inuoluuntur in præsenti peccatis, & alii etiam per eos inuoluuntur deceptionibus, & tormentis. Nu. 16. Recedite à tabernaculis hominum impiorum, ne forte inuoluamini cum eis. Vitiosus ergo inuoluitur peruersis moribus. ¶ Tertio dico, quod miseri morales inuoluuntur multis C erroribus, & languoribus, quia re vera homo dum est in vita ista,

Inuoluitur in
- Corde, nubibus ignorantiæ,
- Ore, vocibus insolentiæ,
- Opere, retibus fraudulentiæ,
- Corpore, fluctibus violentiæ.

¶ Et

¶ Et reuera ista sunt quatuor incommoda, in quibus inuoluuntur mortales dum transigunt vitam istam. Quidam enim inuoluuntur ignorantiæ nubibus, quia tales insipientiæ & ignorantiæ nubes quandoq; nos taliter inuoluunt, quæ solem claritatis æternæ cernere non valemus Iob 37. Nos quippe inuoluimur tenebris. ¶ Item quidam inuoluuntur insolentiæ vocibus. Ille, scil. qui illa, quæ sentiunt, proferre nesciunt aut non possunt Iob. 38. Quis est iste inuoluens sententias sermonibus imperitis? ¶ Item quidam inuoluuntur fraudulentiæ retibus, quia, scil. faciliter decipitur simplex homo per inuolutionem horum malignorum. Vnde illud præfatum Num. 16. Recedite à tabernaculis hominũ impiorum, ne inuoluamini. Tales enim fraudulenti sic simplices inuoluentes in contractibus, & in verbis figurantur Ezech. 1. vbi apparuit nubes magna, & ignis inuoluens & splendor in circuitu. Tales enim inuolutores, & deceptores dicuntur nubes à nubendo, quia fingunt charitatiuum amorem, sunt tamen ignis ab vrendo, quia vrunt per auaritiæ ardorem. Inuoluẽtes sunt etiam per rapinam exteriorem, & per fraudem interiorem. Splendentes vero sunt per prosperitatem, & gloriam ampliorem. ¶ Item quidam inuoluuntur violentiæ fluctibus, hoc est dictum, diuersis tribulationibus, & laboribus Iob. 3. Occupet eum caligo, & inuoluatur amaritudine. Patet ergo, quod miseri inuoluuntur
D erroribus & languoribus. ¶ Quarto vero dico, quod damnatus inuoluitur diris doloribus, quia, scil. homo, qui est in inferno,

Inuoluitur { Funibus, quibus ligatur, / Motibus quibus turbatur, / Fluctibus, quibus grauatur.

¶ Ligatur enim funibus, quibus tenetur Prouerb. 29. Peccantem virum iniquum inuoluet laqueus. Turbatur etiã motibus quibus terretur Iob 18. Vndique terrebunt eum formidines, & inuoluent pedes eius. Grauatur insuper fluctibus, quibus vrgetur Exod. 14. Ægyptiis occurrerunt aquæ, & inuoluit eos dominus in mediis fluctibus. Damnatus ergo inuoluitur diris doloribus.
E ¶ Quinto vero dico, quod in scriptura inuoluitur velatis viribus seu foribus. Et sic nota, quod

Scriptura est sicut { Arca, quæ cum claue firmatur, / Liber, qui clausus signatur, / Cœlum, quod nube velatur.

¶ Quod scriptura sit inuoluta sicut arca, patet figuratiue Num. 4. vbi arca testamenti inuoluebatur velo, quatuor colorum, & præcipiebatur aliis, quod illa, quæ erant in sanctuario, nulla curiositate viderent, donec inquit inuoluantur. Quatuor enim colores sunt quatuor modi exponendi scripturam, tropologicus, historicus, anagogicus, & moralis, sub quibus, sci. arca testamenti, id est, sacra scriptura inuoluitur & velatur, ita quod simplicibus nunquam licet, quod ipsius secreta nuda respiciant aut scrutentur. ¶ Item quod sit inuoluta ad modum libri, patet Ezech 2. vbi vidit manum in qua erat liber inuolutus scriptus intus & foris. ¶ Item quod inuoluatur ad modum cœli, patet Apoc. 6. vbi dicitur, quod cœlum recessit sicut liber inuolutus. Et sic ergo patet quomodo in scriptura fit mentio de inuolutione quintuplici. Vide exempla & figuras in aliis inuolutionem significantib. sicut est abscondere tegere, vel velare, & similia.

Inutilis.

Vide in titulo Vtilitas.

Ioathan. Ioachim. Ioachitas.

Vide interpretationes & historias, quæ loquuntur de istis, & expone & applica sicut volueris.

A Ioab.

Nota, quod Ioab interpretatur inimicus, seu inimicitiæ, qui fuit princeps in exercitu Dauid, & homo mirabiliter bellicosus, & qui fouebat partem Adonię, & qui præ inuidia occidit iniuste duos homines meliores se. s. Abner, & Amasan principes Israelis. Et potest mihi signare malos principes & tyrannos, vel malos principũ & prælatorum officiales & familiares, seu quoslibet criminales, & maxime homines rebus bellicis occupatos. Tales enim inimici sunt, quia innocentibus nocent. Adoniam adiuuant, quia causas malorũ solent fouere. Inuidiosi sunt, quia alios timent sibi præferri, præeminere. Et ideo sæpe fit quod illos occidunt, & deprimunt, quos timent sibi æquipollere. Tales enim ex testamento Dauid, id est, ex ordinatione Dei patris, per Salomonẽ Christum puniuntur, & interficiuntur, quia sc. æterna damnatione finaliter solent lugere, & etiam multoties
B in hac vita in fine per infortunium solent stridere. ¶ Vel dic ecõuerso quod Ioab, qui fuit dux exercitus Dauid, & interpretatur pater seu paternitas, potest designare bonos principes & prælatos, qui super exercitum fidelium dominantur. Quia reuera isti debent omnibus patres esse, & omnes paterna affectione diligere. Vide concordantias & historias, & si vis, prosequere & allega.

A Iob.

Nota, quod Iob, qui fuit sanctus homo, generaliter signat virum iustũ, & hoc triplici ratione, videlicet,

Propter { Nominis interpretationem, / Moralem conuersationem, / Verbalem prolocutionem.

Propter nominis (dico) interpretationem. Nam pro certo cum Iob interpretetur dolor, dolens, vlulans, magnus, ociositas, potest dici, quod per Iob intelligitur vir perfectus, & maxime vir pœnitẽs, & tribulationibus fatigatus: ad talem. n. pertinet, quod

Doleat, Lugeat, Vigeat, Sedeat.

¶ Dolorem facit contritio mentis interioris, quia interpretatur dolens. Clamorem facit cõfessio vocis exterioris, quia interpretatur vlulans. Vigorem monstrat cumulatio virtutis interioris, quia interpretatur magnus. Torporem monstrat contemplatio status superioris, quia interpretatur ociosus. Ociositas enim quietem contemplationis designat. Ista enim quatuor sunt necessaria cuilibet Iob, id est, cuilibet pœnitenti, seu cuilibet viro iusto, quia, scil. iste debet dolere de culpis pœnitendo & conuertendo, vnde Iob 6. dixit. Verba mea dolore plena sunt, quia sagittæ domini in me sunt, & terrores militant contra me. vide supra de dolore. Item iste debet lugere amare confitendo & vlulando Iob 23. Respondens autem Iob dixit. Nunc autem in amaritudine est sermo meus. Et Iob 19. Iob dixit. Ecce clamabo vim patiens. Item iste debet vigere, scilicet. virtutibus crescendo & abundando, quia debet esse magnus Iob 1. Vir erat in terra Hus, nomine Iob. Sequitur. Eratq; vir ille magnus inter omnes orientales. Item iste debet sedere, scilicet, contemplando, & ocio meditationis vocando, quia sci. Iob interpretatur ociositas. Vnde Iob 29. Addidit quoq; Iob assumens parabolam suam, & dixit. Sedebam primus, cumq; sederem quasi rex circumstante exercitu. Et Iob 3. dicitur. Aperuit Iob os suum. Sequitur. Nonne dissimulaui? nonne silui? Sedere enim, quiescere & silere, pertinent ad ocium contemplationis. Iob igitur signat virum iustum, propter nominis interpretationem. ¶ Secundo dico, quod signat virum iustũ, B
propter virtutum cumulationem, vnde de virtutib. talis Iob potest dominus dicere illud Iob 1. Nunquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit similis ei in terra? homo simplex & rectus, & timens Deum, & recedens à malo? Vbi aduerte quoddam obiectum spectabile. Nunquid considerasti? Subiectum tractabile [Seruum meum inquit Iob.] Adiectum notabile, quod non sit ei similis in terra, coniectum mirabile, quia homo simplex & rectus, & timens Deũ, & recedens à malo. Prosequere si vis quomodo illi, qui virtutib. pleni sunt, considerabiles & spectabiles existunt Psal. Ipsi vero considerauerunt, & inspexerunt me. Et vt de quolibet iusto considerãte dicatur illud Iob 37. Super omnes cœlos ipse considerat [Cœlos inquit] id est, sanctos & iustos, qui sc. digni sunt ab aliis considerari & imitari Iacob 5. Sufferentiam Iob audistis. Item modo tales sunt humiles & tractabiles [Seruum inquit meũ] Psa. Seruus tuus sum ego. Item quomodo sunt excellentes & notabiles, quia, sci. non est ei similis in terra Sap. 1. Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi. Item quomodo isti sunt virtuosi & mirabiles, quia, sc. homo simplex & rectus, & timens Deum, & recedens à malo Iob 1. Vir erat in terra Hus, nomine Iob. Et erat vir ille simplex & rectus. Fuit enim homo, humaniter condolendo. Vnde de Iob dicitur, quod flebat super eo, qui afflictus erat Iob. 29. Simplex, fallaciter non agendo, seu innocenter conuersando. Vnde ipse de se dicit Iob 31. Si ambulaui in vanitate, & festinauit in dolo pes meus, appendat me in statera iusta, & sciat Deus simplicitatem meã. Rectus, iustitiam diligendo. Vnde ipse de seipso dicebat. Si iudicatus fuero, scio, quod iustus inueniar, & Iob 29. ipse dicit. Pater eram pauperum, &c. & causam quam nesciebam, diligenter inuestigabam. Timens Deum Dei potentiam admirando, & ipsius iustitiã formidãdo. Vnde ipse de seipso ait. Semper quasi timentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui Iob 31. Recedens à malo, omnem nequitiam abhorrendo, & virtutibus insistendo, quia ipse est qui dicit Iob 28. Ecce timor Dei, ipse est sapientia, & recedere à malo intelligentia, Et alibi. Donec deficiam non recedam ab innocentia mea Iob 27. Patet igitur quomodo Iob signat virũ iustũ propter virtutũ cumulationẽ. ¶ Ter- C
tio dico, quod signat virum iustũ propter virtutũ prolocutionẽ, quia. s. sicut ille primus Iob habuit verba honesta, solennia & vtilia, sic debet quilibet homo iustus. Vnde aduerte, quod ad Iob .i. ad quẽlibet virũ spectat & pertinet secundum diuersas conditiones diuersa verba dicere vel proferre. Et sic habere debet hõ quandoq; verbũ desolatiuũ dum plangit miseriã temporalẽ, reprehensiuũ dum pungit stultitiam fraternalẽ, indignatiuũ dum spernit superbiam vocalem, supplicatiuum dum petit iustitiam causalem, informatiuum dum promit scientiam moralem, humilitatiuum dum cognoscit potentiam regularem. ¶ Dico ergo quod Iob, id est, iustus vel pœnitens solet quandoq; dicere verba desolatiua, vnde Iob. 23. Iob dixit. Nunc autem in amaritudine est sermo meus & manus mea aggrauata est super gemitum me-

um. ¶Item solet quandoq; dicere verba reprehensiua Iob 12. Iob dixit. Ergo vos estis soli homines, & vobiscum morietur sapientia. ¶Item solet quandoq; dicere verba indignatiua, vnde Iob 16. Iob dixit, Audiui frequenter talia, consolatores onerosi omnes vos estis. ¶Item solet quandoq; dicere verba supplicatiua, vnde Iob 6. dixit. Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior in statera. ¶Item solet quandoque dicere verba instructiua seu informatiua Iob 21. Iob dixit. Audite quæso sermones meos, & agetis pœnitentiam. ¶Item solet in fine dicere verba recognitiua & humiliatiua Iob 9. Iob dixit. Vere scio, quod ita sit, & quod non iustificetur homo comparatus Deo. Sic ergo patet, quod Iob interpretatione, conditione

A & locutione signat virum sanctum. Sufficit.

Iucunditas. Quia de iucunditate satis tractatum est, supra de gaudere & exultare & in lætare, & ita tractabitur de lætitia, ideo parum intendo dicere quo ad præsens. Notare tamen possumus, quod est quædam

Iucunditas { Temporalis, Spiritualis, Æternalis.

Prima est vitiosa,	Prima est peccatorum,
Secunda est virtuosa,	Secunda est perfectorum,
Tertia est gloriosa.	Tertia est beatorum.

Primam, Secundam, Tertiam } confert { mundi prosperitas, cordis sinceritas, cœli fœlicitas.

¶Prima est iucunditas transitoria, & de ista dicitur in persona mundi illud Baruc. 4. Nutriui eos cum iucunditate, & emisi eos cum fletu & luctu. Ista est enim iucunditas humana. Sicut enim ebrii & illi, in quibus lunatica passio dominatur, sine causa sæpissime sunt iucundi, cessante tamen nouilunio & ebrietate efficiuntur tristes, melancholici & infirmi, pro certo illi, qui vino mundanæ prosperitatis sunt ebrii & imbuti, & qui lunæ, id est, mundanæ mutabilitati sunt dediti & subiecti, dum durat talis ebrietas iucundantur, sed finaliter prosperitate cessante, æternis tristitiis desolantur. Figura de Holoferne, qui nimium vinum biberat, & ideo iucundissimus effectus obdormiuit, & in illa nocte interfectus fuit, sicut dicit Iudith 12. & 13. & Prouer. 14. Extrema gaudii luctus occupat, & Heb. 11. dicitur, quod Moyses magis elegit cum populo Dei affligi, quam temporalis peccati habere iucunditatem. Ista est enim mala iucunditas, quia semper terminatur in luctum. Vnde Antiochus dixit 1. Mach. 6. Iucundus

B eram & dilectus in potestate mea. Sequitur. Et ecce pereo tristitia magna in terra aliena. Ista est ergo iucunditas trãsitoria. ¶Secundo dico, quod est iucunditas meritoria, & ista est iucunditas spiritualis, quia viri iusti in sinceritate conscientiæ iucundantur & gaudent, sunt enim

Iucundi de { Carentia vitiorum, Abundantia meritorum, Spe bonorum futurorum.

Vnde Iudith 10. dicitur, quod cum Iudith vellet Holofernem occidere, exuit se vestibus viduitatis, lauit corpus suum & vnxit & induit se vestimentis iucunditatis, quia vere quando Iudith, id est, anima, vult de Holoferne, id est, de diabolo triumphare, necesse est, quod indumentum viduitatis, id est, peccatum, quod animam facit à Deo viduam, exuat per contritionem, quodq; corpus suum lauet per confessionem, quod vngat se per pietatem & compassionem, & quod insuper indumentis iucunditatis se induat, id est, virtutibus per spiritualem consolationem, quia sicut dicitur Eccl. 30. Iucunditas cordis, hæc est vita hominis. Dei enim gratia quando abundat, valde facit ipsum iucundum. Gratia enim Dei comparatur vino, quod semper hominem lætificat & iucundat, & in omni tribulatione tutificat, & confortat Eccl. 31. Vinum in iucunditatem creatum est. Et 3. Esdr. 3. dicitur de vi-

C no, quod omnem mentem conuertit in securitatem & iucunditatem. ¶Et nota, quod quinq; sunt quæ spiritualem iucunditatem inducunt, videlicet,

Dei iustitiæ consideratio,
Cœlestis gloriæ desideratio,
Misericordiæ exuberatio,
Innocentiæ continuatio,
Laudis & gratiæ remuneratio.

¶Dico ergo, quod iucundus efficitur iustus homo quando considerat Dei iudicia Psal. 118. Iudicia tua iucunda. Item quando considerat cœli palatia Baru. 4. Circumspice Hierusalem ad orientem, & vide iucunditatem venientem à Deo. Item quando exuberat pia misericordia Psal. 111. Iucundus homo, qui miseretur & commodat. Item quando perseuerat in innocentia, quia sicut dicitur Eccl. Religiositas, id est, innocentia & sanctitas custodiet cor, iucunditatem & gaudium dabit. Item quando Deo

D parat laudis præconia Ps. 146. Deo nostro sit iucunda, decoraq; laudatio. Hæc est igitur iucunditas meritoria. ¶Tertio dico, quod est iucunditas saluatoria, quia, scil. beati in patria sunt iucundi, de qua dicitur in Psal. 132. Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum. Iterum in Psal. Deo nostro iucunda sit laudatio. Et nota, quod

Iucunditatem æternam { gignit aduersitas, format æternitas, ligat dignitas, honorat charitatis.

¶Istam (dico) gignit aduersitas, vnde Eccl. 1. Vsq; ad tempus sustinebit patiens, & postea redditio iucunditatis. ¶Istam etiã format æternitas Baru. 4. Qui enim induxit nobis mala, ipse inducet nobis sempiternam iucunditatem cum salute. ¶Istam insuper fouet & iungit charitas Psal. Ecce quam bonum & quam iucundũ, &c. ¶Item istam honorat dignitas. Vnde cuilibet beato dicitur Eccl. 15. Iucunditatem & exultationem thesaurizabit super eum, & nomine æterno hæreditabit illum. Et hæc de iucunditate sufficiant gratia breuitatis.

Ioannes. Nota, quod Ioannes est nomen nobilitatis, humilitatis, pœnalitatis, & auctoritatis. Moraliter enim loquendo, per nomen Ioannes quantum ad sua significata potest intelligi non solũ beatus Ioannes, imo etiam quilibet vir perfectus, & maxime ecclesiasticus vel prælatus. Signat ergo Ioannes moralem nobilitatẽ, quod vtiq; probat interpretatio nominis, quia Ioannes interpretatur, in quo gratia, quia, scil. sicut flores & fructus nobilitatem arboris, in qua sunt, declarant, sic vere gratia Dei & morales virtutes suos spiritualiter nobilitant possessores, vnde Marc. 11. Omnes habebant Ioannem, quia vere propheta erat. ¶Item signat mentalem humilitatẽ, vnde Ioannes dixit Io. 3. Illum oportet crescere, me autẽ minui. ¶Item signat pœnalẽ aduersitatem, quia, sci. Ioannes fuit homo magnæ abstinentiæ Matt. 11. Venit Ioannes non manducans neq; bibens. ¶Itẽ signat vitalẽ sublimitatẽ, quia, sci. Ioannes fuit Patriarcha & prælatus à Deo constitutus, promotus & ordinatus. Vnde de ipso literaliter, & de quolibet vero prælato potest dici illud Ioh. 1. Fuit homo missus à Deo, cui nomen Ioãnes erat. ¶Vbi aduerte, quod qui spiritualiter vult esse Ioannes, debet esse

Per { veram sapientiam illustratus, quia [fuit homo]; Dei prouidentiam ordinatus, quia [missus à Deo]; famę redolentiã diuulgatus, quia nominatus [Cui nomen]; sanam conscientiã depuratus, quia dicitur [Ioannes.] }

Isti enim Ioanni { vera sapientia dedit discretionem, Dei prouidentia dedit promotionem, famæ redolentia fudit opinionem, pura conscientia dedit perfectionem.

Iste enim fuit { gnarus ratione, quia [homo]; editus Christi datione, quia [missus à Deo]; altus famæ notione, quia habuit [nomen]; inclytus morum pondere, quia [Ioannes] }

¶Dico ergo, quod iste fuit morali sapientia illustratus, quod ostenditur cum dicitur, quod ipse fuit homo, quia, sc. homo est animal rationale. Iste enim rationalis valde erat, quia, s. illa, quę ad rationẽ pertinent, sciebat & faciebat. Homo. n. est animal rationale, flebile, fragile, mite, nudũ & mortale. Sic pro certo iste fuit spiritualiter homo, quia rationalis per discretionem, flebilis per cõpunctionẽ, fragilis per compassionẽ, quia sicut res fragilis cito frangitur, sic homo cõpatiens & pius cito precib. inclinatur, & à duritia frangitur & mutatur. ¶Item fuit mitis per benignitatẽ, nudus per paupertatem, mortalis per humilitatẽ [Fuit ergo homo] Vnde ipse dicit Zach. 13. Homo agricola ego sum, quia Adam exemplum meum. ¶Vide supra de agricola, vbi diuiditur, & prosequitur ista auctoritas. Ista tamen hodie sunt contra multos ecclesiasticos & prælatos, qui pro certo non sunt homines per discretionẽ, imo sunt bestiæ & bruta per ignorantiam & imperfectionem, similes satyris & pilosis, qui videntur homines in figura, & tamen sunt bestiæ in natura, carent enim humana ratione, quãuis videantur similes hominib. in mẽbrorũ dispositione, quia, sc. tales ratione status & auctoritatis videntur esse homines id est, supponuntur esse discreti & rationales, in veritate tñ sunt bestiæ, quia si bene inuestigãtur, bestiales & ignorãtes inueniuntur. Quia sicut dicitur in Ps. Homo cum in honore esset, non intellexit, cõparatus est iumentis insipientib. & similis factus est illis. Vnde Eccl. 3. Dixi (inquit) in corde meo de filiis hominum, vt probaret illos Deus, & vt ostenderet ipsos similes esse bestiis. Nõ sic iste non, quia vere ipse erat morali sapientia illustratus, quia fuit homo. Vnde de ipso possum dicere illud Matth. 26. Ecce homo, q. d. Ecce vir prudens rationalis & discretus, qui bene futura præuidere, præsentia ordinare, & præterita memorare scit, qui etiam bene scit populum regere, credenda credere, & facienda facere, & declinanda insuper declinare. Figuratus in illo filio hominis, quem vidit Ioannes Apoc. 1. qui habebat oculos sicut lampas ignis, id est, qui habebat subtilissimum intellectum. Vnde

phetãm autem pertinet ſcire incognita & occulta. Fuit ergo homo, & morali ſapientia illuſtratus, quia, ſcil. Apoc. 1. dicitur, quod illa, quæ oportet fieri cito, ſignificauit Deus, mittens per Ange-
C lum ſuum ſeruo ſuo Ioãni. ¶ Secundo dico, quod ipſe fuit diuina prouidentia ſublimatus, quia miſſus à Deo. Miſſus enim à Deo dicitur ille, qui per diuinam inſpirationem & prouidentiam promouetur. Sicut enim ſedes Apoſtolica ſolet mittere legatos, & ipſos in diuerſis prouinciis inſtituere loco ſui, ſic vere Deus in diuerſis officiis prælationum mittit legatos, id eſt, ſuos vicarios & prælatos, quib. committit inter homines vices ſuas. Vnde de iſto poteſt dici illud Luc. 1. Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilęæ. Iſte enim fuit Gabriel, qui interpretatur fortitudo per conſtantiam & firmitatem. Fuit Angelus, id eſt, purus, per munditiam & caſtitatem. Fuit etiam miſſus a Deo, per ſuam occultam ordinationem, & fuit profectus in ciuitatem Eccleſiæ, per canonicam promotionem. ¶ Fuit ergo miſſus à Deo. Vnde nota, quod iſte fuit inſtitutus &

Miſſus ad { prædicandum catholicam veritatem,
impugnandum hæreticam prauitatem,
caſtigandum peſtificam malignitatem,
detegendum diabolicam fallacitatem,
reprimendum tyrannicam iniquitatem. }

Miſſus ergo fuit ad veritatis prædicationem. Vnde Matthæi 22. dicitur, quod Chriſtus miſit ſeruos ſuos vocare inuitatos. De Ioanne etiam dicitur Matthæi tertio. Erat Ioannes in deſerto prædicans. Item miſſus fuit ad prauitatis extirpationẽ, vel ad hæreticorum redargutionem. Vnde de Ioanne dicitur Matth 14. quod Ioannes arguebat Herodem, & Eſa. 10. Ad gentem fallacem mittam eum. Item miſſus fuit ad malignorum caſtigationem Ezec. 2. Mitto ego te ad filios Iſrael, ad gentes apoſtatrices. Item miſſus fuit ad tyrannorum obuiationem Matt. 10. Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum. Item miſſus fuit ad infirmorum ſuſtentationem. Vnde Sap. 9. Mitte illam de cœlis ſanctis tuis, vt mecum ſit, & mecum laboret. Miſſus ergo à Deo. Et
D ſic patet, quod ipſe fuit diuina prouidentia ſublimatus. ¶ Tertio dico, quod ipſe fuit famoſa redolentia diuulgatus, quod oſtenditur cum dicitur, quod ipſe habebat nomen [Cui inquit nomen erat Ioannes] De Ioanne enim dicitur, quod tanti nominis erat, & tantæ famæ fuit, quod miſerunt ſacerdotes & leuitæ à Hieroſolymis, & interrogauerunt eum ſi ipſe eſſet Chriſtus. Et iſta fama pro certo valde eſt neceſſaria in prælato, quia ſicut arbores medicinales (communiter) ſunt fragrantes & odoroſæ, quinimo etiam odor aromaticus quandoq; repellit venena, ſic vere prælati & eccleſiaſtici, qui debent eſſe aliis medicina, debent odore bonæ famæ & boni nominis redolere, vt venenis & morbis peccatorum melius valeant obuiare, quia ſicut dicitur Pro. 22. Melius eſt nomen bonum, quam diuitię multæ. Ideo conſulitur Eccle. 41. Curã habe de bono nomine. Sicut enim draco ſolo odore pantheræ, & ſolo auditu vocis ſuæ terretur & fugit, & alibi latitat & recedit, ſicut dicit Plinius, ſic vere peccatores, latrones & malefactores, ſolo nomine & fama boni iudicis, id eſt, prælati ſolent fugere, & à prauis operib. abſtinere. Et ideo iſte habuit nomen & famam [Cui inquit nomen erat Ioannes] vnde Ioan. 1. Ioannes eſt nomen eius. Luc. 1. & 1. Par. 14. Diuulgatum eſt nomen eius in vniuerſis regionib. Sed heu proh dolor, quam pauci ſunt hodie, qui poſſint dici Ioannes quantum ad iſtam triplicem conditionem, ſcilicet, quantum ad famæ celebritatem, quantum ad ingreſſus ſanctitatem, & quantum ad rationis ſagacitatem, quia reuera multi ſunt homines, qui non habent ſapientiam, ſed ignorantiam, non ſunt homines, ſed dęmones, non ſunt à Deo miſſi, ſed per diabolum immiſſi, non ſunt famoſi, ſed vitioſi, non ſunt nominati, ſed ſunt diffamati, non ſunt redolentes, ſed infames mirabiliter fœtentes. Iſti ergo non habent nomen, niſi forte illud nomen, de quo dicitur Eſa. 8. Voca nomen eius, Accelera, ſpolia detrahe, feſtina prædari. Iſti ſunt raptores & exactores, iudices & pręlati, quia vere iſti nomen habẽt accelera, quia ſunt celeres & præcipites ad iudicandum. Spolia detrahe, quia iſti ſunt feſtini & diligentes ad ſpoliandum [Feſtina inquit prædari] quia vere iſti ſunt rapaces & vigilantes ad ſubditos deprædandum. Tales figurantur Apoc. 8. vbi dicitur, quod ſtella magna cecidit de cœlo, ardens ſicut facula, & nomen ſtellæ apſinthium. Vbi aduerte, quod tales dicuntur ſtella magna, per claritatem ingentis proſperitatis. Cadunt de cœlo, id eſt, de ſtatu gratiæ per vanitatem labentis fragilitatis. Ardent ſicut facula, per prauitatẽ feruentis cupiditatis. Et nomen habent a-
B pſinthium, quæ eſt herba amariſſima, per crudelitatem ſæuientis rapacitatis. Non ſic ſicut iſti chariſſimi, ſed ſicut iſte, qui habuit nomen Ioannes, fuit ergo famoſiſſime diuulgatus. ¶ Quarto dico, quod fuit moraliſſime appellatus, quia Ioannes, qui, ſc. interpretatur, in quo eſt gratia, ſeu cui donatum eſt, vel cui donatio à Deo facta, quia reuera in iſto manſit gratia diuina ab eo abundantiſſime ſibi data. ¶ Et nota, quod in iſto apparuerunt mirabiles virtutes & gratiæ, videlicet,

Virtus { Amoris charitatiui,
Vigoris ſuſtentatiui,
Doloris maceratiui,
Honoris prærogatiui. }

Habuit enim iſte Ioannes amorem charitatiuum, vnde Ioan. 21. Simon Ioannis amas me? tu ſcis domine, quia amo te. ¶ Item habuit vigorem ſuſtentatiuum, quia, ſci. pœnas & carceres ſuſtinuit patientes, ſicut patet Matt. 14. vbi Herodes tenuit, & incarcerauit Ioannem, quinimo à morte peccati ſemper voluit ſurgere Luc. 11. Ioannes ſurrexit à mortuis. ¶ Item habuit dolorem maceratiuum, quia iſte vixit in pœnitentia valde famoſa tam in victu quam in veſtitu Marc. 1. Erat Ioannes veſtitus pilis camelorum, & zona pellicea circa lumbos eius, & locuſtas & mel ſylueſtre edebat. Et ibidem dicitur quod Ioannes in deſerto prædicabat Baptiſmum pœnitentiæ. ¶ Item habuit honorem prærogatiuum, quia ſicut dicitur Luc. 7. Ioannes erat propheta & plus quam propheta, & inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne. Et breuiter de virtutibus & gratiis iſtius Ioannis poteſt exponi illud, quod dicit Chryſ. in ſermone de Ioanne baptiſta, vbi ait ſic, Ioannes virtutũ ſchola, magiſterium vitæ, ſanctitatis forma, norma virginitatis, ſpeculum pudicitiæ, titulus caſtitatis, exemplum pœnitentiæ, via peccatorum, venia vitæ, fidei diſciplina, legis ſumma, euangelii ſanctio, maior homine, par Angelis, Apoſtolorum vox, ſilentium prophetarum, lucerna mundi, officium prædicationis, præco iudicis, domini teſtis, totius medius ſeu nuncius trinitatis, hæc Chryſ. Patet igitur, quod iſte fuit (vt viſum eſt) rite vocitatus, quia Ioannes, Longe diuulgatus, quia habuit nomen. Digne ſublimatus, quia miſſus à Deo. Care ſpeculatus, quia fuit homo. Hæc ergo ſufficiant dicta moraliter de Ioanne. Applica ſi vis realiter ad beatum Ioannem, vel baptiſtam, vel euangeliſtam.

Ioiada. Fuit rex Iſrael, & interpretatur dominum cognoſcens, vel domini cognitio. Fuit autem Ioiada ſummus pontifex, qui videns, quod nequiſſima Athalia ſemen regium occidebat, abſcondit Ioas paruulum regis filium & nutriuit, & poſt occiſa peſſima ſupradicta in regni ſolium exaltauit. Iſtud applica quomodo ſacerdotes debent regibus fauere, iuſtitiam diligere, nequioribus obuiare, & quomodo ſummopere laborare tenentur, vt ſemen regiam poſſit regium regimen obtinere, & vſurpatores pro viribus extirpare. Vide hiſtoriam 4. Reg. 11. & 12. c. & 2. Para. 23. & 24. cap. A

Ionas. Nota, quod Ionas interpretatur columba vel dolẽs, ſiue vbi eſt donatus, vel vbi eſt donatio. Et ſi vis, per Ionam, qui Niniue prædicando conuertit quem Deus orantem audiuit, & de ventre cæti liberauit, intellige bonum prædicatorem, qui, ſcilicet, ad prædicandum à Deo mittitur, & quo prædicante malus conuertitur, & qui per dominum liberatur a diabolo & eripitur, qui, ſ. debet eſſe columba per innocentiæ ſimplicitatem, dolens & compatiens propter populi peccatum & iniquitatem, & dicere debet, vbi eſt, per inquiſitiuam prudentiam & ſagacitatem, & donatus debet eſſe, ſ. à Deo per viam mittentis benignitatem. Talib. ergo dicitur Matt. 10. Ecce ego mitto vos ecce quomodo donatur. Sicut oues in medio luporũ. ecce quomodo merito dolet atque triſtatur. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes. ecce quomodo inquirit, & prudenter inueſtigat, & perſcrutatur. Et ſimplices ſicut columbæ. ecce quomodo innocenter & ſimpliciter conuerſatur. Iſta ſi vis dilata & proſequere. A
¶ Vel ſi vis, per Ionam, qui à facie domini fugit, & latitauit, qui B
in naui dormitauit, & propter quẽ mare intumuit, ita quod nauis fere periit, & naufragauit, & quem tandem cætus abſorbuit, & deuorauit, poteſt intelligi malus prælatus vel prædicator, qui peccando à Deo fugit, mare mundi & peccati intrat, & in naui eccleſiæ vel religionis quandoque ad prælaturam recipitur, vbi dormit per negligentiam, & in vitiis requieſcit propter cuius ineptum regimen nauicula Eccleſiæ ſibi commiſſa, quandoq; periclitatur, ita quod vtile & neceſſe eſt, quod de naui, i. de ſtatu & regimine eiiciatur, & deponatur, vel etiam, quod per mortem à Deo de hoc mundo in mare inferni pellatur & ſubmergatur, vbi à cæto diabolo perpetuo deuoratur. Et talis quandoq; fingit ſe Columbam per ſimplicitatem. Dolentem, per contritionem & fictam humilitatem, non facit tamen niſi quærere & dicere. Vbi
eſt donatio? per ſimoniam & cupiditatem. ¶ Vel Ionas eſt Chri- C
ſtus, quia à Deo patre ad prædicandum miſſus, à nautis, id eſt, à Iudæis fuit in mare tribulationum per mortem proiectus, vbi à cæto, id eſt, à terra vel ab inferno abſorptus extitit & receptus ſed tamen malis gratibus ſuis ad vitam iterum reſtitutus, & poſt tres dies euomitus & reductus. Et iſte dictus eſt columba per ſimplicitatem, dolens per pœnalitatem, vbi eſt donatio per gratiarum exuberantiam & largitatem. Vnde de ipſius morte & paſſione poteſt dici illud Ionæ 4. Afflictus eſt Ionas afflictione magna. Et illud, præparauit dominus Deus hæderam, & aſcendit ſuper caput Ionæ. Hædera enim ſignat lignum crucis. De reſurrectione

rectione vero eius dicitur Luc. 11. quod ſicut fuit Ionas in ventre cęti tribus diebus & trib. noctibus, ſic erit filius hominis in corde terræ. De aliis allega prout volueris.

A **Ionathas.** Nota, quod Ionathas fuit dulcis & amoroſus, quia diligebat Dauid ſicut animam ſuam, ſicut dicitur 1. Reg. 18. Audax & animoſus, quia ſolus cum armigero inuaſit ſtationem Philiſtinorum 1. Reg. 14. Pius & viſceroſus, quia fleuit quando vidit, quod Dauid amicum ſuum reconciliare non potuit patri ſuo 1. Reg. 20. Princeps & glorioſus, quia de altero Ionatha Machabęo dicitur 1. Mach. 9. quod Ionathas poſt mortem Iudæ ſuſcepit principatum, & finaliter à paganis fuit occiſus & factus doloroſus, ſicut 1. Machab. 12. dicitur. Per Ionatham poſſum intelligere bonum & perfectum virum, qui eſt columba veniens per amicabilem charitatem, columba dans per largitatem, columbæ donum & donatio per Spiritus ſancti prouidentiam, & per promotionis canonicæ dignitatem. Hic ergo ſocios diligit, inimicos inuadit, afflictis compatitur, & ad alta quandoque promouetur vel prouehitur, ſed ibi, vt communiter, tribulationes pro populi ſui defenſione ſuſtinet atque patitur. Allega prout vis, vel dic quod Ionathas eſt Spiritus ſanctus, qui columba dicitur atque donum, & amor, & incendium charitatis.

A **Ioſaphat.** Qui fuit rex Iuda, ſatis bonus, interpretatur ipſe iudicans, vel ipſe iudicat domini iudicium, aut dominus iudicabit. Applica, ſi vis ad bonum iudicem, prælatum, vel regem. Et vide hiſtoriam eius 3. Reg. 22. vbi dicitur, quod Ioſaphat fecit rectum coram domino, &c. 4. Reg. 3. Deinceps omitto gratia breuitatis.

A **Iordanis.** Nota, quod Iordanis eſt fluuius in terra Iuda, qui à libano proueniens, in mari mortuo terminatur, & ſignat multipliciter in ſcriptura. Nam

Iordanis ſignat {
- Mundi proſperitatem,
- Mundi aduerſitatem,
- Carnis fragilitatem,
- Culparum puritatem.

Dico primo, quod Iordanis ſignat ſtatum præſentis proſperitatis. Nam ſicut Iordanis plus abundat in æſtate quam in hyeme, & hoc propter niuium reſolutionem, ſicut & poſtquam diutius fluxerit, finaliter aquę dulces ipſius à mari mortuo abſorbentur, ita quod Iordanis ad mare mortuum terminatur ſicut dicit Iſid. ſic vere mundana proſperitas tantum abundat in æſtate vitæ prçſentis, & non in hyeme mortis vel vitæ futuræ vel ſequentis. Dulcedo enim aquarum ſuarum bonorum temporalium, à mari mortuo, id eſt, à mortis amaritudine finaliter abſorbetur, ita quod fluxus ipſius in iſto mari ſiſtitur, & ibidem finaliter terminatur, & arreſtatur. Mors enim eſt finis omnium delectabilium huius mundi, & nihil eſt in præſenti tam dulce, quin in morte finaliter fiat amarum. Et ideo de iſto Iordane poteſt dici illud Pſal. 113. Iordanis conuerſus eſt retrorſum. Vt figuratum eſt Ioſuę 3. vbi dicitur, quod aquæ inferiores Iordanis deſcenderunt mare ſolitudinis, quod nunc vocatur mortuum. Aquæ enim inferiores ſunt mundi deliciæ, quæ in Iordane mundanæ proſperitatis hic tantummodo inueniuntur, quę pro certo finaliter ad mare mortuum deſcendere dicuntur, in quãtum ad mortis amaritudinem conuertuntur. Iſte eſt ergo Iordanis, per quem intelligitur mundi proſperitas. Et aduerte, quod terra promiſſionis non eſt citra, ſed vltra Iordanem. Nullus enim terram promiſſionis intrabat, niſi qui Iordanem præteribat & tranſibat, iuxta illud Deu. 4. Iordanem vos tranſibitis, & poſſidebitis terram egregiam. Ad denotandum, quod terra promiſſionis, id eſt, Paradiſus multum diſtat à Iordane mundanæ proſperitatis. Ipſum enim neceſſe eſt, quod tranſeamus & dimittamus antequam ad terram Paradiſi egregiam veniamus. Ideo præcipitur Num. 32. Omnis vir bellator armatus Iordanem tranſeat. Iſtud tamen præceptum non fecerat Loth, de quo dicitur Gen. 13. quod ipſe habitauit circa Iordanẽ, pro eo quod vniuerſa regio aquis irrigabatur, ſicut paradiſus, ſed ibi fuit raptus à rege babylonis & captiuatus. Loth enim qui interpretatur declinans, ſignat peccatores, qui oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram qui quia habitationem Iordanis, id eſt, mundanæ proſperitatis eligunt, ideo à rege Babylone, id eſt, diabolo per peccatum captiuantur & pereunt. Iſti videntur dicere illud Deu. 2. Concedas nobis tranſitum donec veniamus ad Iordanem, quia. ſ. peccatores Iordanem proſperitatis nolunt tranſire, ſed vſq; ad Iordanem iſtum tantum quærunt venire & attingere, ita quod finaliter proſperitas facit eos captiuari. Dico ergo
B quod Iordanis ſignat ſtatum præſentis proſperitatis. ¶ Secundo dico, quod ſignat ſtatum vrgentis aduerſitatis. Iordanis enim eſt fluuius, quem filii Iſrael tranſiuerunt quãdo de Ægypto ad terrã promiſſionis venerunt, quia vere eum, qui de Ægypto huius mundi ad terram promiſſionis Paradiſi vult attingere, neceſſe eſt per aduerſitatis fluuium pertranſire, quia ſicut dicitur Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum, quia ſicut dicitur Iud. 8. Quotquot enim tranſierunt, per multas tribulationes tranſierunt. Per iſtum ergo fluuium cupiebat Moyſes tranſire Deut. 3. Tranſibo igitur, & videbo terrám hanc optimam & libanum. Vbi aduerte, quod per Iordanem tribulationis nos perueniemus ad ſtatum ſtabiliſſimum. [Terra] Ad ſtatum fertiliſſimum [Optimum] Ad ſtatum amœniſſimum [Libanum] qui, ſci. eſt mons amœnus. Per Iordanem ergo ſignatur ſtatus vrgentis aduerſitatis. ¶ Tertio per Iordanem ſignifica- C
tur ſtatus labentis fragilitatis. Mortalis enim vita deſignatur per Iordanem, quia, ſcil. ſemper fluit & labitur quouſq; venit ad mare mortis Pſal. 113. Quid eſt tibi mare quod fugiſti, & tu Iordanis. Et aduerte, quod dicitur Ioſuæ 3. quod aquæ ſuperioris Iordanis ſteterunt, aquæ vero inferiores in mare fluxerunt & deſcenderunt. Quia vere aquæ in Iordane mundanæ mortalitatis, id eſt, illi qui ſunt ſuperiores, id eſt, boni & ſpirituales, habent ſtare, ſc. in ſtatu gratiæ & perfectionis, illi vero, qui ſunt in moribus inferiores & imperfectiores, ſolent deſcendere & fluere ad mare peccati & perditionis. Simus ergo ſicut Iacob, qui ſciens fluuium iſtum eſſe periculoſum, non fuit oblitus baculum ſuum, id eſt, memoriam crucis vt ſecurius pertranſiret, vnde Geneſ. 32. dicitur. In baculo meo iſto tranſiui per Iordanẽ iſtum, &c. Significat ergo ſtatum moralis defluentiæ. ¶ Quarto dico, quod Iordanis deſi- D
gnat ſtatum virtualis pœnitentiæ. Iordanis enim interpretatur, riuus iudicii. In Iordane enim fuit Chriſtus baptizatus. Naaman à lepra curatus. Circa Iordanem fuit etiam Helias carnib. nutritus & educatus. In Iordane etiã ferrũ ſupernatauit. Per Iordanẽ populus Iſrael in terrã promiſſionis intrauit, Iordanis tempore meſſis abundare plenius conſueuit, ſicut hæc omnia in diuerſis ſcripturæ partib. continentur. Iſte fluuius chariſſimi deſignat ſtatum pœnitentiæ. Iſte eſt enim riuus iudicii, quia ibi peccator in foro confeſſionis iudicatur. In iſto enim flumine baptizamur & purificamur, ſicut Chriſtus Mundamur à Lepra peccati & ſanctificamur, ſicut Naaman. Carnib Chriſti in ſacramento paſcimur, & educamur, ſicut Helias. A fundo peccati enatamus, & releuamur, ſicut ferrum. Et per iſtum in terrã promiſſionis Paradiſi intramus, & tranſportamur, ſicut populus Iſrael. Et circa meſſem, id eſt, tempore ſacramenti altaris in iſto flumine abundãtius lauamur atq; balneamur. Ideo pro omnib. conſulitur 4. Reg. 5. Vade, lauare ſepties in Iordane, & recipiet ſanitatẽ caro tua. ¶ Vbi aduerte, quod per virtutem pœnitentiæ pœnitentes bonis laboribus exercitantur, ideo dicitur [Vade] Prauis ſcelerib. purificantur, ideo dicitur [Lauare] Magnis munerib. remunerantur, ideo dicitur [Recipiet ſanitatem caro tua] ¶ Sic ergo patet, quod per Iordanem intelligitur ſtatus ſanctitatis & pœnitentię. Status fragilitatis & defluentiæ. Status aduerſitatis & ſuſtinentiæ Status proſperitatis & opulentiæ: Et hoc de Iordane ſufficit quo ad prçſens.

Ioſeph. Nota, quod Ioſeph interpretatur augmentum vel appoſitio, & poteſt ſignificare Chriſtum, vel quemlibet virum iuſtum, perfectum, & virtuoſum, & maxime eccleſiaſticum, vel prælatum, qui ſemper debet in gratiis & virtutib. augmentari, alios etiam doctrinis, & exemplis in fide, & morib. augmentare. Vnde de Ioſeph dicitur Geneſ. 49. Filius accreſcens Ioſeph, filius accreſcens & decorus aſpectu. ¶ Vbi aduerte, quod ſi volumus ſpiritualiter eſſe Ioſeph, nos A

debemus habere {
- Mentalem charitatem,
- Moralem quantitatem,
- Realem honeſtatem.

Primum, Secundum, Tertium } probat {
- amor filialis [Filius inquit]
- vigor naturalis [Accreſcens]
- nitor corporalis [Decorus aſpectu]

Nos enim debemus {
- filialiter diligere,
- vigoraliter proficere,
- exemplariter ſplendeſcere.

¶ Primo ergo dico, quod debet eſſe in nobis affectus charitatis B
[Filius inquit] Filius enim eſt nomen amoris, quia, ſcil. filius patrem ſuum tenetur diligere, & à patre ſuo diligi & amari. Sic vere nos debemus à Deo ſicut patre luminum diligi, & ipſum diligere ſicut patrẽ [Filius inquit] Vnde de Ioſeph dicitur Ge. 37. quod à patre plus cæteris fratrib. amabatur, & propter hoc pater tunicam polymitam ſibi fecerat, & ipſum ſecum in domo iugiter retinebat. Sic vere iſte fuit prædilectus & ab ipſo tunica virtutum indutus, & per ipſum in domo gratiæ & Eccleſiæ præfectus & retentus. Sicut enim dicitur Ioan. 3. Pater enim amat filium. Vnde etiam propter exceſſum charitatis & compaſſionis dicitur de Ioſeph Geneſ. 45. quod videns fratres ſuos non poterat ſe amplius continere præ fletu, quia, ſci. ad hominem charitatiuum & pium pertinet aliis in neceſſitatib. compati, & pro eorum miſeriis flere miſericorditer & turbari. Sit igitur in nobis affectus charitatis. C
¶ Secundo ſi volumus ſpiritualiter eſſe Ioſeph, dico, quod in nobis debet eſſe profectus bonitatis [Accreſcens inquit] quia, ſc. nos

debemus

debemus proficere in bono, & ire & creſcere de virtute in virtutem, donec videamus Deum Deorum in Sion, quia ſicut dicitur Prouer. 4. Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectum diem. Vide iſtam auctoritatem expoſitam ſupra, & vide ſupra de creſcere. Vnde de Ioſeph dicitur Gen. 30. Vocauit nomen eius Ioſeph, dicens. Addat mihi dominus &c. ac ſi dicat. Nomen Ioſeph ſignat crementum & additamentum.
D Sit igitur in nobis profectus bonitatis. ¶ Tertio ſit in nobis aſpectus honeſtatis, cum dicitur [Decorus aſpectu] Vnde ſecundum magiſtrum hiſto. dicitur quod ipſe erat indutus tunica talari, quæ ſignat virtutem honeſtatis, quæ vſq; ad talos, id eſt, vſq; ad finem vitæ debet nos tegere & veſtire [Decorus inquit] iſta enim virtus facit hominem pulchrum ſpiritualiter & decorum Prou.
E 31. Fortitudo & decor indumentum eius. ¶ Sed ſi volumus aliquantulum de Ioſeph amplius dilatare, poſſumus dicere, quod in ſacra ſcriptura fit mentio de quadruplici Ioſeph, videlicet de Ioſeph

Qui { Chriſtum deſignauit,
Chriſto miniſtrauit,
Chriſtum tumulauit,
pro Chriſto ſuum erogauit. }

Primus fuit Iacob infantulus, ſcil. Ioſeph filius Iacob. Sed ſecundus Mariæ baiulus, ſcil. Ioſeph ſponſus Mariæ. Sed tertius iudæus primulus, ſcil. Ioſeph ab Arimathia. Quartus vero Chriſti diſcipulus, ſci. Ioſeph Barnabas, ſuper quem ſors miſſa eſt cum Matthia. Iſtis pro certo quatuor modis debet & poteſt dici Ioſeph quilibet iuſtus homo, qui reuera Exemplo Ioſeph filii Iacob debet Chriſtum per imitationem figurare & deſignare. Exemplo Ioſeph viri Mariæ debet Chriſto per obediētiam & ſubiectionem ſeruire, obſequi & miniſtrare. Exemplo Ioſeph de Arimathia, debet Chriſtum mortuum per iugem memoriā & compaſſionem in corde ſuo ſepelire, & tumulare. Exemplo vero Ioſeph Barnabas, qui cognominatus eſt iuſtus, ſicut dicitur Act. 4. debet ſua pauperibus diſtribuere & diſpenſare. De Ioſeph Chriſti filio & imitatore dicitur Gen. 35. Filii Rachel, Ioſeph, & Beniamin. Rachel videns Deum eſt Chriſtus, continue videns Deum patrem. De Ioſeph famulatore obediente vel ſeruiente dicitur in Pſal. In ſeruum venundatus eſt Ioſeph. De Ioſeph Chriſti in memoria ſua præ compaſſione tumulatore & abſconſore dicitur Gen. 44. Ingreſſus eſt Ioſeph domum ſuam. ſequitur. Feſtinauitque in domum, quia commota ſunt viſcera eius ſuper fratre ſuo, & erumpebant lacrymæ. Domus enim ſignificat mentem & conſcientiam. De Ioſeph vero bonorū ſuorum pro Chriſto largitore & diſtributore dicitur Actor. 4. quod Ioſeph qui cognominatus eſt Barnabas ab Apoſtolis, quod eſt interpretatum filius conſolationis, leuites, Cyprius genere, agrum ſuum vendidit, & attulit precium ante pedes Apoſtolorum. Sic ergo patet, quod quilibet, qui vult eſſe ſpiritualis Ioſeph, debet

Chriſtum deſignare & figurare exemplariter,
Chriſto obedire & miniſtrare ſingulariter,
Chriſtum abſcondere & tumulare cordialiter,
pro Chriſto ſua dare & diſpenſare liberaliter.

Vt ſic de tali Ioſeph dicatur illud Eccl. 49. Ioſeph inquit qui natus eſt homo princeps fratrum, firmamentum gentis, ſtabilimētum populi, oſſa ipſius viſitata ſunt, & poſt mortem prophetauerunt. Iſtud enim dici poteſt proprie de quolibet ſancto, ſcil. dici poteſt Ioſeph, id eſt, appoſitio, propter virtutum cumulationem, homo propter rationem, & diſcretionem, vel propter humanitatem & compaſſionem, princeps fratrum, propter prudentiam & prælationem, firmamentum gentis, per exhortationem & cōſolationem, & ſtabilimentum populi, propter adiutorium & ſubuentionem. Oſſa vero eius viſitata ſunt per honorem & canonizationem & poſt mortem prædicauerunt, ſci. gloriam & potentiam Dei per miraculorum coruſcationem & oſtenſionem. Talis enim ſpiritualis Ioſeph virtutibus debet abundare, quia interpretatur appoſitio, debet enim eſſe diues in virtutibus Matth. 27. Venit quidam homo diues ab Arimathia, cui nomen erat Ioſeph, &c. Item ratione debet rutilare, quia homo Gen. 41. dixit Pharao ad Ioſeph, Nunquid ſapientiorem & ſimilem tui inuenire potero? Tu eris ſuper domum meam. Item vniuerſis debet imperare, quia, ſcil. homo diues & ſapiens dignus eſt aliis præſidere [Princeps inquit fratrum] Gen. 41. Ite ad Ioſeph, & quicquid dixerit vobis, facite. & ibidem. Dixit Ioſeph Pharao. Ecce conſtitui te ſuper vniuerſam terram Ægypti. Item vacillantes debet confortare, quia debet eſſe firmamentum gentis Gen. 50. Fleuit Ioſeph, & fratribus dicentibus ſerui tui ſumus, reſpondit, nolite timere. ¶ Item indigentes debet educare, quia, ſcil. ipſe debet eſſe ſtabilimentum populi, ſcil. pro eis intercedendo, & neceſſaria miniſtrando Gen. 47. Ioſeph vero patri & fratribus dedit poſſeſſionem in Ægypto in optimo terræ ſolo, & alebat eos, præbens cibaria ſingulis. ¶ Item ipſe mundus debet eum honorare, quia, ſ. tales merentur poſt mortem adorari ſicut ſancti [Oſſa inquit eius viſitata ſunt] Vnde Geneſ. 37. legitur, quod Ioſeph vidit in ſomnis ſolem & lunam & ſtellas 11. adorare ſe. ¶ Item talis Ioſeph miraculis ſolet coruſcare, quia, ſc. mortuū prophetauit corpus eius. Vnde de Ioſeph legitur Gen. 50. quod mortuus conditus eſt aromatib. quod, ſc. deſignat redolentiā famæ & miraculorū. Allega, ſi vis vocaliter, tit. homo, princeps, firmamentū, &c. ſicut in titulis ſuis. Patet ergo quod per Ioſeph denotatur iuſtus. ¶ Ad- F
huc dico, quod per Ioſeph deſignatur Chriſtus. Ioſeph enim fuit figura Chriſti. Sicut enim Ioſeph à patre prædilectus, tunica polymita fuit veſtitus, ad fratres ſuos fuit miſſus, à quibus præ inuidia fuit venditus, in ciſterna veteri poſitus, tandem Ægypti gubernator effectus, & ad maiorē gradum, quā ante fuerat extitit reſtitutus, ſic dico quod Chriſtū pater dilexit, tunica humanitatis ipſum veſtiuit & ſic ad fratres ſuos Iudęos ipſum miſit, à quib. venditus & occiſus extitit, ſed tandē per reſurrectionē gradū excellentiorē quo ad humanitatem obtinuit, & alimenta gratiæ & gloriæ mortalib. diſpenſauit, ita quod fratres ſuos, id eſt, Iudęos pro parte ad ſe venire per conuerſionē fecit, quos promouit præ cæteris & dilexit, ſicut patuit in patrib. primæuæ eccleſiæ, qui de Iudæis venerunt, qui ſanctitate præ aliis coruſcantur 1. Mach. 2. Ioſeph in tempore anguſtiæ ſuæ cuſtodiuit mandatū, & factus eſt dominus Ægypti. Iſte enim Ioſeph in ſcriptura comparatur, qui pro eo quam tanquā ouis ad occiſionē ductus eſt. Vnde Deo patri dirigitur illud Pſ. 79. Qui regis Iſrael, intende, qui deducis velut ouē Ioſeph. Iſte enim Ioſeph, ſc. Chriſtus domū ſuam, id eſt, eccleſiā conſtituit & fundauit, ipſamq; tutauit ab hoſtib. & ſaluauit. Vnde de Ioſeph legitur, quod Pharao vocauit eum ſaluatorē Ægypti. Vnde Deus pater videtur dicere illud Zac. 10. Confortabo domū Iuda, & domum Ioſeph ſaluabo, & cōuertā eos, & miſerebor eorū. Sed proculdubio de iſta domo Ioſeph, quæ eſt eccleſia, iam iam videtur, quod à Deo non defendatur aut ſaluetur, ſed quod potius ab ipſo vilipendatur aut calcetur. Vnde in Pſ. 77. dicitur, quod Deus repulit tabernacula Ioſeph, & tribū Effrem non elegit. Iſta enim domus proculdubio tantis hodie vitiis inflāmatur, quod non mirum ſi eius habitatio repellatur nec ametur Amos 5. Quærite dominū, & viuite, ne forte comburatur velut ignis, domus Ioſeph, & deuorabit, & non erit qui extinguat. Et reuera videtur allegorice impleri illud quod ſcribitur Exo. 1. Surrexit rex nouus ſuper Ægyptū, qui ignorabat Ioſeph. Quia vere rex nouus Chriſtus, cuius iuuentus continue renouatur vt aquilę, iam videtur domū Ioſeph & eius populum, ſc. eccleſiā & clerum, relinquere, & de ipſo penitus non curare, & merito, quia pro certo iam verificatur illud quod ſcribitur Abdiæ 1. Erit domus Iacob & domus Ioſeph flamma ignis, ſc. crudelitatis & rapacitatis, & ignis cupiditatis & carnalitatis. Non ſic &c. Patet ergo, quomodo per Ioſeph deſignatur Chriſtus.

Ioſue. Nota, quod Ioſue, qui fuit rex & dux à Deo electus ad A
introducendum filios Iſrael in terram promiſſionis, & ad diſtribuendum eam ipſis ſingulariter inſtitutus, & qui interpretatur ſalus, ſaluator aut ſaluaturus, poteſt mihi ſignificare quemlibet bonum principem aut prælatum, quia, ſcil. iſte ad hoc à Deo ſpecialiter eligitur, vt per ipſius dicta, exempla & facta populus ſaluetur, & in terram promiſſionis id eſt, eccleſiæ vel religionis chriſtianæ introducatur, & vt poſſeſſiones eccleſiæ cuilibet ſecundum merita diſpenſentur. Iſte enim non ſolum debet eſſe dux aut ductor per regimen prælationis, imo etiam debet eſſe ſaluator & introductor per opem bonæ doctrinæ & eruditionis, & per impulſum boni exempli & operationis Deut. 31. Vocauit Moyſes Ioſue, & ait illi. Confortare, & eſto robuſtus, tu enim introduces populum iſtum in terram, quam daturum ſe patribus eorum iurauit dominus. De tali ergo Ioſue videtur locutus fuiſſe dominus, dicens Num. 27. Tolle Ioſue filium Nun, B
virum in quo eſt ſpiritus Dei. ¶ Vbi aduerte, quod in quolibet tali debet eſſe

Titulus dignæ promotionis, quia Deus ipſum vocauit, dicens, [Tolle]
Baculus tutæ defenſionis quia dicitur [Ioſue] id eſt, ſaluator.
Nodulus charæ dilectionis, quia dicitur [filius, qui diligit]
Angulus longæ durationis, quia [Nun] qui interpretatur ſempiternus,
Cumulus magnæ perfectionis, quia [virum] id eſt, virtutib. ornatum,
Loculus tantæ poſſeſſionis, in quo eſt riuulus ſanctæ deuotionis, quia habet ſpiritum [ſpiritus inquit]
Oculus rectæ intentionis [Dei inquit]

¶ Iſte enim debet dignæ vocationis habere titulū, quia, ſc. non ſe debet ingerere vel inferre ſicut faciunt ambitioſi, ſed expectare quod à Deo vocetur [Tolle inquit Deus] Gen. 22. Tolle filium tuum, quem diligis Iſaac. Vnde illud prædictū. Vocauit Moyſes Ioſue. Item debet tutæ defenſionis habere baculum, quia debet dici Ioſue, id eſt, ſaluator, quia, ſcilic. iſte debet ſaluare pauperes,

ipſis

ipsis subueniendo atq; docendo, infirmos & debiles, pro eis pugnando, & eos defendendo Deut 1. Iosue intrauit pro te, & Iosu. 8. dicitur quomodo Iosue intrauit pro populo. Item debet charæ dilectionis habere nodulum, quia debet esse filius. Vide supra de filio Ios. 9. Fecit Iosue pactum cum eis, scil. cum Gabaonitis. Pactum enim charitatem designat. Item debet longę durationis habere angulum. Nun inquit, id est, perpetuus Num. 13. Vocauitq; scil. Moyses, Oseæ filium Nun Iosue. ¶ Item debet magnæ perfectionis habere cumulum [Virum inquit] Vide de viro infra Iosu. 13. Iosue senex & prouectæ ætatis erat: prouecta seu perfecta ætas perfectionem virtutum signat ¶ Item debet ratæ possessionis habere loculum [in quo est inquit] quia, sc. in ipso sicut in loco digno & mundo habitauit Deus, & possessionem habuit gratiæ diuinæ. Vnde iste est vir, cum quo est Deus, & qui Deo secum morante confortatus est. Deut. 31. & Iosu. 1. dicitur. Locutus est dominus ad Iosue ministerium Moysi, dicens. Sequitur. Sicut fuit cum Moyse, ero tecum. ¶ Item debet sanctæ deuotionis habere riuulum [Spiritus inquit] vnde Deu. 34. dicitur. Iosue repletus est spiritu sapientiæ ¶ Item debet rectæ intentionis habere oculum, quod ostenditur cum dicitur Dei. Iosu. 11. Fecit Iosue sicut præceperat ei dominus. Vide in titulis contentis in auctoritate, & prosequere sicut vis.

A **Ipse.** Nota, quod istud pronomen ipse, quod aliquãdo est relatiuum, aliquando demonstratiuum, potest dici

De {
- Christo,
- Iusto,
- Impio,
- Diabolo.

¶ Primo ergo dico, quod Deus potest dici ipse, quia, scilic. ipse est pronomen demonstratiuum & relatiuum, pronomen dico, quia pro nomine, id est, pro homine se posuit, mortem pro illo sustinendo, & se pro eo diabolo, & vitiis opponendo, & eum defendendo. Quia sicut dicitur Matth. 24. Iste est qui venit ministrare, & non ministrari, & dare animam suam in redemptionem pro multis. Iste enim fuit sicut gallina, quæ se pro pullis exponit periculo, quia sicut dicitur Esa. 53. Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Sequitur. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Item ipse fuit relatiuus, se nobis conformando, & carnem nostram assumendo & voluntatem patris, cœlestiaq; mysteria prædicando, & referendo, quia sicut dicitur Ephes. 2. Ipse est pax nostra, quæ fecit vtraq; vnum, vt duos condat in semetipsum, in vnum nouum hominẽ. Item fuit demõstratiuus viam vitæ exemplariter & verbaliter ostendendo, & seipsum visibiliter hominibus demonstrando, quia sicut dicitur in Psal. 18. Ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo, exultauit vt gigas ad curren-
B dam viam. ¶ Et ideo breuiter de isto ipso, id est, de Christo, possumus notare, quod

Ipse est {
- Imperator dignissimus,
- Propugnator fortissimus,
- Expiator mundissimus,
- Dispensator largissimus,
- Miserator piissimus,
- Liberator dulcissimus,
- Concordator gratissimus,
- Iudicator certissimus,
- Consolator lætissimus.

¶ Dico ergo, quod ipse est creator & imperator. Est enim Deus imperator & rex Apoc. 1. Ipsi gloria & imperium in sæcula sæculorum, Amen. & Ioh. 1. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil Psal. Tu es ipse rex & Deus meus, qui mandas salutes Iacob Item ipse est saluator & propugnator Soph. 3. Dominus Deus tuus in medio tui fortis ipse saluabit. Item ipse est purgator & expiator Luc. 3. Ipse baptizabit vos in Spiritu sancto. Item est donator & dispensator, quia, scil. charismata gratiarum dispensauit fidelib. abundanter Ephes. 4. Qui descendit, ipse est. Sequitur. Et ipse dedit quosdam quidem esse apostolos, quosdam verò prophetas, alios autem euangelistas, alios autem pastores & doctores. ¶ Item ipse est indultor & miserator Psa. Inuocabant dominum, & ipse exaudiebat eos. Et alibi. Iacta super dominum curam tuam, & ipse te enutriet Psal. Ipse enim est misericors, & propitius fiet peccatis eorum, & non disperdet eos Item ipse est adiutor, & liberator Dan. 6. Ipse enim est Deus viuens & æternus in sæcula. Sequitur. Ipse saluator & liberator. Item ipse est amator, & concordator. Vnde illud prædictum Eph. 2. Ipse est pax nostra, &c. Item ipse est discussor & iudicator, quia sicut dicitur in Ps. Ipse dominus Deus noster, in omni terra iudicia eius, & Ezech. 34. Ecce ego ipse iudico inter pecus & pecus. ¶ Item ipse est promotor & consolator, quod potissime fiet in patria Psa. Ibi lætabimur in ipso qui dominatur in virtute sua in æternum. Patet ergo quod Christus est ipse, quia reuera sicut dicitur Col. 1. Omnia per ipsum & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes & omnia in ipso constant & ipse est caput corporis ecclesiæ. Sequitur. Vt sit in omnib. ipse primatum tenens, quia in ipso complacuit omnẽ plenitudinẽ inhabitare, & p ipsum recõciliari, omnia C
per ipsum pacificans, &c. ¶ Et pro certo dico, ꝙ Christus est ipse,

Cuius {
- Potentia debet honorari,
- Scientia debet auscultari,
- Clementia debet amplexari.

Ipse est dico, cuius potentia est honoranda. Vnde in Psal. dicitur Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud, & aridam fundauerunt manus eius, venite adoremus & procidamus ante Deũ, ploremus coram domino, qui fecit nos, quia ipse est dominus Deus noster, nos autem populus eius, &c. Ipse est etiam cuius scientia est auscultanda Matt. 17. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite. Item ipse est insuper cuius clementia est amplexanda. Vnde Matth. 26. Ipse est, tenete eum. Sicut enim dicitur Eccl. 5. Misericordia & ira ab ipso cito properant. Et breuiter de isto ipso, scil. de Christo possumus concludere & dicere illud Rom. 11. Quoniam ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia, ipsi honor & gloria in sæcula sæculorum, & Aug. de verbis Apostoli c. 16. dicit, quod homo debet amare ipsum amatorem, ipsum spectatorem, ipsum coronatorem, ipsum præmii largitorem. Postremo ipsum præmium deputare, & non aliud ab ipso, quam ipsum expectare. Patet ergo, quomodo per ipse deno- D
tatur Christus. ¶ Secundo dico, quod per ipse denotatur iustus, vir enim iustus, & dicitur pronomen, & dicitur relatiuus & dicitur demonstratiuus. ¶ Dicitur dico pronomen, quod pro nomine ponitur, quia ipse pro aliis se solet ponere, scil. pro eis orando & intercedendo, pro eis pugnando atq; dimicando, pro eis loquendo atq; allegando. Vnde de Aaron dictum est Moysi Exo. 4. Ipse loquetur pro te ad populum. ¶ Relatiuus est, scil. se Deo & melioribus conformando, comparando, & referendo, & in Deo sperando, & ei innitendo, & veritatem loquendo & prædicando Ps. Veritas mea, & misericordia mea cum ipso & in nomine meo exaltabitur cornu eius. ¶ Demonstratiuus insuper, scil. per sanctitatis exempla viam veritatis ostendendo, & se exemplum aliis demonstrando 1. Reg. 18 Omnis enim Israel diligebat Dauid, ipse enim ingrediebatur, & egrediebatur ante eos, sci. bona exempla monstrando & ostendendo. Et ideo breuiter quod istud vocabulum ipse signat vniuersitatem & generalitatem, quia, sci. dici potest ipse iustus, ipse pius, ipse sanctus. Et sic de aliis. Et ideo quãdo quis ipse dicitur, signum est quod omnibus virtutibus generaliter insignitur, quod tantæ perfectionis existit, quod necesse est, quod ipsius sanctitudo, quæ per proprium vocabulum denotari non potest, isto generali vocabulo designetur: ipse ergo. Vnde E
dominus in Psa. Super ipsum autem efflorebat sanctificatio. ¶ Et sic nota, quod iustus dicitur ipse, quia

Ipse est {
- Charitas fraterna,
- Firmitas æterna,
- Claritas externa,
- Paruitas interna,
- Benignitas materna,
- Seueritas paterna,
- Iucunditas superna.

¶ Dicam ergo quod ille, qui vult spiritualiter dici ipse, debet habere charitatem fraternam. Nullus enim potest esse pronomen relatiuum & demonstratiuum, id est, pro aliis intercessor, bonorum imitator, & verborum prædicator & demonstrator, nisi sit homo charitatiuus, figuratiuus in Isaac, qui interpretatur risus, de quo dicitur Gen. 22. quod ipse portabat in manib. suis ignem & gladium. Ignis enim signat charitatis feruorem. Gladius vero signat verbi Dei & veritatis rigorem, vt de mutua charitate dicatur illud Gen. 20. Ipse dixit mihi, soror mea est, & ipse dixit, frater meus est. Item ipse debet habere firmitatem æternam, id est, stabilitatẽ perseuerantiæ. Figuratus Exo. 25. vbi præcipitur, quod ipsos vectes faciant de lignis sethim, quæ, scilic. secundum magistrum in historia scholastica erant imputribilia & incremabilia, quasi dicat, quod tales ipsi nunquam debent per peccatum putrefieri aut corrumpi, sed perseueranter sistere, & manere. Vnde de Abraham dicitur Gen. 17. quod ipse stabat iuxta Angelos sub arbore. Item ipse debet habere claritatem externam, id est, honestatem & splendorem vitæ & scientiæ. Figuratus Exod. 25. vbi dicitur, quod in ipso candelabro erant scyphi & sphærulæ, & lilia, quia reuera in candelabro luminis, id est, in homine claro & honesto, debent esse scyphi doctrinæ, & sphęrulæ volubiles diligentiæ & obedientiæ, & lilia castitatis & continentiæ, quæ potissime spectant ad prædicatorem. Quia reuera ipse debet esse candelabrum ad illuminandum per vitam exemplarem, & habere scyphum ad inebriandum per scientiam salutarem, & sphęrulam volubilem per diligentiam singularem, & Lilia, hoc est continentiam & munditiam corporalem, vt de honesta vita ipsius dicatur illud Io. 3. Ipse erat lucerna ardens & lucens. Item debet habere paruitatem internam, id est, virtutem humilitatis Gen. 32.

Ipse

Ipſe ſeruus tuus Iacob iter noſtrum inſequitur. Seruus enim humilitatem deſignat. Vnde de Chriſto dicitur Phil.2. quod ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens. Item debet habere benignitatem maternã, quia, ſcil. ipſe debet eſſe miſericors & benignus, ſicut de Dauid dicitur 2.Reg.23. quod ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus, vnde dominus in Pſal. dicit. Veritas mea, & miſericordia mea cum ipſo & in nomine meo exaltabitur cornu eius. Item debet habere ſeueritatem paternam, ſc. ad arguendum malos Gen.18. Ipſe eſt pater Moabitarum, & 2.Reg.23. Ipſe quoque interfecit virum Ægyptium, virum dignum ſpectaculo. Vir enim Ægyptius ſignat peccatorem, qui per iuſtos debet ſpiritualiter interfici, hoc eſt dictum, corrigi & caſtigari, & ſic finaliter ſequitur quod talis ipſe, id eſt, quilibet vir perfectus habet finaliter iucunditatem ſupernam, ſci. gloriam Paradiſi. Quia pro certo ſicut dicitur Matt.5 Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram. Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Beati qui eſuriunt, quoniam ipſi ſaturabuntur. Beati miſericordes, quoniã ipſi miſericordiam conſequentur. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorũ. Sic ergo patet,
F quomodo per ipſe denotatur iuſtus. ¶ Tertio dico, quod quandoq; per ipſe deſignatur iniuſtus ſeu etiã impius. Peccator enim relatiuus eſt, quia refert quicquid audit & quicquid nouit, ſe iactando & magnificando, & alios prodendo & diffamando, & de eis detrahendo Pſal. Dominus conteret dentes eorum in ore ipſorum. Et in Pſal. dicitur de talibus quod molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula. Item demonſtratiuus, mala exempla aliis oſtendendo, & ſuam malam intentionem per opera demonſtrando. Mali enim ſolent per exteriora ſigna ſuas interiores iniquitates oſtendere, & quales ſunt interius, exterius demonſtrare. Eze.33. Peccata noſtra ſuper nos, & in ipſis tabeſcimus. ¶ Notabis ergo breuiter quod iſtud pronomen ipſe ſignat peccatorem, ſeu multorũ criminum poſſeſſorem. Ipſe enim generaliſſimum habet ſignatum. Et ſic nota, quod peccator dicitur ipſe, quia

Per
- Superbiam ſurſum erigitur,
- Inuidiam intus configitur,
- Malitiam hinc inde vertitur,
- Ignorantiam cœcus efficitur,
- Gaſtrimargiam cibis ſubmergitur,
- Inconſtantiam cito labitur,
- Dei ſententiam morte percutitur.

¶Igitur dico de peccatoribus, qui per ſuperbiam ſurſum eriguntur, illud Neem.9. Ipſi vero & patres noſtri ſuperbe egerunt, & indurauerunt ceruices ſuas. Item per inuidiam intus configũtur Pſal. Gladius eorum intret in corda ipſorum. Item per malitiam hinc inde voluuntur Gen.41. Ipſe vero claudicabat. Claudicans enim non recte incedit, ſic nec malitioſus, quia ſemper habet intentionem claudam & peruerſam. Item per ignorantiam Deum obliuiſcuntur Pſal. Ipſi vere non cognouerunt vias meas, quibus iuraui, &c. Item per gulam ſeu gaſtrimargiam cibis immerguntur Pſal. Ipſi diſpergentur ad manducandum, ſi vero non fuerint ſaturati, & murmurabunt. Item per inconſtantiam cito dilabuntur Pſal.26. Ipſi infirmati ſunt, & ceciderunt. Et illud. Ipſi videntes ſic admirati, turbati & commoti ſunt, tremor apprehendit eos. Item finaliter per Dei ſententiam & iuſtitiam morte perpetua feriuntur Ezech.33. Ipſe impius in iniquitate ſua morietur. Et in Pſal.101. Ipſi peribunt, tu autem permanes, &c. Et illud, ipſi vero in vanum quæſiuerunt animam meam, introibunt in inferiora terræ, tradentur manus gladii, partes vulpium erunt. Patet ergo, quomodo per ipſe poteſt intelligi diabolus vel iniuſtus. ¶ Si
G vero contingit de aliqua ſancta perſona in genere fœminino ſermonem facere, vt puta, de aliqua ſancta virgine, vidua vel fœmina, dic, quod iſtud pronomen ipſa ſignat iſtam ſanctam, quæ ſcil. dici poteſt pronomen relatiuum, & demonſtratiuum, & generaliter ſignificatiuum, quia, ſcil. ipſa pro nomine ponitur pro nobis orando, relatiua eſt, vera prædicando, demonſtratiua, exempla demonſtrando, & generaliter ſignificatiua bona omnia generaliter in ſe cõtinẽdo. Vnde de ipſa proprie poteſt dici illud Gen.24. Ipſa eſt mulier, quam præparauit Dominus filio domini mei. Dominus enim, id eſt, Deus pater præparauit ipſam filio ſuo Chriſto in matrem filiam ſeu ſponſam. ¶ Et nota, quod

Ipſa fuit
- pœnitens & gemens,
- prudens & clemens,
- docens & non demens.

¶ Quod fuerit gemens per pœnitentiam, patet Thren.1. vbi dicitur ſic. Ipſa autem gemens conuerſa eſt retrorſum. Quod etiam fuerit clemens per prudentiam ſeu per miſericordiam, patet Gene.29. Ecce Rachel veniebat cum ouibus patris ſui, nam gregem ipſa paſcebat. Quod inſuper fuerit docens per ſapientiam, patet in Pſal. vbi dicitur de ea. Diſciplina tua, id eſt, ipſa bene diſciplinata correxit me in finem, diſciplina tua ipſa me docebit. Hæc igitur de ipſe, & ipſa ſufficiant. Vide de ille, & iſte.

Ira. Iraſci. Iratus.

Nota, quod eſt A

Ira
- toleranda,
- temperanda,
- formidanda.

Prima eſt rigor diuinæ punitionis, de qua dicitur Mich.7. Iram domini portabo, quoniam peccaui ei. Secunda eſt feruor humanæ tribulationis, Vnde Prouerb.12. Fatuus ſtatim indicat iram ſuam, qui autem diſſimulat in poſterum, callidus eſt. Tertia eſt feruor æternæ damnationis, vnde Sap.19. Impiis (inquit) ſine miſericordia ira ſuperueniat, & Exod.15. Miſiſti iram tuam, qui deuorauit eos ſicut ſtipulam, &c. ¶ Poſſumus ergo diſtinguere inter iram diuinã & iram humanam. Ira enim Dei nihil aliud eſt, quam rigor ſuæ iuſtitiæ, quæ aliquando lædit peccatores temporaliter puniendo, aliquando æternaliter condemnando. Ira enim in Deo non ſignat animi motum & turbationem, ſed tantummodo dicit mihi ſuæ iuſtitiæ executionem. Sicut enim aqua pura & limpida & fæcibus impermixta licet quandoq; moueatur, nunquam tamen propter hoc turbatur, ſic eſſentia diuina quamuis videatur mota iracundia vel vindicta propter ſeueritatem iuſtitiæ, quam exercet, nunquam tamen realiter iraſcitur vel turbatur, ſed in tranquillitate perpetua immobiliter ſituatur, quia ſicut dicitur Iudith 8. Deus ſicut homo non immutabitur, nec ſicut filius hominis ad iracundiam concitabitur. ¶ Diſtinguamus igitur breuiter, quod ſit triplex ira generaliter loquendo, ſcilicet,

Ira
- metuenda cum reuerentia,
- ſuſtinenda cum patientia,
- fugienda cum diligentia.

¶ Eſt (dico) quædam ira cum reuerentia metuenda, & iſta eſt ira B
iuſtitiæ diuinæ, quæ contra peccatores infligitur & fertur. Sicut enim per motum fortis tonitrui montes quandoq; mouentur & concutiuntur, ad vocem etiam & rugitum leonis irati, cætera animalia terrentur, & conturbantur, quia ſicut dicitur Amos 3. Leo rugit, quis non timebit? & per motum firmamenti orbes inferiores mouentur & agitantur, ſic vere dico, quod quando cœlum & leonem de Tribu Iuda Chriſtum perpendimus contra nos indignatum & motum per iram iuſtitiæ & rigoris, & quando rugitum & tonitruum cõminationum ſuarum audimus (quia ſicut rugitus leonis eſt, ita & furor regis Prouer.20.) nos pro certo debemus per timorem concuti, & moueri, & per tremuloſam reuerentiam agitari Pſal. Fundamenta montium conturbata ſunt, & commota ſunt, quoniam iratus eſt eis. Talem timorem conceperat ille, qui dicebat in Pſalmo. Conturbatus eſt in ira oculus meus, anima mea & venter meus. Deus enim eſt ſicut elephas, qui quamuis ſit animal benigniſſimum, quandoque tamen iraſci nimium prouocatus. Quia vere Deus iudex iuſtus, fortis & patiens, qui nunquam iraſcitur per ſingulos dies, quamuis ipſe ſit pater miſericordiarũ, & Deus totius cõſolationis iuſte tamen habet aliquoties iraſci, & ad punitionẽ & vindictã procedere prouocatus noſtris iniquitatibus & peccatis. Vnde de peccatoribus dicitur Nee.9. Prouocauerunt te ad iracundiam, & receſſerunt, & proiecerunt legem tuam poſt terga ſua. ¶ Et aduerte, quod tria genera perſonarum ſolent ad iram dominum prouocare, videlicet, C

Fatui ſapientes,
Superbi præſumentes,
Dyſcoli diſcordantes.

Deum enim ad iracundiam prouocãt ſapientes infatuati. Magis enim offendit Deum peccator ſapiens quam indoctus, quia, ſcil. ſapiens peccat ex malitia, inſipiens autem ex ignorantia. Vnde Luc.12. dicitur, quod ſeruus ſciens voluntatem domini, & non faciens, plagis vapulabit multis. Et ideo contra tales iraſcitur dominus & in præſenti & in futuro. Vnde de Salomone ſapientiſſimo dicitur 3.Reg.11. Iratus eſt dominus Salomoni, eo quod auerſa fuiſſet mens eius à domino Deo Iſrael. Leo enim plus iraſcitur hominib. quam pueris & mulierib. illos enim quandoque occidit, iſtis autem communiter parcit, quia, ſcil. Deus plus iraſcitur hominib. id eſt, rationalibus perſonis quando delinquunt, quia, ſc. videntur peccare ex induſtria, quã mulierib. & paruulis, id eſt, quam perſonis ſimplicib. & ignorantib. qui videntur peccare ex ignorantia, vnde Dan.2. dicitur, quod rex in furorem & iram conuerſus, præcepit vt perderentur omnes ſapientes Babylonis. Prouocant ergo ad iram dominum ſapientes infatuati. ¶ Item Deum ad iracundiam prouocant præſumentes humiliati, ſcil. iſti qui ex natura ſua deberent etiam eſſe humiles, & tamen ſunt ſuperbi, arrogantes, & præſumptuoſi ab omnibus inueniuntur. Contra tales ergo Deus iraſcitur, quia ſicut videmus, quod fulgur plus percutit alta loca quam infima, ventus etiam citius plus lædit arbores altas & protenſas, quam modicas & depreſſas.

pressas, sic vere ira iustitiæ diuinæ magis debacchatur in altos, superbos & elatos, quam humiles & depressos. Et de hoc dicitur in Psa. Fundamenta montium conturbata sunt, quoniam iratus est eis. Montes enim qui sunt alti & elati, & tamen sunt de terra, significant tales, qui sunt superbi, præsumptuosi & elati, cum tamen more terræ deberent esse humiles & depressi. Isti sunt ergo præsumentes humiliati. ¶ Item ad iracundiā Deum prouocant litigantes pacificati. & tales sunt illi, qui in pace Ecclesiæ fundati sunt, & tamē non possunt cum aliquo pacifice conuersari. Quia ergo filius delinquens in patrem magis offendit eum, quam aliquis extraneus, sic quia isti, qui pacem religionis & Ecclesiæ elegerunt, sunt proprie filii Dei (quia beati pacifici, quoniā filii Dei vocabuntur Matth. 5.) magis Deū offendunt quando contra naturam sui status rebelles & litigiosi fiunt. De quib. dici potest illud Abac. 3. Nunquid in fluminib. iratus es, aut in mari indignatio tua? Flumina enim & mare significant litigiosos, quia sicut dicitur Esa. 57. Impii sicut mare feruens, quod quiescere non valet. Ista igitur tria genera personarū prouocant iram Dei. Et ideo ira Dei in scriptura comparatur tribus generibus rerum, scil.

Lapidi ferienti,
Igni comburenti,
Lanceæ occidenti,

Est enim ira lapis ad percutiendū, vnde Eze. 13. Dabo lapides grādes in ira in consumptionē. Item est ignis ad flāmandum Ezech. 22. In igne iræ meę consumpsi eos. Item est lancea ad occidendū, vnde Sap. 5. Acuet diram iram in lanceā, & pugnabit cum eo orbis terrarum contra insensatos. Ista est igitur ira Dei, quæ venit in filios diffidentiæ Col. 3. Ista est igitur ira cum reuerentia metuenda.

D ¶ Secundo principaliter dico, quod est quædam ira cum patientia sustinenda, & ista est ira iustitiæ diuinæ, quantum ad illationem tribulationis temporalis. Ista est enim quædam ira paterna, quæ ad vtilitatē nostram solet in nos sæuire. Ista est enim ira misericors, qua, scil. Deus ad finem pium & misericordem, sc. ad finem saluationis nostrę vobis aliquoties infert iram, iuxta illud Ps. Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis. Sicut enim dicitur Eccl. 6. Misericordia & ira ab ipso cito proximant. Quia pro certo talis ira semper est cum misericordia coniugata: Deus enim est sicut malogranatum, quod est exterius valde durum, interius autem est valde molle. Quia, scilic. Deus sæpe apparet exterius durus per iustitiam & correctionē, qui tamen est valde mollis & pius per compassionē & benignā intentionem. Et ideo talis ira est merito sustinēda, cum certi simus, quod propter bonum nostrum nobis est aliquoties infligenda. Quia sicut dicitur in Ps. 102. Non in perpetuum irascetur nec obliuiscetur misereri Deus, nec continebit in ira misericordias suas, &c. Ista est ergo ira in patientia sustinenda. Sed de ista vide latius supra de correctione, & infra de tribulatione.

E ¶ Tertio dico, quod est quędam ira cum diligentia præcauenda. Ista est ira cordis, quæ nihil aliud est quam motus animi & turbulentus appetitus vindictæ propter aliquod obstaculum voluntatis. Et ista est fugienda propter plura, scil. quia

Deo contrariatur,
Proximo inimicatur,
Sibiipsi iniuriatur.

¶ Dico ergo, quod ira est Deo contrariatiua. Deus enim dicitur Deus pacis, non Deus iræ. Quinimo sicut vnumquodq; fugit suū contrarium, sic Deus, qui est vera pax, semper fugit iram & cor turbidum & iracundum. Ira enim est sicut ignis, qui si in corde hominis fuerit accensus, illic Deus non poterit remanere, quia sicut dicitur Eccl. 28. Homo iracundus incendit litē. Sicut enim motus aquæ destruit imaginem, quæ in aqua resultabat, sic vere motus iræ cum cor nostrum mouerit & tetigerit, imaginem gratiæ diuinæ ibidem resultantē solet turbare, & quandoq; penitus dissipare, vnde Greg. super Iob dicit. Mansuetudo in nobis imaginem Dei seruat. Semper enim tranquillus est, sed ira dissipat, quæ multis virtutib. priuat. Ira ergo est incendiaria diaboli, quæ Deum de domo propria expellit. Ista enim est illa mulier, de qua dicitur Prou. 21. Melius est habitare in domo deserta, quam cum muliere rixosa & iracunda. Ira ergo Deo contrariatur.

F ¶ Denique dico, quod ira proximo inimicatur. Iracundus enim plus quam quicunque alius peccator magis solet lædere proximos & vicinos. Lædit enim eos multoties non solum in rebus, imo etiā in corpore & in fama. Similes enim sunt iracundi apris, qui tanto impetu iracundiæ debacchantur, quod in venatorum gladiis se infigunt, similes insuper sunt leonib. qui tanto iracundiæ impetu leopardos persequuntur, quod in foueam intrantes ibidem irremediabiliter includuntur, ita quod ab ipsis leopardis à parte opposita exeuntib. occiduntur. Similes insuper sunt apibus quæ tanto ardore vindictæ figunt aculeū, quod cum aculeo dimittūt intestina, ita quod dum alium volunt lædere, seipsas solēt lethaliter vulnerare. Sic vere charissimi, cum iracūdi multoties taliter irascantur, quod absq; iudicio rationis ad lædendum alios animantur, sæpe fit quod quantū ad Deum & quantū ad mundum corpus & animam perdere dignoscuntur. Sic enim dicitur Eccl. 30. Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus senectā adducent, & Pro. 26. Vir iracundus suscitat rixas, &c. Ira ergo proximo inimicatur.

¶ Insuper dico, quod ira subiecto proprio iniuriatur. G Ista enim sicut & inuidia cor iracundi primo ferit, & deinde ad læsionē membrorum multipliciter se extendit. Nam vt dicit Greg. 5. moralium. Iræ suæ stimulis accensum cor palpitat, corpus tremit, lingua se impedit, facies ignescit, exasperantur oculi, & res notæ non cognoscuntur. Ista est igitur ira, quæ est fugienda & præcauenda, quia charissimi, quamuis motus iræ sint in homine naturales, ipsos tamen debet ratio refrenare. Vnde de quodam philosopho legitur, quod dum iratus inimicum suum inuenisset, noluit ipsum occidere nec lædere, dicens. Occiderem inquit te, nisi iratus essem tibi. Timebat enim dictus philosophus ne brutalis appetitus iracundiæ ipsum ad vindictam moueret magis quam ratio suaderet, iuxta illud. Vindictam differ donec transierit ira. Impedit.n. ira animū, ne possit cernere verum. Et hoc est, quod dicit Ambrosius ad Vercellensem. Iram homo præuenire non potest, mitigare potest. Ergo & si irascamur, affectus nostri motum recipiant secundum naturam, non peccatum præter naturam. Patet igitur, quod triplex est ira, scil. metuenda, sustinenda, & fugienda.

Ire. Nota, quod ire nihil aliud est, quam de termino ad terminum se pręsentialiter transferre. A Et signat ire motum perfectum, & transitum de loco ad locum. Quia ergo terminus est finis eundi, ideo cum à fine res denominetur, hinc est quod secundum naturam termini ad quem itur, potest eundi qualitas denotari. Cum igitur terminus, ad quem itur, sit in duplici differentia, quia aut est terminus bonus aut malus, ideo possumus dicere, quod ire sumitur in bono & in malo. In bono enim signat bonum motum, bonum profectum, bonum affectum, bonum effectum. Homo enim per bonos affectus & effectus de malo ad bonum mouetur, & de mundo ad patriam, de peccato ad virtutem, & de gratia ad gloriam progreditur & transfertur, quælibet enim bona affectio & cogitatio vel operatio est quidam passus ad eundum in Paradisum, vt in Ps. 83. dicitur. Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion. In malo etiam signat malum actum, malū motum, malum affectū, malum profectū, quo, sc. peccator de mundo ad infernum, de virtute ad vitium, de bono ad malum proficiscitur & mutatur, vnde 1. Io. 2. Qui odit fratrē suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quo eat, quoniam tenebræ excæcauerunt oculos eius. Dicamus igitur quod est ire virtuosum & laudabile, ire vitiosum & damnabile.

¶ Primo ergo dico, quod est ire virtuosum, & iste est profe- B ctus & continuatio in bonis virtutib. & operib. per quæ, sc. ad paradisi terminum deuenimus. Ire enim sicut dicit mihi continuationem motus corporalis, sic spiritualiter loquendo, dicit mihi continuationem & profectum operis virtualis. Sicut enim quædam sunt animalia magni motus & magnæ agilitatis & virtutis, sicut patet de formicis, quæ non cessant ire & redire, & pro quęrendis victualib. motū sui itineris quasi continue exercere, sic vere loquendo spiritualiter, nos debemus per virtutes & bona opera continue nos mouere, & pro victualib. regni æterni quærendis profectū boni operis frequentare, vnde de Isaac dicitur Gen. 26. Ibat Isaac proficiens atq; succrescens donec magnus vehemēter effectus est. Et ideo præcipue dominus videtur nobis præcipere talem motum Matth. 20. vbi dicit. Ite & vos in vineā meam. ¶ Vbi aduerte, quod homo quādoq; corporaliter solet ire alicubi

Vigore præceptorum,
Amore sociorum,
Dulcore præmiorum.

¶ Sic vere ad virtuose eundum debet nos mouere Dei auctoritas imperatiua, ideo dicitur [Ite] Fratrum cōmunitas sociatiua, ideo dicitur [Vos] Fructus vtilitas excitatiua. [Vineam inquit meam] Hic igitur ostenditur, quod ad spiritualiter eundum, mandatorum iussu compellitur quod ostenditur cum dicitur [Ite] Sociorum nexu animamur, quod ostenditur in vocabulo [Vos inquit] Præmiorum fructu attrahimur, qui supponitur cum dicitur [In vineam] quia, scil. vinea de sui natura fructum designat. Dico ergo, quod ad spiritualiter eundum debet nos mouere

Iussus imperatiuus,
Nexus copulatiuus,
Fructus saturatiuus.

Iussus (dico) imperatiuus, quod ostenditur in verbo [Ite] quod vtique est imperatiui modi, quia, scil. nobis à Deo & ab Ecclesia continue imperatur, vt iter morū, scil. frequentemus [Ite inquit] Mich. 2. Surgite & ite, quia non habetis hic requiem. Sicut enim ad motum firmamenti mouentur planetæ inferiores, sic vere ad motum & monitionem Dei debent moueri christiani fideliores. Nam sicut mandata regum & principum à subditis celerius exequuntur, sic etiam, quando Rex & Imperator noster nobis

bis præcipit, quod eamus, id est, per virtutum semitam celerius procedamus, istud mandatum tenemur exequi celeriter & debemus. Dicit ergo, Ite, id est, per bona opera vos mouete, & ad cœlestem patriam virtutum gressibus properate. Vnde Luc. 19. Ite
C in castellum, quod contra vos est. ¶ Et nota, quod ex Dei præcepto nos debemus spiritualiter ire ad Deum per quædam itinera spiritualia, videlicet,

Per viam {
Pœnitentiæ,
Diligentiæ,
Compassionis,
Discretionis,
Confessionis,
Contemplationis.
}

¶ Igitur eamus per viam pœnitentiæ, & hoc præcipitur Exod. 5. Ite ad onera vestra. Item eamus per viam diligentiæ, & hoc præcipitur Matth. 2. Ite interrogate diligenter de puero. Item eamus per viam compassionis, & hoc præcipitur Matt. 22. Ite ad exitus viarum, & quoscunq; inueneritis, vocate ad nuptias. Item eamus per viam discretionis, & hoc præcipitur Matth. 27. Ite custodite sicut scitis. Item eamus per viam confessionis, & hoc præcipitur Luc. 17. Ite ostendite vos sacerdotibus. Item eamus per viam contemplationis, & hoc præcipitur Mich. 2. per illud præallegatum. Surgite & ite via non habetis hic requiem, quasi diceret, surgite ad contemplandum cœlestia, quia non habetis hic requiem frequentando temporalia. Patet ergo, quomodo diuersimode nos iubemur ire, & per virtutum exercitium nos mouere [Ite ergo] Nam sicut equi festinant ire & currere, quando ab auriga sępius excitantur, sic quia videmus, quod auriga noster Deus per tot incitamenta nobis in scriptura dicit, ite, nos pro certo debemus ire spiritualiter & procedere, & ad currendum per bona opera festinare. Ite ergo, ego mitto, &c. Mouet ergo ire spiritualiter iussus imperatiuus [Ite inquit] Secundo dico, quod nos debet mouere nexus copulatiuus, scil. amor & solatium sociorũ, quod notatur, cum dicitur [vos] Vos enim dicit mihi quandam societatem, communitatem & aggregatam pluralitatem. Quia vere sicut multum proficit ei, qui vult ire alicubi, quod plures socios habeat atq; bonos, quia, scil. ipse efficitur securior, & ad eundum facilior, sic vere via morum procedenti vtile est in societate bonorum per charitatem esse, & in aliorum consortio per charitatis vinculum habitare [Vos inquit] Per exemplũ enim bonorum sociorum melius animamur ad eundum spiritualiter in ciuitatem Paradisi, virtutum gressibus properando. Sicut vnus annulus tactus ab adamante mouet & trahit post se & secum alios plures annulos, sic homo tactus gratia diuina, non solum ad bonum trahitur, progreditur & mouetur, imo alii per ipsum & eius exemplis ad similia prouocantur & progrediuntur, & ad bona opera excitantur, quod figuratum est in illis sanctis animalibus Eze. 1. de quib. dicitur, quod cum euntib. ibant, & cum stantibus stabãt, & cum eleuatis à terra pariter eleuabantur [Vos ergo] vnde Zach. 8. Ibimus vobiscum: audiuimus enim quoniam Deus
D vobiscum est. ¶ Et nota, quod in via morum debemus esse vos. i. vniti, & per charitatis vinculum sociati, multiplici ratione, scil.

Ad {
fortius operandum,
firmius resistendum,
verius diligendum,
clarius intuendum,
altius contemplandum.
}

¶ Nam charissimi per copulam charitatis nos operamur fortius Ioh. 15. Vos amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis. Item nos resistimus firmius. Vnde Io. 16. Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Item nos diligimus verius Io. 15. Vos autem dixi amicos. Item nos intuemur clarius Thre. 1. O vos omnes, qui transitis per viam, attendite & videte. Item nos contemplamur altius Io. 7. Vos ascendite ad diem festũ hunc, & Mat. 19. Sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes, &c Moueat ergo ad spiritualiter eundum nexus copulatiuus. Vos inquit.
E ¶ Tertio dico, quod nos debet mouere fructus præmiatiuus [In vineam inquit meam] multum enim mouet cursorẽ ad eundum pręmium quod sperat reportare, & maxime quando sperat, quod per huiusmodi motũ & cursum in sero veniet ad terminũ & hospitium, vbi satiabitur, & quiescet, & vbi pro itinere præmiũ reportabit. Sic charissimi, quia speramus & certi sumus, quod si bene meruimus in via morum, ad Paradisi terminũ veniemus, vbi satiabimur, & viuemus, & vbi recepto præmio à laboribus quiescemus, nihil laboris debemus refugere, quod ostenditur cum dicitur [Vineam meam] quia sicut ille qui laborat in vinea, solet finaliter fructus pro laboribus reportare, sic ille qui in via morum eundo per bona opera laborat, fructũ & præmium Paradisi reportat, vnde Can. 7. Mane surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt. Spes enim lucri est illud, quod non finit hominem fatigari, & ideo videmus, quod mercatores cum magnis laborib. eunt & currunt & circumeunt nundinas & mercata pro lucro aliquo reportando. Apes etiam non cessant ire exterius ad flores quærendos, vt exinde conficiãt mella sua. Quia vere charissimi, labores itineris tantum debent reuelare spes æternę dulcedinis & mercedis. ¶ Et ideo nota, quod nos debemus ire ad paradisi societatem & quietem, quia ibi est

Locus {
Inextinguibilis charitatis,
Indissolubilis vnitatis,
Indefectibilis vbertatis,
Inexpugnabilis firmitatis.
}

Ibi enim est charitas inextinguibilis, quia, sc. omnes sunt fratres filii Dei. Vnde illic possumus videre patrẽ & fratres nostros Luc. 15. Surgam & ibo ad patrẽ meum. Item ibi est vnitas indissolubilis. Est enim ibi perpetuo pax, vnde Gen. 25. Ibis ad patres tuos in pace. Item ibi est vbertas indefectibilis, vnde Ioh. 15. Posui vos vt eatis, & fructũ afferatis Ps. 125. Eũtes ibant & flebant, &c. venientes aũt, &c. Item est ibi firmitas inexpugnabilis Mar. 11. Ite in castellũ, quod cõtra vos est. Eamus igitur charissimi ad locũ istũ

Per viam {
Rectam,
Tutam,
Arctam.
}

Via enim recta est veritas, iuxta illud Ps. 106. Deduxit eos per viã rectam vt irent in ciuitatẽ habitationis. Via aũt tuta est humilitas 1. Mach. 6. Per loca humilia ibant caute & ordinate. Via arcta est pœnalitas, de quo Exod. 3. Viã triũ dierũ ibimus in solitudinẽ. Solitudo enim est pœnitentia, vbi per tres dietas debemus ire, quæ sunt cordis contritio, oris confessio, operis satisfactio. Per istas enim vias ad Paradisum tendimus, & de vinea domini Sabaoth fructus beatitudinis reportamus [Ite inquit in vineã meã] quia sicut dicitur Esa. 5. Vinea domini Sabaoth, domus Israel est. Et sic ergo patet, quod ad bene eundum inducimur & mouemur

Per {
Iussum imperatiuum,
Nexum copulatiuum,
Fructum satiatiuum.
}

Et sic dico, quod est quoddã ire virtuosum & laudabile. ¶ Sed adhuc dico, quod est quoddã ire vitiosum & damnabile, & istud est ire de peccato ad vitium, de vitio ad tormentũ. Peccatores enim dicuntur ire, in quantũ, sc. solent de malo ad malum procedere, quousq; possint ad inferni terminũ deuenire. Isti sunt enim cãcer, qui nescit ire nisi retrogradiendo. Isti etiam sunt sicut talpa, quæ nescit ire nisi sub terra fodiendo. Isti sunt sicut bubo, qui nescit ire nisi de nocte volando & discurrendo. Quia vere charissimi, totũ iter aut progressus peccatorum aut est retrogradus per contradictionẽ & discordiã, aut est subterraneus per cupiditatẽ & auaritiã, aut est etiã nocturnus per obscuritatẽ & ignorantiã. Et ideo pro certo isti non possunt ad bonũ terminũ peruenire. Nam iter retrogradum non est rectũ, iter subterraneũ non est mundũ, Iter vero nocturnũ non est tutũ, & ideo tales ad terminum inferni veniunt, & labuntur, & ibidẽ descendere compelluntur. Vnde de istis dicitur Matth. 25. Ibunt hi in suppliciũ æternũ. Vnde peccatores debent figurari in illis rotis Ezec. 1. de quib. dicitur, quod per quatuor partes euntes ibant. Quatuor enim partes orbis sunt Oriens, Aquilo, Auster, Occidẽs. Oriens signat statum superbiæ. Oriens enim est principiũ mundi, & sicut dicitur Tob 4. A superbia sumpsit initiũ omnis perditio. Vnde de superbo Lucifero dicitur Esa. 14. Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? Aquilo pars frigidissima, signat statum inuidię, quia sicut dicitur Hier. 1. Ab aquilone panditur omne malũ super vniuersã terrã. Ita Sap. 2. dicitur Per inuidiã diaboli intrauit mors in orbẽ terrarũ. Auster pars feruidissima, signat statum auaritiæ. De hoc enim dicitur Iob 37. Nõne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra austro? Occidens, quæ est pars humidissima, signat statũ luxuriæ, quę ex humorib. & carnalitatis fœtorib. habet ortũ Vnde Holoferni, qui interpretatur infirmitas, dicitur Iud. 2. Egredere aduersus omne regnũ occidentis. Infirmitas enim est debilitas carnis, quæ solet semper ad regnũ occidentis & ad regnũ luxurię egredi & exire. Rotę ergo per quatuor partes euntes ibant, & non reuertebantur cum ambularent & ad quẽ locũ declinabat quæ prima erat, sequebantur & cęterę. Peccatores enim dicuntur rotæ, propter volubilẽ mutationẽ, ire propter vagabilem conditionẽ, per quatuor partes propter quadruplicẽ ad peccatũ conuersionẽ, non reuerti, propter obstinatã in peccato indurationẽ, sequi, propter mali exempli sequelã. Et breuiter, quia tales semper eunt & volunt ire de bono in malũ, ideo finaliter dicetur eis illud Matt. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui vobis paratus est ab origine mundi. Hoc igitur de Ire sufficit. Vide supra de ambulare, & infra de Via.

Irridere. Nota, quod irridere idem est quod illudere, contemnere, vilipendere, & modicũ reputare. Et sunt idem irridere, & deridere. Sed quia supra satis dictum est de contemptu, ideo breuiter distinguamus. Nota ergo, quod irrisio seu derisio est diuina & humana. Deus enim est irrisor seu derisor peccatorum. Peccatores vero sunt irrisores bonorum & perfe- A

ctorum. Peccatores enim irridentur à Deo per æternam damnationem, iuxta illud Ps. 2. Qui habitat in cœlis, irridebit eos, & dominus subsannabit eos. Et tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos. Boni vero irridentur à peccatoribus per suæ famæ corrosionem, vnde Iob 12. Deridetur iusti simplicitas, lampas contempta apud cogitationes diuitũ, parata ad tempus statutum. Vnde nota, quod mali deridunt, illudunt & vilipendunt bonos & iustos, eorumque facta suis laniant, & contemnunt verbis. Nam sicut illa auis, quæ dicitur vlula, nocte clamando, & in nemoribus vlulando vocem habet derisoriam, & etiam cantus suus illusionem denotat, & derisum, sic vere multi sunt irrisores & derisores, qui de factis & conditionibus aliorum non cessant continue vlulare, loqui, ioculari, & deridere, ita quod proprie de vlulando vlulæ possent dici, de quibus dicitur Nee. 4. Peccatum eorum a facie tua non deleatur, quia irriserunt ædifi-
B cantes. ¶ Et nota, quod tales

Derident {
Superiores & correctores,
Antiquiores & seniores,
Humiliores & meliores,
Nobiliores & fortiores.
}

Dico ergo, quod tales derident correctores & superiores, vnde Iob 41. Quasi stipulam æstimabit malleum, & deridebit vibrantem hastam. Vnde de talib. loquitur Pro. 9. Qui erudit derisorem ipse (sci. derisor) sibi iniuriam facit. Et ideo consulit ibidem. Noli arguere derisorem, ne oderit te, doce iustum, & festinabit accipere. Quia sicut dicitur Pro. 15. Stultus irridet disciplinam. Item isti derident seniores & antiquiores, vnde Iob 30. Nunc autem derident me iuniores tempore, quorũ patres non dignabar ponere cum canib. gregis mei. Item derident meliores & humiliores, sicut patuit in Christo crucifixo, qui humiliauerat se vsq; ad mortem, de quo dicitur Lu. 23. quod deriserunt eũ principes. &c. Item derident fortiores & nobiliores, vnde Iob 39. dicitur de Struthione, quod ipsa deridet equum & ascensorem eius. Et nota, quod tales proprie comparantur Struthioni, quæ est auis pondere carnis ita grauata, & plumis taliter denudata, quod (vt cõmuniter) nunquam volat, quia vere illi Struthiones & pondere carnalitatis grauiores, & plumis virtutum carentiores, sunt maiores cõmuniter derisores, & ad illudendum aliis promptiores, & ideo consulitur Prou. 22. Eiice inquit derisorem, & exibit cum eo iurgium, cessabuntq; rixæ & contumeliæ. Isti ergo in die iudicii à Deo & à sanctis deridebuntur, & in præsentia illorum, quos deriserant, damnabuntur, vnde Sap. 5. dicitur. Impii videntes sanctos & beatos, turbabuntur timore horribili, dicentes. Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperii, nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniã, &c. Et breuiter tunc verificabitur illud Pro. 19. Parata sunt derisorib. iudicia, & mallei percutientes stultorum corporibus. Et hoc de derisione & irrisione sufficit. Vide supra de detractione.

A **Irrigare.** Nota, quod irrigare in scriptura sumitur multis modis secundum quod ex diuersis causis res artificialiter vel naturaliter irrigantur. Video enim quod

Irrigatur {
Hortus, vt ridens virescat,
Campus, ne nimis arescat,
Morbus, vt dolor tepescat,
Ignis, vt ardor accrescat,
Arbor, vt fructus excrescat,
Fimus, vt cito putrescat.
}

Sic reuera dico (moraliter loquendo) quod in scriptura reperitur

Irriguum {
gratiæ,
lacrymæ,
eleemosynæ,
doctrinæ,
gloriæ,
fortunæ
} quod est {
deuotorum,
contritorum,
egenorum,
indoctorum,
beatorum,
peccatorum.
}

Sicut {
Hortus,
Campus,
Vulnus,
ignis,
Arbor,
Fimus,
} rigantur {
Deuoti, vt grate vireant,
Contriti, ne sicci palleant,
Egeni, ne nimis doleant,
Indocti, vt magis ardeant,
Beati, vt fructus augeant,
Impii, vt cito fœteant.
}

B ¶ Primo ergo dico, quod ad modum horti rigatur deuotus, vt grate vireat. Hortus enim irrigationibus indiget, ne efficiatur aridus, & vt virens appareat & decorus. Sic vere sancti viri & deuoti irriguo diuinæ gratiæ continue indigent, vt virore honestatis & deuotionis quotidie plus splendescant. Gratia enim diuina est ille fons, de quo dicitur Gen. 2. Fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradisum, qui deinde diuiditur in quatuor capita. Fluuius enim iste est gratia Dei, à loco voluptatis, id est, ab ipso Deo progrediens & emanans, & paradisum, id est, virum deuotum irrigans & fœcundãs, qui quidem fluuius in capita quatuor diuiditur, dum virtute diuinæ gratiæ superius & inferius, interius & exterius homo spiritualiter dilatatur,

Superius (dico) tendens in cœlum, & in Deum,
Inferius cogitans mortem, iudicium, & infernum,
Interius considerans cor proprium & delictum,
Exterius ero attendens erga proximum & amicum.

{
Superius
Inferius
Interius
Exterius
} rigat fluuius {
amoris,
timoris,
doloris.
compassionis & dulcoris.
}

Et sic vere dico, quod fluuius gratiæ diuinæ paradisũ. i. cõscientiã deuotam irrigat, quando in prædictis quatuor partibus se dilatat Gen. 2. Fons ascendebat de terra, id est, gratia veniebat à Deo, irrigans vniuersam superficiem terræ, id est, mentis deuotæ. Vt de anima deuota dicatur illud Hier. 31. Erit anima eorum sicut hortus irriguus, & vltra non esurient. Igitur ad modum horti per gratiam irrigatur deuotus, vt grate virescat. ¶ Secundo dico, C
quod ad modum campi per lacrymam irrigatur contritus, ne nimis arescat. Quidam enim sunt campi ita steriles & sicci, quod necesse est quod irrigentur, alias enim conuerterentur in sabulũ vel desertum, vt nec herbam producerent neq; fructum. Sic vere peccator aridus, necesse habet, quod per pœnitentiam lacrymis irrigetur, ne per desperationem & obstinationem penitus desiccetur. Lacrymæ enim mentem peccatoris irrigant, & ipsam à siccitate indeuotionis immutant Ioel 3. Fons de domo domini egredietur, & irrigabit torrentem spinarum, id est, peccatorẽ, hispidum & spinosum. Et sic anima pœnitens figuratur in Axa filia Caleph, cui pater eius dedit irriguum superius & irriguum inferius, sicut dicitur Iosu. 15. & Iud. 1. Quia reuera anima pœnitens tunc à patre suo Deo irriguum superius recipit, quando paradisum & cœlum se perdidisse perpendit. Sed tunc irriguum inferius sibi dat, quando lacrymas pro eo, quod infernum acquisiuit, & meruit, administrat. Dicat ergo pœnitens illud Psal. Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectũ meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. Igitur ad modum campi per lacrymam rigatur contritus, ne nimis arescat. ¶ Tertio di- D
co, quod ad modũ membri vulnerati rigatur per eleemosynam egenus seu tribulatus, vt dolor quiescat, membra enim vlcerata & igne & cholera inflammatã, aquis refrigeratiuis rigantur atque lauantur, vt dolor leniatur, & infirmitas extinguatur. Sic vere tribulati & pauperes aquis eleemosynarum & beneficiorum à diuitibus debent rigari, vt ardor suæ tristitiæ & penuriæ valeat temperari. Figura de Magdalena, quæ lacrymis rigabat, & ore osculabatur, & capillis tergebat pedes Iesu, sicut dicitur Luc. 7. Pedes enim corporis mystici Iesu Christi sunt pauperes, qui gradum inferiorem tenent in corpore Ecclesiæ militantis, quia reuera isti lacrymis compassionis, & osculo dilectionis, & capillis, id est, diuitiis piæ subuentionis sunt rigandi, & amicabiliter adiuuandi. Vnde de diuite pio & paupere persona potest dici illud Ezechi. 17. quod palmites suos extendit ad illam, vt irrigaret eam de areolis germinis sui. ¶ Quarto, quod ad modum i- E
gnis per doctrinam irrigatur indoctus, vt magis flammescat. Constat enim quod faber videns ignem tepidum ipsum solet rigare, vt calorem possit de potentia ad actum educere, & ipsum ignem potius inflammare. Sic vere prælatus vel prædicator aqua bonæ & irriguæ doctrinæ tepidos irrigat, vt ardor charitatis in eis amplius conualescat Iob 5. Dat pluuiam super faciem terræ, & irrigat aquis vniuersa. Sic rigabat alios Apostolus dicens 1. Corinth. 3. Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit, quia certe sicut ibidem subditur, neque qui plantat, neque qui rigat, est aliquid, sed qui dat incrementum Deus. Ad literam enim tales, qui per sacram doctrinam irrigantur, præ cæteris in virtutibus & operibus bonis crescere comprobantur, vel saltem plus tenentur, ita quod hominibus sacra & theologica doctrina bene rigatis, videtur dici illud Num. 24. Quam pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israel, vt valles nemorosæ, vt horti iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula, quæ facit dominus, quasi cedri iuxta aquas. Aduerte tamẽ, quod bene dicit, quod neq; qui rigat est aliquid, quia vere multi sunt rigatores & prædicatores, qui non sunt aliis meliores, imo sunt inter cęteros, imo prę aliis peiores, similes nubi, quę. s. dum terrã rigat, seipsã aridã constituit & annihilat, quia. s. isti dũ rigãt alios per bonã doctrinã, seipsos cõsumunt per malã vitã. Istud etiam potest dici cõtra quosdã prædicatores, qui non libenter vadunt ad rigãdũ pauperes sed diuites, scientes, quod si pauperib. prędicarent, ipsos laute nõ pascerent aut nutrirent similes cuidã fonti de quo narrat Geruasius, qui est in prouincia Narbon, talis conditionis, quia dum herba est in pratis, sufficit ad pratũ contiguũ irrigandũ. Cum vero herba resecata fuerit, etiã fons tunc deficit & arescit. Sic vere moderni prædicatores bene perseuerant, vt irrigent prata herbosa, id est, vt prædicent illis, qui herbis, id est, diuitiis sunt muniti, siccos vero & secatos, id est, pauperes & tribulatos, & herbis diuitiarũ nudatos solẽt dimittere, & de eorũ irrigationib. non curare. De istis videtur posse dici illud supradi-

ctum

ctum Ioel 3. Fons de domo domini egredietur, & irrigabit torrētem spinarũ. q. d. Isti irrigant torrentes, qui habent spinas, id est, illos qui habent diuitias, & alios non. Nota adhuc etiam circa hoc, quia reuera illi qui doctrina theologica plus cæteris irrigātur, non propter hoc plus aliis bonis operib. fœcundantur. Sunt enim quædã terræ ita siccæ, quod nullus humor superfluus ipsas fœcundat, imo siccitas & sterilitas ibi magis quã alibi perseuerat. Arenæ enim Libyæ fluuium Nili secundũ Solinum & Senec. absorbent, & tamen fructum non faciunt neq; portant. Fluuius etiam Euphrates in Mesopotamia à terra sorbetur, quæ licet sit propensius irrigata, non magis in loco illo propter hoc fœcundatur. Sic vere dico de theologis aliquib. quia licet irriguo sciētiarum præ cæteris sunt humecti, non tamen propter hoc plus aliis virtutibus, & bonis operibus sunt repleti, quinimo sæpe accidit, quod per indeuotionē sunt aliis magis nudi & vacui, terra enim bibula dum aquam abundanter absorbet, humorem tamen non retinet, nec fructum etiam ex hoc præbet, quia reuera terra suæ voluntatis dum aquas suarum scientiarum attrahit, non ex hoc humore deuotionis repletur, sed potius exarescit Es. 19. Attenuabuntur, & exiccabuntur riui aggerum, calamus & iuncus marcescent, nudabitur alueus riui à fonte suo, & omnis sementis irrigua siccabitur, arescet, & non erit. Expone contra tales. Sed non sic charissimi, quia reuera isti debent esse irrigui & fœcundi, & charitate cæterisq; virtutibus magis pleni. Dicat igitur prædicator deuotus exemplo Christi illud Eccl. 24. Ego quasi fluuius dorix, & sicut aquæductus exiui de paradiso, dixi, rigabo hortum plantationum, & inebriabo partus mei fructũ. Dico igitur, quod ad modum ignis per doctrinam rigatur indoctus, vt magis flammescat. ¶ Quinto dico, quod ad modum ar-
F boris per gloriam rigatur beatus, vt fructus excrescat. Sicut enim videmus, quod ficus rigatur aliquoties vt fructus eius citius maturescant, sic Deus animas in cœlo, pluuia & refrigerio æternæ voluptatis irrigat vt fructus, id est, beata fruitio in eis continue mutaretur, perficiatur, & crescat. Vnde cuilibet beato videtur dici illud Esa. 58. Requiem dabit tibi dominus Deus semper, & implebit splendoribus animam tuam, & ossa tua liberabit. Et erit quasi hortus irriguus, & sicut fontes aquarum, cuius non defi-
G cient aquæ. ¶ Sexto vero dico, quod ad modum fimi per fortunam rigatur impius vt cito putrescat. Agricolæ enim fimum & paleas congregatas solent irrigare, vt citius possint putrescere. Sic vere diabolus peccatores diuitiis erroneis, & hæreticis doctrinis & scientiis, mundiq; honoribus & eminentiis irrigat, vt ipsos per peccata putrescere cito cogat. Vnde de diuitibus mundi dicitur Iob 21. Iste moribus robustus & sanctus, diues & fœlix viscera eius plena sunt adipe, & medullis ossa ipsius irrigantur. Fortuna enim seu etiam mundi scientia & sapientia videtur similis illi fluuio seu fonti, qui est in Italia, qui continue feruet, & bullit, qui penitus nihil valet pro agris irrigandis, quia terra, quæ aquis ipsius tangitur, & per quam riuus eius ducitur, in lapidem mutatur, sicut dicit Plin. Sic vere quicquid fluuius fortunæ & mundanæ sapientiæ irrigat, in lapidem, id est, in mētalis obstinationis duritiã illud mutat Gen. 18. vbi dicitur, quod Loth diuisus ab Abraham, vidit regionem Sodomorum, qui pessimi erant coram domino, quæ vniuersa irrigabatur aquis sicut paradisus Dei, & sicut Ægyptus: elegitque habitationem circa Iordanem, & recessit ab oriente. Sicut tamen dicitur cap. sequenti, cito post ibi fuit per Chodorlaomor & alios reges raptus & ab eis captiuatus. Ista enim regio pessimorum signat mundum & prosperitatem mundanam, quæ, scil. aquis præfatis multipliciter irrigatur. In ista ergo Loth, qui interpretatur declinans, id est, peccator à Deo declinans, & fugiens, & ab Abraham, id est, à sanctis hominibus se diuidens & recedens, cupit habitare, & ab oriente gratia declinare & recedere, vbi certe Chodorlaomor cum aliis regibus, scil. lucifer cum suis complicibus ipsum solet per diuersa peccata capere, & in infernum finaliter captiuare. Talis ergo irrigatio non est bona, ex qua oritur captiuitas sempiterna. De tali ergo irrigatione dicitur Ezech. 32. & videtur dominus loqui diabolo vel fortunæ, dicens. Super faciem agri abiiciam te, & habitare faciam super te omnia volatilia cœli, & saturabo de te vniuersas bestias terræ, & dabo carnes tuas super montes, & implebo colles tuos sanie tua, & irrigabo terram fœtore sanguinis tui. Expone, & applica quomodo diabolus habet carnes, saniem & sanguinem, & quomodo exinde irrigantur, saturantur & implentur volatilia, bestiæ, montes, & colles. Patet ergo, quomodo irrigatio sumitur his sex modis. Vide in titulis aqua, flumen, fons, riuus.

A **Irritare.** Nota, quod irritare quandoq; accipitur pro offendere seu prouocare. Et sic accipitur cõmuniter in scriptura. Vnde 4. Reg. 17. Irritauerunt Deum verbis non rectis. Et Deut. 32. Ipsi prouocauerunt me in eo qui non erat Deus, & irritauerunt in vanitatibus suis, & ego prouocabo eos in eo qui non est populus, & in gente stulta irritabo illos. Item quandoq; accipitur pro cassare, vel defraudare, sicut in Ps. 196. Exacerbauerunt eloquia Dei, & consilium altissimi irritauerunt. i. cassum & vacuum effecerũt. Sed de hoc vide infra in titulis offendere, prouocare.

Irritus, ta, tum. Nota, quod irritum idem est, quod destrictum, annihilatum, & dissipatum, inane, vacuum seu cassum. Et est proprie irritatio alicuius boni violatio vel destructio, & potissime alicuius conuentionis vel pacti irruptio. Et sic irritatio dicit mihi peccatum. Vnde de peccatorib. dicitur Hie. 11. Irritum fecerunt domũ Israel & domus mea pactum meũ. Sicut enim vasallus promittens domino fidelitatē, irritum facit pactũ & promissionē, quando venit contra iuratã fidelitatem, sicut vere quia in baptismo nos facti sumus vasalli Christi, & eidem pepigimus fidem & reuerentiam exhibere, & erga ipsum in moribus iuste & debite nos habere, irritum facimus pactum istud quando per peccatum ipsum dimittimus, & diabolo ipsius aduersario obedimus. Vnde Esa. 33. Cessauit trãsiens per semitam, irritũ factum est pactum. Et in Ps. 73. dicitur. Irritat aduersarius nomē tuum in finem. Sicut ergo Papa solet irritare, infringere, & cassare illa, quæ facta fuerunt cõtra iura, sic vere charissimi, Deus solet cassa & irrita reputare mala opera nostra, vel etiã bona opera si in peccato fuerunt perpetua, vel si per sequens mortale fuerint mortificata. De hoc habemus figurã Num. 6. vbi dicitur, quod si Nazaræus antequam sanctificationē compleuerit, mortuum tetigerit, sua sanctificatio irrita fiebat, ita quod omnes dies quos primitus compleuerũt, nullatenus computabãtur, imo de nouo cæremonias reincipere tenebatur. Quia vere charissimi, cum sanctificatio nostra omni die debeat incipere, nec debet vsq; ad mortis terminum terminari, hinc est, quod si mortuum tetigerimus, id est, si aliquod peccatũ mortale cõmiserimus, omnes dies sanctificationis nostrę pręcedentis, id est, omnia opera bona nostra præcedentia vana & irrita reputantur, quia sicut dicitur Ezec. 18. Si iustus auerterit se à iustitia, omnes iustitię quas fecerat, nõ reputabuntur, quinimo necesse est quod prædicta opera reincipiat, & quod ad benefaciendũ quasi de nouo iterum se conuertat. Omitto materiam, quia sterilis est.

Irruere. Nota, quod irruere dicit mihi quendam subitum, repentinum & inexcogitatũ motum. Et potest accipi in bono & in malo, in quantum, sci. potest esse actus, & motus alicuius bonæ rei vel malæ. Et ideo quia irruere potest pertinere ad sancti Spiritus agilitatem, ad diabolicam malignitatem vel ad mali hominis crudelitatē, possumus notare, quod est quędam irruitio mirabilis, quæ est eligenda, quædam damnabilis, quæ est præcauenda. A

Quædam { Miraculosa, Periculosa, Perniciosa.

¶ Primo ergo dico, quod est irruitio miraculosa, quæ est sancti Spiritus inspiratio. Spiritus enim sanctus dicitur irruere, iuxta illud Ezech. 11. Irruit in me spiritus domini, quia scil. repente & subito consueuit hominib. inspirare. Teste enim Ambro. Nescit tarda molimina spiritus sancti gratia. Et ideo Spiritus sanctus dicitur mobilis, incoinquinatus, certus, suauis, amans bonũ, &c. Sapient. 7. Vnde de beato Paulo dicitur Act. 9. quod lux de cœlo circumfulsit eum subito. De discipulis etiam dicitur Act. 2. factus est repente de cœlo sonus aduenientis spiritus vehementis. Spiritus enim vbi vult spirat, Io. 3. qui tunc dicitur in hominem irruere, quando ipsum solet subito & insperate ad bonum aliquod inspirare. Figura Iudic. 14. & 15. vbi dicitur, quod spiritus domini irruit in Samsonem, & rupit funes, quibus ligabatur, & dilacerauit leonem. Quia vere charissimi, quando spiritus spiritualis & diuinæ inspirationis irruit in hominē ipsum conuertendo vel ad bonum mouendo, sæpe fit, quod funes auaritiæ lacerat, & quod leonem superbiæ superat atq; domat Num. 24. Irruente spiritu B
domini in Balaam, &c. Ista est ergo irruitio miraculosa. ¶ Secundo dico, quod est irruitio periculosa, & ista est irruitio seu tentatio diabolica. Sicut enim catus caute expectat murem exire de foramine, & dum non aduertit, subito irruit, & capit, & tandem postquam cum ipso luserit, ipsum finaliter lacerat, & occidit, sic vere diabolus caute expectat, quod mus, id est, anima, foramen strictę conscientiæ exeat, & dimittat, se ad aliqua exteriora delectabilia relaxando, & subito dum non cauet, irruit in eam per subitas tentationes, capit eã per consensus & operationes, ludit cum ea per malas complacentias & delectationes, & finaliter occidit per mortis temporalis & æternæ vulnera & inflictiones Iob 16. Concidit me vulnere super vulnus, irruit in me sicut gigas. C
Ista est ergo irruitio periculosa. ¶ Tertio dico, quod est irruitio perniciosa, & ista est irruitio rapinæ & exactionis, quia mundi raptores & vsurarii solent in pauperes irruere, & ad modum latronum nemorum, vestes bonorum temporalium surripere & auferre, Similes leoni, qui sub foliis latitat, vt dum bestiæ non aduertant, in ipsas irruat & occidat, sicut dicit Plinius. Quia vere charissi-

charissimi, illi, qui in alios volunt per rapinam & vsuram irruere, semper solent se aliquibus foliis, id est, aliquibus occasionibus & fictis palliationibus operire, vt sic sub specie alicuius boni seu iustitiæ possint suam malitiam exercere, sicut patet de vsurariis, qui sub specie mutui, de malis bailliuis & iudicibus, qui sub specie alicuius commissi delicti inferunt aliis nocumenta. Figurati 1. Reg. 22. in Doech Idumęo principe pastorum Saul, qui irruit in sacerdotes domini, & occidit eos, quia, scil. tyranni & officiales ad literam in sacerdotes & ecclesiasticos præ cæteris irruunt, & eos plus quam alios fatigant atque lædunt. Hierem. 48. Super vindemiam meam prædo irruit. Vnde reprehensiue talibus dicitur in Psal. 61. Quousq; irruitis in hominem, interficitis vniuersi vos, tanquam parieti inclinato, & macerię depulsæ? Sic ergo patet, quod irruitio dicitur tribus modis.

A **Israel.** Nota, quod Israel quandoque supponit pro persona, quandoque pro populo, quandoque pro regno. Pro persona supponit, vt Genes. 32. vbi dicitur. Non vocaberis vltra Iacob, sed Israel appellabitur nomen tuum. Pro populo supponit 2. Reg. 15. Vniuersus Israel secutus est Absolon. Pro regno vero supponit Eccl. 24. In Iacob inhabita, & in Israel hæreditare. Moraliter ergo loquendo, per Israel potest intelligi vir perfectus, status ecclesiasticus, & etiam Paradisus. Per Israel ergo potest signari

Moralis conuersatio,
Clericorum congregatio,
Cœlestis habitatio.

Moralis (dico) conuersatio, quia, scil. per Israel potest intelligi vir perfectus & etiam status ecclesiasticus, vbi est congregatio perfectorum, quia Israel interpretatur videns Deum. Israel dictus fuit Iacob, qui interpretatur supplantator. Israel fuit pastor ouium. Israel fuit simplex & sine pilis. Israel benedictionem fratris sui Esau reportauit, & eius primogenita dimittendo sibi lenticulam acquisiuit. Sic vere vir perfectus dicitur Israel, videns Deum per fidem & deuotionem, Iacob supplantans diabolum per pœnitentiam & conuersionem. Pastor & nutritor ouium, id est, pauperum, per eleemosynarum largitionem. Simplex, & rectus, & timens Deum, per puram & innocentem intentionem. Fratris sui, scilic. luciferi, benedictionem & hæreditatem reportans, per baptismi & fidei susceptionem. Lenticulam vero bonorum temporalium relinquens per contemptum & vilipensionem. Et sic iste proprie dicitur Israel per omnimodam virtutem & perfectionem, vt sic de ipso possit exponi illud Esa. 41. Et tu Israel serue meus, semen Abraham amici mei. Vbi ostenditur, quod ille, qui vult esse spiritualiter Israel, debet esse contemplator summæ maiestatis [Israel] id est, videns Deum. Famulator summæ potestatis [Serue meus] Imitator summæ bonitatis [Semen Abraham] Dico ergo, quod nos debemus habere discretionem ad contemplandum, quia debemus esse Israel, subiectionem ad famulandum, quia debemus esse serui Dei. Affectionem ad imitandum, quia debemus nos reputare semen Abraham. Simus ergo secretorum contemplatores, dominorum famulato-
B res, meliorum imitatores. ¶ Dico ergo, quod nos debemus esse secretorum contemplatores, quia debemus esse Israel, id est, Deum videntes, quia, scilic. Deum & secreta cœlestia debemus per considerationem & contemplationem videre, & ibidem cordis oculum semper habere. Aues enim vt communiter, nunquam vident & respiciunt aliquid cum duobus oculis simul: habent enim sicut serpens, oculos in temporibus non in fronte, & ideo quotiescunque viderint aliquid cum vno oculo, ad terram respiciunt, & semper alium oculum sursum eleuant. In quo possumus spiritualiter instrui quod oculum corporis & oculum cordis debemus diuersificare, quia licet sensus corporis ad terram, id est, ad terrena ministranda respiciant, semper tamen necesse est quod cordis oculi sursum tendant, & quicquid inferius fecerimus in mundanis, semper oculo cordis respiciamus superius in diuinis Luc. 21. Respicite & leuate capita vestra. Nunquam enim debent duo oculi nostri, id est, duplex nostra attentio, & consideratio esse circa terrena, quia secundum Ps. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere, quasi diceret, quicquid sit de occupatione corporis, ibi tamen nunquam debet attendere oculis cordis, quia nos debemus esse Israel. i. videntes Deum, & ad Deum principaliter attendentes. Vnde Deut. 33. Oculus Iacob in terra frumenti & vini. Sequitur. Beatus tu Israel, quis similis tibi? Oculus enim cordis nostri semper debet esse sursum ad Deum & ad bona æterna per considerationem & contemplationem, vbi est terra durabilis firmitatis, frumentum delectabilis satietatis, & vinum amicabilis iucunditatis. Simus ergo Dei secretorum contemplatores.

C ¶ Secundo simus nostrorum maiorum famulatores [Serue meus inquit] Ad verum enim Israeliticum & perfectum pertinet seruire, famulari & obedire suis superioribus & prælatis, & maxime Deo. Planetæ enim qui sunt sub firmamento sibi continue famulantur, motui & tractui eius obediendo, & ipsum sequendo & imitando. Apes etiam seruiunt regi suo, & eius obsequiis se applicant toto posse. Et breuiter istud est verum, quod illud, quod est inferius, seruit & obedit naturaliter illi quod est suum superius atque maius. Quia igitur Deus & prælati sunt nostri superiores, dico, quod eis debemus seruire, eorum mandata complere, & nos eorum obsequiis applicare [Serue meus inquit] Vnde 2. Reg. 15. dicitur quod omnis Israel secutus est Absolon, qui interpretatur pater pacis Hierem. 2. Nunquid seruus est Israel aut vernaculus? Quasi diceret, si debet esse. Quod maxime pertinet ad nos ecclesiasticos, qui pro seruiendo hæreditatem Ecclesię possidemus, quia sicut dicitur Esa. 59. Hæc est hæreditas seruorum domini. Vnde de Israel dicitur in Psal. 135. quod dominus dedit terram eorum, scil. sæcularium, hæreditatem Israel seruo suo. De multis tamen verificatum est illud Prouerb. 29. Qui delicate nutrit seruum suum, ipsum in fine sentiet contumacem. Quia enim bonis Ecclesiæ sumus dilatati, impinguati, incrassati, hinc est quod contra dominum calcitramus, & ei seruire nolumus & tenemus, sed sicut mali serui & infideles eius imperio rebellamus. Non sic igitur, sed simus nostrorum maiorum famulatores Iosu. 24. Seruiuit Israel domino cunctis diebus Iosuæ.

D ¶ Tertio dico, quod nos debemus esse virorum bonorum imitatores, quod ostenditur cum dicitur [Semen Abraham] quasi dicat. Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite Ioh. 8. Semen enim quod seminatum est, conformatur illi animali cuius est semen. Vnde de semine hominis nascitur homo, non porcus vel mulus, & econuerso, ad denotandum, quod nos, qui sumus semen, id est, successores sanctorum patrum qui fuerunt prædecessores nostri in ordine vel Ecclesia quam debemus illis in moribus conformari, & eos in virtutibus imitari. Vt sic dicamus. Semen Abrahæ sumus, & nemini seruiuimus vnquam Ioan. 8. Aduertendum tamen, quod quamuis semen à bona herba vel arbore sumpserit originem, quandoque tamen taliter corrumpitur, quod suam originem nullatenus imitatur, ita quod exinde nullus fructus vtilitatis reportatur. Sic vere charissimi, multi sunt in Ecclesia & religione, qui quamuis à bona radice processerint, & à bonis fundatoribus fuerint instituti, ipsi tamen sunt semen pestiferum & corruptum, ita quod nullum proferunt bonum fructum, quibus dicitur Esa. 1. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis. Non sic ergo, sed si volumus esse Israel, simus prædecessorum imitatores. Semen inquit. Vnde Hie. 31. dicitur. Seminabo domum Israel & domum Iuda semine hominis. Et sic patet, quod si volumus Israel proprie nominari, necesse est

Quod { bonis prædecessoribus conformemur,
nostris superioribus famulemur,
rebus profundioribus contemplemur. }

¶ Et sic erimus spiritualiter Israel, ita quod de nobis poterit dominus dicere illud Oseæ 14. Ero quasi ros, & Israel germinabit quasi lilium. Et sic, quod sicut

Populus Israel fuit { Deo præcipue dedicatus,
Dei cęremoniis & legibus subiugatus,
à paganis & idololatris separatus,
ab Ægypto mirabiliter liberatus,
in deserto damnabiliter flagellatus,
ad possidendam terram promissionis à Deo principaliter ordinatus. }

Sic vere sancti viri & perfecti & maxime

Ecclesiastici solent { Dei seruitio dedicari,
Diuinis legibus subiugari,
A malis gentibus segregari,
Ab Ægypto peccati liberari. }

In deserto pœnitentiæ conuersari. Et sic finaliter poterimus in terra promissionis Paradisi fœliciter dominari, & sic verificabitur illud Hierem. 33. In diebus illis saluabitur Iuda, & Israel habitabit confidenter. Et Hie. 31. Inuenit gratiam in deserto, vadet ad requiem suam Israel. Sed heu procul dubio quod proprie videtur loqui Apostolus Rom. 9. vbi dicit sic. Non enim omnes qui sunt ex Israel, hi sunt Israelitæ. Quia vere charissimi multi sunt hodie, qui vocantur Israel, id est, viri ecclesiastici, qui, sc. creduntur viri boni & perfecti, qui tamen non sunt in veritate Israelitæ, quia, sc. non sunt spirituales & boni. ¶ Vnde nota, quod E
in populo Israelitico, id est, in statu ecclesiastico inueniuntur hodie multa genera peccatorum, videlicet,

Carentes virtute { Gratitudinis,
Fortitudinis,
Rectitudinis. }

¶ Deficit enim hodie in Israel gratitudo. Ingrati sunt enim Deo, qui tot beneficia dedit eis. Vnde Esa 1. Cognouit bos possessorē suum, & asinus præsepe domini sui, Israel autem me non cognouit.

tuit. Item ibi deficit fortitudo. Non enim ſunt fortes ad reſiſtendum alicui tentationi. Vnde Ioſuæ 7. Video Iſrael hoſtibus terga vertere. Item ibi deficit rectitudo, quia ſcil. veritas & rectitudo iuſtitiæ ibi ceſſant. Vnde Oſeæ 4. Sicut vacca laſciuiens declinauit Iſrael, nunc paſces eos dominus. Non ſic ergo non, ſed ſimus Iſrael in bono ſignificato, & ſimus Iſrael & Iſraelitæ, vt de quolibet noſtrum dicatur illud Ioan. 1. Ecce vere Iſraelita in quo dolus non eſt. Et ſic patet, quomodo per Iſrael intelligitur vir perfectus, vel etiam perfectorum ſtatus.

F ¶ Sed adhuc poſſet dici, quod per Iſrael intelligitur Paradiſi locus. In iſto enim loco eſt perfecta viſio Dei, & ſicut regnum Iſrael fuit in terra promiſſionis vbi Dauid & Salomon regnauerunt, ſic in paradiſo & in illa patria quæ Chriſti fidelibus eſt promiſſa, & vbi Dauid, id eſt, Chriſtus imperat atque regnat. Iſta igitur eſt hæreditas & habitatio affectāda ad quod mouet ſcriptura Eccleſ. 24. In Iacob inhabita, & Iſrael hæreditare, &c. Sufficit. Vide in multis aliis titulis.

A **Iſta.** Nota, quod iſtud pronomen iſte cum ſit pronomen demonſtratiuum, in ſcriptura ſignat multis modis. Et nota quod iſtud pronomen iſte dicitur quandoque de perſonis, quandoque de rebus, quandoque de locis.

¶ Et primo quidem dicitur de perſonis, & ſic dicam quod iſtud pronomen iſte, poteſt prædicari de Chriſto. Sicut enim iſte eſt pronomen demonſtratiuum, ſignificans realem exiſtentiam & naturam, quia ſcilicet ratio demonſtratiua eſt illa, per quam veritas neceſſario concluditur, & infertur: demonſtratio etiam dicitur illud quo quid euidens, ſolenne, notabile, ſpectabile & demonſtrabile iudicatur, illud inſuper demonſtratiuum dicitur, per quod aliquid aliis oſtenditur, & demonſtratur, ſic dicam quod Chriſtus poteſt dici iſte. Et primo quia dicitur ꝓnomen, quod ponitur pro nomine, quia Chriſtus ſe poſuit & expoſuit pro homine propter ſuam piiſsimā charitatem, quia ſcilicet iſte fuit pontifex ex hominibus aſſumptus, qui pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum Heb. 5. dicitur etiam demonſtratiuus, propter ſuæ diuinitatis realiſsimā quidditatem, & propter ſuæ indefectibilis potentiæ maieſtatem Eſaiæ 25. Ecce dominus Deus noſter iſte, expectauimus eum, & ſaluabit nos. Iſte dominus, ſuſtinuimus eum, & exultabimus & lætabimur in ſalutari eius. Item fuit etiam alio modo demōſtratiuus, id eſt, demonſtrari dignus per ipſius notabilem ſanctitatem, & per ipſius ſplendidiſsimam honeſtatem. Vnde cum quæritur de ipſo illud Eſa. 63. Quis eſt iſte qui venit de Edom? &c. reſpondetur ibidem. Iſte formoſus in ſtola ſua. Item alio inſuper modo demonſtratiuus extitit, eo, quod viam vitæ aliis demonſtrauit verbo & exemplo, &c. Ad patriam deſtinauit per ſuæ ſcientiæ infallibilem veritatem. Vnde Deus pater potuit de eo dicere illud Acto. 9. Vas electionis eſt mihi iſte, vt portet nomen meum coram regibus & principibus & filiis Iſrael. Et ſic bene patet quod iſtud pronomen iſte, aliquando prædicatur de Chriſto.

B ¶ Deinde dico, quod aliquando prædicatur de iuſto. Iuſtus n dicitur ꝓnomen, quia pro aliis ſe ſolet ponere & exponere, ſ. pro eis orando & intercedendo, ipſos defendendo & coadiuuando, pro ipſorum concordiis tractando atque meditando 2. Macch. 15. Hic eſt fratrum amator & populi Iſrael. Hic eſt, qui multum orat pro populo. Vt de ipſo dicant alii illud Gen. 5. Quod ſci. dictum eſt de Noe. Iſte conſolabitur nos ab operibus & laboribus manuum noſtrarum in terra cui maledixit dominus. Demonſtratiuus eſt etiam veraciter, & realiter exiſtēdo, & permanendo & viam vitæ aliis verbis et exemplis monſtrando, ſe virtutibus clarum et demonſtrabilem oſtendendo. Vnde illud prædictum Eſa. 63. ille formoſus in ſtola ſua gradiens in multitudine fortitudinis, vt de multitudine et pulchritudine ſanctitatis iſtius dicatur illud Lucæ 2. Et ecce homo erat in Hieruſalem, cui nomen Simeon, & homo iſte iuſtus & timoratus, expectans conſolationem Iſrael, & ſpiritus ſanctus erat in eo. In quib. verbis ſua ſanctitas & claritas demonſtratiua commendatur

A {
decentiæ fulgido nitore (Ecce)
prudentiæ prouido ſplendore (Homo)
conſtantiæ ſolido vigore (Erat)
concordiæ placido dulcore (Hieruſalem)
triſtitiæ turbido mœrore (Simeon)
rectitudinis liberato timore (Iuſtus)
certitudinis ſperato languore (Expectans)
beatitudinis guſtato ſapore (Conſolationem Iſrael)
plenitudinis conferto valore (Spiritus ſanctus erat in eo.)
}

Per ecce aduerbium demonſtrandi intelligitur ſplendor honeſtatis & decentiæ, quæ ſ. obtutib. hominū præ aliis virtutib. demōſtratur Can. 2. Ecce iſte venit ſaliens in montib. & trāſiliens colles. Vide ſupra de ecce. Per iſtud vocabulum homo, quod eſt animal rationale, domeſticum & ciuile, intelligitur virtus prudentiæ. Vide ſupra de homo, & ſupra de Ioannes, & allega de illo iſte illud Luc. 23. Nullam cauſam, ſc. mortis, inuenio in homine iſto, id eſt, in viro ratione vtente. De Erat, quod eſt verbum ſubſtantiuum, eſſentiam, quidditatem, & realitatem ſignans, vide ſupra vbi eſſe, & vbi Abraham, & allega de illo iſte illud Matth. 27. Vere filius Dei iſte. Et 1. Reg. 21. & 29. Nunquid non iſte eſt Dauid rex terræ? Nōne huic cantabāt per choros, dicentes. Saul percuſsit mille, & Dauid decem millia? De Hieruſalem quæ interpretatur viſio pacis, & quæ pacem & concordiā ſignat, vide ſupra vbi Hieruſalem, & in aliis titulis, & allega de illo iſte illud Ezec 5. Iſta eſt Hieruſalem, in medio gentium poſui eam, & in circuitu eius terras. Expone quomodo pacificator debet eſſe in medio, & tenere medium, & quomodo alii ſunt circa eum, & quomodo tales ſunt ab aliis circuiri & frequentari, & amari, & venerari. De Simeon interpretatur audiens mœrorem, & de timoratus, quæ ſunt vocabula ſignantia ſpiritualem triſtitiam & tremorem, quia ſcilicet iuſtus timet & turbatur de offenſa Dei ratione culpæ, quia paradiſum perdit & mortem inuenit, vbi vide timor, & vbi fletus & moeror. & allega de illo iſte illud Tob. 7. Vbi Angelus loquens Tobiæ de Sara filia Raguelis, per quam intelligo gratiam diuinam, dicit ſic. Noli timere dare illam iſti, quoniam huic timenti Deum debetur coniunx filia tua. Et poſſunt eſſe verba loquentis Deo de iuſto & de gratia. Iuſtus vero ſignat rectitudinem & temperantiam morum. Vide in titulo de iuſtitia & de iuſto, & allega de illo iſte illud Eſa. 33. Qui ambulat in iuſtitiis, & cuſtodit veritatem, qui proiicit auaritiam ex calumnia, & excutit manus ſuas ab omni munere, qui obturat aures ſuas ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos, ne videat malum, iſte in excelſis habitabit. Et bene iſte in excelſis habitabit, ſ. in Paradiſo, quia ſicut dicitur 3. Reg. 12. Rex Iſrael præcepit adduci ad ſe Micheam prophetam, qui interpretatur quis eſt iſte. (Feſtina inquit adducere Micheam filium Iemla) quia ſ. talis iuſtus, de quo admiratiuè dicitur quis eſt iſte, ad regem finaliter adducitur, & in Paradiſo coram eo præſentatur 2. Paral. 17. Voca cito Micheam filium Iemla. De expectans autem quomodo ſignat ſpem, fiduciam & patientiam, vide in titulo de expectare, & concorda Pſ. 35. Iſte pauper clamauit, & dominus exaudiuit eum. Vt & talis dicat illud Thren. 2. Iſta eſt dies quam expectabamus, inuenimus & vidimus. De conſolatione autem Iſrael quomodo ſignat guſtum beatitudinis æternæ, maxime quia Iſrael interpretatur videns, vide de conſolatione & Iſrael, & allega de illo iſte illud Geneſ. 5. Iſte conſolabitur, &c. vt ſupra: de ſpiritu ſancto vero, qui erat in eo, quomodo ſignat plenitudinem gratiarum, vide vbi ſpiritus ſanctus, & allega de illo iſte illud 4 Re. 4. Animaduerto, quod vir iſte ſanctus ſit. Sanctitudo enim plenitudinem virtutum importat. Sic ergo dico, quod per iſta intelligitur omnis perfectio virtuoſa, vt de populo iuſtorum dicatur illud Ezech. 26. Populus domini iſte eſt. Et re vera tales iſti, id eſt, viri ſancti & iuſti, in Dei populum ſunt

Electi ad {
Magnificandum Dei bonitatem,
Iuſtificandum mundi vanitatem,
Fortificandum cordis voluntatem,
Pacificandum mundi ciuitatem,
Notificandum Dei veritatem,
Vendicandum altam dignitatem.
}

C ¶ Iſti ergo Deum laudant, & magnificant Eſai. 43. Populum iſtum ſeruaui mihi, laudem meam narrabit. Item iſti mundum ſpernunt, & viuificant Zachar. 1. Iſti ſunt quatuor venti cœli: nihil enim celerius tranſit ſuper terram quam ventus: ſic nihil velocius tranſit per terrena quam iuſtus. Vnde in Eccleſia canitur. Iſtorum eſt enim regnum cœlorum, qui contempſerunt vitam mundi. Item iſti contra poenas ſeſe fortificant ſ. ad ſuſtinendum viriliter pro Deo & pro fide. Vnde canitur. Iſti ſunt triumphatores & amici Dei, qui contemnentes iuſſa principum, meruerunt præmia æterna. Item iſti charitate nos pacificant. Vnde canitur. Iſti ſunt viri ſancti, quos elegit dominus in charitate non ficta, dedit illis dominus claritatē magnā, cœcos illuminare, & dæmones effugare. Itē iſti veritatē mundo prædicant ſeu hoc notificant Zach. 4. Septem ſunt iſti oculi domini: & Act. 16. Iſti homines ſerui Dei, excelſi ſunt, qui annūciant vobis viam ſalutis, Item iſti poteſtatem digne vendicant, quia ſ. iſti ad dignitatem terrenā & æternam p dominum ſunt electi 1. Para. 4. Iſti ſunt nominati principes in cognationib. ſuis. Et ibidem 6. c. Iſti ſunt quos conſtituit Dauid ſuper cantores domus domini. Patet ergo quod iſtud ꝓnomen iſte aliquoties prædicatur de iuſto. Ideo de talibus iſtis & de perfectionib. eorundem

admirans Eccleſia dicit Eſa. 60. Qui ſunt iſti,qui vt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas? & Eſai.49. loquitur admiratiuè dicens. Quis genuit mihi iſtos? ego ſterilis & non pariens tranſmigrata & captiua & iſtos quis enutriuit? ego deſtituta & ſola & iſti vbi erant?

D ¶Denique dico,quod hoc pronomen iſte aliquando prædicatur de impio. Res enim non ſolum eſt demonſtrabilis,& ſpectabilis quando excellit in bonitate,imo etiam quando excellit in prauitate.Et ideo peccator iſte præ multitudine & turpitudine vitiorum demonſtrari ad digitum promeretur Ezech.8. Ingredere & vide abominationes peſſimas quas iſti faciũt hic. Nota ergo,quod peccator dicitur iſte, vel peccatores dicuntur iſti,quia

Carent virtutum opibus,
Student rixis & litibus,
Fœtent culparum fæcibus,
Vigent fraudum retibus,
Mordent linguarum dentibus,
Madent cibis & potibus,
Gaudent peruerſis mentibus,
Strident pœnis & fletibus.

Dico,quod peccatores dicuntur iſti, quia iſti virtutum opibus ſolent carere. Vnde de peccatore dicitur Hier. 12. Scribe virum iſtum ſterilem, virum qui in diebus ſuis non proſperabitur. Item quia iſti rixis & litibus ſolent turgere, quia ſcil. mali nunquam volunt viuere in concordia nec in pace Hier.16. Abſtuli pacem meam à populo iſto. Vnde de illo turbatore pacis Nabuchodonoſor ad inferos deſcendente dicitur Eſa. 14. Nunquid non eſt iſte vir,qui conturbat terram,qui concuſsit regna, & poſuit orbem deſertum?Item quia iſti immundis fæcibus ſolent fœtere Ezec. 14. Fili hominis, viri iſti poſuerunt immunditias ſuas in cordibus ſuis. Item quia iſti fraudium retibus ſolent vigere, quia ſ. tales ſunt malitioſi & fraudulenti,ſicut de malis illis iudicibus dicitur Dan.13. Ecce morior dicit Suſanna cum nihil horum fecerim quę iſti compoſuerunt aduerſum me malitioſè. Item quia iſti frendendo dentibus ſolent mordere, ſcil. de aliis murmurando Nu.14. Vſquequo detrahet mihi populus iſte Eſaiæ 8. Omnia, quæ loquitur populus iſte, coniuratio eſt. Vnde de ſtultiloquio dicitur Iob. 38. Quis eſt iſte inuoluens ſententias ſermonibus imperitis Item quia iſti cibis & potibus ſolent madere, hoc eſt deliciis carnalibus. Iob. 21. Iſte moritur robuſtus& ſanus,diues & fœlix, viſcera eius plena ſunt adipe. Item iſti peruerſis mentibus ſolent ardere, quia ſcilicet cor iſtorum eſt auerſum & peruerſum à Deo, Hie. 8. Quare ergo auerſus eſt populus iſte in Hieruſalem auerſione contentioſa Item quia iſti amaris fletibus habent lugere ſcilicet finaliter in inferno. Hier. 9. Cibabo populum iſtum apſinthio, & potum dabo eis aquam fellis. Sic igitur patet quomodo aliquando predicatur de viro iuſto. Et ſic dico, quod quandoque

E refertur ad perſonas. ¶Si vero de beata virgine, vel aliqua ſancta loquaris in genere fæminino, potes dicere, quid ſignat virtutum perfectionem, & veritatis intrinſecæ nec non honeſtatis extrinſecæ exiſtentem demonſtrationem,vt de qualibet tali dicatur illud. Quæ eſt iſta quæ progreditur quaſi aurora conſurgens, pulchra vt luna, electa vt Sol? Can.7. In quibus verbis aduerte ſtuporem admirationis. (Quæ eſt iſta) Vigorem operationis (Progreditur) Splendorem conuerſationis (Quaſi aurora) Amorem contemplationis (Conſurgens) Humorem miſerationis (Luna) valorem præmiationis, quia fuit (electa vt Sol) ſcilicet in Paradiſo. Si vis proſequere de beata virgine, vel de qualibet ſancta. Quæ eſt igitur iſta,quæ ſcilicet ſic operatur,ſic conuerſatur, ſic contemplatur,ſic miſeretur,ſic promouetur? Et certe poteſt reſponderi quando quæritur, Quæ eſt iſta,quod iſta eſt

Regula ſeu forma regens & moderans,
Ferula vrgens & verberans,
Sportula claudens & obſerans,
Chordula ligans & fœderans,
Præmula regnans& imperans.

Iſta ergo fuit regula, quæ ſeſe moderauit Ezech. 43. Iſta eſt lex domus in ſummitate montis. Item iſta fuit ferula, quæ corpus macerauit ſeu verberauit. Quæ eſt iſta,quæ aſcendit de deſerto ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris:Cant.3. Deſertum enim ſignat carnis macerationem. Virgula denotat ſui caſtigationem (Fumus) Signat orationem & deuotionem (Aromata) Myrrha, quæ à putredine ſeruat, continentiam & caſtam cogitationem ſignat (Et thus redolentem conuerſationem.) Item fuit ſportula ſeu ciſtula, in qua Chriſtus latitauit, quia ſc.Chriſtus in omnibus per gratiam, & etiam in Maria per præſentiam noſcitur habitaſſe. Et ideo in ſcriptura iſta dicitur ciuitas atque domus Zach.4. Manus Zorobabel fundauerunt domum iſtam.Et Aggæi 2. dicitur, Quis ex vobis eſt derelictus qui vidit domũ iſtam in gloria ſua? Item iſta eſt chordula, quæ fœdus colligauit,quia ſicut dicitur Ezec.5.Iſta eſt Hieruſalem (quæ interpretatur viſio pacis) in medio gentium poſui eam. Item iſta eſt præmula ſeu primiceria, quã Chriſtus honorauit, beatificauit,&glorificauit: quia ſicut dicitur Can.8. Iſta eſt quæ aſcendit de deſerto ſ. huius mundi, deliciis affluens, innixa ſuper dilectũ ſuum. Deliciis ſupple gloriæ Paradiſi. Qui ſ.Chriſtus de ea dixiſſe videtur illud Aggæi 2. Implebo domum iſtam gloria:& ibidem. Magna erit gloria domus iſtius, nouiſſimæ. Sic ergo bene patet, quod iſta beata dici potuit iſta,hoc eſt,dictum,clara virtutibus &perfecta,& morum pulchritudine Deo grata, & cunctis exemplariter demonſtrata. Voca ergo (dicit Chriſtus) Sunamitem iſtam 4.Regum 4. Quia pro certo Eccleſia canit. Iſta eſt ſpecioſa inter filias Hieruſalem. Iſtud igitur pronomen vt dictum eſt,refertur ad perſonas.

¶De aliis vero ſcilicet in quantum ad res, vel ad loca referuntur,nihil ad præſens, hoc excepto, quod iſtud pronomen iſte in negocio de quo dicitur,poteſt ſemper ſignificare F

Realis exiſtentiæ quantitatem,
Moralis apparentiæ claritatem,
Verbalis eloquentiæ veritatem.

Res enim demonſtratiua dicitur, quando concluditur realiter, quando prædicatur moraliter,& quando dicitur vocaliter ſeu verbaliter. Et ſic dico, quod locus Eccleſiæ vel religionis, locus etiam Paradiſi,& cœleſtis manſionis,ſunt loca certa realia,& durabilia, atque ſancta Geneſ.28. Quam terribilis eſt locus iſte, vere non eſt hic aliud niſi domus Dei,& porta cœli Et ibidem.Vere dominus eſt in loco iſto Hier.7.Habitabo vobiſcum in loco iſto.Et hoc de iſte ſufficit.

Ita. Nota, quod dictio Ita quandoque eſt aduerbium affirmandi,ſicut cum dicitur Ge 1.Et factum eſt ita. Et illud Matt. 11. Ita pater, quoniam ſic fuit placitum ante. Quandoq; vero & communiter eſt aduerbium ſimilitudinis, vt cum dicitur Ioan.13. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Igitur dico, quod ita ſe habet per modum regulæ ſimilitudinis vel exempli, ſemper ſupponens hoc aduerbium vt, prout,quomodo,ceu,ſicut. Notabo, ergo quod ita ſignat, A

Quandam imitationem { Vtilem & virtuoſam, / Inutilem & vitioſam, / Flebilem & periculoſam.

Eſt (dico) quædam imitatio vtilis, & iſta eſt illa, qua nos debemus imitari Chriſtum & ſanctos ſcilic. bene operando,docendo & conuerſando, vt quemadmodum ipſi ſe habuerunt nobis exempla vitæ præbendo, ita & nos habeamus ipſos imitando, & nos eis conformando Ro.6. Quomodo ſurrexit Chriſtus per gloriam patris à mortuis, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Et bene dixit patris, ad denotandum, quod ſicut filius imitatur patrem,ita & nos imitari debemus Chriſtum & iuſtum quemlibet vel prælatum, vt de nobis poſsit Deus dicere illud Ezec.18. Sicut anima patris,ita & anima filii mea eſt. q.d.Ita debet facere filius ſicut pater,vt anima eius ita ſit domini ſicut eſt anima ſancti patris. Dico igitur, quod inuenitur

vnum Ita, quod facit {
Humilis ſubiectio,
Nobilis perfectio,
Flebilis compaſſio,
Precata dilectio,
Æquata diſcuſsio,
Deuota conſenſio.
Miranda conuerſio,
Terrena afflictio,
Æterna poſſeſsio.

Igitur faciamus ita ſicut Chriſtus & ſancti quantum ad humilem ſubiectionem Exo.7.Feceruntque ita Moyſes & Aaron ſicut præceperat dominus, quia ſicut dicitur 2. Macch. 9. Antiochus ita ait.Iuſtum eſt ſubditum eſſe Deo,& mortalem non paria Deo ſentire.Item faciamus ita ſicut ſancti quãtum ad nobilem perfectionem, quia ſcilicet ita debemus eſſe perfecti pro modo poſſibilitatis noſtræ, ſicut ſancti prædeceſſores noſtri Num.6.Sicut mente deuouerat,ita faciet ad perfectionem ſanctificationis ſuæ.Item faciamus ita ſicut ſancti quãtum ad fraternam compaſsionem,quia ſci.iuxta poſsibilitatem debemus indigentibus ſubuenire Tob. 4. Quomodo poteris, ita eſto miſericors.Item habeamus nos ita ſicut ſancti quantum ad internam dilectionem,dicentes alterutrum illud 2.Reg.1. Sicut mater vnicum amat filium, ita te diligebam. Item habeamus nos ita ſicut ſancti quantum ad iuſtitiæ diſcuſsionem Deute.1. Siue ciuis ſit ipſe, ſiue peregrinus, nulla erit diſtinctio perſonarum, ita paruum audietis ſicut magnum, nec accipietis perſonam cuiuſquam.Item habeamus nos ita ſicut ſancti quantum ad diuinæ beneuolentiæ aſſecutionem, quia ſcilicet ita debemus mentem noſtram conformare voluntati diuinæ, quod in o-

mnibus

mnibus, quæ per eum inferuntur, debemus gratias agere, & reputare, quod omnia ſint iuſta, dicentes illud prædictum Matt. 11. Ita patet, quoniam ſic fuit placitum ante te Exemplo Iob, qui tribulatus dicebat Iob 1. Dominus dedit, dominus abſtulit, ſicut domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen domini benedictum. Et merito, quia pro certo ſicut dicitur Eccl. 8. Nullus poteſt Deo dicere, quare ita facis? Item faciamus ſicut ſancti quantum ad virtualem conuerſionem, vt ſci. ſi quandoque mali fuimus, ita conuertamur ad dominum, quod de cætero non peccemus, iuxta illud Pſal. 103. Deficiant peccatores à terra, & iniqui ita vt non ſint, & illud Ro. 6. Sicut exhibuiſtis mēbra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita & nunc exhibeatis membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem. Item ſimus ita ſicut ſancti quantum ad tolerandum afflictionem, quia ſcilicet ſicut dicitur Lucæ 24. Oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam. Et ſic finaliter ita erimus ſancti quantum ad acquirendum cœleſtis gloriæ poſſeſſionem, quia ſicut dicitur 2. Cor. 1. Sicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra. Ecce ergo quomodo per ita deſignantur virtutum regulæ vel exempla, quæ ſcilic. nos debemus facere & exequi & quibus nos debemus pro viribus conformari, & ita ſicut ſancti viuere, & eos imitari. Bene ergo in perſona Chriſti vel cuiuslibet ſancti poteſt aliis dici illud Ioan. 13. Exemplum dedi vobis, vt quēadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Vbi aduerte, quod ad bonam ſimilitudinem & imitationem requiritur præcedens regula (Exemplum, inquit, dedi vobis) Accedens formula (Vt quemadmodum ego feci) Succedens notula (Ita & vos faciatis) Nam regula ſolet erigere ſpeculatiuam (Exemplum dedi vobis) Sed formula ſolet corrigere operatiuam (Quemadmodum inquit ego feci.) Sed notula ſolet dirigere executiuam. (Ita & vos faciatis.) Iſta enim tria ſunt neceſſaria cuilibet operanti, & maxime pingere vel facere imaginem attentanti ſci. vt habeat regulam ſcili. exemplum, quia exemplum dedi vobis, vt habeat magiſtrum peragentem (Quemadmodum ego feci) Vt audiat doctrinam dirigentem (Ita & vos faciatis) Ergo ſic pro certo de quolibet ſic per imitationem bene conuerſo poterit dici illud Matth. 12 quod Ieſus curauit dæmoniacum cœcum & mutum, ita vt & loqueretur, & audiret, & videret. Patet ego, quod ita deſignat imitationem vtilem & virtuoſam

B ¶ Secundo vero dico, quod ita quandoque deſignat imitationem inutilem & pernicioſam: & iſtud eſt quando quis vult imitari malos & non bonos, & ita viuere ſicut impii, & non vt iuſti. Mali enim magis ſtudent deterioribus quam melioribus conformari, & ı .agis ſtultos, quam prouidos imitari. Conſtat enim quod qui operatur ſecundum malam regulam, aut ſecūdum malum exemplar, neceſſe eſt, quod faciat malum opus, ſicut de quadam muliere legitur in Plinio quod in actu conceptionis non attendebat ad virum ſuum, qui erat pulcher, ſed ad quandam imaginem Aethiopis, qui erat in muro, quæ ſcilicet non pulchrum fœtum, imo nigrum & Aethiopicum parturiuit. Malum enim exemplum ſecuta eſt natura non bonum, quia in figuram Aethiopis ferebatur, non in viri. Ita pro certo contigit, quod ſi quis in operando malum exemplar ſequitur, filius, qui inde naſcitur, id eſt, opus quod inde prouenit, ſuo exēplari neceſſario ſimilatur Ezech. 16. Sicut mater, ita & filia eius. Nota ergo, quod mali ſequendo malam regulam & exemplum, habent hodie vnum Ita, quo

Redundant mundi deliciis,
Abundant rerum ſubſtantiis,
Se fœdant carnis ſpurcitiis,
Roduntur cordis inuidiis,
Priuantur veris ſcientiis,
Turbantur duris diſcordiis,
Sedent in anguſtiis.

Dico ergo, quod mali habent vnum ita, quo Deliciis redundant Eccleſiaſt. 2. Quis ita deuorabit, & deliciis affluet ſicut ego? Item vnum ita quo diuitiis abundāt Eccl. 2. Peccatori autem dedit Deus afflictionem & curam ſuperfluam, ita vt addat & congreget. Item habent vnum ita, quo ſpurcitiis ſe fœdant. Vnde de luxurioſis dicitur Tob. 6. quod in his qui libidini ita vacant ſicut equus & mulus, poteſtatem habet dæmonium. Item habent vnum ita quo inuidiis ſtrident. Vnde de Antiocho dicitur 2. Macch. 9. quod apprehendit eum dolor dirus viſcerum, & amara interiorum tormenta. Sequitur. Ita vt de corpore impii vermes ſcaturient. Amaritudo enim interiorum & vermes, corroſionem inuidiæ ſignificant. Item habent vnum ita, quo fallaciis ſtudent, quia ſcilicet tales à via veritatis faciliter ſolent errare Matth. 24. Pſeudoprophetæ dabunt ſigna, & prodigia, ita vt in errorem deducantur, ſ. fieri poteſt, etiam electi. Item habent vnum ita, quo diſcordes gaudent Galat. 4. Quomodo tunc is, qui ſecundum carnem natus fuerat, perſequebatur qui ſecundum ſpiritum natus, ita & nunc. Item habent vnum ita quo in anguſtiis ſedent ſc. in inferno. Vnde de damnatis poteſt dici illud Iudic. 20. Ita factum eſt vt ex vtraque parte ab hoſtibus cæderentur. Vtraque pars eſt corpus & anima. Sic ergo patet, quomodo ita ſignat imitationem ſeu cōparationem inutilem & pernicioſam.

¶ Tertio dico, quod ſignat quandam comparationem mirabilem atq; glorioſam, & hæc eſt illa quæ refertur ad Chriſtum. C
Chriſtum dico cum patre manentem. Vnde in ſymbolo Athanaſii Ita Deus pater, Deus filius, Deus ſpiritus ſanctus. Ita dominus pater, dominus filius, &c. Chriſtum etiam in carne latentem Matth. 14. Ita erit aduentus filii hominis. Chriſtum etiam in mundo docentem. Vnde Matth. 13. dicitur, quod congregatæ ſunt ad Ieſum turbæ multæ, ita vt nauiculam aſcendens ſederet. Et locutus eſt eis multa. Chriſtum etiam in morte iacentem, quia ſicut dicitur Lu. 11. Sicut fuit Ionas in ventre piſcis, ita erit filius hominis in corde terræ. Chriſtum inſuper in throno ſedentem ſc. in iudicio Iob 5. Indica mihi cur me ita iudices? Et Act. 1. Quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum, ita veniet, quia ſicut in Pſal. 131. dicitur. Nox ſicut dies illuminabitur, ſicut tenebræ eius, ita & lumen eius. Oportuit enim pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam Lucæ 24. Patet igitur quomodo ita diuerſimode poteſt ſumi.

Itaque.

Nota, quod iſta coniunctio rationalis vel cauſalis itaque, ſemper ſignat concluſiue, determinatiuè, illatiuè & deciſiuè, ſicut ergo, ideo, quocirca, igitur, & idcirco, ſed ſicut de aliis dictum eſt, ſic & itaque poteſt referri ad iuſtum ad impium, & ad Chriſtum ſeu A

Ad vnum
Profeſſorem iuſtitiæ,
Confeſſorem nequitiæ,
Chriſtum redemptorem clementiæ.

¶ Dicam primo aliquid de itaque in quantum ſignat finem & concluſionem, determinationem & ordinationem, quæ pertinet ad iuſtum. Sicut enim in logicalibus ex veris præmiſsis ſequitur vera concluſio, in iudicialibus ex bono proceſſu ſequitur bona ſententia ſeu deciſio, in agibilibus ex bonis & rectis itineribus ſequitur bonus terminus, & ad bonum portum applicatio, ſic dicam, quod in moralibus ex bona intentione & ex diuinæ gratiæ infuſione ſequitur bonum itaque, id eſt, bonus affectus, & bonus finis & concluſio. Videte itaque fratres quomodo caute ambuletis, non quaſi in ſipientes, ſed vt ſapientes. Ezech. 5. Ergo exhortando concludit ſcriptura Tob. 13. dicens. Conuertimini itaque peccatores, & facite iuſtitiam coram domino. In quibus verbis aduerte, quod ſcriptura nos hortatur ad triplicem bonam concluſionem, quæ ſ. apud iuſtos per Itaque ſubinfertur, videlicet,

Quantum ad
ingreſſum
progreſſum
egreſſum
qui debet eſſe
veniæ procuratiuus. (cōuertimini, inquit, itaque,)
gratiæ augmētatiuus. (Facite iuſtitiam,)
gloriæ propinatiuus. (Coram domino.)

Itaque progrediens,
Dimitte ſcelera (Conuertimini)
Bona fac opera (Facite iuſtitiam)
Recipe munera (Coram domino, ſc Paradiſo.)

¶ Dico ergo, quod in ſcriptura inuenitur vnum Itaque quo immutatur noſtra conditio. Et iſtud nihil aliud eſt quam pœnitentia. Iſta enim eſt poſt lapſum prima concluſio quam nobis infert ſcriptura, quia ſc. ante omnia neceſſe eſt de agro ſpinas & tribulos euellere, quam ſemen ibi valeas ſeminare, & fructus poſtea reportare. Quia re verà in agro cordis nec Dei gratia ſeritur nec fructus virtutis & finalis gloriæ colligitur, niſi ſpinæ vitiorum exinde per pœnitentiam euellantur, & niſi homo à ſuis malis moribus conuertatur. Conuertimini itaque peccatores. Vide ſupra de conuertere. Vnde ſub alia coniunctione illatiua dominus dicit Iohel 2. Nunc ergo conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, & fletu, & planctu, quia re vera poſt talem fletum conſolatio ſequitur, & poſt lacrymas venia promeretur Iudith. 6. Finito itaque fletu, & per totum diem populorum oratione completa conſolati ſunt Achior. B

¶ Aduerte tamen, quod quintuplex Itaque ad conuerſionem peccatoris eſt neceſſarium, ſcilicet,

vnum Itaque
Remiſsionis,
Subiectionis,
Compunctionis,
Confeſsionis,
Satisfactionis ſeu carnis mortificationis.

¶ Itaque remittamus, & indulgeamus in nos peccatoribus. Scriptum eſt enim Dimittite, & dimittetur vobis, quia ſicut dicitur Luc. 16. de villico diffamato quando vidit, quod villicatio ſua aufe-

auferebatur ab illo, remiſit ſingulis debiti portionem, de quo plurimum commendatur. Vnde ibidem dicitur, quod conuocatis itaque debitoribus domini ſui, dixit primo. Quantum debes, &c. Item itaque pareamus, & obediamus nos exhortantibus ſc. Deo, prædicatoribus, & prælatis 2. Reg. 5. Fecit itaque Dauid ſicut præceperat ei dominus. Item itaque doleamus ſeu defleamus pro præcedentibus, id eſt, pro culpis commiſſis. Exemplo Chriſti, qui fleuit quando Lazarum quatriduanum voluit ſuſcitare Io. 11. Sic homo quando ſpiritum ſuum in peccato mortuum, & ſepultum, & iam quatriduanum, id eſt, in quatuor cordis affectionibus fœtidum, & corruptum vult a morte peccati ſuſcitare, & eripere, certe ante omnia per compunctionis amaritudinem debet flere & triſtari, & conteri, & dolere. Vnde Ioan. 11. dicitur. Venit itaque Ieſus, & inuenit Lazarum quatuor dies iam in monumento habentem. Sequitur. Lacrymatus eſt Ieſus, & reſedit, qui erat mortuus. Item itaque diſſeramus, vel reſpondeamus de noſtris actibus ſci. ſacerdoti integraliter confitendo Rom. 14. Itaque vnuſquiſque noſtrum pro ſe rationem reddet. Item itaque ſatisfaciamus, & pœnas addamus noſtris corporibus ſcil. carnem macerando, & labores ſuſtinendo, & bona opera faciendo Rom. 7. Itaque fratres mei & vos mortificati eſtis legi. Sequitur. Nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis, in qua detinebamur, ita vt ſeruiamus in nauitate ſpiritus, non in venuſtate literæ Patet ergo, quod in ſcriptura reperitur vnum itaque per quod immutatur noſtra conditio. Conuertimini inquit,

C ¶ Deinde dico, quod ibi reperitur vnum Itaque per quod augmentatur noſtra perfectio. Facite inquit iuſtitiam. Sub nomine enim iuſtitiæ omnis virtus atque perfectio deſignatur. Vide infra de iuſtitia. Cum ergo ſub iſta coniunctione itaque, executio iuſtitiæ ſubinfertur, bene dico, quod omnis virtus & perfectio concluditur, & mandatur 2. Maccha 12. Omnes itaque benedixerunt iuſtum iudicium. Notabo ergo, quod ſcriptura nobis infert ſub titulo communis iuſtitiæ vnum Itaque, quo

Fidenter noſtris conſulimus,
Gaudenter noſtros recipimus,
Feruenter cunctos diligimus,
Prudenter nos regimus,
Potenter nos defendimus,
Decenter pacem perquirimus,
Firmiter in bono ſiſtimus,
Grauiter labi metuimus,
Digniter liberi viuimus,
Communiter ſolamen ſumimus.
Subtiliter verum cognoſcimus,
Salubriter nos Deo ſubdimus,
Vtiliter fauores ſpernimus,
Sinceriter fraudes expellimus,
Suppliciter Deum requirimus,
Totaliter in Deum fidimus,
Sagaciter tempus attendimus,
Mentaliter legi inſiſtimus,
Humiliter magnis aſsiſtimus,
Fertiliter in bono creſcimus.

Iſtæ ſunt ergo viginti illationes, argumentationes, concluſiones ad bonum inductiones & infectiones quas nobis facit ſcriptura ſacra per itaque. Dicam ergo, quod ſcriptura per iſtud vocabulum illatiuum nos admonet fidenter noſtris conſulere. Iſtud eſt enim de iure naturali ſ. quod homo homini debeat cōſulere, quod eſt tutum. Sic faciebat Loth generis ſuis, quando de combuſtione Sodomæ ipſos educere cupiebat. Vnde Gene. 19. Egreſſus itaque Loth locutus eſt ad generos ſuos. Surgite, & egredimini de loco iſto, quia delebit dominus ciuitatem hanc. Itē admonet gaudenter noſtros recipere, ſ. hoſpitio. Vnde de Rebecca dicitur Ge. 24. q; inuento ſeruo Abrahæ ipſum gaudenter procurauit recipi, & ſibi & Camelis omnia neceſſaria miniſtrari. Vnde ibidem dicitur. Cucurrit itaque puella, & nunciauit omnia, quæ audierat. Sequitur. Ingredere benedicte domini. Item admonet feruenter cunctos diligere, quia ſc. nos debemus per amorem, & dilectionem eſſe vnum cum omnibus Matthæi 19 Itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro. Item admonet prudenter noſipſos regere Epheſ. 5. Videte itaque fratres quomodo caute ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed vt ſapiētes. Item admonet potenter noſmet defendere, quia ſcilicet contra ſpirituales hoſtes nos per tentationes obſidentes nos debemus viriliter dimicare Iudith 15. Videntes itaque filii Iſrael fugientes Aſſyrios ſecuti ſunt illos, & vno agmine perſequentes debilitabant omnes, quos inuenire potuiſſent. Item admonet decenter pacem perquirere Roman. 14. Itaque quæ pacis ſunt ſectemur 2. Macch. 4. Feſtinanter itaque rex venit ſedare illos. Item admonet in bono firmiter ſiſtere 1. Corinth. 6. Itaque fratres mei dilectiſsimi ſtabiles eſtote. Et 2. Theſ. 2. Itaque fratres ſtate, & tenete traditiones, quas didiciſtis. Item admonet grauiter labi metuere, quia ſcilicet homo ſemper debet timere, & præuidere ne cadat. 1. Cor. 10 Itaque qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat. Item admonet digniter liberos viuere, quia ſcilicet ad hoc concludit, & infert ſcriptura, vt à ſeruitute culpæ liberi maneamus, vt dicamus illud ad Galatas 4. Itaque fratres non ſumus ancillæ filii, ſed liberæ: vt de iuſto dicatur illud ibidem. Itaque iam non eſt ſeruus, ſed filius. Item admonet communiter ſolamen ſumere 1. Theſ. 4. Itaque conſolamini inuicem in verbis iſtis. Item admonet ſubtiliter vera cognoſcere. Iacobi 1. Nolite itaque errare fratres mei dilectiſſimi. Item admonet ſalubriter Deo nos dedere ſeu ſubdere Phil. 2. Itaque chariſsimi, ſicut ſemper obediſtis. Sequitur Cum metu, & timore veſtram ſalutem operamini. Item admonet vtiliter fauores fugere, ſeu ſpernere 1. Cor. 3. Itaque nemo glorietur in honoribus. Item admonet ſinceriter fraudes dimittere 1. Cor. 5. Itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis. Item admonet Deum ſuppliciter requirere 1. Pet. 4 Eſtote itaque prudentes, & vigilate in orationib. Item admonet totaliter in Deum fidere Heb. 10. Habentes itaque fratres fiduciam in introitu ſanctorum. Sequitur. Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei. Item admonet ſagaciter tempus attendere 1. Cor. 4. Itaque nolite ante tempus iudicare, &c. 1. Corint. 7. Itaque dico fratres, tempus breue eſt. Item admonet mentaliter legi inſiſtere, quia ſcilicet nos debemus obedire legi, ſicut diſcipulus magiſtro Gal. 3. Itaque lex pædagogus noſter fuit in Chriſto. Et merito, quia ſicut dicitur Rom. 7. Itaque lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum. Item admonet humiliter magnis aſſiſtere ſeu dignos eligere 1. Mach. 9. Nunc itaque te eligimus hodie nobis in principem. Item admonet fertiliter in bono creſcere, ſeu bonis effluere 1. Cor. 3. Itaque neq; qui plantat, neque qui rigat, eſt aliquid, ſed qui incrementum dat Deus. Incrementum dico, id eſt, gratiarum augmentum Iſta ſunt ergo viginti itaque, in quibus conſiſtit vera iuſtitia, id eſt, vera perfectio. (Facite inquit iuſtitiam.) Lucæ 1. In ſanctitate & iuſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris. Bene ergo dicitur Mat. 25. Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam. Et merito circa talia itaque, id eſt, circa tales concluſiones & inductiones vigilandum eſt & inſiſtēdum, quia ſicut dicitur 1. Theſſ. 4. Itaque hæc qui ſpernit, non ſpernit hominem, ſed Deum. Et ſic ergo patet, quod inuenitur vnum itaque per quod augmentatur morum perfectio Rom. 12. Obſecro itaque fratres vt exhibeatis membra veſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum, &c.

¶ Denique dico, quod inuenitur vnum itaque per quod vendicatur cœli poſſeſsio, & hoc oſtenditur, cum dicitur. (Coram domino.) hoc eſt dictum, in gloria Paradiſi, vbi Deo præſentialiter aſsiſtunt ſancti. Iſta eſt vera, ſana, beata & grata concluſio, beatum itaq;, beatus finis, ad quem omnis, qui in moribus bene ſcit arguere, & concludere, ſolet finaliter peruenire. Figura Heſter 2. in illa puella Heſter, de qua ibidem dicitur. Ducta eſt itaque ſcilicet Heſter, ad cubiculum regis Aſſueri menſe decimo, qui vocatur Thebeth, ſeptimo anno regni eius, & adamauit eam rex plus, quam omnes mulieres, & inuenit gratiam, & miſericordiam coram eo, & poſuit diadema regni in capite eius. Heſter enim quæ interpretatur abſcondita, ſignat animam humilem, & deuotam, quæ iuxta doctrinam Senecæ, eſt occultatrix virtutum ſicut alii vitiorum. Per Aſſuerum, qui interpretatur beatitudo intelligitur Chriſtus. Per Thebeth qui interpretatur bonitas vitæ, glorioſus finis & ſtatus. Iſta eſt ergo veritas, quod puella Heſter, id eſt, anima deuota itaque concluſiue, & neceſſario ducitur ad cubiculum regis Aſſueri, id eſt, ad quietem beatitudinis regis Chriſti, & hoc menſe decimo Thebeth, hoc eſt dictum, vt recipiat denarium retributionis æternæ, quia ſibi propter vitæ bonitatem à Deo præparatur, & hoc anno ſeptimo regni Chriſti, hoc eſt dictum, ſeptennali, id eſt, vniuerſali fœlicitate gloriæ regni Dei. Et pro certo ipſe rex Aſſuerus Chriſtus iſtam puellam ſcilicet animam quando venit coram eo, ſolet mirabiliter adamare, & gratiam & miſericordiam ſibi dare, & eam æterni regni diademate coronare, vt & ipſa cum aliis ſanctis de iſto regno dicat illud, quod dicitur He. 12. Itaq; regnum immobile ſuſcipientes, habemus gratiam per quam ſeruiamus placentes Deo. (Coram Deo inquit.) Vt ſic dicat quilibet beatus Deo, & Angelis illud 1. Reg. 12. Itaque conuerſatus coram vobis, ecce præſto ſum Patet ergo, quod itaque poteſt inferre, & concludere. Ad occupandum cœli poſſeſſionem. Coram Deo inquit. Ad augmentandum morum perfectionem. Facite inquit iuſtitiam. Ad imitandum vitæ cōditionem. Conuertimini inquit. Conuertimini itaq; peccatores, & facite

iuſtitiam,

B iuſtitiam coram domino. Et ſic patet, ꝙ eſt vnum itaque quod ſpectat ad iuſtum: & hoc eſt primum principale. ¶ Secundo principaliter dico, quod inuenitur vnum itaque ſpectans ad iniuſtum, & ſic dico, quod ſcriptura determinans de impio per modum allegationis, & concluſionis infert contra eum ſeu de eo multiplex itaque, videlicet, vnum Itaque crudelitatis, quod inſontes lædit & afficit, vnum itaque carnalitatis, quod luxurioſos inquinat, & deiicit, vnum itaque voracitatis, quod guloſos cibat, & reficit, vnum itaque fatuitatis, quod ad vana tēdit, & reſpicit, vnum itaque proteruitatis, quod res iuſtas ſpernit & deſpicit, vnum itaque diuerſitatis, quod brigoſos nocet & officit, vnum itaque pompoſitatis, quod indoctos iactat, & obiicit, vnum itaque debilitatis, quod in inconſtantem cadit, & deficit, vnum itaque indignitatis, quod peccatores damnat & inficit. Dico ergo, quod ad malos ſpectat vnum itaque crudelitatis & ſæuitiæ. Vnde impius Saul de Dauid, quem volebat occidere, dixit Ionathæ 1. Reg. 20. Itaque iam nunc mitte, & adhuc eum ad me, quia filius mortis eſt. Item ad malos ſpectat vnum itaque carnalitatis & luxuriæ. Vnde de filiabus Loth patrem ſuum inebriantibus, & cum eo concūbentibus, dicitur Gene. 19. Dederunt itaque patri ſuo bibere vinum nocte illa, & concubuit. Item ſpectat ad malos vnum itaque voracitatis, & ingluuiei. Vnde Eccl. 5. hoc eſt itaque mihi viſum eſſe bonum, vt comedat quis, & bibat, & fruatur lætitia. Item ſpectat ad malos vnum itaque fatuitatis, & ſtultitiæ, ſicut apparuit in Nabuchodonoſor, qui ſomnium quod oblitus fuerat, petebat à ſapientibus ſibi dici, dicens illud Dan. 2. Somnium itaque meum dicite mihi, vt ſciam, quod interpretationem quoque eius veram loquamini. Item ſpectat ad malos vnum itaque proteruitatis, & obſtinatiæ, quia ſcilicet peccator Deo & maioribus ſe opponit Rom. 13. Itaque qui reſiſtit poteſtati, ordinationi Dei reſiſtit. Item ſpectat ad malos vnum itaq; peruerſitatis, & diſcordiæ Ioan. 7. Diſſenſio itaque facta eſt in turba. Item ſpectat ad malos vnum itaque pompoſitatis, & iactantiæ. Vnde de illis iactatoribus dicitur Ioan. 8. quod ipſi dicebant. Semen Abrahæ ſumus, & nemini ſeruiuimus vnquam. Sequitur. Dixerunt itaque, nos ex fornicatione nati nō ſumus. Item ſpectat ad malos vnum itaque debilitatis, & inconſtantiæ, quia ſcilicet faciliter cadunt in peccatum, & etiam in infortunium & tormentum 1. Reg. 14. Itaque alii cadebant ante faciem Ionathæ, alios armiger eius interficiebat. Item ſpectat ad malos vnum itaque indignitatis & iniuſtitiæ, quando ſcilicet indignus & iniuſtus accedit ad menſam altaris, de quo 1. Cor. 11. Itaque quicunque manducauerit, vel biberit calicem domini indigne, reus erit
F corporis, & ſanguinis domini. Sic ergo patet, quod eſt itaque ſpectans ad iniuſtum. ¶ Tertio dico, quod inuenitur itaque, quod ſpectat ad Chriſtum. Vide ergo, igitur, ideo, & idcirco.

A **Iter.** Nota, quod iter idem eſt quod via, & dicitur ab eo, is. Eſt enim iter locus per quem itur ad terminum. Et poteſt ſignificare moraliter vitam iſtam, quæ quidem non eſt niſi quædam via per quam ad finis terminū deuenitur. Cum ergo finis eſt duplex, ſcilicet bonus & malus, Paradiſus & infernus, hinc eſt, quod iter per quod ad iſtos terminos deuenitur, poteſt ſimiliter eſſe duplex. ¶ Eſt igitur quoddam iter, quod eſt frequentandum, quoddam iter, quod eſt deteſtandum. Iter frequentandum eſt bonorum, de quo dicitur Prouer. 14. Ambulans recto itinere, & timens Deum deſpicitur ab eo qui infami graditur via. Iter deteſtandum eſt vita malorum, de quo dicitur in Pſal. 1. Iter impiorum peribit. Cum igitur per iter vitæ præſentis habeamus ad alterius vitæ terminum peruenire, hinc eſt, quod nos debemus eligere iter virtuoſum, meritorium atque
B ſanctum. ¶ Et ideo poſſumus notare, quod iter eſt dicendum bonum ſeptuplici ratione, videlicet quādo eſt rectum, latum, curtum, arctum, planum, mundum, placidum. Iter

Rectum eſt veritas,
Latum eſt charitas,
Curtum eſt paupertas,
Arctum eſt pœnitentia,
Planum eſt innocentia,
Mundum eſt pudicitia,
Placidum eſt clementia.

Per aliquod enim iſtorum itinerum debemus ire ad Paradiſum. Vadamus ergo primo per iter rectum veritatis, & iuſtitiæ iuxta illud Eccleſ. 51. Ambulauit pes meus iter rectum a iuuentute mea. Iſtud tamen iter non ambulant iniqui iudices, prece vel precio à rectitudine declinantes, ſimiles cancro, qui non recte ſed retrogradè dicitur incedere. Similes etiam ſerpēti, qui ſemper ambulat tortuosè, quia ſcilicet iſti nunc ad vnam partem, nunc ad aliam ſe deferunt, ſecundum quod recipiunt plura dona. Vnde iſti ſunt illi, de quibus dicitur Prouerbior. 2. Qui relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebroſas. Et tamen bene ſciunt, quod ſecundum quod dicitur Prouer. 12. Iter deuium ducit ad mortem.

¶ Secundo ambulemus per iter latum charitatis, & amicitiæ. Magnam enim latitudinem habet iſtud iter. Amici enim & inimici per iſtud pariter poſſunt ire, ita vt alter alteri poſſit dicere illud Exod. 13. Ego ero ſocius itineris tui. Iſtud eſt illud iter, quod Deus ad eundum in terram promiſsionis in columna ignis, id eſt, inflāmatione cordis legitur oſtendiſſe. Per iſtud iter non ambulant odioſi, & inuidi, qui nunquam vellent in proſperitate ſocium inuenire, de quibus dicitur Prou. 15. Iter pigrorum quaſi ſepes ſpinarum. Tales n. dicuntur ſpinæ, quia omnes tangentes, & omnes vicinitate, & ſocietate appropinquantes ſolent pungere, lædere, & nocere. C

¶ Tertio vadamus per iter curtum ſpiritualis paupertatis. Iſtud eſt enim iter breuius, & magis compendioſum: aliæ enim viæ ſequuntur ordinem iudiciarium, iſtam vero per extraordinarium in Deum procedit. Per iſtam etiam cōpendioſius Chriſtus iuit, & nos ituros docuit, & præcepit, iuxta illud Micheæ 2. Aſcendit ante eos, pandens iter. Et Lucæ 13. dicitur, quod Ieſus perambulabat ciuitates, & caſtella, docens, & iter faciens in Hieruſalem. De iſta via non curant diuites. Iſti enim ambulant iter valde longum, & ideo timendum eſt, quod ad Paradiſi terminum non attingent. Vnde Iac. 1 Diues in itineribus ſuis marceſcet. ¶ Quarto vadamus per iter arctum aſperitatis. Iſtud eſt enim magis tutum. Figuratur enim in itinere ſolitudinis, per quod filii Iſrael ad terram promiſsionis iuerunt, Vnde dicitur Iudith 4. quod filii Iſrael cuſtodiebant vbi iter anguſtum eſſe poterat inter montes. Iſto autem itinere iuit Chriſtus, ſicut dicitur Ioann. 4. Ieſus fatigatus ex itinere ſedebat ſecus fontem, quia ſc. illi, qui in itinere pœnitentiæ fatigantur, finaliter fonte diuinæ gratiæ potabuntur. Et per iſtud ducit nos dominus ad terram promiſsionis Paradiſi, iuxta illud Pſ. 79. Dux itineris fuiſti in conſpectu eius. De iſto autem itinere non curant carnales, & delitioſi, quia ſcil. iſti per iter arctum pœnitentiæ non incedunt, de quibus figuratiue dicitur Nu. 2. Tædere cœpit populum itineris & laboris. Et loquitur de populo carnali, cui præ deſiderio ciborum Ægypti, manna in nauſeam vertebatur. D E

¶ Quinto vadamus per iter planum ſimplicitatis. Iſtud enim non habet offendicula peccatorum, innocentia enim non ſolet peccati offendiculum inuenire. Et ideo dicitur Eſa. 62. Planum facit iter. Iſtud enim eſt iter proſperum, quia proſperum nobis faciet Deus iter ſalutarium noſtrorum. De iſto ergo itinere dicitur Prou. 28. Melior eſt pauper ambulans in ſimplicitate ſua quam diues prauis itineribus. Per iſtud iter non vadūt malitioſi, quia pro certo iſti de ſimplicitate & innocentia nūquam curant, & iſti ſunt de illis de quibus dicitur Hier. 18. quod ipſi ambulauerunt per vias in itinere non trito. F

¶ Sexto vadamus per iter mundum ſinceritatis ſeu caſtitatis. Vnde de talibus poteſt dici illud Eſaiæ 47. Poſsidebit montem ſanctum meum, & dicam, viam facite, præbete iter. Iſtud tamen iter non ambulant luxurioſi, quia vere iter iſtorum non eſt mundum, ſed magis fœtidum, & immundum. Vnde iſtis videtur loqui illa mala mulier, de qua dicitur Prou 9. quod ipſa ſedet in foribus domus ſuæ ſuper ſellam, in excelſo vrbis loco, vt vocet tranſeuntes per viam, & pergentes itinere ſuo. Vnde iſti poſſunt dicere illud Thren. 4. Lubricauerunt veſtigia noſtra in itinere platearum noſtrarum. G

¶ Septimo vadamus per iter placidum benignitatis, & pietatis, & tali itinere ibat Samaritanus, qui iter faciens inuenit ſauciatum, cui infudit oleum, & vinum, ſicut dicitur Lucæ 10. Per iſtud autem iter non vadunt crudeles, auari, & litigioſi, de quibus dicitur Prou 12. Iter impiorum decipiet eos. Vnde de impiis, & crudelibus poteſt exponi illud, quod de Paulo impietatem exercente dicitur Act. 9. Cum iter ageret, contigit, vt appropinquaret Damaſcum. Paulus enim interpretatur os tubæ. Damaſcus interpretatur ſanguinis potus, quia vere impii, & crudeles, qui ſunt os tubæ alios terrendo, ſæpe appropinquant Damaſcum, id eſt, ad ſanguineam crudelitatem. Et hoc de itinere ſufficit. Tranſeo cauſa breuitatis, quia infra de via, & de ſemita prolixius eſt tractandum. Vide ſupra in titulo Ire & ambulare. H

Iterum. Iterare. Nota, quod iterum ſignat quendam reditum, quendam profectum, quoddam augmentum, quoddam continuamentum. Et poteſt ſignificare in bono, & in malo. In bono enim ſignat virtutum continuationem. In malo aūt ſignat peccati multiplicationem ſeu redundationem. Dico, ꝙ in bono ſignat aliquam bonam continuationem. Sicut n. videmus, ꝙ deſideria naturæ ſunt inquieta, quia ſ. naturæ non ſufficit, quod vnus actus ſemel agatur, imo vult, quod iterum atque iterum fiat, & exerceatur, ſicut patet de arboribus quibus non ſufficit ſemel in vita ſua A

fructifi-

fructificare, imo ſolent actum fructificandi omni anno iterum atque iterum iterare, ſic vere ſpiritualiter deſideria affectionis noſtræ debent in bono eſſe inquieta, quia ſc. non debet ſufficere ſemel benefacere, imo fructu bonorum actuum, & operum debemus iterum exercere, ſicut dicit apoſtolus 1. Cor. 7. Iterum reuertimini in idipſum. ¶ Vnde nota, quod multiplicem bonum actum debemus iterare, ſcilicet

Actum {
Vocalis confeſsionis,
Realis compaſsionis,
Verbalis ſalutationis,
Actualis exultationis,
Corporalis viſitationis,
Supernalis contemplationis,
Spiritualis prædicationis,
Pœnitentialis immutationis.

B ¶ Primo ergo chariſſimi, debemus iterare ſæpe & ſæpius actum confeſsionis, quia enim ſæpe delinquimus, neceſſe eſt, ꝙ ſæpe remedium apponamus. Non enim ſufficit pannum immundum ſemel abluere, imo neceſſe eſt iterum & iterum relauare. Aues etiam fluuiales non ſolent ſemel aquam intrare, imo ſi inde exiuerunt, ſtatim ſolent ad aquam recurrere, & ſe ſæpe & iterum balneare, quia ſcil. lotura confeſsionis non ſemel eſt facienda, ſed iterum & iterum frequentanda & ideo dicitur Ioa. 11. Eamus in Iudæam iterum. Iudæa enim interpreta-
C tur confeſsio. ¶ Secundo debemus iterare actum compaſsionis. Mater enim non ſolet paruulo ſuo mamillas ſuas tantummodo ſemel porrigere, imo ſolet iterum, & iterum, ſecundum quod indiget relactare: quia ſc. viro pio, & miſericordi nõ ſufficit vnum beneficium impendere, ſed ſæpe, & iterum lac ſuum ſolet aliis propinare. Vnde Tobiæ, qui non poterat ceſſare facere opera pietatis, dictum eſt To. 2. Ob hanc cauſam iuſſus es
D interfici, & tu iterum ſepelis mortuos. ¶ Tertio debemus iterare verbũ ſalutationis. Vnde de Chriſto dicitur, quod veniens ad diſcipulos dixit eis. Pax vobis. Imo in eodem Euangelio ite-
E ratur tripliciter iſta ſalutatio. Pax vobis. Io. 20. ¶ Quarto debemus iterare actum exultationis, quia ſicut auiculæ ſolent lætari, & cantare, & non ſolum ſemel, & bis, imo ſæpe, & iterum reſonare, iuxta illud Mar. 14. Iterum gallus cantauit. Sic nos non ſolum debemus in domino gaudere, Deum regratiando laudare, imo iſtud gaudium debemus frequentare. Vnde Philip. 4. Gaudete in domino ſemper, iterum dico gaudete. In quib. verbis oſtenditur, quod iſtud gaudium debet fieri cum

Recta intentione,
Longa duratione,
Magna ſubiectione.

Primũ probat dictio prærogatiua, quia ſ. in domino ſemper debet fieri. Sed ſecũdum dictio frequentatiua. (Iterum inqt.) Sed tertium ꝓbat dictio imperatiua. (dico gaudete inqt.) Iſtud autem gaudium potiſsime iterabitur in patria, vbi Chriſtus, qui nos nunc videt, & viſitat per gratiam, nos viſitabit iterum per gloriam. Tunc enim implebitur illud Ioan. 14. Iterum autem veniam, & accipiam vos ad meipſum. Et Phili. 2. Viſo eo iterum gaudeatis. Et maxime, quia tale gaudium erit durabile, iuxta illud Io. 16. Iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum,
F & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis. ¶ Quinto dico, quod nos debemus iterare actum viſitationis. Vnde Io. 16. Iterum au-
G tem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum. ¶ Sexto dico, quod nos debemus iterare actum cõtemplationis. Exemplo Aquilæ, quæ ſi deſcẽdit ad terram, citius à terra reaſcendit: dicens cum Apoſtolo illud Io. 16. Iterum relinquo mundum, & vado ad patrem. Et illud Apoſtoli ad Galatas 2. Iterum aſcendi Hieroſolymam. Et Iudith 5. Iterum poſsident Hieruſalem, vbi ſunt ſan-
H cta ſanctorum. ¶ Septimo debemus iterare actum prædicationis, quia ſicut in mari eſt vnum monſtrum dictum Orca quod quandoque filios parit informes, quod videns ſolet ipſos in ventrem vt melius formentur iterum reponere, & cum bene formati fuerint, ſolet eos parturire, iuxta illud Io. 3. Nunquid poteſt homo in ventrem matris ſuæ iterato introire, & renaſci? ſic ſc. doctores & prædicatores, qui alios fouent, & parturiunt per doctrinam, non ſolum ſemel imo pluries debẽt actum prædicationis, & ſpiritualis parturitionis iterum, & iterum exercere, donec perfectam formam perfectionis, & virtutum in ipſis potuerint generare. Sic faciebat Apoſtolus, qui dicebat Gala. 4. Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur in vobis Chriſtus.

¶ Octauo dico, quod nos debemus iterare actum pœnitentiæ, & conuerſionis. Similes aquilæ, & ſerpenti, qui ſi antiquati fuerint, ſciunt veteres pelles, & pulmas deponere, & ſe ad iuuentutẽ iterum renouare quia ſcil. quando pellem peccati per pœnitentiam exuimus, ad iuuentutem gratiæ iterum reuenimus. Homo enim poteſtatem habet ponere animã ſuam, & iterum ſumendi eam Io. 10. Vt ſic cum conuerſus fuerit, dicat domino illud Pſ. De abyſsis terræ iterum reduxiſti me. Et ſic patet, quod iſtud verbum iterum poteſt in bono octupliciter eſſe dictum. ¶ Sed adhuc dico, quod iterum poteſt ſignificare in malo, & ſic deſignat malam peccati frequentationem, vel malam peccati recidiuationem, & iterationem. Nota ergo, quod eſt vnum

Iterum {
Cupiditatis,
Carnalitatis,
Inſtabilitatis,
Infidelitatis.

¶ Eſt vnum iterum cupiditatis, quia ſcilicet cupiditas ſemper iteratur & continue frequentatur Sicut enim ignis quamuis propter aquæ aſperſionem aliquãtulum ſuffocetur, exinde tamen ſtatim iterum fortius inflammatur, ſic vere ignis cupiditatis quamuis per nouã appoſitionem diuitiarum aliquandiu temperetur, perinde tamen fortius iterum augmentatur, quia ſcilicet mundi proſperitas eſt fons Tantali, de quo qui plus bibebat, plus ſitiebat. Vnde Ioan. 4. Omnis, qui biberit ex aqua hac, iterum ſitiet. ¶ Item eſt vnum carnalitatis. Carnales enim faciliter recidiuant, quos poetæ in pœna Titii voluerunt intelligere, quem in inferno poſitum finxerũt iecur ſuum, id eſt, affectum, & deſiderium à vulturibus continuè deuorari, ſemper tamen, & iterum creſcere & renaſci. Quia ſcilicet luxurioſus, qui recte in inferno eſſe dicitur, pro eo quod multis poenis laboribus, & ardoribus, & foetoribus ſubiugatur, iecur ſuum, id eſt, affectum & deſiderium, vulturibus, id eſt, immundis luxuriæ actibus continuo tribuit; quod tamen iterum, & iterum renaſcitur & recreſcit. Conſtat enim quod deſiderium luxuriæ cito redit. Vnde Hier. 2 & loquitur de mala muliere. Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas. ¶ Item eſt vnum iterum inſtabilitatis. Nam ſicut Canis poſtquam cibos euomuerit, ipſos iterum reaſſumere conſueuit, ſic multi ſunt qui poſtquam peccata ſua per confeſsionem dimiſerunt, ipſa recidiuando iterũ reaſſumunt, contra illud Ecc. 19. Fili peccaſti, ne vlterius addas facere, quia ſicut dicitur Eccle. 34. Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum quid proficit lauatio illius? ¶ Item vnum iterum infidelitatis. Infideles enim non ſunt contenti vna varietate, imo ſolent iterum variare, ſicut dicitur de Petro Ioan. 13. Iterum autem negauit Petrus. Et hoc de iterum ſufficit, vide infra, de rurſus.

Inuicem.

¶ Nota, ꝙ inuicem quandoque ſupponit pro A
mutuo, quandoque ſupponit pro ſimul, pro pariter, pro coniunctim. Et poteſt eſſe coniunctio copulatiua, vel aduerbium qualitatis, & ſignat ſatietatem, congregatione, & coniunctam, & adunatam pluralitatem. Et ideo poteſt ſignare in bono, & in malo, ſecundũ quod cõiunctio vel ſocietas poteſt eſſe bona vel mala. ¶ Dicamus ergo primo de bono inuicem quia nos debemus eſſe inuicem, id eſt, ſimul per omnimodam charitatem, communitatem & vnitatem. Animalia enim mitia, ſagacia & vtilia ſolent inuicem viuere, comedere, laborare, inuicem dormire, ſibi inuicem ſeruire, ſe inuicem diligere, & ſibi inuicem ſubuenire, ſicut ad ſenſum patet de ceruis, & columbis, quæ ſunt animalia mitia, de formicis & apibus, quæ ſunt animalia ſagacia, de bobus & ouibus, quæ ſunt animalia vtilia. Sic verè chariſsimi, nos qui debemus eſſe columbis, & ceruis benigniores, apibus, & formicis ſagaciores, bobus, & ouibus meliores, & vtiliores, debemus inuicem in ſimul, & in vnitate & concordia facere facta noſtra, Ergo

Simus & viuamus	Inuicẽ per	communem habitationem,
Paſcamur		cõmunis ſtudii eruditionem,
Laboremus		cõmunis opis occupationem,
Dormiamus		cõmunẽ contemplationem,
Seruiamus		cõmunis obſeqi exhibitionẽ,
Diligamus nos		communem ſubuentionem,
Iocundemus nos		communem conſolationem.

Et ad hæc nos monet Apoſtolus Eph. 4. Eſtote inuicem (inquit) benigni, miſericordes, donantes inuicem. Quia breuiter non eſt dare aliquem actum charitatis, quin melius poſsit fieri quãdo ibi eſt inuicem, id eſt, bona bonorum ſocietas quam alias quoquo modo. Apes enim inuicem mella conficiunt, formicæ inuicem cibos recipiunt, caſtores inuicem domos reficiunt, bellatores inuicem hoſtes concutiunt, cantores melos inuicẽ perficiunt. Non eſt enim dare actum ſiue ſit fructuoſus ſiue ſit gaudioſus, quin melius fiat ſi inuicem à pluribus frequentetur & alter ſub altero adiuuetur, & ſupportetur. Eph. 4. Supportãtes inuicem charitate. Per mutuã .n. ſupportationẽ mella deuotionis meliꝰ paramus. Patet in religioſis, qui ſicut apes pro iſto melle cõficiendo in diuerſis aluearib. & cõuentib. ſunt diſiũcti. Itẽ cibos doctrinæ melius ꝓcuramus, ſicut patet de ſcholarib.

qui

qui ſicut formicæ ad recipiendum grana ſcientiarum ſunt inuicem in ſtudiis adunati. Item domos conſcientiarum melius ædificamus ſicut caſtores, qui ad ædificandum domos ſunt inuicem congregati. Vnde Rom. 14. Itaque quæ pacis ſunt, ſectemur, & quæ ædificationis ſunt, inuicem cuſtodiamus. Item cōtra hoſtes ſpirituales inuicem in exercitu Eccleſiæ præliemur, & ſicut aues gratulantes in Domino ſpiritualiter iucundemur, iuxta illud Rom. 12. Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus, idipſum inuicem ſentientes. ¶ In quibus verbis aduerte, quod triplex actus virtutis eſt communiter inuicem exercendus, videlicet,

Actus lætitiæ,
Virtus clementiæ,
Senſus prudentiæ.

Primus eſt actus ſpei, & conſolationis. (Gaudete inquit cū gaudentibus.) Secundus eſt actus charitatis, & compaſſionis. (Flete inquit cum flentibus.) Tertius eſt actus fidei, & diſcretionis. (Idipſum inquit inuicem ſentientes.) Igitur chariſſimi, gaudeamus inuicem ſperando, defleamus inuicem amando, ſentiamus inuicem credendo. Debemus dico inuicem gaudere per ſpem, & conſolationem, & per gratiarum actionem, quia ſcilicet auiculæ quando ſunt plures inuicem, dulcius cantant. Vna enim ſolet alteram excitare, & ad melodiam inuitare. (Gaudete inquit cum gaudentibus.) Vnde etiam conſtat, quod per modulationem inſtrumentorum ſolent delphini in mari, & ad lætitiam incitari, & circa nauem vbi eſt modulus, multipliciter ſaltare, & iucundari, ſicut dicit Plinius. Quia vere chariſſimi, alter debet alterum ad exultandum in Deo & in ſpe bonorum æternorum mouere, & admonere. Vnde 1. Theſſ. 4. Itaque conſolamini inuicem in verbis iſtis.
B ¶ Secundo debemus inuicem dolere per charitatiuam compaſſionem. (Flete inquit cum flentibus.) Fletus enim & compaſſio ſolent ex charitate procedere, ſicut pluuiarum reſolutio ſolet ex calore nubis naturaliter prouenire. Ignis enim in nubem contentus facit eam in pluuiam reſolui, quia ſcilicet ignis charitatis quando in corde hominis continetur, facit ibi lacrymarum pluuiam generari. (Flete ergo cum flentibus.) Sicut in Elephantib. dicitur, quod in caſu vnius, audito barritu ipſius, ipſum releuant ſi poſſunt, ſi vero nequeunt, plorant, & barriunt cū eodem. De equis etiam Scythiæ dicitur, quod affectum compaſſionis habent, & in morte dominorum ſuorum lacrymantur, & dolent, quia ſcilicet quoties videmus alios eſſe dolentes, nos pro certo debemus eſſe flentes, & inuicem condolentes. Nam ſi amicis noſtris in ſuo infortunio non poſſumus exhibere piæ compaſſionis affectum, nos tamen ipſis exhibere debemus compaſſionis affectum, iuxta illud prædictum Ephe. 4. Eſtote inuicē miſericordes (Flete inquit cum flentib.) Iuxta illud, quod in morte Ionathæ dictum eſt. Perierunt arma bellica, inclyti Iſrael flete 2. Reg. 1. Exemplo amicorum Iob, qui videntes miſeriam eius, venerunt conſolari eum, & plorauerunt, ſicut etiam faciebat ipſe Iob, ſicut dicitur Iob 30. Flebam quondam ſuper eo, qui afflictus erat. Vnde de iſto mutuo amore dicitur 1. Regum 20. De Dauid, & Ionatha, quod fleuerunt pariter, Dauid autem amplius. Debemus ergo inuicem dolere per charitatiuam compaſſionem 1. Petri 1.
C In fraternitatis amore ſimplici corde diligite inuicē. ¶ Tertio dico, quod nos debemus inuicem credere per fidei communionem. Idipſum inuicem ſentientes, quia enim vna eſt fides, vnus Deus, vnum baptiſma (Eph. 4.) hinc eſt, quod nos iſtam fidem vnicam debemus vniuoce, & ſingulariter ſapere, & idipſum in fide iugiter ſentire. Quamuis enim lux ſit ſimplex & vnica, a multis tamen luminaribus vna, & eadem recipitur, ita quod omnia ſpecula ipſam eandem lucem participare noſcuntur. Sic vere cum vna & eadem ſit lux, ipſam eandem debemus inuicem, & communiter ſuſcipere, & idipſum de fide credere, & tenere. Idipſum inquit ſapientes, vt ſic dicat quilibet illud Pſalm. In pace in idipſum dormiam, & requieſcam. Iſtud tamen eſt contra ſchiſmaticos, & hæreticos, qui non inuicem ſed diuiſi, & qui ipſum de fide non ſentiunt ſed diuerſe. Quia ſcilicet quælibet ſecta hæreticorum ſolet à catholicis & ab aliis hæreticis in aliquo diſcrepare, ſicut patet de Ragatis, Græcis, Georgianis, Neſtorianis, Scipianis, Iacobinis, qui omnes in ſectis ſuis diuerſificantur, ſicut ponitur in libro de captione terræ ſanctæ tempore Soldani. Iſti enim non ſunt inuicem, imo ſegregatim & diuiſim. Vnde de talibus dicitur Oſeæ 10. Diuiſum eſt cor eorum, nunc interibūt. Non ſic ergo, ſed debemus ſicut dictum eſt, eſſe inuicem credentes, dolentes, lætantes. Et ſi vis potes inuehere contra illos, qui nolunt eſſe inuicem per concordiam, & amorem, ſicut ſunt diſcordes, litigioſi, inuidi & malitioſi, auari & ambitioſi, quia ſcilicet tales nolunt eſſe inuicem, quia ſcilicet nullus talium vellet habere ſocium ſeu parem. Sed de hoc vide ſupra de videre, de diſcordia, de coniunctione, & congregatione, & infra de ſocietate, de pariter, & cæteris ſimilibus. Sic ergo patet, quomodo inuicem accipitur in bono.

¶ In malo vero poteſt inuicem ſignificare malam communi- D
tatem, malam ſocietatem, malam congregationem, & confœderationem, & vnionem. Et ideo vide in iſtis titulis, & ſimilibus.

Iubere. Cum iubere de ſui natura ſignet imperium, & do- A
minationem, ſeu dominium, & prælationem, iuſſum vero reciproce ſignificet ſeruitutem, & ſubiectionem, poſſumus notare, quod in ſcriptura inuenitur

Iuſſio { Cœleſtis, & catholica, / Terreſtris & canonica, / Funeſtis & tyrannica.

Primam, / Secundam, / Tertiam. } iuſſionem facit { diuina poteſtas, / ſuperna maieſtas, / tyrannica tempeſtas.

¶ Primo ergo dico, quod inuenitur quædam iuſſio ſummæ poteſtatis, & iſta eſt illa quam facit Chriſtus Rex, ſacra ſcribit lex, cui obedit grex. Deus enim & lux & ſcriptura diuina ſunt illa à quibus bona, & ſancta iuſſa procedunt, quibus ſcilicet à fidelibus eſt obediendum, & totis affectibus inſiſtendum. Et ſic notabis, quod iuſſio diuina ſemper eſt iuſta, & ideo facienda, metuenda, & reuerenda. Homo enim qui vult operari ſecundum regulam, libēter ſequitur regulam quando ſcit eam eſſe rectam. Sic quia iſte iuſſor Deus eſt rectiſſimus, & æquiſſimus, ideo dico, quod iuſſio ipſius eſt ſequenda, & totis viribus facienda. Exemplo Abrahæ qui quamuis grauiſſimum quid iuberetur ſcilicet occiſio, & immolatio proprii filii, illud tamen implere voluit incunctanter, ſicut dicitur Gen. 22. Sciebat enim quod Deus iubere non poterat niſi bonum. Etiam de Petro dicente Matth. 14. Domine iube me venire ad te ſuper aquas. Et ibidem dicitur, quod ad iuſſum ipſius ſe poſuit ſupra mare, quod ſatis periculoſum, & impoſſibile videbatur. Magis enim credidit Deo quam ſibi, magis gratiæ quā naturæ, magis diuinæ voluntati, quam propriæ poteſtati, quia ſcilicet omnia, quæ in mundo fiunt, ſolent, a Dei iuſſu, ordinatione, & prouidentia prouenire. Vnde Seneca in tragœdia dicit. Quicquid facimus mortale genus, quicquid agimus, venit ex alto. Iuſſus enim diuinæ ordinationis ſcit cauſarum ſeriem nectere, & ſic factum inſtituere, & componere, & applicando actiua paſſiuis, & ordinatione ſua libero arbitrio hominis ſolet quandam occultam immutabilitatem (ſeruato tamen arbitrio diuino) in mundi cauſis & negociis deſtinare. Vnde Hieremias Th. 3. loquens quomodo captiuitas Hieruſalem à Dei ordinatione proueniebat, quamuis ille captiuans Nabuchodonoſor ſoli arbitrio ſuo inniteretur, nec ſe eſſe crederet baculum Dei viui, dicit ſic. Quis eſt hic, qui dixit: fit Domino non iubente? quaſi diceret. Sine iuſſu ſuo fit, ſcilicet iuſſu diuino vel actiuo vel per-
miſſiuo. ¶ Et ſic dicam, quod à Dei iuſſu, & ordinatione pro- B
uenit

Quod { Iuſtus patiatur, / Malus puniatur, / Pauper nutriatur, / Feſtum excolatur, / Mundus odiatur.

¶ Dico ergo, quod iubente domino iuſtus affligitur Deutero. 34. Mortuus eſt Moyſes iubente domino. Item iubente & ordinante Deo malus atteritur. Vnde de impio ſeruo, quod cōſeruum ſuum non miſericorditer affligebat, dicitur Matt. 18. quod dominus eius iuſſit illum venundari. Sequitur. Et iratus tradidit eum tortoribus. Itē iubente domino egenus paſcitur. Vnde de turba famelica dicitur Matt. 14. quod cum iuſſiſſet Ieſus turbam diſcumbere ſuper fœnum, acceptis quinque panibus & duobus piſcibus dedit diſcipulis ſuis, qui etiam dederunt turbis. De dæmoniaco etiam curato dicitur Luc. 8. quod dominus iuſſit ſibi dari manducare. Curam enim gerit Chriſtus qualiter pauperes nutriantur. Et merito, quia paucos inueniunt alios, qui curam habeant de eiſdem Pſalm. Tibi derelictus eſt pauper. Item iubente domino feſtum excolitur. Cultus enim feſtorum, & potiſſime diei dominicæ, inter præcipua iuſſa Dei reperitur. Vnde 2. Mach. 15. Eſt potens in cœlo qui iuſſit agi diem ſabbathorum. Item iuſſu Dei mundus contemnitur, & hoc figuratiue, iubetur Matt. 8. vbi dicitur, quod Ieſus diſcipulos ſuos iuſſit aſcendere in nauiculam, & præcedere transfretatum. Nauicula enim eſt religio, vbi Dei iuſſu perfecti aſcendunt, & fretum, id eſt, mundum contemnendo tranſeunt, & dimittunt. Iſta eſt ergo quædam iuſſio cœleſtis & dominica.

¶ Secundo dico, quod inuenitur quædam iuſſio terreſtris & C
canonica, & iſta eſt iuſſio bonorum principum & prælatorū, quibus ſcilicet datum eſt à Deo quod aliis poſſint præcipere, & iubere, & quod alii teneantur eis obedire, obſequi & parere. Iſti enim ſcilicet prælati primo recipiunt à Deo iuſſum commiſſionis (iuxta illud quod de Moyſe legitur Eccl. 45. Glorificauit illum in

conſpectu regum, & iuſſit illi coram populo ſuo) vt poſtea illi exerceant iuſſum debitæ prælationis, & vt ipſis fiat obedientia reuerentiæ, & ſubiectionis, dicendo ſcilicet illud Ruth 2. Si iubes, vadam in agrum. Et ſicut de Eſau dicitur Gene. 27. quod ipſe abierat in agrum, vt voluntatem patris adimpleret. ¶ Et nota, quod ad iſtos ſpectat

Iubere { Dignos promoueri, / Malos ſubmoueri, / Læſis miſereri, / Deum callereri.

Iubeant igitur, quod digni promoueantur, ſicut dicitur de Ioſeph Gen. 45. quod ipſe iuſſit binas ſtolas ſingulis fratribus ſuis dari. Vnde iſti ſunt qui petierunt dicentes Pharaoni Gen. 47. Petimus, vt nos eſſe iubeas ſeruos tuos in terra Ieſſen. Quia re vera quilibet Rex, & princeps debet filios Iſrael & fratres Ioſeph, id eſt, bonos homines Chriſti, qui (eſt primogenitus in multis fratribus (Rom. 8.) promouere & exaltare, & iubere, quod præ aliis proſperari debeat & valere. Exemplo Aſſueri, de quo dicitur Heſter 1. quod ſeptem diebus iuſſit conuiuium præparari, videlicet cunctis principibus, & pueris ſuis fortiſſimis 1. Mach. 10. etiam dicitur, quod Rex Alexander iuſſit ſpoliari Ionathan veſtib. ſuis, & indui eum purpura.

¶ Item iubeant, quod mali ſubmoueantur. Iuſſum enim & cura principis, & prælati non debet ſolum eſſe circa curam promotionis bonorum, imo etiam circa curam deiectionis malorum. Figura Leuit. 14. vbi dicitur de ſacerdote ſic. Iubebit erui lapides, in quibus lepra eſt, & proiiciet eos extra ciuitatem in locum immundum. Lapides enim, id eſt, perſonæ in quibus eſt lepra, id eſt, ſcelus vel culpa contagioſa, & infectiua, extra ciuitatem, & extra bonorum ſocietatem debent proiici, & in loco immundo, ſcilicet, in furca vel patibulo ſeu carceris ergaſtulo ſi caſus requiſierit relegari, ſicut de ſcelerato Andronico purpurato qui pro pecunia iuſtum Oniam occiderat, dicitur 2. Mac. 4. quod Rex pietate motus, & lacrymans, circumduci iubebat ſacrilegum per ciuitatem, & in eodem loco vbi Oniam occiderat, vita priuari.

¶ Item iubeant, quod cauſæ pauperum expediantur, ſeu quod deſolatis ſubueniatur. Sic faciebat Dauid, qui viduæ & pacem, & vitam filio poſtulanti reſpondit 2. Reg. 14. Ego iubebo pro te. Et de Iudæis etiam eripiendis à morte quos Aman occidi mandauerat, dicitur Heſter 8. quod iuſſi ſunt liberari, & hoſtes, qui ad occiſionem eorum ſe parauerant, iugulari. ¶ Item iubeant quod Dei cultus exerceatur. De cultu enim Dei, & ſanctorum debet eſſe cura præcipua maioribus, vt ſcilicet omnis cultus erroneus deleatur, & pius & catholicus inducatur. Vnde de Philiſtæis dicitur 1. Par. 14. quod ipſi reliquerunt Deos ſuos ibi, quos Dauid iuſ-
D ſit exuri. Iſta eſt ergo iuſſio fidelis, & canonica. ¶ Sed tertio dico, quod inuenitur iuſſio crudelis & tyrannica, & iſta eſt illa, quã faciunt iniqui iudices, & magnates. Vnde nota, quod apud eos inuenitur iuſſio Sæuitiæ, Stultitiæ, Superbiæ. Sæuitiæ dico, quia ſcilicet pro nihilo reputant iubere innocentes occidi, pauperes ſpoliari & excoriari, ſicut de Aman legitur Heſter 5. quod ſibi conſuluit vxor ſua, quod deberet parare trabem excelſam, vt ibi ſuſpenderet Mardochæum, in qua tamen trabe idem Aman fuit ſuſpenſus, Mardochæo liberato. Vnde ibi dicitur. Placuit ei, & iuſſit excelſam parari crucem. Stultitię etiam, ſicut de Nabuchodonoſor legitur Dan. 3 quod innocentes ſtatuam adorare, & idololatrare nolentes, iuſſit in fornacem ardentem mitti. Iam inquit iuſſio regis vrgebat. Superbiæ etiam, ſicut fuit in Dauid populum ſuum præ ſuperbia & pompa numerari iubente, de quo dicitur 1. Paral. 21. Diſplicuit autem Deo quod iuſſerat Dauid, & percuſſit Iſrael. Et ſic patet, quod inuenitur iuſſio Tyrannica, Canonica & Dominica. Vide in titulis præcipere, & Mandare.

A **Iubilus. Iubilare. Iubilatio.** Nota, quod iubilatio eſt gaudium mentis, quod tantum eſt, quod aliquo ſigno exteriori declarari non poteſt. Et iubilæus idem eſt, quod gaudium, iucunditas, lætitia, exultatio. Differunt tamen, quia iubilus ſemper accipitur in bono, quia proprie iubilatio eſt exultatio pro bono incommutabili & æterno. Aliæ vero ſpecies ſignificant indifferenter lætitiam, ſiue bonam ſiue malam. Et ideo breuiter nota, quod eſt quidam

Iubilus { Virtualis, / Spiritualis, / Æternalis.

Primus, / Secundus, / Tertius. } eſt iubilus { incipientium, / proficientium, / comprehendentium.

Primi iubilant de peccati euaſione, & ſic iubilabant filii Iſtael in exitu de Ægypto. Vnde Pſ. Iubilate in neomenia tuba, in inſigni die ſolemnitatis veſtræ. Neomenia. n. eſt feſtum nouæ lunæ, quia vere illi debent facere magnum feſtum, qui de antiquitate peccati per gratiam innouantur. ¶ Secundi iubilant de meritorũ a- B
deptione. Vnde iſti ſunt, qui videntes ad Regis amicitiam ſe eſſe receptos, & exinde magnum commodum ſperantes, ſolẽt quam plurimum exultare. & ſeruitiũ ſuum in lætitia perficere, & complere. Pſ. 65. Iubilate Deo omnis terra, ſeruite domino in lætitia. De iſto iubilo dicitur Iob 38. Vbi erâs cum me laudarent ſimul aſtra matutina, & iubilarent omnes filii Dei? ¶ Vbi aduerte, quod qui volunt ſpiritualiter domino iubilare, debent habere

Vinculum vnitatis, quia debent eſſe ſimul,
Speculum honeſtatis, quia debent eſſe aſtra,
Riuulum puritatis, quia debent eſſe matutina,
Titulum charitatis, quia debent eſſe filii.

¶ Tertii iubilant de præmiorum receptione; & iſti ſunt beati, C
qui nunc ſunt in patria, vel qui erunt, qui ſunt in magno iubilo, & gaudio, quia venerunt de operibus ad mercedem, de laboribus ad quietem, & de promiſſionibus ad honorem Quibus dicitur illud Iob 33. Videbit faciem eius in iubilo, & reddet homini iuſtitiam ſuam. In tali iubilo dicitur dominus aſcendiſſe. Omnes enim qui cum eo erant in ſua aſcenſione, & angeli & captiui redempti erant & beatificati, & per conſequens cantus & exultatio eorum poterat iubilus nuncupari. Vnde in Pſalm. 46. dicitur. Aſcendit Deus in iubilatione, & dominus in voce tubæ. Et ab iſta iubilatione dictus fuit annus iubilæus, qui erat quinquageſimus, vbi omnes ſerui liberi efficiebantur. Homicidæ & fugitiui immunes ad ciuitates proprias reuertebantur. Hæreditates etiam venditæ propriis & primis ipſorum dominis reddebantur, & propter hoc in anno iſto populus iubilabat quieſcebat & lætabatur, & ſeptem tubis ibidem à populo clamabatur, ſicut habemus Leu. 25. & 27. Iſte annus chariſſimi ſignat iubilationẽ gloriæ Paradiſi, quia pro certo quando iſta aduenerit, de ſeruitute liberi efficiemur, quia ſicut dicitur Rom. 8. Creatura liberatur à ſeruitute corruptionis in libertate gloriæ filiorum Dei. ¶ Item ad hæreditatem per peccatũ perditam & amiſſam reſtituemur Pſal. Tu es qui reſtitues hæreditatem meam mihi. ¶ Item ibi ſeptem tubis ſcilicet ſeptem corporis & animæ dotib. diuinas laudes celebrabimus & exequemur Ioſuæ 6. Sacerdos tollet ſeptem buccinas, quarum vſus eſt in iubilo. In tali ergo iubilo & iubilæo aſcendit Chriſtus quia ſicut dicitur 1. Par. 15. Arca fœderis Dei deducebatur in iubilæo & ſonitu buccinarũ. Si vis vide in Mauritio in iſto titulo, vbi inuenies magnam practicam de aſcenſione.

Iudas. Iuda. Nota, quod Iuda eſt nomen regni & nomen A
populi. Iudas vero eſt nomen perſonæ & nomen populi, & interpretatur Iuda vel Iudas confitens vel glorificans. Et poteſt ſignificare moraliter accipiendo ſtatum vel populum virtuoſum, qui dominum debent laudare & glorificare, & ſua propria crimina confiteri & corrigere. Et poteſt maxime ſignificare quemlibet eccleſiaſticum vel prælatum. Sicut enim tribus Iuda fuit cæteris tribubus nobilior, quia, ſcilicet, de illa tribu reges lineaIiter proceſſerunt iuxta illud Pſal. 59. Iuda Rex meus, Moab olla ſpei meæ. In cuius ſignum tribus Iuda ad orientem figebat tentatoria, ſicut dicitur Num. 2. Sic vere & ſtatus & perſona cuiuslibet eccleſiaſtici & prælati cæteris dignior poteſt dici. Iſti enim ſunt reges & duces aliorum, quia ſcilicet ipſos habent regere & dirigere, corrigere, docere. ¶ Vnde nota, quod B
tribus Iuda in tribus alias præcellebat, ſcilicet in ſtatu, in actu, in ſitu. Iſta enim fuit

Status dignioris & nobilioris,
Actus fortioris & audacioris,
Situs altioris & anterioris.

Iſta enim habebat ſtatum nobiliorem, quia iſta erat tribus regia, quæ ſceptrum regiminis obtinebat. Vnde Gen. 49. Non auferetur ſceptrum de Iuda.

¶ Item habebat actum audaciorem, quia iſta tribus in bellis alios præcedebat Iud. 1. Iudas aſcendet ante vos. Et Gen. 46. Miſit Iacob ante ſe Iudam.

¶ Item habebat ſitum anteriorem, quia. ſ. iſta tribus ad orientem ſedebat & tentoria figebat Num. 2. Ad orientem Iudas figebat tẽtoria. Et reuera chariſſimi talis debet eſſe tribus, & cognatio virorum eccleſiaſticorum, & maxime prælatorum, quia vere iſti debent eſſe reges, & ſui & aliorum, ſe & alios regendo & gubernando. Debent alios præcedere, bona exempla dando, & oſtendendo. Debent etiam ad orientem ſedere, vbi eſt lux, lucem Paradiſi videndo, & continuam contemplando. Quod vtiq; benedictione Iudæ Patriarchæ videtur firmatum fuiſſe Gen. 49 vbi dicitur. Iuda, te laudabunt fratres tui, manus tuæ in ceruicib. inimicorum tuorum, & adorabunt te filii matris tuæ. Catulus Leonis Iuda, ad prædam aſcendiſti fili mi, requieſcens accubuiſti vt Leo, & quaſi leæna. Vbi aduerte, quod qui vult ſpiritualiter eſſe Iuda vel Iudas debet habere famoſam conuerſationem, quia debet eſſe Iuda, quem laudare debent fratres ſui. Glorioſam triumphationem, quia debet habere manus in ceruicibus inimicorum ſuorum, iniuriam à ſe & ſibi commiſſis repellendo.

Excelſam

Excelsam iurisdictionem, quia debet esse talis, quem adorare tenea̅tur filii matris suæ, id est, Ecclesiæ. Audacem reprehensioné quia debet esse catulus leonis, rebelles mordendo, & castigádo. Suauem contemplationem, quia debet ascendere ad prædamPa-radisi, ibi requiescendo & accubando. Voracem prædicationem, quia debet esse sicut Leo, & leæna, alios subditos peccatores suf-
C citando, & prædicando. Istam figuram posses per membra prosequi, & dilatare, sed nimis esset prolixum. ¶ Illud tamen nota, quod iste Iudas Patriarcha à suo benedictore Iacob comparatus fuit Leoni, multiplici ratione. Leo enim inter bestias est

Liberalior ad diuidendum,
Benignior ad indulgendum,
Audacior ad resistendum.

Liberalior (dico) ad diuidendum, quia, scilicet, prædam suam nõ solet Leo solus comedere, sed aliis animalibus ipsam communicare & contribuere. Quia vere prædata bonorum temporalium quam habemus, debemus aliis impartiri, & per clementiam si indigent elargiri. Vnde de catulo Leonis, quem Samson occidit, dicitur Iudicum 14. De comedente exiuit cibus, & de forti dulcedo.

¶ Item iste est benignior ad indulgendum, non enim punit vltra condignum, imo secundum Plinium, in puniendo illum qui eum percussit seruat mirabile temperamentum. Benignus etiam dicitur esse, quia mulieribus prostratis, & pueris dicitur parcere, & ipsas non lædere quoquo modo. Quia vere nos alii Ecclesiastici, qui de Iuda, id est, de Ecclesia sumus nati, debemus esse misericordes ad indulgendum, discreti ad corrigendum, & pii ad miserandum, & maxime mulieribus, paruulis, & prostratis, id est, personis miserabilibus & egenis; quicquid enim sit de aliis, in istos tamen non debemus aliqualiter ostendere iram nostram. Vnde 3. Regum 13. Non comedit Leo de cadauere, nec læsit asinum.

¶ Item iste est audacior ad inuadendum, vel potentior ad resistendum. Quia vere nos debemus pro iure Ecclesiæ neminem formidare, sed mediante iustitia tyrannos, & impios illis obuiando repellere, vel prædicando redarguere. Vnde Prouerbiorum 30. Leo fortissimus bestiarum ad nullius pauebit occursum. Vnde de isto Iuda dicitur 1. Mach. 3. Surrexit Iudas Machabæus, & adiuuabát eum fratres sui, & præliabatur prælium Israel, & protegebat gladio suo castra, similis factus est Leoni in operib. suis, & persecutus est iniquos, perscrutans eos. Vnde Esa. 19. Erat terra Iuda Ægypto in pauorem. Quia, scilicet, status bonorum, & maxime Prælatorum, est pauor & excidium iniquorum. Bene ergo comparatus est Iudas, id est, vir Ecclesiasticus, vel Prælatus Leoni. Vnde Apocalyp. 5. dicitur. Vicit Leo de Tribu Iuda, radix Dauid.

D ¶ In quibus verbis ostenditur, quod quicunque vult esse Iudas spiritualiter vel de Iuda, debet esse

Longus perseuerator,
Status consideratot,
Pius exuberator.

Igitur perseueremus per longam perfectionem. (Vicit inquit Leo.) Consideremus status perfectionem, quia de tribu Iuda. Exuberemus per piam compassionem. (Radix.) Nos enim diu perseuerando peccata vincimus. (Vicit inquit Leo.) Victoria. n. perseuerantiam præsupponit. Statum considerando peccata declinamus, quia, scilicet, nos sumus de tribu Iuda, id est, de statu Ecclesiæ. Pie exuberando pauperes vegetamus. Nos debemus esse radix, in qua multum est de humore. Primo dico, quod nos debemus in bono perseuerare, quod ostenditur cum dicitur, vicit Leo. Debemus enim hostes spirituales vincere, ad quod sine perseuerantia nõ possumus aduenire. Omnes enim aliæ virtutes pugnant, sola perseuerátia triumphat, & vincit. Vnde Bern. in quodam sermone dicit sic Tolle inquit perseuerantiam, & tunc nec fortitudo laudem, nec obsequium mercedem, nec beneficiũ gratiam obtinebit. Per hanc. n. solam homo æternitati redditur, & purgatur, vincit, & victor etiam coronatur. Quia qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Et ideo de Iuda sicut de perseuerante dicitur Hier. 23. In diebus illis saluabitur Iuda, & Israel habitabit confidenter, & hoc est nomen quod vocabunt eũ, dominus iustus noster. Vicit ergo Leo. Vnde Apoc. 3. Qui vicerit, faciam illum columnã. Columna. n. dicitur trabs in domo erecta, quæ immobiliter perseuerat pro aliquo onere sustinendo. Quia vere si volumus esse victores contra vitia, necesse est, quod simus columnæ sursum erectæ per contemplationem, onus sustinentes per patientiam, & laborum tolerationem, nunquã vero mobiles per perseuerantiam, & durationem. Perseuerantia ergo vincit. Et hoc bene figuratũ est Exod. 17. vbi dicitur, quod quam diu Moyses perseuerabat in oratione manus ad Deum extendendo, vincebat Israel, si vero manus deponeret, vincebatur. Si ergo volumus esse Iudas spiritualiter, nos debemus in bono perseuerare. (Vicit inquit.) ¶ Secundo dico, quod nos debemus nosipsos cõ- E
siderare. (De tribu Iuda inquit) ac si dicat, nos debemus semper considerare, & inuicem habere professionem, & conditioné status nostri, & quod nos sumus de tribu Iuda, id est, de statu ecclesiastico, & perfecto, ex hoc. n. inducitur prudens homo ad benefaciendum, quando. s. considerat se esse grauis, & perfecti status & professionis, ad quem. s. pertinet benefacere, & honeste se habere. Sicut. n. res vnius speciei nõ exercent actus alterius speciei, quinimo semper solent proprios actus & opera exercere, sicut patet, quia stellæ solét illuminare, ignis calefacere, aqua humectare, & sic de aliis, sic vere illi, qui sunt alicuius status, gradus & ordinis, religionis, & conditionis, debent facere actus qui ad illum statum pertinere noscuntur, siue sit humectatio pietatis, siue remissio iniquitatis, siue propulsatio iniuriæ & crudelitatis, &c. Simus ergo vel consideremus nos esse de Tribu Iuda, & nos prædecessorum nostrorum vestigiis conformemus, quia sicut dicitur Apoc. 7 Ex tribu Iuda 12. millia signati. Non sicut vinea Esaiæ quæ debebat facere vuas, & fecit labruscas Esa. 5. Quia sicut semper filii debent imitari parentes, sic nos nostros fundatores, & prædecessores. Vnde dicit Cassio. in lib. 13. epistolarum. Similitudinem suorũ fœlix vena custodit, quia puder male facere, cum nequitia nequeat in suo genere inueniri. Melius ergo est eligere nobilem, quam diuitem, quia ille se exemplis priorum custodit, iste autem in suis exemplum non inuenit cui debeat se conformare. ¶ Nota ergo, quod nos exemplo prædecessorum nostrorum debemus esse

Infirmorum exhortatores,
Miserorum sustentatores,
Supernorum contemplatores,
Iniquorum castigatores.

Simus (dico) exhortatores trepidantium infirmorum, vnde de Iuda dicitur 1. Mach. 3. Dixit Iudas. Accingimini, & estote filii potentes, & estote parati. ¶ Item simus sustentatores indigentium miserorum. Vnde 2. Mach. 13. dicitur, quod illis, qui in quodam præsidio obsessi erant, Iudas necessaria mittebat. ¶ Item simus contemplatores eminentium gaudiorum. Vnde de patria Paradisi dicitur Esa. 65. Educã inquit de Iacob semen, & de Iuda possidentem montes sanctos meos, & hæreditabunt eam electi mei, & serui mei habitabunt ibi. ¶ Item simus castigatores delinquentium iniquorũ. Vnde de Iuda dicitur 1. Mac. 4. quod ipse est persecutus inimicos, &c. Simus ergo charissimi, de tribu Iuda, quia sicut dicitur 2. Paral. 12. In Iuda inuenta sunt bona opera. Istud est ergo secundum, quod nos debemus nosipsos considerare. ¶ Ter- F
tio dico, quod si volumus esse spirituales Iuda, nos debemus clementer exuberare, quia, scilicet, nos debemus esse radix Dauid. Radix. n. plus habet de humore, quam cæteræ partes arboris, & ideo radix dicitur vita arboris seu plantæ, quia, scilicet, ista habet alias partes arboris vegetare, & nutrire, quia, scilicet, inter alias personas mundi illi qui sunt de Iuda, id est, de statu Ecclesiastico, debent esse humidiores, clementiores, & in humore pietatis abundantiores. Radix inquit Dauid, quia scilicet Dauid super omnes, ex clementia commendatur 1. Mac. 2. Dauid in misericordia sua consecutus est regnum. Vnde de ista radice poteft dici illud Ezech 31. Flumina manabant in circuitu radicum eius, & riuos suos emisit ad omnia ligna regionis. Et Ioel 3. dicitur. Super riuos Iuda ibunt aquæ, quia scilicet charissimi, flumina pietatis debent circa radices, id est, circa curas Ecclesiasticas manare, & fluere, ita quod riuos beneficiorum suorum debent ad omnes alios deriuare. Et sic igitur patet quomodo nos debemus esse pietate exuberantes, status nostros considerantes, in bono opere perseuerantes. Sed heu proculdubio multi sunt hodie de tribu Iuda, id est, de statu ecclesiastico, qui sunt alterius conditionis, quia scilicet multi sunt, qui non habent perseuerantiam, sed defluentiam; non stabilitatem, sed labilitatem, non permanentiã, sed desistentiam. Vnde pro certo de multis hodie potest dici illud Esaiæ 3. Auferet dominus à Iuda validum, & fortem, quia scilicet hodie deficit in Ecclesia omnis virtus perseuerátiæ, fortitudinis & laboris. Sicut enim illi de terra Iuda quamuis fuerint Deo principaliter dedicati, propter tamen peccata sua, & ciuitatis suæ Hierusalem, à Nabuchodonosor translati, & captiuati fuerunt, iuxta illud Hie. 52. Translatus est Iuda de terra sua, & sic vere ecclesiastici quamuis à Deo primo fuerint prædilecti, & ad eius seruitium præelecti, quia tamen dediti sunt quandoq; pluribus vitiis, & peccatis, ideo modernis temporibus tradidit illos dominus in manu Nabuchodonosor diaboli vel principum sæcularium, quibus non possunt resistere quoquo modo, à quibus tributis, & seruitutibus subiugantur, & sæpe de locis propriis captiuantur Thre. 1. Migrauit Iuda propter afflictionem, & multitudinem seruitutis, & habitauit inter gentes nec inuenit requié.

Et Eſa.3. Ruit Hieruſalem, & Iudas concidit. Et 1. Mac.9. dicitur. Iudas cecidit, & cæteri fugerunt. Iſti ergo non habent virtutem perſeuerantiæ. ¶Item iſti non habent præ oculis ſtatum ſuæ profeſſionis, & eminentiæ Si enim ſtatum ſuum conſiderarẽt, nunquam tot mala facerent vel patrarent. Quia vere chariſſimi,

Hodie in Iuda inueniuntur { Proditores & malitioſi, / Turbatores & litigioſi, / Fœdatores & luxurioſi.

Dico enim quod ibi ſunt malitioſiſſimi proditores. Vnde Ioannis 18 dicitur, quod Iudas Iſcarioth tradidit Dominum Ieſum Chriſtum. ¶Item ibi ſunt litigioſi turbatores. Vnde 2. Machab.14. Quamdiu ſupereſt Iudas, impoſſibile eſt pacem eſſe negociis, ipſi enim appellationibus, & litigiis quandoque turbant, & deſtruunt propriam Eccleſiam matrem ſuam. Vnde Zach.14. Iudas pugnabat contra Ierusalem. ¶Item ibi ſunt luxurioſiſſimi fœdatores. Vnde 4. Reg.21 Peccare fecit Iudam, in immunditiis. Hoc ergo de Iuda ſufficit.

A **Iudæa.** Nota, quod Iudæa dicitur regio in qua ſcilicet terra promiſſionis, tribus Iuda, & tribus Beniamin habitabant, vnde Iudæa & terra Iuda pro eodem ſupponunt. Et interpretatur confeſſio vel glorificatio, & poteſt ſignificare ſtatũ Eccleſiæ militantis, vel etiam ſtatum animæ pœnitentis. In vtraque enim confitetur & glorificatur Deus, & vbicunque colitur, & etiam adoratur Deus, ibi eſt Iudæa vel terra Iuda. In iſta enim regione, ſcilicet, Iudææ, fuit Chriſtus natus, & mortuus, & etiam paſſus, reſurrexit, & aſcendit, quia, ſcilicet, & in anima & in Eccleſia articuli de natiuitate paſſione, &c. creduntur, & tenentur. Sicut enim dicitur in Pſalm. 75. Notus in Iudæa Deus, in Iſrael
B magnum nomen eius. ¶ Nota ergo, quod Iudæa inuenitur quadruplex in ſcriptura, ſcilicet,

Iudæa { Exterior, / Interior, / Inferior, / Superior.

Prima eſt quædam regio corporalis, de qua dicitur Ioan.7. Ieſus nolebat in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere. Secunda eſt habitatio ſpiritualis ſcilicet anima de qua in Pſalm. 113 Facta eſt Iudæa ſanctificatio eius Iſrael poteſtas eius. ¶ Tertia eſt Eccleſia viatorum, de qua Act.1. Eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & in omni Iudæa & Samaria Quarta vero eſt patria ſeu gloria beatorum, de qua poteſt dici Ioelis 3. Iudæa in æternũ habitabitur, & Hieruſalẽ in generatione, & generationem. In Iudæa Syriæ habitant Chriſti contemptores. In Iudæa animæ habitant virtutes, & mores. In Iudæa Eccleſiæ habitant Chriſti ſeruitores. In Iudæa vero patriæ Chriſti ſpeculatores. Aduerte tamen, quod in ſola Iudæa ſolet balſamus reperiri Quia vere in Iudæa corporali precioſus inuentus fuit balſamus. Ieſus Chriſtus per carnis aſſumptionem. In Iudæa vero ſpirituali ſcilicet in anima inuenitur per gratiam & deuotionem. In Iudæa autem inferiori ſcilicet Eccleſia inuenitur per fidem, & cognitionem. In Iudæa inſuper ſuperiori, ſcilicet, in patria inuenitur per beatificam fruitionem Vnde de Chriſto poteſt dici illud Dan.14. Erat Abacuc Propheta in Iudæa. Abacuc enim interpretatur luctator fortis. Sufficit ergo de Iudæa gratia breuitatis.

A **Iudæus.** Nota quod Iudęus poteſt accipi in bono, & in malo. In bono enim ſignat fideles domini cõfeſſores, quia ſcilicet Iudæus interpretatur confitens, vel glorificans. In malo vero deſignat peruerſos fidei contemptores ſcilicet ſectam nequiſſimam Iudæorum, primi Iudæi ſunt glorificandi. Vnde Apoſtolus 1. Cor.9. Factus ſum Iudæis Iudæus, vt Iudæos lucrificarem. Secundi vero Iudæi ſunt vituperandi, de quibus Rom.2. Indignatio, tribulatio & anguſtia in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primum & Græci. Dicamus ergo primo, quod ſunt aliqui Iudæi commendabiles, & iſti ſunt Iudæi ſpirituales, id eſt, viri Deum confitentes, credentes, & glorificantes, Antiquitus enim nullus erat populus, qui Deũ crederet vel laudaret, vel qui legem Dei ſuſciperet vel teneret, præter populũ Iudæorum, & ideo iſte ſolus aduentum Chriſti ſperabat, & ſalutem animæ poſt mortẽ corporis expectabat. quia ſcilicet illi qui ſunt Iudæi ſpirituales i. viri ſancti, & perfecti, Deũ habent præ cæteris credere, legem eius tenere, & ſalutem animæ certitudinaliter expectare Rom.1 Virtus Dei eſt in ſalutem omni credenti, Iudæo primum & Græco. Et ſic de talib. ſpiritualib. Iudæis poteſt exponi illud 1. Cor.1 Iudæi ſigna petunt, Græci ſapientiam quærunt. Vbi aduerte, quod illi, qui volunt eſſe Iudæi, debent habere eminentẽ perfectionẽ, quę notatur per hoc, quod dicit. Signa petũt Excellentẽ diſcretionẽ, quæ oſtenditur in verbo ſapientiam, quę dicitur à ſapio, pis. Diligentẽ diſcuſſionẽ, quæ oſtẽditur in verbo quærunt. Sit igitur in nobis perfectio moralis, quæ. ſ. notatur per ſigna. Sicut n. equi, & canes nobiles aliquib. ſignis ſpecialib. ab aliis diſtinguuntur, ſic vere boni, nobiles & virtuoſi aliquibus ſignis ſpiritualib. i. aliquib. virtutib. & bonitatibus ab aliis ſunt diſtincti. Signa. n. Dei, quibus Deus cognoſcit ſuos, ſunt gratiæ, & virtutes. Et ideo ſicut illi, qui portãt ſigna, ſolẽt admitti ad comedendũ in domib. prælatorũ, alii vero q ſignis carent, ſolent exinde repelli, ſic vere in die iudicii illi, qui iſta ſigna portabũt, cõuiuiũ Paradiſi cum Angelis introibunt. Illi vero, qui ſignis talib. priuabuntur, ab hoc cõuiuio repellentur. Habeamus ergo ſigna iſta, quia Iudæi ſigna petunt Ap.7. Signemus ſeruos Dei noſtri in frontib. Et Ezec.9. Signa thau ſuper frontes virorũ gementiũ, & dolentiũ, &c. ¶Et aduerte ſi vis per quæ ſigna cognoſcitur bonus equus. ſ. quando habet caput paruũ, macrũ, erectũ, aures acutas, oculos magnos, nares patulas, pedes mobiles, comã criſpam. Et pro certo talia ſigna debent in nobis apparere. Sit ergo in nobis caput intentionis paruũ per humilitatẽ, ſit erectũ per æternorũ affectionem, ſit etiã macrũ per carnis macerationẽ. Sint aures acutæ & promptæ, ad audiendũ diuinũ mandatũ, & prædicationẽ. Oculi intellectus ſint aperti ad videndũ per diſcretionẽ. Nares etiam ſint patulæ ad adorandũ cœleſtia per deuotionẽ. Pedes ſint mobiles ad diſcurrendum per obediẽtiã, & ſubiectionem. Coma. i. exterior apparentia ſit criſpa i. pilis virtutũ munita, per bonã, & honeſtã conuerſationẽ. Et pro certo ſi iſta habuerimus, equi boni, boni Iudæi i. perfecti viri erimus, quia ſicut dicitur Lu. 21. Erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis. Sol. n. pater eſt caloris Luna mater eſt humoris. Stellæ filiæ ſunt ſplendoris, quia vere chariſſimi ſigna virtutum debent apparere in ſole, id eſt, in viris feruentibus charitate. In luna, id eſt, in viris fulgentibus honeſtate. Iudæi ergo ſigna petunt. Vnde Apoc. 12. Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarum 12.

Per { ſolem / lunam / ſtellas } intelligitur { charitas, / pietas, / honeſtas.

Quia ſicut dicitur Marc 16. Signa. a. eos, qui crediderint, hæc ſequentur. Bene ergo dictũ eſt. Iudæi ſigna petunt. Vnde Ioa 2. Reſponderunt Iudæi, & dixerunt, quod ſignũ oſtendis nobis quod hæc facis? Patet ergo, quod ſi volumus eſſe ſpirituales Iudæi, in nobis debet eſſe virtuoſa perfectio. ¶Itẽ ſit in nobis diſcretio luminoſa, q̃ notatur cũ dicitur. Sapientiã. Sapientia. n. dicitur ſciẽtia de æternis, quæ dicitur ſapientia, à ſapore, quia iſta eſt ſapida, & ſuauis. Vnde Prou.8. Sapientia melior eſt cunctis opib. Vnde de talib. Iudæis dicitur Heſter 8. Iudæis noua lux oriri viſa eſt. Lux. n. ſapientiã deſignat, iuxta illud Eccl.2. Vt transferrẽ animũ meum ad ſapientiã. Sit igitur in nobis diſcretio luminoſa. ¶Itẽ ſit in nobis ſcrutatio curioſa, (quęrunt inquit.) Deum. n. debemus quęrere, & ipſum tamdiu quærere, p bona opera, quod ipſum poſſimus in patria inuenire. Vnde Io.7. Iudæi q̃rebant eũ in die feſto. Vide infra de Quærere, & vide ſupra de Inuenire, vbi eſt illa auctoritas. Quærite, & inuenietis. Patet ergo, quod nos debemus habere virtuoſam perfectionẽ, luminoſã diſcretionẽ, curioſam ſcrutationẽ. Et ſic erimus ſpirituales Iudæi. Et ſic dico, quod Iudæus quandoque accipitur in bono, ita quod de talibus dicitur Ioa.19. Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum. Iſti ſunt ergo Iudæi commendabiles.

¶ Secundo dico, quod ſunt aliqui Iudæi deteſtabiles, & iſti B
ſunt illi qui modo Iudæi nuncupantur, & qui obſtinati, & excæcati Deo credere dedignantur Iſti enim ſunt illi, de quibus dicitur Apoc.3. Blaſphemaris ab iis, qui ſe dicunt Iudæos eſſe, & non ſunt, ſed ſunt ſynagoga ſatanę. Et nota, quod Iudæi ſunt effrænati per ſæuitiam, obſtinati per malitiam, aggrauati per miſeriam. Fuerunt enim effrænati Chriſtum crucifigendo. Fuerunt obſtinati fidem eius negãdo Sunt vero captiuati vel aggrauati miſere diuagando. ¶ Dico ergo, quod iſti habuerunt ſæuitiam effręnatam, quod bene apparuit, quia ſuum proprium patrem creatorem, & redemptorem occiderunt. Similes quibuſdam animalibus ſeu vermibus, qui inter folia terebinthi naſcuntur quæ corticem dictæ arboris vnde nata ſunt, ſolent taliter terebrare, corrodere, perforare, quod quidam precioſus liquor qui terebinthina dicitur, exinde compellitur emanare. Sic vere chariſſimi, cum iſta animalia ſeu vermes, id eſt, Iudæi ab arbore terebintho, ſcilicet, à Chriſto geniti fuerint, & producti, ipſi tamen eius corticem taliter clauis, & lancea perforauerunt, quod precioſum liquorẽ ſanguinis ſui exinde cũ violentia extraxerunt Iſti n. ſunt, qui dixerũt Io 19. Crucifige crucifige eũ. Et Io.10. dicitur. Suſtulerunt lapides Iudęi, vt lapidarẽt Ieſum. Iſti ſunt ſicut canes Actæonis, qui ſicut narratur in fabulis, proprium dominũ comederũt Iſti ergo habuerunt ſæuitiã effręnatã ¶Deinde dico, quod iſti habent malitiã obſtinatã. Chriſto. n. pręſenti credere noluerũt, nec fidẽ eius gentib. credentib. receperunt ſed eam adhuc negant, & hactenus negauerunt. Plinius. n. dicit, quod hyæna concipit ſine mare, ſed Ariſtoteles hoc negat, ſicut & iam dicit idem, canis etiã primogenitus ſolet tardius videre, & in cæcitate diutius permanere. Quia vere chariſſimi, hyæna, id eſt, beata virgo Chriſtum concepit, & peperit ſine mare. Hoc tamẽ Ariſtoteles. i. populus

Iudæorum

Iudæorum denegauit Hier. 5. Negauerunt dominum, dixerunt, non est ipse. Nam pro certo charissimi, cum Deus à principio habuerit duo genera filiorum, scilicet, populum Iudaicum, & Gentilem, istud tamen ad sensum patet, quòd primogenitus, scilicet, populus Iudaicus diutius manet cæcus, & a lumine fidei alienus. Alio enim populo credente, iste credere noluit, sed in infidelitatis cœcitate permanet & permansit. Sapient. 2. Excæcauit eos malitia eorum. Quod bene figuratum fuit Luc. 15. vbi dicitur, quod filius prodigus fuit à patre in domum cum gaudio receptus, de quo indignatus primogenitus, qui laborat in agro, domum patrisfamilias ingredi non valebat, quousque in fine à patre extitit introductus. Quia, scilicet, Iudæi, qui sunt primogeniti filii Dei (iuxta illud, primogenitus meus Israel Exod. 4.) prodigis & vagis gentilibus in domum Ecclesiæ per fidem reuertentibus, ingredi noluerunt, sed in propria perfidia permanserunt, vsque ad finem ipsum, sed cum intrauerit plenitudo gentium, omnis Israel saluus fiet Roman. 11. Tunc enim erunt Iudæi similes crocodilo, qui primo occidit hominem, postmodum plorat eum, & finaliter deuorat illum, sicut dicit Plinius, quia pro certo Iudæi Christum, quem primitus occiderunt, in fine plorabunt, ad ipsum per pœnitētiam reuertendo. Iuxta illud. Plangent eum planctu quasi super vnigenitum. Et planget terra familiæ, & familiæ seorsum Zach. 12. Et Apoc. 1. Tunc plangent se super eum omnes tribus terræ. Ipsum etiam per fidem deuorabunt, & eum sibi incorporabunt, & manducabunt, iuxta illud Augustini. Crede, & manducasti. Quod vtique figuratur in serpente & Moyse. Virgam enim conuersam in colubrum horruit Moyses accipere, caudam tamen eius iubetur à Domino tenere, & tunc in virgam conuertitur sicut ante, sicut habetur Exod. 4. Quia vere quamuis Moyses, id est, populus Iudæorum horreat modo accipere, credere & tenere per fidem illam virgam quam emisit dominus ex Sion, scilicet, Dei filium Christum, pro eo quod in colubrum, id est, in carnem audit eum transmutatum, in cauda tamen, id est, in fine per fidem apprehendet, & tunc ipse conuertetur in virgam, quando, scilicet, quod solum crediderat carnem fuisse, credet simpliciter Deum esse, & Deum in homine latuisse. Patet ergo, quomodo Iudæi modo habent malitiam obstinatam.
D Vnde Act. 14. Increduli fuerunt Iudæi. ¶ Denique dico, quod isti habent miseriam aggrauatam. Nullus enim fuit vnquam populus, qui tot miserias, & captiuitates à principio sustineret. Figurati enim fuerunt in Cain primogenito Adam, qui quia occiderat Abel fratrem suum, posito signo in facie eius factus est vagus, & profugus super terram. Quia vere Iudæi in facie cognoscuntur, & quia fratrem suum Christum occiderunt, sicut vagi & profugi per mundum sine domicilio proprio diuagantur. Vnde Oseæ 9. Abiiciet eos Deus non audierunt eum, & erunt vagi in nationibus. Vnde Actor. 18 Præcepit Claudius discedere omnes Iudæos à Roma. Sufficit ergo de Iudæis. Vide supra de Christi passione.

A **Iudicare.** Nota, quod iudicare idem est, quod discernere. Vnde de homine sapiente & discreto in aliqua arte dicitur, quod ipse est homo boni iudicii. Iudicium enim nihil aliud est quam discretio inter qualitates & conditiones rerum Prouerb. 31. Discerne quod iustum est, & iudica inopem & pauperem. Cum igitur scriptura agat de duplici iudicio, diuino pariter & humano, primo de humano iudicio aliquid est dicendum. Et nota, quod iudicium in scriptura significat

Ordinatiuam iurisdictionem,
Extimatiuam opinationem,
Executiuam condemnationem.

Primo ergo dico, quod per iudicium intelligitur iurisdictio ordinatiua, & sic sumitur in Psalm. 2. Ecce nunc Reges intelligite, erudimini, qui iudicatis terrā. Iudicatis inquit, id est, ordinatis, disponitis, & gubernatis.

¶ Item per iudicium intelligitur æstimatio opinatiua, & sic sumitur Ioan. 7. Nolite iudicare secundum faciem, sed verum iucium iudicate.

¶ Item per iudicium intelligitur condemnatio executiua, & sic sumitur Sap. 6. Iudiciū durissimum fiet his, qui præsunt. Quia nomen ergo iudicii importat status iurisdictionem, negociorum cognitionem, & negociorum definitionem, bene patet, quod officium iudicandi debet committi viris authenticis & honestis, viris prudentibus & discretis, viris etiam Deum timentib. & perfectis. Iudex enim in populo est sicut oculus in corpore, à quo dependet regimen corporis vniuersi. Nam sicut oculus habet de coloribus iudicare, foueas & pericula præcauere & præiudicare, & cunctis membris aliis de debito regimine præuidere, sic vere iudex debet de coloribus, id est, de personarum conditionib. discernere, reipublicæ pericula cognoscere, & omnia membra corporis, id est, omnes personas suæ iurisdictionis debite gubernare. Et ideo de talibus videtur dici illud Psal 57. Recte iudicate filii hominum. In quibus verbis ostenditur, quod illi, qui volunt iudicare, debent habere tres spirituales virtutes, scilicet. Veritatem in intentione, quod ostenditur in verbo. (Recte,) Charitatem in affectione, quod ostenditur in verbo (Filii,) Claritatem in cognitione, quod ostenditur in verbo (Hominum.) ¶ Debet enim bonus iudex habere intentionis rectitudinem. (Recte inquit iudicate.) Dilectionis plenitudinē. (Filii inquit) qui, scilicet, sunt qui habent naturalem dilectionem ad patrem. Discretionis limpitudinem (Hominum inquit) qui, scilicet, sunt animalia rationabilia.

B Dico igitur si volumus debite iudicare, nos debemus habere veritatem in intentione Recte inquit iudicate. Istud enim summe pertinet ad bonum iudicem, quod, scilicet, quicquid faciat, habeat intentionem rectam, veram, iustam, & honestam. Sicut enim scriptor non potest recte lineare nisi regula sua fuerit recta, sic pro certo iudex non potest rectum iudicium facere, nisi intētio sua (quæ, scilicet, est regula seu forma actuum, & operum exteriorum) recta fuit atque sancta. Recte ergo iudicate, id est, recte inter merita personarum, & causarum discernite. Quia sicut dicitur Prou. 20. Ex studiis suis intelligitur puer, si munda & recta sint opera eius. Rectum enim dicitur, quod non pendet plus ad vnam partem quā ad aliam, quia vere intentio iudicis debet esse recta & iusta, ita quod non debet magis inclinari ad vnam personam, quam ad alteram, non plus ad amicum quam ad inimicum, non plus ad vicinum quam ad peregrinū. Recte ergo iudicate, vt sic cuilibet possit dici illud, quod dictum est Simoni, qui interpretatur obediens Luc. 7. Recte iudicasti. Et Nee. 9. Dedisti eis Domine iudicia recta. Quod tamē proculdubio hodie est cōtra est multos iudices & prælatos, superiores pariter & potentes, qui pro certo non videntur habere intentionem rectam, quia, scilicet, non intendunt in suis iudiciis nisi propriam vtilitatem, non communem, proprium lucrum, non alienum, fauorem specialem, non iustitiam generalem. Quia sicut videmus, quod nimia propinquitas alicuius rei, vel nimia distantia, vel aliqua alicuius rei interpositio, vel etiam oculi mala dispositio impedit in oculo rectum iudicium, sic vere in oculo, id est, in iudice rectum, & verum iudicium impeditur, quando persona nimis ei appropinquat per specialem affectum, vel quando oculus iudicis est corruptus per auaritiæ defectum, vel etiam quando aliquid interponitur, scilicet, aliquod munus seu precium. Potissime autē impeditur hodie rectum iudicium propter propinquitatem affectionis, vt quia sibi attinet, vel quia prece vel precio ipsum amat. Res etiam, quæ est immediate super oculum, ab oculo non videtur, neque sinit alia videri. Quando vero aliquis habet aliquā personam super oculum cordis per nimiam affectionem, nec ipsius demerita nec aliorum merita videtur nec de ipsis debite iudicatur, quibus potest dici hodie illud Sapient. 6. Cum essetis inquit ministri regni illius non recte iudicastis, neque custodistis legem iustitiæ. Non sic charissimi, sed recte iudicate, quia sicut dicit Petrus Rauennensis, teste Cicerone, Personam iudicis exuit quisquis amicum induit. Æquitas enim cui iudex obsequitur, ignorat odium & amorem. Habeamus igitur in intentione veritatem.

C ¶ Item debet iudex habere charitatem in affectione (filii inquit.) Filius enim nomen est amoris, quia, scilicet, boni iudices quamuis exterius ostendant rigorem, intus tamen semper debēt habere charitatem, compassionem, & amorem. Magis enim debet procedere iudex ex amore, quam ex rigore, ex charitatē quam ex seueritate. Sicut enim lapilli seu calculi videntur exterius duri & frigidi, & tamen interius potentialiter habent ignē, qui si collisi fuerint, statim exit, sic vere charissimi, boni iudices sæpe creduntur esse duri & frigidi, id est, crudeles & indeuoti, propter rigorem iustitiæ, quem exterius prætendunt, qui tamen in rei veritate sunt interius ignei, charitatiui, & benigni. (Filii ergo.) Et sic tales erunt illi filii, de quibus dicitur in Psalm. Filii tui sicut nouellæ oliuarum. Oliua enim signat virtutem pietatis & charitatis, quæ semper debet in visceribus iudicum abundare, vt scilicet benigniter & mature possint subditos iudicare. Iuxta illud Sap. 12. Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate omnia iudicas, & cum magna reuerentia disponis nos. Isti sunt ergo filii, id est, charitatiui & pii, benigni pariter & modesti, quia, scilicet, bonis debent se ostēdere benignos, ipsos debite promouendo, quamuis malis se debeant ostendere valde duros, ipsos acriter puniendo. Exemplo leonis, cuius natura est hominib. valde benigna, erga vero bestias valde dura, sicut potest exemplis variis declarari, quia, scilicet, iudex debet hominibus, id est, bonis personis esse bonus & pius, bestiis, autem, id est, malis debet esse rigidus & austerus. (Filii ergo,) vt de iudicib. bonis dicatur illud Zac. 4. Isti sunt filii olei splendoris. Cuius tamen contrariū faciunt multi, similes formicis, de quibus dicit Plinius quod homi-

nibus nocēt, vrsos tamen iuuant, quia scilicet mali iudices solent bonis nocere, malos.a. in sua malitia sustinere, & maxime si boni sint homines i. pauperes & nudi. Mali .v. vrsi .i. diuites & hirsuti ab illis impune omnia facere permittuntur. Sufficit.n. talib. quod in vrsis. i. magnis diuitib. inueniunt magnum vellus diuitiarum & munerū, contra illud. Væ qui iustificatis impiū pro muneribus & iustitiā iusti aufertis ab eo. De quib. loquitur Isid. 3. de summo bono: Grauius (inquit) lacerantur pauperes à prauis iudicib. quam à cruentis hostib. Nullus.n. prædo tam crudelis in alienis, quantū malus iudex in suis. Illi ergo non sunt boni filii, sed mali, similes filiis Samuel, de quibus dicitur 1. Regum 8. quod cum senuisset Samuel posuit filios suos iudices Israel, qui declinauerūt post auaritiā, acceperunt munera, & peruerterunt iudicium. Quia pro certo istud est verū, quod quando ardor auaritiæ in corde iudicis incalescit, statim ab eodē amor & pietas euanescit. Calor.n. exterior innaturalis mortificat calorē interiorē, & etiā naturalē humorē solet consumere, & penitus desiccare, sicut patet in aceto. Nam vinum calidū propter calorē aeris circumstantis efficitur frigidū & siccum. Sic vere dico spiritualiter, quod calor exterior .i. auaritia, à bonis exteriorib. introducta, calorē & humorē, i. charitatē & pietatē interioris conscientiæ habet destruere, & ipsum penitus eneruare. Et ideo præcipitur Ex. 18 Prouide inquit de omni plebe viros sapientes & timentes Deū, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiā, qui iudicent populū omni tempore. Non sic ergo, sed habeat iudex charitatem & affectionē. (Filii
D inquit.) ¶ Item iudices debent habere claritatem in cognitione, quia. s. debent esse filii hominum. i. imitatores personarū rationabiliū. Debent.n. esse sapientes, & prouidi & discreti, vt cognoscant quid sit agendū, vel etiā quid omittendū. Si.n. equus cœcus in quadriga primus iret, totū in præcipitiū laberetur. Quia sicut dicitur Mat. 15. Si cœcus cœco ducatū præstet, ambo in foueā cadunt. Sicut bene patuit in Lamech, quia cœcus existens, loco bestiæ hominē interfecit, sicut dicitur in historia scholastica. Sicut etiam patuit in Samsone, qui cœcus factus, cū columnas domus teneret, se & alios interfecit, sicut dicitur Iud. 16. Quia vere iudex qui est cœcus per ignorātiā, nescit bene iudicare de meritis personarū. Sæpe.n. fit quod credit esse bestiā illum qui est homo, id est, quod credit esse malum illū, qui est bonus, & sic vnum loco alterius sæpe punit. Et ideo necesse est, quod sit homo. i. persona rationabilis & discreta, sicut de Salomone dicitur 3. Reg. 3. Cognouerunt sapientiam Dei esse in eo ad faciendū iudicium. Et in Psal. 2. dicitur. Et nunc Reges intelligite, erudimini, qui iudicatis terram. Vnde de quolibet discreto iudice potest dici illud 1. Corint. 2. Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, spiritualis autem iudicat omnia. Patet ergo, quomodo

Iudex debet habere { Puram intentionem, / Veram dilectionem, / Claram discretionem.

Recte (inquit) iudicate filii hominum. Iudicium ergo signat iu-
E risdictionem ordinatiuam. ¶ Secundo principaliter dico, quod iudicium signat æstimationem opinatiuam, & sic iudiciū in malo signat vitium detractionis, explorationis, opinionis. Sunt enim multi qui de factis & dictis omniū volunt opinari, iudicare & determinare & hec cōmuniter non in bono, sed in malo, quia sæpissime accidit, quod illud, quod factū est ab aliquo bona intentione, mali iudicāt illud esse factū mala intētione. Vitium.n. oculi facit ipsum male de rebus iudicare, sicut patet de phrenetico, qui iudicat in parietib. esse imagines, quæ tamē sunt interius in sua phantasia in cerebri concauitate. Turbidus etiā oculus in candela videt circulū, qui tamen circulus non est in candela, sed est defectus in oculo, qui non sinit eum bene iudicare. Sic vere charissimi, mali & defectuosi non iudicant hodie de negociis secundum ipsorum conditionem & valorem, sed secundum suam propriam malam opinionem & errorem. Vitiū enim illud, quod in se sentiunt, in aliis credunt esse, & ideo de aliis & aliorū operibus iudicant semper malū, quod vtique non prouenit ex aliorū prauitate, sed ex sua propria malignitate. Tales reprehēdit Apostolus Ro. 14. Tu quis es qui iudicas alienū seruum? domino suo stat aut cadit, in quo enim alium iudicas, teipsum condemnas. Christus etiam dicit in Euangelio. Nolite iudicare, & non iudicabimini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini Matt.
F 7. ¶ Vnde nota, quod istud iudicium opinatiuum decipitur tribus modis. Nam

Iudicium opinatiuum decipit { Familiaritas, / Amoris quantitas, / Odii prauitas.

Dico familiaritas. Nam sicut dicunt astrologi, stella quando est in puncto meridiei, vbi constat, quod nobis est vicinior, videtur tunc temporis esse minor, quia vere nescio quomodo fit, quod illi, qui sunt nobis viciniores & familiariores, videtur nobis imperfectiores & minores, quamuis in rei veritate sint cæteris meliores. Vnde de quadam domina Franciæ narratur, quod cū militem virum suū sub incognito habitu semel videret in quodam facto armorum strenuissime se habere, ipsum de strenuitate vltra modum commēdat, nesciens quis esset, tandem tamen comperiens ipsum esse virum suum, strenuitatem suam quam prius commendabat, incepit contemnere, dicens in gallico. Fy au deable, cestle nostre, hoc est dictū, Heu ex parte diaboli, iste est maritus noster. Ecce ergo quomodo iudicium istius mulieris præcedens familiaritas perturbauit. Bene ergo dicit Innocentius libro de conditione humanæ naturæ Vnde talis potest dicere illud 1. Cor. 10. Libertas mea iudicatur ab aliena conscientia. Iudicium ergo impedit familiaritas.

¶ Deinde dico, quod ipsum impedit amoris quan- G
titas teste enim Seneca, amor iudicium nescit. Illud enim quod amatur, semper melius, quam sit, esse iudicatur. Sicut enim res propinquior falso iudicatur esse maior, sicut patet in luna, quæ quamuis sit minor omnibus stellis, quia tamen est nobis proximior, videtur & creditur esse maior, sicut insuper vna stella videtur esse duæ, si visus attentissime feratur in ipsam, vnum etiam granum rotundū videtur esse duo, si cum duobus digitis primis simul immediate tangatur, sic vere fit, quod ille, qui nobis per cognitionem & amorem amplius proximatur, à nobis maior & melior iudicatur. Nam si oculus cordis ad consideratione̅ bonorum alicuius personæ per affectionem, excessiue se dirigat, illud pro certo, quod non est nisi vnum, credit esse duo, quia scilicet ipsum iudicabit duplo meliorē quā veritas requirit. Quod vtique videtur in multis prælatis, qui cognatos & nepotes suos iudicant meliores, & ideo ipsos faciunt in dignitatibus potiores, quando enim parua & minuta litera videtur mediante aliquo grosso medio scilicet crystallo seu vitro grossior & apparētior ab illis, qui habent visum debilem iudicatur, quamuis in veritate litera semper eadem perseueret & permaneat. Sic vere quando prælatus vel iudex habet visum discretionis debilem & ineptum, tunc ille quem videt mediante grosso medio, id est, mediante carnali affectione, ab ipso grossior, melior & perfectior iudicatur, quamuis in se paruus, imperfectus & modicus dignoscatur. Ideo talibus ita carnaliter iudicantibus dicitur Ioannis 8. Vos secundum carnem iudicatis. Impedit ergo iudicium amoris quantitas.

¶ Dico denique, quod verum iudicium impedit odii grauitas. H
Sicut enim res quanquam sit in veritate magna, ratione remotionis iudicatur multoties esse parua, ille etiam, qui est in mari in aliqua naui, iudicat quod circumstantia littora moueantur, quæ in veritate non mouentur, ipse vero existens in naui, mouetur & agitatur, sic proculdubio charissimi, illi, qui ab aliquo sunt remoti per odium & rancorem, & qui in mari, id est, in amaritudine inuidiæ & tristitiæ, iracundiæ motibus contra aliquem agitantur, illos, qui in veritate sunt stabiles atque magni, id est, viri notabiles & perfecti, & in motibus bonis virtuosi, iudicant esse mobiles atq; prauos, id est, imperfectos, inconstantes, & à quantitate virtutum omnino destitutos. Quia breuiter istud est verū, quod motus odii & rācoris facit de aliis indebite iudicare. Quod patet in detractoribus & hypocritis, qui de factis aliorum solent iudicare, & male de omnibus opinari. Non enim possunt iudicare de aliquo quod sit bonus. Sicut enim teste Isidoro, lapis, qui dicitur elitropia, ita illudit oculos circumstantium quod solem facit videri rubeum & sanguineum, quamuis sol in veritate semper sit lucidus & clarus, sic pro certo odium & inuidia taliter peruertit oculos, id est, iudicia detractorum, quod illos qui sunt lucidi atque clari, id est, boni, discreti & perfecti, iudicant esse sanguineos & carnales. Vnde de istis potest dici illud Eccl. 10. In via stultus ambulans, cum & ipse insipiens sit, omnes stultos ęstimat. Talib. potest dicere diabolus de quolibet viro bono illud, quod dixit de Christo Pilatus. Accipite eum vos, & secundum legem vestram iudicate Ioannis 18. Isti debent audire verbum Hiero. in Homil. Melius est inquit tacere, quam aliquid temere iudicare. Tales enim reprehenduntur in Psal. 81. Vsquequo iudicatis iniquitatem? &c. Malum enim est secundum apparentiam iudicare, quia sæpe fit, quod ille, qui exterius apparet ex aliquibus accidentibus esse malus, est intus in conscientia valde bonus. Si enim ossa ex apparentia iudicarentur, intus sicut extra durissima crederentur, quæ tamen sunt interius medullosa Quia vere sępe fit, quod aliquis exterius videtur esse durus & indeuotus, qui tamen intus in corde in conscientia, est valde bonus, & medulla charitatis & gratiæ totus plenus. Bene ergo consulit saluator Ioannis 7. Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate. Impedit ergo verum iudicium, id est, veram opinionem & æstimationem odii prauitas, amoris quantitas, familiaritas. Et sic patet secundum principale, scilicet, quod iudicium signat opinatiuam æstimationem.

¶ Tertio principaliter dico, quod iudicium signat executiuam I
condemnationem, & sic potest accipi pro extremo iuidcio. Sed de hoc vide infra in titulo sequenti.

Iudicium.

A **Iudicium diuinum.** Nota, quod iudicium diuinum est in duplici differentia. Est enim vnum iudicium particulare, aliud erit vniuersale. Primum est valde nobis occultum: Secundum erit omnibus manifestum. Primum quotidie celebratur: secundum in fine temporum expectatur. De occulto ergo primo Dei iudicio potest dici illud Ps. 35. Iudicia tua abyssus multa. Nam sicut abyssus est lacus profundissimus cuius profunditas non attingitur nec videtur, quia, scilicet, splendor lucis creatæ ad tantam profunditatem attingere nunquam potest, sic vere occulta Dei iudicia ita sunt excellentia, & profunda, quod lux humanæ & creatæ scientiæ ad eorum cognitionem, seu notitiam non attingit. Quia quamuis effectus iudiciorum domini quotidie videamus, causas tamen eorum ignoramus, quia, scilicet, effectus sunt visibiles, causæ tamen eorum imperscrutabiles. Quod admirans Apostolus Rom. 11. dicebat. O altitudo sapientiæ & scientiæ Dei, quã incomprehensibilia sunt iudicia eius & inuestigabiles viæ. Sicut enim videmus quod in camera parlamenti eius redduntur secreta iudicia, quæ tandem exterius publicantur, & per manus baiulorum ad executionem debite demandantur, sic vere in camera secreta diuinæ voluntatis ordinantur iudicia summi regis, ibiq; secretissime primitus definitur quicquid in rebus humanis per manus baiulorum, id est, Angelorum diuina profunditas opera-

B tur. ¶ Nota ergo, quod ista iudicia sunt

Commendanda,
Formidanda,
Meditanda.

Debent enim ab omnibus commendari, quia, scilicet, constat, quod semper habent iustitiam annexam. Vnde bene laudabat Deum illa Anna Tob. 3. Iustus es domine, & omnia iudicia tua iusta sunt, & omnes vitæ tuæ misericordia, & veritas. ¶ Item debent ab omnibus formidari. Sicut enim homo quando audit tonitrua & coruscationes, solet valde timere, & hoc ne fulgur de nubibus exeat, ipsumque percutiat & occidat, sic vere quia quotidie audimus tonitrua diuinarum comminationum & videmus coruscationes suarum terribilium ordinationum, merito debemus timere, & ne forte per fulmen sui occulti iudicij feriamur continue formidare. Sic timebat Dauid Ps. 120. cum dicebat. Confige timore tuo carnes meas, à iudiciis enim tuis timui. ¶ Item debent ab omnibus meditari, iuxta illud Psal. 52. Memor fui iudiciorum tuorum à sęculo domine, & consolatus sum. Magna enim est consolatio bono viro quando considerat iudicia Dei, scilicet, qualiter subito & vltra humanam opinionem consueuerunt malos deiicere, bonos defendere, fortes probare, humiles exaltare, & iniquos in præsenti remunerare. In isto enim Dei admirando iudicio fuit Aman deiectus, fuit Daniel à leonibus protectus, fuit Dauid electus fuit fortis Iob probatus, fuit humilis Ioseph sublimatus fuit etiam diues epulo in mundo remuneratus. Fit enim Dei ignoto, & iusto iudicio, vt mali hic rideant & in fine lugeant vt iniqui modo remunerentur, & in fine exterminentur. Ista igitur sunt à bonis consideranda, & pro consolatione habenda continue & meditanda, sicut faciebat Dauid Ps. 75. cum dicebat. Cognoui domine, quia æquitas iudicia tua, & in veritate tua humiliasti me. Et alibi dicit. Iudicia eius in cõspectu meo semper. Consideranda sunt ergo. Vnde Gregorius in moralibus dicit. Iudicia Dei dum nesciuntur, non audaci sermone discutienda sunt, sed formidoloso silentio veneranda. De occultis Dei iudiciis omitto, quia infra de prouidentia diuina plurima sunt dicenda &c. vbi inuenies figuras varias & exempla. Hoc solum ad præsens aduerte, quod Deus similis videtur cuidã lapidi magnetis qui est in Æthiopia. Dicit. n. Isidorus, quod magnes inuenitur in Æthyopia, quia habet plures angulos diuersarũ & contrariarum virtutum. Nam in vno angulo ferrum attrahit, in alio vero angulo ferrum à se reiicit & repellit. Sic vere charissimi Deus videtur habere plures angulos, id est, plures prouidentiæ suæ differentias & modos. Ille enim vnus & idem existens, aliquando vtitur virtute attractiua ad ferrum, id est, ferreos peccatores ad pœnitẽtiã cõuertendo sicut patuit in Paulo & Maria Magdalena. Aliquando vtitur virtute expulsiua, ipsos sua gratia repellendo, i in peccatis ipsos dimittendo & ad mortẽ æternam finaliter reseruando. Sicut enim dicitur Rom. 9. Cui vult miseretur Deus, & quẽ vult indurat Mala. 1. Iacob dilexi. Esau autem odio habui. Iudicia ergo Dei sunt meditanda, timenda, &

C laudanda. ¶ De extremo autem iudicio quamuis sit materia terribilis & profunda, & nobis inexcogitabilis & ignota, possumus tamen secundum facultatis modulum aliquid balbutire. ¶ Notemus ergo, quod sicut reges & principes solent assisias suas certis temporibus statuere, vbi solent causas & negocia definire, sic vere rex regum Deus vnam magnam assisiam seu vnum magnum parlamentum & consistorium ordinauit, in quo in fine temporum omnes homines iudicabuntur, & in quo salutis vel damnationis negocia norma iustitiæ decidentur. Vnde Apostolus dixit Act. 17. Statuit dominus diem, in quo iudicaturus sit orbem terræ in æquitate. De isto vero die & de isto parlamento mirabilia dicit scriptura. Vocat enim ipsum Soph. 1. diem iræ; diẽ calamitatis & miseriæ, diem tribulationis & angustiæ, diem tenebrarum, & caliginis, diem nubis & turbinis, diem tubæ & clãgoris. Quia pro certo charissimi, dies illa erit amarissima peccatoribus, qui ibidem perpetuo damnabuntur. Sicut enim mustela si ruta munita sit basiliscum inuadit, & superat, sic vere Christus ruta amaræ seueritatis armatus basiliscos, id est, diabolum & reprobos tunc temporis superabit, & etiam perpetuo condemnabit. Soph. 1. Vox diei domini amara, tribulabitur ibi fortis. Sicut enim aries quandoque retrocedit, vt tandem reuertẽs durius percutiat resistentem, sic vere Deus, dum durat vita præsens, videtur retrocedere, pœnã peccatis debitam dissimulando, & peccatores in hoc sæculo non puniendo. In die vero iudicij contra peccatores, qui modo resistunt ipsius voluntati, veniet obuius & festinus, ipsosque dure percutiet & damnabit, quia sicut dicitur Prou. 6. zelus, & furor viri non parcet in die vindictæ, nec acquiescet cuiusquam precibus, nec recipit pro redemptione dona plurima. Sicut enim aries dicitur veruex secundum Isidorũ, eo quod vermem vehat, quia scilicet, vermem habet in capite, per quem excitatur ad alios feriendum, sic vere Christus qui modo est agnus per benignitatem, tunc vere fiet aries per seueritatem, & vermem seueræ iustitiæ tunc in capite definitionis suæ portabit, qui ipsum ad puniendum, damnandum, & iudicãdum reprobos excitabit Psal. Excitatus est tanquam dormiens dominus, & tanquam &c. Sicut ergo video, quod in mundi iudiciis seruatur ordo, quia, scilicet, oportet assisia præconizetur, quod locus determinetur, quod reus citetur, quod iudex ibi pręsentetur, item necesse est, quod ibi sint accusantes, assistentes, testificantes, item necesse est, quod ibi sit testium publicatio, sententiæ definitio, sententiæ executio, sic proculdubio charissimi, dico, quod de futuro iudicio

Dies est præconizatus,
Locus est determinatus,
Mundus est totus citatus,
Iudex est totus paratus,

Item ibi erunt

Accusatores magnæ improbitatis,
Assistentes magnæ auctoritatis,
Testes maximæ veritatis,
Publicatio maximæ claritatis,
Definitio duræ seueritatis,
Executio duræ pœnalitatis.

¶ In his enim decem particulis cõsistit tota materia iudicij finalis Dico ergo primo de iudicio, quod dies ipsius est præconizatus. Sicut enim dicit Plinius, exitus regis apum de alueari suo longe ante solet præsciri, & quibusdam signis & strepitibus ante trium dierum spatio præcognosci. Sic vere futurus exitus regis de Paradiso ad iudicium à magnis temporibus est præconizatus, & prophetarum vaticinio proclamatus, & tribus est diebus ante, id est, tribus mundi temporibus, scilicet, tempore legis naturæ, legis scriptæ, legis gratiæ, à sanctis patribus prædicatus. Prima .n. die, sc. tempore legis naturæ præconizauit ipsum Iob 19. Fugite inquit à facie gladij, quoniam vltor iniquitatum gladius est, scitote esse iudicium. Secunda die, sc. tempore legis scriptæ, ipsum præconizauerunt multi, & inter cæteros Esaias dicẽs Es. 3. Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi sui: & Iohel 3. Veniet dies domini magnus & horribilis. Et in infinitis aliis locis. Tertia autem die, s. tempore legis gratiæ ipsum præconizauit personaliter ipse iudex Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit filio. Apostolus etiam dicit Act. 17. Statuit dominus diem, in qua iudicaturus est orbem terrarum. Sed finaliter in ista vltima die, scilicet, in fine temporis gratiæ, fiet alia magis euidens præconizatio, quæ sc. fiet per signa, quia, sicut B. Hieronymus inuenit in annalibus Iudæorum, quindecim signa iudicium illud præcedent, quæ sui terribilitate istius diei terrorem & asperitatem & iudicii rigorem & seueritatem manifeste significabunt, & ostendent. Ista autem signa præcedentia, quia satis communiter sunt vulgata, nolui huic operi inserere, & maxime cum nesciatur si sint vera. Hic est ergo (dico) præconizatus. Potissime autem præconizabitur per tubam Angelicam, & per ignem conflagrationis, quia sicut dicitur 1. Cor. 15. In momẽto in ictu oculi in nouissima tuba fiet iudicium. In canonica etiam B. Petri 2. Petri 3. dicitur, quod ignis conflagrabit mundum, & purificabit omnia elementa. Sicut enim dicitur in Psal. Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. Et forte iste ignis poterit multa facere, quæ in iudicio vel ante iudicium sunt futura, quia, scilicet, per ignem montes & valles ad æqualitatis planitiem deducuntur, & Baruch. 5. Constituit dominus humiliare omnẽ montẽ excelsum, & conualles replere inæqualitate terræ. Tũc erunt parua in directa, & aspera in vias planas

Esa.40.Per ignem turres & ædificia destruentur.Per ignem elementa purificabuntur, & à sorde, quam à peccatis hominum contraxerunt purgabuntur:per ignem fluctus fontium & fluminum terminabuntur: per ignem herbæ, & arbores bestiæ,& volucres, pisces serpentes, & cuncta, quæ in mundo sunt sensibilia vel vegetabilia, siccabuntur. Ignis enim secundum sanctos 40. cubitis ascendet super altiores montes mundi, sicut aqua in tẽpore diluuij legitur ascendisse. Tunc enim quia cessabit motus cœli, necesse erit cuncta generabilia & corruptibilia cessare. Ignis ergo ille erit vltimus & immediatus nuncius & vltimus præco istius diei,vnde Esa.vltim. Ecce dominus in igne veniet, & quasi turbo quadriga eius, reddere in indignatione furorem suum & increpationem suam in flamma ignis, quia dominus in igne diiudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti à domino. Dies ergo iudicij est præconizatus.

E ¶ Secundo dico,quod locus iudicij est determinatus, quia,sc. in monte oliueti in valle Iosaphat, qui est in decliui dicit montis,erit iudicium, sicut dicitur Iohe.3. Sicut enim iudex habet ponere sedem in loco medio, & communi, vt in vtroque latere possit ad eum haberi accessus,sic vere Christus sedem iudicij sui constituet in loco communi & medio,scilicet,in Hierusalem in dicta valle, vbi dicitur esse medium mundi, vt ab vtraque parte mundi,possint mortui æqualiter aduenire.In Psal. enim dicitur Hierusalem,quæ ædificatur vt ciuitas,cuius participatio eius in idipsum, quia illi sederunt sedes in iudicio, sedes super domum Dauid,& Iohel.3. dicitur Congregabo inquit omnes gentes, & deducam eas in vallem Iosaphat,& disceptabo cum eis ibi.Iustũ est enim quid in patria,in qua dominus in forma extitit iudicatus, in eadem in forma regis & domini iudicet vniuersos. Dico
F ergo, quod locus iudicij est determinatus. ¶ Tertio dico, quod ad iudicium mundus est citatus Ibi enim oportebit personaliter comparere omnes illos,qui sunt,fuerunt,& erunt,quia teste Apostolo, Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt vnusquisque recipiat prout in corpore gessit siue bonum siue malum fuerit 2.Cor.5.Sicut enim Plinius,catuli leonis mortui nascuntur,sed post triduum leo fortissime clamat & rugit,ita quod totum cubile tremefacit, ad cuius clamorẽ catuli à morte suscitantur,& vitam recipiunt & consequuntur. Sic vere charissimi,cum nos omnes nascamur mortui vel mortales,leo de Tribu Iuda pater noster post triduum, id est, postquam tempus naturæ, tempus scriptæ legis, tempus gratiæ completum fuerit & finitum, fortissime per ministerium Angelorum clamabit, & nos omnes ad iudicium vocabit, & citabit. Totum etiam cubile huius mundi terrebit,& conturbabit,& nos alios catulos suscitabit,& viuificabit Oseæ 6.Viuificabit nos post duos dies, die tertia suscitabit nos. Et vere charissimi, ista vox erit terribilis & stupida,quia cum Leo rugiet,quis non timebit?Amos 3. ipse.n. rugiet,& formidabunt filij maris Oseæ 11. Ista vox Dei nihil est quam tuba Angelica,de qua dicitur 1. Cor.15. Canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti.De quo Chrys. Vere(inquit)magna vox illa, cui cuncta obediunt elementa, quæ petras scindit inferos aperit, monumenta frangit,vincula mortis dissoluit,tumulos reserat, mortis mortuos resurgere facit, ad iudicium venire compellit. De ista etiam vocali citatione dicit Hiero.super Matthæ. Quoties (inquit) diem illum considero,toto corde contremisco.Nam siue comedam siue bibam,siue aliquid aliud faciam,semper videtur sonare in auribus meis illa vox. Surgite mortui, venite ad iudicium. Dico ergo, quod ad iudicium est
G mundus citatus. ¶ Quarto dico,quod ad iudicium est iudex paratus. Iudicis enim præsentia est vnum de essentialibus iudicij. Et iudex Dei filius ibidem personaliter adueniet, qui singulis singula iuxta merita sua reddet.Et aduerte,quod iste iudex valde est metuendus,quia eius

Præsentia est impræscibilis,
Potentia est insuperabilis,
Scientia est infallibilis,
Iustitia est inflexibilis,
Iracundia est implicabilis.

Dico igitur,quod huius iudicis præsentia non præuidebitur.Vnde dicitur. Dies domini sicut fur in nocte, ita veniet 1.Thes.5 id est,subito & occulte & ex improuiso quia dicitur Matt.24.Sicut enim fulgur exit ab oriente & apparet vsque in occidentem, sic erit & aduentus filij hominis. Fulgur enim subito ab oriente in occidentem se diffundit,&quicquid durum inuenit,inflammat, penetrat atque scindit. Quia vere subito Christus ad iudicium apparebit, duros impios seueritatis suæ sententia inflammabit. Iuxta illud Matth. 24. Veniet dominus serui illius hora, quam ignorat, & diuidet eum partemque eius ponet cum infidelibus.

¶ Item eius potentia non superabitur,quia sicut dicitur Iob 9. Si fortitudo quæritur,robustissimus est.¶ Item eius scientia non falletur, quia sicut dicitur Iob 9. Sapiens corde est, & fortis robore.

¶ Item eius iustitia non flectetur, quia sicut dicitur in Psal. 7. Deus iudex iustus,fortis & patiens.¶ Item eius ira nunquam placabitur,quia tunc poterit dici illud Gen. 6. Tactus dolore cordis intrinsecus, delebo (inquit) hominem, quem creaui, à facie terræ:Contra igitur istius potentiã non valebit tyrannis sua crudelitas: Contra istius scientiã non valebit aduocatis sua subtilitas: Contra eius iustitiam non valebit diuitibus suorum munerum liberalitas:Contra eius iracundiam non valebit orantibus suorum verborum simplex benignias. De isto igitur iudice loquitur Augu. lib. 5.de symbolo, & dicit sic:Iudex ille nec gratia præuenitur, nec misericordia flectitur, nec pecunia corrumpitur, nec pœnitentia mitigatur. Hæc ergo agat anima vbi locus est misericordiæ,quia ibi erit locus iustitiæ. Patet ergo quod ad iudicium locus est paratus vel quod ibi erit iudex magnæ sublimitatis.

¶ Quinto dico, quod ibi erunt accusatores magnæ improbitatis.Erunt enim ibi plurimi H

Accusatores scilicet:
- Operum prauitas,
- Conscientiæ veritas,
- Elementorum communitas,
- Christi vulnerum pœnalitas,
- Dæmoniorum peruersitas,
- Sequacium & malorum discipulorum iniquitas,
- Christi & sanctorum vniuersitas,
- Angelorum sinceritas,
- Pauperum & miserorum calamitas,
- Christi & argumentorum auctoritas.

Istis enim decem generibus accusatorum accusabuntur in iudicio peccatores. ¶ Item ipsos accusabit operum prauitas. Sicut enim factum, inuentum cum latrone testimonium perhibet contra eum, sic quia isti inuenti erunt cum suis malis operibus & peccatis accusationem testimonium contra se reportabunt. vnde Ioan. 5. Opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me. Sicut enim ericius onustus pomis capitur non valens fugere sic vere peccator malis operibus aggrauatus, tunc temporis capietur & etiam cognoscitur Matt.7.Ex fructibus eorum cognoscetis eos.¶ Item ipsos accusabit conscientiæ veritas.Synderesis enim & rectitudo est sicut procurator iustus,qui non cessat contra sceleratos clamare. Iste enim est vermis perpetuus, qui per morsum peccatorem accusabit, Dei iustitiam approbabit, & quod plus sicut proditor socius seipsum omnibus reuelabit.Et sicut dicitur Eccle. 7. Vindicta carnis impij ignis, & vermis.¶ Item ipsos accusabit elementorum & creaturarum communitas, quibus, scilicet, male vsi sunt dum viuerent, cum ad bonum ipsorum, non ad malum creauerit illa Deus Sap. 5. Armabit creaturam ad vltionem inimicorum; & pugnabit pro eo Christi passionis acerbitas,quia tunc videbunt signa filij hominis,sc.clauos & lanceam,& vulnera, ad confusionẽ & accusationem illorũ,pro quib.Christus passus est,ipsi vero propter peccata, passionis remedia perdiderunt Vnde de istis tribus accusatoribus dicit Chryso. Quid inquit facies aut dices, cum contra te loquetur propria conscientia,accusabunt te elementa,armabitur contra te omnis creatura, Christus contra te parebit, Christus per sua vulnera contra te allegabit,claui de te conquerentur,cicatrices contra te loquentur.¶ Item ipsos accusabit dęmonum peruersitas,quia, scilicet, dæmones sicut mali proditores & falsi illud quod ipsimet consuluerunt,aliis reuelabunt. De quodam enim dæmone legitur, quod cum semel in forma eremitæ prædicaret,finaliter se dixit esse dæmonem,asserens,quod quia sciebat eos nil impleturos de bonis multis quæ docuerat ipsos, ideo prædicauerat vt haberet in die iudicij de quo ipsos amplius accusaret, eo,scilicet, quod etiam diabolo prædicante conuerti noluerint à peccatis. Vnde de dracone dicitur Apo.18.quod proiectus est accusator fratrum nostrorum qui accusabat illos ante conspectum Dei. ¶ Item ipsos accusabit illorum,quos ad peccatum induxerunt tam verbis,quam exemplis, iniquitas Iob 24. Anima vulneratorum clamauit, & Deus inultum abire non patitur.¶ Item ipsos accusabit sanctorum vniuersitas,eo,scilicet,quod eos dum viuerent cruciauerunt,vel quod eorum doctrinis credere noluerunt, vel quod festa eorum non coluerunt &c.quia sicut dicitur Sap.5.Stabunt iusti magna constantia aduersus eos, qui se angustiarunt, qui & abstulerunt labores illorum. ¶ Item accusabit eos Angelorum societas, seu sinceritas eo, sc.quod de eorum ordine per peccatum ceciderũt, quod eorum bonis inspirationibus non crediderunt, & quod quantum in se erat reparationem ruinæ Angelicæ impediuerunt & differri fecerunt Marc.15.Accusabant eum summi sacer-

dotes,

dotes.¶ Item accuſabit illos pauperum & miſerorum calamitas quibus,ſc. compati noluerunt, ſed duro corde preces eorum cõtempſerunt, & eis rapinas & violentias intulerunt, vnde Iaco. 5. dicitur,quod clamor operariorum,qui à diuitibus erant mercede fraudati,in aures domini Sabaoth,introiuit. ¶ Item accuſabit eos argumentorum Chriſti auctoritas, eo quod à ſuis præconibus, legatis, & vicariis ſc.prædicatoribus doctrinis & ſcripturis redarguit, edocti, perſuaſi ad ſanctitatis & iuſtitiæ viam deduci renuerunt, quin potius pertinaci animo ore pariter & opere omnem Chriſti Auctoritatem,argumentationem & auiſationem pro nihilo habentes,dicebant Chriſto & vnicuique Chriſti vicẽ & officium gerenti. Recede à nobis ſcientiam viarum tuarum nolumus.Quis omnipotens,ſ. Chriſtus,vt ſeruiamus ei?Et quid prodeſt nobis, ſi orauerimus illum?Iob 21. propter hoc illi tunc audient à Chriſto, quod ibidem ſequitur Certe noui cogitationes veſtras , & ſententias contra me iniquas , ſed diſſimulaui. Quia in diem perditionis ſeruatur manus,& ad diem furoris ducetur. Ille vero dies iam aduenit,& quia contempſiſtis meam & meorum auctoritatem,in æternis ego ſuppliciis veſtram vlciſcar temeritatem & iniquitatem.Patet igitur,quomodo ibi erunt diuerſi accuſatores iniqui diuerſimode accuſantes, vnde Ambr.li. de ſimilibus dicit. A dextris erunt peccata accuſantia, à ſiniſtris infinita dæmonia, ſubtus horrens infernus , ſupra iudex iratus, foris mundus ardens, intus conſcientia vrens, ibi vix iuſtus ſaluabitur,miſer peccator quo fugiet?latere enim erit impoſſibile, apparere intolerabile.Erunt igitur ibi accuſatores magnæ improbitatis.¶Sexto dico,quod ibi erunt aſſiſtentes magnę auctoritatis quia,ſc.cum Chriſto Apoſtoli & S.Angeli,quia ſicut dicitur Eſa.3.dominus ad iudicium veniet cum ſenibus populi. Rex enim apum nunquam exit alueare ſine exercitu ſuo, quia, ſcilicet,quando rex Chriſtus de alueari ſuo Paradiſi ad iudicium exiuerit,totus ſanctorum & Angelorum exercitus ſecum erit, quia ſicut canit Eccleſia. Ecce dominus veniet, & omnes ſancti eius cum eo. Ecce apparebit dominus ſuper nubem candidam, & cũ eo ſanctorum millia. Et bene millia, quia ſicut dicitur Dan 7. Millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei.Thronus eius flamma ignis, & rotæ eius ignis accenſus,& fluuius igneus rapiduſque egrediebatur à facie eius, & iudicium ſedit,& libri aperti ſunt. Vbi aduerte,quod quicquid erit circa iſtum iudicem, dicitur eſſe igneum,quia,ſc.omnes aſſiſtentes ignem & ardorem ſeueritatis & iuſtitiæ contra impios fulminabunt. Apoſtolis vero dicitur Matt.19.Cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim,iudicantes duodecim tribus Iſraël. Et aduerte, quod in iſto iudicio quidam non iudicabuntur nec iudicabunt, ſc. infideles,quia qui non credit,iam iudicatus eſt Ioan.3. Quidam iudicabuntur, & non iudicabunt,ſicut erunt mali Chriſtiani,qui ſc.fidem ſine operibus habuerũt,quia ſicut dicitur Rom 2. Quicunque ſine lege peccauerunt, ſine lege peribunt, & qui in lege peccauerunt,in lege iudicabuntur.Quidam non iudicabuntur, & iudicabunt ſicut erunt ſancti & Apoſtoli, qui erunt iudices aliorum Sap.3.Fulgebunt iuſti, & ſicut ſcintillæ in arũdineto diſcurrent,iudicabunt nationes,dominabuntur populis,& regnabit dominus illorum in perpetuum. Erunt igitur ibi aſſiſtentes magnæ auctoritatis. ¶ Septimo dico, quod ibi erunt teſtes ma-

K gnæ probitatis. Teſtes enim erunt cœlum & terra, coram quib peccauerunt ſancti,qui prædicauerunt,dęmones,qui mala ſuggeſſerunt, & præſentes in malo fuerunt, propria etiã conſciẽtia, cuius rebellioni credere noluerunt, ipſa etiam mala opera quæ ipſi commiſerunt Iob 16.Rugæ meæ teſtimonium perhibent cõtra me Rugæ inquit meę,i. defectus mei. ¶ Octauo dico,quod

L ibi erit publicatio teſtium magnæ confuſibilitatis , & iſta nihil aliud erit,quam reuelatio conſcientiæ alterius ad alterum. Sicut enim teſtimonium in ſecreto ſolet recipi , & tandem publice reuelari,ſic vere quicquid in ſecreto conſcientiæ recipit,ibi cunctis oſtendetur & manifeſtabitur.Et ibi erunt libri de quibus facit mentionem ſcriptura Apoc.49. Vidi (inquit)mortuos puſillos, & magnos ſtantes in conſpectu throni,& libri aperti ſunt,& alius liber apertus eſt.qui eſt vitæ, & iudicati ſunt mortui ex his, quæ ſcripta erant in libris. Librorũ enim apertio nihil aliud eſt quam conſcientiarum mutua reuelatio.Libri enim iſti ad laudẽ bonorum , & confuſionem malorum omnibus aperientur, ita quod alter leget in conſcientia alterius quare damnabuntur vel ſaluabuntur. Conſcientiæ enim iudicandorum erunt ſicut ſpecula,quæ talis ſunt naturæ, quod recepta vno ſpeculo ſolent in omnibus aliis ſpeculis circunſtantibus reſultare , & econuerſo, quia,ſcilicet,quicquid vna conſciẽtia in ſcrinio habuerit,totum in aliorum notitia reſultabit.Nihil.n.eſt apertum,quod non reueletur,& nihil eſt occultum,quod non ſciatur Matth.10. Sicut enim ericius ita eſt aliquoties inuolutus , quod nec pedes nec manus ipſius exterius videntur,ſi tamen in aqua calida ponitur, tunc protinus explicabitur,ita quod pedes & manus ipſius,quæ prius latuerunt, declarantur, ſic vere chariſſimi, mali ericij , id eſt, peccatores, qui ſpinis peccatorum vndique ſunt incluſi, qui modo ita ſunt per falſas excuſationes & palliationes inuoluti & clauſi, quod eorum defectus hominibus non apparent tũc temporis quando in aqua feruenti caldariæ inferni ponentur , & quando iuxta dictum Amos 4. leuabuntur in contis,& reliquiæ eorum in ollis feruentibus,tunc (dico)eorum iniquitas explicabitur,& pedes ſuarum malarum affectionum, manus etiam ſuarum malarum operationum omnibus intuentibus monſtrabũtur.Iſtud enim paueant quatuor genera perſonarum,ſcilicet,

Hypocritæ,& ſimulatores,
Vſurarij & fœneratores,
Malitioſi & defraudatores,
Luxurioſi & inquinatores.

Omnes enim iſti ſolent in abſcondito facta ſua facere , viſum & præſentiam hominum fugere , & ſub diuerſarum palliationum pallio latitare.Sed vere tunc temporis,omnia ſecreta talium diſrumpuntur, & quicquid in mundo latuerat, apparebit, & quicquid eos celatum erat , non latebit. Et ideo dicit Apoſtolus 2. Cor.4. quod tunc veniet dominus , qui illuminabit abſcondita tenebrarũ,& manifeſtabit conſilia cordium.¶ Nono dico quod M

ibi erit definitio maximæ ſeueritatis. Iſta autem definitio , ſeu ſententiatio fiet in duobus verbis. Ite,venite maledicti. Venite benedicti. Et reuera quantum ad malos erit ibi maxima ſeueritas,quia,ſcilicet,pro momentaneis & temporalibus criminibus æternum ſupplicium patientur,quod tamen iuſtiſſime fiet,quia ſc.in infinitum debent luere eo quod illum, qui infinitus eſt offẽderunt,nec pœnitere dum poterãt,voluerunt:& maxime,quia ſecundum Greg. In æternum mali vellent vixiſſe, vt in æternum poſſent peccaſſe.Et ideo quia mens eorum (quantum in ſe) immortalis fuit in culpa, iuſtum eſt,quod immortalis ſit in pœna. Vnde idem Greg.dicit 3.moralium. Ad Dei iuſtitiam pertinet, quod nunquam careant ſupplicio qui nunquam in hac vita carere voluerunt vitio,& nunquam inueniant terminum tormentorum,qui nunquam habuerunt terminum peccatorum Seueritas enim ibi erit magna,quia ſicut dicit idem Greg.3.moraliũ. Quid faciet virga deſerti, vbi concutietur Cedrus libani ſeu Paradiſi?quid faciet agnus vbi aries trepidabit? quia, ſcilicet, ſi iuſtus vix ſaluabitur,peccatores ergo vbi parebunt ? Erit ergo ibi definitio magnæ ſeueritatis. ¶ Decimo & vltimo dico,quod in N

iudicio erit executio magnæ acerbitatis & iſta erit executio dãnationis æternæ. Nam ſicut dicitur Matth.13. Exibunt Angeli, & ſeparabunt malos de medio iuſtorum,& mittẽt eos in caminũ ignis,ibi erit fletus & ſtridor dentium In quibus verbis oſtenditur , quod iſti damnati executione iſtius duræ ſententiæ excõmunicantur. [Separabunt (inquit) malos de medio iuſtorum] Lõge relegabuntur [Et mittet eos inquit]. Ardore cremabũtur, [In caminum ignis] ſtricte collocabuntur , quod oſtenditur in verbo.[Ibi]Dire deſolabunt [Fletus inquit]. Simul copulabuntur.[Et inquit]quod eſt coniunctio copulatiua.Dure contriſtabuntur.[Stridor dentiũ inquit] ¶ Et vere charıſſimi,mali ſeparabuntur de medio iuſtorum,ſicut ſeparantur

Lepra maculati,
Excommunicati,
Hæreditate priuati,
A patre relegati,
Ad carcerem deputati,
Ad patibulum condemnati.

O quam triſtis erit iſta ſeparatio,vbi filij degeneres à patris gratia ſecludentur, ab hæreditate propria repellentur. A fratrum ſuorum conſortio bannientur.A Dei viſione(quod ſuper omnia eis erit triſtabile)priuabuntur, & inſuper igni perpetuo deputabuntur,& dęmonum conſortio coniungentur. De iſta ergo ſeparatione dicere poteſt Chriſtus illud Ma.10.Veni enim ſeparare hominem à patre ſuo,id eſt,peccatorem à Deo.Ignis enim mirabilis eſt naturæ,quia coniungit ſimilia,& ſeparat diſſimilia, ſicut patet in metallis. Sic vere ignis & ardor diuinæ ſeueritatis & iuſtitiæ, & rigor ſuæ igneæ ſententiæ, illos, quos inueniet diſſimiles,ſc.alios bonos,alios malos abinuicem ſeparabit.Illos vero quos inueniet ſimiles,bonos cum bonis in Paradiſo,malos vero cũ malis in inferno copulabit.vnde Gregorius in Homel.Anno quintodecimo dicit ſic.In extrema die(inquit)apertis cœlis,miniſtrantibus Angelis,ſedentibus Apoſtolis,cum Chriſtus in maieſtate venerit iudicare tunc à bonis & malis videbitur apparenter, vt illi de præmiis gaudeant, hi autem de ſupplicijs lugeant in æternum.Igitur chariſſimi patet,quod in die iudicij erit

Sententiæ executio,
Sententiæ definitio,
Teſtum publicatio,
Teſtium examinatio,
Accuſatorum allegatio,

Aſſiſten-

Assistentium congregatio,
Iudicis præsentatio,
Reorum conuocatio seu citatio,
Loci determinatio seu assignatio,
Dei proclamatio & præconizatio.

Et sic in istis decem particulis apparet tota materia iudicij, secundum quod mea ruditas aliquid de iudicio potuit declarare. Et hoc de iudicio diuino extremo sufficit. Vide supra de inferno, & vide auctoritatem diuisam. Ecce dominus in igne veniet, & quasi turbo, supra titulo de aduentu.

A **Iugiter.** Nota, quod iugiter idem est, quod continue, semper, sæpe, & permanenter. Significat enim permanentiam, perseuerantiam, stabilitatem, firmitatem & Longanimitatē. vnde 1. Reg. 1. dicitur de Samuele. Ducam inquit eum, vt appareat in conspectu Dei, & maneat ibi iugiter. ¶ Nota ergo, quod tria principaliter sunt a nobis iugiter facienda & sæpe, vel continue frequentanda, videlicet

Actus { Iustitiæ, Clementiæ, Lætitiæ.

¶ Nos enim debemus habere iugiter
Iustitiam & stabilitatem,
Clementiam & benignitatem,
Lætitiam & iocunditatem.

Sit igitur in nobis iugiter iustitia inuariabilis, ad proximum iugiter gubernandum. Clementia indefectibilis ad pauperes iugiter adiuuandum. Lætitia imperturbabilis ad dominum iugiter collaudandum. Nos ergo debemus iustitiam exercere, vnde 1. Reg. 7. Thronus tuus erit firmus iugiter, quia, scilicet, Thronus iusti iudicis semper est firmus: nunquam enim solet vacillare, quamuis donis & precibus impellatur. ¶ Item debemus clementiam iugiter adimplere, vnde Leu. 24 dicitur Præcipe filiis Israel, vt afferant tibi oleum de oliuis ad continendas lucernas iugiter. Oleum enim opera pietatis designat, quia sicut iuge sacrificium dicebatur in lege, quod omni die mane & sero iugiter offerebatur, in quo, scilicet, erat agnus, farina, oleum & vinum, sic vere nos debemus opera pietatis iugiter Deo offerre, in quibus sit agnus cum lana, pro nudis induendis & peregrinis hospitandis: farina pro famelicis satiandis: oleum pro infirmis curandis: vinū pro sitientibus potandis atque refocillandis, & pro in carcere degentibus consolandis, quia vinum lætificat cor hominis. ¶ Itē nos debemus lætitiam iugiter continere, quia, scilicet, nos debemus gaudere in domino semper ad Phili. 4. Gaudete in domino semper iterum dico gaudete, vnde 1. Paralip. 16. Banaias & Azahel sacerdotes coram arca domini canebant tuba iugiter.

B ¶ De beatis vero si vis nota, quod illi iugiter laudant, iugiter amant, iugiter sacrificant: Laudant (dico) iugiter, figurati in principibus canticorum morantibus in exedris, qui die ac nocte iugiter ministerio deseruiebant, sicut dicitur 2. Para. 9. Amant etiam iugiter, scilicet, Deum & proximum Prou. 5. In amore eius delectare iugiter, sacrificabant etiam & immolabant iugiter, sc.

C semetipsos 2. Para. 24. Offerebant holocausta in domo domini iugiter. Et sic patet, quod iugiter potest accipi in bono. ¶ Secundo dico, quod potest accipi in malo, & signat perseuerantiam in malo Hier. 32. Erunt (inquit) filij Israel & filij Iuda iugiter facientes malum. Vide infra de semper & aliis titulis denotantib. perseuerantiam vel obstinationem.

A **Iugum.** Nota, quod iugum proprie dicitur illud, mediante quo boues & asini ad attrahendum onus inuicem colligantur, vt ad voluntatem ductoris obedire, trahere compellantur. Et sic moraliter loquendo, per iugum potest intelligi quodcunque onus spirituale, vel quæcunque necessitas disciplinæ, seu quodcunque mandatū, seu etiam quæcunq; lex, vel quæcunque obligatio vel inclinatio violenta, vel quæcunque occupatio, dum tamen sit difficilis atque grauis. Et sic possumus notare, quod est multiplex iugum in scriptura, id est, multiplex subiugatio, impositio seu onus, scilicet,

Iugum { Naturæ, Scripturæ, Amoris, Erroris, Doloris.

Iugum { Naturæ est onerosum, Scripturæ est virtuosum, Amoris est dulcorosum, Erroris est vitiosum, Doloris est tædiosum.

Primum iugum est viatorum quia, scilicet, iugum naturæ solummodo subiugat illos, qui adhuc sunt in via vitæ huius. Et istud bene dicitur onerosum, quia, scilicet, multis grauib. oneribus subigat nos natura, scilicet, fami, siti, labori, infirmitati, tristitiæ, fortunæ, casui, inclinationi ad peccatum, & formæ naturali. De quibus naturalibus oneribus dicitur Eccles. 40. Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & iugum graue super filios Adam à die exitus de ventre matris eorum vsque in diem sepulturæ eorum in matrem omnium. ¶ Secundum iugum est perfectorum, quia, scilicet, viri perfecti portant iugum scripturæ, id est, præcepta & mandata quæ in ea sunt contenta, quibus ligati & astricti, ad voluntatem Dei & prælatorum obedientiam ducuntur & reguntur. Quia sic dicitur Thren. 3. Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua Iugum, scilicet mandatorum Dei. ¶ Tertium iugum est deuotorum. Isti enim iugo charitatis & amoris subiecti, ab ipso ductore Deo per semitas equitatis ducuntur. Istud est iugum suaue de quo dicitur Matt. 11. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. ¶ Quartum est iugum peccatorum. Isti enim iugo erroris & peccati malæ consuetudinis operi subiiciuntur, quo ad voluntatem diaboli ductoris sui de malo ad malū quotidie deducuntur de quo iugo dicitur in Ps. 2. Dirumpamus vincula eorum, & proiiciamus à nobis iugum ipsorum.

¶ Quinto vero iugum est damnatorum, & istud est illud iugum, cui damnati perpetuo subiugabuntur, quod inuiti portare perpetuo compellentur, scilicet, onus damnationis æternæ, de quo potest dici illud Eccl. 28. Iugum illius iugum ferreum, & vinculum illius vinculum æreū est. ¶ Dicamus igitur aliquid de iugo amoris diuini, vel de iugo mandatorum, & regularis disciplinæ. B Sicut enim taurus est insolens & lasciuus, ad nihil penitus proficiens, atque valens, quousque sit domitus, & sub iugo vero positus ibi solet lasciuiam edomare, mature & modeste ambulare, & ad voluntatem ductoris non ad suam gressus ordinare, & etiā bene & vtiliter laborare, sic vere charissimi, homo quamdiu sub iugo obedientiæ, & disciplinæ, & Dei mandatorum non premitur, tūc in lasciuiam effrenatur, & sicut pullus onagri se liberum natum putans, ad nullum opus vtile ordinatur, imo pro suæ voluntatis libito de vitio in vitium euagatur. De quibus potest dici illud Oseæ 7. Reuersi sunt, vt essent absque iugo. Sed proculdubio postquam homo iugo diuino perfecte subiicitur, maturus & domitus efficitur, ad voluntatem Dei & prælati laboribus occupatur voluntatemque suam non sequitur, sed ad voluntatem bonorum & malorum ducitur, & etiam ordinatur. Et ideo bene dicitur Thr. 3. quod bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Ratio redditur Eccl. 33. quia sicut dicitur ibidem. Iugum & lorum curuant collum durum, & propter hoc præcipitur Matt. 11. Tollite iugum meum super Vos. ¶ Vbi aduerte, quod nos in vita ista debemus portare triplex bonum iugum, scilicet,

Iugum { Timoris, Amoris, Laboris.

Primum probat verbum imperatiuum. [tollite]. Sed secundum nomen coniugatiuum. [Iugum inquit] quia, scilicet, iugum est illud, quo Boues copulantur. Tertium vero est onus aggregatiuum. [Super vos inquit]. Verbum enim imperatiuum incutit timorem, quando, scilicet, dicitur [Tollite]. Nomen copulatiuū seu coniugatiuum includit amorem. [Iugum inquit]. Onus aggrauatiuum exprimit dolorem, quod ostenditur, cum dicitur [Super vos].

¶ Primo ergo dico, quod nos debemus esse sub iugo timoris, C quod denotat verbū imperatiuum, quando, scilicet, Deus dicit. Tollite, authentice imperando, & tolerate, suauiter optando, & supplicando. Sicut enim vox reboans authētica ipsius Aquilæ dicitur aliis auibus incutere timorem, sic vera vox imperialis ipsius Christi debet cunctis auditoribus incutere timorem [Tollite inquit] vnde in persona regis & imperatoris Christi de inferis triumphantes dicitur in Psalm. Tollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Et sic bene dico, quod per imperatiuum designatur iugum timoris. Et vere charissimi, istud iugum debemus portare, quia sicut iugum debet premere ceruicem, ligare cornua, & submittere colla, sic timor mandatorum Dei ceruicē per humilitatem deprimit, cornua eleuationis ligat, & colla attenuat, & deponit. Vnde dicitur Hier. 27. Quicunque non curuauerit collum suum sub iugo regis Babylonis, in gladio & fame morietur. Sed pro certo charissimi, modernis multis potest hodie dici illud Hier. 2. A sæculo confregisti iugum, dirupisti vincula, quia vere in sæculo & claustro sunt hodie quam plurimi, qui nec Deum, nec hominem reuerentur, & qui iugo timoris Dei & vinculis obedientiæ prælatorum aliqualiter non tenentur, similes rhinoceroti &c. vide supra in titu. de Adolescentia in illa auctoritate. Bonum est homini cum portauerit iugum, in tertio membro auctoritatis. Non sic er-

sic ergo, sed simus sub iugo timoris [Tollite inquit] Matth.20. Tolle quod tuum est, & vade.

D ¶ Secundo dico, quod nos debemus esse sub iugo amoris, quod notatur in verbo iugum. Iugum enim dicitur à iugando, eo, scilicet, quod per iugum diuersa animalia inuicem coniugantur & ad laborandum pariter colligantur. Sic vere per amorem diuersi homines in vnum ligantur, & per spirituale matrimonium inuicem coniugantur. Istud est ergo iugum amoris. Et reuera amor proprie dicitur iugũ, quia nõ sinit hominem sui iuris, imò facit eum alterius imperio subiugari, quia sicut elephas proprio motu dicitur subiugari illi, qui ipsum de fouea liberat, & iugo amoris ligatus eidẽ obedit & adhæret, sic vere bonus homo quãdo considerat beneficia sibi à Deo collata & maxime qualiter per ipsum de infernali fouea liberatus est, iugo perfecti amoris se solet subiicere, & ei per obedientiam & amorem perpetuo adhærere. Istud est iugum Christi, de quo dicit ipse Matt.11. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. De eo etiam dicit Ber. O (inquit) iugum sancti amoris, quam dulciter capis, quam gloriose illaqueas, quam suauiter premis, quam delectabiliter oneras, quam fœliciter vris, quam fortiter restringis, quam sapienter erudis. Sed proculdubio multi sunt similes onagro, id est, Asino Syluestri, qui ita est peruersæ & indomitæ naturæ, quod nulli iugo vult submittere collum suum, ita quod cum aliquo alio animali non iugatur, nec ad laborandum cum aliis copulatur. Vnde Iob 39. dicitur de onagro. Quis dimisit onagrum liberum, & vincula colli eius quis soluit? cui dedi in solitudine domum, & tabernaculum eius in terra salsuginis, contemnit multitudinem ciuitatis, & clamorem exactoris non audit. Sic pro certo charissimi, multi sunt hodie in sæculo & in claustro qui à iugo sancti amoris soluti & liberi volunt esse, quia, scilicet, cum nullo volunt charitate coniungi, nec ad subeundum aliquem bonum laborem cum aliis copulari, imo proculdubio ipsi volunt esse in solitudine, id est, soli per odium & partialitatem volunt habitare in terra salsuginis, id est, in amaritudine per tristitiæ malignitatem, & contemnunt multitudinem, quia, scilicet, sicut dictum est isti abhorrent omnem charitatiuam congregationem & societatem. Isti ergo non subiiciuntur iugo charitatis, vnde Oseę 7. Reuersi sunt vt essent absque iugo. Non sic ergo, sed debemus

E esse sub iugo amoris. ¶ Tertio dico, quod nos debemus esse sub iugo doloris [Super vos inquit] quia, scilicet, iugum doloris & pœnitentię debemus super nos gerere, & portare. Quod est contra illos, qui istud iugum non portant super se, sed super alios, quales sunt illi qui nolunt ieiunare, vel pœnitentiam facere, sed per alios hoc faciunt fieri, qui pro certo fatui sunt, quia quod non tangit, non angit. In prælio enim fatuus esset miles qui non super se sed super armigerum suum portaret arma suá. Sic fatui sunt illi, qui in prælio tentationum huius mundi arma pœnitentiæ & laboris non super se, sed super substitutos faciũt deportari, cum tamen Ber. dicat, quod circumuolantia spicula faciunt loricam non esse oneri, & galeam non sentiri. Super vos ergo, vnde Es.47. Super senem aggrauasti iugum. Et in Psal. dicitur Benedictio domini super vos & super filios vestros. Et sic patet, quod nos debemus subiici triplici bono iugo, s. iugo timoris, a-

F moris, & doloris. Et hoc de bono iusto sufficit. ¶ Sed adhuc dico, quod est multiplex iugum peccati, & maxime

Iugum { Carnalitatis, Cupiditatis, Tepiditatis.

Iugo carnalitatis subiiciuntur luxuriosi, quia, scilicet, quando homo isto vitio subiugatur, sicut bos est, qui quasi iugo ad voluntatem diaboli gubernatur. Iugum enim dicitur vitium istud, quia pro certo non sinit hominem esse sui iuris Oseæ 11. Imponetur eis iugum, quod non auferetur. ¶ Iugo cupiditatis subiiciuntur auari, quia sicut patet, isti non sunt sui iuris, quia quicũque iugo auaritiæ premitur, seruus auaritiæ efficitur & ad voluntatem diaboli iugo isto pressus & strictus perpetuo detinetur, & ideo auaritia dicitur idolorũ seruitus: Col.3. vnde ad Gal.5. Nolite iterum iugo seruitutis contineri. De isto iugo loquitur Greg. in moral. vbi exponit illud Matt.11. Iugum enim meum suaue &c. Asperum quippe iugum, & seruitutis (sicut diximus) pondus est subesse temporalibus, ambire terrena, retinere labentia, velle stare in non stantibus. Appetere quippe transeũtia, & cum transeuntibus nolle transire. ¶ Iugo tepiditatis subiiciũtur desidiosi, quia, sc. ita sunt per peccatum desidiæ iugo malæ consuetudinis oppressi quod non possunt à vitiis resilire. Isti sunt illi, qui se excusantes ab ingressu conuiuij Paradisi dixerunt illud Luc.14. Iuga boum emi quinque & necesse habeo probare ista. Isti enim habent quinque iuga, in quantum, scilicet, ita subiugati sunt iugo quinque sensuum naturaliter sc. Iugo malorum

Aspectuum,
Audituum,
Odoratuum,
Tactuum,
Gustuum.

Quod necesse habent propter male contractam consuetudinẽ circa ipsa vacare, & de Paradisi conuiuio non curare Hie.28. Iugum ferreum posui super collum cunctarum gentium. Et sic patet, quod triplex est malum iugum. Sed vide supra de consuetudine, & de alligare, & infra de Vinculo.

Iumentum.

A Nota, quod iumentum dicitur animal ad adiutorium hominum ordinatum. Et dicitur iumentum, à iuuo, iuuas, eo quod per iumenta homines in suis laboribus adiuuantur. Et dicitur iumentum omne animal domesticum & laboriosum, sicut sunt oues, asini, cameli, & cætera similia. Et potest accipi iumentum in bono & in malo. In bono enim signat bonos & perfectos viros, & maxime religiosos obedientes, qui more iumentorum submittunt aliis colla sua, de quibus in Ps 35. dicitur: homines & iumenta saluabis domine. In malo vero signat homines bestiales, imperfectos, inscios & carnales, qui more iumentorum sensualibus passionibus ducuntur, & ideo ratione & sapientia priuantur, de quibus dicitur in Ps.48. Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Dico ergo, quod inueniuntur iumenta virtuosa, & inueniuntur iumẽta vitiosa. Iumenta virtuosa sunt homines simplices, ignorantes, subditi & obedientes, & ad labores pœnitẽtiæ sustinendos ad voluntatem Dei & prælati spirituales numeros supponentes, & seipsos ad voluntatem maiorum sine rebellione regentes & gubernantes, vt sic quilibet talium possit dicere domino illud Ps. 72. Vt iumentum factus sum apud te. In quibus verbis aduerte, ꝙ sicut iumentum subiugatur, edomatur, stabulatur, sic vere bonus subditus simplex homo debet per patientiam subiugare, quia debet esse vt iumentum per pœnitẽtiam edomari, quia debet esse factus, per permanentiam stabulari, quia debet esse apud

B te. ¶ Bonus religiosus debet seipsum humiliare, quia debet esse vt iumentum: Seipsum domesticare, quia debet esse factus, id est, domitus & perfectus. In claustro perseuerare, quia debet esse apud te, sc. perseuerando in Ecclesia vel in claustro, vel saltẽ in gratia vel in fide. Igitur talis subditus debet humiliari cum patientia, quia debet esse vt iumentum, quod solet ductori suo obedire, onus impositum sustinere, & non ad voluntatem propriam, sed ad voluntatem magistri sui vndique circuire. Sic vere bonus & patiens subditus debet maioribus suis obedientiam exhibere propriam voluntatem relinquere, onus regularis disciplinæ sine rebellione portare, & secundum voluntatem magistri sui continue regulari [Vt iumentum inquit] Nam sicut homo iumentum cui insidet ducit vbi vult, & maxime si bene fuerit loratum, sic vere prælatus bonum subditum bene per obedientiã frẹnatum solet ad voluntatem suam ducere, & ipsum prout voluerit gubernare Neæ.9. Dominatur iumentis nostris secundum voluntatem suam. Aduerte tamen, quod multa sunt genera iumentorum, quæ magistris suis nolunt in patientia obedire, sicut patet in multis mulis qui ita sunt indomabiles & proterui, quod vincula dirumpunt, onera sua proiiciunt, & à potestate domini fugiunt, & recedunt. Tales pro certo sunt multi superbi & obstinati in Eccl. & in claustro, qui ita sunt proteruæ & inobedientis naturæ, quod ad voluntatem Dei, vel prælati nolunt dirigere gressus suos. Onus enim mandatorum, quod eis imponitur, dedignantur portare, vincula statutorum regularium solent dirũpere, & contra voluntatem Dei & prælati per mundum euagari, sicut de dæmoniaco dicitur Luc.8 ꝙ sæpe ligatus fuerat, sed ruptis vinculis agebatur à dæmoniis in deserto. Nolite ergo fieri sicut equus, & mulus. Sicut equus dico per superbiam, & sicut mulus per rebellionem & repugnantiam. Simus igitur vt iumẽtum, quia, scilicet, vnus est interitus hominis & iumentorum, & æqua vtriusque conditio. Eccles. 3. Igitur humiliemur cum patientia [Vt iumentum inquit]. ¶ Secundo domesticemur cum

C pœnitentia [Factus sum inquit] Factio enim denotat mihi motum, alterationem, mutationem, & rei compositionem & dispositionem. Res enim non potest dici facta, quousque à suis primis conditionibus sit mutata, & quousque mutis motibus & actionibus sit primitus subiugata. Sic vere charissimi, spiritualis factio, id est, moralis completio & perfectio semper debet præsupponere alterationem & mutationem pœnitentiæ. Per pœnitentiam enim vna res in aliam conuertitur, & homo à suis malis conditionibus alteratur, & in virum alterum commutatur, quousque factus, id est, completus & perfectus efficiatur. Nam sicut iumentum non est perfectum nec completum quousque fuerit edomatum per verbera, & Syluestri conditione mutatum, sic nec homo quousque fuerit per pœnitentiam edomatus. Et ideo cum dicitur factus sum, bene videtur pœnitentia supponẽda Gen.2. Factus est homo in animam viuentem. Et nota, quod per pœnitentiam homo efficitur imitator alienæ perfectionis: Philip. 2. In similitudinem hominum factus est, & habitu

inuentus

inuentus vt homo. Tolerator intentatæ correctionis Pſalm. Factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redarguitiones. Executor imperatæ præceptionis Phil.2. Factus obediens vſque ad mortem. Domeſticemur ergo per pœnitentiã.

D ¶ Tertio dico, quod nos debemus perſeuerare per permanentiam. Apud te inquit, quia ſicut iumentum manet apud dominum ſuum, & ibidem in ſtabulo perſeuerat quouſque per ipſum vel ad labores vel ad paſcua emittatur, ſic vere bonus ſubditus debet in ſtabulo domini ſui, ſcilicet, in clauſtro manere & perſeuerare, nec debet quoquo modo ſine cauſa exterius euagari, niſi prout & in quantum dominus & prælatus ſuus duxerit ordinare. Apud te inquit. Pſ. Apud te eſt fons vitæ. Bonus enim prælatus vel ſubditus dicitur fons vitæ, quia ſicut fons eſt Humidus, limpidus, frigidus, ſic iſte debet eſſe humidus per pietatem. Limpidus per honeſtatem. Frigidus etiam per caſtitatem. Talis ergo debet apud dominum, ſcilicet, in ſtatu gloriæ vel religionis perſeuerare, vita clauſtrali contentus eſſe, nec ad exteriora officia & beneficia debet aliqualiter anhelare, quia ſicut dicitur in Pſal. Apud dominum greſſus hominis dirigetur. Quod eſt contra ambitioſos, qui apud dominum dedignantur morari, quinimo vel per peccatum mortale de ſtatu gratiæ exeunt, vel per apoſtaſiam de domo religionis fugiunt, vel per ambitionem exteriora dona capiunt, vel per rebellionem à prælatorum obedientia exterius ſe tranſponunt. Iſti ergo non manẽt apud Deum, ſed extra Deum. Similes igni contento in nube, qui locum humidum abhorrens, nubem concutit, & eam rumpit & exit, & in ruptura tonitruum magnum facit. Sic vere tales ignei ardentes & ambitioſi, leues & mobiles & ſeditioſi, manſionem religionis ventremque clauſtri, in cuius medio ſunt nutriti, abhorrentes, ſæpe totum corpus nubis, id eſt, ſtatum Eccleſiæ ſuæ, vel religionis taliter litibus & controuerſiis concutiunt, quod per paupertatem ipſam deſtruunt & dirumpunt, exteriuſque vagantur & exeunt, & tonitruum magnæ infamiæ faciunt & inducunt. Iſti ergo nõ ſunt apud Deum, quia ſicut dicitur Iac.1. Apud ipſum non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Nõ ſic chariſſimi, ſed apud te, quia ſicut dicitur Ioan.1. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum. De talibus ergo ſpiritualibus iumentis qui in ſtabulo clauſtri ſui debent orationibus vacare, dicitur Ionæ 3. Operiantur ſaccis homines & iumenta, & clament ad Deũ in fortitudine, & conuertatur vir à via ſua mala. Et ſic patet qualiter nos debemus habere Permanentiam, Pœnitentiam, Patientiam. Et ſic de talibus iumentis poterit domi-
E nus dicere illud Pſ.49. Meæ ſunt omnes feræ ſyluarum, iumenta in montibus, & boues. ¶ Sed heu quã multi ſunt hodie qui alio modo poſſunt dici iumenta, quia. ſcilicet, in malo ſignificato per iumenta poſſum intelligere tria genera peccatorum, ſcilicet,

Mundi laboribus occupatos,
Carnis fœtoribus inquinatos,
Senſus ſplendoribus excœcatos.

Primum genus iumentorum ſignat illos qui auaritia inflammantur. Iſti enim ſunt iumenta diabolica, qui non ceſſant pro temporalibus laborare, & pro mundanis acquirendis onera grauia ſuſtinere, de quibus dicitur Eſa.30. Onus iumentorum auſtri in terra tribulationis & anguſtiæ Leæna .n. & Leo, ex eis vipera, & regulus volans, portantes ſuper humeros iumentorum diuitias ſuas, & ſuper gibbum camelorum theſauros ſuos. Tales enim auari dicuntur Iumenta, quia ſuſtinent pœnalitatem. Leo & Leæna, quia exercent crudelitatẽ Regulus & vipera, quia frequentant fallacitatem. Cameli gibboſi, quia in corde continent põpoſitatem. ¶ Secundum genus iumentorum ſignat illos qui per immunditiam inquinantur, qui, ſcilicet, more iumentorum ſenſualitati carnis obediunt, de quibus dicitur Ioel 1. Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo. Super quo dicit Greg. Iumenta in ſtercore ſuo putreſcere &c. ¶ Tertium genus iumentorum ſignificat illos qui per ignorantiam hebetantur, quia, ſc. more iumentorum ſenſu & ratione carentes, nihil cogitãt de futuris vel de pertinentibus ad ſalutem, de quibus dicitur Eccl.4. Nihil habet homo iumento amplius, & in Pſal.48. dicitur Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus iumentis inſipientibus & ſimilis factus illis. Talia ergo iumenta, id eſt, tales homines peccatores ſunt hodie in ſæculo & in clauſtro, quod peius eſt, in Eccleſiaſticis dignitatibus conſtituti: quia ſicut dicitur in Pſ.49. Iumenta in montibus & boues. Et tamen dominus id prohibet Leuit.19. Iumenta tua non facies coire cum alterius generis animantibus, quia, ſcilicet, talia iumenta non debent viris bonis & rationalibus, qui pro certo ſunt alterius generis, copulari ergo nec multo fortius dominari, quia, ſcilicet, qui coierit cum iumento, morietur. Leu.20. Igitur qui malorum ſocietatem frequentauerit imitando pœnis perpetuis ferietur. Sufficit de iumento.

A
Iungere. Iunctura.

Nota, quod iũgere cum ſit idem quod aliqua ſimul cõnectere, vel vnire, vel inuicem alterutrum colligare, ſemper ſignificat ſocietatem, ſiue bona fuerit ſiue mala. Homo enim homini iungitur quando ſibi in bono, & in malo ſocialiter copulatur. ¶ Nota ergo, quod inuenitur iunctura

Deſiderabilis,
Remunerabilis,
Vituperabilis.

Prima eſt illa, qua iuſti Deo copulantur,
Secunda eſt illa, qua boni inuicem ligantur,
Tertia eſt illa, qua impij in ſimul iunguntur.

¶ Et primo dicamus, quod eſt vna iunctura, quando homo perfectus Deo per charitatem coniungitur, vel quando ſibi in Eccleſia vel in clauſtro ipſius ſeruitio deputatur. Iſta enim iunctio valde eſt deſideranda, & ab ipſo ſummopere promerenda. Oſſa enim humani corporis niſi in propria iunctura fuerint, dolorem ſentiunt & puncturam, ſi vero ad juncturam propriam venerint tunc quietem recuperant, & vncturam. Sic vere cum iunctura diuinæ gratiæ, qua, ſcilicet, Deo cõiungimur, & vnimur, ſit propric locus noſter, conſtat, quod ſi inde per peccatum diſiungimur, nunquam aliqualiter quietamur. Figura Ezec.37. vbi dicitur, quod acceſſerunt oſſa ad oſſa, vnumquodque ad iuncturam ſuam. Vide eam alibi: Ipſe enim ſe iunxit nobis carnem aſſumendo. Deut.7. Vobis iunctus eſt Deus, & elegit vos. Et vere nos ſibi iunxit, in filios adoptando, & ſuo ſeruitio deputando. Ad iſtam ergo iuncturam noſtram accedamus, & nos ei mentaliter coniungamus, & ſibi iuncti & vniti continue ſeruiamus Nu.16. Separauit vos Deus Iſrael ab omni populo. & iunxit ſibi vt ſeruiretis ei in cultu tabernaculi. Iſta enim eſt iunctura religioſorum & deuotorum, cultui & ſeruitio diuino ſpiritualiter vacantium. De iſta enim iunctura, quæ fit per gratiam, ſequitur finalis, quæ fit per gloriam, ſeu per finalem beatificam vnionem & præſentiam, de qua poteſt dici illud Tob.8. His tribus noctibus Deo iungimur, Tres enim noctes ſunt tres animæ dotes, quæ. ſcilicet, in nocte, id eſt, poſt diem vitæ Deo nos iungent. Et ſic dico, quod eſt vna iunctura, qua perfecti Deo copulantur.

¶ Secundo dico, quod eſt vna iunctura, qua deuoti ſimul colligantur, & iſta eſt vna bona ſocietas, perfecta charitas, & perfe- B
ctus amor, & concors vnitas. Iſta enim ſunt quæ homines inuicem iungunt, & quæ ipſos per odium & inuidiam ſeparari non permittunt. Figura Exod.26. vbi dicitur quod quinque cortinæ ſibi iungentur mutuo, & aliæ quinque ſimili nexu cohærebunt, quinarius enim numerus teſte Augu. in ſermone de virginibus ſignat quoslibet Chriſtianos ſanctos & iuſtos quintuplici ſenſuum continentia præmunitos, qui quinque & quinque dicuntur, & pro eo quod ipſorum aliqui Eccleſiaſtici, & aliqui ſæculares eſſe noſcuntur. Dicuntur etiam cortinæ, quæ de quatuor cõponebantur precioſis coloribus, pro eo quod iuſti tam ſęculares quam clerici quatuor cardinalibus virtutibus picturantur. Tales ergo cortinæ ſibi per charitatem, concordiam, & vnitatem taliter debet iungi, quod nunquam debet abinuicem ſeparari Vt ſic dicat vnus de altero illud, quod ſcribitur Exo.32. Si quis eſt domini, iungatur mihi. Et bene dixit, domini, ad denotandum, quod cum illis, qui ſunt diaboli & non Chriſti, ſcilicet, cum peccatoribus & peruerſis, nunquam ſe debet iũgere, nec etiam nos eos ſibi adiungere Chriſtianos Exo.34. Caue ne vnquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias. Boni enim debent iungi cum bonis, & dimittere malos cum malis. Iunctura enim & amicitia bonorum firma eſt & ſolida, malorum vero fragilis & vana. Et inde eſt, quod iunctura bonorum non faciliter delocatur, eo quod cęmento diuinæ gratiæ & & charitatis perfectæ inuicē colligatur, vt animæ cuiuslibet talis poſſit dici illud Cant.7. Iunctura fœmorum tuorum ſicut monilia, quæ fabricata ſunt manu artificis. Iunctura autem, id eſt, amicitia malorum cito diſſoluitur, leui occaſione rumpitur, eo, ſcilicet, quia cęmento & glutino, neruis & ligaturis diuinæ gratiæ & charitatis perfectæ carere noſcuntur. vnde Iob 31. in perſona malorum dicit ſic. Humerus meus à iunctura ſua cadat, & brachium meum cum ſuis oſſibus confringatur. Diuina enim gratia ſeu perfecta charitas ſimilis eſt illi lapidi, qui dicitur catochites ſecundum Solinum, qui in corſica inſula reperitur, qui quodam glutino ſicut quodam vellere induitur, quem ſi quis inter duas manus tenuerit, ita iungentur ad inuicem, quod cum magna difficultate poterunt ſeparari, Vnde ſicut dicit idem Solinus, Demetrius contra magos ad probandum occultam naturæ potentiam iſto lapide vtebatur. Reuera talis eſt charitas vel gratia diuina, quia, ſcilicet, iſta corda iuſtorum taliter conglutinat, atque iungit, quod ipſos abinuicem recedere per odium ſiue diſcordiam non permittit 1. Paral. 12. Egreſſus eſt Dauid obuiam eis, & ait. Si pacifice veniſtis ad me, vt auxiliemini mihi, cor meũ iungatur vobis. Et ideo iſto lapide ſcilicet, glutino charitatis, contra magos, id eſt, contra dæmones eſt vtendum, & eorum

malitiis obuiandum Rom. 8. Quis nos separabit à charitate Christi? Ista ergo est iunctura, qua deuoti simul colligantur. C ¶ Tertio dico quod inuenitur iunctura, qua maligni inuicem stringuntur. Mali enim habent inter se suas iuncturas, id est, suas societates, sua fœdera, suas ligas. Vide infra de societate. Vnde nota, quod mali iunguntur cum diabolo sibi obediendo, & quandoque pactum cum eo contrahendo 2. Para. 19. Cum his qui oderunt dominum, amicitia iungeris. Iunguntur etiam cum mundo, auaritiam sectando, & diuitias appetendo, & potissime mali iudices iustitiam muneribus subuertendo Psalm. 140. Absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum. Iunguntur etiam cum carne, luxuriam exercendo, & luxuriosorum consortia frequentando, de quo Eccles. 19. Qui se iungit fornicariis, erat nequam.

¶ Item iunguntur cum peccato, vitia vitiis cumulando, & per obstinationem criminibus adhærendo Iud. 10. Filij Israël peccatis veteribus iungentes noua, fecerunt malum in conspectu domini, & seruierunt idolis. Et sic patet, quod inuenitur triplex iunctura, scilicet, mala, bona, & optima. Vide in verbo coniũgere, & Adiungere, & similibus.

Iurgium.

Vide supra de discordia, & supra de fratribus, vbi est illa auctoritas diuisa. Ne quæso sit iurgium inter me & te, fratres enim sumus.

A Iurare. Iuramentum.

Nota, quod iurare nihil aliud est quam aliquid sub attestatione alicuius sancti nominis affirmare. Sicut enim dicit Apostolus Heb. 6. Homines per maiorem sui iurant, & omnis controuersiæ eorum finis ad confirmationem est iuramentum. Quia, scilicet, ille, qui iurat, semper solet aliquod maius nomen in affirmationis suæ testimonium nominare. Et potest esse

Iuramentum { Vitiosum,
Virtuosum.

Virtuosum enim est, quod ex causa necessaria efficitur, quod veritate fulcitur, & quod pro tollendo quolibet dubio celebratur. Et sic plures sancti leguntur iurasse, & promissiones suas iuramento firmasse, sicut patet 1. Reg. 20. Vbi Dauid & Ionathas sibi fidelitatem mutuo iurauerunt, & sicut patet 1. Reg. 24. vbi Dauid iurauit Sauli, quod post ipsum semen eius non deleret. Et quãuis iuramentum sit à principio voluntarium, postquam tamen factum est, fit necessarium, vnde Num. 30. Si quis virorum iuramento se astrinxerit, non faciet irritum verbum suum, sed quicquid promiserit, adimplebit.

¶ Item vitiosum iuramentum est quod sine causa iuratur, & quod non propter necessitatem, sed propter leuitatem & malam assiduitatem efficitur, de quo Matth. 5. Dico autem vobis iurare omnino prohibet, ne, scilicet, ad facilitatem iurandi deueniatur, & de facilitate in consuetudinem, & de consuetudine in periurium incidatur. Et nota, quod iuramentum nostrum ad hoc quod sit licitum, debet habere tria secundum formam etiam iurandi, quæ nobis traditur Hier. 4. Iurabis dixit dominus, in veritate, in iudicio, & in iustitia. Vbi, nota, quod in quolibet iuramento licito verbi mendacitas debet abesse [In veritate inquit] Modi congruitas debet inesse. [In iudicio, inquit] id est, cum discretione. Causę necessitas debet adesse [in iustitia] id est, pro iusta causa.

B ¶ Primo ergo dico quod mendacitas debet abesse, quia, scilicet, iurandum est in veritate, quia alias si homo mentitur cum intentione fallendi, iurando periurus efficitur, sicut de domino dicitur in Psal. 31. Iurauit dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eum. Quod est contra multos, quibus non sufficit simpliciter mentiri, nisi etiam mendacium suum nitantur iuramento fulcire. Similes Petro, de quo dicitur Matth. 26. Cepit detestari & iurare, quod non nouerat hominem. Et tales similes sunt manticoræ, quæ est bestia ferocissima, quæ tribus ordinibus dẽtium est munita. Quia, scilicet, tales iuratores tribus generibus dentium, id est, verborum continue sunt armati. Tales enim (vt communiter) aut mentiuntur, aut blasphemant, aut periurant, quia pro certo tales qui sunt assueti ad iurandum sæpe solent incurrere tria vitia supradicta, scilicet, mẽdacium, blasphemiam, & periurium. Et ideo consulitur Eccl. 23. Iurationi non assuescat ôs tuum. Et ratio reddit ibidem. Quia vir multum iurans replebitur iniquitate. Bene ergo dico, quod à iuramento mendacitas debet abesse [In veritate inquit] vnde Eccl. 8. Veritatem meditabitur guttur meum.

C ¶ Secundo dico, quod in iuramento modi congruitas debet inesse, quia scilicet, iuramentum debet fieri in iudicio, id est, in discretione iudicis. Iudicium idem est, quod discretio, quia, scilicet, discrete debemus iudicare, ordinare, discernere, & considerare quid, qualiter, quomodo, quanto & quare sit iurandum, quod est contra illos, qui sine causa iurant, & qui sine ratione sunt ad iurandum assueti. Similes cani rabido, qui os semper dicitur habere apertum, & venenosam saliuam continue destillare, quia, scilicet, tales semper habent os apertum ad iurandum, & ad venenosas blasphemias emittendum, contra illud Zach. 5. Omnis iurans similiter iudicabitur, quia, scilicet, iurans semper debet habere modum, id est, per verum iudicium & discretionẽ in suo iuramento debite moderari. Sed fatui non sunt tales; qui, scilicet, non credunt esse malum ita assidue iurare, iuxta illud Sap. 14. Male iurantes nocere se non sperant. Cum tamen dicat Gregorius in dialogo quod quidam puer septennis Romæ propter assuetam iurationem à dæmone fuit raptus in inferno dãnatus. D Sic igitur iuramento modi congruitas debet inesse. ¶ Tertio dico, quod in iuramento causæ necessitas debet adesse, quod ostenditur cum dicitur In iustitia, scil. iustitia, id est, iusta causa debet in nostris iurationibus interesse, quod tamen non seruant illi, qui pro nihilo vel pro minima occasione iurant, contra illud diuinum præceptum. Non accipias nomen Dei tui in vanum id est, sine causa, vnde Eccl. 23. dicitur. Si in vacuum iurauit, non iudicabitur. Iurandum est ergo in iustitia, vnde Esa. 45. Iuraui in memetipso, egreditur de ore meo iustitiæ verbum &c. Sufficiat ergo causa breuitatis. Vide infra in titulo Loqui, & titulo Verbũ.

Iustus. Iustitia. Iustificatio. A

Nota, quod iustitia quandoq; accipitur pro virtute speciali. Aliquando pro perfectione vniuersali & generali. Primo modo iustitia est virtus cardinalis vnius suum vnicuique tribuens. Vnde dicit Ambrosius libro primo de officiis. Iustitia est, quæ dat cuilibet quod suum est, nihil vendicans alienum. Secundo modo iustitia nihil aliud est quam vniuersalis virtus & perfectio, nihil habens iniquitatis vel peccati. Vnde Hieronymus ad Demetriadem dicit, quod omnes virtutũ species vno iustitiæ nomine continentur. ¶ Accipiendo igitur iustitiam pro generali morum cõgerie, & pro morali perfectione, & bonitate, dicamus, quod nos debemus esse iusti & sancti multiplici ratione, videlicet, quia,

Iusti { A domino diliguntur,
A domino proteguntur,
In domino delectantur,
Cum domino gloriantur.

Dico, quod à domino diliguntur. Omnis enim res naturaliter diligit suum simile. Et quia iustus Dominus, & iustitiam dilexit, æquitatem vidit vultus eius, sicut etiam in Psal. ideo recte dico, quod iusti & sancti à Deo diliguntur Ps. 45. Dominus diligit iustos, & vias peccatorum disperdet. ¶ Item dico, quod à domino proteguntur. Naturaliter enim omnia animalia diligunt speciem suam, & pugnant pro inuicem, & se inuicem liberant, & defendunt. Et quia iustus dominus in omnibus viis suis & sanctus in omnibus operibus suis, idcirco iustos eiusdem speciei & conditionis cum ipso liberat, & defendit, & à tentationibus, & tribulationibus ipsos protegit & educit. Quia sicut dicitur Prou. 11. Iustus de angustia liberatus est, & Prou. 10. Iustitia liberabit à morte. ¶ Item dico, quod iusti in domino delectantur. Naturaliter enim potentia delectatur in apprehensione sui obiecti. Et ideo iustitia humana in apprehensione Dei qui est summe iustus, debet summopere delectari Ps. Deus enim iudex iustus fortis & patiens. Et ideo lætabitur iustus in domino & sperabunt in eo omnes recti corde. ¶ Item dico, quod iusti à domino præmiantur. Quia enim Deus rex iustus, & rectus, iuxta illud Zac. 9. Ecce rex tuus venit tibi iustus, ideo iustus successores vult sibi in hæreditatem paradisi habere, & solummodo viris iustis præmium æternæ beatitudinis impartiri, iuxta illud. Iusti epulentur & exultent in conspectu Dei. Sic igitur bene dico, quod iusti & sancti debemus esse, vt sic de quolibet nostrum possit dici illud Ps. Iustus vt palma florebit, sicut Cedrus libani multiplicabitur. ¶ In quibus verbis aduerte, sicut ad hoc, quod arbor in perfectam arborem conuertatur, necesse est

Quod { Conformiter alteretur,
Stabiliter radicetur,
Viuaciter vegetetur,
Sublimiter inaltetur,
Fertiliter fœcundetur.

Sic vere ad hoc, quod quis efficiatur vir iustus & perfectus, ipse proculdubio debet alterari, se melioribus conformando (Vt, inquit) quod denotat similitudinem: Radicari se in virtutibus cõfirmando, quia debet esse palma, quæ profundas habet radices, semper viret & diutissime durat: Vegetari bonis affectibus abũdando: [Florebit inquit] Eleuari bonis cœlestibus contemplando, quia debet esse sicut cedrus. Fœcundari bonis operibus redũdando, quia debet multiplicari. Ista enim se habent per ordinem ad hoc, quod aliquis fiat iustus, quia, sc. primo debet alterari à mala conditione. Radicari in bona intentione. Vegetari a bona affectione.

affectione. Creſcere ſeu eleuare cœlorum contemplatione. Fœcundari ſeu delectari operum procreatione.

B ¶ Dico ergo primo, quod ſi volumus eſſe iuſti, nos debemus à prauis moribus alterari, iuxta illud 1. Cor. 15. Euigilate iuſti, & nolite peccare. Et hoc oſtenditur, cum dicitur. Et quia, ſcilicet, vt, ſicut, tanquam, quaſi denotant ſimilitudinem, imitationem, & ad aliquid aliud relationem, quia, ſcilicet, illi, qui iuſti volunt fieri, debent antiquas ſuas conditiones relinquere, & bonorum ſe conditionibus conformare [Vt inquit]. Nam ſicut Heliotropium ſeu ſolſequium ſe conformat ſoli, ſe ei continue inclinando & aperiendo, & ſecundum motum ipſius ſolis ſe mouendo & ordinando, ſicut etiam ſelenites lapis precioſus ſequitur motũ lunæ, ita quod imago lunæ in ea dicitur apparere, quæ imagini lunæ cœleſtis ſe dicitur conformare, & ſecundum varietates ipſius continue ſe variare, ſic vere chariſſimi, ſi volumus iuſti eſſe, neceſſe eſt, quod ſoli & lunæ, id eſt, Chriſto & beatæ virgini & aliis cœleſtibus bonis perſonis nos continue conformemus, & quod ipſos in cunctis bonis actibus imitemur, & quod motus conditionis & affectionis ſecundum illos motus & conditiones quos in eis viderimus, ordinemus & etiã alteremus. Vt inquit. ¶ Circa quod nota, quod nos debemus eis conformari,

In { Humilitate,
Stabilitate,
Benignitate,
Sagacitate. }

Dico in humilitate, vt ſic dicat quilibet illud Pſal. 72. Vt iumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum. ¶ Item conformemus eis in ſtabilitate, vt ſic quilibet dicat illud Eſa. 50. Poſui faciem meam vt petram duriſſimam. ¶ Item benignitate, vt de quolibet dicatur illud Phil. 2. In ſimilitudinem hominum factus eſt, & habitu inuentus vt homo. Homo enim animal manſuetæ naturæ. ¶ Item conformemur in ſagacitate, vt dicamus illud 1. Corint. 3. Vt ſapiens architectus poſui fundamentum. Debemus igitur ſi volumus eſſe iuſti, à prauis moribus alterari. Vt inquit.

C ¶ Secundo dico, quod nos debemus in nobis virtutibus radicari, quia debet dici Palma. Sicut enim arbor non poteſt perfici niſi fuerit profunde & firmiter radicata, quia, ſcilicet, alias vel à vento faciliter euelletur vel à calore faciliter ſiccaretur, ſic vere homo non eſt iuſtus vel perfectus, niſi in bono fuerit radicatus. Illi enim qui radicem firmi propoſiti non habent, vel à vento tribulationis, vel ab ardore tentationis faciliter deſtruuntur. Debet igitur firmiter radicari [Palma inquit] Palma enim eſt arbor profundiſſime radicata, vigore perpetuo decorata, & duratione longiſſima continuata. Sic vere vir iuſtus debet radicem boni propoſiti ſumme fixam habere, vigorem gratiæ nunquam perdere, ſed ſemper & continue per gratiam viuere & durare, dicens illud Iob 29. Sicut Palma multiplicabo dies. Et vere bene decet virum iuſtũm habere conſtantiam & perſeuerantiam, quia ſicut dicitur Sap. 5. Iuſti autem in perpetuum viuent, & Prouerb. 10. Iuſtus in æternum non commouebitur. Debet ergo bonis virtutibus radicari.

D ¶ Tertio dico, quod ipſe debet bonis affectibus vegetari. Florebit inquit, id eſt, flores bonarum affectionum habebit. Sicut enim flores ſunt materia fructuum: ſic bonę affectiones ſunt materia bonorum operum. Vnde de viro iuſto dicitur in Pſal. 91. Iuſtus germinabit ſicut lilium, & florebit in æternum ante dominum. Iuſtus enim debet germinare per bonam meditationem: eſſe ſicut lilium per caſtam conuerſationem: florere per bonam affectionem: eſſe ante dominum per iugem contemplationem. Et hoc in æternum per continuam perſeuerantiam & durationem. Vide ſupra de floribus, vbi multa inuenies. Debet igitur vir iuſtus bonis affectibus vegetari.

E ¶ Quarto dico, quod ipſe debet cœli ſublimitatibus eleuari, quia ſicut arbor non poteſt perfici vel compleri niſi de terra ſuperius eleuetur, ſic homo non poteſt iuſtus fieri niſi per cœleſtiũ contemplationem ſuperius mentaliter exaltetur, quod oſtenditur cum dicitur [Sicut cedrus exaltata ſum in libano] ſed hæc vide ſupra de cedro. Vnde de viro iuſto dicitur in Pſ Iuſti epulentur & exultent in conſpectu Dei. Contemplatio enim Dei & bonorum æternorum nihil aliud eſt quam quædam ſpiritualis epulatio, & quædam in Dei præſentia exultatio & refectio. Debet igitur in Dei ſublimitatibus contemplari.

F ¶ Quinto dico, quod qui voluerit iuſtus fieri, ipſe debet bonis operibus fœcundari, quod oſtenditur in verbo [Multiplicabitur] ſicut enim arbor multiplicatur per pullulationem & fruitionem, ſic vir iuſtus per bonam operationem. Et nota, quod iuſti multiplicantur, & ad alios per bona opera dilatantur,

Quandoque per { Clementiam & compaſſionem,
Iuſtitiam & correctionem,
Scientiam & eruditionem. }

Multiplicantur (dico) per clementiam & pietatem, quia ſicut dicitur in Pſal. 36. Iuſtus autem miſeretur, & retribuet. Quia ſicut dicitur alibi diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſęculum ſęculi. ¶ Item dilatantur per iuſtitiam & ęquitatem. Quia ſicut dicitur Sap. 10. Iuſtum deduxit dominus per vias rectas. ¶ Item dilatantur per ſcientiam & ſagacitatem, quia ſicut dicitur Sap. 3. Fulgebunt iuſti, & tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent. Finaliter dilatabitur quantum ad Deum per æternam gloriam & fœlicitatem. Vnde in Pſ. 36. dicitur: Iuſti autem hæreditabunt terram, & inhabitabunt in ſæculum ſæculi ſuper eam. Multiplicabitur ergo. Vnde in Pſ. dicitur Multiplicabis in anima mea virtutem. Tales igitur ſunt iuſti, id eſt, perfecti, boni, & honeſti.

¶ Sed pro certo nunc eſt dolendum, quia pauci inueniuntur hodie tales, quia vere pauci ſunt, qui velint

Alterari per conuerſionem,
Radicari per durationem,
Vegetari per bonam affectionem,
Eleuari per contemplationem,
Fœcundari per bonam operationem.

Et ideo proculdubio pauci ſunt hodie viri iuſti, quia ſicut dicitur Eſa. 57. Iuſtus periit, & nemo eſt, qui recogitet. Quia reuera pauci ſunt hodie iuſti, quamuis forte multi ſint qui ſe iuſtos ſimulent, atque fingant de quibus dicitur Luc. 20. Miſerunt inſidiatores, qui ſe iuſtos ſimularent. Iuſti ſunt hypocritæ, qui in apparentia videntur eſſe iuſti, & tamen in exiſtentia ſunt iniuſti. Et tales debent timere comminationem ſcripturæ dicentis in Pſal. 36. Iniuſti autem diſperibunt ſimul, & reliquię impiorum interibunt. Virum enim iniuſtum mala capient in interitu. Et ideo bonum eſt nos eſſe iuſtos, quia oculi domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum. Et ſic patet, quomodo iuſtitia accipitur pro perfectione generali & vniuerſali.

¶ Sed adhuc dico, quod iuſtitia accipitur pro virtute ſpeciali G
& cardinali. Et ſic iuſtitia, quanquam poſſit ad omnes pertinere, ex eo, ſcilicet, quia quilibet habet reddere vnicuique quod ſuum eſt, videlicet,

Deo reuerentiam,
Sibi pœnitentiam,
Proximo beneficentiam.

Pertinet tamen principaliter ad iudices & prælatos, qui orbem habent iudicare & gubernare, & inter virum & proximum ſuum iuſtitiam perpetrare. Ideo de talibus dicitur Sap. 1. Diligite iuſtitiam, qui iudicatis terram. Dauid etiam, qui erat rex, dicebat in Pſ. 71. Deus iudicium tuum regi da, & iuſtitiam tuam filio regis. Iuſtitia ergo ſumitur pro illa regula rectitudinis, qua quis Deo, ſibi & proximo exhibet quicquid debuerit exhibere, vnde Bernardus dicit in ſermone, quod iuſtitia eſt reddere vnicuiq; quod ſuum eſt, ſcilicet, ſuperiori reuerentiam, æquali auxilium, adiuuãdo, conſilium inſtruendo, ſubdito autem cuſtodiam, & ſi deliquerit, diſciplinam. Loquamur ergo de illa rectitudine iuſtitię quæ ad prælatos & iudices noſcitur pertinere, & quæ etiam cordi humano naturaliter eſt inſita. Sicut enim videmus, quod regula per quam alia regulantur, habet neceſſario eſſe recta, ſic iudex vel prælatus, qui eſt regula aliorum, habet neceſſario eſſe iuſtus. Iuſtitia enim eſt quædam mentis rectitudo, quæ debet ad vnam partem vel ad aliam declinare. Vnde Eccl. 7. Hoc inueni, quod fecit dominus hominem rectum. ¶ Rectitudinem enim iuſtitiæ, quæ nobis debet ineſſe, probat

Corporis figura,
Pectoris natura,
Diuina ſcriptura.

Dico corporis figura, quia, ſcilicet, habet homo corpus rectum in erectum, in ſignum, quod ſemper debet iuſtitiæ rectitudinem obſeruare, quia ſecundum Bernar. Nil indecentius quam recto corpore curuum animum gerere.

¶ Item pectoris natura, quia, ſcilicet, in pectore hominis in ipſa parte rationis quædam portio, quæ dicitur ſynderesis, quæ nihil aliud eſt quam illa ſumma, inflexibilis mentis rectitudo, quæ ad nullam iniuſtitiam poteſt aliqualiter inclinari, in qua quidem humana mens immobiliter eſt fundata, vnde Eſa 51. Iuſtitia mea non deficiet, & Eſa. 54. In iuſtitia fundaberis, recede procul à calumnia. Ad hæc etiam, facit diuina ſcriptura Eccl. 7. Solummodo hoc inueni, quod fecerit Deus hominem rectum. Et ideo bene conſulit Pſ. 57. Sic vere vtique iuſtitiam loquimini recte iudicate filij hominum. Exponere ergo poſſumus illam auctoritatem Pſal. 84. Miſericordia, & veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Quia proculdubio iudici & prælato debent miſericordia, & veritas obuiare, & ipſum debent pax, & iuſtitia oſculari. ¶ Aduerte ergo, quod iuſtus iudex debet H

Per mi-

Per { Mititudinem temperari,
Certitudinem informari,
Rectitudinem regulari,
Quietudinem tranquillari. }

Primum probat virtus pietatis. [Mifericorda] Sed Secundum virtus veritatis [Veritas] Sed Tertium virtus æquitatis [iuftitia] Quartum vero virtus vnitatis feu charitatis. [Pax] Debet enim habere iudex vel prælatus in affectione clementiam & pietatem [Mifericordia inquit]. In cogitatione fcientiam & claritatem. [Veritas inquit]In correctione modeftiam & ęquitatem[Iuftitia inquit]. In intentione concordiam & vnitatem [Pax inquit]. Quia ad pacem & concordiam fubditorum debet effe intentio iufti iudicis ordinata. ¶ Dico ergo,quod iuftus iudex vel prælatus debet per mititudinem moderari, quod oftenditur cum dicitur,quod ipfe debet habere mifericordiam. Iuftitia enim femper debet mifericordia temperari, quia ficut dicit Chryfoftomus fuper Matthæum,Iuftitia fine mifericordia non eft iuftitia, fed crudelitas.Et mifericordia fine iuftitia non eft mifericordia, fed fatuitas. Sicut enim videmus,quod abies,quæ inter cæteras arbores eft rectiffima, molliffima, & etiam gummi & liquore abundãtiffima,folet enim liquorem tenacem&odorofum emittere,qui,fcilicet,infirmitatibus dicitur fuffragari,fic vere homo quamuis fit per iuftitiam & æquitatem rectiffimus, femper tamen cum hoc debet effe per pietatem molliffimus,quia femper debet cum rectitudine æquitatis habere gummofitatem & mollitiem pietatis, quia fecundum Greg.in morali. Plerumque accidit, quod illi, qui inter tormenta remanent incorrecti, blandimentis fuauibus corriguntur. Eft igitur neceffaria mifericordia iudicibus, quia, fcilicet, femper debent mifcere cum iuftitia pietatem. Similes elephanti,qui quando fe let femper folet pedes flectere,quia,fcilicet,illi,qui fedent in throno iudiciariæ poteftatis,femper pedes affectionum flectere debent ad opera pietatis.Verumtamen ficut elephas numquam aliter flectitur,quin femper rectus alicui arbori innitatur, fic iudex nunquam debet fic flecti ad mifericordiam, quin femper rectus maneat per iuftitiam.vnde Auguftinus fuper illud verbum Matt.18.Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te ipfum, & dicit fic. Et fi foris terribiliter correctio perfonet,intus tamen dilectio fuauiter fonet. Quod eft contra multos iniquos iudices & aufteros, qui penitus fine mifericordia alios iudicant & condemnãt,cum tamen dicat fcriptura, quod iudicium fine mifericordia fiet ei qui non fecit mifericordiam Iacob 2. Habeant ergo mifericordiam,vnde Prou.21.Qui fequitur mifericordiam & iuftitiam,inueniet vitam.Debet ergo iuftus prælatus,& iudex per mititudinem moderari.¶ Deinde dico,quod ipfe debet per certitudinem
I informari. [Veritas inquit]. quia, fcilicet,veritas,& claritas cognitionis,& fcientiæ debet intereffe in iuftitia facienda.Sicut.n. fagittarius non poteft recte iacere fagittam, nifi videat clare ad terminum ad quem iacit, fic nec homo poteft recte vel iufte aliquid operari,nifi poffit certitudinaliter informari.Veritas ergo. Pf.Mifericordia & veritas præcedent faciem tuam. Vnde de nobis iudicibus dicitur Efa.61.Dabo opus eorum in veritate,& Efa. 32.Ecce in iuftitia regnabit rex,& principes in iudicio præerunt. Sed heu proculdubio videtur impletum illud vaticinium Efa.59. Conuerfum eft(inquit)retrorfum iudicium,& iuftitia longe ftetit,quia corruit in plateis æquitas,& veritas non potuit ingredi. Vbi quæfo in iudicibus,& maiorib. noftris eft iuftitia, vbi æquitas,vbi veritas?Et vere moderno tempore iudicium fugit, iuftitia longe abiit, æquitas defecit & corruit in modernis curiis, & veritas ingredi nõ potuit. Ita quod breuiter de modernis poteft dici illud 1.Mach.7.Non eft in eis veritas & iudicium.Veritas.n. non eft hodie in multis, fed potius fraus, deceptio & fallacitas, qui,fcilicet,fub fpecie iuftitiæ imponunt hominibus multa falfa,prece, precio, odio vel fauore, vt exinde poffint lucrum aliquod extorquere. Ifti funt ficut falfi medici qui loco medicinæ offerunt homini venenum, quia ifti loco veræ iuftitiæ offerunt hominibus iudicium falfum. Ifti funt fimiles Lupo, de quo narratur in fabulis, quod cum femel vidiffet fe diffamatum de nimio efu carnium, iurauit de cętero non comedere carnes, fed tandem arctatus fame inuenit mutonem pinguem in prato,ipfe vero propter iuramentum eum comedere verecundans, impofuit ei nomen,quod erat falmo, & non obftantibus multimodis allegationibus & negationibus factis ex parte mutonis,deuorauit eum loco falmonis. Sic vere tales licet ex iniuncto fibi officio tenetur fub iuramento non comedere carnes, id eft, aliquid crudeliter non extorquere, ipfi tamen quando vident pinguem mutonem,id eft,rufticum diuitem,imponunt ei,quod fit falmo fcilicet, quod fit latro vel homicida, ficut habemus exemplum 2.Reg.21. vbi Iezabel fecit imponi Naboth, quod maledixerat Deo & Regi,& fic fecit eum occidi,vt vineã fuam haberet.Quia pro certo non obftantibus quibufdam allegationibus iuftitiæ, tales loco falmonum comedunt mutones, id eft, fub fpecie malorum deprædantur,& deuorant innocentes. De his dicit Cicero,& allegatur libro de floribus philofophorum,quod nullę deteriores infidiæ, quam illæ quæ fub diffimulatione officij fiunt. Ifti ergo non habent veritatem, fimiles diabolo, de quo dicitur Ioan.8.Ille homicida erat, & in veritate non ftetit, quia veritas in eo non eft.Non fic ergo,quia pro certo qui vult effe iuftus debet per certitudinem informari. [Veritas inquit] vt fibi dicatur illud Pfal.44. Propter veritatem & manfuetudinem & iuftitiam K
deducet te mirabiliter dextra tua.¶ Denique dico,quod ipfe debet per rectitudinem regulari. Iuftitia inquit. Quia pro certo prælatus vel iudex debet per iuftitiam regulari & rectificari, & quantum ad fe,& quantum ad proximum,&quantum ad Deum. Quia,fcilicet,cum rectitudo iuftitię reddat vnicuique quod fuũ eft,ipfe qui iuftus vult effe debet fibi reddere pœnitentiam,proximo beneficentiam, & Deo reuerentiam exhibere. Notemus ergo,quod triplex eft iuftitia exhibenda videlicet promotio,inftructio,correctio. Superior enim debet fecundum Deum & iuftitiam exhibere promerentibus promotionem, ignorantibus inftructionem,deliquentibus correctionem.Iftæ enim funt tres partes iuftitiæ, quas prælati tenentur ex debito fui officij adimplere,iuxta illud Matt.3. Sine modo,fic enim decet nos implere omnem iuftitiam.Debent enim bonos ad promotiones erigere, rudes per inftructiones dirigere, malos per punitiones corrigere. Iufti ergo bonos ad promotiones erigunt, vnde Efa.32. Ecce in iuftitia regnabit rex,& Prou.16. In iuftitia firmabitur folium. Quia, fcilicet, illi, qui ad regnum vel ad folium promouentur, femper debent mediãte iuftitia promoueri,vt, fcilicet, digni digne promoueantur, & indigni nullo fauore fuffragante penitus repellantur.Cuius tamen contrarium faciunt illi qui impromotos dimittunt fubditos meliores & promouent fuos familiares & propinquiores quanquam fuerint in fufficientiis debiliores. ¶ Item ftultos iufti per inftructionem dirigunt,vnde Dan.12.Qui ad iuftitiam erudierint multos,quafi ftellæ in perpetuas æternitates fulgebunt. ¶ Item iufti malos per punitionem corrigunt, quia ficut fecundum Ambrof. apes habẽt aculeum quo fe & domos defendunt, tantæque funt audaciæ quod pro defenfione domorum fuorum morti fæpiffime fe exponunt, fic vere iudex, vel prælatus debet portare fecum aculeum iuftitiæ & rigoris Rom. 13. Non enim fruftra gladium portat, quo fcilicet, malis per correctionis regulam fe opponat, & quo à principibus feu tyrannis domum Ecclefiæ cui præeft liberet,& defẽdat,ita quod fi neceffe eft,& etiam morti corporis pro defenfione Ecclefiæ fe exponat Eccl. 4. Vfque ad mortem certa pro iuftitia. Prælatus enim vel iudex non folum debet habere mifericordiam & dulcorem, fed etiam iuftitiam & rigorem. Sicut enim panthera eft animal benignum & placidum. pictum & coloratum, & à cunctis animalibus prædilectum. Verumtamen habet quendam in vultu toruorem quo alia animalia eius timore naturaliter deterrentur, quanquam ad ipfum diligendum principaliter attrahantur fic pro certo prælatus vel iudex debet effe benignus & placidus per pietatem & affabilitatem : pictus & coloratus per decentiam & honeftatem : amicus & dilectus per beneficiorum liberalitatem & largitatem.Verumtamen ifte quicquid agat inter fubditos, femper debet toruum vultum per rigorem & feueritatem gerere,vt alij eius afpectu terreantur, & teneantur eum timere,& à malis operibus abftinere.Quia ficut dicitur Prou.20. Rex qui fedet in folio iudicij, diffipat omne malum intuitu fuo. Quia vere iudex vel prælatus nunquam fe debet tam familiarem exhibere,quin femper vultu & geftu poffit rigorem & iuftitiam defignare,& terrorem in aliorũ cordibus generare.Quia tefte Inno.lib. de conditione miferiæ humanæ. Nimia familiaritas parit contemptum.Et ideo fecundum Pf.84. Iuftitia debet ante eum ambulare,& iuftitia & iudicium debet effe pręparatio fedis fuæ.Quia ficut dicitur in Pf.121.Beati qui faciunt iudicium & iuftitiam in omni tempore.Debet ergo iudex vel prælatus per rectitudinem regulari.¶ Infuper dico,quod ipfe debet per quie- L
tudinem ordinari.[Pax inquit]. Tota enim intentio iudicis debet effe ad pacem inter homines faciendam, quia ficut dicunt iura ciuilia. Nihil aliud quærat iudex, præterquam partes ad concordiam reuocare.Ad hoc enim eft iuftitia ordinata,vt fcilicet,in hominibus pax & concordia conferuetur Iaco.3. Fructus iuftitiæ in pace feminatur. Sicut enim per violentum raptum firmamenti omnes orbes & planetæ inferiores pacificè reguntur,trahuntur & mouentur,ita quod vnus alium non turbat nec impedit quoquo modo, fic vere per raptum rigoris & iuftitiæ boni iudicis vel prælati,inferiores taliter gubernantur,quod inter fe pacifice conuerfantur, & quod ab omni difcordia tranquillantur.Vnde de pace & iuftitia loquitur Efa.32.Erit (inquit) opus iuftitiæ, pax & cultus iuftitiæ, filentiũ & fecuritas vfque in fempiternum. Et fedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ,& in requie opulenta. Patet ergo,quod iuftus iudex debet amare quietudinem. [Pax]. Seruare rectitu-

dinem. [Iustitia]. Tenere certitudinem. [Veritas]. Habere mititudinem. [Misericordia]. Et de iustitia sufficit in quantum accipitur pro virtute cardinali & speciali &c. ¶ De iustitia vero diuina est aliquid admittendum. Et dicamus, quod sicut dicitur in Ps. 114. Misericors dominus & iustus. Ipse enim habet misericordiam in præsenti, & habebit iustitiam in futuro. Est enim Deus sicut aquila, de qua dicit Plinius, quod semper solet in nido suo duos preciosos lapides habere simul, nec vnum sine alio. Quia vere cœlestis aquila, id est, Deus, semper habet duos lapides preciosos, id est, duas speciales virtutes, iustitiam, scilicet, & misericordiam, quæ ibi semper se solent communicare, & vna sine alia nunquam esse. Considera enim omnia opera Dei, & semper inuenies iunctam iustitiam pietati, & coniunctam misericordiam æquitati. Vnde in Ps. Vniuersæ viæ domini misericordia & veritas. Vnde de Christo dicitur Zach. 9. Ecce rex tuus venit tibi iustus & saluator. Iustus dico, peccatores condemnando. Et saluator bonos præmiando & remunerando. Iustitia ergo Dei est

Malorum tristificatiua,
Bonorum lætificatiua,
Iustorum remuneratiua.

N ¶ Est (dico) tristificatiua delinquentium. Illi enim qui delinquũt scilicet, peccatores, per diuinam iustitiam punientur, & æterna patria priuabuntur. Sicut enim lapis qui dicitur Æthites, suppositus cibo, non sinit illum qui reus est veneni, de cibo gustare, si vero reus veneni non fuerit, sine difficultate manducabit, sic vere diuina iustitia in die iudicij non permittet illos qui propriam animam venenauerunt per peccatum, de cibo cœlestis gloriæ manducare. Illi vero, qui veneno peccati mortalis propriam animam minime necauerunt istum cibum tunc temporis manducabunt. Ideo talibus dicitur dominus improperare illud Esa. 65. Ecce inquit serui mei comedent, & vos esurietis, ecce serui mei bibent, & vos sitietis, ecce serui mei lætabuntur, & vos confundemini, ecce serui mei laudabunt præ exultatione, & vos clamabitis præ dolore. Ista ergo facit iustitia diuina, quæ tunc bonos faciet recreari, malos vero fame perpetuo macerari. Quia sicut dicitur Prou. 13. Iustus comedit, & replet animam suam, venter autem impiorum insaturabilis. Ista est ergo tristificatiua delinquentium. ¶ Item Dei iustitia est lætificatiua patientium. Magna est enim lætitia illis, qui iniurias patiuntur, quando cogitant, quod iudex iustus, qui multum abire non patitur ipsorum iniurias vindicabit. Sicut enim dicitur in Ps. 18. Iustitiæ domini recte lætificantes corda. ¶ Item diuina iustitia est remuneratiua laborantium. Ista enim non vult esse operarium sine mercede, quia sicut dicitur Deut. 24. Non negabis mercedem indigentis & pauperis fratris tui. Et ideo dicebat Apostolus 2. Tim. 4. Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, id eo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi dominus in illum diem iustus iudex. Quod nobis concedat &c. Vide supra in titulo de correctione, & in aliis pluribus titulis.

A **Iustificare.** Nota, quod iustificare idem est, quod iustum efficere, quod solum pertinet ad gratiam diuinam, iuxta illud Apostoli ad Tit. 4. Iustificati gratia ipsius hæredes sumus &c. Vide supra de gratia & de iustitia, quia omitto gratia breuitatis.

Iuuare. Vide supra in titulo adiutorium.

A **Iuuenis. Iuuentus.** Nota, quod in scriptura iuuentus accipitur quandoque literaliter, quandoque moraliter & spiritualiter. Moraliter autem significat quandoque in bono, quandoque in malo. In bono enim designat hominem virtuosum, qui semper in virtutibus iuuenescit Psal. 102. Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. In malo vero signat hominem vitiosum, qui per lasciuiam insolescit. Ps. 77. Iuuenes eorum comedit ignis. Moraliter ergo possumus dicere, quod per iuuenem potest intelligi vir perfectus, quia sicut videmus, quod Iuuenis est naturaliter

Gratus & gratiosus,
Lætus & gaudiosus,
Fortis & animosus,
Subtilis & ingeniosus,
Agilis & obsequiosus.

Sic vere spiritualiter vir perfectus debet se exhibere gratiosum in conuersatione, gaudiosum in spirituali cõuersatione: animosum in peruersorũ correctione: ingeniosum in occultorum consideratione: obsequiosum in obedientia & subiectione. ¶ Et sic de ipso poterit dici illud, quod dicitur Tob. 5. Inuenit iuuenem splendidum stantem, præcinctum, & quasi paratum ad ambulandum. Vbi aduerte, quod spiritualis iuuenis, s. vir perfectus debet esse gratiosus ad diligendum [Inuenit inquit iuuenem] Luminosus ad erudiendum [Splendidum]. Vigorosus ad sustinendum. [Stantem inquit] curiosus ad obediendum. [Paratum ad ambulandum] ¶ Debet ergo habere iuuenis spiritualis gratiosam pulchritudinem, quia, sc. ipse debet esse iuuenis, qui naturaliter est pulchrior, quam sit senex. Vnde 2. Machab. 3. Apparuerunt duo iuuenes virtute decori. Item debet habere luminosam limpitudinem. [Splendidum inquit] quia, scilicet, ipse debet esse splendidus per discretionem. Vnde de Tobia dicitur To. 1. quod cum esset iunior, nihil tamen puerile gessit in opere & Sap. 8. Iuuenis & acutus inueniar in iudicio. ¶ Item debet habere vigorosam fortitudinem quod notatur in verbo. [Statem]. quia scilicet, ipsi debent esse stabiles atque fortes ad bonum opus aggrediendum, & ad malis operibus resistendum, & ad labores, & tribulationes sustinendum. Vnde 1. Ioan. 2. Scribo vobis iuuenes, quoniam fortes estis [Stantem inquit]. vnde 2. Mach. 22. Robusti iuuenes pro muris consistentes fortiter repugnabant. ¶ Item debet habere studiosam promptitudinẽ. [Paratum inquit] Neq. 4. Media pars iuuenum faciebat opus, vt sic dicat iuuenis Deo, vel prælato suo illud Ps. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, Transiui breuiter istam auctoritatem, pro eo quia superius est exposita & prosecuta in tit. de inuenire, in §. Secundo dico, quod est inuentio qua inuenitur homo iustus. Et ideo vide ibi, & prosequere quatuor membra prædicta sicut inuenies prosecuta. ¶ Sed heu proculdubio videtur hodie de multis quod ipsi non sunt iuuenes, imo senes, quia, scilicet, spiritualiter loquendo, ipsi non sunt nec obsequiosi, nec vigorosi, nec ingeniosi, nec gratiosi, quinimo pro certo sicut videmus, quod sunt

B

C

Senes in { Vultu turpiores,
Motu tardiores,
Viribus debiliores,
Sensibus obscuriores.

Sic vere multi sunt, qui præ cæteris sunt hodie turpiores in conuersatione: tardiores in operatione: Debilioris resistentiæ: obscurioris ignorantiæ. Et propter hoc tales non possunt dici iuuenes propter perfectionem, sed magis propter malam & iuuenilem conditionem. ¶ Dico ergo, quod tales habent conuersationem turpiorem Vnde ipsi possunt dicere illud Ps. 36. Iunior fui, etenim senui. ¶ Item operationem tardiorem, vnde Mar. 16. Viderunt iuuenem sedentem. ¶ Item habent resistentiam debiliorem. Vnde in Ps. Iuuenes eorum in gladio ceciderunt. ¶ Item habent ignorantiam obscuriorem. Vnde Prou. 7. Considero vecordem iuuenem in obscuro aduesperascente die in noctis tenebris & caligine. Non sic ergo. sed simus boni iuuenes, & non mali, & simus sicut serpens, qui comedẽs fœniculum, pellem deponit, & in sensibus iuuenescit. Et sicut aquila, quæ senectute grauata, alte ascendit, & in fonte descendens suam renouat iuuentutem. Simus etiam sicut phœnix, quæ per incinerationem, & iuuentutem pristinam reuiuiscit. Et sicut illa palma singularis, de qua dicit Plinius, quod postquam senectute consumpta fuerit, ad iuuentutem pristinam reuirescit. Quia pro certo charissimi si senectus vitiorum & malæ consuetudinis nos grauat, nos debemus proculdubio alte ascendere per contemplationem, & ad fontem lacrymarum descendere per compunctionem, pellem veterem peccatorum dimittere per bonam conuersationem, & in cinerem conuerti per mortis consideratione, & sic poterimus esse iuuenes per moralem & virtuosam perfectionem, vt de nobis dicatur illud Marc. 16. Viderunt iuuenem sedentem a dextris, coopertum stola candida, quia, scilicet, nos debemus videri per apparentem simplicitatem, cooperiri per ostensam bonorum nostrorum humilitatem. Debemus esse in stola candida per conuersationis honestatem & formositatem. Sic igitur patet, quomodo iuuentus accipitur spiritualiter & moraliter. ¶ Sed adhuc nota, quod est iuuentus naturalis & corporalis, & ista pro certo est D

Veraciter reprimenda,
Sagaciter instruenda,
Vtiliter occupanda.

¶ Debet (dico) iuuenis sagaciter subiugari, quia sicut bos, & canis nunquam bene domantur, nisi in iuuentutis tempore edomentur, sic nec homo a suis leuitatibus reprimitur, nec obedientiæ legibus subiugatur, nisi a iuuentutis initio edometur. Herba enim in principio quando incipit germinare, melius se multiplicat & fœcundat si fuerit compressa, & mediocriter conculcata, si enim ad libitum crescere permittitur, faciliter prorumpit in semen, & faciliter induratur, & a pristina pulchritudine desiccatur. Sic vere charissimi, vtile est homini, dum adhuc est in germine, i. iuuenis, si ad voluntatem suam crescere, seu viuere nõ permit-

permittatur, & quod à ſenioribus ſuis per diſciplinam deprimatur,& debite conculcetur Et ſicut dicitur Mat.5.Ad nihilum valet vltra ſal,niſi vt mittatur foras,& conculcetur ab hominibus. Alias ſi voluntati ſuę dimittitur,faciliter ſolet nimis creſcere per ſuperbiam, ſemen emittere per luxuriam, deſiccari per auaritiã & indurari per obſtinationis malitiã.Ideo bene conſulit ſapiens Eccl 30.Non des(inquit)filio tuo poteſtatem in iuuentute,& ne deſpicias cogitatus illius. Curua ceruicem eius in iuuentute, & tunde latera illius dum infans eſt;ne forte induret,& non credat E tibi.Debet ergo ſagaciter ſubiugari. ¶ Debet etiam veraciter informari.Nam ſicut cera non recipit impreſſionem ſigilli niſi recenter fuerit calefacta,& ſi mittitur indurari, nõ poteſt amplius bene figurari,ſic vere in homine impreſſio doctrinæ & ſcientiæ non recipitur,niſi dum eſt recens,& iuuenis imprimatur,quia ſi dimittitur per ſenectutem indurari, nunquam poteſt amplius informari.Ideo bene conſulitur Eccl.6.Fili (inquit) à iuuentute tua excipe doctrinam,& vſque ad canos inuenies eam. Et bene dicit,Vſque ad canos inuenies,quia vere illud, quod in iuuentute acquiritur,vſque ad canitiem reſeruatur. Apes enim prius minores pedes melle onerant,tandem pedes medios melle replẽt, finaliter vero pedes poſteriores melle onerant atque complent. Quia vere primo nos debemus per ſcientiæ &doctrinæ anteriorem partem vitæ noſtræ,ſcilicet,iuuentutem onerare,deinde vſque ad mediam continuare,& ſic finaliter in poſteriori parte ſenectutis bene poterimus conſummare. Quia ſicut dicitur Prou. 22.Adoleſcens iuxta viam ſuam graditur,etiam cum ſenuerit nõ recedet ab ea.Illud .n. quod in iuuentute colligitur ad vitæ medium tranſmittitur,& vſque ad ſenectutis terminũ retinetur.Ideo bene dicitur Eccl.25.Quæ in iuuentute non cõgregaſti,quomodo inuenies in ſenectute tua?Et ideo bene dico,quod iuuen- F tus debet veraciter informari.¶ Debet quoque iuuentus vtiliter occupari Iuuenes enim in bonis ſunt laboribus occupandi, bonis operibus dedicandi, & bonis ſtudiis mancipandi, & inſuper bonis conſortiis coniungendi,& à malis ſummopere retrahendi.Sicut enim dicit Plinius,apes iuuenes exterius exeũt ad labores,ſenes vero intra alueare dicuntur requieſcere & manere. Sic vere chariſſimi illi, qui ſunt iuuenes & fortes, debent labores bonorum operum & pœnitentiæ ſufferre, vt cum ſenes facti fuerint, quieti contemplationi poſſint animas dedicare Neæ. 4. Media pars iuuenum faciebat opus. Miles enim tamdiu fortius debet dimicare,quamdiu habuerit fortem equum. Cum igitur corpus noſtrum ſit noſter equus(quia ſicut dicitur Eſa.31 Equi eorum caro,& nõ ſpiritus)hinc eſt, quod dum iſte equus eſt fortis & iuuenis, ipſum debemus pœnitentiæ laboribus exponere, & tribulationum præliis applicare. Nam ſicut mel dicitur eſſe melius,quod à iuuenibus apibus conficitur, quam quod à ſenibus, agni etiam, qui in vere naſcuntur, meliores eſſe dicuntur, quam qui naſcuntur in Hyeme, ſic vere chariſſimi, mel bonorum operum, quod à iuuenibus in tempore veris, id eſt, in tempore iuuentutis conficitur & operatur,melius & acceptius apud Deũ reputatur, quã illud, quod a ſenibus in ſenectutis hyeme generatur. A iuuentute ergo debemus vacare bonis operibus,vt ſic in ſenectutis tempore de noſtris laboribus æternam gloriam conſequamur. Dicamus ergo cum Dauid illud Pſal.Pauper ſum ego,& in laboribus à iuuentute mea, exaltatus autem, humiliatus & conturbatus. Vbi aduerte,quod a tempore iuuentutis debemus contemnere rerum facultatem quia debemus eſſe pauperes ſpiritu[Pauper inquit ego ſum]. Deprimere carnis voluptatem,quia debemus eſſe in laboribus:Erigere mentis voluntatẽ, quia debemus eſſe exaltati Deponere carnis vanitatem,quia debemus eſſe humiliati & conturbati. Iſta enim quatuor à iuuentute debent fieri, quia niſi homo à iuuentute iſtis virtutibus aſſueſceret, ita forte in vitiis induraretur, quod nunquam bonus amplius efficeretur: Quod bene aduerterat ſapiens Eccl. 51.qui dicebat Cum adhuc iunior ſum,priuſquam operã,quæſiui mihi ſapientiam Sequitur. Ambulauit pes meus iter rectum à iuuentute mea &c.Proſequere ſi vis prædictam auctoritatem diuiſam, G & vide ſupra de Adoleſcenta.¶ Et inuehe contra malos iuuenes, & maxime contra illos,qui meliores ſunt in iuuentute,quam in ſenectute,& dic,quod boni ſunt quidam

In { Iuuentute non in ſenectute,
Senectute & non in iuuentute,
Iuuentute & ſenectute,
Nec in iuuentute nec in ſenectute.

Primi ſunt illi,qui bene incipiunt,& male finiunt,
Secundi,qui bene finiunt,& male incipiunt,
Tertij,qui bene incipiunt,& bene perficiunt,
Quarti,qui male incipiunt & peiores deficiunt.

De mala ergo iuuentute dicitur breuiter Eccl. 12. Adoleſcentia & iuuentus vana ſunt. De Cæteris vero vitiis iuuentutis vide ſupra de adoleſcentia,& infra de puero Sufficit.

Iuxta. Nota, quod iuxta quandoque idem ſignificat, quod A ſecundum,& ſic denotat ſimilitudinem, vt Leu. 18. Iuxta conſuetudinem terræ Ægypti non facies : quandoque accipitur pro prope.Et ſic accipitur communiter in ſcriptura. Vnde nota,quod iuxta, id eſt, vicinitas, quandoque refertur ad locum quandoq; ad tempus,quandoq; ad perſonam. Dico ad locum,ſicut Ioan. 11.vbi de Chriſto dicitur, quod ipſe abiit in regionem iuxta deſertum.¶ Item refertur ad tempus,ſicut Deu.32. Iuxta eſt dies perditionis,& adeſſe feſtinant tempora. ¶ Item refertur ad perſonam , & ſic ſumitur in Pſalm.5. Non habitabit iuxta te malignus.Et ſic ergo poſſumus notare,quod iuxta ſignificat quandoque vicinitatem commendabilem. Societatem deteſtabilem,propinquitatem affectabilem.Eſt enim quædam

Vicinitas { Virtuoſa,
Vitioſa,
Fructuoſa,
Doloroſa,
Glorioſa.

¶ Omnia enim iſta poſſunt probari per iuxta. Primo ergo dico, quod eſt vnum iuxta virtuoſum & iſtud ſignificat bonam bonorum ſocietatem,quia vnus iuxta alium debet per charitatis vinculum habitare. Sicut enim vna ſtella quando eſt iuxta aliam, participat ipſius qualitates, ſicut arbores per vicinitatem aliarũ arborum, quæ ſunt iuxta ſe recipiunt incrementum, ſicut dicitur de palma fœmina ; quæ dicitur melius fructificare quando iuxta palmam maſculam eſt plantata, Chryſolitus etiam iuxta ignem. Oliuæ etiam iuxta malogranatum plantatæ melius fructificare dicuntur,ſic pro certo chariſſimi,quando aliquis iuxta aliquam bonam perſonam frequentat,& ſocietatem ipſius diligit ſectatur ipſius exempla & documenta, tunc in bonis operib. fœcundatur,& à ſuis malitiis immutatur.Iuxta ergo.Et ideo bene dicitur Prou.27 Melior eſt vicinus iuxta,quam frater procul. Simus ergo vnus iuxta alterum,& per mutuam ſocietatem boni efficiamur,& à noſtris iniquitatibus conuertamur.Simus igitur chariſſimi,prælati iuxta ſubditos ad erudiendum. Subditi iuxta prælatos ad obediendum : robuſti iuxta infirmos ad auxiliandum:diuites iuxta egenos ad ſubueniendum. ¶ Et ſic faciemus ſicut malus Propheta 3.Reg.13.qui timens oſſa ſua comburi,pręcepit oſſa ſua tumulari iuxta oſſa ſancti prophetæ,vt per ſocietatem bonorum oſſium oſſibus ipſius parceretur. Eſt igitur iuxta virtuoſum.

¶ Secundo dico,quod eſt vnum iuxta vitioſum,& iſtud ſigni- B ficat malam malorum ſocietatem qui,ſcilicet,per frequentationem mutuam fiunt deteriores.Sicut enim dicit Plinius,eſt quædam ſpecies lactucæ,quæ caprina dicitur,quæ ſi in aquam proiecta fuerit,omnes piſces qui iuxta fuerint occiduntur. Sic vere ſæpe fit quod per introductionem vnius malæ perſonæ omnes piſces, id eſt, omnes perſonæ vnius ſocietatis corrumpuntur, & deteriores efficiuntur, iuxta illud Pſal. 39. Iuxta iter ſcandalum poſuerunt mihi. Malus enim homo dicitur ſcandalum,quia eſt aliis cauſa ruinæ.Et ideo cuilibet bono debet dici illud Pſ.Non habitabit iuxta te malignus &c.

¶ Tertio dico , quod eſt vnum iuxta fructuoſum , & iſtud eſt C quando homo vult eſſe iuxta Deum per deuotionem iuxta paradiſum per affectionem, iuxta infernum per conſiderationem, iuxta crucem Chriſti per compaſſionem. Debemus (dico) eſſe iuxta Deum per deuotionem,ſicut petebat Ioan. 17. Libera me domine,& pone me iuxta te &c.Item ſimus iuxta paradiſum per affectionem,& ſimus ſicut columbæ,caſtores & elephantes, qui libenter dicuntur iuxta flumina commorari,quia ſcilicet,iuxta fluenta voluptatis æternæ debemus per affectionẽ manere & ibidem cordialiter habitare Ezech. 1 Cum eſſem iuxta fluuium Chobar, aperti ſunt cœli, & vidi viſiones Dei. Vnde de oculis contemplatiuorum dicitur Cant. 5. quod ipſi ſunt ſicut columbæ ſuper riuos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident iuxta fluenta pleniſſima. ¶ Item ſumus iuxta infernum per conſiderationem, ſicut de Simone coriario dicitur Act. 10. quod domus eius erat iuxta mare.¶ Item ſimus iuxta crucem Chriſti per compaſſionem Ioan.19.Stabat iuxta crucem Ieſu mater eius.&c.

¶ Quarto dico,quod eſt vnum iuxta valde doloroſum,& iſtud D eſt propinquitas & celeritas mortis & iudicij vnde Soph.1 Iuxta eſt dies domini magnus,iuxta eſt & velox nimis & Deut.32.Iuxta eſt dies perditionis.

¶ Quinto dico, quod eſt vnum iuxta valde gaudioſum, & iſtud E eſt quando homo eſt iuxta Deum in patria per beatiſſimam viſionem. Et iſtud pertinet ad beatos,qui modo ſunt iuxta Deum collocati, quia iuxta eſt dominus his qui recto ſunt corde & humiles ſpiritu ſaluabit.Vnde quilibet talium poteſt dicere illud 1. Reg.20.

Reg. 20. Ego ex more ſedere ſoleo iuxta regem ad veſcendum &c. De prope & de ſocietate pluribus tit. aliis vide ſi placet.

L.

A LAbium. Quia per labium locutio deſignatur, eo quod omnis vox & locutio per labia exprimatur, hinc eſt, quod ſicut de Locutionibus, ita debemus de labiis diſtinguere. Sicut igitur nos habemus duo labia, ita duplicem loquelam poſſumus habere ſpiritualiter. Labium enim ſuperius poteſt ſignificare bonam, ſanctam, & honeſtam locutionem, quæ ſuperior poteſt dici, eo quod ſit de neceſſariis, & pertinentibus ad ſalutem. De quibus dicitur in Pſ. 44. Diffuſa eſt gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum. Labium vero inferius poteſt ſignificare locutionem de inferioribus & terrenis. De qua dicitur Ioan. 3. Qui de terra eſt, de terra loquitur. Vel etiam quamcunque malam & inutilem locutionem, de quibus dicitur in Pſ. 11. Diſperdet dominus vniuerſa labia doloſa. Sicut ergo videmus, quod canes nobiles & fortiores habent labia ſuperiora maiora & eminentia, quam inferiora, ſic vere dico, quod locutio bona ſuperior ſpiritualis & ſancta debet in nobis, labiis inferioribus, id eſt, ſermonibus terrenis & inutilibus præeminere, & amplius abundare. Vnde de menſa propoſitionis dicitur Exod. 25. Facies illi labium aureum per circuitum, & ipſi labio coronam altam. Quod vtique eſt hodie contra multos, qui reuera habent labium inferius maius, quam ſuperius, quia, ſcilicet, plus abundant in eis verba inferiora, quam ſuperiora, verba deteriora, quam meliora, verba inutilia, quam vtilia. Iſti ſunt ſimiles quibuſdam monſtruoſis hominibus, qui in diuerſis montibus Æthiopiæ diuagantur, qui planam habentes faciem, labium inferius ita habent magnum & protenſum, quod contra ſolis ardorem ſuum eodem operiunt totum vultum, ſicut Iſido. li. 11. Ety. & Plinius dicunt. Sic vere hodie in deſertis Æthiopię huius mundi vagantur multi homines imperfecti, qui planam faciem dicũtur habere, quia in facie intellectus ipſorum non ſunt quinque ſenſus ſpirituales apparentes, ſcilicet, oculus diſcretionis, guſtus contemplationis, odoratus deuotionis, tactus compaſſionis, & auditus obedientiæ & ſubiectionis. Ita quod tales poſſunt dicere illud 2. Reg 19. Nunquid vigent ſenſus mei ad diſcernendum? Sed quid? pro certo dico, quod tales qui habent faciem ita planam, quod qui intellectum non habent ſpiritualiter deſcriptum, habent quotidie labium inferius ſuæ vanæ & inutilis locutionis ita latum & & magnum, quod totum vultum, id eſt, totam vitam ſuam & conuerſationem operit, obnubilat & obfuſcat. Labium enim iſtud nimis extendunt, quia, ſcilicet, malam ſuam locutionem extendunt ad omnia verba mala. ¶ Vnde nota, quod iſtud labium
B extenditur

Ad { Dulciter adulandum,
Acriter detrahendum,
Turpiter deridendum,
Iactanter eloquendum,
Scienter mentiendum. }

¶ Dico, quod tales extendunt labia ſua ad adulandum dulciter, vnde Prou. 7. dicitur quod irretiuit eum multis ſermonibus & blanditiis labiorum eius protraxit illum. ¶ Item iſti extendunt labia ſua ad detrahendum acriter, vnde Prou. 4. Remoue à te os prauum, & detrahentia labia ſint procul à te. ¶ Item iſti protendunt labia ſua ad deridendum turpiter Pſal. 21. Omnes videntes me, deriſerunt me, locuti ſunt labiis, & mouerunt caput. ¶ Item iſti extendunt labia ſua ad loquendum iactanter. Vnde in Pſ. 11. dicitur. Diſperdat dominus vniuerſa labia doloſa, & linguam magniloquam. ¶ Item iſti extendunt labia ſua ad mentiendum ſcienter, vnde Prou. 12. Abominatio eſt domino labia mendacia. De talibus ergo labiis ad tot malas locutiones extenſis, & protenſis dicitur Eccl. 2. Væ duplici corde, labiis ſceleſtis, manibus malefacientibus, & peccatori terram ingredienti duabus viis. Non ſic ergo, ſed moueamus labium ſuperius, non inferius. Habeamus verba vtilia, non ſuperflua, quia, ſcilicet, crocodilus labium ſuperius non inferius dicitur mouere. Signum etiam mortis dicitur eſſe quando ſuperius labium vltra modum fuerit coarctatum. Quia pro certo ſuperius labium, id eſt, locutio de ſuperioribus & vtilibus debet in nobis moueri & exerceri, quod ſi retractum fuerit, & in homine coarctatum, ſignum eſt, quod ille eſt mortuus per peccatum. Habeamus igitur labia bona, & non mala, vt ſic quilibet poſſit dicere illud Prou. 8. Aperientur labia mea, vt recta prædicem, veritatem meditabitur guttur meum. Vbi aduerte, quod locutio noſtra ad hoc, quod ſit bona & laudabilis, vel commendabilis, debet eſſe manifeſta. [Aperientur inquit labia mea] Iuſtificata & recta. [Prædicent inquit] ſcilicet, veritatem, deliberata. [Meditabitur inquit].

¶ Primo igitur dico, quod locutio debet eſſe manifeſta [Aperientur inquit labia mea]. Verba enim noſtra non debent eſſe clauſa, ſed aperta, non obſcura ſed manifeſta, non per falſitatem inuoluta, ſed per veritatem omnibus declarata [Aperientur inquit] Vnde Pſ. 50. Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam: Animalia enim benigna & mitia habent labia groſſa, rudia & obtuſa, ſicut patet in bobus & ceruis. Animalia vero rapacia & auſtera habent labia valde plicabilia, atq; longa. Quia verè chariſſimi, illi, qui ſunt boni, mites, ſimplices & ſancti, habent labia locutionis ſuæ groſſa, rudia atque plana. Alij vero, qui ſunt mali, habent ipſa tenuia, falſa, ſubtilia, plicabilia, vertibilia & doloſa Pſ. 11 Labia doloſa, in corde & corde locuti ſunt. Aperientur ergo. ¶ Vnde nota quod labia noſtra debent eſſe C

Aperta ad { Corripiendum,
Deum laudandum,
Erudiendum,
Regratiandum. }

¶ Dico ad corrigendum, vnde Prou. 8. Labia mea deteſtabuntur impium. ¶ Item ad Deum laudandum Can. 5. Labia tua deſtillantia myrrham primam. ¶ Item ad erudiendum, quia ſicut dicitur Prou. 10. Labia iuſti erudiunt plurimos. ¶ Item ad regratiandum Eccl. 21. In labiis ſenſati inuenitur gratia. Sint ergo labia noſtræ locutionis manifeſta.

D ¶ Secundo debent eſſe iuſtificata, quia, ſcilicet, bona verba, ſancta, vtilia, & honeſta, debemus dicere. [Vt recta prædicent inquit]. Quia, ſcilicet, eſſe debent recta ſine duplicitate, & vera ſine falſitate Hie. 17. Quia quod egreſſum eſt de labiis meis, rectum in conſpectu tuo fuit. Quod tamen eſt contra multos, qui vere in locutione non habent veritatem ſed falſitatem, non rectitudinem, ſed turpitudinem, non ſimplicitatem, ſed duplicitatem, non iuſtitiam, ſed iniquitatem. Verba enim multorum non ſunt iuſtificata, nec teſtificata, ſed omnibus vitiis cumulata. Sunt. n. (vt in pluribus) fallacia, mordacia, mendacia. Dico fallacia, & iſti ſunt illi, de quibus dicitur Marc. 7 Populus iſte labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt à me. De quibus etiam dicitur in Pſ. 13. Venenum aſpidum ſub labiis eorum. Venenum enim aſpidum primo facit dormire, tandem cum homo dormit occidit. Sic vere venenum perditionis hominem blanditiis verborum decipit, & dum non aduertit ipſum deſtruit, & conſumit, vnde Eccl. 12. In labiis ſuis indulcat inimicus, & in corde inſidiatur, vt ſubuertat te in foueam. Et ideo conquerendo de falſis amicis Iob dicebat Iob 19. Derelicta ſunt tantummodo labia mea circa dentes meos. Dentes autem vocabat intimos & amicos, qui non ſunt hodie niſi labia ad promittendũ, & quod peius eſt, ad ſuauiter adulandum, contra illud Prou. 24. Non lactes quemquam labiis tuis. ¶ Item mordacia, quia ſicut dicitur in Pſ. 58. Et gladius in labiis eorum. ¶ Item mendacia Prou. 12. Abominatio Deo labia mendacia. Non ſic ergo, ſed recta & vera ſint labia noſtra, quia ſicut dicitur Prou. 16. Voluntas regis labia iuſta. ¶ Tertio E dico, quod locutio debet eſſe deliberata. [Meditabitur inquit guttur meum]. Sicut enim dicit verſificator. Qui bene vult fari, bene debet præmeditari. Quia vere longa meditatio, & deliberatio debet præcedere verba noſtra Prou. 10. Labia iuſti conſiderãt placita. Vnde narratur, quod quidam rex habens tres filios, & volens probare eos, dixit, quod qui prudentius reſponderet ei ad vnam petitionem, regnum poſt ipſum teneret. Petiit ergo à primo, quali aui magis vellet aſſimilari & reſpondit Aquilę, cauſam allegauit, quia altius volabat. Secundus vero reſpondit ſe magis pauonem velle eſſe, cauſam allegauit, quia pulcherrimas plumas habebat. Tertius vero reſpondit ſe magis velle eſſe gruem, & cauſam allegauit, quia inquit grus longiſſimum habet collum, & ideo illud quod in corde concipit, difficiliter venit ad os, & propter hoc bene & diu poteſt deliberare ſi illud quod dicendũ eſt, malum fuerit ſiue bonum, quod vtique inquit pertinet ſumme ad regem. Patet ergo, quod ille prudentius reſpondit, & ideo regnum ſibi conceſſit. Quia vere ſicut dictum eſt. Omnis noſtra locutio debet eſſe deliberata Pſ. Meditatus ſum nocte cum corde meo. Quod tamen eſt contra multos, qui labia ſua ſolent ſine deliberatione aperire, vel iurando vel iactando, vel detrahendo, ſine cauſa ſæpiſſime fabulari, ita quod tales poſſunt dicere illud Pſ. 38. Ecce labia mea non prohibebo, domine tu ſciſti. Debet igitur noſtra locutio eſſe deliberata. Et ſic ergo patet quomodo locutiones noſtræ debent eſſe notificatæ, iuſtificatæ, deliberatæ. Debent eſſe deliberatæ ſine fatuitate, Iuſtificatæ ſine iniquitate. Notificatæ ſine duplicitate. Et ſic poterit nobis dici illud Can. 4. Fauus deſtillans labia tua, mel & lac ſub lingua tua. Et hoc ſufficit de labiis. Vide infra de lingua, & de loqui.

Labi,

A **Labi.** Cum labi idem sit, quod cadere vel ruere per motum & instabilitatem pedum, potest distingui de labi sicut de cadere. Et sic nota, quod secundum quod sunt quatuor status, sic possunt esse quatuor lapsus. Est enim

Status { Naturæ, Fortunæ, Gratiæ, Culpæ.

¶ De statu naturæ labimur in mortem & infirmitatem 2. Reg. 14. Omnes morimur & quasi aquæ dilabimur super terram Thre. 3. Lapsa est in lacum, (id est, in sepulchrum) vita mea, posuerunt lapidem super me. ¶ De statu fortunæ labimur in luctum & aduersitatem, de quo Prou. 24. Si desperaueris lapsus in die angustiæ, fortitudo tua imminuetur. ¶ De statu gratiæ labimur per culpam & iniquitatem Sap. 10. Sapientiam prætermittentes, nõ solum in hoc lapsi sunt vt ignorent bonum, sed insipientiæ suæ reliquerunt memoriam hominibus. Est autem alius lapsus peccati (vt communiter) per fortem impulsum tentationis diabolicæ, de quo dicit Petrus Rauen. sermone 12. Diabolus (inquit) mali actor, nequitiæ origo, rerum hostis, soli homini semper inimicus, laqueos tendit, lapsus parat, foueas fodit, latat ruinas, stimulat corpora, pungit animas, cogitationes suggerit, immittit iras, dat virtutes odio, vitia addit amori, errores serit, discordias nutrit, pacem turbat, affectus dissipat, concidit vnitatem, violat humana, diuina tentat. Iste ergo est lapsus de gratia ad iniquitatem.

¶ De statu vero culpæ labimur ad luctum & pœnalitatem scilicet ad infernum Deuter. 32. Mea est vltio, & ego retribuam eis in tempore, vt labatur pes eorum. A quo tamen se ereptum sentiens Dauid regratiando dicebat in Psalm. Reddam inquit laudationes tibi, quoniam eripuisti animam meam de morte, pedes meos de lapsu. Et alibi. Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapsu. Placebo domino in

B regione viuorum. ¶ His igitur præmissis, si volumus dilatare de lapsu culpæ possumus dicere, quod

homo faciliter Labitur in via { Lubricosa, Scopulosa, Puluerosa, Tenebrosa.

In via lubricosa labitur luxuriosus, cui dicitur Eccl. 9. Cum muliere aliena non sedeas. Sequitur. Ne forte declinet cor tuum in illam, & sanguine tuo labaris in perditionem. In via scopulosa seu montuosa labitur ambitiosus. Quilibet enim gradus honoris, quem appetit, est vnus scopulus in quem ruit 2. Reg. 22. Ascẽdit super Cherubin, & volauit, & lapsus est super pennas ventorum. In via puluerosa labitur pecuniosus. Pecuniæ enim sunt sicut arena, vbi homo pedes infigens faciliter cadit Eccl. 28. Attende, ne forte labaris. In via tenebrosa labũtur malitiosi, quos malitia excæcauit. De quo illud prædictum. Sapientiam prętermittentes, in hoc lapsi sunt, vt ignorent bonum. Vnde sicut cœcus in nocte cœcitatis suæ, & sicut ebrius in noctis obscuritate, & in via aspera & non plana solet subito cadere, sic isti malitiosi quos excœcauit iniquitas, & isti nequam, quos potauit, & impleuit acetosa & venenosa peruersitas, in via huius mundi aspera & inæquali ambulare recte non possunt quin de vno vitio in reliquum frequenter cadant. Quod etiam potest dici de illis, qui per insipientiam faciliter labuntur in stultiloquium, de quibus dicitur Eccl. 14. Beatus vir, qui non est lapsus in lingua. Non plus. Vide titulos cadere & ruere.

A **Labor. Laborare.** Nota, quod labor tripliciter sumitur in scriptura. Est enim

Labor { Spiritualis, Temporalis, Æternalis.

Primus est labor perfectorum, de quo dicitur Sap. 3. Bonorum laborum gloriosus est fructus. Secundus est labor peccatorum, de quo Hier. 9. De malo ad malum egressi sunt, vt inique agerẽt, laborauerunt. Tertius est labor damnatorum, de quo dicitur in Psalm. 38 Laborabit in æternum, & viuet adhuc in finem. De isto igitur triplici labore spirituali dicendo, notemus, quod sicut dicit Apostolus, qui non laborat, non manducet. Ideo de bono bonorum spiritualium labore aliquid laboriose dicamus. Cum diligẽtia enim laborare debemus, vt manducare panem filiorum, quem nõ licet dare canibus in domo domini possimus. Dico ergo, quod sicut videmus, quod omnes facturæ sunt in quodã perpetuo & cõtinuo labore, in quodam etiam cursu, motu & fluxu, & ita pro creatore suo non cessant continue famulari, & in dictis sibi laboribus occupari, sicut patet de cœlo & stellis, de mari & aquis, de arboribus & herbis, de volatilibus & bestiis, quę omnia motui & mutationi subiacent, & laborib. continuis semper vacant, sic vere charissimi, nos debemus bonos labores exercere, bonis operibus vacare, bonos actus continuare & nunquam à bene operando quiescere dum viuimus aut cessare. Quia sicut auis nascitur ad volatum, sic homo nascitur ad laborem, sicut dicitur Iob 5. Et ideo faciamus illud, ad quod sumus nati, quia sicut videmus, omnia faciunt illud, ad quod creata sunt à natura. Ignis enim non cessat calefacere, aqua frigefacere, sol illuminare, terra fructificare, & nos per consequens non debemus cessare bene & vtiliter laborare, sicut bene monet Apostolus 2. Tim. 2. Labora, sicut bonus miles Christi. Faciamus ergo iuxta mandatum Apostoli 2. Tim. 4. Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac euangelistæ, ministerium tuum imple, sobrius esto. ¶ In quibus verbis ostenduntur quatuor labores, in quibus debemus continue occupari scilicet

Labor { Contemplationis, Prædicationis, Operationis, Macerationis. } Qui est labor { Mentalis, Verbalis, Realis, Carnalis.

¶ Labor enim noster debet esse in mentis meditatione. (Vigila inquit:) In verbi prædicatione. (Opus fac euangelistæ.) In operis executione. (Ministerium tuum imple.) In corporis maceratione. (Sobrius inquit esto.) Primus fit subtiliter contẽplando. (Vigila inquit.) Secundus vtiliter prædicando. (Opus fac euangelistæ.) Tertius humiliter obediendo. (Ministerium tuum imple.) Quartus salubriter abstinendo. (Sobrius inquit esto.) ¶ Dico ergo, quod nos debemus exercere laborem contemplationis. (Tu vero inquit vigila.) Contemplatio enim est quædam spiritualis vigilia, qua homo in cœlestibus meditationibus occupatur, dum scilicet attendit & meditatur circa cœlestia, quæ sunt affectanda, circa terrestria, quæ sunt moderanda, circa spiritualia, quæ sunt agẽda, circa corporalia, quæ sunt frænanda, circa infernalia, quę sunt cauenda, circa inferiora, quæ sunt regenda, circa superiora, quæ sunt reuerenda. In talibus enim debet versari labor vigiliarum nostrarum, & meditatio considerationum iustarum. Et iste proprie est labor animæ vel mentalis, de quo Prou. 16. Anima laborans laborat sibi. Sicut enim secundum Plin. circa tria principaliter consistit totus labor apum scilicet circa cellulas faciendas, deinde circa sobolem faciendam & procreandam, finaliter circa mella conficienda, primus tamen & præcipuus labor suus est in cellulis, & mansionibus præparandis, sic vere charissimi cũ nos habeamus circa labores plurimos occupari, primo tamen & principaliter debemus laborare ad mansionem Paradisi ædificãdam & spiritualiter præparandam, quam quidem nobis parat contemplatio & diligens meditatio & consideratio. Deinde vero tute poterimus laborare ad procreandam sobolem spiritualem per prædicationem, & ad acquirenda mella bonorum temporalium per iustam & lætam occupationem, iuxta illud Mat 6. Primum quærite regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Tu vero vigila; supple, ad cœlestia contemplanda Apoc. 3. Esto vigilans, & confirma cætera quæ moritura erãt. Vigilia enim contemplatiua est quidam labor connexus dulcedini, & quieti. Sicut enim pisces quasi continue vigilant, quia nunquam claudunt oculos, & tamen oculis apertis & quasi vigilando dormiunt, & quiescunt, sic vere viri contemplatiui cum labore & vigilia contemplationis habent requiem deuotionis & cõsolationis. Simul enim dormiunt, & vigilant Cant. 5. Ego dormio, & cor meum vigilat. Simul etiam laborant, & quiescũt. Vnde Eccl. 51. Modicum laboraui, & inueni mihi multam requiem. Exerceamus ergo laborem contemplationis seu meditationis, vt dicamus cum Dauid illud Psalm. 72. Existimabam, vt cognoscerem, hic labor est ante me. Et alibi, Anticipauerunt vigilias oculi mei, turbatus sum, & non sum locutus, cogitaui dies antiquos, &c. Et Meditatus sum nocte cum corde meo, &c. Hic est ergo Labor meditationis. (Tu vero vigila inquit.)

C ¶ Deinde exerceamus laborem prædicationis. (Opus inquit fac euangelistæ.) Sicut enim omnia animalia laborant sollicite in suorum nutritione pullorum, vnde etiam videmus, quod aues vadunt quærere cibum suũ longe, vt inde pullos suos in nido suo possint reficere & nutrire, sic vere debent Prælati habere magnam sollicitudinem & curam, quomodo cibũ doctrinę & scientiæ possint acquirere, vt inde possint pullos suos. i. subditos simplices p prædicationẽ reficere, & spiritualiter impinguare. Quia sicut dicitur 1. Tim. 5. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborãt in scientia & doctrina. (Opus ergo fac euangelistæ,) id est, prędicatoris & boni nunciatoris, quia euangelium idem est, quod bonum nuncium Psalm. Dominus dabit verbum euangelizantibus virtute multa. Vt sic possit dicere illud Esaiæ 61. Euangelizare

pauperibus misit me, vt prædicatem. Alia litera. Ad annunciandum mansuetis misit me, vt prædicarem. ¶ Istum tamen laborem nolunt subire hodie multi Ecclesiastici. Quia sicut apes (vt aiût) quando nimis abundant in melle, laborare vel operari recusant, sic vere illi, qui hodie melle mundanæ prosperitatis sunt pleni, nolunt (vt communiter) labori prædicationis dedicari, sicut patet de diuitibus Ecclesiasticis, religiosis & prælatis, qui sunt recte hodie sicut fistula terra plena, quæ sonare non potest. Fistula enim vacua resonat, & non plena, quia pauperes, id est, vacui docent, & prædicant & labori prædicationis & studio vacant, non diuites, neque pleni Matt. 11. Surdi audiunt, mortui resurgũt, pauperes euangelizantur. Et breuiter audeo dicere, quod vtile est prædicatoribus quod sint pauperes, quia vere si diuites fierent, totum laborem prædicationis dimitterent, dicentes cum Salomone illud Eccl. 2. Renunciauit cor meum vltra laborare sub sole. Sunt enim iuxta illud Esa. 56 sicut canes muti, non valentes latrare. Non sic ergo, sed exerceamus laborem prædicationis.

D ¶ Deniq; exerceamus laborem operationis seu obeditionis. (Ministerium tuum inquit imple.) Istud potissime pertinet ad subditos & religiosos, qui sunt ordinati ad ministrare, non ad ministrari, quia scilicet tales semper debent esse parati ad implendum ministerium officii vel præcepti. Isti enim debent esse sicut asinus, qui est animal patiens oneris, & laboris, qui ad voluntatem alterius ducitur non ad suam. Similes etiam sunt bobus paruis, & nigris, & parua cornua habentibus, qui ad laborandum potiores dicuntur, maxime si castrati fuerint. Quia proculdubio charissimi, boni religiosi. & subditi debent sicut asini bonis laboribus dedicari, paruis carnibus superbię vti, nigro colore mortificationis carnis fuscari, & per castitatem spiritualiter castrari, & sic ad laborem obedientiæ tolerandum poterunt fortificari, & melius adaptari, Psalm. 106. Humiliatum est in laboribus cor eorum. (Ministerium ergo tuum imple) vt sic dicat quilibet talis illud Gen. 44 Manebo ego, seruus in ministerio Domini mei. Exemplo Marchæ de qua dicitur Luc. 10. quod satagebat circa frequens ministerium. Vnde Greg. in Hom. Laborabat illa, vacabat ista, &c. Exerceamus ergo laborem operationis, quia sicut dicitur 1 Corin. 3. Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Nam sicut inter apes illæ, quę sunt iuuenes, vadunt exterius ad laborem, senes vero interius remanent in quiete, sic vere minores & iuniores scilicet subditi & humiliores, debent senibus parcere, & pro ipsis supportandis labores & angustias sustinere. Vnde in Psalm. 87. dicitur. Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea.

E ¶ Insuper exerceamus laborem macerationis, quia, scilicet, carnem nostram debemus per pœnitẽtiam & abstinentiam macerare. (Sobrius inquit esto.) 1. Petri 5. Fratres, sobrii estote & vigilate, vt simus secundum Apostolum 2. Cor. 11. in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modũ, in mortibus frequenter. Quod tamen est contra multos similes equis qui quando cessant laborare, in tantum impinguantur & insolescunt, quod magistro suo obedire nolunt, & laborare vlterius contradicunt. Sic vere multi per carnis delitias taliter impinguantur, quod subire laborem pœnitentiæ dedignantur. De quibus dicitur in Psalm. 71. In labore hominum non sunt, & cũ hominib. non flagellabuntur. Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, transierunt in affectum cordis. Cogitauerunt & locuti sunt nequitiam, posuerunt in cœlum os suum. Ecce ergo quot mala proueniunt de non laborando, & de carnem suam non macerando. Ideo bene dicebat Apostolus 1 Cor. 4. Laboramus operãtes manibus nostris, maledicimur & benedicimus, persecutionem patimur & sustinemus. Nam sicut dicitur Num. 11. Populus, qui pro labore contra dominum murmurauerat, igne exritit inflammatus. Sicut etiam dicitur Num. 21. propter hoc, quod cœpit tædere populum itineris & laboris, ab ignitis serpentibus est percussus. In figura quod illi qui spirituales labores non patiuntur, sed ex hoc contra dominum obloquuntur, in præsenti tentationum ignibus inflammantur, & in futuro ab igneis serpentibus, id est, à crudelibus dæmonibus ferientur. Laboremus igitur, quia sicut dicit Seneca epistola 31. Generosos animos labor nutrit, laborem si non recuses, parum est posse. Non est viri timere sudorem. Laboremus ergo bonis laborib. supradictis. Quia pro certo sicut iuxta Apostolum, qui non laborat, manducare nõ debet, sic iuxta sententiam sapientis, Bonorum laborum gloriosus est fructus Sapient. 3 Fructus (dico) æternæ gloriæ, qui scilicet sequitur ex labore. Quia (vt dicit Gregorius) ad magna præmia veniri non potest, nisi per magnos labores. Vnde in Psalm. 127. Labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit. Sustineamus igitur labores non solum voluntarios & vtiles, imo etiam si sit necesse, inuoluntarios & pœnales. Exemplo Apostoli dicentis 2. Cor. 11. quod ipse fuerat in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. Et pro certo ex bono labore laus acquiritur, pro bono labore merces redditur, post bonum laborem quies dabitur [Laus (dico) acquiritur] Nonne laboribus & militiæ, & scientiæ homines efficiuntur famosi? Vnde de Hercule legitur, quod post duodecim labores suos mirabiles, inter quos legitur & narratur, quod cœlum sustinuit, infernum spoliauit, Proserpinam inde eripuit, Hydram cum renascentibus capitibus interfecit, & Cerberum tricipitem captiuauit, tanta laude, & fama, & gloria fuit præditus quod fictus fuit esse deificatus, & in stellam lucidam commutatus. Digni ergo labores deificant, dum ipsos fama & gloria magnificant & honorant Vnde cuilibet tali dicit dominus Apoc. 2. Scio opera tua & laborem tuum & patientiam tuam, & sustinuisti propter nomen meum, & non defecisti. Sequitur. Vincenti dabo edere de ligno vitæ. Ecce quomodo iste laudatur ratione laboris. Igitur ex labore laus acquiritur.

¶ Item pro labore merces redditur, scilicet, merces gloriæ paradisi Sap. 10. Reddet Deus mercedem laborum sanctorum, & deducet eos in via mirabili.

¶ Item post laborem quies dabitur, sicut de Iona dicitur Ionæ 4. quod valde lætatus est sub virenti hædera, laborauerat enim quia scilicet homo post labores huius vitæ lætatur & quiescit sub virore gloriæ paradisi Apo. 24. Amodo iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis, opera enim illorum sequuntur illos. Sic ergo patet, quod est quadruplex labor virtuosus & spiritualis.

¶ Secundo dico, quod est quidam labor vitiosus & temporalis, F
& iste est labor peccatorum, qui sæpe plus laborant pro sua damnatione, quam boni pro salute sua. Vnde nota, quod est quadruplex malus & inutilis labor scilicet labor auarorum, inuidorum, superborum, luxuriosorum.

Labor { Auarorum, est ardentissimus,
Inuidorum, est pœnalissimus,
Superborum, est inanissimus,
Luxuriosorum, est immundissimus.

Est igitur quidam labor auarorum, & isti similes sunt araneæ, quæ non cessat laborare in tela sua componenda, filum filo, & lineam lineæ magno ingenio aggregare, venit tamen finaliter modicus ventus, qui in momento diripit quicquid magnis laboribus fabricauit. Sic vere tales cum magna diligentia & labore etiam suæ temporalis possessionis ædificant & componunt, & magna industria lineam lineæ, id est, vineam vineæ, terram terræ, domum domui accumulant & apponunt, sicut dicitur Esa. 5. Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis. Et breuiter pulchrum est videre talem, id est, possessionem diuitis, quando est bene facta scilicet domus & possessiones, officia & dignitates. Sed pro certo venit ventus tribulationis vel mortis, qui omnia dissipat & dirumpit. Ideo bene consulitur Prou. 23. Noli laborare, vt diteris, & ne erigas oculos tuos ad opes. De talibus ergo laboribus dicitur Esa. 49 In vanum laboraui, sine causa, & vane fortitudinem meam cõsumpsi. Et Esa. 59. Oua aspidum ruperunt, & telas araneæ texuerunt. Sequitur. Opera enim eorum inutilia. Iste est ergo labor auarorum.

¶ Alius est labor inuidorum: multum enim laborant inuidi in G
suis malitiis exequendis, & vt noceât aliis sine causa, similes stellis erraticis, quæ toto conatu laborant ad impediendum cursum firmamenti, motus suos contra motum ipsius ordinando, & cõtra ipsum continue discurrendo. In hoc tamen non præualent, quinimo necesse est, quod motus firmamenti præualeat, & quod stellas erraticas secum ducat. Sic vere charissimi, inuidi continue se opponunt firmamento, id est, bonis personis stabilibus, atque firmis, totisq; conatibus laborant quomodo possint motus, profectus & prosperitates talium impedire. Vnde de inuidis potest dici illud Psalm. 10. Cuius maledictione & amaritudine os plenum est, sub lingua eius labor & dolor Sedet in insidiis cum diuitibus in occultis, vt interficiat innocentem. Sed quid? vere talium labor (vt communiter) non præualet, quia scilicet malis artibus eorum firmamẽtum, id est, bona persona profectũ suum exequitur, ita quod sæpe fit quod eius ditioni subiiciuntur, & ipsum sequi per obedientiam coguntur. Quod bene apparuit in Ioseph, cuius prosperitati fratres obuiare volentes, ipsum sequi & requirere finaliter sunt compulsi, ita quod talibus potest dici illud Leuit. 16. Consumetur incassum labor vester. Hic est igitur labor inuidorum.

¶ Est etiam labor superborum & ambitiosorum. Sicut enim in H
cacumina montium sine magno labore non ascenditur, sic nec ascensus ad mundi gloriam & honorem sine magnis laboribus occupatur. Quantum enim laborant milites inter laicos, ambitiosi inter clericos, hypocritæ & præsumptuosi inter religiosos pro mundi gloria acquirenda, nouit Deus, & tamen sæpe fit,

quod

quod ſicut vrſus, per totum diem circumeundo laborat, finaliter tamē laſſus circa ſtipitem quieſcit, ſic vere ſæpe fit, quod ſuperbi & ambitioſi poſt multos caſus, circuitus, & labores inglorii ſubſiſtere compelluntur, ita quod finaliter de ipſis poteſt dici illud Sap.3. Vacua eſt ſpes illorum, & labores ſine fructu, & inutilia opera eorum.

I ¶ Eſt præterea labor luxurioſorum. Iſti enim ſæpiſſime magnos labores ſuſtinent pro ſuis carnalitatibus adimplendis. Vnde Eccl.15 Labor ſtultorum affliget eos. Et Eſa.30. dicitur. Deficient pueri, & laborabunt. Pueri immundi ſignificant immūdos luxurioſos, qui more puerorum non ceſſant currere, & laborare quoaduſque ad domum redeant maculati, propter quod à matre egregie verberantur. Sic vere tales multos labores exercent, vt bene poſſint per luxuriam maculari, ita quod in ſero mortis cum ad domum ſepulchri veniunt, quando Deus inuenit eos taliter inquinatos ſolet eos flagello pœnæ æternæ verberare. Iſte eſt ergo quadruplex labor malorum, de quo dicitur in Pſal. 106. Et humiliatum eſt in laboribus cor eorum, & infirmati ſunt nec fuit qui adiuuaret. Vnde Hier. ad Nepotianum dicit. O quantis ſudoribus acquiritur vana gloria mundi, & cum minori labore, acquiri poterat Chriſti precioſiſſima margarita. Iſte eſt igitur labor vitioſus & temporalis.

K ¶ Tertio dico, quod eſt labor doloroſus, & æternalis, & iſte eſt labor damnatorum, qui perpetuo requiem non habebunt. Sicut enim labores boni præſentis vitæ deducunt ad perpetuam quietem quæ promittitur Apoca.14. Amodo iam dicit Spiritus vt requieſcant à laboribus ſuis, ſic mali labores huius vitæ ducunt ad perpetuam calamitatem, quam exprimit Hier. Thr.3. Circumdedit me (inquit) felle & labore, & in tenebroſis collocauit me quaſi mortuos ſempiternos Pſalm.48. Laborabit vſque in æternum, & viuet adhuc in finem. Patet ergo, quod eſt labor perfectorum, qui eſt fructuoſus, labor impiorum, qui eſt vitioſus, labor damnatorum, qui eſt doloroſus.

L ¶ Sed ſi vis aduerte, quod labor quandoque ſumitur pro re pro qua laboratum eſt, ſicut cum dicitur in Pſalm.127. Labores manuum tuarum, quia manducabis. Et Sap.5. Qui abſtulerunt labores illorum. Et Ioa.4. Alii laborauerunt, & vos in labores eorum introiſtis, & cætera ſimilia, ſed de hoc nihil ad præſens.

A Lac.

Nota, quod lac nihil aliud eſt quā quidā liquor dulcis & cādidus, & multipliciter ſumitur in ſcriptura. Hoc tamē ſaluo, quod ſemper vbicunque ponatur, ſignificat aliquam dulcedinem. Et ideo ſicut eſt dulcedo bona, & mala, ſic eſt dare Lac bonum, & malum. Lac enim in bono ſignificat ſpiritualem dulcedinem, quæ quandoque ſignificat

Mentalem compaſſionem,
Verbalem locutionem,
Finalem fruitionem.

¶ Per lac enim intelligitur in bono

Dulcis { Compaſſio,
Locutio,
Fruitio.

Lac enim compaſſionis eſt nutritio miſerorum, de quo dicitur Eccl.39. Initium neceſſariæ rei vitæ hominum lac & ſal & panis. Lac locutionis, eſt inſtructio paruulorum, de quo dicitur 1. Cor. 3. Tanquam paruulis in Chriſto lac dedi vobis. Lac fruitionis eſt nutritio beatorum, de qua dicitur Num.13. Venimus ad terram ad quam miſiſti nos, quæ re vera fluit lacte & melle.

¶ Item lac in malo ſignificat triplicem malam dulcedinem, videlicet,

Dulcedinem { Proſperitatis,
Carnalitatis,
Verboſitatis.

¶ Lac proſperitatis eſt lac repletiuum, de quo dicitur: butyrum de armento, & lac de ouibus cum adipe agnorum & arietum filiorum baſan. ¶ Lac carnalitatis eſt lac infectiuum. Vnde carnalis poteſt dicere illud Iob 10. Nonne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me coagulaſti. ¶ Lac verboſitatis eſt lac deceptiuum, de quo Prouer.1. Fili, ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis.

B ¶ Primo igitur dicamus de bono lacte. Quia ſicut omnia animalia lacte indigent, quia alias non nutriuntur, nec creſcunt, nec proficiunt, nec perficiuntur, ſic vere omnes homines lacte ſpirituali indigent, ſcilicet,

Lacte { Miſericordiæ & compaſſionis,
Doctrinæ & prædicationis,
Gratiæ & deuotionis.

Sine enim tali lacte homo ſpiritualiter non nutritur, nec in bonis virtutibus augmentatur. Ideo bene dicit Apoſtolus Hebræorum 5. Facti eſtis, quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo, vt ſic nobis poſſit dici illud Canticorum 4. Fauus deſtillans labia tua, mel & lac ſub lingua tua. In quibus verbis aduerte, quod quadruplici lactis dulcedine debemus ſpiritualiter eſſe pleni, videlicet,

Lacte { Interiori,
Exteriori,
Superiori,
Poſteriori.

Primum lac ſignificat mentalem compaſſionem. (Fauus.) Secundum ſignificat vocalem inſtructionem. (Labia inquit tua.) Tertium ſignificat diuinam miſerationem. (Mel inquit.) Quartū lac ſignificat ſupernam conſolationem. (Lac inquit ſub lingua tua.) ¶ Primum lac nutrit indigentes. Secundum lac nutrit inſciētes. Tertium lac nutrit pœnitentes. Quartum lac nutrit triumphātes. ¶ Dico ergo, quod eſt vnum lac indigentium nutritiuum, & iſtud lac eſt dulcedo pietatis & compaſſionis, quæ oſtenditur cū dicitur. (Fauus deſtillans.) Fauus enim qui nihil aliud eſt quā cera cum melle, eſt homo pius & fauorabilis compaſſionis dulcedine, à quo non ceſſant piæ eleemoſynæ deſtillare, pro pauperibus nutriendis. Lactuca enim humorem habet lacteum, quo in mulieribus lac augmētatur. Galactites etiam lapis precioſus eſt, qui ſuſpenſus collo facit lac in vberibus abundare. Ficus etiā eſt arbor lactifera propter humorem vnctuoſum & lacteum, quem habet interius, eſt vere multæ fertilitatis exterius, quia talis humor tranſit in fructus. Sic reuera chariſſimi, illi, qui ſunt ſicut lactuca & ficus, quia ſcilicet interius in corde lacte compaſſionis ſunt pleni & ad quorū colla lapis precioſus miſericordiæ eſt appenſus, tales (dico) fructus bonorum operum emittunt, lac eleemoſynarum deſtillant & in lacte ſuo pauperes recreant, & confortant. (Fauus inquit deſtillans.) Vnde Ioel.3. In illa die ſtillabūt montes dulcedinem, & colles fluent lac & mel. Vt ſic dicat quilibet indigens ſic nutritus illud Cant.5. Comedi fauum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. De multis tamen eſt hodie ſicut de groſſis ficuum cypri, qui dicuntur non matureſcere niſi ſcindantur, & niſi lac ipſarum primitus deſtilletur. Quia vere chariſſimi homo ſpiritualiter non fit nec bonus, nec maturus, niſi ſcindatur, per contritionem, niſi lac ſuæ miſericordiæ ad illos deſtilletur per eleemoſynarum largitionem, dicens pauperibus illud Eſa.55. Omnes ſitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, & emite abſque vlla commutatione vinum & lac. Iſtud ergo eſt lac nutritiuum indigentium. C

¶ Deinde dico, quod eſt lac inſtructiuum & nutritiuum ignorātium, & iſtud eſt lac doctrinæ, ſcientiæ & ſcripturæ, quod ab vberibus & à labiis doctorum & prædicatorum debet ab aliis eliquari, quod oſtenditur cum dicitur. Labia tua, quia ſicut dicitur Prou.10. Labia iuſti erudiūt plurimos. Quamuis diabolus forte videatur dicere peccatori illud Prou. 24. Nec lactes quenquam labiis tuis. Vnde Apoſtolus in perſona prædicatoris dicit 1. Cor.3. Tanquam paruulis in Chriſto lac dedi vobis potum. Quandros enim alias quanidros eſt lapis precioſus, qui in capite vulturis inuenitur, qui vbera dicitur lacte replere, hædera etiā comeſta à capris facit lac in earum vberibus. Sic vere lapis precioſus ſacræ ſcripturæ, qui à capite vulturis, id eſt, ab ordinatione Dei patris proceſſit, vbera labiorum doctorum & prædicatorum facit lacte doctrinæ & ſcientiæ abundare. Iſti enim lactant ignorantes & paruulos per doctrinam. Ideo dicitur 1. Pet.2. Quaſi modo geniti infantes & rationabiles & ſine dolo lac concupiſcite. Sicut.n. cerua dicitur ſalubres & medicinales herbas comedere, vt lac melius & ſalubrius poſſit ſuis paruulis deſtillare, ſic vere prædicator & doctor debet herbas ſpirituales ſcilicet dicta prophetarum & doctorum ſanctorum quærere, & ſtudere, vt exinde lac ſalubrioris doctrinæ poſſit ſuis ſubditis deſtillare 1. Reg.1. Lactauit filium ſuum donec amoueret eum à lacte. Vt ſic cuilibet doctori alios ſic lactanti, & ipſos lactantes & ſimplices in laude diuina & ad bona opera edocenti & erudienti, dicatur illud Pſalm. Ex ore infantium & lactantium perfeciſti laudem propter inimicos tuos. Lactans.n. dicitur lac dans & accipiens, actiue & paſſiue. Alii dicunt lactantes eſſe matres, quæ lac præbēt paruulis. Paruulos. v. eſſe lactentes, quæ lac ab vbere matris ſugunt. Vnde de bono doctore dicitur Cant.5. Oculi tui ſicut colūbę ſup riuos aquarū quę lacte ſunt lotę, & reſidēt ſuper fluēta pleniſſima. Iſtud eſt ergo lac nutritiuū & inſtructiuū ignorantiū. (Labia inquit tua.) D

¶ Deniq; dico, quod eſt lac allectiuū pœnitentiū, & iſtud eſt lac dulcedinis diuinæ miſericordiæ, q̄ notatur p dulcedinē mellis. Mel inqt. Animalia.n. ſiccæ cōplexionis tāto ſūt laudabiliora, quāto fuerint lacti viciniora, ſicut patet de hœdis, q̄ p̄ualēt antiquiorib. capris & hircis, & hoc quia lactis humiditas ſuā tēperat ſiccitatē. Sic vere chariſſimi, inter illos, q̄ ſunt ſiccæ cōplexionis.i. deuotæ cōditionis, illi q̄ lacti diuinæ miſericordiæ p ſpem & cōfidētiā ſunt ꝑpinq, debēt amplius cōmēdari. Siccitas.n. ſuæ inſufficiētiæ diuinæ miſericordiæ temperatur, quando ſuper ſpem & confidentiam eius dulcedini ſociatur. Nam ſicut lactis odor ſolet ſerpentes attrahere, ipſoſque de ventre hominis, vbi intrauerant exterius educere, ſic vere odor diuinæ miſericordiæ, ſerpētem.i. peccatores ad pœnitētiā attrahit, ipſoſq; de ventre diaboli.i. de faucib. deſperationis liberat, & educit. Miſericordia.n. Dei eſt illa mā milla regia, de qua Eſa.60. Sūges (inquit) lac gentiū & māmilla re-

gum lactaberis, & scies, quia ego dominus tuus liberans te, & redemptor tuus fortis Iac. Reges enim qui alios regunt, sunt doctores, qui scilicet mammilla verbi sui lactant, & nutriunt ignorantes. Vnde de dentibus, id est, verbis talium dicitur Genes. 49. quod pulchriores sunt oculi eius vino, & dentes eius lacte candidiores. Istud ergo est lac allectiuum pœnitentium. (Mel inquit.) Vnde Prou. 24. Comede fili mel, quia bonum est, & fauum dulcissimum gutturi tuo.

E ¶ Insuper dico, quod est lac refectiuum triumphantium, & istud est lac dulcedinis æternæ quod etiam ostenditur, cum dicitur. Lac sub lingua tua. Lac enim quod est sub lingua magis dignoscitur saporosum, & ideo illa beatitudo vbi est suauitas summi saporis, per lac sub lingua potest opportune designari. Vnde Paradisus est terra promissionis, quæ lacte & melle abundare dicitur Numer. 14. Tradet vobis dominus humum lacte & melle manantem. Et reuera ista est terra lacte perfectæ voluptatis manans, quo ab vberibus misericordiæ diuinæ beati perpetuo nutriuntur. Sicut. n. canicula solet catulo formosiori vberiorem & priorem mammillam porrigere, & maiorem lactis abundantiã propinare, sic vere Deus illos, qui sunt meliores & in virtutibus pulchriores, solet lacte æternæ gloriæ abundantius recreare, & delectabilius enutrire. Et ideo sicut agnus, sicut catulus, sicut vitulus debemus lac sugere. Agnus enim lac sugit genua flectendo, catulus papillã mordendo, vitulus fronte fortiter mammillam excutiendo. Quia vere charissimi, à mammilla diuinæ gratiæ debemus lac æternæ gloriȩ quærere, & acquirere flectendo genua cum humilitate, pungendo mammillam cum oratione, frontem concutiendo & mouendo cum importuna sedulitate & obsecratione, quia sicut dicitur Prou. 30. Qui fortiter premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum. Sic igitur patet, quod quadruplex bonum lac inuenitur in scriptura scilicet

Lac { Indigentium nutritiuum. (Fauus inquit destillans.)
Ignorantium instructiuum. (Labia tua.)
Pœnitentium allectiuum. (Mel.)
Triumphantium refectiuum. (Lac sub lingua tua.) }

Primum lac à pauperibus est erogandum, secundum est verbaliter destillandum, tertium est humiliter requirendum, quartum vero est sagaciter acquirendum.

F ¶ Secundo dico, quod lac accipitur in malo significato & sic potest significare triplicem malam dulcedinem, videlicet

Dulcedinem { Prosperitatis, Carnalitatis, Verbalitatis, } quæ est { attractiua, infectiua, deceptiua. }

Dico ergo, quod est quoddam lac dulciter allectiuum, & istud est lac prosperitatis mundanæ. Sicut enim lac sua dulcedine attrahit ad bibendum, verum tamen solet inducere inflaturam, sic vere mundi prosperitas ad sui amorem homines solet allicere, sed per superbiam eos inflat. Est enim similis lacti ferulæ, quæ est herba medicinalis, de qua fluit preciosum galbanum, verumtamen si muræna de lacte eius biberit, enecatur, sicut dicit Plinius. Sic vere mundi prosperitas est valde vtilis & medicinalis hominibus, id est, bonis & discretis personis, ipsa discrete vtentib. verumtamen murænis flexuosis, id est, fragilibus, mollibus & defectuosis, qui isto lacte vti nesciunt, est lac sua dulcedine venenosum atque multis multorum criminum inductiuum 3. Regum 3. Cumque mane surrexissem vt darem lac filio meo, apparuit mortuus. Figura de Iahel, quæ dum Sissaræ obtulit vtrem lactis, statim obdormiuit, & dum dormiret, egressa est clam tabernaculum, tulit clauum pariter & malleum, cum quo eum interfecit, sicut dicitur Iud. 4. Quia vere diabolus lac mundanæ prosperitatis suis sequacibus porrigit, & dum in peccatis obdormiunt, mortis iaculis eos ferit. Et ideo bene præcipitur Exod. 23. Non coques hœdum in lacte matris suæ. Hœdus enim significat personas infirmas & imperfectas, mater vero quæ tales nutrit, & concipit, est mundus, lac vero istius matris est dulcedo mundanæ prosperitatis. In lacte ergo matris suæ non est hœdus coquẽdus, quia in dulcedine mundanæ prosperitatis non est infirmus & debilis imponendus, sed exinde ne pereat potius retrahendus. Vnde de finali pœna talium lactantium dicitur Deuter. 32. Foris vastabit eos gladius, & intus pauor, iuuenem simul & virginẽ lactantem cum homine. Et dixi, vbi nam sunt? cessare faciam ex hominibus memoriam eorum. Vnde dæmonibus dicitur 1. Reg. 15. Interficite à viro vsque ad mulierem, & paruulum, atq; lactantem. Istud est ergo quoddam lac dulciter allectiuum.

G ¶ Est etiam quoddam lac grauiter infectiuum, & istud est lac carnalis voluptatis, & delitiarum corporalium. Sicut enim lac ficus solet secundum Plinium, membra exinde linita ad libidinem incitare, sic dulcedo delitiarum solet luxuriam generare. Sicut lac malæ nutricis paruulos inficit, sic lac mundi dulcedinis iuuenes corrumpit. Quærunt enim doctores naturalium, cum vna species cum alia faciliter non misceatur, qualiter in generatione mulorum asinus cum equa misceatur. Et respondetur, quod pastores asinos, dum sunt iuuenes, vberibus equarum lactantium supponunt in tenebris, quo quidem lacte equarũ cum dicti asini fuerint à iuuentute nutriti, quasi iam adulti effecti, dum postea creuerint, ad equarum libidinem inardescunt. Sic vere charissimi ad literam dico, quod illi, qui à iuuentute lacte equarum, id est, dulcedine mulierum & earum affabilitate & societate nutriuntur, ad earum carnalem copulam inardescere dignoscuntur. Mulieres enim sunt sicut illæ vaccæ, quæ lactabant vitulos, sicut dicitur 1. Reg. 6. Quia scilicet istæ non cessant lactare & allicere fatuos ita quod proprie de talibus dicitur Threno. 4. Sed & lamiæ nudauerunt mammillas, lactauerunt catulos suos. Dicuntur enim lamiæ, quæ sunt secundum quosdam monstra speciem fœminarũ prætendentia, quæ proprios catulos suos lactant, & tandem ipsos occidunt, & necant. Sic vere mulieres catulos suos, id est, fatuos luxuriosos lactant, decipiunt, & oblectant sed finaliter ipsos destruunt, & eneruant in quantum scilicet famã & substantiam eis auferunt, & in quantũ vitam gratiȩ per eas perdunt, ita quod istæ dicere possunt illud Oseæ 2. Ego lactabo eum, & ducam in solitudinem. Quia vere tales, qui à mulieribus lactantur, ad solitudinem paupertatis deducuntur, & finaliter à dȩmonibus in inferni solitudinibus deducuntur. Vnde Esa. 13. Ecce ego suscitabo super eos Medos, qui sagittis paruulos interficient, & lactantibus non miserebuntur. Istud ergo est lac turpiter infectiuum.

¶ Præterea est lac leuiter deceptiuum, & istud est lac fallacium verborum, quibus scilicet vtuntur adulatores, histriones, falsi amici & hypocritæ. Sicut enim canicula ante partũ habet lac per aliquot dies, sic tales habent lac dulcium verborum antequã habeant partum, seu fructum operum, contra illud Proue. 24 Non lactes quenquam labiis tuis. Quia sicut dicitur Prou. 16. Vir iniquus lactat amicum suum, & ducit eum per viam non bonam. Si enim mulier habet lac, signum est, quod sit corrupta. Sic vere lac adulationis & proditionis seu hæreticæ & corruptæ doctrinæ, & eruditionis possessores denotat corruptos & pessimos. Corrupti enim sunt, & alios inuenenant & corrumpunt. Herbæ enim quæ habent lac, sunt quantum in se est venenosæ. Ita enim laxant, & naturam ita euacuant, quod si indiscrete sumantur, virtutem eneruant, & mortem propinant, sicut patet de scamonæa & similibus. Sic vere tales lacte verbalis deceptionis abundantes periculosi sunt, quia scilicet isti non quærunt nisi decipere. & audiẽtes bonis spiritualibus & temporalibus vacuare & mortem temporalem, corporalem & æternalem inferre. Patet de adulatore qui de diuitiis studet vacuare, & ad mortem, id est, ad paupertatem homines deducere. Patet de proditoribus qui lacteis decipiunt, & habito quod intendunt interficiunt. Patet de hæreticis & dæmonibus, qui mala docendo & tentando, virtutem & fidem euacuant, & postea mortem æternam propinãt. Ad hoc ergo ordinatur lac talium vt noceat, & vt post complacentiam interficiat. Bene ergo docet sapiens Prou 1. Fili, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. Sequitur. Fili mi, ne ambules cum eis. Pedes eorum ad malum currunt & festinant vt effundant sanguinem. Patet ergo quomodo triplex lac malum inuenitur in mundo, quo scilicet boni nullo modo possunt nutriri, nec aliqualiter recreari. Vnde Iob 3. Cur inquit exceptus genibus, cur lactatus vberibus? quasi diceret. Malum est taliter lactari, & talis lactis dulcedine oblectari. Hoc igitur de lacte tam in bono, quam in malo sufficit. Vide supra in titulo bibere & de dulcedine.

Laceratio.

Nota, quod lacerare accipitur pro vastare, disrumpere, frangere, discerpere, vel cassare. A
Potest enim significare scilicet

Dolorem contritionis,
Mœrorem detractionis,
Furorem vexationis,
Terrorem damnationis.

Pœnitens lacerat seipsum,
Detractor lacerat proximum,
Tyrannus lacerat subditum,
Infernus lacerat perditum.

Est ergo laceratio contritionis. Videmus enim quod præ dolore quandoq; mulier lacerat crines suos, semetipsam puniens & castigans, sic homo videns se crimina commisisse, Deum offendisse, cœlum amisisse, seipsum solet reprehendere, & morsu contritionis dolentis mentem, & animum lacerare Iob 13. Quare lacero carnes meas dentibus meis? & animam meam porto in manibus meis? etiam si me occiderit, sperabo in eum. ¶ Item est laceratio detractionis. B Detractor. n. dentibus suis, id est, suis dẽtatis verbis solet aliorum famam & vitam disrumpere, & eam morsu lacero dissipare. Vnde Pharaoni dicitur Ezech. 29. Fuisti baculus arundineus domui Israel, quando apprehenderunt te manu, & cõfractus es, & lacerasti omnem humerum eorum, & dissoluisti omnes renes eorum. Falsus enim & inuidus amicus est baculus arundineus, qui sibi innitentes, & in se confidentes fractus lacerat, dum

rat, dum ipsorum vitam & statum diffamat detrahendo. Fera enim lacerans carnem nihil dimittit integrum. Sic detractor nihil in fama aliena dimittit honestum. Quod tamen figuraliter prohibetur Deut.25. vbi prohibetur ne plagæ vltra quadraginta infligantur hominibus verberando, & reddit causam edicti. (Ne
C inquit fœde laceratus frater tuus abeat ante oculos tuos.) ¶Item est laceratio tyrannicæ vexationis, quia, scilicet, sicut Leo solet prædam, quam deuorat, lacerare, & pellem cum carnibus dissipare, sic tyranni carnes & pelles scilicet substantiam pauperum & innocentiam lacerant, & eos in bonis temporalibus & in corpore dissipant atque grauant 4. Reg.2. in illis vrsis, qui egressi de saltu lacerauerunt 42. pueros. Et tamen boni principes & prælati deberent huiusmodi coercere, exemplo Respha de quo dicitur 2. Re.21. quod non dimisit aues lacerare carnes filiorum suorum. Vt sic dicat bonus iudex illud Ezech. 4. Laceratum à bestia non comedi. Quod tamen est contra multos, qui scilicet legem & iustitiam, iustos & pios lacerant, & omnia iudicia dissipant, & conturbant. Propter hoc (inquit) lacerata est lex, & non peruenit vsque ad finem, iudicium, quia impius præualet aduersus iu-
D stum propterea egreditur iudicium peruersum Abac.1. ¶Item est laceratio damnationis, quia scilicet canes, id est, dæmones animas lacerant & cruciant in inferno: sicut testatur Hier.15. vbi dicitur, quod Deus immittet damnatis gladium ad occisionem, & canes ad lacerandum, & volatilia, & bestias ad deuorandum. Figura Gen.40. vbi dictum fuit pistori, quod suspenderetur in cruce, & lacerarent volucres carnes eius, &c. Sufficit.

A **Lacryma.** Nota, quod lacryma multipliciter sumitur in scriptura. Est enim lacryma bona, & lacryma mala. Lacryma bona est quadruplex scilicet

Lacryma { Mœroris, Dulcoris, Amoris, Doloris.

Homo enim lacrymatur

Ex { Mœrore compunctionis, Dulcore compassionis, Feruore dilectionis, Dolore afflictionis.

Lacryma ergo mœroris est compunctio, de qua dicitur Ps. 6. Laboraui in gemitu meo lauabo per singulas noctes lectū meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. Lacryma dulcoris est compassio Eccles. 38. Fili in mortuum produc lacrymas, & quasi dira passus incipe lacrymari. Exemplo Ioseph, qui visis fratribus lacrymatus est Genes. 43. Erumpebant lacrymæ, & non poterat se continere Ioseph. Exemplo etiam Christi, qui super Lazarum mortuum lacrymatus est Iohan.11. Lacryma amoris est dilectio. Et istæ sunt lacrymæ Magdalenæ Luc.7. vbi dicitur, quod lacrymis cœpit rigare pedes domini. Et sequitur. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Lacryma doloris est afflictio, quando scilicet pro propriis miseriis aut pro futuris ploramus. Vnde 1. Reg.30. Planxerunt donec in eis deficerent lacrymę. Ista sunt ergo quatuor genera lacrymarum, quibus debet anima in hac valle miseriæ balneari, & spiritualiter irrigari. Sicut enim elephas diligit in fluuio balneari, vitulus marinus de terra ad mare solet sæpissime transire, & in mari proprios catulos ad natandum docere, serpens etiam, vt pellem mutet, solet se in aqua primitus humectare, sic vere charissimi, homo dum viuit, debet in fluuio & in mari lacrymarū amararum balneari, & ibidem iugiter humectari, & natando sæpius innouari, & ad ibi natandū proprios filios scilicet subditos debet inuitare, & sic pellem suæ malæ consuetudinis & peccati more serpentis poterit immutare. Vt sic de quolibet viro sic lacrymoso, & balneoso dicatur illud Psal.73. Ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum, in loco quem posuit. Ascensiones enim dicuntur motus cōsiderationis, qui inducunt hominem ad lacrymandum, quia scilicet homo primo debet ascendere ad considerationem propriorum defectuum, & sic exibūt lacrymæ compunctionis. Item debet ascendere ad cōsiderationem miseriæ aliorum, & sic ibunt lacrymæ compassionis. Deinde debet ascendere ad considerationem amoris, quo sic Deus dilexit mundum, vt vnigenitum filium nobis daret, & sic exibunt lacrymæ dilectionis. Tandem debet considerare dilationem patriæ, & incolatum huius miseriæ cum suis infortuniis. & sic exibunt lacrymæ doloris & afflictionis. Et sic dicet homo illud Thren.1. Plorans plorauit in nocte, & lacrymæ eius in maxillis eius. Et sic proculdubio si terra cordis talibus fuerit pluuiis irrigata, bonis erit fructibus fœcundata, quod sicut dicitur in Psalm. 125. Qui seminant in lacrymis,
B in exultatione metent. ¶ Et ideo breuiter notemus, quod sicut aqua oritur, & generatur tripliciter, scilicet

Superius in nubibus,
Interius in fontibus,
Exterius in lapidibus.

Quod patet in locis frigidis in tempore pluuioso, vbi lapides quandoque videntur plorare, sic proculdubio dico, quod aqua lacrymarum debet in nobis generari aliquando ex causis superioribus, quandoque ex causis interioribus, quandoque ex causis exterioribus.

¶ Primo ergo dico, quod est lacrymandum ex causis superioribus Et istæ sunt lacrymæ, quæ emittuntur ex consideratione offensæ diuinæ, vel ex consideratione peccati & defectus. Vnde oleaster siue sterilis oliua emittit duo genera lacrymarum, quarum vtraque significat pietatem. Sic sterilis per spiritualem paupertatem debet duo genera lacrymarum fundere, vnam scilicet inferiorem, aliam superiorem. Vna pro dilatione patriæ, alia pro incolatu miseriæ. Quod figuratum est in Axa filia Caleph, id est, in anima filia Dei, quæ sedens in asino suspirauit & petiit à patre suo irriguum superius, & irriguum inferius, sicut dicitur Iudic.1. Quia vere charissimi, dum anima sedet in asino corporis sui in præsenti vita ipsa pro certo debet habere duplex irriguum lacrymarum, id est, duplici lacryma irrigari, id est, irriguum superius pro dilatione patriæ. De quo in Psalm. 136. Super flumina Babylonis illic sedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. Irriguum inferius pro incolatu miseriæ, dicens in Psal.119 Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Vnde de ista duplici lacryma potest exponi illa auctoritas Psalm. 73 Ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum, vbi ostenditur, quod lacrymandum est pro superiorum dilatione. (Ascensiones inquit.) Pro interiorum turbatione. (In corde suo inquit) Pro exteriorum seu inferiorum afflictione.) In valle inquit lacrymarum.) Lacrymandum est ergo ex causis superioribus ¶ Secundo lacrymandum est C
ex causis interioribus. Et ista est lacryma, quæ oritur ex contritione cordis, quando scilicet homo interius considerat propria crimina & delicta. Sicut enim crocodilus, quando occidit hominem, dicitur lacrymari, sic homo, quando per peccatum occidit animam, debet per compunctionem lacrymis irrigari. Nam sicut ceruus, quando videt se captum à canib. solet lacrymas emittere & mugire, sic vere homo qui per peccatum videt se à canib. inferni captū fuisse, debet gemendo mugire & ab interiori corde flebiliter lacrymari Psalm.6. Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. Vnde Iud.8. Pœniteamus, & indulgentiam cum lacrymis postulemus ¶Tertio dico, quod lacrymandum est ex causis exte- D
rioribus. Et istæ sunt lacrymæ quæ oriuntur de infortuniis huius mundi, de miseriis proximorum, de timore pœnæ æternæ. Sicut enim oculus ab exteriori læsione punctus, aut percussus, lacrymas emittit, sic vere quādo oculus cordis nostri pungitur ab exterioribus causis, videlicet, vel à tribulatione præsentiū tormentorum vel à miseriis proximorum, vel à timore ignium æternorum, ipse proculdubio debet lacrymas emittere, & doloris amaritudinem declarare, iuxta illud Eccl. 22. Pungens oculum educit lacrymas. Tria enim faciunt oculum flere scilicet fumus, sinapi, & punctura Sic vere fumus, id est, memoria ignis inferni. Sinapium i. memoriā diuinæ iustitiæ, Punctura, id est, afflictio exteriorum causarum dicitur inducere lacrymas cordi nostro Ideo breuiter bene potest dici cuilibet illud Thren.2. Deduc quasi torrentem lacrymas per diem & noctem, non des requiem tibi, neq; taceat pupilla oculi. Et sic patet triplex causa inductiua lacrymarum. ¶ Sed adhuc possumus notare, quod lacrymæ sunt E
virtuosæ, quia

Tollunt maculam internam,
Placant offensam æternam,
Præstant quietem supernam.

Dico, quod lacrymæ tollunt maculam internam. i. peccatum animæ. Sicut.n. lixiuium calidum maculas tollit à pannis, sic feruens lacryma maculam peccati tollit à corde. Vnde Cassio. super Psalm.41. Fuerunt mihi lacrymæ meæ, &c. dicit sic. Fletus (inquit) consolatio est animarum, corroboratio sensuum, ablutio peccatorum, refectio mentium, lauacrum culparum, Deinde dico, quod lacrymæ placant offensam æternam. Secundum.n. Pli. Lacryma cerui valet cor habentibus tremulosum, seu cardiacam passionem. Sic vere lacryma peccatoris valet illis, qui timore diuinæ offensæ habent tremorem, & desperationem. Alia enim opera bona Deum ad impetrandū gratiam leniunt & inclinant, lacrymæ vero ipsum tangunt, & violentant. Vnde dicit Hieron. super Esaiam quod oratio Deum lenit, sed lacryma cogit, hæc vngit, sed illa pungit Tob.7. Non dubito quin Deus preces meas & lacrymas admiserit, denique dico, quod lacrymæ reddunt quietem supernam. Sicut enim aer ex pluuiis serenatur, quia, scilicet, præcedens pluuiarum inundatio est aeris tranquillitas & quietatio, sic vere in moribus quando homo est per lacrymarum aquam pluuiosus, ipse proculdubio in aere conscientiæ serenatur, & etiam serenitas cœlestis gloriæ ex eo finaliter procreatur. Lacrymæ.n. non possunt semper durare, & sic cum materia deficit, tota lacrymarum alluuies euanescit. Et ideo quan-

do in

do in Paradiso materia cessabit lacrymarum scilicet labor, afflictio, timor compassio, dolor, contritio, necesse erit, quod ipsæ lacrymæ cessent & à nobis deficiant, & quiescant. Vnde Apoc. 7. Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum scilicet sanctorum. Et Hier. 31. Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à la-
F crymis. Et hæc de bona lacryma sufficiant. ¶ De lacryma vero in malo potes dicere, quod

Lacryma est
- Fallentis deceptionis,
- Præsentis afflictionis,
- Sequentis damnationis.

Est (dico) lacryma deceptorum, qui fingunt se flere pro hominibus & eorum miseriis condolere. De quo Eccl. 12. Oculis suis lacrymabitur inimicus, & si inuenerit tempus, non satiabitur sanguine. Item est lacryma peccatorum scilicet pœna temporalis, quæ peccatoribus infligitur pro delictis. De qua Esa. 16. Inebriabo te lacryma mea esebon, & eleale. Item est lacryma damnatorum, de qua Dauid gloriatur euasisse dicens in Psalm. 114. Benedictus dominus, quoniam eripuit animam meam de morte, oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapsu. Aduerte tamẽ, quod lacrymæ non dantur cuilibet pro libito voluntatis, sicut nec deuotio, sed quia ex quodam spirituali dono procedunt, sunt deuotis orationibus & profundis considerationibus impetrandæ, sicut bene innuitur Hier. 9. vbi dicitur. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? & plorabo die ac nocte Psalm. 79. Potum dabis nobis cum lacrymis in mensura. Istæ sunt ergo bonæ lacrymæ Et sufficit.

A **Lacus.** Nota, quod lacus est fouea, seu stagnum, aqua, luto, herbis & piscibus plenum. Et est proprie Lacus, vbi possunt aquæ recolligi, & exinde nequeunt vacuare. Et significat in scriptura quandoque in bono quandoque in malo. In bono enim significat profunditatem humilitatis. In malo vero designat profunditatem iniquitatis. De lacu humilitatis potest dici illud 2. Regum 23. Desiderauit Dauid aquam de lacu. De lacu vero iniquitatis dicitur in Psal. 7. quod peccator lacum aperuit & effodit eum, &c. ¶ Notemus igitur quod triplex est malus lacus scilicet lacus mundi, lacus peccati, lacus inferni.

Lacus
- Mundi est nimis immundus,
- Peccati est nimis profundus,
- Inferni est nimis horrendus.

Lacus
- Mundi debet euitari,
- Peccati debet detestari,
- Inferni debet formidari.

¶ Dico ergo primo, quod est lacus voraginis mundialis. Sicut enim lacus est locus limosus, locus aquosus, locus ranis & sanguisugis copiosus, sic vere mundus est

Lacus, in quo est
- Limus carnalitatis,
- Lutum tenacitatis,
- Aqua voluptatis,
- Rana loquacitatis,
- Sanguisuga voracis cupiditatis.

De quo Psal. 87. Æstimatus sum cum descendentibus in lacum, factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber. Vbi aduerte, quod in isto lacu homines sunt

Valde diffamati. (Æstimatus sum,)
Culpis aggrauati. (Cum descendentibus,]
Valde sociati, quia (sunt inter mortuos.)

¶ Iste ergo est lacus mundi. Vnde iste est sicut lacus asphalti, vbi inuenitur bitumen tantæ tenacitatis secundum Isidorum, quod nec aqua, nec igne dissoluitur Quia vere in lacu huius mundi est bitumen, id est, malæ tenacitatis consuetudo, vel peccatum carnalitatis, quod suos sequaces tam fortiter stringit & ligat, quod non possunt perpetuo resilire. Vnde Thr. 3. Lapsa est in lacu vita mea, posuerunt lapidem super me, &c. Quia vere illi, qui in lacu mundi ponuntur statim lapide, id est, onere malæ cõsuetudinis opprimuntur. Quod bene figuratum est Da. 7. vbi dicitur, quod Daniel positus est in lacu leonum, & positus est lapis magnus super os laci. Et vere mundus dicitur lacus leonum, quia ibi hodie multi sunt leones, id est, multi viri impii & crudeles. Nota tamẽ, quod per lacum intelligitur clausura, quod pressura tribulationum, & miseriarum mundi, in qua pro certo boni includuntur, & à tyrannis & impiis immerguntur Hier. 37. Ingressus est Hie-
B remias in domum laci ¶ Et nota, quod

Lacus mundi est
- Vmbrosus,
- Lutosus,
- Periculosus.

Vmbrosus (dico) quia. s. obscuritas ignorantiæ erroris & desidiæ viget ibi Ps. Posuerũt me in lacũ inferiori, in tenebrosis & vmbra mortis. Lutosus, quia. s. ibi sunt fæces, & lutum multarũ immunditiarum, tribulationũ, & miseriarũ Hie. 38. Proiecerunt Hieremiã, cum funib. in lacum, in quo non erat aqua. sed lutum, & descendit Hieremias in cœnũ. Periculosum etiã, quia. s. sicut in lacu abundãt animalia crudelia. s. hippotami & crocodili secundũ quod dicit Seneca in libro naturaliũ quæstionũ, ideo periculosum est in lacu huiusmodi balneare, quia homo à belluis voratur. Sic vere in lacu mundi habitãt tyranni & homines crudeles, qui molestant & deuorant circũstantes. Figura Hier. 41. vbi dicitur, quod Ismael interfecit per mediũ laci illos, qui se dicebant habere thesaurum absconditum frumenti, vini, & olei Ap. 14. Exiuit sanguis de lacu vsq; ad frænos equorum. Hic est ergo lacus
voraginis mũdialis. ¶ Secũdo dico, quod est lacus voraginis cor- C
dialis. Cor. n. peccatoris vel ẽt ipsum peccatum dicitur lacus. i. locus vilis & immundus limo & luto peccatorũ plenus, & herbis malarum cogitationũ refertus. Sicut. n. dicit Isid. in Hibernia est lacus vbi si palus fixus fuerit, illud, quod in terra fuerit ferrũ erit, illud vero, quod extra in aqua remãserit, lapis totus fiet, illud vero, quod aqua tactum non fuerit, in ligni specie remanebit, & sic erunt in eodem baculo tres diuersæ substantiæ & naturæ. Sic vere charissimi, in lacu peccati, illi, qui profunde figũtur in terra. i. in bonis terrenis per auaritiã, statim fiunt ferrei per crudelitatẽ & duritiam. Illi. v. qui in aquis delitiarũ merguntur, lapides. i. viri indeuoti, & frigidi efficiuntur. Qui. v. sursum in aere per superbiã in mundi dignitatib. remanent, tales (dico) in specie ligni leuis & naturalis per superbiã perseuerant. De tali ergo lacu, i. de peccati statu dicitur Exo. 7. Extende manum tuam super aquas Ægypti, & super riuos fluminis, paludis, & lacus, & fiet sanguis. Sequitur. Et computruit fluuius, & fuit sanguis in tota terra Ægypti. Sanguis (dico) peccati, de quo dicitur Hier. 41. Interficiet eos Ismael
in medio laci. ¶ Tertio dico, quod est lacus voraginis infernalis D
Iste. n. est lacus iræ Dei, in quo mittetur vinea reproborũ, cum in die iudicii fuerit recollecta, sicut dicitur Apo. 14. Sicut. n. in Noruegia, quæ est regio à sole distantissima, & in victualib. pauperrima, est quidã lacus secundũ Isid. vbi omne corium positum efficitur lapis, sic vere in lacu inferni, à quo sol veri luminis Christus ita est remotus, quod ibi radius suæ gratiæ nõ attingit, & vbi est fames perpetua. i. paupertas, quicquid positũ fuerit de corio, fiet lapis. i. durus sicut lapis, & stabilis sicut lapis, qui non mouetur, quia. s. qui in mundo fuerit corium per carnalitatem, ipse finaliter in lacu inferni fiet lapis per immobilitatẽ, & per æternæ damnationis stabilitatẽ. Vnde Exo. 15. Fiant immobiles quasi lapis. De illo lacu dicitur Esa. 24. Cõgregabuntur in cõgregatione fascis vnius in lacũ, & claudentur ibi in carcere. Vbi aduerte, quod in isto lacu erit Pressura multitudinis, quia cõgregabuntur inqt. Iunctura altitudinis. (Cõgregatione inquit vnius fascis) Iactura turpitudinis. (In lacũ inquit) in quo est. s. lutum. Clausura mœstitudinis. (Claudentur inquit ibi in carcere.) De isto igitur lacu dicitur lucifero illud Esa. 14. Verumtamen inquit ad infernum detraheris, in profundum laci. Est igitur dictum aliquid de triplici malo lacu scilicet infernali cordiali, & mundiali.

Lamentum. Nota, quod luctus, planctus lamentũ pro A
eodẽ supponũt, quia tamen satis dictũ est in aliis titulis: solummodo notabis, quod in scriptura reperitur

Lamentum
- Iustorum, Miserorum,
- Fictorum, Damnatorum.

Primo ergo dico, ꝙ est lamentũ iustorũ. Iusti. n. magis solent in hoc mundo lamentari, quã lætari, & magis tristari, quã cõsolari. Miseriæ. n. tam interiores, quã exteriores, tam anteriores, quam posteriores inducunt prudentẽ hominẽ ad lamentũ, & ad mundanæ & ineptæ lætitiæ carentiã & contemptũ Hier 9. Vocate (inquit) lamentatrices, vt veniant, ad eas quæ sapientes, mittite, & properent vt assumant super vos lamentum. Deducant oculi lacrymas, & palpebræ defluant aquis, quia vox lamentationis audita est in Sion, quomodo vastati sumus, & confusi vehementer.
¶ Et nota, quod iustus emittit, & facit, & profert lamentũ con- B
tritionis, dũ seipsũ videt interius: Lamentũ cõpassionis, dũ proximũ videt exterius: Lamentũ deuotionis dũ ad Deũ spectat superius: Lamẽtũ desolationis, dũ ad mũdũ spectat inferius. De lamẽto cõtritionis, ꝙ. s. facit homo quãdo cõsiderat mala ꝓterita, q̃ cõmisit, & turpitudinẽ, quã p peccatũ incurrebat interior homo dicitur Eze. 2. quod ipse vidit librũ inuolutũ, in quo erãt scriptæ lamentationes, & carmẽ, & væ. Liber. n. inuolutus & turbulẽtus, est cõscientia pœnitẽtis, in qua ꝓ certo homo legit mala, q̃ fecit, & sic inuenit materiã lamentationũ. Pœnas, quas meruit, & sic inuenit væ timorũ & desolationũ: Veniã, q̃ sperat vel obtinuit, & sic inuenit carmẽ gaudii & consolationũ. Vnde Isid. 1. soliloqorũ dicit. Nihil ꝓsunt lamẽta, si replicãtur peccata. Nihil valet a malis veniã poscere, & mala, q̃ tu defles iterare. Et li. 2. dicitur. Grauia peccata grandia lamẽta desiderãt. Nulla te res de peccato securũ faciat, nulla tibi securitatis deceptio blãdiatur, valere te animo magis opta, quẽ corpore, magis mẽte, quã carne. Aduersa sunt corporis remedia, animæ ægritudo mẽtẽ vulnerat, mẽtẽ curat. Istud est ergo lamentũ cõtritionis ¶ De lamẽto cõpassionis, quod. s. cõcipitur ꝓ miseriis & infortuniis proximorum, dicitur Hie 9. Super montes assumam fletum & lamentum, & super speciosa deserti planctum, quoniã incensa sunt. Et Eze. 26. Attoniti

sunt in

ſunt in repentino caſu tuo, & mirabuntur aſſumentes ſuper te lamentum, & dicent tibi, quomodo perijſti, quæ habitas in mari? Conſtat enim quod infortunium & tribulatio aliorum, & maxime proximorum, nec non caſus excellentium & magnorum inducunt hominem ad lamentum. ¶ De lamento deuotionis, quod tunc contingit quando quis ſe conuertens per familiarem deuotionem ad Deum indignum ſe reputat Dei laude, & illa quæ in oratione poſtulat obtinere, & inde ad lamentandum inducitur, & plangendum, & ad diuinam clementiam implorandum, dicitur Iudith 6. Adorantes dominum, & communi lamentatione & fletu vnanimes preces ſuas domino effuderunt. ¶De lamento vero deſolationis, quod ſcilicet homo facit ſentiens & videns tribulamina mundi huius, dicitur Hiere. 9. Docete filias veſtras lamentum, & vnamquamque proximam veſtram planctum, quia aſcendit mors per feneſtras veſtras, ingreſſa eſt domos veſtras. Et ſic patet, quod eſt quoddam lamentum, quod eſt iuſtorum. ¶ Secundo dico, quod eſt quoddam
C lamentum, quod eſt fictorum vel ſtultorum, ſcilicet hypocriticarum, qui ſcilicet fingunt ſe lamentantes & pœnitentes, compatientes atque lugentes. Vel etiam iſtud eſt lamentum ſtultorum & fatuorum, qui ſcilicet tunc faciliter lamentantur, quando bona mundi non habent pro libito & aduerſum aliquod patiuntur 1. Machab. 1. Infirmati ſunt, & ſpecioſitas mulierum immutata eſt, & omnis maritus ſumpſit lamentum. Et Hier. 48.
D Clamabo ad viros muri fictilis lamentantes de planctu Iazer. ¶ Tertio dico, quod eſt lamentum, quod eſt miſerorum ſeu egenorum, qui ſcilicet propter oppreſſiones tyrannorum & propter impetus fortunæ varios, quos perferunt, emittunt gemitus & lamenta. Tob. 2. Comedit panem cum tremore & luctu.
E Sequitur: Dies feſti veſtri conuertentur in lamentum. ¶Quarto vero dico, quod eſt lamentum, quod eſt damnatorum, qui ſcilicet perpetuo lamentantur, & dolent, & quorum præſens gaudium vertitur finaliter in mœrorem. De quo 1. Mach. 9. dicitur, quod conuerſæ ſunt nuptiæ in luctum, & vox muſicorum ipſorum in lamentum. Sic igitur patet quomodo lamentari conuenit multis cauſis. Vide vbi

Flere,
Lugere,
Lacryma,
Planctus, vel Ploratus.

A **Lamina.** Cum lamina nihil aliud ſit, quam metalli particula, fuſione vel malleatione in latitudinem tenuata poſſumus notare, quod laminæ metallorum fiunt ad ſculpendum, ad ſcribendum, ad ornandum ad veſtiendum, ad iuuandum & defendendum. Igitur per laminam intelligamus ſacram ſcripturam, & ipſius documenta, ſiue etiam exempla præcedentium ſanctorum, & ipſorum notabilia monumenta. Iſta enim nobis dilatantur, & explicantur, & ſicut quædam laminæ ad vtilitatem videntium & audientium fabricatæ monſtrantur. Scripta enim quandoque dicitur lamina aurea, quandoque argentea, quandoque plumbea, quandoque ferrea:

Aurea (dico) per precioſitatem promiſſorum,
Argentea per pulchritudinem conſiliorum,
Ferrea per aſperitatem iudiciorum,
Plumbea per mollitiem indultorum.

Et ſic dico, quod per laminas huiuſmodi nos celamur ſcripta veritate, quia ſcilicet ſcriptura diuina eſt illa lamina, vbi erat ſcriptum nomen Dei Tetragrammaton, qua decorabatur frons ſacerdotis, quando in tabernaculo miniſtrabat. Ad denotandum, quod nullus ſacerdos eſt dignus domino miniſtrare, niſi qui iſta ſacra lamina frontem conuerſationis ſuæ nouerit decorare. Iſta enim dicitur lamina ſacræ venerationis. Exod. 28. Erit lamina ſemper in fronte eius, vt placatus ſit dominus. Item per tales laminas nos veſtimur clara venuſtate. Exempla enim ſanctorum ſunt ſicut laminæ aureæ, quibus nos debemus eſſe veſtiti & ornati. Omnia enim quæ erant in tabernaculo fœderis, erant veſtita laminis aureis, ſcilicet arca, tabulæ, vectes, &c. Ad denotandũ, quod omnes, qui ſumus in tabernaculo Eccleſię laminis exemplorum aureorum debemus eſſe veſtiti, & laminis aureorum documentorum muniti. Exod. 38. Vectes operuit laminis aureis. Laminæ etiam aureæ poſſunt ſignificare bonas perſonas, quibus ſcilicet tabernaculum Eccleſiæ debet eſſe ornatum. Aduerte tamen, quod Num. 16. dicitur quod ſcilicet thuribula, de quib. exiuerat ignis, qui conſumpſerat ambitioſos ſacerdotes, Deus præcepit in laminas tenuari, & in altari affigi, vt ſcilicet futuri videntes illas, ſeueritatem diuini iudicij cogitarent, ne forte talia aggredi præſumerent vel auderent. ¶In quo notatur, quod per laminas ſacræ ſcripturę non ſolum nobis oſtenduntur exempla bonorum, imo etiam exempla, mores & iudicia malignorum, vt ſcilicet caueamus à commiſſione ſimilium delictorum. Item per tales laminas nos defendemur mira probitate. De laminis etiam ferreis fiunt plantæ & armaturæ pro corporibus muniendis, Sic vere ſcripturæ, documenta, & exempla ſunt nobis contra hoſtis inferni iacula, tutamenta Iob 40. Cartilago eius velut laminæ ferreæ. Aduerte tamen, quod hypocritæ portant laminas argenteas pulchræ eloquentiæ, & doctrinæ, ſed tamen inutiles, atque vanæ ſunt iuxta illud Eſa. 30. Contaminabis laminas ſculptilium argenti tui, & veſtimentum conflatilis auri tui: quia ſcilicet tales ſunt proprie ſicut ſculptilia, ficta tamen & ſine anima, hoc eſt dictum, ſine ſanctitate & iuſtitia, quamuis laminis aureis & argẽteis, id eſt, honeſtate conuerſationis & claritate doctrinæ eloquentiæ ſint Eſa. 40. Nunquid ſculptile conflauit faber, aut artifex auro figurauit illud aut laminis argenteis argentarius? Sed non ſic boni. Patet ergo, quo modo per laminas intelligitur ſacra ſcriptura vel bonorum exemplorum coopertorium & figura, &c.

Lampas. Nota, quod lampas nihil aliud eſt quam quodam vitreum inſtrumentum igne, & oleo ad illuminandum ordinatum. A Sumitur igitur multipliciter in ſcriptura, in bono, ſcilicet & in malo. In bono enim ſignificat virum perfectum vel virtutem perfectionis propter tria connotatiua, ſecundum quod in lampade ſunt tria, ſcilicet ſplendor, ardor, liquor, quia ſc. in virtute perfectionis vel in viro perfecto debet eſſe

Splendor honeſtatis,
Ardor charitatis,
Liquor pietatis.

Vt ſic talis figuretur in illo filio hominis, de quo dicitur Daniel. 10. quod oculi eius vt lampas ardens. In quibus verbis oſtenditur, quod tria prædicta debent in lampade ſpirituali, ſcilicet in homine perfecto reperiri, ſcilicet

Humor,
Splendor,
Feruor.

Humor pietatis ad mitigandum, quod oſtenditur in verbo (Oculi) vbi ſcilicet eſt multus humor. Splendor honeſtatis ad illuſtrandum, quod oſtenditur, cum dicitur. (Lampas) Ibi enim debet eſſe arbor charitatis ad inflammandum, quod oſtenditur (Ardens)

Oleum dulcoris & clementiæ,
Lumen decoris & apparentiæ,
Ignis amoris & amicitiæ.

¶ Primo igitur dico, quod in lampade debet eſſe liquor pietatis, qui eſt nutritiuus. Et iſte notatur in oculo, quia ſicut ipſe oculus inter cætera membra habet amplius de humore, ſic nos debemus habere multum de pietatis dulcore. Similes prudentibus virginibus, quæ cum lampadib. acceperunt oleum in vaſis ſuis, & veniente ſponſo cum ipſo ad nuptias intrauerunt, ſicut dicitur Matt. 25. Sic vere chariſſimi illi, qui in lampade vitæ honeſtatis deferunt oleum pietatis digni ſunt in nuptijs Paradiſi recipi, & ibi cum ſponſo Chriſto ingredi & admitti (Oculi inquit.) Vnde Thren. 2. defecerunt præ lacrymis oculi mei. Lacrymæ .n. denotant abundantiam humoris, & abundantiam pietatis. Sit igitur in ſpirituali lampade liquor pietatis, qui eſt nutritiuus. ¶Secundo debet eſſe ibi ſplendor honeſtatis illumi- B natiuus, quod oſtenditur in vocabulo lampas: quia ſicut lampas principaliter ordinatur ad illuminandum domum, ſic virtus honeſtatis eſt ordinata ad lumen bonorum exemplorum alijs oſtendendum. Vnde Exod. 20. Cunctus populus audiebat voces, & lampades videbat. Sicut .n. Gedeon tubis ſonantib. fractis lagenis & lampadib. ſplendentib. Madiã terruit, & deuicit, ſic vere ſi lagenas carnis noſtræ per pœnitentiã frangimus, ſi tuba orationis ad Deum fortiter preces fundimus, & paces bonorum exemplorum proximis noſtris oſtendimus, tunc proculdubio Madiam, i. diabolum deterremus, & de eo triumphamus. Simus ergo tales, quod de nobis poſſit dici illud Nau. 2. Aſpectus eorum quaſi lampades & quaſi fulgura diſcurrentia. Hic eſt ergo ſplendor honeſtatis illuminatiuus. ¶Ter- C tio dico, quod in iſta lampade debet eſſe feruor charitatis, qui eſt accenſiuus (Ardens inquit.) Sicut .n. ignis in lampade eſt neceſſarius, quia ſine igne non poteſt ibi luminis claritas apparere, ſic vere virtus charitatis nobis eſt neceſſaria, quia ſine iſta non perſeuerat virtus, vel claritas honeſtatis. Fatuæ .n. virgines fuerunt repulſæ, pro eo quod oleum in lampadibus non habebãt, ſicut dicitur Mat. 25. Quia vere illi à Deo finaliter repellentur, qui cũ lampadibus honeſtatis non habent oleum charitatis. (Ardens inquit) Vnde de charitate Dei dicitur Can. 8. Lampades eius lampades ignis atq; flãmarum. Vide ſupra de ardore. Et ſic ergo patet, quomodo lampas accipitur in bono. ¶In malo vero per lam- D

pãdem poteſt intelligi mundi proſperitas vel carnis fragilitas.In mundo enim eſt

Vitrum fragilis proſperitatis,
Oleum carnalitatis,
Ignis cupiditatis.

Et ideo ſicut papiliones ſolent delectari in lumine lampadis, & dum non aduertunt, vel in oleo ſubmerguntur vel aliter alæ eorum ignis incendio deſtruuntur,ſic vere ſatui mundani dum delectantur in lumine mundanæ proſperitatis, ſæpe fit, quod iam igne cupiditatis cremantur, iam carnalitatis oleo ſubmerguntur. Pſal.In igne deiicies eos,in miſerijs non ſubſiſtent.

A **Lana.** Nota,quod lana, quæ paſſionem non ſentit,naſcitur ex carne, iterumq; carnem veſtit, & omnia interiora operit atq; tegit, iterumq; calorem nutrit,corpus ab aeris intẽperie defendit, iterumq; exterius adhæret. & tamen ſine corporis periculo, imo cum vtilitate & lucro tollitur & recedit, iterumque ab animalibus communicatur& exterius ad infinita artificia ſe expandit, poteſt multa & varia ſignificare & tam in bono,quam in malo multipliciter deſignare. Significat enim,

Corporis caſtitatem,
Morum honeſtatem,
Cordis claritatem,
Rerum Facultatem,
Sacram veritatem.

Primo ergo dico, quod inuenitur lana caſtitatis inuiolatæ.Lana .n.vt dictum eſt quamuis naſcatur ex carne,veſtit tamen carneas paſſiones,ſic virginitas ſeu caſtitas Et inde eſt quod vellus Gedeonis cuius lana remanſit ſicca, cum eſſet tota area madefacta, ſicut dicitur Iud.6 ſignauit virginem benedictam, quæ ſola fuit mater intacta tota matrum aurea remanente corrupta Sicut.n. dicitur Pſ.147.Deus dat niuem ſicut lanam,nebulam ſicut cinerem ſpargit,q.d. quod lana comparari poteſt niui, quæ deſignat puram albedinem caſtitatis.Vnde de caſto homine poteſt dici, quod ſcribitur Apoc 1.vbi dicitur quod caput & capilli ſedentis in Throno erãt candida tãquam lana alba. Iſta eſt ergo lana caſtitatis inuiolatæ.¶Secundo dico, quod inuenitur lana honeſtatis immaculatæ.Lana.n.exterius apparet, & cooperit quicquid interius latet. Lana etiam diuerſis coloribus tingitur, ita quod veſtimenta inde fiunt,quib. humana natura induitur,&ornatur. Iſta eſt virtus honeſtatis,quæ ſcil. quicquid intus in mente latet ſolet tegere,& conuerſationem humanam morum & virtutum colorib.adornare. Iſtæ ſunt lanæ coloris optimi,de quib.fit mẽtio Ezec.27.Nulla.n.res ita poteſt colores recipere ſicut lana & conuerſatio.Vt de quolibet honeſto dicatur illud Dan.7.Capilli eius quaſi lana munda Aduerte tamen, quod in lana quandoq; contingit lepra & quandoq; tinea,quia ſc.in lana exterioris cõuerſationis, quando ſc.per hypocriſim corrumpitur, quandoq; generatur lepra luxuriæ.Leu.13. Hæc eſt lex lepræ veſtimenti lanei. Lex dico,quia ſc.tale veſtimentum niſi ceſſaret talis lepra, debebat comburi: quandoq; vero generatur ibidem tinea iniuriæ.Eſa.51.Sicut lanam ſic deuorauit eos tinea. Talem ergo lanam cum lino prohibentur portare filij Iſrael. Deu. 22. Non indueris veſtem, quæ ex lana linoq; contexta eſt;quia vere non decet hominem,quod interius habeat linum,exterius lanam: Interius occultam.ſubtilem & malitioſam intentionem, exterius vero rudem & fictam conuerſationem. Talib.ergo hypocritis videtur dictum illud Eſa.1. Si fuerint peccata veſtra ſicut coccinũ quaſi nix dealbabũtur.Et ſi fuerint rubra quaſi vermiculus,ſicut lana alba erunt,quaſi diceret. Licet peccata coccinea, id eſt,rubea & carnalia habeatis,vos tamen ipſa per hypocriſim in exteriori conuerſatione ſuperficialiter dealbatis, vt de vobis dicatur illud Ezec.34.Lac comedebatis,& lana cooperiebamini,quia ſc. iſti volunt paſci lacte,id eſt,delicijs in ſecreto,licet velint veſtiri, & operiri lana,i.honeſtate apparentiæ in aperto. Non ſic, ſed ſit

C in nobis lana honeſtatis immaculatæ. ¶ Tertio inuenitur lana charitatis accumulatæ.Sicut .n.lana calefacit corpus, & reſiſtit frigori, ſic charitas mentem accendit, & reſiſtit indeuotionis torpori. Iſta eſt lana coccinea, quæ cum Hyſopo erat vtilis ad aſperſionem populi, ſicut dicitur Heb.9. quia ſc. lana coccinea,

D i.ignea ſeu flammea charitas purificat corda noſtra. ¶ Quarto dico,quod inuenitur lana facultatis multiplicatæ.Subſtantia.n. temporalis dicitur lana,quia ſine periculo noſtro à nobis tollitur,imo certe cum commodo noſtro, quia ſc. niſi tali lana tondeamur & ſpoliemur,calor auaritiæ in nobis gignitur, & mens noſtra preſſa ſub onere ſuffocatur.Veruntamen auari non curãt tali lana tonderi, nec temporalib.ſpoliari,imo videntur dicere illud Oſ.2.Vadam poſt amatores meos,qui dant panes mihi, & aquas meas, lanam meam & linum meum, oleum meum,&potum meum. Iſti tamen ſunt fatui, quia ſcilicet finaliter ab eis tolletur, & ipſos vacuos & nudos relinquet. Vnde ibidem dicit dominus. Sumam frumentum meum, & vinum meum, & liberabo lanam meam, & linum meum, quæ operiebant ignominiam eius, & nunc reuelabo ſtultitiam eius in conſpectu amicorum eius,& vir non eruet eam de manu mea Expone,quomodo Deus tollit terrena de manibus animæ peccatricis, & ipſam finaliter nudam dimittit cum ſuis amatoribus, id eſt, omnibus, quos plus quam Deum diligere videbatur.Lanea ergo, id eſt, temporalia indumenta bonis eccleſiaſticis inhibentur. Linea vero,id eſt, bona ſpiritualia ipſis ſolummodo conceduntur.Vnde dicitur Ezech. 44.de ſacerdotibus in templo miniſtrãtibus, quod veſtibus lineis induebantur, & non aſcendebat ſuper eos quicquam laneum. Iſta eſt ergo lana facultatis multiplicatæ. ¶ Quinto dico, quod inuenitur lana veritatis ſanctificatæ, E id eſt, ſacræ ſcripturæ,quam ſcilicet oues ſpirituales,id eſt,Chriſtus,prophetæ, & Apoſtoli nobis attulerunt, & poſt ſe nobis reliquerunt & exinde filios Dei induerunt & veſtierunt. Vellus enim cum lana aurea fuit antiquitus in regno Colchorum,quod ſtrenuiſſimus miles Iaſon ſuperatis dracone & tauris flammiuomis, in Græciam deportauit,& exinde regnum Colchorum ſpoliauit, ſicut Ouidius tam hiſtorice,quam poetice dicit lib.7. fabula 1. Sic re vera cum vellus, & lana ſacræ ſcripturæ antiquitus ſolum eſſet in Colchis, id eſt, in populo Iudæorum, conſtat, quod Iaſon, id eſt, Ieſus ſtrenuiſſimus miles iſtam nobis cum magno ſuo periculo, quia ſcilicet à Dracone & Tauris, id eſt.à Pilato & Iudæis paſſus eſt,nobis detulit, & exinde Græciam,id eſt, Eccleſiam inſigniuit,& Iudaicum populum expoliauit. Vnde de Eccleſia poteſt dici illud, quod de muliere forti dicitur Prouerbiorum vltim. quod quæſiuit lanam & linum,& operata eſt conſilio manuum ſuarum Lana enim cum lino quæritur, quando ſenſus hiſtoricus cum myſtico declaratur. Patet ergo, quomodo per lanam intelligitur, Veritas ſanctificata: Facultas multiplicata: Charitas communicata & accumulata: Honeſtas immaculata: Caſtitas inuiolata, & hęc ſufficiant.

Lancea. Cum lancea ſit inſtrumentum longum,& acutũ, A ex ligno & ferro compoſitum, ad perforandum & ad lædendum, ſiue pro defenſionis remedio fabricatum, poſſum dicere moraliter, quod per lanceam poteſt intelligi omne illud quo mediante alicui infertur afflictio vel punctura. Signat igitur tam in bono quam malo. Et ſic dicam in bono ſignificato, quod nos inuenimus

Lanceam { Saluationis, Correctionis, Locutionis vel orationis, Compaſſionis.

Primo igitur dico, quod inuenitur lancea ſaluationis, quam portauit ſecum Chriſtus dimicans. Hæc eſt lancea crucis, qua mediante Chriſtus pugnauit, & pugil contra diabolum pro peccatoribus triumphauit. Vnde de ſpinis, id eſt, de peccatoribus iſta lancea deuictis poteſt dici illud 2. Reg. 23. Quaſi ſpinæ (inquit) euellentur vniuerſi, qui non tanguntur manibus, ſed ſi quis eas tangere voluerit armabitur ferro & ligno lanceato.Ferrum enim fuerunt claui, quos habuit Chriſtus in manibus, lignum fuit crux & ſpinæ, ferrum autem lanceatum fuit ad literam lancea, qua in cruce fuit percuſſus, de qua dicitur Ioann. 19. quod vnus militum lancea latus eius aperuit. Iſta eſt igitur lancea ſaluationis, quia ſcilicet Chriſtus per iſtam ſaluauit genus humanum. Quilibet etiam ſi iſta lancea per deuotionem ſe armauerit, de hoſtibus faciliter præualebit. Sicut enim ſagittæ Herculis quando occidit Hydram ſerpentem mirabilem cum pluribus capitibus (Abſciſſis renaſcentibus) virtutem maximam in eius ſanguine receperunt, ita quod tandem Græci nõ potuerunt Troianos vincere ſine ipſis, ſicut ponunt hiſtoriæ, & Ouidius hoc recitat, ſic non mirum ſi lancea,crux & claui,quæ in ſanguine Chriſti fuerunt tincta (Hydræ pro certo ſimilis, eo, ſcilicet quod ex diuerſis capitib. i. diuerſis naturis conſtat, ſc. Deitate, anima, & corpore, eius tamen duo capita ſublata de medio per mortem, corpus ſcil. & anima renata poſt mortem per reſurrectionem fuerunt & ad ſtatum priſtinum reuenerunt) in præfato ſanguine virtute maxima fuerunt prædita, & ibi mirabiliter conſecrata, & ad iuuandum homines contra dæmones apta facta, ſi tamen per deuotionem habita fuerint & portata. Diabolus enim iſtam lanceam, qua ſcilicet in tanto prælio à tanto milite fuit victus, cognitam formidat. Et ideo non libenter tentationibus impedit hominem, qui hanc portat. Narra, ſi vis de lancea Chriſti corporali, quæ tempore Godofredi de Bullone, quando Chriſtiani Antiochiam obſidebant, mirabiliter & per reuelationem fuit inuenta, & ibi per eam multa miracula diuinitus perpetrata. Bene ergo dico, quod eſt iſta lancea ſaluationis quam portauit Chriſtus dimicans.

tans. ¶ Secundo dico, quod inuenitur lancea correctionis, quam debet habere rector iudicans. Quia reuera ad prælatum, iudicem vel potestatem spectat, quod lancea, id est, punctura correctionis contra impios sit armatus. Lancea enim habet ferrum durum, & lignum tenerum, ferrum acutum & lignum planum: ferrum strictum, & lignum longum, vtrumque tamen rectum. In quo notatur, quod lancea, id est, iustitia principis vel prælati simul habere debet scilicet ferrum & lignũ, id est, duram seueritatem, & mollem benignitatem. Quia etiam si in ipso inueniatur seueritas pungens, ibi tamen inueniri debet suauitas seu planicies mulcens & vngens; & hoc certe tali modo, quia etiam ferrum debet esse ligno breuius, quia in iudice debet seueritas esse breuis, dulcor vero durabilis atque longus, quia, scilicet, breuiter, & solum cum res exigit, debet seueritas durare. Lignum vero, id est, suauitas vel mollities, benignitas, & planities modestiæ & deliberatiuæ tarditatis debent in negocijs longa esse. Vtraque tamen, scilicet, ferrum, & lignum, & rigor, & dulcor, & tarditas & celeritas, debent habere certitudinem, & semper æquitatis & iustitiæ veritatem. Quia, scilicet, siue puniat, siue parcat, siue subito siue tarde & plane procedat, nunquam tamen debet à rectitudine iustitiæ recedere, sed iustus & rectus vbilibet semper esse. Vnde Leo in sermone de Pentecoste dicit: Melior est lentior gradus per iter rectum, quam velocitas festina per deuium. De tali ergo lancea correctionis potest dici illud 3. Paral. 23. Dedit Ioiada sacerdos centurionibus lanceas. Ista est ergo lancea correctionis, quam debet habere rector iudicans.

C ¶ Tertio dico, quod inuenitur lancea locutionis, quam debet habere doctor prædicans. Verbum enim Dei lancea dicitur, pro eo, quod inde auditor cordicitus vulneratur. Et si vis, dic quo modo lancea verbi debet esse acuta per reprehensionem: plana per moderationem: Suauis per monitionem & consolationem: longa per deliberationem: recta per veritatis & iustitiæ annunciationem: Polita per honestam & pulchram locutionem. Vnde de talibus lanceis dicitur Hiere. 46. Præparate scutum & clypeum, & procedite ad bellum, scilicet, ô vos prædicatores. Sequitur. State in galeis, polite lanceas, induite vos loricis. Ita pro certo faciebant antiquitus sancti viri, qui terrena negocia dimittebant & verbi lanceam assumebant, & prædicatores fiebant: Sicut apparuit in Petro & Elisæo, qui de piscatore & bubulco facti sunt prædicatores, Apostoli & Prophetæ. Vnde isti videntur fecisse iuxta illud Ioel 3. Concidite aratra vestra in gladios, & ligones vestros in lanceas. Cuius tamen proculdubio est hodie contrarium, quia, scilicet, rustici non conuertunt ligones suos in lanceas, imo pro certo viri sapientes & docti conuertunt suas lanceas in ligones, in quantum, scilicet, officium prædicationis deferunt; & ad terrena negocia se conuertunt, sicut patet in prælatis nostris hodie; qui de prædicationis officio nihil curant; mundi vero negocijs prorsus vacant. Iuxta illud Esaiæ 2. Conflabunt gladios suos in vomeres; & lanceas suas in falces. Vnde iam videtur verificatum illud 1. Regum 13. Non est inuentus gladius aut lancea in manu totius populi præter Saul & Ionathan. Quia reuera tales lanceæ hodie de nostris manibus exceptis paucissimis, defecerunt. Ista est ergo lancea locutionis seu orationis quam debet habere & gestare doctor prædicans.

D ¶ Quarto dico, quod inuenitur lancea compassionis, quam debet habere diues claudicans, hæc est eleemosyna. Ista est enim lancea cum qua diuites & etiam alij peccatores possunt contra diabolum se tueri. Et ista similiter debet esse plana, recta & longa. Plana dico & benigna, & beneuola, & cum vultu placido, & iocundo, iuxta illud Eccl. 35. In omni dato tuo hilarem fac vultum tuum. Recta etiam, quia de suo non de alieno debet fieri eleemosyna Tob 4. Ex tua substantia fac eleemosynam; & ne auertas faciem tuam ab vllo paupere. Longa insuper, quia, scilicet, diu debet perseuerare, & nunquam quamdiu poteris deficere, nec cessare. Vel longa debet esse, quia, scilicet, etiam vsque ad illos qui longe sunt se extendere debet & tam propinquos quam extraneos adiuuare. Vt sic dicat talis illud Esa 57. Reddidi consolationes ipsi, pacem ei, qui longe est, & qui prope. Et breuiter ista est lancea contra diabolum propugnatrix de qua dicitur Eccles. 29. Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Sequitur. Super scutum potentis, & super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit. Et sic patet, quomodo lancea quadrupliciter sumitur in bono modo; seu etiam in bono significato.

E ¶ Sed reuera adhuc dico; quod lancea potest sumi in malo significato, & sic notabo, quod in scriptura reperitur, scilicet,

Lancea detractionis,
Lancea proditionis,
Lancea direptionis,
Lancea tentationis,
Lancea damnationis.

Detractor lanceat virum innocentem. Vnde de Chaldæis contra filios Israel venientibus dicitur Iudith. 9. quod isti sagittis suis, & in lanceis gloriantur. Quia, scilicet, sicut dicitur Hier. 9. Sagitta vulnerans lingua eorum. Proditor lanceat virum confitentem, scilicet, proprium amicum. Vnde Prou. 26. Sicut noxius est, qui mittit sagittas & lanceas in mortem; sic qui fraudulenter nocet amico suo. Tyrannus seu direptor lanceat virum indigentem & virum innocentem, scilicet, pauperem se defendere non valentem. Vnde de impio Saul dicitur 1. Reg. 19. quod nisus est Saul lancea percutere Dauid, id est, pauperem. Tentator lanceat iustum non cauentem sibi. Vnde diabolus figuratur in Ioab 2. Regum 18. qui infixit tres lanceas in corde Absalon. Quia reuera Ioab, id est, diabolus, tres lanceas, id est, tres species principales tentationum, scilicet, superbiam, auaritiam & luxuriam, infigit in corde hominis quando potest, ipsumque spiritualiter destruit, & occidit. Vnde iustus expertus lanceas tentationum istius hostis dicit Iob 16. Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. Sequitur. Circumdedit me lanceis suis, conuulnerauit lumbos meos, non perpecit, & effudit in terra viscera mea. Damnator lanceat prauum delinquentem; quia, scilicet, Christus, qui est iudicando ordinarius damnator, vel diabolus, qui est sententiæ executor, lancea seu punctura damnationis & mortis vulnerat delinquentem. Vnde de Christo futuro iudice dicitur Sap. 5. Acuet diram iram in lanceam, & pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos. Sic ergo patet, quomodo tam in bono, quam in malo significato lancea sumitur multis modis. Vide, si libet de sagitta & Gladio.

Languor. Languere. Languidus. A

Nota, quod languor, videtur esse quid medium inter actualem infirmitatem & realem sanitatem. Languor enim signat lenitatem seu tarditatem vigoris, cum desiderio attingendi perfectionem finis. Igitur, sicut etiam bene dicit Mauritius, dico, quod in scriptura inuenitur

Languor:
- Naturalis, & est singulorum,
- Virtualis, & est perfectorum,
- Criminalis, & est iniquorum,
- Temporalis, & est miserorum,
- Æternalis, & est damnatorum.

¶ Primo ergo dico, quod languent singuli naturaliter. Natura enim humana pro tempore huius vitæ valde est languida, & in suis operibus imperfecta. A planta enim pedis vsque ad verticem non est in ea sanitas. Præmittitur. Omne enim caput languidum, & omne cor mœrens Esa. 1. Constat enim quod dum hic viuimus, multis laboribus subiacemus. Et ideo multi fuerunt antiquitus, qui vitam languidam abhorrentes, mortem vita beatiorem dicebant, & ideo in puerperijs plorabant, & in funeribus amicorum gaudebant, sicut de Thracibus aliquibus populis exemplificat Solinus; & Valerius maximus lib. 2. c. 1. Ad quod facit etiam scriptura Eccl. 30. Melior est mors, quam vita, & requies æterna, quam languor perseuerans. Natura enim humana subiecta est

Languori:
- Doloris & infirmitatis,
- Laboris & pœnalitatis,
- Timoris & stupiditatis,
- Torporis & debilitatis,
- Terroris & fatuitatis,
- Mœroris & flexibilitatis.

Dico ergo, quod languet natura per dolorem & infirmitatem 3. Reg. 17. Factum est, vt ægrotaret filius matrisfamilias, & erat languor fortissimus. vnde 2. Par. 21. Tu autem ęgrotabis languore pessimo. Item languet natura per laborem & pœnalitatem. Vnde Psal. 87. Oculi mei languerunt præ inopia Oseæ 5. Vidit Ephraim languorem suum, & Iudas vinculum suum. Item languet natura per timorem & stupiditatem. Vnde Sap. 17. Hi cum derisu pleni dolore, alias timore languebant. Item languet natura per torporem & debilitatem Malac. 1. Si offeratis claudum, cœcum, id est, languidum, nonne malum est? Item languet natura per errorem & fatuitatem, ita enim languent ingenia sicut corpora. Ille enim in animo languere dicitur, qui nulli certo inhæret, sed vndiq; per dubitationes & quæstiones vagatur. Vnde 1. Tim. 6. dicitur, quod qui non acquiescit sanis sermonibus superbus est & nihil sciens, scilicet, languens circa quæstiones & pugnas verborum. Item languet natura per mœrorem, & flebi-

litatem, hoc est dictũ, per tristitiam vnde 1. Mac. 6. Vt audiuit rex sermones istos expauit, & commotus est valde, & decidit in lectum, & incidit in languorem præ tristitia. Isti sunt ergo

Languores humani, videlicet
- Mœror,
- Error,
- Torpor,
- Timor,
- Labor,
- Dolor.

Istos tamen languores, vt in nobis curaret, Christus assumpsit, & pro nobis languidus factus fuit Esa. 53. Vere languores nostros ipse pertulit, & dolores nostros ipse portauit. Sic ergo patet, quomodo languent singuli naturaliter.

B ¶ Secundo dico, quod languent deuoti virtualiter. Et sic dico, quod iusti languent præ dilatione cœlestis patriæ, præ dilectione vnionis diuinæ, præ incursione mundi & miseriæ. Et sic dico, quod apud iustos est

Languor
- Desiderans,
- Considerans,
- Reuerberans.

De languore deuotionis per quem cœlestia desiderantur dicitur Neæ. 2. quod Neæmias desiderans reparationem Hierusalem, & populi Israelitici reditum in eandem leuauit vinum, id est, feruorem deuotionis, & dedit regi, id est, Christo. Et sequitur verbum ipsius Neæmiæ. Et eram (inquit) lauguidus ante faciem regis, scilicet, præ desiderio cœlestis Hierusalem. De languore dilectionis, quo Deus & homo confœderatur, dicitur Cant. 2. Fulcite me florib. stipate me malis, quia amore lãgueo. Et sunt verba sponsæ, id est, animæ sponsum suum, id est, Christum feruentissime diligentis. Amor enim proprie languor dicitur pro eo quod desiderata sanitas nec attingitur, nec penitus desperatur, sed sub incerto, & pendulo, & in voluntate alterius expectatur. Sanctæ enim animæ quæ hic corporis carcere & exilio sunt detentæ, dum Christum quem amant tenere nequeunt sicut optant, dicuntur languere, eo quod sub spe adhuc incerta noscuntur sponsi gloriam expectare Canticorum 5. Adiuro vos filiæ Hierusalem, si inueneritis dilectum meum, vt annuncietis, quia amore langueo. Et sunt verba animæ sanctæ, quæ est in via, ad animas sanctas quæ sunt in patria.

Item de languore mundani incolatus, seu mundanæ habitationis, per quem terrestria reijciuntur, seu vilipenduntur. Nota quod homo videns se esse corporis cistulis inclusum, infortunij tabulis delusum, errorum nebulis obcusum, mundanis iaculis contusum, a cœli ferculis exclusum, languet & mentaliter sursum tendit, infima, seu terrestria vilipendit Psalm Traditus sum, & non egrediebar, oculi mei languerunt præ inopia. Non egrediebar (inquit) scilicet auctoritatem mundi vel corporis, & ideo oculi mei scilicet mentis, languerunt præ inopia, scilicet, cœlestium præmiorum, vel præ inopia terrestrium defectuum vel malorum. Igitur patet, quomodo languent deuoti virtualiter.

C ¶ Tertio vero dico, quod languent iniqui criminaliter. Constat enim quod peccatores sunt in periculoso languore. Nullus enim languor deterior quam peccatum. Languidus enim non habet gustum, non exercet actum, non lucratur pastum, non euitat iactum. Sic nec peccator gustat cœlestia, exercet virtualia, acquirit præmia, nec euitat tædia. Et reuera particulariter potest dici, quod

Peccatores languent
- Luxuria renes dissoluente,
- Gastrimargia vires eneruante,
- Pertinacia mentem inuoluente.

Ista enim tria faciunt hominem spiritualiter languidum scilicet luxuria 2. Reg. 13. Cuba super lectum & languorem simula, scilicet, vt possis corrumpere Thamar filiam regis. ¶ Item gula seu Gastrimargia 2. Paral. 21. Ægrotabis languore pessimo vteri, donec egrediantur vitalia tua. ¶ Item obstinatio, seu pertinacia, de quo Eccles. 10. Languor prolixior grauat Medicum breuem languorem præcidit Medicus. Iusti ergo talem languorem præoccupant, & sentientes tentationes, humilitatis & confessionis adhibent remedium ne succumbant Eccle. 18. Ante languorem adhibe medicinam. Tales tamẽ languidi, id est, peccatores, a Christo quandoque curantur, & eius gratiæ medicina ad sanitatem gratiæ reducuntur, sicut dicitur Mar. 1. quod Iesus curabat multos, qui vexabantur varijs languorib. Aduerte tamen, quod sicut languidus indiget adiutorio, sic peccator. Indiget enim adiutorio prædicatoris, correctoris, vel gubernatoris Vnde Io. 5. dicitur quod languidus ille qui sine sanitate per longa tempora fuit iuxta piscinam probaticam, excusabit se, dicens. Hominem non habeo qui mota aqua per Angelum ponat me in piscinam. Quæ tamen omnia possunt cedere in vituperium prælatorum & prędicatorum propter quorum negligentiam adhuc restat multitudo hominum languidorum Io. 5. Erat in Hierusalem probatica piscina, habẽs quinq; porticus, in his iacebat multitudo languentium, cœcorum, claudorum & aridorum expectantium aquę motum. Et sic breuiter dico, quod inuenitur languor culpę, gratiæ, & naturæ. De languore quo modo languent miseri temporaliter, satis dictum est sicut in primo. De languore vero pœnę perpetuæ, quo damnati scilicet languent æternaliter nihil ad præsens, sed illud solum, quod dicitur populo peccatori Deu. 28. Augebit dominus plagas tuas, plagas magnas & perseuerantes, infirmitates pessimas, & perpetuas, insuper & vniuersos languores. Sic igitur dixi aliquid de quadruplici languore.

Lapis.

Nota, quod lapis multipliciter sumitur in scriptura: A Sumitur enim in bono & in malo. In bono enim signat virum stabilem & constantem. In malo autem designat virum insensibilem & inconstantem, siue ignorantem. Dicamus ergo primo de bono significato, quod per lapides intelliguntur virtutes interiores, vel viri perfectiores. Et dico virtutes interiores. vnde Ezech. 38. Omnis lapis preciosus operimentum tuum. Sicut enim lapides sunt vtiles pro plateis sternendis, pro ædificijs construendis, pro pontibus faciendis, pro hostib. expugnandis, pro lupis & bestijs effugandis, pro thesauris regum ampliandis, pro infirmitatib. curandis, pro castris & ciuitatib. muniendis, sic proculdubio charissimi, spirituales gratiæ & virtutes sunt necessariæ & vtiles primo, vt exinde platea animæ, id est, cõstantia sternatur & adornetur. Vnde Esa. 54. Ecce sternam per ordinem lapides tuos. ¶ Item vt ędificium spiritualis perfectionis exinde in interiori homine construatur Iudit. 1. Nabuchodonosor ædificauit ciuitatem potentissimam ex lapidib. quadris. ¶ Item vt pons & introitus ad ingrediendum paradisum ædificetur Esa. 54. Ecce dabo portas tuas in lapides sculptos. ¶ Item vt hostes nostri, scilicet, mundus, caro, dæmonia, expugnentur, & vt etiam bestiæ & lupi, id est, dæmones & tentationes expellantur & superentur. vnde 1. Reg. 17. dicitur, quod Dauid elegit quinq; lapides limpidissimos de torrente ad interficiendum Goliam. ¶ Item vtiles sunt, vt inde thesaurus regius cordis humani ditetur. Vnde dicitur Hest 1. ꝙ lectuli aurei erant in conuiuio Assueri, in quib. lapides dispositi erant, quos mira varietate pictura decorabat. Lectuli enim aurei sunt conscientiæ puræ. ¶ Item vtiles sunt, t infirmitates peccatorum medeantur atq; sanentur. Vnde 1. Reg. 7. dicitur, quod vocatum est nomen loci illius, lapis adiutorij. ¶ Item vtiles sunt vt ciuitas & castrum cordis nostri contra insultus tentationum muniatur & defendatur. vnde 1. Mach. 10. dicitur, quod Iudæi exstruxerunt muros in circuitu per montem Sion lapidib. quadratis. Et ideo breuiter charissimi, debemus lapidib. virtutum ornari, fundari, muniri, & fabricari, vt bene cõpositi & ædificati possimus ante dominum inueniri. Figurati in illis angelis, de quib. dicitur Apoc. 15. quod exierunt septem Angeli de templo, vestiti lapide mundo & candido, & præcincti circa mammillas zonis aureis. Quia vere charissimi nos debemus esse Angeli per puritatem vestiti lapide mundo per sanctæ & virtuosæ conuersationis honestatẽ, Et circa mammillas, id est, circa cor debemus esse præcincti zonis aureis per charitatem, Omnis enim lapis preciosus, id est, omne genus virtutum debet esse operimentum nostrum, sicut dicitur Ezech. 28. Vt simus sicut vas auri solidum, ornatum omni lapide precioso Ecc. 50. Vbi aduerte, quod per lapides possunt intelligi spiritualiter tres virtutes secundum tres lapidis proprietates. Lapis enim naturaliter est grauis ad descendendum. Ideo dicitur [vas auri,] quia aurum summe dicitur ponderare Est fortis ad sustinendum. Ideo dicitur [solidum] Est durus ad faciendum. Ideo dicitur [Lapide] quia lapis dicitur quasi lædens pedem. Sic vere charissimi, dico quod per lapides intelligitur

Humilitas, per quam aggrauamur,
Stabilitas, per quam roboramur,
Seueritas, per quam castigamur.

Humilitate enim veniæ inclinamur ideo dicitur [vas auri] quod scilicet, est valde ponderosum: Stabilitate constantiæ roboramur. Ideo dicitur [solidum] Seueritate culpæ castigamur. Ideo dicitur [lapis] quasi lædens pedem. ¶ Simus igitur ponderosi per B humilitatem [Vas inquit auri] Quia sicut aurum est magis ponderosum cæteris metallis, sic vere nos debemus esse graues & humiles, ad inferiora per humilitatem tendentes, & inferiorem statum & gradum diligentes, & tenentes Iob 41. Sternet sibi aurũ quasi lutum. Lapides enim naturaliter sunt graues, & ad inferiora tendentes, & locum inferiorem tenentes quia vere locum

infe-

inferiorem & ſtatum infimiorem debemus appetere, & ſemper per humilitatem nos ſub alijs inclinare Exod 15. Deſcenderunt in profundum quaſi lapis. Lapis enim humilitatis ſemper petit inferiora. Et ideo ſicut res, quæ eſt in infimo, non poteſt cadere, quapropter locus inferior eſt locus tutior, quia ſcilicet, de loco alto faciliter homo cadit, ſic vere ſtatus, & gradus infimus & humilis magis eſt tutus, quia iſtum non ſequitur ſuperbiæ lapſus ſeu caſus. Humilitas enim eſt ſicut lapis achates qui portatus & habitus prohibet, ne homo caſum epilepſiæ patiatur. Quia vere ſi epilepticus lucifer lapidem humilitatis habuiſſet, nunquam de cœli ſolio cecidiſſet. Vnde de iſto lapide, qui ſic inferius vult iacere dicitur Exod. 24. Viderunt dominum Deum Iſrael, & ſub pedibus eius quaſi opus lapidis Saphiri. Simus ergo ponderoſi per humilitatem.

B ¶ Item nos debemus eſſe vigoroſi per ſtabilitatem [Solidum inquit] Sicut enim lapides naturaliter ſunt ſolidi, & non concaui, fortes & non debiles, & ideo ſub onere non flectuntur, nec faciliter confringuntur, ſic vere viri perfecti debent eſſe ſolidi & vigoroſi, non flexibiles, nec defectuoſi [Solidum inquit] Et lapides ponuntur in fundamentis ædificiorum, eo quod totum pondus ædificij poſſint melius ſuſtinere. Vnde 3. Reg. 5. Præcepit rex, vt tollerent lapides grandes precioſos fundamentum templi. Virtus enim conſtantiæ ſimilis eſt lapidi adamanti, qui tantam habet ſoliditatem, quod non poteſt ferro vel chalybe penetrari. Quia vere nihil eſt, quod poſſit deſtruere vel caſſare conſtantiam ſtabilis firmitatis [Solidum inquit] Vnde de talibus bene dicitur Iob 37. quod ſolidiſſime quaſi ære fundati ſunt. Simus ergo vigoroſi per ſtabilitatem.

C ¶ Item debemus eſſe rigoroſi per ſeueritatem [Lapide inquit] Sicut enim lapis eſt naturaliter durus, in tantum, quod membra nuda ſolet faciliter lædere, & ideo lapides dicuntur quaſi lædentes pedes, ſic vere nos debemus quandoque eſſe duri & rigoroſi, & pedum, id eſt, affectionum læſiui & correctiui Iob. 38. In ſimilitudinem lapidis durantur aquæ. Duritia enim lapidis ſignat ſeueritatem correctionis, quia quidam peccatores ſunt per ſeueritatem ferendi, & per correctionem ſæpius lapidandi. Lapis enim precioſus, qui dicitur pyrites, ſolet adurere digitos eum tangentes. Sic bonus & rigoroſus iudex debet corrigere proteruiam ſibi nocentis, & ſuis iuſtis iuſſionibus obuiantis.

D ¶ Vnde nota, quod lapidibus ſeueritatis & iuſtitiæ debent lapidari, & percuti tam à Deo, quam à prælato plura genera perſonarum, ſcilicet,

Superbi & elati,
Proterui & obſtinati,
Crudeles & effrenati,
Carnales, & inquinati,
Blaſphemi & detractores,
Auari & raptores,
Ambitioſi & appetitores.

Igitur digni ſunt lapidari ſuperbi & elati. Vnde Exod. 19. Omnis, qui tetigerit montem, lapidibus opprimetur. Mons enim ſuperbiam deſignat.

¶ Item proterui & obſtinati. Vnde Deuter. 21. dicitur, quod ſi quis genuerit filium contumacem, & proteruum, parentibus inobedientem, commeſſationibus & luxuriæ vacantem, lapidibus obruet eum populus ciuitatis.

¶ Item crudeles & effrenati. Vnde dicitur Exod. 21. quod ſi bos cornupeta hominem occidebat erat lapidibus obruendus.

¶ Item carnales & inquinati, quia ſicut dicitur Ioann. 8. Mulierem deprehenſam in adulterio iuſſit Moyſes lapidari.

¶ Itẽ blaſphemi & detractores, quia ſicut dicitur Leu. 20. Vir, ſiue mulier, in quibus erat Pythonicus vel diuinationis ſpiritus, erat lapidibus obruendus. Detractio autem non eſt aliud quam quædam aliorum actuum mala æſtimatio & diuinatio. De blaſphemis etiam iuratoribus dicitur Leuit. 24. Educ foras blaſphemum, vt lapidet eum omnis populus.

¶ Item auari atq; raptores, ſicut de Achor dicitur, qui furatus fuerat regulam auream, & coccineum pallium, qui ſicut dicitur Ioſ. 8. fuit ex iuſſu domini lapidatus.

¶ Item ambitioſi & appetitores, de quibus dicitur Hebr. 12. Beſtia, quæ tetigerit montem, lapidetur. Beſtia enim eſt beſtialis homo qui montem dignitatis eccleſiaſticæ per ambitionem aſcendit. Tales igitur peccatores debent puniri, & lapidibus ſeueritatis & iuſtitiæ, & hic & in futuro iudicio caſtigari. Et ideo talibus comminatur dominus Ezech. 38. in perſona Gog: vbi dicitur. Iudicabo eum peſte, & ſanguine, & imbre vehementi & lapidibus immenſis, ignem & ſulphur pluam ſuper eum. Sic igitur patet, quomodo per lapides intelliguntur virtutes, quæ ad ædificandum animam ſpiritualiter requiruntur. Quod bene figuratum eſt Exod. 28. vbi præcipitur, quod in veſtimento Aaron ſacerdotis ponerentur in quatuor ordinibus duodecim lapides precioſi in quibus nomina 12. filiorum Iſrael ſculperentur Quorum lapidum primus fuit ſardius, ſecundus topaſius, tertius Smaragdus, quartus carbunculus, quintus ſapphirus, ſextus Iaſpis, ſeptimus ligurius, octauus Achates, nonus amethyſtus, decimus chryſolitus, vndecimus onychinus, duodecimus beryllus. His enim 12. lapidibus veſtis ſacerdotalis ornabatur, & ſine iſtis ſanctuarium domini non ingrediebatur. Sic vere chariſſimi, nos eccleſiaſtici cum ſimus ſacerdotes, ſiue in alijs dignitatibus vel gradibus conſtituti, debemus in veſtimento noſtræ conuerſationis duodecim lapides, id eſt, virtutes duodecim habere, & ipſos nobiſcum continue deportare. Iſtæ vero ſunt ſpei certitudo, iſta eſt Sardius, qui facit audacem, & timores dicitur effugare: obedientiæ promptitudo, iſta eſt topazius, qui ſecundum influentiam lunæ ſe dicitur regulare: honeſtatis pulchritudo, iſta eſt Smaragdus, qui viſum dicitur delectare: perſeuerantiæ longitudo, iſta eſt carbunculus, qui die ac nocte dicitur rutilare: charitatis plenitudo, iſta eſt ſapphirus, qui diſcordes dicitur reconciliare: fidei limpitudo, iſta eſt Iaſpis, qui oculos dicitur clarificare: abſtinentiæ arctitudo, iſta eſt ligurius, qui fluxum ventris dicitur temperare: pœnitentiæ mœſtitudo, iſta eſt Achates, qui tempeſtates dicitur quietare: diligentiæ ſollicitudo, iſta eſt Amethyſtus, qui dicitur vigiliam procurare: Humilitatis fortitudo, iſta eſt chryſolitus, qui dæmones dicitur deterrere: timoris Dei ſanctitudo, iſta eſt onychinus, qui tremorem oculorum dicitur generare: modeſtiæ mititudo, iſta eſt beryllus, qui dicitur lites moderari. Iſta ſunt ergo 12 ſpiritualia ornamenta quibus nos chriſtiani, & maxime eccleſiaſtici debemus ſpiritualiter ornari. Iſta eſt enim corona ſtellarum 12. qua coronabatur illa mulier cœleſtis, quæ erat amicta ſole, & quæ lunam ſub pedibus conculcabat, ſicut dicitur Apoc. 12. Quia vere nos debemus eſſe mulieres per mollitiem pietatis. Amicti ſole per claram apparentiam honeſtatis. Lunam, id eſt, mundi proſperitatem debemus conculcare per habitum ſpiritualis paupertatis. Nos (dico) coronari debemus corona ſtellarum 12. id eſt, prædictis virtutibus 12 adornari, & ſpiritualiter coronari, vt de quolibet dicatur illud Pſalm. 20. Domine præueniſti eum in benedictionibus dulcedinis, poſuiſti in capite eius coronam de lapide precioſo. Nos enim per Sardium ſpei, timorem ſeruilem ſuperamus, per topazion obediẽtiæ, lunæ, id eſt, maiorũ noſtrorum nos influentijs conformamus: per Smaragdum honeſtatis, viſus aliorum recreamus; per carbunculum perſeuerantiæ, nocte & die, id eſt continue coram domino rutilamus: per ſapphirum charitatis, nos cum diſcordibus reconciliamus: per iaſpidem fidei, oculos intellectus clarificamus & ſubtiliamus: per ligurium abſtinentiæ, fluxum ventris, id eſt, ventris ingluuiem temperamus: per achatem pœnitentiæ, tempeſtates peccatorum diuertimus & immutamus: per amethyſtum diligentiæ, in bonis operibus ſollicite vigilamus: per chryſolitum humilitatis dæmones terremus & conturbamus: per onychinum, id eſt, Dei timorem, oculum cordis ad tremendum Dei iuſtitiam inuitamus: per beryllum benignitatis, litibus & diſcordijs obuiamus. Et ſic breuiter nos erimus (ſicut dictum eſt Eccl. 50.) ſicut vas auri ſolidum, ornatum omni lapide precioſo, ita quod nobis bene poterit dici illud quod dictum eſt primo Angelo Ezech. 28. Omnis lapis precioſus operimentum tuum, Sardius, topazius, ſmaragdus, carbunculus, ſapphirus, iaſpis, ligurius, achates, amethyſtus, chryſolitus, beryllus, veruntamen aduerte, quod in veſtimento Aaron in prædictis 12 lapidibus erant ſculpta 12. nomina filiorum Iſrael. Ad denotandum, quod viri eccleſiaſtici non ſolum debent habere prædictam virtutum aggregationem, quinimo cum hoc debent habere nomina patriarcharum in ſe ſculpta & cęlata per ſuæ ſanctæ vitæ imitationem. Vnde Sap. 18. de Aaron dicitur, quod in veſte poderis, quam habebat totus orbis terrarum, & parentum magnalia in quatuor lapidum ordinibus erant ſculpta Apoc. 12 etiam dicitur quod noua ciuitas Hieruſalem 12. habebat portas quæ 12. lapidibus precioſis fundabantur, & quibus nomina 12. Apoſtolorum ſuperſcribebantur. Quia vere chariſſimi, noua ciuitas Hieruſalem ſcilicet Paradiſus, habet 12. portas, id eſt, 12. modos, quibus ibidem poſſumus introire, qui quidem introitus & ingreſſus 12. precioſis lapidibus, id eſt, de 12. prædictis virtutibus fabricantur. Quia vere quęlibet virtus de prædictis nihil aliud eſt, quam quidam paſſus, quædam porta, quidam introitus & ingreſſus per quem poteſt ingredi vel intrari, & maxime ſi 12. Apoſtolorum nomina ſuperſcribantur, id eſt, ſi 12. Apoſtolorum fama & vita imitetur, doctrina vero & ſcientia teneatur. Ideo Ioſ. 4 dicitur, quod 12. lapides Dei iordanis fluuio ſunt aſſumpti, & in ſignum tranſitus filiorum Iſrael extra fluuiũ ſunt erecti. Quia, ſcilicet, per iſtos 12.

lapides preciosos Iordanem huius mundi secure transimus, & terram promissionis Paradisi securiter introimus. Patet igitur, quomodo per lapides intelliguntur gratiæ & virtutes. Vnde de Assuero dicitur Hest 15. quod ipse sedebat in regno solij sui, in-
E dutus vestibus regijs, auro fulgens & lapidibus preciosis. ¶ Sed adhuc dico, quod per lapidem potest intelligi vir perfectus. Sicut enim lapis est naturaliter grauis, durus, frigidus, sterilis & insensibilis, sic vere homo virtuosus debet esse grauis, & descendere per humilitatem, durus & fortis esse per stabilitatem, frigidus per castitatem, sterilis per paupertatem, insensibilis per patientiæ firmitatem. Et ideo sicut de lapidibus fiunt ædificia turrium & domorum, sic de talibus viris perfectis debet ædificari, & construi domus Ecclesiæ militantis. De ipsis etiam construetur finaliter domus Ecclesiæ triumphantis. Vnde 1.Pet.2. Tanquam lapides viui superædificamini in domos spirituales. Verumtamen sicut ad sensum videmus, quod domus non bene ædificatur nisi lapides forti cæmento inuicem coniungantur, sic vere domus religionis vel Ecclesiæ nunquam dicitur bene ædificata, nisi multitudo lapidum, id est, personarum fuerit per cęmentum charitatis vnita & colligata. Cuius tamen contrarium plangit Hieremias Thren.4. Dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum. ¶ Et nota, quod inuenio in scriptura

Lapides { Quadratos, / Ignitos, / Cęlatos, / Erectos, / Oculatos, / Inunctos.

Sic vere charissimi, in Ecclesia debent esse lapides quadrati per quatuor virtutum cardinalium quadraturas, de quibus dicitur Iud. 1. quod ciuitas Egbathanis erat ædificata lapidibus quadratis Egbathanis enim interpretatur domus responsionis. ¶ Item debent esse lapides igniti per charitatis inflammaturā Ezech.28. Posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum. ¶ Item debent esse cælati per pœnitentiæ sculpturam. vnde Exo. 28. Cælabuntur singuli lapides nominibus singulorum. ¶ Item debent esse erecti per contemplationis eleuaturam, & vniti per compassionis ligaturam. Vnde de Iacob dicitur Genes. 28. quod ipse erexit lapidem in titulum, fundens oleum desuper. ¶ Item debent esse oculati per discretionis literaturam. Vnde Zac.3. Super lapidem vnum septem oculi sunt. ¶ Item debent esse inuncti per compassionis tincturam Gen.30. Vnxisti lapidem &c. Et sic
F dico, quod per lapidem potest intelligi vir perfectus. ¶ Adhuc dico, quod per lapidem in malo significato potest intelligi vir infectus, scilicet, peccator. Sicut enim lapis deorsum mouetur, difficulter portatur, immobilis est, sterilis & insensibilis, durus, frigidus & obscurus, sic vere omnis pctōr deorsum tendit per auaritiā, difficulter portatur per inobedientiam, immobilis est per pigritiam, sterilis est per omnium virtutum carentiam, insensibilis est per incompassionis duritiam, durus per obstinationis malitiam, frigidus per indeuotionis tepiditatem. Obscurus per ignorantiæ caliginositatem. Dico ergo, quod lapis peccator est deorsum tendens per terrenorum amorem. vnde Ex.15. Descenderunt in profundum quasi lapis: Importabilis per inobedientiæ terrorem Psal.117. Lapidem reprobauerunt ædificantes, scilicet, quasi ad nullius operis, aut iussionis executionem aptatum & paratum: Immobilis per pigritiæ torporem. Vnde ibidem Exo. 15. Fiant immobiles quasi lapis.

¶ Item sterilis per virtutum carentiam, & feruorem. vnde Luc. 8. dicitur Semen, quod cecidit super lapidem, aruit, quia non habebat humorem.

¶ Item insensibilis per incompassionis duritiam & horrorem. vnde 1.Reg.25. dicitur de Nabal, quod emortuum est intrinsecus cor suum, & factus est quasi lapis. ¶ Item durus per obstinationis horrorem & frigidus per indeuotionis algorem. vnde Iob 38. In similitudinem lapidis durantur aquæ & superficies abyssi constringitur.

¶ Item obscurus per ignorantiæ tenebrositatem vnde Iob 38. Lapidem caliginis, & vmbram mortis diuidet torrens, &c. Sufficit ad pręsens. Nolui allegare multa exempla, quia alibi ea inuenies in diuersis materijs allegata.

A **Laqueus.** Nota, quod laqueus idem est, quod vinculum vel ligatura ad capiendum, vel detinendum ordinatum. Et accipitur laqueus vt communiter in malo, quapropter per laqueum potest intelligi spiritualiter quicquid potest hominem capere vel detinere. Est igitur triplex laqueus, videlicet

Laqueus { Tentationis, / Afflictionis, / Damnationis.

Primus / Secundus / Tertius } laqueus est { Interior & cordialis, / Exterior & mundialis, / Posterior & infernalis.

¶ Primus est laqueus peccatorum, & iste est laqueus tentationis, B
quo homines à diabolo capiuntur. Vel laqueus malæ consuetudinis, quo in criminibus detinentur, de quo in Psal. 141. dicitur. In via hac, qua ambulabam, absconderunt superbi laqueum mihi Hier.5. Inuenti sunt in populo meo impij (scilicet, dæmones vsurarij vel hæretici) insidiantes velut aucupes, laqueos ponentes ad capiendum viros Secundus est laqueus miserorum, & iste est laqueus tribulationum huius mundi, quibus infortunati & miseri detinentur, de quo dicitur in Psal. 65. Deduxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro: Tertius est laqueus damnatorum, & iste est laqueus sententiæ & ordinationis diuinæ, quæ inferius æternis tormentis damnatos laqueat & constringit. vnde Thre.3 Formido, & laqueus factus est nobis vastitas, & contritio.

¶ De laqueo ergo primo scilicet tentationis vel malæ consuetudinis, potest dici quod iste

Laqueus tentationis capit { Pecuniam diligentes, / Luxuriam exercentes, / Superbiam facientes.

Primò ergo laqueantur homines per pecuniam. Sicut enim Lupus quandoque capitur laqueo vel pedica dum famelicus existens prædam satagit deuorare (vnde quamuis lupus non intendat nisi satiari & recedere, quando tamen pedem ponit in laqueum, necesse est ipsum ibi remanere) sic vere homo, dum ad prædam diuitiarum famescens & desiderans inhiat satiari, & repleri, & diues fieri credit & curat, subito pes suæ affectionis laqueo suæ auaritiæ capitur in quo ineuasibiliter detinetur. vnde 1.Tim.6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueum & in tentationem diaboli. Et Prou.21. Qui congregat thesauros, impinguetur ad laqueos mortis.

¶ Secundo laqueantur homines per luxuriam. Mulier enim est sicut aranea, quæ non cessat filare laqueos suos ad capiendum muscas. Quia, scilicet, mala mulier non cessat parare, & ornare se, & laqueos capillorum suorum tendere, vt possit muscas, quæ diligunt sanguinem, id est, luxuriosos, qui diligunt carnalitatem, attrahere per luxuriam & ligare. vnde Eccl.7. dicitur. Inueni mulierem morte amariorem, quæ laqueus venatorum est ad capiendas animas, sagena est cor eius, vincula sunt manus eius.

¶ Tertio laqueantur homines per superbiam, & isti sunt sicut aues, quæ cum diligunt volatum, sæpe cum non aduertunt, laqueo capiuntur. Quia superbi dum ludus & volatus mundanæ gloriæ eis placet, sæpe fit quod à diabolo per superbiam laqueantur. vnde Eccl 9. Sicut aues apprehenduntur laqueo, sic capiuntur homines &c Sufficit. Vide infra de vinculis, & ligare, & supra, de alligare.

Largus. Largitas. Nota, quod largitas idem est, B
quod liberalitas. Est enim virtus quæ dat danda, & retinet retinenda. Dicitur autem res larga, quando lata est & expansa, non contracta, inuoluta vel clausa. Et ideo quia manus expansa, & elargita faciliter dimittit cadere, & exire vel recedere, quæ tenebat, bene per largitatem intelligitur liberalitas, quæ, scilicet, sua dare & dimittere consueuit 1.Mac.3. Timuit Antiochus ne non haberet donaria quæ ante dederat larga manu, & de Assuero etiam dicitur Hest.2. quod iuxta regalem magnificentiam dona largitus est. Multa ergo possunt dici de magnificentia largitatis, sed auctoritates vocales deficiunt in scriptura. Vide infra vbi liberalitas vbi beneficium, munus, dare, tribuere, & offerre.

Lasciuia. Nota, quod lasciuia signat insolentiam mentis A
& corporis, & leuitatem animi honestis moribus indecentem, quod peccatum specialiter pertinet ad luxuriosos, quia scilicet, tales solent in factis, & sermonibus cæterisque insolentijs lasciuire. vnde Amos 6. dicitur, quod isti dormiunt in lectis obruentis, & lasciuiunt in stratis suis. Et Prou.7. dicitur de fatuo adolescēte, & muliere procaci, quod statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciuiens & ignorans, & nescit, quod ad vincula stultus trahatur. Talis ergo lasciuia, & talis morum incompositio, vestiumq;, gestuum & actuum insolens leuitas, etsi in cunctis reprehendatur in religiosis tamen, clericis & prælatis, nec non in sapientibus senibus grauibusque personis principaliter condemnatur. Ex tali enim lasciuia labitur quis faciliter in peccatum, & de peccato ad tormentum. vnde Oseæ 4. Sicut vacca lasciuiens declinauit Israel non pascet eos dominus, fornicatione fornicata sunt. Nam vt dicit Hieron. in sermone, Semper saturitati lasciuia est vicina.

Sunt

Sunt sibi vicina venter & genitalia, & per ordinem membrorum ordo est vitiorum. Omitto. Vide vbicunque agitur de Insolentia, de Inconstantia, de Instabilitate, & similibus, & vbi Iuuentus, Adolescentia, &c. quia auctoritates vocales non sunt nisi in

B originalibus. ¶ Et si vis, nota, quod sapiens debet lasciuiam abiicere & repellere, scilicet

A corde,
Ab ore,
A corpore,
Ab opere.
A corde fugiat insolens affectus,
Ab ore recedat lasciuus affatus,
A corpore desit impudicus gestus,
Ab opere absit inhonestus actus.

Fugiat ergo lasciuia à corde & conscientia, quia sicut dicit Isidor. in sententiis lib. 3. cap. 20. Semper conscientia viri Dei debet esse humilis, tristis, scilicet vt per humilitatem non superbiat, & per vtilem mœrorem cor ad lasciuiam non dissoluat. ¶ Item fugiat ab ore eloquentia, quia scilicet valde debet sapiens abstinere à verbis superuacuis & lasciuis quod potissime pertinet ad religiosos, qui castitatem vouerunt. Vnde Ambros. super Lucam 1. Disce virgo verborum vitare lasciuiam. Maria enim etiam salutationem Angeli verebatur: Vnde Hierony. super Ezech. Pro signo sunt interioris hominis verba erumpentia. Sequitur. Luxuriosa & lasciua mens lucet in facie, & secreta cordis motu corporis & gestibus indicat. Ad quod facit illud Eccles. 20. Homo sapiens tacebit vsque in tempus, lasciuus & imprudens non seruabit tempus.

¶ Item fugiat à corpore gestus impudicus. Quia reuera inhonestus & lasciuus motus, gestus, & incessus, valde sunt indecentia in homine sapiente. Vnde Isidor. soliloquiorum lib. 3. sic inquit. In gressu tuo sit simplicitas, in motu puritas, in gestu grauitas, in incessu honestas, nihil dedecoris, nihil lasciuiæ, nihil petulantiæ, nihil insolentiæ, nihil leuitatis in incessu tuo appareat. Animus enim in corporis habitu apparet, gestus signum est mentis.

¶ Item fugiat ab opere lasciuiens actus, & potissime actus luxuriæ, de quo Hieron. super illud. Vbi est thesaurus tuus ibi est & cor tuum, dicit sic. Gulosi Deus venter est, ibi ergo habet thesaurum. Thesauri ergo gulosi epulæ sunt. Lasciui amatoris thesaurus lubrica libido. Huic seruit vnusquisque à quo vincitur. Ista ergo sufficiant. Vide supra de Conuersatione.

A Lassitudo. Lassus. fatigatio.

Cum lassitudo nihil aliud sit quam virium hebetudo proueniens ex labore seu ex tædio, displicentia vel languore, notabo, quod moraliter loquendo in scriptura reperitur

Lassitudo, quæ est { Laudabilis, Culpabilis, Miserabilis.

Primo igitur dico, quod inuenitur lassitudo laudabilis, quæ est perfectorum, & ista proculdubio est eius cui terrena negocia displicent, & quem omnia, quæ hic videt, fatigant atque lassant. Exemplo Christi, de quo dicitur Ioan. 4. quod fatigatus ex itinere sedebat secus viam. Vnde de bona virtuali & commendabili lassitudine dicit Ambrosius super Beati immaculati. Ille est inquit in hac terra aduena, qui potest dicere nostra conuersatio in cœlis est, qui suam in domino habet portionem, & qui potest dolere quod diutius viuat in terris, qui mora huius longæuitatis lassatur, & cui habitationis huius prolixitas fastidio est.

B ¶ Secundo dico, quod inuenitur lassitudo culpabilis, quæ est iniustorum seu peccatorum. Et ista est duplex, vna scilicet potestatis, alia voluntatis. Lassitudo potestatis est illa, qua scilicet mali se lassant, & fatigant cum malis operibus exercendis, vtpote qui malè facere vltra non possunt ita quod non in voluntate deficiunt, dicentes, scilicet illud Sap. 5. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, & viam domini ignorauimus. Vt & talis possit dicere illud August. in lib. confession. lib. 2. Obsurdueram (inquit) stridore catenæ mortalitatis meæ, pœna superbiæ animæ meæ, & ibam longius à te, effusus plurimi & sterilia semina dolorum, superba deiectione, & inquieta lassitudine. Talis lassitudo erit illa, de qua dicitur Iudicum 16. quod defecit anima Dalilæ, scilicet præ desiderio sciendi. in quo erat fortitudo mariti sui, & ad mortem (inquit) vsque lassata est. Alia etiam est mala lassitudo, quæ est voluntatis, & hæc est, qua quis faciliter sponte & voluntariè se reddit fatigatum, & lassatum in via virtutum. Quia scilicet multi sunt, qui in via mundi & in laboribus negociorum terrenorum nunquam lassantur, iuxta illud Eccles. 23. Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens vsque in finem. Sed reuera in via virtutum & morum, in via pœnitentiæ & iustitiæ in via mandatorum & diuinarum legum si quod, scilicet bonum opus, vel quem bonum laborem aggressi fuerint, statim fatigantur, & statim retrocedere approbantur. Liber enim de natura rerum dicit de illo monstro marino, quod dicitur Sera, quod videns nauem velificantem, alas erigit, & cum naue velificare contendit ita quod quandoque per quadraginta stadia simul vadit, sed finaliter ita lassatur, quod quasi mortua, fatigata subsistit, & ad fluctus æquoris retrocedit. Sic verè multi sunt, qui cum nauibus, id est, cum sanctis hominibus per mare mundi nauigantibus & ad portum salutis euntibus nituntur iter facere, alasq; animæ, scilicet affectuum & intellectuum sursum ad cœlestia incipiunt erigere, & per bona opera cum sanctis & iustis ad patriam properare, sed finaliter propter defectum virtutis & constantiæ isti lassantur, & dum laborem bonorum operum fastidiunt, lassi subsistere comprobantur. Vnde Gal. 5. Currebatis bene, quis vos impediuit? Ita quod finaliter ad fluctus, id est, ad peccata redeunt, & iterum mundi negociis se committunt. Quia breuiter multi sunt, qui ad bona opera sunt inertes, in malis tamē quanquam magis difficilibus sunt valde fortes. De tali ergo inconstantia & lassitudine dicitur 1. Reg. 20. Venerunt ad torrentem Besor, & lassati substiterunt. Vnde de talibus, qui sic lassantur in bonis operibus, dicit Greg. morali. lib. 32. cap. 13. Omnes terreno iudici tota etiam die assistere fortes sunt, in oratione autem coram Deo vel vnius horæ momento lassantur. Sæpe nuditatem, deiectionem, famem, pro acquirendis diuitiis tolerant, superna autem laboriosè quærere tanto magis dissimulant, quanto eis retribui tardius putant. Iusti autem non sic fatigantur, quia scilicet isti tribulationibus non fatigantur, imo semper sunt recentes ad bona opera facienda. Vnde Hebr. 12. Non fatigemini, animis vestris deficientes. Sequitur. Fili noli negligere disciplinam domini, nec fatigeris cum à Deo argueris. Quem enim Deus diligit, corripit. Ista ergo lassitudo culpabilis quæ est infirmorum seu peccatorum. Et pone si vis & expone, quomodo tria genera personarum faciliter lassantur, videlicet mulieres, pueri, infirmi & cœci.

¶ Tertiò vero dico, quod inuenitur lassitudo miserabilis, quæ est miserorum. Et ista pro certo est illa, quam in corporibus, & in rebus sustinent pauperes & egeni, qui scilicet paupertate & tribulationibus fatigantur, & diuersis miseriis desolantur. Thren. 5. Ceruicibus nostris minabamur, lassis non dabatur requies. Ægypto dedimus manus & Assyriis, vt saturaremur panibus. Ista est ergo lassitudo, quam audimus Deum commendare, quam videmus Deum subleuare, quam debemus piè supportare. Quod lassitudinem mundi tribulationum Deus commendet, ipsamque iuuandam præcipiat, atque mandet, patet, Esa. 28. vbi dicitur. Hæc requies mea, reficite lassum, & hoc est meum refrigerium. C

¶ Item quod istam lassitudinem Deus per seipsum compatiendo, subleuet, patet Esa. 40. vbi dicitur, quod Deus est ille qui dat lasso virtutem, & his qui non sunt, fortitudinem multiplicat. Vnde ipsemet dicit Hier. 31. Inebriaui animam lassam, & omnem animam esurientem saturaui.

¶ Item quod istam lassitudinem pauperum miserorum iustus & pius homo libenter supportet, patet Iob 4. vbi dicitur. Manus lassas roborasti, vacillantes confirmauerunt manus tuæ, & Genua trementia confortasti. Econtra autem malis, & incompatientibus dicitur Iob 22. Aquam lasso non dedisti, & esurienti subtraxisti panem, &c. Sic ergo patet, quod in scriptura reperitur triplex lassitudo, scilicet miserorum, peccatorum, & perfectorum. De lassitudine vero damnatorum, de qua dicitur Iudith 9. Tenebræ fatigauerunt eos, nihil ad præsens.

Lateres. Later. A

Cum lateres conficiantur ex luto & igne fortissimo, & cocti durentur in lapides, ita quod apti sint pro ædificiis construendis, pro domibus cooperiendis, & pro pauimentis sternendis potest dici, quod lateres significant viros sanctos, qui quamuis naturaliter sint lutei, virtute tamen ignis Spiritus sancti, vel per decoctionem ignis tribulationis vel dilectionis, fortes fiunt & lapidei ad ædificationem Ecclesiæ habiles & parati, & ad mortem patiendum intrepidi. Vnde Genes. 11. dicitur, quod in ædificatione turris gigantes habuerunt lateres pro saxis, & bitumen pro cemento: Gigantes enim fuerunt Christus & Angeli, qui scilicet in ædificatione Ecclesiæ vsi sunt sanctis martyribus confessoribus & doctoribus primitiuis, qui scilicet igne tribulationum & feruore sancti Spiritus fuerunt excocti, & cæmento seu bitumine charitatis ligati, qui scilicet lateres fuerunt in ædificio Ecclesiæ pro inferiori fundamento & pauimento, pro vlteriori ædificio & incremento, & pro finali, & superiori cooperimento, & tegumento. Genes. cap. 11. Faciamus lateres, & coquamus eos igni. Sequitur. Et faciamus nobis ciuitatem & turrim cuius cacumen pertingat ad cœlum. Nonne later excoctus igni

fuit ſanctus Laurentius, ſic dictus quaſi lateritius? Ipſe enim & alij ſimiles, fuerunt tales lateres ſicut ille, in quo Ezechiel deſcripſit obſidionem ciuitatis Hieruſalem peccatricis, de quo dicitur Ezech 4.

B ¶ Alio autem modo per lateres terreos, & coctos poſſunt intelligi diuitiæ, quæ ad literam conſiſtunt in pecuniis & metallis, quæ ſcilicet nihil aliud ſunt, quam terra cocta. In terra enim primo coquuntur per naturalem calorem, finaliter coquuntur deſuper per artificialem laborem. Iſti ſunt lateres, quos Pharao diabolus iubet fieri, & in quibus filios Iſrael ſeruituti deditos, id eſt, Chriſtianos ſibi ſubiectos præcipit occupari. Exod. 1. Ægyptij, id eſt, dæmones, affligebant filios Iſrael illudentes & inuidentes eis, atque ad amaritudinem perducebant animas eorum operibus duris luti & lateris.

A **Latro. Latrones.** Latro eſt ille, qui latenter furatur, & ſurripit alienum. Vnde latro dicitur à lateo, lates, quia ſemper & continuè latet vel latere poteſt. Poteſt ergo latro accipi dupliciter, ſcilicet literaliter & ſpiritualiter. Latro enim temporalis eſt dignus ſuſpendio temporali. Nam ſicut illi, qui à leonibus infeſtantur, ſolent in viis publicis vnum leonem ſuſpendere, vt alij leones territi ipſos poſſint in pace dimittere, ſic verè latrones, quando capiuntur, in viis publicis ſuſpenduntur, vt alij ſaltem videntes metu pœnæ à ſimilibus retardentur. Matth. 27. Crucifixi ſunt duo latrones. Et bene tales comparantur leonibus, qui latenter animalibus inſidiantur, & cum neminem viderint, quicquid poſſunt crudeliter deprædantur. Prouerb. 23. Inſidiatur in viis quaſi latro, & quos incautos viderit, interficiet. Latro ſpiritualis eſt dignus ſuſpendio infernali, quia ſcilicet ſicut latro temporalis finaliter ſuſpen-
B ditur in patibulo, ſic ſpiritualis ſuſpenditur in inferno. ¶ Aduerte tamen, ꝙ quinque genera ſunt latronum ſpiritualium, ſcilicet

Hæretici, | ſcientiæ veritatem,
Vſurarij, | ſubſtantiæ facultatem,
Simoniaci, } qui latenter furantur { Eccleſiæ communitatem,
Dæmones, | virtutũ animæ ſanctitatem,
Peccatores, | animæ propriæ bonitatem.

Omnes enim iſti ſunt ſpirituales latrones, homines vel in bonis vel etiam in virtutibus prædantes. ¶ Primi ergo latrones ſunt hæretici. Ibi enim ſunt fures veritatis. Vnde de latronibus iſtis poteſt dicere Eccleſia illud Iob 19. Simul venerunt latrones eius, & fecerunt ſibi viam per me. ¶ Secundi latrones ſunt vſurarij. Iſti enim latenter abſque hoc quod homo præcipiat, alienum acquirunt. Vnde Exod. 21. Sicut leo conſurgit contra fratrem ſuum ¶ Tertij ſunt Simoniaci. Iſti enim more latronum furantur, id eſt, intrant in Eccleſiam occulte, non manifeſte; latenter, non apparenter; fraudulenter, non iuſte. De iſtis ergo dicitur Ioan. 10. Qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro. ¶ Quarti ſunt dæmones, qui ſcilicet furantur hominibus virtutes & gratias, & Deo animas Chriſtianas, de quibus dicitur Lucæ 10. Homo quidam deſcendebat à Hieruſalem in Hiericho, & incidit in latrones, qui ſpoliauerunt eum, & plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto. Iſte enim homo eſt peccator, qui à Hieruſalem, id eſt, à gratia in peccatum deſcendit, & in manum latronum, id eſt, dæmonum incidit, qui ſpoliant eum, ſcilicet virtutibus gratuitis, vulnerant eum in naturalibus, & ſic ſemiuiuum eum relinquunt. Peccator enim dicitur ſemiuiuus, quia in Chriſto non viuit niſi medietas ipſius, quia ſcilicet corpus viuit, anima vero mortua eſt Apoc. 3. Nomen habes quod viuas, & mortuus es. ¶ Quinti ſunt peccatores. Iſti more latronum animę propriæ bonitatem & virtutem, quæ Deo ſedem & domicilium ibi parant, furantur. De iſtis dicitur Matt. 21. Vos feciſtis domum meam ſpeluncam latronum, quia virtutibus eam ſpoliantes, vitiis & latrociniis feciſtis eam abundare. Et ſic patet, quomodo ſpiritualiter accipiuntur latrones.

A **Latitudo. Latus.** Nota, quod latitudo ſumitur in bono & in malo. Eſt autem latitudo dimenſio rei, quæ ad capiendum & continendum aliquid ampliatur. Et ideo per latitudinem in bono poteſt intelligi amplitudo charitatis, quæ ita ampla & lata, quod infra ambitum eius poſſunt omnia contineri, ſcilicet boni & mali, amici & inimici: de quo dicitur in Pſalm 118. Latum mandatum tuum nimis, mandatum dico charitatis, quia ſecundum Greg. Via domini non niſi arcto itinere inchoatur, ſed amoris dulcedine dilatatur. Sicut enim fumus in principio circa terram eſt valde ſtrictus, veruntamen quanto plus aſcendit ſurſum, tanto plus dilatatur, ſic verè ille fumus, id eſt, illa perſona, quæ eſt inferius, id eſt, quæ circa terram verſatur, valde per odium ſtrictificatur, & in ſeipſa propter defectum amoris circumcluditur & arctatur. Illi vero, qui ſurſum ad cœleſtia per deſiderium aſcendunt, quanto amplius eleuantur, tanto ad amorem Dei & proximi potius & amplius dilatantur. Vnde Ezech. 41. Latius erat templum in ſuperioribus.

¶ Aduerte tamen quod tria debent eſſe in nobis valde lata & ampla, videlicet Cor, Manus, & Os. debent enim in nobis eſſe B

Latitudo { Cordis ad affectandum,
Manus ad erogandum,
Oris ad deprecandum.

Latitudo (dico) cordis ad affectandum, quia ſcilicet cor noſtrum debet eſſe latum, & extenſum ad dilectionem malorum & bonorum, amicorum & inimicorum, Dei etiam & proximi, inferiorum & ſuperiorum. Sicut enim Dromedarius magis & citius ambulat, quam quodcunque aliud animal, quod facit longitudo tibiarum & pedum, & latitudo paſſus, ſic verè chariſſimi, boni charitatiui cito currunt ad Paradiſum. Quia enim pedes ſuorum affectuum ſunt longi, ita ſcilicet quod non ſolum attingunt illa, quæ ſunt prope nos, ſcilicet amicos & bona mundi, imo etiam illa, quæ ſunt à nobis diſtantia, ſcilicet inimicos & bona cœleſtia, ideo paſſus ſui amoris lati ſunt, & ad magna & maiora extenſi & ampliati, quapropter melius, & citius, & facilius poſſunt ad cœleſtia ambulare. Pſalm. 118. Et ambulabam in latitudine. Sicut enim arbores, quæ interius habent humorem lacteum, valde ſolent creſcere in latum, ſicut patet in ficu, ſic verè illi, qui intus in corde habent lac gratiæ Dei, valde creſcunt in latum per deſiderium & amorem. Vnde de iſta latitudine cordis dicitur 3. Reg. 4. Dedit Dominus Salomoni ſapientiam, & prudentiam & latitudinem cordis.

¶ Item debet in nobis eſſe latitudo manus ad erogandum. Num. 33. Pluribus dabitis latiorem partem.

¶ Item latitudo oris ad ſupplicandum. Vnde Pſalm. Exaudiuit me in latitudine Dominus, &c.

¶ De talibus ergo latitudinibus hominis iuſti poteſt dici illud C
Eccleſ. 1. Altitudinem cœli, latitudinem terræ, & profundum abyſſi quis dimenſus eſt? Vbi nota, quod triplex eſt bona latitudo, videlicet quædam ſuperior, Eſt enim ſuperius latitudo ampliſſimæ habitationis: Quædam inferior, Eſt enim inferius latitudo largiſſimæ erogationis: Quædam interior, Eſt enim interius latitudo pleniſſimæ contentionis: Latitudo ſuperior eſt omnium allectiua, & iſta eſt latitudo cœli: Latitudo inferior eſt omnium nutritiua, & iſta eſt latitudo terræ: Latitudo interior eſt omnium contentiua, & iſta eſt profunditas abyſſi.

¶ Eſt igitur latitudo ſuperior, ſcilicet latitudo ſummæ ciuitatis, & iſta notatur in altitudine cœli: Sphæra enim quanto magis eſt alta & magis à centro elongata, tanto magis naturaliter eſt lata. Iſtud videmus ſenſibiliter in radiis rotæ, qui circa centrum ſeu circa medium rotæ ſunt valde ſtricti & conculcati, ſurſum vero circa ſuperficiem ſeu ſph[illegible]am valde ſpatioſe ſunt lati & dilatati. Sic vere chariſſimi, illi qui hic habitant circa centrum terræ, ſunt neceſſario valde ſtricti, quia ſcilicet locus huius mundi ita eſt modicus, & arctus, quod vni cordi humano non poteſt ad plenum ſufficere ſicut de Alexandro legitur, quod cum magiſter ſuus ſibi diceret. Adhuc plures alios mundos eſſe, ille dixit. Heu me inquit miſerum, quia adhuc non niſi vnicum acquiſiui. Sed vere ſurſum in ſphæra Paradiſi & cœli eſt [illegible]cus latus & ſpatioſus, vbi ſine preſſura viuitur, & vbi in latitudine ſpatiatur, vbi ſcilicet eſt tanta latitudo & amplitudo, quod omnibus poteſt ſufficere quantumcunque multa habebunt. Sicut enim fumus inferius eſt ſtrictus, ſurſum autem efficitur valde latus, ſicut etiam fila in tela araneæ circa medium ſtricta ſunt, & tamen ſunt ſuperius lata, ſic vere hic inferius in mundo ſemper ſumus ſtricti, preſſi & conculcati, ſurſum autem in patria erimus dilatati. Quia ſicut dicitur Ioan. 16. In mundo preſſuram habebitis, in me autem pacem. Vnde 1. Paralypo. 4. Inuenerunt paſcuas vberes, & valde bonas, terramque latiſſimam, & quietam, & fertilem. Vbi aduerte, quod in iſta patria

Eſt { Amplitudo capaciſſima quia ibi eſt (Terra latiſſima)
Quietudo ſecuriſſima (Quietam inquit)
Plenitudo fœcundiſſima (Fertilem, paſcuas vberes.)

Iſta autem latitudo oſtenditur cum dicitur (Altitudinem cœli) quia eſt ſicut ſphæra, quæ quanto altior, tanto latior. Vnde Epheſ. 3. Vt poſſitis intelligere cum omnibus ſanctis, quæ eſt latitudo, longitudo, ſublimitas & profundum. Et in Pſalm. dicitur quod ſecundum altitudinem cœli à terra corroborauit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe. Et Apocal. 21. dicitur, quod altitudo & latitudo ciuitatis erant æquales. Iſta eſt igitur latitudo ſuperior, ſcilicet latitudo ſummæ ciuitatis. Altitudinem inquit cœli.

¶ Secundo dico, quod latitudo inferior eſt latitudo ſummæ D
pietatis, quia ſcilicet nos debemus eſſe lati, porrecti & extenſi ad proximos per pietatem & largitatem, quod oſtenditur, cum dicitur (Latitudinem terræ) Per terram enim qua cuncta viuentia nutriuntur, intelliguntur viri perfecti & miſericordes, qui per pietatem alios nutriunt, & per clementiam ſe ad eos dilatant. De qua Iob 38. Nunquid conſideraſti latitudinem terræ?

¶ Tertiò

E ❡ Tertiò dico, quod est latitudo interior summæ charitatis, & ista est profunditas abyssi, quia scilicet sicut abyssus est locus insatiabilis profunditatis, paratusque est recipere quicquid potest sibi imponi, sic verè charitas vel cor charitatiuum tantæ est capacitatis, quod intra suum ambitum continet vniuersa, bonos, scilicet & malos, ꝓpinquos & extraneos, contiguos & remotos. Vnde de ista lata capacitate, & profunditate charitatis vel hominis charitatiui potest dici illud, quod de Deo dicitur Iob 11. Excelsior cœlo est, quid facies? profundior inferno, & vnde cognosces? longior terra mensura eius, & latior mari. Vir enim charitatiuus debet esse excelsior cœlo per cõtemplationem, profundior inferno per meditationem, longior terra per perseuerantiæ durationem, latior mari per amicitiam & dilectionem. Sic ergo patet qualiter est latitudo superior, inferior & interior.
F Et sic patet, quod est latitudo bona & virtuosa. ❡ Sed adhuc dico, quod est latitudo mala & vitiosa, & ista est

Latitudo { Mundanæ prosperitatis, / Humanæ voluntatis, / Terrenæ cupiditatis.

Prosperitas enim est via illa, de qua dicitur Matth. 7. Lata est porta & spatiosa est via, quæ ducit ad perditionem. ❡ De latitudine voluntatis, quæ scilicet tanta est, quod nihil potest sibi sufficere, potest dici illud Hierem. 17. Peccatum Iuda exaratum super latitudinem cordis.

❡ Item de latitudine cupiditatis, quæ scilicet tanta est in quibusdam, quod nihil terrenum potest eam implere, dicitur illud Genes. 26. Vocauit nomen putei latitudo. Et hæc de latitudine sufficiant. Vide supra de dilatare.

A **Latus. Latera.** Nota, quod latus licet communi significatione dicatur de omni re, vtpote quia nos dicimus latera domus, turris, fluminis, &c. Et sic latus accipitur pro parte circumiacenti, vel etiã latera dicuntur cuiuscunque rei partes magis latæ & magis extensæ. (Vnde historia dicit, quod latera dicuntur quasi lata) proprie tamen latera dicuntur animalium partes, in quibus, scilicet cætera membra latent, quia scilicet latera animalium ex costis osseis constituuntur, quæ scilicet curuæ sunt & non rectæ vt in concauitate laterum membra interiora contineantur, & à nocumentis exterioribus per fortitudinem laterum custodiantur. Et inde est, quod costæ dicunt à custodiendo, & latera à latendo, eo scilicet, quia interiora membra latent & custodiuntur tam in lateribus quam
B in costis, sicut dicit Isidor. ❡ Nota igitur, quod in scriptura inueniuntur, scilicet

Latera	Iusti,	quæ sunt	custodienda,
	Templi,		inhabitanda,
	Mundi,		abominanda,
	Christi,		consideranda,
	Impij,		vituperanda,
	Cœli,		desideranda,
	Inferni,		refugienda,
	Egeni,		operienda.

Primo igitur dico, quod inueniemus latera custodienda, & ista pro certo sunt latera animæ vel viri iusti. Sicut enim Corpus humanum duo habet latera, dextrum, scilicet & sinistrum, quæ scilicet constat ex quatuordecim costis, septem videlicet hinc, & septem inde, sic vere anima iusti viri duo habet principalia latera, videlicet fidem in dextera, quæ sedem habet in intellectu, & charitatem in sinistra, quæ habet sedem in voluntatis affectu. Fides enim septem habet costas, id est, septem dona Spiritus sancti, quæ ei subseruiunt. Charitas autem septem habet mortales virtutes, quæ ei famulantur & assistunt. Fides autem est necessaria in dextera prosperitatis. Charitas autem est necessaria in sinistra aduersitatis. Igitur talia latera, animam interius latentem defendunt & exterioribus mundi, carnis & hostis tentationibus obuiant, & resistunt, & ne forte latera perforantes, malæ cogitationis, delectationis, & consensus sagittas ibi figant defendunt, iuxta illud Psalm. 90. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris, ad te autem non appropinquabunt. Et notabis, quod in lateribus animæ, videlicet in intellectu & voluntate, seu in fide & charitate, vel etiam in spe & timore debent esse spiritualia ornamenta ad modum tabernaculi fœderis, quod in vtroque latere habebat varia munimenta. Habeat igitur pro ornamento

Sapientiæ certitudinem,
Permanentiæ firmitudinem,
Continentiæ pulchritudinem,
Diligentiæ promptitudinem.

Sit igitur ibi sapientiæ limpitudo, quæ scilicet figuratur in Cherubin, qui interpretantur plenitudo scientiæ, de quibus dicitur Exod. 25. Cherub vnus sit in vno latere oraculi, & alter in altero, vtrumque latus propitiatorij tegant. Et Deuter. 31. dicitur, Tollite librum, & ponite in latere arcæ. Liber enim scientiam & fidem signat. ❡ Item sit ibi permanentiæ seu perseuerantiæ firmitudo, quæ scilicet figuratur in vectibus qui erãt de lignis sethim imputribilibus & incremabilibus & non incinerabilibus, quibus scilicet portabatur altare. Exod. 25. & 37. Facies vectes de lignis sethim eruntque ex vtroque latere altaris, ad portandum. Nihil enim melius animam ad Paradisum portat, quam perseuerantia in bono. Vnde Exod. 25. dicitur sic. Facies quatuor circulos aureos: quos pones per quatuor arcæ angulos. Duo circuli sint in latere vno, & duo in altero. Faciesque vectes de lignis sethim, & operies eos auro, induces que per circulos, qui sunt in arcæ lateribus, vt in eis portetur. Circuli enim qui habent figuram sphæricam, quæ non habet principium neque finem, æternitatem significant, seu spem æternæ fœlicitatis, quæ scilicet vectes perseuerantiæ continet, & arcam animæ sustinet atque fouet. Qui etiam quatuor esse dicuntur, pro eo quod figura quadrangula stabilior & perseuerantior comprobatur. Vnde sicut aper habet in latere quandam portionem duram & impenetrabilem, quam iaculis opponere consueuit, sic homo debet habere virtutem constantiæ & perseuerantiæ quæ à nemine debet vinci.

❡ Item sit ibi continentiæ pulchritudo, & ista figuratur in vittis & annulis hyacinthinis, quæ ornamenta sacerdotalia & etiam cortinas tabernaculi restringebant, signantes temperantiæ & castitatis virtutes, quæ scilicet motus, & leuitates restringunt, &c. Exod. 26. Ansulas hyacinthinas in lateribus & summitatibus facies cortinarum. Et Exod. 28. stringatur rationale annulis suis cum annulis superhumeralis vitta hyacinthina.

❡ Item sit ibi diligentiæ promptitudo figurata, scilicet in annulis tabernaculi. Nihil enim velocius moueri potest quã figura rotunda & annularis, significans virtutem dilectionis, quæ scilicet est valde mobilis & attenta ad omnia bona opera peragenda. Vnde de sacerdotalibus ornamentis dicitur Exod. 39. Annulos aureos posuerunt in vtroque latere rationalis.

❡ Aduerte tamen adhuc, quod in latere Aquilonari, seu in latere sinistro tabernaculi ponebatur mensa cum panibus, ad denotandum, quod latus sinistrum quod est charitas, semper debet mensam pietatis secum habere, & pauperes & indigentes recreare. Exod. 26. Mensa stabit in latere Aquilonari. Latus enim Aquilonare, quod est frigidum, signat frigus aduersitatis, paupertatis, & sterilitatis, indigentiæ ac pœnalitatis. In quo scilicet est necessaria charitas & pietas pro pauperibus nutriendis. Et aduerte, quod saga, quæ operiebant tabernaculum, ita lata erant, quod vtrumq; latus velabant & operiebant, sicut ponitur Exod. 26. Per saga autem aut vilia indumenta, intelligitur humilitas, quæ scilicet vtrumque latus, id est, vtramque partem animæ debet operire, & tam intellectum, fidem, & spem, quam voluntatem, charitatem & Dei timorem debet circumcludere & velare.

❡ Item aduerte, quod tentoria erant ad latus dextrum tabernaculi & ad sinistrum, & etiam tabulæ erant rectæ in latere dextro & in latere sinistro. Quibus scilicet potest notari, quod in vtraque parte animæ debent inueniri tabulæ quæ fiunt ad claudendum, id est, virtus custodiæ & sedulitatis, & tentoria, quæ fiũt ad recipiendum, id est, virtus hospitalitatis, vt scilicet tam de mensa pietatis quam de tentoriis hospitalitatis dicatur cuilibet iusto illud Psal. 127. Vox tua, id est, charitas, sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ. Abundans (dico) scilicet in pietate & hospitalitate. ❡ Constat enim, quod latus iusti, quod est fides, vel C
charitas, debet circumstare:

Indigentes, vt ipsos refrigeret,
Diuites, vt ipsos honoret seu
Seruientes, vt ipsos remuneret,
Pœnitentes, vt ipsos recuperet,
Ignorantes, vt ipsos exuberet,
Corrigentes, vt eis obtemperet,
Defendentes, ne hostis exuperet.
Regens gentes, scilicet Deus, vt ipsum commoueret.

Sint igitur circa latus charitatis nostræ pauperes, vt refrigerẽtur, scilicet per eleemosynas & fomenta, sicut supra visum est de mensa & de tentoriis. Vnde de illa paupercula Ruth, quæ colligebat spicas post terga metentium, dicitur Ruth 2. quod ipsa sedebat ad latus metentium. Sedit inquit ad messorum latus, & congessit polentam sibi.

❡ Item sint circa latus nostrum diuites, vt honorentur, seu seruitores & benefactores vt remunerentur. Vnde 1. Reg. 20. Sedit Abner ex latere Saul. Abner enim erat diues, & erat amicus, & seruus Saul: quia scilicet quandoque propter honorem, & statum nostrum necesse est, vt diuites honoremus, & etiam iustum est, quod suos benefactores, & amicos circa nos habeamus.

❡ Item

¶ Item ſint circa latus noſtrum pœnitentes, vt recuperentur, ſcilicet ad ſtatum gratiæ. Vnde 2. Paral. 4. dicitur, quod Salomon poſuit mare in latere dextro domus. Mare enim amaros pœnitentes deſignat.

¶ Item ſint circa latus noſtrum ignorantes, vt edoceantur. A latere enim noſtro, id eſt, à fide & charitate debent aquæ ſapientiæ & doctrinæ manare, quæ ſcilicet ignorantes debent bonis inſtructionibus irrigare. Ezech. 48. Aquæ redundant à latere dextro.

¶ Item ſint circa latus noſtrum dirigentes ſeu præſidentes, vt eis obtemperemus, quia boni & iuſti ſemper volunt habere circa ſe tales, qui eos corrigant, & informent, & à deuiatione præmuniant. Vnde in ſcriptura videtur talibus prælatis, doctoribus, prædicatoribus, & breuiter omnibus correctoribus & diuinum zelum zelantibus ſapiens dicere illud Eccleſ. 30. Curua ceruicem eius in iuuentute, tunde latera eius dum infans eſt.

¶ Item ſint circa latus noſtrum defendentes, ſcilicet pro nobis orantes, & nos inſtruentes vt hoſtis ſuperetur. 2. Reg. 16. Bellatores à dextro & ſiniſtro latere regis Dauid incedebant.

¶ Item ſupremo, & finaliter ſit iuxta latus noſtrum regens gentes, ſcilicet Chriſtus, vt per nos commemoremur, & vt nos cuſtodiat & conſoletur. Prouerbiorum 3. Dominus erit in latere tuo, vt cuſtodiat pedem tuum ne capiaris. Patet ergo quomodo latera animæ ſunt virtutes, & potiſſime illæ, quæ ſunt ſuperius nominatæ. Et ſi vis potes addere illud, quod dicitur in libro prognoſticorum, quia ſcilicet ibi dicitur quod in febribus acutis bonum ſignum eſt infirmum iacere ſuper latera, ſignum enim eſt quod latera non ſunt apoſtemate tacta; quia alias ita doleret, quod lateribus non incumberet vllo modo. Sic vere dico moraliter, quod in infirmitate vitæ præſentis vbi omnes febricitamus, & tentationibus æſtuamus, bonum eſt quod cubemus ſuper latera iſta, id eſt, ſuper dextrum, quod eſt ſpes, fides, & cœleſtium conſideratio, & ſuper ſiniſtrum, quod eſt charitas, & timor mortis, & inferni præmeditatio. Signum eſt enim ſi talibus lateribus incumbimus, & ſi nunc cœleſtia, nunc infernalia cogitamus, quod interius in cordibus noſtris apoſtema ſeu corruptionem peccati mortalis non habemus. Ille enim qui peccati, & criminum apoſtemate ſunt pleni & infecti, & morbo febrili ſunt repleti, neſciunt iacere in latere, nec ad Deum tribulatione, aut tentatione recurrere, nec de cœleſtibus gaudiis inenarrabilibus, & infernalibus infinitis pœnis, & tormentationibus cogitare; ſed ſolum in ventre aut dorſo deliciarum, & criminum, & immunditiarum toto tempore ſe inuoluere. Bene ergo præcipitur figuraliter Ezech. 4. vbi dicitur. Et tu dormies ſuper latus tuum ſiniſtrum. Sequitur. Et cum compleueris, dormies ſuper dextrum. Patet igitur, quod ſunt quædam latera quæ ſunt cuſtodienda, quia ſcilicet valde debemus cuſtodire virtutes, quæ etiam cuſtodiunt vitam & ſalutem animæ ſicut quædam arma; ſicut videmus de militibus qui ſcuta ſolent circa latus portare, vt poſſint aduerſariorum ictibus obuiare, & interiora ſua tutius defenſare.

D ¶ Secundo dico, quod ſunt latera quæ ſunt inhabitanda, & iſta ſunt latera, quæ ſtatus Eccleſiæ & fidei, & ſtatus perfectionis & gratiæ obtinent. Altare enim & arca facta fuerunt quadrata & lata, quia ſcilicet quælibet res quadrata quatuor lateribus eſt diſtincta, habent enim

Latus { Orientale, / Meridionale, / Occidentale, / Aquilonare.

Sic reuera cum Eccleſia ſit quadrata, hoc eſt dictum, in quatuor partibus orbis ſita, vel quatuor Euangeliorum fide dotata, ſeu etiam quatuor virtutibus cardinalibus inſignita, dico, quod in quatuor latera, id eſt, in quatuor ſtatus ſalutiferos eſt diſtincta, ſcilicet

In ſtatum { Magiſtralem, / Clericalem, / Regularem } qui eſt { Orientalis, / Meridionalis, / Aquilonaris. / Popularem ſeu laicalem, qui eſt infimus & occidentalis.

Nam Oriens eſt pars excelſior,
Meridies eſt pars clarior,
Aquilo, ſeu ſeptentrio eſt pars frigidior,
Occidens eſt pars infimior & vltimior.

Iſta ſunt quatuor latera Eccleſiæ, in quibus & in quorum quolibet tutè poſſumus habitare, in ſtatu gratiæ viuere, animas ſaluare, & domino deſeruire. Quodlibet enim iſtorum laterum diuinis gratiis irrigatur, iuxta illud Ezech. 47. Aquæ etiam deſcendebant in latus templi dextrum. Et quodcunque etiam ipſorum tutè & iuſtè ſi homo vult inhabitatur. Iudi. 19. Fuit quidam vir Leuites habitans in lateribus montis Ephraim. Iſta ſunt ergo latera inhabitanda.

E ¶ Tertio dico, quod ſunt latera abominanda, & iſta ſunt pro certo ſtatus & habitacula hominum peccatorum. Mali enim videntur dicere cum lucifero illud Eſa. 14. Dicebas (inquit) in corde tuo. Sedebo in monte in lateribus aquilonis, aſcendam ſuper altitudinem nubium ſimilis ero altiſſimo. Pars enim Aquilonaris, quæ frigida eſt & ſterilis, ſignat mundum, per indeuotionem frigidum, & cunctis bonis operibus ſterilem, atque nudum, in cuius, ſcilicet lateribus, id eſt, in cuius ſtatibus & dignitatibus mali nituntur aſcendere, & honores ſuperfluos occupare. Vnde mundi principes poſſunt figurari in ſociis Goch, de quibus dicitur Ezech. 38. quod venient contra terram ſanctam omnes ſcutati, & galeati, & vniuerſa agmina eius, domus Thogorma, latera aquilonis & vniuerſum robur. Vide interpretationes nominum & applica ſi vis. Iſta ſunt igitur latera abominanda.

F ¶ Quarto dico, quod inueniuntur latera conſideranda, ſcilicet latera Chriſti, quæ propter nos perforata fuerunt, quando vnus militum lancea latus eius aperuit, continuo exiuit ſanguis & aqua. In quibus ſcilicet ſacramenta Eccleſiæ virtutem ſuam ad loturam & purificationem peccatorum ſumpſerunt vt dicunt ſancti. Vnde Ioan. 20. dicitur, quod Ieſus oſtendit eis manus & latus. Sequitur. Affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis.

G ¶ Quinto dico, quod inueniuntur latera vituperanda, & iſta ſunt pro certo latera corporalia impiorum, & iniquorum, in quorum, ſcilicet fortitudine ipſi confidunt, & ipſa vertunt contra ſimplices & innocentes. Vnde ipſis dicitur Ezech. 34. Lateribus & humeris impingebatis, & cornibus veſtris ventilabatis omnia infirma pecora, donec diſpergerentur. Talia tamen latera malorum finaliter per tribulationes à Deo cæduntur, ſicut de Balaam dicitur Numer. 22. quod ipſe fuſte cædebat latera Aſinæ. Et per mortem æternam etiam lacerabuntur. Eccleſ. 42. Seruo peſſimo ſanguinare latus.

H ¶ Sexto dico, quod inueniuntur latera deſideranda, & iſta ſunt latera palatij ſupernalis, ſcilicet Paradiſi, de quibus dicitur in Pſal. 47. Fundatur in exultatione vniuerſæ terræ mons Sion, latera Aquilonis, ciuitas regis magni.

I ¶ Septimo dico, quod inueniuntur latera refugienda, & iſta ſunt latera damnatorum, quę ſcilicet in iſto mundo fuerunt pinguia atque lata, iuxta illud Iob 15. Operuit faciem eius craſſitudo & à lateribus eius aruina dependet. In inferno vero ſunt deſolata, miſera atque ſtricta. Ezech. 4. Ecce data ſunt ſuper te vincula, & ligabunt te in eis, & non conuertes te de latere tuo in latus aliud.

K ¶ Octauo dico, quod inueniuntur latera operienda, vel veſtienda ſeu non tegenda & iſta ſunt latera pauperum egenorum, quæ debemus veſtire, & per pietatem & eleemoſynam operire, ſicut faciebat Iob 31. dicens. Si inquit deſpexi prætereuntem, eo quod non habuerit veſtimentum, & abſque operimento pauperem, ſi nō benedixerint mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus eſt, humerus meus à iunctura ſua cadat, & brachium meum cum ſuis oſſibus confringatur. Patet ergo, quomodo latus in bono ſignat, & in malo: vide vbi dexter, & ſiniſter.

Lauare.

A Nota, quod lauare eſt aqua ſiue liquore aliquo aliquid mundare. Vnde per loturam intelligitur quæcunque purificatio vel mundificatio. Cum igitur quatuor modis anima ſpiritualiter mundificetur, ſcilicet per baptiſmum, per confeſſionem, per lacrymationem, & per compaſſionem, hinc eſt quod quadruplicem loturam poſſumus notare, videlicet

Loturam { Baptiſmalis purgationis, / Verbalis confeſſionis, / Lacrymalis compunctionis, / Cordialis compaſſionis.

Dico ergo, quod anima lauatur per baptiſmalem regenerationem, ſicut aquila, quæ deſcendens ad fontem, plumas veteres mutat, & ſic iuuentus ipſius renouetur. Sic ſcilicet in fonte baptiſmi plumæ veteres peccatorum dimittuntur, & homo ſpiritualiter renaſcitur, & quaſi nouiter generatur. Vnde de iſta lotura dicitur 4. Regum cap. 5. Lauit ſe ſepties in Iordane iuxta ſermonem viri Dei, & reſtituta eſt caro eius ſicut caro vnius pueri. Aduerte tamen ſecundum Plinium, quod quamuis plumbum poſſit dealbari, & lauari per alchymiam, nunquam tamen poteſt ſua impuritas totaliter amoueri, quod facit ſuæ materiæ groſſities, & impuritas, quæ, ſcilicet eſt argentum viuum impurum & ſulphur immundum fœtidum atque groſſum. Sic vere chariſſimi, cum nos ſimus creati, & formati ex impura materia, ſcilicet ex impuro ſulphure

& argen-

& argento viuo, id eſt, ex immunda carne & ſanguine, hinc eſt, quod licet per baptiſmum poſſimus ablui & lauari, impuritas tamen carnis noſtrę, ſcilicet concupiſcentia & vilitas non poteſt a nobis penitus amoueri, quamuis per baptiſmum habeat temperari. Vnde Hieremiæ 2. Si laueris de nitro, & multiplicaueris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua. ¶ Item lauantur animæ per verbalem confeſſionem. Sicut enim riuus, qui exit à fonte, eſt ſordium mundificatiuus, ſic vocalis confeſſio, quæ exit à corde per os, eſt criminum mundificatiua, vnde Pſalm. 50. Aſperges me domine hyſopo, & mundabor, lauabis me, & ſuper niuem dealbabor. ¶ Item lauantur animæ per lacrymabilem compunctionem. Vnde Pſalm 6. Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo. ¶ Item lauantur animæ per fraternalem compaſſionem. vnde Iudith 10. Lauit corpus ſuum, & vnxit ſe. Lotura enim ſignat purificationem, vnctura ſignat compaſſionem. Talibus ergo loturis debemus lauari, & ſpiritualiter emundari. vt ſic poſſimus facere, quod dicitur Eſaiæ 1. Lauamini, mũdi eſtote, auferte mala cogitationum veſtrarum. Quieſcite agere peruerſe, diſcite bene facere. Ideo breuiter cuilibet poteſt dici illud 4. Reg. 5. Vade, & lauare ſepties in Iordane. ¶ Vbi aduerte, quod ſicut vas, quod eſt multum immundum, non poteſt bene fieri mundum & lotum, niſi vas concutiatur, niſi fæx expellatur, niſi lotio continuetur, niſi poſtea munde ſeruetur, ſic vere loquendo ſpiritualiter, homo peccator & immundus non poteſt bene per pœnitentiam lauari niſi iſta ſint in ipſo, videlicet

B

Concuſſio laboris (Vade inquit)
Expulſio horroris (Lauare inquit)
Duratio vigoris (Septies inquit)
Punitio doloris (In Iordane inquit.)

¶ Si ergo bene volumus eſſe loti, debemus

Mutare ſtatus conditionem, ideo dicitur (Vade)
Expiare culpæ corruptionem, ideo dicitur (Lauare)
Frequentare vocis confeſſionem, ideo dicitur (Septies) Nõ ſemel.
Caſtigare morum defectionem, ideo dicitur (In Iordane.)

Qui interpretatur riuus iudicii. Quia ſc. in iudicio confeſſionis & pœnitentiæ ſolet reus caſtigari & puniri. ¶ Primo igitur ſi volumus ſpiritualiter lauari, neceſſe eſt, quod immutetur & concutiatur ſtatus noſtræ iniquæ conditionis, quod oſtenditur cũ dicitur. Vade Sicut enim vas, quod bene debet lauari, debet bene concuti, & de vno latere in aliud mutari & conuerti, ſic homo qui bene per pœnitentiam vult lauari, debet interius ſeipſum concutere per timoris incuſſionem, & ſui ſtatus diſcuſſionem, & de vno latere in aliud ſe mutare per ſui ſtatus conuerſionem & mutationem, quod oſtenditur cum dicitur. Vade, quaſi dicat, in eodem ſtatu non ſubſiſtas, ſed per conuerſionem de vitio ad virtutem, de peccato ad gratiam, de mundo ad patrẽ properes atq; vadas: vnde dicitur Mar. 1. Vade, & oſtende te principi ſacerdotum Sicut enim aliquæ ſunt medicinæ corporales, quæ non bene purgant corpus, niſi homo corporaliter ſe moueat ſeu vadat ſicut de helleboro dicit Hippocrates. Si vis inquit aluum helleboro ducere, moue corpus, ſic vere per medicinam pœnitentiæ homo non bene lauatur aut purificatur, niſi intus & extra ſpiritualiter ſe moueat. Vade inquit. Ipſe enim debet interius in conſcientia ſe mouere per contritionẽ, exterius vero in apparentia debet ſe mouere per morum mutationem, & per ad bonum conuerſionem. Vt ei dicatur illud Ioann. 8. Vade, & amplius noli peccare. Vadat (inquit) & transferat ſe peccator

De mendacio ad veritatem,
De iuſtitia ad æquitatem,
De luxuria ad caſtitatem,
De ſuperbia ad humilitatem, &c.

Et ſic pro certo poterit bene mundari, & ſpiritualiter depurari. Ideo bene præcipitur Ioann. 9. Vade lauare in natatoria Siloe. Natatoria Siloe erat probatica piſcina in Hieruſalem, vbi infirmi mundabantur, & curabantur, ſicut dicitur Ioann. 5. Et ſignat lauacrum pœnitentiæ, in quo quiſquis peccator & infirmus ſe lauerit, ſanus & incolumis mox redibit, ſicut patet ex relatione illius cœci nati. Ioan. 9. Abii, & laui, & vidi. Abii inquit, peccatum dimittendo & abhorrendo per contritionem: Laui, peccatum expellendo & emittendo per confeſſionem: Vidi, cor meum informando & illuminando per diſcretionem (vade ergo) vt ſic dicat quilibet pœnitens illud Mich. 1. Super hoc (inquit) plangã & volabo, vadam ſpoliatus & nudus. Quia ſc. penitus debet plangere per interiorem contritionem, vlulare per exteriorem confeſſionem, ire per ſui mali ſtatus mutationem, ſpoliatus & nudus eſſe per ſui cordis manifeſtam reuelationẽ. Sic ergo patet, quod qui bene per pœnitentiã vult lauari, debet propriam conditionem immutare (vade inquit.) ¶ Secundo dico, quod volens lauari debet corruptionem impiam expurgare & expiare (Lauare inquit) Sicut enim per loturam ſordes & maculæ purgantur, veſtes mundantur, & totum corpus refrigeratur, ſic vere per loturam poenitentiæ, macula peccatorum abſtergitur, & innocentiæ munditia procuratur, (Lauare ergo) vnde Hier. 4. Laua à malitia cor tuum, vt mundus fias. Aduerte tamen, quod ad loturam poenitentiæ faciendam

C

Inſtruimur à natura,
Inducimur à figura,
Impellimur à ſcriptura.

Dico, quod à natura inſtruimur. Elephas enim animal ita eſt fluuiale, quod in fluminibus ſumme diligit ſe lauare & balneare. vnde dicit Plinius quod elephas ſi cum vxore ſua coeat antequam ad locum ſuum redeat. in flumine ſe abluet, & lauabit. in quo proculdubio inſtruimur à natura, quod quicquid immunditiæ contrahimus, ſtatim per poenitentiam lauare & purgare debemus. De Leæna etiam legitur, quod fornicata cum Pardo, nunquam audet apparere coram leone niſi primitus abluatur, alias leo immunditiam ſentiens adulterii, ipſam Leænam lacerare & occidere comprobatur. Geruaſius etiam in libro de ociis imperialibus, & etiam Iacobus de Loſanna in ſumma ſua adduxerunt exemplum de ciconia, quæ probata eſt & experta cum alio maſculo, quam cum ſuo carnaliter copulari, & poſtea ad fluuium currere, & lauari, & tandẽ ad maſculum ſicut prius reuerti. Veruntamen quadam die poſt copulam factam cum altero, lota aqua aliquo interueniente impedimento non fuit, ideo illota ad maſculum proprium rediit, qui aliquantulum diſſimulans, aliarum ciconiarum multitudinem ſecum adduxit, & adulteram, quæ lota non fuerat, interfecit. Lotura ergo poenitentiæ eſt neceſſaria Quia vere anima, quæ cum altero viro, cum diabolo adultera fuit per peccatum, quando tandem veniet ad præſentiam viri ſui, Chriſti ſc. in ſacramento altaris, vel etiam poſt mortem in iudicio, niſi prius lota per poenitentiam fuerit, ipſam crudeliter condemnabit. Si vero lotura poenitentiæ peccata primo abluerit, tunc prædicta ſua crimina non videbit. Ecce ergo quomodo ad loturam poenitentiæ inſtruit nos natura. Ideo bene dicitur in figura Deut. 23. Qui nocturno pollutus fuerit ſomnio, non reuertetur donec ad veſperam lauetur. Et Leuit. 1. dicitur, quod ſacrificium ſeu hoſtia antequam Domino offerretur, non ſolum caput, imo inteſtina & pedes in aqua primitus lauabantur. Sic vere chariſſimi ſi polluti fuerimus per peccatum, antequam domino in coelis offeramur poſt mortẽ vel antequã ad ipſum reuertamur ad Miſſam ſeu Euchariſtiam, neceſſe eſt, quod per poenitentiam lauemur. Et quod caput intentionis, inteſtina cogitationis, & pedes affectionis per iſtud lauacrum depurentur. Et hoc eſt, ad quod impellit ſcriptura Ruth. 3. Lauare igitur & vngere, induere cultioribus veſtimentis. Et ſic ergo patet, quod ſi volumus bene lauari, neceſſe eſt corruptionem impiã expiare. ¶ Tertio dico, quod nos debemus purgationẽ variam frequentare, quod oſtenditur cum dicitur: Septies, quia ſc. non ſufficit ſemel, ſed pluries lauari, non vno modo ſed multimode. Et potiſſime per iſtud ſepties poſſum intelligere ſeptemplicem loturam, de qua fit mentio in ſcriptura, per quas ſeptem modi purgationis, vel ſeptem virtutes quibus poteſt anima à peccatis lauari, intelliguntur, & ſunt iſtæ, ſcilicet, Lotura

D

Lactea,
Vinea,
Aquea,
Oleacea,
Sanguinea,
Butyrea,
Nitrea.

Lauatur. n. anima cũ lacte melliſluæ eruditionis, de quo dicitur Can. 5. Mel & Lac ſub lingua tua. Vnde animæ dicitur Can 5. Oculi tui ſicut colũbæ ſuper riuos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ. Cum vino dulcifluæ conſolationis. Vnde de Iuda dicitur Gen. 49. Lauabit in vino ſtolam ſuam. Cum aqua irrigua lacrymationis. Vnde Exod. 40. Lotos aqua indues ſanctis veſtib. Cum oleo dulcis compaſſionis, Ezech. 16. Laui te aqua, & vnxi te oleo, mundaui ſanguinem tuum ex te, cum ſanguine memoriæ Dominicæ paſſionis. Apoc. 22. Beati, qui lauant ſtolas ſuas in Sanguine Agni, cum butyro pinguis & teneræ dulcedinis & dilectionis. Vnde Iob 29. Lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei. Cum nitro acris correctionis,

Vnde

Vnde Hier. 2. Si laueris te nitro, &c. Nitrum enim eſt vena terrea acris, & aſpera, de qua creta fit lixiuium ad lauandum. Ecce ergo quomodo ſemper ſepties, id eſt, ſeptempliciter poteſt anima lauari. Vnde 4. Reg 5. Lauit ſepties in Iordane iuxta ſermonem viri Dei. De lotura etiam confeſſionis in ſpeciali poſſumus dicere, quod iſta debet fieri ſepties, id eſt vniuerſaliter, quia ſecundum Greg. per ſeptenarium vniuerſitas deſignatur. Vel ſepties, quia ibi debent lauari ſeptem peccata mortalia, vel ſepties, quia ſeptem diebus Hebdomadæ, hoc eſt quotidie, vel ſeptem horis diei, de quibus dicitur in Pſalm. 118. Septies in die laudem dixi tibi. Vnde de tali ſeptemplici purificatione, & lotura poteſt dici illud Leui. 14. Aſperget eum, qui mundandus eſt, ſepties, vt expurgetur. Vel per ſepties poſſumus intelligere vnam aliam ſeptemplicem loturam, de qua fit mentio in ſcriptura, videlicet

Lotura
- Cordis,
- Corporis,
- Capitis,
- Ventris,
- Veſtis,
- Manuum,
- Pedum.

Omnia enim iſta ſunt lauanda, id eſt, omnia crimina, quę in iſtis vel occaſione iſtorum committuntur, ſunt purificanda, & per confeſſionem & pœnitentiam expedienda. Lauetur ergo cor ab iniqua cogitatione. Vnde Hier. 4. Laua à malitia cor tuum. Et Eſa. 1. Lauamini, mundi eſtote, auferte mala cogitationum. Lauetur corpus à carnali inquinatione. Vnde Iudith 10. Lauit corpus ſuum, & vnxit ſe. Lauetur caput, id eſt, intellectus à peruerſa cogitatione & intentione, & venter ab immunda delectatione. Vnde de vtroque dicitur Leu. 1. Caput & cuncta quæ adhærent iecori, inteſtinis & pedibus lotis aqua. Item lauetur veſtis conuerſationis ab hypocritica ſimulatione. Vnde Exo. 19. Lauent veſtimenta ſua, & ſint parati. Item lauentur manus ab iniuſta operatione. Pſal. 25. Lauabo inter innocentes manus meas. Item lauentur pedes affectuum mundanorum, ſcilicet à vaga deſideriorum diſcuſſione. Vnde Gen. 18. Lauentur pedes veſtri, & requieſcite ſub arbore Iſta ergo ſextuplex lotura (Septies inquit.) Quia ſicut dicitur Luc. 17. Si Septies in die peccauerit homo, & ſepties conuerſus fuerit ad te, dimitte ei. Sic ergo patet, quod nos ſi lauari volumus, debemus purgationem variam frequentare. (Septies inquit, &c.) ¶Quarto dico, quod ſi bene
E volumus lauari, nos debemus correctionem anxiam tolerare. Quod oſtenditur, cum dicitur in Iordane. Iordanis enim interpretatur riuus iudicij. Riuus enim ſignificat purificationem, iudicium vero ſignat correctionem & punitionem. Pœnitentia n. Iordanis dicitur, quia ſicut in riuo homo lauatur & purificatur, & ſicut in iudicio ibi punitur, caſtigatur, & increpatur. In Iordane ergo. Vnde Matth. 3. dicitur quod multi venientes baptizabantur in Iordane confitentes peccata ſua. Et dicitur ibi, quod Ioannes reprehēdebat Phariſæos, dicens. Genimina viperarum, quis demonſtrauit vobis fugere à ventura ira? Iſti igitur in Iordane lauabantur, & in Iordane corrigebantur & arguebantur, in ſignum quod in Iordane pœnitentiæ non ſolum eſt purificatio vel lotura, ſed etiam correctio & punctura. Eſt enim ibi iudicium, vbi peccator eſt reus, ſacerdos eſt iudex, conſcientia eſt accuſator. Ibi ergo homo debet accuſari & iudicari, vt ſcilicet ſciat, cogitet, iudicet & diſtinguat, quid & quantum, vbi & quando delinquit, quod etiam, ſicut reus quandoque poſt iudicium ſuſpenditur, quandoq; infoditur, quandoque ſubmergitur, quandoque comburitur, ſic vere in iudicio pœnitentiæ homo debet ſuſpendi & in alto leuari per æternorum deſiderium & affectionem. Iob 19. Elegit ſuſpendium anima mea. Infodi in terra per mortis & inferni conſiderationem. Vnde Mat. 25. Abijt, & fodit in terram. Submergi per lacrymarum inundationem. Vnde in Pſalm. 73. In valle lacrymarum in loco, quem poſuit. Comburi per amorem & dilectionem. Vnde 2. Corinth. 11. Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Et ſic igitur ſi homo totaliter fuerit iudicatus, correctus & caſtigatus, bene erit lotus & depuratus. Vnde de quolibet ſic loto & purificato poterit dici illud 1. Regum 12. Surrexit Dauid de terra, & lotus vnctuſque eſt. Patet ergo, quomodo homo quadrupliciter lauatur ſcilicet

Tolerando correctionem,
Frequentando purgationem,
Expellendo corruptionem,
Immutando conditionem.

Bene ergo dictum eſt. Vade lauare ſepties in Iordane. Et hæc de
F bona lotione ſufficiant. ¶Sed adhuc ſi volumus poſſumus dicere, quod lotura ſignat in malo quandoque. Et ſic ſignificat immūditiam ſiue munditiam ſimulatam, qua ſcilicet hypocritæ volūt credi eſſe mundi & loti, ſimiles Phariſæis, de quib. dicitur Marc. 7. quod Phariſæi niſi crebro lauent manus, non manducant panem. Cum tamen dominus dicat ibidem, & manducare non lotis manib. non coinquinat hominē. Et iſti ſunt ſicut cygnus qui eſt auis fluuialis, qui in aqua ſæpiſſime ſe balneat ſeu lauat. Illa tamen lotura ad carnem interius non penetrat, quia ſcil. perpetuam nigredinem ſemper ſeruat in carne ſua. Quia vere tales quamuis exterius in apparentia videantur loti, & puri, intus tamen in conſcientia ſunt impuri & immundi. Similes etiam Pilato, qui domino morti adiudicato, lauans manus credidit, quod talis exterior lotio ſibi proficeret, dicens. Innocens ego ſum, &c. Mat. 27. Sic ergo patet diuerſimode de lotura. Vide ſupra

De aqua,
De flumine,
De fonte,
De baptiſmo,
De Confeſſione.

Laus. Laudare.

Nota, quod laus idem eſt, quod commendatio, magnificatio & meritorū alicuius verbalis relatio, & exaltatio. Et eſt duplex laus, ſc. laus diuina, & laus humana. Laus diuina eſt, qua Deus magnificatur, laus humana qua homo glorificatur. Dicamus ergo, quod nos debemus laudare Deum & ipſum magnificare multiplici ratione. Primo quia ad hoc omnes Chriſtianos inducit A

Exemplum naturæ,
Ænigma figuræ,
Doctrina ſcripturæ.

Exemplutm dico naturæ quia, ſicut videmus, & etiam Aug. dicit, Omnia, quæcunq; fecit Deus, laudant dominum. Vnde videmus de iſtis auibus mundis & paruulis, quod non ceſſant cantare & garrire, creatoremque ſuum pro ſuo modulo collaudare. Vnde etiam inter auiculas eſt alauda, quæ dicitur à laude, quę ſcilicet laudando, garrulando non ceſſat cantare, laudare, & exultare. Eſt etiam inter eas philomela, quæ dicitur à philos, quod eſt amor, & melos, quod eſt cantus, quaſi deficiens præ amore ad cātandum, quę ad cantandum ita dedita, quod die ac nocte, & etiam quandoq; æſtate & hyeme non ceſſat altiſone modulari. In creaturis etiam ſuperioribus iſtud patet, quia ſcilicet planetæ dicuntur in ſuis orbibus vocem mirabilem emittere, & dulci quadam melodia & concordia diuinā gloriam exaltare. Cui videtur concordare ſcriptura Iob 38. Vbi inquit eras, cum me laudarent, ſimul aſtra matutina, & iubilarent omnes filij Dei? Et breuiter non eſt dare aliquam creaturam quin ibi reluceat laus & gloria ſaluatoris. Exemplo ergo iſtarum creaturarum debemus laudare dominum de cœlis, & laudare eum in excelſis, & nocte & die, i. continue aliquid facere, vel dicere, quod in laudem eius valet redundare. Pſalm. 33. Benedicam ergo dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo. ¶Et ad hoc facit quidem exemplum, ænigma, & figuræ. Quid enim ſignat quod ſeniores, qui in circuitu ſedis ſedebant, & citharas, & phialas habebant, niſi quod illi, qui in ſedib. i. in dignitatibus & officijs, Eccleſiæ, ſedent circa ſolium ſummi regis, citharas diuinæ laudis debent habere, vt quilibet poſſit ſuam magnificentiam continue reſonare? Et hoc eſt, quod ſcriptura videtur dicere & mandare quaſi infinitis locis Pſalm. 116. Laudate (inquit) dominum omnes gentes: laudate eum omnes populi. Pſ. 147. Lauda Hieruſalem dominum, lauda Deum tuum Sion Pſ. 112. Laudate pueri dominū, laudate nomen domini. Pſ. 145. Lauda anima mea dominum, laudabo dominum in vita mea, pſallam Deo meo quādiu fuero. Et breuiter ad laudem diuinam excitantur omnia, quæ ſunt, quando dicitur in Pſalm. 68. laudent illum cœli & terra, mare & omnia, quæ in eis ſunt. ¶Vbi aduerte, quod debent laudare illi, qui B

Extolluntur ſublimitate, & iſti ſunt cœli,
Deprimuntur aduerſitate, & iſti ſunt terra,
Conuertuntur ab iniquitate, & iſti ſunt mare.

Laudant ergo proſperitate ditati (Cœli inquit) Aduerſitate grauati. (Terra) iniquitate purgati. (Mare) Laudare ergo debent dominum viri promoti & ſublimati. (Cœli inquit.) Viri depreſſi & tribulati. (Terra inquit.) Viri conuerſi & immutati. (Mare. inquit.) Primi ſunt viri præſidentes. Secundi viri ſubiacentes. Tertij viri pœnitentes. ¶ Primo ergo dico, quod laudare debent dominum viri præſidentes in dignitatib. & iſti deſignantur per cœlos. (Cœli inquit laudent eum.) Per cœlos enim qui ſunt eleuati à terra, & qui tranſmutationi vel corruptioni non ſubiacent, ſed ſuperius ſemper manent, intelliguntur viri ſublimes, & in proſperitate vel dignitate conſtituti, qui ſurſum in dignitatib. eleuantur, qui tribulationum impreſſionib. nulla-

tenus

tentis subiugantur. Isti ergo de bonis à Deo sibi concessis debent Deum laudare, & eius misericordiam commendare. (Cœli inquit.) Esaiæ 44. Laudate cœli, quia misericordiam fecit dominus. Gallus enim inuento grano solet cantare, & se etiam cum alijs proprijs verberare. Sic vere vir perfectus acquisito grano alicuius beneficij sibi a Deo concessi, debet statim ad cantum diuinæ laudis animari, & ad sui verberationem & correctionem fortius excitari. Boni.n. ex acquisitione bonorum, & consideratione beneficiorum melius corriguntur, & ad exercendum canticum diuinæ laudis auidius animantur. Vnde in Psal. 68. dicitur Laudabo nomen Dei cum cantico, & magnificabo eum in laude. 2. Paral. 20. Statuit cātores domini, vt laudarent dominum. Istud autem genus laudis summæ inuenitur in patria, quia scilicet sicut dicitur Esa. 51. Gaudium & lætitia inuenitur in ea, gratiarum actio & vox laudis. Isti n. laudant dominum de adepta fœlicitate, de tam grata societate, de euitata pœnalitate, de sui status securitate. Vnde in Psalm. 21. Apud te laus mea in Ecclesia magna. Et Psalm. 34. In populo graui laudabo te. Tales tamen non sunt multi diuites & potentes, qui quamuis à Deo receperunt multa bona, ipsi tamen ei seruire dedignantur, nec eius laudibus occupantur. Patet in ecclesiasticis qui ad laudandum Deū sunt instituti, & ad hoc bonis Eccl. ditati, iuxta illud 2. Esdræ 3. Steterunt Sacerdotes in ornatu suo, vt laudarent dominum per manus Dauid. Ipsi tamē bene recipiunt salaria, sed non seruitia. Bene accipient Ecclesię pensiones exequuntur Dei laudationes. De istis dicitur in Psalm. 113. Non mortui laudabunt te domine, neq; omnes, qui descēdunt in infernum. Et si vis compara tales mortuis, qui scilicet non mouentur loquuntur, & fœtent. Sic isti non mouentur qui aliquam bonam occupationem, non loquuntur Dei laudem, confessionem, fœtent per infamiæ conuersationem. Quod summe patet in illis, qui habent tot beneficia, qui bene veniunt ad Ecclesiam non vt Deum laudent, sed in distributiones habeant. Similes bubonibus, qui Ecclesias frequentant, non tamen pro Deo laudando, sed pro oleo de lampadibus comedendo. Dei-stis igitur dicitur Esa 38. Non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te, &c. Non sic ergo, sed laudent dominum præ-
C fidentes in dignitatibus. (Cœli inquit) ¶ Secundo dico, quod Deum debēt laudare subiacentes aduersitatibus. (Terra inquit.) Terra enim dicitur à tero teris, eo quod ab omnibus teratur & conculcetur, & quod sub tritura, & conculcatione omnium animalium immobiliter radicetur. Ista ergo significat illos, qui tribulationibus teruntur, & qui per aduersitates à Deo, & a mundo conculcantur, qui pro certo debent in stabilitate constantiæ manere, & Deum laudare, & glorificare, & eius iustitiā commendare. Terra inquit Psalm. Laudate dominum de terra dracones & omnes abyssi. Tympanum enim quanto magis percutitur, tanto magis sonat. Sic vere vir iustus quanto à Deo magis tribulatur, tanto amplius exultat & laudat. Psalm. 150. Laudate eum in tympano & choro, laudate eum in chordis & organo. Vbi aduerte, quod Deus in tribulatione laudandus est, quia

Per tribulationem { Caro mortificatur, / Vita rectificatur, / Sermo dulcificatur, / Deus glorificatur.

Nos ergo per tribulationem carnem mortificamus, quod notatur in Tympano, quod fit de pellib. animalium mortuorum, & in ligno extenditur & siccatur, vt tandem percussum altius moduletur. Quia vere quanto caro amplius siccatur, & extēditur tribulationibus & miserijs huius mundi, tāto à malis desideriis amplius mortificatur, & tanto ad sonum diuinæ laudis habilior inuenitur. Psalm. 80. sumite psalmum, & date tympanum, Psalterium iucundum cum cithara. Item per tribulationem vitam rectificamus, quod notatur in choro, quia in choro ordinatissime proceditur, & ibi dulciter decantatur. Quia vere in choro fidelium debemus vitam nostram rectificare, & ordinare, & Dei laudē pariter resonare. Psal. 149. Laudent nomen eius, in tympano & choro & psalterio psallat ei. Item per tribulationem verba mitificamus, quod ostenditur cum dicitur. In chordis, quæ quanto plus trahuntur, tanto dulcius sonare noscuntur. Quia vere quanto homo per tribulationes amplius trahitur, tāto ad loquendum, orandum & respondendum dulcius animatur, quia sicut dicitur Prou. 18. Cū obsecrationib. loquitur pauper. Psalm. 91. In decachordo psalterio psallam tibi. Item per tribulationem Deus glorificatur. Constat enim quod iustus quando videt se tribulatum conuertit se ad Deum laudandum, & ad suam iustitiam magnificandum, quod ostenditur in organo. Organum enim quod tangitur, & pulsatur inferius, sonum reddit a parte superiori. Quia iustus cum hic inferius tribulationibus tangitur, ad glorificandum supernam Dei iustitiam superius excitatur. Vnde 2. Paral. 29. Steterunt Leuitæ tenentes organa Dauid. Per terram autem intelliguntur illi, qui in tribulationibus Deum laudant. (Terra inquit) vnde Esa. 26. Qui habitatis in puluere, expergiscimini, & laudate. Et in Psalm. dicitur Pauper & inops laudabunt nomen tuum. ¶ Tertio dico, D
quod debent ipsum laudare pœnitentes conuersi à sceleribus. (Mare inquit) De pœnitentibus enim qui significantur per mare dicitur in Psalm. Laudent illum cœli, & terra, mare, & omnia reptilia in eis. Per mare enim quod est amarum, & in continuo motu, quod est etiam suipsius purgatiuum, intellige pœnitentem, qui est amarus per dolorem & contritionem, in motu per timoris hæsitationem, sui purgatiuus per verbalem locutionem, & confessionem. Iste ergo Deum debet laudare sicut infirmus, qui euasit infirmitatem, sicut captiuus qui euasit captiuitatem, sicut obsessus, qui euasit hostium ferocitatem. Isti ergo possunt dicere illud Psalm. Fortitudo mea, & laus mea dominus, & factus est mihi in salutem (Mare ergo) Vnde de mari, id est, de viro pœnitente dicitur Esaiæ 24. Glorificate dominum in insulis maris, à finibus terræ laudes audimus. Patet igitur, quomodo Deum debent laudare tria genera personarum, videlicet

De suis prauitatibus pœnitentes;
Mundi aduersitatibus subiacentes,
De suis magnis prosperitatibus gloriantes.

Et hæc de laude diuina sufficiant quo ad præsens. E
¶ Sed adhuc dico, quod inuenitur laus humana, & ista vt communiter est duplex, scilicet quædam vera, quædam falsa. Laus vera est illa, qua laudantur viri virtuosi, laus falsa est illa, qua laudantur viri vitiosi. De laude ergo bonorum notandum est, quod merito debent laudari illi, qui habent

Conscientiæ sinceritatem,
Amicitiæ stabilitatem,
Sapientiæ subtilitatem,
Opulentiæ fugacitatem.

Laudabiles ergo sunt apud Deum illi, qui habent sinceritatem conscientiæ. Vnde in Psalm. dicitur. Laudabuntur omnes recti corde. Item illi, qui habent amicitiæ stabilitatem. Prouerbior. 28. Fidelis vir multum laudabitur. Item illi, qui habent subtilitatem scientiæ & sapientiæ, Vnde Ecclef. 37. Vir sapiens implebitur benedictionibus & videntes illum laudabunt. Item illi, qui habent contemptum, seu fugacitatem opulentiæ. Vnde Eccles. 31. Beatus vir, qui inuentus est fine macula, & qui post aurum non abijt nec sperauit in pecuniæ thesauris, quis est hic, & laudabimus eum? Ista quatuor membra, non prosequor, sed omitto gratia breuitatis. De laude vero malorum, qui non de bonis, sed potius de malis consueuerunt alios laudare, dicitur Eccl 15. Non est speciosa laus in ore peccatoris. De quibus etiam in libro de prouerbijs philosophorum. Sit tibi tam turpe laudari à turpibus ac si lauderis ob turpia. Possumus notare ergo, quod mali adulatores solent (vt communiter) laudare tria genera hominum peccatorum, videlicet

Exercentes crudelitatem,
Obtinentes famositatem,
Cupientes prosperitatem.

De crudelitatem exercentibus patet, quia sicut auis nobilis magis est commendabilis, quæ magis rapit, & grauat aues innocentes, sic in mundo ille magis reputatur commendabilis & nobilis, qui per rapinas magis infestat pauperes, & simplices indigentes. De hoc Prouerbior. 28. Qui derelinquunt legem laudant impium. De speciositatem continentibus dicitur Ecclesiast. 11. Non laudes virum in specie sua. De prosperitatem cupientibus dicitur in Psalm. Laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur. Sufficit de titulo laudare.

Lazarus. Cum Lazarus fuerit ille A

Quem { Mors prostrauit, / Soror plorauit, / Christus amauit, / Christus vocauit, / Dominus suscitauit, / Postea recreauit.

Sicut hæc omnia patent Ioann. 11. possumus dicere, quod per Lazarum, qui interpretatur adiutus à domino potest vir pœnitens designari, qui prius moritur delinquendo, quem soror, id est, Ecclesia sequitur complorando seu compatiendo, quem Christus amat & visitat gratiam infundendo, quem Christus vocat ad pœnitentiam inuitando, quem Christus suscitat culpam remittendo, & ad vitam gratiæ reducendo, & quem tandem ipse pascit, & recreat cœli conuiuium concedendo. Et dicitur adiutus à domino, non ex se, nec per se, sed ex sola

ſola diuina gratia à vitijs reſurgendo. Ioann. 11. Lazarus amicus noſter dormit, eamus & à ſomno excitemus eum, & Ioan. 12. dicitur, quod in cœna Lazarus erat vnus ex diſcumbentibus.

Lectulus, Lectus.

A Cum lectus ſit illud, in quo homines dormiunt, & quieſcunt, hinc eſt, quod per lectum poteſt intelligi quæcunq; requies, ſiue bona fuerit, ſiue mala. Nota ergo, quod per lectulum poteſt intelligi multiplex quietatio ſeu mora. Eſt enim generaliter loquendo, lectus bonus & lectus malus. Lectus bonus eſt bona habitatio ſeu mora, & iſta eſt triplex ſcilicet

Lectus { Interior, qui eſt conſcientia,
Exterior, qui eſt pœnitentia,
Superior, qui eſt cœli patria.

Interior incipientium,
Exterior proficientium,
Superior perficientium.

Lectus conſcientiæ eſt lectus mœroris, de quo Iud. 13. Stetit Iudith ante lectum ſuum, orans cum lacrymis in ſilentio. Lectus pœnitentiæ eſt lectus doloris, de quo dicitur in Pſal. Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris eius. Lectus cœli eſt lectus gloriæ & dulcoris. Vnde 2. Paral. 16. In ciuitate Dauid poſuerunt eum ſuper lectum ſuum plenum aromatibus, & vnguentis. De iſto ergo triplici lectulo poteſt dici cuilibet viro perfecto illud Ezech. 23. Sediſti in lecto pulcherrimo, & menſa eſt ornata ante te. Vbi aduerte, quod ibi fit mentio de iſto triplici lecto, videlicet

De lecto { Conſcientiæ cordialis,
Pœnitentiæ virtualis,
Opulentiæ ſupernalis.

Primus lectus eſt lectus tranquillitatis, quod oſtenditur in verbo (Sediſti.) Secundus eſt lectus amœnitatis, quod oſtenditur in verbo (pulcherrimo.) Tertius eſt lectus fertilitatis, quod oſtēditur in verbo (& menſa ornata eſt ante te) Lectum conſcientiæ dat mentis ſeſſio quietudine (Sediſti inquit) Lectum pœnitentiæ dat fletus lotio pulchritudine (In lecto inquit pulcherrimo) Lectum cœli gloriæ dat dulcis potio plenitudine (Mēſa inquit.)
B ¶ Primo ergo dico, quod eſt lectus conſcientiæ, & iſte oſtenditur, cum dicitur (Sediſti) Sedere enim ſignat quietem, quia vere quando homo redit ad conſcientiam ſuam, & dimittit tumultum curæ & ſollicitudinis temporalis, tunc poteſt in requie & quiete eſſe. Lectus enim debet eſſe locus quietus & ſecretus, & à tumultu hominum & animalium ſeparatus. Sic vere lectus conſcientiæ debet eſſe ſecretus & quietus, & à tumultu ſollicitudinis alienus, & à turba malarum cogitationum totaliter ſegregatus (Sediſti inquit) Apes enim ſedent ſuper aluearia ſua, vt ſugant ſuperfluitatem mellis, quod ſi non facerent, exinde araneæ generarentur, & apes etiam morerentur. Sic vere nos debemus ſedere, & morari in alueari, & in lecto conſcientię noſtræ per iugem conditionem & examinationem, & ſi ſit ibi aliqua ſuperfluitas alicuius malæ affectionis vel cogitationis, illam debemus expellere, ſugere, & extrahere per confeſſionem, & contritionem, alias gratia ibidem corrumperetur, aranea peccati mortalis faciliter conciperetur, & nos ſpiritualiter moreremur (Sediſti inquit) Eſa. 47. Sede, tace, & intra in tenebras. Sedere enim debemus per mundi laboris abdicationem. Tacere debemus per mūdanorum tumultuum denegationem. Intrare debemus in tenebras cordis noſtri per conſcientiæ examinationem. Bene ergo dicitur Prouerbior. 21. Melius eſt ſedere in angulo dogmatis, quam cum muliere litigioſa Iſte eſt ergo lectus conſcientiæ, vbi debet eſſe mentis quietudo (Sede inquit) Marc. 7. Inuenit puellam iacentem ſuper lectum. Sed nota, quod iſte lectus conſcientiæ debet habere tres proprietates ſecundum tres lectuli particulares conditiones, quæ in lecto debent eſſe. Lectus enim debet eſſe

Mundus,
Secretus,
Fulgidus.

Sic vere cōſcientia debet eſſe lectus mūdus, ſecretus, floridus ſiue fulgidus per innocentiā & puritatē. Vnde Cant. 1. Lectus noſter floridus. Lectus ſecretus per humilitatem Iob 17. In tenebris ſtraui lectulum meum. Lectus fulgidus per ſapientiæ claritatem. Vnde Heſt. 1. Lectuli quoq; aurei & argenti ſuper pauimentum erant. Quia vere chariſſimi iuxta lectulū conſcientiæ debet eſſe lectulus puritatis, lectulus humilitatis, lectulus ſublimitatis.
C Et ſic bene dico, quod eſt lectulus conſcientiæ. ¶ Secundo dico, quod inuenitur lectus pœnitētiæ, & iſte oſtenditur, cum dicitur pulcher, quando eſt bene lotus interius, & bene pictus exterius, & quando eſt bene quadratus & factus ſuperius. Sic vere lectus pœnitentiæ pulcher dicitur, quia interius eſt lotus lacrymarum lotura, de qua in Pſ. 6. Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo. Quia exterius ſcilicet in rubedine faciei, verecundiæ eſt pictura. Vnde talis poteſt dicere illud Prouerb. 7. Intexui funibus lectum meum ſtraui pictis tapetibus Ægypto. Item quia ibi debet eſſe quatuor virtutum quadratura Vnde iſte eſt lectus, quē fecit Sunamitis Heliſęo. 4. Regum 4. Faciamus inquit viro Dei, cœnaculum, & ponamus in eo ſellam, candelabrum, menſam, & lectulum. In cœnaculo enim pœnitentiæ debet eſſe iuſtitiæ rectitudo, iſta eſt ſella: prudentiæ limpitudo, iſta eſt candelabrum: clementiæ plenitudo, iſta eſt menſa: patientiæ quietudo, iſta eſt lectulus pœnitentiæ cum lectulis ſuis. Sed iſte pro certo eſt ſatis durus ad ſuſtinendum, quia ſicut dicitur Iob 33. Increpat per dolorem in lectulo, & omnia oſſa marceſcere facit. Iſte eſt igitur lectus pulcherrimus. Pulcherrimo inquit. Vnde de pœnitentia poteſt dici illud Pſal. Confeſſio & pulchritudo in conſpectu eius. Iſte eſt ergo lectus pœnitentiæ. ¶ Tertio dico, quod inuenitur lectus gloriæ qui notatur cum dicitur menſa. Menſa enim ſignat recreationem, ſatiationem & refectionem. Et ideo proprie menſa ſignat quietem gloriæ Paradiſi, vbi perfecte ſatiabimur & reficiemur, quia ſicut dicitur in Pſalm. Satiabor cum apparuerit gloria tua Et ibi perfecte delectabimur, & nutriemur Pſal. Paraſti in conſpectu meo menſam, & Iob 7. Conſolabitur me lectus meus. In iſto enim dormiunt, & quieſcunt ſancti poſt labores, & miſerias huius mundi, quia amodo iam dicit ſpiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis, Apoc. 14. Et in iſto recreantur, & ſatiantur pauperes ſubditi, miſeri & egeni. Quia ſicut dicitur Matthæ. 5. & Luc. 6. Beati, qui nunc eſuritis, quia ſaturabimini. ¶ Et nota, quod iſte lectus habet tres lectulos, ſcilicet D

Lectulum { Claræ cognitionis,
Dulcis dilectionis,
Fortis tuitionis.

Intellectus dormit in clara cognitione,
Affectus quieſcit in vera dilectione,
Memoria ſedet in ſecura tuitione.

Eſt igitur ibi lectulus perfectæ cognitionis. Vnde Ge. 49. dicitur quod Iſrael, qui interpretatur videns Deum, colligit pedes ſuos ſuper lectulum. Item ibi eſt lectulus perfectæ dilectionis. Vnde Can. 3. In lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea. Itē ibi eſt lectulus ſecuræ tuitionis, quia ſicut dicitur Can. 3. Lectulū Salomonis ſeptuaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael. Et ſic videtur, quod iſti lectuli figurantur in illa figura prædicta. 4. Reg. 4. Faciamus ei cœnaculum, & ponamus in eo ſellam, candelabrum, menſam, & lectulum. Per ſellam enim intelligitur quietio, ſeu tuitio ſecuritatis: per candelabrum intelligitur cognitio vel intellectio luminoſitatis: per menſam intelligitur refectio vel dilectio fraternitatis: per lectulum vero intelligitur conſolatio æternæ fœlicitatis. Et ſic patet, quomodo eſt dare lectum honoris in cœli gloria, lectum doloris in pœnitentia, lectum nitoris in conſcientia. Et ſic patet quomodo lectus poteſt accipi in bono ſignificato. ¶ Adhuc dico, quod lectus, poteſt accipi in malo ſignificato. Et ſic dico, quod eſt triplex malus lectus, videlicet E

Lectus { Carnalitatis,
Proſperitatis,
Aduerſitatis.

Primus lectus eſt dilectio corporalis, Secundus lectus eſt habitatio mundialis, Tertius lectus eſt hoſpitatio infernalis. Primus eſt lectus delitiarum: ſecundus eſt lectus diuitiarum: tertius eſt lectus miſeriarum. In lecto delitiarum dormiunt luxurioſi. Et de iſto dicitur Eccl. 41. Ne reſpicias mulierem alienam, neq; ſcruteris ancillam eius, neq; ſteteris ad lectum eius. Et iſte lectus procul dubio valde eſt immundus. Iſte eſt enim

Lectus { Puerorum,
Ribaldorum,
Infirmorum.

Iſte enim lectus figuratur 2. Regum 13. vbi dicitur, quod Amon cubabat ſuper lectum ſuum, infirmitatē ſimulans præ deſiderio amoris Thamar ſororis ſuæ, quam ad ſe conuocauit, atq; decepit, & corrupit. Figuratur etiam iſte lectus in Holoferne, de quo dicitur Iud. 13. quod Holofernes iacebat in lecto nimia ebrietate ſopitus. Et dicitur ibi, quod dū in lecto ſic dormiret, ipſū Iudith mulier pulcherrima occidit. Sic vere chariſſimi, loquendo ſpiritualiter, illi, qui in lecto carnalis voluptatis dormiunt & quieſcunt, ſorores ſuas & alias Chriſtianas, & quandoq; cōſanguineas, & propinquas per luxuriam inficiunt & corrumpunt,

dum vero talib. delectantur, ab ipsis mulierib. & in persona, & in
corpore, & in anima, & in reb. insuper & in fama læduntur, & de-
struuntur. Ideo ipsa mala mulier videtur dicere, imo in persona
ipsius dicitur Prou. 7. quod fatuo iuueni loquebatur illa procax
mulier, dicens Intexui funib. lectum meum, straui pictis tapetib.
ex Ægypto, Myrrha, Aloe, & Cinnamomo aspersi cubile meum.
Veni, inebriemur cupitis amplexib. non est vir in domo sua. Se-
quitur. Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, &
nescit, quod ad vincula stultus trahatur. Iste est ergo lectus car-
F nalitatis, & immunditiæ. ¶ Deinde dico, quod est lectus prospe-
ritatis & opulentiæ, & iste est lectus, in quo dormiunt diuites
huius mundi, qui procul dubio est valde suauis, & mollis. Et ad-
uerte, quod iste est

Lectus { Tepidorum, Superborum, Auarorum.

De tepidis, & pigris dicitur Prou. 26. Sicut vertitur ostiũ in cardi-
ne suo, sic piger in lecto suo. De lecto superborũ dicitur 4. Reg.
1 De lectulo, super quẽ ascendisti, non descendes, sed morte mo-
rieris. De lecto vero auarorum dicitur 4. Reg. 4. Puer mortuus ia-
cebat super lectum suum. Per Puerum n. qui non potest surgere
de terra, intelligitur auarus, qui non potest dimittere tempo-
ralia vel terrena. Et sic ergo patet, quod est lectus prosperitatis.
Iste lectus figuratur 2. Reg. 4. Vbi dicitur, quod dum rex Israel
dormiret super lectum suum, ancilla ibi ostiaria obdormiuit, &
intrauerunt latrones, qui eum occiderunt. Sic vere dum homo
delectatur, & quiescit in lecto mundanæ prosperitatis, si ancil-
la quæ custodit ostia sensuum, scilicet ratio sopiatur, tunc à la-
tronibus, i. à dæmonibus per tentationes occiditur & necatur.
Vnde 2. Paral. 4. Occiderunt eum serui sui in lecto suo. Iste est i-
G gitur lectus prosperitatis. ¶ Tertio dico, quod est lectus pœnali-
tatis, & iste est lectus inferni, vbi scilicet damnati finaliter so-
piuntur, & sepeliuntur, & vbi æternaliter hospitantur, de quo
potest dici illud Hester. 7. Reperitur Aman super lectum corruis-
se. Et aduerte quod iste

Lectus est { Durus, Obscurus, Insecurus.

Lectus (dico) durus. Vnde de illo potest dici illud Deut. 3. Mon-
stratur lectus eius ferreus. Lectus etiam obscurus. Vnde Iob 17.
in tenebris straui lectulum meum. Lectus insuper non securus,
quia scilicet in isto lecto quisquis iacuerit, morietur. Vnde illud
2. Paral. 24. Occiderunt eum serui sui in lecto suo. Et hæc de le-
cto sufficiant. Vide supra de accubare, & de iacere, & dor-
mire.

A **Lædere.** Nota, quod lædere, grauare, nocere & offendere
pro eodem supponunt. Et notabis, quod in
scriptura inuenitur multiplex læsio, videlicet,

Læsio { Contritionis, Correctionis, Vexationis, Corruptionis, Damnationis.

Læditur n. pœnitens quando conteritur, quia scilicet contritio
lædit, & pungit cor hominis pœnitentis quando se Deum perci-
pit offendisse Eccl. 13. Pauper autem læsus tacebit. Pauper est pœ-
nitens & contritus, qui sc. se considerat nihil boni habere, sed o-
mnia perdidisse. ¶ Item læditur delinquens, quando corrigitur.
Sed ista est bona læsio. Sicut n. medicus lædendo sanat, sic Deus
vel prælatus corrigendo saluat. Ista tamen læsio debet esse tem-
perata, quia nullus debet excedere corrigendo. Eccl. 33. Si est ti-
bi seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua, quasi fratrem sic eum
tracta, si læseris eum iniuste, in fugam conuertetur. ¶ Læditur in-
digens, quando percutitur, sc. per vexationem, & tribulationem
temporalem, talis læsio prohibetur tyrannis, quamuis sicut leo
delectatur mordendo, sic ille lædendo Apoca. 9. Præceptum est
illis ne læderent fœnum terræ. & Apoc. 6. Vinum, & oleum ne læ-
seris. Figura de leone. 3. Reg. 13 de quo dicitur. Non comedit leo
de cadauere, nec lædit asinum. Innocens n. sicut non lædit, ita nec
debet lædi. Ge. 26. Nihil tuorum attigimus, nec fecimus aliquid,
quod læderet te. Quando tamen pauperes taliter læduntur, &
grauantur, patientiam habere tenentur, illud Sap. 18. Qui læ-
debantur, gratias agebant Et ad Deum tunc recurrere iubentur.
Exo. 22. Viduæ & pupillo non nocebis, si læseris, vociferabun-
tur ad me, & ego exaudiam eos Item læditur pestilens, i. pecca-
tor quando corrumpitur, seu quando deuincitur, hoc est dictũ,
quando diabolus per tentationem ipsum lædit, & quando pec-
cator consentiendo culpę læsionem incurrit. Ista n. est pestifera
læsio, qua sc. anima læditur hostis tentatione, Dei offensione,
vana locutione, falsa deceptione. Dico hostis tentatione, nisi sc.
Deus eum defendat, iuxta illud Exo. 12. Non sinet dominus do-
mos vestras ingredi Angelum percussorem, & lædere. Dei etiam
offensione, de qua dicitur Prou. 8. Qui autem in me peccauerit,
lædet animam suam. Falsa seu vana locutione, de qua Eccle 20.
Qui multis vtitur verbis, lædit animam suam. Falsa insuper de-
ceptione, de qua Apostolus gloriatur neminem offendisse, di-
cens. 2 Cor. 7. Neminem læsimus, neminem circumuenimus.
Ista est ergo læsio culpæ, de qua dicitur Dan. 6. quod Daniel edu-
ctus de lacu leonum, nulla læsio inuenta est in eo. ¶ Item læditur
moriens, quando deprimitur scilicet per damnationem æternã,
de qua læsione dicitur Sap. 11. Deo non est impossibile immitte-
re peccatorib. noui generis ira plenas bestias & ignotas aut va-
porem igneum spirantes, aut odorem fumi proferentes, aut
horrida, ab oculis scintillas emittentes, quarum non solum læ-
sura potest illos exterminare, sed etiam & aspectus per timorem
occidere. Ista est ergo læsura damnationis, quæ in scriptura di-
citur mors secunda, à qua scilicet boni non læduntur. Apocal. 2.
Qui vicerit, non lædetur à morte secunda. Et à qua tantum-
modo damnati percutiuntur, & puniuntur, figura Apoc. 9. vbi
locustis, id est, dæmonibus præceptum est, quod non læderent
nisi tantummodo homines, qui non habebant signum Dei in
frontibus eorum. Signum Dei est signum gratiæ vel gloriæ, quo
signo filij regis Christi à filijs Satanæ distinguuntur. Filij e-
nim regis Satanæ istud signum non habent. Sic ergo patet,
quomodo læsio multipliciter sumitur in scriptura. Omisi pone-
re exempla naturalia, & materiam prolongare, quia paucæ sunt
auctoritates vocales. Sed vide in titulis synonymis, scilicet vbi
mordere, scindere, & similia.

Leæna. Cũ leæna sit fœmella leonis, & sit animal super- A
bũ, crudele, adulterũ, quia sc. fornicatur cũ pardo,
& in pariendo est defectiuum, quia si primo anno pariat sex ca-
tulos, deinceps semper parit vnum diminuendo, ita quod sex-
to anno non parit nisi vnum, & tunc penitus sterilescit, potest
dici, quod talis leęna significat leonum, id est, principum con-
siliarios & fautores ipsis (vt videtur) quasi matrimonialiter co-
pulatos, qui scilicet sunt (vt communiter) crudeles, superbi, for-
nicarij, & adulteri, & in bonis fœtibus, id est, operibus defectiui.
Dan. 7. Ecce quatuor bestiæ quarum prima erat quasi leæna,
&c. Expone figuram Iob 10. Propter superbiam quasi leęnam
capies me, &c. Non prosequor. Vide infra vbi agitur de
leone.

Legatus. Legatio. Legare quandoque sumitur pro A
dare seu pro assignare. Et sic ac-
cipitur in materia legatorum in iure, quæ alio modo possunt
dici fidei commissa quandoque vero sumitur pro mittere vel
mandare, nunciare vel intimare, & sic legatus idem est, quod
commissarius, vel nuncius pro aliquo negotio destinatus, aut
missus. De primo nihil. De secundo parum. Notabo igitur,
quod in scriptura reperitur

Legatio { Desuper veniens, Pressis subueniens, Mundo conueniens.

Prima est legatio summi mediatoris, id est, Christi, qui scilicet
sicut legatus fidelis à summo imperatore Deo patre & à senatu
Paradisi fuit missus in mũdum pro redemptionis humanæ ne-
gotio pertractando, de quo Hier. 49. Auditum audiui à do-
mino, & legatus ad gentes missus sum Veruntamen Iudæi, apud
quos iste functus fuit legationis officio, non se habuerunt erga
eum sicut erga legatum. De iure enim gẽtium legati à principio
fuerunt inuiolabiles, licebat enim ipsis libere ire & redire etiam
apud hostes, & negocium pro quo ibant perficere vel tractare,
nec alicui quantumcunque hosti licebat eos aliqualiter violare,
quinimo si lædebantur, vel violabantur, contra illos tanquam
iuris naturæ violatores, iusto bello poterant tam Dij, quam ho-
mines impugnare, sicut de populo Fidenarum & Tolumnio
Veientum rege, qui occiderunt Romanorum legatos, dicit Ti-
tus Liuius lib. 4. vrbe condita, quod Romani legatis occisis sta-
tuas ad perpetuum honorem fecerunt, & erexerunt, & contra
prædictos hostes pugnauerunt, & deuicerunt, & nefandum
regem, qui legatos occidi iusserat, dijs iubentibus occiderunt.
Vnde Cornelius Cossus, alius Cornelius Cotta, qui contra
regem Tolumnium singulari certamine dimicauit, tunc legi-
tur hoc dixisse. Hiccine est (inquit) ruptor fœderis humani,
violatorque gentium iuris? iam ego hanc mactatam victimam,
si modo sancti quicquam in terris Dei esse volunt, legatorum
manibus, id est, animalibus dabo. Sic vere fecerunt Iudæi Chri-
sto Dei patris legato, ipsum enim violauerunt, & occiderunt,
propter quod postea perierunt. Ipsi vero legato statuerunt i-
maginem, & Deo ordinante & cultum fidei propagante post
erecti fuerunt. De infidelitate ergo contra istum legatum com-

missa, poterunt ipsi Iudæi dicere illud Abdiæ. Auditum audimus à domino & legatum ad gentes misit. Surgite, & consurgamus aduersus eum in prælium. Ista fuit ergo legatio Christi mediatoris.

B ¶ Secunda est legatio boni prædicatoris. Prædicator enim legatus dicitur, eo quod ad reducendum populum ad dominum ad ipsos mittitur, causamque Dei apud homines tractare, & agere comprobatur, sicut Paulus Apostolus de seipso dicit 2. Corinthior. 5. Posuit (inquit) Deus in nobis verbum conciliationis, pro Christo legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos.

C ¶ Tertia est legatio docti intercessoris. Vtile est enim & conuenit reipublicæ, quod temporaliter mittantur legati, qui scilicet negotia dominorum suorum fideliter faciant, discordes pacificent, & reconcilient, & qui potestatem sibi commissam aliqualiter non excedant. ¶ Et si vis nota, quod

Legatus debet habere
- Auctoritatem,
- Fidelitatem,
- Sagacitatem,
- Strenuitatem,
- Benignitatem,
- Securitatem.

Primo igitur dico, quod legatus debet habere auctoritatem, seu potestatem, scilicet a superiore, quia certa & limitata potestas & commissio sibi datur, sicut videmus in legatis missis a Papa, & maxime in cardinalibus & alijs missis a latere, quia scilicet in finibus sibi destinatis obtinent vices Papæ. Nerui enim procedentes à cerebro per totum corpus mittuntur, & sensum & motum in virtute spiritus animalis secum à cerebro deferunt, & operantur. Ipsorum enim potestas à capite & a cerebro procedit quæ tandem per totum corpus incedit, & sensum & motum tribuit & cõcedit. De fulminibus etiam dicit Plinius, quod illa, quæ sunt virtuosa & significantia, à terris altis, & certis locis, & veris syderibus procedunt. Illa autem, quæ aliunde, vtpote à nubibus & aeris inflammationibus veniunt, bruta & muta sunt, & potestatem significatiuam aliquam non ostendunt. Re vera boni prælati sunt sicut nerui in corpore, & sicut fulmina in æthere. Illa enim à capite vel à stella mittuntur. Isti vero à capitaneis & stelleis hominibus, scilicet rege, vel Papa ad partes alias destinantur. Illæ habent potestatem à suis principijs originalibus. Isti habent à suis prælatis & principibus, communitatibus etiam & senatibus. Illa autem, quæ à certis non procedunt principijs nihil valent. Sic nec isti nisi à veris dominis processerint, tanquam bruti, & muti merito viribus omnibus carent. Breuiter ergo dico, quod talibus necessaria est auctoritas, & hoc, quia non ex se, sed virtute alterius operantur. Item quia, quod alias esset impossibile, necesse est, quod honorentur, & timeantur, Iudæi appellati sunt à Romanis amici, socij & fratres, & susceperunt legatos Simonis gloriose. Igitur dico, quod legatus debet habere potestatem, & auctoritatem.

D ¶ Secundo dico, quod debet habere veritatem & fidelitatem. Debet enim legatus esse fidelissimus domino suo, mandatum eius facere, vel seruare, & vtilitatem ipsius procurare, & officium sibi traditum legitime exercere. Sanguis enim qui ab hepate venit, debet esse purus & mundus, qui scilicet si corruptus fuerit vel infectus membra pro certo non nutrit, sed ipsa potius inficit, & corrumpit, sicut patet in leprosis.

¶ Sic vere ille, qui ad exercendum legationis officium mittitur, purus, sanctus, fidelis, innocens, & sincerus esse tenetur. Quia re vera si proditione, rapina, auaritia & deceptione corruptus fuerit, illos, ad quos delegatur, non nutriet, aut iuuabit, sed potius inficiet, & grauabit, & etiam decipiet, & fraudabit. Istud videmus de multis malis commissarijs vel legatis, qui scilicet corrupti auaritia, in fidelitatem non verentur committere, partes ad quas mittuntur decipere, & se & suos dominos diffamare, proprium lucrum quærere, & de vtilitate partium non curare. Quod etiam potest allegari contra malos prælatos, qui scilicet infideliter dispensant bona sibi commissa, &c. & tamen scriptum est, quod iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. 1. Corinthiorum 4. Et tales sunt legati Ægyptij, de quibus dicitur in Psalm. Venient legati ex Ægypto, Æthiopia præueniet manus eius Deo. Ægyptus enim interpretatur angustia, Æthiopia interpretatur caligo vel tenebræ. Tales enim legati veniunt ex Ægypto, id est, ex angustia vel peccato, in quantum sc. legatio ipsorum tendit ex populi præiudicio, seu damno. Æthiopia calida & combusta, quæ tenebrosa, & obscura diligit, id est, auaritia manus eorum Deo præueniet. Hoc est dictum. Citius & priusquam Deus ad eos venit, in quantum scilicet iniquissima mens eorum, auaritiam Deo præponit: in obscuro & secreto munera colligit atque ambit. Deum ipsum Æthiopiæ, id est, lucro, & auaritiæ postponit. De infidelitate enim cuiusdam legati audiui, quod cum rex Angliæ & Franciæ misissent quendam nobilem virum, vt pro vtroque in quadam nobili ciuitate Senescalci vel præsidis officium exerceret, ciuitas illa voluit, quod ante ingressum ciuitatis faceret aliqua iuramenta, sicut solitum fuerat ab antiquo, qui miserunt ad ipsum quendam ciuem de maioribus suis, qui omnino volebat, vt Senescalcus ille non reciperetur, sed magis gratia inter regem & populum oriretur. Iste igitur infidelis legatus, qui populi verba ad rectorem, & econuerso fideliter referre debebat, omnia peruertit, & durissimas responsiones populi ad iudicem retulit, & iudicis ad populum reportauit, cum tamen hinc inde verba pacifica & concordia mandarentur. Cum vero his non obstantibus iudex fuisset in ciuitatem receptus, & inquisita veritate, illius legati falsitatem & nequitiam reperisset, fecit eum interfici dolore. Tales legati fuerunt illi, quos Iosue misit ad terram explorandum, qui scilicet veritati contraria reportauerunt populumque turbauerunt, & murmurare fecerunt, propter quod tam ipsi, quam alij iram Dei incurrerunt, sicut ponitur Numer. 13. & deinceps. Non sic ergo, sed sit legatus fidelis, quia sicut dicitur Prouerbior. 13. Nuncius impij cadet in malum, legatus fidelis sanitas. Legati enim fideles fuerunt illi, de quibus narrat Salustius & Valerius maximus libr. 5. cap. 6. quod cum inter duas nobilissimas ciuitates Cyrenem & Carthaginem esset dissensio de limitibus agrorum suorum, propter quod sæpius inuicem præliassent, tandem voluerunt, quod vtraque ciuitas certa die suos legatos mitteret, quilibet de sua ciuitate ad alterius ciuitatem, & quod locus vbi legati sibi inuicem obuiarent, esset limes & terminus duorum regnorum seu imperiorum suorum. Carthaginenses ergo Philenos fratres pro se legatos miserunt, qui taliter accelerauerunt & itinerauerunt iter, quod multo vltra medietatem itineris legatis Cyrenensibus occurrerunt, qui videntes se esse præuentos, & mortem plusquam verecundiam eligentes, nouam sponsionem Carthaginensibus obtulerunt, id est, ipsi Carthaginenses in quocunque loco vellent fines imperij sui ponerent, ita tamen, quod viui obrui in eodem loco statim deberent. Vel quod ipsi Cyrenenses sub eadem conditione vbi vellent, sui regni terminos assignarent, mortemque protinus sustinerent. Phileni ergo conditione probata, populi sui & suæ reipublicæ vtilitatem vitæ propriæ prætulerunt. Propter quod Carthaginenses aras ipsis duobus fratribus in ipsis arenis Libycis in honorem perpetuum, & in facti memoriam erexerunt, quæ scilicet adhuc arenæ Philenorum vocantur. Bene igitur legitur de fidelitate legati Prouerbiorum 25. quod sicut frigus niuis in die messis, sic & legatus fidelis animam illius, qui misit ipsum, requiescere facit. Habeat igitur legatus fidelitatem, & veritatem.

¶ Tertio dico, quod debet habere claritatem, & sagacitatem. Ille enim qui pro arduis negotijs ad peregrina loca mittitur, prudens, cautus & diligens esse tenetur. Nam si stultus aut fatuus appareret, nunquam bene negotium expediret. Vnde Prouerbiorum 26. dicitur, quod claudus est pedibus, & iniquitatem bibens, qui mittit verba sua per nuncium stultum. Prudentes ergo egerunt illi Scipionis legati, qui per hostium exercitum transmissi, cum recto tramite sine deuiatione transire deberent, vnum de equis suis ex industria soluerunt, quem fugientem per castra vbilibet insequentes totam potestatem hostium explorauerunt, & sub sequelæ velamine cognouerunt, sicut ponit Titus Liuius de bello punico. Prudenter etiam egit Brutus ille missus & legatus cum Tarquinij regis filijs apud Delphos, qui audiens Apollinis responsum, quod ille legatorum illorum, qui primus oscularetur matrem suam in vrbe Romana dominio potiretur, permisit se cadere occasione capta, & cadendo terram osculatus est, quę est mater omnium generalis. Sicque factum est, quod post expulsis Tarquinijs propter Lucretiæ mortem, factus fuit Romæ consul, vt ponit Titus Liuius, lib. 1. ab vrbe condita. Prudentes ergo, & non stulti debent ad legationem mitti, vt prudenter possint, quæ agenda sunt vel dissimulanda, operari Matth. 23 Ecce ego mitto ad vos Prophetas, & Sapientes, & Scribas: quasi diceret.

Sapientes

Sapientes & prudentes mittẽdi ſunt, & non alij. Habeat ergo le-
F gatus prudentiam & ſagacitatem. ¶ Quarto habeat legatus audaciam & ſtrenuitatem. Conſtat enim quod legatus vbicunque ſit, debet audacter agere, & in omnibus negotium ſibi commiſſum vel verbo vel facto executioni mandare. Vnde de Romanis legitur apud Titum Liuium de bello Punico, quod cum Hannibal Imperator Carthaginen vel Pœnorum obſideret ciuitatem Saguntum, confœderatam & ſociam Romanorum, Romanique miſiſſent ad ipſum Hannibalem fœdus denunciando, vt deſiſteret, ipſe, qui tunc actualiter obſidebat Saguntum, dictos legatos ab aſpectu ſuo, & ne venirent ad ſe expulit, propter quod ipſi Romani legati tranato mari ſe Carthaginem tranſtulerunt, & poſt verba plurima in ſenatu Carthaginen. habita, vnus ex legatis Romanis hæc verba conſtanti audacia plicato gremio intulit. Hoc (inquit) gremio vel pacem vel bellum attulimus, quod volueritis eligatis. Et cum reſpondiſſet ſenatus Carthaginen. quod volueritis detis nobis, tunc legatus Romanus expãſo gremio dixit eis: quod nomine ſenatus populiq; Romani bellum Pœnis & Carthaginenſibus indicerent, qui reſponderunt bellum ſe grato animo recipere, ipſumque tali, ac tanto animo proſecuturos, quo animo recepiſſent. Igitur ad hoc applico, quod legatus debet eſſe audax, nihilque debet metuere dum tamen formam mandati ſui non exceſſerit, nec iniuſte voluerit quid patrare. Aduerte tamen, quod quidam ſunt nuncij vel legati, qui tanta ſuperbia repleti ſunt, & tantum confidunt in ſuorum potentia dominorum, quod quando veniunt ad locum vel prouinciam deſtinatam, tãtam audaciam induunt, quod omiſſa omni modeſtia & temperatura, ad multa iniuſta & impertinentia, vel iniqua prorumpere non formidant. Non enim ſeruant modum in audacia, quinimo naturam exeunt legatorum, & formam induunt tyrannorum, ſicut de illis legatis narrat Iuſtinus, quod cum à rege potentiſſimo ad regem paruum ſibi ſubditum miſſi fuiſſent pro tributo petendo, vel alio negotio pertractando, ipſi modum aut temperantiam non habentes, non ſolum tributum petierunt, quinimo habere filias & neptes regis illius ad explendam ſuam libidinem voluerunt. Rex ergo iuuenculos quoſdam ad ſimilitudinem mulierum ornauit, ipſisq; legatis fatuis, & proteruis tanquam iuuenculas per eos poſtulatas ad libidinem obtulit. Præfati autem iuuenculi ex ordinatione regis ipſos legatos fatuos occiderunt, quando ipſis tanquam fœminabus inducere voluerunt libidinem. Talis ergo audacia exceſſiua legatis omnibus prohibetur, quia ſi debitas metas exceſſerint, non audacia, ſed ſtultitia indicatur. Habeat ergo legatus audaciam, & ſtrenuitatem, exemplo Pauli, qui etiam in catena poſitus, cum audacia nomen Chriſti non ceſſabat annunciare, & poteſtatem domini prædicare, dicens Eph. 6. Datur mihi ſermo cum fiducia, non facere Euangelij miniſterium, pro quo legatione fungor in catena iſta, vt in ipſa audeam pro ut oportet me loqui. Habeat igitur legatus audaciam, & ſtre-
G nuitatem. ¶ Quinto dico, quod legatus debet habere modeſtiam & benignitatem. Ad legatos enim ſpectat, quod ſint

Humiles,
Benigni,
Eloquentes,
Affabiles, &
Diſcreti.

Et potiſſime iſtud pertinet ad legatos, qui mittuntur à Papa vel altero pro pace inter aliquos reformanda, qui ſcilicet præ cæteris debent affabilitatem & benignitatem prætendere, vt partes poſſint ad concordiam reuocare. Narrat enim Solinus, quod in Africa circa templum Amonis eſt fons, qui virtutem mirabilem habet ad conglutinandum & conſolidandum. Cineres enim arenas & lapillos vnit, & in vnum corpus conglutinat atque iungit. Sic vere debet eſſe legatus, qui vadit pro pace. Virtutis enim debet eſſe benigniſſimæ & affabiliſſimæ, vt ſcilicet poſſit contrarios, diuerſos & ex toto abinuicem ſeparatos, adinuicem conglutinare, & per pacem & concordiam in vnum corpus, id eſt, in vnitatem & amicitiam fœderare. 1. Mac. 9. Miſit Ionathas legatos componere. Iſtud tamen eſt contra multos legatos, qui non ſunt apti nati contrarios concordare, ſed concordes ab inuicem diſcordare, qui ſcilicet ita ſunt duri, & impij vel crudeles, quod illos, ad quos mittuntur, magis ſolent ad iracundiam prouocare, quam ab iniurijs reuocare. Iſtud potiſſime videmus in legatis & commiſſarijs, quos mittunt ad partes extraneas rex & Papa. Iſti enim quando vident ſe eſſe longe à curia, & conſiderant, quod eorum mala opera non poterunt per dominos ſuos cito ſciri, in rapinam, & furiam efferuntur, & pro pecunijs congregandis contra pauperes debacchantur. Similes neruis, qui ſunt in humano corpore, qui ſcilicet à capite & cerebro mittuntur per membra corporis vniuerſa. Sed re vera iſti quanto ſunt magis propinqui cerebro ſenſuum originali principio ſiue loco, meliores inueniuntur, quanto vero longius recedunt à capite, & ad remotiores partes corporis deferuntur, tanto peiores efficiuntur. Sic proculdubio tales quanto ſunt in partibus plus propinquis, tanto minus exequuntur opera ſuæ cupiditatis, & malitiæ. Quanto vero in longinquioribus partibus fuerint, tanto latius ſuæ cupidæ nequitiæ opera multiplicãt, & ſe exponunt diris operibus atque factis crudelibus & iniquis. Eſa. 57. Miſiſti legatos tuos procul, & humiliata es vſque ad inferos. Vt & ſubditi de talibus poſſint dicere illud Heſter. 14. Duriſſima nos opprimunt ſeruitute, & volunt delere hæreditatem tuam. Non ſic debet eſſe bonus legatus, imo pro certo debet eſſe dulcis, tractabilis & benignus, vt ſic poſſit corda partium frangere, & ad pacis remedium reuocare. Ad hoc enim principaliter mittuntur, vt eorum opera & induſtria, pax, & concordia reformentur, vt patet 1. Machab. 9. Vbi Ionathas miſit legatos componere pacem, & Luc. 14. de illo rege, qui mittens legationem, rogat ea, quæ pacis ſunt. Vbi oſtenditur de legato auctoritas Papalis, ſeu regalis, quæ iſtum dirigit: humilitas mentalis, quæ preces porrigit. Sedulitas pœnalis, cui iſte ſe ſubiungit: tranquillitas ſeu vtilitas finalis, quam ſupplex exigit & tranſigit.

Auctoritati eſt obediendum (Mittens)
Sedulitati compatiendum (Legationem)
Humilitati eſt conſentiendum (Rogat)
Tranquillitati, ſeu vtilitati eſt annuendum (Quæ pacis ſunt.)

Mittente nihil nobilius,
Legato nihil ſedulius,
Rogante nihil humilius,
Pace vero ſeu compoſitione nihil vtilius.

Proſequere, ſi vis de auctoritate, ſedulitate, humilitate & vtilitate ſeu neceſſitate. Et vide in titulis de Mittere & Rogare, & hic de legatione, de nuncio, & pace. Patet ergo, quod legatus debet habere modeſtiam & benignitatem. ¶ Sexto dico, H
quod debet habere fiduciam, & ſecuritatem. Fidenter enim & ſecure debet legatus vbique incedere, & de nullo præiudicium aut damnum aliquod ſuſtinere. Iſtud enim fuit à principio ius gentium, ſicut ſuperius in primo fuit dictum. Sicut enim ponit Solinus, aliquæ gentes fuerũt in Aſia dicti Arimphei, qui fructibus arborum viuebant, crines tam mares, quam fœminæ tondebant, neminem lædere volebant, ſed in pace & in quiete viuebant. Iſti ergo ſacri reputabantur, quinimo quicunque periculum metuebat, ſi ad ipſos fugerat, tutus erat, ac ſi templo vel aſylo tegeretur, quia ſcilicet illuc ipſos inſequi verebantur. Talis ergo opinio fuit antiquitus de legatis, qui ſcilicet tanquam miſſi pro vtilitate vniuerſali reputati fuerunt ſacri, quapropter nulli licuit ipſos tangere, nec quibuſcunque iniurijs violare, & ſecure, & tute ire licuit eis, & redire. Vnde in terra, de qua natus ſum, gallicanum prouerbium eſt commune, in quo dicitur, quod nuncius non meretur, nec bonum audire, nec malum habere: *Meſſager ne doyt ne bien auoir, ne mal ouyr.* Et ſic dico, quod ipſe debet habere fiduciam & ſecuritatem quia ſcilicet non debet offendi quomodolibet ſeu lædi. Eccleſ. 7. Non lædas ſeruum in veritate operantem. Sic ergo patet, quomodo legati debent habere ſex conditiones prædictas, videlicet

Auctoritatem,
Fidelitatem,
Sagacitatem,
Strenuitatem,
Benignitatem,
Securitatem.

Et hæc ſufficiant de legato. Cõcorda melius ſi potes, vel vocaliter vel realiter, quia paucæ ſunt in biblia de legato auctoritates. Vide de nuncio, & de mittere, & ſimilibus.

Legio. Nota, quod legio idem eſt quod lecta vel electa ſocietas vel congregatio, quia ſcilicet antiquitus milites eligebantur, & electi per ſocietates diſtinguebantur, ita quod ſocietas ſex millia ſexcentos ſexaginta ſex continens legio dicebatur. Et poteſt dici, quod inuenitur legio angelorum, hominum atque dæmonũ, ſed nihil ad præſens. Vide vbi ſocietas, congregatio, & multitudo. Pauciſſimæ enim ſunt auctoritates. De angelis enim dicit Chriſtus Matth. 26. quod pater ſuus poterat ſibi dare plus quam duodecim legiones Angelorum. De legione hominum dicitur 2. Reg. 15. quod Dauid habebat ſecum legiones Cerethi, atque Pheleti. De legione vero dæmonum dicitur Mar. 5. & Luc. 8. quod dæmonium dixit, quod vocabatur legio, Multi enim inquit ſumus: & hæc ſufficiunt. A

A **Legere.** Nota, quod ſecundum quod ſunt diuerſi libri, diuerſæ & variæ ſunt lecturæ. Inuenitur enim in ſcriptura

Liber { Cœleſtis excellentiæ, / Patentis continentiæ, / Fulgentis ſapientiæ, / Latentis conſcientiæ.

Primus eſt liber diuinæ naturæ, in quo legunt agmina ſanctorū: ſecūdus eſt liber omnis creaturæ, in quo legit grex philoſophorum: tertius eſt diuinæ ſcripturæ, in quo legunt cateruæ doctorum. Quartus vero eſt liber mētalis clauſuræ, in quo legit copia iuſtorum. Primus legitur ad admirandum: ſecundus legitur ad delectandum: tertius legitur ad dirigendum: quartus vero legitur ad corrigendum. ¶Dico ergo primo, quod legendus eſt liber diuinæ naturę, vt in ipſo ſemper admiremur. Sicut.n. videmus, quod pueri licet nihil intelligant, admirātur & tamen libenter reſpiciunt pulchros libros, & ipſas pulchras imagines & figuras, ſic re vera licet liber diuinæ eſſentiæ ſit nobis ignotus, ita quod illas profundiſſimas rerum naturas, quæ ibidem ab ęterno ſunt ſcriptæ, non poſſimus intelligere, vel legere, ipsū tamen & imagines rerū in ipſo refulgenter merito poſſumus admirari, & in ipſo mētaliter ſpeculari. Iſte.n. eſt liber ille ſignatus, de quo dicitur Eſa. 29. Viſio (inquit) omnium ſicut verba libri ſignati, quē cū dederint ſcienti literas, dicent ei, lege, & reſpondebit, non poſſum: ſignatus eſt.n. Et dabitur liber neſcienti literas, & dicent, lege, & reſpondebit Neſcio literas. Et vere ſignatus eſt nobis pro tempore vitę huius mirabilis liber iſte, ita quod non eſt dare aut ſcientificum aut ignarum, qui poſſit legere, quæ ſunt ibi. Cum.n. liber iſte ſit liber voluntarius, quia ſcilicet iſte non legitur niſi quantum voluerit, & exhibuerit ſe legēdum, conſtat, quod ſerui ſancti & Angeli ipſum legunt, & cum eſſentialiter intuentur, & quanto plus reſpiciunt, tanto plus mirantur. Ibi legunt proceſſum & emanationem perſonarum, ideas & exemplaria creaturarum, prędeſtinationes iuſtorum, repudiationes reproborum, perfidiam Iudęorum. Multa nimis per paucas literas legerat ibi. Paulus raptus vſq; ad tertium cœlum, qui tamen audiuit ibi arcana verba, quæ non licet homini loqui. Iſte eſt.n. liber, ſignatus ſigillis ſeptem ſicut dicitur Apoc. 5. Quia ſcilicet omnia ſecreta ſeptem mundi ætatum, ſeptem planetarum, ſeptem dierum in eo ſunt ſignata, & à nobis abſcondita vel velata. Dan. 5. Ingreſſi ſunt ſapientes regis, & non potuerunt nec ſcripturam legere, nec interpretationem indicare. Legendus eſt ergo liber diuinę naturę, vt in ipſo ſemper admiremur. ¶Secundo dico, quod

B legendus eſt liber mundi creaturę, vt in ipſo valde delectemur: Res.n. creatę ſeu creaturę mundi ſunt liber, in quo Deus depinxit & deſcripſit bonitatem, ſapientiam, & potentiam ſuam, quia ſcilicet ſicut dicitur Roman. 1. Inuiſibilia.n. Dei per ea, quę facta ſunt intellecta conſpiciuntur. Sempiterna quoq; eius virtus, & diuinitas. In iſto libro legerūt philoſophi, & in tantum delectati ſunt ibidem (videntes, ſcilicet virtutes latentes in reb. ordinem & modum creaturarū, & totius pulchritudinem vniuerſi) quod omnia alia contempſerunt, & contemplationi lecturæq; & ſtudio huius libri ſe penitus dederunt. Et re vera adhuc illi, qui vacant ſtudijs lucratiuis, ſi ſaperent, & intelligerent quantum ſit delectabile legere librum iſtum, calcarēt omnia velut lutum, & poſt philoſophos currerent ad iſtius lecturam, dicentes illud, quod ſcribitur Apoc. 1. quod ſcilicet beatus eſt, qui audit, & legit verba prophetiæ huius, & ſeruat ea, quæ in ea ſcripta ſunt. Et bene dicit prophetiæ, quia pro certo in libro naturæ, qui bene ſciret intelligere, inueniret præterita, præſentia, & futura, illis duntaxat exceptis, quæ à ſola voluntate diuina procedunt, & quæ pater poſuit in ſua poteſtate & voluntate. Igitur qui legit, intelligat. Mar 13. Legendus eſt igitur liber mundi creaturæ, vt in ipſo ſancte delectemur. ¶Tertio dico, quod legendus eſt liber

C ſacræ ſcripturæ, vt in ipſum recte dirigamur. Liber.n ſacræ ſcripturæ habet mandata dirigentia, habet conſilia ſapientia, habet promiſſa erigentia, & habet prohibitiua, comminatiua ſeu reprimentia. Iſtum ergo ſolent viri ſcientifici libenter legere, & ibidem ſtudere, & inſpicere. Quod pertinet ad prędicatores & prælatos, qui ſcilicet ibidem legunt, & ſtudent, vt ignorantes doceant, & informent. Vnde Ioſue 8. dicitur. Legit omnia verba benedictionis, & maledictionis, & 4. Reg. 23. Legit Ioſias cunctis audientibus omnia verba libri fœderis. De Moyſe etiam dicitur Exod. 24. Aſſumens Moyſes volumen fœderis legit audiente populo. De Chriſto etiam dicitur Lucę 4. quod intrauit (ſecundum conſuetudinem) in ſynagogam, & cœpit legere. Si ergo Ioſias, Moyſes & Chriſtus ibi perhibentur legiſſe, bene ergo debemus ibidem legere, & nos in diuinis voluminibus exercere. Quicunque enim legerit ſcripturam hanc, & interpretationem notam fecerit, ſcriptura veſtietur, & torquem auream habebit in collo, & tertius in regno meo erit Danie. 5. Purpura ſignificāt ruborem charitatis, torques quæ ligat collum, ſignificat catenā. ſeu vinculum iuſtitiæ & ęquitatis, aurum, quod ſplendet, ſignificat refulgentiam ſapientiæ & veritatis, tertius vero numerus fidem ſignificat trinitatis. Quia reuera, qui ſcripturam ſacram ſtudent diligenter & legunt, ſanctę trinitatis fidem, diuinę ſapientiæ lucem, diſciplinę ſeu iuſtitię torquem & diuini amoris purpuram vel amorem merentur prę cęteris, & accipiunt. Neem. 8. Populus ſtabat in gradu ſuo, & legerunt in libro legis Dei aperte & diſtincte ad intelligendum & intellexerunt cum legeretur, & 3. Eſdræ 9. dicitur de leuitis, quod legebant legem domini, & pręferebant ſinguli eos, qui intelligebant lectionem. Legendus eſt ergo liber diuinæ ſcripturæ, vt per illum recte dirigamur. ¶Quarto vero dico, quod legendus eſt, liber

D mentalis clauſurę, id eſt, liber conſcientiæ legendus eſt, vidēdus & conſiderandus, vt ipſum ſcilicet defectuoſum & corruptum corrigamus, & vt in ipſo nosipſi pręterea corrigamus noſipſos. Legamus igitur per compunctionem ſcripturam libri, id eſt, crimina, quæ commiſimus, conſiderando per contritionem de ipſis horrorem & diſplicentiam concipiendo, & per confeſſionem ipſa peccata exprimendo ſacerdoti & explicando. Homo enim optime debet ſcire legere literam, quam ipſemet ſcripſit. Quia ergo nosipſi peccata, quæ ſunt in libro conſcientiæ noſtrę ſcripſimus, & ea ibi impreſſimus, & poſuimus, ipſa pro certo bene & diſcrete legere, & per confeſſionem manifeſtare debemus. Hierem. 36. Lege de volumine, in quo ſcripſiſti. Iſte eſt enim liber (Ezech. 2.) in quo ſcriptæ erant lamentationes, carmen & væ, & expandit illud coram me inquit. In conſcientia enim debent legi lamentationes propter crimina, quæ commiſimus: Væ propter tormenta quæ metuimus: carmen propter veniam, quam ſperamus. Et ſic debet iſte liber, quam expoſuimus, & perlegimus, expandi, & dilatari per confeſſionem, quia re vera primo debet fieri, & procedere lectura conſiderationis, contritionis, & compunctionis deliberationis & meditationis & poſtea debet ſequi lectura confeſſionis, iuxta illud, quod ſcribitur Col. 4. Cum lecta fuerit apud vos hæc epiſtola, facite, vt in Laodicenſium legatur Eccleſia, quaſi diceret. Cum primo legeritis mentaliter meditando, legatis tandem aperte etiam coram presbitero confitendo. Vnde de hac vide infra in titulo liber in fine ſeu vltimo. Patet ergo, quod legere debemus

Librum conſcientię vel internę clauſurę,
Librum ſapientię vel diuinę ſcripturę,
Librum euidentię vel mundi creaturę,
Librum excellentię vel ſupernę naturę.

Vide in titulo liber, litera, & ſcriptura, & ſimilia.

Legitimus. Legitima. Legitimum. A

Dicitur quaſi lex optima ſeu intima. Illa enim ſcriptura legitima appellatur, quæ à Deo, ſicut lex optima ſtatuebatur, & quæ à populo per modum legis certæ, fixæ, perpetuæ & optimæ recipiebatur. Leuit. 17. Cuſtodite legitima mea. Vnde quaſi in infinitis locis vbi de aliquo ſacrificio à Deo ordinato ponitur, ſtatim ſubiungitur. Legitimum ſempiternum erit vobis. Nunc etiam dicitur illud legitimum, quod omni vitio carere in ſuo genere comprobatur. Et ſic legitime fieri dicitur illud, quod defectus aut macula non comitatur, ſicut illud 2. Tim. 2. Non coronabitur, niſi qui legitime certauerit. 1. Timoth. 1. Bona eſt lex, ſi qs ea legitime vtatur. Igitur illa dicebantur vnicuique legitima, quæ ad cultum Dei fuerant tradita vel ſtatuta. Sic etiam de paganis dicitur, quod Antiochus voluit, quod omnes ſibi ſubditi relinquerent legitima ſua, & ſequerentur legem ſuam fatuam, quam ipſe tenebat. 1. Machab. 1. & 3. vt plane poterit patere ibidem legenti. Cum ergo legitima dicantur, quæ pro lege diuina ſeruantur, omitto. Vide in titulo lex.

A **Lenitas.** Cum lenitas idem ſit, quod ſuauitas, & lenire idem ſit quod ſua dulcedine mulcere, quæ re vera valde eſt neceſſaria, & vtilis ad mitigandum iracundiam & rancorem, nota, quod inuenitur

Lenitas { Mala, / Benigna, / Condigna.

Lenes maligni & mali ſunt, ſicut ſc. patet de proditorib. & hypocritis, q ſc. fingunt ſe lenes & manſuetos, & tamen cauteloſi ſunt & fallaces, ſimiles, ſc. ſerpentib. & anguillis, quarū ſi pellis eſt lenis & ſuauis, manutenētia tñ ipſarū nō eſt, neq; facilis, neq; lenis.

Vnde

Vnde ille, qui volebat decipere patrem ſuum, legitur dixiſſe Gen.27. Noſti, quod Eſau frater meus homo piloſus ſit,& ego lenis.

¶ Item lenes ſunt benigni, atque virtuoſi. Pelles, enim quæ ſunt ſuaues & lenes,ſunt apud homines amplius reputatæ,& nobilium vſibus magis aptæ, ſicut patet de pellibus variorum, qui ſunt beſtiolæ paulo ampliores muſtela, habentes nomen à colorum varietate,ſunt enim in ventre candidi,in dorſo cinerei,de quarum pellibus gloriantur homines in veſtitu,quia ſcilicet iſtæ non pungunt neq; lædunt, imo mulcent ſuauiter quicquid tangunt. Sic eſt de multis, qui naturaliter ſunt manſueti & lenes. Nullum enim volunt lædere vel offendere, ſed ſciunt erga omnes dulciter & ſuauiter ſe habere,& ideo nobiles &magnates, ſcilicet Deus & Angeli, ſolent tales diligere,& habere. Vnde de Moyſe dicitur Eccl. 45. In fide & lenitate ipſius ſanctum fecit illum,& elegit eum ex omni carne.

B ¶ Item ſunt condigni ſeu glorioſi, ſcilicet,boni, & principes, & prælati. Iſti enim debent loco & tempore lenes eſſe, & ſe ſuaues, & modeſtos, & dulces, ſi res exigit, exhibere. Quia reuera

Lenitas principis valet ad { Regendum, Docendum, Temperandum, Conſolandum.

Regendum dico Heſt.13. Nequaquam volui potentię vti magnitudine, ſed cum clementia & lenitate gubernare ſubditos. Ad docendum etiam,quia ſcilicet homo melius docetur, & inſtruitur ſi cum lenitate & manſuetudine doceatur Gal.6. Huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis. Ad temperandum,ſeu etiam moderandum,ſcilicet,ſuperbiam & proteruiam aliorum. Vnde Roboám filius Salomonis fuit per ſapientes conſultus 3. Reg.12. Si locutus fueris eis verba lenia, erunt tibi ſerui cunctis diebus & 2. Par.10. dicitur. Si placueris populo huic, & lenieris eos verbis clementibus ſeruient tibi omni tempore. Quod quia Roboam non fecit,ſed relicto ſenum conſilio, iuuenibus credidit, nec ſerotina bonitate demulſit, ſed feritate potius irritauit, ideo regnum amiſit,ſicut dicitur ibidem Pro.25. Patientia lenitur princeps. Vnde Heliæ dicitur Eccle.48. Inſcriptus es in iudicijs temporum lenire iracundiam domini Item valet lenitas ad conſolandum,vnde Gen.37. dicitur, quod filij Iacob congregati ſunt, vt lenirent dolorem patris. Vide in titulis modeſtia, ſuauitas, miſericordia,benignitas.

A **Leo.** Nota,quod leo multipliciter ſumitur in ſcriptura. Inuenitur enim in ſcriptura

Leo ſummæ { Auctoritatis, Stabilitatis, Iniquitatis, Crudelitatis.

Leo auctoritatis eſt Deus,quia iſte eſt ille,de quo dicitur Apoc.5. Vicit leo de tribu Iuda radix Dauid. Leo ſtabilitatis eſt iuſtus de quo Prou. 28. Iuſtus quaſi leo confidens abſq; vllo timore erit. Leo crudelitatis eſt diabolus,de quo 1. Petr.5. Aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Leo iniquitatis eſt peccator Eccl. 4. Noli eſſe quaſi leo in domo tua,euertens domeſticos tuos. De iſtis ergo leonibus aliquid per ordinem diſſeramus. ¶ Primo igitur dicamus de Chriſto, qui eſt leo auctoritatis. Sicut enim leo rex eſt animalium,&ideo dicitur leo, quia leon Græce, idem eſt,quod rex latine, ſic Chriſtus eſt rex ouium. Iſte enim dicitur rex regum, & dominus dominantium Apoc. 1. Et ideo de auctoritate iſtius regis poſſumus exponere illud Ezech. 32. Leoni gentium aſſimilatus es,& draconi,qui eſt in mari. ¶ Et aduerte hic,quod ſecundum quatuor proprietates leonis,Chriſtus habet proprie quatuor ſtatus.

Leo enim eſt animal { Liberaliſſimum, Virtuoſiſſimum, Mirabiliſſimum, Præcellentiſſimum.

Sic vere Chriſtus fuit liberalis carnem aſſumendo, ideo dicitur [Aſſimilatus es] Virtuoſus mortem ſuſtinendo,quę notatur cum dicitur [In mari] Mirabilis vitam reſumendo [Leo inquit gentium] Glorioſus cœlum aſcendendo [Draconi inquit] quod eſt animal volans & ſurſum aſcendens. ¶ Dicamus ergo,quod Chriſtus dicitur leo propter liberalitatem, quam habuit carnem aſſumendo. Leo enim eſt animal ita liberale, quod prædam ſuam non comedit ſolus, ſed animalibus ipſam condiuidere conſueuit. ¶ Sic vere tanta fuit Chriſti bonitas,& liberalitas,quod ſe & ſua per carnis aſſumptionem nobis dedit,ſicut dicitur Eſa.9. Puer natus eſt nobis & filius datus eſt nobis. Beatitudinem enim gloriæ ſuæ ſolus non voluit participare, ſed ipſam per incarnationem beatam, vt homines Deos faceret factus homo, voluit omnibus communicare. Iſta vero incarnatio oſtenditur,cum dicitur. Aſſimilatus es. Iſte enim in ſimilitudinem carnis peccati venit, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo Rom.8.& Phil.2. Ita quod proprie poteſt dici de ipſo illud 1.Mac.3. Similis factus eſt leoni in operibus ſuis. Dicitur ergo leo propter liberalitatem &c.

¶ Deinde dico, quod dicitur leo propter virtuoſitatem, qua viguit mortem ſuſtinendo. Et hoc oſtenditur cum dicitur mare. Mare enim amarum paſſionis amaritudinem ſignat. Sicut enim leo eſt animalium fortiſſimum & audaciſſimum, ita quod venatoribus ipſum impetentibus intrepide ſe opponit, ſic vere Chriſtus ita fuit audax & fortis, quod mortis amaritudinem vilipendens,firmauit faciem ſuam,vt iret in Hieruſalem,quamuis ibi ſe ſciret corporaliter moriturum,dicens Matth.20.& Luc.18. Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & filius hominis tradetur ad crucifigendum. Iſte enim fuit leo,de quo dicitur Prou.30. Leo fortiſſimus beſtiarum ad nullius pauebit occurſum. Iſte enim fuit talis leo,ſicut videtur dicere Solinus lib.de mirabilibus mundi. Dicit enim, quod in partibus vbi homines à leonibus infeſtantur, ſolent incolæ leonem mortuum in alto loco ſcilicet in cruce vel in patibulo ſuſpendere, vt alij leones territi ab ipſorum infeſtatione deſiſtant. Sic vere,quia leones inferni ciuitatem huius mundi infeſtabant, & ipſam varijs tentationibus morti perpetuæ ſubmittebant, ideo leo de tribu Iuda in cruce fuit mortuus, & ſuſpenſus, vt prædicti leones, id eſt, dæmones terrerentur, & à nocumentis hominum deſiſtere cogerentur. Figurati Nu.21. vbi ſerpens æneus ſuſpenſus eſt in ligno, vt percuſſi ab alijs ſerpentibus aſpectu illius ſanarentur. Quia vere ſi Chriſtus in patibulo crucis ſuſpenſus (qui ſcilicet erat ſerpens per prudentiam,æneus per eloquentiam) deuote conſideretur morſus ſerpentium infernalium,id eſt,tentationes dæmonum ſanabuntur, & mitigabuntur. Et iſta Chriſti paſſio, & tribulatio poteſt accipi, vt dictum eſt cum dicitur mare. Vnde Chriſtus poteſt comparari illi beſtiæ, quæ aſcendebat de mari, & os eius ſicut leonis, de qua dicitur Apocalyp. 13. Magna enim velut mare contritio tua, ſicut dicitur Thr. 2. Iſte igitur habuit virtuoſitatem, qua viguit mortem ſuſtinendo.

C ¶ Denique fuit leo propter mirabilitatem, quam habuit vitam reſumendo,quod oſtenditur,cum dicitur [Leoni gentium] Leo enim hoc habet ſingulariter proprium, quod ad vocem patris ſui poſtquam per triduum mortuus fuerit, ſuſcitatur. Sic vere Chriſtus Dei patris diſpoſitione poſt triduanam mortem à mortuis reuixit, & mirabiliter reſurrexit [Leoni inquit gentium] vnde Geneſ. 49. Requieſcens accubuiſti vt leo, & quaſi leæna, quis ſuſcitabit eum? quaſi diceret, Nullus niſi Deus.

D ¶ Inſuper dico,quod ipſe fuit leo propter generoſitatem,qua ſplenduit,cœlos aſcendendo. Et hoc oſtenditur, quando dicitur, Draconi. Draco enim qui maximus eſt ſerpentum & præ caliditate nimia ignem ſpirat, & præ leuitate maxima ſurſum volat, ſignat Chriſtum,qui maior eſt inter alias creaturas,& qui tanto charitatis ardore plenus fuit, & ignem veræ dilectionis in diſcipulos inſufflauit,dicens Luc.12. Ignem veni mittere in terram,& quid volo, niſi vt ardeat? Ipſe ergo ſurſum ad Paradiſum per aſcenſionem volauit,quia,ſcilicet, iſte aſcendit ſuper cherubin, & volauit ſuper pennas ventorum. Draconi inquit Dan.14. Erat draco magnus in illo loco, quē colebant Babylonij. Sicut enim leo in altis rupibus ſe occultat, vt exinde rugiens animalia audientia terreat & ſic rex in circulo ipſā includat,& capiat,ſic Chriſtus in aſcenſione ſurſum in montem Paradiſi aſcendit, & ibi ſē à mundi viſibus occultauit. Exinde tamen per prædicatores ſuos quotidie clamat,& rugit Amos 3. Leo rugiet,quis non timebit? Et in circulo mandatorum ſuorum omnes generaliter circumcingit,quos vult ad partem ſuam accipit, quos vero noluerit reſpuit & dimittit. Quia ſicut dicitur Luc.17. Duo erunt in lecto vno,vnus aſſumetur, & alter relinquetur. Ideo de aſcenſu iſtius leonis dicitur Hier.4. Aſcendit leo de cubili ſuo,prædo gentium ſe leuauit. Et ſic ergo patet, quomodo per leonem intelligitur Chriſtus ſecundum quatuor ſtatus ſuos, quod bene figuratur Ezec.1 in illo animali mirabili, quod quatuor habebat facies,ſcilicet,faciem hominis à parte anteriori & prima,faciem bouis à parte ſiniſtra & ſecunda: faciem leonis in dextera & tertia: faciem aquilæ in parte ſuperiori, & quarta. ¶ Sic vere Chriſtus primo fuit homo in incarnatione per humanę carnis aſſumptionem. Secundo fuit bos in paſſione per ſuæ carnis immolationem. Tertio fuit leo in reſurrectione per ſuiipſius ſuſcitationem Quarto fuit aquila in aſcenſione per ſui corporis in cœlum ſubleuationē. De iſto ergo leone dicitur Gen.49. Ad prædam aſcendiſti fili mi,accubuiſti vt leo. Et ſic ergo patet quod per leonem poteſt intelligi Chriſtus. ¶ Secundo dicamus de viro iuſto ſeu perfecto,qui eſt leo ſtabilitatis. Eſt enim leo E

Animal
- Hominibus gratioſum,
- Beſtijs rigoroſum,
- Inuadendo animoſum,
- Suſtinendo virtuoſum,
- Diſcernendo induſtrioſum,
- Diuidendo & miſeris parcendo officioſum, aliquoties etiam timoroſum.

¶Leo enim erga naturam hominum eſt benignus: erga naturam animalium eſt auſterus: ad inuadendum animalia eſt valde ſtrenuus: ad ſuſtinendum labores eſt bellicoſus: ad diſcernendum, ſcilicet, inter illos qui ipſum percutiunt, eſt induſtrioſus: ad diuidendum alijs animalibus prædam ſuam, & ad parcendum miſerabilibus perſonis, ſcilicet, proſtratis, mulieribus & paruulis, eſt curialis & officioſus. Ad viſum tamen ignis & galli albi, & ad vocem, & auditum ſtrepitus rotarum eſt mirabiliter timoroſus. Sic proculdubio vir iuſtus, & maxime religioſus ſiue eccleſiaſticus vel prælatus, debet eſſe erga homines, id eſt, erga perſonas bonas rationabiles, & diſcretas, benignus, amicabilis & modeſtus. Tales enim non debet lædere, vel deprimere, ſed potius iuuare, & promouere. Figura Dan. 6 & 14. vbi Daniel ſanctus ſedens in medio leonum ab eis non eſt læſus. Beſtias vero, id eſt, peccatores, debet per correctionem lædere, & eos acriter caſtigare. Cuius tamen contrarium faciunt hodie multi iudices & prælati, qui magis ſunt benigni beſtijs, quam hominibus, & impijs, quam melioribus, quinimo (quod peius eſt) beſtijs & peccatoribus illæſis, ſolent innocentes lædere, peccatoribus parcere, homines vero, id eſt, ſanctos & ſimplices, rapinis & exactionib. deuorare Ezech. 19. Leo factus eſt, & didicit capere prædam, homineſque deuorare. Figurati in Lamech, de quo dicitur in hiſtoria ſcholaſtica, quod cum cæcus eſſet, & deberet ſagittare vnam beſtiam, pro beſtia hominem ſagittauit. Item dico, quod iſte ad modum leonis debet eſſe animoſus & bellicoſus, quia, ſcilicet, vir iuſtus debet eſſe audax & animoſus ad bonum aggrediendum, ad malos inuadendum, & corrigendum, & ad bellum tribulationum fortiter & virtuoſe tolerandum. Quia ſicut dicitur Prouerbiorum 30. Leo fortiſſimus beſtiarum ad nullius pauebit occurſum. Item iſte more leonis debet eſſe diſcretus & induſtrioſus, quia, ſcilicet, diſcrete debet cogitare & diſcernere inter illos, qui fore faciunt & delinquunt, ſicut leo, qui inter centum homines bene cognoſcit illum, qui eum percuſſit, & vnumquemque ſecundum quod deliquerit, corrigere, & punire debet. Leo enim dormit oculis apertis, quia, ſcilicet, vir iuſtus quamuis quandoque ipſum dormire non contingat per proſperitatis conſolationem, debet tamen ſemper oculos cordis apertos habere per diſcretionem & cogitationem. Vnde Apocal. 3. Eſto vigilans &c. & Can. 5. Ego dormio, & cor meum vigilat. & Num. 24. dixit. Auditor ſermonum Dei, qui viſionem omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi eius. Et ſequitur. Accubans dormit vt leo. Item iſte more leonis debet eſſe liberalis, & officioſus, & quantum ad miſeros curialis compatiens & induſtrioſus. Debet enim erga miſeros eſſe compatiens, & benignus, & diſtribuendo prædam bonorum ſuorum debet eſſe omnibus gratioſus. Sed de hoc vide ſupra de Iuda in illa auctoritate. Vicit leo de tribu Iuda. Item more leonis debet eſſe aliquando pauidus & timoroſus, quia, ſcilicet, ignem inferni, & ſtrepitum & comminationem rotarum ſacræ ſcripturæ, & præſentiam galli albi, id eſt, Dei, debet ſummopere formidare. Quia vere nullus debet eſſe tam virtuoſus aut fortis, tam audax, ſtrenuus aut ſecurus, quin iſta tria debeat formidare, ſcilicet,

- Ignis inferni combuſtionem,
- Dei præſentis cognitionem,
- Sacræ ſcripturæ comminationem.

Vnde 2. Reg. 17. Fortiſſimus quiſque cuius cor eſt quaſi leonis pauore ſoluetur. Sic igitur patet, quomodo vir iuſtus comparatur leoni. Et ideo de viro iuſto poteſt ſatis competenter exponi

F illud Eſa. 11. Vitulus, ouis, & leo, ſimul morabuntur. ¶ Vbi aduerte, quod tribus rationibus vir iuſtus poteſt leoni merito comparari, quia, ſcilicet, ſicut leo coram catulo verberato caſtigatur, infirmitati continue ſubiugatur, ſcilicet, quartanæ, conſtanti fortitudine roboratur, ſic vere iuſtos in hoc mundo domat pœnæ mœſtitudo [Vitulus] Grauat carnis ægritudo [Ouis] Roborat mentis fortitudo [Leo] Iſti enim conuertuntur & domantur per mœſtitudinem temporalem, quia ſunt [Vitulus] Affliguntur & grauantur per ægritudinem naturalem, quia ſunt [Ouis] Statuuntur & firmantur per fortitudinem virtualem, quia ſunt [Leo]

¶ Dicamus ergo, quod iuſtus multis tribulationibus edomatur [Vitulus inquit] Sicut enim leo tūc timet & caſtigatur, quando videt in præſentia ſua catulum verberari, ſic pro certo iuſtus timere debet & vitam ſuam corrigere, & edomare, quando videt Deum catulos, id eſt, peccatores in hoc ſæculo tribulationibus & ſuis exigentibus demeritis, varijs afflictionibus verberare [Vitulus inquit] Per vitulum enim qui faciliter edomatur, & à leuitate ſua primaria immutatur, & pœnis & laboribus ſubiugatur, intelligitur vir iuſtus, qui leuitatem & inſolentiam naturalem debet relinquere, & per virtutem obedientiæ ſe aliorum viribus ſubiugare. Vnde Eſa. 11. Leo ſicut bos comedit paleas. Tribulationes enim & afflictiones malorum ſunt caſtigationes & correctiones ſapientium & iuſtorum Quia ſicut dicitur Prouer. 19. Peſtilente flagellato ſapientior erit paruulus. Et verſus dicit. Fœlix, quem faciunt aliena pericula cautum. Quod tamen eſt contra multos, qui quamuis malos coram ſe videant verberari, tribulari, & affligi, ipſi tamen propter hoc non caſtigantur, nec à ſuis iniquitatibus conuertuntur. Sed non ſic boni, quia ipſi debent eſſe leones & vituli. Vnde 3. Reg. 7. dicitur, quod in fabrica templi erant ſimul cęlati, & picti leones, & boues & cherubin. Vbi oſtenditur, quod in templo Eccleſiæ debent eſſe iuſtitiæ viribus firmati, quia debent eſſe leones: modeſtiæ legibus ligati, quia debent eſſe boues: ſcientiæ lucibus dotati, quia debent eſſe cherubin, qui interpretatur plenitudo ſcientiæ. Ideo de tali vitulo ſic domito & correcto poteſt dici illud 1. Reg 6. Recludit vitulos domi: iuſtus igitur dicitur leo, quia tribulationibus edomatur. ¶ Item iuſtus dicitur eſſe leo, quia infirmitatibus aggra- G

uatur, quod oſtenditur, cum dicitur [ouis.] Sicut enim dicit Solinus, leo febrem quartanam habet continuam, & ſibi quaſi vltro naturaliter adhærentem. Hoc enim prouidit illa rerum ordinatrix natura, quia, ſcilicet, tanta eſt leonis caliditas & ferocitas, quod omnia deuoraret, niſi ipſum continua carnis infirmitas flagellaret. Sic vere chariſſimi, boni & iuſti ſemper patiuntur aliquos carnis defectus, aliquas carnis infirmitates & fragilitates, vt exinde ſua auſteritas temperetur. Conſtat enim quod multi ſunt ita calidi & feruentes, & in iuſtitia rigoroſi, quod omnes delinquentes vellent corrodere, & per iuſtitiam conſumere, niſi infirmitatibus carnis & mentis grauarentur. Et ideo ſæpe fit, quod Deus viros iuſtos permittit febre quartana, id eſt, carnis paſſionibus infeſtari, vt ex conſideratione ſuæ propriæ conditionis humiliores quantum ad ſe, miſericordiores quantum ad proximum, reuerentiores & cœleſtis auxilii imploratiores quantum ad Deum. Iſtud apparuit in Petro ſecundum Greg. qui permiſſus eſt à Deo timere, & deficere, & negare, vt quia futurus erat paſtor Eccleſiæ, ſciret ex ſua fragilitate conditionem delinquentium cogitare, & ad indulgendum, & compatiendum mentem ſuam benigne inclinare. Sicut enim de Chriſto dicitur. Heb. 2. In eo enim in quo ipſe paſſus & tentatus eſt, didicit & his qui tentantur auxiliari & Heb. 5. dicitur, quod Chriſtus didicit ex his, quæ paſſus eſt, obedientiam. & Eccl. 31. Infirmitas grauis ſobriam facit animam. Et ibidem ſequitur intellige quæ ſunt proximi tui ex teipſo. & Gal. 6. dicitur, quod ſi quis præoccupatus fuerit in aliquo peccato, illi, qui ſunt ſpirituales, debent eum inſtruere in ſpiritu lenitatis. Et cauſam lenitatis aſſignat ibidem dicens. Conſiderans (inquit) temet ipſum, ne & tu tenteris, quaſi diceret. Ex conſideratione propriæ infirmitatis, qua poſſumus tentari, debemus ad parcendum leniter, & miſericorditer animari. Et iſta carnis infirmitas oſtenditur, cum dicitur ouis. Quia ouis eſt animal valde debile, & infirmum. vnde Eſa 53. Nos omnes ſicut oues errauimus. Vt de talibus leonibus intelligatur illud Eccl. 47. Cum leonibus luſit quaſi cum agnis, quaſi diceret. Tales qui ſunt leones propter ſanctitatem & ferocitatem, ſunt agni propter annexam carnis infirmitatem. Patet ergo, quod vir iuſtus dicitur eſſe leo, quia infirmitatibus aggrauatur. ¶ Item di- H

co, quod iuſtus dicitur eſſe leo, quia virtutum viribus roboratur, quia dicitur leo. Leo enim habet naturā conſtantiſſimā & audaciſſimam. Habet autem virtutem ſuam in quatuor, ſcilicet, in capite, in collo, in pectore, & in ore. Sic vere vir iuſtus debet habere virtutē in capite, id eſt, in intellectu per fidem & diſcretionem. In collo per immobilem conſtantiam & perfectionem. In pectore, id eſt, in corde per dilectionem & charitatem. In ore, id eſt, in verbis per doctrinam & prædicationem. Virtus ergo noſtra dicitur eſſe

In
- Capite fidei, firmiter credendo,
- Collo conſtantiæ, immobiliter perſeuerando,
- Pectore cordis, veraciter amando,
- Ore verborum, vtiliter loquendo & prædicando.

Et ſic dicetur de eo illud Apoca. 4. Animal primum leoni ſimile. Et bene ſimile leoni, quia ſicut rugitus leonis eſt terror omnium animalium audientium, ſic vere rugitus verborum & clamor comminationum viri iuſti debet eſſe terror omnium peccatorum Oſe. 11. Leo rugiet, & formidabunt filij maris. Multi tamen non ſunt ſimiles leoni, quia non habent virtutem in capite, ſed

magis

magis ſimiles ſunt vrſo, qui valde habet caput debile, & aſino, cuius virtus eſt in renibus non in pectore. Quia vere multi ſunt, qui in capite fidei, & in pectore veræ dilectionis ſunt valde debiles, in renibus vero quantum ad executionem operum carnalium ſunt valde fortes. Non ſic ergo iuſti, ſed ſit vir iuſtus ſimilis leoni, videlicet

In
- Morum nobilitate ſeu benignitate,
- Animi auſteritate,
- Propugnandi ſtrenuitate,
- Conſtante ſtabilitate,
- Diſcretionis ſagacitate,
- Diuiſionis & propitiationis liberalitate,
- Timoris pœnalitate.

Et ſic dicetur de eo illud 1. Mac. 3. quod dictũ eſt de Iuda Machabeo: Similis factus leoni in operib. ſuis. Patet ergo chariſſimi, ꝙ vir iuſtus dicitur leo propter virtualem ſtabilitatem, propter naturalem infirmitatem, propter obedientiæ damnabilitatem.
I Per leonem ergo intelligitur homo iuſtus. ¶ Tertio dico, quod per leonem poteſt intelligi vir peccator qui eſt ſummæ iniquitatis. Leo enim habet 7. conditiones per quas poſſunt 7. crimina denotari. Eſt enim leo

Animal
- Infirmum & quartanarium,
- Feruentiſſimum & calidiſſimum,
- Elatum & ſæuiſſimum,
- Inſidians & fraudulentum,
- Rapiens & violentum,
- Rugiens & iracundum,
- Fœtidum & immundum habens anhelitum.

Sic vere chariſſimi, peccator eſt infirmus per luxuriam. Eſt calidus per auaritiam. Eſt elatiſſimus per ſuperbiam: eſt inſidians per malitiam: eſt rapiens per ſæuitiam & gaſtrimargiam: eſt rugiens per iracundiam: eſt etiam anhelitu fœtens per detractionis infamiam. Et ideo ſecundum diuerſas ſuas proprietates peccator in ſcriptura quantum ad luxuriam dicitur

Leo
- Quieſcens,
- Deuorans,
- Aſcendens,
- Inſidians,
- Rugiens,
- Venans,
- Interficiens.

Iſte (dico) dicitur leo quieſcens, quia ſicut leo eſt animal continue febricitans, ita peccator eſt febrem & ardorem carnalis concupiſcentiæ continue ſuſtinens, & in quiete deliciarum habitans, & quieſcens Gen. 49. Requieſcens accubuiſti vt leo. Item quantum ad auaritiam dicitur leo deuorans, & rapiens, quia, ſcilicet peccator auarus, more leonis non ceſſat beſtias innocentes & pauperes infeſtare & alienum capere & auferre. vnde Num. 23. Non accubabit leo donec rapuerit prædam ſuam. ¶ Item iſte per ſuperbiam dicitur leo aſcendens, ſeu repens, quia, ſcilicet, ſuperbus more leonis ſolet montes altiſſimos, id eſt, ſtatus excellentiſſimos per appetitum aſcendere, & per ſuperbiam venatoribus, id eſt, inimicis ſuis ſe publice opponere, & exinde mortem ſæpiſſime incurrere. vnde Hier. 49. Quaſi leo aſcendet de ſuperbia Iordanis. Item iſte quantum ad malitiam dicitur leo inſidians, quia ſicut leo inſidiatur animalibus, vt ea decipiat, & rapiat, ſub foliorum velamine ſe abſcondens, & poſt ſubito dum non aduertunt, in ipſa inſilit, & ea rapit, & occidit, ſic vere malitioſi & inuidi, dum volunt alios lædere, & grauare, ſub velamine alicuius palliationis, vel diſſimulationis, ſe abſcondunt, vt dum non aduertunt, cum locum nocendi inuenerint, in ipſos inſiliant, & ſuæ malitiæ venenum eis inferant, & inducant. Vnde in Pſal. 9. Inſidiatur quaſi leo in ſpelunca ſua, vt rapiat pauperem. Item iſte quantum ad iracundiam dicitur leo rugiens, quia ſicut leo cum eſt iratus ſolet fremere, & rugire, ſic iracundi fremunt, & rugiunt, & alios turbant, & offendunt 1. Pet. 5. Aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret. & Prou. 19. Sicut fremitus leonis, ita eſt ira regis. Item iſte quantum ad gaſtrimargiam dicitur leo venans, quia ſicut leo vndique circuit, & venatur, vt inueniat, quem deuoret, & manducet, ſic guloſi circumeunt mare, & aridam, vt inueniant cibaria grata. vnde Eccleſ. 27. Leo venationi inſidiatur. Item iſte quantum ad infamiam dicitur leo inficiens. Sicut enim leo habet os & anhelitum fœtidum & immundum, ſic detractores habent ora fœtentia & infecta per aliorum detractionem contagioſam & mirabiliter corroſiuam. vnde Eccleſ. 21. Dentes eius dentes leonis, interficientes animas hominum. Et ſic igitur patet, quod per leonem intelliguntur diuerſa genera peccatorum. Vnde mundus iſte eſt ſicut lacus leonum, id eſt, hominum, in quorum medio poſitus eſt Daniel, vt ab eis deuoraretur. Quia ſcilicet in medio leonum, id eſt, hominum iniquorum, poſiti ſunt iuſti in hoc mundo in periculo deuorationis & rapinæ, niſi à domino protegantur. Sed de hoc ſcilicet quomodo leo ſignificat peccatorem, vide ſupra in diuerſis titulis, exemplis, & figuris. ¶ Quarto dico, quod per leonem intelligitur diabolus, qui K
eſt ſummæ crudelitatis, quia ſcilicet iſte inſidiatur per delectationem, rugit per ſuggeſtionem inuadit per tentationem, rapit per conſenſum, & occidit per malam operationem, deuorat vero & conſumit per æternam damnationem 1. Pet. 5. Aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens, quem deuoret. Sed de hoc inuenies ſupra in diuerſis titulis.

Lepra. Nota, quod lepra eſt quædam vilis & enormis infirmitas, quæ nunquam aut difficiliter curatur, & per quam cohabitantes corrumpuntur, & inficiuntur, propter quod leproſi a ſocietate ſanorum hominum expelluntur. Lepra igitur ſignificat peccatum, quod pro certo eſt infirmitas confuſibilis & infamis. Facit enim poſſeſſores ſuos ſocietate fidelium finaliter priuari, & per eorum mala opera & exempla alios contiguos, & vicinos deſtrui, & corrumpi. Teſte enim Apoſt. 1. Cor. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia praua, quia ſicut dicitur Nu. 19. Quicquid tetigerit immundus, immundum faciet. ¶ Notemus igitur, quod ſicut lepra corporalis ex diuerſis cauſis oritur, ſic lepra ſpiritualis ſcilicet peccatum rationibus varijs generatur. Oritur enim lepra quandoque A

Ex corruptione
- Sanguinis,
- Phlegmatis,
- Choleræ,
- Melancholiæ.

Et ſecundum iſtas quatuor cauſas poſſumus intelligere quatuor genera ſcilicet, ſimoniam, ſuperbiam, auaritiam, Immunditiam. Lepra enim inducit horrorem, tumorem, ardorem, fœtorem. Quia ſcilicet per lepram poteſt intelligi horror ſimoniæ, tumor ſuperbiæ, ardor auaritiæ, fœtor immunditiæ. ¶ Primo igitur di- B
co, quod homo poteſt fieri ſpiritualiter peccator & leproſus per ſimoniæ prauitatem. Sicut enim lepra habet corrumpere non ſolum proprium ſubiectum, imo etiam illos, qui habitant, & participant cum leproſis, ſic vere ſimonia non ſolum inficit vnum, imo plures, non ſolum illum qui beneficiatur, ſed etiam illum qui beneficium confert, non ſolum ſemel, imo pluries, quia ſcilicet ſimonia, quæ in ingreſſu beneficij contrahitur, ad totius vitæ tempora dilatatur. Et ideo iſta eſt quoddam genus lepræ, quæ dicitur tyria ſeu ſerpentina, quæ ſcilicet ſolet generari ex ſanguine interius corrupto. Quia ſcilicet quando ſanguine interioris affectionis in homine per auaritiam corrumpitur, tunc lepra ſimoniæ generatur. Et ſicut ſerpens tortuoſe, & ſuauiter graditur, mordet tamen, & eſt venenoſus, ſic vere ſimoniacus tortuoſe, ſcilicet, fraudulenter & fallaciter Eccleſiam ingreditur, vbi alios inuenenat, corrodit & perſequitur. Iſta lepra ſignificatur in lepra Giezi, qui gratiam Dei factam per Heliſęum in curatione Naaman, pecuniam accipiens, & requirens, ſic lepram ipſius ſecum traxit, ſicut dicitur 4. Reg. 4. Quia vere ſi aliquis pro aliqua gratia ſpirituali pecuniam acceperit lepra ſimoniæ percuſſus erit. Ideo Eccleſia poteſt hodie dici domus Simonis leproſi, iuxta illud 2. Reg. 3. Non deficit in domo tua leproſus. Iſta eſt lepra in domo, ſeu lepra in lapide, de qua fit mentio Leu. 13. vbi dicitur, quod ſi in aliquo lapide domus apparuerit lepra, id eſt, aliqua corroſio vel maculatio, ille lapis amouendus erat & alius loco ipſius ſtatuendus. Sic vere ſi in domo Eccleſiæ, in qua ſumus nos tanquam lapides, fuerit aliquis lapis, id eſt, aliqua perſona quæ lepra ſimoniæ ſit infecta, ipſa pro certo debet eijci, & expelli, & ab aliorum collegio relegari Num. 5. Præcipe filijs Iſrael vt eijciant de caſtris omnem leproſum. Sic igitur patet, quomodo homo ſit leproſus per ſimoniæ prauitatem.

¶ Secundo dico, quod homo ſit leproſus per ſuperbiæ vani- G
tatem. Sicut enim leproſus habet carnem tumidam & lucentem, ſic ſuperbus interius tumet & inflatur per præſumptionem, exterius vere lucet, & ornatur per curioſam conuerſationem. Lepra talium figuratur in lepra Ioſiæ regis Iudæ, qui præſumens vltra quam decet, voluit ſacerdotis officium exercere, & ideo lepra immediate fuit percuſſus, quæ primo apparuit in fronte eius. Et iſta eſt illa lepra, quæ dicitur leonina, quæ ex cholera ignea, quæ eſt humor leuiſſimus, generatur, quæ leonina dicitur, eo ꝙ more leonis corrodit, & deuorat totã carnem. Sic vere ſuperbia, quę ex leuiſſimo humo-

humore,id eſt, ex leuitate cordis naſcitur, merito leoni comparatur,quia,ſcilicet,tota caro,id eſt,tota patria per eam rapitur& prædatur & deuoratur Nu.12.Caro eius deuorata eſt à lepra. Fit
D igitur homo leproſus per ſuperbiæ vanitatem. ¶ Tertio dico, quod homo ſpiritualiter fit leproſus per auaritiæ grauitatem. Sicut enim leproſus eſt grauis & ponderoſus , & in carne ſentit pruritum & ardorem,ſic auarus eſt grauis , & ad terrena & temporalia inclinatus , & ardore auaritiæ continue inflammatus. Vnde proprie auaritia eſt lepra,quæ dicitur elephantina,quæ ex humore groſſo terreo & melancholico generatur, & ideo Elephanti animali graui ponderoſo & melancholico , qui, ſcilicet, poſtquam ceciderit non poteſt ſurgere,comparatur. Sic vere lepra auaritiæ ex terreo humore, id eſt, ex bonis terrenis oritur, qua quis ita ponderoſus efficitur , quod ex quo inferius ad morem terrenorum per auaritiam ceciderit, vix aut nunquam amplius releuatur Pſal.40.Qui dormit,non adijciet,vt reſurgat. Et iſta lepra figuratur in lepra Naaman,qui interpretatur commotio eorum,de quo dicitur 4.Reg.5. Erat Naaman diues & fortis, ſed leproſus.Quia vere illi,qui in hoc mundo ſunt cæteris ditiores, & contra pauperes fortiores , & qui pauperes commouent, & offendunt, vt communiter lepra auaritiæ ſunt infecti.Leproſi ergo ſunt aliqui per auaritiæ grauitatem.

E ¶ Quarto dico , quod ſunt aliqui ſpiritualiter leproſi per immunditiæ fœditatem,& iſti ſunt luxurioſi.Quia ſicut lepra facit carnem corrumpi,ſaniem exire,& anhelitum oris fœtere, ſic ad literam luxuria facit carnem macilentam , facit pellẽ ſanioſam, facit verborum ſpiracula ſordida&corrupta.De ore enim talium luxurioſorum non exit niſi anhelitus corruptus,id eſt,verba inhoneſta,impudica & corrupta. Et iſta eſt lepra,quæ dicitur,alopecia,ſeu vulpina,quæ oritur ex corrupto phlegmate,&facit totum corpus depilari , &pilis ſpoliari. Sic vere luxuria , quæ ex phlegmate corrupto,id eſt,ex humorum fœditatibus generatur, vulpina proprie dicitur. Quia ſcilicet vulpes ſecundum Iſido.eſt animal fœtidum , & corruptum,anhelitum habens fœtidum & immundum, locaque in quibus inhabitat ,reddit ſterilia & corrupta. Sic luxurioſus,qui per infamiam valde fœtet & qui malis verbis & exemplis loca quæ inhabitat , & totam patriam & viciniam inficit, & corrumpit, anhelitum verborum habet per malas ſuggeſtiones fœtidum,& infectum. Iſta etiam lepra facit pilos virtutum cadere, & nuditatem morum,& virtutum ſolita eſt generare. Et ideo figuratur iſta lepra in veſte , de qua dicitur Leuit. 13. Quia , ſcilicet, lepra luxuriæ veſtem ſanctæ conuerſationis corrodit , capillorum , id eſt , virtutum carentiam introducit. Luxurioſus ergo leproſus dicitur , quia non ſolum eſt corruptus in ſe , imo etiam alios inficit , & corrumpit De talibus dicitur Leuit. 13. Contaminatum & ſordidum ſe clamabit omni tempore , quo leproſus erit. Et ſic ergo patet,quomodo propter diuerſas lepræ conditiones per leproſum poſſunt intelligi diuerſi peccatores. Ita quod proprie peccator poteſt intelligi per illum leproſum de quo dicitur Leuit. 13 quod ille, qui lepra maculatus erat, à ſocietate aliorum debebat eſſe diuiſus & ſeparatus , & habere veſtimenta diſſuta ,caput nudum , os veſte contectum,& ſolus extra caſtra habitare. Talis proculdubio eſt peccator , quia iſte eſt per peccatum mortale à ſocietate fidelium ſeparatus , veſtes ſuæ exterioris conuerſationis per inſolentiam diſſuuntur, caput ſuæ intentionis per iactantiam denudatur os ſuæ locutionis per ſimulationem , & fallaciam operitur,ſolus etiam extra caſtra,id eſt, ſocietatem charitatis per partialitatem , & inuidiam commoratur. Iſta igitur quatuor genera hominum peccatorum ſeu ſpiritualium leproſorum figurantur in illis quatuor leproſis , qui ad exercitum Syriæ procedentes ibi lautiſſime comederunt. Quia ſcilicet infecti,& peccatores in exercitu malorum præ cæteris ſatiantur, & bonis temporalibus adimplentur. Ideo de talibus poteſt dici illud Luc.4. Multi leproſi erant in Iſrael temporibus Heliſęi prophetæ, & nemo ex eis curatus eſt. Tales enim per ſe ſunt incurabiles.Solus enim Deus poteſt peccatorem curare,ſicut ipſe quotidie per gratiam ſuam facit. Vnde Matt.11. Cœci vident, Claudi ambulant , leproſi mundantur. Ideo prædicatoribus præcipitur Matth.10. Leproſos mundate, dęmones eijcite. Si vis pone hic , quomodo leproſus ſolebat reconciliari , ſicut ponitur Leuit. 13. Sed pone eam infra de mundare. Sufficit ergo de lepra.

A Lætitia. Lætus.

Nota , quod lætitia idem eſt quod gaudium , iocunditas , exultatio & iubilatio. Cum ergo de iſtis omnibus ſupra ad ſufficientiam ſit tractatum , hinc eſt , quod de lætitia quo ad præſens modicum eſt dicendum maxime cum in ſermone, Lætare Hieruſalem:& in ſermone. Lætare ſterilis , ſatis & ſufficienter de ea ſit tractatum. Breuiter ergo notemus, quod eſt triplex lætitia, ſcilicet,

Lætitia	Interior,	Quæ eſt	Conſcientiæ cordialis,
	Exterior,		Opulentiæ mundialis,
	Superior,		Affluentiæ æternalis.

¶ Lætitia cordialis eſt lætitia perfectorum , de qua dicitur Eccl. 30 Lætitia(alias iocunditas cordis)hæc eſt vita hominis. Lætitia mundialis eſt lætitia peccatorum de qua dicitur Ecc.7.Cor ſtultorum vbi lætitia. Lætitia ſupernalis eſt lætitia beatorum , de quibus dicitur Eſa.35. Lætitia ſempiterna erit ſuper capita eorum.Gaudium,& exultationem obtinebunt.

¶ Primo ergo de lætitia interiori , qua , ſcilicet , boni in hoc mundo lætantur , poſſumus breuiter diuidere illam auctoritatem Pſal. 63. Lætabitur iuſtus in domino , & ſperabit in eo. Vbi aduerte , quod ſicut in hoc mundo lætantur tria genera perſonarum,ſcilicet,accuſati quando ſciunt ſe habere innocentiæ puritatem : obſeſſi vel impugnati quando ſciunt ſe habere adiutoris probitatem: Operarii quando ſciunt ſe habere futuri præmij largitatem,ſic vere chariſſimi,boni & perfecti viri debent lætari de tribus,ſcilicet,de puritate mentalis perfectionis [Iuſtus inquit]De firmitate diuinæ protectionis [In domino inquit] De bonitate futuræ ſaluationis [Superabit inquit in eo]quia, ſcilicet, ſpes eſt de futuris. Lætificat enim hominem propriæ conſcientiæ rectitudo ſcilicet,quando eſt iuſtus.Diuinæ ſuſtinentiæ fortitudo [In domino inquit] Æternæ opulentiæ plenitudo [Sperabit inquit in eo]

¶ Dico ergo,quod nos debemus lætari propter propriæ conſcientiæ rectitudinem [Iuſtus inquit] Sicut enim nulla res eſt quæ ita poſſit lætificare hominem qui habet facere coram aſpero iudice,& cum fortibus aduerſarijs,ſicut quando ſcit ſe habere iuſtitiam &innocentiam pro ſe,&quando non inuenit in ſe propter quod debeat condemnari , ſic vere ſumme debet lætificare quemlibet virum iuſtum,qui,ſcilicet,coram ſeuero iudice Chriſto habet iudicari , & à dæmonibus accuſari , ſuæ puritatis, & innocentiæ, ſecuræ quoque conſcientiæ rectitudo [Iuſtus inquit] Pſalm.32. Lætamini domino, & iuſti , & gloriamini omnes recti corde.

¶ Et nota,quod mala ſunt,quæ faciunt hominem eſſe iuſtum B quæ tamen ſunt ſpiritualis lætitiæ inductiua videlicet

Paupertas ſpiritualis,
Puritas cordialis,
Charitas ſupernalis,
Humilitas virtualis.

¶ Facit igitur iuſtum lætum paupertas ſpiritualis Eſa.35.Lætabitur deſerta & inuia,& Gal. 4. Lætare ſterilis,quæ non paris. ¶ Item puritas cordialis. vnde Hier. 31. Lætabitur virgo in choro. ¶ Item charitas ſupernalis. Vnde Eſa. 66. Lætamini cum Hieruſalem,& exultate omnes,qui diligitis eam.¶ Item humilitas virtualis Pſal.90.Lætati ſumus pro diebus quibus nos humiliaſti,& Eſa. 65. Serui mei lætabuntur &c. Lætemur igitur propter propriæ conſcientiæ rectitudinem.

¶ Item lætemur propter diuinæ ſuſtinentiæ fortitudinem [In domino inquit] Sicut magna eſt lætitia alicui debili & infirmo in prędio conſtitutio,quando ſcit ſe habere iuxta ſe aliquem fortiſſimum protectorem,qui nunquam ei deficiet , ſed in cunctis periculis eum proteget &defendet,ſic nos in prælio huius mundi conſtituti valde poſſumus lætari & iocundari , quia certi ſumus , quod ſemper eſt nobiſcum dominus Deus noſter paratus nos protegere,& iuuare. Vnde in Pſa.90 dicit ipſe dominus Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eũ,& glorificabo eũ [In domino inquit]In domino.n eſt lætificandũ,non in mundo, quia ſicut dicitur.Illa eſt vera lætitia,quæ de creatore,nõ de creatura cõcipitur. Vnde in Pſal.20.dicitur Domine in virtute tua lætabitur rex , & ſuper ſalutare tuum exultabit vehementer Et iterum in Pſal.149.Lætetur Iſrael in eo,qui fecit eum. Talem ergo lætitiam non habent in ſæculo peccatores , quia ſcilicet ipſi non lætantur in domino,ſed in mundo,non in ſpiritualibus ſed in temporalibus,non in æternis,ſed in terrenis. Vnde nota,quod auari lætantur in pecunijs , luxurioſi in mundi delicijs,inuidi in aliorum doloribus &triſtitijs,ſuperbi in mundi vanitatibus,& vanis glorijs. De auaris patet,quia iſti ſunt ſicut auis, quę dicitur monedula,quæ naturaliter diligit pecuniam. Plus enim lætatur habere vnum denarium,quam vnum caſtrum,quia auari plus gaudent de vno tantillo bonorum mundanorum,quam de immenſitate bonorum æternorum vnde Amos 6. Væ qui opulenti eſtis in Sion. Et ſequitur. Qui lætamini in nihilo,dicentes. Nonne in fortitudine noſtra aſſumpſimus nobis cornua? De immundis patet,quia ſicut porcus plus lætatur in luto, quã in fluuio puro, ſic luxurioſi plus lætantur in luto deliciarum , quam in aqua ſpiritualium gratiarum. Vnde immundi dicunt illud Sap. 2. Nemo

mo sit expers luxuriæ nostræ, vbique relinquamus signa lætitię, quoniam hæc est pars nostra & hæc est sors nostra: de inuidis etiam patet, quia pro certo sicut Delphini plus lætantur tempore aduersitatis & tempestatis, quam tempore serenitatis, sic inui di magis læti quando vident tempestates & miserias aliorum, quam quando vident eorum prosperitates & serenitates. Isti enim sunt de quibus dicitur Baruch. 4. Sicut gauisa est in ruina tua, & læta est in tuo casu (scilicet Babylon) sic contristabitur in tua consolatione. Item de superbis patet, quia vere sicut papilio lætatur & delectatur volare, currere, & circuire ad claritatem candelæ, vbi alæ eius comburuntur, ipse vero quandoque periclitatur & moritur, sic superbi lætantur in suo discursu & volatu ad claritatem gloriæ mundanæ, vbi alas virtutum perdunt per iniquitatem, alas vero bonorum temporalium amittunt per paupertatem, ipsi vero periculum mortis æternæ incurrunt per criminum multiplicitatem. De lætitia talium dicitur Eccle. 11. Lætare iuuenis in adolescentia tua, ambula in vijs cordis tui &c. Non sic ergo, sed lætamini in domino. Vnde in Psal. 104. Lætetur cor quærentium dominum &c. Lætemur ergo de diuinæ sustinentiæ
C fortitudine. ¶ Item dico, quod lætari debemus de æternæ opulentiæ plenitudine, quę ostenditur, cum dicitur [Sperabit in eo] Spes enim est de futuris, quia sicut operarius qui in agro laborat, & pugil qui acriter in bello dimicat lætantur & gaudent in eo, quia ex talibus laboribus sperant venire finaliter ad quietem & ad mercedem, sic vere boni qui sunt in mundi laboribus lætantur, quia certissime sperant exinde venire ad quietem & præmium Paradisi [Sperabit inquit in eo] Ideo bene docet Psalm. 61. Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda vestra, Deus adiutor vester in æternum. Vnde de tali lętitia quæ de spe futurorum generatur, potest dici illud Prou. 10. Expectat o iustorum lætitia. Ista est ergo lætitia interior & virtuosa.
D ¶ Secundo dico, quod est lætitia exterior & vitiosa, & ista est lætitia qua peccatores in hoc mundo lætantur, quam proculdubio sequitur tristitia sempiterna. Extrema enim gaudij, luctus occupat Prou. 14. Sicut enim Sirenæ tempore sereno solent lætari, & cantare, talis tamen lætitia propinquam denotat tempestatem, sic vere peccatores dum arridet eis serenitas prosperitatis mundanæ ipsi sunt in magno gaudio & honore, ex isto tamen sequitur sempiterna tristitia, & ex isto gaudio sequitur æterna de-
E solatio Esa. 16. Ablata est lætitia de Carmelo. ¶ Tertio dico, quod est lætitia superior, quæ est beatorum. Et ista est illa, qua in Paradiso sancti, & angeli consolantur, & gloriantur, quia sicut dicitur Esa. 51. vbi loquitur de ciuitate Paradisi. Gaudium & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis. Sufficit &c. Sed accipe distinctiones, quæ sunt in sermone, Lætare Hierusalem, & pone eas hic. Et vide supra de gaudio, exultatione, & iocunditate.

A **Leuare.** Nota, quod leuare idem est quod sursum erigere vel portare, sed quia supra dictum est de eleuare, de sublimis, de excelsus, ideo breuiter de eleuare aliquid dicendum est. Nota ergo, quod triplex est leuatio vel erectio, videlicet

Leuatio quædam { Virtuosa, / Vitiosa, / Gloriosa.

Prima est perfectorum,
Secunda peccatorum,
Tertia est beatorum.

Leuantur enim { Perfecti per cœlestium affectionem, / Infecti per dignitatum ambitionem, / Beati per supernorum adeptionem.

Est igitur quædam leuatio virtuosa & ista est, quando homo ab inferioribus se leuat ad superiora, & a temporalibus ad æterna. Sicut enim ignis a propria natura sursum leuatur, & hoc quia sursum est sphęra & regio ignis, & suum originale principium, sic vere quia Deus est nostrum principale principium & origo, ideo nosipsos debemus sursum ad ipsum leuare, & mentem, & affectũ ad eũ ordinare. Vnde de viro perfecto, & iusto potest dici illud Thr. 3. Sedebit solitarius & tacebit quoniam leuauit se supra se. Nos enim ipsos, & supra appetitum conditionis nostræ debemus leuare & vsque ad cœlestia nos transferre. Ibi enim cessant laborum anxietates. [Sedebit.] Cessant malorum societates [Solitarius inquit] Cessant verborum nimietates [Tacebit inquit] Igitur leuemus nos supra nos, exeamus de cauerna nostræ carnis: ascendamus ad Deum mente, vt ibi finaliter leuemur in corpore. Et ideo notandum, quod nos debemus leuare nos [Se inquit] Quia scilicet quicquid est in nomine, debet esse sursum ad dominum leuatum, scilicet,

Caput intentionis,
Cor cogitationis,
Facies affectionis,
Oculus cognitionis,
Manus operationis,
Os locutionis.

Caput enim nostrum, id est, intentio, semper debet esse ad Deum leuatum, & ad ipsum principaliter ordinatum. Vnde Luc. 21. Respicite, & leuate capita vestra. Item leuemus ad eum cor totius cogitationis, vt scilicet ibi fixa sint corda nostra, vbi vera sunt gaudia. vnde Thren. 3. Leuemus corda nostra cum manibus ad dominum. Item leuemus ad Deum faciem affectionis. Voluntas enim est facies animæ, quæ semper ad Deum est eleuanda, conuertenda, & erigenda. Vnde ipse dicit Cant. 2. Ostende mihi faciem tuam &c. Iob 11. Leuare poteris faciem tuam absque macula. Quod est contra auaros, qui faciem cordis & affectionis semper habent ad terram inferius per auaritiam depressam. Similes illi animali venenosissimo Ægyptiaco, quod moratur in fonte Nigri, quod semper inclinat faciem versus terram, quia alias venenositate sua interficeret quicquid videret 2. Regum 2. Leuare non potero faciem meam. Item leuemus sursum oculos cognitionis. Oculos enim cordis debemus leuare & erigere videlicet

Ad { Implorandum diuinam pietatem, / Deprecandum sanctorum charitatem, / Contemplandum Cœlorum dignitatem, / Cogitandum inferni vilitatem, / Meditandum cordium prauitatem.

¶ Igitur leuemus oculos cordis nostri ad diuinum præsidium implorandum. Vnde Psalm. Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Item ad sanctorum auxilium deprecandum. Vnde Psalm. Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Item ad cœlorum fastigium contemplandum. Vnde Esa. 60. Surge, illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria domini super te orta est. Sequitur. Leua oculos tuos, & vide. Item ad inferni supplicium cogitandum. Vnde Esa. 41. Leuate in cœlum oculos vestros, & videte super terram deorsum. Item ad cordium flagitium cogitandum. Vnde Hierem. 3. Leua oculos tuos in directum, & vide vbi nunc prostrata sis. Leuemus igitur oculos nostræ considerationis. Item leuemus manus nostræ operationis. Manus enim sursum leuantur B

Ad aliquid { Supplicandum, / Indicandum, / Indicendum, / Inhibendum, / Porrigendum, / Accipiendum, / Percutiendum, / Defendendum.

Et reuera charissimi istis octo de causis debemus leuare & in principio ponere manus operationis nostræ, id est, opera nostra, videlicet vt aliquid à domino supplicemus. vnde Psal. 143. Expandi manus meas ad te, anima mea sicut terra sine aqua, tibi.

¶ Item vt alijs exempla vtilia indicemus. Iosue enim leuauit clypeum, qui erat in manu sua, contra Hay, ad cuius conspectum fortificatus exercitus ciuitatem deuicit Iosuę 8. Quia vere quando prælati clypeum bonorum exemplorum alijs ostendunt, ad præliandum contra vitia fortius intendunt. Vnde Psal. 61. In nomine tuo leuabo manus meas. Item leuemus manus, vt alijs mandata & consilia iniungamus Psalm. Altitudo manus suas leuabit. Item vt peccata & vitia alijs inhibeamus Psalm. 73. Leua manus tuas in superbia eorum. Item vt bona temporalia alijs exhibeamus. vnde Exod. 14. Leua virgam tuam, & extende manum tuam: & Ezec. 20. Cum introduxero vos in terram, pro qua leuaui manum meam, vt darem eam patribus vestris &c. Item vt à Deo gratias & beneficia accipiamus, sicut de Moyse dicitur Ex. 17. Cum leuaret Moyses manus, vincebat Israel. Item vt dyscolos percutiamus & corrigamus. Vnde Zach. 2. Leuo manum meam super eos, & erunt prædæ eis qui seruierant sibi. Item leuemus manus vt miseros leuemus & defendamus. vnde Ezec. 20. Leuaui animam meam pro stirpe Iacob, vt educerem eos de terra Ægypti. Leuemus igitur manus nostræ operationis. Item dico, quod nos debemus leuare vocem nostræ locutionis. Vox enim leuatur

Ad ali-

Ad aliquid { Proclamandum, Deplorandum, Implorandum, Collaudandum.

Sic vere nos debemus leuare vocem locutionis noſtræ ad vocandum alios per prædicationem. Vnde Eſai.51. Vox ſpeculatorum tuorum leuauerunt vocem, ſimulque laudabant. Item leuemus vocem ad deplorandum vitia per lacrymationem. vnde Iud. 21. Leuauerunt vocem & magno vlulatu cœperunt flere. Item leuemus vocem ad implorandum dominum per orationem. vnde Luc. 17. dicitur de decem leproſis, quod ſteterunt à longe, & leuauerunt vocem, dicentes. Ieſu præceptor miſerere nobis. Et ſic patet, quomodo homo totus debet ſpiritualiter ſe leuare quantum ad omnes ſui partes, ſcilicet quantum ad

Caput intentionis,
Cor cogitationis,
Faciem affectionis,
Oculos cognitionis,
Manus operationis,
Vocem locutionis.

Quia breuiter quicquid eſt in homine, totum debet ſurſum ad Deum leuari & offerri, & ab inferioribus ſegregari & auferri, vt de homine ſic totaliter leuato & erecto dicatur illud Hier. 4. Aſcendit leo de cubili ſuo, prædo gentium ſe leuauit. Tranſeo breuiter, & omitto, & exempla & figuras & diuiſiones auctoritateſq; prætermitto, propter hoc, quod pauca ſunt themata applicabilia, & quia ſupra de eleuare & erigere ad ſufficientiam eſt
C dictum. ¶ De leuatione verò vitioſa, quæ nihil aliud eſt quam ſuperbia, dicitur Hier.51. Cor ſuum leuauit contra me. Vide ſupra
D in tit. ſupradictis. ¶ De leuatione etiam glorioſa, de qua dicitur Ezec. 43. Leuauit me ſpiritus & introduxit me in atrium interi-
E us, & ecce repleta erat gloria domus domini. vide ſupra in titul. antedictis, quia omitto gratia breuitatis. ¶ Sed ſi forſan velis iſtam materiam aliquantulum dilatare, notabis, quod in ſcriptura reperitur

Leuatio pertinens ad { Chriſtum, Iuſtum, Iniuſtum.

¶ Primo ergo dico, quod eſt leuatio, quæ ſpectat ad Chriſtum. Conſtat enim quod Deus quandoque leuat manum vt percutiat, quandoque leuat brachium, vt eripiat, quandoq; leuat ſuperbum vt deijciat, quandoq; leuat depreſſum vt præficiat. Leuat dico manum vt percutiat viros peſtilentes, quia pro certo catus quandoq; ludit cum mure, ipſumque dimittit ex propoſito hinc inde diſcurrere, finaliter tamen pedem ſuum leuat, & ipſum retinet & percutit ne euadat, & adhibet dentes, ipſum mordet, deuorat & trucidat. Sic Deus cum peccatoribus quandoq; videtur ludere, in fine tamen contra ipſos manus ſuas leuat, & ipſos temporaliter tribulat, & æternaliter damnat Pſalm.73. Leua manus tuas in ſuperbias eorum in finem, quanto malignatus eſt inimicus in ſancto? & Deut. 32. dicit dominus. Leuabo (inquit) in cœlum manum meam, & dicam, viuo ego in æternum. Si arripuero vt fulgur gladium meum, & arripuerit iudicium manus mea, reddam vltionem hoſtibus meis &c. Item leuat brachium, vt eripiat innocentes, quia reuera ipſe leuat brachium fortitudinis ſuæ ad innocentes ab impijs defendendum. Brachium miſericordiæ ſuæ ad indulgentes de miſerijs, & tribulationibus eripiendum. Brachium etiam ſuę clementiæ ad delinquentes de vitijs & inferni periculis liberādum. vnde Eſa.40. Sicut paſtor gregem ſuum paſcet, & in brachio congregabit agnos, & in ſinu leuabit, fœtos ipſe portabit. Item leuat ſuperbos, vt deijciat præſumentes. Conſtat enim quod ſicut athleta aduerſarium ſuum leuat à terra vt ipſum tandem deijciat, ſic Deus quoſdam, quos per occulta iuſtitiæ ſuæ videt finaliter eſſe damnandos, quandoque in magnos ſtatus extollit, & leuat dum ibi gloriantur, per mortem & tribulationem in infernum, & in inforrunium præcipitat, atque iactat. Rota .n. fortunæ ſic pingitur, quod dū clauus vnus leuatur alius deprimitur, imo ad hoc quiſq; ſurſum erigitur, vt cadens poſtea confundatur. Sic vere facit de malis occulta Dei prouidentiá, quam in iſto caſu voco fortunam. Iſta eſt autem mala & periculoſa leuatio, quia, ſcilic. quanto quis in temporalibus plus leuatur, tanto (vt communiter) magis in ſpiritualibus inclinatur. Res enim perpendicularis nunquam ab vna parte leuatur, quin altera deprimatur, ſicut patet in lance, ſeu in ſtatera. Cum igitur homo habeat duas partes, ſcilicet, animam & corpus, ſpiritualia & terrena, nunquam poteſt ex parte vnius leuari, quin ipſum contingat vt communiter ex oppoſito aggrauari. Quia ſi leuatur in temporalibus, deprimitur neceſſario in ſpiritualibus. Et econuerſo ſi anima leuatur, & erigitur in ſpiritualibus caro neceſſario premitur & calcatur in mundialibus. Bene ergo dicitur Iob 10. Si iuſtus fuero, non leuabo caput. vnde Ezech.22. Nonne hic eſt qui humilem ſubleuat, & ſublimem humiliat? De quodam enim tyranno in ſuis actibus proſperante & de ſua potentia gloriante audiui, quod in palatio ſuo fecerat depingi rotam fortunæ, & in ſuperiori gradu pingi & poni ſe fecerat eleuatum. Cum ergo die quadam præſentibus ſuis rotæ pulchritudinem commendaret, & à quodam prudentiore peteret an huiuſmodi pictura pulchra foret, reſpondit, ſic, ſed quod ibi vnum deficiebat, videlicet vnus clauus qui teneret rotam ne volueretur. Audierat enim ille, quia teſte Greg. Sæpius in altum quis tollitur, vt cadens inde fortius confringatur. Figura Ex.10. vbi videtur, quod ventus vrens leuauit locuſtas, operueruntque vniuerſam ſuperficiem terræ, vaſtantes omnia. Sed ſequitur, quod dominus flare fecit ventum contrarium, qui arreptas locuſtas proiecit in mare: Ventus enim vrens eſt proſperitas, qua mediante mali leuantur: Ventus contrarius eſt, quo finaliter ſufflante locuſtæ, id eſt, ſuperbi peccatores in mare mortis & inferni præcipitantur. Deus ergo leuat ſuperbos, vt deijciat præſumentes. Item dico, quod ille leuat depreſſos, vt præficiat ſuper gentes. Deus enim quandoque ſuſcitat de puluere egenum, & de ſtercore erigit pauperem, vt ſedeat cum principibus, & ſolium gloriæ teneat. Quia ſcilicet ipſe eſt, qui pauperem facit & ditat, humiliat, & ſubleuat 1.Reg.2. Vnde de Iehu rege Iſrael legitur, quod ipſe Ionadab leuauit ad ſe in currum ſuū, 4.Reg.10 Et de Helia dicitur 4.Reg.2. quod dominus in curru igneo ipſum leuauit in cœlum. Quia re vera ſæpe fit per occultam Dei prouidentiam, quod boni de infimo gradu leuantur ad ſummum per prælationem, de terra & terrenis leuantur ad cœlum, de contemplatione, de mundo leuantur ad Paradiſum per finalem beatificationem. Vnde de leuatione temporalis dignitatis, & prælationis poteſt dici illud Ezec.3. Spiritus quoque leuauit me, & abij amarus in indignatione ſpiritus mei. Dico enim quod licet ſpiritus ſanctus iuſtum quandoque velit ad dignitates leuare & extollere, ipſe tamen triſtis & dolens debet ſuſpicere, & ſi forſitan dignus ſit timere, & metuere. De leuamento vero contemplationis poteſt dici illud Ezech.11. Spiritus quidem leuauit me, & adduxit me ad tranſmigrationem in viſione ſpiritus Dei. De leuatione ad apicē æternæ fœlicitatis & conſolationis poteſt dici illud Ezech. 23. Leuauit me, & introduxit me in atrium interius, & ecce repleta erat gloria domus domini. Vnde de beatis dicitur Eſa.63. quod indulgentia domini redemit eos, & portauit eos, & leuauit eos in diebus ſæculi. Sic ergo patet, quod eſt leuare pertinens ad Chriſtum.

¶ Secundo dico, quod eſt leuare pertinens ad iuſtum. Iuſtus e- F
nim leuare debet, & ab infimis erigere

Animum languentem, vt contempletur,
Proximum egentem, vt conſoletur,
Optimum iacentem, vt honoretur.

Dico ergo, quod iuſtus debet leuare languentem animum ad veri cognitionem. Quia re vera animum noſtrum languentem & tepidum nos debemus leuare ad videndum redemptionis fructum Luc. 21. Reſpicite & leuate capita veſtra, quoniam appropinquabit redemptio veſtra. Contritionis luctum 1.Reg. 24. Leuauit rex Saul vocem, & fleuit. Et illud prædictum Hier. 3. Leua oculos tuos in directum, & vide vbi nunc proſtrata ſis. Deuotionis, id eſt, crucem & paſſionem Chriſti, qua ſcilicet leuare debemus in memoria noſtra ad ſpem, & fiduciam ſaluationis. vnde Hier.4. Leuate in ſignum in Sion, & confortamini. Saluationis ſtatum, ſcilicet, gloriam æternam Eſa.60. Surge, illuminare Hieruſalem, quia venit lumen tuum, & gloria domini ſuper te orta eſt. Sequitur. Leua in circuitu oculos tuos & vide. Statum damnationis, ſcilicet, infernum Exod.14. Leuantes filij Iſrael oculos viderunt Ægyptios mortuos, id eſt, dæmones infernales, & timuerunt valde. & Ezech. 8. Leua oculos tuos ad viam aquilonis. Dico ergo, quod iuſtus debet leuare languentem animum ad veri cognitionem. Deinde dico, quod debet leuare egentem proximum ad boni ſuſceptionem; quia, ſcilicet, iuſtus videns proximum ſuum pauperem & egentem, debet ipſum leuare, à tribulatione, & anguſtia liberare. Figura Deut. 22. vbi aſinus ſi ceciderit, præcipitur leuari, quia ſcilicet ſi aſinum, id eſt, pauperem ſub mundi infortunijs inuenimus cecidiſſe ipſum debemus, per pium adiutorium ſubleuare, & conſolatione debita conſolari. vnde Hier. 38. Leua Hieremiam prophetam de lacu antequam moriatur. Et ſi iſtud intelligitur de lacu miſeriæ corporalis, multo fortius de lacu miſeriæ ſpiritualis, videlicet de peccato, quia ſcilicet multo maius meritum eſt leuare hominem de lacu peccati, quā à lacu præſentis miſeriæ vel tormenti.

¶ Deni-

¶ Denique dico, quod leuare debemus iacentem optimum ad dignam prælationem, quia, ſcilicet, iuſtus debet bonos & rectos in ſtatu infimo conſtitutos, ad ſtatum dignitatis & prælaturæ leuare, & eos prout decet, honorare, & promouere. vnde 3. Reg. 20. dicitur, quod rex Iſrael leuauit Benadab vt ſederet ſecum in curru ſuo. Iſtud eſt igitur leuare pertinens ad iuſtum. Sed de hoc vide in principio titu. vbi plene inuenies &c.

G ¶ Tertio dico, quod eſt vnum leuare ſpectans ad iniuſtum, & ſic dico, quod iniuſtus ſupra ſeipſum leuatur per præſumptionem, contra prelatum per religionem, contra ſubditum ſeu egenum per oppreſſionem, contra proximum ſeu ſocium per oppugnationem, contra Deum per obſtinationem.

¶ Dico ergo, quod mali leuantur contra ſe ipſos per præſumptionem & ſuperbiam Oſe. 14. Adimpleti ſunt & ſaturati ſunt, & leuauerunt cor ſuum, & obliti ſunt mei. Item leuantur contra prælatos per obedientiam & rebellionem 2. Reg. 20. Homo de monte Ephraim Zypa filius Bochri cognomine, leuauit manum ſuam contra ciuitatem & regem Dauid. Item leuantur contra ſubditos per iniuſtitiam & oppreſſionem Iob 31. Si leuaui ſuper pupillum manum meam, etiam cum viderem me in porta ſuperiorem. Vnde contra tyrannos dicitur Hierem. 4. Aſcendit leo de cubili ſuo prædo gentium ſe leuauit. Item leuantur contra proximos, ſeu ſocios per diſcordiam & diſſenſionem, contra illud Eſa. 2. Non leuabit gens contra gentem gladium &c. Item leuantur contra Deum per perfidiam & obſtinationem. Vnde de perfidis dicitur Ezechiel. 18. Vir, qui iniuſtitiam non fecerit, nec in montibus comederit, nec oculos ſuos leuauerit ad idola, viuet. De obſtinatione vero dicitur Hiere. 51. Cor ſuum leuauerunt contra me. Non pono exempla, nec dilato, quia in titulis Leuare, & corrigere, & in alijs ſimilibus ſatis dixi. Et hæc de leuare ſufficiant.

A **Leuita. Leui.** Nota, quod Leui fuit vnus de 12. filijs Iacob, cuius filij & ſucceſſores dicti fuerunt leuitæ. Fuit igitur in lege antiqua

Populus Leuitarum {
- Diuinis vſibus deputatus,
- A plebis legibus ſeparatus,
- Poſſeſſionibus vacuatus,
- Varijs ritibus conſecratus.

¶ Leuitæ enim ad ſeruiendum domino, ad miniſtrandum in tabernaculo & in templo erant ſpiritualiter dedicati, ſicut dicitur Num. 1. Erant etiam varijs ritibus conſecrati, ſicut dicitur Nu. 8. Erant inſuper à plebis domibus ſegregati, ſicut dicitur Num. 3. Erant inſuper poſſeſſionibus non dotati, ſicut dicitur Deuter. 18. Poſſeſſiones enim exceptis domibus non habebant, ſed decimis, primitijs, & oblationibus contenti erant. Per iſtos ergo leuitas poſſunt intelligi viri eccleſiaſtici & religioſi, qui etiam in noua lege leuitis fuerunt ſubſtituti, quia, ſcilicet, diuinis vſibus deputantur, & ad miniſtrandum Deo circa altare ſpiritualiter ordinantur. vnde Num. 3. Applica tribum leui, & facies in conſpectu Aaron, vt miniſtrent, & excubent, & obſeruent, & cuſtodiant vaſa tabernaculi, ſeruientes in miniſterio eius Et aduerte, quod officium leuitarum eorum erat ſacrificia miniſtrare: tubis populum aduocare: Deum canendo laudare: onera tabernaculi portare: & arcam domini ſolummodo tangere vel tractare. Sic vere chariſſimi, viri eccleſiaſtici debent ſacrificare miſſam celebrando, populum aduocare alte prædicando, deuote cantare Deum collaudando, onera portare pœnitentiam faciendo, & arcam domini, ſcilicet, ſacramentũ altaris ſoli tangere, ſoli ad eius ſacrificium accedendo. vnde 1. Par. 15. dicitur, quod illicitum eſt, quod à quocunq; portetur arca, niſi à leuitis. Et ſic homo erit diuinis vſibus deputatus. vnde Nu. 3. Eruntq; leuitæ mei. Leuitæ igitur erant diuinis vſibus deputati.

¶ Item debent eſſe à mundi legibus ſegregati. Quia viri eccleſiaſtici debent eſſe per excellentiam vitæ ſegregati, & diſtincti à moribus aliorum. vnde Deut. 10. Separaui tribum leui. ¶ Item debent eſſe poſſeſſionibus denudati, quia, ſcilicet, dato quod habeant poſſeſſiones temporales, illas tamen habent nomine Eccleſiæ ſuæ, & non nomine ſuo. Item ſi habent eas in re, non tamen debent eas habere in affectu, iuxta illud Pſal. 61. Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Datæ enim non fuerunt leuitis poſſeſſiones, duplici ratione, ſcilicet, vt ſolummodo iactarent in domino curam ſuam, & ſic ipſe eos enutriret, & ne diſtractio temporalium ipſos à Dei ſeruitio impediret, quia, ſcilicet, viri eccleſiaſtici nunquam ſe debent à Dei ſeruitio propter temporalia diſtrahere, ſed ſemper debent ad dominum cor habere, & in auxilio temporalium non ſperare. vnde Ioſ. 14. Non acceperunt leuitæ aliam partem in terra, niſi vrbes ad habitandum. Debent igitur ſe poſſeſſionibus leuitæ denudare. ¶ Item dico, quod debent eſſe varijs ritibus conſecrati Circa quod eſt aduertendum, quod tria requirebantur in conuerſatione leuitarum, quæ ſpiritualiter intellecta in viris eccleſiaſticis requiruntur ad hoc, quod ſint ſpirituales leuitæ, & quod digni habeantur domino miniſtrare. Debebant enim ſpargi aqua luſtrationis, lauare veſtimenta, radere capillos, ſicut dicitur Nu. 8. In quo notatur, quod Eccleſiaſtici debent habere

Interius munditiam puritatis,
Exterius decentiam honeſtatis,
Inferius carentiam facultatis.

Debent enim viri eccleſiaſtici aſtringere carnis fœditatem, & iſta eſt aſperſio aquæ luſtrationis. Depingere morum honeſtatem, & hæc eſt lotio veſtimentorum. Contemnere rerum facultatem, & iſta eſt raſio capillorum. Igitur ſi digne Deo volumus conſecrari, aſtringamur, vt lauetur à fæcib. carnalitatis, quod oſtenditur in hoc, quod ipſi leuitæ aqua luſtrationis, ſcilicet, vbi immundi purificabantur iubebantur aſpergi. Per aquam enim ſignificatur caſtitas, qua quidem carnis puritas aſtringitur, & omnis mentis fœditas deputatur. Vnde Pſal. 50. Aſperges me domine hyſopo, & mundabor, lauabis me, & ſuper niuem dealbabor. Item depingamur, & ornemur virtutibus honeſtatis, & hoc datur intelligi in lotura veſtimentorum. Veſtimenta enim quæ exterius apparent & omnia verecunda celant ſignificant honeſtatem, qua defectus interiores velantur, & mores exteriores ornantur Exod. 19. Lauent veſtimenta ſua, vt ſint parati. Item exuamur & nudemur ab opibus terrenæ facultatis & hoc datur intelligi in raſura capillorum. Capilli enim ſignificant bona temporalia, quæ non ſunt de eſſentia naturæ humanæ, imo more capillorum ſunt ſuperflua, & extrinſeca. Ezec. 5. Accipe gladium acutum radentem pilos. Et ſic ſi bona contempſerimus, ſi conuerſationem mundauerimus, ſi carnem noſtram purgauerimus, nos erimus ſpirituales leuitæ, & digni erimus domino conſecrari, & ſibi debite miniſtrare, vt ſic quilibet poſſit dicere illud Iud. 17. Leuita ſum de Bethlehem Iuda, applicatus, aſſumptus, & additus. quia, ſcilicet, nos debemus Deo applicari, ſibi humiliter ſeruiendo, & ab ipſo aſſumi, & ei addi per charitatis vinculum adhærendo, vt ſic dominus poſſit dicere illud Malach. 2. Pactum meum cum leui fuit, à facie nominis mei pauebat, lex veritatis fuit in ore eius in pace & æquitate ambulauit mecum, & multos auertit ab iniquitate. Hoc igitur de leui ſufficit.

Leuis. Leuitas. Nota, quod leuitas eſt qualitas rei qua ſcilicet, ipſa res efficitur facilis ad mouendum, & ad de loco ad locum agiliter transferendum. Leue enim dicitur quicquid onere, ſeu pondere non grauatur. Et nota, quod moraliter loquendo, A

Leuitas ſumitur pro {
- Virtuoſa agilitate,
- Vitioſa mobilitate,
- Gratioſa fallacitate.

Leuis eſt vir {
- Iuſtus, quia agilis ad operandum,
- Stultus, quia mobilis ad euagandum,
- Conflictus, quia facilis ad tolerandum,

¶ Primo igitur dico, quod eſt quædam leuitas quæ eſt virtuoſa, & iſta eſt illa, qua viri ſancti ſunt expediti & agiles ad faciliter obediendum, & ad bonum faciliter exequendum. Elementa enim leuia & quæ graui materia non premuntur, habent motum ſuum à centro ad circumferentiam, & continue & neceſſario agitantur, & motum aliquem exequuntur, ſicut patet in igne & aëre. Sancti enim qui graui & terreſtri diuitiarum, ſeu vitiorum materia non fuerunt grauati, ſed per paupertatem voluntariam, & per vitiorum & terrenorum carentiam leues & agiles ſunt effecti, motum cordis ſuperius habuerunt, à centro, id eſt, à mundo receſſerunt, & ad ſpiritualium & æternorum bonorum alta circumferentia mentaliter acceſſerunt, & ad bona opera exequenda ſe faciles obtulerunt. Conſtat enim quod animal leue citius currit, & prædam ſuam melius inſequitur, citius fugit, & difficilius capitur. Sic vere iuſti prælati, qui ſcilicet ſpiritualiter ſunt leues, prædam bonorum operum auidius inſequuntur, & periculum tentationum effugere, vel euadere citius comprobantur. Iſtos ergo compara pardo, vel onagro, quæ ſunt animalia valde leuia. vnde Hie. 2. Curſor leuis explicans vias ſuas onager aſſuetus in ſolitudine. Vide iſtã auctoritatem alibi, ſcilicet, in ti. N. Sicut ergo milites amant in prælio leues equos, & nauis etiam compoſita de lignis leuibus magis eſt cæteris diligenda, ſic Deus tales diligit, & eligit, quos ſpiritualis paupertas & vitiorum carentia leues facit Eſa. 19. Aſcendet dominus ſuper nubem leuem, & ingredietur Ægyptum. Figura ad hoc Gen. 6. vbi Arca Noe, in qua ſaluatum eſt genus humanum à diluuio, de

lignis leuigatis dicitur fabricata. Figura etiam Deut. 27. vbi altare præcipitur domino erigi & fieri de lapidibus leuigatis & à pondere attenuatis. Ad denotandum, quod illi, qui arca salutis & altare deuotionis esse volunt, & qui saluare à diluuio peccati, & Deo conciliare alios solent, leuigati, id est, leues effecti & à terrenis & vitijs deputari ante omnia esse debent, quia, scilicet, nullus Deo acceptus efficitur, nisi qui à terrenorum pondere mente vel corpore leuigatur, sicut apparuit in apostolis qui leues & pauperes fuerunt, & ideo faciliter per mundum currerunt, & mundum à peccati diluuio liberauerunt. Vnde Aba. 1. Leuiores pardis equi eius, & velociores lupis vespertinis. Ista est igitur leuitas virtuosa.

B ¶ Secundo dico, quod inuenitur leuitas vitiosa. Et sic per leuitates intelligo

Mentis instabilitatem,
Morum insolentiam,
Voluntatis inconstantiam & mobilitatem.

Talis enim est periculosa, quia res leuis longe proijcitur, non bene sistitur, cito corrumpitur. Longe dico proijcitur, quia, scilicet, res leues faciliter mouentur a fluctibus vel a vento. Vnde nautæ in mari citius ducunt nauem competenter oneratam & grauem, quam prorsus vacuam atque leuem. De monstro etiam marino, quod dicitur nautilus, dicit Plinius, quod tempore sereno aquam maris vomit, vt leuior fiat, atque ad maris superficiem ascendens, membranam subtilem quam habet inter pedes anteriores, loco veli cum pedibus erigit, & sic per mare velificat, & discurrit. Si vero causam timendi habuerit, & si fluctus nimis tempestuosos senserit, tunc propter leuitatem quam aquas euomendo in se contraxit, aquam maris rebibit, & se grauem & ponderosum faciens, sicut ante, ad profundum descēdit, periculumque euadit. Sic vere dico, quod leuitas mētis periculosa est. Nauis enim animæ non bene ad sanitatis portum ducitur, nisi diuini timoris pondere & morum & prudentię grauitate firmetur. Alias enim si animi leuitatibus insolescat, flatus & fluctus tentationis ipsam faciliter rapient, & ad scopulos tribulationum impingent, & finaliter ad piratas infernales deducent. Fatui sunt ergo illi, qui vt leues & insolentes appareant aquam amaram contritionis, & diuini timoris pondus, & grauitates morum abdicant, & erecto velo voluntatis ad flatum & ventum inanis gloriæ vndecunque se ventilant atque iactant. Vtile enim esset talibus quod in suis fatuitatibus se imminuerent, quodque causam timoris conciperent, & aquam amaræ contritionis bibentes, fundumque humilitatis petentes, à tempestatis ęternæ fluctibus se saluarent. De leuitate ergo & inconstanti voluntate talium dicitur Iob 24. In tenebris inquit sicut in luce ambulant, leuis est super faciem aquæ, maledicta sit pars eius à domino, non ambulet per viam vinearum. ¶ Et aduerte, quod tales triplicem leuitatem incurrunt, scilicet

Corde,
Ore,
Opere.

Corde (dico) leuiter credendo Eccles. 19. Qui credit cito, leuis est corde. Ore etiam leuiter loquendo Iob 39. Qui leuiter locutus sum, respondere quid possum? manum meam ponam super os meum. Opere insuper scilicet leuiter agendo seu operando. De quo apostolus 2. Cor. 1. Nunquid leuitate vsus sum? aut quæ cogito, secundum carnem cogito, vt sit apud me, est, & non? q. d. Non sum nec debeo esse talis, quia secundum veritatem Paulus constans & non leuis erat, imo leues & fatuos fugiebat, & eorum consortia declinabat. Exemplo illius sanctæ mulieris Annę, quæ dicebat Tob 3. Nunquam cum ludentibus me miscui, neq; his, qui in leuitate ambulant, participem me præbui. Patet ergo,
C quod est quædam leuitas vitiosa. ¶ Tertio dico, quod est quædam leuitas gratiosa, & ista pro certo nihil aliud est quam diuina mandata & constitutiones, mundi tribulamina & afflictiones, pœnitentiæ lamenta & religionis fatigationes. Licet enim omnia ista ponderosa & grauia ponderantur infirmis duntaxat & debilibus, respectu tamen pœnæ æternæ gratiosa & leuia iudicantur. De mandato enim diuino dicitur Matt 11. Venite ad me &c. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. De tribulationum vero præsentium laboribus & tormento dicitur 2. Cor. 4. Id quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Quia vere nihil est hic ita graue, quin reputari debeat leue, si consideratur præmium, quod acquiritur, & supplicium, quod euaditur. De primo acquirendo dicit Aug. super Psal. 36. super illud. A domino diriguntur gressus viri. Cum attenderis (inquit) quæ accepturus sis, omnia tibi erunt vilia & leuia quæ pateris. Sequitur. Hic labore transacto veniet regnum æternum, veniet sine fine fælicitas, veniet æqualitas angelorum, veniet hæreditas Christi, veniet cohæres Christus. De tormento vero vitando dicit Augu. in quodam sermone super Lucam. Quæcunque (inquit) quisque grauia patitur in hac vita comparatione ignis æterni non parua sed nulla sunt. Et alibi. Cogita (inquit) quoslibet cruciatus, expende pœnas humanas, & compara gehennæ, & leue est omne quod excogitas. Vt igitur mundi tribulationes & casus nobis leues efficiantur, necesse est, quod illa præuideamus, ad hunc finem, vt cum venerint, ipsa leuius & facilius sustineamus. vnde Sen. Epistol. 79. in fine dicit, quod quicquid diu expectatum est, leuius accedit. Et alibi dicit, quod imparatus etiam leuissima expauit, ideo agendum est, ne quid nobis inopinatum sit. Talia ergo leuia onera gratiosa & facilia & portabilia Deus nobis iniungit & imperat, & talia debet prælatus imponere subditis quos gubernat. Melius est enim quod sub leui sarcina seruiant, quam quod si nimis premantur, vel desperati fugiant vel desistant 3. Reg. 12. Leuius fac iugum quod nobis imposuit pater tuus. Et sunt verba filiorum Israel ad regem Roboam filium Salomonis, qui etiam 2. Par. 10. sibi prohibentur dixisse. Pater tuus durissimo iugo nos compressit, tu leuiora impera patre tuo, & paululum de onere subleua, vt seruiamus tibi. Quod quia non fecit, secutus consilium iuniorum, ideo decem partes populi ab eo recesserunt, & regem alium elegerunt. Leuia ergo, & non importabilia debet princeps vel prælatus imponere, vt fauorem Dei & hominum valeat retinere. Ista est ergo leuitas gratiosa. Et sic patet, quod leuitas sumitur tribus modis.

Lex.

Nota, quod lex nihil aliud est quā superioris ordinatio, vel statutū ad subditorū regimē ordinatū. Lex igitur est quoddā spirituale vinculū, quo homines tenētur & ligantur, ne per actus illicitos euagentur. Sicut. n. animalia syluestria non domantur nisi primo fortib. vinculis teneantur, quia, scilicet, nunquam domita efficerentur, si sine vinculis ad voluntatem suam vagari dimitterentur, sic vere necesse fuit vt leges & mandata à Deo & à superioribus fierent, vt infra limites iustitiæ vagabiles mores hominum corrigerentur, & domarentur. Homo enim qui sine disciplina dimittitur, sicut vir vanus in superbiam erigitur, & sicut pullum onagri se liberum natum putat Iob 11. Nunquam enim homo perfecte corrigeretur, vel domaretur, si sine legis vinculo vagari ad arbitrium suum sineretur. Et ideo ad ligandum mores hominum ne vagarentur, constituta est triplex lex, scilicet A

Lex { Naturæ, Scripturæ, Humanæ curæ.

Lex naturæ est illa inflexibilis rectitudo, quam Deus in synderesi conscientiæ collocauit, quæ vnicuique dictat & ostendit quid bonum fuerit, vel quid malum. De ista igitur dicitur Roman. 2. Dentes non habentes legem, cum naturaliter ea quæ legis sunt faciant, ipsi sunt sicut lex. Lex enim naturalis est illa, quam natura omnia animalia docuit, & quam Deus in nostri cordis volumine exarauit, de qua potest dici illud Hierem. 31. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in cordibus eorum scribam eam. Lex scripturæ est illa, quam Deus Moysi in scriptis dedit, & quam Christus in scriptis euangeliorum suis fidelibus dereliquit. De quibus dicitur Ose. 8 Scribam eis multiplices leges meas, quæ velut alienæ computatæ sunt. Lex vero humanæ curiæ est illa, quam ad regimen hominum principes statuerunt. vnde Rom. 7. Lex in homine damnatur quanto tempore viuit. Vt igitur cæteris omissis de lege scripturæ, quæ in veteri & in nouo testamento continetur, aliquid dicamus, quia de legib. particularibus antiqui temporis longum esset dicere, igitur sub breuitate transcurro qualiter

Sacrificia & libamenta offerebantur,
Hostiæ in vijs immolabantur,
Leuitæ & sacerdotes consecrabantur,
Leprosi reconciliabantur,
Homicidæ consecrabantur & occidebantur.
Semina fratrum suscitabantur,
Nazaræi dedicabantur,
Mulieres suspectæ probabantur,
Immundi expellebantur.

¶ De omnibus istis fiunt in lege spirituales tractatus, omnia ista aliquid morale significant, omnes istæ particulares leges

plenæ

plenæ sunt spiritualibus intellectibus. Verumtamen causa breuitatis ista ad præsens omitto, quia sicut dicit apostolus. Verbum breuiatum fecit dominus super terram Ro. 9. Et ideo quia gaudent breuitate moderni, illam solam auctoritatem Prou. 6. Mandatum lucerna est, & lex, lux & via vitæ, increpatio disciplinæ: exponere dignum duxi. Quia enim Prou. 3. præcipitur. Custodi legem atq; consilium, & sicut dicitur Prou. 28. Qui custodit legem filius sapiens est. ¶ Hinc est, quod in prædicta auctoritate quatuor ostenduntur, propter quæ lux diuina merito debet custodiri, videlicet quia habet

Virtutem { Compulsiuam, Instructiuam, Directiuam, Correctiuam.

Per legem enim diuinam compelluntur & mouentur homines quia est mandatum. Instruuntur & docentur, quia est lux & lucerna. Diriguntur, & tuentur, quia est via vitæ. Corriguntur & arcentur, quia est increpatio disciplinæ.
B ¶ Primo ergo dico, quod lex habet virtutem compulsiuam, quia, scilicet, in multis passibus legis nobis præcipitur aliquid sub præcepto, cuius transgressio est mortalis, quod ostenditur cum dicitur. Mandatum. Lex enim mandat præcepta, suggerit consilia, dictat iudicialia, ordinat ceremonialia. De mandatis obligatorijs & cōpulsiuis dicitur Mat. 22. In istis duobus mandatis vniuersa lex pendet & prophetæ. Ideo petebat Dauid in Psal. Legem pone mihi domine viam iustificationum tuarum, da mihi intellectum vt discam mādata tua. Sicut enim tanta est virtus clamoris leonis, quod ad eius edictum animalia figunt gradum, sic vere tanta debet esse in cordibus nostris virtus legis Christi, quod ad eius mandatum & clamorem debemus figere gressus nostros, & à cunctis malis actibus desistere & cessare. Vnde illud potest figurari Prou. 8. vbi dicitur, quod Deus præparabat cœlos, & terram, & certa lege & gyro vallabat abyssos, circumdabat mari terminum suum & legem ponebat aquis ne transirent fines suos. Vbi ostenditur, quod sub lege, sub gyro, & in circuitu & in vallo mandatorum diuinorum tria malarum personarum genera continentur, & ibidem recluduntur, quia scilicet sicut dicitur 1. Tim. 1. Iusto lex non est posita, sed iniusto. Et isti sunt illi, qui dicuntur abyssi per insatiabilitatem auaritiæ, qui etiam dicuntur mare per amaritudinem inuidiæ & malitiæ, qui insuper dicuntur aquæ per fluxibilitatem carnalis immunditiæ. Habet igitur lex virtutem compulsiuam [Mandatum inquit] vnde Baruch. 4. Hic est liber mandatorum
C Dei, & lex quæ est in æternum. ¶ Secundo dico, quod lex diuina tenenda & seruanda est, quia habet virtutem instructiuam, quod ostenditur cum dicitur lux & lucerna. Sicut enim per lucem nobis ostenduntur incognita & obscura, sic per lucem legis diuinæ omnis erroris obscuritas effugatur, & omnium necessariorum ad salutem vtilitas declaratur. Per hanc lucem scit homo, quid debet facere, quid fugere, quid credere, quid amare, quid petere, quid appetere. Vnde de ista luce dicitur Sap. 18. Iam (inquit) incipiebat incorruptum legis lumen sæculo dari. Quia sicut dicitur Eccl. 19. In omni sapientia dispositio. Et nota, quod lumen legis diuinæ nos illuminat ad sciendum principaliter tria, videlicet

Facundiæ veritatem,
Concordiæ vnitatem,
Iustitiæ æquitatem.

A lege enim diuina procedit veritas, & facundia. vnde Mal. 2. Lex veritatis fuit in ore eius. Item exinde prodit concordiæ vnitas. Vnde in Psal. 119. Pax multa diligentibus legem tuam. Item inde procedit iustitiæ æquitas. vnde Sap. 18. Iustitiæ legem in concordiam disposuerunt. Lex ergo diuina habet virtute instructiuam.
D ¶ Tertio dico, quod diuina lex habet virtutem directiuam, quod ostenditur cum dicitur. Via vitæ, quia, scilicet, ista est via recta dirigens ad vitam æternam. Sicut enim via recta recte perducit ad terminum, sic vere lex diuina recte perducit ad Paradisum. Vnde in Psal. dicitur. Legem pone mihi domine viam iustificationum tuarum & exquiram eam semper.
E ¶ Quarto dico, quod diuina lex habet virtutem correctiuam, quod ostenditur cum dicitur. Increpatio disciplinæ. Per legem enim puniuntur & corriguntur malefactores. vnde Ioan. 8. dicitur de muliere in adulterio deprehensa, quod in lege mandatur huiusmodi lapidari. & Ro. 2. Quicunque in lege peccauerit, per legem iudicabitur. Vnde etiam Iob. 5. docemur. Increpationem (inquit) domini ne reprobes, quoniam ipse vulnerat & medetur, percutit, & manus eius sanabunt [Increpatio inquit disciplinæ] Sic ergo patet, quomodo per legem

Corrigimur,
Dirigimur,
Instruimur,
Impellimur.

Et ideo bene dico quod est lex tenenda, & cogitanda. Quod tamen est contra multos, qui de lege diuina non curant, sed delinquendo ipsam prætereunt & impugnant. vnde Esa. 24. Infecta est terra ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt leges, mutauerunt ius, dissipauerunt fœdus sempiternum. Et isti sunt potissime illi, qui legem magis deberent facere & seruare, scilicet, illi qui ex professione & officio ad hoc sunt necessario obligati, sicut sunt ecclesiastici & religiosi, qui (vt communiter) minus timent transgredi legem Dei, quam simplices & alij ignari. Quibus loquitur Aug. Præuaricatores (inquit) legis attendite legem, & Hie. 2. dicitur. Sacerdotes non dixerunt, vbi est dominus? & tenentes legem, nescierunt me. & Ezec. 7. Peribit lex à sacerdote, & consilium a senioribus. Et breuiter hodie videtur impleta prophetia Mich. 7. In die illa longe fiet lex. Quia pro certo iuxta verbum apostoli, hodie illi, qui in lege gloriantur, per præuaricationem legis Deum inhonorant. Quod maxime patet in nobis theologis, qui verba legis habemus, & non facta, qui decimamus mentam & anethum, & dimittimus, quæ grauiora sunt legis Mat. 23. Cum tamen teste scriptura Rom. 2. Non auditores legis iustificabuntur, sed legis factores iusti erunt apud Deum. Non sic ergo, sed audiamus, teneamus, & faciamus legem diuinam, sicut faciebat Dauid, qui dicebat. Quomodo dilexi legem tuam domine, tota die meditatio mea est. ¶ Si vis de mala lege dicere, potes di- F
cere, quod per leges malorum potest intelligi mala consuetudo, vel mala inclinatio eorum. Vnde nota, quod est triplex lex malorum, videlicet

Lex { Carnalitatis, Iniquitatis, Fatuitatis.

Lex carnalitatis est illa carnis inclinatio, seu concupiscentia, cui naturaliter subijcitur caro nostra, quæ dicitur fomes seu tyrannus carnis, qui etiam per baptismum non deletur. Huic scilicet subiecta est omnis caro, sicut dicit apostolus Ro. 7. Video inquit aliam legem in membris meis repugnantē legi mentis meę & captiuantem me in lege peccati. Et ibidem dicitur de ista lege. Mente seruio legi Dei, carne autem seruio legi peccati. Mens enim, id est, synderesis conscientiæ semper seruit legi Dei, recte sentiendo & malo contradicendo. Caro autem, id est, carnis inclinatio semper quantum in se est, seruit legi peccati, scilicet, carnis luxuriæ, seu etiam fœditati. Ista est ergo lex carnalitatis. ¶ Deinde dico, quod est lex iniquitatis, & ista est lex malorum consiliariorum & exactorum, qui ex certa scientia faciunt leges & statuta non ad subditorum vtilitatem, sed vt inde impinguentur, & ipsi exinde reportent emendas & rapacitatem Esa. 10. Væ qui condunt leges iniquas, & scribentes iniustitiam scripserunt vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei. ¶ Deniq; dico, quod est lex fatuitatis. Multi enim sunt ita fatui, quod quicquid faciunt, siue bonum, siue malum, volunt quod pro lege teneatur, dicentes Sap. 2. Sit fortitudo nostra lex iustitię. & Sap. 14. Hic error tanquam lex custoditus est. Et sic igitur patet, quod est triplex lex mala: sufficit ergo de lege.

Lya. Lya vxor Iacob, lippata oculis, sed fœcunda, interpretatur laborans, vel laboriosa, sed omitto. Applica si vis ad vitam actiuam, quæ quamuis sit turpior Rachele, id est, contemplatiua, & exemplis & laboribus accommodatior, est tamen fœcundior, & bonis operibus opulentior, & reipublicæ vtilior. Vide in tabula. A

Liba. Libamen. Libamentū. Libare A

Nota, quod libamen dicebatur sacrificium, quod fiebat in liquidis rebus vtpote de oleo vel de vino. Quando enim in lege antiqua aliquod sacrificium alicuius rei firmæ vel solidæ offerebatur, vtpote de carnibus, semper aliquod liquidum in proportione debita, vtpote vinum vel oleum immiscebant, & istud proprie libamentum vocabant. cum quibus etiam Thus & similam adiungebant. Ad denotandum, quod in omni sacrificio bonorum operum, quod facimus semper vinum, id est, feruorem deuotionis, oleum, id est, dulcorem compassionis, Thus, id est, odorem orationis, & similam, id est, puritatem intentionis adhibere debemus. Ista possunt perpendi Num. 28. vbi agitur de iugi sacrificio cum libamentis suis & in pluribus alijs locis. Moraliter ergo loquendo dico, quod libamen sumitur in bono & in malo. Et primo dico, quod sumitur in bono. Et sic dico, quod libamen & libamina, quæ erant quædam adminicula sacrificiorum, significans proprie bonas circumstantias, quas sacrificijs, id est, operib. nostris debemus adiungere, & deuotionem, & compassionem, aliaq; spiritualia bona, quę debemus in bonis nostris

actibus adhibere. Vnde de Simeone summo sacerdote dicitur Eccles. 50. quod amplificauit oblationem excelsi regis, porrexit manum suam in libationem, & libauit sanguinem vuæ. Effudit in fundamenta altaris odorem diuinum excelso principi. Porrexit manum suam (ecce compassio) Libauit sanguinem vuæ, id est vinum (ecce deuotio) Odorem inquit diuinum (ecce oratio vel contemplatio) quæ scilicet odorat cœlestia de longinquo. Ista sunt spiritualia libamenta, quæ Deo debemus offerre seu libare, & quibus debemus Deum placare, & nobis reconciliare Leu. 6. Hæc est lex libamentorum, quæ offerunt filij Aaron coram domino & coram altari. Sed proculdubio hodie non sic. Non est enim qui talia munera offerat, nec qui Deo deuotionem, compassionem, & orationem, aut contemplationem fundat. Vnde lamentando dicitur Iohel 1. Ingredimini, cubate in sacco ministri Dei mei, quoniam interijt de domo Dei vestri sacrificium & libatio. Licet enim hodie videantur esse multi offerentes libamenta & fundentes, pauci tamen sunt qui istud digne faciunt, & qui fructum debitum inde reportant vnde Hiere. 18. Oblitus est mei populus meus, frustra libantes, & impingentes in vijs suis in semitis sæculi, vt ambularent in eis itinere non trito. Istud enim potest dici de ecclesiasticis libationem deuotionis & diuini cultus negligenter facientibus & viam sæculi, negociaq;, & mores mundanos diligentibus quia, scilicet, tales frustra libare dicuntur, & eorum opera à Deo minime acceptantur. Nam ecclesiastici, qui sæcularia peccata faciunt, & mundanorum negocijs & ritibus se exponunt, digne Deo non libant aut offerunt, nec acceptabiles ipsi fiunt Ose. 9. Reuersus est Ephraim in Ægyptum & in Assyrijs pollutum comedit. Non libabunt domino vinum, & non placebunt ei. Sacrificium eorum quasi panis lugentium, omnes, qui comedunt eum, contaminabuntur. Expone bene cōtra ecclesiasticos, religiosos & prælatos, mundi negocia amplexantes, & curias principum frequentantes, & sic ad Ægyptum, id est, ad Assyrios redeuntes. Quia, scilicet, isti vinum deuotionis non libant, quinimo Deo placere non possunt, dum in mundo se polluunt delinquentes, & illos, qui sacrificia comedunt, id est, qui sua opera imitantur, suis exemplis fœtidis inquinant. Patet

B ergo, quomodo libatio sumitur in bono. ¶ Sed adhuc dico, quod libatio sumitur in malo. Et sic dico, quod per libamina intelliguntur mala opera peruersorum, quæ scilicet nō Deo, sed dæmonibus libant & offerunt, in quantum ipsorum mandatis & tentationibus obediunt, & sic abominabiliter eos colunt. Vnde dominus conquerendo dicit Hier. 1. Dereliquerunt me, & libauerunt dijs alienis. Et nota, quod quidam libant & sacrificant, immolant & seruiunt fortunæ seu mundi bonis, & hoc faciunt per auaritiam. Quidam libant Baalim, qui interpretatur deuorator, hoc est dictum, proprio ventri suo, & hoc faciunt per gulam & gastrimargiam. Quidam militiæ cœli, id est, mundi potentibus & hoc faciunt per adulationem & superbiam. Quidam dijs alienis, id est, dæmonibus seu vitijs, & hoc faciunt per malam obedientiam. Auari ergo, fortunæ libant Esa. 65. Obliti estis montem sanctum meum, qui ponitis fortunæ mensam, & libatis super eam. Gulosi libant Baalim, id est, proprio ventri, qui omnia deuorat Hier. 7. Ecce vos confiditis in sermonibus mendacij, qui non proderunt vobis, furari, occidere, adulterari, iurare, mendaciter, libare Baalim, & ire post deos alienos. Et Deut. 32. dicitur de dijs alienis, quod de eorum victimis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum. Superbi autem, militiæ cœli, id est, mundi potentibus seruiunt & immolant per applausum & per fallaciam Hier. 19. Sacrificauerunt militiæ cœli, & libauerunt libamina dijs alienis. Idololatræ vero & peccatores dijs alienis, id est, dæmonibus & peccatis offerunt, & ministrant per malum consensum & obedientiam Hierem. 32. Libant dijs alienis libamina ad irritandum me, sufficit. Vide vbi immolare, sacrificare.

A **Libanus.** Nota, quod libanus est mons Syriæ, & multipliciter signat. Per libanum enim intelligitur

Status { Virtualis sublimitatis, Mundialis prosperitatis, Supernalis fœlicitatis.

Primus libanus est in Ecclesia militante, secundus libanus est in miseria fluitante: Tertius libanus est in Ecclesia triumphante. ¶ Primus libanus est locus perfectorum: secundus vero libanus est locus peccatorum: tertius libanus est locus beatorum. ¶ Primo igitur dico, quod per libanum intelligitur morum sublimitas. Libanus enim est mons altissimus, amœnissimus, fragrantissimus, fertilissimus, iucundissimus, humidissimus. ¶ Mons dico altissimus est, quia supra omnes alios eminet, & apparet. ¶ Mons etiam amœnissimus, quia, scilicet, decor arborum ibi æstate & hyeme semper viret. Mons etiam fragrantissimus, quia propter arbores aromaticas semper redolet. Mons etiam fertilissimus, quia, scilicet, herbis & arboribus fertilibus & vtilibus summe pollet. Abundat enim generaliter in quatuor arborum speciebus videlicet cedris, cypressis, palmis, & oliuis. Mons insuper iucundissimus, quia, scilicet, garritus auium ibi continue auditur & feruet. Mons nihilominus humidissimus, quia, scilicet, ibi fontium & fluminum amœnitas semper manet. ¶ Iste B ergo libanus (charissimi) potest proprie denotare statum perfectionis. Et primo quia iste alijs statibus supereminet per vitæ singularitatem. Vnde Cantic. 7. sponsa Christi ecclesia dicitur sicut turris libani, quæ respicit contra Damascum. ¶ Secundo quia decor arborum, id est, personarum, ibi semper viret per morum omnium honestatem. Vnde Cantic. 5. Species eius vt libani, electus vt cedri. ¶ Tertio quia odor virtutum ibi redolet per bonæ famæ sanctitatem, & per sanctitatis famositatem. vnde Eccles. 24. Quasi libanus non incisus odor eius. ¶ Quarto quia fœcunditas arborum, id est, sanctarum personarū ibi abundat per bonorū operum vbertatem, quia, scilicet, ibi sunt cedri, id est, viri per misericordiam pijssimi: palmæ, id est, viri per pœnitentiam asperrimi: pinus, id est, viri per modestiam mollissimi: cypressi, id est, viri per patientiam stabilissimi. Et ideo sicut de ligno libani fuit ædificatum templum Salomonis, sicut dicitur 3 Reg. 5 sic de bonis personis Ecclesiæ militantis fabricatur quotidie templum Ecclesiæ triumphantis. Vnde dominus & illa cœlestis curia potest dicere nostræ Ecclesiæ militanti illud 2. Para. 2. Ligna cedrina mitte mihi, & ligna pinea de libano. Talia etiam ligna sunt viri sancti, in quibus Deus sedet & quiescit. vnde Cantic. 3. Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis libani. ¶ Quinto dicitur libanus status perfectorum, quia ibi aues, id est, viri spirituales cantant & resonant per Dei laudem & prædicationis sonoritatem. Vnde Esa. 29. Erit libanus in Chermel. ¶ Sexto quia fontes lacrymarum & fluuius deuotionis & compassionis ibi abundant per mentis irrigationem Cantic. 4. Puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de libano. Iste ergo libanus est mons perfectionis, in quo debemus per vitæ sanctitatem manere, & ibi continue habere, quia sicut dicitur Esa. 29. Erit libanus in Chermel, & Chermel in saltum computabitur.

¶ Vbi aduerte, quod sicut libanus mons habet decoris pul- C chritudinem, ideo dicitur libanus, quod interpretatur candidus. Habet humoris plenitudinem, ideo dicitur Chermel; quod interpretatur tener. Habet etiam tumoris altitudinem, quia dicitur saltus, quia est locus altus, sic proculdubio in monte perfectionis debet esse decor & pulchritudo castæ conditionis [Libanus inquit] Humor & plenitudo piæ compassionis [Chermel] Tumor & altitudo mentis affectionis [saltum] Nos enim debemus candidari per castitatis depurationem, lamentari & humectari per pietatis irrigationem, sublimari per voluntatis contemplationem vel exaltationem.

¶ Dico ergo, quod carnis vilitas debet depurari, quia locus dicitur libanus, qui interpretatur candor, per quod castitatis puritas significatur, sicut visum est supra de candore vel albedine vt sic cuilibet dicatur illud Esa. 35. Gloria libani data est ei, decor Carmeli, & Saron.

¶ Item dico, quod cordis siccitas debet humectari, supple per pietatem, quod ostenditur, cum dicitur [Chermel,] qui interpretatur agnus tener, quia, scilicet, nos debemus esse teneri per pietatem, agni per humilitatem, & benignitatem, quia, scilicet, virtus pietatis est puteus aquarum viuentium quæ fluunt impetu de libano Can. 4.

¶ Item dico, quod mentis grauitas debet exaltari, quod ostenditur cum dicitur [Saltus Chermel inquit in saltum reputabitur] quia scilicet saltus est locus præceps & altus in montibus vbi feræ solent pro refugio ascendere ne à venatoribus capiantur & signat altitudinem Paradisi, vbi per contemplationem debemus ascendere, ne venatores inferni nos valeant inuenire. Vt dicamus illud Eccles. 24. Quasi cedrus exaltata sum in libano, & quasi cypressus in monte Sion &c. Cedri enim, quæ sunt arbores altissimæ, & cypressi, quæ sunt arbores solidissimæ & firmissimæ, id est, viri sancti, qui per contemplationem sunt alti, per durationem sunt firmi, in libano Ecclesiæ debent exaltari, & temporaliter promoueri, & spiritualiter per mentis affectionem, & executionem ad saltum Paradisi totis conatibus eleuari, vt sic dicat quilibet illud Esa. 38. Introibo altitudinem summitatis eius. Aduerte tamen figuram 4. Regum 14. 2. Paral. 25. vbi dicitur, quod carduus libani misit ad cedrum, quæ est in libano dicens. Da mihi filiam tuam vxorem, & indignatæ bestiæ saltus conculcauerunt carduum. Reuera charissimi ista videntur hodie esse in saltu & in libano, id est, in dignitatibus Ecclesiæ militantis. Ibi enim inter cedros, cardui, i. in Ecclesia inter bonos & perfectos inueniuntur insufficientes & imperfecti. Sed quid? pro certo tales cardui, id est, tales insufficientes sunt præ cæteris ambitiosi, semper enim nituntur habere

filiam cedri in vxorem, quia; ſcilicet, E :cleſiam filiam Chriſti ambiunt & deſiderant vxorem habere, & a d eius connubium per promotionem tranſire. Et ideo ſequitur. I: dignatæ beſtiæ ſaltus conculcauerunt carduum. Quia vere beſt :æ ſaltus; id eſt, bonæ perſonæ, quæ ſunt in Eccleſia, debent tal(s ambitioſos, & præſumptuoſos deprimere, & ipſos per depreſſionem, & correctionem ne vlterius ſuperbiant conculcare Pſalm. 90. Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Tales enim dicuntur aſpides per malitiam, baſiliſci per inuidiam, leones per ſuperbiam, dracones per auaritiam. Carduus igitur non debet regnare in libano, ſed cedrus, quia ſicut dicitur in Pſal. 92. Iuſtus vt pal. flo. ſicut cedrus li. mul. vt ſic applicetur illud quod dicitur Ezec. 17. Aquila grandis venit ad libanum, quæ tulit medullam cedri &c. Aquila enim eſt contemplatiuus, qui ad libanum Eccleſiæ debet venire per promotionem; vt ibi de cedro contemplationis ſumat medullam, id eſt, gratiam & deuotionem. Patet igitur, quomodo in iſto libano Eccleſiæ, vel religionis, vel ſtatu virtutis & perfectionis

Debet { Mentis grauitas eleuari, / Cordis ſiccitas humectari, / Carnis fœditas expiari.

C Per libanum igitur motum ſublimitas denotatur. ¶ Secundo principaliter dico, quod per libanum mundi proſperitas denotatur. Libanus enim interpretatur candidus, quia propter abundantiam niuium mons iſte omni tempore candidatur. Sic vere, quia in mundo abundat nix, & candor mundanæ proſperitatis, quæ ſcilicet more niuis faciliter diſſoluitur, & deſtruitur, & more candoris per eius aſpectus oculus cordis debilitatur & obtunditur, bene dico, quod poteſt libano comparari. Vnde de iſto libano poteſt dici illud Naum. 1 Infirmata eſt Baſan, & carmelus, & flos libani elanguit. Vbi aduerte, quod mundi proſperitas eſt infectiua propter carnalitatem, quia dicitur Baſan, qui interpretatur pinguedo: defectiua propter debilitatem, quia dicitur carmelus, qui interpretatur tenellus: allectiua propter amœnitatem, quia ibi eſt flos. Iſta enim eſt flos alliciens: D Carmelus deficiens: Baſan interficiens ¶ Tertio principaliter dico, quod per libanum cœli fœlicitas figuratur. Sicut enim

In libano ſunt { Aues modulantes, / Arbores virentes, / Aquæ decurrentes.

Sic in cœleſti curia ſunt aues (id eſt,) Angeli, qui Deum laudando dulciſſime modulantur. Sunt arbores, id eſt, ſancti, qui virore cœleſtis gloriæ perpetuo decorantur: Sunt etiam fontes & flumina voluptatis, quibus ſine intermiſſione beati in patria recreantur. Ideo cuilibet ſancto viro poteſt dici illud Eſa. 60. Gloria libani ad te veniet. Et Eſa. 35. Gloria libani data eſt ei, decor carmeli & Saron. Vbi aduerte, quod in iſto libano Paradiſi eſt plenitudo ſummæ voluptatis, quia eſt ibi gloria: Eſt celſitudo ſummæ dignitatis, quia ibi eſt libanus, mons, ſcilicet, altiſſimus: Eſt gratitudo ſummæ largitatis, quia ibi eſt datio: data eſt inquit ei. Vide ſupra de gloria in titulo ſuo, & ſupra de altitudine vel de dignitate. Vide etiam ſupra de dare. Sic ergo patet, quomodo libanus tripliciter ſumitur in ſcriptura.

A **Libenter.** Nota, quod ille libens ſeu libenter aliquid facere dicitur, qui illud voluntarie, & ſponte; & cum complacentia facere comprobatur. Dicitur autem libenter à verbo libet, quod non habet niſi tertias perſonas indicatiui modi, ſcilicet, libet, libebat, libuit, libuerat, libebit. Et ſignat idem, quod placeo, places. Igitur dicamus, quod libenter poteſt accipi in bono & in malo. In bono enim ſignat bonam, & promptam voluntatem, & complacentiam, quam habet quis ad bonum faciendum.

¶ Dicamus igitur, quod eſt vnum libenter, quod eſt bonum & commendabile, & hoc eſt illud, quo quilibet homo iuſtus voluntarie, & cũ cõplacentia bonum exequitur, & in bonis operibus occupatur. Quatuor enim modis, vt dicunt philoſophi; fit motus naturaliter, ſicut lapis naturaliter tendit deorſum à tota proprietate, ſicut adamas mouet, & attrahit ferrum violenter; ſicut ſagitta aſcendit ſurſum voluntarie ſeu libenter, ſicut cum ſponte quis facit aliquem actum, vel ſicut animus dat corpori motum. Reuera talia quatuor genera actuum ſeu motuum ſunt in hominibus quantum ad bona opera facienda: Quidam enim faciunt bonum quaſi naturaliter, ſicut ſunt quidam qui a complexione ſeu conſtellatione mouentur ad bonum: Quidam ſecrete & mirabiliter, ſicut illi, qui occulte tracti diuinitus per gratiæ inſpirationem, vel infuſionem mouentur ad adamantem, id eſt, ad Deum tanquam ad obiectum perfectiſſimum: Quidam coacte; & violenter, ſicut cum quis per tribulationum immiſſionem vel aliquam fortem impulſionem mouetur ſurſum, ſcilicet, ad cœleſtia deſideranda, & remouetur & elongatur à vitijs temporalibus quæ ſunt deorſum: Quidam mouentur voluntarie ſeu libenter, ſicut ſunt illi, qui ex deliberatione voluntatis etiam contra naturam appetitus per virtutem non per naturam voluntarie ad bonum mouentur. Et ſic dicam, quod quidam bonum agunt naturali inclinatione. quidam ex diuino tractu vel inſpiratione, quidam ex violentia, tacti tribulatione vel correctione, quidam libenti affectu & voluntaria deliberatione. Et pro certo quartus & vltimus eſt commendabilior, quia ſcilicet iſte importat virtutem, alij vero quodammodo important neceſſitatem. Iſtud fit voluntarie & electiue, alia quodammodo extraordinarie, & coactiue. Nam Moyſen manſuetum coegit natura benefacere. Moyſes enim erat vir mitiſſimus ſuper omnes homines, qui erant in terra Nu: 12. Nam Petrũ apoſtolum coegit gratia poſt Chriſtum currere; ſeu rete dimittere, quando ſcilicet interiori inſpiratione interius attrahente, & cogente ad ſolam Chriſti vocationem ipſe & Andreas relictis retibus ſecuti ſunt dominum Matth. 4. Nam Paulum perſecutorem coegit tribulatio Deum cognoſcere, quando ſcilicet cecidit, & tribus diebus factus fuit cœcus; ita quod ex his, quæ paſſus eſt didicit obedientiam Hebr. 5. Sed reuera Dauid regem & prophetam inſtruxit propria voluntas mala fugere, & Deo obedire, & ſancte viuere; cum ſcilicet dicebat in Pſalm. 53. Voluntarie ſacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo domine; quoniam bonum eſt. Libenter igitur & voluntarie non coacte eſt bonum agendum, & cito & prompte. Vnde Sen. in Epiſtol. 83. dicit, quod nihil facit virtus quia neceſſe eſt. Et libro de beneficijs dicit, quod proprium eſt libenter facientes, cito facere. Nam qui tarde facit, ex animo non facit. Item libenter & voluntarie eſt Deo, & prælato parendum; in bonis operibus, & virtutibus inſiſtendum. Non enim placent Deo coacta ſeruitia, quia qui bona opera non libenter, imo coactus exequitur, æternam inde gloriam non meretur. ¶ Nota ergo, quod nos debemus

Libenter { Tolerare, / Supportare, / Erogare, / Laborare, / Obtemperare.

Igitur libenter tolerare debemus mundi aduerſitates, ſicut faciebat ille Eleazarus vt ſcribitur 2. Machab. 6. qui mortem pro lege ſuſtinens dicebat Deo. Propter amorem tuum libenter hoc patior. Item libenter debemus ſupportare aliorum temeritates. Ideo apoſtolus dicebat 2. Corinth. 11. Libenter ſuffertis inſipientes, cum ſitis ipſi ſapientes. Item libenter erogemus proprias facultates, ſicut Tobiæ iuniori dixit pater Tob. 4. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue, ſi exiguum, libenter exiguum impartiri ſtude. Item libenter laboremus propter vtilitatem, ſcilicet, aliorum, exemplo Pauli dicentes 2. Corinth. 12. Libenter impendam, vt ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris. Item libenter honoremus ſupremas maieſtates, ſcilicet, libenter obediendo, & obtemperando maioribus. 2. Reg. 15. Omnia, quæ præcepit dominus noſter rex, libenter exequemur. Iſtud eſt igitur vnum libenter, quod eſt bonum & commendabile.

¶ Item dico, quod eſt vnum libenter deteſtabile, & iſtud eſt illud, quo mali libenter feruntur in malum, ex quo voluntarie linquunt bonum. Lapis enim violenter fertur ſurſum, ſed libenter deſcendit deorſum. Fulgur quando cadit, non videtur libenter deſcendere, & hoc quia habet materiam caſui repugnantem, ſcilicet, ignem, & inde eſt, quod tortuoſe ſolet cadere vel venire. Lapis vero cum nil habeat caſus ſui repreſſiuum, toto impetu ſolet ruere, & ſic recte, cito, & libenter cadere, & deorſum ſe deferre. Sic vere eſt de peccatoribus. Quidam enim ſunt ſicut fulgur, qui ſcilicet non ex toto mali ſunt, quia ignem, id eſt, remorſum conſcientiæ & bonum motum animi ſecum ferunt, & ideo quando cadunt in aliquod peccatum, non impetuoſe ruunt, ſed cum quadam diſplicentia, & circumuolutione conſentiunt, & deſcendunt, ſicut faciebat Apoſtolus, qui in iſto dupliti motu poſitus dicebat Rom. 7. Non enim quod volo bonum hoc facio, ſed quod nolo malum, hoc Aug. Alij ſunt ſicut lapis; qui ſine obſtaculo conſcientiæ voluntarie, & libenter deſcendunt ad malum, & cum complacentia impetuoſe currunt in peccatum, ſicut erat Auguſtinus ante conuerſionem; ſic dicens lib. 2. confeſſionum. Præceps ibam, tanta cœcitate, vt inter coætaneos meos puderet me eſſe minoris dedecoris, & quando audiebam eos iactantes flagitia ſua, & tãto gloriantes magis quanto

to magis turpes essent, libebat facere non solum libidine facti, sed etiam cupidine laudis. Quid est vituperatione dignum nisi vitium? Ego ne vituperarer, vitiosus fiebam. Istud est ergo libere, seu libenter detestabile, de quo etiam dicitur Iob 15. quod ignis deuorabit tabernacula eorum, qui libenter munera accipiunt. Et Prou. 29. dicitur. Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes ministros habebit impios. Et hæc de libenter sufficiunt. Vide de sponte, & voluntarie, & similibus.

A **Liber.** Nota, quod liber est illud, in quo literæ, & scientiæ describuntur. Quia enim memoria nostra valde est labilis, ideo necesse fuit libros scribere, vt quod in memoria non retinemus, librorum aspectibus memoremur. Quia etiam humana conditio est mortalis, ideo necessarij fuerunt libri, vt quod ab aliquo per scientiæ studium inuenitur, mediantibus libris post mortem suam ad posteros transmittatur. ¶ Notemus ergo, quod liber multipliciter sumitur in scriptura. Est enim

Liber {
- Naturæ,
- Scripturæ,
- Diuinus,
- Humanus.

Primo ergo dico, quod liber naturæ, qui est liber inductiuus, & iste nihil aliud est quam vniuersitas creaturarum, quæ nihil aliud sunt quam quædam scripturæ, vel lecturæ, vbi, & in quibus homo potest legere

Dei {
- Potestatem in creatione,
- Sagacitatem in gubernatione,
- Bonitatem in communicatione.

Et ideo in isto possumus induci ad Deum timendum ratione potentiæ: ad Deũ credendũ ratione sapientiæ: ad Deum amandum ratione bonitatis & influentiæ. Peccatores tamen sunt sicut pueri & fatui, vel laici, qui videntes in libro literas pulchras & pictas, ibi taliter delectantur, quod de sensu literali non curant. Sic vere mundi peccatores in literarum pictura, id est, exteriori pulchritudine delectati, ibi taliter figunt obtutum & amorem, quod de sensu spirituali, qui ibi relucet, intelligere vel discere nihil volunt. Quod figuratur Esa. 29. Erit vobis visio omnium quasi verba libri signati. De quo tamen libro dicitur ibidem, quod quia signatus erat, ipsum legere nesciebat tam sciens literas, quam ignorans. Visio enim omnium creaturarum est sicut liber vnus clausus & signatus, quia, scilicet, sub exteriori apparentia signata sunt, & latent in creaturis diuina mysteria, quia sicut dicitur Rom. 1. Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Et Sap. 13. Operibus attendentes cognouerunt quis esset artifex. Istud tamen verum est, quia sciens literas, & nesciens, librum hunc legere non possunt, quia scilicet tot sunt secreta creaturarum & influentiæ, quod nullus est ita sciens qui pro tempore vitæ huius possit omnia penetrare. In isto enim libro studuerunt philosophi, sed quia signatus erat in pluribus errauerunt. vnde de cœlo dicitur Apoca 6. Cœlum recessit sicut liber inuolutus. Hic est igitur liber naturæ. ¶ Secundus liber est
B liber scripturæ, & iste est liber, quem Deus & Angeli dictauerunt: Prophetæ & Apostoli scripserunt: Doctores & magistri exposuerunt: Prædicatores legerunt & docuerunt. Fideles didicerunt & retinuerunt. Iste liber habet literas, scilicet

Aureas,
Rubeas,
Nigras, &
Albas.

Literæ {
- Aureæ sunt cœlestium promotiones,
- Rubeæ sunt passionis Christi mysteria & lectiones,
- Nigræ sunt pœnarum inferni supplicia & comminationes,
- Albæ sunt pœnitentium remedia & consolationes.

Et ideo iste liber bene figuratur Ezech. 2. vbi dicit idem propheta. Ecce manus missa ad me, in qua erat liber inuolutus, scriptus intus & foris, & scripta erant in eo lamentationes, & carmen & væ. Manus ista charissimi, signat vniuersitatem illorum, qui librum sacræ scripturæ fecerunt. Ista enim manus 5. habet digitos, id est, 5. genera personarum, scilicet, patriarchas, iudices, prophetas, Apostolos, & euangelistas. Inter istos enim digitos est liber scripturæ inuolutus, & multis mysterijs implicatus. Scriptus est intus & foris, quia, scilicet, scriptura habet intus scripturã mysteriorum & foris in apparentia scripturam historiarum. Sed quid? pro certo istud est planum, quod in isto libro scripta sunt lamentationes, carmen & væ, quia, scilicet, ibi fit mentio de lamentationibus pœnitentium peccatorum, de carmine triumphantium beatorum, de væ desperantium damnatorum De isto ergo libro dicitur Baruc. 4. Hic est liber mandatorum Dei, & lex, quæ est in æternum. Istum librum nullus potest ad plenum legere, intelligere vel aperire, propterea quod tot mysterijs est signatus, sed solus agnus qui occisus est, dignus est aperire librum, & soluere signacula eius Apocalyp. 5. Hic est igitur liber scripturę.

¶ Tertio dico, quod est liber diuinus. Deus enim dicitur liber scriptus intus & foris, quia, scilicet, intus est diuinitas, foris vero est humanitas. In libro interiori, scilicet, in corde & in scientia deitatis scripta sunt facta hominum vniuersa. Quia sicut dicitur in Psal. 138. In libro tuo omnes scribentur sed potissime iste est liber vitæ, qui nihil aliud est quã illa æterna notitia q̃ Deus habet à principio de saluandis, Vnde dicit glo. Phil. 4. In libro prædestinationis diuinæ omnes saluandi scripti sunt. Et Daniel. 12. Saluabitur populus omnis, qui inuentus fuerit in libro vitæ scriptus Glo. etiam super illud Luc. 10. Gaudete, & exultate, quia nomina vestra scriptá sunt in cœlis, dicit. Si quis cœlestia egerit vel terrestria, memoriæ Dei quasi quibusdam literis annotatis æternaliter est affixus. In isto enim scribuntur quidam secundum præsentem iustitiam, & isti possunt deleri, sicut dicitur Exod. 32. Qui peccauerit in me, delebo eum de libro meo. Alij vero ibi scribuntur secundum finalem perseuerantiam, & isti nunquam delentur, sed omnes saluantur. Alij vero scribuntur secundum exemplarem apparentiam in libro exteriori, scilicet in humanitate Christi, Christi exempla quæ sunt necessaria ad salutem sectantes. Christus enim est quidam liber scriptus in pelle virginea, & in camera virginis gloriosæ digitis spiritus sancti. Iste enim liber fuit dictatus in patris dispositione, scriptus in matris conceptione, expositus in natiuitatis manifestatione, correctus in passione, rasus in flagellatione, punctatus in vulnerum infixione, super pulpito positus in crucifixione, illuminatus in sanguinis effusione, & illigatus in resurrectione, & disputatus in ascensione, quando scilicet Angeli dicebant. Quis est iste rex gloriæ? &. Quis est iste, qui venit de edom? Apertus vero erit, & explicatus in iudicij promulgatione. Iste igitur est liber de quo dicitur 2. Paralip. 34. Reperit Helchias sacerdos librum legis in arca. Est etiam ille liber, de quo dicitur Hierem. 32. Sume librum emptionis hunc signatum, & librum hunc, qui apertus est, & pone in vase fictili. Liber enim signatus est diuinitas, liber apertus est humanitas quæ in vase fictili, carnis, scilicet, humanæ, & in latere arcæ, id est, in vtero virginis Mariæ fuit positus, & repertus. Et nota si vis, quod in isto libro in pulpito crucis posito & explicato possunt legi variæ lectiones. Ibi enim potest legere, scilicet,

Superbus humilitatem in capitis inclinatione,
Auarus libertatem in manuum extensione & perforatione,
Inuidus charitatem in lateris seu cordis apertione,
Diues spiritualem paupertatem in totius corporis denudatione,
Gulosus abstinentiæ parcitatem in amara aceti potatione,
Deliciosus pœnitentiæ asperitatem in coronæ spineæ impositione,
Iracundus benignitatem in crucifixorum indultione,
Instabilis stabilitatem in pedum conclauatione,
Luxuriosus castitatem in matris virginis discipulo, & in discipuli virginis matri virgini commendatione.

¶ De istis igitur lectionibus, & documentis dicitur Ecclesiastici 24. Hæc omnia, liber vitæ, & testamenta altissimi, & cognitio veritatis. Hic igitur liber est diuinus. ¶ Quarto dico, quod est liber humanus, & iste similiter est duplex, est enim liber conscientiæ cordialis, & liber apparentiæ corporalis. Liber conscientiæ continet bona & mala, quæ fecimus. Verumtamen modo est liber signatus occultus, & inuolutus, sed vere in iudicio omnibus erit apertus & expositus, quando complebitur illud Daniel. 7. Libri aperti sunt, & iudicium sedit. Sunt enim libri conscientiæ nostræ, quæ in iudicio singulorum

lorum singulis aperientur, & secundum illa, quæ ibi apparebũt, homines iudicabunt. Vnde Apoc. 20 Libri aperti sunt, & alius liber apertus est, qui est vitæ, & iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris, secundum opera eorum. Iste liber est in multis valde male correctus, imo quasi totaliter corruptus, sicut est illorum, qui librum conscientiæ suæ ad malum exemplar malæ vitæ aliorum correxerunt & conformauerũt, & ideo multi sunt, qui in isto libro nesciunt legere peccata sua, vt ipsa confiteantur. Quia quidã sunt, qui ibi legunt valde false, sicut sunt illi, qui vnum dicunt, & aliud omittunt in confessione quidam basse nimis, sicut illi qui peccata sua nolunt confiteri: quidam nimis alte, sicut illi qui de proprijs peccatis se iactant, & qui in eis gloriantur. Liber igitur talis sic corruptus dignus est destrui, & comburi, sicut dicitur Hier. 51. de libro, vt scriptæ erant maledictiones Babylonis, de quo præcipitur, quod ligetur cum quodam lapide & proijciatur in medium euphratem, quia scilicet tales libri, id est, tales malæ conscientiæ, adiuncto sibi pondere lapidis, scilicet sententiæ diuinæ, infernali flumine submergun-
E tur. Act. 19. Contulerunt libros, & combusserunt eos. ¶ Liber vero exterioris apparentiæ signat congeriem morum & virtutum, quia quot sunt in nobis bona exempla & bona opera, tot fiunt in libro conuersationis nostræ bona aliorum documenta, sufficit.

A Liberalis. Liberalitas.

Nota, quod virtus liberalitatis est medium inter duo vitia, quæ tenent extrema, quæ scilicet sunt auaritia & prodigalitas. Liberalitas est enim dare danda, & retinere retinenda, quia sc. homo debet dare superflua, & retinere pro se & suis necessaria. Ad quod etiam satis nos informat natura, quæ sc. effundendo germen, vel producendo fructus, nunquam tantum exuberat quin semper humidum radicale retineat, quin semper illud, quod est necessarium ad sui & ramorum substantiam, secũ conseruet, & habeat. Sic vere debet facere quilibet prudens, quia sc. nunquam tantum debet in interioribus liberalitatibus affluere, quin semper pro se & radicibus, id est, pro parentibus & amicis, filijs, & nepotibus, consanguineis, & familiaribus necessaria debeat reseruare. Alias sicut arbor, quæ multum in vno anno fructificare solet (vt communiter) anno sequenti sterilis inuenitur, sic illi, qui dando nimis effluunt, infra breue tempus per paupertatem & miseriam sterilescunt. Medium ergo teneat liberalis, & sic agat ne per prodigalitatem pauper fiat, nec per auaritiam nimis vilis. Vnde Seneca in Prou. Age sic negotiũ alienum, vt tuum non obliuiscaris, amico ita prodesto, vt tibi
B non noceas. ¶ Et nota, quod

Liberalitas debet esse:
- Tempori coaptata,
- Propere festinata,
- Omnibus præsentata,
- Prudenter moderata,
- De nostro proprio ordinata,
- Affectu intimo pensata.

¶ Dico ergo, quod liberalitas tempori, vel loco debet coaptari. Quia reuera sicut videmus, quod natura in producẽdo fructus seruat tempora, quia sc. in æstate producit, in hyeme vero se retrahit atque claudit, sic homo non in omni loco, nec in omni tempore debet liberalitatem facere, sed locum & tempus debitũ obseruare. Quandoque enim se debet claudere, & obstruere, vt tandem occasione reperta, & necessaria oportunitate inuenta possit fertilius erogare. Teste enim Ambrosi. de offic. lib. 1. Deus non vult opes effundi, sed dispensari. Quia reuera, qui simul totum effunderet, necessitatis tempore nihil haberet. Omni enim negotio tempus est, & opportunitas. Vt & sic liberalis dicat illi, quem tempore competenti iuuat, illud Esa 49. & 2. Corinth 6. Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te. Ad quod facit verbum Senecæ Epistol. 83. & lib. 1. de beneficiis, vbi de munere seu de beneficio loquens dicit sic. Tempore inquit beneficia magna sunt. Beneficium est enim vnus in fame panis, si eo animo quo debet datur, nec quantum sit, sed qua sit datum voluntate perpenditur. Maius enim fit munus licet idem sit tempore, loco, & causa. Igitur liberalitas tempori vel loco debet
C coaptari. ¶ Secundo dico, quod liberalitas propere vel cito debet festinari. Cito enim debet homo dare, & non differendo petentem affligere vel grauare. Sicut enim dicitur Prouerbior. 13. Spes quæ differtur, affligit animam, lignum vitæ desiderium veniens. Deus enim & natura sua beneficia cito dant, non enim procrastinant, imo in momento beneficia sua præstant, nisi sint obstacula, quæ resistant. De Deo constat, quod subito solet gratiam infundere, nisi obstaculum peccati faciat hoc differri. Si enim cor dispositum fuerit, nunquam Deus gratiam retardabit. Nescit enim tarda molimina spiritus sancti gratia, dicit Gregor. De natura etiam constat, quia disposita materia, in momento solet natura formam introducere: Et turbulentis nubibus aere depurato, solet solis præsentia radios suos subito diffundere, & mundum in momento suis splendoribus illustrare. Sic reuera dicam de homine liberali, quia pro certo postquam videt, quod medium est dispositum, & quod simul concurrunt tempus, persona, locus, causa, non debet procrastinare, sed quod dare voluerit, cito dare. Vnde Seneca de beneficijs libr. 1. dicit. Acerba (inquit) crudelitas est differre pœnam, genus misericordiæ est cito occidere, &c. maior est gratia, quę minus diu perpendit. Et ibidem dicit, quod proprium est libenter facientis cito facere. Nam qui tarde facit, ex animo non facit. Ista tamen sunt contra multos, qui scilicet munus, quod ipsi dant tanta dilatione trahunt, quod gratiam suam non dant proprie, imo charissime vendunt. Isti ergo liberales dici non possunt, quia non libere, imo coacte faciunt, quod concedunt. Contra quos dicit Cassio. in epistola, quod honestius est rem negare, quam longos terminos assignare. Minus enim decipitur cui celeriter denegatur. Res enim ad multã instantiam habita, cara videtur. Gratius est donum, quod venit ante preces. Seneca etiam de beneficijs dicit. Beneficium debet esse

Nulla dilatione suspensum,
Nullis precibus redemptum,
Nullis meritis comparatum.

Liberalitas igitur propere vel cito debet festinare, seu sine diffugio dari, & proper...

D ¶ Tertio dico, quod liberalitas cunctis hominibus debet elargiri. Liberalis enim animus debet omnibus generaliter esse liberalis, & hominibus benefacere, quando potest, exemplo cœli & solis, qui omnibus creaturis influunt, & à suorum radiorum influentia nil excludunt. Vnde Seneca de beneficijs libro 1. dicit, quod officium liberalis est omni petenti dare, & Deos imitari. Si Deos (inquit) imitaris, da etiam ingratis. Nam & piratis maria patent, & sol oritur sceleratis. Aduerte tamen, quod istud intelligitur cæteris paribus. Nam sol prius illuminat partes magis propinquas quàm remotas, & mare multo plus arenas & terras sabulosas irrigat, quam fœcundas cum sibi amplius sint propinquæ. Sic vere cum liberalis homo omnibus debeat bonum facere, tamen propinquioribus, hoc est consanguineis, familiarioribus, & amicis, & arenosis, hoc est sterilibus, pauperibus & egenis, debet cæteris paribus primo dare, & eis, quod necesse est, præ alijs ministrare. Vnde Ambros. de offic. dicit sic. Liberalitas perfecta est quam probat os pauperis, & non tuum: liberalitas enim fide, causa, loco & tempore commendatur, vt scilicet primo extendatur circa domesticos fidei. Et ibidem dicitur, quod in pari necessitate melius est subuenire suis quam alijs. Quod tamen est contra multos, qui scilicet liberales sunt non pauperibus, sed diuitibus, non propinquis, sed forensibus, non egenis, sed potentibus. Heu quot sunt hodie qui magnatibus liberales existunt, & erga eos abundanter expendunt, vt ampliora habeant, vel vt largitatis nomen acquirant, sua copiose distribuunt, pauperes vero Christi, & etiã pauperes de genere suo deserunt, & dimittunt, nec eisdẽ impendere quicquam volunt. De quo dicit Petrus Rauen. in quodam sermone. Helisęus vasa ter vacua implebat, & deficientibus oleum dabat. Hodie vero vasa vacua contemnuntur, & plena semper implentur. Ligna ad syluam, & aquæ in mare deferuntur, arenti autem terræ subtrahitur, & flumina, quæ non indigent, irrigantur. Igitur liberalitas cunctis hominibus debet dispensari seu etiam elargiri.

E ¶ Quarto dico, quod liberalitas lance prudentiæ debet moderari. Et ad hoc applica illud, quod dictum est supra paragrapho 1. Ad quod facit illud Gregor. qui dicit, quod in liberalitate modus adhibendus est, & rerum, & personarum: Rerum, vt non vni omnia sed singulis erogetur: Personarum, vt primo tribuamus bonis, deinde alijs. Igitur liberalitas lance prudentiæ debet moderari.

F ¶ Quinto dico, quod liberalitas de nostro proprio debet ordinari, quia re vera homo debet esse liberalis de suo, non de alieno, quod est contra modernos diuites & potentes, qui scilicet aliunde vndique rapiunt: & pompas, festa & conuiuia liberaliter faciunt, ita quod alij homines tales liberales & magnificos esse dicunt, & sic nomen liberalitatis, alienis ex pœnis, acquirunt. Similes aquilis & leonibus, qui scilicet sunt liberales non de suis, sed de alienis, quia scilicet illud quod alijs auibus & bestijs sequentibus tribuunt, aliarum auium & bestiarum carnes sunt quas rapuerunt. Sic illi, quod suis fautoribus conferunt, ab innocentium subditorum sub-

ſtantijs & corporibus turpiter exactionarunt, de quo Ambr. de offic. dicit ſic, quod illa liberalitas non probatur vbi ab altero extorquetur, vt alteri largiatur. Igitur liberalitas de noſtro proprio debet ordinari, ſeu diſpenſari. ¶ Sexto vero dico, quod aſ-
G fectu intimo debet pertractari. Ille enim qui liberalitatem facit, affectuoſe & ex animo ipſam debet facere. Ille vero, qui illam recipit magis debet ad animum, quam ad factum attendere, & magis dantis voluntatem & poſſibilitatem quam muneris quãtitatem penſare. Ad quod facit exemplum pauperculæ mulieris, quæ duo æra minuta offerebat in templum, cùm multi diuites multa & magna offerrent, & tamen Chriſtus oblationem eius modicam, oblationibus diuitum qui magna offerrebant prætulit. Luc. 21. ita quod bonæ matronæ voluntatem & affectum multo amplius, quam diuitũ immenſa munera reputauit. In liberalitate ergo magis penſandus eſt affectus q̃ effectus, magis voluntas, q̃ quantitas, & potius dantis tenuitas, q̃ liberalitas. Ad quod facit dictum Valerij in ſermone. Parua inquit ex voto offerentis magna fiunt munera. Et Seneca de benef. lib. 1. dicit ſic. Magis me obligat, qui dedit parua magna liberalitate, & qui ſuam paupertatem oblitus ad meam reſpexit. Et Ambroſ. ſuper epiſtolam ad Corinth. dicit, quod non ſolum quæritur quantum, ſed & de quanto animo tribuatur. Idem & libro de viduis dicit, quod vberius eſt munus ex paruo, quam theſaurus ex maximo, qui non tantum quod datur, ſed quantum reſideat perpenditur. Nemo enim plus tribuit, quam qui ſibi nihil relinquit. Igitur dicam, quod liberalitas debet habere iſtas ſex conditiones iam dictas, videlicet quod

Ex affectibus debet compenſari,
De proprio debet diſpenſari,
Sapienter debet moderari,
Vulgariter cunctis debet dari,
Feſtinanter debet properari,
Temporibus debet coaptari.

Et iſta ſufficiant ad præſens. Et parcat lector, ſi vocabula in omnibus non allegantur, quia in bibliis quaſi nullæ ſunt auctoritates vocales de liberalitate, & ideo quæ dixi, neceſſe habui à libris originalium aggregare. Vide ſupra in titulis liberalitatem ſignificantibus, videlicet in titul. beneficia, eleemoſyna, miſericordia, dare, erogare, tribuere, concedere, vel offerre, & ſimilibus.

A **Liber. Libertas. Liberare.** Nota, quod libertas opponitur ſeruituti. Et ideo ſicut triplex ſeruitus inuenitur ſic poſſumus tripliciter diſtinguere libertatem. Eſt enim

Seruitus { Infirmitatis,
Iniquitatis,
Aduerſitatis. }

Prima eſt ſeruitus naturalis,
Secunda eſt ſeruitus criminalis,
Tertia eſt ſeruitus infernalis.

Sic pro certo dico, quod eſt libertas naturæ, gratiæ, gloriæ. ¶ Libertas .n. naturæ nos liberat à carnis infirmitate, & iſta fiet in die iudicij, quia ſcilicet quamdiu viuimus, ſemper miſerijs & paſſionibus ſubiecti ſumus, & ſeruimus. Roman. 8. Vanitati ſubiecta eſt omnis creatura. Sed in reſurrectione creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, ſicut dicitur ibidem. Libertas gloriæ nos liberat à cordis iniquitate, de qua Roma. 6. Cum enim ſerui eſſetis peccati, liberi fuiſtis iuſtitiæ. Libertas gloriæ nos liberet à pœnarum aduerſitate, de qua dicitur Galat. 4. Illa, quæ ſurſum eſt Hieruſalẽ, libera eſt, quæ eſt mater noſtra. Dicamus ergo generaliter de libertate, quod ille proprie dicitur liber, qui nulli ſubijcitur ſeruituti. ¶ Dico ergo, quod liber-
B tas eſt aliquoties

Vitioſa,
Virtuoſa,
Glorioſa.

Vitioſa libertas eſt libertas fatuorum, qui nulli iugo diſciplinæ volunt ſubiicere colla ſua, & ideo ad modum onagrorum & bubalorum ſemper indomiti, incorrecti & indocti perſeuerant, de quib. dicitur Iob 11. Vir magnus in ſuperbiam erigitur, & quaſi pullum onagri ſe liberum natum putat. Libertas virtuoſa eſt libertas perfectorum. Iac. 1. qui autem permanſerit in lege perfectæ libertatis, hic perfectus eſt vir. Libertas glorioſa eſt libertas beatorum, qui ſcilicet à cunctis miſerijs & tribulationib. huius mundi ſunt liberi. Vnde Prou. 11. Iuſtus de anguſtia liberatus eſt. Dicamus igitur de libertate gratiæ, quæ eſt virtuoſa. Sicut .n. captus ab hoſtib. efficitur ſeruus hoſtium, reuerſus vero poſt & redditus iterum efficitur liber, & reſtituitur in toto priſtinæ libertati, ſic vere chariſſimi, qui à diabolo capitur per peccatum, efficitur ſeruus ſuus, quia ſicut dicitur Io. 8. qui facit peccatum ſeruus eſt peccati. Sic vere quando per pœnitentiam ad ſtatum gratiæ reuertitur tunc à ſeruitute diaboli liberatur, & libertati filiorum Dei reſtituitur & donatur. Roman. 6. Liberati à peccato, ſerui autem Deo facti. Peccator enim eſt ſicut elephas, qui cadens in foueam præ grauitate corporis non poteſt per ſe liberari, ſed venit cautus venator liberans eum de fouea, & ſic elephas gratificatus domeſticus efficitur, & liberati de cætero ſubiugatur. Sic vere chariſſimi, cum homo cadens in foueã peccati non poſſit per ſe fugere, niſi exinde per gratiam à Chriſto liberetur, ideo eius ſeruus debet fieri, & ei perpetuo ſubiugari. Liberati inquit à peccato, ſerui autem facti Deo. ¶ Vbi aduerte quod C
qui vult à malo fieri liber, debet principaliter tria facere, videlic. Extirpare cauſam inficientem, ſcilicet peccatum. Miniſtrare cauſam perficientem, ſcil. mentem: procurare cauſam proficientem, ſcilicet domini ſeruitutem. Debet enim homo, ſi vult liberari,

Extirpare culpæ naufragium (Peccato inquit)
Præparare cordis officium (Serui inquit)
Procurare Dei ſubſidium (Deo inquit)

Liberatur enim

Per { Sublationẽ iniqtatis. Ideo dicitur (Liberati peccato.)
Subiectionem humilitatis. Ideo dicitur (Serui facti.)
Subuentionem diuinitatis. Ideo dicitur (Deo.) }

¶ Dico ergo, quod ad liberationem noſtram tam à pœna quam à culpa, neceſſe eſt

Quod { Auferatur mentis iniquitas (A peccato)
Inferatur cordis humilitas (Serui)
Afferatur iuuans diuinitas (Deo.) }

Primo ergo dico, quod ſi volumus liberari, nos debemus expiare nocumentũ iniquitatis qđ oſtenditur cum dicitur. Liberati à peccato. Peccatum enim ante omnia debet eijci, alias à manu diaboli non poſſumus liberari. Peccatum enim eſt ſicut laqueus aucupis, ſicut rete venatoris, ſicut ſagena piſcatoris, in quo dũ aliquis fuerit, à ſeruitute diaboli nunquam liber erit. Sicut enim infirmus nunquam fit liber ab infirmitate, niſi primo expellat, malos humores, qui ſunt cauſa infirmitatis (vnde etiam de cane dicitur, quod ſentiens periculum comedit gramen, & vomens ab infirmitate liberatur) ſic vere cum peccatum ſit cauſa ſpiritualis ſeruitutis & infirmitatis, ante omnia neceſſe eſt, quod ipſum eijciamus & euomamus, vt libertatem & ſanitatem ſpiritus reſumamus. Liberati inquit à peccato. Eccl. 47. Ab omnibus peccatis liberabit eos. ¶ Et nota, quod multa ſunt, per quæ liberamur à peccato, videlicet

Per { Eleemoſynæ largitatem,
Pœnitentiæ grauitatem,
Continentiæ puritatem. }

Dico ergo quod liberamur à peccato per eleemoſynarum largitionem. Sic liberatur leo, qui ſentiens propter nimiam repletionem ſe non poſſe fugere, nec venatorem euadere, ſolet proprijs vnguib. cibos eijcere, & ſic per corporis alleuiationem ſe à venatorib. liberare. Quia ſc. quando cibos bonorum temporaliũ alijs ꝑ eleemoſynas diſpergimus nos à venatore diabolo liberamus, & à mortis æternæ periculo nos ſaluamus. Vnde Tob. 4. dicitur: Eleemoſyna ab omni peccato & à morte liberat. Item liberamur per pœnitentiæ tolerationem. Sicut .n. Ericius per ſpinas quib. eſt indutus, ſolet canes euadere, & ſe ab eorum morſib. liberare, ſic homo qui ſpinis, i. pœnitentiæ punctionib. induitur, à canum morſib. i. à dæmonum tentationib. liberatur. Vnde Sap. 14. Tranſeuntes mare per ratem liberati ſunt. Mare .n. amaritudinem pœnitentiæ deſignat. Quia ſicut venator inſecutus à tigride, fugiendo, & mare, & nauem intrando, & aliquem de raptis catulis dimittendo, poteſt ſaluari, & liberari (quia ſcil. dum vnus de raptis catulis in via dimittitur, tigris ipſum ad cubile reportans dat venatori ſpatium fugiendi (ſic vere ſi de cubili tigridis, i. de mundo catulos ſuos, i. bona temporalia peccata, & vitia reportamus neceſſe eſt, quod iſta dimittamus per contritionem, & fugiamus per occaſionis euitationem, & quod etiam mare pœnitentiæ intremus per amaritudinis pœnarum tolerationem. Tribulatio .n. correctio, contritio, confeſſio, ieiunium & peregrinatio. ſunt illa ſex, quæ liberant hominem à peccato, iuxta illud Iob 5. In ſex tribulationib. tribulabit te, in ſeptima nõ tanget te malum. Sex .n. tribulationes ſunt ſex prædictæ pœnitẽtiæ portiones. Potiſſime autem confeſſio liberat, quia ſc. ſicut crocodilus ſentiens ſe à vermib. grauatũ ſolet os ſuum quibuſdã auib. paruis aperire, q̃ ventrẽ ſubintrantes ſolent beluam à dictis vermib. liberare, ſic vere nos quorum venter, i. conſcientia peccatorũ vermib. eſt grauata, ſi exinde volumus liberari, debemus os noſtrum auib. i. viris ſpiritualib. ſc. ſacerdotib. per confeſſionẽ aperire, & ventrẽ conſcientiæ eis patefacere, & ſic per eorum miniſteriũ noſipſos poterimus à vermib. conſcientiã corrodentib. libe-

liberare.Prou.12.Os iuſtorum liberabit eos. Liberamur igitur à peccato per pœnitentiæ grauitatem. Item liberamur à peccato per continentiæ puritatem. Sicut enim caſtor per teſticulorum detruncationem & per pudendorum reiectionem à venatoribus liberat ſemetipſum, ſic à venatoribus inferni nos per tentationes carnis inſequentibus ſagaciter liberamur, ſi per virtutem caſtitatis ab actibus venereis detrūcamur. Ab iſto peccato petebat Dauid liberari, cum dicebat in Pſalm.50. Libera me de ſanguinibus Deus Deus ſalutis meæ. Apoſtolus etiam ſentiens iſtos venatores, ſcilicet carnis tentationes, dicebat Roman.7. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius, q. d. hoc eſt difficile. Sic igitur patet, quomodo ſi volumus eſſe liberi, nos debemus expiare nocumētum omnis iniquitatis. (Liberati inquit D à peccato.) ¶ Secundo dico, quod nos debemus vēdicare omnis humilitatis fundamētum, quod oſtenditur cum dicitur (Serui facti) Seruitus enim Dei ſumma eſt libertas, quia ſcilicet à ſeruitute diaboli liberat, quæ eſt ſuperbia. Cum enim ſuperbia ſit ſeruitus diaboli, quia ſicut dicitur Iob 41. Ipſe eſt rex ſuper oēs filios ſuperbiæ, ſeruitus autem Chriſti eſt humilitas, inde patet, quod per iſtam ſeruitutem efficimur liberi & immunes, iuxta illud Pſ.114. Humiliatus ſum, & liberauit me (Serui inquit facti) Iob 3. Paruus & magnus ibi ſunt, & ſeruus liber à domino ſuo (Seruus inquit liber) q.d. Iſta ſeruitus eſt libertas: & ſicut communiter dicitur: Deo ſeruire regnare eſt. Sicut Adamas etiam tantæ eſt potentiæ quod ferrum a magnete tractum & ſuæ ſeruituti ſubiectum violenter ad ſe trahit, & à magnetis ſubtrahit poteſtate, ſic vere cum ferrum, id eſt, peccatorem frigidum & durum & ferreum à magnete, id eſt, à diabolo qui eum per peccatum tenet ſubiugatum, ſolus Adamas Chriſtus ad ſe per ſuam gratiā approximat, ab iſta ſeruitute retrahit & liberat, & ad ſuam ſeruitutem quæ libertas eſt attrahit & inuitat. (Serui ergo facti.) Quia ſcilicet ſicut elephas vt dictum eſt, ſeruit illi, qui ipſum à fouea liberat, & qui ipſum à venatore pungente, & eum offendente defendit: ſic Chriſto ſeruire debemus, per quem à venatore diabolo liberati ſumus, & liberari quotidie nos ſentimus. Vnde Luc. 1. De manu inimicorum noſtrorum liberati, ſeruiamus illi in ſanctitate & iuſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris. Vnde nota, quod iſta ſeruitus eſt libertas,

Propter { Sanctitudinem affectionis,
Rectitudinem intentionis,
Longitudinem durationis.

Seruire enim debemus Deo

Per affectus limpitudinem (In ſanctitate inquit)
Per effectus rectitudinem (Iuſtitia inquit)
Per profectus longitudinem (Coram ipſo inquit omnibus diebus noſtris.)

Seruire enim nos digne faciunt iſta tria, ſcilicet, affectus puritas & limpitudo (In ſanctitate inquit) Effectus veritas & rectitudo (Iuſtitia inquit) Profectus firmitas & longitudo (Omnibus inquit diebus noſtris) ¶ Debemus igitur ſi volumus eſſe liberi, vendicare fundamentum omnis humilitatis (Serui inquit.) E ¶ Tertio dico, quod nos debemus procurare iuuamentū grandis auctoritatis (Deo inquit) Deus enim eſt ille ſolus, qui nos poteſt à noſtris aduerſarijs liberare. Sine iſto enim & ſine ſui adiutorio nunquam fit homo liber à culpa, nec finaliter à pœna. Galactites enim eſt lapis, cuius præſentia liberat portantem ab impugnatione muſcarum. Facit enim lapis iſte amabilem ipſius portatorem, quia ſcilicet ſi vnctus fuerit oleo ſeu lacte, & iſtū habuerit lapidem, non impugnatur à muſcis, ſi vero lapis auferтur, ſtatim impugnatur ab eiſdem. Sic vere chariſſimi, ſola præſentia & gratia ſaluatoris, quem per gratiam acquirimus & habemus, nos à muſcis ſpiritualibus, ſcilicet à tentationibus, & à dæmonibus dicitur liberare. Homo enim qui oleo ſeu lacte mundanæ proſperitatis inungitur, nunquam à muſcis talibus liberatur, niſi gratia & præſentia Dei ſuffragetur. Vnde Hier.1. Debellabunt aduerſum te, & præualere non poterunt, quia ego tecum ſum (dicit dominus) vt liberem te. Et ideo iſtam præſentiam & liberationem petebat Dauid in Pſ. 80 dicens. Veni ad liberandum nos domine Deus virtutum, oſtende faciem tuam, & ſalui erimus. Potiſſime autem iſte genus humanum de carcere inferni ſua beata paſſione liberando fuit ſaphirus, qui dicitur vinctos de carcere liberare. Figuratus in ariete Abrahæ, quia ſicut dicitur Gen. 22. Dum Abraham arietem hærentem vepribus occidit, & immolauit, Iſaac à morte liberatus fuit, quia ſcilicet dum populus Iudaicus, qui per Abraham deſignatus eſt, Chriſtum inter vepres, id eſt, inter ligna crucis occidit, Iſaac, i. humanum genus à morte perpetua liberauit. Chriſti enim paſſio, noſtra fuit liberatio. Vnde de patrib ab inferno liberatis dixit ipſe Chriſtus. Oſeæ 13. De manu mortis liberabo eos, & de morte æterna eruam eos. Et mors tua, ô mors, morſus tuus ero in inferno (Deo ergo inquit) Vnde 2. Mac.1. Deus creator fortis, & iuſtus, & miſericors, ſolus præſtans, ſolus iuſtus, qui liberas Iſrael ab omni malo Patet ergo chariſſimi, quomodo ſi perfecte volumus liberari vel liberi appellari, nos debemus expellere, quod inficit ſcilicet nocumentum iniquitatis (A peccato inquit) Adiungere, quod proficit, ſcilicet fundamentum humilitatis, qua debemus fieri ſerui: perquirere, quod proficit, ſcilicet iuuamentum diuinitatis (Deo inquit) Et hæc de libertate ſufficiant. Si vis ergo tractare de liberatione, qua homo debet hominem liberare, de qua dicitur in Pſ.81 Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate, & Prou. 14. Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & eos, qui trahuntur ad interitum, liberare ne ceſſes. Vide ſupra de adiuuare, & in pluribus alijs titulis.

Licere. Licet.

Licentia, licitum. Cum omnia, quæ non ſunt à Deo, ratione, ſcriptura, lege, natura, vel homine prohibita, videantur eſſe licita & conceſſa, iuxta illud Apoſtoli 1. Cor. 6. Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. Videtur breuiter diſtinguendum de licentia, licito vel licere. Et ſic dicamus, quod inuenitur quid A

Licitum, quod eſt faciendum,
Licitum, quod eſt fugiendum.

Inuenitur etiam quoddam

Illicitum, quod eſt euitandum,
Illicitum, quod eſt impetrandum.

Primo igitur dicamus, quod eſt quid licitum, quod debet exerceri. Et iſtud eſt illud quod non ſolum eſt licitum fieri, imo etiam mandatum. Licentia enim benefaciendi ſecum importat mandatum, & neceſſitatem illius, quod licitum eſt operandi. Lu.6. dixit Chriſtus. Itaq; inquit licet ſabbathis benefacere. Iſta eſt autem licentia omni homini conceſſa, quia ſcilicet omnibus data eſt licentia benefaciendi, & ab illicitis abſtinendi, & quod plus eſt, ad cœleſte palatium introeundi. Antiquitus enim apud Aſſyrios non erat licitum ſacco induto aulam regis intrare, ſicut dicitur Heſter. 4. Etiam in nuptijs euāgelicis ille arguitur, qui carens veſtibus nuptialibus in conuiuio inueniebatur. Matt.22. Sed non ſic hodie, quia omni tempore temporaliter, vel moraliter male induto licet benefaciendo ſe corrigere, & ad cœli cōuiuium ſurſum ire Vnde Sen. in Epiſtola. Subſilire in cœlum ex angulo licet. Vnde Tob. 3. dicitur ſic. Hoc pro certo habet omnis qui colit te, quia vita eius ſi in probatione fuerit, coronabitur, ſi autem in tribulatione fuerit, liberabitur, & ſi in corruptione fuerit ad miſericordiam tuam licebit venire. Igitur dico, quod eſt quid licitum quod debet exerceri. ¶ Secundo dico, B quod eſt quid licitum quod debet cohiberi. Licitum eſt enim vti rebus & generaliter licentia data eſt homini, quod omnia poſſit facere, quæ de ſua natura non ſunt peccata, ſicut bibere, comedere, nubere & ſimilia. Vtile eſt tamen huiuſmodi licentiam aliquoties cohibere, & ne committantur illicita, à licitis aliquoties abſtinere. Nonne infirmus à cibis licitis abſtinet ne forſitan mortem aut grauiorem infirmitatem incurrat? Sic homo, qui ſanitatem perfectionis vult acquirere, & ab infirmitate peccati, qua ſe ſenſerit laborare, vult ſanari, omnibus licitis vti non debet, imo ab ipſis abſtinere multoties ſolet, vnde Matth. 20. An non licet mihi quod volo facere, & Apoſtolus 1. Corinthiorum 6. Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. Vnde Greg. Homelia 34. cogitandum ſummopere eſt, quod qui ſe illicita meminit commiſiſſe, ab aliquibus etiam licitis ſtudeat abſtinere, vt per hoc conditori ſuo ſatisfaciat, vt qui commiſit illicita, ſibimetipſi abſcindere debeat etiam conceſſa, & ſe reprehendat in minimis, qui deliquiſſe meminit ſe in maximis. Breuiter ergo iſta eſt veritas, quod licentia eſt ſimplicibus cohibenda, & ne forte abutantur ea, loco & tempore à ſuperioribus diſtringenda. Heſter. 3. Optime noſti, quod non expedit regno tuo, quod inſoleſcat per licentiam. Et maxime iſtud poteſt dici de quibuſdam, quibus licet quicquid libet, ſicut Sen. dicit de Cæſare & Alexandro, quod ipſis quicquid libuit, licuit, hoc eſt dictum, impunes fuerunt, nullum enim, qui ipſos corrigeret habuerunt, & ideo non mirum ſi mala plurima commiſerunt. Licentia ergo malefaciendi, vel rebus immoderate vtendi eſt refrænanda, & ab illis, qui regere ſe neſciunt, cohibenda. Vnde Auguſt. ad Pollit. dixit. Cui (inquit) licentia iniquitatis eripitur, vtiliter vincitur, quoniam nihil eſt infœlicius fœlicitate peccantium, qua pœnalis nutritur impuritas, & mala voluntas velut hoſtis interius roboratur. Patet ergo, quod eſt quid licitum, quod debet cohiberi. ¶ Tertio dico, quod eſt quid illicitum, quod debet præcaueri, & iſtud pro certo eſt illud, quod de ſui natura peccatum C

eſt mor-

est mortale. Secundum Medicos enim illa, quæ à tota specie venenosa sunt, contra talia vix remedium inuenitur. Sic est de illis quæ de sui natura sunt mortalia & illicita, sicut sunt actus luxuriæ, motus sæuitiæ, ritus stultitiæ, fructus nequitiæ. De luxuria dicitur Mar. 6. Non licet tibi habere vxorem fratris tui. De sæuitia dicitur Ioan. 28. Nobis non licet interficere quenquam. De ritu vero, seu de cultu idolorũ & idololatria dicitur 1. Pet. 4. Ambulauerunt in illicitis idolorum cultibus, vt de hæreticis dicamus illud Act. 16. quod isti annunciant nobis morem, quem non licet nobis suscipere. De lucro seu fructu nequitiæ seu auaritiæ dicitur Tob. 2. Non licet nobis edere de furto. Aduerte tamen, quod multa sunt de sui natura licita, quæ propter malum vsum vel etiam propter carentiam circumstantiæ debitæ in esse efficiuntur illicita. Vnde Ambrosius in sermone quodam dixit, quod opus omne sine crimine est, sed ordinationis nomen facit crimen. Tunc enim illicitum est quando aliter fit quam cõ-
D cessum fit. Istud est ergo illicitũ, quod debet præcaueri. ¶ Quarto dico, quod est quid illicitum, quod debet sustineri, & illud est quando aliquid de sua natura licitum prohibitione superioris, efficitur illicitum, sicut dicebat 2. Corinth. 12. se audisse arcana verba, quæ non licet homini loqui. Tale enim illicitum est patientia tolerandum, & si vti necesse fuerit tali illicito, tunc est ante omnia humiliter impetrandum. Exẽplo filiorum Israel, qui dicebant regi Edom. In extremis finibus tuis positi obsecramus, vt nobis liceat transire per terram tuam. Num. 20. Sic igitur patet de licito, & illicito.

A **Ligare. Ligamentum.** Nota, quod ligare multipliciter dicitur in scriptura, secundum quod res multis de causis vincitur, & ligatur. Sicut enim patet ad sensum,

Ligantur {
Boues, vt coniugentur,
Infirmi vt medicentur,
Tauri, vt edomentur,
Fures, vt moriantur,
Scelerati, vt suspendantur,
Vineæ ne fructus earum corrumpantur.

Et sic possum dicere, quod moraliter loquendo, ligare accipitur in bono & in malo. ¶ Primo ergo dico, quod ligare in bono signat ligamentum amicitiæ & dilectionis, obedientiæ & subiectionis, perseuerantiæ & durationis. Ista sunt tria genera spiritualium ligamentorum, quibus scilicet boni in hoc mundo ligantur, videlicet copula dilectionis, qua combinantur, ferula subiectionis, qua subiugantur, chordula affectionis seu confirmationis, ne ab inuicem dissoluantur. ¶ Dico ergo, quod nos debemus ligari per dilectionis combinationem. Dilectio enim est quoddam spirituale vinculum, quo duo corda inuicem coniunguntur, ita quod vnum cor & vnus spiritus efficiãtur, & charitatis glutino combinantur & copulantur. Boues enim solent inuicem ligari, vt possint melius operari. Quia scilicet illi in agro dominico melius operantur, qui officijs mutuæ charitatis colligantur. Quod bene figuratur Iosuæ 2. vbi dicitur, quod mulier in cuius fenestra funiculus & coccineus erat ligatus, saluata fuit in excidio ciuitatis. Figuratur etiam Num. 19. vbi dicitur, quod vas quod non habebat coopérculum, nec ligaturam desuper, immundum erat. Quia vere charissimi, illi, qui habent funiculum coccineum charitatis, & ligaturam amoris & vanitatis, dum tamen cum hoc habeant operculum & tegumen humilitatis, ne cum hiericho, id est, cum mundo pereant, præseruabũtur, & mundi & accepti apud Deum iudicabuntur. Ideo de istis ligaturis dicitur Ioan. 19. Acceperunt corpus Iesu, & ligauerunt lineis. Corpus enim Iesu est Ecclesia, quod tunc lineis ligatur, quando in membris suis dilectionis funibus inuicem aduna-
B tur. Ligantur enim boni per dilectionis combinationem. ¶ Secundo, ligantur boni per subiectionis colligationem. Sicut enim animalia syluestria ligantur & stringuntur, incatenantur & vinciuntur vt domita efficiantur, & à sua naturali insolentia arceantur, sicut patet de Simijs, & vrsis (vnde etiam dicit Plinius, quod in India sunt tauri maximi & ferocissimi, qui tamen si sub ficu fuerint ligati, subito mansuescunt. Quando etiam elephas de nouo capitur, pedes eius tamdiu ligantur quousque plene fuerit edomatus) sic vere charissimi homo syluestris, vanus & mundanus, peccator insolens, & elatus nunquam moraliter domaretur, nec ad vsum Dei & Ecclesiæ vtilis efficeretur, nisi vinculis obedientiæ stringeretur, & nisi diuinorum mandatorum funibus ligaretur. Et ideo sancti, & boni sub arbore ficus, id est, sub deuotione crucis sanctæ fuerunt ligati, & Deo & prælatis per obedientiam subiugati, fuerunt plene domiti & edocti. Iud. 6. Ligauerunt Achor ad arborem. Et Ezech. 3. Fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris, & linguam tuam adhærere palato tuo faciam, & eris mutus. Vbi aduerte, quod religiosi, & cæteri boni subditi debent tria bona facere, videlicet mandata tenere (Data inquit sunt super te vincula) supple mandatorum. In claustro manere (Non egredieris inquit) verbis silere (Et linguam tuam, inquit adhærere faciam palato tuo, & eris mutus) Isti ergo ligantur per subiectionis subiugationem. ¶ Tertio dico, quod boni ligantur per affectionis C
confirmationem. Sicut enim res quandoq; solent ligari, ne dissoluantur, vel vt fortiter adhæreant, & constringantur, sicut patet de dolijs, & alijs similibus, sic vere boni & iusti vinculis perpetuæ perseuerantiæ, cum domino sunt ligati, ita quod ab ipso nunquam erunt de cætero separati. Io. 18. Comprehenderũt Iesum, & ligauerunt eum. Nos enim debemus esse cum Deo perpetuo colligati, & etiam gratiæ & virtutes nobis debent sine termino copulari, sicut de lege Dei præcipitur Prouerb. 6. Liga eam in corde tuo iugiter, & Prou. 7. dicitur. Serua mandata mea, & viues, & legem meam quasi pupillam oculi, liga eam in digitis tuis, & scribe eam in tabulis cordis tui. Sic ergo patet, quod est triplex ligatura bonorum, scilicet

Ligatura {
Perseuerantiæ & durationis,
Obedientiæ & subiectionis,
Amicitiæ & dilectionis.

Sic ergo patet quomodo ligare accipitur in bono. ¶ Secundo D
dico, quod ligare accipitur in malo. Et sic dico, quod sex sunt ligamenta peccatorum, scilicet

Ligamentum {
Cupiditatis,
Carnalitatis,
Fallacitatis,
Societatis,
Tepiditatis,
Pœnalitatis.

Ligantur enim auari vinculis cupiditatis, sicut patet de vrso, qui ligatur ad stipitem vel ad truncum seruandum, qui tamen econtra, à trunco ligatus ipsemet custoditur & firmiter reseruatur. Sic vere diabolus vrsos, id est, diuites hirsutos & grossa pelle bonorum temporalium circumdatos & vallatos solet cum catena auaritiæ ad stipitem diuitiarum ligare, circa quem non cessant quotidie de foro ad forum, de mercato ad mercatum currere & circuire. Ps. 11. In circuitu impij ambulant. Sed istud verum est, quod isti auari non seruant truncum suum, i. diuitias suas, imo potius econuerso, à diuitijs suis custodiuntur, & ab eis in carcere auaritiæ detinentur. Figura Dan. 3. vbi dicitur, quod rex Babylonis ligatis pedibus & manibus, Sydrac, Misac, & Abdonago misit eos in fornacem ignis. Quia pro certo rex Babylonis, i. rex confusionis diabolus auaris cum vinculo amoris diuitiarum ligat pedes & manus. Pedes affectionum, ne ab ipso possint recedere, manus, ne pauperib. possint aliquid porrigere, & sic ligati in fornace, i. in ardore & inflammatione auaritiæ ponuntur, vbi continue comburuntur. Sicut etiam de vulpib. dicitur Iudi. 15. quod Samson ligauit faces ad caudas vulpium trecentarum, quas dimisit ire, ita quod segetes Philistijm combusserunt. Quia sc. auari fallaces, & vulpini, faces auaritiæ habent caudam, i. ad finem vitæ principaliter alligatas, quia sc. auari solent in senectutis tempore igne cupiditatis exardere. Isti igitur segetes Philistijm, i. substantias pauperum solent vastare, & totam patriam vsuris & exactionibus dissipare. Igitur ligantur auari ligamine
E cupiditatis. ¶ Secundo dico, quod ligantur luxuriosi funiculis carnalitatis, similes aptaleonti, qui descendens ad aquam in ripa euphratis, cornua sua in viminib. taliter ligantur, quod quãuis sit animal fortissimum, ibi penitus arrestatur, & etiam à venatore inuentus ibi capitur & necatur. Quia vere sæpe fit quod dum aquam delitiarum diligimus, viminib. & ligaminib. malarum concupiscentiarum taliter ligamur, quod ibi toto vitæ nostræ tempore remanemus, ita quod mortem æternam incurrimus & habeamus. Figurati in Samsone, qui à Dalila ligatus & tonsus, Philistæis fuit traditus, à quibus extitit excœcatus, & carceri mancipatus. Quia pro certo dum Dalila, i. mala mulier, Samsonem, i. hominem vinculis suis, hoc est dictũ, verbis, nutib. aspectib. & gestib. strinxerit & ligauerit, statim in manu Philistinorum, i. vitiorum traditur à quibus per obstinationem excœcatur, & a quib. malæ consuetudinis carceri mancipantur. Iud. 15. Ligauerunt Samson duob. nouis funib. & ibidem dicitur. Si ligatus fuero 7. funib. nec dum siccis, sed adhuc virentib. infirmus ero, vt cæteri hominum. Septem enim funes sunt 7. conditiones vel irritationes, quæ ligant hominem in amore carnalitatis, videlicet

Pulchritudo corporis,
Aptitudo temporis,
Vestium ornatus,
Verbalis affatus,

Cla-

Carnis dulcedo,
Aspectuum gratitudo.
Saltuum & gestuum insolens turpitudo.

F Isti ergo ligantur funibus carnalitatis. ¶ Tertio dico, quod quidam ligantur funib. fallacitatis & isti sunt pauperes, qui ab aduocatis vsurarijs & auaris ligantur, & inuoluuntur per malos cōtractus, similes elephantib quos dracones solent caudis suis per pedes ligare, vt ipsos ad terram possint detrahere. Aranea etiam solet filis suis os captæ muscæ primo ligare, vt humiditatem suā sugere & habere possit. Quia vere tales fallaces, simplices & ignaros per os ligant, i. per verba taliter illaqueant & inuoluunt, quod necesse habent recedere per paupertatem, & etiam perdere totam humiditatem suæ substantiæ temporalis. Prou. 11. Illa-
G queatus es & verbis oris tui & captus proprijs sermonib. ¶ Quarto dico, quod quidam ligantur funib. societatis, quia sicut dracones solent se per caudas ligare in magna quantitate, quia scil. quandoq; decem simul vt securius possint mare trāsfretare, sicut dicit Plin. sic vere mali in mari huius mundi inuicem ligantur & sociātur, vt magis fortes & securi contra omnes alios inueniantur. Ps. 47. Congregati sunt, conuenerunt in vnum aduersus
H dominum. ¶ Quinto ligantur aliqui funibus tepiditatis. Quia sicut ille, qui habet ligatos pedes & manus, non potest aliquid operari, sic qui vinculo pigritiæ & torporis ligatus fuerit, nunquam ad aliquod bonum opus amplius se mouebit. Matth. 22. Ligatis manib. & pedib. eius mittite eum in tenebras exteriores.
I ¶ Sexto ligantur aliqui funib. pœnalitatis, scilicet in hoc mundo per paupertatem, & in inferno per damnationis aduersitatem. Sicut n fures ligantur ad suspendium vt moriantur, Ericius etiam ligatus suspenditur, vt fame interficiatur, & sua pellis aculeata, detrahatur, sic mali diuites in inferni patibulo ineuitabiliter ligantur, vt ibi perpetuo moriantur, & vt alijs sua pellis substantiæ habeatur. Esa. 22. Omnes principes eius fugerunt, duraque ligati sunt Sic ergo patet quomodo mali dicuntur ligati per cupiditatem, per carnalitatem, per fallacitatem, per malā societatem, per tepiditatem, per pœnalitatem, &c. Sufficit. Vide supra de alligare, coniungere, congregare, & infra de vinculo.

A Lignum. Ligna.

Nota, quod lignum in scriptura multipliciter sumitur. Sumitur enim in bono & in malo: In bono generaliter per lignum intelliguntur tria genera, videlicet

Crucis dominicæ afflictio,
Viatoris boni perfectio,
Morum & virtutum conditio.

Dico, quod per lignum intelligitur crux, & afflictio saluatoris, quia sicut phœnix solet ligna aromatica quærere, & inter illa se comburere, & cremare, vt tandem reuiuiscens se valeat renouare, sic vere phœnix auis vnica, scilicet Christus & vnigenitus Dei patris, inter ligna crucis combustus, i. cruciatus, & afflictus fuit, & morti etiam subiugatus, quia sicut dicitur Cant. 3. Ferculū sibi fecit rex Salomon de lignis libani. In resurrectione tamē fuit postmodum renouatus, & per carnis glorificationem iuuentuti, & vitæ pristinæ restitutus. Quod figuratum est Leu. 1. vbi dicitur, quod prius detracta pelle hostia concisa debet super struem lignorum superponi. & ibi domino immolari, & penitus concremari. Quia vere Christus concisus, & vulneratus, & pelle, id est, vestib. exutus & spoliatus, pelle etiam carnali priuatus & laceratus, super struem lignorum crucis positus fuit, vbi ipsum Deo patri populus Iudaicus immolauit. Eccl. 28. Secundum ligna syluæ exardescet ignis. Aduerte igitur de istis, quia sicut ligna ad tria genera sunt vtilia, scilicet

Ad { Ædificandum,
Fructificandum,
Ignem fouendum.

Sic vere charissimi, ligna crucis & eorū memoria, si in sylua cordis nostri per deuotionem sint plantata, nobis quam plurimum sunt necessaria & vtilia. Ex his enim fabricatur ædificium moralis perfectionis. Vnde 3. Reg. 5. dicitur quod Hyrā dabat Salomoni ligna cedrina & abietina ad ædificandum domum domini. Cedrus enim & abies sunt, quæ liquorem medicinalem emittūt, quia scilicet ligna crucis Christi liquorem sui preciosi sanguinis destillauerunt. Item ex istis lignis colligitur fructus æternæ saluationis. Et ideo crux dicitur lignum vitæ, quod erat in medio Paradisi, de quo si Adam nō peccasset comedendo, in æternum vixisset. Quia charissimi lignum crucis, quod in medio Paradisi terrestris, id est, in medio Ecclesiæ militantis plantatum est nisi peccata nostra impediant, fructum æternæ gloriæ nobis portabit, quia vitam æternam ipsum gustantibus propinabit. Crux, enim est tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum quod fructum suum dabit in tempore suo. Item ex istis lignis accenditur ignis internæ dilectionis & affectionis quia scilic. si homo ligna crucis in corde suo per memoriam & compassionem habuerit, faciliter per Dei amorem incendetur, & ardebit. Quod bene figuratur Leu. 6. vbi dicitur. Ignis in altari meo semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subijciens ligna per singulos dies. Altare Dei est cor humanum, in quo ignis verę dilectionis debet semper ardere, quem proculdubio ligna crucis, id est, crucis & passionis Christi compassio debet accendere & fouere, quia sicut dicitur Prou. 26. Cum defecerint ligna, extinguetur ignis. Ista sunt igitur ligna crucis, quæ vsib. hominum spiritualib. diuersimode dedicantur. Et ideo per deuotionem, & compassionem istam debent à cunctis populis frequentari, & à fidelib. honorari. Vnde in Psalm. Ligna campi, cedri libani, quas plantauit, illic passeres nidificabunt. Vbi aduerte, quod sicut ligna

Fructu fœcundantur,
Sursum eleuantur,
Subtus radicantur,
Extra dilatantur.

Sic vere loquendo spiritualiter, ligna crucis sunt egenorum recreatio, depressorum subleuatio, infirmorum sustentatio, deuotorum habitatio. recreationem designat fructuum plenitudo, quia ista sunt ligna campi: Subleuationē declarat arborum celsitudo, quia isti sunt cedri libani. Sustentationem demonstrat radicum fortitudo, quia ista sunt plantata (Quas inquit plantauit) Habitationem denotat ramorum latitudo, quia illic passeres nidificabunt. ¶ Primo ergo dico, quod ligna crucis sunt fœcunda ad egenorum recreationem, quia scilicet ista dicuntur ligna campi. Ligna enim campi differunt à lignis syluæ seu syluestrib. quia ligna campi solent esse fructifera, ligna autem syluæ sterilia Sic re vera ligna crucis ab omnib alijs lignis differunt in effectu & virtute, quia ista fructum vitæ Dei filium portauerunt, vnde cuncti famelici petentes nutritionem gratiæ acceperunt. B Ista ergo figurantur in tribus generibus lignorum, quæ dicuntur in Paradiso fuisse. Ibi enim fuerunt ligna pomifera, sicut dicitur Gen. 1. Lignum vitæ, & lignum scientiæ, sicut dicitur Gen. 2. Quia vere crux Christi fuit

Lignum { Pomiferum ad nos nutriendum,
Vitæ ad mortem vincendum,
Scientiæ ad fidem sciendum.

Lignum enim pomiferum dici potest, quia ad literam sicut dicit Iosephus, crux vel pars crucis fuit de illa arbore, in qua creuit pomum, quo transgressus est Adam mandatum, vt scilicet diabolus, qui per illud lignum hominem vicerat, per illud idem à Christo homine vinceretur. Narrat enim Iosephus, quod dum Seth, filius Adam, vellet intrare Paradisum terrestrem, inuenit Angelum, qui eum prohibuit, qui dedit sibi quendam ramum de illa arbore, quem ipse Seth plantauit. Tempore vero Salomonis dum templum ædificaretur, illa arbor, quæ de ramo illo creuerat, inter cæteras pro ædificio templi collecta est, quæ nūquam in quocunque loco ædificij potuit adaptari. Semper enim aut nimis lōga aut nimis breuis erat, ita quod indignati artifices posuerūt illud lignum super quendam riuum ad pontem transeuntib. ministrandum, vbi fuit vsq; ad passionem Christi. & ibi tunc assumptum est & inuentum, forte postquam illic locatum fuit plus quam per mille annos Ista igitur sunt ligna campi & ligna Paradisi, & maxime ligna pomifera Vnde Neæ. 9. Possederūt domos suas, & ligna pomifera multa. Ista ergo sunt ligna fœcūda, quia scilicet ibi pependit fructus vitæ Christus. Exinde etiam quotidie per gratiam & deuotionem nutriuntur deuoti, & etiam in fine per virtutem crucis fructus gloriæ percipient beati. Et ideo in signū huius fœcunditatis crux dicitur fuisse confecta de quatuor nobilib. lignis, quia scilicet pes fuit de cedro, stipes fuit de cypresso, brachia fuerunt de palma, tabula vbi scriptum erat nomen Christi, fuit de oliua. Vnde versus.

In cruce pes cedrus, stipes cypressus, oliua
Tabula cum literis, brachia palma dedit.

Ista ligna quatuor significant quatuor notabiles virtutes, quæ per virtutem crucis hominibus conferuntur. Nam

Cedrus arbor altissima, signat virtutem contemplationis,
Oliua, quæ fundit oleum, signat virtutem compassionis,
Cypressus odoris iucundi, signat virtutem deuotionis,
Palma, quæ victores coronat, signāt virtutem perseuerantiæ & durationis.

Et sic patet, quomodo crux est de lignis fructiferis, quia scilicet ligna crucis istos quatuor fructus, id est, istas quatuor virtutes, solent fidelibus ministrare, videlicet

Contemplationis sublimitatem, quæ notatur in cedro,
Deuotionis suauitatem, quæ notatur in cypresso,
Clementiæ benignitatem, quæ notatur in oliua,
Perseuerantiæ longanimitatem, quæ notatur in palma,

Ista

¶ Ista sunt ergo ligna fœcunda ad egenorum recreationem. Ligna inquit campi. Vnde Psalm. 148. Ligna fructifera, & omnes
C cedri. ¶ Deinde dico, quod ista sunt ligna erecta ad depressorum subleuationem. Et hoc notatur in hoc, quod ista ligna comparantur cedris, quæ sunt arbores altissimæ (Cedri libani inquit) Sicut enim lignum de sui natura erigitur versus cœlum, ita quod si fuerit arbor alta, per illud possint homines ascendere valde alte, sic vere crux est lignum erectum & sublime in tantum, quod cœlum cœlorum Dei filium potuit attingere, & tangere. Erectum etiam & altum dicitur in dignitate, quod tamen ante fuit plenum opprobrio & vilitate. Ezech. 17. Exaltaui lignum humile, florere feci lignum aridum. Et ideo pro certo charissimi, si nos volumus inniti isti arbori per spem, & deuotionem, & transire per eandem, id est, per iugem passionis Christi memoriam & compassionem, nos per crucis virtutem poterimus eleuari ad æternorum affectionem, & contemplationem, & etiam in futurum per personalem possessionem & adeptionem. Ista .n. est lignum altissimum, figuratum in scala Iacob, quæ de terra vsque ad cœlos eleuabatur. Gen. 18. Vnde de ista cedro dicitur Ezech. 31. Eleuata est altitudo eius super omnia ligna regionis, eratq; pulcherrima in dilatatione arbustorum suorum cedri non fuerunt altiores illo in Paradiso Dei. Quia breuiter istud lignum per dignitatem, & excellentiam sublimatum fuit, per fidelium multitudinem dilatatum, per sanguinis Christi pulchritudinem picturatum. Ista ergo sunt ligna erecta ad depressorum
D subleuationem. (Cedri libani inquit.) ¶ Denique dico, quod ista sunt ligna fortia ad infirmorum sustentationem, quod ostenditur cum dicitur (Plantata) Quas inquit plantauit. Lignum enim plantatum est magis solidum atque firmum, & ideo quia crux est plantata in horto Christi qui est Ecclesia, per suæ fidei diuulgationem in horto etiam cordis humani, per deuotionem & compassionem, hinc est, quod est stabilis atque fortis ad sustentationem, & subsidium infirmorum. Illi ergo, qui præ fragilitate se sentiunt debiles & infirmos, & ad cadendum per peccatum faciles, & ad resistendum tentationibus potentes, inuitantur isti ligno per spem, & deuotionem, & sic pro certo sustinebuntur, ne cadant in æternam damnationem. Quia scilicet ista est arbor stabilis & plantata; quia tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. De hoc tamen vide plenius supra de arbore. Ista sunt ergo ligna fortia ad infirmorum sustentationem.
E ¶ Insuper dico, quod ista sunt ligna extensa ad deuotorum habitationem, quia illic passeres nidificabunt. In lignis enim crucis debemus facere nidos nostros, id est, moras & habitationes nostras quia scilicet ibi per spem, per deuotionem, per compassionem & meditationem debent passeres, id est, viri contemplatiui, & deuoti continue conuersari. Sicut enim dicit Plinius, Iusquiamus herba, quæ cæteris animalibus est mors, passeribus est nutrimentum. Quia vere crux, quæ cæteris rebus est causa mortis, scilicet Christo corporaliter, & diabolo spiritualiter, passeribus, id est, deuotis illic volantibus & contemplantibus est causa vitæ æternæ. Vnde ista ligna figurantur Ezech. 31. Vbi de quadam cedro dicitur, quod dum extendisset vmbram suã, in ramis eius nidificauerunt omnia volatilia cœli; & sub frondibus eius genuerunt omnes bestiæ saltuum, & in vmbraculo habitabant cœtus gentium plurimarum, & sequitur (Omne lignum Paradisi Dei non est similatum ei.) Ista enim arbor seu istud lignum est crux, quæ pro certo extendit hodie palmites suos vsque ad mare, quia scilicet cultus eius est hodie per cuncta terrarum spatia dilatatus. Nam in vmbra eius, id est, in fide, deuotione, & memoria, ipsius habitant multa genera personarum, scilicet volatilia, quæ sursum volant, id est, contemplatiui, bestiæ per terram gradientes, id est, boni actiui, gentes quæ dicuntur sine lege viuentes, id est, peccatores & defectiui. Sed nota, quod sub vmbraculo eius dicitur habitare cœtus gentium plurimarum, quia vere charissimi in fide & credentia crucis habitat cœtus gentium, id est; multitudo sanctarum diuersarum, quia scilicet non solum veri catholici, imo etiam omnes Schismatici crucem venerantur, & quamuis sine debita lege viuant, ipsam tamen prædicant; & sectantur. Ibi enim habitant

Græci & Syluani,
Belgari & Georgiani,
Iacobitæ & Suriani,
Nestoriani & Nubiani.

Omnes enim istæ gentes crucifixum colunt, & crucem adorant, veruntamen omnes isti in aliquibus errant, & de fide diuersimode sentiunt, & deuiant. Et omnes isti, qui secundum veritatem tenent hodie maximam partem orbis, Christianos se nominant, & appellant. Illic ergo passeres nidificabunt. Vnde in Psalm. 83. Etenim passer inuenit sibi domum, & turtur nidum vbi ponat pullos suos, id est, affectus & desideria sua & cogitatus suos, qui scilicet pulli & filij animæ sunt, & etiam intellectus. Patet ergo, quod per ligna intelligitur crux, quæ scilicet more lignorum est habitatio deuotorum. Est quoque sustentatio infirmorum, & subleuatio depressorum, & est recreatio egenorum. Et hæc igitur de lignis sufficiant in quantum per ligna intelliguntur crux & patibulum saluatoris. Sed pone hic pulchram auctoritatem bene prosecutam & diuisam, quam habes in sermone de sancta cruce. Omne lignum Paradisi non est assimilatum ei, scilicet ex vtraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus 12. per menses. Et aggrega quomodo ligna sunt vtilia ad faciendum

Arma pro defensione,
Pulpitum pro libri positione,
Scalam pro ascensione,
Sedem pro iurisdictione, & sic de alijs.

Applica omnia ad virtutem crucis, sicut sc. supra de cruce, & supra de arbore, & supra de baculo, &c. ¶ Secundo dico, quod per F
lignum intelligitur perfectio viatoris. Sicut enim lignum habet radices interius, corticem exterius fructus & flores superius, sic vere vir perfectus consistit in istis dimensionibus, videlicet

In { Radice bonæ cogitationis,
Medulla dulcis compassionis,
Cortice bonæ conuersationis,
Flore bonæ affectionis,
Folijs bonæ locutionis,
Fructibus bonæ operationis. }

Et sic iste erit beatus vir, de quo dicitur in Psal. 1. & erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Vbi aduerte, quod lignum, id est, vir iustus debet esse profunde radicatus per humilitatem, quia plantatum, humide vegetatus, per benignitatem, quia secus decursus aquarum. Fertiliter fœcundatus per vtilitatem, quia sc. fructum suum dabit in tempore suo. Lignum enim, id est, vir iustus debet spiritualiter loquendo

Stabiliter radicari,
Flebiliter humectari,
Fertiliter fœcundari.

Dico stabiliter radicari, quia sc. vir perfectus plantatus debet esse, sc. in fide, & morib. radicatus, & in constantia stabilitatis. Non decet .n. virum esse variabilẽ, vertibilem vel motiuũ, nec in proposito nec in verbo, nec in facto, imo in omnib. ipse debet esse tanquam lignum quod plantatum est. Vnde Hier. 17 Erit tanquã lignum, quod plantatum est super aquas, quod ad humorẽ mittit radicẽ. Item debet flebiliter humectari, quãdo sc. sicut lignũ est naturaliter humidum intus habens medullam, & exterius emittens lacrymam vel humorem, quia sc. humor & aqua sunt lignorum & arborũ nutrimentum, sic vir iustus debet esse lacrymosus, & humidus. Ipse .n. debet habere intus medullam piæ cõpassionis, & exterius emittere resinam piæ eleemosynæ & subuẽtionis, & effundere lacrymam tristis compunctionis & lamentationis. Istę .n. sunt aquæ de quibus dicitur in Ps. 41. Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte. Ideo dicitur Apoc. 22 Ex vtraque parte fluminis lignum vitæ. ¶ Item debet fertiliter fœcundari, quia sc. debet dare fructum bonorum operum in tempore suo. Prou. 11. Fructus iusti lignum vitæ. Vide supra de fructu. Sic igitur patet, quod per lignũ potest intelligi vir perfectus. Quod bene figuratum est in veteri testamento vbi omnia, quæ fuerunt in tabernaculo & in templo, vel de lignis erant facta, vel lignis cooperta, vel lignis sustentata. De lignis enim fiebant vel facta fuerunt, & maxime de quibusdam lignis, quæ dicuntur sethim, quæ ligna incremabilia & imputribilia sunt. De istis .n. fiebant & facta fuerunt arca testamenti ad manna continendũ, mensa propositionis ad panes sustinendum: columnæ tabernaculi ad onus ædificij portandum: tabulæ clausæ ad tabernaculum circũeundum: altare thymiamatis ad incensum offerendum: altare holocausti ad animalia cremãdum: vectes totius ædificij ad cũcta vtensilia deferendum. Omnia .n. hæc solebant de lignis fieri, sicut apparet Exo. 26. & 27. & deinceps. Quia vere viri iusti, qui dicuntur ligna spiritualia, sunt arca, ad virtutum custoditionẽ, sunt mensa, ad pauperum enutritionem, sunt columnæ, ad tribulationum tolerationem: sunt tabulæ, ad aliorum eruditionem: altare incensi, ad offerendum Deo orationem & deuotionem: altare holocausti, ad concremandum alios per correctionem. Sunt etiam vectes, ad supportandum alios per compassionẽ. Ista igitur diuersimode possunt probari; sed omitto concordantias causa breuitatis. Vide, si vis, in libro concordantiarũ vbi per ordinem inuenies de prędictis. Iusti igitur sunt ligna, de quibus tota congeries tabernaculi ecclesię militantis compingitur; & de quibus cœlestis Hierusalem fabricatur. ¶ Et nota adhuc, G
quod isti dicuntur ligna, scilicet

Ligna

Ligna { Florida per honestatem, / Solida per firmitatem, / Arida per castitatem, / Humida per pietatem. }

Sunt (dico) per honestatem florida. Ezech.14. Florere feci lignũ aridum. Item per firmitatem solida, & isti sunt ligna Sethim, quia nec aqua delitiarum corrumpuntur, nec igne auaritiæ cremantur, sed in soliditate perpetuæ perseuerantiæ gloriantur. Exod.26 Facies columnas de lignis Sethim. Et Esa.40. Forte lignum & imputribile elegit artifex sapiens. Item sunt ligna per castitatem arida. Vnde Esa 65. Non dicat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum, quia hæc dicit Dominus eunuchis: Dabo eis in domo mea locum. Item sunt ligna per pietatem humida. Vnde isti figurantur in lignis oliuarum, de quibus facta sunt duo Cherubin in templo Salomonis in oraculo, sicut dicitur 3. Reg. 6. quia sc. illi magni debent fieri Cherubin, id est, prælati & magistri oraculo Ecclesię, qui de lignis oliuarum sunt facti, id est, qui pietatis oleo sunt imbuti. Et hæc igitur sufficiant de lignis in bono significato. Significant igitur ligna perfectionem homi-
H nis viatoris. ¶ Tertio principaliter dico, quod per ligna significatur infectio, seu conditio hominis peccatoris. Sicut enim lignum inferius in terra figitur, superius totum erigitur, exterius totum pingitur, interius cito corrumpitur: sic peccatores in terra figuntur per auaritiam & cupiditatem, sursum eriguntur per superbiam & pompositatem, extra depinguntur per hypocrisim & curiositatem, intra corrumpuntur per luxuriam & carnalitatem. ¶ Dico ergo, quod peccatores per auaritiam in terra figuntur. Radices enim lignorum fixæ sunt in terra, & exinde suum capiunt nutrimentum. Sic verè corda auarorum in terrenis figuntur, à quibus nutriuntur & delectantur. Vnde de malis dicitur Hier.12. Plantasti eos, & radicem miserunt, proficiũt & faciunt fructũ. ¶Item peccatores per superbiam sursum eriguntur. Lignum enim a terra versus cœlum erigitur, & etiam si sit in aqua, sursum subnatat, & eleuatur. Sic semper superbi sursum quærunt ad dignitates erigi, & omnibus alijs supernatare & præferri. Vnde Esa.10. dicitur de superbo ita. Quomodo si eleuetur virga contra leuantem se, & exaltetur baculus, qui vtique lignum est. Tales autem nutriunt in superbia adulatores, de quibus dicitur Hier. 2. dicens ligno Pater meus es, & lapidi, tu me genuisti. Hodie enim multi videntur esse sicut idololatræ, qui idola lignea, id est, ignorantes, insensibiles & insensatos colunt & collocant loco Dei, scil. in mundi dignitatibus & prælaturis, de quibus dicitur Abac. 2. Væ, qui dicit ligno, expergiscere, surge lapidi tacenti. Et Esa. 44. Dicunt adulatores, ante truncum ligni procidam Caueant tamen quod dicitur Ezechi. 17. Humiliaui lignum sublime, quia sicut dicit Sen. lib. de declamationibus. Perpetua in rebus omnibus lex est, vt ad summum perducti, rursus ad infimum velocius, quam ascenderunt, relabantur. Isti ergo per superbiam sursum eriguntur. ¶ Item mali per hypocrisim extra depinguntur. Lignum enim sæpe exterius pulchrum & erectum, & tamen interius est concauum & corruptum. Sic hypocritæ, de quibus dicitur Hiere. 10. Lignum est argento inuolutum. ¶ Item mali per luxuriam corrumpuntur, quia scil. luxuriosi more lignorum faciliter corrumpuntur per aquas. Vnde Iob 41. Æstimabat quasi lignum putridum. Et sic patet, quomodo peccatores quatuor rationibus comparantur ligno. Hæc igitur de ligno sufficiant, quo ad præsens.

A **Lilium.** Nota, quod lilium, cum sit herba medicinalis, & pulchra generaliter significare potest vel Christum, vel Mariam, vel quemlibet virum iustum. De Christo .n. in persona ipsi' Christi dicitur sic Cantic.2. Ego flos campi. & lilium conuallium. De Maria verò, seu de qualibet virgine dicitur ibid. Cant. 2. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. De iusto verò, seu de iustis dicitur Eccles.50. quod ipsi sunt quasi lilia, quæ sunt in transitu aquæ, & quasi thus redolens in diebus æstatis. Igitur siue agamus de Christo, siue de beata virgine, siue de quolibet sancto, vel iusto, vel iusta, & maximè de illis, qui sunt de genere Regum Franciæ, Siciliæ, Vngariæ, & Nauarræ, qui portant lilia, & potissimè de beato Ludouico possumus in honorem illius, de quo agitur, allegare, quod scribitur Ose.24. Ero quasi ros, & Israel germinabit quasi lilium. In qua auctoritate denotantur octo proprietates lilij, quę possunt applicari octo conditionibus viri iusti. Nam

Lilium { In terra figitur, / Facile frangitur, / Hic angitur, seu cogitur, / Hinc inde spargitur, / Sursum erigitur, / Extra porrigitur, / In armis pingitur, / Candore tegitur. }

Sic igitur dico, quod iustus
- In terra, id est, in Deo figitur, & hoc facit firma constantia, quia dicit (Ero, id est, d urabo.)
- Facile frangitur, & hoc facit dulcis clementia, quia dicitur (Quasi.)
- Hic agitur, seu cogitur, & hoc facit virtus & gratia (Ros, inquit.)
- Hinc inde spargitur, & hoc facit charitas propria, cum dicitur (Et.)
- Sursum erigitur, & hoc facit Dei notitia (Israel, inquit.)
- Extra porrigitur, & hoc facit virtutum copia (Germinabit, inquit.)
- In armis pingitur, & hoc facit honesta morum decentia (Quasi, inquit.)
- Candore tegitur, & hoc facit constans munditia (Lilium, inquit.)

Et sic dico, quod in lilio seu in viro iusto debet inesse
- Constantiæ firma fortitudo, quam ostendit vigoris statura, cum dicitur (Ero.)
- Clementiæ pia mititudo, quam ostendit fauoris mixtura (Quasi, inquit.)
- Temperantiæ gaudij aptitudo, quam ostendit dulcoris vnctura (Ros, inquit.)
- Amicitiæ sparsa latitudo, quam ostendit amoris iunctura, cum dicitur (Et.)
- Sapientiæ alta certitudo, quam ostendit splendoris lectura (Israel, inquit, id est, videns Deum.)
- Opulentiæ morum multitudo, quam ostendit valoris natura (Germinabit, inquit.)
- Apparentiæ clara pulchritudo, quam ostendit decoris pictura (Quasi, inquit.)
- Continentiæ munda certitudo, quam ostendit candoris figura (Lilium, inquit.)

¶ Primo ergo dicamus, quod iustus dicitur lilium propter vigo- B
rem firmæ constantiæ. (Ero, inquit.) Lilium enim radices habet in terra, virtute quarum immobilis perseuerat. Sic iustus radices cordis figit in Deo per fidem & spem, vel in terra, id est, in morte per considerationem & humilitatem, & sic manet immobilis in bono per constantiam & firmitatem. Et hoc ostenditur, cum dicitur (Ero) quasi dicatur: Non deficiam, sed perseuerabo; quia scilicet, sicut dicitur in Psalm. 1. Iustus erit tanquam lignum, quod plantatum est &c. & folium eius non defluet. Quia re verà ipsi sunt, sicut dicitur Ecclesiast. 50. Quasi lilia, quæ sunt in transitu aquæ. Sequitur: Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso. Dicitur ergo iustus lilium propter vigorem fir-
mæ constantiæ. ¶ Secundo dicitur lilium propter fauorem mitis C
modestiæ. (Quasi, inquit) Lilium enim est valde pingue, tenerum, & suaue; non enim lædit, imò certè lenit quemlibet contingentem. Sic verè vir pius tener est, & suauis, & aliorum dictis & factis lenitiuus, nullius exasperatiuus, sed per clementiæ pinguedinem allectiuus, se enim contingentes, id est, secum conuersantes non lædit, sed ipsos mulcet potius, atque lenit, & hoc ostenditur, cum dicitur (Quasi.) Quasi enim non signat rem solidam, sed superficialem, & alteri consimilem & conformem, qualis scil. est vir pius, quia sc. soliditatem rigoris & iustitiæ nunquam habet, sed admodum superficialem & vertibilem ad vota precantium se exhibet, imò per mititatem & clementiam cuilibet cito fauet. (Quasi, inquit.) Vnde de mititudine hominis clementis & pij potest dici illud 2. Paralip. 4. Labium eius, quasi labium calicis, vel repandi lilij. Dicitur ergo lilium propter fa-
uorem mitis clementiæ. ¶ Tertio dico, quod iustus dicitur li- D
lium propter dulcorem temperantiæ. Lilium enim frigidæ est naturæ, & ideo dolores & ardores apostematum solet mitigare, & infirmitates varias temperare. Sic verè vir iustus per virtutem temperantiæ & prudentiæ ardores & dolores tristitiæ mitigat, & tam in se, quam in alijs infirmitates vitiorum temperat atque sedat. Et hoc ostenditur, cum dicitur (Ros) qui scil. refrigerat, & medetur, de quo Ecclesi 18 Ardorem refrigerat ros. Vnde potest exponi illud Cant.7. Vmbilicus tuus quasi crater tornatilis, venter tuus quasi aceruus tritici vallatus lilijs. Crater enim tempe-
rat sitim, aceruus verò tritici temperat famem. ¶ Quarto dico, E
quod iustus dicitur lilium propter tenorem amicitiæ. (Et, inquit.) Lilium enim in folijs & in flore dilatatur & spargitur vndique, ita quod folia eius sparsa non solum dilatantur ad latera, imò etiam inferius inclinantur ad ima. Sic verè dico, quod flores affectionum & folia locutionum viri iusti debent per amicitiam & charitatem circumquaque dilatari vel spargi, & non solum ad latera, id est, ad laterales consanguineos, & amicos debent extendi, sed etiam inferius ad pauperes inclinari. Et ista dilatatio charitatis ostenditur, cum dicitur (Et) quæ scilicet est dictio addens, coniungens, & copulans, & materiã, de qua agitur, multiplicans & dilatans. Vnde de Iudith dicitur Iudith 10.

quod ipſa occiſura Holofernem induit ſe veſtimentis iocunditatis, aſſumpſitque dextralia, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamentis ſuis ornauit ſe. Significant enim

Dextralia confœderationem,
Lilia dilatationem,
Inaures precum exauditionem,
Annuli fidei & amoris ſubarrhationem.

Et ſic benè dico, quòd lilia ſignificant charitatem & dilectio-
F nem. Dicitur ergo liliũ ꝓpter tenorem amicitiæ. ¶ Quinto dico, quod dicitur lilium ꝓpter ſplendorem ſapientiæ. (Iſrael, inquit.) Flos enim lilij ſurſum erigitur, & à parte cœli dilatatur & aperitur, à parte verò terræ clauditur ſtringitur, & arctatur. Sic verè dicã de iuſto, quia re vera flos affectionis ſuę ſurſũ ad Deũ erigitur, ipſum contemplando. Pſalm. 12. Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Surſum, ſc. à parte cœli, & bonorum cœleſtium aperitur, & dilatatur, ipſa conſiderando & affectando. Coloſſ. 3. Quæ ſurſum ſunt, quærite, vbi Chriſtus eſt. A parte verò terræ & terrenorum clauditur, ipſa deteſtando, nec de eis cogitando. Quæ enim ſurſum ſunt, ſapite, non, quæ ſuper terram, ibid. Coloſſ. 3. A parte enim ipſorum ſtringitur, ipſa arcta & vilia reputando. Vnde Greg. in lib. Dial. Animæ Deum videnti, anguſta eſt omnis creatura, & quantumcunque parum de luce creatoris aſpexerit, parui facit quicquid creatum eſt. Dilatatur enim lux iſta in animæ interiori ſinu, vt fiat ſuperior omni mundo. Iſta eſt lux veræ ſapientiæ, quæ aſcendit ad Deum videndum, & infima contemnendum. Et hoc oſtenditur, cum dicitur (Iſrael,) qui interpretatur videns Deum. Vnde Baruch 3. reprehenditur talis Iſrael, id eſt, homo contemplatiuus, quando in terrenis plus debito immoratur. Dicit enim ſic: Audi, Iſrael, mandata vitæ auribus percipe, vt diſcas prudentiam. Quid eſt Iſrael, quod in terra inimicorum es. Inueteraſti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis, deputatus es cum his, qui in inferno ſunt, dereliquiſti fontem ſapientiæ. Et re vera iſtud eſt valde plangendum, ſc homo Iſraeliticus, id eſt, homo ſubtilis & ingenioſus, & ad videndũ & contemplandũ Deum & cœleſtia aptus, ſe ex toto corde occupat in terrenis, cum tamẽ ſurſum, vt dictũ eſt, more lilij aſcendere, & ſe ſuperius dilatare deberet. Iuxta illud Matth. 6. & Luc. 22. Conſiderate lilia agri, quomodo creſcunt, ſc. vſq; ad cœlum. Iſrael ergo. Vnde in Pſa. 79. Qui regis Iſrael, intende, qui de-
G ducit velut ouem Ioſeph. Iuſtus ergo dicitur lilium propter ſplendorem ſapientiæ. ¶ Sexto dico, quod iuſtus dicitur lilium propter valorem opulentiæ. (Germinabit, inquit.) quia ſcil. iuſtus debet in bonis moribus opulentus eſſe, & fructus virtutum & bonorum operum germinare. Lilium ergó germinat flores & ſemina, fructus & folia, odores & contra morbos varia iuuamina. Sic verè dico, quod iuſtus debet germinare & producere

Flores ſanctæ affectionis,
Semina aureæ doctrinæ & prædicationis,
Fructus bonæ operationis,
Folia virentis & honeſtæ locutionis,
Odorem bonæ famæ & opinionis,
Iuuamen piæ & clementis ſubuentionis.

Iuxta illud Eccleſi. 29. Florete flores, quaſi lilium date odorem. (Germinabit, inquit.) Pſalm. Iuſtus germinabit ſicut lilium, & florebit in æternum ante Dominum. Iſtam autem opulentiam virtutum & operum ſatis videtur denotare numerus foliorum, florum, & ſeminum. In floribus enim liliorum ſunt ſex folia, & in medio cuiuslibet ſeptem ſunt grana aurea ſeu ſemina. Quid enim ſignat numerus ſenarius, niſi ſex opera pietatis? quæ in hoc verſu breuiter continentur:

Viſito, poto, cibo, recolligo, veſtio, condo.

Viſito, ſcilicet, infirmum vel incarceratum,
Poto ſitibundum,
Cibo famelicum,
Recolligo, ſeu hoſpitor, vel recipio peregrinum,
Veſtio nudum,
Condo & ſepelio mortuum.

Vel ſi vis, dic de ſex operibus ſpiritualibus, quæ ſunt:

Inſtrue, caſtiga, remitte, ſolare fer, ora.

Vnde de ſenario iſtius germinis dicitur Eſai. 6. ꝙ ſex alæ vni, & ſex alteri; quia ſc. vtraque pars miſericordiæ ſex habet alas, vt dictum eſt. Item quid ſignant ſeptem grana lilij, niſi ſeptem morales virtutes, ſeptem vitijs capitalibus oppoſitas? quæ ſunt:

Humilitas,	Abſtinentia,
Largitas,	Patientia,
Caſtitas,	Diligentia.
Charitas,	

Quæ ſcilicet opponuntur

Superbiæ,	Luxuriæ,	Inuidiæ,	Acediæ.
Auaritiæ,	Gulæ,	Iræ, &	

Iſta enim ſunt ſeptem ſemina aurea, figurata in ſeptem ſigillis, ſine quibus non aperitur homini liber vitæ. Vnde Apo. 1. dicitur: Vidi ſeptem candelabra aurea in medio. Talibus ergo germinibus debet iuſtus homo more lilij germinare. Eccl. 39. Quaſi liliũ frondete in gratiam. Iuſtus igitur dicitur lilium propter valorẽ opulentiæ. (Germinabit, inquit.) Expone, ſi vis, quõ lilium, ſeu haſta lilij, ſi curuata ſepeliatur ſub terra, de quolibet nodo ſuo ꝓducit plantam, & germinat. Sic verè ſi quis ꝑ humilitatem, vel etiam per aduerſitatẽ curuatus fuerit, & depreſſus, ſolet multo plus quaſi haſta lilij germinare, & bonorũ operũ plantas & germina procreare. Zach. 8. Terra dabit germẽ ſuum. ¶ Septimo di- H
co, ꝙ iuſtus dicitur liliũ propter decorẽ apparentiæ, quæ ſcil. oſtenditur, cum dicitur (Quaſi) quod denotat mihi ſimilitudinẽ rerum, ſicut iam dixi. Et ſic picturæ & imagines, quæ fiũt in ſuꝑficie parietũ, quæ non ſunt res, imò quaſi res, poſſunt denotari ꝑ Quaſi. In quo etiam loquendo moraliter nota, ꝙ iſtud aduerbiũ Quaſi, poteſt mihi denotare virtutem exterioris honeſtatis, quę ſc. non eſt propriè res, ſed quaſi res, quia ſc. magis denotat picturam, quàm naturam; ſimilitudinẽ, quàm certitudinẽ; apparentiam, quàm exiſtentiam, quam tamen iuſtus debet habere, quia videlicet picturam & imaginẽ ſanctorum in ſua ſuperficie, & in ſui exteriori apparentia debet per honeſtatem gerere vel portare, vt ſit quaſi Chriſtus, quaſi Angelus, quaſi ſanctus ipſorum, ſc. vitam repræſentando, & eorum mores & opera imitãdo. Quod etiam poteſt per lilium denotari, quod ſcil. virore & candore induitur, & per honeſtatem & decentiam in armis regum & principum picturatur (ſicut ſcil. patet in armis regum Franciæ, Vngariæ, & Nauarræ, & Siciliæ, & multorum aliorũ principum & magnatum) & imaginibus decoratur. Ad denotandum moraliter, quod viror & candor, ſeu ſplendor honeſtatis debet à nobis depingi, & ꝙ imaginibus & imitationibus ſanctorũ debet noſtra exterior conuerſatio inſigniri, & ꝙ inde arma militiæ noſtræ, quæ non debent eſſe carnalia, ſed virtutes debent moraliter decorari. (Quaſi, inquit.) Vnde 3. Reg. 7. dicitur, quod in templo Salomonis facta ſunt candelabra aurea, quinq; ad dexterã, & quinq; ad ſiniſtram, quaſi flores ex auro puriſſimo, habentes lucernas deſuper aureas. Candelabra aũt aurea ſignificant honeſtatis ſplendorem, quę ſc. dextera ꝓſperitatis & ſiniſtra aduerſitatis debent eſſe quinq; & quinque, propter quinq; ſenſuũ cõtinentiæ nitorem, & debent eſſe deſuper, id eſt, in patenti lucernæ, id eſt, bonorum exemplorum & documentorum reſplendẽtiam & decorem debent habere. Et ſic Deus & ſancti in talib. lilijs conſolabuntur, & delectabuntur, ſimplices verò ibidem nutrientur & erudientur. Conſtat enim, quod Deus delectatur in lilia honeſtæ conuerſationis videndo. Iuxta illud Canti. 6. Dilectus meus, inquit Eccleſia, id eſt, Chriſtus deſcendit in hortum ſuum ad areolam aromatis, vt paſcatur in hortis, & lilia colligat. Quilibet verò ſimplex delectatur in ipſis eorum exempla & doctrinam recipiendo, & accipiendo. Iuxta illud, ꝙ dicitur Cãti. 4. ꝙ ſc. hinnuli capreæ paſcuntur in lilijs, donec aſpiret Deus, & inclinentur vmbræ. Patet ergo, ꝙ iuſtus poteſt dici liliũ propter decorem apparentię. (Quaſi, inquit.) ¶ Octauo dico, ꝙ poteſt ap- I
pellari lilium propter candorem continentiæ, qui quidem candor denotatur in nomine lilij (Lilium, inquit.) Lilium n. quamdiu fuerit integrũ, caſtitatẽ, continentiam, & puritatẽ ſignificat tã ꝓpter candorẽ, quàm propter odorem; ſi verò fractũ fuerit, odorem perdit, & candorem dimittit. Sic verè caſtitas, dum eſt integra, habet puritatis candorẽ, & famoſitatis odorẽ. Si verò fracta fuerit ꝑ luxuriam, tunc & puritatẽ & famam ꝑdit, fœtoremq; & malam opinionem incurrit. (Liliũ ergo.) Vnde vir iuſtus põt figurari in candelabro tabernaculi, de quo dicitur Exod. 37. ꝙ illud fuit candelabrũ ductile de auro mundiſſimo, de cuius vecte calami, ſcyphi, ſphęrulæ & lilia procedebãt. Quia re vera iuſtus debet eſſe candelabrũ, alios exemplariter illuminando; ductilis, faciliter obediendo; de auro mundiſſimo, puritatem innocentiæ obſeruando & cuſtodiendo, & debet habere calamos diſertę linguæ docendo & prædicando, ſcyphos, ſc. deuotionis, ſe & alios ſpiritualiter inebriando, ſphęrulas, i. paruas ſphęras ſeu annulos, ſc. ꝑ nobilitatem diligentiæ, velociter operando, & obtẽperando, & lilia caſtitatis, mentis & carnis ſanctimoniam & cõtinentiam frequentando. Et certe ſi benè attendimus, hic continentur ſex virtutes, quæ debent concomitari lilia caſtitatis, quę etiam poſſunt per ſex folia lilij deſignari, videlicet, candelabrũ ſapientiæ ſeu honeſtæ apparentiæ, ductilitas obedientiæ, aurea puritas innocentiæ, calamus linguæ, orationis, doctrinæ, & eloquentiæ, ſcyphus deuotionis & inebriatæ conſcientiæ, ſphærula operationis & diligentiæ, & ſic venient lilia mundæ conuerſationis & puriſſimæ conſcientiæ. Vnde Exod. 35. Faciant, inquit, candelabrum ductile de auro mundiſſimo, haſtile eius, & calamos, ſcyphos & ſphærulas, & lilia ex ipſo procedentia. Sic igitur patet, quod lilium, id eſt, vir iuſtus debet habere iſtas octo ſpeciales proprietates, vt ſic poſſit dicere illud Cantic. 2. Ego flos campi, & lilium conuallium. ¶ Si de lilio vis aliter dicere, K
ſecundum Mauritium dico, quod nos inuenimus

Lilium in { Valle, in quo plantat affectus humilis,
Ventre, in quo collocat castitas nobilis,
Flumine, in quo situat gemitus flebilis,
Agro, in quo ipsum quærit contemplatio,
Horto, in quo ipsum inuenit miseratio,
Prato, in quo ipsum aspicit conuersatio,
Spineto, in quo ipsum reperit maceratio. }

De valle humilitatis dicitur illud: Ego flos campi, & lilium conuallium, Cantic. 2. De ventre castitatis & puritatis dicitur illud Cantic. 7. Venter tuus sicut aceruus tritici, vallatus lilijs. De flumine deuotæ flebilitatis dicitur illud Eccle. 50. Quasi lilia, quæ sunt in transitu aquæ. De agro contemplationis dicitur illud Matth. 6. Considerate lilia agri, quomodo crescunt, & non seminant, neque metunt. De horto compassionis seu miserationis dicitur Cant. 6. Pascatur in hortis, & lilia colligat. De prato floridæ & odorosæ conuersationis dicitur illud Ecclesiast. 30. Florete flores, quasi lilium, date odorem. De spineto verò pœnitentiæ & asperæ macerationis dicitur illud Cant. 4. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.

A **Limes.** Nota, quod limes seu limitare idem est, quod terminus, seu finis, sed nihil penitus est in concordantijs, & forte nec in Biblijs. Vide ergo in titulo Terminus, & in titulo Finis.

A **Limen.** Cum limen sit pars inferior ostij, seu portæ, sæpe fit, quod per limen intelligitur ingressus vel introitus in ipsam domum, vel etiam ipsa domus, quantum ad interiorem partem sui, sicut dicitur, quod nos debemus Apostolorum limina visitare. Limina, dico, id est, Ecclesias. Dicam ergo breuiter, quod in scriptura inuenitur

Limen { Interius, quod debes intrare,
Superius, quod debes optare,
Exterius, quod debes ornare,
Inferius, quod debes vitare. }

¶ Primo dico, quod limen interius est conscientia, quæ considerando debet visitari. Quia re vera conscientia nostra est vel esse debet, sicut quædam sancta, cuius limina sunt sæpissimè frequentanda & visitanda, vt scil. homo videat, quid ibi deficit, quid ibi proficit, & quid illic officit, vt sc. suppleat deficientia, compleat proficientia, amoueat officientia. Et de tali limine interiori, id est, de tali conscientiæ domo seu habitaculo, seu intrinseco introitu, vel ingressu potest dici illud Ezechie. 40. vbi dicitur, quod Angelus mensus est templum interius, & vestibula atrij, limen & fenestras obliquas. Et in eodem capit. sequitur, quod limen erat quadrangulum, & facies sanctuarij contra aspectum altaris. Ad denotandum, quod limen, quod est templum interius, id est, nostra interior conscientia, debet esse mensurata & limitata per regulas & moderamina disciplinæ & æquitatis. Et debet habere vestibulum atrij, hoc est dictum, vestes & ornatus morum & honestatis. Fenestras debet habere obliquas, id est, notitiam scripturæ circumspectæ. Debet etiam esse quadrangulum per obtentum stabilitatis & firmitatis. Et debet facies sanctuarij, id est, mentis, ad altare conspicere per deuotionem & cultum beneficæ deitatis. ¶ Limen enim conscientiæ ista debet habere; videlicet,

Disciplinam regulatæ mensuræ,
Decentiam moralis vestituræ,
Quadraturam immobilis staturæ,
Notitiam circumspectæ scripturæ,
Deuotionem ad auctorem naturæ.

Et sic conscientia erit

Limen { Regulatum disciplinæ moderamine,
Signatum diuino sanguine,
Rigatum gratiæ flumine,
Exaratum scripturæ lumine,
Habitatum cœlesti numine. }

B ¶ Est (dico) limen regulatum disciplinæ moderamine, & hoc fit per temperamentum omnis operationis. Ezechi. 40. Mensus est limen. ¶ Item dico, quod conscientia est limen signatum diuino sanguine, & hoc fit per memoriam passionis, de quo dicitur Exod. 12 Fasciculum hysopi tingite sanguine, qui est in limine, & aspergite ex eo superliminare, & vtrumque postem. In domo enim conscientiæ limen, quod iacet inferius, est humilitas, superliminare est spes & mentis sublimitas, vtrique postes sunt fides & charitas. Ista ergo sunt sanguine aspergenda, & in passionis memoria spiritualiter intingenda. ¶ Item dico, quod conscientia est limen rigatum gratiæ flumine, & hoc fit per fluuium deuotionis, compunctionis, & compassionis. Vnde Ezechie. 47. Aquæ egrediebantur subter limen domus. ¶ Item est limen scriptum, seu exaratum scripturæ lumine, & hoc facit notitia legis, & lux rationis. Vnde de mandatis legis præcipitur sic Deutero. 6. Scribes eam in limine, & in postibus domus tuæ, & ligabis ea, quasi signum in manu tua. ¶ Item est limen habitatum cœlesti numine, & hoc facit virtus intrinsecæ incarnationis. De quo Ezech. 46. Intrabit princeps, & stabit in limine portæ. Patet ergo, quod limen interius est conscientia, quæ considerando debet visitari. ¶ Secundo dico, quod limen superius est cœli gloria seu C
curia, quæ desiderando debet contemplari. De quo Ezechiel. 9. Gloria Domini Israel erat super Cherubin, & limen domus.
¶ Tertio dico, quod limen exterius est hic Ecclesia, quæ Deum D
colendo debet contemplari, quia sc. boni viri & iusti in liminibus Ecclesiæ commorantur, ibique Deum colunt fideliter, & humiliter venerantur. Cuius tamen contrarium faciunt superbi ecclesiastici, qui sc. in liminibus Ecclesiæ ingrediuntur nõ humiliter, sed arroganter, non ad seruiendum, sed ad sæuiendum; non ad Dei laudem, sed ad sui fraudem. Contra quos Sophon. 1. Visitabo (inquit Dominus) super omnem, qui arroganter ingreditur super limen in die illa, qui compleuit domum Domini Dei sui iniquitate & dolo, vt propriè dicatur illud Ezechiel. 9. Egressa est gloria Domini ad limen templi. ¶ Quarto verò dico, E
quod limen inferius est mundi patria, quæ refugiendo debet detestari. Sic verè debemus à mundo, cum sit plenus malis hominibus & peccatis, fugere, iuxta illud Soph. 2. vbi de speciosa, s. de Alexandria dicit, quod occubabunt in medio eius greges, omnes bestiæ gentium, & onocrotalus, & ericius in liminibus eius morabuntur. Vox cantantis in fenestra, coruus in superliminari. Expone, & applica ad diuersas species hominum peccatorum. Sic igitur patet, quomodo limen, id est, domus, introitus, vel ingressus sumitur multis modis. Aduerte tamen, quod quamuis limen sit inferior pars ostij, superliminare superior, vterque postis vtraque columna hinc & inde, sæpe tamen per limen intelligitur tota domus.

Lingua. Nota, quod lingua generaliter in scriptura signat locutionem. Et quia locutio est quandoque bona, quandoque mala, ideo duplicem linguam possumus inuenire, bonam scilicet, atque malam. Ideo benè dixit Sapiens Prouerbior. 19. Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustijs animam suam. Notemus ergo, quod est lingua seu locutio vitiosa & virtuosa. De lingua ergo virtuosa dicamus, quod locutio nostra debet quatuor habere conditiones, quæ in linguæ proprietatibus denotantur. Nam A

Lingua est { Mollis & delicata,
Rubea & colorata,
Acuta, & more gladij figurata,
Plicabilis, & ad mouendum quàm plurimum applicata,
Inclusa, & dentium circuitu vallata. }

Sic proculdubio charissimi, Locutio iustorum debet esse

Mollis per benignitatem,
Colorata per honestatem,
Acuta per seueritatem,
Plicabilis per sagacitatem,
Inclusa per custodiæ sedulitatem.

Sit igitur Lingua locutionis nostræ

Mollis per compassionem,
Rubea per dilectionem,
Acuta per correctionem,
Plicabilis per discretionem,
Clausa per coerctionem.

¶ Primo ergo dico, quod in lingua nostra debet apparere mollities compassionis, quia sc. verba nostra, quæ per linguam denotantur, debent esse tenera & compassiua, dulcia & mitia, suauia & benigna in respondendo, & malos etiam interdum corrigendo. Quia sicut dicitur Prou. 25 Lingua mollis duritiam confringit. Quia pro certo mollis & benigna locutio frangit duritiam iracundiæ, furoris, & etiam in pectore, qui corrigitur, duritiam malitiæ & obstinationis, quia multi sunt, qui melius cum verbis dulcibus corriguntur, duris autem & asperis in deterius obstinantur. Similes marmori, quod non duro ferro, sed molli plumbo secatur. Similes etiam adamanti, qui ferri duritiam superat, mollities tamen sanguinis ipsum secat. Quia breuiter duri & obstinati, qui correctionis duritia non franguntur, aliquando lingua molli, id est, verborum dulcedine corriguntur. Sicut enim dicitur Prou. 15. Responsio mollis frangit iram, sermo durus excitat furorem. Et sequitur: Lingua sapientium ornat scientiam, lingua placabilis lignum vitæ. Et Eccl. 6. dicitur, quod verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos. Lingua eucharis in bono homine abundat. Sic ergo patet, quod in lingua nostra debet esse mollities compassionis. ¶ Secundo dico, quod C
in lingua locutionis debet apparere rubor honestatis & dilectionis. Sicut enim lingua est naturaliter colorata & rubea, sic locutio nostra debet esse per honestatem colorata, & per charitatem rubicunda. Quia videlicet quicquid loquimur, aut dicimus, debet amorem proximi sapere, & honestatis seriem custodire. Sicut enim in sanitate linguæ cognoscitur sanitas porcorũ, sic

sic sanitas animi apparet in sanitate verborum. Medici etiam linguas infirmorum respiciunt, & ad sanitatem linguæ sanitatem corporis cognoscunt. Ex abundantia enim cordis os loquitur, & ad locutionis sanitatem & honestatem animi puritas D declaratur. Vnde Prou. 12. Lingua sapientium sanitas. ¶ Tertiò dico, quod in lingua locutionis debet apparere acuties correctionis, quia scil. lingua nostra loco & tempore debet gladio similari, quia scil. debet acuta esse alios corrigendo, pungendo, & castigando. Vnde de Apostolis dicitur Act. 2. quòd apparuerunt illis dispartitæ linguæ, tanquam ignis. Ignis enim ardorem cor- E rectionis designat. ¶ Quartò dico, quòd in lingua nostræ locutionis debet apparere plicabilitas discretionis, quia sc. sicut lingua faciliter vertitur, & mouetur, & ad voluntatem hominis nunc ad vnam partem, nunc ad aliam agitatur: sic verè locutio nostra debet esse ita sapiens & discreta, quod secundum personas, quibus loquimur, ipsam debemus vertere, & mutare, & variare, quia scil. per nos sunt nunc tristes consolandi, nunc ignorantes instruendi, nunc delinquentes arguendi, nunc iusti collaudandi. Sicut enim canis habet linguam medicinalem, valde tamen flexibilem, tenuem, & subtilem: sic verba nostra debent esse medicinalia, vtilia, & proficua, & per discretionem ad diuersa officia vertibilia, & mutabilia, sicut de Apostolis dicitur Act. 2. Loquebantur varijs linguis Apostoli magnalia Dei. Istud potissimè pertinet ad prædicatores, quia scilic. sicut vrsa catulum suum, qui nascitur informis, & sine figura, solet diuersimodè lambere, & in ipso per linguæ officium formam & figuram debitam generare: sic verè, charissimi, prædicator catulos, id est, peccatores, qui de sui natura sunt turpes & informes, forma & figura honestæ conuersationis carentes, debent per officium linguæ, locutionis, & prædicationis tamdiu diuersimodè lambere, quòd ipsos possit per virtutes & gratias figurare seu generare. Variè enim, & diuersimodè debet loqui prædicator, videlicet,

Nunc
- Altè de Paradiso,
- Bassè de inferno,
- Acriter de peccato,
- Dulciter de præmio,
- Audacter de fidei præmio, & sic de alijs.

Ipse enim debet loqui aliquando linguis hominum, & quandoque linguis Angelorum, dicens illud 1. Corin. 14. Gratias ago Deo meo, quoniam omnium vestrûm lingua loquor. Patet ergo, quod in lingua nostra debet esse plicabilitas discretionis.

F ¶ Quintò dico, quod lingua locutionis nostræ debet esse clausura seu conclusio coerctionis. Membrum enim linguæ est conclusum quasi in duobus carceribus & clausuris, scil. intra ambitum dentium & labiorum. Ad denotandum, quod ipsam natura clausam esse voluerit, & ligatam, vt in actum locutionis faciliter non exiret, sed vt raritatem sermonis faceret, quicquid dictura esset, diutius cogitaret. Iuxta illud 1. Pet. 3. Quis est, qui vult vitã, & diligit dies bonos? Coerceat linguam suam à malo, & labia sua, ne loquãtur dolum. Crocodilus enim maximum est animal, tamen minimam habet linguam, quia scilic. ipsam nunquam potest extra os pònere, & ideo nullam penitus profert vocem, sicut dicit Plinius & Solinus. Sic verè charissimi, illi, qui sunt maiores in efficacia & virtute, sc. viri prudentiores & meliores habent, vt communiter, linguam minorem, quantum ad exercitium locutionis, quia sc. raro & modicum emittunt verba sua ab ore, scientes, quod secundum dictum Sapientis Prou. 10. In multiloquio non deerit peccatum. Vnde Iaco. 3. Lingua quidem modicum est membrum, & magna exaltat &c. Quinimò multi fuerunt Philosophi, qui ad literam voce carere voluerunt, qui se temporali, vel perpetuo silentio damnauerunt. Iuxta illud Ezech. 3. Adhærere faciam linguam tuam palato tuo, & eris mutus, & quasi non loquens. Sic ergo patet, qualiter lingua nostra debet habere clausuram coerctionis, quia verè lingua est clausa, inuoluta, & occulta, sicut ignis, ne extra noceat; sicut latro, ne extra exeat; sicut canis, ne extra mordeat. Et sic patet, quomodo lingua debet esse

Mollis,	Acuta,	Clausa.
Rubea,	Mobilis,	

G Et hæc de bona lingua sufficiant. ¶ Sed heu, proh dolor, lingua non semper signat in bono, imò pro certo multoties designat in malo, quia verè hodie multa inueniuntur genera malarum linguarum, videlicet,

Lingua
- Mollis per adulationem,
- Acuta per detractionem,
- Rubea per incautam locutionem,
- Mobilis per verborum variationem,
- Clausa per inuidiam & indignationem.

Est enim Lingua

Adulatorum,	Iactantium,	Inuidentium.
Diffamatorum,	Duplicium,	

¶ Est enim lingua adulatorum sicut lingua catti, quæ valde est plicabilis & subtilis, quæ rem pinguem libenter lambit, verumtamen ipsam pinguedinem paulatim attrahit & consumit. Quia verè adulatores diuersimodè plicant & variant linguas suas. Amore enim pinguedinis, id est, alicuius lucri temporalis, diuites libenter lambunt, & sic paulatim pinguedinem suarum diuitiarum sibi attrahunt, & acquirunt. Vnde Eccles. 20. Qui edunt panem illius, falsæ linguæ sunt. ¶ Lingua detractorum seu diffamatorum est sicut lingua serpentis, quæ valde est venenosa. Vnde propter malitiam veneni nigra apparet, & ita cito mouetur, quod bifurcata esse videtur, quia scil. locutio & lingua detractorum, quæ valde nigra est, & infamis, est illis, quos mordet, venenosa & mortifera, & ad diffamationem aliorum diligens, mobilis & acuta. Vnde in Psal. 139. Acuerunt linguas suas sicut serpentes, venenum aspidum sub labijs eorum. ¶ Lingua iactantium & duplicium & indiscretè loquentium est sicut lingua quorundã taurorum, qui sunt in India, qui secundum Plinium ita habent linguas protensas & longas, quod vsque ad aures protendunt eas. Quia verè multi sunt, qui per multiloquium, stultiloquiũ, iactantiam, & cætera vitia verborum linguas longissimas habere noscuntur, quas sc. vsque ad aures suas videntur protendere, in quantum omnia, quæ audierint, volunt statim per multiloquium recitare. In talibus enim linguæ, & aures, & auditus, & locutio simul stant. Quia multi quicquid audierint, statim dicunt, sicut apparet de faciliter diffamantibus & iniuriantibus. Contra quos dicitur Eccles. 16. Audisti verbum aduersus proximum? commoriatur in te. Sicut etiam apparet de libenter rumores narrantibus, & de factis suis faciliter loquentibus & iactantibus. De quibus dicitur in Psalm. 72. Posuerunt in cœlum os suum, & lingua eorum transiuit in terra, quasi dicatur: Isti volunt ad cœlum & ad terram, ad alta & ad infima, ad ardua & ad parua extendere linguam suam. De quo bene potest dici illud Esa. 32. Lingua balborum velociter loquetur. ¶ Lingua duplicium est sicut lingua canum nobilium, quæ ita est subtilis, & longa, quod ipsam possunt faciliter cõplicare, quia sc. duplices continuè plicant, & variant verba sua, nunc vnũ in præsentia, nunc aliud in absentia dicentes. Iuxta illud Psal. 67. Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. Vnde Prou. 17. Qui vertit linguam suam, incidet in malum. Quia sicut dicitur Eccl. 3. Peccator cognoscitur in duplici lingua. ¶ Lingua verò inuidentium est illorum, qui sc. ex inuidia nolunt docere, & erudire, & ista est sicut lingua elephantis, quæ semper in ore dicitur latitare, & nunquam exterius apparere, quia scil. tales ex indignatione & inuidia nolunt alijs ostendere linguam suam, nec aliquod verbum doctrinæ vel solatij eis dare. De quibus dicitur in Psal. 21. Adhæsit lingua mea faucibus meis, &c. Et sic patet, quomodo tam lingua mala, quam lingua bona accipiuntur quinque modis. Vide infra de Loqui.

Limpidus.

Idem est, quod purus & mundus, sed paucæ sunt auctoritates. Vide infra de Munditia & Puritate. A

Lingere, seu Lambere.

A Cum lingere seu lambere nihil aliud sit, quàm lingua aliquid suauiter tangere, vel palpare, sicut consueuerunt facere canes circa carnes, in quo sc. actu consueuit lambens inuenire delectationem: ita etiam, qui lambit, consueuit inuenire complacentiam, & quandam neruorum titillationem; & sic constat, quòd lingere & lambere pertinet ad officium linguæ, possum ergo notare, quod in scriptura inuenitur vnum Lingere

- Veracis prædicationis,
- Tenacis meditationis,
- Fallacis adulationis,
- Crudelis delectationis.

¶ Lingit prædicator verbis suauibus, vt curet vlcera. Vnde Lucæ 16. dicitur de Lazaro, quod veniebant canes, id est, prædicatores, & lingebant vlcera eius. Lingua enim canis, & ipsius linctio est medicinalis. Aduertendum tamen est, quod solum illi, qui lingua & manu lambuerunt aquas, electi fuerunt à Domino; alij verò, qui solum linguam apposuerunt, reprobati fuerunt, sicut dicitur Iudic. 6. Ad denotandum, quod prædicator, si vult, quod suum lingere, vel lambere, hoc est dictum, suum loqui, vel prædicare proficiat, necesse est, quod cum lingua manum, cum verbo opus, & exemplum apponat. Quia teste Gregorio, loquentis auctoritas perditur, cum vox opere non iuuatur. ¶ Item lingit contemplator cordis affectibus recolens, scilic. vulnera Christi, quia scil. deuotus homo debet per deuotionem lingere sanguinem Christi. Exemplo eorum canum, qui linxerunt sanguinem Naboth nequiter interfecti. 3. Reg. 21. Vnde de deuotis & contemplatiuis dicitur Iob 39. quòd pulli aquilæ lambunt sanguinem. ¶ Item lingit adulator verbis fallacibus excusans scelera. Vnde Micheæ 7. dicitur de adulatoribus, quòd ipsi lin-

gent puluerem quasi serpentes. Serpens enim lingendo inuenenat. Sic isti adulando pulueres, id est, inconstantes diuites intoxicant, dum ipsos nutriunt in peccatis. ¶Item lingit deprædator vocibus crudelibus, cum infert verba minacia, quia scilic. crudeles & iniqui videntur lingere sanguinem innocentium, dum in eorum tribulationibus delectantur. 3.Reg.21. Lambent canes sanguinem tuum. Crudeles enim sunt sicut canes famelici, videntur enim innocentes & pauperes lingere; dum ipsorum substantiam rapinis & spolijs satagunt deuorare. Psalm. 71. Inimici eius terram lingent. Et hæc de Lingere, seu Lambere sufficiant.

A **Linire.** Cum linire nihil aliud sit, quàm aliquid cum aliqua re pingui vel vnctuosa leuiter vngere vel tractare, vel cepa, cera, bitumine, seu cæmento aliquid operire, & rimas, fissuras & foramina contingere, vel implere, notare possumus, quod

Linitur { Morbus, vt possit sanari,
Domus, quam decet sacrari,
Murus, qui debet ornari.

¶Et sic dicam moraliter, quod ego inuenio

Lituram { Prædicationis,
Consecrationis,
Adulationis.

B ¶Primo ergo dico, quod inuenitur litura vel linitura prædicationis. Quia re vera prædicator ad modum Medici consueuit peccatorum infirmitates linire, & vnguenta salubria, hoc est, verba salutaria procurandis vitijs adhibere. Iste enim

Quandoque Linit { Luto, de mortis meditatione loquens,
Felle, de culpæ detestatione loquens,
Bitumine, de amore & dilectione loquens.

De luto mortis, & ipsius meditatione dicitur Ioan. 9. quod Iesus fecit lutum ex sputo, & liniuit oculos cæci nati, & statim vidit. Quia re vera luti, & terrestreitatis nostræ memoria facit nos videre & intelligere cuncta vtilia. Ioan. 9. Ille homo, qui dicitur Iesus, lutum fecit ex sputo, quo liniuit oculos meos. De felle peccati, & eius detestatione dicitur Tob. 11. quod oculi Tobiæ liniti fuerunt de felle piscis, & illuminati sunt. Fel enim amaritudinem peccati signat, seu contritionem, quam debet habere amarissimam de peccato. De bitumine charitatis & dilectionis dicitur Gen. 9. de arca Noe, quod intrinsecus bitumine fuit linita, sc. ne aqua diluuij subintraret. Ad denotandum, quod arca animæ bitumine tenacis dilectionis & gratiæ debet inungi, ne aqua diluuij, id est, mundi prosperitate, vel aqua peccati possit submergi, sicut de matre Moysis dicitur, quod fiscellam liniuit bitumine, vt Moyses proiectus in flumine non mergeretur. Ista est igitur litura vel linitura prædicationis. ¶Secundo dico, quod

C inuenitur linitura consecrationis, & ista est, quando sacerdos vel episcopus consecrandus in spiritualem domum Dei, crismate & oleo vngitur & linitur, denotans, scil. lituram & vncturam gratiæ diuinæ, quia sc. quando Deus ipsum hominem sibi dedicat, & quando ipsum sanctificat, & consecrat, oleo suæ gratiæ ipsum linit. Leuit. 8. Tulit Moyses vnctionis oleum, quo liniuit tabernacula cum omni suppellectili. sua. Res enim, quæ linitur, magis, vt communiter, est dulcis, suauis, & plana. Sic verè illi, qui gratia Dei liniuntur, & consecrantur, sunt magis dulces, suaues, & mites, plani etiam, & veraciores cæteris esse noscuntur. Sic ergo patet, quod est litura, qua Deo spiritualis domus consecratur. In qua, quia interdum lepra apparet, præcipitur domus vel locus lepræ radi, & luto alio tota liniri, sicut apparet Leu. 14. Ad denotandum, quod domus animæ, quam lepra peccati fœdauit, per pœnitentiam est radenda, & luto alio, hoc est dictum, luto diuinæ gratiæ linienda. Hæc est igitur litura

D consecrationis. ¶Tertio dico, quod inuenitur litura adulationis. Cæmentarius enim murum solet linire, & calce, & coloribus picturare, vt ipsius possit turpitudinem operire. Sic adulator verbis fallacibus malos diuites linit, & sic vitia ipsorum decipiendo, & falsè excusando contegit, & abscondit. Ezech. 32. Prophetæ eorum linierunt eos absque temperamento. Temperamentum appellat paleas, quæ ponuntur in luto, quando linitur murus, vt stabilius & firmius hæreat in muro, & vt sit ædificium magis firmum. Ezechiel. 14. Liniebant parietem luto absque paleis. Sed verè paleæ debent poni in luto, quia sc. si quis aliquem linire voluerit blandiendo, semper debet adhibere paleas defectuum suorum, ipsum arguendo & corrigendo, quod quia adulator non facit, ideo sine temperamento linire dicitur in loquendo. Ezech. 13. Destruam parietem, quem linistis absque temperamento. Quia re vera illi, qui sine temperamento tali ab adulatoribus liniuntur & blandiuntur, ita decipiuntur, vt finaliter in corpore rebus & anima destruantur. Vnde Ezechi. 13. Dic eis, qui liniunt absque temperamento, quod casurus sit. Et sequitur ibidem: Et erumpere faciam spiritum tempestatum in indignatione mea, & erit imber inundans in furore meo, & dabo lapides grandes in ira in consumptionem, & destruam parietem, quem linistis absque temperamento. Ista benè allega contra adulatores, & contra illos, qui per adulatores se fraudari permittunt. Sic ergo patet de litura adulationis. Et hæc sufficiant de Linire. Vide in titulo Vngere.

Linum. Lineum. Cum linum sit genus herbæ, de quo lineum texitur vestimentum subtile, candidum, & suaue, quod sc. primo herba viridis nascitur, & semen in capitellis ipsius colligitur, herba verò collecta, in aqua ponitur, vt stipula putrefiat, mergi certo tempore dimittitur, & sic cortex ab interiori ligno vel stipula separatur, qui cortex malleorum tunsionibus præparatur, tandem filatur, texitur, & orditur, & per diuersas bullitiones & lotturas in candorem eximium commutatur, & faciendis diuersorum generum vestimentis coaptatur, notare possumus, quod linum in bono sumitur, & in malo. In malo enim significato per linum intelligitur A

Cogitatio subtilis & malitiosa,
Conuersatio vilis & ambitiosa,
Delectatio puerilis & deliciosa.

¶Linum enim est quid subtile, ita quod si misceatur cum alio filo in panno, non cito percipitur, & signat malitiosam cogitationem, quam Dominus reprobat atque damnat, eo quod dum non percipitur, simplices decipit atque fraudat. Et ideo vestimentum de lino & lana contextum in lege prohibetur. Deuter. 22. Non habebis, inquit, vestimentum, quod ex lana & lino contextum est. Ad denotandum, quod lana, id est, exterior prætensa simplicitas, dum linum, id est, interiorem malitiam cooperit, simplices fallit & decipit, dum ab eis non cauetur. Esai. 19. Confundentur, qui operantur linum, id est, malitiam. ¶Item linum, quod est candidum & pulchrum, & à tinea quandoque roditur, & faciliter maculatur, signat exteriorem conuersationem, quæ scilic. quandoque tinea interioris hypocrisis vitiatur, macula luxuriæ defœdatur. Et ista est lepra in veste linea, de qua fit mentio Leui. 13. vbi dicitur, quod vestis linea, quæ lepram habuerit, infecta reputabitur. Et præcipitur ibi, quod si huiusmodi lepra non cessauerit, comburatur. Quia re verà si vestis conuersationis alicuius lepra hypocrisis maculatur, si se non castigauerit, inferni ignibus finaliter comburetur. Ad quod facit illud, quod dicitur Leu. 10. de filijs Aaron alienum ignem offerentibus in altari, qui induti lineis tunicis, igne diuino sunt occisi, sicut benè ibid. dicitur: Tulerunt eos, sicut iacebant, vestitos lineis tunicis. ¶Item linum, quod est tactui delectabile & suaue, quando tamen est in herba, facile rumpitur, vel cassatur, signat carnalem & delitiosam viuendi conditionem, quæ licet sit carnalibus suauis, & delectabilis, quando tamen nimis est viridis, atque mollis, tribulatione facili potest frangi. Et sic Exod. 9. dicitur: Per tonitrua, grandinem & pluuiam linum & hordeum læsum est, eo quod hordeum esset virens, & linum iam folliculos germinaret. Linum igitur quandoque sumitur in malo.

¶Sed dico adhuc, quod quandoque linum sumitur in bono, B
Et sic dico, quod Linum significat

Conscientiæ nitorem & sanctitudinem,
Continentiæ candorem & pulchritudinem,
Apparentiæ decorem & gratitudinem,
Temperantiæ decorem & mititudinem.

¶Linum enim, quod est purum & mundum, seu vestis linea, quæ facilius emundatur, si contaminata fuerit, quam quæcunq; alia vestis, signat puritatem conscientiæ seu innocentiæ, quæ sc. sicut cito per peccatum potest infici, vel alienam malitiam decipi, sic cito potest rectificari, vel lauari, & ad statum pristinum per pœnitentiam restaurari. De qua scilic. puritate dicitur 1. Reg. 1. quod Samuel puer erat adhuc infantulus. Et sequitur in sequenti cap Samuel autem ministrabat coram Domino, accinctus Ephod lineo. ¶Item linum, quod est nitens & candidum, signat C continentiam, quæ per colorem album communiter designatur, in cuius figura præcipitur in lege diuina Exod. 28. quod sacerdotes fœminalib. lineis vti debebant, quando in tabernaculo ministrabant. Per fœminalia, quæ renes & membra pudibunda cooperiebant, virtutem continentiæ designabant, quæ sc. linea, id est, munda & pura maximè in viris ecclesiasticis debet esse, vt genitalia, id est, actus venereos valeat cohibere, vt sic valeant Domino dignè ministrare. Leuit. 9. Vestietur sacerdos tunica & fœminalibus lineis. Ad quod facit illud Hierem. 13. Vade, posside lumbare lineum, & pone illud super lumbos tuos. Lumbare enim, quod stringit lumbos, castitatem designat. Teste in Greg. Lumbos tunc restringimus, cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus. ¶Item linum, quod est vestimentum de- D

corum placidum, ſignat honeſtam apparentiam, quæ ſc. munda debet eſſe, & grata, & cunctis placita, & venuſta. Exo. 29. Cumq; laueris patrem cum filijs, indues Aaron veſtimentis ſuis, ſcil. linea tunica, ſuperhumerali & rationali, quod conſtringes balteo. Veſtimenta enim ſignificant exteriorem honeſtatem, quã ſc. debent concomitati linea tunica, id eſt, puritas & munditia, ſuperhumerale, id eſt, fortitudo & patientia, rationale, id eſt, prudentia, & balteum conſtringens, id eſt, modeſtia & tempe-
E rantia. Leui. 7. Veſtiuit pontificem ſubucula linea. ¶Item linum, quod eſt veſtimentum molle, & ſuaue, ſignat benignitatem, & modeſtiam, quæ ſcil. alijs ſuauis eſt, & mitis. Magna enim benignitas, & ſuauis humilitas fuit in Dauid, quando ſaltabat accinctus Ephod lineo ante arcam, ſicut dicitur 2. Reg. 6. Dauid percutiebat in organis, & ſaltabat totis viribus ante Dominum. Porro Dauid erat accinctus Ephod lineo, hoc eſt dictum, manſuetudine, & dulcore. Pſalm. 51. Memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius. Igitur per linum, ſeu veſtimentum lineum intelligitur puritas, & ſuauitas, ſiue in continentia, ſiue in conuerſatione & apparentia, ſiue etiam in verbo, modo, & moderantia. Et re vera qui vult talia veſtimenta, id eſt, talem morum puritatem habere, debet primo ea per humilitatem in terra, id eſt, inferius ſeminare in aqua, ſc. deuotionis & lacrymationis humectare, & per pœnitentiam à ſuperfluis ſeparare, tandem tunſionibus, id eſt, tribulationibus & correctionibus ſubmittere, & per contritionem bullire, per confeſſionem lauare, per ſatisfactionem texere & ordiri, & per morum compoſitionem ſuere & formare. Et ſic veſtimentum lineum poterit induere, & habere, & miniſtrare in tabernaculo dignus eſſe. Habeat igitur

Tunicam lineam charitatis,
Cydarim lineam dignitatis,
Vittam lineam timoroſitatis,
Menſuram lineam æquitatis,
Scripturam veritatis,
Zonam ſtringentis temperantiæ & parcitatis,
Fœminalia caſtitatis, & omnia ſint linea per munditiam innocentiæ & puritatis.

De tunica charitatis dicitur Leu. 8. Veſtiuit pontificem ſubucula linea. De cydari dignitatis, & zona temperantiæ conſtringentis & maturitatis coercentis, videlicet malos mores, quæ ſc. debent eſſe lineæ, puræ, & ſinceræ, dicitur Leuit. 11. quod ſacerdos accingetur zona linea, & cydarim lineam imponent capiti eius. De vitta linea, quæ ſcil. ſtringebat caput, hoc eſt dictum, de timore Dei, qui cohibet mentem, poteſt dici illud Ezechi. 44. Quando miniſtrant in portis atrij interioris, & intrinſecus vittæ lineæ erunt in capitibus eorum. De menſura verò iuſtitiæ & æquitatis, quæ ſcil. debet eſſe linea, id eſt, pura, & ſine aliqua fractione & corruptione, poteſt dici illud Ezech. 40. Ecce (inquit) vir, cuius erat facies quaſi ſpecies æris, & funiculus lineus, & calamus mẽſuræ in manu eius. Vir enim iſte eſt virtuoſus ſeu vigoroſus prælatus, vel iudex, qui ſc. debet habere funiculum & calamum iuſtitię in manu pro maritis cuiuslibet merſurandis. Iſta tamen linea & pura debet eſſe, vt ſc. nulla corruptio affectionis, vel ſimoniæ, vel ſubuerſionis, vel fauoris, aut odij intercedat. De ſcriptura etiam, ſc. veritatis, quę ſc. linea, pura, & ſancta, & ſine quacunque vana gloria, hæreſi, vel fallacia debet eſſe, dicitur Ezechie. 9. quod vir vnus veſtitus lineis ſtabat in medio, & atramentarium ſcriptoris ad renes eius. De fœminalibus verò caſtitatis ſatis viſum eſt ſupra: & Ezech. 44. Fœminalia linea erunt in lumbis eorum. Ecce ergo quomodo quicquid eſt, & maximè in eccleſiaſtico, qui habet in ſacramento altaris, & in dominicis officijs miniſtrare, totum debet eſſe lineum, totum purum, totum ſanctum, nihilque maculatum, corruptum, aut fictum. Iuxta illud Ezech. 44. Cum ingredientur portas atrij interioris, veſtibus lineis induentur, & non aſcendet ſuper eos quicquam laneum. Lana enim, quæ naſcitur ex carne, poteſt in hoc loco carnalitatem, nec non carnalem parentum affectionem ſignare, quam ſcil. quilibet ingrediens portas Eccleſiæ, debet deponere, & lino puritatis, & innocentiæ ſe veſtire. Et ſic figurabitur in illo viro veſtito lineis tunicis, de cuius mirabili deſcriptione fit mentio Dani. 10. Vide ibi. Aduerte tamen, quod ſicut ſupra dixi de lino, quod multis tunſionibus, carpinationibus & bullitionibus ſupponitur, ſic dicam, quod illi, qui linea puritate & munditia veſtiuntur, multis mundi tribulationib. ſupponuntur, ſicut de impio Saul, & Doech Idumæo principe paſtorum eius (per quos intelligo mundum & eius tyrannos) dicitur 1. Reg. 22. quod ipſe occidit octuaginta quinque viros indutos Ephod lineo. Patet ergo, quod per lineum veſtimentum poteſt omnis munditia & puritas deſignari, & quomodo in bono ſumitur, & in malo. Vide ſupra de Byſſo & Lino, & in tabula.

A Liqueſcere. Liquefieri.

Nota, quod liquefactio nihil aliud eſt, quàm alicuius duri aut ſolidi occaſione caloris, vel adiunctione humoris diſſolutio. Et ſic dicam tam in bono, quàm in malo accipiendo, quod triplex inuenitur liquefactio, ſcilicet,

Liquefactio {
Iuſtorum,
Malorum,
Cunctorum.

¶Primo ergo dico, quod liqueſcunt iuſti, quando calor diuinæ charitatis ipſos percutit, & quando radius ſolaris ſeu diuinæ inſpirationis ipſos penetrat & perfundit. Et ſic dicam, quod ſicut ex ſcriptura poteſt intelligi, quod

Liqueſcit cor {
Pœnitentis,
Diligentis,
Miſerentis.

¶Prima eſt liquefactio contritionis, quæ ſc. ſicut nubes liquefacta, emittit lacrymam. Pſalm. 21. Factum eſt cor meum tanquam cera liqueſcens in medio ventris mei: & in Pſalm. 147. Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea, ſc. corda pœnitentia & contrita. Pſalm. 147. Flauit ſpiritus eius, & fluent aquæ. ¶ Secunda liquefactio eſt deuotionis. Metallum enim durum quandoque virtute ignis liqueſcit, ita quod ſecundum voluntatem ſuam artifex in varias formas & imagines ipſum vertit. Sic verè quandoque fit, quod iuſtus per deuotionem taliter liqueſcit, quod omnem duritiam indeuotionis & obſtinationis dimittit, & in diuerſas virtutum imagines ſpiritus artifex ipſum flectit. Et de tali liquefactione indeuotionis & obſtinationis dicitur Canti. 5. Anima mea liquefacta eſt, vt dilectus locutus eſt. Et Exod. 18. Cum incaluiſſet Sol, liquefiebat manna. ¶Tertia eſt liquefactio compaſſionis. Nam ſicut roſa poſita in alembico liqueſcit, & reſoluitur in fumum, qui tandem in aquam medicinalem hominibus deſtillatur, ſic pius homo ardore miſeriarũ alienorum compunctus, per compaſſionem reſoluitur, & in aquam refrigeratiuam & lenitiuam beneficiorum mutatur, in quantum alijs benefacit, & ſubuenit, vel ſaltem piæ compaſſionis lacrymis irrigatur. Nonne de Ioue legitur, quod mutatus & liquefactus eſt in pluuiam auream, vt Danaem imprægnaret? Quia verè viri pij per compaſſionem reſoluuntur, & liqueſcunt in aureas pluuias, id eſt, in beneficia & eleemoſynas, vel etiam in pias lacrymas, vt ſc. pauperes imprægnent, & à ſterilitate paupertatis releuent, dum eorum ſupplent miſerias. Nonne in aurum, & in auream pluuiam liquefactus eſt beatus Nicolaus, qñ aurum pro puellis, quæ proſtituendæ fuerant, diſtribuit, & ſuis ipſas beneficijs imprægnauit? Bene ergo dicitur de hominibus pijs ſpiritualiter illud Eſa. 2. Cœli ſicut fumus liqueſcent. Iſta eſt igitur liquefactio iuſtorum. ¶Secundo dico, quod inuenitur liquefactio ma- B
lorum, vel iniquorum. Iſti enim liquefiunt, & reſoluuntur, & penitus vani & inſtabiles efficiuntur, & omnem ſoliditatem & conſtantiam perdere comprobantur, quando calore & feruore malorum deſideriorum tanguntur. Et ſic dico, quod eſt

Liquefactio {
Mali feruoris,
Vani timoris,
Diri doloris.

De malo feruore dicitur Ezech. 24. de illa olla, per quam intelligitur voluntas & affectio peccatoris. Pone, inquit, eam ſuper prunas vacuam, vt incaleſcat æs eius, & liquefiat. De vano timore, quo ſc. liquefiunt corda, ita quod quandoq; perdunt omnem ſoliditatem virtutis, dicitur Ioſu. 7. Pertimuit cor populi, & ad inſtar aquæ liquefactum eſt. De dolore diro, ſeu de terrore duro, quo ſc. in iudicio damnati liqueſcent, dicitur Iudic. 16. Montes à fundamentis mouebuntur cum aquis, & petræ ſicut cera liqueſcent. Iſta eſt ergo liquefactio malorum. ¶ Sed tertio dico, C
quod inuenitur liquefactio cunctorum, ſcil. elementorum. Et iſtud oſtendetur in iudicio, quando ſcil. tota rerum machina diſſoluetur, & tandem in melius reparabitur, & reuertetur. Pſal. Liquefacta eſt terra, & omnes, qui habitant in ea, ego confirmaui columnas eius. Sufficit. Vide in titulo diſſoluere, & in titulo Soluere.

Lis. Litigare. A

Cum lis, contentio, diſſenſio, contrarietas, & diſcordia, pro eodem ſupponãt, poſſum notare, quod litigium ſemper ſignat in malo, & ideo pro viribus fugiendum eſt. Si enim lapides domus inter ſe litigarẽt, diſſilirent, & diſceptarent, nunquam vnam domum conſtituerent, ſed ipſam potius diſſiparent. Sic verè ſi inter nos lites & cõtentiones, bellaque & ſeditiones facimus, & cordibus & actibus ab inuicem diſſentimus, nunquam domum Dei (quæ eſt Eccleſia) ſtabilimus, ſed eam potius diſſipamus. Et quia concordia res creſcunt, diſcordia verò pereunt, & decreſcunt, ideo bene dicitur 2. Tim. 3. Seruum Domini non oportet litigare. Et bene dixit, Seruum Domini, quia re vera illi, qui peculiariter ſeruiunt Deo, ſicut ſunt religioſi, & clerici, debent eſſe modeſti, non litigioſi, quia cum ipſe Deus ſit Deus pacis, non decet, quod habeat ſeruos litis. Ad Titum 3. Mone illos non litigioſos eſſe, ſed modeſtos, oſtendentes omnem manſuetudinem ad omnes homines. Quod tamen eſt contra multos, qui ſcilicet in rixis

& litibus

& litibus, dissensionibus & controuersijs delectātur, similes illis locis qui dicuntur syrtes, quae sunt loca arenosa in Aphrica, ita bullientia, & ad modum aquae fluctuantia, & modico flatu venti ab interiori prorumpente, de loco ad locum se mouent, & inter se confligunt, ita quod nullus per eos tute transit. Sic multi statu diabolicae inspirationis & tentationis taliter agitantur, & litib. & discordijs concitantur, quod omnes alij per eos conturbantur, ipsos enim mouent vt litigent. ¶ Quidam ergo ad litem & discordiam mouentur ex peruersitate mentali Prou. 16. Homo peruersus suscitat litem. ¶ Item alij ex cupiditate reali vel temporali. Iac. 4. Vnde (inquit) lites, & bella inter vos? nonne ex concupiscentijs vestris? Sequitur. Litigatis & belligeratis, & non accipitis, & tamen 1. Timoth. 3. dicitur, quod Episcopum oportet esse non litigiosum, non cupidum. ¶ Item alij ex fatuitate verbali. Et istud est, quando homines faciunt fatuas quaestiones, quae tamen terminantur in lites, & dissensiones Ioan. 6. Litigabant ergo Iudaei adinuicem, dicentes. Quomodo potest hic carnem suam nobis dare ad manducandum. Et ideo bene praecipitur 2. Tim. 3. Stultas & sine disciplina quaestiones deuita, sciens quoniam generant lites. ¶ Item ex carnalitate locali. De quo Prou. 21. Melius est sedere in angulo dogmatis, quam cum muliere litigiosa. Quia sicut dicitur Prou. 17. Tecta iugiter perstillātia in die frigoris & litigiosa mulier comparantur? Non prosequor vlterius, quia de discordia dictum est in multis locis. Vide in titul. contra, & contradicere.

A **Littus. Littoris.** Nota, quod littus est terminus aquae, & maxime fluminis seu maris, illa scilicet terra, quae immediate aquae iungitur, & per quam mare, vel fluuius terminatur. Est igitur littus terra sicca, per longū maris vel fluminis porrecta, arenis, vt communiter, plena, aquae fluctibus verberata & ipsius humoribus irrigata, portubus & securitatibus magis apta, & pro illis, qui de maris fluctibus euadunt, magis idonea & secura. Est igitur littus locus

Pulchrior ad spatiandum,
Tutior ad habitandum,
Vtilior ad piscandum,
Ad maris impetus terminandum.

¶ Sic igitur dicam, quod per littus potest intelligi in bono significato, & in malo scilicet

Littus {
Purae perfectionis,
Sequentis turbationis,
Ingentis saluationis,
Mundanae corruptionis.
}

¶ Primo igitur dico, quod littus signat virtutum perfectionem, Virtus enim & perfectio morum, vel etiam status virtuosus, & perfectus, sicut scilicet debet esse Ecclesiae & religionis status, seu locus, fluctus maris, id est, amaras tentationes, & fluctuosas tribulationes, aquas etiā dulces, id est, mūdi delectationes sistit, & terminat, & ne terram animae obruant vitijs, & submergant, acriter restringit & refraenat. Habet enim in se istud littus arenas poenitentiae & asperitatis, sterilitatem indigentiae, & abstinētiae, seu volentariae paupertatis, amoenitatem, seu puritatem continentiae & castitatis, & securitatem confidentiae & diuinae gratiae & veritatis, fertilitatem, seu opulentiam omnis spiritualis vtilitatis. Ibi enim piscatur, & acquirit homo quicquid est necessariū ad salutem. Ibi ditatur moribus & virtutibus. Ibi est in portu, & gaudet à mundi fluctibus euasisse. Ibi est in spatio, & gaudet ad solatium exiuisse. Gen. 49. Zabulon in littore maris habitabit, & in statione nauium. Et Iud. 5. Asser habitabit in littore maris, & in portubus morabitur. Signat ergo littus virtutū perfectionem.
B ¶ Secundo dico, quod signat sequentem turbationem mortis & iudicij. Ista enim sunt, quae terminant maris fluctus, id est, huius vitae & huius mundi fluctuosos impetus, & processus. Ista sunt, ad quae oportet omnes naues, id est, omnes mortales applicari, quosdam vero ad inferni scopulos se cassare. In isto enim littore scilicet in iudicio vel in morte, expectant Angeli boni, vt naues mercibus plenas, id est, animas opulentas virtutibus tanquam mercatores recipiant. Etiam expectant Angeli mali velut in scopulo, vt fractas, & damnatas naues, seu animas diripiant. Nonne de Angelis scribitur Matt. 13. quod sagenā plenam piscibus educentes, & secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt? Quia re vera boni pisces, id est, sancti homines cum ad littus mortis, vel iudicij veniunt, ab Angelis eliguntur, mali vero ab eis reprobātur. Signat ergo littus sequentem turbationem.
C ¶ Tertio dico, quod signat ingentem saluationem, scilicet statum gloriae paradisi, vbi scilicet post fluctus mortalitatis homo stat in littore, & securo loco. Exēplo Christi, qui post resurrectionem legitur stetisse in littore, Ioan. 21. Stetit Iesus in littore maris.
D ¶ Quarto signat saeculi correctionem. Littora enim sunt partes illae terrae, quae maris fluctibus verberantur, & quae piratis amplius exponuntur, & quae facilius aquarum alluuionibus submerguntur, & quae etiā lacis, & paludibus aquarum plus foedantur, & quae insuper herbis inutilibus vt communiter foecundantur. Sic vere mundus, seu mundi status tribulationibus subiacet, motibus fluctuosis, & piratarum, id est, daemonum rapinis & tentationibus, lutuosis & lacuosis aquis, & paludibus, id est, delectationibus vitiosis, & malis herbis, id est, hominibus inuirtuosis abundat. Bene ergo dicitur Matth. 13. quod Iesus ascendit in nauiculam, & turba stabat in littore. Et Ezech. 47. dicitur, quod aquae, quę sunt in littoribus seu in paludibus torrentis non sanabuntur, quia in salinas dabūtur. Ad denotandum, quod littora hujus mundi non sunt loca sana ad habitandum, imo certe salsa sunt, & amara sanctis hominibus ad gustandum [In salinas inquit dabunt] Et ideo boni in nauiculam ecclesiae vel religionis cum Christo solent ascendere. Turba vero, hoc est dictum, mali in isto mundo & negotiorum mundanorum littore solent persistere. Et breuiter de malis dicitur Iosuae 9. quod illi, qui versantur in montanis & campestribus & in littore maris congregati sunt pariter, vt pugnarent contra Iosue, id est, contra Christum. Sicut enim dicitur Iosuae 11. Egressus est populus multus nimis sicut arena, quae est in littore maris &c. Vide supra de arena in litera A. Patet igitur, quod per littus potest intelligi mundus & ipsius grauis iniquitas, paradisus & ipsius tuta securitas, mors, iudicium, vel infernus & ipsius dura poenalitas, perfectionis status & ipsius sancta foelicitas. Vide infra in titulo de mare.

Litera. Literae. Cum literae sint quaedam figurarum elementa ad voluntatem instituentis facta, ad notificandum vota hominum absentium vel tacentium instituta possumus notare, quod maxima fuit necessitas literas inuenire. Et ideo Creta insula prae alijs debet in hac parte à mortalibus honorari, quae secundum Isidorum & Solinū primo literas aureas dedit, quanquā Plinius videatur velle, quod vsus literarum fuit aeternus. A principio enim variae nationes ad exprimendum conceptus suos absentibus & futuris, literas inuenerunt, quibus scribentes historias, & scientias per eos adinuentas ipsas ad posteros trāsmiserunt. Quis enim modo aliquid de factis antiquorum sciret, nisi illa sagax antiquitas literis demandasset? Igitur in quantum audiuisse potui certae sunt hodie prouinciae quae vtuntur specialibus literis in scribendo. Europa quasi per totum vtitur literis latinis: Africa arabicis: Asia vero minor, & Illyricum, & Macedonia, & Thracia literis vtitur Graecis. Asia autem magna & Asia profunda literis diuersis secūdum varias prouincias vtitur Chaldaeis, Persicis, Armenicis, Vrguris, & Cumanis. Tamen omissis istis ad moralia redeamus, & de inuentionibus literarum tacētes de literis in quantum instructionem faciunt ad virtutes, aliquid disseramus. Dicam ergo, quod nos inuenimus

Literas {
Admirandas,
Meditandas,
Penetrandas,
Perscrutandas,
Refutandas.
}

Literae sunt {
Admirandae in rerum natura,
Meditandae in vita futura,
Penetrandae fere in lectura,
Perscrutandae in sacra scriptura,
Refutandae in vana textura.
}

B ¶ Primo ergo dico, quod sunt quaedam literae veritatem ostendentes naturaliter, & istae sunt. Deus & creaturae. Deus enim in mente sua habet scriptas omnes veritates, & quicquid est praeteritum & futurum. Sed quia istae literae sunt ita subtiles, quod soli beati & Angeli legere possunt illas, ideo nobis tanquam pueris fecit vnum alphabetum cum literis valde grossis, videlicet creaturas, quae scilicet nobis ostendunt, & praedicant magnificentiā creatoris, & etiam veritates rerum multiplices futurarum. Teste enim Apostolo Rom. 1. Inuisibilia Dei per ea, quae facta sunt, intellecta conspiciūtur. Astronomi enim & mathematici, qui easdem literas vident in coelo, signis & stellis, per eas cognoscunt quandoque aliqua tam praeterita, quam futura. Etiā per res inferiores scilic. ignem, terram, aquam, aerem, volucres, animantia, secundum voluntatem instituentis Dei & per istas creaturas tanquam per instrumentum operantis, multa possunt rerum occulta monstrare, & hominibus varia declarare. Teste enim scriptura sacra Iob 35. Deus docet nos super iumenta terrae & in auibus coeli erudit nos. Et inde est, quod antiqui ad inuestigandum aliquas veritates per creaturas, in quantum scilicet ipsae creaturae possunt esse ipsius Dei quantum ad hoc instrumētum, aliquas scientias condiderunt, quibus mediantibus per creaturas in creatoris mirabilia peruenerunt, & cognitionem eorum obtinuerunt. Et sic fecerunt astronomiam quantum ad

tum ad cœlum: pyromãtiam quantum ad ignem: aerimantiam quantum ad aerem: hydromantiam quantum ad aquam: geomantiam quantum ad terram: augurimantiam quãtum ad aues: spatulomantiam & extimantiam quantum ad pecudes. Quę scilicet quanquam per male vtentes, vel intelligentes sunt modernis temporibus deprauatæ, in principio tamen ad inquirendum veritatem per creaturas tanquam in quibusdam naturalibus literis fuerunt Deo annuente sapientibus reuelatæ, vel à sapientibus inuentæ. De istis tamen omnibus taceo, & hoc solum dico quod creaturæ sunt, vel dici possunt quædam literæ veritatem naturaliter ostendentes. Et ideo admiratiuè dicitur Esaiæ 29. Dabitur liber scienti literas, & dicet, nescio legere, signatus est enim. Et sic pauci sunt, qui istas literas sciant legere, quia scilicet non sunt scriptæ, nec Græcè, nec Hebraicè, nec Latinè. Tutius est ergo lecturam istarum soli Deo relinquere, vel tempus post mortem quo nobis patebunt omnia, expectare, quam in pręsenti circa talia diuagari. Hester. 3. Literæ signatæ sunt añulo regis. Sunt ergo istæ literæ veritatem naturaliter ostendentes, ideo ad-

C mirandæ. ¶Secundo dico, quod sunt quædam literæ futura coniecturaliter præsumentes, & ideo meditandæ. Istæ autẽ sunt partim vindicatoriæ, partim remuneratoriæ. Vindicatorię sunt quę nunciant, imo mandant patrandi supplicij austeritatem, sicut fuerunt literæ illæ, quarum fit mentio 4. Reg. 10. vbi dicitur. Rescripsit Iehu literas Syriæ optimatibus, vt tollerent capita filiorũ Achab. Cuius mandati terribilis auctoritas quem non facit pauidum? quem non facit cogitabundum? An tormentum, id est, mortem & damnationem perpetuam sit accepturus, continue literas istas quasi oculis obiectas contueatur, legat, & meditetur, & damno monitus alieno, proprię studeat saluti. Remuneratoriæ vero sunt, quæ liberalitatem, & munificentiam erga vnũ habitam præferentes, omnium eorum animos, quibus leguntur vel referuntur, alliciunt, vt & ipsi mittentis cupientes, assequi fauorem, & munerum vtilitatem & honorem, diligenter, sollicite, & præter intercapedinem meditentur, & operentur, quę illi placita suspicantur & grata. Est enim verisimile, vt qui in vnum fuerit sęuitiæ, vel gratiæ modus, & ratio par sit etiam in alios, præsertim cum à iusto animo, à iusto iudicio & à iusta causa procedat sicut saluatoris nostri in bonos & in malos recta est mercedis distributio, qui reddit vnicuiq; iuxta opera sua. Apoc. 22. Igitur sicut iste literis vindicatorijs quosdam damnabit, sic quosdam literis remuneratorijs saluabit. De quibus dicitur 4. Reg. 20. Misit Marodath literas, & munera Ezechiæ. Sic dictum est de literis, quæ sunt coniecturaliter, imo certitudinaliter fu-

D tura præsumentes. ¶Tertio dico, quod sunt quædam literæ veritatem sensibiliter abscondentes, & ideo penetrandæ. Istæ autem sunt literæ legis antiquæ, & etiam literæ historicæ, sub quarum scilicet cortice sensus diuinæ intelligentiæ continentur, ita quod aliud signant interius, licet exterius aliud dicere videantur. Nam sicut in cera continetur mel, quod inde tandem eliquatur, & exprimitur, sic in litera continetur sensus, qui per rectum intellectum per expositionem congruam exinde educitur & habetur. Ista enim litera est occidens, & litera vetusta, quia scilicet qui ipsam quantum ad exteriorem apparentiam sequitur, per infidelitatem occiditur, & in vitijs antiquatur. Spiritus igitur, id est, spiritualis sensus quærendus est, literalis vero penitus dimittendus. 2. Corin. 3. Deus inquit qui nos ministros fecit idoneos Noui testamẽti, nõ litera, sed spiritu. Litera .n. occidit, spiritus autem viuificat. Vnde August. lib. contra aduersarios legis & prophetarũ, dicit, quod lex & prohibitio crescit, & desiderium augmentat peccandi, quod non extinguitur nisi ex contrario desiderio recte faciendi per delectationem fides operetur. Hoc autem non præstat litera iubens, sed spiritus viuens. Igitur charissimi, iuxta doctrinam Apostoli Rom. 9. Nunc soluti sumus à lege mortis, in qua detinebamur, ita vt seruiamus non in vetustate literæ sicut faciunt Iudęi, sed in nouitate spiritus sicut faciunt viri sancti. Istæ sunt ergo literæ veritatem internaliter

E abscondentes, & ideo penetrandæ. ¶Quarto dico, quod inueniuntur literæ veritatem lucidissime declarantes, & ideo perscrutandæ. Et istæ pro certo sunt literæ legis nouæ & scripturæ sacræ, quæ scilicet ostendunt fidei veritatem. Deus enim istas literas in suo secreto studio, id est, in mente propria & in Paradiso, scripsit, & eas per nuncios suos, scilicet per prophetas hominibus misit, & notitiam sui voluntatemque suam per istas literas homini intimauit. Verum quia non bene intelligebantur, misit finaliter filium suum benedictum tanquam doctorem iustitiæ, qui istas literas & earum veritatem per nouum testamentum monstrauit. ¶Item iste attulit nouas epistolas, quibus veteres & antiquæ literæ, scilicet literæ legis Mosaicæ sunt correctæ sicut dicitur Hester 8. Sicut enim in Cypro & in Ægypto literæ mittuntur per columbas, quæ scilicet ad locum natiuitatis suæ volant, & literas secum tollunt, sic vere Deus Christum & prophetas & doctores, qui fuerunt prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ, literas istas nobis misit, & nos per ipsas in fide, moribus & scientijs erudiuit. Nonne Augustinus, Hieronymus, Ambrosius, Gregorius, Origenes, & alij fuerunt columbæ plenæ literis diuinis? ita quod cuilibet tali potest dici illud 2. Tim. 3. Ab infantia sacras literas nosti, quæ tria possunt instruere ad salutem per fidem, quæ est in Christo Iesu. Sed quid? re vera sicut columbæ tales propter hominis literas, quandoque sagittantur ab hostibus: sic vere propter literas scripturæ diuinæ & scientiæ theologicæ quandoque sagittantur, & impetuntur theologi ab hæreticis & seductoribus, & etiam hodie à scientiarum mundanarum professoribus. Multi enim sunt hodie legistæ & canonistæ, qui tales literatos vilipendunt, & eos sagittis detractionum & punctionum inuadunt. In quorum persona loquitur Aug. lib. 9. confessionum & lib. 14. confessionum, dicens. Fueram (inquit) pessimus latrator, amarus & cœcus aduersus literas de melle cœli mellitas, de lumine tuo luminosas. Et certe bene amarus & cœcus, quia certe tales bene sunt cœci, qui literas scilicet humanas & per homines adinuentas diuinis præponunt, & qui ipsarum professores contemnunt, se vero alijs anteponunt. Cũ tamen dicat Hieronymus, quod nescit literas, qui sacras ignorat. Et Seneca dicit, quod ociũ sine literis mors est, & viui hominis sepultura. Iõ Prosper de vita contemplatiua. libr. 7. dicit sic: Vitæ contemplatiuæ sectator, ad cor illuminandum, conditorem accedat contemplando &c. Sequitur: Literarum diuinarum sacris meditationibus vacet, in eis diuinitus illuminatus se oblectat, ibi se totum velut in speculo quodam refulgente consideret, quod in se deuium deprehendit, corrigat, quod deforme deponat, quod pulchrum excolat, quod sanum seruet, quod inarmum assidua correctione corroboret, domini sui præcepta infatigabiliter legat, efficaciter impleat, & quid sibi cauendum, quidve eligendum sit, ex eis sufficienter instructus agnoscat. Hæc Prosper, vbi supra. Ista tamen, proh dolor, sunt contra multos Theologiæ & literarum diuinarum sectatores, qui scilicet optimè sciunt dicere & legere, optimè disputare & eligere, nihil tamen volunt operari, seu facere, sed quod horrendum est, magis quàm alii se solent cunctis vitiorum illecebris dedere, & etiam contra illa, quæ quotidiè dicunt & legunt, in vitiis se inuoluere, & se criminibus irretire. Nonne ergo isti sunt, qui literas damnationis & sententiæ suæ secum ferunt? In curia enim Romana falsarii in scala, & in patibulo coram omnibus ob confusionem maiorem exponuntur, literæ verò, quas falsificauerunt, ad collum eorum suspenduntur, in testimonium, scilicet, contra ipsos, quia scilicet istæ sunt literæ falsæ, propter quas ad supplicium condemnantur. Et re vera tales sunt isti, qui scil. secum portant literas mortis suæ, quæ scilic. testimonium perhibent contra ipsos, in quantum scilicet in literis scripturæ diuinæ, quas deformant, pœnæ suis criminibus debitæ sunt statutæ, & in quantum literæ sacræ scripturæ, quas sciunt, & defecerunt, illos condemnandos & puniendos decernunt. Figurati videlicet in vno milite Dauid, qui literas mortis suæ secum tulit, & ignorans, quid portabat, propter literas mortem incurrit, sicut dicitur 2. Reg. 11. Quia pro certo tales literas mortis suæ defecerunt, in quantum sacram scripturam sciunt, & tamen, quæ scriptura docet, non faciunt. Sicut enim dicitur Luc. 12. Seruus sciens voluntatem domini sui, & non faciens, plagis vapulabit multis. Ista est ergo litera, quæ occidit, spiritus autem viuificat &c. 2. Corint. 3. Vnde illud August. dicentis: Simplices & idiotæ rapiunt cœlos, & nos cum nostris literis mergimur in profundum. Non sic ergo, sed habeamus veras literas, & non falsas, & faciamus illa, quæ nobiscum scripta deferimus per bona opera, & non contrarium faciamus. Ecclesia enim Catholica est illa, quæ sola literis veris vtitur, & in quibus vera fides & vera scientia reperitur. Figurata Iudicum 1. in illa ciuitate, quæ dicitur Cariathsepher, quæ interpretatur ciuitas literarum. Verum & prælati & viri ecclesiastici figurantur in Apolline, id est, in Sole, qui secundum Astronomos vocatur dominus literarum, eo scilicet, ꝙ ad literas & scientias habilitat, & disponit. Et inde est secundum Fulgentium in Mythologia sua, quod effigies Apollinis pingebatur literis exarata. Ad denotandum, quod quisque ecclesiasticus, & maximè prælatus, qui scilicet veri Apollinis, seu Solis iustitiæ Christi debet esse effigies & imago, debet literis exarari & scribi, in quantum scilicet scientia literarum diuinarum debet pertrahi, & sacra Thęologia erudiri. 1. Paralipomen. 27. Ionathan patruus Dauid prudens erat, & literatus, sicut Apostolus erat, dicens Galat. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè ad domesticos fidei. Videte, quibus literis scripsi vobis. Quæ tamen sunt hodie contra multos ecclesiasticos, & prælatos, qui scilicet sunt hodie non literati, sed ignari. Vnde Ecclesiast. 33. Vbi est literatus? Vbi legis verba ponderans? Vbi doctor paruulorum? Quasi dicatur: Nullus est, vel pauci, qui

sciant

sciant literas sacras, cum non didicerint. Ioan.7. Quomodo literas scit, cum non didicerit? Quia re vera de multis potest dici illud, quod scribitur Act. 4. quod scilicet ipsi sunt homines sine literis & idiotæ. Patet igitur, quod inueniuntur literæ veritatem lucidissime declarantes. ¶ Quinto dico, quod inueniuntur literæ obscurissime suffocantes, & ideo refutandæ. Et istæ, pro certo significare possunt scientias mundiales, quæ scilicet nihil habent ita certum, quin possit obiectionibus obumbrari, vel etiam scientias magicas aut superuacuas & ineptas, quæ nihil habent clarum aut certum, sed totum superuacuum & ineptum, sed de talibus literis nihil ad præsens. Vide alia multa in titulis liber, scriptura, docere, scientia, studium, legere &c. similia.

Liuor. Nota, quod color flauus, liuidus, vel subniger significant quasi idem. Liuor etiam proprie dicitur, quando cutis & caro percutitur, & in subnigrum colorem & squalorē vertitur, ita quod ipsa cutis nullatenus perforatur, & in hoc casu licet cutis sit integra, intus tamen remanet caro læsa, de quo Eccl. 28. Flagelli plaga liuorē facit &c. Igitur dico, quod generaliter per liuorem intelligitur tribulatio, sicut de Christo dicitur Esa.53. Cuius liuore sanati sumus. Quandoque simplex correctio vel flagellatio, sicut de seruo maleuolo qui non corrigitur plagis, dicitur Eccl.23. quod seruus interrogatus assidue à liuore nō minuitur. Quandoque vero inuidia facit hominem liuidum atque tristem. De quo dicebat ille Lamech, qui occiderat adolescentem in liuore suo. Gen 4. Occidi virum in vulnus meum, adolescentem in liuorem meum. Quandoque ficta hypocrisis conuersatio, quæ scilicet cutem, id est, exteriorem apparentiam habet sanam, interiorem vero conscientiam saniosam. De quo Esa.1. Vulnus, & liuor, & plaga tumens, à planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas De istis autem nihil amplius, quia paucissimæ sunt auctoritates. Vide in titulo Inuidia, & Hypocrisis, &c. similia.

Locuples. Nota, quod locupletare idem est, quod ditare. Et locuples idem est, quod diues. Et potest dici, quod in scriptura reperitur

Locupletatio { Temporalis, quæ cito deficit, / Virtualis, quæ mentem perficit, / Æternalis, quæ totum reficit.

De temporali cito deficiente dicitur Eccl.21. Domus, quæ nimis locuples est, annullabitur. De virtuali & perficiente dicitur Sap. 8. Si inquit diuitiæ quæruntur, quid sapientia locupletius? Et 2. Cor.6. Sicut egentes, multos autem locupletantes. De supernali seu æternali semper reficiente dicitur Apoc.3. Suadeo tibi emere aurum probatum, ignitum, vt locuples fias. Igitur de locupletatione temporali solum dicam, quod ista

Est { Filia parcitatis, / Æmula vanitatis, / Nebula veritatis, / Aduersaria voluptatis, / Temeraria charitatis.

¶ Quod locupletatio seu diuitiarum acquisitio sit filia parcitatis, patet Eccl.11. vbi dicitur. Est qui locupletatur parce agendo. ¶ Item quod sit æmula vanitatis, hoc est dictum, quod diligat iactantiā & vanitatem, patet Apoc.3. vbi dicitur. Dicis (inquit) Diues sum & locupletatus sum, & nullius egeo, cum sis miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. ¶ Item quod sit nebula veritatis, & quod sit illud per quod nebula ignorantiæ generatur in animo, patet Eccl.27. Qui quærit locupletari, auertit oculum. ¶ Item quod sit inimica voluptatis, & quod scilicet voluptas & superfluitas sit illud, quod fieri diuitem non permittit, patet Eccl.19. vbi dicitur, quod operarius ebriosus non locupletabitur. ¶ Item quod sit temeraria charitatis in quantum scilicet odia & inimicitias gignit, patet Thren. 1. vbi dicitur, quod inimici in Hierusalem locupletati sunt &c. Vide de diuitijs in locis quasi infinitis.

Locus. Nota, quod locus est illud, in quo vnaquæque res dicitur collocari. Et est locus proprius & improprius. Locus proprius est rei conseruatiuus, quietatiuus, & sui motus & fluxus terminatiuus. In loco enim proprio vnaquæque res quiescit: Locus improprius est rei destructiuus & afflictiuus, quia improprio nulla res consolidatur aut requiescit. Nota ergo, quod duo sunt genera locorum materialium, per quæ intelliguntur duo genera locorum spiritualium. Sunt enim loca bona, & loca mala. Loca bona sunt loca propria, illa scilicet in quibus mens humana debet habitare, potest esse suum spirituale seruare, id est, appetitus & motus proprios quietare. Et per talia loca possum intelligere omnia, quæ homo debet spiritualiter frequentare, sicut est cōscientia interior, bona societas exterior, paradisus superior, infernus vero inferior. In istis enim quatuor locis debent homines spiritualiter manere, & se ibi cordialiter collocare. Quia scilicet locus noster debet esse

In { Conscientia interiori ad ipsius meditationem, / Societate bona exteriori ad ipsius frequentationem, / Paradiso superiori ad ipsius contemplationem, / Inferno inferiori ad ipsius considerationem.

Ista enim sunt quatuor loca spiritualia, quæ sunt animæ conseruatiua & locatiua & fundatiua. ¶ Et primo quidem est locus interior, qui est depurandus, & iste est locus conscientiæ, qui pro certo debet esse locus valde mundus, & ideo lacrymis compunctionis debet sæpius esse rigatus, & lotus. Apes enim valde diligunt locum mundum, & de suis aluearibus proijciunt fæces suas, nec manent libenter in loco mali odoris. Sic vere nos debemus habere locum mundum puræ conscientiæ, & exinde fæces peccatorum debemus abluere, vt ibi tam nobis, quam Deo mundum habitaculum præparemus. Deus enim in loco immundo & fœdo non diligit habitare Psalm. Deus in loco sancto suo In tali enim loco debet homo locari, in quantum semper debet in propria conscientia meditari. Psal. 103. Ortus est sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur. ¶ Item dico, quod est locus exterior, qui est frequentandus. Et iste est locus bonæ societatis, loc⁹ Ecclesiæ vel religionis, vel bonæ societatis, & simil. C
Locus (dico) propriæ religionis vel Ecclesiæ. Vnde de Ionatha dicitur 1. Macha. 10. quod ipse in arce Sion collocauit viros, qui legem facerent. Apes enim seruant loca sua propria, & nunquam inuadunt, aut impetunt aliena. Quia scilicet loca, in quibus locati sumus, & vocati, & gradus, & status, quibus sumus instituti, debemus diligere, & tenere, & aliorum loca, status aut beneficia non ambire. 4 Reg 14. Contentus esto gloria tua, & sede in loco tuo. Locus etiam societatis bonæ & congruæ, quia scilicet hoc est, quod summe proficit ad scientiam, & ad mores. Vide alibi de societate. Ideo de quolibet potest dici illud 4. Regum 4. Collocauit eum super lectulum hominis Dei. ¶ Item est locus superior, D
qui est affectandus, & iste est paradisus. Ibi enim est Deus, proprie locus & sedes mentis nostræ, quia sicut ignis superius habet locum suum, scilicet, in sphæra propria quæ sursum est, & ideo ignis, qui est hic inferius sicut in loco extraneo, non quiescit, sed sursum ad locum suum proprium semper nititur eleuari, sic vere charissimi, mens humana, quæ sursum in Deo habet locum suū ratione originalis creationis, & sursum in Paradiso ratione requietionis, quæ tamen hic inferius mole corporis detinetur semper debet istum locum appetere, & se superius eleuare. Eccl. 1. Ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur. In tali ergo loco collocat Deus per consideratione, & affectionem homines sibi deuotos ipsosque facit contemplatiuos, & altos. Iob 36 Reges in solio collocat. Et 1. Esdræ 3. Collocauerunt altare super Basim suam. Basis enim nostra est Deus, & gloria æterna, vbi solum mēs humana quiescit nunc fide, tandem spe, quando scilicet secundum Psal. 112 Deus de stercore eriget pauperem, vt collocet eū cum principibus. ¶ Item est locus inferior, qui est meditandus. E
Et iste est locus inferni. Sicut enim locus talparum est sub terra, locus vero piscium est in mari, locus reptilium est inferius in cauernis, sic vere charissimi, locus noster debet esse per considerationem inferius in terra mortalitatis, in cauerna sepulchri, & in mari amaritudinis infernalis. Sicut enim in locis inferioribus & profundis melius seruantur bona tempore æstatis ne corrūpantur, & maxime vina debilia, quia talia in æstate à corruptione non seruarentur, nisi in locis profundis & infimis tenerētur, sic vere in æstate prosperitatis homines imperfecti & debiles, à corruptione peccati non præseruantur, nisi inferius in profundo loco mortis & inferni per considerationem continue collocentur, vt de talibus possit exponi illud Iudic 2. Ascendit Angelus domini de Galgalis ad locum fluentium. De Dauid etiam dicitur 1. Regum 23. quod ipse habitabat in deserto in locis tutissimis. Vnde etiam Dauid dicebat in Psal. 142. Collocauit me in obscuris sicut mortuos sæculi. Et de sepulchris etiam potest dici illud Oseæ 11. Collocabo eos in domibus suis. Ista sunt ergo loca propria, salubria, & vtilia, vbi boni debent manere & à locis cōtrarijs resilire. ¶ Sed loca mala & impropria sunt illa, quæ non dant animæ requiem vel quietem, sicut est mundus, peccatum & infernus. In istis enim est homo sicut in loco improportionato, & ideo non inuenit delectationem, sicut patet membro extracto de loco proprio, & ad locum alium transportato, quod non quiescit nisi iterum in locum proprium reuertatur. Sic vere locus huius mundi & peccati sunt loca talia, in quibus pro certo homo non potest quiescere vel gaudere, sed magis solet pati tristitiā & dolorem. Ideo bene consulitur Eccle. 11. Confide in Deo, & mane in loco tuto, quasi diceret, loca viatoria & vitiosa debes deserere, & in loco tuto (sicut supra dictum est) mētaliter, vel corporaliter remanere. Sicut .n. piscis extractus ab aqua (vbi

est

est proprius locus suus) moritur, si verò ad aquam reductus fuerit, valde gaudet, delectatur, & visibiliter consolatur, sic verè boni, si aliquo casu alicuius tentationis extra loca sua propria eijciantur, & ad loca sicca peccati vel mundi trahantur, meritò tristantur & desolantur, si verò inde euaserint, tunc summè solent lætari, & in Deo quàm plurimum gloriari. Hic videbatur gaudere Dauid, dicens in Psal. 30. Non conclusisti me in manu inimici, statuisti in loco spacioso pedes meos, quasi dicat, gaudeo, quia loca periculosa exiui, & ad loca tuta & optima me trans-
G uexi. ¶Aduerte ergo, quod hic quatuor sunt principaliter loca, à quorum duobus se gaudet euasisse, & quorum duo sequebatur intra se, videlicet, Locus

Strictus & sterilis,
Durus & flebilis,
Tutus & vtilis,
Latus & fertilis.

Mundus est locus arctæ sterilitatis, quod ostenditur, cum dicitur (Conclusisti.)
Infernus est locus duræ pœnalitatis, quod ostenditur, cũ dicitur (In manu inimici.)
Ecclesia est locus tutæ securitatis, quod ostenditur in verbo (Statuisti.)
Paradisus est locus latus & fertilis, quod ostenditur, cum dicitur (In loco spatioso pedes meos.)

Primus est locus peccatorum mundialium,
Secundus est locus damnatorum infernalium,
Tertius est locus perfectorum spiritualium,
Quartus est locus beatorum supernalium.

¶Primo ergo dico, quod hic ostenditur locus arctæ sterilitatis. Et iste est mundus, qui est locus strictissimus & insatiatus, in tãtum, quod non potest sufficere ad satietatem vnius cordis, quod ostenditur, cum dicitur (Conclusisti.) Mundus enim est sicut carcer, vbi peccatores inuicem concluduntur. Similes auibus, quæ conclusæ in cauea pristinam libertatem obliuiscuntur, & ac si non essent conclusæ, ibi cantant, & modulantur. Piscis etiam, qui intrauit sportulam piscatoris, non præcipit se conclusum, nec libertate priuatum, quàm diu durat pabulum, cuius dulcedine est attractus; quando verò de aqua extrahitur, tunc se fuisse deceptum cognoscit, in quantum post recalcitrat & recedit. Sic verè peccatores in arctissimo carcere, in strictissima cauea, in angustissima sportula huius mundi sunt conclusi. Veruntamen hic inueniuntur pabula diuitiarum & delitiarum, & hinc est, quod arctitudinem suæ habitationis non cognoscunt, sed se in loco latissimo esse credunt, & propter hoc exultant, & modulantur, libertatem patriæ non meditantur, & nullam aliam esse meliorem gloriam arbitrantur. Vnde Exod. 14. Coarctati sunt in terra, conclusit eos desertum. In morte tamen, quando extra aquam mundanæ prosperitatis ponentur, tunc pro certo clausos & captos se fuisse fatebuntur. (Conclusit ergo eos desertum.) Mundus enim dicitur desertum propter bonorum sterilitatem, dicitur conclusio propter spatij modicitatem, quia scilic. minor stella maior est totô mundo, id est, tota terra. Et bene dicitur (Conclusio) quia sc. nos sumus in hoc mundo conclusi in ambitu sphęrę aeris, sphęræ ignis, sphęræ ætheris, & sphęrę cœli. Nos enim sumus hic sicut in centro, & ideo in loco valde arcto & stricto, ideo nos debemus alium locum mentaliter appetere, & istum locum abhorrere, dicentes illud Esa. 54. & 49. Angustus est mihi hic locus, da mihi locum, vt inhabitem. Simus igitur sicut ignis, qui inter omnia elementa est maximæ liberæ conditionis, qui in ventre nubis conclusus, locum abhorrens frangit, & exit, quod idem fit vento incluso, in corde terræ, qui locũ abhorrens terram frangit, & exiens terræ motum facit. Quia verè nos, qui in isto loco arcto videmus nos inclusos & detentos, debemus locum istum abhorrere, & exinde mentaliter fugere, &
H exire. Vnde Esa. 54. Dilata locum tentorij, & consolida. ¶ Et si vis, nota, quod locus huius mundi fugiendus est, quia est

Locus {
Superbiæ & elationis,
Auaritiæ & ambitionis,
Iniustitiæ & inuasionis,
Fraudulentiæ & deceptionis,
Immunditiæ & infectionis.
}

¶Est (dico) locus superborum. Vnde Iob 24. Dedit ei Dominus locum pœnitentiæ, & ipse eo abutitur in superbia. ¶ Est etiam locus auarorum. Vnde iste est sicut mons Æthna, vbi continuè flammat ignis, quia sc. in loco huius mundi ignis auaritiæ semper feruet. Vnde Iob 28. Terra, de qua oriebatur panis, in loco suo igni subuersa est. ¶Est insuper locus iniustorum, quia sc. sicut in mari maior piscis comedit & deuorat minorem, sic & in mũdo maior minorem opprimit. Abac. 1. Facies hominis sicut pisces maris. Quod figuratur in somno Pharaonis, qui vidit septem pingues boues, quæ pascebantur in locis palustribus. Item vidit alias septem valde macras, quæ pascebantur in ripa fluminis in locis virentibus. Macrę verò boues pingues & pulchras deuorauerunt, & earum pulchritudinem consumpserunt. Quia verè istud est regulare, quod in locis palustribus & virentibus, id est, in mundi prosperitatibus macri deuorant pingues, balliui pauperes deuorant, rusticus diuites, mali comedunt bonos, impii deuorant innocentes. Vnde de isto loco dicitur Iob 18. Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, & iste locus eius, qui ignorat Deũ. ¶ Est etiam mundus iste locus deceptorum. Vnde Iosuæ 8. Perrexerunt ad locum insidiarum. ¶ Et est nihilominus locus immundorum. Vnde Psalm. Inuenit eum in terra deserta, in loco horroris & vastæ solitudinis. Vbi aduerte, quod mundus est locus

Asperæ pœnalitatis (Quia terra deserta.)
Immundæ fœditatis (Quia locus horroris.)
Immensæ vacuitatis (Vastæ, inquit, solitudinis.)

¶Iste autem est locus tribulatiuus, quia terra deserta, id est, aspera & inculta. Marc. 6. Desertus est locus hic. Hominum maculatiuus, quia locus horroris. Dan. 11. Stabit in loco eius vilissimus. Nullius satiatiuus, quia locus vastæ solitudinis. Apocal. 12. In solitudine habeat locum paratum. Patet igitur, quod hic ostenditur aliquid de loco arctissimæ sterilitatis. Ideo inquit (Cõclusisti) quasi dicat, quod est locus, vbi homines strictè concluduntur. ¶ Secundo dico, quod est quidam locus durissimæ I
pœnalitatis, & hoc ostenditur, cum dicitur (In manus inimici.) In inferno enim sunt damnati in manus inimicorum, sc. dæmonum, quod est eis maximum tormentorum atq; pœna, iuxta illud Hier. 5. Seruietis Dijs alienis, qui non dabunt vobis requiem die ac nocte: & Hiere. 17. dicitur: Seruire te faciam inimicis tuis. De isto autem loco vide supra in tit. Adducere, in illa auctoritate diuisa: Adduxisti nos in locum istum pessimum &c. Et nota, ꝙ infernus dicitur locus, quia scil. ibi damnati locantur, & stabiliter situantur. ¶ Vnde possumus notare, quod iste est, scilicet,

Locus {
Timoris inæstimabilis,
Erroris ineuitabilis,
Tenoris ineuasibilis,
Doloris immitigabilis,
Laboris indefectibilis,
Ardoris inextinguibilis.
}

Ibi est locus timoris, vbi damnati possunt dicere illud Iob 37. Super hoc expauit cor meum, & motum est de loco suo. Item ibi est locus erroris. Iob 38. Tenebrarum quis locus est? Item ibi est locus tenoris, quia scil. illi, qui sunt ibi, ineuasibiliter tenentur. Vnde Eccle. 11. Lignum in quocunque loco ceciderit, ibi erit. Et Iob 41. Ad locum alium feruntur. Iste est locus doloris. Et ideo sicut pisces non libenter vadunt ad locum, vbi vident alios fuisse occisos, & vbi sentiunt sanguinem occisorum: sic nec nos debemus trahere versus infernũ, vbi omnes malos fuisse videmus occisos & damnatos. Ideo mandabat diues epulo fratribus suis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum, sicut dicitur Lucæ 16. Item est locus laboris. Vnde de dæmonio dicitur Matth. 12. ꝙ ambulabat per loca arida & inaquosa, quærens requiem, & non inuenit. Item est locus ardoris, quia sicut dicitur Ezec. 43. Combures eos in loco separato domus. Patet ergo, quod est quidam locus durissimæ pœnalitatis. (In manus, inquit, inimicorum.)
¶ Tertio dico, quod est quidam locus tutissimæ securitatis, & i- K
stud ostenditur, cum dicitur (Statuisti, id est, tutè stabilisti.) Statuitio enim signat stabilitatem & securitatem. Et iste pro certo locus nihil aliud est, quàm locus Ecclesiæ vel religionis, locus fidei & gratiæ, bonæ societatis & congregationis. Locus enim ad hoc, quod sit tutus, debet esse

Bassè fundatus,
Altè eleuatus,
Aquis vallatus,
Victu ditatus,
Armis dotatus,
Muris venustatus,
Viris frequentatus.

Talis verò locus est Ecclesia vel religio, quia

Bassè fundatur per humilem subiectionem,
Altè leuatur per cœlorum affectionem,
Aquis vallatur per flebilem compunctionem,
Victu ditatur per Eucharistiæ refectionem,
Armis dotatur per pœnitentiæ macerationem,
Muris venustatur per Angelorum visitationem,
Viris frequentatur per bonarum personarum aggregationem.

Et ideo breuiter iste est locus tutus, locus firmus, locus securus. Vnde 1. Reg. 23. Ecce Dauid latitat in locis tutissimis in colle Achilæ. Tutus est, dico, quia fundatur super humilitatem. Vnde 1. Machab. 6. Per loca humilia ibant cautè. Item tutus est, quia leuatus

uatur per contemplationis sublimitatem. Vnde Genesis 28. Quam terribilis est locus iste, vere non est hic aliud, nisi Domus Dei, & porta cœli. Item est tutus, quia aquis vallatur per lacrymationis flebilitatem. Vnde Esa. 33. dicitur, quod Hierusalem est locus fluuiorum riui latissimi, & patentis. Item est tutus, quia cibis ditatur per Eucharistiæ satietatem. Vnde Deute. 14. Comedes in conspectu domini Dei tui in loco quem elegit. Item est tutus, quia armis munitur per pœnitentiæ asperitatem Asperitas enim pœnitentiæ sunt arma spiritualia, quibus homo militet contra carnem. Et ideo de Iesu dicitur Luc. 4. quod ipse secessit in desertum locum, quando voluit de diabolo triumphare. Apocaly. 12. etiam dicitur, quod mulier cui draco insidiabatur fugit in solitudinem, vbi habebat paratum locum à Deo, sic à dracone non fuit læsa. Sic vere mulier, id est, anima cui draco, id est, diabolus non cessat insidiari, statim debet fugere ad solitudinem religionis & pœnitentiæ, & ibi accipere locum & habitaculum suum, vt sic possit euadere draconis istius nocumentum. Itẽ est tutus, quia muris venustatur per Angelorum visitationem. Iudic. 2. Ascendit Angelus domini ad locum. Item est tutus, quia à viris frequentatur per bonarum personarum aggregationem. Iudic. 19. Pergamus ad locum nostrum scilicet Ecclesiæ, religionis, vel bonæ societatis. Iste est igitur locus tutę securitatis, quod ostenditur, cum dicitur. [Statuisti.] Stare enim statuere, & constituere significant quandam firmitatem, & loci, & status securitatem, Vnde Exo. 21. Constituam tibi locum, in quo fugere debeas. Ideo bene consulitur Iosuæ 5. Tolle calceamenta de pedib. tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est. Vbi aduerte, quod religio, vel Ecclesia est locus paupertatis. Ideo dicitur. Tolle calceamenta, quasi dicatur, necesse est, ꝙ sis nudus. Locus charitatis, quia ibi sunt pedes, per quos designantur affectiones. Locus firmitatis, quia iste est locus, in quo stas. Locus puritatis, quia terra sancta est. Patet ergo, quod est locus tutæ securitatis.

L ¶ Quarto dico, quod est locus, qui est locus grandis fœlicitatis. Et iste est locus Paradisi qui est locus beatorum, quod ostenditur cum dicitur. [Spatioso.] Vnde Gen. 24. Palearum & fœni plurimum est apud nos, & locus spatiosus ad manendum. Et aduerte, quod iste locus est summe appetendus, quia ibi est

Bonorum plenitudo,
Laborum quietudo.
Honorum celsitudo.

Est (dico) ibi plenitudo omnium bonorum Iudic. 18. Dabit nobis dominus locum, in quo nullius rei erit penuria. Item est ibi quietudo omnium bonorum laborũ. Vnde in Psal. 75. dicitur. In pace factus est locus eius, & habitatio eius in Sion. Item ibi est celsitudo omnium bonorum, quia sicut dicitur Esa. 60. Locum pedum meorum glorificabo. Et ideo breuiter sicut illi, qui sunt in loco sterili libenter se transferunt ad locum fertilem, illi, qui sunt in loco litigioso, libenter se transferunt ad locum pacificũ & amicabilem, illi, qui sunt in loco vili & infami, libenter se transferunt ad locum nobilem, sic vere charissimi nos qui in hoc mundo sumus in loco sterili, litigioso & infami, debemus nos transferre mentaliter ad Paradisum, vbi est locus fructificus, pacificus, & excelsus. Ad quod nos vtique debet inducere exemplũ Christi & prædecessorum nostrorum, qui istum locum desiderauerunt, dilexerunt, & obtinuerunt. Quia sicut cerui & elephantes sequuntur illum, qui primo præcedit natando, sic nos debemus Christum & sanctos sequi, qui ante nos ad locum istum mente & animo anhelauerunt, & tandem corpore, præcesserũt. Quod figuratum est in filijs Israel Exo. 40. & Sap. 19. qui nubem superstantem sequebantur, & siue staret siue moueretur, ad quẽcunque locum declinabat, mouebantur. Quia scilicet nos debemus per imitationem sequi sanctos, qui vt nubes per mundi aerem cucurrerunt, & ad locum Paradisi cum impetu volauerũt. Quia sicut dicitur Ezech. 1. Ad quem locum declinabat, quæ prima erat, sequebantur, & cæteræ. De isto ergo loco Christus exiuit carnem assumendo. Quia sicut dicitur Esa. 26. Egredietur dominus de loco sancto suo. Ad istum locũ etiam Christus redijt cœlum ascendendo, quia sicut dicitur Eccl 1. Oritur sol & occidit, & ad locum suum reuertitur. Et sic ergo patet charissimi, quod quatuor sunt principalia loca, videlicet

Locus { Peccatorum,
Damnatorum,
Perfectorum,
Beatorum. }

Sufficit, vide supra de domo, & ciuitate, habitare, & infra in verbo manere.

A **Locusta.** Cum Locusta sit vermis seu animal sextupes, seu alarum, quia scilicet à parte anteriori seu ad latus habet quatuor pedes paruos, à parte vero posteriori duos habet longos & magnos, quibus scilicet se eleuat, quando salit, est enim animal quod ambulare vel currere nunquam nouit, imo semper vel volando, vel saltando transferre corpus proprium consueuit, est etiam animal ore quadrangulum, dentibus armatum, florum & herbarum corrosionibus aptum, vnicum habens intestinum, & in cauda portans aculeum, est etiam animal secundum Plin. ordinatissimæ disciplinæ, consueuit enim per turmas incedere. Excubias & exploratores ad præuidendum loca, vbi incedere debeant, præmittere, & post illos locis certis præuisis solet locustarum exercitus totus ire, ita quod secundum Plinium, expeditionum & ordinationum industria in factis bellicis à locustis ad homines venit, & castrorum situs exercituumque ordines humanum genus per locustas primitus aduenit, scriptum est enim Iob 35. quod Deus docet nos super iumenta terræ, & in auibus cœli erudit nos, & pro certo pro herbis victualibus inueniendis aliquoties volant, sicut exemplificat historia, quod semel locustæ & aspica volauerunt, & per modum maximi exercitus vndique discurrentes, omnia blada prout erãt in herbis consumpserunt, & tandem ad mare Flandriæ veniẽtes per flatus ventorum in mare perierunt, & putruerunt, tandem vero ad maris littus reiectæ, aerem infecerunt, & mortalitatem par totum regnum vndique genuerunt & epidimiam vna cum siccitate, & fame vbique induxerunt, sunt enim locustæ sale duratæ in aliquibus regionibus cibus pauperum, & miserorum indigentium nutrimentum, sicut dicit Isidor. Igitur per locustam possum intelligere virum iustum, impium, & diabolum. Nam

Vir iustus viuit ordinate,
Diabolus mordet obstinate,
Iniustus saltat effrænate.

¶ Primo ergo dico breuiter, quod locusta signat virum iustum, B
& hoc pro certo quia ordinate debet viuere per discretionem. Pedes posteriores id est, affectus bonorum futurorum, quæ scilicet post nos veniunt, debet habere cæteris longiores, durabiliores & maiores per æternorum desiderium & dilectionem. Debet alte saltare, & volare per contemplationem. Tandem pauperum cibus & alimonia debet esse per eleemosynam & cõpassionem. Et tandem de floribus sacræ scripturæ & bonorum exemplorum impinguari per gratiam & deuotionem, seu etiam per studium & lectionem, vt sic exponatur de virtute discretionis illud Prou. 30. Regem locusta non habet, & per turmas suas egreditur: de virtute verum deuotionis, contemplationis & eruditionis exponatur, quod dicitur Eccle. 12. Florebit amygdalus, impugnabitur locusta, dissipabitur capparis. De virtute vero eleemosynæ & compassionis exponatur illud Matth. 3. quod esca beati Ioannis Baptistæ erant locustæ. Potest ergo significare virum iustum. ¶ Secundo dico, quod quandoque potest significare C
diabolum. Dæmones enim inter se habent turmas & ordines, & ad nocendum hominibus ordinatas exercituum legiones. Solẽt etiam tentando cuncta consumere, & in illis quos depascunt solent omne viride & pulchrum visu, id est, omne, quod per gratiam est nitidum, & honestate floridum & amœnum, consumere, & per tribulationes acriter rodere, & mordere, cum ore quadripartito, hoc est dictum, per quatuor mundi partes omnia deuorare. Figurati in illis locustis, quæ in Ægypto quicquid fuit viride corroserunt, sicut dicitur Exod 10. De quo in Psal. 104 dicitur. Venit locusta & brucus, cuius non erat numerus, & comedit omne fœnum in terra eorum &c. Et alibi. Dedit ærugini fructus eorum & labores eorum locustæ. Et si vis applica figuram, quæ ponitur Apo. 9. de locustis, quæ exierunt de fluuio & puteo abyssi. Vide eam alibi. Locusta ergo quandoque signat diabolũ

¶ Tertio dico, quod quandoque signat hominem impium & D
iniquum. Impij enim more locustarum,

Ventre sunt voraces,
Dente sunt mordaces,
Penna sunt volaces,
Crure sunt saltantes,
Numero sunt capaces,
Cauda sunt minaces.

¶ Habent (dico) ventrem valde voracem, quod facit ingluuies & gulositas. Locusta enim respectu corporis maximum habet ventrem. Sic tales videntur habere ventrem omnipotentẽ, quia scilicet non possunt sufficere ad eos satiandum vllæ res. Deut 28. Locustæ deuorabunt omnia. ¶ Item habent dentem valde mordacem, quod facit detractio vel rapacitas. Quia reuera mali habent os quadrangulũ, in quantũ scilicet obloquẽdo de inferioribus & superiorib. de amicis & inimicis ipsi quadrangulãt verba sua. Herbas etiã, & gramina rodũt, in quantũ scilicet quoties & vbi possunt. ipsi consumũt, & diripiũt aliena. Vnde Iudi 6. dicitur quod Madian Amalech, & cæteri oriẽtalium nationũ apud filios Israel figentes tentoria, prout erant in herbis cuncta vastabant. Sequitur. Et instar locustarũ vniuersa cõplebãt. Et Ioel. 1. dicitur quod

quod reſiduum erucæ comedit locuſta. ¶ Item habent pennam valde volacem, quod facit ambitio, vel pompoſitas, quia ſcilicet iſti ſunt, qui per ambitionem volunt volare, & per pompoſitatẽ, ſuperbiam, & iactantiã ſemper ſurſum ad ſtatus magnificentiã anhelare. Exo. 10. Ventus vrens leuauit locuſtas, quæ aſcenderũt ſuper terram Ægypti. Veruntamen ſicut locuſta diu non volat, ſed citiſſime cadit ad ima, ſic volatus, & ſtatus ſuperborum breuis eſt, quia cito pereunt, & deſcendunt. Vnde Exod. 10. dicitur, quod ventus occidentalis vehementiſſimus arreptam locuſtam proiecit in mare. Ventus enim iſte occidentalis ſignat infortunium ſeu mortem, quibus ſcilicet tales in mare, id eſt, in amaritudinem infortuniorum deijciuntur, & in infernalem voraginẽ deuoluuntur. Vnde Eccl. 44. Tempeſtas aquilonis, & congregatio ſpiritus, & ſicut auis deponens ad ſedendum aſpergit niuem, & ſicut locuſta demergens deſcenſus eius. ¶ Item habent tibiam valde ſaltantem quod facit inconſtantiæ mutabilitas, quia ſcilicet iſti ſunt, qui nunquam in eodem ſtatu permanent, ſed per inconſtantiam de deſiderio ad deſiderium, de beneficio ad beneficium ſemper ſaltant. Ideo ſcriptura cõparat tales vmbræ, quæ valde inſtabilis eſt naturæ. Pſal. 108. Sicut vmbra, cum declinat ablatus ſum, & excuſſus ſum ſicut locuſta. ¶ Item iſti habent aculeum valde minacem, quod facit proditio vel fallacitas, quia ſcilicet tales in cauda, id eſt, in fine ſemper ſolent aculeũ habere, hoc eſt dictum, pungere, vel lædere, & proditionem, & fallaciam exercere. Apoc. 9. Similitudo locuſtarum, ſimiles equis paratis ad prælium. Sequitur. Et aculei erant in caudis. ¶ Item habent numerum valde capacem, quod facit ipſorum multiplicitas, quia pro certo ſicut locuſtarum infinita eſt multitudo, ſic, ſicut dicitur Eccl. 1. ſtultorum infinitus eſt numerus. Pſal. 104. Dixit, & venit locuſta & bruchus, quorum non erat numerus. Commune enim eſt in natura, quod illa, quæ minus valent, magis multiplicantur, quod certe tam in fructibus arborum, quam in fœtibus animalium euenit. Vnde de malis dicitur Hier. 46. Multiplicati ſunt ſuper locuſtas, & non eſt in eis numerus. Iſtæ ſunt ergo ſicut illæ locuſtæ de quibus ſupra dictum eſt, quia ſcilicet pro ſuis paſcuis, id eſt, pro temporalibus acquirendis mare tranſuolant, aliena deuaſtant, & diſſipant, tandem mare inferni ſubintrant, ita quod putredo ſuæ infamiæ, & ſuorum malorum exemplorũ ſanies, alios interficiũt atque grauãt. Sic igitur patet, quomodo

Per Locuſtam poteſt intelligi { Impius, / Diabolus, / Iuſtus.

Tranſiui faciliter, quia in multis locis ponuntur exempla varia de locuſtis.

A **Longanimitas.** Nota, quod Longanimitas idem eſt, quod animi ſtabilitas: Accipitur enim pro patientia, pro perſeuerantia, pro benignitate, ſeu modeſtia. De Deo enim dicitur in Pſalm. 102. quod ipſe eſt longanimus, & multum miſericors. Viro etiam iuſto præcipit Apoſtol. 2. Cor. 6. dicens. Exhibeamus nos ſicut Dei miniſtros in multa patiẽtia. Sequitur. In longanimitate, in ſuauitate, in Spiritu ſancto. Multa poſſunt dici, ſed paucæ ſunt auctoritates vocales, & de perſeuerantia & patientia dictum eſt in infinitis locis. Vide ergo ibi.

A **Longæuus.** Nota, quod Longæuus dicitur quaſi longe viuens, & longi æui. Et poteſt dici, quod in ſcriptura reperitur

- Longæuitas ſeu ſtabilitas,
- Sagacitas,
- Auctoritas,
- Æternitas,
- Fatuitas ſeu debilitas.

De perſeuerantia & ſtabilitate dicitur Ioſuæ 13. Senuiſti, & longæuus es. De ſapientia & ſagacitate dicitur Eccl. 1. Rami ſapientiæ longæui. De excellentia & auctoritate dicitur Eſa. 9. quod longæuus ipſe & honorabilis & caput. De æterna opulentia & fœlicitate dicitur Exod. 20. Honora patrem & matrem, vt ſis
B longæuus ſuper terram. ¶ In malo vero ſignificato de longæuorum debilitate, & fatuitate, quod ſcilicet homines nimis efficiuntur longæui, debiles & ignari, dicitur Iob. 32. Non ſunt longæui ſapientes &c. Vide de antiquitate & ſenectute, quia ſcilicet paucæ ſunt hic auctoritates.

A **Longe. Longinquus.** Nota, quod Longe, à Longe, diſtanter & remote, idem ſignant. Dicitur enim longe illud, quod eſt ab aliquo diſtans, & ad remotum & ſeparatum. Et ideo longe opponitur propinquitati & identitati. Longe ergo poteſt accipi in bono & in malo. Vnde breuiter longe ſignat

Diſtantiam { Commendabilem, / Deteſtabilem, / Contriſtabilem, / Deſolabilem, / Affectabilem.

¶ Primo dico quod eſt quædam diſtantia commendabilis, & iſta eſt, quando homo ſe elongat à rebus nefarijs & nociuis, ſicut ſunt iniquitates & malæ ſocietates, & malæ peccatorum occaſiones. Et ſic longe ſignat ſtatum gratiæ, in qua homo exiſtens, longe eſt à peccato. In qua etiam reuerentiam, humilitatem & timorem longe ſe exiſtimat eſſe à Deo. Exemplo publicani (Luc. 18.) qui à longe ſtans, non audebat oculos ad cœlum leuare. Quamdiu enim auis longe diſtat à laqueo venatoris vel è viſco, muſca ab araneæ reti ſeu filo, papilio à lampade vel incendio, tamdiu ſunt in ſecuro. Si autem nimis appropinquant, faciliter periclitantur, & aut laqueo capiuntur, aut viſco conglutinãtur, aut incendio comburuntur. Ideo vtile eſt talibus, longe ſtare, & locorum talium vicinitatem fugere, & horrere. Sic vere chariſſimi, laqueum malarum operationum, viſcum malarum occaſionum, rete malarum delectationum, & ignem malarum affectionum debemus fugere, & ab eis quanto poterimus longe ſtare, alias poſſemus peccatum & periculum incurrere, & ſentire. Vnde Prouerb. 22. Arma & gladius in via ſuperbi, cuſtos animæ ſuæ longe recedet ab eis, Quod bene figuratur Apoc. 18. vbi loquens de incendio Babylonis dicit, quod qui diuites facti ſunt, ab ea longe ſtabunt propter timorem tormentorum. De tali diſtantia & de tali longe loquebatur Dauid in Pſal. Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine, Et alibi. Longe fecit à nobis iniquitates noſtras. Caprea enim clariſſimum habet viſum, & ideo de longe cognoſcit venatorem. Aquila etiam de longe videt piſciculos in mari. Quia ſcilicet de longe (id eſt) à longinqua cõſideratione, reuerentia & timore debemus venatorem inferni videre & cognoſcere, & mare, id eſt amaritudinem inferni debemus de longe, id eſt, de ſtatu gratiæ præuidere. Vnde de aquila dicitur Iob 39. Inde contemplatur eſcam, & oculi eius de longe proſpiciunt, & Eſa. 33. Oculi eius cernent terram de longe. Iſta .n. duo de longe ſunt conſideranda, ſcilicet, terra, & eſca: eſca Paradiſi, & terra mortis & inferni. Iſta eſt ergo longinquitas commendabilis. ¶ Secundo dico, quod eſt quædam longinquitas deteſtabilis, & iſta nihil aliud eſt, quam conditio peccatoris. Deus enim longe eſt ab iſtis, & econuerſo, quia ſicut dicitur Prouerb. 15. Longe Deus eſt ab impijs Et de æterna ſapientia dicitur Eccl. 15. quod longe abeſt à ſuperbia, & dolo. Peccatores enim ſunt ſicut Saturnus, qui magis longe diſtat à centro, & ideo tardius perficit curſum ſuum. Sunt etiam ſicut virga quæ quanto plus diſtat à radice, tanto magis eſt debilis & gracilis, & tanto minus habet de fortitudine & virtute. Sunt etiam ſicut membra, quæ quanto ſunt à corde longius, tanto ſenſum & motum participant imperfectius ſicut patet de pede reſpectu oculi, ſeu manus. Sunt etiam ſicut radij in rota, qui quanto ſunt à centro & medio remotiores, tanto etiam ſunt inter ſe longius diſtantiores, & etiã debiliores. Quia pro certo chariſſimi, peccatores, qui à Deo ſunt diuiſi & elongati, ſunt ſicut filius prodigus qui dimiſſo patre peregre profectus eſt in regionem longinquam, vbi ſubſtantiã ſuam male viuendo conſumpſit, ſicut dicitur Lucæ 15. Quia ſcilicet peccatores Deum patrem dimittunt, & in regionem longinquam peccati (quæ multum diſtat à Deo) ſe transferunt, vbi ſubſtantiam ſuam ſcilicet gratiam & animam, male viuendo conſumunt. Tales (dico) longinqui peccatores more Saturni longe à centro diſtantis tarde currunt per bonam operationẽ, more virgæ à radice ſe elongantis, debiles ſunt per debilem & fragilem conditionem, more membri à corde longe manantis parum ſentiunt per piam compaſſionem, more radij à centro, ſeu à medio longe recedentis & ſtantis ſocios non tangunt per charitatem & dilectionem. Peccatores enim longe ſtant, & longe manent à domino Matth. 15. & Eſa. 29. Populus iſte labijs me honorat, cor autem eorum longe eſt à me. Et tamen ipſe eſt

- Centrum firmitatis,
- Radix pietatis,
- Cor viuacitatis,
- Medium æquitatis.

Peccatores autem ſunt longe à firmitate, & ideo iſti cadunt de peccato in peccatum, & finaliter cadent de miſeria in tormentũ. Vnde Pſal. Longe à peccatoribus ſalus. Item longe ſunt à pietate. Vnde in perſona pauperum dicit Dauid in Pſal. 87. Longe feciſti notos meos à me, poſuerunt me abominationem ſibi. Item longe ſunt à vita, ſeu gratiæ viuacitate, & ideo ipſi dicuntur ſpiritualiter mortui. Vnde Eze. 6. Qui longe eſt peſte morietur. Item longe

longe ſunt à iuſtitiæ æquitate. Vnde Eſa. 46. Audite me duro corde, qui longe eſtis à iuſtitia. Et Eſaiæ 59. Iuſtitia longe ſtetit, quia corruit in plateis varietas, & æquitas non potuit ingredi. Peccatorum enim eſt ſicut terra Noruegiæ, quæ quia nimis longe eſt à Sole, non poteſt portare fructum. Vnde etiam in illis partibus ſecundum Iſido. chariſſima eſt annona. Sic vere ſtatus peccati nullum bonum fructum, id eſt, nullam gratiam & virtutem poteſt portare, quod vtique accidit eo quod de terra iſta ſol iuſtitiæ valde diſtat. Et ideo Dauid ſeruiens receſſum & diſtantiã huius ſolis dicebat in Pſal. 39. Domine ne longe facias auxilium tuum à me, ad defenſionem meam conſpice. Et alibi. Ad quid domine receſſiſti longe &c. Et breuiter, Deus eſt ſicut imago in ſpeculo, quæ appropinquanti appropinquat, & ab elongante ſe elongat. Iſta eſt ergo elongatio ſeu longinquitas deteſtabilis.

C ¶ Tertio dico, quod eſt quædam longinquitas, conturbabilis, ſeu contriſtabilis, & iſta eſt longinquitas damnatorum, qui ſunt in inferno, qui longe ſunt à Deo, à Paradiſo, à gaudio, & ab omni bono. Et ideo infernus dicitur terra nouiſſima vel vltima. Eze. 31. Ideo de anima damnatorum dicitur Eſa. 23. Ducent eum D pedes ſui longe ad peregrinãdum. ¶ Quarto dico, quod eſt quædam longinquitas deſolabilis, & iſta eſt, quam patimur in hoc mundo. Nos enim ſumus hic ſicut peregrini longe à patria noſtra Paradiſi, & ideo debemus hic eſſe in deſolatione & triſtitia, & patriam totis deſiderijs affectare. Et quamuis hic longe abſimus à patria quantum ad corporis præſentiam, prope tamen debemus eſſe quantum ad amoris efficaciam. Eph. 2. Qui eratis longe, facti eſtis prope. Mundus enim multum diſtat à Paradiſo & loco & conditione. Et ideo locum iſtum tanquam extraneũ & longinquum debemus mentaliter relinquere, & ad Deum & ad paradiſum cordialiter nos transferre, dicentes Deo & angelis & beatis illud Ioſuæ 9. De terra longinqua valde venerunt ſerui tui. Vt ſic Deo & eccleſiæ dicatur illud Eſa. 60. Filij tui de longe E venient &c. ¶ Quinto dico, quod eſt longinquitas delectabilis, & iſta eſt longinquitas Paradiſi, vbi ſcilicet homo longe eſt à metu, à luctu, à fletu, à dolore, à timore, ab anguſtia, à miſeria, à triſtitia, à mortalitate, à paupertate, ab vtilitate &c. ita quod ꝓprie de quolibet illic exiſtente poteſt dici illud Luc. 19. Homo quidam abijt in regionem longinquam accipere ſibi regnum. Vbi aduerte, quod iſte locus bene dicitur longe eſſe ab alijs, quia ſcilicet præcellit in amplitudine, quia eſt regio: in ſolitudine, quia eſt longinqua: in celſitudine, quia eſt regnum &c. Patet ergo breuiter, quod quintuplex eſt longinquitas, ſcilicet,

Longinquitas {
- Delectabilis,
- Deſolabilis,
- Contriſtabilis,
- Deteſtabilis,
- Commendabilis.

Vna eſt virtualis vel virtuoſa,
Alia criminalis & vitioſa,
Alia mundialis & tædioſa,
Alia infernalis & doloroſa,
Alia ſupernalis & gaudioſa, ad quam nos perducat, &c.

F ¶ Si autem vis adhuc aliquid addere, notabis, quod in ſcriptura inuenitur

Longinquitas ſpectans ad {
- Deum,
- Iuſtum,
- Impium.

In Deo enim inuenitur

Vnum Longe, quod eſt {
- Immenſæ nobilitatis,
- Extenſæ benignitatis,
- Intenſæ ſeueritatis.

Primum longe eſt conſiderandum & admirandum,
Secundum longe eſt deſiderandum & promerendum,
Tertium longe eſt comparandum & deferendum.

¶ Igitur dico, quod eſt vnum longe ſpectans ad diuinam nobilitatem, quã homo debet conſiderare. Longe enim diſtat eſſentia creatoris ab eſſentia creaturæ, longe diſtat infinitum à finito ſummum ab imo, primum ab vltimo. Ipſe eſt enim, qui dixit Hieremiæ 23. Putas ne Deus de vicino ego ſum, & non Deus dé longe? Et tamen iſta tam diſtans & tam infinita longinquitas appropinquat homini per gratiæ infuſionem, per beatam incarnationem, per beatificam futuram in patria viſionem. De gratiæ enim infuſione dicitur Eſa. 46. Prope feci iuſtitiã meam, non elongabitur, & ſalus veſtra non morabitur. Radius enim ſolaris quanquam de longinquo veniat, ſe tamen nobis ſubito repræſentat. Sic Deus per gratiam &c. Hier. 31. Longe dominus apparuit mihi. De verbi vero incarnatione dicitur Eſa. 13. Prope eſt, vt veniat tempus eius, & dies eius non elongabuntur. De beatifica autem viſione, & fruitione dicitur Hiere. 46. Ne timeas Iſrael, quia ecce ego te ſaluum faciam de longinquo. Iſta eſt igitur longinquitas diuinæ nobilitatis, quam debet homo conſiderare. ¶ Item inuenitur longinquitas diuinæ benignitatis, quam homo debet deſiderare. Et iſta nihil aliud eſt, quam ipſa miſericordia Dei, qua ſcilicet ipſe longe facit à nobis rigorem iuſtitiæ ſuæ, de quo dicebat Iob 13. dicens Deo. Manum tuã longe fac à me, & fortitudo tua non me terreat. Et ipſe dominus etiã dicit ad idem. Eſa. 48. Furorem meum longe faciam à te, & laude mea infrẹnabo te ne intereas. Iſta eſt igitur longinquitas diuinæ benignitatis, quam debet homo deſiderare. ¶ Item inuenitur longinquitas diuinæ ſeueritatis, quam debet homo contemperare. Et iſta, pro certo, eſt quando Deus propter iniquitates noſtras longe recedit à nobis. Conſtat enim quod contraria non ſunt ſimul, imo neceſſe eſt, quod vnum ab altero longe diſtet. Cum igitur Deus & peccator ſint contrarij (iuxta illud Leu. 26. Si ambulaueritis contra me, & ego incedam aduerſus vos in furore contrario) conſtat, quod ab inuicẽ longe diſtant. Sicut enim ſupra dictum eſt longe eſt dominus ab impijs, & longe à peccatoribus ſalus. Sed re vera iſta longinquitas debet per bona opera contemperari, & deuotis precibus moderari. Ipſeq; dominus ne longe recedat à nobis, humiliter vult exorari. Sic faciebat Dauid cum dicebat in Pſal. 9. Ad quid domine receſſiſti longe, deſpicis in opportunitatibus, in tribulatione? Et alibi. Domine ne elongaueris auxilium tuum à me, ad defenſionem meam conſpice &c. ſicut ſupra §. 2. Deus enim eſt ſicut hirundines & ciconiæ, quæ ſentientes intemperiem aeris ita longe recedunt, quod non inueniuntur, ſed tempore aeris redeunte, etiã iſtæ appropinquant, & accedunt, & humanis viſibus præſentantur. Sic vere Deus ſentiens in corde humano intemperiem vitiorum, & indeuotionis frigus, longè ab eo ſic recedit, quod ipſum in ſuis neceſſitatibus non inuenit, neque ſentit, ſed pro certo ſi tempus gratiæ redierit, ſtatim redit. Ideo plorando dicit anima peccatrix illud Thren. 1. Idcirco ego plorans & oculi educentes aquã, quia longe factus eſt à me conſolator, conuertens animam meã. Iſta eſt ergo longinquitas diuinæ ſeueritatis, quam debet homo contemperare. Et ſic patet, quod eſt vnum longe, quod ſpectat ad Deum. ¶ Deinde dico, quod eſt vnum longe, quod ſpectat ad G iuſtum. Nimia enim propinquitas aliquoties reprobatur. Bonũ eſt enim interdum ab aliquibus longe ſtare. Et ſic nota; quod iuſtus longe eſt à

Deo reputatiuè, quod facit cordis humilitas,
Cœlo collocatiue, quod facit præſens mortalitas,
Mundo deteſtatiuè, quod facit cordis ſublimitas,
Seipſo moderatiuè, quod facit victus aſperitas,
Proſperis exultatiuè, quod facit ſtatus aduerſitas,
Rebus veris ſimulatiue, quod facit prudens ſagacitas,
Peccato ſeparatiue, quod facit vitæ ſinceritas,
Diabolo ſuperatiue, quod facit virtus & probitas,
Inferno ſuperlatiue, quod facit æternitas.

¶ Dico igitur, quod iuſtus longe eſt à Deo reputatiue, per virtutem humilitatis, quia re vera iuſtus nunquam ſe reputat propinquum, aut amicum Dei, ſed potius ab eo longinquum, nec ſibi appropinquare dignum. Figura de publicano qui in domum ſuam iuſtificans deſcendit. De quo dicitur Luc. 18. quod publicanus à longè ſtans, nolebat oculos ad cœlum leuare, ſed percutiebat pectus ſuum, dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori. De beato vero Petro, qui dicebat Lucæ 10. Exi à me Domine, quia homo peccator ſum, dicitur Luc. 22. quod Petrus ſequebatur Ieſum à longe. ¶ Item dico, quod iuſtus longè eſt à cœlo H collocatiue per neceſſitatem mortalitatis, quia ſcilicet cum viuimus in hac vita, longe diſtamus à Paradiſo. Vnde de iuſto, vel anima iuſta dicitur Prouerb. vltim quod facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longè portans panem ſuum. De iſto tamen longe, id eſt, de iſta captiuitate præſentis vitæ ad Paradiſum itur, & ad cœli beatitudinem per gratiam & merita peruenitur. Eſa. 49. Ecce iſti de longe venient, & ecce illi ab Aquilone & mari, & iſti de terra auſtrali. In iſto enim longe iuſti

Per diſcretionem bonam meditantur,
Per conſiderationem ſeu conuerſionem. Dei recordantur,
Per affectionem cœlum contemplantur.

De prudenti meditatione dicitur Eſa. 49. Audite inſulæ, & attẽdite populi de longè. De diuina recordatione dicitur Zach. 10. De longè recordabuntur mei, & viuent & reuertẽtur, & reducã eos de terra Ægypti. De cœleſti vero contemplatione dicitur Iob 39. In Petris manet, & in præruptis ſilicibus commorantur, inde contemplatur eſcam, oculi eius de longè proſpiciũt Longè eſt ergo à cœlo collocatiuè per præſentem mortalitatem. ¶ Ita I

longe eſt à mundo deteſtatiue per mentalem ſublimitatem. Habitatio enim iuſtorum mentalis eſt in cœlo, & ideo longe per abominationem & contemptum ſunt à mundanis diuitijs, vel à mundo. Vnde 1. Reg. 26. dicitur, quod ipſe ſtabat in vertice montis de longe, & erat grande interuallum inter eos. Item iuſtus lõge eſt à ſeipſo moderatiue per viuendi auſteritatem. Longe enim videtur iuſtus à ſe recedere, quando de ſeipſo dignoſcitur non curare, & quando ſeipſum ſolet per pœnitentiam moderari, & proprijs affectibus repugnare. Vnde illud Pſal. 54. Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. Et Eccl. 9. dicitur. Longe eſto ab
K homine. ¶Item iuſtus longe eſt à proſperis exulatiue per temporalem aduerſitatem. Iuſti enim longe ſunt hodie, & exultant à mundi proſperis, fugantur etiam, & excluduntur ab omnibus mundi bonis. Iſtud enim patet tam in ſæculo, quam in clauſtro. Conſtat enim quod indigni ad mundi & eccleſiæ dignitates aliquoties aſſumuntur, boni vero de longe ponuntur, & ab eis excluduntur. Illa enim quæ verſus ſphæram & ſuperficiem appropinquare noſcuntur, a centro, vbi omnia grauia confluunt, amplius elongantur. Illud enim quod cœlo & rebus ſuperioribus appropinquat, à centro, hoc eſt dictum, à terra & ab inferioribus neceſſario longe diſtat. Sic vere dico, quod fit hodie, quia ſcilicet illi qui ſphæræ cœleſti, id eſt, bonis æternis, & Deo quæ ſurſum ſunt, magis per iuſtitiam appropinquant, à centro, id eſt, à mundo & inferiori loco (vbi ſcilicet omnia grauia, id eſt, omnia mũdi bona, quæ & grauia ſunt & animam aggrauant & inclinant ſe accumulãt & abundant) ſicut videmus, vt communiter, amplius diſtant. Quia vere illi, qui hodie Deo & cœleſtibus ſunt virtutum auxilio plus propinqui, ſunt à mundi & à mundanis beneficijs & officijs plus longinqui. Patet, quia viri ſcientifici, & virtuoſi hodie à bonis eccleſiaſticis & alijs mundi officijs longius excluduntur, qui tamen ſphæræ, id eſt, Deo & ſuperioribus cœli thronis per contemplationem, perfectionem, & affectionem appropinquare noſcuntur. Figura in beato Petro, de quo dicitur Matth. 14. quod licet eſſet diſcipulus Chriſti ſpiritualis, tamen à longe ſequebatur eum [Petrus inquit à longe ſecutus eſt.] Et hoc eſt, quod dicitur Luc. 23. de Chriſto & diſcipulis eius. Stabãt noti eius à longe. Aduertant tamen illi, qui modo ſunt longe ab Eccleſiæ & mundi dignitatibus, quia pro certo illi in fine erunt prope Deum in cœli & Paradiſi manſionibus. Et eſt conſuetum apud homines generoſos, quod magis honorant longinquos & extraneos quam propinquos. Sic Deus in futurum in Paradiſo magis acceptabit, & honorabit illos, qui ab eo quo ad Eccleſiaſtica beneficia ſunt longinqui, quam illos, qui ſibi hodie in Ecſiæ dignitatibus, ſunt propinqui. Figura Marc. 8. vbi Chriſtus dixit. Miſereor ſuper turbam & præcipiebat eis, date manducare, & allegabat, quod non habebant quod manducarent, & quod quidam ipſorum de longe venerant, dicens ſic. Miſereor ſuper turbam, quia iam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent. Sequitur. Quidam autem ex eis de longe venerunt. Quia re vera Deus talibus, qui ſcilicet modo ſunt longe ab altari beneficiorum Eccleſiaſticorum, & à ſtatu proſperitatis, & bonorum terrenorum, finaliter miſerebitur. Et quia non habent quod mãducent, ipſos finaliter in cœlo paſcet, nutriet, & conſolabitur. Vnde Act. 2. dicitur, quod repromiſſio (ſcilic. bonorũ æternorũ) fit omnibus qui lõge ſunt, quos aduocauit dominus Deus noſter Et breuiter de longe, id eſt, de ſtatu præſentis tribulationis & miſeriæ aſcenditur ad cœli ſolium, hoc eſt dictum, ad Paradiſum. Eſai. 60. Surge, illuminare Hieruſalem. Sequitur. Filij tui de longe venient &c. Requiritur pacis conſilium Ioſuæ 9. De terra longinqua venimus ſerui tui, pacem vobiſcum facere cupientes. Acquiritur Dei connubium. Eph. 2. Qui eratis longe, facti eſtis prope. Vt ſic de quolibet tali longinquo ad Paradiſum ſuperius veniente dicatur illud Hie. 4. Ecce auditum eſt in Hieruſalem cuſtodes veniſſe de terra longinqua. Igitur iuſtus longe eſt a
L proſperis exultatiue per temporalem aduerſitatem. ¶Item iuſtus longè eſt à rebus veris ſimulatiue per prudentiam & ſagacitatẽ. Conſtat enim quod ad iuſtum & ad ſapientem pertinet, quod ab illis, quæ apparenter dicuntur aut fiunt aliquoties per diſſimulationem longius ſe tranſportet. Longe enim à veritate quandoque ſunt verba fingenda, & ad verum & ad propoſitum finaliter adducẽda. Figura de Chriſto, qui ſub ignota ſpecie peregrini diſcipulis loquebatur, & ad finem, vt veritatem reſurrectionis patefaceret, ire longius prima facie videbatur Luc. 24. Ipſe ſe finxit longius ire. Vnde de tali poteſt exponi illud Lucæ 14. quod cum
M adhuc longe eſſet, miſit legationem. ¶ Item iuſtus longe eſt à peccato ſeparatiue. Et hoc per vitæ ſinceritatem, quia ſcilicet iuſtus longe eſt, & vult eſſe à culpa & iniquitate. Prou. 10. Longe fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus eius. Vult etiam quod longe ſit iniquitas ab ipſo. Vnde Iob 22. Si reuerſus fueris ad omnipotentem, ædificaberis, & longe faciet iniquitatem à tabernaculo tuo Sed de hoc ſatis dictum, & viſum eſt ſu-
N pra eodem tit. §. 1. ¶Itẽ iuſtus longe eſt à diabolo ſuperatiue per victoriæ ſtrenuitatem. Quia ſcilicet iuſtus quando diabolum ſuperat ipſum odit, refugit, atque vitat, & ab ipſo proculdubio ſpiritualiter ſe elongat. Vnde Eccle. 9. Longe abeſto ab homine poteſtatem habente occidendi, & non ſuſcitandi. ¶ Item iuſtus O
longe eſt ab inferno per cœleſtem fœlicitatem. Quia ſcilicet iuſtus finaliter longe recedit ab inferis, & à perpetuis miſerijs atque pœnis in quãtum ſcilicet ipſe vadit ad Paradiſum, & appropinquat gaudijs ſempiternis. Hie. 46. Saluum te faciam de longinquo, & ſemen tuum de terra captiuitatis. Sic igitur patet, quomodo iſtud aduerbium longe aliquãdo refertur ad iuſtum, ¶Inſuper dico, quod quandoque ſpectat ad iniuſtum. Impij P
enim & iniuſti longe ſunt

à { Deo per iniquitatem,
Proximo per diuerſitatem,
Seipſo per vagabilitatem,
Cœlo per cupiditatem,
Egeno per parcitatem,
Omni bono per deſiderij tarditatem,
Paradiſo per inferni pœnalitatem. }

Breuiter iſta eſt veritas, quod mali ſemper ſunt longe, raro autẽ prope. Quia reuera ſtatus & regiones, in quibus commorantur mali, conſtituti ſunt longe à virtutibus & à Deo, procul à ſalute, lætitia & à cœlo. Iſti igitur longe ſunt à cœlo, & hoc facit culpæ malignitas. Mali enim per obſtinationem & iniquitatem & etiã quandoque per infidelitatem à Deo longe ſunt. Sicut enim videmus, quod quandoque homines ita longe recedunt à terra propria, & ita radicantur in patria aliena, quod propter difficultatem itineris & laboris in illa longinqua patria commorantur, & redire ad propriam dedignantur, ſicut apparuit de filijs Iſrael, qui in Babylonia captiuati fuerunt, qui poſtea in Hieruſalem redire paucis exceptis recuſauerunt, ſicut patet 1. Eſdræ 1. 9. & 10. ſic vere quandoque fit, quod homo ita longe recedit à Deo per iniquitatem, obſtinationem & infidelitatem, quod ad ipſum venire & redire non curat, imo peregrinationem & captiuitatem pro patria eligit & ad Deum non reuertitur, neque redit, ſed in profundo vitiorum perſeuerat, & ſiſtit. Ezech. 11. Dixerunt habitatores Hieruſalem, longe recedite à Domino. Sicut enim dicitur Prouer. 18. Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnet. Et ideo dominus conqueritur de filijs ſtultorum, & ignobilium, id eſt, de peccatoribus, dicens Iob 30. In eorum inquit canticum verſus ſum, & factus ſum illis in prouerbium, abominantur me, & longe fugiunt à me. Et ideo conquerendo dicit dominus Hier. 2. Quid inuenerunt patres veſtri in me iniquitatis, quia elongauerunt ſe à me? Et tamen iſti deberent aduertere illud Pſal. 72. Ecce qui elongant ſe à te, peribunt, perdiſti omnes qui fornicantur abs te. Iſti ergo figurantur in filio prodigo Luc. 15. qui accepta portione, profectus eſt in regionem longinquam, & ibi diſſipauit ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſe. Terra longinqua eſt ſtatus peccati. Subſtantia vero noſtra eſt diuina gratia. Igitur ſi à Deo ad terram peccati (quæ à Deo diſtat) receſſimus, & ibi ſubſtantiam noſtram, ſcilicet, gratiam & virtutes conſumpſimus, ſaltem more filij prodigi ad Deum per pœnitentiam redeamus. Tob. 13. Nationes è longinquo ad te venient. Vt & ipſe dominus poſſit dicere illud 4. Reg. 20. & Eſa. 39. De terra longinqua de Babylone venerunt ad me. Mali ergo longe ſunt à Deo, & hoc facit culpæ malignitas. Sed de hoc vide
ſupra c. 2. ¶Iniqui etiam longe ſunt à proximo, & hoc facit cordis Q
diuerſitas ſeu contrarietas. Mali enim per odium, & contrarietates longe recedunt à proximis & per charitatem nunquam approximant fratribus, ſocijs & amicis, vt & illi dicant de odio cõquerendo illud Pſal. 87. Elongaſti à me amicum, & proximum,
& notos meos. ¶ Iniqui adhuc longe ſunt à ſeipſis, & hoc facit R
cordium vanitas ſeu vagabilitas. Parum enim curant, aut cogitant de ſtatu ſuo interiori, imo longe à ſeipſis recedunt vagabilitate exteriori. De talibus enim dicit Seneca, quod vbique ſunt, præterquam ſecum. Contra illud Exo. 8. Sed longius ne abeatis.
¶Adhuc dico, quod iniquus longe eſt à cœlo, & hoc facit opũ, & S
operum cupiditas quia ſcilicet cupiditas tenet eũ occupatum in terra, & mundi negotijs & terrenis, & ideo neceſſe eſt, quod peregrinetur à cœleſtibus, & à Deo Eſa. 29. Cor autem eorũ longe eſt
à me. ¶ Præterea dico, quod impius longe eſt ab egenis, & hoc T
facit auaritia & parcitas, quia ſcilicet mali diuites à pauperib. ſe elongant, & per pietatẽ, & eleemoſynam nunquã eis appropinquant. Vnde pauper poteſt conquerẽdo de talium parcitate dicere illud Iob 19. Fratres meos longe fecit à me, & noti mei quaſi
alieni receſſerunt à me. ¶ Ruſum dico, quod mali longè ſunt à V
bono, & hoc facit languor & tarditas. Conſtat enim quod canes pigri & deſides ita ſunt longi à præda, quod vix aut nunquã conſequuntur ipſam. Sic vere quidam ſunt ita tardi & deſides ad faciendum bonum, & ita longè ſe tenent à virtutib. & a Deo, quod vix aut nunquam poſſunt conſequi ad ipſum. Vnde de Petro qui Chriſtũ ſequebatur à lõge, dicitur Matt. 26. quod ter dñm negauit.

¶ Vltimo

X ¶ Vltimo vero dico, quod impius finaliter longe erit à Paradiso. Et hoc facit inferni ciuitas, in qua scilicet ipse cum dæmonibus includetur, & longe à cœli gloria secludetur. Vnde de desolatione animæ damnatæ in inferno lugentis potest Dominus dicere illud Hier. 8. Vox clamoris filiæ meæ de terra longinqua. Tales enim sunt in terra longinqua, scilicet in inferno, vbi longe sunt ab omni bono. Psalm. 118. Longe à peccatoribus salus. Et ibi etiam omne bonum longe est ab eis. Vnde de damnato dicitur in Psalm. 108. Noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Vnde etiam ipsi damnati videntur dicere illud Esaiæ 59. Expectauimus iudicium, & ecce non est salus, & elongata est à nobis. Patet igitur, quomodo

Longe potest referrri ad
- Impium,
- Iustum,
- Deum.

Vide de titulis Procul, Recedere, Fugere, Distare, & similibus.

A **Longus. Longitudo.** Nota, quod Longitudo quandoque signat remissionem, quandoque durationem. Est enim longitudo quædam dimensio rerum, significans spatium seu distantiam de termino ad terminum extensiuam. Et potest accipi in bono, & in malo. In bono enim signat bonam durationem, videlicet, perseuerantiæ longanimitatem & æternitatem, & æternitatis continuitatem. De longitudine enim perseuerantiæ dicitur Deuterono. 32. Præcepta facientes longo perseueretis tempore super terram. De longitudine vero æternitatis dicitur Prouerb. 3. Longitudo rerum in dextera eius, & in sinistra illius diuitiæ & gloria. Item signat longum in malo, & sic signat perseuerantiam & prolixam in moribus conditionem & desidiam. De longa perseuerantia in malo dicitur Sapi. 3. quod mali, si longæ vitæ erunt, in nihilum computantur. De longitudine vero prolixitatis & desidiæ potest dici illud 1. Paralipomen. 20. vbi dicitur, quod in bello
B Dauid fuit vir longissimus, qui senos habebat digitos. ¶ Breuiter ergo notemus, quod est multiplex longitudo, videlicet, Longitudo

- Virtuosæ perfectionis,
- Vitiosæ conditionis,
- Dolorosæ afflictionis,
- Gaudiosæ durationis.

Et sic dico, quod est Longitudo

- Vitæ perfectioris,
- Culpæ deterioris,
- Pœnæ posterioris,
- Boni superioris.

¶ Dico ergo, quod est longitudo virtuosa, & ista est longitudo & continuitas gratiæ & virtutis, quando scilicet homo est longus & continuus ad perseuerandum in bono. Arbores enim, quę sunt longiores, sunt, vt communiter, pulchriores. Quia scilicet quanto homo in bono perseuerando est longior, tanto apud Deum est pulchrior & gratiosior. Et ideo viri perfecti, perseuerantes & longæui figurantur in illa aquila, de qua dicitur Ezec. 17. Aquila grandis, onusta plumis, longo membrorum ductu, ad Libanum venit. Quia scilicet perfecti viri dicuntur aquilæ per contemplationis eminentiam. Dicuntur onusti plumis, id est, virtutibus, per perfectionis abundantiam. Dicuntur etiam habere longum membrorum ductum, id est, longam durationis perseuerantiam, & sic potuerunt venire ad Libanum, id est, ad Paradisi opulentiam & affluentiam. ¶ Et ideo nota, quod vir perfectus debet habere

- Longas aures, ad omne, quod præcipitur, audiendum,
- Longas manus, ad omne, quod præcipitur, operandum,
- Longos pedes, ad cuncta vtilia affectandum,
- Longam linguam, ad cuncta necessaria proferendum.

¶ Habeamus igitur longas aures, vt simus sicut illa monstra Syriæ, quæ dicuntur Panthios, quæ ita longas aures habent, quod totum corpus cooperiunt. Aurium enim longitudo est audiendi promptitudo, & in audiendo perseuerantia & fortitudo, iuxta illud Iacob. 1. Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. ¶ Item habeamus longas manus, id est, longam operationis perseuerantiam, vt simus, sicut ille vir longissimus, qui habebat senos digitos in manibus, de quo 1. Paralipo. 20. ¶ Item habeamus longos pedes, id est, perseuerantes affectiones, vt simus sicut apes, quæ pedes posteriores habent prioribus longiores, quod necesse est, vt à terra possint citius eleuari. Pedes enim posteriores signant affectus spirituales, quia prius quod animale, deinde quod spirituale. 1. Corinth. 15. Tales igitur affectus debent longiores & durabiliores esse, vt à terra, id est, à terrenorum amore nos possimus perfectius eleuare. Quia etiam sicut dicitur Deut. 14. & Leui. 11. Omne animal quadrupes erat immundum, nisi pedes posteriores longiores essent, quàm anteriores. ¶ Item habeamus longam linguam, id est, longam in oratione & gratiarum affectione perseuerantiam, vt simus sicut illæ aues, quæ dicuntur pici, quæ inter cæteras aues longissimam habent linguam, vt simus veri adoratores, & non ficti & hypocritæ, qui comedunt domos viduarum, simulantes longam orationem, Luc. 20. Est igitur longitudo virtuosa, quæ nihil aliud est, quàm longanimitas perseuerantiæ in bono. De quo Gala. 5. Fructus autem Spiritus sancti est gaudium, pax, patientia, longanimitas. ¶ Secundo dico, quod est longitudo vitiosa. Et ista est longa perseuerantia in malo, & etiam spes longæ vitæ. Sicut enim videmus, quod animalia longiora sunt deteriora, & naturæ humanæ inimicitiora, sicut patet de serpentibus, crocodilis, chamæleonte & dracone, & cæteris reptilibus, quæ respectu suæ latitudinis sunt longissima, & ideo debilia & flexibilia, & ex toto corpore terræ hærentia: sic verè illi, qui sunt lõgiores, & in malo perseuerantiores, vel in sua æstimatione durabiliores, sunt, vt communiter, deteriores, quia sc. tales, qui longo tempore sperant viuere, sunt flexibiliores ad omne malum, & ex toto corpore, id est, ex toto effectu terram, id est, bona terrena per auaritiam diligunt atque tangunt. Zachar. 5. Video (inquit) volumen volans, cuius longitudo viginti cubitorum. Isti enim dicuntur C

- Volumen, à volubilitate cogitationis,
- Volantes, à vanitate elationis,
- Longi, ab æstimatione futuræ durationis.

¶ Tertio dico, quod est longitudo æternæ damnationis. Vnde de damnatis potest intelligi, quod Iosu. 5. Mortui sunt in deserto per longissimos vitæ circuitus. ¶ Quarto dico, quod est longitudo gloriosa, & ista est longitudo vitæ æternæ. De qua in Psal. 90. Longitudine dierum replebo eum, & ostendam illi salutare meum. Istam autem longitudinem procurat parentum honoratio. Exod. 20. Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt sis longæuus super terram. Diuina imitatio. Eccl. 23. Gloria magna sequi Dominum, longitudo enim dierum assumetur ab eo. Mandati executio. Prouerbior. 3. Præcepta mea cor tuum custodiat, longitudinem enim dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi. Bene ergo desiderat Apostolus Eph. 4. quod nos possimus comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit longitudo, latitudo, sublimitas, & profunditas. ¶ Si verò vis de longitudine aliter dicere, dic, quod longitudo moralis nihil aliud est, quàm quædam spiritualis extensio ad D E F

- Potenter perseuerandum,
- Prudenter deliberandum,
- Ardenter confœderandum,
- Clementer exuberandum,
- Libenter obtemperandum,
- Feruenter desiderandum,
- Æqualiter proponderandum,
- Fœliciter recuperandum.

¶ Dico ergo, quod inuenitur longitudo perseueratiua, quia scil. sicut inter materias ligneas, vel lapideas, quibus ædificia construuntur, illa dicitur melior, quæ longiori tempore durat, sic & in moribus ille melior dicitur, qui longiori tempore in virtutibus solidior & fixior perseuerat. Esaiæ 54. Longos fac funiculos tuos, & clauos tuos consolida. Vnde de perfectione viri iusti potest dici illud Iob 11. Excelsior cœlis est, & quid facies? profundior abysso, & vnde cognosces? longior terra mẽsura eius, & latior mari, quasi dicat, quod vir iustus longus est

- A parte superiori, quia attingit vsque ad cœlum per contemplationem,
- A parte inferiori, quia attingit vsque ad abyssum per timorem & considerationem,
- A parte exteriori, quia longior est terra per fructuosam operationem,
- A parte interiori, quia latior est mari per animi amaritudinem & contritionem.

Vt sic iuxta Apostolum Ephes. 3. Homo apprehendat in seipso, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profunditas. Hæc est igitur longitudo perseueratiua. Sed de ista plenius dixi supra. ¶ Item inuenitur longitudo deliberatiua Et ista est longitudo prudentiæ, qua sc. quis non statim prorumpit ad sua negotia faciẽda, nec ad iudicia aut consilia danda, imò longus, tardus, & deliberatiuus vult omnia & cum moderamine complere. Fructus enim, & arbores, quæ breui tempore quasi subitò fiunt, faciliter corrumpuntur, & vt communiter parum durant, sicut patet in cucumeribus & cucurbitis, quæ valde breui tempore suum recipiunt complementũ. Illa vero, quæ tarde crescunt, longo tẽpore viuere comprobatur. Sic verè inter actus humanos illi magis sunt commendabiles, qui longa deliberatione fiunt, quàm illi, G

qui breui & ſubita præcipitatione creſcunt. Cor enim ſua natura membrum eſt oblongum, non rotundum. Ad denotandum, quod cor, id eſt, cogitatio & ratiocinatio noſtra debet eſſe deliberans, atque longa, non præceps, volubilis, & rotunda. Vnde de arca Noe dicitur Gene.6. quod trecentorum cubitorum fuit longitudo arcæ. Arca enim, per quam ſaluatur genus humanũ, eſt vir ſapiens, qui trecentos cubitos longitudinis habere dicitur, pro eo, quia trecentis, id eſt, multimodis conſiderationibus facta ſua præuenire tenetur. Deut.2. Circuiuimus montem Seir

H longo tempore. Iſta eſt ergo longitudo deliberatiua. ¶Item inuenitur longitudo confœderatiua, ſcil. longitudo & durabilitas boni amoris & charitatis. Ille enim, qui longa habet brachia, multo plura poteſt amplexari, quam ille, qui curta. Sic verè dico, quod ille, qui habet longa brachia charitatis, multos & multa vno amplexu comprehendit, & ſuos charitatiuos amplexus ad longinquos, & non ſolum ad propinquos extendit. Intra iſtos enim longos artus iuſtus continet omnes. Vnde de altari, vbi ignis ſemper præcipitur ardere, dicitur Leuitic.6. & Exod.27. quinque cubitos debet habere in longitudine. Quinque enim cubiti poſſũt ſignificare quinque diſtinctiones perſonarum, ad quas ſe debet charitas extendere, ſc. amicos & inimicos, diuites & egenos, familiares & peregrinos, bonos & malos, ſuperiores & ſubditos. Vt etiam ſic iuſtus figuretur in illa noua Hieruſalem, de qua ſc. Apoc.21. dicitur, quod longitudo ciuitatis tan-

I ta erat, quanta & latitudo. ¶Item inuenitur longitudo exuberatiua. Et iſta eſt illa, qua nos perſeueramus bonos fructus & bona opera producendo, & omnes per beneficia procedendo, & egenos per eleemoſynas, & ignaros per documenta irrigando. Et ſic tales figurantur in menſa propoſitionis, quæ longitudinem duorum cubitorum perhibetur habere, quia ſcil. alios nutriendo, vel docendo, menſæ ſpirituales, id eſt, viri miſericordes & pij debent longo tempore perſeuerare. Exo.37. Facies menſam habentem duos cubitos longitudinis. Omitto alia membra, quia breuiter homo debet eſſe longus & diuturnus diu ſperando, & Dei miſericordiam expectando, & bona æterna deſiderando, & affectando, vt ſic de ipſo dici poſſit illud Pſal.20. Vitam petijt à te, & tribuiſti ei Domine longitudinem dierum in ſæculum, & in ſæculum ſæculi.

A Loqui. Locutio.

Nota, quod loqui accipitur in bono, & in malo. Eſt enim locutio bona & virtuoſa, & mala & vitioſa. Fuit enim locutio inuenta ad exprimendum conceptus mentis. Quia enim mens, quæ ſpiritualis exiſtit, non poteſt alijs propriè declarari, hinc eſt, quod natura locutionem inſtituit, vt per illam cogitatio noſtra poſſit alijs apparere. De locutione ergo bona poſſumus breuiter notare, quod eſt locutio diuina & humana. Et primo quidẽ de locutione humana dicamus, quod ſicut animalia diuerſimodè vociferantur, ſcilicet,

Quandoque {
Altè,
Baſſè,
Aſperè,
Clarè,
Lætè,
Grauè.

Sic verè, chariſſimi, nos debemus diuerſimodè loqui, Deo & proximo, ſcilicet,

Quandoque {
Altè per prædicationem & eruditionem,
Baſſè per orationem & compunctionem,
Aſperè per correctionem & monitionem,
Clarè per peccatorum confeſſionem,
Lætè per laudem & gratiarum actionem,
Grauè ſeu mœſtè per compaſſionem & ſpiritualem deſolationem.

Omnibus iſtis modis debent variari verba noſtra, quia ſicut dicitur Act.2. Loquebantur Apoſtoli varijs linguis magnalia Dei. Quia breuiter omnis noſtra locutio debet eſſe vel ad commodũ noſtri, vel ad laudem Dei, vel ad vtilitatem proximi ordinata. Vnde de Apoſtolo dicitur Act.18. Feruens ſpiritu loquebatur, & docebat diligenter ea, quæ ſunt Ieſu. Vbi aduerte, quod nos debemus quinque genera verborum diuerſimode habere, id eſt, quinque bonis & virtuoſis generibus locutionum diſponere verba noſtra. ¶Loqui ergo debemus

Attẽtius per orationẽ, qa debemus eſſe (Feruẽtes ſpiritu)
Patẽtiꝰ p cõfeſſionẽ, qa ſimpliciter dicitur (Loquebatur)
Vtilius per inſtructionem, quia dicitur (Docebat.)
Modeſtius per diſcretionem, quia dicitur (Diligenter, id eſt, deliberatè.)
Cœleſtius per deuotionẽ, quia dicitur (Ea, quæ ſunt Ieſu.)

In his .n. quinq; modis continetur, quicquid homo benè & vtiliter poteſt loqui. Iſta enim ſunt quinq; dentes, quos in ore tantum habet ericius, quia ſcilic. ſecundum Plinium ericius quinque habet ventres, & quinque etiam tantum habet dentes. Iſta etiam ſunt illa quinque verba, quæ ſe dicit velle loqui Apoſtolus 1.Corint 14. Volo, inquit, ſenſu meo quinq; verba in Eccleſia loqui. ¶Primo ergo dico, quod loqui debemus attẽtius B
per orationem. Et hoc oſtenditur, cum dicitur (Feruens ſpiritu.) Inter omnes enim locutiones noſtras oratio debet fieri cum feruore ſpiritus, quinimò etiam ſine vocis emiſſione. Anna loquebatur in corde ſuo, tantumque labia ipſius mouebantur, vox penitus non audiebatur, 1. Reg.1. Sicut enim feruor & ardor in ventre nubis cauſat tonitruum magnum & altum, ex quo ſequitur abundantia pluuiarum, ſic verè, quando in ventre nubis, id eſt, in corde hominis, eſt feruor deuotionis & dilectionis, tunc ſolet altius tonitruum, id eſt, altior apud Deum oratio reſonare, & pluuiarum, id eſt, beneficiorum copia redundantior abũdare (Feruens ergo ſpiritu.) Vnde Roma. 12. Spiritu feruentes, Domino ſeruientes: & 2 Petr. 1. Spiritu ſancto inſpirato locuti ſunt ſancti Dei homines. De iſto igitur genere locutionis feruẽtis orationis poſſumus notare, quod habenda eſt triplici ratione, videlicet,

Cum {
Dolore & pœnitentia,
Honore & reuerentia,
Amore & amicitia.

Debemus enim loqui Deo cum pœnitentia & compunctione, dicentes Iob 10. Loquar in amaritudine animæ meæ, dicã Deo, noli me condemnare. Item loquamur Deo cum reuerentia & ſubiectione. Vnde Prou.18. Cum obſecrationibus loquitur pauper. Item loquamur Deo cum amicitia & dilectione, vt ipſe dicat illud Canti.2. En dilectus meus loquitur mihi, & ego illi. Et ſic nos erimus feruentes ſpiritu, quia ſcilicet

In nobis erit Feruor {
Doloris,
Honoris,
Amoris.

Quod tamen eſt contra multos, qui in oratione non ſunt feruentes ſed tepentes, quia ore Domino loquuntur, corde aũt alibi meditantur. 1.Cor.14. Eritis enim quaſi in aera loquentes. Pſ. 11. In corde & corde locuti ſunt. Non ſic, quia nos debemus loqui attentius per orationem. (Feruentes, inquit, ſpiritu.) ¶Secũ- C
do dico, quod nos debemus loqui patentius per confeſſionem. Et hoc datur intelligi, q̃n dicit (Loquebatur) ſimpliciter, i. ſine aliqua cõditione vel adiectione, quia ſ. in cõfeſſione debet eſſe

Locutio {
Nuda,
Simplex,
Aperta,
Non conditionata,
Nec aliquibus additionibus inuolata.

Ita quod confitenti poſſit dici illud Ioan. 16. Ecce nunc palam loqueris, & prouerbium nullum dicis. Talis enim

Locutio ſolet {
Dæmonia fugare,
Vitia diſſipare,
Dominum placare.

Dico, dæmonia fugare, quia ſicut ſecundum Plini. lupus timet, quando duo lapides inuicem colliduntur, ſic verè diabolus ſolet timere & fugere, quando videt duos lapides, id eſt, duas perſonas, ſc. peccatorem & confeſſorem inuicem fabulari. Oſeæ 13. Loquente Ephraim horror inuaſit Iſrael. Ephraim enim, id eſt, peccatore in confeſſione loquente, ſolet Iſrael, id eſt, diabolus, qui ratione ſubtilis intelligentiæ dicitur Iſrael, id eſt, Deum videns (Quia ſc. ipſe omne ſublime videt) horrere, fugere, & timere. Item iſta locutio ſolet vitia diſſipare, quia ſicut ſputum hominis ieiuni occidit ſerpentem, ſic per locutionem confeſſionis, quæ ab ore noſtro procedit, ſerpentem, id eſt, peccatum in corde noſtro ſerpit, occidimus, deſtruimus, & necamus. Eze.24. Locutus ſum ad populum mane, & mortua eſt vxor mea veſpere. Vxor enim noſtra eſt culpa, quæ veſpere, i. in occulto moritur, quando mane, id eſt, clarè & lucidè homo per confeſſionẽ loquitur. Item iſta locutio Deum ſolet placare. Prou.16. Voluntas regis labia iuſta, qui recta loquitur, diligetur. Et nota, quod talis locutio debet eſſe, ſcilicet,

Vera ſine falſitate,
Cita ſine tarditate,
Nuda ſine obſcuritate,
Diſcreta ſine fatuitate,
Recta ſine curuitate.

Quia verè locutio confeſſionis debet carere falſitate. Eph.4. Loquimini veritatem vnuſquiſq; cum proximo ſuo, id eſt, cum ſacerdote. Item debet carere tarditate. Eſa.32. Lingua balborũ velociter loquetur. Item debet carere obſcuritate, vt dicat quilibet illud Ioa.18. Ego palam locutus ſum mundo. Quamuis de multis poſſit hodie dici illud Marc.4. Sine parabolis nihil loquebatur. Item debet carere fatuitate, quia ſcil. homo debet ibi loqui prudenter & maturè. Eccl.5. Ne temerè quid loquaris. Et etiam multum debet cauere, i. præuidere, & cautus eſſe, quod habeat diſcretum & prouidum confeſſorem, iuxta illud Prou.23. In au-

ribus

ribus insipientium ne loquaris. Item debet carere curuitate, & duplicitate, vt de eo possit dici illud Mar. 7. Solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur recte. Quamuis de multis possit dici hodie illud Neæ. 13. Filij eorum pro media parte loquebantur azotice, & nesciebant loqui iudaice. Iuda interpretatur confessio. Quia vere multi sunt, qui nesciũt loqui Iudaice, id est, qui nesciunt loqui vel dicere illa, quæ ad confessionem dicũtur pertinere. Non sic ergo charissimi, sed loquamur patentius per cõ-
D fessionem ¶ Tertio dico, quod loquendum est vtilius per instructionem, quod ostẽditur cũ dicitur. Docebat. Inter omnia enim quæ exeunt ab ore nostro, illud, quod proximo est magis vtile, est instructio & doctrina, quia ista docet, dat dulcem monitionẽ, acrem correctionem, benignam consolationem, austeram comminationem. Et de hoc dicit Apost. ad Titu. 2. Loquere, quæ decẽt sanam doctrinam. Locutio enim doctoris vel prædicatoris debet esse sicut locutio tonitrui seu tubæ, quæ nunc alte, nunc basse, nunc collateraliter, nunc videtur anfractuose loqui. Quia scilicet prędicator debet loqui alte de Paradiso, basse de inferno, lateraliter de mundo, anfractuose, iam scilicet terribiliter corrigendo, iam delectabiliter consolando Apo. 4. Vox prima, quam audiui, tanquam tubæ loquentis mecum. Vt sic possint dicere auditores illud Lu. 24. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis cũ loqueretur & aperiret nobis scripturas? Aduerte tamen, quod multi sunt hodie doctores & prædicatores similes auiculis, quæ quando sunt in nemoribus, sicut aues loquuntur, quando vero capiuntur, & inter homines in caueis ponuntur, tunc propriam loquelam dimittunt, & sicut homines verba fingunt. Sic vere multi sunt religiosi in suis syluis, & nemoribus, id est, in suis claustris, & conuentibus, cum alijs auibus, id est, cum alijs viris spiritualibus existentes: Loquuntur proprie sicut aues scilicet spiritualiter & deuote. Mira enim loquuntur in suis sermonibus & prædicatoribus contra mundum & mundanos, ita quod de eis potest dici illud Io. 7. Nunquam sic locutus est homo. Sed vere si accidat quod de sylua, id est, de claustro assumãtur, & quod in cauea alicuius, id est, in hospitio alicuius prælati vel principis constituantur statim incipiunt loqui, vt homines, quia scilicet illis, quos omni die audiunt scilicet adulatoribus & detractorib. conformant faciliter verba sua. Marc. 16. Linguis loquuntur nouis. Non sic, ergo, sed loquamur vtilius per instructionem [Docebat inquit] Exemplo Tobiæ, qui sicut Tob. 1. dicitur, filium suum
E timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato. ¶ Quarto dico, quod nos debemus loqui modestius per discretionem [Diligenter inquit.] Quia scilicet cum diligenti studio & deliberatione debemus loqui, vt scilicet sciamus quod, quando, quomodo, cui, quare, coram quo nos loquimur, vt sic nos possimus dicere illud 1. Cor. 2. Sapientiam loquimur inter perfectos. Et Ecc. 5. Ne temere quid loquaris, neque sis velox ad proferẽdum sermonem. Diligenter inquit 2. Para. 29. Cum diligentia cuncta fa-
F cito. ¶ Quinto dico, quod nos debemus loqui diuinius, seu cœlestius per deuotionem. Ea inquit, quæ sunt Iesu, quia scilicet nos debemus loqui ea, quæ pertinent ad Dei verba scilicet sancta honesta, pudica, & ea, quæ ad Dei laudem & gratiarum actionẽ ordinantur, sicut de Apostolis dicitur Act. 2. quod loquebantur varijs linguis magnalia Dei. Et Thessa. 2. Ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed Deo qui probat corda nostra. Ea ergo, quæ sunt Iesu loquamur, vt sic reddamus ea, quæ sunt Cæsaris Cæsari, quæ sunt Dei Deo. Et sic ergo patet, quod quinque mo-
G dis possumus bene loqui. ¶ Sed pro certo multi sunt hodie contrariæ conditionis, qui in malis locutionibus & non in bonis occupantur. Vnde sicut videmus quod folia arborum variantur, quia quædam sunt plana, quædam aspera, quædam fœtentia, quædam altorsum tendentia, & sic de alijs: Sic vere verba malorum, quæ folijs æquiparantur, sunt quinque

Per { Adulationem plana,
Detractionem aspera,
Blasphemiam horrida,
Duplicitatem diuisa,
Iactantiam elata.

Sicut enim dicitur Ioan. 3. Qui de terra est de terra loquitur. ¶ Et ideo quia mali de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur. Vnde nota, quod mali male loquuntur

Per blandimentum adulationis,
Per rodimentum diffamationis,
Per iactamentum ostentationis,
Per iuramentum diffamationis.

¶ Dico ergo, quod mali solent loqui adulatorie. Vnde Hier. 9. Sagitta vulnerans & lingua eorum, dolum locuta est. In ore suo pacem cum amico suo loquitur, & occulte ponit ei insidias. Pro. 28. dicitur, quod homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit pedibus eius. ¶ Item loquitur diffamatorie. Vnde in Psa. 49. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filios matris tuæ ponebas scandalum. ¶ Item loquuntur ostentatorie. Vnde de illo cornu modico orto inter alia cornua (per quod intelligitur Antichristus) dicitur Dan. 7. quod habebat os loquens grandia. Grandia enim loquuntur se iactando, alijs comminando, opera sua magnificando, mendacia sustinendo Hiere 9. Docuerunt linguam suam loqui mendaciũ, vt inique agerent, laborauerunt. Disperdat ergo Dominus labia dolosa, & linguam magniloquam. ¶ Itẽ blasphematorie loquũtur. Daniel 11. Aduersus Deum Deorum loquetur magnifica. Omnes enim isti, qui solent habere malas locutiones, vel qui male in ore formant verba, prouenit propter superfluitatem humoris, neruos qui vadunt ad linguam, vel nimis extendentis, vel nimis retrahentis. Et inde est, quod quidam loquuntur nimis cito, quidam nimis tarde, quidam nimis rauce, quidam nimis aspere, quidam nimis alte, quidam nimis basse. Sic vere loquendo spiritualiter, humor in corde interius abundans, id est, mala affectio vel intentio est causa, quare moraliter contingit hominem exterius male loqui. Sicut enim dicitur Matth. 12. Ex abundantia cordis os loquitur. Et inde est, quod secundum interiora sunt male disposita secundum hoc mali quandoque loquuntur nimis cito per stultiloquium. Ioan. 16. Quæcunque audierit, loquetur. Quandoque nimis tarde, sicut illi, qui verecundantur vitia confiteri Hier. 1. Nescio loqui, quia puer ego sum. Quandoq; nimis aspere, & isti sunt, qui nesciunt alicui vnum amicabile verbum dicere, sicut sunt inuidi, de quibus dicitur Gen. 37. Non poterant ei quicquam pacifice loqui. Quandoque loquuntur nimis alte, sicut illi, qui non cessant iactare, & dilatare facta sua, & illi, qui nesciunt loqui nisi de pompis & honoribus huius mundi Esa. 28. In loquela labij, & lingua alta loquetur ad populum. ¶ Item aliqui loquuntur nimis basse, & isti sunt illi, qui non possunt aliquid loqui, vel dicere nisi de rebus inferioribus & terrenis, sicut sunt auari, quia sicut dicitur Ioan. 3. Qui de terra est, de terra loquitur. Et 1. Ioan. 4. Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur. Vnde de talibus dicitur Esa. 29. Humiliaberis, & de terra loqueris, & de humo audietur eloquium tuum, & erit quasi Pythonis de terra vox tua, & de humo eloquium tuũ mussitabit. Et sic igitur patet, quomodo mali diuersimode male loquuntur. Ista est igitur locutio humana tanquã mala. ¶ Sed adhuc dico, quod H
est quædam locutio diuina. Et ista est illa, qua Deus loquitur, & qua nobis notificat voluntatem suam. Et nota, quod Deus solet quadrupliciter nobis loqui, videlicet,

Occulte per inspirationem,
Aperte per tribulationem,
Literaliter per legislationem,
Personaliter per prædicationem.

Ista enim sunt quatuor genera verborum, quibus nobis Deus solet vota sua notificare, videlicet

Per nutum inducendo,
Per virgam ostendendo,
Per literam scribendo,
Per verbum prædicando.

Loquitur ergo nobis Deus per nutum occultæ inspirationis. Oseæ 2. Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. Sicut enim dicitur Hebr. 1. Multifarie, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, nouissime vero nobis locutus est in filio suo. ¶ Item loquitur cum virga asperæ tribulationis Esa. 42. Tacui semper & silui, patiens fui, tãquam parturiens loquar, dissipabo, & absorbebo simul. ¶ Item loquitur Deus per literam scripturæ & lectionis. Psalm. 49. Deus Deorum dominus locutus est, & vocauit terram. Et Lucæ 1. Sicut locutus est, per os sanctorum. In litera autem sacræ scripturæ Deus tot nobis loquitur verba, quot ibi bona sunt documenta. ¶ Item loquitur Deus per verbum suæ personalis prædicationis. Et sic locutus est nobis Christus personaliter incarnatus, dicens Num. 12. Ore ad os loquor ei. Quia sicut dicitur Exo. 33. Dominus loquebatur Moysi facie ad faciem, sicut solet homo loqui cum proximo suo. Hæc igitur de locutione tam diuina, quam humana sufficiant gratia breuitatis vide supra de Lingua, & de dicere.

Lorica. Cum Lorica sit vestis seu armatura ferrea, annulis A
concatenatis facta, & ad defensionem hominis ordinata, videtur moraliter loquendo, quod cum omnis virtus ordinata sit ad animæ tutamentum contra pugnas & impetus vitiorum; quod vnaquæque virtus potest loricæ nomine designari. Nam sicut armatus lorica, est

Audacior ad inuadendum,
Stabilior ad resistendum,
Securior ad perseuerandum.

Sic vere illi, qui armati sunt loricis virtutum, & potissime lorica fidei & iustitiæ. Istæ enim sunt duæ virtutes, quæ loricis potissime comparantur. Quia re vera illi, qui feruore fidei & Zelo iustitiæ sunt armati, non timent hominem quin quando neces-

ſe eſt, malos inuadant & puniant, & quin aduerſarijs & iniquis obuient fortiter, & repugnent. Vnde de iuſto iudice, principe, & prælato dicitur Eſa. 59. Iuſtitia eius confirmauit eum, indutus eſt iuſtitia vt lorica, & galea ſalutis in capite eius. Indutus eſt veſtimentis vltionis, & opertus eſt quaſi pallio zeli ad vindictam & retributionem hoſtibus ſuis. De homine etiam imbuto fide dicitur 1. Theſſ. 5. Nos, inquit, qui diei ſumus, ſobrij ſimus, induti lorica fidei & charitatis, & galea ſpei & ſalutis. Et bene tam fides quàm iuſtitia dicitur lorica, quia re vera iſtæ multis annulis, id eſt, multis alijs virtutibus ſunt concatenatæ, & multis adminiculis compilatæ. Fides enim componitur ex multis articulis. Iuſtitia vero ex multis conſtat conſiderationibus, probationibus, & adminiculis. Talibus ergo loricis debent fideles, & maximè principes eſſe armati, & contra infidelitatem & iniuſtitiā communiti Iuxta illud Hier. 46. Præparate ſcutum & clypeū, & procedite ad bellum, ſtate in galeis, polite lanceas, induite vos

B loricis. ¶Et nota, ſi vis, quod in ſcriptura reperitur ſeu reperiuntur Loricæ

Igneæ,
Ferreæ,
Aureæ,
Aereæ.

Loricas igneas habent viri charitatiui, quia ſc. feruent ſpiritu, & charitate, & zelo fidei & iuſtitiæ. Apoc. 9. Qui ſedebant ſuper equos, habebant loricas igneas & hyacinthinas. Loricas ferreas habent viri vindicatiui, ſeu criminum punitiui & executiui, quia ſc. more ferri duri ſunt, & criminoſos vulnerant atque ſcindunt. Apoc. 9. Habebat loricas ſicut loricas ferreas. Loricas aureas habent viri eruditiui, quia ſc. per iuſtitiam vt aurum fulgent, & alios illuminant, inter alioſque reſplendent. Vnde 1. Maccha. 6. de nobili ciuitate Elimaida dicitur, quod illic erant velamina aurea, & loricæ, & ſcuta, quæ reliquerat Alexander. Loricas vero aereas ſeu æthereas habent contemplatiui, quia ſc. ſurſum in æthere cum Deo conuerſantur mentaliter, & loricis cœleſtibus, i. virtutibus ſe armant, & muniunt ſpiritualiter. 2. Maccha. 5. Contigit (inquit) videri per aera equites diſcurrentes, aureas ſtolas habentes. Sequitur: Et aureorum armorum ſplendorem omniſque generis loricarum. Igitur chariſſimi, talibus loricis nos induamus, & loricas Saul & Goliath dimittamus. Lorica enim Goliath erat ordinata ad filios Iſrael inuadendum. Lorica verò Saul non fuit ſufficiens ad eos defendendum. Prima enim lorica fuit ſuperbiæ & crudelitatis, quibus ſc. ſemper impugnantur homines innocentes. Secunda verò lorica fuit auaritiæ & cupiditatis, ſeu temporalis ſubſtantiæ atque facultatis, quibus ſcil. armati non bene ſe iuuant contra eos oppugnantes, ſicut ſc. apparuit de Dauid 1. Reg. 17. qui armatus lorica Saul non potuit ſic incedere, nec vincere Goliath, quouſque Saul loricam & arma dimiſit. Quia re vera, qui lorica bonorum terrenorum armantur, nunquam contra Goliath bene pugnant, imo ſi ipſa non dimiſerint, ab ipſo faciliter ſuperantur. Loricas ergo virtutum induamus, & loricas terrenorum & criminū dimittamus. Iuxta illud Eph. 6. State ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti lorica iuſtitiæ. Et ſi vis, compara peccatores illis, qui equitabant locuſtas. Apoc. 9. qui habebant loricas igneas, ſulphureas, & hyacinthinas, id eſt, peccatum auaritiæ, quod eſt igneum; luxuriæ, quod eſt ſulphureum; ſuperbiæ, quod eſt hyacinthinū ſeu aereum. Talibus enim loricis peccatores armantur, vt contra hoſtes ferocius prælientur. 1. Macchab. 6. Vidit Eleazar vnam de beſtijs loricatam. Sic igitur patet, quomodo lorica ſumitur in ſcriptura.

A **Lorum.** Nota, quod lorum nihil aliud eſt, quàm illa fræni corrigia, quæ manu tenetur, & per quā equus ducitur, & regitur, & arcetur, & ne vbi vult, incedat, ſed vbi inſeſſor voluerit, retinetur. Et ſic dico, quod

Lorum ſignificat { Vigorem correctionis, / Rigorem iuriſdictionis, / Decorem moderantiæ ſeu rationis. }

Iſtis enim frænatur homo, ne currat in vitia; his retinetur ſubditus, ne defluat ad inania; his inuitus etiā cohibetur quis, ne ſua compleat fatua placita; & his conſtringitur & arcetur, vt Dei & prælati faciat opera & mandata Eccle. 33. Iugum & lorum curāt collum durum, & ſeruum inclinant operationes aſſiduæ. Vide de Fræno, Iugo, & Vinculo.

A **Loth.** Nota, quod Loth, qui interpretatur declinans, ſeu vacans, ſeu vinctus, aut concluſus, & qui fuit nepos Abrahæ, & inter Sodomitas peſſimos fuit bonus, & tandem ab Angelis, quos hoſpitio receperat, credens eſſe homines, à periculo eductus, & in monte ſaluatus, poteſt ſignificare quoslibet viros iuſtos, & maxime bonos & ſimplices laicos hoſpitales, qui declinant à vitijs & ſceleribus, vacant bonis actibus & operib⁹, vinciuntur amoris vinculis & fœderibus, & concluduntur diuinis mandatis atque legibus, & boni ſunt etiam, ſi ſint cum iniqꝭ & infidelibus. Et ideo iſti ab Angelis, quos hoſpitio per deuotionem recipiunt, liberantur à tormentis & verberibus, & à malignorum incendijs & cineribus, & in Paradiſi monte ſaluantur, & in æternis præmijs & honorib. collocantur. Gen. 19. Aſcendit Loth de Segor, & manſit in monte &c. Et ſi vis, in malo ſignificato dic, quod Loth eſt peccator, q Abraham, i. Deum, & eius ſocietatem deſerit & abnegat, inter Sodomitas, i. inter peccatores manet & habitat, à Dei mandatis fugit & declinat, malis operibus intendit & vacat, malis moribus & conſuetudinibus vincitur, & in ipſis ſe alligat, & finaliter concluditur in inferno, vbi perpetuo gemit & ſuſpirat, & vxorem ſuam, ſcil. animam perdit, dum voluntati diuinæ non obtemperat. Vnde Luc. 17. dicitur, quod in diebus Loth edebant & bibebant, & emebant & vendebant, plantabant & ædificabant, & pluit Deus ignem & ſulphur de cœlo, & omnes perdidit. Omitto. Vide hiſtoriam Gene. 19. & applica.

Lucere. Lucerna. Nota, quod lucerna nihil aliud eſt, propriè loquendo, quā artificialis vel materialis lampas, luminarium, vel candela, ad illuminandum domum in Solis & lucis abſentia. Vnde lux eſt ſicut genus, lucerna verò ſicut ſpecies. Et poteſt ſignificare in ſcriptura in bono & in malo. In bono enim ſignat A

Claritatem bonorum exemplorum,
Bonitatem virorum perfectorum,
Sanctitatem diuinorum mandatorum.

Iſta enim principaliter ſignificantur per lucernam, videlicet,

Fulgor exemplorum,
Splendor mandatorum,
Vigor perfectorum.

¶Fulgor, dico, bonorum exemplorum, id eſt, bonorum operum & mandatorum. 2. Macch. 1. Accendimus lucernas, & propoſuimus panes. Quot enim alijs bona exempla damus, & quot eis bona opera oſtendimus, tot lucernis ſpiritualibus ipſos illuminamus. Ideo dicitur Luc. 12. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. Super quo dicit Grego. in Hom. Lucernas quippe ardentes in manibus tenemus, dum per bona opera proximis lucis exempla monſtramus. Et ſic poterimus figurari in illo candelabro tabernaculi, quod ſeptem lampades ſeu lucernas habebat, quas oliuarum oleum quotidie nutriebat, vt ſcribitur Exod. 27. & 37. & Leu. 24. Quia verè ſeptem lucernæ, id eſt, ſeptem Spiritus ſancti dona debent in nobis lucere, quæ in nobis debent oleum pietatis & gratiæ enutrire. Sed de hoc vide bene ſupra de candelabro, §. 2. Vnde Exod. 25. dicitur: Facies lucernas ſeptem, & pones eas ſuper candelabrum. ¶ Item B per lucernam intelligitur ſplendor diuinæ ſcripturæ, & mandatorum. Sicut enim per lucernam apparent & notificantur latebræ & occulta, ita quod de nocte neceſſe ſunt lucernæ, vt homo videat, quid faciat, vel quo vadat: ſic verè chariſſimi, per lucernā diuinæ legis oſtenduntur & notificantur occulta & ſecreta diuinæ legis, oſtenduntur & notificantur occulta & ſecreta diuinæ voluntatis, ita quod per iſtam inſtruimur & docemur, quo ire, vel quid agere teneamur. Pſalm. 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis Quia ſicut dicitur Prouerb. 6. Mandatum lucerna eſt, & lex, & lux, & via vitæ, increpatio diſciplinæ. Vide auctoritatem iſtam expoſitā & diuiſam ſupra de Lege. Hoc ſolum nota, quod ſicut ille, qui habet lucernam, ſi ponit eam retro ſe, per eam non illuminatur: ſic verè multi ſunt hodie, qui habent & tenent lucernā legis Dei & ſcripturæ, verū quia ipſam non habent pre oculis, ſed ipſam potius retrò ponūt, hinc eſt, quod per eam non illuminentur, & ad bona opera non diriguntur, ſicut de multis malis Theologis apparet, qui habēt ſcientiam, non opera. Matth. 6. Lucerna cordis tui eſt oculus tuus, id eſt, intellectus. Et ſequitur: Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit. Lucerna ergo ſignificat ſplendorem ſcripturæ & mandatorum. ¶Item lucerna ſignat C decorem iuſtorum & perfectorum. In domo enim Eccleſiæ nulla pulchrior lucerna, quàm vir iuſtus. Vnde de B. Ioanne dicitur Ioan. 5. Ille erat lucerna ardens & lucens. Vbi oſtenditur, quod qui vult eſſe lucerna aliorum, debet eſſe, loquendo moraliter,

Firmitatis vigore fundatus (Ille, inquit, erat)
Veritatis ſplendore ditatus (Lucerna, inquit)
Charitatis feruore crematus (Ardens, inquit)
Honeſtatis fulgore dotatus (Lucens, inquit)

Homo enim perfectus debet diu manere per firmitatem, ſemp ſplendere per honeſtatem, ſemper ardere per charitatem, ſemp lucere per veritatem. ¶ Dico primo, quod vir perfectus debet D eſſe fundatus firmitatis vigore, quod oſtenditur, cùm dicitur (Ille erat.)

le erat.) Illa enim verba Sum, Es, Est, Erat, & Erit, significant realem existentiæ firmitatem, & perseuerantiæ in bono constantiam & stabilitatem. Vt sic sit homo etiam sicut illa lucerna inextinguibilis facta de lapide Asbesto, de qua loquitur Augustin. sicut supra posuitur de candelabro, vel sicut illa alia lucerna, de qua dicit Geruasius in libro de mirabilib. mundi. Dicitur enim ibidem, quod contra ciuitatem Grationopolim in prioratu S. Michaelis de Camissa, est refectorium, in quo est fenestra, & ibi lucerna exposita, quæ nulla vi ventorum extinguitur, sed ibi cōtra omnem vim ventorum vsq; ad consumptionem inextinguibilis perseuerat. Si vero foris domum, vel intra aliquantulum trahitur, statim vento modico extinguitur & finitur. Talis procuIdubio lucerna est vir iustus, quia re vera in refectorio Ecclesiæ militantis debet inextinguibilis permanere. Tanta enim in ipso debet esse virtus perseuerantiæ & constantiæ, quod nulla vi ventorum, id est, nullo impetu tentationum vel tribulationū debet lucem gratiæ amittere, sed ibi inextinguibiliter inhabitare. Vnde Prou. 31. Non extinguetur in nocte lucerna eius. Nox enim tribulationem signat. Vnde Ioan. 1. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem. Quamuis de multis hodie potest dici illud Ioan. 1. Non erat ille lux. Sed de ista desistentia vel essentia vide supra de Esse, Iustus igitur debet esse fundatus firmitatis vi-
E gore. (ille, inquit, erat.) ¶ Secundo dico, quod iustus debet esse ditatus veritatis splendore, quod ostenditur in vocabulo (Lucerna.) Lucerna enim & se & alia, quę in domo sunt, manifestat. Sic homo verax & se & omnia, quæ sunt alijs necessaria, ostendit & indicat. Verus enim homo est sui ipsius ostensiuus. Nescit enim fingere, quod non est, imò omnibus ostēdit, quod est. Vnde de ciuitate noua Hierusalem, id est, de Ecclesia dicitur Apoc. 21. Lucerna eius est agnus. Vir enim verax significatur in agno, quod est animal simplex & innocens, quod nescit aliquam maliciam palliare. ¶ Item verus homo est aliorum illuminatiuus, & ad bona opera directiuus. Vnde Luc. 8. dicitur: Nemo accendit lucernam, & operit eam, sed supra candelabrum ponit, vt intrantes lumen videant. Vir ergo perfectus debet esse ditatus veritatis
F splendore. (Lucerna, inquit.) ¶ Tertio dico, quod vir iustus debet esse crematus charitatis feruore. quod ostenditur in verbo (Ardens.) Ardor enim signat inflammationem charitatis, sicut supra ostenditur de Ardere. Quia sc. viri iusti semper debent esse ardētes & inflammati per charitatem Exod. 28. Ardeat lucerna semp
G in tabernaculo. ¶ Quarto dico, quod vir iustus debet esse dotatus honestatis fulgore. (Lucens, inquit) Honestas enim inter virtutes cæteras magis lucet. Ista enim ad modum rei lucentis exterius plus apparet. Matth. 5. Luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona. Vir enim iustus debet in se lucere per virtutem, & alijs per honestatem lucere. Quia sicut dicitur Matth. 5. Lucerna non debet poni sub modijs, sed super candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt. Quod tamen est contra hypocritas, qui similes sunt noctilucis, quæ de nocte videntur lucere propter defectum luminis clarioris. Sic &c. sicut supra de Fulgore. Similes etiā limacibus, quarum vestigia quāuis sint immunda, aliquantulum tamen relucent Quia vestigiū, id est, opera hypocritarum, quamuis in veritate sint fœtida & immunda, ratione tamen fictæ honestatis videntur lucere, & lucida hominibus apparere. Vnde Iob 41 Post eum lucebit semita. Isti ergo falsè, & non vere lucent, similes lignis putridis vel galeris quorundam piscium, quæ de nocte videntur lucere & splēdere, de die autem non. Quia scil. tales in nocte præsentis vitæ videntur per honestatem fulgere, quando scil. obscuritas ignorantiæ dominatur, in die tamen, id est, in claritate veræ notitiæ, quæ post mortem fulgebit, tunc lux talium non apparebit, imo splendor suæ hypocrisis totaliter disparebit. Quia isti sunt sicut illa lucerna, de qua dicitur 1. Regum 3. quam non poterat videre Heli, donec extingueretur, quia nos, qui ad modum Heli sumus cœcutientes per errorum obscuritatem, non videmus quales sunt tales lucernæ, quousque sint extincti per mortis aduersitatem. Quia sicut dicitur Prou. 24 Lucerna impiorum extinguetur: & Apoc. 18. Lux lucernæ non lucebit. De talibus ergo lignis putridis dicitur Iob 41. Æstimabit lignum putridum æs. Et bene tales dicuntur æs, quia sc quamuis æs quandoque splendeat, rubiginem tamen faciliter contrahit. Non sic ergo, sed simus lucentes veraciter, & non fictè, vt simus de illis luminaribus, de quibus dicitur Genes 1. Fiant luminaria in firmamento cœli, vt luceant super terram. Et sic poterimus esse

Per veritatem fulgentes,
Per firmitatem manentes,
Per honestatem lucentes,
Per claritatem ardentes.

Et ita erimus spirituales lucernæ, ad illuminationem hominum
H ordinatæ. Et ita patet, quod lucerna accipitur in bono. ¶ Sed adhuc dico, quod lucerna potest accipi in malo. Et sic signat mūdi prosperitatem, & hypocrisis falsitatem. ¶ Dico mundi prosperitatem, quia sicut lucerna non est durabilis, sed defectibilis: sic nec prosperitas. Vnde illud prædictum Prou. 24. Lucerna impiorum extinguitur. ¶ Item designat hypocrisis falsitatem. Sicut n. I lucerna alios illuminando seipsam consumit, & sic dum alijs proficit, sibi nocet: sic hypocrita alios illuminat per doctrinam, & seipsum consumit per malam vitam. Et dum alijs per doctrinam & bona opera proficit, in seipso per malam vitam deficit. Hiere. 25. Perdam ex eis lumen lucernæ: & Prou. 21. Lucerna impiorum peccatum. Sufficit. Vide infra de Luce, & de Lumine, & similib.

Lucrum. Nota, quod lucrum signat omnes acquisitiones emolumentorum. Et sumitur in bono, & A in malo, quia scilicet in scriptura reperitur Lucrum

Laudabile, quod debes quærere,
Damnabile, quod debes fugere,
Horribile, quod debes timere,
Mirabile, pro quo debes currere.

Primum lucrum est perfectorum, qui lucrantur spiritualia,
Secundum lucrum est peccatorum qui lucrantur temporalia,
Tertium lucrum est damnatorum, qui lucrantur infernalia,
Quartum vero lucrum est beatorum, qui lucrantur æternalia.

¶ Primo dico, quod est lucrum laudabile per quod acquiruntur spiritualia, seu virtualia. Iusti enim quorum cura tendit ad hoc lucrum, sunt sicut prudens mercator, qui dat res grossas pro preciosis & caris, vtpote pannos pro auro, animalia pro argento. Sic isti dant temporalia & etiam vitam & corporalia, vt lucrentur preciosa, scilicet spiritualia. Figurati in bono seruo, cui commissa sunt quinque talenta, & alia quinque superlucratus est Matth. 25. Et ideo supra multa extitit constitutus. Quia re vera, A qui cum quinque sensibus sibi commissis lucratur alia quinque talenta, id est, virtutes quinque sensibus respondentes, scilicet,

Discretionem quantum ad visum,
Deuotionem quantum ad auditum,
Contemplationem quantum ad odoratu m,
Compassionem quantum ad tactum,
Subiectionem quantum ad gustum,

Meretur commendari, & donis, & lucris amplioribus in gloria cumulari. Vnde de spirituali lucro dici potest illud Sapien. 15. Æstimauerunt lusum esse vitam nostram, & conuersationem vitæ compositam ad lucrum. Et re vera nos sumus in vita hac sicut in nundinis, vbi scilicet necesse habemus lucrari si in cœlo volumus ditari. Lucremur ergo animas, ipsas conuertēdo. 1. Corint. 9. Omnium me seruum feci, vt plures lucrifacerem: & Matt. 18. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Virtutes ipsas acquirendo. Iac. 4. Mercabimur, & lucrifaciemus Dominum, ipsum diligendo, & ei credendo. Phi. 3. Omnia arbitror vt stercora, si Christum lucrifaciam. Igitur dico, quod est vnum lucrum quod est laudabile, per quod acquiruntur spiritualia. ¶ Secundo B dico, quod est vnum lucrum quod est damnabile, per quod acquiruntur temporalia. Et hoc pro certo est lucrum auarorū qui scilicet quanto plura lucrantur tanto magis lucrari volunt. Et sic dico, quod est lucrum simoniæ, venditæ iustitiæ, rapinæ & violētiæ, falsæ mercaturæ & fraudulētiæ. Ista enim sunt lucra mala, quæ scilicet à perfectis repudiantur. Vnde Paulus dicit Phil. 3. Quæ enim mihi fuerunt lucra præter Christum, arbitratus sum detrimenta. Et simplicibus interdicuntur, & maxime ecclesiasticis. Vnde 1. Tim. 3. dicitur, quod diaconos oportet esse pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes. Et propter illa pœnæ perpetuæ introducuntur. Vnde Matth. 16. Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Et nota, quod talia lucra sunt contemnenda

Propter { Fraudulentiæ ministerium, quod concomitatur,
Auaritiæ desiderium, quod multiplicatur,
Pestilentiæ vituperium, quod fine paratur. }

¶ Concomitatur enim talia lucra fraudulentiæ ministerium, quia scilicet vix fit magnum lucrū sine fraude & deceptione alterius. Vnde Augu. super illud Psal. 134. Ne tradas me Domine a desiderio meo peccatori, dicit sic. Desiderio inquit tuo lucrum facis diabolo. Ecce diabolus proposuit merces. Lucrum habere non poteris, quia lucrum nō habebis, nisi fraudem feceris, si vero fraudem feceris, caperis. ¶ Item multiplicatur per tale lucrum auaritiæ desiderium. Vnde dicit August. in quodam sermone. Quomodo (inquit) diuitiæ sunt, quibus crescentibus crescit inopia amatoribus suis, & si fiunt ampliores, non tamen afferunt

runt satietatem, sed inflammant cupiditatem? Diuitem tu putas, qui minus eguerit; minus egeret, si minus haberet. Nam vides quosdam cum haberent paruam potestatem; paruis lucris fuisse lætatos. Sequitur: Credis eos fuisse satiatos? falsum est. Nam maior pecunia fauces auaritiæ non claudit; sed extendit; non irrigat, sed accendit; non poculum respiciunt; quia fluuium sitiunt. Hæc Augustin. ¶ Item multiplicatur per tale lucrum pestilentiæ vituperium, scil. damnum pœnæ æternæ, quod venit in fine occasione turpis lucri. De quo August. super illud Psalm. 61. Rapinam nolite concupiscere, dicit sic: O lucra damnosa. Inuenis pecuniam, perdis iustitiam; quid rapias, vides; à quo rapiaris, non vides. Et August. in Sermon. dicit, quod nemo habet iniustum lucrum sine iusto damno. Patet ergo, quod est lucrum, quod est damnabile, per quod acquiruntur tempora-

C lia. ¶ Tertio dico, quod est vnum lucrum, quod est terribile, per quod acquiruntur infernalia. De quo Matthæ. 8. Quid prodest homini, si lucretur vniuersum mundum, animæ verò suæ detrimentum faciat? detrimentum, scil. pœnæ æternæ. Applica illud,

D quod immediatè procedit. O lucra damnosa &c. ¶ Quarto dico, quod est vnum lucrum, quod est mirabile, per quod acquiruntur æternalia, sc. gloria Paradisi. De quo Phil. 1. dicit Apostolus: Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Vnde de lucro vitæ æternæ dicit August. super illud Psal. 33. Inquirentes Dominum, non minuentur omni bono. Cum diligimus Dominum, omnia in ipso reperimus. Vnus est, qui inquiritur, sed in quo omnia cõtinentur. O lucrum mirabile O comparandum singulare. Cur nos per diuersa fatigamus? ad Christum vt veniamus, festinemus, post quem cuncta bona vltra non quæremus, sed tenemus. Aduerte tamen; quod lucrum seu commodum gloriæ Paradisi nunquam malis conceditur, nec fraudulentis nec infidelibus erogatur. Prou. 22. Non inueniet fraudulentus lucrum. Patet igitur, quomodo quadruplex inuenitur lucrum. Vide in titu. Diuitiç, & in tit. Habere, Abundare, & Acquirere, & in tit. Auaritia.

A **Lucus.** Idem est; quod nemus paruum, & altum; qualiã circa nobilium prædia solent esse, dictum scil. per antiphrasim, & per contrarium à lucendo, eo sc. quod non sit, vt communiter, locus clarus, sed potius vmbrosus & tenebrosus. Aduerte autem, quod Deus valde repudiat tales lucos, propter vsus Gentilium, qui tunc erant, qui scil. in locis amœnis tales lucos plantabant, & in ipsis sua delubra idolis sacrificabant, & ipsos lucos suis dæmonijs consecrabant. Deus ergo volens cultũ idolorum delere, & ritum Gentilium abolere, iuxta altare suum lucum plantari prohibuit, & lucos consecratos dæmonijs (qui & vmbracula ipsorum erant) & sacrificijs atque templis succidi voluit, & subuerti, sicut patet Deu. 16. vbi dicitur sic: Non plantabis lucum, aut omnem arborem iuxta altare Domini Dei tui. Et de idololatris præcipitur populo Israelitico Exod. 24. Aras (inquit) eorum destrue, & confringe statuas, lucosque eorum succide: & Deute. 6. Aras eorum subuertite, statuas confringite, lucos eorum succidite, & sculptilia comburite. Et inde est, quod Gedeon commendatur, qui lucum Baal succidit, Iudic. 6. Achab verò reprehẽditur, qui lucum Baal ædificauit. ¶ Igitur dic, quod per lucum potest intelligi omnis vmbra vel obscuritas, omnis error vel falsitas, omnis excusatio vel colendi aliud voluntas & oportunitas. Per altare autem Dei intelligitur Christi fides, vel cultus latriæ, status clericorum, vel Ecclesiæ, secretum cordis vel conscientiæ. Per templa seu altaria dæmoniorum potest intelligi ipsorum cultus & idololatria, malorum status & continentia, cor peccatoris & conscientia. Deus igitur præcipit circa altare suum lucum non plantari, quia re vera ab altari fidei Deus vult omnem vmbram, & omnem hæresim & errorem amoueri, & ibi omnem veritatem & claritatem perpetuo reperiri. Vnde de Iosia dicitur 2. Paralip. 34. quod ipse mandauit Iudam & Hierusalem ab excelsis & lucis, simulachrisque & sculptilibus. In fide enim Christi nihil est vmbrosum, aut tenobrosum, nihil fictum seu sculptile, sed totum solidum, atq; firmum. Dæmones verò circa altare lucum suum diligunt; quia circa cultus suos fictiones & errores plurimos esse volunt, & iniquitates suas ab oculis intuentium, ne forsitan refugiant, obtenebrant, & abscondunt. Vnde 3. Reg. 16. & 4. Reg. 13. dicitur: In templo Baal, quod ædificauerat Achab in Samaria, plantauit lucum. Deus etiam de templo & altari suo (quod est Ecclesia, seu ecclesiasticorum status) vult, quod omnis lucus, id est, omnis vmbra, obscuritas, & tenebrositas, hypocrisis & palliationis, ignorantiæ & excœcationis, inhonestæ apparentiæ & malæ conuersationis amoueantur, & quod splendor virtutis & sanctitatis, fulgor sapientiæ & veritatis, decor apparentiæ & honestatis custodiatur. Vnde de Asa rege Iuda, id est, de Christo dicitur illud 2. Para. 14. quod ipse subuertit altaria peregrini cultus. Altaria peregrini cultus significant hypocrisim, statuæ significant ignorantiam, excelsa vero & luci significant latam & obscuram conuersationem. Sed quid? pro certo diabolus econuerso vult habere circa altare suum, id est, circa statum malorum ecclesiasticorum lucos suos, sc. hypocrisis velatam falsitatem, ignorantiæ cœcatam obscuritatem, apparentiæ elatam inhonestatem. Vnde de sermonibus potest dici illud 4. Reg. 17. quod scil. ipsi fecerunt sibi statûs & lucos in omni colle sublimi. Et certe, proh dolor, in omni colle sublimi, id est, in omni statu ecclesiastico quantumcunq; sublimi & alto inueniuntur hodie luci & statuç. Vñ est dictum proprie de eis: Ipsi fecerunt statuas &c. Deus insuper de altari suo (quod est consciẽtia) vult amoueri lucos, id est, obscuritatem & vmbram. Quia re vera ipse non vult, quod ibi sit lucus seu vmbra tristitiæ & desperationis, iracundiæ & turbationis, & verecundiæ, imò vult, quod omnia sint ibi clara & nuda, videlicet, quod loco tristitiæ sit ibi spes & consolatio, loco iracundiæ sit ibi pax & quietatio, loco verecundiæ sit ibi vera & nuda confessio, & omnium criminum denudatio Vt sic intelligatur de amotione talium lucorum illud Esa. 17. In die illa inclinabitur homo ad factorem suum, & oculi eius ad sanctum Israel, & non respiciet lucus & delubra. Sed re vera diabolus vult contrarium, quia re vera ipse econuerso circa templum & altare conscientiæ plantat lucos, videlicet,

Tristitiam, quæ intrat tenebras,
Iracundiam, quæ claudit palpebras,
Verecundiam, scilicet confitendi, quæ quærit latebras.

Vnde de Manasse, qui interpretatur obliuiosus, id est, de diabolo, qui dicitur oblitus, dicitur 4. Regum 21. quod Manasses fecit malum coram Domino & fecit lucos, sicut fecerat Achab Sic igitur patet, quomodo moraliter Christus eradicat malos lucos, & quomodo diabolus plantat eos. Et hæc de luco sufficiant. Vide de Vmbra, Tenebris, Obscuritate & similibus.

Ludere. Cum ludere sit actus lætitiæ per gestus & motus membrorum exterius declaratus, & ad complacentiam tam videntium quàm facientium ordinatus, possumus dicere, quod sicut benè distinguit Mauritius, in scriptura reperitur quintuplex ludus, videlicet, A

Ludus { Charitatis, Vanitatis, Fallacitatis, Iniquitatis, Fœlicitatis.

Ludit enim { Charitas & innocentia, Vanitas & pueritia, Fallacitas & malitia, Iniquitas & insolentia, Fœlicitas & opulentia.

¶ Dicamus ergo primo, quod in scriptura reperitur ludus charitatis & innocentiæ. Amor enim & innocentia quandoq; hominem mouet ad laudandum. Libenter enim ludimus cum re, quã diligimus, & quam innocentem & humilem reputamus, sicut patet, quod libenter ludit homo cum puero, vel cum iuuenculo catulo. Ipsa enim animalia iuuencula libentius solent cæteris ludere, & propter puritatem sanguinis, qui viget in eis sæpius atque lętius exultare. Sic verè dico de iustis, quia re vera propter puritatem sanguinis, & propter sinceritatem dulcoris; id est, simplicioris innocentiæ lenitatem, isti spiritualiter exultant, & ludunt, & lætitiam spiritualem etiam quandoque corporaliter ostendunt. Exemplo Dauid, & filiorum Israel, qui coram arca Domini ludebant, & Deum laudando, etiam corporaliter exultabant. 2. Reg. 9. Dauid & omnis Israel ludebant coram Domino. ¶ Et aduerte, quod iustus ludit

Humiliter, & sese deijcit,
Viriliter, & magna despicit,
Sublimiter, & alta respicit,
Sagaciter, nec mores inficit.

¶ Dico ergo, quod ludus viri iusti debet esse cum cordis humilitate, quia sc. iustus, quando exultat in Domino, semper debet ad humilitatẽ suam, & ad propriã vtilitatem attendere, & se Deo humiliare & subijcere, exemplo Dauid dicentis 2. Reg. 6. Viuit Dominus, quia ludam ante Dominum, qui elegit me. Sequitur: Ludam, & vilior fiam, & humilis ero in oculis meis. ¶ Item debet fieri cum authentica virilitate. Vir enim iustus, scientificus, & perfectus solet quandoque cum magnis hominibus & potentibus ludere, & solatiosè se habere, & per virtutem cum maioribus se exercere, Exemplo Dauid, de quo dicitur Ecclesiast. 47. Cum leonibus lusit quasi cum agnis, & cum vrsis similiter fecit. ¶ Item debet fieri cum mentis sublimitate, quia s. magis debet mentaliter ludere, & confabulari cum Deo & sanctis, qui sunt superius, quàm cum alijs, qui sunt inferius, vt sic de alijs, de quibus dicitur Baruch 3. Qui in auibus cœli ludunt &c. ¶ Item debet fieri cum sagacitate seu maturitate, quia scil. vir iustus omnia solatia sua debet facere sagaciter & maturè, ne morũ suorum maiestatem offendat. Vnde Ecclesia. 32. Pro reuerentia

(inquit)

(inquit) accedet tibi bona gratia. Sequitur: Præcurre prior in domum tuam, & illic aduocare, & illic lude, & age conceptus tuos non in delictis & verbo superbo. Iste est igitur ludus chari- B tatis & innocentiæ. ¶Secundo dico, quod inuenitur ludus vanitatis & inscientiæ. Et iste est ludus mundanorum, qui scilic. non quærunt, nisi solatiari, & ludere, & in terrenis ludibrijs & mundi consolationibus lætitias exercere, similes pueris inuicem ludentib⁹, & supuacuos & inutiles ludos exercẽtibus, & de futuris nihil cogitãtib⁹, & in ludis suis se maculãtib⁹, quos tandẽ mater eorũ ꝟberat, & in luctũ & in tristitiã ludos mutat. Quia re vera tales nõ, nisi de præsentib. cogitant, & in supuacuis ludis suis diuersis vitijs se maculant, propter quod mater ipsorum Deus finaliter ipsos punit, & ipsorum ludos præsentes in futuras inferni tristitias conuertit. Matth. 11. Cui (inquit) assimilabo generationem istam? Similis est pueris ludentibus in foro. Et Iob 21. Paruuli eorum exultant lusibus. Tenent (inquit) tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Istis contingit sicut monstris marinis, quæ tunc libentius saltant & ludunt, quando futura est tempestas. Ludus enim talium in mari est præsagium tempestatis. Sic verè tales ludis & solatijs suis sibi prognosticant tempestatem inferni, & etiam aduersitatem aliquoties huius mundi. Fortuna enim similis est catto, qui ludit aliquoties cum mure, quem cepit, ita quod ipsum videnr diligere, & seipsum in eius moribus delectare, finaliter tamen murem comedit, & sibi ludum, quem ante fecerat, carè vendit. Sic verè fortuna cum illis, quos cepit in laqueis suis, videtur ludere, in quantum ipsis pro libito permittit bona præmia succedere, venire, subito tamen quandoque dum non aduertunt, ipsos per tribulationes deuorat, & se nouercam fuisse, non matrem demonstrat. Vnde Seneca lib. 2. Rhetoricæ suæ dicit sic: Ludit (inquit) fortuna de suis muneribus, & quod dedit, aufert; quod abstulit, iterum dat, nec vnquam tutius experitur, quàm cum iniuriæ non habet materiam quæ scilic. est bonorum temporalium vbertas. Hæc dicitur materia fortunæ, ex qua ludos & proprietates suas operatur & format. Idem etiam de tranquillitate animi dicit, quod in momento mare euertitur, & eadem die, qua luserunt, nauigia sorbentur. ¶ Aduerte autem, quod ludos vanos multos & varios esse constat. Quosdam, quos prouocat ventris saturitas. Exo. 32. Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere. Quosdam, quos excitat turpis fatuitas, sicut sc. sunt ludi derisorum, qui scil ad hoc solent ludere, vt alios possint deridere, & deludere, sicut patet Iudicum 16. in Samsone, quem Philistæi vocauerunt, & ad ipsius derisionem coram se ludere coegerunt. Sicut etiam patet de multis, qui derisoriè alios derident, & oris & linguæ nutibus eos vituperant atque mordent. Contra quos dicitur Esa. 57. Super quem (inquit) lusistis, & super quem aperuistis eos, & eiecistis linguam? Recte loquitur contra cachinnatores. Et tunc tales debent aduertere ad illud, quod scribitur, & legitur Prouerbior. 3. Illusores Deus deludet, mansuetis autem dabit gratiam. Sed de illusione vide superius in litera I. Tales igitur ludos constãt (vt dictum est) vanos esse, quos scil. excitat turpis fatuitas. ¶Item constat esse vanos quosdam, quos generat stulta strenuitas, sicut sunt

Ludi { Armorum, / Hastiludiorum, & / Torneamentorum.

Sicut 2. Reg. 2. dicitur, quod Abner princeps ex parte Isboseth, & princeps Dauid stantes hinc inde ad inuicem. Surgant pueri, & ludant coram nobis. Ludus autem ille fuit talis (sicut dicitur ibidem) quod duodecim à parte qualibet surrexerunt, & alter alterum per capillos apprehenderunt, & alter alterum gladijs C transuerberauerunt, & se mutuo occiderunt. ¶ Tertio dico, quod inuenitur ludus fallacitatis & iniquitatis. Et isti sunt, quãdo aliqui sub specie ludi, & exterioris amicitiæ faciunt actus malitiæ & nequitiæ, sicut facit diabolus, qui delectationes offerendo, videtur amicabiliter cum hominibus ludere, & tamen constat, quod ipsos quærit mortificare, & occidere. Sicut etiam patet de proditoribus, qui sc. amicitiam prætendendo cum hominibus ludunt, & tamen in fine proditoriè ipsos destruunt, & confundunt, vt de peccatoribus dicatur illud Iob 40. Omnes bestiæ agri ludunt ibi. Similes lupis, qui captis pueris cum eis ludunt, ipsos tamen finaliter comedunt, & occidunt, sicut dicit Plinius. De quibus sc. dicitur Prou. 26. Sicut noxius est, qui mittit sagittas in mortem, ita qui fraudulenter nocet amico suo, & cum deprehensus fuerit, dicet, ludens feci. Patet de aleatoribus, qui sc. in ludis suis non quærunt, nisi alienam pecuniam acquirere, socium fraudare & decipere, iurare, blasphemare, & maledicere, & quandoque ad verba iniuriosa, plagas, & verbera prorumpere, & cum totum perdunt, quandoque desperationem incurrere, & finaliter ad rapinas, furta, & homicidia se conuertere; Iste est enim ludus diabolicus, & certe (vt credo) per diabolum adinuentus. Constat enim (sicut apparet in multis locis) quod ludi Romani in honorem dæmoniorum fiebant, & ipsos ludos ipsi Dij, id est, dæmones sibi fieri præcipiebant, & per tales ludos in honorem dæmonum factos sibi prosperè successurum in sua repub. fatuè æstimabant, sicut patet in Tito Liuio li. 2. ab vrbe condita, vbi mandato Iouis, etiam in somnis pluries apparentis, ludi Romani instaurati sunt, ad quorum spectaculũ venerunt Volsci, qui quia exclusi inde fuerant, guerram fortissimam suscitauerunt. Libro etiam 5. ponitur, quomodo Dictator post nimis magnos ludos inuenit. Et breuiter ludi & lectisternia in honorem Deorum, hoc est dictum, dæmoniorum fiebant, & per istos placare Deos se credebant. Patet ergo, quod isti sunt ludi fallacitatis & iniquitatis, qui sc. causæ sunt periculi & impietatis. Et ideo tales ludi sunt fugiendi, & prudentibus euitandi. Exemplo sc. Annæ Tob. 3. dicentis sic: Nunquam cum ludentibus me miscui, neq; cum his, qui in leuitate ambulant. Et Hier. 15. Non sedi in concilio ludentium, solus sedebam, quoniam amaritudine replesti me. Igitur dico, quod inuenitur ludus iniqtatis & fallaciæ. ¶ Quarto verò dico, ꝙ inuenitur ludus fœlicitatis & complacentiæ. D Et iste est ludus, hoc est dictum, solatiũ & lætitia beatorum, qui coram Domino dicuntur ludere, hoc est dictum, consolari perpetuo, & gaudere. Vnde quilibet beatus potest dicere illud Prou. 8. Quando Deus appendebat fundamenta terræ, cum eo eram, & delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum. Vt & de beatis generaliter dicatur illud, quod scribitur Hier 30. Ædificabitur ciuitas in excelso, & templum iuxta suum ordinẽ fundabitur, & egredietur de eis laus, voxque ludentium, & multiplicabo, & glorificabo eos, & non minuentur, neque attenuabuntur. Ista ergo sufficiant de ludis beatorum, fatuorum, seu iniquorum, aut mundanorum & perfectorum. Vide in tit. Lætitia, & Gaudium.

Lugere. Luctus.

A Nota, quod luctus est quædam mentis desolatio, seu mœror, qui sine vocis expressione in animo generatur. Est enim luctus

Dolor animi sine vocis emissione,
Planctus cum vocis dolentis manifestatione,
Fletus & ploratus cum lacrymarum effusione.

Nota ergo, quod est Luctus Virtuosus, Vitiosus, Dolorosus. ¶Luctus virtuosus est luctus perfectorum, qui sc. in isto mundo semper sunt in miseria, & in luctu. De quibus dicitur Matth. 5. & Luc. 5. Beati, qui nunc lugent, quoniam ipsi consolabũtur. ¶Luctus vitiosus est luctus deceptorum, qui scil. fingunt se esse compatientes & lugentes de infortunijs aliorum; & etiam de proprijs delictis, sicut patet de hypocritis & falsis amicis, figuratis in illa muliere, cui dixit Ioab 2. Reg. 13. Lugere te simula, & induere veste lugubri, vt sis quasi mulier iam longo tempore lugens mortuum. ¶Luctus dolorosus est luctus damnatorum, qui dum sunt in isto mundo, videntur dicere illud Apo. 18. quod dicitur in persona Babylonis, id est, in persona congregationis reproborum. Non sedebo vidua, & luctum non videbo, quia scil. semper sperant viuere in gaudio & in risu. Verumtamen dicitur eis Lucæ 6. Væ vobis, qui nunc ridetis, quia lugebitis, & flebitis vos.

Primus ergo istorum luctuum est frequentandus,
Secundus est detestandus,
Tertius est formidandus.

B ¶De primo ergo luctu, scil. desolatione virorum perfectorum, quam patiuntur in hoc mundo, quamuis sit supra satis dictum in titulis de Dolore, de Gemitu, & Lacrymis. Hoc tamen est notandum, quod in hoc mundo nos debemus plorare, plangere, & lugere, vt scilicet habeamus

In { Corde luctum dolorosum, / Voce planctum clamorosum, / Oculis fletum lacrymosum.

Vnde aduerte, quod plura sunt, quæ pluribus rationibus & causis faciunt bonos luctuosos, scilicet,

Compunctio mœroris interni,
Compassio doloris fraterni,
Afflictio laboris externi,
Dilatio splendoris superni,
Suspicio terroris inferni,
Promissio valoris æterni.

¶Igitur charissimi, lugeamus per compunctionem interni mœroris. Boni. n. quando considerant conscientias suas virtutib. denudatas, criminib. maculatas, & Dei offẽsionib. deturpatas, summè lugẽt, dolẽt, & contristãtur, & ꝑ compunctionẽ gemunt & lacrymantur, & ꝑ contritionẽ plorant, plangũt, & lamentãtur. Vnde Hier. 6. dicitur animæ peccatrici: Luctũ vnigeniti fac tibi, planctum amarũ. Et vide istã auctoritatem expositã benè & fœcundè supra de Amaritudine: & Nehe. 1. dicitur: Luxi dieb. multis, & ieiunaui. ¶ Item lugeamus per compassionem fraterni doloris, quia scilicet ad virum perfectum pertinet per compassio-

paſſionem lugere de peccatis, & tormẽtis, & de infortunijs aliorum. De peccatis dico ſicut 1. Eſdræ 10. dicitur, quod ipſe lugebat tranſgreſſionem eorum, qui venerant de captiuitatẽ. De tormẽtis etiam & infortunijs, ſicut Dan. 14. dicitur, quod rex venit die vna, vt lugeret Danielem, qui ſcilicet traditus erat leonibus ad deuorandum. Iſte tamen luctus debet eſſe moderatus per conſiderationem diuinæ iuſtitiæ, quia ſcilicet pœnas aliorum nunquam ita lugere debemus, quin ſemper occultam Dei iuſtitiam & prouidentiam, à quibus procedunt omnia talia, principaliter approbemus. Et ideo reprehenditur Samuel, qui lugebat Saul, eo quod dominus proieciſſet eum de gratia ſua. 1. Reg. 16. Vſquequo tu luges Saul, cum ego proiecerim eum? Ideo prohibetur Ezechiel lugere mortem vxoris ſuæ, ſicut dicitur Ezec. 14. Mortuorum luctum non facies. Et ſequitur. Et cibos lugentium non comedes. ¶ Item lugeamus propter afflictionem externi laboris, quia ſcilicet pœnæ & miſeriæ quas patimur à cauſis exterioribus in hoc mundo, nos debent facere luctuoſos. Vnde Hier. 14. dicitur Luxit Iudæa, quia portæ eius corruerunt. Et Thren. 1. Viæ Sion lugent, eo quod non ſit qui veniat ad ſolemnitatem. ¶ Item lugeamus propter dilationem ſuperni ſplendoris. Dilatio enim patriæ & gloriæ nos debet reddere gemebundos. Vnde de cœleſti Hieruſalem dicitur Eſa. 66. Gaudete in ea vniuerſi, qui lugebatis ſuper eam. ¶ Item lugeamus propter ſuſpitionem inferni timoris. Timor enim pœnarum infernalium & mortis debet mouere homines ad lugendum. Vnde Eccle. 7. Melius eſt ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuij. In ipſa enim finis memoratur omnium. ¶ Item lugeamus propter promiſſionem æterni valoris. Æternum enim præmium lugentibus eſt promiſſum. Luc. 6. Beati, qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Et Apoc. 21. dicitur, quod neque luctus neq; clamor erit vltra, quoniam prima abierunt. Et ſic patet, quomodo ſex modis eſt lugendum. Vide ſupra de lacrymis, dolore, & gemere, & de fletu, quia
C ibi poteris inuenire figuras & exempla. ¶ Si autem aliquid aliud dicere vis, dic, quod in ſcriptura generaliter inuenitur

Luctus {
Dolentium pro culpis commiſſis;
Mœrentium pro pœnis immiſſis;
Gementium pro bonis dimiſſis.
Plangentium pro malis ſubmiſſis.
}

Primus eſt luctus pœnitentium, & eſt optimus;
Secundus eſt luctus indigentium ſeu patientium, & eſt infimus,
Tertius eſt luctus morientium, & eſt vltimus,
Quartus eſt luctus deſperantium & iſte eſt grauis & peſſimus.

Primum faciunt cordis ſuſpiria,
Secundum mundi cauteria,
Tertium mortis imperia,
Quartum vero orci martyria.

¶ Primo ergo dico, quod eſt quidam luctus pœnitentium, & iſte eſt fœlix & optimus. Iſte eſt quando quis luget, & dolet de peccatis ſuis. Filius enim propter culpam ſuam exhæredatus, bene dicitur lugere, vt iram patris poſſit placare, & hæreditatem recuperare. Sic facit pœnitens, qui patrem Deum offendit & hæreditatem gratiæ & gloriæ perdidit, quia ſcilicet iſte luget per contritionis dolorem, vt patris Dei poſſit placare iuſtitiam & rigorem, & recuperare gratiæ & gloriæ dominium, & honorem. Exemplo Heſter, quæ pro placanda ira Dei contra populum Iudæorum quem Aſſuerus occidi mandauerat, veſtes regias depoſuit, & fletibus & luctui apta indumẽta ſuſcepit, & pro vnguẽtis varijs cinere & ſtercore impleuit caput, ſicut dicitur Heſte. 13. Quod & factum eſt, quia ſcilicet ipſius luctu & fletu mediantibus fuit Deus placatus, rex Aſſuerus pacatus, Aman ſuſpenſus; & populus Hebræus liberatus. Quia re vera quando quis per pœnitentiam luget, & plorat, Deum placat; hoſtes partim ſuperat, partim reconciliat, & populum ſuum, ſcilicet, corpus & animam cordiſque afflictiones liberat atque ſaluat. Dicat ergo pœnitens illud Heſter 13. Exaudiuit Deus deprecationem meã. Sequitur. Conuerte luctum noſtrum in gaudium, vt viuentes laudemus nomen tuum. Igitur lugendum eſt pro culpis quas commiſimus. Hier. 23. Adulteris repleta eſt terra, quia à facie maledictionis luxit terra, arefacta ſunt arua deſerti. Pſa. 34. Quaſi lugens & contriſtatus ſic incedebam. Iſte eſt ergo quidam lu-
D ctus pœnitentium, & iſte eſt fœlix & optimus. ¶ Secundo dico, quod inuenitur quidam luctus patientiã ſeu tribulationes ſuſtinentium, & iſte eſt breuis & infimus. Luctus enim mundi tribulationum breuis eſt, quia ſcilicet non durat niſi pro tẽpore huius vitæ, quod eſt valde tranſitorium atq; breue Eccl. 22. Luctus mortui ſeptem dies. Et Eccl. 38. Fer luctum illius vna die. Et tamẽ vt cõmuniter iſte eſt, qui generat conſolationem æternã. Quia re vera luctus & triſtitia vitæ præſentis generat & inducit gaudiũ & lætitiam vitæ ſequentis. De vno enim contrario fit motus in aliud contrarium, & ſic de triſtitia neceſſe eſt, quod fiat motus in gaudium, & de mundi luctu in æternum ſolatium. Beati enim qui nunc lugent, quoniam ipſi conſolabuntur, ſicut ſupra dixi. Vnde Chriſtus loquitur de lugentibus in præſenti Eſa. 61. Et dicit ſic: Spiritus domini ad annunciandum manſuetis miſit me, vt conſolaret (inquit) omnes lugentes, & ponerem fortitudinẽ lugentibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, & oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris. Iſte eſt ergo quidam luctus ſuſtinentium, & iſte eſt breuis & proximus.
¶ Tertio dico, quod inuenitur quidam luctus morientiũ, & iſte E
eſt ſtultus & vltimus. Luctus enim mortuorum, id eſt, luctus, qui fit ſuper mortuum, ſtultus eſt, ſi ſcilicet contra debitum continuetur. Scriptum eſt enim Eccleſ. 22. Modicum plora ſuper mortuum, quoniam requieſcit. Sequitur. Luctus mortui ſeptẽ diebus. Homo enim debet dolere de voluntate diuina, quæ perficitur de amico ſuo, quando de carcere eripitur, de debitore, quando ſoluit debitum, & ab obligatione abſoluitur. Cum igitur mortes amicorum fiant per diuinam diſpoſitionem, cum etiam per huiuſmodi mortes exeant carcerem miſeriarum, depreſſionem, cum inſuper moriendo ſoluant naturæ penſionem, & huiuſmodi debiti obligationem, bene dico, quod tales mortes etiam non ſunt exceſſiuè lugendæ, ſed potius cum ſpirituali lætitia proſequendæ. Exemplo populi Thracum, de quo dicit Solinus, quod apud ipſos læta ſunt funera, luctuoſa vero puerperia. Gaudent enim Thraces, quando amici moriuntur, lugent vero quando naſcuntur. Bene ergo dicitur Hier. 22. Nolite flere mortuum, neque lugeatis ſuper fletu. Neque lugeatis (inquit) ſupple exceſſiue, ſicut faciebant illi qui propter acerbum dolorẽ mortuorum faciebant eis imagines & idola, ipſoſque per famulos ſuos coli, & adorari faciebant, & cogebant, qui ſcilicet cultus tranſiuit ad poſteros, & idololatriam generauit, ſicut dicitur Sap. 14. vbi dicitur, quod acerbo luctu dolens pater cito ſibi rapti filij fecit imaginem, & illum qui tunc quaſi homo mortuus fuerat nunc quaſi Deum colere cœpit. Luctum tamen moderatum non prohibet Deus, imo certe placet ſibi, quod homo præ compaſſione moderate lugeat. Igitur

Lugeamus {
Noſtros de ſæculo decedentes,
Stultos cum ſæculo delinquentes,
Iuſtos in ſæculo patientes.
}

¶ Lugeamus ergo moderate duntaxat noſtros à ſæculo decedẽtes. Eccl. 38. Fac luctum propter meritum eius vno die vel duobus. ¶ Item lugeamus ſtultos cum ſæculo pereuntes, ſeu delinquentes, Iohel 1. Luxerunt ſacerdotes miniſtri domini, quoniam depopulata eſt regio, ſupple per vitia & peccata. ¶ Item lugeamus bonos in ſæculo patientes Dan. 14. Venit rex de vno, vt lugeret Danielem, quem ſcilicet credebat à leonibus deuoratum. Et Dan. 10. Ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus. Patet ergo, quod inuenitur quidam luctus morientium, & iſte
eſt ſtultus, & maxime reprehendendus. ¶ Quarto vero dico, F
quod inuenitur quidam luctus deſperantium & iſte eſt grauis & peſſimus. Quidam enim lugent præ deſperatione ſaluationis, ſicut ſunt illi, qui deſperant de miſericordia Dei. Mich. 1. Faciam planctum quaſi draconum, & luctum quaſi ſtruthionum, quia deſperata eſt plaga eius. Alij vero lugent præ deſperatione liberationis, cum dolore perpetuæ vexationis & afflictionis, ſicut damnati in inferno. Vnde de anima damnata dicitur Apoc. 17. Quantum glorificauit ſe, & in delitijs fuit, tantum date ei tormentum & luctum. Et bene dicit quantum glorificauit ſe, quia re vera gloria, & gaudia mundi huius, cauſæ ſunt infernalis miſeriæ atque luctus. Lætitiæ enim (vt communiter) huius mundi conuertuntur in luctus Barathri vel inferni. Figura de nuptijs illis de quibus dicitur 1. Mach. 6 quod filij Zambri faciebant nuptias magnas cum ambitione magna & ducebant ſponſam filiã vnius de principibus Chanaam, ſed vbi fuerunt in ſua maiori lætitia, irruerunt ſuper eos inimici, & occiderunt eos & conuerſæ ſunt nuptiæ in luctum, & vox muſicorum in lamentum, Zambri enim qui interpretatur amaricans ſignificat diabolum. Chanaã vero, qui interpretatur permutatus, ſignificat mundum, qui ſcilicet nunquam apparet in eodem. Igitur filij Zãbri, id eſt, peccatores filij diaboli quando faciunt nuptias, id eſt, feſta & ſolẽnitates, gaudium & lætitiam in hac vita de hoc, ſcilicet, quod filiã principis Chananæi, id eſt, proſperitatem filiã huius mundi acceperunt in coniugem vel vxorem, ſæpe fit, quod ſubito vbi non aduertunt inimici eorum mors & Dæmon irruunt ſuper ipſos, & eos deſtruunt & occidunt, & ad lamentum inferni deducunt, & eorum lætitias & nuptias in luctum perpetuum vertunt. Extrema enim gaudij luctus occupat, vt dicitur Prou. 14. vt ſic damnatus præ deſperatione dicat illud Iob 30. Verſa eſt in luctum cithara mea, & canticum meum in vocem flentium. Diuites ergo, qui nunc in hoc mundo ducunt, & accipiunt ſponſam iſtam, ſcilicet proſperitatem mundanã, & qui nunc conſolantur, & gaudent

dent, debent bene timere maledictionem, quam talibus promittit Saluator. Matth. 5. & Luc. 6. Væ, qui ridetis, quoniam lugebitis. Patet ergo, quomodo quadruplex eſt luctus principalis, videlicet,

Deſperantium,
Condolentium,
Patientium, &
Pœnitentium.

A **Lumbi.** Nota, quod per lumbos intelligitur ſpiritualiter caro noſtra, & maximè caro, prout & in quantũ ad luxuriã eſt naturaliter inclinata. Et ideo communiter in ſcriptura lumbi præcipiuntur accingi, quia ſcil. carnis luxuria ſemp præcipitur coarctari. Luc. 12. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucerna ardens in manibus veſtris. Super quo dicit Greg in Hom. quod lumbos præcingimus, cum carnis luxuriam per continen-
B tiam coarctamus. ¶ Nota ergo, quod ad hoc, quod lumbi noſtri ſint benè præcincti, id eſt, quod caro noſtra ſit benè per cõtinentiam coarctata, tria ſunt neceſſaria, videlicet,

Depuratio mentis,
Maceratio carnis,
Meditatio mortis.

Et ſic tres ſunt zonæ, quibus lumbi noſtri debent eſſe accincti, videlicet,

Zona { Linea, / Saccea, / Pellicea.

Zona linea ſignat depurationem, quia ſc. linum, quod inter pãnos eſt puriſſimum, ſignat puritatem mentis, à qua puritas carnis procedit. Vnde Ezechi. 44. Fœminalia linea erunt in lumbis ſacerdotum. Zona ſaccea ſignat carnis macerationem. Saccus. n. eſt veſtis vilis & aſpera, quia ſc. tunc caro melius à ſuperfluitatibus reſtringitur, quando per aſperam pœnitentiam maceratur. Vnde 3. Reg. 20. Ponamus ſaccos in lumbis noſtris. De Iudith etiam dicitur Iudith 8. quod ipſa habebat ſupra lumbos cilicium. Zona pellicea ſignat mortis meditationem, quia ſc. pellis eſt illud, quod aufertur & reportatur ab animalibus mortuis. Et ideo de B. Ioanne dicitur Matth 3. & Mar. 1. quod zona pellicea circa
C lũbos eius erat. ¶ Iſta igitur triplici zona debemus cingere lũbos noſtros, quia ſicut videmus, lumbi cinguntur ad tria, videlicet,

Ad { Currendum, / Bellandum, / Miniſtrandum.

Et verè chariſſimi, ſi lumbi carnis noſtræ ſint bene per continentiam cincti, tunc melius

Per { Diligentiam currimus, / Fortitudinem bellamus, / Obedientiam miniſtramus.

¶ Dico igitur, quod accinctio lumborum facit hominem per diligẽtiam melius currere. Vnde de Helia dicitur 3. Reg. 18. quod accinctis lumbis currebat ante Achab ¶ Itẽ facit per fortitudinẽ vincere. Vnde Prou. vlti. Accinxit fortitudine lumbos ſuos, ſicut vir. ¶ Item facit per obedientiam ſeruire. Vnde Iob 38. Accinge lumbos tuos ſicut vir. Et ſic igitur patet, qualiter debemus accingere lumbos noſtros, quamuis de multis hodie videamus, quod ipſos habent per luxuriam valdè laxos, dicentes illud Pſa. 37. Lumbi mei impleti ſunt illuſionibus. Et Iob 16. Conuulnerauit lumbos meos &c. Et hæc igitur de lumbis ſufficiant. Vide ſupra de Accingere, & infra de Renibus.

A **Luna.** Secundum Iſidorum dicitur quaſi lumine vna, id eſt, prima. Eſt enim Luna prima ſtellarum, luminum, & planetarum à parte noſtra. Et ideo inter omnes ſtellas & planetas Luna omnibus videtur eſſe maior, quamuis in veritate dicatur a Philoſophis eſſe minor. Spiritualiter ergo loquendo, per Lunam poſſumus plura & diuerſa intelligere, ſecundum quod hẽt multas & varias qualitates. Vñ nota, ꝙ per Lunã intelligitur

Virginitas matris Saluatoris,
Sinceritas boni viatoris,
Fragilitas vani peccatoris.
Liberalitas mundi deceptoris.

Iſta ergo per ordinem proſequamur. ¶ Primò ergo dicamus de Chriſti matris proprietate. Per Lunam enim intelligitur beata virgo, quia ſcilicet ſicut Luna corporalis & materialis

Per Solem innouatur,
Per Solem augmentatur,
A Sole illuſtratur,
Cum Sole copulatur.

Et ſic inuenitur Luna Naſcens, Creſcens, Plena, Coniuncta. Sic verè ſpiritualiter loquendo, Luna, id eſt, beata virgo, per Solem iuſtitiæ Chriſtum

Facta eſt Luna noua vel naſcens in ſua conceptione,
Fuit Luna creſcens in ſuæ natiuitatis declaratione,
Fuit Luna plena in filij incarnatione,
Fuit Luna Soli coniuncta in perſonali aſſumptione.

Iſta etiam alio modo dicitur

Luna noua per conſcientiæ puritatem & ſanctitatem. Res enim nouæ (vt communiter) magis ſunt mundæ & puræ.
Luna creſcens per virtutum augmentum & amplitudinem.
Luna plena per gratiarum complementum & plenitudinem.
Luna eclipſata per bonorum temporalium paupertatem & paucitatem vel paucitudinem.
Luna Soli coniuncta per æternam fœlicitatem & beatitudinem.

Vel poſſumus dicere, quod virgo beata in ſua natiuitate fuit innouata, quia tunc noua lux oriri viſa eſt, Heſter 5. In filij incarnatione fuit plene illuminata. Vnde dictum fuit ſibi Lucæ 1. Aue gratia plena, Dominus tecum. Tunc enim fuit impletum illud Prou. 8 Non eſt vir in domo ſua abijt via longiſſima, in die plenæ Lunæ reuerſurus eſt. Quia ſc vir Dei filius, qui à longe per peccatum Adæ receſſerat in die plenæ Lunæ, id eſt, in beata virgine reuerſus fuit ad domum Eccleſiæ militantis, carnem videlicet aſſumendo. In filij paſſione fuit eclipſata, quia ſcil tunc defecit ſibi Sol iuſtitiæ Chriſtus, quare non fuit mirũ, ſi ipſam tunc temporis per mœrorem & triſtitiam obſcurauit. Tũc enim fuit Sol conuerſus in tenebras, & Luna in ſanguinem, ſicut dicitur Ioel. 2. Quia ſc. Sole Chriſto per mortem in paſſione obtenebrato, Luna iſta per dolorem & compaſſionem ſuæ mortis in ſanguinem eſt mutata. Apocal. 6. Luna tota facta eſt vt ſanguis. Ideo dictum fuit ſibi Luc. 2. Tuam ipſius animam pertranſibit gladius. ¶ Item in aſſumptione in cœlum fuit Soli Chriſto copu- B
lata, quia tunc Sol & Luna ſteterunt in habitaculo ſuo, ſicut dicitur Abac. 3. Et ſic patet, quomodo iſta virgo dicitur Luna. Vnde propriè loquendo de ipſa dicitur in Pſal. 88. Thronus eius ſicut Sol in conſpectu meo, & ſicut Luna in æternum. Vbi oſtenditur, quod beata virgo poteſt ſpecialiter dici Luna propter tres conditiones ipſius Lunæ videlicet,

Quia { Receptiua ſuperni numinis (Quia thronus.) / Diffuſiua interni luminis (Quia Sol.) / Repreſſiua æterni fulminis (Quia in conſpectu Dei.)

Luna enim ſua { Diaphaneitate recipit ſplendorem, / Luminoſitate emittit fulgorem, / Humoroſitate temperat ardorem.

Sic verè beata virgo

Recipit diuinitatem, quia ipſa eſt thronus diuinitatis receptiuus.
Efficit vtilitatem ſua claritate, quia ipſa eſt ſicut Sol, qui ſcilicet eſt maximæ vtilitatis.
Minuit ſeueritatem ſua pietate, quia ſemper ipſa eſt in conſpectu Dei ad orandum pro peccatoribus.

¶ Dicamus ergo, quod ipſa eſt receptiua numinis. (Thronus inquit.) Sicut enim Luna recipit lumen à Sole, & etiam cum Sole coniungitur omni menſe: ſic verè beata virgo a Deo patre lumen ſuum, id eſt, proprium filium (qui eſt lumen de lumine, Deus verus de Deo vero) recepit, & inuitauit, & cooperante paranympho Gabriele, & eius conſiliario Spiritu ſancto cum ipſo Deo patre extitit matrimonialiter copulata, & dicto ſuo lumine, & benedicto filio imprægnata, quod oſtenditur, cum dicitur (Thronus) quia ſcilicet thronus habet ſuſcipere & recipere ſedentem. Quia videlicet beata virgo fuit thronus, ſedes, & receptaculum huius lucis, ſcilicet filij incarnati. Figurata in throno Salomonis, de quo agitur 3. Regum 10. vbi dicitur, quod Rex Salomon fecit thronum grandem de ebore, & veſtiuit eum auro, & in iſto throno erant duæ manus, quæ ſedile tenebant, & iuxta manus erant duo leones, & ad aſcendendum ad thronum erant ſex gradus, & circa ſex gradus duodecim leunculi, hinc & inde. Iſte thronus, chariſſimi, eſt beata virgo, in qua Salomon, id eſt, Chriſtus per incarnationem ſedit, & quem in conceptione & natiuitate ipſius virginis fabricauit. Quia proculdubio, chariſſimi, iſta fuit thronus intus eburneus & candidus per caſtitatem, exterius aureus & fulgidus per honeſtatem. Duas habebat manus, id eſt, duplicem pietatem, quia ſcilicet iſta eſt liberalis ad dandum temporalia, & æterna, vel ad ſubueniendum bonis & malis. Et ideo iuxta iſtas manus erant leones duo, qui ſcilicet ſignificant peccatores, quia ſcilicet iuxta manus miſericordiæ Mariæ virginis habitant peccatores, vt exinde recipiant veniam & medelam. Quia ſicut dicitur in Pſalm. 122. Oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ. Per ſex autem gradus aſcenditur ad thronum iſtum, quia ſcilicet per ſex opera miſericordiæ peruenitur ad acquirendum & promerendum gratiam iſtius benedictæ virginis. Et ideo leunculi circa iſtos gradus ordinantur, & collocantur, quia ſcilic. peccatores, qui per iſtos leunculos deſignantur, iſtis ſex gradibus, id eſt, ſex operibus miſeri-

cordiæ insistunt, vt sub istius protectione tueantur, & vt eius gratiam mereantur, dicentes illud Heb. 4. Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ eius, &c. Et ideo de isto throno Dei filij receptiuo potest dici illud Apocal. 12. Raptus est filius eius ad Deum, & ad thronum eius. Et Apoc. 20. Vidi thronum magnum candidum, & sedentem super eum. Ita & ipse Dei filius potuit dicere illud Eccl. 24. Ego in altissimis habito, & thronus meus in columna nubis. Ista est ergo Luna receptiua numinis superni, quia thronus. Vnde de ista Luna potest dici illud Apocal. 12. Luna sub
C pedibus eius. ¶ Item ista Luna, sc. beata virgo, est influxiua luminis interni. Et hoc ostenditur, cum dicitur, Sol, quia sicut Sol continuè fundit nobis lumen, ita beata virgo fundit nobis gratiam. Et ideo ista est Luna, quæ inter omnia sydera magis assimilatur Soli, quia etiã continuè influit in rebus, in tantum, quod per ipsam

Humor in corporibus generatur,
Mare mouetur & regulatur,
Ros in herbis & floribus deriuatur,
Lumen temporibus nocturnis viatoribus ministratur.

Et ideo secundum Ambrosium in Hexameron dicitur:

Luna est {
Ductrix noctis,
Mater roris,
Humoris ministra,
Dominatrix maris,
Temporum mensura,
Æmulatrix Solis,
Immutatrix aeris.
}

Talis est proculdubio beata virgo, quia re vera ista inter omnes alias personas fuit Soli iustitiæ Christo similis & conformis. Et ideo dicitur Cant. 6. quòd ista progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol. More enim Solis lumen suæ misericordiæ & gratiæ continuè nobis fundit. Ista enim

Noctis, id est, conscientiæ est illuminatrix vel ductrix,
Roris gratiæ est generatrix,
Humoris deuotionis est ministratrix,
Maris huius fluctuosi sæculi est dominatrix,
Temporum, id est, meritorum nostrorum est mensuratrix,
Solis iustitiæ Christi est æmulatrix,
Aeris, id est, vanæ conditionis nostræ est in melius immutatrix.

Et breuiter ab ista Luna nobis influitur omne bonum, omnis gratia, omnis virtus. Et ideo ista est Maria maris stella. Vnde Bernard. super Missus est, dicit sic: Ipsa est (inquit) nobilis illa stella ex Iacob orta, cuius radius vniuersum orbem illuminat, cuius splendor præfulget in supernis, & inferos penetrat, terras etiam perlustrans, & calefaciens magis mentes, quàm corpora fouet, virtutes coquit, vitia expellit. Ista est igitur diffusiua lumi-
D nis interni. ¶ Item ista est repressiua fulminis æterni. Ista enim fulmẽ, id est, ardorem diuini rigoris temperat suis intercessionibus, sicut Luna temperat ardorem Solis & aeris suis humidis & frigidis qualitatibus & passionibus, quod ostenditur, cum dicitur (In conspectu meo.) Ipsa enim semper est in conspectu Dei, vt pro peccatoribus intercedat. Sicut enim dicitur Gene. 1. Deus fecit duo magna luminaria, Solem, vt præesset diei, Lunam, vt præesset nocti. Sol enim, id est, Christus, præest diei, id est, viris iustis, per iustitiam & æquitatem, & ideo dicitur Sol iustitiæ. Malach. 4. Luna verò, id est, beata virgo, præest nocti, id est, turbulentis & peccatoribus, per clementiam & pietatem, & ideo ipsa dicitur regina misericordiæ, quia sc. ista non cessat peccatoribus misericorditer subuenire, & pro ipsis filij sui misericordiam implorare, quia scil. sicut dictum est, ipsa in conspectu Dei est semper, dicens illud Hierem. 18. Recordare, quòd steterim in conspectu tuo, vt loquerer pro eis bonum, & vt auerterem indignationem tuam ab eis. Quid ergo? pro certo charissimi, ex quo ista talis & tanta pro nobis stat in conspectu filij sui pro nobis orando, iustum est, quòd nos stemus in conspectu illius ei obsecrando, famulando, & seruiendo. Elephantes enim dicuntur Lunam adorare, & omni nouilunio cum balneati fuerint, solent omnes nouæ Lunæ in signum reuerentiæ capita inclinare. Et ad hoc faciendum solent paruulos suos instruere & docere. Topazius enim lapis est preciosissimus; qui tamen solet influentiam Lunæ sequi, & in suis virtutibus lunari influentiæ conformari. Selenites etiam lapis nobilis Lunæ videtur seruire, pro eo, quod in medio eius semper solet imago Lunæ candida rutilare, in qua crementum & decrementum Lunæ solet lucidè apparare. In quibus proculdubio instruimur & docemur, quod Lunam, id est, beatam virginem debemus totis affectibus honorare, & ei caput & animum inclinare, & imaginem eius per deuotionem in medio cordis nostri habere, & crementum & decrementum ipsius (crementum, dico, bonorum spiritualium, decrementum bonorum temporalium) per imitationem ipsius debemus repræsentare, & nos influentiæ gratiæ suæ supponere, & virtutibus coaptare, vt de quolibet nostrum dicatur illud Psal. 71. Permanebit cum Sole & ante Lunam in generatione & generationem. Nos enim debemus permanere cum Sole, id est, cum Christo eidem per charitatem adhærendo, & ei famulando. Debemus etiam permanere ante Lunam, id est, ante beatam virginem, ipsam adorando, & famulando. Vnde Bernard. in quodam Sermone de Pentecoste. Ad te (inquit) Maria sicut ad medium, sicut ad arcanum Dei, sicut ad negotium sæculorum, sicut ad rerum causam respiciunt vniuersi, teque beatam dicant omnes generationes, genitrix Dei, domina mundi, cœlorum regina. Quæ in omnibus generationibus vitam & gloriam genuisti. In te enim Angeli lætitiam, iusti gloriam, peccatores veniam inueniunt in æternum. Meritò in te respiciunt oculi totius creaturę, quia in te, & per te, & de te manus omnipotentis Dei, quicquid creauerat recreauit. Patet igitur, quomodò beata virgo dicitur Luna, quia scilicet fuit

Æterni fulminis repressiua,
Interni luminis diffusiua,
Superni numinis receptiua.

Et hæc de beata virgine sufficiant. Luna igitur significat virginitatem matris saluatoris. ¶ Secundo principaliter significat pro- E
prietatem iusti viatoris. Sicut enim

Luna {
Ministrat humorem,
Temperat ardorem,
Acquirit splendorem.
}

Sic vir iustus indigentibus pauperibus solet humorem bonorum temporalium per eleemosynas ministrare. Apocaly. 6. Luna tota facta est vt sanguis. Sanguis enim humor dulcis & amicus naturæ, significat viros compatientes & benignos. ¶ Item solet suis doctrinis, & in se, & in alijs ardorem vitiorum temperare. Psal. 120. Per diem Sol non vret te, neque Luna per noctem. ¶ Item solet splendorem gratiæ, sapientiæ, & honestæ apparentiæ acquirere & habere, & per hanc, & se, & alios illuminare. Vnde vir perfectus dicitur (sicut dicitur Eccl. 50.) quasi stella matutina in medio nebulæ, & quasi Luna plena in diebus suis lucet. Et ideo de claritate morum & virtutum viri perfecti dicitur 1. Corint. 16. Alia est claritas Solis, alia Lunæ, alia stellarum. Et vide eam diuisam & prosecutam supra de alio, vbi inuenies de Pietate, & supra de Claritate, vbi inuenies de viri iusti luminositate. Multi tamen videntur esse Luna obscurata vel eclipsata, quia scil. non habent lumen gratiæ, honestatis, & scientiæ, ita quod de eis potest dici illud Marc. 13. Luna non dabit splendorem suum. Multi enim sunt ita obscuri per ignorantiam, quod lumen scientiæ & doctrinæ nesciunt alijs ministrare. Multi etiam sunt ita eclipsati per peccatum, quod lumen gratiæ nesciunt in seipsis continere. Multi etiam ita per malam conuersationem tenebrosi sunt, quod lumen honestatis bonorum exemplorum nesciunt vel nequeunt alicui demonstrare. De istis ergo dicitur Matth. 24. Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum. Sed non sic, charissimi. Significat ergo Luna proprietatem iusti viatoris.
¶ Tertio dico, quod Luna significat varietatem vani peccatoris. F
Sicut enim sensu patet, quod Luna nunquam stat in eodem statu, quotidie enim mutatur & variatur, quia videlicet nunc est

Clara,
Nigra,
Cornuta,
Plana,
Soli opposita,
Coniuncta.

Et istud est generale, quod quantò plus habet de lumine à parte terræ, tanto minus habet à parte cœli: sic verè, charissimi, peccatores semper sunt in varietate & motu. Nunquam enim manent in eodem statu seu proposito. Mutatur enim peccator & in natura, & in moribus (In natura) scilicet,

Nunc clarus per sanitatem,
Nunc rubeus per iuuentutem,
Nunc pallidus per senectutem,
Nunc obscurus per infirmitatem,
Nunc totaliter niger & eclipsatus per mortis tenebrositatem.

Homo enim breui viuens tempore, repletur multis miserijs, qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet. Iob 13. In moribus etiam mutatur, quia sicut videmus, homo quandoque est

Clarus per prosperitatem,
Obscurus per aduersitatem,
Soli iustitię Deo est coniunctus per gratiam & charitatẽ,
Rubeus per carnalitatem,
Niger per conuersationis vilitatem,
Cornutus per superbiam & vanitatem.

Et breuiter verum dixit Sapiens Eccl. 27. Homo sanctus in sapientia

entia manet ſicut ſol, ſtultus aũt mutabitur vt luna. Quia ſicut dicitur Iohel.2. & Act.2. Sol conuertetur in tenebras, & luna in ſanguinẽ. Hoc aũtin ſumma verum eſt, quia luna iſta ſ.homo, quanto à parte terræ i. à parte bonorum temporalium per ꝓſperitatem magis eſt clarus, & illuminatus, tanto a parte cœli i. à parte Dei & bonorum ſpiritualium magis eſt per peccatum tenebroſus & obſcurus, & lumine ſuperiori i. lumine gratiæ vacuus & priuatus. Inferior enim illuminatio hominum i. temporalis proſperitas & humana ſagacitas & ſubtilitas ſi abundat in inferiori parte hominis in corpore, ſignum eſt, quod ſuperior pars ſc. anima quantum ad lumen gratiæ penitus eſt obſcura, quia ſc. quanto magis temporalia ſuppetunt, tanto magis ſpiritualia deficiunt, quia ſecundum Ambro. Succeſſus temporalium æternæ damnationis eſt iudicium. Significat ergo luna varietatem vani peccatoris. ¶ Quarto dico, quod luna ſignifi-
G cat proſperitatem mundi deceptoris. Luna enim continuis ꝓceſſibus variatur, in fine vero menſis ex toto & penitus in illuminãdo deficit, & in lunaticis dominatur hominibus, quos ad inſaniam perducit. Sic vere mundi proſperitas, quæ nunquam in eodem ſtatu permanet, imo continue eſt in motu & fluxu, & nunc in cremento, & nunc in decremento, finaliter in fine menſis i. in termino huius vitæ ex toto deficiet, & ceſſabit, quia ſicut dicitur Eccleſ.43. A luna ſignum diei feſti, luminare, ꝙ minuitur in conſummatione menſis. Iſta ẽt dominatur in lunaticis i. fatuis imprudentibus, atque ſtultis, quia ſci. lunaris conſtellatio i. influentia mũdanæ proſperitatis facit homines quantum ad Deum, lunaticos & in ſpiritualibus inſenſatos, quia (ſecundum Senecam) fortuna, quem nimium fouet, ſtultũ facit. Patet, igitur quomodo per lunam intelligitur mundi proſperitas. Ad quod tamen poſſent infinita alia applicari, ſed in aliis titulis habebunt locum ſuum: ſufficit ergo ad præſens.

Lupus.

Nota, quod lupus (vt communiter) in bono ſumitur & in malo, vt breuiter concludam. Per lupum
A ergo intelligitur

Iuſta ſeueritas,
Ficta fallacitas,
Rapax crudelitas.

Nam

Lupus { Iuſtitiæ veros profeſſores,
Fallaciæ fictos poſſeſſores,
Sæuitiæ duros ſucceſſores ſignat.

¶ Primo ergo dico, quod lupus ſignificat profeſſores virtutis & iuſtitiæ, ſecundum enim Homerum in libro de pugnis & aſtutiis beſtiarum cum lupus lapidibus impetitur, miro modo obſeruat primum lapidem iacientẽ, & ſi lapis ille nocuerit, ipſum iacientem ſi poteſt interficit, ſi autem parum læſit, iacientem quaſi parum leuiter corrigendo pertrahit & poſt dimittit. Sic vere iuſtus homo, & potiſsime iudex, prelatus vel princeps, valde debet actus iuſtitiæ moderari, & hominem, qui in ipſum delinquendo, hoc eſt, vel in propriam perſonam vel in rempublicam aliquid cõmittendo peccauit, ſecundum quod magis vel minus deliquerit, corrigere vel punire. Et ſicut lupus eſt animal valde vigil & mirabiliter timẽs ignem, ſic iuſtus per prudentiam debet vigil eſſe, & per ignem inferni ipſum etiam Deũ, qui ignis conſumens dicitur (Deut.4.) mirabiliter formidare. Et ſicut lupus animalia capit, & rapit, ipſaque ſibi incorporat, & ea ſibi vendicat, & acquirit, ſic iuſtus debet alios per prædicationem rapere, & acquirere & eos per charitatem ſibi incorporare, & ad partem ſuam & Chriſti per pœnitentiam conuertere, & domare Gen.49. Beniamin lupus rapax mane rapiet prædã, & veſpere diuidet eſcas. Et ſicut lupus ſi ligatus fuerit vel concluſus, non ſolet oues lædere ſed cum eis pacificè ſe habere (vnde lupus, quando de ſuper tectum ſaltat in domum vbi ſunt oues, primo & ante omnia tentat ſi poterit exire pro libito, & ſi videat, quod oſtia ſint ſerata, nec poſsit retro ſaltare per viam quam intrauit, ſtatim ſe captum iudicans abſcondit ſe, & etiam ſi famelicus ſit, nihil nocet) ſic vere dicam, quod iuſtus vinculis diuini timoris aſtrictus, & intra muros & ambitum diuinorum mandatorum incluſus, cum agnis & ouibus i. cum aliis conſociis & ſimplicibus in pace ſolet viuere, & nullum lædere, ſed erga omnes benigniter ſe habere, iuxta illud Eſaiæ 11. Habitabit lupus cum agno, &c. Patet ergo, quomodo lupus quandoque
B ſignificat profeſſores virtutis & iuſtitiæ. ¶ Secundo dico, quod quandoque ſignificat poſſeſſores hypocriſis & fallaciæ. Lupus enim exterius vellus habet hiſpidum & hirſutũ, & quanto plus hiſpidior, tanto crudelior & deterior. Lupus etiam ſub frondibus ſolet ſe abſcondere, & dum non videtur, ſolet ſubito pecudes inſilire. Sic vere multi ſunt, qui vellus i. exteriorem cõuerſationẽ habent hiſpidam, humilẽ, & auſteram, interiorem aũt conſcientiã habent crudelẽ, rapidam & fallacem quia ſci. dum ſub frondibus fictionis & hypocriſis abſconduntur, citius & facilius nocent, dum eorum malitiæ non cauentur. Patet in aliquibus religioſis, qui ſub velamine ſanctitatis exercent opera carnalitatis. Patet in hæreticis, &c. Ideo bene præcipitur Matt.15. Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces, à fructibus eorum cognoſcetis eos. ¶ Tertio vero dico, quod lupus ſignificat C
effoſſores feritatis, & ſæuitiæ, hoc eſt dictũ, Viros crudeles impios & raptores. Lupus enim ſemper inhiat ad ſanguinem, & ad prædam contra beſtias innocentes, & ſe defendere non valentes, & etiam tantæ eſt feritatis, quod non ſufficit ſibi ad neceſsitatem ſuam occidere, imo quotquot inuenerit in grege vel armento, ſolet ſine remedio trucidare. Sic vere faciunt hodie multi, potiſsime iudices, principes & tyranni, quia ſ. ad prædas ſemper inhiant, & anhelant, & pauperes innocentes rapiunt, violant, excoriant, trucidant, & ſanguine & pelle ſuæ temporalis ſubſtantiæ ipſos attenuant, exuunt & denudant Ezech.22. Principes eius in medio eius lupi rapaces. Et Soph.3. Iudices eius lupi veſpertini, &c. Et Abac.1. Leuiores pardis equi eius, velociores lupis veſpertinis. Nullum ergo eſt innocentibus remedium poſitis inter tales lupos, niſi patientia & prudentia. Iuxta conſilium ſaluatoris, dicentis Matt.10. Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum. Eſtote ego prudentes ſicut ſerpẽtes, & ſimplices ſicut columbæ. ¶ Quod autem per lu- D
pum intelligatur diabolus, qui ſci. animas fraudulenter ſub aliqua ſpecie boni velatus rapit tentationibus & occidit, patet Io.10. Vbi dicitur, quod mercenarius videns lupum venientem fugit. Sequitur. Et lupus rapit, & diſpergit oues. Sufficit quia in variis locis applicando ad diuerſa vitia fit mentio de lupo.

Lupanar.

Lupanar idem eſt, quod proſtibulum locus ſc. A
vbi actus fornicationis & luxuriæ exercentur, dictus à lupa meretrice, quæ Remum & Romulum conditores ſupra Tyberim expoſitos nutriuit, vt dicit Titus Liuius libro primo ab vrbe condita. Igitur inuenitur triplex genus fornicationis ſcil.

Fornicatio { Corporalis immunditiæ,
Cordialis iniuſtitiæ,
Spiritualis idololatriæ.

Quibus homo fornicatur, ſcilic.

Corporaliter carnem maculando,
Cordialiter culpas committendo,
Spiritualiter ſeu ſacramentaliter fidem abnegando, ſeu dæmonibus conſentiendo, & eorum cultui adhærendo.

Poſſumus ergo dicere, quod eſt triplex lupanar, i. triplex locus vel ſtatus, in quibus actus iſtius triplicis luxuriæ exercentur. De lupanari carnalitatis dicitur Nu.25. Ingreſſus eſt Phinees poſt virum Iſraeliticum in lupanar, & transfodit ambos. De lupanari peccatricis conſcientiæ & iniquitatis, vbi ſ. anima cum vitiis fornicatur per varios conſenſus & affectus, dici poteſt illud 2.Macch.4. Optimos quoſque epheborum in lupanaribus ponere. De lupanari autem idololatriæ & infidelitatis dicitur Ezec.16 Vbi dominus loquens ciuitati Hieruſalem idololatriæ dicit ſic. Ædificaſti tibi lupanar, & feciſti tibi proſtibulum in plateis cunctis ad omne caput viæ. Et hæc ſufficiant, &c.

Lutum.

Lutum fit ex aqua & terra inuicem mixtis. Et ſu- A
mitur lutum multipliciter in ſcriptura. Sumitur etiam in bono & in malo. In bono enim deſignat

Naturæ vilitatem,
Carnis mortalitatem,
Mentis humilitatem.

¶ Significat ergo naturæ vilitatem, quia ſ. tota natura humana non eſt niſi lutum vile, fragile & infectum. Vnde Iob 4. Hi, qui habitant domos luteas, terrenum habent fundamentum, conſumẽtur velut à tinea. ¶ Item ſignat carnis mortalitatem. Caro enim mortua finaliter efficitur lutum putridum, & fœtidum, Hiere.18. Diſsipatum eſt vas, quod faciebat ex luto. Vnde per ſtatuam Nabuchodonoſor poteſt ſignari homo, quia ſtatua illa habebat pedes partim ferreos, partim teſteos, partim luteos ſicut dicitur Dan.2. Vbi inter cætera dicitur. Vidiſti ferrum mixtum terræ, & luto, &c. Pedes enim, id eſt, finis, & poſterioritas ſtatuæ, id eſt, hominis tres habent partes, quia ſibi eſt ferrum, id eſt, anima, quæ ad modũ ferri ſtabilis eſt, & immobilis. Alia pars eſt teſtea ſc. caro, quæ ad modum teſtæ modicam habet ſoliditatem, & magnam fragilitatem. Alia pars eſt lutũ ſ. ſanguis, quæ ad modum luti nullam habet ſoliditatem, ſed magnã corruptibilitatem. Nã ſicut dicitur Dan.2. Venit & cecidit ſubito lapis de monte, qui contriuit, & comminuit pedes ſtatuæ antedictæ. Quia ſ. ſurſum à monte i. à Deo & à Dei occulta prouidẽtia deſcendit lapis i. mors, qui Deo percutit ſtatuam in pedibus i. qui percutit hominem in fine dierum, quæ omnia in fauillam et cinerem reducit. Vnde Iob 10. Memento quæſo, quod ſicut lutum feceris me. et in puluerem reduces me.

¶ Item ſignat mentis humilitatem, de qua dicitur Iob 13. Comparatus ſum luto,& aſſimilatus ſum fauillæ,& cineri. Homo enim qui videt ſe eſſe in luto & ex luto creatum & in lutum finaliter conuertendum, exinde concipit humilitatem, quæ multum proficit ad ſalutem. Sicut enim dicitur Io.9. Cœcus natus quando oculos ſuos Ieſus liniuit, ſtatim vidit & lucē recepit. Quia vere cœcus, i. peccator, qui lutum propriæ fragilitatis & mortalitatis per conſiderationem cordis oculis anteponit, lumen gratiæ, & ſapientiæ recipit,& acquirit. Et ideo conſulitur Naum 3. Intra in lutum,& calca,ſubigens tene laterem. Tale enim lutum valde eſt vtile, quia vaſa multarum rerum contentiua inde formantur quia ſ. ſecundum Auicen. ex ſolo luto vnctuoſo plantæ procreantur. In luto apri inuoluuntur,vt fortificato latere non læduntur à venatoribus. Sic vere chariſſimi ex luto, i. ex humili conſideratione vilitatis, & mortalitatis noſtræ nos efficimur vaſa ad cōtinendum gratiam, & deuotionem. Efficimur plantæ ad fructificandum per bonam operationem. Efficimur fortiores, & duriores ad reſiſtendum venatoribus i. dæmonibus per conſtantiam, & perfectionem. In luto enim noſtræ mortalitatis nos debemus more aprorum per cōſiderationem inuoluere, vt ſic iacula tentationum poſſimus tutius refutare Zach. 10. Erunt quaſi fortes conculcantes lu-
B tum in prælio. Patet igitur, quomodo lutum ſumus. ¶ Nota adhuc ſi vis, quod ſumus ſcilicet ſicut

Lutum in { ingreſſu, progreſſu, egreſſu.

¶ In ingreſſu ſc. quia ſicut dicitur Eſaiæ 64. Pater noſter es tu, nos vero lutum. Nam ſicut figulus ex eodem luto rota volubili mediante facit vaſa contraria, & diuerſa ſc. aliud in honorē, aliud in contumeliam, ſicut dicit Apoſtolus Ro.9. ſic vere Deus mediante rota occultæ ſuæ prouidentiæ de eodem luto fragilis conditionis humanæ format & facit diuerſitatem hominū in hoc mundo. Alii enim ſunt in honorem, alii in contumeliam. Alii diuites, alii pauperes. Alii ruſtici, alii nobiles. Alii peccatores, alii boni. Alii ſaluati, alii damnati, vt dicat quilibet illud Iob 33. Ecce & me, & te fecit Deus, & de eodem luto quoque formatus ſum. Homo enim quantum ad ſuam originalem creationem eſt proprie in manu Dei ſicut lutum in manu figuli Hierem.18. Sicut lutum in manu figuli, ſic vos in manu mea, dicit Dominus. Et Eccl. 33. Sicut lutum in manu figuli, ſic homo in manu illius, qui fecit eum. ¶ Item nos ſumus lutum in progreſſu, quia ſc. quamdiu durat vita noſtra mortalis, nos ſumus compoſiti de fæcibus, & de luto, de carne ſcil. ſanguine & ſtercoribus Dan. 14. Iſte autem intrinſecus luteus eſt. ¶ Item ſumus lutum in egreſſu Eſa. 41. Ponet magiſtratus quaſi lutum.
C Sic igitur ſumitur lutum in bona ſignificatione. ¶ Sed adhuc dico, quod lutum ſumitur in mala deſignatione.

Lutum enim ſolet { Tangentem maculare, Intrantem alligare, Portantem aggrauare.

Primum eſt lutum carnalitatis,
Secundum eſt lutum iniquitatis,
Tertium eſt lutum cupiditatis.

¶ Lutum enim carnalitatis maculat tangentem. Vnde carnales ſimiles ſunt porcis, qui in luto, & fæcibus delectantur. Vnde 2. Pet. 2. Sicut canis reuerſus ad vomitum, & ſus lota in volutabro luti. ¶ Lutum iniquitatis detinet intrantem. Sicut enim homo faciliter intrat lutum, ex quo tamen non faciliter exit, ſic homo faciliter committit peccatum, ex quo tamen nō faciliter reſilit aut recedit Pſa. 68. Eripe me de luto, vt non impingar vel infigar. ¶ Lutum cupiditatis aggrauat portantem, quia ſicut lutum quod terra, & de terra eſt, ſolet portantem inferius trahere, & grauare, ſic bona temporalia quæ terra, & lutum ſunt, & de terra ſunt (iuxta illud Iob 41. Sternet ſibi aurum quaſi lutum) hominem per cupiditatem, & auaritiam detrahunt atque premunt. Vnde Abacuc 2. dicitur. Væ qui congregat non ſua, vſquequo aggrauat ſuper ſe denſum lutum? Et ſic igitur patet quomodo lutum diuerſimode ſumitur in ſcriptura.

A **Luſtra.** Luſtrare idem eſt quod circūire, vel circūeundo aliquem locum certis ſacrificiis, & obſeruationib. expiare. Et dicitur luſtrum circuitus quinque annorum iuxta illud. Luſtra ſex quæ iam peracta, &c. ſicut in hymno. De luſtro enim in luſtrum, id eſt, de quinquennio in quinquennium tributa Romanis ſoluebantur, & vrbs Roma per cenſores certis ſacrificiis expiabatur, & illa expiatio luſtratio dicebatur. Sed de hoc nihil ad præſens. Vnde in tit. de Circūire, Sacrificare, Expiare, & ſimilibus.

A **Lux.** Nota quod lux multipliciter ſumitur in ſcriptura. Eſt enim, ſicut diuidit Mauricius, Lux

Exterior & mundana,
Interior & humana,
Superior & diuina,
Inferior & terrena,
Deterior & valde vana,
Debilior & valde miſeranda,
Nobilior & valde appetenda.

¶ Cum igitur lux ſit illud per quod rerum notitia nobis datur intelligi, quia ſcilic. nihil poteſt ſenſibiliter videri, niſi lucis beneficio mediante, hinc eſt quod omnis notitia vel omnis virtus vel res ſignificatiua poteſt per lucem proprie denotari. Eſt igitur lux exterior, & iſta eſt ſplendor notitiæ, quam habeamus per creaturas. Creaturæ enim ſuum prædicant creatorem, & ad ipſum cognoſcendum lucem veræ notitiæ nobis fundūt. Teſte enim Apoſtolo Rom. 1. A magnitudine creaturæ poterit earum creator videri. Vnde de creaturis dicitur Geneſ. 1. Fiant luminaria in firmamento cœli, vt luceant ſuper terram. Lux interior eſt lux rationis, & diſcretionis, gratiæ & ſapientiæ Iob 38. Indica mihi ſi noſti in qua via habitat lux. Lux ſuperior eſt Deus, quia ſicut dicitur 1. Ioa. 1. Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt vllæ. Lux inferior eſt homo perfectus, quia ſicut dicitur Prouerb. 4. Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens. Lux deterior eſt mūdi proſperitas de qua Iob 38. Auferetur ab impiis lux ſua. Lux debilior eſt vita humana, de qua Iob 17. dicitur. Rurſum poſt tenebras ſpero lucem. Lux nobilior eſt vita æterna, de qua Tob. 13. Lux ſplendens ſplendida luce fulgebit. Inuenitur ergo in ſcriptura lux multiplex, videlicet,

Lux { gratiæ, gloriæ, decentiæ, opulentiæ, ſapientiæ, hæreditatis, bonitatis.

Breuiter ergo dico, quod per lucem poteſt intelligi Deus. Vir perfectus. Perfectio virtutum. Gloria æterna. Proſperitas temporalis. Et ſic dico breuiter quod eſt

Lux { Honoranda, Imitanda, Contemnenda, Affectanda, Deteſtanda.

¶ Dicamus ergo primo, quod eſt quædā lux, quæ debet honorari, & iſta procul dubio eſt Deus. Deus n. eſt lux, & tenebræ in eo non ſunt vllæ. Lux n. inter omnes formas corporales obtinet principatū. Habet n. actus inter ſe principales, & excellentiores, quod omnes formas alias antecellit. Sic pro certo Deus inter omnes naturas ſpirituales principatum obtinet, nec eſt aliquid creatum, quod ſibi valeat comparari. Et ideo Chriſtus Deus noſter dicit ſic Io. 9. Quamdiu ſum in mūdo, lux ſum mundi. Et Io. 8. Ego ſum lux mūdi. Et aduerte hic, quod ſicut lux habet naturaliter cōditionē valde nobilē, duratione valde ſtabilem, diffuſionē valde mobilē, ſic vere Deus eſt conditione nobiliſsimus. Ego inqt. Duratione æterniſſimus. Sū. Diffuſione agiliſſimus. Lux inqt mūdi. Probat nobilitatem dictio primitiua. Ego. Probat æternitatem dictio ſubſtantiua. Sum. Probat agilitatem actio diffuſiua quia lux mundi. ¶ Dicamus ergo quod Deus dicitur lux ratione nobilis conditionis, quod oſtenditur cum dicitur Ego, quod eſt primæ perſonæ, & ſpeciei primitiuæ, nominatiui caſ. & numeri ſingularis, quę omnia expone ſicut ſupra de aduētu in illa auctoritate. Ego lux veni in mundum. Sicut enim lux omnia corporalia præcedit in nobilitate, & ideo ſicut res nobiliſſima primo omnium fuit creata, & facta inter omnia opera creatoris, ſicut dicitur Geneſ. 1. Fiat lux, & facta eſt lux, ſic vere Deus nobilitate excellentia, & dignitate cuncta præcellit, & ſicut prima, & primitiua & principalis cauſa, omnium rerum omnia ſuperat, & præcedit Io. 12. Ego lux in mundum veni. Et Apo. 1. Ego ſum primus & nobiliſſimus. Sed de iſta nobilitate & dignitate æternæ lucis, & diuinæ naturæ quæ notatur per Ego vide ſupra de Ego §. 1. & ſupra, de aduentu in auctoritate præallegata. Deus igitur lux eſt ratione nobilis conditionis. Ego inquit, &c. ¶ Deinde dico quod Deus eſt lux ratione ſtabilis durationis, quod oſtenditur cum dicitur. Sum. Lux enim habet naturam incorruptibilem. Ex quo enim ſemel creata fuit, eſſe poſtea non ceſſauit, nec fuit in virtute diminutiua, nec in eſſentia variata, imo etiam tanta eſt ipſius incorruptibilis conditio, quod quāuis ſuper fæces trāſeat inceſſanter, nullam tamen exinde contrahit corruptelam, ſignificans proprie diuinam eſſentiam, quæ nec tempore variatur, nec in virtute diminuitur, nec illapſione qua rebus corruptibilibus illabitur, aliqualiter maculatur, ſed in propria eſſentia, & natura cōſiſtit, & incōmutabiliter ſtabilitur. Sum inquit. Deus enim lux eſt, & lucē habitat inacceſſibilem, ſicut dicitur 1. Tim. 6. Et ideo ipſe

Ipse dicit Ioan. 9. Ego lux sum mundi. Et Ioann. 1. Ipse erat lux vera: quæ illuminat omnem hominem. Est igitur Deus lux ratione stabilis durationis.

E ¶ Denique dico, quod ipse est lux ratione mobilis seu agilis diffusionis, quod ostenditur cum dicitur. Lux mundi. Sicut enim lux est suiipsius maxime communicatiua, & ab oriente in occidentem sui subito diffusiua, occultorum terræ penetratiua, lapidum preciosorum, & metallorum in terra inuisibiliter generatiua, & elementorum contrariorum in vno mixto conciliatiua, & concordatiua, aeris insuper illuminatiua, & tenebrarum, & caliginis fugatiua, & etiam vitæ animalium causatiua, & conseruatiua, sicut dicitur in lib. de fonte vitæ, sic pro certo Deus se per beatam incarnationem hominibus communicauit, & ab oriente in occidentem, id est, de cœlo ad terram se diffudit, & subito transportauit, occulta terræ, id est, secreta vteri virginis inuisibiliter penetrauit, & ibidem preciosum lapidem vel metallum, videlicet corpus suum admirabiliter fabricauit, & sic diuersa elementa, id est, diuersas hominum nationes in vno mixto, id est, in vna Ecclesia concordauit, & adunauit. Aerem, id est, mundum prædicando, & docendo sua benedicta præsentia illuminauit, & informauit, & sic tenebras errorum, & hæresum effugauit, & sic vitam gratiæ, & gloriæ animalibus, id est, hominibus procurauit. Sicut n. dicitur Ioan. 1. Vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet. Iste est ergo lux mundi, id est, lux mundo communicatiua, dicens illud Io. 12. Ego lux in mundum veni. Et Ioann. 9. Quamdiu sum in
F mundo, lux sum mundi. ¶ Et bene Christus se dicit lucem, quia sicut Lux

Oritur,
Progreditur,
Obtenebratur,
Reflectitur.

Et sic potest inueniri. Lux veniens seu oriens, Lux transiens, & progrediens, Lux moriens & deficiens, Lux rediens, & resiliens, sic vere charissimi dico, quod Christus fuit lux oriens. Et sic potest inueniri in incarnatione, quia sicut dicitur in Psalm. 96. Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia. Fuit lux progrediens in conuersatione. Semper enim procedebat de virtute in virtutem Prouerb. 4. Lux procedens & splendens procedit, & crescit. Lux fuit deficiens in morte, & passione Esa. 5. Lux obtenebrata in caligine. Fuit lux rediens in resurrectione, & ascensione, Iob 17. Rursum post tenebras spero lucem. Deus ergo est lux ratione conditionis, durationis, diffusionis. Vnum tamen est aduertendum, quod quamuis lux quantum in se est semper sit parata se diffundere, & se ostendere, se diuidere, & influere, istud tamen verum est quod oportet, & necesse est quod habeat materiam præparatam, & inde est quod lapis durus per lucem non viuificatur, quod oculus cœcus per lucem non illuminatur, quod lignum aridum per lucem non fœcundatur. Secundum enim philosophum, actus actiuorum sunt in patiente præ disposito, & ideo nihil est quod possit alicui rei influentiā recipere nisi ad hoc antea disponatur. Sic vere charissimi, lux æterna Deus quantum est in se, semper paratus est aliis influere, & alios dirigere, & iuuare. Veruntamen necesse est, quod ad hoc per gratiam, & obediētiam disponamur. Illi enim qui sunt duri sicut lapis per mentis indurationem, qui sunt cœci, per rationis obfuscationem, & qui sunt aridi per humoris gratiæ priuationem, istius lucis influentiam nec percipiunt, nec eius beneficia recipiunt, quia ad hoc minime se disponūt Sap. 17. Ignis quippe nulla vis poterat eis lumen præbere. Istud optime patet in Iudæis induratis, obstinatis & excœcatis, qui lumen Christum habuerunt præsentem, & tamen eum non receperunt nec viderunt. Lux enim in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt Io. 1. Sicut enim dicitur Ioa. 3 Lux venit in mundū, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucē. Isti n. sunt sicut briones expectantes arcturum, quia isti expectant, quod perpetuo non videbunt. Vnde de isto Iudæorum populo dicitur Iob 3. Expectet lucem, & non videat nec ortum surgentis auroræ. Vnde de istis derisoriè dicitur Esa 28. Expecta, reexpecta, modicum ibi, modicum ibi. Sic ergo patet, quomodo per lucem intelligitur Deus, & quomodo est quædam lux, quæ debet venerari.

G ¶ Secundo dico, quod est quædam lux quæ debet imitari, & ista lux signat Christum, vel beatam virginem vel quemlibet virum iustum. Sicut enim lux est in conditione purissima, in operatione est nobilissima, & in apparentia pulcherrima, sic verè vir perfectus est purus per sanctitatem innocentiæ. Nobilis per agilitatem obedientiæ. Pulcher & delectabilis per honestatem apparentiæ. Et ideo breuiter de tali luce scilic. de viro perfecto, & sancto potest dici illud Sap. 7. Candor enim est lucis æternæ, & speculum sine macula, & imago bonitatis Dei. In quibus verbis ostenduntur sex conditiones lucis quæ viro iusto possunt optime coaptari. Lux enim habet

Candorem summe notabilem,
Vigorem incorruptibilem,
Splendorem manifestabilem,
Nitorem immaculabilem,
Decorem repræsentabilem,
Valorem communicabilem.

¶ Solet enim lux
Candidam se monstrare. Candor inquit lucis;
Semper perseuerare. Ideo dicitur Æternæ,
Cuncta manifestare. Ideo dicitur Speculum,
Fæce non sordidare. Ideo dicitur Sine macula,
Formas repræsentare. Ideo dicitur Imago,
Sese communicare. Ideo dicitur Bonitatis Dei.

Ad literam enim sicut videmus sensibiliter, lux habet
Colorem splendidum, & candidum, & ideo dicitur (Cādor)
Naturam indeficientem, & ideo dicitur (Æternæ)
Splendorem illustrantem, ideo dicitur (Speculum)
Virtutem immaculatiuam, ideo dicitur (sine macula)
Formam repræsentatiuam, ideo dicitur (Imago)
Virtutem cōmunicatiuam, ideo dicitur (Bonitatis Dei)

Quia scilicet bonum est suiipsius communicatiuum, & diffusiuum. Istæ sex conditiones lucis, charissimi, quæ in ista auctoritate notantur, applicantur sex virtutibus viri iusti, quia pro certo in viro iusto, & perfecto debet esse
Castitatis & continentiæ pulchritudo: ideo dicitur Cādor lucis,
Firmitatis & permanentiæ longitudo: ideo dicitur Æternæ,
Veritatis & sapientiæ certitudo: ideo dicitur Speculum,
Puritatis & innocentię sanctitudo: ideo dicitur Sine macula,
Honestatis & apparentiæ gratitudo: ideo dicitur Imago,
Pietatis & amicitiæ plenitudo: ideo dicitur Bonitatis Dei.

¶ Dico igitur quod vir perfectus debet habere pulchritudi- H
nem continentiæ, quod ostenditur cum dicitur. Candor lucis. Candor enim in coloribus, signat castitatem in virtutib. Quia sicut candor est color inter cæteros purissimus, faciliter tamen maculatur, & in isto colore plus, quam in aliis macula plus indecorat, sic virtus castitatis plus cæteris est purior, & mundior, faciliter tamen per luxuriam corrumpitur, & macula, id est, defectus in ista virtute indecentior cæteris iudicatur. Plus enim apparet macula luxuriæ, & magis notatur, & citius cognoscitur, quam macula superbiæ vel alterius peccati. Et ideo sicut lux est naturaliter candidi, & fulgidi coloris, sic vir perfectus per castitatem debet esse candidus, & per honestatem fulgidus apparere, vt de eo dicatur illud Cant. 5. Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus. Et bene dicit electus ex millibus, quia vix inter mille inuenitur hodie homo castus. Ideo quando inuenitur, bene potest mirabile reputari, iuxta illud Eccl. 43. Pulchritudinem cādoris eius admirabitur oculus. Vnde breuiter de luce spiritualis Hierusalem dicitur Tobiæ 13. Luce splendida fulgebis. Sequitur. Omnis circuitus murorum eius, ex lapide candido, & nitro mundo. Candor ergo lucis. Vt sic vir perfectus figuretur in illo filio hominis quem vidit Ioannes Apocal. 1. qui habebat caput, & capillos candidos sicut lana alba, & cuius facies sicut sol in virtute sua lucebat. Quia scil. vir perfectus debet candorem castitatis habere, & per castitatem lucere, & in capite intentionis, & in capillis affectionis, & in facie conuersationis. Quia scilicet castitas est interius, & exterius obseruanda quod est contra hypocritas, similes cygno, qui est auis exterius in plumis candida, interius tamen in carne valde nigra. Quia videlicet hypocritæ habēt plumam, id est, exteriorem conuersationem per simulatam castitatem candidam, carnem tamen interius in occulto habens per luxuriam denigratam Non sic igitur, sed habeat vir perfectus castitatis, & continentiæ pulchritudinem Candor inquit lucis.

¶ Item vir perfectus debet habere firmitatis, & perseueran- I
tiæ longitudinem, quod ostenditur cum dicitur Æternæ. Lux enim in sua conditione, & natura sine corruptione perpetuò perseuerat, sic vir iustus semper debet in bono perseuerare, & durare, & ab esse gratiæ nunquam corrumpi, deficere, vel cessare, Æternæ inquit, quia scilicet ad virum perfectum pertinet æternè, & durabiliter, non temporaliter aut defectibili-

ter permanere. Vnde Sap. 10. Dedit illi claritatem æternam. Et sequitur. Et fuit ei in velamento diei, & in luce stellarum nocte. Istud tamen est contra multos qui sunt temporales non æternales. Corruptibiles non durabiles. Defectiui non permansiui. Et tales sunt vt communiter tria genera personarum, videlicet hypocritæ, falsi amici, & leues seu inconstantes. Sed de istis vide supra in pluribus locis. Isti ergo non sunt lux æterna, sed potiꝰ lux defectibilis & infirma. Sunt enim sicut lux cometarum, quæ subito apparet, & videtur stella, subito autem disparet, & videtur nulla. Vnde de quolibet talium potest dici illud Iob 18. Expellet eum de luce ad tenebras. Non sic ergo, sed habeamus firmitatis, & permanentiæ longitudinem.

K ¶ Item vir perfectus debet habere veritatis & eloquentiæ certitudinem. Speculum inquit, sicut n. videmus quod natura lucis est occulta & abscondita rerum ostendere, & se & quicquid est absconditum declarare, sic vere conditio & proprietas viri iusti est, & se & alia aliis manifestare. Sic dico quod vir iustus per virtutem veritatis vult se omnibus ostendere qualis est, sine aliqua alicuius simulationis vel hypocrisis falsitate omnibus abscondita & secreta fidei & morum ostendit, & quicquid est periculosum, & vtile docet pro viribus & erudit. Iste enim (sicut dicitur Io. 1.) Est lux vera, quæ illuminat omnem hominem. Et hoc ostenditur cum dicitur. Speculum. Speculum enim talis est naturæ quod imaginem quam recipit, statim ostēdit, nescit enim aliquid celare. Quia scilicet vir perfectus nihil scit de suis interioribus aliis per duplicitatem, hypocrisim & falsitatem abscondere, sed per simplicitatem, & veritatem quicquid interius in corde latet, solet omnib. declarare. Vnde 1. Cor. 13. Videmus nunc per speculum. Ista tamen sunt contra falsos & deceptores, qui non habent naturam speculi quia sci. quod intus in corde cogitant & concipiunt, nō ostendunt exterius neque dicunt: similes topasio, qui formam habet specularem, imaginemque repræsentat transuersam. Quia vere tales falsi & ficti scilicet proditores falsi amici, & adulatores, hypocritæ totum transuersum, id est, totum oppositum, & contrarium illarum imaginationum, & rerum quæ intus habent in corde seu recipiunt, solent exterius declarate, quia scilicet vnum habent in corde, aliud in ore. Vnum in conscientia, aliud in apparentia. Isti igitur non sunt lux veritatis, sed vmbra & tenebræ totius falsitatis Esa. 49. Expectauimus lucem, & ecce tenebræ. Non sic ergo, sed habeamus veritatis, & eloquētiæ certitudinem. Speculum inquit.

L ¶ Item vir perfectus si vult esse lux, debet habere puritatis, & innocentiæ sanctitudinem, quod ostenditur cum dicitur. Sine macula. Sicut enim lux naturam habet ita purissimā quod nullo contactu sordium potest maculari vel sordidari, sic vir perfectus debet esse ita sanctus, innocens, & purus, quod per contactum, id est, societatem, & vicinitatem sordium, id est, peccatorum non possit aliqualiter infici vel corrumpi. Sine macula inquit Exod. 12. Erit enim agnus sine macula, masculus anniculus. Isti enim dicuntur puri & innocentes propter

Mentis simplicitatem, quia sunt agnus,
Carnis sinceritatem, quia sunt sine macula,
Cordis virilitatem, quia sunt masculi,
Ætatis habilitatem, quia anniculi.

¶ Ista summè pertinent ad ecclesiasticos, quia isti præcipue sine macula luxuriæ debent esse, Quia sicut dicitur 1. Machab. 4. Elegit Iudas sacerdotes sine macula. Et nota quod tales digni sunt vt in

Christi Ecclesia collocentur,
Christi præsentia famulentur,
Cœli fastigio sublimentur.

¶ Debent enim tales in Ecclesia collocari. Vnde Psal. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Sequitur. Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. ¶ Item possunt digne domino famulari. Vnde Dani. 1. dicitur quod pueri de semine regio in quibus nulla esset macula, sed qui pulchri, & eruditi erant sapientia, debebāt introduci in palatio coram rege. Quod est figuratum Leui. 22. Vbi hostiæ sine macula præcipiuntur offerri, quia scilicet animal quod immolabatur, non debebat esse coecum, sine auribus, sine cauda, alias refutabatur, quia scil. non sunt digni Deo offerri in statu ecclesiæ qui carent oculis per ignorantiam, qui carent auribus per inobedientiam, qui carent cauda, id est, qui non habent mortis & finis memoriam. Sicut enim dicitur de Absalone 2. Regum 14. A planta pedis vsque ad verticem non fuit in eo aliqua macula. Hoc tamen aduertendum, quod propter maculam velleris exterius, nisi esset caro maculata interius, animal non repellebatur, quia scilicet quamuis homo habeat aliquas maculas vel aliquos defectus solum exterius in vellere conuersationis, dum tamē nulla macula sit interius in membris intentionis non est propter hoc reprobandus. Multi enim sunt qui videntur exterius mali qui tamen interius sunt valde boni. De quibus dicitur Leu. 13. Sciat nō esse lepram, sed maculam coloris candidi. Tales ergo qui sunt sine macula, digni sunt domino famulari.

¶ Item dico, quod digni sunt in cœlo sublimari vel gloriari. Ideo de innocentibus dicitur Apoca. 14 quod sine macula sunt ante thronum Dei. Boni enim similes sunt puro, & immaculato balsamo, qui nunquam maculat vestem quam tangit. Sed mali similes sunt plumbo seu pici, quæ solet tangentes maculare, quia scilicet boni qui sunt sine macula peccatorum, nunquam alios maculant per malum exemplum. Mali vero qui in se sunt pleni macula peccatorum & delictorum, solent cōtingentes, id est, vicinos & socios malis verbis & exemplis corrūpere, & foedare Numer. 19. Quicquid tetigerit immundus, immundum faciet. Sed non sic boni, quia ipsi sunt sine macula. Tales igitur possunt dici lux propter puritatis, & innocentiæ sanctitudinem. Vt de tali puritate dicatur illud Hester 8. Noua lux oriri visa est.

¶ Item vir perfectus debet habere honestatis, & apparentiæ gratitudinem, quod ostenditur cum dicitur Imago. Sicut enim lux coloratur, & imaginatur secundum conditiones rerum per quas habet transire, istud patet in luce transeunte per vitrum, quæ ad colorem vitri solet colorari, patet etiam in iride, vbi radii solares per elementa & per terram transeuntes induunt colorem rerum per quas transeunt, & ipsum in iride repræsentant, & inde est quod ibi apparet rubeus color ratione ignis, color coelestis ratione aeris, color cœruleus ratione aquæ seu maris, color viridis ratione terræ, vbi scilicet arbores, & herbæ virescunt, talis lux procul dubio debet esse vir perfectus, quia vere quicquid potest inuenire coloris, perfectionis, & virtutis in rebus per quas transit, totum debet induere, & totum in imagine conuersationis suæ prætendere & habere. Alios enim in bono debet imitari, & ad eorum dispositionem debet quanto plus poterit colorari, quod ostenditur cum dicitur imago. imago enim est repræsentatiua figuræ, & conditionum illius cuius est imago. Quia scilicet homo per honestatem conuersationis debet in se habere, & repræsentare mores, & conditiones illius qui dicit Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram: vt sic de tali honestate dicatur eisdem illud Matth. 5. Luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona. Quod tamen est contra multos similes speculis concauis, quæ quamuis imaginem pulcherrimā hominis in se recipiant, horribilem tamen repræsentant. Quia sic mali quamuis bona bonorum exempla & documenta videant, & audiant, horribilem tamen i. malam conuersationem, & vitam in se aliis ostendunt, & demonstrant. Sed de hoc vide supra de Imagine. Et nota quod aliqui repræsentant in se imagines diuersarum bestiarum. Quidam

Leonis per superbiam,
Lupi per auaritiam,
Porci per luxuriam,
Asini per pigritiam,
Canis per inuidiam,
Vulpis per malitiam,
Apri per iracundiam,
Vrsi per gulam, & gastrimargiam.

¶ Et isti debent timere illud, quod dicitur Apo. 19. quod scilicet illi qui portabant imaginem bestiæ, missi sunt in stagnum ignis & sulphuris. Non sic ergo, sed habeamus honestatis, & apparentiæ gratitudinem: iuxta illud 1. Thess. 5. Omnes enim vos filii lucis estis, & filii diei. ¶ Item vir perfectus si vult esse lux, debet habere pietatis, & amicitiæ plenitudinem, quod ostenditur cum dicitur. Bonitatis. Bonum est enim sui diffusiuum, & communicatiuum. Lux etiam est summè diffusibilis, & communicabilis, in tantum quod in oriente apparens, subito in omnes partes aeris se diffundit, & omnibus se communicat, & ostendit. Vnde etiam dicit Aristot. quod tanta est virtus, & actualitas lucis, ꝙ vnus punctus lucis sufficeret ad totum aerem illuminandū. Sic vere charissimi vir iustus per virtutē charitatis, & pietatis solet seipsum, & bona sua aliis cōmunicare, & diffundere, & omnes tā spiritualiter quā tēporaliter adiuuare. Vnde de luce dicitur Gen. 1. Vidit Deus lucem quod esset bona, & diuisit lucem à tenebris. Talis enim lux bona, id est, talis vir clemens, & pius, à tenebris, i. à peccatoribus vel à tenebris mundanæ miseriæ diuiditur, & sursum in cœlesti curia, id est, gloria cū Deo collocatur. Vnde Dan 2. dicitur de Deo. Nouit in tenebris constituta, & lux cum Deo est. Patet ergo quomodo vir iustus diuersimode potest dici lux, scilic. ratione,

M

N

Pietatis & amicitiæ,
Honeſtatis & apparentiæ,
Puritatis & innocentiæ,
Veritatis & ſapientiæ,
Firmitatis & permanentiæ,
Caſtitatis & continentiæ.

¶ Et ſic igitur bene oſtenditur quod vir perfectus eſt candor lucis æternæ, ſpeculum ſine macula, & imago bonitatis Dei. Iſta
O eſt igitur lux imitanda. ¶ Tertio dico, quod eſt lux continenda, quia ſicut videmus quod ſtellæ & luminaria ſunt contentiua formæ lucis, & ipſius ad alia tranſmiſsiua, ſic vere nos debemus lucem ſpiritualem habere, & eam aliis infirmioribus transfundere ſeu dare. Lux autem iſta triplex eſt, videlicet,

Lux gratiæ,
Lux ſcientiæ,
Lux honeſtæ apparentiæ.

¶ Talis n. triplex lux in bonis perſonis a ſole iuſtitiæ Deo influitur, iuxta illud Eſa. 30. Erit lux lunæ, ſicut lux ſolis & lux ſolis ſeptẽpliciter. Et per ipſos in alios transfunditur & mittitur. Vnde petebat Dauid Pſ. 42. Emitte lucem tuam & veritatem tuam, ipſa me deduxerunt & adduxerunt in montem ſanctum tuum. vbi aduerte quod talis lux eſt habenda, quia ſci. per iſtam interius inſtruimur & corrigimur, quia iſta eſt veritas. Exterius ordinamur & dirigimur, quia iſta deduxerunt. Superius ſublimamur & erigimur, quia iſta adduxerunt. Lux enim gratiæ & ſcientiæ

Interius nos corrigit,
Exterius nos dirigit,
Superius nos erigit.

¶ Dico quod interius nos corrigit, quia iſta dicitur veritas. Emitte inquit lucem tuam & veritatem. Veritas enim comparatur luci quæ tenebras erroris, & falſitatis corrigit & expellit, & totum habitaculum mentis illuminat, & illuſtrat, & ad illuminandum etiam alios per doctrinam ſe exterius diffundit & dilatat. Sine tali enim lumine mens non illuminatur, nec in præſenti ad ſalutem ſpiritualiter informatur Abac. 3. Splendor eius vt lux erit. Sicut enim dicitur 2. Corint. 4. Deus facit de tenebris lucem ſplendeſcere. Item iſta lux exterius nos dirigit. Sine luce enim gratiæ homo non poteſt, nec ſe nec alios dirigere, nec pericula præcauere. Et ideo illi qui per peccatum ſpiritualiter ſunt cœci, neſciunt ſe in agibilibus dirigere, ſed potius ſolent deficere & errare. Aues enim lucifugæ, de die non bene ſe dirigunt, ſed in tenebris ſe abſcondunt, quia ſci. qui lucem diuinæ gratiæ fugere voluerit, in abſcondito tenebrarum latitabit, nec ad bona opera ſe ordinabit. Tales igitur digni ſunt carere luce, & pati carcerem, ſicut dicitur Sap. 18. Habeamus igitur iſtam lucem, quia iſta exterius nos dirigit. Deduxerunt inquit, quia ſicut dicitur Sap. 10. Iuſtum deduxit dominus per vias rectas, & oſtendit illi regnum Dei, & fuit illis in velamento diei, & in luce ſtellarum nocte. ¶ Item iſta lux ſuperius nos erigit. Adduxerunt inquit in montem ſanctum tuum. Lux enim gratiæ & ſapientiæ in quantum nobis oſtendit bona æterna per fidem & diſcretionem, videtur nos illuc adducere & erigere per ſpem & affectionem Ezech. 8. Eleuauit me ſpiritus, & adduxit in Hieruſalem. Vnde ſurſum euntibus & deſiderantibus dicitur Abac. 3. In luce ſagittarum tuarum ibunt, in ſplẽdore fulgurantis haſtæ tuæ. Gratia enim & ſcientia & doctrina dicuntur ſagitta, fulgur, ſplendor, & haſta, quia ſcilicet iſtis ſicut

Sagittis pungimur per correctionem,
Splendore illuſtramur per diſcretionem,
Fulgure vtimur per dilectionem,
Haſta ſurſum leuamur per ſpem & actionem.

¶ Et aduerte, quod ſicut lux habet oculos recreare, occulta declarare, vitam in animalib. generare, ſicut dicitur in lib. fontis vitæ, ſic vere lux honeſtæ apparentiæ oculos aliorum delectat. Vnde Prou. 15. Lux oculorum lætificat animam. Lux ſapientiæ occulta nobis declarat Io. 1. Lux in tenebris lucet. Lux vero gratiæ vitam ſpiritualem animæ tribuit & miniſtrat, quia ſicut dicitur Io. 1. Vita erat lux hominum. Iſta eſt ergo lux continenda. Veruntamen multi ſunt hodie qui carent iſta luce, de quibus dicitur Hier. 4. Vidi terram, & ecce mouebatur, & cœlos, & non erat lux in eis, &c. Expone ſicut ſupra de coelo.

P ¶ Quarto dico, quod lux eſt appetenda, & iſta eſt lux æternæ claritatis & foelicitatis, quæ ſurſum in gloria beatorum eſt, quæ tanta luce coruſcat, quod nihil eſt occultum quin ibi reueletur. Nihil triſte quin ibi iocundetur. Nihil debile quin ibi roboretur. Ciuitas enim Paradiſi non eget ſole & luna ad lucendum, ſed lucerna eius eſt agnus, ſicut dicitur Apocal. 21. Vnde nota quod in Paradiſo eſt lux triplici ratione, videlicet,

Ratione cauſæ lucem influentis,
Ratione rei lucem aſſumentis,
Ratione loci lucem conſeruantis.

¶ Cauſa enim influens eſt ipſe Deus indefectibilis & æternus, de quo dicitur Eſa. 60. & ſunt verba directa ad Hieruſalem ſupernam, id eſt, ad Paradiſum cœleſtem. Non erit inquit tibi ſol ad lucendum per diem, nec ſplendor lunæ illuminabit te, ſed erit tibi dominus in lucem ſempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. Res autem lucem beatitudinis aſſumentes ſunt ipſi ſancti, qui ſunt ſpecula mundiſsima, & ad illuminationem iſtam aptiſsima. Ideo dicitur Sap. 18. Sanctis autem tuis maxima erit lux. Et illud. Lux perpetua lucebit ſanctis tuis domine. Locus autem perficiens eſt ipſum coelum empyreum, quod totum eſt luminoſum, dictum a pyr quod eſt ignis, non ratione ardoris, ſed ratione ſplendoris. Vnde de iſto loco poteſt dici illud Exod. 10. Vbicunque habitabant filii Iſrael, lux erat. Et ſic breuiter dico quod iſta eſt lux appetenda.

¶ Quinto dico quod eſt quædam lux abhorrenda, & iſta eſt Q
lux humanæ ſagacitatis, & lux mandanæ proſperitatis. Lux n. ſapientiæ mundanæ eſt tenebroſitas apud Deum. Sicut enim dicitur 1. Cor. 3. Sapientia huius mundi ſtultitia eſt apud Deum. Legi enim ſubiecta eſt non iuſtitiæ. Sicut enim Bufo habet oculos lucentes, claros, limpidos & acutos, & tamen lucem ſolis odit & fugit, ſic mundani ſapientes habent oculos, id eſt, intellectus lucentes, claros, limpidos & acutos, & tamen lumen ſolis, id eſt, ſapientiam Dei fugiunt, odiunt, & contemnunt. Sapientes enim ſunt vt faciant mala, bene autem facere neſciunt, ſicut dicitur Hier. 4. Vtile autem eis eſſet quod lucem meridianæ ſapientiæ non haberent. Iſta enim eſt occaſio multorum peccatorum. Vnde plangendo dicit Iob 3. Ad quid data eſt miſero lux? &c. Talis autem lux in morte talibus eclipſatur, quia ſicut videmus, in morte lux mundanæ ſapientiæ deficit ſapientibus huius mundi quia ſicut dicitur Iob 18. Lux impii extinguetur.

¶ Item lux opulentiæ terrenæ eſt abhorrenda, quia ſicut lux corrumpit oculos paruulorum propter ſuam nimiam claritatem, ſic claritas mundanæ proſperitatis paruulis, id eſt, viris imperfectis eſt valde damnabilis & nociua, & multorum criminum inductiua. Iſta tamen lux eſt recte ſicut lux coruſcationis, quæ ſubito deficit. Eſt etiam ſicut lux lampadis, circa quam papiliones volitant, & comburuntur. Eſt etiam ſicut lux lunæ in qua aues immundæ volitant & delectantur: quia re vera in iſta luce ſoli peccatores, & immundi ſe delectant, vbi tamen per multa peccata ſe deſtruunt atque cremant. Iſta tamen lux cito perit & deſtruitur, & ſubito diſsipatur. Quia videmus ꝙ multi ſunt qui de proſperitate ad aduerſitatẽ ſubito transferuntur, & per mortem vel alias de luce ad tenebras deducuntur. Vnde de talibus dicitur Iob 18. Expellet eum de luce ad tenebras, & de orbe transferet eum. Sic ergo patet quomodo lux accipitur multipliciter, quia ſcilicet Lux eſt honoranda, Imitanda, Continenda, Appetenda, Abhorrenda. Et hæc de luce ſufficiant. Vide infra de lumine, & de Videre, & ſupra de Lucerna & illuminare, &c.

Lumen. Luminare.

Nota ꝙ lumẽ eſt fluxus corporis luminoſi. Lux n. eſt ipſa A
forma lucis ſimplex, vnica & actualis, ꝓut accipitur ſub ſuo nomine generali, & ꝓut omnibus rebus diuerſimode communicatur. Luminare autem eſt illud corpus mundum & politum quod eſt aptum natum ad receptionem iſtius lucis, ſicut ſol, coelum, & ſtellæ. Lumen vero nihil aliud eſt quam ille radius ſeu fluxus emanans & exiens ab ipſo corpore luminoſo. Verum quia generaliter, & communiter lumen dicitur quicquid poteſt illuminare, ideo generaliter diſtinguatur ſecundum quod lumen ſumitur in ſcriptura. Et ſic dico quod eſt Lumen

Superius,
Interius,
Inferius,
Exterius.

¶ Et ſic inuenitur lumen

Stelleum,
Nubeum,
Igneum,
Aereum.

Lumen ſtelleum venit à ſuperiori. Et ſic per lumen intelligitur ſpiritus ſanctus vel Chriſtus, qui ſunt ſicut radii emanantes à patre, & ab ipſo inferius venientes & mundum illuminantes & irradiantes, ſicut dicitur Eſa. 60. Venit lumen tuum Hieruſalem, & gloria domini ſuper te orta eſt, & ambulabunt gentes in lumine tuo. Lumen nubeum latet in interiori, ſc. in ventre nubis. Et iſtud eſt lumen gratiæ & ſapientiæ, quod in interiori cordis debet latere, & ſicut lumẽ quod eſt in medio laternæ, quod debet exterius per opera lucere Iob 37. Nubes ſpargunt

gunt lumen suum. Lumen igneum latet in inferiori, sicut patet de lumine candelabri, quod est consumptibile, & defectiuum. Et per hoc intelligitur claritas prosperitatis mundanæ, quæ ad modum ignis licet videatur splendere, proprium tamẽ destruit & consumit subiectum, aliosque per mala desideria calefacit. Et istud est lumen ad quod sedens Petrus negauit Christum, sicut dicitur Lu.22. Vidit ancilla quædam ostiaria Petrum ad lumen sedentem. Lumen aereum lucet in exteriori. Et per istud potest intelligi vir perfectus. Vnde de viro perfecto dicitur Luc. 11. quod lucerna non ponitur sub modio, sed super candelabrũ, vt ingredientes videant lumen.

B ¶Primo ergo dicamus aliquid de lumine superiori s. de Christo vel spiritu sancto, & exponamus illud Es.60. Surge illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum. Et aduerte hic, ꝙ sicut lumen destruit seu impedit dormitionem (ideo dicitur Surge) lumen acuit cognitionem (Ideo dicitur. Illuminare Hierusalẽ) lumen minuit infirmitatem (ideo dicitur. Venit lumen) lumen tribuit vtilitatem (ideo dicitur Tuum) sic pro certo charissimi, istud cœleste lumen ista sua apparitione, incarnatione vel missione excitat torporem negligentium seu dormientium. Ideo dicitur. Surge: increpat errorem ignorantium, ideo dicitur. (Illuminare Hierusalem) Mitigat dolorem ægrotantium, ideo dicitur. (Venit lumen.) Inuitat amorem possidentium. ideo dicitur. (Tuum.) Est n. istud lumen dormientiũ excitatiuũ, ignorãtium informatiuũ, ægrotantiũ confortatiuum, indigentium fœcundatiuum. Lumen enim dormientes ad vigilandum excitat: viatores ad ambulandum illuminat, ægrotantes suo aduentu confortat: Omnibus etiam se diffundit & communicat.

C ¶Dico ergo, quod per istud nomen torpor negligentium excitatur, quod ostenditur, cum dicitur. Surge. Sicut enim claritas luminis impedit dormitionem, quia sc. in loco obscuro melius dormitur quam in luminoso, & inde est, quod dormituri solent fenestras lumini claudere ne subintret, sicut etiam in aduentu luminis solent homines de lectis surgere, & ad opera sua prætendere & vacare, sic vere præsentia huius luminis nõ sinit homines in peccatis dormire per negligentiam & torporem. Mali enim & peccatores, qui in peccatis suis dormire & quiescere volunt, istud lumen videre nolunt. Boni vero, qui bona opera volent facere, in aduentu huius luminis solent de lecto torporis & negligentiæ, surgere, & se in bonis actibus exercere (Surge inquit) q. d. non dormiat Eph 5. Surge, qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Sicut enim orix per dimidium annum dormiens in ortu caniculæ, i. illius stellæ surgit, & diligenter euigilans ad eius lumen respicit & attendit, sic boni in aduentu huius luminis debent surgere, & ad istud lumen per deuotionem aspicere, & se in splendore ipsius delectare. Sicut enim aues nobiles & mundæ viso solis lumine solent surgere, & volare, viatores solent ambulare, operatores solent laborare, sic vere charissimi in præsentia istius luminis nos debemus volare per contemplationem, debemus ambulare per bonam affectionem, debemus laborare per bonam operationem. Vnde in Psal.89. Domine in lumine tuo ambulabunt, & in iustitia tua meditabuntur. Ista tamen sunt contra peccatores, qui de isto lumine nihil curant, similes immundis auibus, quæ in lumine non ambulant: latronibus, qui in tenebris necant: infirmantibus, qui luminis tempore non laborant. Aues n. immũdæ, i. luxuriosi, latrones, i. auari & ambitiosi, infirmi, i. negligentes & desidiosi in isto lumine non delectãtur, sed ei per peccatum obuiant & contrariantur, & ab ipso fugiunt & abscondūtur. Vnde Iob 24. Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt viam eius, nec reuersi sunt per semitas illius. Non sic ergo, quia verè nisi in nobis deficiat, per istud lumen torpor negligentium excitatur (Surge ergo inquit.)

D ¶Deinde dico, quod per illud lumen error ignorantium increpatur, cum dicitur Illuminare, quasi dicat, nisi sit defectus tuus, non est tempus. Dominus enim illuminatio mea, & salus mea, spiritus sanctus enim nos illuminat interius inspirando. Christus vero nos illuminat exterius docendo & prædicando. Lucerna n. pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Sed de ista illuminatione spirituali vide supra de illuminare.

E ¶Denique dico, quod per istud lumen dolor ægrotantium mitigatur, quod ostenditur cum dicitur. (Lumen.) Sicut enim aduentus & præsentia Medici confortat infirmum, in mare etiam per aduentum & præsentiam luminis infirmi consolantur & mitigantur, qui etiam in nocturno tempore grauantur, sic vere charissimi, peccatores & debiles debent per istius luminis ortum & aduentum consolari, & a peccatorum infirmitatibus mitigari, & eius præsentia delectari Eccles. 11. Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solem. Christus enim dicitur vnctus, spiritus sanctus dicitur vnctio & paracletus, id est, consolator, Maria etiam dicitur maris stella, quia vere nos per istos vngimur, & curamur, visitamur, & consolamur, regimur, & illuminamur. Venit ergo lumen Ioan. 12. Ego lux veni in mundum. Vide eam supra expositam de aduentu, vbi inuenies satis, & vide de venire Dolor igitur ægrotantium mitigatur.

¶Insuper dico, quod p istud lumen amor possidentium prouocatur, quod ostenditur cum dicitur Tuum. Nullo enim meliori modo poterat amorem tuum prouocare, quam quod seipsum faceret tuum, se sci. tibi communicando & vtilitatem & commodum procurando. Lumen enim solet se omnibus communicare, & se aliis multis luminaribus tribuere & partiri, significans illud cœleste lumen quod omnibus se communicauit & dedit, & se ad vtilitatem omnium applicauit. (Tuum inquit.) Ita quod ipse potuit dicere illud 1. Cor. 9. Cum essem liber ab omnibus, seruum omnium me feci. Ideo docet scriptura Esa.50 Ambulate in lumine ignis vestri. Et nota si vis, quod istud est lumen tuum ad tria necessaria facienda, videlicet, vt per ipsum habeas iustitiæ æquitatem, concordiæ bonitatem, prudentiæ claritatem. Per istud enim lumen habemus iustitiæ rectitudinem, Sicut enim videmus, quod si lumen est in domo æquissime se habet ad omnes, ita enim lucet pauperi sicut diuiti, ignobili sicut nobili, sic iste generaliter & æqualiter omnibus peccatoribus se diffundit, & quantum in se est, sine personarum acceptione se omnibus distribuit & effundit. Non enim est personarum acceptio apud Deum, sicut dicitur Roman.2. & Actor.10. Exemplum dans iudicibus & prælatis, quod lumen iustitiæ debent omnibus æqualiter impartiri Esa.58. Tunc erũpet quasi mane tuum & anteibit faciem tuam iustitia tua Psal. 36. Educet quasi lumen iustitiam tuam, & iudicium tuum tanquam meridiem. Quamuis multi sint hodie, qui possint dicere cum damnatis illud Sap. 5. Lumen iustitiæ non luxit nobis, & spiritus intelligentiæ non est ortus nobis. ¶Item per istud lumen habemus concordiæ vicissitudinem. Lumen enim cœleste conciliat elementa contraria in mixto, quia sc. istud lumen cõcordauit, & vniuit quicquid antea fuit discordatum. Nam per spiritus sancti inspirationem, per Christi operationem, per virginis intercessionem, diuersitas Iudæorum & gentium fuit in vnitate fidei adunata. Discordia, quæ inter patrem & peccatorem, fuit pacificata. Rancor etiam & inuidia, quæ quotidie oritur inter homines, est quotidie reconciliata. Istud enim lumen habet omnia pacificare, & etiam concordare Baruc. 3. disce vbi sit lumẽ oculorum & pax. ¶Item per istud lumen habemus prudentiæ certitudinem. Quia s. per istud scimus quid faciendum & omittendum sit. Vnde Sapi. 6. Diligite lumen sapientiæ omnes, qui præestis populis. Et sic igitur bene dico, ꝙ per istud lumen nos habemus iustitiam, concordiam, & prudẽtiam. Amor enim noster debet ad eum inclinari & ad ipsum sicut ad aliud, quod propriè nostrum est, prouocari. (Tuum inquit) Quod est contra illos, qui toti volunt esse sui & non aliorum, & qui s. aliis nolunt communicare in aliquo bona sua, sicut sunt auari, &c. De quibus potest dici illud Ezech.32. Luna non dabit lumen suum. Sed non sic iste vel ista, quia sc. sicut visum fuit, iste est

Lumen {
- Amoris prouocatiuum, quia tuum,
- Doloris mitigatiuum, quia venit,
- Erroris effugatiuum, quia illuminauit,
- Torporis excitatiuum, quia fecit surgere.

}

G ¶Et hoc sufficit de lumine superiori. Secundo dicendum est de lumine interiori. Et istud est lumen virtutum, quod intus in conscientia debet esse radicatum. Et istud nihil aliud est quàm gratia, sapientia, & honesta apparentia. Gratia enim est lumen habendum. Sapientia est lumen fundẽdum. Honesta apparentia est lumen videndum. Dico ergo, quod lumen habendum est, & istud est lumen gratiæ, sine quo anima non viuit, neque videt. Vnde gratia est proprie lumen vitæ, de quo habetur Io.8. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Quamuis hodie multi videant carere isto lumine, dicentes illud Psalm. 37. Lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum. ¶Item est lumen fundendum, & istud est lumen sapientiæ, & doctrinæ, quod nos ecclesiastici debemus aliis fundere, & sicut luminaria ministrare. De quo Genes. 1. Fiant luminaria in firmamento cœli, vt luceant, & illuminent super terram. Et fecit Deus duo magna luminaria. Luminaria enim firmamenti sunt bonæ personæ ecclesiasticæ, quæ lumine honestatis in Ecclesia debent lucere, & lumine doctrinæ habent alios erudire Baruch. 3. Stellæ dederunt lumen in custodiis suis. Tales enim debent habere lumen innatæ rationis Psalm. 4. Signatum est super nos lumen vultus tui domine, dedisti lætitiam in corde meo: Lumen acquisitæ discretionis Sapient. 6. Diligite lumen sapientiæ. Lumen districtæ locutionis Psalm.118. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. ¶Iterum dico, ꝙ est lumen videndum, & istud est lumen honestæ apparentiæ, ꝙ alii in nobis debent

bent videre, vt per bona exempla nostra cognoscant quid debeant facere, aut à quo cessare Baruc.3. Iuuenes viderunt lumen, & habitauerunt super terram. Vt sic cuilibet nostrum possit dici illud Psal.103. Confessionem & decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento. Et vere charissimi, nos debemus esse luminosi per scientiam, & per honestam conuersationem Deo & hominibus gratiosi, vt, scilic. ad exemplum nostrum possint alii fieri virtuosi Sap.17. Totus orbis terrarum limpido illuminabatur lumine. Quod proculdubio est hodie contra multos, quia vere multi sunt hodie, qui non sunt istud lumen triplex, & ideo non possunt dici luminosi, imo sunt per diuersa crimina tenebrosi. Quia multi sunt, qui carent

Lumine { Gratiæ in corde & conscientia,
Doctrinæ in ore & eloquentia,
Honestatis in conuersatione & apparentia.

Ideo dicitur Ezech.32. Solem nube tegam, & Luna non dabit lumen suum, & merere faciam omnia luminaria cœli, & dabo tenebras super terram. Sol enim signat statum religiosorum. Luna designat statum sęcularium clericorum. Luminaria vero designant statum sæcularium laicorum. Quia vere istæ tres partes Ecclesiæ, sc. Religiosi, Clerici & Laici, sunt hodie quā plurimum tenebrati, & lumine gratiæ, doctrinæ, & bonę apparentiæ denudati, ita quod breuiter tenebrę sunt hodie super terram, sci. super totam Ecclesiam militantem, vnde Amos 8. Tenebrescere faciam terram in die luminis. Istud ergo sufficit de lumine interiore.

H ¶ Tertio dicendum est de lumine inferiori, & istud est lumen mundanæ prosperitatis. Sed de isto vide supra de lumine lunæ, per quod mundi prosperitas denotatur. Istud enim lumen solum de nocte videtur, adueniente autem lumine solis non splendet amplius lumen istud. Quia, sci. mundi prosperitas non habet locum nisi in nocturna beneuolentia huius vitę, quando vero clara dies solis, id est, claritas æternæ gloriæ venerit, tunc ista nihil penitus apparebit. Sicut enim dicitur Apo.22. Beati non egebunt

I lumine lucernæ. ¶ Quarto dicendum est de lumine exteriori, & istud est lumen æternæ fœlicitatis, quod est extra & supra nos,

In quo beati iucundantur & delectantur,
A quo damnati fugantur & reprobantur,
Quod viri sancti affectant & contemplantur,
Quod viri impii contemnunt & dedignantur.

¶ Dico, quod beati in illo lumine delectantur, sicut dicitur Eccl. 6. Dulce lumen, & delectabile oculis videre solem. Vnde 1.Pet.2. dicitur, quod Deus de cœlo nos vocauit in admirabile lumen suum. ¶ Item damnati ab isto lumine excluduntur. Vnde in Psal. 48. dicitur. Introibit in progenies patrum suorum, & vsq; in æternum non videbit lumen. ¶ Item perfecti istud lumen affectāt, & contemplantur. Vnde de tali desideratiue videbatur loqui Tobias Tob.5. Quale gaudium mihi est, qui in tenebris sedeo, & lumen cœli non video? Et in Ps.35. dicitur. In lumine tuo videbimus lumen. ¶ Item impii istud lumen contemnunt, & dedignantur, quia, scil. noctua plus diligit lumen lunæ quam lumen solis. Sic peccatores magis amant lumen mundanæ prosperitatis, quam lumen æternæ fœlicitatis, vnde Iob 24. Ipsi fuerunt rebelles lumini. De isto ergo lumine bene concluditur Iac.1. Omne inquit datum optimum, & omne donum perfectum, de sursum est descendens à patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Quod nobis concedat, &c.

A **Luxuria.** Nota quod luxuria dicitur à luxu, quod est superfluitas, sicut patet, quia arbor dicitur luxuriari, quando in ramis inutilibus plus solito abundat. Veruntamen proprie & specialiter luxuria dicitur quæcunque delectatio carnis præterquam in matrimonio licito & honesto. Vnde dicit Hugo quod luxuria est concubitus carnalis, & desiderium contra rationem influens. Si vis de luxuria videre detestinationes, species, occasiones & remedia, longum esset dicere, sed vide in Mauricio vbi ista prosequitur ad plenum. Cum enim intentionis meæ non sit in isto opere nisi prosequi materias in quibus ad plenum possunt inueniri auctoritates vocales & themata, & hoc ad illum finem, quod si habeatur thema, statim inueniatur sua materia prosecuta, & cum de luxuria non sint auctoritates vocales, superfluum reputaui tractatum super hoc dilatare, maxime cum in infinitis locis, & inferius, & superius, possint inueniri authoritates variæ, & exēpla, sicut in fine tabula denotabit. De omnib. enim materiis moralibus fit mentio in aliis titulis quasi in locis infinitis. Et ideo nisi abundet valde materia moralis in auctoritatibus & thematibus, superfluum est de eis facere mentionem. Omitto ergo materiam istam gratia breuitatis. Veruntamen ne sicco pede circa istam materiam in suo titulo transeamus, notabimus, quod luxuria multas habet malas conditiones, propter quas est ab hominibus fugienda. Est enim

Luxuria { Fallax & insidiosa,
Tenax atq; glutinosa,
Vorax & ingluuiosa,
Procax & non verecundosa,
Turpis & non speciosa,
Mollis & deliciosa,
Grauis & iniuriosa,
Ardens, leuis & impetuosa,
Indigens & penuriosa,
Latitans & caliginosa,
Pœnitens & singultuosa,
Discordans & tumultuosa,
Enormis & portentuosa,
Insatiabilis & superclamorosa,
Intolerabilis & periculosa.

¶ Dicamus ergo primo, quod luxuria est fallax & insidiosa. Ista est B enim sicut ille serpens insidians crocodilo qui inuolutus luto labitur in faucibus crocodili dum dormit, & tandem in ventrem ingrediens hunc occidit. Luxuria enim insidiatur hominibus, & maxime illis, qui dormiunt in deliciis & prosperis huius mundi, quæ faciliter labitur in interiora ventris per appetitus & tentationes, hominem scalpit per delectationes, mordet tamen tandem & occidit per consensus & operationes, figurata in serpente illo, qui insidiatus est primis parentibus, de quo dicit historia scholastica, quod vultum habebat erigendum, & ideo mulierem decepit, quæ postmodum ad transgressionem virum traxit, sicut ponitur Ge.3. Quia reuera serpens, id est, luxuria cuius venenum faciliter serpit per corpus, sub specie virginei vultus, id est, alicuius complacentię vel amoris mulierē primo. i. sensum decipit, & per illum, virum, id est, rationem consentientem corrumpit. Ista est igitur fallax & insidiosa, quia reuera istud peccatum insidiatur melioribus & maioribus. Vegetius enim in libro de arte militandi docet, quod qui publice, & ex ęquo nescit pugnare, debet per insidias dimicare. Sic vere facit luxuria, quæ aperte & patenter non potest iustos vincere, & ideo per fraudes solet eis insidias ponere, vt ipsos possit destruere & grauare. Insidiatur enim vt rapiat pauperem, rapere pauperem dum attrahit eum. Vnde de meretrice, id est, de luxuria dicitur Prouerb. 23. quod fouea profunda est meretrix, & puteus angustus aliena. Insidiatur in viis quasi latro, & quos incautos viderit, interficiet. Et reuera sicut videmus quod multa castra perduntur, & capiuntur per insidias inimicorum, qui, scil. dum vigilant, & in insidiis latitant, & vident castra incaute aperiri vel custodiri, subito se ingerunt, & subintrant, sic vere dico, quod non est dare castrum, hoc est dictum, personam vel statum, quin luxuria latitans & insidians se ingerat, & subintret, si per inaduertentiam & negligentiam via pateat. Et ideo dicit Ambrosius, quod luxuria tantæ improbitatis quod vbi se ingerit reserat palatia principum, penetrat cameras prælatorum, possidet aulas clericorum, subuertit currus cōtemplatiuorum, rumpit cellulas religiosorum, in senibus fumigat, in iuuenibus militat, mulieribus imperat, totum fœdat, totum inficit, totum aquis diluuii consumit. Patet igitur quod ista est fallax & insidiosa. ¶ Secundo dico, quod luxuria est tenax & G glutinosa. Ex quo enim luxuria hominem in laqueis suis reperit, & apud se captauerit, vix aut nunquam ipsum abire permittit. Vnde de mala muliere, id est, de luxuria dicitur Ecclesiast.7. quod vincula sunt manus eius, & sagena cor eius. Captiui enim postquam sunt in vinculis, nunquam per se exeunt. Pisces vero postquam sagenam intrant, non euadunt. Sic vere postquam homines in laqueos luxuriæ se iniecerint, nunquam per se, & sine speciali Dei adiutorio inde recedunt Matth. 5. Amen dico tibi, non exies inde. Et nota, quod luxuria bene comparatur sagenæ, quæ, scilic. constat ex multis annulis inuicem concatenatis, quia, scil. luxuria pluribus malis conditionibus vtitur in quibus quanto quis magis inuoluitur, plus ligatur. Istos autem annulos istius sagenæ sic animam inuoluentes qui sint, declarat Greg. in moral. sic inquiens. Ex quo (inquit) semel luxuria mentem alicuius inficit, vix eum per bona desideria aliquid cogitare amplius permittit, quia, scil. ex suggestione oritur cogitatio: ex cogitatione affectio: ex affectione delectatio: ex delectatione sensus: ex consensu operatio: ex operatione consuetudo: ex consuetudine desperatio: ex desperatione peccati defensio: ex defēsione gloriatio: ex gloriatione donatio. Ecce ergo quot laquei, quot cathenæ. Bene est igitur tenax atque glutinosa. Compara etiam si vis bitumini alphati, aliter asphalti, quod inuenitur secundum Isidorum in Iudæa, quod ligna linita taliter tenet & glutinat, quod nisi rumpantur ligna, iunctura perpetuo perseuerat, quia, scilicet, ita solet luxuria mentes suorum ligare & stringere, quod sola ruptura mortis solet ipsius glutinū rumpere vel laxare. Sicut de illo presbytero curato legitur, qui vsque ad mortē tenuerat concubinā, cū aūt moreretur & consuleretur sibi quod dimitteret eā, & cū Medici dicerent, quod vltra tres dies viuere non valebat, rndit, quod toto tēpore vitę suę fideliter adhęse-

rat ſibi, & quod Deus ipſum malediceret ſi pro tribus diebus D ipſam dimitteret. Eſt igitur luxuria tenax atq; glutinoſa. ¶ Tertio dico, quod luxuria eſt vorax & ingluuioſa. Vult enim luxuria bene paſci, quia ſicut venter & genitalia membra inuicem ſunt vicina, ſic luxuria & gula vicina ſunt, quæ inuicē ſunt propinqua, quod ſatis apparuit in Loth, qui ebrius proprias filias luxurioſe fœdauit, vnde Prou. 20. Luxurioſa res eſt vinum, vnde Gregor. in moralib. Pene ſemper epulas concomitatur voluptas Nam dum corpus in refectionis voluptate reſoluitur, cor ad inane gaudiū relaxatur. Vnde de filio proteruo dicitur Deut. 21. quod comeſſationib. vacat, & luxuriæ atq; conuiuiis. q. d. Comeſſatio & gula luxuriā excitant. Luxuria vero lauta conuiuia deſiderat Iac. 5. Epulati eſtis ſuper terram, & in luxuriis veſtris enutriſtis corda ve-E ſtra, &c. Eſt igitur luxuria vorax & ingluuioſa. ¶ Quarto dico, quod luxurioſa eſt procax & non verecundoſa. Conſtat. n. quod luxurioſi ſunt præ cęteris peccatorib. inſolentes & inuerecundi, ſicut de meretrice legitur Hie. 3. Frons mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. Quia, ſc. tales in luxuriæ actibus non verecundantur, ſed in ipſis gaudent, lætantur, & gloriantur: ſimiles Sirenis, quæ ſunt monſtra marina ſimilitudinem virgineam, & fœmineam in vultu prętendentia, quæ, ſcil. ſunt animalia luxurioſa & concubitum humanum appetentia, homines tamē in fine deuorantia & comedentia, quæ, ſcil. in luſib. & cantib. gloriantur, & quanto maior tempeſtas in mari ingruerit, tanto plus lætantur. Sic vere perſonæ luxurioſæ inuerecundæ cantāt & lu-dunt, & quanto tempeſtas damnationis ęternæ ipſis grauior imminet, tanto magis gloriantur & canunt, & amplius per inanem lætitiam inſoleſcunt, dicentes illud Sap. 2. Coronemus nos roſis antequam marceſcant, nullum ſit pratum quod non pertranſeat luxuria noſtra, nemo ſit exors luxuriæ noſtræ, vbique relinquamus ſigna lætitiæ noſtræ. Et nota, quod dicit. Nemo ſit exors luxuriæ noſtræ, quia reuera tales proci, & procaces, & inuerecundi neminem reputant dignum laude, niſi qui luxurioſe viuit. Eſt i-F gitur procax, & non verecundoſa. ¶ Quinto dico, quod iſta eſt turpis & non ſpecioſa. Ad literam enim luxuriæ actus eſt turpis, & illos etiam, qui ipſam exequuntur, facit non ſolum quo ad animam, imo & quo ad corpus, vitam, conuerſationem & famam viles & turpes. Quid enim turpius eſt, quam quod animus deformis, capax beatitudinis, ſocius Angelis, captiuus à carne trahatur, & ad fœda & immunda opera, etiām renitente conſcientiæ ſcrupulo voluntarius iudicatur. Vnde Valerius lib. 9. vbi agit de Hannibale hyemante apud Campanos dicit ſic. Quid luxuria fœdius? quid de ea damnoſius? à qua virtus atteritur, ratio langueſcit, ſopita quoq; gloria in infamiam commutatur, & G animi vires & corporis expugnantur. ¶ Sexto dico, quod iſta eſt mollis & delitioſa, vult enim luxuria habere mollitiem corporum, mollitiem operum, mollitiem ciborum, mollitiem veſtimentorum. Eſt enim ſecundum Iſid. quidam piſcis, qui dicitur malus, eo quod ſit mollis & tenerrimus, quo ſi quis plus debito vſus fuerit, aciem oculorum hebetat, & odorem piſcis in eo generabit. Talis eſt luxuria, quæ, ſcil. mollis eſt & delicioſa, quia reuera iſta ſua mollitie oculos intellectus, & rationis hebetat, & conturbat, & odorem bonæ famæ in odorem piſcis, & in opinionem grauem & infamem commutat. Luxuria etiam mollis ex eo dicitur, quod animos eneruat, & diſſipat, ita quod qui ipſam ſequitur ad cuncta vitia emollitur, vnde Hugo de ſancto Victo. dicit, quod luxuria eſt immoderata carnis petulantia, importuna lues, dulce venenum, pernicioſa potatio, quæ & corpus debilitat, & animum emollit. Eſt igitur mollis & delicioſa. ¶ Septimo H dico, quod iſta eſt grauis & iniurioſa. Luxuria enim iniuriatur Deo, quia eius fœdat imaginem: Sibiipſi, quia ſuam propriam diſſipat animam: proximo, quia ſuam maculat filiam vel vxorem, ꝙ potiſſime patet in adulterio vel in inceſtu. Luxuria enim non eſt contenta malo proprio, imo (vt communiter) vult iniurioſe viuere in alieno. Quia, ſc. luxurioſi aliorum filias & vxores pro poſſe maculant, & quandoq; alienas filias ſtuprant & fœdāt, & quandoque proprias conſanguineas inficiunt & defraudant, quandoq; ſponſas ipſius Chriſti virgines ſanctimoniales fœdare & corrumpere magis tentant, & quanto vident perſonas erga Deum meliores, tanto ipſas inuadunt fortius & impugnant. Teſte enim Hier. in epiſt. Libidinoſa mens ardentius honeſta perſequitur. Ecce ergo, q̄uo omnib. iniuriatur luxuria, ſcil. Deo, ſibi, & proximo: Deo, imaginem Dei in vultu ſuo expreſſam non reuceretur, ſed ſicut dicitur 1. Cor. 6. tollit membrum Chriſti, & facit membrum meretricis. Sibi, quia qui fornicatur, peccat in corpus ſuum. Ibidem: Proximo inſuper, quia contra legem concupiſcit & rem & vxorem proximi Exo. 20. & Deu. 5. Et illud Hier. 5. Equi amatores in fœminas, vnusquiſque ad vxorem proximi ſui hinniebat. Proprio nihilominus generi, quando, ſcili. illas fœdant, quæ ſunt de ſua parentela, quia, ſcil. ſicut de talibus dicitur Oſeæ 4. Furtum & adulterium inundauerunt ſuper terram, & ſanguis ſanguinem tetigit. Sanguinem dico, id eſt, illos, vel illas de ſua conſanguinitate. Et tamen ſcriptū eſt Eſa. 9. quod veſtimentum mixtum ſanguine erit in combuſtionem, & cibus ignis. Naturæ nihilominus iniuriantur, in quantum iuxta Apoſtolum Rom. 1. In ſemetipſis per mollitiem & Sodomiam propria corpora ſua contumeliis afficere non verentur. Et tamen ſcriptum eſt 1. Cor. 6. Neq; adulteri, neq; molles, neque maſculorum concubitores regnum Dei poſſidebunt. Eſt igitur luxuria grauis & iniurioſa. Nam ſicut dicit Auguſt. lib. 15. de ciuitate Dei. Sicut iniquum eſt cupiditate poſſidendi transgredi limitem agrorum, ita iniquum eſt libidine concūbendi tranſgredi limitem morum. Iniqua ergo & iniurioſa. ¶ Octauo dico, quod luxuria leuis eſt & impetuoſa. I Eſt. n. ſicut ignis in ſtuppa, qui ſubito & ex abrupto omnia ſuccendit cum impetu. Membra enim humana ſunt ſtuppea, & ideo ſubito per luxuriam fiunt ignea. Ignis enim iſte eſt ſicut ignis qui inuenitur in montibus epheſtiis in lycia, qui cremat omnia, etiam lapides, nec aqua poteſt extingui, veruntamen tunc extinguitur, quando terra aut fœnum deſuper aſpergitur, ſicut dicit Plin. de naturali mundi hiſtoria in fine lib. 2. Quia reuera ignis luxuriæ ita eſt fortis & impetuoſus, & maxime quando bitumen aut pinguedo carnalium deliciarum concomitatur eundē, quod etiam lapides, id eſt, viros lapideos atq; fortes & in bono propoſito ſtabiles & potentes ſuppeditat & aſſumit, & eos ſuperat atq; vincit. Quia, ſci. ſicut dicit Hiér. in epiſtola matri & filiæ, mentes ferreas libido domat, patuit in Samſone fortiſſimo, Dauid ſanctiſſimo & ſtrenuiſſimo, Salomone ſapiētiſſimo, quos luxuria ſuperauit. Nulla. n. aqua ſapientiæ, aut proſperitatis mundanæ ad hunc ignem extinguendum poteſt ſufficere, quinimo talia ipſum amplius ſolent augmentare Sapie. 17. Ignis in aqua valebat ſupra ſuam virtutem. Sola enim terra ſeu fœnum, id eſt, ſola conſideratio terreitatis, & mortalitatis, & humanæ vilitatis, quæ, ſcilic. fœnum & terra dicitur (Eſa. 40. Omnis caro fœnum) ad talem ignem luxuriæ extinguendum proficit, & ad ipſum ſuperandum huiuſmodi ſola conſideratio conualeſcit. Sicut enim beatus Bernhardus dicit, Nihil æque valet ad domandum carnis vitia, ſicut conſiderare qualis futura ſit caro mortua. Ardens eſt ergo & impetuoſa, vnde Hiero. in epiſtola. O ignis infernalis luxuria, cuius materia gula, cuius flamma ſuperbia, cuius ſcintillæ praua colloquia, cuius fumus infamia, cuius cinis inopia, cuius finis gehenna. Eſt igitur luxuria ardens, & impetuoſa. ¶ Nono dico, K quod luxuria eſt indigens & penurioſa. Conſtat enim quod luxurioſi laute volunt viuere, precioſe veſtiri, nihil laborare, & ocium ſectari, ex quibus paupertas & indigentia ſolet ſequi, vnde Auguſt. in lib. de doct. chriſtiana dicit. Luxuria Deo & hominib. & virtutibus eſt inimica: perdit enim omnem ſubſtantiam, & dum ad pœnitentem allicit voluptatem, futuram non recogitat paupertatem. Figura ſi vis & Luc. 15. de filio prodigo, de quo dicitur, quod diſſipauit ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſe, &c. ¶ Decimo dico, quod luxuria eſt latitans & caliginoſa, quia, ſcil. L ſemper vult fieri in locis abditis & obſcuris propter turpitudinem ſuam, ne videatur, ſicut etiam de vrſis qui more humano inuicem coeunt, dicitur. Et dicitur, quod quando volunt in ſimul carnaliter conuenire, profundiſſima & abdita loca quærunt. Oculus enim adulteri obſeruat caliginem, dicens, non me videbit oculus Iob 24. ¶ Vndecimo dico, quod iſta eſt pœnitens M & ſingultuoſa Licet enim homo rationalis per luxuriam inuoluatur, & ad actus veneris inclinetur, attendens tamen ad vilitatem actus, faciliter pœnitet, & illud malum quod facit, ſibi diſplicet, & dum carne delectatur actualiter corde dolet. Quidam enim ſunt lapides magnetis, qui quoſdam habent angulos ferrum attrahentes, & quoſdam etiam retrahentes. Quia reuera inter angulos illos inueniuntur quandoque aliqui, qui ferrum habent fugare & repellere, licet alii ſoleant (vt cōmuniter) ipſum afferre & attrahere. Sic vere licet multi anguli, id eſt, multæ conditiones & vanæ voluptates ſint in luxuria, quæ mentem attrahunt & alliciunt, ſi tamen diligenter reuoluas, multos angulos, id eſt, multas conditiones in luxuria reperies, quæ pro certo mētem ſanam retrahunt & auertunt. Quia pro certo in luxuria, ſi bene conſideratur, multa ſunt attractiua, & retractiua, & plura pœnitentiæ & diſplicentiæ inductiua, quæ voluptatis & complacentiæ cauſatiua. Bene ergo dicit Inno. de cond. vili. hu. quod luxuria mentem effœminat, corpus eneruat, maculat animam, fœdat perſonam. Et ſequitur. Hanc (inquit) præcedit ardor, & petulantia, hanc ſociat fœtor & immunditia, hanc ſequitur dolor & pœnitentia. Eſt igitur pœnitens, & ſingultuoſa. ¶ Duodecimo di- N co, quod iſta eſt diſcordans & tumultuoſa. O quot lites, quot bella, quot diſſenſiones per luxuriam factæ ſunt. Nonne propter luxuriam cōmiſſam cum Paride & Helena Troia deſtructa fuit? Nōne propter Sabinas à Rom. raptas ortū fuit bellū duriſſimū? vnde Inno. vbi ſupra dicit de luxuria, quod iſta eſt, quæ Pentapolim euertit, Sichem cum populo ſuo peremit, filios Iudæ percuſſit, tribum Beniamin deleuit, filios Hely in bello proſtrauit. Hæc Vriam occidit, Aman ſuſpendit, plurimos lapidauit, Ruben

male-

maledixit, Samſonem deduxit, Salomonem à Deo reduxit. Verum eſt ergo, quod propter ſpeciem mulieris multi pe- O rierunt.Patet ergo,quod luxuria eſt diſcors &tumultuoſa.¶Tertiodecimo dico, quod luxuria eſt imprudens & portentuoſa, & iſtud potiſſime ſpectat ad peccatum Sodomiticum, quod quia contra naturam eſt, merito poteſt dici monſtruoſum & portentuoſum, vnde Senec.lib.de naturalib. quæſtionib. loquens de illo viliſſimo hoſpite,qui cũ ſeruo ſuo actus illos turpiſſimos exercebat,dicit,quod ille faciebat portentuoſos concubitus, quibus nulla nox ſatis alta eſt,& tamen vt ait,gloriabatur in illis. Et bene certe portentuoſa, quia nullum monſtrum magis eſt præter intentionem naturæ quam ſit iſtud. Et tamẽ proculdubio multi ſunt, in quibus tantum degenerauit natura quod talibus maculant ſui effigiem ſaluatoris. Iſti ſunt,de quibus dicit Apoſtolus Rom.1. Quia non probauerunt Deum habere in notitia,tradidit illos Deus in reprobũ ſenſum, & in paſſiones contumeliæ,vt faciant quod eis non expedit,maſculi in maſculos turpitudinem operantes. Et aduerte,quod ad huiuſmodi criminis deteſtationẽ mouet Natura,Figura,Scriptura. Natura dico, quia,ſc. vt cõmuniter nullũ animal eſt quod huiuſmodi actus exerceat,quinimo ponit liber de natura rerum, quod canis,piſcis talis eſt naturæ, quod maſculus à parte dorſi aſcendit ſuper fœmellam quando vult coire cum ipſa: Illa vero (vt ait) abhorrens talem concubitum,more conſueto & debito ſe applicat,vt ſic debitum maſculo ſuo præſtet,iuxta illud 1.Cor.8. Vir vxori debitũ reddat,ſimiliter & vxor viro. Cuius tamen contrarium faciunt aliqui,ſimiles columbis,de quibus legitur, quod quando ſunt ſenes, ſexum obliuiſcuntur,ita quod maſculus ſaltat ſuper maſculum. De Ericiis dicit Plin. quod in loco per quem exeunt & eiiciunt ſtercora, ſe contingunt generationis officia exercendo, ſic tales viliſſimi, &c. Et ſic bene conſtat, quod tales vel beſtiæ,vel peiores beſtiis ſunt. Sicut enim ponit Ouid. de transformatis lib.10.fab.6. Amathunte in Cypro fuerunt populi qui hoſpites ſuos Deo Ioui immolabant,quo ſcelere indignata Venus, mutauit eos in tauros, qui à Salaminiis ob cornuum magnitudinẽ dicti ſunt ceraſtes, & hoc fictum eſt,ad denotandum,quod illi,qui hoſpites ſuos,id eſt, familiares ſuos,Ioui,id eſt,viro luxurioſo per Sodomiã immolant, tauros,id eſt,beſtias, aut penitus beſtiales ſe eſſe monſtrant. Et recte per Iouem luxurioſus intelligitur,nam is ob explendę libidinis deſiderium in varias mutatus formas fabulatur. Et proculdubio hoc brutale vitium dat in multis partib. orbis, & maxime in illa ſecta viliſſima Machometi, quia ſicut dicitur in Aphrica ita publice inueniuntur in proſtibulis maſculi ſicut fœmellæ in oriente,ſunt etiam, vt dicitur, multa regna in quib. paſſim apud infideles talia perpetrantur. Cuius ſimile faciebat peſſimus imperator Nero,de quo legitur,quod vtrunq; ſexum fuit expertus, cum tamen Romanæ leges feruentiſſime prohibeant actum illum. Iſti ſunt,de quibus dicit Apoſtolus Rom.1. quod naturalem vſum mutauerunt in eum vſum qui eſt contra naturam. Iſtud ergo vitium abhorret natura. ¶ Item iſtud reprobat figura. Nonne illi populi,qui huiuſmodi vitium exercebant,ſc. Sodomitæ,muti interpretantur, & nonne ab Angelo cœcitate percuſſi,tandem igne & ſulphure perierunt? ſicut dicitur Gen.19. In quo pro certo figuraliter notatur,quod tales cœci & excœcati,& lumine rationis priuati ſunt, & quod in die iudicii non habentes excuſationem prę cęteris erunt muti,& quod finaliter perire.ſc. pice,igne, & ſulphure,& ardore & fœtore niſi pœniteant digni ſunt. Et propterea tertio dico,iſtud vitium damnauit ſcriptura,quia,ſc. Ioel 3. dicitur redarguitiue, quod poſuerunt in proſtibulo puerum, & puellã vendiderunt pro vino,vt biberent. Et Thr.5. dicitur,quod adoleſcentibus impudice abuſi ſunt, &c. Greges, quos in cubili alienę impudicitię expectant. Infinita poſſent dici ad deteſtationem huius materiæ, ſed horribile eſt loqui de ea, ideo tranſeo. Hoc ſolum allego,quod Deus iuſtos de tali ignominia eripit, & eos de manibus talium inimicorum liberat & cuſtodit,exemplo Loth,de quo dicitur 2.Pet.2. quod Deus iuſtum Loth,qui,ſci. habitabat in Sodomis,oppreſſum à nephandorum iniuria & luxurioſa conuerſatione eripuit. Patet ergo, quod luxuria eſt impu- P dens & portentuoſa. ¶ Quartodecimo dico,quod luxuria eſt inquieta atq; queruloſa. Inſatiabilis enim eſt,quia,ſci. quanto amplius ſibi ſatis fit, tanto amplius ad nouos modos libidinis inardeſcit. Ignis enim nunquã dicit ſufficit Pro. 30. quinimo ſi iſtud vitiũ in aliquo ſupprimitur faciliter reaccenditur & renaſcitur, ſicut figuratum eſt in illo Titio,de quo dicunt fabulæ,quod pœna eius erat in inferno, quod iecur ſuum omni die ad comedendum vulturib. dabatur, ſed in craſtinum idem iecur in ſtatum priſtinum reuiuiſcebat. Ad denotandum,quod luxurioſi ſuo iecore, id eſt,ſuis delectationib. immundis ſe ſatiant,qui tamen in idem renaſci & recreſcere comprobantur, in quantũ .ſ. continue recidiuant,vnde Hier. in epiſt. dicit,quod libido ſeu luxuria extincta reaccenditur,vſuq; creſcit & deficit, & nunquam ſatiatur,nec rationi paret,ſed impetu circumfertur. Eſt ergo inquieta ſeu inſatiabilis atq; queruloſa. ¶ Quintodecimo dico, quod iſta eſt damnabilis atq; queruloſa, quia,ſc. non ſolum generat periculum temporale, ſed etiam æternale. Iſto enim modo ſunt in igne culpæ,& poſt erunt in igne pœnæ,quia,ſc. ſicut dicitur Eze. 15. De igne egredientur, & ignis conſumet eos. Et ideo de luxuria dicit Hugo,quod iſta eſt illecebroſa voluptas, adulterina iucunditas, quæ mel habet in ore, fel in corde, aculeum in fine. Sic ergo patet, quomodo multis ex cauſis luxuria eſt fugienda,& à fidelibus deteſtanda. Sufficit ergo gratia breuitatis. Vide ſupra vbi Fornicatio & Adulterium,& titulis ad luxuriam facientibus,&c. ¶Potes tamen notare, ſi placet, quod luxuria ex multis aliis cauſis eſt fugienda, & à fidelib. deteſtanda, tum quia ipſa eſt ignis conſumens vires corporis, tum quia ipſa eſt vorago abſorbens fluuium vitalis temporis, tum quia ipſa eſt caligo excœcans nitorem luminis, tum quia ipſa eſt obtundens aciem mentis acuminis, & tandem nos trahens in locum ſtercoris & æterni fœtoris & inconſolabilis triſtaminis. Experimenti teſtimonium in epiſcopo qui dicebatur Vdo, de quo dicitur, quod dum fuiſſet iuuenis inſudans literis & caſte celebrans nomen virginis, quadam vice pro quodam epiſcopatu rogaſſet, &ipſi virgini pro illo deuotionis caſtitatem promiſiſſet, & impetrato ac etiam impleto quod petierat ſe probiter ac continenter ſemper geſſiſſet, vltimo tamen nodum quem nodauerat, factum quod pepigerat, ipſius libidinis flamma vigente rupit, & ſanctimonialem quandam, pactum cum virgine initum affectus pede tranſiliens, indecenter cognouit, & Chriſto dedicatam, & deditam violans defœdauit. Ipſum tamen glorioſiſſima virgo fidelis & pia mater ipſius miſerata admonuit, & ad memoriam fœderis admonendo reduxit, qui tamen cum continue prohibitum luxuriæ fœtorem repeteret, audiuit ſibi dici hunc verſum: Q

Ceſſa de ludo, quia luſiſti ſatis Vdo.

Qui non aduertens, nec ab inſolenti ardore ſe cohibens demoniali extrahitur, per aerem à dæmonibus vehitur, & in locum ardoris fœtidiſſimi collocatur. A quo nos conſeruare dignetur Ieſus Chriſtus Mariæ filius, qui cum patre & ſpiritu ſancto æternaliter viuit & regnat, Amen.

M.

Machabæus. Cum Machabæus fuerit A ſtrenuiſſimus miles, & pro fide, & lege ſua bellicoſiſſimus, & pro fide & lege iuſtitiæ ſumme zelauerit, bonos ſuſtinuerit, & impios punierit, & templum reparauerit, & mundauerit, & idola eiecerit, & deleuerit, & tandem pro fide & iuſtitia glorioſe occubuerit, ſicut omnia patent primo & ſecundo Machabæorum libris, interpretaturq; Machabæus protegens vel protector, ſeu percutiens aut ingenioſus, merito poteſt ſignificare viros in virtutib. ſtrenuos, fidei, legis, iuſtitiæ & innocentiæ zelotypos, ſubditorum duces, principes vel prælatos, qui, ſc. templum Eccleſiæ in cultu & virtutum ornatu mundant, & reparant, & qui vitia perſequuntur, & impios puniunt atq; fugant, qui, ſcil. ſunt ingenio & diſcretione pollentes, bonos protegentes & defendentes, malos vero percutientes & punientes, & ſic neceſſe fuerit, pro fide & iuſtitia ſubire mortem nullatenus recuſantes. Vnde de quolibet tali principe vel prælato poteſt dici illud 1. Mach. 3. Surrexit inquit Iudas, qui vocabatur Machabæus, & adiuuabant eum fratres ſui, & pręliabantur pręliũ Iſrael cum lætitia, & dilatauit gloriam populo ſuo, & induit ſe lorica, ſicut gigas, & protegebat gladio ſuo caſtra, & ſimilis factus eſt leoni in operib. ſuis, & perſecutus eſt iniquos, perſcrutans eos. Applica prout volueris ad quemlibet virum iuſtum, militem, principem vel prælatum.

Macedonia. Macedo. Nota, quod Macedonia A Græciæ eſt prouincia, in qua, ſcil. Alexander Macedo regnauit, quæ prædicante Paulo & aliis diſcipulis fidem Chriſti credidit & ſuſcepit. Interpretatur autem Macedonia combuſta vel combuſtio, ſiue antecedens orientalis, &c. Poteſt enim Macedonia ſignificare Eccleſiam, quæ ſci. combuſta eſt aduerſitate, orientalis eſt puritate & ſanctitate, antecedit omnes alias ſectas auctoritate & dignitate. Et ſic dico, quod Macedonia ſignat virum iuſtum, qui, ſc. zelo charitatis comburitur, ſemper in virtutibus proficiendo in melius naſcitur ſeu oritur, & ſic dignitate & bonitate aliis antefertur Actor. 16. Vir Macedo quidam erat ſtans, &c. Vbi nota, quod talis eſt vir igneus & vigoroſus: Macedo, id eſt, combuſtus: ſeu ardens & rigoroſus: Macedo, id eſt, combuſtio: ſimplex non variouſus: quidam. Firmus non ruinoſus, quia erat ſtans, &c. Proſequere ſi vis.

Maceria. Nota, quod maceria proprie dicitur paries ad A clauſuram inſtitutus & factus, luto & lapidibus compoſitus, & ad tuitionem domuum & agrorum in circuitu ordinatus. Igitur nota, quod in ſcriptura reperitur

Maceria { Naturalis, Temporalis, Spiritualis.

Est(dico)maceria naturalis, quæ designat corporis structuram, quia reuera corpus humanum maceria dicitur, pro eo quod infra illud anima continetur atq; clauditur, & pro eo, quod luto, lapidibus, id est, carne & ossibus fabricatur, quodq; fragili stemmate composita faciliter destruitur & faciliter reformatur, & de hoc dicitur in Psal.61. quod sc. homo similis est parieti inclinato & maceriæ depulsæ. Depulsa fuit ista maceria in Christo, quando mortuus est in cruce, & perforata & fracta fuit ista maceria, quando corpus eius fuit clauis & lancea perforatum. Ideo sicut in foraminibus maceriarum solent columbæ ædificare, sic vere in Christi vulnerib. solent deuotæ animæ per iugem memoriam latitare Cant.2. Veni columba mea in foraminib. petrę, in cauerna maceriæ. Magna fuit illa cauerna lateris, quando fuit lancea
B transfossum, &c. ¶ Item dico, quod est maceria temporalis, quæ designat rerum armaturam, videlicet protectionem & iuuamen, quod potest quis habere à mundanis amicitiis, à terrenis diuitiis, à propriis industriis & malitiis. Istæ enim sunt quædam maceriæ & clausuræ, quædam subsidia & protegmina. Sunt (dico) maceriæ, quæ facile destruuntur, & quæ occasione modica diruuntur Psal.79. Ad quid destruxisti maceriam eius, & vindemiant eam omnes transeuntes viam, exterminauit eam aper de sylua? Et loquitur de qualibet persona ad similitudinem vineę. Veruntamen de malis, qui hic abundant prosperitate, dicitur in Ps.143. Non est ruina maceriæ, neq; transitus neq; clamor in plateis eo-
C rum, beatum dixerunt populum, cui hæc sunt. ¶Item dico, quod est maceria spiritualis, quæ designat virtutum clausuram. Virtutes enim & mandata Dei sunt maceriæ, quibus clauditur & custoditur anima viri iusti. Etiam boni viri & boni pręlati sunt maceriæ, quibus defenduntur, tuentur & proteguntur Ecclesię Iesu Christi. Vnde Christus loquens de vinea sua, id est, de anima vel Ecclesia dicere potest illud Ose.2. Sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria. Veruntamen aduerte, quod maceria mandatorum, quæ claudit, defendit animam ab ingressu animalium, id est, vitiorum & dęmonum hodie in multis, vt plurimum est destructa. Et ideo vinea domini Sabaoth, sc. anima, est quandoque multipliciter dissipata, vnde Proue.24. Per agrum hominis pigri transiui, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerant superficiem eius spinæ, sed & maceria lapidū destructa erat. Expone sicut alibi. In maceria bonarum personarum, quæ etiā claudit, & defendit Ecclesiā, hodie proculdubio est confracta. Vnde dominus in similitudinē ingratæ vineæ, loquitur de Ecclesia Esa.5. dicens. Quid ego(inquit) faciam vineę meę, auferam spem eius, & erit in direptione. Diruam maceriam eius, & erit in conculcationem, & ascendent super eam vepres & spinæ, & mandabo nubib. desuper ne pluant super eam. Ista expone de vinea Ecclesia à domino propter peccata sua, & propter destructionē spiritualis maceriæ derelicta, sicut ad vitam videmus hodie. Nam sepes & maceria bonarum personarum & prælatorum deficiunt, & spinæ, & vepres, id est, malæ, steriles, & inutiles personæ totum dissipant & confundunt. Et ideo tyranni vineam istam conculcant & diripiunt, nubesq; cœlestis influentiæ & gratiæ ipsam hodie parum imbuunt, irrigant ac perfundunt. Sic igitur patet, quomodo maceria sumitur tribus modis. Vide vbi paries.

A **Machina.** Nota, quod machinæ dicuntur instrumenta bellica ad deiiciendum muros & turres, & ad iaciendum lapides ordinata. Et sic dico, quod machinæ significāt in bono omnia illa cum quibus turres & ædificia vitiorum munitionesq; diabolicæ possunt destrui vel cassari, sicut sunt virtutes, mandata, prædicatorum verba, & sacræ paginæ documenta. Talibus enim machinis vtuntur sancti viri ad ædificia diabolica prosternenda, & ad ipsorum molimina subuertenda. Exemplo illius regis Iudæ, qui dicebatur Ozias, de quo dicitur 2. Paral. 26. quod ipse fecit in Hierusalem diuersi generis machinas, quas in turribus collocauit & in angulis portarum, vt mitterent sagittas
B & saxa grandia. Expone, prout volueris. ¶In malo vero signāt diabolicas tentationes, hæreticorum machinationes, fraudulentorum & proditorum adinuentiones, tyrannorum potentiam, & ipsorum crudeles inuasiones, quibus, sci. ædificium animæ, fidei vel Ecclesiæ quatitur, & quibus virtutum firmitas dissipatur. Vnde de Aman dicitur Hest. 16. quod quibusdam nouis & inauditis Mardochæum & Hester petiuit in mortem. Vnde 2. Mach. 12. dicitur, quod in ciuitate Ephron machinæ multæ & telorum erat apparatus. Cætera omitto, quia paucæ sunt auctoritates.

A **Mactare.** Mactare idem est, quod tam malleo, quàm gladio animal morti dare, sicut est quādo bos malleo percussus perimitur, & potissime quando animal ad immolandum seu sacrificandum primo malleo percutitur, & post ad extrahendū sanguinem gladio perforatur. Breuiter ergo vide per longum scripturæ: quia mactare vt communiter non accipitur nisi pro morte animalium Deo offerendorum, seu hostiarum, seu holocaustorum. Et ideo distingue, quod quidam Deo offerendi & præsentandi mactantur per pœnitentiam: quidam per martyrium: quidam per humilitatem: transeo, vide de morte, & in aliis titulis synonymis.

Macula. Nota, quod macula accipitur pro immunditia, A
& sic visum est sufficienter supra in illa auctoritate de luce. Speculum sine macula, & imago bonitatis Dei. Vide ibi in quarto membro auctoritatis. Item accipitur pro signo velleris vel coloris, sicut de Pardo & de Panthera dicitur, quod habent pelles maculis plenas, id est, diuersis coloribus orbiculis & picturis. Et talis maculositas nihil aliud est, quam coloris varietas, quæ vt communiter signat in bono, quamuis aliquando significet in malo. Signat enim virtutum ortum & varietatem, & conuersationis picturam & formositatem, & sic loquitur Genes. 30. vbi fœtus, qui erant varii & maculosi, cesserunt in partem Iacob, quia, scil. tales, qui sunt in vestitu deaurato, circumdati varietate, cedunt finaliter in partem Dei, posset etiam significare in malo, & sic signat curiositatem conuersationis, sicut de quodam verme coloratissimo dicit Isidorus, quod quot habet colores, tot habet dolores. Sed vide supra de colore, &c. Omitto gratia breuitatis. Et si potes vlterius aliquid dicere de illis, qui spiritualiter per vitia maculantur, similes porcis, qui tunc potissime delectantur, quando in luto & facibus amplius maculantur. Et ideo sicut videmus, quod porci taliter maculati in aulis & cameris non admittuntur, ne forte omnia alia per eos polluantur, sic peccatores in palatium & cameram summi regis scil. ad Ecclesiam tam militantem quam triumphantem non debent intrare permitti, ne alios forte per ipsos contingat vitiis maculari, vel oculos summæ maiestatis offendi. Omnia enim quæ habent aut faciunt peccatores, sunt (vt communiter) maculata, & oculis summæ maiestatis indignata. Nullus enim mundus homo vellet libenter sibi ministrari in camera vel in mensa per hominem maculatum, vel luto seu stercore inquinatum. Figura Leuit. 22. vbi dicitur: de manu alienigena non offeretis panes Deo vestro, quicquid aliud dare volueritis, quia corrupta & maculata sunt omnia. ¶Et nota si vis, quod in scriptura reperitur B

Macula in { Carne, Veste, Ore, Fauce, Facie, Luce, Pariete, Visione, Manu, Sinu.

Primo dico, quod macula in carne est luxuria. Ista enim macula maculauit Ruben cubile patris sui, quando concubuit cum concubinis ipsius Gen.35. Vnde sibi dicitur Gen.49. in maledictione patris. Ruben(inquit) non crescas, quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratum eius, & bene dicit. Non crescas, quia reuera macula luxuriæ facit hominem descendere tam in virtutibus, quam in bonis operib. exemplo Salomonis, qui postquam se dedit luxuriæ, decreuit in virtutibus & in fama. Vnde sibi dicitur Eccl. 47. Inclinasti fœmora tua mulierib. potestatē habuisti in corpore tuo, dedisti maculam in gloria tua. Non sic charissimi, sed simus absq; macula carnis iuxta illud Iudæ. Odientes eam, quæ carnis est, maculatam tunicam. ¶ Secundo dico, quod C
macula vestis est auaritia. Vestis enim exteriorem substantiam signat, in qua pro certo macula ponitur, quando indebita parcitas & auaritia concomitatur. Ista enim est macula lepræ, quæ vestem in qua erat, comburi faciebat, sicut dicitur Leu.13. Talem maculam non habebat ille, de quo dicitur Eccl.31. Beatus diues, qui inuentus est sine macula, & qui post aurum non abiit, nec sperauit in thesauris pecuniæ. Quis est hic, & laudabimus eum? quasi diceret. Pauci sunt tales diuites. ¶ Tertio dico, quod ma- D
cula seu maculæ oris sunt vaniloquia, videlicet iactantia, detractio, garrulitas, & similia. Macula enim immunditia porci maxime apparet in ore. Vnde de vitio linguæ dicitur Iac. 3. Lingua (inquit) ignis est, & vniuersitas iniquitatis construitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflammat totā natiuitatis nostræ. ¶ Quarto dico, quod macula faucis est gastrimargia, hoc est dictum, vitium gulæ. Magna enim est macula in moribus, quando quis gulæ deliciis est infectus. De quibus dicitur in canonica Iudæ. Hi sunt in epulis suis maculę conuiuantes, sine timore semetipsos pascentes, nubes sine aqua, arbores autumnales. [Semetipsos pascentes inquit] quasi diceret. Isti non curant de pauperibus pascendis, sed de se solum. Nubes sine aqua dicuntur, & arbores sine fructu, quia, scil. alios non irrigant

neque

neq; pascunt 2.Pet.2.Maculę deliciis affluentes in conuiuiis suis.
F ¶ Quinto dico, quod macula faciei est insolentia seu etiam inhonesta apparentia. In facie enim non bene sedet macula, quia etiamsi omnia alia membra sunt pulchra, totum nihil est si facies fuerit maculata. Sic vere si totum corpus morale virtutibus sit decorum, in facie tamen quæ præ cæteris membris enitet semper nuda, hoc est dictum, in exteriori conuersatione si sit macula alicuius conditionis inhonestæ, & insolentis, totum inficitur, & tota virtutum aliarum congeries deturpatur. Et inde est, quod summe cauent pulchræ personæ, ne facies appareant maculatæ. Quamuis enim luna sit pulcherrima, quando tamen consideratur illa macula, quæ apparet in ipsa, totam suam pulchritudinem reddit infamem. Ideo bene dicitur viro perfecto Iob 11. Si inquit iniquitatem, quæ est in manu tua abstuleris à te non manserit in tabernaculo tuo iniustitia, tunc leuare poteris faciem tuam
G absque macula, & eris stabilis, & non timebis. ¶ Sexto dico, quod macula in luce est infamia. Sicut enim speculum nouum ad aspectum mulieris menstruatæ maculam contrahit, quæ per quamcunque fricaturam postea non recedit, luna etiam licet clara quandam innatam maculam secum portat, quæ ipsius pulchritudinem maculat & deturpat, sic infamia impressa alicui etiam iniuste, solet fricatione, seu purgatione qualibet non obstante ipsius ossibus inhærere, & charitatem sui nominis aliqualiter obscurare Hie.2. Si laueris te nitro, maculata es. Cauendum est igitur à tali macula, quæ sic difficiliter mundatur. Vnde Eccl. 33. In
H omnibus operibus tuis præcellens esto, ne dederis maculam in gloriam tuam. ¶ Septimo dico, quod macula parietis est superbia. Alti enim parietes secundum legem dicebantur quandoque contrahere maculam lepræ, sicut dicitur Leui. 13. Quæ macula erat quandoque causa quare totus paries destruebatur, vel tanquā maculatus & immundus abominabatur, & horrebatur. Reuera talis est macula superbiæ, quia, scil. ista est, quæ alios parietes plus inuadit, id est, altas & solennes personas, & etiam quandoq; causa est, quod temporaliter & spiritualiter destruuntur, & quod in aliorum abominationem vertuntur, vnde Deu. 17. Non immolabis domino Deo tuo ouem, aut bouem, in quo est macula, quoniā abominatio est Sequitur. Nullus deinceps intumescat superbia. Bos enim cum cornib. superbos, & ouis cum vellere diuites signat. Talib. præcipitur Eccl. 33. Ne dederis maculam
I in gloriam tuam. ¶ Octauo dico, quod macula in oculo, seu in visu est malitia seu etiam inuidia. Quidam enim sunt, qui in visu & in oculo considerationis suæ semper habent aliquā maculam alicuius sinistræ intentionis, inuidiæ vel proditionis. Isti sunt in quibus videtur dominari constellatio lunaris, quia secundū Astrologos, qui in lunæ oppositione siue plenilunio nascuntur, macula vel alio vitio in oculo raro carent, & semper habent sinistrum oculum dextro grossiorem, sicut ponit liber de proprietatibus rerum. Luna enim mutabilis est inconstantia seu rerum abundantia, quia pro certo illi, qui istis sunt subditi vel amici, sunt in oculo considerationis per maculas inuidiæ & malitiæ multoties deprauati, vnde Leuit. 21 Homo, qui habuerit maculam, non offert panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius, si cœcus fuerit, si claudus, si paruo vel grandi vel torto naso, si fracto pede. Sequitur. Albuginem habens in oculo suo. Omnes enim isti per maculam possunt referri ad peccata malitiæ & inuidiæ, seu etiam fraudes proditionis & fallaciæ, quia, sc. ibi apparet claudicatio, tortuositas, fractio, cœcitas, & non recta incessio
K vel operatio, Expone & dilata melius. ¶ Nono dico, quod macula in manu est iniustitia. Et reuera, qui habet manus maculatas, non est dignus venire ad mensam hominum honestorū. Et ideo homo solet manus suas lauare & tergere, vt immaculatus valeat apparere. Sic vere dico, quod si in manibus, id est, operationibus nostris apareat macula iustitiæ, nunquam digni erimus accedere ad mensam cœlestis gloriæ, seu etiam ad mensam prælaturæ vel eminentiæ. Illic enim non debet admitti nisi ille, qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam, & qui loquitur veritatē. Quod tamen est contra multos iudices & prælatos, & etiā contra simoniacos, qui, scil. manus habent muneribus maculatas. Contra etiam impios & crudeles, qui sanguine innocentium maculant manus suas, contra quos dicitur Iob 31. Si declinauit pes meus de via, & secutus est oculus meus cor meum & manibus meis adhæsit macula, seram & alius comedat, & progenies mea eradicetur. Et reuera ista sæpe contingunt, quia, sci. illorum, qui per iniustitiam & simoniam maculati ditantur & maculantur, & in acutum altitudinis exaltantur, progenies & familia
L non perseuerat, sed eradicatur. ¶ Decimo dico, quod macula in abscondito, seu in sinu est hypocrisis seu blanditia. Ista enim interius latet. Vnde Hie.2. Si laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam Botith, maculata es iniquitate tua. O quot sunt hodie tales, qui, scilic. exterius sunt loti & mundi, interius vero diuersis vitiis maculati. Non sic homo, sed sit speculum sine macula, & imago bonitatis Dei Sap. 7. Igitur dico, quod qui talibus maculis est infectus, Deo seu Dei seruitio nullatenus est acceptus. Beati ergo immaculati, qui ambulant in lege domini. Sufficit. Vide supra in tit. immaculatus.

Madian. Nota, quod Madian fuit filius Abrahæ & Ceturæ, sicut dicitur Gen.25. à quo populus Madianitarum, qui quamuis circumcisionem reciperent, idola tamen colebant, & populis Israel inimici erant, & ipsis inuidebant pro virib. & nocebant, & in eorum tribulationibus gaudebant. Interpretatur autem Madian, respondēs, aut dimicans, siue iniquitas aut contradictio. Igitur per Madian potest intelligi diabolus vel peccator, vel etiam populus, vel communitas reproborum. Dilata & expone prout volueris.

Magdalena. Quę primo fuit peccatrix, postea fuit sancta, interpretatur magnifica, præmunita, prænuncia, turrensis, aut defensibilis. Applica prout volueris ad beatam Magdalenam, vel quemlibet pœnitentem.

Magis. Aduerbium signat augmentum & superabundantiam quantitatiuam. Et potest accipi in bono & in malo. Primo ergo dico, quod magis in bono designat bonā superabundantiam & crementum, bonum etiam additamentum, sicut de charitate dicitur Phil.1. Charitas vestra magis abundet. Nota ergo, quod

Boni abundant in
- Humilitate & subiectione,
- Subtilitate & discretione,
- Seueritate & correctione,
- Societate & affectione,
- Pœnalitate & afflictione,
- Constantia & stabilitate.

Abundant (dico) iusti in humilitate, vnde Dauid in Psal 83. Elegi abiectus esse in domo Dei magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum. Item abundant in sagacitate. Vnde Prou.18. Doctrinam magis quam aurū eligite. Item abundant in seueritate Pro. 16. Initium vitæ bonæ facere iustitiam, accepta autem est apud Deum magis, quam immolare hostias. Quia sicut dicitur Prou. 28. Qui corripit hominem, magis gratiam inueniet. Item abundant in societate, quia sicut dicitur Pro.18. Vir amabilis ad societatem, magis amicus erit quam frater. Item abundant in pœnalitate, quia sicut dicitur Eph. 4. Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret manib suis. Item abundant constantiæ stabilitate, sicut apparuit in Moyse, qui magis eligebat affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem, sicut dicitur Heb.11. Sed de ista pluralitate, qua quem oportet magis in vna virtute abundare, vide infra de melius vel de meliori. Magis ergo potest signare superabundantiam in bono. ¶ Secundo signat superabundantiam in malo. Circa quod nota, quod B
quidam sunt, quorum malitia semper augetur, & semper magis ac magis fiunt mali. Figurati in muliere Hæmorrhoissa, cui nullus Medicorum poterat profuisse, sed magis ac magis deterius habebat, sicut dicitur Mar.5. Similes animalibus crudelibus & iniquis, quę magis abundant in filiis quam domestica & vtilia; sicut patet de cane respectu ouis, quia vere mali fructificant magis in malo, quam boni faciant in bono. Vnde nota, quod

Mali hodie abundant in
- Inani gloriatione,
- Superba obstinatione,
- Brigosa altercatione,
- Filiorum affectione & dilectione;
- Carnali delectatione,
- Mandatorum præteritione.

Dico igitur, quod abundant in inani gloriatione, quia sicut dicitur Ioan. 12. Mali dilexerunt hominum gloriam magis, quam Dei. Dico in superba obstinatione. Vnde Prou. 29. Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quam illius correctio. Dico in brigosa litigatione, vnde 1 ad Tim.1. mouet Apostolus ne intendatur fabulis, quæ (inquit) magis generāt lites. Item in filiorum affectione, Vnde Heli fuit dictum 1 Reg.2. Honorasti filios tuos magis, quam me: Item in carnali delectatione 2.Tim.3. Voluptatis amatores magis, quam Dei. Item in mandatorum præteritione, vnde Hie.5. Ibo (inquit) ad optimates & loquar eis, & ecce ipsi magis confregerunt iugum. Istud enim breuiter est verum, quod mali in hoc mundo cæteris hominibus

Magis
- Inaniter gloriantur,
- Pertinaciter obstinantur,
- Verbaliter altercantur,
- Ad filios inclinantur,
- Carnaliter delectantur,
- Dei mandata prætereunt & transgrediuntur.

Et hæc igitur sufficiant de magis. Vide supra de abundare, & infra de maioritate. ¶ Si vero vis de Magis magis dicere, dic quod C
magis quandoq; sumitur cumulatiue, sicut cum dicitur Matth. 20. At illi multo magis clamabant. Quandoque sumitur comparatiue, sicut cum dicitur. Istud mihi placet magis quam il-

lud

lud,ſicut Prou.7. Doctrinā magis quam aurum eligite.Quia reuera ex libertate animi magis placet vnum quam aliud.¶De magis igitur in quantū ſignat profectum,augmentum & continuationem in bono vel in malo,dicamus illud 1. Theſſ.4. Accepiſtis (inquit) à nobis quemadmodū oporteat vos ambulare & placere Deo vt abundetis magis. Nam cum deſiderium naturæ ſit inquietum,& inde eſt, quod omnis res quanto magis accedit naturaliter ad terminū, tanto magis accelerat, vt poſſit peruenire ad finem cupitū & intentum, ſicut patet de leuib. ſurſum aſcendentib.& de grauib. deorſum deſcendentib. quæ quanto magis accedunt ad terminum,tanto magis ac magis accelerant ad motum ſuum (deſiderium enim & natura cuiuslibet rei eſt magis ac magis verſus finem velle procedere,& magis ac magis ad terminum ſe mouere) ſic vere dicā in moralib. quia reuera motus animi naturalis, qñ ad aliquē finē ſe determinauerit,&inclinauerit, ſiue ad bonū ſiue ad malū,quanto magis profecerit,&continuauerit,tanto pro certo feruentius,&violentius ſe mouebit,&tanto magis ſe mouere ad ipſum terminū delectabit,& tanto magis in fine quā in principio abundauit. Exemplo fluminis,& quanto magis appropinquat ad mare, tanto magis violenter tendit, & tanto magis abundanter cadit.Sic etiam anima deuota quanto magis accedit, & appropriat per contemplationem ad maieſtatis diuinæ cognitionem,quæ eſt finis & terminus ad quē tendit &aſpirat,tanto magis in charitatis ardore ęſtuat atq; flagrat, ſicut patet in illo verbo iam dicto Phil. 1. Charitas veſtra magis ac magis abundet. Et illud Iob 42. Benedixit dominus nouiſſimis Iob magis,quam in principio. In malo vero de Iudæis dicitur Ioh. 5 quod propter opera, quæ Chriſtus faciebat in Sabbatho,Iudæi magis quærebant eum interficere, De malis etiam dicitur Mar. 15. quod principes concitauerunt turbam, vt magis Barrabam peterent. Siue ergo magis accipiatur profectiue ſiue accipiatur comparatiue, dico, quod boni habent ſuum magis quod debent eligere,mali vero ſuum magis quod ſolent diligere.Boni ergo volunt

vnum Magis:
- Conſtantiæ,dum contemnunt mortis imperium,
- Tutæ fiduciæ,dum eligunt clauſtri ſuſpirium,
- Coctæ prudentiæ,dum præponunt ſenſus myſterium,
- Veræ iuſtitiæ,quo infligunt pœnæ cauterium,
- Puræ munditiæ, quo declinant carnis contagium,
- Dulcis clementiæ,quo ſupportant fratrū naufragiū,
- Dignæ fragrantiæ, quo procurant famę fumigium,
- Perſeuerantiæ,quo tolerant mundi litigium.

D ¶Dico ergo,quod boni & iuſti volunt,& deſiderant vnum magis fortis conſtantiæ. Et iſtud eſt illud magis, quo ipſi magis eligunt mortem quam vitam, & magis mundi tribulationem quam pacem.Exemplo bonorū militū,qui magis volunt eſſe in forti bello quam debelli, & magis in periculo quam tuto. Vnde Tobias dicebat Tob.3. Præcipe in pace recipi ſpiritū meum, expedit enim mihi mori magis quam viuere,ſicut de illis 1.Mac.1.dicitur, quod ipſi elegerunt magis mori quam cibis coinquinari gentilium.Et Apoſtolus de ſeipſo dicebat 1. Cor. 9. Bonum inquit eſt mihi magis mori quā vt gloriam meam quis euacuet. Quia reuera vir perfectus multo magis eligit mori & pati mortem, quam alicui facinori conſentire. In iſto enim caſu verificatur illud quod dicitur Eccleſi. 4. vbi dicitur Laudaui magis mortuos quam viuentes. ¶Item dico,quod iuſti præeligunt vnum magis tutæ fiduciæ, & iſtud eſt, quia pro certo magis eligunt in religione vel in ſtatu pœnitentiæ tute & ſecure viuere & humiliter manere,quam in mundi deliciis habitare Pſal.83. Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei,magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. ¶Item eligunt vnum magis doctæ prudentiæ Proue.8. Accipite diſciplinā & non pecuniam, doctrinā magis quam aurum eligite. Melior eſt enim ſapientia cunctis opibus. ¶Item eligunt vnum magis,quod eſt veræ iuſtitiæ Pro.16.Initium vitę bonæ facere iuſtitiā, accepta enim eſt apud Deū magis,quā immolare hoſtias. Igitur faciamus iuſtitiam nos & alios puniendo & corrigendo,quia pro certo ſicut dicitur Pro.28.Qui corripit hominem,magis poſtea gratiam inueniet apud eum,quam qui per linguæ blandimenta decipit. ¶Item eligunt vnum magis puræ munditiæ,quia.ſcil.magis diligunt caſtitatem quam carnalitatē & magis carnis munditiam quam luxuriam Sap.8. Cum eſſem magis bonus,veni ad corpus coinquinatum.Et merito,quia pro certo ſicut dicitur Eccl. 25. Commorari leoni, & draconi placet magis,quam habitare cum muliere nequam. ¶Item eligunt vnū magis quod eſt dulcis clementiæ Eccl. 29. Ponet theſaurū tuum in præceptis altiſſimi,& ecce magis proderit tibi quā aurū,concludе eleemoſynam in corde pauperis. ¶Item eligunt vnum magis dignæ fragrantiæ,hoc eſt dictū, bonæ & honeſtæ famæ Eccl. 41. Curam habe de bono nomine,hoc enim magis permanebit in te quam mille,&c.¶Item eligunt vnū magis perſeuerantię ſeu patientiæ.Vnde 1.Cor. 9. Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? & breuiter viri boni magis eligunt virtutes, quam vitia,æternalia, quam temporalia,bona quam mala.Et hęc ſufficiant.Vide infra in tit.plus,&ſupra in tit. amplius.

Magiſter.

A Nota,quod magiſter eſt ille, qui alios regit & docet,& qui aliis imperat & dominatur. Et ideo magiſter ſignat doctores, prædicatores, ductores, tutores, quoſcunque hominum prælatos,iudices, & gubernatores.Poſſunt igitur principes & prælati,& iudices & prædicatores &eruditores, magiſtrorum nomine appellari. Et dico,quod poſſunt accipi in bono & in malo.Et ideo notandum,quod

Nomen Magiſtri eſt nomen:
- Honoris,
- Timoris,
- Amoris,
- Prælationis,
- Diſcretionis,
- Perfectionis,
- Dilectionis,
- Correctionis.

Magiſter enim debet:
- Honorari,
- Timeri,
- Amari,
- Præferri,
- Eſſe diſcretus,
- Eſſe perfectus,
- Diligere,
- Corrigere.

Iſta enim ſunt officia boni magiſtri, quod poſſit alios inſtruere & docere qualiter debeant taliter viuere, vt poſſint vitam perpetuam obtinere. Ita quod congrue poſſit dici illud Matt. 19.& Matt.10.Magiſter bone quid faciendo vitam æternam poſſidebo? De illis igitur,qui in Eccl. vel in ſæculo conſtituuntur magiſtri,poteſt exponi illud verbum Gen. 47. Si quos nouiſti viros induſtrios,conſtitue eos magiſtros pecorum meorum.In quibus verbis aduerte,quod tales magiſtri debent diligenter examinari. Debent patienter fortificari. Debent doctifice illuminari. Debent canonice inthronizari. Primum facit ſagax diſcuſſio. [Si quos inquit nouiſti.]Sed ſecundum fortis perfectio,quia debent eſſe viri. Sed tertium prudens diſcretio, quia debent eſſe induſtrioſi.Quartum vero iuſta promotio, quia,ſci.debent conſtitui magiſtri. ¶Primo ergo dico, quod tales debent diligenter examinari,quod oſtenditur cum dicitur[Si quos nouiſti.] Et loquitur prælato ſuperiori,quia,ſcil. ille, qui alios magiſtros inſtituit & præfectos,debet eos primo cognoſcere, diſcutere & examinare, & de eorum conditionibus ſufficientiis & moribus ſe diligentius informare, ſecundum enim Apoſtolum 1. Tim. 5. Nemini ſunt cito manus imponendæ.Antiquitus enim nullus miles conſtituebatur, niſi ante omnia probaretur Pſal. 138. Domine probaſti me,& cognouiſti me. Medici etiam neceſſe eſt, quod ſpecies ſuas cognoſcant,& videant antequam in electuario ipſas ponāt. Pugiles etiam primo ſolent equos ſuos diligenter videre & probare, antequam onus prælii eiſdem audeant committere. Quia breuiter nulli eſt onus prælationis,vel publici officii concedendum,niſi primo diligenter probetur,& niſi mores ipſius cognoſcantur.[Si quos inquit nouiſti.]Ideo præcipitur Pro.27. Diligēter agnoſce vultum pecoris tui,tuoſque greges conſidera. Vnde ſuperiori debet dici illud Nu. 11. Noſti,quod ſenes populi ſunt, & magiſtri.Quia,ſcil.ad illum pertinet noſcere promouendos & magiſtrandos,&eorum ſufficientias prouidere.Sacerdotes enim & leuitæ antequam conſecrarentur, ad oſtium tabernaculi ſacerdotibus &maioribus offerebantur,vt diligenter viſo,quod in eis non eſſet aliqua macula,ad ſuum officium admitteretur, ſicut dicitur Exod.28 Applica ad te Aaron & filios eius, & Num 8. Applica leuitas ad oſtium tabernaculi,&c. Ad denotandū,quod illi, qui debent fieri leuitæ vel ſacerdotes, id eſt, qui debent aliquod officiū ſeu gradum vel miniſterium præ aliis obtinere,primo debent ad ſuperiores applicari,& viſo & cognito,quod nullam habeant inſufficientiæ maculā,tunc debent ad dictum miniſteriū ordinari.Vt de tali dicatur illud Matt.12.Magiſter,volumus à te ſignum videre, [Si quos ergo noſti.] quaſi diceret, neceſſe eſt,quod primo noſcas,quia,ſci.ipſi debent diligenter examinari.¶Secundo dico,quod ipſi debent patienter fortificari,viros inquit,quia,ſci. iſti debent eſſe fortes,conſtantes,perfecti & virtuoſi.Viri enim,id eſt,virtuoſi debent eſſe propter tria,videl.

Ad ſubditorum:
- Correctionem,
- Diſcipulorum defenſionem,
- Inferiorum refectionem.

Magiſtri enim debent ſubditos viriliter corrigere Luc.19. Magiſter increpa diſcipulos tuos. Item debent eos vtiliter defendere. Vnde Marc.4.Magiſter nonne ad te pertinet, quia primus?quaſi diceret. Ad te pertinet ſaluare. Item debent eos benigniter reficere, vnde Marc. 14. Magiſter dicit, vbi eſt refectio mea, vt cum diſcipulis meis manducem?Vt ſic de talibus magiſtris dicatur il-

lud

lud Eccl. 44. Hi sunt viri misericordiæ. Viros ergo inquit. Vide de viro & supra in multis titulis, quod plures sunt auctoritates diuisæ. Vnde Exod. 18. Prouide de omni plebe viros potentes & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderunt auaritiam, & constitue ex eis tribunos & centuriones & decanos. Vide eam supra de excelso. Isti igitur debent viriliter fortificari. Viros in-
D quit. ¶ Tertio dico, quod isti debent doctifice & sagaciter illuminari, quia, scil. isti debent esse illuminati per scientiam & doctrinam, quod ostenditur in verbo Industrios. Industria enim idem est quod certa scientia vel prudentia, quæ, scil. summe requiritur in magistro spirituali, vnde 3. Re. 11. dicitur. Videns Salomon adolescentem bonę indolis & industrium constituit eum prefectum. Corpora enim superiora sunt lumine pleniora, quia, scil. illi qui sunt aliorum magistri & superiores, debent esse lumine sapientię & prudentiæ pleniores. Vnde nota, quod tales magistri debent esse prudentes & docti, vt per ipsos subditi.

Exemplariter præcedentur,
Salutariter doceantur,
Singulariter consulentur.

Debent enim boni magistri alios per bonum exemplum præcedere Matth. 8. Magister sequar te quocunq; ieris. Item debent eos in bonis moribus instruere. Vnde Matt. 22. Magister scimus quod verax es, & viam Dei in veritate doces. Item debent eis in agilibus consulere. Ideo petebat qui dicebat Lu. 18. Magister bone quid faciendo vitam æternam possidebo? quasi diceret, ad te pertinet cōsulere quid sit agendum. Patet ergo, quod isti debent
E sagaciter illuminari. ¶ Quarto dico, quod ipsi debent sublimiter auctorizari & inthronizari, quia, sc. ipsi debent esse magistri peorum, id est, subditorum, dicentes illud Ioh. 13 Vocatis me magister & domine, & bene dicitis, sum etenim. Sed nota, quod illi qui magistri, id est, principes, iudices vel prælati constituuntur, quatuor conditiones debent habere, &c. Vide bene supra de excelso vbi ponitur illa auctoritas. Constituit eum super excelsam
F terrã, &c. Patet ergo quomodo magister sumitur in bono. ¶ Sed adhuc dico quod magister potest sumi in malo. Et sic nota quod multa sunt genera malorum magistrorum.

Sunt enim magistri { crudelissimi, mendacissimi, nimis ignorantes, valde gloriantes. }

De magistris crudelibus dicitur Exod. 1. Quod Pharao constituit viros impios & iniquos magistros operum, vt affligerent filios Israel oneribus. De magistris mendacibus dicitur 2. Pet. 2. In vobis erunt magistri mendaciorum. De magistris ignorantibus dicitur Io. 3. Tu magister in Israel es & hæc ignoras. Et Heb. 5. Cum deberetis magistri fieri propter tempus, rursum indigetis vt doceamini. De magistris gloriantibus dicitur 2. Tim. 4. Coacerua-bunt sibi magistros prurientes auribus, id est, auditum vanę gloriæ appetentes. Et hæc de malis magistris sufficiant.

A **Magistratus.** Nota quod Magistratus quandoq; accipitur pro ipso officio seu magisterio publico in quo constituuntur illi qui habent rempublicam gubernare. Quandoq; vero sumitur magistratus pro illis personis quę in talibus officiis pręferuntur. Et de istis si vis nota quod debent esse

Cæteris { Liberiores pro tenendis magnis honoribus, Clementiores pro tuendis pauperibus, Sagaciores pro fouendis causis in iuribus, Sinceriores pro agendis sanctis operibus, Seueriores pro plectendis prauis sceleribus. }

Igitur dico quod magistratus & personæ publicæ debent esse cęteris liberiores & in honoribus ampliores. Debent enim alios in gradu & statu præcellere, honoribus & priuilegiis præcedere, vt sci. ipsos alii debeant reuereri & eis efficaciter obedire. De libertate etiam talium satis apparebat apud Romanos, vbi illi qui erant in aliquo publico magistratu durante ipso non poterant super quocunq; crimine conueniri, imo necesse erat quod finiretur suum officium & expectaretur antequam quis posset sibi dicere aut eum super crimine molestare. Liber enim debebat esse durante officio, & honoris & libertatis gaudere priuilegio Iudith 2. Holofernes vocauit duces & magistratus virtutis Assyriorum. Vnde de dignitate & potestate talis magistratus dicitur 1. Mach. 8. Quod Romani committunt vni homini magistratum suum per singulos annos dominari vniuersæ terræ suæ, & omnes obediunt vni, & inuidia & zelus non est inter eos. Sunt igitur cę-
B teris liberiores. ¶ Item dico quod isti debent esse cæteris clementiores, sc. ad causas pauperum confouendas contra malitiam tyrannorum. Vnde dicitur de illis magistratibus qui videntes iustitiam Pauli & Sylæ præceperunt quod de carcere liberarentur
C Act. 16. Vnde ibidē. Miserunt magistratus vt dimittamini ¶ Item debent esse cęteris discretiores seu sagaciores, ad quod potest applicari, licet extorte, illud Nee. 7. Congregaui optimates & magistratus, & inueni librum census eorum. Et etiam de discretione & temperantia talium potest dici illud Acto. 5. Quod abiit magistratus cum ministris, & adduxit Apostolos, scil. in consilium sine vlla vi. ¶ Item debent esse cæteris sinceriores, scil. in conscientia,
D quia omnia quæ agunt, debent facere iuste, pure, sanctę, sinceriter atq; munde, & cum munda & sancta intentione Nee. 12. Steterunt duo chori laudantium in domo Dei, & ego & dimidia pars magistratuum mecum. ¶ Item debent esse cæteris seueriores, scil.
E ad malos puniendum, & exterminandum quando non possunt alias castigari. Vnde 2. Esdr. 1. dicitur, quod magistratus alligauit Ioachim & duxit in Ægyptum. Ista ergo possunt dici de magistratu in bono. ¶ Sed reuera quia vt plurimum moderni magi-
F stratus & officiales, optimates & potentes magis excedunt quam procedunt, magis deficiunt quam proficiunt, magis offendunt quam defendunt. Ideo de talibus est notandum quod isti sunt

In deliciis laxiores,
In luxuriis potiores,
In consiliis nequiores,
In infernalibus suppliciis tristiores.

Dico ergo quod tales sunt cæteris laxiores in conuiuiis seu in gulæ & gastrimargiæ deliciis. Vnde 2. Esdr. 3. Rex Darius fecit cœnam magnam omnib. magistratibus, &c. Sequitur. Et cum manducassent & bibissent, & satiati essent, reuertebātur. Item dico, quod tales sunt cęteris promptiores in luxuriis. Vnde 1. Esd. 9. dicitur, quod in assumptione vxorū alienigenarum contra legem, manus magistratuum fuerat prima in transgressiōne hac, & 2. Esdr. 8. dicitur, quod participes erant præpositi, & magistratus iniquitatis huius. Item dico, quod tales sunt cæteris nequiores in consiliis, patet Daniel. 6. vbi dicitur, quod consilium inierunt cuncti principes regni, magistratus & satrapæ, sci. quomodo Daniel innocens poneretur in lacum leonum. Item dico, quod tales sunt seu finaliter erunt cęteris viliores seu tristiores in suppliciis, scil. in inferno. Vnde de talibus dicitur comminatiue illud Hier. 51. Collidam in te, sci. ô inferne, duces & magistratus, & reddam Babyloni, & cunctis habitatoribus Chaldęæ omne malum suum quod fecerunt in Sion. Sic ergo patet, quomodo magistratus in bono sumitur & in malo.

Magnates. Nota quod ad hoc quod homo possit à principibus, & magistratibus vtilitatem aliquam reportare, vel erga ipsos digne, & laudabiliter habere, plura sunt A
necessaria sicut innuitur in scriptura, videlicet quod in ipso sit

Humilitas & reuerentia,
Maturitas & patientia,
Subtilitas & sapientia,
Stabilitas & permanentia,
Sedulitas & diligentia,
Taciturnitas & sustinentia.

Est dico necessarium, quod homo habeat reuerentiam cum humilitate. Eccl. 4. Presbytero humilia animam tuam, & magnati humilia caput tuum. Item patientiam cum maturitate scilicet patienter & sine murmure, & gratanter, & sine querela debet beneficia eorum recipere & correctiones, & iniurias sustinere. Eccl. 8. Fruere magnatis sine querela. Item sapientiam cum subtilitate seu sagacitate, quia sicut dicitur Eccle. 20. Homo prudēs placebit magnatis. Item permanentiam, & stabilitatem. Sicut enim dicitur Eccl. 11. Sapientia humilitati exaltabit caput, & in medio magnatorum consedere illum faciet. Consedere enim permanentiam & stabilitatem signat. Eccl. 23. In medio magnatorum consistis. Item diligentiam cum sedulitate. Vnde de sapientia dicitur Eccl. 39. quod occulta prouerbiorum exquiret, & in absconditis parabolarum conuersabitur, in medio magnatorum ministrabit, & in conspectu præsidis apparebit. Mon stra re enim diligentem sedulitatem designat. Item diligentiam cum taciturnitate. Eccl. 32. Loqui in medio magnatorum non præsumas, & vbi sunt senes, non multum loquaris. Ista enim si vis applica ad veros principes, & magnates scilicet ad Deum, & ad sanctos, vel ad bonos prælatos, & viros perfectos, & doctos, quia scilicet isti à nobis sunt istis sex conditionibus honorandi, & præfatis modis colendi, & frequentandi &c. Vide in tit. Princeps, Prælatus. Dominus &c.

Magnanimitas. Cum magnanimitas sit virtus moralis & à magnitudine animi sit vocata, de qua tractat Aristoteles in ethicis & Seneca in libello suo de moribus, notabis quod A

AdMagnanimum pertinet { Magnum existere, Magnis insistere, Magnis resistere, Magnis ignoscere, Magna cognoscere, Magna despicere. }

Primo dico,quod ad magnanimũ.i.ad hominẽ magnum habẽtem animũ pertinet magnũ existere,sc.in virtutib.& morib. Nõ potest enim quis magnũ animum gerere,nisi qui virtutib.nouerit magnus esse,vnde Eze 31.de cedro paradisi dicitur.Eratq; pulcherrimus in magnitudine sua , & in dilatatione arbustoru suorum.Erat enim radix illius super aquas multas,&c. Expone. Vnde de magnitudine virtutis,quæ,sc.minorari nescit nec deficere, dicit Senec.Magnanimus enim stat rectus sub onere, nulla enim res minorẽ eum facit,nihil ei displicet eorum,quæ ferenda sunt, quicquid cadere in hominẽ potest, in se cadere non queritur,vires suas nouit,vincit virtute fortunam. Igitur ad magnanimum
B pertinet magnum existere. ¶Secundo dico,quod ad ipsum pertinet magnis insistere,quia,sc.rebus magnis,& arduis,sc.cœlestib. perpetuis & supernis cordialiter assistit,magnisq; & solennibus factis &dictis actualiter insistit,dicens,sc.illud Pro.8.Audite me, quoniã de rebus magnis locutura sum , & aperientur labia mea, vt recta prædicent. Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea detestabuntur impium. Iusti sunt omnes sermones mei, non est in eis prauum quid,neq; peruersum.Et reuera vir magnanimus,& generosus magna sentit, magna facit, magna dicit,veritatem diligit, rectitudinẽ sectatur , & alterũ decipere seu fraudem cõmittere dedignatur,vnde Tullius 1.lib.de officiis,vbi agitur de his circa quæ fortis , & magnus animus versatur , dicit in principio. Cum sis ita animo affectus (supple forti, & magno)vt supra dixi,Res geras magnas,&c. Spectat igitur ad magnanimũ
C magnis insistere. ¶Tertio dico , quod ad ipsum spectat magnis resistere. Vir enim perfectus & magnanimus fortunæ duris casibus non succumbit , quinimo quanto magis grauia, & difficilia sibi incumbunt,& imminent , tanto fortius & virilius in seipso residet & resistit. Teste enim Tullio vbi supra magnanimitas est ratio difficilium aggressiua. Vnde ait,quod ad magnanimũ pertinet nec perturbationi huiusmodi succumbere,nec fortunę,vnde Seneca in persona magnanimi dicebat in epist. Pauper fiam? inter plures ero. Exul fiam ? ibi me natum putabo. Quo mittar non curo. Vni angulo non sum natus , patria mea totus hic est mundus. Idem etiam Sen. epistola 28. comparat virum magnanimum istis animalib.maximis & stupendis , sicut sunt Elephantes & cete grandia,quia,scil.ista non facile sentiunt iacula venatorum. Vnde ait,quod proprium est magnæ feræ non sentire iaculo se percussam. Immanis enim fera ad latratus canum lente respicit. Sic reuera vult Seneca supponere de viro magnanimo, quod,sc.latratus &morsus,impetus & conatus scit magnanimus despicere,cuncta calcare & contemnere , & quanto plures sustinet,tanto fortior & lætior apparere.Exemplo aeris,qui tunc apparet serenior , quando præcesserit aura maior. Exemplo etiam syderum,quæ tunc lætius rutilant atque rident , quando frigora plus abundant. Ad quod facit illud quod dicit Seneca episto.65. Magnanimo inquit de rebus magnis iudicandum est. Fortunatior est,qui asperis non mouetur,quam qui prosperis promouotur.Non est mirum in tranquillitate non concuti , sed illud mirare,ibi aliquem stare, vbi omnes iacent , & ibi aliquem extolli, vbi alii deficiunt. Igitur ad magnanimũ pertinet magnis resiste-
D re.¶Quarto dico,quod ad ipsum pertinet magnis ignoscere. Ad magnanimum enim pertinet magnis iniuriis indulgere,victis hostibus placere,& contra folium quod vento rapitur,suam fortitudinem non monstrare. Exemplo illius Imperatoris Romani qui cum Herodẽ regem vicisset , ita quod flexis genibus Herodes coronã suam ante pedes ipsius posuisset,Imperator ipse coronam in caput Herodis reposuit,iniurias remisit , & vitã & regnum concessit , dicens ad eandẽ potentiam magnanimã pertinere,reges deponere , & facere,& rogans quod decreto Romanorũ amicitias experiri mallet quam arma.Et ad hoc facit Sene. in lib. de quatuor virtutib. vbi dicit. Si magnanimus inquit fueris,non tibi fieri iniuriam iudicabis,& de inimico dices,non nocuit,sed nocere voluit,vindictã putabis vindicare potuisse.Scito enim magnum & honestũ vindictæ genus esse, ignoscere. Igitur
E ad magnanimũ pertinet magnis ignoscere.¶Quinto dico,quod ad ipsum pertinet magna cognoscere, quia reuera magnanimus magna & ardua opera Dei & naturæ inquirit , & percunctatur, de rebus vero paruis & communib.inquirere dedignatur,dicens scil. illud Senec.præallegatum. Magno animo de rebus magnis
F iudicandum est. ¶Sexto dico , quod ad magnanimum pertinet magna despicere , quia pro certo nihil est tam magnum in rebus mundanis,quod magnanimo possit æquiparari. Quicquid magnum est siue in prosperis siue in aduersis,vir magnanimus vilipendit,& tanquam se minora omnia despicit & contemnit. Exemplo leonis , qui præ magnitudine animi alia animalia quãuis se maiora solet toruo vultu despicere,eorum virtutes , & magnitudinem contemnere,&contra ipsa viriliter præualere. Teste enim Seneca epistola 23. Facilius est totam gentẽ vincere,quam magnanimum. Et breuiter sicut idem dicit lib.de moribus. Nihil magnum in rebus , nisi animus magna despiciens. Istæ sunt ergo sex virtutes hominis magnanimi,vt,videlicet,

Magna despiciat,
Magna cognoscat,
Magnis ignoscat,
Magnis resistat,
Magnis insistat,
Magnus existat.

¶Aduerte tamen , quod magnanimitas debet contineri intra limites rationis.Nam prout dicit idem Seneca lib.de quatuor virtutibus , magnanimitas si excedit , virum facit superbum,tumidum & minacem,inflatum,turbidum & motiuum. Mensura ergo magnanimitatis est nec timidum esse hominem , nec audacem. Eris inquit magnanimus, si pericula non appetas vt temerarius,nec formides vt timidus.Magnitudo enim animi si à communitate hominũ sit remota,feritas , & immanitas dicitur,non magnanimitas.Hæc igitur de magnanimitate sufficiant,&c. G

Magnalia Dei. Vide infra in titulo Mirabilia.

Magnificare.

Nota,quod magnificẽtia idem est,quod honorificentia,& status excellentia. Et magnificare idem est quod honorificare , laudare & glorificare. Et nota quod magnificentia,scil. A

Honor & excellentia quædam est { gloriosa, virtuosa, vitiosa.

Magnificentia gloriosa est excellentia Deitatis,quia Deus est super omnia glorificandus, laudandus & magnificandus , vnde in Psal.68.Laudabo nomen Dei cum cantico, & magnificabo eum in laude. Magnificentia virtuosa est glorificatio viri iusti , de qua dicitur 2. Para.9. Magnificatus est rex Salomon super omnes reges terræ.Magnificentia vitiosa est magnificatio, laus & honorificatio peccatorum , & ista nihil aliud est quam prosperitas malorum,quia,sc.mali sæpe magnificantur,famantur &glorificantur plus quam alii,vnde Hier. 5. Magnificati sunt , & ditati , impinguati sunt & dilatati , & prætererunt sermones meos. Sed quia longum esset materiam istam prosequi , vide supra de laude,de gloria,de honore , de flamma, & de adulatione , & sic scies quid est magnificentia siue in bono siue in malo. Veruntamen ne ita transeam pede sicco , dicam aliquid de ista triplici magnificentia.Est igitur,dico,

Magnificentia { summi creatoris, iusti viatoris, vani peccatoris.

¶Primo igitur dico , quod est magnificentia summi creatoris. B
Creator enim in se magnus,& magnificus dicitur, respectu vero nostri magnificatus,& plenus excellentia,laude,gloria &magnificentia reperitur, Magnificare enim debet super omnia creatura creatorem, captiuus redemptorem , debellatus liberatorem. Cum igitur Deus sit noster creator qui nos creauit cum non essemus noster redemptor, qui nos redemit cum errassemus , noster liberator qui nos liberauit cum periissemus , merito dico, quod debemus ipsum magnificare,id est,ipsum exaltando &laudando magnum facere,& glorificare, dicendo,scil.illud Psal.68. Laudabo nomen Dei cum cantico , & magnificabo eum in laude.Et placebit ei super vitulum nouellum cornua producentem & vngulas. Et reuera istud est quod summe Deo placet,sc.ipsum laudare & magnificare. Istud est enim vnum solum quod sibi offerre possumus,vt,sc.ipsius virtutes & magnificentias exaltemus, &vt eius magnalia collaudemus,sicut faciebat ille Nabuchodonosor Dan. 4. dicens. Laudo (inquit)magnifico , & glorifico regem cœli,quia omnia opera eius vera, & viæ eius iudicia, &gradientes in superbia potest humiliare. Vbi nota , quod Deus est magnificandus,& laudandus,scilic. Propter eius essentiam, quæ nunquam defluit. Vera inquit. Propter eius clementiam , quæ semper influit. Cœli. Propter eius prudentiam , quæ cuncta statuit. Regem, à regendo. Propter eius potentiam,quæ mira construit. Opera eius. Propter iustitiam , quæ mala destruit , quia viæ eius iudicia , & gradientes , &c. Quia reuera huius essentia nunquam deficit. Clementia semper proficit. Prudentia cuncta conspicit.Potentia mira perficit. Iustitia malos seu mala deiicit.Est enim iste

Existendo verissimus. Vera.
Influendo largissimus. Cœli.
Prouidendo doctissimus.Regem.
Operando fortissimus. Opera.
Castigando iustissimus.Iudicia.

Ista enim quinque faciunt Deum laudabilem, & quemlibet magnificum, scilic. quando Magnus est quo ad essentiam,& nobilitatem.Magna dat quo ad clementiam &liberalitatem.Magna scit quo ad prudentiam & sagacitatem. Magna facit quo ad potentiam & strenuitatem. Magnis resistit quo ad iustitiam & se-

C veritatem. ¶ Igitur dico, quod magnificare debemus Deum propter eius essentiam inuariabilem. Vera inquit, quia quicquid est in eo, totum est certum & verum, nihil est in eo fictum, variabile seu vanum, sed totum essentiale, perpetuum & æternum. Magnificetur ergo fortitudo domini Num. 14. Et in Ps. 33. dicitur. Magnificate dominum mecum, & exaltemus nomē eius in idipsum, quasi diceret. Idem ipse ex seipso est magnificabilis, vt sic dicat homo illud Psal. 103. Benedic anima mea domino, domine Deus meus magnificatus es vehementer. Confessionem & decorē induisti, amictus lumine sicut vestimento. Vera inquit. Vnde de veritate diuinæ essentiæ potest dici illud 2. Esdr. 4. Veritas manet, & inualescit in æternum, & viuit & obtinet in sæcula sæculorum. Sequitur. Magna est veritas, & inualescit. Magnificemus ergo D Deum propter eius essentiam inuariabilem. Vera inquit. ¶ Item Deum magnificare debemus propter eius clementiam inæstimabilem, quę, sc. ostenditur cum dicitur. Cœli. Cœlum enim semper radios mittit, omnia continet, & omnia nutrit. Sic Deus per suam largissimam, & largifluam largitatem, quia iste dat magnifice bona, & dona terrena, spiritualia, & æterna. Figuratus in rege Assuero, de quo dicitur Hest. 2. quod ipse fecit conuiuium permagnificum cunctis principib. & seruis suis, & dedit requiē vniuersis prouinciis, ac dona largitus est iuxta magnificētiam principalem. Cœli inquit Psal. 8. Eleuata est magnificentia tua super cœlos, quasi diceret, Dei magnificentia amplius largitur, & influit quam faciant ipsi cœli. Magnificentia enim eius, & virtus eius in nubibus, quæ, scil. pluuiam largiuntur, & rorem. Magnificetur ergo Deus propter eius clementiam inæstimabilem. Cœli E inquit. ¶ Item Deus magnificetur propter eius prudentiam seu prouidentiam indeceptibilem. Regem inquit, qui, sc. dicitur à regendo, quia, sci. ic. in ipso est prudentia, & sapientia infinita, qua cuncta reguntur, & disponuntur Dan. 4. Arborem inquit, quam vidisti sublimē, cuius aspectus in omnē terram, & rami eius pulcherrimi, fructus eius nimius, & esca vniuersorum in ea, & subter eam habitantes bestiæ agri, & in ramis eius aues cœli, tu es rex, qui magnificatus es, inualuisti, & magnitudo tua creuit vsque ad cœlum, & potestas tua in vniuersa terra. Ista enim expone de Deo & de eius sapientia & prudentia regitiua, quæ, sc. dat escam omni carni, & de omnibus prouidet vniuersis. Vt de tali rege cuncta magnifice gubernante dicatur illud 2. Paral. 9. Magnificatus est rex Salomon super omnes reges vniuersæ terræ. Magnificemus igitur Deum propter eius prudentiam indeceptibilem. Regem inquit Ps. 91. Quam magnificata sunt opera tua domine? omnia F in sapientia fecisti, impleta est terra possessione tua. ¶ Item magnificetur Deus propter suam potentiam insuperabilem. Opera inquit. Quia reuera potentia ipsius summe apparet, & apparuit in magnificis opib. quę omni die perficit, & quę fecit, de qua satis proprie loquitur Dauid dicens. Potentiā tuam & iustitiam Deus vsque in altissima quæ fecisti magnalia Deus, quis similis tibi? Vnde sibi dicitur Exod. 15. Quis similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis atque laudabilis, & faciens mirabilia? Et reuera magnifica sunt &

Magnalia opera { creationis, redemptionis, gubernationis, iudicii finalis decisionis & ordinationis.

Et hoc in auctoritate ostenditur cum dicitur. Omnia opera eius. Vnde Eccles. 17. dicitur, quod Deus voluit ostendere sanctis suis magnalia operum suorum, & gloriam in mirabilibus ipsius, vt enarrent magnalia opera eius. Vnde de operibus beatæ incarnationis dicit Lu. 1. Beata virgo. Magnificat anima mea dominum. Et exultauit spiritus meus, in Deo salutari meo. Quia fecit mihi magna, qui potens est, & sanctum nomen eius. Igitur magnifice-G mus Deum propter suam potentiam insuperabilem. ¶ Item Deus est non magnificandus propter suam iustitiam irrefragabilem. Et hoc ostenditur cum dicitur. Et omnes viæ eius iudicia, & quod gradientes in superbia potest humiliare. Constat enim quod boni, & seueri iudices consueuerunt à populo magnificari, & apud Deum, & homines commendari. Vt de rigore seueritatis illius dicatur ei illud Psa. 138. Confitebor tibi Domine, quia terribiliter magnificatus es, mirabilia opera tua, & anima mea cognoscet nimis. Vnde alibi de magnificentia diuinæ iustitiæ dicitur in Ps. 65. quod sanctimonia & magnificentia in conspectu eius. Sequitur. Iudicabit orbem terræ æquitate, & populos in veritate sua. Igitur dicam, quod magnificandus est Deus, quia

Iustior in iudicando,
Fortior in operando,
Doctior in ordinando,
Dulcior in miserando,
Longior, id est, æternior in permanendo.

H ¶ Patet ergo, quod est magnificentia quæ debetur summo creatori. Et hoc est primum principale. ¶ Secundo principaliter dico, quod est magnificentia, quæ debetur iusto viatori. Et ista pro certo nihil aliud est quam honor temporalis, spiritualis & æternalis, quo, scil. iustus homo glorificatur, & exaltatur, & quo honorabilis & magnificus reputatur. Dicitur enim magnificus scil. magnificatus idē quod magnus factus, seu magna faciens, quia scil. iusti magna faciunt virtuose operando, ideo finaliter magni erunt, temporalem, spiritualem & æternalem gloriam acquirendo, vt, scil. de quolibet viro iusto dicatur illud Esa. 4. Erit germen domini in magnificentia, & in gloria. ¶ Vbi aduerte, quod iustus à triplici magnificentia commendatur, videlicet,

A virtuali perfectione,
A temporali promotione,
Ab æternali prælatione.

Iusti enim virtualiter clarescunt, quia sunt germen. Temporaliter splendescunt, quia in magnificentia. Æternaliter nitescunt, quia in gloria. ¶ Igitur dico, quod iusti sunt magnifici, quia clarescunt virtualiter. Et hoc ostenditur cum dicitur. Germen domini. Vide supra vbi Germen, quomodo vir iustus germini comparatur, iuxta illud Psal. Iustus germinabit sicut lilium, & florebit in æternum ante dominum. Et reuera iustus in virtutibus & scientiis aliquoties magnificatur, & magnus apud Deum, & homines in fama, & opinione, honore, & perfectione putatur. Vnde de illo rege Iuda Iosaphat qui interpretatur ipse iudicat, dicitur 2. Par. 17. Creuit ergo Iosaphat, & magnificatus est vsque in sublime vbi, sc. quadruplex virtus ostēditur, quæ magnificat merito possessorem, scil. Charitatis iugis profectus. Veritatis certus prospectus. Æquitatis rectus effectus. Voluntatis altus affectus. Probat castitatem ingens incrementum. Creuit inquit. Veritatē certum argumentum. Ergo inquit. Æquitatem iustum fundamentum: Iosaphat, &c. Voluntatem altum firmamentum. In sublime inquit. Crescere enim signat virtutem augmentatiuā, hæc est charitas, & diligentia. Ergo signat virtutem ordinatiuam, hęc est veritas & sapientia. Iosaphat iudicans signat virtutem determinatiuam, hæc est æquitas, & iustitia. In sublime vero signat virtutē eleuatiuam, sc. mentis, hæc est voluntas cœlestium complacentia. Vide vbi crescere. Ergo. Iudicare, & Sublimis in titulis, & materiis suis. Et breuiter de viris virtuosis quomodo magnificantur, potest dici illud 1. Mach. 5. Viri Iuda magnificati sunt valde in conspectu omnium, vnde Rom. 8. Quos iustificauit, illos & magnificauit. Patet ergo quod viri iusti sunt magnificati, quia clarescunt virtualiter. Germen inquit. ¶ Deinde dico, quod sunt magnifici, quia splendescunt temporaliter. Et hoc ostenditur in isto verbo. Magnificentia. Constat enim quod iusti & sancti quādoque à Deo vocantur, & promouentur etiam ad temporales magnificentias, regna, prælaturas, & dignitates, sicut de Dauid, & aliis pluribus legitur, quos Deus temporaliter magnificauit, & ad dignitatem & fastigiū exaltauit 1. Re. 2. Magnificatus est puer Samuel apud Deum, vnde Esa. 42. dicitur sic. Dominus voluit vt sanctificaret eum, & magnificaret eum, quasi diceret, Primitus debet homo sanctificari aut magnificari antequam debeat ad prælationis apicem exaltari. Et pro certo dato, quod homo diuina gratia fauente vel permittente ad dignitatis apicem, exaltetur, nunquam tamen propter hoc homo se debet magnificare, nec præ aliis glorificare, cum ignoret si sanctus aut iustus debeat dici vel possit. Vnde de Romanis dicitur 1. Mach. 8. quod exaltati sunt valde, sed in omnib. his nemo portabit diadema, nec induebatur purpura, vt magnificaretur in ea. Igitur dico, quod iusti magnificantur, quia splendescunt temporaliter. Magnificentia inquit. ¶ Deniq; dico, quod iusti magnificantur in quantum ni- K tescunt supernaturaliter, scil. in gloria Paradisi, quod ostenditur cum dicitur. Gloria. Hæc est enim summa & vltima magnificentia, quod, sc. homo post vitæ decursum, & post agonem vitæ præsentis assumatur ad triūphum gloriæ paradisi, & ad magnificentiam imperii paradisi. Gloria inquit. Vnde de viro iusto in cœlis glorificato, & magnificato dicitur Eccl. 45. quod Deus similem illum facit in gloria sanctorum, & magnificauit eum in timore inimicorum. Sequitur. Glorificauit eum in cōspectu regum. Igitur patet, quod iusti à Deo magnificantur finaliter, & æternaliter. Gloria inquit. Mundialiter & temporaliter. Magnificentia inquit. Moraliter & virtualiter. Germen inquit domini. Sic igitur concludo quod est quædam magnificentia Christi confessoris, hoc est dictum, cuiuslibet iusti viatoris. ¶ Tertio vero dico, L quod est quædam magnificentia vani peccatoris. Constat enim quod mali quandoq; in mundo magnificantur, & in altis statib. & dignitatibus subleuantur, quia, sci. quidam magnificantur

Ratione { diuitiarum, mundialium scientiarum, magnarum amicitiarum, potentiarum & eminentiarum.

De magnificentia diuitiarum dicitur Hiere. 5. Magnificati sunt inquit, & ditati impinguati sunt, & incrassati, & prætericrunt sermones meos. De magnificentia ratione mundalium scientia-

rum

rum (quod potissime apparet in aduocatis) dicitur in Ps. 11. quod isti sunt illi, qui dixerunt. Linguam nostram magnificabimus, labia nostra à nobis sunt, quis noster dominus est? Et tamen alibi dicitur, quod disperdat dominus vniuersa labia dolosa, & linguā magniloquam. De magnificentia ratione notitiarum seu potentum familiaritatum & amicitiarum, quę patet de malis principum familiaritatibus, qui à magistris suis plus debito magnificantur, & ab ipsis fouentur contra iustitiam, & honorantur, contra illud Eccl. 10. Noli despicere hominem iustum pauperem, nec magnifices virum peccatorem diuitem, de talibus (inquam) dicitur Esa. 9. Multiplicasti gentem, non magnificasti lętitiam. Quia reuera quanto tales amplius multiplicantur & magnificantur, tanto inferiores subditi plus grauantur. De magnificentia vero ratione dignitatum, seu eminentiarum, quæ, scil. spectat ad malos principes & prælatos, qui, scil. seipsos præ aliis indebite magnificant, & extollunt, dicitur figuratiue Dan. 8. quod ipse vidit arietem ventilantem cornib. ad omnem partem, & omnes bestiæ non poterant resistere ei, fecitq; secundum voluntatem suam, & magnificatus est. Expone de ariete cornuto contra prælatos mitratos, & indebite magnificatos, quibus tamen dominus comminatur Esa. 10. dicens. Visitabo super fructum magnifici cordis regis, & super gloriam altitudinis oculorum eius. Sequitur. Et erit terrore vagus, &c. Igitur de quolibet indebite magnificato & exaltato dicitur Dan. 8. quod cornu modicum factum est grande, & magnificatum est vsque ad fortitudinem cœli, & deiecit de fortitudine, & de stellis. & conculcauit eas, & vsque ad principalem fortitudinis magnificatū est, & ab eo tulit iuge sacrificium, & deiecit locum sanctificationis eius. Quia reuera qui dicuntur cornu propter duritiam & superbiam, qui de paruis fiunt magni propter promotionis excellentiam contra Deum magnificātur per iniquitatem & malitiam, sacrificiaq; ipsius & locum suæ sanctificationis destruunt, in quantum grauant religionem, & Ecclesiam, & stellas de cœlo eiiciunt & conculcant, in quantum nobiles detrahunt ad paupertatem & miseriam. Sufficit igitur de magnificentia impii, & iusti, & Dei, &c.

A **Magnus. Magnitudo.** Nota, quod magnitudo nihil aliud est, quā quantitas rei ex naturalibus dimensionibus constituta. Constituitur enim magnitudo ex longitudine, latitudine, sublimitate, & profunditate, quæ quandoq; spiritualiter, quandoq; temporaliter denotatur. Veruntamen quia aliqua sunt magna quātitate molis, aliqua quantitate virtutis, est notandū, quod est multiplex magnitudo, sc. quædam

Mirabilis,
Laudabilis,
Notabilis,
Damnabilis,
Tristabilis,
Odibilis,
Amabilis.

Prima est magnitudo diuinitatis. De qua dicitur in Psal. Magnus es tu, & faciens mirabilia, tu es Deus solus. Secunda est fœlicitatis æternæ, de qua Baru. 3. O Israel quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius. Tertia est magnitudo moralitatis internæ. Et ista est illa qua vir iustus dicitur spiritualiter esse magnus, de quo dicitur Matt. 5. Qui autem fecerit & docuerit sic homines, hic magnus vocabitur. Quarta magnitudo est prosperitatis mundanæ, de qua Matth. 8. Facta est tranquillitas magna in mari. Quinta est magnitudo iniquitatis humanæ. Vnde cuilibet diuiti peccatori dicitur illud Ezech. 29. Ecce ego ad te draco magne qui cubas in medio fluminum. Sexta est magnitudo pœnalitatis subternæ, scil. doloris infernalis, de qua dicitur Luc. 21. Erit pressura magna super terram, & Thre. 2. Magna velut mare contritio tua. Septima est magnitudo capacitatis externæ, & ista est magnitudo Ecclesiæ militantis, de qua dicitur in Ps. 21. Apud te laus mea in ecclesia magna. Singula ista per ordinem prosequi longum esset & tædiosum, ideoque dico quod est triplex magnitudo, scil.

Magnitudo { Dei creatoris, Boni viatoris, Mali peccatoris. }

B ¶ Dicamus ergo primo de magnitudine Dei, & dicamus, quod est quædam magnitudo valde gloriosa, sci. magnitudo Dei, quia sicut dicitur in Psal. 47. Magnus dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis. Iste est enim magnus

Ratione { capacitatis cuncta continentis, sublimitatis cunctis præeminentis, profunditatis nulli competentis, æternitatis semper permanentis. }

¶ Istæ enim sunt quatuor dimensiones quæ faciunt Deum magnum, videlicet latitudo capacissima. Iste est enim sicut cœlum, cuius ambitus latitudo continet vniuersa. Et ideo de ista latitudine contentiua dicit quidam Philosophus, quod Deus est sphæra incircumscriptibilis, cuius centrum vbiq; est, circumferentia autem nunquam, & 2. Esd. 4. Magna est terra, & excelsum cœlū. Et in Psal. Hoc mare magnum & spaciosum. Item altitudo sublimissima. Ipse enim magnus est in altitudine, quia, sc. præeminet cunctis creaturis, sicut cedrus ratione altitudinis lignis præeminet vniuersis, quare etiam regina arborum nuncupatur. Vnde in Psal. 99. Dominus in Sion magnus, & excelsus super omnes populos. Et alibi. Terribilis, & rex magnus super omnem terram. Item in ipso est profunditas occultissima. Deus enim est sicut abyssus ratione incomprehensibilitatis, quia, scil. sicut dicitur Iob 36. Deus magnus, & vincens scientiam nostram. Item in ipso est longitudo æternissima Tob. 13. Magnus es domine in æternum. Et sic ergo dico, quod Deus est maximus, licet magnitudo eius sit occulta. In sole enim sunt duo qui nobis sunt incognita & occulta, id est, magnitudo, & motus. Maior enim est octies tota terra, quod tamen non videtur. Citissime etiam currit, & tamen videtur quod in aliquo nō mouetur. Sic vere nobis penitus duo de Deo sunt ignota, sc. sua excellentissima magnitudo, de qua dicitur illud Iob 36. Magnus Deus & vincens scientiam nostram. Stupebant autem omnes de magnitudine Dei Luc. 9. Et sui motus, id est, suæ occultæ prouidentiæ, ordinationis & sapientiæ certitudo. Ista enim à nobis non cognoscuntur, sed ab oculis omniū mortalium absconduntur. Quia sicut dicitur in Ps. 147. Magnus dominus, & magna virtus eius, & sapientiæ eius non est numerus. ¶ Vbi Deus ostenditur esse magnus principaliter quo ad tria, videlicet,

Quantum ad { præsidentiæ celsitudinem, efficaciæ fortitudinem, Prouidentiæ certitudinem. }

¶ Primum probat honor imperatorius, quia magnus dominus. Secundum vigor operatorius, quia magna virtus eius. Sed tertiū splendor ordinatorius, quia sapientiæ eius non est numerus.

C ¶ Dico ergo quod iste est magnus propter suam imperatiuam celsitudinem, quod ostenditur cum dicitur. Magnus dominus. Iste est dominus generalis, non particularis, summus, non infimus, gloriosus, non vitiosus, sicut enim dicitur in Psal. 45. Deus magnus dominus, & rex magnus super omnes Deos. Item magnus propter operatiuam fortitudinem. Magna inquit virtus eius, sicut enim dicitur Iob 37. Iste est magnus fortitudine, iudicio & iustitia. Vnde de ipso potest dici illud Act. 8. Hæc est virtus Dei, quæ dicitur magna. Et bene dicit virtus in generali, vt denotaret quod ipse est omnem habens virtutem, omnia prospiciens. Omnem enim habet virtutem, & in omni virtute, & perfectione magnus est, quia, sc. ipse est

Magnus { Pietate, Potestate, Operatione, Iurisdictione. }

Magnus dico in pietate, quia, scil. ipse est misericors gratiam infundendo Ps. 30. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine. De malo liberando Psa. 107. Misericordia tua magna est super me, & eruisti animā meam ex inferno inferiori. In cœlis præmiando. Ps. Magna super cœlos misericordia tua. Item magnus in potestate. Hier. 10. Magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine. Item magnus in operatione. Vnde in Psalm. 110. Magna opera domini, exquisita in omnes voluntates eius. Et possumus notare de magnitudine operum scilicet de creatione mundi & de suis occultis iudiciis, & de assumptione carnis &c. Iste enim fecit magnalia in Ægypto, mirabilia in terra Cham, terribilia in mari rubro. Item magnus in iurisdictione, quia sicut dicitur in Psalm. 46. ipse est terribilis rex, magnus super omnem terram. Habet ergo operatiuam fortitudinem. ¶ Item Deus habet prouidam certitudinem, quod ostenditur cum dicitur. [Sapientiæ eius non est numerus] Ipse enim virtute magnitudinis sapientiæ suæ certissimæ prouidet de omnibus creaturis, quia sicut dicitur Hie. 26. Ipse est magnus, & incomprehensibilis cogitatu, quia sicut dicitur Iob 9. Sapiens in corde est, & fortis robore. Et in Ps. 103. dicitur. Omnia in sapientia fecisti, impleta est terra possessione tua. Et sequitur. Hoc mare magnum. Et sic igitur patet quomodo Deus plurib. operationibus dicitur esse magnus. ¶ Secundo dicamus, quod est magnitudo viri perfecti. Vir D
enim iustus dicitur esse magnus, quia sicut res dicitur esse magna, quæ habet suas naturales dimensiones, scil. longitudinem & altitudinem, quæ idem sunt, latitudinem & profundum, sic vere ille dicitur spiritualiter esse magnus, qui habet profundum fidei, altitudinem spei, latitudinē charitatis, longitudinem longanimitatis. Et breuiter stella efficitur magna ex magna aggregatione lucis, quia, scil. stella nihil aliud est quam aggregatio lucis in suo orbe, quæ quanto plus abundauerit, tanto stellæ substantia maior erit. Sic vere charissimi, homo dicitur esse spiritualiter magnus, quando magna lucis abundantia, id est, magna virtutum

tutum

tutum redundantia in ipſo fuerit aggregata. Magna enim lucis, id eſt, virtutis aggregatio, cauſat magnitudinē ſtellæ, id eſt, magnitudinē viri iuſti. Et ſic homo dicitur illa ſtella magna ardens ſicut facula, de qua dicitur Apoc. 8. Homo enim eſt ſicut arbor, quæ quamuis in principio ſit herba modica, tamen creſcendo continue efficitur arbor magna. Eſt etiam ſicut fluuius, qui quãuis ſit in principio riuus paruus, quia tamen continue creſcit per aggregationem aquarum, finaliter efficitur magnus valde. Eſt etiam ſicut dies, quæ quamuis in principio ſit obſcura, continue tamen creſcendo magnam recipit in meridie claritatem. Quia vere chariſſimi, quamuis homo in principio ſit obſcurus per ignorantiam, vtque modicus per virtutum carentiam, quia tamen aqua gratiarum & virtutum in ipſo continue aggregantur, ita quod ſemper de virtute in virtutem creſcit & augmentatur, ipſe finaliter efficitur valde magnus, & in perfectionis & virtutis magnitudine glorioſus, ſicut de Iſaac dicitur Gen. 26. quod ibat proficiens atq; ſuccreſcens donec magnus vehementer effectus eſt. Et vere magnus efficitur homo iuſtus intus in corde per gratiarum accumulationem, exterius in conuerſatione per bonorum operum executionem, longe inter alios per bonæ famæ diuulgationem, ſurſum in paradiſo coram Deo & Angelis per gloriæ acquiſitionem. Ita quod breuiter de magnitudine viri iuſti poteſt exponi illud Luc. 1. Hic erit magnus, & filius altiſſimi vocabitur. In quib. verbis oſtenditur quod viri iuſti tripliciter fiunt magni, videlicet,

Per { Virtualem perfectionem, / Temporalem promotionem, / Æternalem prælationem.

Primum probat nobilis natura. Filius inquit altiſſimi. Secundū ſæculi prætura. Vocabitur inquit. Sed tertium gloria futura. Hic inquit magnus erit. Triplex eſt igitur magnitudo viri iuſti, ſcil.

Virtualis,
Temporalis,
Æternalis.

E ¶ Magnus ergo eſt vir iuſtus virtualiter per perfectionem, quod oſtēditur cum dicitur [Filius, id eſt, imitator altiſſimi] Res enim dicitur eſſe magna, quæ magnæ rei aſſimilatur, & conformatur. Sic vere iuſtus poteſt dici magnus, qui altiſſimo Deo & maiori, & maximo per imitationem virtutibus & conditionibus in quantum eſt poſſibile coaptatur. Filius inquit altiſſimi. Vt ſic poſſit dicere illud Tob. 5. Ego ſum Azarias Ananiæ magni filius. Vt & ſic reſpondeatur illud quod ſequitur. Ex magno genere natus es tu. Tales ſunt virtualiter magni, quia, ſc. ſicut teſte Iſidor. Regiones frigidæ nutriunt homines magnos, ſicut patet de Europa reſpectu aliarum terrarum. Circa mare rubrum etiam dicuntur creſcere maximæ arbores ſecundum eundem, licet circa alia arbores naſcuntur generaliter paruæ valde. In India etiam dicitur eſſe genus hominum maximorū, qui nullis doloribus affliguntur, qui nec frigus, nec calorem, nec aliquam infirmitatem patiuntur, & quorum corpora ad quinq; cubitos protenduntur. Gigantes etiam in mundo fuerunt, qui maximam corporis magnitudinem habuerunt. Quædam item ſunt animalia valde magna, & ab aliorum quantitatibus diſparia, ſicut eſt Elephas inter greſſibilia, inter natatilia cete & balæna, draco & crocodilus inter reptilia. Iſtæ igitur creaturæ chariſſimi ſignificant viros perfectos, qui gratiis, & virtutibus augmentati ſunt, inſuper & ſuper alios in ſcientiis & moribus, & vita, & fama valde magni, ſicut de Iob dicitur Iob 1. quod erat vir ille magnus inter omnes orientales. Iſti enim dicuntur eſſe in frigida regione diuini timoris, plãtati ſunt circa mare rubrum diuini amoris, quinque cubitos habent, id eſt, quinque ſenſuum cuſtodiam per diſcretionem, nulli dolori ſubiacent per patientiæ perfectionem, Gigantes ſunt per fortitudinem, Elephantes per mititudinem. Et breuiter de illis poteſt dici illud Baru. 3. Ibi inquit fuerunt Gigantes nominati, illi qui ab initio fuerunt ſtatura magni ſcientes bellum. Et ſic igitur patet quomodo iſti ſunt magni virtualiter per perfectionem. Vnde nota quod iſti ſunt

Magni in { Sapientia, / Eloquentia, / Famoſitate, / Benignitate.

Dico in ſapientia, quia ſicut dicitur 3. Reg. 10. Magnificatus eſt rex Salomon ſuper omnes reges diuitiis & ſapientia. Item in eloquentia, dicens illud Prou. 8. Audite me, quoniam de rebus magnis locutura ſum, & aperientur labia mea, vt recta prædicem. Item in formoſitate. Vnde in Pſ. In Iſrael magnum nomen eius. Item in benignitate Pſ. 85. Miſericordia tua magna eſt ſuper me. Patet igitur quod iſti ſunt magni per perfectionem virtualem.

F ¶ Deinde dico, quod boni quandoq; fiunt magni temporaliter per promotionem. Et iſta magnitudo oſtenditur cum dicitur. Vocabitur, quia, ſc. boni & iuſti vocantur ſæpe à Deo ad magnas & altas dignitates, vnde Matth. 5. Qui fecerit, & docuerit ſic homines, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Illæ enim qui regimen obtinent inter apes, ſunt præ aliis magnæ valde. Quia vere qui ad regimen, id eſt, ad celſitudinem officiorum & dignitatum promouentur, præ cæteris magni in virtutibus eſſe tenentur. Quia ſecundum Vegetium, tunc Reſpublica bene regitur, quando non poteſt eſſe maior niſi qui melior. Iſti ergo ſunt magni temporaliter per promotionem. ¶ Deniq; dico, quod boni fiunt magni æternaliter per prælationem vel per fruitionem. Res enim ſuperiores præ cęteris ſunt maiores. Patet, quia minor ſtella maior dicitur eſſe tota terra, & ideo tunc boni & iuſti erunt maximi, quando ſurſum in Paradiſo erunt perpetuo collocati. Et hoc oſtenditur, cum dicitur. [Hic erit magnus.] Iſtud enim vocabulum erit, ſignat inuariabilem ſtatum, quia, ſcilic. verbum erit ſubſtantiuum, ſignat tempus non præſens, nec præteritum, ſed futurum, & ſignat magnitudinem gloriæ æternæ, quam habent in patria beati, quæ, ſcil. inuariabilis & æterna perſeuerat, & quæ non eſt in præſenti tempore, ſed expectatur in futuro, vnde Aggei 2. Magna erit gloria domus huius. Patet igitur chariſſimi, quomodo vir iuſtus poteſt triplicem bonam magnitudinem obtinere, videlicet G

Virtualem,
Temporalem,
Æternalem.

Et ſic iam viſum eſt de magnitudine ſummi creatoris, & de magnitudine iuſti victoris.

¶ Tertio videndū eſt de magnitudine vani peccatoris. Peccatores H
.n. ſunt magni in hoc ſæculo per proſperitatē temporalem. Inter multos enim fœminæ maſculis ſunt maiores, quod facit, ſci. carentia conceptionis. Materia enim humorum in mulabus non conuertitur in conceptum, ſcil. nunquã concipiunt, & ideo conuertitur in corporis augmentū. Sic quia mundi peccatores nunquam concipiunt, nec faciunt aliquem fœtum bonorū operum, hinc eſt, quod materia ſuorum bonorū temporaliū per alimenta non emittitur, ſed in eis retinetur, & ſic exinde magnitudo diuitiarum generatur, & ſtatus ipſorum ſuper alios augmentatur. Iſti ſunt ſicut ſerpentes qui ſunt in India, de quib. dicit Plin. quod in India ſunt ſerpentes ita magni, quod ceruos & tauros tranſgluttiunt totos viuos. Vnde narrat quod regulus imperator quendã ſerpentē, iuxta fluuium Bagradam cum machinis, & baliſtis occidit, qui centum viginti cubitos in magnitudine cõtinebat ſicut pellis & maxillæ, quæ per magna tempora ante quoddã templum Romæ fuerunt ſuſpenſæ, dilucide declarabant. Tales ſerpentes chariſſimi, ſunt hodie multi mali, qui in hoc ſæculo ſunt ita magni & in potentia & ſcientia, & in ſubſtantia & in fama quod non eſt qui poſſit eorū malitiis obuiare, ſicut patet de magnis, diuitib. vſurariis, aduocatis, officialib. balliuis, qui ceruos, id eſt, pauperes nobiles, tauros, id eſt, pauperes agricolas per rapinas & vexationes tranſgluttiunt & conſumunt. Iſtos ergo finaliter imperator Deus per mortem vulnerabit & occidet, & pellē ſuæ temporalis ſubſtantiæ ab eis auferet atque tollet. Et ideo de talib. ſic magnis ſerpentibus dicitur Apoc. 12. Ecce inquit draco magnus rufus trahebat ad terrã cauda ſua tertiam partem ſtellarum cœli. Et dicitur de iſto dracone, quod habebat multa capita, multa cornua, multa diademata. Draco iſte chariſſimi, ſignat tales magnos & potentes, & peccatores, qui per proſperitatē ſunt magni, per malitiam ſunt rufi, per falſitatē ſunt caudati, per ſuperbiam cornuti, per dignitates ſunt diademati, per diuerſa officia plurib. capitib. id eſt, magiſtris & fautorib. & capitaneis ſunt adunati. Iſti ergo ſtellas de cœlo cauda ad terram trahunt, quando malitiis vel rapinis viros bonos ad paupertatem deducunt, & quando claritatem ſui ſtatus eis auferunt, & eos ad ſtatum infimum detrahunt & impellunt. Talib. ergo comminatur dominus Eze. 26. Ecce ego ad te draco magne, qui cubas in medio fluminum, Et ſic igitur patet de magnitudine bona & mala. Sufficit.

Maieſtas.

Cum maieſtas dicatur à maiori ſtatu ſeu ſtare, A
ita quod maieſtas nihil aliud ſit quam maior & ſtabilior ſtatus, inde eſt, quod maieſtas idem eſt, quod ſtatus maioritas, excellentia, magnificentia, vel poteſtas. Poſſumus ergo diſtinguere, quod eſt dare

Maieſtatem {	Numinis glorioſi,	Prima eſt metuenda,
	Hominis virtuoſi,	Secunda eſt diligenda,
	Culminis precioſi,	Tertia eſt honoranda,
	Agminis vitioſi.	Quarta eſt euitanda.

Dico ergo primo, quod inuenitur maieſtas numinis glorioſi. Et iſta eſt maieſtas diuina quæ, ſc. eſt ſublimis & glorioſa, & omnib. conſiderantib. timoroſa. Quia pro certo qui maieſtatem & gloriam diuinam conſiderat, ipſam miratur, metuit, & formidat, vnde Eſa. 2. Introibunt inquit in ſpeluncas petrarum in voragines terræ à facie formidinis domini, & à gloria maieſtatis eius. Et nota hic, ſi vis, quod

Poteſtas gloriæ diuinæ eſt { inſcrutabilis & mirabilis, honorabilis & ſpectabilis, formidabilis & terribilis, delectabilis & amabilis.

Eſt(dico)inſcrutabilis propter profunditatem,quia,ſc.nullus intellectus ſufficit inueſtigare quanta ſint diuinæ eſſentiæ, prouidentiæ & ſcientiæ longitudo,latitudo,ſublimitas &profundum. Quod bene figuratū fuit Exo.40.vbi dicitur, quod Moyſes non poterat ingredi tectum fœderis,nube operiente omnia & maieſtate domini coruſcante. Quia reuera tanta eſt nubes humanæ ignorantiæ, & tanta obſcuratio, & claritas diuinæ magnificentiæ,quod nullus eſt,qui tectum fœderis poſſit intrare,hoc eſt dictum,peruenire ad certitudinē ipſius notitiæ & ſcientiæ. Et hoc eſt quod dicitur Proue.25. quod qui perſcrutator eſt maieſtatis, opprimetur à gloria. Aduerte tamen, quod ſicut licet in ſole ſit motus imperceptibilis, & claritas intueri impoſſibilis, ſplendor tamen & maieſtas ipſius mediante nube, vel ſpeculo nobis contemperantur & oſtenduntur, ſic reuera mediāte nube carnis humanæ quā Chriſtus aſſumpſit, & ſpeculo vteri virginalis,in quo refulſit maieſtas & gloria iſtius ſolis,ſcil.Dei,nobis fuit contemperata,& in hoc mundo mirabiliter declarata. Vnde de beata incarnatione poteſt dici illud,quod ſcribitur 1.Par.7.Maieſtas domini impleuit domum domini,& 3.Mach.2. Apparebit maieſtas domini.Vnde etiam de beata virgine dicitur Sa.7. quod ipſa fuit candor lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula maieſtatis Dei. Et nos regratiando dicamus illud Deut.5.Ecce oſtendit nobis dominus Deus noſter maieſtatem & magnitudinem ſuam vocem eius audimus de medio ignis, & probauimus hodie,quod loquēte Deo cum homine, vixerit homo. Veruntamen proculdubio eſt aduertendum, quod ſicut dicitur Num.14. Multi fuerunt de filiis Iſrael, qui viderant maieſtatē domini in deſerto,& tamen hoc non obſtante ipſi obediētes fuerunt, & ipſum multoties per tranſgreſſionem decalogi tentauerunt, &propter hoc in deſerto perierunt,nec terram promiſſionis intrauerunt. Omnes inquit homines,qui viderant maieſtatē meam & ſigna, quæ feci in Ægypto in ſolitudine,& tentauerunt me iam per decem vices, nec obedierunt voci meæ,non videbunt terrā propinquā,iuraui patribus eorū. Sic reuera dico de nobis miſeris chriſtianis, qui maieſtatē Dei in carne latentem,& in Ægypto,hoc eſt, in mundo ſignis & miraculis coruſcantē, fide vidimus & videmus, quia tamen per diuerſa vitia & per decem vices,id eſt, per trāſgreſſiones decem mandatorū ipſum contemnimus, nec voci ipſius obedimus,ſeclusionē ab interitu gloriæ Paradiſi merito formidare debemus, vnde Tob. 13. dicitur, quod Deus oſtendit maieſtatem ſuam in gentē peccatricē.Patet ergo,quod maieſtas diuina eſt inſcrutabilis propter profunditatē.

B ¶ Itē dico,quod ipſa eſt honorabilis propter auctoritatē. Nonne antiquitus reges & principes induebantur purpura, coronabantur diademate, decorabantur ſceptro,ſubleuabantur in throno, aſſociabantur lictorib.armabantur ſecurib. magnificabantur faſcibus, ſicut de imperatorib. & conſulibus Romanis dicitur per Titum Liuiū, & hoc fiebat vt ipſorū clarior appareret maieſtas, & vt ab aliis honorarentur,& in reuerentia haberentur. Decet enim maieſtatē maiorum præ aliis clareſcere, vt.ſ.etiam ex ipſa magnificentia ſtatus ſui diſcant ſubditi ſuperiores honorare, & eiſdem humiliter obedire. Quod etiam in rege apum ſatis oſtenditur,qui quadā naturæ maieſtate refulgens,maior &auguſtior cæteris reperitur.Igitur multo fortius maieſtas diuina debet cæteris maior eſſe,&cunctis honorabilior apparere. Dilata ſi vis Lu.22. Videbunt filium hominis venientē in nubibus cœli cum poteſtate magna & maieſtate. Igitur iſta eſt honorabilis propter auctoritatē.

C ¶ Item diuina maieſtas eſt formidabilis propter ſeueritatē. Et reuera ad iudicē quādo exercet actum iudiciariū,maxime aliquos impios puniendo, ſpectat,quod ſeueritatē oſtendat,ad finem,quod quilibet ipſum timeat,& quod præ timore maieſtatis illius a malo quilibet reſipiſcat. Iſtud autem faciet dominus in iudicio, quia ſicut dicitur Matt.25.Cum venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes Angeli eius cum eo, tunc dicet his,qui à ſiniſtris ſunt. Ite maledicti in ignē æternum. De terrore etiam ipſius maieſtatis dicitur in Pſal.28.Vox domini ſuper aquas,Deus maieſtatis intonuit. Et Heſt.13.Nemo eſt,qui reſiſtat maieſtati tuæ.Igitur iſta eſt formidabilis propter ſeueritatem.

D ¶ Item diuina maieſtas eſt delectabilis propter benignitatem, ſeu propter futuram fœlicitatem. Maieſtas enim regia,vel papalis delectabilis, &amicabilis eſt ſeruitoribus & familiaribus ſuis,licet ſit formidabilis inimicis. Sic vere maieſtas gloriæ diuinæ ſanctis erit delectabilis, licet damnatis ſit terribilis. Vnde Apoſtolis dicitur Matt.19.Cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, tunc & vos ſedebitis cum eo,&c.ſ.in Paradiſo,vbi erit vobis gloria ſempiterna. Iuxta illud Eſa.69.Domum maieſtatis meæ glorificabo. Vnde de quolibet beato poteſt dici illud Baru.5. Adducet autem dominus eum,ſci. beatum,cum iucunditate in lumine maieſtatis ſuæ cum miſericordia &iuſtitia,quæ eſt ab ipſo. Sic ergo patet quo maieſtas Dei eſt delectabilis,formidabilis,honorabilis,inſcrutabilis. Sic ergo dico, quod in ſcriptura reperitur maieſtas numinis glorioſi. Et hoc eſt primum principale.

¶ Secundo principaliter dico, quod inuenitur maieſtas hominis virtuoſi, quia reuera ſicut lumen in lucerna exterius cauſat reſplendentiam luminoſam, quæ,ſci.aerem illuminat circumſtantem,ſic lumen virtutum quando latet in corde hominis virtuoſi, ſolet quandam maieſtatem morum, & quandam honeſtatis refulgentiam exterius in geſtu & habitu generare quæ totam ſolet patriam bonis exemplis & documentis illuminare, & intuentium oculos delectare. Figuratus in illo Angelo de quo dicitur Apoc.18. quod terra illuminata eſt a gloria eius,vt de talibus dicatur illud Luc.9. Erant autem Moyſes & Helias viſi in maieſtate. Iſta igitur eſt maieſtas hominis virtuoſi. E

¶ Tertio principaliter dico, quod inuenitur maieſtas culminis precioſi, ſc.maieſtas boni principis vel prælati.vt de quolibet tali exponatur illud Eze.43.Iſrael ingrediebatur per viam orientalem, & vox erat ei quaſi vox aquarum multarum, & terra ſplendebat à maieſtate eius. Quia reuera bonus prælatus intrat ſancte,ſcil. per viam orientalem. Prædicat alte, quia vox eius ſicut aquarum multarum. Viuit honeſte,quia terra,id eſt,tota patria ſplendet à maieſtate ipſius. Eſt igitur maieſtas culminis precioſi. F

¶ Quarto dico,quod inuenitur maieſtas turbinis vitioſi,ſcil.maieſtas malorum principum & prælatorū, quod eſt hodie in magna reputatione & potentia, ſed finaliter erit in magna deſolatione & triſtitia.Ad quod expone illud Act.19.Magnæ Deæ Dianæ templum in nihilum deputabitur & deſtrui incipiet maieſtas eius. Et ſic patet quomodo quadruplex eſt maieſtas.ſ.malorum, maiorum,iuſtorum,atque Deorum. G

Maior. Maius.

Nota,quod maioritas accipitur in bono & in malo. In malo enim ſignat excellentiam ſtatuum virorum peccatorum.In bono vero deſignat maioritatem Dei & hominum perfectorum. A ¶ Notemus ergo, quod eſt quædam

Maioritas cunctis { Nobilior, Vtilior, Inanior, Deterior, Aſperior.

Primo ergo dico, quod nos inuenimus in ſcriptura quandā maioritatem cunctis nobiliorem. Et iſta eſt maioritas Dei,qui,ſcil. eſt maior omnibus creaturis, ſimilis ſoli,qui maior eſt omnibus luminaribus quantitate,claritate,poteſtate,motus velocitate & vniformitate. Maiorem enim vniformitatem habet in motu, quam alii, quia,ſcil. non efficitur retrogradus,quod tamen nulli alii planetæ eſt conceſſum. Sic vere Deus eſt maior omnib.creaturis propter quantitatem ſuæ infinitæ dimenſionis,propter virtutem ſuæ inuictæ dominationis, propter celeritatem ſuæ limpidæ cogitationis, propter velocitatem ſuæ actiuæ operationis, propter vniformitatē ſuæ ordinatæ perfectionis. Iſte enim nunquam efficitur retrogradus,id eſt,defectuoſus,ſed ſemper directe & iuſte,ordinate & ſancte in ſuis actibus proceſſiuus. Deus ergo dicitur

Maior in { Scientiæ limpitudine, Potentiæ plenitudine, Eſſentiæ magnitudine.

¶ Dico in ſcientiæ limpitudine. Vnde ipſe eſt ſicut aquila, quæ maiorem habet in viſu limpitudinem claritatis. Vnde de ipſo poteſt dici illud 3.Reg.10. Maior eſt ſcientia tua quam rumor quem audiui. Dico etiam in potentiæ plenitudine. Vnde ipſe comparatur rhinoceroti, cuius fortitudo maior aliis animantib. vniuerſis eſt. Vnde de ipſo poteſt dici etiam illud Gen.49. Tu fortitudo mea,tu principium doloris mei, prior in donis, maior in imperio. Dico inſuper,quod maior eſt in eſſentiæ amplitudine ſimilis elephanti,qui in corpore maior eſt omnib.animalib.huius mundi. Vnde ipſe poteſt dicere cuilibet illud 2. Reg. 19. Decem partibus ego maior ſum. Et bene concludit ſapiens Eccleſiaſt. 42. Exaltate dominum quantum poteſtis, maior eſt enim omni laude. Inuenimus igitur in ſcriptura quandam maioritatem cunctis nobiliorem.

¶ Secundo dico,quod nos inuenimus in ſcriptura quandam maioritatem cunctis vtiliorem. B Et iſta eſt illa qua boni per aggregationem meritorum fiunt aliis meliores. Quanto enim conchylia marina maiorem hauſtū roris recipiunt,tanto maiorē Margaritam in ſe concipiunt. Sic vere quanto viri iuſti maiorē hauſtum roris gratiæ, & ſcientiæ in ſe recipiunt,tanto maiorem Margaritam,id eſt,maiorem ſanctitatem, & bonitatem concipiunt & acquirunt. Iſti enim ſunt ſimiles ſtellis quæ minimæ eſſe videntur, & tamen maiores tota terra eſſe à philoſophis aſſeruntur. Sic vere ſancti in hoc mundo creduntur eſſe minimi,quia,ſcilicet,ſua ſpiritualis magnitudo non apparet hic quia videlicet nihil inter alios reputantur,&tamen in rei veritate apud

te apud Deum cæteris sunt maiores, & maioribus virtutibus sunt pleniores. De quo dicitur Matth.11. Qui minor est in regno cœlorum, maior est illo. Et ideo dicitur Matth.18. Quicunque humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cœlorum. De beato etiam Ioanne cæteris humiliore dicitur Mat.11 quod inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. Et breuiter istud est verum, quod sicut animalia maiora sunt vt communiter mitiora & humiliora, sicut patet de elephantibus & de magnis equis (iuxta illud Eccl.3. Quanto magnus es, & tanto humilia te in omnibus) sic vere illi, qui sunt maiores in bonitate & dignitate, debent cæteris esse mitiores humilitate & benignitate Mat.20. Quicunq; voluerit inter vos maior fieri, sit minister vester. Vbi nota, quod tales qui bonitate vel dignitate sunt maiores debent habere in statu auctoritatem. (Maior inquit) In corde humilitatem (Minister inquit) In factis vtilitatem. (Vester inquit.) Rex enim apum secundum doctores est corpore grandior, animo mitior (quia nunquam pungit) fructu vtilior. Inuenimus igitur maioritatem cunctis vtiliorem.

C ¶ Tertio inuenimus maioritatem cunctis inaniorem. Et ista est illa quam habent in hoc mundo diuites & potentes, qui diuitiis & honoribus cæteris sunt maiores. Inter araneas enim secundum Plinium fœmellæ maiores sunt quam masculi. Arbores etiam quæ sunt infructuosæ, sunt maiores, quam domesticæ vel fœcundæ. In locis etiam humidis, & palustribus solet maiores arbores crescere, quam in locis aridis atq; siccis. Quia pro certo charissimi, loquendo spiritualiter, illi in hoc mundo cæteris paribus diuitiis & honoribus sunt maiores, qui sunt fœminæ per fragilitatem, qui sunt infructuosi per iniquitatem, qui sunt palustres per carnalitatem. Isti enim figurantur in illis, de quibus dicitur Marc.9 Disputauerunt in via quis eorum maior esset. Sed pro certo illi, qui per paupertatem sunt sicci, illi, qui per bona opera sunt fructiferi, illi, qui per strenuitatem sunt masculi, tales dico in mundo non sunt hodie maiores, sed in diuitiis & honoribus sunt minores, quamuis quantum ad Deum in gratiis, & virtutibus sint maiores. Ita quod propriè de eis possit hodie intelligi illud Genes. 25. Duæ gentes & duo populi sunt in ventre tuo, maior seruiet minori. Cum enim in vtero huius mundi sunt duæ gentes, sci. boni, qui in virtutibus sunt maiores, & mali, qui in virtutibus sunt minores, istud tamen sæpissimè videmus, quod maior seruit minori, & melior deteriori, quamuis scriptura dicat Io.13. Non est seruus maior

D domino suo. Inuenimus ergo maioritatem cũctis inaniorem.

¶ Quarto inuenimus in scriptura maioritatem cunctis deteriorem. Et ista est maioritas vitiorum, de qua Gen.4. dicit Cain. Maior est iniquitas mea, quam vt veniam merear.

E ¶ Quinto inuenimus maioritatem cunctis asperiorem. Et ista est maioritas tormentorum, quam in inferno sustinebunt illi, qui in hoc mundo habuerunt maioritatem bonorum. De qua Iac.3. Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes quoniam maius iudicium sumitis. Et hæc dicta sufficiant de maioritate. Vide supra de magno.

A **Malitia.** Nota, quod malitia idem est, quod cauta & deliberata fallacia. Sunt igitur malitiosi illi, qui sub fictione & palliatione alicuius boni sciunt malum aliis procurare. Similes enim sunt serpentibus amphisibænis, de quibus dicit Isidor. quod habent duo capita, vnum videlicet in principio, & aliud in fine, vnum in suo loco, & aliud in cauda, & tamen vtroque capite mordent vtroque ore venenum effundunt. Sic vere tales duplici capite, id est, duplici intentione sunt muniti. Habent enim in principio vnum caput intentionis & ista est ad decipiendum, simulandum, fingendum & adulandum. Habent vero aliud caput intentionis in cauda, id est, in fine, & istud est ad nocẽdum, inuenenandũ, & iniuriandum. Quia scilicet prima intentio malitiosi est, vt decipiat, secunda est, vt noceat & inficiat. Vnde de talibus malitiosis capitibus dicitur 3.Reg 2. Reddet dominus malitiam tuam super caput tuum: & Ecclesia.9. Corda filiorum hominum implentur malitia. Quia sicut videmus, ille, qui magis est malitiosus, reputatur amplius gloriosus. Quibus tamen dicitur in Psal. 51. Quid gloriaris in malitia, qui potens es iniquitate? Diligunt enim homines malitiam super benignitatem, iniquitatem magis quam loqui æquitatem, quia sicut dicitur Gen 6. Vidit Deus quod multa malitia erat in terra. Omnis enim caro corruperat viam suam. Nos igitur faciamus iuxta consilium scripturæ Hier.4. Vbi dicitur. Laua à malitia cor tuum, vt munda fias. ¶ Circa quod nota, quod nos debemus lauare à malitia corda nostra multiplici ratione, quia scil.

Veritatis rectitudini contrariatur,
Proximorum quietudini insidiatur,
Infernali mœstitudini consociatur.

Istud est enim verum, quod peccatũ malitiæ obiicitur animorum simplicitati, opponitur proximorum vtilitati, supponitur infernorum pœnalitati. Primum habet in ingressu: sed secundum in progressu: sed tertium in egressu.

¶ Primo igitur dicamus, ꝙ malitia est fugienda, quia tollit B in egressu animorum simplicitatem. Veritas enim innocentia & simplicitas per malitiã tollitur, quia ista sibi inuicem contrariantur & opponuntur, sicut bene innuit Apostol.1.Corin.5. Non in fermento (inquit) malitiæ & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis. Simplicitas enim innocentia & veritas habent in se quandam inflexibilem rectitudinem, quia s. nesciunt aliud facere quam cogitare, aliud dicere quã sentire, aliud exterius quam interius machinari. Sciunt enim quod homo in scriptura maledicitur, qui duabus viis terram ingreditur Eccl. 2. Sed pro certo malitia istis est opposita, quia sc. vnum habent in corde, & aliud in ore, vnum habent in conscientia, & aliud in apparentia, quia sicut vulpes incedit claudicãdo, serpens tortuose & non recta gradiendo, & ideo dicitur anguis, eo, ꝙ angulose incedat, sic malitiosi in omnibus fictis suis à simplicitate & rectitudine solent continue deuiare, & tortuose, & fallaciter ambulare. Teste enim Richardo, malitia est spontaneè & deliberate prauo animo, malo cognito consentire. Beatus etiam Augustinus in quadam epistola dicit, quod malitia est cũ moribus deceptoriis veritate palliata proprium commodum, vel alterius incommodum attenditur. Quia proculdubio tales sub pallio falsarum palliationum semper intendunt propriam vtilitatem, vel alienum incommodum procurare. Saura enim lacerta est minima cuius venenum ante interficiet quam dolor sentiatur. Quia vere multi sunt ita malitiosi, quod ita sciunt venenum suæ malitiæ infundere, quod non percipitur vnde venit, ita quod homo damnum incurrit, de cuius tamen malitia non aduertit. Isidorus etiam dicit, quod sunt quidam serpentes ita parui quod vix possunt videri, & tamen contra venenum ipsorum non potest remedium inueniri. Quia procul dubio charissimi, venenum malitiæ non solum abundat in magnis, sed etiã in paruis & pauperibus, Sicut enim dicitur Eccl. 13. Nequissima paupertas in ore impii. Isti enim sunt minimi in statu & superbia, & tamen quando possunt, maximi sunt in malitia. Quia sicut dicit Chry. super Matthæum in homelia de Herode, licet pulli serpentum sint in corpore breuiores, in veneni tamen malitia sunt æquales. Sic ergo patet, quod malitia fugienda est, quia tollit in ingressu animorum simplicitatem.

¶ Secundo tollit in progressu proximorum vtilitatem. Ad hoc C enim ordinatur malitia peruersorum, vt aliis inferant caute sine deprehensione nocumentum. Vide in omni genere malorum, quod per malitiosas seductiones, palliationes & fallacitates lædunt & decipiunt vniuersos. Patet in vsurariis, qui sub specie mutui malitiose per septimanas vel dies depauperant fœnerantes. Patet in malis iudicibus qui sub specie iustitiæ malitiose decipiunt siue diripiunt innocentes. Patet in luxuriosis, qui sub specie amicitiæ malitiose decipiunt iuuenculas assistentes. Malitiosi enim similes sunt leonibus, qui malitiose inter ramos, & arbores se occultant, vt ex insperato bestias rapiant, & occidant: similes etiam cerasti serpenti, qui corpus serpentinum abscondit, cornua vero arietis ostendit, & dum animalia non cauent, ipsa inuenenat & inuadit. Similes etiam sunt hyænæ, quæ fingens vocem humanam, ad exeundum exterius malitiosè canes prouocat vt eorum carnibus laute viuat: O quanta malitia vtitur aranea ad muscas capiendum, cattus ad mures rapiendum, vulpes ad cornices ad se attrahendum, & ad gallinas deuorandum, lupus ad oues decipiendum & comedẽdum. Sic proculdubio mali in hoc mundo in executione suorum malorum operum malitiis & cautelis vtuntur, & vnum fingentes & aliud intendentes bonis innocentibus iniuriantur, & quando viribus non valent, aliis per malitiam dominantur. Sicut enim dicitur Iohel.3 Multiplicata est malitia populi mei. De malitia vero loquitur Gregor. in moralibus dicens: Mens (inquit) praua semper in labore est, quia aut mala molitur, quę aliis inferat, aut timet, ne sibi ab aliis inferãtur. Et quicquid contra proximos cogitat, hoc contra se existimat cogitari. Fugienda est ergo malitia, quia tollit in progressu proximorum vtilitatem.

¶ Tertio quia acquirit in progressu tormẽtorum pœnalitatẽ. D Malitia n. & in præsenti & in futuro tormenta meretur. Videmus n. quod malitia humana non potest diu latere, imo finaliter à Deo detegitur, ita ꝙ malitiosi pœnam, & infamiam consequuntur. Versus. Temporibus peccata latent & tẽpore patẽt. Vnde Prouerb.27. Qui operit odium fraudulenter, reuelabitur malitia eius consilio: & 1.Regum 12. Si perseuerâueritis in malitia, & vos & rex vester peribitis. Sed de hac vide supra de hypocrisi. Bene ergo docet Apostol.1.Corint.14. Nolite pueri

 effici

effici ſenſibus,ſed malitia paruuli eſtote,&c.Vide infra de ſapi-
entia mundi,item de malitia diaboli,& infra de tentatione, &
decipere & duplicitate.

A Maledicere.maledictio.maledictus.

Nota, quod quamuis nomen maledictionis ponatur multi-
pliciter in ſcriptura, quia tamen paucæ inueniuntur figuræ &
auctoritates & exempla,ideo ſub breuiloquio pauca dicam.
¶ Notemus ergo,quod maledictio accipitur in ſcriptura

Pro { Verbali execratione,
Pœnali imprecatione,
Finali condemnatione. }

¶ Primo dico, quod quidam maledicuntur per verbalem exe-
crationem. Et ſic maledictio nihil aliud eſt quam verbalis in-
iuriatio, vel diffamatio, ſicut dicitur 2. Mach.10.de illis qui e-
rant in præſidio,qui Machabæo maledicebant,& ſermones ne-
fandos iactabant. Vnde de peccatore dicitur in Pſalm.10.Cuius
maledictione os plenum eſt, & amaritudine & dolo. Quod ta-
men ſancti non debent timere iuxta illud Matth. 5. Beati eſtis
cum maledixerint vobis homines. Quia ſicut dicitur Deute.23.
Deus vertit maledictiones malorum in benedictionem bono-
rum.

B ¶ Secundo dico, quod quidam maledicuntur per pœnalem
imprecationem, ſicut de Ioſue dicitur Ioſuæ 6. Imprecatus eſt
Ioſuæ dicens. Maledictus vir, qui ædificauerit Hiericho Et ſic
contra legis tranſgreſſores factæ ſunt in lege maledictiones,i.
pœnarum imprecationes, ſicut Deu.27.dicitur.Maledictus ho-
mo,qui facit ſculptile. Maledictus,qui transfert terminos pro-
ximi ſui. Maledictus homo qui errare facit cœcum, & ſic de a-
liis infinitis,ſicut apparet ibidem.Peccatores enim &legis trãs-
greſſores à Deo ſunt maledicti, & pœnis temporalibus & per-
petuis ſubiugati. Ficus enim quæ non habebat fructus ſed fo-
lia, fuit à domino maledicta,quæ ſtatim dicitur aruiſſe, & fo-
liorum pulchritudinem amiſiſſe, ſicut dicitur Marc. 10. Quia
pro certo illi, qui in hoc mundo non habent niſi folia verbo-
rum & non fructus operum, à Deo maledicuntur, contemnũ-
tur & reprobantur, & finaliter ad ariditatem tribulationis &
mortis condemnantur & ſubiugantur. Et nota, quod à Deo
ſunt maledicta omnia genera peccatorum,inter quos ſpeciali-
ter continentur,ſcil.

Malitioſi,
Inuidioſi,
Luxurioſi,
Deſidioſi,
Inſidioſi,
Ambitioſi,
Iniurioſi.

¶ Dico ergo, quod maledicit Deus malitioſos. Et hinc eſt, ꝙ
ſerpenti qui erat callidior cunctis animantibus terræ dictum
eſt Geneſ.3. Quia feciſti hoc(id eſt) quia hominem decepiſti,
maledictus eris ſuper omnia animantia terræ. ¶ Item ma-
ledicit inuidioſos. Ideo Cain, qui præ inuidia occiderat A-
bel fratrem ſuum,dicitur Gen.4. Maledictus eris ſuper terram.
¶ Item maledicit luxurioſos. Vnde Deut.27. Maledictus, qui
dormit cum vxore patris ſui, maledictus, qui dormit cum ſo-
rore ſua,&c. ¶ Item maledicit deſidioſos.VndeHierem.48.Ma-
ledictus, qui facit opus domini fraudulenter, vel negligenter
ſecundum aliam literam. ¶ Item maledicit inſidioſos Malach.
5.Maledictus doloſus, &c. ¶ Item maledicit ambitioſos, & iſti
qui ſurſum pendent, & anhelant ad culmen dignitatum & of-
ficiorum.De quibus dicitur Deutero.21. Maledictus à Deo,qui
pendet in ligno. ¶ Item maledicit iniurioſos,quia ſicut dicitur
Eccleſ.28.Suſurro & bilinguis maledictus, multos enim turba-
uit pacem habentes.¶ Et nota,quod illi, qui ſemper habent os
apertum ad iniuriandum, detrahendum,diffamandum,& ma-
ledicendum, ſunt à Deo maledicti,ſicut dicitur Geneſ.27.Qui
maledixerit tibi,ſit ille maledictus.Serpens enim,cuius lingua
propter veneni malitiam ſemper agitatur, & mouetur,fuit in
principio à Deo inter animantia maledictus, ſicut habetur
Gen.3.Ad denotandum, quod illi,qui ita ſunt venenoſi, ſerpẽ-
tini & peruerſi, quod lingua eorum ſemper mouetur, & agita-
tur ad maledicendum, contradicendum, detrahendum,& in-
iuriandum,à Deo ſunt maledicti, & ab ipſo præ cæteris repro-
bati Gen.12. Maledicam maledicentibus tibi. Et ꝓ certo tales
maledicti ſunt valde reprehendẽdi,quia ſicut inuenitur in ſcri-
ptura. Maledicta malorum, maledicta bonorum, maledicta
malorum poſſunt aliquoties operari. De maioribus enim pa-
tet,quia antiquitus multum timebatur maledictio parentum,
& multum appetebatur benedictio eorum. Cham enim male-
dictus à Noe,populos genuit ignobiles, & maledictos.Sem ve-
ro & Iaphet,qui ab eo benedicti fuerunt nobiles & benedictos
populos genuerunt dicitur Gen.9. & in hiſtoria ſcholaſtica ſu-
per ibidem. Quotidie etiam videmus,quod maledictio paren-
tum nocet. Tempore enim meo accidit in Pictauia,de qua na-
tus ſum, circa ciuitatem Malleatenſem prope Parochiam de
fontanis, quod cum quædam mulier irata contra filium ſuum
dixiſſet. Quicquid habeo in te,do diabolo, qui te ſubmergere
poſſit,ſtatim puer ad prata ducens pecora,dum tranſiret quen-
dam riuum, diabolus cum magno impetu ipſum puerum ad
fundum trahebat, & eum ſubmerſiſſet niſi populus circũſtans
& ad clamorem pueri occurrens, ipſum cum deuotis precibus
liberaſſet. Sicut enim dicitur Eccl.3. Maledictio matris eradi-
cat fundamentum filiorum. Vice ergo reciproca parentes de-
bent à filiorum maledictionibus abſtinere, ſicut ipſi filii debẽt
parentibus non maledicere, nec nocere, quia ſicut dicitur Le-
uit.20 Qui maledixerit patri aut matri,morte moriatur. Item
de maledictione etiam bonorum videmus, quia ſicut legitur
Mar.11. Chriſtus maledicens ficui fecit ipſam areſcere. Dauid
maledicens montibus Gelboæ ipſos fecit ſterileſcere, ſicut di-
citur in hiſtoria ſcholaſtica ſuper 2 Reg.1. Ioſuæ maledicens ci-
uitati Hiericho, ipſam fecit corruere, ſicut dicitur Ioſue 6. Et
ẽt per Ioſuæ maledictionem duo filii reædificatores hiericho
perierunt, ſicut dicitur 3.Reg.16. Sic etiam aquæ amariſſimæ
per maledicta ſacerdotum virtutem prodendi mulierem adul-
teram acceperunt, ſicut dicitur Nu.5. Et ſic patet,quod male-
dictio bonorum poteſt nocere,ſicut & benedictio ipſorum po-
teſt iuuare,quia ſicut dicitur Eſ.14 Maledictio vorabit terram.
De maledictione etiam malorum timendum eſt, quia noſcitur
ſi in hora maledictionis operatur occulte ſuper corpus aliqua
ſuperior conſtellatio, vel ſi maledicentis maledictio vel male-
dicti exigentibus demeritis aliquid operatur occulta Dei diſ-
poſitio. Sicut enim legitur Num.22. Balaam erat malus pro-
pheta, & tamen rex Balach in eius maledictionibus & benedi-
ctionibus confidebat, & per eius maledictiones ſuperare Dei
populum credebat dicens.Noui inquit,quod maledictus ſit,in
quem congeſſeris maledicta:& ad hoc facit verbum ſapientis
Prou.26. Maledictum fruſtra prolatum in quempiam ſuperue-
niet. Talis igitur maledictio eſt tribus rationibus iſtis fugien-
da, & maxime, quia Deo eſt perpetuo punienda. Sicut enim di-
citur 2.Mac.10. Iudas blaſphemos & maledicos viuos concre-
mauit.Et ſicut dicitur 1. Cor.5. Maledicus ab aliorum ſocieta-
tibus reprobatur.Et ſic igitur patet, quod quidam maledicun-
tur per pœnalem imprecationem.

¶ Tertio dico,quod quidam maledicuntur per æternam ma- C
ledictionem. Maledictio enim Dei nihil aliud eſt, quam ad æ-
ternam miſeriam obligatio, ſicut Mat.25.dicitur.Ite maledicti
in ignem æternum, &c. ſimilia. Vide ſupra de loqui,de lingua,
de detractatione.

Malignari. Malignus. malignitas. A

Nota,quod malignitas dicitur à malus &ignis,quaſi malus to-
tus,per malitiam & peruerſitatem ignitus,& ad malignandum
id eſt,malitioſe igniendum alios inclinatus. Malignus ergo eſt
ille,qui eſt exceſſiue malus, & qui eſt ad inferendum mala aliis
valde promptus: Teſte enim ſcriptura 1.Io.5. Mundus totus in
maligno poſitus eſt,quia pro certo ſicut dicitur Rom.1 In mun-
do inueniuntur hodie multi mali ſci. repleti omni iniquitate,
malitia,fornicatione,nequitia,pleni inuidia,auaritia,homici-
dio,contentione & dolo & malignitate. Et re vera talis mali-
gnitas, id eſt, mala igneitas,proteruia & crudelitas eſt euitan-
da,iuxta illud Pſ.36.Noli æmulari,vt maligneris,quoniam qui
malignantur,exterminabuntur. Igitur dicam,quod in ſcriptu-
ra reperitur

Malignitas { Animi proprii,
Fratris vel ſocii,
Dæmonis & impii, }

Primam debes à te dimittere,
Sed ſecundam ſemper refugere,
Sed tertiam pertimeſcere.

¶ Primo ergo dico, ꝙ eſt quædam malignitas penitus dimittẽ- B
da ſ.malignitas animi, qa ſ.ad virum Chriſtianum non pertinet
ꝙ ſit peruerſus,inuidus aut malignus,vt ſic ſit de illis,de quibus
dicitur Baru.2.Laudabunt(inqt)me in terra captiuitatis ſuæ,&
memores erunt nominis mei,& auertent ſe à dorſo ſuo duro,&
à malignitatibus ſuis. Iuſtus n.homo nõ debet eſſe malign⁹,ſed
potius malignis obuius & obuerſus,dicẽs illud Pſ.93.Quis con-
ſurget mecum aduerſus malignantes? aut quis ſtabit mecum
aduerſus operantes iniquitatem. Inuenitur ergo malignitas a-
nimi, quæ eſt dimittenda.¶ Secundo vero dico,quod inuenitur C
malignitas ꝓximi, quæ eſt fugienda. Quia re vera vir ſimplex,
& rectus, & timens Deum debet malignos ſocios ſeu proxi-
mos

mos euitare, & eorum consortia declinare, dicens f. illud Psal. Declinantem à me malignum non cognoscebam. Et iuxta illud. Noli æmulari in malignantibus neque zelaueris facientes iniquitatem. Dicens sc. illud Ps. 25. Odiui Ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo. Et merito, quia pro certo tales maligni & malignantes

Concutiunt consilia fraudulenta,
Obiiciunt colloquia virulenta,
Conficiunt solatia temulenta,
Recipiunt supplicia truculenta,
Abiiciunt palatia opulenta.

¶ Dico igitur, quod maligni fraudulenta consilia solent conficere. Et ideo Dauid dicebat in Ps. 21. Consilium malignantium obsedit me: Deus tamen solet quandoque talia malignorum consilia subuertere, & ea in caput ipsorum proprium retorquere Iob 5. Dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum quod ceperant. Isti n. sunt de quibus dicitur Deo in Ps. 82. Super populum tuum malignauerunt consilium, & cogitauerunt aduersus sanctos tuos. Quæ potissimè sunt contra consiliarios principum & prælatorum, qui quotidie machinantur contra subditos. ¶ Item virulenta solent colloquia proiicere, seu dicere, & obiicere sc. detrahendo, & inuidiam ostendendo. Vnde Ps. 34. Erubescant, & reuereantur simul, qui gratulantur malis meis. Induantur confusionem & reuerentia, qui maligna loquuntur super me. ¶ Item isti temulenta solatia solent conficere, quia sc. isti vana & inania gaudia solent ducere, & habere. Vnde Iaco. 4. Nunc autem exultatis in superbiis vestris. Omnis exultatio talis maligna est. ¶ Item isti truculenta supplicia solent recipere, quia f. tales finaliter merentur, & recipiunt infernalia supplicia. Vnde in persona pauperis à malignantibus tribulari dicitur in Ps. Ab insurgentibus in me malignantibus audiet auris mea. Audiet dico, sc. damnationem ipsorum, quando f. complebitur illud Sap. 5. Malignitas euertet sedes potentium. Et ibidem. In malignitate nostra consumpti sumus. ¶ Item ista lucùlenta seu opulenta palatia solent amittere, seu abiicere f. gaudia paradisi. Vnde ipsi Deo dicitur in Psa. Non habitabit iuxta te malignus; neque permanebunt iniusti ante oculos tuos sc. in paradiso. Sequitur. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem, perdes omnes qui loquuntur mendaciũ. Ista est igitur malignitas proximi, quæ est fugienda, vt se congaudendo Deo dicat homo illud Ps. 63. Protexisti me à conuētu malignantium, à multitudine operantium iniquitatem.

D ¶ Tertio dico, quod inuenitur malignitas pessimorum scil. dæmonum, quæ est præcauenda. Diabolus enim malignus est, quia sc. maligne & malitiose facit, & perpetrat quicquid quærit, seu agit Psalm. Quanta malignatus est inimicus in sancto? Iste ergo per virtutem fidei & constantiæ debet à nobis vinci, & superari. Iuxta illud 1. Io. 2. Fortes estis, quoniam vicistis malignum. Et ipsius malitia præuaricari, & potentia debet eneruari, vt de quolibet dicatur illud Psal. Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus. Sic igitur patet, quod malignus dicitur dæmon pessimus, malus proximus, nequam animus. Sufficit.

A **Malleus.** Nota, quod malleus est instrumentum ferreum siue ligneum ad aliquid percutiendum, figendum, consolidandum, frangendum, conterendũ, ordinandum. Igitur dicam, quod malleus quamcunque moralem percussionem signat. Et sic dicam, quod in scriptura reperitur malleus

Tentatoris,
Inuasoris,
Correctoris.

Primo dico, quod inuenitur malleus tentatoris. Et isto ꝑ certo vtitur diabolus, qui f. in hoc mundo malleo tentationis percutit finaliter malleo damnationis suos occidit figuratus in Tubalcain, qui fuit malleator, sicut dicitur Gen. 4 qui interpretatur deserens vel desertus, quia scil. ille qui Deum deserit, à Deo desertus, & ad malleatores, hoc est, tentatoris officium cõuersus. Figuratus etiam Iud. 4. in Iabele muliere, quæ scil. Sissaram dormientem malleo interemit, quem in cerebrum eius infixit. Sic diabolus dormientes in peccatis solet occidere, & malleo damnationis necare. Vnde Iud. 5. Sinistram manum misit ad clauum, & dexteram ad fabrorum malleos. De malleis ergo tentationis, & damnationis dicitur Prou. 19. quod parata sunt derisoribus supplicia, & mallei percutientes stultorum corporibus.

B ¶ Secundo dico, quod inuenitur malleus inuasionis vel inuasoris, hoc est dictum, malleus tyrannicæ turbationis, vel afflictionis, quia pro certo ipsi tyranni mallei dicuntur, pro eo quia eorum ictibus & tribulationibus boni concutiuntur, tunduntur, & molestantur. Vnde de tyranno illo Nabuchodonosor, & eius morte dicitur Hie. 50. Quomodo (inquit) confracta est virga fortis, cõtritus est malleus vniuersæ terræ. Tales mallei non sunt auditi in ædificatione templi, sicut dicitur 2. Re. 6. Quia scil. in ædificatione Ecclesiæ & ecclesiasticorum ꝓmotione nunquam debet prouenire sonus mallei, id est, impressio vel supplicatio alicuius tyranni. Vox inquit mallei non est audita in domo Dei cum ædificaretur.

C ¶ Tertio vero dico, quod inuenitur malleus correctionis, quia re vera iudex, & prælatus se habent quandoque per modum malleatoris f. fortiter percutiendo, & hominem quasi violenter formando, & in virtutibus figurando. Vnde de vtroque potest dici illud Hie. 10. Clauis & malleis compegit illud, vt non dissoluatur. Artifex enim cum malleo format vasa, licet (si materia non sit obediens) sæpe fit, quod cum eodem malleo frangit ea. Sic Deus malleo correctionum & tribulationũ hominem percutit, & eum sic percutiendo formare & virtuosum facere intendit Esa. 44. Faber ferrarius lima operatus est, & in prunis & in malleis formauit illud. Veruntamen sæpe fit, quod dum homo obedire dedignatur, malleo mortis & damnationis per ipsum frangitur & cassatur Hie. 23. Nunquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit dominus, & quasi malleus conterēs Petram: Ideo de homine qui Dei vel prælati malleatione formatur, potest dici illud Eccl. 38. Vox mallei innouat aurem eius. Et de ipso correctore dicitur Esa. 41. Confortabit faber ærarius percutiens malleo eum qui cudebat. Aduerte tamen, quod multi sunt ita duri, & ita obstinati quod Dei vel prælati malleationes non sentiunt, nec per mundi tribulationes inflictas se corrigunt aut conuertunt. Figurati in illo Behemoth de quo dicitur Iob 41. quod quasi stipulam reputabit malleum, & deridebit vibrantem hastam, non fugabit eum vir sagittarius, in stipulam versi sunt ei lapides fundæ. Quinimo duriores, crudeliores & magis impii fiunt exemplo incudis, quæ semper durior efficitur, quanto magis super eam malleatur Iob 41. Cor eius indurabitur quasi lapis, & stringetur quasi malleatoris incus. Patet igitur, quod per malleum intelligitur ictus correctoris, pondus inuasoris, motus tentatoris. Vide in tit. de percutere & similibus.

Malus Malum Nota, quod quandoque malus sumitur ꝓ arbore nauis vbi portatur velum, sicut dicitur Ezec. 27. Cedrum de libano tulerunt, vt facerent tibi malum & loquitur ciuitati Tyri sub metaphora nauis. Quandoque etiam sumitur pro arbore quæ dicitur pomus, sicut dicitur Cant. 8. Sub arbore malo suscitauit te: & loquitur sponsus sponsæ. Quandoque malum sumitur pro fructu ipsius arboris f. pro pomo, sicut dicitur Can. 2. Fulcite me floribus, stipate me malis: & Can. 7. Odor oris tui sicut malorum. His tamē omnibus prætermissis, de malus in quantum signat virum peccatorem, vitiosum & defectuosum, & de malum in neutro genere in quantum signat vitium vel peccatum, Deo annuente aliquid differamus. Et primo de malo adiectiuo, secundo de malo substantiuo. ¶ Malus igitur idem est, quod peccator, ille sci. qui à bonitate morali est penitus alienus. Sicut enim in naturalibus illa res dicitur mala quæ est vitiosa & defectuosa, & sic ut de omnibus rebus quæ fiunt inueniuntur aliqua mala, sicut est domus ruinosa, via paludosa, vestis lacerata, esca venenata, fructus corruptus, murus destructus, sic vere moraliter loquendo, illi spiritualiter dicuntur mali, qui sunt in moribus defectiui, siue sint ruinosi per superbiam, siue paludosi per luxuriam, siue lacerati per inuidiam, siue venenati per malitiam, siue corrupti per malam consuetudinem, siue destructi per virtutũ carentiam & paucitatem. Et breuiter secundum doctrinam saluatoris, sicut arbor mala cognoscitur ex malis fructib. sic homo malus ex malis operationibus quia sicut dicitur Matth. 12. Malus homo de malo thesauro suo profert mala. ¶ In quibus verbis aduerte, quod principaliter triplex est malum, sci.

Malum { Naturale, Cordiale, Manuale.

Primum prouenit ex nostra dispositione (Malus inquit homo) Secundum prouenit ex nostra cogitatione (De malo inquit thesauro.) Sed tertium prouenit ex nostra operatione, quod ostenditur, cum dicitur (profert mala.) Et sic patet, quod est triplex malum, scilicet,

Malum { Naturalis inclinationis, Cordialis cogitationis, Manualis operationis.

B ¶ Primo ergo dico, ꝙ est malũ naturalis inclinationis. Et hoc ostēditur cũ dicitur. (Malus homo) Homo n. signat naturã humanam, quæ pro tanto dicitur esse mala, quia f. ad malum culpæ est naturaliter inclinata, malis defectuum naturalium est originaliter subiugata, ad malum et pœnarum & miseriarum multi-

multipliciter est obligata, & condemnata. De tali ergo natura-li malitia videtur loqui Gen.8. Sensus & cogitatio hominis prni sunt ad malum ab adolescentia sua. Sic etiam videtur loqui saluator Matth.7. Vbi loquens apostolis, quos constabat moraliter esse bonos, dicit sic. Vos ergo cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris. Est ergo homo malus naturaliter, quia s. res variabilis, defectibilis, corruptibilis, & inanis. Arbor enim non diceretur bona, quæ de se produceret fructus malos & inutiles. ¶ Et aduerte, quod nobis humana natura propinat tot mala, scil.

Quot { Lendes, Pulices, Pediculos, Vermiculos, Fœtores, Pudores, Infirmitates, Debilitates. }

Omnia enim ista sunt quædam mala & quædam peccata naturalia i. quidam defectus nobis naturaliter adhærentes. De quo Baruc.1. Adhæserunt nobis multa mala. Et in Ps.39. Circumdederunt me mala quorum non est numerus. Sed de malis istis naturalibus vide Inno. de miseria conditionis humanæ, vbi inuenies multa notabilia dicta. Patet igitur, quod est malum naturalis dispositionis.

C ¶ Secundo dico, quod est malum cordialis cogitationis. Multa enim sunt mala in nobis quæ nunquam progrediuntur ad actum, sicut sunt mala quæ sunt in cogitatione, in affectione & in intentione. Sicut enim vipera interius in vtero concipit filios serpentulos venenosos, a quibus tamen in vtero existentibus ipsa vipera mater sua corroditur & occiditur, sic vere vipera spiritualis i. mala conscientia, multos fœtus i. multas malas cogitationes & affectiones & intentiones interius in vtero cordis concipit, quæ tamen antequam ad actum exterius exeant, matrem suam sc. animam per peccatum mortale necant. Constat enim quod malum in conscientia conceptum, ita bene est mortale, ac si exterius ad actus varios nasceretur, dum tamen per eos non stet Psa. 27. Mala autem in cordibus eorum. Et istud ostenditur, cum dicitur. (De malo thesauro suo.) Malus enim thesaurus hominis est malum cor, iuxta illud Matt.6. Vbi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum, in quo quidem malo thesauro mala quam plurima reconduntur, quãdo in occulto cogitationis, affectionis & intentionis, mala primitus disponuntur. Sicut enim dicitur Mar.8. & Mat.15. De corde exeunt cogitationes malæ, furta, homicidia, &c. Et sic patet, quod est malũ cordialis cogitationis.

D ¶ Tertio dico, quod est malum manualis operationis. Et ostenditur cum dicitur (Profert mala) Proferre enim idem est, quod producere, & est productio idẽ quod actio, factio vel in actum ductio, vel actus executio vel operatio. Sicut enim aliquæ sunt arbores, quæ quicquid exterius proferunt, totum est malum, sicut de arbore taxo dicitur, quod quicquid ex se producit, totum est malum & venenosum, & fructus & folia, & cortex & vmbra, sicut dicit Plinius, sic vere multi sunt homines à quibus quicquid fiet vel opus producitur, totum est aliis malum & venenosum. Producunt enim malos fructus operationum, iuxta illud Ioa.3. Erant enim opera eorũ mala. Item mala folia locutionum Ps. Malè locuti sunt de Deo. Item malum corticem conuersationis, de quibus Hierem.13. Si mutare potest Æthiops pellem suam & pardus varietates suas, sic vos poteritis bonum facere, cum didiceritis malum. Item malam vmbram mali nominis & diffamationis. Vnde Hiere 9. Confortati in terra de malo ad malum egressi sunt. Profert ergo mala, sicut dicitur Prouerb. 29. Totum spiritum suum profert stultus: & Hier. 32. Erant enim filii Iuda, & filii Israel iugiter facientes malum in conspectu meo. Istud est ergo malum manualis operationis, quod tamen summè interdicitur in scriptura. Vnde in Ps.33. Diuerte a malo, & fac bonum, inquire pacem, & persequere eam. Quod tamen est contra multos, qui nec à malo diuertunt, nec bonum etiam faciunt, nec pacem etiam aliorum acquirunt sed malis & peccatis omnibus se exponunt, ita quod de peccatore potest dici illud Matt.8. Domine, puer meus iacet in domo Paralyticus, & malè torquetur. Vbi ostenditur, quod peccatores sunt mali ratione immundæ carnalitatis, quia sunt pueri: ratione terrenæ cupiditatis quia sunt iacentes, & per consequens terram ex toto tangentes ratione sopitæ tepiditatis, quia sunt paralytici, & per consequens nihil possunt operari: ratione inuidæ malignitatis, quia scilicet male torquetur. Et sic in ista auctoritate ostenduntur quatuor mala culpæ, quibus subiacent peccatores, videlicet malum

Immunditiæ,
Auaritiæ,
Pigritiæ,
Inuidiæ.

Ista dilata, & allega sicut vis. Istud solum aduerte, quod cum generaliter duo sint mala, videlicet malum culpæ, de quo iam dictum est, & malum pœnæ, de quo dicitur Amos.3. Non est malum in ciuitate, quod non faciat dominus, de malo tamen culpæ peruenitur ad malum pœnæ, sicut de malis dicitur Matt.21. Malos male perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis vel operariis. Ista igitur de malo sufficiant quantum ad præsens: Vide de diuersis malis personis in materiis particularibus.

E ¶ Sed si quid velis vltra dicere de malo tam adiectiuo quã substantiuo, notabis adhuc, quod in scriptura reperitur generaliter triplex malum, videlicet,

Malum { Culpæ in corde latentis, Miseriæ mundi præsentis, Pœnæ post mortem sequentis. }

¶ Et sic dico, quod inuenitur in scriptura malum latens, quod est euitandum, patens, quod est tolerandum, scatens, quod est dubitandum. Nam tu debes euitare malum criminalis infectionis. Tolerare malum temporalis afflictionis: dubitare malum æternalis damnationis. Inuenitur ergo malum culpæ, quod est euitandum. Infirmitas enim illa est præcipue euitanda, quæ vires naturæ destruit, & in quam cum quis ceciderit vix resurgit, imo non solum se, sed alios contingentes corrumpit, qualis est (vt communiter) morbus Lepræ. Tale est malum culpæ, quia re vera natura spiritualis, hoc est dictum, diuina gratia per hoc destruitur, & exinde vix euaditur aut exitur, & ipsum etiam contingentes, & frequentantes læduntur, & corrumpuntur. Ideo bene consulitur Prou. 3. Time Deum & recede à malo, & Eccles.4. Serua tempus, & deuita à malo & Deut.21. Auferatis malum de medio vestri, dico

Malum { Cogitationis, Delectationis, Dispositionis, id est, consensus, Operationis, Conuersationis, Assuefactionis, Ostentationis, Obstinationis, Oblocutionis, Machinationis, Exaltationis, Separationis. }

Ista enim sunt 12. genera malorum, quæ à nobis sunt fugienda & vitanda, & de fidelium cœtibus auferenda. Quia re vera talia mala diligunt, ipsaque diuersimode faciunt & committunt. Hier.32. Erantque filii Israel & filii Iuda iugiter facientes malum. Malum dico cogitationis Matt.9. Ad quid cogitatis mala in cordibus vestris? Contra illud Esa.1. Auferte mala cogitationum vestrarum, quiescite agere peruerse, discite benefacere. ¶ Item malum delectationis Prouer.21. Anima impii desiderat malum. De quo etiam Rom.7. dicit Apostolus. Quod odio malum, illud facio. ¶ Item malum dispositionis, hoc est dictum, malum voluntatis & consensus Ps.27. Mala autem in cordibus eorum. ¶ Item malum operationis Io.3. Erant enim opera eorum mala: & Ioa.7. Testimonium perhibeo de illo, quia opera illius mala sunt Hie.22. Tui vero oculi & cor ad auaritiam sunt inclinati, & ad sanguinem innocentem fundendum, & ad calumniam, & ad cursum mali operis. Et tamen Eccle.7. consulitur. Noli facere mala, & non te apprehendent. ¶ Item malum conuersationis. De quo Dan.3. Confundantur omnes, qui ostẽdunt seruis tuis mala. ¶ Item malum assuefactionis, i. consuetudinis. De quo Hier.9. De malo ad malum egressi sunt, & me non cognouerunt dicit dominus. ¶ Item malum ostentationis, de quo Michæ. 7. Malum manuum suarum dicunt bonum. ¶ Item malum obstinationis. De quo Hie.13. Non poteritis bonum facere, cum didicistis malum. ¶ Item malum oblocutionis, de quo Esa.5. Væ qui dicunt bonum malum, & malum bonum, ponentes tenebras in lucem, & lucem in tenebras, ponẽtes amarum in dulce & dulce in amarum. Et merito, quia pro certo omnis qui male agit, odit lucem. Tales enim (vt communiter) commendant vituperandos, & obloquendo vituperant commendandos. ¶ Item malum machinationis seu proditionis, de quo Proue. 12. Dolus in corde cogitantium mala. Contra illud Zach.7. Malum vir fratri suo non cogitet, quia sicut dicitur Prouerbior. 18. Qui decipit iustos in via mala, in interitu suo corruet. ¶ Item malum eleuationis seu superbiæ & elationis. De quo Ecclesiast. 8. Interdum dominatur homo homini in malum suum.

¶ Item

¶Item malum ſeparationis ſeu Dei obliuionis, quia ſicut dicitur Hiere.2. Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ nõ valent continere aquas. Et tamen peccatori homini dicitur Hier.2. Quam malum & amarum eſt tibi reliquiſſe te dominum Deum tuum, & non eſſe timorem eius apud te? Ecce ergo quot malis, & quot defectibus abundant hodie peccatores. Non eſt igitur mirũ, ſi iſti ſint mali, qui tot malis & vitiis ſunt imbuti. De quibus dicitur 2.Tim.3. Mali autem homines pro-
F ficiunt in peius errantes. ¶ Veruntamen iſti merentur, ſci.

A iuſtis vitari,
A regno fugari,
In inferno damnari,
Tormentis grauari.

A iuſtis (dico) ſunt mali vitandi Prou.24. Ne æmuleris viros malos, nec deſideres eſſe cum eis. A regno etiam ſcil. Paradiſi ſunt mali fugandi Matthæi 13. Elegerunt bonos in vaſa ſua, malos autem foras miſerunt. Bene foras, quia ſ. in paradiſo nõ poteſt eſſe, viuere vel intrare aliquis malus homo. Vnde Eſa.35. Mala beſtia non aſcendet per eam, nec erit ibi. In inferno inſuper ſunt mali ligandi, ſeu damnandi, quia ſicut dicitur in Pſal.139. Virum iniuſtum mala capient in interitu. Tormentis inſuper ſunt mali grauandi, quia ſicut dicitur Eccleſi.6. Improperium, & contumeliam malus hæreditabit. Et illud Matth.21. Malos male perdet. Non ſic chariſſimi, ſed vitemus mala, fugiamus à malis, caueamus, ne ſimus mali. Quia re vera ſicut bona bonis creata ſunt in principio, ſic nequiſſimus bona & mala ſicut dicitur Eccl.39 Ideo reuertimini vnuſquiſque à via ſua mala, & à peſſimis cogitationib. veſtris, & habitabitis in terra Hie.25. Time Deum, & recede à malo, Prou.3. Quia per timorem domini declinat omnis à malo Eccl.1. Patet ergo, quod in ſcriptura reperitur malum culpæ, quod eſt euitandum.

G ¶ Deinde dico, quod ibi inuenitur malum miſeriæ quod eſt tolerandum. Mala enim humanæ miſeriæ ſiue ſint mala naturalia, ſicut ſunt ſurditas, cœcitas, debilitas, infirmitas, ſiue ſint mala cauſalia, ſicut ſunt ſubiti raptus, ſubiti ignes, ſubitæ mortes, ſubitæ tempeſtates, ſiue ſint mala temporalia, ſicut ſunt aduerſitates, paupertates, inimicitiæ, depreſſiones, accuſationes, diffamationes, verbera, carceres, & ſimilia ſunt in patientia toleranda, & humili meditatione penſanda. Deus enim fecit nos & non ipſi nos. Pſalm.96. Et ſicut lutum in manu figuli, ſic nos etiam ſumus in manu, & voluntate creatoris, & domini Dei noſtri Hier.18. De nobis ergo poteſt pro lubito voluntatis facere, & nos in hoc mundo malis iſtis ſubdere & grauare & de nobis iuxta voluntatis ſuæ libitum ordinare. Talia enim mala temporalia, naturalia, cauſalia, à Deo originaliter proueniunt & ab ipſo agente vel patiente accidunt, & occurrũt. Sicut enim dicitur Eccleſia.11. Bona & mala, vita & mors, paupertas, & honeſtas à Deo ſunt. Igitur ſi bona ſuſcepimus de manu domini, mala autem quare non ſuſtineamus? Iob 2. Et re vera ſuſtinenda ſunt talia mala multiplici ratione, videlicet, quia

Imprimuntur à diuina prouidentia,
Reprimuntur à ſuperna præſidentia,
Infliguntur pro noſtra iniuſtitia,
Firmantur virtuali patientia.

His { Cauſatur luctuoſa pœnitentia,
Aptatur æternalis opulentia,
Necatur infernalis violentia.

¶ Dico igitur, quod mala mundi ſuſtinenda, quia imprimũtur Deo prouidente. Conſtat enim quod omnia mundi mala pœnalia, quadam occulta & iuſta Dei ordinatione, prouidentia & diſpoſitione fiunt, & omnia ipſo permittente ſuccreſcũt. Vnde Amos 3. dicitur. Si eſt malum in ciuitate, quod non faciat dominus? q. d. non. Vnde Hierem.45. Ecce ego adducam malum ſuper omnem carnem, dicit dominus.

¶ Item ſuſtinenda ſunt, quia reprimuntur Deo præſidente. Cõſtat enim quod mala pœnalia huius ſæculi pro libito vagari non poſſunt, imò certè Deus ipſa ſub certis limitibus retinet, reprimit, & recludit, & ne vltra debitum ſeruiant, ipſa manu tenet & ſiſtit. Figura de mari cui Deus dedit certos terminos quos fluctus ipſius nũquam præterire permittit. Sic eſt de mũdi tribulationibus & malis. Fidelis enim Deus eſt, & nos non permittit tentari vltra quam poſſumus 1. Corint.10. igitur iſta reprimuntur Deo præſidente Pſ.22. Non timebo mala, quoniam tu mecum es. Veruntamen multi poſſunt quærendo dicere illud Iudic.6. Si dominus nobiſcum eſt, quare apprehenderunt nos tot mala? Et certe poſſet reſponderi, quod dominus quandoque differt hominis à malo liberationem, vt ſcilicet videat ipſius patientiam, & perfectionem, & vt etiam puniat ipſius culpam, & defectionem, & vt in eo operetur caſtigationem & correctionem, dicens ſcilicet illud Hierem.46. Caſtigabo te in iudicio, nec quaſi innocenti parcam tibi. Si igitur bona ſuſcepimus de manu domini, mala autem quare non ſuſtineamus? Iob 2. Conſtat tamen, quod Deus finaliter de mundi malis ſuos eripit, & ipſos malos pro libito ſeruire non ſinit. Sapien.16. Tu es, qui liberas ab omni malo. Pſal. Dominus cuſtodit te ab omni malo, cuſtodiat animam tuam dominus. Reprimuntur ergo Deo præſidente.

¶ Item dico, quod ſuſtinenda ſunt quia infliguntur in viro delinquente, ſeu homine peccante. Conſtat enim quod quicquid mali patimur, peccata noſtra meruerunt, ſicut dicit Aug. Vnde Geneſ.42. Merito hæc patimur, quia peccauimus, &c. Vnde Baruch.1. Peccauimus ante Dominum Deum noſtrum. Sequitur. Et adhæſerunt nobis multa mala. Item ſuſtinenda ſunt quia his dotamur in corde pœnitente. Conſtat enim quod homo malis & tribulationibus mundi fractus ſolet compelli ad Deum recurrere & eius auxilium requirere, & de commiſſis criminibus pœnitere. Vnde Gregorius in hom. Mala quæ hic nos premunt, citius ad Deum venire nos compellunt Pſ. Lætati ſumus pro diebus quibus nos humiliaſti, annis quibus vidimus mala.

¶ Item ſuſtinenda ſunt, quia his duramur vita patiente. Cõſtat enim quod homo per mala & tribulamina quæ ſuſtinet, ſapientior & modeſtior, & ab omni leuitate & inſolentia durior, & firmior & conſtantior, & ab omni mollicie liberior inuenitur. Vnde 2. Paral.20 Si irruerint ſuper nos mala, gladius, peſtilentia, fames ſtabimus in ſempiternum in conſpectu tuo, q. d. per talia mala fit homo ſtabilis atque conſtans. ¶ Item ſuſtinenda ſunt, quia his aptamur ſupernaturali opulentia, ſcilicet gloria paradiſi. Conſtat enim, quod mala quæ hic ſuſtinentur, fœlicitatem æternam generant, & gloriam paradiſi procurant. Vnde de Lazaro fuit dictum diuiti epuloni Luc.16. Fili recordare, quia bona recepiſti in vita tua, Lazarus autem ſimiliter mala, nunc autem ipſe conſolatur, tu vero cruciaris. ¶ Item ſuſtinenda ſunt, quia ſic ſeruamur ab orco fœtente, quia ſcilicet per mala temporalia quæ hic ſuſtinentur, mala perpetua & infernalia euitantur. Vnde Sophoniæ 3. Abſtulit dominus iudicium tuum, auertit inimicos tuos rex Iſrael dominus in medio tui, non timebis malum vltra. Malum dico, ſcilicet inferni. Patet igitur quod inuenitur malum miſeriæ temporalis quod eſt tolerandum. Denique dico quod inuenitur malum anguſtiæ infernalis quod eſt formidandum. Malum enim culpæ & nequitiæ ducit finaliter hominem ad malum infernalis penuriæ & anguſtiæ. De quo Ierem.48. Prope eſt interitus Moab & malum eius. Pœna enim inferni propriè dicitur malum, & hoc quia contrariatur ſummo bono, ſcilicet gloriæ paradiſi. Iſtud eſt enim malum, quod ſemel habitum nunquam terminatur, quod iuxta debitum culpis adaptatur, quo cœlum perditum nunquam recuperatur, quo ad interitum malus aggrauatur. Iſtud ergo malum ſemel habitum non terminatur. Vnde Iere.11. Inducam ſuper eos mala de quibus exire non poterunt. Item iuxta debitum culpis adaptatur, quia ſicut dicitur 2.Cor.5. Recipiet vnuſquiſque prout geſſit in corpore ſuo ſiue bonum ſiue malum fuerit. Et illud Iſaiæ 3. Væ animæ eorum quoniam reddita ſunt eis mala. Item ad interitum damnatis datur, quia ſc. iſtud malum dicitur mors æterna, quia ſc. virum iniuſtum mala capient in interitu Pſ. Et malorum amatores digni ſunt morte. Iſtud eſt igitur malum formidandum & ſummoperè præcauendum, iuxta illud Eccleſiaſt.7. In die bona fruere bonis & diem malum præcaue. Placeat ergo Deo quod mitiget nobis à diebus malis quando fodiatur peccatori fouea, exaudiatque orationes noſtras, & reconcilietur nobis, nec nos deſerat in tempore malo. Patet igitur quomodo inuenitur malũ pœnæ, malum miſeriæ, malum culpæ.

Malumgranatum.

A Seu Malogranatum & malum punicum. Cum malum idem ſit quod pomum, & ſic malogranatum pomum ſit granis rubeis plenum interius, humidum, liquoroſum, ſaporoſum, per multas cellulas diſtinctum, muſto rubeo & frigido & contra ardores medicinali madidum, groſſo, rudi & duro cortice coopertum, medicinæ & eſui ſatis aptum. Et quia inter grana pomorum talia ſunt optima, inde fuit, quod malogranatum malum punicum eſt vocatum. Cuius etiam figura indumentis pontificis Aaron pro ornatu legitur adiuncta fuiſſe, & in capitellis columnarum templi Salomonis locum & ordinem habuiſſe. Hinc eſt quod per malogranata potes intelligere viros perfectos, rudi cortice humilitatis indutos, intus per charitatem rubicundos, per prudentiam diſtinctos, per gratiam, deuotionem, compaſſionem & ſcientiam humidos ſeu etiam liquo-

quotosos, per virtutum abundantiam multis meritorum granis ornatos, & ad ornatum vestium sacerdotalium & columnarum templi, id est, ad ornatum vestis Christi quæ est Ecclesia, destinatos, & in horto fidei Christianæ plantatos. Vnde de isto horto Ecclesiæ dicitur Deu. 8. Quod ista est terra hordei frumẽti vinearum in qua ficus & malogranata & olíueta nascuntur. Vel si vis dic quod ista est Ecclesia diuersis cellulis, id est, diuersis statibus distincta, liquore gratiæ & sapientiæ plena, granis meritorum, virtutum & bonarum personarum confirmata, rubore charitatis ornata, & cortice humilitatis tecta. Vel idem dic de anima, vel conscientia, vel etiam de paradiso. Vel si vis dic quod istud significat virtutem charitatis, quæ intus per feruorem rubet, exterius per humilitatem squalet, liquorem elemosynarum & bonorum documentorem stillat, grana aliarum virtutum & meritorum portat, vestem sacerdotalem, id est conuersationem iustorum ornat. Vnde 3. Reg. 7. dicitur, quod malogranatorum ducenti ordines erant in circuitu capitelli. Et de sponsa Christi, id est, de Ecclesia vel anima dicitur Cant. 4. Sicut fragmen mali punici, sic genæ tuæ, Et ibidem. Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus, &c. Expone & allega de malogranato & malo punico secundum concordantias, quia omitto gratia breuitatis.

A **Mamma. Mammilla.** Nota, quod mammæ vel mammillæ idem sunt ꝙ vbera, membra scilicet in quibus lac conficitur, & vnde attrahitur atque sugitur, & ad vtilitates hominum eligitur & mulgetur. Et potest significare mammilla, pium miseratorem, Bonum prædicatorẽ, Carnis inquinatorem, Falsum adulatorem. Nam pro certo charissimi, Istud est verum ꝙ mammillæ piorum multos enutriunt, mammillæ doctorum multos erudiũt, mammillæ carnales multos inficiunt, mammillæ verbales multos decipiunt. Inuenio igitur mammillas pii miseratoris, qui scilicet lactat & nutrit pauperes per opera pietatis. Vnde cuilibet personæ potest dici illud Cant. 4. Quam pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea: sponsa mea pulchriora vbera tua vino & odor tuus super omnia aromata. Expone quomodo mammæ pietatis redolent propter famam, quia aromata & lætificant indigentes, quia comparantur vino, quod scilicet lætificat cor hominis. Item inuenio mammillas docti prædicatoris, qui scilicet lactat per doctrinam quoslibet ignorantes, vt scilicet cuilibet per eum sic lactato dicatur illud Esaiæ 60. Suges lac gentium & mammilla regum lactaberis. Regum dico, & doctorum. Item inuenio mammillam carnis inquinatoris, id est, hominis immundi & carnalis seu etiam malæ & vilis mulieris, quæ scilicet dulcedine libidinis lactat & inficit impudicos. Vnde de impudicitia mulierum dicitur Ezech. 23. In adolescentia sua fornicatæ sunt, ibi subacta sunt vbera earum, & fractæ sunt mammæ pubertatis earum. Item inuenimus mammillas falsi adulatoris, quia scilicet adulator mammillis dulcium verborum suorum lactat & decipit audientes, de quo Threnor. 4. Lamiæ nudauerunt mammas, lactauerunt catulos suos. Multa possũt de mammillis dici, sed non sunt auctoritates. Vide vbi Lac, Lactare, Vbera, & vbi fit mentio de Adulatore.

A **Mandare. mandatum.** Nota, quod mandatum accipitur dupliciter in scriptura. Est enim mandatum diuinum & humanum. Qualitercunque autem accipiatur mandatum, importat virtutem obligatiuam. Mandare enim pertinet ad superiorem, obedire ad inferiorem. Et ideo de mandato possemus distinguere sicut de lege, vt scilicet dicamus quod est

Mandatum { naturæ, scripturæ, præturæ.

Est dico mandatum naturaliter impressatum, De quo dicitur Ecclesiast. 15. Nemini mandauit inique agere, & nemini dedit spacium peccandi. Et Ecclesiast. 17. Deus de terra creauit hominem, & mandauit vnicuique de proximo suo. Deus enim istud mandatum impressit in corde humano & in synderesi rationis. Item est mandatum scripturaliter expressatum, & istud est generaliter omne illud quod Deus siue consulendo, siue præcipiendo in scriptura sacra ordinat & disponit. De quo Prou. 6. Mandatũ lucerna est & lex lux, &c. Sed istam authoritatem vide expositam supra de lege. Item est mandatum præturaliter ordinatum. Et istud est generaliter omne mandatum omnis superioris vel principis vel prælati, quod etiamsi sit iustum & licitum, semper est obseruandum. Vnde Lucæ 15. Dicebat primogenitus filius patri suo. Mandatum tuum nunquam præteriui. Sed quia quando agimus de mandatis semper vt communiter intendimus de mandatis diuinis quæ nobis in scriptura mandantur. Et ideo de istis aliquid tantummodo dicemus.

¶ Mandata ergo sunt legis diuinæ præcepta, ad salutẽ hominũ ordinata, quæ possunt in genus, species & indiuidua distingui. E Dicuntur enim mandata in genere amor Dei & proximi. Sicut enim dicit saluator Matth. 22. In duobus mandatis tota lex pendet & Prophetæ. Sed de ista dualitate vide supra de charitate & Amore. Sicut enim duabus alis sursum erigitur auis, duabus pinnulis piscis in aqua dirigitur, duabus manibus homo opus suum exequitur: sic proculdubio per ista duo mandata natando & discurrendo per mundum dirigimur, operando bona opera exequimur, volando sursum per contemplationem ad paradisum ducimur. Nullus enim erigitur ad paradisum nisi per ista duo mandata. Quia sicut dicitur Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Item dicuntur mandata in specie. Et sic mandata diuina diuiduntur in denas species, hoc est dictum, in decem mandata Decalogi. Sed quia de eorum diuisione & explanatione magis esset Theologicum quam morale ideo supersedeo quoad præsens. Ista enim inter se diuiduntur, quia scilicet quædam ordinant hominem ad Deum, scilicet illa tria quæ erant scripta in prima tabula. Quædam vero ordinant hominem ad proximum, sicut illa de secunda tabula. Et ẽt ista decem in multa indiuidua, id est, in multa consilia particularia subdiuiduntur. Breuiter ergo notemus, quod decem mandata legis præcipue sunt seruanda. Ista n. sunt quædã spiritualia vincula, infra quorum ambitũ affectus humani tenentur, ne vagari per vitia dimittantur. Sicut enim dicit Plinius. In Ægypto inueniuntur papyri decem cubitorum, quorum radix est triangularis, & exinde prout dicit fiunt naues ad nauigandum, funes ad ligandum, vestes ad induendum. Isti papyri charissimi significant mandata diuina, quæ scilicet a radice triangulari, id est, ab ipso Deo trino & vno originaliter processerunt, & in Ægypto huius mundi à Deo data fuerunt, & in decem cubitos, id est, in decem præcepta Decalogi, distincta & diuisa extiterunt. Sicut dicitur Deu. 10. Moyses scripsit in tabulis verba decem, quæ locutus est dominus. Ista autem præcipuè ad tria sunt necessaria, quia scilicet exinde fiunt vestes honestæ conuersationis, Funis debitæ cohabitationis & naues tutæ peregrinationis, sine enim istis decem mandatis Bonæ conuersationis vestibus non velamur, iustæ cohabitationis funibus non ligamur, tutæ habitationis nauibus non portamur. Dei enim mandata possunt dici naues, quia per istud mare magnũ & spatiosum nullus ad portum paradisi transuehitur, nisi qui in mandatorum Christi nauicula continetur. Ideo dicitur, ꝙ Christus iussit discipulos suos ascendere in nauiculam & præcedere eum trans fretum In Psal. enim dicitur, quod maledicti qui declinant à mandatis tuis, quia fidelia omnia mandata Dei, confirmata in sæculum sæculi. Et nota, quod mandata Dei seruanda sunt multiplici ratione. Ista enim

Solent { Mortuos viuificare, Deuios rectificare, Immundos purificare, Dæmones iustificare, Discordes conciliare, Obseruantes fœcundare.

¶ Primo dico, quod mandata Dei habent virtutem viuificatiuam. Nullus enim viuit vita gratiæ, nisi qui mandata custodit. C Capræ enim dicuntur viuere decem annis. Leporarii etiam per decem annos possunt in bonitate sua viuere. Si vero amplius vixerint, erit inutilis vita sua. Quia pro certo charissimi numerus denarius, qui decem legis præcepta designat, vitã gratiæ continuat, & vitam gloriæ procurat. Infra enim istum numerum spiritualiter viuimus, & vltra istum si transiuerimus spiritualiter expiramus. Vnde Deut. 8. Mandatum quod præcipio tibi hodie, caue vt facias vt possis viuere. Quia sicut dicitur Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Et Prou. 7. Serua mandata & viues. Habent ergo mandata viuificatiuam virtutem.

¶ Secundo dico, quod mandata habent virtutem rectificatiuam seu etiam illuminatiuam. Mandata enim sunt quædam D regulæ quibus ambulantes non deuiamus & sunt quædam lucernæ, quas aspicientes non erramus, quia sicut dicitur Prou. 6. Mandatum lucerna est & lex lux & via vitæ increpatio disciplinæ. Et in Ps. Omnia mandata tua æquitas.

¶ Tertio dico, quod mandata habent virtutem purificatiuam. E Mandata enim sunt sicut quidam fontes spirituales, in quibus crimina purificantur & ab iniquitatibus emundantur. Sicut enim dicitur Ro. 7. Lex quidem sancta & mandatum sanctum. Et ideo decem mandata sunt decem cortinæ tabernaculi, quæ sicut dicitur Exod. 36. De bysso retorta fiebant. Byssus

F vero ſignificat puritatem. ¶ Quarto dico, quod mandata habent virtutem defenſatiuam. Sunt enim mandata ſicut ſepes animæ, ad beſtiarum cohibitionem & poſſeſſionis conſeruationem ordinatæ Eccleſ.13. ſi volueris conſeruare mandata conſeruabunt te. Teſte enim Plinio, in Ægypto ſunt plantæ decem cubitorum, quorum fructus eſt amarus, quorum folia ſunt ſpinoſa, propter quod à crocodilis refugitur & vitatur. Quia vere viri ſancti, qui decem cubitos, id eſt, decem mandata legis in ſe continent, ex quibus ſua, ſcilicet, ſpiritualis magnitudo conſtat, & qui fructus amaros pœnitentiæ cum ſpinis diuini timoris continue ſecum portant, à crocodilis, id eſt, à dæmonibus refugiuntur, & ab eis vitantur & metuuntur. Ideo poſſunt dicere viri iuſti illud Pſalm. Fiat manus tua vt ſaluet me, quia mandata tua elegi, &c.

G ¶ Quinto dico, quod mandata habent virtutem conciliatiuam ſeu concordatiuam. Mandata enim ſecundæ tabulæ omnia ordinant hominem ad proximum. Et ſic per conſequens talia mãdata ſolent ſuper proximos pacem & amicitiam generare Ioan. 13. Mandatum nouum do vobis vt diligatis inuicem. Et Eſa. 48. Vtinam attendiſſes mandata mea, facta fuiſſet quaſi fluuius pax tua, &c.

H ¶ Sexto dico, quod mandata habent virtutem opulentiuam ſeu fœcundatiuam. Per exercitium enim diuinorum mandatorum homo in bonis virtutibus melius fœcundatur. Sicut enim dicit Plinius, inter equas eſt regula generalis, quod citra quadriennium & vltra decennium non poſſunt concipere, requiritur enim ad hoc quod æqua vtiliter concipiat, quod quatuor annos habeat & quod decimum non excedat. Sic vere chariſſimi nullus poteſt bona opera concipere vel producere, niſi quatuor annos ſpirituales, id eſt, quatuor virtutes Cardinales habuerit, & niſi infra decennium, id eſt, decem mandatorum ſpacium permanſerit. Illi enim quo ad iſtud quadriennium non attingunt, & qui iſtud decennium tranſgrediuntur, & prætereunt, conceptum bonorum operum non producunt. Vacca etiam teſte Plinio vltra decennium non concipit, & vltra quindecim annos non viuit. Quia ſcilicet boni viri in decennario decem mandatorum, & in quinario ter ducto, id eſt, in obſeruantia quinque ſenſuum, in fide Trinitatis concipiunt fœtus ſuos, id eſt, faciunt opera bona ſua & ibi etiam vitam gratiæ & gloriæ acquirunt tam in præſenti, quam in futuro tempore. Quia ſicut dicitur Ioan.12. Mandatum tuum vita æterna eſt. De quo Sap. 7. Figuratus ſum caro decem menſium tempore.

I ¶ Breuiter iſtis & aliis multis rationibus dico, quod mandata Domini ſiue prælati

Sunt { Seruanda,
Credenda,
Implenda,
Diſcenda,
Docenda,
Meditanda,
Frequentanda,
Diligenda,
Metuenda,
Exquirenda. }

Sunt dico ſeruanda, Vnde in Pſalm. dicitur, ſeruaui mandata tua & teſtimonia tua: quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo. Item ſunt credenda. Vnde in Pſalm. Quia mandatis tuis credidi. Item ſunt implenda. Vnde Ioan.14. Sicut mandatum dedit mihi Pater ſic facio. Vnde Matth.19 dicitur Quod cum iuuenis ille petiiſſet à Chriſto quid faciendo vitam æternam poſſidebo, & Dominus reſpondiſſet, ſi vis ad vitam ingredi ſerua mandata, reſpondit ipſe. Hæc omnia cuſtodiui à iuuentute mea. Item ſunt diſcenda. Vnde in Pſalm. Da mihi intellectum vt diſcam mandata tua. Item ſunt docenda, vt ſic quilibet ſapiens poſſit aliis dicere illud Baruch 3. Audi Iſrael mandata vitæ. Item ſunt meditanda. Vnde in Pſalm. Meditabor in mandatis tuis quæ dilexi. Item ſunt frequentanda. Vnde in Pſal. ego autem exercebor in mandatis tuis. Item ſunt diligenda Pſalm. ideo dilexi mandata tua ſuper aurum & topazion. Item ſunt metuenda Eccl.12. Time Deum & mandata eius obſerua. Item ſunt exquirenda Pſal. quia mandata tua exquiſiui. Patet ergo, quod cuſtodire debemus Dei mandata, iuxta illud Ioan.14. ſi diligitis me mandata mea ſeruate, quia ſicut dicitur 1.Ioa.2. qui dicit ſe noſſe Deum & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt, & veritas in eo non eſt. Hæc igitur de mandatis ſufficiant. Sed vide de Ligare, de Decem, de Amare. Et de charitate. Et infra de obedientia.

A **Manducare.** Nota, quod manducare poteſt accipi in bono & in malo. In bono enim ſignificat quatuor ſcilicet: temporalium ſuſtentationem, Euchariſtiæ refectionem, ſacræ ſcripturæ auditionem, cœleſtis gloriæ recreationem. In malo autem ſignificat quatuor, videlicet: Rapinæ voracitatem, verborum mordacitatem, ciborum edacitatem, temporalium rapacitatem Et ſic poſſumus notare, quod eſt quędam manducatio naturalis. & iſta eſt manducatio quotidiana De qua dicitur 2. Theſſ. 3. ſi quis non vult operari, non manducet Item eſt quædam manducatio ſpiritualis, & iſta eſt illa qua nos ſpiritualiter ſumimus Euchariſtiæ ſacramentum. De quo Ioan.6. qui manducat meam carnem viuet in æternum. Item eſt quædam manducatio cordialis, & iſta eſt illa qua nos comedimus & nobis incorporamus pro ſpirituali nutrimento doctrinam & verba ſacræ ſcripturæ. De quo Io.6. Patres veſtri manducauerunt manna in deſerto, &c Et in Pſal. Panem angelorum manducauit homo. Item eſt quædam manducatio æternalis, & iſta eſt recreatio beatorum. De qua Luc. 14. beatus qui manducabit panem in regno Dei. Et iſtis quatuor modis accipitur manducatio in bono.

B ¶ In malo vero ſumitur manducatio, pro rapinæ voracitate, & ſic raptores videntur dicere illud Pſalm. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo. Item ſumitur pro verborum mordacitate. Vnde de detractoribus poteſt dici illud Pſalm ipſi diſpergentur ad manducandum, ſi vero non fuerint ſaturati murmurabunt. Item ſumitur pro ciborum edacitate, & ſic ſumitur Eccl.36. omnem eſcam manducabit venter. Item ſumitur pro temporalium cupiditate vel rapacitate, vnde de auaris & diuitibus videtur dictum illud Pſalm. Manducauerunt & ſaturati ſunt nimis, & deſiderium eorum attulit eis, non ſunt fraudati à deſiderio ſuo. Et ſic patet, quod manducare poteſt ſumi in bono & in malo: ſed ſi vis dilatare. Vide ſupra de cibo & de comedere.

Mane. Nota, quod mane cum ſit prima pars diei, multipliciter ſumitur in ſcriptura. Mane enim habet eſſe valde debile & parum durabile. Mane enim ſemper creſcit & proficit in claritate, quouſque efficiatur clara dies. Mane etiam eſt temperatior & purior hora diei. Et ideo breuiter dico, quod mane ſignificat in bono & in malo, ſignificat enim ſecundum diuerſos ſuos reſpectus ſcilicet: Iuuentutis labilitatem, proſperitatis debilitatem: vitæ præſentis fragilitatem: profectus morum ſedulitatem, puritatis vitæ ſinceritatem. Eſt igitur vnum mane labiliſſimum, & iſtud eſt mane iuuentutis, q. ſ. non durat niſi vſq; ad meridiem. De quo dicitur in Pſ. Mane tranſeat & floreat, veſpere decidat, induret & areſcat. Item eſt vnũ mane debiliſſimũ, & iſtud eſt mane mundanæ proſperitatis, q̃ ſcilicet nõ eſt niſi vnũ mane tranſitorium & faciliter perditiuum. De quo poteſt exponi illud 3.Reg. 17. corui deferebant Eliæ carnes & panem mane. Et Eccle. 10. Væ terræ cuius rex puer eſt & cuius Principes mane comedũt. Item eſt vnum mane fragiliſſimum, & iſtud eſt mane vitæ præſentis, quæ ſcilicet reſpectu futuræ vitæ non eſt niſi vnum mane tranſitoriũ, & mane reſpectu futuræ diei. Oſe.11. ſicut mane tranſit, pertranſit Rex Iſrael. Item eſt vnum mane nobiliſſimum vel ſeduliſſimum, & ſic mane ſignificat profectum & diligentiam in bono, ſicut Gen.19. Mane proficiſcimini viam veſtram. Illi enim qui volunt diligenter aliquid facere, ſolent ad iſtud faciendum mane ſurgere. Et ideo iſtud vocabulum mane poteſt diligẽtiam denotare, ſicut Oſeæ 6. in tribulatione ſua mane conſurgent ad me. Et Proue. 8 qui mane vigilauerint ad me inuenient me. Item eſt vnum mane ſinceriſſimum. Et ſic per mane intelligitur ſtatus gratiæ & puritatis & innocentiæ & ſanctitatis, quia ſicut in mane ros deſcendit, nox diſcedit, dormitio recedit, ad opus ſuũ quilibet incedit, lux accedit: ſic vere in ſtatu perfectionis venit & deſcendit ros diuinæ gratiæ, ſicut de manna dicitur Exod.16. Mane quoque ros iacuit per circuitum caſtrorum. A

¶ Item in iſto mane ceſſat & diſcedit nox ignorantiæ. Vnde de Maria Magdalena dicitur Io.20. quod valde mane cum adhuc eſſent tenebræ, venit ad monumentum.

¶ Item in iſto mane fugit & recedit dormitio negligentiæ. Vnde Ruth 3. dicitur, quod ipſa dormiuit vſque mane, quaſi dicatur, in mane ceſſauit dormire.

¶ Item in iſto mane adeſt, & ſuccedit opus diligentiæ, quia, ſcilicet, in mane perfectionis & virtutis exeunt homines ad opera virtuoſa, ſicut dicitur 1.Mach.16. ſurrexerunt mane & abierunt in campum. Et Matth 20. dicitur, quod paterfamilias primo mane exiit conducere operarios in vineam ſuam. ¶ Item in iſto mane lucet & accedit lux ſapientiæ, ſicut dicitur Eſaiæ 58 tunc erumpet quaſi mane lumen tuum, & anteibit faciem tuam iuſtitia tua.

¶ Sed ſic omnibus prætermiſſis dicamus aliquid de mane prout accipitur pro noſtra fluida iuuentute, & dicamus quod ſicut operarius, qui in mane non incipit operari, dietam ſuã non perficit neque complet: ſic & nos niſi opera bona à mane iuuentutis inceperimus complementũ ſalarij Paradiſi non merebimur nec habebimus. Teſte enim Dioſcoride. Margaritæ quæ in mane generatur meliores ſunt. Chryſoliti ſunt pulchriores, qui in mane apparent oculis. Ros etiam qui in mane deſcendit flores facit recentiores & herbas etiam meliores. Sic procul dubio Margaritæ B

bonorum operum quæ fiunt in iuuentute, reputantur apud Deũ meliores, quia scilicet illi, qui in isto mane fiunt boni, ratione roris diuinæ gratiæ, quæ eos plus perfundit, apud Deum & homines sunt gratiosiores, & in fama & moribus clariores. Vnde de tali potest dici illud 2. Regum 25. Sicut lux auroræ radiante sole mane absque nubibus rutilat, & sicut pluuiis germinat herba de terra. Et propter hoc tota scriptura docet à mane, id est, à tempore iuuentutis bona opera incipere, & vsque ad mortis terminum frequentare. Ideo dicebat Dauid in Psalm. vespere & mane & meridie narrabo & annunciabo laudem tuam. Et Eccl. 11. Mane semina semen tuum, & vespere ne cesset manus tua.

¶ In quibus verbis aduerte, quod bona opera illa, quæ in mane iuuentutis fiunt

Solent { Vtiliter præmiari,
Faciliter frequentari,
Fœliciter terminari.

Ista enim opera matutina, quæ in mane iuuentutis fiunt, vtilius præmiantur, quia sunt semen à quo fructum gloriæ reportamus. Facilius frequentantur. Ne cesset, inquit, manus tua. Fœliciter terminantur, quia, scilicet, ducuntur vsque ad vesperam.

¶ Primo ergo dicamus, quod bona opera à mane iuuentutis sunt agenda, vt reportemus fructum fœcundiorem. Quod ostenditur cum dicitur. Semen. Mane, inquit, semina semen tuum. Bona enim opera sunt quædam spiritualia semina, quæ si in terra bona cordis deuoti & maxime si tempus sit aptum (sicut est mane iuuentutis) seminata fuerunt, fructum cœlestis gloriæ producunt. Quia sicut dicitur 2. Cor. 9. qui seminant in benedictionibus, de benedictionibus & metent. Mane, inquit, semina. Vnde Esa. 17. Mane semen tuum florebit.

¶ Et nota, quod mane, id est, diligenter vel ab ipsa iuuentute nos debemus surgere ad bona semina seminandá, id est, ad bona opera facienda, videlicet: ad contemplandum Dei Maiestatem. Ad exorandum Dei bonitatem. Ad inquirendum Dei veritatem. Ad prædicandum Dei pietatem. Debet ergo ab ipso mane iuuentutis Dei Maiestas contemplari. Vnde Psalm. Mane astabo tibi & videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. Item debet diuina bonitas exorari. Vnde in Psal. Mane oratio mea præueniet te. Item debet diuina veritas perscrutari Prou. 8. qui mane vigilauerint ad me, inuenient me. Item debet diuina pietas prædicari. Vnde in Psalm. Ad annunciandum mane misericordiã tuam & veritatem tuam per noctem. Ista enim opera vna cum aliis similibus sunt quædam spiritualia semina, quæ in mane iuuentutis debent à nobis fieri & seminari, vt fructus cœlestis gloriæ possint inde finaliter reportari, quia sicut dicitur in Psalm. Euntes ibant & flebant mittentes semina sua. Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. Mane igitur incipiamus vt reportemus fructum vberiorem.

C ¶ Secundo dico, quod debemus mane benefacere, vt inueniamus actum faciliorem. Non cesset, inquit, manus tua. Quia, scilicet, illi qui à mane iuuentutis ad bene operandum inchoant, actum bonæ operationis facilius exequuntur. Assuefactio enim operis facilitatem generat actionis. Quod enim homo à iuuentute didicit, illud facilius continuat atque facit. Non cesset ergo manus tua. Iuxta illud Eccle. 14. Quodcunque potest manus tua instanter operare, &c. Sicut enim dicitur Leuit. 16. Ignis in altari semper debebat ardere, cui in mane Sacerdotes ligna debebant subiicere, vt ipsum possent per totum diem faciliter enutrire. In quo docemur quod bona & charitatiua opera debemus in mane iuuentutis incipere, vt ipsa sine cessatione possimus faciliter exercere. Sicut de Ruth dicitur Ruth 2. quod de mane vsque ad vesperam stabat in agro, nec ad momentum ad domum reuertebatur. Ista vero sunt contra multos, qui sunt similes quibusdam diebus mendacibus, qui in mane incipiunt clarissimi & pulcherrimi, tandem vero fiunt turbulentissimi & obscurissimi, quia, scilicet, multi sunt, qui in mane iuuentutis bene incipiunt, in vespere vero senectutis male finiunt. Quibus dicitur Esa. 14. quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris. Nõ sic ergo, sed mane opera bona incipiamus & bona facere non cessemus Eccl. 4. Laborare non cessant nec satiantur oculi eius. Igitur mane incipiendum est vt continuemus actum faciliorem.

D ¶ Tertio, mane operandum est vt perficiamus finem vtiliorẽ, quod notatur in verbo vespere. Quia, scilicet, sicut dies à mane incipitur & in vespere terminatur: sic bonum opus, quod à mane iuuentutis inchoatur, ad vesperam, id est, boni finis terminum terminatur. Ita quod de homine bene incipiente & bene etiam continuante potest dici illud Genes. 1. Factum est vespere & mane dies vnus. Sic ergo patet, quomodo bona opera in mane iuuentutis sunt facienda, vt vberius remunerentur, vt facilius cõtinuentur, vt perfectius adimpleantur.

¶ Ista tamen sunt contra multos, qui in mane iuuentutis non vacant ad bona opera sed ad mala, similes scorpioni, qui plus lędit in mane quam in sero. Quia vere multi sunt, qui in ipso mane iuuentutis omnia mala faciunt & committunt. Vacant enim ebrietati, pompositati, crudelitati, edacitati. Dico, quod vacant ebrietati contra illud quod dicitur Esa. 5. Væ, qui mane consurgitis ad ebrietatem sectandam & ad potandum vsque ad vesperam. Item vacant pompositati, sicut apparet in superbis quibus dicitur Esa. 14. Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris. Item vacant crudelitati Iob 24. Mane consurgit homicida, &c. Item vacant edacitati. Vnde illud prætallegatum Eccle. 10. Cuius principes mane comedunt. Non sic ergo, sed bona opera & non mala faciamus in mane, id est, in tempore iuuentutis. Sed de hoc vide supra plenius in titulo de iuuentute.

¶ De mane vero in quantum significat vitam præsentem possumus notare, quod sicut mane E

Habet in { Ingressu obscuritatem,
Progressu labilitatem,
Egressu breuitatem, & tenuitatem.

Sic vita nostra habet vilitatem & obscuritatem in ingressu, labilitatem & instabilitatem in progressu. Breuitatem & defectibilitatem in egressu. Mane enim nostræ vitæ ab obscuritate vilis cõceptionis oritur, labilitate fluentis conditionis flectitur, breuitate paucæ durationis concluditur. Et ideo de tali mane dicitur in Psalm. De mane vsque ad vesperam finies me. Et Ecclesiast. 18. A mane vsque ad vesperam immutabitur tempus. Et Iob. 4. De mane vsque ad vesperam succidetur. Et Iob 7. si mane me quęsieris non subsistam. Et in Psalm. Mane floreat & transeat, &c. Ista igitur de mane sufficiant.

Matutinus.

Quia per matutinum seu per mane, quod est principium diei, in quo incipit dies crescere & illuminari, tenebra fugere vel effugari, homo dietam suam facere vel operari, aer calescere & inflammari, tempus clarescere & illustrari, notare possum quod matutinum significat in bono & in malo. A

¶ In bono matutinum significat

Quoddam { Initium virtuosum.
Iudicium timorosum.
Solacium gaudiosum.

Primum mane vacat ad opera, sed secundum vindicat scelera, sed tertium dispẽsat munera. Mane igitur significat virtutis profectum, quem debes habere, iudicis aspectum quem debes timere, cœleste obiectum quo debes gaudere.

¶ Primo dico, quod per matutinum intelligo virtutis profectum, quia, scilicet, sicut mane diei semper proficit in clarius & melius: sic initium vitę & boni operis nostri semper debet in melius proficere, & in luce veritatis & feruore charitatis se semper amplius augmentare. Sic reuera iusti dicũtur matutini, eo quod ab ipso mane iuuentutis vel ab ipso principio cuiuslibet boni operis semper sunt in proficiendo continui & in melius progressiui. Ideo iustus potest dicere de seipso illud Apoc. 22. Ego sum genus & radix Dauid, stella splendida & matutina. Vide eam prosecutam vbi stella. B

¶ Et aduerte, quod in isto matutino, hoc est dictum, in statu gratiæ & virtutis, vel in statu corporeæ iuuẽtutis plura debemus facere, videlicet Christo nos dicare, corpus castigare, Deum collaudare, In Deo sperare, Deum cogitare, cæcos illustrare, siccos irrigare, mala vindicare, hostes subiugare.

¶ Dico igitur, quod nos debemus in tali tempore matutino Christo nos dicare. Et illud est sacrificium matutinum, de quo fit mentio Exod. 29. circa finem. Quod, scilicet, debebat esse agnus anniculus integre crematus, & super altare oblatus, vino & oleo humectatus. Quia, scilicet, quilibet seipsum sicut agnum mansuetum in matutino iuuentutis vel virtutis se debet Deo offerre, & se suis vsibus deputare, & vino discretionis oleoque compunctionis & compassionis vt magis placeat se linire Num. 28. Offeretis agnum ad vesperam iuxta omnem ritum sacrificii matutini. Debemus igitur in isto tempore matutino Christo nos dicare. Item dico, quod nos debemus corpus castigare Psalm. Castigatio mea in matutinis. Item debemus Deum laudare Iob 38. Vbi eras cum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filii Dei? Item debemus in Deo sperare Psal. A custodia matutina vsque ad noctem speret Israel in Domino. Item debemus Deum cogitare, hoc est dictum, contemplationi & meditationi vacare Psal. In matutinis meditabor in te. Item debemus cæcos illustrare, hoc est dictum, ignaros erudire & illuminare Eccles. 1. quasi stella matutina in medio nebulæ. Item debemus siccos humectare,

mectare, hoc est dictū, egenos & pauperes nutrire & satiare Ioelis 2. Descendere faciat Dominus ad nos imbrem matutinū. Item debemus mala vindicare, hoc est dictum, in malos & impios iustitiam exercere Psalm. In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, vt disperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem. Item debemus hostes subiugare, id est, hostes animæ, qui sunt dæmones & vitia, exemplo scilicet Saul. De quo dicitur 1. Regu. 11. Quod ingressus castra in vigilia matutina percussit Ammon donec incalesceret dies. Sic ergo dico, quod hora matutina significat laudabilem virtutis progressum.

C ¶ Secundo vero dico, quod per matutinum intelligo terribilem iudicis aspectum, hoc est, diem iudicii, qui fiet de mane, sicut dicitur figuraliter Exod. 14 vbi dicitur, quod cum aduenisset vigilia matutina, subuertit Dominus Pharaonem & exercitum eius in profundum. Quia reuera in ista vigilia matutina, id est, in die iudicii Dominus Pharaonem, id est, diabolum destruet, & ipsius exercitum, id est, reproborum congeriem in inferna subuertet, dicens scilicet illud præfatum Psalm. In matutino interficiebam omnes peccatores terræ.

D ¶ Tertio dico, quod per matutinum intelligo notabilem statum bonis refectum scilicet gloriam Paradisi. A matutino enim incipit dies, & in Paradiso requies. In matutino cessat obscuritas, & in gloria cessat aduersitas. In matutino videmus claritatem, & in gloria fœlicitatem. Et breuiter gloria æterna matutina dicitur, eo quod semper iuuenescit & renouatur, nunquam vero veterascit aut antiquatur Apoc. 2. Qui vicerit & custodierit vsque in finem opera mea, dabo illi stellam matutinā, stellam, inquit, matutinam, id est, gloriam æternam, in qua sc. est delectatio sine fastidio Psalm. Exitus matutini & vespere delectabis. Est dominatio sine discidio Ps. Dominabuntur iusti in matutino, & etiam est exaltatio sine suspirio Psalm. Ad matutinum lætitia. Est insuper refrigeratio carens contagio, quia, scilicet, sancti qui sunt ibi, sunt sicut nubes matutina, & sicut ros matutinus. Ose. 13. Igitur patet, quod per mane siue per horam matutinam intelligo cœli solatium, Christi iudicium, morum initium. Et sic patet, quod sumitur in bono.

E ¶ In malo vero significato dico, quod matutinum significat mihi diligentiam ad male faciendum, ignorantiam ad parū sentiendum, inconstantiam ad cito transeundum. Hora enim matutina ad operandum valde curiosa est. Ideo dicitur Mich. 2. Væ qui cogitatis inutile, & qui operamini malum in cubilibus vestris, in luce matutina faciunt illud. Item hora matutina ad aspiciendum est nebulosa. Vnde Esa. 8. Non erit eis matutina lux. Item ista hora ad transeundum seu ad deficiendum est ruinosa seu fluxuosa. Ista enim hora modicum durat, sic vere fœlicitas, & etiam si qua sit bonitas reproborum, cito transit & modicum perseuerat Ose. 6. Misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros cito pertransiens. Et Esa. 17. Ecce turbo in matutino & non subsistet. Hæc igitur de matutino sufficiant. Vide supra vbi diluculum & similia.

A Man. Manna.

Nota, quod Manna quandoque sumitur pro quodam liquore melleo & dulci de rore cœlesti in superficie arborum generato, qualis vt dicitur in regno Hineriæ multum abundat. Et qualis etiam in auinione in vna æstate noscitur tempore Papæ Iohannis cecidisse. Communiter enim per manna intelligitur ille cibus, qui datus fuit cœlitus filiis Israel in deserto, quod erat paruum & rotundū ad modum seminis coriandri, sicut dicitur Exod. 16. Et quod etiam omnem saporem habebat sicut dicitur Sap. 16. Et quod insuper iuxta sufficientiam cuilibet dabatur, & si plus debito accipiebatur, in vermiculos putrescebat, sicut dicitur Exod. 16. Vocabatur autem Man seu Manhu, quod est interiectio admirantis in lingua Hebraica, & significat idem quod quid est hoc, pro eo, scilicet, quia filii Israel, quando primo cibum istum in deserto Syn inuenerunt, Manhu, id est, quid est hoc, admiratiue dixerunt, & sic istum cibum dulcissimum Manhu ab illa prima admiratione vocauerunt, sicut, scilicet, ibidem Exod. 16. continetur.

B ¶ Vocauerunt cibum istum panem cœlicum, quia de sursum descendebat & pluebat. Item panem angelicum, quia per angelos ministrabatur. Item panem Israeliticum, quia filiis Israel dabatur seu mittebatur, sicut hæc omnia bene dicuntur, vbi de filiis Israel dicitur in Psal. quod Deus pluit illis manna ad manducandum, & panem cœli dedit eis, panem angelorum manducauit homo.

¶ Igitur dico, quod iste cibus dulcissimus potest significare:

Christi mirificum sacramentum scilicet Eucharistiam,
Christi magnificum indumentum scilicet humilitatem,
Christi viuificum condimentum scilicet gratiam,
Christi sanctificum documentum scilicet bonam doctrinam,
Christi saluificum nutrimentum, scilicet, gloriæ fœlicitatem,
Mundi damnificum lenimentum, scilicet, mundanam prosperitatem.

C ¶ Significat dico, manna sacramentum Christi mirificū, quia pro certo istud dicitur bene Manhu, id est, quid est hoc. Quia reuera, quando bene consideratur & attenditur, stupor & admiratio generatur. Iste enim panis de sursum mittitur, & à Deo immediate conficitur & sacratur. Applica ad corpus Christi conditiones mannæ. Bene ergo dicitur Deut. 8. dedit tibi cibum manna, quem ignorabas tu & omnes patres tui.

D ¶ Item significat manna indumentum Christi magnificum, scilicet, humanitatem Christi, de manna enim legitur quod Deus præcepit illud, in vrna aurea reponi & in arca fœderis reseruari, sicut patet Exod. 16. quia, scilicet, panis cœlestis Dei filius in vrna aurea humanitatis fuit clausus, & in arca vteri virginalis absconditus & seruatus. Vnde Heb. 9. dicitur, quod in arca erat vrna aurea habens manna, id est, quod in vtero virginis latuit humanitas Christi, quæ manna, id est, Dei filium continebat Exod. 16. sume vas vnum & pone ibi Man.

E ¶ Item significat manna condimentum Christi viuificum, hoc est dictum, gratiam Dei, quæ, scilicet, omnes sapores, id est, omnes virtutes continet, & mentem humanam dulcedine summa replet. Manna enim in deserto fuit cibus filiorum Israel vsque dum attingerent ad terram promissionis, quia tunc loco mannæ fructus patriæ comederunt: sicut dicitur Iosuæ 5. Sic vere gratia cibus noster est, quo scilicet sustentamur pro tempore huius viæ & in deserto vitæ præsentis, dum scilicet ad terram promissionis tendimus incessanter, finaliter vero quando terminum attigerimus, tunc gratiam in gloriam, manna in fructus solidos, & cibum viæ in cibum patriæ commutabimus & vertemus Exodi 16. Filii autem Israel comederunt Manhu quadraginta annis.

F ¶ Item significat documentum legis sanctificum, scilicet, scientiam scripturæ & legis diuinæ, quæ de cœlo per reuelationem venit, & quæ in hoc deserto per fidem, spem & charitatē nos nutrit, quæ tamen si plus debito teneatur, hoc est, si plus debito tractetur aut disputetur, vermes errorum & hæresum introducit, & à sua perfectione deficit & putrescit. Finaliter vero in Paradiso deficit, quando scientia fidei in veritatis speciem se conuertit, siue inquit Apostolus 1. Cor. 13. scientia destruetur, siue linguæ cessabunt, ex parte enim cognoscimus & ex parte prophetamus, cū venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est. Vnde de scientia fidei potest dici illud Ios. 5. Defecit manna postquam comederunt de frugibus terræ. Vnde de ista diuina scientia pro tempore huius viæ dicitur Neem. 9. Manna tuum Domine non prohibuisti ab ore ipsorum.

G ¶ Item significat manna nutrimentum, cœli saluificum, scilicet, voluptatem gloriæ Paradisi: quod, scilicet, est dulcissimum, & quod filios Israel, id est, Deum videntes in alia vita nutrit & alit. Deus enim pluit illis manna ad mādūcandum & cibaria mittit eis in abundantia Psal. Vnde Apo. 2. Vincenti dabo edere manna absconditum & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen meum scriptum, quod nemo scit nisi qui accipit.

H ¶ Item in alio significato potest significare manna lenimentum mundi damnificum, scilicet, dulcedinem mundanæ prosperitatis, quæ scilicet faciliter putrescit & perit, De quo Ioan. 6. Patres vestri in deserto manducauerunt manna & mortui sunt. Sufficit. Vide vbi cibus & vbi dulcedo.

Manasses.

A Cum Manasses interpretetur necessitas vel obstupescēs, obliuiosus, vel qui oblitus est, notare possum, quod Manasses quandoque sumitur in bono, quandoque in malo.

¶ In bono enim significat quemlibet virum iustum, prælatum vel Patriarcham, quia, scilicet, Manasses fuit vnus de 12. Patriarchis, & fuit filius Ioseph, cui Iacob benedicens sinistram suā posuit super caput, sicut dicitur Gen. 48. Et tamen fuit ab ipso Iacob in filium adoptatus & Patriarcharum numero aggregatus, & inter 12. computatus. Ad denotandum, quod licet Deus pro tempore vitæ huius ponat hominem ad sinistram, & in statu aduersitatis & miseriæ, non tamen propter hoc omittit ipsum promouere, & temporaliter aut æternaliter exaltare, & sanctorum numero aggregare. Iste enim obliuiosus interpretatur, pro eo quod domum Patris sui & proprium suum factum obliuiscitur, & in solo Deo meditatur. Istum ergo Deus recipit & adoptat, & hæreditatem suam sibi distribuit & dispensat, dicens illud Psa. Meus est Beniamin, & meus est Manasses, Ephraim susceptio capitis mei Ideo petebatur in Psalm. Qui sedes super Cherubin: manifestare coram Ephraim, Beniamin & Manasse. Vt de tali Manasse dicatur illud 4. Reg. 21. Dormiuit Manasses cum patribus suis & sepultus est in horto, id est, in Paradiso, vt scilicet inter illos si-

gnificatos & prædestinatos valeat computari, de quibus dicitur Apoc.7.ex tribu Manasse 12.millia signati.

B ¶ In malo vero significato potest significare hominem peccatorem, qui, scilicet, sine causa per imbecillitatem stupescit & qui obliuiscitur & spiritualia dona nescit. De Manasse enim Rege Iuda legitur, quod fuit pessimus & sanguinolentus, & tandem à Chaldæis captus & in Babyloniam ductus & mortis Esaiæ Prophetæ reus, sicut dicitur 4.Regum 21.De quodam etiam alio Manasse marito Iudith legitur Iudith 8. Quod cum instaret super ligantes manipulos, cecidit æstus super caput suum & mortuus est. Peccator enim & maxime vir sanguinum & iniquus, id est, qui bonos & iustos persequitur, calore auaritiæ moritur. Et ideo à Chaldæis, id est, à dæmonibus captiuatur, & in inferno finaliter catenatur, sinistraq; manus Iacob, id est, diuina iustitia ipsius capiti apponitur, in quantum ad sinistram inferni & non ad Paradisi dextram collocatur. De Manasse ergo, id est, de peccatore dicitur Esa.9. Vnusquisque carnem brachii sui vorabit. Manasses Ephraim & Ephraim Manassen &c. sufficit.

A **Manere.** Nota, ꝙ manere idem est, ꝙ stare & perseuerare. Et pôt accip in bono & in malo. Manentia enim & perseuerãtia aliquando est virtuosa, aliquando est vitiosa, aliquãdo est gloriosa seu gaudiosa, aliquãdo est dolorosa. Est.n.vnũ manere valde virtuosum. Vnde Ioan. 15. Manete in me, & ego in vobis. Item est vnum manere valde vitiosum & istud significat mansionem peccati in homine vel mansionem hominis in peccato Ioan. 9. Nunc autem peccatum vestrum manet. Item est vnum manere valde gloriosum, & istud significat illam æternam permanentiam & perseuerantiam, quam habent beati in gloria Paradisi. De quo Heb 13. Nõ habemus hic manentem ciuitatem sed futuram inquirimus Et Iohan. 18. dicitur, quod seruus non manet in domo in æternũ, filius autem manet in æternum. Item est vnum manere valde dolorosum, & istud est illud, quo damnati durabiliter permanent in inferno. De quo Num. 19. Qui tetigerit humanæ animæ morticinum, manebit spurcitia eius super eum.

¶ Sed quia scriptura vt communiter facit mentionem de manere in quantum significat virtutem perseuerantiæ, ideo de isto aliquid latius differamus. Manere ergo idem est, quod in bono perseuerare. Sicut enim flos non facit fructum nisi manserit in arbore: sic nec homo ad fructum gloriæ peruenit, nisi in arbore Deo per gratiam manserit & perseuerauerit. Et hoc est, ꝙ Christus dicit Io.15. sicut palmes non potest fructum facere nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis. Ideo bene docet idem Saluator ibidem. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum.

¶ In quibus verbis aduerte, quod in statu gratiæ debemus manere multiplici ratione, scilicet,

Quia per hoc { In Domino solidamur,
In Domino copulamur,
A Domino præmiamur.

Talis enim mansio acquirit fundamentum, scilicet fundamẽtum magni vigoris. In me inquit. Ligamentum grandis amoris, & ego inquit in illo. Condimentum dulcis saporis. Hic fert fructum multum.

B ¶ Primo ergo dico, quod manendum est in Deo sicut in fundatore nostri sustentatiuo. Qui manet inquit in me Sicut in amatore nostri sociatiuo, & ego inquit in eo, sicut in largitore nostri præmiatiuo, hic inquit fert fructũ multum. Dico ergo, quod manere debemus in Deo sicut in fundamento nostri sustentatiuo. Manete inquit in me. Sicut enim videmus, quod homines quando timent sibi periculum imminere, libenter solent in fortibus & firmis castris & locis habitare & manere, sicut de Dauid à Saul impugnato dicitur 1. Regum 23. quod ipse morabatur in deserto in locis firmissimis & mansit in monte solitudinis. De capreis etiam legimus, quod videntes venatores solent ad montes altissimos fugere, & ibi sicut in tuto refugio habitare & manere. Ad denotandum, quod nos alii qui in hoc mundo, à multis venatoribus & inimicis spiritualibus impugnamur, nullum habemus tutum refugium nisi Deum. Iste enim est sicut castrum fortissimum, sicut mons altissimus, sicut locus tutissimus & excelsus. Et ideo ad istum debemus fugere, & in ipso per gratiam perseuerare, & cum ipso iugiter morari & manere. Sicut enim dicitur Prouer.18. Turris fortissima nomen Domini, ad eam fugiet iustus & saluabitur. Qui manet inquit in me, quasi diceret. In me est tuta & firma mansio, in me scilicet, qui manserit & perseuerauerit saluus erit. Gratia enim & charitas nos faciunt membra corporis Christi mystici, & per consequens nos faciunt in Deo manere & eius corpori adhærere Quia sicut dicitur 1.Ioa.4. Deus charitas est & qui manet in charitate in Deo manet & Deus in eo Res enim quæ sunt calidiores sunt permanentiores & durabiliores, dum tamen calor sit naturalis & non accidentalis. Calor enim naturalis est rei conseruatiuus & suæ permanentiæ cõtinuatiuus, sicut patet in omni re composita. Quia si calor naturalis deficit, totius rei natura corrumpitur & perit. Salamandra etiam in igne dicitur viuere, & in incẽdio diu perseuerare & manere. Sic vere loquendo spiritualiter, cum Deus charitas sit vt dictum est & Deus ignis, iuxta illud Deut.4. Deus vester ignis consumens est, bene dico, quod ipse potest esse nostrum spirituale consumens incendium, & nostrum spirituale conseruatiuum, & per consequens in ipso possumus viuere & manere. Si enim ab isto calore feruido, ab isto fundamento solido, ab isto fonte viuido per peccatum discesserimus, corruptionem mortis finaliter sentiemus. Quia sicut dicitur Io.15. si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes & arescet & in ignem mittetur & ardet Maneamus igitur in Deo sicut in fundamẽto sustẽtatiuo.

C ¶ Secundo dico, ꝙ in Deo debemus manere sicut in ligamento copulatiuo. Deus enim in quantũ se offert in nobis mansurum, nexu charitatis suæ stringit & alligat corda nostra, vt in ipso manere necessario compellamur Ioan 15. Manete in dilectione mea. Res enim quæ fortiter est ligata, stabilius manet & perseuerat Nos vero fortiter ab ipso ligamur, quãdo charitas ipsius se offert apud nos mansuram. Ego inquit in vobis. Quis ergo talem hospitem refutabit. Ipse enim in se manentibus manet, & à se recedentibus recedit Duæ enim lucernæ in eadem domo talis sunt conditionis, quod lumẽ vnius manet in lumine alterius. Vnum enim lumen alteri est peruium, ita quod substantia vnius substantiam alterius penetrat si sit præsens, & ab ea se separat cũ sit absens: sic proculdubio Deus in quo lux est, & in quo non sunt tenebræ vllæ, quando inuenit aliud lumen, id est, animam per gratiam illuminatam & sibi præsentem, & in eo per desiderium manentem & perseuerantem, solet & ipse apud eam manere, & eius essentiam & substantiam radiis suæ gratiæ penetrare Sicut enim imago in speculo tamdiu manet nobiscum, quamdiu nos manserimus cum ipsa. Si vero dictæ imagini defecerimus, similiter deficit ipsa atque cessat. Sic vere Deus tamdiu manet in speculo mentis nostræ ibi scilicet præsentialiter existendo & misericorditer influendo, quamdiu nos cum ipso manserimus in gratia perseuerando ei per charitatem adhærendo, & mandata eius seruando Io.15. Manete in me, & ego in vobis. Si vero istam mansionem dimiserimus per peccatum, & nos ab ipso etiam dimittemur 3 Reg.12. quia dimisistis me, dimisi vos. Maneamus ergo in ipso, vt & ipse nobiscum maneat in æternum Luc. 19. dicens nobis Zacheæ festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et dicamus sibi illud Luc.24 Mane nobiscum domine, quoniam aduesperascit & inclinata est iam dies.

¶ Vbi nota, quod Deus manet in nobis, vt illuminator nostræ cœcitatis: vt associator nostræ charitatis, vt fortificator nostræ fragilitatis Est enim necessarium quod in nobis maneat, vt per ipsum nostra charitas associetur Mane inquit nobiscum, vt ab ipso nostra cœcitas illuminetur. Quoniam aduesperascit, vt ab ipso nostra fragilitas fortificetur, ideo dicitur, inclinata est iam dies. Et sic bene dico, quod manendum est in Deo sicut in ligamento copulatiuo.

D ¶ Tertio dico quod manendum est in Deo sicut in roramento fœcundatiuo. Hic inquit fert fructum multum. Sicut enim arbor manens in bona, & in fertili terra meliorem & vtiliorem fert fructum, & maxime si plantata fuerit iuxta aquas. Sic vere homo manens & perseuerans in Deo, qui proculdubio est terra fertilis & fœcũda fructu nobiliori & meliori ditatur scilicet fructu gloriæ Paradisi Hic inquit fert fructum multum. Vnde Christus dicit Ioan.15. Posui vos vt eatis & fructum afferatis & fructus vester maneat. Vnde beatis in patria videtur fuisse dictum illud Ioa.15. si manseritis in me & verba mea in vobis manserint, quodcunq; volueritis petetis & fiet vobis. Et sic breuiter dico, ꝙ tria sunt q̃ faciũt nos manere & pseuerare in bono, videl. pmiatio vel acqsitio fœlicitatis, combinatio vel coniugatio societatis, collocatio vel habitatio stabilitatis. Et sic bene dictum est, quod qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, Sed scitis quod dicitur 1.Ioan 2. Qui dicit se in Christo manere & mandata eius non custodit mendax est, & veritas in eo non est. Et ideo quia peccatores mandata Dei non custodiunt, hinc est, quod in bono non manent, nec perseuerant, nec subsistunt. Arbores enim & herbæ, quæ crudum habent humorem cito crescunt. Verumtamen non diu manent sed cito deficiunt & decrescunt. Istud patet in melonibus & cucurbitis, qui omni anno crescunt, vsque ad suum vltimum complementum, omni etiam anno decrescunt & perueniunt ad suum vltimum decrementum. Vnde narratur truffa de palma, quæ tardissime crescit, & tamen diutissime manet & durat, quæ cum haberet quadraginta annos, & adhuc esset minor cucurbita, insultabat ei dicens, quod non habebat nisi tres menses & tamen erat maior ipsa. Cui respondit palma, charissima,

inquit,

inquit, tu non respicis, quod breuissime durabis, sed quod citissime creuisti. Si enim breuitatem tuæ durationis attenderes, nūquam in cremento tuo subito tibi gloriam vindicares. Talis proculdubio alteratio videtur esse inter bonos & malos. Boni enim sunt sicut palma, quia scilicet in hoc mundo raro, & tarde crescunt & augmentantur cremento scilicet dignitatis, prosperitatis & honoris. Verumtamen quamuis in præsenti tarde crescūt, finaliter tamen diutissime in æternum scilicet durabunt & manebunt scilicet in gloria Paradisi Eccl. 42. Omnia hæc viuunt & manent in sæcula. Mali vero sunt sicut cucurbita, qui quia in humoribus crudis bonorum temporalium abundāt, hinc est, quod cito & subito scilicet in tempore vitæ præsentis ad magnæ prosperitatis augmentum attingunt. In isto tamen augmento non manent, quia cito & subito deficiunt, pereunt & recedunt. Sicut enim dicitur Ioan. 8. Seruus non manet in domo in æternum. Isti ergo nunquam in sua subita magnitudine deberent gloriari, quinimo si bene cogitarent in suo futuro decremento, deberent merito contristari. Boni etiam si tarde crescunt, & si raro perueniunt ad prosperitatis augmentum, non debent cōtristari, quinimo si bene considerant suam futuram & perpetuam māsionem & durationem, debent summopere gloriari. Isti enim teste Apostolo Heb. 13. Non habent hic manentem ciuitatem sed futuram inquirunt. Et ideo sicut dicitur 2. Cor. 3. Si enim quod euacuatur, per gloriam est, multo magis, quod manet, in gloria est, hoc est dictum, si peccatores gloriantur in sua gloria euacuabili & trāseunte, multo magis possunt gloriari iusti in sua futura gloria durabili & manente. Non sic ergo charissimi, sed in Domino maneamus, nec à bonis virtutibus desistamus. Quia sicut ipse dicit Ioan. 6. Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in eo. Et hæc igitur sufficiant de Manere. Vide de perseuerantia, de Morari, & supra de Esse, & de Habitare. Et vide inuectiones contra illos, qui non sunt manentes, sed deficientes, sicut sunt hypocritæ, falsi amici, & cæteri similes, sicut in multis titulis & materiis inuenies annotatum.

A **Manifestus.** Nota, quod cum manifestatio nihil aliud sit, quam alicuius rei declaratio, Ostensio, Apparitio, Reuelatio, Demonstratio. Possumus dicere, quod manifestatio est multiplex in scriptura, scilicet,

Manifestatio { Dei, Iusti, Impii.

Primo quidem dicamus de manifestatione Dei. Deus enim manifestat & manifestatur. Sicut enim videmus, quod sol qui in nocte non apparet, & qui in hyeme à nostro hemisphærio longe manet, multis & variis modis se solet mundo manifestare, scilicet, corporaliter redeundo, virtualiter influendo, actualiter illuminando, virtualiter calefaciendo, sicut patet ad sensum, quia solis manifestationem percipimus in splendore, in vigore, & in calore, in motu pariter & situ, sicut omnia possunt deduci. Sic dicam de Deo, quod multos & varios modos habet notificandi & manifestandi se nobis, videlicet: Ad nos redeundo & appropinquando per beatam incarnationem, in nos influendo & imbuendo per operum demonstrationem.

Nos viuificando & nos vegetando per gratiæ destillationem.
Nos illuminando & illustrando per fidei reuelationem.
Nos examinando & nos visitando per iudicii disceptationem.
Nos lætificando & delectando per gloriæ retributionem.
Nos exterminando & comburendo per inferni desolationem.

Isti enim sunt septem modi quibus se Deus etiam homini manifestat, videlicet,

In {
Carne hominem induens,
Mundo opera statuens,
Affectu gratiam influens,
Intellectu fide nos instruens,
Iudicio iuste nos intuens,
Paradiso præmia tribuens,
Inferno impios destruens.
}

Dico ergo, quod Deus manifestatur nobis per assistentiam incarnationis. Quia reuera sicut imago, quæ antea non videbatur tunc temporis manifestatur intuentibus, quando radii illius cuius est imago, in speculo reflectuntur. Sicut filius imago Patris, quæ de sui natura est inuisibilis, tunc in nostræ carnis substantia manifestus apparuit, quando in speculo vteri virginalis reflexus, fractus & reduplicatus, hoc est dictum, humanatus fuit. Et istam manifestationem petebat David in Ps. 79. dicens. Qui sedes super Cherubin, manifestare coram Ephraim, Beniamin, & Manasse. Et Ioan. 7. Si hæc facis manifesta teipsum mundo: manifestatur igitur nobis Deus per assistentiam incarnationis, &c.

¶ Item Deus manifestatur per efficaciam operationis. Effectus enim manifestat causæ cognitionem, fructus arboris rationem, opera artificis perfectionem. B Deus in suis igitur operibus mirabilibus manifestatur, & sua potentia, sapientia, & bonitas per ea declaratur. Vnde de manifestatione potentiæ suæ per opera potest dici illud Apostoli ad Roman. 1. Quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestauit. Inuisibilia enim Dei per ea, quæ facta sunt à creatura mundi intellectualia conspiciuntur, sempiterna quoque virtus eius & diuinitas. De manifestatione suæ sapientiæ per opera, patet in Psalm. 50. vbi dicitur. Incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi. De manifestatione vero suæ bonitatis & suæ clementiæ per opera potest dici illud, quod dicitur Ioan. 8. vbi post mutationem aquæ in vinum dicitur, quod hoc fuit in initium signorum Iesu in Cana Galilææ, manifestauit gloriam suam. Igitur manifestatur dominus per efficaciam operationis.

¶ Item Deus manifestatur per affluentiam largæ dationis, scilicet, per gratiam & deuotionem, & virtutum & meritorum largitionem. C Quamdiu enim homo hic est in peccato, Dominus absconditus est ab eo. Deuterono. 31. Et dixi. Abscondam faciem meam ab eis, &c. Quando vero mentem virtutibus reparat, gratiam & deuotionem dat. Quando etiam dona Spiritus sancti ministrat, tunc se & spiritualiter manifestat, & sicut hospes de longe veniens eidem virtualiter se præsentat. Vnde Io. 4. Qui diligit me, diligā, & manifestabo meipsum sibi. Manifestatur ergo Deus per affluentiam largæ dationis.

¶ Item Deus manifestatur per influentiam reuelationis. Deus enim per fidem & reuelationem se manifestauit, & ipsemet seipsum D homini declarauit, dicens, scilicet, illud Ioan. 17. Pater manifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi. Et reuera nisi fuisset istud genus manifestationis, scilicet, reuelatio, parum aut nihil sciuissemus de Deo. Ideo doctores vocant Deum speculum voluntarium, quia, scilicet, prout, quantum, & quādo vult se & sua mysteria declarare, & manifestare potest. Sicut enim in consilio secreto regum & principum negocia secrete tractantur, quæ à paucis & secretariis primo sciuntur, & sub sigillo fidelitatis clauduntur, tandem vero certo, & statuto tempore publicantur, & in publico manifestantur, sic vere mysteria fidei nostræ ab æterno fuerunt apud Regem Regum tractata, paucis (scilicet, Angelis & Prophetis) notificata; sed tandem certo, & statuto tempore fuerunt hominibus manifestata. Vnde ad Titum 1. Spem vitæ æternæ, quam promisit, qui non mentitur Deus, ante tempora sæcularia, manifestauit autem temporibus suis filium suum. Igitur manifestatur Deus per influentiam reuelationis.

¶ Item Deus manifestatur per euidentiam iurisdictionis. Et istud fit per iudicia sua tam occulta, quam publica, & tam præ- E sentia, quam futura. Deus enim suam omnipotentiam, mirabilem prouidentiam manifestat per iudicia mirabilia, quæ exercet, malos particulariter puniēdo, & ipsorum mala opera quanquam occulta reuelando. Sicut enim dicitur Marc. 4. & Luc. 7. Non enim est aliquid absconditum, quod non manifestetur. Verumtamen ista occulta iudicia pauci percutiunt, & soli sapientes ad hæc respiciunt, & attendunt. Sicut enim dicitur in Ps. 147. Deus non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestauit eis, suam vero omnipotentiam, & sapientiam, & bonitatem fortius exercebit in futuro iudicio, se cunctis manifestando, & omnia etiam opera cuiuslibet in publicum educendo. Deus enim noster manifeste veniet, Deus noster, & non silebit. Ignis in conspectu eius exardescet, &c. Ipse enim cunctis manifestabitur, cuncti vero, & cuncta ei manifestabuntur. Sicut enim dicitur 2. Corinthiorum 2. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt recipiat vnusquisque prout in corpore gessit, siue bonum fuerit, siue malum. Et 1. Corinthiorum quarto, dicitur. Veniet Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Manifestatur ergo Deus per euidentiam iurisdictionis Romanorum 3. Iustitia Dei manifestata est. ¶ Item Deus manifestatur per abundantiam retributionis, scilicet, in Paradiso. Sicut enim Deus in iudicio manifestabit o- F mnem æquitatem, sic in Paradiso manifestabit suam pietatem, & suæ magnificentiæ largitatem. Vnde in collecta dicitur: Deus, qui omnipotentiam tuam parcendo, & maxime miserando manifestas. Ibi enim manifestabitur eius

Essentiæ beata visio,
Clementiæ beata fruitio,
Scientiæ profunda ratio,
Potentiæ summa perfectio.

Et hoc quando manifeſtabitur æternæ gloriæ fœlix poſſeſſio. Vnde beati poterunt dicere illud 1. Iohan. 1. Quod fuit ab initio, quod audiuimus, quod oculis noſtris perſpeximus, & manus noſtræ contrectauerunt de verbo vitæ, & vita manifeſtata eſt.

G ¶ Vltimo Deus manifeſtabitur per violentiam condemnationis ſeu infernalis punitionis. Deus enim qui modo non cognoſcitur à reprobis, tunc ſi eis manifeſtatur, quando eos in inferno cremabit, & rigorem ſuæ iuſtitiæ demonſtrabit, vt de eo dicatur illud 1. Mach. 11. Manifeſtæ factæ ſunt inimicitiæ eius. Tunc enim manifeſta erunt, quæ primitus latuerant opera reproborũ, quia ſicut dicitur 1. Cor. 3. Vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit, dies enim Domini declarabit, quia in igne declarabitur. Iſtis ergo modis manifeſtatur Deus.

H ¶ Secundo dico, quod eſt manifeſtatio qua manifeſtatur iuſtus. Res enim luminoſæ (vt communiter) celari non poſſunt, ſed ſunt omnibus manifeſtæ, vt patet in ſtellis. Sic vere homines luminoſi & virtuoſi manifeſti ſunt, quia, ſcilicet, in conſcientia ſua vel intentione intrinſeca per fictam palliationem celare aliquid neſciunt, ſed quales ſunt interius, tales exterius ſe oſtendunt, virtutes enim ipſorum etiam ſi eas per humilitatem voluerint occultare, ſeipſas aliis manifeſtant, & etiam ipſis inuitis ſe declarãt. Exemplo Chriſti, de quo dicitur Matthæi duodecimo, quod ipſe præcipiebat illis, quos curauerat, ne manifeſtarent eum, & tamen Marci ſexto dicitur, quod manifeſtum factum eſt nomen eius. Corpus enim & conuerſatio iuſti eſt ſicut lucerna, ſeu lampas, vbi ſcilicet lux non poteſt latere, quin appareat Epheſ. 5. Omne, quod manifeſtatur, lumen eſt. Et reuera iuſtus manifeſtat ſeipſum,

Deo per puram intentionem.
Sacerdoti per integram confeſſionem,
Mundo per bonam conuerſationem,
Egeno per miſerationem.

Et manifeſtat Dei potentiam per laudem, & prædicationem. Sibi ergo dicitur 2. Tim. 4. Profectus manifeſtus ſit. Vnde Prou. 13. dicitur. Vbi ſegetes ſunt plurimæ, id eſt, virtutes, ibi manifeſta eſt fortitudo bouis. Hæc eſt igitur manifeſtatio qua manifeſtatur iuſtus.

I ¶ Tertio vero principaliter dico, quod eſt manifeſtatio, qua manifeſtatur impius vel iniuſtus. Sicut enim aliquæ animalia ita ſunt venenoſa, quod venenum ſuum non poſſunt continere intra ſe, imo viſu, tactu & afflatu ſolent ipſum exterius manifeſtare, ſicut patet in baſiliſco, ſic dico, quod multi ſunt ita pleni veneno malitiæ & nequitiæ, quod ipſum interius in corde celare vel abſcondere non valent, imo ipſum exterius per mala opera manifeſtant. Accidentia enim manifeſtant ſubſtantiam. Sic vere exteriora opera manifeſtant perſonam. Sicut enim lepra aliquando poteſt palliari, non tamen diu, imo ſolet finaliter manifeſtari, ſic corruptio mentis, etſi quandoque per hypocriſim pallietur, finaliter tamen neceſſe eſt, quod aliis publicetur Gal. 5. Manifeſta ſunt opera carnis 2. Tim. 5. Hominum peccata manifeſta ſunt. Et etiam quandoque fit per iactantiam, quia, ſcilicet, multi ſunt, qui peccata ſua iactant, & ea voluntarie manifeſtant 2. Timot. 2. Inſipientia enim ipſorum manifeſta eſt omnibus. Contra illud Eccl. 8. Non homini cor tuum manifeſtes. Et breuiter de impio dicitur, (quod & verum eſt) Prouerb. 10. quod qui deprauat vias ſuas, manifeſtus erit. Iſta tamen manifeſtatio fiet ſpecialiter in iudicio & in inferno, ſicut ſupra viſum eſt, quando, ſcilicet, iuxta illud, quod dicitur Eph. 5. Omnia, qua arguuntur, à lumine manifeſtabuntur. Patet ergo, quod eſt manifeſtatio, qua manifeſtatur impius. Et hæc ſufficiant. Vide in tit. oſtendere, reuelare, & apparere, & ſimilia.

A Manipulus.

Nota, quod Manipulus nihil aliud eſt, quam ſegetum vel herbarum cumulus ſeu faſciculus, quantum poteſt manus capere inuicem conglobatus. Significat ergo quamcunque congregationem, & ſimul manentem rerum vel perſonarum coniunctionem & vnionem. Et ſic dico, quod eſt dare manipulum meritorum, præmiorum, perfectorum, iniquorum, vitiorum, & tormentorum. Sed de iſtis omnibus ſuperſedeo, quia paucæ ſunt auctoritates. Vide in tit. faſciculus, cumulus, ſeu globus.

A Manſuetudo.

Nota, ſecundum Tullium libro primo, de officiis dicitur, quod Manſuetudo eſt virtus animi vtrumque mundi ſtatum æqua lance penſans. Quia ſcilicet ad manſuetudinem pertinet vtrumque mundi ſtatum, proſperitatis, ſcilicet, & aduerſitatis æqualiter tolerare: Vnde manſuetus in aduerſis non iraſcitur, ſed in beneuolentia ſolita perſeuerat. Vnde Hieronymus in gloſſa ſuper caput quintum Matthæi dicit, quod manſuetus ſeu mitis eſt, qui nec irritat, nec nocet, nec nocere cogitat, & qui nec ira nec furore afficitur: eſt igitur manſuetus idem quod mitis, ſimplex, humilis, & quietus, dulcis, clemens, beneuolus, & benignus. ¶ Sic autem diſtinguit B
Mauritius, quod triplex eſt, ſcilicet,

Manſuetudo { Cordis, Oris, Operis.

Cor enim humanum molle eſt, & ſuaue, & humoris mollis, ſcilicet, ſanguinis contentiuum. Lingua etiam humana ſuauis eſt & mollis, manus inſuper humanæ non ſunt hirſutæ, vel hiſpidæ, ſed tactu ſuaues, & planæ. Ad denotandum, quod cor, lingua & manus, id eſt, cogitationes, locutiones & opera debent eſſe per mãſuetudinem ſuauia, per benignitatem dulcia, per modeſtiam dulcoroſa, exemplo lilii, quod vnctuoſum eſt, ſuaue & molle interius in radice, exterius in foliis, ſuperius in ſemine & in flore. Radix ergo cordis, folia vocis, flos conuerſationis, ſemen operis vnctuoſa ſint in nobis per ſuauitatem manſuetudinis.

¶ Manſuetudo enim cordis concipit timorem, & patientiam Eccleſiaſtic. 1. Sapientia, & diſciplina timor Domini, & quod beneplacitum eſt illi, fides & Manſuetudo. Sapientia enim & diſciplina timor & fides in corde plus, quam in opere, vel in voce.

¶ Manſuetudo vocis temperat furorem & violentiam. Ideo dicitur Eccl. 4. Reſponde pacifice in manſuetudine.

¶ Manſuetudo operis procurat amorem, & complacentiam. Ideo dicitur Eccleſiaſt. 3. Fili in manſuetudine opera tua perfice. Simus igitur manſueti, quia ſicut dicit Ambroſius ſuper Matthæum capite quinto. Non prodeſt carere ſceleribus niſi moribus temperatis homo fuerit manſuetus. Et Apoſtolus dicit 3. ad Tim. 1. Seruum Dei non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem, patientem, & cum modeſtia corripientem eos, qui reſiſtunt veritati. Et bene dicit cum modeſtia corripientem, quia reuera ad Prælatum ad correctorem pertinet, quod ſit modeſtus & manſuetus, quia, ſcilicet, animalia, quæ corpore ſunt maiora, ſunt (vt communiter mitiora) ſicut patet de Elephante, & de Rege apum, qui caret aculeo. Vnde de Rege dicitur Matthæi vigeſimo primo capit. Ecce Rex tuus venit manſuetus. Exemplo etiam Dauid, de quo dicitur. Memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius. Et merito, quia pro certo multi ſunt, qui per manſuetudinem corripiuntur, qui tamen per ſeueritatem nimiam exaſperantur, & in deſperationis foueam dilabuntur. Et ideo Apoſtolus videbatur ſuper hoc dubitare 1. Corinthiorum quarto. In virga (inquit) veniam ad vos, an in Spiritu manſuetudinis? Ideo contra correctores nimis aſperos dicit Hieronymus ſuper 1. Timoth. 3. Nihil enim furioſo fœdius præceptore, qui cum ad omnes debeat eſſe manſuetus, econuerſo toruo vultu, trementibus labiis, rugata fronte, effrænatus conuitiis, facie commutata, clamore perſtrepitat, & errantes non tantum à bono retrahit, immo ſua ſæuitia ipſos in profundum præcipitat vitiorum. Simus igitur manſueti, exemplo Chriſti dicentis Hierem. vndecimo. Et ego quaſi agnus manſuetus, qui portatur ad victimam. Vbi aduerte, quod homo manſuetus amicabiliter ſolet fœderari. (Et) copulatiua coniunctio: Honorabiliter ſolet exaltari. (Ego) primæ perſonæ pronomen. Socialiter ſolet conformari. (Quaſi) ſimilitudinis aduerbium. Lacrymabiliter ſolet deprecari. (Agnus) qui, ſcilicet, clamat ad matrem. Manſuetudo enim reddit poſſeſſorem ſuum

Amicabilem, bonos diligentem,
Honorabilem, magis præeminentem,
Sociabilem, bonos imitantem,
Lacrymabilem, Deum placantem.

Vide de ego, quaſi, & agnus, in titulis ſuis. ¶ Et ſi vis dic, ꝙ manſuetudo iungit, & copulat. (Et inquit) quæ, ſcilicet, eſt coniunctio copulatiua, quia ſcilicet vir manſuetus ab omnibus diligitur, & etiam à maioribus adamatur. Et inquit. Et in Pſ. 44. Propter veritatem & manſuetudinem, & iuſtitiam, & deducet te mirabiliter dextera tua. C

¶ Item manſuetudo præfert, & titulat, quia ſcilicet vir manſuetus & hic & in futuro ſolet exaltari, & aliis præferri, & honorari, ſicut patet de Dauid, qui fuit mãſuetus, de quo dicitur illud prædictũ in Pſ. 131. Memento domine Dauid & omnis manſuetudinis eius. Sequitur. Inueni Dauid ſeruum meum, &c. Exaltaui electum de plebe mea. Et hoc oſtenditur cum dicitur. Ego quod eſt primæ perſonæ, & præcedit verbũ, quia ſcilicet manſuetudo facit hominem alios præcedere, & honore, & dignitate inter alios pri-

lios pri-

lios primum esse Esa.14. Ego primus Ps.149. Beneplacitum est domino in populo suo, & exaltabit mansuetos in salutem. Et illud 1.Reg.22. Mansuetudo mea multiplicauit me. ¶ Item mansuetudo conformat, & similat, quia, sc. vir mansuetus faciliter se conformat bonis, ipsis, scilicet obediendo, & mores suos eorum moribus conformando, quod ostenditur, cum dicitur [quasi] Oseæ 13 Ero quasi ros Ps. Iustus germinabit sicut lilium. Quia, s. sicut supra dictum est, mansuetudo signat hominem mansuetũ, dulcem, pacificum & modestum Eph 4. Digne (inquit) ambuletis cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia, supportantes inuicem in charitate, soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. ¶ Item mansuetudo orat, & postulat, quod ostenditur, cum dicitur [Agnus] qui sc. solet balare, & cum ore lac à matris vberibus exprimere, & qui etiam est animal super omnia mansuetum, innocuum, & benignum, quia, sc. vir mansuetus ad Deum clamando, & orando balat, & lac suorum beneficiorum ab vberibus suæ misericordiæ impetrat, orationibus procurat. Vnde oratio est illud canticum agni, de quo fit mentio Apoc. 21. Bene ergo dicitur Iud. 9. Humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. ¶ Et nota si vis, quod nos debemus habere mansuetudinem, quia

D

Per hanc { Dirigimur & docemur,
Impingimur & mouemur,
Protegimur & fouemur,
Erigimur & replemur.

Dico ergo, quod per mansuetudinem docemur & erigimur, quia pro certo sicut in Psal.149. dicitur. Deus est ille, qui dirigit mansuetos, docebit in iudicio mites vias suas. Ideo bene dicitur Eccl. 5. Esto mansuetus ad audiendum verbum Dei Quia vere tales facilius erudiuntur & in spiritualibus instruuntur. Audiant ergo mansueti & lætentur, & in mansuetudine suscipiant insitum verbum Iaco.1. Quod dominus ad annunciandum mansuetis misit me, dicit Esa. 16. ¶ Item dico, quod ad mansuetudinem mouemur & impingimur, quia, sc. nos habemus mirabile exemplar mansuetudinis per quod possumus ad mansuetudinem inuitari, sc. ipsum Christum, qui fuit mansuetissimus, sicut agnus. Vnde in persona fuit dictum illud Hier. 11. Ego quasi agnus mansuetus. Et illud. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus. Ideo dicebat Apost. 2. Cor. 10. Obsecro vos per mansuetudinem & modestiam Iesu Christi. ¶ Item dico, quod sc. per mansuetudinem fouemur, & protegimur. Ista est enim quæ custodit hominem à malo. Fili ergo in mansuetudine serua animam tuam. Eccl. 10. quia, sc dominus arguit in æquitate pro mansuetis terræ Esa. 11. Quia sicut dicitur in Ps.146. Suscipiens mansuetos dominus, humilians autem peccatores vsque ad terram. ¶ Item dico, quod per mansuetudinem replemur, & erigimur, scilicet, ad opulentiam hæreditatis æternæ, quia reuera finaliter mansueti hæreditabunt terrã, & delectabuntur in multitudine pacis sicut dicitur in Ps.75. quia finaliter resurget Deus in iudicium, vt saluos faciat omnes mãsuetos terræ, Et hoc, sc. erit, quando illusores Deus illudet, mansuetis autem dabit gratiam Prou.3. Sic ergo patet, quod per mãsuetudinem

Replemur supernaliter,
Fouemur virtualiter,
Mouemur exemplariter,
Docemur regulariter.

Vide in tit. Benignus, Humilitas, Clementia, Simplicitas, Mititudo, & Modestia.

A **Manus.** Nota, quod manus est membrum in homine, per quod & cum quo homo naturaliter operatur. Et ideo breuiter, quoties in scriptura de manu fit mentio, semper (vt communiter) per manum intelligitur virtus operatiua, siue in bono, siue in malo. Manu enim facimus, quicquid facimus, siue bonum fuerit, siue malum, & ideo secundum quod manus in nobis diuersimode disponitur, secundum hoc in nobis diuersa opera distinguuntur. Notemus ergo, quod in scriptura quadruplex inuenitur manus, videlicet,

Manus dominica,
Manus dæmoniaca,
Manus perfectorum,
Manus peccatorum,

Manus dominica dominatur cunctis. Psal.49. In manu tua Domine omnes fines terræ. Manus dæmoniaca furatur omnia. Ista enim semper nititur subripere & furari omnia bona spiritualia. Vnde Thren. 1. Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius. Manus perfectorum bonum operatur. Prouerb. 31. Manum suam misit ad fortia, digiti eius apprehenderunt fusum. Manus peccatorum nunquam occupatur. Vnde Luc. 6. dicitur, quod erat ibi homo, & dextera manus eius erat arida.

B ¶ Dicamus ergo aliquid de manu diuinæ virtutis & potentiæ. Sicut enim manus aliquando extenditur ad largiendum, aliquãdo clauditur ad continendũ, aliquando vibratur ad percutiendum, sic vere virtus & potestas diuina aliquando extensa inuenitur ad beneficiorum largitionem, aliquando est clausa per manutenentiam & gubernationem, aliquando mota seu vibrata per iustitiæ percussionem & executionem. Et sic secundum hoc videtur habere tres manus, videlicet,

Manum { Prudentiæ cuncta continentis,
Clementiæ bona largientis,
Iustitiæ malos ferientis.

De manu ergo diuinæ prudentiæ, qua cuncta disponuntur, potest dici illud Hier.18. Sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israel. De manu vero diuinæ clementiæ, qua cũcta bona largiuntur, dicitur in Psalm.144 Aperis tu manum tuã, & imples omne animal benedictione. De manu vero diuinæ iustitiæ, qua mali puniuntur, dicitur Iob 30. Conuersus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduersaris mihi. Et Ruth 1. Egressa est manus Dei contra me. Et ideo breuiter de manu diuinæ virtutis, quæ (sicut videmus) in rebus diuersimode operatur, ipsi Deo potest quilibet dicere verbum illud Iob 10. Manus tuæ Domine fecerunt me, & plasmauerunt me totum in circuitu, & sic repente præcipitas me. In quibus verbis ostenditur, quod Deus in mundo quadruplici manu vtitur, scilicet,

Manu factiua,
Manu plasmatiua,
Manu circumdatiua,
Manu præcipitatiua.

Prima est manus potentiæ, qua cuncta creantur (Manus, inquit, tuæ fecerunt me.)
Secunda est manus clementiæ, qua cuncta ditantur (Plasmauerunt me.)
Tertia est manus prouidentiæ, qua cuncti gubernantur. (Totum, inquit, in circuitu.)
Quarta est manus iustitiæ, qua cuncti castigantur. (Præcipitas, inquit.)

Est igitur in Deo Manus

Potentiæ creatiuæ,
Clementiæ largitiuæ,
Prudentiæ regitiuæ,
Iustitiæ punitiuæ.

C ¶ Dico ergo primo, quod Deus habet manus potentiæ creatiuæ, quod ostenditur, cum dicitur (Manus tuæ Domine fecerunt me.) Omnia enim, quæ creata sunt à manu diuinæ potentiæ facta sunt, quia ad creationem & productionem rerum in esse non attingit aliqua virtus, nisi manus potentiæ increatæ. Ideo dicitur in Ps.108. Sciens, quia manus tua hæc, & tu Domine fecisti eam. Et alibi: Manus tuæ Domine fecerunt me, & psalmauerunt me, da mihi intellectum, vt discam mandata tua.

¶ Et nota, quod manus potentiæ Dei est

Protectiua sibi deuotorum,
Destructiua gentis iniquorum,
Adiutiua plebis perfectorum,
Dominatiua vniuersorum.

¶ Dico, quod ista manus est deuotorum protectiua. Esai. 51. Sub vmbra manus suæ protexit me. ¶ Item est iniquorum destructiua. Ps.43. Manus tua gentes dispdidit. ¶ Itẽ est pfectorũ adiutiua. Psa.88. Manus.n. auxiliabitur ei. ¶ Itẽ est vniuersorũ dominatiua. Iob 21. In cui⁹ manu anima õis viuẽtis est: & Sap.2. Iustorũ animę in manu Dei sunt: & Eccl.10. In manu Dei potestas hominis. Et sic bene dico, quod Deus habet manum potentiæ creatiuæ.

D ¶ Secundo dico, quod Deus habet manum clementiæ largitiuæ. Et ista ostenditur, cum dicitur: Plasmauerunt me, id est, figurauerunt & formauerunt. Aliud enim est facere, & aliud plasmare. Facere enim signat creationem, plasmare vero figurationem & formationem. Et sic facere pertinet ad esse, plasmare ad bene esse. Et ideo per plasmationem spiritualiter loquendo intelligitur virtus clementiæ diuinæ, quæ scilic. per diuersa beneficia, quæ confert homini, ipsum esse spiritualiter format, lineat, & figurat, quodlibet enim beneficium est quasi vna lineatio atque formatio spiritualis, qua Deus spiritualiter perficit atque format. Psalm. Aestatem & ver, tu plasmasti ea. Et aduerte, quod ista manus diuinæ misericordiæ est

Labentium subleuatiua,
Debilium sustentatiua,
Periclitantium liberatiua,
Pereuntium defensiua,
Laborantium præmiatiua.

¶ Dico ergo, quod manus diuinæ misericordiæ est labentiũ subleuatrix. Psal.88. Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam. ¶ Item est debilium sustẽtatrix. Ps.6. Firmetur manus tua, & exaltetur dextera tua. ¶ Itẽ est periclitãtiũ liberatrix. Ps.118. Fiat manus tua, vt saluet me. ¶ Item est pereuntiũ defensatrix. Ps. 88. Manus enim mea auxiliabatur ei. ¶ Itẽ est laborantiũ præmiatrix. Ps.54. Extẽdit manũ suam in retribuendo.

Et ſic bene dico, quod Deus habet manum clementiæ largitiuę.

E ¶ Tertio dico, quod Deus habet manum prudentiæ regitiuæ. [Totum inquit in circuitu]. Prudentia enim eſt prouidentia Dei qua circuit, continet, & regit vniuerſa. Iſta enim eſt illa Manus Ezech. 2. Ecce inquit Manus miſſa ad me, in qua erat liber inuolutus, ſcriptus intus, & foris, & ſcripta erant in eo lamentationes, & carmen, & væ. Manus enim ſapientiæ & prudentiæ Dei continet librum ſuæ occultæ prædeſtinationis, qui ſcriptus eſt intus per ſcientiam regiminis illorum, qui ſunt in paradiſo, quia ſicut dicitur Sap. 3. Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt. Et foris per ſcientiam regiminis illorum, qui exterius ſunt in mundo, quia ſicut dicitur in Pſ. 94. In manu tua domine omnes fines terræ. Inuolutus tamen dicitur iſte liber, quia, ſc. nullus poteſt ad plenum cognoſcere modum, ordinem & formam per quam manus prouidentiæ Dei regit mundum, & ideo figuratus eſt Apoc. 10. in illo Angelo, qui libellum habebat in manu, qui, ſc. pedem ſuum dextrum habebat ſuper terram, & alium ſuper mare, manum vero ſuam ſurſum ad cœlum leuabat. Quia vere Deus, qui eſt Angelus magni conſilij, per libellum ſuæ æternæ ſapientiæ, quem in manu ſuæ operatiuæ prudentiæ ſemper tenet ad terrã, cœlum, & mare ſe extendit, ſc. per regimen cœleſtium, terreſtriũ, & infernorum. Iſta enim manus ſe extendit ad regimen cœleſtium & ſpiritualium Pſ. Leuabo ad cœlum manum meam, & dicam, viuo in æternum. ¶ Item iſta manus ſe extendit ad regimen terreſtrium & temporalium Hier. 48. Manus quoque mea fundauit terram. ¶ Item ſe extendit ad regimen maris, id eſt, inferiorum infernalium. Vnde Pſ. 88. Ponam in mari manum meam. Et ſic patet, quod Deus habet manum prouidentiæ regitiuæ. [In circuitu inquit] quia, ſc. iſta manus omnia manu tenet, & circuit & concludit. Vnde ſapientia dicit Eccl. 8. Gyrum cœli circuiui ſola & in profundum abyſſi penetraui, & in fluctibus maris ambu-
F laui, & in populo & gente primatum tenui. ¶ Quarto dico, quod Deus habet manum iuſtitiæ punitiuæ, quæ oſtenditur, cum dicitur. Et ſic repente præcipitas me. Manus enim diuinæ iuſtitiæ, quamuis aliquandiu homines teneat, & ſuſtineat in proſperitate, ipſos tamen finaliter lædit, & percutit, & temporali, & æterna aduerſitate. Illi enim qui in eminentiis mundanæ proſperitatis gloriantur, ſubito manu iuſtitiæ percutiuntur, & in infernũ prę-cipitantur. De iſta manu dicebat Dauid in Pſ. 31. Grauata eſt ſuper me manus tua, conuerſus ſum in ęrumna mea dum configitur ſpina. Iob etiam dicebat. Miſeremini mei, miſeremini mei ſaltem vos amici mei, quia manus domini tetigit me Iob 19. Et aduerte, quod manus diuinæ iuſtitiæ tangit hominẽ quandoq;

Vt corrigatur,
Ne erigatur,
Vt probetur,
Vt damnetur.

Dico, quod tangit quandoque hominem, vt corrigatur. Sic tetigit Simonem magnum Act 13. vbi dicitur. Ecce manus domini ſuper te, & eris cœcus vſque ad tempus &c. Vnde Iob 5. Ipſe vulnerat, & medetur, percutit, & manus eius ſanabunt. ¶ Item tangit ne erigatur, ſc. per ſuperbiam, quia ſolet ſæpe Dei iuſtitiam bonos, & iuſtos lædere per tribulationem, ne forte ſuperbiant per inanem gloriationem. Sic loquitur Hier. 1. Miſit dominus manum ſuam, & tetigit os meum. Quandoque tangit, vt homo probetur, ſicut dicitur Iob 2. Extende paululum manum tuam, & tange cuncta, quæ poſſidet. Quandoque etiam tangit, vt homo damnetur Iob 27. Obſtetricante manu Dei eductus eſt coluber tortuoſus. Manu enim diuinæ iuſtitiæ operante, colubri tortuoſi, id eſt, peccatores de ſuis corporibus educuntur, & ad infernum miſerabiliter deducuntur. Iſta eſt manus, quæ ſcripſit in pariete: Mane thetel phares: contra regem Babylonis, qui eadem nocte interfectus eſt, ſicut legitur Dan. 5. Quia, ſc. manus diuinæ iuſtitiæ finaliter ſcribit ſententiam ſuam contra peccatores in pariete corporis humani, ita quod neceſſe eſt, vt interficiantur per mortem, & quod ad infernum deducantur Pſ. Manus tua gentes diſperdidit. Et ſic breuiter patet, quod eſt quadruplex manus Dei, videlicet

Manus { Iuſtitiæ punitiuæ, / Prudentiæ regitiuæ, / Clementiæ largitiuæ, / Potentiæ creatiuæ cauſatiuæ.

G Et hæc de manu Dei ſufficiunt quo ad præſens. ¶ Sed adhuc dico, quod eſt manus humanæ operationis & efficaciæ, quia proprie per manum intelligitur quandoq; operatio noſtra. Manus enim quinque digitos habet, & in quolibet digito ſunt tantum modo tres iuncturæ. Sic vere omnis operatio noſtra per quinq; digitos, id eſt, per quinque ſenſus corporales diſtinguitur. Quia quicquid agimus, aut illud audiendo, aut videndo, aut guſtando, aut olfaciendo, aut tangendo facimus, aut exercemus: Non eſt enim dare aliquod genus operationis quod nõ poſſit ab iſtis quinque digitis comprehendi, verumtamen in quolibet digito, id eſt, in qualibet particulari operatione debent inueniri tres iũcturæ, id eſt, tres diſtinctiones, id eſt, fides beatæ trinitatis. Vel tres iuncturæ ſunt pondus, numerus, & menſura, vel etiam tres virtutes Theologicæ, ſcilicet, fides, ſpes, & charitas. Quia omnis operatio noſtra debet ad laudem trinitatis fieri, pondere, numero & menſura ordinari, & in fide, ſpe, & charitate radicari. Fides enim ſine operibus mortua eſt. Iacob 2. Et opera ſi fiant ſine charitate, etiam mortua ſunt 1. Cor. 13. Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil prodeſt. Ideo præcipitur Heb. 14. Charitas fraternitatis maneat in vobis. Sic igitur habemus manus, id eſt, opera virtuoſa, ſicut bene figuratur Ezech. 10. vbi dicitur, quod apparuit Cherubin ſimilitudo manus hominis ſubtus pennas eorum. Quia vere chariſſimi, viris ſpiritualibus & perfectis non ſufficit, quod ſint Cherubin, id eſt, pleni ſcientia per rerum cognitionem, nec quod habeant pẽnas, id eſt, cœleſtium volatum & contemplationem, quinimo etiam requiritur, quod habeant manus hominis, id eſt, bonam & diſcretam operationem. De quo poſſumus exponere breuiter illud Ezech. 10. Extendit Cherubin. Et aduerte in iſta auctoritate, quod ſicut inuenitur

Manus { Surſum erecta, / Longe porrecta, / Pugno retorta,

Sic ſpiritualiter loquendo dico, quod ſunt tria genera manuum ſpiritualium, id eſt, operum perfectorum, videlicet,

Manus { Erectiua, / Porrectiua, / Correctiua.

Manus, n. in Deũ erigimus, & iſtud notatur in verbo [Cherubin]. Manũ proximis porrigimus, quod notatur in verbo. [Extendit]. H
Manu proteruos corrigim⁹, quod notatur, cũ dicitur [Ignẽ]. ¶ Dico ergo, quod ſunt quædam manus ad ſurſum erigendum, & iſtæ ſunt manus puræ affectionis, quas debemus ſurſum leuare ad Deum per orationem, & ad ſuæ gratiæ, & miſericordiæ implorationem, ſicut de Cherubin dicitur Ezech. 11. Eleuauerunt Cherubin alas ſuas Pſ. 62. In nomine leuabo manus meas. Eleuatio enim manuum noſtrarum eſt ſacrificium Deo veſpertinũ. Quia etiam ſicut dicitur Exod. 17. Dum Moyſes eleuaret ad Deũ manus ſuas, ipſum, ſcilicet, orando, & deprecando, populus Dei vincebat, & populus Amalech vincebatur. Quia, ſcilicet, eleuatio manuum ad Deum in feruenti oratione facit bonos vincere, & præualere, & de Amalech, id eſt, de diabolo, vel de carnis, & mũdi tentationibus triumphare, & eos omnimode ſuperare. Quod tamen eſt contra multos, qui ita habent manus graues per pigritiam, & indeuotionem, quod ipſas non poſſunt ad Deum dirigere per orationem, vel per cordis, & mentis eleuationem. Sicut enim dicitur Exod. 17. Manus Moyſi erant graues, & ideo populus Iſrael vincebatur. Quia vere chariſſimi, ſi manus noſtræ ſunt graues ad orationem, & deſides, populus Iſrael, id eſt, congregatio virtutum & bonarum affectionum in nobis vincentur, & populus Amalech, id eſt, dæmones, motus carnis & affectiones temporalium in nobis præualebunt. Præcipit ergo Apoſtolus 1. Tim. 2. Volo autem omnes viros orare, leuantes puras manus ad Deum, ſine ira & diſceptatione. Patet ergo, quod nos de- I
bemus habere manus ad ſurſum erigẽdum. ¶ Deinde dico, quod nos debemus habere manus ad porrigendũ, quod oſtenditur, cũ dicitur. [Extendit,] quia, ſc. manus noſtræ debent eſſe extentæ ad bona noſtra liberaliter concedenda, vnde Prou. 31. dicitur de forti muliere, quod manum ſuam aperuit inopi, & palmas ſuas extendit ad pauperem. Quod eſt contra multos, qui bene habent manus extentas ad ſuſcipiendum vel accipiendum, & non ad dandum ſed magis collectas & clauſas, contra quod Eccl. 4. dicitur. Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. Quia, ſcili. auari ſemper vellent accipere, & nihil porrigere. Manus enim clauditur, & contrahitur per infirmitatem arthetica[illegible] vel paralyticam, in tantum quod non poteſt porrigi, vel extendi. Quod quandoque contingit ſecundum Conſtantinum ex calidiſſimo humore interius dominante, & neruos manus contrahente, & deſiccante, & manum areſaciente, & claudente. Quia vere chariſſimi, quando feruens humor, id eſt, ardor auaritiæ dominatur interius in corde alicuius, neceſſe eſt, quod nerui, id eſt, ſpirituales virtutes animæ deſtruantur, & quod manus per parcitatem marceſcant, contrahantur, & claudantur. Figurati in illo, de quo dicitur Luc. 6. Erat ibi homo & dextera manus eius erat arida. Non ſic, ſed habeamus manus extentas ad beneficia pauperibus largienda, ad quod ſi effectus non poſſit ſufficere, nunquam tamen debet deficere affectus. Elephas enim non habet manus, ſed naſo vtitur loco manus.

Pſittacus

Psittacus & Porphyrion, seu procellicanus manus non habent, pedibus tamen loco manuum vtuntur, & siue comedendo siue reptando officia manuum pedibus exequuntur. Charissimi, per pedes in scriptura intelliguntur affectus, quia pro certo si manus, id est, potestas operandi & faciendi opera pietatis deficiat, pes, id est, affectus sufficit. Loco enim manuum debemus pedes habere, quia, sc. si facultas deficiat, bonũ saltem affectum debemus semper ostendere, impendere, & tenere, vt sic bona voluntas pro facto reputetur, & paupertas, & necessitas excusetur. Quod tamen est contra multos malos pauperes, qui non habẽt effectum, nec affectum, qui, sc. bonum non possunt aliis impendere, nec etiam impenderent si haberent. Figurati in illis, qui erant de genere Saul. 2. Reg. 4. Quibus summitates pedum & manuum absciderunt, & in ligno suspenderunt. Quia, scilicet, illi in inferno suspendẽtur, quibus diabolus pedes & manus, id est, affectus & effectus, voluntatem & opus abstulit, & subtraxit. Non sic ergo, sed extendamus ad pauperes pedes, & manus, id est, affectum interiorem, & effectum exteriorem, vt sic manus interioris voluntatis correspondeat manui exterioris facultatis, vt & de quolibet nostrum dicatur illud Iud. 3. Vtraque manu vtebatur pro dextra. [Extendit ergo]. Mat. 8. Extendens manum tetigit eum.

K Istæ sunt ergo manus ad porrigendum. ¶ Denique dico, quod nos debemus habere manus ad corrigendum quod ostenditur, cum dicitur. [Ad ignem]. Ignis enim significat ardorem correctionis, quo, scilicet, nos debemus subditos nostros vrere, & corrigere, & à malis operibus coercere. Vnde de Abrahã dicitur Gen. 22. quod ipse portabat in manib. suis ignem & gladium, vt sc. filium suum Isaac domino immolaret. Ad denotandum, quod illi, qui sunt Abraham, id est, patres multarum gentium, sc. superiores & prælati, ad finem, quod filios suos & subditos possint domino immolare, & acceptabiles facere & offerre, debent in manibus ignem & gladium portare. Ignem (dico) correctionis, vt delinquentes coquantur, & emendentur, gladium vero occisionis, vt proterui, & obstinati scindantur, & euellantur. Vt sic dicat illud Cant. 5. Manus meæ destillauerunt myrrhã. Myrrha enim est liquor amarissimus, veruntamen valde medicinalis & odoriferus, signans correctionẽ & iustitiam, quæ quãuis sustinentibus sit aspera & amara, est tamen medicinalis & fructuosa, & suis possessoribus valde odorifera, & famosa, &c. Sicut enim dicitur quidam sunt homines iuxta Helladem pontum, qui solo manuum contactu sanant omnia venena & puncturas serpentum & reptilium. Quia vere quandoque prælati, & superiores tactu suæ manualis correctionis subditos sanant à venenis peccatorum, & à puncturis tentationum reptilium, id est, Dæmonum & carnalium vitiorum. Et ideo talem tactum videbatur desiderare Naaman. 4. Reg. 4. vbi dicit. Putabam (inquit) vt egrederetur ad me, & stans inuocaret nomen Dei sui, & manu sua locum lepræ tangeret, & curaret me. Sic ergo patet, quod boni habent tria genera manuum, videlicet

Manus ad
- Corrigendum,
- Porrigendum,
- Erigendum.

Et hæ sunt manus innocentes, de quibus dicitur in Ps. 23. quod in montem domini ascendet innocens manibus & mundo corde,

L qui non accepit in vano animam suam. ¶ De manibus vero, id est, de habere malarum possumus breuiter notare, quod mali videntur habere malarum manuum multa genera, de quibus fit mentio in scriptura. ¶ Inuenitur enim in scriptura

Manus
- Dura,
- Impura,
- Leprosa,
- Pilosa,
- Dissoluta,
- Polluta,
- Elata,
- Velata.

Manus dura est manus tyrannorum de quibus potest exponi illud Iud. 5. Manum sinistram misit ad clauum & dexteram ad fabrorum malleum. Manus impura est manus immundorum, id est, luxuriosorum, de quibus dicitur Esa. 1. Manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. Manus leprosa est manus simoniacorum, quia, sc. lepra Simoniæ sunt infecti Exod. 3. Cum misisset manum in sinu, protulit leprosam. Manus pilosa est Manus hypocritarum & deceptorum, de qua dictum est Gen. 27. Vox quidem vox Iacob est, sed Manus sunt Manus Esau. Et dicitur ibi, quod Esau homo pilosus erat, Iacob vero lenis, quia, sc. hypocritæ habent vocem lenem, deceptoriam, & suauem, manum vero, id est, operationem habent turpem, hispidam & pilosam. Manus dissoluta est Manus debilium & infirmorum, de quibus Esa. 13. & Ezech. 7. Omnes manus dissoluentur, & tabescet omne cor, & omnia genua fluent aquis. Manus polluta est Manus homicidarum, & occisorum Esa. 59. Manus enim vestræ pollutæ sunt sanguine. Vnde pro liberatione Ioseph ne à fratribus occideretur, dicebat Iudas Gen. 37. Melius est, quod venundetur, & Manus nostræ non polluantur. Manus elata est Manus superborũ Prou. 17. Homo stultus plaudet manibus. Manus velata est manus pigrorum, & desidiosorum Eccl. 4. Stultus complicat Manus suas, & laborat si ad os miserit eas. Et breuiter omnes isti sunt illi, de quibus dicitur in Ps. 23. In quorum manib. iniquitates sunt, dextera eorum repleta est muneribus. Et sic patet, quod est Manus hominis peccatoris. ¶ Sed adhuc dico, quod in scriptura inuenitur Manus dæmonis deceptoris, qua, scilicet traduntur peccatores ad tria, scilicet, M

Ad
- Illudendum,
- Flagellandum,
- Occidendum.

Peccatores enim Manu diaboli illuduntur per tentationem: Flagellantur per tribulationem, occiduntur per damnationem. De tali manu petebat liberari, Dauid, dicens in Psal. 70. Custodi me domine de Manu peccatoris, & de Manu contra legem agẽtis & iniqui. Et alibi. Manus peccatoris non moueat me. Sed omitto gratia breuitatis. Vide de impositione manuũ infra, & de Spiritu sancto.

Marcescere. Marcedo. Macies.

Nota, quod illud animal dicitur macrum, quod est in carnibus & in pinguedine plus debito diminutum. Cum igitur Macies sit opposita pinguedini, videtur, quod significationi pinguedinis opposita significare debeat. Igitur cum macies idem sit, quod attenuatio seu tenuitas, notabo, quod in scriptura reperitur, scilicet, A

Macies
- Facultatis, quæ est toleranda,
- Voluptatis, quæ est procuranda,
- Sanctitatis, quæ est restauranda,
- Fallacitatis, quæ est declinanda,
- Infœlicitatis, quæ est formidanda.

Prima est macies indigentium,
Secunda est macies pœnitentium,
Tertia est macies relinquentium,
Quarta est macies simulantium,
Quinta est macies pereuntium, scilicet, damnatorum.

Ista possũt multipliciter dilatari sed paucæ sunt auctoritates vocales. ¶ Primo igitur dico, quod est quædam macies paupertatis qua, sc. pinguedo diuitiarum attenuatur, ita quod homo macer & tenuis quantum ad mundi prospera reputatur. Vnde pauperes figurantur in illis septem vaccis macie confectis, quę tamen vaccas pingues deuorauerunt, & contra eas præualuerunt Gen. 41. Quia reuera pauperes, qui sunt hodie quantum ad diuitias macilenti, pinguibus, id est, diuitibus pręualent, & in bonitate, & in spirituali fortitudine plus abundant. Constat enim quod (vt cõmuniter) viri marcidi magis sunt fortes & sani, quam viri pingues & pleni. Sic vere dico, quod (vt communiter) viri pauperes & diuitiarum pinguedine vacui, sunt pinguibus, id est, diuitias habentibus magis boni, & corpore & anima magis sani. Vnde Eccl. 11. Est homo marcidus, egenus recuperatione, deficiens virtute, abundans paupertate, & oculus Dei respexit illum in bonum, & correxit illum ab humilitate ipsius. Ista est igitur macies toleranda. ¶ Secundo dico, quod est macies pœnitentiæ & abstinentiæ, qua, sc. caro nostra à voluptuosis deliciis tenuatur, & sub iugo spiritus inclinatur Iob 30. Nunc in memetipso marcescit anima mea. Et vere procuranda est talis macies, quia, sc. Deus Medicus prudẽs, pinguedinem deliciarum per infirmitatem solet subtrahere, & maciem introducere, vt corpus possit spiritui subiugare. Vnde Iob 33. dicitur de Deo, quod ipse increpat per dolorem in lectulo, & omnia ossa eius marcescere facit. Animalia enim marcida sunt (vt communiter) magis agilia, patet in Dromedario. ¶ Tertio dico, quod est macies restauranda, & ista est macies peccati, qua, sc. homo à virtutum pinguedine maceratur, & bonis morib. & meritis pauperatur. Quia pro certo per hanc quandoque introducitur pondus auaritiæ Iaco. 1. Diues in itineribus suis marcescit. Quandoque æstus luxuriæ Vnde de Amon inflammato malo amore Thamar sororis suæ dicitur 2. Reg. 13. Quare sic attenuaris fili regis per singulos dies? Quandoque fastus superbi Esa. 25. Tumultum alienorum humiliabis, & propagines fortium marcescere facies. Ista est igitur macies restauranda, & ad virtutum copulam omnino educenda. Exemplo boni Medici, qui videns hominem per infirmitatem incurrisse maciem solet eum restaurare, & ad pristinum statum, & habitum reparare.

¶ Quarto

D ¶ Quarto dico, quod eſt macies declinanda, & iſta eſt macies hypocritarum, qui, ſc. facies ſuas exterminant, vt appareant ieiunantes. De qua macie dicitur Ezech. 34. Ecce ego iudico inter pingue pecus & macilentum. Iſti comparantur iunco, & calamo, qui ſunt frutices paucæ durationis, & facilis ariditatis, & deſiccationis Eſ. 19. Attenuabuntur & ſiccabuntur riui aggerũ, E calamus & iuncus marceſcent. ¶ Quinto vero dico, quod eſt macies formidanda & iſta pro certo nihil aliud eſt, quam macies inferni. Quia, ſcilicet, peccatores in inferno macilenti eſſe dicuntur, pro eo, quod omni bono ſolatio priuantur, & tenuantur, & à ſtatu gloriæ mundanæ marceſcere & deficere comprobantur. Iſti enim in vita ſua videntur dicere illud Sap. 1. Coronemus nos roſis antequam marceſcant. De ipſis tamen in fine verificatur illud, quod Eſa. 17. ſcribitur. Attenuabitur gloria Iacob, & pingues carnes eius marceſcent. Vide vbi ſiccitas, pinguedo, ariditas, tenuitas, & ſimilia.

A **Mardochæus.** Nota, quod Mardochęus fuit princeps in curia Aſſueri, & auunculus, nutritor & inſtructor reginæ Heſter, Aman vero ſuperbi contemptor, & ipſius nequitiæ ſuperator, & Iudæorum populi liberator, & inſidiatorum regi reuelator ſicut hæc omnia apparent per hiſtoriã Heſter: interpretatur autem Mardochæus amaricans imprudẽtem, vel amaricatio imprudentis. Et ſic dico, quod iſte poteſt ſignificare quemlibet bonum prælatum, qui, ſcilicet,

Debet eſſe {
Nutritor pupillorum,
Detector malignorum,
Contemptor ſuperborum,
Saluator damnatorum,
Damnator peruerſorum.

Mardochæus enim Heſter in filiam adoptauit. Regi inſidias reuelauit. Aman ſuperbiam conculcauit Damnatos Iudæos liberauit. Hoſtem maledicum morte ſtrauit, ſcilicet, Aman, quem, ſcilicet, imprudentem & impium, amaricauit, & ad patibuli amaritudinem pertrahi procurauit. Applica omnia ad prælatum, & vide, & concorda, ſicut in hiſtoria Heſter.

A **Margarita.** Nota, quod Margarita generaliter accipitur pro omni lapide precioſo, ſicut vbi dicitur Matt. 13. quod vir iuſtus ſimilis eſt homini negociatori quærenti bonas Margaritas, id eſt, bonos lapides precioſos, hoc eſt dictũ, bonas & precioſas ſcientias, & virtutes, quæ, ſcili. non ſunt ante porcos ponendæ, nec indignis communicandæ, cum per tales ſint potius conculcandæ, quam debite venerandæ Matth. 7. Nolite Sanctum dare canibus nec Margaritas ponere ante porcos.
B ¶ Specialiter tamẽ margarita eſt lapis per albidus, in ventre conchylis concreatus, vſitato vocabulo perla vocatus, medicinæ, & ornatui deputatus, ſignificans, ſc. virum iuſtum, & maxime virginem Margaritam, albam, ſc. & ſinceram & ornatui & medicinæ fidelium valde aptam. Vel etiam per Margaritam intelligitur fides vel gratia Dei, vel etiam gloria paradiſi, qua, ſcil. inuenta debemus vendere omnia, & eam emere. Tranſeo, quia in multis exemplis fit mentio de margaritis in hoc opere, & paucæ ſunt auctoritates. Ideo ſufficit.

A **Mare.** Nota, quod cum mare ſit res copioſa, fluctuoſa, inſaporoſa, periculoſa, hinc eſt quod per mare poteſt ſtatus quadruplex denotari, videlicet

Copioſitas boni ſuperioris,
Fluctuoſitas mundi inferioris,
Amaritudo cordis interioris,
Anxietudo chaos inferioris.

¶ Quæ vt manifeſtius exprimantur, dico, quod per mare deſignatur,

Cœli poſſeſſio copioſa,
Mundi conditio fluctuoſa,
Morum perfectio virtuoſa,
Mortis afflictio luctuoſa.

Primo ergo dico, quod per mare deſignatur cœli poſſeſſio copioſa. Nulla enim res plus abundat, quam mare: habet enim profunditatem imperſcrutabilem, plenitudinem inexhauſtibilẽ, latitudinem impugnabilem. Et ideo ratione ſuæ copioſæ, & abũdantis naturæ, mare Deo comparatur Iob 11. Excelſior cœlo eſt inquit, & quid facies? profundior abyſſo, & vnde cognoſces? Lõgior terra menſura eius & latior mari. Et ideo per mare bene poteſt affluẽtia & copioſitas ſupernæ fœlicitatis notari, cuius qualitas, ſeu quantitas non poteſt aliqualiter æſtimari. Et ideo beatis in iſto mari habitantibus dicitur Eſa. 60. Videbis tunc, & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quando conuerſa fuerit ad te multitudo maris. Ad iſtud mare debent boni anhelare, vt ditentur, vt defendantur, vt in virtutib. augeantur. Iſtud enim mare habet diuitiarum plenitudinem. Vnde de Alexandria dicitur Nau 3. Cuius diuitiæ mare, & aquæ muri eius. ¶ Itẽ vt defendantur, quia, ſc. ſicut Balęna fugit ad profundum maris, ne à piſcatorib. capiatur, ſic boni per affectum & deſiderium fugiunt ad profundum Paradiſi ne à malis tentationibus obruantur. Ideo gloriabatur tyrus in perſona animæ beatæ Eze. 27. Perfecti decoris ego ſum, & in corde maris ſita. ¶ Item vt in virtutibus augeantur. Sicut enim dicit Iſidorus circa mare rubrum optimæ creſcunt arbores, quia, ſc. illi qui circa mare Paradiſi per affectum & deſiderium plantãtur, melius in virtutibus augmentantur. Vnde de vinea domini dicitur in Pſ. 79. Extendit palmites ſuos vſque ad mare, & vſque ad flumen, propagines ſuas. Et ſequitur. Multiplicaſti radices eius, & impleuit terram. Per mare igitur deſignatur cœli poſſeſſio copioſa. ¶ Secundo dico, quod B per mare denotatur mundi conditio fluctuoſa. Mundus enim comparatur mari multiplici ratione Eſt enim naturaliter Mare

Fumoſum, Fluctuoſum,
Spumoſum, Fluxuoſum,
Clamoſum, Sabuloſum.

¶ Sic vere

Mundus eſt {
Fumoſus per ſuperbiam,
Spumoſus per luxuriam,
Clamoſus per diſcordiam,
Fluctuoſus per aduerſitatem,
Fluxuoſus per proſperitatem,
Sabuloſus per cupiditatem.

Dico ergo, quod in mari huius mundi abundat fumoſitas ſuperbiæ. Mare enim plenum eſt exhalationibus, & vaporibus, nebulis etiam atque fumis. Per quæ quidem intelliguntur peccata ſuperbiæ, vanæ gloriæ, iactantiæ, elationis, & præſumptionis. Iſti enim ſunt quidam mali fumi ſpirituales maris huius mundi ſuperficiem contegentes. Deus enim loquens de mari dixit Iob 38. quod ipſe poſuit nubem veſtimentum eius, & caligine tanquã pannis infantiæ ipſum inuoluit. Quia, ſc. mare huius mundi nube, & formoſitate ſuperbiæ eſt veſtitum, & caligine ignorantiæ inuolutum, & pannis infantiæ, id eſt, immunditia carnis fæculentiæ maculatum. In mari enim flat (vt communiter) maior vẽtus, & ideo multæ naues ibidem ſæpius naufragantur. Quia etiã legitur Matt. 14. quod Petrus ambulans ſuper mare videns ventum validum, timuit, & ideo Chriſti auxilium implorauit. Quia vere chariſſimi, tantus ventus ſuperbiæ flat hodie in mare huius mundi, quod etiam Petrus, id eſt, quilibet vir perfectus habet merito formidare, & Chriſti auxilium, ne pereat, inuocare, dicens cum Petro. Domine ſaluum me fac. Mare enim eſt locus, vbi ſæpe habitant dracones, qui ſunt animalia ſurſum volantia, & ignem ſpirantia. Quia, ſcilicet, mare huius mundi eſt habitaculum draconum, id eſt, ſuperborum, qui ſurſum volant per vanitatem, & ignem ſpirant per crudelitatem vnde Ezech. 32. Leoni gentium ſimilaui te, & draconi qui eſt in mari. Eſt igitur in iſto mari fumoſitas ſuperbiæ. ¶ Deinde dico, ꝙ in iſto mari inuenitur ſpumoſitas luxuriæ. Multæ enim ſpumæ & immunditiæ C in mari generãtur. Vnde etiam de ſpuma maris ſiccata fiunt pumices, & ſpongiæ, quæ naturam habent ita duram quod non poſſunt faciliter diſſipari. Et etiam mare eſt habitaculum, ſc. piſcium, & eorum principium & origo. Sic vere chariſſimi, mare huius mundi ſpuma, & immunditia luxuriæ eſt impletum, quæ in multis taliter per malam conſuetudinem, induratur, quod amplius non diſſoluitur nec mutatur Iob 38. In ſimilitudinem lapidis durantur aquæ. Piſces .n. id eſt, delicioſi in iſto mari habitant, & morantur, & ibidem viuunt, & verſantur in deliciis Pſ. 8. Volucres cœli & piſces maris, qui perambulant ſemitas maris. De quibus poteſt exponi illud Abac. 3. Viam feciſti in mari aquis tuis, in luto aquarum multarum. Equæ enim ſignificant luxurioſos ſicut dicitur Hier 5. Equi amatores in fœminas, vnuſquiſque ad vxorem proximi ſui hinniebat. Iſti enim in mari huius mundi habitant, & in luto, id eſt, in fœtore deliciarum abundant. Figurati in illis porcis, qui pleni dęmonibus præcipitati ſunt in mare. Mar. 5. Figurati etiam in illa beſtia fortiſſima aſcẽdenti de mari, de qua dicitur Apoc. 13. Quæ aduerſus ſeruos, & liberos præualebat, & quæ aliam beſtiam cum cornibus agni in ſuum auxilium habebat, quæ ipſam adorari faciebat. Quia vere beſtiales luxurioſi vna cum auxilio alterius beſtiæ, id eſt, falſarum vetularum, in mari huius mundi contra ſeruos & liberos, id eſt, contra religioſas & ſæculares perſonas pugnant, & pungunt, & vt ab eis adorentur, & conſentiant, laborant. Eſt igitur in iſto mari ſpumoſitas luxuriæ. Vnde in epiſtola Iudæ dicitur. Fluctus feri deſpumantes. ¶ Denique dico, quod ibi eſt clamoſitas diſcordiæ. Mare enim propter colliſionem fluctuum, & D aquarum ſemper clamat, ſonat & ſtridet, & maxime quando aquis ſuis amaris ſolito plus abundat, & quando ventis, & turbinibus magis ſolito agitatur. Sic vere chariſſimi, in mari huius mundi ſemper abundant clamores, diſcordiæ & ſtridores, quia ſicut dicitur Eſa. 57. Impij quaſi mare feruens, quod quieſcere non valet. Quia enim vndæ vel aquæ & fluxus iſtius maris,

id eſt,

id eſt, perſonæ mundanæ per litigia & controuerſias inuicē colliduntur, & maxime quando vento ſuperbiæ mouentur, & agitantur (quia ſicut dicitur Dan. 7. quatuor venti pugnabant in medio maris) hinc eſt, quod ibi ſonus & clamor diſcordiæ & infamiæ generantur. Sicut enim dicitur Mat. 8. Motus magnus factus eſt in mari. In finibus enim Æthiopiæ à parte meridiei mare dicitur feruere quaſi cacabus propter maximum calorem. Sic vere tantus eſt in huius mundi mari feruor iracundię, quod quaſi cacabus per diſcordiam feruere dicitur, & bullire Iob 41. Ferueſcere faciam quaſi ollam profundum maris Eſa. 51 Ego dominus, qui conturbo mare, & Hie. 41. Turbat mare, & ſonabit fluctus eius. Eſt igitur in iſto mari clamoſitas diſcordiæ & rixoſitatis Eſa. 5. Sonabit in die illa ſuper eum ſicut ſonitus maris.

E ¶ Inſuper dico, quod in mari huius mundi eſt fluctuoſitas aduerſitatis. Mare enim nunquam eſt vt communiter, placidum, tranquillum, nec æquale. Semper enim eſt fluctuoſum, turbidum, amarum, ventis & tempeſtatibus plenum. Sic vere mare huius mundi multis ſubiacet aduerſitatibus, motibus, fluctibus, inæqualitatibus & amaritudinibus. Raro enim eſt ibi tranquillitas, quinimo ſemper ibi inuenitur motus, tribulatio, & aduerſitas. Deus enim ſicut dicitur in Pſal. 105. Fecit magnalia in Ægypto, mirabilia in terra Chā, terribilia in mari rubro. Mundus enim dicitur Ægyptus, quæ interpretatur tenebræ, & terra Chā, quæ interpretatur poſſeſſio, mare rubrum, quod ſemper eſt rubrum, & amarum, quia, ſ. mundus habet tenebras obſcuritatis, poſſeſſionem cupiditatis, rubedinem carnalitatis, & voluptatis. Deus ergo fecit magnalia in mundi creatione, mirabilia facit in mundi gubernatione, terribilia vero quotidie facit in diuerſorum iudiciorum ſuorum executione, & in diuerſarum tribulationum afflictione. Vnde dicitur Matth. 14. quod nauicula in medio mari iactabatur magnis fluctibus. Eſt igitur in iſto mari fluctuoſitas aduerſitatis.

F ¶ Iterum dico, quod ibi eſt fluxibilitas proſperitatis. Mare enim fluit, & refluit, quia, ſcilicet, modo minuitur, modo augetur, & nunquam in eodem ſtatu perſeuerat, quod totum facit ſecundum aſtrologos, occulta lunæ influentia, occulte ſupra mare influentis. Sic vere mundus quantum ad proſperitatē ſemper eſt in fluxu, & refluxu. Aquæ enim maris, id eſt, bona proſperitatis mundanę nūquam in eodem ſtatu perſeuerant. Nunc enim augentur, nunc minuuntur, nunc abundant, nunc retrahuntur. Quia ſicut dicitur Mat. 8. Motus magnus factus eſt in mari. Et Eſa. 50. Deſertum faciam mare. Quod vtique totum facit influentia lunæ, id eſt, occulta ordinatio prouidentiæ Dei. Quia vere quicquid in rebus euenit ſiue detrimentum fuerit, ſiue crementum, totum ab occultis Dei iudiciis dependet Eſa 51. Ego dominus, qui conturbo mare. Sed iſtud nota hic, quod mare quanto plus abundat à parte occidentis, tanto à parte orientis magis decreſcit, & econuerſo, ſi à parte orientis creuerit, à parte occidentis decreſcit Sic vere chariſſimi, homo ſi à parte occidentis, id eſt, à parte bonorum temporalium creſcit in mundana proſperitate, tunc vt communiter decreſcit à parte orientis, id eſt, in ſpirituali ſanctitate, & bonitate, & econuerſo, ille, qui in ſpiritualibus creſcit, in temporalibus minuitur & decreſcit Zac. 14. Exibunt aquæ viuæ de Hieruſalem, medium earum ad mare orientale, & medium earum ad mare nouiſſimum. Et ſicut videmus, quod omnes aquæ dulces fluunt, & deſcendunt ad mare, & tamen cum ibi ſunt dulcedinem ſuam perdunt, & in amaritudine conuertuntur, ſic vere omnia dulcia, id eſt, omnes delicioſi ad mare mundanæ proſperitatis anhelant, & attendūt, ibi tamen dulcedinem conſolationis perdunt, & amaritudinem triſtitiæ, & timoris incurrunt. Conſtat enim quod lætiores ſunt pauperes, quam diuites quia ſicut dicit Seneca. Quantum acceſſimus ad ſucceſſum, tantum acceſſimus ad metum. Ideo dicitur Eccl. 1. Omnia flumina intrant mare. Eſt ergo in mari huius mūdi fluxibilitas proſperitatis.

G ¶ Etiam dico quod ibi eſt ſabuloſitas cupiditatis. Fundus enim & fundamentum maris eſt arena. Arena etiam eſt terminus & clauſura maris, ita quod fines & terminos arenæ maris circumſtantis non licet mare egredi vel tranſire. In mari etiam eſt inæqualitas fundi, quod eſt maximum periculum quod dicitur Syrtis. In mari enim ſunt cumuli arenarū propter maris impetum continue ſe mouentium & bullientium, vbi nauis veniens continuo abſorbetur. Et ideo dicitur Syrtis à Syr, quod eſt tractus, eo quod naues trahat ad ſubmergium. In mari etiam catuli balęnæ incaute ad maris littora ſe trahentes, arreſtantur à cumulis arenarum, ita quod mari recedente à piſcatoribus capiantur, niſi forte mater eorum balęna hauſto in profundo maris magno aquarum flumine, & ſuper catulos ſuos euomito, ipſos retrahat ab arena ſicut dicit Iorath in libro de natura piſcium. Reuera chariſſimi arena proprie diuitias ſignat huius mūdi quia ſc. ex more arenæ difficiliter congregantur, & faciliter diſperguntur, & fructu gratiæ, & virtutis priuantur, quia ſicut dicitur Eccl. 5. Qui amat diuitias, fructus non capiet ex eis. In tali ergo arena, aquæ huius maris, id eſt, huius mundi populi per auaritiā clauduntur, & continentur. A tali etiam arena catuli balęnæ, id eſt, ipſi deuoti Ch[illegible], & filij per affectum immoderatum ligantur, & arreſtantur, & piſcatorum infernalium periculis exponūtur, niſi forte à matre ipſorum Deo per fluctus aquæ amaræ, id eſt, per immiſſionem tribulationum ſoluantur & liberentur. Conſtat enim quod boni viri quandoq; ad littus mundanorum negociorum incaute ſe exponunt, vbi dum inueniunt arenam diuitiarum, ibi per amorem arreſtantur, & ſiſtunt, & ſequi matrē ſuam, Deum, ſc. per bona opera dimittunt, propter quod neceſſe eſt, quod Deus mediante fluctu tribulationis de iſta arena hos retrahat, & à periculo ſubtrahat, & educat. Sicut enim dicitur Prou. 8 Deus poſuit arenam terminum mari, & legē poſuit aquis ne tranſirent fines ſuos. Vnde Hier. 5. Poſuit arenam terminum mari, præceptum ſempiternum, quod non præteribit. Et ſic patet, quomodo mundus ſex rationibus poteſt mari comparari, propter quas debet à nobis merito declinari. Mare. n. huius mūdi eſt valde periculoſum. Ibi enim ſunt multa loca periculoſa, ſc. bithalaſſus carnalitatis, charybdis pompoſitatis, & mūdanæ gloriæ vanitatis, & ſcylla abſorptiuæ voracitatis, & cupiditatis, Sirenæ cantantes fraudulentiæ & falſitatis, & ſic de aliis. Sed vide expoſita ſicut ſupra in diuerſis locis. Et bene propter hæc dicebat ille ſapiens Eccleſ. 43. Qui nauigant mare, enarrant pericula eius. Quia etiam ſecundum Apoſ. 2. Cor. 11. Periculum in terra, periculum in mari. Et maxime, quia timendum eſt, quod de mari huius mundi veniatur ad mare inferni, & de periculo peccati veniatur ad periculum tormenti. Quia ſicut dicitur Mich. 7. Mali de ciuitate veniunt ad flumen, & ad mare de mari, & ad montem de monte. Et ſic patet, quod per mare intelligitur mundi conditio fluctuoſa.

¶ Tertio dico, quod per mare intelligitur H
morum perfectio virtuoſa. Vnde breuiter per mare intelligitur vel vir perfectus vel pœnitentiæ vel religionis, vel Eccleſiæ ſtatus, vbi, ſcili piſces, id eſt, deuoti & actiui conuerſantur, & vnde volucres, id eſt, contemplatiui originaliter procreantur. Ex mari enim creati ſunt piſces & volucres quia ſicut dicitur in hymno, Deus ex aquis ortū genus, partim remittit gurgiti, partim leuat in aera. Ad denotandū, quod à mari pœnitētiæ vel religionis, vel Eccleſiæ, ſumunt originem duo genera perſonarum bonarum, ſc. volucres, i. viri contemplatiui, qui, ſc. ſurſum volant ad cœleſtia contemplanda. Piſces, i. actiui, qui, ſc. inferius remanent ad mundi, & Eccleſiæ negocia pertractanda, quia, ſc. ſicut dicitur in Pſ. 8. In mundo ſunt volucres cœli, & piſces maris, qui perambulent ſemitas maris. Et ideo proprie de iſto mari poteſt exponi illud Verbum Apo. 15. Vidit tanquam mare vitreum mixtū igne: In quibus verbis oſtenditur quod ſtatus pœnitentiæ vel religionis, vel Eccleſiæ, vel etiam vir perfectus, quadruplici ratione poteſt dici mare. Mare enim continet amarum ſaporem, ideo dicitur mare, id eſt, amarum: recipit ſtellarum ſplendorem, ideo dicitur vitreum: hoſpitat fluuij dulcorem, ideo dicitur mixtum: Expellit fæcium horrorem, ideo dicitur igne.

¶ Sic vere ſtatus I
pœnitentiæ vel religionis, vel Eccleſiæ per contritionem amaricatur, per diſcretionem illuminatur, per deuotionem dulcificatur, per confeſſionem purificatur. Primum probat maris amaritudo [Mare inquit] Secundum vitrea limpitudo [Vitreum inquit] Tertium dulcis aquæ mixtura [Mixtum inquit] Quartum vero fortis ignis veſtitura [Igne inquit.] ¶ Dico ergo, quod iſtud mare amaricatur per contritionem, ideo dicitur mare, quod idē eſt, quod amarum. Sapor enim amarus naturaliter innatus eſt ipſi mari, quod vtique facit præſentia ſolis continua, qui, ſc. ſuo calore facit partes ſubtiliores ipſius aquæ ſurſum euaporare, & conuertit in nubes, partes vero groſſiores, quæ euaporare non poſſunt, ſolet in amaritudinem commutare. Et inde eſt, quod propter amaritudinem amoris omnis aqua dulcis influens eius alueum amaricatur. Exinde etiam ſal amariſſimū conficitur, & ſolis influentia cōcreatur. Sic vere in mari Eccleſiæ vel religionis vel pœnitentiæ ineſt amaritudo contritionis, quæ ſ. aquas, i. deuotos populos iſtius maris facit amaros, quia ſicut dicitur Apo. 17. Aquæ multæ multi populi. Amaricat quoque, & contriſtat. Omnes. n. aquæ dulces, id eſt, omnes mundi conſolationes, quæ iſtis admiſcentur, ſui reputatione amaræ fiunt, quia, ſc apud nos falſum eſt & amarum, quod aliis dulce, & delectabile inuenitur. Sicut enim dicitur Prou. 27. Anima ſatiata calcabit fauū, anima vero eſuriens amarum pro dulci ſumet. Totum autem iſtud facit continua præſentia ſolis, id eſt, conſideratio continuæ præſentiæ Dei. Quia enim boni ſemper habent præ oculis ſolem iuſtitiæ, hinc eſt, quod inde timorem & amaram contritionem cōcipiunt, & dulcedinem aquarum dulcium & conſolationem tēporaliū reiiciunt, & ſic ſal ſpirituale, i. viri perfecti aliorum conditiui fiunt, ita quod eis ſaluator Mat. 5. dicat: Vos eſtis ſal terræ Iſtud eſt igitur mare, i. amarum Ezech. 2. Abii amarus in indignatione ſpiritus mei In tali. n. mari habitauit Chriſtus, ſicut dicitur Mar. 6. quod Ieſus venit ad diſcipulos ambulās ſupra mare.

In iſto

In isto etiam mari habitauerunt Christi discipuli. Ioan. 6. Descenderunt discipuli ad mare. De Petro etiam dicitur Ioan. 21 Tunica succinxit se, & misit se in mare. Vnde nota, quod istud mare est

Liberatio peccatorum,
Habitatio perfectorum,
Serenatio animorum,
Extirpatio vitiorum,
Occupatio viatorum.

Est (dico) peccatorum liberatio Sap. 24. Transeuntes mare per ratem liberati sunt. Est etiam perfectorum habitatio, quia, scilicet, Christus & discipuli & sancti in mari pœnitentiæ habitauerunt. Vnde Ezech. 27. Perfecti decoris ego sum, & in corde maris sita. ¶ Item est animorum serenatio. Vnde Luc 8. dicitur, quod domino imperante ventis, & mari, facta est tranquillitas magna. ¶ Item est vitiorum extirpatio. Vnde peccata figurantur in Ægyptiis, qui in mari rubro perierunt, filij vero Israël liberati fuerũt. Quia, scilicet, boni in mari pœnitẽtiæ liberantur: peccata vero, & vitia extirpantur Ps. 135. Excussit Pharaonem & virtutem eius in mari rubro. Filij autem Israel ambulauerunt, per siccum in medio maris. ¶ Item est occupatio viatorum, vnde Mar. 1. dicitur, quod Christus inuenit Simonem & Andream fratrem eius mittentes retia in mare &c. Dico ergo, quod mare Ecclesiæ vel religionis vel pœnitentiæ amaricatur per contritionem.

K ¶ Item istud mare illuminatur per discretionem [Vitreum inquit] Mare enim habet vnum proprium & maximum lumen, à quo illuminatur, & per cuius influentiam gubernatur, videlicet lunam, quia secundum Philosophos, sicut ferrum sequitur magnetem & adamantem, ita mare sequitur motum lunæ. Sic vere charissimi in mari pœnitẽtiæ non cessant quotidie influere, & illuminare per spirituales reuelationes ipsa supercœlestia lumina, scilicet, Christus, & Angeli, & sancti, & ibi lumen gratię & sapientiæ destillare, & se huius maris habitatoribus reuelare, sicut etiam de Christo dicitur Ioan. 21. quod ipse manifestauit se iterum ad mare tyberiadis. Quia pro certo sicut nauigantes per mare luce stellæ marinæ, & eius influentia diriguntur, & ad portum ducuntur, sic per mare pœnitentiæ nauigantes, luce diuinæ sapientię irradiantur, quod ostenditur cum dicitur [mare vitreũ] eo quod vitrum sit lumini peruium, & lucis naturaliter receptiuum. Vnde Apoc. 4 Vidit in circuitu sedis tanquam mare vitreũ, simile crystallo. Quia vere in circuitu sedis Christi, id est, Ecclesiæ inuenitur mare, id est, pœnitentiæ amaritudo. Vitrum, id est, sapientiæ limpitudo. Chrystallus, id est, constantiæ fortitudo. Et sic igitur dico, quod mare pœnitentiæ, vel etiam vir pœnitens illuminatur per discretionem.

L ¶ Item dico, quod istud mare dulcificatur per deuotionem. Mixtum inquit. Sicut enim videmus sensibiliter omnes aquæ dulces, & maxime aquæ fontium fluuiorum fluunt, & descendũt in mare & cum mari etiam intrinsece immiscentur ad denotandum, quod illi, qui mare pœnitentiæ inhabitant, vel qui per amaritudinem contritionis & pœnitentiæ mare dicuntur, maiori aquarum dulcium redundantia, & ampliori deuotionis spiritualis consolationis affluentia recreantur. Secundum enim Ps. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, cõsolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Ideo dicitur Thr. 2. Consolabor te, virgo filia Sion, quia magna velut mare contritio tua Mixtum ergo, quia sicut dicitur in Ps. 79. Calix in manu domini vini meri plenus mixto. Istud ergo mare dulcificatur per deuotionem, & consolationem.

M ¶ Item istud mare purificatur per confessionem seu etiam per correctionem. Igne inquit. Mare enim solet omnes fæces & immunditias expellere, & mortuos ad littus euomere, nec solet in se aliquid immunditiæ continere. Sic vere charissimi, status pœnitentiæ, vel etiam conscientia viri perfecti omnia mortua, id est, omnia peccata mortalia, & omnes immunditias vitiorum eiicit & euomit per confessionem, & seipsam purificat per omniũ spiritualium sordium absterſionem & expulsionem Apocal. 20. Mare dedit mortuos suos, qui in eo erant. Quod ostenditur cum dicitur [Mixtum igne] Ignis enim purificat metalla, & rubiginem eorum tollit, & omnes fæces consumit, significans correctionem & confessionem, quæ habent rubiginem peccatorum expellere, & conscientiam purificare, & mundare 2. Para. 14. In mari sacerdotes lauabantur. Et in Psal. 10. Igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas. In profundo enim Maris quandoque generatur ignis, qui exterius exhalat flammas, sicut circa Siciliam in ipso mari videntur quandoq; erumpere magnæ flãmæ. Vnde narrat Seneca in libro de naturalibus quæstionibus quod temporib. Sidonij in Ægeo mari de profundis maris maximus ignis erupit, qui maximas rupes, & lapides de profundo maris ad superficiem adduxit de quibus vnam magnam insulam fabricauit. Quod vtiq; quotidie euenit spiritualiter, quando in mari pœnitentię ignis feruentis confessionis facit lapides, id est, peccata de profundo cordis exire, & extra sacerdotibus apparere Exod. 14. Viderunt Ægyptios mortuos circa littus maris. Sic ergo patet, quomodo per mare potest intelligi status perfectorum, vel etiam vir perfectus, scilicet, propter confessionem purificatiuam, propter deuotionem dulcificatiuam, propter discretionem illuminatiuam, propter contritionem amaricatiuam. Intelligitur ergo per mare morum perfectio virtuosa. ¶ Quarto N principaliter dico, quod per mare intelligitur mortis afflictio luctuosa: est enim

Mare {
Amarissimum,
Capacissimum,
Periculosissimum.
}

Per quod vtique triplex genus mortis potest notari, videlicet mors naturalis, criminalis, infernalis. Istæ enim sunt mortes amarissimæ ad sustinendum, capacissimæ ad continendum, sunt autem periculosissimæ ad transeundum. Sicut enim secundum Isidor. Mare est hospitium fluminum, quia, sic omnia flumina finaliter terminantur ad mare, sic vere mors est hospitium, & finalis habitatio omnium in vita ista fluctuantium & viuentium. De morte enim naturali patet, quia omnia viuentia ab ea absorbentur Eccl. 1. Omnia flumina intrant mare. De morte etiam peccati apparet, quia omnia flumina, id est, omnes deliciose viuentes ad illud currunt, & inuoluuntur Mar. 5. Grex porcorum præcipitatus est in mari. De morte etiam inferni apparet, quia omnia flumina & omnes aquæ dulces, id est, omnes deliciosi & improbi peccatores ad istud mare finaliter applicantur Ionæ 2. Proiecisti me in profundum in corde maris. Et sic generaliter per mare intelligitur mortis afflictio luctuosa, morum perfectio virtuosa, mundi conditio fluctuosa, cœli possessio copiosa. Et hæc de mari sufficiant. Vide supra de luna, & in multis aliis similibus.

Maria virgo.

Quoniam secundum Philosophum excellentia sensatorum corrumpit sensum, A & potentiam destruit excellentia obiectorum, hinc est, ad laudem tam excellentis obiecti, scilicet, virginis gloriosæ, & ad sui benedicti nominis Maria, scilicet, mea debilis potentia manum apponere pertimescit. Teste enim sapiente Eccl. 15. Non est speciosa laus in ore peccatoris, quia prout dicit Seneca. Tam turpe est laudari à turpibus, quam si homo laudetur ob turpia. Verum quia ista laudes peccatorum hominum non abhorret, cum & ipsa propter peccatores facta fuerit mater Dei, hinc est, quod audaciam laudandi virginem nunc assumo, dicens sibi humiliter verbum illud. Dignare me laudare te virgo sacrata, da mihi virtutem contra hostes tuos. Ad laudem igitur Mariæ intendo aliquid dicere de sui nominis

Figuratione,
Designatione,
Expositione.

¶ De figuratione ergo huius nominis notandum est, quod nomen istud Maria quinque literis figuratur, quarum figuratio quinque virtutes designat. M, enim quæ tres habet pedes, signat quod habuit fidem sanctissimæ trinitatis. A, quæ interiectio dolentis, designat, quod hæc habuit quamdiu vixit, dolorem pœnæ & asperitatis. R, quæ est ramosa sicut arbor, signat quod hæc habuit more arborum fructus virtutis & sanctitatis. I, quæ est minima litera, signat quod hæc habuit modicitatem paupertatis & humilitatis. A, quæ est prima literarum, signat, quod hæc habuit charitatem, quæ est caput & principium totius bonitatis. Et ista possunt dici de sui nominis figuratione. Vnde patet, quod pro- B prie dicta est Maria. ¶ Sed ad hoc faciunt illa, quę possunt dici de sui nominis designatione. In isto enim nomine Maria sunt quinque literæ, quæ ad quinque virginis conditiones referuntur. Est enim ibi

M	signans virginis	Melleam pietatem,
A		Aqueam puritatem,
R		Roseam venustatem,
I		Igneam charitatem,
A		Auream claritatem.

Quia proculdubio charissimi, beata virgo per pietatem fuit mellea: per puritatem fuit aquea, per honestatem fuit rosea, per charitatem fuit ignea, per claritatem fuit aurea. Bene ergo dictum est Luc. 1. Nomen virginis Maria. Explica si vis, quia transeo gratia breuitatis. Et hoc sufficit de sui nominis designatione. Sed adhuc dico, quod ad laudem faciunt, quæ dicentur de sui nominis expositione. Maria enim interpretatur stella maris, illuminans, & illuminata mare amarum, seu domina. Ista est enim magnæ significationis, quia pro certo sicut ostenditur Maria est nomen æquitatis, & iustitiæ, quia dicitur [Stella maris] quę stãs immobilis in medio cœli, dirigit nauigantes. Nomen claritatis, & prudentiæ, quia dicitur [illuminans vel illuminatrix] Nomen honestatis vel decentiæ, quia dicitur [illuminata] Nomen fertilitatis & abundantiæ, quia dicitur [mare] Nomen asperitatis &

pœnitentiæ,

pœnitentiæ, quia dicitur [amarum] Nomen auctoritatis & excellentiæ, quia dicitur domina Syro, ſcilicet, ſermone. Longum, quamuis pulchrum, eſſet iſta proſequi. Et ad laudem virginis glorioſæ adducamus ſolummodo iſtam ſalutationem Angelicam, in qua implicite vel explicite laudes beatæ virginis continentur, nominando nomen ſuum dulciſſimum, dicamus ei cum Angelo illud Luc. 1 Aue Maria gratia plena dominus tecum. In quibus verbis deſcribitur beata virgo vt expiata culparum maculis, ideo dicitur Aue quaſi ſine vę, & interpretatur ſtella, vt decorata virtutum floſculis, ideo dicitur [Maria] & interpretatur illuminata, vt irrigata donorum riuulis, ideo dicitur [Gratia plena] & interpretatur mare, vt honorata gloriæ titulis, ideo dicitur [Dominus tecum] & interpretatur domina: Primum probat nitor puritatis. Aue, id eſt, ſine væ, id eſt, ſine peccato: Secundum probat valor bonitatis, quæ notatur in nomine [Maria, vt dictum eſt iam ſupra. Tertium probat humor pietatis [Gratia inquit plena] Quartum probat rumor dignitatis, quia [Dominus tecum].

C ¶ Dico ergo primo, quod hæc fuit culparum maculis expiata, quia ſecundum aliquos iſta nunquam contraxit peccatum nec originale, nec actuale. Ideo interpretatur ſtella maris, quia ſtella habet naturam puriſſimam

Nulli { Corruptioni peruiam,
Maculæ permixtam,
Immunditiæ deprauatam. }

Et hoc oſtenditur, cum dicitur [Aue], quod poteſt dici ab a, quod eſt ſine, & væ, quaſi ſine væ peccati. Mundus enim ſubiacet triplici væ, id eſt, triplici maledictioni ſicut dicitur Apoc. 8. Væ, væ, væ, habitantibus ſuper terram.

Primum væ ſignat peccatum cogitationis,
Secundum peccatum locutionis,
Tertium vero peccatum operationis.

Sed pro certo ab iſto triplici væ, iſta libera & immunis fuit. Quia fuit aue, id eſt, ſine væ. Væ enim primum abiit, ſicut dicitur Apo. 8. Et ideo iſta comparatur luci, quæ nullam habet corruptionis immunditiam permixtam, quia ſicut dicitur Sap. 7. Luci comparata inuenitur prior. Candor enim eſt lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula. Bene ergo ſine macula, quia interpretatur, vt dictum eſt, ſtella maris. Iſta enim ſtat in cœli medio immobilis, & cunctis ſtellis motis iſta ſolummodo non mouetur, & ideo ad iſtam reſpiciunt nautæ, vt ad portum dirigantur. Iſta etiam ferrum tactum ab adamãte attrahit, ita quod ad partem ſuam ipſum inclinat, & conuertit. Sic vere virgo beata fuit ſtella immobilis per fidem, quia in paſſione filij aliis ſtellis, id eſt, aliis diſcipulis fluentibus & dubitantibus, iſta immobilis columna fidei ſemper permanſit. Et quia in illa die ſabbathi illa fuit vnica columna fidei Chriſtianæ, hinc eſt, quod dies ſabbathi ad eam applicatur, & in honorẽ ipſius ieiunatur. Vnde de illa ſua immobilitate dicitur Ioan. 20. Maria ſtabat ad monumentum. ¶ Item iſta dicitur eſſe in medio cœli, quia, ſcilicet, iſta eſt inter Deum & peccatores piiſſima mediatrix. In medio etiam eſt, quia ſicut medium ſe habet æqualiter ad extrema, ſic iſta ad bonos & ad malos mediocriter & æqualiter ſe habet omnes ad gratiam recipiendo, & omnibus gratiam infundendo Luc. 22. Ego autem in medio veſtri ſum, ſicut qui miniſtrat. Maria enim teſte Ber. in ſermone. Omnibus omnia facta eſt, & de eius plenitudine accipiunt vniuerſi, ſcilicet captiuus redemptionem, ęger curationem, triſtis conſolationem, peccator veniam, iuſtus gratiam, Angelus lætitiam, Trinitas gloriam, filius carnis ſubſtantiam. Iſta eſt igitur in medio, quia ad omnes æqualiter ſe habet. Iſta igitur ferrum, id eſt, peccatores tectos adamante gratia Dei ſolet ad miſericordiam attrahere, & nauigantes per mare huius mundi ſolet ſine periculo ad portum gloriæ perducere, dum tamen ad ipſam velint per pias orationes attendere, & natare. Vnde Bernard. ſuper Miſſus eſt. Ne auertas oculos tuos à fulgore huius Syderis, ſi non vis obrui à procellis. Si igitur inſurgant vẽti, voca Mariam. Si vndis ſuperbiæ iactaris, ſi ambitionis, ſi detractionis vel æmulationis fluctibus eleuaris, reſpice ſtellam, voca Mariam. Iſta igitur ſtella eſt pura, ſancta, & culparum malis expiata, quod oſtenſum eſt, cum dictum eſt. [Aue]. Et hoc eſt primum.

D ¶ Secundo dico, quod Maria fuit titulis virtutum illuſtrata, quod oſtenditur, cum dicitur [Maria]. Maria enim ex ſua ſignificatione, figuratione, & interpretatione ſignat congeriem omnium virtutum, & maxime qua interpretatur illuminata, quia, ſcilicet, iſta fuit illuminata cunctis luminibus ſeu ſplendoribus gratiarum. Nam omnia luminaria fulgent in cœlo omnes colores apparent in iride, omnes herbæ & lapides precioſi procreantur in terra, ſic in Maria fulgebant omnia luminaria bonorum documentorum, omnes colores bonorum exemplorũ, omnes herbæ & lapides precioſi virtutum & meritorum. Et breuiter bene dicit Hieron. Sic (inquit) diligenter attendas, nihil eſt virtutis, aut ſplendoris, nihil gratiæ vel candoris, quod non reſplendeat in Maria. Ambroſ. in libro de virginibus dicit ſic. O quot (inquit) in vna virgine ſunt virtutes. Ibi enim fuit vexillum fidei, ſecretum verecundiæ, deuotionis obſequium, virgo intra domum, comes ad miniſterium, mater ad exemplum. Iſta ergo eſt Maria, ſicut dicitur Luc. 1. Nomen virginis Maria. Super quo dicit Bern. in quodam ſermone. Si (inquit) criminum immanitate turbatus, ſi conſcientiæ fœditate confuſus, ſi horrore iudicij perterritus, ſi barathro deſperationis abſorptus, Mariam cogita, Mariam inuoca, non recedat, à corde, non recedat ab ore. Ipſam enim cogitans nõ erras, ipſam rogans non deſperas, ipſã ſequens non deuias, ipſa tenẽte non corruis, ipſa protegente nõ metuis, ipſa duce non fatigaris, ipſa propitia peruenis ad portũ ſalutis. Et ſic in teipſo poteris experiri quam merito dictum ſit nomen virginis Maria, id eſt, maris ſtella. Iſta ergo fuit virtutum E
floſculis illuſtrata, quia Maria. ¶ Tertio dico, quod iſta fuit donorum riuulis fœcundata, quia plena gratia. Iſta enim fuit gratia plena in animæ infuſione: plenior in natiuitatis diffuſione: pleniſſima in filij conceptione. Et ideo Maria interpretatur mare, quod inexhauſtibiliter abundat in aqua, quia, ſcilicet, iſta eſt ſicut vnum mare pleniſſimum, in quo Deus poſuit omnium plenitudinem gratiarum, vt per iſtam ad alios transfundantur. Sicut enim à mari exeunt originaliter omnia flumina, ſicut dicitur Eccl. 1. ſic Omnes gratiæ & virtutes originaliter venerunt de Maria. [Gratia ergo plena] Vnde Hieron. in ſerm. de aſſumptione dicit. Decebat (inquit) Mariam gratia plenam eſſe, quæ cœlis gloriam, terris Deum, pacemque hominibus refundit, fidem gentibus, finem vitiis, vitæ ordinem, moribus diſciplinam. Et breuiter ſicut videmus, quod fons quandoque eſt ita plenus aqua, quod neceſſe eſt, quod per diuerſos riuulos exterius transfundatur, ſic vere beata virgo eſt & fuit aquis gratiarum totaliter ita plena, & per riuos ſuæ dulciſſimæ pietatis continue tranſfunditur ad deuotos. Iſta enim eſt ille fons, qui aſcendebat de terra, irrigans vniuerſam ſuperficiem terræ, ſicut dicitur Gen. 2. Nam vt dicit Hie. Cæteris per partes, Mariæ autem ſimul tota ſe infudit gratiæ plenitudo. In Chriſto enim fuit gratia tanquam in homine perſonaliter definito, in Maria tanquam in templo ſingulariter conſecrato. In Chriſto tanquam in fonte influente, in Maria tanquam in riuulo transfundente. Quid plura Chariſſimi, proculdubio videtur, quod ratione ſuæ plenitudinis gratiarum iſta poteſt omnibus rebus nobilibus comparari. Et inde eſt, quod in ſcriptura comparatur

Lunæ, quæ eſt mater roris,
Rori, qui eſt mater floris,
Flori, qui eſt mater fructus.

¶ Item eſt ſicut

Thalamus ſecreti pudoris,
Calamus fragrantis odoris,
Balſamus precioſi liquoris,
Origamus virtuoſi valoris.

¶ Iſta eſt enim ſicut

Clibanus ardens per charitatem,
Libanus candens per caſtitatem,
Riuulus fluens per pietatem,
Angulus manens per firmitatem.

Et breuiter chariſſimi, tanta eſt in virgine gratiæ plenitudo, quod res naturales non ſuppetunt, quibus debeat comparari. Bene ergo dicitur [Gratia plena]. Et ideo Ber. in ſermone. Per te (inquit) beata virgo cœlum impletum eſt, infernus euacuatus, cœli ruina reparata, captiuis miſeris vita data. Patet ergo, quod F
iſta fuit donorum riuulis fœcundata, vel irrigata. Gratia inquit plena. ¶ Quarto dico, quod iſta fuit bonorum titulis decorata quod oſtenditur, cum dicitur [Dominus tecum]. Inter cæteros enim honores quos poteſt habere pauper homo præcipuus eſt, quod dominus ſuus ſecum cohabitare, conuiuari, & conuerſari dignetur. Sic quia dominus & creator virginis beatæ cum ipſa cohabitauit per carnis in ipſa aſſumptionem, per gratiæ plenam infuſionem per æternam in Paradiſo manſionem & conuerſationem, ſicut ipſa dicit Eccl. 23. Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, bene igitur dico, quod dici potuit honorata. [Dominus inquit tecum] Et ideo Maria interpretatur domina, quia, ſcilicet, ex eo, quod iſta fuit ſponſa regis Chriſti, facta eſt Angelorum domina & magiſtra, & totius cœli imperatrix & regina. Vnde etiam de ea canitur. Regina cœli lætare &c. Et ideo cum ipſa dicitur dominus fuiſſe, ſicut dicit Augu. in ſermone de natiuitate virginis. [Dominus inquit tecum]

In { Ventre,
Corde,
Vtero,
Auxilio. }

Notandum ergo, quod Deus fuit cum virgine in ipsius conceptione per totius carnis formatæ absterſionem. In ipsius natiuitate per ſuæ gratiæ plenariã infuſionẽ: in ipsius purificatione per ſuæ perſonæ in templo præſentationem: in ipsius annunciatione per noſtræ humanitatis in ipſa aſſumptionem: in ipsius virginis aſſumptione per æternæ gloriæ beatificationem. Et ſic patet virginis dignitas glorioſa, quia dominus tecum: virginis bonitas virtuoſa, quia gratia plena: Virginis claritas luminoſa: quia [Maria] Virginis puritas gratioſa, quia dictum eſt [Aue]. Vide ſi vis in ſermone. Quæ eſt iſta vbi multa de laudibus virginis glorioſæ inuenies: vide etiam ſupra de aduentu, vbi de virginitate
G virginis, & filij conceptione poteris inuenire. ¶ Sed ſi vis adhuc nota, quod beata virgo ſumme eſt laudabilis propter tria, videlicet quia fuit mundiſſima, Chriſtum concipiendo: Fuit piiſſima, nobis compatiendo: fuit fortiſſima, hoſti contrariando. Primũ fecit virginitas immaculabilis. Sed ſecundum benignitas inexhauſtibilis: Sed tertium auctoritas inſuperabilis. ¶ Dico igitur, quod iſta eſt ſumme collaudanda, quia fuit

Mundiſſima in conceptu,
Piiſſima in affectu,
Fortiſſima in effectu.

Dico ergo, quod iſta habet virginitatem immaculabilem, quia, ſcilicet, iſta fuit virgo ante partum, & in partu, & poſt partum. ¶ Circa quod nota, quod ipsius virginitas debet probari proprietatibus creaturarum, ænigmatibus figurarum, fictionibus poetarum, vaticiniis prophetarum. Dico ergo, quod virginitas beatæ virginis probatur proprietatibus creaturarum. Apes enim ſine carnali coitu cõcipiũt. Hyæna ſine mare dicitur concipere. Vultures etiam ſine coitu dicuntur generari, & prouenire. Quæ quidem ſigna & exẽpla ſunt conceptus virginis glorioſæ. Iſta enim ſine virili ſemine concepit Chriſtum, & in conceptu & in partu perpetua virgo manſit. ¶ Quod vtique ſecundo probatur ænigmatibus figuratum. Maria enim figuratur

In { Vellere Gedeonis,
Rubo viſionis,
Throno eburneo Salomonis,
Paruo monte Danielis,
Porta clauſa Ezechielis.

Dico, quod iſta fuit vellus Gedeonis, quia ſicut dicitur Iudic. 6. Iſtud vellus tota terra ſicca manente ſolum ſine pluuia rorem habuit Rubus etiam ardere videbatur, & tamen combuſtionem non ſuſtinuit, ſicut dicitur Exod. 3 Thronus etiam Salomonis de ebore puro & candido conſtructus fuit ſicut dicitur 3. Reg. 10. De monte etiam Danielis lapis ſine manibus fuit abſciſſus Dan. 2. In porta etiam Ezechielis nullus præter dominũ fuit ingreſſus Ezech. 44. Sic ergo proculdubio beata virgo ſine pluuia carnalis voluptatis fuit rorida per imprægnationem Sine combuſtione & ſine læſione ſuæ integritatis fuit ignita per Spiritus ſancti in ſuo conceptu operationem. Vterus etiam eius qui per caſtam virginitatem fuit candidus & eburneus. Salomoni, id eſt, Chriſto factus eſt thronus per ſuam benedictam incarnationem. Sicut etiam ſine manibus humanæ operationis lapis angularis Chriſtus de monte ſui prægnantis vteri fuit abſciſſus per ſuæ natiuitatis progreſſionem. Et ſic ipſe vterus ſuus factus eſt porta clauſa, ſoli domino aperta, & peruia, per ſuæ tantæ virginitatis perpetuam conuerſationem & conſecrationem. Et ſic patet Mariæ virginitas ænigmatibus figurata. ¶ Item probatur ſua virginitas fictionibus poetarum. Teſte enim Ouidio, Dea pallas ſemper fingitur virgo fuiſſe, & tamen fingitur quendam filium ſine virili ſemine concepiſſe, ipſumque filium (quia duplicis erat naturæ) hominis, ſcilicet, & ſerpentis dicitur in quodam ſcrinio ſecretiſſimo incluſiſſe. Iſta Dea chariſſimi, ſignat beatam virginẽ, quia, ſcilicet, pro certo iſta ſine virili ſemine virgo filium geminæ ſubſtantiæ, ſcilicet, Chriſtum, qui Deus erat & homo genuit, & concepit, ipſumque in ciſta humanitatis noſtræ incluſit mirabiliter, & abſcondit Eſa. 45. Vere tu es Deus abſconditus. ¶ Item probatur ſua virginitas vaticiniis prophetarum. Vnde Eſa. 7. dicitur: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel. Iuſtum enim virgo concepit, qui quidem Emanuel, nobiſcum Deus dictus fuit, in quantum Deus & homo hic vna cum hominibus habitauit Patet ergo, quod beata virgo ha-
H buit virginitatem immaculabilem. ¶ Deinde dico quod iſta habuit benignitatem inæſtimabilem. Tanta enim pietas & benignitas eſt virginis, quod ipſa regina miſericordiæ nuncupatur. Iſta enim eſt ſicut adamas lapis, qui ferri eſt attractiuus, & eſt lapis hominum reconciliatiuus. Iſta enim eſt lapis guttarum, aquę continue emiſſiuus, & deſtillatiuus Iſta eſt. n. ſicut ſapphirus, qui eſt lapis carcerum apertiuus, & vinculorum etiam confractiuus, quia pro certo beata virgo per ſuam ſummam clementiam eſt ferri, i. peccatorum ad veniam attractiua, & Deo reconciliatiua, eſt aquarum, id eſt, gratiarum & beneficiorum continue diffuſiua: eſt etiam carceris inferni ſæpiſſime apertiua, & vinculorum diaboli, ſc. peccatorum ſuis interceſſionibus confractiua. Iſta. n. ligatos peccatores de poteſtate diaboli eripit, & omnib. in tribulationib. poſitis ſubuenit & ſuccurrit. De hoc Bern in quodã ſermone. Tuæ inquit miſericordiæ beata virgo longitudo durabit vſque ad iudicium, latitudo replet orbem terrarum, ſublimitas reſtaurat Paradiſum, profunditas euacuat infernum. Habet igi- I
tur beata virgo bonitatem inæſtimabilem. ¶ Deniq; dico, quod iſta habet auctoritatem inſuperabilem. Iſta enim habet poteſtatem in cœlo & in terra, in mari & in omnibus abyſſis. Iſta enim eſt ſicut lapis, qui dicitur allectorius, cuius præſentia terret leonem. Iſta eſt ſicut arbor, quæ dicitur cedrus, quæ ratione altitudinis regina arborum dicitur, cuius fragrantia fugat ſerpentes. Iſta eſt ſicut ebur, quod pannum lineum poſitum ſuper prunas comburi prohibet, & prunam extinguit. Iſta eſt ſicut arbor fraxinus, ſub cuius vmbra ſerpentes dæmones venire neſciunt neq; poſſunt. Iſta eſt ſicut ſapphirus, in cuius medio generatur carbunculus Chriſtus ſemper ſplendens, & noctem illuminans Iſta eſt ſicut animal pulcherrimum & amicabile, quæ dicitur panthera, cuius vox & eloquentia conturbat dracones. Et proculdubio chariſſimi, per iſtam fugantur & terrentur & ſuperantur inimici noſtri dæmones, quamuis ipſi ſint leones per ſæuitiam, & crudelitatem, ſerpentes per malitiam & fallacitatem, dracones per inuidiam & malignitatem. Et breuiter chariſſimi, nullus hoſtis infernalis poteſt lædere, quem beata virgo voluerit iuuare. Et ideo ſub tuum præſidium, confugimus ſancta Dei genitrix, noſtras ergo deprecationes ne deſpicias ſed à cunctis periculis libera nos virgo beata. Bern. dicit. Ille (inquit) ſolus taceat miſericordiam tuam beata virgo, qui te fideliter inuocatam ſibi aſſerit defuiſſe. Et quid mirum ſi aduocata adeſt, quæ etiam præſto eſt non vocata? Sic igitur patet, quod beata virgo habet poteſtatem inſuperabilem, habet benignitatem inæſtimabilem & inexhauſtibilem, habet puritatem immaculabilem. Et hæc quantum ad indignitatem meã pauperrimæ facultatis, & quantum ad pollutionem labiorum meorum (quæ non ſunt digna aperiri, vt recta prædicent, quoniam vir pollutus labiis ego ſum, ita quod diſerte neſcio loqui, quia puer ego ſum, ſed non purus aer) de Maria ſufficiant. Hoc ſolum hic ſuperaddere dignum duxi, cuius formam ſemel in quodam libro ſcriptam inueni de ſalutatione virginis Mariæ in principio ſermonum, quæ dicitur [Aue Maria.] ¶ In terra chariſſimi, ergo ad hoc, quod aliquis ha- K
beat gratiam nobilium puellarum, quandoque ſummopere ſuffragatur, videlicet

Curialis ſalutatio,
Suæ pulchritudinis commendatio,
Sui amici nominatio,
Suæ famæ recitatio,
Sui generis magnificatio.

Sic proculdubio chariſſimi, quia gratiam beatæ virginis neceſſe habemus acquirere in præſenti, hinc eſt, quod debemus ipſam ſalutare, dicentes. [Aue Maria]. Commendare, dicentes [Gratia plena] Amicum ſuum, ſc. Dei filium nominare, dicentes. [Dominus tecum]. Famam ipſius recitare, dicentes. [Benedicta tu in mulieribus]. Genus ipſius magnificare, dicentes. [Et benedictus fructus &c]. Dicamus pro gratia impetranda ſalutando virginẽ glorioſam. Aue Maria gratia plena, dominus tecum &c Vel alio modo dico, quod inter cætera quæ ſunt puellis virginibus magis grata ſolent eſſe flores, & potiſſime flores roſarum & etiam liliorum, quæ virginibus proprie adoptantur. Et ideo pro impetranda gratia beatæ virginis acquiramus florem illum, quem ſibi attulit Gabriel Angelus de viridario Paradiſi. Aue Maria &c. In iſto flore lilij ſunt ſex folia ſecundum ſex folia lilij materialis, & ſecundum ſex proprietates eiuſdem. Flos enim lilij

Pollet candore,
Caret ſapore,
Abundat humore,
Claret regio honore,
Fragrat odore,
Præcellit valore.

Quia ſcilicet, lilium eſt ſignum regis Franciæ & eos, qui portãt lilium, demonſtrat eſſe vel de familia, vel de genere regis. Sic pro certo beata virgo pollet candore per puram continentiam. Ideo dicitur [Aue] id eſt, ſine væ. Caret ſapore per pœnitentiam. Ideo dicitur [Maria] id eſt, amara Abundat humore per clementiam, ideo dicitur [Gratia plena]. Claret regio honore per excellentiam, ideo dicitur [. Dominus tecum.] Fragrat odore per famæ redolẽtiam, ideo dicitur. [Benedicta tu, &c] Præcellit valore per eminentiam, ideo dicitur. [Benedictus fructus &c]. Offeramus igitur virgini glorioſæ

Lilium { Caſtitatis,
Amaræ pœnalitatis,
Dignitatis,
Famoſitatis,
Vtilitatis.

Et di-

Et dicamus pro gratia impetranda, Aue Maria &c. Vel alio modo potes notare, quid inter illa, quæ magis placent regibus & reginis, sunt lapides precioſi. Et ideo pro gratia reginæ virginū impetranda, offeramus coronam illam auream ornatam omni lapide precioſo, quam Angelus Gabriel de throno attulit Paradiſi, ſcilicet, Aue Maria. In iſta enim corona ſunt ſex lapides precioſi, id eſt, ſex ſpeciales virtutes, quæ beatæ virgini applicantur &c. Applica & dic, quod iſta habuit carnis puritatem. [Aue] id eſt, ſine vę. Mentis claritatem [Maria,] id eſt, illuminata: Morū vbertatem [Gratia plena]. Firmam charitatem. [Dominus tecū]. Famæ celebritatem. [Benedicta tu in mulieribus]. Operum bonitatem. [Et benedictus fructus ventris tui]. Applica ſex prædictas virtutes ſex lapidibus precioſis ſicut volueris, quia omitto cauſa breuitatis.

A **Maritus.** Cum maritus ſit nomen reuerentiæ, diligentiæ, amicitiæ, quia ſcilicet,

Maritus debet { Ab vxore reuereri, / Statum domus intueri, / Sponſæ ſuæ fidelis haberi.

Poſſum dicere quod triplex inuenitur maritus, videlicet animę, Eccleſiæ, ſponſæ: maritus animæ eſt Chriſtus ſaluator: maritus Eccleſiæ eſt præſul & paſtor: maritus ſponſæ eſt coniunx tutor. Quilibet enim iſtorum maritorum vxorem ſibi commiſſam debet diligere, debet corrigere, & dirigere. ¶ Primo ergo de Chriſto dico, quod eſt maritus animæ ſpiritualis, qui ipſam per fidem in baptiſmo deſponſat, iuxta illud Oſeæ 2. Sponſabo te mihi in fide. Conſtat enim quod ipſe iſtam coniugem ſuam diligit, dirigit, & corrigit. Conſtat etiam quod ſicut maritus tanto zelo diligit vxorem, quod nullum alium præter ſe vult ei copulari, quinimo ſi alienorum colloquia obſcura, & conſortia videt eam admittere, ſtatim Zelotypus efficitur, & in ipſam ſęuire & animaduertere comprobatur, ſic Deus tanto zelo diligit animam Chriſtianam, quod ſibi ſoli vult eam copulari, & ſe ipſi ſolummodo copulare per gratiam & per fidem Gen. 29. Nunc quoque copulabitur mihi maritus meus. Et ideo ſi videret, quod cum leonibus, ſcilicet, cum mundo, carne & dęmonibus per vitia & errores habeat familiaritatem & colloquia, ipſorum, ſcilicet, ſuggeſtiones admittendo & audiendo, ſolet triſtis & deſolatus eſſe. Iuxta illud 1. Mach. 2. Omnis maritus ſumpſit lamentum. Et in ipſam atrociter vindicare. Exemplo Samſonis, de quo dicitur Iud. 41. & 15. quod Vxor eius ſumpſerat alium maritum, & ideo ipſam repudiauit, & in Philiſtęos vindicauit. Deus enim animā, quæ ipſum dimittit, & maritum ſibi alium quærit, virumq; ſuū legitimum Chriſtum reſpuit, contemnit, & mundo, carni, vel dęmoni ſe coniungit, ſolet repudiare, & de ipſa de cætero non curare, ſed ipſam cum ſuis amatoribus deſtruere, & delere, ſicut de Vaſthi depoſita, pro eo quod regem virum & maritum ſuum contempſerat dicitur Heſte. 1. quod hoc exemplo omnes coniuges paruipenderent imperia maritorum. Ideo depoſuit eum Aſſuerus, ſicut dicitur ibidem, & Heſter ſubſtituit loco eius. Aduerte tamen, quod vxor iſta, ſcilicet, anima, probatur & examinatur, vtrum ſcilicet, maritum ſuum contempſerit, ſibiq; fuerit infidelis, ſicut probatur coniunx ſuſpecta per aquas maledictionis, ſicut ponitur Num. 6. Sed de hoc vide alibi, vbi poſita eſt figura. Chriſtus ergo eſt maritus animæ ſpiritualis, qui, ſcilicet, pro ipſa tuenda & ſaluanda ſe oppoſuit, & morti etiam & cruci expoſuit, iuxta illud Ruth. 1. Mortuus eſt Helimelech maritus Noemi. Et ideo iſte non eſt ab ea contemnendus, ſed fideliter diligendus, vnde de Tobia, & Sara dicitur Tobiæ 10. quod ipſi monuerunt filiam ſuam honorare ſocrum, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, & ſeipſam irreprehenſibilem exhibere
B ¶ Secundo dico, quod prælatus eſt maritus Eccleſię ſpiritualis. Prælatus enim eſt Eccleſiæ ſibi commiſſæ ſpiritualis maritus & ſponſus, eius, ſcilicet, tuitioni & regimini ſpiritualiter deputatus. Hanc enim zelo magno debet diligere, ſapienter debet dirigere, atque regere, & ſeueriter corrigere, & reducere. Quod, ſcilicet, eſt contra multos maritos malos, qui Eccleſias, & vxores ſuas non diligunt nec earū regiminibus & operationib. intendunt, ſed alias vxores appetunt alienas Eccleſias & prælaturas ambiunt & depoſcunt. Similes tauris & equis, qui vxore vna non contenti ſunt, ſed cum multis & pluribus concumbere quærunt, & mugiendo de vna ad aliam ſe diffundunt, ita quod ſecunda Eccleſia poteſt dicere primæ illud, quod dixit Lya Racheli Gen. 30. quæ, ſc. erat pulchra, & ideo maritus dimiſſa Lya vxore antiquiore & lippa, ipſi quaſi totaliter adhærebat. Nunquid parum tibi videtur, ſi maritum meum præripueris mihi? &c. Quia reuera tales mariti primā vxorem non diligunt, ſed iuniores & pinguiores continue quærunt, & nunquam in aliqua pedem figunt, cum tamen dicat Apoſtolus, quod Epiſcopum oportet eſſe vnius vxoris virum, & circa vnam Eccleſiam occupari, vt ſic dicat illud Gen. 30. Mecum erit maritus meus. Eſt igitur prælatus maritus Eccleſiæ ſpiritualis. ¶ Tertio dico, quod vir ſiue ſponſus eſt maritus ſponſæ ſuæ corporalis, & ſic de marito C
materiali & corporali dicam, quod iſte debet vxorē diligere, dirigere & corrigere, & ab ipſa diligi, metui & reuereri. Sed de iſtis nihil ad præſens. Vide vbi coniugium, quia paucæ ſunt hic auctoritates. Et vide in aliis titulis pertinentibus ad iſtam materiā, ſicut, eſt adulterium, fornicatio, vxor, fœmina, coniunx, vir, ſponſus, & ſimilia.

Marmor. Nota, quod marmor eſt lapis duriſſimus quandoque albus, quandoq; niger, quandoq; varius. A
Et poteſt ſignificare illos, qui per patientiam ſunt durati, & in bono per conſtantiam ſtabiliter roborati, & ad ędificium Eccleſiæ tam militantis quam triumphantis finaliter deputati, ſicut de Salomone dicitur 2. Para. 2. quod ipſe ſtrauit pauimentum templi precioſiſſimo marmore decore multo. Vnde de illis, qui ſuſtinent Eccleſiam, dicitur Can. 5. quod crura eius columnæ marmoreæ. ¶ Vel etiam in malo poteſt ſignificare illos, qui per B
crudelitatem ſunt duri, & per obſtinationis malitiam ad omne vitium indurati ſicut in fabulis dicitur, quod Niobe fuit conuerſa in marmor duriſſimum & nigerrimum. Tranſeo, quia pauciſſimæ ſunt auctoritates.

Martha. Quæ interpretatur prouocans ſeu irritans ſeu dominans, fuit domini hoſpita, quæ, ſcilicet, Chri- A
ſtum ſuſcipiendo fuit largula: fratri in compatiendo fuit æmula, fide obediendo fuit credula, domino ſeruiendo fuit ſedula, ſororem arguendo, fuit quęrula, ſicut hæc omnia patent Iohan. 11. Quia, ſcilicet, iſta ad reſuſcitationem Lazari fratris ſui dominū prouocauit: Sororem ſuam aliqualiter irritauit: & in cœlis dominum impetrauit. Vide Euangelium vbi ſupra, & diuide & diſtingue, & commenda B. Martham de largitate, charitate, credulitate, ſedulitate, & ſeueritate. Tranſeo, quia paucæ ſunt auctoritates.

Martyrium. Quamuis exempla & figuræ poſſent in A
natura & in ſcriptura plurima inueniri, quia tamen nomen martyris rarum eſt in ſcriptura, ita quod de martyrib. nec themata, nec auctoritates vocales inueniūtur hinc eſt, quod de martyrib. pauca dico. Nota ergo, quod ſancti martyres ſunt honorandi & exorandi, quia fuerunt pro Chriſto lapidati, & pro ipſo perſtiterunt, quia fidem fundauerunt, pœnas ſuſtulerunt, mundum contempſerunt, cœlum elegerunt, Chriſtum dilexerunt, tyrannos vicerunt, gloriam meruerunt. Proſequere, ſi vis, & vide in moralitatibus in tabula de martyre, vbi ſatis inuenies in manipulo florum in titulo ſuo. Et vide infra de tribulatione, & infra de ſanctis, vbi Deo propitio multa ponam.

Maſſa. Cum maſſa nihil aliud ſit, quam aliquarum rerum congeries inuicem collecta, ſeu coniuncta inuicem vel compacta, & ad inde aliquid faciendum per modum materiæ ordinata, multa poſſent dici ſed tranſeo. Maſſa enim caricarum Dauid placauit 1. Reg. 25. Regem in deſerto ponit 2. Reg. 16. Ezech. curauit. 4. Reg. 20. & Eſa. 38. Maſſa etiam picis & ſtuppæ draconem occidit & ſtrangulauit, ſicut dicitur Dan. 14. Et ſic per maſſam intelligitur congeries virtutum, meritorum vel etiā bonorum hominum vel iuſtorum. Maſſa inſuper impietatem in amphora concluſit Zac. 5. Et modicum fermentum totam maſſam corrumpit 1. Cor. 5. Et ex eadem maſſa figulus vas in honorē & vas in contumeliam facit Rom. 9. Et ſic per maſſam intelligitur malę conſuetudinis pondus, quod in corde claudit impietatem ne exeat, vel malorum hominum congeries, ſeu cumulus, quem modicum fermentum malitiæ, ſed malæ doctrinæ faciliter corrumpit, vt fœteat, vel animarum à Deo creatarum origo ſeu titulus quem ordinat Dei prædeſtinatio, vt ad vitam vel ad mortem veniat, ſeu tranſeat: ſufficit, quia modicum de auctoritatibus, &c.

Maſculus. Nota, quod maſculus cum ſit nomen ſexus A
perfectioris, ſc. ſexus virilis, (vt communiter) ſignat in bono. Et ideo ſicut maſculus (vt communiter) reſpectu ſexus fœminei eſt conditionis nobiloris, complexionis calidioris, perfectionis potentioris, ſic vere cum in mundo inueniam quaſi duplicationem ſexuum bonorum, ſc. maſculos & fœminas hoc eſt dictū, bonos & malos, clericos & laicos, prælatos & ſubditos, ſic etiam iſtud certū eſt, quod maſculi, id eſt, boni & perfecti viri, & maxime boni Eccleſiaſtici vel prælati, ſunt nobiliores in dignitate, ſunt calidiores in charitate, ſunt potentiores in conſtantia, & firmitate. Iſtud enim conſtat, quod maſculi, id eſt, viri perfecti Eccleſiaſtici & prælati ſunt digniores ad imperandum, ſunt fortiores ad operandum, ſunt feruentiores ad diligēdum. Et ideo antiquitus in lege nullum, animal Deo offerebatur niſi maſculum. Maſculina enim & maxime primogenita Deo offerebantur, & ſibi etiam dedicabantur, ſicut dicitur Exod. 13. Omne maſculini ſexus conſecrabis domino. Ad denotandum, quod ſoli viri maſculini, & virtuoſi, & perfecti Deo ſunt cōgrui, & accepti, & digni Deo offerri, & eius vſibus deputati. De agno

enim pafchali dicebāt,quod debebat effe agnus fine macula,mafculus anniculus. Quia, fc. perfecti viri, & maxime Ecclefiaftici vel prælati debent effe agni per benignitatem, mafculi per ftrenuitatem,fine macula per innocentiæ puritatem. Notemus ergo,quod ifti mafculi,videlicet prælati,refpectu fubditorũ,clerici refpectu laicorum, perfecti refpectu iniquorũ debent effe vel funt fuper iftos digniores ad imperandũ,fortiores ad operandũ,
B aptiores ad generandũ.¶ Primo ergo dico,quod tales habēt virtutem fagaciter imperandi, quia ficut mafculi naturaliter dominantur fœmellis, ficut etiam Deus maledicens Euæ dixit fibi. Sub viri poteftate eris Gen.3. fic vere tales perfecti viri debent & in prælatione & in iurifdictione aliis præeminere,& poteftatem fuper alios obtinere. Tefte.n.Ber.Ancillam dominari,& dominā ancillari,magna abufio eft,Seneca etiā dixit,quod graue eft à deteriore cingi fiue anxiari. Et ideo dicit Vegetius, quod tunc bene refpublica gubernatur,quādo non erat maior,nifi qui melior. Et ideo mafculi, i.viri perfecti debent dominari, & debent in honorib.præferri ficut dicitur Apo.12.quod mulier peperit virũ mafculũ,qui recturus erat gentes. Quod eft contra multos, quia ficut videmus, fœminæ, i. viri imperfecti magis quandoq; præficiuntur quam mafculi, i. viri boni, & magis volunt dominari,quā viri boni, & perfecti.In Amazonia fœminæ retinentur, & mafculi expellũtur ita quod nullus mafculus, fed folũ fœminæ,ad regimen admittuntur.Quia vere hodie in hoc mundo repelluntur fæpiffime ab officiis etiā diuinis illi, qui funt meliores,& admittuntur illi,qui funt deteriores.Quod figuratum eft in Pharaone qui præcipit mafculos enecari,& fœminas referuari.Et ideo hodie videtur impletũ illud Efa.3.Populũ meum exactores fui fpoliauerũt,mulieres dominatæ funt eis.Cuius equidē figuram,& exemplum habemus in illa muliere Athalia, quæ omne femen regiũ fecit occidi,vt fola poffet in Hierufalem principari,vbi tamen nequiffime regnauit,& populũ domini à cultura Dei reuocauit,& in templo adorari idola fecit,ficut dicitur 4.Reg.11.& 3. Para.22. & 23. Ipfa tamen finaliter fuit gladio interfecta.Ifta ergo fœmina chariffimi, typũ & figuram gerit malorum effœminatorum,& inconftantium prelatorum,qui ad finem,quod poffint regnare in Ecclefia,fæpe mittuntur extinguere,deprimere,& impugnare femen regium,id eft,viros bonos,ad quos debebat aliorum regimen pertinere ficut fæpiffime patet ad fenfum. Quia ficut dicitur Eccl.25.Si mulier fumpferit principatum contraria eft viro fuo. Quo facto fi in regimine præualet, ftatim propter eorum malam vitam templum Ecclefiæ deftruitur,Deus non colitur,nec adoratur,imo idola diabolica,id eft,vitia&peccata in Ecclefia colũtur,& ipfi à diabolo finaliter in inferno perimuntur,quia ficut dicitur Prou. 28. Regnantib.impiis ruinæ hominum. Mafculi ergo debent effe, id eft, perfecti, qui aliis principantur,quia ifti virtutem habent fagaciter impe-
C randi.¶ Secundo dico,quod tales fpirituales mafculi habent virtutem viriliter operandi.Naturaliter enim mafculi funt fortiores ad operandum,quam fœminæ.Sic tales fortius & virilius debent bona opera exequi, quam alij. In cœlo enim dicuntur effe quædam figna mafculina & quidam planetæ mafculini,qui valde funt fortioris operationis,quam alij. Quia,fcilicet,in cœlo Ecclefiæ illi qui funt mafculi, id eft, prælati, clerici vel perfecti, debent in bene operando effe fortiores, & in bono opere promptiores. Quod tamen eft hodie contrarium. Inter vrfos enim tefte Plinio fallit regula,quia,fcilicet,inter vrfos fœminæ funt mafculis fortiores. Sic vere in Ecclefia fœminæ,id eft,fimplices & fubditi funt fortiores ad bene operandum,quam cleri-
D ci,vel prælati. ¶ Tertio dico, quod tales fpirituales mafculi habent virtutem fortiter generandi. In generatione,enim mafculus fe habet per modum formæ & agentis,fœmina vero per modum materiæ & patientis. Vnde proprie ad mafculum pertinet generare. Sic vere tales præ cæteris debent habere virtutem fpiritualiter generandi quia,fc.ipfi debent generare in feipfis bona opera & etiā alios debent per prædicationem & conuerfionem domino generare,ficut faciebat Apoftolus,qui dicebat 1.Cor.5. In Chrifto enim Iefu per Euangelium ego vos genui &c.Omitto gratia breuitatis.Vide in tabula,quæ finaliter fiet.

A **Mafphat.** Nota, quod Mafphat erat locus vbi filij Ifrael contra Tribum Beniamin, & fcelus Gabaon coniurauerunt, Sicut dicitur Iud. 20 & 21.Vbi etiam filij Ifrael ad Samuel conuenerunt, & vbi ipfo orante victoriam de Philiftęis habuerunt,ficut dicitur 1.Re.7.& 1.Reg.10.Vbi Samuel populum iudicauit,ficut dicitur ibidem. Et vbi Iudas omnem mafculum interfecit 1. Mach.5. & vbi Godolias filios Ifrael poft deftructam Hierufalem congregauit,ficut dicitur Hie. 40.& 4 Re.
25. Interpretatur autem mafphat contemplans tempus, vel fpe-
A culator peccati.Applica, fi vis ad bonũ vel ad malũ, quia trāfeo.

Mathatias. Fuit pater Machabæorum, & interpretatur collatus à Domino, vel donum domini aliquādo.Vide hiftoriā 1.Mach.1.&2.c.&Applica, prout occurrerit.

Materia. Nota,quod cum materia fit cuiuslibet rei originale principium paffiuum duntaxat, quæ de fui natura eft in potentia ad omnes formas,habens imperfectionē, potens tamen acquirere perfectionem per præfentiam formæ fibi vnitæ,multa poffent de materia dici,& ad multa poffet multipliciter applicari, verum quia pauciffimæ funt auctoritates, omitto,vide fi vis in introductorio meo,vbi primũ capitulum eft de materia & ipfius cōditionib. ad diuerfa moraliter applicatis. A

Mater. Nota,quod cum mater fit perfona,in qua,& de qua fœtus materialiter procreatur, à qua fœtus nutritur,& educatur,per quam fœtus regitur & gubernatur,fpiritualiter loquendo, mater poteft accipi in bono & in malo. Vnde per matrem in bono poteft intelligi prælatus,& gubernator,inftructor & prædicator,nutritor & miferator. Dico,quod mater poteft fignificare prælatos & gubernatores. Et fic Deus poteft dici mater,quia fcilicet, ifte ficut mater portat,nutrit,fouet,& diligit vniuerfos,dicens illud 2.Reg.1.Sicut mater vnicum amat filium, ita te diligebam. Sic etiam prælati poffunt dici mater, quia,fc.prelati debent filios,i.fubditos verbo,& exemplo,& tēporali fubfidio nutrire, vt fic quælibet mater fpiritualis, fiue fit prælatus fiue prædicator,fiue etiā quilibet benefactor,poffit dicere illud Eccl.24. Ego mater pulchræ dilectionis,& timoris,& agnitionis,& fanctæ fpei.Vbi aduerte, quod prælati debent effe A

Matres { Diligentes,quia mater Dilectionis,
Corrigentes,quia mater Timoris,
Dirigentes,quia mater Agnitionis,
Erigentes,quia mater Sanctæ fpei. }

¶ Primo ergo dico, quod prælatus debet effe mater filiorum, id eft fubditorum,ipfos fouendo & diligendo,quia,fcilicet,mater folet filios diligere,& ipfos nutrire,& defendere. Quod eft contra malos prælatos,qui funt ficut quędam porcę quę fecundum Plinium,folent omnes filios fuos deuorare præter primos. Quia fcilicet, multi funt mali prælati, qui filios, id eft, fubditos fuos deuorant exactionib. & rapinis,propter illos qui apud eos funt potiores & primi, fcilicet, familiares,confanguineos & amicos, ita quod tales non poffunt proprie dici matres,quia,fcilicet,ifti contra naturam maternitatis proprios filios magis, quam alios cruciant, & flagellant, ita quod talibus poteft dici illud Ezech. 19. Quare mater tua leæna cubauit inter leones? Ifti enim dicuntur mater propter prælationis maternitatem. Dicuntur leæna propter inuafionis crudelitatem. Dicuntur cubare propter deliciarum carnalitatem. Dicuntur effe inter leones propter voracem familiarum focietatem. Timeant igitur tales impiæ matres ne eis eueniat ficut fcorpioni. Dicit enim Plinius, quod eft quædam fpecies fcorpionum, quæ quandoque concipit 11.filios,quos tamen cum peperit,omnes incipit deuorare. Quod videns vltimus falit fuper clunes matris, & eam pungit,& occidit,& mortem fratrum fuorum vindicat,atque punit. Sic vere chariffimi, accidet talibus iniquis matribus filios fuos, id eft,pauperes fubditos deuorantibus. Quia proculdubio vltimus frater illorum,fcilicet, Chriftus,qui dixit Mar.3. Qui facit voluntatē patris mei,ille frater meus & mater & foror eft,ipfos finaliter per mortem temporalem & perpetuam vulnerabit & fratrum fuorum iniurias vindicabit Can. 1. Filij matris meæ pugnauerunt contra me.Et Mic.7 Filia confurget aduerfus matrem fuam.Non fic ergo fed fint prælati bonæ matres, fubditos fouendo & diligendo. Ego inquit mater pulchræ dilectionis, vt dicat quilibet illud 2 Reg.1.Sicut mater vnicum amat filium,ita C
te diligebā. ¶ Secundo dico, ꝙ debent effe matres fubditos admonendo & corrigendo, quia, fc. prælatus debet effe mater timoris. Sicut enim mater folet filio timorem incutere, & quando inuenit eum luto maculatũ, folet eum acriter verberare, fic vere prælatus debet timorem fuum in fubditos imprimere eos fi delinquāt,iufte & rigide caftigare. Vnde Eccl.51. Qui timet Deũ, faciet bona,& qui cōtinens iuftitiæ,apprehendet eā,& obuiabit illi quafi mater honorificata. Prælatus.n.ficut mater honorificata habet malis fubditorũ defideriis obuiare,vt timorē Dei pof-
fit in eis generare ¶ Tertio dico,quod ifti debēt effe matres fub- D
ditos regendo & dirigendo [Agnitionis inquit] Sicut.n.mater tantũ habet de agnitione & induftria,& filios fuos regit,& dirigit quoufq; fciant regere femetipfos,fic vere prælatus debet effe prudens,fc.fapiens, & agnofcēs, vt fubditos debite dirigat atque regat. Vnde bonus paftor dicit illud Ioan. 20. Cognofco oues meas, & cognofcunt me meæ. Vt fic de tali matre poffit dicere quilibet fubditus illud Prou.4.Tenellus vt vnigenitus fui coram matre mea, & docebat me. Vere ad tales pertinet docere fubditos,& eos in moribus erudire, quia ficut ad matrem pertinet lactare filios cum mammillis, & eifdem lactis dulcedinem miniftrare, fic ad bonum prælatum pertinet lac doctrinæ fubditis deftillare, & in bonis fpiritualibus eos enutrire. Vnum tamen aduerte, quod ficut paruuli lacte matris fuæ proprię laudabilius nutriuntur, fic fubiecti lacte doctrinæ proprij

rectoris

rectoris vel prælati melius, & laudabilius informantur. Quod est contra illos, qui per vicarios faciunt subditis prædicari, & ipsos per Vicarios gubernari. Nullus enim potest (vt communiter) ita bene doceri & informari, regi, & gubernari per vicarios sicut per rectores & prælatos. Magis enim fertur affectus maternus super filium quam alienus, sicut exemplum habemus 3. Reg. 3. de duabus mulieribus meretricibus, quarum mater proprium filium noluit interfici, alia vero mulier quæ se matrem fingebat & non erat, de morte pueri non curabat dicens. Nec mihi nec tibi, sed diuidatur, sicut de mercenario dicitur Ioan. 10. quod mercenarius cuius non sunt oues propriæ, videt Lupum venientem, & fugit, quia non pertinet ad eum de ouibus: ideo iudicauit Salomon dicens de vera matre. Date huic infantem viuum, hæc est enim mater eius. Isti ergo debent esse matres subditos regendo & cognoscẽdo [Agnitionis inquit] 1. Cor. 1. Impleamini agni-
E tione Dei. ¶ Quarto dico, quod isti debent esse matres, subditos tenendo & erigendo [Sanctæ spei inquit] Sicut enim mater puerum cum cadit in lutum, solet erigere. & ne iterum cadat, ipsum manu tenere, corporaliter sustinere, sic prælatus debet subditos in lutum cadentes, id est, ad amorem bonorum temporalium anhelantes sursum erigere ad spem, & desiderium æternorum, & eos ibi manutenere, & pro posse continue conseruare. Sanctę inquit spei. Nulla enim alia spes est sancta nisi spes bonorum Paradisi. Et ideo ibi superiores sperare, & ad sperandum subditos adiuuare debent Ps. 61. Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda vestra. Et in Ps. 36 Spera in domino & fac bonitatem &c. Quod est contra illos, qui magis inducunt filios ad temporalia diligenda, quam ad æterna sperãda. De quibus dicitur 2 Paral. 22. Mater eius impulit eum impie agere. Nõ sic ergo, sed sit prælatus mater diligens, corrigens, dirigens, erigens. Vt sic ad prælatos videatur referri verbum Bernardi dicentis super cantica. Discite vos subditorum matres esse, non dominos, diligite magis amari, quam metui. Sit in vobis materna pietas, & paterna seueritas. Exhibete vos matres fouendo, patres
F corripiendo. Suspendite verba, producite vbera. Sic igitur patet, quod mater accipitur in bono &c. ¶ Sed potissime accipiendo in bono possum accipere virginem gloriosam. Nam

Mater est nomen { Honoris, Amoris, Dulcoris.

Dico nomen honoris, quia, scilicet, ista debet ab omnibus, sicut mater omnium honorari, quam etiam sicut matrem creator omnium honorauit. Ista est enim sicut Sapphirus, qui dicitur mater carbunculi, pro eo, quod in eius ventre & venis carbunculus generatur, quia, scilicet, ista est mater Dei, quia in venis v⁊teri sui ipse carnem accepit, ita, quod nos possumus sibi dicere illud Ioan 19. Fili, ecce mater tua. Et maxime à nobis debet honorari, quia, scilicet, ipsa est mater omnium Est enim sicut artemisia, quæ dicitur mater herbarum, quia ista est mater omnium & peccatorum & perfectorum Sap. 7. Omnium bonorum mater est. Et ideo debet à nobis honorari sicut mater, figurata in imagine terræ, quæ vocata fuit alma mater Teste enim Isidoro antiqui videntes, quod terra mater esset & nutrix omnium viuentium voluerunt vt Deam eam colere, & fecerunt sibi vnam imaginem, quam almam matrem vocauerunt, quam sedentem in medio currus collocauerunt, clauem & tympanum in eius manibus tradiderunt, & in capite coronam de turribus imposuerunt, galli & aues ipsam sequebantur, & in eius præsentia leones prosternebantur. Ista est enim proprie imago virginis gloriosæ: ista enim est in virtutibus fœcundissima. Et ideo influentia suæ gratiæ est omnium spiritualiter viuentium nutritiua, quapropter alma mater est merito nuncupata. Vnde etiam de ea canitur. Alma redemptoris mater. Ista dicitur sedere in curru, quia, scilicet, in sancto sabbatho dum discipuli (inter quos erat) vidẽtes Christum mortuum de fide dubitarent, & more currus currerent, & cogitationibus fluctuarent, ipsa sola immobilis in fide sedebat, & sicut vnica columna Ecclesiæ, fidem ne caderet sustẽtabat, propter quod dies sabbathi specialiter ei applicatur 3. Reg. 2. Positus est thronus matri regis, sedebat ad dexteram eius. Ista ergo tenet clauem in manu, per quam intelligo misericordiam, per quam solam paradisus peccatoribus aperitur. Tenent etiam tympanum, per quod intelligo iustitiæ potentiam, per quam solam exercitus dęmonum deterretur. Et ideo dicitur Can. 6. Terribilis vt castrorum acies ordinata. In capite etiam portat coronam, quia, scilicet, sicut regina Angelorum à Christo mirabiliter coronatur, quia sicut dicitur in Ps. 20. Corona aurea super caput eius. Quid plura? proculdubio. Galli, id est, Angeli, & viri contemplatiui ei deuoti istam sequuntur ei seruiendo per deuotionem, leones vero, id est, peccatores coram ea prosternũtur per orationem, & per suę misericordiæ implorationem. Galli enim & leones, id est, Angeli & homines perfecti & peccatores indigent Maria, sequuntur Mariam, seruiunt Mariæ, respiciunt ad Mariam. Ipsa enim secundum Bern. inuenit Angelus lætitiam, iustus gratiam, peccator veniam, tota trinitas gloriam. Ista est ergo mater honoris Eccl. 15. Obuiabit illi quasi mater honorificata.

¶ Deinde dico quod ista est mater amoris dulcissimi & hone- G
sti. Ista est enim sicut Mater, quæ pro defendendo filio verberato patris verberibus se opponit, & ipsum filium tegit & protegit & defendit. Quia vere charissimi, beata virgo pro filiis suis, id est, pro sibi deuotis, patri nostro Deo piis orationibus se opponit, & ad reprimendum verbera damnationis æternæ misericorditer se interponit. Ideo dicitur Esa. 49. Nunquid potest mater obliuisci infantem suum? &c.

¶ Deniq; dico, quod ista est mater dulcoris Præ dulcedine enim H
compassionis ista semper condolet miseriis aliorum, sicut apparuit Ioan. 2. vbi vinum non habentibus compassa, pro ipsis filium exorauit. Quia pro certo si vinum spiritualis consolationis nobis deficit, ipsum nobis à filio si ad ipsam recurrimus impetrabit. In figura cuius dicitur Ioan. 19. stabat iuxta crucem Iesu mater eius. Quia, scilicet, ista semper adest hominibus cruciatis. Sic igitur patet, quomodo ista potest dici mater, ita, quod proprie de ea potest dici illud Apostoli ad Gal. 3. Quæ sursum est Hierusalem, libera est, & hæc mater nostra est. Et Sap. 7. Omniũ bonorum mater est. Et sic patet, quod per matrem potest intelligi mater nostra beata virgo.

¶ Sed adhuc dico, quod mater potest accipi in malo. Et sic I
mater potest dici

Mundi prosperitas & habitatio,
Carnis carnalitas & delectatio,
Hostis fallacitas & defraudatio.

Istæ enim sunt quædam matres improbæ & pestiferæ, quæ nos percutiunt peccatores. Mundus ergo est mater omnium auarorum. Vnde de tali matre dicitur Ezec 16. Radix tua de terra Chananęa, pater tuus Amorrhęus, & mater tua Cethęa. Expone si vis. Caro est mater omnium immundorum. Et ideo tales possunt dicere illud Ps. 50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Hostis est mater omnium superborum. Ita quod de ipso, & de quolibet filio suo potest dici illud 2. Para. 22. Mater eius impulit eum, vt ageret impie. Et hæc de matre sufficiant tam in bono, quam in malo.

Matrimonium.

De matrimonio, connubio, coniugio, cœlibatu multa possent dici, A
sed paucissimæ sunt auctoritates. Est enim

Matrimonium { Spirituale, quod est Christi & animæ, Sociale, quo est Prælati & Ecclesiæ, Cordiale, quod est Inter duos mutuus amor, Corporale, quod est Viri & vxoris.

Ista possent multipliciter deduci, sed auctoritates vocales desunt. Vide ergo in tit. coniugium & coniunctio, & in tit. sponsus, & similia.

Maturitas. Maturare.

Nota, quod maturare quandoque accipitur pro A
accelerare, sicut cum dicitur quis maturasse opus, iter, vel negocium. Et sic vt communiter accipitur apud Titum Liuiũ, & alios antiquos historiographos. Sic etiam sumitur Gen. 32. vbi Iacob dicitur, quod cum mature surrexisset, tulit duas vxores suas &c. Et 2. Mach. 7. Inuocans inquit Deum genti nostræ maturius propitium fieri. Et Act. 25. Promisit se Festus ad Cæsaream maturius profecturum. Quandoque autem & communiter sumitur pro conditione seu dispositione fructuum, vtpote quando dicitur, quod vuæ vel segetes sunt maturæ, hoc est dictum. Plenæ, dispositæ, & perfectæ, & ad vltimum suum complementum deductæ, & sic sumitur Gen. 41. vbi ille vidit vitem vbi erant tres propagines, & crescere paulatim gemmas, & paulatim vuas maturescere. ¶ Igitur moraliter loquendo, dico, quod maturitas in B
bono sumitur & in malo. In bono enim significat dispositionẽ, perfectionem & complementum cuiuslibet rei bonæ. Et similiter in malo complementum & consummationem mali. Nam sicut fructus maturus dicitur quando ad illum statum peruenit in quo congruum est, quod colligatur, & ad vsus hominum deducatur, sic vere quodcunque negocium maturum esse, dicitur, quando ad complementum suum ad quod ordinatum fuerat est deductum. Vide de bona maturitate, & perfectione. Et de imperfectis, qui ad eam non attingunt, dicitur Esa. 37. quod facti sunt sicut fœnum agri & gramen pascuæ & herba tectorum, quę exaruit antequã maturesceret. De mala vero maturitate, id est, de complemento vitiorum & consummatione in malo dicitur Apo. 14. Mitte falcem tuam & mete, quoniã venit hora, vt metatur, quia maturauit messis terrę. Loquitur enim similitudinarie, quasi dicat. Sicut messis quando matura est, colligitur, sic congeries reproborum quando matura in vitiis & consummata

fuerit, & completa, neceſſe eſt, quod damnetur. Igitur patet, quod loquendo moraliter nos inuenimus, quod eſt

Maturitas in
- Vultu,
- Geſtu,
- Actu,
- Greſſu,
- Senſu.

In omnibus n. homo eſſe debet maturus, & in virtutib. completus, & in honeſtis moribus honeſtus, & in operibus circumſpectus. Maturitas enim prouidam grauitatem, & deliberatiuam tarditatem ſignat, quã pro certo prudens homo in ſuis operibus verbis, factis, & geſtibus ſeruat. Leuitas n. & inconſtantia, celeritas, & feſtinantia ſcurrilitas & inſolentia, maturitati opponuntur. Et ideo viri prudentes & honeſti talia deteſtantur, & in maturitate debita delectantur. Dicat igitur quilibet talis illud Pſ. 118. Præueni in maturitate, & clamaui, quia in verbo tuo ſuperſperaui. De maturitate igitur grauitate & honeſtate morum multa poſſent dici, ſed deficiunt auctoritates. Vide in tit. honeſtas, prudentia, deliberatio, tarditas, & ſimilia.

A **Maxilla.** Cum maxillæ ſint partes corporis animalis, quæ ſcilicet, dentibus armantur fletibus irrigantur, ictibus adaptantur, funibus arctantur ſeu frenantur, dicã, quod per maxillas Eccleſiæ intelligo viros iuſtos, qui reuera armantur dentibus diſcretionis, vt valeant cuncta ruminare: rigantur fletibus deuotionis, vt valeant digna germinare: grauantur ictibus tribulationis, vt valeant mala tolerare: ligantur ſeu frenantur funibus correctionis, ſeu diſciplinæ & coerctionis, ne valeãt nimis euagari. Vel ſi vis, dic, quod maxillæ ſignificant duplicem animæ potentiam, ſcilicet, ſuperiorem, hæc eſt virtus intellectiua, & inferiorem, hæc eſt virtus affectiua & volitiua. Quia reuera tales maxillæ ſpirituales debẽt eſſe fletibus rigatæ per pœnitentiam Thr. 1. Plorans plorauit in nocte, & lacrymæ eius in maxillis eius. Item debent eſſe ictibus aptæ per patientiam. Thre. 3. Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis. Item debent eſſe funibus frenatæ per diſciplinam, prudentiam & temperantiam Pſ. 31. In chamo & freno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te. Vel ſi vis in malo ſignificato dic, quod maxillæ, in quibus ſunt dentes, qui mordent, & lædunt, ſignant crudelitatem malorum, quam Deus finaliter ictibus tribulationum ferit, & freno debito coerctionis conſtringit, & fletibus deſperationis cingit. Vnde dominus loquens tyranno ſub figura draconis, Ezech. 29. dicit ſic. Ponam (inquit) frenum in maxillis tuis & extraham te de medio fluminum tuorum.

A **Maximus.** Nota, quod maximus dicitur vel ſimpliciter, vel comparatiue, vel ſaltẽ exiſtimatiue. Simpliciter dico, ſicut Deus dicitur maximus, quia nihil eſt Deo maius Comparatiue, ſicut illa dicuntur maxima, quæ reſpectu aliorum ſunt ardua atque magna. Exiſtimatiue vero ſicut nos illa exiſtimamus eſſe maxima, quorum magnitudo noſtrę imbecillitati & impotentiæ eſt ignota. Notabo igitur, quod in ſcriptura reperitur.

Maximitas
- Immortalis eſſentiæ,
- Virtualis excellentiæ,
- Temporalis prǽeminentiæ,
- Criminalis peſtilentiæ,
- Supernalis opulentiæ,
- Infernalis violentiæ.

Primo igitur dico, quod inuenitur vnum maximum, quod eſt immortale. Et iſtud eſt Deus, qui eſt ſummus & maximus ſuper omnes, vnde Heſt. 16. dicitur, quod iſtis vtentes legibus ſunt filij altiſſimi ſemperque viuentis Dei.

B ¶ Secundo dico, quod inuenitur vnum maximum, quod eſt virtuale Et ſic dico, quod quilibet homo virtuoſus eſt maximus, eo quod in maximis ſe exercet, & maximis virtutibus eſt repletus Eccl. 46. Fortis in bello Ieſus Naue ſucceſſor Moyſi in Prophetis, qui fuit magnus & maximus in ſalutem electorum Dei. Tales enim dicuntur maximi, quia continent maxima, agunt maxima, attingunt vſque ad maxima, & promerentur maxima. Et ſic dico, quod iſti ſunt maximi per limpitudinem ſcientiæ Eccl. 9. Hanc autem vidi ſub ſole ſapientiam, & probaui maximam, & Hier. 31. Omnes enim cognoſcent me à minimo vſq; ad maximum. Iſti ſunt maximi per rectitudinem iuſtitię. Sicut enim dicitur Prou. 15 In abundanti iuſtitia virtus maxima eſt. Hoc enim maximum & primum eſt mandatum Matth. 22. Item iſti ſunt maximi per fortitudinem potentiæ, ſeu conſtantiæ Iud. 16. Dic mihi obſecro, in quo ſit tua maxima fortitudo. Vnde de morte cuiuslibet talis viri poteſt dici illud 2. Reg. 3. Princeps & maximus cecidit hodie in Iſrael. Hoc eſt igitur vnum maximum, quod eſt virtuale.

C ¶ Tertio dico, quod eſt vnum maximum quod eſt temporale. Et ſic dico quod in exiſtimatione mundanorum quidam dicuntur maximi ratione ſcientiæ ſæcularis: quidam ratione potentię magiſtralis: quidam ratione opulentiæ temporalis. Et reuera tales, qui ita maximi reputantur, ſunt dediti cibis, atque conuiuiis. Sunt dediti lucris & auaritiis. Et dantur pœnis atq; ſuppliciis. Sunt (dico) dediti cibis & gaſtrimargiis. Vnde de Aſſuero dicitur Heſt. 1. quod ipſe inuitauit omnem populum, qui erat in Suſis à minimo vſque ad maximum. Sunt etiam dediti lucris & auaritiis, quia reuera ſicut dicitur Hie. 8 A minimo vſque ad maximum omnes auaritiæ ſtudent. Finaliter vero omnes erunt dediti pœnis atque ſuppliciis, ſc. in inferno, quia potentes potenter tormenta patientur Sap. 5. Vnde 2. Mac 13. dicitur, quod Iudas interfecit viros millia 14. & maximum elephantorum. Eſt igitur vnum maximum, quod eſt temporale.

¶ Quarto dico, quod eſt vnum maximum, quod eſt criminale. Et iſta eſt maximitas culpæ. Peccata enim dicuntur maxima, vel quia multa, vel quia peſſima, vel etiam Dei, qui eſt maximus offenſiua, vel gloriæ æternæ, quæ maxima eſt perditiua, vel pœnæ æternæ, quæ maxima eſt, cauſatiua, ſicut venenum dicitur maximum, vel quantitate, vel virtute. Et ſic dico, quod maxima peccata dicuntur idololatria, ſuperbia, luxuria. De idololatria dicitur Exod. 32. quod Moyſes reprehendit Aaron propter adorationem vituli, dicens. Quid fecit tibi populus iſte vt induceres ſuper eum peccatum maximum? Et Iob 31. dicitur de adoratione ſolis & lunæ, quod hæc eſt iniquitas maxima, & negociatio contra Deum altiſſimum. De ſuperbia vero dicitur in Pſal. 18. quod ſi mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero & emundabor à delicto maximo. De adulterio vero ſeu luxuria dicitur Iob 31. Si deceptũ eſt cor meum ſuper mulierem, & ad oſtium amici mei inſidiatus ſum. Sequitur Hoc enim nefas eſt iniquitas maxima. Iſtud eſt igitur vnum maximum quod eſt criminale. D

¶ Quinto dico, quod inuenitur vnum maximum quod eſt ſupernale, & hoc eſt gloria paradiſi, vnde de iſta maxima gloria dici poteſt illud Sap. 18. Sanctis autem tuis maxima erat lux, & 2. Pet. 1. dicitur, quod Deus pater per Chriſtum maxima, & precioſa nobis promiſſa donauit, vt diuinæ efficiamur conſortes naturæ. Eccleſia enim triumphans maxima dicitur, quia etiam ipſa Eccleſia militans quandoque maxima vocatur, ſicut 2. Mac. 14. quod Nicanor venit ad maximum & ſanctiſſimum templũ. Et ibidem in principio dicitur, quod Alchimus, qui erat peſſimus, per pecuniam factus eſt ſummus ſacerdos maximi templi Dei. Inuenitur ergo vnum maximum quod eſt ſupernale. ¶ Sexto dico, quod inuenitur vnum maximũ quod eſt infernale, & iſtud eſt immenſitas pœnæ inferni, de qua poteſt dici illud Gen. 12. quod Deus flagellauit Pharaonem plagis maximis. Sufficit vide ſupra in tit. magnus & maior, quia multa poſui de magnitudine. E F

A **Maxime.** Nota, quod iſtud aduerbium maxime eſt aduerbium ſignificans prǽcedentium adiunctionem, augmentationem, & maiorem affirmationem & diſtinctionis ſpecialem denominationem, & idem ſignat quod potiſſime, vel quod præſertim. Omitto, quia pauciſſimæ ſunt auctoritates vocales.

A **Mœchari.** Nota, quod mœchari idem eſt, quod cum aliena vxore concumbere vel luxuriari. Et ſic dico, quod mœchari accipitur pro fornicatione ſpirituali, corporali, & cordiali. ¶ Spiritualis eſt quando anima per fidem Deo ſponſata, adhæret adultero peccato, ſc. vel diabolo. Vnde de tali anima ſic mœchante dicitur Hier. 3. Vidit præuaricatrix Iuda quia pro eo, quod mœchata eſt aduerſatrix Iſraël, dimiſiſſem eã, & dediſſem ſibi libellum repudij, & non timuit, ſed mœchata eſt cum ligno & lapide, id eſt, cum idolis ligneis & lapideis, ipſa, ſc. adorando. ¶ Corporalis eſt quando vnus coniugum alteri fidem frangit, de quo Exod. 20. Non mœchaberis. ¶ Cordialis vero eſt, quando quis licet non corpore ſaltem mente, & completa voluntate conſentit actualiter in peccatum, de quo Matt. 5. Qui viderit mulierem & concupiuerit eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Vide vbi luxuria, fornicatio, adulterium.

A **Mecum.** Nota, quod iſtud aduerbium mecum ſemper ſignat ſocietatem, ſiue bona fuerit ſiue mala. Nota ergo quod in ſcriptura inuenitur

Mecum
- Glorioſum,
- Virtuoſum,
- Dulcoroſum,
- Vitioſum,
- Doloroſum.

Mecum glorioſum ſignat ſocietatem Dei & beatorum qui, ſc. ſecum ſunt in paradiſo, ita quod quilibet poteſt dicere illud Lu. 23 Hodie mecũ eris in paradiſo, & Lu. 15 Fili tu ſemper mecũ es, & omnia mea tua ſunt. Vbi aduerte. ꝙ iſtud mecũ Habet charitatẽ inæſtimabilẽ [Fili inquit] Habet firmitatẽ ſemper durabilem. Tu inquit mecum es. Habet bonitatem communicabilem,

quia

B quia omnia mea tua sunt. ¶ Item mecum virtuosum signat societatem Dei, & virorum perfectorum, de quibus ipse dixit Luc. 11. Pueri mei mecum sunt in cubili. Ista enim societas intelligitur per gratiam & charitatem. Et ista est

Societas { Flebilium consolatiua, Debilium roboratiua, Dolentium mitigatiua.

Dico ergo, quod per talem societatem flebiles consolantur. Vnde Ezech. 3. Manus autem Domini erat mecum, confortans me. Debiles roborantur Psalm. 22. Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es domine. Dolentes mitigantur Psalm. 108. Et tu domine fac mecum propter nomen tuum, quoniam suauis est misericordia tua. Et ideo breuiter societatem talem debemus sectari, & ipsam per gratiam frequentare, sicut etiam ipse hortatur Matt. 26. Sustinete hic, & vigilate mecum.

¶ Vbi aduerte, quod talis societas debet in patientia tolerari. (Sustinete.) Debet cum diligentia frequentari (Vigilate) Debet cum amicitia copulari (Mecum) Prosequere si vis, quia illi, qui tali societate recedunt, reprehenduntur, sicut ibidem dicitur (Non potuistis vna hora vigilare mecum) Istud est igitur mecum virtuosum.

C ¶ Item est mecum dulcorosum, quod signat societatem mutuam bonarum personarum, quia nihil dulcius inuenitur. De qua 2. Reg. 16. Veni mecum vt requiescas.

D ¶ Item est mecum vitiosum & istud signat societatem hominum peruersorum, & etiam proditorum, de qua Lu. 22. Ecce manus tradentis me mecum est in mensa.

E ¶ Item est mecum dolorosum, & istud signat societatẽ mortuorum & damnatorum, de qua Samuel mortuus & in inferno positus dixit Sauli in crastino morituro 1. Reg. 18. Tu & filii tui cras mecum eritis. Si vis, adhibe exempla sicut de societate inuenies, vel forte intẽdo facere vnum tractatum de mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum. Vide supra satis plene vbi tractatur titulus Cum.

A **Medicus. Medicina.** Cum medicina sit remediũ contra morbum, videtur, quod omnia illa, quæ contra morbos vitiorum adiuuant, debeant dici medicinæ. Sicut enim videmus, quod animalia quando se sentiunt infirmari, certas sibi præparant medicinas, sicut patet de cane, qui comedit gramen, vt faciat vomitum, de ceruo qui vtitur dictamo, de elephante, qui vtitur oleo, quando se percipit venenatum, sic vere homo quando sentit, quod per vitia est infirmus, debet prouidere & recipere spiritualia remedia medicinæ, iuxta illud Eccl. 18. Ante languorem adhibe medicinam. Et bene dicit, Ante languorem scilicet inueteratum, quia pro certo quando languor infirmitatis peccati per malam consuetudinem indurauit, tunc ipsum spiritualis medicus relinquit. Istæ autem spirituales medicinæ sunt

Ecclesiæ sacramenta,
Sacræ paginæ documenta,
Correctionum aspera argumenta,
Consolationum dulcia monimenta.

Altissimus enim de terra creauit medicinam, & vir prudens non abhorrebit eam Eccles. 38. Sunt enim hæc necessaria ad medicamentum Tob. 6.

B ¶ Et aduerte, quod sicut in medicinis corporalibus,

Quædam sunt { Incisiuæ & mordicatiuæ, Attractiuæ & aggregatiuæ, Solutiuæ & liquefactiuæ, Expulsiuæ & vacuatiuæ, Consumptiuæ & maceratiuæ, Resumptiuæ & impinguatiuæ, Lenitiuæ & demulsiuæ, Abstersiuæ & corrosiuæ.

Sic vere dico, quod medicinæ spirituales scilicet gratia & virtutes sunt diuersimode & multipliciter in anima operantes, quia scilicet quædam operantur incidendo & mordicando, hę sunt timor & contritio: quædam attrahendo, & aggregando, hæ sunt consideratio, & discussio: quædam resoluendo & in lacrymis effluendo, hæ sunt compunctio & compassio: quædam euomendo & vacuando, hæ sunt confessio & vitiorum reuelatio seu emissio: quædam consumendo & macerando, hæ sunt pœnitentia & afflictio: quædam resumendo & impinguando, hæ sunt clementia & deuotio: quædam leniendo & demulcendo, hæ sunt benignitas & consolatio, quædam vero abstergendo & corrodendo, hæ sunt aduersitas & correctio. Hæc enim omnia in viridario gratiæ collecta medicinalia sunt, & peccatricis animæ curatiua. Figurata Apoc. 22. in illo ligno vitæ, quod erat ex vtraque parte fluminis, quod fructus afferebat 12. & folia eius erant ad medicinam & sanitatem gentium. Fluuius enim iste est diuina gratia. Duo littora huius fluminis sunt facere bona, & fugere mala. Fructus 12. sunt 12. misericordiæ opera. Folia vero medicinalia sunt omnium virtutum, &c. Expone sicut alibi in pluribus locis. Bene ergo dicit Hieronymus super Ezech. quod omnis medicina habet ad tempus amaritudinem, sed postea fructus doloris suauitate pensatur. Istud potissime potest dici, de mundo & mũdi tribulationibus & correctionibus, quia reuera secundum Hieron. ibidem. Prouidentia Dei omnia gubernantur, & quod pœna creditur, medicina est, vnum tamen aduerte, quia scilicet sicut aliqui sunt morbi corporales, q̃ à nulla medicina possunt curari, sicut est lepra, phthisis antiquata, hæmorrhois fistulata & colica, sic vere moraliter loquendo, aliqua sunt vitia, quæ medicinis spiritualibus non curantur, sicut est desperatio, præsumptio, obstinatio, recidiuatio, & similia. De hoc dicitur Hiere. 46. Frustra multiplicabis medicamina, sanitas non erit tibi. Et Esa. 1. dicitur de plaga tumente: Vulnus & plaga tumens non est circumligata pannis, nec curata medicamine, nec forte oleo. Bene igitur dicit Hieronymus in epistola ad Paulinum, quod putridæ carnes ferro indigẽt & cauterio, nec est medicinæ culpa, sed vulneris, cum cruda carne sæuit medicus, vt medeatur, & non parcit, ne pereat. His igitur de medicina prætactis, possumus dicere, quod nos habemus triplices medicos, diuersarum ægritudinum curatiuos scilicet Christum redemptorem, qui vitam reparat & vulnera peccatorum: Legum scrutatorem, qui verba comparat, prædicans onera mandatorum: dignum præceptorem, qui mores temperat, & regit opera subditorum: falsum deceptorem, qui mentes alterat, excusans scelera fatuorum, doctum adiutorem, qui morbos superat, & sanat corpora infirmorum.

¶ Dico ergo primo, quod est dare medicum qui animorum est reformator, & iste pro certo est Christus, qui scilicet medicus est supernus, quia de studio Paradisi veniens in hunc mundum, genus humanum languidum medicauit, & medicina proprii sanguinis reparauit, & a mortis æternę periculo liberauit. De Æsculapio enim legitur quod post Apollinem patrem ipsius reparator fuerit medicinæ. Et ideo quia homines videbatur de morte reducere, creditus fuit Deus. Vnde etiam secundum fabulã quia per medicinam mortuos suscitabat, dii inuidentes ei fulminauerunt, & occiderunt ipsum. Talis fuit medicus noster Christus, q̃ à morte culpæ & pœnæ eripit peccatores. Dii enim illi, de quibus dicitur: Omnes dii gentium dæmonia, hoc est dictum, dæmones vel Iudæi videntes ad literam Lazarum per eum suscitatum, inuiderunt ei, & fulmine passionis & crucis eum occiderũt. Vnde de Christo, id est, de isto medico loquitur Ber. dicens. Qui venit redemptor ad perditos, Medicus ad infirmos & ægrotos, &c. Vide eam supra, &c. Et merito, quia pro certo sicut dicit. necesse fuit, vt magnus ad nos veniret medicus, quia magnus vbique iacebat infirmus. Vnde Aug. contra 5. hæreses dicit. quod fusus est sanguis medici, & factus est medicamẽtũ phrenetici. Aug. etiam in lib. confess. 10. dicit. Heu mihi, ego vulnera mea non abscondo, medicus es, æger sum: misericors es, miser sum. Nunquid non tentatio est vita hominis super terram? Patet igitur, quod est dare medicum qui animorum est reformator.

D ¶ Secundo dico, quod est dare medicum qui auditorum est informator. Et sic dico, quod per medicum prædicator intelligitur, qui scilicet lucendo & informando alios medicatur & morum infirmitatibus tam verbis quam exemplis seu operibus opitulatur. De isto enim videtur dictum illud Eccl. 38. Honora medicum propter necessitatem, etenim creauit illum altissimus. Aduerte tamẽ, quod multi sunt sicut phrenetici, qui scilicet suos medicos solent odire, & ipsos dentibus lædere vel mordere. Sic multi sunt, qui detrahendo & diffamando mordent & lacerant suos medicos spirituales, scilicet, prædicatores. Istud potissime faciunt quidam qui ita infirmi sunt, quod suum morbum aut sua vitia non sentiunt. Dicũt enim illud Matth. 9. Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus.

¶ Notandum etiam est, quod quandoque illi, qui præ cæteris sunt infirmi, & Medici. Alios enim docent, seipsos non docent. Prædicant enim non furandum, sed furantur, non mœchandum prædicant, & mœchantur. Talibus enim dici potest illud Lucæ 3. Medice cura teipsum. Isti enim possunt dicere illud, quod dicit Seneca in epistola, Æger hic, non Medicus habitat. Et Hierem. 8. dicitur. Resina non est in Galaad, & Medicus non est ibi. Non sic bonus & spiritualis Medicus, quia scilicet talis est honorandus, & remunerandus, & non mordendus, nec diffamandus Ecclesiastic. 37. Impingua oblationem, & da locum Medico. Patet ergo, quod est dare Medicum, qui auditorum est informator.

E ¶ Tertio dico, quod est dare medicum, qui subditorum est reparator seu gubernator. Et sic dico, quod Medicus est Prælatus, qui scilicet more Medici debet infirmos sibi commissos. s. subditos in sanitate morum & virtutum debite gubernare, sanos & virtuosos fouere, infirmos & defectiuos corrigere & sanare. Non enim egent, qui sani sunt Medico, sed qui male habent Lucæ 5. Sed pro certo pauci sunt hodie

boni Medici in officiis prælaturæ. Quia reuera multi sunt, qui recte more quorundam Medicorum magis volunt infirmos, quam sanos, & plus gaudent habere subditos defectuosos, quam virtuosos. Et hoc quia sicut Medicus de infirmis non sanis recipit salaria, sic prælatus de malis & non de bonis reportat munera. Nota etiam, quod aliqui sunt ita ignari Medici vel Prælati, quod pro certo nullum sciunt in morbis & defectibus subditorum remedium adhibere, imo magis consueuerunt occidere, quam curare & magis lædere, quam iuuare. Isti igitur debent dicere illud Esa. 3. Non sum Medicus, & in domo mea non est panis neque vestimentum. Nolite me constituere principem populi: ac si dicat, Omnem Principem vel Prælatum decet esse Medicum, non tyrannum. Patet ergo, quod est dare Medicum, qui subditorum est reparator.

F ¶ Quarto vero dico, quod est dare Medicum, qui plurimorum est defraudator. Et iste pro certo est adulator vel hypocrita, qui scilicet verbis suis fallacibus & mollibus scit plagas vitiorum excusando lenire, & dolorem & displicentiam de auditorum cordibus amouere. De talibus Medicis dicitur in Psalm. 87. Nunquid mortuis facies mirabilia, aut Medici suscitabunt? quasi dicat non. Fatuum est ergo talibus Medicis scilicet adulatoribus credere, & eorum verbis fallacibus consentire. Figura Luc. 8. vbi dicitur, quod mulier fluens sanguine erogauerat totam substantiam suam Medicis, nec tamen quicquam profecerat, sed semper deterius habebat. Quia reuera multi sunt, qui in talibus Medicis scilicet adulatoribus erogant quicquid habent, sed tamen propter hoc à vitiis non curantur, sed deterius semper valent Matth. 5. Multa fuerat perpessa à pluribus Medicis. Est ergo

G dare Medicum, qui plurimorum est defraudator. ¶ Quinto vero dico, quod est dare Medicum qui infirmorum est consolator. Et sic accipio literaliter nostros Medicos temporales, seu modernales, quia scilicet debent esse

In { Arte completi, / Modo discreti, / Actu secreti, / Verbo faceti.

Debet enim Medicus esse completus in sciẽtia, discretus in prudentia, secretus cum modestia, facetus cũ blanditia. Hic est qui per scientiam considerat morborum vitia: per prudentiam administrat iusta remedia: per modestam, seu per honestam, & secretam continentiam reuelantur sibi consilia: per facundã seu blandam eloquentiam consolando præbet auxilia. Sed reuera multi non sic, quia vere

mali Medici non sunt { Scientes, / Prudentes, / Secreti, / Faceti.

Sed { Ignorantes & obliuiosi, / Præcipites & impetuosi, / Insolentes & nimis verbosi, / Arrogantes & iniuriosi.

Et quod cæteris est deterius, non sunt contenti sed ambientes, & semper pecuniæ quæstulosi. Ista dilata, concorda & applica sicut vis. Ista igitur sufficiant quo ad præsens.

A **Meditatio. Meditari.** Nota, quod meditatio nihil aliud est quam circa aliquid attenta & profunda cogitatio. Igitur distinguẽdo de meditatione & bona & mala, primo dicamus, quod mens humana videtur habere similitudinem corporalium oculorum. Oculi enim sunt membra mobilia, & nunquam in eodem statu perseuerantia. Voluit enim natura quod superius, dextrorsum & sinistrorsum possent se voluere, vt sic possent pericula præcauere & corpori proficua prouidere. Sic vere dico, de oculo mentis nostræ, vertibilis enim & mobilis debet esse, quia scilicet per meditationem prouidam & discretam quandoque debet sursum ad Deum & ad bona æterna respicere, quandoque inferius ad mortem & ad infernum intendere, quandoq; exterius ad dexteram, id est, ad illa quæ facienda sunt, se conuertere, & quandoque ad sinistram, hoc est dictum, ad illa, quæ cauenda & vitanda sunt, se transferre. Columba enim quæ est auis gemebunda, & meditatiua, solet caput suum nunc huc nũc illuc sæpe voluere antequam ipsam contingat alicubi se mouere. Meditatio ergo, cogitatio, & deliberatio est necessaria viro iusto, & cuique prouido vel discreto vt dicat illud Esa. 38. De mane vsque ad vesperam finies me: sicut pullus hirundinis sic clamabo, & meditabor, vt columba. Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum. Sequitur. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Ecce ergo quomodo iste meditatur

Vitæ labilitatem. (De mane vsque ad vesperam finies me.)
Carnis fragilitatem. (Sicut pullus hirundinis inquit.)
Mundi aduersitatem. (Clamabo inquit.)
Mortis necessitatem. (Meditabor vt columba quæ scilicet respiciens gemit.)
Rerum debilitatem. (Attenuati sunt oculi mei.)
Cœli fœlicitatem. (Suspicientes in excelsum.)
Mentis iniquitatem. (Recogitabo omnes annos meos.)
Dei auctoritatem. (Tibi qui scilicet es Deus omnipotens.)
Inferni pœnalitatem. (In amaritudine animæ meæ.)

Ista enim sunt nouem diuerticula, quæ debet vir prudens scrutari, & in quibus debet solerti animo meditari Figuratus Gen. 24. vbi dicitur, quod cum Isaac exiuisset ad meditãdum in agro, obuiauit sibi Rebecca pulcherrima, & prudentissima puellarũ, quæ facta est eius vxor. Quia reuera cum quis ad agrum extrinsecæ meditationis egreditur, & in præfatis & aliis necessariis solitarius meditatur. Rebecca, quæ interpretatur patientia, & quæ multum accepit, id est, virtus modestiæ & prudentiæ, quæ secundum veritatem multa merita recolligit, eidem coniungatur, vt sic talis possit dicere illud Psalm. 76. Meditatus sum nocte cum corde meo, exercitabar & scopebam spiritum meum, vt dictum est, prosequere prout volueris. ¶ Sed si vis alio modo distinguere, dic quod B

Iustus debet meditari { Superius, / Interius, / Exterius, / Posterius, / Dexterius.

Meditetur ergo { Superius Dei maiestatem, / Interius nostram qualitatem, / Exterius rerum vanitatem, / Posterius mortis breuitatem, / Dexterius cœli ciuitatem.

Primo ergo meditari debemus Dei maiestatem, qui sursum præsidet. Quia reuera super & ante omnia meditatio nostra debet ferri in Deum, sicut in quid præcipuum atque summum. Nonne aquila respicit solem, Oryx animal oculos tendit ad stellam, Elephas ad lunam nouam? sicut ponit Plinius. Sic vere dico, quod homo debet ad solem lunam & stellas oculos mentis erigere, id est, ad Deum, sanctos & Angelos cor leuare, & in ipsis meditari iugiter, & manere, dicendo scilicet ipsi Deo illud Psalm. 18. Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Et hic notabis, quod ponit Solinus de quibusdam Philosophis Indorum, quod scilicet solem irreuerberatis oculis intuentur, in rota ipsius quædam secreta rimantes, sic & nos Dei essentiam debemus meditando rimari, & secreta suæ mirabilis magnificentiæ perscrutari. Meditari igitur debemus in Deo quam potens sit in operibus, quam iustus in vindicandis sceleribus, quam largus in tribuendis muneribus, quam certus in prolatis sermonibus. Igitur meditare, quã sit potens faciẽs opera Ps. 76. Memor fui operũ domini, quia memor ero ab initio mirabilium operum domini, & meditabor in omnibus operibus tuis, & in adinuentionibus tuis exercebor. Et illud Ps. 142. Et in factis manuum tuarum meditabor. Item meditare, quam sit iustus vindicans scelera Ps. 34. Sed & lingua mea meditabitur iustitiam tuam, tota die laudem tuam. Item meditare, quam sit clemens reuelans onera seu dispensans munera Ps. 62. In matutinis domine meditabor in te, quia fuisti adiutor meus, & in vmbra alarum tuarum sperabo. Item meditare, quam sit prudens gubernans seu ordinãs cætera. Iste est enim qui ordinauit, & fecit legem, mandata, scripturam & iudicia ad regimen, quæ pro certo sunt omnia meditanda, & solerti animo facienda. De lege enim diuina dicitur in Ps. 27. quod in lege domini voluntas iusti, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Super quo dicit Hie. quod meditatio legis est non solum in legendis scripturis, sed in his, quæ scripta sunt, faciendis. De mandatis vero dicebat Dauid in Ps. 118. Meditabar in mandatis, quæ dilexi. De scriptura vero sacra dicitur Deut. 6. Erunt (inquit) verba mea, quæ ego tibi præcipio, in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis die ac nocte, sedens in domo tua, & ambulans in itinere, & dormiens atque consurgens, & Iosuæ 1. Non recedat volumen legis huius de ore tuo, sed meditaberis in eo diebus atque noctibus vt facias ea & custodias quæ scripta sunt in eo. Patet igitur, quomodo meditari debemus Dei maiestatem, quæ sursum præsidet. ¶ Secundo dico, quod meditari debemus morum qualitatem, quæ nobis insidet, scilicet, vitia & virtutes: Vitia, scilicet, quę nobis insunt, vt ea fugiamus, & vt pro eis gemamus, & doleamus Esa. 59. Rugiemus, quasi vrsi, & quasi columbæ meditantes gememus: Virtutes vero, vt eas acquiramus, &c.

mus, & doleamus Eſa. 59. Rugiemus, quaſi vrſi, & quaſi columbæ meditantes gememus: Virtutes vero, vt eas acquiramus, & vt ipſas in noſtris morib. inſeramus. Meditetur ergo iuſtus in temperantia, qua vera loquatur, in ſapientia, qua recte regatur, in reuerentia, qua Deo ſubdatur. Meditetur ergo iuſtus in rectitudine locutionis, dicens Proue. 8. Veritatem meditabitur guttur meum, aperientur labia mea, vt recta prędicent. De limpitudine diſcretionis dicitur in Pſ. 36. Os iuſti meditabitur ſapientiã, & lingua eius loquetur iudicium, lex Dei eius in corde ipſius. De beatitudine ſubiectionis dicitur Pro. 15. Mens iuſti meditabitur obedientiam. Patet igitur, quod meditari debemus morum qua-
D litatem quæ nobis inſidet. ¶ Tertio dico, quod meditari debemus rerum vanitatem, quã mundus poſſidet. Quia vir prudens multum debet meditari & attendere de rebus mundanis quam ſint difficilis acquiſitionis, quam breuis durationis, & retentionis quam doloroſæ perditionis, quam vanæ & inutilis poſſeſſio-
E nis Pſalm 27. Populi meditati ſunt inania. ¶ Quarto dico, quod meditari debemus mortis breuitatem, quæ vitam obſidet. Sapiẽs enim diligenter, & ſæpe meditatur de morte Eſa. 33. Oculi tui cernent terram de longe, cor tuum meditabitur timorem. Vnde
F Hier. ad Eliodorum dicit, quod Platonis ſententia eſt omnium ſapientum: vitam meditationem eſſe mortis. ¶ Quinto vero dico, quod meditari debemus cœli ciuitatem, in qua Chriſtus reſidet. Vnde Proſper de vita contemplatiua lib. 4. dicit ſic. Vitæ cõtemplatiuæ ſectator ad conditorem ſuum corde illuminandus accedat, ipſi contẽplando ac inſatiabiliter perfruendo toto corde inſeruiat, ipſum iugiter concupiſcat, omnia quibus inde poteſt auerti, refugiat, cogitationes ac totam ſpem ex ipſius delectatione ſuſpendat, diuinarum literarum meditationibus vacet, & in eis ſe diuinitus illuminatus oblectet. Sic ergo patet, quod
G meditatio quandoque ſumitur in bono. ¶ Sed vere adhuc dico, quod quandoque ſumitur in malo. Et ſic meditatio nihil aliud eſt quam in aliqua malitia profunda cogitatio, & longa mali deliberatio & intentio Mali enim meditantur mala, videlicet dolum atque nequitiam Pſal. 35. Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo, aſtitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non odiuit. Brigam atque diſcordiam Prouer. 27. Qui meditatur diſcordias, diligit rixas, & qui exaltat cor ſuum, quærit ruinam. Rapinam, & auaritiam Prou. 24. Rapinas meditatur mens eorum, & fraudes labia loquuntur. Hæc igitur de meditatione ſufficiant. Vide in titulis cogitatio, conſideratio, deliberatio, attentio, contemplatio, & in aliis titulis ſimilibus.

A **Medius. Medium.** Nota, quod medius ſeu mediator eſt ille, q inter diuerſas perſonas tenet officium mediandi. Medium etiam eſt pars illa, quæ diſtat æqualiter ab extremis Medium etiam eſt illud quod à circumferentia circuitur. Et ſic per medium multa poſſunt moraliter denotari. Signat enim medium

Prælatorum æqualitatem,
Sociorum communitatem,
Bonorum congruitatem,
Cordium profunditatem,
Dei auctoritatem,
Cœli fœlicitatem,
Cleri conformitatem,
Mundi proſperitatem,
Peccatorum peruerſitatem,
Inferni calamitatem.

Prælati enim & iudices habent eſſe in medio æqualiter ad ſubditos ſe habendo. Viri iuſti habent eſſe in medio, concorditer cum ſociis conuerſando, boni inſuper ſolent tenere medium, ab extremitatibus vitiorum fugiendo & recedendo. Corda vero ſolẽt eſſe in medio profunditer ſe occultando. Deus autem habet eſſe in medio, ſublimiter regnando, & imperando. Paradiſus eſt in medio, quia latitudinem & æquitatem tenet omnibus impendendo. Clerus eſt in medio, inter Deum & homines intercedendo. Mundus eſt in medio, malos in ſuis vitiis implicando. Peccator eſt in medio, peruerſas ſocietates ſectando. Infernus eſt in medio centrum tenendo, & ineuaſibiliter impios includendo.
B ¶ Sic igitur dicam, quod in ſcriptura reperitur

Medium {
Iuris & æquitatis,
Pacis & vnitatis,
Virtutis & bonitatis,
Cordis & voluntatis,
Dei & ſuæ auctoritatis,
Cœli & ſummæ fœlicitatis,
Cleri & eccleſiaſticæ conformitatis,
Mundi & terrenæ proſperitatis,
Peccati & grauis ſocietatis,
Inferni & æternæ calamitatis.
}

De medio iuris & æquitatis poteſt dici illud Pſalm. 100. Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ: de medio concordiæ & vnitatis poteſt dici illud Deuteronom. 5. Egò ſequeſter & medius fui inter Dominum & vos. De medio virtutis & bonitatis poteſt dici illud Ezech. 27. Sanctificationem ponam in medio, quaſi dicat, Sanctificatio, id eſt, virtus tenet locum & ſtatum medium. De medio cordis & voluntatis poteſt dici illud Hierem. 23. Contritum cor meum in medio mei: De medio Dei & ſuæ auctoritatis, quo ſcilicet Deus dicitur tenere medium, & hoc quia altior, quia potentior, quia in infinitum ab omni parte diffuſior, cum ipſe ſit ſphæra cuius centrum vbique eſt, circumferentia autem nuſquam terminatur, de ipſo inquam poteſt dici illud Apoc. 5. Ecce in medio throni, & quatuor animalium & 24. ſeniorum agnum ſtantem, &c. Et illud Apoc. 14. Vidi Angelum volantem per medium cœli, habentem euangelium æternum. Pſalm. 81. Deus ſtetit in ſynagoga Deorum, in medio autem Deus diiudicat. De medio Paradiſi & ſummæ fœlicitatis, quod ſcilicet medium poteſt dici, eo quod iſta ſit iuſta meditatio & diſtributio præmiorum, & eo etiam, quia eſt in cœlo, quod eſt rotundum, & per conſequẽs medium rationis eſt in qualibet eius parte, poteſt dici illud Ezech. 11. Aſcendit gloria Domini de medio ciuitatis, ita quod beati poſſunt dicere illud Pſalm. 47. Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui. De medio cleri ſeu Eccleſiaſticæ conformitatis poteſt dici illud Eccl. 14. In medio Eccleſiæ aperiet os eius. De medio mundi ſeu terrenæ dignitatis vel proſperitatis poteſt dici illud Hierem. 40. Recedite de medio Babylonis, id eſt, mundi. De medio peccati & malæ ſocietatis poteſt dici illud, quod de peccatoribus dicitur in Pſalm. 54. Nequitiæ in tabernaculis eorum in medio eorum De medio autem inferni & æternæ calamitatis poteſt dici illud, quod de peccatoribus dicitur Ezec. 21. Sanguis tuus in medio terræ: & 30. Diſſipabuntur in medio terrarum. Medium enim eſt locus obſcurior, profundior, & ad euadendum difficilior, ſic infernus. Ideo in Pſal. 22. dicitur: medium vmbræ mortis. Vnde damnatis poteſt dici illud Ezech. 22. Sicut conflatur argentum in medio fornacis, ſic eritis in medio eius. ¶ De omnibus iſtis mediis longum eſſet dicere. Dicam tamen aliqua de quibuſdam.

¶ Primo ergo dicam, quod eſt quoddam medium iuſtiſſimæ C
æquitatis. Et iſtud eſt illud medium temperantiæ, iuſtitiæ & veritatis, in quo debent conſiſtere principes, iudices & prælati. De quo Prouer 8. In viis iuſtitiæ habito in medio ſemitarum iudicii. Sol qui eſt Rex planetarum, ſitus eſt in medio eorundem. Ad denotandum, quod illi, qui ſunt reges & iudices aliorum, debent in medio aliorum ad omnes æqualiter cæteris paribus ſe habere, nec magis ad vnũ, quam ad alium appropinquare per acceptionem perſonarum, ſed in promotionibus & punitionibus inter omnes æqualiter mediare ſecundum exigentiam meritorum, Exemplo Chriſti, qui ſemper legitur in medio ſtetiſſe, & æquitatis medium tenuiſſe. Medium enim tenuere beati. Vnde Ioa. 20. Stetit Ieſus in medio diſcipulorum ſuorum. Et Luc. 22. Ego autem in medio veſtri ſum. Debent ergo tales eſſe in medio per iuſtitiam & æquitatem. Et debent eſſe medii inter Deum & populum, per excellentiam & dignitatem Deuteronom. 5. Ego ſequeſter & medius ſum inter vos & Dominum. Cornua enim vnguis, & cartilagines, & capilli tenent naturam mediam inter oſſa & carnem. Stipes etiam in arbore medius eſt inter radicem & ramos. Stomachus eſt medius inter os & membra. Stipes enim à radice haurit, & ad ramos mittit. A radice enim arbor ſuſtinetur, & rami per eam ſupportantur. Stomachus etiam cibos, quos ab ore recipit, ſibiipſi non retinet, ſed ſicut bonus mediator ad membra nutrienda tranſmittit. Sic proculdubio bonus prælatus, & medius, & mediator debet eſſe inter Deum & populum, quia ſcilicet à Deo ſicut à radice debet per deuotionem haurire cibum & deuotionem gratiæ & ſapientiæ, vnde poſſit ramos & ſubditos ſpiritualiter enutrire. Naturam etiam debet habere mediam inter carnem, & oſſa, id eſt, inter homines & Angelos, quia ſcilicet nec de toto debet eſſe caro, id eſt, carnalis, nec ex toto poteſt eſſe os, id eſt, ſpiritualis, quia videlicet non poteſt habere oſſeam vel angelicam firmitatem, nec ex toto debet continere carneam vel peſtificam vilitatem. Mediam igitur vitam debet tenere, & medius inter Deum & homines debet apparere, & ſicut mediator Dei & hominum, cauſam ſubditorum apud Deum debet cum diligentia procurare, ita quod de eo poſſit dici illud Iohannis 1. Medius autem veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis. De tali ergo medio, quod pertinet ad Iudices & Prælatos, poſſumus exponere illud præallegatum. Ego autem in medio veſtri ſum Lucæ 22.

¶ Vbi aduerte, quod locus medius habet ex ſui condi- D
tione

Nobilitatem,
Communitatem,
Stabilitatem.

Nobili-

Nobilitatem dico, quia locus medius habet circumiacentibus præeminere: Communicatem etiam, quia locus medius solet ad circumferentiam æqualiter se habere: Stabilitatem insuper; quia locus medius solet (vt communiter) tutior immobilior permanere. Sic proculdubio locus, gradus & status talium, videlicet prælatorum, iudicum & magnatum, debet esse nobilior in dignitate, ideo dicitur (Ego) quod est primæ personæ. Communior in charitate, ideo dicitur (In medio vestri.) Stabilior in firmitate, ideo dicitur (Sum.) Ista enim tria pertinent ad bonum iudicem vel prælatum, videlicet, quod habeat honoris sublimitatem: (Ego inquit) Amoris communitatem. (In medio inquit vestri.) Vigoris stabilitatem. (Sum inquit.) Dico, quod tale medium dat honorem & prælationem (Ego inquit.) In figura enim rotunda locus medius præeminet aliis. In cœlo etiā stella, quæ est in medio poli arctici, est altior omnibus aliis stellis. Quia pro certo in cœlo Ecclesiæ militantis illi, qui habēt in medio iustitiæ præsidere, scilicet, iudices & prælati, debent esse superiores aliis in honoribus & in dignitatibus altiores Eccl. 10. In medio fratrum rector illorum in honore. Decet enim iudicem vel prælatū maiestatem ampliorem habere, & se in omnibus ostendere suis subditis altiorem. Quod ostenditur, cum dicitur (Ego) quod est primitiuæ speciei, numeri singularis, omnis generis, & primæ personæ, quia pro certo tales debent esse primæ personæ in excellentia & honore. Omnis generis, præ amicitia & amore, quia scilicet non debent habere genus proprium. Omnes enim debent æqualiter attingere quantum ad medium tenendum. Exemplo Christi qui dicit Mat. 12. Quæ est mater mea, & fratres mei? quasi dicat, nullus in speciali. Et sequitur. Omnis, qui fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis est, ille frater meus & mater, & soror est, quia scilicet quantum ad iustitiam prælatus nō debet cognoscere personam, sed esse omnis generis, vt æqualiter sit ei cura de omnibus sicut dicitur Sap. 7. Singularis numeri etiam debet esse, quia pro certo ad iudicem vel prælatum bene pertinet, quod se exhibeat in pluribus solitarium & singularem, & nō nimis communem & familiarem, quia scilicet nimia familiaritas parit contemptum, sicut dicit Innocentius, vt sic ipse talis dicat illud Psal. 140. Singulariter sum ego, donec transeam. Et sic si iudex, vel prælatus habeat ista tria, videlicet, quod ipse sit primæ personæ, honorem suum & suam dignitatem primariam authentice regendo, si sit etiam omnis generis, ad omnes se æqualiter habendo, si sit insuper singularis numeri, nullam familiaritatem indebitam cum subditis contrahendo, dico, quod ipse poterit medium iustitiæ tenere, & nunquam ab ipso medio deuiare. Ego inquit Vt possit dicere illud Zach. 2. Ego ero in gloria in medio eius. Patet ergo, quod medium requirit iustitiæ honorem & prælationem.

E ¶ Deinde dico, quod tale medium exigit amorem & communionem. (In medio inquit vestri.) Sicut enim res, quæ est in medio, æqualiter distat ab extremis, nec magis appropinquat ad vnum extremum, quam ad aliud, sic vere, bonus Prælatus vel Iudex, qui in medio iustitiæ vult manere, nunquam debet per affectionem, vel personarum acceptionem ad vnum magis, quam ad alium appropinquare, sed omnibus æqualiter bonum regimen impendere, & omnes generaliter adiuuare (In medio inquit vestri.) Aggæ 2. Spiritus meus in medio vestri. Firmamentum enim fuit factum in medio aquarum. Lignū vitæ fuit positum in medio Paradisi. Filii Israel transierunt per medium sicci maris. Et sacerdotes, qui portabāt arcam in medio Iordanis persitterunt, sicut dicitur Gen 1. & 2. Exod. 14. & Iosuæ 7. Ad denotandū quod iudices, & prælati, qui debent esse firmamentum per constantiā, lignum vitæ per clementiam, filii Israel, id est, Deum videntes per conscientiam, sacerdotes, id est, sacra docentes per eloquētiam, tales (dico) debent esse medium iustitiæ, & sine acceptione personarum per medium transire Luc. 4. Iesus autem transiens per medium illorum ibat, vt sic dicat quilibet talis illud Psa. 100. Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ. In medio ergo vestri Leu. 26. Ponam tabernaculum meum in medio vestri. Compara si vis prælatum tabernaculo, in quo arca, tabulæ, Cherubin, virga, manna, altare, mensa, candelabrū, & propitiatorium, sicut dicitur Exo. 27. & deinceps. Quia scilicet prælatus debet habere arcam secretæ habitationis, tabulas legis diuinæ & ordinationis, Cherubin altæ contemplationis, virgam correctionis, manna compassionis, altare orationis, mensam refectionis, candelabrum discretionis, propitiatorium veniæ & piæ miserationis. Et proculdubio ipse proprie erit in medio vestri 1. Thess. 2. facti sumus sicut paruuli in medio vestri. Medium ergo

F iustitiæ exigit amorem & communionem. ¶ Denique dico, quod medium iustitiæ requirit vigorem & durationem, quod ostenditur, cum dicitur Sum. Res enim in medio magis est tuta & firma, magis durabilis & longæua quam illa, quæ habitat in extremis. Et ideo polus, qui est situs in medio cœli, est stella immobilis. Terra etiam, quæ est in medio elementorum, est naturaliter stabilis & immota. Ad denotandum, quod illi, qui in medio æquitatis & iustitiæ sunt locati, debent esse immobiliter & durabiliter in virtute & constantia radicati. Decet enim iudicē vel prælatum esse virum solidum & constantem, non mobilem, variabilem atque leuem. Sum inquit, vt sic possit dicere illud Mat. 8. Ibi sum in medio eorum De Christo enim dicitur, quod ipse stetit in medio discipulorum. Et Ioa. 20. & Luc. 6. dictum est in firmo. Surge, & sta in medio. Ad denotandum, quod illi, qui mediū locum iustitiæ in Ecclesia tenent, stantes & stabiles esse debent. Et sic igitur patet quomodo tales iudices & prælati, qui medium potestatis iudiciariæ tenent in mundo, debent habere

Perfectam stabilitatem,
Communem æqualitatem,
Excelsam auctoritatem.

Et ipsi ita poterunt figurari in illa arbore Dan. 3. Ecce inquit arbor in medio terræ, altitudo eius nimia, & magna arbor & fortis, & proceritas eius contingens ad cœlum, folia eius pulcherrima, fructus eius nimius, & esca vniuersorum in ea. Longum esset exponere eam, vide eam in sermone præcidentis ramos de arboribus. Vel si vis, pone figuram Apocal 1. qualis describitur esse ille, qui ambulabat in medio candelabrorum aureorum scilicet iudex, vel prælatus, qui inter candelabra, id est, inter viros lucidos sedet in medio prælaturæ. Proculdubio dicitur ibi, quod ipse habebat capillos candidos, oculos lucentes, pedes ardentes, gladium in ore, & septem stellas in manu tenebat. Quia pro certo tales debent habere capillos candidos per innocentiam, oculos lucentes per sapientiam, pedes, id est, affectus ardentes per amicitiam, gladium in ore per correctionem & duritiam: Septē stellas, id est, vniuersorum bonorum in manu tenere per efficaciam. Tales ergo debent esse illi, qui tenent medium aliorum. Quod tamen hodie est contra multos, quia proculdubio in medio iudiciariæ potestatis non sedent hodie tales viri perfecti, sed viri penitus imperfecti. Quod figuratum est Apoc. 5. vbi ipse vidit in medio throni & in medio seniorum agnum stantem. Quia pro certo multi hodie sunt in medio throni, qui non sunt proprie nisi agni, &c. Patet ergo, quod est quoddam medium iustissimæ æquitatis.

G ¶ Secundo principaliter dico, quod est quoddam mediū concordissimæ vnitatis. Et istud est medium, quod tenent viri charitatiui, qui semper volunt esse per concordiam & amorē in medio aliorum. Medium enim participat cum extremis, & mediante medio extrema inuicem copulatur. Sic proculdubio viri charitatiui, viros extreme contrarios & diuersos solent suis mediationibus per charitatis vinculum copulare, & in medio aliorum per amorem, & concordiam habitare. Et sic dico, quod quilibet debet esse in medio cordis alterius per mutuam charitatem & dilectionem. Vnde Ezech. 1. Erat rota in medio rotæ. Et in medio etiam aliorum per communem concordiam & vnionem, sicut de Hierusalem, quæ interpretatur pacifica, Ezec. 5. dicitur. Ista est Hierusalem, in medio gentium posui eam. Et Luc. 22. Circumsedentibus illis erat Petrus in medio. Et nota, quod debent esse in medio aliorum, vt dent

Mœrentibus consolationem,
Discordibus pacis vnionem,
Errantibus eruditionem,
Egentibus recreationem,
Timentibus securationem,
Laudantibus excitationem.

Dico ergo, quod boni sunt in medio aliorum ad consolationem mœrentium, & sic loquitur Ezec. quod ipse erat in medio captiuorum iuxta fluuium Chobar. Ezech. 1. Item ad reconciliationem discordium. Vnde de Christo dicitur Ioan. 20. quod ipse stetit in medio discipulorum, & dixit: Pax vobis. Item ad eruditionem errantium. Vnde ad viros sapientes & lucidos qui alios possunt erudire, potest referri illud Ezech. 1. In medio animalium splendor ignis. Item ad recreationem egentium Ezech. 19. In medio leunculorum enutriuit catulos suos. Item ad roborationem timentium Psalm. 22. Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Item ad excitationem laudantium Psalm. 21. In medio Ecclesiæ laudabo te. Et Psalm. 103. Super ea volucres cœli habitabunt, in medio petrarum dabunt voces. Istud est ergo medium concordissimæ vnitatis. Sed contra nota, quod mali habitant in medio aliorum,

Ad { Exequendum crudelitatem,
Exercendum carnalitatem,
Faciendum iniquitatem.

De medio suæ crudelitatis dicitur Matth. 10. Ecce ego mitto vos

sicut

ficut oues in medio luporum. De medio vero carnalitatis dicitur in Pſalm.67. In medio iuuencularum tympaniſtriarum. De medio vero iniquitatis dicitur in Pſalm.54. Nequitiæ in habitaculis eorum. Et Pſalm.54. Labor in medio eius & iniuſtitia. Eſt i-
H gitur quoddam medium concordiſſimæ vnitatis. ¶ Tertio principaliter dico, quod eſt medium intimiſſimæ voluntatis. Et ſic per medium poteſt intelligi cor humanum, quod latet interius in medio carnis noſtræ. Iſtud enim eſt medium in quo conſiſtit virtus. Sicut ergo aranea primo facit, & reparat medium telæ ſuæ, poſtea vero laborat extrema reparare, reficere, & reformare, ſic vere homo debet vacare ad reparationem & compoſitionem medij ſui, id eſt, conſcientiæ ſeu cordis, & ad ipſius per gratias & virtutes ſpiritualem reformationem 3. Reg. 8. Sanctificauit rex medium atrij. Et deinde poterit vacare ad exteriora ædificanda, id eſt, ad corporalia & temporalia gubernanda, iuxta illud. Primum quærite regnum Dei Matth 6. Qui enim vult facere circulum ſeu ſphæram, neceſſe eſt primo & ante omnia, quod in medio figat circinum, & quod à medio incipiat opus ſuum, & quod deinde circumquaq; protrahat lineam ſiue ſphæram. Sic vere, qui circulum & ſphæram perfectionis vult in ſeipſo componere, debet ante omnia circa medium cordis ſui intendere & vacare, & ſic alia melius poterit ordinare. Vnde nota, quod iſtud medium eſt munde ſeruandum, & à vitijs diligentiſſime cuſtodiendum. Sicut enim ſi hoſtes intrant vſq; ad medium ciuitatis, faciliter capiunt totum reſiduum, ſic ſi vitia intrant ad cor per conſenſum, faciliter deſtruunt reſiduum per effectum. Bene ergo conſulitur Deut. 13. Auferas malum de medio tui. & Gen. 35. Abijcite deos alienos de medio veſtri. Nota ergo, quod iſtud medium eſt cuſtodiendum,

Quia eſt { Firmitatis propugnaculum,
Sanctitatis tabernaculum,
Deitatis habitaculum.

Eſt (dico) propugnaculum firmitatis. Iſtud eſt enim caſtrum, quod nunquam per violentiam poteſt capi. Vnde Gen. 1. Fecit firmamentum in medio. Item eſt tabernaculum ſanctitatis, quia ſcilicet, omnis virtus & ſanctitudo habet in corde principaliter ſedem ſuam Ezech. 37. Dabo ſanctificationem meam in medio ipſorum. Ibi enim feruet dilectio Pſalm. 21. Factum eſt cor meum tanquam cera liqueſcens in medio ventris mei. Item ibi dolet contritio Hiere. 23. Contritum eſt cor meum in medio mei. Ibi inſuper ſupplicat oratio Eſa.18. Erat altare domini in medio terræ. Ibi nihilominus humiliat ſe ſubiectio, Mich.6. Humiliatio tua in medio tui. Item dico, quod iſtud medium eſt habitaculum Deitatis, quia ſcilicet Deus habitat ſpiritualiter in anima & in corde. Vnde Deuter 7. & Sopho 3. Dominus Deus tuus in medio tui: in Pſalm. dicitur. Magnus in medio tui ſanctus Iſrael. Et
I ſic igitur patet, quod eſt mediū intimiſſimæ voluntatis. ¶ Quarto dico, quod eſt medium ordinatiſſimæ bonitatis & iſtud eſt medium virtutis, quia viri religioſi ſemper ſolent tenere mediū, hoc eſt, non diminutionem aut ſuperfluitatem. Non enim ſunt diminuti nec ſuperflui, ſicut paruit in Salomone, qui non petebat diuitias, nec paupertates, ſed tantum victui neceſſaria Prouerb.30. virtus enim conſiſtit in medio, ſicut patet de liberalitate, quæ medium eſt. Prodigalitas vero & auaritia extrema vitia ſunt, quorum ſcilicet vnum ſuperfluum continet, & aliud diminutum. Sancti ergo medium tenuerunt, quia medium tenuere beati. Ab extremis autem receſſerunt, id eſt à vitijs, quia ſicut dicitur Prouerb.14. Extrema gaudii luctus occupat. Et ideo dicitur Matth. 18. quod aduocans Ieſus paruulum, ſtatuit eum in medio, &c. Vbi nota, quod ad hoc, quod homo ſit in medio virtutis, neceſſe eſt, quod Dei bonitas auxilietur. (Aduocans inquit Ieſus.) Quod meritis vanitas humilietur. (Paruulum inquit.) Quod cordis firmitas radificetur. (Statuit inquit eum, &c.) Ad iſtud propoſitum potes adducere omnes auctoritates quæ ſunt ſupra de medio iuſtitiæ, & etiam de medio ſocietatis. Et ſi vis, potes notare hic, quod Chriſtus inuenitur ſemper fuiſſe in medio, videlicet iacens in medio animalium Abac.2. Pendens in medio latronum Ioan.19. Sedens in medio iudicum, & doctorum Lu.2. Stans in medio diſcipulorum Io.20.

¶ In quibus verbis proculdubio medium quatuor virtutum cardinalium denotatur. Quia vere iſte iacuit in medio animalium per prudentiam. Extrema enim prudentiæ, quæ ſunt calliditas & fatuitas per bouem & aſinum deſignantur. Bos enim qui ſemper ruminat, & habet cornua, ſignat illos, qui in calliditate ſuæ prudentiæ gloriantur. Item iſte pependit in medio latronum per temperantiam, quæ, ſcilicet, carnem cum vitiis crucifigit. Duo enim latrones ſunt duo extrema ſcilicet cura carnis in deſiderijs, qui eſt ſiniſter & blaſphemus: Carnis nimia mortificatio, dexter, cui faciliter indulgetur. De iſto medio dicit Bern. Oportet carnem reſtringere, non extinguere: deprimere, non opprimere ſeruiat, ne ſequatur: ancilletur, ne dominetur. Iſte ſedit in medio doctorum per iuſtitiam, ad quam ſcilicet pertinet in medio ſedere, & cuius extrema ſunt remiſſio & crudelitas. Item ſtetit in medio diſcipulorū per fortitudinem & conſtantiam, cuius ſcilicet extrema ſunt puſillanimitas, quam habuit Ioannes, qui mūdū fugit. Et temeritas quam habuit Petrus, qui gladio fuerit, & tandem abiit. In omnibus igitur debemus exemplo Chriſti mediū tenere & ad extrema vitiorū nullatenus applicare, vt cuilibet noſtrum dicatur illud Luc.6. Surge, & ſta in medio. ¶ Quinto & K
vltimo dico, quod inuenitur medium mundanæ ciuitatis vel proſperitatis, quia ſcilicet quandoque per medium poteſt intelligi mundus vel proſperitas ipſa mundana. Vt communiter enim locus medius ciuitatis eſt locus magis populoſus, magis clamoſus, magis lutoſus, etiam communis, & amplius operoſus. Sic vere ſtatus mundanus, & potiſſime ſtatus malorum, eſt populoſior & opulentior, frequentior & communior. Sicut enim omnia grauia naturaliter petunt medium (ſcilicet centrum, quod eſt in medio terræ) ſic omnes peccatores petunt, & deſiderant iſtum mundum. Et notemus, quod iſtud medium eſt

Locus { Horroris,
Laboris,
Ardoris,
Cruoris,
Fœtoris.

Locus (dico) horroris. Ezech.8. Abominationes tuæ in medio tui erunt. Locus etiam laboris Pſalm.54. Labor in medio eius & in iuſtitia. Item locus ardoris ſcilicet auaritiæ Ezech.28. Producam ignem de medio tui, qui comedat te. Item locus cruoris, id eſt, crudelitatis. Vnde Hierem.41. Ad medium ciuitatis interfecit eos. Locus etiam fœtoris Ezech. 22 Coinquinabat in medio eorum. Et ſic igitur aliqua patent de quintuplici medio, videlicet de medio æquitatis & iuſtitiæ, ſocietatis & concordiæ, voluntatis & conſcientiæ, virtutis & temperantiæ, mundanæ proſperitatis & abundantiæ. Et hæc de medio ſufficiant.

Medulla. Cum medulla ſit tenera & mollis ſubſtantia in A
medio oſſium ſita, & ad temperamentum ſuæ ſiccitatis ordinata, dulcis ſapida & delicata, poſſumus dicere, quod in bono ſignificato medulla denotat

Pinguedinem gratiæ & deuotionis,
Dulcedinem gratiæ & deuotionis,
Mulcedinem modeſtiæ & benignæ conditionis,
Teneritudinem clementiæ, pietatis & compaſſionis.

De medulla enim gratiæ & deuotionis dicitur Gen.45. Dabo vobis omnia bona, vt comedatis medullam terræ. De medulla gloriæ & fruitionis dicitur Deute.32. quod Deus conſtituit filios Iſrael ſuper excelſam terram, vt comederēt fructus agrorum, & ſugerent mel de petra. Sequitur. Et hircos cum medulla tritici, & ſanguinem vuæ biberent meraciſſimum. De medulla autem benignitatis & piæ conditionis dicitur Num. 18. Omnem medullam olei & vini, & frumenti, & quicquid offerunt domino, dedi tibi. De medulla autem clementiæ, & pietatis, & compaſſionis dicitur illud Pſalm.65. Holocauſta medullata offeram tibi cum incenſo arietum, offeram tibi boues cum hircis. ¶ In malo vero B
ſignificato

Medulla ſignat { Pinguedinem carnalitatis,
Dulcedinem proſperitatis,
Mulcedinem verboſitatis,
Teneritudinem debilitatis & imbecillitatis.

De pinguedine carnalitatis dicitur Iob 21. quod viſcera ipſius ſcilicet carnalis hominis, plena ſunt adipe, & medullis oſſa illius irrigantur. De pinguedine proſperitatis dicitur Ezech. 17. quod Aquila grandis venit ad libanum, tulit medullam cedri, &c. Expone ſicut alibi. De medulla adulatoriæ verboſitatis, ſeu loquacitatis, ſeu etiam delicatæ fragilitatis poteſt dici illud Eſaiæ 35. Faciet inquit conuiuium pinguium medullatorum vindemiæ defæcatæ. Tales enim ſemper volunt eſſe in conuiuiis & in delitiis pinguium & vinorum. Vide alia in titul. pinguedo, vel adeps.

Mel. Nota, quod cum de melle ſupra in pluribus locis & ca- A
pitulis plurima iam ſint dicta, modicum intendo dicere quo ad præſens. Quamuis enim multa poſſint inueniri exempla de melle, paucæ tamen auctoritates inueniuntur. Et ideo hoc ſolum nota, quod cū mel ſit res dulciſſima, hinc eſt, quod ſignificare videtur illa, quæ ad dulcedinem pertinere noſcuntur, quapropter vide ſupra de dulcedine. Nota igitur, quod mel accipitur in bono & in malo. In bono enim deſignat

Gratiæ

Gratiæ ſuauitatem,
Gloriæ fœlicitatem,
Sapientiæ ſinceritatem,
Miſericordiæ benignitatem,
Eloquentiæ gratioſitatem.

Signat (dico) gratiæ ſuauitatem. Vnde de melle gratiæ dicitur Matth. 3. quod beati Ioannis eſca erat locuſta & mel ſylueſtre. Item ſignat gloriæ fœlicitatem. Vnde Paradiſus eſt illa terra fluens lacte & melle, de qua tanta fit mentio in ſcriptura, de quo Deuter. 32. Conſtituit eum ſuper excelſam terram, vt ſugeret mel de petra, &c. Vide ſupra de excelſo. Item ſignat ſapientiæ ſubtilitatem. Vnde iſtud eſt mel, de quo hauſto illuminati ſunt oculi Ionathæ 1. Regum 14. Vnde Cant. 5. Comedi fauum cum melle meo, &c. vide eam ſupra de comedere. Et vide ibi & ſupra de bibere. Item ſignat clementiæ benignitatem, de quo Ezec. 27. Balſamum & mel & oleum propoſuerunt in mercatu ſuo. Item ſignat eloquentiæ gratioſitatem. Vnde Cant. 5. Fauus deſtillans labia tua, mel lac ſub lingua tua, vide eam ſupra de lacte, & in Pſal. 118. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo: longum eſſet iſta proſequi, ſed omitto gratia breuitatis, quia in B tabula inuenies exempla infinita de apibus & de melle. ¶ Sed adhuc dico, quod mel quandoque accipitur in malo, & ſic mel ſignificat

Inquinationem carnalitatis,
Adulationem fallacitatis,
Delectationem proſperitatis.

Significat (dico) carnalitatis inquinationem. Vnde Prou. 25. Qui mel comedit multum, non eſt ei bonum. Item ſignificat fallacitatis adulationem. Vt Iud. 15. vbi dicitur, quod Samſon inuenit in ore Leonis fauum mellis, quia, ſcilicet, multi ſunt qui quamuis ſint crudelis & leoninæ conditionis, portant tamen in ore mel fallacis & blandæ adulationis. Similes apibus, quæ vna cum aculeo portant mel. Et iſtud eſt illud mel, quod Dominus prohibet poni in ſacrificio Leu. 2. Nec quicquam inquit mellis aut fermenti adolebis in ſacrificio Domini. Quia Deus in ſacrificio nec acceptat mel adulationis, nec fermentum malitiæ aut detractionis. Item ſignificat proſperitatis delectationem. Et iſtud eſt mel inflatiuum, maculatiuum, & inquinatiuum. De quo 1. Reg. 14. dicitur, quod vulgus venit ad ſaltum vbi erat mel ſuper faciem agri, & dicitur ibi, quod quia Ionathas de illo melle comedit, id eſt, in dulcedine proſperitatis mundanæ in periculo mortis fuit. Quia vere illi, qui de melle, id eſt, de dulcedine mundanæ proſperitatis comedunt mortis æternę periculo ſe exponunt. Et hæc de melle ſufficiant. Vide in tabula.

A Melius. Melior.

Nota, quod res quanto ſunt meliores, tanto ſunt acceptiores & eligibiliores. Et ideo quanto homo ſe fecerit in moribus meliorẽ tanto ſe reddit ad Deum acceptiorem. Sicut enim videmus quod in omni genere aut ſpecie ſemper eſt dare quod aliqua ſunt aliis meliora, ſicut apparet inter ſtellas, quia ſecundum Apoſtolum 1. Cor. 15. Stella differt à ſtella in claritate, ſicut etiam patet in animalibus, in arboribus, herbis & lapidibus, vbi ſemper inueniuntur aliqua aliis in ſuo genere meliora, quia ſicut dicitur Eccl. 36. Bono melius inuenitur, ſic proculdubio dico, quod in moralib. eſt dare homines aliis meliores, & in ſufficientiis clariores Et ideo breuiter notare poſſumus, quod tria genera hominum debent eſſe cæteris meliora, videlicet

Prælati reſpectu ſubditorum,
Clerici reſpectu laicorum,
Antiqui reſpectu iuniorum.

Primo ergo dico, quod meliores debent eſſe illi, qui ſunt ſuperiores in prælatione. In natura enim videmus, quod illa, quæ ſunt ſuperiora, ſunt inferioribus meliora Stellæ enim & corpora cœleſtia multo ſunt perfectiora & melioris conditionis, quam iſta inferiora, quę ſunt corruptibilia, atque vana. Secundum Iſaac in dictis, herbæ etiam & fructus, quæ creſcunt in montibus, multo ſunt meliores, quam illæ, quæ creſcunt in vallibus & paludibus. Cinnamomum etiam, quod creſcit in ſuperiori parte arboris, valde eſt laudabilius & melius, ſicut dicit Plinius, quam illud quod creſcit in parte inferiori. In quibus quidẽ inſtruimur, quod illi, qui ſunt in monte, & in cœlo, & in ſuperiori parte Eccleſiæ, videlicet in officio prælaturæ conſtituti & locati, debent eſſe meliores in ſcientiis & moribus, quam illi, qui in ſtatu ſubiectionis inferius ſunt detenti. Teſte enim Hugone & Vegetio tunc bene reſpublica regitur quando non poteſt eſſe maior, niſi qui melior: Quod bene ponitur 1. Regum 9. vbi de Saul promouendo ad regnum, dicitur, quod de cunctis filiis Iſrael non erat melior illo. Et ideo dicitur 4. Regum 10. Eligite meliorem de filiis domini veſtri, & ponite eum ſuper ſolium patris ſui. Iſtud tamen proculdubio hodie in pluribus in contrarium eſt mutatum, quia ſcilicet illi ſuperiores hodie non ſunt meliores imo multoties ſunt peiores. Quia ſicut dicitur Oſeæ 8. Multi mali regnauerunt, ſed non ex me principes extiterunt, ſed non per ſpiritum meum. Nõ ſic ergo, ſed ſint meliores viri in prælatione ſuperiores.

B ¶ Secundo dico, quod meliores debent eſſe viri perfectiores ex profeſſione, & iſti ſunt clerici, & religioſi, qui videlicet ex profeſſione ſtatus ſui habent eſſe laicis ſecularibus meliores. Res enim tanto eſt melior, quanto ſummo bono eſt proximior. Res etiam tanto ſunt in genere ſuo meliores, quanto ſunt ſuo principio propiores. Et quia viri eccleſiaſtici & religioſi ſunt ſummo bono ſcilicet Deo, qui eſt omnium rerum principium & origo, propinqui, & ad ſibi appropinquandum & aſſiſtendum ſpiritualiter deputati, dico, quod debent eſſe cæteris meliores, & bonitate & efficacia pleniores, ita quod de quolibet tali poteſt dici illud Hebr. 8. Nunc autem melius ſortitus eſt miniſteriũ, quanto melioris teſtamenti eſt mediator. ¶ Circa quod nota, quod viri perfecti & Eccleſiaſtici vel etiam quicunque virtuoſi ſunt meliores, quod ſcilicet facit

Pondus timoris,
Nexus amoris,
Lacryma doloris,
Deſcenſus humilitatis,
Conflictus aduerſitatis,
Coniunctus tenuitatis,
Amictus iucunditatis.

Dico ergo, quod boni ſunt meliores ratione diuini timoris Eccl. 16. Melior eſt vnus timens Deum, quam decem filii impii. Et Prouerb. 16. Melius eſt parum cum timore Dei. Item ratione fraterni amoris, Prou. 27. Melior eſt vicinus iuxta quam frater longe, Et Eccleſ. 4. Melius eſt ergo duos eſſe ſimul. Item ratione interni mœroris, quia ſicut dicitur Eccl. 7. Melius eſt ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuii. Gariofillum enim quod preſſum lacrymatur, valet melius. Vide ſupra de lacryma vel de fletu. Item ſunt meliores ratione humilitatis. Balſamus enim deſcendens ad fundum melius valet, quia ſicut dicitur Prou. 16. Melius eſt humiliari cum mitibus, quam diuidere ſpolia cum ſuperbis. Item ratione aduerſitatis, quia herba conculcata melius proficit. Vento enim tempeſtate, & pluuia ſolent herbæ gaudere. Vnde Prou. 16. Melior eſt patiens viro forti. Item ratione tenuitatis ſeu paupertatis. Cinnamomum enim melius eſt, quod habet tenuem corticem, ſic qui habet tenuem ſiue pauperem ſubſtantiã. Vnde Prou. 16. Melior eſt pauper iuſtus, quam vir mendax. Item ratione iucunditatis Eccleſ. 3. Cognoui nihil melius eſſe homini quam lætari. Sic ergo patet, quod meliores ſunt & debent eſſe illi, qui ſunt perfectiores ex profeſſione. ¶ Tertio dico, quod meliores debent eſſe viri perfectiores ſeu prudentiores ex conditione, ſicut ſunt ſenes reſpectu iuniorum. Secundum enim Plinium quamuis arbor thuris quando eſt iuuenis thura proferat candidiora, arbor tamen antiqua thura profert efficaciora, & meliora. Vinum etiam, & potiſſime baſtardicum vinum, quod dicitur vippellenſe, quanto antiquius, tanto melius purius, & efficacius. Vinum etiam illud, quando per triennium vel quadtienniũ cuſtoditur, ita purificatur, quod ſparſum in ignem ſolet ad modum olei flammare. Sic proculdubio chariſſimi, illi, qui ſunt antiquiores in ætate, habent eſſe melius in efficacia & virtute. Quãto enim plus viuunt, tanto maiorem puritatem contrahunt, ita quod more olei per charitatis incendium inardeſcunt. Vnde Lucæ 5. dicitur, quod nemo bibens vinum vetus ſtatim vult nouum, dicit enim vetus melius eſt. Iſta tamẽ regula fallit hodie in multis, quia multos videmus iuniores, qui ſunt ſenioribus meliores, quinimo multos videmus qui ſunt boni in iuuentute, tamen efficiuntur mali in ſenectute. Myrtus enim habet fructus medicinales, ſed tanto ſunt meliores, quanto recentiores. Sic vere ſæpe accidit, quod homines ſunt meliores, quando ſunt iuuenes, & recentes, quam quando efficiuntur in ætate & tempore magis ſenes. Ideo plangendo dicebat Bern. in meditationibus. Cur inquit tanto deſiderio appetimus vitam iſtam, in qua quanto plus viuimus, tanto magis peccamus? Non ſic ergo, ſed ſint meliores & perfectiores prælati reſpectu ſubditorum, clerici reſpectu laicorum, antiqui reſpectu iuniorum.

Melchiſedech. A

Nota, quod melchiſedech, qui ad literam fuit rex Salem, quæ poſtea fuit dicta Hieruſalem, interpretatur rex iuſtus, aut rex pacificus, ſeu rex pacis, aut rex iuſtitiæ. Fuit autem rex & ſacerdos ſicut ponitur Gen. 14. Et ſicut dicitur ibidem, iſte panem & vinum Deo obtulit, & Abraham decimas dedit. Iſte ergo ſecundum Apoſtolum Hebræor. 7. Chriſtum figurauit, qui iuſtus & pacificus ſemper fuit, & qui rex, & ſacerdos etiam dictus fuit, qui mundum regendo, & de regali progenie deſcendendo, & panem & vinum

& vinum in ſacramento altaris offerendo, ſeq; pro nobis immolando, regis & ſacerdotis officio fuit functus. Pſalm. 109. Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Vel ſi vis, per iſtum intelligitur quilibet vir perfectus, qui ſcilicet ſe & alios digne ſcit regere, & pro ſe & aliis preces & ſacrificia bonorum operum immolare; & pacis & iuſtitiæ cultor eſſe, decimas offerre, & ſe etiam à cunctis ſuperfluitatibus decimare. Heb. 7. Erat autem hic Melchiſedech rex Salem, ſacerdos Dei ſummi. 1. Petr. 2. Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium, & gens ſancta.

Melodia. Vide in tit. cantare, & in titul. ſonus, & vox.

A **Membra.** Nota, quod cum membra ſint partes corporis conſtitutiuæ, hinc eſt, quod per membra poſſunt intelligi partes quæ conſtituunt aliquod vniuerſum. Cum igitur plura ſint corpora ſpiritualia, videlicet

Corpus { Beatorum; Perfectorum; Reproborum, Meritorum.

Hinc eſt, quod plura poſſumus inuenire membra, videlicet ſuperiora, & iſta ſunt Angeli & beati, qui ſunt mẽbra Eccleſiæ triumphantis. 1. Cor. 12. Poſuit Chriſtus membra, vnumquodque eorum in ſuo corpore ſicuti voluit. ¶ Item inferiora; & iſti ſunt homines perfecti, qui ſunt membra Eccleſiæ militantis de quibus 1. Cor. 12. Corpus non eſt vnum membrum. ¶ Item exteriora & iſta ſunt reprobi & damnati, qui ſunt membra diaboli, de quibus 2. Cor. 6. Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis. ¶ Item membra interiora, & iſta ſunt animæ potentiæ, gratiæ & virtutes. Homo enim interior habet membra ſua, videlicet

Caput intentionis;
Oculos diſcretionis,
Aures obedientiæ & ſubiectionis,
Linguam gratiarum actionis,
Naſum deuotionis;
Manus & brachia operationis,
Pectus meditationis;
Ventrem dilectionis;
Pedes affectionis.

Vnde de talibus membris poteſt dici illud 1. Corinth. 6. Membra
B noſtra templum ſunt ſpiritus ſancti. ¶ Cum igitur (ſicut patet ex præmiſſis) per membra poſſint intelligi Chriſti fideles; notandum, quod ſicut mẽbra corpori vniuntur, pariter connectuntur, mutuo conſequuntur, officiis diſtinguuntur; ſic vere Chriſti fideles Chriſto coniunguntur per fidei & gratiæ vnitatem. Simul connectuntur per veræ amicitiæ charitatem, ſibi obſequuntur per mutuæ clementiæ bonitatem, à ſe diſtinguuntur per fortunæ tranſuariæ qualitatem. Dico igitur, quod iſta membra Chriſti myſtico corpori vniuntur. Et iſtam vnionem facit fides & gratia. Vnde 1. Corinth. 12. Omnia membra corporis cum ſint multa, vnum corpus ſunt. Quod tamen eſt contra peccatores; qui membra ſunt paralytica. Et contra hæreticos, & ſchi-
C ſmaticos, qui ſunt membra abſciſſa. ¶ Item iſti dicuntur membra, quia per charitatem inuicem connectuntur. Vnde Rom. 12. Vnum corpus multi ſumus in Chriſto. Singuli autem alter alterius membra. Quod eſt contra diſcordes, inuidos & ſuperbos, qui nullam habent inter ſe connexionem per charitatem; ſed magis odium, inuidiam & contradictionem. Vnde Chriſtus poteſt dicere illud Rom. 7. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. ¶ Item per pietatem inuicem ob-
D ſequuntur, quia ſicut dicitur 1. Cor. 12. Pro ſe inuicem ſollicita ſunt membra. Siquidem cum aliquid patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra. Et ſi gloriatur vnum membrum, gloriantur omnia membra. Nullum enim membrum eſt tam nobile, quin libenter iuuet quantumcunque vile membrum. Sic nullus debet eſſe tam diues, nobilis, vt etiam ſanctus, quin compatiatur, & condoleat quin obſequatur, & ſubueniat quibuſcunque malis & peruerſis vel etiam quantumcunque miſeris & ege-
E nis. ¶ Item per qualitatem inuicem diſtinguuntur, quia ſcilicet ſicut quodlibet membrum diſtinctum habet officium, & quodlibet contentum eſt officio ſibi dato à natura, ita quod nullum ambit ad officium alterius acquirendum; ſicut patet, quia manus nunquam appetit videre nec ambulare; nec pes audire, & ſic de aliis, ſic verè viri perfecti diſtinguuntur à Deo in diuerſis officiis & gratiæ, & fortunæ, quia ſicut dicitur 1. Cor. 12. Vni datur ſermo ſcientiæ, & alij, &c. Sequitur Diuiſiones gratiarum ſunt, vnus autem ſpiritus, diuidens ſingulis prout vult. Quantum etiam ad fortunam diſtincti ſunt, quia vnus miles, alius clericus, alius diues, alius pauper. Quia ſicut dicitur Rom. 12. Omnia membra noſtri corporis eundem actum non habent. Et ideo nullus debet officium alterius obire; ſed gradu & ſtatu proprio debet contentus eſſe, nec ad bonum alterius anhelare, nec eidem in aliquo inuidere. Quod eſt contra illos, qui cum ſint vna ſola perſona, volunt tamen in Eccleſia conſtitui plura membra, vel membrorum plurimorum occupare officia. Quia ſi ſint decani, non ſufficit eis niſi etiam ſint archidiaconi vel cantores. Si habent præbendam in vna; non ſufficit niſi habeant in alia, ita quod iſti volunt fieri plura membra, vel membrorum plurium occupare officia. Iſti deberent aduertere ad verba Apoſtoli 1. Cor. 12. Corpus non eſt vnum membrum, ſed multa. Et ſequitur. Si totum corpus oculus, vbi auditus? Si totus auditus, vbi odoratus? Nunc autem poſuit Deus membra vnumquodque in corpore ſuo ſicut voluit. Et iſta de membris ſufficiant. De membris vero corporalibus quomodo debent ſeruari, occupari & mortificari, vide alibi.

Memoria. Memini. Memento. Memorari. A Nota, quod memoria eſt potentia animæ per quã tranſacta & præterita recordamur. Accipitur enim ſæpiſſime pro conſideratione & cogitatione rerum abſentium, & occultarum & futurarum, ſicut Eccl. 14. Memor eſto, quoniam mors non tardabit. Accipitur etiam memoria pro fama, ſicut Eccl. 45. Hi ſunt viri miſericordiæ, quorum memoria in benedictione eſt. Quocunq; modo accipiatur, notare poſſumus, quod eſt memoria diuina & humana. Diuina memoria nunquam recipit obliuionem. Memor erit in ſæculum teſtamenti ſui. Pſal. 110. Humana autem memoria patitur ſæpè corruptionem. Sap. 4. Erant gementes, & memoria eorum peribit. Notemus ergo, quod in ſcriptura inuenitur quædam

Memoria { Petenda; Timenda, Tenenda, Vitanda.

Memoria petenda eſt memoria diuinæ miſericordiæ; de qua in Pſal. Memento noſtri domine in beneplacito populi tui, viſita nos in ſalutari tuo. Memoria timenda eſt memoria iuſtitiæ, de qua in Pſal. Ne memineris iniquitatum noſtrarum. Memoria tenenda eſt memoria humanę ſapientiæ, de qua in Pſal. Memor fui Dei, & delectatus ſum. Memoria vitãda & dimittenda eſt memoria fraternæ iniuriæ, de qua Leu. 19. Nõ memoreris iniuriæ ciuiũ tuorum. ¶ De bona ergo memoria humana dicamus, quod viri B iuſti debent habere memoriam præteritorum & etiam futurorum. Sicut enim videmus, & Auicenna dicit, aliqua ſunt animalia quæ ſunt tenacis valde memoriæ, ſicut eſt canis, equus, camelus (optime enim recordantur vias, per quas ierant, homines qui eis benefecerant, hoſpitia, in quibus morari conſueuerant, quia etiam canes de longinquis partibus ſolent ad hoſpitia redire, & viam per quam tranſierant memorari) ſic verè chariſſimi, viri boni & perfecti debent habere fortem, & tenacem memoriam, quia ſ. recordari debent de hoſpitio Paradiſi qualiter inde per peccatũ Adæ ceciderũt & exierũt ¶ Item memorari debent viam totius vitæ ſuæ qualiter eam tranſierũt, & in quibus errauerunt, & in quibus profecerunt. Pſal. Memor fui dierum antiquorum. & Hier. 2. Vide vias tuas in conualle, ſcito quid feceris. ¶ Item memorari debet illos à quibus beneficia receperunt, & habuerunt. Vnde dicit Seneca. Hæc inter duos beneficij lex eſt. Vt alter ſtatim obliuiſcatur dati, alter vero ſemper ſit memor accepti. Et aduertamus, quod ſi volumus eſſe viri perfecti, tria ſunt præcipue memoranda de Deo, tria de ſe ipſo, tria de alio. ¶ Primò quidem de Deo debemus memorari

Potentiam creatoris;
Clementiam redemptoris,
Iuſtitiam correctoris.

¶ Dico potentiam creatoris, quia ſcilicet mirabilia, quæ facit C Deus in mundi continua gubernatione, quæ faciet etiam in futuro iudicio in mundi reuelatione, nunquam debent excidere à memoria cordis noſtri. Pſalm. Memor ero ab initio mirabilium tuorum. Et Eccl. 12. Memento creatoris tui &c. ¶ Item clementiam redemptoris. Tormenta enim quæ pro nobis in cruce ſuſtinuit gratia & gloria quam in cruce obtinuit magnum precium, quod pro nobis exhibuit, ſemper debent à fidelibus memorari, & per compaſſionem & gratiarũ actionem iugi memoriæ commendari. Hebr. 12. Recogitate eum, qui talem in corpore ſuo ſuſtinuit contradictionem. Filij enim pellicani videntes matrem ſuam propter ſui viuificationem vulneratam & ſanguine diminutam; ſolent ſibi dolorem ipſius memorari, & ipſam nutrire, & conſolari, & concomitari. Quia ſcilicet nunquam debet homo obliuiſci ſanguinem, & vulnera matris ſuæ, ſcilicet Chriſti, quæ pro nobis viuificandis in cruce noſcitur ſuſtuliſſe, Tob. 4. Honorem exhibebis matri tuæ. Memor enim eſſe debes, quæ & quanta pericula propter te perpeſſa ſit. Solus enim aſpectus ſanguinis ad prælium animat Elephantes: Quia ſola memoria ſanguinis Chriſti ad præliandum contra dæmones, & vitia deuotos

excitat, & fideles. Et ideo Chriftus ad hoc inuitat. Thren. 4. Recordare paupertatis meæ, &c. & homo debet fibi dicere illud Pfal. Memor fui tui fuper ftatum meum, in matutinis meditabor in te, quia fuifti auditor meus: & illud. Propterea memor ero tui de terra Iordanis, & Hermonij à monte modico. ¶ Item memoremur iuftitiam correctoris, quia fcilicet femper debemus habere in memoria quanta eft diuinæ iuftitiæ feueritas, quanta eft fuorum iudiciorum obfcuritas, quanta erit etiam fuæ futuræ fententiæ auctoritas Pfalm. Memorabor iuftitiæ tuæ folius. De aquila enim legimus, quod aues aliæ die, qua viderint vel audierint aquilam roboantem, ipfius per totam diem taliter recordantur, quod præ timore eius ad prædam volare non audere dicuntur. Quia vere chariffimi, fi memoriam aquilæ quæ eft auis feueriffima, id eft, memoriā iuftitiæ & feueritatis diuinę in corde habuerimus nunquam ad mala opera volabimus. Ideo confulitur Neæ 4. Domini Dei magni & terribilis mementote. Et fic patet, quod quantum ad Deum tria funt memorāda, videlicet eius

Potentia creatiua,
Clementia redemptiua,
Iuftitia correctiua.

D ¶ Secundo dico quantum ad nos, quod funt tria alia memoranda, videlicet principium, medium, & finis, hoc eft dictum, carnis vilitas & conditio, quod fcilicet principium vitæ: vitæ prauitas & infectio, quod fcilicet eft medium: mortis grauitas & afflictio, quod eft finis. Memoremur igitur noftram vilitatem & conditionem, quia fcilicet homo debet habere in memoria. Quam viliter generatus, quam difficiliter nutritus, quam fragiliter cōftitutus. Pfalm. Memorare quæ mea fubftantia, nunquid enim vanè conftituifti omnes filios hominum? & Genef. 3 Puluis es, & in puluerem reuerteris. ¶ Item memoremur noftram prauitatem, quia fcilicet debemus habere in memoria peccata quæ commifimus qualiter ex his Deum offendimus, & qualiter paradifum amifimus, & infernum acquifiuimus. Serpens enim habiturus copulam cum muftela, folet venenum euomere, ipfum tamen poftmodum refumere, & fibi intimare, & incorporare. Sic verè ferpentes, id eft, viri iufti, qui funt prudentes ficut ferpentes, & fimplices ficut columbæ, ad hoc, quòd cum Chrifto per gratiam copulentur, neceffe eft, quod venenum peccatorum fuorum per confeffionem euomant, & dimittant, ipfa tamen per recordationem debent refumere, & ventri iugis memoriæ commendare. Sapiens enim Eccl. 5. dicit de propitiatu peccatorum Noli effe fine metu. & Eccleſ. 11. In die bonorum non immemor fis malorum. ¶ Item memoremur mortis grauitatem. Semper enim debemus habere in memoria mortem, fcilicet quam cita, quam afpera, quàm occulta. Mortis enim memoria comparatur cineri, qui eft refiduum corporis refoluti. In lege enim præcipitur, quod cineres animalium combuftorum, & in facrificio confumptorum in fanctuario in loco mundo reponerentur, ficut præcipitur Leu. vlt. Ad denotandum, quod in mundo loco confcientiæ noftræ femper debemus cineres noftræ refolutionis, & mortis per memoriam reponere & habere. Genef. 3. Puluis es & in puluerem reuerteris. & Eccl. 14. Memor efto, quoniam mors non tardabit. & 28. Memento nouiffimorum, & define inimicari. Feftina tempus, & memento finis. Eccleſ. 36. Et fic dico, quod memorare debemus, fcilicet

Carnis conditionem & vilitatem,
Culpæ infectionem & prauitatem,
Mortis afflictionem & grauitatem.

E ¶ Tertio dico, quod quantum ad alios tria funt etiam memoranda, videlicet,

Perfectio prædeceſſorum,
Damnatio malefactorum,
Affectio beneficiorum.

¶ Dico, quod memoranda eft perfectio prædeceſſorū, quia proculdubio bonitas & perfectio antiquorum digna eft ab omnibus memorari, & ad eorum laudationem, & ad eorum imitationem, & ad noftrum exemplum & informationem. 1. Machab. 2. Mementote operum patrum veftrorum, quæ fecerunt in generationibus fuis. Et 4. Mementote, quomodo falui facti funt patres veftri. Quia ficut dicitur in Pfal. In memoria æterna erit iuftus. Vt fic breuiter de memoria, & fama cuiuslibet viri iufti dicatur illud Sap. 4 Immortalis eft enim memoria illius, quia apud Deum nota eft, & apud homines. Cujus tamen contrarium eft de malis, quorum memoria moritur cum eis, de quibus Eccl. 10. Difperdidit eos, & ceffare fecit memoriam eorum à terra. Et in Pfalm. Memoria eorum veterafcet in inferno à gloria eorum. ¶ Item memoretur damnatio malefactorum, vt f. exinde terreamur, ita quod à fimilibus compefcamur. Vnde Luc. 17. Memores eftote vxoris Loth, quæ f. propter inobedientiam conuerfa fuit in ftatuam falis, ficut dicitur Genef. 19. Aliorum etiam quorumcunque afflictorum & tribulatorum debemus recordari, & eis compati, & eos confolari, & maxime illorum, qui funt in purgatorio, vel in quocunq; infortunio vel tormento, more Elephantum, qui cafui fui focij compatiuntur, & eius infortunium memorantur. De quo Hebr. 13. Mementote vinctorū, tanquam ipfi pariter vincti. Item memoretur affectio benefactorum, ficut pofitum eft fupra exemplum de Cane, & ficut fupra inuenies multa exempla de gratiarum actione. De quo Cant 1. In odore vnguentorum tuorum curremus, memores vberum tuorum fuper vinum. Et fic igitur patet, quæ funt illa, quæ debemus in memoria gerere, & tenere, vt fic quilibet dicat illud Thren. 3. Memoria memor ero, & tabefcet in me anima mea. Ifta tamen funt contra multos. qui rectè videntur memoriam amififfe, quia fcilicet non videntur recordari illorum quæ pertinent ad falutem. Sed de hoc vide fupra & infra de obliuione. Vide etiam fuprá de aqua vel fonte, vbi ponitur de duobus fontibus Æthiopiæ, quorum aqua vnius potata inducit obliuionem, altera vero memoriam facit. ¶ Sed adhuc poffumus breuiter adiungere, quod in Deo triplex eft memoria, fcilicet memoria, qua memoratur F

Iniquorum,	ad eorum	damnationem,
Perfectorum,		faluationem,
Infirmorum,		confolationem.

Recordatur iniquorum (dico) ad eorum damnationem de qua Apoc. 26. Babylon magna venit in memoriam ante Deum. Et in Pfalm. dicitur: In memoriam redeat iniquitas patrum eius in cōfpectu Dei, & peccatum matris eius non deleatur. ¶ Item memoratur bonorum, ad eorum confolationem & promotionem. Et fic dicitur in Pfal. Memento domine Dauid, &c. Et Pfal. Memor efto verbi tui feruo tuo, in quo mihi fpem dedifti. ¶ Item memoratur infirmorum ad eorum compaffionem Et fic petebat Dauid adiuuari allegando fragilitatem conditionis humanæ dicēs in Pf. Memorare quæ mea fubftantia nunquid enim vanè cōftituifti filios hominū, & Iob 7. Memēto mei Deus, quia vētus eft vita mea. Et hæc de memoria fufficiūt. Vide fupra de cōfideratione, cogitatione & in verbo intellectu & infra in verbo recordari.

Mens.

Nota, quod mens quandoque accipitur pro anima, quandoque pro corde, quandoque pro cogitatione, pro conftantia, pro intentione. Et quia de omnibus iftis eft tractatum, idcirco intendo breuiter pertranfire. Nota ergo hoc folummodo, quod fcilicet in fcriptura inuenitur mens bona, & mens mala, vitiofa & virtuofa. De voluntate & confcientia bonorum poffumus notare quod boni & perfecti habent A

Mentem
- Timorofam,
- Luminofam,
- Amorofam,
- Renouatam,
- Eleuatam,
- Humiliatam,
- Adornatam,
- Deo dicatam.

Dico ergo, quod viri perfecti habent mentem timorofam. Vnde Deut 5. Quis det talem eos habere mentē vt timeant me? ¶ Item mentem luminofam. Vnde Act. 10. Cecidit fuper Petrum mentis exceffus, & vidit cœlum apertum. ¶ Item mentem amorofam. Vnde 2. Paral. 29 Obtulit vniuerfa multitudo mentem deuotam. ¶ Item dico, quod perfecti habent mentem renouatam Ephef 4. Renouamini fpiritu mentis veftræ. ¶ Item mentem eleuatam. Vnde in Pfal. Beniamin adolefcentulus in mentis exceffu. ¶ Item mentem humiliatam 1. Cor. 14. Orabo fpiritu, orabo & mente. ¶ Item mentem virtutibus ornatam. Vnde Marc. 5. & Lucæ 8. dicitur, quod ipfi viderunt illum, qui à dæmonio vexabatur, veftitum fedentem, & fanæ mentis. Vnde nota, quod ad hoc, quod homo habeat bonam mentem, id eft, bonam animam, & voluntatem, neceffaria funt tria, videlicet, quod

Virtutum floribus vberius ornetur, ideo dicitur (Veftitum.)
Mundanis fluctibus exterius priuetur, ideo dicitur (Sedentē.)
A culparū fordib. interius mūdetur, ideo dicitur (Sanæ mētis.)

Ifta enim tria ad bonam mentem funt neceffaria, videlicet,

Virtutibus florere,
Criminibus non fordere,
Tumultibus carere, id eft, in mundi negotiis vltra quam oporteat non hærere.

Tefte enim Seneca. Nemo ad bonā mentē peruenit occupatus. Et ifta de bona mente fufficiant. ¶ Sed adhuc dico, ꝙ in fcriptura fit mentio de mente malorum. Et fic nota, quod eft inuenire B

Mentem
- Cupidam & inflammatam,
- Stolidam & immutatam,
- Timidam & eneruatam,
- Rapidam & effrænatam,
- Solidam & induratam,
- Turgidam & agitatam,
- Fœtidam & inquinatam,
- Ignaram & hebetatam,
- Obfcuram & cœcatam,
- Non veram fed palliatam.

Dico,

Dico, quod mali habent mentem inflammatam per cupiditatem. Et tales erant illi qui concupierunt concupiscentiam in deserto, dicentes Num. 11. Recordamur piscium, quos comedebamus in Ægypto, in mentem nobis veniunt cucumeres & pepones, porri, cepæ, & allia. ¶ Item mentem immutatam ad iniquitatem. De Salomone enim dicitur 3. Reg. 11. Iratus est dominus Salomoni, eo quod auersa esset mens eius à domino Deo Israel. ¶ Item mentem eneruatam per timiditatem; sicut de exercitu Holofernis dicitur Iudith 51. quod audita decollatione magistri sui fugit mens & consilium ab eis. ¶ Item mentem effrenatam ad rapacitatem. Prouerbio. 34. Ne æmuleris viros malos quia rapinas meditatur mens eorum; & 2. Machab. 11. Mente effrenatus in multitudine peditum confidebat. ¶ Item mentem induratam per immutabilem. Prouerbior. 18. Qui mentis est duræ, corruet in malum. ¶ Item mentem agitatam per curiositatem. Ecclesiast. 2. Hæc est vanitas, & cassa solicitudo mentis. ¶ Item mentem inquinatam per carnalitatem, ad Titum 1. Polluta est eorum mens, & conscientia. Item mentem hebetatam per fatuitatem, Dan. 2. Mente confusus ignoro quid viderim. ¶ Item mentem excœcatam per obscuritatem, 2. Corinthior. 5. Deus huius sæculi excœcauit mentes infidelium. ¶ Item mentem palliatam per fallacitatem. Vnde Prouerbior. 23. Comede, & bibe, dicet tibi, & mens ipsius non est tecum. Ista igitur de bona & mala mente sufficiant gratia breuitatis Si vis exempla, vide supra de corde, conscientia, cogitatione, & infra de voluntate.

A **Mensa.** Cũ mensa sit illud, in quo homines reficiuntur hinc est, quod moraliter per mensam possumus significare quicquid solet refectio denotare. Notemus ergo, quod mensa accipitur multipliciter. Est enim

Mensa { Perfectorum, Beatorum, Malignorum, Damnatorum.

Prima est mensa virtuosa,
Secunda est mensa gloriosa,
Tertia est mensa vitiosa,
Quarta est mensa dolorosa.

¶ Primo igitur dico, quod est mensa virorum perfectorum, & ista proculdubio quadrupliciter signat, scilicet

Sacræ scripturæ conuiuationem,
Eucharistiæ refectionem,
Gratiæ nutritionem,
Ecclesiasticæ substantiæ sustentationem.

¶ In mensa sacræ scripturæ proponuntur fercula scientiarum, & ibi ministratur

Fides,
Sapientia,
Studium,
Meditatio, &
Discretio.

Et de ista dicitur Prou 9. Sapientia ædificauit sibi domũ, miscuit vinum, & posuit mensam. Scriptura.n. dicitur mensa sapientiæ, q̃ pro certo est domus ad habitationem: est vinum ad dulcẽ consolationem: Est mensa ad mentis recreationem. Et de ista mensa dicitur 3. Reg. 13. Cum sederet ad mensam, factus est sermo do-
B mini ad prophetam. ¶ In mensa Eucharistiæ proponuntur fercula miraculorum, & in ista mensa ministrant fides, deuotio, timor, & reuerentia. Ista est illa mensa de qua dicitur Nu. 4. Mensam propositionis inuoluẽt pallio hyacinthino. Mensa .n. sacramenti altaris est inuoluta pallio multorum accidẽtium, quę sc. sine subiecto in sacramento subsistunt, ita quod ad istã mensam difficile est accedere, nisi nos ministra ipsius mensæ, scilicet fides salubriter introducat. Ista est mensa, de qua dicitur Num. 8. quod mensa cum panib. propositionis semper ad aquilonem in tabernaculo ponebatur, candelabrum vero luminis ad austrum erigebatur. Quia proculdubio mensa Eucharistiæ in tabernaculo Ecclesiæ necessaria est . i. in parte aquilonari, i. in statu aduersitatis, iuxta illud Ps. Parasti in conspectu meo mensam, aduersus eos, qui tribulant me. Candelabrum vero discretionis necessarium est in parte australi, i. in statu prosperitatis. Aduerte tamen, quod bona istius mensæ hodie deuorantur à tribus generibus hominum iniquorum, videlicet à viris

Pigris & desidiosis,
Immundis & luxuriosis,
Simoniacis & perniciosis.

Pigri igitur & desidiosi figurantur Iud. 1. vbi dicitur, quod sub mensa Adonibezech, qui interpretatur dominus fulgurans, 70. reges amputatis summitatib. pedum & manuum reliquias colligebant. Quia pro certo charissimi, hodie illi, qui in mensa dñi fulgurantis Christi colligunt reliquias ecclesiasticorum beneficiorum & bonorum, videntur amisisse summitatẽ pedũ & manuũ, i. excellentiam bonarum affectionum, & bonarum operationum. Immundi & luxuriosi figurantur Dan. 14. vbi dicitur, q́ sacerdotes per occultos meatus veniebant, & cum pueris & vxorib. cibos, qui apponebantur in mensa Belis, quotidie consumebant. Quia hodie mali ecclesiastici, & luxuriosi bona mensæ Ecclesiæ consumunt, & exinde vxores, i. concubinas occulte nutriunt, & reficiunt. Simoniaci vero, & perniciosi figurantur in Iuda, qui quamuis dominum vendidisset, cũ ipso tamen in mensa sua comedebat, sicut ipse dominus dicit Luc. 22. Ecce manus tradentis me mecum est in mensa. Tales ergo proculdubio bona mensæ Christi hodie comedunt, & recipiunt, iuxta illud Mat. 15. Catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa domini sui. Cõpara istos catellis, si vis. Sed pro certo boni, & pauperes vix inde aliq̃d hodie accipiunt, quia sicut dicitur Luc. 16. Lazarus cupiebat saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat.
¶ In mensa gratiæ proponuntur fercula virtutum atq; bonorũ, C
& in ista ministrãt pietas, quæ est panifera lætitia, quæ est pincerna: deuotio, quæ ministrat carnes corporis Christi, & sic de aliis. Et de hac potest dicere domino quilibet iustus illud 2. Reg. 19. Posuisti me seruum tuũ inter conuiuas mensæ tuæ. Itẽ & de ista potest dici illud 4. Reg. 4 quod de cœnaculo Helisęi dixit illa bona paupercula. Ponamus in eo lectulum, & mensam, & sellam, & candelabrum. Quia pro certo in cœnaculo Christi quod est Ecclesia, inuenitur męnsa, i. refectio gratiarũ, in qua quidem est lectus munditiæ & puritatis, sella iustitiæ & æquitatis, candelabrũ
prudentiæ, & veritatis. ¶ In mensa tẽporalis sustentationis seu D
ecclesiasticæ substantiæ proponuntur hodie fercula multorum temporalium bonorum. Et ideo ibi debet ministrare largitas, & compassio ad proximum, humilitas & gratiarum actio quantum ad Deum, parcitas, abstinentia & carnis maceratio quantum ad seipsum. Et ideo cuilibet ecclesiastico põt dici illud Ezech. 23. Sedisti in lecto pulcherrimo, & mensa ornata est ante te. De ista præcipitur Eccl 31. Super mensam magnam sedisti, non aperias super illam faucem tuam prior, scilicet ad bona Ecclesiæ deuastandum, ambiendum & acquirendum. Recreemur ergo & satiemur in ista quadruplici mensa, scilicet in mensa

Ecclesiasticæ sustentationis,
Gratiæ & deuotionis,
Eucharistiæ & sacramentalis communionis,
Sacræ scripturæ & diuinæ lectionis.

Ista est ergo quadruplex mensa virorum perfectorum. ¶ Secun- E
do dico, quod est mensa hominum beatorum, & ista est mensa æternæ fœlicitatis, vbi proponuntur tria principaliter fercula, scilicet

Dilectio,
Cognitio,
Fruitio.

Et nota, quod ista mensa est ordinis conuiuantium rectitudo, hominum ministrantiũ multitudo, ciborum affluentium plenitudo. Est dico ibi inter conuiuas ordinis rectitudo, quia sc. in ista mensa illi, qui sunt motib meliores sunt in honorib. potiores. Quod bene figuratur in mẽsa Ioseph, vbi fecit sedere fratres suos secundum ordinẽ ætatis suæ, vnumquemq; secundũ primogenita sua. ¶ Itẽ est ibi ministrantiũ multitudo. Oẽs. n. ministrant sibi mutuo ferculũ charitatis. Est. n. ibi Deus sicut Imperator: Beata virgo sicut imperatrix. Angeli sicut seruientes: Patriarchæ sicut principes: Prophetæ sicut cõsiliarij & officiales: Apostoli & martyres sicut milites. Confessores & doctores sicut clerici & aduocati: Virgines sicut domicellæ. ¶ Itẽ ibi est lætitia, quæ tripudiat & lætatur, gaudium quod consolatur gratiarũ actio, quę modulatur, laus & tripudium quo tota societas recreatur. Ecce ergo quot millia millium ministrabant ei. Bene ergo dicitur 3. Re. 10. quod regina Saba veniens ad Salomonẽ, cũ vidisset ordines ministrantiũ, & vestes, & cibos mensæ suæ, non habebat vltra spiritũ præ stupore. Iterũ dico, quod ibi est affluentium plenitudo & ẽt longitudo. Luc. 22. Vt edatis & bibatis super mensam meã, & 2. Re. 9. Tu comedes panẽ in mensa mea semper. Ista est igitur mẽ-
sa hominũ beatorũ. ¶ Tertio dico, q́ est mẽsa mundanæ prospe- F
ritatis. Figurata per mensã Nabuchodonosor regis, à cuius cibis sancti pueri, sc. Daniel & socij eius abstinuerunt, & sapientiores inuenti fuerunt & pulchriores, sicut dicitur Dan. 1. Ista est ẽt mẽsa reginæ Iezabel, de quã prophetæ Baal fuerunt nutriti, qui tamẽ postea per Heliã interfecti sunt sicut dicitur 3. Reg. 18. Quia pro certo charissimi, mensa prosperitatis mundanæ, in qua sc. præsunt hodie Nabuchodonosor, qui interpretatur sedens in angu-

ftia, & Iezabel, quæ interpretatur fluens sanguine, hoc est dictũ, auari qui continue per sollicitudines angustiantur, & deliciosi, qui semper fluxui & sanguini carnalitatis subiiciuntur, suos conuiuas faciunt per Heliam, id est, à Deo per mortem æternam finaliter occidi. Illi vero qui de eius deliciis non curant, sunt spirituali pulchritudine & sapientia decorati. Et de tali mensa loquitur Psal. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributiones, & in scandalum. Talis enim mensa est laqueus, quo mali pręmiantur, scandalum, quo mali in infernum corruere compel-
G luntur. Ista est ergo mensa hominum peccatorum. ¶ Quarto dico, quod est mensa hominum damnatorum. Et istud nihil aliud est quam illud triste conuiuium infernale vbi damnati pane doloris, & aqua angustiæ satiantur, & vbi dæmones animabus hominum delectantur. de quo Ezech. 39. Dic omni volucri cœli & vniuersis auibus, cunctisque bestiis terræ, conuenite, præparate, cõcurrite ad victimam meam, quam ego immolo vobis. Carnes fortium terræ comedetis, & sanguinem principum terræ bibetis, arietum, & agnorum, & hircorum, taurorumq; & altilium ac boum pinguium, & saturabimini super mensam meam de eqno & equite forti, & de vniuersis viris bellatorib. ait dominus Deus. Et aduerte, quod in ista mensa comeduntur, & deuorantur multa genera peccatorum, videlicet, homines

Cornuti per superbiam (Arietum, inquit,)
Ignari per ignorantiam (Agnorum)
Fœtidi per luxuriam (Hircorum)
Elati per stultitiam (Taurorum)
Sublimes per præsumptiones (Altilium)
Molles per delectationem (Pinguium)
Potentes per iurisdictionem (Fortium)
Crudeles per furorem & turbationem (Bellatores)

¶ Omnes enim tales mali in mensa inferni dæmonibus exponuntur, & ab eis crudeliter corroduntur. Et sic patet, quod in sacra scriptura inuenitur mensa dæmoniorum, mensa vitiosorum, mensa gloriosorum & mensa virtuosorum. Et hæc de mensa sufficiant gratia breuitatis.

A **Mensis.** Cum mensis sit quædam certa & distincta pars temporis, scilicet duodecima pars anni, quæ mensis à mene quod est defectus dicitur, pro eo, quod in omni mense luna deficere comprobatur, & post defectum iterum renouatur, possumus notare, quod moraliter loquendo, mensis sumitur multis modis. Et sic dico, quod inuenitur mensis

Luctuosus & transitorius, | Fluctuosus & nugatorius,
Virtuosus & meritorius, | Vitiosus & damnatorius,
Gaudiosus & saluatorius, | Dolorosus & afflictorius.

Primus est mensis mortalis durationis,
Secundus est mensis moralis perfectionis,
Tertius est mensis vitalis saluationis,
Quartus est mensis mundialis possessionis,
Quintus est mensis criminalis defectionis,
Sextus est mensis infernalis damnationis.

¶ Primo ergo dico, quod est dare mẽsem transitoriæ durationis, & sic mensis signat vitam præsentem quæ bene dicitur à defectu, quia pro certo multis defectibus est subiecta. Luna enim, id est, humana natura de vno mense ad alium semper mutatur, in fine vero per mortem penitus obscuratur, & per terræ interpositionem & in sepulchro absconsionem finaliter eclipsatur. Isti igitur menses durationis humanæ

In { Ingressu sunt maculosi,
Progressu sunt dolorosi,
Egressu sunt tenebrosi.

¶ De mense miserabilis ingressus dicitur Iob 39. Numquid dinumerasti menses conceptus? Iste enim est primus mensis noster. s. conceptus & introitus corporalis. Exo. 12. Mensis ille vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni. De quo etiam optime potest exponi illud Num. 20. vbi dicitur, quod filij Israel venerunt in desertum Syn mense primo. Syn enim interpretatur odium vel egrediens, quia. s. tunc dicit homo illud Iob 1. Nudus egressus sum de vtero matris meæ, quando. s. ipse ingreditur desertum huius mundi, & quando ipse nascitur ad odium, & ad rixam. De mense labilis progressus, id est, vitæ humanæ decursu, qui s. est secundus mensis, & secundus punctus, & medius vitæ huius, potest dici illud, quod de diluuio dicitur Gen. 7. Mense secundo 17. die mensis rupti sunt omnes fontes abyssi, & cataractæ cœli apertæ sunt, & factæ sunt pluuiæ super terram. Et reuera in isto mense secundo, hoc est dictũ, in decursu & in progressu vitæ huius, statim. s. quod transit septima dies mensis, id est, septimus annus vitæ incipiunt contra nos ruere cataractæ cœli, id est, mundi tribulationes, & rumpi, & aperiri fontes abyssi, id est, carnis tentationes, & fluere pluuiæ desuper, id est, prosperitatis mundanæ inundationes, quibus s. arca Noe, id est, arca corporis nostri diuersimode fluctuat, & hinc inde se in incertum sub hoc diluuio transportat. De mense vero flebilis egressus, qui est tertius & vltimus, hoc est dictum, de fine & termino vitæ huius dicitur Iob 14. Breues dies hominis sunt, numerus mẽsium eius apud te est, cõstituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt. Et breuiter mors est finis & exitus mensium vitæ nostræ, quia. s. sicut dicitur Iob 3. Noctẽ illam tenebrosus turbo possideat, nec computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus. Dicam ergo, quod est dare mensem transitoriæ durationis. ¶ Secundo dico, quod est B
dare mensem meritoriæ perfectionis. Et sic dico, quod vita & conditio viri iusti mensis dicitur, pro eo, quod luna sua, id est, interior conscientia, omissa antiqua mala conuersatione virtutibus iugiter renouatur, & per fidem appropinquata soli iustitiæ, sibi per gratiam desponsatur. Iste enim mensis habet 30. dies, qui cõstant ex denario ter ducto. Ad denotandum, quod tota vita perfecta constat ex denario decalogi ducto & completo in ternario fidei trinitatis. De isto enim denario dicitur figuratiue Genes. 8. quod aquæ diluuij ibant & decrescebant vsq; ad decimum mensem, decimo autem mense apparuerunt cacumina montium. De ternario vero fidei trinitatis dicitur 2. Paral. 31. quod filij captiuitatis mense tertio cœperunt aceruorum iacere fundamenta, & mense 7. compleuerunt eos. Quia reuera fundamenta virtutum, quæ mense tertio, id est, in fide trinitatis ponũtur, in septimo mense, hoc est dictum, in septenario donorum Spiritus sancti consummantur. De denario ergo cum ternario supradicto dicitur 2. Paral. 36. quod Ioachim (qui interpretatur domino præparatus) tribus mẽsibus regnauit in Hierusalem. Hic est ergo mensis meritoriæ perfectionis. Et si vis dic, quomodo sunt duodecim menses in anno, quia numerus duodenarius vniuersitatẽ signat. Et hoc quia constat ex septenario in se ducto, hoc est dictũ, ex tribus & quatuor. Ter namq; quatuor, vel quater tria sunt 12. & tamen tria & quatuor non sunt nisi septem. Septem vero secundum Greg. in homilia vniuersitatem signant, eo quod omnia temporalia septem diebus, sub septem planetis, & in septem climatibus currũt. Cum igitur duodenarius vniuersitatem significet, vt dictũ est, constat, quod perfectio viri iusti duodecim virtutes, id est, vniuersitatem virtutum in se continet, quæ. s. ipsum perficit, atq; complet. Figura ad hoc Apo. 22. vbi dicitur Ex vtraq; parte fluminis lignum vitæ proferens fructus duodecim per menses singulos, & folia ligni ad sanitatem gentium. Lignum enim vitæ est vir iustus, qui. s. ex vtraq; parte fluminis gratiæ, quæ partes sunt, fides & charitas, residet, qui per menses singulos, id est, per singulas virtutes profert duodecim fructus, id est, vniuersitatem bonorum fructuum, & operum, & folia ligni, id est, vniuersitatem bonorum verborum & documentorum, ad medelam gentium, id est, simplicium & peccatorum. De istis autem duodecim mensibus spiritualibus quomodo particulariter possunt applicari duodecim anni mensibus vsualibus, scilicet ianuario, februario, &c. nimis esset longum, quia scilicet ianuarius dicitur, quia ianua est anni, vel etiam dictus à Deo Iano, qui secundum paganos Deus erat initiorum, & depingitur cum triplici vultu, sedens ad mensam, & comedens. Et potest significare baptismum, qui est ianua sacramentorum, & in quo est triplex vultus, id est, fides trinitatis incipitur, & cibus & mẽsa diuinæ gratiæ abundanter hauritur. In quo etiam sol capricornum dimittit, & aquarium ingreditur. Quia per baptismũ sol, id est, mens humana à capricorno, id est, à fœtore peccatorum exuitur, aquario vero, id est, aquæ materiali & puritati innocentiæ coniugatur. Longum esset duodecim menses sic prosequi, & moralizare, & maxime quia recordor me alias de duodecim mensibus mentionem fecisse. Iste est igitur mensis meritorię perfectionis, ad quem scilicet optabat pertingere Iob, dicens scil. illud Iob 29. Quis mihi det, vt sim iuxta menses pristinos, secundum dies, quibus Deus custodiebat me, quando splendebat lucerna eius super caput meum, & quando secrete Deus erat in tabernaculo meo, quando erat omnipotens mecum, quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei? &c. Hic potes comprehendere multas particulares virtutes quas continent isti menses, id est, perfectionis status. Et nota, si vis, quomodo vita & status perfectorum potest comparari mensi primo seu vno, quia credit in diuinitatis vnitatem, mensi secundo, quia credit in Christo naturæ dualitatem, mensi tertio, quia credit in diuinis personarum trinitatem, mensi quarto, quia credit quatuor Euangeliorum doctrinam, & veritatem, mensi quinto, quia credit 5. librorum Moysi sanam interpretationem, & claritatem, mensi sexto, propter sex operum misericordiæ pietatem, mensi septimo, quia continet septem sacramentorum sinceritatem, mensi octauo, quia habet octauam beatitudinum præsentem fœlicitatem, mensi nono, quia veneratur nono ordinum Angelorum communitatem, mensi decimo, quia complet mandatorum decalogi firmitatem, mensi duodecimo, quia continet duodecim articulorũ credulitatem, & quia possidet omnium virtutum vniuersitatem. Omnia ista possunt cõcordari, sed longum esset: Vndecimum enim mensem nõ numeraui, quia vndenarius numerus signat vitium non virtutem.

Signat enim transgressionem decalogi, quia iste est primus numerus qui transgreditur denarium. 2 Nam ciuitas Hierusalem anno vndecimo Zedechiæ per regem Babylonis fuit captiuata, sicut Hier. 39. dicitur. Patet ergo, quod est dare mensem meritoC riæ perfectionis. ¶Tertio dico, quod est dare mensem rectoriæ saluationis, & iste est mensis, id est, duratio vitæ æternæ, & fœlicitatis supernæ, quæ dicitur mensis, à mensione vel manendo, & non à defectu vel à fluendo. In isto enim mense est vita perpetua, quę semper succedit, quies assidua, quę valde procedit, cera melliflua, quæ nunquam recedit, & laus continua, quę semper accedit. De vitæ perpetuitate, quam habet iste mensis, dicitur Esa. 66. Sicut cœli noui, & terra noua, quæ ego facio stant corã me, (dicit dominus) sic stabit nomen vestrum & semen vestrum, & erit mensis ex mense, & sabbathũ ex sabbatho. De quietis assiduitate vel tranquillitate dicitur Gě. 8. Requieuit arca mense septimo. De cõuiuij mellifluitate, seu voluptate dici potest illud Nu. 9. Faciant filij Israel Phase die decimo quarto mensis huius. De laudis continuitate, & solennitate dicitur Leu. 23. Mense septimo festa celebrabitis, & Leu. 25. Clanges buccina mense septimo. De isto igitur potest dici illud 1. Mach. 10. Induit se Ionathas stola sancta mense septimo: & illud Iudith 16. Per tres menses gaudiũ hoc, scilicet victoriæ celebratum est. Tres enim isti menses sunt D beata visio, fruitio & tentio. Sic ergo patet, quod est dare mensem refectoriæ saluationis. ¶ Quarto dico, quod in malo significato est dare mensem nugatoriæ possessionis, & sic per mensem intelligo cursum & durationem mundanæ prosperitatis & possessionis. Iste enim status proprie mensis dicitur, eo quod plurimis defectibus & vanitatibus subiugatur. Vnde de talibus mensibus dicitur Iob 7. Et ego habui menses vacuos, & noctes laboriosas enumeraui mihi. Aduerte autem, quomodo E status mundi est vacuus, & laboriosus. Iste est ergo mensis nugatoriæ possessionis. ¶ Quinto vero dico, quod est dare mensem damnatoriæ defectionis. Et iste est status peccati, vbi pro certo multi sunt defectus & magni, quia scilicet luna, id est, anima ibidem deficit, & à lumine diuinæ gratiæ tenebrescit. Vnde nota, quod iste est mensis tenebrosus & plenus ignorantia, mensis lubricosus & plenus immunditia, mensis ingluuiosus & plenus gastrimargia. Quod in isto mense abundet obscuritas ignorantiæ, patet Iob 30. in illo verbo prædicto. Noctem illam tenebrosus turbo possideat, non computetur in diebus, nec numeretur in mensibus. ¶ Item quod abundet ibi carnalitas, & immunditia, patet Leu. 15. vbi dicitur, quod mulier quæ redeunte mense patitur fluxum sanguinis, omnis qui tetigerit eam, immundus erit. ¶ Item quod abundet ibi voracitas, patet Nu. 11. Vt det vobis dominus carnes, vt comedatis non vno die, &c. sed vsq; ad mensem dierum, donec exeant per nares vestras, & conuertantur in nauseam. Iste est ergo mensis corruptoriæ infectionis. F ¶ Sexto vero dico, quod est dare mensem afflictoriæ damnationis, & iste nihil aliud est quam status, & conditio damnatorum, de quo dicitur Ozeæ 5. In domino præuaricati sunt, quia filios alienos genuerunt, & ideo deuorabit eos mensis cum partubus suis. Sequitur. Vlulate in Bethauen. Illi enim qui à domino recedentes, cum carne, mundo, vel dæmone fornicantur, ita quod filios alienos, id est, peccata & mala opera per eos generantur, à mense isto, i. à damnatione æterna perpetuo deuorantur, ita quod vlulare & desperare coguntur. Patet igitur, quod est dare diuersos status tam bonos quam malos, videlicet infernalem & damnatorium, criminalem & defectorium, mundialem & nugatorium, supernalem & saluatorium, virtualem & meritorium, naturalem & transitorium. Et hæc de mense sufficiant.

A Mentiri. Mendacium.

Mendax. Nota, quod mendacium est vitium linguæ à mentis rectitudine deuiantis. Est enim mentiri idem quod contra mentem ire. Et est mendacium vitium per quod illud quod non est ens, fingitur esse ens, illud, quod est falsum dicitur esse verum, illud quod non habet existentiam, tamen habet apparentiam. Et ideo possumus notare, quod mendacium signat

> Vanitatem mundanæ successionis,
> Prauitatem humanæ conditionis,
> Falsitatem proteruæ locutionis.

¶Mendacium ergo accipitur pro mundana prosperitate. Omnia enim quæ in mundo sunt, dicuntur proprie mendacia, sicut oẽs deliciæ. Vnum enim esse creduntur, & aliud inueniuntur. Vnum promittunt, & aliud reddunt. De mendacitate enim honorum patet, quia scilicet illi, qui in honoribus constituuntur, vbi securissimi esse creduntur, sæpius ad magnum infortunium detrahuntur. Isti igitur honores sunt mendaces, quia scilicet longitudinem quam promittebant, non reddunt. Et ideo de mendacitate honorum loquitur Hier. 3. Vere mendaces erant colles. De mendacitate diuitiarum dicitur Hier. 16. Vere mendacium possederunt patres vestri, & Abacu. 3. Mentietur opus oliuæ, & arua non afferent cibum. De mendacitate vero diuitiarum dicitur Ozeæ 10. Comedistis frugem mendacij, & Ozeæ 9. dicitur, Torcular non pascet eos, & vinum mentietur eis. Et sic patet, quomodo mendacium signat mundanam prosperitatem. ¶ Deinde dico, quod mendacium signat humanam fragilitatem, & B sic Dauid loquitur in Ps. dicens. Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax. Mendax enim est humana conditio, quia quamuis videatur aliquid apparere, tamẽ in veritate nihil est, sicut dicitur Iob 7. Parce mihi domine, nihil .n. sunt dies mei. Ideo de Deo, qui non est talis conditionis, dicitur Nũ. 23. Et Balaam dixit, non est Deus sicut homo, vt mentiatur. ¶Deniq; dico, quod C mendacium signat dolosam loquacitatem. Et sic mendacium sumitur pro verbo falso & contra conscientiam dicto, sed quia supra satis dictum est de locutione, ideo parum intendo dicere quoad præsens. Notemus ergo breuiter, quod vir mendax

> Dæmonem imitatur,
> Deo contrariatur,
> Sibimet aduersatur,
> Bonis inimicatur,
> Inferno dedicatur,
> Paradiso priuatur.

Primo ergo dico, quod mendacium facit possessorem suum dæmonem imitari. Primum .n. mendacium fuit dictum à dæmone, & fuit dictum in Paradiso, & fuit dictum in specie serpentis, quod fuit, quando Adam & Euæ in Paradiso dixit. Nequaquam moriemini, sed eritis sicut Dij, sicut dicitur Gen. 3. Qui quidem serpens secundum Iosephum, vultum virgineum dicitur habuisse. Huic igitur similes sunt mendaces, qui scilicet in Paradiso Dei, id est, in regione vel Ecclesia non cessant mendacia seminare, & vt eis melius credatur, solent se in serpentes, id est, in viros prudentes, virgineos & simplices transformare, vt sic alij decipiantur, & vt ipsorum mendacia minus ab alijs cognoscantur. Solet igitur vir mendax dæmonem imitari. Vnde Ioan. 8. Mendacium (inquit) ex proprijs loquitur, quia mendax est, & pater eius. ¶Secundo dico, quod mendacium solet Deo D contrariari. Res enim dicitur alteri contraria quando vendicat contrariam formam, & ideo quia forma & proprietas essentialis ipsius Dei est veritas, sicut ipse dicit Ioan. 14. Ego sum via, veritas, & vita, forma vero & proprietas talium est mendacium (vnde de eis dicitur Ozeæ 10. Ferietis fœdus cum mendacio) exinde dico, quod Deo sunt contrarij, & ab eo in omnibus diuersi. Vnde Iac. 3. Nolite mendaces fieri aduersus veritatem. ¶Tertio dico, quod E solent sibimet aduersari. Constat .n. quod homo sibimet aduersatur, in quantum scilicet contra conscientiam propriam operatur. Et ideo mendacium videtur peccatum contra naturam, quia scilicet alia peccata fiunt conscientia consentiente, istud vero conscientia repugnante. Et istud mentiri est contra mentẽ ire. In signum cuius cum illi diuisi fuerunt, qui Susannam accusauerant, Daniel seni mendaci dixit Dan. 13. Recte (inquit) mentitus es in caput tuum. Et ecce Angelus domini accepta ab eo sententia, scindet te per medium. Et ideo sicut secundum sententiam saluatoris (Mat. 12.) omne regnum in se diuisum desolabitur, sic (vt communiter) viri mendaces solent desolati, & miseri & pauperes inueniri. Isti .n. à Deo vilipenduntur, à mundo vituperantur, pauperes efficiuntur. A Deo dico contemnuntur, quia sicut dicitur Prou. 12. Abominationes sunt Deo labia mendacia. A mundo etiam abominantur. Prou. 13. Verbum mendax iustus detestabitur. Pauperes etiam efficiuntur, vt communiter. Vnde etiam de mendaci potest dici illud Ozeæ 12. Tota die mendacium, & vastitatem multiplicat. Sicut ergo patet, quomodo viri mendaces solent sibimet aduersari. ¶Quarto dico, quod ipsi so- F lent bonis inimicari. Mendaces .n. sunt inimici bonorum, tum quia eis non seruant, tum etiam quia eos fallunt, decipiunt, & defraudant. Serpens .n. à quo processit primum mendacium, sicut dicitur Gen. 3. ratione venenositatis suæ est totius humani generis inimicus. Vnde etiam dictum sibi fuit ibidem. Inimicitias ponam inter te & mulierem, semen tuum & semen illius. Sic vere viri mendaces ratione suæ tortuosæ, & serpentinæ fallacitatis, ratione suæ venenosæ & perniciosæ iniquitatis sunt bonorum inimici, & eorundem contrarij, & nociui. Vnde Dauid in Psal. Filij alieni mentiti sunt mihi. Filij alieni inueterati sunt & claudicauerunt à semitis suis. Mendaces .n. dicuntur filij alieni, quia à Deo reputantur, dicuntur inueterati, quia in malo habituantur, dicuntur etiam claudicare, quia in vero nõ radicantur. A Deo igitur repudiantur, quia scilicet filij sunt alieni, & per cõsequens tanquam spurij in hæreditate Paradisi nihil habebunt, quia sicut dicitur in Ps. Ipse perdet omnes qui loquuntur mendacium.

dacium. ¶ Item in malo habituantur ſcilicet quia inueterati dicuntur: ideo vni illorum ſenum mendacium dicitur Dan.13.Inueterate dierum malorum, &c. Et bene inueterate, quia pro certo mendacium ſi aſſueſcitur, ſtatim in conſuetudinem vertitur, ita quod vix ab ipſo reſilitur. Vnde Greg Aſſiduitas peccandi in naturam conuertitur. Suauis enim eſt homini panis mendacij, ſicut dicitur Prouer. 20. Quod vtique eſt valde malum, quia ſicut dicitur Eccleſiaſt.7. Noli velle mentiri omne mendacium, aſſiduitas enim ipſius non eſt bona, quia ſicut dicitur Eccle. 20. Potior fur quam aſſiduitas viri mendacis. Item in vero non radicantur. Ideo dicuntur claudicare, quia ſcilicet tales ſemper ſunt duplices. Mendacium enim ſemper claudicat, & titubat. Nunc enim dicunt vnum, nunc aliud: ideo dicitur talibus 3. Reg. 18. Vſquequo claudicatis in duas partes? Patet igi-
G tur quomodo tales ſolent bonis inimicari. ¶ Quinto dico, quod ipſi ſolent inferno dedicari, ſimile enim attrahit ſibi ſimile. Et quia iſti ſimiles ſunt dæmonibns, qui ſuper omnia ſunt mendaces, hinc eſt, quod ad eos debent attrahi, & cum eis infernali carcere mancipari. Os enim quod mentitur, occidit animam ſicut dicitur Sapien. 1 Et ideo ſicut dicitur Apoc. 21. Omnibus
H mendacibus pars illorum erit in ſtagno ignis. ¶ Sexto vero dico, quod tales Paradiſo priuantur. Vnde de ciuitate Paradiſi dicitur Apoc. 21. Non intrabit inquit in illam aliquid coinquinatum, aut faciens mendacium. Et ibidem 22. Foris (inquit) canes, & venefici, & omnis qui amat, & facit mendacium. Et hæc de mendacio ſufficiant, vide ſupra de duplicitate, de dolo & de loqui &c.

A **Merces.** Cum merces, ſeu præmium ſit illud ſalarium, quod datur alicui pro labore, & quo merita hominum compenſantur, ſiue bonum fuerit ſiue malum, iuxta illud Ro. 4. Ei autem qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum: hinc eſt, quod ſecundum quod homines diuerſimode operantur, poſſunt diuerſæ mercedes diſtingui. Meritum enim præcedit præmium ſicut flos præcedit fructum. Et quia igitur quidam merentur præmiari temporaliter, quidam trucidari æternaliter, quidam coronari ſpiritualiter, hinc eſt, quod triplicem mercedem poſſumus in ſcriptura inuenire. Ibi enim fit mentio de mercede

Mundanæ proſperitatis,
Æternæ pœnalitatis,
Supernæ fœlicitatis.

Mundi enim proſperitas eſt merces hominum peccatorum. Diuinitatis enim bonitas tanta quod non patitur vtroque ſæculo priuari. Et quia contingit malos quandoque bona facere, ſolet eis Deus mundi bona pro tali mercede & ſalario diſtribuere, ſicut habemus exemplum de Nabuchodonoſor, quod quia Dei ſeruiebat voluntati, ciuitatem & regnum Tyri ſpoliando & deſtruendo, dedit ei dominus terram & regnum Ægypti pro mercede, ſicut dicitur Ezec. 29. vbi dicitur. Filii hominis, Nabuchodonoſor rex Babylonis ſeruire fecit exercitum ſuum ſeruitute magna aduerſus Tyrum. Omne caput decaluatum, & omnis humerus depilatus eſt, & merces non eſt reddita ei, nec exercitui eius, propter hoc inquit dabo ei terram Ægypti. Et erit merces exercitui eius. Iſtud idem etiam videmus de hypocritis qui quia aliqua bona faciunt, quamuis non bona intentione idcirco hic recipiunt mercedem ſuam, videlicet famam & gloriam temporalem, ſicut dicitur Matth. 6. De tali ergo malorum mercede poſſumus notare, quod iſta datur, videlicet

Mundanæ gloriæ dilectoribus,
Carnis ſpurcitiæ ſectatoribus,
Culpæ ſimoniæ profeſſoribus.

Mercedem igitur iſtam recipiunt mundanæ gloriæ dilectores. Vnde mũdo poteſt dici illud Ezec. 16. Tu autẽ dediſti mercedem amatoribus tuis. ¶ Item ipſam recipiunt carnis ſpurcitiæ ſectatores. vnde Ezech. 16. dicitur Meretricibus dentur mercedes. ¶ Item recipiunt culpæ ſimoniæ ſectatores. Mich. 3. Principes eius in muneribus iudicabant, ſacerdotes eius in mercede docebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant. & Iudic 18. Mercede conduxit me vt ſim ei ſacerdos. Et ſic patet, quod mundi
B proſperitas eſt merces hominum peccatorum. ¶ Secundo dico, quod inferni pœnalitas eſt merces hominum damnatorum. Pro malis enim meritis, quæ in ſæculo habuerunt, redditur eis finaliter talis merces. De quibus 2. Paral 2. In corruptione ſua peribunt, iniuſtitiæ mercedem percipientes. & Hebreo. 2. dicitur. Omnis præuaricatio & inobedientia accepit iuſtam mercedis
C retributionem. ¶ Tertio dico, quod Paradiſi fœlicitas eſt merces hominum beatorum. Sicut enim dicitur Matt. 10. & 1. Tim. 5. Dignus eſt mercenarius mercede ſua: & ideo quia iuſti in hoc mundo non ceſſant operari, & in virtutibus laborare, dignum eſt & iuſtum, quod in Paradiſo præmientur, & quod merces æternæ gloriç eis detur: & ideo dicitur Sap. 10. Reddet Deus mercedem laborum ſanctorum ſuorum, & deducet eos in via mirabili, & fiet illis in velamento diei, & in luce ſtellarum nocte. Iſta enim merces dicitur via mirabilis, quia ibi ceſſat deuium erroris. Dicitur velamentum diei, quia iſta tollit tædium ardoris. Dicitur etiam lux ſtellarum, quia iſta confert gaudium ſplendoris: Sed nota, ꝙ dicit. Reddet Deus mercedem. & loquitur in tempore futuro, ad denotandum, quod ſancti recipiunt mercedem laborum non hic, ſed alibi, non nunc, ſed poſtea, non in tempore præſenti, ſed in tempore futuro vel ſequenti. Allium enim hoc habet proprium, quod anno quo plantatur, nunquã producit ſemen, ſed anno ſecundo vel ſequenti. Sic proculdubio viri iuſti dum durat annus vitæ præſentis nunquam acquirent illud ſemen mercedis æternç, quod colligitur in viridario Paradiſi ſed pro certo anno ſequenti, id eſt, tempore vitæ futuræ ipſi ſemen æternæ gloriæ producent, & ipſum recipient. Tunc enim dabit Deus ſemen quærenti, & panem comedenti, ſicut dicitur Eſa. 55. & Iob. 5. Multiplex erit ſemen tuum, & ingredieris in abundantia ſepulchrum. De tali ergo mercede, quam boni in futuro percipient dicitur Matth. 20. Voca operarios, & redde illis mercedem. Merces enim nõ redditur operariis in mane ſed in ſero. Sic gloria æterna non conceditur in præſenti tempore, ſed in futuro. Et ideo ſicut ad finẽ, vt operarii melius operentur, merces eis à procuratore promittitur in fine dari, vt ad bene operandum & laborandum ipſos valeat confortare & animare, (teſte enim Greg. Conſideratio præmii minuit vim flagelli) ſic etiam ad alliciendum diſcipulos ſuos dicebat dominus. Merces
D veſtra copioſa eſt in cœlis. Matthæ. 5. ¶ Vbi aduerte quod iſta merces contra defectus mundanæ proſperitatis tres habet proprietates Habet enim indefectibilem firmitatem quia veſtra, & per cõſequens vobis debet remanere: inexhauſtibilem bonitatẽ, quia copioſa. incomparabilem dignitatem, quia in cœlis, Iſta enim tria non poſſunt dici de mercede mundanæ proſperitatis. quia pro certo iſta cito deficit, ideo non poteſt dici veſtra: nulli ſufficit, ideo nõ poteſt dici copioſa: malos reficit, ideo non põt dici eſſe in cœlis. Dico, quod iſta merces habet firmitatẽ indefectibilem, & hoc oſtenditur, cum dicitur (veſtra). Iſta enim pronomina meus, tuus, ſuus, noſter & veſter, ſunt pronomina poſſeſſiua: ſignant enim poſſeſſionem & proprietatem. Et ideo proprie illud dicitur eſſe alicuius, quod ad ipſum, & non ad alium pertinet, & quod ad nullum alium noſcitur pertinere, ſed cum ipſo ſolet iugiter remanere, alias ſi repetitio ad alterum pertineret, & ſi ad voluntatem alterius auferetur, non eſſe ſuum ſed alterius cenſeretur. Sic eſt autem de mercede æternæ gloriæ. Iſta enim ſemel habita, amplius auferri non poteſt, iuxta illud Eccl. 2. Qui timetis Deum, credite illi, & non euacuabitur merces veſtra. Et iſta veſtra proprie poteſt dici, quam ſcilicet nullus poteſt repetere, vel auferre. Gaudium enim veſtrum nemo tollet à vobis. Io. 16 contrarium vero eſt de mercede bonorum temporalium. Illa enim non ſunt noſtra ſed aliena. Aliunde enim veniunt, & ab aliis auferuntur. Fortuna enim ipſa nobis concedit, & ipſa à nobis tollit. Si enim noſtra eſſent, nunquam aliquando nobis deeſſent. Et ideo narrat Seneca epiſtola 9. de Stilbone philoſopho, qui incendio perdidit omnia bona, qui requiſitus quare non doleret. Reſpõdit: nihil inquit perdidi, quia illa, quæ perdita ſunt, non erãt mea. Fortuna enim mutuo mihi dederat, & nunc ea recipit. Quicquid vero meum erat, mecum habeo ſcilicet naturã, ſcientiam, & virtutes. Et ideo de imperſeuerantia iſtius mercedis dicitur figuraliter Geneſi. 31. Mutaſti mercedem meam 10. vicibus. Sicut enim dicitur ibidem, Laban dabat Iacob pro mercede greges albos, tandem vero mutabat ei mercedem ſuam, & dabat ei greges varios ſeu nigros, ita quod mercedem ſuam 10. vicibus ſic mutauit Laban autem, qui interpretatur candidus ſignat mundum, cuius candor & pulchritudo diſgregat, & deſtruit viſum mentis. Iſte ergo ſeruitoribus ſuis mutat mercedem, nunc enim dat nigra, nunc alba, nunc proſpera, & nunc aduerſa, quia procul dubio nulla eſt firmitas aut ſtabilitas in mercede Laban, id eſt, in ſalario bonorum terrenorum. Sed econtra fit de mercede bonorum, quæ reddetur in gloria, quia iſta eſt perpetua & æterna. Vnde Eccl. 18 Non verearis iuſtificari vſque ad mortem, quoniam merces Dei viuet in æternum. Veſtra inquit. Eccleſ. 51. Operamini opus veſtrum, & dabit mercedem ſuam in tempore ſuo. Iſta ergo habet firmitatem indefectibilem. (veſtra inquit.) ¶ Deinde dico, quod iſta
E habet bonitatem inexhauſtibilem. (Copioſa inquit.) Magnus enim dominus debet dare magnam mercedem. Res enim quanto maior, tanto abundantius ſe diffundit. Et ideo quia Deus eſt infinitus, mercedem tribuit infinitam, videlicet ſemetipſum. Vnde Geneſ. 15. Noli timere Abraham, quia ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis. Talis autem non eſt merces mundanæ proſperitatis. Iſta enim non eſt copioſa, ſed defectuoſa. Iſta enim Alexandro non potuit ſufficere, ſed poſtquam totum mundum ſubegit, quæſiuit vtrum eſſet aliquis alius mundus, quam iſte, quem adhuc poſſet acquirere.

De quo

De quo dixit quidã philoſophus, qui reſpondebat regi ſuper iſta quæſtione. Huic (inquit) huius mundi habitatio auguſta fuit, quæ omnibus d:js ſufficit. Non ſic autem merces Paradiſi, quia illa eſt copioſa omnibus & ſufficiens, nulli deficiens. De quo in Epiſtola 1. Io. Videte voſmetipſos, vt mercedem plenam accipiatis. [Copioſa ergo] Ideo quilibet beatus poteſt dicere illud Acto. 22. Circumfulſit me lux copioſa. Habet igitur iſta merces boni-
F tatem inexhauſtibilem. ¶ Denique dico, quod habet dignitatem incomparabilem. [In cœlis inquit.] Merces enim reputatur dignior, & nobilior quando datur in loco nobiliori, à domino potentiori, perſonæ melius meritæ & meliori. Quia ergo merces Paradiſi conſueuit dari melioribus & non peioribus, in loco ſupremo & non in infimo, à rege potente & non indigente, bene dico quod iſta merces digna & nobilis poteſt dici. In cœlis ergo, non ſcilicet in terris, vbi ſcilicet eſt totum contrarium, quia videlicet non nobilis rex, ſed vnus ruſticus dat iſtam mercedem, ſcilicet, mundus, qui vilis poteſt dici & ruſticus, & ideo nullus rex nobilis debet iſtam aliquid reputare. Iſtam etiam dat non melioribus, ſed potius vilioribus perſonis & deterioribus & hoc non ſuperius in loco gaudioſo & nobili, ſed inferius in loco luctuoſo & miſerabili. Hæc eſt enim merces iniquitatis, de qua dicitur Actor. 1. quod Iudas poſſedit agrum de mercede iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit medius. Sed non ſic illa, quia illa datur bonis, & a bono, & in loco bono. [In cœlis inquit.] Luc. 6. Ecce enim (inquit) merces veſtra multa eſt in cœlis. Sic igitur patet, quod iſta merces eſt nobilis, quia in cœlis, eſt fertilis, quia copioſa, eſt ſtabilis, quia vera. Et hæc de mercede ſeu præmio ſufficiant. Vide ſupra de gloria, de beatitudine & in aliis multis titulis, vbi fit mentio de gloria Paradiſi, & per exempla, figuras & auctoritates quæ ſunt ibi, poteris tria prædicta membra fortificare & probare, ſcilicet, æternæ mercedis, ſeu gloriæ ſtabilitatem, fertilitatem, & nobilitatem.

A **Meretrix.** Nota, quod meretrix in ſcriptura moraliter loquendo, ſignat omne illud, quod blandiendo decipit atque nocet. Et ideo proprie meretrix ſignat, ſcilicet,

Hoſtis cauillationem,
Carnis delectationem,
Mundi defraudationem.

¶ Iſta enim tria, ſcilicet,

Mundus,
Caro,
Dæmonia,

Solent more meretricio primo offerre plurima blandimenta, in fine vero grauia nocumenta inferunt. Iſta enim ſunt illæ tres meretrices ſorores, de quibus loquitur Iſid. quarum vna lyra, altera tibia, altera voce cantabant, & cantu ſuo homines alliciebant & tandẽ ad paupertatẽ deducebãt. Et ideo ſecundum eundem fictæ feruntur fuiſſe volucres & virgines mixtæ, ſirenæ dictæ, quæ cãtu ſuo nauigantes ſopiebant, & ad periculũ pertrahebant. Iſtæ ergo meretrices ſignificant tres prædictos hoſtes, ſcilicet, mundum, carnem, & dæmonia. Quilibet, ſcilicet, iſtorum cantat nobis mortiferam cantilenam quam cantauit ille Lucifer, qui primus dixit. Aſcendam ſuper altitudinem nubium Eſaiæ 14.

¶ Prima ergo ſignat mundum, qui cum cithara bonorum temporalium, quæ, ſcilicet, more citharæ vana ſunt, atque ſicca, nobis facit vnam cantilenam auaritię, amorem, ſcilicet, temporalium ſuggerendo. Et ideo iſta figuratur in ciuitate Tyri, quæ interpretatur anguſtia, ſignans mundum, qui ſemper eſt in anguſtia & labore, de qua dicitur Eſa. 23. Erit Tyro quaſi canticum meretricis. Sume citharam, circui ciuitatem meretrix obliuioni tradita, bene cane, frequenta canticum, vt memoria ſit tui.

B ¶ Secunda meretrix ſignat diabolum. Iſta enim portat tibiam quod eſt inſtrumentum alte ſonans, & ſignat altitudinem dignitatum huius mundi. Mediante enim iſto inſtrumento diabolus cantat nobis vnam cantilenam ſuperbiæ, ſicut de primo Angelo Lucifero dictum eſt, vel, ſcilicet, mundi dignitates & eminentias ſuggerendo, & offerendo. Et iſta figuratur in meretrice Apocalyp. 17. quæ ſuper beſtiam coccineam ſedebat, quæ auro, & argento ornata erat, & erat ebria ſanguine martyrum Ieſu &c. omitto, quia longum eſſet exponere. Vide etiam alibi.

C ¶ Tertia meretrix ſignat carnem. Iſta enim non vtitur alio inſtrumento, quam voce propria. Suæ enim propriæ ſuggeſtiones & delectationes ſufficiunt pro inſtrumento. Iſtis enim mediantibus ipſa cantat cantilenam luxuriæ, carnis delicias proferendo: figurata in meretrice Dalila, quæ ita ſciuit cantare & ſuggere, quod Samſonem fortiſſimum ſuper genua ſua fecit dormire, & tandem eum totondit, & ipſum incarcerandum, & excæcandum tradidit Philiſtęis. Quia, ſcilicet, caro hominem primo facit in delicijs obdormire, ipſumque cæſarie virtutum priuat, & Philiſtęis, id eſt, dæmonibus eum tradit, à quibus per malam conſuetudinem incarceratur, & per obſtinationem excæcatur. Sicut enim dicitur Prouer. 5. Fauus deſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, nouiſſima vero illius amara velut apſinthium, & acuta quaſi gladius biceps. Iſtæ igitur tres ſorores in mari huius mundi diuerſimode ſolent cantare, & nauigantes peccatores, & viatores ad mortis æternæ periculum inuitare. Iſtis autem meretricibus prohibentur viri eccleſiaſtici nubere, ſicut dicitur Leu. 21. vbi de Sacerdote loquẽs dixit ſic. Sordidam atque meretricem non accipiet vxorem, ſed puellam virginem de populo ſuo, quia ſcilicet meretricẽ faſtidioſam & ornatam, id eſt, peccatum ſuperbiæ, meretricem etiam quæ non quærit niſi proprium lucrum, id eſt, peccatum auaritiæ, meretricem inſuper, quæ non quærit niſi propriam delectationem, id eſt, peccatum luxuriæ, non debet ſibi ſacerdos, id eſt, vir eccleſiaſticus matrimonialiter coniungere, ſed puellam de populo ſuo, id eſt, puram & ſanctam conſcientiam, ſeu pœnitentiam & continentiam ſibi debet iugaliter copulare. Quod eſt contra multos filios prodigos, id eſt, malos eccleſiaſticos, figuratos in illo filio prodigo Luc. 15. qui deuorauit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus viuendo luxurioſe. Quia pro certo multi ſunt in Eccleſia, qui relicto Deo patre, ſubſtantiam gratiæ, quam in baptiſmo receperunt, viuendo cum prædictis tribus meretricibus dilapidant, & conſumunt. Quia iam procul dubio videtur verificatum illud 2. Machab. 6. vbi dicitur, quod templum luxuria & comeſſationibus erat plenum, & ſcortantium cum meretricibus. Sic ergo patet, quomodo meretrix ſignat triplex peccatum, ſcilicet,

Peccatum { Superbiæ, Auaritiæ, Luxuriæ.

Vel tres hoſtes, ſcilicet,

Mundum,
Carnem,
Dæmonem.

Et ſic etiam ſi vis falſos amicos potes meretricibus comparare. Applaudunt enim & non quærunt niſi proprium lucrum, & durat amor ipſorum non longius niſi quamdiu lucrum durauerit. Sed de hoc vide ſupra, vbi ponitur figura de Dalila &c. ¶ Item de D
meretricibus in quantum ſumitur pro mala muliere, vide infra de muliere in illis inuectionibus, & in titulis, vbi in tabula inuenies de luxuria mentionem.

Meridies. Nota, quod meridies eſt illa hora, in qua ſol eſt in medio firmamenti. Et ideo dicitur meridies A
ſicut media dies, vel clara dies. Æqualiter enim diſtat à principio diei, & à fine. Eſt enim meridies hora diei cæteris clarior, cæteris æquior. Et ideo moraliter loquendo, per meridiem poteſt intelligi

Proſperitas temporalis,
Sinceritas virtualis,
Fœlicitas æternalis.

¶ Et ſic eſt dare

Meridiem { Exteriorem, Interiorem, Superiorem.

Et ſic dico, quod primus meridies eſt deteſtabilis. Secundus meridies eſt commendabilis. Tertius meridies eſt delectabilis. ¶ Primo ergo dico, quod eſt meridies mundanæ proſperitatis. Et iſte proculdubio habet feruorem auaritiæ, habet ſplendorem cautelæ & malitiæ, ſeu etiam ſæcularis ſcientiæ, habet etiam labilitatem inconſtantiæ & impermanentiæ. Meridies enim non durat niſi per punctum, ſtatim enim deficit & labitur, & quod eſt defectus ſuus ſemper tendit ad decrementum, aliæ autem horæ non ſic, quia, ſcilicet, defectus ipſarum tendit & progreditur ad augmentum. De meridie etiam dicit Plinius, quod ſcorpiones acerrime pungunt in meridie, tunc enim magis caleſiunt, & magis ſitiunt, & acerbius pungunt. Talis ergo eſt meridies mundanæ proſperitatis. Iſta enim non durat, nec perſeuerat, cito enim & ſtatim & ſubito deficit & recedit. Scorpiones etiam. i. mali viri quando veniunt ad meridiem proſperitatis, tunc ſunt ſęuciores & ad nocendũ alijs acriores. Tunc. n. per auaritiã magis feruent, & magis ſitiũt mũdi bona, iuxta illud Iob 24. Inter aceruos illorũ

meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt; sicut patet de mundi diuitibus qui nequiores sunt ad pauperes rapiendum & exhæredandum, quam alij qui nil habent. Vnde Hier. 15. Induxi super matrem adolescentis vastatorem in meridie. Et aduerte, de isto meridie, quod ibi est Habitatio malignantium. Excœcatio contemplantium. Impugnatio quiescentium.

B ¶ Dico ergo, quod iste meridies est quædam hora malignæ habitationis, quia, scilicet, in plaga meridionali habitāt Æthiopes, & Throgloditæ, ad denotandum, quod in meridie prosperitatis habitant, qui habent nigredinem peccati, & iniquitatis. Et hoc est quod dicitur Nu. 13. Amalech (qui interpretatur lingens sanguinem) habitabat in meridie. & Nu. 33. dicitur, quod Chananeus qui interpretatur possidens vel possessor, in meridie habitabat. Ad denotandum, quod illi, qui sanguinem deliciarum carnalium per luxuriam lambunt, & illi, qui bona temporalia per auaritiam possident, & acquirunt, sunt huius meridiei, id est, status prosperitatis habitatores, & totius mundanæ gloriæ possessores.

C ¶ Deinde dico quod hic meridies est quædam hora obscuræ excœcationis. Aues enim immunditiæ & lucifugæ, sicut est bubo, in claritate meridiei minus vident, imo penitus tunc temporis sunt quasi cœcæ. Sic illi, qui perueniunt ad istam meridiem id est, ad statum mundanæ prosperitatis, videntur totaliter excœcati. Non vident enim nec considerant mundi vanitatem, mortis propinquitatem, & cætera quæ pertinent ad salutem, Ita quod proprie sol veræ intelligentiæ videtur talibus eclipsatus, iuxta illud Amo. 8. Occidit sol in meridie. Et de hoc Deut. 28. Palpabis in meridie sicut palpare solet cœcus in tenebris. & Iob 5. Sicut in nocte, sic palpabunt in meridie. Iste enim meridies, scilicet, status mundanæ prosperitatis bene videbatur excœcasse Dauid 2. Reg. 11. vbi dicitur, quod cum ambularet in solario domus regiæ post meridiem, vidit Bersabee lauantem se cum qua scilicet adulterium fecit, post vero propter adulterium per proditionem homicidium commisit. Et ideo tales possunt dicere illud Esaiæ 59. Impegimus in meridie quasi in tenebris.

D ¶ Denique dico, quod hic meridies est quædam hora quietis impugnationis. Legimus enim quod Isboseth, qui in meridie dormiebat à latronibus fuit occisus, sicut dicitur 2. Reg. 4. In quo proprie figuratur quod illi, qui in meridie mundanæ prosperitatis per delectationes dormiunt, & quiescunt, mortis æternæ periculum sæpe recipiunt, & incurrunt. Vnde Ios. 10. dicitur, quod Iosue percussit omnem terram montanam. & meridianā: & Hier. 20. Audiant clamorem mane, & vlulatum tempore meridiano. Et sic igitur patet, quod est meridies mundanæ prosperitatis.

E ¶ Secundo dico, quod meridies signat statum internæ sinceritatis, hoc est dictum puritatem conscientiæ. Iste enim dicitur meridies, quia, scilicet, ibi est feruor charitatis & amicitiæ, meditatio æquitatis & iustitiæ, splendor veræ veritatis & perfectæ scientiæ. Vnde de scientia viri iusti dicitur Esa. 18. Sicut meridiana lux clara est &c.

F ¶ Tertio dico, quod meridies signat statū æternæ fœlicitatis. Iste. n. meridies habet splendorē pfectæ cognitionis, habet feruorem perfectæ dilectionis, habet etiam honorem perfectæ prælationis. Quia sicut illi, qui sunt in meridie, sunt magis prope solem, sic illi, qui sunt in patria, sunt magis prope Deum regem. De isto ergo meridie, dicitur Hier. 6. Surgite, & ascendamus in meridie. Et nota, quod dicitur Ezech. 46. quod ille qui intrabat per portam aquilonarem egrediebatur per viam portæ meridianæ. Ad denotandum, quod illi, qui ad portam meridianam gloriæ Paradisi volunt venire, necesse est ipsos per portam aquilonis, id est, per frigus tribulationis & pœnitentiæ primitus pertransire. Sicut enim dicitur Actorum 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare regnū cœlorum. Vnde Deu. 33. quod Nephthalim mare & meridie possidebit. q. d. Primo necesse est mare, id est, amaritudinem pœnitentiæ possidere, quam quod possimus ad meridiem supernæ beatitudinis peruenire. Sic ergo patet, quomodo per meridiem potest intelligi cœli fœlicitas gloriosa, mētis serenitas virtuosa, mundi prosperitas vitiosa. Et hæc de meridie sufficiant.

A Meritum. Mereri.

Cum meritum sit illud, per quod attingitur ad mercedem, & sic meritum sit sicut via, per quam venitur ad finem, sicut præmissa, per quam concludimus syllogismum, & sicut flos per quem peruenitur ad fructum, notare possumus, quod de merito possumus loqui in bono & in malo. Est enim meritum quædam relatio vel respectus, qui ratione alicuius beneficij vel maleficij perpetrati alicui competit, vt recipere debeat ab altero commodum vel iacturam. Meritum est enim ante pręmium, sicut fratres sunt vterini, quia vnum semper videtur aliud supponere, & debita proportione vnum cum alio conuenire. Vnde nota, quod est dare merita iustorum, & merita malorum. Iusti enim per bona opera merentur bona, mali vero finaliter mala. Sunt enim iusti sicut mercatores, qui non cessant in terra sua diuersimode laborando merces suarum partium aggregare, & ipsas tandem ad regiones alias deportare, vt, scilicet, vnde possint thesauros & preciosa mercimonia reportare, & lucra & emolumenta acquirere, & habere. Istud patet in istis Veneris, & Geneunsibus qui merces occidentis in orientem portant, & exinde aurum, aromata, & lapides preciosos, & alia longe excellentiora quam portauerant inde reportant. Sic vere sancti in terra sua, vbi nati sunt, scilicet, in hoc mundo, solent merces, quæ sunt satis ibi viles, hoc est dictum, virtutes & merita congregare, & de isto occidente turbulento vitæ præsentis ipsas ad orientem vitæ æternæ portare, vbi pro certo ipsa possunt thesauris inæstimabilibus cœlestis gloriæ commutare. Et breuiter, apud Deum secundum quantitatem & copiam reportatur copia præmiorum, iuxta illud Eccl. 17. Misericordia faciet locum vnicuique secundum meritum operum suorum. Quod tamen hodie est contra multos ingratos, qui, scilicet, aliorum opera, labores, & seruitia recipiunt, ipsa tamen non remunerant, neque reddunt, contra illud Eccles. 10. Da illi honorem secundum meritum suum. Ista possunt multum dilatari, sed in tit. de reddere, retribuere, remunerare & similibus ponuntur multa de merito, & de statu & modo merendi, & de merito congruo, vel qualiter Deus quandoque præmiat sine merito præcedente, sed ista non sunt præsentis speculationis Et ideo cum paucissimæ sint auctoritates, omitto amplius de merito iustorum.

B ¶ De merito malorum potest notari quod mali mala agendo, mala merentur, & sic pro malis suis meritis mala recipere finaliter comprobantur. Iustum est enim quod delicta compensentur cum pœnis, & quod scelera conueniant cum tormentis Hester. 16. Deo reddente quod meruit. Aduerte tamen, quod Deus quandoque punit citra meritum, quandoque iuxta meritum, nunquam autem vltra meritum, cum in retributione ipse addat semper vltra meritum. Et quod citra meritum puniat, patet Iob 11. Vtinam Deus loqueretur tecum & intelligeres, quod multo minora exigaris ab eo quam meretur iniquitas tua. Quod puniat secundum merita, patet Deut. 7. vbi dicitur, quod Deus reddit odientibus se statim, vt disperdat eos, & vltra non differat, protinus eis restituens quod merentur. Apud ipsum enim est illa regula Deut. 25. Pro mensura peccati erit & plagarum modus. Quod etiam Deus nunquam puniat vltra merita, quinimo, quod etiam quandoque ipse dispenset in meritis aut demeritis, patet 2. Paral. 19. Iram quidem domini merebaris, sed opera inuenta sunt in te. Ista sufficiant. Vide in titulis supradictis.

Mœror. Mœrere.

A Cum mœrere idem sit, quod tristari, desolari, lugere, lamentari vel flere, & sic per mœrorem potest accipi omnis desolatio, tristitia seu luctus, notare possum, quod mœror in bono sumitur & in malo.

¶ Primo dico, quod sumitur in bono. Boni enim semper sunt flebiles & mœrebundi, & ab omni mundi solatio fulgibundi. Nonne nubes rorida, obscura & madida magis est commendabilis & vtilis quam nubes sicca, nobilis atq; clara, pro pluuia emittenda, & pro terræ nascentibus producendis? Sic vere illi, qui sunt in hoc mundo mœrentes, & stupidi, & timore Dei percussi, & a mundi gaudijs semoti in virtutibus sunt proficui, & ad vtilitatem sui & aliorum amplius opportuni. Vir ergo iustus magis debet esse mœrebuudus & grauis, quam lætus, consolabilis & iucundus. Turbulentiam enim aëris sequitur serenitas, sic vere turbulentiam præsentis iustitiæ vel mœroris sequitur serenitas gaudij Paradisi Ioan. 16. tristitia vestra vertetur in gaudium. Licet enim teste apostolo omnis disciplina in præsenti non videatur esse gaudij, sed mœroris, constat tamen, quod mœror præsentis tristitiæ in gaudiū vertetur, quia secundum Esa. 61. Spiritus mœroris in laudis pallium commutatur, & hoc etiam est, quod dicitur Iob 5. quod scilicet Deus ponit humiles in sublimi, mœrentes erigit sospitate Bene ergo consulitur Ezech. 12. Panem tuum in contritione comede, & vinum tuum cum mœrore bibe. Notabis igitur, quod boni in hoc mundo mœrent multiplici ratione iuxta illud Thren. 1. Multi enim gemitus mei, & cor meum mœrens. Est etiam mœror pœnitentium, pro culpis confictis, condolentium pro iustis afflictis, eiulantium pro pœnis inflictis.

B ¶ Mœrent ergo iusti mœrore contritionis propter scelera, quę commiserunt, vel propter opera quæ dudum fecerunt, quia, scilicet, recordatio malorum, quæ quandoq; commisimus, nos debet ad mœrorem mouere, & ad lucrum & tristitiam excitare. Exemplo scilicet Susannæ matris Samuelis, quæ videns se sterilem, preces mœrens ad dominum effundebat, dicens 1. Reg. 1. Ne putes ancillam tuam vnam ex filiabus Belial, sed ex multitudine doloris & mœroris mei locuta sum vsq; in præsens. Et sequitur,

quod

quod istâ per talem mœrorem filium impetrauit, quia pro certo quando homo videt se esse sterilem omni bono, & fructibus bonorum operum & virtutum vacuum & inanem, ipse debet ad mœrorem pœnitentiæ commoueri, & toto corde dominum deprecari, quod filio, id est, bonis operibus valeat impręgnari. C ¶ Item mœrent iusti mœrore compassionis propter onera, quæ iusti ferunt. Quia reuera onera tribulationum & miseriæ proximorum virum pium excitant ad mœrorem. Exemplo Iob, dicentis 30. Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. Sequitur. Mœrens incedebam sine furore, consurgens in turba clamaui, frater fui draconum, & socius struthionum. vnde Ezechiel de seipso dicebat Ezech. 4. Veni (inquit) ad eos, qui habitabant iuxta fluuium Chobar, & sedi vbi illi sedebant, & mansi 7. dieb. mœrens in medio eorum, scilicet, captiuorum. Iste enim mœrebat super desolatione filiorum Israel in Babylonia captiuorum, quanquam pœnam huiusmodi mœruissent, quia pro certo iusti non solum compatiuntur iustis iniuste afflictis, imo etiam peccatoribus & damnatis, à Deo perditis & percussis. Vnde dominus de Pharaone dicit Ezechiel. 32. Cum extinctus inquit fueris, operiam cœlos, & nigrescere faciam stellas eius. Sequitur. Omnia luminaria cœli mœrere faciam super te, scilicet, præ compassione. Mœrent ergo iusti mœrore D compassionis propter opera quæ iusti ferunt. ¶ Item mœrent iusti propter verbera, quæ ipsimet ferunt. Constat enim quod iusti videntes tristitias & miserias huius mundi quibus vident multimode se affligi, soluuntur aliquoties in mœrorem, & maxime propter timorem pœnarum & tribulationum æternarum, quas se metuunt incursuros, sicut in persona Hierusalem tribulatæ & deprędatæ, & desolatæ dicitur Thren. 1. Posuit me desolatam, tota die mœrore consumptam. Et tamen aduerte quod multi in isto mœrore nimis excedunt, & quod de mundi miserijs plus debito dolent, & gemunt. Ideo tales reprehenduntur Micheæ 4. vbi dicitur. Et tu turris gregis nebulosa filia Sion, quare mœrore contraheris? nunquid rex non est tibi? aut consiliarius non est tibi? quia apprehendit te dolor quasi parturientem? q. d. tu non debes tam excessiue dolere sed in rege tuo Christo sperare, qui mœrorem tuum scit in gaudium commutare. Ipse enim est, qui dicit Iob 29. Cum essem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator. & Hebr. 12. dicitur, quod omnis disciplina in præsenti non videtur esse gaudij, sed mœroris, postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ. Mœreamus ergo, lamentemur, & ploremus, vt in fine lætemur, iubilemus, iucundemur, & gaudeamus Ezec. 7. Rex lugebit, & principes induentur mœrore. Patet ergo, quod mœror potest E accipi in bono. ¶ In malo vero possumus dicere, quod in scriptura reperitur generaliter triplex mœror, videlicet mœror inuidiæ, qui cruciat, dum videt proximum prosperantem: mœror iustitiæ, qui sauciat dum grauat animum desperantem: mœror miseriæ, qui anxiat per morsum vltimum lacerantem. De mœrore ergo inuidiæ & desolationis, quo, scilicet, inuidus mœret & dolet dum videt alios prosperari, potest dici illud Deut. 28. Dabit tibi dominus cor pauidum, & deficientes oculos, & animam mœrore consumptam. De mœrore vero tristitiæ & desperationis dicitur Prou. 5. Cor gaudens ætatem floridam facit, & in mœrore animi deijcitur spiritus. & Prou. 12. dicitur, quod mœror in corde viri humiliabit eum, & sermone bono lætificabitur, q. d. Mœror desperationis deijcit, sed verbum consolationis reficit, atque proficit. De mœrore vero æternæ miseriæ & futuræ damnationis potest animæ damnatæ dici illud Ezech 23. Capacissima ebrietate & dolore repleberis, & calicem mœroris & calicem tristitiæ bibes. & Iac. 4. dicitur. Risus vester vertetur in luctum, & gaudium in mœrorem. Hæc igitur sufficiant de mœrore. Vide in tit. fletus, lacryma, luctus, & similia.

Mœstus. Mœstitia.

Vide de tristitia, & in titul. stupor & turbatio, quia non sunt auctoritates vocales.

A Metari.

Dicitur à mutatione termini seu metæ. Est enim metari idem, quod tentoria in certo loco figere vel mutare, ipsaque in certa meta collocare, ponere, & situare. Possumus ergo dicere, quod sicut illi, qui ducunt exercitus, castra sua, & tentoria in varijs locis metantur, & figunt, sic homines loquendo moraliter diuersimode moram, metam & habitaculum sibi ponunt, & secundum quod sunt boni, vel mali, diuersa loca sibi ad manendum eligunt, & componunt. Nonne de locustis legitur, quod per turmas & exercitus ambulant, & de loco ad locum se mutant, & aliquas ante se præmittunt, quæ loca optima ad metandum castra & habitacula quærant, & pręparent? Vnde Plinius dicit, quod disciplina metandi castra, & explorandi ad hoc opportuna loca, à locustis sumpsit exordium. Restat ergo multo fortiori ratione, quod homines, loca, status, officia & artificia vbi morentur, eligere debeant, in quibus moram contrahant, & animæ suæ terminos ibi sistant, & sic de meta ad metam, id est, de virtute ad virtutem procedant, quoadusque ad Paradisi terminum perueniant & attingant Numer. 2. Castra metabuntur filij Israel per gyrum tabernaculi. Et nota de filijs Israel, qualiter castra & tentoria sua circa tabernacula metati fuerunt, & quomodo tres ad orientem & tres ad occidentem, tres ad meridiem, & tres ad septentrionem habitacula sua disposuerunt & collocauerunt. Secundum naturam, & proprietatem, & interpretationem nominum possent multa dici, & plura & ardua moraliter compilari, sed transeo, & hoc alteri prosequendum dimitto, quia, scilicet, in reductorio meo lib. 16. libro meritorum c. 3. hæc posui, & exposui satis plene. ¶ Notabis igitur, quod iusti in diuersis locis & in diuersis flatibus & passibus metantur & collocant gressus suos, B videlicet

In loco mœroris, & hoc facit feruens contritio,
In loco rigoris, & hoc facit mentis discussio,
In loco dulcoris, & hoc facit bonitatis compassio,
In loco vigoris, & hoc facit custodiæ tuitio.

Igitur metemur, & figamus tentoria mentis nostræ in loco contritionis, vt mœrore concutiamur. Et ista est metatio in Bethsimon, quod interpretatur audiens mœrorem, de qua Numer. 33. Vbi castra metati sunt de Bethsimon.

¶ Item castra metamur & ponamus in loco discretionis, vt rigore discutiamur Numer. 2. Ad aquilonarem partem castra metati sunt filij Dan. & Iud. 11. Castra metatus est trans Arnon. ¶ Item ponamus castra cordis nostri in loco compassionis, vt dulcore reficiamur, & ista est metatio super fontem, de qua 1. Reg. 29. Israel castra metatus est super fontem. Et hæc est metatio in Iethabata, quæ interpretatur bonitas, de quo Deut. 10. dicitur, quod filij Israel castra metati sunt in Iethabata, in terra aquarum, atque torrentium. ¶ Item metemur castra cordis in loco tuitionis, vt in vigore custodiamur. Et ista est metatio iuxta lapidem adiutorij: & reuera homo debet esse sicut prudens princeps exercitus, qui, scilicet, libenter castra sua ponit in locis asperis, hoc est rigor, scilicet, & contritio. ¶ In locis clausis, hoc est humilitas & delectatio. ¶ In locis claris, hoc est fides, sapientia & discretio. ¶ In locis fœcundis, atque humidis, vbi, scilicet, abundat aqua, hoc est pietas & compassio. ¶ In locis altis, hoc est fiducia, & contemplatio. Hæc est igitur metatio, quam faciunt boni.

¶ Sed reuera de fatuis inuenitur aliter, quia ipsi metantur castra sua & figunt desiderium suum in vitijs & peccatis. Et sic dico, quod metantur in loco C

Cupiditatis,
Iniquitatis,
Gulositatis,
Sterilitatis.

De loco cupiditatis & auaritiæ dicitur Numer. 2. Castra metati sunt de tribu Isachar. Isachar interpretatur vir mercedis. De loco iniquitatis & iniustitiæ dicitur Iud. 20. quod filij Israel castra metati sunt iuxta Gabaa, quod, scilicet, interpretatur profluuium iniquitatis. & dicitur ibi quod 22. millia de ipsis in illo prælio ceciderunt. De loco gulositatis, seu ebrietatis & gastrimargię dicitur Numer 33. quod filij Israel castra metati sunt in Aboth quod scilicet interpretatur lagenæ grandes. De loco vero sterilitatis, & indigentiæ, hoc est dictũ, de loco infernali, vbi, scilicet, tales finaliter figunt tentoria sua vt dicitur 1. Paral. 19. quod rex Maacha cum populo suo castra metati sunt in regione Medoba, quæ scilicet, interpretatur fames antiqua, signans famem & indigentiam infernalem, quæ incepit à diebus antiquis. Sufficit. Vide in tit. castra, tentoria.

Metere. Messis.

Cum messis sit illud, quod de fructibus terræ colligitur in ęstate, & quod A post multos labores & sudores de terræ prouentibus reportatur, & quo etiam tota viuentium communitas per anni circulum sustentatur, possumus notare, quod in scriptura per messem intelligitur

Societas hominum saluandorum,
Societas hominum damnatorum,
Collectio bonorum terrenorum,
Possessio bonorum internorum,
Adeptio malorum æternorum,
Repletio bonorum supernorum.

Primò igitur dicò, ꝙ quædam messis hominũ saluandorũ, & ista est cõgregatio ꝓdestinatorũ, qui in agro huius mũdi erãt diuersi-

mode

mode ſeminati, & tandem per apoſtolos & prædicatores ſunt recollecti, & in horreo Eccleſiæ congregati. Et de hoc dicitur Mat. 9. & Luc. 10. Rogate dominum meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuam, Meſſis quidem multa, operarij autem pauci. ¶ Se-
B cundo dico, quod eſt quædam meſſis hominum damnatorum, & iſta eſt congregatio peccatorum, qui in agro huius mundi a diabolo ſeminantur, & ibi in mundi proſperis fouentur, & tandem in æſtate iudicij falce diuinæ iuſtitiæ metentur, & in inferni horreo reponentur. De tali meſſe loquitur Apoc 14. quod dictum eſt cuidam Angelo ſedenti ſuper nubem candidam, qui habebat coronam auream in capite, & habebat falcem acutam in manu ſua, & alter Angelus exiuit &c. ſequitur. Mitte falcem, & mete, quia venit hora, vt metatur, quoniam matura eſt meſſis terræ. & ſequitur, quod alius Angelus miſit falcem ſuam acutam in terram, & vindemiauit vineam terræ, & miſit in lacum iræ Dei magnum. Angelus enim iſte filium Dei ſignat, qui ſedens in nube candida, id eſt, in carne pura & munda, iudicabit, & falcem acutam, id eſt, aſperitatem iuſtitiæ ſecum portabit, & coronam auream, id eſt, iudiciariam & regiam maieſtatem habebit, & vineam & meſſem terræ, id eſt, congregationem reproborum metet, colliget & vindemiabit, & ipſos in lacu iræ Dei, id eſt, in lacu inferni calcabit, & perpetuo condemnabit. Et hoc eſt, quod dicitur Mat. 13. Sinite (inquit) zizaniam creſcere vſque ad meſſem, tempore vero meſſis dicam meſſoribus. Colligite primum zizania, & alligate ea per faſciculos ad comburendum. Sicut enim dicitur ibidem, Meſſis eſt conſummatio ſæculi, vſque ad quam zizania. i. mali ſemper creſcunt & proſperantur. Tunc vero à meſſoribus, id eſt, ab Angelis de Agro huius mundi colligentur, & per faſciculos, id eſt, per diſtinctiones pœnarum inferni incendio comburentur. Iſta eſt ergo meſſis hominum damnatorum.

C ¶ Tertio dico, quod eſt meſſis bonorum terrenorum. Et iſta eſt meſſis auarorum, luxurioſorum, ſuperborum, Auari metunt mundi facultates: luxurioſi metunt mundi voluptates: iniqui metunt mundi vanitates: auari igitur colligunt meſſem mundanæ facultatis. Et ſic figurantur in Manaſſe viro Iudith, ſuper cuius caput tempore meſſis cecidit æſtus, & mortuus eſt, vt patet Iudith 8. Ad denotandum quod illi, qui circa meſſem bonorum temporalium occupantur, æſtu & feruore auaritiæ perimuntur. De auaris et dicitur Iob 5. Meſſem inquit famelicus comedet, & ipſum rapiet armatus, & bibens ſitientes diuitias eius. Famelicus eſt auarus, qui ſemper fameſcit acquirere & comedere meſſem terrenæ facultatis, & ideo armati, id eſt, dæmones ipſum finaliter per mortem rapient. Et ſic diuitias ſuas ſitientes, id eſt, alij auari haurient, atque bibent. Quia, ſcilicet tales in morte relinquent alienis diuitias ſuas, & ſepulchra illorum domus illorum in æternum. ¶ Item immundi colligunt meſſem mundanæ voluptatis. Et iſti figurantur in Samſone, de quo Iud. 15. Cum tempus triticeæ meſſis inſtaret, venit Samſon viſere volens vxorem ſuã. Vnde de luxurioſis dicitur 2. Cor. 6. Qui ſeminat in carne, de carne metet & corruptionem. ¶ Item colligunt ſuperbi meſſem mundanæ vanitatis ſeu pompoſitatis. Et iſta proculdubio habet annexam rapinam & crudelitatem, impietatem & iniquitatem. Ideo talibus dicitur Oſeæ 10. Araſtis impietatem, & iniquitatem meſſuiſtis. & Iob 4. Vidi eos, qui ſeminant dolores, & metunt eos, flante Deo periiſſe. Et ſic patet quomodo eſt meſſis bonorum terrenorum.

D ¶ Quarto dico, quod eſt meſſis bonorum internorum. Et iſta eſt meſſis, vbi triticum corporis Chriſti colligitur à deuotis, & vbi grana virtutum & meritorum à ſanctis metuntur, de quo dicitur Ioſ. 3. Iordanis tempore meſſis ripas aluei ſui impleuerat, quia, ſcilicet, quando meſſis corporis Chriſti à fidelibus recolligitur, & aſſumitur, Iordanis, id eſt, fluuius deuotionis lacrymarum debet amplius inundare. Et de meſſe etiam virtutum & meritorum, quam colligunt boni in agro conſcientiæ proprie poteſt exponi illud Cant. 5. Meſſui myrrham meam cum aromatibus meis, comedi fauum meum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. Vbi aduerte, quod in iſta meſſe colliguntur multa grana virtutum, videlicet granum amarum contritionis, iſtud eſt myrrha: redolens deuotionis, iſtud eſt aroma: dulce compaſſionis, iſtud eſt fauus cum melle: Suaue conſolationis, iſtud eſt vinum cum lacte. Iſta eſt ergo meſſis bonorum internorum.

E ¶ Quinto dico, quod inuenitur meſſis malorum æternorum. Et iſta eſt, quam ſeminant mali peccando, & colligunt in inferno, ſupplicia æterna ſuſtinendo. Peccata enim ſemina, tormenta vero ſunt illa, quæ à malis colliguntur, & metuntur grana vnde Prou. 22. Qui ſeminat iniquitatem, metet mala. Et Hie. 12. Triticum ſeminauerunt & meſſuerunt ſpinas. Triticum enim quod dicitur à tero teris, ſignat peccatum, quod per remorſum conſueuit conſcientiam terere, & vaſtare. Ab iſto enim ſermone tribulus æternæ damnationis metitur, & ſpina vermis immortalis, & perpetui reportatur. ¶ Sexto dico, quod eſt meſſis bono- F
rum ſupernorum. Et iſta eſt meſſis, quæ à viris ſanctis eſt in hoc mundo per labores ſeminata, & nunc ab eis per præmia æternæ gloriæ reportata, & de iſto dicitur in Pſalm. Qui ſeminat in lacrymis, in exultatione metet. Et 1. Corinth. 9. Qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Et ſic patet, quod eſt meſſis hominum ſaluandorum, hominum damnatorum, bonorum terrenorum, bonorum internorum, malorum æternorum, bonorum ſupernorum. Et hæc de meſſe ſufficiant.

Metiri. Menſura.

Nota, quod cum menſura ſit illud A
intra cuius ambitum aliquid continetur, & per quod rerum qualitates & quantitates ſciuntur, & cognoſcuntur, & per quod vna res alteri comparatur, & proportionatur, hinc eſt, quod ſecundum diuerſitatem rerum poſſunt menſuræ variæ reperiri. Verumtamen non eſt intentionis meæ de menſura tractare phyſice, ſed tantum ad animarum ſalutem aliquid moraliter. Idcirco de menſura mobilium, quæ dicitur tempus, æternorum, quæ dicitur æternitas, viſibilium, quę menſurat viſus, ſonorum, quæ menſurat auditus &c. ſimiliter non intendo aliquid dicere, cum ad præſens opus non videatur pertinere. Cuncta. n. quę ſunt, certis menſuris limitantur, & adęquantur, quia ſicut dicitur Sap. 11. Deus cuncta diſpoſuit in pondere & numero & menſura. Moraliter ergo dicamus breuiter, quod in ſcriptura ſit mentio de duplici menſura, de bona, ſcilicet, & mala. Bona enim ſignat prudentiam & maturitatem, iuſtitiam & æquitatem, æternam gloriam & fœlicitatem. Mala vero ſignat iudicij peruerſitatem, mentis iniquitatem, pœnæ æternæ aſperitatem: diſtinguamus igitur & dicamus, quod inuenitur in bono menſura virtuoſa, menſura glorioſa. In malo vero eſt menſura vitioſa, menſura doloroſa.

Prima eſt menſura meritorum quantum ad perfectos,
Secunda eſt præmiorum quantum ad beatos,
Tertia eſt vitiorum ſeu peccatorum quantum ad infectos,
Quarta eſt tormentorum quantum ad damnatos.

¶ Primo igitur dico, quod eſt quædam menſura, quæ eſt virtuo- B
ſa, & iſta eſt menſura prudentiæ & temperantiæ, qua, ſcilicet, boni debent eſſe moderati & menſurati, & cunctis bonis moribus adæquati. Sicut enim videmus, quod omne corpus ſubiacet certis menſuris, ſcilicet,

Longitudini,
Latitudini,
Altitudini,
Profunditati.

Intra quarum terminos omnium corporum quantitas continetur, ſic proculdubio quilibet vir perfectus debet eſſe menſuratus & moderatus quantum ad iſta quatuor, ſcilicet,

Quantum ad
- Longitudinem durationis corporalium,
- Latitudinem ſucceſſionis temporalium,
- Altitudinem perfectionis ſpiritualium.
- Profunditatem cognitionis ſcientialium.

Sit igitur homo menſuratus quantũ ad longitudinem corporalis durationis. Non enim debet ſperare ſemper viuere, ſed potius quod neceſſe eſt ſuæ durationis longitudinem terminari, ita quod poſſit dicere illud Pſalm. Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos, & ſuperbia mea tanquam nihilum ante te. Ezech. 41. Menſus eſt longitudinem ædificij. Sed de hoc vide ſupra de longus & de longe.

¶ Item ſit menſuratus quantum ad latitudinem temporalis ſucceſſionis, quia, ſcilic. non debet appetere nec habere dilatationem bonorum huius mundi, ſed in ipſis certa menſura & temperantia menſurari, ſicut Salomon, qui dicebat. Nec diuitias nec paupertates dederis mihi domine, ſed tantum victui meo tribue neceſſaria Prouerb. 30. Sufficientia enim & neceſſitas debet eſſe temporalium menſura. Quod eſt contra illos, qui non ponunt in temporalibus limitem vel menſuram: Similes crocodilo, qui non habet menſuram determinatam in quantitate, ſed quamdiu viuit, ſemper creſcit. Sic dico, quod & auari non habent menſurã limitatam in latitudine, ſeu in dilatatione temporalium acquirenda: quamdiu enim viuunt, ſemper volunt creſcere, & ſtatum & diuitias ampliare. Boni autem non ſic, quia ipſi ſciunt ſeipſos in temporalibus menſurare. vnde Ezec. 40. Menſus eſt latitudinem ædificij calamo vno. Calamus enim qui eſt ſiccus, leuis & vacuus, ſignat virtutem ſufficientiæ, quæ ſcilicet leuis, vacua &

ſicca

ficca dicitur, eo quod bonis temporalibus vltra quam necesse est, non oneratur, non impinguatur, nec impletur. ¶ Mensurari debent quantum ad altitudinem spiritualis perfectionis, quia in altitudine perfectionis bonorum operum & virtutum ipsi debeat apponere mensuram rectæ intentionis, & etiam mensuram prudentis discretionis, vt, scilicet, perfectionem non incipiat, quam, scilicet, continuare non posset, quia sicut dicitur Prou.17. Qui altam ædificat domum suam, sentiet ruinam. Ideo dicitur Rom.11. Noli altum sapere, sed time. ¶Item mensurari debet quantum ad profunditatem scientialis cognitionis. Non enim debet vltra quam decet per curiositatem se profundare, quia semper debet scientiam suam mensura veritatis & fidei limitare, vt sic de homine sic mensurato & se & alios taliter mensurante possit admiratiue quæri illud Eccl. 1. Altitudinem cœli, latitudinem terræ, & profundum abyssi quis dimensus est? q.d. solus homo perfectus. Quod bene figuratur Apoc.21. Vbi dicitur quod ille, qui loquebatur mecum habebat mensuram arundineam, vt metiretur ciuitatem, & portas eius, & murum, & mensus est ciuitatem in arundine aurea. Longitudo, & latitudo, & altitudo eius æqualia sunt. Mensura ista charissimi, signat virtutem temperantiæ, quæ dicitur aurea per claritatem prudentiæ & sapientiæ & arundinea per rectitudinem iustitiæ. Ista enim tria nos limitant & mensurant, scilicet, temperantia, sapientia, & iustitia. Cum ista igitur mensura ille, qui loquebatur, id est, ille, qui digne vult alijs loqui debet mensurare, & ordinare ciuitatem virtutum cordialium, portas sensuū naturalium, murum membrorum corporalium. Ista enim tria sunt principaliter mensuranda, & ad mensuram temperantiæ reducenda. Virtutes enim animæ debent mensurari, sicut intellectus, ne plus quam necesse est sapiat: affectus, ne plus cupiat, quam oporteat: memoria ne plus retineat quam Deus iubeat. Sensus etiam debent subiacere mensuræ, vt, scilicet, temperate & mensurate videamus, audiamus, gustemus, & odoremur. Membra insuper mensuræ & temperantiæ debent subijci, vt videlicet ipsa non voluptuose nutriamus, sed vt ipsa sub disciplinæ regula teneamus. Et sequitur residuum figuræ nostræ, videlicet, vt dictum est, quod longitudo, latitudo; & altitudo ciuitatis erant æqualia, quia si sic fecerimus, æqualitatem & moderantiam in omnibus habebimus. Et sic de nobis verificabitur illud Leuit. 7. Cunctis filijs Aaron mensura æqua per singulos dies diuidetur. Metiamur igitur nosmetipsos, vt secundum merita nostræ mensuræ nobis remetiatur in Paradiso ab illo, qui dixit Matthæi 7. Eadem
C mensura qua mensi fueritis remetietur vobis. ¶ Istud tamen aduerte, quod homo non potest habere tales virtuosas mensuras, nisi sibi à domino concedantur. Deus enim concedit homini

Mensuram
- Compunctionis,
- Deuotionis,
- Refectionis,
- Perfectionis,
- Cognitionis,
- Discretionis.

Dat (dico) mensuram compunctionis. Vnde in Psal. Cibabis nos pane lacrymarum, & potum dabis in lacrymis in mensura. ¶ Item dat mensuram deuotionis Ezech.4. Aquam tuam in mensura bibes. Et Iob. Aquas appendit in mensura. Aquæ enim deuotionem designant. ¶ Item dat mensuram refectionis, & ista est mensura consolationis spiritualium bonorum, de qua Luc. 12. Vt det illis in tempore tritici mensuram. ¶ Item dat mensuram perfectionis. Vnde Ephes. 4. Vnicuique vestrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. ¶ Item dat mensuram cognitionis Roman.12. Vnicuique Deus diuisit mensuram fidei. ¶ Item dat mensuram discretionis. Vnde Esa.28. Ponam iudicium in pondere, & iustitiam in mensura. Et sic patet, quod est quædam mensura virtuosa.

D ¶ Secundo dico, quod est quædam mensura, quæ est gloriosa, & ista est illa mensura, quam distribuit Deus beatis in patria secundum mensuram meritorum quam habuerunt in via. Paterfamilias enim secundum mensuram laboris solet suis seruitoribus in æstate dare certam mensuram bladi, pecuniæ, vel mercedis. Sic proculdubio Deus in patria dat beatis certam mensuram præmiorum secundum mensuram meritorum præcedentium, & laborum. Marci enim 4. dicitur, quod qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Et ideo bonis dicitur illud Luc.6. Mensuram bonam, confertam, coagitatam & superfluentem dabunt super caput vestrum. Illa enim mensura dicitur bona propter malorum abdicationem. Dicitur conferta & coagitata propter bonorum cumulationem. Et dicitur superfluens propter præmiorum redundantiam & meritorum transcensionem. Ibi enim mensura seu quantitas præmiorum transcendet mensuram meritorum. Vnde Hier.21. Ædificabitur ciuitas, & exibit vltra normam mensuræ. Ista est igitur mensura gloriosa.

¶ Tertio dico, quod est quædam mensura, quæ est vitiosa. Et ista est illa, qua mali mensurant se & alia. Ipsi enim mali immoderate seipsos regulant, & mensurant. Vnde Oseæ 1. Numerus filiorum Israel quasi sine arena est. Inter filios enim Israel, id est, inter viros ecclesiasticos vel fideles sunt hodie multi qui sunt sicut arena per virtutum sterilitatem, sicut mare per vitiorum fluctuositatem, sine mensura per omnium actuum & operum superfluitatem. E

¶ Quarto dico, quod est quædam mensura quæ est dolorosa. Et ista est mensura & quantitas pœnæ æternæ & tormentorum, quæ respondet culpæ & delicto præcedentium vitiorum, iuxta illud Deut.25. Secundū mensuram culpæ erit & plagarū modus. Ista sunt igitur quatuor genera mensurarum, quibus homines mensurantur. Sed de istis vide si vis magis, in distinctionibus Mauricij, vbi inuenies quatuor mensuras bonorum, quatuor malorum, quatuor beatorum, & quatuor damnatorum, quæ omnes sibiinuicem correspondent, & multo melius ponitur ibi quam hic. Hoc enim fuit valde meum ingenium obcœcatum. F

Metus. Metuere.

Cum infra satis proponam dicere de timore, hinc est, quod hic de metu breuiter pertransibo. Est enim metus idem, quod timor. Et quamuis grammaticaliter loquendo differant, vnum tamen pro alio sumitur in scriptura. Notabo igitur quod in scriptura reperio A

Metum
- Senilem,
- Seruilem,
- Ouilem.

Primus est iustorum & prudentium,
Secundus est stultorum & peccantium,
Tertius est vanorum & simplicium.

Primo ergo dicam, quod est dare metum senilem, qui est prudentium, quia reuera ad virum prudentem & virtuosum pertinet, quod in pluribus metuat, atque hæsitet Eccle.18. Sapiens in omnibus metuit. Et bene dicit in omnibus, quia vere sicut terræ motus sæpius accidit in montibus quam in vallibus, sic bonus metus facilius contingit altioribus & melioribus quam inferioribus & imperfectioribus Philip. 2. Cum metu & tremore vestram salutem operemini. ¶ Sic ergo nota, quod vir prudens B
metuit illa,

Quæ
- Superius nitent,
- Interius latent,
- Exterius patent,
- Posterius scatent.

Metuit (dico) iustus negocia superiora, scilicet, Deum, Angelos & sanctos quos reuera iustus debet metuere ne forte ipsos offenderit, vel ne forte ipsos rite non coluerit aut honorauerit, aut ne forte pœnam ab eis meruerit. Opera enim superius Dei nutu producta, puta tonitrua, fulgura, coruscationes, incutiunt metum animalibus virtuosis, multo fortius ergo aspectus diuinæ potentiæ & sapientiæ, & iustitiæ, debet nobis metum incutere, & timorem ipsius in nostris cordibus generare. Iste enim est metuendus, quia

Respicit in se sperantes,
Reficit ad se clamantes,
Abijcit in se peccantes,
Perficit se requirentes.

Metuamus ergo eum quia in se sperantes respicit, vt eos eruat. Psal. Oculi domini super metuentes eum, vt eruat à morte animas eorum, & alat eos in fame. ¶ Item ad se clamantes reficit, vt bonis imbuat Hiere. 9. Metuamus dominum Deum nostrum, qui dat nobis pluuiam in tempore suo, plenitudinem annuæ messis custodientem nobis.

¶ Item in se peccantes abijt & bonis viduat. Vnde Hebr. 12. Habeamus gratiam per quam seruiamus placentes Deo cum metu, & reuerentia, etenim Deus ignis consumens est. ¶ Item se requirentes perficit, atque perpetuat Eccl. 6. Amicus fidelis medicamentum vitæ & immortalitatis, & qui metuunt dominum, inuenient illum. Igitur metuentes dominum sustinete misericordiam eius Eccl.2. Quia pro certo vnus est altissimus creator omnium omnipotens rex, potens & metuendus nimis Eccl.1. Metuit igitur iustus iudicia superiora.

¶ Deni-

C ¶ Denique dico, quod ipse metuit flagitia interiora, quæ, scilicet, commisit, vel etiam ne ipsa committat, & in eis inuoluatur & cadat. Ille enim qui castrum obsessum habet in custodia, est (si est prudens) in continuo metu, ne scilicet hostes ibidem subintrent Sic igitur cum infiniti hostes obsideant castrum cordis, multum debemus esse meticulosi & scrupulosi ne ipsum per tentationum insidias perdamus, aut per præsumptionem & inanem gloriam amittamus. Vnde Eccle. 5. de propitiatu peccatorum dicitur. Noli esse sine metu, & non adijcias peccatum super
D peccatum. ¶ Denique timeat negocia exteriora, videlicet mundi tribulationes, quæ potissime per quatuor puncta solent fieri, scilicet, per falsas machinationes, discordias & seditiones; falsas impositiones, inuidias domesticorum & suspiciones. Et ista sunt illa quatuor, quæ dicit Salomon à prudentibus metuenda Eccl. 26. vbi ait. A tribus inquit timuit cor meum; & à Quarto facies mea metuit: Delaturam ciuitatis, ecce proditio: Collectionem populi, ecce seditio: Calumniam mendacem, ecce accusatio: Mulier Zelotypa, ecce suspitio. Metuat ergo iustus negocia ex-
E teriora. ¶ Insuper dico quod timere debet supplicia posteriora, non scilicet mortem; quia illa venit de necessitate; & ideo non est metuenda, (iuxta illud Eccl. 41. Noli metuere iudicium mortis. Sequitur. Hoc est enim datum à domino omni carni) sed illa, quæ veniunt post mortem, scilicet, futurum iudicium & infernum, & etiam Paradisum, quia reuera iustus debet timere de iudicio, ne iniustus inueniatur. De inferno, ne ibidem condemnetur aut proijciatur. De Paradiso ne indignus reperiatur. Vnde potest dici illud Hebr. 11. Fide Noe responso accepto de his, quæ adhuc non videbantur, metuens, scilicet, in diluuio futuro, adaptauit arcam in salutem. Ista sunt ergo, quæ debet metuere vir fidelis. Et sic dico, quod est dare metum senilem seu vi-
F rilem, qui est prudentium. ¶ Secundo dico, quod est dare metum seruilem, qui est peccatum, & iste est metus illorum qui metu & non amore abstinent à malo. Iste est enim ille metus, quo quidam timentes mundi tribulamina & tyrannorum vexationes; cessant domini voluntatem facere, & se inclinant, & consentiunt ad peccatum & iniquitatem. Et pro certo tales non fuerunt martyres. Isti enim videbantur audiuisse illud Deut. 1. Nolite metuere, dominus Deus ductor vester est. & Num. 14. Dominus vobiscum est, nolite timere. Secundum iura enim illa, quæ fiunt vi aut metu, nō obligant, hoc tamen intelligitur de metu, qui potest cadere in constantem virum. Secundum iura vero diuina nullus metus excusat à peccato mortali, quia etiā mors potius sustinenda, quam culpa mortalis committenda. Sancti enim omnem metum deposuerunt, & soli Deo seruierunt. Isti enim non timuerunt derisiones & ludibria, defectiones & opprobria, afflictiones & supplicia. Non metuit ergo vir iustus ludibria derisorum Ezech. 2. Domus inquit exasperans est. Tu ergo fili hominis ne timeas eos, & sermones eorum nō metuas. ¶ Item non metuit opprobria detractorum Esa. 51. Nolite timere opprobria hominum, & blasphemias eorum ne metuatis. ¶ Item non metuit supplicia tyrannorum Eccles. 41. Noli metuere iudicium mortis. & Hest. 15. Noli metuere, non morieris, scil. in anima, sed morieris corpore. Et breuiter nullus metus seruilis decet virum perfectum, magnanimum aut constantem. Et merito, quia pro certo talis habet quendam fortissimum defensorem, scilicet, ipsum Deum & ideo metuere nihil debet. Sardius enim, teste Dioscoride, lapis est rubeus, cuius virtus est timorem pellere, & audaciam generare & incantationibus obuiare. Sic vere Deus quando per fidem, charitatem aut gratiam possidetur, audaciam & constantiam gignit, & imbecillitatem pellit, & incantationibus, id est, dæmonum, & hæreticorum deceptionibus resistit. Igitur cuilibet Deum secum habenti, & istum preciosum lapidem possidenti videtur dictum illud Ios. 1. Noli metuere, & noli timere, quia tecum est dominus. Est igitur dare metum seruilem, qui est peccantium.

G ¶ Tertio principaliter dico, quod est dare metum ouilem seu puerilem. Quidam enim sunt ita imbecillis & pauidæ voluntatis & cordis, quod more ouis vel leporis stupent & metuunt sine causa, & vana occasione metuunt quicquid vident. Vnde de illis qui timent eclipses & tonitrua, fortunæ vel naturæ euentus & prodigia, dicitur Hierem. 10. A signis (inquit) cœli nolite metuere quæ metuunt gentes. Sic ergo dico, quod est metus ouilis & puerilis, seruilis & vilis, senilis & vtilis; Vide infra de timore, tremore, & in alijs similibus.

A **Met. Memet.** Nota, quod ista dictio met nihil signat per se, sed cum sit compositio pronominis facit pronomen, cui additur, certius significare & aliquid verius & personalius designare. Denotat ergo quandam identitatem, & intimam personæ proprietatem. Met enim videtur significare illud, quod idem. Notabo ergo, quod in scriptura reperitur vnum met, quod

Concernit:
- Diuinam naturam,
- Virtutis structuram,
- Animi iacturam.

Primo ergo dico, quod est vnum met inuariabile, & istud est Dei identitas, quia scilicet, ipse Deus est idem apud semetipsum, & in semetipso. Vnde ipse est, qui dicit Gen. 22. Per memetipsum iuraui, dicit dominus quasi diceret per intimitatem essentiæ meæ iuraui, quia, scilicet, nihil potest esse maius. Et Esa. 45. In memetipso iuraui, egredietur de ore meo iustitiæ verbum. Et aduerte, quod Deus ipsemet viuit & durat æternaliter, & transit temporaliter, confert & iuuat supernaliter, offert, & sedat corporaliter. Nam ipsemet durat semper viuendo, vt patet Io. 5. vbi dicitur, quod pater habet vitā in semetipso, & dedit filio habere vitam in semetipso. Nam ipsemet venit carnem sumendo, quia scilicet, sicut dicitur Phil 2. Ipse semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo. Nam ipsemet nos iuuat, patrem placando, quia, scilicet, sicut Hebr. 7. dicitur. Potens est nos saluare, accedens per semetipsum ad Deum, semper viuens ad interpellandum pro nobis. Nam ipsemet se obtulit, mortem ferendo, quia, scilicet, sicut dicitur Phil. 2. Ipse humiliauit semetipsum, factus obediens vsq; ad mortem. Et 2a. ad Tim. 2. dicitur, quod ipse dedit semetipsum pro nobis, vt redimeret nos. Patet ergo, quod est vnum met inuariabile. Et istud est Dei identitas. ¶ Secundo dico, quod est vnum met valde laudabile. B
Et istud est morum integritas. Et sic dico, quod homo dicitur ipsemet, & esse in semetipso, quando ipse in virtute constantiæ & per cognitionem virtutum est idem, integer, & intimus sibijpsi Prouerb. 2. Fili mi, sapiens fueris, tibimetipsi eris. Et quando semetipsum in sanctitate custodit, & ab omni peccato se saluare satagit & proponit Matth. 27. Si filius Dei es, salua temetipsum. Et reuera quilibet debet esse multo magis diligens de saluando semetipsum, quam de alio quocunq; Luc. 23. Si filius Dei est, semetipsum saluum faciat. Quod est contra multos, qui, scilicet, plus curant alios emendare, quam semetipsos, sicut sunt mali iudices, & prælati, & prædicatores, contra illud apostoli ad Gal. 6. Opus suum probet vnusquisq;, & sic in semetipso tantum habebit gloriam, & non in altero. Igitur

Temetipsum:
- Vide & considera,
- Sperne & vitupera,
- Ama & desidera,
- Salua & recupera,
- Iuua & contempera,
- Turba & reuerbera,
- Leua & exonera,
- Salua & libera.

Igitur dico, quod temetipsum debes videre & considerare I. oan. Epistola 2. Videte vosmetipsos. Quod est contra illos qui semetipsos non vident, &c. de quibus Gregor. 2. dialo. dicit. Quoties per cogitationis motum extra nos ducimur, & nos sumus & nobiscum non sumus, quia nosmetipsos minime videntes, per alia vagamur.

¶ Item temetipsum debes spernere & vituperare Matth. 16. Qui vult venire post me abneget semetipsum, & sequatur me.

¶ Item temetipsum debes amare & desiderare 1. Petr. 4. Ante omnia mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum. ¶ Item temetipsum debes saluare, & recuperare, quia, scilicet, quando quis per peccatum perijt, multum debet intendere vt per pœnitentiam saluet, & liberet semetipsum Matth. 27. Salua temetipsum Actor. 26. Permittitur tibi loqui pro temetipso. ¶ Item temetipsum debes iuuare & contemperare quia, scilicet, tempore tentationum & tribulationum tu debes quærere tibi remedia opportuna. Exemplo Ionæ, de quo dicitur Ionæ 4. quod contra æstum sibimetipsi fecit obumbraculum.

¶ Item temetipsum debes turbare, & reuerberare, scilicet, per pœnitentiam & timorem. Exemplo Christi, de quo dicitur Ioan. 11. quod ipse turbauit semetipsum quando voluit Lazarum suscitare. Ad denotandum, quod qui Lazarum mortuum, id est, animam propriam desiderat à morte peccati suscitare, ipse debet per contritionem se turbare, & in semetipso fremere, & titubare Ioan. 11. Fremens in semetipso venit ad monumentum. Et Iob 7. Posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis. Et Ezech. 6. Displicebunt sibimetipsis super vniuersis malis, quæ fecerant.

¶ Item temetipsum debes leuare, & exonerare, scilicet, terrena contemnendo, & cœlestia appetendo, & contemplando. De quo Greg. lib. 2. dialo. Duobus (inquit) modis extra nos ducimur, quia per cogitationis lapsum sub nobismetipsis recedimus,

mus, aut per contemplationis gratiam super nosmetipsos leuamur. Item temetipsum debes saluare atque liberare Deut.4. Custodi temetipsum & animam tuam sollicite. Inuenitur ergo vnum met valde laudabile. Et istud est morum integritas. ¶ Ter-
C tio dico, quòd inuenitur vnum met valde damnabile. Et istud est malorum quidditas. Mali enim in proprijs personis delinquunt, dum semetipsos vicijs & peccatis exponunt. Ipsi enim

Semetipsos {
Fraudant & decipiunt,
Fœdant & inficiunt,
Turbant & concutiunt,
Leuant dum superbiunt,
Orbant dum desipiunt,
Pascunt dum alliciunt.

Dico ergo, quod isti semetipsos solent decipere Iac. 1. Estote factores verbi & non auditores tantum fallentes vosmetipsos. Item semetipsos solent inficere Ephes.4. Desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiæ &c. Item semetipsos solent concutere, scilicet, per timorem & turbationem indebitam Thre.1. Subuersum est cor meum in memetipso. Item semetipsos solent erigere, scilicet, superbiendo, similes Pharaoni, qui dicebat Ezechiel.29. Meus est fluuius, & ego feci memetipsum. Contra illud Prou.9. Ne sis sapiens apud temetipsum. Item semetipsos solent excæcare Iudas in canonica sua. Segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes. Item semetipsos solent impinguare. Iudas vt supra. Hi sunt in epulis suis maculose cõuiuantes, sine timore semetipsos pascentes. Et breuiter multi sunt qui non curant nisi de semetipsis Act.26. Permittitur tibi loqui de temetipso Et sic igitur patet, quomodo ista compositio met potest referri Ad Deum. Ad iustum. Et ad impium. Vide vbi ipse.

A **Me. Mei.** Nota, quod cum istud pronomen sit pronomen demonstratiuum primæ personæ, & numeri singularis. Possum dicere quod congrue potest referri ad omnia genera personarum. Ad personas enim non ad res aut loca potest referri. Quęlibet enim persona siue sit Deus, angelus, sanctus, iustus, pœnitens aut conuersus, siue sit diues, fœlix, pauper, infirmus, tribulatus, mortalis, siue sit dæmon, peccator & impius, siue sit princeps, prælatus, vel subditus, siue sit religiosus, clericus aut laycus, siue sit senex, iuuenis, vel infantulus, siue sit fœmella vel masculus, omnes possunt sibi istud pronomen appropriare, & ipsum de seipsis dicere & prædicare, quia, scilicet, quælibet potest dicere me, de me, in me, pro me, per me, apud me & similia. Nota igitur quod istud pronomen refertur

Ad {
Deum cuncta regentem,
Iustum sancte viuentem,
Neophitum culpas deflentem,
Mortalem mundo degentem,
Prælatum & præsidentem,
Subditum & seruientem,
Beatum & triumphantem,
Diabolum bonos fallentem,
Mundanum mundos fœdantem,
Impium mala patrantem,
Tyrannum dure regnantem,
Mulierem luxu fœtentem,
Damnatum semper ardentem.

¶ Ista enim omnia possent prosequi & concordari, sed in prosecutione satis dicetur. Solummodo dicamus quod istud pronomen me refertur ad

Christum,
Iustum,
Impium.

¶ Dicamus igitur primo, quod illud pronomen me refertur ad Deum cuncti potentem seu cuncta regentem. Deus enim seipsum & personam suam omnibus offert & profert tanquam obiectum videndum & intuendum, attendendum & meditandum, seipsum demonstrat indicat atque refert dicens me. q. d. In me, & per me, & de me & à me & apud me est omne bonũ. Me etenim signat personam loquentis, & ideo signat ipsius loquentis bonitatem, quidditatem, & auctoritatem &c. Me inquit q. d. Vos potestis me videre, & inuenire tanquam obiectum fortitudinis & virtutis. Vnde nota, quod Deus est vnum me, cuius

Potentia omnia reguntur,
Scientia omnia diriguntur,
Clementia pauperes aluntur,
Potentia impij franguntur,
Vestigia deuoti sequuntur,
Auxilia à cunctis quæruntur,
Per quem magnalia beatis dabuntur.

Dico ergo, quod iste dicitur me, quia omnia concluduntur eius potentia. Ipse enim sua potentia condidit vniuersa Deut.32. Videte, quod ego sim solus, & non sit alius Deus præter me, ego occidam, & ego viuere faciam &c. Et Deut 5. Timeant me, & custodiant mandata mea &c.

¶ Itẽ iste dicitur me, quia omnia diriguntur eius prudẽtia, seu scientia. Vnde iste est, qui dicit Prou.8. Meum est consilium & æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo, & per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt; per me principes imperant, & potentes discernũt iustitiam. Ego diligentes me diligo, & qui mane vigilauerint ad me, inuenient me. ¶ Item dicitur me, quia omnia fouentur, aluntur eius clementia. Vnde ipse est, qui dicit Matth.11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Et Esa.33. Glorificabit me bestia agri, quia dedi in deserto aquas. ¶ Item dicitur me, quia imperia franguntur eius iustitia. Vnde peccatori dicitur Hiere.5. Adducam super vos gentem de longinquo, & comedet segetes tuas, & panem tuum deuorabit, filios tuos, & filias tuas comedet &c. Sequitur. Me ergo non timebitis, dicit dominus, & à facie mea non dolebitis. Iste enim super omnia est timendus, cum sit potentissimus, & iustissimus Deut.4. Congrega ad me populum, vt audiat sermones, & discat timere me. Vnde ipse dicit Esa.46. Redite præuaricatores ad cor, recordamini, quia ego sum Deus, & non est vltra me Deus, nec est similis mei. ¶ Item dicitur me, quia omnia sequuntur, seu sequi tenentur eius vestigia. Iste enim est, qui dixit Petro & Andreæ Matth. 5. Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum. Sequitur. At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum. Et merito, quia ipse est, qui se sequentibus dicit Matth. 19. Amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis me, sedebitis super thronos duodecim &c. quia sicut alibi dicitur, qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ &c. Bene ergo dicit Matth. 19. Sinite paruulos venire ad me & Actor. 12. Circumda tibi vestimentum tuum, & sequere me. Et adhuc ipse inuitat dicens Esa.44. Formaui te, seruus meus es tu Israel, non obliuiscaris mei. Contrarium vero facientes arguit, & reprehendit Esa.1. dicens. Cognouit bos possessorem suum &c. Sequitur. Israel aũt me non cognouit. Et Hier.2. Populus aũt meus oblitus est mei diebus innumeris. ¶ Item dicitur me, quia à cunctis quæruntur eius auxilia seu suffragia. Iste enim est, qui dicit animæ destitutæ. Tantummodo est ex me auxilium tuum Ose.13. ideo Amos 5. Quærite me, & viuetis. Et merito, quia sicut ipse dicit de seipso Eccles 21. in me omnis gratia viæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtutis. Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini. Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient. ¶ Item dicitur me, quia beatis dabuntur eius magnalia, scilicet, in Paradiso. Vnde ipse est, qui se offert omnibus beatis & sanctis ad videndum, gustandum, tenendum, & amplexandum, dicens Prou.8. Beatus homo, qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie, qui inuenerit, inueniet vitam, & hauriet salutem à domino, qui autem in me peccauerit, lædet animam suam & omnes, qui oderunt, diligunt mortem. Et illud prædictum Eccl.24. Qui edunt me, adhuc esurient &c. Ecce ergo quomodo Deus dicendo me, offert se nobis, vt obiectum perfectissimum, in quo (scilicet) quilibet reperit omne bonum. Sicut ergo ferrum quadam occulta virtute adamantis trahitur ad ipsum, cui cum coniunctum fuerit, ipsum nisi violenter amplius non dimittit, sic & nos, cum ipse sit infinitæ & occultæ virtutis, ad eum debemus accedere, & nunquam ipsum per peccatum dimittere, nec ab eo perpetuo resilire. Iste enim semper paratus est nos recipere, & secum si nos voluerimus, retinere Hier.3. Reuertere ad me, & ego suscipiam te. Modum autem veniendi ad eum ipse docet Ioel 2. vbi ipse dicit. Conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, & fletu, & planctu. Sed proculdubio multi sunt, qui ad istum me, scilicet, ad Deum non accedunt, de quo ipse videtur plangere Hier.2. vbi dicitur. Me dereliquerunt, fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas. Et idem ibidem. Verterunt ad me tergum, & non faciem. Et isti deberent attendere ad illud, quod dicitur Ose.7. Vę eis cum recesserint à me. Et tales maxime sunt hypocritæ, de quibus dicitur Esa.29. Populus iste labijs me honorat, cor autem eorum longe à me est. Non sic, sed coniungamur, & conuertamur ad istum me, quia iste est, qui animam ad hoc inuitat Hier.3. Ergo saltem amodo voca me pater meus, dux virginitatis meæ tu es. Sequitur. Patrem vocabis me, & post me ingredi non cessabis. Patet igitur, quod istud pronomen me, refertur ad Deum cunctipotentem. ¶ Secundo dico, B
quod istud pronomen me refertur ad iustum sancte viuentem. Quilibet enim iustus potest dicere me, & offerre, opponere, & exponere se tanquam obiectum virtuosum. Et sic per illud pro-

nomen medico, quod ipse potest se describere & monstrare, ostendere, & declarare

Vt { Deploratorem criminis interni, Mediatorem ordinis moderni, Toleratorem turbinis externi, Vindicatorem muneris paterni.

¶ Iustus ergo considerari potest

Vt { Pœnitens & luctuosus, Meditans & curiosus, Militans & virtuosus, Triumphans & gloriosus.

Dicamus ergo, quòd iustus per illud pronomen me, se prædicat pœnitentem & luctuosum, quia reuera pœnitens debet dolere, lugere, timere. Dolere dico. Vnde illud. Dolor meus super dolorem, in me cor meum mœrens. Et illud Thren. 1. Multi enim gemitus mei, & cor meum mœrens. Timere etiam Psalm. Timor, & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ. Lugere insuper: Esa. 22. Recedite à me, amare flebo, nolite incumbere vt consolemini me super vastitate filiæ populi mei. Quia reuera quando homo considerat filiam populi sui scilicet Dei & sanctorum, id est, animam propriam per peccatum fuisse vastatam & bonis omnibus spiritualibus denudatam, ipse debet flere, & culpas lacrymis abolere, vt & sic dicat anima pœnitens ipsi Deo illud Psal. 51. Asperges me domine hysopo, & mundabor, lauabis me & super niuem dealbabor. Et ibidem: Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me, quoniam iniquitatem meam ego cognosco. Igitur per istud pronomen me iustus se prædicat pœnitentem & luctuosum.

C ¶ Item per istud pronomen me iustus se prædicat meditantem & scrupulosum, seu curiosum. Constat enim quod ad virum sapientem & iustum pertinet, quod omnia, quæ sunt, fuerunt, & erunt, prudenter debeat meditari, & in quantum ad salutem pertinent, solerti animo perscrutari. Meditetur ergo scilicet

Carnis luxum & vilitatem,
Vitæ fluxum & breuitatem,
Mundi cursum & vanitatem,
Inferni morsum & aduersitatem,
Paradisi passum & amœnitatem.

De carnis luxu & vilitate dicat Deo illud, quod scribitur Iob 10. Memento quæso, quod sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me. Nonne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti? Pelle & carnibus vestisti me, ossibus & neruis compegisti me. De vitæ fluxu, & breuitate dicat Deo illud Esa. 38. Præcisa est velut texente vita mea, dū adhuc ordirer, succidit me, de mane vsque ad vesperam finies me. Sicut pullus hirundinis sic clamabo, & meditabor vt columba. De mundi cursu, & vanitate dicat illud Apoc. 17. Veni (inquit) Angelus, & ostendam tibi damnationem meretricis magnæ (id est, mundi) Sequitur. Et abstulit me in spiritu in desertum, & vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ &c. Mulier enim mollis & variabilis est mundus, qui super bestiam dicitur sedere, in quantum moribus & motibus brutalibus & bestialibus dicitur abundare, & in quantum Deum & sanctos facto, vel dicto noscitur blasphemare. De inferni morsu & aduersitate dicat similiter homo iustus illud Psalm. Circumdederunt me dolores mortis, pericula inferni inuenerunt me. De Paradisi vero passu & amœnitate dicere potest illud Ezech. 40. Facta est super me manus domini, & adduxit me in visionibus Dei in terram Israel, & dimisit me super montem excelsum nimis, super quem erat quasi ædificium ciuitatis. Et Ezec. 8. dicitur Eleuauit me spiritus inter cœlum, & terram, & adduxit in Hierusalem in visione Dei. Ista sunt ergo, quæ iustus se prædicat meditantem, & solerti indagine contemplantem. Et sic dico, quod per istud pronomen me, iustus se offert, atque demonstrat meditantem & scrupulosum.

D ¶ Item iustus per istud pronomen me se offert militantem & vigorosum. Iustus debet circa vitia dubitare, & contra fortunæ difformes euentus, scilicet, contra prospera, & aduersa constanti animo fortis esse, & tentationibus diaboli, nec non mundi tribulationibus præualere Psalm. Præcinxisti me virtute ad bellum, & supplantasti omnes insurgentes in me, subtus me. Quoniam inimicos meos dedisti mihi dorsum &c. Et si vis nota, quod homo debet esse virtuosus & fortis in

Exequendo iussa maiorum,
Prosequendo iura minorum,
Sustinendo casus fatorum,
Arguendo facta prauorum,
Abdicando pompas fastorum,
Vendicando culmen bonorum,
Deprecando opem sanctorum.

Offerat ergo se iustus dicendo me, vt exequentem iussa maiorum, quia, scilicet, ipse debet maioribus & eorum imperijs obedire, & eorum corruptionibus cum potentia consentire, dicens illud Esaiæ 6. Ecce ego, mitte me, q.d. Paratus sum in omnibus obedire. Et illud Psalm. Corripiet me iustus in misericordia & increpabit, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

¶ Item offerat se, vt prosequentem iura minorum, quia, scilicet, iste debet pauperibus & simplicibus subuenire, & maxime si sit iudex præsidens vel prælatus. Vnde iste est qui dicit Esaiæ 61. Spiritus domini super me, eo, quod vnxerit me, ad annunciandum mansuetis misit me, vt mederer contritis corde, & prædicarem, captiuis indulgentiam, & clausis apertionem, vt consolarer omnes lugentes, & ponerem fortitudinem lugentibus Sion.

¶ Item offerat se, vt sustinentem casus fatorum, quia, scilicet, quicquid iusto acciderit, debet in patientia sustinere, & semper cogitare, quod sibi à Deo talia immittuntur, vel immitti permittuntur vel ordinantur ad ipsum castigandum, probandum & honorandum. Dicat ergo regratiando illud Psalm. Domine probasti me, & cognouisti me. Et illud. Proba me domine, & tenta me, vre renes meos, & cor meum. q. d. Paratus sum in patientia sustinere, sicut faciebat ille, qui dicebat Deo illud Psalm. Super me confirmatus est furor tuus, & omnes fluctus tuos induxisti super me. Longe fecisti notos meos à me. In me transierunt iræ tuæ & terrores tui conturbauerunt me. Elongasti à me amicum & proximum &c. Talia ergo sunt fortiter sustinenda. Et merito, quia pro certo diuinum auxilium nunquam illi solet deficere, qui mundi infortunia solet in patientia sustinere Psal. In die tribulationis meæ clamaui ad te, & exaudisti me. Et ibidem. Quoniam tu domine adiuuisti me, & consolatus es me. Offerat ergo se iustus, vt sustinentem casus fatorum.

¶ Item offerat se dicendo me, vt arguentem facta malorum, quia, scilicet, iste debet esse constans & firmus ad arguendum impios & tyrannos, & ad prædicandum fortiter contra ipsos vt sit sicut ille, qui dicebat Esa. 49. Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei. Et posuit os meum quasi gladium acutum, & in vmbra manus suæ protexit me. Et posuit me sicut sagittam electam, in pharetra sua abscondit me, & dixit mihi Seruus meus es tu Israel, quia in te gloriabor. Expone bene de perfecto & constanti viro, qui debet esse contra malos acutus gladius, & sagitta.

¶ Item offerat se, vt abdicantem vana fastorum, id est, pompositatem & superbiam contemnentem Psalm. Neq; ambulaui in magnis, neq; in mirabilibus super me. Et merito, quia pro certo, qui voluntarie non humiliatur, contra voluntatem propriam multoties conculcatur Psal. Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Sit igitur humilis nō superbus regratians Deo, dicendo illud Psal. In veritate tua humiliasti me. ¶ Item offerat se, vt vendicantem culmen honorum, hoc est dictū, vt talem, qui dignus sit ad dignitatum apicem eleuari Psal. In opera exaltasti caput meum. ¶ Et nota, quod prælatus debet

Misereri,
Revereri,
Honorari,
Coronari.

Misereri (dico) per clementiam, quia, scilicet, ipse debet esse pius & alijs faciliter indulgere. Exemplo Ioseph, de quo dicitur Gen. 45. quod clementer resalutatis fratribus qui scilicet in ipsum multum peccauerunt, dixit. Accedite ad me, ego sum Ioseph frater vester, quem vendidistis in Ægyptum. Nolite pauere, pro salute vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum, & præmisit me, vt reseruemini super terram. Debet reuereri, quia, scilicet, ipse debet se ostendere seuerum, ne contemnatur Ioann. 13. Vos vocatis me magister & domine, & bene dicitis, sum etenim. Debet honorari. Vnde Saul rex dicebat Samueli 1. Regum 15. Honora me coram senioribus. Debet coronari, scilicet, corona gloriæ, si bene agat; dicens, scilicet, illud Esaiæ 61. Gaudens gaudebo in domino, & exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me vestimento iustitiæ, & indumento lætitiæ circumdedit me quasi sponsum decoratum corona. Multi tamen imperfecti possunt dicere illud Esaiæ 3. Non sum Medicus, & in domo mea non est panis neque vestimentum, nolite me constituere principem populi. ¶ Item offerat se vt deprecantem.

cantem opem sanctorum, quia, scilicet, virtuosus homo debet præualere non solum contra dæmones, & peccatores; & tyrannos vincendo, & superando, imó etiam contra Deos & sanctos, ipsos importunis & cogentibus precibus exorando, & ad misericordiam inclinando, dicens, scilicet, illud Psal. Deus Deus respice in me. & illud: Domine ne in furore tuo arguas me neq; in ira tua corripias me. Oret ergo contra carnem, dicens Eeclei.23. Aufer à me carnis concupiscentias, & concubitus concupiscentiæ ne apprehendat me. Oret cōtra diabolum. Psal. 140. Eripe me domine ab homine malo, à viro iniquo eripe me. Contra mundum Psalm. Non me demergat tempestas aquæ, neque vrgeat puteus super me os suum. Oret etiam allegando propriam infirmitatem Psalm. Miserere mei Deus quoniam infirmus sum. Diuinā benignitatem Psal. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam: Diuinam sublimitatem Luc. 23. Memento mei domine dum veneris in regnum tuum: Sanctorum bonitatem & pietatem Gen. 40. Memento mei, dum bene tibi fuerit, vt suggeras Pharaoni, vt educat me de isto carcere &c. Oret insuper regratiando de Dei erga se amicitia Dan. 14. Recordatus es mei domine. De Dei erga se diligentia Psalm. Dominus sollicitus est mei. Dominus factus est adiutor meus. De Dei erga se misericordia & clementia Psal. Dominus misertus est mei. ¶ Et breuiter, tam per orationem, quam aliorum bonorum adimpletionem homo efficitur virtuosus & rigorosus; & in bonis actibus bellicosus. Quadruplex enim armatura debet ipsum armare, videlicet

Charitas, quæ ipsum foueat,
Puritas, propter quam placeat,
Veritas, quæ ipsum doceat,
Charitas, quâ vere gaudeat.

Charitas (dico) & amicitia Cantic. 2. Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem. Sequitur. Leua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Puritas, & innocentia. Ibidem. Fulcite me floribus, stipate me malis Psalm. Iudica me Deus, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum &c. Veritas etiam & sapientia Psalm. Misericordia tua & veritas tua semper susceperunt me. Et Psalm. Dirige me in veritate tua, & doce me; quia tu es Deus saluator meus. Claritas etiam atque lætitia, quia, scilicet, ad iustum pertinet, quod sit lætus in spiritu sancto, dicens, scilicet, illud Psalm. Docebis me in lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vsque in finem. Et illud: Delectasti me domine in factura tua. Sic ergo patet; quod iustus per pronomen me se solet offerre vt militantem & vigorosum.

E ¶ Item iustus solet se offerre per illud pronomen me, vt triumphantem & gloriosum. Quia, scilicet, ipse iustus, beatus & gloriosus existens, nunc per pronomen me suam beatitudinem solet demonstrare dicens, scilicet, ipsi Deo illud Psalm. Fuit flagellatus tota die; & castigatio mea in matutinis. Sequitur. Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Et Psalm. Conserua me domine, quoniam speraui in te. Sequitur. Notas mihi fecisti vias vitæ adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vsque in finem. Sic igitur patet, quomodo istud pronomen me, quantum ad diuersas conditiones refertur ad iustum sancte viuentem.

F ¶ Tertio principaliter dico, quod me potest referri ad impium de se loquentem, qui, scilicet, semper se vult offerre, & præferre, & de se mentionem facere, & se præ alijs reputare, dicendo me. Exemplo, scilicet, Absalon, qui dicebat 2. Reg. 15. Quis me constituat iudicem super terram, vt ad me veniant omnes, qui habent negocium? Et Iudicum 9. Quod me videritis facere, hoc facite.

¶ Et si vis, nota, quod per istud pronomen Me malus potest prædicare, & describere

Miseriam temporalem, quâ languet in præsenti,
Nequitiam criminalem, quâ fœtet in latenti,
Molestiam infernalem, quam timet in sequenti.

Dico ergo quod peccator se describit dicendo me quantum ad miseriam vitæ præsentis. Quia reuera constat, quod peccator multis in præsenti miserijs circumfunditur, & multis desolationibus agitatur. Iste est, qui dicit Iob 6. Sagittæ domine in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum, & pœnæ militant in me. Et reuera sagittæ istæ sunt, scilicet

Indignatio de vili natiuitate,
Desolatio de vitæ tenuitate,
Meditatio in rerum mobilitate,
Agitatio in pœnarum aduersitate,
Vexatio ab amicorum infidelitate,
Conculcatio ab inimicorum crudelitate,
Confusio ex errorum cœcitate,
Conturbatio de mortis necessitate.

Dico ergo, quod peccator se dicit miserum propter vilem natiuitatem Iob 10. Quare de vulua eduxisti me? Et ibidem. Nonne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti? ¶ Item se dicit miserum propter vitæ labilitatem. Vnde Iob 10. Tędet animam meam vitæ meæ, dimittam aduersum me elouquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ, dicam Deo, noli me condemnare: q. d. homo, qui est vitæ tam labilis, tam defectabilis, tam mortalis, non debet tantum reputari, quod à tanto iudice condemnetur. Vnde etiam de breuitate vitæ & eius labilitate dicitur Esa. 38. De mane vsque ad vesperam finies me. vnde Ecc. 2. dicit Salomon. Idcirco inquit tæduit me vitæ meæ, videntem mala cuncta esse sub sole. Item propter rerum mobilitatem. Magna est enim peccatorum miseria, quia status & prosperitas peccatoris non durat aut semper perseuerat; sed quandoque subito, & vbi non speratur, destruitur, atque cessat Iob. 10. Manus tuæ domine fecerunt me, & plasmauerunt me, & sic repente præcipitas me. Item propter pœnarum aduersitatem. Omnis enim homo, & maxime peccator subijcitur in hoc sæculo multis pœnis Psalm. Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ. Item propter amicorum infidelitatem. In mundo enim isto non est vera amicitia, quia, scilicet, vbi quis ad statum paupertatis deducitur, statim à suis dimittitur, contemnitur, & horretur, vt dicat illud Thre. 2. Vocaui amicos meos, & ipsi deceperunt me. Et Ioan. 30. Nunc autem derident me iuniores tempore. Et Iob 19. Fratres meos longe fecit à me, scilicet, paupertates & noti mei quasi alieni recesserunt à me. Dereliquerunt me proximi mei, & qui me nouerunt, obliti sunt mei. Et in Psal. Elongasti à me amicum & proximum: & Psal. 88. Longe fecisti notos meos à me, posuerunt me abominationem sibi. Item propter inimicorum peruersitatem seu crudelitatem Iob. 16. Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est Psalm. Inimici mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt &c. Item propter errorum obscuritatem seu cœcitatem. Homo enim in hac vita nihil scit certum; facile enim decipitur & errorum tenebris illaqueatur. Vnde Eccles. 7. Dixi, sapiens efficiar, & ipsa longius recessit à me Psal. collocauit me in obscuris, sicut mortuus sæculi. Item propter mortis necessitatem, quia, scilicet, post omnes alias miserias maior & grauior sequitur mors Psalm. Circumdederunt me dolores mortis, torrentes iniquitatis conturbauerunt me. Ecce ergo quot sunt miseriæ peccatores pro tempore vitæ huius. Bene ergo dico, quod ipse se describit dicendo me, quo ad miseriam vitæ præsentis. ¶ Deinde dico, G quod peccator se describit dicendo me, quo ad nequitiam culpæ nocentis, seu latentis. Et dico, quod ipse dicendo me, se prædicat

Rudem & obliuiosum,
Grauem & desidiosum,
Tristem & inuidiosum,
Turpem & verecundosum,
Deiectum & fastidiosum,
Seductum, & non scientiosum.

Est igitur peccator rudis & obliuiosus, quia, scilicet, ipse non recordatur illorum, quæ pertinent ad salutem. Exemplo Nabuchodonosor, qui dicebat Dan. 2. Vidi somnium, & mente confusus ignoro quid viderim. Sequitur. Sermo recessit à me Psalm. Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui, vt viderem. Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei, & cor meum dereliquit me. Item grauis est & desidiosus. Piger est enim ad omne bonum. Vnde ipse dicit in Psal. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ super me. Pondus enim vitiorum facit eum grauem & inhabilem ad bene faciendum. Item tristis est, & inuidiosus Thren. 3. Repleuit me amaritudinibus, inebriauit me apsinthio. Et ibidem. Ædificauit in gyro meo, circumdedit me felle & labore. Amaritudo enim fellis & apsinthij signat peccatum inuidiæ, quod tristitiam signat & dolorem. Item turpis est, & verecundosus Psalm. tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me.

¶ Item abiectus est & fastidiosus, quia Deus odit & vilipendit hominem peccatorem Psalm. Deus, Deus meus, ad quid me dereliquisti? Vnde peccator potest dicere 1. Reg. 28. Philistijm pugnat aduersum me, & Deus recessit à me Gen. 53. Dixit Cain Deo postquam peccasset. Ecce eijcis me hodie a facie tua. Item seductus est, & non scientiosus, quia, scilicet, peccator faciliter deci-

pitur à diabolo. Vnde dicit Gen. 3. Mulier decepit me. Et Thren. 2. Venatione ceperunt me quasi auem. Sic ergo patet, quod dicendo me, peccator se describit quo ad nequitiam culpæ nocentis.
H ¶ Deinde dico, quod peccator se describit dicendo me quo ad molestiam pœnæ sequentis, quia, scilicet, peccator pœnis infernalibus affligitur, & ad mortem æternam finaliter condemnatur, dicens, scilicet, illud Psalm. Pericula inferni inuenerunt me. Et si vis, dic, quod ista pericula sunt

Carcer ineuasibilis,
Mœror inconsolabilis,
Iudex implacabilis,
Tenebra illustrabilis,
Vermis insatiabilis,
Paupertas inæstimabilis,
Crudelitas intolerabilis.

Dicat igitur damnatus. Videte me in carcere ligatum Thren. 3. Circumædificauit aduersum me vt non egrediar, aggrauauit compedem meum. ¶ Item videte me mœrore grauatum seu a nemine solatum Thren. 1. Longe factus est a me consolator. ¶ Item videte me Deo discordatum Iob 13. Arbitraris me inimicum tuum, posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis. ¶ Videte me tenebris cœcatum Thren. 2. Me minauit, & adduxit in tenebras & non in lucem. ¶ Item videte me vermibus voratum Iob 30. Ecce qui comedunt, non dormiunt. ¶ Item videte me opibus nudatum Thren. 5. Vindemiauit me, vt locutus est dominus in die furoris sui. Et Hier. 51. Reddidit me quasi vas inane. Item videte me hostibus damnatum, seu à dæmonibus deuoratum Hier. 51. Comedit me, deuorauit me. Nabuchodonosor rex Babylonis, absorbuit me quasi draco impleuit ventrem suum teneritudiue mea Sic ergo patet, quomodo per istud pronomen me, peccator diuersimode se describit, & quantum ad molestiã infernalem, & quantum ad nequitiam criminalem, & quantum ad miseriam temporalem. Sic igitur patet, quod istud pronomen me potest referri ad virum impium de se loquentem, ad virum iustum sancte viuentem, ad Deum summe cuncta regentem.

Meus. Mea. Meum.

Nota, quod meus, tuus, suus, sunt pronomina possessiua, signant enim rem iam acquisitam & in bonis alicuius iam conuersam & ab aliquo vendicatam, habitam, & possessam, & alicui appropriatam, & sibi specialiter deputatam. Igitur cum istud pronomen significet rei appropriationem, vt dictum est, videtur, quod proprie possit applicari ad res animatas. Et sic dicam, quod loquendo moraliter, istud pronomen meus potest referri ad illas personas, de quibus fit mentio in scriptura, scilicet, ad Deum, ad iustum, ad impium, ad vtrumque, id est, tam ad iustum quam ad iniustum. Quilibet enim istorum potest dicere sua. ¶ Igitur referatur primo ad Deum. Deus enim secundum varios accipiendi modos, potest sua dicere varia & diuersa. Ipse enim omnium est ditior, & potentior, & ideo omnia sua sunt, & illi omnia subijciuntur, & in possessione sua omnia continentur. Ipse enim est qui dicit. Meæ sunt omnes feræ syluarum, iumenta in montibus, & boues, & pulchritudo agri mecum est. Meus est orbis terræ, & plenitudo eius. Ipse etiam est, qui dicit alibi. Meus est Galaad, & meus est Manasses, & Ephraim susceptio capitis mei, Iuda rex meus, Moab olla spei meæ. In quibus verbis inueniuntur quinque genera hominum, quos reputat Deus esse suos, videlicet vera prædicantes [Meus est inquit Galaad] qui interpretatur testis: Mundum abdicantes [Meus est Manasses] qui interpretatur obliuiosus. Iuste iudicantes [Meus est Ephraim] qui interpretatur consilium meum. Deo se subdentes, quia sunt [susceptio] Fidem sustinentes, quia [capitis mei] id est, fidei meę.
B ¶ Igitur dico, quod dominus potest dicere. Meus est prædicans puram veritatem, quia, scilicet, meus est Galaad, qui interpretatur aceruatio testium, quia pro certo illos, qui testificantur, & prædicant veritatem, Deus reputat esse suos Ios. 22. Galaad terra possessionis suæ. Vnde ipse dicit Apoc. 11. Dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille. Et hi sunt duæ oliuæ, & duo candelabra lucentia ante dominum. Et reuera cuilibet tali testificatori suo Deus finaliter cœlum tribuet, & veritatem, quam nunc prædicat, reuelata facie sibi ostendet, dicens, scilicet, illud Iob. 19. Ecce in cœlo est testis meus, & cõscius meus in excelsis. Et aduerte, quia Deus vult, quod isti serui sui sint liberi, vt libere possint dicere, & facere, prædicare, & docere mandata sua, sicut videmus etiam, quod nuncij & legati regis quando mittuntur ad aliquid exequendum, tantæ sunt auctoritatis, quod nullus ipsos audet tangere, vel grauare Antiquitus enim fuerunt populi Hyperboreorum, qui moralem & valde sobriam ducebant vitam, qui à cæteris nationibus sacri reputabantur, & ideo vt dicunt Plin. & Soli. ipsos lædere vel aliquo modo tangere nefarium putabatur. Aurum enim & argentum abdicabant, carnes, vinum & delicias non habebant, fructibus arborum viuebant & in cauernis pro domibus habitabant, neminem lædebant & ideo lædi ab alijs non debebant. Tales debent esse Christi prædicatores, Sobrie enim debent viuere, diuitias non diligere, neminem lædere, sed sacri & sancti esse. Et ideo non debent ab alijs tangi, sed potius prædicare dimitti, & ab omnibus venerari, & hoc est, quod dominus præcipit in Psalm. dicens. Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari. Et merito, quia isti pro certo in corpore Christi mystico tenent officia diuersorum membrorum, scilicet

Officium {
Gutturis, quia gustant veritatem interius meditando,
Labiorum, quia dicunt veritatem exterius prædicando,
Oculi, quia student veritatem sagaciter speculando,
Linguæ, quia legunt veritatem vtiliter edocendo,
Manus, quia faciunt veritatem viuaciter operando.
}

Et ideo de tali guttere, & labijs dicit ipse dominus Prouerb. 8. Aperientur (inquit) labia mea, vt recta prædicent, veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea detestabuntur impium. De talibus vero oculis dicitur in Psalm. Oculi mei suspicientes in excelso. Et illud. Oculi mei semper ad dominum. Et illud: Leuaui oculos meos in monte q. d. ipse dominus. Tales oculi mei debent alta meditari, Deum contemplari, suprema scrutari. Et tamen proculdubio de talibus potest dominus hodie dicere illud Psal. Lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum, quia, scilicet, multi sunt hodie prædicatores, qui non respiciunt ad Deum, sed ad mundum Psalm. Oculi mei languerunt præ inopia scilicet, prę auaritia. De tali etiam lingua dicitur in Psalm. Lingua mea calamus scribæ. Et de talibus manibus dicitur Cantic. 5. Manus meæ destillauerunt myrrham optimam &c. Patet igitur, quod Deus potest dicere. Meus est prædicans puram veritatem [Galaad inquit.]

¶ Deinde dico, quod ipse potest dicere. Meus est abdicans mundi vanitatem Et hoc ostenditur cum dicitur [Meus est Manasses] qui, scilicet, interpretatur obliuiosus, quia pro certo Deus illum reputet suum, ipsumque sibi appropriat, qui temporalia obliuiscitur, & abdicat. Vnde de sanctis & perfectis viris, qui sæculum dimiserunt, dicere videtur illud Hierem. 50. Grex dispersus factus est populus meus, transierunt de monte in montem, obliti sunt cubilis sui, id est, mundi [Manasses inquit] De quo potest dici illud 4. Reg. 21. Dormiuit Manasses & sepultus est in horto. Dormiuit (dico) mundum obliuiscendo, & à mundi occupationibus secedendo. Ad quod videtur dominus inuitare dicens Hierem. 51. Egredimini de medio eius populus meus, vt saluet vnusquisq; animam suam. Igitur Deus dicit. Meus est abdicans mundi vanitatem. G

¶ Denique dico, quod ipse dicere potest. Meus est vendicans sensus æquitatem. Et hoc ostenditur cum dicitur [Ephraim] qui interpretatur consilium meum. Quia reuera Deus illum dicit, & reputat, qui consulte omnia facit, & cogitat Hierem. 31. Ephraim primogenitus meus, & merito quia reuera Deus sibi appropriat omne consilium prudens & sanum, dicens Prouerbiorum 8. Meum est consilium & æquitas, mea est prudentia & fortitudo. D ¶ Insuper dico, quod Deus potest dicere. Meus est, applicans mentis voluntatem. Ille, scilicet, qui per obedientiam & humilitatem se applicat ad suspiciendum mandata Dei. E Et hoc ostenditur, cum dicitur [Susceptio] vt sic de quolibet susceptore dicat ipse dominus illud Psalm. Factus est susceptor meus. Vnde dominus de quolibet tali susceptore, qui, scilicet, humiliter obedit & suscepit, quæ ei mandantur, dicit Ioa. 15. Vos amici mei estis, si feceritis, quæ præcipio vobis. Et illud Ioan. 8. Si manseritis in sermone meo, veri discipuli mei eritis. F ¶ Adhuc dico, quod Deus potest dicere. Meus est practicans fidei claritatem seu puritatem, quod ostenditur, cum dicitur [Capitis mei] Caput enim virtutum est fides, quam pro certo qui firmiter suscipit & tenet Deus illum suum reputat, sibiq; subuenit atque fauet. Ille enim qui super aliquem consueuit caput suum reclinare, vel proprij capitis alicui custodiam committere vel mandare, videtur eum amicum suum & intimum reputare, sicut Achis videtur de Dauid sensisse quando dixit sibi 1. Reg. 28. Custodem capitis mei ponam de cunctis diebus Sic vere Deus illum amicum suum reputat, cui caput suum, id est, fidei suæ notitiam & custodiam committit & commendat. Vnde ipse est, qui dicit animæ fideli illud Cantic. 5. Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput

meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium. Vnde ipſe poteſt dicere viro iuſto illud Pſal. Suſceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum. Aduerte tamen, quod multi ſunt, quibus dominus commiſit iſtius capitis cuſtodiam, qui ipſum non cuſtodiunt, ſed potius deſtruunt, & abſcindunt. Iſti ſunt hæretici chriſtiani, qui, ſcilicet, in baptiſmo iſtud caput Chriſti, id eſt, ipſius fidem cuſtodiendam ſuſcipiunt, ipſum tamen per hæreſes lacerant & confundunt, ſimiles, ſcilicet, illi virgini cuius gremio vnicornis caput reclinat, quæ tamen proditioſe ipſum occidit, & vulnerat, quia, ſcilicet, tales, qui fidem Chriſti ſuſpiciunt, ipſum proditioſe vulnerant, dum in cornibus ſuis & ſimplicium per ſeminatas hæreſes ipſum necãt. Figurati in Dalila, quæ caput Samſonis in ſuo gremio reclinatum totondit, & fortitudine ſpoliauit. Quia reuera dum hæreticus à capite Samſonis, id eſt, à fide Chriſti capillos, id eſt, veritates articulorum euellit, conſtat, quod fidei fortitudinem deſtruit & confundit. Bene ergo dicit in Pſal. dominus conquerendo. Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei, qui oderunt me gratis. q. d. inimici mei, id eſt, hæretici ſuper capillos capitis mei, id eſt, ſuper articulos fidei meæ congregantur, vt, ſcilicet, ipſos euellant per hæreſes, & per malitiam deprehendentur Iob 19. Semitam meam circumſepſit, & tranſire non poſſum; & in calle meo tenebras poſuit. Expoliauit me gloria mea, & abſtulit coronam de capite meo. Expone. Non ſic ergo, ſed ſimus ſui, fidem integre ſeruando, mentem mandatis ſubdendo, facta conſulte regendo, mundum prudenter ſpernendo, vera iugiter loquendo. Et ſic ipſe bene poterit dicere, quod nos ſumus ſui, dicendo, ſcilicet, illud prædictum. Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes, & Ephraim ſuſceptio capitis mei Ita quod de quolibet tali ſuo poterit dicere illud Mat. 3. & 17. & Luc. 3. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Et illud Cantic. 5. Botrus cypri dilectus meus, faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus. Et ſi vis, nota, quod Deus vocat quemlibet iuſtum ſuum, ſcilicet,

Quia {
Charior [Dilectus meus]
Mundior [Candidus]
Pulchrior [Rubicundus]
Dignior ſeu melior [Electus]
Rarior [Ex millibus]
}

Proſequere ſi vis ſecundum titulos, vt ſic de quolibet tali dicat ipſe dominus illud Gen. 27. Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit dominus &c. Et breuiter vbicunque inuenies in perſona Dei meus, ſeu mea, ſeu meum, potes recurrere ad alios titulos, ſicut eſt amicus meus, ſeruus meus, anima mea, & ſic de alijs, quia iſta materia in infinitum poſſet multiplicari, ſed hoc exempli gratia poſui hic. Meus ergo refertur ad Deum, & hoc eſt primum. De alijs vero, quæ Deus dicit ſua, ſcilicet, quando dicit regnum meum, virtus mea, iuſtitia mea, veritas mea, inimici mei, hoſtes mei, & cætera ſimilia, omitto, quia non ſufficeret vita mea ſi vellem omnia pertractare. ¶ Sed ſi vis adhuc nota G
de Deo, quod ſicut aliqui vocant, dicunt & reputant aliquos eſſe ſuos ratione ſubiectionis, ſicut meos dico illos, qui ſubiectione mea conſtituuntur, ratione coniunctionis, ſicut meos dico illos, qui in ſeruitio meo morantur & mihi famulantur; ratione cognitionis, ſicut meos dico illos qui mihi ex genere ligantur, ratione dilectionis, ſicut meos dico illos qui mihi ex ſpeciali fœdere & amicitia copulantur, ſic vere dico quod Deus vocat ſuos omnes iuſtos, tanquam ſubditos generales. Eccleſiaſticos, tanquam famulos ſpeciales. Præſidentes ſeu prælatos, tanquam conſanguineos naturales. Perfectos & ſanctos, tanquam fideles & ſocios principales. Ad iſta allega, ſi vis, & vide in titulis in quibus dicitur ſerui mei, amici mei, filij mei. Et pone, quod ſicut homo ſolet res ſuas melius cognoſcere, firmius diligere, tutius conſeruare, amplius honorare, ſic vere dico, quod Deus viros iuſtos tanquam ſuos melius cognoſcit Ioan. 10. Cognoſco inquit oues meas & cognoſcunt me meæ. Fortius diligit, dicens cuilibet tali illud Eſa. 41. Serue meus Iacob, quem elegi, ſemen Abraham amici mei. Tutius cuſtodit, dicens illud Pſalm. Inueni Dauid ſeruum meum, oleo ſancto meo vnxi eum &c. amplius extollit dicens illud Eſa 49. Seruus meus es tu Iſrael, quia in te glorificabor quod ſcilicet fiet in patria, quando Deus dicet illud, quod canitur. Sancti mei in carne poſiti certamen habuiſtis, mercedem laborum ego reddam vobis. Et illud, quod dicitur Matth. 25. Venite benedicti patris mei, percipite regnum &c. Et reuera illud regnum & iſtam mercedem videtur dominus declarare dicens de Paradiſo Eſa. 65. Electi mei, & ſerui mei habitabunt ibi. Sequitur. Serui mei comedent, ſerui mei bibent, ſerui mei lætabuntur, ſerui mei laudabunt. Sed heu proculdubio quam multi ſunt hodie, & ſerui, & amici, & filij Dei in ſtatu eccleſiaſtico, qui pro certo tali filiatione, famulatu & ſeruitio ſe reddunt indignos, in quantum, ſcilicet, Deo ingrati ſunt, ipſique non obediunt nec intendunt. De talibus dicit ipſe Deus conquerendo in Pſalm. Amici mei, & proximi mei de longe ſteterunt. Et illud. Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ. Et illud. Notos meos longe fecit à me. Et illud Canticor. 1. Filij matris meæ pugnauerunt contra me. Et Thren. 1. Vocaui amicos meos, ipſi autem ſpreuerunt me: alia litera: deceperunt me. Igitur dico, quod iſtud pronomen meus aliquando refertur ad Deum.

¶ Secundo principaliter dico, quod quandoq; refertur ad iuſtum. Quilibet enim iuſtus poteſt dicere ſua bona ſpiritualia non terrena. H
Iſtud enim non eſt noſtrum, quod à nobis poteſt violenter auferri. Sic vere dico de mundi bonis, quod non ſunt mea, quia, ſcilicet, aliunde ſolent accedere, & modicum ſolent procedere. Sed reuera bona ſpiritualia, & æterna, ſcilicet, Dei gratia, virtutum copia, ſacra ſcientia, cœleſtis gloria, proprie noſtra ſunt, quia iſta ab intrinſeco non de foris veniunt, & ſi volumus, tenaciter nobis inſunt, & nunquam per cuiuſcunque violentiam auferuntur, aut fugiunt. Vnde videtur, quod mundus & fortuna, poſſunt dicere homini illud, quod Benadab rex Syriæ mandauit regi Iſrael 3. Reg. 20. dicens. Argentum tuum, & aurum tuum meum eſt, vxores ſuæ & filij tui optimi mei ſunt. Vt & ipſe reſpondeat, quod ſequitur. Iuxta verbum tuum domine mi rex, tuus ſum ego, & omnia mea. Quia reuera omnia bona temporalia, fortunæ ſunt, ſicut enim iſta potuit nobis dare, ſic & iſta poteſt, quando ei placuerit, ſubmouere. Sed reuera bona ſpiritualia ſupradicta, ſcilicet, gratia, mores, & ſcientia proprie noſtra ſunt, quia iſta nobis inuitis, nec pereunt, nec recedunt. Vnde de Stilbone philoſopho legitur in epiſtola 9. Senecæ, quod cum capta, & ſuccenſa ciuitate ſua, bonis ſuis omnibus direptis, & perditis, lætus & gaudens exiret, & peteretur ab eo cur gauderet, cum omnia perdidiſſet, reſponderit. Nihil perdidi, omnia enim bona mea mecum habeo, ſcilicet, ſcientiam & virtutes, alia vero, quæ habebam, mea non erant.

¶ Adhuc dico, quod inueniuntur quædam bona propria I
bonorum ſiue iuſtorum. Et ſic in perſona viri perfecti dico, quod

Meus eſt Deus, per quem iuſtificor,
Mea eſt anima, per quam viuificor,
Meæ ſunt virtutes, per quas rectificor,
Mei ſunt proximi, per quos lætificor,
Mea eſt vita æterna, per quam glorificor.

Igitur dico, quod meus eſt Deus, per quem iuſtificor. Deus enim proprie poteſt dici meus, qui, ſcilicet, creauit me cum non eſſem recreauit me, cum eſſe delijſſem, redemit me cum perijſſem, erexit me cum cecidiſſem, ſe meum fecit, cum ſuus eſſem, ſe mihi dedit cum pauper eſſem. Pſalm. Ecce cognoui, quod Deus meus es tu, tu es enim ipſe rex meus, & Deus meus, qui mandas ſalutes Iacob, vt quilibet exemplo Thomæ dicat Io. 20 Dominus meus & Deus meus Pſal. Deus, Deus meus ad te de luce vigilo. Deus, Deus reſpice in me. ¶ Item dico, quod mea eſt anima, per quam viuificor, vt ſic dicamus Deo illud Gen. 12. Bene ſit mihi propter te, & viuat anima mea ob gratiam tui Pſalm. Viuet anima mea, & laudabit te, & iudicia tua adiuuabunt me. Et illud Gen. 32. Vidit dominum facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima mea. ¶ Item dico, quod meæ ſunt virtutes, per quas rectificor. Virtutes enim tam naturales, quã morales, tam etiam theologicæ quam cardinales, quando ipſas habemus, proprie noſtræ ſunt, quia vbicunque fuerimus, nobis inſunt, & nos niſi voluerimus, non dimittunt. Igitur quod mea ſit virtus fidei, patet Roma. 1. vbi dicitur: Conſolari (inquit) in vobis per eam, quæ inuicem eſt fidem veſtram, & meam. Et Iacob. 2. Oſtendam tibi ex operibus fidem meam. Item virtus ſpei Iob 19. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. Item virtus orationis Pſa. Oratio mea in ſinu meo conuertetur. Item virtus humilitatis, ſeu ſubiectionis Pſal. Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte omnia delicta mea. Item virtus patientiæ Iob 17. Patientiam meam quis conſiderat? Item virtus prudentiæ Prou. 8. Mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo, & ſic de alijs virtutibus. Quia te vera virtutes ſunt noſtræ proprie quando ipſas habemus. Et ſic bene dixi, quod meæ ſunt virtutes, quibus rectificor. ¶ Item dico, quod mei ſunt proximi, per quos lætificor. Conſtat enim quod illi, qui ſe inuicem diligunt in poſſeſſionem & proprietatem alter alterius ſe ſuſcipiunt ſicut ille pater dicebat filio Luc. 15. Fili omnia mea tua ſunt, & omnia tua mea, vt ſic dicat quilibet proximo vel amico illud 2. Eſd 4. Proximus mihi ſedebis, & cognatus meus vocaberis. Item mea eſt vita æterna, per quam glorificor, quia reuera nihil aliud eſt tam proprium beatorum, ſeu iuſtorum, ſicut gloria æterna. Iſta enim nunquam perditur, ſed apud quemlibet continue renouatur, vt quilibet beatus dicat illud Iob 36. Gloria mea ſem-

per innouabitur, & arcus meus in manu mea semper instaurabitur. Et illud Esa. 42. Gloriã meam alteri non dabo. Et breuiter, ista sunt quædam bona, quæ bonis sunt propria, & qui cuilibet iusto tam in vita ista quam futura in hæreditatem, possessionem, & proprietatem spiritualiter sunt concessa Psalm. Hæreditas mea præclara est mihi. Tu es qui restitues hæreditatem meam mihi.

K ¶ Tertio dico, quod quandoque refertur ad impium. Quilibet enim impius potest proprie dicere, meum est peccatum, mea est iniquitas, iuxta illud Gen. 41. Confiteor peccatum meum. Et in Psal. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Et illud. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum. Propter quod torquebit eum intolerabilis pœnæ crudelitas. Quia re vera illi, qui damnabuntur nihil habent magis proprium, quam pœnam æternam Ista enim proprie sua est, quia nunquam possunt ipsam amplius perdere vel delere. Dicat ergo damnatus illud Iob 23. Nunc autem in amaritudine est sermo meus, & dolor plagæ meæ aggrauatus est super gemitum meum & Thre. 1. O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte si est dolor similis sicut dolor meus. Ista sunt quædam mala propria malorum.

L ¶ Quarto dico, quod sunt plura tam bonis, quam malis communia, quæ, scilicet, tam bonus, quam malus potest dicere sua, & sibi tanquam propria adscribere, & suæ ditionis, & dominij reputare. Et sic dico, quod homo in malo significato dicit suam

Carnis fragilitatem,
Mentis varietatem,
Vitæ calamitatem,
Mundi aduersitatem,
Mortis necessitatem.

Dicam igitur in malo significato, quod mea est carnis fragilitas corruptibilis Iob 5. Nec enim fortitudo mea, vt fortitudo lapidis, nec caro mea ænea est. Ista est enim corruptioni subiecta & morti finaliter deputata Iob 7. Induta est caro mea putredine, & sordibus pulueris. Item mea est mentis mobilitas variabilis. Vnde Ioan. 17. Cogitationes meæ dissipatæ sunt torquentes cor meum. & idem c. 20. Cogitationes meæ variæ succedunt sibi, & mens in diuersa rapitur. Item mea est vitæ calamitas non durabilis Iob 7. Memento quoniam ventus est vita mea, & sequitur ibidem. Parce mihi domine, nihil enim sunt dies mei. Item mea est iugis aduersitas incessabilis. Proprium est enim hominis, quod sit continue in miseria & labore. Vnde Iob 16. Nunc autem oppressit me, & in nihilum redacti sunt omnes artes mihi. Saccum consui super cutem meam, & operui cinere corpus meum. Facies intumuit à fletu, & palpebræ meæ caligauerunt. Item mea est mortis necessitas immutabilis. Istud est enim nostrum proprium, scilicet, mori debere Esa. 38. Præcisa est velut a texente vita mea, dum adhuc ordirer, succidit me. 2. Tim. 4. Ego enim iam delibor, & tempus meæ resolutionis instat. Et sic patet, quomodo istud pronomen possessiuum meus, mea, meum, denotat possessionem, quam communiter & indifferenter possident iusti, & iniusti. s. possessionem iniusti, possessionem iusti, possessionem Dei. Sufficit, quia in infinitum posset protendi. Vide infra in alijs pronominibus, scilicet, tuus, suus, nostri, vestri, & sui.

A **Michael.** Nota, quod Michael interpretatur quis vt Deus, vel quis est vt deitas. Micha vero interpretatur quis, vel quis est iste. Micheas autem interpretatur, quis est iste, vel quis est in hoc loco. De beato autem Michaele archangelo vel de quolibet homine Michael appellato dic, quod iste est vel fuit

Conformitate deificus,
Benignitate munificus,
Seueritate terrificus,
Subtilitate verificus.

Talis enim Deo pro viribus se conformauit. Ideo Michael interpretatur, quis vt Deus, seu quis vt deitas, quia, scilicet, iste per conformitatem creaturæ possibilem se Deo conformauit, & ei assimilauit. Vnde iste est ille Michæas, de quo dicitur 2. Paral. 18. Voca cito Michæam filium Iemla. Iemla enim interpretatur parcens, significans Deum, cuius, scilicet, iste fuit filius, in quantum fuit sibi similis iuxta posse. Item ipse miseros iuuit, & sustentauit. Vnde de beato Michaele legitur, quod ipse stat pro filijs populi Dei Dan. 12. Item iste malos terruit, & dissipauit Apo. 12. Michael archangelus præliabatur cum dracone, & Draco pugnabat, & Angeli eius, & non præualuerunt, neque locus inuentus est eorum amplius in cœlo. Applica bene de iustitia ipsius. Item iste veritatem dixit & prædicauit, similis illi Micheæ, de quo 3 Reg. 22. Michæas ait. Viuit dominus, quia quodcunque dixerit mihi dominus, loquar. Vnde etiam de scientia, & veritate istius potest dici illud Iudæ. Michael archangelus disputauit cum diabolo &c. Expone, & applica.

Mihi. Nota, quod ista dictio Mihi signat quandam ad seipsum applicationem, quandam appropinquationem & quandam acquisitionem, reique vendicationem. Igitur dicamus, quod mihi potest dici in persona Dei, iusti, impij. Quælibet enim istarum trium aliqua vult sibi appropriare, aliqua attribuere, aliqua acquirere, aliqua vendicare. Vel econtra negatiue, aliqua sibi deesse, aliqua refugere, aliqua refutare. Dico igitur, quod ista dictio mihi potest dici de

Deo, qui solet omnia vendere,
Iusto, qui sibi virtutes solet dedicare,
Impio, qui sibi vitia solet applicare.

Primo igitur referamus istud pronomen mihi ad Deum, qui omnia sibi vendicat. Constat enim quod Deus proprie potest dicere mihi, quia, scilicet, omnia attribuenda sunt ipsi tanquam esse primario, & finali. Mihi enim est datiui casus, & per consequens, signat liberalem, & munificam erogationem, & est pronomen primæ personæ secundum grammaticos, & numeri singularis. Et reuera ista possunt dici de Deo, quia, scilicet, iste est casus est datiui, quia est liberalis munificentiæ. Omnia enim bona ab ipso dantur, quia ipse est, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & omnia à patre data sunt illi, & omnia etiam vult ab alijs sibi dari, & sibi attribui, & adscribi, dicens Ioan. 6. Omne, quod dat mihi pater, ad me veniet, & omne quod dedit mihi, non perdam ex eo. Et illud Matth. 28. Data est omnis potestas in cœlo, & in terra. Item acquisitionem signat, quia est virtualis industriæ, & prouidentiæ. Vult enim semper acquirere, & potissime animas, cupit recipere, & habere, dicens Ge. 14. Da mihi animas, cætera tolle tibi. Item pronomen est, quia pro nomine, id est, pro nobis ponitur, & hoc fuit, quando datus fuit pœnæ & morti, & violentiæ, dicens, scilicet, illud. Calicem, quem dedit mihi pater, non vis, vt bibam illum? Ioan. 18. Item primæ personæ est, propter superioritatem dignitatis, & præeminentiæ. Primus enim est, & ante eum non est alius. Vnde ipse potest dicere illud 2. Reg. 18. Fac primo mihi subcinericios panes. Item singularis est numeri, propter vnitatem deitatis, & essentiæ. Vnus enim & singularis est Deus. Vnde ipse potest nobis dicere illud Matth. 25. Quod vni fecistis, mihi fecistis. Ecce ergo quomodo istud vocabulum mihi potest applicari ipsi Deo cuncta vendicanti.

¶ Et re vera ipse vult, & petit quod sibi attribuamus, & adscribamus. B

Essentiam quæ non moritur,
Iustitiam quæ non flectitur,
Prudentiam quæ non fallitur,
Munditiam quæ non mergitur,
Clementiam quæ non sistitur,
Amicitiam quæ non rumpitur,
Laudem & gloriam quæ non fingitur,
Cultum & latriam quæ non læditur,
Obedientiam quæ non frangitur,
Magnificentiam quæ non existimatur.

Dico igitur, quod Deus vult sibi attribui, essentiam immutabilem. Vnde ipse est qui dicit Exod 3. Qui est, misit me ad vos. Sequitur. Hoc nomen est in æternum mihi Item adscribit sibi iustitiam inflexibilem. Vnde ipse est, qui dicit Deut. 32. Mihi vindictam, & ego retribuam eis in tempore. Vnde ipse est, qui dixit Pharaoni Exod 5. Vsquequo non vis subijci mihi? Dimitte populum meum, vt sacrificet mihi, alioquin inducam locustam in fines tuos. Et Esa. 47. Vltionem capiam, & non resistet mihi homo. ¶ Item adscribit sibi prudentiam, seu sapientiam infallibilem. Vnde ipse Christus videtur dicere illud Sap. 7. Optauit, & datus est mihi sensus. Et sequitur. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, scilicet, cum sapientia. ¶ Item vult sibi attribui munditiam, & sanctimoniam inquinabilem, quia, scilicet, cum ipse sit sanctus, & mundus, ipse vult, quod omnes illi, qui seruiunt sibi, sint sanctificati, & mundi Leu. 10. Sanctificabor, qui appropinquant mihi. ¶ Item sibi adscribit clementiam seu misericordiam infinibilem. Vnde ipse dicit Ex. 23. Miserebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placuerit. Ideo ipse dixit Ex. 30. Oleum vnctionis nomen erit mihi. Oleum enim misericordiam signat. ¶ Item sibi adscribit amicitiam incessabilem. Vnde ipse est, qui dicit animæ, sponsæ suæ Ose. 2. Sponsabo te mihi in fide. Et Cant. 5. Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea.

¶ Item

¶ Item adſcribit ſibi ad laudem,& gloriam honorabilem. Iſte enim vult gloriam,& laudem ſibi impendi, & à deuotis cordibus exaltari, ſecundum illud Eſa. 43. Populum iſtum formaui mihi, laudem meam narrabit.

¶ Item vult ſibi impendi cultum & latriam indefectibilem. Cultum enim diuinum non vult alicui impendi niſi ſibi. Vnde ipſe eſt, qui dicit Exod.20. Altare de terra facietis mihi. Et 1. Regum 2. dicit. Elegi (inquit) eum (ſcilicet Aaron) in ſacerdotem, vt aſcenderet ad altare meum,& adoleret mihi incenſum.

¶ Item vult ſibi attribui obedientiam, ſeu reuerentiam amicabilem, quia ſcilicet ipſe vult ſibi à ſuis ſeruiri, & humiliter obediri. Vnde ipſe dicit illud Ezech. 20. Seruiet mihi omnis domus Iſrael. Et Eſa.45. Mihi curuabitur omne genu.

¶ Item ſibi vult adſcribi munificentiam inæſtimabilem, ſcilicet præmium & munus gloriæ Paradiſi, ad quod ſcilicet ſeruos & miniſtros ſuos finaliter deducit, dicens illud Zach.9. Circumdabo (inquit) domum meam ex his, qui militant mihi. Et illud Ioannis 12. Qui miniſtrat mihi, me ſequatur, & vbi ſum ego, illic & miniſter meus erit. Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eum pater meus qui eſt in cœlis. Ecce ergo quomodo iſtud vocabulum mihi Deo adſcribitur, & attribuitur, & quomodo per iſtud pronomen mihi omne, quod ad Deum pertinet, eidem dedicatur,& applicatur.

C ¶ Aduerte tamen, quod etiam iſtud pronomen poteſt referri ad Deum iratum, & ad ipſum de peccatoribus & contra impios indignatum. Vnde ipſe eſt, qui de peccatoribus conqueritur dicens, Malach.1. Non eſt mihi voluntas in vobis. Vnde etiam ipſe eſt, qui dicit peccatori illud Num. 22. Peruerſa eſt (inquit) via tua, mihique contraria. Et aduerte, quod ipſe ſibi reputat contrarios & aduerſos multi generis peccatores. Et iſti ſunt

Adulatores pleni blanditiis,
Oblocutores prompti conuitiis,
Simulatores picti fallaciis,
Deprædatores puncti ſæuitiis,
Miniſtratores dati nequitiis.

De vanis adulatoribus dicere videtur dominus illud Eſa. 1. Quid mihi multitudinem victimarum veſtrarum? Incenſum abominatio eſt mihi. Et Hierem.6. dicit. Ad quid mihi thus de Saba affertis,& calamum ſuaueolentem de terra longinqua. Holocauſta veſtra non ſunt accepta, victimæ veſtræ non placent mihi. Thus enim incenſum & calamus, quæ in fumum odoriferum euaneſcunt, ſunt verba adulatoria, vana, dulcia & placentia, quæ pro certo Deum non lætificant, ſed contriſtant.

¶ Item de prauis oblocutoribus dicit ipſe Dominus. Numer. 14. Vſque quo detrahet mihi populus iſte? De fictis ſimulatoribus, ſcilicet de hypocritis dicit Dominus Hierem. 12. Nunquid auis diſcolor facta eſt hæreditas mea mihi? Auis diſcolor eſt hypocrita, pallore ficto diſcoloratus. Iſti ſunt enim de quibus Dominus dicit Matth.7. Igitur à fructibus eorum cognoſcetis eos. Sequitur. Non omnis, qui dicit mihi domine, domine, intrabit in regnum cœlorum. De duris deprecatoribus dicit dominus, Hierem. 12. Hæreditas mea facta eſt, quaſi leo in ſylua. De iniquis miniſtratoribus, id eſt, de malis & ignorantibus Eccleſiaſticis dicit ipſe dominus, Oſeæ 4. Quia ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. Omnes enim iſti Deo ſunt diſplicentes, & ſuis beneplacitis obſiſtentes. Vnde ipſe dicit cuilibet tali illud Matth. 16 Vade retro ſatana, ſcandalum mihi es. Timeant ergo iſti illud, quod ipſe dicit: Exod. 32. Qui peccauerit mihi delebo eum de libro meo, quem ſcripſi. Potiſſime autem timeat malus eccleſiaſticus ſententiam illam, quam ipſe profert Zach.13. vbi dicitur. Frameam ſuſcitabo ſuper paſtorem meum, & ſuper virum cohærentem mihi. Patet igitur, quomodo mihi refertur ad Deum cuncta vendicantem

D ¶ Secundo dico, quod mihi pertinet ad iuſtum malum abdicantem. Iuſtus enim quilibet virtutes & bona acquirit, & vendicat,& ea ſibi adſcribit,& applicat, omne vero malum refugit,& à ſe abdicat, dicens. Mihi adſit bonum, mihi abſit malum. Et nota, quod iſtud pronomen mihi, in ſacra ſcriptura, ſibi dare,& adſcribi petit, ſcilicet aliqua, quæ ſpectant ad ſtatum pœnitentiæ, & conuerſionis, aliqua, quæ ſpectant ad ſtatum eminentiæ, & perfectionis, aliqua, quæ ſpectant ad ſtatum excellentiæ & prælationis, aliqua, quæ ſpectant ad ſtatum opulentiæ & ſaluationis.

¶ Dicam igitur, quod eſt vnum mihi virorum pœnitentium: quia proculdubio vir pœnitens cogitans crimina quæ commiſit, debet ſigna contritionis facere & oſtendere, & ſe vilem & miſerum proclamare, dicens, ſcilicet illud Hierem. 10. Væ mihi ſuper contritione mea, peſſima plaga mea. Vt ſic per mihi videatur petere,& requirere omnia ſibi neceſſaria. Et ſic ergo dico, quod ipſe debet dicere

Deus {
Parce mihi, nam malum edidi,
Redde mihi bonum quod perdidi,
Faue mihi in via, nam cecidi,
Præbe mihi cor fletus madidi,
Da mihi cor viri prouidi,
Adde mihi ſpem loci ſplendidi.

Deus (inquit) parce mihi, nam culpam admiſi Iob 7. Parce mihi domine, nihil enim ſunt dies mei. Sequitur: vſquequo non parcis mihi, nec dimittis me vt glu. ſali. meam? peccaui. Et in Pſalm. Remitte mihi vt refrigerer, &c. Et illud 1. Reg.13. Propitius ſit mihi dominus. Et Lucæ 18. Deus propitius eſto mihi peccatori. Item Deus redde mihi bonum quod amiſi, ſcilicet gratiam quam perdidi. Pſalm. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & Spiritum, &c. Iudi. 16. Redde mihi priſtinam fortitudinem. Item Deus fer opem mihi, nam bellum commiſi. Pſalm. Eſto mihi in Deum protectorem, & in domum refugij, vt ſaluum me facias. Item Deus præbe mihi fletum quem dimiſi, hoc eſt dictum, lacrymationem & dolorem pro peccatis. Iud. 1. Terram arentem dediſti mihi, da & irriguam. Et merito, quia pro certo tales lacrymæ ſunt nutrimentum & conſolatio animarum. Pſalm. Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte. Item Deus da mihi ſenſum quem amiſi, hoc eſt dictum, ſapientiam & diſcretionem in his quæ pertinent ad ſalutem. Pſalm. da mihi intellectum, vt diſcam mandata tua. Et Sap. 9. Da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam, &c. Item Deus adde mihi ſpem boni non viſi, ſcilicet fiduciam de gloria Paradiſi. Et merito, quia mihi adhærere Deo bonum eſt, & ponere in domino Deo ſpem meam. Pſal. 72. Et Heſter. 14. Da mihi fiduciam rex deorum. Vt ſic ſperando dicam illud Pſalm. Tu es qui reſtitues hæreditatem meam mihi. Et regratiando dicam illud Iob 10. Vitam & miſericordiam tribuiſti mihi, & viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum meum. Sic igitur patet, quod eſt vnum mihi virorum pœnitentium.

¶ Deinde dico, quod eſt vnum mihi virorum eminentium, hoc eſt dictum, virorum perfectorum. Vir enim perfectus omnia bona ſpiritualia ſibi applicat, & per illud pronomen mihi, omnia petit, vendicat & applicat. Igitur dicat vir iuſtus atque perfectus de ſeipſo. E

Mihi volo {
Titulum veræ humilitatis,
Vinculum bonæ ſocietatis,
Nodulum firmæ ſtabilitatis,
Modulum æquæ ſatietatis,
Speculum claræ limpiditatis & ſubtilitatis,
Riuulum piæ benignitatis,
Sarculum promptæ ſedulitatis,
Iaculum ſanctæ loquacitatis,
Titulum lætæ iocunditatis,
Stabulum tutæ ſecuritatis,
Floſculum mundæ ſinceritatis,
Lectulum gratæ tranquillitatis.

Igitur dico, quod vir perfectus ſibi vult veram humilitatem,& ideo ipſe dicit in Pſalm. Bonum mihi quia humiliaſti me. Et Eccleſiaſt. 13. Extollentiam oculorum ne dederis mihi.

¶ Item ſibi vult vir iuſtus bonam ſocietatem. Vult enim ſocietatem Dei, dicens illud Pſal. Mihi autem adhærere Deo bonum eſt. Et ſocietatem cuiuslibet alterius viri iuſti, dicens, ſcilicet illud Exod.22. Si quis eſt domini iungatur mihi. Et in Pſalm. Recti adhæſerunt mihi.

¶ Item ſibi vult vir iuſtus firmam ſtabilitatem. Vnde ipſe dicit illud Pſalm. A dextris eſt mihi dominus, ne commouear. Et Pſal. Non veniat mihi pes ſuperbiæ, & manus peccatoris non moueat me.

¶ Item ſibi vult vir iuſtus æquam ſocietatem, id eſt, moderatam diuitiarum, & bonorum temporalium facultatem. Et ſic petit illud Prouerb. 30. Duo rogaui te ne deneges mihi, diuitias nec paupertates dederis mihi, ſed tribue tantum victui meo neceſſaria.

¶ Item ſibi vult vir iuſtus ſummam limpiditatem, hoc eſt dictum, ſummam altitudinem, & ſublimitatem mentis ad contemplandum Deum, & bona ſuprema. Et ſic dicit illud Sap. 7. Optaui, & datus eſt mihi ſenſus, inuocaui, & venit in me ſpiritus ſapientiæ. Vt ſic de contemplatione dicat Deo illud Cant. 2. Oſtende mihi faciem tuam: ſonet vox tua in auribus meis, &c. Et illud. Dilectus meus mihi & ego illi.

¶ Item ſibi vult vir iuſtus piam benignitatem, qua ſcilicet prouideat indigenti, dicens, ſcilicet illud Eccleſiaſt. 24. Factus eſt mihi trames abundans, & fluuius meus appropinquauit ad mare.

¶ Item ſibi vult vir iuſtus promptam ſedulitatem, quia ſcilicet ipſe in omni diſciplina, & opere virtuoſo libenter appetit laborare, dicens, Eccleſ. 24. Vide quoniam non ſolum mihi laboraui, ſed cunctis exquirentibus diſciplinam.

¶ Item ſibi vult vir iuſtus ſanam loquacitatem, ſcilicet prædicando, dicens, ſcilicet illud Eſa. 59. Dominus dedit mihi linguam eruditam; vt ſciam ſuſtentare eum qui lapſus eſt verbo, vt ſcilicet dicat illud Dan. 3. Placuit mihi prædicare ſigna eius, quia magna ſunt, & mirabilia eius, quia fortia. ¶ Item vult vir iuſtus lætam iocunditatem, ſcilicet gaudium in Spiritu ſancto, dicens ſcilicet illud Baruch 4. Venit mihi gaudium a ſancto. Et Luc. 1. Magnificat anima mea dominum, quia fecit mihi magna, qui potens eſt, & ſanctum nomen eius.

¶ Item vult vir iuſtus tutam ſecuritatem. Habet enim firmam fiduciam in domino, in quo fiducialiter requieſcit, dicens, ſcilicet illud Pſalm. Dominus adiutor, non timebo quid faciat mihi homo Dominus mihi adiutor, & ego deſpiciam omnes inimicos meos. Non moriar, ſed viuam, &c. ¶ Item vult vir iuſtus mundam ſinceritatem, hoc eſt dictum, conſcientiæ & innocentiæ puritatem. Pſal. Non adhæſit mihi cor prauum. ¶ Item vult vir iuſtus gratam trãquillitatem, videlicet quietem animi, quam facit charitas & deuotio, dicens Eccleſ. 51. Modicum laboraui, & inueni mihi multam requiem. Patet igitur, quod eſt vnum
F mihi virorum eminentium. ¶ Denique dico, quod eſt vnum mihi virorum præſidentium. Et ſic dico, quod prælatus ſeu præſidens habet

Officium { Doctoris,
Rectoris,
Imperatoris.

Doctoris dico, cui credatur. Deut. 4. Mihi mandauit dominus vt docerem vos. Rectoris etiam, per quem regatur. 1. Eſdræ 1. Omnia regna terræ dedit mihi dominus. Imperatoris etiam, cui obediatur. Pſalm. Mihi alienigenæ ſubditi ſunt. Et Pſalm. In auditu auris obediuit mihi. Hoc eſt igitur vnum mihi virorum præſiden-
G tium. ¶ Inſuper dico, quod eſt vnum mihi virorum triumphantium. Beati enim qui regnant, poſſunt dicere mihi, quia omnia bona illis præſto ſunt, videlicet

Æternitas quæ nunquam terminatur,
Iocunditas quæ non contriſtatur,
Auctoritas quæ nunquam conculcatur,
Securitas quæ non conturbatur,
Saturitas quæ non minoratur,
Stabilitas quæ non obfuſcatur.

De æternitate interminabili, poteſt be..us domino dicere illud Pſalm. Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vſque in finem. De iocunditate inæſtimabili dicitur Baruch 4. Venit mihi gaudium à ſancto ſuper miſericordia. Econtra autem in mundo iſto nullum eſt gaudium. Tob. 5. Quale mihi gaudium eſt qui in tenebris ſedeo, & lumen cœli non video? De auctoritate inſuperabili dicat beatus illud Dan. 4. Magnificentia amplior data eſt mihi. De ſecuritate ſeu tranquillitate imperturbabili dicat beatus illud 4. Reg. 5. Requiem dedit mihi dominus. Et Apoc. 14. Audiui vocem de cœlo dicentem mihi: ſcribe, beati mortui qui in domino moriuntur. Amodo iam dicit ſpiritus vt requieſcant à laboribus ſuis. De ſaturitate indefectibili dicat beatus illud Pſal. 23. Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco paſcuæ ibi me collocauit. De ſubtilitate ſeu claritate inobfuſcabili, id eſt, beatifica viſione, qua ſcilicet Deum in ſe, omnia in Deo vident, dicat beatus illud Apocal. 22. Oſtendit mihi dominus fluuium aquæ vitæ ſplendidum tanquam cryſtallum, &c. Vnde de viſione beata dici poteſt illud Pſalm. Hæreditas mea præclara eſt mihi, &c. Benedictus dominus qui tribuit mihi intellectum. Sic ergo patet, quod iſtud pronomen mihi, pertinet ad iuſtum mala refutantem.

H ¶ Tertio principaliter dico, quod iſtud pronomen mihi pertinet ad impium mala machinantem. Igitur notabo, quod impius ſibi applicat mihi, & appropriat, dicendo,

Mihi { Miſerias humanas,
Diuitias mundanas,
Delicias inſanas,
Scientias prophanas,
Mœſtitias orcanas ſeu vulcanas, id eſt, infernales.

Igitur de miſeriis humanis dicit peccator illud Hier. 15. Væ mihi mater mea, quia genuiſti me virum rixæ & diſcordiæ, omnes maledicunt mihi. Iterum de diuitiis mundanis, quas ſcilicet peccator ſibi appropriat, & appetit, in quibus gloriatur, & animo ſe extollit, videtur dicere illud Eccleſ. 2. Coaceruaui mihi argentum & aurum, ſubſtantias regum, & prouinciarum. Feci mihi cantores, & cantatrices, delicias filios hominum. De deliciis, id eſt, de carnalibus blanditiis dicit peccator illud quod dixit Amon inceſtuoſus 2. Regum 13. Veniat obſecro Thamar ſoror mea vt det mihi cibum, & faciat pulmentum. Et ſequitur, quod oppreſſit, & deflorauit eam. De ſcientiis prophanis dicat peccator ſicut Saul Pythoniſſæ 1. Reg. 28. Diuina mihi in Pythone, & ſuſcita mihi quem dixero, ſuſcita mihi Samuelem. De moleſtiis ſeu de violentiis infernalibus ſeu orcanis, id eſt, de pœnis orci, id eſt, inferni quas peccator ſibi finaliter applicabit, dicat ſimiliter illud Eſa. 21. De terra horribili, viſio dura nunciata eſt mihi. Sic igitur patet quomodo iſtud pronomen mihi dicitur in perſona Dei, in perſona iuſti, & in perſona impij.

Michol. Nota, Michol à Saul fuit nata, Dauid coniugata, à viro ſublata, alteri ligata, tandem Dauid data, & regina vocata, ſicut hæc omnia patent 1. & 2. Reg. Talis eſt anima, quæ ſcilicet à Saule qui interpretatur abutens, id eſt, à mundo vel à corpore originaliter procreatur, tandem Dauid, id eſt, Chriſto in baptiſmo coniungitur, ſed dum peccat, alteri diabolo copulatur, finaliter tamen per pœnitentiam Dauid, id eſt, Chriſto reſtituitur, & ſic regina ſe bene regendo nuncupatur, &c. Applica prout vis. A

Mephiboſeth. Interpretatur os confuſum, vel verecundum, qui fuit filius regis Saul qui de manu nutricis ad terram deiectus confractis pedibus claudus eſt effectus, & à ſeruo proprio eſt interfectus. Expone ſi vis, q ia tranſeo gratia breuitatis. A

Migrare. Nota, quod migrare idem eſt, quod tranſire, vel de vno loco ad alium ſe transferre, ſed vide in titulo tranſire, & in aliis titulis, quia paucæ ſunt auctoritates. A

Militia. Miles. Militare. Nota, quod cum militare nihil aliud ſit quam pugnam, ſeu militiam exercere, vel contra aduerſarios bellare, vel dimicare, poſſumus dicere, quod tam in bono, quam in malo ſignificato multiplex miles ſeu militia reperitur. Inuenitur enim militia luminis ſpecioſi, hominis virtuoſi, agminis ſeditioſi, turbinis fluctuoſi, fulminis furioſi, nominis odioſi, culminis glorioſi. A

¶ Prima eſt militia ſummorum Angelorum, de qua Iob 25. Numquid eſt numerus militum eius? Secunda eſt militia virorum perfectorum, qui ſcilicet armati virtutibus militant, & ſeruiunt creatori 2. Cor. 10. Arma militiæ noſtræ non ſunt carnalia. Et 2. Timoth. 2. Labora ſicut bonus miles Chriſti. Tertia eſt militia bonorum clericorum, qui ſcilicet in religione, & Eccleſia ſeruiunt, & militant Chriſto in diuerſis officiis, & ſtatibus. De quibus Zach. 9. Circumdabo domum meam ex his, qui militant mihi. Quarta eſt militia fluctuum mundanorum, id eſt, tribulationum, quæ continuè militant contra nos. De quibus dicitur Iob 7. Militia eſt vita hominis ſuper terram. Et Iob 6. Terrores domini militant contra me. Quinta vero eſt militia motuum internorum. De quibus dicitur 1. Pet. 2. Abſtinete vos à carnalibus deſideriis, quæ militant aduerſus animam. Sexta eſt militia crudelium tyrannorum, de quibus dicitur Ioan. 19. quod milites plectentes coronam de ſpinis, impoſuerunt Chriſto. Septima vero eſt militia nobilium dominorum, qui ſcilicet iuſtè militant, & defendunt rempublicam, ſicut debent, ordinati ad tuitionem, & cuſtodiam aliorum. Actor. 28. Permiſſum eſt Paulo permanere ſibimet cum cuſtodiente ſe milite. ¶ His ergo præmiſſis dicam ſolum triplicem eſſe militiam, videlicet, vnam, B

Quæ { Imponitur naturaliter,
Exercetur virtualiter,
Miniſtratur temporaliter.

¶ Primò ergo, dicam, quod eſt quædam militia naturalis, & iſta pro certo nihil aliud eſt, quam vita præſens quæ pro certo propriè militia dicitur, eo quod extra patriam in exercitu, & expeditione in aliena terra ſeruire, & contra tribulationes exteriores, & tentationes interiores militare, & continuè laborare probamur, vbi certè modicis ſtipendiis præmiamur, & plurimis periculis ſubiugamur. Militia ergo eſt vita hominis ſuper terram. Quia reuera ſicut miles, dum eſt in acie, vt plurimum ſemper eſt in periculo, raro in tuto, multum in labore, raro in quiete, ſic homo. Quinimo ſicut miles, qui eſt in acie, ſemper habet oculum intentum ad exitum pugnæ, ad laudem victoriæ, & ad regreſſum patriæ, ſic homo, dum eſt in militia vitæ præſentis, ſemper debet habere oculum cordis ad exitum mortis, & ad laudem finalis victoriæ, & ad quietem, & præmium ſalutis æternæ, ſicut habebat ille, qui dicebat Iob 14. Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Et aduerte, quod ſicut milites quandoque non bene ſe habent in prælio, & ſic non ſolent attingere ad triumphum nec ad quietem, ſed potius ad miſeriam, & laborem, ſicut ponit Titus Liuius de militibus Romanus, qui in prælio Cannenſi, aliis ſtantibus, & morientibus fugerunt, qui propter hoc damnati ſunt à ſenatu, ne vrbem ingrederentur, ſed quod tamdiu in Sicilia extra propriam patriam militarent, quouſque hoſtis Hannibal, qui ipſos vicerat ab Italia pelleretur. De aliis etiam militibus Romanis legitur, quod quia

malè ſe

malè se habuerant in conflictu, damnati sunt ad hanc pœnam. quod aliis militibus recipientibus frumentum in stipendio, ipsi solum hordeum pro stipendio reciperent, & quod etiam aliis prandentibus, & sedentibus in comedendo, ipsi stando, & in pedibus comederent, quousque ignauiam suam sequentibus virtutibus, & præstantia militiæ futuræ purgarent. Sic verè dico, quod in hac militia vitæ huius multi sunt, qui magis demerentur, quam merentur, & magis acquirunt vituperium, quam triumphum, magisque merentur nutriri hordeo, quam tritico, magis stando, & laborando refici, quam sedendo, & quiescendo, quia scilicet magis continuatur militia talium ad continuationem perpetui laboris, quam ad triumphum perpetuæ gloriæ, & honoris. Actor. 12. Erat non parua turbatio inter milites. Veruntamen quandoque fit, quod per virtutem pœnitentiæ taliter post lapsum militant, quod victorem suum diabolum superant, & quod per facta strenua verecundiam primã purgant, & sic vrbem Paradisi, & patriam propriam recuperant, quam perdiderant. Isti ergo dicant quod cunctis diebus quibus nunc militant, expectant donec veniat immutatio sua. Vt sic tales dicant illud 2. Cor. 10. Non secundum carnem militamus, sed secundum spiritum. Arma enim militiæ nostræ non sunt carnalia. Ista est ergo militia naturalis.

C ¶ Secundo principaliter dico, quod inuenitur militia virtualis. Ista scilicet qua homo militat

Virtuosè viuendo,
Sanctitudinem seruando,
Scripturis insistendo,
Ecclesiam regendo,
Debite ministrando,
Bene operando.

Quilibet enim iustus potest dici malus, qui virtutibus armatur, & qui contra carnem, mundum, & diabolum militat, & operatur. Quilibet enim Christianus, & maximè Ecclesiasticus, ad talem militiam eligitur, & ad stipendia vitæ æternæ finaliter recipitur, dum tamen victoria ab hostibus animæ, & fidei reportetur. Et si vis dic, quod quicunque vult digne Deo militare, debet esse instar boni militis, scilicet fidelis & gratus, diligens & ratus, à rebus militiæ non distractus, ducibus substratus, ictibus subactus.

¶ Ista enim sunt quinque quæ requiruntur in quocunque milite, tam spirituali quam temporali, videlicet quod fidelis existat. 1. Timoth. 1. Hoc præceptum commendo tibi, vt milites bonam militiam, habens fidem, & bonam conscientiam. Item quod diligens insistat. Vnde illud prædictum. Labora sicut bonus miles. 2. Tim. 2. Item vt ab alienis occupationibus desistat, quia scilicet sicut dicitur 2. Timoth. 2. Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus. Item quod ducibus assistat, quod eis pareat & obediat. Luc. 7. Domine sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic, vade, & vadit, & alij, fac hoc, & facit, &c. Item quod ictibus subsistat, seu quod hostibus resistat. Vnde illud 2. Corinth. 10. Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, &c. Hæc est ergo militia virtualis. Sed reuera econtra inuenitur militia criminalis, & ista est illa qua mali militant diabolo male agendo, sibi seruiendo, & pro ipso contra Deum & iustos pugnando, sicut scilicet hæretici, & mali, qui continuè militant contra bonos. Actor. 12. Erat Petrus dormiens inter duos milites vinctus catenis duabus. Sed de malis militibus nota, & vide infra. Inuenitur ergo militia virtualis.

D ¶ Tertiò principaliter dico quod inuenitur militia temporalis. Et sic nota quod ista militia

A Deo fuit instituta,
Pro iustis fuit constituta,
A malis iam est destituta.

Dico ergo, quod militia à Deo fuit instituta, quia reuera officium militare ortum habuit à Deo, & à natura. Sicut enim ponit Plinius, expeditio militaris, dispositio exercituum, & mutatio castrorum, & tentoriorum, ortum habuit à locustis, quæ scilicet more militari mutant exercitum, & præmittunt exploratores, &c. Etiam secundum ipsum, forma militiæ ortum habuit à Gallo, qui scilicet vngues habet pro mucronibus, aculeos in tibiis pro calcaribus, rostrum pro lancea, cristam pro Galea. Etiam in mari inueniuntur quædam monstra ad formam militis facta, galeata, scilicet & loricata, scuto durissimo munita, & ensis similitudine armata. In his ergo apparet, quod status militaris figuram, exemplum, & ortum habuit à natura, & quod à casu non prodiit neque venit. Istud ergo est honor, & excellentia militibus, & signum quod à Deo prouenerunt, & non à casibus, quod satis est verisimile. Quia etiam ipse Deus congregationes Angelorum sub titulo militiæ, & exercitus nominat, & suos milites ipsos vocat. Iob 25. Nunquid est numerus militum eius? Et in Ecclesia de Angelis canitur. Cumque omni militia cœlestis exercitus, &c. Vnde Esa. 13. Ego Dominus mandaui sanctificatis meis, & vocaui fortes meos. Sequitur. Dominus exercituum præcepit militiæ belli venientibus de terra procul. Militia ergo à Deo fuit instituta. Esa. 40. Qui creauit hæc, eduxit in numero militiam.

¶ Deinde dico, quod militia pro iustis fuit constituta, quia reuera milites Christi facta sunt E

Pro { Republica tuenda,
Iustitia seruanda,
Ecclesia defendenda,
Nequitia propellenda,

Et inde est quod militibus quando creantur præcipitur quod pro republica iuuanda debent esse parati. Et datur eis ensis, in signum, quod pro iustitia facienda debent esse armati, & in pedibus calcaria aurea, in signum quod ad stimulandum equos debent esse muniti, sotulares perforatos & picturatos recipiunt, in signum quod ad frigus & labores debent esse aptati. Frænum, zonas, & omnia ornamenta debent habere deaurata, in signum quod per honestatem ipsi debent esse præ aliis aureati. Vnde 3. Paral. 17. dicitur quod Iosaphat rex Iuda constituit militum numeros in cunctis vrbibus præsidiaque disposuit in terra Iuda. Militia ergo pro iustis fuit constituta.

¶ Denique dico, quod militia per malos fuit destituta, quia F pro certo mali milites, qui scilicet militia male vsi sunt, nomen militiæ deprauarunt, & ipsam in damnum, & non in vtilitatem reipublicæ conuerterunt. Et sic notabis, quod multi milites moderni sunt

Superbi & de se præsumentes,
Auari & lucra cupientes, Vel
Crudeles & incompatientes,
Proterui & inobedientes,
Imbecilles & nunquam subsistentes.

Inter istos ergo inuenitur militia superborum. Et ista est militia cœli, quæ toties reprehenditur in scriptura, quia scilicet tales superbi milites videntur tanquam cœlestes se aliis anteferre, & in cœlo, & non in terra præ cæteris nati esse, quia certe tales præ cæteris volunt altius honorari. Vnde de illo Achab rege dicitur 4. Regum 21. quod ipse adorauit omnem militiam cœli. Et Hierem. 19. dicitur, quod filij Israel sacrificauerunt vniuersæ militiæ cœli, &c. Tales præ cæteris solent citius terminari, quia scilicet gloria talium parum durat. Esa. 34. Tabescet omnis militia cœlorum. Item tales præ cæteris solent durius dissipari, quia scilicet durissime puniuntur in fine Vnde ibidem. Indignatio domini super vniuersam familiam cœli. Ista est ergo militia superborum.

¶ Inuenitur etiam militia auarorum, qui scilicet non tendunt nisi ad pecuniam, & lucrum, de quibus dicitur Matth. 28. quod Iudæi pecuniam copiosam dederunt militibus, vt scilicet veritatem tacerent, & exprimerent falsitatem Sequitur. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti.

¶ Inuenitur præterea militia proteruorum, seu crudelium tyrannorum, qui scilicet alios non cessant impie lædere, bona eorum rapere, & eos indebite conculcare, sicut apparet de Ioseph innocente, qui magistro militum fuit venditus. Gen. 37 De filiis Israel, qui translati sunt in Babylonem, & captiuati per magistrum militum Hierem. 39. De vestimentis etiam Christi, quæ diuisa sunt à militibus, & de Christo, qui crucifixus est ab suis hostibus, sicut scribitur Ioan. 19. Item tales præ cæteris solent mollibus eneruari, quia scilicet multi sunt, qui non valent nisi ad fugiendum, & non ad aliquem actum fortitudinis faciendum. Vnde Esa. 34. Omnis militia eorum defluet sicut defluit folium de vinea, & de ficu. Isti sunt ergo milites, qui in se pessimi sunt, & proterui, aliis autem impij sunt & amari. Et propter hoc de bono presbytero narratur, quod dum litaniam suam in Quadragesima diceret, semper consueuerat dicere. Ab omni malo milite libera nos domine. Quo audito, & ab aliis interrogato, quare sic oraret, respondit, quod militem in parochia sua habuerat, qui ipsum totum comederat, & consumpserat, sed quia mortuus erat, ideo ne alius miles veniret ibidem, ita dominum exorabat. Et breuiter tales mali milites, & nobiles à Deo finaliter visitabuntur, & in inferno perpetuo punientur. Vnde Esa. 23. dicitur sic. Visitabit (inquit) dominus super militiam cœli in excelso, & super reges terræ, & congregabuntur congregatione vnius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere. Patet igitur, quomodo inuenitur militia temporalis, virtualis, & naturalis.

Mille.

Nota, quod numerus millenarius cum sit maximus, & perfectus, siue perfectissimus numerus, constans A ex denario centies ducto, inde potest denotare boni vel mali maximam quantitatem, vel multitudinem copiosam, siue cuiuslibet numeri vel temporis vniuersalem numerosam magnitudinem. Et

nem. Et ideò breuiter notandum, quòd accipiendo mille in bono, ſignat

Virtutum plenitudinem,
Sanctorum multitudinem,
Scripturæ fortitudinem,
Gloriæ magnitudinem,
Bonorum ſanctitudinem.

Primo igitur dico, quòd per mille ſignificatur virtutum plenitudo. Et ſic ſumitur 2. Paral. 1. vbi dicitur, quod Salomon obtulit domino mille hoſtias. Et Numer. 35. vbi dicitur, quod circa ciuitates Leuitarum debebat eſſe ſpatium mille paſſuum pro pecoribus educendis. Mille enim hoſtiæ, & mille paſſus ſignificant plenitudinem virtutum, quæ ſcilicet Deo debent à fidelibus offerri, & in quibus pecora, id eſt, Chriſti fideles debent continuè impinguari. Vt ſic cuilibet dicatur illud; quod dictum eſt Rebeccæ. Geneſ. 25. Soror mea paruula es, creſcas in millle millia. Vbi aduerte, quod ad habendum numerū millenarium, id eſt, ad plenitudinem virtutum, neceſſarius eſt pius affectus. (Soror inquit) Sui deſpectus (Paruula.) Iugis profectus. (Creſcas.) Et ſic igitur ſibi inhæret plenitudo virtutum.

B ¶ Secundo dicò, quod per millenarium numerum intelligitur ſanctorum multitudo, ſcilicet maxima, & admirabilis, & perfecta collectio beatorum. Vnde nota, quod inter beatos eſt

Millenarius { Conuiuantium, Miniſtrantium, Iubilantium.

Sunt ergo ibi mille conuiuantes. Vnde Dan 5. Balthaſar rex fecit grande conuiuium optimatibus ſuis mille, & vnuſquiſque ſecundum ſuam bibebat ætatem. Balthaſar enim qui interpretatur abſorbens diuitias, ſignat Deum, qui diuitias æternæ beatitudinis in ſeipſo continet, & abſorbet, qui pro certo in patria Paradiſi mille, id eſt, optimatibus vniuerſitati beatorum facit magnum conuiuium, & immenſum, ita quod vinum æternæ fœlicitatis ſecundum ætatem propriorum meritorum bibunt, & recipiunt vniuerſi. Item ſunt ibi mille miniſtrantes, & iſti ſignificant vniuerſitatem Angelorum qui omnes dicuntur adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi. Hebr. 1. De quibus dicitur Dan. 7. Millia millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei. Item ſunt ibi mille iubilantes, & iſti ſignant multitudinem prophetarum, & doctorum, qui iubilum vaticinorum, & bonorum documentorum promunt. De quibus dicitur in Pſalm. Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium, dominus Deus in eis in Synai in ſancto. Et ſic per millenarium intelligitur ſanctorum multitudo.

C ¶ Tertiò dico, quod per millenarium intelligitur ſcripturæ fortitudo, vel verborum domini magnitudo, vel documentorum ibi exiſtentium amplitudo. Bene ergo dicitur, quod ſcriptura eſt ſicut turris, Dauid, in qua mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Cant. 4.

D ¶ Quartò dico, quod per millenarium intelligitur, gloriæ amplitudo. Vnde Deus dicitur facere miſericordiam in multa millia diligentibus ſe. Deuter. 5. Cant. 8. Vir affert pro fructu eius mille argenteos.

E ¶ Quinto dico, quòd per millenarium, intelligitur bonorum hominum ſanctitudo. Vnde de Chriſto, qui præ omnibus bonis fuit electus, dicitur Cant. 5. Dilectus meus, candidus, & rubicundus, electus ex millibus. Sic igitur patet, quod mille ſignat in bono.

F ¶ Sed adhuc dicò, quod mille ſignat omnem multitudinem aggregatam in malo. Vnde nota, quod per mille intelligitur

Multitudo { Dæmoniorum, Peccatorum, Etiam tormentorum.

Dæmones enim per millenarium denotantur. Vnde locuſtis exeuntibus de puteo abyſſi dicitur Apoc. 9. Erat numerus exercitus vigeſies millies dena millia. Vnde etiam de Chriſto dæmonem ſuperante dicitur in Pſalm. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis. Item peccatores per millenarium ſignantur. Vnde de Philiſtæis à Dauid victis dicitur 1. Regum 18. Saul percuſſit mille, & Dauid decem millia. Vnde damnati millenario numero figurantur. Vnde 1. Machab. 2. Mortui ſunt vſque ad mille animas hominum. Et Eſa. 30. dicitur. Mille homines à facie terroris vnius fugient. Item æternitas tormentorum ad millenarium applicatur. Vnde de diabolo dicitur Apocal. 20. quòd ligatus fuit in carcere per annos mille. Et ſic igitur patet, quod mille ſignat in bono, & in malo. Et hæc de mille ſufficiant.

A Miniſtrare. Miniſter.

Nota, quod in ſcriptura miniſter accipitur in bono, & in malo. Vnde poſſumus notare, quòd in ſcriptura inueniuntur, videlicet

Miniſtri { Splendoris, Vigoris, Erroris, Terroris.

Primi ſunt miniſtri valde mirabiles,
Secundi ſunt miniſtri valde laudabiles,
Tertij ſunt miniſtri valde damnabiles,
Quarti ſunt miniſtri valde terribiles.

¶ Primi miniſtri ſunt Angeli comprehenſores, figurati in miniſtris Salomonis, quorum veſtes & ordinem regina Saba mirabatur, ſicut dicitur 3. Reg. 10. de quibus intelligitur illud Dan. 7. Mille millium miniſtrabant ei, quia ſicut dicitur Hebr. 1. Deus fecit Angelos & miniſtros ſuos flammam ignis. Vide eam ſupra de Angelis Matth. 4. vbi dicitur. Acceſſerunt Angeli, & miniſtrabant ei.

¶ Item dicò, quod ſecundi miniſtri ſunt viri ſancti, & iuſti viatores. De quibus latius dicemus in ſequenti §. aliquid. Potiſſime enim miniſtri poſſunt dici prælati, à miniſtrando, eo ſcilicet quod ſubditis debent miniſtrare virgam paſtoralis correctionis, panem temporalis ſubuentionis, potum ſcientialis inſtructionis, & prædicationis. Et accipitur Matth. 20. Quicunque voluerit fieri maior, erit miniſter. In aliquibus enim religionibus, prælati vocantur miniſtri, eo quod prælati debent aliis miniſtrare, ſicut Chriſtus de ſeipſo dicit Matth. 20. Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare. Et Lucæ 22 Ego autem in medio veſtri ſum, ſicut qui miniſtrat.

¶ Tertij miniſtri ſunt viri impij, & peccatores. Iſti enim miniſtrant diabolo diuerſa obſequia, ſibi vero miniſtrant pœnam, & ſupplicia, aliis autem miniſtrant mala exempla, & flagitia. Figurati in illis miniſtris, qui alapis cædebant Ieſum, ſicut dicitur Marc. 14. & Ioan. 18. Vnus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam Ieſu. Quodlibet enim mortale peccatum eſt vna alapa, qua dominus ab impiis verberatur. Iſti enim ſunt miniſtri diaboli, qui per hypocriſim transfigurant ſe in miniſtros iuſtitiæ, ſicut dicitur 2. Cor. 11. Et ideo periculoſum eſt ſocietatem talium miniſtrorum intrare, ſicut enim dicitur Matth. 14. Petrus, quando ſedebat cum miniſtris, & calefaciebat ſe, ter dominum negauit. Quia pro certo illi, qui cum miniſtris diaboli ad ignem auaritiæ ſe calefaciunt, Deum ſæpe peccando denegant, & contemnunt.

¶ Quarti vero miniſtri ſunt infernales dæmones, & tortores, qui ſcilicet ſunt miniſtri Dei in vindictam malorum. Sunt enim miniſtri Dei, ſicut bourellus, qui ſuſpendit latrones, eſt miniſter regis. Miniſtri etiam ſunt damnatorum, in quantum, ſcilicet eis miniſtrant miſeriam, & dolorem De iſtis enim videtur dictum illud Matth. 22. Dixit rex miniſtris. Ligatis pedibus, & manibus mittite eum in tene. exte. Vnde Neæ. 5. Miniſtri eorum depreſſerunt populum. Et ſic patet, quomodo ſumitur miniſtrare multis modis.

¶ Sed vt de miniſtris Dei, videlicet de viris iuſtis, & perfectis, & maxime de Eccleſiaſticis, & prælatis aliquid vlterius dicatur, aduertendum, quod ſicut reges habent multa genera miniſtrorum, ſcilicet quoſdam ſuperiores, quoſdam medios, quoſdam infimos, (Vnde videmus quod in magnis domibus quidam miniſtrant panem, quidam vinum, quidam carnes, quidam veſtes & ſic de aliis) ſic proculdubio in domo magni regis (quæ eſt Eccleſia) ſunt multa genera miniſtrorum, id eſt, hominum perfectorum, qui miniſtrant panem temporalis ſubuentionis, qui miniſtrant vinum dulcis & blandæ conſolationis, qui miniſtrant carnes mollis & dulcis compaſſionis, qui miniſtrant veſtes pulchræ & honeſtæ conuerſationis. Omnes enim miniſtrant, & Chriſti miniſtri ſpirituales ſunt. Ideo dicitur 1. Cor. 4. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. Et breuiter de quolibet bono miniſtro Chriſti poteſt exponi verbum illud 1. Reg 2. Puer autem Samuel erat miniſter in conſpectu Domini. Vbi aduerte, quod ſicut bonus miniſter in domo magni domini debet habere quatuor conditiones, videlicet

Humilitatem,
Stabilitatem,
Sedulitatem,
Fidelitatem.

Sic pro certo in miniſtris Chriſti debet eſſe

Humilitas, & patientia, quod oſtenditur, cum dicitur (Puer.)
Stabilitas & permanentia, quod oſtenditur, cum dicitur (Erat.)
Sedulitas & diligentia, quod oſtenditur in verbo (Miniſter.)
Fidelitas & amicitia, quod oſtenditur, cum dicitur (In conſpectu domini.)

C ¶ Primò ergò dico, quod miniſter Dei debet habere humilitatem, & patientiam, quod oſtenditur, cum dicitur (Puer.) Puer enim naturaliter eſt humilis, non enim magis abhorret pauperem, quam diuitem, non magis gloriatur poni in alto quam in infimo. Manibus etiam, & pedibus tangit terram. Patiens etiam eſt, quia

eſt, quia ſcilicet ſi verberatur, timet, & ſi illi quis iniuriatur, non dolet, ſi vituperatur, non indignatur, nec ad vindictam vel odium concitatur, ſed magis ad fletum ſicut ad vnicum remedium provocatur. Talis proculdubio debet eſſe miniſter domini. Debet enim habere humilitatem in affectione, patientiam in afflictione. Item ex toto debet tangere terram, ſcilicet

Per { Mortis conſiderationem,
Humilitatis repræſentationem,
Pœnitentiæ macerationem.

Iuxta illud Ioan. 1. Vlulate miniſtri altaris, cubate in ſacco miniſtri Dei mei. Si enim ſublimetur ad dignitatem, non debet gloriari, iuxta illud Eccl. 32. Rectorem te poſuerunt, noli extolli. Si aſſocietur pauperibus, ſcilicet ſi in infimo gradu ponitur, non debet indignari. Si tribulationibus feriatur, non debet contriſtari, ſed potius ad fletum compunctionis excitari. Vnde Ioan. 2. Plorabunt ſacerdotes miniſtri domini. Sed per firmitatem, & fortitudinem patientiæ in melius roborari, ſicut dicit Apoſtolus 2. Corinth. 6. In omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros, in multa patientia, in ieiuniis multis per arma iuſtitiæ. Et ſicut videmus, quod puer eſt ſine malitia, & ſine culpa, innocens etiam, & ſine dolo, ſic pro certo miniſter Chriſti debet eſſe purus, innocens atque mundus, & ſine macula peccatorum. Vnde dicitur in Pſalm. Ambulans in via immaculata hic mihi miniſtrabat. Samuel miniſtrabat ante faciem domini, puer accinctus Ephod lineo, & tunicam paruam faciebat ei mater ſua. Illa auctoritas dicitur 1. Reg. 2. vbi oſtenditur, quod qui vult eſſe bonus miniſter, debet habere, ſcilicet puritatis nitorem, quia puer quaſi purus aer, caſtitatis candorem, quia debet indui ephod lineo, paupertatis algorem, quia debet eſſe contentus tunica parua (id eſt) paupertate, & tenuitate, quam miniſtrat ſibi Eccleſia mater ſua. Patet ergo, quod Chriſti miniſter debet habere humilitatem & patientiam.

D ¶ Secundo dico, quod ipſe debet habere ſtabilitatem & permanentiam, quia ſcilicet Chriſti miniſtri debent eſſe ſtabiles, & perſeuerantes in ſeruitio & miniſterio Chriſti, quod oſtenditur, cum dicitur (Erat.) Verbum enim ſum, es, ſignat ſubſtantiam, & exiſtentiam permanentem. Vnde etiam de Deo cuius permanentia & exiſtentia nunquam deficit, dicitur Apocal. 1. Qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt. Quia proculdubio ſicut planetæ, qui in firmamento motibus, & influentiis ſuis miniſtrant continuè famulantur, & miniſterium ſuum ſibi à Deo traditum exequuntur, habent eſſentiam incorruptibilem, motum & influentiam indefectibilem, ſed perpetuo perſeuerantem & durabilem, ſic illi, qui in firmamento Eccleſiæ miniſtri poſiti ſunt debent eſſe ſine defectu in bono perſeuerantes, & nunquam per imperſeuerantiam deſiſtentes. (Erat inquit.) Vnde de bonis perſeuerantibus Chriſti miniſtris dicitur 2. Corinth. 11. Miniſtri Chriſti ſunt, & ego. Et ſic patet, quod debent etiam habere ſtabilitatem & perſeuerantiam ſeu permanentiam.

E ¶ Tertio dico, quod illi, qui volunt eſſe Dei miniſtri debent habere ſedulitatem & diligentiam, quod oſtenditur in verbo (miniſter.) Proprium enim & propriiſſimum eſt miniſtro, quod debeat eſſe diligens & circumſpectus. Et hoc principaliter ad tria, videlicet

Ad { Intelligendum, quod præcipitur,
Exequendum, quod iniungitur,
Cuſtodiendum, quod committitur.

Quia proculdubio miniſtri Dei noſtri, ſcilicet fideles, & Eccleſiaſtici, debent eſſe diligentes, & ſeduli ad Dei mandata intelligendum, quia ſicut dicitur Prouerb. 14. Acceptus eſt regi miniſter intelligens. Ad Dei voluntatem exequendum, iuxta illud Pſal. Miniſtri eius, qui facitis voluntatem eius. Ad animas commiſſas tam noſtras, quam alienas ſeruandum & cuſtodiendum. Vnde Numer. 8. Erunt miniſtri fratrum ſuorum in tabernaculo fœderis, vt cuſtodiant, quæ ſibi fuerint commendata. Et proculdubio talis ſedulitas requiritur in Dei miniſtris, quia ſicut videmus omnia corpora ſuperiora miniſterium motus & influentiæ ſuæ tanta diligentia exequuntur, quod à die creationis ſuæ vſque ad diem iudicij nunquam ceſſare aut quieſcere dignoſcuntur. Non decet ergo Dei miniſtros eſſe in bonis operibus negligentes, qui vident creaturas irrationabiles eſſe in ſuis miniſteriis diligentes. Et ideo Martha ſollicita ſatagebat circa frequens miniſterium, ſicut dicitur Lucæ 10. Leuitis etiam præcipitur Numer. 18. quod præſto ſint ad miniſtrandum. Quia proculdubio ſicut dictum eſt, ipſi debent habere ſedulitatem & diligentiam.

F ¶ Quarto dico, quod ipſi debent habere fidelitatem & amicitiam, quod oſtenditur cum dicitur in conſpectu Dei. Eſſe enim libenter in conſpectu magiſtri & domini ſui, ſignum eſt fidelitatis & amoris. Et ideo fidelis ſeruus, & prudens debet in conſpectu Dei per gratiam miniſtrare, vt fidelitatem & amicitiam poſſit prætendere, & monſtrare. Vnde Eccleſ. 24. In habitatione ſancta coram ipſo miniſtraui. Vt ſic ipſe poſſit dicere illud 3. Reg. 17. Viuit dominus, in cuius conſpectu ſto. Et ſic erit ſicut ille, de quo dicitur ad Epheſ. 6. Nota faciet vobis, frater meus & fidelis miniſter, Tychicus, chariſſimus. Apoſtolus etiam 1. ad Co. 4. Hic iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur. Fideles enim debent eſſe viri eccleſiaſtici & prælati, ſcilicet Deo, fidem ipſius cuſtodiendo: Sibi vtilitatem, animæ ſuæ propriæ pro poſſe procurando: Proximo, bona commiſſa ei diſtribuendo, & iuſtè & fideliter ad eum ſe habendo. Quod eſt contrarium in multis Eccleſiæ miniſtris, quia ſcilicet bona Eccleſiæ, quæ à Deo ſuſceperunt vt ipſa fideliter pauperibus miniſtrent, ſibi & ſuis retinent & aliis infideliter ſubtrahunt, atque tenent. Contra quos dicitur Sap. 7. Audite ergo reges, & intelligite, diſcite iudices finium terræ, &c. Sequitur. Quoniam cum eſſetis miniſtri regni illius, non iuſte egiſtis, neque cuſtodiſtis legem iuſtitiæ nec ſecundum voluntatem eius ambulaſtis, horrende & cito apparebit vobis, quoniam iudicium duriſſimum fiet his, qui præſunt, &c. Non ſic ergo chariſſimi, ſed miniſtremus fideliter in gradibus nobis commiſſis. Quia ſcilicet

Boni miniſtri { Solent ſingulariter dedicari,
Debent temporaliter honorari,
Sperant æternaliter præmiari.

Tales (dico) ſingulariter dedicantur. Vnde 1. Paralipomenon 23. Separatus eſt Aaron, vt miniſtraret in ſancta ſanctorum. Item temporaliter honorantur. Eccleſ. 7. In omni virtute tua dilige Deum, & miniſtros eius non derelinquas. Item æternaliter præmiantur. Vnde Ioan. 12. Qui mihi miniſtrat, me ſequatur, & vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit. Et ſic igitur patet, quomodo miniſtri Dei & Eccleſiæ debent habere fidelitatem, ſtabilitatem, humilitatem. Et ſic ſufficit. Vide infra de ſeruo & ſeruire.

Minor. Minorare. Minimus. Minoritas.

a Nota, quod minoritas in ſcriptura ſumitur in bono, & in malo. Vnde breuiter notandum, quod per minus intelligitur ſiue intelliguntur

Homines humiles & virtuoſi,
Homines fragiles, & vitioſi,
Homines pauperes & luctuoſi.

¶ Signat ergo minoritas ſtatum moralis humilitatis. Humilis enim ſemper in ſui conſideratione eſt minor, ſicut Apoſtolus Paulus dicebat 1. Cor. 15. Ego autem ſum minimus Apoſtolorũ, qui non ſum dignus vocari Apoſtolus. Circa quod aduerte, quod illa, quæ ſunt minima quantitate, maxima ſunt poteſtate ſecundum philoſophos, ſicut patet de principiis corporum, & de qualitatibus elementaribus, quæ cum ſint minima, tamen tantæ ſunt virtutis, quod ab eis dependere omnia noſcuntur. Inter animalia etiam videmus, quod illa, quæ ſunt minora, ſunt (vt communiter) ſagaciora, ſicut patet de apibus, araneis & formicis. Humana enim ſapientia non attingit ad ſapientiam animalium prædictorum, quam habent videlicet

In { Grana congregando,
Telam componendo,
Cellas ordinando,
Mella conficiendo.

Inter homines etiam videmus, quod cæteris paribus plus abundat virtus ſenſus in perſonis minoribus quã in magnis. Ad quod etiam concordat auctoritas ſapientis. Prou. 30. vbi dicit, quod quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt ſapientiora ſapientibus. Sic proculdubio loquendo moraliter, illi, qui per humilitatem in ſui conſideratione aliis ſunt minores, illi etiam, qui conſideratione diuitum ſunt aliis viliores, ſcilicet viri ſancti & iuſti apud Deum reputantur maiores, & in virtutibus, & ſapientia potiores. Vnde de hoc poteſt exponi illud Lucæ 7. Qui minor eſt in regno cœlorum, maior eſt illo.

¶ Et aduerte, quod illi, qui ſic ſunt minimi vel minores, habebunt finaliter inter alios

Sapientiam clariorem,
Eminentiam digniorem,
Affluentiam pleniorem,
Permanentiam longiorem,
Amicitiam grandiorem.

Dico ſapientiam clariorem. Styphus enim Ioſeph, per quem deſignatur ſapientia, in ſacco fratris minoris fuit inuentus ſicut dicitur Geneſ. 44. Ad denotandum, quod illi, qui per humilitatem ſunt minores, erunt aliis in potu ſcientiæ pleniores, quod maxime fiet in patria, vbi verificabitur illud Hebr. 8. Omnes enim ſcient me, dicit dominus, &c. Et illud præallegatum Prouerb.

Prouerb. 30. Minima terræ ipſa ſunt ſapientiora. Item eminentiam digniorem. De Dauid enim qui vnctus fuerat in regem, dicitur 1. Reg 17. quod ipſe erat minimus fratrum ſuorum. Et 2. Paral. 21. dicitur, quod habitatores Hieruſalem octauum filium minimum patris ſui cõſtituerunt regem. Ad denotandum, quod illi, qui per humilitatem ſunt minimi, in patria erunt in dignitate maximi, & ſupremi. Item affluentiam pleniorem. Vnde Eſa. 60. Minimus erit in mille. Item permanentiam longiorem, quia ſcilicet tales cum Chriſto perpetuo permanebunt, ſicut de Beniamin minore filiorum Iacob dicitur Geneſ. 42. Minimus frater noſter cum patre noſtro eſt. Item amicitiam grandiorem, quia ſcilicet ſicut omnis res diligit ſimile ſibi, ſic Chriſtus cum per humilitatem fuit minimus, alios, qui per humilitatem ſunt minimi valde amat, ſicut ipſe dicit Matth. 25. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Et ſic patet, quod minoritas ſignat ſtatum moralis humilitatis. Et de hoc poteſt potiſſime exponi illud Epheſ. 3. Mihi autem omnium ſanctorum minimo data eſt gratia, &c.

B ¶ Secundò dico, quod ſignat ſtatum lethalis iniquitatis. Viri enim iniqui dicuntur minores, quia ſcilicet dimenſiones virtutum deficiunt eiſdem, videlicet

Altum ſpei,
Longum fidei,
Latum charitatis,
Profundum humilitatis.

Et ideo talibus poteſt dici illud Dan. 5. Appenſum eſt regnum tuum in ſtatera, & inuentum eſt minus habens.

C ¶ Tertiò dico, quod minoritas ſignat ſtatum labentis proſperitatis, quia videlicet bona ſpiritualia dicuntur minora. Vnde Geneſ. 1. dicitur, quod Deus creauit duo magna luminaria, luminare maius, quod præeſſet diei, & luminare minus, quod præeſſet nocti. Luminare enim minus eſt mundana proſperitas, quæ faciliter, & finaliter minuitur, & decreſcit, iuxta illud Eccleſ. 53. A luna ſignum diei feſti, luminare minus, quod minuitur in conſummatione. Luna enim quæ fluit, & refluit, illuminatur, & eclipſatur, ſignat proſperitatem temporalem ſicut viſum eſt de luna. Vel etiam poteſt ſignificare minoritas ſtatum pauperis tenuitatis, quia ſcilicet pauperes in hoc mundo aliis ſunt minores. Et iſti figurantur in grano ſinapis, de quo dicitur Marc. 4. quod minus eſt omnibus ſeminibus, & tamen maius efficitur omnibus oleribus. Quia ſcilicet illi, qui per paupertatem in hoc ſæculo ſunt, minores fient oleribus, id eſt, mundi diuitibus in alio grandiores. Vnde Lucæ 9. Qui minor eſt inter vos, hic maior eſt, &c. Patet igitur, quod minoritas ſignat temporalium labilitatem, delinquentium iniquitatem, promerentium humilitatem.

A Mirari. Mirabile.

Nota, quod cum miraculum, ſeu mirabile ſit illud, in quo tota ratio facti, eſt potentia facientis, hinc eſt, quod attenta potentia creatoris, nihil eſt mirabile vel ſtupendum. Dico tamen breuiter, quod res dicuntur mirabiles, vel quia inſolitæ, vel quia arduæ, vel quia incognitæ. Idcirco multa videmus, quæ a nobis mirantur, & quæ mirabilia merito iudicantur. Vnde breuiter nota, quod

Mirabilis dicitur	Deus	ratione	ſummæ poteſtatis,
	Vir iuſtus		grandis bonitatis,
	Peccator		magnæ prauitatis,
	Diabolus		magnæ fallacitatis.

¶ Sicut enim videmus, quod aliqua miramur, quia valde magna, ſicut cætum inter piſces, griphes inter volucres, elephantem inter beſtias quadrupedes, gigantem inter homines, aliqua etiam miramur, quia valde bona, ſicut aurum in genere metallorum: Balſamum in genere liquorum, ſapphirum in genere lapidum precioſorum, aliqua etiam miramur, quia valde mala, & ſic miramur ſæuitiam leonis, inflaturam bufonis, impetum vnicornis, aliqua etiam miramur, quia valde aſtuta, & ſic miramur vulpis malitiam, draconis fallaciam, ſerpentis prudentiam, araneæ aſtutiam, ſic pro certo chariſſimi, loquendo moraliter, mirari poſſumus res, quæ ſunt cæteris grandiores, & ſic (ſicut dictum eſt) mirabilis eſt Deus in ſanctis ſuis, quia ſcilicet ipſe eſt infinitus in potentia, in ſapientia, in eminentia. Vnde Pſalm. Magnus es tu, & faciens mirabilia, tu es Deus ſolus.

¶ Item miramur res, quæ ſunt cæteris meliores, & ſic miramur hominum bonorum bonitatem, conſcientiam, perfectionem, virtutem, & humilitatem. Iſti enim ratione ſuæ decentiæ gratioſæ, ratione ſuæ ſcientiæ luminoſæ, ratione ſuæ ſanctimoniæ virtuoſæ mirabiles aliis videntur, & ſpectabiles merito iudicantur, ſicut ſapiens de ſeipſo dicebat Sap. 8. In conſpectu ſapientium amabilis ero, & facies principum mirabuntur me. De Helia etiam dicitur Eccleſ. 48. Amplificatus eſt Helias in mirabilibus ſuis.

¶ Item miramur res, quæ ſunt cæteris nequiores, & ſic poteſt admirari prauitas hominum iniquorum. Mirabile enim eſt illud, quod fit contra, ſupra, & præter naturam. Et ideo cum Deus fecerit hominem rectum (ſicut dicitur Eccleſ. 7.) exceſſus criminum in homine poteſt mirabilis reputari. Vnde Eſa. 21. Babylon dilecta mea facta eſt mihi in miraculum. Et Apocal. 17. dicitur. Vidi (inquit) mulierem ebriam ſanguine martyrum Ieſu, & miratus ſum cum vidiſſem. Danielis etiam 7. dicitur, quod beſtia quarta erat terribilis, & admirabilis, & fortis nimis, dentes habebat ferreos, comedens, atque comminuens, & pedibus reliqua conculcans. Tales proculdubio ſunt mundi peccatores, & maximè diuites & potentes. Quia enim iſti inebriantur, & replentur ſanguine martyrum Ieſu, id eſt, ſubſtantiis pauperum, & egenorum, quia etiam dentibus crudelitatis ſuæ ipſi deuorant, & comminuunt diuitias alienas, alioſque per iniurias concutiunt, & conculcant, hinc eſt, quod à cunctis mirabiles atque terribiles poſſunt dici. Figurati in illis ſeptem vaccis pinguibus, quarum mira ſpecies & habitudo erat, quæ (ſicut dicitur Geneſ. 41.) Circa ripam fluminis vireta carpebant. Et proculdubio tam ſunt hodie enormia, & grandia ſcelera aliquorum, quod bene poſſunt, & debent mirabilia iudicari. Vnde Hierem. 5. Stupor & mirabilia facta ſunt in terra, prophetæ prophetabant mendacium, & ſacerdotes plaudebant manibus, & populus meus dilexit talia. ¶ Item miramur res, quæ ſunt cæteris falſiores, & prauiores, & ſic poſſunt admirari, videlicet

Mundi maligna defraudatio,
Carnis deceptrix delectatio,
Hoſtis maligna cauillatio.

De quibus Hieremiæ 23. dicitur Seduxerunt populum meum in mendacio ſuo, & in miraculis ſuis. Et ſic igitur patet, quomodo quatuor ſunt principaliter admiranda.

¶ Sed vt amplius aliquid annectamus, dicamus adhuc de admiranda Dei poteſtate, & de mirabili ſanctorum bonitate. Sicut enim videmus, quod creaturæ Dei ſunt mirabiles, & admirandæ. Quædam propter ſuæ influentiæ vtilitatem, ſicut ſtellæ, lapides precioſi, herbæ; quædam propter ſuæ magnitudinis quantitatem, ſicut aer, & mare; quædam propter ſui motus celeritatem, ſicut cœlum, ſol & planetæ, ſic proculdubio Deus debet à nobis admirari propter magnitudinem ſuæ potentiæ creatiuæ, propter influentiam ſuæ clementiæ recreatiuæ, propter motum, & efficaciam ſuæ occultæ prouidentiæ regitiuæ. Vnde nota, quod in ſole ſunt tria mirabilia, videlicet quantitas incredibilis, quia octies eſt maior terra, claritas inæſtimabilis, quia oculus non poteſt ipſam claritatem aperte conſiderare, motus imprecabilis, quia videlicet quamuis tarde moueri videatur, certum eſt, quod rapidiſſime circuit, & mouetur. Sic proculdubio in Deo ſunt tria, quæ ſunt valde admiranda, videlicet magnitudo ſuæ immenſitatis, de qua illud prædictum in Pſalm. Quoniam magnus es tu, & faciens mirabilia, tu es Deus ſolus. Claritas ſuæ ſapientiæ, & veritatis, de qua in Pſalm. Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me. Celeritas ſuæ prouidentiæ, & operatiuæ poteſtatis. De qua in Pſalm. Mirabilia opera tua, & anima mea cognoſcet nimis. Quia enim ſicut dicitur in Pſalm. Ipſe fecit magnalia in Ægypto, mirabilia in terra Cham, terribilia in mari rubro. In quibus verbis aduerte, quod ſicut in Deo principaliter ſunt tres virtutes, videlicet

Scientia infallibilis,
Clementia incredibilis,
Iuſtitia inflexibilis.

Sic verè tria genera mirabilium, ſeu miraculorum facta ſunt à Deo, ſcilicet quædam, quæ pertinent ad ſuam ſcientiam luminoſam, quædam quæ pertinent ad ſuam clementiam amoroſam, quædam quæ pertinent ad ſuam iuſtitiam vigoroſam. Prima mirabilia ſunt de mundi gubernatione, & iſta ſunt magnalia in Ægypto. Secunda mirabilia ſunt in mundi reparatione, quam ſcilicet ipſe fecit carnem aſſumendo, & iſta ſunt mirabilia in terra Cham. Tertia mirabilia ſunt de mundi diſputatione, quam ſcilicet fiet in die iudicij, & iſta ſunt terribilia in mari rubro. ¶ Et ſic poſſumus dicere, quod ſunt quædam mirabilia C

Dei ſcientiæ mundum gubernantis,
Dei clementiæ mundum reparantis,
Dei iuſtitiæ mundum iudicantis.

Prima ſunt ſtuporis inductiua. Secunda ſunt amoris allectiua, Tertia ſunt timoris incuſſiua. ¶ Primo igitur dico, quod iſta ſunt mirabilia, quæ pertinent ad Dei ſcientiam mundum gubernantem, & iſta oſtenduntur, cum dicitur. Fecit magnalia in Ægypto.

Ægyptus,

Aegyptus. n. quæ interpretatur tenebræ vel angustia, signat scientiam prouidentiæ diuinæ, quæ, s. in gubernatione huius mundi angusti, & tribulati occulta est, & tenebrosa. Nihil n. est magis tenebrosum vel occultum quam sit actus diuinæ prouidentiæ in regimine huius mundi. Quid n. magis mirabile in Aegypto huius mundi, quam quod boni deprimantur, & tribulentur, & turbentur, mali vero promoueātur, & exaltentur? Hæc omnia facit quotidie sagax, & occulta Dei prouidentia, quæ iniustos permittit in sua iniustitia prosperari, iustos vero permittit in sua iustitia tribulari, sicut exemplum habemus de Nabuchodonosor pessimo in sua iustitia prosperato. Vnde Hier. 12. Impii prosperantur, bene est in omnibus, qui præuaricantur &c. Sicut etiam patet de Iob, & Tobia iustissimis, qui tamen sine peccato suo afflicti sunt. Et sicut dicitur in Psalm. Multæ tribulationes iustorum. Ista ergo sunt magnalia in Aegypto. Vnde dicitur in Ps. Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Aegypti in campo thaneos. Inter omnia etiam Dei mirabilia ista possunt maxima reputari, quia, s. iusti fieri mali à Deo permittūtur, iniusti vero boni à Deo efficiuntur. Teste n. Chrysosto. super Matt. Mirabilis fuit Dei mutatio, vt de piscatore faceret primum Ecclesiæ pastorem. De persecutore primum gentium doctorem. De publicano primum euangelii scriptorem. De lattone primum Paradisi possessorem. Ista sunt illa mirabilia Dei scientiæ mundum gubernantis, de quibus Eccl. 11. Mirabilia opera altissimi. Solus ergo Deus fecit magnalia, in Aegypto. Et vere multa, & infinita facit, & fecit in Aegypto huius mundi Deus mirabilis, & hoc non solum in iam communib. dictis agibilibus, imo & in rebus naturalib. Vnde Hug. li. de operibus trium dierum dicit. Miramur inquit, quare crocodilus manducando superiorem mandibulam mouet, quare salamandra in igne illæsa viuit, & permanet, quare ericius onustus pomis more plaustri stridet, quomodo araneæ diligentia de se laqueos præparat, quomodo etiam formicæ prudentia in æstate pro hyeme grana parat. Hæc n. omnia (inquit) testes sunt sapientiæ conditoris. Ista igitur sunt mirabilia, quæ pertinent ad
D Dei scientiā mundum gubernantem. ¶ Secundò dico, quod Deus fecit mirabilia, quæ pertinent ad suam clementiam mundum reparantem, & ista sunt mirabilia in terra cham. Cham n. interpretatur necessitas, quia, s. licet, pro mundi necessitate subleuanda Deus fecit mirabilia redemptionis, inter quæ sunt præcipua

Incarnatio,
Passio,
Resurrectio,
Ascensio.

De quibus dicitur in Psal. Cantate domino canticum nouum, quia mirabilia fecit. De hoc loquitur Bernard. in quodam sermone de pentecoste dicens. Quis vel satis miretur in conceptū partuq; virginali? Noua & mira profecto inspicit, qui requirit.

Nam ibi {
Longitudo breuis,
Latitudo angusta,
Altitudo subdita,
Profunditas plena.

Agnoscitur {
Lux non lucens,
Verbum infans, id est, non fans,
Aqua sitiens,
Panis esuriens.

¶ Et ibi

Videbis {
Potentiam regi,
Sapientiam instrui,
Virtutem sustentari,
Tristitiam & lætitiam,
Pauere fiduciam,
Salutem pati,
Fortitudinem infirmari,
Vitam mori.

¶ Et quod non mirandum est, ibi etiam

Cernitur {
Tristitia lætificans,
Pauor confortans,
Passio saluans,
Infirmitas roborans,
Mors viuificans.

¶ Ista ergo miracula fuerunt mirabilia, in terra cham. De tali ergo, & de tanto negocio, & mysterio dicitur in Psalm. A domino factum est illud, & est mirabile in oculis nostris. Ista ergo sunt mirabilia pertinentia ad Dei clementiam, mundum repa-
E rantem. ¶ Tertio dico, quod sunt quædam mirabilia pertinentia ad Dei iustitiam mundum dissipantem, & ista sunt terribilia in mari rubro, per quæ denotantur facta iudicii futuri, quæ erunt terris, id est, terrenis peccatoribus & malis terribilia, & amara. Iudicium n. comparatur mari, ratione amari saporis, ratione horrendi clamoris, ratione pellendi horroris. Mare enim continet amarum saporem, causat fluctuum clamorem, pellit fæcium horrorem, portat mercium valorem. ¶ Sic pro certo mare futuri iudicii erit amarum per tribulationem, clamorosum per tubarum resonationem, horroris expulsiuum per peccatorum ad infernum iniectionem, mercium portatiuum per bonorum ad Paradisum delationem, & missionem. Ista ergo sunt terribilia in mari rubro, sicut in Ps. dicitur. Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis dominus. Vnde de mirabilibus diuini iudicii potest exponi illud Exod. 3. Percussi Aegyptum in mirabilibus meis. Sed de istis vide supra de iudicio. Et sic igitur patet, quomodo Deus dicitur mirabilis ratione scientiæ mundum gubernantis, ratione clementiæ mundum reparantis, ratione iustitiæ mundum dissipantis seu iudicantis. Et ideo sicut videmus, quod res mirabiles libenter audiuntur, retinentur, recitantur, sic proculdubio prædicta Dei mirabilia debent à nobis libenter audiri per inuestigationem, iuxta illud Psalm. Vsq; nunc pronunciabo mirabilia tua. Quamuis proh dolor de multis dicatur illud Psal. Patres nostri in Aegypto non intellexerunt mirabilia tua, non fuerunt memores multitudinis misericordiæ tuæ. Et hæc de Dei mirabilibus sufficiant gratia breuitatis. Sunt igitur quædam mirabilia diuinæ maiestatis. ¶ Sed adhuc dico, quod F
sunt quædam mirabilia humanæ bonitatis, & isto modo mirabiles dicuntur viri iusti, & sancti. Cum enim naturaliter insit homini, quod sit malus, iuxta illud Matt. 7. Vos autem cum sitis mali &c. satis videtur mirabile, quod sit bonus. Et potissime illi possunt mirari, qui gratiis, & virtutibus præ aliis sunt valde excellentes, sicut fuerunt sancti viri, quorum conuersatio, sanctitas & conditio fuit mirabilis, & stupenda, atque cuilibet poterat dici illud Hester. 15. Valde enim mirabilis es domine, & facies tua plena est gratiarum. Vbi aduerte, quod sancti, & sanctæ fuerunt mirabiles

In {
Constantiæ fortitudine,
Clementiæ magnitudine,
Decentiæ pulchritudine.

Dico ergo, quod isti habuerunt mirabilem constantiæ fortitudinem. (Es inquit.) & hoc apparuit in martyribus, qui nulla pœna vincebantur. Sicut apparuit in confessoribus, qui nulla pœnitentia lassabantur. Sicut etiam in prædicatoribus qui nullis minis gentium terrebantur. Constantia enim talium erat mirabilis, quia sicut in natura fortitudo lignorum sethim mirabilis reputatur, eo scilicet, quod nec aqua potest putrefieri nec igne consumi sic isti nec aqua prosperitatis, nec igne tormentorum vrgentium soliditate boni propositi mouebantur, sicut exemplum habemus de illo iuuene, de quo dicitur 2. Mac. 7. quod mirabantur adolescentem constantem, qui tanquam nihilum duceret cruciatus. Et hoc ostenditur, cum dicitur (Es) quia, sum, es signat constantiam & permanentiam virtuosam. Vnde de sanctis viris potest dici illud Ps. Sanctum est templum tuum, mirabile in æquitate. Isti igitur habent mirabilem constantiæ fortitudinē. ¶ Deinde dico, quod sancti habuerunt mirabilem decentiæ pulchritudinē (Facie inquit tua) Nihil n. pulchrius in homine quam G
facies. Sic spiritualiter nihil gratiosius in hominibus, quā decēs, & honesta conuersatio, & moralis. Nam sicut stellio, & panthera habent in pelle mirabilem pulchritudinē & colorē, in tantū quod (sicut dicit Plinius) pulchritudinem pantheræ omnia animalia admirentur, sic vere facies & pellis, i. exterior conuersatio sanctorum ita fuit pulchra & honesta, quod cūctis vel videntib. extitit admirata, ita quod cuilibet illorū poterat dici illud, vel illa verba Cant. 2. Vox n. tua dulcis, & facies tua decora. Talis erat facies Iudith, de qua dicitur Iud. 10. quod Assyrii considerabant faciē eius, & erat in oculis eorum stupor, quoniā mirabantur pulchritudinem eius nimis. Isti ergo habuerunt miram decentiæ pulchritudinem. ¶ Deniq; dico, quod ipsi habent, vel habuerunt clemētiæ magnitudinem. Et hoc ostenditur, cum dicitur (Plena est gratiarum) quod enim est plenum, faciliter superfundit. Sic quia isti dicuntur gratia pleni, ideo gratias suas aliis per virtutem clementiæ libenter & faciliter effuderunt. Ipsi vero effuderunt aliis, scilicet, scientiam suam per prædicationem, substantiam suam per eleemosynarum largitionem, alias virtutes suas per bonorum exemplorum ostensionem.
¶ De mirabili enim scientia talium dicitur in Psalm. Mirabilis facta est scientia tua. De mirabili eleemosyna istorum H
dicitur Eccles. 31. Beatus diues, qui inuentus est sine macula, & qui post aurum non abiit, nec sperauit in pecuniæ thesauris, quis est hic? & laudabimus eum, facit enim mirabilia in vita sua. De mirabili etiam bonorum exemplorum ostensione talium dicitur 1. Mach. 15. quod ipse vidit alterū virum ætate, & gloria mirabilem. Et sic ergo patet quomodo sancti fuerunt in via per excellentiam meritorum mirabiles. Vnde Sap. 10. dicitur, quod deduxit sanctos suos in via mirabili, & fuit illis in velamento diei, & in luce stellarum nocte, transtulit illos per mare rubrum, & transuexit eos per aquam nimiam. Vbi aduerte, quod via, seu

vita ſanctorum fuit mirabilis, videlicet propter virtutum abſcõſionem, quia fuerunt in velamento, propter gratiarum infuſionem, quia habuerunt lucem ſtellarum, propter pœnarum afflictionem, quia translati ſunt per mare rubrum, propter lacrymarum effuſionem, quia tranſuecti ſunt per aquam nimiam. Sic igitur patet, quomodo ſancti fuerunt mirabiles in hoc mundo. Sed pro certo magis erunt adhuc mirabiles in futuro, ſicut dicitur Apoc. 15. Vidi aliud ſignum in cœlo magnum, & mirabile &c. Sufficit ad præſens.

A **Miſereri. Miſeratio. Miſertus.** Cũ miſereri nihil aliud ſit, quã alienam miſeriam intueri, & quandoque miſeratio ſumitur pro clementia & compaſſione, quando, ſcilicet, habito reſpectu ad miſeriam pœnæ quam ſuſtinet homo, compatitur quis, & miſeretur eidem, ſicut petebant illi cœci Matt. 9. dicentes Chriſto. Miſerere noſtri fili Dauid. Et in Pſ. Reſpice in me & miſerere mei, quia vnicus & pauper ſum ego. Et quandoque pro venia & indulſione, quando, ſcilicet, habito reſpectu ad miſeriam culpæ, quam quis erga alium commiſit, ſibi benigniter indulgetur, ſicut petebat Dauid in Pſal. Miſerere mei domine, quoniam infirmus ſum, ſana animam meam, quia peccaui tibi, & Oſeæ 2. Miſerebor eius, quæ fuit abſque miſericordia. Notare igitur poſſum, quod in ſcriptura reperitur triplex miſeratio videlicet

Miſeratio ſemper { Appetenda, Impendenda, Compeſcenda.

B ¶ Primo igitur dico, quod eſt miſeratio ſupernæ deitatis ſiue diuina, quæ ſemper eſt optanda, de qua Eſa. 33. Domine miſerere noſtri, te enim expectamus &c. Secunda eſt miſeratio diſcretæ pietatis, quæ ſemper eſt fundanda. De qua Iob. 31. Ab infantia creuit mecũ miſeratio. Tertia eſt miſeratio fatuæ vanitatis, quæ nũquam eſt edenda, quando, ſcilicet, quis miſeretur alicui incorrigibili vel proteruo. De qua Eſa. 26. Miſereamur impio, & non diſcet facere iuſtitiam. ¶ Dicamus ergo primo de miſeratione diuina, quam quilibet debet appetere. Nullus enim eſt, quin indigeat, quod Deus miſereatur ſibi, vel ſuper indulſione culparũ, vel ſuper remiſſione pœnarum. Subiecti enim ſumus diuerſis culpis, quas committimus, & variis pœnis, & miſeriis, quas incurrimus. Et ideo à Deo debemus petere, quod nobis miſereatur, & indulgeat, culpas & offenſas dimittendo, dicendo, ſcilicet, illud Pſal. Tu autem domine miſerere mei, & reſuſcita me, & 4. Regum 1. Obſecro, vt miſerearis animæ meæ, & Matt. 17. Miſerere filii mei, quia lunaticus eſt. Et vt nobis miſereatur, & ſubueniat, pœnas & miſerias dimittendo vel temperando, dicendo, ſ. illud Pſal. Miſerere mei domine, quoniam tribulor. Et notabis, quod Deus miſeretur multis generibus perſonarum, videlicet,

Humilibus & timoroſis,
Flebilibus & lacrymoſis,
Fidelibus & luminoſis,
Pœnitentibus & doloroſis,
Confidentibus & amoroſis,
Perſiſtentibus & vigoroſis,
Eminentibus & virtuoſis.

¶ Parcit (dico) & miſeretur timoroſis & humilibus exemplo leonis, qui pueros non dicitur tangere niſi fame terribili ſit arctatus. Sic Chriſtus pueros, id eſt, puros, & innocentes, timoroſos, & humiles diligit, ipſiſque faciliter miſeretur, & parcit, ſicut in Pſalm. dicitur Quomodo miſeretur pater filiorum, miſertus eſt dominus timentibus ſe, quoniam ipſe cognouit figmentum noſtrum. ¶ Item parcit, & miſeretur lacrymoſis & flebilibus, quando, ſcilicet, ipſum deuote, & ſuppliciter exorant. Exemplo leonis, qui etiam proſtratis parcit, ſicut ponit Plinius de muliere Getula inuenta in deſerto à leone, quæ cum ipſum flexis genibus & cũ lacrymis deprecata eſſet, quod ſe mulierem pauperculam non tangeret, cum eſſet indigna præda regio animali, pepercit, & miſertus eſt, multo fortius ergo Deus. Vnde Matt. 18. Miſertus dominus ſerui illius, dimiſit eum. Et 2. Reg. 24. Miſertus eſt dominus ſuper afflictionem. ¶ Item parcit, & miſeretur luminoſis, & fidelibus. Facilius enim gratiam conſequuntur in bello capti & victi prudentes, & fideliter domini ſui nomen confitentes, quam fatui, & leuiter alterius ditioni ſe ſubdentes. Sic Deus magis eſt propitius maieſtatem ſuam oculis, ſeu luminibus mentis & rationis contemplantibus, quam eis, qui ad diuina contuenda hebetatos habent obtutus. Similiter & his citius veniam tribuit delictorum, qui nomen ſuum firmiter confitentur, (quod eſt magnæ fidelitatis indicium) Quam his qui faciliter ipſum negant, & diffitentur. De primis dicitur Ezec. 39. Miſerebor omnis domus Iſrael. Iſrael, quod interpretatur mens videns Deum, ſignificat eos, qui ſunt luminoſi radiis cognitionis diuinæ. De ſecundis dicitur Ozeæ 1. Domui Iudæ miſerebor. Iuda interpretatur confitens, confiteri vero ex fideli corde & animo proficiſcitur. ¶ Item parcit, & miſeretur doloroſis & pœnitentibus Exemplo illius patris, qui miſertus eſt filio prodigo pœnitenti & reuertenti Luc. 15. Quia ſicut dicitur Eccl. 12. Altiſſimus odio habet peccatores, & miſertus eſt pœnitentibus. Ideo Eſa. 15. dicitur: Derelinquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, & reuertatur ad dominum & miſerebitur eius &c. Ideo pœnitenti dicitur illud Eccl. 17. Conuertere ad dominum, & relinque peccata tua. Sequitur. Viuens, & ſanus confiteberis, & laudabis dominum, & glorificaberis in miſerationibus eius. ¶ Item parcit, & miſeretur amoroſis & cõfitentibus. Libentius enim miſeretur quis amico, quam inimico, & homini de ſe confidenti, quam diffidenti Pſal. Miſerere mei Deus, quoniam in te confidit anima mea, & in vmbra alarum tuarum ſperabo. ¶ Item parcit, & miſeretur vigoroſis & perſiſtentibus. Sicut enim videmus, quod in bellis magis parcitur valentibus militibus quando capiuntur, quam aliis, ſic Deus facilius miſeretur hominibus virilibus & conſtantibus quando indigent eius gratia & auxilio, quam aliis. Vnde Hier. 12. Miſerebor (inquit) eorum, & reducam eos, virum ad hæreditatem ſuam, & virum in terram ſuam. Virum inquit, id eſt, virilem & animoſum. ¶ Item parcit, & miſeretur virtuoſis, & eminentibus, quia, ſcilicet, ſicut diuitibus captis in prælio magis parcitur, & hoc ſub ſpe futuræ remunerationis, ſic Deus magis parcit, & miſeretur illis, quos virtutibus & gratiis ſcit eſſe diuites, ſciens quod tales reipublicæ erunt vtiles, vnde Eccl. 36. Miſerere domine plebi tuæ, miſerere ciuitati ſanctificationis tuæ, Hieruſalem ciuitati requiei tuæ, reple Sion inenarrabilibus virtutibus tuis, & gloria tua populum tuum. Sic igitur patet quomodo miſerator & miſericors eſt dominus, patiens & multum miſericors. Et quomodo miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Veruntamen quia ipſe eſt, qui dicit Exod. 33. Miſerebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placuerit, dicamus ergo ei illud Pſal. Veniant mihi miſerationes tuæ, & viuam, & non confundas me ab expectatione mea. Vt ſic ipſe coronet nos in miſericordia & miſerationibus, & repleat in bonis deſiderium noſtrum. Iſta eſt igitur miſeratio diuina, quam quilibet debet appetere. ¶ Secundo vero dico, quod inuenitur miſeratio humana, quam quilibet debet impendere. Et reuera pietas & C

Miſeratio nobis debet { Naturaliter ineſſe, Fraternaliter adeſſe, Virtualiter prodeſſe.

Ineſſe (dico) debet naturaliter. Vnde illud Iob. 31. Ab infantia creuit mecum miſeratio, & ab vtero egreſſa eſt mecum. Adeſſe etiam fraternaliter, quia, ſcilicet, ſicut dicitur Eccl. 18. Miſeratio hominis erga proximum ſuum, miſericordia autem Dei ſuper omnem carnem. Prodeſſe autem virtualiter Pſal. Iuſtus autem miſeretur, & retribuet. Et reuera virtus clementiæ & miſerationis valde proficit profeſſori ſuo, quia, ſ. iſta eſt, quæ

Lætificat, Ditificat, Beatificat, } quo ad { Interiora, Exteriora, Poſteriora.

Iſta enim ſolet mentem interius lætificare Pſ. Iocundus homo qui miſeretur & commodat &c. Iſta etiam exterius ſolet ditificare, ſeu diuitias multiplicare, quia ſicut dicitur Prouerb. 19. Fœneratur domino, qui miſeretur pauperi. Quia reuera talis tota die miſeretur, & commodat, & ſemen illius in benedictione erit. Iſta inſuper ſolet beatificare Prou. 14. Qui deſpicit proximum ſuum, peccat, qui aut miſeretur pauperi, beatus eſt. Dicat igitur pauper diuiti miſericordi illud 4. Reg. 1. Obſecro vt miſerearis animæ meæ. Et illud Luc. 16. Pater Abraham miſerere mei. Et illud Iob. 18. Miſeremini mei, miſeremini mei ſaltem vos amici mei &c. Alius vero reſpondeat illud Matth. 9. Miſereor ſuper turbam, quia ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent. Et merito, quia homo debet alteri miſereri ſicut ipſe vult, quod Deus miſereatur ſibi. Iudicium enim ſine miſericordia fiet illi, qui non fecerit miſericordiam, ſicut dicitur Ia. 2. Vnde etiam dominus reprehendit ſeruum illum, qui conſeruo ſuo noluerat miſereri, etiam in illo caſu, vbi à domino obtinuerat miſericordiam, impendi Matt. 18. Serue nequam, nonne & te oportuit miſereri conſerui tui, ſicut & tui miſertus ſum? q. d. ſic. Sed reuera proculdubio multi ſunt, qui aliis nõ miſerentur, nec alienæ miſeriæ compatiuntur, & ideo miſericordiam diuinã nullatenus promerentur, ſicut ſunt auari, vſurarii, tyranni, impii, & crudeles, qui, ſ. aliis non miſerentur, nec ipſorum miſerias intuentur, ſed omnes quanto plus poſſunt immiſericorditer perſequuntur Pſ. Non ſit qui miſereatur pupillis eius, & Hier. 6. Sagittã & ſcutũ arripiet crudelis, & nõ miſerebitur. Iſta eſt ergo miſericordia humana, q̃ qlibet debet impẽdere. ¶ Tertio principaliter D

ſpaliter dico, ꝙ in ſcriptura reperitur miſeratio inſana, q̃ quilibet debet ſuſpẽdere. Et iſta eſt illa, qua quis ſine cauſa alteri miſeretur, vtpote quando illum, qui malefecit, in pernicioſum exemplum & damnum reipublicæ impunitum dimittit, ſibiq; miſeretur & parcit. Et iſta proprie vocatur miſeratio iniqua de qua dicitur 2. Macha. 6. quod hi qui aſtabant, iniqua miſeratione commoti, propter viri amicitiam, conſulebant Eleazaro, quod ſimularet ſe comediſſe carnes porcinas contra legem, vt obediret regi Antiocho. Taliter non miſerabatur illa fortis mulier filiis ſuis Machabæis, quos ante ſe volebat mortem ſubire, ne contaminarentur cibis gentilium. Talis autem miſeratio prohibetur potiſſime iudicib. quibus, ſcilicet, prohibetur, ne malefactorib. miſereantur, etiã ſi paupertate & miſeria deprimantur Exo. 24. Pauperis non miſereberis in iudicio. Vnde etiam de idololatris extirpandis dicitur & præcipitur Deu. 7. Non inibis cum eis fœdus, & non miſereberis eorum. Et reuera talem effœminatam miſerationem non habet Deus, qui, ſcilicet, ſcit cui eſt miſerandum, & cui non, quia ſicut dicitur Ro. 9. Cui vult miſeretur Deus, & quẽ vult indurat. Quia dato, ꝙ (ſicut Eccleſia canit) ſibi ſit proprium miſereri ſemper & parcere, ita quod ſicut ſupra dictũ eſt, ipſe ad modum leonis conſueuerit parcere humilibus & proſtratis, nunquam tamen rebellib. & iniquis (ſicut etiam nec leo) parcit, & in ſua malitia perſeuerantibus & proteruis. Vnde ipſe eſt qui finaliter dicit talib. illud Eze. 7. Iudicabo te iuxta vias tuas, & ponam contra te omnes abominationes tuas, & non parcet oculus meus neq; miſerebor, ſed vias tuas ponam ſuper te, & abominationes tuæ in medio tui erunt. Patet igitur, quod in ſcriptura reperitur Miſeratio effœminata, quæ eſt fugienda, ſancta & iuſta, quæ eſt habenda, Alta & ſumma, quæ eſt petenda. Vide infra de miſericordia.

A **Miſcere. Mixtio. Commixtio.** Cũ mixtio ſignificet mihi quandam aggregationem, adiunctionem, & quandam diuerſarum rerum combinationem, notare poſſum, quod ſpiritualiter accipiẽdo, mixtio in bono ſignificat, & in malo. ¶ Primo dico, quod in bono ſignificat

Verbi mirabilem incarnationem,
Virtutum nobilem compoſitionem,
Iuſtorum vtilem aggregationem.

¶ Igitur dico, quod in ſcriptura reperitur mixtio ſuperna & ineffabilis: & iſta eſt illa, qua per beatam incarnationem Deus homini fuit mixtus, & in vnitate ſuppoſiti idem factus. Quamuis enim iſta non fuerit mixtio, quia, ſcilicet non commixtione diuinitatis in carnem, ſed aſſumptione humanitatis in Deum iſta incarnatio fuit facta, poteſt tamen dici cõmixtio, id eſt, diuerſarum naturarum vnio ſuo modo. Figura Gen. 18. Vbi dicitur, quod Abraham dixit Saræ. Accelera inquit tria ſata farinæ, & commiſce, & fac ſubcinericios panes. Et hoc præcepit, vt inde Angeli, quos inuitauerat, veſcerentur. Iſta enim tria ſata ſunt tres in Chriſto naturæ, ſcilicet, anima, caro, & diuinitas, quæ, ſcilicet, ſimul mixta, & vnita, illum panem Angelorum Chriſtum confecerunt, & eum ſub cinere noſtræ mortalitatis igne charitatis coxerunt, & comedendum Angelis id eſt, viris Angelicis in Eccleſia reliquerunt. De quo poteſt dici illud 1. Eſd. 9. Commiſcuerunt ſemen ſanctum cum filiabus alienigenis. Vel vt habet alia litera, cum populis terrarum. Vt & iſte ſit calix in manu domini vini meri plenus mixto. Iſta eſt ergo mixtio ſuperna & ineffabilis.

B ¶ Deinde dico, quod in ſcriptura reperitur mixtio interna, pollens & vtilis, & iſta eſt proprie mixtio & compoſitio diuerſarum virtutum in mente, quia pro certo ſicut videmus, quod pigmentarii conficiunt & componunt antidota, & pigmẽta, diuerſas ſpecies ſimul miſcendo & componendo, ſicut etiam videmus, quod omnia corpora viuentia mixta ſunt & compoſita de quatuor elementis, quia, ſcilicet, corpora ſimplicia & mixtione carentia vita carent, ſic reuera pigmentarii, id eſt, viri iuſti in apotheca cordium ſuorum confectiones & pigmenta diuerſarum virtutum conficiunt, & ſic vitam ſpiritualem obtinent, ſeipſos aromaticos reddunt, dum in bonis morib. ſe componũt. Et iſta pro certo eſt mixtura myrrhæ & aloes, qua Chriſtus dulciter iungitur Ioan. 19 quando ſibi a Ioſeph, id eſt, a quolibet viro iuſto virtutum compoſitio præſentatur. Figurata certe in illa cõpoſitione thymiamatis Exod. 30. quod de diuerſis rebus aromaticis ſimul mixtis conficiebatur, quod ad vſus diuinos, & non ad alios applicari tantummodo iubebatur. Quia reuera res aromaticas, id eſt, virtutum fragrantiam ſibi Chriſtus iubet appropriari, & nulli alteri applicari, ſed ſibi ſoli confici, & miſceri, quas, ſcilicet, in odorem ſuauitatis ſolet recipere, & ſe in ipſarum fragrantia delectare. Iſta eſt ergo illa mixtura virtutum, & illa aqua aſperſionis quã ſi quis aſpergebatur, a tactu morticini mundabatur. De qua dicitur Num. 19 quod quicunque hac commixtione aſperſus non fuerit, polluet tabernaculum domini. ¶ Et aduerte quod pigmentarius ſolet facere mixtionem de reb. amaris & de reb. dulcib. & vnã cũ altera tẽperare. Sic vere homo debet miſcere res acres & dulces, i. virtutes ſpectãtes ad acredinem timoris, ſicut eſt contritio & mortis memoria, & pœnitentia, dicens, ſcilicet, illud Pſal. Cinerem tanquam panem manducabam & potũ meum cum fletu miſcebam. Et virtutes pertinentes ad dulcedinem ſpei, & amoris, ſicut, ſcilicet, eſt pietas & compaſſio, clementia, mititas & cœleſtium contemplatio, ad quam, ſcilicet, inuitat dominus, dicens Prou. 9. Comedite amici mei, & bibite vinũ, quod miſcui vobis. Vnde de ſapientia dicitur Prou. 9. ꝙ ipſa ædificauit ſibi domum, & miſcuit vinum, & poſuit menſam. Iſta eſt igitur mixtio interna pollens & vtilis.

C ¶ Deniq; dico, quod in ſcriptura reperitur mixtio fraterna iungens nubiles, & iſta nihil aliud eſt, quam bona & ſancta ſocietas, quæ, ſcilicet, aſſociatæ & charitatiuæ inuicem ſe ſolet miſcere. Vnde 2. Par. 35. dicitur, quod in celebratione Phaſe fuerunt pecora commixtim duo millia. Sic igitur patet quomodo inuenitur mixtio fraterna & ſocialis, interna & virtualis, paterna & ſupernalis. Et ſic mixtio (vt dictum eſt) ſumitur in bono.

D ¶ Secundo principaliter dico, quod mixtio quandoq; (vt communiter) ſumitur in malo. Et ſic nota, quod in ſcriptura reperitur

Mixtio { Carnalitatis impuræ,
Societatis obſcuræ,
Iniquitatis periuræ.

Eſt igitur quædam mixtio fœdæ carnalitatis, & iſta eſt illa, qua per luxuriam, alias quam ſub lege matrimonii, diuerſæ perſonæ inuicem copulantur, & commiſcentur. De qua impudici ſenes dicebant Suſannæ Dan. 13. Commiſcere nobiſcum, alioquin feremus contra te teſtimonium. Et ibidem. Vidimus eos pariter commiſceri. Cuius contrarium faciebat illa ſancta mulier Zara (Tob. 3) dicens. Mundam ſeruaui animam meam ab omni concupiſcentia, nunquam cum ludentibus miſcui me. Iſta eſt ergo mixtura fœdæ carnalitatis.

E ¶ Inuenitur etiam mixtura prauæ ſocietatis, & iſta pro certo multum eſt pericloſa. Sicut n. corruptus liquor faciliter corrumpit liquorem purum, quando ſibi miſcetur, ſic malus homo bonum. Et ideo in lege fuit prohibitum filiis Iſrael, ne cum gentib. & finitimis populis miſcerent ſe connubio, ne forte per vxores alienigenas ad idololatriam traherentur, ſicut dicitur Ioſ. 23. vnde Nu. 18. Alienigena non commiſcebitur vobis. Vnde de mala commixtione malæ ſocietatis dicitur in Pſ. quod filii Iſrael commixti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & ſeruierunt ſculptilibus eorum, & factum eſt illis in ſcandalum. Et ideo ſcriptura bene docet tales commixtiones vitandas, & potiſſime commixtionem cum illis, qui linguas acuunt alios mordendo, cum illis, qui carne defluunt immunde viuendo, cum illis, qui verbis affluunt dulcia loquendo. Igitur non commiſceamur cum detractoribus qui mordent acriter Prou. 24. Cum detractoribus non commiſcearis, quoniam repente veniet perditio eorum. Item non commiſceamur cum infectorib. qui viuunt turpiter, i. cum luxurioſis perſonis 1. Cor. 5. Scripſi vobis non commiſceri fornicariis. Item non commiſceamus cum deceptorib. qui fallunt dulciter Prou. 29. Et qui dilatat labia ſua, non commiſcearis. Iſta eſt ergo mixtura prauæ ſocietatis.

F ¶ Inuenitur deniq; mixtura malæ iniquitatis. Quidam n. ſunt, qui non ſunt ſimplices, ſed in ſeipſis diuerſis vitiis compoſiti. Figurati in mari vitreo, quod erat mixtum igne, quod Ioannes vidit Apoc. 15 Quia certe multi ſunt, qui quamuis ſint mare per amaritudinem pœnitentiæ & macerationis, & vitrei per ſplendorem conuerſationis, mixti tamen ſunt igne per ardorem auaritiæ & ambitionis Exod. 9. Grando & ignis mixta pariter ferebantur. Et tamen iſti debent aduertere, quod res mixtæ nunquam ſunt tanti precii ſicut ſimplices, ſicut patet de vino mixto, & de metallo, & etiam de liquoribus. Vnde vir perfectus ſimplex & rectus videtur poſſe dicere illud Eccleſ. 24. Ego quaſi libanus non inciſus, vaporaui habitationem meam & quaſi balſamum non mixtum odor meus. Sed reuera mali non ſic, quia, ſcili. iſti in ſe & apud ſe habent mixturam multiplicium vitiorum, videlicet

Mixturam { Fatuitatis,
Fallacitatis,
Carnalitatis,
Crudelitatis,
Malignitatis,
Curioſitatis,
Ebrioſitatis,
Luctuoſitatis.

¶ De fatuitate dicitur Prouerb. 20. quod ſtulti miſcentur contumeliis, & Eſai. 29. dicitur, quod dominus miſcuit in medio eorum ſpiritum vertiginis. De fallacitate dicitur Eſa. 1. Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam, vinum tuum mixtũ eſt aqua. Aqua in vino, ſcoria in argento, eſt fallacitas in animo. De carnalitate dicitur illi fornicariæ mulieri Eze. 16. Ecce congregabo omnes amatores tuos quib. commixta es. De crudelitate dicitur Eſa. 9. ꝙ veſti-

vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem, & cibus ignis. Sanguinis n. crudelitatem signat. De malitia seu de malignitate dicitur Matt. 27. quod Iudæi dederunt Christo vinum bibere cum felle mixtum: fel n. malitiam signat. De curiositate dicitur Eccl. quod Deus fecit hominem rectum, & ipse infinitis se miscuit quæstionib. De ebriositate vero dicitur Esa. 5. Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & fortes ad commiscendam ebrietatem. De finali vero pœnalitate, seu luctuositate dicitur Prou. 14. Risus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat. Et breuiter multi sunt, in quibus est mixtura omnium vitiorum, quia sicut dicitur Sap. 14. Omnia commixta sunt, sanguis, homicidium, furtum & fictio, corruptio, infidelitas, turbatio & periurium. Sic ergo patet, quod inuenitur mixtura multorum vitiorum, mixtura malorum sociorũ, mixtura fœdorum negotiorũ. Et sic patet, quomodo mixtura in bono sumitur & in malo.

A **Miseria.** Nota, quod tres sunt species miseriæ, videlicet,

Miseria quædam { Naturalis, Temporalis, Infernalis.

Prima cum homine nascitur naturaliter,
Secunda homini accidit temporaliter,
Tertia homini infertur æternaliter.

¶ Naturalis est illa, quæ de necessitate consequitur naturam, sicut est fames, sitis, labor, somnus, infirmitas, dolor & mors. De ista dicitur Iob. 14. Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis. Temporalis est illa, quæ sequitur fortunam, sicut est paupertas, aduersitas, contemptus, calamitas, & sic de aliis. De qua dicitur Iud. 10. Seruierunt Deo, qui doluit super miseriis eorum. Aeternalis seu infernalis est illa, quæ sequitur culpam. Ista est miseria pœnæ æternæ, de qua dicitur Sap. 1. Dies illa dies iræ, dies calamitatis & miseriæ. Sed de omnib. istis pulchre & laudabiliter tractat Innocentius in lib. de miseria humana, ideo omitto. Vnde infra de tribulatione, & in aliis titulis, & in tabula. Auctoritates vero in bibliis inuenies paucas, in manipulo florum multas.

A **Misericordia.** Nota, quod secundum Augustinum in lib. de diuinitatibus misericordia est animus dolentis affectus ad compatiendum proximo, & largiendum ei de proprio. Et est differentia inter misericordiam, & miserationem, quia secundum Hug. Misericordia est quasi fons in affectu, miseratio vero est quasi riuulus in effectu. Accipiendo ergo misericordiam pro affectu compassiuo ad indulgendum, miserandum, benefaciendum proximo, possumus notare, quod est duplex misericordia, scil. humana & diuina. Diuina est superior & immortalis, humana est inferior & fraternalis. Prima est iugiter recommendanda, secunda est iugiter impendenda. ¶ Dicamus ergo breuiter, quod est misericordia superior & diuina. Deus n. est misericors à natura. Sicut n. mare est fons humoris, sic Deus est fons misericordiæ & dulcoris. Sed sicut mare cum humore habet amarum saporem, sic Deus cũ misericordia habet admixtam asperam iustitiam & rigorem. Et ideo Deus dicitur misericors respectu bonorum, iustus vero respectu malorum. Vnde in Ps. dicitur. Misericors dominus & iustus, & Deus noster miseretur. Deus n. est sicut aquila, quæ semper habet in nido suo duos lapides preciosos, qui dicuntur Actites, quorũ vnus est masculus, & alius fœmella, quibus, scilicet, pulli sui à morsibus reptilium defenduntur, & mulieres prægnantes à partu suo velocius liberãtur. Vitulus etiam marinus duas habet pinnulas, secundum Plinium, quarum dextera supposita capiti dormientis, ipsũ facit profundissime obdormire. Sic pro certo charissimi, Deus, qui in scriptura vitulo & aquilæ comparatur (quia, s. iste in passione fuit sicut vitulus immolatus, in resurrectione vero fuit sicut aquila renouatus, in ascensione vero sicut regalis aquila sublimatus) iste dico semper dignoscitur habere duas pinnulas & duos lapides preciosos, hoc est dictũ, duas speciales virtutes, videlicet misericordiam, quæ est dextera, & iustitiã, quæ est sinistra. Istæ n. duæ sunt filiæ regis summi. Istæ n. sunt duæ domicellæ, quæ custodiunt corpus regis, quia sicut dicitur Prouerb. 20. Misericordia, & veritas custodiunt regem. Per istas, pulli, id est, fideles Christi ab hominibus malis defenduntur. Per dexteram etiam istarum, hoc est dictũ, per virtutem miseriæ boni in patria dormiunt, & quietantur. Per sinistram vero, id est, per eius iustitiam mali in inferno vigilare perpetuo compelluntur. Sicut enim dicitur in Prouerb. 21. Facere misericordiam, & iudicium placet Deo. Et ideo in Psalm. dicitur. Deus misericordiam & veritatem diligit, gratiam & gloriam dabit dominus. Ista n. semper concomitantur Deum, s. misericordiã & veritas. Istæ n. sunt duæ partes regis Christi. Sed vt de iustitia taceamus, de qua s. superius iam est dictũ, dicamus de misericordia, quam, s. Christus summe diligit, & etiam summe diligendam fidelib. indicauit. Ipse n. misericordiam summe diligit, quia, s. ipse dicit Ozeæ 6. Misericordiam volo, & non sacrificium. Fidelibus n. suis ipsam quasi testamentarie reliquit. Vnde Lucæ 6. Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est. Vt igitur de misericordia tam diuina, quam humana aliquid breuiter dicamus, nota, quod est triplex ratio quare virtus misericordiæ est habenda, videlicet

Propter { Præceptum scripturæ (Estote misericordes) Exemplum figuræ (Sicut inquit) Instinctum naturæ (Pater vester misericors est,)

Ad habendam enim misericordiam nos mouet
Virtus præceptorum imperatiuorum (Estote misericordes)
Actus exemplorum (Sicut inquit)
Status progenitorum (Pater vester misericors est inquit.)
Primum probat dictio imperatiua (Estote misericordes)
Secundum dictio exemplatiua (Sicut inquit)
Tertium dictio generatiua (Pater vester inquit)

B ¶ Dico igitur, quod virtus misericordiæ nobis præcipitur scripturaliter, & hoc fit, cum dicitur (Estote misericordes) Sicut enim filii seruant, quæ pater eis in testamento præcipit, alias hæreditate priuantur, sic vere quia Deus pater noster nobis in testamẽto sacræ scripturæ misericordiã præcipit & iniungit, necesse est, quod eam faciamus, alias hæreditate paradisi nosipsos spoliamus, destituimus, & priuamus. Sicut n. dicitur Iac. 2. Iudicium sine misericordia fiet illi, qui non fecerit misericordiam, superexaltat n. misericordia iudicium. Et istud præceptum ostenditur, cum dictum est. Estote misericordes. Et etiam præcipit Tobias filio suo Tob. 4. Quomodo potueris, ita esto misericors. Et ad Eph. 4. Estote benigni inuicem, misericordes, donãtes inuicem. Sed nota, quod dicit Donantes inuicem. Summa enim & præcipua pars misericordiæ est donare, & remittere iniuriam. Istam enim summe diligit Deus. Sicut ergo homo inter omnia animantia habet pellem molliorem, cassia etiam species aromatica, quæ faciliter se plicat vtilior à Medicis iudicatur, sic pro certo homo debet habere pellem animæ, id est, interiores affectiones, benignas & misericordes, teneras, atq; molles. Electi enim debent ad misericordiam & ad indulgendum per clementiam faciliter inclinari, quia proculdubio isti faciliter flectuntur, qui & mollicie benignitatis dotantur, & homines, id est, viri rationales esse noscuntur & apud Deum laudabiles iudicantur. Estote ergo misericordes. Et hoc non solum in iuuentute, imo etiam in senectute. Quia, scilicet, sicut castor semper vult habere caudam in aqua, pro eo quod de natura piscis est, & sine aqua faciliter corrumperetur, sic homo præcipue debet caudam, id est, finem vitæ suæ in aqua misericordiæ enutrire, ne forte per vitia corrumpatur. Sic faciebat Dauid, qui dicebat in Psal. Senectus mea in misericordia vberi. Estote ergo misericordes. Quæ tamen omnia sunt contra multos, qui, scilicet ad modum hominis pedes affectionum non habent molles aut teneros per clementiam, nec etiam sunt flebiles per misericordiam & indulgẽtiam imo certo ad modum animalium syluestrium pedes habent duros, impios & crudeles, sicut dicitur Oze. 4. Non est veritas, non est misericordia, non est scientia in terra, Maledictum & mendacium, furtum, homicidium & adulterium mandauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Non sic ergo, sed estote misericordes. Vnde Zach. 7. Misericordiam & miserationem facite. ¶ Et possumus dicere, quod facienda est misericordia multiplici ratione videlicet per misericordiam C

Homo { A culpa purificatur, Gratia viuificatur, Deo pacificatur, Gloria dignificatur, Fama laudificatur, Diuitiis amplificatur.

¶ Dico primo, quod per misericordiam possumus à culpa purificari. Quia sicut elephas oleum comedendo sanatur & purgatur à morbo quem incurrit quando vermes venenosos comedit, secundum Plinium, sic homo per oleum misericordiæ sanatur à veneno peccatorum, sicut de sauciato habemus Luc. 10. in cuius vulneribus Samaritanus imposuit oleum & vinum. Vnde Prou. 16. Misericordia & veritate redimitur iniquitas. ¶ Item per misericordiam possumus gratia viuificari Prou. 21. Qui sequitur misericordiam & iustitiam, inveniet vitam, & gloriam. ¶ Item possumus cum domino pacificari. Nihil enim magis pacificat hominem Deo quam misericordia, quia sicut dicitur Pro. 21. Facere misericordiã & iudicium placet Deo. ¶ Item per misericordiam possumus cũ domino dignificari, quia sicut dicitur 1. Mac. 2. Dauid in misericordia consecutus est regnum. ¶ Item per misericordiam possumus per bonam famam laudificari seu nominari, quia sicut dicitur Prou. 22. Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur. ¶ Item per misericordiam possumus diuitiis ampliari in hoc sæculo & in futuro, quia sicut dicitur Ecclesiast. 29. Qui facit misericordiam, fœneratur proximo. Et sic bene patet,

ne patet, quod merito dixit. Estote misericordes. vnde Ozeæ 12. Misericordiam & iudicium custodit, & spera in Deo tuo, Debemus ergo misericordes esse, quia præcipitur scripturaliter. Estote

D (inquit) misericordes. ¶ Secundo dico, quod debemus facere misericordiam, quia ostenditur exemplariter. Et hoc ostenditur in hoc vocabulo sicut, quod denotat mihi similitudinem & exemplum, sicut Exod. 25. Facies sicut in monte tibi monstratum est. In quo innuitur, quod per considerationem bonorum exemplorum aliorum possumus & debemus ad misericordiam inclinari, vnde de tali sicut, potest exponi illud Iosf. 6. Misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros mane pertransiens, ac si diceret, quod homo misericors ad exemplum nubis & roris debet pauperes refrigerare & eorum ardorem beneficiorum pluuia temperare. Et nota, quod ista exempla miseriæ possumus quærere

In { Rebus naturalibus,
Figurarum ænigmatibus,
Scripturarum voluminibus.

Igitur recurramus ad exempla naturalia & simus sicut leo. Leo enim habet naturam erga hominem valde benignam. Et ideo hominem (vt communiter) nunquam lædit, nisi valde famescés, vel valde prouocatus ad iram. Et ideo simus sicut leo, sicut elephas, sicut lupus. Leo enim prostratis & mulieribus & paruulis solet parcere, & ipsos nec lædere nec grauare: Elephas etiam erga hominem naturæ est valde piæ. Inuentum enim hominem errantem secundum Plinium solet ad viam reducere & ipsum, ne à dracone occidatur, conducere, & à dracone etiam defendere. De lupo etiam inuenitur scriptum, quod quodam pietatis instinctu, si paruulum expositum à matre solum reperit ipsum non solet lædere, sed magis ab aliis bestiis præseruare. Ista igitur exempla sunt misericordiæ & pietatis. In quibus proculdubio exemplariter instruimur, quod indulgendo nostris fratribus debemus compati, condolere, misereri & indulgere hominibus errantibus, id est, ignorantibus, pueris, id est, viris puris & innocentibus, mulieribus; id est, viris fragilibus, & impotentibus; prostratis, id est, viris victis & se nobis subiicientibus. Nobili n. cordi sufficit inimicos prosternere; & posse de eis victoriam, & vindictam sumere, non tamen accipere. Vnde Isidorus in lib. soliloquiorum. Magna est virtus, si non lædis eum à quo læsus es. Magna est fortitudo si etiam læsus remittas. Magna est gloria si cui potuisti nocere, parcas. ¶ Ad hæc etiam faciunt figuræ & exempla sacræ scripturæ. Manna enim dulcissimi saporis in arca fœderis continebatur. Oleum etiam in omnibus libaminib. sacrificiorum ponebatur. Quæ quidem figuræ fuerunt & signa, quod oleum & manna pietatis & miseriæ debent in nostris actibus abundare. Quæ vtiq; per exempla sanctorum patrũ possunt probari. Dauid enim fuit misericordissimus, qui Sauli inimico & aduersario suo, quem in cauerna potuit occidere, voluit misericorditer indulgere, sicut dicitur 1. Reg. 24. De Samuele etiam legimus, quod Saulem Dei inimicum misericorditer lugebat, pro eo, quod eum à Deo repudiari videbat sicut habemus 1. Reg. 15. Moti etiam misericordia filii Israel fratres suos filios Iudæ illæsos, imo satiatos & refectos abire liberos permiserunt, quos tamen in bello ceperant, & occidere potuerunt, sicut dicitur 2. Par. 28. Ecce ergo quot exempla nunc inuenimus in antiquis. Et Ecc. 44. de illis dicitur. Viri misericordiæ fuerũt, quorum pietates non defecerunt. Quare vero laboramus de patribus veteris testamenti, qui in fide positi misericordiã habuerunt, cũ etiã inueniamus paganos sine fide misericordiam maximam habuisse, sicut narrat Valerius in lib. de factis memorabilib. Romanorum, quod tamen longum esset per singula enarrare. Exemplis igitur tot & tantis commoniti, misericordiam diligamus, & ipsam exemplo eorum continue faciamus (Sicut inquit) Et ideo Leo Papa in quodam sermone tractans illud verbum Iac. 2. Iudicium sine misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiam, dicit sic. Sine misericordia non prodest alia quæque virtus. Quia licet quis ardeat charitate, licet quis polleat castitate, licet quis fulgeat honestate, nisi tamen misericors fuerit, misericordiam non meretur. Sic ergo dico, quod misericordiam debemus facere & habere quod nobis ostenditur exemplariter, quia ostensum est in vocabulo (Sicut.) ¶ Tertio dico, quod misericordia

E est habenda, quia nobis indicitur naturaliter, quod ostenditur, cum dicitur Pater vester misericors est Bene ergo sequitur, quod nos debemus habere misericordiam à natura, quia sicut patrem sequitur sua proles, vt dicit Hieronymus in epistola, natura hominum prona est ad clementiam. Cui tamen contrarium videntur facere impii & tyranni, qui videlicet non videntur esse filii Dei, nec hominum naturam habere, sed potius vrsorum, tigridum & draconum. Quia videlicet in nullo volunt aliis misericordiam facere, potius in omnibus erga paruos crudeliter se habere. Narratur enim quod in quibusdam regionibus aliqui sunt homines, qui per violentiam fati sui de hominibus conuertuntur in lupos, ita quod ipsi perdunt humanam speciem, & naturam, acquirunt vero lupinam proprietatem & figuram. Tunc enim non solum lupi, imo lupis crudeliores efficiuntur, quia animalia bruta non tangunt, homines vero & maxime pueros rapiunt, exterminant & consumunt, quorum hominum qui sic per lunationes transformantur in lupos, dicuntur in montibus Aluerniæ multi commorari. De istis etiam facit mentionem Isid. li. 10. etymologiarum de portentis, cap. 3. Istud videtur sapere fabula Ouidii de crudelissimo Lycaone, qui, scilicet, homines occidebat, & ad comedendum suis hospitibus eos dabat & exponebat, quapropter à Ioue fuit humana figura priuatus, & in lupum mutatus, & transfiguratus. Pro certo charissimi, tales videntur hodie spiritualiter esse multi, qui vere propter crudelitatis excessum non videntur esse homines, imo lupi, quia videlicet lupinam sæuitiam acquisierunt, & humanam clementiam perdiderunt. Quia proculdubio sicut de multis videmus ipsi crudelius, quam lupi in homines debacchantur, & peius in bonos, quam in malos. Animalia enim bruta, id est, alios homines malos non solent lædere, homines vero puros, id est, bonas, discretas, innocentes personas, solent rapinis & exactionibus deuorare. Oze. 17. Immolate homines vitulos adorantes. Figurati in populis Medorum, de quibus dicitur Hier. 50. Crudeles sunt, & immisericordes, vox eorum quasi mare sonabit, & super equos ascendent quasi vir paratus ad prælium contra te filia Babylon. Non sic charissimi, non habeamus naturam crudelem & lupinam, sed potius piam, misericordem & humanam. Quia proculdubio pater noster misericors est. Vnde in Psalm dicitur. Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est dominus timentibus se. Vnde etiam sequitur, quod si pater noster misericors est, nos filii debemus naturales esse. Talis dico igitur, prout visum est, misericordia est habenda, vt nobis naturaliter concreata, quia pater noster misericors est. Vt nobis exemplariter demonstrata, & ostensa in aduerbio sicut. Vt nobis scripturaliter prædicata, quod ostenditur in hoc, quod dictum est. (Estote misericordes.) Et hæc de misericordia humana sufficiant. ¶ Sed si vis de misericordia diuina di- F
cere, possumus notare, quod diuina misericordia à nobis humiliter debet implorari, triplici ratione, quia, s. ista est

Peccatorum reuocatiua,
Miserorum consolatiua,
Beatorum præmiatiua.

Est (dico) reuocatiua hominum peccatorum. Nullus enim peccator à malo reuocatur, nisi Dei misericordia mediante, & ipsũ interius inspirante, sicut in beato Paulo conuerso apparuit Et ideo ipse dicit 1. Tim. 1. Misericordiam consecutus sum, quoniam ignorans fecit. Et in Psalm. dicitur. Misericordia eius præueniet me. Misericordia enim domini est sicut vnus lapis preciosus, qui dicitur liparis, qui habet virtutem ad aspectum sui omnium animalium attractiuam. Omnia enim animalia in aspectu huius lapidis miserabiliter delectantur, & ad ipsum aspiciendum quasi per violentiam attrahuntur. Vnde venatores bestias, quas per violentiam capere nequeunt, per virtutem istius lapidis sine difficultate capiunt. Sic pro certo charissimi, facit misericordia domini. Attrahit enim ad salutem omnia genera peccatorum: virtutem enim habet cordium attractiuam, & à malo retractiuam. Et ideo venatores, i. prædicatores ad capiendum & conuertendum bestias, i. peccatores, isto lapide debent vti, s. prædicare de Dei misericordia infinita. Multi n. obstinati & desperati peccatores per solũ aspectũ diuinæ misericordiæ conuertuntur, qui nullo modo per asperam correctionẽ mutantur. Tali misericordia videbatur Dauid fuisse tractus, & à malo reuocatus, qui dicebat in Ps. Misericordia tua magna est super me, & eruisti animam meam ex inferno inferiori. Et alibi. Ipse autem est misericors & propitius fiet peccatis eorum, & non disperdet eos. Ista est ergo peccatorum reuocatiua. ¶ Item Dei miseri- G
cordia est miserorum consolatiua. Et hoc est, quod petebat Dauid in Ps. Fiat misericordia tua, vt consoletur me, quia mandata tua exquisiui. Istud n. est regulare, quod in quacunq; tribulatione vel miseria homo fuerit, si profunde Deum inuocat, percipiet misericordiam ipsius ipsum consolantem, quia sicut dicitur in Ps. Deus est multæ misericordiæ omnibus inuocantibus se. Sicut enim pater vel mater paruulo famescenti, & clamanti solet mãmillam porrigere, sic Deus omni pauperi tribulato & indigenti si digne clamet ad ipsum, & si in ipso confidat, solet misericordiam facere & impẽdere. Et ideo clamabat Dauid dicens. Miserere mei domine, miserere mei, quoniã in te confidit anima mea. Hic vero nota, quod quamuis Dei misericordia sit principaliter attendenda, nunquam tamen sua iustitia est obliuiscenda. Aries n. iacet æqualiter super latus dextrum & sinistrum, per medium annum in dextro, & per medium annum in sinistro. Sic vere charissimi debemus æqualiter per considerationem iacere in latere

dextro diuinæ miſericordiæ, & in latere ſiniſtro diuinæ iuſtitiæ, vt ſcilicet per Dei miſericordiam ad bonum excitemur, & per iuſtitiam à malo retrahamur. Sicut enim dicitur Eccleſiaſt. 5. Miſericordia, & ira cum illo eſt. Et nunquam debemus in dulcedine ſuæ miſericordiæ tantum ſperare, quin continue debeamus iram ſuæ iuſtitiæ formidare. Quod eſt contra multos, ſimiles porco, quia porcus, ſecundum Plinium, dum in luto dormit, plus dormit in dextro latere quam ſiniſtro. Quia pro certo mundi peccatores in luto deliciarum dormientes, plus inſiſtunt dextro lateri diuinæ miſericordiæ, quam ſiniſtro ſuæ iuſtitiæ. Iſti enim Dei iuſtitiam non conſiderant, ſed de ſua miſericordia ſemper ſperant. Dicunt & quidem fatue, quod Deus nunquam facit eos, vt ipſos damnaret & perderet. Et bene dicunt ſicut fatui, quia ſaluator eſt ſicut camſor, qui denarios ponderoſos retinet, & de leuioribus ſe expedit. Sic ſunt iſti, &c. Etiam dicunt, quod in fine dierum ſuorum pœnitebunt, & quod interim de pœnitentia ſua non curabunt. Tales enim videntur dicere illud Eccleſ. 5. & Eccl. 17. Miſericordia domini magna, omnium peccatorum meorum miſerebitur. Et iſti ſunt fatuiſſimi, quia proculdubio ipſe ſemper ſimul debet miſericordiam & iuſtitiam, dulcedinem & rigorem, benignitatem, & ſeueritatem, & ſecundum ſua occulta iudicia ipſe nunc vtitur vna, nunc alia, & hoc non ad noſtram ordinationem, ſed ad ſuam diſpoſitionem, ſicut ipſe dicit Exod. 33. Miſerebor, cui voluero, & clemés ero, in quem mihi placuerit. Non eſt ergo tutum ex toto in Dei miſericordia confidere, imo neceſſe eſt ſeueritatem ſuæ iuſtitiæ præcauere, quia ſicut dicitur Eccl. 16. Miſericordia, & ira cum ipſo eſt. Eſt igitur miſericordia
H miſerorum conſolatiua. ¶ Item Dei miſericordia eſt bonorum præmiatiua. Beati enim in patria præmiantur à Dei miſericordia, non à iuſtitia. Merita enim noſtra non poſſunt aſcendere ex condigno ad habendum gloriam paradiſi, quia ſicut dicitur ad Tit. 3. Non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit. Et hoc eſt, quod petebat Dauid in Pſalm. Oſtende nobis domine miſericordiam tuam, & ſalutare tuũ da nobis. Et ſic breuiter patet, quod Dei miſericordia eſt beatorum præmiatio, eſt miſerorum conſolatio, eſt peccatorum reuocatio. Et hæc ſufficiant. Vide infra de pietate.

A **Myſterium.** Nota, quod myſterium ſumitur pro re ſecreta & occulta, & pro re ſub ænigmate producta & protelata. Et ideo in ſcriptura ſumitur

Myſterium pro {
Secretorum confeſſione,
Fidei & ſacramentorum abſconſione,
Figurarum & ænigmatum inuolutione.

Dico pro ſecretorum confeſſione, & ſic ſumitur Prouerb. 20. vbi dicitur. Et qui reuelat myſteria, ne commiſceaſis. ¶ Item pro fidei & ſacramentorum abſconſione, & ſic ſumitur 1. Corinth. 14. Spiritus loquitur myſteria: & 1. Corinth. 2. Loquimur Dei ſapientiam in myſterio abſconditam. ¶ Item pro ænigmatum inuolutione, & ſic ſumitur 1. Cor. 15. Ecce myſterium vobis dico, &c.

A **Mittere. Miſſus. Miſſio.** Cum mittere pertineat ad ſuperiorem, mitti vero ad inferiorem, hinc eſt, quod mittere eſt ſignum auctoritatis, mitti vero ſignum eſt humilitatis. Dicamus ergo, quod Deus mittit ad diuerſas operationes diuerſa genera miniſtrorũ. Nam

Mittit {
Filium ad redimendum,
Spiritum ad confirmandum,
Angelos ad miniſtrandum,
Prælatos ad gubernandum,
Doctores ad prædicandum,
Viros iuſtos ad operandum,
Dæmones ad malos puniendum,
Tormenta ad malos feriendum,
Beneficia ad bonos conſolandum.

¶ Dico ergo, quod filius eſt miſſus ad noſtram redemptionem. Et de hoc dicitur Gal. 4. Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, vt eos, qui ſub lege erant, redimeret. ¶ Item miſſus eſt ſpiritus ſanctus ad noſtram in fide confirmationem. Vnde Ioan. 14. Paracletus autem Spiritus Sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia. & Sapien. 9. Miſit ſpiritum Sanctum ſuum de altiſſimis. ¶ Item mittuntur Angeli ad noſtram adminiſtrationem. Vnde Mal. 3. Ecce mitto Angelum meum, & præparauit viam tuam ante te. ¶ Item mittuntur prælati ad mundi gubernationem. Et de hoc habetur in Pſalm. Miſit Moyſen ſeruum ſuum Aaron, quem elegit ipſum. ¶ Item mittuntur doctores ad noſtram informationem. Vnde Hierem. 1. Ad omnia, ad quæ mittam te, ibis, & quæ mandauero tibi, loqueris ad eos. ¶ Item mittuntur viri iuſti per bonam operationem. Vnde de patrefamilias dicitur Matth. 20. quod conuentione facta cum operariis ex denario diurno, miſit eos in vineam ſuam. ¶ Item mittuntur dæmones ad malos, ſiue ad malorum deceptionem. Vnde 2. Theſ. 2. Mittet illis Deus operatorem erroris, vt credant mendacio. ¶ Item mittuntur tormenta ad malorum punitionem. Vnde Pſalm. Miſit ſagittas ſuas, & diſſipauit eos, fulgura multiplicauit, & conturbauit eos. ¶ Item mittuntur beneficia ad bonorum conſolationem. Et ſic dicitur in Pſal. Miſit Deus miſericordiam ſuam & veritatem ſuam, &c. ¶ Si vis alio modo, dic, quod mittere accipitur quadrupliciter. Accipitur enim pro ponere, & ſic accipitur Ioan. 21. Mittite in dextram nauigij rete, & inuenietis. ¶ Item accipitur pro dare ſeu diſtribuere, & ſic ſumitur Iohel. 2. Mittam vobis frumentum, vinum, & oleum. ¶ Item ſumitur pro affligere, & ſic accipitur in Pſalm. quando dicitur. Mittit cryſtallum ſuam ſicut bucellas, ante faciem frigoris eius quis ſuſtinebit. ¶ Item ſumitur pro deſtinare ſeu promulgare, & pro legare, & ſic accipitur communiter, quando aliquis ſuperior mittit alicui aliquam perſonam inferiorem, ſicut de Chriſto dicitur Lucæ 10. quod ipſe deſignauit alios 72. & miſit illos binos ante faciem ſuam in omnem locum, in quem erat ipſe venturus. Et ſic iſtos quatuor modos accipiendo poſſumus notare, quod eſt quædam B

Miſſio {
Perſonalis admutationis,
Liberalis collationis,
Corporalis afflictionis,
Supernalis prælationis.

Primum probat, ſiue ſignificat mutabilitatem, ſecundum liberalitatem, tertium tribulationem, Quartum iuriſdictionem. Primo ergo dico, quod eſt vnum mittere mutabilitatis. Et hoc eſt quando homo mittitur, & ponitur de vno ſtatu in alium, & quãdo conuertit ſe de vitio in virtutem, de peccato in gratiam, de gratia in gloriam. Vel quando mittit manum ſuam ad aliquid operandum. Et ſecundum hoc dico, quod

quidam Mittuntur {
In mare per pœnitentiam,
In ignem per amicitiam,
Exterius per depreſſionem,
Inferius per ſubiectionem.

Mittuntur (dico) quidam in mare pœnitentiæ. Et ſic Ionas dixit Ionæ 1. Mittite me in mare, & ceſſabit mare, & ſequitur, quod miſerunt eum in mare, & ceſſauit mare à furore ſuo. Quia pro certo chariſſimi, ſi homo in mare pœnitentiæ mittitur, mare, id eſt, amaritudo inferni ab eo mitigatur. Item mittuntur quidam in ignem charitatis & amicitiæ, & ſic legitur Lucæ 12. Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi vt ardeat? Item mittuntur quidam exterius per depreſſionem, ſicut dicitur Matth. 5. Ad nihilum valet vltra, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Item quidam mittuntur inferius per humilem ſubiectionem, ſicut dicitur Matth. 4. Si filius Dei es, mitte te deorſum. Sed proculdubio multi ſunt, qui non ponuntur, nec mittuntur iſto modo, ſed magis modo contrario, & diuerſo, quia pro certo

quidam Mittuntur in {
Ignem auaritiæ,
Tenebras ignorantiæ,
Carcerem pigritiæ ſeu acediæ,
Porcos luxuriæ ſeu immunditiæ,
Caminum infernalis peſtilentiæ.

Dico in ignem auaritiæ, ſicut dicitur Marc. 9. quod lunaticum hominem ſæpe in aquam, & in ignem miſit. & Amos 1. Mittam ignem in domum Azael. De tenebris ignorantiæ poteſt exponi illud Math. 22. quod præcipitur de homine non induto veſte nuptiali, quod ſcilicet ligatis pedibus & manibus mittatur in tenebras exteriores. De carcere pigritiæ poteſt exponi illud Matth. 18. de illo qui fuit miſſus in carcerem quouſque redderet vniuerſum debitum. De porcis vero, id eſt, de immunditiis luxuriæ poteſt exponi illud, quod dæmones à Chriſto petierunt Mar. 5. Si eiicis nos hinc, mitte nos in porcos. De camino vero infernalis miſeriæ dicitur Matth. 13. quod Angeli ſeparabunt malos de medio iuſtorum, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus, & ſtridor dentium. Et ſic ergo patet, quomodo mittere ſignificat localem mutabilitatem. ¶ Secundo dico, quod mittere ſignificat legalem liberalitatem, & ſic ſumitur pro liberalitate diuina, quæ multa beneficia quotidie mittit nobis. Miſit enim nobis de paradiſo filium ſuum tanquam C

Sapientiam,	vt	inſtrueremur,
Medicinam,		ſanaremur,
Precium,		redimeremur,
Panem,		ſatiaremur,
Ductorem,		conduceremur,
Tutorem,		protegeremur,
Viſitatorem,		conſolaremur,
Gubernatorem,		prouideremur.

¶ Dico, quod Deus, hoc eſt Dei filius miſſus eſt nobis ſicut ſapientia ad inſtruendum. Et hoc eſt, quod genus humanum petebat Sapien. 9. Da mihi (inquit) ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam, mitte illam de cœlis ſanctis tuis. Item ſicut medicinam ad nos ſanandum. Vnde Pſalm. Miſit verbum ſuum, & ſanauit

cos. &

tos. & Tob. 12. Nunc misit me dominus, vt curarem te. Item sicut precium ad redimendum. Psalm. Redemptionem misit dominus populo suo. Item sicut panem ad satiandum Psalm. Panem de cœlo dedit eis in abundantia. Item sicut ductorem ad conducendum. Misit ante eos virum, &c. Item sicut tutorem ad protegendum Exod. 4. Obsecro domine mitte quem missurus es. Item sicut visitatorem ad consolandum. Vnde 2. Reg. 10. dicitur, quod Dauid misit viros ad consolandum regem Amon super morte patris sui. Item sicut gubernatorem ad prouidendum. vnde Gen. 45. Pro salute vestra misit me Deus ante vos. Sic ergo
D patet, quomodo mittere signat legalem liberalitatem. ¶ Tertio dico, quod mittere signat immissam pœnalitatem. Et sic accipitur quando Deus mittit nobis pestilentias & tribulationes propter delicta nostra, quod vtique quandoque facit

Ad nostram { Correctionem, Probationem, Condemnationem.

¶ Ad nostram correctionem dico, & sic dicitur Thren. 1. De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudiuit me. Item ad probationem. Sicut in Iob & Tobia apparet. Vnde Thren. 3. Misit in renibus meis filias pharetræ suæ. Matth. etiam 10. dicitur. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Item ad condemnationem, & sic immittit Deus peccatoribus mortem æternam. De quo Amos 4. Misi in vos mortem in via Ægypti. Et sic igitur patet, quomodo mittere signat inflictam pœnalitatem.
E ¶ Quarto dico, quod mittere signat siue designat supernam auctoritatem. Sicut enim dictum est, mittere pertinet ad superiorem, mitti vero ad inferiorem. Et sic communiter accipitur mittere & mitti. Quia proprie illi dicuntur missi, qui à Deo mittuntur, destinantur, & ordinantur ad populum gubernandum. Et sic omnes personæ superiores siue Ecclesiasticæ, siue sæculares possunt dici missi. Quia sicut reges gubernant regnum suum per officiales quos ad diuersas partes regni sui dirigunt, atque mittunt, sic Deus per officiales suos scilicet per prælatos & prædicatores, per principes & alios iudices, quos per suam occultam prouidentiam in mundo destinat atque mittit, regit, & dirigit totum mundum. Et ideo sicut ille qui mittitur, debet facere voluntatem eius, à quo mittitur, sic boni prælati debent facere voluntatem Dei, ipsos in diuersis officiis destinantis, sicut Christus innuit de seipso, dicens Ioan. 6. Descendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me. Et ideo generaliter de talibus omnibus missis potest exponi illud Iob. 38. Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & reuertentia dicent tibi, assumus? q.d. Illi, quos tu Deus mittis, debent esse fulgura, & reuertentia, & dicentia, assumus. In quibus verbis aduerte, quod missi debent moraliter loquendo, sinceriter ingredi, quod ostenditur, cum dicitur [Nunquid mittes] quasi diceret, à te, & non ab alio debent mitti. Celeriter progredi, quod ostenditur, cum dicitur [Ibunt, & dicent assumus] Viriliter congredi, quod ostenditur, cum dicitur [Fulgura] quæ scilicet sunt maximæ potestatis. Faciliter regredi, quod ostenditur, cum dicitur [Reuer-
F tentia] ¶ Dico ergo, quod tales missi debent esse sinceriter ingredientes, quod ostenditur in verbo [Nunquid mittes] quasi diceret, ad te Deus & non ad aliud pertinet missio, institutio & promotio. Solus enim Rex potest instituere & mittere per regnum suum officiales suos & legatos, alias si ab alio non habente potestatem mitterentur, veri legati seu missi nullatenus crederentur. Sic vere in regno huius mundi, & maxime in Ecclesia, non debet aliquis introduci in officium legationis seu prælationis nisi à rege Deo, quia nullus assumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo sicut Aaron. Heb. 5. Alias si carnalis affectio seu simoniæ corruptio ipsum introduxerit, verus legatus vel missus nunquam erit. (Mittes ergo) vt sic quilibet talis possit dicere illud Hierem. 26. In veritate enim misit me dominus, vt & de eo exponi possit illud Ioan. 2. Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Ioannes. Vbi aduerte, quod tales à Deo missi sunt (vt communiter) cæteris discretiores, quia homo, famosiores, quia habent nomen, cæteris perfectiores, quia dicuntur in quo est gratia, quia Ioannes. Pro certo hodie non sic, quia vere pauci sunt, qui à Deo mittuntur, & instituuntur, quia aut per ambitionem se ingerunt, aut per affectionem seu simoniam sine iussu Dei se introducunt. Vnde dicit dominus Hierem. 22. Non mittebam prophetas, & ipsi currebant, non loquebar illis, & ipsi prophetabant. Isti enim debent expectare domini præceptum, imo etiam illud deberent cum timore & reuerentia suscipere, & se etiam excusare sicut habemus exemplum in Moyse, quem cum dominus ad prælationem mitteret pro populo liberando, vix & cum difficultate voluit acceptare sicut habetur Exod. 5. Sed non sic isti, imo pro certo ipsi se ingerunt non vocati, dicentes illud Esa. Ecce ego, mitte me. Non sic ergo tales, nisi sinceriter ingredientes (Mittes inquit) Nota hic de Bethsaida, qui interpretatur missus. Ioan. 5.

¶ Deinde dico, quod ipsi debent esse celeriter progredientes G
[Ibunt inquit, & dicent: assumus] Omnia enim quæ à superioribus huc mittuntur, suum officium celeriter exequuntur, sicut patet de vento & de aeris statione, & cæteris aeris impressionibus. Sic vere illi, qui à Deo huc mittuntur ad Ecclesiæ officia sua peragenda, debent ipsa exequi cum celeritate, non cum tarditate, cum diligentia, non cum pigritia, cum sedulitate, non cum ignauiæ ruditate [Ibunt inquit & dicent, assumus] Ezechiel. cap. 1. Animalia ibant, reuertebantur in similitudinem ignis coruscantis. Vide supra in titul. Ire. Vt de tali talium sedulitate possit exponi illud Exod. 33. Mittam præcursorem tui Angeli. ¶ Denique dico, quod tales missi debent esse H
viriliter congredientes, quod ostenditur, cum dicitur, quod ipsi debent esse fulgura, quia sicut fulgura maximæ sunt potestatis & virtutis, ita quod fortitudine sua scindunt & penetrant, vrunt & dissipant quicquid tangunt, sic vere tales missi seu legati debent habere tantam audaciam, constantiam & virtutem, quod contra impios & proteruos debent viriliter dimicare, & ipsos per iustitiam eneruare. Vnde Psalm. Misit sagittas suas, & dissipauit eos, fulgura multiplicauit, & conturbauit eos. Vide supra de fulgure, si vis applicare. ¶ Insuper dico, quod tales missi de- I
bent esse faciliter regredientes, quod notatur in verbo [Reuertentia] legatus enim missus à Papa facta legatione reuertitur ad eundem. Sic vere bonus prælatus facto officio sibi commisso in hoc mundo, taliter se habere debet, quod in egressu vitæ possit ad Deum, qui ipsum miserat, ad patriam reuenire. Reuertentia inquit, vt sic ipse possit dicere illud Tob. 12. Reuertar ad eum, qui misit me, vos autem benedicite Deum. Et sic patet quomodo missi & legati à Deo debent egredi, progredi, congredi, regredi. Et hæc sufficiunt.

Mitis. Mitigare.

Cum mititas & benignitas, mansuetudo & modestia quasi pro eo- A
dem supponant, notabis quod mititas est quædam animi modestia exterioribus verbis & actibus declarata. Igitur dico, quod in scriptura virtus mititatis est habenda, quia

Inducitur naturaliter,
Iniungitur magistraliter,
Ostenditur exemplariter,
Assistitur socialiter,
Erigitur supernaliter.

Dico ergo, quod virtus mititatis naturaliter inducitur. Homo enim est animal mansuetum naturaliter, quinimo si quid crudelitatis exequitur, contra naturam propriam operatur. Exemplo ouis vel bouis, quæ sunt animalia mitia, quæ si morderent, innaturaliter agere viderentur. Vnde de Moyse dicitur Num. 13. quod ipse erat mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra. Et hoc etiam satis ostendit ipsa factura hominis, quæ scilicet non habet aculeos ad pungendum, cornua ad percutiendum, dentes acutos ad mordendum. Vngues recuruos ad lacerandum, sed pro certo ipse habet manus molles ad leniendum, vultum gratum ad complacendum, oculos pios ad mititatem & mansuetudinem ostendendum, & ad iras aliorum pro viribus mitigandum. Iracundus enim prouocat rixas, qui autem patiens est mitigat suscitatas. Prouerb. 15. Mititas ergo naturaliter inducitur. ¶ Item dico, quod mititas magistraliter iniungitur scilicet ex mandato diuino Psalm. Diriget mansuetos in iudicio, docebit mites vias suas. ¶ Item exemplariter proponitur, seu ostenditur scilicet in persona Christi & sanctorum. Ipse enim est, qui dicit Matth. 11. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Vnde sibi dicitur in Psalm. Quoniam tu domine suauis & mitis, & multæ misericordiæ omnibus inuocantibus te. ¶ Item socialiter assistitur, quia scilicet societas mitium valde diligitur, & libenter ab aliis frequentatur. Quia sicut scriptum est. Melius est humiliari cum mitibus quam diuidere spolia cum superbis. Prouerb. 16. ¶ Item mititas supernaliter promouetur, seu erigitur, & hoc pro certo temporaliter & æternaliter. Quia vere temporaliter mites libenter promouentur, & eriguntur ad sæculi dignitatem, iuxta illud Eccles. 10. Sedes ducum superborum destruxit dominus, & regnare fecit mites pro eis. Finaliter vero extolluntur ad æternam fœlicitatem Matth. 5. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Et breuiter dico, quod ad quemlibet virum iustum pertinet mitem esse & suas & aliorum impatientias pro viribus mitigare, quia scilicet verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos Eccles. 6. Exemplo Christi, qui propriam iram mitigare dicitur, se non vindicando. Psal. Mitigasti omnem iram tuam, auertisti ab ira indignationis tuæ. Alios etiam mitigat, ipsorum impetus refrænando. Psal. Tu dominaris potestati maris, motũ autẽ fluctuum eius tu mitigas. Talis autem mitigatio Christi & propriæ iræ suæ seu iustitiæ, seu etiam alienæ miseriæ, finaliter fiet in iudicio, quia. s. Christo de mitigatione iustitiæ suæ erga iustos dicitur in Ps. Vt mitiges ei à diebus malis, donec fodiatur peccatori fouea. Vnum tamen ad-

uerte, quod licet boni mites diligant, mali tamen ipſos hodie vilipendunt, & grauant, & ipſos decipiunt, & defraudant. Eſaiæ 23. Fraudulenti vaſa peſſima ſunt. Ipſe enim cogitationes concinnauit ad perdendos mites. Sufficit. Vide in titulo manſuetudo.

A **Moab.** Nota, quod per Moab (vt communiter) intelligitur in ſcriptura peccator ſiue peccatores. Moab enim interpretatur ex patre, quia peccatoribus dicitur Ioan. 8. Vos ex patre diabolo eſtis. Moab enim fuit populus gentilium, qui ſemper fuit populo Dei contrarius & nociuus. Ad denotandum, quod mali ſemper contrariantur bonis, & eis quanto plus poſſunt aduerſantur. Vnde 2. Paral. 20. dicitur. Congregati ſunt filij Moab, & filij Amon ad Ioſaphat, vt pugnarent contra eum. De Moab ergo, id eſt, de peccatoribus eſt notandum, quod iſti ſunt, dum viuunt in hoc mundo, videlicet

Tranſgreſſores diuinæ voluntatis,
Sectatores ſuperbæ vanitatis,
Poſſeſſores mundanæ facultatis,
Prædatores terrenæ ciuitatis.

Dico ergo, quod iſti ſunt diuinæ voluntatis tranſgreſſores. Vnde 4. Regum 1. dicitur, Præuaricatus eſt Moab. Item iſti ſuperbæ vanitatis ſunt ſectatores. Vnde Eſaiæ 16. Audiuimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valde, Superbia eius & arrogantia eius & indignatio eius pluſquam fortitudo eius. Item mundanæ facultatis ſunt poſſeſſores. Vnde Hier. 48. Fertilis fuit Moab ab adoleſcentia ſua, in captiuitatem non abiit, nec eſt transfuſus de vaſe in vas, idcirco permanſit guſtus eius in eo, & ſapor eius non eſt immutatus. Item iſti terrenæ ciuitatis ſunt prædatores. Vnde 4. Reg. 2. Nunc perge ad prædam Moab. ¶ Iſte eſt populus peccatorum propter iſta, quia

Priuatur interna ſecuritate,
Delebitur ſuperna auctoritate,
Nudabitur externa proſperitate,
Damnabitur æterna aduerſitate.

Dico igitur, quod peccatores ſecuritate priuabũtur, in quantum ſcilicet æternis tremoribus triſtabuntur. Vnde Exod. 15. Robuſtos Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes habitatores Chanaam. Item Dei auctoritate delebuntur. Vnde Nu. 21. Væ tibi Moab, periſti popule Thamos. Item mundi proſperitate nudabuntur. Eſa. 15. Onus Moab, quia nocte vaſtata eſt Ar, Moab conticuit. Item inferni aduerſitate grauabuntur. Vnde Hier. 48. per totum capitulum. Vaſtata eſt Moab, & ciuitates eius ſuccenſæ. Et iterum ibidem. Abſciſſum eſt cornu Moab, & brachium eius contritum eſt. Et iterum ibidem. Ablata eſt lætitia de carmelo, & de terra Moab. Item ibidem. Super omnia tecta Moab omnibus planctus, quoniam contriuit Moab ſicut vas inutile. Quomodo deiecit ceruicem Moab, & confuſus eſt? Eritque Moab in deriſum: & hæc ſatis ſint.

A **Modeſtia. Modeſte. Modeſtus. Moderatio.** Nota, quod modeſtia dicitur à modo. Vnde modeſtia idem eſt, quod modus honeſtus. Differunt autem mititas, & modeſtia, quia mititas eſt interius in animo, modeſtia vero eſt exterius in operatione & in facto. Mititas eſt erga proximum, modeſtia ſpectat ad ſeipſum. Igitur dico, quod omnia facienda ſunt à prudentibus modeſte, & moderate, non impetuoſe, temere vel funeſte. Modeſtia enim valde decet quemlibet virum iuſtum, & maxime eccleſiaſticum vel prælatum. Vnde 1. Ti. 3. Epiſcopum oportet eſſe prudentem, ſobrium, &c. Sequitur. Non percuſſorem, ſed modeſtum. Vnde 1. Petr. 3. Vnanimes in oratione, miſericordes, modeſti, humiles eſtote. ¶ Et ſi vis dic, quod modeſtia eſt habenda, quia

Mouet ad compaſſionem,
Inflammat ad dilectionem,
Ornat ad conuerſationem,
Commendat operationem,
Communicat, & concomitatur miſerationem.

Dico ergo, quod modeſtia excitat compaſſionem. Libentius enim compatitur quis in neceſſitate homini modeſto, quam proteruo. Exemplo modeſti viri pro cuius iniuſta morte Antiochus, Rex, quanquam iniquus legitur fleuiſſe, recordatus defuncti modeſtiam & ſobrietatem, ita quod occiſorem in eodem loco vbi eũ occiderat, fecit occidi, ſicut dicitur 2. Machab. 4. Item inflammat dilectionem. Hominem enim pium & modeſtum diligunt etiam eius contrarij id eſt, homines impij, & ſuperbi. Ideo Col. 3. dicitur: induite vos ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam, ſupportantes inuicem & donantes. Item adornat conuerſationem. Certum eſt enim quod conuerſatio hominis maturi, & modeſti valde reputatur. Ad Tit. 3. Admone illos non litigioſos eſſe, ſed modeſtos & manſuetos ad omnes homines. Item cõmendat operationem. Opus enim quod fit cum modeſtia & maturitate, amplius commendatur. Ad prudentem enim pertinet, quod ſit modeſtus in operationibus ſuis, ſicut de illo principe dicebat Rex 2. Mac. 9. Confido enim eum humane & modeſte acturum vobiſcum. Vnde Iac. 3. dicitur, quod ſapientia, quę de ſurſum eſt, primum quidem pudica eſt, deinde pacifica & modeſta. Item concomitatur miſerationem, quia (vt communiter) homines modeſti ſunt miſericordes & pij 1. Pet. 3. Vnanimes in oratione eſtote, miſericordes, modeſti, humiles, &c. Vide infra de Temperantia. & ſupra de Mititate & manſuetudine.

Modicum. Nota, quod iſtud aduerbium modicum ſignat in bono & in malo. In bono enim ſignat, & intuetur A

Modicum:
- Pœnitentiæ,
- Affluentiæ,
- Amicitiæ,
- Patientiæ.

¶ Inuenitur enim modicum pœnitentiæ, quia ſcilicet quicquid boni patiuntur in hoc mundo, valde modicum poteſt dici. Vnde Eccleſ. 51. Modicum laboraui, & inueni mihi multam requiem. Item inuenitur modicum affluentiæ. De affluentia enim deliciarum & diuitiarum debemus modicũ ſumere, ſcilicet ad neceſſitatem, non ad voluptatem. Et ſic legitur 1. ad Ti. 5. Modico vino vtere propter ſtomachi neceſſitatem. Item inuenitur modicum amicitiæ. Modicum enim bonæ fidelitatis vel boni amoris, quod Deo impendimus, ab ipſo maximum reputatur. Vnde Lucæ 17. Euge ſerue bone & fidelis quia in modico fuiſti fidelis, &c. De iſto etiã modico dicit Chriſtus Ioan. 7. Adhuc modicum tempus ero vobiſcum. Item inuenitur modicum patientiæ. Totum enim tempus huius vitæ, vnum modicum dicitur reſpectu æternitatis. Et ideo mala, quæ hic patimur, ſunt in patientia ſuſtinenda. Vnde Apoc. 6. Suſtinete adhuc modicum tempus, donec impleatur numerus fratrum veſtrorum: & Eſa. 26. Abſcondere modicum ad momentum, donec pertranſeat indignatio mea. Et ſic patet, quod modicum ſumitur in bono. ¶ Sed adhuc dico, quod aliquando etiam vt communiter modicum ſumitur in malo. Et ſic dico, quod in ſcriptura inuenitur, quod mali in hoc mundo habent omnia bona modica, quod quaſi nulla. Habent enim B

Modicum:
- Stabilitatis,
- Credulitatis,
- Sagacitatis,
- Virtuoſitatis,
- Durabilitatis,
- Taciturnitatis,
- Securitatis.

¶ De modico ſtabilitatis & de paucitate eius intelligo illud Eſa. 28. Expecta, expecta modicum. q. d. tales modicum perſeuerant in eodem ſtatu. De modico credulitatis ſeu infidelitatis dicitur Matth. 14. Modicæ fidei quare dubitaſti. De modico ſagacitatis dicitur Ioan. 12 Adhuc modicum lumen in vobis eſt. Item de modico virtuoſitatis dicitur Apoc. 3. Ecce dedi oſtium apertum coram te, ſciens, quod modicam habes virtutem. Item de modico durabilitatis dicitur Iac. 4. Quæ autem eſt vita noſtra, niſi vapor ad modicum parens? Item de modico taciturnitatis dicitur Iac. 3. Lingua modicum membrũ eſt & magna exaltat. Item de modico ſeueritatis dicitur Matth. 8. Quid timidi eſtis? ¶ Vel ſi vis dic, quod per iſtud aduerbium modicum intelligitur peccatũ, quod vere ita modicum habet de eſſentia, quod a Sanctis non ſolum dicitur modicum, imo nihil omnino. Ideo nota, quod per modicum intelligitur C

Peccatum:
- Malitiæ & malignitatis;
- Nequitiæ & iniquitatis;
- Stultitiæ & fatuitatis.

De peccato malitiæ dicitur 1. Corinth. 6. & Gal. 5. Modicum fermentum totam maſſam corrumpit. De peccato nequitiæ dicitur Luc. 16. Qui in modico iniquus eſt, & in maiori iniquus erit. De peccato vero ſtultitiæ dicitur 2. Corinth. 11. Vtinam ſuſtineretis modicum quid inſipientiæ meæ. Et hæc de modico ſufficiant. Vide infra in titulo, Parum.

Modo. Nota, quod modo quandoque ſumitur pro tempore præterito, quandoque pro præſenti, quandoque pro futuro ſicut cum dicitur Modo veni, modo vado, & modo ibo. Vt communiter tamen Modo ſumitur pro nunc, pro ſtatim, & ſimilibus ſignantibus præſens tempus, applicando igitur ad tempora quæ nunc vel alias nobis ſunt vel erunt præſentia, notemus quod in ſcriptura reperitur A

Vnum Modo:
- Quod ſemper labitur, nec eſt durabile,
- Quo virtus naſcitur, & eſt laudabile,
- Quo ſalus panditur, & eſt mirabile.

Primum eſt naturæ,
Secundum gratiæ,
Tertium gloriæ.

¶ Primo ergo dicam quod in ſcriptura reperitur vnum modo naturæ labẽtis. Et ſic pro certo per modo intelligitur vita præſens, quæ

quæ certe non est nisi vnum nunc, vnum statim, vnum protinus, vnum modo. ¶ Et sic certe possum dicere quod vita præsens est vnum modo scilicet

Indigentiæ & nuditatis,
Ignorantiæ & cœcitatis,
Impotentiæ & debilitatis.

¶ In isto ergo modo vitæ præsentis viget nuditas & indigentia. vnde Genes.31. dicitur, quod nisi Deus patris mei Abraham & timor Isaac affuisset mihi, forsitan modo nudum me dimisisses. Item in modo vitæ præsentis viget cœcitas & ignorantia. Ioan. 13. Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea. Item in isto modo viget debilitas & impotentia vnde Ioan. 13. Christus dixit Petro. Quo ego vado, non potes me modo sequi. Sequitur. Quare non possum te modo sequi? Et illud Ioan. 16. Multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modo. Patet ergo,
B quod est vnum modo naturæ labentis. ¶ Secundo dico, quod est vnum modo gratiæ præsentis Et sic dicam, quod gratia quæ nunc datur in præsenti Christi fidelibus est

Vnum modo
- Iustitiæ & æquitatis,
- Credentiæ & veritatis,
- Innocentiæ & sinceritatis,
- Confidentiæ & securitatis.

Quod status gratiæ sit vnum modo & vnum tempus æquitatis & iustitiæ patet Matth. 3. vbi dicitur. Sine modo, sic enim nos decet adimplere omnem iustitiam. Item quod sit vnum modo veritatis & notitiæ seu credentiæ & iustitiæ, patet Ioan. 16. vbi dicitur. Modo crediris, ecce venit hora, ecce nunc venit. & Matth. 26. Amodo videbitis filium hominis. Item quod sit vnum modo sinceritatis & innocentiæ, patet 1. Petr. 2. vbi dicitur. Quasi modo geniti infantes rationabiles, lac concupiscite sine dolo. Item quod sit vnum modo securitatis & confidentiæ, patet Esa. 39. vbi dicitur. Non modo confundetur Iacob, nec modo vultus eius erubescet. Et illud 1. Mach. 9. Liberemus animas nostras modo.
C Istud est ergo vnum modo gratiæ præsentis. ¶ Tertio vero dico, quod inuenitur vnum modo gloriæ sequentis. Æterna enim gloria est semper præsens, semper modo, tota simul. Et sic notabo, quod ista est

Vnum modo, quod
- Nunquam deficit,
- Clare respicit,
- Mentem reficit.

¶ Nunquam dico deficit. Esa. 9. Amodo & vsque in sempiternum zelus domini exercituum faciet hæc. Clare etiam respicit, quia scilicet ibi est visio clara. Matth. 23. Non me videbitis amodo donec dicatis. Benedictus, qui venit. & Ioan. 14. Amodo videbitis eum & cognoscetis eum. Mentem insuper delectat & reficit Apoc. 14. Amodo iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis. Sic ergo patet quomodo istud aduerbium modo spectat ad gloriam, gratiam, & naturam. Sufficit.

A **Modus.** Quia de modo non intendo loqui logicaliter nec grammaticaliter: sed solum moraliter, notabo, quod modus est quædam decens & congrua adiacentia actionum, sine qua ipsæ actiones non habent efficaciam aut valorem. modus etiam quandoque denotat ordinem, sicut dicitur, quod quis locutus est in modum, qui sequitur. Quandoque similitudinem, sicut cum dicitur, quod in candelabro erant scyphi quasi in modum noctis vel sicut cum dicitur, & simili modo factum est hoc. Quandoque autem signat modestiam, regulam & temperantiam, & sic sumitur moraliter loquendo. Igitur moraliter loquendo dico, quod in omnibus actionibus nostris debemus ponere regulam atque modum. Modus enim in opere vel in facto, est sicut sal in potagio vel in cibo, quia sicut cibaria quanquam bona & delicata sine sale sunt insipida, sic opera sine modo sunt inutilia. Igitur dico, quod nos debemus habere moderantiam, regulam atque modum, scilicet

In { Scientia, Iustitia, Lætitia, Potentia } ne nimis { inquiramus, exuramus, gaudeamus, exurgamus. }

B ¶ Primo igitur adhibeamus modū in scientia. Teste enim Apostolo ad Roman. 12. Non decet plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Sicut enim ante oculos natura posuit palpebras ad modificandum visum, quia scilicet si oculus semper esset apertus, spiritus visibilis dispergeretur, & sic visus propter debiti modi carentiam læderetur, quinimo forsitan cœcaretur, sic intellectus indiget palpebra rationis, quæ modum & regulam imponat spiritui inquisitionis, quia si intellectus circa ardua, & maxime circa aspectum solis & luminis, id est, circa cœlestia & diuina plus iusto vagari permitteretur, faciliter per hæreses excœcaretur. Animalia enim quæ non habent palpebras (sicut pisces) obscurius vident. Sic tales, &c. Bene ergo dicitur Prouerb. 23. Noli (inquit) laborare, vt diteris, sed prudentiæ tuæ pone modum, ne erigas oculos tuos ad opes, quas habere non potes, quia facient sibi alas quasi aquilæ, & volabunt in cœlum. Homo enim non debet laborare, vt dicitur opibus scientiarum nimis arduarum quia tales non solent faciliter acquiri, sed volare, id est, possibilitatem humanam excedere, & abire. Igitur habeamus modum in scientia. ¶ Secundo dico, quod debemus adhibere modum in iustitia. Non enim debemus esse nimis excessiui in puniendo. Ignis enim melius calefacit, quādo aquæ aspersio suæ excessiuæ flammæ modum imponit. Sic vere ille ignis, & ille rigor magis est commendabilis qui per modum debitum fit temperabilis. Teste enim scriptura Deu. 25. Pro mensura peccati erit & plagarum modus. Sicut de leone legitur, quod ipse secundum quod magis, vel minus ab aliquo læditur, vel percutitur, ipsum magis vel minus rotare, vel percutere dicitur, vel mordere, & sic iræ suæ modum imponere comprobatur. Quod est contra tyrannos, qui sine modo contra alios debachantur contra illud Gal. 1. Supra modum persequebar Ecclesiam Dei. Vt tales oppressi possint dicere illud 2. Corinth. 1. Supra modum grauati sumus, & supra virtutem, ita vt tæderet nos etiam viuere. Exemplo beati Pauli. 2. ad Corinth. 11. se dicentis fuisse in plagis supra modum, in mortibus frequenter. Adhibeamus igitur modum in iustitia. ¶ Tertio dico, quod adhibere debemus modum in læ- D
titia, ad literam enim modus valde requiritur in omni musica & cantu. Sic vere valde decet virum prudentem, quod in sua lætitia modum ponat. Exemplo illorum, de quibus dicitur Ecclesi. 44. quod ipsi fuerunt homines magni virtute, & prudentia sua præditi, in pueritia sua exquirentes modos musicos. Contra illos, qui nullum in lætitia tenent modum. De quibus potest dici illud Apoc. 16. quod ipse vidit tres spiritus immundos in modum ranarum. Spiritus enim sunt superbiendo, immundi luxuriando, & ranæ garrulando & superflue exultando. ¶ Quarto adhibea- E
mus modum in potentia. Valde enim requiritur, quod homo in sua prosperitate & potentia modum ponat, quodque seipsum temperet, & componat. Nonne vitis anno quolibet putatur, & non sibi de ligno super modum dimittitur, & secundum modum & regulam temperatur, ne forte nimis excedens in fructibus, citius sterilescat, & ad nihilum deducatur Sic diues debet ramos diuitiarum suarum rescindere, & potentiæ & opulentiæ suę modum ponere, ne forte ipsum contingat propter excessum sterilescere, vel perire, sicut illi, de quibus dicitur Sapien. 15. quod omnes insipientes & infœlices supra modum animæ suæ superbi sunt. Ideo de diuitibus moderatis potest exponi illud, quod scribitur 3. Regum 8. quod supra capita columnarum erat opus in modum lilij. Capita enim columnarum sunt diuites & capitanei, quia scilicet debent esse in modum lilij, quod est valde suaue & temperatum, quamuis sit pingue & humorosum. Ad denotandum, quod diuites licet prosperitate & humore diuitiarum sint pingues, debent tamen moderati esse & humiles, vt possit de eis dici illud 3. Reg. 10. quod in hunc modum cuncti reges Etheorum & Syriæ equos venundabant, id est, superbiam deponebant. Sic ergo patet quomodo ponendus est modus & adhibendus in potentia ne superbiat. In lætitia ne deficiat. In iustitia ne desæuiat. In scientia ne decipiat. ¶ Et aduerte, quod iusti de- F
bent habere

Modum
- Indicatiuum bene docendo & prædicando,
- Imperatiuum bene regendo & gubernando,
- Optatiuum bene orando & supplicando,
- Coniunctiuū bene amādo & pacifice viuēdo,
- Infinitiuum semper manendo & in infinitum perseuerando.

Et sic dicetur, quod multifarie multisque modis loquitur Deus patribus in prophetis. Heb. 1. Et hoc de modo sufficit. Vide de modestia, & vide infra de quomodo.

Moyses. Nota, quod Moyses secundum diuersas conditiones & actus ipsius potest in scriptura diuersa A
& varia designare. ¶ Vnde generaliter notandum est, quod Moyses signat

Statum
- Prælatorum & præsidentium,
- Perfectorum & contemplantium,
- Iudæorum & pereuntium.

¶ Primo ergo dico, quod Moyses signat statum præsidētium prælatorum. Vnde Matth. 23. Super cathedram Moysi sederunt scribæ & Pharisæi. Sicut enim Moyses fuit à domino electus ad educendum populum Israel de Ægypto, & ad educendum ipsum extra domum Pharaonis vsque ad terram promissionis, sicut habetur Exodi. 3. & deinceps, sic prælati sunt à domino electi vt populum sibi commissum de Ægypto, id est, de statu peccati & de potestate Pharaonis, id est, diaboli eripiant, & educāt, & quod per desertum pœnitentiæ ipsos vsque ad terram promissionis Paradisi dirigant, pertrahant, & perducant. Psalm. Deduxisti sicut oues populum tuum in manu Moysi & Aaron. Vnde nota, quod sicut

Moyſes fuit { Ouium paſtor, Populi ductor, Ouium doctor, Populi protector.

Sic vere bonus prælatus debet ſe exhibere recreatorem ouium & paſtorem, populi ductorem & gubernatorem. Ouium doctorem & legiſlatorem. Ouium tutorem & defenſorem. ¶ Dico ouium paſtorem, ſicut de Moyſe legitur Exo.4. Moyſes paſcebat oues Ietro cognati ſui. Prælatus enim debet ſubditos ſuos paſcere, & nutrire, & non ſolum pabulo ſcientialis eruditionis, imo etiam pabulo temporalis recreationis & ſubuentionis, vt dicat illud Ioan. 10. Ego ſum paſtor bonus, &c. Item dico populi ductorem. Prælatus enim dare debet per bona exempla vias vitæ ſubditis ſuis, vt eum ſequendo, ipſos ad patriam perducat. Ideo de Moyſe legitur in Pſalm. quod Deus notas fecit vias ſuas Moyſi, & per eum filiis Iſrael volūtates ſuas. & Micheæ 6. Miſi ante faciem tuam Moyſen. Item dico ouium doctorem, quia videlicet ſicut Moyſes aſcendens in montem in medio nebulæ quadraginta diebus ieiunauit, legem ſuam dominus ſibi reuelauit, & deſtinauit, per quā eandem populum inſtruxit & informauit ſicut dicitur Exod 19. & 20. ſic pro certo prælatus debet in montem perfectionis ad dominum aſcendere, debet carnem ſuam abſtinentiis, & ieiuniis macerare, debet etiam nebuloſitatem propriæ conſcientiæ penetrare, & ſic à Deo legem & ſcientiam poterit audire, & diſcere, de qua poſtmodum populum poterit edocere. Vnde Ioan 7. Nōne Moyſes dedit vobis legem? Item dico populi tutorem, quia ſicut Moyſes orādo populum Iſrael iuuabat, ita quod dum Moyſes manus leuabat, Iſrael vincebat Amalech, ſicut dicitur Exod. 17. ſic pro certo chariſſimi, prælatus debet orationibus populum defendere & iuuare & pro ipſo contra diabolum precibus dimicare. Vnde Exod. 19. dicitur Moyſes aſcendit in montem, ad dominum (ſupple) orandum. Breuiter ergo dico, quod Moyſes ſi-
B gnat ſtatum præſidentium prælatorum. ¶ Secundo dico, quod Moyſes ſignat ſtatum contemplantium perfectorum. Et hoc triplici ratione, videlicet

Quia fuit { Benigniſſimæ conditionis, Concordiſſimæ dilectionis, Seueriſſimæ correctionis.

¶ De benignitate ſua dicitur Nume. 12. quod Moyſes erat vir mitiſſimus ſuper omnes homines, qui morabantur in terra. De concordi ſocietate, ſeu charitate ipſius dicitur Luc. 9. quod Moyſes & Helias apparuerunt in monte cum domino. De ſeueritate vero iſtius dicitur Ioan. 8. Moyſes mandauit mulierem lapidare adulteram. Sic pro certo viri perfecti debent habere exemplo Moyſis ſcilicet

Virtutem { Benignitatis, Concorditatis, Seueritatis.

Vt ſic quilibet talis poſſit dicere illud Ioan. 9. Nos Moyſis diſci-
C puli ſumus. ¶ Tertio dico, quod Moyſes ſignat ſtatum pereuntium Iudæorum. Sicut enim Moyſes habuit velamen ſuper faciem ſuam, ſicut dicitur Exod. 34. ſic Iudæi habent velamen erroris. Vnde 2. Corinth. 3. Vſque ad hodiernum diem cum legitur Moyſes, velamen eſt poſitum ſuper faciem cordis eorum.

Moleſtia. Nota, quod moleſtia accipitur pro grauamine vel pro nocumento, ſeu etiam pro zelo, vel difficultate, vel iniuria. Vide infra in titulo nocere.

A **Mollis. Mollities.** Nota, quod mollities moraliter loquendo ſignat in bono

Benignam locutionem,
Terrenam affectionem,
Deflentem compunctionem.

De mollitie benignæ locutionis dicitur Prouerb. 15. Reſponſio mollis frangit iram; ſermo durus excitat furorem. De mollitie vero affectionis ſeu compaſſionis dicitur Sap. 2. Spiritus diffunditur ſicut mollis aer. De mollitie inſuper cordialis compunctionis dicitur Iob 23. Deus molliuit cor meum, & ſpiritus (alias o-
B mnipotens) conturbauit me. ¶ Item mollities in malo ſignat

Verborum fallacitatem,
Animorum fragilitatem,
Immundorum carnalitatem,
Proſperorum labilitatem.

¶ De mollitie fallacium verborum dicitur in Pſalm. Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula. De mollitie vero fragilium animorum dicitur Hier. 51. Egredimini de medio Babylonis, ne forte molleſcat cor veſtrum. De mollitie etiam carnalium immundorum dicitur Eſa. 47. Non vocaberis vltra mollis & tenera. De mollitie vero labilium proſperorum dicitur Matth. 11. Ecce qui mollibus veſtiuntur in domibus regum ſunt, &c. Omitto gratia breuitatis, quia quamuis infinita ſint exempla, pauciſſimæ tamen ſunt auctoritates.

Momentum. Nota, quod momentum quandoque ſumitur pro fama, nomine vel valore, vt quando dicitur, quod illa erat res magni momenti, id eſt, magnæ famæ, nominis vel valoris, ſed (vt communiter) ſic non accipitur in ſcriptura. Quandoque vero vt communiter ſumitur momentum pro modiciſſima parte temporis ſeu horæ, Et ſic ſumitur pro nunc, pro ſtatim, pro ſubito, pro inſtanti. Quia ſcilicet ſicut punctus eſt minima pars lineæ quæ excogitari poſſit, ſic momentum temporis. Nota ergo, quod in ſcriptura comparatur momento omne illud, quod eſt tranſitorium, quia ſcilicet reſpectu æternitatis omne temporale eſt momentaneum, & omne tempus dicitur momentum. ¶ Sic igitur dic, quod in- B
uenitur videlicet

Momentum { Labentis naturæ, Præſentis figuræ, Nocentis iacturæ, Sequentis puncturæ, Latentis ſcripturæ.

Nam pro certo quaſi ſubito & in momento tranſeunt omnia quæ ſunt. Igitur dico quod in momento tranſit labentis vitæ natura, ſcilicet vita corporum humanorum. Vnde Eſa. 40. Ecce gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt ei ſcilicet reſpectu æternitatis. Item in momento tranſit præſens rerum figura, quia ſcilicet omnis natura rerum creatarum non eſt niſi vnum momentum reſpectu immenſitatis. Vnde Sapien. 11. Quoniam tanquam momentum ſtateræ, ſic eſt ante te orbis terrarum, & tanquam gutta roris antelucani. Item momento comparatur innocens pœnæ iactura, hoc eſt dictum, omnis mundi tribulatio, ſeu pœna. Eſaiæ 26. Abſconde te modicum ad momentum donec tranſeat furor meus. & 2. Corinth. 4. Illud enim, quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Vnde etiam de morte quæ eſt vltimum terribilium conſtat, quod ipſa tranſit, & deficit in momento 1. Regum 4. In ipſo autem momento mortis eius. Item momento comparatur ſequens mundi punctura, ſcilicet dies iudicij. De quo 1. Corinth. 15. In momento, in ictu oculi, in nouiſſima tuba: loquitur enim de reſurrectione & iudicio. Item momento comparatur latens Dei ſcriptura, ſeu norma rerum futura, id eſt, voluntas & ordinatio Dei circa futura rerum negocia. Vnde Act. 1. Non eſt veſtrum ſcire tempora vel momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate. & 1. Theſſal. 5. De temporibus autem & momentis non indigetis fratres. Sic ergo patet, quomodo omnia minutis, atomis, inſtantibus ſubiacent & momentis. Vide de hora.

Monere. Cum monere idem ſit, quod hortari, ſollicitare, inducere, inſtigare, ſeu verbis, exemplis aut factis ad aliquid inclinare, videtur, quod monumentum & monile ortum ſumpſerunt à monere. Monumentum enim dicitur, eo quod hominem admoneat de morte, vel de mortuo incluſo. Monile autem quod in pectore ponitur, quod rotundæ eſt figuræ, portantem de rebus æternis admonet cogitare quæ figura ſolet dici ſphærica, eo quod fine & principio careat. Monitiones ergo & monita nihil aliud ſunt, quam documenta, & ad bonum faciendum ſollicita monumenta ſicut de Tobia dicitur Tob. 1. quod monita ſalutis dabat eis. & Tobiæ etiam 10. dicitur, quod parentes Saræ monuerunt eam honorare Socerum, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum. ¶ Et nota, quod homo monetur ad bonum faciendum, videlicet

Per { Stimulum tribulationis, Sarculum exhortationis, Speculum informationis, Rotulum eruditionis, Iaculum prædicationis, Sibilum inſpirationis.

¶ Dico ergo, quod homo monetur benefacere per tribulationis ſtimulum, ſicut de filiis Iſrael dicitur Sapien. 11. quod hos Deus tanquam pater probans monuit. &c. & Eccleſiaſt. 7. dicitur, quod melius eſt ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuij. In illa enim finis cunctorum admonetur hominum. Item admonemur benefacere per exhortationis modulum. Sapien. 12. Hos, qui exerrant partibus, corripis, & de quibus peccant, admones & alloqueris. & Roman. 15. Certus ſum (inquit) fratres mei, quoniam & ipſi pleni eſtis dilectione, repleti omni ſcientia, ita vt poſſitis alterutrum monere. Item monemur benefacere per informationis ſpeculum, hoc eſt, per exempla. Vnde de lapidibus qui fuerunt extracti de fluuio Iordanis, dicitur Ioſuæ 4. quod poſiti ſunt lapides iſti in monumentum æternum filiis Iſrael. Et etiam Num. 16. dicitur, quod dominus præcipit in altari affigi thuribula hominum combuſtorum, vt eſſent filiis Iſrael pro ſigno & monumento, & vt commonerentur, ne alienigena accederet ad altare. Item monemur benefacere per eruditionis ro-

rotulum, hoc eſt dictum, per verba ſacræ ſcripturæ. Coloſſ. 3.
Verbum Chriſti abundet in vobis abundanter in omni ſcientia,
docentes & commonentes voſmetipſos in pſalmis, & hymnis, &
canticis ſpiritualibus. Item monemur benefacere per prædicatio-
nis iaculum. 1. Corin. 4. Non vt confundam vos, ſed vt filios cha-
riſſimos moneo. & 2. Tim. 2. Commoneo te teſtificans coram
Deo. &c. Item monemur benefacere per inſpirationis ſibilum,
ſicut de Ioſeph legitur Matth. 2. quod admonitus in ſomnis ſe-
ceſſit in partes Galileæ &c. Vide in tit. docere, & in aliis conſimi-
libus titulis.

A **Monumentum.** Nota, quod monumentum idem
eſt ꝙ ſepulchrum vbi mortui recõ-
duntur, quod etiam alio modo mauſoleum ſeu ſarcophagum
nuncupatur. Et poteſt moraliter loquendo ſignificare plurimum
in ſcriptura. Vnde nota, quod monumenta deſignant videlicet

Conſcientiam puram & ſecretam,
Conſcientiam puram & infectam,
Succeſſionem vitæ temporalis,
Afflictionem mortis corporalis.

¶ Dico ergo, quod per monumentum intelligitur

Conſcientiæ ſanctitudo,
Conſcientiæ turpitudo,
Temporalium plenitudo,
Corporalium mœſtitudo.

B ¶ Dico, quod monumentum ſignat conſcientiæ ſanctitudinem
& ſic accipitur monumentum Ioan. 19. vbi dicitur quod in hor-
ro vbi erat monumentum, in quo nõdum quiſquam poſitus fue-
rat, ibi poſuerunt eum. Iſtud monumentum ſignat conſcien-
tiam viri iuſti, qui dicitur hortus propter virtutum fœcundita-
tem. Dicitur nouum propter virtutum amœnitatem. Ibi etiam
nullus fuerat ſepultus, id eſt, ibi nullum erat peccatũ propter ſpe-
cialem ſinceritatem, & propterea ſibi munde ſepelitur Chriſtus
per cõtinuam ſuæ mortis memoriam & doloroſitatẽ. Quia ſem-
per boni viri debent in monumento puræ cõſcientiæ dominum
ſpiritualiter ſepelire, & ipſum ſibi per compaſſionem & memo-
riam retinere. vnde Mar. 15. Tulerunt corpus eius, & poſuerunt
C illud in monumentum. ¶ Item monumentum ſignat conſcien-
tiæ turpitudinem. Sicut monumentum exterius eſt clauſum, &
quandoque pulchrum & pictum, interius vero corruptione &
immunditia totum plenum, ſic vere conſcientia peccatoris, quæ
eſt exterius clauſa per confeſſionis denegationem, interius vero
eſt infecta per multorum peccatorum corruptionem, exterius
videtur pulchra per hypocriſim & palliationem, interius vero eſt
ſqualida per ſcelerum contaminationem. Vnde Lucæ 11. Væ vo-
bis, qui eſtis, vt monumenta, quæ non apparent. Et breuiter per
monumenta poſſunt intelligi omnes immunditiæ peccatorum.
vnde Marc. 5. dicitur, quod ille, qui habebat domicilium in mo-
D numentis, id eſt, in infectionibus & peccatis. ¶ Item monumen-
tum ſignat temporalium proſperitatem ſeu plenitudinem Quia
ſicut illi, qui in monumentis ſunt, nunquam poſſunt amplius
exire, imo neceſſe eſt, quod habeant ibi perpetuo manere, ſic
illi qui in proſperitate mundana ſemper fuerunt inuoluti, nun-
quam ſe poſſunt amplius expedire, imo neceſſe habent ſicut in
monumento putreſcere & fœtere. Soli enim mortui, id eſt, pec-
catores tali monumento tenentur, figurati in Lazaro, qui qua-
triduanus in monumento fœtebat, ſicut dicitur Ioann. 11. vnde
dicitur Prouerb. 12. Deſiderium impij monumentum eſt peſſi-
E mum. ¶ Item monumentum ſignat acerbitatem, ſeu afflictio-
nem mortis corporalis. Et ſic per monumentũ intelligitur mors,
quæ dicitur monumentum, à moneo, mones, eo quod per mo-
numentum corporale quod exterius videmus, ſemper inſtrui de-
bemus & moneri ad mortem præ oculis habendam, ſicut facie-
bat Magdalena, de qua dicitur Ioan. 11. quod ipſa vadit ad mo-
numentum vt ploret. Ioan. 20. etiam dicitur, quod Simon Petrus
introiuit in monumentum, quia videlicet nos per mortis conſi-
derationem debemus monumenta introire, & noſtram morta-
lem miſeriam deplorare. Et hoc ſufficit. Vide infra de verbo Se-
pelire.

A **Mons. Montes.** Nota, quod in ſcriptura inuenitur
mons virtuoſus, fructuoſus, & glo-
rioſus. Mons virtuoſus ſignat ſtatum hominum perfectorum.
vnde de hoc poteſt dici illud Eſa. 40. Omnis mons & collis hu-
miliabitur. ¶ Mons fructuoſus ſignat ſtatum eccleſiaſticum præ-
latorum, vel etiam dignitatem hominum clericorum. Et ſic
mons nihil aliud eſt quam Eccleſia. Et de hoc dicitur Eſa. 2. Erit
in nouiſſimis diebus præparatus mons domus domini ſuper ver-
ticem montium, & fluent ad eum omnes gentes. ¶ Item mons
glorioſus ſignificat ſtatum hominum beatorum, videlicet ſta-
tum gloriæ Paradiſi. Et ſic dicitur in Pſalm. Quis aſcendet in
montem domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius: Innocens
manibus & mundo corde. Et ideo breuiter de iſto triplici mon-
te poſſumus ſecundum modicitatem noſtri ingenij aliquid bal-
butire. Dicamus igitur, quod aues cæteris nobiliores, beſtiæ cæ-
teris velociores, arbores cæteris vtiliores ſolent in montibus fa-
cere manſionem. De auibus patet ſecundum Greg. quia aquila
cæteris auibus nobilior, ſemper vult in altis mõtibus & rupibus
nidificare. De animalibus etiam patet, quia capræ, quæ velociſſi-
mi ſunt curſus ſemper quanto plus poſſunt, volunt in altis mon-
tibus habitare. De arboribus etiam patet, quia pinus, quæ cæte-
ris arboribus vtilior eſt, ſolet melius in altis ſiccis & ſabuloſis
locis vel montibus creſcere & fructificare. Sic proculdubio cha-
riſſimi, viri ſancti, iuſti & perfecti qui poſſunt dici aquilæ pro-
pter volatum altiſſimæ contemplationis, dici etiam poſſunt ca-
præ propter curſum bonæ & diligentis operationis, dici etiam
poſſunt pini propter rectitudinem ſanctæ & ſinceræ intentio-
nis, ſemper debent prædictos montes iugiter habitare. Habitare
enim debent

In Monte { Perfectionis, propter meritorũ cumulationem,
Eccleſiæ vel religionis per fidem & deuotionem,
Cœleſtis mãſionis & regionis, per perfectionem
& contemplationem. }

Vt ſic cuilibet tali dicatur illud Cant. 2. Fuge dilecte mi, ſimilis
eſto capræ, hinnuloque ceruorum ſuper montes Bethel. Nos et-
iam dicamus inuicem illud Eſa. 2. Venite aſcendamus ad mon-
tem domini, & ad Domum Dei Iacob. In quibus verbis aduerte,
quod tres ſunt montes ſpirituales, in quibus & ſancti & iuſti di-
uerſimode conuerſantur. Eſt enim ibi

Mons { Perfectionis ſeu infectionis,
Prælationis,
Saluationis. }

Primus eſt mons magnæ ſecuritatis,
Secundus eſt mons magnæ nobilitatis,
Tertius eſt mons magnæ fertilitatis.

¶ Primo dico, ꝙ eſt mons magnæ ſecuritatis, quod oſtenditur in
verbo (Venite aſcẽdamus) Secundo eſt mons magnæ nobilitatis,
quod oſtenditur in verbo (montem domini) Tertio eſt mons
magnæ fertilitatis, ꝙ oſtenditur in verbo (Domum Dei) ¶ Pri-
mus eſt habitaculum perfectorum. Secundus eſt tabernaculum
prælatorum. Tertius eſt receptaculum beatorum. ¶ Primum
montem facit cumulus ſanctitatis. Sed ſecundum facit titulus
dignitatis. Et tertium facit riuulus bonitatis. ¶ Dico primo, B
quod iuſti habitant in monte ſecuritatis & perfectionis. Et iſte
mons pro certo nihil aliud eſt, quam eminentia vitæ & cumulus
meritorum, quod oſtenditur, cum dicitur (Aſcendamus ad mon-
tem) Aſcendere enim ſignat locum eminentiorem, quia ſicut il-
le, qui aſcendit in ſuperiora, ſuperat, & dimittit inferiora, & ad
alta ſe erigit, & emittit, ſic pro certo boni viri iuſti aſcendendo
gradum eminentis perfectionis, & ſanctitatis, ſolent inferiores
id eſt, peccatores dimittere, & ſe ab eis ſeparare, & ad alta virtu-
tum & meritorum ſe tranſuehere, & coæquare. Et ſicut auis a-
ſcendendo ſuperius ſolet eſſe ſecurior, quia ſcilicet tunc non ti-
met laqueum & ſagittam, ſic homo, qui altitudinem ſanctitatis
aſcendit & perfectionis, eſt ſecurus, quia ſcilicet omne periculum
tranſcendit, & euadit. Aſcendamus ergo, &c. Matth. 14. Aſcendit
Ieſus in mõtem ſolus orare. Quæritur enim à naturalibus quare
in monte inueniuntur aquæ dulciores & ſapidiores, quam in
valle. Et reſpondent, quod aquæ dulces ſunt puriores & leuiores,
aquæ vero inferiores & groſſæ ſunt impuriores & grauiores. Et
ideo (vt inquiunt) aquæ dulces & quæ ſurſum ad montes aſcen-
dunt, & attrahuntur, vbi ſcilicet per fontes & flumina emittun-
tur, groſſæ vero impuræ, quia ſurſum aſcendere nequeunt, infe-
rius in vallibus retinentur. Sic ꝑ certo illi, qui ſunt dulces & puri,
id eſt, boni & iuſti, ſurſum ad apicem & eminentiam perfectæ
vitæ aſcendunt, & euehuntur. Impuri vero, id eſt, peccatores in-
ferius in ſtatu imperfectionis remanent, & aggrauantur. Et hoc
eſt, quod ait propheta in Pſalm. Quis (inquit) aſcendet in mon-
tem domini? &c. Sequitur. Innocens manibus. Et ſic igitur dico,
quod iuſti habitant in monte ſecuritatis & perfectionis. Sed de
iſto monte nota, quod ad iſtum montem eſt tutum aſcendere, &
ibidem etiam habitare propter tres ipſius conditiones, in quibus
etiam montibus corporalibus aſſimilatur. Sicut enim montes,
vel illi, qui in montibus ſunt

Sunt { Cœlo propinquiores,
Luce ſplendidiores,
Rore perfuſiores. }

Sic pro certo viri perfecti ſunt cœlo propinquiores per affli-
ctionem; ſunt luce ſplendidiores per diſcretionem; ſunt rore
perfuſiores per deuotionem. ¶ Dico, quod iuſti debent eſſe ſi-
cut montes, qui ſurſum verſus cœlum eleuantur, à terra vero
elongantur. Vnde etiam ſecundum Iſidorum, mons eſt cumulus
terræ ſolo pede tangens terram. Et ideo ſecundũ eum, montes di-
cuntur quaſi eminentes. Et inde fuit, ꝙ Athlas mons Aphricæ ꝑ
eo, ꝙ ſua altitudine videtur cœlũ tãgere, fictus fuit à poetis fuiſſe
gigas, qui vſque ad cœlum attingebat, & totum cœlum humeris
ſuſtine-

ſuſtinebat, vt dicit idem. Sic pro certo viri perfecti debent ſurſum ad cœlum per affectum per deſiderium eleuari, & a terra, id eſt, à bonis corporalibus per contemptum, & ſubterfugium ſuſtolli. Sicut enim dicitur in Pſalm. Aſcendunt montes & deſcendunt campi. Et ſic tales dicuntur alti & eminentes, & capite, id eſt, affectione cœlum & cœleſtia contingentes, & ſolo corpore terræ inferius adhærentes, iuxta illud Sapien. 18. Vſque ad cœlos attingebat ſtans in terra. Vnde proprie de tali monte dicitur Deut. 4. Acceſſit ad radices montis, qui ardebat vſque ad cœlum Ardor enim affectionē ſignat. ¶ Item dico, quod iſti debent eſſe luce ſplendidiores, quia ſcil. ſicut ſol ſolet montes citius, plenius & diutius illuminare, ſic lux diuinæ gratiæ & ſcientiæ ſolet viros perfectos, vel etiam ſtatum monachorum perfectorum citius & abundantius illuſtrare & in ipſis permanere diutius. Vnde 1. Mach. 6. Refulſit ſol in clypeos aureos, & reſplenduerunt montes ab eis. Item iſti debent eſſe rore perfuſiores. Quia ſicut ros ſolet montes à ſuperioribus perfundere, fontes vero & flumina ſolent eos interius humectare, quia ſcilicet propter ſui concauitatem montes aquam attrahunt, quam per fontes & flumina mox emittunt, ſic pro certo & viri perfecti, & ſtatus perfectorum, ſolet à ſuperiori, ſcilicet à Deo haurire rorem gratiæ & deuotionis; quia ſicut dicitur in Pſalm. Ros Hermon deſcendit in montem Sion. Ab interiori vero ſcilicet à corde debent attrahere aquas lacrymarum & compunctionis. Pſalm. Inter medium montium pertranſibunt aquæ. Et alibi. Rigans montes de ſuperioribus ſuis, &c. Iſta tamen tria proculdubio habent hodie eſſe contrarium, quia ſcilicet in viris & in ſtatibus, qui deberent eſſe perfecti, videlicet in clericis, vel etiam in religioſis, non ſunt hodie iſta tria. Videlicet cœli altitudo, lucis claritudo, roris plenitudo. Ibi enim hodie deficit altitudo ſublimis affectionis, quia ſcilicet omnes ad terram per auaritiam inclinantur, iuxta illud Eſa. 40. Omnis mons & collis humiliabitur Iob. 14. Mons cadens defluet alluuione terra conſumetur. Item ibi deficit claritudo lucis diſcretionis, quia omnes per ignorantiam obſcurantur. Vnde Exod. 19. Totus mons Synai fumigabat, & conſequens totus obſcurus erat. Item ibi deficit plenitudo roris deuotionis, quia ſcilicet omnes per iracundiam ſeu per virtutum carentiam deſiccantur. Vnde 2. Regum 1. Montes Gelboe, nec ros, nec pluuia deſcendat ſuper vos, vbi ceciderunt fortes Iſrael. Non ſic chariſſimi, ſed ſit in viris, & in ſtatibus virtuoſis,

Deuotio rorificans,
Diſcretio clarificans,
Affectio altificans.

¶ Et ſic pro certo dico, quod iſte erit ſtatus ſecuritatis & perfe-
C ctionis, & iſte erit primus mons. ¶ Secundo dico, quod iſti morantur in monte nobilitatis & prælationis. Et hoc oſtenditur, cum dicitur (Montem domini) Status enim Eccleſiæ, & maxime prælationis, dicitur mons domini. Quia ſcilicet illi, qui ibi habitant, ſunt vicarij Chriſti, & ſibi in Eccleſia ſubſtituti. In iſto enim monte ipſe primus ſedit, quia ſicut habemus, Chriſtus in monte fuit transfiguratus. Matthæ. 17. In monte fuit manifeſtatus, ſicut dicitur Matth. 28. In monte fuit à dæmonibus tentatus, ſicut dicitur Lucæ 4. In monte fuit ad orandum ſecretius ſeparatus, ſicut dicitur Marc. 6. & Matthæ. 14. In monte fuit ad gratias agendum Deo eleuatus & ſublimatus, ſicut dicitur Matthæi 14. In quibus proculdubio poteſt notari, quod illi, qui in montem prælationis, vel Eccleſiæ veniunt, debent transfigurari, & immutari per moralem conuerſationem: debent manifeſtari diſcipulis, id eſt, ſubditis per doctrinam & prædicationem: debent præparari ad ſuſtinendum tentationem: debent dedicari pro populo in orationem: debent etiam habitari ad Dei laudem & gratiarum actionem. Et breuiter, ſicut antiqui philoſophi ſolebant aſcendere in altiſſimos montes, vt ibi curſus ſyderum ſpecularentur, ſic vere montes Eccleſiaſticæ dignitatis ſoli illi debent aſcendere, qui per diſcretionem nomen philoſophi merentur ſortiri, & qui curſus ſyderum, id eſt, beatitudinem ſanctorum nouerunt ſecretius contemplari. Et quia pauci ſunt hodie tales, ideo admiratiue querebat Dauid in Pſalm. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Et reſpondet. Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiam, qui non egit dolum in lingua ſua, &c. q. d. Sic debent eſſe illi, qui occupant iſtos montes. Quod bene figuratum eſt Matth. 17. vbi dicitur, quod Ieſus aſſumpſit Petrum, Iacobum, & Ioannem, & duxit illos in montem excelſum. Quia ſcilicet cum Chriſto in excelſo monte Eccleſiæ illi ſoli debent eſſe, qui dicuntur Petrus, ratione conſtantiæ & ſoliditatis. Quia Petrus dicitur à petra. Qui dicuntur Iacob ratione prudentiæ & ſubtilitatis, quia Iacobus interpretatur ſupplantans. Qui dicuntur Ioannes, ratione munditiæ & integritatis, quia Ioannes ſemper fuit caſtus & virgo. Et hoc etiam eſt, quod innuitur Exod. 19. vbi dicitur, quod ſoli Moyſi fuit licitum aſcendere montem, aliis vero tam hominibus quam iumentis fuit inhibitum ſub pœna mortis, ne in montem aſcenderent, vel etiam tangerent ipſum. Ad denotandum, quod ſoli ſancti & diſcreti viri debent ad montem Eccleſiæ, & maxime ad ſtatum prælationis accedere, & quod populus tam ſimplicium, quam rudium, atque iumenta, id eſt, congregatio hominum peccatorum nunquam debent ad montem huiuſmodi vitæ anhelare. Cuius hodie contrarium inuenitur. Bene enim verificatum eſt illud Pſalm. Iumenta in montibus & boues ſcilicet illi, qui ſunt boues per ignorantiæ ruditatem, & illi, qui ſunt iumenta per immunditiæ fœditatem. Sed non ſic chariſſimi, quia viri iuſti & boni debent ibi habitare. Exemplo Heliæ, de quo dicitur 3. Regum 19. quod ipſe ambulauit vſque ad montem Dei Oreb. Iſte eſt ergo mons domini. ¶ Et poſſumus notare, quod Eccleſia vel ſtatus prælationis, vel etiam quicunque eccleſiaſticus vel prælatus poteſt dici

Mons {
Compaſſionis,
Dilectionis,
Deuotionis,
Subiectionis,
Orationis,
Defenſionis,
Saluationis,
Refectionis,
Contemplationis,
Prædicationis,
Exultationis,
Habitationis,
Gratiarum actionis,
Doctrinæ & eruditionis,
Amaræ tribulationis.

¶ Dico ergo, quod eccleſiaſticus, vel Eccleſia eſt mons compaſ- D
ſionis, quia ſcilicet ſicut in montibus ſunt aquæ dulciores, ibi etiam creſcunt arbores gummi & reſinam ſudantes & deſtillantes, ſic vere in monte Eccleſiæ ſemper debent aquæ dulces compaſſionis & miſericordiæ fluere, & arbores, id eſt, perſonæ, quæ ibi ſunt, debent ſemper gummi operum miſericordiæ deſtillare. Vnde in Pſalm. dicitur de iſto monte. Mons coagulatus, mons pinguis. & Iohel. 3. In die illa ſtillabant montes dulcedinem, & colles fluent lac, & mel. Figura in monte Oliueti, vbi dominus dicitur toties habitaſſe. Oliua enim de ſua natura opera miſericordiæ deſignat. Quia ſcilicet Deus in illis montibus, id eſt, in illis perſonis habitat, & moratur, qui oliuas miſericordiæ producunt, & exequuntur. Lucæ 22. Ibat ſecundum conſuetudinem in montem oliuarum. ¶ Item dico quod eſt mons dilectionis, quia ſcilicet arbores, quæ ſunt in monte calorem ſolis ſolent primo & principaliter percipere: Sic illi, qui ſunt in Eccleſia ſolent primo & ante omnia calorem cœli & amorem cœli, id eſt, ſolis iuſtitiæ percipere, & habere. Vnde Pſalm. Sed elegit tribum Iuda, montem Sion, quem dilexit. ¶ Item eſt mons deuotionis, quia ſicut in montibus creſcunt balſamus cum myrrha, & alia aromata, quibus odor euaporatur, & quibus odor recreatur, ſic in monte Eccleſiæ ſunt aromata bonorum Paradiſi, quæ ibi per deuotionem odorantur, & à quibus deuotorum animus conſolatur. Vnde Cant. 4. Ibo ad montem myrrhæ, & ad collem thuris. ¶ Item eſt mons ſubiectionis, quia ſicut dicitur Eſa. 40. Omnis mons & collis humiliabitur. ¶ Item eſt mons orationis, quia ſicut montes ſunt naturaliter concaui & poroſi, & ideo vaporoſi exhalant ſpiracula ſua, ſic Eccleſia, vel eccleſiaſtici, cum ſint concaui per humilitatem, ſemper ſolent orationis ſpiracula ad Deum exhalare. Vnde in Pſalm. Tange montes, & fumigabunt. Et Exod. 19. Totus mons Sion fumigabat. De Chriſto etiam dicitur Mat. 6. quod aſcendit montem ſolus orare. ¶ Item eſt mons defenſionis, quia ſilicet ſicut in montibus ſunt tuta loca & caſtra fortiora, ſic in iſto monte ſunt loca contra diabolum fortiora & tutiora. Vnde in Pſalm. Fundamenta eius in montibus ſanctis. Ibi enim non poteſt diabolus, vel caro nec mundus ad voluntatem nocere. Vnde Eſa. 11. & 65. dicitur. Non nocebunt, & non occident in vniuerſo monte ſancto meo. ¶ Item eſt mons ſaluationis, quia ſcilicet ibi eſt refugium contra hoſtes. Ibi etiam ſunt herbæ medicinales, id eſt, ſacramenta, quæ animabus & corporibus dant ſalutem: vnde Abdias. In monte erit ſaluatio. ¶ Item eſt mons refectionis, quia ſcilicet ibi debent animalia, id eſt, ſimplices & pauperes per eleemoſynas nutriri. Ezech. 34. In paſcuis pinguibus paſcentur ſuper montes Iſrael. ¶ Item eſt mōs contemplationis. Nume. 27. Aſcende in montem iſtum Abarim, & contemplare. Vide terram, quā daturus ſum filiis Iſrael. ¶ Item eſt mons prædicationis. Ioel. 2. Vlulate in monte ſancto meo. Et Eſa. 40. Super montem excelſum aſcende tu, qui euangelizas Sion. ¶ Item eſt mons exultationis. Pſalm. Montes exultauerunt vt arietes, &c. ¶ Item eſt mons habitationis 1. Regum 23. Morabatur autem Dauid in monte ſolitudinis Zyph. & Deut. 10. Steti in monte quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. ¶ Item eſt mons gratiarum actionis. Marc. 14. Hymno dicto exiuerunt

in mon-

in montem oliuarum. ¶ Item est mons doctrinæ & eruditionis. Psalm. Producit in montibus fœnum & herbam seruituti hominum. ¶ Item est mons amaræ tribulationis seu contritionis. Psal. Transferentur montes in cor matris. Ecce ergo charissimi, de monte Ecclesiæ vel ecclesiasticæ prælationis, vel etiam de quolibet vero ecclesiastico vel prælato quales debent esse. Sed proculdubio in multis hodie totum contrarium reperitur, &c. Inueche si vis sicut inuenies infra §. Finali. vbi dicitur de monte
E sæcularis prosperitatis. ¶ Tertio dico, quod viri iusti & perfecti debent habitare in monte fertilis saluationis. Et iste est mons gloriæ Paradisi, vbi pro certo iusti finaliter habitabunt, quod notatur, cum dicitur. Ad domum Dei Iacob, quia, scilicet sicut soli domestici recipiuntur ad habitandum in domo, sic soli sancti recipiuntur ad habitandum in Paradiso. Et sicut extraneis ianua domus clauditur, sic pro certo Paradisus peccatoribus denegatur, quia sicut dicitur in Psalm. Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam. Et ista domus proculdubio comparatur monti qui in altissimo cœlo cœli empyrei situatur. Vnde Esa. 2. Erit præparatus mons domus domini in vertice montium. Sicut enim mons

Est locus { Tutus, Clarus, Mundus, Secretus, Firmus, Quietus } qui non { expugnatur, obscuratur, maculatur, conturbatur, dissipatur, infestatur.

Sic pro certo locus Paradisi est tutus, nec potest expugnari. Gen. 19. In monte saluum te fac. ¶ Item est clarus, nec potest obscurari 1. Mac. 6. Resplenduerunt montes. Item est mundus, nec potest maculari. Psalm. Fundamenta eius in montibus sanctis, id est, puris & mundis. ¶ Item est secretus, nec potest conturbari, quia scilicet nullus malus poterit ibi esse, vel ascendere, quia sicut dicitur Heb. 12. Bestia si montem tetigerit, lapidabitur. ¶ Item est firmus nec potest dissipari. Psalm. Non commouebitur in æternum, qui habitat in Hierusalem, montes in circuitu. Est etiam quietus, nec potest infestari. Vnde in Psalm. Suscipiant montes pacem populo. In isto enim monte proprie & perfecte requiescet anima sicut in vltimo statu suo. Vnde Psalm. Requiescet in monte sancto tuo, & Deute. 8. Requieuit arca super montes Armeniæ. Iste est ergo mons fertilitatis, in quo scilicet tot bona dicuntur abundare, & in quo sancti dicuntur habitare. Quia sicut dicitur in Psalm. Montes excelsi ceruis, petra refugium erinaciis. Vbi aduerte, quod ibi morantur, & habitant illi, qui fuerunt virtuosis operibus occupati. Isti sunt cerui, qui quasi continue sunt in cursu: dolorosis verberibus impugnati, qui indigent refugio [Petra inquit refugium] Punctuosis oneribus castigati: isti sunt erinacij, qui scilicet spinis pœnitentiæ se affligunt. Et sic ergo patet, quomodo in scriptura sunt tria genera montium, id est, statuum bonorum, videlicet

Mons { Eminentis perfectionis, Excellentis prælationis, Permanentis promotionis.

F Et sic patet, quomodo mons accipitur in bono. ¶ Sed adhuc dico, quod in scriptura, moraliter loquendo, mons potest accipi in malo. Et sic per montem potest intelligi fastus & arrogantia superborum, vel fastus & eminentia peccatorum. Dicamus igitur, quod per montem intelligitur superbus vel etiam quicunque peccator. Sicut enim dicit Isido. Mons nihil aliud est, quam tumor terræ sursum in altum se erigens, à terra vero se elongans, & solo pede terram tangens. Sic pro certo superbus nihil aliud est proprie nisi tumor terræ, quia scilicet quamuis ipse sit per superbiam tumidus, & inflatus, ipse tamen est de terra compositus & formatus. Vnde Bernard. Quid superbis terra & cinis. Iste enim semper ad alta nititur ascendere, & à terra, id est, conditione suæ naturæ vel etiã suæ naturalis originis contendit, quanto plus potest se leuare. Quod vtiq; videmus sensibiliter in multis superbis, qui humiles parentes suos dedignantur, ipsosque vix tangere comprobantur, altis vero nobilibus se associare satagunt, & nituntur. Sicut enim montes ventis & turbinibus exponuntur, sole & caloribus comburuntur, igne & fulminibus feriuntur, terræ motu & impulsibus agitantur, aquis & fontibus irrigantur, vineis & segetibus fœcundantur, & magnis oneribus aggrauantur, sic proculdubio diuites praui & superbi ventilantur per superbiam, concremantur per auaritiam, fulminantur per iracundiam, agitantur seu commouentur per inuidiam, irrigantur seu humectantur per luxuriam, fœcundantur seu impinguantur per gastrimargiam, aggrauantur, seu immobiliter sistuntur per acediam. ¶ Dico ergo, quod montes, id est, peccatores vento superbiæ ventilantur. Vnde 3. Regum 19. Vidit Helias spiritum seu ventum magnum & forte, qui conterebat montes & petras. Isti enim dicuntur montes, tum quia scilicet sunt vento inanis gloriæ ventilati, tum etiam quia sunt grossi, tumidi & inflati. Vnde de superbo diabolo Zac. 4. dicitur. Quid tu mons magne contra Zarobabel? ¶ Item isti ardore auaritiæ concremantur. Montes enim citius, quam aliæ partes terræ solent æstatis ardoribus (vt communiter) desiccari. Sic auari ardore auaritiæ siccantur, & humore clementiæ denudantur. Vnde de auaritia potest exponi illud Ecclesiast. 43. Deuorabit sol montes, & exuret. Isti sunt sicut mons Æthna, qui continue spirat ignem. ¶ Item isti fulmine iracundiæ verberantur. Sicut enim fulmen magis solet in altis montibus cadere, & inde est, quod montes Pyrenæi dicti sunt à pyr, quod est ignis, propter crebra fulgura quæ solent ibi cadere, vt dicit Isidorus, sic fulmen iracundiæ corda peccatorum percutit, ipsa corrodit, concremat & corrumpit. Vnde de iracundis potest dici illud Exod. 19. Cœperunt audiri tonitrua, & micare fulgura, & nubes densissima operire montem: in talibus enim iracundis inuenitur fulgur ardentis iracundiæ, nubes turbantis ignorantiæ, tonitruum clamantis & obiurgantis eloquentiæ. Isti enim sunt rixosi, clamosi, & ad omnia verba iniuriosa respondere parati. Similes etiam montibus illis, in quibus semper resonat illa vox echo, quæ ad omnia verba respõdet, sicut iracundi verbosi & impatientes. Vnde Sapien. 17. resonans de montibus altissimis echo, &c. ¶ Item peccatores terræ motu inuidiæ agitantur. Montes enim quamuis sint naturaliter solidi, adueniente tamen ab interiori forti spiritu, sæpe fit, quod fortiter agitantur. Vnde etiam dicit Seneca lib. de naturalibus quæstionibus, quod opinio est apud Thessalonicenses, quod mons Olympus & mons Ossa fuerunt vnus mons, sed per fortem terræ motum ab inuicem sunt distincti Et ad hoc accedit verbum scripturæ Hierem. 4. Vidi (inquit) montes, & ecce mouebantur. Sic vere charissimi, sæpe fit, quod vento & spiritu diabolico interius in imaginatione sufflante, terræ motus inuidiæ generatur, à quo humana mens taliter agitatur, quod cessante omni soliditate constantiæ & virtutis, illi, qui erant vnum per amicitiam & vnitatem efficiuntur duo per inimicitiam & aduersitatem. Vnde de talibus dicitur in Psal. Trãsferentur montes in cor maris. ¶ Item peccatores fluminibus carnalis immunditiæ humectantur. Sicut enim montes porosi & concaui sæpe aquas attrahunt, ita quod à montibus fontes & flumina sæpe fluunt, sic luxuriosi aquas deliciarum non cessant attrahere, propter quod sequitur, quod ipsos solet fluuius luxuriæ irrigare. Psalm. Super montes stabunt aquæ. ¶ Item peccatores pinguibus gastrimargiæ delectantur. Sicut enim inueniuntur vineæ, quibus homines inebriantur, animalia pinguia, quibus homines pascuntur, fructus etiã dulces quibus homines recreantur, & impinguãtur, sic vere gulosi volunt omnĩa supradicta scilicet vinũ, carnes & fructus habere, vt sic seipsos valeant impinguare. Vnde in Psalm. Mons coagulatus, mons pinguis. ¶ Item peccatores ponderibus acediæ aggrauantur, quia scilicet sicut montes sunt naturæ grauissimæ & ponderosissimæ, ita quod faciliter non possunt concuti vel moueri, sic acediosi ita sunt graues & difficiles ad bonum faciendum, quod vix, aut nunquam possunt ad bona opera excitari. Vnde Prou. 8. Montes graui mole constiterant. Peccatores ergo dicuntur montes ratione septem peccatorum mortalium, sed pro certo quamuis sint alti, & magni, quandoque tamen subuertuntur, euelluntur, sicut de quodam monte narratur in historia Martiniana. Quandoque etiam comburuntur, & perpetuis incendiis inflammantur, sicut de monte Æthna dicitur. Sic proculdubio peccatores quamuis in hoc mundo sint magni & alti propter prosperitatem & eminentiam temporalem, figurati in illo lapide paruo, qui percussit statuam. Dan. 2. qui factus est mons magnus (quia videlicet isti statuas, id est, pauperes non cessant lædere, & percutere, propter quod necesse est eos crescere, & ad magnitudinem status venire) sæpe tamen in præsenti per paupertatem & infortunium destruuntur, iuxta illud Psalm. Montes sicut cera fluxerunt à facie domini, id est, peccatores per damnationem æternam igne perpetuo concremantur. Et ideo talibus loquitur scriptura. Hierem. 51. Ecce ego ad te mons pestifer, qui corrumpis vniuersam terram, & extendam manum meam super te, & euellam te de petris, & dabo te in montem combustionis. Et sic igitur patet charissimi, quod accipiendo in malo, per montem intelligitur fastus arrogantiæ superborum vel etiam reproborum. ¶ Sed adhuc dico, & vltimo, G
quod per montem intelligitur fastus & eminentia peccatorum. Et sic per montem intelligitur prosperitas & dignitas temporalis, quæ vt communiter magis eminet in malis quam in bonis. Vnde ad eos refertur illud Amos 6. Væ qui opulenti estis in Sion, & confiditis in montibus Samariæ. Et aduerte, quod mons mundanæ prosperitatis comparatur omnibus malis montibus, de quibus fit mentio in scriptura, videlicet monti Samariæ, mõti Seir, monti Esau, monti Edom, monti Bethanis. Expone si vis prolongare literam. De monte mundanæ prosperitatis possumus breuiter notare, quod ista est,

Mons { Carnalitatis,
Cupiditatis,
Pompoſitatis,
Garrulitatis,
Aduerſitatis,
Labilitatis,
Obſcuritatis,
Flebilitatis. }

Mons dico carnalitatis & immunditiæ. Et ſic poteſt exponi illud Pſalm. Montes ſicut cera fluxerunt. ¶ Item mons cupiditatis & auaritiæ. Vnde in Pſalm. Sicut ignis, qui comburit ſyluam, & ſicut flamma comburens montes. ¶ Item mons pompoſitatis & ſuperbiæ. Vnde 4. Regum 6. dicitur, quod totus mons erat plenus curruum & equorum, quorum ſcilicet ſtrepitus pompam deſignat. ¶ Item mons garrulitatis & inanis lætitiæ. Quia ſicut aues in montibus garriunt, ſic diuites in honoribus & dignitatibus. Pſalm. montes exultauerunt vt arietes. ¶ Item mons aduerſitatis & peſtilentiæ. Quia ſicut tempeſtates, & fulgura, & terræ motus in montibus ſolent cadere, & accidere, ſic multæ aduerſitates ſolent honoribus dignitatibus & proſperis immiſceri. Vnde Hierem. 4. Vidi montes, & ecce mouebantur, & omnes colles conturbati ſunt. ¶ Item mons labilitatis & defluentiæ. Cito enim tales montes in nihilum defluent. Vnde Iob. 14. Mons cadens defluit. ¶ Item mons obſcuritatis & ignorantiæ. Quia in iſto monte magna eſt obſcuritas ignorantiæ & erroris, in tantum, quod ibi homo obliuiſcitur Deum & proximum, & ſalutem propriam & ſeipſum. Vnde Hierem. 50. Paſtores eorum ſeduxerunt eos, & fecerunt eos vagari in montibus. Et ibidem. Tranſierunt de monte in collem, obliti ſunt cubilis ſui. ¶ Item mons flebilitatis & æternæ triſtitiæ. Quia malorum dignitates & proſperitates ad flebilitatem tribulationum, & æternæ miſeriæ (vt communiter) deducuntur. Ezech. 38. Subuertentur montes, & cadent ſepes, & omnis murus in terram corruet. & Ezech. 35. Dabo montem Seir deſolatum. Seir interpretatur hirſutus. Sic igitur patet, quomodo per montem intelligitur ſtatus & eminentia peccatorum. Sed ſi velles vltra addere, dic, quod ſtatus perfectorum vel etiam ipſi perfecti poſſunt comparari bonis montibus, de quibus ſit mentio in ſcriptura. Nota igitur, quod tales dicuntur videlicet mons Olñueti, propter pietatem, quia ſcilicet oliua pietatem ſignat: Mons libani, propter caſtitatem, quia libanus interpretatur candor: Mons Carmeli, propter charitatem, quia Carmelus interpretatur tener ſeu pinguis. Mons Sion, propter intelligentiæ claritatem, quia Sion interpretatur ſpecula & cætera. Allega ſi vis, & dilata. Sufficit ergo de montibus.

A **Monſtrare.** Nota ſi vis, quod Deus monſtrat nobis viam bonam, vt hanc teneamus: bona opera vt faciamus, viros iuſtos, vt hos eligamus, gratiam ſuam, vt hanc diligamus, cœleſtem gloriã vt hanc adeamus & appetamus. De via bona dicitur Pro. 4. Viam ſapientiæ monſtrabo tibi, quam cum ingreſſus fueris, non arctabuntur greſſus tui, &c. De bonis exemplis & operibus dicitur Exod. 25. Reſpice, & fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt. De viris iuſtis ad regimen eligendis dicitur 1. Regum 16. quod dominus volens, ꝙ Dauid eligeretur in regem, dixit Samueli. Vnges quemcunque monſtrabo tibi. De gratia vero & benignitate diuina, quam Deus in ſuis beneficiis quotidie demonſtrat, poteſt dici illud Heſter. 8. quod Aſſuerus extendit virgam ad Heſter quo ſignum clementiæ monſtrabatur. De cœleſti autem gloria poteſt dici illud Geneſ. 12. Egredere de terra tua, &c. & veni in terram, quam monſtrauero tibi faciamque te in gentem magnam. Vide de oſtendere.

A **Monſtrum.** Nota, quod monſtra dicuntur animalia præter, vltra, vel contra naturam genita, ſicut ſi naſceretur homo cum capite bouis, vel cum capite bino, vel pedibus leonis, & ſimilibus. Talia ergo dicuntur monſtra, à monſtrando, vel quia aliquod futurum ſignificant, & monſtrãt, vel quia libenter tanquam rara, & mirabilia monſtrantur, alioſque ad ſui conſiderationem inuitant. Simili ergo modo monſtra dicuntur oſtenta, ab oſtendendo dicta, vel quia aliquod futurum ſolent oſtendere, vel oſtendi libenter & aliis monſtrari. Quoties enim apud Romanos talia monſtra proueniebant, ſignum alicuius mali futuri, vel aliquod prodigium reputabant. Et ideo pro placandis diis ad ſacrificia recurrebant, vel etiam libros ſibyllinos adibant, ſicut ponit Titus Liuius in multis locis, & ſicut etiam bene ſupponitur 2. Mach. 5. vbi dicitur, quod
B rogabant in bonum monſtra conuerti. ¶ Item per monſtra à figura communi exorbitantia poſſunt intelligi mali homines in moribus diſſimiles bonis & difformes, vel etiam ipſa mala malorum opera, quæ quandoque ita à communi regula bonitatis deuiant, & recedunt, quod monſtra merito dici poſſunt. Vnde de illis exceſſiuis hominibus filiis Enach dicitur Num. 13. Vidimus monſtra quædam filiorum Enach, quibus comparati, locuſtæ videbamur.] Sed de monſtris vide in diuerſis titulis, & exemplis variis allegatis, quia tranſeo gratia breuitatis.

Morari. Mora. Cum morari idem ſit, quod habitare, ſeu in aliquo loco perſeuerare, & ſupra ſatis ſit dictum de habitare, hinc eſt, quod de morari non intendo facere magnam vim. ¶ Vnde breuiter notemus, quod eſt inuenire A

Morari { Virtuoſum,
Vitioſum,
Doloroſum,
Gaudioſum. }

¶ Primo igitur dicam, quod eſt mora hominum perfectorum quæ eſt virtuoſa. Morantur enim hi

In { Cœlo per deſiderium & amorem,
Inferno per meditationem & timorem,
Corde proprio per contritionem & dolorem,
Pœnitentiæ deſerto per afflictionem & laborem. }

¶ De mora ergo in Paradiſo, quam faciunt contemplantes, dico quod ſcilicet more aquilæ, libenter morantur in locis arduis ad ſpeculandum. Iuxta illud, quod de aquila dicitur Iob. 39. In petris manet, & in præruptis rupibus commoratur, & in inaceſſis ſilicibus inde contemplatur eſcam. Etiam quandoque morantur in deuotionis agro ſicut dicitur Cant. 1. Dilectus meus inter vbera mea morabitur. Etiam dicitur Eccleſ. 24. In omnibus requiem quæſiui, & in hæreditate domini morabor, & in Hieruſalem poteſtas mea. ¶ De mora inferni, quam faciunt meditantes, dico ſcilicet quod iſti habent conſiderare amaritudinem infernalem ſimiles talpæ vel anguillæ piſci, quarum illa audita voce humana, fugit remotius, iſta in tempore tempeſtatis commoratur in profundo maris. Vnde dicitur Eccleſ. 25. Commoranti leoni, & draconi placebit. Dicitur etiam Num. 13. Chananæus habitabat iuxta mare. De mora in corde proprio, quam faciunt inſipientes, qui ſcilicet per amaram contritionem ſemper exinaniunt corda ſua, dicitur Iob. 17 In amaritudinibus moratur oculus meus. ¶ De mora vero in pœnitentiæ deſerto, quam faciunt proficientes, dicitur 1. Regum 23. Dauid morabatur in deſerto in locis firmiſſimis. Iſta eſt ergo mora hominum perfectorum, quæ eſt virtuoſa. ¶ Secundo dico, quod inuenitur mora B hominum peccatorum, quæ eſt vitioſa. Et iſti proculdubio morantur

In { Diuitiis temporalibus,
Deliciis corporalibus,
Eminentiis ſæcularibus. }

¶ Prima eſt mora auarorum, qui ſcilicet nimium volunt circa mundi diuitias immorari. Et de hoc dicitur Iob. 39. Nunquid rhinoceros volet ſeruire tibi, aut morari ad præſepe tuum? Rhinoceros vero ſignat auaros, qui ad laborandum pro terrenis ſunt fortiſſimi, & ideo ad præſepe diuitiarum mundialium commorantur.

¶ Secunda eſt mora luxurioſorum, qui ſcilicet ſemper quærunt in deliciis conuerſari. Vnde Iob. 37. Ingreditur beſtia latibulum ſuum, & in antro ſuo commorabitur. ¶ Tertia vero mora eſt ſuperborum, qui ſcilicet ſemper quærunt in mundi officiis & dignitatibus collocari. Vnde Prouerb. 36. Stellio manibus innititur, & moratur in ædibus regum. Iſta ergo eſt mora hominum peccatorum, quæ eſt vitioſa.

¶ Tertia eſt mora hominum damnatorum, quæ eſt doloroſa. C Et iſti figurantur Soph. 2. vbi de Niniue deſtructa loquitur, & dicit, quod beſtiæ gentium & onocrotalus & ericius in liminibus eius morabuntur, quia ſcilicet in inferno, quæ deſtructa ciuitas poteſt dici, morabuntur finaliter beſtiæ, id eſt, carnalis immunditiæ ſectatores. Onocrotalus, qui horrende ſtridet, id eſt, infamis eloquentiæ detractores. Ericius indutus ſpinis, id eſt, auari opulentiæ poſſeſſores. De quibus dicitur Prouerb. 21. Vir, qui errauerit à via doctrinæ, in cœtu gigantium commorabitur. Iſta eſt ergo mora hominum damnatorum quæ eſt doloroſa.

¶ Quarta autem eſt mora hominum beatorum, qui ſcilicet D ſurſum cum Chriſto in cœli palatio commorantur, quæ eſt gaudioſa. Ioan. 11. Venit Ieſus in ciuitatem quæ dicitur Ephren, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis. De mora etiam, in quantum ſumitur pro perſeuerantia, dic per omnia ſicut ſupra dictum eſt de mora virtuoſa. De mora in quantum denotat tarditatem, ſicut Geneſi. 45. Deſcende ad me, ne moreris. & Leuitic. 19. Non morabitur opus mercenarij apud te vſque mane. Vide de negligentia & tarditate vel in tabula ſi non ſit titulus ſpecialis.

Mordere. Morſus. Cum mordere ſit aliquid dentibus pungere, vel vorare, notabis, quod in ſcriptura reperitur multiplex morſus, videlicet A

Morſus

Morsus:
- Detractionis,
- Tentationis,
- Vexationis,
- Damnationis.

Mordet:
- Detractor morsu vipereo,
- Tentator morsu venereo,
- Vexator morsu funereo,
- Damnator morsu tartareo.

¶ Primo ergo dicam, quod est dare morsum vipereæ detractionis. Constat enim quod sicut vipera occulte mordet, & pungit, & tamen manifeste nocet, & inficit, sic detractor occulte, hoc est dictum, in absentia partis mordet, & detrahit, & totum corpus, id est, totam famam inuenenat, inficit, & corrumpit. Vnde Eccles. 10. Si mordeat serpens in occulto, nihil eo minus habet, qui occulte detrahit. O quot sunt hodie tales occultæ viperæ, & serpentes aliorum famę & nomini detrahentes. Videtur enim quod totus mundus in Libya est positus, quæ scil. est regio, quæ in multitudine serpentum cæteris orbis partibus plus abundat, & maxime in solitudinibus, & desertis, quia vix transit aliquod animal quin ab eis mordeatur. Sic reuera in mundo abundat tanta copia detractorum & maxime in desertis religionum claustrorum, quod vix potest aliquis transire per istos, quin morsorē inueniat, aut punctorem. Hierem. 8. Mittam vobis serpentes & regulos, quibus non fit incantatio, & mordebunt vos. Et scitis certe, sicut lupi quando sunt antiqui & in rabiem conuersi, libentius mordent, & deuorant homines, quam pecudes, sic tales libentius per detractionem lacerant bonos, quam malos, & virtuosos homines, quam infames. Sapien. 16. Superuenit illis scilicet iustis, sæua bestiarum ira, & moribus peruersorum colubrorum exterminabantur. Vnde Mich. 3. dominus reprehendit malos prophetas, qui (inquit) seducunt populum meum, & mordent dentibus suis, & prædicant pacem, & si quis non dederit in ore ipsorum quippiam, sanctificant super eum prælium. Patet ergo, quod est
B dare morsum vipereæ detractionis. ¶ Secundo dico, quod est dare morsum venereæ tentationis. Constat enim quod caro, mundus, & dæmonia diuersis morsibus tentationum mordent animam. Sed præcipue caro humana venenatis morsibus mordet, ita quod de deliciis carnalibus, vel de carne potest dici illud Prouerb. 23. Fouea profunda meretrix, & puteus angustus aliena. Sequitur. Ingreditur blande, sed in nouissimo mordebit vt coluber, & sic vt regulus venena diffundet. Est igitur dare morsum
C venereæ tentationis. ¶ Tertio dico, quod est dare morsum funereæ seu fulgureæ vexationis, hoc est dictum, exterioris & temporalis tribulationis. O quis est ille, qui tali morsu non mordeatur, & qui mundi tribulationibus, & vexationibus quotidie non subeatur. Nam sicut videmus, quod animalia imbellia, fugitiua & debilia, sicut sunt lepores & capræ, morsibus subiacent plurimorum, vtpote canum, luporum etiam & leonum, ita quod si vnum euaserint, in dentes incidunt aliorum, sic vere homo diuersis morsibus tribulationum subiacet, & si vnum euaserit, succedens alius eum mordet. Non speret ergo homo, quod in hoc mundo sine tribulationibus viuat, quia teste beato Isido. Impossibile est, quod homo sit, & quod tribulationes non sentiat. Vnde Amos 9. Non erit fuga eis (supple quin tribulationes sentiant & sustineant) & non saluabitur, qui fugerit, & si celauerint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, & mordebit eos q. d. quod homo nunquam taliter abscondit se, aut celat, quod omnino tribulationes euadat, imo certe sæpe fit, quod vbi securior credit esse, aliquem ex insperato reperit qui ipsum mordeat, & inuadat, sic ad literam videmus de beatis & fœlicibus huius mundi, quibus vbi se magis securos esse credunt, ibi citius tribulationes & miseriæ veniunt, inimici & accusatores insurgunt, ita quod status eorum ad nihilum deueniunt, & decurrunt iuxta illud Abac. 2. Repente consurgent qui mordeant te, & suscitabuntur lacerantes te, & eris in rapinam eis. Et quia spoliasti gentes multas spoliabunt te qui reliqui fuerint ex populis. Patet ergo, quod est dare morsum corporeæ seu fulgureæ
D vel funereæ vexationis. ¶ Quarto dico, quod est dare morsum tartareæ damnationis. Quia reuera damnati sentiunt multos morsus, videlicet

Morsum:
- Sententiæ superius contra eos fulminatæ,
- Conscientiæ interius contra eos effrænatæ,
- Diabolicæ malitiæ exteri⁹ cōtra eos ordinatæ.

¶ Vnde Deu. 32. Consumentur fame, & deuorabunt eos aues morsu amarissimo. Dentes bestiarum immittā in eos, cum furore retrahentium super terram atque serpentium. Sic ergo patet,
E quod in scriptura reperitur quadruplex malus morsus. ¶ De vero morsu potest dici, quod inuenitur

Morsus:
- Conscientiæ pectoralis,
- Iustitiæ pastoralis,
- Potentiæ imperialis.

¶ Conscientia enim bene ordinata statim mordet, & murmurat contra quemcunque malè agentem, iuxta illud Eccles. 10. Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber. Iustitia etiam boni iudicis, vel prælati malefactores solet mordere, & eos punire. Gen. 49. Fiat Dan coluber in via cerastes in semita, mordens vngulas equi. Potentia insuper maxime diuina dæmones & mortem momordit, & eorū potentiam maxime destituit, & confundit, iuxta illud Ozeæ 13. Ero mors tua ô mors, morsus tuus ero inferne. Sic ergo patet, quod mordere in bono sumitur, & in malo.

Mors. Mori. Mortuus.

Nota, quod in scriptura fit mentio de quadru- A
plici morte, videlicet

De morte:
- Naturali, quæ est præuidenda,
- Virtuali, quæ est appetenda,
- Criminali, quæ est præcauenda,
- Æternali, quæ est metuenda.

¶ De morte, dico, naturali, id est, illa, cui propter peccatum Adæ subiicitur omnis homo. De qua dicit Apostolus Hebræ. 9. Statutum est hominibus semel mori: & Seneca dicit, quod quibus nasci contingit, mori restat. ¶ De morte etiam virtuali. Et ista est mors spiritualis, qua boni moriuntur, & mortificantur mundo, vt viuant Deo. De qua Phil. 1. Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. & Col. 3. Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram. ¶ De morte etiam criminali, & ista mors nihil aliud est, quam mortale peccatum, quod animam mortificat, & occidit. De qua Apoc. 3. Nomen habes quod viuas, & mortuus es. ¶ De morte insuper æternali, & ista est mors, & pœna inferni, quæ etiam in scriptura dicitur mors secunda. De qua dicitur in Psalm. vbi de damnatis peccatoribus loquitur. Sicut oues inquit in inferno positi sunt, mors depascet eos. De ista ergo quadruplici
morte aliquid breuiter per ordinem est dicendum. ¶ Dicamus B
ergo primo de morte naturali. Sed quia de mortuis recordamur plus quam 20. fecisse sermones, quorum etiam auctoritates diuisæ & prosecutæ potuerunt hic annecti, idcirco breuiter transeamus, & dicamus, quod secundum Senecam, mors nihil aliud est, quam finis & defectus vitæ. Mors enim non est aliquid, quia, vt dicit, non est aliquid positiuum, sed priuatiuum. Et inde est, quod dicitur Sapien. 1. Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum. Et possumus notare de morte, quod omnia quæ sunt hic inferius, sunt naturaliter corruptioni subiecta, sicut patet in Animalibus, arboribus & fructibus quod vtique facit contrarietas quatuor elementorum, quorum vnum continue agit in aliud, & inde necesse est, quod corruptio sequatur, & quod res deficiat & frustretur. Ad quod accedit verbum scripturæ Eccles. 14. dicentis, quod opus corruptibile in fine deficiet. Et propter hoc charissimi, cum nos simus Lutum quo ad corpus de elementis contrariis compositi, & varietati & mutabilitati subiecti, secundum quod dicitur Rom. 8. Vanitati subiecta est omnis creatura, inde est, quod per mortem necesse habemus deficere, & corruptioni & miseriæ subiacere. Sicut enim videmus, quod omnes stellæ, quæ ab oriente veniunt, quamuis magnæ sint claritatis & virtutis, ad occidentem tamen tendunt, & ibi secundum diuersos iaculos aliæ tardius, aliæ citius à nostris visibus se abscondunt, sic vere homines vniuersi qui ab oriente, id est, per natiuitatem vtuntur mundo, quamuis ibi aliquamdiu rutilent, & clarescant, tamen necesse est, quod alij tardius, alij citius, secundum quod cursum durationis suæ à Deo acceperunt, finaliter ad occidentem mortis veniant, & descendant, & quod ibi à mundi visibus deficiant & recedant. Sicut enim dicitur 1. Corinth. 15. In Adam omnes moriuntur. Et ideo breuiter exponamus illam flebilem auctoritatem, quæ scribitur 2. Regum 14. Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur. In quibus verbis aduerte, quod mors habet scilicet potentiam insuperabilem, quia scilicet ista concludit omnes: pœnitentiam ineuitabilem, quod scilicet notatur in verbo præsentis temporis, morimur. Duritiam immitigabilem, quia scilicet ipsa facit quasi aquam, nos labi in terram, & ostenditur cum dicitur Et quasi aquæ dilabimur in terram: Sententiam irreuocabilem quod ostenditur, cum dicitur Quæ non reuertun-
tur. ¶ Dico, quod ista habet insuperabilem potentiam, quod C
ostenditur, cum dicitur. [Omnes] quia scilicet ista non superat vnum solum, imo proculdubio omnes scilicet fortes & debiles, lætos & tristes, diuites & pauperes, egenos, & aduenas, vicinos & vicinas. Sicut enim secundum sapientem Ecclesiast. 1. Omnia flumina intrant mare, sic proculdubio omnes homines in hac fluctuosa vita fluentes, mare, id est, mortis amaritudinem necessario subintrant. Amos 9. Morientur omnes peccatores. Mors enim est

Omnium:
- Pœna,
- Tributum,
- Carcer,
- Domus,
- Receptaculum.

Sicut enim maris abyssus dicitur hospitium omnium fluuiorum, sic mors (vt dictum est) est finalis receptio omnium mortalium viatorum. Et ideo Iob. 30. dicitur: Scio, quod morti trades me, vbi constituta est domus omni viuenti. Vnde dicebat Seneca. Moriar, nec primus nec vltimus, omnes inquit me præcesserunt, & omnes sequentur, hac conditione intraui, vt exirem. ¶ De ista ergo vniuersali & insuperabili potentia mortis possumus notare, quod mortem non possunt euadere, scilicet

Nec
- Potentia fortiores,
- Scientia doctiores,
- Substantia ditiores,
- Eminentia digniores.

De fortioribus enim patet, quia sicut dicitur Iob. 21. Iste moritur robustus & sanus. De doctioribus dicitur Eccles. 2. Moritur doctus simul & indoctus. De ditioribus dicitur Lucæ 16. Mortuus est autem diues, & sepultus est in inferno. ¶ Item de dignioribus etiam dicitur Ecclesiast. 10. Hodie est Rex, cras morietur. Et breuiter nulla ætas, nullus sexus, nulla conditio euadit mortem. Ista est enim sicut hyæna bestia immundissima, quæ in mortuorum carnibus delectatur, quæ secundum Plinium, talis est naturæ quod si hominem viderit mortuum, necessario figit gradum, & tres circulos facit ne ab eo abstrahatur. Sic pro certo charissimi, mors videtur in mortuorum carnibus delectari, quæ scilicet tot & tantos non cessat quotidie deuorare, & suis legibus subiugare. Homines enim tribus circulis, id est, tribus præcipuis nocumentis circuit & concludit, videlicet ablatione rerum, amicorum, & corporum, sicque necessario facit homines sistere, & suis duris legibus subiacere. Ideo fortitudinem istius bestiæ expauescens dicebat Dauid in Psalm. Quis est homo, qui viuet, & non videbit mortem? q.d. nullus. Quia sicut dicitur Eccles. 26. A muliere initium peccati factum fuit, & per ipsam omnes morimur. Et sic patet, quod mors habet potentiam insu-
D perabilem. Omnes inquit. ¶ Item mors habet præsentiam ineuasibilem. Vbicunque enim se homo vertit, semper habet mortem præsentem. Vnde etiam dicit Bernard. Scito inquit quod vbique mors te expectat, tu vero si sapiens fueris, vbique eam expectabis. Ista vero mortis præsentia ostenditur, cum dicitur (Morimur). Non moriemur scilicet quia nostrum viuere est vnum mori. Et hoc probat Seneca. Dicit enim quod in prima die natiuitatis nostræ, vita nostra longior est, quam vnquam postea futura sit. Et ideo omni die & omni hora demitur aliquid de via & longitudine cursus nostri. Et inde est, quod quanto plus viuimus tanto magis minuitur vita nostra. Quapropter (dictum est) mors vt semper nos comitatur, nobis præsentialiter inimicatur, & omni die vnum diem de vita nostra nobis subtrahit, & furatur. Morimur ergo sicut dictum est, in præsenti. Vnde etiam dicit Seneca epistola 24. Quotidie (inquit) morimur, quotidie demitur vitæ nostræ aliqua pars, & tunc quoque cum crescimus vita decrescit. Infantiam amisimus, deinde pueritiam, denique adolescentiam, vsque ad hesternum quicquid transiit temporis, periit, & hunc ipsum, quem agimus diem, cum morte diuidimus. Ecce charissimi quanta est nobiscum præsentia mortis, cum qua etiam necesse habemus omni die diuidere vitam nostram. Apostolus etiam dicit 1. Corinth. 15. Quotidie morior propter gloriam vestram. Et propter hoc bene pa-
E tet, quod mors habet præsentiam ineuitabilem. ¶ Item mors habet duritiam intolerabilem, quia scilicet ipsa facit nos in terram dilabi sicut aquas. Sicut enim videmus, quod aqua in nube vel in glacie congelata propter feruorem solis solet liquefieri, & in terram & lutum dilabi, & conuerti, sic vere nostra fragilis, & aquea conditio, quæ recte nihil aliud est, quam quædam carnea glacies aliquantulum congelata, quando per feruorem mortis conteritur, & vrgetur, necesse habet affluere, & dilabi, & ad terram, & in terram decidere, & mutari. Quasi (inquit) aquæ dilabimur in terram. Et in Psalm. dicitur. Sicut aqua effusus sum, & dispersa sunt omnia ossa mea. & Ecclesiast. 3. De terra facta sunt omnia, & in terram pariter conuertentur. Elephas enim quamuis sit animal fortissimum, dicitur tamen quod cum incaute arbori dormiendo innititur, occultus venator arborem debilitat, & sic elephas fracta arbore in terram delabitur, vbi quia consurgere nequit, à venatore necatur, quia quando cadit super terram, non potest surgere de seipso, & propter hoc dormit innixus arbori. Sic pro certo quanquam homo sit fortis & strenuus, quia tamen occultus venator, id est, mors arborem suæ vitæ fragilis continue debilitat & consumit, necesse est, quod ad terram finaliter cadat, & quod ibi miserabiliter corrumpatur. Esa. 14. Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes. Sicut igitur aquæ dilabimur in terram. Et bene sicut aquæ quia pro certo sicut aquæ labentes in terram, à terra absorbentur ita quod amplius non inueniuntur: sic homines mortui in terram defossi nostris conspectibus non repræsentabantur. Et ideo quærebat dubitatiue Iob. 24. Homo cum mortuus fuerit & nudatus, atque consumptus, vbi quæso est? q. d. nescitur. Et nota, quod iste dicitur

- Homo,
- Nudatus,
- Consumptus,

propter
- fragilitatem naturalium,
- abstersionem temporalium,
- corruptionem corporalium,

¶ Patet ergo, quod mors habet duritiam intolerabilem. ¶ Item F
mors habet sententiam irreuocabilem, quod ostenditur cum dicitur. (Quæ non reuertuntur). Sicut enim cœlum currendo ab oriente ad occidentem, nunquam reuertitur, imo directo cursu semper labitur quousque in mane iterum oriatur, sic homo postquam ad occidentem mortis venerit, nunquam ad vitam naturaliter amplius reuertetur quousque per resurrectionem vltimam iterum orietur. Non reuertuntur inquit. Vnde Iob. 7. Viam, per quam non reuertar ambulo. Et ideo admiratiue dicitur Iob. 14. Putas ne mortuus homo rursum viuat? q. d. non naturaliter, quia sicut dictum est, mors habet sententiam irreuocabilem. Et istæ sunt quatuor mortis conditiones, videlicet sententia irreuocabilis, duritia immitigabilis, præsentia ineuitabilis, potentia indeclinabilis. ¶ Et ideo nota, quod mors est talis conditionis, quod ipsa

Per
- Patientiam debet sustineri,
- Sapientiam debet præuideri,
- Fortitudinem non debet timeri, vel
- Sanctitudinem debet præueniri.

¶ Dico ergo, quod mors debet in patientia sustineri. Sicut enim dicit Seneca. Homo moriturus non debet magis conqueri vel G
tristari si ad mortem peruenerit, quam nauigans si celerius quam credidit, ad portum ad quem nauigat applicuit. Portus ad quem continue nauigamus, est mors. Et ideo si euentus casus & fortunæ ad istum portum nos subito & ex insperato duxerit, nos non debemus dolere, sed potius in patientia sustinere Et ideo sancti, & iusti, & naturales philosophi de morte non doluerunt, sed ipsam in patientia sustinuerunt, sicut exemplum habemus in scriptura 2. Macha. 6. de Eleazaro, de quo dicit, quod gloriosam mortem magis, quam odibilem vitam amplectens voluntarie ibi dat supplicium, innuens quemadmodum oportet accedere patienter: exemplum etiã habemus de filia Iephthe Iudicum 11. videns se propter votum patris occidendam & immolandam, non timuit, sed mortem in patientia sustinuit, sed solum ad plorandum virginitatem dilationem mortis spatium duorum mensium requirit. Inter philosophos etiam quot sunt exempla de patientia mortis potest qui libros legit recordari. Sicut enim in libro Laertij de vitis philosophorum legitur, Socrates, qui Athenis morti à ciuibus erat condemnatus, pro eo, ꝙ eos de idololatria reprehendebat, cum posset ab amicis data pecunia liberari, noluit, sed de potione venenosa mortem patientissime sustinuit, & de morte vsque ad mortem cum discipulis disputauit. Et breuiter, lege Senecam, & discurre per libros philosophorum & infinitos inuenies mortem per patientiam sustinuisse, & vitam istam miseram contempsisse. Lege Tullium in libr. 1. quęstionum Tusculanarum. Vbi de commoditate mortis ipse posuit exempla naturalia. Cum enim (vt ait) Trophonius, & Agamedes templum Apollini exædificassent, petierunt in genere remunerationem à Deo, & sibi dari indeterminate illud, quod erat hominibus optimum. Quibus cum respondisset Apollo orationes eorum esse exauditas, & quod die tertia erant minus salarium recepturi, sic actum est, quod illi duo illa die mortui sunt reperti. Ad idem autem addit exemplum idem Tullius de Argia sacerdotissa, quæ cum quodam die pro sacrificando in quadam solennitate ad templum currũ veheretur, & propter iumentorum mortem vltra ire nequiret, sic actum est, quod duo filij sui scilicet Cleobis, & Biton veste posita corpora oleo inungentes currum matris ad locum traxerunt, in quo cum plurimum laborassent, petiit à diis sacerdotissa dari filiis suis pro præmio pietatis illud maximum donum quod à diis poterat dari hominibus nihil aliud exprimendo sed aliquod maximum expectando. Factum ergo fuit, quod cum dicti iuuenes cum matre cœnassent, euntes ad somnum in crastino mortui reperti fuerunt. In quibus quidem exemplis vult Tullius supponere, quod nihil potest dari mortalibus quod eis sit melius ipsa morte. Dato enim quod illi dij nihil essent aliud, quam dæmonia, in responsis tamen suis consueuerant (vt communiter) veritatem dicere, vt sic possent miseros homines ad cultum suum fortius inuitare. Concludo ergo, Si apud illos paganos, qui futurorum nullam spem habebant, mors reputabatur summum bonum, sicut etiam de Thracibus dicit Pomponius & Valerius maximus lib. 2. c. 1. quod apud eos læta sunt funera, luctuosa vero natalitia. (Nam inter philosophos animas putant non emori, sed transire, alij vero emori, quidam vero putant beatius esse mori quã viuere) multo fortius ergo nos Christiani, qui velut firmã anchoram spem futurorum

habe-

habemus, debemus mortem non timere, sed cum patientia sustinere. Sicut patet etiam exemplis pluribus ipsorum infidelium paganorum scilicet Catonis, qui se occidit. Socratis, qui venenum bibit. Reguli, qui patientia crucem tulit. Philenorum, qui pro augendo carthaginis imperio se viuos sepeliri permiserunt in iisdem arenis vbi patriæ fines ampliauerunt. Et de duobus Deciis, qui pro vtilitate Romana vitam suam inferis deuouerunt, sicut ponit Titus Liuius & Valerius maximus. De patribus noui testamenti quid dicemus, & maxime de martyribus sanctis, qui videlicet pro Christo mortem non solum in patientia sustinuerunt, imo etiam ipsam non senserunt? Nam sicut linitus oleo mandragoræ, ferrum & sectiones non sentit, sic & isti, qui oleo exaltationis & futuræ & spei & consolationis à Deo fuerunt liniti, mortem, & verbera non senserunt, sed ipsa cum gaudio, & patientia sustinuerunt, iuxta illud Prouerb. 23. Verberauerunt me, & non dolui, vulnerauerunt me, & non sensi. Ideo merito mors in patientia est sustinenda, quia sicut dicit Seneca. Quicquid futurum est, necessarium est & libenti animo debet ferri. Vnde ipse dicit in libro Prouerb. Libenter feras quod necesse est. Et quia mors omnibus est necessaria libenti animo est ferenda, vt ipse dicit in quadam epistola. Libenter mori est bene mori. Vnde etiam ipse dicit alibi. Vix (inquit) mi Lucille, quantum opus erat, mortem lætus & plenus dierum expecto. Fortes simus aduersus fortuita, non contremiscamus iniurias, vincula, verbera, carceres, egestatem, mors quidem aut finis est aut transitus ad meliora. Ergo desine timere aut transire. Sic igitur patet, quomodo mors debet in patientia sustineri. ¶ Deinde dico, quod
H mors debet cum diligentia præuideri. Præuidenda est enim & consideranda, videlicet mors propria, vt præmuniamur. Mors bonorum, vt ad bonum animemur. Mors malorum, vt in nostris passionibus consolemur. ¶ Est enim consideratio mortis nostræ vtilis ad nostram præmunitionem Teste enim Gregor. Minus iacula feriunt, quæ præuidentur Et ideo si mortem cogitando præuiderimus, minus sua percussio cum venerit, nos grauabit. Et ideo Seneca dicit. Mortem vero nunquam timeas, sed semper cogita. Talis enim consideratio inducit humilitatem. Exemplum de pauone, qui videns turpitudinem pedum suorum, fastum plumarum suarum deponit. Causat securitatem, quia scilicet mors continue præuidetur, securius expectatur. Vnde dicit Seneca in libro de naturalibus quæstionibus. Effice tibi mortem cogitatione familiarem, vt ita cum sors tulerit, possis ei obuiam exire. Item ostendit sagacitatem. In libro enim de dictis Philosophorum dicitur, quod requisitus quidam Philosophus, quæ esset maior sapientia, dixit: frequenter cogitare de morte. Consideratio igitur mortis nostræ vtilis est ad nostram præmunitionem. Et istud est contra illos, qui non præcogitant mortem suam quibus accidit sicut crocodilo, qui dum satiatus profunde dormit, quædam auicula, quæ habet pennas scindentes, in ventrem ipsius illabitur, & ipsum, dum dormit, scindit vulnerat, & occidit. Sic vere dum homo præcogitans mortem dat se ad dormiendum in deliciis & peccatis, subito à morte sciinditur, & occiditur, & dum non sperat, subito enecatur. Et ideo docet sapiens Eccles. 14. Memor esto, quoniam mors non tardabit. Non sic ergo, quia pro certo, vt dictum est, conside-
I ratio mortis nostræ vtilis est ad nostram præmunitionem. ¶ Item dico, quod consideratio mortis bonorum vtilis est ad nostram animationem, quia videlicet sicut elephas aspectu sanguinis ad prælium animatur sic iustus consideratione mortis iustorum qui scilicet tam sancte mortui fuerunt, tam alta sperauerunt, & tam fortiter contra hostes animo pugnauerunt, debet ad similia spirare, & in pugnam mundi ex causis similibus consc lari. Et sic consideratione mortis cuiuslibet viri iusti nos possumus dicere illud Ioannis 11. Vadamus, & moriamur cum eo. ¶ Item con-
K sideratio mortis malorum est vtilis ad nostram consolationem. Summa enim consolatio bonorum est consideratio enormis & infamis mortis hominum malignorum, qualiter scilicet subito moriuntur, & qualiter in hoc sæculo & in alio puniuntur. Sicut enim dicit Plinius Cinis murium combustorum cum vino mixtus si dolentibus auribus instilletur, sanat dolorem. Mures enim charissimi, signant malos detractores; qui non cessant corrodere famam nostram. Malos etiam auaros, & raptores, qui non cessant corrodere substantiam nostram. Malos insuper iniuriatores, qui non cessant corrodere & lædere vitam nostram. Quia charissimi, cum tales post mortem igni perpetuo traditi sunt comburendi, dolentibus de iniuriis sibi factis summum est remedium & solatium, quod auribus & auditibus ipsorum, cinis id est, memoria mortis talium instilletur, & quod de morte sua mala aliqua narratio prædicetur. Sicut enim dicitur in Psalm. Mors peccatorum pessima. Et ideo lætabitur iustus cum viderit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Breuiter igitur hæc mors, videlicet tam nostra, quam aliena, à nobis debet meditari, & iugiter memoriæ commendari. Exemplo cuiusdam magni Philosophi qui cum semper vellet habitare in cœmiteriis, & ossa mortuorum tangere & palpare, requisitus ab Alexandro quare hoc faceret respondit. Quia valde (inquit) libenter vellem internoscere ossa regum & diuitum ab ossibus pauperum seruorum. In quo quidem instruimur, quod bonum est per considerationem in cœmiteriis habitare, & conditione carnis qualis post mortem futura sit, profundius cogitare. Vnde Iob 21. Ipse ad sepulturam ducetur, & congerie mortuorum vigilabit. Patet ergo, quod mors debet cum diligentia præuideri.
¶ Denique dico, quod mors debet per fortitudinem non timeri. L
Mors enim non est timenda triplici ratione, tum

Quia est { Certa & necessaria,
Breuis & transitoria,
Vtilis & meritoria. }

¶ Certa dico, & necessaria. Istud vero valde debet diminuere timorem, quia scilicet certi sumus, quod necesse est nos mori. vnde Seneca inquit. Vis aduersus proprium corpus fortis esse? tanquam migraturus habita. Propone quandoque hoc contubernio carendum, fortior eris ad necessitatem exeundi. ¶ Item breuis & transitoria. Vnde dicit idem libro de contemptu mortis. Mors timenda erat si tecum esse posset, sed necesse est, aut quod non veniat, aut quod transeat. ¶ Item vtilis & meritoria, quia videlicet sicut dicit quidam sanctus, mors nihil aliud est, quam exitus de carcere. Finis enim illius est

Laboris consummatio,
Ad portum applicatio,
Peregrinationis fruitio,
Oneris grauissimi depositio,
De equo furioso descensio,
De domo ruinosa liberatio,
Omnium ægritudinum terminatio,
Omnium periculorum euasio,
Omnium malorum consumptio atque diruptio,
Debiti naturæ solutio,
Reditus in patriam, & ingressus ad gloriam.

¶ Est igitur mors non timenda certe & maxime bonis viris, qui per mortem ad gloriam se venturos esse sciunt, quia in talibus verificatur illud Eccles. 7. Melior est dies mortis, quam dies natiuitatis. Ideo talibus dicitur illud Eccles. 41. Noli metuere iudicium mortis. Sed pro certo charissimi, illud intelligitur de viris iustis non de iniustis, quia videlicet viri iniusti valde (& merito) debent timere mortem, cum per ipsam non habent transire ad gloriam, sed ad pœnam. Eccles. 41. O mors quam amara est memoria tua homini iniusto & pacem habenti in diuitiis suis, viro quieto, cuius vitæ sunt directæ in omnibus, & adhuc valenti capere cibum. ¶ Vbi aduerte, quod mors est terribilis & amara, vi- M
delicet abundantibus iniquitate. [Homini iniusto inquit]. Affluentibus in prosperitate [Pacem inquit habenti in diuitiis]. Diffidentibus de bonitate [Viro inquit quieto], id est, otioso. Carentibus aduersitate. (Cuius inquit directæ sunt viæ). Nec languentibus infirmitate Ad hoc (inquit) valenti sumere cibum. Non simus igitur tales, sed simus boni & iusti, vt non timeamus mortem cum venerit Exemplo Phœnicis quæ instinctu naturæ sciens se per ignem & mortem vitam iterum recepturam, & redituram per pristinam iuuentutem, voluntaria & intrepida intrat ignem vbi accenditur, & moritur, & in cinerem & puluerem commutatur, & tandem in eandem auem post trium dierum spatium transformatur. Sic vere sancti & iusti per mortem ad vitam venire perpetuam crediderunt. Patet ergo, quod mors est per fortitudinem vilipendenda, per sapientiam præuidenda, per sapientiam sustinenda. Et hæc ad præsens sufficiant de morte naturali, quia quasi in infinitis locis & titulis inuenies multa dicta. Est ergo mors naturalis, quæ est exoluenda.
¶ Secundo principaliter dico, quod est mors spiritualis & vir- N
tualis, quæ est appetenda. Et ista nihil aliud est, quam suiipsius deiectio, maceratio, & ad humilitatem vel patientiam reductio. Vir enim iustus & perfectus dicitur mortuus, q ad voluntatem portantis regitur. Non se mouet vel recalcitrat, si pungitur non sentit, nec clamat, sed omnia, quæ sibi fiunt, in patientia sustinet, sic vere vir perfectus & maxime bonus religiosus, ad voluntatem alterius permittit se regi per obedientiam, imo sine rebellione sustinet omnia per patientiam & tolerantiam. Et de tali mortuo legitur Roman. 6. Qui enim mortuus est, iustificatus est à peccato. Et tali etiam morte religiosi dicuntur mortui, quia scilicet non mundo debent viuere, sed Deo. Et sic de tali morte exponitur illud Ioan. 11. Lazarus amicus noster mortuus est. De tali etiam morte, vel mortificatione intelligitur illud Ioan. 12. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. ¶ Vbi aduerte, quod tales sũt mortui vel mortificati per exteriorem afflictionem, quia dicuntur mortui. Per vberiorem conditionem, quia dicuntur multum fructum afferre, quia

ſuam carnem mortificant, & affligunt. Ideo tales dicuntur

Prompti & obedientes,
Deuoti & compatientes,
Docti & erudientes.

De obedientibus poteſt dici illud Ioan. 5. Mortui audient vocem filij Dei, & qui audierint viuent. De compatientibus vero dicitur Ioan. 6. Patres veſtri manducauerunt manna, & mortui ſunt. Dulcedo enim mannæ ſignat dulcedinem deuotionis & compaſſionis, quæ ſemper ſolet mortem humilitatis concomitari. De prudentibus ſiue ſapientibus dicitur Ioan. 6. Abraham pater noſter mortuus eſt, & prophetæ mortui ſunt. Et breuiter omnes boni in hoc mundo habentur pro mortuis & pro vilibus & deſpectis. Vnde Sapien 3. Viſi ſunt oculis inſipientium mori, illi autem ſunt in pace. Vnde ipſi dicunt illud Pſalm. Propter te mortificamur, tota die æſtimati ſumus ſicut oues occi-
O ſionis. ¶ Sed tamen ſi aliquid velis addere de morte virtuali & ſpirituali, potes notare, quod vir perfectus mortuo comparatur multiplici ratione, quia ſcilicet

Tumultibus non inquietatur,
Inſultibus non plus infeſtatur,
Terreſtribus bonis non plus meditatur,
Spiritibus notis ſociatur,
Cum dentibus punitus non triſtatur,
Hominibus non plus copulatur,
Inanibus verbis non lætatur,
Ab omnibus licet expellatur,
A manibus tamen receptatur,
Teguminibus aureis velatur,
Luminibus cæteris luſtratur,
Cantibus clericis laudatur, &
Pulſantibus campanis ſonatur,
Egentibus panis erogatur,
Patentibus templis tumulatur.

¶ Iſtæ enim ſunt conditiones mortui, quæ poſſunt bonis motibus applicari. Dicam ergo, quod mortuus, id eſt, vir perfectus, (qui ſcilicet eſt de numero illorum, de quibus dicitur Romano. 6. Exhibete vos Deo tanquam ex mortuis viuentes. Et Apoc. 14. Beati mortui, qui in domino moriuntur) non inquietatur mundi tumultibus, id eſt, mundi negociis, quia ſcilicet iſti abnuunt, & repudiant negocia huius mundi ad modum ſcilicet mortui, qui caret penitus omni motu, quia ſcilicet iſti prorſus à mundi motibus requieſcunt Eccl. 22. Modicum plora ſuper mortuũ, quoniam requieuit. Et Apoc. 14. dicitur de mortuis, qui in domino moriuntur, quod amodo iam dicit ſpiritus, quod requieſcant à laboribus ſuis. ¶ Item talis mortuus non plus infeſtatur hoſtis inſultibus, id eſt, diaboli tentationibus. Sicut enim hoſtis perſequitur inimicum ſuum vſque ad mortem, ſed ſi inuenit eum mortuum, dum tamen ſit vir nobilis cordis, non ſolet eum amplius lædere, nec contra eum plus ſæuire ſic diabolus perſequi ſolet hominem quamdiu ſentit eum proficiendo viuum & ſpirantem, quando vero inuenit eum ex toto mortuum, id eſt, virtutum plenitudine conſopitum, & à motu vitiorum penitus alienum, tunc ceſſat eum tentare, & ſibi amplius inſultare. Sicut enim dicunt ſancti: diabolus non libenter tentat hominem à quo fuit ſuperatus. Exemplo leonis 3. Regum 13. de quo dicitur. Non tetigit prophetam mortuum, nec læſit aſinum. Ad denotandum, quod leo diabolus ſpirituales mortuos, ſeu mundo mortificatos, non poteſt lædere, nec aſinos, id eſt, deiectos & humiles infeſtare. Leui. 22. Morticinum aut captum à beſtia non comedet. Vnde Ioan. 19. Vt autem viderunt eum iam mortuum non fregerunt eius crura. ¶ Item talis mortuus virtualis non plus meditatur bonis terreſtribus. Quia ſcilicet ſicut mortuus totaliter eſt ſemotus ab omni cura, & appetitu bonorum terrenorum, cum amplius non indigeat talibus, ſic vir perfectus omnia mundi bona abdicat, & ab eis quo ad affectum penitus ſe elongat. Eccleſ. 9. Mortui autem nihil nouerunt amplius. q.d. Non amplius cogitant in terrenis. ¶ Item talis mortuus ſpiritualis applicatur magis cœleſtibus, & etiam ſociatur magis notis ſpiritibus. Conſtat enim quod mortui mole mortalis corporis liberati, melius ſolent cœleſtia cognoſcere, & etiam ſpiritualem naturam perfectius intelligere, & ſibi familiares & noti, quam antea magis eſſe. Sic vere viri perfecti cœleſtibus per contemplationem ſe applicant, & beatis etiam ſpiritibus famulantur, ſeruiunt & miniſtrant. Vnde Luc 20. dicitur, quod in reſurrectione à mortuis neque nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut Angeli Dei. Tales enim ſunt viuentes cum mortuis, de quibus dicitur Luc. 24. Quem quæritis viuentem cum mortuis? non eſt hic, ſurrexit ſcilicet ad cœleſtia contemplanda. ¶ Item talis mortuus non triſtatur punitus cum dentibus. Quia ſcilicet ſicut mortuus perdidit omnem ſenſum, ita quod ſi percutitur aut pungitur, nunquam ſolet ſentire, ſic vir perfectus tanta patientia ſolet eſſe firmatus quod omni ſenſu, videtur eſſe priuatus, in quantum ſcilicet non murmurat nec recalcitrat, neque turbatur, ſed ſe habet tanquam non ſentiens, aut ſicut mortuus. Vnde 2. Mach. 6. Glorioſam mortem magis, quam odibilem vitam complectens voluntarie ibat ad ſupplicium 1. Pet. 3. Mortificatos in carne, viuificatos autem ſpiritu.

¶ Item talis mortuus non ligatur, ſeu copulatur viuis hominibus. Sicut enim mortui ſegregantur à ſocietate hominum viuorum & iunguntur cœtibus mortuorum, ſic viri perfecti ſolent ſe ab hominibus relegare, & à mundanis conſortiis ſegregare, & cum aliis mortuis, id eſt, viris ſanctis & mortificatis perſonaliter habitare. Pſalm. Factus ſum ſicut homo ſine adiutorio, inter mortuos liber & Iob 31. Ipſe ad ſepulchrum ducetur & in cõgerie mortuorum vigilabit. q. d. Habitabit cum mortuis, non cum viuis.

¶ Item talis mortuus non lætatur verbis inanibus, quia ſcilicet ſicut mortui nec loquuntur, nec audiunt etiam loquentes, ſic viri perfecti non loquuntur ſcilicet inaniter verba multiplicando imo certe ſilent, & tacent à vanis locutionibus abſtinendo, quinimo & loquentes & obloquentes, & iniuriantes, & blaſphemantes non libenter audiunt, ſuis vanis ſermonibus applaudendo. Vnde Amos 8. Multi morientur, in omni loco proiicietur ſilentium.

¶ Item talis mortuus conculcatur ſeu contemnitur à cunctis gentibus, ſeu etiam à nunc viuentibus Sicut enim videmus, quod (vt communiter) viui abominantur mortuum, ſic vere peccatores & mundo viuentes contemnunt, & abominantur virum iuſtum, ſicut de Lazaro mortuo legitur Ioan. 19. quod etiam propriis ſororibus fœtebat. Domine (inquiunt) iam fœtet, & tamen Chriſtus ipſum amicum appellabat. Lazarus (inquit) amicus noſter dormit. Vnde de tali contemptu poteſt dici illud 4. Regum 7. Conculcauit eum populus, & mortuus eſt. Pſalm. Obliuioni datus ſum, tanquam mortuus à corde.

¶ Item talis mortuus receptatur à datis manibus, id eſt, ab aliis iuſtis & mortificatis hominibus. Sicut enim manes & mortui præcedentes ſecum recipiunt alios nouiter morientes, ſic viri iuſti & ſancti libenter recipiunt, & aſſociant illos, quos mundani fugiunt, & euitant, quando ipſos ſibi ſimiles, & ſpiritualiter mortuos eſſe vident. Matth. 8. Sinite mortuos ſepelire mortuos ſuos. ¶ Item talis mortuus adornatur pulchris tegminibus, quia ſcilicet ſicut mortui ponuntur in feretro pãnis aureis ornato, ſic vere ille, qui per virtutes ſpiritualiter eſt mortuus, pannis aureis id eſt, honeſta exteriori conuerſatione velatur, & bonis actibus, moribus & geſtibus adornatur. Vnde de tali coopertura honeſtæ conuerſationis poteſt dici illud Pſalm. Cooperuit nos vmbra mortis. ¶ Item talis mortuus illuſtratur claris luminibus. Quia reuera ſicut plura luminaria accenduntur erga mortuum, ſic plura bona exempla & documenta circumſtant, & circumeunt virum iuſtum. Luc. 1. Illuminare his, qui in tenebris & vmbra mortis ſedent, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis. ¶ Item talis mortuus circumſtatur multis cantantibus Quia ſcilicet ſicut mortuum ſolent cantantes clerici circumſtare, & propter eum campanæ ſtrepere & ſonare, ſic vere multi ſunt qui finaliter de vita & perfectione viri iuſti cantant, & exultant, ipſumque magnificant, atque laudant. Eccleſ. 4. Laudaui magis mortuos, quam viuentes. ¶ Item talis mortuus frequentatur à viris egentibus. Quia reuera ſicut pauperes & indigentes ſolent conuenire erga funera mortuorum vt eleemoſynas recipiant pro eiſdem, ſic vere ad literam tales ſpirituales mortui ſolent indigentes nutrire, & eiſdem eleemoſynas diuidere, & donare. Eccleſ. 41. O mors, bonum eſt iudicium tuum homini indigenti. ¶ Item finaliter talis mortuus tumulatur templis patẽtibus, quia ſicut mortuus finaliter in loco ſacro, eccleſia ſcilicet vel cœmiterio tumulatur & ab humanis viſibus occultatur, ſic vere vir perfectus finaliter, loco ſacro paradiſi reconditur & ſepelitur 4. Regum 13. Mortuus eſt igitur Heliſæus, ſepelierunt eum. Sic igitur patet, quod vir iuſtus mortuo comparatur. Et ideo bene dicitur, quod in ſcriptura inuenitur mors virtualis, quæ eſt appetenda. ¶ Ter- P
tio principaliter dico, quod eſt mors peccati, quæ eſt præcauenda, quæ ſcilicet animam occidit, & hominem peccatorem facit mortuum & infectum. Sicut enim videmus, quod mortuus ſe nõ mouet, non loquitur, non videt, non odoratur, nec guſtat, fœtet, eſt viuis terribilis, grauis, & ad portandum difficilis, ſic vere peccator non mouetur per bonam operationem vnde Dan. 13. Ecce morior, cum nihil horum fecerim. ¶ Non loquitur per Dei laudem & confeſſionem. Pſalm. Non mortui laudabunt te domine, Et Eccleſ. 27. A mortuo quaſi nihil perit confeſſio. ¶ Item nõ videt per diſcretionẽ. Pſal. Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos. ¶ Item non odoratur, nec guſtat per deuotionem. Eccl. 9. Mortui nihil nouerunt amplius. ¶ Item iſti fœtent per malã infamiã, & conuerſationem. Et ideo peccatores cõparantur ſepulchris dealbatis, quæ plena ſunt oſſibus mortuorũ & immunditia. Matth. 23, Et Exod. 8. Mortuæ ſunt ranæ, & computruit terra.

¶ Item

¶ Item sunt viuis, id est, sanctis viris horribiles per contemptũ, & abominationem, & per suæ societatis fugam & vitationem. Et ideo Leui. 21. dicitur, & præcipitur, quod quilibet sacerdos, qui significat quemlibet virum iustum, ad mortuum non ingrediatur. ¶ Item isti sunt graues & onerosi, scilicet, aliis per suam importabilem tentationem Esa. 14. In anno, quo mortuus est rex Achas, factum est onus istud. Et sicut videmus, quando aliquis moritur, sudario inuoluitur, luminaribus circumcingitur, panno aureo cooperitur, ab amicis defletur, & deplangitur, à sacerdotibus vero circa ipsum psallitur atque canitur, & tandem à quatuor ad foueam deportatur, vbi in terra absconditur, & sepelitur, & sic proculdubio peccatores sudario malæ consuetudinis inuoluũtur, luminaribus aliquorum beneficiorum & bonorum operum circumcinguntur. Et sic figurantur in Alexandro, qui secundum vaticinia philosophorum mori debebat super pauimentum ferreum & sub velo aureo, & sic accidit, vt in bello, vbi vulneratus lethaliter fuit, ipse Alexander super loricam cuiusdam militis iacuit, quod fuit pauimentum ferreum, super se vero habuit velum aureum, ita quod tunc cognouit Alexander se necessario moriturum, sicut narratur de dictis philosophorum. Spiritualiter per Alexandrum possunt mortui peccatores reputari, qui vulnerati vitiis & peccatis iacent in pauimento ferreo durissimæ obstinationis, & iacent sub velo aureo diuitiarum & temporalis possessionis. Quia sicut dicitur Eccl. 8. Multos perdidit aurum & argentum. Et ideo Eccl. 31. dicitur: Beatus diues, qui post aurum non abiit, beatus dicitur, & fecisse mirabilia proclamatur. ¶ Item tales mortui, id est, peccatores ab amicis scilicet, à bonis personis per compassionem deflentur Eccl. 38. In mortuum produc lacrymas. Circa istos vero quotidie canitur per adulationem Eccl. 4. Laudaui magis mortuos, quam viuentes. Finaliter ad foueam inferni portantur atque feruntur per spem finalis veniæ & per malam consuetudinem & obstinationem Lu. 13. Mortuus est diues, & sepultus est in inferno. A malis tegitur, & sepelitur per malam suorum criminum excusationem 4. Reg. 13. Cum mortuis sepelies me. Et sic bene patet, quomodo variis similitudinibus & figuris peccator mortuo comparatur. De diuersis enim generibus mortis applicando ad diuersa vitia & pericula, possunt multa dici, & omnia exempla naturæ & per figuras & auctoritates scripturæ possent probari, sed vide in diuersis locis particularibus vbi de criminibus multa sunt dicta. Vide ergo supra de interficere, & infra de occidere, & vide supra de dormire, vbi inuenies qualiter peccatores & dormiendo diuersimode moriuntur. Patet igitur, quod inuenitur mors peccatorũ,
Q quæ est fugienda. De qua etiam dicitur Eze. 18 Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. ¶ Si tamen vis breuiter tangere conditiones hominis mortui, & peccatori huiusmodi applicare, dic, quod sicut mortuus, videlicet,

Alligatur panni ligamine,
Obumbratur cœca caligine,
Tumulatur stricta voragine,
Vitiatur fœda putredine,
Deuoratur vermis acredine,
Acclamatur cantus dulcedine,
Decoratur charorum agmine,
Circumstatur plurimo lumine,
Occultatur à mundi lumine,

Sic vere peccator,

Malis affectionibus inuenitur,
Cœcis dubitationibus obtegitur,
Strictis obstinationibus includitur,
Fœdis diffamationibus inficitur,
Diris cordis remorsibus impingitur,
Falsis hominum laudibus præcingitur,
Diris charorum luctibus deplangitur,
Claris rerum luminibus extollitur,
Nostris tandem obtutibus abducitur.

¶ Dicam ergo, quod mortuus, scilicet, peccator alligatur sudario malæ delectationis. Vnde Ioan. 11. dicitur, quod prodiit inquit qui fuerat mortuus ligatis pedibus & manibus institis, & facies eius sudario erat ligata. ¶ Item talis mortuus obscuratur sub nubilo cœcæ dubitationis, quia, s. peccator multis ignorantiis & dubitationibus est subiectus, quia sicut dicitur in Ps. Isti sunt sedentes in tenebris & in vmbra mortis, vincti in mendicitate & in ferro. ¶ Item talis mortuus carceratur tugurio strictæ obstinationis. Sicut enim mortuus à fouea, vbi ponitur, nunquam surgit, sic peccator obstinatus à peccato non resilit Eccl. 17. A mortuo quasi nihil perit confessio. Tales etiam sunt sicut mortui dormientes in sepulchris, quorum non es memor amplius & ipsi de manu tua repulsi sunt. ¶ Item talis mortuus maculatur contagio fœdæ diffamationis, quia, scilicet, sicut mortuus fœtet viuis, ipse tamen proprium fœtorem non sentit, sic peccator viuis, i. viris iustis fœtet & est abominabilis & infamis vt dictũ est, & tamen fœtorem & horrorem suum non percipit solus. Pro. 13. Vulnerauerunt me, & non dolui. Traxerunt me, & ego non sensi, quasi dicat. Isti non sentiunt oblocutiones & verba, quæ fiunt contra illos 2. Regum 19. Nunquid vigent sensus mei ad discernendum? Et Hierem. 4. Sensus cordis mei turbati sunt. Vnde de fœtore talium dicitur illud prædictum. Lazarus mortuus est. Sequitur. Domine iam fœtet Ioan. 11. Et Esa. 34. De cadaueribus eorum ascendet fœtor. ¶ Item talis mortuus stimulatur flagitiis diræ remorsionis. Quia, scilicet, sicut mortuus mordetur, & laceratur à vermibus, sic peccator continuis conscientiæ stimulatur remorsibus: vnde Esa. 66. Vermis eorum non morietur. Vnde tales mortui dicuntur à bestiis lacerari, id est, conscientiæ dentibus deuorari. Vnde Leu. 21. Morticinum & laceratum à bestia non comedet. ¶ Item talis mortuus commẽdatur eloquio falsæ adulationis. Quia, scilicet, sicut dictum est, & mali hodie magis commendantur, quam boni, sic magis cantatur à sacerdotibus circa mortuos quam circa viuos, & magis pulsantur classica pro eisdem. Vnde de puella mortua legitur Matth 9. quod circa illam erat turba tumultuans & tibicines. Quia, scilicet, erga mortuos peccatores, maxime si sint principes vel magnates, nunquam deficiunt tibicines, id est, suorum malorum actuum laudatores. Quia sicut dicitur Prou. 28. Qui derelinquunt legem, laudant impium. Vnde illud prædictum. Laudaui magis mortuos, quam viuentes. ¶ Item talis mortuus illustratur, seu illuminatur fastigio claræ reputationis, mundanæ gloriæ, & temporalis possessionis Esa. 9. Habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta est eis. ¶ Item finaliter talis mortuus, scilicet, peccator occultatur, & segregatur à consortio humanæ habitationis. Quia, scilicet, sicut mortui sepeliuntur, & absconduntur, ita quod amplius non videntur, sic peccatores ita finaliter pereunt, quod de ipsis memoria non habetur Psal. Periit memoria eorum cum sonitu. Vnde Eccl 10. Cum morietur homo, hæreditabit serpentes bestias & vermes. Sequitur. Vsque ad fundamentum arefecit ex ipsis, & disperdidit eos, & cessare fecit memoriam eorum à terra. Sic igitur patet, quod multis rationibus peccator mortuo comparatur. Et sic dico, quod ista est mors criminalis, quæ est fugienda. Et hoc est membrum tertium principale. ¶ Quarto principaliter dico, quod est mors tormento- R
rum quæ est metuenda. Et ista est mors pœnæ æternæ, quæ peccatoribus perpetuo infligetur: Mors enim peccatorum pessima, quia sicut dicitur ad Rom. 6 Stipendia peccati mors. Cum enim mors sit omnium pœnarum maxima, congrue per mortem fuit illa æterna pœna, sicut omniũ maxima designata. ¶ Et ideo breuiter notandum est, quod morte æterna moriuntur illi, scilicet,

Qui sunt {
Diuitiis onerati,
Deliciis impinguati,
Sæuitiis occupati,
Inuidiis macerati,
Iniuriis refrænati,
Honoribus eleuati,
Rancoribus instigati.
}

Dico diuitiis onerati Luc 16. Mortuus est diues, & sepultus est in inferno. ¶ Item deliciis impinguati Apo. 18 Quantum glorificauit se in deliciis suis, tantum date illi tormentum & luctum. Et sequitur. In vna die venerunt plagæ eius, mors & luctus, fames, & ignis. Mortui n. habent luctum inconsolabilem, famem insatiabilem, ignem inextinguibilem, mortem interminabilem. ¶ Itẽ ibi moriuntur sæuitiis inflammati, s. homines crudeles. Quia sicut dicitur Hierem. 28. Quicunque in ciuitate hac manserit, morietur gladio. ¶ Item moriuntur ibi inuidiis macerati Iob. 21. Alius moritur in amaritudine animæ. ¶ Item iniuriis effrænati 1. Reg. 24. Canem mortuum persequeris. ¶ Item honoribus eleuati 4. Reg. 18. Filius regis mortuus est. ¶ Item rancoribus instigati 2. Regum 20. Percussit eum in latere, & mortuus est. Plaga enim in latere, est odium in corde. Et breuiter morte æterna morientur omnes peccatores, quia sicut dicitur in Psalm. Veniat mors super illos, & descendant in infernum viuentes. Et hoc de morte sufficit.

Mos. Moris. Mores.

A Notabo, quod est dare morem bonorum, & morem malorum. Boni enim bonis moribus instruũtur, & bono more aguntur & deducuntur. Sicut enim bonæ arbores vsitato more faciunt bonos fructus, & bona animalia bonos fœtus, sic vere boni & iusti ex more docti, & hactenus assueti faciunt bonos actus. Vnde notabis, quod ex more

Boni {
Indigentibus compatiuntur,
Innocentibus compatiuntur,
Supplicantibus afficiuntur,
Præsidentibus subiiciuntur,
Habitantibus consociantur,
Mendicantibus assimilantur,
Morientibus confamulantur.
}

Dico ergo, quod boni & iusti iuxta morem suum compatiuntur indigentibus, scilicet, eleemosynas erogando. Vnde Gen. 39. dicitur, quod amoto lapide de ore putei mos erat cunctis gregib. conuenire, & ibidem adaquari. Quia reuera putei, id est, diuites boni & humiles ex more insitæ pietatis, lapidem duritiæ & parcitatis à se tollunt, & se per paupertatem aperiunt, & ouibus, id est, pauperibus ex more confluentibus sua condiuidunt atque donant Deu. 11. In hortorũ morem aquæ ducuntur irriguæ, supple, ad madefaciendum aridos indigentes. ¶ Item dico, quod boni iuxta morem pie compatiuntur innocentibus. Vnde Iudicum 11. de filia Iephthe, quam pater, vt impleret votum, Deo sacrificauit, & eam fatue occidit, & immolauit, dicitur, quod mos introiuit in Israel & consuetudo seruata est, vt conueniant in vnum filiæ Israel, & plangant filiam Iephthæ.

¶ Item dico, quod boni iuxta morem afficiuntur supplicantibus seu condescendunt iusta petentibus & orantibus sicut de Assuero legitur Hester. 8. quod vbi vidit Hester reginam ad terram prostratam, & suam gratiam implorantem, ipse ex more sceptrum aureum, quod tenebat in signum clementiæ prætendit ei. ¶ Item dico, quod boni iuxta morem subiiciuntur præsidentibus, scilicet, eis obediendo, vnde Hest. 1. dicitur, quod rex interrogauit sapientes, qui ex more regio assistebant ei. ¶ Item dico, quod boni iuxta morem consociant se conuiuentibus, scilicet cum eis pacifice conuersando Psal. Deus, qui inhabitare facis vnanimes in domo. ¶ Item dico, quod boni iuxta morem assimilantur, seu conformantur mendicantibus, sicut, scilicet, de Ruth. 2. quod ipsa collegit reliquias & surrexit vt spicas ex more colligeret. ¶ Item dico, quod boni consamulantur morientib. scilicet, sepeliendo & pietatis debitum impendendo, iuxta illud Io. 16. vbi dicitur, quod acceperunt corpus Iesu, & ligauerunt linteis aromatibus sicut mos erat Iudæis sepelire. Exemplo, scil. Ioseph, qui præcepit seruis suis Medicis, vt aromatibus condirét corpus patris sui Iacob, quibus iussa complentibus transierunt 40. dies. Iste quippe mos erat cadauerum condiendorum, sicut patet Gen. 50. Sic ergo patet, quomodo boni iusti sunt moribus assueti, & bono & cognito more instructi pariter, & edocti.

B ¶ Sed adhuc dico, quod mali homines habent (vt communiter) malos mores. Et sic dico, quod in eis viget mos

Crudelitatis & violentiæ,
Mobilitatis & inconstantiæ,
Inhonestatis & insolentiæ,
Fatuitatis & pertinaciæ,
Simplicitatis & ignorantiæ,
Mendacitatis & verecundiæ,
Carnalitatis & immunditiæ.

Habent (dico) mali morem violentiæ & crudelitatis. Vnde 2. Mac. 5. dicitur, quod Antiochus reliquit præpositos ad affligendum gentem, Hierosolymis quidem Philippum quendam moribus crudeliorem ipso, à quo constitutus est. Item habent mores inconstantiæ & mobilitatis Iud. 20. Putauerunt eos more solito cedere. Item mores insolentiæ & inhonestatis Exod. 33. Nullus ex more indutus est cultu suo. ¶ Item mores pertinaciæ, & fatuitatis, scilicet, ad perseuerandum in malo. Vnde de Samaritanis, qui de Babylonia venerunt, dicitur 4. Reg. 17. quod vsque in præsentem diem morem sequuntur antiquum. ¶ Item mores ignorantiæ & simplicitatis Sap. 12. Infantium insensatorum more viuentes, pro hoc tanquam pueris insensatis iudicium in derisum dedisti. ¶ Item mores verecundiæ & mendacitatis Eccl. 20. Mores hominum mendacium sine honore, & confusio illorum cum ipsis sine intermissione. Item mores immunditiæ, seu luxuriæ, & carnalitatis. Vnde eis potest dici illud 2. Mach. 10. quod diem solennem more bestiarum egerunt. Isti sunt ergo mores corrupti, quos Deus grauiter tolerat, iuxta illud Actor. 16. Annunciant nobis morem, quem non licet nobis suscipere. Non sic charissimi, sed habeamus bonos mores & sanctos, malos vero & inhonestos dimittamus, & in melius conuertamus iuxta illud Heb. 13. Sint mores sine auaritia contenti pœnitentibus. Quia sicut ibidem dicitur, fornicatores & adulteros iudicabit Deus. Itẽ de bonis morib. dicitur 1. Cor. 13. Corrumpunt bonos mores colloquia praua, de illis vide infra de virtutibus. De malis dicitur Leu 18. Iuxta morem regionis Chanaan non agetis. Et isti mores nihil aliud sunt quam maledictiones & vitia & peccata de quibus infra dicetur.

C ¶ Item mos accipitur per similitudinem. Vnde 2. Mach. 11. dicitur de filiis Israel, quod leonum more irruerunt in hostes. Etiam accipitur pro consuetudine, vt Hester. 1. vbi dicitur, quod Assuerus rex interrogabat sapientes, qui ex more regio adhærebant sibi. Et ideo breuiter vide de consuetudine vel similitudine. Sufficit. Vide in diuersis titulis, vbi de conditionibus consuetudinibus, moribus, & operibus fit mentio.

Mouere. Motus.

A Cum mouere; seu moueri sit de loco ad locum, vel de forma ad formam mutari & transferri, inde est, quod secundum Philosophos duo sunt genera motuum; videlicet, motus localis, & motus formalis: possumus per motũ intelligere quãlibet mutationem moralem. Et quamuis materia moralis possit esse valde longa, quia tamen paucæ sunt auctoritates, necesse est breuiter pertransire. Notemus ergo, quod inuenitur

Motus
- Tractus,
- Raptus,
- Rectus,
- Reflexus.

B ¶ Motus tractus est ille, quo quis ad bonum trahitur, & mouetur per Dei, vel prælati violentiam, & correctionem. Et iste assimilatur terræ motui, quia terra stabilis & grauis, signans obstinatos in malo, qui cum magna violentia possunt ad bonum moueri. Et de hoc dicitur Esa. 13. Terra mouebitur de loco suo.

C ¶ Item motus raptus est ille, quo quis rapitur, & ducitur per voluntariam obedientiam & subiectionem. Et iste assimilatur motui raptus firmamenti, quod sine quacunque difficultate ad solam voluntatem & imperium Dei velocissime rapitur, & mouetur, signans bonos & religiosos, honestos & perfectos viros, qui voluntarie & prompte ad instinctum Dei, ad bona opera circũeunt & mouentur. Et de hoc dicitur Luc. 21. Virtutes cœlorum mouebuntur.

D ¶ Item motus rectus est ille, quo quis directe mouetur in Deum per amorem & dilectionem. Et iste assimilatur motui lapidis, qui directe mouetur ad centrum, nec quiescit quousque attigerit ipsum. Sic homo deuotus directe mouetur ad Deum tãquam ad centrum, nec quiescit quousque per gratiam attigerit ipsum. Vnde Act. 17. In ipso enim viuimus, mouemur, & sumus.

E ¶ Item motus reflexus est ille, quo quis mouetur ad sui ipsius examinationem, & considerationem. Et iste assimilatur motui maris & fluuiorum, qui circa terram mouentur, quia videlicet bonus homo debet circa cor suum per bonam considerationem circuire, & ad eius rimationem, vel minationem circulariter se mouere. Sicut enim mare mouetur continue, & hoc diuersimode, quia videlicet nunc sursum, nunc deorsum, nunc ad dexterã, nunc ad sinistram, sic vere cor sapientis, qui, scilicet, est sicut mare propter amplitudinem capacitatis, semper debet esse in motu circumspectionis, & sagacitatis. Vnde pro certo nunc debet ascendere, & moueri sursum ad paradisum per æternorum affectionem, nunc debet moueri deórsum ad infernum per tormentorum præuisionem. Nunc debet moueri deorsum ad mundi prosperitates ad ipsarum abominationem. Nunc vero debet moueri sinistrorsum ad mundi aduersitates per ipsarum fortem & strenuam tolerationem. Et sic de isto mari sic diuersimode se mouente potest intelligi illud verbũ Matthæi 8. Motus magnus factus est in mari.

F ¶ De motibus ergo virorum perfectorum & de ipsorum bonis actibus & operibus possumus exponere illud Iohelis 2. Contremuit terra, moti sunt cœli, sol & luna obscurati sunt. In quibus verbis aduerte quatuor genera bonorum motuum quibus boni debent moueri. Est enim

Motus
- Interior,
- Superior,
- Exterior,
- Inferior.

Motus interior est motus conuersorum (Contremuit inquit terra) Motus superior est motus prelatorum (Moti inquit sunt cœli) Motus exterior est motus prædicatorum (Sol inquit) Motus inferior est motus actiuorum seu passiuorum (Luna inquit) Et sic patet, quod primus est motus contritionis: secundus est motus discretionis: tertius est motus discussionis: quartus est motus compassionis.

¶ Dico primo, quod est motus contritionis, qui fit interius. Et iste notatur in tremore terræ (Contremuit inquit terra) Sicut enim terra quamuis sit stabilis & naturaliter immobilis, vt dictum est, iuxta illud Psalm. Fundauit terram super stabilitatem suam, quando tamen interius in vẽtre terræ congregatur, & generatur fortis spiritus, seu ventus, necesse est quandoque terram concuti & moueri, & ciuitates & terras destrui, tonitruum audiri, & terram etiam aperiri, & quandoque etiam fontes & flumina à terræ interioribus exhalari, sicut dicunt Aristoteles in libro Meteororum, & Seneca in libro de naturalibus quæstionibus, sic vere charissimi, quamuis peccator sit quandoque ad modum terræ per malam consuetudinem, & obstinationem induratus & immobilis, & à malo proposito suo inflexibilis, fit tamen quandoq; quod in ventre conscientiæ suæ diuinus spiritus generatur, virtute cuius interius inspirantis ipse terrenus peccator per contritionem & per sui status exa-

minatio-

minationem concutitur, & mouetur, & in bonum conuertitur & mutatur. Tunc enim auditur subterraneum tonitruum humilis & veræ confessionis, tunc emanant fontes lacrymarum & compunctionis, & flumina compassionis & deuotionis, & sic ciuitas diaboli, id est, congeries peccatorum seu interioris habitationis destruitur (Contremuit ergo terra) Et de hoc dicitur in Psalm. Commota est, & contremuit terra. Et de hoc alibi in Psalm. Fundamenta montium conturbata sunt, & commota sunt. Seneca dicit (vbi supra) quod in Ægypto non accidit terræ motus, causam autem assignat, quia Ægyptus est terra fluuialis, pinguis, & limosa, à flumine qui dicitur Nilus, anno quolibet irrigata, & arenis & limositatibus cumulata, & ideo propter limosam compactionem interior spiritus non generatur, cum non sint ibi cauernæ, & propterea terræ motus ibi non efficitur, nec causatur. Charissimi, Ægyptus, quæ interpretatur tenebra vel obscuritas, significat aliquos luce diuinæ gratiæ penitus priuatos, qui videlicet limo delitiarum impinguantur, & qui fluuio prosperitatis irrigantur & arenis diuitiarum cumulantur. In istis enim propter compactionem obstinatæ & malæ voluntatis nunquam consueuit spiritus timoris & contritionis facere terræ motum alicuius bonæ conuersationis, quinimo tales sunt immobiles quasi lapis, dicentes cum Psalm. Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum. Quia, scilicet, tales in temporalibus abundantes non curant à malo statu suo moueri in meliusque mutari. Vnde de diabolo & de talibus potest dici illud Esa. 40. Quærit quomodo statuat simulacrum, quod non moueatur. Et Esaiæ 41. Confortauit simulacrum clauis vt non moueatur. Et nota, si vis, quomodo tales dicuntur simulacra, sicut supra de idolo. Non sic ergo, sed sit in nobis motus contritionis, qui sit interius (Contremuit inquit terra) Psal. Terra mota est, etenim cœli destillauerunt.

G ¶ Secundo dico, quod habendus est motus discretionis, qui sit superius. Et iste est motus prælatorum, quod notatur, cum dicitur (Cœli) Quia cœli, qui sunt istis inferioribus superiores, signant prælatos, qui motu prouidentiæ & discretionis regunt, & dirigunt & ad bonū etiam ducunt, & trahunt inferiores populos & subiectos. Et de hoc dicitur Iohelis 3. Mouebuntur cœli & terra, & dominus spes populi sui. Cœli enim, id est, superiores prælati mouentur debite regendo, & diligenter gubernando. Terra autem, id est, subditi mouentur obediendo & bene operando. Exemplo cœli, cuius motus facit moueri planetas inferiores. Exemplo etiam magnetis, qui extra vas facit moueri acum ferream contentam vase. Quia, scilicet, motus bonorum operum & exemplorum in prælatis, est causa motus bonorum operum in subditis, quamuis de multis subditis possit dici illud Exo. 10. Tribus diebus nemo vidit fratrem suum, nec mouit se de loco suo. Quia, scilicet, nullus hodie vult videre fratrem suum per compassionem, nec moueri de loco per obedientiam seu per bonam operationem. Non sic, sed moueamur ad motum orbis, id est, prælati, qui superius est, non motu proprio, sicut supra dictum est de currere. Quia pro certo in prælatis est motus discretionis, qui sit superius.

H ¶ Tertio dico, quod inuenitur motus prædicationis, quæ sit exterius. Et iste notatur cum dicitur (Sol) Sicut enim sol per mundum mouetur vt cæteras illuminet creaturas, sic prædicator debet per mundum currere & moueri, vt per doctrinam suam illuminet peccatores Eccl. 43. Sol illuminans per omnia respexit. Vnde etiam potest dici illud Apoc. 2. Mouebo candelabrum tuum. Quamuis hodie diabolus videatur dicere malis peccatoribus illud Iosuæ 10. Sol contra Gabaon ne mouearis.

I ¶ Quarto dico, quod inuenitur motus compassionis, qui sit inferius. Et hoc notatur cum dicitur (Luna) Luna enim cuius motus & influentia rorem mundo ministrat, signat viros pios & misericordes, qui per compassionem mouentur, & rorem beneficiorum aliis distribuūt & infundunt, sicut supra de Luna visum fuit. Allega sicut ibi. Figurati in Samaritano, de quo legitur Luc. 19. quod misericordia motus, sauciato contulit medicinam. De patre dicitur Luc. 15. quod misericordia motus est super filio prodigo reuertenti, & contulit sibi vestimenta &c. De Ioseph etiam legimus Gen. 43. quod commota sunt viscera super fratre suo, & incepit flere. In quibus verbis notatur, quod tribus generibus personarum debemus compati, & erga ipsas misericordia commoueri, videlicet indigentibus qui figurantur in sauciato vel spoliato. Item pœnitentibus, qui figurantur in filio prodigo reuertente. Item innocentibus, qui figurantur in Beniamin fratre Ioseph iuniore. Et sic ergo patet, quomodo in scriptura inuenitur quadruplex bonus motus, videlicet

Motus { Miserationis, Prædicationis, Contritionis, Discretionis.

¶ Sed adhuc dico, quod motus potest in malo designare. Et sic designat mentis mobilitatem & inconstantiam, & vanitatem. Vnde in Psalm. dicitur. Mouebuntur omnia fundamenta terræ. Vnde nota, quod motus signat K

Vitium { Imperfectionis, Indignationis, Subsannationis, Variationis.

¶ Dicamus, quod signat vitium imperfectionis, quia, scilicet, illi, qui inter malos habitant, sunt infirmi & imperfecti, & faciliter mouentur de bono in malum, nec perseuerant in eodem. Et de hoc dicitur Hier. 14. Dilexit mouere pedes suos & domino nō placuit. Isti videntur nasci in sagittario, quia delectantur in motu. Isti igitur cum teneantur, deberent recurrere cum Dauid ad Deum, dicentes illud Ps. Si dicebam, motus est pes meus, misericordia tua domine adiuuabat me. Iuxta consiliū Apost. 2. Thes. 2. Non cito moueamini à vestro sensu. ¶ Item signat vitium indignationis, quia, scilicet, iracundi faciliter sine causa mouentur ad iracundiam & vindictam. Et de hoc dicitur in Psalm. Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius, & 1. Mach. 13. Factus est motus magnus in ciuitate. ¶ Item signat subsannationis vitium & derisionem, quia caput solet moueri in signum derisionis. Vnde in Psalm. dicitur. Locuti sunt labiis, & mouerunt caput. Vnde etiam de Iudæis dicitur Matt. 27. quod ipsi blasphemauerunt dominum mouentes capita sua. ¶ Item signat vitium inconstantiæ & variationis, quia sunt plures, qui ad vniuscuiusq; sermonis flatum & persuasionem mouentur, nec aliqua firmitate consistunt. Quibus recte dicitur illud Hierem. 46. Velut flumina mouebuntur. Et de motu sic sufficit tam in bono, quam in malo, gratia breuitatis. Vide supra de exercitio, & infra de mutatione. Sufficit quo ad præsens. L M N

Mulier. Nota, quod mulier in scriptura accipitur in bono, & in malo. Potest enim significare habitualiter & moraliter. Et in vtroque sensu potest signare in bono & in malo. Omissa ergo distinctione gratia breuitatis dicamus de muliere bona sicut moraliter sumitur. Secundum enim Isid. Mulier dicitur à mollitie. Et sic dicitur mulier quasi mollis aer, vel dicitur à mulceo, ces, pro eo, quod mulier est naturaliter apta nata homines attrahere & mulcere, ad denotandum, quod moraliter loquendo, anima rationalis vel qualibet persona quæ per mulierem potest significari, debet esse mollis per pietatem. Aer per puritatem. Mulcens & liniens per benignitatem. Et sic de anima vel de qualibet bona muliere potest exponi illud Ecclesi. 29. Datum ei est mulier tacita & sensata. ¶ In quibus verbis aduerte, quod qualibet bona mulier, vel qualibet anima, vel sancta persona debet principaliter tribus virtutibus præpollere, ad hoc, quod possit mulier nuncupari, videlicet A B

Pietate compassionis (Mulier)
Raritate locutionis (Tacita)
Claritate discretionis (Sensata.)

Dico, quod talis mulier debet habere magnam compassionem. (Mulier inquit) Etenim naturalis mulier est valde flexibilis atq; mollis, ad denotandum, quod tam bonæ mulieres quam quæcunque beatæ personæ debent habere teneritatem & mollitiem pietatis, quia videlicet delinquentibus & pœnitentibus debent indulgere, & per eleemosynas & per beneficia indigentibus subuenire & prouidere. Vnde de bona muliere dicitur Prou. 31. Mulierem fortem quis inueniet? Et sequitur. Manus suas aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem. Et merito quia pro certo sicut dicitur Prou. 11. Mulier gratiosa inueniet gloriam q.d. illa persona est gloriosa, quæ est gratiosa, id est, grata ad benefaciendum & prompta, & illa dico inueniet gloriam sempiternam. ¶ Et nota, quod pietas seu compassio istius mulieris in tribus potuit apparere, videlicet quia G

Prouidebat Christi pauperibus,
Condolebat Christi vulneribus,
Supplicabat pro peccatoribus.

Ista ergo erat mulier compatiens indigentiæ miserorū. Et ideo talis potest figurari in muliere vidua de Sarepta, quæ Heliam Prophetam nutriebat, & tamen nec farinam, nec oleum consumebat, sicut dicitur 3. Reg. 17. De qua dicitur ibidem. Vade in Sareptam Sydoniorum, præcepi enim ibi mulieri viduæ, vt pascat te. Quia proculdubio hoc habet proprium pietas pauperum, quod quanto plus pie de bonis temporalibus elargitur, tanto plus per Dei clementiam affluere dignoscitur, iuxta illud Luc. 6. Date, & dabitur vobis. Et iuxta illud Prouerb. 11. Alii diuidunt propria, & ditiores fiunt, alii autem rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. Allega, si vis exemplum de lapide enydro. ¶ Item ista erat compatiens patientiæ Christi tormentorum. Sicut enim bona mulier compatitur vulneribus viri sui, & maxime quando videt, quod propter acquirendum ius hæreditatis suæ fuit vir suus vulneratus, sic pro certo quia

Christus

Christus hæreditate paradisi animæ acquirenda fuit mortuus & occisus, debet sibi anima merito condolere, figurata in illa muliere, de qua dicitur 3. Regum 17. Apparuit mulier vidua colligẽs ligna. Quia videlicet ligna crucis Christi sunt colligenda & per compassionẽ in scrinio memoriæ reponẽda Vnde 2. Re. 14. Lugere te simula, & induere veste lugubri, & sis quasi mulier iã plurimo tempore lugens mortuũ. ¶ Item ista erat compatiens iniustitiæ mundi peccatorum, & ideo pro ipsis Deum consueuerat exorare, & pro ipsis Christi clementiam implorare. Figurata in Hester, cuius patrocinium populum suum de interitu liberauit, sicut dicitur Hest. 6. & deinceps. Ideo sibi poterit dici illud Iud. 8. Ora pro nobis, quoniam mulier sancta es. Patet ergo, quod

D ista dicitur mulier, quia habuit magnam compassionem. ¶ Secundo dico, quod dicitur mulier, quia habuit raram locutionẽ. Istud enim summe pertinet ad bonam mulierem, videlicet raro loqui, & etiam ad quamlibet bonam personam. Quod ostenditur in verbo (tacita) Vnde Amos 5. Prudens in tempore illo tacebit, quoniam tempus malum est. Inter enim omnia animalia (vt communiter) illa, quæ sunt fœminei generis, habent vocem magis tenuem & subtilem. Ad denotandum, quod illæ personæ, quæ vel literaliter vel moraliter mulieres dicuntur, vti voce & locutione submissa per taciturnitatem tenentur iuxta præceptũ Apos. 1. ad Cor. 14. Mulieres in ecclesiis taceant, & 1. ad Tim. 2. Mulier in silentio discat cum omni subiectione, docere autem mulieri non permitto Habeant igitur raram locutionem. Sed

E de hoc vide supra de loqui, & infra de tacere. ¶ Tertio dico, quod debet habere claram discretionem (Sensata inquit) Sicut enim mulier debet esse bene sensata vt, s. sciat discrete nociua declinare, & proficua procurare, sic proculdubio anima, vel quælibet sãcta virgo, vel quælibet sancta persona, debet habere sensum discretionis & prudentiæ, vt à nociuis caueat & abstineat, & proficua prouideat, & disponat, vt sic de tali sensata muliere possit dici illud Iud. 21. Non est talis mulier super terram in aspectu & pulchritudine, & in sensu verborum. Ista enim habuit aspectum honestatis, pulchritudinem castitatis, sensum etiam veritatis & sagacitatis. Ideo ista potuit figurari in illa Abigail, quæ sapientia sciuit Dauid mitigare, & ideo ista mulier speciosissima, & prudẽtissima nuncupata fuit, sicut dicitur 1. Reg. 25 Figurata etiam in Iudith, quæ suo sensu sciuit Holofernem occidere, & grauare, sicut dicitur Iudith. 13 Figuratur etiam in illa muliere sapiente, quæ ciuitatem sciuit de Ioab manibus liberare, sicut dicitur 2. Re. 20. Quia pro certo charissimi, ista spiritualis mulier, de qua agimus, quæ sapientia & scientia fuit decorata, suis intercessionib. mitigat iram Dauid, id est, iustitiam Dei patris. Holofernem etiam, id est, diabolum superat atque vincit. Ciuitatem vero istam, id est, conscientiam propriam, vel personam sibi deuotam liberat, atque munit. Et sic sibi proprie potest dici illud Ruth. 3. Scit omnis populus mulierem te esse virtutis Et ideo quia virtutes sunt cœlestis gloriæ introductiuæ & procuratiuæ, inde est, quod bene potest de ista dici illud, quod dicitur Gen. 12. de Sara, quod, s. sublata est mulier in domum Pharaonis. Quia, s. propter prædictas virtutes quando habentur, mulier, id est, anima vel bona persona introducitur in paradisum, quæ est domus & habitaculum summi regis. Quia sicut dictum est, mulier gratiosa inueniet gloriam. Et sic figuratur in illa muliere amicta sole, & luna sub pedibus eius & in capite eius corona stellarum 12. Apo. 12. &c. Expone sicut alibi. Patet ergo, quomodo mulier in bono accipiendo signat animam seu quamcunq; virginem, seu etiam quamlibet bonam personam vel etiam bonam mulierem, & hoc ratione claræ discretionis, raræ locutionis, piæ compassionis &c.

F ¶ Sed adhuc dico, quod mulier potest accipi in malo significato. Et sic per mulierem potest intelligi ad literam, s.

Conditio malarum mulierum,
Deceptio hostium malignorum,
Imperfectio hominum peccatorum.

Dico, quod per mulierem intelligitur hostium malignorum deceptio. Vnde de hostibus spiritualibus scilicet, de diabolo, carne, & mundo potest intelligi illud Eccl. 19. Vinum & mulieres faciunt apostatare sapientes. Quia sicut per blandimentum mulierum mens humana decipitur, sic per oblectamenta, quæ facit diabolus in suggestione, mundus in temporalium concessione, caro vero in delectatione vel in desiderabilium propinatione, animæ desiderio capiuntur, & ad peccatorum perniciem deducũtur. Sicut enim Prou. 6. Mulier viri preciosam animam capit. quia sicut dicitur, quod musca ab aranea mediantibus suis filis capitur, & humore vacuata exterius proiicitur, sic homo filis & laqueis diuersarum delectationum & suggestionum ab istis mulieribus capitur, & per mala desideria in vitiis illaqueatur, humore etiam gratiæ vacuatur, & tandem vacuus de mundo in infernum expellitur, & fugatur. Et sic tales spirituales mulieres figurantur in Dalila, quæ Samsonem primo allexit, vt super genua sua dormiret, quem totondit, & pilis & fortitudine spoliauit, & tandem eiecit eum, & tradidit Philistæis, qui eum excæcantes carceri manciparunt, sicut dicitur Iudicum 16. Sic vere tales mulieres spirituales super genua mundanæ prosperitatis oblectari, & dormire faciunt peccatores, vbi proculdubio fortitudine spirituali & cæsarie virtutum priuantur, & sic à Philistæis, id est, dæmonibus per vitia diuersa subiugãtur, qui ipsum per obstinationem excæcant, & in carcere malæ consuetudinis carcerant atq; ligant. Istæ sunt illæ mulieres alienigenæ, quos adamauit Salomon, quæ auerterunt cor eius à domino Deo suo, sicut dicitur 3. Reg. 11. quia sicut dicitur ibidem. Deprauatum est cor eius per mulieres. De istis potest etiã intelligi illud 1. Esd. 3. Forte est vinum, fortior est rex, fortiores sunt mulieres; multa possent de talibus mulieribus dici, sed longum esset, vide in tabulã vbi exponitur exemplum duarum mulierem portantium amphoram &c. Intelligitur ergo per mulierum hostium malignorum deceptio. ¶ Deinde dico, quod per mulierem intelligitur G hominum imperfectorum conditio, sicut n. mulier

Habet { Sexus fragilitatem,
Sensus debilitatem,
Mentis labilitatem. }

Sic viri imperfecti sunt fragilis conditionis, habent debilem discretionem, habent labilem, & volubilem affectionem. Vnde Eccl. 25. Manus debiles, & dissoluta genua. Fragiles (dico) sunt, quia, s. non possunt in bono persistere, nec contra malum resistere. Sensus etiam habent debiles, quia videlicet isti non vtuntur discretione, imo sunt ignorantes Iob. 2. Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Affectiones etiam habent volubiles. Ideo de talibus potest intelligi illud Eccl. 9 Non aspicias mulierem multiuolam Sed quid? Dato certe, quod tales sint hodie imperfecti, sunt tamen quandoque in magnis dignitatibus constituti. Vnde Esa. 3. Populum meum exactores sui spoliauerunt, mulieres dominatæ sunt eis. Et quod peius est, tales quandoque promouentur, qui sunt aliis acriores, & ad rapinam & iniustitiã promptiores. Exemplo apum, de quibus dicitur, quod fœminæ inter ipsas acrius pungunt, quã masculi: sic videlicet ignorantes & fœminei prælati durius percutiũt, pungũt, & rapiũt, q̃ perfecti, quia sicut dicitur Eccl. 25. Breuis est omnis malitia super malitiam mulierum. Et ibidem. Non est ira super iram mulieris. Et sic ergo patet, quomodo per mulieres intelligitur hominum imperfectorum conditio. ¶ Denique dico, quod ad literam per H mulierem potest intelligi malarum mulierum infectio. Et circa hoc possumus dicere illud Chrysostomi super Matt. 19. vbi dicitur. Non expedit nubere, vbi de mulieribus loquitur sic. Quid (inquit) aliud est mulier, quam amicitiæ inimica, ineffugibilis pœna, necessarium malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile detrimentum? ¶ Cir- I ca quod possumus ad detestationem malarum mulierum notare quod mala mulier est detestabilis,

Quia { Fallax & proditiosa,
Loquax & garrulosa,
Tenax atque glutinosa,
Ardens & luxuriosa,
Cauta & malitiosa,
Leuis & curriculosa,
Rebellis & litigiosa,
Compta atque curiosa,
Nociua & periculosa. }

Istæ sunt ergo nouem conditiones malæ mulieris à quibus nos præseruet omnipotens. Dico igitur, quod mala mulier est fallax: optime enim sciunt malæ mulieres homines decipere, & ad simulationem amoris homines, & ad peccata inducere, & ipsos tandem spoliare consumere, & de ipsis amplius non curare: similes Hyænæ, quæ secundum Plinium lib. 8. vocem fingens humanam, pastores & canes ad se aduocat ipsosque necat & occidit. Vmbra etiam ipsius canes mutescere facit, mortuos de sepulchro eiicit, & animal quod ter lustrauerit, necessario gradum figit. ¶ Sic vere mala mulier fallacia vocis & verborum suorum K decipit quandoq; quatuor genera personarum, videlicet,

Pastores,
Canes,
Mortuos,
Animalia.

Hoc est dictum,

Prælatos,
Prædicatores,
Religiosos,
Sæculares.

Ipsos

Ipsos enim pastores, & prælatos solet sorbendo famam & gratiam & deuorando temporaneam substantiam, spiritualiter occidere. Canes vero, id est, prædicatores solet per vmbram malarum delectationum à latratu prædicationis facere cessare, & obmutescere. Mortuos vero, id est, religiosos solet quandoq; de tumulis claustrorum suorum expellere, & extrahere. Animalia vero, id est, sæculares, quos per malas suggestiones circuit, & lustrat, solet intra laqueorum suorum ambitum ineuasibiliter arrestare. Et sic vna mulier Hebræa fecit confusionem in domo regis. Nabuchodonosor, sicut dicitur Iudith 14. Fallax est ergo & proditiosa, quæ, scilicet, ita scit omnia genera hominum verbis suis decipere & suis legibus subiugare. Non est enim qui se abscondat à calore eius, quia sicut dicitur Eccl. 9. Propter speciem mulieris multi perierunt. Ideo Prouerb. 2. dicitur: Vt eruaris à muliere aliena, quæ mollit sermones suos. Et ideo docet sapiens Prou. 5. Ne intendatis fallaciæ mulieris, quia fauus destillans labia
L meretricis &c. Nouissima vero illius amara velut apsinthium, & acuta velut gladius biceps. Est igitur fallax & proditiosa. ¶ Itẽ dico, quod mala mulier est loquax, & garrulosa. Serpens enim super omnia animalia linguam citius & velocius mouet, ita ꝙ etiam, sicut pluries supra dictum est, duas linguas videtur habere secundum Plini. Quia vere illæ mulieres per multiloquium solent citissime linguam mouere, aliorum verba irrumpere, & verba sua sine discretione dicere & mouere, lætitiam, cantus, rixas, & verba inutilia fulminare. Et de hoc dicitur Prouer. 7. de mala muliere, quod erat ornata meretricio apparatu, garrula, & vaga, quietis impatiens. Et bene dicit garrula, quia multa sunt genera auium, in quibus sunt fœmellæ magis garrulæ, quam masculi. Et proculdubio tale genus auium videtur esse genus humanum, quia mulieres plus quam viri videntur garrulæ & verbosæ, & inani gloria curiosæ. Et merito: cuidam enim quærenti quare mulier esset magis verbosa, quam vir: respondit quidam Philosophus, quod homo fuit formatus de terra: mulier vero de osse, scilicet, costa viri. Et quia saccus plenus terra nunquam clamat saccus vero plenus ossibus modico impulsu sonum reddit, & clamitat. Figurata in Eua, quæ citius dicitur locuta fuisse cum serpente tentante, vt deciperetur, quam cum Deo, vt protegeretur, vel cum viro, vt erudiretur. Sic vere tales citius loquuntur mala cum malis, quam bona cum bonis. Ita quod cuilibet tali potest
M dici illud Iob. 2. Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Ista est igitur loquax & garrulosa. ¶ Item dico, quod mala mulier est tenax, atque glutinosa. Mala enim mulier est, sicut quoddam periculum maris, quod dicitur Bithalassur, quod nihil aliud est quam bitumen tenacissimũ, cui si nauis impingitur, ita fortiter tenetur, quod ibi necessario remanet, & finaliter frangitur, & cassatur. Echeinus etiam est piscis modicus vix semipedalis secundum Plin. qui si naui alicui casu adhæreat, ita fortiter eam arrestat, & tenet, quod nisi ferro abscindatur piscis; nauis illa nõ amplius procedit. Talis per omnia est mala mulier, quia pro certo si nos qui in mari fluctuoso huius sæculi nauigamus, isti pisci per inordinatum amorem adhæreamus, vel intra eius laqueos incidamus, tantæ est tenacitatis & adhæsionis, quod vix aut nunquam euademus, nisi forte per diuinum miraculũ eruamur. Istud bene senserat Salomon, qui dicebat Eccl. 7. Inueni
N mulierem morte amariorem, vinculũ sunt manus eius, sagena est cor eius. Est igitur tenax & glutinosa. ¶ Item dico, quod ipsa est ardens & libidinosa. Et ideo secudnum Isido. fœmina dicitur à fos, quod est ignis, eo quod in mulieribus sit ardor igneusque appetitus. Non enim diligunt nisi delectabilia carnis & ardorẽ libidinis suæ satiare. Similes Sirenis, quæ tantum appetunt, ꝙ vltro homines rapiant, & eos secum cohabitare compellant. Vnde 1. Reg. 20. Filius mulieris vltro virum rapientis. Figuratæ etiam in vxore Putifar, quæ Ioseph ad carnis copulam prouocauit, qui quia recusauit, ipsa eum accusauit, quod eam fœdare voluerat & ipsum fecit carceri mancipari. Sicut enim dicitur Ecc. 9. Mulier fornicaria quasi stercus ab omnibus transeuntibus conculcabitur. Quia vere multæ sunt, quæ ex industria, actibus & nutibus, verbis & gestibus inclinant homines ad peccatum, iuxta illud Esa. 4. Apprehendent septem mulieres virum vnum &c.
O ¶ Item dico, quod mala mulier est cauta & malitiosa. Ista enim comparatur serpenti propter malitiam, quia sicut dicitur Eccl. 25. Breuis est omnis malitia super malitiam mulierum. De malitiis vero & de cautelis mulierum vide in libro de donis & in libro Petri Alfonsi &c. in quibus multa historica exempla reperies de malitia mulierum. Sicut enim mulieres malitiose cantando in deserto attrahunt elephantem ad se venientem, & mammillas ipsarũ lambentẽ proditiose occidunt, sed ad hoc vt eius sanguinem pertingentes purum extrahant ab eodem, sic vere hodie mulierum malitia non cessant malitiose suggerere, & verbis fallacibus elephantes, id est, homines ad se attrahere & ad amorem proprium inuitare, & hoc non, vt ipsos in veritate diligant, sed vt sanguinem suæ temporalis substantiæ ab eis auferant, & educant. Et hoc est, quod dicit Hugõ loquens socio volenti nubere. Mulier (inquit) diligit, vt decipiat, decipit, vt accipiat, amat quod habes, nec diligit quod es. Ista est ergo cauta & malitiosa mulier. ¶ Item, dico quod ista est leuis, & curriculosa. P
Mala enim mulier non potest consistere in vno loco pedibus suis, quia nunc foris, nunc intus, nunc in plateis, nunc in angulis domorum insidians, sicut ad literam dicitur Prouerb. 7.

¶ Item dico, quod ipsa est rebellis & seditiosa, quia sicut inter Phocas mulier contra proprium masculum suum pugnat, Q
quamuis ipse masculus ipsam cum impugnatur defendat, vt dicit Plinius, sic multæ sunt ita peruersæ mulieres, quod etiam viris suis in omnibus contrariantur & per lites, iurgia, discordias, & litigia paci & voluntati eorum continue aduersantur, quia, sicut dicitur Eccl. 25. Mulier si primatum habeat, contraria erit viro suo. Vnde in lib. Philosophorum de dictis eorum, vbi conqueritur. Socrates de importabilitate suæ mulieris &c. Et ideo bene faciebat ille, cuius vxor in aquam fluminis ceciderat, & submersa erat, qui quærebat eam in superiori parte fluminis, non in inferiori, dicens, quod contra rationem & contra illud, quod debebat, semper consueuerat facere, & ideo non inferius sed superius contra cursum aquæ debuerat enatasse. Et breuiter de talibus dicitur illud Prouerb. 27. Tecta iugiter destillantia in die frigoris & litigiosa mulier comparantur, & Ecclesi. 26. In muliere Zelotypa flagellum linguæ. Ista est ergo rebellis & seditiosa.

¶ Item dico, quod ipsa est compta atque curiosa. Tales R
enim totum intentum suum ponunt in corporis ornamentis. Cattus enim in pellis pulchritudine gloriatur, ita quod syluestris, & vagus efficitur, & etiam propter pellis pulchritudinem sæpe à pellipatis capitur, & necatur. Equa etiam in iuba colli sui, quam plurimum gloriantur, & propter ipsam ad libidinem excitatur, quod si ei abscissa fuerit, libido eius minuitur & decrescit, sicut dicit Plinius. Sic vere mulier in pulchritudine corporis, & in vanitate vestium, & in multitudine iubæ, id est, relucentia capillorum quam plurimum gloriatur, & in eis etiam delectatur, quæ sunt tamen causa, quod mulier curiosa, vaga, vanigloriosa, & libidinosa efficitur, propter quod sæpe fit, quod a luxuriosis capitur, & per peccatum mortale ab eis spiritualiter occiditur. Vnde dicit Hugo, quod mulieres velant, quod fœdum est, monstrãt quod pulchrum est, lingua ipsarum sonat castitatem, sed totus gestus corporis voluptatem. Et proculdubio talis dissolutus ornatus signum est, quod in eis latet luxuria & libido interior. Sicut enim circulus ante domum, signum est, quod ibi est taberna, signum etiam super caput equi positum significat, quod equus est expositus ad vendendum. Sic tales exteriores circuli capillaturæ & ornatus, sunt in mulieribus quædam signa, quod in eis est taberna luxuriæ, & quod expositæ sunt ad vendendum. Ideo bene docet Apostolus Petrus in canonica sua prima cap. 3. Mulierum inquit non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus. Etiam dicitur Gallice, *Femme de bella cour est arboleste à cour* Nam (vt dicitur Eccl. 6.) propter speciem mulieris multi perierunt: Et ideo consulitur Eccles. 9. Auerte faciem tuam à muliere compta. Est igitur compta atque curiosa.

¶ Item dico, quod iste est nocens & periculosa. Et proculdu- S
bio, quia ista solet

Attrahere,
Decipere,
Consumere,
Peruertere.

¶ Solet dico attrahere. Ista n. est sicut lapis, qui dicitur liparis T
qui ad sui conspectũ attrahit omnia animalia, ita quod est causa, quare à venatoribus capiuntur. Sic mulier proculdubio ad sui amorem peccatores attrahit, & sic in manus venatorum infernaliũ eos tradit. Figurata in vxore Samsonis, qui amore eius contractus fuit à Philistæis captus & excœcatus. Quia sicut dicitur Eccl. 9. Speciem mulieris multi admirati reprobi facti sunt. ¶ Item ista solet decipere, sicut supra visum est. ¶ Item ista solet consumere, similis auripigmento, qui lapis prætendens colorem aureum, cuius virtus est attrahere, dissoluere, & corrodere. Omnia n. metalla solet corrodere, & consumere præter aurũ. Sic vere mulier, quæ propter pulchritudinẽ aurea potest dici attrahit per suggestionem, dissoluit per delectationes, corrodit per omnium virtutum extirpationem. Breuiter enim mulier omnia metalla, id est, omnia genera personarum solet destruere, & omnibus etiam præualere, nisi forte fuerint aurum, i. viri deuoti & perfecti, à Deo sanctificati, electi. Exemplum habemus de Samsone fortissimo, de Dauid sanctissimo, de Adam dignissimo, de Salomone sapientissimo, qui omnes à mulieribus sunt destructi. Ideo docet Hieronymus scribens ad Nepotianum. Hospi-

tium

tium inquit tuum mulieres nunquam teneat. Omnes Christi virgines, aut æqualiter diligas, aut æqualiter igno e, nec de præterita castitate confidas, quia non es Adam dignior, Dauid sanctior, fortior Samsone, nec sapientior Salomone, qui tamen omnes mulierum fallaciis perierunt. ¶ Item solet peruertere. Ego enim dico, quod sicut cum Achate, qui est lapis niger, incantatores flumina à cursu suo proprio retrouertuntur, tigris etiam aspiciendo specula ab itinere suo diuertitur, & à recuperandis catulis impeditur, sic pro certo charissimi mala nigra & infamis mulier sæpe est causa, quod flumina, id est, viri purissimi & sanctissimi, tigrides, id est, viri iustissimi, & serenissimi à via & cursu virtutum retrouertuntur, & à bonis operibus retardantur. Patet in prædictis exemplis. Vnde 3. Reg. 11. dicitur, quod mulieres alienigenæ, quas Salomon adamauit, auerterunt cor eius à domino Deo suo. Patet ergo, quomodo mala mulier est periculosa, curiosa, litigiosa, curriculosa, malitiosa, libidinosa, gl-
V utinosa, garrulosa, proditiosa. ¶ Et ideo mala mulier comparatur multis malis rebus, quia, scilicet, ipsa comparatur animalibus lutuosis. Et sic nota, quod in scriptura mala mulier comparatur

Sui, propter fœditatem luxuriæ,
Stercori, propter vilitatem infamiæ,
Vrso, propter insatiabilitatem auaritiæ,
Vento, propter instabilitatem lasciuiæ,
Scorpioni, propter fallacitatem malitiæ,
Leoni, propter pompositatem superbiæ,
Draconi, propter crudelitatem nequitiæ,
Laqueo, propter tenacitatem adhærentiæ,
Stillicidio, propter rixositatem discordiæ.

Ista ergo comparatur sui propter luxuriæ fœditatem, quia, scilicet, sus est animal immundum & luxuriosum. Vnde Prou. 11. Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra & fatua. ¶ Item stercori propter infamiæ vilitatem. Stercus enim summe fœtet, sic tales per infamiam sunt fœtentes. Eccles. 9. Mulier fornicaria quasi stercus in via, ab omnibus conculcabitur, id est, ab omnib. diffamabitur. ¶ Item vrso propter auaritiæ insatiabilitatem. Vrsus enim vix est ita satiatus, quin semper velit amplius comedere. Sic mulier, quanquam multa recipit, semper vult amplius recipere Eccles. 15. Nequitia, id est, auaritia mulieris immutat faciem eius, & obcœcabit vultum suum tanquam vrsus, & tanquam saccum ostendit in medio proximorum. ¶ Item comparatur vento, propter lasciuiæ & inconstantiæ instabilitatem. vnde sapiens Pro. 27. loquens de mala muliere dicit. Qui tenet eam, quasi qui ventum teneat. ¶ Item comparatur scorpioni, propter malitiæ venenositatē. Ista enim more scorpionis in facie, id est, in principio blanditur, in cauda vero, id est, in fine pungit, & venenat, & nequitiam operatur. Vnde Eccles. 26. Mulierem nequam qui tenet, quasi qui apprehendit scorpionem. ¶ Item comparatur leoni propter superbiæ pompositatem. Sicut enim Leo habet collum immobile, sic mulier mala collo erecto incedit per superbiam & pompositatem. Vnde de locustis, quæ habebant capillos sicut mulieres dicitur Apoc. 9. quod ipsæ habebant dentes sicut leones. ¶ Item comparatur draconi propter eloquentiæ flammeitatem. Quia sicut draco naturaliter de ore suo spirat ignem, sic mala mulier de ore suo emittit verba flammea, & ad ardorem libidinis incendentia, quia sic dicitur Hie. 6. Eloquium eius quasi ignis exardescit. Vnde Eccl. 25. dicitur Commorari Leoni & Draconi plus placebit, quam habitare cū muliere nequam. ¶ Item comparatur laqueo propter inhærentiæ ineuasibilitatē, qui enim laqueo mulierum tenetur vix aut nunquam amplius deligatur. Vnde Ecclesi. 7. Inueni mulierem morte amariorem, quæ laqueus venatorum est. ¶ Item comparatur stillicidio, propter discordiæ rixositatem. Vnde Prou. 27. Tecta iugiter perstillantia in die frigoris & mulier litigiosa cōparantur &c. Sufficit de muliere.

A **Multum. Multitudo.** Nota, quod multitudo sumitur in bono & in malo. Vnde nota in bono, quod est

Multitudo { Virtuosa & commendabilis, / Fructuosa & delectabilis, / Gloriosa & honorabilis, / Gaudiosa & consolabilis.

Dico primo, quod est multitudo commendabilis & virtuosa, & ista est multitudo hominum perfectorum, qui sunt in Ecclesia sancta Dei. Sicut enim videmus, quod in mari sunt multi pisces natantes, in terra sunt multæ herbæ virentes, in cœlo vero sunt multæ stellæ fulgentes & relucentes, sic pro certo in Ecclesia multi sunt homines qui in mari & in statu religionis natant more piscium, per deuotionem, qui in terra, id est, in statu sæculariū laicorum florent & virent per honestam conuersationem, multi etiam, qui in cœlo, id est, in statu prælatorum splendent, & rutilant, per doctrinam & exemplarem operationem. Et breuiter hodie videtur impletū illud, quod dicitur Matth. 8. Multi venient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abraam, & Isaac, & Iacob. Vnde Matt. 13. de Christo dicitur, quod multæ turbæ congregatæ sunt ad eum. Istud etiam pertinet ad Ecclesiam, ad quam confluit multitudo gentium & sectarum, quia sicut diues replet thesaurum suum multis pecuniis, sic Deus Ecclesiam suam multis personis. Et sic ad Ecclesiam refertur illud Esa. 60. Tunc videbis, & afflues &c. quando conuersa fuerit ad te multitudo maris &c. Ista est ergo multitudo cōmendabilis & virtuosa. ¶ Secundo dico, quod est quædam multitudo delectabilis B
& fructuosa, & ista est multitudo gratiarum & virtutum, quæ, s. quanto amplior, tanto est melior. Arbores enim quæ ramorū pulchritudine spoliantur fructum multitudine fœcundantur. Sic proculdubio illis, quibus Deus ramos bonorum temporalium subtrahit, maiorem virtutum multitudinem concedit Matth. 9. Messis quidem multa. Et tales sic fructuosi figurantur in regina Saba, de qua dicitur 3. Regum 10. quod ipsa dedit regi Salomoni aurum & argentum & aromata multa nimis. Quia, scilicet, boni offerunt regi Deo aurum sapientiæ, argentum eloquentiæ, & aromata virtutum & famosæ redolentiæ. Ista est ergo C
multitudo valde vtilis & fructuosa. ¶ Tertio dico, quod est multitudo valde nobilis & generosa. Et est multitudo sanctorum & Angelorū, qua multitudine, Deus est continue circūseptus. Ideo dicitur Daniel. 7. quod millia millium ministrabant ei. Vnde etiam Num. 16. dicitur. Sufficiat vobis, quoniam omnis multitudo sanctorum est. ¶ Quarto dico quod est multitudo consolabilis D
& gaudiosa. Et ista est multitudo bonorum paradisi. Ibi enim est, scilicet,

Multitudo { Delectationum, / Habitationum, / Præmiationum.

Dico delectationum, quia, scilicet, sicut dicitur Eccl. 51. Modicum laboraui, & inueni mihi multam requiem. Dico etiam habitationum, quia sicut dicitur Ioan. 14. In domo patris mei mā-siones multæ sunt. Dico insuper præmiationum, seu retributionum Psal. In custodiendis illis retributio multa. Et Luc. 6. Merces vestra multa est in cœlis. Et hæc de multo in bono dicta sufficiant. Sed vide infra de Plus & pluries. ¶ Sed adhuc dico, quod E
multum potest accipi in malo. Et sic est notandum, quod inuenitur

Multitudo { Peccatorum, / Vitiorum, / Tormentorum, / Damnatorum.

Et (dico) multitudo peccatorum, quia sicut multæ sunt arbores steriles magis, quā fructiferæ, sic multi sunt homines vitiosi magis, q̃ virtuosi: multa sūt n. genera serpētū genere & specie differētiū, sed quot colores, tot sūt dolores, quot venēa, tot tormēta. Sic vere in mundo, multorū genera sunt malorū, quorū quanta est differentia, tanta est malitia, pestilētia & nequitia, sicut dicitur Matt. 7. Lata est via, quæ ducit ad mortē, & multi ingrediuntur per eam. Serpens enim multos generat filios, quia, s. quandoq; 20. Secundum Plinium & Solinum. Ouis vero, quæ est animal vtile, valde paucos, quia, s. vnum solum, vel ad plus duos. Sic vere serpens diabolus in hoc mundo multos filios & subditos, id est, multos peccatores producit, cum ipse sit rex super omnes filios superbiæ. Ouis vero, id est, Christus habet in hoc sæculo valde paucos. Vnde Esa. 54. Multi filii desertæ magis quam eius quæ habet virum. Et ideo pro certo hodie accidit in mundo sicut secundum Plinium dicitur, quod inter apes quando exercitus apū, qui est cum vno rege, inueniet alium regem, qui plures in exercitu suo habet, quam suus rex, dimittunt regem suum & sequuntur alienum, qui maiorem apum multitudinem videtur obtinere. Sic vere charissimi, hodie accidit, quod cum in hoc mundo sint duo reges, s. Christus & diabolus, Christus vero paucos habet, diabolus autē multos, sæpe fit hodie, quod homines sequūtur, qui plures habet discipulos, non qui paucos. Quod etiā in scholis & generalibus studiis accidit, quia illi doctori vel baccalaureo, qui multos habet scholares, alii faciliter adhærent, & ipsum credunt meliorem. Vnde narratur de quodam rege pagano consentienti baptizari, qui cum videret aquam paratam petiit à sancto, qui baptizare eū debebat, quis (inquit) est dominus plurium personarum, Deus in paradiso, vel diabolus in inferno? Respondit sanctus, quod multo plures sequebātur diabolū quā Christū, & quod multo plures homines erant in inferno damnati, quam in Paradiso saluati. Rex autem audiens illa dixit. Et ego (inquit) volo esse cum illo, qui plures habet, & retraxit pedē ab aqua baptismi, & Christo contēpto in infidelitate permansit. Et sic breuiter videtur verificatum illud Ioan. 6. Discipuli multi abierunt retro, & iam cum illo non ambulabant.

F Inuenitur ergo multitudo peccatorum hominum. ¶ Deinde dico,quod inuenitur multitudo grauium vitiorum. Sicut enim arbor multo plura habet folia,quam fructus, sic (vt communiter) homo plura habet vitia, quam virtutes. Sicut enim arbores syluestres plus abundant in fructibus suis malis quam bonis,sic mali plus abundant in suis malis operibus quam boni in suis virtutibus. Vnde Hier. 51. Ascendit super Babylonem mare,
G & multitudine fluctuum eius operta est. ¶ Denique dico,quod inuenitur multitudo grauium tormentorum. Multis enim criminibus correspondent multa tormenta. Vnde Gen. 3. Multipli-
H cabo ærumnas tuas. ¶ Insuper dico, quod inuenitur multitudo hominum damnatorum,quia proculdubio in inferno sunt

Possessores diuitiarum,
Sectatores sæuitiarum,
Voratores deliciarum.

Dico,quod ibi sunt diuitiarũ possessores, quia sicut dicitur Eccl. 8. Multos perdidit aurum & argentum. Item ibi sunt sæuitiarũ improbi sectatores. Vnde Eccl. 11. Multi potentes oppressi sunt valde. ¶ Item ibi sunt deliciarum gulosi voratores. Vnde Eccl. 41. Amaritudo animæ vinum multum.

A **Multiplicare.** Cum multiplicare accipitur pro crescere seu pro augmentari, de quibus superius satis dictum est, tamen dico, quod est multiplicatio multiplex,videlicet

Multiplicatio { Meritorum, Gaudiorum, Perfectorum, Vitiorum, Tormentorum, Prosperorum, Asperorum, Peccatorum.

Dico,multiplicatio meritorum, quia, scilicet, modicum semen in terra bona positũ sic multiplicatur,quod efficitur seges multa,sic in corde viri iusti semen gratiæ multiplicatur. Vnde Deus dicit Hier. 33. Multiplicabo semen Dauid serui mei Ps. Multiplicabis in anima mea virtutem. ¶ Item est multiplicatio gaudiorum,& ista est in Paradiso, vbi quantum ad præmia accidentia continue multiplicantur gaudia sanctorum Psal. Multiplicasti misericordiam tuam Deus. ¶ Item est multiplicatio perfectorũ. Apes enim multiplicantur in tempore pluuioso, gramen vero multiplicatur tunc, quando primo fortiter conculcatur Sic vere boni & sancti fuerunt tunc in Ecclesia multiplicati, quando pluuia diuinæ gratiæ fuerunt irrigati, & quando per tribulationes fuerunt tyrannis crudelibus conculcati. Vnde de filiis Israel Exod. 1. quod quanto magis opprimebant eos Aegypti, tanto
B magis multiplicabantur. ¶ Circa quod nota, quod in Ecclesia debent multiplicari tria genera personarum, videlicet illi, qui habent

Rectitudinem intentionis,
Altitudinem affectionis,
Longitudinem durationis.

Primi sunt iuste meditantes quia, scilicet, sunt recti De quibus in Psalm. dicitur: Iustus, vt palma florebit, sicut cedrus libani multiplicabitur. Secundi alte contemplantes. De quibus Deut. 10. dicitur: Multiplicauit te Deus sicut astra cœli: & Neæ. 9. dicitur,quod filii Israel multiplicati sunt sicut astra cœli. Tertii sunt diu perseuerantes. Et de hoc dicitur Iob. 29. Sicut palma multiplicabo dies. Talibus autem dicitur Gen. 1. Crescite, & multiplicamini, & replete terram. Causa vero multitudinis fidelium fuit occisio, & mors martyrum. Sicut enim propago, quando sub terra ponitur, ficuum multitudinem inducit, sicut etiam amphisbæna serpens quando auferebatur ei vnum caput, duo loco ipsius nascebantur, sicut dicit Isidor. sic vere antiquitus quanto plures occidebant sanctos,tanto plures currebant Exo. 1. Quasi germinantes multiplicati sunt filii Israel. Ista est ergo multiplicatio perfectorum. ¶ Item est multiplicatio vitiorum. Hier. 5. Multiplicatæ sunt iniquitates (alias præuaricationes) eorum. ¶ Item est multiplicatio tormentorum Psal. Multiplicata est in eis ruina. ¶ Item est multiplicatio prosperorum. Vnde Ezech. 36. Vocabo frumentum,& multiplicabo illud. ¶ Item est multiplicatio aduersorum,seu asperorum, de quib. dicitur Gen. 3. Multiplicabo ærumnas tuas. Et in Psal. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum &c. ¶ Item est multiplicatio hominum iniquorum Psal. Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.

A **Mundare. Mundus. Munditia.** Cũ mũditia denotet mihi quatuor species virtutum,videlicet,

Innocentiam mortalem,
Continentiam carnalem,
Pœnitentiam virtualem,
Apparentiam seu conuersationem moralem.

Et quoniam multa supra dicta sunt, & inferius etiam dicentur, hinc est,quod breuiter aliquid est dicendum,videlicet,de

Munditia { Virtuosa, Preciosa, Fructuosa, Gratiosa.

Notandum est ergo,quod est munditia virtuosa, & ista est munditia conscientiæ,seu innocentiæ, quæ, scil. intus in corde principaliter reperitur,de qua Esa. 1. Lauamini,mundi estote,auferte malum cogitationum vestrarum. Secunda est munditia continentiæ,de qua Tob. 3. Mundam seruaui animam meam ab omni concupiscentia. Tertia est munditia pœnitentiæ,quia, sci. pœnitentia cum aqua compũctionis, & cum fricatura satisfactionis purificat,atque mundat animam. De ista munditia dicitur 1. Mac. 13. Mundauit ædes in quibus fuerant simulachra. Quarta vero munditia est honestæ apparentiæ,& de hac Exo. 25. dicitur, siue præcipitur, quod fieret arca de lignis sethim, & quod deauraretur auro mundissimo intus & foris. Quocunque ergo modo accipiatur munditia, dico breuiter, quod nos debemus spiritualiter esse mundi,& ab omni immunditia peccati liberi, atque puri. Sicut enim ministri dominorum suorum, & maxime illi, qui in conspectu eorum assistunt,solent summe curare, vt mũdi appareant coram ipsis, vasa etiam,in quibus preciosi liquores reponuntur, ab omni prius sorde diligenter mundantur,sic vere charissimi,cum nos christiani,& maxime ecclesiastici simus ministri regis Christi,& in conspectu eius continue assistamus, simus etiam vasa,in quibus preciosus liquor diuinæ gratiæ est reponendus,dico quod nos specialiter, & spiritualiter debemus esse mundi,& ab omni sorde peccati diligenter & efficaciter expiati,vt & de nobis exponatur siue intelligatur illud Neæ. 12. Mundati sunt sacerdotes & leuitæ,& mundauerunt populum,& portas & murum. ¶ In quibus verbis ostenditur, quod tria ge- B nera sunt principaliter mandanda ad hoc, quod nos, qui sumus sacerdotes & leuitæ possumus spiritualiter esse mundi.

Mundari ergo debent { Cordium voluntates, Sensuum vanitates, Carnium voluptates.

Primo igitur dico, quod mundemus, & purgemus cordiales affectiones,& istæ notantur per populum: Sensuales affectiones, & istæ designantur per portas: Corporales infectiones, & istæ significantur per murũ. ¶ Dico ergo q mundandæ sunt cordium affectiones (Mundauerunt inquit populum) Populus enim signat turbam affectionum,desideriorum & cogitationum cordis,quæ pro certo ab omni sorde peccati debent mundari, & a cunctis vitiis expiari. Mundus enim rex mundum vult habere populũ. Mundus dominus vult habere mundam domum. Mundus homo vult habere mundum lectum. Sic vere cum Christus mundus rex,mundus dominus,mundus homo in cordibus humanis, & in eorum cogitationibus & affectionibus sibi elegerit,scilicet, lectum ad quiescendum,domum ad habitandum, populum ad imperandum, summe necesse est, quod ista omnia spiritualiter sint valde munda, & ab omni sorde peccati penitus aliena. Vnde Iac. 4. Emundate manus a peccato, purificate corda, duplices animo. Populum ergo mundauerit. Vnde de Christo dicitur ad Titum 2. quod ipse passus fuit,vt nos redimeret, & vt mundaret sibi populum acceptabilem & placentem Deo. Et vere charissimi,populus cordis est bene mundandus,quia, scilicet, mundanda est voluntas a vitio carnis & concupiscentiæ: intellectus a vitio erroris & ignorantiæ: memoria vero a vitio ingratitudinis,& insipientiæ. Et sic vbi cordis populus,domus, & lectus fuerint bene mundi,ibi dominus libenter habitabit,ibi frequenter dominus accubabit, ibi etiam dominus imperabit. Mundentur ergo cordium affectiones & desideria,quia sicut dicitur Matt. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Apes enim mirabiliter diligunt munda vasa, ibique libenter mellificant, & domum sextilem, id est,conscientiam,quæ habeat sex virtuales angulos, sibi parant. Anguli enim istius domus mundæ debent esse sex virtutes, videlicet,

Rectitudo,
Sanctitudo,
Fortitudo,
Claritudo,
Altitudo,
Latitudo,

Domus enim cordis debet esse recta per mentis æquitatem, sancta per mentis puritatem, fortis per mentis firmitatem, Clara per mentis sagacitatem: alta per mentis sublimitatem: lata

per mentis charitatem. Cor enim rectum debet esse munda domus. Quia sicut dicit Pli. Apes sunt animalia valde munda,& ideo in domibus suis nullam penitus immunditiam dimittunt, sed eam eiiciunt,& expellunt. Sic vere de cordibus debemus peccatorum expellere immunditiam, vt ibi possimus spiritualem munditiam custodire. Iuxta illud 2. Para. 29. Mundate domum
C domini Dei patrum vestrorum. Mundandæ ergo sunt cordium affectiones. ¶ Secundo dico, quod mundæ esse debent sensuum conditiones, quia, scilicet, visus debet esse mundus ab infectione visibilium, tactus à delectatione tangibilium, gustus à suauitate gustabiliũ,auditus à deturpatione scurrilium,olfactus à delectatione odorabilium &c. quia breuiter debemus sensus nostros ita mundos à pollutione seruare,quod nihil sensibile possit ipsos per peccatum corrumpere vel fœdare. Et hoc ostenditur,cum dicitur,quod ipsi mundauerunt portas. Portæ enim animæ sunt ipsi corporis sensus, quia cum omnis cogitatio nostra& cognitio incipiat à sensu,nihil intrat animam nisi per portas sensuũ corporalium. Sicut ergo præsumitur domus esse immunda,cuius & portæ & introitus sunt immundi sic anima immũda merito præsumitur, cuius portæ,id est,sensus per peccatorũ immunditias maculantur. Sicut etiã valens homo non libenter intrat domum cuius portæ variis sordibus sunt fœdatæ, sic nec Deus conscientiam cuius sensus exteriores vitiorum sic cordibus sunt corrupti. Mundæ ergo sint portæ nostræ, iuxta illud Apo. 21. Singulæ portæ erant ex singulis margaritis, plateæ ciuitatis aurum mundum. Tunc enim homo efficitur spiritualiter aurum mundum,quando sensus ipsius sunt margaritæ,id est,honesti,modesti,puri,candidi atque mundi. Mundari ergo debent
D sensuum conditiones. ¶ Tertio dico,quod mundare,& purgare debemus carnium infectiones,& istæ donantur per murũ (Murum inquit mundauerunt) Murus enim qui fit de luto & lapidib. & intra cuius ambitum ciuitas est contenta,signat corpus,quod ex luto,id est,ex carne,& ex lapidibus,id est, ex ossibus est confectum, intra cuius ambitum ciuitas, id est, anima est inclusa. Iste ergo murus carnis nostræ debet munde seruari per castitatem & ab omni inquinamento debite costodiri. Vnde Tob. 13. Circuitus murorum eius ex lapide candido& mundo.Et bene dicit murorum in plurali,quia, scilicet,ciuitas animæ habet murum corporis,habet murum manuum, habet murum vestimẽtorũ tanquam magis proprium,&propinquum,habet etiam murum bonorum temporalium tanquam magis extraneum & remotum. In omnibus ergo muris istis debet esse munditia, quia,scilicet,in muro corporis debet esse munditia castitatis. De qua Heb. 10. Abluti corpus aqua munda. Et 2. Cor. 6. Mundemus nos ab omni inquinamento carnis. Item in muro manuum debet esse munditia bonitatis, seu sanctitatis,quia, scilicet, manus nostræ debent habere opera munda & sancta. Vnde Iob.17. Tenebit iustus viam suam, & mundis manibus addet fortitudinem.In muro vestimentorum debet esse munditia honestatis. Vnde Apoc.15. dicitur, quod ipsi Angeli erant vestiti lapide mundo & candido, in muro vero bonorum temporalium debet esse munditia eleemosynæ , & largitatis: iuxta illud Luc. 11. Date eleemosynam, & ecce omnia mũda sũt vobis.Et sic ergo patet, qũo in nobis debent esse munda , & interiora, & exteriora,vt sic de nobis,vel de quolibet viro perfecto possit exponi illud Apo. 21.Ipsa vero ciui-
E tas erat aurũ mundum simile vitro mundo.¶ Vbi aduerte,ꝙ tria faciunt spiritualiter hominem mundum,videlicet, quando

Vallatur per sedulitatem,
Purgatur per aduersitatem,
Rigatur per flebilitatem.

Ista enim tria mundificant hominem à peccato , scilicet, sedulitas,qua vallatur,quod ostenditur,cum dicitur (Ciuitas)quia sicut ciuitas claudi debet, ne ab hostibus capiatur, sic homo debet claudi , ne à spiritualibus hostibus possit per immunditiam maculari. Item hominem mundat asperitas,seu aduersitas qua purgatur,quod ostenditur , cum dicitur(Aurum) quia sicut aurũ in igne probatur &purificatur,sic homo per ignẽ tribulationis à vitiis abstrahitur,& præseruatur.¶ Item homines mundat flebilitas,qua rigatur , quod ostenditur , cum dicitur (Vitrum) quia,scilicet, sicut vitrum efficitur mundum per loturam aquarum,sic homo per lauacrum lacrymarum, iuxta illud Psalm. Asperges me domine Hysopo, & mundabor,lauabis me,& super niuem dealbabor. Patet ergo, quod est munditia cordialis, sen-
F sualis,& corporalis. ¶ Sed adhuc dico, quod, scilicet, possumus notare quod homo spiritualiter mundatur,scilicet,sicut area per spiraculum diuinæ inspirationis. Sicut vestis per loturam lacrymarum & confessionis. Sicut vas æneum per fricaturam pœnitentiæ & afflictionis. Sicut à dæmone obsessus per virtutem sanctæ & meritoriæ orationis. Sicut leprosus per mysterium spiritualis curationis. Dico ergo, quod peccatorem mundat diuinæ gratiæ inspiratio. Vnde Psalm. Cor mundum crea in me Deus & spi. re. inno. in visceri.meis. Sola enim inspiratio diuinæ gratiæ facit hominem purum, & mundum sicut ille dicebat Luc. 5. Domine si vis, potes me mundare.Item peccatorem mundat baptismi, vel lacrymosæ confessionis irrigatio. Vnde Esa.1.Lauamini, mundi estote. Figura de Naaman leproso, qui lauit se septies in Iordane,& restituta est caro eius sicut caro pueri, & mundatus est. Ideo dictum fuit ei. Vade lauare septies &c. (sicut 4.Re.5.dicitur) & recipiet sanitatem caro tua , atque mundaberis. Et sequitur quod post loturã huiusmodi restituta est caro eius sicut caro pueri,& mundatus est. ¶ Item peccatorem mundat pœnitentiæ & afflictionis castigatio. Et de hoc dicitur Matth. 12. vbi dicitur,quod diabolus inuenit domum suam scopis mundatam & ornatam,quia , scilicet, peccator qui fuerat domus diaboli, per scopam afflictionis & pœnitentiæ mundificatur , stringitur, & purgatur. ¶ Item peccatorem mundat meritoriæ orationis supplicatio,sicut Leu. 12. dicitur de muliere sanguine fluente , ꝙ sacerdos rogabit pro ipsa , & mundabitur. ¶ Item peccatorem mundat remediorum Ecclesiæ operatio. Et sic pro certo potest mũdari peccator sicut leprosus : leprosus n.sicut dicitur Leu.12. quãdo ex toto debuit mũdari multa requirebãtur, videlicet sanguis,aqua viua,vas fictile, cedrus , Hysopus, coccus, lotura corporis,rasio capillorum. Sic vere ad hoc , quod homo peccator purificetur,& mundetur,necesse est,quod habeat sanguinem,id est, memoriam sanguinis Christi & passionis , quia sicut dicitur Heb. 9. Omnia fere in sanguine mundantur. ¶ Item aquam riualem,id est,redundantiam lacrymarum & compũctionis. Eze. 16. Laui te aqua,& mundaui sanguinem tuum ex te. ¶ Item vas fictile,id est,memoriam suæ fictilis & fragilis conditionis. Vnde Heb 9.dicitur,quod cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis. ¶ Item cedrum altæ & eleuatæ contemplationis. Vnde Ezec. 36. loquens montibus dicit. Effundã super vos aquam mundam , & mundabimini. ¶ Item hysopum humilis & bassæ affectionis. Vnde in Psalm. dicitur Asperges me domine Hysopo,& mundabor. ¶ Item coccum, qui est pannus ardens & rubeus,id est, ardorem charitatis & dilectionis. Vnde Eph. 5. Christus dilexit Ecclesiam , mundans eam. ¶ Item loturã corporis,i.mundationẽ pœnitentiæ,& confessionis. Vnde Le. 14. Lauabit ea,quæ pura sunt, secundo,& munda erunt.Secundo dicit,quia primo debet homo lauari per compunctionem,secũdo per confessionem. ¶ Item finaliter debet habere rasuram capillorum,id est, abstersionem omnis superfluæ, & inutilis affectionis & exterioris veteris conuersationis. Vnde Leu.13.dicitur. De cuius capite capilli fluunt, caluus & mundus est. Et ibidem. A cuius fronte ceciderint capilli,recaluaster & mũdus est.Sic ergo patet,quomodo peccator diuersimode potest effici mundus.
¶ Si autem vis,notare potes,quod apud Deum sunt munda quatuor genera personarum,scilicet,illi,qui sunt G

Secretorum obseruatores,
Egenorum benefactores,
Delinquentium miseratores,
Ignorantium instructores.

Primi figurantur in arca, quia sicut dicitur Exod.25.Erat deaurata intus & foris auro mundissimo. Secundi figurantur in mensa propositionis Exo.37.Erat circumdata auro mundissimo.Tertii figurantur in propitiatorio , quia sicut dicitur Exod. 25. Ex auro mundissimo erat factum.Quarti vero figurantur in candelabro, quia sicut dicitur ibidem Exo. 25. Ex auro mundissimo factum erat,quia,scilicet, illi, qui sunt arca,secreta custodiendo,mensa, pauperes nutriendo,propitiatorium,miseris subueniendo & indulgendo,candelabrum ignorantes docendo, illuminati sunt apud Deum,atque mundi &c. Vide de lauare , atque purgare, de castitate,de corde,de conscientia & innocentia &c. sicut in aliis pluribus locis præcedentibus.

Mundus. Cum de mundo & immunditia multa in suis titulis iam sint dicta , iudico iam fore transeundum.

Mundus substantiue. Nota breuiter.quod mũdus accipitur pro vniuersitate creaturarum,sicut dicitur Eccl 44.Species cœli gloria stellarum,mundũ illuminans in excelsis dominus. ¶ Item accipitur pro statu præsentiũ miseriarum,& de hoc 1. ad Tim.1.Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possumus. A

¶ Item accipitur pro communitate omnium malarum personarum. Et sic accipitur,vt in pluribus locis in scriptura videre licet 1. Ioan. 2. Nolite diligere mundum, neque ea , quæ in mundo sunt, notandum, quod iste mundus non debet diligi, sed magis refugi, & contemni, multiplici ratione, videlicet, quia est

Locus

Locus { Nociuus & periculoſus, Obſcurus & nebuloſus, Infectus & pernicioſus, Turbatus & laborioſus, Fallens & deceptuoſus, Labens & defectuoſus.

Primo dico mundum eſſe nociuum, & periculoſum Eſt enim ſicut nemus, vbi animalia domeſtica ſemper ſunt in periculo, vel vt à venatoribus capiantur, vel à beſtiis crudelibus deuorentur. Et etiam ſicut mare, vbi minores piſces ſunt eſca maiorum, & vbi vix euadunt retia ſeu ſportulas piſcatorum. Nam ſicut in mari cancri ſentientes lac & carnes aſſas, libenter retia piſcatorum ingrediuntur, & capiũtur, vt finaliter comedantur, ſic vere mundus eſt periculoſus, quia non ſolum ibi ſunt beſtiæ crudeles, id eſt, peruerſi homines & raptores, quinimo etiam ibi ſunt occulti venatores & piſcatores, ſcilicet, ipſi dæmones, qui non ceſſant cancris, id eſt, peccatoribus retrogradis, lac & carnes, id eſt, mundi delicias porrigere, & oſtendere, vt in retibus ſuarum tentationum, ipſos poſſint per mare conſenſus & deſideria irretire, & in inferno finaliter deuorare. Ipſum ergo debemus contemnere tanquam nociuum & periculoſum. Nam (vt dicit Aug. ad Dioſcorum) perculoſior eſt mundus blandus, quam moleſtus, & plus cauendus eſt, cum allicit, vt diligatur, quam cum cogit, vt
B contemnatur. ¶ Secundo ipſum debemus contemnere tanquã obſcurum & nebuloſum. Sicut enim in mari & in locis paludinoſis ſolent abundare nebulæ & vapores, & per conſequens maior obſcuritas ibi eſſe, ſic in mari huius mundi abundant vitia & errores, & ideo ibi tanta eſt obſcuritas ignorantiæ, & tanta ingratitudinis caliginoſitas, ꝙ Deus quaſi à peccatoribus oblitus non cognoſcitur, omnis veritas ignoratur, & Dei beneficia quaſi à nemine cogitantur. Sicut enim dicitur Ioan. 1. Deus in mundo erat, & mũdus per ipsũ factus eſt, & mundus eũ nõ cognouit. Quia ſicut dicitur Io. 14. Spiritũ veritatis, quẽ mundus nõ poteſt
C accipere &c. ¶ Tertio dico, quod ipſum debemus contemnere tanquam infectum & pernicioſum. Sicut enim aliqua loca ſunt pernicioſa & humanæ complexioni contraria propter mala accidentia, quæ ſunt ibi, videlicet aliqua propter terræ motum, ſicut Sicilia, aliqua propter ignem cõtinue ſpirantem, ſicut elcya, aliqua propter ventum flantem, ſicut prouincia, aliqua propter calorem vrentem, ſicut Aethiopia, aliqua propter algorem ſtringentem ſicut Liuonia, aliqua propter copiam animalium venenoſorum inhabitantem, ſicut eſt Aegyptus, & ſuperior Libya, & Iordanis, ſic vere mundus eſt ſpiritualiter pernicioſus, & illorũ, quæ ibi ſunt, mentaliter infectiuus, quia ibi ſunt

Terræ motus inconſtantiæ & labilitatis,
Ignis ſpirans auaritiæ & cupiditatis,
Ventus perflans ſuperbiæ & pompoſitatis,
Calor vrens luxuriæ & carnalitatis,
Frigus ſtringens indeuotionis & tepiditatis.

Copia beſtiarum ſeruiens, id eſt, multitudo hominum totius malitiæ & iniquitatis. Nam ſecundũ Plinium in Aegypto ſuperiori eſt terra inhabitabilis, pro eo, quod ibi ſunt baſiliſci viſu interficientes. Dracones ignem ſpirantes & exhalantes, reguli alte volantes & diſcurrentes, tigrides dure mordentes & occidentes. Sic vere terra huius mundi eſt pernicioſa, qui pro certo ibi ſunt baſiliſci, id eſt, luxurioſi, qui ſecundũ beatũ Petrũ 2. Pet. 2. Oculos habentes plenos adulterio, viſu interficiunt, in quantum alliciunt ad peccatum. Ibi etiam ſunt dracones, id eſt, auari & ambitioſi, qui, ſcilicet, igne auaritiæ inflammantur. Ibi etiam ſunt reguli, id eſt, ſuperbi, qui alis ſuperbiæ ſurſum per elationem vndique deferuntur. Et breuiter verum eſt quod dicitur 1. Ioan. 2. quod omne, quod eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia oculorum, aut concupiſcentia carnis, aut ſuperbia vitæ. ¶ Vbi oſtenditur, quod in mundo ſunt

Cupiditas temporalis, Hæc eſt concupiſcentia oculorum,
Carnalitas corporalis, Hæc eſt concupiſcentia carnis,
Pompoſitas vitæ, Hæc eſt ſuperbia vitæ.

Vnde Ambroſ. ſuper Pſalm. O quam rarus eſt in terris cui nihil cum ſæculo commune ſit, quem non inflammet libido, ſtimulet auaritia, laſciuia effœminet, luxuria decoloret, ſternat ambitio, cruciet inuidia, ira ſollicitet. Contemnamus ergo mundum tanquam infectum & pernicioſum.

D ¶ Quarto dico, quod ipſum debemus contemnere, tanquam turbidum & laborioſum. In mundo enim non eſt niſi labor, anguſtia, miſeria, calamitas, aduerſitas: & tamen mundus amatores ſuos ita allicit, ꝙ huiuſmodi miſerias nihil ſentiunt. Mandragora enim facit poma totaliter inſipida, talis tamen ſunt virtutis, quod odorantem ipſa poma totaliter faciunt obdormire, ita & ſi ferro vulneretur, nunquam ſentit, vt dicit Plinius. Sic vere mundus habet poma ſua, id eſt, temporalia bona, quæ pro certo inſipida ſunt, quinimo aſpera & amara, quia proculdubio nihil eſt in tẽporalib. quin plus habeat amaritudinis, quam dulcoris, quia ſicut dicitur Ioan. 15. In mundo preſſuram habebitis. Verũ tamen odor, & delectatio eius ita ſapit, delectat, & attrahit peccatores mundanos, quod pro temporalibus acquirendis quicquid mali ſuſtinuerint, libenti animo patiuntur ita quod pœnas ſentire aliqualiter non videntur. Contra quos loquitur Greg. in Home. Ecce mundus in ſe areſcens in veſtris cordibus reuireſcit, vbique luctus, vbique mors, vbique deſolatio, vbique periculum, vbique amaritudine replemur, tamen cœca mente eius amaritudinem amamus, fugientem ſequimur, labenti inhæremus, & quia labentem retinere non poſſumus, neceſſe eſt, quod cum labente labamur. Contemnamus ergo mundum tanquam turbidum & laborioſum. ¶ Quinto dico, ꝙ E
ipſum debemus contemnere tanquam fallentem & deceptuoſũ. Iſte enim videtur multa promittere, ſed finaliter nihil reddit. Vnde Petrus Ble. dicit, quód mundus fallax eſt, & finis eius eſt dubius, exitus horribilis, iudex terribilis. ¶ Sexto dico, quod ipſum F
debemus contemnere tanquam labentem & defectuoſum. Ipſe enim nihil habet firmitatis, quia ſcilicet, continue variatur in ſuis conditionibus & mutatur, ſimilis mari, quod continue fluitat & mouetur, ſimilis etiam firmamento, quod continue mouetur, ita quod quantum ab vna parte eleuatur, tantum ab alia deprimitur. Vnde 1. Ioan. 2. Mundus tranſit, & concupiſcentia eius. Et breuiter malas conditiones mundi bene tangit magiſter in libro de proprietatibus rerum, dicens ſic. Licet mundus videatur eſſe nutritor corporum, eſt tamen carcer ſpirituum & animarum.

Mundus eſt locus { Incolatus & peregrinationis, Reatus & tranſgreſſionis, Doloris & lacrymationis, Laboris & fatigationis, Horroris & confuſionis, Motus & mutationis, Fluxus & alterationis, Tranſitus & corruptionis, Inſolentiæ, & turbationis, Violentiæ & oppreſſionis, Fraudulentiæ & deceptionis.

Et ſequitur. Mundus ignotos allicit, notos abiicit, multis obeſt, paucis prodeſt, multa promittit, pauca reddit Et quos hic diuitiis & honoribus extollit, in fine nudos dimittere conſueuit. Sic igitur pater chariſſimi, quomodo mundus eſt fugiendus, & contẽnendus, & ſummopere deuitandus, quia ſicut dicitur 1. Ioan. 2. Si quis diligit mundum, non eſt charitas patris in eo. Sicut enim in ſcriptura colligitur, mundus habet mordacem ſapientiam fallacem amicitiam, mendacem inimicitiam. ¶ Dico ſapientiam mordacem, quia ſicut dicitur 1. Corinth. 3. Sapientia huius mũdi ſtultitia eſt apud Deum. Item amicitiam fallacem, quia ſicut dicitur Io. 15. Si de mundo eſſetis, mundus vtique quod ſuum eſt, diligeret. ¶ Item inimicitiam mendacem. Ibidem. Quia de mũdo non eſtis, ideo odit vos mundus.

Munire. Munitus. Munitio. Cum munitio nihil aliud ſit, quam rerum ad defenſionem alicuius loci vtilium aggregatio & prouiſio, hinc eſt, quod ſecundum conditiones & varietates locorũ, ponam varietatem munitionum. Nota ergo ꝙ quandoque munitio ſumitur pro ipſo loco munito, quandoq; pro gentibus armis defendentibus & munientibus locum, quandoq; vero pro rebus & armis, ad munitionem loci, vel etiam perſonæ ordinatis, quandoq; etiam pro machinis & inſtrumentis, & circumdantibus ad captionem alicuius caſtri, vel ciuitatis. Sumendo igitur primo in bono ſignificato, dicam, quod in ſcriptura reperitur munitio perſonarum, & munitio locorum: Et ſic dicam, quod inuenitur munitio virtualis, quæ eſt perfectorum, ſpiritualis, quæ eſt clericorum, & temporalis, quæ eſt mundanorum, cum prima munitur conſcientia; cum ſecunda religio, ſeu Eccleſia, cum tertia vero munitur iniquorum collegium ſeu malitia. ¶ Dico ergo primo, quod eſt munitio perfecto- B
rum qui muniuntur interius virtutũ titulis. Nam ſicut videmus, quod ciuitates, & fortalitia muniuntur armis victualibus & militibus ne faciliter ab hoſtibus capiantur, ſic reuera iuſti interius in conſcientiis, armis virtutum, victualib. ſcientiarum, & militib. id eſt, præſidiis & adiutoriis ſanctorum & Angelorum muniuntur, ne, ſcil. à dæmonibus opprimantur. Vnde talis ciuitas munita erat ille, cui dominus dicebat Hie. 1. Ego quippe dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æreum ſuper omnem terram, & debellabunt aduerſum te & non

prævalebunt. Figura ad hæc Eccl. 48. vbi dicitur, quod Ezechias muniuit ciuitatem suam, & induxit in medio ipsius in aquam, & fodit ferro rupem, & ædificauit puteum. Et dicitur ibidem, & Sennacherib rex potentissimus contra illam ciuitatem sic munitã nõ potuit prævalere. Quia reuera quãdo Ezech. auxiliatus à Deo, id est, iustus munit, & præparat ciuitatem conscientiæ suæ armis & virtutib. copiosis, & inducit in medio eius aquam, i. profluuium lacrymosæ deuotionis, & effodit, & eradicat ab ea rupem, id est, duritiem obstinationis, & ædificat sibi puteum, id est, profunditatem humilitatis & deiectionis, certe Sennacherib rex superbissimus infernalis contra eam non poterit prævalere. Simus ergo Iudas Machabæus, qui sicut dicitur 1. Machab. 4. ædificauit montem Sion, & per circuitum muros altos & turres firmas & muniuit eum, vt haberet populus munitionem contra faciem Idumææ. Sed scitis quid est: pro certo sicut videmus, quod illi, qui habitant in aliqua fortissima ciuitate munita, minus solent esse solliciti & vigiles super custodia ciuitatis, vnde sæpe fit, quod ipsi dormiendo in suis munitionib. ab hostibus capiuntur, sic certe multi sunt in suis munitionibus, i. in suis virtutibus nimis confidunt, & ideo contra insultus tentationum & cautelas diabolicarum proditionum minus vigilant, & attendunt, quapropter sæpe fit, quod à dæmonibus capiuntur, & tentationibus & peccatis succumbunt Hier. 48. Pro eo, quod habuisti fiduciam in munitionibus tuis, & in thesauris tuis, tu quoque capieris. Sequitur ibidem. Vastator Moab ascendet ad te, & dissipabit munitiones tuas. Et bene dicit dissipabit, quia certe sicut inimici capta ciuitate dissipant munitiones, subuertunt turres, muros destruunt, portas aperiũt, rapiunt thesauros, & post iniecto igne, & occisis hominibus omnia deducunt ad vltimas desolationes, sic pro certo hostes infernales postquam ceperint animam christianam, statim turres contemplationis subuertunt, muros, id est, clausuram obseruantiæ destruunt, portas sensuum naturalium ad cuncta delectabilia aperiunt, thesauros virtutum rapiunt, & homines, id est, vsum rationis perimunt, ignem auaritiæ immittunt, & sic omnes munitiones destruunt, iuxta illud Thre. 2. Omnia speciosa Iacob destruxit in furore suo, munitiones virginis Iuda deiecit in terram, polluit regnum, & principes eius. Non sic charissimi, sed super nostris custodiis vigilemus, ne forsitan munitiones virtutum per negligentiam amittamus Zach. 9. Conuertimini ad munitionem iuncti spei. Patet igitur, quod iustus munitur interius virtutum titulis.

C ¶ Secundo dico, quod Ecclesia munitur exterius iustorum cumulis. Ecclesia enim & religio tunc est fortis & bene munita, quando iustis habitatoribus est repleta. Iusti enim sunt lapides quatuor virtutibus cardinalibus quadrati, quibus Ecclesia cingitur, & munitur, & quibus defenditur, & tuetur. De quo dicitur 1. Mach. 10. quod Ionathas iussit extrui muros in circuitu, montem Sion lapidibus quadris ad munitionem. Christus enim fecit sibi & suis fidelibus Ecclesiam pro habitatione, & ideo ipsã personis bonis & virtutibus muniri voluit & decreuit. Figuratus in Simone Machabæo, 1. Machabæo. 14. qui muniuit montem templi, & habitauit ibi, & hi cum eo erant. Infirmi enim libenter habitant in castris, & locis munitis, & inde est, quod capræ, & ibices, quæ sunt animalia imbellia & fugitiua, libenter morantur in locis altis & montuosis, & in rupibus sua natura munitis, vbi ferarum difficilis est accessus. Sic vere quia nos infirmi sumus in hac parte, debiles ad resistendum, & debiliores ad inuadendum, necesse est, quod loca munita, scilicet, religionem vel Ecclesiam habitemus, vt ibi ferarum infernalium impetus euitemus. Et hoc est, quod desiderabat ille, qui dicebat in Psal. Quis deducet me in ciuitatem munitam? quis deducet me vsque in Idumæam? bene ergo consulitur Hierem. 8. vbi dicitur. Conuenite, & ingrediamur ciuitatem munitam, & sileamus ibi. Aduerte tamen, quod diabolus munitiones suas, id est, machinas, tentationes, & vitia contra ciuitates munitas religionũ, & Ecclesiarum erexit, iuxta illud 4. Regum 24. Venerunt serui regis Babylonis in Hierusalem, & circumdata est vrbs munitionibus, ipsamque vastauit multipliciter, & destruxit. Patet, quia certe paucæ inueniuntur hodie Ecclesiæ talibus munimentis, id est, bonis scientificis personis munitæ, multæ vero talibus vacuæ & desertæ. Vnde Zacha. 11. Vlula abies, quia cecidit cedrus, quia magnifici vastati sunt. Vlulate quercus Basan quoniam succisus est saltus munitus: Non sic, sed habeamus ciuitates munitas, iuxta illud Oseæ 8. Iudas multiplicauit ciuitates munitas. Patet ergo, quod Ecclesia munitur iustorum cumulis.

D ¶ Tertio vero dico, quod iniquus munitur terrenis loculis, id est, terrenis diuitiis, potentiisque mundanis. Constat enim quod diuites huius mundi taliter hodie sunt muniti, & tot & tantis diuitiis, auxiliis & fauoribus circumfulti, quod nullus potest eos vel ius suum ab eis reportare Deu. 3. Cunctæ vrbes regni Basan erant munitæ muris altissimis. Sed quid? pro certo tales ciuitates munitas, id est, diuites impios & tyrannos Deus finaliter destruet ipsosque & eorum prosperitatem euertet Esaiæ 2. Dies inquit domini exercituum super omnem superbum; & excelsum, super omnem arrogantem, & humiliabitur. Sequitur. Et super omnes colles eleuatos, & super omnem turrim excelsam, & super omnem murum munitum. Mors enim & diabolus talium munitiones Deo permittente finaliter subuertunt, & eos postquam diu regnauerint, impetuose confundunt, dicentes, scili. cuilibet tali illud Mich. 5. Perdam ciuitates terræ tuæ, & destruam omnes munitiones tuas. Exemplo, scilicet, Alexandri, de quo dicitur 1. Mach 1. quod ipse percussit Darium regem persarum, & constituit prælia multa, & omnium obtinuit munitiones. Patet ergo, quod triplex munitio in scriptura reperitur, videlicet nequitiæ mundo dominantis, Ecclesiæ digne militantis, iustitiæ in corde latitantis.

Munus. Nota, quod munus potest accipi in bono & in malo. In bono enim signat, quicquid vtile ad salutem animæ tribuitur, & offertur. Et sic potest significare eleemosynam, qua pauper ditatur, virtutum meritum & opus meritorium, quo Deus placatur, Gloriam paradisi, qua beatus in patria præmiatur. De muneribus ergo eleemosynarum potest intelligi illud 2. Esdr. 9. Vbi præcipitur filiis Israel dare munera his, qui non habebant. Et ratio est, quia pro certo sicut dicitur Prouerb. 19. Donum hominis dilatat viam eius, & ante principes spatium ei facit. Donum enim eleemosynarum dilatat viam hominis, ita quod sine difficultate intrare poterit paradisum, & ante principes, id est, ante sanctos spatium ei facit, atque locum, quia sicut dicitur Prouerb. 22. Victoriam & honorem acquiret qui dat munera. De muneribus vero bonorum operum & meritorum, quæ, scilicet, Deo offerimus cum ipsum placare volumus, quod sui ipsius gratiam volumus impetrare, dicitur in Ps. Filii Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur, omnes diuites plebis: nullum enim potest offerri Deo gratiosius munus, quam bona opera meritoria & virtuosa, sicut de magis dicitur. Apertis thesauris suis obtulerunt Christo munera, aurum, thus, & myrrham, sicut dicitur Matth. 2. Nos enim aperire debemus thesauros cordium nostrorum per deuotionem, & Christo debemus offerre bonorum operum munera per gratiarum actionem. Offeramus ergo sibi A

Munus { Discretionis,
Orationis,
Afflictionis.

Discretio significatur in auro, quod splendet. Psalm. Viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ. Oratio signatur thure cuius fumus sursum ad cœlum tendit. Vnde Hierem. 41. dicitur de viris Sichen, qui volebant sacrificare, quod munera & thus habebant in manu, vt offerrent in domo domini. Afflictio seu carnis mortificatio significatur in myrrha, quæ mirabiliter est amara, & qua mortua corpora condiuntur. Vnde Prouerb. 7. Aspersi cubile meum myrrha & aloe. Talia ergo munera debemus Deo offerre, vt possimus ipsius gratiam impetrare, quia sicut dicitur Pro. 21. Munus absconditum extinguit iram. De Salomone etiam dicitur 3. Regum 10. quod singuli offerebant ei munera. De Saul vero dictum est, quod cum factus fuisset rex, filii Belial non obtulerunt ei munera. Quia pro certo illi qui boni sunt, talia munera regi suo offerunt. Illi vero qui sunt Belial, ei offerre spiritualia munera contradicunt. Simus ergo sicut illi, de quibus dicitur in Psalm. Reges Tharsis & insulæ munera offerent, reges Arabum & Saba dona adducent.

¶ Vbi aduerte, quod tria genera personarum offerunt munera grata Deo, videlicet, B

Discreti gubernatores,
Astuti contemplatores,
Compuncti lacrymatores.

Bene dicit discreti gubernatores, quod notatur cum Dicit (Reges) qui, scilicet, se & alios bene regunt. Astuti contemplatores, cum dicitur. (Tharsis,) quod interpretatur explorans gaudium, conpuncti lacrymatores, cum dicitur (Insulæ) quæ, scilicet, vndique circumdantur aqua. De muneribus vero diuinis, scilicet, de affluentia donorum cœlestium & gaudiorũ, quæ, scilicet, Deus solet dare beatis, potest exponi illud Heb. 8. Pontifex ad offerendum munera & hostias constituitur. Pontifex enim Christus fuit à Deo patre constitutus ad offerendum munera cœlestis gloriæ fidelibus. Sic ergo patet, quomodo munera accipiuntur tripliciter in bono. ¶ Sed adhuc dico, quod munus accipitur in malo. Et sic accipitur pro illis donis spiritualib. id est, pro illis operibus quæ Deo ab hypocritis & cæteris malis hominibus offeruntur, sicut legimus de Cain, qui offerebat dño de fructib. terræ munera, & tamẽ Deus ad munera Abel respexit, ad munera vero Cain non respexit, sicut dicitur Gen. 4. Cuius ratio additur, quia Abel offerebat sua munera bona intentione, C

Cain

Cain vero offerebat cum odio fraterno, & cum inuidia, & mala intentione. Talia enim munera non sunt Deo accepta. Quia sicut sapiens dicit Eccl. 34. Dona iniquorum non probat altissimus. Vnde talibus dicitur Amos 5. Holocausta vestra, & munera vestra non suscipiam. Potest etiam dici, quod munus accipitur pro lucro vel præmio, quod mali solet dare & offerre malis iudicibus & superioribus vt ab eis sustineantur, & vt ab eis non impugnentur, & vt ab eis ius & iudicium corrumpantur. Mali enim de sua malitia diffidentes, nullum habent promptius remedium, quam muneribus corrumpere iudices & potentes. De vulpe enim legimus, quod infestata à canibus quando nimis proximant ad eam, solet caudam suam vitiosam in ora ipsorum immittere, quã dum tenuerint, & pilos in abundantia inuenerint, fortiter vulpes trahit caudam suam, & eis remanent pili, ipsa vero vulpes effugit & recedit, canibus cum pilis qui in dentibus suis remanent occupatis. Sic vere dum aliqua vulpes, id est, aliquis fraudulentus aduersarius, vel quicunque iniquus videt se propter sua forefacta à canibus, id est, à prælatis, vel iudicibus persequi, pilos caudæ suæ, id est, munera diuitiarum suarum solet eis præsentare: quia, scilicet, per caudam, quæ sequitur bestiam, & quæ ei inhæret, intelligitur possessio temporalis. Per pilos, qui sunt superflui & quasi extrinseci ipsi corpori, intelliguntur diuitiæ temporales. Ea sic igitur talis vulpes, id est, malefactor, dum ipsis canibus, id est, malis auaris & insatiabilibus iudicibus tales pilos, id est, talia munera dimittit, ipse taliter effugit, & euadit. Bestia etiam, quæ bonasus dicitur, videns se à canibus persequi, solet stercus suum igneum & ardentissimum contra canes proiicere, & sic à canibus fugientibus, & retrocedentibus fugiendi spatium obtinere. De bestia etiam, quæ dicitur Loch, quæ est in Bohemia, reperitur scriptum. quod dum à venatoribus insequitur, solet aquam in quodam paleari, quod habet sub gutture, taliter calefacere quod tandem illam aquam feruentissimam solet contra canes & venatores proiicere, & ipsos necessario facere retroire. De bubalo etiam legimus, quod dum stercus suum odoriferum eiecerit, canibus circa odorem stercoris remanentibus ipse bubalus effugit, & recedit. Quia proculdubio charissimi, dum canes insatiabiles, id est, auari iudices & bailliui, venatores, id est, crudeles raptores, principes & prælati aliquam bestiam, id est, aliquem peccatorem vel malefactorem volunt ex iniuncto sibi iustitiæ officio capere, corripere, & punire, non restat nisi quod ipsi malefactores proiiciant eis stercora, id est, munera temporalia, quæ ab apostolo stercora nuncupantur ad Phi. 3. quibus dum ipsi canes, & venatores fuerint inflammati & auaritiæ feruore recreati, dilectionis ardore statim ipsos dimittunt tunc fugere, & retentis homini stercoribus & muneribus ipsos illæsos & impunitos sinunt recedere, & abire. Quibus dominus maledicit Esa. 5. Væ qui iustificatis impium pro muneribus quia breuiter de omnibus verificatur illud verbum Esa. 1. Principes tui infideles socii furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones.

D ¶ Et nota breuiter, quod munera non sunt accipienda, nec diligenda triplici ratione, videlicet,

Quia { Tollunt rectitudinem iudiciorum,
Causant multitudinem flagitiorum,
Procurant magnitudinem suppliciorum.

Primo ergo dico, quod munera tollunt iudiciorum rectitudinẽ. Vix enim aut nunquam potest esse iustus iudex, qui libenter accipit munera, necesse est enim vel quod vnum iniuste sustineat, vel quod alium deprimat. Et ideo præcipitur Deut. 16. Non accipies personam, aut munera, excœcant enim munera oculos sapientum. Quia sicut oculus vrsi excœcatur per aspectum peluis candentis, & per ardorem ipsius, humorem oculi consumentis, sic oculus iudicii, & rationis mali iudicis, principis vel prælati turbatur, & excœcatur, quando peluis ardens, id est, aliquod munus ardorem auaritiæ continens eidem præsentatur, sicut de filiis Samuelis dicitur, quod acceperunt munera, & peruerterunt iudicium. Et istud est hodie pessimum, quod vix inuenitur hodie ita bonus prælatus aut iudex, quin in muneribus glorietur, & per consequens ad faciendum vltra conscientiam aliqualiter obligetur. Vnde dicitur Mic. 3. Principes eius in muneribus iudicabant, sacerdotes eius in mercede docebant, & prophetæ eius pecunia diuinabant. Hi enim tales comparantur cattis, qui dicuntur à capiendo: Comparantur accipitribus, qui dicuntur ab accipiendo: comparantur sanguisugis, quæ dicuntur à sanguine sugendo & hauriendo. Quia pro certo tales non cessant munera capere, & accipere, & ipsa paulatim sugere, & haurire, contra illud Exod. 23. Non accipias munera, quæ excœcant etiam prudentes & peruertunt verba iustorũ. Munera ergo tollunt iudiciorum rectitudinem.

E ¶ Secundo dico, quod munera causant flagitiorum multitudinem. Constat enim quod mali animantur ad malefaciendum, quando sperant, quod per munera de correctorum manibus eruentur. Sicut enim rana quando persequitur, statim refugit in aquam, sic mali quando persequuntur à prælatis, statim vadunt ad arcam, scilicet, pro muneribus offerendis. Sicut enim vmbra Hyænæ facit canes mutescere, sic vmbra, & memoria munerum facit iudices à latratu reprehensionis cessare. Vnde tales videntur dicere illud Gen. 32. quod dixit Iacob de Esau. Placabo eum muneribus quæ præcedunt, & sic videbo faciem eius. Et quod peius est, inferiores balliui cessant pauperes excoriare & rapere, vt habeant vnde valeant superioribus & magnatibus munera ministrare. Figurati in Samsone, qui cum perdidisset problema, descendit ad occidendum Philistæos, vt de ipsorum vestibus solueret stipendia seu munera, quæ debebat, sicut dicitur Iud. 13. Quia, scilicet, tales non faciunt conscientiam de pauperum, vel etiam cuiuscunque spoliis auferendis, vt habeant vnde munera offerant suis fautoribus & magistris. Tamen de Achaz dicitur 2. Par. 28. Spoliata domo domini, & domo regis, & principum, misit munera regi Assyriorum. Istud non debet esse cha[illegible], quia pro certo superiores nunquam debent accipere munera pro iniustitia facienda, quinimo omni homini eadem munera deferenti debent dicere illud Dan. 5. Munera tua tibi sint, & dona domus tuæ alteri da. Et illud Amos 5. Holocausta vestra, & munera vestra non suscipiam. Et Mal. 1. Munus non suscipiam de manu vestra. Quod proculdubio non faciunt hodie multi, de quibus dicitur in Psalm. Dextera eorum repleta est muneribus. Non sic ergo, sed contemnamus munera, quia ista causant flagitiorum multitudinem. ¶ Tertio dico, quod contemnenda sunt, quia inducunt suppliciorum magnitudinem. Quia proculdubio tormenta infernalia promittuntur munera accipientibus, vita vero æterna contemnentibus & fugientibus. De tormentis enim infernalibus potest exponi illud Iob. 15. Ignis deuorabit tabernacula eorum, qui libenter munera accipiunt. De vita vero beata, quæ promittitur munera refutantibus, dicitur Prou. 15. Conturbat domum suam, qui sectatur auaritiam, qui autem odit munera viuet. Etiam in Psalm. dicitur in monte sancto domini habitare, qui super innocentem munera non accepit. Et sic patet, quomodo munera si iniuste accipiantur, tormentorum mœstitudinem solent generare, vitiorum multitudinem solent procurare, animorum limpitudinem solent excœcare. Et hæc de muneribus sufficiunt. Vide supra de acceptione.

Murmur.

Nota, quod murmur idem est, quod susurratio, detractio, oblocutio vel impatiẽtiæ demõstratio, & displicentiæ manifestatio. A Est autem conditio murmuratoris similis porco, qui siue dormiat, siue vigilet, siue vadat, siue quiescat, semper solet grunnire, & aliquem grunnitum displicentiæ emittere. Sic vere susurro, vel murmurator vbicunq; sit, quodcunque faciat, siue sit in labore, siue in quiete, semper solet grunnitum murmurationis effundere, & aliquod signum mordentis displicentiæ propalare. Isti enim solent murmurare de tribus, videlicet,

De { Sanctorum perfectione,
Laborum afflictione,
Bonorum defectione.

Murmurant enim de sanctorum perfectione, quia, scilicet, tales solent magis murmurare de bonis, quam de malis, sicut dicitur Exod. 15. quod omnis populus murmurauit contra Moysen. De Christo etiam dicitur Luc. 5. quod de ipso murmurabant scribæ & Pharisæi, dicentes, quod cum publicanis & peccatoribus manducat, & bibit. Tales n. solent quicquid ab aliis est benefactũ, vilipendere, & sinistra interpretatione damnare. ¶ Item isti murmurant de laborum afflictione. Tales enim non possunt sustinere aliquid tribulationis vel laboris, quin statim murmurent & loquantur Num. 11. Ortum est murmur populi quasi dolentium præ labore. ¶ Item isti murmurant de donorum defectione, quia, scilicet, statim quando eis deficit aliquid, ipsi solent iurare, & murmurare, sicut dicitur in Psalm. Si vero non fuerint saturati, & murmurabunt. Sicut bene apparuit Exo. 16. vbi dicitur, quod præ desiderio carnium populi contra Moysen murmurabant. Vnde etiam aqua deficiente dicitur Exod. 17. quod sitiuit populus, & murmurauit cõtra Moysen &c. Vide supra de detractione.

Murus. Muri.

Cum muri instituantur ad munitionẽ ciuitatum & fabricationem & fortificationem castrorum, turrium, & domorum, hinc est, quod per A muros loquendo moraliter possumus intelligere illos, qui habẽt defendere, & tueri ciuitatem, domum vel castrum Ecclesiæ sanctæ Dei. Et sic per murum potest intelligi, videlicet,

Status & habitatio perfectorum,
Actus & operatio prælatorum,
Virtus & defensatio Angelorum,
Fructus & ordinatio mandatorum.

Dico ergo, ꝙ per muros possunt intelligi perfectorum habitationes, seu Ecclesiæ congregationes, quia status bonorum est vnus

vnus murus in Ecclesia, ita quod de omnibus inuicem aggregatis efficitur vna maxima munitio. Vnde talib. muris dicitur Iud. 1. quod ille ædificauit muros ciuitatis suæ, de quadratis lapidibus. Lapides enim quadrati sunt quatuor virtutes cardinales, quibus pro certo personæ & status perfectorum sunt à Deo fabricati.

¶ Item per muros intelliguntur prælatorum visitationes. Sicut enim muri circumeunt ciuitatem, & ipsam ab inimicis protegunt, & defendunt, sic prælati Ecclesiam per diligentiam ambiunt, ipsamque ab hostibus principalibus tutam reddunt. Vnde Deut. 3. Vrbes erant munitæ muris altissimis, id est, prælatis perfectissimis & excellentissimis. ¶ Item per muros intelliguntur Angelorum consolationes, Angeli enim sunt muri Ecclesiæ, quia, scilicet, eam ambiunt, & tuentur. Vnde dominus loquens dicit Es. 49. Muri autem tui coram oculis meis sunt semper. ¶ Itẽ per muros intelliguntur statutorum seu mãdatorum ordinationes, quibus, sci. affectiones nostræ clauduntur, & ne ad peccata prosiliant, prohibentur. Et de hoc dicitur 2. Par. 14. Aedificemus ciuitates, & muniamus eas muris. His autem omissis, dicamus, quod per murum potest intelligi vir perfectus, & maxime ecclesiasticus, vel prælatus vt in persona ipsius dicatur illud Can. 8. Ego
B murus, & vbera mea sicut turris. ¶ Vbi aduerte, quod sicut murus est medius inter tectum & fundamentum, sicut etiam murus habet circuire totum ædificium, in muro sunt etiã ostia, per quæ homines recipiuntur in domum, & murus insuper erigitur, & eleuatur in altum, sic prælatus quantũ ad istas quatuor proprietates debet habere quatuor virtutes, vt murus Ecclesiæ possit spiritualiter appellari. Debet n. spiritualiter loquendo, esse charitatiuus mediator quantum ad primum, q; ostenditur verbo (Ego) Diligentissimus visitator quantum ad secundum, quod ostenditur cum dicitur (Murus) Liberalissimus miserator quantũ ad tertium, quod ostenditur in verbo (Vbera) Eminentissimus speculator quantum ad quartum, quod ostenditur in verbo (turris.)

¶ Dico primo, quod iste debet esse mediator charitatiuus, quod notatur cum dicitur (Ego) Quia sicut ego est pronomen, quod, s. pronomine ponitur, murus vero sicut dictum est medius est inter tectum & fundamentum, & inter terram, & cœlum, sic prælatus vel ecclesiasticus, vel perfectus debet esse medius & mediator inter populum, & Deum, & debet esse pronomen, quia, s. pro nomine, vel Ecclesia, cuius portat nomen, debet apud Deum & homines interponere partes suas, vt possit dicere illud Deut. 5. Ego sequester, & medius fui inter vos & Deum. Vnde quilibet talis debet dicere illud Zac 2. Ego ero ei murus ignis in circuitu. Et ideo de tali mediatore potest dominus dicere illud Eze. 43. Murus enim erat inter me & eos &c. Quamuis de multis duris & crudelibus prælatis possit dici illud Eze. 4. Accipite sartaginem ferream, & ponas eam tanquam murum ferreum inter ciuitatem, & te. Quia, s. illi, qui sunt hodie inter Deum & ciuitatem mediatores constituti, sunt sartago per ardorem cupiditatis, & murus
C ferreus per duritiam impietatis. ¶ Secundo dico, quod prælatus debet esse visitator diligentissimus, quod etiam notatur in nomine murus, quia sicut murus ambit ædificium, sic prælatus de sua natura debet circuire, & visitare Ecclesiam, & populum sibi commissum. Vnde de bono prælato potest dici illud Eze. 40. Ecce murus forinsecus in circuitu. Quamuis de prælatis negligentibus possit dici illud, quod de muris Hierusalem dicitur Hie. 39. quod murum Hierusalem per circuitũ destruxit exercitus Chaldæorum, quia proculdubio exercitus Chaldæorum, id est, vitiorum vel dæmoniorum, destruit illos muros, i. prælatos Hierusalem, i. Ecclesiæ. Igitur prælatus debet Ecclesiam per diligentiam
D circuire. ¶ Tertio dico, quod prælatus, vel ecclesiasticus, seu perfectus debet esse miserator liberalissimus, quia sicut in muro est porta per quã homo recipitur in ciuitatẽ, & sic in prælatis debet esse porta misericordiæ quæ, s. ad ciuitatẽ & vnitatẽ Ecclesiæ debet admittere, & recipere vniuersa, quod notatur cum dicitur (Vbera) quia, scilicet, misericordia & vbera debent esse in prælato, quæ lac doctrinæ & temporalium beneficiorum aliis affluant & effundant, vt sic subditi possint dicere illud Can. 1. In odorem vnguentorum tuorum curremus memores vberum tuorum super vinum, vt de talibus muris dicatur illud Num. 2. vbi dicitur, quod diuitiæ Alexandriæ erant mare, aquæ muri eius. Et Exo. 14. dicitur: Aquæ erant filiis Israel pro muro à dextris & sinistris. Quia videlicet prælati, qui sunt muri Ecclesiæ debent esse aqua
E per refrigerium pietatis, & per mollitiem benignitatis. ¶ Quarto dico quod prælatus debet esse contemplator eminentissimus, quia videlicet ipse debet esse sicut turris, scil. eleuatus ad cœlum per contemplationem æternorum. Vnde Gen. 11. Faciamus nobis ciuitatem, & turrem cuius culmen ascendat vsque ad cœlum. Vnde Iud. 9. Erat turris excelsa in medio ciuitatis. Sed proculdubio verificatur in multis illud, quod de muro babylonis dictum est Hier. 5. Murus Babylonis ille altissimus suffossione suffodietur. Quia vere hodie muri altissimi, id est, prælati contemplatiui sunt ab ecclesia suffossi & ex toto ad terrã, i. ad amorem terrenorum diruti, & destructi. Antiquitus n. erant prælati ecclesiæ

Muri { Ferrei, / Lapidei, / Altissimi, / Firmissimi.

De Hieremia enim legimus, quod dictum est ei Hier. 1. Dedi te in murum æneum, & in columnam ferream, & præliabuntur aduersum te, & præualere non poterunt. Quia breuiter prælati, & ecclesiastici solebant esse ferrei per stabilem firmitatem: ænei per eloquentiæ veritatem: lapidei per ponderosam maturitatẽ: alti per mentis sublimitatem 1. Mac. 4. Aedificauerunt montem Sion per circuitum muris altissimis. Sed pro certo hodie videtur impletum esse illud 4. Reg. 3. Vbi dicitur, quod tres reges aggregato exercitu ciuitates Moab destruxerunt, vniuersosque fontes aquarum obturauerunt, & omnia ligna fructifera succiderunt, ita vt tantũ muri fictiles remanerent. Tres enim reges sunt mũdus, caro, & dæmonia, qui congregato exercitu, scilicet, omnium vitiorum, ciuitatem Ecclesiæ militantis destruxerunt, fontes aquarum, id est, viros misericordes, seu etiam doctores, aquas doctrinæ vel temporalis eleemosynæ effundentes obturauerunt, ligna fructifera, i. sanctos viros fortes & perfectos prælatos succiderunt, & soli muri fictiles remanserunt. Quia hodie iuxta plãctum Hier. Thr. 4. Filii Sion inclyti, & amicti auro primo, reputati sunt in vasa testea. Non sic ergo, sed sint viri ecclesiastici & prælati muri Ecclesiæ defensiui, vt de quolibet dicatur illud Esa. 26. Saluator ponetur in ea murus & antemurale. Et sic ipsi bene poterunt dici speculatores & contemplatores, miseratores & receptores, visitatores & inquisitores, mediatores & intercessores. Et hæc de muro in bono sufficiant. ¶ Sed adhuc nota, quod F
murus accipitur in malo, & sic signat

Carnis vilitatem,
Mundi facultatem,
Culparum prauitatem,
Hostium communitatem.

De muro enim carnis, qui, scilicet, valde fragilis est & faciliter dissipatur per mortem, bene dicitur Neæ. 2. Considerabam murũ Hierusalem dissipatum. De muro etiam mundanæ facultatis & temporalitatis dicitur Prouerb. 18. Substantia diuitis, vrbs roboris eius, & quasi murus validus circumdans eum. De muro vero culpæ & iniquitatis, in quo scilicet peccatores concluduntur, & incarcerantur, dicitur 3. Re. 20. quod murus cecidit super 27. millia, & oppressit eos. De muro hostilium tentationum dicitur in Psalm. In Deo meo transgrediar murum: sufficit: Vide supra de munire.

Mutare. Mutatio.

Cum naturaliter omnis res aut mutatur de loco ad locum, aut de forma ad formam, hinc est quod per mutationem potest spiritualiter intelligi omnis ille motus, actus vel passio per quem homo spiritualiter de vno statu ad alium variatur. Nota ergo, quod in scriptura inuenitur mutatio vtilis, & virtuosa, flebilis & luctuosa, nobilis & gloriosa, damnabilis & vitiosa, tristabilis & dolorosa. ¶ Primum est mutatio pœnitentiũ & conuersorum qui videlicet mutantur de vitio ad virtutem, de malo ad bonum, de culpa ad meritum. Et de ista dicitur Gen. 35. Mundamini, & mũdate vestimenta vestra. ¶ Secunda mutatio est hic viuentium viatorum, qui semper quamdiu hic viuunt subsunt motui & mutationi, quia videlicet homo nunquam in eodem statu permanet, quinimo continue mutatur de diuitiis ad paupertatem, de sanitate ad infirmitatem, de prosperitate in aduersitatem, de iuuentute ad senectutẽ & vltimo de vita ad mortẽ. Vnde Ecc. 18. A mane vsque ad vesperam immutabitur tempus. Sed de ista vide supra de homine, & infra de vita. ¶ Tertia est mutatio triumphantium beatorum, qui, scilicet, mutantur

De { Miseria ad gloriam, / Peregrinatione ad patriam, / Aduersitate ad fœlicitatem, / Corruptione ad immortalitatem.

Vnde de talibus dicitur Dan. 4. Septem tempora mutabuntur super te Septem enim tempora signant 7. miserias temporales, videlicet

Famem,
Sitim,
Laborem,
Dolorem,
Angustiam,
Ignorantiam,
Mortem.

Quia proculdubio ista in bonis mutantur in 7. dotes. Quia sicut dicitur Esa. 40. Beati, qui sperant in domino, mutabunt fortitudinem. Assument pennas, vt aquilæ, current, & non laborabunt, volabunt, & non deficient. Isti enim quantum

tum ad animam habebunt dilectionem [Sperant inquit in domino] Fruitionem [Assument inquit] Exaltationem [Pennas inquit] Cognitionem [Aquilæ inquit.] ¶ Item quantum ad corpus ipsi habebunt claritatem, quia erunt sancti, id est, sine terra, hoc est dictum, sine obscuritate. Subtilitatem, quia isti volabunt super pennas ventorum: Agilitatem, quia current: Impassibilitatem, quia scilicet ipsi non laborabunt, & non deficient. Et ideo breuiter de tali mutatione dicitur in Psal. Hęc mutatio dex- D træ excelsi. ¶ Quarta vero mutatio est delinquentium peccatorum, qui scilicet semper mutantur de malo in malum, de gratia ad peccatum. Vnde nota, quod isti mutantur videlicet

De { Gratia ad iniustitiam,
Gloria ad vilitatem,
Sapientia ad ignorantiam,
Honesta apparentia ad insolentiam:

In peccatoribus ergo mutatur gratia ad iniquitatem. Vnde de ipsis dicitur Esa. 24 ꝙ ipsi transgressi sunt leges, mutauerunt ius, dissipauerunt fœdus sempiternum. Etiam dicitur Eccl. 27. quod stultus mutatur, vt luna. Item mutantur de gloria ad vilitatem, quia sicut dicitur in Psal. Ipsi mutauerunt gloriam suam in similitudinē vituli comedentis fœnum. Tales igitur figurãtur in Nabuchodonosor, qui fuit de rege mutatus in bestiam, & vt dicitur, in vitulum vel in bouem, sicut dicitur Dan. 3. Item mutantur de sapientia ad ignorantiam, & ad ruditatem, & illi figurantur in vxore Loth, quæ non obediendo domino, mutata fuit in statuam salis, sicut dicitur Gen. 19. vnde Iud. 19. dicitur, quod dies mutabatur in noctem, quia scilicet dies, prudentia & discretio peccatorum in noctem ignorantiæ trãsmutatur. ¶ Item mutantur de honesta apparentia ad conuersationem inhonestam & leuitatem; vnde Thr. 4. Obscuratum est aurum, mutatus est color optimus Psal. Sicut opertorium mutabis eos & mutabuntur. Sed de istis mutationibus esset longum dicere, sed paucæ sunt auctoritates, & ideo si vis dilatare, vide exempla vbicunque agitur de instabilitate, seu de inconstantia, supra in multis locis. Et si vis vide etiam Ouidium, & applica mutationes illas E mirabiles fabulosas. ¶ Quinta vero est mutatio pereuntium damnatorum, qui scilicet quando veniunt ad infernum, omnia quæ prius eis erant prospera, mutantur eis in aduersa. Vnde ipsi habent valde dolorosam mutationem. Vnde Eze. 27. Mutauerunt vultus negotiatores populorum. ¶ De prima ergo mutatione, quæ nihil aliud est, quam ad bonum conuersio, quamuis supra titulo de conuersione satis de ipsa dicatur, dicamus adhuc si placet, quod scilicet sicut arbores omni anno & quasi continue mutantur quousque fructibus fœcundentur, ita quod à siccitate quam habent in hyeme, mutantur prius ad virorem foliorum tandem ad amœnitatem florum, & finaliter ad vbertatem fructuum, sic vere boni & iusti semper debent in bonum mutari, si aliquando contingat eos in hyeme peccati, & in siccitate indeuotionis, ipsi pro certo se debent mutare ad virorem gratiæ & deuotionis, & recuperare flores bonæ affectionis, & folia bonæ exterioris conuersationis, vt sic finaliter fructus æternæ fœlicitatis & fruitionis mutentur, & in ipsis fructus gloriæ fœcundentur. Sicut enim videmus, quod quædam sunt animalia, quæ quantum ad aliquas sui partes se solent mutare, & renouare, quia scilicet ceruus mutat cornua, coluber pellem, accipiter & aquila plumas, equus dentes, hyæna sexum, cancer testas, sic vere charissimi, nos debemus mutare malas conditiones nostras in laudibiles & bonas. Et ideo mutemus videlicet cornua nostræ superbiæ & præsumptionis, sicut ceruus: pellem nostræ conuersationis, sicut serpens: pennas nostræ elationis, sicut aquila: dentes nostræ detractionis, sicut equus: sexum nostræ carnalis delectationis, sicut Hyæna: testam nostræ duræ obstinationis, sic- F ut cancer. ¶ Quia breuiter charissimi, quicquid fuit in nobis tempore retroacto malum & vitiosum, debet mutari, & renouari in bonum & virtuosum, vt sic quilibet nostrum figuretur in Saul, qui irruente in eum spiritu domini, cepit prophetare cum prophetantibus ita vt mutatus sit in virum alterum, sicut dicitur 1. Reg. 10. Et ideo breuiter de conuersatione, seu de mutatione morali & virtuosa, maxime de illa qua peccator per pœnitẽtiã ad virtutẽ cõuertitur possum exponere illud, ꝙ de Ioseph dicitur Gen. 41. vbi dicitur, ꝙ eductũ Ioseph de carcere totonderunt, & veste mutata obtulerunt regi. In quibus verbis ostenditur, quod nos debemus mutari, sicut boni mutantur, videlicet,

Quantum ad { Interiora,
Exteriora,
Posteriora.

Primo igitur dico, quod homo iustus mutatur interius deferendo affectiones interiores, quæ scilicet notantur in capillis cum dicitur [Totonderunt inquit] Exterius reparando conditiones exteriores [Mutata inquit veste.] Posterius acquirendo promotiones superiores [Obtulerunt inquit regi.] Istę enim sunt tres mutationes bonorum, videlicet prima, quæ est mentalis: secunda, quæ est realis: tertia, quæ est finalis. ¶ Primo ergo dico, quod si nos mutari volumus, debemus mentaliter deserere malas affectiones. Totonderunt inquit eductum de carcere. Quia pro certo charissimi ad hoc, quod aliquis de carcere peccati educatur, & quod de peccatore in virum iustum mutetur, necesse est, quod capillis superfluis, id est, à malis affectionibus desideriis & cogitationibus tondeatur. Sic fuit mutatus Saul, de quo dicitur 1. Reg. 10. quod Deus immutauit sibi cor aliud [Totonderunt ergo) Ille enim qui Nazarenus debebat fieri, & qui domino voluit spiritualiter consecrari, solebat ante omnia tondere & radere capillos suos sicut dicitur Nu. 6. Quia scilicet nullus sanctus Deo efficitur, neque Nazarenus, nisi capillis malarum affectionum & cogitationum prius tondeatur. Ideo præcipit dominus Hie. 7. Tonde capillos tuos, & proiice. Rosa enim rubea efficitur alba quando in vere arbor rosæ scinditur, & auripigmentum immittitur, & orificium bene fixum clauditur. Tunc enim humor interius per auripigmentum immutatus, facit flores rosæ, qui rubei debuerunt esse, albos esse. Quia proculdubio istud est regulare, quod mutatio interioris humoris, id est, cordialis affectionis, est causa mutationis exterioris rosæ, id est, exterioris conuersationis. quia sicut dicitur Eccl. 13. Cor hominis immutat faciem eius, siue in bono siue in malo. Debemus ergo mentaliter deserere malas affectiones ¶ Secundo dico, quod homo iustus muta- G tur moraliter inferendo bonas conditiones, quæ scilicet notantur in veste. Veste inquit mutata. Sicut enim tharandus est animal timidum & imbecille, quod tantæ est timiditatis, vt dicit Arist quod timore habitum, id est, colorem exteriorem mutat, sic nos ita perfecte debemus timere Deum, iudicium & infernum, quod si non amore, saltem timore nos debemus habitum malæ conuersationis vertere & mutare, iuxta illud 3. Reg. 14. Commuta habitum, ne cognoscaris. Exemplo Thamar, quæ volens copulari cum Iuda Patriarcha, depositis viduitatis vestibus sumpsit theristrium, & mutato habitu sedit in biuio Gen 38. Quia pro certo si societatem Iudæ Patriarchæ, id est, Christi volumus habere, necesse est quod vestes viduitatis, id est, peccata, quæ animam viduam fecerant, ante omnia dimittamus per contritionem, quod autem sedeamus in biuio conscientiæ nostræ per ipsius examinationem, & insuper mutemus habitum, id est, veterem & inhonestam conuersationem, & quod vlterius nos sumamus theristrium, ꝙ erat genus nobilis vestimenti, id est, quod acquiramus virtutum & meritorum ornamentum & perfectionem. Et sic poterit nobis dici illud Zac. 3. Ecce abstuli iniquitatem tuam à te, & indui te mutatoriis. Dico ergo, quod si volumus perfectè mutari quod debemus moraliter inserere bonas conditiones. ¶ Tertio dico, quod nos debemus finaliter acqui- H rere cœli promotiones, & hoc notatur cũ dicitur (Obtulerunt inquit regi) ista enim est melior & perfectior mutatio, quæ scilicet in fine acquiritur, & qua boni & perfecti viri in sanctos & perfectos mutantur. Ibi enim conuertitur

Tristitia in solatiũ, Miseria in fastigiũ, Inopia in conuiuiũ

Ibi mutatur paupertas in diuitias, Asperitas in delicias, confusio in laudes & honores, turbatio in pacem dulcoris. Et quare, quia certe homo offertur ibi regi Deo, quia scilicet est rex copiosus rex gloriosus, rex virtuosus, virtualis, rex liberalis. Sicut enim Ioseph oblatus regi Pharaoni, & de carcere eductus fuit per ipsum regem quasi subito in virum alterum mutatus: nam Aegypto fuit præfectus, annulo subarrhatus, stola byssina fuit indutus & torque aurea fuit honorabiliter insignitus, sicut dicitur Gen. 41. sic vere dico, quod quando homo in patria regi summo per Angelos pręsentatur statim proculdubio datur sibi annulus charitatis, stola iocunditatis, torques auctoritatis. Aegypto etiam, id est, huic inferiori mundo in statu & gradu præficitur, & sic in melius immutatur. Obtulerunt ergo eum regi Psalm. Offerentur regi virgines proximæ eius, id est, animæ sanctæ, & puræ. Patet ergo, quomodo boni & sancti diuersimode mutantur quantum ad moralē conditionē vel perfectionē, quantũ ad finalē promotionem. ¶ De mutatione vero, qua Deus in incarnatione visus fuit I mutari quando verbum caro factum est, & habitauit in nobis, multa possent dici, sed hoc vide in materia incarnationis Christi. Sicut .n. dicitur 3. Reg. 22 ꝙ rex Israel mutauit habitũ, sic Christus diuinę naturę substãtiã suscepto carnis habitu variauit. Et si vis, ꝙ ille, qui de nouo ingreditur religionē vel prælationē, debet in morib. & conditionib. & ex toto mutari, sicut phœnix, qui ex toto se renouat & immutat. Vnde nota, quod ipse debet

Mutare { Aspectuum vagabilitatem,
Vestituum curiositatem,
Affatuum stultiloquacitatem.

De mutatione .n. vagabiliũ aspectuũ dicitur 3. Re. 20. de propheta q aspersione pulueris mutauit os & oculos. De mutatione vestituũ dicitur Ge. 35. Mũdamini, & mutate vestimẽta vestra. De mutatione autẽ affatuũ, i. locutionum dicitur 1. Reg. 21. ꝙ Dauid mutauit

os suum coram Achis, &c. sufficit. Vide infra de transfiguratione, & supra de conuersatione, & in multis aliis locis.

A **Mutuo.** Nota, quod mutuo & inuicem sunt idem. Et est mutuo idem quod simul vel æqualiter, & sumitur in bono, & in malo. Sed quocunque modo sumatur, semper significat societatem, participationem vel communitatem. Dicamus ergo, quod est vnũ mutuo virtuosum, & vnum mutuo vitiosum. Mutuo virtuosum denotat mihi copulam & charitatem bonorum. Sicut enim animalia eiusdem speciei solent se mutuo diligere, quia teste scriptura, omne animal diligit simile sibi, ipsi planetæ solent virtutes & influentias sibi mutuo cõmunicare, signa etiam dicuntur se mutuo aspicere, sic pro certo viri iusti mutuo se diligunt, se mutuo aspiciunt, se mutuo visitant, bona sua spiritualia & temporalia communicant mutuo, iuxta illud Luc. 6. Date mutuum, nihil inde sperantes. ¶ Vnde nota, quod nos debemus nos

Mutuo
- Salutare,
- Visitare,
- Copulare,
- Affectare,
- Adiuuare.

Debet in nobis esse mutua salutatio, sicut dicitur Exod. 18. quod salutauerunt se mutuo verbis pacificis. Item mutua visitatio. Vnde 2. Paralip. 25. Veni, & videamus nos mutuo. ¶ Item mutua copulatio seu concursus, & associatio, quia, scilicet, boni semper sunt per veram concordiam & amicitiam mutuo colligati. Vnde dicitur de cortinis tabernaculi Exod. 26. quod erant mutuo copulatæ. ¶ Item mutua affectatio, quia, scilicet, vbicunque sumus, per verum amorem nos debemus per desiderium mutuo mentaliter aspicere, & bona alter alterius mutuo affectare. Vnde dicitur de Cherubin Exod. 25. Respiciunt se mutuo versis vultibus in propitiatorium. Vide supra de Cherubin. Item mutua adiuuatio. Nam elephantes quando cadunt, mutuo si possunt se adiuuant, & releuant. Cerui etiam transeundo vada & flumina mutuo se supportant. Sic boni in suis necessitatibus mutuo se releuant, atque iuuant ad Galat. 4. Alter alterius onera portate &c. Vnde etiam Eccl. 4. dicitur. Si duo sunt, fouebuntur mutuo. Et sic signat
B in bono. ¶ In malo vero dicendo, dico, quod mali solent mutuo per luxuriam se fœdare, per inuidiam murmurare, per malitiam rebellare. De mutua fœdatione dicitur Leu. 20. Turpitudinem suam mutuo releuauerunt. De mutua murmuratione dicitur de fratribus Ioseph, Gen. 37. quod mutuo loquebantur, dicentes. Ecce somniator venit. De mutua impugnatione dicitur. 2. Para. 20. quod exercitus filiorum Aman, Moab & Seyr, mutuis se concidere vulneribus: & Iud. 7. dicitur, quod se mutua cæde truncabant. Et hæc de mutuo sufficiant tam in bono, quam in malo. Vide supra de inuicem, & infra de pariter.

A **Mutus.** Nota, quod mutus est ille, qui loquendi non habet possibilitatem. Et potest mutus accipi in bono, & in malo. Vnde breuiter loquendo, possum notare, quod mutus signat tam in bono quam in malo, scilicet

Virum
- Perfectum & patientem,
- Negligentem,
- Ignorantem,
- Munera diligentem,
- Verecundantem.

Dico ergo, quod homo fit spiritualiter mutus ratione patientiæ, & sic illi fiunt muti, qui iniuriis & tribulationibus non obiurgãt, nec murmurant, nec respondent, sicut erat Christus. de quo Esa. 53. Sicut ouis coram tondente se obmutuit, & non aperuit os suũ. Et tales pro certo debemus esse, iuxta illud Eze. 3. Et eris mutus,
B nec quasi vir obiurgatus. ¶ Item fit homo mutus ratione negligentiæ, quia, scilicet, multi sunt ita negligentes proponere verbũ Dei vel dicere, & confiteri propria peccata, quod videntur penitus esse muti. De quibus Esa. 56. Vniuersi canes muti, non valen-
C tes latrare. ¶ Item fit homo mutus ratione ignorantiæ, quia, scilicet, nescit aliquid dicere de bono. 3. Cor. 12. Ad simulachra muta,
D prout ducebamini, euntes. ¶ Item fit mutus ratione iniustitiæ, sicut videmus, quod mali iudices, & prælati, si volunt aliquem corrigere, statim fiunt muti, & statim omittunt contra eum latrare, si aliquid munus proiicitur in os eorum. Vmbra enim Hyænæ facit obmutescere canes. Rana etiam nemorum seu arborum proiecta in os canis ipsum obmutescere facit. Si etiam canis vellet aliquem mordere, si ei proiiciatur aliquod os carnosum, statim solet cessare à latratu suo pariter, & à morsu, os enim carnosum recipit, & latrare, vel mordere cessat, & omittit, & sic homo liber effugit, & euadit. Sic vere vmbra Hyænæ, id est, affectio parẽtum carnalium, Rana loquax, id est, applausus adulatorum fallacium, os carnosum, id est, abũdantia bonorum suauium, solet facere canes mutos, id est, prælatos & iudices à latratu reprehensionis, & à morsu correctionis penitus alienos, Quia proculdubio sicut ad sensum videmus, tales efficiuntur hodie muti quantum ad correctionem faciendam, aut propter carnalem affectionem, aut propter verbalem deceptionem, aut munerum acceptionem. Et ideo de talibus mutis correptoribus in persona Balaam dicitur 2. Petr. 2. Correptionem habuit suæ vesaniæ subiugale mutum animal. Talis enim dicitur subiugale mutũ, id est, animal quod est sub iugo, quia scilicet tales sub iugo iustitiæ detinentur. ¶ Itẽ fit homo mutus ratione verecundiæ, E
sicut sunt illi, qui præ verecundia omittunt confiteri. Quia sicut lupus suo anhelitu facit hominem mutum & raucum, sic diabolus sua suggestione facit hominem in confessione peccatorum, & alias, præ verecundia taciturnum. Talis erat ille quem dominus curauit, de quo dicitur Marc. 7. quod adduxerunt ei surdum & mutum, & sanauit eum. Peccator enim dicitur surdus, quando non vult audire prædicationem vel correctionem, tunc vero dicitur mutus, quando non vult dicere peccata sua per confessionem. Istum tamen dominus sanauit per suam gratiam & inspirationem, ita quod tunc potest dici illud Mat. 9. Locutus est mutus, & admiratæ sunt turbæ. Peccator enim dicitur mutus, quia nullum verbum bonum potest proferre, nec scilicet confessionem, nec orationem, nec gratiarum actionem, nec correptionem, nec prædicationem, nec informationem, similis crocodilo, qui dicitur animal penitus mutum. Sed talis mutus tunc loquitur, quando peccator ad loquendum virtualiter, & vtiliter edocetur. Et ideo quando Deus dignatur talibus vocem bonæ locutionis reddere, bene debemus ipsius mirabilia commendare, dicentes illud Mar. 7. Bene omnia fecit, surdos fecit audire, & mutos loqui. Sic ergo patet, quomodo peccator spiritualiter efficitur mutus ratione patientiæ, ratione negligentiæ, ratione ignorantiæ, ratione iniustitiæ, ratione verecundiæ. Vide supra de loqui, & supra de lingua & infra de tacere.

N.

NAaman. Nota, secundum quod tangitur A
in historia libri regum scilicet 4. Reg. 5. quod Naaman, qui interpretatur decorus vel pulcherrimus, cõmouens, vel commotio, cum fuerit diues & sufficiens, iuit quærere remedium. Fuit etiam infectus & inficiens: fuit humilis & obediens: fuit commotus & concutiens: fuit in aqua se discutiens: fuit sanatus & proficiens: fuit liberalis & compatiens: fuit decorus, & conueniens. Iste igitur typum gerit hominis pœnitentis, qui scilicet primo est diues per gratiam baptismalem, tandem vero fit leprosus per culpam & infectionem criminalem, postea vero fuit commotus per contritionem cordialem, tandem septies in Iordane (qui interpretatur riuus iudicii) fuit lotus per pœnitentiam sacramentalẽ. Postea autem liberalis, & largus per eleemosynam temporalem. Tandem factus est sanus & mundus per restitutam gratiam spiritualem. Et sic factus est Deo & hominibus gratus & decorus per conuersationem honestam & virtualem. Concorda cætera prout vis.

Naas. Naas fuit rex filiorum Amon, qui pactum cum fi- A
liis Israel noluit facere nisi eruerent ipsis oculos suos dexteros sicut dicitur 1. Reg. 11. Interpretatur autem Naas serpens, vel coluber, augurans vel augurium. Iste ergo potest significare diabolum, qui est coluber & serpens antiquus, & augurium magister & autor, & filiorum Aman, id est, reproborum imperator & rex, qui pro certo cum viris Iabes, quod interpretatur dolor aut siccitas, id est, cum viris pœnitentibus, siccis, dolentibus & abstinentibus nititur pactum facere valde malum, videlicet, quod dexteros oculos ipsorum, scilicet fidem & sapientiam spiritualem eis auferat, & oculos sinistros, id est, sapientiam terrenorum ipsis solummodo dimittat. Vide alia & applica sicut placet.

Naason. Interpretatur coluber murmurans, vel serpens A
inutilis, siue augens dolorem, siue augmentum iniquitatis &c.

Nabal. Nabal interpretatur stultus vel insipiens. Et fuit A
ille, qui fuit diues in monte Carmeli, cuius vxor fuit Abigail &c. Vide historiam 1. Re. 25. & applica prout vis.

Naboth. Naboth fuit ille, quem iniquissimus rex Achab A
& Iezabel vxor sua fraudulenter occidi fecerunt, quia hæreditatem patrum suorum, scilicet vineam ipsius pro faciendo horto olerum ab ipso habere nequiuerunt. Interpretatur autem cessio, vel prophetia, siue concludens, aut superueniens. Hæc si vis applica ad Christum, qui pro conseruanda hæreditate, videlicet genere humano, à pessimo rege diabolo & Iezabel synagoga sua, fuit occisus, & sanguis eius à canibus, id est, à fidelibus per fidem, & deuotionem lambitus, & receptus. Vide historiam 3. Reg. 21.

A **Nabuchodonosor.** Qui interpretatur sedens in angustia, fuit rex Babylonis, pessimus & superbus, qui scilicet, filiorum Israel fuit inimicus. Et postquam regna multa & plurima deuicerat, & Hierusalem destruxerat, & filios Israel captiuauerat, in bestiam fuit mutatus & transformatus, & à regno etiam eiectus, atque fugatus, & finaliter ad regnum & figuram pristinam restitutus. Igitur dicam, quod iste potest tyrannos impios significare, qui scilicet, omnes nituntur vincere, & subiugare, & omnibus superbe & crudeliter imperare, sicut de alio Nabuchodonosor dicitur Iudith 1. & 5. quod ipse omnibus terris voluit principari, Deus terræ voluit appellari, non obedientes sibi per seruos suos molestari, filios vero Israel per Holofernem voluit eneruari. Quia re vera tyranni & superbi omnes volunt suppediare. Iudith. 1. Ad omnes misit nuncios Nabuchodonosor rex. Deum præter se nullum videntur credere vel formidare, imo Dei terræ videntur esse, in quan tum pro libito voluntatis omnia solent facere, vel tractare. Vnde pro certo serui & amici eorum videntur eos Deos terræ dicere, & credere, & tanquam Deos colere & honorare Iudith. 5. Ostendam tibi, quod non est Deus nisi Nabuchodonosor, & probabo, quoniam Nabuchodonosor sit dominus vniuersæ terræ. Et ideo isti solent omnes alios grauare, & infestare, & potissime filios Israel, id est, Deum videntes & cognoscentes, hoc est dictum, viros ecclesiasticos & scientificos solent turbare & molestare, & omnes bonos de paupertate depaupare & eneruare, vt soli possint Dii & domini apparere, & soli aliis imperare. vnde Iudith. 3. dicitur quod rex Nabuchodonosor præceperat Holoferni principi militiæ suæ, vt omnes Deos terræ exterminaret,
B vt ipse solus diceretur Deus. ¶ Et si vis, nota de talibus malis Nabuchodonosor quod isti

Innocentes iniuste subigunt,
Ignorantes in summis erigunt,
Vitam suam vt brutum transigunt.

Isti ergo iniuste subigunt innocentes. Exemplo Nabuchodonosor, qui tres pueros in fornacem ignis indebite mitti iussit, sicut patet Dan. 3. ¶ Item indigne erigunt ignorantes. Vnde de Nabuchodonosor dicitur Dan. 3. quod ipse erexit statuam auream, & voluit, quod omnes ipsam statuam adorarent, ipse et iam ipsam vna cum aliis adorauit. Sic reuera mali principes solent statuas, dum tamen sint aureæ, id est, viros ignorantes, dum tamen sint diuites, sursum erigere & promouere, & eorum confiliis taliter credere, quod ipsos videntur, vt Deos habere, atque colere, & eos velle per alios adorari, ipsosque plus quam deceat honorari. Adorate statuam, quam fecit erigi Nabuchodonosor rex. Dan. 3 ¶ Item isti sunt vitam suam, vt bestię transigentes, id est carnaliter, & bestialiter viuentes & conuersantes, sicut de Nabuchodonosor legitur Dan. 4. quod ipse in bestiam fuit mutatus, & ab hominum consortio segregatus, & feris & bestiis sociatus. Quia reuera multi sunt hodie tyranni & principes qui solam videntur sapere bestialitatem, & hominum, hoc est dictū, personarum rationabilium fugere societatem, & ferarum & bestiarum, id est, crudelium balliuorum & carnalium sociorum sectari, & diligere vilitatem & feritatem Dan. 4. Tibi dicitur Nabuchodonosor rex, regnum tuum transibit à te, & ab hominibus te eiicient, & cum feris & bestiis erit habitatio tua. Sic igitur patet, quomodo mali principes & tyranni possunt per Nabuchodonosor significari, & quomodo digni sunt sedere in angustia, &
C regno suo finaliter spoliari. ¶ Sed si vis forte ad bonum propositum applicare, notabis, quod Nabuchodonosor futura prospexit scilicet processum quatuor monarchiarum in statua & arbore Dan. 2. & 4. Seipsum correxit scilicet post mutationem in bestiam, & figuræ restitutionem Dan. 4. Vtiles erexit scilicet Danielem, Sydrach, Misach, & Abdenago, qui fuerunt constituti super regnum & prouinciam Babylonis. Impios despexit, scilicet qui iniuste accusauerunt Sydrach, Misach, & Abdenago, quos in fornace fecit comburi Dan. 3. Sic vere boni principes possunt comparari Nabuchodonosor, qui interpretatur sedens in angustia: pro eo, quod isti semper sunt in angustia propter solicitudinem, & ditationem scilicet super regimen subditorum Dan. 2. Vidit Nabuchodonosor somnium, & contritus est spiritus eius Dan. 4. Ego Nabuchodonosor quietus eram in domo, & florens in palatio meo. Somnium vidi quod perterruit me, & cogitationes meæ in stratu meo & visiones capitis mei conturbauerunt me. ¶ Item futura præuident per sapientiam & discretionem Dan. 2. Est Deus in cœlis reuelans mysteria, qui indicauit tibi rex Nabuchodonosor quæ ventura sunt. Item seipsos corrigunt per pœnitentiam. & virtutum recuperationem Dan. 4. Ego Nabuchodonosor oculos meos ad cœlum leuaui, & sensus meus redditus est mihi, & altissimo benedixi. Sequitur. Et figura mea reuersa est ad me & in regnum meum restitutus sum, & magnificentia amplior reddita est mihi. Vide historiam, & applica de pœnitente, qui post lapsum resurgit perfectior. ¶ Item vtiles & prudentes exaltat, & erigit scilicet ad honorem & promotionem Dan. 5. Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, & adorauit Danielem, & ipsum extulit in sublime, & munera magna dedit ei, & constituit eum principem super omnes prouincias Babylonis. ¶ Item malos deprimit, & despicit per iustitiam, & punitionem. Vnde de Sedechia rege impio dicitur Hier. 39. Comprehensus adductus est ad Nabuchodonosor, qui excæcauit, ligauit, & captiuauit eum. Et hoc de Nabuchodonosor sufficit tam in bono, quam in malo.

Nabuzardan. Interpretatus est prophetauit paleas, vel prophetia alieni iudicii. A

Nachor. Interpretatur requiescens lux, obsecratio nouissima, requies muneris, præparatio iracundiæ. A

Nadab. Interpretatur bonus, vel spontaneus. Vide historias, & applica prout volueris, quia transeo gratia breuitatis. A

Nam. Nota, quod ista dictio, nam, est aduerbium affirmandi. Ista enim certificat, & affirmat, ratiocinatur, & allegat, inducit, asserit, & demonstrat. Sumitur enim pro quia, vel pro certe. Dicam ergo, quod nam signat omne illud, quod aliquis siue veraciter siue mendaciter nititur affirmare. Et sic dicam, quod Nam signat A

Deum realiter manentem,
Iustum veraciter loquentem,
Diabolum fallaciter lædentem,
Virum vanum mendaciter dicentem.

Primo ergo dico, quod ista dictio nam refertur ad Deum, qui realiter existit. Constat enim quod Deus est vnum nam, vnum quid certificum, ratiocinatiuum & firmum. vnde in Psa. Nam ipse Deus meus, & salutaris meus. ¶ Vnde nota, quod in isto Nam est, scilicet, B

Potentia, qua vult honorari,
Scientia, qua vult operari,
Clementia, qua scit consolari.

De potentia ergo ipsius, qua vult honorari, & adorari, dicitur Ioan. 4. Nam & pater tales quærit, qui adorent eum. De sapientia, prudentia, & scientia eius, qua vult vtilia operari, dicitur Eccl. 16. Nam plurima opera eius sunt in absconsis. & Sap. 9. Nam per sapientiam sanati sunt quicunque placuerunt tibi. De clementia autem ipsius qua scit iuuare & consolari, dicitur 2. Mac. 1. Nam & ipse, qui habet in cœlis habitationem, visitator & adiutor est. Patet ergo, quod ista dictio nam allegatiua est, & certificatiua. Nam pro certo refertur ad Deum, qui realiter existit. ¶ Secundo dico, quod ista dictio nam refertur ad iustum, qui veraciter persistit. Iustus enim est vnum nam, vnum quia, vnum certe, vnum quid solidum, atque firmum, & hoc in operibus & verbis. De factis enim potest dici illud Eccl. 48. Nam fecit Ezechias quod placuit Deo. De verbis vero potest dici illud quod dictum fuit beato Petro Mat. 26. Nam & loquela tua manifestum te facit. Et sic igitur notabo de isto nam, id est, de homine perfecto, quod scilicet in ipso est C

Virtus { Castitatis quæ carnem afficit,
Honestatis quæ visum reficit,
Charitatis quæ fratrem respicit,
Firmitatis quæ nunquam deficit,
Veritatis quæ verba perficit, }
Vis humilitatis, quæ sese deficit,
Vis felicitatis quam Deus adiicit.

Est igitur in viro perfecto virtus castitatis carnem afficiens. 2. Cor. 10. Nam arma militiæ nostræ non sunt carnalia. Vnde de muliere dicitur Prou. 9. Nam qui abscesserit ab ea, saluabitur. Item in ipso est virtus honestatis visum reficiens. Vnde de ipso dicitur Can. 2. Nam vinea nostra floruit & 1. Cor. 9. Nam signaculum apostolatus mei vos estis. Item in ipso est virtus charitatis fratres respiciens. Vnde de Ionatha dicitur 1. Reg. 18. Nam expoliauit se tunica sua, & dedit eam Dauid, cum quo scilicet conglutinata fuerat anima eius. Vnde vir charitatiuus erat ille qui dicebat Col. 2. Nam si corpore absens sum, spiritu tamen præsens sum. ¶ Item in ipso est virtus firmitatis, seu stabilitatis nunquam deficiens 2. Para. 6. Nam omnis turba stabat intenta: & 2. Cor. 12. Nam virtus in infirmitate perficitur. ¶ Item in ipso est virtus veritatis falsa reiiciens. vnde Apost. dicit 1. Cor. 12. Nam & si voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem enim loquor. vnde Petro dictum fuit Mat. 26. Nam & loquela tua manifestum te facit, nam & Galilęus es. ¶ Item in ipso est virtus, & vis humilitatis sese deiiciens. vnde Mat. 8. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus. & Prou. 4. Nam & ego filius patris mei & tenellus coram matre mea. Ista tamen humilitas crescit in melius, quia sicut dicitur Luc. 9. Nam qui minor est inter vos, hic est maior. ¶ Item in ipso finaliter est fœlicitas beatum faciens, scilicet gloria Paradisi. vnde illud 2. Mac. 7. Nam fratres mei modico nunc

nunc dolore sustentato sub testamento æternæ vitæ effecti sunt. Et illud, quod de ciuitate Paradisi scribitur Apoc. 21. Nam claritas Dei illuminabit eam. & Baruch. 6. Nam erit longe ab opprobriis. Nam igitur refertur ad iustum, qui veraciter persistit.
D ¶ Tertio dico, quod nam quandoque refertur ad diabolum, qui faciliter resistit. Diabolus enim allegando, & ducendo ad malum, bonisque cogitationibus obuiando, nosque tentando & molestando, potest dici nam. Vnde de eo potest dici illud 2. Mach. 14. Nam illius prauitate vniuersum genus nostrum non minime vexatur. Vnde de ipso, & sequacibus suis potest dici illud Ezech.
E 31. Nam & ipsi cum eo descenderunt in infernum. ¶ Quarto vero dico, quod ista dictio nam refertur ad iniustū, seu ad impium, qui mendaciter insistit. Viri enim impij & mendaces solent in vanis verbis & mendacibus resistere, & allegando, & affirmando nunc hoc, nunc aliud ostentare. Et sic igitur supponendo, quod nam sit vnus magnus mendax & fallax orator, & mendaciorum affirmator, & sic in pluribus impius & peccator, notare possumus, quod talis est

Vanus & varius sine constantia,
Cœcus & inscius sine prudentia,
Fallax & deuius plenus malitia,
Fœdus & ebrius madens luxuria,
Raptor & obuius sine iustitia,
Ardens & anxius præ auaritia,
Malorum socius cum impudentia,
Pœnis obnoxius in inferni patria.

Dico ergo, quod talis nam inuenitur sine constantia vanus & varius. Vnde de eo dicitur illud Ecclef. 27. Nam stultus sicut luna sic immutatur. ¶ Item inuenitur sine prudentia cœcus & inscius. Vnde de eo dicam illud Matth. 17. Nam sæpe cadit in ignem, & sæpe in aquam. ¶ Item inuenitur plenus malitia fallax & deuius, vt de ipso & eius similibus dicatur illud, quod de idolis dicitur Baruch. 7. Nam cum sint lignea & aurata, scietur postea quia falsa sunt. Vnde de malitiosis dicitur Lu. 6. quod ipsi colloquebātur ad inuicem, quid nam facerent de Iesu. ¶ Item inuenitur madens luxuria, fœdus & ebrius 2. Mach. 6. Nam templum luxuria, & commessationibus erat plenum. ¶ Item inuenitur sine iustitia raptor, & obuius. Vnde 2. Mach. 4. Nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat. ¶ Item inuenitur sine prudentia cœcus & inscius, quia quamuis isti temporaliter sint prudentes, sunt tamen spiritualiter ignorantes. Vnde Roman. 8. Nam prudentia carnis mors est. Et ibidem. Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus. ¶ Item inuenitur cum auaritia cunctis obnoxius. Lucæ 6. Nam peccatores peccatoribus fœnerantur, vt recipiant. ¶ Item inuenitur cum impudentia malorum socius. Luc. 6. Nam & peccatores diligentes se diligunt. ¶ Item inuenitur in inferni patria tormentis saucius, quia scilicet in fine tales in infernum descendunt. Vnde Roman. 6. Nam finis illorum mors est. Sufficit.

A **Narrare.** Nota, quod narrare idem est, quod loqui, vel dicere, vel aliquid ex ordine recitare. Vnde potest accipi in bono, & in malo. In bono scilicet quando homo dicit illa & narrat, quæ sunt vtilia & necessaria ad salutem. In malo vero sumitur quando quis narrat illa, quæ sunt inutilia, vel saluti animæ contraria. ¶ Dicamus ergo, quod quidam sunt narratores boni, & quidam mali. Boni narratores quædam

Narrant { Deo,
Proximo,
Subdito.

Dicam ergo, quod sunt narratores boni & laudabiles. Sicut enim videmus in istis sensibus quod pauperes narrant suas necessitates, miseri narrant suas calamitates, ægroti narrant suas infirmitates, histriones narrant bonorum probitates, denique doctores narrant Sophiæ veritates, magistri narrant statutorum auctoritates, sic pro certo charissimi, boni debent omnia ista narrare. Deo enim debent narrare omnia ista quatuor, videlicet

Necessitates naturales,
Calamitates temporales,
Infirmitates criminales,
Probitates seu bonitates supernales.

Necessitates enim naturales debent narrari per propriæ fragilitatis recognitionem. De quo potest intelligi illud Psalm. Nunquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam? ¶ Item calamitas temporalis debet narrari per temporalium detestationem. Vnde Genes. 41. Narrauit ergo Pharao somnium, quod viderat. Omnia enim temporalia non sunt nisi somnia quædam. ¶ Item iniquitas criminalis est narranda per confessionem, & recognitionem. De quo Esa. 43. Narra si quid habes, vt iustificeris. ¶ Item bonitas, seu probitas supernalis debet narrari per laudem, & gratiarum actionem. Vnde Esa. 43. Populum istum formaui mihi, laudem meam narrabit. Et illud Psalm. Laudationem domini loquetur os meum, &c. & illud. Narrantes laudes domini
B &c. Ista ergo sunt, quæ debemus narrare Deo. ¶ Item dico, quod quædam sunt quæ debemus narrare proximo. Et sic nota, quod proximo sunt quatuor principaliter narranda, scilicet

Summæ veritatis eruditio,
Dei voluntatis reseratio,
Dei bonitatis miseratio,
Charitatis Dei demonstratio.

Narrent igitur prælati proximis sapientiæ eruditionem per prædicationem. Vnde Ecclef. 25. Beatus qui inuenit amicum verum, & qui narrat iustitiam, De qua alias dicitur Ecclef. 6. In multitudine presbyterorum prudentium sta, vt omnem narrationem Dei possis audire. ¶ Item narranda est proximis bonitatis Dei miseratio per laudem & gratiarum actionem Psalm. Narrabo nomen tuum fratribus meis, in medio Ecclesiæ laudabo te. ¶ Itē narranda est eis legis diuinæ ordinatio per iudiciariam impositionem. Exod. 4. Narrauit Moyses Aaron omnia verba domini. ¶ Item narretur diuinæ charitatis operatio per suorum beneficiorum recordationem. Psalm. Venite & narrabo vobis omnes, qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ. ¶ Item dico, quod
C quædam sunt narranda subdito scilicet superiorum probitatis seu sanctitatis perfectio, seu declaratio per suarum virtutum imitationem & impressionem: 4. Regum 8. Narra mihi omnia magnalia, quæ fecit Elisæus. Et illud 1. Mach. 3. De præliis Iudæ narrabant omnes gentes. Et merito, quia pro certo historicæ narrationes melius à simplicibus retinentur, & ad effectum ducuntur. Ecclef. 39. Narrationem virorum nominatorum conseruabit. Ideo bene dicitur talibus Eccl. 8. Non te prætereat narratio seniorum. Ergo breuiter loquendo, narratio (vt communiter) pertinet ad laudem diuinam, & ad operum suorum magnificationem. Nam sicut sacra scriptura nobis innuit, mirabilia, & eius beneficia sunt laudanda, scilicet

Altis sermonibus,
Cunctis temporibus,
Bonis hominibus.

Dico altis sermonibus & patenter. Vnde in Psalm. dicitur Narrate in turribus eius. ¶ Item cunctis temporibus & frequenter. vnde in Psalm. Vespere, & mane, & meridie narrabo, & annunciabo laudem tuam. ¶ Item bonis hominibus & prudenter. Psal. Non moriar, sed viuam, & narrabo opera domini. Et illud prædictum. Venite, & narrabo omnes, qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ. ¶ Sed adhuc dico, quod narratio capitur in
D malo. Et sic accipitur pro verbis & narrationibus fatuorum & importunorum, deceptorum, & hæreticorum, detractorum, & odiosorum. Est ergo narratio fatuorum, quæ est tædiosa. De qua Ecclef. 21. Narratio fatui quasi sarcina in via. ¶ Item est narratio deceptorum, quæ est vitiosa. Vnde in Psalm. Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua. ¶ Item est narratio detractorum, quæ est odiosa. De qua Ecclesiast. 27. Narratio peccantium odiosa. Sufficit. Vide supra de loqui.

A **Nares.** Cum nares sint corporis partes, quæ sensus odoratus sunt proprium subiectum, vna tamen cum quibusdam pomulis interioribus in quibus nerui odoratiiij infecruntur, quibus spiritus attractus, & emissus præsentatur, ita quod qualis odoris res existat, discernitur ab eisdem, sicut ponunt Constantinus & Auicenna, possum igitur moraliter dicere, quod per nares signatur scilicet

Discretionis virtus,
Deuotionis actus,
Solationis flatus.

Nares enim discretionis sunt aperiendæ. Istæ enim sunt, quæ discernunt inter bonos & malos odores, inter famam & infamiam singulorum. Equus enim qui habet nares apertas, nobilior reputatur, sicut de Equo dicitur Iob 39. Gloria narium eius terror. Aduerte tamen, quod nares aliquorum sunt nimiæ, & isti sunt malitiosi, qui more simiæ habent nares tortas, & peruersas, & per malitiam deuias & subuersas. Figurati in idolis, de quibus dicitur Sapien. 15. quod illis non est visus ad videndum, neque nares ad percipiendum spiritum. Aliorum etiam nares sunt nimis impletæ humoribus sicut patet in rheumaticis, qui non percipiunt bonos, vel malos odores. Sic discretio quorundam ita est per carnalitatem obtusa, quod non bene percipit cognoscenda. Num. 11. Comedetis inquit carnes donec exeant per nares vestras. & Amos 4. Ascendere feci putredinem castrorum vestrorum ad nares vestras & rediistis ad me. Bene ergo figuraliter dicitur Leu. 21. quod ille, qui habebat nasum nimis paruum, grandem vel tortum, nō debebat in tabernaculo ministrare. ¶ Nares
B deuotionis sunt reficiendæ scilicet bonis odoribus virtutum, & suauitate gloriæ Paradisi. Iob 27. Spiritus Dei in naribus meis. Et illud Cant. 7. Nasus tuus sicut turris libani. Quod est contra multos, de quibus dicitur in Psalm. Oculos habent, & non videbunt, nares habent, & non odorabunt. Quia scilicet mali libentius odorant temporalia, quam æternalia, vana, quam sana, transitoria, quam permansoria. Sapien. 2. Fumus & flatus est in naribus

C bus veftris. ¶ Nares elationis funt afficiendæ. Nares n. ex quibus exceffiue exit & fpirat halitus & fpiritus hominum iratorum & elatorum, fignat fuperbiam & elationem. De qua poteft dici illud 2. Reg. 22. Afcendit fumus de narib. eius & ignis de ore eius. Quæ f. debent reprimi, & ne nimis effluant, moderari. Nam ficut bubalo imponitur circulus in naribus vt ad laborem ducatur, atque regatur, fui etiã & porco imponitur circulus in naribus, ne per ipfos pratum lædatur, feu fodiatur, fic verè circulus temperantiæ eft homini imponendus, feu etiam fi neceffe fit, circulus violentiæ eft fuperbis & maleuolis narib. apponendus, vt proteruus bonum facere doceatur, vel faltem ne plus debito lædere permittatur. Vnde illi Sennacherib dixit dominus 4. Reg. 19. & Efai. 37. Ponam ego circulum in naribus tuis, & reducam te per viam per quam venifti. Ifte eft ergo circulus aduerfitatis & tribulationis, quem Deus quandoque in naribus elationis, & fuperbiæ malorũ imponit, ne bonis noceant quantum vellent. Vnde de Leuiathan dicitur Iob. 40. Nunquid pones circulum in narib. eius, aut armilla perforabis maxillam eius? quafi diceret. Difficile eft fieri de fuperbis, & tamen faciendum eft, ne fæuiant. Sicut etiam ibidem dicitur de Behemoth. In oculis eius quafi homo capiet eum, & in fudibus perforabit nares eius. vnde Ezech. 23. dicitur cuilibet impio vel tyranno: nafum tuum & aures præcident, & quod reliquum fuerit, gladio concident. f. dæmones finaliter in inferno.
D ¶ Et merito, quia pro certo nares malorum figno nequitiæ, figno luxuriæ, figno lafciuiæ, figno fuperbiæ præ cæteris funt fignatæ. De figno nequitię dicitur Apoc. 20. quod illi, qui non acceperunt characterem beftiæ in naribus, aut frontibus aut manibus fuis, vixerunt & regnauerunt. q. Character nequitiæ & malitiæ in naribus elationis poteft oftendi. De figno luxuriæ dicitur Prou. 11. quod circulus aureus in naribus fuis mulier pulchra, & fatua. De figno curiofitatis & lafciuiæ, qua .f. fuperflue delectantur in bonis odoribus, dicitur Ezec. 8. Replentes terram iniquitate cõuerfi funt ad irritandum me, & ecce applicant ramum ad nares fuas: de figno vero fuperbiæ poteft dici illud Efa. 2. Quiefcite ab homine cuius fpiritus in naribus eius, quia excelfus reputatus eft ipfe. Et hoc de naribus fufficit, & de nafo.

A Nafci. Natus. Natiuitas.

Nota, quod natiuitas fumitur in bono & in malo, fumitur naturaliter & moraliter, & ideo omnia in vnum complectendo, poffumus notare, quod inuenitur

Natiuitas:
- Laboris,
- Amoris,
- Nitoris,
- Decoris,
- Honoris,
- Horroris,
- Terroris.

Prima eft natiuitas naturalis: fecunda eft fupernalis, fcil. Chrifti vel virginis gloriofæ: tertia eft natiuitas baptifmalis: quarta eft natiuitas lætitiæ æternalis: quinta eft natiuitas eminentiæ temporalis; fexta eft natiuitas nequitiæ criminalis: feptima eft natiuitas infernalis. Homo enim aut nafcitur in natura, aut fuper natura, aut in gratia, aut in gloria, aut in fortuna, aut in culpa, aut in pœna. ¶ Dicamus ergo primo, quod eft natiuitas naturalis, quæ eft miferabilis & tædiofa, ficut enim dicitur Iob. 5. Homo nafcitur ad laborẽ, & auis ad volatum. Nam ficut videmus, quod fol ab ortu, vfque ad occafum non ceffat currere, fluuius de fonte ex quo nafcitur vfquequo abforbeatur à mari, non ceffat fluere, arbor ex quo de terra nafcitur, ventis & turbinibus folet exponi, flatibus, frigoribus & caloribus arceri, & quoufque de terra tollatur, non ceffat aeris paffionibus fubiacere, fic vere homo ex quo oritur & nafcitur, vfquequo de terra colligitur, vfque ad occidentem vitæ fuæ ducatur, & per mare mortis abforbeatur, non ceffat pœnis & laboribus fatigari, flatibus & turbationibus agitari, & moleftari. Quod bene pronunciat puer cum nafcitur, qui fcilicet nafcitur eiulando, & lacrymando, quod facit fecundum Augu. tanquam prænuncius, & propheta calamitatis & laboris miferiæ & anguftiæ, ad quam intrat. De quo lamentabiliter dicitur Iob. 14. Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miferiis &c. Vide eam fupra de homine. ¶ Ifta enim
B natiuitas habet quatuor annexa, videlicet,

Carnis debilitatem [Homo natus de muliere.]
Vitæ labilitatem [Breui viuens tempore]
Pœnæ flebilitatem [Repletur multis miferiis]
Mortis neceffitatem [Qui quafi flos egreditur]

Nafcitur (dico) homo ad carnis debilitatem & fragilitatem quod oftenditur cum dicitur [Homo natus de muliere] Homo enim dicitur ab humo, vel ab humore. Mulier vero dicitur quafi mollis aer. Ad denotandum, quod omnis homo, qui de muliere nafcitur, eft

Fragilis ficut mulier,
Vilis ficut humus,
Debilis ficut humor.

Sicut enim Ioan. 3. dicitur, **Quod natum eft de carne, caro eft.** Quia ficut dicitur Iob. 25. Difficile eft, quod mundus appareat natus de muliere. Plumbum enim fecũdum Arift. de argento viuo & de groffo & immundo fulphure generatur & ideo groffum & impurum eft metallum, ita quod eius immunditia nunquam ex toto tergitur vel lauatur. Sic vere quia homo de vili materia & fragili, fcilicet, à muliere fumit originem, neceffe eft, quod fragilitatem & vilitatem attrahat, à qua nullus quamdiu vixerit, ipfum lauat. Homo enim nafcitur non folum cum vilitate & fragilitate naturæ, imo etiam cum vilitate culpæ, & maxime culpæ originalis & fomitis carnis, qui nunquam ab homine eradicatur, vel aufertur. vnde Ezec. 16. In die qua natus es, non eft præcifus vmbilicus tuus. Vmbilicus enim carnalem delectationem vel originalẽ defectionem defignat, quia fecundum Greg. Viris luxuria in lumbis eft, fœminis in vmbilico. Nafcitur ergo homo ad carnis fragilitatem & debilitatem.

¶ Deinde dico, quod homo nafcitur ad vitæ laudabilitatem & C tenuitatem (Breui inquit viuens tempore) Homo enim eft ficut pifcis, qui dicitur Ephemeron, qui eadem die, qua nafcitur, moritur, & finitur. Quia procul dubio illa eadem die, qua nos in mundum nafcimur, & venimus, mortem noftram incipimus, & continue mortis terminis propinquamus. Tefte enim Greg. Vita præfens nihil aliud eft, quam prolixitas quædam mortis. vnde dicit Sen. epiftola 23. quod quotidie morimur, & continue demitur aliqua pars vitæ noftræ, & tunc quoque cum crefcimus, vita noftra decrefcit. Sapiens etiam Sap. 5. dicit, quod nos, vt nati fumus, continuo defìnimus effe: & Ecclef. 44. dicitur de malis, quod perierunt quafi qui non fuerunt, & nati funt, quafi non nati [Breui ergo viuens tempore] quia ficut dicitur. Omnis potentatus breuis vita. Nafcitur ergo homo ad vitæ labilitatem & D tenuitatem. ¶ Denique nafcitur homo ad mundi pœnalitatem & flebilitatem [Repletur inquit multis miferiis] Et re vera homo nafcitur ad miferiam & ad pœnam, quia ex quo homo natus fuerit, nunquam poteft dies aliqua pertranfire, quin ipfum contingat multis laboribus & miferiis defolari. Tefte enim Senec. Qui optat homini, quod tribulationibus careat, optat ipfum non effe hominem. Quia (fecundum Ifidorum de fummo bono) impoffibile eft, quod homo fit, & tribulationes non patiatur [Multis ergo repletur miferiis] Super quo dicit beatus Bern. in quodam fermone. In fordibus inquit generamur, in tenebris cõfouemur, in doloribus parturimur. Nam ante exitum matres oneramus, in exitu matres vt viperæ laceramus, poft exitum ftatim noftram miferiam deploramus. Quid plura? Bene legitur (Multis repletur miferiis) Nafcitur ergo ad mundi pœnalitatem, & afperitatem E feu flebilitatem ¶ Quarto nafcitur ad mortis neceffitatem & afperitatem. Sicut enim in Syllogifmo maior & minor ordinantur ad conclufionem ita quod maior vel minor non proponitur nifi, vt conclufio fubfequatur, fic pro certo natiuitas ficut propofitio maior, vita vero ficut propofitio minor, ad mortem ficut ad conclufionem ordinantur, ita quod ex iftis duabus præmiffis fcilicet natiuitate & ex vita mors neceffario concluditur, & per modum conclufionis finalis ex duabus pręmiffis prędictis neceffario fubinfertur. Et iftud eft, quod dicit Senec. in quadam epiftola. Quibus inquit nafci contingit, iis mori reftat. Et hoc oftenditur cum dicitur. Quafi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra. Flos enim in fuo principio valde eft pulcher, in fine tamen ficcus efficitur, & contritus. fic homo &c. quia ficut dicitur Efa. 40. Exiccatum eft fœnum, & cecidit flos. De tali ergo natiuitate dicitur Eccl. 14. Generatio carnis & fanguinis alia finitur & alia nafcitur. Ad hoc enim fluuius nafcitur, vt poft multos difcurfus in mari terminetur, fic homo non alia caufa nafcitur nifi vt poft multos labores ad mare, id eft, ad mortis amaritudinem reuertatur. vnde Eze. 21. videtur dictum homini. Reuertere ad vaginam tuam, in locum, in quo creatus es, in terra natiuitatis tuę iudicabo te. Mors enim dicitur vagina noftra. Mors etiam terra natiuitatis noftrę dicitur, eo quod natiuitas noftra ad mortem finaliter ordinatur. Sicut igitur patet, quomodo natiuitas noftra includit mortis neceffitatem, mundi pœnalitatem, vitæ labilitatem carnis debilitatem. Patet ergo, quod eft natiuitas naturalis, quæ eft miferabilis & tædiofa. ¶ Secundo principaliter F dico, quod eft natiuitas fupernalis, quæ eft amicabilis & amorofa. Et ifta eft natiuitas Chrifti vel virginis gloriofæ. Planta enim aliquando fine femine folet nafci, ex virtute fcilicet cœlefti à fupernis influente, & ex terra humorẽ, & materiã miniftrante: fic vere Chriftus fine humano femine fuit natus. Nã fpiritus fanctus à fupernis influxit. Terra verò, id eft, beata virgo materiã miniftrauit, quia ficut dicitur Mat. 1. Quod in ea natum eft, de fpiritu fancto

ſancto eſt. Sicut enim muræna de ſerpente concipiens non parit ſerpentem, ſed murænam, ſic beata virgo Maria ex ſpiritu ſancto concepit, ſpiritum tamen ſanctum non peperit, ſed murænam id eſt, corporalem hominem Chriſti virgini in humanitate ſimilem parturiuit. Nam ſicut Ioan. 3. Quod natum eſt ex carne, caro eſt, quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Et ideo breuiter de Chriſto ſic nato, & ſic mundo mirabiliter præſentato poſſumus cum gaudio dicere illud Eſa. 9. Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, &c. Vbi aduerte, quod iſta natiuitas nobis deſcribitur

Tanquam { Humiliter inchoata, quia puer, / Vtiliter procurata, quia Natus eſt nobis, / Nobiliter conſummata, quia Filius.

Vide proſecutionem infra in fine vbi agetur de Chriſti natiuitate. Hic autem ſolum aduerte quod iſte fuit primus quia à virgine fuit natus. Vnde Iob. 15. Nunquid primus homo tu natus es? & Num. 3. Sanctificaui mihi quod primum naſcitur, &c. Iſta eſt ergo natiuitas ſupernalis, quæ eſt amicabilis, & amoroſa. ¶ Tertio inuenitur natiuitas ſpiritualis, quæ eſt commendabilis & virtuoſa. & ſic homo dicitur naſci, quando de nouo acquirit aliquem bonum ſtatum, ſiue ſtatum gratiæ & perfectionis, ſiue ſtatum pœnitentiæ & religionis, ſiue ſtatum cœleſtis
G gloriæ & ſaluationis: arbores enim & herbæ diuerſimode naſcuntur: quædam ex ſolius aquæ infuſione: quædam ex boni ſeminis appoſitione: quædam ex diligenti plantatione & loci primi mutatione: quædam vero ex alterius rami adiunctione & inſertione. Sic vere chariſſimi, homines naſcuntur in gratia & in virtute multis modis. Quidam ſcilicet per aquæ infuſionem, & iſti ſunt illi, qui in baptiſmo in gratia generantur. Et ideo baptiſmus dicitur renouatio & regeneratio, quia homo, qui erat natus & genitus naturaliter ibi regeneratur & naſcitur ſpiritualiter. Vnde Ioan. 3. dicitur, quod niſi homo renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnũ cœlorum. ¶ Item alij in gratia naſcuntur per boni ſeminis ſeminationem, & iſti ſunt illi, qui ſemen verbi Dei ad ſtatum gratiæ conuertunt. Vnde in Pſalm. dicitur. Annunciabitur domino generatio ventura, & annunciabunt cœli iuſtitiam eius, populo qui naſcetur, quem fecit dominus. ¶ Item homo in gratia naſcitur per diligentem tranſplantationem. Et iſta eſt, quando quis per pœnitentiam de mundo, vel de peccato tollitur, & in religione, vel in ſtatu gratiæ collocatur. Vnde de Enoch, qui fuit translatus, vel tranſplantatus in Paradiſum terreſtrem, dicitur Eccleſiaſt. 49. Nemo natus eſt in terra qualis eſt Enoch. Ipſe enim receptus eſt à terra. ¶ Item alij naſcuntur in gratia per boni rami inſertionem, & iſti ſunt illi, qui per ſocietatem & adiunctionem bonorum boni efficiuntur. De quibus in Pſalm. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij, q. d. bona ſocietas bonorum patrum eſt cauſa generationis bonorum filiorum. Et breuiter de illis, qui ita ſpiritualiter naſcuntur intelligitur illud Ioan. 1. Qui non ex ſanguinibus neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. Et bene dicit non ex ſanguinibus, quia ſcilicet puer quamdiu eſt in ventre & in ſanguinibus matris, non poteſt dici natus. Cum vero à ventre matris egreditur, frigido aeri exponitur pelle ſecundina exuitur, lacte nutritur, tunc proprie dicitur natus. Sic vere illi, qui in ſanguinibus carnalis affectionis nutriuntur, & qui in vtero matris ſuę, id eſt, in amore matris ſuæ mũdi vel carnis detinentur, nati ſpiritualiter non dicuntur. Ideo de talibus videtur dictum illud Ioan. 3. Quomodo poteſt homo denuo naſci, cum ſit ſenex? Sed pro certo cum ab vtero mundani amoris extrahitur per eius abominationem, quando ſecundina carnalis infectionis exuitur per caſtitatis mundificationem, quando frigido aeri, id eſt, tribulationum pœnitentiæ exponitur per omnis miſeriæ tolerationem, quando inſuper lacte doctrinæ nutritur per ſapientiæ deguſtationem, tunc dico, quod ſpiritualiter naſcitur, & apud Deum penitus innouatur. Vt de eo dicatur illud Oſeæ 2. Expoliam eam nudam, & ſtatuam ſecundum diem natiuitatis ſuæ. ¶ Et poſſumus notare, quod illi dicuntur ex Deo ſpiritualiter eſſe nati, qui ſunt ſcilicet

Iuſtitiæ ſectatores,
Nequitiæ contemptores,
Concordiæ dilectores,
Conſtantiæ profeſſores.

De iuſtitiæ ſectatoribus dicitur 1. Ioan. 2. Qui facit iuſtitiam, ex Deo natus eſt. De nequitiæ contemptoribus dicitur 1. Ioan. 3. Qui natus eſt ex Deo, non peccat. De concordiæ dilectoribus dicitur 1. Ioan. 4. Omnis qui diligit fratrem ſuum, ex Deo natus eſt. De conſtantiæ vero profeſſoribus dicitur 1. Ioan. 5. Omne quod natum eſt ex Deo, vincit mundum. Patet ergo, quod in-
H uenitur natiuitas ſpiritualis & virtuoſa. ¶ Quarto dico, quod inuenitur natiuitas æternalis & gaudioſa, & iſta eſt quando homo naſcitur cœlo. Et ſecundum iſtum modum mors ſanctorum dicitur natale, quia ſcilicet Paradiſo naſcuntur. Vnde de ipſis dicitur Ioan. 16. Non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo. & Lucæ 1. dicitur. In natiuitate eius multi gaudebunt. ¶ Quinto dico, quod eſt quædam natiuitas temporalis & I delicioſa, & iſta eſt promotio gloriæ temporalis. Homo enim tunc mundo naſcitur, quando ad mundi honores emittitur vel etiam parturitur. Vnde ille tunc dicitur natus, qui mundi proſperis & diuitiis eſt formatus. Vnum tamen eſt notandum, quod tales ſic nati ſolent ſcilicet

Carere { Scientiæ veritate, / Conſtantiæ firmitate, / Lætitiæ amœnitate, / Munditiæ puritate, / Iuſtitiæ æquitate.

Tales enim qui in proſperitate naſcuntur, ſunt vt communiter cœci & ignorantes. Mundus enim eſt ſicut canis, qui ſuos filios parit cœcos. Quia pro certo tales, qui in mundi dignitatibus & eminentijs naſcuntur, pariuntur & promouentur, & ignorantes & cœci ſæpiſſime dignoſcuntur. Vnde Ioan. 9. dicitur, quod præteriens Ieſus vidit hominem cœcum à natiuitate. Vnde ibidem dicitur. Hic eſt filius veſter, de quo dicitis quia cœcus natus eſt. ¶ Item tales ſunt (vt communiter) debiles, & non durantes. Non enim perſeuerat gloria mundanorum. Vnde de hædera Ionæ dicitur Ionæ 4. quod ſub vna nocte nata eſt hædera, & ſub vna nocte periit. & Lucæ 8. dicitur de ſemine, quod ſtatim natum aruit, quia non habebat humorem. ¶ Item tales ſunt (vt communiter) miſeri, & laborantes Quia pro certo mundi proſperitas multis miſeriis eſt annexa, vnde Iob dicebat Iob. 3. Pereat dies, in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, conceptus eſt homo. Proſperitas enim dicitur dies, propter eius amœnitatem. Dicitur etiam nox, propter annexã aſperitatem. ¶ Item tales ſunt (vt communiter) immundi & petulantes. Vnde Ezec. 16. In die nata es, non eſt præciſus vmbilicus tuus. ¶ Item tales ſunt iniuſti & male viuentes quod ſumme patet in illis, qui in Eccleſia à ſimonia, vel à carnali affectione naſcuntur, qui ſcilicet iniuſte & rapaciter (vt communiter) viuere dignoſcuntur. Eſt enim differentia inter radios, qui naſcuntur à ſole, & flumina, quæ naſcuntur à fonte. Quia ſcilicet radij proceſſu ſunt rectiſſimi, fluuij vero ſunt flexuoſiſſimi. Sic vere illi, qui à ſole iuſtitiæ Chriſto in Eccleſia naſcuntur, & ibidem diuinitus introducuntur, recte & iuſte viuere comprobantur, & iidem filij ſolis iuſtitiæ Chriſti appellari merentur. Ioan. 1. Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, qui non ex ſanguinibus neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. Sanguis enim ſignat conſanguinitatis affectionem. Voluntas carnis ſignat luxuriæ infectionem, ſeu quamlibet immundam delectationem: voluntas viri ſignat ſimoniacam intentionem. Illi ergo, qui in talibus fontibus in Eccleſia naſcuntur, tortuoſe & iniuſte incedere & viuere dignoſcuntur. Iſti autem figurantur Iudicum 11. vbi dicitur quod Iephthe princeps Iſrael propriam filiam interfecit. Qui ſcilicet de meretrice natus erat. Ad denotandum, quod illi, qui à meretrice ſimonia vel à carnali amicitia in Eccleſia naſcuntur, & introducuntur, filiam ſuam, id eſt, plebem ſibi commiſſam grauant, occidunt, & prædantur. Ideo bene dicitur Deut. 23. Non ingredietur de ſcorto natus Eccleſiam Dei. Et merito, quia pro certo tales ſic naſcẽtes, & intrantes (vt communiter) male viuunt, ſcilicet

Iniuſte & crudeliter,
Immunde & carnaliter,
Superbe & inaniter,
Ignominioſe & infamiter,
Confeſtim & non ſtabiliter.

Iniuſte dico & crudeliter Iob. 15. Quid eſt homo, vt immaculatus ſit, & vt iuſtus appareat natus de muliere, q. d. Impoſſibile eſt, quia ſcilicet ille, qui ſecundum carnem natus erat, perſequebatur eum, qui ſecundum ſpiritum. Ad Gal. 4. ¶ Item immunde & carnaliter. Iob 25. Nunquid iuſtificari poteſt homo, aut apparere mundus natus de muliere? q. d. non. ¶ Item ſuperbe & inaniter. Iob 40. Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tanquam pullum onagri ſe liberum natum putat. ¶ Item ignominioſe & infamiter Prou. 18. Natus eſt ſtultus in ignominiam ſuam. ¶ Item imperſeueranter, & non ſtabiliter. Iob 14. Homo natus de muliere, breui viuens tempore. Quid ergo? certe tales deberent dicere illud Iob 3. Pereat dies in qua natus ſum. Quia ſicut dicitur Matth. 25. Bonum erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille. Ideo benedicitur Eccleſ. 4. Laudaui magis mortuos, quam viuentes, & fœliciorem iudicaui illum, qui nec dum natus eſt. Sed non ſic iuſti, qui ſcilicet naſcuntur de Deo, non à carne, iuxta illud 1. Ioan. 2. Omnis, qui facit iuſtitiam, ex Deo natus eſt. Et ideo ſicut ſupra dixi, iſti à culpis abſtinent, quia qui natus ex Deo, non peccat 1. Ioan. 3. Impiis eminent, quia omne, quod natum eſt ex Deo, vincit mundum 1. Ioan 5. Pro Chriſto ſuſtinent. Ioan. 16. Non meminit preſſuræ, propter gaudium, quia natus eſt homo in mun-

in mundum. Et vera continent. Io. 18. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni, vt testimonium perhibeam veritati. Hæc est ergo K natiuitas temporalis & deliciosa. ¶ Sexto dico, quod inuenitur natiuitas criminalis atque vitiosa, & ista est, quando quis nascitur peccato, & moritur gratiæ & virtuti. vnde Io. 9. In peccatis natus est totus. Ideo de peccatoribus dicitur 1. Regum 5. Nati sunt mures, & facta est confusio in horto. Sed vide supra §. præ- L cedenti, vbi multa de tali natiuitate dicuntur. ¶ Septimo dico, quod est natiuitas infernalis, & ista est illa, quæ damnati in inferno nascuntur, & quæ ibi de nouo veniunt, & inducuntur. De quo in Psal. Fiant nati eius in interitum. & Eccl. 41. De vobis viri impii, quia si nati fueritis, in maledictione nascemini &c. Sic igitur patet, quomodo diuersimode tam naturaliter quam spiritualiter quis potest nasci. Vide supra de generare.

Natu. Vide in tit. maior, & senectus.

A **Natio.** Nota, quod natio accipitur pro populi congregatione vel pro regione, seu pro patria vel cõmunitate. Et sumitur communiter in scriptura pro illis gentibus vel populis qui Dei populo erant inimici, sicut erant Philistiim, Amon, Amalech. Vnde breuiter per nationes vniuersa genera populorum denotantur gentilium. Et ideo denotandum, q̃ spiritualiter loquendo, nationes signant inimicos nostros spirituales, scilicet

Communitatem hominum peccatorum,
Malignitatem hominum vitiosorum,
Peruersitatem dæmonum malignorum.

Omnes enim istæ nationes hominibus inimicantur, & eis in via salutis plurimum aduersantur. vnde 2. Mach. 3. Ecce nationes conuenerunt aduersum nos, vt disperdant nos. Natio enim peccatorum est peruersissima. vnde Phi. 2. Sitis simplices sine querela in medio nationis prauæ atque peruersæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. ¶ Natio vitiosorum est potentissima: vix enim potest ab aliquo superari. Sicut enim dicitur Iudic. 1. filii Israel non potuerunt delere nationes de terra sua, sed tamen ipsas superauerunt, & dimiserunt viuere sub tributo. Sic verè homo nunquam potest ex toto extirpare, vel delere nationes vitiorum de terra carnis suæ, & maxime vitia carnalia, ipsa tamen debet subiugare rationi, & ipsa dimittere viuere sub tributo vt sic ei dicatur illud Deu. 15. Dominaberis nationibus plurimis, & tui nullus dominabitur. Et ideo pro populo suo orat Ecclesia. Ioh. 2. Parce domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem tuam opprobrium, vt non dominentur ei nationes. ¶ Natio vero dæmonum est crudelissima. vnde Eze. 31. de Assuero, id est, de superbo in figura altæ cedri dicitur, quod succident illam alieni, B & crudelissimi nationum. ¶ Et si vis in bono dic, quod est natio sanctorum atque iustorum, quæ scilicet

Deo seruit & ei subiugatur,
Deum laudat & regratiatur,
Cum Deo ligatur atque copulatur,
A Deo iuuatur atque visitatur,
A Deo spiratur & viuificatur,
A Deo vocatur & beatificatur.

Dico ergo, quod natio sanctorum Deo seruit atque subiugatur Sapient. 8. Nationes mihi erunt subiectæ. ¶ Item Deum laudat, & regratiatur. Psal. Psallam tibi in nationibus. ¶ Item cum Deo copulatur Deut. 4. Non est alia notio tam grandis quæ habeat Deos appropinquantes sibi sicut Deus noster adest nobis. ¶ Item à Deo visitatur, quia sicut dicitur Sap. 7. Per nationes in animas sanctas se transfert. ¶ Item à Deo viuificatur, quia sicut dicitur Act. 10. Per nationes spiritus sancti effusa est. ¶ Item à Deo beatificatur scilicet in cœlo Tob. 13. Nationes de longinquo ad te venient. Vide infra de populo.

A **Nathan.** Fuit propheta domini, qui scilicet interpretatur donum, donans, vel donatus gratiæ. Fuit autem Nathan, propheta domini, quia scilicet,

Nathan {
Deum consulebat,
Vera respondebat,
Plebem instruebat,
Regem arguebat,
Malos fugiebat,
Bonos promouebat,
Gratia vigebat,
Gloria fulgebat.
}

De omnibus istis vide historiam 2. Reg. 7. & 12. quia nimis esset longum ponere. Et applica ad bonum principem & ad bonum regis consiliarium, quia ad Deum debet recurrere, qui vera debet respondere, qui populum debet instruere, qui regẽ debet arguere scilicet sicut Nathan fecit Dauid de morte Vriæ. Qui impios debet refugere scilicet sicut Nathan Adoniam Qui bonos solet extollere, sicut scilicet Nathan, qui inunxit Salomonem in regem. Qui gratia debet influere, sicut scilicet iste, qui interpretatur donans donum, & donatus gratiæ: Qui gloria debet præcellere, sicut scilicet iste, qui erat summus in curia Dauid. Vnde igitur de tali Nathan dicitur Ecclesia. 47. Surrexit Nathan propheta in diebus Dauid quasi adeps separatus à carne. Dilata si vis & concorda.

Nathanael. Interpretatur donum Dei, vel donauit eum A dominus, & fuit ille, de quo dixit Christus. Ecce vere Israelita, in quo dolus non est, quando vidit eum venientem ad se. Ioan. 1. Iste ergo signat bonos

Simplices, qui à Christo {
vocantur,
donantur,
laudantur,
visitantur.
}

Expone prout volueris de bonis prælatis.

Nathinæi. Fuerunt quidam templi seruitores, qui interpretantur donantes, vel donati, seu hypodiaconi, vel subministri. Et possunt signare bonos ecclesiasticos, qui à Deo donantur inspiratiue, qui Deo subministrant famulatiue, qui sese sunt donantes Deo destinatiue. Concorda si vis, quia transeo gratia breuitatis.

Natura. Cum paucissimæ sint auctoritates de natura, quã- A quam multa sint exempla, parum necesse est de ea dicamus. Ne tamen omnino sub silentio transeamus notandum est, quod in scriptura fit mentio de quadam

Natura {
Immutabili,
Corruptibili,
Detestabili,
Commendabili.
}

Primo igitur dico quod est natura immutabilis, quæ est ille instinctus naturalis rectitudinis. Et sic accipitur ius naturale illud quod vnumquodque animal natura docuit, sicut est educatio filiorum, dilectio sociorum, conseruatio corporum propriorum. Et secundum hæc loquitur Augu. quod nullum est adeo magnum vitium, quod possit delere extrema naturæ vestigia. Et hoc bene apparuit in exemplo, quod ponit Valerius in libro suo de factis memorabilibus Romanorum, vbi dicit, quod cum rex Pyrrhus in quodam prælio esset captus, & inimici nescientes eum esse Pyrrhum cum se nominare non vellet, voluerunt eum occidere, filius, qui à natiuitate mutus fuerat, videns periculum patris, quasi compulsus à natura loqui pro patre suo militibus illis, qui patrem occidere intendebant, dixit. Nolite occidere Pyrrhum regem. Et sic alii audientes ipsum captum seruauerunt, nec occiderunt. Ista est ergo natura immutabilis, cuius quidem exempla habemus plurima in natura. Quis enim docet pellicanum se pro filiis occidere? Quis docet ceruum pro sagitta extrahenda dictamnum quærere? Quis docet canem pro vomitu procurando gramen comedere? Quis docet castorem testiculos suos dimittere? Quis docet elephantem, dentes suos frangere? Omnia enim ista natura docuit, cuius iura immutabilia Deus fecit. Quia breuiter, quædam vis & natura omnibus animalibus est indita, per quam ad faciendum, quod debent sunt naturaliter inclinata. Vnde præcipue natura humana habet insitam quandam regulam naturalem, per quam cognoscit quid est faciendum & quid etiam omittendum. vnde Roma. 2. dicitur gentes non habentes legem naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt. Hæc est igitur natura immutabilis. ¶ Secundo dico, quod est natura B corruptibilis, & ista est natura humana quantum ad corpus, quæ scilicet est valde corruptibilis, atque fœda. Caro enim habet naturam vilem, & infectam, & corruptam. Quia sicut limax vilis est & immundæ naturæ, ita quod inficit & maculat quicquid tangit, sic caro nostra ita est vilis, quod animam sibi coniunctã corrumpit, inficit & fœdat, & ad peccata pertrahit & inclinat. Ephes. 2. Eramus enim natura filii iræ. Et breuiter pro statu naturæ lapsæ vitia sunt naturalia nobis, virtutes vero innaturales. Quia sicut videmus, quod vulpes solet naturaliter claudicare, porcus solet se in luto naturaliter lauare, leo solet bestias innocentes naturaliter deuorare, aranea solet ad muscas capiendas naturaliter intendere & necare, sic vere nos à natura corrupta habemus vulpinam dolositatem, porcinam impuritatem, leoninam voracitatem, araneæ cupiditatem, vt sic verificetur illud quod dicitur Sap. 12. Erat eorum malitia naturalis. Ista est ergo natura corruptibilis. ¶ Tertio dico, quod est natura detestabilis, & C ista est quando aliquis ita assuescit in vitiis & peccatis, quod illa vitia per obstinationem in naturam conuertuntur. Nam quamuis piper sit album originaliter, per decoctionem tamen efficitur nigrum immutabiliter. Quia vere multi sunt, qui ita radicaliter

immutantur in malum, quod nunquam amplius reuertuntur in bonum Rom. 1. Fœminæ eorum immutauerunt naturalem vſum: & Seneca dicit, quod illud vitium eſt delectabile, quod in D naturam conſuetudo perduxit. ¶ Quarto dico, quod eſt natura commendabilis & iſta nihil aliud eſt quam bona conſuetudo, quę ſecundum Senecam eſt altera natura, Natura enim cineris quæ eſt vilis mutatur in naturam vitri, quæ eſt pulchra. Adiuncto etiam ſurculo domeſtico aliquo alteri arbori ſyluestri, natura ſyluestris in naturam domeſticam tranſmutatur. Sic vere per inſertionem gratiæ Dei homo per bonas conſuetudines taliter immutatur, quod quaſi in naturam bonam & contrariam tranſfertur. vnde Ro. 11. Tu ex naturali exciſus oleaſtro, contra naturam inſertus es in oliuam bonam.

A **Nauis. Nauicula.** Nota, quod nauis eſt inſtrumentum ligneum ad tranſeundum mare vel flumina ordinatum. Et poteſt multimode ſignare in ſcriptura, in bono ſcilicet & in malo. In bono enim ſignat

Eccleſiæ communionem,
Viri perfecti conditionem,
Beati virginis perfectionem,
Pœnitentiæ vel religionis habitationem.

Prima, Secunda, Tertia, Quarta } eſt nauis { capacitatis, agilitatis, fertilitatis, ſecuritatis.

Eccleſia ergo eſt nauis capaciſſima. Iſta enim continet bonos & malos. vnde Lucæ 5. dicitur, quod ad præceptum domini Petrus & ſocii ſui tantum de piſcibus prenderunt, quod duas nauiculas impleuerunt. Duæ n. nauiculæ ſunt Eccleſia & religio, quæ ſicut videmus, piſcibus, id eſt, hominibus tam bonis, quam malis hodie ſunt repletæ. Vir perfectus eſt nauis agiliſſima, quia ſcilicet iuſtus ad modum nauis velociter tranſit per mare huius mundi, non ſiſtens ibi per deſiderium & amorem. Vnde de perfectis viris poteſt dici illud Iob. 9. Tranſierunt ſicut naues poma portantes. ¶ Beata virgo eſt nauis repletiſſima & perfectiſſima. Iſta enim merces Paradiſi continuit, & portauit, & portum huius mundi ditauit multipliciter, & repleuit. De quo Prou. 31 Facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longe portans panem ſuum. ¶ Religio vero ſeu ſtatus pœnitentiæ eſt nauis ſecuriſſima. vnde Act. 27. Salui fieri nō poteritis, niſi in naui māſeritis. ¶ Si vero de B malo agitur, dico, ꝙ nauis ſeu nauicula poteſt in malo ſignificare

Peccatorum inſtabilitatem,
Mundanorum mutabilitatem,
Humanorum vertibilitatem,

¶ Nauis enim (vt dictum eſt) ſignat,

Labilitatem vani peccatoris,
Proſperitatem mundi deceptoris,
Mortalitatem vitę viatoris.

Dico ergo, quod ſignat mobilitatem hominum peccatorum. Tales enim ſunt in mari huius mundi ſicut naues ad portum transferentes merces diaboli, & vitia & peccata ſecum continue deferentes, & per ſtatum diabolicæ ſuggeſtionis ad peccatum ſe faciliter mouentes. Diabolus eſt enim ſicut Antiochus, de quo dicitur 1. Mach. 1. quod ipſe intrauit in Aegyptum cum magna multitudine nauium, quia ſcilicet diabolus intrat infernum cum multitudine hominum peccatorum, quia ſicut dicitur in Pſal. Deus in ſpiritu vehementi conteret naues Tharſis. ¶ Item nauis ſignat proſperitatem hominum mundanorum. In iſtam enim nauem cupiunt intrare omnes qui tranſierunt per hoc mare, id eſt, iſtum mundum, & tamen vident continue, quod iſta nauis fluctuat ſemper, multoties perit & ſubmergitur, nunquam vero quieſcit. Quapropter iſta videtur illa nauicula de qua dicitur Matt. 8. Motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus. Iſta enim eſt nauis Ionas fugiens à facie domini intrauit, vbi tamen tempeſtas ipſum arripuit, ita quod in mare fuit proiectus & certe etiam deuoratus. Quia vere peccator qui peccando à Deo recedit, & fugit, & qui naui mundanæ proſperitatis ſe recolligit & reponit, multis in præſenti tempeſtatibus & tribulationibus impellitur, in fine etiam de naui proſperitatis eiicitur, & in mari inferni demergitur & ibi a cete, id eſt, diabolo deuoratur. Ideo de talibus dicitur Eccl. 43. Qui nauigant mare, enarrant pericula eius. Signat ergo nauis proſperitatem bonorum mundanorum. ¶ Item ſignat fragilitatem hominum viatorum. Mortalis enim homo naui comparatur, quia ſcilicet de fragili materia componitur. In mari enim huius mundi ſemper fluctibus agitatur, & ad portum mortis continue currit & mouetur. vnde Sap. 5. dicitur. Tranſierunt omnia velut vmbra, & tanquam nuncius vnius diei, & tanquam nauis, quæ pertranſit fluctuantem aquam, cuius cum prætererit, non eſt veſtigium inuenire. ¶ Si tamen adhuc de naui in ma-
C lo ſignificato, vtpote de peccatore, de diuite ſeu de mundi proſperitate velis aliquid dicere, notabis, quod talis nauis ſolet multis periculis ſubiacere, iuxta illud prædictum. Qui nauigant mare, enarrant pericula eius. Eccl. 43. Iſta enim

Tempeſtatum pulſatur fluctibus,
Beluarum caſſatur ictibus,
Adamantium ligatur tractibus,
Echeneidum tenetur tactibus,
Arenarum turbatur ſyrtibus,
Voraginum ſorbetur hauſtibus,
Piratarum grauatur raptibus,
Sirenum necatur cantibus.

¶ De tempeſtatibus patet quomodo naues ſubmergunt, & frangunt. De beluis etiam patet per doctores, quomodo naues perforant, atque lædunt, ſicut exemplificat Plinius de ſerra maris, quæ dorſo ſuo ferrato ſcidit nauem. Et de monocerote & gladio, quorum primus cum cornu, alius cum enſe proforant naues & ſcindunt. De adamantibus etiam, qui ferrum attrahunt, patet, quod naues ab ipſis trahuntur, & detinentur. De echeneide piſce ſemipedali dicit Plinius, quod ſola adhæſione nauem arreſtat, nec procedit viterius niſi lignum cum piſce ſcindatur. De ſyrtibus etiam quomodo cumulis arenarum bullientium rumpunt naues, de charybdi vero, quomodo in profundiſſimas voragines naues ſorbet, & de piratis, quomodo ipſi inſidiantes nauibus ſpoliant omnia ſatis patent. Quid ergo? Pro certo iſta pericula ſignificant pericula ſpiritualia, quibus ſcilicet ſubiicitur quilibet mundanorum ſtatus, ſeu etiam proſperitatis temporalis. Quia certo iſtæ naues tentationū fluctibus pulſantur: belluarū, id eſt, tyrannorū ictibus caſſantur: adamātium, id eſt, mulierū tractibus ligantur: echeneidum, id eſt, malorum ſociorum tactibus & ritibus detinentur: arenarum, id eſt, diuitiarum ſyrtibus rumpuntur: voraginum ſcilicet mortis & inferni hauſtibus abſorbentur: piratarum, id eſt, dæmonum ſeu officialium raptibus ſpoliantur. Vide concordantias omnium iſtorum de naui, nauicula, nauigare, & nauta, quia tranſeo gratia breuitatis. Expone, quomodo naues, quæ ibant in Tharſis ad reportandum aurum, ſint confractæ 2. Paral. 20. &c. ¶ Sed, vt aliquid amplius dilatemus poſſumus D
dicere de naui ſpirituali, videlicet de anima vel de beata virgine, ſeu de quolibet viro perfecto quod ſicut videmus, quod nauis ex leui materia fabricatur, ſuper aquam maris fertur, ad portum continue appropinquat & applicatur, precioſis mercibus oneratur, à parte maris eſt clauſa, ſed ſurſum à parte cœli aperitur, in principio & in fine eſt ſtricta ſed in medio dilatatur, fluctibus continue mouetur, flatu venti faciliter ducitur, cito agitatur, ſic vere ſpiritualiter loquendo, anima, ſeu vir perfectus debet eſſe leuis per temporalium grauiū abdicationem. Debet mari, id eſt, mundo ſuperferri per ipſius contemptum & abominationem. Debet verſus portum Paradiſi moueri per continuam affectionem, debet mercibus virtutum onerari per omnimodam perfectionem. Mari, id eſt, mundo claudi per bonorum ſuorum operum occultationem, cœlo vero, id eſt, Deo vel Paradiſo aperiri per pij affectus exhibitionem. Debet etiam ſtrictus eſſe per corporis laſciuię auſteritatem: latus vero in medio per charitatem: fluctibus vero continue moueri per patientiæ laborem & aduerſitatem: vento continue agitari per obedientiam & ſedulitatem. Et ſic igitur iſta eſt nauis inſtitoris, id eſt, mercatoris Chriſti in qua ſcilicet merces virtutum reponit: figurata in nauibus Salomonis de quibus dicitur 2. Para. 9. quod naues regis ibant in Tharſis ſemel in annis tribus, & deferebant inde aurum, & argentum, & ebur, & ſimias, & pauos. Tharſis enim interpretatur explorans gaudium, quia ſcilicet tales naues Chriſti regis ſemper vadunt explorare per contemplationem gaudium Paradiſi. ¶ Et ideo inde acquirunt E

Aurum ſapientiæ,
Argentum eloquentiæ,
Ebur puræ continentiæ,
Simias ſpiritualis lætitiæ
Pauos honeſtæ conuerſationis & apparentiæ.

Sed adhuc de naui, in quantū etiā ſignat Eccleſiā, religionem vel pœnitētiā, aliquid eſt dicēdū. Sicut n. homo in mari nō poteſt incedere, nec etiā nauigare niſi naui mediāte, ſeu nauicula, ſic nec homo poteſt mare huius mūdi tute tranſire niſi in naui Eccleſię, religionis vel pœnitētiæ ſtudeat nauigare. Et ideo de Chriſto legitur Mar. 8. ꝙ ipſe aſcēdit nauem cū diſcipulis ſuis, videlicet

Nauem {
Laboris & diligentiæ,
Mœroris & ſuſtinentiæ,
Splendoris & ſapientiæ,
Timoris & reuerentiæ,
Tenoris & permanentiæ,
Amoris & beneuolentiæ,
Vigoris & obedientiæ,
Tranquillitatis & patientiæ,
Humilitatis & ſubiacentiæ,
Fertilitatis & opulentiæ,
Securitatis & confidentiæ, }

Et

Et nota, quod Ecclesia, vel religio est nauis, vel etiam homo iustus, vel anima sancta est nauis diligentiæ & laboris. vnde Petrus, qui erat in naui, dixit Christo Lu. 5. Domine per totam noctem laborauimus, & nihil prendidimus. Psal. Descendunt mare in nauibus facientes operationes in aquis multis. ¶ Item est nauis sustinentiæ & mœroris, quia scilicet ipse Christus Dei filius in ista naui nauigauit per mundum. vnde Mar. 6. Ascendentes in nauem abierunt in desertum &c. Locus enim signat planctum contritionis, desertum vero siccitatem abstinentiæ & asperitatem victus & conuersationis. ¶ Item est nauis sapientiæ & splendoris. vnde Lu. 5. dicitur, quod Iesus sedens de nauicula docebat turbas. ¶ Item est nauis reuerentiæ, & timoris Ionæ 1. Timuerunt nautæ, & clamauerunt ad Deum. ¶ Item est nauis persistentiæ & tenoris Luc. 5. Vidit duas naues stantes secus stagnum. ¶ Item est nauis beneuolentiæ & amoris Act. 21. Cum valefecissemus inuicem, ascendimus nauem. & Act. 18. Paulus fratribus valefaciens nauigauit. ¶ Item est nauis obedientiæ & vigoris. vnde Luc. 5. dicitur, quod Iesus ascendit in vnam nauem, quæ erat Simonis, qui interpretatur obediens. ¶ Item est nauis tranquillitatis & patientiæ. vnde Luc. 8. dicitur, quod cum Iesus dormiret in naui, cessauit tempestas, & facta est tranquillitas magna. ¶ Item est nauis humilitatis & subiacentiæ. vnde Mar. 14. dicitur, quod cum Iesus ascendisset nauiculam, cessauit ventus, id est, superbia. ¶ Item est nauis fertilitatis & opulentiæ, scilicet cumulus virtutum Apo. 18. Diuites facti sunt omnes, qui habebant naues. ¶ Item est nauis securitatis & confidentiæ Act. 28. Nisi in mari manseritis, non potestis salui fieri. Pulchrum esset hic ponere, & exponere illa, quæ dicuntur Ezech. 27. vbi dominus loquitur de magnificentia ciuitatis Tyri sub metaphora variusnauis, sed valde esset longum. ¶ Hoc solum ergo adiungo,
F quod in naui Ecclesiæ, vel religionis, vel pœnitentiæ debet esse

Gubernaculum sapientiæ & discretionis,
Remi bonæ affectionis & dilectionis,
Malus sublimis & altæ contemplationis,
Velum mundæ & castæ conditionis,
Chorda concordiæ, vnitatis & communionis,
Anchora spei, fiduciæ, charitatis & consolationis,
Haustorium mundiciæ & purificatæ confessionis,
Operimentum honestæ apparentiæ & conuersationis.

De gubernatoribus dicitur Eze. 27. Sapientes tui Tyre facti sunt gubernatores tui &c. De remis dicitur Eze. 27. Quercus de Basan dolauerunt in remos tuos. De malo vero dicitur ibidem. Cedrum de libano tulerunt, vt facerent sibi malum. De velo dicitur ibidem. Byssus varia de Aegypto texta est tibi in velum. De Anchora dicitur Act. 27. Mittentes Anchoras quatuor. De chorda dicitur in Psa. 32. In Psalterio decem chordarum psallite illi. Expone &c. De haustorio dic illud Esa. 12. Haurietis scilicet cum haustorio, aquas in gaudio. Aquas dico confessionis, quibus purificabimini. De operimento vero dicitur Ezech. 27. Hyacinthus & purpura sunt facta operimentum tuum &c. supra inuenies, vbi tabula monstrabit, quomodo nauis vbi ferrum attrahitur à rupibus adamantis, & penitus dissipatur. Quia dominus in spiritu vehementi conteret naues Tharsis. Patet ergo & cætera.

A Nazareth. Nazarenus. Nazaræus.

Cum Nazareth interpretatur flos, virgultum, sanctitas aut consecratio, vnctio, munditia, custodiens aut separatio, Nazarenus & Nazaræus virgultum, floridus, custodiens, separans, mundus, vnctus, sanctus & consecratus possumus dicere, quod per Nazareth potest intelligi religio, vel Ecclesia, beata virgo vel anima sancta, vel quilibet vir perfectus. Sicut enim legitur Num. 6. quod Nazaræus domino consecrandus, caput non tondebat, vitem fugiebat, vinum non bibebat, mortuum non tangebat, sese deuouebat, plura offerebat, sic vere dicam, quod homo perfectus, qui in religione vel alibi seipsum offert & consecrat, vitæ puritatem tenet & vendicat, morum sanctitatem seruat, & prædicat, cibi voluptatem odit, & abdicat, rerum facultatem damnat & iudicat, cordis pietatem monstrat & indicat, apud deitatem seipsum dedicat. Iste dico, quod tenet, & vendicat vitæ puritatem, & ideo dicitur floridus, mundus, & munditia, flos, virgultum. Et sic est de illis, de quibus dicitur Can. 4 quod Nazaræi Hierusalem erant candidiores niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores. In signum autem istius puritatis bene dicitur Lu. 1. quod missus est Gabriel Angelus ad Mariam virginem in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, Angeli enim cum puri sint semper diligunt puritatem. Ista etiam seruat, & prædicat morum sanctitatem. Et ideo iste interpretatur sanctus, seu sanctitas, vt de eo dicatur illud Mat. 21. Hic est Iesus propheta à Nazareth. Propheta enim debet predicare, & etiam sanctus esse. ¶ Item iste odit, & abdicat cibi voluptatem. Ideo iste interpretatur custodiens, & abstinens, quia etiam sicut dicitur Num. 6. Nazaræus vinum aut quicquid inebriare potest, non bibebat, vua & quicquid de vinea nascebatur, nullatenus comedebat. Vnde de pœnitente & abstinente potest dici illud Mat. 26. Iesum quæritis Nazarenum, crucifixum. ¶ Item iste damnat, & iudicat rerum facultatem, seu etiam mundi vanitatem. Et ideo iste interpretatur separatus, aut separatio, eo quod ab amore sæculi separatur. Et hoc figuratur in hoc, quod Nazaræus completo tempore consecrationis & voti, capillos suos tondebat, & in igne sacrificii comburebat, & Deo offerebat, sicut dicitur Nu. 6. Ad denotandum, quod capillos, id est, diuitias suas debet vir perfectus abiicere, & igne charitatis cremare, & per eleemosynas consumere, & Deo offerre, & præsentare. vnde Num. 6. dicitur Radetur Nazaræus ante ostium tabernaculi. ¶ Item iste monstrat, & indicat cordis pietatem. Et ideo interpretatur vnctus, & vnctio. vnde Lucæ 4. dicitur, quod Iesus venit Nazareth, vbi erat nutritus, q.d. Pauperes in Nazareth, id est, in loco & à persona pietatis nutriuntur. ¶ Item seipsum dedicat apud deitatem. Et ideo interpretatur consecratus. vnde Iud. 13. Erat enim Nazaræus Dei ab infantia. Iud. 16. dicitur. Nazaræus, id est, consecratus domino sum. Talis ergo Nazaræus, id est, talis consecratus & sanctus debet frequentari, debet honorari, debet etiam exorari, Frequentari (dico) per amicitiam, sicut de beato Petro dicitur Mat. 14. Et tu cum Iesu Nazareno eras. Honorari etiam per excellentiam, vt scilicet dicatur de ipso illud Io. 19. Iesus Nazarenus rex Iudæorum. Adorari insuper per reuerentiam, sicut de illo cæco dicitur Io. 9. & Luc. 18. Qui audiens, quod Nazarenus transiret, clamauit dicens. Fili Dauid miserere mei. Hæc igitur sufficiant de Nazareno, Nazaræo, Nazareth.

Nebula.

Nota, quod nebula est impressio aeris ex exhalationibus aquæ & terræ, in terræ superficie generata. Et potest significare multipliciter in scriptura. Significat enim

Turbulentiam vitæ præsentis,
Affluentiam mundi labentis,
Ignorantiam mentis errantis,
Pœnitentiam cordis dolentis.

Signat ergo nebula vitæ præsentis turbationem. Sicut enim nebula turbulente & debilis est naturæ, ita quod ad calorem solis modicum euanescit, sic vita præsens ignorantiæ & aduersitatis turbine obscuratur, & faciliter destruitur, & penitus dissipatur. Sicut enim nihil est debilius, quam nebula, sic nihil est debilius & fragilius, quam misera vita nostra. vnde Sap. 2. Transiet vita nostra tanquam vmbra, & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est à radiis solis, & calore illius aggrauata. ¶ Item nebula signat B
mundi labentis affluentiam. Sicut enim nebula est claritatis aeris obnubilatiua, radiorum solarium est interceptiua, viarum & itinerum est occultatiua, viatorum & nauigantium est impeditiua, latronum est amica, & insidiantium conceptiua (Tempore enim nebuloso solent latrones facilius furari, lupi vero oues diripere & prædari) sic nebula affluentiæ, seu prosperitatis mundanæ aere conscientiæ solet obnubilare, & obscurare per ignorantiam: lumen gratiæ solet intercipere: viatores & nautas, id est, mortales huius mundi à recto Paradisi itinere solet facere deuiare: latronibus, id est, mundi peccatoribus & lupis, id est, dæmonibus solet esse amica & eorum insidiis suffragari. Constat enim de nebula mundanæ prosperitatis, quod si obnubilat cor humanum, minus potest malitia diaboli præcauere. Et ideo ista nebula bene dicitur suis lupinis fraudibus amicari. Ista enim est nebula corrupta, quæ scilicet & segetes & vineas & animalia destruit, & corrumpit. Quia videlicet destructio prosperitatis mundanæ facit ipsa veentibus multa mala. Et ideo Soph. 1. dies mundanæ prosperitatis dicitur dies nebulæ & turbinis, dies tenebrarum & caliginis, dies tubæ & clangoris. Et ideo breuiter de mundi peccatoribus diuitibus parum durantibus & cito pereuntibus potest dici illud 2. Petr. 2. Hi sunt fontes sine aqua, nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reseruatur. ¶ Item C
nebula signat mentis errantis ignorantiam. Ista enim nebula, id est, obscuritate & ignorantia est totus mundus circundatus, & obtectus. vnde Eccl. 24. Sicut nebula texi omnem carnem. ¶ Item D
signat cordis dolentis pœnitentiam, quia videlicet sicut nebula facit aerem turbidum & nebulosum, est tamen quandoque pluuiæ generatiua sumptius exhalatiua, & serenitatis in aere post suum transitum inductiua sic vere contritio & compunctio quando obnubilat aerem cordis nostri, solet ibi generare pluuiam lacrymationis, solet facere surdum ad Deum exhalare fumum deuotæ orationis, solet etiam suum transitum causare serenitatem conscientiæ & cordialis affectionis. ¶ Et ideo, nota, E
quod talis spiritualis nebula, id est, talis conscientiæ obnubilatio est à fidelibus habenda multiplici ratione, quia scilicet ista est

Hoſpitatrix diuinæ maieſtatis,
Receptatrix ſupernæ charitatis,
Meditatrix internæ prauitatis,
Expiatrix omnis iniquitatis,
Reuelatrix omnis peruerſitatis,
Exoratrix æternæ diuinitatis.

Dico ergo, quod in tali nebula æterna deitas hoſpitatur. Vnde dominus videtur eſſe conditionis illius nobiliſſimi & candidiſſimi piſcis qui dicitur glaucus, qui ſecundum Ouidium numeratur inter numina maris. De quo dicit Plinius, quod nunquam apparet niſi in hyeme, vel ſaltem in tempore nebuloſo. Sic vere Deus nunquam inuenitur niſi in corde humili & contrito. vnde ſicut dicitur Exo. 24. Lex in nebula fuit data à Deo. Ideo dicitur 3. Reg. 8. quod nebula impleuit domum domini. Et ſequitur. Dominus dixit, quod habitaret in nebula. ¶ Item in tali nebula ſuperna claritas reuelatur, quia ſcilicet ſpiritus ſanctus illuminat cor contritum & nebuloſum, & eſt (ſicut dicitur Eccl. 50.) quaſi ſtella matutina in medio nebulæ. ¶ Item per talem nebulā peccati infirmitas medicatur, quia ſicut dicitur Eccl. 43. Medicina omnium dolorum in feſtinatione nebulæ. ¶ Item per talem nebulam mentis iniquitas expiatur Eſa. 44. Quaſi nebula peccata tua ſoluentur. ¶ Item per talem nebulam culpæ peruerſitas explicatur ſcilicet per confeſſionem. vnde Iob. 38. Eleuabis in nebula vocem tuam. ¶ Item interius per talem nebulam æterna deitas exoratur. vnde Leu. 16. Poſitis ſuper ignem aromatibus nebula eorum, vt vapor operuerat oraculum. In altari enim cordis aromata bonarum affectionum igni feruidæ charitatis ſuperponuntur, & ſic nebula contritionis in oraculum orationis eleuatur. Quia ſicut dicitur Eccl. 43. Aperti ſunt theſauri, & auolauerunt nebulæ ſicut aues. Vide infra de nube.

A **Necefsitas. Neceſſaria.** Nota, quod neceſſarium dicitur generaliter tribus modis. Signat enim neceſſitas

Vtilitatem,
Aduerſitatem,
Ineuitabilitatem.

Prima neceſſitas eſt procuranda, ſecunda eſt reuelanda vel adiuuanda, tertia eſt toleranda. ¶ Neceſſitas ergo procuranda eſt illa neceſſitas, quam habemus de rebus pertinentibus ad ſalutem. Illa enim ſumme nobis ſunt neceſſaria & vtilia. vnde 2. Mac. 9. Neceſſarium duxi pro communi vtilitate curam habere. Et ideo ſunt ſummopere procuranda. Et iſtam petebat Salomon Prou. 30. Tribue tantum victui meo neceſſaria ſcilicet gratias & virtutes Gen. 42. Deſcendite, & emite nobis neceſſa-
B ria. ¶ Neceſſitas vero ſubleuanda eſt illa, quam ſuſtinent miſeri in hoc mundo, quæ nihil aliud eſt, quam aduerſitas, infirmitas, infortunium vel paupertas. De qua Eccl. 29. Fœnerare proximo tuo in tempore neceſſitatis. Iſta eſt ergo neceſſitas miſeriæ, in qua ſcilicet nullus debet alteri deficere, cum etiam in ipſa omnia ſint communia, quamuis mali & falſi amici alios optime iuuent in proſperitate, ab ipſis tamen fugiant in neceſſitate, ſicut dicitur Eccle. 5. Eſt amicus ſocius menſæ, ſed non permanebit in die neceſſitatis. Sed de hoc vide ſupra de amicitia, &
C de adiuuare, & de aduerſitate. ¶ Neceſſitas autem toleranda eſt illa ad quam ſuſtinendam neceſſario compellimur, quia ſecundum logicos, neceſſarium eſt, quod impoſſibile eſt aliter ſe habere. Et talia, quæ ſic nobis neceſſaria vel à Deo, vel à natura vel à prælato, vel à caſu imponūtur, ſunt in patientia ſuſtinenda. Debemus enim facere de neceſſitate virtutem, iuxta doctrinam Senecæ qui dicit. Libenter feras, quod neceſſe eſt. Iſta enim extrema neceſſitas, cui alias nō pōt occurri. Circa iſtā tamē nota, ꝙ patiētia, quæ habetur in neceſſitate, eſt meritoria atque grata. Ipſa vero neceſſitas quamuis poſſit Deo aliqualiter eſſe grata, non tamen valde meritoria eſt & accepta. Bonum enim quod facit homo, non debet fieri ex neceſſitate, ſed ex voluntate, iuxta illud apoſt. 2. Cor. 9. Non ex triſtitia aut ex neceſſitate, hilarem datorem diligit Deus. Neceſſitas enim non habet rationem meriti, ſicut ſupponit apoſt. 1. Cor. 9. Si euangelizauero, non habeo gloriam, neceſſitas enim incumbit. Mali enim in neceſſitate ſua hominem ſæpe diligunt & requirunt, qui tamen ipſum proſperitatis ſuæ tempore vilipendunt. Et talibus non ſunt nec grates nec gratiæ referendæ, ſicut Iephthe bene dicebat fratribus ſuis, qui ipſum in neceſſitate ſua volebant facere ducem ſuum, & tamen in ſua proſperitate ipſum eiecerant à ſeipſis. Ideo ipſe dixit eis. Iudicum 11. Nonne vos eſtis, qui odiſtis me, eieciſtis de domo patris mei, & nunc veniſtis ad me neceſſitate compulſi? ac ſi diceret. vobis non ſunt ex hoc aliquæ gratiæ re-
D ferendæ. ¶ Sed adhuc poſſemus notare, quod illa, quæ ſunt vtilia & neceſſaria, ſunt cum diligentia procuranda. Formica enim & aranea & apes, ſibi neceſſaria prouident & procurant, ſuperflua vero non diligunt, neque curant. Ad denotandum, quod illa, quæ nobis ſunt neceſſaria & vtilia ad ſalutem, à nobis ſunt procuranda, ſcilicet virtutes & gratia in præſenti, & gloria in futuro, iuxta illud Gen. 4. Emite nobis neceſſaria, vt poſſimus viuere: ſuperflua vero ſcilicet mundi bona non ſunt curanda, nec vltra quam neceſſe eſt procuranda. ¶ Et ideo breuiter nota, E
quod ad ſalutem perpetuam obtinendam, multa ſunt nobis neceſſaria, quæ ſcilicet ponuntur Eccl. 39. Initium neceſſariæ rei vitæ hominis aqua, ignis, ferrum, ſal, lac, panis, mel, botrus, vuæ, oleum & veſtimentum, quæ ſcilicet neceſſaria ſunt ad ſalutem, id eſt, ad vitam ſpiritualem, quia ad ipſam requiritur

Humor compunctionis [Aqua]
Feruor dilectionis [Ignis]
Rigor correctionis [Ferrum]
Splendor diſcretionis [Sal]
Dulcor compaſſionis [Lac]

¶ Item neceſſarium eſt habere

Sacramentalem refectionem [Panis]
Spiritualem deuotionem [Mel]
Mortis domini recordationem (Vuæ)
Pauperum Chriſti nutritionem (Oleum)
Bonorum morum adiunctionem (Veſtimentum)

Omnia enim iſta ſunt neceſſaria ad ſalutem, quia ſicut illi, qui ad longinquam terram volunt itinerare vel nauigare, ſolent ſibi non ſolum de vna, imo de multis neceſſitatibus prouidere, ſic nos qui ad longinquum portum, & terminum nauigare, & itinerare debemus, habemus nobis de prædictis neceſſariis prouidere, & ipſa diligenti ſtudio procurare, ſicut Act. 28. dicitur quod nauigantibus impoſuerunt quæ neceſſaria erant. & Tob. 8. Præparauerunt omnia, quæ in cibis erant iter agentibus neceſſaria. Nunc ſicut videmus quod apothecarii herbas medicinæ neceſſarias recolligunt, & reponunt, ſic & nos debemus quærere, & ſeruare, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem. Et ideo filio Tobiæ conſuluit Angelus, quod quendam maximum piſcem, qui eum de fluuio deuorare volebat, acciperet, quodque fel, cor & iecur quæ eſſent valde vtilia, & medicinæ neceſſaria, reſeruaret. Et dicitur ibidem, quod fumus illius cordis dæmonium affugauit, fel vero Tobiæ antiquioris cæcitatem ſanauit & illuminauit. vnde To. 6. dixit Angelus Tobiæ. Cor fel & iecur repone: hæc enim neceſſaria ſunt ad medicamenta. Piſcis enim iſta chariſſimi, poteſt ſignificare mihi Deum, qui illos, qui in flumine mundialium deliciarum ſe balneant, finaliter deuorabit. Iſte igitur habet tres partes, videlicet, cor profundiſſimæ meditationis, fel ſeueriſſimæ iuriſdictionis, iecur, quod amare cogit, id eſt, virtutem amantiſſimæ dilectionis. Quæ quidem valde ſunt neceſſaria ad ſalutem, quia ſcilicet valde neceſſarium eſt videre, quomodo cor ſuæ conſcientiæ, & diſcretionis per prædeſtinationem alios ſaluat, & alios damnat. Quomodo etiam fel ſuæ aſperæ correctionis in iudicio reprobos damnabit. Quomodo inſuper iecur ſuæ dilectionis in Paradiſo beatos ſaluabit. Si igitur à nobis volumus dæmonium expellere, & cordis noſtri cæcitatem illuminare, neceſſe eſt iſta tria ſcilicet cor diuinæ ſapientiæ, fel diuinæ iuſtitiæ, iecur diuinę amicitiæ & miſericordiæ tanquam ſpirituali medicinæ neceſſaria, in noſtris cordibus reponere, & ſeruare. vnde Tob. Tolle tecum de felle piſcis, erit enim neceſſarium. ¶ Et nota, quod neceſſarium eſt homini habere

Patientiæ firmamentum,
Subire peſtilentiæ nocumentum,
Tenere temperantiæ libramentum,
Seruare ſufficientiæ temperamentum.

Neceſſe eſt ergo, vt patientiam habeamus Hebre. 10. Patientia nobis neceſſaria eſt. Item vt tribulationem, ſeu moleſtiam ſubeamꝰ. vnde Tob. 12. Quia acceptꝰ eras Deo, neceſſe fuit vt tentatio probaret te. Itē vt temperantiam teneamus. vnde Ec. 7. Non plus ſapias quam neceſſe eſt. Item vt ſufficientiam diligamus. Prou. 27. Sufficiat tibi lac caprarū in cibos tuos, & in neceſſaria
domus tuæ. ¶ Sed ſi vis vlterius aliquid dicere de neceſſitate tri- F
bulationis & paupertatis, notabis, quod eſt neceſſaria, cui eſt

Compatiendum,	Diſſentiendum,
Subueniendum,	Obediendum,
Aſſentiendum,	A qua refugiendum.

Prima / Secunda / Tertia / Quarta / Quinta / Sexta } eſt neceſſitas { impiorum, / miſerorum, / perfectorum, / fatuorum, / viatorum, / damnatorum.

Prima eſt neceſſitas culpæ ſeu iniquitatis, in quam ſcilicet miſeri & peccatores ſæpius trahi ſe permittunt, & à qua ſine Dei auxilio non reſurgunt. Deus tamen de tali neceſſitate eripit, quando humilitas & ſupplicatio digna præcedit Pſal. Reſpexiſti humilitatem meam, ſaluaſti de neceſſitatibus animam meam.

¶ Secunda eſt neceſſitas miſeriæ & calamitatis, de qua dictum eſt ſupra, cui ſcilicet iuſtus libenter ſubuenit. Deus

etiam

etiam inuocatus succurrit, sicut de iusto scribitur ad Ro. 12. Necessitatibus sanctorum communicantes. De Deo vero dicitur, quod clamauerunt ad dominum cum tribularentur, & de necessitatibus eorum eduxit eos. ¶ Tertia est necessitas casus & occulta Dei voluntas. Ista enim est necessitas fati quantum ad causam secretam, quæ dicitur esse casus & fortunæ quantum ad causam apertam, quia scilicet tali necessitati debet homo consentire, & ipsam in pœnitentia sustinere, sicut dicit Sene. in epistola, quod sapiens nunquam indignabitur, Deum sequetur, fatum feret. vt sic dicat homo illud Gen. 43. Si necesse sic est, facite quod vultis. ¶ Quarta est necessitas damni, seu inaduertentiæ, quæ est fatuitatis. Et ista est illa necessitas, in quam fatui cadunt ex inaduertentia sua. De qua Eccl. Quid necesse est homini maiora se quærere? vnde Dan. 14. dicitur de rege Nabuchodonosor, quod necessitate compulsus tradidit eis Danielem. ¶ Quinta est necessitas naturæ & immutabilitatis, sicut scilicet est infirmitas & mors, cui scilicet est libenter obediendum, sicut de illis dicitur Sap. 17. quod ineffugabilem sustinebāt necessitatem, anathemate tenebratum ligati. ¶ Sexta est necessitas pœnæ & æternæ aduersitatis, de qua Sapien. 19. Ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas.

A **Necis. Necare.** Nota, quod necare idem est, quod occidere, vel interficere: Necis autem idem est, quod mors, & ideo quia de morte, interficere, & etiam occidere satis dixi, transeo, nec insisto, maxime quia paucæ sunt auctoritates vocales.

A **Neemias.** Fuit ille, qui filios Israel de captiuitate Babylonis redeuntes in terra Iuda reduxit, & qui Hierusalem reædificauit, & templum domini reformauit. Interpretatur autem Neemias consolatus à domino, seu consolatio domini. Per istum ergo potest quilibet bonus pastor intelligi, qui ad salutem solet peccatores reducere, Ecclesiam reformare & restituere, & consolationem omnibus ministrare.

A **Negare.** Nota, quod est negare infidelitatis, mendacitatis, pompositatis, & parcitatis. ¶ Infidelitatis est, quando homo negat Deum & fidem ipsius & opera, sicut sunt infideles, de quibus dicitur 2. ad Tim. 2. Si negauerimus illum, & ipse negabit nos. Sicut de Petro dicitur Luc. 22. quod ipse negauit Christum, dicens. Non noui hominem istum. Tales etiam sunt hypocritæ, de quibus dicit Apostolus ad Tit. 1. quod confitentur quidem se nosse Deum, factis autem negant. Et istud non deberet esse, quia nulla pœna, nullo timore deberemus moueri ad dominum denegandum, quia sicut ipse dicit Matt. 10. Quicunque negauerit me coram hominibus, negabo illum coram patre meo. ¶ Item negare mendacitatis est illorum, qui semper solent veritatem negare, & mendacium contra veritatem asserere, sicut Sara negauit domino se risisse. Gen. 18. & 1. Io. 2. Quis enim mendax, nisi qui negat? ¶ Item negare pompositatis est illud, quod habent superbi, qui scilicet non dignantur recognoscere pauperes consanguineos & vicinos, imo ipsos denegant se nouisse, similes Struthioni, qui ouum suum, dum est in sabulo, non cognoscit, quia scilicet tales omnes illos denegant esse suos, quos vident in sabulo paupertatis Exemplo Petri, qui tunc Christum magistrum suum negauit, quando ipsū in tribulatione esse vidit, sicut dicitur Marc. 14. Vnde de talibus potest exponi illud Iob. 8. Si absorbuerit eum de loco suo, negabit eum, & dicet. Non noui te. Quia scilicet quando aliquis à fortuna sua ab infortunio, de loco, id est, de statu proprio absorbetur, tunc pro certo à suis notis, & familiaribus non cognoscitur, sed negatur. Nam sicut Archas secundum fabulam Ouidii li. 2. fab. 5. videns matrem suam Calisto conuersam in vrsam, ipsam horrebat, & fugiebat, & sagittis etiam impetebat, sic vere tales illos de genere suo quos vident in vrsam, id est, in viles & pauperes per infortunia mutatos & conuersos, solent fugere & negare, & eos verbis & improperiis sagittare. Et tales non bene faciunt, quia scilicet negando consanguineos & propinquos negant fidem & fidelitatem, & naturæ etiam bonitatem. Nam vt dicit apostolus 1. ad Ti. 5. Qui suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. ¶ Item negare parcitatis vel cupiditatis est illud, quod habent aliqui semper in ore, quia quicquid ab aliis misericorditer & humiliter petitur, ab ipsis frontose & proteruiter denegatur, quod vtique fatetur Iob, se non fecisse, Iob. 31. vbi dicit. Si negaui pauperibus quod volebant, & si oculos viduæ expectare feci. q. d. Non. Sic ergo negatio accipitur, vt communiter, in malo. ¶ In Bono vero negare, & abnegare debemus tria, vi-
B delicet,

Proprias voluntates,
Anxias facultates,
Noxias voluptates.

Proprias (dico) voluntates. vnde Luc. 9. Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Item anxias facultates. vnde ad Titum 2. Abnegantes omnem impietatē, & secularia desideria, sobriè & iustè & piè viuamus in hoc sæculo. Item noxias voluptates. Vnde de Moyse legitur Hebr. 11. quod Moyses grandis factus negauit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem. Filia enim Pharaonis, id est, diaboli est carnalitas vel voluptas, cuius pro certo debemus filios nos negare, & omnem iucunditatem criminum temporalium abhorrere, & afflictionem pœnitentiæ eligere & amare. Patet ergo quomodo negare in bono & in malo sumitur.

Negligentia. Quamuis multa possēt de negligentia inueniri exempla, quia tamen paucæ sunt auctoritates, ideo vide supra de diligētia, & de exercitio, vbi forte inuenies multas inuectiones de negligentia. Vide etiam supra de acedia, & de dormire. Et si vis potes breuiter notare, quod in scriptura inuenitur A

Negligentia { Quam iustus diligit, / Quæ iustos corrigit, / Quam iustus negligit.

Primam / Secundam / Tertiam } seruat { fraterna charitas, / superna deitas, / externa prauitas.

¶ Dico ergo, quod est quædam negligentia, quam custodit fraterna charitas. Et ista est illa, qua quis contemnit, & negligit pro amico suo pœnam, tribulationem & damnum, de qua dicitur Prou. 12. Qui negligit damnum propter amicum, iustus est. ¶ Item est negligentia, quam ostendit superna veritas. Et ista est illa, qua Deus negligit peccatores, ipsosque indurari, & prosperari in peccatis suis permittit. Heb. 8. Non permanserunt in testamento, non custodierunt mandata mea, & ego neglexi eos, dicit dominus. Exemplo aquilæ, quia s. pullos suos degeneres solet de nido suo eiicere, & tanquam alienos negligere, illos autē, quos secum retinet, solet cum vngu b. ad aspiciendum solem compellere, & arcere. ¶ Item est negligentia, quam impendit externa prauitas, & ista est illa, quam habent generaliter omnes mali, qui scil. ad bona faciendum sunt negligentes & pigri, similes elco, alias selcho monstro marino, quod super omnia animalia graui somno opprimitur. Si quis etiam pinnulam eius dexteram capiti suppo:uerit statim fortiter dormiet, & iacebit, significans, scilicet, illos, qui præ aliis sunt negligentes & dormientes, quia re vera eorum pinnulis, id est, eorum documentis & exemplis alii somnolenti & negligentes fiunt. Isti etiam sunt sicut lethargici, qui moriuntur dormiendo, vel etiam sicut veneno aspidis vel opio potati, de quibus dicitur Prou. 19. quod pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet. Qui custodit mandatum, custodit animam suam, & qui negligit vias suas, mortificabitur. Et aduerte, quod quidam per superbiam fiunt negligentes in bono, sicut sunt illi qui dedignantur facere bonum, figurati in rege Ozia. 2. Par. 26 vbi dicitur quod cum roboratus esset, eleuatum est cor eius in interitum suum, & neglexit dominū. ¶ Vnde B
nota, quod mali negligunt, & contemnunt

Medicinam veræ scientiæ,
Disciplinam veræ iustitiæ,
Officinam summæ clementiæ,
Libitinam mortis & tristitiæ,
Proserpinam summæ lætitiæ.

Isti igitur negligunt, & contemnunt veræ scientiæ medicinam, scilicet, sacram scripturam, & verba & mandata diuina de quib. Gene. 42. Quare negligitis? audiui quod triticum venundetur in Aegypto: triticum dico scripturæ. vnde Deut. 8 Obserua & caue ne quando obliuiscaris domini Dei tui, & negligas mandata eius. Item isti negligunt sacræ iustitiæ disciplinam. Sap. 3. Neglexerunt iustum, & a domino recesserunt. Sapientiam & disciplinā qui abiicit, infœlix & Prou. 1. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis, contra illud Heb. 12 Noli negligere disciplinam domini. Item isti negligunt cœlestis patriæ officinam figurati scilicet, Matt. 22. vbi illi neglexerunt prandiū paratum, & abierunt alius in villam suam, alius in negociationē suam. De libitina etiam mortis & etiam de Proserpina, quæ fuit dea & regina secundum fabulas, id est, de reuerentia maiorum, quam, scilicet, fatui negligunt, dic, quod si Deum mortem, & dominos superiores negligunt aut horrent, ipsos non debite timēt. Si enim eos debite timerent, nunquam ipsos negligerent, vel horrerent, quia sicut dicitur Eccl. 7. Qui timet dominum, nihil negligit. Ista ergo de negligentia sufficiant. Vide de acedia.

A **Negocium. Negociari.** Cum negocium accipi possit pro quocunque opere vel tractatu, possumus notare, quod sicut operatio in bono sumitur, & in malo, ita est

Negocium { Virtuosum, Vitiosum, Dolorosum, Gloriosum.

Primum est negocium moralis bonitatis. Et sic negociatio nihil aliud est, quam in bono occupatio, virtutum & gratiarum acquisitio, labor, diligentia, & bona operatio. Vnde Prou. 31. de forti muliere dicitur, quod ipsa gustauit & vidit quia bona est negociatio eius. Ideo sequitur quod manum suam misit ad for-
B tia, & digiti eius apprehenderunt fusum. ¶ Secundum negocium ideo quod est peccatum, & negociatio nihil aliud est, quam mala malorum in malo occupatio. De quo Ioan. 2. Nolite facere domum patris mei, domum negociationis. Tunc enim in domo Ecclesiæ mala negociatio efficitur, quando homo diabolo animam suam vendit, & peccata & vitia acquirit, & mercatur. Vitiosum etiam negocium potest dici negocium vel negociatio mundialis, quia scilicet ista distrahit à Dei seruitio cor humanum, & est causa multorum criminum & culparum. Sicut enim lepus directe currens versus vallem statim cadit, sic homo directe currens & anhelans ad huius vallis negociationem ministrandam, cadit faciliter in peccatum. Et ideo sicut lepus non libenter currit versus vallem, sic nec homo ad huius mundi negocia anhelare debet, ne forte in peccatum labatur, quinimo debet dicere illud Deut. 1. Non possum solus vestra negocia sustinere. Quia sicut dicit apostolus 2. ad Ti. 2. Nemo militans Deo
C implicat se negociis sæcularibus. ¶ Tertium est negocium infernalis pœnalitatis. Et de hoc supponitur illud Neæ. 13. Miserunt negociatores vniuersa venalia foras Hierusalem. Negociatores enim sunt dæmones, qui scilicet foras Hierusalem cœlestem mittunt animas damnatas, quæ apud diabolum sunt venales. Et istud est negocium, de quo Dauid dixit in Psal. 91. Non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die à negocio
D perambulante in tenebris. ¶ Quartum vero negocium est æternalis fœlicitatis, & istud est negocium gloriæ beatorum, de quo Prou. 3. Melior est acquisitio eius negociatione argenti & auri,
E & omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari. ¶ De negocio ergo bonorum operum & virtutum, quod nihil aliud est quam bonum exercitium seu labor, possumus dicere, quod sicut fidelis procurator solet negocia sibi commissa diligenter & fideliter exercere, sic cum negociũ salutis nostræ sit à Deo nobis cõmissum (iuxta illud Luc. 19. Negociamini dum venio) inde dico, quod ipsum debemus pro posse nostro diligenter & vtiliter procurare, vt ad nos videatur dirigi illud Gen. 34. Negocientur in terra, quæ spatiosa, & lata cultoribus indiget. Vbi nota, quod nos debemus specialiter negociari propter tria scilicet propter fructus plenitudinem, quia, scilicet ibi est terra, quæ est fructifera, propter situs amplitudinem, quia scilicet ipsa est spatiosa & lata, propter actus sanctitudinem, quia scilicet nos debemus esse cultores. ¶ Primo igitur negociemur, quia ad hoc debet nos mouere fructus, & præmij plenitudo. [In terra inquit] Nam sicut mundi negociatores sunt cæteris hominibus ditiores, & diuitiarum fructibus pleniores, sic vere illi qui in virtutibus & bonis operibus negociantur, fructibus æternæ gloriæ finaliter replebuntur, quod ostenditur cum dicitur, quod ista negociatio fit in terra [Negocientur inquit in terra] Terra vero solum est elementum fructiferum, in quo notatur, quod tales negociatores fructum æternæ gloriæ consequentur. Sic enim dicitur in Psalm. Terra dedit fructum suum. Ideo dicitur Matth. 13. Simile est regnum cœlorum homini negociatori quærenti bonas margaritas, q.d. homo, qui in virtutibus negociatur, margaritis æternæ gloriæ se replendo lætatur. Negociari ergo nos
F admonet fructus & præmij plenitudo. ¶ Secundo dico, quod negociari nos admonet situs & spatij aptitudo [Spatiosa inquit & lata] Sicut enim homo libentius negociatur & operatur quãdo loci aptitudo suffragatur, sic quia nos habemus locum aptum, spatiosum & latum scilicet statum Ecclesiæ militantis, congruum est vt negociemur, & quod bonis operibus occupemur. Post mortem enim non habemus locum spatiosum, sed locum ita periculosum & arctum, quod negociandi non dabitur vobis locus. Sicut enim dicitur Eccles. 8. Omni negocio tempus est, & opportunitas. Quia scilicet tempus negociandi à Deo est nobis concessum dum durat latitudo status militantis Ecclesiæ, & spatium huius vitæ. Lucæ 19. Negociamini dum venio. Vt gratias referens Deo, de tam lata spatiositate, dicam illud Psal.
G Statuisti in loco spatioso pedes meos. ¶ Tertio dico, quod negociari nos admonet actus & officij sanctitudo [Cultoribus inquit] Colere enim nosmetipsos per pœnitentiam & laborem, est actus sanctitudinis & virtutis, iuxta illud apostoli 1. ad Cor. 3. Dei enim sumus adiutores, Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis. Et ideo in tali negocio oportet laborare, & circa hæc negociari debemus

Celsitudinem scilicet contemplationis,
Pulchritudinem conuersationis,
Magnitudinem operationis,
Multitudinem miserationis.

De negocio contemplationis potest exponi illud Ezech. 27. Cedros quoque habuerunt in negotiatione sua. Cedrus enim alta significat contemplationem. De negocio conuersationis potest exponi illud ibidem. Negociator tuus in multitudine operum, & in lanis coloris optimi. De negocio vero operationis dicitur ibidem. Negociator tuus propter multitudinem operum. De negocio autem benignitatis & miserationis potest dici ibidem. Negociatores manus tuæ cum agnis, arietibus & hœdis. Ista enim animalia, quæ valde sunt mitia & benigna, virtutem benignitatis possunt designare, in qua nos debemus multipliciter exercere. Sed heu, quam pauci sunt hodie qui in prædictis virtutibus negociantur, quinimo proculdubio quasi totus mundus negociatur in vitiis & peccatis. H ¶ Ideo possumus dicere, quod diabolus habet hodie negociatores & mercatores, qui in nundinis huius mundi exercent negocia vitiorum. Et isti sunt scilicet

Cumulati prosperitate,
Effrænati crudelitate,
Humectati carnalitate.

Primi sunt vsuris & diuitiis ampliati. Isti figurantur in Carthaginensibus, qui in mercato Tyri mercabantur. De quibus dicitur Ezech. 27. Carthaginenses negociatores tui in multitudine multarum diuitiarum, argento, ferro, stanno & plumbo repleuerunt nundinas tuas. Carthaginenses enim interpretantur ciues solennes, & isti sunt vsurarij, qui ad literam in nundinis huius I mundi proponunt diuitias & metalla. ¶ Secundi sunt superbiis & sæuitiis inflammati. Figurati in Damasco, de quo dicitur ibidem. Damascenus negociator tuus. Quia scilicet Damascenus interpretatur sanguinem bibens, quia scilicet talis per crudelitatem, & rapinam bibit, & haurit sanguinem, id est, substantiam K aliorum. ¶ Tertij sunt luxuriis, atque deliciis inquinati. Figurati in Syris, de quibus dicitur ibidem. Syrus negociator tuus. Syrus enim interpretatur humectus, significans deliciosos & carnales, qui semper volunt in humorum & immunditiarum negociis occupari. Sed quid? pro certo ciuitati Tyri, qui interpretatur angustia, id est, ciuitati huius mundi, quæ in summis est angustiis constituta, loquitur propheta Ezechiel, dicens ibidem. In negociatione tua repleta es, & glorificata nimis in corde maris. Et sequitur. Ventus auster contriuit te. Et in fi. cap. dicitur. Ad nihilum redacta es, & non eris in perpetuum. Quia pro certo charissimi ciuitas huius mundi, quæ per tot malas negociationes deliciis, diuitiis & eminentiis glorificatur, & repletur, finaliter austro mundanæ prosperitatis conteretur, & ad nihilum reducetur. L ¶ Et breuiter de mundi negociatoribus & mercatoribus potest notari, quod ipsi

Iniquitatis fœtent horroribus,
Obscuritatis pallent erroribus,
Carnalitatis scatent fœtoribus,
Prosperitatis nitent honoribus,
Sed in fine pœnalitatis squalent terroribus.

Dicam ergo, quod negociatores, seu mercatores huius mundi iniquitatum fœdantur horrore. Vnde Ezech. 28. In multitudine negociationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate. Item isti obscuritatum cœcantur errore. Esa. 47. Negociatores tui ab adolescentia sua vnusquisque in via sua errauerunt. Item isti carnalitatum maculantur fœtore. Ezec. 28. In multitudine iniquitatum tuarum polluisti sanctificationem tuam. Item isti prosperitatum, seu pompositatum cumulantur honore. Ezech. 28. In negociatione tua multiplicasti tibi fortitudinem, & eleuatum est cor tuum in robore tuo. Finaliter tamen isti pœnalitatum grauabuntur terrore scilicet in inferno, de quo Apoc. 18. dicitur Babyloni, id est, mundo. Vna hora venit iudicium tuum, negociatores tui flebunt, atque lugebunt. In bono ergo & non in malo debemus negociari, vt possimus non temporalibus, sed æternis diuitiis ampliati. Hæc ergo de negocio sufficiant.

A **Nemo.** Nota, quod nemo est nomen negatiuum, sicut nullus. Nam quicquid homo signat, & ponit, nemo tollit, & deponit. Vnde nemo idem est quod non homo. Et ideo nemo signat peccatorem, qui dicit cum Psalm. Ego sum vermis, & non homo: Opprobrium hominum, & abiectio plebis. Et breuiter istud nomen nemo potest mihi significare defectus hominis tam naturales quam morales. Notandum ergo quod in homine, & maxime in peccatore, est & inuenitur

Duritia impietatis,
Malitia proteruitatis,
Carentia nobilitatis,

Stultitia

Stultitia verbositatis,
Spurcitia carnalitatis,
Fluentia mortalitatis,
Ignorantia obscuritatis,
Indigentia credulitatis.

Habet igitur homo impietatis incompassionem quia, s. hodie homines ita parci, & duri sunt, quod nemo est, qui velit alii misereri Vnde verificatur illud Exod.10 Tribus diebus nemo vidit fratrem suum. Sicut enim fabulatur Ouidius, primi homines, qui fuerunt post diluuium creati, facti fuerunt de lapidibus ad preces Deucalionis. Et propter hoc (sicut dicit) nos sumus naturaliter duri, incompatientes, quasi de materia dura procreati. Et inde est, ꝙ nemo vult hodie alteri cõpati, vel alteri misereri. Nam sicut Luc.15. dicitur Pauper ille filius cupiebat saturari de siliquis, quas porci manducabant, & nemo illi dabat. Ita quod quilibet pauper potest modo lamentabiliter dicere illud Dan. 10. Nemo est adiutor meus. Quia pro certo sicut Eccles.4. dicitur, Vidi calumnias, quæ sub sole geruntur, lacrymas innocentium, & con-
B solatorem neminem. Sic ergo dico, quod homo habet impietatis incompassionem. ¶ Itẽ dico quod habet homo proteruitatis obstinationem. Multi enim sunt hodie ita proterui, & obstinati, quod nec Deus tribulationibus nec prælati correctionibus nec prædicatores monitionibus, nec natura infirmitatibus nec fortuna calamitatibus possunt eos corrigere, vel domare, vel ad bonum aliquid inclinare. Quia sicut dicitur Eccl. 7. Nemo potest corrigere, quem Deus despexerit. Tales n. habent naturam adamantis, quem nullus lapis, seu ferrum potest frangere, vel domare. Figurati in illo dæmoniaco Marc. 5. qui nec ligari poterat, nec domari, ita quod de talibus proprie potest dici illud, quod de Nabal dicitur 1. Reg. 25. Nam ipse est filius Belial, ita vt nemo potest ei loqui. Habet ergo homo peccator proteruitatis obsti-
C nationem. ¶ Item habet homo nobilitatis abdicationem. Homo enim à natura est vilis conditionis, quia videlicet ex vili materia factus, in vili loco portatus, in vili loco genitus, in vili loco nutritus, in vili loco sepultus, ad vilem materiam redactus. Et de hoc dicitur Sam. 8. vbi post multas vilitates conditionis humanæ, quas ibi enumerat, dicit. Nemo ex regibus aliud habuit initium, & multo fortius nemo ex popularibus.

D ¶ Item habet homo peccator verbositatis indiscretionem. Vnde Hierem. 8. Attendi, & auscultaui, nemo quod bonum est loquitur. ¶ Item habet carnalitatis inquinationem, quia sicut Eph. 5. dicitur Nemo vnquam carnem suam odio habuit. ¶ Item habet mortalitatis indurationẽ, quia sicut dicitur Eccl. 9. Nemo est, qui semper viuat, & qui huius rei habeat fiduciam. ¶ Item habet obscuritatis excæcationem. Vnde Marc. 13. De die autem illa, & hora nemo scit. & Io. 1. Deum nemo vidit vnquam, & Mat. 6. Nemo nouit filium &c. ¶ Item habet credulitatis hebetationem quia sicut dicitur Abacuc. 1. Opus ego facio quod nemo credet cum narrabitur. Ecce ergo quomodo per nemo signatur omnes
E malæ conditiones humanæ. ¶ In bono vero potest accipi, & signat negationẽ alicuius mali. Vnde nota, ꝙ homo potest habere

Fraternam charitatem,
Verbalem veritatem,
Firmam credulitatem,
Longam æternitatem,
Nullam sollicitatem,
Magnam stabilitatem, seu longanimitatem.

Et tamen omnia ista possunt probari per nemo. De fraterna n. charitate dicitur 1. Cor. 10. Nemo qu d suum est quærat, sed quod alterius. De verbali veritate dicitur 1. Cor. 12. Nemo in spiritu Dei loquens dicit anathema Iesu. De firma credulitate dicitur ad Eph 5. Nemo vos seducat inanibus verbis. De longa vero durabilitate, seu stabilitate dicitur Ioan. 16. Gaudium vestrum nemo tollet à vobis. De nulla vero cura, seu curiositate dicitur 2. ad Tim. 2. Nemo militans Deo implicat se negociis sæcularibus. De perseuerantiæ vero longanimitate dicitur Luc. 9. Nemo mittens manũ ad aratrũ, & aspiciẽs retro, aptus est regno Dei, ista ergo sufficiãt de nemine, quia inter cẽtũ homines nõ inuenitur
F vnus bonus homo. Vide infra de nullus. ¶ Quia tamen quandam truffam semel de nemine recolo me vidisse, vbi, scili. nemo fuisse quidam valens homo supponebatur, & vbi de ipso sicut de quodam solenni martyre legenda notabilis tractabatur, hinc est, quod truffatorie de nemine possumus multa loqui. Notemus igitur, quod dominus Nemo fuit quidam

Nobilissimus imperator,
Benignissimus consolator,
Sæuissimus castigator,
Prudentissimus prædicator,
Potentissimus propugnator,
Sagacissimus famulator,
Subtilissimus contemplator,
Astutissimus explorator,
Occultissimus operator,
Audacissimus debellator,
Generosissimus equitator,
Agilissimus aduolator,
Diligentissimus procurator,
Excellentissimus dominator.

Fuit igitur dominus Nemo imperator nobilissimus, quia sicut dicitur Sap. 7. Nemo ex regibus aliud habuit natiuitatis initium. Et ideo bene dicitur 1. Mach. 8. quod nemo portabat diadema. ¶ Item consolator benignissimus. Consolabatur enim pauperes & egenos, quia, scilicet, sicut dicitur Luc. 15. Filius prodigus cupiebat comedere de siliquis porcorum, & nemo illi dabat. Et ideo dicitur Eccl. 4. Vidi lacrymas innocentium, & consolatorem neminem. ¶ Item iste fuit castigator seuerissimus, nam illum dæmoniacum indomabilem, de quo loquitur Marcus 5. Nemo poterat domare, vt dicitur ibidem. Quia sicut dicitur Eccl. 7. Nemo potest corrigere quem Deus despexerit.

¶ Item iste fuit prædicator prudentissimus, quia sicut dicitur Ioan. 7. Nemo de Christo palam loquebatur, & Hierem. 8. Nemo quod bonum est loquitur.

¶ Item fuit propugnator potentissimus. Nam iste ita fortis fuit & potens, quod etiã domino resistebat. Vnde dicitur Iud. 16. Adonai domine rex, quem superare nemo potest. ¶ Item iste fuit famulator sagacissimus, quia, scilicet, iste non solum vni domino poterat famulari, imo duobus vel plurib. seruiebat, sicut dicitur Matt. 6. Nemo potest duobus dominis seruire. Item iste fuit contemplator subtilissimus. Iste enim nouit omnia præterita & futura. Deum enim contemplabatur, quia sicut dicitur 1. Io. 4. Deum nemo vidit. Futura autem præsciebat. Vnde etiam de die iudicii dicitur Matt. 24. quod de die illa, & hora nemo scit. Et nec mirum, cum ipse esset propheta, quia sicut dicitur Luc. 4. Nemo propheta acceptus est in patria sua.

¶ Item iste fuit explorator, seu perscrutator astutissimus, quia etiam Christum de suis propriis operibus inquirebat. Volebat n. scire vnde veniebat, & quo ibat. Vnde Ioan. 16. Nemo interrogat me, quo vadis? ¶ Item fuit operator occultissimus, non enim erat sicut hypocritæ, qui in publico faciunt opera sua. sed dominus nemo in occulto faciebat bona opera sua. Vnde Ioan. 7. Nemo in occulto aliquid facit. ¶ Item iste fuit debellator audacissimus, quia etiam Christum manibus ausus fuit accipere violenter Ioan. 7. Nemo in eum misit manus. Et merito, quia cognatus eius &c. & nondum venerat hora eius. De Apostolis etiam dicitur Act. 5. quod nemo audebat se iungere eis. Et merito, quia iste erat strenuissimus miles. Vnde dicitur 2. ad Tim. 2. quod nemo militans Deo implicat se negociis sæcularib. ¶ Item iste fuit equitator gratiosissimus, quia, scilicet, iste equitabat super vnum pullum asinæ sicut dicitur Lucæ 19. & Marc. 11. Inuenietis pullum asinæ alligatũ, super quem nemo hominum ascendit. ¶ Item iste fuit aduolator agilissimus, quia sicut dicitur Ioan. 3. Nemo ascendit in cœlum.

¶ Item iste fuit procurator diligentissimus, quia, scilicet, ipse non verecundabatur ponere manum ad negocia familiaria, quia sicut dicitur Marc. 2. Nemo mittit vinum nouum in vtres veteres. Et non solum in domo, sed etiam in agro, quia sicut dicitur Luc. 9. Nemo mittens manum suam ad aratrum aspiciens retro. Et breuiter, vt concludamus, iste fuit dominator excellentissimus, quia sicut dicitur Lu. 7. Maior inter natos mulierum nemo est. Ipse enim erat dominus dominantium, & rex regum. Vnde Deu. 15. dicitur populo domini: dominaberis nationibus plurimis, & tui nemo dominabitur. Et hæc de bono Nemine gratia solatii dicta sufficiant.

Nemus. Nota, quod nemus cum sit vmbrosum, ramosum, solitarium & secretum, ab hominibus raro ha- A
bitatum, feris & auibus assuetum, potest significare multipliciter in scriptura. Signat enim in malo

Vmbram vitiosorum,
Statum mundanorum,
Locum infernorum.

Primo dico, quod cultus & ritus vitiosorum nemori comparantur eo quod semper vmbram secretam & tenebras quærunt, & nunquam videri ab hominibus delectantur. Et hoc satis figuratur in scriptura, vbi dicitur, quod ara & altaria idolorum semper in nemorib. ædificabantur, & in vmbris nemorum immolabatur. Quia re vera peccata, quæ nihil aliud sunt, quam dæmonum sacrificia, semper volunt in vmbra fieri, & in secretis nemorum immolari. Vnde de idololatris dicitur Ezec. 20. quod ipsi viderunt omnem collem excelsum, & omne lignum nemorosum, & immolauerunt ibi victimas suas. &c. Et ideo Iudicum 6. dicitur Gedeoni. Destrues inquit aram Baal, & nemus, quod circa Aram est, succide. ¶ Secundo dico, quod nemus signat sta- B
tum mundanorum, quorum vbera & eminentia feris & auibus, i. malis & superbis placet, hominib. vero & rationabilibus

personis non, sicut de illo pessimo dicitur Ezech.31. Ecce Assur quasi cedrus in libano pulcher, & frondibus nemorosus, excelsusque altitudine &c. Et reuera in tali nemore, id est, in vmbra diuitum mundanorum habitant feræ, id est, mali familiares, & fiunt etiam multa mala 4. Reg. 17. Fecerunt sibi statuas subter o- C mne lignum nemorosum. ¶ Tertio dico, quod nemus signat locum infernorum, ibi enim est vmbra caliginis sempiternæ, & ibi aues & feræ habitant infernales. Vnde Ezech.6. dicit dominus de damnatis. Subtus omne lignum nemorosum extendam manum D meam super eos, & dabo terram eorum in desolationem. ¶ Sed si vis in bono significato dicere, dic, quod est dare

Nemus { Interius, Exterius, Superius.

Nemus interius est conscientia, vbi, scilicet, vmbra, & refrigerium diuinæ gratiæ, & aues diuinæ laudis, & lætitiæ, & feræ asperitatis & iustitiæ abundant, vt, scilicet, de illo dici possit illud Num.24. Tentoria tua Israel, vt valles nemorosæ, & vt horti iuxta fluuios irrigui. ¶ Nemus exterius est religio vel ecclesia. Ibi enim sunt aues, id est, viri contemplatiui, feræ, id est, viri actiui, secretum solitudinis, id est, vmbra omnis humilitatis, & refrigerium suauitatis. Vnde de tali nemore potest dici illud Gen. 21. Abraham plantauit nemus in Bersabee. Nemus superius est cœli curia. Ibi enim est locus æterni refrigerii, locus iubilationis, & gaudii, & locus quietis, & solatii. Vnde istud videtur esse nemus, vbi rex Assuerus iussit præparari conuiuium in vestibulo horti, & nemoris Hester. 1. Istud enim est nemus vbi sancti post mortem sepeliuntur, sicut de Saul & Ionatha legitur 1. Reg. 31. quod ossa eorum sepelierunt in nemore Iabes. Et sic igitur patet, quomodo nemus sumitur in bono & in malo.

A **Neomenia.** Nota, quod neomenia apud Iudæos erat festum quod fiebat in nouitate lunæ, & principio mensis lunaris, dicta, s. á neos, quod nouum, & menos, quod est luna. Igitur dico, quod ista potest significare

Festum { Internæ solennitatis, Aeternæ fœlicitatis, Supernæ natiuitatis, Aeternæ prosperitatis.

Internam solennitatem constituit nouitas gratiæ, quando, scili. luna, id est, defectuosa conscientia per pœnitentiam & gratiam innouatur. De qua 1. Esdræ 3. A neomenia, alia litera, A primo die septimi mensis cœperunt hostias offerre. Septimus n. mẽsis signat pœnitentiæ statum, in quo deletur septenarius vitiorum, & introducitur septenarius virtutum. Aeternam fœlicitatem constituit nouitas gloriæ. Ista enim luna, id est, anima æternaliter renouatur. De qua dicitur in Psalm. Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die solennitatis vestræ, supernam natiuitatem, scil. Christi constituit nouitas naturæ. De qua 1. Mach. 10. dicitur, quod dies remissionis erant solennes, & sabbatha & Neomeniæ. Externam asperitatem constituit nouitas, seu vanitas naturæ. De qua dicitur Esa. 1. Neomeniam, & sabbathum, & festiuitates alias non feram.

A **Nepos. Nepotes.** Nota, quod nepos cum sit filius filii, vel fratris in linea descendenti, semper significat dilectionem, subiectionem, successioné, nepotes enim à parentibus subiiciuntur, Parentibusque succedunt, & eis substituuntur. Videtur ergo, quod per nepotes intelliguntur boni subditi, qui à Deo, & sanctis sunt dilecti, prælatis, & maioribus subiecti, & tandem ad hæreditatem æternæ gloriæ sunt prouecti. Vnde de istis dicitur Eccl. 44. Cum semine eorum perseuerant bona, hæreditas sancta nepotes illorum, & B semen eorum in testamentis stetit. ¶ De malis vero nepotibus subditis, & successoribus potest notari, quod isti sunt nequitiarum imitatores, diuitiarum deuoratores vel appetitores, vitæ supernæ non successores, mortis æternæ toleratores. Isti igitur sunt malorum imitatores 4. Regum 17. Nepotes eorum sicut fecerunt patres sui, ita faciunt. Item sunt mundi bonorum appetitores Iob. 27. Nepotes eius non saturabuntur. Item sunt vitæ beatæ non successores Eccles. 40. Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos. Item sunt mortis perpetuæ toleratores, quia sicut dicitur Exod. 34. Deus reddit iniquitatem patrum filiis & nepotibus & cætera.

A **Nephthalim.** Interpretatur habitatio, vel cõparatio siue conuertens eos seu etiã implicatio vel conuersatio, seu dilatauit me dominus, aut dilatatio mea. Expone prout volueris, quia transeo.

A **Nequando. Neforte.** Nota, quod istæ negationes compositæ nequãdo, scilicet, & ne forte, semper videntur innuere aliquam incertitudinem, vel timorem. Et quia timor, & dubitatio quandoque est bonus, quandoque malus, dicamus primo de bono timore. Et sic dicemus, quod iustus quandoque dubitat de

Dei iustitia, ne puniat,
Dei notitia, ne fugiat,
Mundi derisione, ne sæuiat,
Fidei confusione, ne veniat.

Timeat ergo iustus Dei iustitiam, ne puniat Deut.6. Non ibitis post Deos alienos, quia Deus æmulator in medio tui, nequando irascatur furor domini Dei tui contra te, & auferat te de medio terræ. Item timeat Dei notitiam, ne fugiat Deut. 8. Obserua, & caue nequando obliuiscaris domini Dei tui, & negligas eius mandata & iudicia. Item timeat malorum derisionem, ne seuiat. Psalm. Nequando supergaudeant mihi inimici mei, dum commouentur pedes mei, super me magna locuti sunt. Item timeat fidei confusionem, ne veniat, seu accidat Psalm. Ne quando dicant gentes, vbi est Deus eorum? & innotescat in nationibus coram oculis nostris. B ¶ De neforte vero potes plenius dicere, quia plures sunt auctoritates. Et sic notabis, quod in scriptura reperitur neforte, quod spectat

Ad { Deum comminantem, Iustum formidantem, Prælatum docentem, Impium torpentem.

Primo ergo dicamus, quod istud aduerbium negatiuum ne forte pertinet ad Deum mala comminantem. Vnde ipse est, qui dicit peccatoribus illud Esa. 28. Et nunc nolite illudere, ne forte constringantur vincula vestra. Et illud Hierem. 21. Eruite vi oppressum de manu calumniantis, ne forte egrediatur, vt ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat.

C ¶ Secundo dico, quod istud ne forte pertinet ad iustum iuste formidantem. Iustus enim merito timet ne forte veniant sibi mala. Et ideo iste est, qui timet Dei seueritatem, ne per eam damnetur, culpæ malignitatem, ne per eam fœdetur, pœnæ crudelitatem ne in ipsa ligetur. De Dei seueritate patet Hier. 14. vbi iustus dicit ipsi Deo sic. Corripe me domine, veruntamen in iudicio, & non in furore tuo, ne forte ad nihilum reducas me. De culpæ vero malignitate patet Tob. 4. vbi Tobias cœcus dixit de agno ad commedendum sibi oblato (Videte inquit ne forte furtiuus sit) & Iob. 1. dicitur, quod ipse sacrificium pro filiis offerebat, dicens. Ne forte peccauerint filii mei &c. De pœnæ vero crudelitate dicitur Amos 5. Quærite dominum, & viuite, ne forte comburatur velut ignis domus Ioseph, & deuorabit, & non erit qui extinguat, & Gen. 3. dixit Eua serpenti. De ligno quod est in medio Paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus, ne forte moriamur.

D ¶ Sed tertio dico, quod istud aduerbium ne forte pertinet ad prælatum seu etiam ad scripturam digne consulentem seu docentem. Et sic nota, quod scriptura interdicit homini cuncta mala, & hoc ne forte ex hoc contingant pericula seu damna. Dicit enim

Fuge mali consortia, ne forte fias similis,
Custodi tua propria, ne forte fias sterilis,
Serua caute consilia, ne forte sis risibilis,
Reprime vana gaudia, ne forte sis odibilis,
Tempera potus vitia, ne forte sis damnabilis,
Tolle cuncta fictitia, ne forte sis culpabilis,
Cedat à te superbia, ne forte ruas humilis,
Longe sis à potentia, ne forte cadas flebilis,
Caue carnis solatia, ne forte fias debilis,
Tene linguæ colloquia, ne forte fias labilis.

Dico ergo, quod fugienda sunt mala consortia, ne forte simus similes Prouerb. 22. Non ambules cum homine furioso, ne forte discas semitas eius. ¶ Itẽ custodienda sunt bona nostra, ne forte simus steriles seu pauperes Prouerb. 5. Ne des alienis honorem tuum, ne forte impleantur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo aliena, vt dicat illud Matt.26. Ne forte non sufficiat nobis & vobis. ¶ Item seruanda seu celanda sunt caute consilia, ne forte simus derisibiles Prouerb. 25. Secretum extraneo ne reueles, ne forte insultet tibi, cum audierit, & exprobrare non cesset, & Eccl. 8. Non omni homini cor tuum manifestes, ne forte inferat tibi gratiam falsam, & conuitietur tibi. ¶ Item reprimenda sunt inepta gaudia, ne forte fiamus Deo odibiles Prouerb. 24. Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina alterius non lætetur cor tuum, ne forte videat dominus, & displiceat ei.

¶ Item temperanda sunt potus vitia, ne forte contingant casus damnabiles Prou. 31. Noli regibus dare vinum, quia nullum secretum vbi regnat ebrietas, ne forte bibant, & obliuiscantur iudiciorum, & mutent causam filiorum pauperis, & Luc. 21. Attendite vobis ne forte grauentur corda vestra crapula & ebrietate & curis huius vitæ. ¶ Item toleranda sunt cuncta fictitia, ne

forte

forte dicamur falsi vel fictiles. Vnde Eccl. 1. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, ne forte cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem.

¶ Item euacunda est omnis superbia, ne forte ruamus ad status humiles Ec.6 Ne extollas te in cogitatione animæ tuæ, sicut taurus, ne forte elidatur virtus tua per stultitiam. ¶ Item refugienda est omnis potentia, ne forte ducamur ad casus flebiles. Vnde Eccl.8. dicitur. Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius. ¶ Item abominanda sunt carnis solatia, ne forte fiamus viles, & debiles Eccl.9. Ne respicias mulierem multiuolam, ne forte incidas in laqueos illius. Cum saltatrice ne assiduus sis nec audias illam, ne forte pereas in effigie illius. Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore eius. ¶ Item contemperanda sunt linguæ colloquia, ne forte dicamur stulti, vel mobiles Eccl.28. Verbis tuis facito stateram, & frænos ori tuo rectos, & attende ne forte labaris in lingua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi. Patet ergo quomodo ista dubitatio ne forte pertinet ad scripturam rite consulentem.

E ¶ Quarto vero dico, quod quandoque ne forte spectat ad impium vane metuentem. Mali enim sæpissime trepidant, vbi non est timor, dicendo, scilicet, ne forte accidat hoc aut illud. Et sic nota, quod mali

Timent {
Præsentes illusiones,
Futuras derisiones,
Asperas correctiones,
Inanes locutiones,
Prudentium prouisiones.

De præsentibus illusionibus patet in Saul. 1. Reg.31. qui præcepit armigero suo quod occideret eum, ne forte inquit veniant incircumcisi, & illudant mihi. De futuris autem derisionibus patet in illo Abimelech, cuius caput mulier fragmine molæ confregerat, quia a scutifero suo se fecit interfici, ne forte a fœmina in futurum diceretur occisus Iud. 9. De asperis vero correctionibus patet de illo rege Amasia, qui reprehensus à propheta, eo quod idola adorasset, dixit sibi 2. Paralip. 25. Nunquid consiliarius regis es? quiesce, ne forte interficiam te. Ad quod facit illud, quod Philistum cauerant ne forte Hebræi facerent gladios, aut lanceas 1. Reg 13. De locutionibus hominum dicitur Matt. 26. & Mar. 14. quod Iudæi cauebant, ne forte tumultus fierent in populo. De prouisionibus vero bonorum timebant, cum dicebant Matt. 27. Ne forte veniant discipuli eius, & furentur eum. Sufficit de ne forte.

A **Neque. Nequaquam.** Nota, quod neque, sicut non, & nec, est negatiua diuersimode pertinens ad diuersos. Vnde nota, quod est vnum Neque, quod, scil. est

Miserorum,
Contritorum,
Perfectorum,
Beatorum,
Iniquorum,
Damnatorum.

Quodlibet enim genus hominum habet suum Neque & suam negatiuam. Et quidem habent suum Neque miseri indigentes. De istis enim dicitur Esa. 3. Non sum Medicus, & in domo mea non est panis, neque vestimentum. ¶ Item humiles & pœnitentes. Isti enim cauent à deliciis & a vitiis Luc.7. Venit Ioannes baptista neque manducans neque bibens. ¶ Item perfecti vel eminentes. Isti enim perfectionis habent viam, cui denegatur omne decliue, iuxta illud Esa.30. Hæc est via, ambulate in eo, nec declinetis ex ea neque ad dexteram neque ad sinistram. Vnde etiam ipsis dicitur Luc.9. Nihil tuleritis in via, neque virgam neque peram, nec pecuniam, neque panem, neque duas tunicas. ¶ Item beati, vel triumphantes. Isti enim habent negatiuam omnis mali, quia sicut dicitur Apoc.21. Ibi non erit amplius, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltra, quæ prima abierunt, & Lu. 20. dicitur, quod isti neque nubentur, nec ducent vxores, nec vltra mori poterunt. ¶ Item impii vel delinquentes Isti habent negatiuam sapientiæ vel splendoris Psalm. Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant. Isti enim habent negatiuam bonæ eloquentiæ vel clamoris 1. ad Tim. 1. Non intelligunt inquit, neque de quibus loquuntur, neque de quibus affirmant. Et in Psalm. dicitur. Neque enim est spiritus in ore ipsorum. Isti habent negatiuam reuerentiæ, vel timoris Luc. 23. Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es. Isti habent negatiuam eminentiæ vel valoris, id est, perfectionis omnium bonorum operum, & virtutum, quia sicut dicitur Dan. 3. Non est in tempore hoc neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum. Et isti finaliter habent negatiuam æternæ affluentiæ, supernæ gloriæ vel honoris, quia sicut dicitur 1. ad Cor.6. Neque fornicarii, neque idolis seruientes regnum Dei possidebunt. Isti ergo sunt impii, vel delinquentes. ¶ Item habent suam negatiuam damnati, vel desperantes. Istis enim negatur, & interdicitur omne bonum & omnis possibilitas euadēdi tormenta, iuxta illud 2. Mac.6. De manu omnipotentis Dei, neque viuus, neque defunctus effugiet &c. B vide supra de non & nec &c. ¶ Nequaquam autem est negatio composita de ne, & de quaquam. Est autem nequaquam dictio fortiter, & abundanter negans. Et si vis nota, quod aliqua sunt, quæ nobis per nequaquam fortiter denegantur, sci.

Otium mundanæ habitationis,
Vitium fallacis circumuentionis,
Precium auaræ cumulationis,
Gaudium liberæ diuagationis,
Studium peruersæ operationis,
Brodium carnalis delectationis.

C ¶ Dicam ergo, quod per nequaquam denegatur iusto mundana habitatio, vel occupatio. Vnde de Aegypto, per quam designatur mundus, dicitur filiis Israel Exo.9. Nequaquam hic vltra maneatis, & Exo.14. Aegyptios, quos nunc videtis, nequaquam vltra videbitis. Quod tamen est contra multos filios Israel, id est, contra multos religiosos, qui plus diligunt mundum quā claustrum, & Aegyptios sæculares, quam clericos & regulares, dicentes, scil. illud Hier.42. Non habitabimus in terra ista, nec audiemus vocem domini Dei nostri, dicentes. Nequaquam, sed ad Aegyptum pergemus, vbi non videbimus bellum. Ista optime spectant ad apostatas religionem dimittentes, & Aegyptum & Babylonem intrantes. ¶ Item per nequaquam denegatur iusto humanæ circumuentionis vitium. Vnde Gen.32. Nequaquam Iacob. i. supplantator appellabitur nomen tuum, sed Israel. ¶ Item auaræ cumulationis precium, sicut de Dauid legitur 1. Par. 21. qui aream gratis dare volenti dixit: nequaquam ita fiet, sed precium dabo. ¶ Item liberæ diuagationis gaudium, sicut patet de illis, qui magis volebant esse sub regimine & seruitute regis, quam liberi 1 Reg.8. Nequaquam inquiunt, rex enim erit super nos. Et 10. Nequaquam, sed regem constitue nobis, & 12. Nequaquam sed rex imperabit nobis ¶ Item peruersæ operationis studium Leu.17. Nequaquam vltra immolabunt hostias dæmonib. ¶ Itē ebriosæ delectationis brodium. Vnde Anna reprehensa ab Heli de ebriositate 1 Re.1. dixit. Nequaquam (inquit) domine mi, nam infœlix mulier nimis ego sum, sed effudi animam meam in conspectu domini. ¶ In malo autem significato potes notare, quod D in scriptura reperitur nequaquam

Vani timoris,
Leuis tenoris,
Mundani amoris,
Parui valoris.

De vano timore patet Num. 13. vbi illi exploratores non obstante promissione diuina dicebant filiis Israel. Nequaquam ad populum istum valemus ascendere, quoniam fortior nobis est. De leui seu instabili tenore patet Esa. 30. vbi illi, quibus stabilitas, spes & silentium suggerebatur, dixerunt. Nequaquam, sed ad equos fugiemus, & super veloces ascendemus. De mundano vero amore dicitur illud prædictū Hie.42. Nequaquā, sed ad terrā Aegypti pergemus. Aegypti dico, i. mundi seu amoris mundani. De paruo vero, seu modico valore dicitur Ro.3. Quid ergo? præcellimus eos? nequaquam. Ista igitur de neq; & nequaquā sufficiant.

Nequitia. Nequam. Nequissimus. A

Nota, quod nequam dicitur de non & æquus. Et ideo nequam idem est, quod non æquus, seu inimicus. Nequitia vero idem est, quod non æquitas, seu iniquitas. Nequam igitur nihil aliud est, quam peccator iniquus, malus, nefarius & peruersus. Et sic accipitur Esai. 1. Vbi dicit dominus. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis. In quibus verbis ostenditur quadruplex nequitia, à qua principaliter est cauēdū, s.

Nequitia {
Carnalis inquinationis,
Lætalis aggrauationis,
Verbalis prædicationis,
Mentalis obstinationis.

Prima est nequitia hominum immundorum (Genti inquit peccatrici,) Secunda est nequitia hominū auarorum (Populo inquit graui.) Tertia est nequitia hominum hæreticorum (Semini inquit nequam.) Quarta est nequitia malorum subditorum (Filiis inquit sceleratis.) ¶ Dico ergo primo, quod est quædam nequitia carnalis inquinationis. Et ista denotatur, cum dicitur (Genti peccatrici) Gens enim peccatrix signat Populum Luxuriosorum, quia gentes diuidentur quasi sine lege viuentes, quia pro certo tales non seruant legem in suo delicto, imo more canum non parcunt consanguineæ, cognatæ, virgini vel moniali, coniugatæ, vel desponsatæ. Et ista nequitia luxuriæ est in hominibus iuxta illud Eccl.23. Homo nequam in ore carnis suæ, non desinet, donec accendat ignem. Et etiā in mulierib. Vnde Eccl. 25. Commorari leoni placebit magis, quam habi-

tare

tate cum muliere nequam. Et bene comparantur tales leoni, quia leo continue patitur febrem,& habet anhelitum valde fœtentem. Sic tales continue patiuntur febrem,id est,ardorem luxuriæ,& ab ore suo semper solent emittere fœtorem verborum insolentium & malorum. Vnde tales non solum habent nequitiam in persona,imo etiam in sermonibus & in lingua. Vnde Ec. 28.Beatus,qui tectus est à lingua nequam. Et breuiter de nequitia luxuriæ dicitur Eccl.19.Qui se iungit fornicariis,erit nequam, quasi dicat.Isti non solum sunt mali,& nequam,imo etiam alios faciunt nequissimos atque malos. Et aduerte,quod nequitia luxuriæ maxime in muliere apparet exterius,videlicet

In { Dissoluta conuersatione,
Gyrouaga circumspectione,
Instabili circummotione.

De conuersatione enim potest exponi illud Eccle. 25. nequitia mulieris immutat faciem eius,de circumspectione etiam dicitur Eccl.26.Nequitia, alia litera fornicatio mulieris,in extollentia oculorum.De circummotione vero dicitur Eccl.25.Nō des aquæ tuæ exitum,neque mulieri nequam veniam prodeundi,q.d.parata est discurrere & exire. Tales (inquam) iniuriosi dicuntur gens peccatrix. Væ inquit genti peccatrici. Vnde illi sunt illa gens, de
B qua dicitur Esa.49.Gentem abominantem, & seruum dominorum. Ista est nequitia carnalis inquinationis. ¶ Secundo dico, quod est nequitia auaræ inclinationis, quod notatur cū dicitur (Populo graui iniquitate) Auari enim dicuntur populus grauis, quia sicut res dicitur grauis, quæ inferius ad terrā descēdit naturaliter & mouetur,sic isti spiritualiter dicuntur graues, qui inferius ad terram & ad terrena per auaritiam mouentur, & per auarum desiderium inclinantur. Sicut enim plumbum, sal,arena, aurum,argentum,& vinum sunt res mirabiliter graues,& omne illud,in quo fuerint aggrauantes,& ad terram inclinantes,sic vere mundi bona grauia sunt & onerosa,& mentis,in qua habitant, aggrauatiua,& ad terram per auaritiam deiectiua Ps. Filii hominum vsquequo graui corde? Vnde de corde auaro dicitur Eccl. 3.Cor nequam grauabitur in dolo q. d. Nequitia auaritiæ est sēper fallax,proditoria & dolosa. Iste vere dolus apparet in auaris, vsurariis,fraudulentis. De quorum fallacia,dolo, & nequitia potest exponi illud Eccl. 25. Non est caput nequius super caput colubri. Coluber qui dicitur quasi colens vmbras,& qui semper tortuose incedit,signat vsurarios & auaros, qui in vmbris, id est, in locis absconditis & secretis,vel etiam in absconditis, vel sub occultis fictionibus & palliaturis solent facere fraudes suas,& semper tortuose & fallaciter incedunt in omnibus factis suis. Quia pro certo istis nihil est nequius in hoc mundo. Qui enim sibi nequam est,cui alii bonus erit? Eccl. 14.Et ideo quia tales nequam sunt etiam sibi ipsis,quia,s.non audent vti bonis suis præ auaritia & parcitate, non mirum si sunt nequissimi alienis. Iste est ergo populus grauis iniquitate. Vnde de terra,id est,de terreno auaro dicitur Esa.24.Agitabitur terra sicut ebrius,& grauabit eam iniquitas sua,& corruet,& non adiiciet vt resurgat. Tales enim agitantur per desiderium & affectionem,sunt sicut ebrius per sitibundam auaritiam & ambitionem, grauantur iniquitate per culpæ & mal t æ inclinationem, corruunt, & non resurgunt per malæ consuetudinis aggrauationem. Aduerte tamen hic, quod dicit Sen.lib.de naturalibus quæstionibus de rebus grauibus.Dicit enim quod sunt quædam aquæ quæ sustinent omnia grauia, sicut exemplificat de lacu Arethusæ in Perside,vbi nihil mergitur quantumcunque graue sit. Sicut etiam exemplificat Isid.de lacu Siciliæ iuxta portiamiam. Causam autem assignat Seneca,dicēs, quod istæ aquæ sunt lapidibus grauiores. Et ideo cum maius graue naturaliter portet, & sustineat minus graue, non mirum si talia grauia ab aquis grauioribus supportantur. Sic vere charissimi,nos videmus, quod tales diuites & vsurarii sunt grauiores iniquitate, ita quod satis deberent ad inferiores status & gradus descendere, & quandoque ad literam deprimi, & submergi,ipsi tamen ab aquis, quibus insident, id est, à suis malis prælatis & iudicibus fouentur,& supportantur,& in suis peruersitatibus sustinentur. Cuius certe causa est,quia ipsis maiores,ipsis malis diuitibus grauiores & deteriores esse noscuntur, & ideo alios sibi similes sustinere contra iustitiam comprobantur Esa.50. Calumniam sustinent filii Israel,calumniam dico,hoc est dictū,viros calumniosos. Et certe talia sunt contra naturam,quod,s.tales à superioribus tolerentur, iuxta illud Sap.16. Nix autem & glacies sustinebant vim ignis. Et breuiter hoc verum,quia,s.tales nequā semper inueniunt alios nequiores, qui ipsos in suis iniquitatib. foueant,atq; portent,sicut de spiritu nequam dicitur, quod sibi assumit alios septem spiritus nequiores se,scil.vt ab eis foueatur. Nequius n.oculo,id est,malo iudice quid creatum est? q.d.nihil, quia certe non est caput nequius super caput colubri. Et tamen iste deberet timere illud Eccl. 27. Facienti nequissimum consilium,super eum conuertetur. Et illud Eccle.28. Mors illius mors nequissima,& vtilis infernus potius,quam illa. Ista est ergo nequitia auaræ inclinationis. ¶ Tertio dico,quod est nequitia verbalis prædicationis. Et ista est nequitia hæreticorum,quæ ostenditur,cum dicitur (Semini nequam) Sicut enim eruca insidens arboribus relinquit in magna quantitate pestiferum semen suum,à quo totus hortus cum suis herbis,& arboribus corroditur, & vastatur,sic hæretici semen suæ pestiferæ prædicationis & doctrinæ in tanta abundantia quandoque post se relinquunt,quod totus hortus Ecclesiæ exinde patitur detrimentum. Vnde de istis potest intelligi illud Matt. 6. Si oculus tuus fuerit nequam, totū corpus tuum erit tenebrosum. Isti enim qui oculi,id est,directores,& ductores Ecclesiæ creduntur,quando nequitia hæresis corrumpuntur,totum corpus Ecclesiæ per errores faciunt tenebrosum. Et ista est nequitia linguæ, quia videlicet lingua talium est aliis venenosa,& causa nequitiæ & peccati. Et ideo dicitur Eccl. 28. Noli audire linguam nequam. Quia sicut dicitur ibidem, Multi ceciderunt,qui interierunt per linguam nequam. Et ratio redditur ibidem,quia mors illius mors nequissima,& vtilis infernus potius,quam illa Semini ergo nequam. Vnde cuilibet tali potest dici illud Eccl.44. Dedisti maculam in gloria tua,prophanasti semen tuum. Ista est igitur nequitia verbalis prædicationis.

¶ Quarto dico, quod inuenitur nequitia mentalis obstinationis. Et ista est nequitia, quæ in proteruis subditis inuenitur, quod ostenditur,cum dicitur (Filius sceleratis) Quia vere multi sunt filii spirituales, id est, subditi, ita obstinati, & proterui,ita etiam nequam & scelerati, quod nec Deo, nec prælato volunt obedire,sed sicut filii viperæ matrem suam, scilicet, Ecclesiam, vel prælatum per mala sua opera & exempla solent proteruiter laniare. Vnde Sap.3. Nequissimi filii illorum,maledicta creatura eorum. ¶ Et nota, si vis, quod mali filii religionis, vel Ecclesiæ sunt hodie nequam,

Propter { Mendacii vanitatem,
Hypocrisis falsitatem,
Sæuitiæ prauitatem,
Luxuriæ fœditatem,
Malitiæ dolositatem,
Inuidiæ malignitatem.

De nequitia enim mendacii dicitur Eccl. 20. Opprobrium nequam in homine mendacium. De nequitia hypocrisis dicitur Esai.9. Omnis hypocrita est nequam. De nequitia sæuitiæ dicitur Mat.18. vbi loquitur de illo, qui noluit misereri conserui sui, cui dixit dominus eius. Serue nequam omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me,nonne ergo oportebat te misereri conserui tui? De nequitia luxuriæ dicitur Eccl.17. Quid nequius, quam quod cogitat caro, & sanguis? De nequitia malitiæ dicitur Pro. 26. Quando submiserit vocem suam, ne credas ei, quoniam septem nequitiæ in corde illius sunt. De nequitia inuidiæ dicitur Eccl.14. Nequam est oculus inuidi. Et sic igitur patet, quomodo est quadruplex nequitia in genere,scilicet,luxuriosorum,auarorum,hæreticorum & malorum subditorum.

Nequire. Nota,quod nequire idem est,quod non posse, vide ergo infra in titul. posse,& in titul. potentia,quia auctoritates valde paucæ sunt.

Nescire. Cum nescire idem sit,quod ignorare,notandum quod in scriptura inuenitur A

Nescire { Excusabile,
Detestabile,
Excœcabile,
Commendabile.

Nescire excusabile pertinet ad ignorātiam naturalem. Et ista est quando homo ignorat illa,quæ excedunt cognitionem naturę, sicut scire futura & diuinæ voluntatis beneplacita, & occulta. Si n.ista nesciamus,excusati sumus. Et de tali nescire dicitur Eccl.9. Nescit homo vtrum amore vel odio dignus sit. Et ibidē dicitur: Nescit homo finem suum, & Lu.9. Nescitis cuius spiritus estis.

¶ Nescire detestabile pertinet ad proteruiam cordialem, & istud B est quando homo ex obstinatione non dignatur scire, i. cognoscere benefactorem,creatorem,vel superiorē suum, sicut Pharao qui dicebat Exo.5. Nescio dominum, & Israel non dimittam. Talis etiam ignorantia vel nesciētia idem est,quod desuetudo,quia, scil.res quæ non frequentatur, in desuetudinem, obliuionem & nescientiam vertitur & sic loquitur Hierem.3. vbi de peccatorib. dicit. Sapientes sunt, vt faciant mala, bene autem facere nescierunt & Hierem.6. dicitur. Confusione non sunt confusi, erubescere nescierunt, & Soph.3. Nesciuit Dei inimicus confusionem. ¶ Nescire excœcabile pertinet ad ignorantiam crimina- C lem. Et sic accipitur (vt communiter) quando,s. homo nescit illa,quæ tenetur scire. Et sic loquitur in Ps. Nescierunt,neq; intellexerunt in te.am,mo.omnia fun.terræ. ¶ Nescire commendabi- D le pertinet ad ignorantiam virtualem. Et ista est,quando homo nescit illa,quæ non est vtile scire sibi. Et sic loquitur Mat.6. Cum facitis eleemosynam,nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Ista autem proprie potest dici ignorantia mali non experti,sicut

de beato

de beato Ioanne dicitur. Neſciens labem niuei pudoris. de beata virgine. Neſciens virgo virum &c. & illud Oſeæ 13. Deum
E abſque me neſcies, & non eſt abſque me ſaluator.

¶ Sed cæteris omiſſis, de ignorantia criminali, qua, ſcilicet, neſcit homo illa quæ tenetur ſcire, & maxime illa, quæ pertinent ad ſalutem, aliquid eſt dicendum. Notare ergo poſſumus, quod ſicut in mundo naturaliter multa ſunt genera perſonarum, quæ illa, quæ ſunt eis vtilia, neſciunt & ignorāt, videlicet pueri, phrenetici, cœci, dormientes, ebrii & abſentes, ſic vere moraliter loquendo, multa ſunt hodie genera hominum peccatorum, qui neſciunt illa, quæ pertinent ad ſalutem. Et iſti ſunt, ſ. pueri carnalis immunditiæ ſectatores, vel phrenetici & mente capti temporalis eminentiæ dilectores, dormientes, & ſe ad terram proſternentes, mundanæ affluentiæ poſſeſſores. Ebrii vino, mundanæ, ſ. ſapientiæ profeſſores. ¶ Dico ergo, quod primi ſunt ſectatores carnalis immunditiæ. Nam ſicut pueri quamdiu ſunt parui, ſunt naturaliter fœtidi & immundi, ignorantes & inſcientes, ſic luxurioſi præ cæteris peccatoribus immundi ſunt, & ignorantes, & ad ſalutem animæ pertinentia neſcientes. Nam ſicut pueri tria principaliter neſciunt facere, videlicet loqui, diſcernere, & erubeſcere, ſic vere luxurioſi neſciunt habere honeſtam & ordinatam locutionem, dicentes illud Hier. 1. A, a, a, domine Deus, neſcio loqui quia puer ego ſum. Tales enim ſemper loquuntur inſolenter, & impudice, nec aliquid ſciunt loqui ordinate, de quibus dicitur Neæ. 13. Loquebantur Azotice, & neſciebant loqui Iudaice. Item neſciunt habere claram diſcretionem. Quia ſicut puer non diſcernit inter res bonas & malas, ita quod aliquando plus diligit pomum, quam caſtrum, ſic nec iſti bene diſcernunt inter delicias corporis & animæ, mundi & Paradiſi, & peccati & meriti. Quia plus videntur diligere iſta modica temporalia, quam illa maxima æternalia. Vnde iſti ſunt de illis centum hominum millibus, qui neſciunt quid ſit in dextra & ſiniſtra, ſicut dicitur Ionæ 4. quia, ſ. tales non bene ſciunt diſcernere inter ſiniſtram temporalium & dexteram æternorum. Item iſti neſciunt habere verecundam confuſionem. Quia ſicut pueri non verecundantur oſtendere pudenda ſua, ſic nec iſti vilia opera ſua. Vnde Hierem. 6. Confuſione non ſunt confuſi, erubeſcere neſcierunt. Iſti ergo
F ſunt ſectatores carnalis immunditiæ. ¶ Secundo dico, quod ſunt neſcientes, ſeu ignorantes, & dilectores temporalis eminentiæ. Iſti n. ſunt ſicut phrenetici vel mente capti, qui amore mundi ita ſunt capti, quod penitus neſciunt, nec cognoſcunt nec Dei poteſtatem, nec ſui fragilitatem, nec mundi tranſitoriam vanitatem. ſicut patet ad literam de vanigloriis, & ſuperbis, neſciunt dico Dei poteſtatem, quia, ſ. non videntur ſcire quod Deus poſſit ipſos punire, dicentes cum Pharaone Exo. 5. Neſcio dominum, & Iſrael non dimittam. Item neſciunt propriam fragilitatem, quia, ſ. non conſiderant, quod debent mori, & tamen ſæpe ſit, quod ſubito moriuntur, cum neſciunt. Pſ. Ad nihilum redactus ſum, & neſciui. Item neſciunt mundi vanitatem. Figurati in diſcipulo Heliſæi 4. Re. 4. qui neſciens quid eſſet coloquinta facit exinde pulmentum, quod tamen tandem cognouit eſſe mortiferum & amarū, quia, ſ. mundi gloriam dulcem credunt, quam tamen inuenient finaliter valde triſtem. Iſti ergo ſunt dilectores temporalis emi-
G nentiæ. ¶ Tertii ſunt poſſeſſores mundialis affluentiæ. Et iſti ſūt diuites, qui comparantur dormientibus. Homo n. non dormit erectus, ſed inferius ad terram proſtratus. Sic iſti non dormiunt, nec quieſcunt ad Paradiſum erecti, ſed inferius ad terrena per auaritiam depreſſi, & eiecti. Et iſti pro certo videntur neſcire

Fraternam charitatem,
Mortis propinquitatem,
Dei benignitatem,
Mentis ſaturitatem.

Fraternam (dico) charitatem, quia, ſcilicet, non videntur ſcire, quod teneantur benefacere fratribus & vicinis. Et ideo beneficia eis negant. Vnde Deut. 33. Dixerunt patri & matri, neſcio vos, & fratribus ſuis, ignoro illos. Quia ad literam auari non recognoſcunt nec propinquos, nec conſanguineos. ¶ Item mortis propinquitatem, quia, ſ. iſti videntur ſe neſcire morituros. Et ideo comminatur eis dominus Matt. 24. Neſcitis qua hora dominus veſter venturus ſit. Et 25. Neſcitis diem, neque horam. ¶ Item Dei benignitatem quia, ſcilicet, iſti videntur neſcire, quod Deus dederit eis bona, quæ habent, in quantum ipſi recognoſcere non dignantur, de quo Oſeæ 11. Ego nutricius Ephraim, & neſciebāt, quod curarē eos. ¶ Item ſaturitatem. Ideo de ipſis proprie dicitur illud Eſa. 56. Canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatem.
H Et compara ipſos canibus ſicut ſupra. ¶ Quarti autem ſunt profeſſores mundanæ ſapientiæ, ſimiles ebriis, qui vino ſapientiæ temporalis ita ſunt repleti, quod neſciunt aliquid de pertinentibus ad ſalutem. De hoc vide ſupra de Ebrio. Vnde Eſa. 28. Sacerdos, & propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino. Et Hierem. 2. dicitur. Sacerdotes non dixerunt, vbi eſt dominus? & tenentes legem neſcierunt me. Et illud prædictum Hierem. 4. Sapientes ſunt &c. Et hoc de neſcire ſufficit. Vide ſupra de ignorantia.

Nicanor. Nota, quod Nicanor, qui interpretatur ſtans A lucerna, vel ſtatura lucida, qui fuit princeps iniquiſſimus, quem Antiochus contra filios Iſrael deſtinauit, & qui eos crudeliter flagellauit, in fine tamen periit turpiter & deceſſit, ſicut ponitur 1. Mac. 7. & deinceps &c. poteſt ſignare malos conſiliarios principum & magnatum, quia, ſcilicet, iſti creduntur eſſe lucerna & gubernacula regni & patriæ, cum tamen ſint filiorum Iſrael i. Eccleſiaſticorum & ſimplicium ſubuerſio & flagellum. Notabis ergo, quod exemplo iſtius tales ſolent eſſe

Fallaces & proditores,
Tyranni & exactores,
Malorum fautores, vel Prauorum ſuſtentatores,
Bonorum moleſtatores,
Pœnarum toleratores,
Superbi & iactatores,
Cauti ſimulatores,
Mali terminatores.

¶ Dico ergo, quod malus & tyrannicus princeps eſt (vt commu- B niter) fallax & proditor, ſicut de iſto legitur 2. Mach. 14. quod audiuit rex Nicanorem rebus alienis aſſentire, & exaſperatus ſcripſit Nicanori. ¶ Item eſt (vt communiter) rapax & exactor, ſicut de iſto legitur 2. Mach. 8. quod ipſe conſtituit regi, quod tributum dandum Romanis de captiuitate Iudæorum ſuppleret. ¶ Item eſt (vt communiter) malorum & peſſimorum fautor, ſicut de iſto legitur 2. Mach. 14. quod gentes, quæ de Iudæa fugerant, ſe Nicanori miſcebant. ¶ Item eſt (vt communiter) iuſtorum grauator, ſicut de iſto legitur 2. Mach 9. quod volens manifeſtare odium, quod habebat in Iudam, Nicanor miſit milites, vt eum comprehenderent. ¶ Item eſt (vt cōmuniter) mali tolerator, quia, ſcilicet, tales vt communiter in tormentis finiunt dies ſuos, ſicut de iſto legitur 1. Mac. 7. quod contrita ſunt caſtra Nicanoris, & cecidit ipſe. Et ſic dicitur ibidem, caput & dexteram amputauerunt ei, & in arce altiſſima ſuſpenderunt. ¶ Et merito, quia certe talis (vt communiter) eſt ſuperbiæ iactator, ſicut 2. Mach. 15. legitur, quod ſumma ſuperbia erectus Nicanor dixerat. Si eſt potens in cœlo, qui præcepit ſeruari diē Sabbathi, & ego potens ſum ſuper terrā, qui impero ſumi arma. ¶ Item eſt (vt communiter) cautus ſimulator, ſicut de iſto legitur 2. Mach. 14. quod morabatur Nicanor Hieroſolymis, nihilq; inique agebat &c. Sed finaliter dico, quod iſte eſt mal⁹ terminator, quia ſicut legitur 2. Mac. 8. Facinoroſiſſimus Nicanor depoſita veſte gloriæ ſolus fugiens venit Antiochiam, hoc eſt dictum, applicauit in infernum.

Nihil. Nota, quod nihileitas nihil aliud ſignat, quam non A entitas. Vnde nihil eſſe, idem eſt, quod non eſſe. Inde eſt, quod ſecundum quod eſſe diſtinguitur, poteſt per oppoſitum nihil diſtingui. Et quia inuenitur eſſe naturæ, eſſe vitæ, eſſe fortunæ, eſſe culpæ, eſſe finale, eſſe virtuale, eſſe pœnæ, ſic & de nihil poſſumus dicere quod ſit mentio in ſcriptura de nihilo quantum ad omnia ſupradicta.

¶ Vnde nota, quod nihil multa ſignat, ſcilicet

Naturalem conditionem,
Perſonalem durationem,
Temporalem ſucceſſionem,
Criminalem infectionem,
Infernalem afflictionem,
Corporalem definitionem,
Virtualem perfectionem.

Eſt igitur vnum nihil, quod eſt naturale. Et iſta eſt tota conditio humana & natura, quia pro certo iſta ratione ſuæ vilis & fragilis conditionis poteſt merito dici nihil. Vnde Eſai. 40. omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo, & quaſi nihilum & inane reputatæ ſunt. Et ideo de nihileitate humanæ naturæ bene poteſt dici illud 1. ad Tim. 6. Nihil intulimus in hunc mundum.

¶ Item dico, quod eſt vnum nihil, quod eſt perſonale, ſcilicet, vita præſens, de qua Iob. 7. Parce mihi domine, nihil enim ſunt dies mei.

¶ Item eſt vnum nihil temporale. Et iſtud ſignat bona mundi, quæ pro certo & quantum ad conditionem, & quantum ad valorem, & quantum ad dulcorem penitus nihil ſunt. Vnde Hie. 4. Reſpexi terram, & ecce vacua erat, & nihil. Et Sap. 7. Diuitias nihil eſſe dixi, & in Pſ. Nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis.

¶ Item eſt vnum nihil, quod eſt criminale, & iſtud eſt nihil peccati. Teſte n. Aug. Peccatū nihil eſt & nihil fiunt homines cū peccant. Pſalm. Ad nihilum deuenient tanquam aqua decurrens. ¶ Item eſt vnum nihil, quod eſt infernale. Et illud eſt pœna ſeu ſtatus damnatorum, quæ homines annihilat, & deuaſtat, & quæ a priſtina ſua proſperitate ipſos facit penitus nihil eſſe. Vnde de anima damnata poteſt dici illud Eſai. 34.

Extendit

Extendit ſuper eam menſuram, vt redigatur in nihilum. Quia, ſcilicet, quando mẽſura diuini iudicii ſuper iſtos extenditur, tũc ad nihilum perpetuum reducuntur Ezec. 28. Nihil factus es, & non eris in perpetuum. ¶ Item eſt vnum nihil, quod eſt finale, ſeu corporale, & iſtud ſignat mortem, quæ, ſcilicet, annihilat omne viuum vnde Iob. 17. Membra mea ad nihilum redacta ſunt. ¶ Item eſt vnum nihil, quod eſt virtuale, & iſtud eſt nihil humilitatis, quod eſt, quando homo præ humilitate & ſe & bona ſua & merita reputat eſſe nihil. Vnde de iſto nihilo, ſcilicet, paupertatis & humilitatis, dicitur 2. ad Cor. 6. Tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes: & in Pſal. Pro nihilo ſaluos facies illos: & alibi. Pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem, quia, ſcilicet, per paupertatis & humilitatis nihilũ homines ſalui efficiuntur, & terra deſiderabilis Paradiſi eis à domino conce- B ditur, & dicatur. ¶ Sed prædictis expoſitionibus præmiſſis & omiſſis, dicamus adhuc de nihilo in quantum ſignat carentiam omnis boni, & notemus, quod iſtud vocabulum nihil ſignat carentiam omnium gratiarum, meritorũ, operũ & virtutum. Nota ergo, quod mali nihil ſunt, & hoc quia ipſi habent

Nihil de
- Diſcretione,
- Compaſſione,
- Duratione,
- Poſſeſſione,
- Dilectione,
- Perfectione,
- Proſperitate,
- Sagacitate,
- Vtilitate,
- Virilitate,
- Conſolatione,
- Conuerſatione,
- Operatione.

Dico igitur, quod mali nihil debent dici, quia pro certo ipſi habent nihil, id eſt, carentiam diſcretionis. Vnde ipſi poſſunt dicere illud Num. 11. Nihil vident oculi noſtri niſi Man. Man. n. quod erat cibus dulcis, qui faciliter corrumpebatur, & qui pro via deſerti fuit tantum filiis Iſrael conceſſus, ſignat temporalia bona, quæ ſolum pro deſerto huius mundi ſunt hominibus conceſſa. Quia vere multi ſunt hodie & fere omnes, qui nihil vident, niſi Man, id eſt, qui non habent aliquam diſcretionem, niſi in temporalibus. Vnde etiam de eccleſiaſticis & mundi ſapientib. dicitur Eze. 13. Væ prophetis inſipientibus qui ſequuntur ſpiritum ſuum, & nihil vident. ¶ Item habent carentiam compaſſionis, quia, ſcilicet, iſti ſunt auari & iniqui. Vnde Eccl. 10. dicitur de auaro, quod auaro nihil eſt ſceleſtius, nihilque iniquius, quam amare pecuniam. ¶ Item ipſi habent nihil ſeu carentiam durationis. Tales enim non durant, nec perſeuerant in bono Pſalm. Ad nihilum redactus ſum, & neſciui. Naturaliter enim iſti non durant, nec perſeuerant, quia viri ſanguinum non dimidiabunt dies ſuos Iob. 7. nihil enim ſunt dies mei. ¶ Item iſti nihil habent poſſeſſionis, quia etiam ad literam ſæpe fit, quod poſſeſſio & affluentia temporalis impiis denegatur, quod ſi eis quandoq; conceditur, nullatenus perſeuerat. Vnde in Pſal. Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis. Mors enim à talibus totum aufert, quia ſicut dicitur Iob. 26. Diues cum dormierit, nihil ſecum affert, aperiet oculos ſuos, & nihil inueniet. ¶ Item iſti nihil habent dilectionis, vnde 1. Corinth. 13. Charitatem autem non habeam, nihil ſum. ¶ Item iſti nihil habent perfectionis, ad Hebr. 7. Nihil autem ad perfectum adduxit lex. ¶ Item iſti nihil habent proſperitatis, quia, ſcilicet, proſperitas temporalis non eſt proprie proſperitas, cum magis habeat de aduerſitate, quam de proſperitate. Vnde Hier. 2. Contriuit Deus confidentiam tuam, & nihil habebis proſperum. ¶ Item iſti nihil habent ſagacitatis Luc. 18. Et ipſi horum nihil intellexerunt.

¶ Item nihil habet vtilitatis, quia videlicet nihil, quod faciunt, eſt eis bonum, & vtile ad ſalutem. Vnde ipſi poſſunt dicere illud Lu. 5. Domine per totã noctẽ laborauimus, & nihil cepimus. ¶ Item nihil habent virilitatis, quia, ſcilicet, nihil habent conſtantiæ vel virtutis. Vnde Dan. 10. Nihil in me remanſit virium. ¶ Item dico, quod iſti nihil habent conſolationis. Ita enim ſunt triſtes, & inuidi, quod in nullo conſolantur, ſicut Aman inuidens Mardochæo, qui dicebat Heſt. 5. Nihil habere me puto quamdiu videam Mardochæum.

¶ Item nihil habent bonæ conuerſationis, quia ſicut dicitur Exo. 10. Nihil virens in Ægypto relictum eſt. ¶ Item iſti nihil habent bonæ operationis 2. Theſſa. 3. Audiuimus quoſdam ambulare inter vos nihil operantes. Et ſic igitur patet, quomodo C nihil quantum ad malos diuerſimode ſumitur in ſcriptura. ¶ Sed adhuc poteſt dici, quod nihil poteſt applicari ad viros ſpirituales & bonos. Et hoc in quantum nihil poteſt dicere carentiam omnis mali. Vnde nota, quod boni habent

Nihil
- Cupiditatis,
- Inhoneſtatis,
- Calamitatis,
- Carnalitatis,
- Fatuitatis,
- Præſumptionis,
- Elationis,
- Succeſſionis.

Iſti ergo nihil habent de cupiditate, quia, ſcilicet, illud modicũ, quod habent, ſufficit eis, ſic non cupiunt ampliora. Et ſic loquitur Apoſtolus 1. Corint. 1. In omnibus diuites facti eſtis, ita vt nihil vobis deſit. ¶ Item nihil habent de inhoneſtate. Vnde 3. Reg. 6. dicitur, quod nihil erat in templo, quod non auro tegeretur. Aurum enim claritatem honeſtatis deſignat. Item nihil habent de calamitate, quamuis enim multa ſuſtineant in hoc mundo, quia tamen amore Dei placet eis, non eſt eis calamitas neq; pœna, habent enim virtutem ſufficientiæ, quæ omnibus diuitiis æquipollet. Vnde Neæ. 9. Nihil eis defuit in deſerto. Ad literam enim diuina prouidentia (vt communiter) non patitur, vt iuſtis in neceſſitate aliquid denegetur. Vnde Luc. 22. Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, nunquid aliquid defuit vobis? Dicunt ei, nihil. Itẽ nihil habent de carnalitate. Iſti n. ſunt ſicut illa ſapiẽtia, de qua dicitur Sapien. 7. Nihil inquinatum in eam incurrit. Item nihil habent de fatuitate Quia ſicut dicitur Sap. 8. Prudentiam, & ſapientiam docet, quibus nihil eſt in vita vtilius hominibus. Item dico, quod iſti nihil habent de præſumptione, quia, ſcilicet, non confidunt de ſuo ſenſu, imo innituntur conſiliis aliorum, iuxta illud Eccl. 32. Fili, ſine conſilio nihil facias. Item nihil habẽt de elatione, quia videlicet ſemper habent timorem domini ſecũ, audientes illud Eccl. 23. Nihil melius, quam timor Dei, & nihil dulcius quam attendere mandatis domini. Item nihil habent de terrena ſucceſſione, quia, ſcilicet, iſti non poſſident diuitias in hoc mundo, iuxta illud Luc. 9. Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque duas tunicas habeatis. ¶ Sed nota ad- D huc ſi vis, quod apud Deum nihil reputantur, hi qui

Vigent magna potentia,
Fulgent mundi ſcientia,
Pollent falſa iuſtitia,
Gaudent vana lætitia,
Tument magna ſubſtantia.

Igitur dico, quod apud Deum nihil ſunt, tyranni vigentes magna potentia. Vnde Eſa. 34. Omnes principes eius, (ſcilicet, babylonis) erunt in nihilum. ¶ Item nihil reputantur clerici fulgentes mundi ſcientia. Quia, ſcilicet, ſicut dicitur Eſa. 40. Deus eſt, qui extendit quaſi nihilum cœlos, cœlos inquit, id eſt, clericos. Item nihil reputantur hypocritæ pollentes ficta iuſtitia. Vnde de idolis dicitur Eſa. 41. Ecce vos eſtis ex nihilo, & opus veſtrum ex eo, quod non eſt. Item nihil reputantur fatui gaudentes vana lætitia. Vnde Amos 6. dicitur. Væ qui lætamini in nihil, & dicitis. Nunquid in fortitudine noſtra aſſumpſimus nobis cornua? Item nihil reputantur diuites tumentes magna ſubſtantia Pſ. Ad nihilum redactus eſt in conſpectu eius malignus, id eſt, malus diues dicens, ſcilicet, domino illud Pſalm. Subſtantia mea tanquam nihilum ante te. Et hoc de nihil ſufficit ſiue in bono, ſiue in malo.

Nidus.

Cum nidus ſit locus, qui ab auibus ædificatur, & A inhabitatur, & ibidem ab ipſis pullificatur, notabo, quod in ſcriptura reperitur

Nidus
- Perfectorum,
- Peccatorum, vel
- Mundanorum.

Nidus iuſtorum, & perfectorum eſt inferior religio, & eccleſia, interior intentio, & conſcientia, Superior paradiſus, & cœli curia. Vbi enim cor hominis figitur, ibi nidum habere dicitur, & ibi pullos affectuum, & operum facere comprobatur. Et nota, quod iuſtorum triplex eſt nidus, ſcilicet, inferioris Eccleſiæ, interioris conſcientiæ, ſuperioris cœli patriæ. De inferiori religione vel Eccleſia dicitur in Pſal. Etenim paſſer inuenit ſibi domum, & turtur nidum, vbi reponat pullos ſuos. (Altaria tua domine virtutum.) De interiori vero intentione, & conſcientia, vbi, ſcilicet, homo nidificat meditando, & de cœlo, & inferno cogitando, dicitur Luc. 9. & vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos. Iuſtus enim dicitur volucris, quando cœleſtia contemplatur, & vulpes, quando infernalem foueam meditatur. De ſuperiori habitatione, & manſione, & cœleſti patria dicitur Iob. 39 Eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum ſuum. Iſti ergo ſunt nidi iuſtorum.

¶ Secundo dico, quod inueniuntur nidi malorum. Et iſti cer- B te ſignificant mundum, peccatum, & infernum. Mali enim nidificant in mundo, temporalia diligendo. Iſte enim eſt nidus hirundinum, quarum ſtercora calida dormientem Tobiam excæcauerunt, Tob. 2. Et reuera tam mundus, quam ſtatus peccati dicitur

Nidus { Fœtidus per luxuriam,
Plenus per auaritiam,
Altus per ſuperbiam.

Nidus ergo fœtidus dicitur per luxuriam. Iſte eſt nidus vpupæ quæ nidificat in ſtercoribus, ſic luxurioſi nidificant in immunditiis. Vnde de malis mulieribus poteſt dici illud Eſa. 16. Sicut auis fugiens, & pulli de nido auolantes, ſic erunt filiæ Moab. Nidus etiam plenus dicitur per auaritiam, quia ſcilicet auari congregant in nidis diuitias ſuas, ſicut aues prædales cadauera. De quo Abac 2. Væ qui congregat auaritiam domui ſuæ, vt ſit in excelſo nidus ſuus. Nidus etiam altus dicitur per ſuperbiam. Vnde Abd. 1. Si inter ſydera poſueris nidum tuũ, inde detraham te, dixit dominus. Et breuiter, in iſtis tribus ramis proſperitatis mundanæ nidificant hodie peccatores ſcilicet in

Deliciis per luxuriam,
Diuitiis per auaritiam,
Honoribus, & eminentiis per ſuperbiam.

Figura Ezech. 31. vbi dicitur, quod in ramis cedri fecerunt nidos omnia volatilia cœli. Sed certe finaliter ibi habebunt nidũ cum dæmonibus in inferno Hierem. 49. Cum exaltaueris quaſi aquila nidum tuum, inde detraham te, & erit idumæa deſerta: omnis qui tranſibit per eam ſtupebit, & ſibilabit ſuper omnes plagas eius.

A **Nigredo.** Nota, quod nigredo ſignat in ſcriptura tam in bono, quam in malo. In bono enim ſignificato nigredo, quæ (vt communiter) à calore procedit, eſt color cæteris obſcurior & vilior. & ſignat virtutem humilitatis, quã, ſcilicet, calor charitatis generat, & obſcuritas mortificationis, & pœnitentiæ commendat. Sicut enim videmus, quod multi ſunt fructus, qui nullatenus maturi efficiuntur, niſi quando nigredine veſtiuntur, ſic pro certo nullus efficitur maturus aut ſanctus niſi humilitatis nigredine ſit veſtitus. Et ſic figurantur tales Gen. 30. vbi Laban prælegit oues nigras, & diuerſi coloris, & varias, & albas dimiſit. Ad denotandum, quod illi, qui per innocentiam ſunt albi, & per nigredinem humiles, & obiecti, à Deo eliguntur, varii vero, & fraudulenti repudiantur. Et hinc eſt, quod ſponſa Chriſti dicit Cant. 1. Comæ tuę ſicut elatæ palmarum, nigrę ſicut cor-
B uus. ¶ In malo vero ſignificato dico, quod nigredo, quæ cæteris eſt vtilior color, & in alium colorem immutabilior, ſignat ſcilicet

Mortis horrorem,
Culpæ errorem,
Inferni timorem.

Mortis dico horrorem, quia oculi & facies & omnia bona naturæ in morte fiunt obſcura, ſicut dicitur Ezech. 30. In taphnis nigreſcet dies, dum contriuero ſceptra Ægypti, & defecerit potentia eius. Culpæ autem ſignat terrorem, quam ſcilicet ardor auaritiæ, & fumus ſuperbiæ, & ſqualor etiam luxuriæ introducit. Vnde de peccatoribus dicitur Naum. 2. Facies omnium ſicut nigredo talpæ, vt ſic peccator figuretur in equo Apoc. 6. vbi dicitur. Ecce inquit equus niger, & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi mors & infernus ſequebatur eum. Inferni etiam terrorem & timorem deſignat, vbi ſcilicet omnia obſcura. Vnde Zachar. 6. dicitur, quod quadriga, in qua erant equi nigri, egrediebatur in terram aquilonis, quæ, ſcilicet, eſt frigidiſſima, per quã ſignificatur infernus quia ſcilicet ibi eſt frigus, & ardor, & fumus, ſicut de damnatis dicitur Baruc. 6. quod nigræ fiunt facies eorum de fumo, qui in domo ſit. Iſta autem de nigredine ſufficiant. Vide in titul. obſcuritas.

A **Nimietas. Nimis.** Cum nimis, ſeu nimius aliquando in ſcriptura denotent ſuperabundantiam in bono, aliquando deſignent exceſſum & ſuperabundantiam in malo, hinc eſt, quod nimietatem bonam, & nimietatem malã poſſumus inuenire. ¶ Primo quidem dico, quod nimis poteſt accipi in bono. Et ſic nimis idem eſt, quod multum, maxime ſeu valde. Et notandum, quod boni habent nimietatem, id eſt, ſuperabundantem fertilitatem in omnibus tam ſpiritualibus, quam æternis. Inuenio enim, quod iſti habent

Nimium {
Dolorem contritionis,
Laborem afflictionis,
Clamorem confeſſionis,
Splendorem diſcretionis,
Decorem conuerſationis,
Timorem trepidationis,
Honorem dominationis,
Valorem retributionis.

Dico ergo, quod boni habent nimietatem doloris, quia ſcilicet, per dolorem, & contritionem in corde multipliciter contriſtantur ſicut dicebat Dauid in Pſal. Afflictus ſum & humiliatus ſum nimis, rugiebam à gemitu cordis mei. ¶ Item habent nimietatem doloris, & laboris, quia ſcilicet boni & iuſti nimiis pœnis, & laboribus fatigantur. Vnde Iudicum 10. Afflictus eſt Iſrael nimis. Item habent nimietatem clam oris. Clamant enim valde, & nimis orando, confitendo, & Deum laudando, & prædicando Pſalm Confitebor Domino nimis in ore meo. Item habent nimietatem ſplendoris. Splendorem enim claræ diſcretionis habent viri ſancti, ſicut Dauid dicebat in Pſalm. Mirabilia opera tua, & anima mea cognoſcet nimis. Item iſti habent nimietatem decoris, quia ſcilicet per bonam, & honeſtam conuerſationem præ cæteris ſunt decori, ſicut de Suſanna dicitur Dan. 13. quod ipſa Suſanna erat mulier pulchra nimis. Et de Iudith dicitur Iudith 8. quod ipſa erat eleganti aſpectu nimis. Item habẽt nimietatem timoris, quia ſcilicet boni viri ſemper habent timorem Dei in corde ſuo. Quia bene ſciunt, quod ſcilicet dicitur Eccleſ. 1 Vnus eſt altiſſimus creator omnium, omnipotens Rex, potens, & metuendus nimis. Nimis enim timent iuſti Dei ſeueritatem, inferni pœnalitatem, & dæmonum malignitatem. Vnde 1. Reg. 28. dicitur, quod Saul videns caſtra Philiſtiim, timuit, & expauit cor eius nimis. Item habent. vel ſaltem habebunt in Paradiſo nimietatem honoris. quia tunc verificabitur illud Pſal. Nimis honorati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum Et ſic ſequitur, quod ipſi habebunt nimietatem valoris, ſicut ipſi in hoc mundo habent nimietatem bonorum operum, & virtutum. Figurati in arbore Dan. 4. de qua dicitur, quod altitudo eius nimia, & fructus nimii. Sic habebunt in futurum nimietatem, & abundantiam munerum æternorum, atque cœleſtium præmiorum, quia tunc implebitur illud Gen. 15. Noli timere Abraham, quia ego tecum ſum, & merces tua magna nimis. Et iſtud eſt illud nimis, quod ad bonos dignoſcitur pertinere. Signat ergo nimis in bono.

¶ Sed ſecundo dico, quod nimis ſignat in malo. Et ſic poteſt B ſignificare exceſſum vitiorum & malorum, quem mali habent in hoc mundo. Sicut enim ſerpentes excedunt in venenoſitate, leones in crudelitate, porci in voluptate, & fœditate, ſic mali procul dubio excedunt in nimia iniquitate. Vnde Ezech. 9. Iniquitas Iſrael, & Iuda magna eſt nimis valde. Et nota, quod tales habent in hoc mundo exceſſum

Lætitiæ & iucunditatis,
Affluentiæ & proſperitatis,
Gaſtrimargiæ & ebrietatis,
Ignorantiæ & obſcuritatis,
Luxuriæ & carnalitatis,
Sæuitiæ & crudelitatis,
Malæ apparentiæ, & totius inhoneſtatis.

Dico ergo, quod iſti habent nimietatem, iucunditatis, ſicut dicitur de Nabal 1. Re. 25. quod cor Nabal iucundum erat, erat enim ebrius nimis. ¶ Item habent nimiam proſperitatem. Mali enim in hoc mundo plus proſperantur, quam boni. Vnde ciuitati peccatrici Ezech 16. Similam, & mel, & oleum comediſti, & decora facta es vehementer & nimis. Item iſti habent nimietatem guloſitatis. Vnde de Holoferne dicitur Iudith 13. quod ipſe iacebat ſuper lectum ſuum nimia ebrietate ſopitus. Item iſti habent nimietatem obſcuritatis. Non enim attendunt ad lucem ſapientiæ, & claritatis, imo abhorrent, dicentes illud Eccl. 6. Aſpera eſt nimiũ ſapientia. Item iſti habent nimietatem carnalitatis. Vnde de Aſſuero dicitur Heſter 1. quod ipſe poſt nimiam potationem incaleſcebat mero. Item iſti habent nimietatem crudelitatis. Vnde ibidem dicitur, quod Rex nimio furore ſuccenſus, interrogauit ſapientes. Item iſti habent nimietatem malæ conſuetudinis, & totius inhoneſtatis. Vnde Hiere. 2. Quam vilis facta es nimis iterans vias tuas. Et Ezech. 24. Multo labore ſudatum eſt, non exiuit de ea nimia rubigo eius.

¶ Hic autem aduerte, quod vna nimietas ſemper (vt commu- C niter) tranſit in nimietatẽ oppoſitam ſicut videmus in arboribus, quod ſi vno anno nimis abundant in fructibus, in ſequenti nimis erunt ſteriles. Humor enim nimis abundans citius deſiccatur, ſicut figuraliter dicitur Dan. 4. de illa pulcherrima arbore, cuius altitudo nimia, cuius fructus erat nimius, quod ſubito ſuccisa eſt, & periit. Sic vere nimius exceſſus iniquitatis, iucunditatis, & fœlicitatis, ſeu mundanæ proſperitatis, facile vertitur in exceſſum tribulationis, & paupertatis, & temporalis, & æternæ calamitatis. Exemplũ de Nabuchodonoſor rege iniquiſſimo, & crudeliſſimo, & potentiſſimo ſubito mutato in beſtiam, & à regno eiecto, quia ſcilicet in illa hora, qua actualiter ſuperbiendo, & exceſſiue gaudẽdo, gloriando ipſe clamabat, nonne hæc eſt Babylon, quam ædificaui in caput regni. &c. in gloria decoris mei, &c. facta eſt ſibi vox de cœlo, dicens. Tibi dicitur Nabuchodonoſor Rex, &c. Vide Dan. 4 circa finem. Quia pro certo iſtud eſt commune, quod de nimio calore peruenitur ad pluuiam, & de nimia proſperitate, & gaudio peruenitur ad miſeriã, & triſtitiam

Eccl. 21. Domus, quæ nimis eft locuples, annullabitur fuperbiâ. Vnde illi potentiffi næ ciuitati Tyro dicitur Ezech 27. Glorifica-ta es nimis in corde maris. Sequitur. Ventus au ter contriuit te. Nimia enim pinguedo mors eft. Et breuiter, omne nimium re-probatur. Arbores enim nimiæ facilius eradicantur à vento & a-nimalia nimia tardius fugiût pericula. Figura de illo hirco Dan. 8. Hircus autem caprarum factus eft magnus nimis, cumque cre-uiffet, fractum eft cornu magnum. Et fic ergo patet, quomodo nimis, & nimietas applicantur, & ad bonos & ad malos. Vide fu-pra de multitudine, vel de multum.

A **Niniue.** Nota, quod Niniue, quæ quondam fuit maxima ciuitas fcilicet itinere trium dierum, ficut dicitur Ionæ 3. & quæ regni Affyriorum id eft, fuperioris Syriæ fuit ca-put, cum Syri idem fint, quod Affyrii, ficut dicit Iuftinus libro fecundo, & quæ interpretatur fœta, vel fpeciofa, germen pul chritudinis, vel natiuitas pulchra, poteft fignificare in bono & in malo. Et primo quidem in bono. Et fic certe dico, quod fi-gnat

Animam innocentem,
Ecclefiam militantem,
Patriam triumphantem.

Anima enim pulchra eft, & fœcunda per innocentiam. Ecclefia militans per pœnitentiam. Ecclefia triumphans per gratiam, & affluentiam. In anima funt tres diætæ, hoc eft dictum, tres natu-rales potentiæ, fcilicet

Intellectus,
Memoria,
Voluntas.

In militanti Ecclefia tres funt diætæ, hoc eft dictum, tria religio-nis vota, feu tres partes pœnitentiæ, videlicet

Contritio,
Confeffio,
Satisfactio.

In cœlefti vero patria funt fimiliter tres diætæ, videlicet tres do-tes animæ feu gloriæ, quæ fcilicet funt,

Vifio,
Fruitio,
Tentio.

De anima poteft dici illud Ionæ 3. Niniue erat ciuitas magna. Et vere magna eft anima, quæ per intellectum, memoriam, & vo-luntatem omnia comprehendit. De militanti Ecclefia poteft di-ci illud Ionæ 1. Vade in Niniue ciuitatem magnam & prædica ibi verbum Domini. De cœlefti vero gloria, patria, feu curia poteft dici illud quod dicitur Tob. 14. quod Tobias fepultus eft ho-norifice in Niniue. Et fic notabis, quod Niniuitæ, funt viri iufti, qui fcilicet confidenter Deo credunt, & fua mala deflent, & cri-mina loquuntur, cœlum fcandunt, & furfum fublimantur. Ifti dico domino folent credere. Ionæ 3. Crediderunt viri Niniuitæ domino. ¶Item crimina folent plangere. Ionæ 3. In Niniue ex ore regis, & principum, & hominis, & iumenta non guftabunt quicquam &c. operiantur faccis, & clament ad dominum. ¶Item ad cœlum folent fcandere Lucæ 11. Viri niniuitæ furgent in iu-

B dicio, & fic patet, quod Niniue fignat in bono. ¶Sed adhuc dico, quod Niniue fignat in malo. Et fic dic, quod ifta fuit

Crudelium domus & habitatio,
Potent um locus & exaltatio,
Fidelium locus & flagellatio.

Et fic certe dico quod hæc fignat mundum, & mundi profperi-tatem, vbi fcilicet mali principantur. Vnde Iudith. 1. dicitur, quod Nabuchodonofor regnabat in Niniue. ¶Item ibi magni dominantur. vnde Efaiæ 36 dicitur, quod Sennacherib rex Affy-riorum habitauit in Niniue. ¶Item boni & maxime principes flagellantur, & moleftantur. Vnde Angelus & Tobias dixerunt Tob. 7. Ex tribu nephthalim fumus ex captiuitate Niniue. In fi-ne autem Niniue, id eft, mundus & mundi honores defolantur, & diffipantur. vnde Naum. 1. Onus Niniue, liber vifionis Naum. Et Naum. 2. Niniue quafi pifcina aquarum. Sequitur. Diffipata & fciffa & dilacerata, & cor tabefcens, & diffolutio geniculorũ, & defectio in cũctis renibus, & facies omnium ficut nigredo ollæ.

A **Nifi.** Nota quod ifta dictio Nifi quandoq; ponitur per modũ exceptionis, ficut cum dicitur Lucæ 4. quod multi le-profi erant in Hierufalem tempore Helifæi, fed nemo eorum mundatus eft nifi Naaman fyrus. Quandoque per modum con-ditionis, ficut cum dicitur Marc. 13. quod nifi abbreuiaffet do-minus dies Antichrifti, non fuiffet falua omnis caro. Quandoq; per modum comminationis, ficut cum dicitur 1. Macha. 14. Nifi mihi vinctum Iudam tradideritis, iftud Dei fanum in planitiem deducam. ¶Et poffumus notare, quod ficut homines cauti fem-per folent in fuis contractibus ponere vnum Nifi, id eft, vnam conditionem, qua fcilicet ftante confueuit ftare contractus, & nõ ftante non ftare, fic reuera videtur, quod in rebus humanis, & diuinis femper inuenitur Nifi, id eft, aliqua dubitatiua exceptio, vel conditio, quæ nifi completa fuerit, totũ perit. In rebus etiã humanis nihil inuenitur purum aut abfolutũ, omnia enim funt cum Nifi. ¶Sic igitur notabo, quod in fcriptura Nifi fignificat, B quo ad

Deum, fingularem excellentiam,
Iuftum, virtualem fapientiam vel prudentiam,
Impios, vitiofam diligentiam,
Beatum, gloriofam affluentiam.

Primo igitur dicam. quod eft vnum Nifi, quod fpectat ad Deum. Et iftud pro certo eft vnum Nifi excellentiæ fingularis, ficut cũ dicitur, quod nemo poteft hæc facere, quæ tu facis, nifi fuerit Deus cum eo. Et fic notabis, quod iftud Nifi, id eft, ifta excellen-tia apparet in multis, videlicet in hoc, quia

Viros iuftos iuuat & liberat,
Res humanas regit & temperat,
Res diuinas monftrat & referat,
Peccatores damnat & vulnerat,
Viros iuftos trahit, & fœderat.

Dico ergo, quod Deus habet fuum Nifi, id eft, fuam fpecialem prærogatiuam iuftos iuuando, & liberando. Vnde in Pfalm. di-cit Dauid. Nifi quia dominus adiuuit me, paulominus habitaf-fet in inferno anima mea. Et Gen. 31. Nifi Deus patris mei Abra-ham affuiffet mihi, forfitan modo nudum me dimififfes. Item mundum regendo, & moderando. Negotia enim mundana, & humana magis gubernantur, & moderantur per diuinam pro-uidentiam, quam per humanam. Pfalm. Nifi dominus ædifica-uerit domum, in vanum laborauerunt, qui ædificant eam. Nifi dominus cuftodierit ciuitatem, fruftra vigilat, qui cuftodit eam. Item fe reuelando, & declarando, feu etiam referando. Conftat e-nim quod nemo poteft Deum cognofcere nifi ipfe Deus often-dat, & reuelet homini femetipfum. Vnde Matth. 11. Nemo nouit filium nifi pater, neque patrem quis nouit nifi filius, & cui volue-rit filius reuelare. Et Luc. 10. Nemo fcit quis fit filius, nifi pater, & quis fit pater, nifi filius. Item malos lædendo, & vulnerando. Conftat enim quod mali funt hodie tantæ potentiæ, quod nifi Deus ipfos vulneraret aut morte præueniret, non effet, qui refi-fteret, aut ab eorum nequitiis tutus effet, ficut de Antichrifto di-citur Marc. 14. quod nifi abbreuiati fuiffent dies eius, non fuiffet falua omnis caro. Et in Pfalm. dicitur, quod nifi quia Dominus erat in nobis, cum exurgerent homines in nos, forfitan viuos de-glutiffent nos Item iuftos trahendo, & fœderando quia fcilicet, nemo eft qui iuftos trahere poffit ad ipfius amorem, & finaliter ad Paradifi gloriam, & fplendorem, nifi ipfemet. Vnde ipfe dicit Ioan. 14. Nemo venit ad patrem nifi per me. Et Ioan. 6. Nemo po-teft venire ad me nifi pater meus traxerit eum. Et ibidem. Nemo poteft venire ad me, nifi fibi datum fuerit à patre meo. Patet er-go, quod eft vnum Nifi quod fpectat ad Deum. ¶ Secundo dico, C quod eft vnum Nifi, quod fpectat ad iuftum. Iufti enim habent fuum Nifi, id eft, fuam conditionem exceptiuam, & fuam fingu-larem prærogatiuam. Et fic nota, quod iufti habent fcilicet v-num Nifi,

Quod facit {
Bene viuere,
Recte fapere,
Rite credere,
Iufte agere,
Diu fiftere,
Culpas luere,
Surfum fcandere,
Corda iungere.
}

Dicamus ergo, quod eft vnum Nifi, quod fpiritualiter facit viue-re. Et iftud eft prærogatiua facramenti altaris, de quo dicitur Io. 6. Nifi manducaueritis carnem filii hominis & biberitis eius fan-guinem, non habebitis vitam in vobis. ¶ Item eft vnum Nifi, quod fubtiliter facit fapere, de quo Sapientiæ 7. Neminem dili-git Deus, nifi, qui cum fapientia inhabitat. Et illud 1. Cor. 2. Ne-mo nouit hominum, quæ funt in homine, nifi fpiritus hominis, qui eft in illo Item eft vnum Nifi, quod veraciter facit credere, feu colere, videlicet Deum folum. Vnde 4. Regum 5. Non faciet vltra feruus tuus Holocauftum, & victima diis alienis, nifi Do-mino Item eft vnum Nifi, quod virtualiter facit agere, vnde illud prædictum Iohan. 3. Nemo poteft hæc figna facere, quæ tu facis, nifi fuerit Deus cũ eo. Item eft vnum Nifi, quod ftabiliter facit fi-ftere, i. in bono perfeuerare. Vnde Ioa 15. Sicut palmes non poteft facere fructum nifi manferit in vite, fic nec vos nifi in me man-feritis. Et Actorum 17. Nifi in naui manferitis, &c. falui fieri non poteftis.

poteſtis. Item eſt vnum Niſi, quod humiliter facit luere, ſcilicet, virtus pœnitentiæ Apo 2. Sin autem non, veniam tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris. Item eſt vnum Niſi, quod ſupernaliter facit ſcandere, & iſtud eſt humilitas vel baptiſmus De humilitate enim dicitur Iohannis 3. quod nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo. De baptiſmo vero dicitur Ioan.3. Niſi quis renatus fuerit denuo, nõ poteſt intrare in regnum Dei Item eſt vnum Niſi, quod mentaliter facit iungere, ſeu diligere, ſcilicet, charitas, de qua ad Rom. 14. Nemini quicquã debeatis, niſi vt inuicẽ diligatis. Et ſic patet, quod vnũ Niſi facit viuere, quod eſt dignitas magni ſacramenti, ſcilicet, Euchariſtia. Sapere, quod eſt claritas ſani documenti ſcilicet diuina ſapientia vel ſcientia. Credere, quod eſt firmi veritas fulcimenti, ſcilicet, fides noſtra. Agere, quod eſt ſanitas diuini iuuamenti, ſcilicet, ipſe Deus, & eius gratia. Siſtere, quod eſt firmitas fortis fundamenti, ſcilicet, perſeuerantia & conſtantia. Plangere, quod eſt aſperitas triſtis nocumenti, ſcilicet, pœnitentia. Scandere, quod eſt humilitas vilis condimenti, ſcilicet, contemptus ſui, & puritas. Mentes iungere, quod eſt charitas tuti ligamenti, ſcilicet, amor & dilectio vera. Sic ergo patet, quod eſt vnum Niſi, quod ſpectat ad iuſtum.

D ¶ Tertio dico, quod inuenitur vnum Niſi, quod ſpectat ad impium. Conſtat enim, quod mali habent ſuum Niſi, id eſt, ſuam exceptionem, & ſuam in ſuis actibus fraudulentam, & dubiam additionem. Et ſic notabo, quod iſti ſemper apponunt in ſuis verbis, & operibus ſcilicet vnum Niſi

Fallacitatis & fraudulentiæ,
Fatuitatis & ignorantiæ,
Pœnalitatis & peſtilentiæ.

Eſt igitur in eorum factis incluſa vna conditio, ſeu etiam vnum Niſi fraudulentiæ, & fallacitatis. Vnde Prou.4. dicitur, quod iſti non dormiunt niſi male egerint, nec capitur ſomnus ab oculis eorum, niſi ſupplantauerint.

¶ Item ibi eſt vnum Niſi ignorantiæ, & fatuitatis. Vnde Prouerb.8. dicitur, quod non recipiet ſtultus verba prudentiæ, niſi ea dixeris, quæ verſantur in corde ſuo. Item ſubinfertur vnum Niſi peſtilentiæ, & pœnalitatis, ſcilicet, pœna inferni, de qua dicitur Ioa.17. Nemo ex his periit niſi filius perditionis. Patet ergo, quomodo Niſi ſpectat ad impium.

E ¶ Quarto vero dico, quod Niſi quandoque ſpectat ad beatum. Gloria enim æterna eſt vnum Niſi, id eſt, vna conditio, quã nullus percipit niſi beatus, de quo Apocal.2. dicit dominus ſic. Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidũ, & in calculo nomen meum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit. Sufficit.

A **Nitere. Nitor.** Cum Nitor idem ſit, quod ſplendor, poteſt dici, quod nos inuenimus

Nitorem { Sanctitudinis, Pulchritudinis, Realis ſeu temporalis celſitudinis.

De nitore ſeu ſplendore ſanctitudinis virtualis dicitur Thren. 4. quod Nazaræi niue erant candidiores, lacte nitidiores, rubicundiores ebore antiquo. Vnde etiam de illa ſancta regina Heſter dicitur Heſter 15. quod nitentibus oculis triſtem celabat animũ, vt ſcilicet à morte ſuum populum liberaret. De nitore vero, ſeu decore pulchritudinis corporalis dicitur Pro.5. Fauus inquit deſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, nouiſſima autem illius amara velut Apſinthium, & lingua eius acuta quaſi gladius biceps. De nitore vero, ſeu fulgore celſitudinis temporalis poteſt dici illud Iud.5. Qui aſcenditis (inquit) ſuper nitentes aſinas, & ſedentes in iudicio, & ambulantes in via loquimini. Sufficit quia non ſunt auctoritates. Vide in titul. fulgor, ſplendor & claritas, & ſimilia.

A **Niti.** Nota, quod niti idem eſt quod ad aliquid agendum viriliter inſiſtere, vel conari. Et ſic Niti in bono ſumitur, & in malo. In bono enim, ſicut quando quis vltra vires vel ſaltem iuxta vires nititur, tentat & conatur facere. Talis enim conatus laudabilis eſt, quia ſcilicet dato, quod nullus congruus ſequatur effectus, qui tamen iuxta poſſe nititur, & conatur, apud Deum, & homines non ſolum excuſatur, imo etiam commendatur, ſicut ſcilicet de Ioſia Rege dicitur 2. Eſdræ 1. quod ipſe conabatur expugnare Regem Ægypti. In bono tamen ſignificato tam de niti,
B quam de conari, quaſi nullæ ſunt auctoritates. ¶ In malo vero ſignificato niſus & conatus in auctoritatibus plus abundant. Dic ergo, quod mali nituntur, & conantur ſemper ad malum. Ipſi enim nituntur

Inter concordes diſcordiam ſeminare,
In maiorum potentiam intentare,
Fidelem amicitiam eneruare,
Simplicium ſubſtantiam occupare,
Mendacem eloquentiam ventilare,
Hypocriſis fallaciam frequentare,
Egenorum iuſtitiam diſſipare,
Sanctam matrem eccleſiam ſubiugare.

Dicam ergo, quod mali conantur, ſeu nituntur inter concordes ſeminare diſcordiam. Et ſic de quolibet tali poteſt dici illud Iud. 9. Appropinquans oſtio ignem ſupportare nitebatur. Ignem dico diſcordiæ, ſeu rixæ.

¶ Item nituntur in maiore annullare potentiam, ſicut ſcilicet Heſter 16. dixit Aſſuerus de Amon, quod ipſum de regno pellere nitebatur. Item nituntur in amicis nõn ſeruare fiduciam. Et ſic dicitur Iob 6. Super pupillum irruitis; & ſubuertere nitimini amicum veſtrum. Item nituntur ſimplicium occupare ſubſtantiã. Vnde 2. Par.20. Filii Amon, & Moab; & Mons Seir nituntur eiicere nos de poſſeſſione, quã tradidiſti nobis. Item nituntur mendacem multiplicare facundiam Prou.10. Qui nititur mendaciis, hic paſcit ventos.

¶ Item nituntur hypocriſis palliare fallaciam. Vnde de ſtellione, qui eſt vermis pulchris maculis & coloribus picturatus, & tamen eſt venenoſus, dicitur Prou.20. Stellio manibus nititur, & in domibus regum commoratur Manibus enim id eſt, operibus exterius apparentibus nituntur tales picti, & ficti domos regum aſcendere, & per hypocriſim, & fallaciam cum regibus officia procurare. De quo certe reprehenditur hypocrita Hier.2. vbi dicitur ſic. Quid niteris bonam oſtendere viam tuam ad quærendam dilectionem, quæ inſuper, & malitias docuiſti vias tuas? Et ſic ad hypocritam referatur illud Hier.49. Qui habitas in cauernis Petræ, apprehendere niteris altitudinem collis. Item nituntur ſeu conantur egenorum diſſipare, ſeu ſuffocare iuſtitiam, ſicut de illis peſſimis dicitur Heſter 10. quod conati ſunt delere nomen Iudæorum. Item conantur catholicam violare Eccleſiam, ſicut ſcilicet Actorum 24. Paulo improperabant (licet falſo) quod auctor erat ſectæ Nazarenorum, & quod templum violare conatus ſit. Et hoc igitur de niti & conari ſufficit. Vide ſupra de Inniti.

Nix. Nota, quod nix habet naturaliter candidiſſimam perfectionem, debiliſſimam durationem, frigidiſſimã cõditionem. Et ſic ſpiritualiter loquendo, ſecundum iſtas tres niuis proprietates poſſumus dicere, quod nix in bono tria poteſt generaliter deſignare, videlicet A

Perfectionem virtualem,
Poſſeſſionem temporalem,
Afflictionem corporalem.

Primo dico, quod nix ſignat perfectionem virtualem. Nix enim habet colorem puriſſimum, & mundiſſimum, & omni macula impermixtiſſimum per quod poteſt mentis, & corporis puritas, & honeſtas deſignari. Quia, videlicet tantus debet eſſe nitor puritatis interius in intentione, quod nulla prorſus nigra macula cuiuſcunque vitii debet ibi quomodolibet admiſceri, vt ſic dicat quilibet ſic dealbatus illud Pſalm. 50. Aſperges me Domine hyſopo, & mundabor, lauabis me, & ſuper niuem dealbabor. Tantus etiam debet eſſe candor honeſtatis exterius in conuerſatione, quod nulla macula inhoneſtatis debet apparere, vt ipſe etiã ſit ſimilis Angelo de quo dicitur Mat.28. quod aſpectus eius erat ſicut fulgur, veſtimenta autẽ eius candida ſicut nix. Vt & de quolibet viro perfecto exponatur illud Dan. 7. Antiquus dierum ſedit, veſtimentum eius vt nix candidum. Tales enim debent eſſe antiqui per maturitatem. Debent ſedere per mentis tranquillitatem. Debent etiam habere veſtimentum conuerſationis candidum ſicut nix per puram, & honeſtam, & nitidam conuerſationem. Et ſic figurabuntur in illo filio hominis Apoc. 1. qui habebat caput, & capillos candidos tanquam lana, & albos tanquam nix. Quia videlicet nos non debemus ſolum habere niueum ſeu album caput intentionis vel capillos affectionis, ſed etiã lanam conuerſationis exterioris Et ſic proculdubio per iſtam niueitatem virtualem dealbabimur, taliter, quod finaliter habebimus niueitatem gloriæ ſempiternæ. Et ſic de nobis dicetur illud Pſal. Niue dealbabuntur in Selmon. Sic igitur nix ſignat perfectionem virtualem.

¶ Secundo dico, quod nix ſignat poſſeſſionem temporalem. B
Sicut n. videmus, quod nix modico calore diſſoluitur, ita quod nihil de ea amplius reperitur, ſic mundi bona faciliter pereunt, & valde modicum durant aut ſubſiſtunt. Iſta vero ſolet eſſe quandoque bona, quandoq; mala. Bona, quia ſolet terras impinguare. Mala autem, quia ſolet viſum debilitare, & oculos congrorum in mari penitus excœcare, quia ſcilicet tẽpore magnæ niuis congri in mari cœci efficiuntur, ita quod ad voluntatem piſcatorum capiuntur. Sic vere mundi poſſeſſio vel proſperitas ſolet quandoque facere bonum ſcilicet illis, qui bene vtuntur, & qui per eleemoſynas iſtam niuem aliis largiuntur. Conſtat.n. quod exinde gratiis, & virtutibus impinguantur. Quia vere illi in ſcripturæ commendantur, qui dant niuem ſicut lanam, nebulam ſicut ci-

nerem spargunt. Quandoque etiam solet facere malum, & hoc solum illis, qui illa male vtuntur, & qui in aspectu huius niuis delectantur. Sæpe enim fit, quod ipsos excœcat per peccatum, & finaliter destruet per tormentum. Congri enim, id est, deliciosi, tunc lumine gratiæ priuantur, & à piscatoribus, id est, à dæmonibus capiuntur, quando in mari huius mundi niue prosperitatis nimium profundantur. Vnde potest dici, de diabolo illud 2. Reg. 3. quod ipse percussit leonem, id est, peccatorem, in medio cister-
C næ in diebus niuis. Signat ergo possessionem temporalē. ¶ Tertio dico, quod signat afflictionem corporalem. Nix enim quæ sua frigiditate lædit membra, signat tribulationem, & pœnitentiam, quæ nos lædunt corporaliter, & affligunt. Et sicut niues in altis montibus solent amplius abundare, sic in altis & sanctis viris solet nix tribulationis, & pœnitentiæ amplior apparere Hierem. 18. Nunquid de petra agri deficiet nix libani? ac si dicat non. Et ista nix habet virtutem purificatiuam animarum, sicut dicebat Iob 9. Si lotus fuero, quasi aquis niuis, & fulserunt velut mūdissimæ manus meæ. Et sic igitur patet, quomodo triplex nix accipitur in bono.

D ¶ In malo vero per niuem potest intelligi hypocrisis, simulatio deceptiua, & infernalis tribulatio afflictiua. Signat ergo nix vitiū externæ simulationis, quia sicut nix operit, & contegit viarum, & paludum fœditates ita quod locus qui niue cooperitur, quamuis sit lutosus, & periculosus, non tamen cognoscitur nec cauetur, sic nix hypocrisis exterioris solet in malis fæces animi taliter regere, & velare, quod homo nō potest eas cognoscere nec cauere. Figurati Numer. 12. in Maria sorore Moysi, quæ cum propter murmur facta esset leprosa, facta est alba vt nix. Quia regulariter talis albedo niuea erat antiquitus signum lepræ. Quia vere sæpe fit, quod illi, qui niue exterioris conuersationis amplius dealbantur, magis leprosi, id est, magis peccatores interius dignoscuntur. Vnde de Giezi dicitur 4. Reg. 5. quod egressus est leprosus quasi nix.

E ¶ Item signat nix supplicium æternę tribulationis. Et sic sumitur Iob 24. vbi de peccatoribus loquens dicit, quod ad nimiū calorem transibunt ab aquis niuium. Vnde in Psal. dicitur, quod ignis, grādo, nix, glacies, spiritus procellarum pars calicis eorum. Vide eam supra de igne vel de glacie.

A Nobilis. Nobilitas.

Nota, quod nobilitas animi, teste Seneca, generositas est sensus, & nobilitas hominis est animus generosus. Et ideo secundum Senecam, illa non est proprie nobilitas quæ ex carne venit, sed quæ ex mente procedit. Possumus igitur distinguere, quod nobilitas dicitur multis modis. Est enim Nobilitas

Naturalis,
Virtualis,
Temporalis,
Æternalis.

Prima nobilitas debet commendari,
Secunda honorari,
Tertia reprobari,
Quarta vero affectari.

Dico ergo primo, quod est nobilitas naturalis, & ista nihil aliud est, quam quædam naturalis inclinatio, & dissipatio, quā quandoque habet homo à natura naturante, vel à natura constellationum influente, sibi naturaliter, & originaliter concreatā, per quam ad nobiles, & virtuosos actus disponitur, & naturaliter inclinatur. Sicut enim in naturalibus est vna materia nobilior alia, ita quod materia secundum quod est nobilior, tanto est nobilioris formæ capacior, & ad ipsam inclinatior (& inde est, quod in natura sunt aliquæ res aliis nobiliores, & in suis naturalib. conditionibus meliores, sicut patet de cœlestibus respectu elementorum, de animalibus respectu arborū, & metallorum, & de hominibus respectu quorumlibet animalium, & iumentorum) sic vere ipse Deus in ipsa natura intellectuali scilicet in Angelis, & hominibus, aliis solet dare nobiliora, aliis viliora. Et inde est, quod inter homines aliqui sunt naturaliter inclinati, & dispositi ad nobiliores scientias, & speculationes, ad nobiliores artes, & operationes, ad nobiliores operas, & negociationes. Et ideo de ista nobilitate naturæ potest dici illud 1. ad Cor. 1. Non multi nobiles secundum carnem. Et quare? quia vere illi, qui sunt hodie in naturalibus nobiliores scilicet Philosophi naturales, Astrologi, & scientiis nobilibus dedicati, reputantur hodie viliores, quinimo etiam tales hodie oportet, quod dimittant scientias huiusmodi, quia exinde non possunt acquirere victum suum. Vnde hodie verificatur illud Esa. 5. Nobiles eius interierunt fame, mul-
B titudo eius siti exaruit. Inuenitur ergo nobilitas naturalis. ¶ Secundo dico, quod inuenitur nobilitas virtualis. Sicut enim sæpe fit, quod rusticus propter strenuitatem, vel diuitiarum multiplicitatem, vel gratiæ Regis fauorabilitatem, nobilitatur, & à primis suis rusticitatibus, & seruilibus conditionibus liberatur, sic homo, qui naturaliter est rusticus, & peccator, quia scilicet teste Apostolo, Nos sumus naturaliter filii iræ: à Deo spiritualiter nobilitatur, quia pro certo Deus Rex noster ante sæcula, quando videt nos diuitiis virtutum, & strenuitate bonorum operum abundare, solet nos nobilitare & summe nobiles reputare. Nobilis enim dicitur, qui

Libertatibus vtitur, vel
Seruitutibus non subiicitur,
Sua liberaliter largitur,
In equis, canibus & auibus delectatur,
In bellis, & hastiludiis viriliter operatur.

Et pro certo tales nobiles sunt viri sancti, quia vere ipsi non sunt peccati seruitutibus, & malis consuetudinibus subiugati, sed magis gratia libertatis sunt dotati, dicentes illud Gal. 4. Itaque iam non sumus ancillæ filii sed liberæ. Isti etiam sua largiuntur per eleemosynam, & liberalitatem. Isti diligunt equos, id est, obediētiam, & humilitatem, quia scilicet equus, quod est animal domesticum, & obediens & frænatum, signat virtutem humilitatis, & obedientiæ.

¶ Item isti diligunt canes, qui domino suo fideles sunt, & signant veram amicitiam, & fidelitatem. Item isti etiam diligunt aues, alte volantes, id est, altam contemplationem, & sublimitatem. Isti etiam diligunt bella, id est pugnam contra hostium spiritualium nequitiam, & malignitatem. Isti ergo sunt nobiles, quia sicut dicit Hieronymus, Sola apud Deum est libertas, non seruire peccatis, & sola apud Deum est nobilitas, virtutibus esse clarum. Poeta enim dicit, quod Nobilitas sola est animus, qui moribus ornatus. Vnde de illo Machabęo dicitur 2. Mac. 14. quod ipse elegit nobiliter mori potius, quam subditus esse peccatoribus. Et ideo de nobilitate morali potest exponi illud Luc. 19. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum. Vbi aduerte, quod ad spiritualem nobilitatem requiritur benignitas interius in conscientia. Homo. Celeritas exterius in apparentia. Abiit. Auctoritas superius in præsidentia. (Regnū inquit.) Nos enim debemus habere interius in affectu benignitatem. Exterius in effectu velocitatem. Superius in præfectu auctoritatem.

¶ Dico ergo, quod ad spiritualem nobilitatem requiritur benignitas in affectione (Homo inquit) qui scilicet est animal māsuetum natura, quia videlicet creaturæ, quę sunt nobiliores, sunt (vt communiter) benigniores. Vnde etiam de cane nobili videmus, quod quamuis natura eius contra feras sit valde ferox, est tamen erga homines valde grata, valde fauorabilis & benigna. Nam sicut contra hominem quandoque currat quasi in seipsum reuertens subito desinit. Sic vere vir iustus contra feras, id est, cōtra peccatores debet esse ferox, ipsos scilicet mordendo, & corrigendo, & contra eos latrando, & prædicando, erga tamen homines, id est, erga viros rationabiles, & perfectos, debet esse benignus, & pius, & ab omni nocumento eorum debet esse totaliter alienus, imo potius debet ipsis applaudere, fauorabilis, atq; gratiosus esse, sicut de cane dicitur Tob. 11. Tunc præcucurrit canis, & quasi nuncius blandimento suæ caudæ gaudebat. Nam sicut canis nobilis solet prædam suam non comedere, sed magistro suo seruare, sic vir perfectus prædam suorum bonorum temporalium non debet solus expendere sed magistro suo Deo in persona pauperum reseruare Canticorum 7. Omnia poma mea noua, & vetera seruaui tibi. Nobilis ergo est, quia pro certo lux, quæ est nobilissima res, est suiipsius mirabiliter diffusiua, est etiam suiipsius cum corporibus minus nobilibus, scilicet, cum aere & aqua immediatius adiunctiua. Ad denotandum, quod illi proprie sunt nobiles, qui per virtutem pietatis diffundunt, & communicant se & sua, & qui corporibus ignobilibus, id est, peccatoribus, & pauperibus non dedignantur associare, & coniungere seipsos. Exemplo Christi, qui peccatores non dedignabatur, & qui cum ipsis sedebat, & aliquoties cibo vescebatur. Ista est igitur nobilitas virtualis, quando, scilicet, homo habet benignitatem in affectione. (Homo inquit quidam,) quasi diceret. Pauci sunt tales, quia scilicet iste singulariter dicitur quidā. Vnde talis potest dici ille, de quo Luc. 6. dicitur. Bonus homo de bono Thesauro suo profert bona. Et Luc. 13. Homo quidam fecit cænam magnam.

¶ Deinde dico, quod qui vult esse spiritualiter nobilis, debet habere celeritatem in operatione. (Abiit inquit.) Corpora enim nobiliora sunt (vt communiter) velociora, patet in cœlo, & etiam planetis, qui sunt nobilissima corpora, & citissime voluuntur. Patet etiam in fluminibus, qui respectu lacuum sunt nobilia, quæ continue fluunt, agitantur, & currunt. Patet insuper in auibus prædalibus, & nobilibus, quæ celerrime volant, & superius in aera eleuantur. Patet nihilominus in nobilibus canibus, qui valde citius cæteris currūt, saltant, circumeunt, & mouentur. Sic vere charissimi, illi, qui in mo-

ribus

ribus sunt nobiliores, sunt bene operando celeriores, & ad seruiendum, & obediendum, & discurrendum velociores, & promptiores. (Abiit inquit.) Res enim quanto est nobilior, tanto in operando vel in producendo actum suum est celerior, sicut patet in luce, quæ ab oriente in occidentem subito se diffundit. Sicut etiam patet de Angelis ac de Deo, qui sine successione temporis operantur. Sic vere illi, qui spiritualiter nobiles, vel perfecti possunt dici, operando bonum non quærunt dilationem vel successionem, imo statim & subito ad nutum Dei, & prælati exequuntur suam bonam operationem. Abiit ergo. Vt sic quilibet talis dicat illud Ioan. 9. Abii, & laui, & vidi. Vnde 1. Mach. 10. Ascendit Alexander, qui cognominatur nobilis, & occupauit Ptolomaidam, & regnauit ibi. Habeat ergo celeritatem in operatione.

E ¶ Denique dico, quod qui vult spiritualiter esse nobilis debet habere auctoritatem in dominatione, quia ipse debet sibi accipere regnum, quia scilicet ipse non debet seruire vitiis, sed potius eis imperare. Quia secundum Chrysostomum super Matthæum. Ille se potest clarum, & nobilem reputare, qui seruire vitiis dedignatur. Sicut enim res, quæ sunt in natura nobiliores, sunt superiores in situ (vt communiter,) sicut patet de cœlo, & stellis, sic si tu vis esse spiritualiter nobilis, necesse est, vt in præsidendo tibi ipsi tu sis superior, & sublimior. Requisitus enim quidam Philosophus, quis proprie debebat appellari nobilis, respondit quod ille, qui non erat propriæ voluntati subiectus, & qui suis concupiscentiis imperabat. Vnde Prosper ait. quod non caret regia potestate, qui nouit corpori suo rationabiliter imperare. Vnde poeta Claudianus in metro suo dicit sic.

Tu licet extremos late dominere per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent,
Si metuis, si praua cupis, si duceris ira,
Seruitii patiere iugum, tolerabis iniquas
Interius leges. Tunc omnia rite tenebis,
Cum poteris Rex esse tui, &c.

Tales enim sunt spiritualiter nobiles, & ideo tam sui quam aliorum merentur esse principes, atque reges, quia sicut dicitur Eccl. 10. Beata terra, cuius Rex nobilis est. Et proculdubio charissimi, illi, qui super homines accipiunt sibi regnum, bene debent esse spiritualiter nobiles, & perfecti, quia sicut taurus dicitur esse nobilis & generosus, qui habet frontem duram, & cornutam, aspectum ferocem, aures acutas, & qui dimicationem aliis præoffert, & qui arenam in altum spargit, sic prælatus nobilis debet dici, qui habet frontem duram per constantiam, & firmitatem. Aspectum ferocem per maiestatem, & auctoritatem. Aures acutas per audiendi causas partium promptitudinem, & sedulitatem. Dimicationem seu bellum præofferens, scilicet, malis per ipsorum punitionem, & per iustitiæ seueritatem. Arenam autem diuitiarum spargit per eleemosynas, & largitatem. Et sic verificabitur in illo illud Psalm. Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi. Tales ergo debent esse nobiles, & tales sic nobiles debet fieri Reges, & Principes, & accipere sibi regnum, iuxta illud Deuteronom. 1. Tuli de tribubus vestris sapientes, & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, quinquagenarios, & decanos. Patet igitur, quod ille, qui vult spiritualiter esse nobilis, debet habere auctoritatem in statu, velocitatem in actu seu in motu, benignitatem in affectu. Ista est igitur nobilitas virtualis.

F ¶ Tertio dico, quod est quædam nobilitas temporalis. Et ista pro certo vilipendenda est, & contemnenda propter multa, videlicet quia ista habet

Vilem ingressum,
Malum progressum,
Tristem egressum.

Vilem dico ingressum, quia scilicet nobilitas à principio habuit ortum ex violentiis crudelium tyrannorum, qui pauperes, & simplices oppresserunt, & super eos dominium vsurpauerunt. Et quia viderunt se superiores, se nobiles vocauerunt, sicut de Nemroth gigante dicit magister in Historia scholastica. Habuit etiam ortum nobilitas à diuitiis auarorum. Teste enim Cassio. Nobilitas nihil aliud est, quam diuitiæ inueteratæ, & per genus ad posteros deriuatæ. Formicæ enim omnes sunt eiusdem conditionis, & omnes sunt paruuli vermes circa terram continue grana colligentes. Fit tamen quandoque, quod formica quando senescit, acquirit alas, & sursum in aere volitat sicut auis, ita quod iam videtur naturam aliarum formicarū excedere, & ad naturam auium aliqualiter se transferre. Sic vere antiquitus natura omnes formicas, id est, omnes homines similes creauit, & omnes aliqualiter circa grana colligenda, id est, circa agriculturæ officium occupauit, verum quia quidam alas diuitiarum acceperunt, idcirco se super alios per superbiam erexerunt. Et se in aues, id est, in nobiles transformatos crediderunt, & se ex tunc nobiles appellari voluerunt. Isti ergo facti sunt nobiles à fortuna, non à natura. Istud etiam videmus quotidie accidere, quia scilicet viles rustici se fieri nobiles, & milites faciunt, vt apparet in ornatu istorum. (Quia nō cognoscitur miles à rustico, & clericus à mœchanico, id est, à sutore, & ab omni practico vix cognoscitur,) & ex tunc vna cum sua posteritate nobiles se esse credunt, sicut patet supra in exemplo de eruca, & aliis exemplis prout tabula indicabit. Ista ergo nobilitas habet vilem ingressum.

¶ Item ista habet malum progressum. Ista enim habet annexam G

Vnitatem,
Crudelitatem,
Pomposicatem.

Sicut enim videmus, aues nobiles dicuntur illæ, quæ rapaces, & violentæ esse noscuntur, sicut patet in aquila vel falcone. Leo etiam, qui cæteris animalibus dicitur nobilior, est crudelior, & superior. Plinius etiam dicit, quod nobilitas taurorum est toruum aspectum habere, frontem cornutam gestare, aures acutas, & erectas tenere, bellum aliis præofferre, & arenā dispergere, & iactare. Sic vere hodie illi reputantur nobiliores, qui sunt superiores, & sæuiores, & qui sunt animalibus simplicibus. i. pauperibus nequiores, qui sciunt etiam aures ad libenter audiendum adulationem, habere frontem cornutam per gestum superbum, & elationem, & rapinam, & exactionem, arenam diuitiarum spargere per prodigam, & expensam largitionem, quæ omnia sunt hodie signa nobilium, quia hodie nullus nobilis reputatur, nisi in elatione, & crudelitate aliis præferatur. Talibus loquitur scriptura Ezech. 21. Sordida, nobilis grandis interitu, tolle cydarim, depone coronam. Ideo de nobilibus, & specialiter de militibus loquitur Petrus Ble. in epistola. Ordo inquit militum est ordinē non tenere. Nam cuius os inhonestius loquitur, qui minus Deū timet, qui detestabilius iurat, qui ministros Dei vilificat, qui Ecclesiam non veretur, ille hodie in cœtu militum fortior, & nobilior reputatur. Et breuiter sicut ferrum quādo est clarum, & politum, solet facilius rubiginem contrahere, & rubigo solet exinde difficilius abstergi, sic hodie sæpe fit. quod homo quanto genere est nobilior, & clarior, tanto facilius rubigine vitiorum cōsumitur, & tanto huiusmodi rubigo exinde difficilius extirpatur. Vnde dicit Hieronymus in epistola, quod plerunque nobilitas carnis, ignobilitatem parit mentis.

¶ Item ista habet tristem egressum, quia scilicet talis nobilitas in morte non cognoscitur. Quia, scilicet, ita nobiles sicut ignobiles corrumpuntur. Et quod peius est, isti propter peccatā commissa occasione nobilitatis, in inferno grauius cruciantur, quia sicut in Psal. dicitur. Ligantur reges mundi in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Ista est igitur nobilitas, & libertas temporalis. H

¶ Quarto vero dico principaliter, quod est nobilitas æternalis. Et ista est nobilitas illa, & libertas, quā habent animæ in Paradiso. De qua 1. Reg. 9. Ecce est vir Dei in ciuitate hac vir nobilis, quicquid loquitur absque ambiguitate venit. Sancti ergo, qui sunt in Paradiso, proprie nobiles possunt dici, quia ad eos spectat regnum nobilissimum Paradisi. Figurati 1 Machab. 1. vbi dicitur, quod Alexander, id est, Deus vocauit pueros suos nobiles, qui secum erant nutriti à iuuentute, & diuisit illis regnum suū, & imposuerunt sibi omnes diademata, &c. Vide supra de libertate. I

Nobiscum. Vobiscum.

Nota, quod nobiscum semper signat societatem, siue bona fuerit siue mala. Et sic nota, quod in scriptura nos reperimus nobiscum designans fœdus perpetuum diuinitatis, nobiscum consignans nodum proficuum humanitatis, nobiscum continens iugum assiduum iniquitatis, nobiscum sustinēs morbum continuum pœnalitatis. Et sic dico, quod per nobiscum nos inuenimus A

Societatem { Deorum, Iustorum, Malorum.

Primo igitur dicamus aliquid de societate Deorum, seu etiam Dei & sanctorum, quæ permanet indiuisibilis. Deus enim quo ad diuinitatem habet suum esse beatissimum nobiscum, in quātum scilicet ad societatem suam, patris scilicet & filii & Spiritus sancti, & ad beatam fruitionem, cognitionem, & participationē ipse admittit beatos Deut. 5. Non cum patribus nostris iniit pactum, sed nobiscum. Et ideo iste proprie à beatis potest vocari Emanuel, quod interpretatur nobiscum Deus. ¶ Et sic notabimus, quod ipse nobiscum est dum B

Carnem induit modo personali,
Se substituit pani figurali,
Mentem imbuit vita spirituali,
Se distribuit cœlo supernali,
Pœnas acuit orco infernali.

Nobiſcum enim Deus, ſeu Chriſtus eſt videlicet in carnis Lilio, quod nunc inhabitat. Sub panis folio, quo totus latitat, in mentis dolio, quo ſuos viſitat, in cœli ſolio, quo regnans equitat, in orci exilio, quo malos agitat. Igitur dicamus, quod dominus nobiſcum eſt in carne perſonaliter. Sicut enim videmus, quod quādo puer propter noctis phantaſias non audet iacere ſolus, mater ſua dat ſibi aliquam maiorem perſonam, & tutiorem ad iacendum cum eo, ſic beata Trinitas mater noſtra vidēs, quod homo phantaſias infernales merito metuebat, dedit filium Dei, qui in lecto humanitatis eiuſdē ſecum perſonaliter iaceret, ipſumque defenderet, & iuuaret. Et ideo de tali ſocietate bene poteſt dici illud Eſa. 7. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, quod ſcilicet interpretatur nobiſcum Deus. Nam ſicut fortitudo vnius militis quandoque totum aſſecurat exercitum quando vult eſſe cum eis, & indui armis ſimilibus ſicut ipſi, ſic fortitudo filii Dei nos aſſecurauit, quando arma humanitatis aſſumens pro nobis contra dæmones dimicauit, iuxta illud 1. Par. 22. Cernitis inquit, quod Dominus Deus veſter vobiſcum ſit, & dederit vobis requiem per circuitum, & tradiderit omnes inimicos, in manu veſtra. Ideo bene poſſumus modo dicere illud Num. 14. Dominus nobiſcum, nolite timere. Vterus enim virginalis fuit camera vel capella vbi Deus cum humano genere fecit pactum, & vbi ſe ſibi perpetuo fœderauit. Figura Gen. 9. vbi dominus dicit hominibus. Statuam inquit pactum meum vobiſcum. Sequitur. Cumque obduxero nubibus cœlum, apparebit arcus meus in nubibus. In nubibus dico fragilis humanitatis tunc apparuit Chriſtus Deus, & homo, ſicut arcus maximæ poteſtatis. Sicque Deus nobiſcum fecit pactum perpetuæ charitatis, Deut. 5. Dominus Deus noſter pepigit nobiſcum fœdus.

C ¶ Et nota, quod iſte nobiſcum fuit

In carne veniens,
Per mundum gradiens,
Doctrinam iaciens,
In cruce moriens,
De morte rediens.

In carne dico veniens 2. Par. 20. Cras egrediemini, & Dominus erit vobiſcum. Et 3. Regum 18. Egrediar & ego vobiſcum. Item per mundum gradiens. De quo Iohan. 13. Tanto tempore vobiſcum ſum, & non cognouiſtis me, &c. Item doctrinam iaciens Luc. 22. Quotidie vobiſcum eram in templo docens. Item in cruce moriens Gen. 48. Ego morior, & Dominus erit vobiſcum. Itē à morte rediens, ſeu reueniens Pſalm. Reſurrexi, & adhuc ſum tecum. Vnde ſancti poſt Chriſti reſurrectionem victo lucifero potuerūt dicere Angelis illud, quod Iudith dicebat filiis Iſrael victo Holoferne tyranno Iudith 13. Aperite portas, quoniam nobiſcū eſt Deus, qui fecit virtutem in Iſrael. Patet ergo, quomodo Deus nobiſcum eſt in carne perſonaliter.

D ¶ Deinde dico, quod nobiſcum eſt Deus ſub pane figuraliter ſeu ſacramentaliter. Sicut enim anima latet ſub figura corporis, & ſub vmbra, nec apparet viſibiliter ibi eſſe, & tamen ibi eſſe, & latere creditur certitudinaliter, atque ſcitur, ſic vere Chriſtus quamuis non appareat oculo corporali, ſub figura tamen panis dignoſcitur, & creditur eſſe vere, iuxta illud Eſaiæ 45. Vere tu es Deus abſconditus. Vnde 2. Par. 32. Nobiſcum Dominus Deus noſter. Et hoc eſt illud, quod ipſemet promiſit Matth. 18. dicens. Ego autem vobiſcum ſum cunctis diebus vſque ad conſummationem ſæculi. Eſt igitur nobiſcum Deus ſub pane figuraliter.

E ¶ Denique dico, quod nobiſcum eſt in mente ſpiritualiter. Sicut enim radii & virtutes ſolis, & cœli inuiſibiliter manent cum rebus inferioribus, & terreſtribus, ita quod ſua inuiſibili virtute ipſas ſolent vegetare, & viuificare, & à ſiccitate ad virorem, à ſterilitate ad vbertatem mirabiliter transformare, ſic certe Deus per gratiam mentes hominum iuſtorum inhabitat, & ipſas ſpiritualiter vegetat, & fructibus bonorum operum ipſas ornat. Vnde 2. Par. 15. Dominus vobiſcum eſt, quia fuiſtis cum eo, ſi quæſieritis, eum inuenietis, ſi vero dereliqueritis eum, derelinquet vos. Et aduerte, quod Deus nobiſcum eſt, vt

Socius, nobiſcum manendo,
Amicus, ſe nobis iungendo,
Adiutor, à malis tuendo,
Tributor, in bonis fouendo.

Dico, quod nobiſcum eſt, vt ſocius nobiſcum habitans Hiere. 7. Bonas facite vias veſtras, & ſtudia veſtra, & habitabo vobiſcū in loco iſto. Quod etiam illi petebant, qui dicebant Lucæ 23. Mane nobiſcum Domine, quoniam aduesperaſcit. Item nobiſcum eſt, vt amicus fœdera recitans. Vnde iſte eſt, qui dicit Eſa. 45. Feriam vobiſcum fœdus ſempiternum, miſericordias Dauid fidelis. Itē nobiſcum eſt, vt adiutor à malis defendens, ſeu pro nobis militans. Vnde Hierem. 42. Noli timere à facie Regis Babylonis, dicit Dominus quia ego vobiſcum ſum, vt ſaluos faciam vos, & vt vos eruam de manu eius. Et Nume. 14. Dominus vobiſcum eſt nolite timere. Et reuera niſi iſte ſit nobiſcum, nunquam poſſumus aduerſarios ſuperare. Vnde Deut. 1. Nolite aſcendere, neque pugnetis, non enim ſum vobiſcum, ne cadatis. Item nobiſcum eſt, vt retributor nos pie viſitans ſcilicet beneficia concedendo 2. Paralipom. 19. Confortamini, & agite diligenter, & erit dominus Deus veſter vobiſcum in bonis. Et Tob. 4. Feciſti enim nobiſcum miſericordiam tuam. Eſt ergo Deus nobiſcum in mente ſpiritualiter.

F ¶ Inſuper dico, quod eſt nobiſcum in cœlo triumphaliter. Sicut enim Imperator Romanus ſubacta Prouincia, & victoria habita, vrbem cum triumpho intrabat, & ſecum milites ſuos, qui participes fuerant laboris, & victoriæ, vt participes fierent triumphi ſeu gloriæ, ſecum ducebat, & vna cum eis triumphabat ſic Deus in ſocietate iuſtorum, qui ipſo ductore vicerunt acies hoſtium malignorum, nunc triumphat in cœlis, ipſoſque præmians beatificat in excelſis, ita quod ipſi poſſunt dicere illud Pſa. Dominus virtutum nobiſcum; ſuſceptor noſter Deus Iacob. Et Tob. 12. Benedicite Deum cœli, quia fecit nobiſcum miſericordiam ſuam. Eſt ergo Deus nobiſcum in cœlo triumphaliter. De quo poteſt dici illud Ioſuæ 22. Nunc ſcimus, quod nobiſcum ſit dominus.

G ¶ Demum dico, quod Deus eſt nobiſcum in iudicio facialiter, quia ſcilicet Chriſtus perſonaliter erit in iudicio; vbi, ſcilicet, cum impiis facialiter diſceptabit, & eos condemnabit, bonos vero amicabiliter aduocabit, & eos exaltabit, & honorificabit. Vnde Ezech. 20. dominus loquitur peccatoribus, dicens. Adducam inquit vos in deſertum populorum, & iudicabor vobiſcum facie ad faciem, ſicut iudicio contendi aduerſus Patres veſtros. Sequitur. In furore effuſo, & brachio extento regnabo ſuper vos, dicit Dominus. Patet igitur, quomodo Deus habitat nobiſcum,

In { Iudicio facialiter,
Paradiſo triumphaliter,
Mente ſpiritualiter,
Sacramento figuraliter,
Seipſo perſonaliter. }

Et ſic patet, quomodo per nobiſcum intelligitur ſocietas Deorum, id eſt, Dei & ſanctorum ſeu Angelorum.

H ¶ Secundo principaliter dico, quod per nobiſcum intelligitur ſocietas iuſtorum. Iuſti enim ſolent inter ſe communiter, & ſocialiter viuere, & alter alteri per charitatis copulam iunctus eſſe. (Nobiſcum inquiunt, & vobiſcum.) Vnde ipſi poſſunt dicere illud Gene 34. Iungamus inuicem connubia & habitate nobiſcum. Vbi aduerte, quod ſocietas noſtra debet ſcilicet mentaliter vniri. (Iungamus connubia.) Pariliter iniri. (Inuicem inquit.) Stabiliter firmari. (Habitate inquit.) Ciuiliter tractari. (Nobiſcum inquit.) Bona enim ſocietas debet eſſe mentalis, & vniuoca, communis ſeu parilis, & non æquiuoca, ſtabilis & certiloca, ciuilis & politica. Sit igitur ſocietas noſtra mentaliter vnita, quod oſtenditur cum dicitur. (Iungamus.) Societas enim quæ per charitatem non iungitur, ſed per diſcordias, & odia diuiditur, nūquam perſeuerare poteſt, ſed faciliter dirumpi comprobatur. Quando enim cæmento deficiente lapides diuiduntur, neceſſe eſt, quod paries corruat. Et quādo conſumpto humido radicali, corpus & anima ab inuicem ſeparantur, neceſſe eſt, quod corpus vel cadauer in puluerem totum cedat. Sit igitur bona ſocietas, per charitatem bene iuncta, alias cito corruet, & erit labilis, & diſiuncta. (Iungamus inquit connubia.) Figura Ezec. 1. vbi de ſanctis animalibus dicitur, quod duæ pennæ ſingulorum iungebantur. Et Ezech. 3 7. vbi dicitur, quod acceſſerunt oſſa ad oſſa, vnumquodque ad iuncturā ſuam, vt de tali nobiſcum dicatur illud 1. Iohan. 4. Perfecta eſt charitas Dei nobiſcum. Vt & de tali fraterna charitate dicatur illud Gen. 43. Si deſcenderit frater noſter minimus nobiſcum, proficiſcemur. Frater enim ſignat charitatem, minimus humilitatem, nobiſcum ſocietatem. Sit igitur ſocietas noſtra mentaliter vnita. (Iungamus inquit connubia.)

I ¶ Item ſocietas noſtra debet eſſe pariliter, ſeu æqualiter inita, quod oſtenditur cum dicitur. (Inuicem.) Societas enim nō debet claudicare, ſed in omnibus perſonis æqualiter ſe habere. In mixto enim ſi vna qualitas aliam excedit, totum mixtum corrumpitur atque perit. Vnde 1. Ioan. 1. Societatem habemus vobiſcum. Sequitur. Societatem habemus adinuicem, &c. Sit igitur æqualiter inita. (Inuicem inquit.) Item debet eſſe ſtabiliter munita, quod oſtenditur, cum dicitur. (Habitate,) quaſi dicatur, non debet eſſe tranſitoria vel tranſcurrens, ſed diutius habitans atque manens, vt ſic dicat alter alteri illud prædictum Hier. 7. Habitabo vobiſcum in loco iſto. Et Geneſis 24. Habitabimus vobiſcum, erimuſque vnus populus. Item ſocietas debet eſſe ciuiliter ordinata. Et hoc oſtenditur cum dicitur. (Nobiſcum.) Quia, ſcilicet ſimul ciuiliter, & politice debemus inuicem conuerſari. Neemiæ 6 Tractemus vobiſcum in domo Dei. ¶ Et ſi vis nota, quod iſta ciuilitas, & iſte communis conuictus debet habere communem

Laborē

Laborem & diligentiam;
Nitorem & continentiam;
Vigorem & efficaciam,
Feruorem & amicitiam,
Honorem & reuerentiam,
Tranquillitatem & pacis gratiam,
Simplicitatem & innocentiam,
Fidelitatem & beneficentiam,
Humilitatem ſeu paupertatem & indigentiam.

¶ Sit igitur in nobis diligentia communis laboris, vt, ſcilicet, alter alteri dicat illud 3. Eſdr. 5. Ædificabimus vna vobiſcum.

¶ Item ſit nobiſcum continentia communis nitoris, quæ, ſ. deſignatur per puritatem Angelicam, vnde Bar 6. Angelus meus vobiſcum eſt. Et Tob. 5. Angelus eius comitetur vobiſcum. Item ſit nobiſcum potentia communis vigoris ſeu tenoris; quæ, ſc. denotatur per oſſa, quæ, ſc. ſunt fortia, & ſolida, cum dicitur Exod. 13. Efferte oſſa mea hinc vobiſcum. Item ſit nobiſcum amicitia cōmunis amoris, quæ ſc. ſignatur per fratrem, cum dicitur Gen. 43. Adducite vobiſcum fratrem veſtrum. Nomen enim fratris ſemper ſignat charitatem Marc. 6. Sorores eius nobiſcum ſunt. Vt de feruore charitatis dicatur illud Apoſtoli ad Col. 2 Si corpore abſens ſum, ſpiritu tamen præſens ſum. Item ſit nobiſcum reuerentia communis honoris, vt ſc. dicamus dignioribus illud Iud. 11. Ad te venimus, vt proficiſcaris nobiſcum, & pugnes pro nobis, ſiſque dux omnium, qui ſunt in Galaad. Et Iud 18. Veni nobiſcum, & habeamus te patrem. Item ſit nobiſcum pax, & gratia communis tranquillitatis, dicentes aliis illud 1. Mach. 13. Parati ſumus vobiſcum facere pacem. Item ſit nobiſcum innocentia communis tranquillitatis, quæ, ſcilicet, ſignatur per greges, & paruulos. De quibus dicitur Exod. 10. Paruuli veſtri eant vobiſcum. Et ibidem. Cuncti greges pergant vobiſcum. Item ſit nobiſcum beneficentia communis fidelitatis & humanitatis, vt alter alteri dicat illud 1. Mach. 10. Quæ noſtra ſunt, ſentias nobiſcum & 1. Mach. 10 Retribuemus vobis bona pro his, quæ feciſtis nobiſcum. Ibidem. Item ſit nobiſcum indigentia communis calamitatis, ſeu paupertatis, iuxta illud Matt. 26. Pauperes ſemper habebitis vobiſcum. Et ſic patet, quomodo per nobiſcum, & vobiſcum intelligitur ſocietas iuſtorum. Aduerte tamen, quod multi ſunt qui non curant de nobiſcum, vel vobiſcū, ſed ſolum de mecum, & tecum. Volunt enim viuere ſolitarij, & in ſingularitate, non in communi, & ſocietate, ſicut videmus de multis, qui non proficiunt niſi ſibi Similes crudelibus animalibus, & auibus, ſicut ſunt aquilæ, vel leones, quæ ſcilicet, ſocialiter non viuunt, ſed ſolum pro ſe, & filiis rapiunt, & acquirunt, dicentes cum Balaam, qui interpretatur deuorans populum, illud Num. 22. Prohibuit me dominus venire vobiſcum. Figurati in Naas rege Amon, qui noluit facere pactum cum filiis Iſrael, niſi auferret eis oculos dextros 1. Reg. 11. In hoc feriam vobiſcum fœdus, & eruam vobis oculos dextros. Sed non ſic boni, & iuſti, &c. Oſtenditur ergo per nobiſcum ſocietas hominum iuſtorū.

¶ Tertio principaliter dico, quod per nobiſcum intelligitur ſocietas hominum malorum. Et ſic notabis, quod mali habent vnum nobiſcum

Crudelitatis & violentiæ,
Rapacitatis & auaritiæ,
Carnalitatis & immunditiæ,
Iniquitatis & iniuſtitiæ,
Fallacitatis & fraudulentiæ.

Dicam ergo, quod ſub iſto pronomine nobiſcum, ſeu vobiſcum inuenitur ſocietas crudelium impiorum. Iſti enim ſocialiter conueniunt contra bonos. Patet in latronibus, qui ſc. dicunt ad inuicem illud Prou. 1. Veni nobiſcum, inſidiemur ſanguini, abſcondamus tendiculas contra inſontem, deglutiamus eum tanquam infernus viuentem. ¶ Item ſocietas rapacium auarorum. Vſurarij enim, & auari confœderati ſunt adinuicem contra pauperes, dicentes, ſcilicet, alter alteri illud Prou. 1. Sortem mitte nobiſcum, marſupium ſit vnum omnium noſtrum, omnem precioſam ſubſtantiam inueniemus, implebimus domos noſtras ſpoliis. ¶ Item ſocietas carnalium immundorum. Figurati in illis ſenibus luxurioſis, qui dicebant Suſannæ. Dan. 3. Nemo videt nos, & in concupiſcentia tui ſumus, aſſentire nobis, & commiſcere nobiſcū Vnde de talibus dicitur 2. Petri 2. In conuiuiis luxuriantes vobiſcum. ¶ Item ſocietas fallacium vitiorum Eſa. 59. Scelera noſtra nobiſcum ſunt, & iniquitates noſtras cognouimus. ¶ Item ſocietas mendacium, & fictorum, hoc eſt dictū, hypocritarum. De quibus dicitur Luc. 9. quod diſcipuli Chriſti videntes illum, qui faciebat miracula in nomine ipſius, & tamen non erat eius diſcipulus, prohibuerunt eum, dicentes Prohibuimus eum, quia non ſequitur te nobiſcum. Sic ergo patet, quomodo ſub iſtis pronominibus nobiſcum, & vobiſcum inuenitur ſocietas malorum, quæ eſt fugienda. Societas iuſtorum, quæ eſt appetenda. Societas Deorum ſeu etiam Dei, & ſanctorum, quæ eſt metuenda; vide ſupra in tit. cum, & in tit. mecum, & infra de tecum, & ſecum.

Nocere.

Nota, quod cum de nocumentis, tam ſpiritualibus, quam temporalibus, & æternis quaſi inueniantur infinita exempla quia tamen rariſſimæ inueniuntur auctoritates vocales, neceſſe eſt, vel quod penitus dimittamus, vel quod ſub breuiloquio tranſcurramus. Notemus ergo breuiter, quod inueniuntur quadruplicia nocumenta, ſcilicet, Nocumenta A

Naturalia,
Temporalia,
Spiritualia,
Æternalia.

Nocumenta naturalia ſunt illa, quæ poſt peccatum Adæ ad punitionem, & repromiſſionem corruptæ naturæ à Deo hominib. ſunt inflicta, ſicut ſunt dolor, labor, fames, ſitis, infirmitas, & mors. Ad humiliationem enim humanæ proteruiæ factum eſt, quod non eſt in mundo tam modica creatura quin poſſit nobis inferre aliquod nocumentum, ſicut patet de pulicibus, & culicibus, de pediculis, & lenticulis, de bufonibus & ſcorpionibus. Iſtud autem nocumentum nobis intulit Deus, vt fragilitatem propriam cognoſcamus, dum à rebus tam modicis nos lædi, & noceri videmus Iud. 16. Dominus omnipotens nocuit eū, & tradidit eum in manibus fœminæ. ¶ Nocumenta temporalia ſunt B

Proſperitas terrenorum,
Aduerſitas tormentorum,
Malignitas peruerſorum.

Nocet (dico) aliquando terrenorum proſperitas & oblectatio. Pinus enim arbor altiſſima eſt, & nobilib. ædificiis valde apta, verum tamen cortex eius valde quandoq; ſolet ſibi nocere. Ibidem enim vermes generantur, à quibus pini ſubſtantia deterioratur. Et ideo qui pinum illæſam volunt ſeruare, ſolent eam à cortice denudare. Cortex chariſſimi, quæ exterius lignum ambit, ſignat temporalia mundi bona, & proſperitatem exterius circumſtantem. Iſta enim quandoq; valde nocet homini Generat enim vermes malorum deſideriorū per quos homo incurrit corruptionem multiplicium vitiorum. Vnde de mundi proſperitate poteſt exponi illud 1. Eſdr. 4. Vrbs illa vrbs rebellis eſt, & nocens regibus. Et ideo Deus à cortice temporalium ſolet amicos ſuos aliquoties decorticare, & nudare, ne cortex huiuſmodi poſſit ipſos deſtruere, & grauare. Quia ſicut dicitur de virgis Iacob Gen. 30 Detractis corticibus in his, quæ decorticatæ erat, candor apparuit. Et loquitur de virgis quarum aſpectus oues concipere faciebat, per quas viri ſancti deſignantur, qui a Deo fuerunt cortice temporalium nudati, ita quod oues, id eſt, ſimplices per aſpectum ſuæ ſanctæ, & candidæ vitæ ad concipiendum bonum propoſitum fuerunt mentaliter animati. In iſtis. n. candor puritatis, & innocentiæ apparuit, quando cortex temporalium ab ipſis detractus fuit. Et tamen proculdubio quamuis iſta exteriora proſpera valde nociua reperiantur, iſta tamen à fatuis ante omnia appetuntur, quia ſicut dicitur Prou. 1. Stulti ea quæ ſibi ſunt nociua, cupiunt. Nocet ergo homini terrenorū proſperitas & delectatio.

¶ Deniq; dico, quod homini nocet tormentum, aduerſitas & C
tribulatio. Abies enim & platanus, & cætera ligna mollia ſub tecto dicuntur multum durare, expoſita vero vento, & pluuiæ, ſolent faciliter deperire. Iſtis enim ventus, & pluuia nocent, quies vero, & ſiccitas proſunt, & valent. Quia vere multi ſunt, quibus quies proſperitatis proficit, & ventus, & pluuia teneræ aduerſitatis officit, quia, ſc. multi debiles in proſperis bene eis vtendo boni perſeuerant, qui tamen poſiti in aduerſis præ impatientia, & deſperatione ſæpe pereunt atque peccant. Vnde de nocumento aduerſitatum dicitur Prou. 15. Triſtitia viri nocet cordi. Deinde dico, quod homini nocet peruerſorum malignitas, & impugnatio. Sicut enim animalia ſylueſtria (vt communiter) hominibus ſunt nociua, quia videlicet quædam lædunt cornibus percutiendo, ſicut rhinoceros, quędam vnguib. dilacerando, ſicut leo, quædam dentib. mordendo, & deuorādo, ſicut apri, quędam caudis ligando, & inuoluendo, ſicut draco, quædam aculeis pungendo, & affligendo, ſicut ſcorpio, ſic proculdubio omnia genera malorum hominum bonis, & humilibus ſunt nociua, quia proculdubio quidam nocent aliis cum cornibus ſuperbiæ & elationis, quidam cum vnguibus rapinæ, & inuaſionis, quidam cum dentibus mordacitatis, & detractionis Pſal. Deum appropiant ſuper me nocentes, vt edant carnes meas, quidam tamen cauda fallaciæ & deceptionis, quidam vero cum aculeo ſæuitiæ & inuaſionis. Et ſic omnia genera hominum malignorū poſſunt figurari in illis locuſtis Apocal 9. Quæ aſcenderunt de

puteo abyssi, quarum erat numerus infinitus, quia habebant caudas sicut scorpiones, & aculei erant in caudis ipsarum, & potestas earum nocere hominibus mensibus quinque. Sic non decet esse charissimi, quia homo non debet nocere homini, sed iuuare, iuxta illud Act. 7. Fratres ad quid nocetis alterutrum, quāuis mali & obstinati videantur dicere illud Apoc. 22. Qui nocet, noceat adhuc. Ista sunt ergo nocumenta temporalia.

D ¶ Nocumenta spiritualia sunt multa. Quia quot sunt vitia & peccata, tot sunt spiritualia nocumenta. Sicut enim videmus, quod quando tyrannus persequitur aliquam ciuitatem, multis & variis modis solet ei nocere, scilicet, ignem immittendo, nunc gladio bellando, nunc muros rumpendo, nunc victualia subtrahendo, sic tyrannus diabolus multimode nobis nocet. Immittit enim nobis ignem iracundiæ, percutit nos gladio inuidię, destruit in nobis murum regularis obseruantiæ, subtrahit nobis victum gratiæ, & scientiæ. Et ideo breuiter diabolo potest dici, & dirigi illud verbum Iob 25. Homini, qui similis tui est, nocebit impietas tua. Quia, scilicet, impietas diaboli est nociua homini, quia tamen sibi in ratione est similis, & conformis. Diabolus enim est sicut serpens, qui dicitur ophites, qui diuersis, & variis maculis est distinctus secundum Isidorum, & qui tot habet nocēdi modos, quot habet colores varios, & diuersos. Sic vere diabolus multis maculis cautelarum variatur, & ideo multis modis nocet hominibus & aduersatur. Et ideo istum timens Dauid, petebat adiutorium à domino dicens. Iudica domine nocentes me, impugna expugnantes me. Dominus vero promittit auxilium, dicens in Ps. Nihil proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponet nocere ei. De variis autem nocumentis, & generibus nucumentorum, id est, vitiorum, supersedeo gratia breuitatis.

E ¶ Nocumenta vero æternalia sunt multa, quia, scilicet, ista sunt tot, & tanta, quot sunt inferni supplicia, & tormenta. Non sufficit enim diabolo nocere homini per peccatum, nisi iugiter noceat per tormentum. Et ideo necesse est, quod diuinam habeamus gratiam, vt isto nocumento finaliter careamus. Sicut enim sardius est lapis preciosus, qui impedit, & præseruat ne lapis onychinus, qui multas habet proprietates malas, in præsentia sua possit nocere, sic gratia Dei homines custodit, & tuetur, ne per diabolum æternaliter torqueantur & ne eis æternæ damnationis periculum inferatur. Et hoc ... quod promittit dominus Ezec. 33. Impietas impij non nocebit. Et pro certo Deus præseruat iustos a talibus nocumentis spiritualibus Ps. Nihil proficiat inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponat nocere ei. Item à temporalibus Ps Non reliquit hominem nocere eis. Et Marci 16. Si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Item ab æternalibus Act. 18. Nemo apponet tibi, vt noceat. Et merito, quia, sc. sancti erunt finaliter in paradiso, vbi nullum est nocumentum Esa. 11. & 65. Non nocebunt ei, & non occident in omni sancto monte. Sic igitur patet, quomodo inueniuntur nocumenta æternalia, spiritualia, temporalia, naturalia. Omitto & transeo propter raritatē auctoritatum vocalium, & doleo, quia habebā multitudinem exemplorum, Sed vide supra, & infra in diuersis locis, & titulis, vbi inuenies infinita de diuersis, & variis spiritualibus nocumentis.

A Nocturnus. Nox. Noctes.

Nota, quod nox in scriptura sumitur in bono, & in malo, secundum quod nox habet aliquas bonas conditiones, & aliquas malas. Et ideo nota, quod in scriptura inuenitur nox

Humilitatis,
Fœlicitatis,
Aduersitatis,
Mortalitatis,
Simplicitatis,
Prosperitatis,
Iniquitatis.

Primo ergo dico, quod nox potest significare cordis humilitatem. Nox enim est frigida humida & obscura, celat enim & abscondit omnes colores rerum. Sic vere humilitas est humida per deuotionem, frigida per diuini timoris turbationem, obscura per suorum bonorum operum celamentum, & absconsionem. Et in tali nocte erat ille, qui dicebat Thr. 1. Plorans plorauit in nocte, & lacrymæ eius in maxillis eius. Et ideo breuiter de nocte virtuosa possumus exponere illud, quod de filiis Israel dicitur in Psalmo, quod, scilicet, Deus extendit nubem in protectionem
B eorum, & ignem, vt luceret eis per noctem. ¶ Vbi aduerte, quod sicut ista nox naturalis est

Humorosa,
Timorosa,
Luminosa,
Tenebrosa.

Sic pro certo humilitas, seu etiam status humilium, & perfectorum, qui per noctem signatur, debet esse humorosus per fletuum rorationem [Nubem inquit]. Timorosus per criminum meditationem. Quod, scilicet, notatur, cum dicitur [Extendit in protectionem]. Luminosus per sanctorum inspirationem. [Ignem inquit vt luceret eis.] Tenebrosus per virtutum occultationem. [Per noctem inquit]. Dicam igitur, quod status humilium debet vberius irrigari, quod ostenditur in verbo. [Nubem]. quia, scilicet, nubes. quæ est naturaliter humida, & pluuiosa, signat humorem compunctionis, qui per pluuiam deuotionis vel lacrymarum irrigat mentem nostram. Sicut enim nox est naturaliter humida, vt dictum est, ita quod in nocte de cœlo descendit ros, & libentius de nocte, quam de die pluit, sic in nocturna mentis obtenebratione, & humili conditione descendit de cœlo ros contritionis, & abundat pluuia lacrymarum, & compunctionis. Et ideo de tali nube dicitur in Psalm. Pluit illis in nube diei, & tota nocte in illuminatione ignis. ¶ Et nota, quod in tali nocte compunctionis est recte specialiter tempus aptum ad

Deum collaudandum,
Deum recordandum,
Hostem superandum,
Bonum impetrandum,
Cœlum affectandum,
Culpas reuelandum.

Dico ergo, quod in tali nocte Deum attentius collaudamus Thr. 2. Consurge, lauda in nocte, & in Ps. In die mandauit dominus misericordiam suam, & nocte canticum eius. Item Deum deuotius memoramus Ps Memor fuit nocte nominis tui domine. Item hostem virilius superamus Tobiæ 6. Ipsa nocte incenso iecore piscis fugabitur dæmonium. Quia, scilicet, hostes nostri dæmones infernales per nubem, & per noctem lacrymosæ compunctionis fugantur, & superantur: vnde Hier. 39. Viri bellatores fugerunt, & egressi sunt nocte. Item bonū facilius impetramus 2. Paral. 1. Ipsa nocte apparuit sibi dominus, dicens. Postula quod vis. Item culpas secretius reuelamus Ps. Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Item cœlum feruentius affectamus Es. 26. Anima mea desiderauit te in nocte. Ista est ergo conditio noctis humorosæ, id est, compunctionis humilis, & lacrymosæ, de qua Cant. 5. Capilli mei pleni sunt rore, & cincinni mei guttis noctium. Debet ergo nox ista vberius irrigari. [Nubem inquit].

¶ Deinde dico, quod nox spiritualis, id est, vita & conditio C
humilium debet interius conturbari. Extendit (inquit) in protectionem, quia, scilicet, quod homo indigeat protectione, signū est, quod timeat aliquod nocumentum sicut bene videbatur timere ille, qui dicebat in Ps. In velamento alarum tuarum protege me à facie impiorum, qui me afflixerunt. Nam sicut videmus quod nox est naturaliter timorosa, omnia enim animalia mitia, & benigna magis timent de nocte, quam de die, quia, scilicet, obscuritas solet esse causa timoris, & inde est, quod melancholici ratione illius choleræ nigræ, quæ in eis abundat, sunt naturaliter timidi, sic vere spiritualiter loquendo, ista nox, sc. humilitas habet naturaliter annexum Dei timorem. In corde enim semper homo debet habere illam choleram nigram diuinæ asperitatis, & rigoris, quæ ipsum debet facere tremebundum. Vnde de tali nocte dicitur Rut. 3 Ecce nocte media expiauit homo & Iob 30. Nocte os meum perforatur doloribus. Debet ergo nox interius
conturbari. ¶ Deniq; dico, quod ista nox debet superius illustra- D
ri. [Ignem inquit vt luceret eis]. Sicut enim videmus, quod in nocte homines illuminantur ab inferiori per ignis splendorem, & superiori per lunæ, & stellarum splendorem seu fulgorem, sic vere illos, qui sunt in ista spirituali nocte solet ignis internæ charitatis interius inflammare, & splendor lunæ, & stellarum, id est, gratia, & suspiratio Dei & sanctorum spiritualiter illustrare, vnde de isto igne dicitur in Ps. Tota nocte in illuminatione ignis, vnde Exod. 13. Nunquam defuit columna ignis per noctem. De stellis vero dicitur Sap. 10. Fuit illis in velamento diei, & in lucem stellarum nocte. Et proculdubio talis nox habet multas spirituales illuminationes. Nam dominus legitur nocte apparuisse Salomoni, & eidem sapientiam influxisse, sicut dicitur 3. Reg 3. Nocte legitur dominus Danieli mysterium reuelasse Dan. 2. Nocte legitur Angelus domini ianuam captis Apostolis aperuisse Act. 5. Nocte legitur Daniel filium hominis venientem vidisse Dan. 7. Nocte legitur Paulus consolationes & visitationes Angelicas plures habuisse, sicut habetur Act. 16. & 18. Quia pro certo charissimi, illi, qui in nocte veræ humilitatis morantur spiritualiter à Deo illuminari merentur, & in illis quæ ad salutem pertinent, clarius & perfectius illuminantur, & informantur, ita quod quilibet talis humilis & nocturnus potest dicere Ps. Nox illuminatio mea in deliciis meis Nam sicut videmus, quod cattus melius videt de nocte, quam de die, quod etiam verum est de

auibus

auibus vlulantibus ficut eft noctua, bubo, vefpertilio & vlula, fic homo melius videt fe fpiritualiter regere, & dirigere, dum ipfe perfeuerat in nocte humilitatis & paupertatis,quam quando eft in die mundanæ profperitatis & claritatis Act. 16. Nocte vifio oftenfa eft Paulo.Debet ergo ifta nox fuperius illuftrari.

B ¶ Infuper dico,quod nox humilitatis debet exterius occultari,quod oftenditur,cum dicitur[Per noctem]. Nox enim dicitur à nocendo, eo quod nocet oculis ad videndum. Vel à nocendo dicitur nox,pro eo quod tenebrofa eft & obfcura,ita quod colores rerum contegit & occultat, & oculos à vifu impedit & retardat. Sic vere humilitatis bona fua,colores,virtutes & perfectiones fuas folet occultare & celare,& ab aliorum oculis fegregare,vnde Iud.6.dicitur,quod mandatum domini noluit de die facere, fed omnia nocte adimpleuit. Quia videlicet boni non faciunt bona opera in die, id eft, in publico coram hominibus vt videantur ab eis,fed magis de nocte, id eft, in abfcondito & occulto.Exemplo animalium fylueftrium,quę de die fe occultant, & de nocte faciunt facta fua, iuxta illud Pf. Pofuifti tenebras, & facta eft nox,in ipfa pertranfibunt omnes beftiæ fyluæ. Et ideo de tali nocturna humilitate poteft dici illud Iud.9.Surge de nocte cum populo,qui tecum eft,& latita in agro. Et fic ergo patet, quod nox,id eft, vita,ftatus, & conditio humilium perfonarum occultatur,illuftratur,& conturbatur,& irrigatur. Patet ergo, quod nox fignat ftatum humilitatis.

F ¶ Secundo principaliter dico, quod nox fignat ftatum fœlicitatis.Per noctem enim intelligitur vita futura beatorum. Nox enim feu homo in nocte,

Laborum fluctibus non turbatur,
Gallorum cantibus iocundatur,
Ardorum facibus non grauatur.

Dico ergo, quod homo in nocte non turbatur laborum fluctibus,quia,fcilicet,ficut nos communiter videmus homines & animalia poftquam de die laborauerint, de nocte veniunt ad quietem,vt(quod vtiq; neceffarium eft)virtutes naturales, quæ de die in diuerfis laboribus diffolutæ fuerant,per noctis quietudinem reformentur.Sic vere fancti & iufti poftquam in die præfentis vitæ multis fuerint laboribus occupati & in virtutibus naturalib. multipliciter diminuti,& per pœnas,martyria, mortem & infirmitatem, quam plurimum fatigati, quando tamen ad noctem æternæ requiei veniunt, ibi requiefcunt à laboribus & à pœnis,& confolatur dormitationibus fempiternis, vnde de ifta quiete beatorum poteft dici illud Luc.17.Erunt in illa nocte duo in lecto vno.De Petro etiam dicitur Act 12.quod in ipfa nocte erat Petrus dormiens.Item dico,quod homo in nocte iocundatur gallorum cantibus quia videlicet ibi funt galli fpirituales fcilicet, beati & Angeli , qui cantant inceffabiliter Dei laudes Mar.13.Media nocte gallus cantauit. De Deo etiam dicitur Iob 35.quod ipfe dedit carmina in nocte. Item dico, quod homo in ifta nocte calorum æftibus non grauatur. Quia ficut videmus, quod in nocte temperantur calores & radij præcedentis diei,fic in paradifo non folum temperantur quinimo totaliter abolentur ardores tentationum quas patimur in hoc mundo Sap.10. Fuit illis in velamento diei,& in luce ftellarum per noctem Nox enim nihil aliud eft,quam vmbra terræ,quia,fcilicet,nox gloriæ paradifi eft illa vmbra,quæ dat verum refrigerium animabus.Et fic dico,quod nox fignat ftatum fœlicitatis.

G ¶ Tertio dico,quod nox fignat ftatum aduerfitatis,nox enim dicitur à nocendo in nocte enim infirmitates funt (vt communiter) grauiores, & nocte etiam omnes homines generaliter vadunt ad dormiendum,itaquod pauci vel nulli funt exterius apparentes. Nocte etiam beftiæ fylueftres, quæ de die latuerant, exterius difcurrunt & vagantur, & agros & vineas deprædantur. Nocte infuper latrones infidiantur , & qui de die apparere non audebant,de nocte malum intrepide operantur.Sic vere chariffimi,ftatus aduerfitatis folet omnia ifta continere. Ifte enim omnibus temporaliter eft nociuus, & infirmitatum, & dolorum multipliciter caufatiuus,vnde Iob 30.Nocte os meum perforatur doloribus. Item ifte ftatus eft dormitionis hominum inductiuus,id eft,falfitatis amicorum oftenfiuus, quia,fc. illi,qui in die profperitatis circueunt, & operantur circa homines amicitiam prætendendo , in nocte aduerfitatis vadunt ad dormiendum ab ipfo recedendo , & de ipfo penitus non curando 1. ad Thef.5. Qui dormiunt,in nocte dormiunt. Et fequitur. Itaque non fimus filij noctis.fed filij diei.Item ifte ftatus eft animalium crudelium,& latronum ad prædas,& rapinas excitatiuus. Quia fcilicet,raptores,balliui & cęteri maligni,quando vident hominem in nocte aduerfitatis , folent totis viribus contra eum debacchari,& ipfum ficut latrones bonis fuis temporalibus denudare,ficut exemplum habemus in Pharaone Exod.12.qui de nocte confurgens,compellebat filios Ifrael, vt de terra fua exirent, Vnde Iob 27. dicitur de paupere , quod nocte opprimet eum tempeftas. Nam ficut latrones nocte vtuntur loco diei, quia, fc. nox eft eis pro die, & dies pro nocte, quia,fcilicet,in die non audent apparere, fic vere talibus malignis nox aduerfitatis aliorũ eft eis pro die profperitatis, quia fecundum Iob fententiam Iob 17 ifti noctem verterunt in diem,& rurfum poft tenebras fperãt lucem.Et aduerte,quod ifta nox aduerfitatis poteft effe vtilis patientibus tribulationem,& hoc quia

Monftrat morum perfectionem,
Purgat noftram culpæ defectionem,
Leuat mentis affectionem.

Monftrat (dico) morum perfectionem, quia ficut nox oftendit claritatem ftellarum,quam dies occultauerat,fic nox aduerfitatis virtutes hominum demonftrat , quas tamen dies profperitatis penitus abfcondebat. De ftellis enim,id eft, viris iuftis quam diu funt in profperitate,nefcitur quantæ funt claritatis, aut virtutis, ita quod proprie nox aduerfitatis eft quædam probatio qua ipforum virtus,& claritas declaratur. Vnde in Pfal dicitur, quod Deus fecit lunam & ftellas in poteftatem noctis. Cryfoprafus enim & carbunculus talis funt virtutis , quod nocte fplẽdor eorum eft perfectior, & clarior quam in die. Quia vere viri iufti clarius fplendent in nocte tribulationis, quam in die temporalis fucceffionis.VndeProu 31.Non extinguetur in nocte lucerna eius. Item dico,quod nox aduerfitatis purgat culpæ defectionem Pf. Probafti cor meum,& vifitafti nocte, igne me examinafti,& non eft inuenta in me iniquitas. Item dico, quod ifta nox leuat cordis affectionem,quia,fcilicet,non in nocte aduerfitatis compellitur recurrere ad Deum, & ipfum requirere & orare.Apes enim fi nox eas foris apprehenderit,excubant fupinæ. Quia,fcilicet,fi nox aduerfitatis nos apprehenderit,neceffe eft, quod nos fpiritualiter fupinemus,& quod faciem cordis ad Deũ conuertentes ipfum deuote exoremus 1. Reg. 15. Contriftatus Samuel clamauit ad dominum tota nocte.Patet ergo,quod nox fignificat ftatum aduerfitatis. Et de ifto modo fignificandi vide infra vbi Perfeuerare,vbi fatis dicitur de nocte aduerfitatis.

¶ Quarto principaliter dico, per noctem defignatur ftatus mortalitatis. Quia ficut dies fignificat vitam, ita nox fignificat mortem. Nox enim nihil aliud eft quam abfentia diei, quæ, fcilicet,caufatur propter vmbram terræ,vel propter terræ interpofitionem inter nos & folem. Sic vere mors nihil aliud eft quam carentia vitæ,quam,fcilicet, interpofitio terræ,id eft,terrenæ & fragilis conditionis habet flebiliter generare Pfal.Pofuifti tenebras,& facta eft nox.Et fi vis dicere de morte bonorum,adiunge illa, quæ fuperius dicta funt de fœlicitate. Si vero vis dicere de morte malorum,dic illa,quæ fupra dicta funt in malo de aduerfitate.Vnde de morte corporis poteft dici illud Efa. 24. Confractione confringetur terra ficut tabernaculum vnius noctis. H

¶ Quinto dico, quod nox fignat ftatum fimplicitatis, videlicet ftatum,& conditionem hominum fimplicium , & ignorantium,qui obfcuritate ignorantiæ taliter funt detenti , quod in viam falutis nefciunt dirigere greffus fuos.Et ideo talibus eft neceffarium lumen,& claritas ftellarum,id eft,doctrina & eruditio prælatorum.De iftis enim dicitur Ioan.11 quod qui ambulat in nocte,offendit,quia lux in eo non eft. Talem habuerunt noctẽ fancti patres antiquitus ante aduentum Chrifti, quia quamuis haberent cantum gallorum, id eft,vaticinia prophetarum, qui aduentum diei gratiæ prædicabant, & quamuis etiam haberent lumen, & doctrinam ftellarum, id eft, prophetarum & patriarcharum,lucem tamen folis Chrifti vel eius præfentiam non habebant , & ideo in multis errabant, & deficiebant, ita quod ad paradifum venire . ciebant, imo omnes ad infernum mifera- biliter defcendebant. Et ideo de tali nocte gaudebat Apoftolus euafiffe,dicens ad Rom.13. Nox præceffit,dies autem appropinquauit,abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.Signat ergo nox ftatum fimplicitatis,feu ignorantiam obfcuritatis. I

¶ Sexto dico, quod nox fignat ftatum profperitatis feu mundanæ labilitatis.Sicut enim apparet,in nocte folent K

Oculi fomno grauari,
Omnia luce priuari,
Latrones prædari,
Feræ & lupi infidiari,
Noctilucæ dotari.

Sic vere chariffimi, in nocte profperitatis homines grauantur fõno voluptatis,& negligẽtiæ Io.9.Venit nox,quãdo nemo põt operari.Item priuantur luce veritatis, & fapientiæ Pfal. Pofuifti tenebras,& facta eft nox.Item ibi latrones,id eft,auari ditantur

prædæ

præda temporalis opulentiæ. Vnde de raptore dicitur Iob 24. De nocte vero erit quasi fur. ¶ Item feræ, id est, dæmones ibi hominibus insidiantur per suggestiones & malitias 1. Mach. 4. Venit gorgias in castra Iudæ nocte. ¶ Item ibi noctilucæ, id est, hypocritæ, videntur lucere per fulgorem honestæ apparentiæ. Psalmista Ignem vt luceret eis per noctem. Signat ergo nox statum prosperitatis.

L ¶ Septimo dico, quod nox signat statum iniquitatis. Et hoc multiplici ratione, quia scilicet sicut

In nocte:
- Oculi non solent clare videre,
- Homines in lectis solent iacere,
- Homines à verbis solent tacere,
- Homines operibus solent carere,
- Aues immundæ solent gaudere,
- Feræ & latrones solent nocere,
- Infirmi magis solent dolere.

Sic pro certo charissimi, ista omnia accidunt in statu peccati. Ibi enim non videtur clare per discretionem, quia, scilicet, homo, qui est in peccato, nō videt, nec considerat illa, quæ pertinent ad salutem. Lux enim diuinæ gratiæ ipsos non illuminat, & ideo multis errorum obscuritatibus sunt detenti. Vnde Sap. 17. Nec syderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam. Item ibi iacent peccatores in lectis per carnalem consolationem Luc. 17. Erunt in illa nocte duo in lecto vno. Vnde etiam de illo carnali iuuene Prou. 7. dicitur, quod in noctis tenebris, & caligine suam turpitudinem faciebat. Item ibi tacēt homines à verbis quantum ad peccatorum confessionem, & quantum ad Dei laudem, & gratiarum actionem. Quia, sc. homo quando est in nocte peccati, non curat Deū laudare, nec ei gratias agere, nec propria vitia confiteri, seu dicere Oseæ 3. Nocte feci tacere matrem tuam. Item ibi quiescunt homines ab operibus per negligentiæ torporem, & obliuionem Ioan 9. Venit nox quando nemo potest operari. Item aues immundæ, id est, peccatores in nocte peccati gaudent, & cantant per inanem lætitiam, & per malæ complacentiæ delectationem. Vnde Marc. 13. & Mat. 26. Media nocte gallus cantauit. Item feræ, & latrones, id est, dæmones in nocte peccati summe nocent per tentationem, & tribulationem, & finaliter per æternam damnationē. Vnde 1. Reg. 19. Misit Saul satellites suos nocte in domum Dauid, vt custodirent eum, & occiderent mane. Item infirmi (id est) peccatores, in ista nocte peccati grauiter solent dolere per multiplicem laborem, & vexationem. Constat enim, quod plus laborant mali faciendo opera damnationis, quam boni faciendo opera salutis. Vnde Luc. 5. Domine, per totam noctem laborantes nihil cepimus. Et sic ergo patet, quomodo nox secundum diuersos respectus signat ista septem, videlicet iniquitatem, prosperitatem, simplicitatem, mortalitatem, aduersitatem, fœlicitatem, humilitatem, & hæc sufficiant de nocte dixisse.

A **Noë.** Nota, quod Noë qui fuit patriarcha, & qui diluuium futurum præuidit, arcam ædificauit, & in ea genus humanum saluauit, interpretatur patris requies, & potest significare, quemlibet virum sanctum, & maxime patriarcham, Episcopum vel prælatum, qui diluuium tribulationum, & tentationū solet præuidere discrete meditando, arcam Ecclesiæ, & animæ solet construere, exemplis, & prędicationibus ædificando, genus humanum solet saluare, culpis, & tentationum periculis eruendo, & sic est patris requies, eo quod Deus pater in ipso solet requiescere, sibi in eo complacendo, vt sic, scilicet, de eo dicatur illud Gen. 6. Noë vir iustus, atq; perfectus in generationibus suis fuit. Vide eam infra vbi perfectus, vel si vis, quod hic describitur talis Noë vt

Mente quietus. [Noë inquit].
Robore fretus. [Vir].
Zelo repletus. [Iustus].
Profectu lætus. [Atque].
Bonis completus. [Perfectus].
Corde secretus [In].
Opere fœtus. [Generationibus suis].
Tempore vetus. [Fuit].

B ¶ Primo dicam, quod spiritualis Noë, id est, vir perfectus seu bonus ecclesiasticus vel prælatus debet esse mente quietus, quia Noë qui interpretatur requiescēs, quia, s. ab omni motu exteriorum negociorum, & maxime vitiorum debet cessare. Vnde de Noë legitur Gen. 7. quod à facie fluctuum & diluuij Noë ingressus est in arcam, vt, scilicet, ibi quiesceret, & à periculis saluus esset. Arca, secretum meditationis, contemplationis, & religionis signat. Sed reuera de multis Ecclesiasticis est hodie verum contrarium, quia, scilicet, isti talem arcam non ingrediuntur, sed ea dimissa, ad exteriora mundi negocia, & ludibria egrediuntur. Quia reuera sicut Noë aperta fenestra emisit columbam, quæ tandem reuersa reportauit sibi ramum oliuæ virentis, ita quod tunc fuit animatus ad exeundum de arca, & ad habitandum terras, sic multi sunt Ecclesiastici vel prælati, qui quando vident, quod columbæ emissæ, id est, procuratores sui reportant sibi ramos virentes, id est, lucra & commoda de iurisdictione sua, ipsi certe animantur arcam contemplationis dimittere, & ad mundi negocia se transferre Gen. 8 Egressus est Noë & filij eius de arca. Non sic, sed sit talis Noë quietus. [Noë inquit].

¶ Secundo dico, quod debet esse robore fretus, quia debet esse vir, id est, viribus pollens. Vide infra vbi vir, vnde Gen. 9. Cepit Noë esse vir agricola, & exercere terram. C

¶ Tertio dico, quod debet esse zelo repletus, scilicet, zelo iustitiæ. Vide infra de iusto & iustitia. Vnde Ezech. 14. Noë, Daniel & Iob, ipsi iustitia sua liberabunt animas suas, dicit dominus. D

¶ Quarto dico, quod talis spiritualis Noë debet esse profectu lætus, quia, sc. semper debet crescere in melius, quod ostenditur, cum dicitur Atque, quod signat crementum, & additamentum. Vide supra in titulo suo, vbi inuenies ad plenum, & vbi inuenies istam eandem auctoritatem aliter diuisam, vt de tali cremento, & de tali Atque dicatur illud 1. Regu. 2. Puer autē Samuel proficiebat, atque crescebat: vnde Gen. 9. Benedixit dominus Noë, & filiis suis, & dixit. Crescite, & multiplicamini, & replete terram, &c. E

¶ Quinto dico, quod talis Noë debet esse bonis completus, quia ipse debet esse perfectus, quia nihil debet habere notabiliter in moribus diminutum. Vide infra vbi perfectio Eccl. 44. Noë inuentus est perfectus & iustus. F

¶ Sexto dico, quod talis Noë debet esse corde secretus, quod ostenditur, cum dicitur. [In]. Vide supra de In valde late. Vnde de isto intimo secreto, quod debet habere iustus, potest dici illud Matth. 24 Intrauit Noë in arcam, & Gen. 7. In articulo diei illius ingressus est Noë in arcam. Sequitur. Et inclusit eum dominus de foris. G

¶ Septimo dico, quod talis Noë debet esse opere fœtus, id est, bonis operibus plenus, quod ostenditur cum dicitur. [In generationibus suis] quia, scilicet, semper debet bonos fœtus bonorum operum generare. Vide supra de generare §. Noë cum quingentorum esset annorum, genuit Cham, Sem, & Iaphet Gen. 10. Hæ sunt generationes Noë. H

¶ Octauo vero dico, quod talis spiritualis Noë debet esse tēpore vetus, id est, spiritualiter antiquus, scilicet, per perseuerantiam in bono, quod ostenditur, cum dicitur. [Fuit] quod signat tempus præteritum, & transactum. Vnde de vetustate perseuerantiæ suæ potest dici illud Gen. 9. Vixit autem Noë post diluuium. Sequitur. Et facti sunt dies eius nongentorum quinquaginta annorum. [Fuit inquit]. Ioa. 1. Fuit homo missus à Deo &c. Et Iob. Fuit vir vnus in terra Hus, nomine Iob Et sic patet, quomodo Noë potest accipi in bono. I

¶ In malo vero potes dicere, quod Noë quantum ad opera fuit ociosus, quia interpretatur requiescens. In potando fuit ebriosus, quia plantauit vineam, bibit vinum, & inebriatus est. Se nudando fuit vitiosus, quia ostendit verecunda sua filiis suis. Se vindicando fuit odiosus, scilicet, puniendo Cham. K

Nolle. Nota, quod nolle est verbum negatiuum, contradictiuum, & prohibitiuum, & potest accipi in bono & in malo, secundum quod de mala vel bona materia prædicatur. Et ideo breuiter dicamus, quod istud verbum tunc signat in bono, quando per istud nobis à Deo vel prælato prohibetur aliquod vitiosum. Sicut enim Medicus per istud verbum, noli, dictat infirmo diętam, sibique prohibet cuncta, quæ sibi videntur contraria, & nociua, sic Deus Medicus animarum nobis peccatoribus & infirmis scripsit vnam nobilissimam receptam, sc. sacram scripturam, in qua proculdubio dictat diętam spiritualem, & prohibet nobis omnia, quæ sunt periculosa ad salutem, sc. vitia, & peccata, dicens, sc. illud Ioan. 8. Vade, & amplius noli peccare. ¶ Et ideo dico, quod Deus in scriptura per istud verbum Noli nobis prohibet A B

Duram auaritiam & cupiditatem,
Malam amicitiam & societatem,
Tristem iracundiam & crudelitatem,
Altam eminentiam & auctoritatem,
Prauam sapientiam & subtilitatem,
Gulæ Gastrimargiam & carnalitatem,
Mentis desistentiam & debilitatem,
Morum negligentiam & tepiditatem.

Dico ergo, quod Deus nobis inhibet duram auaritiam, & cupiditatem. Et hoc facit Tob. 4. Quomodo poteris, esto misericors, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere. Et Prou. 23. Noli laborare vt diteris. ¶ Item prohibet malam societatem, & amicitiam. Vnde ibidem. Noli manducare cum peccatoribus. Item prohibet duram crudelitatem, & iracundiam. Prou. 22. Noli esse

amicus

amicus homini iracundo. Item prohibet altam auctoritatem, & eminentiam Eccl. 6. Noli velle fieri iudex. Item prohibet prauã subtilitatem & sapientiam, vnde ad Rom. 11. Noli altum sapere, sed time. Eccl. 3. In superuacuis rebus noli scrutari. Et Ioan. 20. Maria, noli me tangere, id est, noli me vltra quam liceat disputare. Et Eccl. 7. Noli esse iustus multum nec plus sapias, quam necesse est. Item prohibet gulæ carnalitatem, & gastrimargiam, Eccl. 37. Noli esse auidus in omni epulatione, & Prou. 23. Noli esse in conuiuiis potatorum. Item prohibet mentis debilitatem, & desistentiam, vnde ad Rom. 12. Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. Et Gen. 19. Noli respicere post tergum tuum. Item prohibet morum tepiditatem & negligentiam, vnde Mat. 1. Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Maria enim signat amaritudinem pœnitentiæ, & laboris. Ista igitur inhibet nobis Deus in scriptura, sicut diligens Medicus, & patronus de salute nostra sollicitam curam gerens. Et ideo breuiter dominus in scriptura facit discipulis vnam generalem inhibitionẽ, vbi multa particularia continẽtur. Et hoc facit Matt. 10. vbi dicit. Nolite
C possidere aurum &c. neque calceamenta, neque virgam. ¶ In quibus verbis aduerte, quod ipse nobis prohibet, scilicet,

Diligere mundi successionem,
Eligere carnis infectionem,
Appetere status erectionem.

Iste enim nobis prohibet ne temporalia diligamus [Nolite inquit possidere aurum &c]. Ne carnalia eligamus, quæ notantur in calceamentis. Ne superna appetamus, quæ, scilicet, notantur in virga. ¶ Dico ergo primo, quod nos prohibemur diligere diuitias temporales, quod facit cum dicit. Nolite possidere aurum. Sicut enim viator, qui habet cito currere ad aliquem locum, non debet se grauibus sarcinis onerare, sicut bene docet natura leonis, qui si necesse fuerit currere, & fugere, solet cibos de ventre euomere, & expellere, & propriis vnguibus à se reiicere, & auferre, sic vere nos, qui necesse habemus ad paradisum recurrere, & à facie venatoris diaboli fugere, debemus deponere pondus graue diuitiarum, & ipsas in bursa desiderij non habere, sed potius pauperibus erogare. Nolite inquit possidere aurum atq; argentum neque pecuniam. Quod breuius inhibet Prou. 23. vbi dicit. Noli laborare vt diteris. Vt sic quilibet possit dicere illud Acto. 3. Argentum, & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do. Circa istam prohibitionem possumus notare, quod diuitiæ simpliciter non prohibentur, sed solum nimia affectio diuitiarum & nimia sollicitudo acquisitionis earum, vnde in Ps. non dicitur, Nolite acquirere diuitias: sed ibi dicitur, Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Teste enim scriptura Eccl 13. Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia. Et teste Hieronymo. Vitiũ non est in opibus, sed in vsu. Requiritur enim secundum doctrinam sapientis & Apostoli, quod homo sit quasi diues, cum nihil habeat, & quasi pauper, cum in multis diuitiis sit. Prohibemur ergo diligere diuitias temporales. Nolite inquit &c. Vnde illud 1. Ioan. 2. Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt.

D ¶ Secundo dico, quod nos prohibemur diligere diuitias corporales, quod ostenditur, cum dicitur. [Neq; calceamenta]. Vnde cum calceamenta fiant de pellibus animalium mortuorum, quæ à carne originem traxerunt, recte significant delicias carnales, quæ, scilicet, in carne habent originaliter sedem suam, quarum amor nobis in verbis prædictæ auctoritatis prohibetur. Et hoc etiam prohibetur Luc. 10. Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta. Sed de hoc vide supra vbi agitur de calceamento. Et ideo de istis carnalibus deliciis nota, quod nobis prohibentur quantum ad triplicem sui partem, sc. quantum

Ad { Nimiam comestionem,
Superfluam potationem,
Nefariam coniunctionem.

¶ Comestio enim prohibetur Tob. 4. Noli manducare cum peccatoribus. Potatio etiam prohibetur Prou. 23. Noli esse in conuiuiis potatorum. Coniunctio insuper prohibetur Eph. 5. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Et sic patet, quod nos prohi-
E bemur diligere delicias corporales. ¶ Tertio dico, quod nos prohibemur appetere eminentias sęculares, quod notatur cum prohibemur habere virgam. Quia, scilicet, virga, cum qua reguntur oues, signat officium regiminis pastorum, quod sc. non debemus per ambitionem appetere, sed potius refugere, & non velle, iuxta illud Eccl. 7. Noli velle fieri iudex, & noli quærere à principe ducatum. Figuratur in Moyse, qui coram Pharaone proiecit virgã q̃ postmodum versam in colubrum timuit apprehendere. Quia vere virga iurisdictionis mundanæ est malis, & ambitiosis coluber periculosus, per quem, scilicet, ipsi deuorantur, & per peccata plurima inuenenantur. Istã ergo debet Moyses, id est, vir perfectus pro posse suo refutare, & reiicere, & ipsã recipere & trepidare. Sed vide de virga infra in titulo suo. Et sic igitur patet, quomodo in scriptura tria nobis generaliter prohibentur per istud vocabulum. [Nolite].

¶ Sed si adhuc volumus notare, possumus dicere, quod per F
istud verbum nolite nobis prohibetur, ne habeamus

Vitium { Desperationis,
Excæcationis,
Obstinationis,
Æstimationis,
Impugnationis,
Imitationis,
Subiugationis,
Acquisitionis,
Dominationis.

Prohibetur ergo nobis tristitia desperationis Gen. 45. Ego sum Ioseph, nolite pauere. Item prohibetur nobis ignorantia excæcationis Ps. Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Item malitia obstinationis Psal. Nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione. Item fallacia æstimationis Luc. 6. Nolite iudicare & non iudicabimini. Et Ioan. 7. Nolite iudicare secundum faciem. Item sæuitia seu violentia impugnationis, quia, scilicet, nos non debemus lædere nec impugnare nec bonos, nec malos. De bonis prohibemur in Ps. Nolite tãgere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari. De malis etiam prohibemur 1. Mac. 5. Nolite committere bellum aduersus gentes. Item prohibetur nobis conformitas malæ imitationis ad Rom. 12. Nolite conformari huic sæculo nequam. ¶ Item seruilitas malæ subiugationis ad Gal. 5 Nolite iugo seruitutis detineri. Item sollicitudo acquisitionis. Vndę Luc. 13. Nolite solliciti esse. Item sublimitas dominationis Luc. 13 Nolite in sublime tolli &c.

¶ Sed adhuc dico, quod nolle accipitur in malo. Et hoc fit G
quando mali nolunt facere illa quæ pertinent ad salutem. Vnde nota, quod mali nolunt

Audire Deum sibi obediendo,
Ad Deum ire, ad ipsum reuertendo,
Legem tenere, mandata faciendo,
Clare videre, discrete se regendo,
Bonum habere, gratiam amplectendo.

Dico ergo, quod mali nolunt obedire 1. Reg. 8. Noluit populus audire vocem Samuelis. ¶ Item nolunt reuenire. Hier. 5. Indurauerunt faciem suam supra petram, noluerunt reuerti. Item nolunt legem tenere Ps. In lege eius noluerunt ambulare. Item nolunt clare videre. Vnde in Ps. Noluit intelligere, vt bene ageret. Item nolunt bonum agere siue habere Psal. Nolunt benedictionem, & elongabitur ab eo. Et hoc de Nolle sufficit.

Nomen.

Nomen multipliciter sumitur in scriptura. Inuenitur enim in scriptura A

Nomen { Sanctum & honorabile,
Fictum & detestabile,
Bonum & delectabile,
Malum & execrabile.

Nomen honorabile est nomen deitatis, & de hoc Exod. 3. Ego sum qui sum, & hoc est nomen meum in æternum. Nomen detestabile est nomen hypocriticæ falsitatis, quia, sc. isti habent nomen, & non rem Eccles. 37. Est amicus solo nomine. Nomen delectabile est nomẽ veræ, & laudabilis famositatis, & istud est nomen bonorum, & perfectorum, de quo Eccl. 7. Melius est nomen bonum, quam vnguenta preciosa. Nomen execrabile est nomen infamis vitæ, & prauitatis. Et de hoc Prouer. 10. Nomen impiorum putrescet. Dicamus igitur de istis aliquid per ordinẽ. ¶ Primo igitur dico de nomine sancto & honorabili, scilicet de nomine Dei. Quia sicut videmus, quod nomina regum, & principum solent timeri, & honorari, quia scilicet solo timore vel honore nominis ipsorum multa fiunt, sic nomen Dei honorandum est, & timendum, & timore, & honore ipsius omne bonum est faciendum, & omne vitium declinandum.

Istud enim est Nomen { Gloriosum,
Virtuosum,
Gratiosum,
Dulcorosum.

Et ideo breuiter de isto nomine potest exponi illud Prouerb. 18. Turris fortissima nomen domini, ad ipsam confugit iustus, & saluabitur. Vbi aduerte, quod istud nomen habet fastigium, quia nomen domini præbet refugium, quia turris fortissima, quærit

suffragium,

ſuffragium, quia ad ipſum, tollit naufragium quia ſaluabitur.

B ¶ Dico ergo, quod iſtud nomen habet faſtigium ſummæ auctoritatis, quia, ſcilicet, eſt nomen domini, non nomen ſerui, vel cuiuslibet alterius. Iſtud enim nomen tantæ eſt dignitatis, quod humanum genus vix fuit dignum, quod & nominaretur, ſicut ipſe dominus de Abraham, Iſaac & Iacob dicit Exod. 6. Nomen meum Adonai non indicaui eis. Et ideo Angelus in perſona domini loquens Iacob & Manue nomen ſuum inquirentibus legitur dixiſſe Gen. 32. & Iud. 15. Cur quæris nomen meum, quod eſt mirabile? ac ſi dicat. Ad te non pertinet, nec reuelare, nec ſcire. Iſtud enim eſt

Nomen { Dignitatis incogitabilis,
Poteſtatis inſuperabilis,
Charitatis inæſtimabilis.

Iſtud enim nomen habet dignitatem, & ideo dicitur Adonai, quod interpretatur dominus. Quia, ſcilicet, ipſe eſt rex regum, & dominus dominantium, vnde Hier. 23. Et hoc eſt nomen, quo vocabunt eum, dominus iuſtus noſter. Iſte enim dicitur dominus, ratione auctoritatis. Dicitur iuſtus ratione veritatis. Dicitur noſter, ratione charitatis, & benignitatis. ¶ Item iſtud nomen habet poteſtatem, & ideo iſte dicitur Deus Sabaoth, quod interpretatur exercituum, & virtutum. Quia, ſcilicet, nomen eius habet poteſtatem ſuper exercitus Angelicos, & virtutes. Vnde etiam de virtute, & poteſtate huius nominis dicitur Mar. 16. In nomine meo dæmonia eiicient, linguis nouis loquentur, ſerpētes tollent, ſuper ægros manus imponent, & bene habebunt, & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Quia pro certo ſicut exemplis infinitis patet,

Nomen Dei valet ad { Dæmonum expulſionem,
Linguarum intellectionem,
Beſtiarum & reptilium ſuperationem,
Infirmorum curationem,
Venenorum & periculorum euaſionem.

Spiritualiter enim loquendo, iſtud nomen eiicit dæmonia per contritionem Linguis loquitur nouis per confeſſionem. Serpentes, id eſt, ſtimulos conſcientiæ tollit per ſatisfactionem. Super ægros, id eſt, peccatores manus imponit per gratiæ collationem. Mortifera etiam lædere non ſinit per aduerſitatum tolerationem. Iſtud ergo nomen habet poteſtatem. ¶ Item dico, quod iſtud nomen habet charitatem. Et ideo dicitur Emanuel, id eſt, nobiſcum Deus Eſa. 7. Vocabitur nomen eius Emanuel. Iſte. n. per charitatem nobiſcum eſt. ſicut ipſe dicit Matth. 18. Vbi duo, vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ſum in medio ipſorum. Et ideo breuiter de iſto nomine tam admirabili, tam laudabili, tam glorioſo, tam virtuoſo, tam delectabili, tam amicabili dicitur in Pſ. Sit nomen eius benedictum in ſæcula, ante ſolem permanet nomen eius. Patet ergo, quod nomen Dei habet faſtigium ſummæ auctoritatis. Nomen inquit domini]. ¶ Deinde dico, quod iſtud nomen præbet refugium magnæ ſecuritatis, quia
C iſtud dicitur turris fortiſſima. Sicut enim turris eſt tutamen, & refugium obſeſſorum: ſic nomen domini nobis in iſta valle miſeriæ refugij locus eſt, & tentationibus, & tribulationibus obſeſſis eſt vnicum refugium, & tutamen. Sicut enim illi, qui ab inferioribus iudicibus grauantur, ſolent appellare, & refugere ad regē vel Papam ſicut ad refugium, ſeu præſidium ſingulare, ſic nos, qui ab iniquis iudicibus, ſc. mundo, carne & dęmonibus quotidie affligimur, & grauamur, debemus ad auxilium diuini nominis recurrere, & ad tutelam ipſius refugere, & nos ipſius protectioni, & tutamini penitus, & totaliter commendare. Vt in Pſal. Deduxiſti me domine, quia factum es ſpes mea, turris fortitudinis à facie inimici. De iſto nomine, & ipſius fortitudine protectiua poteſt dici illud Hier. 10. Magnus es tu, & magnum nomē tuum in fortitudine. Iſtud ergo nomen præbet refugium magnę ſecuritatis.

D ¶ Denique dico, quod iſtud nomen quærit ſuffragium magnę humilitatis, quod oſtenditur cum dicitur. [Ad ipſum fugit iuſtus]. Iſtud enim nomen humiliter debet inuocari, & a quolibet iuſto per humile ſuffragium implorari. Sicut enim pullus videns miluum, confugit ad alas gallinæ, quaſi inuocans protectionem ipſius contra miluum, ſic homo contra impetum milui, id eſt, diaboli, debet ad alas gallinæ, id eſt, ad protectionem diuini nominis per orationem confugere, & ipſum in auxilium inuocare, iuxta illud Heſter 14. Heſter quoq; regina confugit ad dominū, pauens periculum. Nihil enim tutius in periculis quam diuini nominis inuocatio, ſicut de Enoch dicitur Gen. 4. quod iſte cepit inuocare nomen domini Pſ. Nos autem in nomine Dei noſtri inuocabimus. Et nota, quod iſtud nomen inuocandum eſt, quia

Dulcoroſum odorantibus,
Fructuoſum exorantibus,
Luminoſum contemplantibus.

Et (dico) iſtud nomen odorantibus dulcoroſum. Vnde Cant. Oleum effuſum nomen tuum. Item eſt exorantibus fructuoſum vnde Ioan. 16. Quodcunq; petieritis patrem in nomine meo, fiet vobis. Item eſt contemplantibus luminoſum Pſal. In lumine tuo videbimus lumen, & in nomine tuo confitebimur tibi in ſæculū. Iſtud ergo nomen quærit ſuffragium magnæ humilitatis, quia videlicet iſtud nomen requirit, quod debeat humiliter inuocari, quia, ſc. ſicut dicitur ad Philip. 2. Iſtud eſt nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cœleſtiū, terreſtrium, & infernorum.

¶ Inſuper dico, quod iſtud nomen tollit naufragium omnis E
iniquitatis [Saluabitur inquit] Quia ſicut dicitur Act. 4. Nec n. eſt datum aliud nomen hominibus, in quo oportet nos ſaluos fieri. Et certe bene dico, quod ad iſtud nomen eſt fugiendum, & in eo totaliter confidendum. Si enim malorum ſpirituum inuocatores, contra ipſorum ſæuitiam per virtutem diuinorum nominum proteguntur, ita quod ab ipſis lædi nequeunt dum in circulis circumſcriptis diuinis nominibus includuntur, imo (ſicut dicitur) ipſi reſpondere per virtutem diuinorum nominum compelluntur ſicut de nomine Dei ineffabili ſemiphoras, & aliis Dei nominibus in libris magicis continetur, certe multo fortius credendum eſt, quod ſi bonæ, & deuotæ perſonæ nomen diuinum in ſuis neceſſitatibus inuocent, ipſius auxilium ſentiant, & reportent. Quia ſi peccatores à dæmonibus, & à periculis liberat, multo fortius iuſtos ſaluat, vnde Iohel. 2. Et erit. Omnis quicunq; inuocauerit nomen domini, ſaluus erit. Iſtud eſt nomen Dei

Quod { Saluat periclitantes,
Recipit ad ſe confugientes,
Erigit ad ſe clamantes,
Protegit in ſe confidentes.

Et propterea de virtutibus iſtius nominis admiratiuę loquitur Dauid, dicens in Pſ. Domine dominus noſter quam admirabile eſt nomen tuum in vniuerſa terra. Et Eſa. 9. dicitur, quod vocabitur nomen eius admirabilis, Deus fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis. Iſta ergo ſunt dicta de nomine ſancto & mirabili. F
¶ Secundo principaliter dico de nomine bono, & delectabili, ſeu commendabili. Et iſtud eſt bonum nomen, bona fama, bonus rumor cuiuslibet viri iuſti. Iſtud enim ſumme eſt appetendum, quia ſicut nomen eſt illud, per quod vnaquæq; res cognoſcitur, ſic fama eſt illud, per quod de nobis notitia diuulgatur Arboris enim virtus quandoque cognoſcitur per odorem, vnde nulla res dicitur (vt communiter) conuenienter virtuoſa, cuius non eſt ſubſtantia odoroſa. Sic vere per odorem boni nominis, bonitas interior cognoſcitur. Quia (vt communiter) vbi latet interius mala ſubſtantia malæ vitæ, nunquam fragrat exterius redolentia bonæ famæ. Et ideo breuiter bonum nomen debet ſuper omnia diligi, & haberi, multiplici ratione, quia videlicet iſtud eſt

Diuitiis præponendum,
Deliciis præferendum,
Eminentiis præmittendum.

Bonum enim nomen eſt melius, quam diuitiæ, quia ſicut dicitur Prou. 22. Melius eſt nomen bonum, quam diuitiæ multæ. ¶ Item melius eſt, quam deliciæ, quia ſicut dicitur Eccl. 7. Melius eſt nomen bonum, quam vnguenta precioſa. Item melius, quam honores, ſeu eminentiæ, quia ſicut dicitur Gen. 11. Gigantes turrem altam vſque ad cœlum voluerunt ædificare, vt nomen ſuū poſſent celebrare. Et ſic quia propter nomen ſuum celebrandum turris eminentiam ædificauerunt, exinde patet, quod nomen eminentiæ prætulerunt. Et iſtud pro certo apparuit in antiquis patribus, qui pro nomine bono habendo non ſolum ſuſtinuerūt infinita mala, imo etiam pro nomine bono conſeruando paſſi ſunt infinita damna. Legi enim quod dum in quadam ciuitate Cypri eſſet quidam burgenſis magnæ famæ, magnique nominis & virtutis, apud quem omnes tranſeuntes mare, bona ſua deponebant, accidit, quod quidam malus homo quadam die publice clamauit apud eum, quod redderet ſibi quingētas libras quas depoſuerat apud eum, quod tamen in veritate falſum erat: Burgenſis tamen videns, quod dictus peſſimus à clamore deſiſtere non volebat, vocauit illum ſecreto, & tradidit illi pecuniam, quā petebat, magis eligens dictam pecuniam perdere, quā boni nominis ſui aliquam denigrationem incurrere. Verumtamen Dei iudicio factum fuit, quod dictus peſtifer de dicta pecunia valde diues effectus eſt: ad mortem autem veniens compunctus corde, totum quod habuerat, & quicquid acquiſierat dicto burgenſi reliquit, & ſic ipſius factus fuit vtilis procurator, qui fuerat nequiſſimus defraudator. Iſte ergo de bono nomine curabat, & ipſum ſuis diuitiis præponebat, iuxta illud Eccl. 41 Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam mille theſauri magni, & precioſi. Per nomen ergo ſignificatur bona fama,

fama, quam, ſcilicet, viri iuſti vndique circumiaciunt, & diffundunt. Et ideo cuilibet ſic nominato, & famoſo poteſt dici illud Hier. 11. Oliuam vberem, pulchram, fructuoſam, ſpecioſam, vo-
G cauit dominus nomen tuum. ¶ Vbi aduerte, quod homo poteſt eſſe nominatus propter quatuor, videlicet quando habet

Conſtantiæ firmamentum,
Clementiæ lenimentum,
Decentiæ velamentum,
Scientiæ paramentum.

Probat conſtantiam ligni ſoliditas. [Oliuam].
Probat clementiam fructus fertilitas. [Vberem].
Probat decentiam formoſitas. [Pulchram].
Probat ſcientiam vernans amœnitas. [Specioſam].

¶ Dico ergo, quod ad bonum nomen habendum requiritur ſoliditas firmæ conſtantiæ, quod notatur in nomine. [Oliuam]. quæ, ſcilicet, habet lignum valde ſolidum, & quaſi penitus imputribilis naturæ, vnde & factum eſt, quod in tabernaculo fœderis quicquid eſt factum, de lignis imputribilibus factum fuit. Duo etiam Cherubin facti ſunt de lignis oliuarum. Sic vere ſpiritualiter loquendo, ſi nomen, & gloriam acquirere velimus, conſtantes & ſolidi in dictis, moribus, factis, tentationibus, & tribulationibus indefectibiles, & imputridi eſſe debemus, vnde Ozeæ 14. Erit quaſi oliua gloria eius. Exemplo Dauid, qui interpretatur manu fortis, de quo dicitur 1. Reg. 18. Celebre factum eſt nomen eius nimis, vnde etiam de Ioſue forti, & ſtrenuo debellatore dicitur Ioſuæ 6 quod fuit dominus cum Ioſue, & nomen eius diuulgatum eſt in omni terra. Sicut enim videmus, quod milites fortes, & ſtrenui, & victorioſi per pœnas, & tribulationes corporis, nomen & gloriam acquirunt, ita quod coram regibus, & magnatibus laudes, & magnificentias accipiunt, ſicut etiam videmus, quod ſpecies quando teruntur, melius fragrant, lapis etiam, qui dicitur gagates extra ignem redolere non videtur, in igne tamen poſitus ſuauiſſimum fragrat odorem, ſic vere ſancti iuſti, quando tribulationibus huius mundi teruntur, quando igne aduerſitatum cremantur, quando in bellis contra vitia, & peccata victorias fortiter aſſequuntur, odorem bonæ famæ ſolent effundere, & gloriam præclari nominis coram regib. Deo & Angelis acquirere, & habere, ſicut de rege Ozia dicitur 2. Par. 26. Diuulgatum eſt nomen eius vſque ad introitum Ægypti propter crebras victorias. Requiritur ergo ad bonum nomen habendum, ſoliditas firmæ conſtantiæ.

H ¶ Item ad bonum nomen requiritur in homine fertilitas piæ clementiæ. [Vberem inquit & fructiferam]. Sicut enim videmus, quod homines liberales, ſuas diuitias aliis largientes præ cæteris nominantur, arbores etiam fructiferæ fructus ſuos vberiter emittentes præ cæteris commendantur, ſic viri pij, qui fructus diuitiarum ſuarum libenter, & liberaliter pauperibus diſtribuũt & emittunt, coram Deo, & hominibus nomen, laudem, & gloriam conſequuntur, ita quod proprie pauperes poſſunt dicere de talibus illud Iudic. 17. Vidimus terram valde opulentam vberem, ita quod ad quemlibet talem miſericordem poſſunt dirigere verbum illud Cant. 1. In odore vnguentorum tuorum curremus, oleum effuſum nomen tuum. Requiritur ergo fertilitas piæ clementiæ.

¶ Item ad bonum nomen requiritur formoſitas miræ decentiæ [Pulchre inquit] Sicut enim res pulchræ præ cæteris nominantur, ita quod etiam tam viri, quam mulieres quandoque propter ſui pulchritudinem corporis nomen non modicum aſſequuntur, ſic vere apud Deum pulchritudo honeſtæ apparentiæ, & decentiæ ſolet magnum nomen, & gloriam generare. Illique apud Deum ſunt nominatores, qui ſunt per honeſtam apparentiam pulchriores, ſicut Ezech. 16. dicitur cuidam ciuitati in figura cuiuſdam virginis glorioſæ. Egreſſum eſt, inquit nomen tuum in gentes propter ſpeciem tuam, quia perfecta eras in decore tuo, fiduciam habens in pulchritudine. Requiritur ergo formoſitas miræ vel puræ decentiæ.

K ¶ Item ad bonum nomen requiritur ſagacitas magnæ prudẽtiæ. [Specioſam inquit]. Sicut enim ſenſibiliter videmus, illi, qui ſunt ſapientiores, ſunt in fama, & gloria nominatiores. Vnde de Salomone ſapientiſſimo, de Ariſtotele ſubtiliſſimo, de Seneca moraliſſimo, & prudentiſſimo proprie viget nomen. Vnde etiam ipſi Salomoni dicitur Eccleſ. 47 Ad inſulas longas diuulgatum eſt nomen tuum, & dilectus es in pace tua. Et ideo proculdubio ſi nomen bonum habere volumus, neceſſe eſt, quod in virtute prudentiæ, & ſpiritualis ſcientiæ vigeamus, quod oſtenditur cum dicitur. [Specioſam]. Viror enim & ſpecioſitas arboris viuacitatem denotat ingenij ſeu mentis, vt ſic cuilibet in ſcientia, & eloquentia nominato dicatur illud Pſ. Specioſus forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis. Sic igitur patet chariſſimi, quod propter

Prudentiam ſubtiliorem,
Decentiam honeſtiorem,
Clementiam vberiorem,
Conſtantiam robuſtiorem.

Viri iuſti habuerunt bonum nomen, ita quod cuilibet poterat dici illud Eſa. 72. Vocabitur tibi nomen nouum, quod os domini nominauit. Iſti enim figurantur in templo, quod ſicut dicitur 1. Mach. 3. Nominatum erat vſque ad extremum terræ. De quo etiam dicitur 1. Paral. 22. Domus, quam ædificare cupio, talis debet eſſe, vt in cunctis regionibus nominetur. Figurantur etiam in gigantibus, de quibus dicitur Baruc. 3. Ibi fuerunt gigantes nominati, ſtatura magna, cientes bellum. Figurantur etiam in Iudæis, de quibus dicitur 1. Mac. 11. Glorificati ſunt Iudæi, & nominati ſunt in regno. Iſta ergo dicta ſint de nomine bono & commendabili.

¶ Tertio principaliter dico, de nomine malo, & execrabili, quod videlicet nihil aliud eſt, quam mala fama, vel mala opinio, vel rumor. Iſtud enim eſt nomen ſumme cauendum. Quia ſicut homo valde cauet, ne fœteat corporaliter, & ne aliquam immũditiam habeat per quam vilis, & horribilis ab aliis iudicetur, ſic ſpiritualiter à fœtore mali, & infamis nominis debemus cauere, quia pro certo Deus, & mundus taliter fœtentes non diligunt, ſed ipſos fugiunt, & contemnunt. Hircus enim animal, & fœtidum, & immundum, & ideo ad conuerſandum inter homines nõ eſt gratum Porcus etiam immundus dicitur, eo quod in ſtercoribus, & fœtoribus delectatur. Vpupa etiam ſacrificari Deo indigna fuit, eo quod de ſtercoribus, & rebus fœtentibus nidum facit, ſicut dicitur Leu. 11. & Deu. 14. Quia pro certo tales, qui per infamiam ſunt fœtidi, & qui in rebus fœtidis, & infamibus ſunt nutriti, Deo ſunt & hominibus odioſi, nec digni ſunt cum bonis hominibus conuerſari, nec etiam Deo & Angelis dedicari. Iſti enim ſunt ſicut beſtia quæ aſcendit de abyſſo, quæ nominibus blaſphemiæ erat plena, ſicut dicitur Apoc. 13. & 17. Et poſſumus notare, quod iſtud malum nomen acquiritur

Per { Stultitiam, & præſumptionem,
Luxuriam, & infectionem,
Sæuitiam, & exactionem.

Eſt igitur malum nomen fatuitatis. Et de hoc dicitur Eccl. 22 vbi de oneroſa conditione hominis loquens dicit ſic. Super plumbum quidem grauabitur, & quod illi aliud nomen, quã fatuus? Tale nomen habebat præſumptuoſus Nabal, qui per ſuam præſumptionem totam domum ſuam, & ſeipſum expoſuit periculo & ruinæ, ſcilicet, Dauid male reſpondendo, & eidem victualia denegando, ſicut dicitur 1. Reg. 25. Vnde de ipſo dicitur ibidem. Ipſe enim ſecundum nomen ſuum ſtultus eſt. Item eſt malum nomen carnalitatis. Vnde multi ſunt ſicut illa mulier meretrix de qua Apoc 17. dicitur, quod in fronte ſua habebat nomẽ ſcriptum Babylon, mater fornicationum. Item eſt malum nomen crudelitatis. Vnde de multis poteſt dici illud Eſa. 8. Voca nomen eius, accelera, ſpolia detrahe, feſtina prædare. Iſti figurantur in illa ſtella cadente de cœlo, de qua Apoca. 8. quod nomen ſtellæ apſinthium, quia, ſcilicet, raptores ſunt aliis apſinthium præamaritudine. Et ſic patet de nomine malo, & execrabili. ¶ Quar- M
to dico de nomine ficto, & deteſtabili, & iſtud eſt nomen hypocritarum, qui nomen habent ſine re. Figurati in equo pallido Apoc. 6. quia qui ſedebat ſuper eum, nomen illi mors, & infernus ſequebatur eum. Tales enim ſunt pallidi per fictam apparentiã honeſtatis. In ipſis etiam ſecundum veritatem ſedet mors, id eſt, abundantia totius iniquitatis, quam, ſcilicet, ſequitur infernus finalis peſtilentiæ, & pœnalitatis. Iſti enim ſunt ſimiles fatuis nobilibus, qui hæreditatem ſuam vendiderunt, quia de hæreditate, & de genere, & nobilitate non retinent niſi nomen. Sic iſti hæreditatem virtutum non habent, ſed ſolum nomen, & famam retinent, vnde Apoca. 3. loquitur vni tali dicens. Nomen habes, quod viuas, & mortuus es. Et tale nomen in veritate non poteſt diu durare. Accidentia enim non poſſunt manere ſine ſubiecto, & quia iſti non habent ſubiectum, neceſſe eſt, quod deficiat in eiſdem accidens honeſtatis. Teſte enim Sene. Nihil, quod ſimulatum & fictum eſt, poteſt eſſe diuturnum. Odor enim aromatũ poſt receſſum, & in abſentia ipſorum poteſt in aliquo loco aliquamdiu durare. (Patet enim de pomo quod homo tenuit in manu, quod manet odor in manu aliquantulum). verumtamen non poteſt talis odor diu perſeuerare, cum non habeat, quod ipſum poſſit continuare. Sic odor boni nominis, & famæ in talibus aliquamdiu poteſt ſtare, ſed pro certo diu non poteſt ſiſtere vel durare. Vnde etiam Eccl. 41. Nomen impiorum delebitur, & Eſa. 14. Perdam Babylonis nomen. Hæc igitur de quadruplici nomine ſufficiant, videlicet de nomine ficto, de nomine malo, de nomine bono, & de nomine ſancto. ¶ Sed adhuc poteſt dici, N
quod nomen ſeu nominatio nihil aliud eſt, quam ad aliquam dignitatem promotio vel electio. Vnde cuilibet nouiter electo

poteſt dici illud Eſa. 62. Vocabitur tibi nomen nouum quod os domini nominauit. Et ſi vis potes dicere, quod ad hoc, quod aliquis ſit dignus nominari ad dignitatem, requiritur, quod habeat illas quatuor conditiones in illa auctoritate ſupra poſitas. Oliuam vberem &c. Vel ſi vis, pone illam auctoritatem ſupra titulo de Appellare. Appellauit Adam nominibus ſuis cuncta animantia, & cuncta volatilia cœli, & cunctas beſtias terræ. Et de iſta nominatione dicitur Ezech. 34. Suſcitabo eis germen iuſtum, & nominatum.

A **Nondum.** Nota, quod Nondum ſemper ſignat dilationem, ſeu futuri temporis ſucceſſionem. Et ſic igitur dico, quod tam in bono, quam in malo per nondum poteſt intelligi

Mentis prudentia diu deliberans,
Cœli clementia beatos remunerans,
Mortis potentia tandem accelerans,
Cordis pigritia nunquam properans.

¶ Primo igitur dico, quod per Nondum intelligitur mentis prudentia deliberatiua. Iſta enim nunquam ſubito prorumpit ad negocia, ſed ſemper deliberat, & expectat per conſilia. Dicit enim Nondum eſt tempus, Nondum fiat &c. Deus enim tale Nõdum diligit, & in talibus prudentibus deliberationibus requieſcit. Figura ad hoc, quia corpus domini ſicut dicitur Luc. 33. fuit poſitum, & ſepultum in ſepulchro, in quo Nondum quiſquam poſitus fuerat, & Act. 8. dicitur, quod quia ſpiritus ſanctus Nondum in quemquam illorum venerat, ſed baptizati tantum erant in nomine domini Ieſu, ideo venit ſubito ſuper illos. Primo videbatur ſpiritus diu deliberaſſe, & poſtea ſe ſubito infudiſſe. Exemplo Chriſti, qui dicebat Ioan. 7. Tempus meum Nondum impletum eſt. Sicut etiam ipſe dicebat beatæ virgini dum miracula facere ad tempus differret Ioan. 2. quando ipſa dixit Vinum non habent. Quid inquit mihi, & tibi mulier? Nondum venit hora mea, ac ſi dicat Nondum, id eſt, tempus & hora eſt in omni negocio expectanda ſicut de miſſione ſpiritus ſancti dicitur Io. 8. quod Nondum erat ſpiritus datus, quia Nondum erat Ieſus glorificatus. Patet ergo, quod per Nondum intelligitur mentis prudentia deliberatiua.

B ¶ Secundo dico, quod per Nondum intelligitur cœli clementia beatificatiua. Conſtat enim quod gloria paradiſi Nondum apparet nobis, ſed expectatur in fine. De quo Heb. 9. dicitur. Hęc ſignante ſpiritu ſancto Nondum eſſe propalatã ſanctorum viã, adhuc priore tabernaculo habente ſtatum. Vnde etiam de iſta futura gloriæ ſucceſſione dicitur Ioan. 20. Noli inquit me tangere, Nondum enim aſcendi ad patrem meum, &c.

C ¶ Tertio dico, quod per Nondum intelligitur mortis potentia acceleratiua. Mors enim & Iudicium habent ſuum Nondum, de quo Matth. 24. Oportet primum hæc fieri, ſed Nondum ſtatim finis. Vnde de iſto Nondũ, id eſt, de finali fato, & hora mortis dicitur Ioan. 7. quod nemo miſit in Ieſum manus, quia Nondum venerat hora eius. Apud Deum enim ſecundum quoſdam Philoſophos omnia negocia habent ſuum Nondum, id eſt, ſuũ futurum non eſſendi punctum, ſicut Chriſtus de ſe ipſo dicebat Ioan. 7. Tempus meum Nondum aduenit Igitur patet, quod per Nondum intelligitur mortis potentia acceleratiua.

D ¶ Quarto dico, quod per Nondum intelligitur lenta pigritia ſemper dilatiua. Pigri enim & imbecilles ſemper quærunt dilationem negociorum. Dicunt enim quod Nondum eſt tempus operandi, ſicut bene reprehenduntur illi pigri, qui dicebant Aggęi 1. Nondum venit tempus domus ædificandæ. Iſti enim differunt, & bene operari, & bene intelligere. Bene dico operari, ſicut dictum eſt de illis, qui domum Dei Nondum ædificandam dicebant. Bene etiam intelligere, ſicut Marc. 8. vbi dicitur. Nondum cognoſcitis, aut intelligitis, adhuc cor cœcatum habetis. Igitur patet, quomodo Nondum tam in bono, quam in malo poteſt dilationes quatuor deſignare.

A **Non.** Cum Non ſit ſyllaba, ſeu dictio negatiua, & priuatiua, poſſet dici, quod ſecundum quod Non negat, & tollit, & eſt negatio bona, vel mala, in bono poteſt accipi, & in malo. Sic ergo notabo, quod in ſcriptura reperitur in bono Non quod ſpectat

Ad { Summum eminentem,
Triſtem pœnitentem,
Iuſtum excellentem,
Sanctum triumphantem. }

¶ In malo vero reperitur vnum Non, quod ſpectat

Ad { Miſerum egentem,
Dęmonem lædentem,
Impium peccantem,
Damnatum lugentem. }

¶ Primo ergo dicamus, quod eſt vnum Non, quod pertinet ad ſumme regentem, hoc eſt dictum ad Deum. Conſtat enim, quod cum Deus ſit ſumme perfectus, ad ipſum pertinet eſſe Non, quod priuat, & aufert aliquid imperfectum. Et ſic de eo poteſt dici, quod ipſe eſt non impius, non iniuſtus, non variabilis, non corruptus. Et ſic dico, quod ad ipſum ſpectat vnum Non tollens

Prauitatem,
Falſitatem,
Vanitatem,
Mortalitatem,
Iniquitatem,
Crudelitatem.

¶ De prauitate conſtat, quod ipſe eſt non peccabilis, quia, ſcilicet, peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. De falſitate conſtat, quia ipſe eſt immentibilis, quia, ſcilicet, Non eſt Deus, vt homo, vt mentiatur, nec vt filius hominis, vt mutetur Num. 23. De vanitate, ſeu variabilitate conſtat, quia eſt immutabilis, quia, ſcilicet, ipſe eſt apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio Iacob 1. Ideo dicitur in Pſ. Tu autẽ idẽ ipſe es, & anni tui non deficient, & Malac 3. Ego dominus, qui non mutor. De mortalitate conſtat, quod ipſe eſt immortalis ſeu nunquam corruptibilis, quia, ſcilicet, Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur Rom. 6. ¶ De iniquitate vero conſtat, quod ipſe eſt pec- B
cato inconſentibilis. Deus enim non ſolum non peccat: imo etiam peccato nunquam conſentit, ſed peccare prohibet, atq; vetat. Negat enim & prohibet, & vetat, per illud aduerbium Non, omne peccatum, & potiſſime peccatum veneris, quod carnem maculat, hoc eſt, luxuriam: peccatum aeris, quod ſurſum eleuat, hoc eſt, ſuperbiam: peccatum funeris, quod pigrum vinculat, hoc eſt, acediam: peccatum ſceleris, quod iram iaculat, hoc eſt, ſæuitiam: peccatum fœnoris, quod opes cumulat, hoc eſt auaritiam: peccatum iecoris, quod in ventre pullulat, hoc eſt, gaſtrimargiã: peccatum pectoris, quod bonos iugulat, hoc eſt, inuidiam. ¶ Dico ergo, quod Deus habet vnũ Non, ꝙ prohibet peccatum veneris, & luxuriæ, & ſic dicit Exod. 20. Non Mœchaberis, & non cõcupiſces vxorem proximi tui, & Eccl. 9 Non aſpicias mulierem, & Eccl. 25. & 41. ¶ Item habet vnum Non, quod prohibet peccatum aeris, & ſuperbiæ Eccl. 5. Non te ventiles in omnem ventum & Tob. 4. Superbiam nunquam in tuo ſenſu dominari permittas, ab ipſa enim ſumpſit initium omnis perditio. ¶ Item habet vnum Non, quod prohibet peccatum funeris, & acediæ, id eſt, pigritiæ, quæ, ſcilicet, ſimilis eſt funeri, ſeu morti Eccl. 7. Non te pigeat viſitare infirmum, ex hoc enim in charitate firmaberis. ¶ Item habet vnum Non, quod prohibet peccatum ſceleris, & ſęuitiæ, ſeu iracundiæ Exod. 20. Non occides, & illud Leu. 19. Non facias calumniam proximo tuo, quia ſicut dicitur Iac. 1. Ira enim viri iuſtitiam non operatur. ¶ Item habet vnum Non, quod prohibet peccatum fœnoris & auaritiæ Exo. 20 Non furtum facies, Et illud. Non fœneraberis fatri tuo. ¶ Item habet vnum Non, quod prohibet peccatum fœnoris, & auaritiæ Exo. 20. Non furtum facies. Et illud. Non fœneraberis fratri tuo. ¶ Item habet vnum Non, quod prohibet peccatum iecoris, & Gaſtrimargiæ Eccl. 37. Non te effundas ſuper omnem eſcam. ¶ Item habet vnũ Non, quod prohibet peccatum pectoris & inuidiæ Leu. 19. Non oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed publice argue eum. Et breuiter dico, quod omne non mali prohibitiuum pertinet ad Deum, ſicut eſt. Non peierabis. Non furtum facies. Non mentieris. Non falſum teſtimonium dices. Non maledices ſurdo, & coram cœco non pones offendiculum. Non eris criminator in populis. Non falſum teſtimonium dices Leu. 19. & cætera ſimilia, quæ longum, & impoſſibile eſſet ponere. Eſt ergo vnum Nõ quod pertinet ad ſumme regentem. ¶ Secundo principaliter di- C
co, quod eſt vnum Non, quod pertinet ad culpas lugentem, id eſt, ad hominem pœnitentem. Pœnitens enim habet vnum Non, quo, ſcilicet, ipſe negat

Corpori complacentiam,
Virtuti deſiſtentiam,
Criminum perſeuerantiam,
Dæmoni obedientiam.

Corpori dico complacentiam, quia, ſcilicet, ſibi debet negare delicias carnales. Vnde de pœnitentibus, abſtinentibus, & triſtibus poteſt dici illud Eſa. 24. Ceſſauit gaudium tympanorum, quieuit ſonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ, cum cantico non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam. Et illud Luc. 1. Vinum & ſiceram non bibet &c.

¶ Item pœnitens debet denegare virtuti deſiſtentiam, quia, ſ. pœnitens multũ debet cauere, ne recidiuet. Vnde illud 1. Cor. 10. Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat. ¶ Item debet negare criminis ſeu peccati perſeuerantiam ſeu conualeſcentiam, iuxta illud Pſalm. In corde meo abſcondi eloquia tua, vt non peccem tibi

tibi. Et merito, quia ſicut dicitur Sap.15. Si non peccauerimus ſcimus quoniam apud te ſumus computati.¶ Item debet pœnitens denegare dæmoni obedientiam, iuxta illud 2.Mach.7. Non obedio præcepto regis, ſed præcepto legis. Patet ergo, quod eſt
D vnum non, quod pertinet ad culpas lugente, id eſt, ad pœnitentem.¶ Tertio principaliter dico, quod eſt vnum Non, quod pertinet ad iuſte viuentem, hoc eſt dictum, ad virum perfectum; & iuſtum. Iſte enim dicit non, omnibus, qui ipſum ad malum trahere volunt. Nam iſte

Dicit {
Deo Flagellanti non triſtabor,
Mundo varianti, non mutabor,
Carni maculanti, non fœdabor,
Hoſti malignanti, non plicabor,
Morti comminanti, non turbabor.
}

Summo imperanti dicit, ſub iugabor, ſeu deprecabor, & humiliabor. Dicit ergo iuſtus Deo, quod cum flagellat, non contriſtabitur, ſed potius, quod patientiam habebit, iuxta illud Prou.12. Non contriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit.¶ Item dicit mũdo, quod cum variat, non mutabitur, ſed potius quod ſemper erit ſtabilis, & perſeuerans Pſ. Iuſtus in æternum non commouebitur.¶ Item dicit carni quando tentat, quod non fœdabitur Ro. 8. Spiritu ambulate, & carnis deſideria non perficietis. Et merito, quia ſicut ibidem dicitur Illi, qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt.¶ Item dicit hoſti, quando ipſum ad malum incitat, quod non plicabitur, ſeu ſuperabitur, ſperans, ſcilicet, in exilio diuino. De quo dicitur in Pſ. Non dimiſit hominem nocere eis, & corripuit pro eis reges. Et illud Iunior fui, etenim ſenui, & nõ vidi iuſtum derelictum nec ſemen eius.¶ Item dicit morti quando, ſc. appropinquat, quod non turbabitur, iuxta illud Ioan. 14. Non turbetur cor veſtrum, neque formidet, vado, & veniam ad vos. Et illud Omnis, qui credit in me, non morietur in æternum Ioan.11.¶ Item dicit ſummo regi, ſc. Deo, quod contra ipſum nõ eleuabitur, ſeu etiam, quod ipſi humiliabitur, & ipſum orare nõ dedignabitur, ſed ne ſibi noceat, orabit & deprecabitur, dicens illud Pſ. Ne auertas faciem tuam à me & ne declines in ira à ſeruo tuo. Et illud Ne proiicias in tempore ſenectutis, & cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me. Ne veniat mihi pes ſuperbiæ, & manus peccatoris non moueat me, & cætera ſimilia. Patet ergo, quod iſta negatio non, quandoque pertinet ad iuſtum, ſeu etiam eſt vnum non, quod pertinet ad iuſte viuentem.

E ¶ Quarto vero dico, quod eſt vnum Non, quod pertinet ad beate regnantem, hoc eſt dictum, ad quemlibet virum beatum, quia, ſc. beati habent ſuum Non, & ſuam negatiuam, in qua, ſc. ab ipſis deficit, & denegatur omne malum, iuxta illud Apoca.7. Abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis ſanctorum, & iam non erit amplius neque luctus, neque clamor, ſed nec vllus dolor, quoniam priora tranſierunt, Nota, quod iſti non

Metuunt hoſtis iniuriam,
Amittunt cordis lætitiam,
Sentiunt pœnæ mœſtitiam,
Cognoſcunt vmbræ triſtitiam,
Admittunt culpæ nequitiam,
Incurrunt mortis anguſtiam.

Quod enim beati non metuant hoſtis iniuriam, patet, quia ſicut dicitur Eſa.35. de ciuitate paradiſi. Ibi non erit leo, & mala beſtia non aſcendet per eam, nec inuenietur ibi, & Eſa.66. Non nocebunt neq; occident in omni ſancto monte ¶ Item quod beati non amittant veram lætitiam, patet Iob 11. vbi dicitur cuilibet beato. Requieſces, & non erit qui te exterreat, & habebis fiduciã propoſita tibi ſpe, & defoſſus ſecurus dormies & Ioan. 16. Gaudium veſtrum nemo tollet à vobis. ¶ Item quod beati non ſentiant pœnæ mœſtitiam, patet vbi ſupra Apocal.7. Non erit amplius, neq; luctus, neq; clamor, ſed nec vllus dolor. ¶ Item, quod beati non cognoſcant vmbræ triſtitiam, quodque ſemper maneant in lumine claritatis æternæ, patet Eſa.60. vbi cuilibet beato dicitur. Non occidet vltra ſol tuus, & luna tua non minuetur. ¶ Item quod beati non admittant ſeu committant culpæ nequitiam, patet 1. Ioan 3. vbi dicitur, quod omnis qui in Deo manet, nec peccat. ¶ Item beati non incurrant mortis anguſtiam, temporalis, ſcilicet, vel æternæ, patet in Pſal. vbi dicitur. Non moriar, ſed viuam, & narrabo opera domini. Sic ergo patet, quod eſt vnum non, quod pertinet ad beate regnãtem. Et ſic patet, quod hæc dictio negatiua non poteſt accipi in bono ſignificato.

F ¶ Sed adhuc dico, quod Non poteſt accipi in malo. Et hoc fit, quando negat, & priuat illud, quod affirmaret eſſe bonum. Et ſic notabo, quod in ſcriptura reperitur Non quod ſpectat ad

Triſtem miſerum, id eſt, pauperem,
Hoſtem aſperum, id eſt, dæmonem,
Virum ſcelerum, id eſt, peccatorem.

Statum infernum, id eſt, ad voratorem, hoc eſt dictum, ad infernum malorum hominum receptorem.

¶ Dico ergo, quod eſt vnum Non, id eſt, vna negatiua, quæ pertinet ad miſeros egentes. Pauperes enim, & miſeri habent ſuum non, id eſt, ſuam priuationem; & carentiam bonorum mundanorum, videlicet

Carentiam {
Deliciarum, & ſaturitatis,
Diuitiarum, & proſperitatis,
Eminentiarum, & auctoritatis,
Amicitiarum, & fraternitatis.
}

¶ Habent (dico) miſeri in hoc mundo carentiam ſaturitatis, & deliciarum, quia, ſcilicet, iſti in mundo non habent victum ſufficientem, vnde Thren. 4. Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Et illud Pſ. Non ſit illi adiutor, nec ſit qui miſereatur pupillis eius. ¶ Item habent carentiam proſperitatis, & diuitiarum. Vnde ipſi poſſunt dicere illud Act. 3. Argentum & aurum non eſt mihi. Et illud Eſa.3. Non ſum medicus & in domo mea non eſt panis, neque veſtimentum.¶ Item habent carẽtiam ſublimitatis, & eminentiarum, quia, ſcilicet, iſti poſſunt dicere illud Ioan 18. Regnum meum non eſt de hoc mundo. Iſti. n. non habent auctoritatem ſuperiorem vel dominicam, ſubtiliorem vel propheticam, potentiorem, & authenticam. De ſuperiori enim & dominica patet Ioan. 1. vbi dicitur Helias es tu? Reſpondit, non ſum. Helias enim interpretatur aſcendens dominus, vel robuſtus. De ſubtiliori autem, & prophetica patet ibidẽ Ioan. 1. Propheta es tu? Reſpondit, non Pſ. Signa noſtra non vidimus, iam non eſt propheta. De potentiori vero & authentica patet Thr. 1. vbi dicit miſera Hieruſalem. Infirmata eſt virtus mea, dedit me dominus in manu, de qua non potero ſurgere. ¶ Item habent carentiam fraternitatis, & amicitiarum, quia, ſc. fratres ſi ſunt pauperes, derelinquuntur etiam à fratrib. & amicis. Vnde illud Thren.1. Non eſt qui conſoletur eam ex omnib. charis eius, omnes amici eius, ſpreuerunt eam, & facti ſunt ei inimici. Et loquitur de ciuitate Hieruſalem miſera & deſtructa. Patet ergo, quod eſt vnum non, ſeu vna negatio, quæ pertinet ad miſeros egentes.

¶ Deinde dico, quod eſt vnum Non, quod pertinet ad dæmones vrgentes, ſeu tentantes etiam, & tribulantes. Iſti enim habent Negatiuam G

Certæ veritatis,
Dulcis pietatis,
Altæ dignitatis,
Iuſtæ æquitatis.

¶ Iſti enim carent veritatis certitudine, dicentes, ſc. illud 1. Ioan. 1. In tenebris ambulamus, & mentimur & non facimus veritatẽ. Item ipſi carent pietatis plenitudine. Crudeles enim ſunt, & nõ pij, ſicut de Medis dicitur Eſa. 13. Ecce ego ſuſcitabo ſuper eos Medos, qui argentum non quærant, nec aurum velint, ſed ſagittis paruulos interficient, & lactantibus vteri non miſerebuntur, & ſuper filios non parcet oculus eorum. Vt de diabolo dicatur illud Hie.6. Sagittam, & ſcutum arripiet crudelis, & non miſerebitur. Item iſti carent dignitatis celſitudine. Vt de diabolo exponatur illud Ezec.26. Collocabo te in terra nouiſſima, ſicut ſolitudines veteres, & cum his, qui deducuntur in lacum, ad nihilum redigam te, & non eris, quæreris, & non inuenieris. Item iſti carent æquitatis rectitudine. Vt, ſcilicet, de ipſis poſſit dici illud Sap.2. Dixerunt impij apud ſe non recte cogitantes exiguum, & cum tædio eſt tempus noſtrum, & non eſt in fine refrigerium, nec eſt agnitus, qui reuerſus fuerit ab inferis. Venite ergo opprimamus pauperem iuſtum, & non parcamus viduæ, nec veterani multi temporis reuereamur canos. Sic ergo patet, quod eſt vnũ non, quod pertinet ad dæmones vrgentes. ¶ Deniq; dico, quod H eſt vnum Non, quod pertinet ad homines peccatores ſeu delinquentes. Iſti enim habent negatiuam omnis boni. Ideo poſſumus dicere, quod iſti ſunt

Qui carent {
Veritatis eloquio,
Pietatis eliquio,
Charitatis ſolſequio,
Humilitatis obſequio,
Sedulitatis officio,
Fraternitatis hoſpitio,
Tranquillitatis refugio,
Æternitatis faſtigio.
}

¶ Dicam igitur, quod peccator non habet (vt communiter) eloquium veritatis 1. Ioan. 2. Qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt, & veritas in eo non eſt. Item non habet eliquium pietatis Eſa.9. Vir fratri ſuo non parcet, & declinabit ad dexteram, & eſuriet & comedet ad ſiniſtram, & non ſaturabitur, vnuſquiſque carnem brachij ſui vorabit. Item non habet ſolſequium charitatis, quia, ſcilicet, peccator nunquam vere vere diligit, vnde Hier. 9. Vnuſquiſque à proximo ſuo ſe cuſto-

diat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam, quia omnis frater ſupplantans ſupplantabitur, & omnis amicus fraudulẽter incedet, & veritatem non loquetur. Et tamen ſcriptum eſt 1.Ioa 3. Iuſtum eſt, quod qui non diligit, manet in morte. Item dico, quod peccator non habet humilitatis obſequium. Vnde Hier. 2. peccatori dicitur. A ſæculo confregiſti iugum, rupiſti vincula, dixiſti, non ſeruiam. Vt ſit de illis, qui dicunt Ioan. 8. Filij Abrahæ ſumus, & nemini ſeruiuimus vnquam. Item non habet hoſpitium fraternitatis: nemini enim humanitatem hoſpitalitatis impendunt, niſi forte his, qui rependunt: pauperes vero, qui non habent rependere, cum indignatione repellunt. Vnde comminatiue dicitur eis illud Epheſ. 2. Non eſtis hoſpites, ſcilicet pauperes recipiendo, nec erit veſter hoſpes Chriſtus in cœlum vos introducendo. Quia qua menſura menſi fueritis, eadem remetietur vobis. Matth. 7. Item non habet refugium pacis, & tranquillitatis. Sicut enim dicitur Eſa. 57. Impij ſicut mare feruens, quod quieſcere non valet, & non eſt pax impiis dicit Dominus. Hier. 6. Dicentes pax, pax, & non erit pax. Item non habent officium benignitatis, quia nunquam reſpondent benigniter, vel gratanter, ſed potius arroganter. Conſtat enim, quod mali nunquam benigniter acquieſcunt alicui iuſtæ petitioni, imo ſemper conſueuerunt dicere non, & nunquam homini conſentire. Vnde poſſum dicere, quod iſti dicunt,

Maioribus non obediemus,
Pauperibus non ſubueniemus,
Supplicibus nihil faciemus, vel
Clamantibus non ſubueniemus.

Iſti ergo dicunt maioribus quod non obedient, & tamen de filio proteruo, qui patri, & matri obedire contempſerit, præcipitur Deut. 21. quod lapidibus obruatur. Vnde illud prædictum Hier. 2. Rupiſti vincula, dixiſti, non ſeruiam. Iſti dicunt pauperibus, quod non ſubuenient, iuxta illud Threnor. 4. Paruuli petierunt panem, & non erat qui porrigeret eis. Et in Pſal. dicitur. Pauperem cui non erat adiutor. Contra illud Eccleſ. 10. Non deſpicias hominem iuſtum pauperem, & noli magnificare hominem peccatorem diuitem.

¶ Iſti dicunt ſupplicibus & orantibus, quod nihil facient, ſeu quod non exaudient, quia ſcilicet ſemper habent negatiuam in ore, quanquam ſupplicatio ſit honeſta. Nota quod Papa Benedictus 12. homo fuit durus, & negare etiam aſſuetus, ex quo dux Borbonenſis dixit ſibi, quod ipſe non videbatur eſſe de lingua hoc, ſed de lingua non, quia rariſſime aſſentiendo dicebat hoc, ſæpiſſime autem dicebat non. Vt ſic tales figurentur in illo lento amico, qui pro alio ab eo poſtulante tres panes, ſurgere nolebat, imo ſe grauiter excuſabat, dicens Luc. 11. Noli mihi moleſtus eſſe, iam oſtium meum clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili, non poſſum ſurgere, & dare tibi. Et breuiter bene poteſt dici talibus illud Matth. 25. Nudus eram, & non operuiſtis me, eſuriui, & non dediſtis mihi manducare. ¶ Item propterea peccator non habebit, nec obtinebit æternitatis faſtigium. Vnde cum poſt mortem peccatoris quæritur vbi ſit, vere reſpondetur, quod ſcribitur 1. Paral. 27. Non eſt relatus in faſtos regis Dauid, quia ſicut illi filij Iſrael, qui numerati fuerunt à Ioab filio Saruię, annalibus Dauid non ſunt inſcripti, quia domini iram prouocauit, ſic nec peccatores Deum ſceleribus irritãtes, in libro vitæ ſunt ſcripti nec ad cœli curiam recepti, &c. Et ſic bene apparet, quod eſt vnum non, quod pertinet ad peccatores vel delinquentes. ¶ Inſuper dico, quod eſt vnum Non quod pertinet ad damnatos, & deſperantes. Et ſic nota, quod ad iſtos ſpectat vnum Non,

Quod { Claudit Dei benignitatem,
Negat omnem iucunditatem,
Infert omnem crudelitatem,
Aufert omnem ſtabilitatem. }

I ¶ De Dei pietate, & benignitate, quod eis claudatur, patet in Pſ. Clamauerunt nec erat, qui ſaluos faceret, ad dominum, nec exaudiuit eos. Vnde Prouerb. 1. Tunc inuocabunt me, & non exaudiam, mane conſurgent, & non inuenient me, eo quod exoſam habuerint meam diſciplinam, & timorem domini non ſuſceperint, nec acquieuerunt conſilio meo. De cordis iucunditate, quod eis denegetur, patet Eſa. 9. vbi dicitur. Multiplicaſti gentem, nõ magnificaſti lætitiam: vt accedat, quod de damnatis dicitur Eſa. 24. Ceſſauit gaudium tympanorum, quieuit ſonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ, cum cantico non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam. De dura vero crudelitate, quod eis inferatur, patet Hierem. 50. vbi dicitur. Præparamini contra babylonem omnes, qui intenditis arcum, non parcatis iaculis, quia domino peccauit. De omni vero ſtabilitate, quod eis auferatur, patet Ezech. 26. vbi diuiti damnato dicitur ſic. Cum dederis terrorem tuum in terra viuentium, ad nihilum redigam te, & non eris, & quęſitus non inuenieris in perpetuum. Sic igitur patet, quomodo iſta negatiua dictio non poteſt accipi in bono, & in malo.

Nonne. Quamuis Nonne ſit aduerbium dubitandi, & interrogandi, eſt tamen (vt communiter) ſuppoſitiuum aduerbij affirmandi, ſemper enim ſupponit ſic vel ita, ſicut cum dicitur. Nonne ex denario conueniſti mecum? quaſi diceret ſic. Et ſumitur (vt communiter) in omni ſignificato. Sæpe enim ſolet fieri quæſtio & dubitatio, vt exinde ſequatur affirmatiua reſponſio, & veritatis declaratio. Et ideo Nonne eſt ſicut quædam ironica negatio, quia, ſcilicet, per oppoſitum ſignat affirmationem, & veritatis aſſertionem, & omnis dubij amotionem. Sic ergo nota quod veritas iſta Nonne refertur ad A

Deum, Quo ad Deum Nonne eſt veritas affirmatiua,
Seipſum, Quoad ſeipſum Nonne eſt veritas lamentatiua,
Iuſtum, Quo ad iuſtum Nonne eſt veritas ordinatiua,
Impium, Quo ad impium Nonne eſt veritas execratiua,
Mundum, Quo ad mundum Nonne eſt veritas impugnatiua.

Homo enim verus & iuſtus & ab omni falſitate & mendacio alienus, per iſtam dictionem Nonne, affirmat in Deo laudabilia, plangit in ſeipſo culpabilia, commendat in iuſto notabilia, arguit in impio damnabilia, prædicat de mundo terribilia.

¶ Dico ergo primo, quod eſt vnum Nonne, quod homo debet affirmare de Deo omnium creatore, & hoc pro certo eſt, quod ipſe debet per Nonne affirmare & laudare, ſcilicet, qualiter dominus B

Deuotis imminet, ipſos defendendo,
Immundis eminet, ipſos abluendo,
Videt & retinet cuncta gubernando,
Portat & ſuſtinet mala tolerando,
Pauperes continet, ipſis miſerendo,
Auaros reſpuit, ipſos flagellando,
Inuidos arguit, propria ſpargendo,
Superbos inſtruit, parua præferendo.

Igitur dicam, quod per iſtud aduerbium Nonne ipſum referendo elicitur vna veritas de iuſtorum defenſione. Verum eſt enim & certum, quod Deus bonos defendit, & protegit. Vnde Satan dicebat domino de B. Iob 1. Nonne tu vallaſti eum & domum eius, totamq; ſubſtantiam eius per circuitum? quaſi diceret, ſic. Item elicitur alia veritas de peccatorum ablutione, vnde Iob 13. Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine, Nonne tu qui ſolus es? quaſi diceret, ita.

¶ Item elicitur alia veritas de humanorum gubernatione, vnde Iob 31. Nonne ipſe cõſiderat vias meas, & omnes greſſus meos enumerat? Item elicitur alia veritas de tormentorum toleratione. Deus enim quo ad humanitatem tormenta grauia tolerauit, vnde Luc. 24. Nonne oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? Item elicitur vna veritas de miſerorum conſolatione. Conſtat enim quod Deus conſueuit pauperibus & miſeris ſubuenire Iob 2. Nonne pauperes elegit Deus, diuites in fide? & Eccleſ. 35. Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam deſcendunt, & à maxilla aſcendunt in cœlum, & dominus exauditor non delectabitur in illis? Item per Nonne quo ad Deum elicitur alia veritas de auarorum reprehenſione. Vnde de nũmulariis quorum Chriſtus cathedras euertit, & de templo ementes, & vendentes eiecit, dicitur Mar. 11. Nonne ſcriptum eſt: Domus mea domus orationis vocabitur? vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum. Item per Nonne elicitur alia veritas de inuidorum redarguitione, vnde Matt. 20. illis, qui aliis ſimilem pecuniã recipientib. inuidebant, & cõtra patremfamilias murmurabant, dicitur: Nonne ex denario conueniſti mecum? non facio tibi iniuriam, tolle quod tuum, & vade. Item elicitur alia veritas ex ſuperborum deteſtatione. Vnde diſcipulis de maioritate quærentibus dicitur Luc. 22. Qui maior eſt in vobis, fiat ſicut minor. Nam quis maior eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? Nonne qui recumbit? quaſi dicatur, vos non recumbitis, ſed miniſtratis, & ideo minores vos reputare debetis. Patet ergo, quod eſt vnum Nonne, quod homo debet affirmando quærere de Deo omnium creatore.

¶ Secundo dico, quod eſt vnum Nonne per quod quæritur homo de ſeipſo mundano viatore. Et ſic dico, quod homo per Nonne conqueritur de C

Debilitate propriæ naturæ,
Aduerſitate mundanæ iacturæ,
Ebrietate guloſæ paſturæ.

¶ Con-

¶ Conqueritur(dico)de propria fragilitate vnde 2.Eſdr.4.homo dicit. Scire inquit ô viri vos oportet, quoniam mulieres dominantur veſtri.Sequitur. Nonne fortes ſunt mulieres?quaſi diceret.Ita,pluſquam nos.Item conqueritur de mundana aduerſitate.Vnde ipſe dicit Iob 3. Nonne diſſimulaui?nonne ſilui?nonne quieui? & venit ſuper me tribulatio. ¶ Item conqueritur de rationis obſcuritate ſeu de ebrietate:vnde Prou. 23. Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui foueæ? cui ſuffuſio oculorum? cui ſine cauſa vulnera?Nonne his,qui morantur in vino, & vacant calicibus epotandis?Sic ergo inuenitur nonne, quo quis conqueri-
D tur de ſeipſo mortali viatore.¶ Tertio dico,quod eſt vnum Nonne,quo homo interrogat de iuſto profeſſore. Et ſic dico,quod per Nonne fiunt multæ quæſtiones de viro iuſto ad eliciendum aliquas veritates. Et ſic dico,quod per Nonne quæritur de iuſti

Senſibus & diſcretione,
Fletibus & compaſſione,
Fructibus & ſucceſſione,
Laudibus & commendatione,
Sermonibus & locutione,
Affectibus & intentione,
Parentibus & generatione.

¶ Igitur dico,quod per Nonne quæritur de iuſti ſenſibus. Et ſic quæritur Luc. 14. de homine volente ædificare turrim. Nonne inquit ſedens prius cogitat ſi habeat ſumptus ad perficiendum, ne poſtquam ceperit ædificare,& non potuerit conſummare,omnes,qui viderint incipiant illudere ei? Bene ergo quæritur de diſcretione viri iuſti.Vnde dicitur Iob 12. Nonne auris verba diiudicat,& fauces comedentis,ſaporem?Item per Nonne quæritur de iuſti tactibus,ſcilicet, interioris compaſſionis, qua, ſcilicet,tenetur proximo miſereri.De quo Matt.18. Nonne ergo oportuit te miſereri fratri tuo, ſicut & ego tui miſertus ſum? Ad quod facit illud Eccl.44. Nonne ardorem refrigerabit ros?quaſi dicatur,ſic,& tu Eleemoſyna foue pauperem,ſi vis facere iuſte. Item per Nonne quæritur de iuſti fructibus ſeu operibus Matt. 13. Nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? Item quæritur per Nonne de iuſti laudibus vnde 1.Reg. 18. Nonne iſte eſt Dauid cui cantabant in choro,dicentes.Saul percuſſit mille,& Dauid decem millia?Item per Nonne quæritur de iuſti affatibus 3. Re.1.Nonne tu domine mi rex iuraſti mihi,Salomon filius meus regnabit poſt me?Item quæritur de iuſti affectibus Luc 24.Nōne cor noſtrum ardens erat in nobis?Item quæritur de iuſti parentibus vnde Matt. 13.Nonne hic eſt fabri filius?Nonne mater eius dicitur Maria? & Marc. 6. Nonne hic eſt fabri filius &c.&
E Nonne ſorores eius nobiſcum ſunt? Sic ergo patet, quod per Nonne fit quæſtio de iuſto profeſſore.¶ Quarto vero dico,quod per Nonne fit quæſtio de vano peccatore.Et ſic certe dico,quod per Nonne fit quæſtio de malorum

Cibis & potibus,
Pactis & cœtibus,
Verbis & actibus.

¶ De cibis dico,& potibus quærunt ipſimet Eccl.2. Nonne (inquiunt)melius eſt comedere & bibere, & videre bona de labore ſuo?De pactis vero & amoribus malorum dicitur Matt.5.Quod ſi inquit vos diligetis eos,qui vos diligunt,quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciunt? De malorum autem verbis & actibus dicitur Iaco.2.Nonne ipſi blaſphemant bonum nomen? Et ibidem. Nonne diuites per potentiam opprimunt vos?Iſtud eſt Nōne,p quod quæritur de vano peccatore.¶ Quinto dico,quod per Nonne quæritur de mundo. Et fit quæſtio de mundi potentia,nequitia,& ſtultitia,de quibus Dan 4. Nonne hæc eſt Babylon ciuitas magna? Ezech. 21. Nonne hæc eſt, quæ ſublimem humiliauit?Et 1.ad Cor.1. Nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam huius mundi?

A **Noſcere.** Nota, quod noſcere idem eſt, quod ſcire, cognoſcere vel ſapere.Notitia vero idem eſt,quod ſcientia,cognitio vel ſapientia. Et quia in locis pluribus de diſcretione, ſcientia vel prudentia fuit actum,breuiter aliquid eſt dicendum.Notemus ergo,quod nos debemus noſcere

Anteriora,
Poſteriora,
Interiora,
Exteriora,
Superiora,
Inferiora.

Tota enim ſumma noſtræ iuſtitiæ & cognitionis debet vergere circa aliquod prædictorum:nos enim debemus noſcere(vt dictū eſt immediate)anteriorem naturæ vilitatem, poſteriorem mortis neceſſitatem , interiorem cordis iniquitatem , exteriorem proximi paupertatem,ſuperiorem cœli fœlicitatem,inferiorem inferni grauitatem.¶ Habeamus ergo notitiam rerum anteriorum, quia videlicet ſicut vnumquodque animal ſemper habet faciem inclinatam ad terram, de qua ſumpſit ſuum principium & originem,ſic nos faciem & conſiderationem cordis noſtri debemus ſemper habere & vertere ad terram, id eſt, ad conſiderationem noſtræ anterioris terrenæ vilitatis,de quo poteſt dici illud Iob 39.Nunquid noſti tempus partus ibicum in petris,& dinumeraſti menſes conceptus earum? Item habeamus notitiam rerum poſteriorum,videlicet mortis,iudicij & inferni,quia,ſcil. ſicut dicitur Prou. 14. Cor, quod nouit amaritudinem ſuam,in gaudio eius non miſcebitur extraneus.Item habeamus notitiā rerum interiorum, ſcilicet, peccatorum & delictorum, ſiue cōtra Deum,ſiue contra proximum commiſſorum, de quibus nos propria conſcientia arguit,dicens cum timore Deo illud Iob 12. Ipſe nouit decipientem, ſcilicet, peccatorem. Item habeamus notitiam exteriorum.Et iſta notitia potiſſime pertinet ad naturam, quia nos debemus agnoſcere & per compaſſionem ſcire, quæ ſunt miſeriæ proximorum,quia ſicut dicitur Prou.29 nouit iuſtus cauſam pauperum,ſicut de Iob tribulato & pauperato dicitur Iob 42. quod pro ipſo releuando venerunt ad eum omnes fratres ſui, & omnes qui nouerant eum prius. Quod tamen eſt contra multos, qui non noſcunt hominem tempore aduerſitatis, ſed tantū tempore proſperitatis, ſimiles coruis , qui pullos ſuos quamdiu plumis carent,non noſcunt, poſtquam vero plumas habuerint,ipſos recipiunt,& nutriunt tanquam ſuos.Quia vere ſæpe fit, quod homines etiam ſuos pullos, id eſt, ſuos compatriotas,conſanguineos vel vicinos , dum plumis diuitiarum carent,noſcere,vel cognoſcere non dignantur iuxta illud Iob 8. Negabit eum, & dicet,non noui te. Exemplo Petri, qui videns Chriſtum in tribulatione, negauit ſe noſſe illum , ſicut dicitur Marc.14.& Luc.22. Vnde etiam in perſona pauperum dicitur in Pſ.Longe feciſti notos meos à me,poſuerunt me abominationē ſibi. Sed pro certo quando plumas diuitiarum vident eos habere, tunc optime ſolent eos noſcere, & amare, quia ſicut dicitur Eccl.13. Decepto diuite,multi ſunt recuperatores,humilis autē ſi ceciderit, expelletur etiam à notis. ¶ Item habeamus notitiā rerum ſuperiorum,ſcilicet,Dei & bonorum Paradiſi.Iob 38.Nūquid noſti ordinem cœli,& pones rationem eius in terra? Vt ſic ſimus de illis,quibus datum eſt noſſe myſteria regni diei Luc. 8. Ne forte ſi habeamus Deum in notitia tradat nos in reprobum ſenſum,& faciamus quod nobis non expedit, ſicut dicitur Ro.1. Item habeamus notitiam rerum inferiorum,ſcilicet,infernaliū tormentorum,vnde Act.9.Notæ factæ ſunt Paulo inſidiæ. Sic igitur patet,quomodo debemus ſcire, & noſcere illa, quæ pertinent ad ſalutem, quia pro certo iuxta dictum Apoſtoli Rom.1. Quod notum eſt Deo, debet eſſe manifeſtum nobis, vt gratias iſti referentes,qui notas fecit vias ſuas Moyſi,filius Iſrael voluntates ſuas,dicamus illud Pſal.Notas mihi feciſti vias vitæ,adimplebis me lætitia cum vultu tuo,delectationes in dextera tua vſque in finem. ¶ Et poſſumus notare, ſi volumus, quod ſicut bonus ſapiens, & ſubtilis magiſter ſolet multa ſcientiæ ſecreta notificare diſcipulo prædilecto, quæ aliis non reuelat,ſic Deus dilectis ſuis,ſcilicet, ſanctis hominibus ſolet multa ſecreta voluntatis ſuæ reuelare, quæ tamen ſolet aliis denegare, ſicut etiam videmus,quod fidem ſuam & ſecreta diuinitatis ſuæ non notificauit paſſim omnibus hominibus,ſed ſolum ſuis prædilectis diſcipulis fidelibus Chriſtianis.Iſtis ergo notificauit B

Virtutem,qua protegerentur,
Salutem,qua ſanarentur,
Viam,qua progrederentur,
Dexteram,qua continerentur.

¶ Virtus eius fuit notificata in mundi creatione.Pſal.Notam feciſti populis virtutem tuam. Salus eius fuit notificata in mundi reparatione, ſeu in filij incarnatione Pſ. Notum fecit dominus ſalutare ſuum. Via eius quotidie notificatur in mandatorum ſuorum oſtenſione Pſal.Notam fac mihi domine viam tuam,in qua ambulem. Dextera ſua vero finaliter notificabitur in æternæ proſperitatis retributione & collatione Pſa.Dexteram tuam ſic notam fac.Sic erit notus in Iudæa Deus,& in Iſraël magnum nomen eius. Et ſic verificatur illud Ezech.38. Magnificabor,& ſanctificabor, & notus ero in oculis omnium gentium. Notus ergo debet eſſe Deus, & maxime notis ſuis, id eſt , illis quos in domo Eccleſiæ ſuæ promouet , & tenet ſicut domeſticos atque notos. Quia vere tales præcipue debent Deum noſcere,& eius familiaritatem acquirere,& habere.Quamuis proculdubio ipſe Deus poſſit hodie dicere illud Iob 19. Noti mei quaſi alieni re-

C ceſſerunt à me &c.¶ Sed ſi alio modo volumus dicere,diſtingue, quod in ſcriptura reperitur notitia

Summi creatoris,
Iuſti viatoris,
Vani peccatoris.

¶ Eſt(dico)quædam notitia ſummi creatoris,&iſta pro certo triplex eſt,ſcilicet,notitia certitudinis,quæ non fallitur,gratitudinis , quæ non obliuiſcitur : rectitudinis, quæ non flectitur. ¶ Primo dico,quod eſt notitia ſummi creatoris , ſcilicet , notitia certitudinis, qua cognoſcit cunctos, quia, ſcilicet, ipſe nouit ſuperiora & inferiora , interiora & exteriora , anteriora & poſteriora Daniel. 13. & Ioan. 2. Domine tu omnia noſti Et 2.Eſd.6.Omnia nota ſint domino regi.Et breuiter ipſe eſt,qui noſcit abſcondita cordis Pſ. Qui nouit hominum vanitatẽ Iob. 12.Ipſe nouit & decipientem,& eum,qui decipitur. Iſta eſt ergo notitia certitudinis,qua noſcit cunctos.Et iſta eſt notitia approbationis, qua Deus approbat bonos, & ipſos cognoſcit tanquã ſuos & ſe dignos. Omne enim animal nouit fœtum ſuum inter alios, ipſumque vocat,& ſibi appropriat inter omnes. Sic Deus optime nouit,qui ſui ſunt.Et de tali notitia dicitur 2.Petr.2.Nouit Deus pios de tentatione eripere.Et in Pſ.dicitur. Nouit dominus dies immaculatorum, & hæreditas eorum in ęternũ erit, & Ioan.13.Ego noui quos elegerim. Iſta eſt ergo notitia gratitudinis,qua cognoſcit ſanctos Item in ipſo eſt notitia rectitudinis qua cognoſcit fictos,hoc eſt dictum,peccatores & malos. Et iſta eſt notitia iuſtitiæ, qua,ſcilicet, ipſe nouit iuſtos ad præmiandũ, malos vero ad puniendum,quia ſicut dicitur Prou.4.Vias quæ à dextris ſunt,nouit dominus.Peruerſæ autem viæ ſunt,quę à ſiniſtris ſunt. Et illud prædictum Iob 12. Ipſe nouit decipientem,& eum,qui decipitur. Et ſic patet, quod eſt notitia ſummi creato-
D ris,ſcilicet,rectitudinis,gratitudinis,& certitudinis. ¶ Secundo principaliter dico,quod eſt notitia iuſti viatoris.Iuſtus enim nouit illa quæ ſunt ſupra ſe,infra ſe,extra ſe.Supra ſe,vt Deum,cœlum,Angelos,& vitam æternam.Vnde de Deo dicitur in Pſ.Nouit poteſtatem iræ ſuæ,& præ timore &c. De cœlo dicitur illud Iob 38. Nunquid noſti ordinem cœli? De Angelis etiam dicitur in Pſ.Cognoui omnia volatilia cœli,& pulchritudo agri mecum eſt.De vita æterna dicitur Matt.13.Vobis datum eſt noſſe myſteria regni cœlorum.Infra ſe etiam,ſc.cor,concupiſcentiam,fragilitatem,& ſimilia. Pone de tripode Apollinis vbi ſculptum erat, Γνῶθι σ' αυτὸν, id eſt,noſce te ipſum. Vide infra in titulo. De prouidere Prou.14. Cor quod nouit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio eius non miſcebitur extraneus. Item extra ſe,ſcilicet, mundum & rem ſuam familiarem,& temporalia negocia Prou. 12 Nouit iuſtus animas iumentorum ſuorum. Item iuxta ſe neceſſitates proximorum & ſimilia Prou.29. Nouit iuſtus cauſam pauperum & cætera ſimilia. Et ſic patet , quod eſt notitia iuſti viatoris.

E ¶ Tertio principaliter dico,quod eſt notitia vani peccatoris, quia,ſcilicet,peccatores plus abundant in ſenſu & notitia huius mundi,quam iuſti.Animalia enim nociua ſicut ſunt leones & aquilæ,clarius cæteris(vt communiter)vident. Sic filij huius ſæculi Luc.11.Vos cum ſitis mali,noſtis bona &c.Sufficit. Vide ſupra de cognitione,& infra de ſcire.

A Nouem. Nonus. Nonaginta.

Nota,quod numerus nouenarius,qui ex ternario ter ducto componitur,in ſcriptura,plurimum commendatur.Significat enim

Statum humanorum mortalium,
Ritum Angelorum ſublimium,
Cultum perfectorum humilium.

Primo ſignificat ſtatum humanæ conditionis. Quia reuera iſte numerus videtur ſpecialiter applicatus ad hominem , in quantum,ſcilicet,ter tribus potentiis conſtituitur,ſcilicet,tribus corporis viribus,quæ ſunt ſenſitiua,vitalis & nutritiua. ¶ Item tribus potentiis animæ,quæ ſunt intellectiua,volitiua & memoratiua. Et tribus Theologicis virtutibus, quæ ſunt ſpes, fides, & charitas. Et ideo breuiter homo ſub nouenario numero ſpecialiter ſumitur , quia ſicut expertum eſt , homo ſine cibo nouem diebus viuere comprobatur : homo nouem Angelorum ordinibus finaliter ſociatur.Puer etiam in vtero nouem menſibus perficitur & formatur,vnde 1. Mach. 7.dixit filio ſuo mater , quod nouem eum menſibus in vtero portauerat Ad quod etiam facere comprobatur,quod de cœmiterio ſancti Innocentij Pariſiẽſis quotidie experitur, ſcilicet, corpora ibi ſepulta nouem dierum numero taliter computreſcere , quod in puluerem reducantur, & oſſa nuda extrahantur , & alij in eiſdem ſepulchris ſepeliantur.Ad quod poteſt applicari illud,quod dicitur de ſepulchro illius gigantis mortui Deuteronom. 3 . quia adhuc oſtenditur lectus eius ferreus nouem cubitos habens.Vt ſic homo figuretur in templo domini de quo dicitur Ezech. 21.quod longitudo eius nonaginta cubitorum.Nonaginta enim conſtant ex denario nouies ducto , vt ad eum applicetur illud , quod dicitur Matth.27.quod,ſcilicet,hora nona dominus expirauit, & quod tenebræ factæ ſunt vſque ad horam nonam , ſed tunc lux rediit, & acceſſit,ad denotandum,quod humanæ vitæ tenebroſitas infra nouenarij terminos continetur,quo numero completo,homo moritur, & lux futuræ vitæ ſuccedere comprobatur. Patet ergo,quod nouenarius numerus ſignat ſtatum humanæ conditionis.

¶ Secundo dico, quod iſte numerus ſignat ritum Angelicæ B
religionis.Conſtat enim quod nouem ſunt ordines Angelorum. Numerus enim iſte conſtat ex ternario ter ducto,ad denotandũ, quod in iſtis eſt perfecta notitia trinitatis. Figurati in nouem Muſis Apollini Deo ſapientiæ deputatis & conſecratis , & fonti heliconi,cuius guſtus ſapientiam bibentibus influebat,ſpecialiter dedicatis,ſicut ponit Ouidius. Quia reuera iſti nouem ordines Angelorum fonte æternæ ſapientiæ præcipue potantur , & Apollini,id eſt,ſoli iuſtitiæ Chriſto,qui eſt patris ſapientia,principaliter famulantur. Figurati etiam Luc.15. In nonaginta nouẽ iuſtis,qui centeſima oue perdita patrifamilias remanſerũt.Ouis enim centeſima (qui numerus conſtat ex denario decies ducto) ſicut & drachma decima, humanum genus,quod in Adam peccauerat,deſignauit,qui,ſcilicet,poſt nouem Angelorum ordines decimum tenet locum. Quia,ſcilicet,iſti nonaginta nouem,id eſt,iſte nouenarius Angelorum cum Deo manſit, & malis ruentibus ab eo non receſſit,vt de ipſis dicatur illud Eccl.25:Nouem ſunt inſuſpicabilia.Significat ergo numerus iſte ritum Angelicę religionis.

¶Tertio dico,quod iſte numerus ſignat cultum virtuoſæ per- G
fectionis.Numerus enim iſte (ſicut dictum eſt) ex tribus vnitatibus ter ductis conſtituitur,Angelorum ordinibus aſcribitur,humano generi ſpecialiter deputatur,templi Salomonis longitudini applicatur.Ad denotandum,quod perfectionis ſtatus& virtutis, trinitatis fide ſolidatur, Angelicæ vitæ conformatur, humaniter viuere probatur,Dei templum eſſe confirmatur. Conſtat enim quod homo dicitur perfectus ex ternario ter ducto propter fidem beatæ trinitatis,dicens illud Eccl.25.In tribus bene placitum eſt ſpiritui meo. Item conformatur vitæ & ordini Angelicæ bonitatis Apoc. 14. Vidi alterum Angelum Dei volantem per medium cœli.Humanitatem debet habere per benignitatem dulciſſimæ pietatis. Apoſtolus. Humanum dico propter infirmitatem &c.Rom. 6. Templo Dei conformare debet per obtentum omnimodæ ſanctitatis 1.ad Cor.3.Templum Dei ſanctum eſt,quod eſtis vos.Et breuiter dico,quod iſte numerus virtutum perfectionem deſignat,quam taliter dominus conſecrat, & commendat. O inquit Chriſtus.Ecce decem mundati ſunt,& nouem vbi ſunt?Luc.17. Conqueritur enim Chriſtus,quando in hominibus iſtum perfectionis nouenarium non inuenit. Ad quod facit illud quod ſcribitur Ezech. 28.vbi ponuntur nouem lapides precioſi,qui perfectioni primi Angeli aſſcribuntur.Vide infra titulo de perfectione membro quarto. Quid etiam dicemus de dictis aliquorum Philoſophorum ? Plinius enim dicit, quod cor hominis venenati nunquam comburitur, quinimo ſi nouem annis in igne tenetur , conuertitur in lapidem precioſum,qui contra venena,ignes & fulgura ſumme valet,& portanti contra hoſtes victoriam ſemper præbet. Ouidius etiam libro vltimo de transformatis fabula 26. ponit , quod in Aphrica in lacu Trinotico vbi Pallas ſapientiæ Dea primo viſa eſt, tale cõtingit prodigium, quia , ſcilicet, ſi quis ibi nouem vicibus balneatur,ſumptis alis in auem mirabiliter transformatur.Quæ ad hominẽ applicari certe conuenienter poſſunt, quod, ſcilicet, ſi homo nouem annis vel nouem vicibus,id eſt,per decurſum perfectionis & virtutis cor ſuum,(licet quando fuerit veneno vitiorum extinctum) igne charitatis combuſſerit , ſeque in lacu ſapientiæ balneauerit, lapis precioſus fiet, & contra venena vitiorum, fulmina etiam infernalium tormentorum, & bella tentationum dæmoniorum efficaciter præualebit,& quod plus eſt,in auem,id eſt, virum ſpiritualem mutabitur, & in cœlum finaliter euolabit Pſal. Quis dabit mihi pennas vt columbæ,& volabo & requieſcam ? Vt ſic de viro perfecto dicatur illud Gen.17.& 21. quod,ſcilicet,nonaginta nouem annorum erat Abraham,quando genuit Iſaac,id eſt,riſum. Ad denotandum,quod de iſto perfectionis numero ad paradiſi gaudium peruenitur.Iſaac enim riſus vel gaudium interpretatur.¶ Et breuiter dico,quod numerus D
nouenarius ſpiritualis, id eſt, perfectionis ſtatus dicitur in ſcriptura numerus

Verbi Dei & prædicationis,
Orationis & ſupplicationis,
Diuini timoris & contriſtationis,
Diuinæ gratiæ & reuelationis,
Boni laboris & occupationis,

Perſeue-

Perseuerantiæ & fortissimæ stabilitionis,
Æternæ vitæ & perpetuæ requietionis.

¶ In isto ergo nouenario numero, id est, in perfectionis statu auditur Dei verbum & prædicatio Ezec.24. Factum est verbum domini in anno nono. Item ibidem effunduntur Dei preces & supplicatio Actorum 3. Petrus & Ioannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Et Actorum 10. Orans enim eram hora nona in domo mea. Item ibidem abundat Dei timor & cõturbatio Matt.27. Tenebræ factæ sunt vsque ad horam nonam. Item ibidem sentitur Dei virtus & reuelatio. Nam de Cornelio dicitur Actorum 10. quod ipse vidit Angelum quasi hora nona ad se venientem, &c. Similiter patet de sancto Petro Actorum 11. quod ipse vidit visionem hora nona, scilicet linteum de cœlo dimissum cunctis animalibus plenum. Item ibidem perficitur bonus labor & occupatio. Vnde Matth. 20. dicitur de illo, qui exiuerat conducere operarios in vineam, inuenit alios hora nona, quibus, scilicet, dixit. Ite & vos in vineam meam. Item ibidem firmatur virtus cordis & stabilitio Apoc.21. Fundamentum nouum topazius. Item ibidem, scilicet, in fine donatur beata vita & requietio Leu. 23. Die nono mensis septimi à vespere vsque ad vesperam celebrabitis sabbatha vestra. Et sic patet, quomodo iste numerus multipliciter sumitur in bono.

E ¶ Si vero in malo significato accipere numerum istum velis, dic, quod iste numerus denarium non attingit, qui, scilicet, denarius decalogi perfectionem designat. Et sic nouenarius statum imperfectorum signat. Et sic notabis, quod tales nouem, id est, homines imperfecti

Obscuritatis ignorantia cœcantur,
Diuinitatis complacentia priuantur,
Tepiditatis somnolentia grauantur,
Infidelitatis inconstantia mutantur.

¶ Dico ergo, quod homines imperfecti nouem dicuntur, pro eo quod tres vires corporis, quæ sunt animales, scilicet, motiua, nutritiua, & generatiua, item tres vires animæ, quæ sunt rationalis, volitiua, & memoratiua, tribus mundi principalibus vitiis, quæ sunt superbia, auaritia, & luxuria, applicare noscuntur. Isti ergo cœcantur obscuritatis ignorantia, quia sicut dicitur Luc 23. Tenebræ factæ sunt vsque ad horam nonam. Vnde de Heli cœcutiente dicitur 1. Regum 4. quod mortuus est cum esset nonaginta annorum. Item isti priuantur diuinitatis complacentia, sicut bene potest supponi Luc.15. vbi dicitur, quod Deus nonaginta nouem in deserto dimittens, de vno summe solet gaudere. Vnitas enim perfectionem signat, Nonaginta nouem vero imperfectionem. Gaudium enim est Angelis Dei magis super vno peccatore, quam super nonaginta nouem iustis, sicut dicitur ibidẽ. Item isti grauantur tepiditatis somnolentia. Vnde Matth.20. dicitur, quod procurator ille hora nona inuenit ociosos in foro. Item isti mutantur infidelitatis inconstantia, sicut, scilicet, Luc.17. dicitur, quod decem mundatis vnus reuersus est Deum laudans, & nouem ingrati ipsum sequi non curauerunt.

A **Nouus. Nouitas.** Quoniam res nouæ solent libentius audiri, & libentius videri, dicamus si placet, quomodo in scriptura inueniuntur multa genera nouitatum, scilicet,

Nouitas { Admirabilis, Commendabilis, Honorabilis, Detestabilis.

Prima nouitas apparuit in verbi incarnatione. Tunc enim fuerunt facta, dicta & annunciata illa noua, quæ dicuntur Hiere.31. Creauit Dominus nouum super terram, fœmina circumdabit virum.

¶ Secunda nouitas quotidie fit in hominum conuersione, quando, scilicet, per gratiam homines à suis veteribus malis cõuersationibus innouantur. Et de hoc dicitur Galat.6. In Christo enim Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputiũ, sed noua creatura.

¶ Tertia nouitas fiet in æterna saluatione, quando tota humana creatura innouabitur, glorificabitur, perficietur, quia scilicet tunc homo quantum ad tres dotes animæ, & quatuor dotes corporis, fiet quasi totaliter totus nouus. Tunc enim agni nouelli, scilicet, sancti cãtabunt nouum canticum coram agno, & hoc in cœlo nouo, & in noua ciuitate, quia sicut dicitur Apoc. 13. Qui vicerit, scribam super eum nomen meum, & nomen nouæ ciuitatis Hierusalem. Quarta vero nouitas fit quotidie in vana vanorum prolocutione, & etiam operatione. Quia. s. homines moderni non delectantur nisi in nouitatibus & nouis consuetudinibus & nisi in nouis doctrinis & opinionibus, sicut de Atheniensibus dicitur Actorum 17. Athenienses autem omnes & aduenæ hospites ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere aut audire aliquid noui. Et ideo beatus Benedictus in regula sua dicitur præcipere, quod monachus noua referens pœnam merebatur sustinere. De illis autem qui libenter audiunt rumores & noua, vide supra titulo audire vel auris. Tales tantũ nouitates sunt sicut vinum nouum, quod quamuis sit magis delectabile, est tamen minus vtile, quia, scilicet, fæces habet plurimas intermixtas. Et ideo dicit Christus Lucæ 5. Nemo bibens vinum vetus, statim vult nouum: dicit enim vetus melius est. Sic vere tales nouitates non sunt ita sanæ sicut antiquitates, semper enim habẽt aliquid fæculentum, id est, aliquid mali admixtum, videlicet aliquid hæreticæ falsitatis, vel aliquid superbiæ & vanitatis. Et propter hoc dicit Apostolus 1. ad Tim.6. Prophanas vocum nouitates deuita. Quinimo etiam de talibus nouis opinatoribus potest dici illud Acto.17. Nouorum dæmoniorum videtur annunciator esse. Istis ergo omissis aliquid per ordinem est dicendum. ¶ Primo ergo dicamus aliquid de nouitate dominicæ incarnationis. Ista enim fuit nouitas valde admirabilis. Sicut enim apud nos est nouũ & mirabile quãdo videmus solem eclipsari, terram moueri, stellas cadere, seu de loco ad locum mutari, sic vere in ista incarnatione mirabilia & noua fuerunt. Ibi enim sol, id est, Dei filius benedictus fuit vmbra terræ humanitatis nostræ, & interpositione lunæ, id est, fluxibilis mortalitatis humanæ obscuratus & eclipsatus. Ibi etiam terra, id est, terrestris humanitas nostra fuit spiritualiter mota, & de indignitate aut ignobilitate ad nobilitatem mutata, in quantum, scilicet, fuit in Christo Deificata. Ibi etiam stella quæ ab æterno fuit in firmamento cœli, id est, ipsa Dei æternitas, aliquo modo cecidit, in quantum, scilicet, per carnis assumptionem fuit aliqualiter quantum ad apparentiam immutata. Vnde de istis nouitatib. canit Ecclesia. Mirabile mysterium declaratur hodie, innouantur naturæ. Deus homo factus est, id quod fuit, permansit, & quod non erat, assumpsit, non commixtionem passus, neq; diuisionem. Et de hoc potest dici Apoc.21. Vidi cœlum nouum, & terrãm nouam. ¶ Vbi nota, quod in verbi incarnatione innouata fuit B C

Sublimitas diuinitatis superioris,
Infirmitas humanitatis inferioris,
Sublimitas sagacitatis interioris.

¶ In Christi ergo incarnatione innouata fuit Dei sublimitas per nouæ carnis assumptionem (Cœlum inquit nouum) Nostra humanitas per nouam verbi coniunctionem. (Terram nouã.) Nostra sublimitas per nouæ fidei susceptionem. (Vidi inquit.) Innouata ergo fuit Dei sublimitas carnem assumendo. Quia, scilicet, cœlum fuit factum nouum. Cœlum enim est naturaliter incorruptibile & immutabile, ita quod proprie non potest mutari, vel innouari. Verumtamen sæpe fit, quod cœlum, quod sub velamine nubium latuerat, visibiliter & clare cum stellis suis apparet nobis, ita quod tunc videtur quamuis non naturaliter, sed accidentaliter innouatum. Sic vere Deus, qui naturaliter est incommutabilis & æternus, quamuis impossibile sit, quod proprie possit innouari vel immutari (quia, scilicet, sicut dicitur 1. Regum 15. Non est Deus quasi homo, vt mentiatur, nec vt filius hominis, vt mutetur. Et Malach.3. Ego Dominus qui non mutor) accidentaliter tamen quantum ad apparentiam fuit in ista incarnatione innouatus & mutatus, in quantum, scilicet, ipse, qui diutissime latuerat, fuit hominibus visibiliter declaratus Baruc.3. Postea in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Cœlum ergo nouum. Vnde de nouitate dicitur 2. Petr.3. Cœlos nouos & terram nouam expectamus. Deus enim fuit renouatus sicut Aquila. Aquila enim quando se sentit antiquã, solet ad fontem descendere, & ibi veteres plumas deponere, & nouas acquirere, & sic se superficialiter de antiqua iuuenem innouare. Sic Deus ad fontem misericordiæ, scilicet, ad Mariam descendit, antiquas pẽnas, id est, antiquum rigorem & iustitiã deposuit, nouas etiam pennas humilitatis & benignitatis assumpsit, & sic naturam suã quodammodo quantum ad superficiem innouauit. De hoc in Ps. dicitur. Renouabitur, vt aquilæ iuuentus tua. Nouum ergo cœlum. Elitropia enim est lapis, qui solem facit actualiter eclipsari. Vnde de isto dicitur in lapidario. Sanguineum reddit mutato lumine solem, Eclipsimque nouam terris effundere cogit. Sic pro certo lapis preciosus immensæ charitatis ipsius solis iustitiæ filii Dei, fecit eum per incarnationem nouiter eclipsari, & sub nube carnis virgineæ in sanguinem humanæ conditionis nouo conuersionis genere obscurari & innouari. Ibi enim fuit eclipsata æternitas, quando fuit facta temporalis. Ibi enim fuit eclipsata immensitas, quando facta fuit localis. Ibi fuit eclipsata æterna claritas, quando fuit facta obscura pariter & carnalis. Ecce ergo quam noua & mirabilia facta sunt hæc. Et ideo pulchre loquitur Bernhardus in quodam sermone de Pentecoste. In conceptu (inquit) partuque virginali noua & mira inspicit qui inquirit.

Porro ibi agnoſcitur longitudo breuis, latitudo anguſta, &c. Vide eam ſupra in titulo de mirabili. Patet ergo quomodo innouata fuit Dei ſublimitas, carnem recipiendo. Cœlum inquit nouum.

D ¶Item dico, quod ibi innouata fuit noſtra mortalitas verbum concipiendo. (Terram inquit nouam.) Sicut enim per appropinquationem ſolis ad terram, & per ſui caloris incorporationem cum terra, & per boni ſeminis ſeminationem, ipſa terra, quæ in hyeme erat ſterilis, atque ſicca, in vere ſolet quaſi penitus innouari, quia ſcilicet tunc nouis herbis & floribus decoratur, tunc nouis animalium fœtibus fœcundatur, & nouis etiam auiũ modulis iucundatur, ſic quando ſol iuſtitiæ ad mundum appropinquans ſeipſum terræ noſtræ mortalitatis vniuit, & incorporauit, & in eam per ſuiipſius incarnationem de Paradiſi ſemine aliud ſemen ſeminauit, ipſam pro certo quæ prius erat inanis & vacua (Geneſ 1.) fecit ſpiritualiter eſſe nouam, quia ſcilicet noui flores nouæ virginitatis apparuerunt. Canticorum 2. Flores apparuerunt in terra noſtra. Tunc exinde etiam noui fœtus, ſcilicet Deus & homo, & homo Deus nati ſunt, & exterius prodierunt, quia tunc terra dedit fructum ſuum, quando ſcilicet veritas de terra orta eſt, & iuſtitia de cœlo proſpexit. Tunc etiam nouus cantus, nouæ aues, id eſt, noui cœleſtes nuncii cecinerunt, dicentes. Gloria in excelſis Deo. Quia ſcilicet iſti ſunt citharœdi, qui cantauerunt canticum nouum ante ſedem Dei & agni, ſicut dicit ſanctus Iohannes Apoc. 14. Iuxta illud Pſal. Cantate Domine canticum nouum, quia mirabilia fecit. Terram ergo nouam. Ideo tunc potuit dici illud Hier 31. Creauit Deus nouum ſuper terram, fœmina circumdabit virum, &c. Expone ſicut ſupra. Fuit ergo innouata noſtra mortalitas verbum concipiendo.

E ¶Item dico, quod tunc fuit innouata noſtra ſagacitas, ſeu ſubtilitas fidem ſuſcipiendo, quod oſtenditur cum dicitur. (Vidi.) Tunc enim incœperunt homines clare videre, quia primitus erãt cœci quantum ad illa, quæ pertinent ad ſalutem. Quia ſicut luna quando cum ſole cõiungitur, in ſuo lumine renouatur, ita quod tunc dicitur luna noua, & nouo modo lucendi mundo communicat lumen ſuum. Sic etiam quando ſoli iuſtitiæ Chriſto fuit in iſta incarnatione principaliter copulata, ab ipſo nouum lumen fidei recepit, & mundum nouo fidei lumine illuſtrauit. Quia tũc verificatum fuit illud Heſter 8. Noua lux oriri viſa eſt in gaudium & tripudium. Nam vt dicit Gregorius. Quia redemptor noſter nouus homo venit in mundum, ideo noua præcepta dedit mundo, & vitæ noſtræ veteri in vitiis enutritæ, contrarietatem oppoſuit nouitatis ſuæ. Tunc enim apparuerunt multa noua, videlicet

Nouus Rex,
Noua lex,
Nouus dux,
Noua lux,
Noua ciuitas,
Noua communitas.

Nouus Rex dico, quia ſicut dicitur Exod. 1. Surrexit Rex nouus ſuper Ægyptum. Noua lex. Vnde Heſter 3. Eſt populus in regno tuo nouis vtens legibus, &c. Nouus dux, ſcilicet, Chriſtus, qui fuit dux nouus noui exercitus Chriſtiani, cui dicit Deus pater Eſaiæ 41. Ego poſui te quaſi plauſtrum triturans nouum, habens roſtra ſerrantia, Noua lux, ſcilicet, nouæ fidei & nouæ ſapientiæ & doctrinæ, quia tunc, vt dictum eſt, noua lux oriri viſa eſt. Sicut enim Heliſæus ponens ſal in vaſe nouo ſanauit aquas Hiericho, (4. Regum 2.) ſic Heliſæus Deus pater, quando in vaſe nouo vteri virginalis ipſe poſuit ſal ſapientiæ increatæ, tunc dico aquæ Hiericho, id eſt, ſcientiæ mundi & doctrinæ Philoſophorum, quæ per multos errores faciebant ſterileſcere terram intellectus humani, per veram fidem fuerunt ſanatæ, & ab omni errorum genere depuratæ. Vnde Heſter 8. dicitur, quod nouis Regis epiſtolis veteres Aman epiſtolæ fuerunt correctæ. Ideo de iſta nouitate fidei & ſcientiæ dicitur Col. 3. Induentes nouum hominem, qui renouatur in agnitionem Dei. Item noua ciuitas, quia ſcilicet ciuitas Eccleſiæ Dei fuit tunc temporis renouata & in perſonis, & in doctrinis, & in hominibus, & in ritibus, quod videns Ioannes dicebat Apo. 21. Vidi ciuitatem ſanctam Hieruſalem nouam, deſcendentem de cœlo, id eſt, ab inſtitutione cœleſti ordinatam, à Deo paratam, tanquam ſponſam ornatam ſponſo ſuo. Noua etiam communitas, quia ſcilicet in iſta incarnatione communitas fidelium fuit gratiis & virtutibus decorata & renouata 1. Mach. 15. Miſit Ionathas exercitum nouum in Ioppen. Et ſic patet, quomodo innouata fuit fidei claritas, noſtra mortalitas, Dei æternitas. Iſtud ergo dictum ſufficit de nouitate diuinæ incarnationis.

F ¶ Secundo principaliter dicendum eſt de nouitate moralis conuerſationis. Sicut enim videmus, quod homines, quãdo ſunt inuitati ad aliquod magnum feſtum, ſumme nituntur habere veſtimenta noua, milites etiam noui omnia, quæ circa ſe ſunt, debent habere noua, veſtes videlicet, calcaria, cingula, enſem & alia neceſſaria, ſic vere nos, qui ſumus noui milites noui regis Chriſti, & qui ipſius nouo nomine nominamur, ita quod à Chriſto dicimur Chriſtiani, & qui etiam ad nuptias Dei & Eccleſiæ inuitamur, debemus ſpiritualiter totaliter innouari, & nouis veſtibus honeſtæ conuerſationis, nouiſque calcaribus diuini timoris & contritionis, nouo cingulo charitatis & dilectionis, nouo enſe verbi Dei & orationis moraliter & virtualiter adornari. Et hoc eſt, quod præcipitur Epheſ. 4. Induite nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt, in iuſtitia & ſanctitate, deponentes mendacium, loquimini veritatem. In quibus verbis oſtenditur quod ad hoc, quod homo ſpiritualiter poſſit fieri nouus, neceſſe eſt,

Extirpare culpam inficientem. (Deponentes inquit mendacium,)
Procurare cauſam efficientem. (Iuſtitia & ſanctitate,)
Immutare mentem deficientem. (Creatus eſt,)
Aggregare modum proficientem. (Induite nouum hominem,)
Frequentare actum perficientem. (Loquimini veritatem.)

Dico igitur, quod ſi volumus ſpiritualiter innouari, primo & principaliter debet expiari culpa inficiens. (Deponentes inquit mendacium,) id eſt, peccatum, quia ſicut dicitur Sap. 1. Os, quod mentitur, occidit animam. Sicut enim ad hoc, quod noua forma in aliquam materiam introducatur, neceſſe eſt, quod ante omnia forma primaria expellatur. (Vnde etiam ſerpens quando ſe renouat, neceſſe eſt, quod pellem veterem in quadam ſtricta rimatura lapidis exuat & deponat) ſic loquẽdo ſpiritualiter, ſi ſpiritualiter volumus renouari, neceſſe habemus pellẽ noſtræ malæ conuerſationis dimittere, & culpas omnium vitiorum ante omnia deponere, & horrere. (Deponentes inquit mendacium.) Et hoc eſt, quod bene dicitur Col. 3. Nolite mentiri inuicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes nouum, eum qui renouatur in agnitionem Dei.

¶ Item ſi volumus eſſe noui, debet procurari cauſa efficiens, G & iſta cauſa, iſta virtus, iſta res, quæ nos poteſt facere nouos, nihil aliud eſt quam iuſtitia & ſanctitas. In iuſtitia inquit & ſanctitate. Rectitudo enim iuſtitiæ & ſanctitudo continentiæ apud Deũ nos faciunt eſſe nouos, vt ſeruiamus illi in ſanctitate & iuſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris. Sanctitas enim, id eſt, puritas & caſtitas ſunt cauſa ſpiritualis nouitatis. Nã ſicut videmus, quod quando veſtis bene abluitur & mundatur, tunc à ſuis antiquis maculis innouatur, ſic conſcientia, quam munditia caſtitatis & puritatis abluit, nouitatem gratiæ & perfectionis acquirit, & vendicat. Vnde 1. Mac. 4. Aſcendamus nunc emundare ſancta & renouare. Et proculdubio talis nouitas, id eſt, continẽtia, innocentia & puritas, requiritur in nobis Eccleſiaſticis, quia ſcilicet apes libentius mellificant in vaſe nouo & mundo. Piſces etiam libentius intrant rete de nouo confectum. Sic vere Deus, qui eſt piſcis magnæ delicioſitatis, qui eſt apis magnæ vtilitatis, libenter intrat in vas & in rete nouum, id eſt, in cor per gratiam & ſanctimoniam innouatum. Vnde Ioan. 19. dicitur, quod in horto erat monumentum nouum, vbi dominum ſepelierunt. Et 2. Reg. 6. dicitur, quod ſuper plauſtrum nouum arcam fœderis Domini poſuerunt. Quia vere ipſe Deus tunc quieſcit, & delectatur quãdo ſuper plauſtrum nouum puræ & ſanctæ voluntatis per dilectionem defertur, & quando in monumento nouo puræ & mundæ conſcientiæ per deuotionem & memoriam ſepelitur Matthæi 27. Accepto corpore Ieſu poſuit illud in monumento nouo.

¶ Item ad ſpiritualem renouationem debet immutari ſtatus H deficiens. (Creatus inquit eſt.) Creare enim eſt aliquid de nihilo nouiter facere. Illud enim quod creatur, dicitur proprie nouum, quia fit ſine quacunque forma, ſeu materia præcedente. Et iſtud fit ſpiritualiter, quia homo peccator (qui quantum ad eſſe virtutum penitus nihil eſt) in bonum & ſanctum hominem conuertitur & mutatur, ita quod de antiquo & vitioſo in nouum hominem ſpiritualem innouatur Pſal. Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis. Sicut enim imago in igne poſita, & tandem in bonum modulum infuſa renouatur, & ſicut Phœnix igne mediante renouatur, & in auem nouam & priſtinam formam reformatur, ſic ſpiritualiter homo peccator antiquus, & vitioſus quando in igne feruentis contritionis diſſoluitur, & ibi per humilitatem incineratur, & tandem modulo, id eſt, exemplo ſanctorum hominum conformatur, tunc proculdubio ac ſi de nouo crearetur, per virtutem Spiritus ſancti in nouum hominem immutatur Pſal. Emitte ſpiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ.

¶ Item ad ſpiritualem innouationem debet aggregari geſtus I

proficiens,

proficiens. Et hoc ostenditur, cum dicitur. Induite nouum hominem, quia scilicet spiritualis innouatio debet fieri non solum interius in cogitatione, imo etiam exterius in gestu, habitu & conuersatione, quæ notantur per indumentum (induite inquit) Quia sicut indumentum nouum valde bene decet hominem & multo melius quam antiquum, sic noua exterior conuersatio valde est homini gratiosa, quam illa, quæ est infamis, turpis & antiqua, & in malis consuetudinibus enutrita. Ideo consulit Apostolus Coloss. 3. Expoliantes veterem hominem cum actibus suis, induite nouum. Et sic figurabitur in Abia Sylonite propheta, qui obuiauit Ieroboam indutus pallio nouo. 3. Regum 11. Abias enim interpretatur pater, Sylonites interpretatur translatus. Quia verè si nos volumus esse patres per honestatem, translati, scilicet de peccato ad sanctitatem, prophetæ per prudentiam & sagacitatem, dico, quod necesse est, quod habeamus pallium nouum, id est, exterioris conuersationis speciem & formositatem. ¶ Item ad spiritualem innouationem debet frequen-
K tari verbum perficiens, videlicet verbum veritatis (Loquimini inquit veritatem) sine tali enim verbo non potest homo spiritualiter esse nouus. Sicut enim auiculæ syluestres ab hominibus captæ & in cauea positæ quasi totaliter innouant linguam suam, quia videlicet prius cantabant sicut aues syluestres, tunc vero incipiunt loqui sicut homines, sic homo, qui de sylua peccatorum inducitur ad caueam virtutum, vel ad domum Ecclesiæ, religionis, vel spiritualium mansionum, debet cantum, linguam, & genus loquendi totaliter immutare. Quia scilicet si prius nos loquebamur sicut aues, id est, personæ vanæ, mendaces, garrulæ & superbæ, modo nos debemus loqui sicut homines, id est, sicut personæ veraces, rationales & discretæ, vt de nobis dicatur, quod de discipulis dicitur Marc.16. In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent. Et potissimè istæ nouæ linguæ nostræ debent cantare noua cantica coram Deo, sicut dicitur Apoc. 14. quod citharœdi cantabant canticum nouum coram Deo & agno. Iuxta illud Psal. Cantate domino canticum nouum, laus eius in Ecclesia sanctorum. Sic ergo patet charissimi, quomodo homo debet spiritualiter innouari. Ad quod, prout dictum est, quinque necessario requiruntur, scilicet nouitas locutionis, conuersationis, conditionis, intentionis, eiectionis. Quod vtique est contra multos, de quibus dicitur Eccles. 1. Nihil sub sole nouum, neque potest dicere homo, ecce hoc recens est. Quia videlicet multi sunt, qui in antiquitate vitiorum sunt taliter radicati, quod nunquam possunt per nouitatem virtutum aliqualiter innouari. Non sic, sed habeamus noua
L omnia, iuxta illud Apoc. 21. Ecce noua facio omnia. ¶ Et nota adhuc, quod si bene volumus esse noui, omnia debemus habere spiritualiter noua, iuxta illud 2. Cor. 5. Si qua ergo in Christo noua creatura est, vetera transierunt, & ecce sunt noua omnia. Et notandum, quod nos debemus

Nouiter { Cogitare, Ambulare, Nos ornare, Debellare, Fructificare.

¶ Iterum debemus

Nouiter { Viuere, Sapere, Edere, Bibere, Operari, Modulari, Nominari, Famulari, Concordari.

¶ Debemus (dico) nouiter cogitare, quia videlicet cor nostrum quantum ad omnes sui partes debet innouari. Ezech. 18. Facite vobis cor nouum, & spiritum nouum. ¶ Item nouiter ambulare, quia scilicet nos debemus incedere in noua via virtutum, & semper in bono innouare vias nostras. Exemplo leporis, qui omni anno solet facere vnam viam nouam ad intrandum cauernam suam, sicut tradit Archelaus. Quia verè quanto plus viuimus, tanto plus nouas vias & nouos modos intrandi in domum nostram Paradisi inuenire, & prouidere debemus. Hebr. 10. Habentes fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi, qui initiauit nobis viam nouam. ¶ Item debemus nouiter nos ornare, exemplo arborum, quæ omni anno acquirunt noua vestimenta foliorum & florum. Vnde 3. Reg. 11. dicitur, quod Ieroboam occurrit Abias propheta amictus pallio nouo. ¶ Item nouiter debellare, quia scilicet nos debemus gerere noua bella & virtuosa, scilicet contra carnem, hostem & mundum, vt dicitur 2. Reg. 21. Erat accinctus ense nouo. Quia sicut dicitur Iud. 5. Noua bella elegit Deus. ¶ Item nouiter fructificare, exemplo arengearum & limonum, quæ omni mense faciunt nouos fructus. Deuter. 16. Obserua mensem nouarum frugum. Vt simus sicut cuniculus seu lepus, qui in aliquibus regionibus ita sunt fœcundi, quod quando fœtus suos pariunt exterius, nouum fœtuum cóceptum semper habent interius. Sic & nos quando vnum bonum fructum alicuius boni operis exterius producimus, semper nouum bonum opus in mente habere debemus, dicentes domino illud Cant. 7. Omnia poma mea noua, & vetera seruaui tibi. ¶ Item nos debemus nouiter viuere Rom. 6. In nouitate vitæ ambulemus. ¶ Item nouiter sapere Rom. 12. Renouamini in nouitate sensus vestri. ¶ Item nouiter edere, scilicet, nouam escam corporis Christi. Vnde Exod. 23. Comedes azyma mensæ nouorum, quando egressus es de Ægypto. ¶ Item nouiter habere potum, scilicet, nouam spiritualem doctrinam, vel nouum Christi sanguinem 1. ad Corin. 11. Hic calix nouum testamentum est Luc. 5. Vinum nouum in vtres nouos mittendum est. ¶ Item nos debemus nouiter operari Apoc. 21. Ecce noua facio omnia. ¶ Item nouiter modulari Iudith 16. Modulamini illi Psalmum nouum. ¶ Item nouiter nominari Esa. 62. Vocabitur tibi nomen nouum, quod os domini nominauit. ¶ Item nouiter famulari Rom. 6. Seruiamus in nouitate spiritus, non in vetustate. ¶ Item nouiter concordari. Vnde Hier. 31. Feriam domui Israel, & domui Iuda fœdus nouum. Ista ergo dicta sufficiant de nouitate virtualis perfectionis, quod erat secundum principale. ¶ Tertio principaliter dico, quod est nouitas æ- M
ternalis refectionis, quia, scilicet, tunc renouabitur tota humana conditio. Quia sicut Phœnix post incinerationem reficitur, & de nouo renouatur, & reformatur, siue innouatur, sicut etiam de palma singulari dicit Plinius, quod scilicet postquam diutissime durauerit, per seipsam consumpta prima arbore iterum renouatur, & crescit, sic homo per mortem incineratus, iterum per resurrectionem reueniet, & sursum in patria nouus fiet. Tunc enim dabitur animæ nouum genus cognitionis, nouum genus fruitionis, nouũ genus dilectionis. Cognitionis dico, quia scilicet tunc cognoscet in verbo, quia tunc (sicut dicitur Ezech 36.) dabitur sibi cor nouum, & spiritus nouus. Fruitionis etiam, quia, scilicet, tunc in verbo inueniet sempiternas delicias Sap. 16. Delectamenti sui concupiscentiam dedisti eis nouum saporem. Vnde de ista nouitate dicitur Matth. 26. Non bibam amodo de genimine vitis huius, donec bibam illud in regno Dei. Dilectionis insuper, quia, scilicet, nouo genere dilectionis anima diliget Deũ & proximum, sicut dicitur Ioan. 13. Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem. Ista est ergo nouitas æternæ refectionis. ¶ Quar- N
to principaliter dico, quod inuenitur nouitas inanis conditionis. Et sic nouitas accipitur pro iuuentute, ignorantia, vel simplicitate. Et sic nouus idem est, quod nouitius, id est, simplex & imperfectus. Sicut enim liber nouus non est melior, quamuis sit pulchrior, equus etiam, qui habet pedes nouos, est illaudabilior & debilior, sic tales noui ignari & imperfecti sunt cæteris illaudabiliores, & vitiis & imperfectionibus pleniores Deut. 32. Noui recentesque venerunt. Et potissime vituperabiles sunt illi mali, qui quotidie innouant mala sua, & qui in malo quotidie innouantur de quibus Iud. 10. Filii autem Israel peccatis veterib. iungentes noua, fecerunt mala in conspectu Domini. Potissime autem de nouitiis possent poni multa exempla, sed raræ sunt auctoritates. Et ideo vide in tabula. Quia breuiter nullus nouus in bono est ita laudabilis vt antiquus Eccl. 9. Vinum nouum amicus nouus, veterascet enim & bibes illud cum suauitate. ¶ Adhuc pos- O
sumus dicere, quod est nouitas garrulosæ locutionis. Et ista est illorum qui vacant in rumoribus & in nouis sermonibus. Sed de ista vide supra in principio illius tituli, & supra de audire. Hæc igitur de nouitate sufficiant. Etiam in tabula multa poterunt inueniri.

Nouissimus. Nouissima.

A Nota, quod nouissimum idem est quod vltimum, posterius, aut finale. Et potest significare in bono & in malo. In bono enim potest statum humilitatis interioris significare, statum fœlicitatis posterioris, statum aduersitatis exterioris. Nouissimum ergo in bono signat

Humilitatis perfectionem,
Fœlicitatis possessionem,
Aduersitatis depressionem.

Prima est nouissimitas continenda,
Secunda est nouissimitas appetenda,
Tertia est nouissimitas sustinenda.

¶ Primo ergo dico, quod est vnum nouissimum continendum, & istud est nouissimum humilitatis, quia videlicet homo non debet se aliis præponere per superbiam & præsumptionem, sed magis debet nouissimus & vltimus velle apparere per humilitatem & subiectionem. Talem vero humilitatem videbatur Saul habere, quando primo nunciatum fuit ei, quod ipse erat Rex futurus, dicens 1. Regum 9. Nonne filius Iemini ego sum ...

ſum, de minimis Iſrael, & cognatio mea nouiſſima? Et tamen de iſto, qui ſe nouiſſimum appellabat dicitur 1. Regum 10. quod in Iſrael non erat melior illo. Inter fœtus enim animalium primi non ſunt ita boni ſicut nouiſſimi. Vix enim veniunt ad bonum primi fœtus catulorum fœtantium. Etiam dicit Plinius, quod canicula quando parit in eodem lecto, catulorum ille ſemper eſt melior, qui naſcitur vltimior, & ille etiam à matre ad cubile reportatur primus, qui naſcendo fuit nouiſſimus. Sic vere loquendo ſpiritualiter, illi, qui naſcendo, id eſt, promotionem vel proſperitatem acquirendo volunt eſſe priores, apud Deum (vt communiter) ſunt peiores. Illi vero apud Deum meliores inueniuntur, qui nouiſſimi per humilitatem eſſe noſcuntur, & qui tardius ad mundi dignitates naſcuntur, & egrediuntur. Et ſic
C verificabitur illud Matt. 19 & 20. Erunt nouiſſimi primi. ¶ Et aduerte in iſta auctoritate [Erunt nouiſſimi primi] quod virtus humilitatis quæ per locum nouiſſimum denotatur, eſt habenda multiplici ratione, videlicet

Quia { Confert conſtantiæ durationem, Aufert mentis præſumptionem, Adfert cœli prælationem.

Primum probat verbum ſubſtantiuum [Erunt]
Secundum nomen deiectiuum [Nouiſſimi]
Tertium nomen erectiuum [Primi]

¶ Dico ergo, quod bonum eſt eſſe nouiſſimum per humilitatē, quia per hoc confertur conſtantia firmę durationis, quod oſtenditur in verbo Erunt, quod eſt verbum ſubſtantiuum, ſignans rei exiſtentiam & permanentiam virtualem. Sicut enim lapis, qui locum nouiſſimum vltimum & infimum tenet in fundamento, eſt ſtabilior & firmior, quia ſcilicet talis non exponitur ſuperius impulſui ruinæ, ſic vere illi, qui locum habent nouiſſimū quantum ad gradum paupertatis, vel infimum, quantum ad ſtatum humilitatis, magis habent de durabilitate totius firmitatis. Humiles enim & pauperes ſurſum in ſtatu excellentiæ non ponuntur, & ideo tentationibus non mouentur, & per conſequens ſtabilius & permanentius in bono propoſito radicantur. Erunt inquit: quaſi dicatur. Tales non deſinunt eſſe boni, nec à bono deſiſtunt, aut deficiunt. Et ideo de Dauid, qui interpretatur manu fortis, & de viris eius qui dicuntur à virtute, dicitur 1. Regum 29. quod Dauid & viri eius erant in nouiſſimo agmine. Ac ſi vellet dicere, quod illi, qui ſunt nouiſſimi per humilitatem, poſſunt dici Dauid, id eſt, manu fortis, & viri, id eſt, virtuoſi per conſtantiæ firmitatem, & perſeuerantiæ firmitatem & diuturnitatem. ¶ Et nota, quod iſti poſſunt dici viri, pro eo, quod vir ſcilicet eſt

Patientior ad mala ſuſtinendum,
Sapientior ad cuncta prouidendum,
Virtuoſior ad bona faciendum.

Sic pro certo dico, quod humiles ſunt ad ſuſtinendum patientiores. Et ideo de Chriſto dicitur Eſaiæ 53. Deſiderauimus eum, deſpectum & nouiſſimum virorum, & virum dolorum, & ſcientem infirmitatem.

¶ Item iſti ſunt ad meditandum ſapientiores, quia viri nouiſſimi, ſcilicet, humiles, melius præuident, & meditantur illa, quæ pertinent ad ſalutem. Vnde Hier. 23. In nouiſſimis diebus intelligetis conſilium. Et ideo Apoſtolus dicit 1. ad Cor. 15. Nouiſſime autem omnium tanquā abortiuo viſus eſt & mihi, ſcilicet, Chriſtus. Et Ezech. 33. dicitur. Tulit populus terræ vnum de nouiſſimis ſuis, & conſtituit eum ſpeculatorem Eccl. 33. Ego nouiſſimus vigilaui. Item humiles ſunt ad operandum efficaciores ſeu virtuoſiores. Ideo de illis nouiſſimis, qui primo fuerunt remunerati, dicitur Matth. 20. Nouiſſimi hi vna hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portauimus pondus diei, & æſtus. Iſti ergo ſunt viri virtuoſi, & ad operandum, & ad meditandum, & ad tolerandum. Per humilitatem ergo confertur longitudo firmæ durationis. (Erunt inquit.)

D ¶ Deinde dico, quod per talem nouiſſimitatem aufertur turpitudo vanæ præſumptionis. (Nouiſſimi inquit.) Quia ſicut inter planetas luna quæ eſt nouiſſima, eſt cæteris centro terrę propinquiſſima, & à circumferentia ſphæræ remotiſſima, ſic procul dubio illi, qui per humilitatem ſunt nouiſſimi, centro, id eſt, Deo ſunt propinquiſſimi & viciniſſimi, & ab altitudine præſumptionis, & à ſphæra vanitatis & elationis ſunt remotiſſimi. Et ideo vitare præſumptionem docet Dominus Luc. 14. dicens. Cum vocatus fueris ad nuptias, vade, & recumbe in nouiſſimo loco, vt cum venerit, qui te inuitauit, dicat tibi. Amice, aſcende ſuperius.

E ¶ Denique dico, quod per nouiſſimitatem humilitatis infertur, ſeu affertur plenitudo altæ prælationis. (Primi inquit.) Quia videlicet ſi homo per humilitatem in hoc mundo ſit nouiſſimus, ipſe finaliter in Paradiſo & etiam in hoc ſæculo efficietur primus. Sicut enim Saturnus eſt ſtella reſpectu terræ nouiſſima & remotiſſima, à parte tamen cœli eſt prima & propinquiſſima, ſic illi, qui in terra ſunt per humilitatem & paupertatem nouiſſimi, & à dignitatibus terri genis elongatiſſimi, à parte cœli, id eſt, quantum ad Deum, & quantum ad obtentum bonorum æternorum ipſi ſunt primi, digniſſimi, propinquiſſimi & ſpecialiſſimi, ita quod quilibet talis poterit tunc dicere illud Eſa. 41. & 44. Primus & nouiſſimus ego ſum. Quia ſcilicet humiles, qui apud mundum ſunt nouiſſimi & minimi, ſunt & erunt apud Deum primi & maximi. Quia pro certo ibi fiet conuerſio, quæ fit in rota, & in cœli curriculo. Quando enim cœlum voluitur, ſtella quę erat prima & erat in oriente, fit nouiſſima, & venit in occidentem, & econuerſo ſtella quæ erat nouiſſima in occidente, efficitur prima, & venit in orientem. Sic vere quando cœlum, & circulus huius mundi voluitur (quod fit in morte, vel fiet in iudicio) tunc pro certo mutabuntur conditiones rerum, quia quod nunc eſt prius, fiet poſterius. Quia qui modo ſunt in oriente & claritate dignitatum, erunt in occidente, & obſcuritate calamitatum. Humiles vero & pauperes, qui modo ſunt in occidente miſeriæ, & in tenebroſitate aduerſitatis, erunt tunc in oriente & claritate totius fœlicitatis & dignitatis. Et ſic verificabitur illud Luc. 13. Ecce ſunt nouiſſimi, qui erant primi, & primi, qui erant nouiſſimi. Et ideo de ipſis nouiſſimis tunc primis effectis dicetur illud Aggæi 2. Magna erit gloria domus iſtius nouiſſimę, magis quam primæ. Ad quod facit illud, quod ponitur Matth. 20. vbi dicitur, quod illi, qui nouiſſima hora venerūt, plenum denarium reportauerunt. Ad denotandum, quod illi pleni humilitatis, nouiſſimæ in virtutum vinea laborare noſcuntur. Et ſic patet chariſſimi, quomodo nouiſſimitas humilitatis confert ſtabilem durationem, aufert flebilem præſumptionem, affert nobilē promiſſionem. Et reuera in iſto nouiſſimo humilitatis, paupertatis & aduerſitatis, Chriſtus voluit apparere, & ſalutem humano generi procurare. Figura Matth. 21. vbi dicitur, quod nouiſſime miſit ad cultores vineæ filium, quem tamen impii occiderunt. Vnde Hebr. 1. dicitur. Nouiſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in filio ſuo, quem conſtituit hæredem vniuerſorum, per quem fecit & ſæcula, dicens, ſcilicet, Apocalyp. 1. Ego ſum primus & nouiſſimus. Iſtud eſt ergo nouiſſimum humilitatis, quod eſt continendum.

¶ Secundo principaliter dico, quod eſt nouiſſimum fœlicitatis, quod eſt appetendum. Bona enim Paradiſi dicuntur nouiſſima, quia, ſcilicet, non veniunt in hac vita, ſed in altera, nō in pręſenti, ſed in futura, non in principio, ſed in nouiſſimo. Palma enim non poteſt proferre fructus ſuos in principio, imo in nouiſſimo & in fine, ſcilicet, poſtquam compleuerit centum annos. Sic Deus fructus æternæ gloriæ non profert nec tribuit in præſenti, ſed ipſa diſtribuet, & profert in nouiſſimo, ſcilicet, poſt mortem in alio ſæculo & in fine. Sicut enim dicitur Eſa. 2. Et Micheæ 4. Et erit in nouiſſimis diebus præparatus mons domus domini. ¶ Et poſſumus notare, quod in iſto nouiſſimo erit F

Iucunditas ſine dolore,
Suauitas ſine labore,
Immortalitas ſine timore.

¶ De iucunditate dicitur Prou. 31. quod fortis mulier (de qua ibi agitur) fortitudo, & decor indumentum eius, & ridebit in die nouiſſimo. De ſuauitate vero ſeu de tranquillitate dicitur Eccleſ. 6. In nouiſſimo inuenies requiem. De mortalitate vero domini, 1. Cor. 15. Nouiſſime autem inimica deſtruetur mors. Et ſi vis, nota adhuc de nouiſſimo fœlicitatis æternæ, quod

Maior domus nouiſſime procedit,
Plenior merces nouiſſime ſuccedit,
Dulcior fructus nouiſſimus accedit.

Reges enim & authentici viri vltimo ſolent procedere. Merces autem & ſtipendia vltimo poſt laborem ſolent accedere Sic vere dico, quod in nouiſſimo gloriæ Paradiſi apparet rex regum præditus honore, dicens illud Eſaiæ 44. Ego primus, & ego nouiſſimus. Merces etiam recipitur cum pleno valore Prou. 23 Habebis in nouiſſimo ſpem, & ſpes tua non peribit. Fructus deguſtatur cum ſummo dulcore Eccleſ. 3. Benedictio illius in nouiſſimo manet. Iſtud eſt ergo nouiſſimum fœlicitatis, quod eſt appetendum.

¶ Tertio principaliter dico, quod eſt nouiſſimum aduerſitatis, quod eſt ſuſtinendum. Et ſic per nouiſſimum intelligitur ſtatus pauperum, qui, ſcilicet, modo ponuntur nouiſſimi, ſicut illis, de quibus non curatur. Quia ſicut dicitur Eſa. 9. Nouiſſimo aggrauata eſt via maris trans Iordanem Galilææ gentium. Potiſſime autem per nouiſſimum poteſt intelligi mors & ſenectus, G quæ no-

quæ nouissimo & finaliter nobis instant vel etiam dies iudicii, de quo Iob 19. In nouissimo die de terra surrecturus sum. Mirabiles enim sunt fructus oliuæ. Primo sunt dulces, nouissime autem amari fiunt. Quia vere nulla est in vita tanta prosperitatis dulcedo, quin ipsam absorbeat, & destruat futuræ, & nouissimæ mortis amaritudo, asperitas, & salsedo. Et ideo ista est via maris, id est, conditio fluctuosæ præsentis vitæ, quæ nouissime per mortem aggrauatur, quando trans Iordanem Galilææ, id est, vltra & extra præsens mortale sæculum transportatur. Vnde Amos 8. Ponam nouissima eius quasi diem amarum. Et aduerte, quod istud nouissimum est cum reuerentia metuendum, & etiam est cum diligentia præuidendum. Metuendum dico Oseæ 3. Pauebunt ad dominum, & ad bonum eius in nouissimo dierum. Et Prou. 23. In timore domini esto tota die, & habebis spem in nouissimo. Præuidendum etiam, quia, scilicet, semper est nouissimitas mortis, iudicii, & inferni, præcogitanda, & diligenti animo meditanda Deut. 32. Vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent Eccle. 7. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Et Eccl. 28. Memento nouissimorum, & desine inimicari. Et ideo ciuitas Babylonica reprehēditur Esa. 47. eo quod sua nouissima non recordabatur. Non posuisti (inquit) hæc super cor tuum, nec recordata es nouissimi tui.

H ¶ Sed adhuc dico, quod nouissimum tribus modis accipitur in malo. Signat enim

Negligentium prolixitatem,
Temporalium prosperitatem,
Desperantium peruersitatem,
Infernalium pœnalitatem.

¶ Dico ergo, quod signat morum prolixitatem seu tarditatē scilicet negligentium, quia, scilicet, tales semper sunt nouissimi ad faciendum bonum, sicut sunt illi qui procrastinant bona facere vsque ad nouissimum senectutis, qui deberent aduertere, quod sicut nouissimi fructus qui veniunt in ficubus, nihil valent, quia ab hyeme congelantur, de vino etiam & de oleo illud, quod de torculari extrahitur nouissimum, inconueniens reputatur, sic spiritualiter loquendo, illa opera, quæ ita tarde & ita nouissime fiunt, à Deo inutilia iudicantur. Quod bene figuratum est Matt. 25. vbi dicitur, quod virgines nouissimæ venientes & lampades sine oleo deferentes, à nuptiis sunt exclusæ. Vnde Hier. 17. Perdix fouit, quæ non peperit. Et sequitur. In nouissimo suo erit insipiens. Et Sap. 3. dicitur. Sine honore erit nouissima senectus eorum.

I ¶ Item nouissimum signat mundi vanitatem vel prosperitatem. Bona enim spiritualia tanquam principalia debent dici prima, bona vero mundi tanquam illa, de quibus debemus parum curare, debent dici nouissima. Et ideo de mundo & eius statu dicitur Prou. 14. Est via, quæ videtur homini recta, nouissima autem eius ducunt ad mortem. Et ideo de prosperitate potest exponi illud Prou. 5. Fauus destillans labia meretricis, & nitidus oleo guttur eius, nouissima autem illius amara velut apsinthium.

K ¶ Item signat hominis obstinati prauitatem & peruersitatem. Tales sunt illi, qui in fine fiūt peiores, quam in principio, de quibus dicitur Luc. 11. Facta sunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Et Matth. 27. Erit nouissimus error peior priore. Isti sunt potissime illi, qui in fine reincidunt in peccatum, & quorum iuuentus est melior quam senectus, similes Griphibus, quorum pars anterior similis est Aquilæ, posterior vero nouissima similis est Leoni, quia scilicet tales in principio iuuētutis sunt boni & aquilini: in nouissimo vero senectutis sunt pessimi & leonini Prouerb. 10. In nouissimo benedictione carebit. Et Eccl. 10. Nouissimum oris illius error pessimus.

L ¶ Item nouissimum signat inferni pœnalitatem. Vnde etiam in scriptura infernus dicitur terra nouissima Ezech. 26. vbi loquitur ciuitati Tyri. Collocauero te in terra nouissima, sicut solitudines veteres Et nota, quod infernus dicitur locus nouissimus, quia ibi

Abundat terror & gemitus,
Perturbat ardor & strepitus,
Confundit rubor adhibitus,
Affligit dolor implicitus,
Afficit stridor & fremitus,
Deficit dulcor paraclitus,
Decipit error incognitus,
Occidit furor internus.

¶ Dicam ergo, quod in isto nouissimo, id est, in inferno est locus gemitus & terroris Prou. 5. Et gemas in nouissimis, cum consumpseris carnes tuas.

¶ Item est locus strepitus & ardoris Ezech. 23. Nouissimum tuum deuorabitur igni. Item est locus confusionis & ruboris Lucæ 14. Ne inquit incipias cum rubore nouissimum locum tenere. Et Eccl. 13. In nouissimo deridebit te, scilicet, diabolus in inferno, sicut 2. Pet. 3. dicitur, quod venient in diebus nouissimis illusores scilicet dæmones, &c. Item est locus afflictionis, & doloris. Inferius enim habet morsum & gladium. (Morsum) Prouer. 23. In nouissimo autem mordebit, vt coluber. (Gladium vero.) Amos 9. Nouissimum eorum gladio interficiam. Item est locus inquietudinis & stuporis Eccl. 30. In nouissimo obstupescēt Dentes tui. Item est locus amaritudinis non dulcoris Amos 8. Ponam nouissima eius quasi diem amarum. Item est locus incertitudinis, & erroris Eccl. 10. Nouissimum oris illius error pessimus. Item est locus interitus & mœroris, quia sicut dicitur Prou. 14. Nouissima illius ducunt ad mortem. Igitur de isto nouissimo potest dici illud Eccl. 3. Cor durum male habebit in nouissimo. Et 2. ad Tim 3. In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa. Vide infra de vltimo, & similibus.

Nox. Vide supra in tit. nocturnus, vbi satis ample prosequitur de nocte.

Nubes. Nota, quod nubes multipliciter sumitur in scriptura tam in bono, quam in malo: A

Nubes signat:
- Vanitatem humanæ naturæ,
- Puritatem diuinæ scripturæ,
- Dignitatem humanæ præturæ,
- Bonitatem sanctæ creaturæ,
- Sanctitatem virgineæ clausuræ,
- Prauitatem superbæ iacturæ.

Primo igitur de nube humanæ vanitatis potest dici illud Iob 30. Velut nubes pertransit salus mea. Sicut enim nubes de valde rara & debili materia componitur, & inde est, quod valde debilē habet substantiam, quia videlicet modo est, & modo non est, sic humana vita ex natura debili, carne & sanguine constituta, nunquam potest in eodem statu permanere. Statim enim per mortē deficit & consumitur, & qui prius toti vni regno magnus apparuerat, & per mundanam potentiam fulgurauerat, & tonuerat, nunquam vlterius reperitur Sap. 2. Transiet vita nostra quasi vestigium nubis. Signat ergo nubes vanitatem humanæ naturæ.

¶ Secundo signat puritatem diuinæ scripturæ. Nam sicut nubes B habet quandam obscuritatem exterius, continet tamen ignem & claritatē interius, & inde est, quod ipsa quandoq; pluit quandoque tonat, quandoque coruscat, quandoq; fulgurat inferius, sic sancta scriptura exterius in apparentia rudis & obscura videtur scilicet quantum ad literam & historicam ruditatem, & tamen constat, quod ipsa continet interius claritatem summæ scientiæ & doctrinæ quantum ad mysticam veritatem. Et inde est, quod ista nunc pluit per dulces consolationes & promissiones, nunc tonat per fortes comminationes & prohibitiones, nunc fulgurat per bonorum exemplorum declarationes, & per diuinæ voluntatis reuelationes, nunc fulminat per diuinorum iudiciorum manifestationes, & per maledictionum imprecationes. Et ideo de ista nube tenebrosa & eius doctrina caliginosa dicitur in Psal. Tenebrosa aqua in nubibus aeris Exod 14. Erat nubes tenebrosa illuminans noctem.

¶ Tertio nubes signat dignitatem humanæ præturæ. Nubes C enim semper solet esse in alto, & signat statum & eminentiā dignitatum, vbi quandoque boni quandoque mali ascendunt diuersimode. De bonis enim dicitur Apo 14. Vidi, & ecce nubē candidam & super nubem sedentem similem filio hominis. De malis etiam & ambitiosis in persona luciferi dicitur Esa 14 Ascendā super altitudinem nubium, &c. Vide etiam supra de ambitione. Et nota, quod boni qui in ista nube dignitatum volunt ascendere debent habere tria, videlicet

In affectu tranquillitatem. (Sedentem inquit,)
In conspectu conformitatem, (Similem inquit,)
In intellectu subtilitatem. (Hominis inquit.)

¶ Quarto dico, quod nubes signat bonitatem sanctæ creaturæ, D id est, perfectionem cuiuslibet iusti. Vnde Esa. 45. Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum. Sed de hoc inferius latius dicetur.

¶ Quinto dico, quod nubes signat puritatem seu sanctitatem E virgineæ clausuræ. Ista est enim illa nubes, de qua dicitur Nume. 17. & Exod. 40. Operuit nubes tabernaculum, sed de hoc dicetur infra.

¶ Sexto dico, quod nubes signat prauitatem superbæ iacturæ, F quia scilibet sicut nubes vento mouentur, alte leuantur, magnæ videntur, tonare, fulminare, & coruscare noscuntur, cito tamen deficere, & in pluuiam resolui, & ad terram descendere perpenduntur, sic vere dico, quod diuites & mundani mouentur & agitantur vento vanitatis, leuantur & sublimantur in alto dignitatis, creduntur & æstimantur magnæ auctoritatis, emicant & illustrantur luce prosperitatis, fulminant & operantur ignem rapacitatis, cito tamen deficiunt & annihilantur iure mortalitatis. De talibus ergo nubibus dicitur in canonica Iudæ. Hi

sunt in

ſunt in epulis ſuis maculæ conuiuantes, ſine timore paſcentes ſemetipſos, nubes ſine aqua, quæ à ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, &c. In fine vero & defectione talium dicitur Iob 7. Sicut conſumitur nubes & pertranſit, ſic qui deſcendunt ad inferos, non reuertuntur. Sed de hoc vide ſupra de altitudine, & ſupra de ambitione. Et in illa auctoritate. (Aſcendam ſuper altitudinem nubium,) quæ vtrobiq; ponitur. Sed ne ita ſub nube & de nube tranſeamus dicamus aliquid de nube in quantum ſignat perſonam virtuoſam, & in quantum
G ſignat virginem glorioſam. ¶ Primo quidem dicamus, quod per nubem intelligitur perfectus, & maxime vir Eccleſiaſticus, religioſus, prædicator vel Prælatus, vel ipſorum perfectio ſiue virtus. Sicut enim nubes habet in ſubſtantia puritatem, in exiſtentia concauitatem, in natura etiam maximam leuitatem ſeu capacitatem, ſic vere viri perfecti debent habere puritatem mūdæ caſtitatis, capacitatem ſummæ charitatis, leuitatem, ſeu agilitatem voluntariæ paupertatis. Quia proculdubio iſti debent habere ſcilicet

Puritatem caſte conuerſando,
Charitatem cunctos diligendo,
Paupertatem mundum contemnendo.

¶Et ſic ipſi erunt illud tabernaculū fœderis de quo dicitur Num. 16. & Ex[illegible]40. Operuit nubes tabernaculum. Quod pro certo tales debent habere conditionem nubis in moribus & nubi aſſimilari in virtutibus. Tales erant illi, de quibus admirando dicebat Eſa. 60. Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant? Vbi aduerte, quod ſicut nubes materiales habent ſcilicet

Naturam admirabilem,
Figuram conformabilem,
Situm altum & notabilem,
Motum citum & volubilem.

Sic pro certo viri perfecti & prælati debent habere
Admirabilem perfectionem. (Qui ſunt iſti inquit,)
Conformabilem conditionem. (Vt inquit,)
Eleuabilem affectionem. (Nubes inquit,)
Intardabilem profectionem. (Volant inquit.)

H ¶ Dico ergo, quod illi, qui volunt eſſe nubes ſpirituales, debent habere mirabilem perfectionem, quod oſtendit ſtupor quæſtionis, cum dicitur (Qui ſunt iſti) In nubibus enim multa ſunt mirabilia. Nubes enim ſunt inter cœlum & terram mediatiuæ, ſunt ardoris ſolaris temperatiuæ, ſunt terræ ſubiacentis irrigatiuæ, ignis & luminis interius contentiuæ, tonitrui exterius ſunt trāſmiſſiuæ, grandinis & fulguris ſunt inferius emiſſiuæ. Et reuera chariſſimi, tales mirabiles conditiones debent habere viri perfecti, prædicatores, Eccleſiaſtici vel prælati. Iſti enim debent eſſe inter cœlum & terram, id eſt, inter Deum & inferiorem populum meditatiui, pro ipſis, ſcilicet orando & intercedendo, & pro ſalute ipſorum apud Deum deuotis precibus meditando. Figurati in arcu cœleſti, de quo dicit Dominus Geneſ. 6. Arcū meum ponam in nubibus & erit ſignum fœderis inter me & inter terram. Arcus enim fœderis ſignat virtutem placatiuam, reconciliatiuam, & pacificatiuam ipſius Dei ad peccatores, qui pro certo in nubibus, id eſt, in viris perfectis & maioribus debet principaliter inueniri. Item iſti debent eſſe ardoris tentationis refrigeratiui, quia pro certo iſtæ nubes per vmbram bonorum exemplorum, & pluuiam bonorum ſuorum documentorum debent omnes malos ardores, id eſt, malos affectus, & appetitus in aliis temperare. Quod figurari potuit in filiis Iſrael, quibus Dominus dedit nubem ductricem de die cōtra ardorem, & columnam ignis de nocte contra obſcuritatem, ſicut dicitur Exod. 13. Quia pro certo filiis Iſrael, id eſt, fidelibus in deſerto huius mundi dati ſunt nubei ductores, id eſt, viri perfecti, qui ipſos, ſcilicet ab ardoribus tentationum protegant, & ad terram promiſſionis paradiſi ipſos illuminando perducant. Pſalm. Deduxit illos, in nube diei, tota nocte in illuminatione ignis. Item iſti debent eſſe terræ ſubiacentis irrigatiui, quia vere viri iuſti, prælati, vel prædicatores debent pluuia ſcientiæ & doctrinæ alios irrigare, & ariditatem ſuæ indeuotionis ſpiritualiter humectare, quia ſicut dicitur in Pſalm. 146. Deus operit cœlum nubibus, & parat terræ pluuiam. Iud. 5. Cœli, & nubes ſtillauerunt aquis. Quamuis diabolus videatur hodie dicere illud Eſa. 5. Nubibus mandabo deſuper ne pluant ſuper eam. Quia pro certo chariſſimi, hodie in Eccleſia ſunt multæ nubes ſine aqua, id eſt, multi prælati ſine ſcientia. Iſti ergo non ſunt irrigatiui nec per eorum doctrinam ſubditorum ſterilitates fœcundantur. Item iſti ſunt ignis & luminis contentiui, quia ſcilicet iſti debent ignem charitatis continere interius, & lumen honeſtatis habere exterius. Lumen enim bonorū exemplorū debet aliis exterius oſtendere Matth. 5. Luceat lux veſtra coram hominibus vt videant opera veſtra bona. Et omnia ex charitate interius diſponere, iuxta illud. Omnia opera veſtra ex charitate fiant. Vnde Iob 37. dicitur. Nubes ſpargunt lumen ſuum. De igne vero charitatis quomodo à talibus nubibus debeat contineri, dicitur Ezech. 1. Nubes magna & ignis inuoluens, & ſplendor in circuitu. Item iſti ſunt tonitrui terribilis cauſatiui, quia, ſcilicet, tales debent tonitruum altæ prædicationis aliis procreare, in quantum ſcilicet tenentur de terrore diuinorum iudiciorum, & de horrore infernaliū tormentorum aliis terribiliter comminari Pſalm. Vocem dederunt nubes. Item iſti debent eſſe grandinis & fulguris productiui, quia pro certo iſti debēt fulgur & grandinem ſeueræ correctionis habere, quibus ſi neceſſe ſit, poſſint ſubditos dyſcolos caſtigare Pſ. 96. Nubes & caligo in circuitu eius, iuſtitia & iudicium correctio ſedis eius. Ecce ergo quam mirabiles ſunt iſtarum nubium conditiones. Bene ergo admiratiue quæritur. Qui ſunt iſti? Et talem quæſtionem videtur facere Apoc. 6. Hi, qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt & vnde venerunt? Valde habent igitur mirabilē perfectionem, & hoc eſt primum. I

¶ Item ſi volumus ſpiritualiter eſſe nubes, nos debemus conformabilem conditionem habere, quod notatur cum dicitur. Vt, quod idem eſt, quod ſicut ſeu quaſi, quod ſignat conformitatē, & imitationem. Nam ſicut dicit Beda, Nubes à parte cœli ſe cōformat in figura firmamento, & ideo rotundam figuram, in lateribus, vero non eſt determinatæ figuræ, ſed ſecundum figuram aliarum circumſtantium nubium figuratur. Sic vere chariſſimi, vir perfectus à parte ſuperiori, id eſt, à parte ſuperioris iudicii rationis ſe debet firmamento, id eſt, Deo conformare, ſcilicet, per imitationem virtualium, & ſapientiam æternorum. In lateribus vero, id eſt, in iſtis exterioribus debet ſe conformare nubibus lateralibus, id eſt, proximis, vicinis, & pauperibus per compaſſionem & per communionē cordium. Quia proculdubio ad virum perfectum, maxime ad prælatum pertinet, quod non ſolum cōformet ſe Deo perfectiones ſectando, imo etiam quod ſe conformet proximis eorum infirmitatibus condeſcendendo, & mores ſuos eorum moribus ſocialiter applicando, ſicut faciebat Apoſtolus, vt 1. ad Cor 9. patet vbi dicebat. Factus ſum Iudæis Iudæus, gentilibus gentilis, &c. Et ſequitur. Omnibus omnia factus ſum, vt omnes lucrifacerem. Sic legitur feciſſe beatus Bern. qui inueniens iuuenes carnes occulte comedentes, conformauit ſe eis, & comedit, & hoc ne timerent, & præ timore apoſtatarent. In craſtino vero reſpondit Abbati ſuo ipſum reprehendenti, quod ipſe non comederat carnes, ſed charitas. Conformare ergo ſe debet prælatus non ſolum Deo, ſed etiam ſubditis, quod oſtenditur cum dicitur. (Vt) vt ipſe dicat illud Pſalm. Vt iumentum factus ſum apud te. Vide iſtam auctoritatem ſupra vbi iumentum. Debemus ergo habere conformabilem conditionem. Vide de Vt, infra in ſuo loco. K

¶ Item debemus habere ſi volumus dici ſpiritualiter nubes, eleuabilem affectionem quod notatur in verbo. (Nubes.) Nubes enim de terra, & de mari, & de magis leuibus & puris vaporibus eleuatur ſurſum, in aere ſuſpenditur, & quamuis de mari amaro ortum habeat, eius aqua non amara, ſed dulciſſima reperitur. Sic vere vir perfectus debet de mari, id eſt, de mundo ſurſum ad amorem æternorum ſe erigere per affectionem, ſuperius ſe ſuſpendere per contemplationē, & quanquam de mari huius mundi ſumpſerit ortum, amaritudinem tamen vitiorum non retinet, nec per peccati infectionem fit amarus, quinimo dulcis inuenitur, & ſapidus per benignitatem & deuotionem. Vnde de tali nube dicitur 3. Re. 18. Ecce nubecula parua aſcendebat de mari. Et ſequitur, quod ab illa nubecula parua ſecuta eſt pluuia largiſſima. ¶Vbi nota, quod vir perfectus debet eſſe

Honeſtus & luminoſus. (Ecce inquit,)
Humilis & gratioſus. (Parua,)
Nobilis & glorioſus. (Aſcendebat,)
Flebilis & doloroſus. (De mari.)

Debemus ergo habere eleuabilem affectionem. ¶ Item ſi volumus ſpiritualiter eſſe nubes, nos debemus habere inceſſabilem profectionem ſeu commotionem, quod oſtenditur, cum dicitur (Volant.) Volare enim ſignat motum, quia auis quamdiu eſt in volando, ſemper eſt in motu, quia ſcilicet ſicut nubes nunquam quieſcit à motu, imo quamdiu durat, ſemper ſolet de loco ad locum vndique circuire, ſic vere vir perfectus ſemper debet ſe mouere per bonam operationem, diſcurrere per obedientiæ executionem, volare per altam contemplationem, nunquam ceſſare ab iſto motu per aliquam pigritiæ retardationē. (Volant inquit) Eſa. 40. Sancti, qui ſperant in domino, habebunt fortitudinem, aſſument pennas, vt aquilæ, current, & non laborabunt, volabunt & non deficient. ¶ Et poſſumus notare, quod ſunt ſex, quæ faciunt, quod nubes moueantur, ſcilicet, rei, de qua eſt compoſitio, quia ſcilicet nubes generantur de vaporib. puris, loci, in quo eſt diſpoſitio, quia ſcilicet nubes generantur in aere, vbi nullum eſt fundamentum, ignis rei contentæ diſcrepatio, quia, ſcilicet,

ignis

ignis quærens exitum mouet eam. Venti tangentis circumpulsio, quia ventus circumstans nubem impellit. Centri terrestris elongatio, quia, scilicet, centrum immobile non tenet illam. Figuræ suæ circumscriptio, quia, scilicet, figuram habet sphæricam, quæ habilior est ad motum. Sic pro certo charissimi, sex debent esse rationes, propter quas ad modum nubium nos debemus mobiles esse, & ad proficiendum in bono humiles. ¶ Prima est rei de qua sumus compositio, quia, scilicet, nos debemus esse compositi de puris vaporibus, id est, de sanctis affectionibus, ita quod nulla iniquitas debet nos grauare; quin ad bona opera possumus nos faciliter mouere. vnde Apoc. 10. dicitur, quod ipse vidit Angelum descendentem de cœlo amictum nube. Angelus enim conditionis designat. ¶ Item loci, in quo sumus dispositio, quia, scilicet, nos sumus in aëre Ecclesiæ vel fidei, vbi, scilicet, non est aliquid quod nos possit (si volumus) à motu bonorum operum retrahendo impedire Iob 37. Subito aër cogetur in nubes, & ventus transiens fugabit eas, id est, spiritus sanctus mouebit eas. ¶ Item ignis contenti excitatio, quia pro certo in corde nostro debet ignis diuini amoris contineri, per quem debemus ad motum bonorum operum excitari. Teste enim Gregorio, Nunquam est amor Dei otiosus, operatur enim magna si est, si autem operari renuerit, amor non est. Ideo de tali nubis motu dicitur in Psalm. 17. In conspectu eius nubes transierunt, grando & carbones ignis. ¶ Item venti vrgentis circumpulsio, quia vere tunc ad bonum fortius mouemur; quando per ventum exteriorum tribulationum impellimur, & quando per flatum interiorum inspirationum à Spiritu sancto excitamur. vnde 3. Regu. 18. Cœli conturbati sunt, & ventus, & nubes, & facta est pluuia grandis. ¶ Item centri terrestris elongatio, quia pro certo homo ad bonum mobilior efficitur, quando ad modum nubis, de centro, id est, de terra, hoc est dictum, de amore terrenorum amplius elongatur. Et ideo dicitur Nu. 12. Nubes recessit, quę erat super tabernaculum. ¶ Item propriæ figuræ circumscriptio, quia, scilicet, nos debemus esse sphærici & rotundi, & ad motum per obedientiam dispositi. Quia ille, qui per virtutē obedientiæ amplius disponitur, facilius in motu bonorū operū excitatur. Vnde de bonis obedientibus Iob 37. Nubes spargunt lumen suū, quæ lustrantur cuncta per circuitum, quocunq; eas voluntas gubernantis duxerit. Et sic igitur patet, quomodo sex rationibus nos debemus habere incessabilem profectionem. Et sic quilibet talis vir perfectus potissime poterit figurari in illa nube data filiis Israel in deserto, quæ ipsos ad terram promissionis ducebat, ipsos de nocte illuminabat, & de die obumbrabat, & refrigerabat, sicut dicitur Exod. 13. Et sic ponitur Num. 10. quando se mouebat, proficiscebatur, quādo sistebat, arrestabatur. Quia pro certo Prælati, & viri perfecti, qui subditos ad terram Paradisi debent ducere, debent eos per doctrinam illuminare, & per cōsolationes refrigerare, & per bonum exemplū præcedere. Nam profectus & motus talium, debet esse motus & profectio subditorum, & econuerso ipsorum virtutum cessatio est subditorum occasionalis à bono arrestatio. Sic igitur patet, ꝙ prælatus, religiosus, ecclesiasticus vel perfectus debet habere ista quatuor, quia scilicet ipse (vt dictum est) debet

Incessanter proficere,
Intardabiliter ascendere,
Conformabiliter figurari,
Admirabiliter conuersari.

N Et hæc sufficiant de viro perfecto. ¶ De nube vero in quantum signat virginem gloriosam, possumus dicere, quod sicut nubes est naturaliter concaua & pura, & ideo magis cœlestium influentiarum receptiua, & inde est, quod per impressionem radiorum solarium iris in ventre nubis mirabiliter decoratur, sic vere beata virgo fuit per humilitatem concaua, quia scilicet se semper concauam, & vacuam reputabat, figurata in altari holocausti, quod erat non solidum sed concauum & quadratum, sicut dicitur Exo. 26. Et propter hoc ipsa fuit habilis ad recipiendum influentiam cœli, plenitudinem omnium gratiarum. Iuxta illud 4. Regum 4. Sume vasa vacua non pauca, & cum plena fuerint, tolles. Et ideo ipsum radium Dei patris scilicet filium benedictum in seipsa cōtinuit, & concepit, ipsumque ibi conuersum in iridem, id est, in hominem hominibus denunciauit, & ipsum qui de se est inuisibilis, omnibus visibiliter declarauit Baruch 3. Postea in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Alias enim radius Dei patris, id est, Dei filius, non poterat se mundo facere visibilem, nisi primo per nubem istam descenderet, ibique in iridem, id est, in hominem se mutaret, & sic mundo visibilis appareret Gene. 9. Apparebit arcus meus in nubibus. Et ideo dicebat Esaias 19. Ascēdet dominus super nubem leuem, & ingredietur Ægyptum. ¶ Vbi nota, quod ista fuit

Nubes { Luminosa, Virtuosa, Fructuosa.

Primum probat æterna claritas in ea obumbrata. (Ascendet inquit dominus,)
Sed secundum interna puritas in ipsa congregata. (Quia nubes leuis,)
Sed tertium externa prauitas per ipsam reparata, quia scilicet (dominus per eam ingressus fuit Ægyptum.)

¶ Dico igitur, quod ista fuit nubes luminosa per filii conceptionem. (Ascendet inquit Dominus.) Totum enim lumen Paradisi scilicet filius Dei, qui est lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, fuit positum in ista nube, sicut in quadam laterna, vt exinde totus mundus reciperet lumen suum. Vnde ipsa fuit illa, de qua dicitur Exod. 14. Erat nubes tenebrosa, illuminans noctem. Tenebrosa fuit enim ista per humilitatem, quia sicut nubes quanto plus habet de pluuia & humiditate, tanto magis habet de tenebrositate, sic ista quāto pluuia gratiarum fuit plenior, tanto fuit tenebrosior & humilior. Ista ergo nubes tenebrosa noctem præsentis vitæ illuminauit, pro eo, quod lucem totius Paradisi in se continuit, & portauit Ascendet inquit dominus. Et de hoc dicitur Exo. 16. Gloria domini apparuit in nube. Et nota, quod dominus apparuit in ista nube vt

Declararet suam maiestatem,
Occultaret suam claritatem,
Visitaret mundi paupertatem,
Concordaret mundi diuersitatem,
Irrigaret mundi sterilitatem.

Per Christum ergo in virgine apparentem fuit maiestas ipsius declarata, quia scilicet ipse sedit in ipsa sicut in sede suæ imperatoriæ maiestatis Eccl. 24. Ego in altissimis habito, & thronus meus in columna nubis. Figuratus Apoc. 14. vbi dicitur. Vidi, & ecce nubem candidam, & super nubem sedentem similem filio hominis. Item ibi fuit claritas ipsius obscurata. Claritas enim solis iustitiæ tanta erat, quod debilitas humani visus ipsum videre non potest, nisi nube carnis humanæ mediante. Ideo dicitur Ezech. 32. Solem nube tegam, & luna non dabit lumen suum. Et Exod. 40. Operuit nubes tabernaculum. ¶ Item ibi fuit humana paupertas visitata Exod. 19. Veniam ad te in caligine nubis. Item ibi fuit mundi & Dei diuersitas concordata Ge. 9. Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me & terram. Item ibi fuit mundi sterilitas irrigata Psalm. 146 Operit cœlum nubibus, & parat terrę pluuiam. Ascendit ergo dominus super nubē Ps. 103. Ponis nubem ascensum tuum, qui ambulas super pennas ventorum Ista fuit ergo nubes luminosa. Vnde Matth. 17. Ecce nubes lucida obumbrauit eum ¶ Deinde dico, quod ista nubes fuit virtuosa. Et hoc ostenditur, cum dicitur. (Nubem leuem.) Nubes enim quanto est leuior & purior, tanto ad sursum ascendendum est virtuosior, & tanto ad motum est habilior. Et ideo quando ista dicitur nubes leuis, bene supponitur, quod ipsa fuit virtuosa ad se mouendum per bonam operationem, & ad sursum ascendendum per altam contemplationem 3. Regu. 18. Ecce nubecula parua ascendebat de mari. O

P ¶ Denique dico, quod ipsa fuit nubes fructuosa, quia, scilicet, per ipsam Dominus ingressus est in Ægyptum, id est, in mundum, videlicet ad ipsum saluandum. Quia sicut in nubibus generatur ceraunius lapis preciosus, qui tandem cadens in terram est vtilis & fructuosus, quia videlicet valet contra tempestatem, vt dicit Dioscorides, sic in ista nube fuit genitus ceraunius Dei filius, qui in Ægyptum huius mundi ingrediens & descendens, fructum salutis hominibus dedit, ipsosque a tempestate damnationis liberauit. (Ingressus est inquit Ægyptum) Exod. 11. Media nocte ingrediar in Ægyptum. Vnde de fructuositate istius nubis dicitur in Psalm. Mandauit nubibus desuper, & ianuas cœli aperuit, & pluit illis manna ad manducandum. Sic igitur patet, quod ista est nubes luminosa, virtuosa, fructuosa. Et sic hic applica omnia, quæ dicta sunt super eodem titulo, de viro perfecto. Vide etiam supra de Arcu, vbi multa inuenies de nube & iride ¶ Sed si volumus, per nubem potest intelligi peccatum, siue etiam mūdi prosperitas quæ ad modum nubis faciliter perit. Quia ista est, quæ aerem conscientiæ obnubilat, & quæ lucem cœlestis gratiæ impedit, & retardat Thr. 3. Opposuisti nubem tibi, ne transiret oratio. Hæc igitur de nube sufficiant. Q

Nudus. Nuditas.

Cum nuditas nihil aliud sit, quam carentia vestimentorum, & vesti- A

menta multipliciter significent in scriptura, hinc est, quod distinguere possumus multiplicem nuditatem. Notemus igitur, quod est

Nuditas { Naturalis, Temporalis, Virtualis, Criminalis.

Prima est inductiua humilitatis,
Secunda expulsiua cupiditatis,
Tertia perfectiua confessionis,
Quarta est exclusiua perfectionis.

¶Dico ergo primo, quod est quædam nuditas naturalis, & ista est generalis omnibus, quia, scilicet, naturaliter nascimur nudi, & morimur nudi. Nudi dico scientiis, nudi virtutibus & viribus. Et istud proculdubio est causa magnæ humilitatis, quia in hoc est homo vilior & inferior cæteris rebus. Arbor enim nascitur cum cortice, animalia nascũtur cum vellere, pisces cum squãmis, volucres cum plumis, homo autem nudus & debilis nascitur, vt ad Deum recurrere compellatur. Et ideo istam naturalem paupertatem lamentabatur Iob 1. dicens Nudus egressus sum de vtero matris meæ, nudus reuertãr illuc. Sicut enim nudus intrat lectũ, aut balneum, & exinde nudus exit, sic vere homo mundum nudus ingreditur, & exinde nudus exit, & egreditur Iob 14. Homo, cum mortuus fuerit, nudus, atque consumptus, vbi quæso est?

B ¶ Secundo dico, quod est quædam nuditas temporalis. Et ista nihil aliud est, quam paupertas, & bonorum temporaliũ defectus, quæ aliquando est voluntaria, aliquando necessaria. Voluntaria dico, sicut fuit in Apostolis & in Christo qui se bonis temporalibus nudauerunt. De quo 1. Cor. 4. Vsque adhuc esurimus, & sitimus, & nudi sumus. Serpens enim timet hominem nudum, & audacter insilit in vestitum, sicut dicit Plinius. Sic diabolus illos timere dicitur, qui per spiritualem paupertatem nudi temporalibus inueniuntur, vel qui saltem quantum ad amorẽ, istis temporalibus denudantur. Et ideo quantum ad affectum nudari debemus, & maxime nos Ecclesiastici & religiosi, vt magistrũ nostrum Christum (qui nudus in cruce pependit) nudi famulando sequamur, Exemplo Petri, de quo dicitur Ioan. 21 quod ipse nudus erat, & quod ipse tunica sua cinxit se, & misit se in mare, vt ad Dominum veniret. Quia vere si digne ad Christum accedere cupimus, necesse est; quod nudi simus per temporalium cõtemptum, & quod tunica temporaliũ succincta & diminuta, in mari pœnitentiæ nos mittamus sicut de Esaia dicitur Esa. 20. Ambulauit seruus meus Esaias nudus & discalceatus. Vbi ostenditur, quod tales

Nudi melius { Operantur, Famulantur, Liberantur.

Nudus enim solet melius currere. Et ideo dicitur. (Ambulauit.) Nudus solet melius seruire. Vnde etiam seruitores solent se nudare vsque ad tunicas. Et ideo dicitur. (Seruus meus.) Nudi etiam solent inter latrones melius transire. Ideo dicitur (Esaias) qui interpretatur salutare. Ista est ergo nuditas voluntaria. ¶ Sed adhuc dico, quod ista nuditas paupertatis aliquando est necessaria, & hoc quia hodie raptores auferunt eis temporalium vestimenta, sicut dicitur Iob 24. Nudos dimittunt homines, vestimenta tollentes. Et talis nuditas, siue sit corporalis, semper est à nobis subleuanda, & si possumus misericorditer contegenda. Istud est enim vnum de operibus pietatis, de quo dicitur Esaiæ 58. Cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Ista est ergo nuditas temporalis.

C ¶ Tertio dico, quod est nuditas virtualis. Et ista est, quando homo nudat conscientiam suam sacerdoti per puram & nudam & integram confessionem, quia sicut medicus nõ posset aliquod vulnus curare, nisi membrum nude tangeret & videret, sic nec sacerdos potest salubre remedium peccatori dare, nisi culpam suam velit nude, & integre reuelare. Exemplo Dauid 2. Regu. 15. qui ascendit cliuum oliuarum nudis pedibus incedens, flens & plorans operto capite. Nudus etiam inter latrones potest tutus ire Nudæ puellæ (teste Philosopho) solent Elephantem cantando occidere, & superare. Nudus homo solet in lectum intrare. Sic vere ille qui per mundam confessionem fit nudus, non solet infernales latrones timere, sed Elephantẽ diabolũ superat, & lectum æternæ quietis finaliter intrat. Exemplo huius Adam & Eua nudi creati fuerunt, & quamdiu innocentiam habuerunt, nudi & sine vestibus permanserunt. Statim vero quando innocentiam perdiderunt, nuditatem suam præ verecundia tegere voluerunt. Sic proculdubio hodie illi, qui innocenter volunt viuere, debent nuditatem confessionis habere, & ex hoc non verecundari nec timere. Sed pro certo illi, qui innocentiam respuunt, nuditatem istam erubescunt, & fugiunt, ipsamque excusationibus & palliationibus quantum possunt contegunt, & abscondunt. Istis videtur diabolus dicere illud Leu. 10. Capita vestra nolite nudare, &c. Non sic, sed simus nudi per integram confessionem, vt dicamus illud Mich. 1. Super hæc plangam & vlulabo, vadam spoliatus & nudus Pœnitens enim debet plangere interius per contritionem, vlulare exterius per lacrymationem, vadere vlterius per suiipsius mutationem, spoliari temporalibus per eleemosynarum largitionem, nudari criminalibus per integram & nudam confessionem. Ista est igitur nuditas virtualis, quia debemus nudari, &c.

D ¶ Quarto dico, quod est quædam nuditas criminalis. Et ista proculdubio potest esse duplex scilicet vna, quæ pertinet ad instantiam & detractionem, alia, quæ pertinet ad bonorum carentiam & defectionem. Prima ergo mala nuditas est iactantia, quæ quantum ad se vel quantum ad proximum nuditas dici potest. Iactantia enim denudat in homine quicquid habet in bono. Exemplo Barbitonsorum, qui nudant suos pulchros bacinos. Et exemplo mercatorum, qui nudant meliores merces suas. Sic isti per iactantiam nudant, & reuelant omnia bona sua Thren. 4. Inebriaberis, & nudaberis Et 1. Regum 9. Quam gloriosus apparuit hodie Rex Israel, nudatus coram ancillis suis, ac si nudetur vnus de scurris. Denudat etiam iactantia quandoque quicquid habet de malo, quia etiam multi sunt, qui in suis propriis criminibus se iactant, similes istis pauperibus mendicis, qui viliores partes sui solent nudare & hominibus ostendere. Ideo Ezech. 16 dicitur. Nuda eras, & confusione plena. Item detractio denudat proximum. Detractor enim semper quærit nudare & reuelare mala vitia aliorum Iob 22. Nudos spoliasti vestibus. Et Ezech. 16. dicitur detractoribus. Nudabunt te vestimentis tuis, & auferent vasa decoris tui. Ista est igitur nuditas criminalis, quæ pertinet ad iactantiam & detractionem.

E ¶ Sed adhuc dico, quod est alia nuditas criminalis, quæ signat virtutum carentiam. Vestes enim in scriptura significant virtutes. Et ideo ille spiritualiter nudus dicitur, qui à diabolo virtutibus spoliatur. Et tales hodie sunt multi similes quibusdam hominibus Æthiopiæ, qui continue vadunt nudi, ita quod sicut alii in vestibus, ita isti in nuditate gloriantur. Sic vere multi inueniuntur hodie in Æthiopia huius mundi, qui semper volunt more bestiarum virtutibus se nudare. De vestibus enim virtutum nõ curant, sed de nuditate ipsorum damnabiliter se delectant. Talibus dicitur illud Apoc. 3. Dicis, quia diues sum, & nullius indigeo, cum sis miser & miserabilis, & pauper, & cœcus, & nudus. Tales figurantur in leproso Leuit 13. qui nudum caput semper iubebatur habere Et ideo bene dicitur Apoc 16. Beatus, qui custodit vestimentum suum, ne nudus ambulet. Ista est igitur nuditas criminalis. Sed proculdubio istam concomitatur nuditas æternalis, quia scilicet peccator nudatur bonis temporalibus & æternis. Vnde animæ peccatrici dicitur Apoc. 17. Odient fornicariam id est, animam peccatricem, (scilicet, Deus & Angeli) & desolatam eam facient & nudam. F ¶ Et si vis nota, quod anima damnata dicitur nuda, quia

Non velatur virtutibus amœnis,
Non iuuatur cautelarum catenis,
Execratur consociorum querelis,
Non collocatur terrenorum habenis,
Reuelatur sociorum venenis.

¶ In anima enim damnata cessat virtutum aggregatio, quæ, scilicet deberet ipsam ornare & operire ne nuda videretur. Vnde Ezech. 16. Eras nuda, & confusione plena. Item in ipsa cessat cautelarum excusatio. Modo enim cautelæ & excusationes multum faciunt ne homo hic videatur nudus, sed ibi, (id est, in loco damnatorum.) Vnde Mich. 1. Propter hoc plangam, & vlulabo, vadam spoliatus & nudus. Item ibi adest consociorum accusatio, scilicet, dæmonum, qui in suo malo agendo fuerunt socii & Dei & Angelorum, qui suorum malorum fuerunt conscii. Dæmones enim qui socii fuerunt animam denudant, & manifestant, quia, scilicet, sicut dictum est Iob 24 Nudos dimittunt homines, vestimenta, id est, excusationem tollentes, Deus vero & Angeli, qui sciuerunt opera mala ipsius, & viderunt, ipsi non permittunt celari, sed ea volunt omnibus reuelari. Vnde in Psalm. dicitur. Denudasti fundamentum eius. Et ad Hebræos 4. Omnia nuda & aperta sunt oculis eius. Et breuiter tali animæ sic nudatæ potest Dominus dicere illud Hier. 13. Nudaui fœmora tua ante faciem tuam, & apparuit ignominia tua. Vnde etiam sibi dicit Naum 3. Ostendam gentibus nuditatem tuam. Et sic igitur patet quomodo est quadruplex nuditas scilicet criminalis, virtualis, temporalis, & naturalis.

Nudiustertius.

A Nota, quod illud aduerbium temporis Nudiustertius, semper signat tempus præteritum & semper (vt communiter) coniungitur cum aliquo aduerbio temporis, quod est heri. Vnde etiam nudiustertius idem est, quod ante heri. Igitur notemus, quod est dare

Vnum

Vnum Nudiuſtertius, quod eſt
- Corrigendum,
- Reſumendum,
- Frequentandum,
- Confitendum,
- Attendendum vel cognoſcendum,
- Metuendum.

¶ Dicam igitur, quod eſt dare vnum nudiuſtertius, quod quilibet debet corrigere. Et iſtud pro certo ſignat malas & improbas conditiones & inclinationes, quas à tempore retroacto in nobis abundare ſentimus, quia, ſcilicet, iſtas tenemur refrænare & reſtringere, & non ad libitum permittere diuagari. Figura Exod. 21. vbi dicitur, quod ſi quis ſciebat ſe habere bouem cornupetam ab heri, & nudiuſtertius, debebat eum recludere ne læderet ſeu percuteret conuicinos, quod ſi non faceret, lapidibus obruebatur, & homo etiam occidi propter hæc iubebatur. Quia reuera ſi bouem noſtrum, id eſt, corpus ſentimus eſſe cornupetam, & ad occidendum animam per tentationes & deſideria ſatis aptum, ipſum debemus per pœnitentiam coercere, & ne lædat, includere, vel tenere. Quod ſi non fecerimus, ſciamus nobis æternæ damnationis ſupplicium imminere. ¶ Item eſt vnum nudiuſtertius,
C quod quilibet debet reſumere. Et iſtud certe ſignat bona, quæ nudiuſtertius, id eſt, heri, & ante heri, id eſt, tempore retroacto cognoſcimus nos feciſſe, quia ſcilicet illa reſumere debemus, & iterum ſicut ſolebant fieri, replicare. Vnde 2. Regum 3. Tam heri, quã nudiuſtertius quærebatis Dauid vt regnaret ſuper vos, nunc ergo facite, &c. Si enim nudiuſtertius Chriſtum quæſiuimus, et-
D iam nunc neceſſe eſt & vtile, quod eum iterum requiramus. ¶ Item eſt vnum nudiuſtertius, quod quilibet debet repetere, quia, ſcilicet, ſi nudiuſtertius bona fecimus, ipſa modo plus repetere debemus, ſicut ſcilicet Dauid de ſe & ſociis ſuis dicebat 1. Reg. 21. Si autem de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri & nudiuſtertius.
E ¶ Item eſt vnum nudiuſtertius, quod quilibet debet dimittere. Et hoc certe eſt præcedens peccatum, quia ſcilicet ſi nos heri, & ante heri peccauiſſe ſentimus, reſilire, & abſtinere debemus, ſicut ſcilicet legitur 1. Reg. 4. de Hebræis, qui fuerant cum Phili-
F ſtæis, & nudiuſtertius reuerſi ſunt vt eſſent cum Iſrael. ¶ Item eſt vnum nudiuſtertius, quod quilibet debet attẽdere. Et iſtud certe ſignat imperfectionem & inſufficientiã, quas ante heri & etiam adhuc nos habere ſentimus, quia ſcilicet ipſas debemus in mente habere, & recognoſcere, vt ſic inde poſſimus humilitatẽ concipere, & tenere, ſicut ſcilicet Moyſes de ſeipſo dicebat Exod. 4.
G Non ſum inquit eloquens ab heri, & nudiuſtertius. ¶ Item eſt vnum nudiuſtertius, quod quilibet debet metuere, quod de Deo, ſi ipſum in præſenti nobis non eſſe paratum ſicut nudiuſtertius fuerat, videmus, debet eſſe quia ſcilicet ipſum formidare, & metuere debemus. Exemplo ſcilicet Iacob, qui dicebat vxoribus ſuis Gen. 31. Video (inquit) faciem patris veſtri, quod non ſit erga me
H ſicut heri, & nudiuſtertius. ¶ De heri vero in quantum ſignat immediate præteritum, poteſt notare, quod eſt ſcilicet

Vnum Heri
- Breuiter tranſiens,
- Iniqua faciens,
- Iuuamen pariens,
- Torpens & dormiens,
- Mundo ſubueniens.

¶ Heri breuiter tranſiens ſignat mundi proſperitatem, ſeu etiam vitæ noſtræ labilitatẽ, & fugacitatẽ. Iſti.n. quodammodo magis videntur eſſe heſterna quam hodie, quia ſcilicet magis videntur recedere, quam manere, ſicut de vita noſtra dicitur in Pſal. quod [...]ti anni reſpectu æternitatis ſunt ſicut dies heſterna, quæ præ[...]it. Vt ſic cuilibet poſſit dici illud 2. Reg 15. Heri veniſti, & hodie compelleris exire. ¶ Item eſt vnum heri, iniqua faciens, quia [...]cet multi heri, id eſt, in tempore retroacto multa grauia cõ[...]runt, de quibus hodie puniri, & argui meruerunt Exod. 2. [...]quid occidere me vis ſicut occidiſti heri Ægyptium. ¶ Item [...]um heri iuuamen pariens, & iſtud eſt dies veneris ſancta, [...]cilicet Paſcha vigiliæ eſt heſterna, ita quod in vigilia Paſche de humano genere poſſit dici illud Ioan. 4. Heri hora ſexta [...]uit eum febris, quia ſcilicet Chriſtus, qui à febre peccati hu[...]um genus ſanauit, hora ſexta mortuus fuit. ¶ Item eſt vnum [...]torpens & dormiens. Et iſtud eſt, quo impii, nec heri, nec ho[...]bonum faciunt, ſed continue in vitiis pingueſcere volũt, qui[...] poteſt dici illud Exod. 5. Quare non impletis menſuram la[...]m, nec hodie, nec heri? [...] Item eſt vnum heri mundo ſubueniens. Et iſtud eſt dies na[...]tatis domini, quæ reſpectu ſequentis diei beati Stephani po[...]t dici Heri, ita quod Chriſtus protomartyri ſuo loquens po[...]t dicere illud Eccleſi. 38. Mihi heri, & tibi hodie. Et poteſt eſſe thema in die beati Stephani ſatis pulchrum, ſicut illud. Heri veniſti, & hodie compelleris exire, poteſt eſſe thema in die veneris ſancta, in caſu vbi annunciatio dominica fuiſſet in die Iouis ſancta, quod aliquoties inuenitur. Et illud etiam prædictum. Heri hora ſexta reliquit eum febris poteſt eſſe thema pro vigilia Paſchæ. Sufficit. Vide ſupra in titulo hodie.

Nullus. Nota, quod nullitas quæ priuat & tollit omnem entitatem, poteſt in bono & in malo ſignificare, ſecundum quod entitas quam priuat, bona fuerit ſiue mala. Sic igitur nota, quod in ſcriptura reperitur A

Nullitas
- Perfectorum,
- Refectorum,
- Miſerorum,
- Infectorum.

Et primo dico, quod viri perfecti habent ſuam nullitatem. Et hæc pro certa eſt illa, quæ negat in eis & tollit ab eis omne malum. Iſti enim

Carent
- Superbiæ turgido tumore,
- Luxuriæ fœtido liuore,
- Scientiæ auido furore,
- Auaritiæ cupido feruore,
- Negligentiæ tepido liuore.

Igitur dicam, quod viri perfecti nulla tumẽt vana ſuperbia Deut. 17. Nullus deinceps intumeſcat ſuperbia. Item nulla fœtent vili luxuria. Vnde Leu. 18. Vxorem fratris ſui nullus accipiat. Figurati in vacca ruffa, quæ immolabatur pro aqua expiationis facienda, de qua dicitur Num. 19. quod nulla macula debebat eſſe in ipſa. Item iſti nulla abundant vana ſcientia, quia ſcilicet iſti non plus ſapiunt quam oportet ſapere, ſed ſapiunt ad ſobrietatem. Vnde de talibus dicitur Num. 4. quod nulla curioſitate videant quę in ſanctuario ſunt. Vnde etiam Exo 34. præcipitur Moyſi, quod nullus aſcendat ſecum in montem. Montem dico ſacræ ſcripturæ ad ſecreta diuina inueſtiganda, quia nullus alius debet ad hæc inquirenda, præſumendo accedere Leuit. 16. Nullus ſit in tabernaculo, videlicet dum ſanguis ſparg tur in ſanctuario, ſed & ſ[...]cer-dos ingrediatur ſolus in ſancta, &c. Item iſti nulla feruent rerum anguſtia, hoc eſt dictum, cupiditate vel auaritia. Vnde Apoſtolus Actorum 20. Veſtem nullius concupiui. Item iſti nulla torpent mentis pigritia. Exemplo Apoſtoli qui ſcilicet dicit 2. ad Cor. 11. Nam cum egerem, nulli oneroſus fui. Sed, ſicut ait, manus ſuæ laborando victualia miniſtrauerunt. Patet igitur, quomodo eſt quædam nullitas hominum perfectorum. ¶ Secundo vero dico, B quod eſt quædam nullitas hominum refectorum, id eſt, beatorum. Iſti enim nullam habent pœnæ moleſtiam, nullam timent mortis anguſtiam, & nullam vident famis miſeriam, nullã horrent rerum penuriam, nullam ſtupent hoſtis malitiam. Quod iſti careant pœna vel labore, patet Iud. 18. vbi ipſi dicunt. Nullus erit labor, intrabimus ad ſecuros. Item quod iſti careant morte vel dolore, patet Ioan. 19. vbi de quolibet beato poteſt dominus dic[...]. e. Ego nullam cauſam mortis inuenio in eo. Item quod iſti careant fame vel languore, patet 3. Regum 11. vbi dicitur. Quia enim re apud me indiges? reſpondit nulla. Item quod iſti careant fortunæ furore ſcilicet paupertate, patet Deut. 15. vbi dicitur. Fœneraberis nationibus pluribus & ipſe à nullo accipies mutuum. Item quod iſti careant hoſtis furore, patet Exod. 34. vbi dicitur. Nullus inſidiabitur terræ tuæ. Et ſic patet, quod inuenitur nullitas electorum.

¶ Tertio dico, quod inuenitur nullitas miſerorum. Miſeri C enim Nullum

Habent longæ vitæ tractum,
Noſcunt ſcientiæ pactum,
Sentiunt clementiæ tactum,
Inueniunt amicitiæ factum.

Miſeri enim dicuntur, quia nulla eſt eis vitæ longitudo. Vnde iſti dicunt illud 1. Par. 29. Dies noſtri quaſi vmbra, & nulla eſt mora. Item quod nulla eſt eis veri certitudo, patet Eccl 8. Inueni, quod nullam poſſit homo inuenire rationem operum domini. Et Hie. 12. Nullus eſt, qui recogitet corde. Item quia nulla eſt apud eos clementiæ plenitudo ſeu mitigatio, quia ſcilicet pauci volunt eis benefacere. Vnde Iud. 19. Nullus nos ſub tectum ſuum vult recipere. Item quia nulla eſt ad ipſos veræ reputationis & amicitiæ rectitudo. Nullus enim reputat aut amat eos quantum valent. Vnde Eccl 9. de paupere, qui liberauit ſua prudentia ciuitatem, dicitur, quod nullus deinceps recordatus eſt nominis illius pauperis. Et ſic patet, quod inuenitur nullitas hominum miſerorum.

¶ Quarto dico, quod inuenitur nullitas hominum [...]niquo- D rum. Iſti enim nulli dicuntur, quia Nullam

Intelligunt veritatem,
Diligunt bonitatem,
Concipiunt firmitatem,
Percipiunt ſanitatem.

Veritatem (dico) nullam intelligunt Iob 4. Quia nullus intelligit, in æternum peribunt. Bonitatem etiam nullam diligunt. Vnde de illo peſſimo Antiocho dicitur 2. Mach. 9. quod nullo modo à malitia ſua ceſſauit. Firmitatem inſuper nullam concipiunt, quia dicitur Ioſuæ 23. Nullus vobis reſiſtere poterit. Et ideo finaliter ſanitatem nullam percipiunt 2. Machab. 14. Conſiderans nullo modo ſibi eſſe ſalutem. Sufficit de nullus. Vide ſupra in tit. Nihil.

A **Numerus. Numerare.** Nota, quod numerus ſignificare poteſt in bono & in malo. In bono enim per numerum intelligitur certitudo communitatis bonorum. Nam ſicut videmus, quod illa, quę numerantur, in quadam certitudine conſtituuntur, & ab aliis non numeratis diſtinguuntur, & per numerum à generali confuſione ad quandam certitudinem reducuntur, ſic boni numeri dicuntur, quia, ſcilicet, iſti in æſtimatione diuina & in ſua occulta prædeſtinatione ſub quadam ſunt certitudine conſtituti, & ideo apud Deum ipſi ſunt à peccatoribus diſtincti. Et ſic res quæ diligitur, numeratur, quod bene figuratum eſt Num. 1. vbi præcipit Dominus, quod filii Iſrael numerentur, vt, ſcilicet, ſciretur quot, & quanti erant, qui ad bella progrederentur. Breuiter ergo dicamus, quod numerus in bono ſignat limites regularis diſciplinæ. Nihil enim eſt creatum, quin conſiſtat in aliquo certo numero. Et ſic numerus eſt, quod includit, & continet omnia, quæ creantur. Et ſic poteſt ſignificare clauſuram & continētiam Dei mandatorum, virtutum & conſiliorum, infra quorum numeros debemus contineri, & infra quorum limites debent actus & opera noſtra numerari, ſicut dicitur Sap. 11. Deus fecit omnia in numero, pondere, & menſura. Et ſic numerare idem eſt, quod diſcernere, diuidere, & probare. Notemus ergo tam in bono, quam in malo, quod in ſcriptura multiplex numerus reperitur, videlicet

Numerus { Perfectorum, Peccatorum, Beatorum, Damnatorum, Terrenorum.

Primus, Secundus, Tertius, Quartus, Quintus, } numerus eſt { virtuoſus, vitioſus, glorioſus, doloroſus, periculoſus.

¶ Sicut enim videmus, quod iſti nummularii numerant pecunias ſuas, & ſecundum quod ſunt diuerſi valoris ſolent eas in locis diuerſis aſſignare, ſic Deus omnes creaturas ſuas numerauit, & diſtinxit, & vnicuique certum gradum & ordinem aſſignauit.

B ¶ Dicam ergo primo, quod eſt quidam numerus perfectorum, iſti enim à Deo numerantur ſicut pauperes ad conuiuium intromittendi, & ſicut milites ad exercitum deſtinandi. Quia ſcilicet Deus iam ordinauit & numerauit viros ſanctos, vt primo in mūdo debeant per bona opera militare, deinde ad cœleſte conuiuium transfretare 1. Paral. 21. Numerate Iſrael à Berſabeæ vſque Dan. Iſta autem numeratio nihil aliud eſt, quam bonorum à malis diſtinctio. Sicut enim homo rem, quam diligit numerat, ſic Deus illos, quos diligit, ſub numero ſuæ congregationis reponit Actorum 6. Multiplicabatur numerus diſcipulorum. Et ſicut natura numeri eſt, quod de modico poteſt creſcere in infinitum, ſicut patet de vnitate, quæ eſt minimus numerorum, quæ creſcit ad quantam volueris quantitatem, ſic vere iſte numerus bonorum quamuis ſit valde modicus in præſenti (iuxta illud Deut. 33. Viuat Ruben, & non moriatur, & ſit paruus in numero) erit tamen maximus in futuro, quando de Angelis & hominibus fiet vnum ouile & vnus paſtor. Et ideo dicitur de bonis illud Pſal. 104. Cum eſſent numero breui, & pauciſſimi incolæ eius, tranſierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum. Iſte ergo eſt numerus perfectorum. Vnde de numero & de prædeſtinatione bonorum dicitur Sapient. 15. Scimus, quoniam apud te ſumus computati.

C ¶ Secundo dico, quod eſt numerus peccatorum. Et iſte pro certo eſt numerus ſine numero, quia ſcilicet tantus eſt hodie numerus, & congregatio talium quod ipſi ſine numero poſſunt dici, quia ſicut dicitur Eccl. 1. Stultorum infinitus eſt numerus, &c. Ioannes enim Apoc. 9. voluit numerare numerum locuſtarū, quæ aſcenderant de puteo abyſſi, dicens. Numerum equeſtris exercitus vigeſies millies dena millia. Et tamen iſte numerus hodie nō ſufficeret ad numerandum malos. Vnde de malis dicitur in perſona Chriſti in Pſalm. Multiplicati ſunt ſuper numerum, qui oderunt me gratis. De tali enim numero dicitur Sap. 3. Si nati fuerint, in nihilum computabuntur.

D ¶ Tertio dico, quod eſt numerus beatorum. Beati enim in certo numero à Deo ſunt conſtituti, quia ſecundum Geg. certus eſt numerus ſaluandorum. Vnde in Pſal. dicitur. Conſtituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Iſrael Super quod dicit Greg. Illa (inquit) ſuperna ciuitas ex Angelis, & hominibus conſtat; ad quam tanti conſcendūt hominum, quanti ibi boni Angeli remanſerunt. Iſte autem numerus nondum eſt completus, ſed per aggregationem quotidie perficitur, & completur. Ideo dictum fuit Apoc 7. animabus interfectorum. Expectate modicū donec impleatur numerus fratrum veſtrorum. De iſto etiam numero dicitur Sap. 5. Ecce quō computati ſunt inter filios Dei & inter ſanctos ſors illorum eſt.

E ¶ Quarto dico quod eſt numerus damnatorum. Quia ſicut falſa moneta numeratur, vt in fornace iterum refundatur, ſic Deus in ſua præſcientia damnandos appendit, & numerat, vt eos in fornace inferni fundat finaliter & confundat. Vnde Dan. 5. Numerauit Deus regnum tuum, appenſus es in ſtatera, & inuentus es minus habens. Ita quod quilibet, qui taliter erit numeratus, iudicatus & damnatus, poteſt dicere illud Pſalm. Circumdederunt me mala quorum non eſt numerus, comprehenderunt me iniquitates meæ, & nō potui vt viderem.

F ¶ Quinto vero dico, quod eſt numerus terrenorū. Et iſte numerus ſignat pecuniā, q̄ in numero conſiſtit, iuxta illud Eccl. 42. Omne, quod tradis numera & appende. Iſte etiam eſt numerus de quo dicitur Iud. 20. quod filii Iſrael in numero confidentes, in prælio contra Beniamin corruerunt. Quia illi, qui in numero pecuniarum confidunt, ad infernum cadunt finaliter & deſcendunt. Quod figuratur in numero beſtiæ, ſine qua nullus poterat vendere, vel emere, ſicut dicitur Apoc. 13. Et tamen illi, qui numerum beſtiæ habuerunt in ſtagnum ignis & ſulphuris miſſi fuerunt, ſicut dicitur Apocal. 19. Quia vere ad literam ſine pecunia numerata nihil acquiritur vel habetur, quod etiam quandoque ad Eccleſiaſtica beneficia ſe extendit. Verumtamen iſtud eſt verum, quod illi, qui habent numerum beſtiæ, id eſt, illi, qui in numerando & habendo pecuniam (quæ proprie dicitur numerus beſtiæ, quia ad homines inſenſatos & beſtiales pertinet tales numeros habere) plus debito delectantur, in igne infernali finaliter cremabuntur, & tunc non valebit eis iſte numerus, quia ſicut dicitur Eccleſi. 12. ocioſi erunt molentes, imminuto numero. Molentes enim ſunt vſurarii, qui per vſuras pauperes conterunt, atque molunt, qui tamen quantum ad numerationem pecuniæ erūt tunc temporis ocioſi, quia ſcilicet talis erit numerus imminutus. Patet ergo, quod eſt numerus multiplex in ſcriptura.

G ¶ Sed de numero perfectorum & beatorum poſſumus adhuc aliquid notare. Dicamus igitur, quod ad tales numeros recipiuntur multa genera perſonarum, quia ſcilicet de iſto numero ſunt vel erunt illi, qui habent

Virtuoſam fortitudinem,
Luminoſam limpitudinem,
Gratioſam pulchritudinem,
Pudoroſam ſanctitudinem.

¶ Sunt (dico) de iſto numero illi, qui virtuoſa fortitudine roborantur 1. Paral. 11 Iſte eſt numerus robuſtorum Dauid. Et iſti ſunt illi, qui ſunt fortes contra tentationes & tribulationem, qui ſcilicet continue militant contra vitia & peccata Iob 25. Nunquid eſt numerus militum eius? Item illi, qui ſplendoris limpitudine illuſtrantur ſcilicet viri contemplatiui Numer. 26. Numerato omnem ſummam filiorum Iſrael. Iſrael enim interpretatur vidēs Deum, & ſignat contemplatiuos. Item illi, qui honeſtatis pulchritudine decorantur, videlicet honeſti & famoſi, qui in conuerſatione ſunt lucidi, atque clari. De quibus in Pſal. 146. dicitur, quod Deus numerat multitudinem ſtellarum, & omnibus eis nomina donat. Stellæ enim ſignificant viros honeſtos, lucidos atque claros. Item illi, qui caſtitatis ſanctitudine depurantur. Et de hoc dicitur Eccleſ. 19. Qui ſe iungit fornicariis, tolletur de numero anima eius. Ergo qui à fornicariis abſtinebit, anima eius in iſto numero permanebit.

H ¶ Si autem alio modo vis diſtinguere, dic, quod in ſcriptura & apud Deum reperitur

Numerus { Menſium determinatorum, Fortium prædeſtinatorum, Sortium, rerum & fatorum, Mercium, virtutum & donorum, Peſtium, culparum & malorum.

Eſt (dico) numerus menſium. Et iſte eſt numerus menſium humanæ vitæ apud Deum determinatus & certus, de quo Iob decimo quarto. Breues dies hominis ſunt, numerus menſium eius apud te eſt, conſtituiſti terminos eius, qui præteriri non poterunt. Item eſt apud ipſum numerus fortium, id eſt, numerus ſanctorum & prædeſtinatorum, quia apud Deum certum & numeratum eſt, qui & quoti ſunt beatorum numero ſociandi. De quo illud primo Eſdræ ſecundo. Numerum virorum populi Iſrael. Et Apocalyp. 7. Audiui numerum ſignatorum. Item eſt apud Deum numerus ſortium, hoc eſt dictum, numerus fatorum

torum & bonorum, seu malorum fortunæ, quæ sunt apud Deum in certo numero, siue bonis, siue malis hominibus infligantur. Vnde de bonis fortunæ dicitur Dan. 5. quod numerauit Dominus regnum tuum, scilicet, in scriptura. Mane Thethel Phares. De malis vero fortunæ dicitur Esa. 65. Numerabo vos in gladio. Item est apud Deum numerus mercium, hoc est dictum, spiritualium operum & virtutum. Hic est enim numerus optimus, in quo Deus numerat & appendit illos, quos in Paradisi Thesauro reponit. De quo virtutum numero dicitur Marc. 10. & Luc. 12. Capilli capitis vestri omnes numerati sunt, vt de bonis & sanctis dicatur illud Psalm. 5. Omnes hi numerati sunt in diebus Ioathan. Aduerte tamen, quod cum populus Israel numeraretur à Moyse, sicut dicitur Nume. 1. soli leuitæ numerati non sunt ad denotandum, quod leuitæ, id est, Ecclesiastici sunt hodie illi, qui minus consistunt in numero & mensura, & qui minus sunt in virtutum numero constituti Num. 2. Leuitæ vero numerati non sunt Ose. 1. Sine mensura est, & non numeratur. Iste est ergo numerus mercium, scilicet, spiritualium. Item apud Deum est numerus pestium, hoc est dictum, numerus pœnarum infernalium & tormẽtorum. Quamuis enim dicatur 1. Paral. 17. quod vincitur numerus magnitudine, constat tamen, quod omnia apud Deum sunt numerata quia, scilicet, certus est apud eum numerus in inferno & personarum & tormentorum, iuxta illud Hester 9. Numerus illorum, qui occisi erant in Susis, ad regem relatus est Et sic patet, quomodo apud Deum omnia consistunt in numero, pondere & mensura.

A Nunciare. Nuncius.

Nota, quod nuncius est ille, qui ex parte alicuius aliquid alicui dicit, & narrat. Vnde spiritualiter loquendo

Nuncius est nomen:
- Humilitatis,
- Authoritatis,
- Vtilitatis,
- Sedulitatis,
- Veracitatis,
- Sagacitatis.

Cum igitur, vt breuiter transeam, prædicatores, prælati iudices & doctores, sint illi nuncii Dei patris qui populis inferiorib. habent denunciare & dicere illa, quæ pertinent ad salutem, dico, quod ipsi tales spirituales nuncii debent prædictas sex conditiones habere ad hoc, quod conuenientes nuncii possint dici. ¶ Primo ergo debẽt habere humilitatem, quia, scilicet, illi, cuius sunt nuncii, scilicet, Deo obedientes, & subiecti, & humiles debent esse. Illis etiam quibus nunciant, debent modesti & humiles apparere Psal. Patientes erunt, vt annuncient. Non enim debet esse nuncius superbus, quinimo humilis tenetur esse, qui nomẽ nuncii profitetur. Quod vtiq; est contra multos prædicatores, & prçlatos, qui quamuis ex natura officii esse debeant humiles & benigni, ipsi tamen inueniuntur arrogantes & superbi. Isti autẽ sunt illi nuncii, de quibus dicitur Prouer. 16. Indignatio regis nuncii
B mortis. Non sic ergo, sed habeant humilitatem. ¶ Secundo dico, quod tales nuncii debent habere auctoritatem. Non debẽt enim tale officium à seipsis assumere, sed auctoritatem à superioribus obtinere. Nullus enim debet hoc facere, nisi à superiore mittatur. (Iuxta illud Iud. 7. Misit Gedeon nuncios in omnem montem Ephraim) ne forte illi sint de illis, de quibus Dominus dicit Hierem. 23. Non mittebam Prophetas, & ipsi currebant, non loquebar illis, & ipsi prophetabant. Quod est contra illos, qui fingunt se habere auctoritatem, & priuilegia à Papa, vt possint pecunias extorquere, & vt communiter male accidit talibus, quia quandoq; conficiunt bullas falsas, vt ostendant se auctoritatem habere, ex quo finaliter puniuntur, quia sicut dicitur Prou. 13. Nuncii
C impii cadent in malum. Non sic, sed habeant auctoritatẽ. ¶ Tertio dico, quod tales nuncii debent habere vtilitatem, quia, scilicet, bonus nuncius semper debet intendere vtilitatem Domini ex parte cuius nunciat, vel illorum, quibus ipse annunciat. Non enim debet intendere lucrum proprium, sed potius auditorum. Quod tamen hodie est contra multos, qui scilicet magis annũciant verbum Dei pro lucro suo temporali, quam pro alieno vel spirituali. Hoc etiam est contra illos, qui plus delectantur esse nuncii malorum quam bonorum sicut sunt relatores verborum, qui dominis suis magis gaudent dicere mala de aliis, quam bona, similes cornicibus quæ secundum Ouidium sunt nuncii rerum malarum 3. Regum 14. Ego autem missus sum ad te durus
D nuncius. Non sic ergo, sed habeant vtilitatem. ¶ Quarto dico, quod tales nuncii debent habere sedulitatem. Ad nuncium enim pertinet, quod diligenter nunciet aliis illa, quæ debet. Vnde dicitur 2. Reg. 18. Ecce homo currens solus, & dixit Rex, & iste bonus est nuncius Et Esa. 58. Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Istam auctoritatem vide diuisam & prosecutam supra de verbo annunciare, Sed adiunge ibi auctoritates vocales in quolibet membro.

¶ Quinto dico, quod tales nuncii debent habere veracitatem, E
quia scilicet verissime debent annunciare voluntatem Domini sui Psalm. Annunciabo veritatem tuam in ore meo. Quod est cõtra hæreticos, qui non annunciant veritatem, & domini voluntatem, sed potius falsitatem. Et ideo de quolibet tali potest dici illud Actor. 17. Nouorum dæmoniorum videtur annunciator esse. Habeat ergo veracitatem.

¶ Sexto dico, quod tales nuncii debent habere sagacitatem. F
Nuncius enim debet esse sapiens, & discretus, vt scilicet sciat voluntatem domini sui sagaciter exponere, & narrare, quia sicut dicitur Prou. 26. Claudus pedibus & iniquitatem bibens, quæ mittit verbum suum per nuncium stultum. Et ideo Eccle. 10. dicitur, quod qui habent pennas annunciabit sentẽtiam. Pennas inquit ad modum volucris, hoc est dictum, intellectum subtilem & altũ. Vnde nota, quod tales nuncii debent esse claritate sapientiæ dotati atque præditi, quia scriptura vocat eos cœlos, Psal. Annunciabunt cœli iustitiam eius. Et aduerte, quod in scriptura tales

Spirituales Nuncii dicuntur:
- Cœli,
- Sol,
- Patres,
- Firmamentum,
- Tuba,
- Volucres.

Cœli dico per puritatem innocentiæ. Alibi in Psalm. Annunciabunt cœli iustitiam eius. Sol per claritatẽ Sapientiæ Eccl. 43. Sol in aspectu annuncians in exitu. Patres per charitatem amicitiæ. Psalm. Patres nostri annunciauerunt nobis. Firmamentũ per firmitatem constantiæ. Opera manuum eius annunciant firmamentum. Tuba per clamorositatem eloquentiæ Esa. 58. quasi tuba, &c. annuncia, &c. sicut supra. Volucres per sublimitatem eminentiæ Eccl. 10. Qui habet pennas, annunciabit sententiam. Et sic igitur patet, quod illi, qui volunt esse boni & spirituales nuncii, debent diuersimode esse conditionati. ¶ Sed adhuc pos- G
sumus notare, quod multa sunt annuncianda ab istis nunciis spiritualibus, & puro corde narranda & dicenda. Vnde nota, quod isti debent

Nunciare:
- Summam veritatem,
- Dei maiestatem,
- Cœli fœlicitatem,
- Inferni pœnalitatem,
- Propriam iniquitatem,
- Diuinæ laudis iucunditatem.

Isti ergo debent esse sicut galli, qui sunt nuncii diei subsequentis, & diuersis horis & punctis annunciant istam diem. Isti ergo aliquando annunciant diei scientiæ veritatem Psalm. Annunciabo veritatem tuam in ore meo. Item quandoque diuinæ gloriæ maiestatem Esa. 66. Annunciabunt gloriam meam gentibus. Itẽ cœlestis patriæ fœlicitatem Gen. 45. Nunciate patri meo vniuersam gloriam meam. Item quandoque inferni pœnalitatem Luc. 24. Egressæ de monumento nunciauerunt hæc omnia. Item quãdoque propriam iniquitatem Psalm. Deus vitam meam annunciaui tibi, posuisti lacrymas meas in conspectu tuo. Item quandoq; diuinæ laudis iucunditatem Psal. 50. Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam Et sic si omnia ista nunciauerimus nos erimus boni nuncii. Sed vide supra de annunciare, clamare, narrare, dicere, manifestare, & in quolibet loco, vbi fit mentio de prædicatore. Et breuiter de nunciis bonis, ambasiatoribus & legatis potest dici illud 1. Reg. 16 Misit Saul nuncios ad Isai, dicens. Mitte ad me Dauid filium tuum. Et 2. Para. 30. Decreuerunt, vt mitterent nuncios. ¶ Vbi nota, quod in omni nunciorum missione & legatione. Consilium deliberatiuum debet prçcedere, officium acceleratiuum debet procedere, obsequium obtemperatiuum debet succedere. Nam a parte mittentis nuncios debet esse deliberatio, Ideo dicitur. (Decreuerunt) A parte missorum debet esse acceleratio. Ideo dicitur. (Vt mitterent nuncios.) A parte vero illius ad quem nuncii mittuntur, debet esse obtemperatio (Ad Dauid inquit) qui. s. fuit misericors & benignus, iuxta illud. Nuncians Dauid fideli. Dico igitur, quod in omni legatione debet esse discretio deliberatiua scilicet à parte illius à quo nuncii mittuntur. Decreuerunt inquit scilicet Papa, & Cardinales, vel Rex, & consilium suum. Nota, quod Romani nunquã mittebant legatos nisi primo per senatũ esset decretũ. Et nota, quod ad Papam pertinet discernere, & decernere super omnibus publicis negociis. Istud est decretum vigilans, de quo Dan. 4. Vigiles enim sunt illi, qui vigilant super negociis vtilitatis & pacis, sicut

ſunt Papa & Cardinales, &c. Concorda. Igitur dico, quod in legatione debet eſſe diſcretio deliberatiua. ¶ Deinde dico, quod ibi debet eſſe diſcretio acceleratiua, quod oſtenditur cum dicitur (Nuncios) Nomen enim nuncii eſt, quod debeat eſſe diſcurrens & diligens, ſicut de illo qui apparuit ſolus & currens, dicitur 3. Regum 18. quod iſte bonus erat nuncius. Solus enim debet eſſe, ſecum ſecrete de commiſſis cogitando, currens, celeriter mandata commiſſa exequendo: bonus, fideliter & vtiliter viam faciendo, vt de tali ſolo nuncio dicatur illud Iob 1. Euaſi ego ſolus, vt nunciarem tibi. Sit igitur in tali nuncio diſcurſio acceleratiua. ¶ Denique dico, quod in tali nuncio debet eſſe auditio obtemperatiua ſcilicet à parte illorum, ad quos mittuntur, quia ſcilicet iſti debent eſſe Dauid, qui licet interpretetur manu fortis, erat tamen obediens, manſuetus & mitis Pſalm. Memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius. Ad innuendum, quod iſti, ad quos mittuntur nuncii, nunquam debent eſſe ita potentes, quin obediendo & reſpondendo debeant eſſe mites, vt ſic de quolibet tali nuncio poſſit dici illud 1. Reg. 20. Venit igitur nuncius ad Dauid. Et vtinam non verificetur illud, quod ſcribitur 1. Reg. 19. vbi dicitur, quod nuncii venientes in lecto Dauid non inuenerunt ipſum Dauid, ſed vnum ſimulacrum. Quia pro certo ſi nuncii Papæ loco Dauid inueniant modo ſimulacrum, id eſt, loco obedientis & pacifici virum peſtiferum, atque durum, qui ſcilicet audire, & intelligere non velit, male erit. Sit igitur quilibet talis Dauid, vt ſic ille, qui ad eum mittit, ad Dauid & non ad Saul gaudeat ſe miſiſſe. Iuxta illud 3. Re. 3. Miſit ergo Abner nũcios ad Dauid. ¶ Et reuera nuncii tales mittuntur triplici cauſa. ſ. I

Ad { Viſitandum, Mitigandum, Conſolandum.

Viſitando dico per dulcem amorem, ſicut 1. Reg. 19. dicitur. Miſit Rex nuncios, vt videret Dauid. Ad mitigandum etiam litiũ horrorem ſcilicet ad componendum pacem ſuper controuerſiis litium & guerrarum 3. Reg. 2. Venit nuncius ad Salomonem, qui, ſcilicet, interpretatur pacificus. Ad conſolandum inſuper mœrẽtium terrorem, ſicut de Dauid legitur 1. Par. 19. quod Dauid miſit nuncios ad conſolandum Regem Ammon ſuper morte, ſcilicet, Patris ſui. Et ſic certe tales

Nuncii { Amicorum viſitatiui, Inimicorum concordatiui, Infirmorum triſtium conſolatiui,

Poſſunt dicere illud 2. Reg. 18. Bonum apporto nuncium domine mi Rex. Vt etiam de quolibet tali poſſit dici illud ibidem. Vir bonus eſt, & nuncium portans bonum. Vbi nuncius deſcribitur, vt animi viribus præditus, quia vir: Vt virtutum moribus inclytus, quia ſcilicet bonus: Vt vtili opere deditus, quia nunciũ portans bonum. Et hæc de nunciis ſufficiant.

A **Nunc.** Nota, quod iſtud aduerbium temporis Nunc ſignificat cuiuslibet durationis præſentem, momentaneã & indiuiſibilem portionem. Iſtud enim non reſpicit præteritum aut futurũ, ſed ſolum illud, quod eſt præſens, momentaneũ atque certum. Aliæ enim partes temporis ſunt incertæ, ſcilicet, præteritum quod iam tranſiit & futurum etiam quod nondum eſt. Nunc autem, quod eſt præſens, ſolummodo poteſt dici certum. Igitur notare poſſum, quod Nunc diuerſimode ſumitur in ſcriptura. Inuenitur enim Vnum Nunc

Ingentis diuinitatis,
Labentis mortalitatis,
Virentis moralitatis,
Præſentis proſperitatis.

Et ſic pro certo dico, quod

Deus, Homo, Iuſtus, Peccator, } habet ſuum Nunc, quod menſurat { eius eſſentiã, vitæ pſentiã, morũ iuſtitiã, eius neqtiá.

B ¶ Primo igitur dicamus, quod in ſcriptura reperitur vnũ Nunc, quod pertinet ad ſummam diuinitatem. Et ſic dico, quod Deus habet Nunc æternitatis. Apud Deum enim totum eſt Nunc, nihil enim ibi eſt niſi præſens. Infra ambitum enim ſuæ infinitatis & æternitatis continetur, & comprehenditur in iſto Nunc, & in iſto præſenti omne; quod eſt temporale, & quicquid ſucceſſiue durauit à mundi principio & ab æuo. Mille enim anni ante oculos eius tanquam dies heſterna, quæ præteriit. Vnde de tali Nunc dicitur Eſa. 43. Et nunc hæc dicit dominus creans cœlos. Et ſi vis nota, quod Deus habet

Vnum Nunc	Magnitudinis,	quæ non	Minoratur,
	Longitudinis,		Terminatur,
	Fortitudinis,		Superatur,
	Mititudinis,		Irritatur,
	Celſitudinis,		Inclinatur,
	Amplitudinis,		Coarctatur,
	Rectitudinis,		Refrænatur.

Igitur dico, quod Deus habet in iſto Nunc æternitatis imminorabilem magnitudinem Exod. 18. Nunc cognoui, quia magnus Dominus, &c. Item habet interminabilem longitudinem, quia ſcilicet iſte viuit, & durat in æternum 1. Reg. 35. Nunc ergo domine mi viuit dominus. Item habet inſuperabilem fortitudinem Apoc. 12. Nunc eſt ſalus & virtus, poteſtas & imperium, & fortitudo Dei noſtri, &c. Item habet inirritabilem mititudinem, quia ſcilicet ipſe habet clementiam infinitam, qua inceſſanter adiuuat & confortat Pſa. Propter miſeriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit dominus. Et Tob. 3. Nunc Domine memento mei, ne vindictam ſumas de peccatis meis. Vnde de beatis, quos nunc Deus beatificat in patria, dicitur Oſeæ 8. Nunc congregabo eos, & quieſcent. Item habet non inclinabilẽ celſitudinem. Iſte enim nunquam deprimitur à ſublimitate Maieſtatis æternæ, dicens illud Eſa. 33. Nunc exurgam, dicit dominus, nunc exaltabor, nunc ſublimabor. Quod bene recognoſcũt beati dicentes in Pſalm. Sit nomen domini benedictum ex hoc nunc & vſque in ſæculum, à ſolis ortu vſque ad occaſum, &c. Item habet irreſtringibilem amplitudinem, quia ſcilicet iſte eſt ſuper õmnia liberalis & amplus, dicens ſcilicet Iohan. 17. Nunc cognouerunt, quia omnia, quæ dediſti mihi, dedi eis. Item habet irrefragabilem rectitudinem, hoc eſt dictum, iuſtitiam infinitam ad puniendum malos, dicens Mich. 5. animæ peccatrici. Nunquid vaſtaberis filia latronis. Vnde Dominus dixit Pharaoni Exod. 9. Nunc enim extendens manum percutiam te. Et ibidem. Peccauimus etiam nunc. Dominus iuſtus, &c. Et Tob. 3. Nunc domine magna iudicia tua. Et Oſeæ 8. Nunc recordabitur Dominus iniquitatis illorum. Sic ergo patet, quod eſt vnum Nunc, quod pertinet ad ſummam diuinitatem. ¶ Secundo dico, quod eſt vnum C Nunc quod pertinet ad noſtram humanitatem, ſeu mortalitatem. Et iſtud pro certo nihil aliud eſt, quam vita præſens, de qua non habemus niſi Nunc. Et pro certo iſta eſt Vnum Nunc, quod

Cito labitur, dum parum manemus,
Nube tegitur, dum pauca videmus,
Morte frangitur, qua cito cademus,
Pœnis angitur, dum pace caremus.

Dicam igitur, quod humana vita eſt vnum Nunc, quod cito labitur. Nunc enim vitæ præſentis valde modicum perſeuerat Ioa. 12. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Item eſt vnũ Nunc, quod nube tegitur, dico ignorantiæ 1. Cor. 13. Nunc cognoſco ex parte. Et ibidem. Videmus Nunc in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Item eſt vnum Nunc, quod morte clauditur ſeu frangitur Iob 7. Ecce Nunc in puluere dormio. Item eſt vnum Nunc quod pœnis angitur ſeu ſubiicitur. Conſtat enim quod Nunc vitæ præſentis eſt plenum miſeriis atque pœnis. Vnde Iob 5. Nunc veniſtis, & modo videntes plagam meam timetis. Et ſic patet, quod eſt vnum Nunc quod pertinet ad noſtram humanitatem. ¶ Tertio dico, quod eſt vnum Nunc, quod pertinet ad morum D ſinceritatem. Boni enim & iuſti habent ſuum Nunc, videlicet tẽpus & ſtatum perfectionis & virtutis, quod peragunt in præſenti, & in quo Deo Nunc, id eſt, prompte & principaliter obediunt ſine mora. Vnde de tali Nunc, id eſt, de ſtatu perfectionis virtutis & gratiæ poteſt dici illud 1. Regu. 15. Nunc ergo inueniant pueri tui gratiam in conſpectu tuo. Notabo ergo, quod in tali Nunc

Magna videt clara diſcretio,
Deum laudat ſana locutio,
Surſum clamat frequens oratio,
Cito paret velox auditio,
Cibis parcit arcta comeſtio,
Læta fugit triſtis editio,
Sanctos iuuat Dei prouiſio,
Deum timet ſancta ſubiectio,
Deum colit ſacra religio,
Deum ſperat vera deuotio,
Cohæredes facit patris adoptio,
Deum guſtat beata fruitio,
Deum cernit certa cognitio.

Igitur dico, quod in iſto Nunc ſcilicet in ſtatu gratiæ, perfectionis & virtutis, magna videt clara diſcretio Ioa. 9. hic eſt filius noſter, qui cœcus natus eſt, quomodo autem nunc videt, nos neſcimus: & ibidem. Quomodo ergo Nunc vides? qui reſpondit. Cum cœcus eſſem, modo video. Item in iſto Nunc Deum laudat ſana locutio Iohannis 16. Ecce nunc palam loqueris, & prouerbium nullum dicis Pſalm. Nos qui viuimus, benedicimus Domino ex hoc Nunc & vſque in ſæculum. Item in iſto Nunc clamat feruens oratio 1. Machab. 4. Et nunc clamemus in cœlum, & miſerebitur noſtri Deus noſter. Et 2. Machab. 1 Et Nunc hic ſumus orantes pro vobis. Item in iſto Nunc cito paret velox auditio, id eſt, obedientiæ virtus. Vnde Tobiæ 14. Nunc ergo filii audite me. Et Iohan. 5. Venit hora, & Nunc eſt, quando mortui audient vocem filii Dei, & qui audierint, viuent. Item in iſto Nunc cibis parcit arcta comeſtio, id eſt, abſtinentia Ioelis 2.

Nunc ergo dicit dominus, conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & planctu &c. Et Luc. 6. Beati qui Nunc esuritis, quia saturabimini. Item in isto Nunc læta fuit tristis deiectio, id est, lamentabilis meditatio. Vnde Matth. 5. Beati qui Nunc fletis, quia ridebitis. Item in isto Nunc sanctos iuuat Dei prouisio. Vnde Act. 12. Nunc scio vere, quia misit Dominus Angelum suum & eripuit me de manu Herodis &c. Item in isto Nunc Deum timet sancta subiectio Gen. 22. Nunc cognoui & timeas Dominum, dixit Angelus Abrahæ. Item isto Nunc Deum colit sacra religio Ios. 24. Nunc ergo ait auferte Deos alienos de medio vestri. Et Iud. 11. Ego enim Ancilla tua Deum colo etiã Nunc apud te. Item in isto Nunc Deum sperat vera deuotio 1. ad Cor. 13. Nunc autem manet fides, spes, charitas, hæc tria: maior autem horum est charitas. Item in isto Nunc sanctos vocat patris adoptio 1 Ioan. 13. Charissimi, Nunc filij Dei sumus. Item in isto Nunc Deum gustat beata fruitio. Vnde de quolibet beato dicitur cuilibet damnato illud Luc. 16. Fili recordare quod recepisti bona in vita tua, Lazarus autem similiter mala, Nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Vnde Mar. 10. dicitur, quod boni recipiunt Nunc in hoc tempore domos & temporalia bona, & in futuro sæculo vitam æternam. Item in isto Nunc Deum cernit certa cognitio Luc. 1. Nunc dimittis seruum tuum domine secundum verbum tuum in pace, quia viderũt oculi mei salutare tuum. Et breuiter istud est Nunc diuinæ acceptionis. Quia ecce Nunc tempus acceptabile, ecce Nunc dies salutis 2. ad Cor. 6. Præsentis turbationis. Nunc si oportet contristari in variis tentationibus. Et æternæ consolationis, quia ecce Nunc dies salutis. Et sic patet, quod est vnum Nunc quod pertinet ad morum sanctitatem.

E ¶ Quarto vero dico, quod est vnum Nunc quod pertinet ad mentis iniquitatem, hoc est dictum, ad statum & conditionem malorum. Mali enim non respiciunt nisi Nunc, id est, vitam & prosperitatem præsentem. Nunquam enim respiciunt tempus præteritum, quod perdiderunt, bona opera, quæ amiserunt, magna scelera quæ commiserunt. Item nunquam respiciunt tempus futurum ad quod venerunt, bonum perenne, quod amiserunt, pœnam æternam, quam meruerunt. Sed quid respiciunt? Certe illud Nunc, hoc est dictũ, præsens gaudium, quod receperunt, mundi gloriam, quam conceperunt, bona terrena, quæ possederunt. Et breuiter isti videntur similes lynci, quæ nihil videt nisi præsens, quia, scilicet, statim obliuiscitur quicquid videt ante vel retro. Item de leone legitur, quod collum habet inflexibile, ita quod solum ante se potest respicere, nisi forte vertatur totum corpus. Sic vere multi sunt, qui non considerant de tempore Nunc & de mundi negociis nisi præsens, quia, sc. nunquam vertunt animum suum ad pæterita vel futura, imo obliuioni penitus solent dare quicquid ante se fuit, aut post erit. Et tamen isti deberent aduertere, quod sancta animalia oculos habebant ante & retro, sicut dicitur Apoc. 4. & Ezec. 1. De isto ergo Nunc, id est, de præsenti statu, & gloria & prosperitate potest dici illud Luc. 6. Væ vobis, qui Nunc ridetis, quia plorabitis, & flebitis vos. Vnde nota, quod istud est vnum Nunc

Ignorantiæ & obliuionis,
Resistentiæ & rebellionis,
Violentiæ & inuasionis,
Fraudulentiæ & deceptionis,
Inconstantiæ & deiectionis.

Dico ergo, quod istud est vnum Nunc obliuionis & ignorantiæ, quia, scilicet, mali nunc videntur esse cœci, in quantum, scilicet, Nunc non videntur perpendere mala, quæ imminent ipsis Luc. 19. Nunc autem abscondita sunt hæc ab oculis tuis. Item istud est vnum Nunc rebellionis & resistentiæ 1. Ioan. 2. Nunc Antichristi facti sunt multi. Item istud est vnum Nunc inuasionis & violentię, quia, scilicet, alter rapit ab altero si sit potens 1. Reg. 2. Nunc dabis mihi, alioquin tollam vi. Item istud est vnum Nunc deceptionis & fraudulentiæ. Vnde Dalila legitur deceptorie dixisse Samsoni Iud. 16. Nunc indica mihi quo ligari debeas. Item istud est vnum Nunc deiectionis & inconstantiæ, quia, scilicet, gloria malorum non perseuerat. Vnde de Adam peccante dicitur Gen. 3. Nunc ergo ne forte sumat de ligno vitæ, & viuat in æternum, eiicite eum de paradiso. Et Ioan. 12. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras, scilicet, per mortem & damnationem æternam. Et sic ergo patet, quomodo istud aduerbium Nunc diuersimode sumitur in scriptura, scilicet, quantum spectat ad malorum iniquitatem, ad iustorum, seu ad virtutum sinceritatem, ad hominum mortalitatem, ad æternam diuinitatem. Sufficit.

F ¶ Sed si de isto Nunc vis amplius dilatare, nota, quod istud aduerbium Nunc (quod est breuissima pars temporis) signat breuissimam vitam nostram, quæ de tempore non habet nisi Nunc, scilicet, illud instans, quo præsentialiter viuimus. Secundum. n. Senecam, quicquid de tempore transiit mors iam tenet, quod autem futurum est, vitam nondum habet. Quia nihil breuius, nihil incertius, nihil indurabilius vita nostra. Vnde dicit idem Seneca. Homo vitæ accommodatus est, non datus, & bene dicit accommodatus, quia non manet apud commodatarium, nisi quamdiu placuerit commodanti. Res autem data, perpetuo potest commodatario remanere. Sic vere homo vitæ dicitur accõmodatus, & non datus quia ad voluntatem commodantis, scilicet, Dei, non ad suam, apud vitam commoratur, & ideo ad beneplacitum reuocatur. Ideo bene dicitur Iacob 4. Quæ autem est vita nostra Vapor est ad modicum parens. Quod pulcherrime tractans B. August. dicit sic. Vita (inquit) hæc, vita dubia, vita cœca, vita ærumnosa. Hanc enim humores fœdant, dolores exterminant, ardores desiccant, aëra morbidant, escæ inflant, ieiunia macerant, ioci soluunt, tristitiæ consumunt, sollicitudo coarctat, securitas hebetat, diuitiæ inflant, paupertas deiicit, iuuentus extollit, senectus incuruat, infirmitas frangit, mœror deprimit, & post hæc omnia mors interimit, quæ vniuersis gaudiis finem imponit, ita vt cum esse desierint, nec fuisse putentur. Ista est ergo vita nostra, quæ proprie dicitur nunc, quia valde est trãsitoria seu breuis. Ideo de ista breuitate dicitur 1. Pet. 1. Modicum Nũc si oportet contristari. Adq; facit verbum B. Aug in quodam sermone. Vitæ inquit huius prolixitas breuitas potest dici. Si. n. Adam adhuc viueret, & hodie moreretur, quid eidem proficeret præterita longitudo? Est enim de vita nostra sicut de constellationibus quæ secundum Mathematicos non durant in eadem dispositione nisi per vnum momentum seu per vnum instans. Ratio est euidens intuenti. Nam constellationes considerantur ex motu, situ & aspectu stellarum erraticarum seu planetarum ad stellas fixas, quorum, scilicet, motus sunt diuisi & varij, & quãdoque contrarij, ita quod in eadem dispositione non manent nisi per instans. Ideo cum continue moueantur, necessario concluditur, quod earum influentia, proprietas & constellatio in instanti transeat & mutetur. Sic vere charissimi, vita humana ex contrariis motibus planetarum, id est, ex contrariis proprietatibus elementorum componitur, & ideo per vnum Nunc & per vnum præsens modicum durat. Semper enim currit, & labitur, & tam in moralibus, quam in naturalibus conditionibus cõtinue vertitur, & mutatur. Vt de tali Nunc dicatur illud Iob 13. Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Et ideo sicut videmus, quod nauta habens ventum prosperum quanto citius potest properat ad portum, sciens, quod ventus mirabiliter est res dubia & incerta, eo quod facillime potest mutari, sic vere charissimi, quia scimus ventum labilis vitæ nostræ valde mutabilem, & incertum quodque facillime mutatur de sanitate in infirmitatem, de diuitiis ad paupertatem, de iuuẽtute ad senectutem, de prosperitate ad aduersitatem, & quod deterius est, de vita ad mortem, debemus quamdiu durat istud nunc, id est, quamdiu durat status merendi, per mare pœnitentiæ properare, & iter virtutum continuare, vt ad portum salutis per pœnitentiam valeamus applicare. Ideo consulit Dominus per prophetam Iohelem 2. ca. Nunc conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. In quibus verbis aduertendum est, quod breuitas huius vitæ debet nos inducere ad pœnitentiam faciendam Celeriter festinando [Nunc inquit] Sagaciter ordinando [Conuertimini ad me] Mentaliter cogitando vel conuertendo [In toto corde vestro] Carnaliter affectando [In ieiunio] Vocaliter lamentando [Et fletu & planctu].

¶ Dico ergo, quod breuitas huius vitæ debet nos inducere ad pœnitentiam faciendam celeriter cum festinatione, quod ostẽditur, cum dicitur [Nunc] Res enim debet fieri cito, cuius dilatio est periculosa. Vnde homo intoxicatus statim debet per theriacam remedium adhibere, priusquam per veneni malitiam perimatur. Homo etiam condemnatus statim debet appellare, ne sententia in rem iudicatam transeat, & non sit locus amplius appellandi. Sic vere homo intoxicatus per peccatum mortale & per consequens ad pœnam condemnatus æternam, statim & sine dilatione debet remedium apponere, & adhibere theriacam contritionis, & emittere appellationem confessionis. Et sic poterit sententiam reuocare, & mortem æternam vitare Nunc ergo. Ideo docet scriptura Tob. 14. Nunc ergo filij audite me. Istud tamen est contra multos, qui sunt valde tardi ad pœnitentiam, semper enim procrastinant pœnitere similes cornici, quæ semper dicit Cras, Cras, sperantes diu viuere, & in fine vitam suã emendare. Et tamen istis accidit sicut gypso seu plastro, quod est talis conditionis, quod nisi statim, postquam est distemperatum, in opere ponatur, ita fortiter induratur, quod nunquam potest amplius operari. Si vere homo distemperatus per contritionem vel per sui status considerationem, nisi cito G

ponitur in opere per pœnitentiam & conuersionem, faciliter perit. Nam si diu moraretur per obstinationem, ita per malam consuetudinem induraretur, quod vix ampliùs ad bonum aliquod applicaretur. Nunc ergo, id est, celeriter est facienda. Vnde Apostolus, dum tempus habemus, operemur bonum. Et nota si vis, quod breuitas huius vitæ, quæ per istud aduerbium Nunc, denotatur, habet generaliter multa, quæ inducere possunt ad pœnitentiam celeriter peragendam. Habet enim pœnarũ paucitatem 1. Pet. 1. Modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus. Virtutum quantitatem 1. ad Cor. 13. Nunc autem manet fides, spes, charitas, tria hæc. Animę libertatem Rom. 6. Nunc autem liberati à peccato, serui facti iustitiæ &c. Bonorum vbertatem Matth. 5. Beati, qui nunc esuritis, quia saturabimini, beati, qui nunc fletis &c. Fiat igitur pœnitentia celeriter cum festinatione.

H ¶ Item debet fieri sagaciter cum ordinatione vel cum discretione, quia, scilicet, ad dominum debet fieri, non ad mundum. [Conuertimini inquit ad me] Solsequium enim ad nullam stellam se conuertit præterquam ad solem, sed solem sequitur, & ad eum aperitur, & ad ipsum continue inclinatur, & ideo sponsa solis & solsequium nuncupatur. Ferrum etiam non ad quemcũque preciosum lapidem se conuertit, sed tantum ad adamantem & magnetem, qui sunt lapides reconciliationis. Sic charissimi, cor nostrum & affectio nostra non ad quæcunque delectabilia se debet conuertere, sed tantummodo ad solem iustitiæ Iesum Christum, qui lapis reconciliationis dicitur, quia per ipsum peccator Deo patri mediante pœnitentia reconciliatur. Ad istum enim debet respicere per deuotionem. Ad istum se debet aperire per confessionem. Ad istum se debet inclinare & tendere per desiderium & affectionem. Et sic bene dico quod ipse debet facere pœnitentiam sagaciter, scilicet, ipsam ad Deum referendo & ordinando, quod ostenditur cum dicitur, Conuertimini ad me, & salui eritis. Vnde August. super Psalmos. Conuertere ad dominum, quia ab eo recedendo frigescis, accedendo feruescis, recedendo tenebrescis, accedendo splendescis. A quo enim habes, vt sis, ab ipso habes, vt bene sis. Fiat ergo pœnitentia sagaciter cum discretione [Conuertimini ad me inquit] quasi dicatur non ad alium, quam ad Deum Ioan. 16. Nunc vado ad eum, qui me misit. Et Ioan. 17. Nunc autem ad te venio. Quod non faciunt hypocritæ, qui se non conuertunt ad Deum, sed ad mundum, quia, scilicet, pœnitentiam suam faciunt non ad gloriam Dei, sed ad vanitatem mundi, iuxta illud Oseæ 5. Nunc fornicata est Ephraim, scilicet, Deum dimittendo, & ad mundum se conuertendo.

¶ Item debet fieri pœnitentia mentaliter cum contritione [In toto inquit corde vestro] Sicut enim species amaræ sunt (vt communiter) magis medicinales, quam dulces, sicut patet de aloe & de myrrha, sic vere amara & dolorosa cordis contritio valde medicinalis est. In toto ergo corde vestro. Vnde Iohel. 2. Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Apes enim secundum Ambros. & Plinium, liniunt in æstate ostia domorum suarum succis amaris. Sic vere ostium animæ, id est, cor, per quod bona, scilicet, vel mala intrat cogitatio, debemus linire succis amaris, id est, amaritudine contritionis, doloris pariter & timoris Esa. 33. Cor tuum meditabitur timorem. Vt enim dicit Chryso. li. de compunctione cordis. Contritio est humiliati cordis vera compunctio, maxima agere, humilia loqui, iusta operari, & super peccatis timere, & tremere [In toto corde vestro inquit] Eccl. 39. Nunc in omni corde & ore collaudate, & benedicite nomen domini. Quod est contra illos, qui non in corde suo Deum colunt, imo cum isto nunc cor suum ad mundum diuidunt & extendunt Oseæ 10. Diuisum est cor eorum, nunc interibunt. Fiat igitur pœnitentia mentaliter cum contritione.

K ¶ Item debet fieri realiter cum afflictione [In ieiunio inquit] Ieiunare enim debemus & realiter abstinere, & ab illicitis, scilicet, à peccatis, & à licitis, scilicet, à cibis. A peccatis enim debemus ieiunare, quia secundum Innocent. in sermo. Magnum & salutare ieiunium est à vitiis abstinere. Hoc est enim magnum ieiunium quod dissoluit colligationes impietatis, soluit fasciculos deprimentes. A cibis etiam abstinere debemus, quia ad hoc monet natura, dictat figura, docet scriptura [Natura] Ieiunant enim animalia, quando vident se nimium repleta, sicut dicitur, de leone & lupo, quod quandoque ieiunet per tres dies. Quia re vera si vitiis & peccatis nos repletos sentimus, vt sanemur, per abstinentiam ieiunare debemus. Ad quod facit figura, quia, scilicet, Moyses, Helias, & Christus ieiunauerunt, vt eorum exemplo nos ieiunare docerent. Item hoc docet scriptura, quia prima inhibitio, quæ fuit de ieiunio, facta fuit parentibus in paradiso. Vnde de ligno scientiæ boni & mali ne comedas Gen. 2. Et ideo merito debemus ieiunare, quia reuera ieiunium valet ad bona omnia procuranda, & ad mala omnia extirpanda. Ideo Innocent. ibi dicit, quod ieiunium valet ad iram placandam, ad veniam impetrandam, ad nequitiam extirpandam, ad pœnam vitandam, ad munditiam retinendam, ad ignorantiam excludendam, ad victoriam consequendam, ad gratiam obtinẽdam, quæ omnia exemplificat idem Innocen. per historiam, exempla sacrę scripturæ. Fiat ergo pœnitentia realiter & cum afflictione. In ieiunio inquit 2. ad Cor. 6. Ecce nunc dies salutis. Sequitur. In omnibus exhibeamus nos tanquam Dei ministros, in multa patiẽtia, in laboribus, in ieiuniis &c. ¶ Item debet fieri cum vocis e- L
missione [Fletu inquit & planctu] Pœnitens enim debet esse sicut columba, quæ pro cantu gemitum reddit. Quia vere nobis in isto tempore non debet esse cantus solatij vel canoris, sed gemitus tristitiæ vel mœroris Ps. Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meũ rigabo [Fletu inquit & planctu] Fletus enim & lacrymatio est lixiuium, quod maculas peccatorum abstergit. Vnde Chryso. exponens illud Ps. Fuerunt mihi lacrymæ meæ, &c. dicit sic. Fletus inquit cibus est animarum, corroboratio sensuum, ablatio peccatorum, refectio mentium, lauacrum culparum. De voce ergo confessionis & compunctionis, orationis, deuotionis, quæ debet fieri in isto nunc, dici potest illud 1. Mach. 4. Et nunc clamemus in cœlum, & miserebitur nostri Deus noster. Ista sunt ergo quinque bona, quæ nos inducunt ad pœnitentiam in huius vitæ breuitate, scilicet, fletus emissio, carnis afflictio, mentis contritio, sagax discretio, velox executio.

Nunquam.

Cum nunquam sit aduerbium fortiter negatiuum, nota, quod nunquam pertinet ad Deum, ad iustum, & ad impium. Deus enim in scriptura habere vnum nunquam repetitur, quod A

Punit noxios,
Iuuat anxios,
Docet inscios,
Laudat socios.

Primo ergo dico, quod est vnum nunquam Dei, quod punit noxios, & est iustitia. Ista enim nunquam parcit peccatoribus obstinatis, & decedentibus in peccato. Vnde Mat. 7. de damnatis dicit Christus. Tunc inquit (scilicet, in iudicio) confitebor illis, quia nunquam noui vos, discedite à me operarij iniquitatis.

¶ Nunquam Dei, quod iuuat anxios, est clementia seu misericordia, de quo dicitur 2. Mac. 6. Nunquam quidem Deus à nobis misericordiam suam amouet, corripiens vero in aduersis populum suum non derelinquit. ¶ Nunquam Dei, quod docet nescios vel inscios, est scientia vel sapientia, de quo dicitur Ioan. 7. quod Christo prædicante, audientes dixerunt. Nunquam sic locutus est homo. ¶ Nunquam Dei, quod laudat filios seu socios est amicitia. Et sic dicitur de pueris Christum laudantibus & à principib. sacerdotum redargutis Matt. 21. quod Christus ipsos laudauit, dicens. Nunquam legistis, quod ex ore infantium & lactantium perfecisti laudem? Deus ergo habet suam negatiuam, & suum nunquam.

¶ Secundo dico, quod iustus etiam habet suum nunquam. Et B
sic dico, quod iustus Nunquam

Corrumpitur luxuriæ fæce,
Extinguitur superbiæ nece,
Accenditur pecuniæ face,
Attingitur sæuitiæ falce.

Dico, quod iustus luxuriæ fæce nunquam corrumpitur dicens Tob. 3. cum Sara. Nunquam concupiui virum, & mundam seruaui animam meam ab omni concupiscentia. Nunquam ludẽtibus miscui, neque his, qui in leuitate ambulant participem me præbui. Viro vero casto dicitur Tob. 4. Præter vxorem tuam nunquam patiaris crimen scire. Item dico, quod iustus nece superbiæ nunquam extinguitur, iuxta illud Tob. 4. Superbiam in sensu tuo nunquam dominari permittas. ¶ Item iustus pecuniæ face nunquam succenditur. Vnde Tob. 5 dicebat illa vxor Tobiæ de filio suo. Nunquam fuisset ipsa pecunia, propter quam misimus peregrinari lumen oculorum nostrorum. ¶ Item iustus falce sęuitiæ nunquam attingitur, sicut serui Dauid dicebant de seruis Nabal. Nunquam eis molesti &c. Iustus igitur habet suũ Nunquam.

¶ Sed tertio dico, quod impius habet suum Nunquam. Et sic C
dico, quod impius Nunquam

Satiatur, sed semper famescit,
Fœcundatur, imo sterilescit,
Quietatur, imo plus tumescit.

Dico igitur, quod impius nunquam satiatur, & hoc facit ardoris cupiditas Prou. 30. Ignis autem Nunquam dicit sufficit. Item dico, quod impij nunquam fœcundantur, scilicet, bonis operibus & virtutibus, & hoc facit vrgens iniquitas. Vnde peccator est illa sterilis ficulnea, cui maledixit Christus, dicens Matth. 21.

Fructus

Fructus ex te Nunquam nascatur. Item dico, quod impius Nunquam quietatur, & hoc facit inuidiæ prauitas. Vnde ille frater, qui inuidebat fratri suo honorifice recepto, dixit patri Luc. 15. Ecce inquit tot annis seruiui tibi, & Nunquam mandatum tuũ præteriui, & Nunquam dedisti mihi hœdum, vt cum amicis meis epularer. Et sic dico, quod Nunquam potest diuersimode dici, scilicet de Deo, de iusto, & impio. Vide supra in titulo non & neque & aliis negatiuis.

A **Nunquid.** Nota, quod istud aduerbium interrogandi Nunquid semper denotat aliquam querelam & conquestionem factam, scilicet, ad maiorem veri affirmationem vel ad alicuius falsi denegationem. Et quia in scriptura aliquando loquitur Deus, aliquando iustus, aliquando impius, possum dicere, quod ista interrogatio Nunquid ad istos tres modos loquendi refertur vt communiter in scripturis.

¶ Primo ergo dicamus, quod Nunquid quandoque refertur ad Deum loquentem. Constat enim quod Deus in scriptura multum vtitur isto aduerbio Nunquid. Et hoc certe facit, scilicet,

Stultos arguendo,
Doctos instruendo,
Iustos commendando,
Sese præferendo,
Sęua detestando, vel
Vana reprimendo.

Dicam ergo, quod Deus per Nunquid solet stultos arguere. Constat enim quod Deus per Nunquid arguit fatuos de ignorãtia, de impotentia, de iniustitia, de inconstantia. De ignorantia dico. Et sic dicit Iob 39. Nunquid considerasti latitudinem terræ? indica mihi si nosti, in qua via habitet lux, & tenebrarum quis locus est? Sequitur. Nunquid nosti ordinem cœli, & pones rationem eius in terra? Et Iob 37. Nunquid nosti semitas nubiũ, magnas & perfectas scientias? ac si diceret. Non. Item stultum arguit de impotentia, dicens Iob 38. Nunquid coniungere poteris micantes stellas pleiades? Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & reuertentia dicent tibi, assumus? Nunquid tenuisti concutiẽs extrema terræ? quasi diceret. Ista non pertinent ad potentiam mortalem. Item arguit stultum de iniustitia, dicens, scilicet, Eze. 18. Nunquid viæ meæ non sunt æquæ domus Israël, & non magis viæ vestræ prauæ sunt? Et Miche. 3. dicitur. Nunquid vestrum est scire iudicum, qui diligitis malum, & odio habetis bonum? ac si dicat, non. Item arguit stultum de inconstantia, dicens Hie. 22. Nunquid vas fictile, atque contritum vir iste? Nunquid vas absque omni voluptate? Patet ergo, quomodo per Nunquid solet Deus stultos arguere.

B ¶ Item dico, quod Deus per Nunquid solet bonos instruere. Et sic certe dico, quod Deus per Nunquid instruit hominem qualiter debeat

Ieiunare,
Erogare,
Gubernare,
Adorare.

Dico, quod Deus per Nunquid docet hominem qualiter debeat ieiunare, dicens Esa. 58. Nunquid tale est ieiunium quod elegi affligere hominem per diem animam suam Nunquid contorquere quasi circulum caput suum, & saccum, & cinerem sternere? Nunquid istud vocabis ieiunium, & diem acceptabilem domino? Nonne hoc est magis ieiunium, quod elegi, dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes, dimitte eos qui confracti sunt liberos? & omne onus dirumpe, frange esurienti panem tuum &c. Vide ibi. Item dico, quod Deus per Nunquid docet hominem qualiter debeat erogare, sc. Eleemosynam. Et sic certe Christus in Euangelio dicit Luc. 11. Quis (inquit) ex vobis patrem petit panem Nunquid lapidem dabit illi? aut piscem, Nunquid pro pisce serpentem dabit illi? aut si petierit ouũ, Nunquid porriget ei scorpionem? quasi dicatur, non. Sequitur. Ergo si vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis &c. Item dico, quod Deus per Nunquid docet hominem qualiter debeat gubernare. Et sic dicitur Luc. 6. Nunquid potest cœcus cœcum ducere? Nonne ambo in foueam cadunt? quasi dicatur, sic, propter defectum regiminis. Item dico, quod Deus per Nunquid docet hominem quid & qualiter debeat adorare. Et sic docet 4. Reg 1. adorare vnum Deum & omnem idololatriam euitare dicens. Nunquid non est Deus in Israël, vt eatis ad consulendum Deum Acharon? &c Sic ergo patet, qualiter per Nunquid solet

C Deus bonos instruere. ¶ Item dico, quod per Nunquid solet Deus sanctos extollere. Et sic certe dicit Deus Iob 1. Nunquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra? Item per Nunquid solet Deus se magnum dicere. Et sic certe dico, quod ipse præfert & præponit, scilicet,

Suam { Potentiam insuperabilem,
Clementiam inæstimabilem,
Iustitiam inuariabilem,
Scientiam indeceptibilem,
Munditiam immaculabilem. }

Dico ergo, quod per Nunquid ipse pręfert suam insuperabilem potentiam dicens Iob 39. Nunquid volet Rhinoceros seruire tibi? Nunquid fiduciam habebis in magna fortitudine eius? Et ibidem: Nunquid præbebis equo fortitudinem? Nunquid ad pręceptum tuum eleuabitur aquila? quasi dicatur, sic, omnia ista fient per potentiam meam. Item per Nunquid præfert suam inæstimabilem clementiam, dicens Esa. 49. Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Item per Nũquid ipse præfert suam irrefragabilem iustitiam, dicẽs, scilicet, illud Micheæ 6. Nunquid iustificabo stateram impiam? dicit dominus, quasi dicatur, non. Item per Nunquid ipse commendat, & extollit suam indeceptibilem scientiam. Et sic dicit illã prædicta Iob 37. Nunquid nosti semitas nubium, magnas & perfectas scientias? Nunquid scis quando præceperit Deus pluuiis? Et 38. Nunquid ingressus es thesauros niuis, & grandinis? Nunquid apertæ sunt tibi portæ mortis? Nunquid considerasti latitudinem terræ? indica mihi, si nosti in qua via habitat lux Nũquid nosti ordinem cœli, & pones rationem eius in terram, quasi dicatur. Hæc omnia sunt mihi nota. Item diço, quod ipse per Nunquid pręfert, & extollit suam immaculabilem munditiam. Et inde est, quod ipse dicit in Psalm. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Et sic ergo patet, quomodo per Nunquid solet Deus se magnum dicere.

¶ Item dico, quod per Nunquid solet Deus sæua detestari, vel vana reprimere. Et sic certe videtur, quod per Nunquid ipse arguit, & reprimit præsumptionem omnium fatuorum, qui, scilicet, plus se iactant posse, & sapere quam oporteat. Vnde Iob 49. ipse dicit. Nunquid per sapientiam tuam plumescit accipiter? Et Iob 39. Nunquid nosti tempus partus ibicum? Nunquid produces luciferum in tempore suo? quia ista non spectant ad hominem. Et Iob 15. Nunquid primus homo tu natus es? Nunquid consilium Dei audisti? Et Iob 16. Nunquid habebunt finem verba ventosa? Sic igitur patet, quomodo ista interrogatio Nunquid, aliquando spectat ad Deum loquentem. D

¶ Secundo principaliter dico, quod aliquando spectat ad iustum querentem. Iustus enim per Nunquid facit querimonias suas, scilicet, de E

Deo,
Proximo,
Seipso,
Impio.

Et sic dico, quod iustus per Nunquid querit, & interrogat de Dei pietate cur bonis non succurrit, de Dei potestate cur maculis non occurrit, de Dei æquitate cur iuste non percurrit, de Dei claritate cur palam non discurrit. ¶ Quærit dico de Dei pietate quare bonis tardat succurrere. Et sic dicitur in Ps. Nunquid in æternum irasceris nobis, aut extendes iram tuam à generatione in generationem? Et alibi. Nunquid in æternum proiiciet Deus, aut continebit in ira sua misericordiam suam? Et alibi. Nũquid in fluminibus iratus es domine, aut in mari indignatio tua? Item quærit de Dei potestate quare tardat malis occurrere Esa. 51. Nunquid non percussisti superbum, vulnerasti draconem? Itẽ quærit de Dei iustitia, & æquitate, quare causas tardat discutere, seu discernere. Et sic dicit in Ps. Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto? Et Iob 10. Nunquid tibi bonum videtur si calumnieris, & opprimas me, & consilium impiorum adiuues? Item quærit de Dei claritate quare tardat vera ostendere dicens illud Psalm. Nunquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua, & iustitia tua in terra obliuionis? Sic ergo dico, quod iustus per Nunquid querit de Deo. ¶ Deinde dico, quod iustus per Nunquid querit de proximo. Et sic dico, quod ipse querit de proximo, ipsum excusando de turbulentia seu impatientia, de inconstantia, de impatientia, & ignorantia. F

¶ Dico ergo, quod iustus per Nunquid proximum excusat, Et hoc primo de turbulentia seu impatientia, dicens, scilicet, Iob 6. Nunquid rugiet onager cum habuerit herbam, vel mugiet bos cum ante præsepe plenum steterit, quasi dicatur, non. Item de inconstantia, dicens, scilicet, illud Iacob 3. Nunquid fons emanat dulcem, & amaram aquam? quasi dicatur, nõ, imo semper perseuerat in vna emanatione. item de impotentia omnes dicent, scilicet, illud 1. ad Corin. 12. Nunquid omnes sunt virtutes? Nunquid omnes habent gratiam sanitatum? quasi dicatur, non omnes possunt habere vel esse. Item de ignorantia, dicens, scilicet, illud ibidem. Nunquid omnes Apostoli? Nũquid

omnes

omnes Prophetæ? Nunquid omnes doctores? Nunquid omnes linguas loquuntur? Nunquid omnes interpretantur? quasi dicatur, non est possibile. Patet ergo, quod iustus per Nunquid quęrit de proximo ipsum, scilicet, excusando.

G ¶ Denique dico, quod iustus per Nunquid quęrit de seipso. Et sic certe quęrit, imo conqueritur, dicendo Nunquid de breuitate vitæ, de mentis cœcitate, de mundi calamitate, de fratrum fallacitate. De vitæ breuitate dicit illud Iob 10. Nunquid non paucitas dierum meorum finietur breui? &c. Item de mentis cœcitate, dicens, scilicet, illud 2. Reg. 19. Nunquid vigeant sensus mei ad discernendum? quasi dicatur, non. Item de mundi calamitate, seu aduersitate, dicens, scilicet, illud Iob 7. Nunquid mare sum ego, aut cetus, quia circumdedisti me carcere? Item de fratrum fallacitate, dicens de fraterna charitate, vel fida societate illud Amos 3. Nunquid ambulabunt duo pariter, scilicet, in vera fraternitate & societate, quasi dicatur, non. Et sic dico, quod iustus per Nunquid quęrit de seipso.

H ¶ Insuper quęrit iustus per Nunquid dę impio. Et sic dico, quod pro certo ipse quęrit qualiter solet

Vana sapere,
Falsa dicere,
Fœde viuere,
Vestes tingere,
Deum spernere,
Lites facere,
Pœnas luere.

Dico ergo, quod iustus quęrendo de ipso ostendit per Nunquid qualiter solet vana sapere, dicens Ezec. 13 Nũquid non visionem cassam vidistis? Item qualiter solet vana seu falsa dicere Ezec. 21. Nunquid non parabolas loquitur iste? Item qualiter solet fœde viuere, scilicet, luxuriose & immunde Hier. 3. Nunquid non polluta, & contaminata erit mulier illa? Item qualiter solet vestes tingere, id est, vane & superflue se vestire Hier. 12. Nunquid auis discolor hæreditas mea mihi? Nunquid auis tincta per totum? Item qualiter solet Deum spernere Esa. 7. Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis, & Deo meo? Item qualiter solet lites facere Prou. 6. Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo? id est, Nunquid potest impius irã suam celare, ita vt non prodeant inde lites & guerræ? ac si diceret, non. Item qualiter solet pœnas luere, scilicet, finaliter in inferno. Hier. 13. Nunquid non dolores apprehenderunt tę quasi mulierem parturientem? Sic igitur patet, quomodo per Nunquid iustus interrogat de impio, de seipso, de proximo, & de Deo. Et sic dico, quod Nunquid quandoque spectat ad iustum quærentem.

I ¶ Tertio dico, quod quandoq; Nunquid spectat ad impium vana dicentem. Vnde nota, quod mali derisorie per Nunquid faciunt interrogationes suas, scilicet,

Iustos deridendo,
Bonos arguendo,
Vera denegando,
Mala allegando,
Superba iactando.

Solent (dico) impij per Nunquid bonis insultare, sicut illi, qui Christo dicebant Ioan. 8. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham? quasi dicerent, non. Et illud Ioan. 9. Nunquid, & vos vultis discipuli eius fieri? Item solet per Nunquid doctos infestare, dicendo scilicet, vere credentibus illud Ioan. 7. Nunquid & vos seducti estis? Item solent vera conculcare, seu vero repugnare, dicendo, scilicet, illud Ioan. 4. Nunquid à Galilæa venit Christus? quasi dicat, non: cuius tamen contrarium erat verum. Item solent per Nunquid malos allegare, dicendo, scilicet, illud Ioan. 7. Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum? Item solent per Nunquid superbe se iactare, dicendo, scilicet, Amos 6. Nunquid in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? quasi dicerent, sic. Et sic patet, quomodo per Nunquid quęrit impius, quęrit iustus, & quęrit Deus.

A **Nuptiæ.** Nota, quod Nuptiæ nihil aliud sunt, quam solennitates, seu conuiuia, quæ solent fieri in coniunctione viri, & mulieris. Et possunt breuiter designare omne illud, in quo societas, seu coniugum solennitas reperitur. Notemus igitur, quod in scriptura inueniuntur quinque genera nuptiarum, videlicet

Nuptiæ { Corporales, Temporales, Criminales, Virtuales, Supernales.

Primæ Nuptiæ significant coniugum societatem, de quibus dicitur 1. ad Cor. 7. Si non continent, nubant, melius enim est nubere quam vri. Istæ enim nuptiæ sunt hominibus concessæ ad peccatum vitandum, ad simul habitandum, ad mundum propagandum. Dico ad peccatum vitandum. Ideo consulit Apostolus propter periculum fornicationis, quod iuuenes mulieres nubãt 1. ad Tim. 5. Volo autem iuniores nubere. Dico etiam ad simul habitandum, quia, scilicet, per nuptias duarum personarum, multæ aliæ personæ simul ligantur, sociantur, & per amorem vniuntur. Vnde Gen. 29. Vocatis multis amicorum turbis ad cõuiuium, fecit nuptias. Dico insuper ad mundum propagandum. Et ideo Apostolus reprehendit illos, qui prohibent nubere, & abstinere à cibis 1. ad Tim. 4. ¶ Secundæ nuptiæ signant mundanam prosperitatem. B In istis enim nuptiis, scilicet, in mundi prosperitate homo recte sibi desponsat mundum, & mundi negocia iuxta illud 1. ad Cor. 7. Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi. ¶ Et istas nuptias pro certo concomitatur

Contagium carnalitatis,
Flagitium cupiditatis,
Supplicium pœnalitatis.

De carnalitate enim dicitur Sap. 14. Neque nuptias mundas iam custodiunt. De cupiditate, seu rapacitate potest dici illud Iud. 14. Vocastis nos ad nuptias, vt spoliaretis nos. De pœnalitate vero dicitur 1. Mach. 9. quod filij Iambri faciebant nuptias, sed dum essent in suo solatio, & gaudio, occisi sunt, & depopulati, ita quod sicut dicitur ibidem, conuersæ sunt nuptiæ in luctum. C

¶ Tertiæ nuptiæ signant mentalem iniquitatem. Istæ sunt. n. quædam improbæ nuptiæ, quando scilicet, anima relicto Deo, per peccati consensum diabolo copulatur, & cum ipso coniungitur, & ligatur. Et de hoc dicitur Marc. 10. Si vxor dimiserit virũ suum, & alij nupserit, mœchatur. Et si vis dilata sicut supra § prę- D cedenti. ¶ Quartæ nuptiæ signant moralem communitatem. Et sic nuptiæ signant illam coniunctionem, qua coniungitur anima cum Deo per gratiam, & charitatem, vel per fidem & vnitatem, vel illam, qua coniungitur quis cum Ecclesia per promotionem & dignitatem. In istis nuptiis anima est sponsa, Christus est sponsus, vel homo est sponsus, & Ecclesia sponsa. Inuitati ad istas nuptias sunt omnes ad fidem vocati, vel omnes in Ecclesia promoti. Sicut enim dicitur Matt. 22. Simile est regnum cœlorũ homini regi, qui fecit nuptias filio suo. ¶ Et de istis possumus dicere, quod inuitatus ad istas nuptias habere debet quatuor, videlicet

Cibum parcissimum,
Locum bassissimum,
Habitum mundissimum,
Affectum promptissimum.

Dico cibum parcissimum, quia vere in nuptiis spiritualibus, id est, in coniugio animæ, & Ecclesiæ pœnitentia debet esse cibus noster, quod figuratum est Ioan. 2. vbi in nuptiis vbi erat Iesus ipse præcepit sex hydrias aqua compleri, & conuiuas exinde repleri, & satiari. Aqua enim est pœnitentia, quæ crimina lauat, sex hydriæ sunt sex partes hominis, quæ in istis nuptiis aqua pœnitentiæ sunt implendæ, videlicet cor, quod implẽdum est aqua contrititionis, os, quod est implendum aqua confessionis, manus, quæ sunt implendæ aqua bonæ operationis, venter, qui est implendus aqua partialis refectionis, corpus, quod est implendum aqua asperę restrictionis. Sic ista aqua in vinum mutabitur, in quantum, scilicet, amara pœnitentia in consolationem æternam finaliter conuertetur. Ideo bene dicitur Ioa. 2. Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, & erat Mater Iesu ibi. Mater enim Iesu Maria signat amaritudinem pœnitentiæ. Habeamus ergo in istis nuptiis cibum parcissimum. ¶ Item dico, quod in istis nuptiis tenere debemus locum bassissimum, scilicet, gradum & statum humilitatis Luc. 14. Cum inuitatus fueris ad nuptias, nõ discumbes in primo loco. Sequitur. Sed cum vocatus fueris, vade, & recumbe in nouissimo loco, vt veniens, qui inuitauit te, dicat tibi. Amice, ascende superius, & erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Vbi nota, quod tales humiles consequuntur diuinum amorem. [Amice inquit]. Assequuntur supernum honorem [Ascende inquit]. Amplectuntur externum fauorẽ [Erit tibi gloria coram simul discumbentibus]. Item dico, quod in istis nuptiis nos debemus habere habitum honestissimum seu mundissimum, quia proculdubio sicut dicitur Matth. 22. ille de nuptiis regalibus meruit eiici quia vere illi qui non habent habitum honestæ conuersationis, non merentur esse in nuptiis diuinæ gratiæ seu Ecclesiasticæ conuersationis. Et ideo multis potest hodie dici, sicut illi dicitur Matt. 22. Amice, quõ huc intrasti? Item dico, quod in istis nuptiis nos debemus habere affectũ paratissimum seu promptissimum, scilicet, ad Deo seruiendum, ministrandum, & obediendum, quia sicut dicitur Matth. 25. solum illæ virgines, quæ paratæ erant, intrauerunt cum sponso ad nuptias. Sed heu charissimi hodie conuiuæ in nuptiis Ecclesiæ non videntur istas quatuor cõditiones habere. Ecce enim hodie

impletæ

impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentibus, ſed vbi eſt hodie, qui habeat pœnitentiæ aſperitatem, ſubiacentiæ humilitatem, apparentiæ ſanctitudinem, obedientiæ promptitudinem? Quis eſt ille, qui hodie velit recumbere in nouiſſimo loco, qui velit pœnitentiam facere, qui veſtem velit honeſtæ conuerſationis habere, qui velit ad obediendum, & miniſtrandum ſe promptum Domino exhibere? Proculdubio pauci, & ideo timendum eſt, quod illi, qui aliter faciunt, de iſtis nuptiis finaliter eiicientur, & in tenebras exteriores, vbi eſt fletus, & ſtridor dentium, reponētur. Et ſic verificabitur in eis illud 1. Mach. 9. Conuerſæ ſunt nuptiæ in luctum. Signant ergo nuptiæ moralem communitatem. ¶ Quintæ nuptiæ ſignant æternam fœlicitatem. Iſtæ enim ſunt nuptiæ paradiſi, vbi Deus eſt ſponſus, & anima eſt ſponſa, vel vbi Chriſtus eſt ſponſus, & B. Virgo ſponſa. Iuxta illud 1. Cor. 7. Si nupſerit virgo non peccat. Et Apoc. 19. Vxor agni parauit ſe ſcilicet, ad veniendum ad nuptias. ¶ Et nota, quod iſtæ nuptiæ ſunt

Krioſæ propter ferculorum plenitudinem,
Gratioſæ propter perſonarum ſanctitudinem,
Copioſæ propter conuiuarum multitudinem.

Sunt (dico) Iſtæ nuptiæ glorioſæ vnde 1. Mach. 10. dicitur, quod Demetrius fecit nuptias filiæ ſuæ ſicut rex in gloria magna. Et Heſter 2. dicitur, quod Aſſuerus iuſſit præparari conuiuium magnificum pro coniunctione & nuptiis Heſter. Item ſunt gratioſæ, quia ſolæ virgines, id eſt, ſolæ puræ perſonæ & ſanctæ ibi admittuntur, ſicut de prudentibus virginibus oleum & lampades, id eſt, bonam intentionem & bonam operationem habentibus dicitur Matth. 25. Quæ paratæ erant intrauerunt ad nuptias. Itē iſtæ ſunt copioſæ, quia ibi eſt multitudo hominum & Angelorum. Vnde Matth. 22. Impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentibus. De talibus ergo nuptiis gaudendo dicunt beati illud Apoc. 19. Gaudeamus & exultemus, & demus gloriam Deo, quia venerunt nuptiæ. Et ſequitur. Beati, qui ad cœnam nuptiarum agni vocati ſunt. Et ſic igitur patet, quod in ſcriptura inueniuntur quinque genera nuptiarum Sufficit. Vide infra de vxore.

A **Nutrire. Nutrix.** Nota, quod ſicut ſunt plura animalia, ſic multa ſunt genera nutrimentorum. Vnde ſecundum Ariſt. lib. 1. animalium quędam ſunt animalia, quæ nutriuntur carnibus vt leo, & lupus: quędam graminibus, vt bos & ceruus: quædam propriis guſtabilibus vt apes melle, muſcæ, araneæ humore. Sic ſpiritualiter loquendo multa poſſunt inueniri in genere ſpiritualium nutrimentorum, quib. ſcilicet, affectus hominum nutriūtur tam in bono, quam in malo. In bono enim nutiuntur quidam carnibus Chriſti & martyrum, per paſſionum ſuarum conſiderationem, ſicut ſunt leones, id eſt, viri alti & contemplatiui Iob 31. Quis det de carnibus eius vt ſaturemur? Et Ioan. 6. Caro mea vere eſt cibus quidam graminibus ſcientiarum per ſtudium & lectionem, ſicut ſunt boues id eſt, laborioſi prædicatores & doctores, & boni actiui: quidam guſtabilibus gratiarū per meditationem & deuotionem, ſicut ſunt apes, id eſt, boni religioſi, æternæ dulcedinis guſtatiui. Omnes enim boni quocunque nomine cenſeantur, habent ſua ſpiritualia nutrimenta, quibus vitam gratiæ nutriunt, atque fouent, & quibus à Deo ſpiritualiter nutriuntur, & in ſtatu gratiæ vegetantur. Vnde Eſa. 49. Erunt reges nutritij tui, & reginæ nutrices tuæ. Arbor enim in terra, vel in aqua plantata, ſurſum ſurgit & recipit nutrimentum, ita quod plantula paulatim magna efficitur, & verſus cœlum ſuperius inaltatur. Sic homo à Deo vel ab Eccleſia in qua per fidem debet eſſe plantatus, ſpiritualia nutrimenta recipit, ita quod per cumulum perfectionis in altitudinem magnam creſcit. Vt ſic de quolibet viro iuſto poſſit dici illud Ezech. 31. Aquæ nutrierunt illum, abyſſus exaltauit eum. In quibus verbis aduerte, quod boni nutrimento triplici nutriuntur, videlicet ſpirituali, temporali, ſupernali.

Primum pertinet ad moralem vtilitatem [Aquæ]
Secundum pertinet ad carnalem neceſſitatem [Nutrierunt]
Tertium pertinet ad finalem fœlicitatem. [Abyſſus exaltauit eum].

B ¶ Primo ergo dico, quod boni nutriuntur ſpiritualiter interius. Et hoc oſtenditur, cum dicitur. [Aquæ]. Per aquas enim intelliguntur omnia ſpiritualia nutrimenta, ſicut eſt nutrimentum ſcientiæ & lectionis, gratiæ & deuotionis, amoris & dilectionis, ſplendoris & contemplationis. Iſtæ ſunt enim quædam aquæ ſpirituales, quibus anima vegetatur, quibus vita ſpiritualiter continuatur, & quibus animæ moralis quantitas augmentatur. Vnde Eſa. 44. Plantauit pinum, quam pluuia nutriuit, & facta eſt hominibus in focum. Vbi aduerte, quod ad hoc, quod anima poſſit vel gratia vel ſcientia ſpiritualiter nutriri, tria ſunt neceſſaria, ſcilicet,

Vigor radicatiuus,
Humor vegetatiuus,
Calor augmentatiuus.

Sic vere ad hoc, quod homo poſſit ſpiritualiter nutriri, neceſſaria ſunt,

Tenor firmitatis [Plantauit inquit]
Humor pietatis [Pluuia inquit]
Calor charitatis [Focum inquit].

Neceſſariæ ſunt dico firmitas & permanentia, quia ſicut arbor quæ quotidie mutaretur de loco ad locum, nunquam bene nutriretur nec proficeret, & ideo neceſſe eſt, quod arbor ſit plantata, & in terra firmiter radicata, ſic vere homo ſpiritualiter non nutritur, niſi per virtutem permanentiæ in bono firmiter radicetur. Homo enim, qui omni die vult mutari & transferri de beneficio ad beneficium, de ſtudio ad ſtudium, nunquam poteſt perfecte nutriri, nec ſcientia vel gratia vegetari, quia ſicut dicit Seneca. Non conualeſcit planta, quæ ſæpe transfertur. Debet igitur eſſe plantatus. [Plantauit inquit pinum]. vt ſic ſit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo. Item neceſſaria eſt pietas, & clementia. [Quam pluuia inquit nutriuit]. Pietas enim non ſolum nutrit pauperes temporaliter, imo etiam nutrit ſuum proprium poſſeſſorem ſpiritualiter Pietas enim eſt ſicut ſtomachus animæ, qui totum corpus nutrit. Et eſt etiam ſicut humor terræ, qui in omnibus viuentibus nutrimentum tribuit. Eſt etiam ſicut ſanguis in corpore, qui omnia deperdita membris continue reſtituit. Iſta eſt ergo pietatis pluuia. Quod bene figuratum eſt Exod. 2. vbi dicitur de Moyſe, qui erat in aqua, quod filia regis Pharaonis accepit eum, & fecit eum nutriri. Quia vere pietas filia regis pij illum facit in moribus vegetari, quem aqua pietatis viderit humectari. Item neceſſaria eſt charitas, & amicitia, quod oſtenditur, cum dicitur. [Focum] quia, ſcilicet, ſicut nihil nutritur ſine calore, & humore digerente, & ad partes varias deferente, ſic ſpiritualiter homo non nutritur ſine charitate, & ſine diuini amoris influente ſuperius bonitate Leu. 6. Ignis in altari meo ſemper ardebit, quem nutriet ſacerdos ſubiiciens ligna per ſingulos dies. Iſtud ergo eſt nutrimentum, quo boni nutriuntur ſpiritualiter interius. [Aquæ inquit]. Vnde de nutrimento gratię dicatur illud Sapient. 16. Omni nutrici gratiæ tuæ deſeruiebant.

C ¶ Secundo dico, quod eſt nutrimentum, quo homines nutriuntur temporaliter exterius. Et iſtud eſt nutrimentum bonorum temporalium. Nutrierunt inquit. Quia, ſcilicet, illud verbum nutrierunt, quod eſt præteriti temporis, competenter deſignat temporalia, quæ faciliter prætereunt, & deſiſtunt. Diuites enim & maximè prælati tenentur iſtud nutrimentum pauperibus erogare & porrigere, & ſecundum virium facultates eis in temporalibus ſubuenire. Vnde 1. Mac. 3. dicitur, quod rex reliquit Liſiam ſuper negocia regni, & vt nutriret Antiochum filium ſuū. Quia pro certo rex cœleſtis ad hoc reliquit Liſiam, id eſt, prælatos ſuper negocia regni ſui, ſcilicet, Eccleſiæ, vt ipſi nutriant, & foueant filium ſuum, id eſt, ſtatum pauperum, & egenorum. Quamuis proculdubio multi hodie ſint ſimiles quibuſdam porcis ſeu ſuibus, quæ quandoque concipiunt maximam multitudinem porcellorum, ſcilicet, quandoque viginti, ſed videntes, quod non ſufficiunt ad nutriendum, deuorant omnes præter primum, quem tandem pinguiſſime nutriunt, & impinguant Sic multi ſunt, qui omnes filios ſuos, id eſt, ſubditos ſolent per rapinas, & extorſiones deuorare, nullum nutrire, nec promouere, vt ſic primum filiorum, id eſt, illos, qui apud eos ſunt primi, ſcilicet, conſanguineos, & affines, poſſint pinguius beneficiare. Similes etiam aquilis, quæ propriis filiis ſunt crudeles. Vltra duos enim in nido ſuo non dimittunt, ſed abnegato penitus nutrimento eiiciunt, & expellunt. Corui etiam propriis pullis dicuntur nutrimentum negare, quouſque depoſita albedine ipſos ſibi recognouerunt ſimilari. Quia pro certo tales nutrimenta bonorum temporalium illis denegant, quos non amant. Illos vero, quos diligunt ſolum nutriunt, & impinguant; & maxime quando vident eos ſibi ſimiles in natura, vtpote eiuſdem patriæ vel parentelæ, aliis omnibus prætermiſſis. Dicunt enim, quod iuxta dictum Apoſtoli ad Epheſ. 5. Nemo carnem ſuam odio habuit, ſed nutriuit & fouet eam. Et breuiter, bene verificatur in talibus dictum Philoſophi, qui dicit, quod aues curuorum vnguium ſunt difficilis cubationis ſuper pullos ſuos. Piſces etiam pullos, & fœtus ſuos non nutriunt, præter ranas, quæ, ſcilicet, caudis carent. Dicit enim, quod maſculi ſunt magis negligentes quam fœminæ ad pullos nutriendos. Fœmina enim quanquam ſit corpore imbecillior eſt tamen fouendo pullos feruentior, & diligentior. Sic proculdio hodie illi ſunt ad nutriendum pullos, id eſt, ſubditos, & pauperes minus ſufficientes, & minus diligentes, qui manus habent vncas, & curuas per rapacitatem, & tenacitatem, qui etiam more

ranæ

ranæ cauda, id eſt, mortis memoria carent per mentis obſtinatam fatuitatem; qui inſuper maſculi ſunt,id eſt, ſuperiores,& diuites per temporalem prælationem,& proſperitatem Quia proculdubio iſtud hodie planum eſt; quod illi, qui ſunt inter cæteros maſculi,id eſt,potentiores, qui ſunt curui vnguis,id eſt,auari & tenaciores, qui ſunt etiam ſicut Ranæ ſine cauda,id eſt,mortis memoria carentiores, tales dico nutrire per eleemoſynas pauperes negligunt, nec eiſdem in neceſſitatibus ſuffragantur. Vnde iſti ſunt illi paſtores, quos dominus maledicit Ezech.34. Paſcebant paſtores ſemetipſos, & greges meos non paſcebant. Sic ergo patet, quomodo nutriuntur homines temporaliter exterius. (Nutrierunt inquit.) Vt de tali pauperum nutrimento dicatur illud 4. Reg.3. Rex Moab nutrierat pecora multa. Vt de pauperibus filiis regis Chriſti dicatur illud 4. Reg. 10. Filij regis apud
D optimates ciuitatis nutriebantur. ¶ Tertio dico, quod boni nutriuntur æternaliter ſuperius, quod oſtenditur, cum dicitur (Abyſſus exaltauit illum.) Quia ſcilicet beatæ animæ in illa æterna celſitudine, in qua ſunt à Deo exaltatæ beatificè nutriuntur. Apes enim nutriuntur melle. In Æthiopia ſunt homines,qui nutriuntur arborum odore. In hiſtoria etiam Alexandri legitur, quod ipſe inuenit puellas infinitas in quodam nemore, quæ ſola arborum vmbra viuebant, & nutriebantur, ita quod ſi vmbram arborum tranſiſſent, illico moriebantur. Tale eſt proculdubio mirabile æternæ gloriæ nutrimentum. Ibi enim mel,id eſt,dulcedo fruitionis, odor,id eſt,ſuauitas dilectionis,vmbra,id eſt,ſecuritas diuinæ protectionis animas nutriunt, & impinguant, ita quod ibi perpetuantur, & durant, & in illa æterna altitudine perſeuerant. (Abyſſus inquit exaltauit eum.) Æterna enim gloria dicitur Abyſſus, ratione inexhauſtibilis fœlicitatis,& dicitur animas exaltare, ratione perpetuæ dignitatis. Vnde de tali Abyſſo dicitur in Pſalm. Adæquauit eos velut in abyſſo multa. Et de illa etiam nutritione dicitur Sap. 16. Angelorum eſca nutriuiſti populum tuum, & panem de cœlo præſtitiſti eis. Et ſic ergo patet, quomodo multiplex nutrimentum reperitur, ſcilicet ſpiri-
E tuale, temporale, ſupernale. ¶ Sed adhuc notandum, quod in ſcriptura inueniuntur ſeptem genera nutritorum, ſcilicet Chriſtus, Eccleſia, Prælatus, perfectus, prædicator, dæmon, caro,& mundus, qui ſuos alumnos diuerſimode nutriunt, diſſimiliter quoque paſcunt, quia nutrit interius Chriſtus influendo, Eccleſia nutrit exterius promouendo. Prælatus nutrit liberaliter erogando. Perfectus nutrit exemplariter informando. Prædicator nutrit verbaliter prædicando. Diabolus nutrit falſiſſime decipiendo. Caro nutrit dulciſſime inficiendo, Mundus nutrit blandiſſime alliciendo. De Chriſto enim ſpiritualiter nutriente dicitur Oſeæ 11. Ego quaſi nutritius Ephraim, in brachio meo portabam eos. Et tamen de multis dicitur Baruch 4. Obliti eſtis (alia litera, exacerbaſtis) eum, qui nutriuit nos, & contriſtaſtis Hieruſalem nutricem veſtram. De Eccleſia promouente dicitur Ruth. 4. quod ſuſceptum Noemi puerum, poſuit in ſinu ſuo, & nutricis fungebatur officio. Et tamen multis poteſt hodie dicere Eccleſia. Filios enutriui,& exultaui, ipſi autem ſpreuerunt me. De prælato liberaliter erogante poteſt dici illud 1. Mach.3. quod rex reliquit Lyſiam ſuper negocia regni,vt nutriret Antiochum filium ſuum. De perfecto exemplariter informante dicitur Leu. 6. Ignis in altari meo ſemper ardebit, quem nutriet ſacerdos ſubiiciens ſigna per ſingulos dies. Ligna enim ſunt bona exempla maiorum, qui ignem charitatis nutriunt in cordibus ſimplicium,& minorum Eſa. 30. Nutrimenta eius,& ligna multa. De prædicatore vtiliter edocente dicitur Exod 2. Accipe puerum, & nutri eum mihi, & ego dabo tibi mercedem. Quamuis pauci ſint hodie tales ſpirituales nutrices, quia ſicut dicitur Gen. 35. Mortua eſt Delbora nutrix Rebeccæ, De diabolo vero fallaciter decipiente, qui, ſcilicet, fouet, & nutrit fatuos peccatores in ſuis vitiis,& peccatis, dicitur 2. Paral.10. quod Roboam cum iuuenibus tractare cœpit, qui cum eo nutriti fuerũt ab adoleſcentia ſua. De carne vero dulciter inficiente dicitur Prou. 29. Qui delicate nutrit ſeruum ſuum, id eſt, corpus a pueritia ſua, ipſum in fine ſentiet contumacem. Iſta enim eſt nutrix Mephiboſeth, quæ dimittens eum cadere, fecit eum cadere, fecit eum eſſe claudum, ſicut dicitur 2. Reg. 4. quia vere omnes illi, quos caro delicioſe tractat,& nutrit, claudos in moribus eſſe facit Iacob 5. In luxuriis veſtris enutriſtis corda veſtra. De mundo vero amicabiliter alliciente, qui, ſcilicet, in proſperitate ſua nutrit filios ſuos, dicitur Sap. 7. In volumentis nutritus ſum, & curis multis, de quo Thr. 4. Qui veſcebantur voluptuoſe, amplexati ſunt ſtercora, id eſt, diuitias. Vt etiam mundus de talibus dicat illud Baruc. 4. Nutriui eos cum iucunditate, & dimiſi eos cum luctu, quia ſicut dicitur de mundo 4. Reg. 3. Rex Moab nutriebat pecora multa. Et hæc de nutrimẽtis ſufficiant. Vide ſupra de gratia, infra de vita, & in multis aliis locis, vbi de nutrimento infinita ponuntur exempla, quæ hic non volui allegare.

O.

Nota, quòd iſta dictio, ſeu litera O ponitur diuerſimode in ſcriptura, ponitur enim pro ſigno vocatiui caſus: ſemper .n. O eſt ſignum allocutionis, ſeu loquitur aduocando & eſt (vt communiter) ſignum admirationis & execrationis. Et qualitercumq; homo ponat. O ſemper eſt ſignum vel admiratiuum vel execratiuum. Notare ergo poſſumus, quòd iſta dictio O, eſt in ſcriptura ſignum A

Stuporis & admirationis,
Dulcoris & conſolationis,
Doloris & lamentationis,
Rigoris & caſtigationis,
Horroris & execrationis,
Squaloris,& deceptionis,
Timoris & conturbationis,
Amoris atque dilectionis,
Ardoris & deſiderationis,
Honoris & commendationis,
Saporis & delectationis,
Clamoris & aduocationis,
Feruoris & deprecationis.

¶ Eſt igitur O ſignum ſeu ſignificatiuum admirationis & ſtuporis Vnde admiratiue & ſtupide loquebatur ille, qui dicebat Rom.11. O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius,& inueſtigabiles viæ eius. ¶ Item eſt ſignificatiuum conſolationis & dulcoris. Et ſic ſumitur 2. Par. 20. O Iuda & Hieruſalem nolite timere, nec paueatis, Cras egrediemini, & dominus erit vobiſcum. ¶ Item eſt ſignificatiuum lamentationis & doloris. Et ſic ſumitur Thr.1. O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus. ¶ Item eſt ſignificatiuum caſtigationis ſeu redarguitionis & rigoris Et ſic ſumitur Iob.9 O homo tu quis es, qui reſpondes Deo? Et Rom 2. Inexcuſabilis es ô homo omnis qui iudicas, in quo alterum iudicas, teipſum condemnas. ¶ Item eſt ſignificatiuum execrationis & horroris. Et ſic ſumitur Matt.17. & Mar. 9. vbi dominus dixit tentantibus eum. O generatio incredula & peruerſa vſquequò ero apud vos? Et Zach. 11. O paſtor, & idolum derelinquens gregem. ¶ Item eſt ſignificatiuum deceptionis & ſqualoris. Et ſic ſumitur Act. 13. O plene omni dolo & omni fallacia, vſquequo non deſinis peruertere vias domini rectas. ¶ Item eſt ſignificatiuum conturbationis & timoris Et ſic ſumitur Hier.10. Quis non timebit te ô rex gentium. ¶ Item eſt ſignificatiuum dilectionis, atque amoris. Et ſic ſumitur 1. Paral.12. vbi fortes Dauid dixerunt ei. Tui ſumus ô Dauid, & tecum fili Iſai. ¶ Item eſt ſignificatiuum deſiderationis & ardoris. Et ſic ſumitur 1. Paral.40. vbi Dauid deſiderans aquam dicebat. O ſi quis mihi daret aquam de ciſterna Bethleem. ¶ Item ſignificatiuum collaudationis & honoris. Et ſic dicitur Cant.1. O pulcherrima inter mulieres. Et Sap.4. O quam pulchra eſt caſta generatio cum claritate. Et Matt. 15. O mulier magna eſt fides tua. ¶ Item eſt ſignificatiuum delectationis & ſaporis. Et ſic ſumitur Sap. 12. O quam bonus & ſuauis eſt domine ſpiritus tuus in nobis. ¶ Item eſt ſignificatiuum aduocationis,& clamoris, quia reuera per iſtud aduerbium O, nos vocamus Deum, proximum, impium & iuſtum, Mortem & Peccatum, Deum dico, videlicet B

Ipſum { Exorando, Formidando, Admirando,
Ipſi Famulando.

¶ Ipſum (dico) deprecando Pſ. O Domine ſaluum me fac, ô domine bene proſperare, benedictus qui venit in nomine domini. Et iterum: O domine libera animam meam a labiis iniquis & à lingua doloſa. ¶ Ipſum etiam formidando Hier 10. Quis non timebit te, ô Rex gentium ¶ Ipſum inſuper admirando. Vnde illud Rom. 11. O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei. ¶ Ipſi nihilominus ſeruiendo & famulando Pſ. O Domine, quia ego ſeruus tuus ſum, & filius ancillæ tuæ. Per ô igitur nos vocamus Deum. ¶ Item per ô nos vocamus proximum, & hoc pro C certo ipſi demonſtrando Dei maieſtatem, vt obediat, Ipſi declarando culpæ vilitatem, vt refugiat, ipſi prædicando legis veritatem vt perficiat. De Dei maieſtate veneranda dicitur Baruc.3. O Iſraël quam magna eſt domus Dei. De culpæ vilitate fugienda dicitur Zach. 2. O, O, O, fugite de terra Aquilonis Et 1. ad Tim 6. O homo Dei hæc fuge. De legis vero veritate tenenda & obſeruandi

uanda dicitur 1.Mac.2. O filij æmulatores estote legis. [Per ô igitur nos vocamus proximum seu iustum.

D ¶ Item per ô nos vocamus impium, seu iniustum, & hoc certe ipsum erudiendo, & ipsum redarguendo. Erudiendo dico. Mic. 6. Indicabo tibi ô homo, quid sit bonum, & quid dominus requirat à te, vtique facere iudicium: & Zach. 2. O Sion fuge, quæ habitas apud filiam Babylonis. Item redarguendo, scilicet, de incredulitate Matt. 17. O generatio incredula & peruersa. Et Zac. 11. O pastor & idolum. Et Malac. 1. O sacerdotes qui despicitis nomen meum.

E ¶ De morte vero dicitur peccatori redarguitiue. Forte es immortalis, vel es mors mortis, & à peccato non desistis? Putas ergo, quod vere possis dicere illud Oseæ 13. Ero mors tua ô mors? quasi dicatur, non.

F ¶ De peccato vero dicitur Eccles. 37. O præsumptio nequissima, vnde creata es.

Obdormire. Vide in titulo Dormire.

Obducere. Lege in titulo claudere.

Obdurare. Vide in titulo Durus & Indurare.

A Obedientia.

Nota, quod obedientia est virtus, qua quis alicui amore cœlestis patriæ sponte subiicitur. Accipitur autem obedientia pro quocunque consensu, seu quocunque executione mandati, siue bona fuerint siue mala. Notare ergo possumus, quod in scriptura inuenitur multiplex obedientia, videlicet

Obedientia { Voluntaria, Necessaria, Deceptoria, Damnatoria.

Est (dico) obedientia voluntaria, & ista est, qua quis Deo vel prælato voluntarie obedit. De qua infra latius est dicendum. Et de ista dicitur 1. Reg. 15. Melior est obedientia, quam victimæ. Item est obedientia necessaria, & ista est illa, qua de necessitate consuetudinis vel naturæ aliquis alicui obedire tenetur, sicut serui dominis, vxores maritis, filij patribus, vasalli principibus. Vnde de seruis dicitur Colos. 3. Serui obedite per omnia dominis vestris. De vxoribus dicitur Eph. 6. Mulieres subditæ sint viris suis. De filiis ibidem. Filij obedite parentibus vestris. De vasallis vero dicitur Rom. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Item est obedientia deceptoria. Et ista est illa, qua mens inclinatur ad obediendum peccato seu carni, mundo, vel diabolo. Et ista est illa, de qua dicitur Rom. 6. Non regnet peccatum in mortali corpore vestro, vt obediatis concupiscentiis eius. Item est obedientia damnatoria vel afflictoria. Et ista est illa, qua impij & proterui, qui nunc obedire nolunt Deo, tunc obedire compellentur in inferno diabolo, & cui in hoc mundo se voluntarie subiecerunt, in inferno inuoluntarie ipsius imperio violenter & necessario subiacebunt Rom. 6. Cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius, cui obedistis.

B ¶ His igitur præmissis dicamus aliquid de obedientia meritoria & virtuosa, & tandem de obedientia deceptoria, & vitiosa. Dico ergo, quod sicut omnia quæ sunt creata sunt in quadam obedientia naturali, sicut patet, quia planetæ naturaliter obediunt motui firmamenti, mare naturaliter obedit influentiæ lunari, omnia generabilia & corruptibilia obediunt motui, & influentiæ solari, quia breuiter in omni genere rerum Deus constituit aliquas res superiores, & excellentiores, quibus obedire voluit res inferiores, sic proculdubio inter homines natura naturans Deus aliquos superiores, vt prælatos, præsides, principes, & præfectos voluit ordinare, (quia teste Apostolo. Non est potestas nisi à Deo Rom. 13.) quibus proculdubio voluit, quod omnes obediamus, & quod per ipsorum motus, ordinationes, & influentias, nos regamus. Et ideo cuilibet superiori dicitur illud quod dixit Pharao Ioseph Gen. 41. Ad tui oris imperium cunctus populus obediet. Et sic de virtute obedientiæ exponamus illud Luc. 17. Diceris arbori moro, eradicare, & transplantare, & obediet vobis. In quibus verbis ostenditur, quod ad veram obedientiam requiritur

Obedientis dispositio, quia homo debet esse arbor morus,
Impedientis depositio, quia homo debet esse eradicatus,
Proficientis acquisitio, quia homo debet esse transplantatus,
Perficientis executio, quia homo debet esse obediens, & occupatus.

C ¶ Primo igitur dico, quod si volumus esse viri obedientes, nos debemus habere causam dispositiuam, & hoc ostenditur cum dicitur (Arbori moro.) Arbor enim habet interius medullam, & humorem, quæ est materia fructuum, florum, & foliorum. Et si talis humor sit bene digestibilis, & calori naturali obediens, tunc fructificat & facit fructus dulces, si vero humor sit crudus & compactus, & calori non obediens, sed resistens, tunc efficit naturaliter fructus acres. Sic vere in homine est humor affectionis interioris, qui pro certo, loquendo spiritualiter, est materia omnium, quæ exterius aguntur in fructibus operis, & in foliis verborum, & in floribus exemplorum, siue bona fuerint siue mala, sed proculdubio diuersitatem causat dispositio mentis, quia si humor interioris perfectionis sit per humilitatem bene dispositus & formatus, & calori cœlesti, id est, superiori suo Deo, vel prælato promptè obediens, tunc exterius boni & dulces fructus bonorum operum producuntur. Si vero humor interioris affectionis sit male dispositus vtpote quia in præsumptione & superbia compactus, & obstinatus, tunc Deo vel prælato inobediens est, & sic productio bonorum operum vel fructuum impeditur. Arbori enim inquit. Et sic teste domino Matth. 7. Arbor bona bonos fructus facit. Et Luc. 6. Non est arbor bona, quæ facit fructus malos. Debet homo igitur habere interius causam dispositiuam. Et ista causa pro certo est humilitas quæ mater est obedientiæ. Quia sicut res gracilis & tenuis magis est obediens, quam sit grossa, sicut patet de parua virga, quæ pro libito potest torqueri & plicari, quod tamen non posset fieri de arbore magis dura, sic vere mens quæ est per humilitatem gracilior, est ad plicaturam obedientiæ magis habilior. Nam illi, qui per superbiam ingrossantur, per obedientiam faciliter non plicantur. Debemus ergo esse bene dispositi, vt possimus dicere illud Exod. 23. Omnia, quæ locutus est dominus, faciemus, & erimus obedientes. Fructus enim si sit maturus, cedit digito, si vero sit crudus & immaturus, non. Aloe etiam, quæ est arbor valde medicinalis & aromatica, quamuis de natura sit arbor solida & dura, masticanti tamen non solet resistere, sed magis dentibus obedire. Sic vere si per humilitatem bene dispositi, & in moribus honesti, & in mente maturi, & in fama fragrantes, & aromatici fuerimus, nunquam impulsui monitionis nec masticationi correctionis aliqualiter resistemus, sed potius sine rebellione obediemus, & voluntatem Dei & prælati humiliter faciemus. Et ideo dicit Bern. super Cantica. Optimum moribus dico, si in nullo prorsus resistat posterior prioribus aut par inuideat paribus, aut superior noceat minoribus, sed

Sit vnusquisque { Prælatis obediens, Sociis congruens, Subditis condescendens, Deo deuotus, Magistro subditus, Senibus obtemperans, Angelis placens, Verbo vtilis, Corde humilis, Omnibus mansuetus.

Patet ergo, quod nos debemus interius habere causam dispositiuam. (Arbori inquit.) ¶ Secundo dico, quod si nos volumus esse boni obedientes, nos debemus exterius cauere causam impeditiuam, quod ostenditur cum dicitur. Eradicare. Res enim quamuis de se sit naturæ mobilis, & mutabilis, tamen si rei immobili firmiter adhæreat, non poterit moueri, & ideo arbor ad voluntatem artificis non ducitur, nisi de terra cui adhæreat, primitus euellatur. Sic vere quamuis homo de sua naturali dispositione sit habilis ad hoc, quod possit per obedientiam gubernari, accidit tamen quandoque, quod rebus immobilibus, scilicet istis temporalibus aliqui per affectionem adhærent, & tunc ex toto ad votum spiritualis artificis non se mouent, necesse est ergo, vt ab amore mundi eradicentur, & euellantur, antequam per virtutem obedientiæ moueantur. (Eradicare inquit.) Prouerb. 15. Cogitationes impiorum eradicabuntur. Sicut enim aurum & alia metalla, quando sunt mixta, scilicet cū terra, nunquā sunt ductilia, nec ad voluntatem artificis tractabilia, imò oportet, quod primo ab huiusmodi corpulenta materia separentur, sicut etiam pellis licet sit mobilis, & plicabilis, si tamen cum ligno rigido sit consuta, implicabilis efficitur quousque ab eo dissuatur, sic pro certo ad hoc, quod homo possit ductilis, obediens & plicabilis fieri, ipse debet ab omni terrestri corpulentia ab omnique temporali affluentia quantum ad affectum, & desiderium segregari. Exemplo Petri & Andreæ, qui omnibus impedimentis dimissis, domino vocanti obedierunt. Vnde Matth. 4. dicitur, quod Iesus videns duos fratres mittentes retia in mare, vocauit eos: at illi relictis retibus secuti sunt eum. Sciebant enim quod melior est obedientia quam victimæ, sicut dicitur 1. Reg 15. super quo dicit Gregor. 35. Moralium, quod obedientia victimis præponitur, quia in illis aliena caro, in istis voluntas propria mactatur. De-

E bemus ergo ſapienter cauere cauſam impedientem.¶ Tertio dico, quod nos debemus diligenter tenere modum proficientem. Modus autem iſte eſt, quod propriam voluntatem dimittamus quodque ad voluntatem prælati quicquid nobis mandatum fuerit faciamus. Et hoc oſtenditur, cum dicitur. [Tranſplantate]. Tranſplantatio enim nihil aliud eſt, quam de aliquo loco, vbi arbor plantata eſt, ad alium locum mutatio. Quia, ſcilicet, tunc homo verus obediens efficitur, quando à plantatione propriæ voluntatis euellitur, & ad voluntatem ſuperioris alibi, & aliter tranſportatur. Sicut enim caulis, & porri, & communiter omnia genera arborum per tranſplantationem proficiunt, quia communiter arbor in loco proprio non bene creſcit, ſi ipſam à ſua prima radicatione agricola non tranſponit, ſic vere ſpiritualiter homo ſolet proficere in bonitate, ſi tranſplantatur, & euellitur à ſua propria voluntate. Ille enim in moribus non proficit, qui voluntatem propriam non diſponit, vnde de tali dicitur Hier. 17. Et erit tanquam lignum quod plantatur ſuper aquas, quod ad humorem mittit radices ſuas, & non timebit cum venerit æſtus, & erit folium eius viride, nec aliquando deſinet facere fructum. Quia proculdubio chariſſimi, ſi homo tranſplantetur, & moueatur ad volũtatem ſui ſuperioris, ſi ſit ſuper aquas lacrymarum & deuotionis interioris, tunc ad humorem gratiæ mittet radices boni propoſiti profundioris, & habebit folium viride bonæ & honeſtæ conuerſationis interioris, & faciet fructum virtuoſæ operationis & vberioris. Et ideo de tali tranſplãtatiua obedientia poteſt dici illud Heb. 11. Fide, qui vocatur Abraham, obediuit in locum exire. Debemus igitur diligenter tenere modum proficientem.

F ¶ Quarto dico, quod debemus permanenter implere actum perficientem, quod oſtenditur, cum dicitur. [Obediet vobis]. Obedientia enim eſt quidam actus valde proficiens apud Deum. Et ideo iſtum actum commendant

Exempla naturarum,
Ænigmata figurarum,
Opera creaturarum,
Mandata ſcripturarum.

Dico igitur, quod obedientia exemplatur in rerum naturis. Omnes enim res naturales ſuis ſuperioribus cauſis obediunt. Vnde etiam apes regem habere dicuntur cui ſuo modo facere obedientiam dignoſcuntur. Elephas etiam de fouea liberatus efficitur domeſticus, & ex tunc ſuo liberatori efficitur obediens & ſubiectus. Vitulus etiã marinus ſecundum Pliniũ eſt animal valde diſciplinabile, ita quod magiſtro ſuo ſolet libenter, & faciliter obedire. In quibus omnibus virtus obedientiæ commendatur. Quia ſi iſta ratione carentia obedientiam amplectuntur, multo magis homo ratione vtens & propter obedientiam, cœleſtem gloriam expectans, debet obediens eſſe Deo, & prælato obedientiam exhibere. Iſta ergo exemplatur in rerum naturis. Sed adhuc dico, quod obedientia commendatur in patrum figuris. Figuratur enim obedientia in Adam, qui ſtatim cum creatus eſt, fuit præceptis obedientiæ aſtrictus & ligatus, & non obediendo de paradiſo depoſitus & fugatus ſicut dicitur Gen. 3. Noë etiam obediendo & arcam faciendo & intrando à diluuio fuit ſaluatus Gen. 7. Abraham inſuper Deo obediendo, & filium occidere volendo & ſacrificare, fuit pater multarum gentium nominatus Gen. 22. Loth inſuper Angelis obediendo & ciuitatem dimittendo fuit ab incendio Sodomæ liberatus, vxor vero ſua dum non obediuit, in ſtatuam ſalis mutata fuit. Duo etiam generi Loth ſibi non obedierunt, ideo cum aliis in damnationis lacum corruerunt, ſicut dicitur Gen 11. Quid autem dicam de Saul, qui propter inobedientiam fuit lapidatus? Ioſuę 7. De propheta bono & ſancto, qui cum indiſcrete inobediens fuit Deo, fuit à leone trucidatus 3. Reg. 13. Deus enim in tantum obedientiam diligit: quod contrarium facientes dure & atrociter ſæpe punit. Vnde etiam 3. Reg. 20. legitur, quod illum, qui vnum filiũ prophetarum in verbo domini percutere voluit, leo continuo deuorauit. Iſta ergo commendatur in ſanctis figuris. Etiam dico, quod iſta approbatur in mutis creaturis. Ipſæ enim mutæ creaturæ viris obedientibus obediunt. Vnde etiam in dialogo Greg. legitur, quod cum puer Placidus in flumine mergeretur, B. Maurus ad præceptum B. Benedicti ad ipſum liberandum ſuper aquam cucurrit, aqua vero ſe ſibi palpabilem efficit, ita quod dictum puerum à ſubmergio liberauit. In vitis etiam patrum legitur, quod cum de mandato ſenioris puer ad hauriendum aquam oblito fune ad puteum cucurrit, ad verbum ipſius obedientis aqua de profundo vſq; ad os putei ſe inaltauit, ita quod aquam in ſuo vaſe ſeniori portauit. De quodam etiam iuuene religioſo in vitis patrum memini me legiſſe quod quidam ſenior volens probare obedientiam ipſius, præcepit ſibi quod ad leonem ſylueſtrem, quem vidit tranſire, iret, quodque ipſum ſibi adduceret, qui mandatum ſtatim compleuit, leonemque obedientem nec repugnantem ad ſeniorem adduxit. Ecce ergo quomodo obedientia approbatur à mutis creaturis. Vltimo dico quod iſta virtus imperatur, ſeu prædicatur in multis ſcripturis. Iſta enim prædicatur 1. Mach. 8. vbi de ſenatu Romano dicitur, quod omnes obediunt vni, & zelus & inuidia non eſt inter eos. Iſta præcipitur Ephe. 6. vbi dicitur. Filij obedite parentibus veſtris. Iſta etiam imperatur Coloſ. 3. vbi dicitur. Serui obedite dominis veſtris. Sic ergo patet, quod quia obedientia eſt à ſcripturis imperata, à creaturis approbata, in ſignis commendata, in rerum naturis exemplata, bene dico, quod ipſa eſt actus valde vtilis, & proficiens. Et iſtud eſt quartum auctoritatis. Bene ergo patet, quod obediens debet implere actum perficientem, tenere modum proficientem, cauere cauſam impedientem. Habere formam ſeu cauſam expedientem. Iſta ergo dicta ſint de obedientia bona.

¶ De obedire vero nolentibus dic, quod iſti ſunt ſimiles vitro, quod nullo modo poteſt obedire malleo, citius enim frangitur quam plicetur, quinimo ſi quis ipſum in aliquam formam figurare voluerit neceſſe eſt, quod per ignis fortitudinem liquefiat. Sic vere multi ſunt ita obſtinati, rebelles & inobedientes, & more vitri omni humore gratiæ, & deuotionis ita carentes, quod malleo diuinæ monitionis vel prælati correctionis nunquam voluntarie obediunt, imo certe citius per impatientiam franguntur, quam ſe obediendo plicare noſcantur, qui etiam nũquam figurantur in bono niſi per fortiis ignis & tribulationis violentiam diſſoluantur, & reprimantur à malo. Contra tales ergo ſic inobedientes dicitur Num. 14. Tentauerũt me, nec obedierunt voci meæ. Figura de filio proteruo, de quo præcipitur Deu. 21. quod ſi parentibus obedire noluerit, ſed ſuperbierit, lapidibus obrui iubebatur. Vnde ergo reprehenduntur tales Gal. 3. O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit veritati non obedire? Iſti etiam videntur ſimiles leoni cuius collum dicitur inflexibile, vide ſupra de collo. Sic & tales nec Deo nec prælato poſſunt niſi coacti flectere colla ſua Hier. 37. Populus iſte non obediuit mihi. Vnde 2. ad Tim. 3. Erunt in nouiſſimis diebus parentibus non obedientes &c. Non ſic, ſed ſimus obedientes, vt de nobis dicatur illud Rom. 16. Veſtra enim obedientia in omni loco diuulgata eſt, & Eccl. 4. Eris tu velut filius altiſſimi obediẽs &c. Dic de obſtinatione ſicut in tabula inuenies in diuerſis locis ſignatum. De mala vero obedientia, quæ nihil aliud eſt, quam inclinatio vel conſenſus ad malum, poſſet notari, quod quidam obediunt cupiditati, quidam carnalitati, quidam verboſitati. Auari enim obediunt cupiditatibus quia ſicut dicitur Eccl. 10. Pecuniæ obediunt omnia &c. Luxurioſi obediunt carnalitatibus, contra quos dicitur Rom. 6. Non regnet peccatum in mortali corpore veſtro, vt obediatis concupiſcentiis eius. Pompoſi obediunt verboſitatibus, ſicut ſunt illi, qui libenter credunt verbis adulatorũ & detractorum, de quibus dicitur Prou. 17. Malus obedit linguę iniquæ. Tales ergo mali obedientes deberent dicere diabolo illud, quod iunior Machabæus dixit de Antiocho 2. Mac. 7. Non obedio præcepto regis, ſed præcepto legis &c. Vide de tali mala obedientia vbicumque agitur de malo conſenſu, ſeu de tentatione. Generaliter ergo de obedientia vide infra in tit. de curſu, de motu & aliis titulis infinitis.

Obiicere.
Idem eſt, quod opponere, imponere, contradicere, vel obſtare. Vide contra, & contradicere, quia deficiunt auctoritates. A

Obire. Obitus.
Vide in tit. mori ſeu etiam mors.

Oberrare.
Lege in titulis errare, delectare, &c.

Obligare.
Nota, quod obligari idem eſt, quod ad aliquid agendum, vel ſuſtinendum aliqua neceſſitate teneri, vel ad illud affici neceſſario vel aſtringi. Nota ergo, quod in ſcriptura reperitur obligatio A

Naturalis & neceſſaria,
Virtualis & meritoria,
Criminalis & damnatoria.

Prima eſt fragilis, quæ eſt ſingulorum. Et iſta eſt illa, qua omnes mortales obligantur ad miſeriam, & ad mortem, & etiam ad originalem concupiſcentiam, & reatum, vt ſic obligatis poſſit dici illud Pſ. Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt, ſupple in mortem.

¶ Secunda eſt vtilis, & eſt perfectorum ſeu iuſtorum. Et iſta B
eſt illa qua iuſti voto vel alias voluntarie ſe obligant ad opera meritoria, vtpote ad illa, ad quæ quis alias non teneretur, de quo Num. 21. dicitur, quod Iſrael voto ſe domino obligatus ait &c. Iſta eſt etiam illa, qua omnis homo eo ipſo quod fidem recipit & baptiſmum, obligat ſe ad diuinorum obſeruantiam mandatorum.

¶ Tertia

C ¶ Tertia eſt flebilis,& eſt peccatorum. Et iſta eſt illa, qua quis peccando ſe obligat ad damnationem æternam, de qua in Pſal. Declinantes autem in obligationes, adducet dominus cum operantibus iniquitatem,ſcilicet,in infernum. Et Act.8. In felle amaritudinis,& obligatione iniquitatis video te &c. Lata poterat eſſe materia,ſed auctoritates non ſuppetunt idcirco omitto. Vide in titulis debere,teneri,& aſtringi.

A **Obliquitas. Obliquus.** Nota, quod obliquum dicitur illud, quod tortuoſum eſt & non rectum. Dicam ergo quod in ſcriptura reperitur obliquitas bona & peſſima,vnde nota quod eſt

Obliquitas { Diſcretionis & prudentiæ, / Deceptionis & fallaciæ, / Damnationis & triſtitiæ.

B ¶ Obliquitas diſcretionis ac prudentiæ eſt illa, qua quis in negociis ſuis procedit ſagaciter,deliberate & caute,non proterue, ferociter & abrupte.Ire enim recto itinere,non ſemper eſt tutū, viæ enim obliquę ſunt aliquoties tutiores.Cum enim altus mōs aſcenditur, non directo greſſu proceditur, ſed per obliquum nunc huc,nunc illuc aſcenditur ne grauetur.Etiam lepus deſcēdendo montem arduum,non directe deſcendit,ne forte corruat in deſcenſu,cum anteriores tibias habeat valde breues,ſed oblique & tortuoſe incedit,quod etiam ille,qui nauigat fortem fluuium,ex trāſuerſo ſolet facere, quia, ſcili.obliq; & non recte ſolet fluminis impetum ſuperare,ſic vere ille,qui forte & impetuoſum,altum & arduum negocium habet facere,vel aliquod periculum pertranſire, non directe nec ex abrupto debet procedere, ſed oblique & per laterales vias caute & deliberate tranſitū, quærere,vel tentare,alias enim poſſet eſſe,quod impetus fortunæ ipſum obrueret,& nauem ſtatus ſui frangeret & caſſaret. Figura ad hoc 3. Reg.6. vbi dicitur,quod de mandato Domini Salomon fecit in templo feneſtras obliquas. Quia,ſcilicet,in templo Dei quod factum eſt,& quod eſtis vos,debet eſſe obliqua feneſtra diſcretionis& prudentiæ circumſpectionis,iuxta illud Eze. 49. vbi dicitur quod ipſe vidit in templo limina & feneſtras obliquas Iſta eſt ergo obliquitas prudentiæ.

C ¶ De obliquitate vero fallaciæ vel malitiæ,qua,ſcilicet, mali & fraudulenti in factis ſuis obliqua & tortuoſa intentione procedunt:de obliquitate etiam finalis triſtitiæ, qua, ſcilicet, damnati relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebroſas, & per iter deuium,quod ducit ad mortem, multa poſſent dici, ſed nullæ ſunt auctoritates vocales, vide ergo in tabula & infra de rectitudine.

A **Obliuio.** Nota, quod obliuiſci accipitur pro neſcire vel pro non curare:Et poteſt referri ad Deum, & ad hominem:& poteſt ſignificare in bono,& in malo.Notemus ergo,quod in ſcriptura inuenitur

Obliuio { Virtuoſa, / Luctuoſa, / Vitioſa, / Doloroſa,vel Tędioſa, / Gaudioſa.

Primo igitur dico, quod eſt obliuio virtuoſa, quæ pertinet ad bonitatem. Iſta eſt enim illa, qua homo obliuiſcitur propter Deum, delicias temporales, eminentias ſæculares, iniurias fraternales. Sic pro certo debent facere boni religioſi qui pro certo ſtatim quando veniunt ad religionem, ipſi debent obliuiſci mundum & mundana, & de ſolo Deo & ſpiritualibus recordari ſimiles aſino,qui eſt animal obliuioſum,patiens oneris & laboris. Et dicitur aſinus à ſedendo,eo quod deſuper ſedeatur,vel ab à,quod eſt ſine, & ſinos, quod eſt ſenſus,eo quod eſt animal ſine ſenſu,vt dicit Iſidorus. Sic vere bonus religioſus & etiam quilibet vir perfectus debet dici aſinus,ratione

Patientiæ,
Obedientiæ,
Spiritualis inſipientiæ.

Dico patientiæ,quia ſcilicet,iſte debet eſſe patiens in omni tribulatione,onere vel labore Gen.49. Iſachar aſinus fortis. Obedientiæ dico, quia, ſcilicet, iſte debet ſeſſoribus, id eſt, prælatis & ſuperioribus eſſe obediens & ſubiectus Matth.21. Sedens ſuper aſinum filium ſubiugalis. Inſipientiæ, inſuper,quia,ſcilicet, talis debet eſſe ſine ſenſu mundanæ ſapientię,iuxta illud 1.Cor.3. Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo,ſtultus fiat,vt ſit ſapiens. Nam talis debet eſſe animal obliuioſum, quia, ſcilicet, vt dictum eſt ipſe debet obliuiſci, & dimittere quicquid ipſum impedit à ſalute,vnde de hoc dicitur in Pſal. Obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui, & concupiſcet Rex decorem tuum. Et Gen.50. Obſecro vt obliuiſcaris ſceleris fratrum tuorum.Iſta eſt ergo obliuio virtuoſa.

¶ Secundo dico, quod eſt obliuio luctuoſa & iſta eſt illa, qua Deus obliuiſcitur nec curare dicitur de peccatorib. obliuiſci enim idem eſt quod non curare, quia id faciliter obliuioni traditur,de cuius memoria non curatur.Et ideo quia peccatores obliuiſcuntur Deum, qui ſaluauit eos, qui etiam pro eis redimendis fecit magnalia in Ægypto, mirabilia in terra Chan, terribilia in mari rubro, hinc eſt, quod ipſe Deus ipſos obliuiſcitur, & de eorum ſalute non curare,nec cogitare videtur.Pellicanus etiam propter filios reſuſcitandos ſanguine perdito debilitatus optime videt,qui pullorum tunc temporis eius nutritione laborant,& quia ibi ſunt aliqui qui matri legitimæ læſæ compatientes ipſam in obliuionem non ponunt ſed pro ea nutrienda laborant,hinc eſt,quod mater tandem ſanata ipſos non obliuiſcitur, ſed de ipſorum diligentia recordata, ſecum ſicut veros filios in nido ſuo retinet & recipit. Quia vero ibi ſunt aliqui alij pulli qui de matre læſa nutrienda non curantes,ipſam obliuiſci videntur,hinc eſt,quod mater ſanata illorum obliuiſcitur,& de ipſis amplius non curans,ipſos à ſe & à nido ſuo reiicit,& expellit ſicut dicit Magiſter Iacobus in libro de mirabilibus orientalium regionum. Sic vere chariſſimi,facit Deus.Ipſe enim pro nobis viuificandis in cruce fuit vulneratus,& ſanguine diminutus, Sed vere multi ſunt,qui illud beneficium obliuiſcuntur, nec per bona opera ſibi, nec membris ſuis pauperibus regratiari videntur,iuxta illud Pſ Cito fecerunt,obliti ſunt operum eius &c. Et propter hoc iſte tales ponit in obliuionem, bonos vero & gratabundos ponit,& ponet in perpetuam recordationem. Et ideo ciuitati, & congregationi talium ingratorum loquitur Deus Oſeæ 4. Quia oblita es legem Dei tui, obliuiſcar filiorum tuorum,& ego. Sicut enim aquila degeneres filios ſolet de nido ſuo tanquam extraneos eiicere,& ipſos obliuiſci,& de ipſis amplius non curare, ſic Deus degeneres peccatores de nido ſui interioris amoris eiicit,& de ipſis corrigendis,& emendandis non curans, ipſorum obliuiſcitur, nec de ipſis magis curat, cogitat, aut aduertit ſicut patet de multis,quos Deus ſine correctione in mundi proſperitatibus peccare dimittit ad libitum,ita quod de ipſis non videtur Dominus recordari.

C ¶ Et ideo notare poſſumus,quod Deus obliuioni tradidit, & tradet tria genera peccatorum,videlicet

Luxurioſos,
Præſumptuoſos,
Iniurioſos,& vaniglorioſos.

De luxurioſis dicitur Eſa. 23. Sume citharam, circui ciuitatem meretrix obliuioni tradita.De præſumptuoſis dicitur Ezec.33. Si iuſtus confiſus in iuſtitia ſua iniquitatem fecerit, omnes iuſtitiæ ſuæ obliuioni tradentur.De iniurioſis vero crudelibus, ſuperbis,& vanigloriosis,qui,ſcilicet,ad nihil aliud vacant niſi ad nocumentum aliorum, dicitur Ezech.21. de Nabuchodonoſor crudeliſſimo principe.Igni eris cibus, ſanguis tuus erit in medio terræ,& obliuioni traderis,quia ego dominus locutus ſum. Iſta eſt ergo obliuio luctuoſa. Iſtam timebat ille, qui dicebat in Pſ. Vſquequo domine obliuiſceris me in finem? vſquequo auertis faciem tuam à me?Veruntamē de hoc ſumus aſſecurati,quod nūquam Deus obliuiſcitur bonorum.

D ¶ Vnde nota, quod Deus recordatur & non obliuiſcitur, ſcilicet,

Patientium & tribulatorum,
Compatientium & benigniorum,
Indigentium & miſerorum.

Dico,quod Deus nunquam obliuiſcitur patientium,& tribulatorum. Vnde ciuitati Hieruſalem tribulatæ conſolando illam loquitur dominus Eſa.49. dicens ſic, Nunquid obliuiſci poteſt mulier infantem ſuum, vt non miſereatur filio vteri ſui?& ſi illa oblita fuerit,ego tamen tui non obliuiſcar. Quamuis enim ſuperficialiter videatur dominus obliuiſci illorum, quos in tribulatione dimittit,ipſorum tamen finaliter recordatur, & ipſos in ſuis tribulationibus conſolatur Pſal.9. Quoniam non in finem obliuio erit pauperis patientia pauperum non peribit in finem, Item non obliuiſcitur compatientium,& benigniorum.Summe enim placet Deo virtus miſericordiæ & clementiæ Eccl.3. Eleemoſyna patris non erit in obliuione. Item non obliuiſcitur indigentium,& miſerorum,quia in Pſ. dicitur Non eſt oblitus clamorem pauperum. Et alibi. Animas pauperum tuorum ne obliuiſcaris in finem. Iſta eſt ergo obliuio luctuoſa ſeu periculoſa, qua Deus obliuiſcitur peccatorum.

E ¶ Tertio dico,quod eſt quædam obliuio vitioſa,& iſta eſt illa, qua homo obliuiſcitur illa quæ tenetur recordari. Nam ſicut obliuio naturalis generatur ex tribus,videlicet

Ex { Humoris interioris infectione,
Accidentis exterioris receptione,
Abſentis vlterioris remotione.

Iſta enim tria generant obliuionem, ſcilicet,

Humor qui interius generatur,
Cauſa quæ exterius operatur,
Res quæ remotius elongatur.

Sic vere ſpiritualiter loquendo, tria ſunt, quæ in nobis generant obliuionem eorum, quæ pertinent ad ſalutem, videlicet, infectio interioris carnalitatis, receptio exterioris proſperitatis, elongatio profundioris iniquitatis. ¶ Dico ergo, quod talem obliuionem generat interior carnalitas. Sicut enim dicunt Medici, poſterior cellula cerebri quandoque humore corrupto taliter inficitur, quod memoria totaliter impeditur, & omnium, quæ prius ſciebantur, obliuio generatur, vnde etiam de quodam monacho, qui corde tenus ſciebat totum officium ſuum, recolo me audiuiſſe, quod quadam graui infirmitate detentus, taliter perdidit memoriam, quod etiam literas & officium ex toto penitus eſt oblitus, per talem modum ita quod poſtquam fuit ſanatus, oportuit, quod de nouo literas diſceret ſicut puer. Reuera chariſſimi, ſpiritualiter loquendo, talis infirmitas eſt luxuria. Nam quando humor carnalitatis animam in qua debet vigere memoria ſalutis ſuæ, per luxuriam inficit, tunc memoriam propriæ ſalutis tollit, & obliuionem damnabilem introducit. Et de hoc poteſt dici illud Sap. 19. Ignis ſupra ſuam virtutem in aqua valebat, & aqua extinguentis naturæ obliuiſcebatur. Quia enim tales ſunt ſicut aqua per fluxibilem fragilitatem, hinc eſt, quod ignis concupiſcentiæ in ipſis præualet per luxuriæ carnalitatem ipſi vero talem ignem obliuiſcuntur extinguere, propter ſuę malæ conſuetudinis proteruitatem. Talem ergo obliuionem damnabilem generat interior carnalitas.

F ¶ Deinde dico, quod ipſam generat exterior proſperitas. Mundana enim proſperitas eſt ſicut ille fons Boetiæ, de quo narrat Iſidorus quod potatus inducit obliuionem. Eſt enim ſicut ille annulus Moyſi, de quo loquitur Ioſephus, de quo regina Æthiopiæ fuit ſubarrhata, per cuius virtutē oblita eſt quicquid Moyſes fecerat circa ipſam. Quia vere chariſſimi, in Æthiopia huius mundi, quando aqua mundanæ proſperitatis bibitur, illa, quæ ad ſalutem pertinent, obliuioni traduntur. Quia vere ſtatim quando Moyſes, id eſt, Deus dat peccatori iſtum annulum proſperitatis, peccator ipſum Deū obliuioni tradit, nec de ipſius mandatis amplius reminiſcitur. Et hoc eſt, quod de illo pincerna dicitur Gen. 40. cui Ioſeph proſperitatem ſuam interpretatam ex ſomnio ſuo prædixerat, & tamen dicitur ibidem, quod ſuccedētibus proſperis oblitus eſt interpretis ſui, & Oſeæ 13. Saturati ſunt, & leuauerunt cor ſuum, & obliti ſunt mei. Obliuionem igitur inducit exterior proſperitas.

G ¶ Denique dico, quod ipſam inducit profundior iniquitas. Sicut enim videmus, quod res, quæ à nobis longo tempore abſentantur, & abſconduntur, obliuioni de facili traduntur, ſic peccator, quando à Deo & à rebus pertinentibus ad ſalutem per peccatum longiſſime ſe abſentat (quia ſicut dicitur in Pſ. Longe à peccatoribus ſalus) tunc ipſe peccator Deum à ſe per peccatum elongatum obliuiſcitur, & de rebus ad ſalutem pertinentibus nullatenus recordatur. Vnde quilibet talis peccator poteſt dicere illud Thren. 3. Repulſa eſt à pace anima mea, oblitus ſum bonorum. Et pro certo iſta videmus quotidie ad oculum, quod multi ſunt, qui ad tantam profunditatem vitiorum deuenerunt & ſe per tantam mentis obſtinationem à Deo, & bonis ſpiritualibus abſentauerunt, quod recte, & Deum, & ſalutem animæ obliuioni penitus tradiderunt Hier. 2. Populus meus oblitus eſt mei diebus innumeris. Ecce ergo quomodo tria ſunt, quæ faciunt hominem obliuioſum.

H ¶ Et ſi homo quærit quæ ſunt illa, quæ tales dicuntur eſſe obliti, poſſumus notare, quod ipſi pro certo obliti ſunt

Dei potentiæ ſublimitatem,
Dei clementiæ benignitatem,
Cœleſtis gloriæ tranquillitatem,
Diuinæ gratiæ vtilitatem,
Diuinæ amicitiæ ſocietatem,
Diuinæ patientiæ longanimitatem,
Diuinæ iuſtitiæ ſeueritatem.

Dico ergo, quod iſti obliuiſcuntur Dei auctoritatem, & potentiam Pſ. Obliti ſunt Deum, qui ſaluauit eos, qui fecit magnalia, &c. ſicut ſupra. Bene ergo tales reprehenduntur in Pſ. Intelligite hæc, qui obliuiſcimini Deum, nequando rapiat, & non ſit qui eripiat. Item iſti obliuiſcuntur Dei benignitatem, & clementiam, ſcilicet, beneficia Dei. Vnde Ezech. 9. Oblitus eſt Iſraël factoris ſui. Et in Pſ. 77. Obliti ſunt benefactorum eius, & mirabilium eius, quæ oſtendit eis. Item obliuiſcuntur tranquillitatem cœli, & lætitiam, vnde Hier. 50. Grex perditus factus eſt populus meus, obliti ſunt cubilis ſui. Et tamen iſti deberent dicere illud Pſ. 136. Si oblitus fuero tui Hieruſalem, obliuioni detur dextera mea. Item iſti obliuiſcuntur propriam vtilitatem, & Dei gratiā. Vnde iſti ſunt illi, de quibus dicitur Matt. 16. quod diſcipuli obliti ſunt panem accipere. Item iſti obliuiſcuntur Dei ſocietatem & amicitiam, & maxime illam, quam cum eis pepigit in baptiſmo. Vnde de mala muliere, ſcilicet, de anima peccatrici dicitur Prou. 2. quod pacti Dei ſui oblita eſt. Item obliuiſcuntur Dei lōganimitatem, & patientiam. Vnde Eſa. 57. Non cogitaſti, quia ego tacens, & quaſi non videns, & mei oblita es. Item iſti obliuiſcuntur diuinam veritatem & iuſtitiam. Vnde Eſ. 59. Iuſtitia longe ſtetit, & corruit in plateis veritas & æquitas non potuit ingredi, & facta eſt veritas in obliuionem. Iſta eſt igitur obliuio vitioſa. Et iſta eſt potiſſime, quæ nobis prohibetur in ſcriptura. Et ideo adhuc poſſumus notare, quod in ſcriptura nobis prohibetur

Obliuio { Oſtenſæ fidelitatis,
Impenſæ vtilitatis,
Impendendæ benignitatis.

Dico ergo, quod nos non debemus obliuiſci fidelitatis amicorum Vnde Eccl. 37. Ne obliuiſcaris amici tui. Item vilitatis beneficiorum. Vnde Eccl. 29. Gratiam fideiuſſoris ne obliuiſcaris. Item bonitatis ſeu ſeueritatis meritorum. Vnde Hebr. 13. Hoſpitalitatem nolite obliuiſci. Iſta eſt ergo obliuio vitioſa.

¶ Quarto dico, quod eſt quædam obliuio doloroſa ſeu tędioſa. Et iſta eſt illa obliuio, qua fama, virtus & proſperitas peccatorum per mortem & damnationem faciliter obliuiſcitur, & à memoria hominum remouetur. De qua dicitur Sap. 2. Nomen veſtrum obliuionem accipiet. Tales enim obliuioni dati ſunt à Deo & à mundo, iuxta illud Eccleſ. 9. Obliuioni data eſt memoria eorum. Et Eſa. 23. Obliuioni traderis ô Tyre. I

¶ Quinto vero dico, quod eſt obliuio gaudioſa, & iſta eſt illa, qua beati in patria abſorpti ab immenſitate gloriæ, obliuiſcuntur omnium malorum, quæ in iſto ſæculo ſuſtinuerunt. Vnde poetæ fluuium Letheum apud inferos poſuerūt, qui interpretatur obliuio, pro eo, quod animæ purgatæ per iſtum fluuium trāſeuntes, omnia præterita obliuiſcebantur, & ſic de inferno ad cœlum tranſibant, vbi vſq; ad reſumptionem corporum in gloria morabantur. Vnde Eſa. 54. Confuſionis adoleſcentiæ tuę obliuiſceris Et de hoc dicitur Eſa. 65. Obliuioni traditæ ſunt anguſtiæ potiores, quia abſconditæ ſunt ab oculis noſtris. Æterna. n. gloria eſt ſicut vinum, quod mentem ita inebriat atque replet, quod omnium miſeriarum præcedentium facit hominem obliuiſci. Vnde Prou. 31. Da mœrentibus bibere vinum &c. Sequitur Bibant, & obliuiſcantur egeſtatis ſuæ, paupertatis non recordātur amplius. Ideo talibus dicitur illud Iob 11. Miſeriæ quoq; obliuiſceris, & habebis fiduciam propoſita tibi ſpe & defoſſus ſecurus dormies. Et hæc de obliuione ſufficiant. Vide de memoria, & infra de recordari. K

Obmuteſcere.
Vide in tit. mutus.

Obnoxius.
Idem eſt, quod obligatus, ſicut innoxius è conuerſo, poſſes ergo diſtinguere ſicut de obligare, ſed tranſeo, quia paucæ ſunt auctoritates. A

Obrigeſcere.
Vide in titulis frigus, & rigor, & rigidus.

Obruere. Obrutus.
Idem eſt, quod ſuper aliquem cum impetu ruere, & eum cū lapidibus impetuoſe occidere, vel delere. De illis ergo, qui lapidibus iubeantur lapidari, vel obrui, vide ſupra in titulis lapis & lapidare. A

Obſcuritas.
Nota, quod obſcuritas & tenebroſitas ſunt quædā aëris paſſiones, quæ in ipſo propter defectum luminis generantur, quæ ſolent à viſu oculos impedire. Et quamuis moraliter loquendo per obſcuritatem poſſit intelligi obtenebratio contritionis & humilitatis (Naum 3. Non eſt obſcura contritio tua) quia tamen iſte modus ſignificandi rarus eſt in ſcriptura, notare poſſumus, quod obſcuritas (vt communiter) ſignat in malo & nihil aliud eſt obſcuritas, quam contrarium claritatis. Cum igitur ſit dare claritatem interiorem in intellectu, exteriorem in conuerſationis aſpectu, poſteriorem ſuperius in Dei conſpectu, notare poſſumus à contrario, quod multiplex obſcuritas poteſt reperiri, videlicet A

Obſcuritas { Interioris meditationis,
Exterioris conuerſationis,
Poſterioris habitationis.

Prima eſt obſcuritas mentalis ignorãtiæ, ſecunda eſt obſcuritas moralis apparentiæ, tertia eſt obſcuritas infernalis ſeu lethalis peſtilentiæ. Dico ergo primo, quod eſt obſcuritas ignorantiæ interioris. Sicut enim videmus, quod loca, quæ carent lumine, ſunt obſcura, ita quod ibi aliquid non videtur, ſic vere quando cor humanum priuatur lumine diuinæ gratiæ propter vitia & peccata, tunc per ignorantiam taliter obſcuratur, quod non videt aliquid, quod pertineat ad ſalutem Pſ. Obſcurentur oculi eorum ne videant & dorſum eorum ſemper incurua. Obſcuritas enim cauſatur vel propter nubium denſitatem, vel propter loci profunditatem, vel propter luminis debilitatem & paucitatem. Sic vere ignorantia cauſatur in homine quando nubes mundanæ proſperitatis & carnalis voluptatis circa eum indenſantur Apoc.9. Obſcuratus eſt ſol & aër de fumo putei. Quando etiã locus interior cordis humani per deſperationem & obſtinationẽ in vitiis profundatur Pſal. Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos ſæculi. Quando etiam lumen ſpiritualis gratiæ, & doctrinę & ſanæ, & veræ ſcientiæ à talibus elongatur, ſicut patet in hæreticis, in quibus propter defectum veræ ſcientiæ eſt ratio penitus obſcurata Zach.11. Brachium eius dextrum ſiccabitur, & oculus eius dexter tenebreſcens obſcurabitur. Et ideo de tali obſcuritate dicitur Rom.1. Euanuerunt in cogitationibus ſuis & obſcuratum eſt inſipiens cor meum. Iſta eſt ergo obſcuritas ignorantiæ interioris.

B ¶ Secundo dico, quod eſt obſcuritas apparentiæ exterioris Sicut.n. vaſa aurea & argentea aliquoties obſcurantur, & à ſua exteriori claritate rubiginantur, & obfuſcantur, quod aliquoties accidit propter contactum alicuius pinguedinis, pulueris ſeu luti, ſol etiam & luna propter terræ interpoſitionem ſolent obſcurari & eclipſari, & à claritate luminis obfuſcari, ſic vere ſæpe ſit, quod ſol & luna, aurum & argentum, id eſt, vir Eccleſiaſticus, vel religioſus, vel alius vir honeſtus, qui, ſcilicet, dicitur ſol ratione caloris charitatis, luna ratione humoris pietatis, aurum ratione fulgoris honeſtatis, argentum ratione clamoris eloquẽtiæ, veritatis, aliquando perdit honeſtæ conuerſationis claritatẽ: & per rubiginem peccati vel carnalitatis pinguedinem incurrit exterioris apparentiæ obſcuritatem, & totius infamiæ vilitatẽ, & de hoc dicitur Thren. 4. Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus? &c. Quod bene figuratum eſt Luc. 23. vbi dicitur, quod ſol obſcuratus eſt, & velum templi ſciſſum eſt. Quia pro certo hodie in templo Eccleſiæ velum, quod velat omnia interiora, id eſt, exterior honeſtas ſciſſa eſt & laniata, ita quod claritas ſolis, id eſt, fama & reputatio ſtatus Eccleſiaſtici eſt totaliter obſcurata. Iſta eſt igitur obſcuritas exterioris apparentiæ.

C ¶ Tertio dico, quod eſt obſcuritas poſterioris peſtilentiæ, & iſta eſt obſcuritas infernalis, quæ, ſcilicet, eſt locus fœtidus & obſcurus Ibi.n. eſt locus profudior, & fumoſior, crudelior & turbulentior cæteris vniuerſis. Ibi ergo eſt obſcuritas, & non ſolũ tẽporalis vel corporalis, imo etiam ſpiritualis. Mentes enim illorum, qui ibi ſunt, obſcuræ ſunt per turbulentiam doloris, nubilationis & tribulationis Corpora etiam, quæ ſunt ibi, ſunt obſcura propter defectum proſperitatis & conſolationis. Et ideo breuiter de obſcuritate tali poteſt dici illud Ioan. 3. Obſcurent eum tenebræ & vmbra mortis.

D ¶ Adhuc dico, quod eſt obſcuritas ſubtilioris ſapientiæ ſeu intelligẽtiæ, & iſta eſt obſcuritas ſcripturæ, de qua Dan.5. Audiuimus de te, quod obſcura poſſis diſſoluere. Eſt etiam obſcuritas humilioris ſubiacentiæ, hoc eſt dictum, præſentis gloriæ vel fortunæ, quæ, ſcilicet, obſcura dicitur, quando a claritate mundanę famæ, & excellentiæ per paupertatem vel infortunium denigratur, ſicut de ſtellis cadentibus dicitur Apoc.8. quod obſcurata eſt tertia pars earũ Pſ. Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos ſęculi &c. Hier.14. Portæ eius obſcuratæ ſunt in terra. Et ſic patet, quomodo obſcuritas poteſt quinque ſignificare.

E ¶ Si vero per obſcuritatem intelligitur abſentia, ſeu locus abſconditus, aut ſecretus, poſſumus notare, quod quinq; ſunt genera peccatorum, quæ in occulto, id eſt, obſcuro volunt facere facta ſua, ſcilicet,

Carnales & luxurioſi,
Detractores & iniurioſi,
Deceptores & malitioſi,
Auari & ambitioſi,
Idololatræ & ſuperſtitioſi.

De luxurioſis & carnalibus dicitur Prou. 7. vbi de luxurioſo iuuene loquitur ſapiens dicens, quod graditur in obſcuro adueſperaſcente die in noctis tenebris, & caligine. De malignoſis detractoribus dicitur in Pſal. Ecce peccatores intenderunt arcum ſuum, parauerunt ſagittas ſuas in pharetra, vt ſagittent in obſcuro rectos corde. De malitioſis vero & proditoribus, qui, ſcilicet, ſemper volunt, quod opera ſua lateant, poteſt dici illud Sap. 18. Putant ſe latere in obſcuris &c. De auaris etiam & malis diuitibus qui, ſcilicet, contractus ſuos faciunt in obſcuris, dicitur in Pſal. Repleti ſunt, qui obſcurati ſunt domibus terræ iniquitatum. De idololatris vero & ſuperſtitioſis, qui, ſcilicet in obſcuris faciunt ſacrificia ſua, dicitur Sap. 14. Aut obſcura ſacrificia facientes. Sufficit. Vide infra de tenebris & vmbra, & ſupra de abſcondito & de cœcitate.

Obſecrare.

Nota, quod obſecrare idem eſt, quod orare, deprecari, poſtulare, & aliquid humiliter implorare. Et eſt proprie obſecratio cum quadam allegationẽ requiſitio, ſicut ſi diceretur. Amore Dei rogo te, aut, in nomine Dei fac illud, & cætera ſimilia. Eſt igitur obſecrare A

Officium { Humilitatis, Vtilitatis, Sedulitatis.

Officium dico humilitatis, quia, ſcilicet, obſecrare, id eſt, aliquid humiliter deprecari pertinet ad humiles & ad pauperes. Vnde Prou.18. Cum obſecrationibus loquitur pauper, diues autem effabitur rigide. Item eſt officium vtilitatis, quia videlicet ſæpe ſit, quod homo obſecrando & humiliter implorando, plura bona impetrat, quam cum arrogantia requirendo. Cum enim obſecratio nihil aliud ſit, quam humilis & benigna deprecatio & oratio, & de oratione dicatur Eccl. 35. quod oratio humiliantis ſe penetrabit nubes, bene ſequitur, quod obſecrare eſt exercitiũ vtilitatis Deus enim libentius illum audit qui ſolet humilius obſecrare. Et ideo docebat Apoſtolus Phil.4. In omni oratione, obſecratione, & gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcãt apud Deum. In iſtis inferioribus obſecratio etiam humilis & benigna obſecratio, & monitio, quam quæcunque grauis & aſpera obiurgatio. Et ideo bene docet Apoſtolus 2. ad Tim.4. Argue, obſecra, increpa, in omni patientia & doctrina. De hoc vide ſupra de arguere. Et acquirendo etiam vtilitatem ab homine, homo magis humiliter obſecrando proficit, quam importune circa hoc inſiſtendo Sanguiſuga enim lente ſugendo, magis de ſanguine elicit, quam culex tumultuoſe pungendo. Quia vere illi ſibi quandoque plus de vilitate ſugunt, & attrahunt, qui obſecrando lente & benigniter & quaſi non curando illa petunt, & quærunt, quam illi, qui ad modum culicis allegationibus & importunis precibus quaſi violenter inſiſtunt. Iſta eſt ergo obſecratio vtilis. Et ideo quod magis ſit inſiſtendum obſecrationibus quam increpationibus, patet 1. ad Tim.5. vbi dicitur. Seniorem ne increpaueris, ſed obſecra vt patrem. Eſt ergo officium vtilitatis. Item dico, quod obſecrare eſt officium ſedulitatis. Oportet.n. quod hic ſit ſedulus & diligens Deum obſecrando, qui vult impetrare aliquid. Et ideo dicit Apoſtolus Eph. 6. Per orationem & obſecrationem orantes omni tempore.

¶ Notemus ergo, quod obſecratio poteſt fieri homini. Et ideo de Deo poſſumus notare, quod ipſum obſecrare debemus, vt B

Auferat mentis iniquitatem,
Inferat gratiæ ſanitatem,
Conferat gloriæ claritatem,
Differat pœnæ calamitatem,
Afferat clementiæ pietatem.

Obſecremus ergo, vt velit mentis iniquitatem auferre, ſic obſecrabat Dauid, qui dicebat 1. Paral.21. Obſecro aufer iniquitatem ſerui tui. Item vt velit gratiæ ſanitatem inferre, ſic videbatur obſecrare, qui dicebat 3. Reg.17. Reuertatur obſecro anima pueri huius in viſcera ſua. Et Num.12. Obſecro domine ſana eam Item vt velit gloriæ claritatem conferre. Et ſic videbatur obſecrare ille, qui dicebat Gen.27. Mihi quoque obſecro, vt benedicas. Et 2 Reg.14. Obſecro, vt videam faciem regis. Item vt velit æternã calamitatem differre, ſic obſecrabat ille Dan. 9. Auertatur obſecro ira tua à populo tuo. Et Luc.8. Obſecro te ne me torqueas. Item vt velit clementiam & pietatem afferre. Et ſic obſcrabat ille, qui dicebat Amos 7. Domine Deus propitius eſt obſecro.

¶ Sed adhuc dico, quod eſt obſecratio homini ab homine facienda, & iſta proprie pertinet ad correctores & prædicatores, quia peccatores debent humiliter obſecrare, vt eos poſſint ad bonum conuertere, & mouere. Et de hoc nota, quod obſecrandi ſunt homines à prædicatoribus & prælatis, vt C

Caueant carnalem infectionem,
Habeant mentalem dilectionem,
Teneant moralem conuerſationem,
Arceant lethalem delectationem.

Obſecrandi ſunt ergo, vt caueant ab infectione carnali, & maxime ab illa horrenda infectione, de qua dicitur Iud. 19. Obſecro ne ſcelus hoc operemini contra naturam in virum. Et generali-

ter ab omni carnis infectione cauendum eſt,iuxta illud 1. Pet.2. Obſecro vos tanquam aduenas & peregrinos, abſtinete vos à carnalibus deſideriis,quæ militant aduerſus animam.Vbi oſtenditur,quod homo obſecratur abſtinere à tribus &c.vide eā proſecutam ſupra de abſtinentia. Item vt maneant in mentis dilectione 2.Cor.2.Obſecro,vt confirmetis in illo charitatem. Item vt polleant digna & honeſta conuerſatione,vnde Eph.4. Obſecro vos ego vinctus in domino,vt digne ambuletis. Item vt abſtineant à mala delectatione,vnde Rom.12. Obſecro vos fratres per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam ſanctam,&c.vide infra de oratione & de petere, & ſupra de adorare.

Obſequium. Vide in titul. ſeruitium, & in titul. officium.

A **Obſeruare.** Nota,quod obſeruare quandoque ſumitur pro cauere, quandoque pro implere, quandoque pro vitare,quandoque pro expectare.Pro cauere ſumitur in Pſ. vbi dicitur. Obſeruabo me ab iniquitate mea. Et Deut.8. Obſerua,caue nequando obliuiſcaris Deum Pro implere ſumitur Deut.12. Obſerua & audi omnia,quæ ego præcipio tibi hodie.Et 3.Reg.2.Obſerua,vt cuſtodias mandata Dei tui. Pro vitare ſumitur Rom.16.vbi dicitur. Obſeruate eos, qui diſſenſiones & offendicula faciunt. Pro expectare vero ſumitur Prou.8. Beatus,qui audit me,& obſeruat ad poſtes oſtij mei. Qualicunque ergo modo ſumatur, poſſumus notare, quod obſeruare in ſcriptura ſignat promptitudinem voluntatis,ſiue ad bonum ſiue ad malum.

¶Dico ergo primo in bono,quod obſeruare debemus

Verba legis & mandatorum,
Votum regis & prælatorum,
Statum gregis & ſubditorum.

Obſerua ergo mandatum diuinæ legis Eccl.12. Time Deum, & mandata eius obſerua.Item obſerua præcepta ſuperni regis Dei & prælati,vnde Exod.23. Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam,obſerua eum,& audi vocem eius. Item obſerua,id eſt,attende ad ſtatum plebis & gregis,quod maxime pertinet ad prælatos 2. Para.35. Ianitores per portas ſingulas obſeruabant.

B ¶Secundo dico,quod obſeruare ſignat in malo.Et ſic dico quod eſt vnum Obſeruare

Fallacitatis,
Fatuitatis,
Carnalitatis,
Crudelitatis.

Dico ergo,quod eſt vnum obſeruare fallacitatis, quod pertinet ad exploratores, quia pro certo multi ſunt, qui valde ſtudent obſeruare facta & dicta aliorum, vt habeant cui poſſint obloqui.Et ſic faciebant ſcribæ & Phariſæi domino Luc. 14. vbi dicitur, quod Ieſus intrauit in domum cuiuſdam principis Phariſæi ſabbatho mãducare panem.Sequitur quod ipſi obſeruabant eũ, id eſt,inſidiabantur ſibi.Sicut enim leporarij obſeruant paſſus & vias leporum, vt ipſos capiant, ſic falſi homines inſidiando obſeruant facta & dicta hominum, vt ipſos decipiant atque prodant. Iſtud maxime patet in aduocatis, & iudicibus,& balliuis, qui dicta aliorum obſeruant,& attendunt,vt eos capiant in ſermone vt 1. Reg. 1.dicitur,quod cum Anna amaro animo orabat ad dominum,Heli obſeruabat os eius Pſ Obſeruat peccator iuſtum, & quærit mortificare eum, ſicut de ſerpente,qui enydros dicitur,quod obſeruat os crocodili dormientis,vt in viſcera eius ſubintret, & ea corrodat & perforet. Sic detractor, & proditor ora innocentium obſeruat, vt occaſione inuenta noceat, atque lædat,dicens,ſcilicet,illud Eccl.8.Ego os regis obſeruo. Vt alius dicat illud Pſ.Ipſi calcaneum meum obſeruant.

C ¶Item obſeruare fatuitatis, quod pertinet ad Mathematicos ſpeculatores. Iſti enim obſeruant dies,& menſes,& annos,ſicut dicitur Gal.4.Quamuis enim tales obſeruantiæ aliquando contineant veritatem,quia,ſcilicet,ſecundum diuerſos motus & influentias corporum ſuperiorum,multa etiam mirabilia accidũt in hoc mũdo, malæ tamen ſunt aliquoties in quantum propter ſuam curioſitatem retrahunt hominem à ſalute. Magis enim ſe debent committere fideles occultæ Dei prouidentiæ,quam corporum cœleſtium influentię. Vnde Eccl.11.dicitur,quod qui obſeruat ventum,non ſeminat,&c.Et ideo ille rex Manaſſes 2.Par. 33 reprehenditur,eo quod obſeruabat ſomnia, & auguria ſectabatur.

D ¶Item eſt vnum obſeruare carnalitatis, & illud pertinet ad immundos luxurię ſectatores. Iſti enim ſunt ſicut cattus,qui optime obſeruat, per quam cautelam capiat murem.Sunt etiam ſicut noctuæ,quæ obſeruant peroptime tempus noctis, quia,ſc. tales obſeruant, & attendunt ad nocturnam obſcuritatem Iob 24.Oculus adulteri obſeruat caliginem.Et ad cauteloſam & inſidiatoriam fallacitatem , ſicut de malis iudicibus dicitur Danielis. Obſeruabant ſenes ſollicite quotidie videre Suſannam.

E ¶Item eſt obſeruare crudelitatis. Sicut enim leo & lupus obſeruant, & attendunt quomodo poſſint animalia innocentia deuorare,ſic impij & crudeles ad nihil aliud vacant,niſi quod poſſint aliis præiudicium generare Iob 10. Poſuiſti in neruo pedem meum , & obſeruaſti omnes ſemitas meas , & veſtigia pedum meorum conſideraſti. Omitto totum gratia breuitatis. Vide ſupra de cuſtodire,& infra de ſeruare.

Obſidere. Nota,quod obſeſſio idem eſt,quod continua impugnatio. Et poteſt ſignificare obſeſſio æquitatis illam impugnationem ſpiritualem tentationum, vel tribulationum,quam à noſtris hoſtibus ſpiritualibus, ſcilicet, à diabolo, & carne & mundo in iſto ſæculo ſuſtinemus. Iſti enim hoſtes continue nos obſident, & impugnant,& ad nos per peccatum capiendum,& mortem ęternam deſtruendum cum omni diligentia ſemper vacant 4 Reg. 25. Chaldæi obſidebant in circuitu ciuitatem.Sicut enim illi,qui aliquam ciuitatem obſidẽt, ſolent contra eam parietes & machinas erigere, aquam, & panem ſubtrahere,muros & turres deſtruere, & foueas, ſeu foſſata cumulare & implere , ſic iſti hoſtes ſpirituales qui velut latrones nos obſident,nobis pro poſſe ſuo ſubtrahunt omnia illa,quę pertinent ad ſalutem. Subtrahunt enim & deſtruunt in nobis panem Euchariſtiæ, ſeu doctrinæ & refectionis : aquam gratiæ lacrymarum & deuotionis : muros cuſtodiæ & diſciplinabilis obſeruationis : turres eminentiæ & altitudinis contemplationis:foſſata humilis aut ſpiritualis deiectionis. Vnde de diabolo & exercitu eius taliter animam obſidente dicitur Hier.39.Venit Nabuchodonoſor Hieruſalẽ, & obſedit eam.Et ideo ſicut videmus, quod obſeſſi ſolent cum omni diligentia cogitare , quomodo caueant,ne capiantur,& quomodo à ſuis obſeſſoribus liberentur, ſic nos omnia ſpiritualia remedia debemus adhibere quomodo obſeſſores iſti aduerſus nos non valeant præualere. Et hoc eſt,quod conſulitur Naum.3. Aquam propter obſidionẽ hauri tibi. Et ibidem 2. Aſcendit inquit, qui cuſtodiat obſidionem, contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutem valde:vbi oſtenditur,quod tales obſeſſi debent habere tria,videlicet,quod iſti debent

Cogitare,quod eſt vtilius,
Reparare,quod eſt debilius,
Excitare,quod eſt virilius.

Primum facit prudentia, quæ eſt vtilium cogitatrix [Contemplare inquit viam].

Secundum continentia,quæ eſt debilium reparatrix [Conforta lumbos].

Tertium conſtantia,quæ eſt virilium amatrix.Ideo dicitur[Robora virtutem valde].

In iſta enim ſpirituali obſidione debet meditari rerum vtilitas, roborari mentis debilitas, animari cordis virilitas. Et ſic igitur ſi iſta tria habuerimus, hoſtium ſpiritualium obſidionem non timebimus. Vt ſic inimici noſtri poſſint dicere illud 1. Mach. 6. Locus,quem obſidemus,eſt munitus.

Obſtinatio. (Vt communiter) ſumitur in malo, & eſt idem quod in malo propoſito confirmatio & radicatio Lata & magna poterat eſſe materia ſed auctoritates vocales deſunt. Vide ergo in titulis infinitis,vbi inuenies de obſtinatione,& in aliis titulis ſimilibus. A

Obſtruere. Idem eſt, quod claudere & obducere, & os alicuius concauitatis vel foraminis aliqua materia cumulare,ne intrare quid valeat vel exire. Et ſic notabis, quod diabolus obſtruit,& claudit,ſcilicet , terra mundani amoris,ſeu humore carnalis horroris,ſeu etiam lapidibus obſtinati timoris cor peccatoris ne digne cogitet, os ipſius ne Chriſtum vocitet , & etiam manus eius ne pauperes viſitet, vnde Ge. 26. dicitur,quod Philiſtæi omnes puteos obſtruxerunt implentes humo. Et 1 Mach.5. dicitur, quod portæ ciuitatis obſtructæ ſunt lapidibus. In bono autem ſignificato dic, quod timor Dei corda iuſtorum taliter obſtruit,quod nullum peccatum intrare ſinit,vnde 2.Mach.2.dicitur,quod Hieremias,qui arcam abſcõdit,oſtium ne inueniretur & remoueretur,obſtruxit. Vnde Ro. 3.Omne os obſtruatur , & ſubditus fiat omnis mundus Deo &c. vide ſupra in titul.claudere. A

Obſtupeſcere. Nota, quod obſtupeſcere nihil aliud eſt, quam ſubito mirari de aliqua incredibili nouitate. Eſt enim ſtupor paſſio mentis, quam ſolet conſideratio rerum excedentium & incredibilium generare. Poſſumus ergo notare,quod ſtupeſcere in bono pertinet A

Ad { Pœnitentes,
Contemplantes,
Triumphantes,
Militantes.

Obſtu-

Obſtupeſcere enim eſt opus pœnitentium & contritorum, eſt opus contemplantium & diſcretorum, eſt opus militantium & viatorum, eſt opus triumphantium & beatorum. Obſtupeſcunt ergo pœnitentes pro ſua præcedenti iniquitate. Vnde de conuerſis & pœnitentibus gentilibus dicitur 1. Pet. 4. Ambulauerunt (inquit) in luxuriis & deſideriis, commeſſationibus, potationibus & idolorum cultibus, in quibus nunc obſtupeſcunt, & in quibus admirantur. Item contemplantes de Dei iudiciorum profunditate Abac. 1. Videte, admiramini, & obſtupeſcite, quia opus factum eſt in diebus noſtris, quod nemo credet cum narrabitur ei. Item militantes, ſeu in iſto ſæculo laborantes, de mundanæ miſeriæ calamitate & aduerſitate Hierem. 31. Omnis, qui comederit vuam acerbam, obſtupeſcent dentes eius. Et Eſa. 29. Obſtupeſcite, & admiramini, fluctuate, & vacillate, &c. Item triumphantes de cœleſtis gloriæ immenſitate. Vnde poteſt dici illud 1. Machab. 15. Venit Anthenobius amicus Regis in Hieruſalem, & vidit B gloriam Simonis, & claritatem in auro & argento, & apparatum copioſum, & obſtupuit. ¶ Itē dico, quod obſtupeſcere poteſt pertinere ad malos. Vnde nota, quod mali obſtupeſcunt, & obſtupeſcent, & maxime in iudicio, ſcilicet,

De { Mundanæ proſperitatis amiſſione,
Internæ iniquitatis apparitione,
Æternæ pœnalitatis incurſione,
Supernæ fœlicitatis priuatione.

Dico ergo, quod iſti obſtupeſcent de amiſſione proſperitatis æternæ. Vnde Eſa. 32. Collectio vltra non veniet obſtupeſcite opulente conturbamini confidentes, vt ſic gloriæ mundanæ tunc perditæ dicatur illud Ezech. 28. Omnes, qui viderint te in gentibus obſtupeſcent. Et Hierem. 18. Omnis, qui præterit per eam obſtupeſcet. Item de reuelatione iniquitatis internæ. Vnde Heſter 7. dicitur de Aman, quod ipſe obſtupuit vultum regis ac reginæ. Item de incurſione pœnalitatis æternæ Ezech. 21. Hic eſt gladius occiſionis magnæ, qui obſtupeſcere eos faciet. Item de priuatione fœlicitatis ſupernæ Hierem. 2. Populus meus mutauit gloriam ſuam in idolum obſtupeſcite cœli ſuper hoc. Talibus ergo de ſua tam incredibili tamque inopinabili miſeria, obſtupeſcentibus dicitur Eſa 29. Obſtupeſcite, & admiramini fluctuate & vacillate, inebriamini & non à vino, mouemini & non ab ebrietate, quoniam miſcuit vobis Dominus ſpiritum ſoporis. Et Hierem. 26. Obſtupeſcet vnuſquiſque ad proximum ſuum. Sufficit. Vide ſupra de mirari, & infra de ſtupore & de timore & tremore.

Obtemperare. Lege in tit. obedire.

Obtenebrare. Vide infra in tit. tenebræ.

A **Obtinere.** Nota, quod obtinere idem eſt, quod occupare, tenere, acquirere vel poſſidere. Et ſic patet quod eſt obtentus virtuoſus & meritorius, vitioſus & deceptorius, doloroſus & damnatorius.

¶ Primo dico, quod eſt obtentus virtuoſus. Et iſte eſt ille quo iuſti ex dono diuinæ gratiæ & virtutis obtinent, contra diabolū & peccata in prælio tentationum & certaminum huius mundi, & quo etiam ipſi lucrantur, acquirunt & obtinent poſſeſſionem virtutum & meritorum, & regnum etiam cœleſtium pręmiorum Iudic 2. Abierunt filii Iſrael in poſſeſſionem ſuam, vt obtinerēt eam. Et ſic nota, quod iuſti Obtinent

Ab hoſtibus claram victoriam,
A ſeipſis virtutum copiam,
A domino cœleſtem gloriam.

Iuſti ergo obtinent claram victoriam in campo certaminis, ſcilicet, contra ſpirituales hoſtes Dan. 11. Populus autem ſciens Deū ſuum obtinebit. Item obtinent virtutum copiam in cordis terminis. Vnde 2. Eſdr. 7. dicitur. Eſdras autem magnam diſciplinam obtinebat Iſta eſt terra promiſſionis, de qua dicitur Num. 13. Aſcendamus, quoniam poterimus obtinere eam. Item obtinent ſupernam gloriam in regno luminis, id eſt, in Paradiſo finaliter. Vnde Dan 7. Regnum obtinuerunt ſancti. Et Eſa. 35. Lætitia ſempiterna ſuper capita eorum, gloriam, & gaudium & lætitiam obtinebunt Iſte eſt ergo obtentus virtuoſus. ¶ Secundo vero dico, B quod inuenitur obtentus vitioſus. Et iſte eſt ille, quo, ſcilicet, mali Obtinent

Diuitias & facultates,
Potentias & dignitates,
Fallacias & prauitates.

Obtinent (dico) diuitiarum opulentiam Pſalm. Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſæculo obtinuerūt diuitias. Item obtinēt potentiarum violentiam, ſcilicet, contra ſimplices innocentes 1. Mach. 1. Omnium obtinuit munitiones. Et ibidem. Obtinuit munitiones & regiones gentium. Et Iob 22. In brachio tuo poſſidebas terram, & potentiſſimus obtinebas eam. Item obtinēt nequitiarum peſtilentiam. Vnde 1. Mach. 15. Peſtilentes obtinuerūt regnum Dan. 6. Obtinebit regnum in fraudulentiam. Iſte eſt igitur obtentus vitioſus.

¶ Tertio vero dico, quod inuenitur obtentus doloroſus. Et C iſte certe eſt ille non quo peccatores obtinent mala; ſed quo potius obtinentur & occupantur à malis. Et ſic nota, quod iſtos obtinent

Dolor & geſtus,
Stupor & ſtrepitus,
Languor exhibitus,
Pallor adhibitus.

De dolore dicitur Exod. 15. Dolores obtinuerunt omnes habitatores Philiſtiim. De ſtupore dicitur Hier. 8. Stupor obtinuit me. De fame etiam & languore dicitur Hier. 52. Fames obtinuit ciuitatem. De pallore vero dicitur Iud. 6. Pallor faciem tuā obtinuit. Sufficit. Vide in tit. tenere, occupare, & poſſidere.

Obturare. Vide ſupra de claudere, & in titul. obſtruere & implere.

Obuiare. Cum obuiare nihil aliud ſit, quam ſibi inuicem A occurrere, poſſumus notare, quod ſicut homo corporaliter ſolet alteri obuiare multiplici ratione, videlicet

Ad { Salutandum,
Imitandum,
Implorandum,
Impugnandum.

Sic ſpiritualiter loquendo poſſumus dicere, quod obuiatio poteſt deſignare quatuor, videlicet

Actum { Charitatis & dilectionis quantum ad primum,
Pietatis & compaſſionis, quantum ad ſecundum,
Humilitatis & deuotionis, quantum ad tertium,
Diuerſitatis & rebellionis, quantum ad quartum.

¶ Primo ergo dico, quod eſt obuiatio charitatis. Et iſta eſt illa, qua quilibet tenetur alteri obuiare, & in neceſſitatibus occurrere & præuenire, & ſe ſibi per veri amoris connubium copulare. Obuiare enim ſignat coniunctionem & copulam perſonarum, quæ ſemper in bono ſignat charitatem Vnde Gen. 29. dicitur de Laban quod cum audiſſet veniſſe Iacob, occurrit ei obuiam. ¶ Exire enim obuiam alicui,

Signum eſt { Amoris,
Honoris,
Timoris.

Signum eſt (dico) amoris. Ideo debemus nobis obuiare alter alterum diligendo, quia, ſcilicet, ſicut plures boni planetæ in aliquo ſigno ſibi obuiantes ſolēt bonum ſignificare, & alter alterius influentiā adiuuare, ſic plures boni ſibi in bono amore & ſocietate obuiātes & alter alteri ſe iungētes, ſolēt alter alterū in ſuis bonis operib. confortare. Et ideo de Tobia dicitur Tob. 11. quod data manu puero occurrit obuiam filio ſuo. Signum etiam eſt honoris. Et iſta obuiatio erit potiſſime in patria, vbi, ſcilicet, Deus & Angeli & beati obuiabunt ſibi inuicem. Quia tunc miſericordia & veritas obuiabunt ſibi, iuſtitia & pax oſculabuntur. Quia, ſcilicet, tunc virgines exibunt obuiam ſponſo & ſponſæ, & quæ paratæ fuerunt ad nuptias introibunt Matth. 25. Quia ſecundum Apoſt. 1. ad Theſſ. 4. Nos ſimul rapiemur in nubibus obuiam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino erimus. Chriſtus etiam & Angeli venient iſtis obuiam in ſignum honoris æterni. Vnde de Chriſto dicitur Eccle. 15. quod obuiabit illis quaſi mater honorificata. De Angelis etiam ſanctis obuiantibus & ſanctos honorantibus, poteſt dici illud Geneſ. 32. Egreſſi ſunt Iacob obuiam Angeli Dei.

¶ Eſt etiam ſignum timoris. Et ideo ſi Deum timuerimus vel Prælatum, ſibi tenemur cum humilitate & reuerentia obuiare, ſicut Iud. 3. dicitur. Vniuerſarum vrbium habitatores exibant obuiam Holoferni. Et iſta eſt ergo obuiatio claritatis. ¶ Secundo B dico, quod eſt obuiatio pietatis & iſta eſt, quādo homo pius, miſericors & hoſpitalis deſiderat pauperibus vel peregrinis hominibus obuiare, vt eis poſſit aliquid beneficii erogare. Exemplo Loth, de quo dicitur Gen. 19. quod cum ſederet in foribus domus ſuæ, & videret Angelos ſub peregrina ſpecie tranſeuntes venit obuiam eis, dicens. Obſecro domini, declinate in domum pueri veſtri, & manete ibi. Iſta eſt ergo obuiatio pietatis. ¶ Ter- C tio dico, quod eſt obuiatio humilitatis. Sicut enim pauperes nituntur obuiare diuitibus, vt ab ipſis petant eleemoſynas & acquirant, ſic nos debemus Deo humiliter obuiare, vt gratiā ſuam poſſimus acquirere, & habere. Act. 10. Cum introiſſet Petrus, obuius venit illi Cornelius. ¶ Quarto vero dico, quod eſt obuia- D tio aſperitatis. Et iſta quandoque eſt controuerſiæ, quandoque ſæuitiæ, quandoque iuſtitiæ. Obuiant enim ſibi per controuerſiam & diſcordiam ſuperbi diſcordes & iniurioſi, qui, ſcilicet, nunquam ſunt vnanimiter concordantes, ſed ſibi inuicem in omnibus obuiantes, & ad modum Leonis & Leopardi ſibi obuiant, alter in alterum irruentes. Et ſemper iſtud eſt verum, quod mali homines melioribus, ſubditi proterui bonis

superioribus solent se opponere, & eis cum controuersiis & litigiis obuiare. Similes illi serpenti, qui dicitur iaculus, qui volans ad modum iaculi, quodcunque animal habet obuium, ipsum vulnerat & occidit. Sic multi sunt & in sæculo & in claustro, qui ita sunt proterui & discordantis naturæ, & quoscunque bonos sibi vel in conditionibus, vel in iurisdictionibus vel in affectionibus, vel etiã verbalibus correctionibus, vel redarguitionibus obuios & rebelles habuerint ipsos verbis & controuersiis corrodunt, lacerant & impugnant. Mali enim semper obuiant bonis, eo quod vident bonos sibi obuios, & in moribus contrarios & aduersos. Vnde de malis possunt dicere boni illud Deut. 1. Amorrhæus obuiam veniens persecutus est nos. Ista ergo est obuiatio controuersiæ. Item est obuiatio sæuitiæ. Et ista est illa, qua Tyranni obuiant, & se opponunt pauperibus: dæmones vero, mundus & caro, bonis & perfectis hominibus aduersantur. Et de hoc Num. 21. dicitur, quod Sion Rex Amorrhæorum congregato exercitu egressus est obuiam filiis Israel in desertum. Item est obuiatio prudentiæ, & iustitiæ. Et ista est illa, qua Deus vel Prælatus obuiat malis, ipsos per iustitiam percutiendo, per prudẽtiam ipsorum malitiis contrariando, iuxta illud Eccl. 43. Ros obuians ab ardore venienti humilem efficiet eum. Sicut enim aries obuians alii arieti sibi obuio, solet eum dure percutere, sic Prælatus & Deus, quando inuenit aliquem sibi obuium, & rebellem, solet ei per iustitiam obuiare, & ipsum humiliare, & eum dure, & seueriter castigare 1. Regum 4. Egressus est Israel obuiam Philistiim in prælium. Ecce ergo quomodo obuiatio signat, vt dictum est, scilicet,

Asperitatem & rebellionem,
Humilitatem & subiectionem,
Pietatem & compassionem,
Charitatem & dilectionem.

Hæc igitur de obuiare sufficiãt. Vide supra in titulo de cõtra, de contradicere, & de contrarietate & supra de aduersari, de charitate, & dilectione, & infra occurrere.

A **Occasus. Occidens.** Cum Occasus, seu Occidens nihil aliud denotet, quam recessum solis ab Hemisphærio nostro, seu locum illum, in quo sol à nobis & Hemisphærio nostro deficit, & recedit, & cum solis claritas habeat significare quatuor, scilicet,

Mundi prosperitatem,
Gratiæ puritatem,
Scientiæ veritatem,
Vitæ iucunditatem.

Hinc est, quod quadruplex seu quadruplicem occasum spiritualem possumus assignare, scilicet,

Mundi tribulationem,
Culpæ obstinationem vel obscurationem,
Mentis excœcationem,
Mortis denigrationem.

B ¶ Primo ergo occasus seu occidens signat statum paupertatis, & humilitatis. Quando. n. sol mundanæ gloriæ & prosperitatis deficit, tunc homo ad occasum aduersitatis, & paupertatis peruenit. Sic spiritualiter quando homo orientem delectabilium dimittit, tunc ad occasum humilitatis per pœnitentia se conuertit. Et sic non solum signat aduersitatem, & paupertatem, imo pœnitentiam & humilitatem. Sicut enim videmus, quod plaga occidentalis est tenebrosa, pluuiosa, frigida, atque ventosa, sic occasus iste spiritualis scilicet humilitas & paupertas, est tenebrosus per contritionem, & per mundanæ gloriæ deiectionem, & per propriæ mortis considerationem. Vnde Psalm. Si cognouit occasum suum. Et etiam pluuiosus per lacrymosam compunctionem. Vnde Luc. 12. Cum videritis nubem venientem ab occasu solis, statim dicitis, imber venit, & ita fit. Est etiam frigidus, & ventosus per multiplicem tribulationem. Vnde Exod. 10. Flare fecit ventum ab occidente vehementissimum. Quod bene figuratur Dan. 8. vbi ipse vidit orientem ventilantem cornibus contra occidentem.

¶ Sed sicut videmus, quod pars occidentalis quanquam sit sterilior, quam orientalis, solet tamen habere

Populos meliores,
Corpore maiores,
Animo audaciores,
In scientiis clariores.

¶ Sic spiritualiter loquendo, status humilitatis, & aduersitatis, quamuis sit sterilior in bonis temporalibus, est tamen laudabilior in spiritualibus. Et ideo dicitur Zach. 8. Saluabo populum meum de terra occasus solis. Sic ergo dico, quod occidens signat statum paupertatis & aduersitatis.

C ¶ Secundo dico, quod signat statum prauitatis & iniquitatis, quia scilicet sol nobis occidit, & deficit in occasu, & à nobis absconditur, & recedit. Sic Deus & claritas gratiæ suæ nobis deficiunt in peccato. Sicut enim flos solsequii in solis ortu, & in eius principio aperitur, in eius vero occasu clauditur, sic homo spiritualiter in præsentia gratiæ ad bona æterna per affectionem se aperit, occidente vero sole diuinæ gratiæ statim per peccatum se constringit, & claudit. Vnde 2. Para. 28. de Achab vulnerato dicitur, quod mortuus est occidẽte sole. Quod autem occasus significet statum peccati, patet in Psal. Quantum distat ortus ab occidente longe fecit à nobis iniquitates nostras. Et ideo sicut Holofernes fuit destinatus ad inuadendum regnum occidentis, sicut dicitur Iud. 2. sic diabolus est spiritualiter à Deo destinatus ad puniendum finaliter illos qui sunt in occidente iniquitatis, & prauitatis. Sol enim peccatori occidit, quando lumen gratiæ ab eo deficit, quod in die mundanæ ꝓsperitatis sæpe contingit Hierem. 15. Occidit eis sol, dum adhuc esset dies: & Amos 8. Occidet sol in meridie.

¶ Tertio dico, quod per occasum intelligitur status ruditatis & obscuritatis, hoc est dictum, status ignorantiæ. De hoc potest dici illud Iob 23. Si ad orientem iero, non videbo eum, si ad occidentem, non intelligam. D

¶ Quarto dico, quod signat statum grauitatis & mortalitatis, quia sicut solis claritas nobis deficit in occasu, sic vitæ iucunditas nobis deficit in obitu Et de hoc Eccl. 2. Vnus & stulti & meus occasus erit, occasus enim est finis, & terminus diei. Vnde Iosuæ 1. Contra solis occasum erit terminus vester. ¶ Et certe mors est ille occasus, E

Ad quem iustus semper considerat,
Vsque ad quem iustus in bono properat,
Vsquequo iustus laudes accelerat,
In quo Deus suos remunerat,
Quo dæmon malos vituperat.

Istum ergo occasum, id est, tempus mortis solet iustus præuidendo considerare Psalm. Sol cognouit occasum suum. ¶ Item vsque ad istum occasum solet iustus in virtute perseuerare Psal. A solis ortu vsque ad occasum ex Sion species decoris eius. Exod. 18. Factum est vt manus Iosuæ non lassarentur vsque ad occasum solis. ¶ Item vsque ad istum occasum solet Deum magnificare Mala. 1. A solis ortu vsque ad occasum magnum est nomen meum. Et in Psalmis. A solis ortu vsque ad occasum, laudabile nomen Domini.

¶ Item in occasu isto solet Deus remunerare scilicet beatos in patria, quia scilicet tunc recipit eos in sedibus sempiternis, iuxta illud Deut. 23. Post solis occasum ingredientur in castra. Et tunc etiam facit eis phase deliciarum gloriæ Paradisi Deut. 16. Immolabitis phase vespere ad occasum solis.

¶ Item in isto occasu solet Deus malos damnare, & exasperare scilicet in inferno Exod. 10. Flare fecit ventum ab occidente. Vide supra in pluribus exemplis, & maxime in quantum occidens potest significare mundi prosperitatem, vide supra de luna, & de mari.

Occasio. Nota, quod occasio accipitur pro leui, & facili, & causali, seu etiam ficta, & incerta causa, sicut bene videtur Apostolus supponere, dicens Philip. 1. quod omni modo curabat, vt siue per veritatem, siue per occasionem Christus annunciaretur. Accipitur ergo in bono & in malo. In bono dico accipitur, quando quis faciliter ex aliquo leui casu accipit occasionem faciendi bonum. Quia vere nunquam debet esse ita modica occasio, quin debeat homini sufficere ad hoc, quod bonum aliquod facere debeat, vel tractare. Etiam semper debet dari homini occasio benefaciendi, & tolli occasio male agendi. Ideo dicitur Prou. 9. Da sapienti occasionem & addetur ei sapientia. Ideo Apostolus de seipso dicebat Corinthiis 2. ad Cor. 5. Occasionem damus vobis gloriandi pro nobis. Ad prudentem enim spectat accipere, dare, & inuenire occasiones benefaciendi loco & tempore opportuno, sicut de dare & accipere visum est. De inuenire vero patet Iudicum 14. vbi dicitur, quod Samson quærebat occasiones contra Philistiim. Quia certe ad prudentem spectat, quod occasionem & dolorem bonum in actibus suis quærat. Sic ergo occasio sumitur in bono. A

¶ In malo vero dico, quod sumitur & accipitur occasio. Sicut enim boni sunt ita habitatiui & dispositi ab bonum, quod occasione modica exequũtur. Sic vere multi sunt ita mali, & ad malum dispositi & inclinati, quod valde modica occasio sufficit eis pro faciendo malo. Pro causa enim accipiunt occasionem, & pro veritate recipiunt fictionem. Sicut enim equus, qui habet tibias rigidas, seu curtas, facili offendiculo & occasione cadit etiam in itinere valde pulchro, sic multi sunt ita habituati ad vitia, quod faciliter præcipitantur, occasione etiam modica. Res enim quæ est in pendulo, facili occasione mouetur, & nauis, quæ est in fluuio, faciliter inferius trahitur, & res, quæ est in aere occasione flatus modici ab vno loco ad alium inclinatur. Sic mali ad peccatum faciliter inducuntur. ¶ Vnde nota, quod faciliter quærit occasionem B

Inuidus & malitioſus,
Infidus & proditioſus,
Immundus & luxurioſus,
Nefandus & pernicioſus.

De inuidis & malitioſis conſtat. Iſti enim ſemper quærunt occaſiones, quomodo aliis poſſint nocere, ſicut Dan. 6. dicitur, quod ſatrapæ quærebant occaſionem vt inuiderent Danieli, quia, ſcilicet, ipſum perderent, pro eo, quod bonitati & gloriæ ipſius inuidebant. Et aduerte, quod iſti inuenerunt ſibi occaſionem nocendi, in hoc, quod Dominum adorabat. Procurauerunt enim fieri edictum ſub pœna mortis, quod nullus vſq; ad certam diem aliquid ab aliquo Deo vel homine peteret niſi à Rege ſolum. Et quia Daniel in illo interuallo Dominum adorauit, ideo per peſſimorum machinamenta occaſio ſibi extitit, quod, vt deuoraretur, Leonibus datus fuit. Conſtat enim quod etiam bona ſunt quandoque occaſio mali, ſicut etiam Apoſtolus ſupponit de mãdato & de lege ad Roman. 7. Quæ, ſcilicet, bona erant, ſed tamen occaſio tranſgreſſionis fuerunt. Vnde ait. Peccatum (inquit) occaſione accepta per mandatum ſeduxit me & operatum eſt in me omnem concupiſcentiam. Homo enim naturaliter nititur in vetitum. Et ad Galat. 3. Igitur lex propter tranſgreſſionem poſita, &c. Sicut enim videmus, quod ignis tunc ſolet ardentior eſſe, quando modica ſtilla aquæ deſuper irrigatur, illud enim ſtillicidium, quod ignis ſibi ſentit contrarium, ſolet eum irritare, & ardendi feruentius, occaſionem aliquam ſibi dare, ſic malitioſi & inuidi ſiue in bonis ſiue in malis rebus occaſiones quærunt, vt, ſcilicet, illis noceant, quos oderunt 4. Regum 5. Videte quot occaſiones quærit aduerſum me, ſcilicet, Rex Syriæ, mandans Naaman à lepra mundari Iſta ergo patent de inuidis & malitioſis.

¶ De infidis autem & proditioſis patet quas occaſiones quærant, ſicut dicitur Prou. 18. Occaſiones quærit, qui vult recedere ab amico. Infidus enim & proditor ſemper ſupponit, & inuenit occaſionem & aliquam cauſam, quomodo ab alterius fidelitate recedat, ſicut Deut. 22. dicitur de illo, qui occaſiones quærit quomodo vxorem odioſam dimittat. ¶ De immundis vero luxurioſis certum eſt, quod occaſione modica labuntur in luxuriam. Vnde Eccl. 21. præcipit ſcriptura filiam cuſtodiri, ne inuenta inquit occaſione abutatur ſe.

¶ De nefandis etiam & pernicioſis eſt verum, quod ſicut occaſionem mali ipſi ſolent faciliter accipere, ita etiam occaſionem male agendi ſolent libenter aliis dare, contra illud Apoſtoli 1. ad Theſſ. 2. Neque aliquando fuimus occaſio malitiæ, &c. Et 1. ad Tim. 5. Volo autem nullam occaſionem dare aduerſario. Et hæc de occaſione ſufficiant.

A **Occidere. Occiſio.** Nota, quod in ſcriptura inuenitur multiplex occiſio, ſcilicet,

Occiſio { Corporalis, Virtualis, Criminalis, Æternalis.

Occiduntur enim multi corporaliter, & talis, vt communiter, & Deo & naturæ eſt mirabiliter odioſa, in tantum quod ſicut videtur Plinius dicere, Gladius, quo quis occiſus fuerit nunquã amplius erit rectus. Occiſio enim eſt naturæ deſtructiua & ideo inter cætera crimina iſta eſt Deo amplius odioſa. Cum enim Deus cum magna diligentia formet hominem, ita quod animam rationalem ſuam imaginem prætendentem ſibi tribuat, & inſpiret, ipſumque nouem menſibus per multas alterationes conſtituat, & componat, & tandem per varia nutrimenta ipſum ad debitum augmentum & crementum perducat, valde poteſt ei diſplicere, quando per occiſionem ſubito & in momento perimitur. Et ideo pœnam talionis etiam in ipſo iure naturæ ipſe Deus cõſtituit, & occidendum occiſorem in naturæ principio ordinauit Gen. 9. Quicunque fuderit humanum ſanguinem, fundatur ſanguis ipſius. Et iſtud (vt communiter) eſt verum, quod omnis, qui deliberate & ſine iuſtitia hominem gladio occidit, iuxta Saluatoris ſententiam gladio finaliter perit, iuxta illud Leuit. 24. Qui occiderit hominem, morte moriatur.

B ¶ Item quidam occiduntur virtualiter & iſta occiſio nihil aliud eſt, quam propriæ carnis mortificatio, quæ fit per pœnitentiam, in qua ſcilicet homo occidit ſpiritualiter carnem ſuã, id eſt, carnalitatẽ & voluptatem. Et tales occiſores figurantur in Moyſe qui Ægyptium fratrem ſuum Hebræum indebite iniuriãtem occidit, ipſum ſub ſabulo ſepeliuit, ſicut dicitur Exod. 2. Quia pro certo ſi nos videamus, quod Ægyptius, id eſt, caro ſeu carnalitas, vel peccatum noceat fratri noſtro ſcilicet animæ vel ſpiritui noſtro, ſtatim debemus ipſum per contritionem & mortificationem occidere, & ipſum ſub ſabulo aſperæ pœnitentiæ, ne à Deo videatur amplius, ſepelire. De quo Actorum 10. Surge Petre, occide, macta, & manduca. Iſtud autem fuit dictum beato Petro videnti linteum de cœlo demiſſum, quod omnia genera beſtiarum & reptilium continebat. Ad denotandum, quod quicunque beatum Petrum voluerit imitari, ipſe debet in linteo corporis ſui omnes beſtias & reptilia carnalium vitiorum occidere, & ipſa penitus annullare. Iſti ergo occiduntur virtualiter.

¶ Item dico, quod quidam occiduntur criminaliter. Et iſti ſunt C
illi, quos diabolus occidit ſpiritualiter per vitia & peccata. Sicut enim aſtutus miles habet multos modos occidendi aduerſarios ſuos, ſic diabolus multos habet modos nocendi, & hominẽ ſpiritualiter occidendi. Nam ſicut videmus, multa ſunt genera rerum ſpiritualium, quibus homo poteſt per peccatum ſpiritualiter enecari. ¶ Nota ergo, quod hominem occidunt

Diuitiæ temporales,
Deliciæ corporales,
Scientiæ mundiales,
Inuidiæ cordiales,
Eminentiæ ſæculares,
Amicitiæ populares,
Eloquentiæ fabulares.

¶ Primo dico, quod hominem occidunt ſpiritualiter diuitiæ per D
auaritiam & cupiditatem. Multa enim ſunt ſemina herbarũ, quę indiſcrete ſumpta hominem occidunt ſicut de helleboro & de iuſquiamo dicunt naturales, quæ diſcrete ſumpta præbent corporibus medicinam, ſed indiſcrete ſumpta afferunt mortem. Sic vere ſemina diuitiarum, quamuis diſcrete & moderate ſumpta hominibus poſſint proficere ad ſalutem, occidunt tamen illos per auaritiam, qui ipſas indiſcrete accipiũt, & qui male ipſas adminiſtrantes cor & fiduciam ibi ponunt. Argentum enim viuum exterius corpori appoſitum poteſt multis medicinis eſſe multum vtile, ſi vero indiſcrete interius bibatur, occidit hominem, eiuſque viſcera perforat, & corrodit. Sic vere argentum viuum ardens gentem viuentem, id eſt, diuitiarum affluentia ſi exterius & ſuperficialiter habeatur, vtilis eſt, ſi vero intus in corde per amorem recipiatur, tunc ſolet hominem per auaritiam occidere, & per curas & ſollicitudines intima cordis ſui multipliciter lacerare. Et hoc eſt, quod figuratur Gen. 4. in Cain, qui interpretatur poſſeſſio, qui in agro occidit Abel fratrem ſuum, eo quod indiſcrete cum eo iuiſſet, & in eo confidiſſet. Quia vere mundi poſſeſſiones & diuitię in agro huius mundi fratres ſuos, id eſt, illos, qui ipſas amant per auaritiam, & eos qui ſe eis indiſcrete aſſociant per affectum, & qui ſtulte in eis confidunt, ſolent per multa crimina occidere & trucidare. Ideo 1. Ioa. 3. dicitur: Cain occidit fratrem ſuum. Occidunt ergo hominem diuitiæ per auaritiam & cupiditatem.

¶ Secundo dico, quod hominem occidunt deliciæ per immun- E
ditiam & carnalitatem. Sicut enim venenum ſerpentis, qui dicitur aſpis ſolet hominem ſtatim facere dormire, & ipſum dormiendo occidere, ſic venenum deliciarum facit hominem dormire per delectationem, & dum non aduertit, ipſum per luxuriam interficit, & occidit. Quod bene figuratur in Iahel Iud. 4. quæ dato lacte Siſſaræ calefacto, ipſum indormiuit & ſtatim eum, dũ dormiret, occidit, & vulnerauit Zach. 11. Paſce pecora occiſionis, quę qui poſſederant occidebant. Sicut enim Rhinoceros à puella decipitur, & tandem per eam occiditur, ſic homo à mulieribus deceptus, & oblectatus per luxuriam, ſolet ab eis interfici & occidi. Figura in Dalila, per quam Samſon, & Iudith, per quam Holofernus potentiſſimi ſunt occiſi, ſicut dicitur Iud. 16. & Iudith 13. Quia vere & in ſæculo & in clauſtro quandoque fit, quod temporaliter & ſpiritualiter fortiſſimi & potentiſſimi à mulieribus oblectati decipiuntur, & per ipſas per luxuriam occiduntur. Vnde 1. Reg. 28. dicitur, quod mulier quæ habebat vitulum paſcua-
lem, feſtinauit & occidit eum. ¶ Tertio dico, quod hominem oc- F
cidunt ſcientiæ mundiales per ſuperbiam & præſumptionem. Sicut enim columba portans literas quandoque propter literas occiditur, & ab inimicis literas videntibus ſagittatur, ita quod literæ ſunt cauſa mortis ſuæ, ſic ſpiritualiter ſæpe fit, quod ſcientia hominem occidit, dum homo de literis ſcientiarũ quas portat, ſuperbit & præſumit. Hoſtis enim, id eſt, diabolus videns columbam iſtam portantẽ literas ſolet ipſam ſagitta præſumptionis percutere, & ſic fiunt ſibi iſtæ literæ & ſcientiæ mortis cauſæ. Et hoc eſt, quod dicit Apoſtolus 2. ad Cor. 3. Litera occidit, ſpiri-
tus autem viuificat. ¶ Quarto dico, quod hominem ſpiritualiter G
occidunt inuidiæ per odium & turbationem. Sicut enim ille vermis qui dicitur bupreſtis, qui generatur in ventre bouis, ipſum occidit, hepar & iecur eius calefaciendo corrodit, ſic vermis iracundiæ & inuidiæ in corde hominis genitus, ipſum ſolet interius corrodere, & per fraternum odium occidere. Vnde Iob 5. Virum ſtultum occidit ira, & paruulum occidit inuidia. Et ſi vis dic, quod iſte eſt gladius Goliæ ſicut ſupra de interficere.

¶ Quinto dico, quod hominem occidunt ſpiritualiter eminen- H
tiæ ſæculares per ſtultitiam & elationem. Sicut enim aliqua no-

bilis præ-

bilis prædam suam capit, & occidit sursum in aere, sic diabolus qui est naturæ nobilissimæ, solet illos per vanitatem & elationem occidere, quos videt sursum in aere, id est, mundi dignitatibus auolare. Et istud genus spiritualis occisionis bene potest suspendio comparari, quia scilicet tales elati non videntur terrā tangere, imo recte sursum per spei elationem pendere. Figurati in
I Saul occiso, quem Philistæi in muro suspenderunt. ¶ Sexto dico, quod hominem occidunt amicitiæ populares per fraudulentiā & deceptionem. Constat enim quod multi per falsas amicitias aliquoties occiduntur. Diabolus enim & mundus sub specie boni multa mala quandoque homini suggerunt, propter quod ipsum spiritualiter occidunt. Sicut enim cattus primo cum mure, ac si eum diligeret diu ludit, & tamen postea ipsum occidit, sic diabolus sæpe cum homine videtur ludere, sibi sub boni specie aliquid suggerendo, sed quamuis tunc esse videatur amicus, ipsam tamē per peccatum occidit sicut publicus inimicus. Figuratus in Ioab, qui sub specie amoris boni tenens mentum Amasiæ ac si eum osculari vellet, occidit eum, sicut dicitur 2. Reg. 20. Vnde 1. Mac. 13. dicitur, quod Triphon cum iter faceret cum Antiocho adolescēte, dolo occidit eum. Ad quod facit illud Exod. 32. Occidat vnus-
K quisque fratrem suum & amicum. ¶ Septimo dico, quod hominem occidunt eloquentiæ per fallaciam & detractionem. Homo enim occiditur spiritualiter per mendacium proprię linguę, quia sicut dicitur Sap. 8. Os quod mentitur, occidit animam. Item per detractionem linguæ alienæ Iob 20. Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ. Sic ergo patet, quomodo se-
L ptem modis homo occiditur spiritualiter. ¶ Vltimo principaliter dico, quod quidam occiduntur æternaliter. Et isti sunt damnati & miseri in inferno Amos 9. Ibi mandabo gladium, & occidet eos, Sicut enim aspis miro zelo prosequitur, & si potest occidit eos, qui eius comparem occiderunt, sicut dicit Plinius, sic Deus quando comparem sui, id est, animam rationabilem, quam sibi per fidem desponsauit, mortuam inuenit per peccatū, solet qui eam occidit, scilicet, peccatorem finaliter inuadere, & per mortem æternam occidere & punire Apoc. 13. Qui gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Et ideo quia gladio peccati animam nostram occidimus, necesse est, quod gladio tormentorum æternaliter occidamur. Et possumus notare, quod Deus in inferno occidit multa genera peccatorum, videlicet

Impinguatos ab opulentia temporali,
Excœcatos à sapientia virtuali,
Occupatos in immunditia corporali,
Effrænatos in violentia criminali,
Eleuatos in eminentia mundiali.

De temporaliter impinguatis dicitur in Psalm. Occidit pingues eorum, & electos Israel impediuit Luc. 15. Adducite vitulum saginatum, & occidite. De cordialiter excœcatis dicitur 4. Regum 25. quod Rex Babylonis excœcauit Sedechiam, & filios eius occidit. De carnaliter seu corporaliter occupatis dicitur 1. Regu. 25. Carnes occidi tonsoribus meis. De violenter seu criminaliter effrænatis dicitur 1 Mach. 2. Virum qui cogebat immolare occidit in tempore illo. De mundialiter vero eleuatis dicitur Oseæ 7. Omnes Reges eorum occiderunt. Et 4. Reg. 11. Athalia occidit omne semen regium, vt & de superbis dicatur illud Matth. 22. Tauri mei, & altilia mea occisa sunt. Et Ezech. 35. Implebo montes sanguine occisorum. Et sic patet, quod aliqui occiduntur æternaliter, aliqui criminaliter, aliqui virtualiter, aliqui corporaliter. Vide supra de interficere, & de mori.

A Ocium. Ociositas.

Cum ocium idem sit, quod pigritia, acedia, seu desidia, aut etiam iners & imbecillis à bono exercitio, occupatione & operatione cessatio, notare possumus, quod ocium, seu pigritiam auferunt quatuor, videlicet,

Punctio diuini timoris, id est, interior inspiratio,
Pulsio fraterni clamoris, id est, exterior perditio,
Motio interni vigoris, id est, animi virtus & perfectio,
Tractio superni dulcoris, id est, Paradisi munus & retributio.

Istis enim quatuor modis pigritiam & ocium perdit equus fortis,

Quando { Realiter stimulatur,
Vocaliter exhortatur,
Virtualiter roboratur,
Externaliter inuitatur scilicet quando aliquod allectiuum ipsum ab exteriori trahit & inuitat ad cursum, sicut est pratum, pabulum vel iumētum. }

Ista poterant dilatari, sed auctoritates vocales deficiunt. Hoc solum dic, quod ociositas fugax est operum & laborum, nutrix est scelerum & malorum, genitrix est paupertatis, verbositatis & mortalitatis. Ista enim mater est tepiditatis seu imbecillitatis & fragilitatis, quia scilicet nunquam vult operari Matth. 20. vidit alios stantes in foro ociosos. Cuius contrarium faciebat illa fortis mulier, de qua Prou 31. dicitur, quod panem ociosa non comedit. Item mater est iniquitatis. Constat enim quod in terra non culta nascitur multitudo malarum herbarum. Sic in persona ociosa multitudo nascitur vitiorum Eccl. 33. Mitte seruum in operationem, nec vacet, multam enim malitiam docuit ociositas. Et Ezech. 16. dicitur Hæc fuit iniquitas Sodomæ, abundantia panis & ocium. Item mater est sterilitatis, seu etiam paupertatis, temporalis scilicet & spiritualis. Prouer. 28. Qui sectatur ocium, replebitur egestate Item mater est verbositatis 1. ad Tim. 5. Ociosæ (inquit) discunt circuire domos, non solum ociosæ, sed verbosæ. Item mater est mortalitatis seu æternæ calamitatis, quia sicut constat, quod propter defectum exercitii multi moriuntur, sic in moribus. Vnde Seneca dicit, quod ocium sine literis mors est, & viui hominis sepulturā. Ista igitur sufficiant propter defectum auctoritatum. Vide vbicunque agitur de pigritia, & acedia, & similibus.

Octo. Octonarius.

A Nota, quod secundum morales vel allegoricas significationes scripturæ, nos possumus inuenire, scilicet,

Octonarium { Circumcisionis,
Reparationis,
Resurrectionis. }

Primus aufert culparum speculantiam,
Secundus infert virtutum excellentiam,
Tertius affert gloriæ opulentiam.

¶ Primo ergo dicam, quod in scriptura reperitur octonarius circumcisionis, qui crimina solet abstergere. Et iste numerus nihil aliud est, quam pœnitentia, seu etiam carnis maceratio & abstinentia. Sicut enim in antiqua lege puer octaua die circumcidebatur, sibique caro superflua, seu præputium auferebatur, sic vere dico, quod per octonarium pœnitentiæ, vitiorum superfluitas tollitur, & carnis delectatio & præputij concupiscentia maceratur Gen. 17. Infans octo dierum circumcidetur. Exemplo etiam Christi, qui volens instruere, quod per circumcisionem pœnitentiæ nos a vitijs circumcidere debeamus, octaua die voluit circumcidi. Luc. 1. Vnde Gen. 2. Circumcidit eum octauą die. ¶ Et notabis quod per istum octonarium pœnitentiæ

Crimina purgamus,
Defectus ploramus,
Veniam oramus,
Numina placamus,
Animos fundamus, vel Animas saluamus,
Innocentiam reparamus.

Dico igitur, quod per octonarium pœnitentiæ crimina nostra solemus purgare. Et sic dicitur 2. Para. 29. quod ipsi expiauerunt templum diebus octo. Expiauerunt dico, id est, purgauerunt, & purificauerunt. Item per istum numerum defectus nostros solemus plorare, & hoc est, quod dicitur Leu. 15. quod die octauo sacerdos pro se debebat duos turtures offerre, quæ scilicet sunt aues gemebundæ. Ad denotandum, quod octonarius pœnitentiæ requirit gemitum, atque planctum. Nu. 6. Offeres scilicet octaua die, duos turtures. Item per istum numerum pro venia habenda solemus orare. Iud. 3. Seruierunt octo annis, & clamauerunt ad dominum. Item per istum numerum Deum & sanctos solemus placare. Vnde figuraliter dicitur Ioan. 20. quod post dies octo vbi discipuli erant congregati in vnum, venit Iesus ianuis clausis. Ad denotandum, quod quando octonarium pœnitentiæ facimus Christum & eius gratiam attrahimus, & placamus. Item per istum numerum animos nostros solemus fundare. Constat enim quod post lapsum pœnitentia est virtutum omnium fundamentum. Vnde 3. Reg 7. dicitur, quod in domo saltus Libani erant fundamenta de lapidibus preciosis, lapidibus magnis octo cubitorum. Item per istum numerum innocentiam nostram reparamus, & hoc significatur in duobus agnis, qui præcipiebantur offerri die octaua. Leu. 14. Ad denotandum, quod duplex innocentia, mentis, scilicet, & corporis acquiritur, quādo scilicet pœnitentiæ octonarius iteratur. Et si vis pone, quomodo octo necessaria sunt ad pœnitentiam videlicet,

Horror culpæ,
Spes veniæ,
Timor pœnæ,
Contritio,
Confessio,
Satisfactio,
Dei amor & dilectio,
Proximi zelus & compassio.

Et sic ergo patet, quomodo inuenitur octonarius circumcisionis, quo crimina solemus purgare.

B ¶ Secundo principaliter dico, quod inuenitur octonarius reparationis,

parationis, quo virtutes ſolemus iungere, & inuicem aggregare. Et pro certo dico, quod numerus iſte ſignat, ſcilicet,

Culparum tranſilitionem,
Virtutum aggregationem,
Mentium roborationem.

Per hunc enim vitia tranſilimus, & tranſcēdimus, virtutes communimus & coniungimus, pectora ſtabilimus & conſtringimus. Dico, quod vitia tranſilimus, quia, ſcilicet, ſicut videmus, quod numerus octo tranſcendit ſeptenarium, ſic vere octonarius perfectionis tranſcendit, tranſilit, & dimittit ſeptenarium criminalium vitiorum: Vnde Ezech. 40. Octo gradus erant, quibus aſcenſus erat. Aſcenſus dico, id eſt, vitiorum tranſcenſus, vel aſcenſus, id eſt, vltra vitia tranſilitio atque motus. Et ibidem. In octo gradibus aſcenſus eius. Deinde dico, quod per octonarium perfectionis virtutes communimus ſeu etiam coniungimus. Conſtat enim quod iſte numerus ſignat aggregationem virtutum. Nam prima vnitas ſignat cultum vnius Deitatis: dualitas nexum duplicis charitatis: Ternarius fidem Trinitatis: quaternarius quadraturam quadruplicis Cardinalis virtutis: quinarius quinque ſenſuum diſcretam cuſtodiam: ſenarius ſex operum miſericordiæ completam clementiam: ſeptenarius ſeptem virtutum moralium completam iuſtitiam: octonarius octo beatitudinū perfectam excellentiam, de quibus ſcilicet dicitur. Beati pauperes. Beati mundo corde, &c. Iſte eſt ergo octonarius perfectionis virtutum, qui ſcilicet eſt

Iuſtorum regnum & prætura,
Cordium limes & menſura,
Pauperum cibus & paſtura.

Quod octonarius virtutum ſit iuſtorum honor, & prætura patet 2. Par. 34. vbi dicitur, quod octo annorum erat Ioſias cum regnare cœpiſſet. Item quod octonarius virtutum ſit cordium limes & menſura, patet Ezech. 40. vbi dicitur, quod Angelus menſus eſt veſtibulum portæ octo cubitorum. Item quod iſte numerus ſit pauperum cibus & paſtura, patet Ezech. 40. vbi dicitur, quod octo mēſæ erant, ſuper quas immolabatur, ſcilicet, pauperibus: & Mich. 5. dicitur. (Suſcitabimus ei ſeptem paſtores, & octo primates homines.) Paſtores enim à paſcendo dicuntur. Patet igitur quod per octonarium perfectionis virtutes communimus. Denique dico, quod per octonarium perfectionis pectora ſtabilimus. Numerus enim quaternarius, qui quadrus eſt, perfectam ſtabilitatem deſignat, quia, ſcilicet, res quadrata ſtat in quolibet ſui latere. Cum igitur octonarius duplicem quaternarium contineat, ſatis patet, quod duplicem ſtabilitatem & firmitatem deſignat, moralem, ſcilicet, & naturalem. Figura Num. 7. vbi dicitur, quod in tabernaculo fœderis habebant neceſſaria, & erant ibi quatuor plauſtra & octo boues. Vnde Apoc. 21. dicitur, quod cœleſtis Hieruſalem fundamentum octauum fuit berillus. Iſte eſt igitur octonarius reparationis, quo virtutes ſolemus iugare.

C ¶ Tertio principaliter dico, quod in ſcriptura reperitur octonarius reſurrectionis, quo ſalutem poſſumus optare. Et ſic pro certo per octonarium deſignatur futura reſurrectio, quæ ſcilicet in octaua ætate continget, vbi beatæ animæ æterna gloria perfruentur. Et nota, quod iſte numerus, ſeu ſtatus eſt

Numerus
- Dedicationis,
- Receptationis,
- Requietionis,
- Feſtinationis,
- Retributionis,
- Viſitationis.

In iſto enim octonario, id eſt, in ſtatu reſurrectionis ſeu futuræ vitæ animæ beatæ Deo dedicantur, & deſponſantur 2. Mach. 4. Fecerunt dedicationem altaris diebus octo. Item tute receptantur, & hoſpitantur Iohan. 20. Poſt octo dies erant diſcipuli eius intus, vt de quolibet beato dicatur illud 4. Reg. 24. Suſcepit eum Rex anno octauo. Item læte quietantur, & conſolantur Leuit. 23. Die octauo erit ſabbathum, id eſt, requies Nume. 29. Die octauo qui eſt celeberrimus omne opus ſeruile non facietis in eo. Item laute feſtiuantur & honorantur Leuit. 23. Dies octauus erit celeberrimus. Item remunerantur & ſtipendiantur 2. Par. 7. Fecit die octauo collectā, eo quod dedicaſſet altare. Item ſalutantur. Quia ſicut dicitur Ioan. 20. Poſt dies octo venit Ieſus ianuis clauſis, dicens. Pax vobis. Et ſic patet, quod generaliter triplex inuenitur octonarius in bono.

D ¶ In malo vero ſignificato dic, quod iſte numerus poteſt ſignificare ſtatum peccati, vel etiam peccatorem. Nam ſicut videmus, quod octaua die circumcidebatur infans, numerus octo ſeptenarium tranſcendit, & in octaua ætate homo, qui dormierat, à ſomno & à quiete reſurgit, ſic vere dico, quod in ſtatu peccati infans, id eſt, innocentia circumciditur, & reſecatur. Septenarius, id eſt, virtutum vniuerſitas tranſgreditur, & diſſipatur. Quies animæ impeditur, & excitatur, & corpus cum damnata anima punitur atque damnatur. Et ideo breuiter de peccatore innocentiam circumcidente, virtutes tranſgrediente, quietem mentis ſuſcitante, & commouente dicitur Apoc. 17 Beſtia, quæ erat non eſt, & ipſa octaua eſt. Et ſic igitur patet, quomodo octonarius numerus ſignat in bono & in malo.

Octoginta.

Nota, quod numerus octoginta, qui dicitur ab octo, & gintos, quod eſt decem, quaſi decies octo, vel octies decem, poteſt ſignificare in bono & in malo, Et ſic nota, quod ſignat, ſcilicet, A

Statum
- Virtutis & perfectionis,
- Peccati & infectionis,
- Mortalis durationis,
- Salutis & ſaluationis,
- Tormenti & damnationis.

Signat dico ſtatum perfectionis, quia, ſcilicet, iſte ſignat denarium, id eſt, decem mandatorum obſeruantiam, & octonarium, id eſt, octo beatitudinum abundantiā, vt ſic de perfectione Moyſi dicatur illud Exod. 7. Erat autem Moyſes octoginta annorum. Et Ioſuæ 14 Hodie octoginta annorum ſum: & Luc. 16. Accipe ergo literas tuas, & ſcribe octoginta. Anna filia Phanuel octoginta annorum erat, quando Dominum in vlnis recepit Luc. 2. ¶ Item ſignat ſtatum infectionis, id eſt, ſtatum peccati, & ſic dicitur à denario & octonario, quia, ſcilicet, ibi eſt numerus decem, id eſt, decem mandatorum tranſgreſſio, quæ, ſcilicet, ſunt decē cornua beſtiæ Apocal. 16. & ibi etiam eſt numerus octo multiplicatus, id eſt, octo beatitudinum incompletio & omiſſio, vt ſic peccator figuretur in capite aſini, de quo dicitur 4. Re. 6. quod venūdabatur octoginta argenteis, & in illis octoginta viris qui venerunt raſi barba, &c. vt ſcribitur Hier. 41. Raſio enim barbæ, perditionē virtutum ſignat, quam, ſcilicet, peccator incurrit, quando octogenarium tranſgreſſionum attigit. ¶ Item iſte numerus ſignat ſtatum mortalis durationis, ſcilicet, præſentis vitæ laborioſæ & miſeræ, vbi, ſcilicet, denarius per octonarium multiplicatur, quando poſt octauam reſurrectionis, & per curſum præſentis circumciſionis, æternæ gloriæ denarius in labore & miſeria expectāt. Vnde in Pſalm. Si autem in potentatibus octoginta anni, & amplius eorum labor & dolor. ¶ Item iſte numerus ſignificat ſtatum gloriæ & ſtatum ſaluationis, quia, ſcilicet, in cœleſti gloria inuenitur denarius in octonarium multiplicatus, in quantum, ſcilicet, ibi acquiritur obſeruantiæ decem mandatorum digna retributio, & octo beatitudinum perfecta completio & acquiſitio. De iſto ergo numero dicitur Iud. 2. Humiliatus eſt Moab, & quieuit terra octoginta annis. Vt & ſic de beatis animabus dicatur illud Cant. 6. ꝙ ſeptuaginta ſunt reginæ, & octoginta ſunt cōcubinæ. ¶ Item iſte numerus ſignat ſtatum miſeriæ & damnationis, ſcilicet, miſeriam infernalem, vbi, ſcilicet, in octaua ætate futuræ reſurrectionis punietur octonarius malæ circumciſionis, & denarius decalogicæ tranſgreſſionis, ita quod tunc verificabitur illud 2. Machab. 2. Octoginta millia interfecti ſunt. Et ſic igitur patet quomodo octoginta ſignat in bono & in malo, ſcilicet, Virtutum copiam, culpæ ſpurcitiam, mundi miſeriam, cœleſtem gloriam, pœnæ mœſtitiam.

Octingenti.

Nota, quod octingenti idem eſt, quod octies centum: gentos enim græce, centum latine. Vide ergo quid ſignant numerus octo, & numerus centū, & expone prout volueris. Poteſt enim ſignificare ſtatum perfectorum, ſicut cum dicitur Gene. 7. Vixit Iared octingentis annis. ¶ Item ſtatum iniquorum, qui, ſcilicet, ſpiritualiter & æternaliter interficiuntur 2. Reg. 23. Octingentos interfecit impetu vno. ¶ Item ſignat ſtatum beatorum 2. Regu. 24. Inuenti ſunt de Iſrael octoginta millia. A

Occumbere.

Nota, quod occumbere ſiue accipiatur pro homine moriente, ſiue pro ſole occidente, ſemper ſignat luminis defectum & virtutis. Et ſic nota, quod inuenitur A

Occubitus
- Vitæ quo ad morientes,
- Gratiæ quo ad delinquentes,
- Fortunæ quo ad indigentes,
- Gloriæ quo ad pereuntes.

Occumbit enim ſol, id eſt, claritas vitæ morientibus. Et ſic dicitur Geneſis 15. quod cum occubuiſſet ſol, facta eſt caligo. Vnde de occubitu mortis dicitur Numer. 20. quod multitudo videns occubuiſſe Aaron, fleuit. ¶ Item occumbit claritas gratiæ delinquentibus. Vnde de occubitu peccati dicitur Iudicum 19. Occubuit ſol iuxta Gabaa. Et Mich. 3. Occubuit ſol ſuper Prophetas. ¶ Item occumbit claritas fortunæ indigētibus ſeu etiam pœnitētibus. Conſtat. n. quod per obitum claritatis fortunæ pœnitens effi-

tens efficitur mundior Leu 22. Cum occubuerit sol tunc mundatus vescetur. Pius etiam & clemens efficitur dulcior, sicut de Tobia misericorde legitur, quod cum sol occubuisset, abiit & sepeliuit mortuum Tob.2. Prudens vero, seu sapiens efficitur cautior, sicut de eodem Tobia ibidem legitur, quod ipse expectauit, vt cum sol occubuisset, caute sepeliret eum. ¶ Item sol gloriæ occumbit pereuntibus. Vnde de occubitu mortis æternæ dicitur Ioel 3. Ibi occumbere faciet Dominus robustos tuos. Et 2. Reg. 2. Persequentibus autem Ioab, & Abisai Abner fugientem, sol occubuit De beatis vero quibus sol gloriæ sempiternæ nunquam occumbit dicitur Iosuæ 10. Stetit itaque sol, & non festinauit occumbere. Ista ergo de occubitu sufficiant. Vide supra de occasu, & infra de sole.

A **Occultum.** Nota, quod occultum vel occultare, accipitur in bono, vel in malo. In bono enim occultare vel occultum signat diuinæ sapientiæ sublimitatē, humanæ conscientiæ profunditatē, moralis excellentiæ humilitatem. Primum occultum est inquirendum, scilicet, occultum sapientiæ, quia sicut dicitur Eccle.39. Occulta prouerbiorum exquiret sapiens. Quia secundum quod dicitur Iob 38. Trahitur sapientia de occultis. Et istam traxisse se gloriabatur Dauid dicens in Psalm. Incerta & occulta sapientię tuæ manifestasti mihi. Secundum occultum est reuelandum, scilicet, occultum conscientiæ, maxime per confessionem sacerdoti Matth. 10. Nihil opertum, quod non reueletur, & nihil occultum, quod non sciatur Psalm. Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce seruo tuo. Tertium occultum est abscondendum, & istud est occultum humilitatis, quia, scilicet, boni tenentur occultare bona facta sua iuxta illud Sen. Esto occultator virtutum tuarum, sicut & alii vitiorum. Istam autem occultationem facit humilitas, quæ non reputat opera sua digna videri, sicut de Tobia dicitur Tobiæ 2. quod occisos occulte de nocte sepeliebat, vt de quolibet tali dicatur illud Ioan.19 vbi dicitur, quod Ioseph ab Arimathia nobilis decurio erat discipulus Iesu, occultus tamen Hebræorum 11. Fide Moyses occultatus est. Et sic signat in bono. Si vis exempla & figuras, vide supra de abscondere, vbi multa inuenies.

B ¶ Sed adhuc dico, quod occultum signat in malo. Et sic signat,

Hypocritarum palliationem,
Proditorum simulationem,
Luxuriosorum inquinationem,
Detractorum locutionem,
Inuidorum contentionem.

Hypocritæ enim occultant sua mala, & sua vitia, & tamen dicitur Hiere 16. Non fuit occulta iniquitas eorum ab oculis meis. Proditores occultant sua consilia Psalm. Sedet in insidiis cum diuitibus in occultis, vt interficiat innocentem Et Hie.9 Pacem cum amico suo loquitur, & occulte ponit ei insidias. Luxuriosi occultant sua flagitia Eph.5. Quæ autem in occulto ab eis fiunt, turpe est dicere. Detractores vero occultant sua colloquia, quia, scilicet, tales de aliis detrahunt non publice, sed occulte. Vnde Psalm. Acuerunt vt gladium linguas suas, vt sagittent in occultis immaculatum, subito sagittabunt, & non timebunt, firmauerunt sibi sermonem nequam: inuidi vero occultant sua bona opera & vtilia, sicut sunt illi, qui ex inuidia nolunt alios docere, de quo Eccl.20, Sapientia abscondita & Thesaurus occultus, quę vtilitas in vtrisque. Omnes enim isti occultant facta sua, quia sicut scriptum est. Omnis, qui male agit odit lucem, verumtamen constat, quod omnia occulta eorum finaliter reuelabuntur, & in iudicio nudi coram hominibus ostendentur. Vnde Rom. 2. Iudicabit Deus occulta hominum, quia sicut dicitur Eccl.40. Ipse est reuelans vestigia occultorum, quia sicut dicitur Luc. 8. Non est occultum, quod non manifestetur Et hoc certe, non solum Deo, imo etiam hominibus Psalm. Non sunt occultata à filiis hominum, &c. Et omnia possent per Exempla probari, sed paucæ sunt auctoritates. Et supra de abscondere posita est copia exemplorum, vide ergo ibi, si vis aliquid dilatare.

A **Oculus.** Nota, quod cum oculus sit illud membrū, quod datum est corpori ad ipsius regimentū, possumus dicere, quod per oculos intelligūtur Iudices & superiores, à quibus corpus Ecclesiæ gubernatur, considerationes interiores à quibus corpus animæ regulatur. Et quia est dare & bonos superiores & malos, & bona corda & mala, hinc est quod oculi possunt accipi in bono & in malo. Dicamus igitur primo, quod oculi accipiuntur in bono. Et sic in scriptura possunt significare tria, scilicet,

Diuinæ sapientiæ claritatem,
Supernæ eminentiæ dignitatem,
Internæ conscientiæ puritatem.

In istis igitur tribus membris omnia genera bonorum oculorum inseramus, & dicamus quod sunt oculi diuinæ sapientiæ, de quibus Eccl.23. Oculi Domini lucidiores super solem. Et ista sapientia, seu isti oculi quandoque dicuntur

Oculi { Misericordiæ & pietatis,
Iustitiæ & seueritatis,
Clementiæ & largitatis.

Oculi enim diuinæ misericordiæ hominis respiciunt ad eos misericorditer liberandum: & sic desiderabat respici Daniel, cum dicebat Dan.9. Inclina Deus meus aurem tuam, & audi, aperi oculos tuos, & vide desolationē nostram. Istis oculis aspicit Deus humiles pauperes & timorosos Psalm. Oculi Domini super metuentes eum, vt eruat à morte animas eorum. Verumtamen istos oculos auertit à peccatoribus, quia ipse est qui dicit Esa.1. Auertam oculos meos à vobis. Oculi diuinæ iustitiæ malos respiciunt ad ipsos seueriter puniendum, bonos vero ad ipsos saluandum & defendendum Prou.15. In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos. Isti enim sunt oculi lyncei, qui vident vltra parietem, quia, scilicet, vltra parietem corporis vsque ad intima cordis vident oculi Domini facta nostra. Vnde quod Deus respiciat iniquos ad eos puniendum, dicitur Amos 9. Ecce oculi Domini super regnum peccans, & destruet illud. Iste enim est Argus, qui centum oculis caput habebat ornatum, ita quod nunquam dormiebant simul nisi duo, & ideo ante & retro videbat, sicut dicitur in Ouidio, quia, scilicet, Dei circumspectio & consideratio tanta est, quod nunquam potest deficere, vel per aliquem defraudari, quin semper videat omnia, quæ sunt ante retro, id est, præterita & futura Ezech.1. Totum corpus in circuitu plenum erat oculis ante & retro. De istis vero oculis diuinæ iustitiæ narratur de quodam barbitonsore, quod amore Dei pauperes quantumcunque deformes libenter radebat, & eis succurrebat, qui cum semel pauper affectus quendam porcum fuisset furatus dominus Christus volens eum reducere ad pœnitentiam, apparuit sibi in specie cuiusdam deformissimi scabiosi, radi amore Dei petentis, quod cum barbitonsor libenter vellet facere, inuenit totum caput eius plenum oculis, quod cum admirans peteret quid hoc esset, pauper respondens, dixit. Ego (inquit) sum ille, qui video vbique. Et bene vidi heri, quando porcum furatus fuisti. Barbitonsor autem paupere euanescente timuit, pœnitensque restituit porcum illum. Ecce ergo, quomodo oculi diuinæ iustitiæ non poterant pati, quod iste perderetur Eccl. 34. Oculi Domini super timentes eum. Oculi vero diuinæ largitatis respiciunt iustos, ad ipsos in Paradiso liberaliter præmiandum. Vnde in Psal. Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum. Ecce ergo quomodo oculi diuinæ sapientiæ diuersimode respiciunt homines in hoc mundo. Iste est enim sicut aquila, quæ oculos habet limpidissimos, ita quod pisciculos in mari natantes dicitur à celsitudine aeris videre, & super ipsos subito descendere, & venire. Quia vere sicut dictum est, oculi scientiæ diuinæ, qui sole sunt clariores, in mari huius mundi vident quicquid homines faciunt, & qualiter vel in bono, vel in malo se gerunt Ecclesia.17. Viæ hominum non sunt absconsæ ab oculis ipsius. Isti sunt ergo oculi diuinæ sapientiæ.

¶ Secundo dico principaliter, quod in scriptura inueniuntur oculi supernæ præsidentiæ. Et sic per oculos intelliguntur Prælati & superiores, qui scilicet habent regere cætera membra Ecclesiæ militantis. Et ideo breuiter de bono Ecclesiastico, prælato vel viro perfecto, potest exponi illud, quod Iob de seipso dicebat Iob 29. Oculus fui cœco, & pes claudo, pater eram pauperum, & causam quam nesciebam, diligentissime inuestigabam. Vbi aduerte, quod sicut oculus habet, scilicet, B

Magnam { Luciditatem,
Vtilitatem,
Humiditatem,
Sublimitatem,
Mobilitatem.

Sic pro certo vir perfectus & maxime prælatus debet habere Luciditatem discretionis. (Oculus inquit fui cœco.) Vtilitatem dilectionis. (Pes inquit claudo.) Humiditatem compassionis. (Pater inquit eram pauperum.) Sublimitatem iurisdictionis. (Causam inquit inuestigabam.) Mobilitatem circumspectionis. (Diligentissime inquit.) Istæ sunt enim quinque spirituales conditiones oculi, id est, boni Iudicis vel prælati.

¶ Dicamus igitur, quod ad talem oculum pertinet, quod sit lucidus per discretionem. (Oculus inquit fui cœco.) Omnia enim membra naturaliter sunt cœca præter oculū. Et ideo necesse est, vt oculus satis habeat de lumine vel splendore, vt cæteris membris possit debitum regimen ministrare. Sic vere cum in corpore Ecclesiæ sint multa membra cœca, id est, multi subditi ignorantes, ideo necesse est, quod oculi, id est, prælati & viri perfecti, religiosi & clerici magnæ discretionis lumine sunt dotati, vt per ipsos possint alii doctrinis, & scientiis fidei, & morum illuminari, & in viam salutis dirigi, & debite gubernari. (Oculus inquit fui cœco.) Vnde Esaiæ 29. Oculi cœcorum videbunt

& addent

&addent mites in domino lætitiam. Quod tamen eſt hodie cõtra multos oculos & prælatos, qui ſcilicet magis ſunt cœci & ignorantes in ſpiritualibus, quam alij ſubditi vel inferiores, quãuis enim ipſi quandoque lumen ſcientiarum legalium, & mundialium habeant, iſtud tamen lumen non eſt conueniens ad docendum & dirigendum ſubditos in via ſpiritualis rectitudinis & ſalutis. Et ideo membra Eccleſiæ poſſunt de iſtis oculis ſuis horribiliter conqueri, dicentes illud Pſalm. Lumen oculorum meorum & ipſum non eſt mecum. Et quare? quia pro certo iſti oculi ſunt hodie plus quam ipſi ſubditi in ſpiritualibus ignorantes, iuxta illud Pſalm. Obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorum ſemper incurua. De modis vero quomodo iſte oculus obſcuratur, vide infra. Sic ergo lucidus per diſcretionem [Oculus inquit fui cœco]

C ¶ Deinde dico, quod iſte debet eſſe vtilis per dilectionẽ, quod oſtenditur, cum dicitur [Pes claudo] Pes enim affectionem ſignat & amorem. Sicut enim oculus ſuper omnia membra eſt vtilis ipſi corpori, ſic & prelatus debet eſſe ipſi Eccleſię. Debet enim eſſe pes ſpiritualis affectionis, ipſos intime diligendo, pes quoque fundamentalis ſuſtentationis, ipſos beniguiter ſupportando, quod bene figuratum eſt Apo. 1. in illo filio hominis ſedente in throno, cuius oculi erant ſicut flamma ignis, & pedes ſimiles orichalco cum eſt in camino ignis ardentis. Sic igitur patet, quod eſt vtilis oculus per affectionem.

D ¶ Deinde dico, quod eſt oculus humidus, & iſte oculus debet eſſe humidus per compaſſionem. Et hoc oſtenditur, cum dicitur [Pater eram pauperum] Sicut enim oculus multam habet humiditatem reſpectu quantitatis ſuæ (quod neceſſarium fuit ad faciliorem formarum impreſſionem) ſic prælatus debet eſſe per pietatem & benignitatem tener & humidus, ita quod faciliter poſſit in ſe recipere per compaſſionem quicquid ſibi per preces pauperum ab exteriori imprimitur, & quicquid calamitatis & paupertatis in alijs exterius ſpeculatur, vt de prælatis Eccleſiæ dicatur illud Pſalm. Oculi eius in pauperem reſpiciunt [Pater inquit eram pauperum] Vide ſi vis infra de patre. Sed ſicut in oculo ſunt plures tunicæ, ſcilicet quædam humidæ, quædam magis duræ, iſtud tamen verum eſt, quod illa, quæ eſt mollior, eſt pupillæ proximior, quam illa, quæ eſt durior, ſic in prælato debet eſſe mollities pietatis, & compaſſionis, & etiam duritia ſeueritatis, ita tamen quod pietas magis ei adhæreat quam iuſtitia. Exemplo Samaritani, qui primo infudit ſauciato oleum lenitiuũ, deinde vinum mordicatiuum, ſicut dicitur Luc. 10. Quia quamuis vna non debeat ab altera ſeparari, vnam tamen debet proximius amplexari, vt ſic dicatur ei illud Iob 10. Oculi carnei, id eſt, miſericordes tibi ſunt, & ſicut videt homo, & tu videbis.

E ¶ Item dico, quod talis oculus debet eſſe ſublimis per iuriſdictionem. [Cauſam inquit inueſtigabam.] Cauſas enim inueſtigare pertinet ad iudicem & ſuperiorem. Pſalm. Iudica me Deus & diſcerne cauſam meam. Sicut enim oculi ſunt in loco altiori, ſcilicet in capite, ſic tales collocati ſunt in ſublimiori dignitate. Et ſicut videmus ꝙ oculi dicuntur ſublimes, quia ſunt in capite radicati, & verſus cœlum eleuati & ſublimati, & ideo ſunt ad videndum, & reſpiciendum vndique magis apti & etiam ordinati, ſic proculdubio ſpiritualiter loquẽdo, prælati ſublimes poſſunt dici, quia in capite Chriſto radicantur per fidem & dilectionem. Eccle 2. Oculi ſapientis in capite eius. Surſum verſus paradiſum eleuantur per affectionem & contemplationem. 4 Reg 19. Eleuaſti in cœlum oculos. Circumquaque etiam reſpiciunt, & ſpeculantur per prudentiæ circumſpectionem Iob 39. Oculi eius de longe proſpiciũt. Tales ergo oculi debent eſſe ſublimes, quamuis proculdubio hodie vſque ad terram per auaritiam multipliciter ſint depreſſi. Eſa. 5. Oculi ſublimes deprimentur. Non ſic, ſed ſit ſublimis per iuriſdictionem.

F ¶ Rurſum dico, quod talis oculus debet eſſe mobilis per circumſpectionem [Diligentiſſime inquit] Sicut enim videmus, inter cætera corporis membra oculi ſunt cæteris mobiliores, & ad vertendum ſunt vndique promptiores, iuxta illud 1. Corin. 15. in momento, in ictu oculi, in nouiſſima tuba: Sic prælati debent eſſe diligentiores, & ad motum bonorum operum promptiores iuxta illud 2. Para. 19. Cum diligentia cuncta facite. Vnde de tali circumſpectione dicitur Eſa. 21. Contemplatus eſt diligenter multo intuitu, vt de talib oculis dicatur illud Eſaiæ 32. Non caligabunt oculi videntium, & aures ſurdorum diligenter auſcultabunt. Et ſic patet quomodo oculi, id eſt, prælati iudices, & doctores debent eſſe diligentes, eminentes, compatientes, affectuoſi, & luminoſi. Et ſic religioni, vel Eccleſiæ poterit dici illud Can. 1. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui ſicut oculi columbarum. Et ſicut oculi naturaliter in ſui compoſitione ſeptem habent tunicas ſeu pelles, vt dicit Conſtantinus, ſic prælati debent habere ſeptem virtutes ad implendum ſpirituale iudicium, tres ſcilicet theologicas, & quatuor cardinales. Vnde Eccleſ. 10. Oculi eius ſeptemplices ſunt. Iſti ergo ſunt oculi ſupernæ præſidentiæ, quod eſt ſecundum principale.

G ¶ Tertio principaliter dico, quod in ſcriptura inueniuntur oculi internæ conſcientiæ. Et iſti pro certo nihil aliud ſunt, quã intellectus, & affectus. Duo enim fuerunt neceſſarij, vt ſi vnus impediretur, eius defectus per alterum ſuppleretur. Quia oportet, quod illi ſimplices in quibus oculus intellectus deficit quãtum ad perfectam cognitionem, oculum affectus habeant clariorem quantum ad veram ſimplicitatem & dilectionem. Iſtud enim de oculo naturali ita ſe habet, quod ſi vnus excœcatur, vel impeditur, alius clarius intuetur. Et hoc fit, quia ſpiritus viſiuus qui ad ambos diuidebatur, tunc in vno ſolo luminoſius congregatur, & ſic ibi perfectius operatur. Sic vere fit inter iſtos duos oculos, inter intellectum, ſcilicet & affectum, quia vere impeditio vnius, eſt promotio & fortificatio alterius. Sicut enim ad oculum videmus, ſæpe quanto oculus intellectus in viſu ſcientiarum amplius proficit, tanto affectus ad Dei, & proximi dilectionem amplius impeditur, ſicut ad literam patet de clericis, qui quanto ſunt in ſcientijs ſubtiliores, tanto & in moribus tepidiores. Et econuerſo ſimplices in quibus intellectus obtunditur in Dei dilectione in cæteris moribus perfectius diſponũtur. Vnde Auguſtinus dicit, quod ſimplices, & idiotæ rapiunt cœlos, & nos cum literis noſtris mergimur in profundum. Per oculum ergo mentis cor, & conſcientiam intelligamus, & exponamus de quolibet viro iuſto, & eius ſpirituali oculo illud Zacha. 3. Super lapidẽ vnum oculi ſeptem ſunt. In quibus verbis apparet, quod ſicut oculi ſcilicet, in capite radicaliter imponuntur, ad vnum effectum vniformiter diſponuntur, in ſupercilijs ſenſibiliter abſconduntur, & reponuntur, inſuper in ſubſtantia multipliciter componuntur ita viri perfecti debent habere

Radicalitatem ſtabilis durationis. [Super lapidem inquit.]
Vniformitatem ſimplicis intentionis. [Vnum inquit.]
Concauitatem humilis contritionis, [Oculi] id eſt, occulti.
Multiplicitatem nobilis perfectionis. [Septem inquit.]

H ¶ Dico ergo, quod oculi mentis debent habere ſtabilem durationem, quia ſcilicet ſicut oculus radicaliter adhæret capiti, & ibi habet fundamentaliter locum ſuum, & mediantibus duobus neruis cum ipſo tam tenaciter colligatur, quod nunquam poteſt ab eo niſi per violentiam ſeparari, ſic oculi mentis noſtrę debent per affectum, & deſiderium & per firmitatem propoſiti in capite noſtro Deo & mediantibus duobus neruis duplicis charitatis tam fortiter, & tam fundamentaliter radicari, quod nunquam debent ab ipſo aliqualiter ſeparari. Quod oſtenditur, cum dicitur. [Super lapidem.] Domus enim non poteſt ſtabilior eſſe, quam quando ſuper lapidem eſt fundata. Oculi ergo mentis noſtræ ſuper illum, qui eſt lapis angularis, debent fundari, & firmari, vt nunquam per peccatum poſſint ab eo ſegregari. Vnde Eze. 10. Super caput Cherubin quaſi lapis ſapphirus. Nos etiam debemus eſſe ſpirituales lapides, vt oculos mentis in domino firmos, ſtabiles, & lapideos habeamus, vt ſic ſicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ, ita oculi noſtri ad dominum Deum noſtrum donec miſereatur noſtri. Sicut enim hyæna dicitur habere oculos valde immobiles ſecundum Plinium, aquila etiam habet oculos ita claros, quod ſine repercuſſione in ſolem poteſt figere aſpectum, & ſolem reſpicere, & videre, ita etiam nos debemus oculos noſtræ mentis in Deum tam immobiliter figere per amorem quod nunquam ad aliquid aliud diligendum debemus ab ipſo oculos auertere vel auferre. Habere enim oculos attentos ad aliquem, ſignum eſt

Amicitiæ verioris,
Obedientiæ promptioris,
Indigentiæ amplioris,
Gratificentiæ amicabilioris.

Homo enim in alium figit oculos ſuos ſicut amicus in amicum vt in eius præſentia delectetur. Et ſic ipſos debent in Deum figere viri contemplatiui, quia ſicut dicitur Eccleſ. 11. Delectabile eſt oculis videre lumen. Item ſicut verus obediens in prælatum ad obediendum ſibi totis affectibus, & oculis eleuatur, ſic etiam ipſos debent habere boni eccleſiaſtici, & religioſi, ſicuti dicebat Dauid in Pſalm. Sicuti ancillæ in manibus dominæ ſuæ, ita oculi noſtri ad dominum. Videbatur etiam loqui Dauid ſicut bonus religioſus cum dicebat. Anticipauerunt vigilias oculi mei, turbatus ſum, & non ſum locutus. Quia ſcilicet religioſus debet habere

Subiectionis, & obedientiæ promptitudinem, quia debet vigilare.

Timoris & reuerentiæ mœstitudinem, quia debet esse turbatus.

Verborum, & facundiæ paucitudinem, non sum inquit locutus.

Item debemus oculos mentis figere in Deum, sicut pauper in diuitem, vt aliquid de eius manibus reportet vt refocilletur Psa. Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Itẽ sicut gratus homo in suum adiutorem propitium, & beneuolũ, vt gratias agendo eidem gratuletur, sicut faciebat Dauid cum dicebat. Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Istã autem materiam de gratiarum actione pulchre dilatat auctor ille in illo libello de oculo c. 24. Et ponit ibi duo pulchra exempla, vnum de quodam serpente, aliud de quodam leone, sed omitto gratia breuitatis, quia forte alibi ponam ea. Patet ergo, quod oculus mentis nostræ debet habere stabilem durationem seu fixionem. [Super lapidem inquit sunt.] Quia scilicet in capite nostro Deo debent radicaliter esse fixi. Quod est contra multos, qui non habent oculos in capite, id est, in Deo, sed magis in vanã gloria & in mundo. Similes quibusdam vermibus, qui oculos habere dicuntur in cornibus, sicut dicuntur esse limaces. Similes etiam quibusdam monstris seu hominibus monstruosis, qui sunt in Æthiopiã secundum Isidorum, qui capite carentes, oculos dicuntur habere in pectoribus. Quia vere multi sunt, qui oculos mentis considerationis, & affectionis non habent fixos in capite suo Deo, sed magis in cornibus, hoc est dictum, in appetitu cornuum, id est, eminentiarum & dignitatum per superbiã & ambitionẽ. Sed in pectore, hoc est dictum, in illis, qui sunt sibi impectorati, & incordati per affectionem & per personarum acceptionem. In istis enim figunt moderni oculos, non in Deo, quia sicut dicitur Prouer. 17 Oculi stultorum in fines terræ. Et hoc quia sicut dicitur in Psalm. Oculos suos statuerunt declinare in terram. Contra illud Proue. 23. Ne erigas oculos tuos ad opes. Non sic ergo charissimi, sed habeant oculi mentis nostræ in Deo stabilem affectionem, seu infixionem Psal. Oculi mei semper ad dominum, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos.

I ¶ Item isti oculi debent habere humilem, simplicem, & gracilem intentionem, quod ostenditur, cum dicitur. [Vnum] Sicut enim videmus quod quamuis oculi nostri sint duo, tamen vnicũ & simplicem habent actum, quia scilicet de vna re non respiciũt seu concipiunt duas imagines, sed tantum vnam. (Quod accidit ex eo secundum naturales quia duo nerui spiritum visiuum à capite ad oculos deferentes, in media fronte in modum crucis vniuntur, & coniunguntur, & sic species rerum à duobus oculis recepta non diuersa sed vna esse videtur, quia sub vna ratione intellectui præsentatur.) sic vere charissimi, oculi mentis nostræ debent quantum ad intentionem esse simplices & vniformes, quia scilicet vnam rem non debent videre duplici visione, id est, duplici intentione, vt scilicet vnum intendant interius, & aliud prætendant exterius, sicut sunt proditores, hypocritæ & fallaces, quia scilicet ille qui terram ingreditur duabus vijs, à domino maledicitur. Eccle. 2. Væ duplici corde etiam homini ingrediẽti terram duabus vijs, quia sicut Luc. 11. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Simplicem ergo oculum habeamus. [Vnum inquit.] Quia sicut dicitur Matth. 18. Bonum est tibi cum vno oculo ad vitam ingredi, quam duos oculos habentem mitti in fornacem ignis. Habeamus ergo simplicem intentionem. Item nos debemus habere humilem absconsionem, quod notatur cum dicitur [Oculi] Quia secundum Isidorum oculi dicuntur quasi occulti Sicut enim videmus, quod oculi in profundo loco capitis & quasi in abscondito sunt locati, & quod etiam palpebris sunt cooperti & velati (quod vtique necessarium fuit, vt oculus sic illæsus a nocumentis exterioribus seruaretur, vt faciliter clauderetur, & ne per subintrationem alicuius pulueris, seu venti eius tenera substantia læderetur) sic vere dico, quod oculus mentis nostræ debet per humilitatem contegi, & velari, & ne exterius indiscrete vagetur, per discretionem reprimi, & recludi, & in profundo meditationis spiritualiter locari, & iugiter profundari. Esa. 2. Oculi sublimis hominis humiliati sunt. Et bene dicit sublimis, quia vere illi, qui sunt in virtutibus sublimiores cautius tenent oculos suos & etiam magis clausos, & ne malum videant amplius coopertos. Inter aues enim illæ, quæ sunt nobiliores sicut sunt aquilæ, habent oculos profundiores & magis occultiores. Vt sic isti videantur dicere illud Ps. Auerte oculos meos ne videant vanitatem Cuius tamen contrarium multi faciunt qui scilicet more canis rapidi oculos cordis semper tenent apertos ad videndum & desiderandum, explorandum & deridendum omnia vana exteriora. Et tamen vt dicit Arist. in libro de anima, quod animalia, quæ carent palpebris, & quæ oculos non possunt claudere, sunt debilis visus, sicut sunt pisces & serpentes. Quia vere pisces, id est, carnales & delitiosi, serpentes terram comedentes, id est, auari, & malitiosi, qui scilicet oculum cordis non possunt claudere, nec à malis desiderijs cohibere, sed qui potius ipsum ad omnia desiderabilia continue tenent apertũ, sunt debilis visus spiritualis, id est, debilis discretionis in illis, quæ pertinent ad salutem. Isti videtur dicere illud Eccl. 2. Omnia, quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui eis. Et ideo consecutiue possunt dicere illud Thre. 3. Oculus meus deprædatus est animam meam. Non sic charissimi, sed oculos cordis palpebris humilitatis claudamus, bona nostra celemus, & abscondamus, nec nos indiscrete exterius propalemus. Manus enim Moysi dum in sinu abscondita fuit, sana permansit, exterius foris producta leprosa cunctis videntibus est facta, sicut dicitur Exod. 4. Ezechias etiam à Deo reprehenditur, dum thesauri sui per ipsum Babylonicis nuncijs ostenduntur. Esa. 39. Ipse etiam Christus orando & clamando iubet nos abscondere, in cubiculum intrare, & ostium sensuum claudere, vt à vanis cogitationibus, & tentationibus, & ab inani gloria possimus animum præseruare, quia secundum Gregorium in Home. Deprædari desiderat, qui thesaurum in via publice portat. Habeamus igitur humilem absconsionem [Oculi inquit, id est, occulti.] Quia sicut dicitur Esaiæ 33. Qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem & claudit oculos suos, ne videat malum, iste in excelsis habitabit. Item oculus cordis nostri debet habere nobilem perfectionem, seu conditionem, quod ostenditur, cum dicitur. [Septem] Numerus enim septenarius vniuersitatem designat secundum Gregoriũ. Quod probat pro eo, quod omnia, quæ sunt, in quodam septenario consistunt. Sunt enim

Septem planetæ,
Septem climata,
Septem dies.

Etiam in scriptura inueniuntur

Septem stellæ,
Septem virtutes,
Septem vitia,
Septem dona.

In ipso etiam oculo septem à Constantino dicuntur esse tunicæ, ex quibus ipsius oculi substantia componitur, & ipsius oculi pupilla circumdatur & velatur. Sic ergo dico, quod oculus mentis debet septenario, id est, vniuersitate virtutum & perfectionum esse compositus ad hoc quod possit in suo morali esse debite virtuosus.

¶ Possumus ergo hic notare, quod sicut oculus corporalis habet K

Splendorem,
Humorem,
Fluorem,
Tremorem.

¶ Sic oculus moralis, debet habere

Splendorem discretionis,
Humorem compassionis,
Fluorem lacrymationis,
Tremorem dubitationis.

Dico ergo, quod iste oculus debet splendere, per discretionem. Sicut enim oculus totum corpus dirigit, atque regit (Et inde necessarium est, quod habeat in se lumen, quia scilicet ipse videt pro toto corpore, non pro se solo, & ideo secundus Philosophus dixit, quod oculus est dux corporis, vas luminis, index animi) sic vere spiritualiter loquendo, quia oculus mentis est totius moralis corporis directiuus, scilicet hominis interioris, & exterioris (quia sicut dicitur Luc. 11. Lucerna corporis tui est oculus tuus) necesse est, quod lumen gratiæ & spiritualis discretionis habet, vt hominem discrete dirigat, atque regat. Et hoc est, quod petebat Dauid in Psal. Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiã in morte: aduertamus tamen de oculis, quia dicit Arist. in lib. de animalib. 2 Oculi nigri coloris melius vidẽt de die, q̃ de nocte: oculi vero albi seu glauci melius vidẽt de nocte, quã de die, sicut patet de bubonibus & de cattis habentibus oculos candidos, seu glaucos. Sic vere charissimi, dico, quod illi, qui colorem nigrum, id est, memoriã mortis & virtutem humilitatis, quæ in scriptura nigredini comparantur, habent in oculis mentis suæ, isti dico in die bonorum spiritualium solẽt clare & discrete cognoscere, & videre, quamuis in nocte negotiorum temporalium non semper sciant ita sagaciter se habere. Ideo ad mortis etiam considerationẽ habendam monebat ille Esaias, Esa. 51. Leuate in cœlum oculos vestros, & videte sub terra deorsum. Et econuerso autem illi, qui in istis oculis habent albedinem voluptatis, & glaucedinem gloriæ & prosperitatis mundanæ, tales (dico) licet in nocte negociorum mundi clare videant, & discrete, tamen in die bonorum spiritualium obscure sapiunt, & non clare, quinimo isti sunt illi, qui dicunt Esaiæ 59. Palpauimus sicut cœci parietem, & quasi absque oculis attractauimus. Impegimus meridie

quasi

quasi in tenebris, id est, caliginosis quasi mortui. Debet ergo oculus iste splendere per discretionem.

L ¶ Debet etiam dare humorem per compassionem. Sicut enim oculus multum humorem continet, quia secundum Constantinum tribus humoribus & septem tunicis est oculus compositus: sic verè oculus mentis debet per compassionem esse humidus & benignus, septem etiam tunicas, id est, septem pietatis opera debet habere, tribus verò humoribus, id est, tribus compassionis generibus præpollere, quæ sunt

Faciliter { Indulgere delinquentibus, Condolere patientibus, Subuenire indigentibus.

De oculo indulgente dicitur Ezech.16. Pepercit oculus meus super eos. De oculo condolente dicitur Thre. 1. Oculus meus deducens aquam, eo quod longè factus est consolator. De oculo insuper subueniente dicitur in Psalm. Oculi eius in pauperem respiciunt. Debet ergo dare humorem per compassionem.

M ¶ Debet quoque flere, seu lugere per compunctionem. Proprium enim est oculi, quod lacrymas emittat. Lacrymæ verò dolorem & compunctionem designant. Ad denotandum, quod oculus mentis debet faciliter de peccatis dolere, & lacrymas compunctionis, si non materialiter, sed tamen spiritualiter destillare. Thren. 2. Defecerunt post lacrymas oculi mei. Et aduerte, quod iste oculus debet flere, & spiritualiter tristari, & dolere, scilicet,

Propter fumum considerationis infernalium tormentorum,
Propter ventum vanæ gloriationis mundialium gaudiorum,
Propter puncturam duræ conditionis criminalium delictorum.

Ista enim tria debent oculum cordis ad lacrymas & dolorem prouocare. Teste enim Salomone Ecclesi.21. Pungens oculum educit lacrymas. Et ideo dicebat Hiere.9. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? & plorabo die ac nocte. Sic ergo dico, quod iste oculus debet lugere per compunctionem.

N ¶ Iste præterea oculus debet tremere, seu etiam se mouere per conturbationem. Oculus enim præ alijs membris est summè mobilis. Excessiua autem oculorum mobilitas timorem dicitur designare. Vnde etiam de Chamæleonte, quod est animal summè timidum, in tantum, quod præ timore mutat colorem, dicitur, quod oculos summè habet mobiles, vertibiles, atque vagos: sic verè dico, quod oculus mentis nostræ debet esse tremebundus & mobilis per timorem, in tantum, quod præ timore diuinæ offensæ nunquam debet in pace quiescere, aut dormire. Deuteronom.28. Dabit tibi Dominus cor pauidum, & deficientes oculos. Et nota, quod oculi nostri debent timere

Amittere cœli possessionem,
Incurrere Dei offensionem,
Acquirere mortis damnationem.

Timeamus ergo cœlestis gloriæ amissionem. Esai.38. Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelso. Item de diuinæ offensæ incursione. Psalm. Turbatus est à furore oculus meus. Item de ignis perpetui damnatione. Vnde Leuitic.26. Visitabo super vos velociter in ardore, qui conficiat oculos. Istæ sunt ergo bonæ conditiones boni oculi mentalis, vt sic possimus assimilari illi, qui dicitur esse oculus hominis, Zacha 9. vbi dicitur: Dominus est oculus hominis. Cuius oculi in pauperem respiciunt, & cuius oculi sicut lampas ardens, Dan.6. Sic igitur patet, quod isti oculi debent habere

Moralem confessionem,
Humilem absconsionem,
Simplicem intentionem,
Stabilem infixionem.

Et hoc de oculo spirituali sufficit, in quantum potest significare in bono.

O ¶ Sed adhuc dico, quod oculus potest significare in malo. Et sic per oculos possunt denotari multa genera cordium malignorum, & multa genera peruersorum.

¶ Primo ergo dicamus, quod per oculum malum possunt intelligi mala corda. Sicut enim oculus multis causis potest in operationibus impediri, sic oculus mentis potest in suis actionibus diuersis occasionibus perturbari. Et ideo breuiter notare possumus, quod in scriptura inueniuntur multa genera malorum oculorum, per quos possunt vel malæ personæ, vel malæ conscientiæ notari, videlicet,

Oculi { Turbati, Inflati, Grauati, Cœcati, Fœdati, Fraudati.

Oculos enim { Turbat inuidia, Inflat superbia, Grauat acedia, Cœcat auaritia, Fœdat immunditia, Fraudat amicitia.

¶ Dico ergò, quòd inueniuntur oculi, qui per inuidiam sunt turbati. Sicut enim oculus quandoque turbatur propter nimiam claritatem spirituum visibilem disgregantem, in tantum scilicet, quod non videt, sicut ante videbat: sic verè oculus mentis, quando respicit claritatem alienæ prosperitatis, solet quandoque taliter per inuidiam conturbari, quod rectitudinem iudicij amittit, & quod facere debeat, non aduertit. Eccles.14. Nequam est oculus inuidi. Isti enim sunt oculi serpentis, qui sunt in temporibus, non in fronte, & ideo nunquam potest aliquid rectè respicere. Isti sunt etiam oculi strabi, qui rectè non respiciunt. Sed aduerte, quia verè ad literam inuidi nunquam rectè respiciunt, sed alios, nec eorum bona, imò semper tortuosè & inuidiosè cum dolore, displicentia, & mœrore. Exemplo Saul, qui inuidens Dauid, non rectis oculis aspiciebat ipsum, sicut dicitur 1. Regum 18. Inuidus igitur cum oculo suo sic turbato potest dicere illud Psalm. Turbatus est à furore oculus meus, inueteraui inter omnes inimicos meos.

¶ Secundo dico, quod inueniuntur oculi, qui per superbiam sunt inflati, seu etiam elati, quos tamen non habebat ille, qui dicebat: Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. Proprium est enim oculi, quod sedeat in altò loco. P
Accidit etiam oculo, quod semper in infirmitate inflatur. Quia verè oculus mentis humanæ solet per superbiam & ambitionem alta loca summè appetere, & infirmitate superbiæ percussus solet contra alios indebitè se inflare. Isti sunt oculi sublimes, quos Deus detestatur, sicut dicitur Prouerb. 6. Tales oculos habent illi, qui non dignantur respicere inferius ad videndum pauperes & vicinos, sed superius ad videndum nobiles & magistros, sicut potissimè sunt illi, qui non respiciunt inferius, ad vilē statū, vnde originaliter processerunt, sed semp superius ad magnum gradum, quem accidentaliter ascenderunt. Iob 41. Omne sublime videt oculus eius. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Talibus comminatur Deus in Psalm. vbi dicitur: Oculos superborum humiliabis: & Esa.2. Oculi sublimis hominis humiliati sunt. Isti ergo sunt oculi, qui per superbiam sunt elati.

¶ Tertio dico, quod inueniuntur oculi, qui per acediam sunt grauati. Oculi enim grauantur à somno, quando homo comedit illud antidotū Medicinę, quod dicitur Hiera picra. Quia verè pigritia virtuosa facit oculum mentis spiritualiter somnolentum. Duo autem sunt, quæ istam somnolentiam inducunt, sicut pulcherrimè iste ponit in libro de oculo morali, ca. 24. videlicet, inconsideratio diuinæ gloriæ, & inconsideratio æternæ miseriæ. Nam sicut duo sunt inter cætera, quæ oculum impediunt à somno corporali, id est, præsentia nimiæ claritatis, & auditus nimij sonitus vel tumultus: sic duo sunt, quæ somnum pigritiæ ab oculis mentis possunt excutere, scil. consideratio claritatis gloriæ Paradisi, quia sicut dicitur Ecclesiast.40. Gratiam & speciem desiderabit oculus; & consideratio tumultus miseriæ inferni, sicut habebat Dauid, qui dicebat in Psalm. Turbatus est à furore oculus meus. Ideo ista duo considerare non videntur illi, quorum oculi mentales somno pigritiæ prægrauantur. In vitis patrum enim legitur, quod cum frater quidam ab Abbate Achille peteret, quomodo ipse frater tantam acediam haberet, respondit Abbas: Quia (inquit) nedum vidisti, quæ sunt præmia, quæ speramus, & supplicia, quæ timemus. Primam considerationem non videbantur habere Apostoli Matt. 26. vbi dicitur, quod Iesus inueuit eos dormientes; erant enim oculi eorum grauati. Secundam verò considerationem non habebant illi, de quibus dicitur in Psalm. Contritio & infœlicitas in vijs eorum, non est timor Dei ante oculos eorum. Isti ergo sunt oculi, qui per acediam sunt grauati.

¶ Quarto verò dico, quòd inueniuntur oculi per auaritiam excœcati. Sicut enim oculus, quamuis videatur pulcher & lucidus, est tamen aliquando corporaliter cœcus, sicut patet in vrsis, quorum oculi pelui ardenti cœcantur, & tamen exterius pulchri & lucentes videntur: sic verè auari per peluim ardentem, id est, p ardorē auaritiæ sūt cœcati, & lumine veræ discretionis priuati, quamuis exterius in mundanis videantur claros habere oculos, & sint luce temporalis scientiæ præ cæteris illustrati. R

Hierem. 22. Tui vero & oculi & cor ad auaritiam. Et bene isti habent oculos cæcos, & hoc etiam maxime in cognitione terrenorum, quæ scilicet tantum videntur appetere. Non enim vident quanta est ibi vanitas, mutabilitas, laboriositas, & periculositas. Oculus enim non videt rem sibi nimis appropinquantem. Interpositio etiam terræ impedit oculum, quanquam sit clarum, à visione solis, sicut patet de nocte: Luna quanquam sit clara, eclipsim solet pati quando inter ipsam, & solem contingit terram aliqualiter interponi. Quia vere charissimi, quamuis oculus intellectus sit in homine quantum ad naturale ingenium luminosus, est obscurus tamen, obscuratus & cæcus in spiritualibus negotijs efficitur, quando terra, id est, bona temporalia sibi per nimium amorem vltra debitum approximantur, & quando per vitium auaritiæ amor terrenorum inter ipsum & Deum interponitur, & locatur. Isti sunt illi, qui oculos statuerunt declinare in terra Psal. 16. Isti sunt illi stulti, quorum oculi sunt fines terræ, sicut dicitur Prou. 17 Isti sunt etiam illi, quorum oculi insatiabiles sunt, sicut dicitur Eccl. 1. Non satiatur (inquit) oculus visu, nec auris auditu: Et vere oculus cordis auarorum nō satiatur diuitijs visibilibus, quia scilicet quicquid desiderabile videt, totum habere desiderat & affectat. Vnde Eccle. 14. dicitur, quod insatiabilis est oculus cupidi. Isti sunt ergo oculi per auaritiam excæcati. Vide supra de cæcitate.

S ¶ Quinto dico, quod inueniuntur oculi per immunditiam inquinati. Et isti sunt oculi luporum, qui præ cæteris sunt immundi. Quia scilicet luxuriosi habent in oculo cordis lippam immundissimæ fœditatis. Isti enim luxuriosi non solum habent immunditiam luxuriæ in oculo interiori, imo etiam in exteriori, quia multi & multæ sunt, quorum aspectus corporales sunt totius luxuriæ interioris prouocatiui, & aliorum ad luxuriam inductiui. Isti sunt oculi Basilisci, qui interficiunt quicquid vident. Isti sunt oculi bufonis, qui quamuis sint pulcherrimi, sunt tamen non modicum venenosi, & quamuis videantur magnam habere luminositatem, fugiunt tamen diem & claritatem, & diligunt noctem & obscuritatem. Quia vere oculi luxuriosorum diem, id est, hominum præsentiam non diligunt, sed obscuritatem & solitudinem semper quærunt. Iob. 24. Oculus adulteri obseruat caliginem dicens, non me videbit oculus. Isti ergo sunt illi oculi, quos domina Iosephin eum dicitur iniecisse, quando ipsum ad libidinem voluit prouocare, sicut dicitur Gen. 39. De istis etiam dicitur 2. Petr. 2. Oculos habentes plenos adulterij. Et ideo breuiter isti sunt quasi fenestræ, per quas latrunculi, id est, tentationes intrant ad animos vel ad animas. Sunt etiam foramina, per quæ fures, id est, dæmones intrant ad deprædandum cuniculos. Vt sic dicat quilibet illud Thre. 3. Oculus meus deprędatus est animam meam. Et vere oculus animā deprædatur, quia constat, quod per oculum indiscrete respicientem, venenum tētationis bibitur, per quod mors & consensus operis sequuntur, per quæ animam à virtutibus spoliatur. Oculus enim plus læditur rem albam inspiciendo, quam rem nigram. Leonis etiam natura est, quod si homo ipsum aspiciat, ab ipso inuaditur, si vero non aspiciat, à leone non curatur. Aspectus ergo mulieris est periculosus, & magis albæ & formosæ, quam deformis, ignobilis, seu nigræ. De hoc videtur applicabile illud Iudit. 10. vbi dicitur, quod captus est in suis oculis Holofernes, videlicet quando Iudith vidit pulchritudinem & aspexit. Vnde etiam Iudith 9. dicitur. Capiebatur laqueo oculorum suorum. Oculi ergo isti sunt causa spiritualis captionis, & hoc non solum virorum, sed etiam mulierum. Teste enim Solino lib. de mirabilibus mundi, Simiæ sic à venatoribus capiuntur. Venatores enim oculos suos fingūt se inungere & dimittentes viscum in præsentia simiarum recedūnt. Simiæ vero venientes, & quicquid vident fieri, facere tentantes, illo visco oculos suos inungunt, & sic claudentes palpebras cæcæ fiunt, quare à venatoribus citius capiuntur, & per vnctionem oculorum alterius domino supponuntur. Istud exemplum adducit magister, qui fecit librum de oculo morali cōtra mulieres se fucantes & fardantes, & stibio oculos suos, vt pulchræ appareant, depingentes quæ pro certo causa sunt & occasio, quod à luxuriosis venatoribus capiuntur quoque per luxuriam & dominio eorum submittuntur. Figuratæ in Iezabel 4. Reg. 9. quæ volens placere illi Iehu, qui occiderat virum suum, oculos suos stibio pinxit, & tamen ipsam ipse Iehu interfecit. Quia vere illæ, quæ taliter oculos suos depingūt, mortē culpæ, & pœnæ incurrunt. Vnde de luxuriosa persona potest exponi illud Eccl. 17. Linguam & oculos & cor dedit illis scilicet luxuriosis. Isti sunt ergo oculi per immunditiam inquinati.

T ¶ Sexto dico, quod inueniuntur oculi per amicitiam defraudati seu hebetati. Et isti oculi sunt vt communiter prælatorum. Oculi enim deluduntur per nimiam attentionem de candela. Tunc enim digito, vel virga inter oculos posito videre creditur duo. Oculus etiam impressus fortiter à digito solet vnam candelam videre duas esse. Oculus insuper illud, quod videt in speculo concauo, solet videre totum iniuersum, quia scilicet alta videntur ibi sibi infima, dextra sinistra & econuerso. Sic vere charissimi, quia hodie multi sunt qui filios & nepotes attendunt, & considerant mediante lumine carnalis affectionis, ad quos etiam totaliter attendunt mediante etiam speculo specialis dilectionis & personarum acceptionis mouente etiam & impellente digito, id est, vrgente consilio alicuius consiliatoris, vel mediatoris, necesse est, quod vnum videatur esse duo, id est, quod illa persona sic respecta, vel dilecta credatur ab eis plus duplo valere, quam valeat. Quinimo, quod peius est multi sunt qui oculum cordis habent per carnis affectionem & per personarum acceptionem sic delusum, quod alta videntur sibi infima, id est, viri boni videntur sibi esse mali, & mali boni, & totaliter econuerso. Quia breuiter oculus cordis nunquam de rebus bene iudicat, quem personarū acceptio vel carnis affectio multum turbat. Isti figurantur in Samsone, quem Dalila, id est, carnis affectio fecit à Philistæis excæcari. Iud. 16. Isti figurantur in Heli sacerdote, cuius oculi caligauerunt, & non poterat videre lucernā domini donec extingueretur, sicut dicitur 1. Reg. 3. Quia vere tales non possunt videre lucernam domini, id est, personas lucidas & discretas. Vident tamen optime lucernas extinctas, id est, personas ignorantes & indiscretas, & ad quas per carnis affectionem trahuntur. Et quid? pro certo talibus accidit sicut Isaac de quo dicitur Gen. 27. quod oculi eius caligauerant, & videre non poterat. Et ideo Iacob, quem mediante pelle hædorum tetigerat, quamuis esset secundogenitus, benedictionem tamen Esau primogeniti reportauit. Quia vere charissimi sæpe fit inter tales, qui oculos intellectus habent sic cæcutientes & delusos, quod dum mediante pelle carnalis affectionis aliquem considerant atque tangunt, quamuis constet ipsum esse secundogenitum, id est, minus idoneum & perfectum, benedictionem tamen primogeniti reportet, id est, beneficia, quæ personis dignis & sufficientibus debellantur, eisdem conferuntur, & conceduntur. Isti sunt ergo illi, quorum lumen oculorum non est secum, quia scilicet magis est cum istis suis nepotibus, quam cū ipsis. Vt de eis proprie exponatur illud Zach. 3. Super lapidem vnum septem oculi sunt, hoc est dictum, quod tales figunt oculos suos septies plus, quam deberent super tales lapideos & ignaros. Ecce ergo charissimi; quomodo, inueniuntur in scriptura multa genera malorum oculorum, vel quomodo oculus cordis in suis operationibus impeditur. Sed vide si vis, supra de cæcitate, de iudicare, & infra de videre. Et si tibi non sufficit, vide libellum de oculo morali, vbi quicquid potest dici de oculo, dicetur ibi. Quia status totius mundi ad oculum pulcherrime applicatur. De quo etiam fateor me multa accepisse, & isti meo opusculo adiecisse. Hæc igitur de oculo sufficiant, quæ sunt dicta de pupilla, vide infra.

Occupare.

Nota, quòd occupare sumitur A

Pro { Rei vendicatione, / Laboris & exercitij executione, / Alterius dominij subiugatione.

Dic igitur, quòd in scriptura reperitur Occupatio

- Commendabilis & virtuosa,
- Detestabilis & vitiosa,
- Affectabilis & fructuosa,
- Contristabilis & luctuosa.

¶ Primò dico, quod est quædam occupatio virtuosa, & ista pro certo est illa, qua boni se solent in bonis operibus & exercitijs occupare, similes corporibus cœlestibus, quę semper sunt in suis motibus occupata, & in officiorum suorum executione ad orbis regimen ordinata. Sic iusti nunquam debent à bono motu & operatione cessare, sed semper in aliquo virtuoso exercitio se occupare. 2. Paralipomen. 35. Vsque ad noctem fuerunt occupati sacerdotes. (Ad noctem, inquit,) id est, vsque ad mortem, iuxta illud verbum Hieronymi: Semper aliquid boni facito, vt te diabolus inueniat occupatum. Iusti ergo

Occupantur { Virtutum fructibus, / Aquarum fluctibus, / Pauperum pastibus.

Dico, quod iusti occupantur virtutum fructibus. Exemplo scilicet bonæ terræ, quæ dum benè colitur, bonis fructibus occupatur & cumulatur, iuxta illud Leuitic. 26. Occupabit messium tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem, quasi dicatur, vna virtus occupabit aliam. Item occupantur iusti aquarum fluctibus, seu lacrymarum fontibus, quia scilicet iusti occupantur in lacrymis, & fontes etiam lacrymarum & compunctionis, & fluenta deuotionis & compassionis occupare non cessant.

ceſſant: more, ſcilicet fontis, qui ſe occupare non ceſſat in amiſſione riuorum. Vnde Iud. 7. Deſcendite in occurſum Madian, & occupate aquas, & Iudic. 3. Occupauerunt viri Galaaditæ vada Iordanis. Item occupantur iuſti pauperum paſtibus. Sicut enim radix continue occupatur in nutritione ramorum, ſic iuſti in paſtu pauperum & egenorum. Vnde de filijs Iacob dicitur Gen. 33. quod ipſi erant abſentes, & in paſtu pecorum occupati: Iſta eſt ergo occupatio virtuoſa.

B ¶ Secundo dico, quod inuenitur occupatio vitioſa. Et iſta pro certo eſt illa qua mali occupant mala, & qua etiam occupantur à malis. Et ſic dico, quod inuenitur Occupatio

Nequitiæ, cui mali ſubiugantur,
Sæuitiæ, cui mali effrænantur,
Stultitiæ, qua mali poſſidentur,
Miſeriæ, qua multi detinentur.

De occupatione peccati & nequitiæ conſtat, quod ſicut terra inculta faciliter occupatur à vepribus & infructuoſis herbis: ſic vere homo, qui per laborem & pœnitentiam non colitur faciliter à vitijs occupatur Iob 3. Occupet eum caligo & tenebræ, nec ſit in recordatione &c. Vide vbi. Vnde proprie mali ſunt ſicut illi, qui ſe neſciunt defendere, qui ab hoſtibus ſcilicet à vitijs & dæmonibus occupantur, Iud. 7 Illorum, quos occupauerat captiuitas. Talem autem occupationem timebat Dauid cum dicebat 2. Reg 15. Feſtinate (inquit) egredi, ne veniens Abſalon occupet vos. De occupatione rapinæ & ſæuitiæ qua ſcilicet mali non ceſſant aliena capere, & occupare, dicitur 1. Mach. 10. Aſcendit Alexander, & occupauit Ptolomaidam. Et 1. Mach. 9. Occupauerunt eam, & peremerunt animas hominum. De occupatione vero ſtultitiæ, qua ſcilicet homines imprudētes ſe occupant in rebus ſuperuacuis, & ineptis dicitur Eccl. 1. Occupationem peſſimam dedit Deus filijs hominum, vt occupentur in ea. De occupatione autem miſeriæ, qua ſcilicet occupantur pauperes, & qua etiā miſeri occupantur, dicitur Eccle. 40. Occupatio magna creata eſt omnibus hominibus &c. Graue iugum ſuper filios Adam &c. Iſta eſt igitur occupatio vitioſa.

C ¶ Tertio dico, quod inuenitur occupatio fructuoſa. Et iſta pro certo eſt illa beatitudo quæ ſanctos poſt mortem occupat in excelſis. Eſa. 60 Occupabit ſalus muros tuos. Et qua etiam ipſi beati vendicant, & occupant paradiſum. 1. Mach. 16. Miſit occupare Hieruſalem & montem templi &c.

D ¶ Quarto vero dico, quod inuenitur occupatio luctuoſa. Et iſta pro certo eſt illa, qua damnati occupantur à miſerijs infernalibus & tormentis. De quo dicitur Prouerb. 14. Extrema gaudij luctus occupat. Vt de diabolo ipſos occupante dicatur illud 1. Mach. 5. quod occupauit ciuitatem, & occidit omnem maſculum. Et hæc de occupatione ſufficiant. Vide ſupra de obtinere.

A Occurrere. Occurſus.

Nota, quod occurrere idem eſt, quod obuiam currere. Et quia homo occurrit alteri homini aliquando pro bono, aliquando pro malo poſſumus breuiter notare, quod in ſcriptura inuenitur, quod homo quandoque occurrit alteri

Ad
- Ipſum veraciter honorandum,
- Sibi benigniter ſuccurrendum,
- Ipſum ſeueriter corrigendum,
- Ipſum ſinceriter diligendum,
- Sibi humiliter ſupplicandum,
- Sibi viriliter repugnandum,
- Ipſum concorditer ſalutandum,
- Ipſum communiter viſitandum, vel conſolandum,
- Ipſum efficaciter adiuuandum,
- Sibi Hilariter gaudendum.

Omnibus iſtis modis accipitur occurrere in bono. ¶ Sed adhuc occurrit alter alteri in malo, ſcilicet,

Ad ſibi pertinaciter obuiandum,
Ad ipſum fallibiliter defraudandum,
Ad ipſum fabulariter deridendum,
Ad ipſum horribiliter deuorandum.

¶ Dico ergo, quod eſt occurſus ad honorandum veraciter. Et ſic videmus quod diuitibus occurritur in ſignum reuerentiæ & honoris. Quod etiam in nobis debet eſſe ad literam; quia etiam nos debemus alter alteri occurrere: & alter alterum honorare, ſicut de Abraham dicitur Gen. 18. quod cum vidiſſet tres viros, occurrit in occurſum eorum. Chriſtus etiam in patria dicitur ſanctis occurrere, & ſingulariter honorare. Figura 2. Reg. 2. vbi dicitur quod ſurrexit Rex Salomon in occurſum. Berſabeæ &c.

¶ Item eſt occurſus ad ſuccurrendum benigniter. Et ſic viri liberales occurrunt, id eſt, obuiam currunt pauperibus, quando vident eos indigere. Quia ſcilicet homo pius non debet ſolum ſuccurrere, imo etiam ſuccurrendo præuenire & occurrere, quia vt dicit Seneca de beneficijs lib. 4. Gratiſſima ſunt beneficia parata, occurrentia, & facilia, vbi nulla fuit mora, niſi in accipientis verecundia. Quia ſicut dicit idem in prouerbijs, inopi beneficiū bis dat, celeriter q̄ dat. Sic iubet occurrere Eſa. 21. vbi dicitur cum panibus occurrite fugienti. 4. Reg. 8 Tolle tecum munera, & vade in occurſum viri Dei. ¶ Item eſt occurſus ad corrigendum ſeueriter. Et ſic debent occurrere prælati malis, & eorum malitijs & nequitijs. Eſa. 31. Quomodo ſi fugiat leo cum occurrit ei multitudo paſtorum. Et ſic præcepit dominus prophetæ, quod deſcenderet in occurſum Achab ad ipſum reprehendendum de morte Naboth, dicens 3. Regum 21. Deſcende in occurſum Regis Achab, & 4. Reg. 1. dicitur. Vir occurrit nobis, & dixit, reuertimini. ¶ Item eſt occurſus ad diligendum ſinceriter. Occurrere enim & ire obuiam alicui, ſignum eſt amoris, ſicut dicitur Tob. 11. quod Tobias data manu puero, obuiam occurrit filio ſuo. Sic etiam ſpiritualiter Deus occurrit pœnitentibus, præuenientem gratiam infundendo: ſicut de patre dicitur Lucæ 15. quod videns filium prodigum reuertentem occurrens cecidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eum. ¶ Item eſt occurſus ad ſupplicandum humiliter. Et ſic occurrunt pauperes diuitibus ad petendum eleemoſynam. Sic & nos debemus occurrere Deo, & eleemoſynam ſuæ gratiæ humiliter implorare. Sic fecerunt illi leproſi, de quibus dicitur Luc. 17. Occurrerunt Ieſu decem viri leproſi, & ſteterunt à longe, & leuauerunt vocem, dicentes. Ieſu præceptor miſerere noſtri. ¶ Item eſt occurſus ad repugnandum viriliter. Et ſic debemus occurrere diabolo & peccato, exemplo fortis militis, qui fortiter occurrit aduerſario ſuo. Et ſic de Dauid 1. Reg. 17. Feſtinauit & occurrit ad pugnam ex aduerſo Philiſtæi. ¶ Item eſt occurſus ad ſalutandum concorditer. Et ſic debemus alter alteri occurrere, & alter alterum pacifice ſalutare, ſicut de Chriſto legitur Mat. 28 Ieſus autem occurrit eis dicens: Auete. ¶ Item eſt occurſus ad communiter viſitandum, & ſi neceſſe fuerit, ad conſolandum ſuauiter. Sic dicitur 4. Reg. 4. Ecce Sunamitis illa, vade in occurſum eius, & dic ei. Recte ne agitur erga te & virum tuum. ¶ Item eſt occurſus ad iuuandum vtiliter. Et ſic dicitur occurriſſe Simon fratri ſuo 1. Mach. 10 vbi de Ionata dicitur, quod occurrit ei frater ſuus Simon in adiutorium. ¶ Item eſt occurſus ad congaudendum hilariter. Et ſic dicitur 1. Reg. 18. quod egreſſæ ſunt mulieres in occurſum, cantantes, choroſque ducentes, & dicentes Saul percuſſit mille, & Dauid decem millia. Et iſtis omnibus modis accipitur occurrere in bono.

B ¶ In malo accipiendo occurrere, dico adhuc, quod eſt quidam occurſus ad obuiandum ferociter, & pertinaciter. Et ſic occurrere idem eſt, quod contra currere. Et ſic occurrunt prælatis & ſuperioribus obſtinati diſcipuli & rebelles, ſicut patet in ſæculo & in clauſtro. Vnde Luc. 8. Occurrit ei quidam vir, qui habebat dæmonium. Sic etiam occurrit diabolus, & vir iniquus tentando, & tribulando, contradicendo, & nocendo. Hier. 41. Egreſſus eſt Iſmael in occurſum eorum. De iſto tamen dicitur Prouerbiorum 30. Leo fortiſſimus beſtiarum ad nullius pauebit occurſum. Et Iob 39. dicitur, quod in occurſum vadit armatis.

¶ Item eſt occurſus ad defraudandum fallaciter & fallabiliter, ſic dicuntur falſi homines ſub ſpecie boni aliis occurrere, & falſum honorem & amorem fingere, vt poſſint eos decipere & fraudare. Sic fecit Iahel Iudic. 4. vbi dicitur, quod egreſſa eſt Iahel in occurſum Siſſaræ, dicens. Intra ad me domine mi, ne timeas. Et tamen dicitur ibidem, quod dum dormiret occidit eum.

¶ Item eſt occurſus ad deridendum nugaciter & fabulariter. Et ſic multi, qui fabulando & deridendo aliis occurrunt ſub ſpecie honoris. vnde 2. Reg. 9. dicitur, quod egreſſa Michol filia Saul in occurſum Dauid, deridebat eum, pro eo, quod videbat eum nimis lætum. Iſtum autem falſum occurſum & falſum honorem dicuntur dæmones facere damnatis peccatoribus in inferno, quia ſicut dicitur Eſai. 34. Occurrent tibi dæmonia, onocentaurus & piloſus, clamabunt alter ad alterum. & Eſai. 14. Infernus ſubtus te conturbatus eſt, in occurſum aduentus tui ſuſcitabit tibi gigantes.

¶ Item eſt occurſus ad deuorandum crudeliter & damnabiliter. Et iſte eſt ille occurſus, quo animabus damnatis occurrunt dæmones in inferno, de quo Amos 5. dicitur. Quomodo ſi fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei vrſus. Iſte eſt etiam ille occurſus, quo Deus occurret peccatoribus in iudicio. De quo Oſeæ 13. Occurram eis quaſi vrſa raptis catulis.

C ¶ Igitur chariſſimi, occurramus Deo ſicut ex prædictis colligi poteſt, ſcilicet,

Ipsum { Honorando, Salutando, Diligendo, Requirendo, Supplicando.

Et hoc est, quod ipse nobis innuit in scriptura, dicens in Psalm. Exurge in occursum meum, & vide.

D ¶ Item occurramus proximo, scilicet, ipsum

Adiuuando,
Consolando,
Corrigendo,
Succurrendo.

E ¶ Item occurramus etiam diabolo, ipsum

Debellando,
Repellendo.

Et sic pro certo ipse non occurret nobis, nosmetipsos deuorando seu puniendo. Nos etiam vlterius non malo modo occurramus proximo,

Ipsi obuiando, seu repugnando,
Ipsum deridendo, nec eum defraudendo,
Ipsum deuorando, seu ipsi nocendo.

Et sic finaliter nos occurremus omnes

In { Vnitatem fidei, Virum perfectum, Mensuram ætatis plenitudinis Christi. Eph. 4.

De Deo vero nota, quòd ipse solet occurrere

Pœnitentibus per gratiam præuenientem,
Laborantibus per clementiam subuenientem,
Triumphantibus per gloriam expedientem,
Delinquentibus per tristitiam impedientem.

Occurrit (dico) incipientibus, ipsos per gratiam præueniendo. De quo Marc. 14. Occurret vobis homo lagenam aquæ (scilicet gratiæ) baiulans, sequimini eum, quocunque introierit. Occurret etiam proficientibus ipsis subueniendo. Sapi. 6. In omni prouidentia occurret illis, scilicet, Dominus. Occurrit insuper perficientibus, seu etiam triumphantibus, ipsos in cœlis recipiendo seu remunerando. Vnde de Deo dicitur Esa. 44. Occurristi lætanti & facienti iustitiam. Occurrit nihilominus deficientibus, ipsos impediendo, seu etiam malè agentibus, eorum malitijs obuiando, & in inferno finaliter puniendo, quod præcipuè fiet in iudicio, quando verificabitur illud Psalm. A summo cœlo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum eius, nec est, qui se abscondat à calore eius. Cũ igitur nobis Deus multis modis occurrat, nos sibi etiam benè parati & ornati virtutibus occurramus, ipsique humilibus obsequijs nos dedamus. Amos 4. Præpara te in occursum Dei tui Israel. Et hæc de Occurrere sufficiant. Vide supra de Obuiare, & de Currere.

A Odire. Odium.

Nota, quod in scriptura inuenitur triplex odium, scilicet,

Odium { Formidandum, Euitandum, Frequentandum.

Primum est odium diuinæ voluntatis, illud scil. quo Deus odit malos, de quo Eccl. 12. Altissimus odio habet peccatores. Secundum est odium mentalis prauitatis, & istud est illud, quo mali odiunt omne bonum, de quo dicitur 1. Ioan. 2. Qui odit fratrem suum, in tenebris est. Tertium est odium moralis bonitatis, & istud est illud, quo nos debemus odire & fugere omne malum, de quo in Psalm. Iniquos odio habui, & legem tuam dilexi. De isto ergo triplici odio aliquid est dicendum.

¶ Primò quidem dicamus aliquid de odio virtuoso. Et dicamus, quòd sicut ceruus secundum Plinium naturaliter odit serpentes, ipsosque de cauernis extrahit, & tandem ipsos deuorat, & sic venenum & infirmitatem eijcit & expellit. Sic verè, charissimi, nos, qui sicut cerui super montes Bethel debemus esse, & quemadmodum ceruus ad fontes gratiæ desiderare, debemus proculdubio odire serpentes interius in terra nostræ conscientiæ latitantes, id est, vitia & peccata, ipsosque per confessionem de cauerna cordis debemus expellere, ipsosq; per lugem recordationem comedere, & etiam incorporare, & sic sanitatem animæ poterimus rehabere. Amos 5. Odite malum, & diligite bonũ. Serpentes etiam exterius gradientes, scil. peccatores odire debemus, in quantum sc. nobis obuiant in via morũ. Quia sc. nos tenemur odire malos, in quantum mali, & odire malum, quod in eis est, sicut faciebat Dauid, dicens in Psal. Odiui ecclesiam malignantium. Et alibi: Perfecto odio oderã illos, inimici facti sunt mihi. Super quo dicit Chrysost. Perfectum odium est odire vitia, nõ naturam. Nos ergo debemus odire & fugere mala, vt sic cuilibet nostrum possit Dominus dicere illud Psa. Dilexisti iustitiã, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus.

¶ Vbi ostenditur, quòd mala sunt odienda, scilic. vt possimus B

Charitatis fœdera reparare. (Dilexisti, inquit.)
Æquitatis opera frequentare. (Iustitiam.)
Prauitatis onera declinare. (Odisti iniquitatem.)
Pietatis viscera procurare. (Propterea vnxit te Deus &c.)

Per tale enim odium

Charitatis efficitur sanctitudo,
Æquitatis perficitur rectitudo,
Prauitatis deponitur turpitudo,
Pietatis acquiritur plenitudo.

¶ Dico ergo, quod odium vitiorum solet reparare pristina fœdera charitatis. (Dilexisti.) Vnum enim contrariorum (vt communiter) non oditur, nisi aliud contrariorum diligatur. Vnde aues, quæ regiones frigidas solent fugere & odire, experiuntur regiones calidas diligere & amare, sicut patet de gruibus & turturibus, quæ in hyeme loca frigida dimittunt, & ad calida se conuertunt. Quia igitur malum & bonum sunt contraria, necesse est, quod si peccatum & malum odimus, quod Deum & bona spiritualia diligamus. Odium autem peccati, charitatem inter Deũ & hominem reparat, quam complacentia peccati destruxerat, & turbarat. Et hoc benè innuit Apostolus Roman. 12. dicens: Odientes malum, & adhærentes bono. Et quod tale odium dilectionem Dei generet, patet exemplo & auctoritate. Exemplo. Ille enim gratiam & amorem hominis solet acquirere, qui inimicum suum solet amore eius fugere & odire, & quia Diabolus, peccatum, mundus, & viri iniqui, Dei & sanctorum sunt inimici, per consequens si ipsos oderimus, sequitur, quòd amici Dei erimus. (Dilexisti, inquit.) Psalm. Qui diligitis Dominum, odite malum. Custodit Dominus animas sanctorum suorũ, & de manu peccatoris liberabit eos. Per tale ergo odium reparantur pristina fœdera charitatis.

¶ Item dico, quòd per tale odium reformantur pristina opera æquitatis. (Iustitiam, inquit.) Sicut enim per amorem & complacentiam peccati illa mentis rectitudo & proportio vel iustitia, qua anima Deo debet subijci, & sibi humiliter famulari, destruitur, & damnatur (De qua dicitur Mich 3. Nunquid vestrum est scire iudicium, qui odio habetis bonum, & diligitis malum?) ita per peccati odium iustitia reparatur. (Iustitiam, inquit.) Vnde 1. Tim. 6. O homo Dei hæc fuge, sc. peccata, sectare verò iustitiã, pietatem, fidẽ, & charitatem. Ps. Qui oderunt iustũ, delinquent.

¶ Item dico, quòd per tale odium repelluntur pristina pondera prauitatis. (Odisti iniquitatem, inquit.) Sicut enim natura abhorrens prauos humores, quando videt eos dissolutos, solet eos expellere: sic anima, quæ peccata odit, ipsa libenter eijcit & expellit. Non esset enim sapiens, qui in domo sua morari dimitteret illum, quem toto corde fugeret & odiret, & ideo si iniquitatem odimus, ipsam de domo cordis expellere debemus. Quare? Certe quia qui diligit iniquitatem, odit animam suam.

¶ Nota, quòd nos debemus odire, scilicet,

Vitium cupiditatis,
Vitium loquacitatis,
Vitium pompositatis,
Gaudium prosperitatis.

De cupiditate dicitur Prouerb. 28. quod qui odit auaritiam, longi fient dies eius. De loquacitate dicitur Eccl. 19. Qui odit loquacitatem, extinguit malitiam. De pompositate dicitur Amos 6. Detestor ego superbiam Iacob, & domos eius odi. De prosperitate etiam dicitur Amos 5. Odi, & proieci festiuitates vestras.

¶ Item dico, quod per tale odium acquiruntur in terra viscerã pietatis. Vnxit te Deus, inquit, oleo. Psal. 44. & Matth. 5. Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum: & Malachi. 1. Iacob dilexi, Esau autem odio habui, quasi dicatur, per odium diligitur bonum, quod .f. est memoria pietatis. (Vnxit te, inquit.) & Ezech. 16. Ibi vnxi te oleo, cinxi te bysso. Istud ergo sufficiat de odio virtuoso.

¶ Secundo dico de odio pernicioso, id est, de odio fraterno. C Istud enim odium magis inter peccata spiritualia reputatur, & quia hoc immediatè opponitur charitati, quę est maior & principalis inter virtutes. Et ideo etiam scriptura comparat ipsum homicidio. 1. Ioan. 3. Omnis, qui odit fratrem suum, homicida est. Sed quid? Omnia, quæ sunt mala, odiunt (vt communiter) bona. Quia vnumquodque solet naturaliter odire illud, quod est sibi contrarium in natura, quia sicut similitudo est causa amoris, ita contrarietas est causa odij & rancoris. Et inde est, secundum Astrologos, quod septimum signum cœli, quod est directè oppositum primo, est domus inimicitiæ & odij. Quia breuiter semp inuenies, quod illa, quæ sibi sunt in conditionib. contraria, sunt sibi inuicem inimica. Mali igitur odiunt bonos, tanquam

tanquam sibi contrarios & diuersos. Et nota, quod isti o liunt generaliter quatuor, videlicet,

Bonorum operum executores,
Suorum scelerum reprehensores,
Suorum peccatorum informatores,
Suorum locorum reformatores.

¶ Dico ergo, quod mali odiunt bonorum operum executionē, seu omnis iustitiæ persecutionem. In sæculo enim & in claustro illi à malis amplius odiuntur, & contemnuntur, qui in bonis operibus diligentius occupantur. Vnde etiam dicit Plinius, quod in Labion sunt quidem falsæ apes, quæ nihil operantur; imo odiūt operantes, & comedunt earum mella, odiunt autem alias apes, quando vident eas diligentes & bonæ custodiæ. Quia vere multi sunt hodie, qui ad nullum bonum opus solent vacare, vacantes vero & diligentes solent contemnere & odire, & per detractionem mella suorum bonorum operum deuorare. Vnde Prou. 29. Viri iniqui oderunt simplicem.

D ¶ Mali etiam odiunt suorum scelerum reprehensionem, seu suæ nequitiæ redarguitionem. Sicut enim serpens naturaliter odit rutam, quæ est amara ipsamque fugit & dimittit. (Vnde dicitur, quod in horto seu loco vbi est ruta, non solent habitare serpentes.) sic mali odiunt amaritudinem correctionis. Nunquam enim vellent corrigi, nec à suis malis operibus reprehendi, sicut exemplum habemus de iniquo rege Achab, qui de quodam sancto propheta dicebat 3. Regum 22. Odi inquit eum, quia non prophetat mihi bonum sed malum omni tempore. Sicut enim phreneticus odit Medicum, & in suis vinculis gloriatur, sic tales mali in vinculis peccatorum suorum gloriantes, solent odire Medicos correctores, & infirmitatum suarum punitores & curatores, iuxta illud Psalm. Tu vero odisti disciplinam & proiecisti sermones meos retrorsum. Si videbas furem, currebas cum eo &c. Quia tales magis diligunt consortium malorum, quam bonorum. Et tamen dicitur Eccle. 21. quod qui odit correctionem, vestigium est peccatoris. Et ideo sicut videmus, quod phreneticus odiens Medicum, & scissuras eius non sustinens, mortem incurrit, sic tales qui correctiones odiunt, & fugiunt, mortem æternam finaliter incurrunt, quia sicut dicitur Prou. 15. Qui increpationes odit morietur.

E ¶ Isti insuper odiunt sanæ conscientiæ informationem. Isti enim non solum odiunt reprehendi, imo etiam doceri, & informari. Et sicut aues immundæ odiunt scientiam, sic tales odiunt sapientiam & doctrinam Ioan. 3. Omnis, qui male agit, odit lucem. Et Prou. 1. Imprudentes odiunt scientiam.

F ¶ Odiunt præterea dulcis concordiæ reformationem. Nunquam enim vellent esse in concordia, vel in pace. Dicit enim Plinius quod bufo habet vnum os, quod in aqua feruenti positum facit eam quiescere à feruore, & tamdiu non feruebit quādiu ibi erit, & isto vtuntur magi (prout dicit) ad odium suscitandum. Tales proculdubio sunt mali, qui recte sunt ossa & membra bufonis diaboli. Feruorem enim charitatis impediunt, & odium suscitant, & inducunt. Istud potissimè patet in detractoribus & falsis verborum relatoribus, quia scilicet istis mediantibus, magi, id est, dæmones solent odia suscitare, & inter homines discordiam generare. Eccl. 5. Susurroni autem odium & contumelia & inimicitia. Istud est autem quadruplex odium perniciosum. Isti sunt ergo, qui

Recta fugiunt,
Pauperem odiunt,
Alte superbiunt,
In iustos sæuiunt,
In Deum rugiunt,
In Ecclesiam furiunt,
In prosperis ludunt,
In mortem veniunt.

Dico, quod tales odibiles & odiosi omne bonum solent fugere. Micheę 3. Odio habetis bonum, & diligitis malum. Item omnem pauperem solent spernere. Prou. 19. Fratres hominis pauperis oderunt eum: Et Prouerb. 14. Etiam proximo suo pauper odiosus erit. Item alta superbe solent sapere. Psalm. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper: & alibi. Qui oderunt te, extulerunt caput. Item iustorum bona solent rapere Psal. Qui oderunt nos, diripiebant sibi. Item mala Deo solent dicere. Hier. 12. Facta est mihi hæreditas mea quasi Leo in sylua, ideo odiui eam. Item in Ecclesia solent furere. Psa. Odiui ecclesiam malignantium. Item in mundi bonis solent ludere. Psalm. Gloriati sunt, qui oderunt te, in medio solennitatis tuæ. Item hi finaliter solent cadere scilicet, in infernum Psalm. Confundantur omnes qui oderunt Sion. Ecce ergo qualiter succedit illis qui Deum odiunt, & qui etiam à Deo odiuntur. Istud est igitur vnum odium perniciosum.

G ¶ Tertio dico, quod inuenitur odium periculosum. Et istud est illud, quo Deus odit peccatores. Et quamuis ille motus animi, quem nos vocamus odium, non possit cadere in Deum, quia in ipso non potest esse aliqua mutatio (Vnde etiam Sap. 11. dicitur. Nihil odisti eorum, quæ fecisti) dicitur tamen Deus odire, id est, ad modum odientis se habere in quantum scilicet mala prohibet fieri, & in quantum malis subtrahit gratiam, & negat gloriam. ¶ Et ideo notare possumus, quod Deus odit

Superbos & vanigloriosos,
Auaros & ambitiosos,
Immundos & luxuriosos,
Iniquos & iniuriosos,
Raptores & seditiosos,
Discordes & litigiosos,
Loquaces & præsumptuosos,
Mordaces & perniciosos,
Procaces & insidiosos.

De superbis dicitur Amos 6. Detestor ego superbiam Iacob, & domos eius odi. Et Eccle. 10. Odibilis coram Deo & hominibus superbia, & in Psalm. Odisti obseruantes vanitates superuacue. De auaris dicitur Malach. 1. Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Esau enim qui erat pilosus diuites & auaros designat. De luxuriosis dicitur Apoc. 18. quod Babylon facta est habitatio omnis volucris immundæ & odibilis. De iniuriosis & iniquis dicitur Iudic. 5 Deus illorum odit iniquitatem. De raptoribus vero dicitur Sap. 14. quod odio sunt Deo impius & impietas eius. Et Esa. 62. dicitur, quod Deus est odio habens rapinam in holocaustum. De discordibus dicitur Prou. 6. Sex sunt, quæ odit Deus &c. Et sequitur: Et illum, qui seminat inter fratres discordias. De loquacibus dicitur Prou. 54 Vir verbosus erit, &c. Et Eccle. 9. Temerarius vero in verbo odiosus erit. De mordacibus, seu detractoribus dicitur Roma. 1. Detractores Deo odibiles. De procacibus ad loquendum dicitur Eccle. 10. Est odibilis, qui procax est ad loquendum. Et 37. Qui sophistice loquitur, odibilis est. Vide de Discordia, & de Ira.

Odor.

A Cùm Odor aliquando sumatur pro cœlestis gloriæ suauitate & fragrantia, aliquando pro bona fama & nominis redolentia, aliquando pro virtutum sanctitate & gratia, possumus ergo notare, quod triplex bonus odor ponitur in scriptura, videlicet,

Odor { Appetendus, Diffundendus, Retinendus.

¶ Primo dico, quod est odor appetendus, qui signat cœlestis gloriæ suauitatem, quæ odoratum deuotionis attrahit & delectat. Mons enim libani ratione multitudinis arborum aromaticarum dicitur esse totus odoriferus. Ad quod concordat scriptura dicens Eccle. 39. Quasi libanus odorem suauitatis habete. Sic quia in monte Paradisi sunt Deus, Angeli & Sancti, qui velut arbores aromaticæ odore virtutum fragrauerunt, necesse est, quod odore suauitatis in deuotis cordibus redoleant, quodque corda deuota attrahant, & reficiant, atque pascant. Deuoti enim sunt sicut apes, quæ libenter vadunt ad loca vbi flores odoriferos esse sciunt. Sic deuoti loca paradisi appetunt, vbi tot sancti odoriferi præcesserunt. Et ideo sponsa, id est, anima dicit sponso suo, Christo Cantico 1. In odorem vnguentorum tuorum curremus &c. Et merito, quia sicut dicitur Prouerb. 27. Vnguentis, & varijs odoribus delectatur cor. Odor iste est ergo appetendus.

B ¶ Secundo dico, quod est odor diffundendus. Et iste signat bonæ famæ iucunditatem. Et sic dicitur Eccle. 39. Florete flores, quasi lilium date odorem. Sed de isto odore vide supra de fama, & supra de lilio & de flore.

C ¶ Tertio dico, quod est odor retinendus. Et iste signat virtutum sanctitatem & puritatem. Sicut enim boni Odores solent

Spiritus in corpore confortare,
Animam & cerebrum delectare,
Bufones & dracones effugare.

Sic vere odor sanctitatis, si sit in homine, solet confortare, & multiplicare spiritum bene affectionis. Delectare cerebrum diuinæ dilectionis: effugare venenum diabolicæ suggestionis. Sicut enim draco fugit odorem pantheræ redolentis, & bufo odorem vineæ florentis, sic diabolus fugit odorem sanctitatis in homine abundantis. Vnde 2. ad Corinth. 2. Christi bonus odor sumus, alijs odor mortis in mortem, alijs odor vitæ in vitam. Et ideo de quolibet viro iusto sic per virtutes

odorifero poteſt dici Gen.27.Ecce odor filij mei,ſicut odor agri pleni. Vbi aduerte,quod homo debet eſſe odoriferus

Quantum ad ſe per ſanctitatem & perfectionem. (Ecce, inquit, odor.)
Quantum ad Deum per charitatem & dilectionem,quia ſcilicet debet eſſe filius Dei. (Filij mei, inquit.)
Quantum ad proximum per pietatem & compaſſionem, quia debet eſſe (Ager plenus.)

D ¶ Dico ergo, quod nos debemus eſſe delectabiles & odoroſi, quantum ad nos, id eſt, in nobisipſis per ſanctitatem & perfectionem. (Ecce,inquit,odor.) Quaſi dicat: Iſte in ſe & de ſe eſt odoroſus, & virtutum redolentia gratioſus. Sicut enim Conſtantinus dicit, à pura ſubſtantia reſoluitur bonus odor. Et ideo illi, qui ſunt in virtutibus boni & puri, non poſſunt niſi benè redolere.

¶ Et ideo poſſumus notare, quod in viro iuſto redolent aromata ſpiritualia virtutum,videlicet,

Nardus humilitatis & ſubiectionis,
Vnguentum benignitatis & deuotionis,
Vinea iucunditatis & conſolationis,
Mandragora ſublimitatis & contemplationis,
Thus patientiæ & deuotæ orationis,
Myrrha pœnitentiæ & amaræ compunctionis,
Libanus continentiæ & caſtæ conuerſationis,
Balſamus diuinæ gratiæ & totius ſanctificationis.

¶ Redolet ergo vir iuſtus ad modum vnius ſpiritualis apothecæ. Et quidem propter humilem ſubiectionem, & iſta eſt nardus, quæ eſt herba modica, tamen ſummè odorifera, de qua dicit anima Cantic.1. Dum eſſet rex in recubito ſuo, nardus mea dedit odorem. ¶ Item propter benignam deuotionem. Et iſtud eſt vnguentum odoriferum,quo deuotæ mentes vnguntur. Vnde cuilibet deuoto dicit Deus Cantic. 4. Odor vnguentorum tuorum ſuper omnia aromata. ¶ Item propter iucundam conſolationē. Lætitia enim ſpiritualis valde redolet ad Deum. Et iſte eſt odor vineæ, quia vinum lætificat cor hominis. Et de hoc Cantic. 2. Vineæ florentes dederunt odorem ſuum. ¶ Item propter ſublimem contemplationem. Iſta eſt odor mandragoræ, quæ facit hominem dormire,quia contemplatio eſt quidam ſpiritualis ſomnus,de quo Can.7. Mandragoræ dederunt odorem ſuū. ¶ Item propter patientiam & orationem. Iſte eſt odor thuris, quia thus tritum, & in igne poſitum melius redolet, & ſurſum etiam eleuatur in fumum. Sic patientia in tribulatione, & oratio in feruore & dilectione.Et de hoc Cant.4.Odor veſtimentorum tuorum quaſi odor thuris. ¶ Item propter pœnitentiam & compunctionem. Et iſte eſt odor myrrhæ, quæ eſt ſpecies amariſſima,de qua Eccl.24. Quaſi myrrha electa dedi ſuauitatem odoris. ¶ Item propter continentiam & caſtam conuerſationem. Et iſte eſt odor Libani, quia Libanus interpretatur candor. Vnde Eccleſi.24.Quaſi Libanus non inciſus odor meus. ¶ Item propter diuinæ gratiæ ſanctificationem. Et iſte eſt odor balſami. Gratiam enim ſignat balſamus. Eccleſi.23. Quaſi balſamus non mixtus odor meus. Bene ergo dicitur de viro iuſto: Ecce odor, quia pro certo quando aliquis ſic odoriferus eſt in aliqua domo Eccleſiæ vel religionis, tunc in tota patria redolet fama ſua, ſicut dicitur Ioan.12. quod domus impleta eſt odore vnguenti. Et ſic bene dico, quod vir iuſtus redolet in ſe per ſanctitatē & perfectionem. (Ecce, inquit, odor.)

E ¶ Item vir iuſtus redolet,quo ad Deum, per charitatem & dilectionem.(Filij mei,inquit.)Filius enim nomen eſt amoris.Ioa. 3.Pater enim diligit filium. Quia ſcil. nihil magis redolet apud Deum,quàm quod nos efficiamur filij ſui per charitatem. Sicut enim antiquitus holocauſtum dicebatur, quando totum animal incendebatur, & illud ſic incenſum odor ſuauiſſimus dicebatur: ſic etiam homo, quando per charitatem totus incenditur, totus odor gratiæ & complacētiæ Domino exhibetur. Exo. 29.Offeres arietem totum incenſum. Odor ſuauiſſimus eſt victimæ Domini. (Filij mei,inquit.) Vide ſupra de Filio.

F ¶ Item iuſtus redolet, quo ad proximum, per pietatem & cōpaſſionem,quia ſc.ipſe debet eſſe (Ager plenus) ſcil.ad pauperes nutriendum; quod vtique valde eſt apud Deum & homines odoriferum; ſicut de eleemoſyna ſuſcepta à Philippenſibus dicit Apoſtolus Phili. 4. Repletus ſum receptis ab Epaphrodito, quæ miſiſtis in odorem ſuauitatis. Et ſic ergo patet, quomodo vir iuſtus dicitur odoroſus, & apud Deum & homines gratioſus.Vnde propriè de tali poteſt dicere Deus & Eccleſia illud Cantic.5. Dilectus meus candidus & rubicundus,electus à millibus, odor eius vt Libani,electus vt Cedri.Et ſic patet,quod triplex eſt odor bonus, ſcilicet,

Appetendus,
Diffundendus,&
Retinendus.

¶ Sed adhuc dico, quod in ſcriptura inuenitur odor malus.Et ſic odor ſignificat G

Famæ vilitatem,
Carnis voluptatem,
Rerum facultatem.

Famæ dico vilitatem, & ſic ſumitur Exod.5.Fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone. Item carnis voluptatem, & iſte eſt odor fœtidus, in quo porci & luxurioſi delectantur. Vnde 2. Maccha.9.dicitur de Antiocho fœtido: Odore,inquit,& fœtore illius exercitus grauabatur.Item rerum facultatem.Iſte enim eſt odor albæ ſpinæ,cuius fragrantia canis deceptus perdit prædam ſuam.Quia ſcil.dum homo in odore mundi albedinis & proſperitatis delectatur,odorem prædæ ſuæ Chriſti,id eſt,deceptionē, quam habebat apud ipſum,perdit.Ideo talis deberet dicere illud Amos 5. Non capiam odorem cœtuum veſtrorum. Et hoc de odore ſufficit.

Offendere.

Nota, quod offendere idem eſt, quod ad iracūdiam prouocare. Vel offendere idem eſt,quod nocere,ſeu lædere. Vel offendere idem eſt, quod obijcere,vel ad ſcandalum impingere,cadere,vel ruere, ſeu ſcandalū pati vel facere.Et ſic communiter ponitur in ſcriptura.Vnde offendere aliqd nihil aliud eſt, q̄ aliquod obſtaculum, ſeu offendiculum ſuæ voluntati opponere,ſicut dicitur 1. Reg. 29. Vade in pace, & non offendas oculos ſatraparum.Sumitur etiam offendere pro incidere,vel pro irruere,ſicut communiter ponit Titus Liuius, dicens, quod talis offendit in hoſtem &c. Poſſumus ergo notare,quod in ſcriptura inueniuntur, ſcilicet, A

Offendicula { Maieſtatis ſupernæ, Charitatis fraternæ, Voluntatis internæ.

¶ Dico ergo primo,quod eſt offendiculum ſupernæ maieſtatis. Et ſic offendere nihil aliud eſt,quàm per obicem peccati ipſum ad iracundiam prouocare,ſicut de duabus vxoribus Eſau dicitur Geneſ 26.quod ambæ offenderunt animum Iſaac & Rebeccæ: & Numer.27. dicit Dominus Moyſi: Offendiſtis me in deſerto in contradictione multitudinis. ¶ Secundo dico, quod eſt offendiculum fraternæ charitatis. Et ſic offendiculum nihil aliud eſt, quàm ſcandalum, vel malum exemplum, quod eſt alijs cauſa peccati & ruinæ. Et ab iſto offendiculo debemus ſummè cauere. De quo Roman. 14. Bonum eſt non comedere carnes, vel bibere vinum, in quo frater tuus offenditur. ¶ Tertiò dico,quod eſt offendiculum voluntatis internæ. Et ſic offendiculum dicitur eſſe illud, quod eſt homini cauſa ruinæ in peccatum,& ruendi finaliter in tormentum. ¶ Et ſic dico, quod offendicula dici poſſunt

Eminentiæ ſupernales;
Immunditiæ corporales;
Affluentiæ temporales.

¶ Ad eminentias dignitatum offendit homo per peccatum ſuperbiæ.Et de hoc dicitur Hiere.13.Date gloriam Deo antequā offendant pedes veſtri ad montes caliginoſos,id eſt,ad excellentias dignitatum, quæ animum caliginant & obſcurant. ¶ Ad immunditias voluptatum offendit homo per peccatum carnalis concupiſcentiæ.Et de hoc dicitur Ezech. 20. Vnuſquiſq; offenſiones oculorum ſuorum abijciat. Pulchræ enim mulieres ſunt offendiculum oculorum. Vnde Ezech. 44. Miniſtrauerunt in conſpectu idolorum ſuorum,& facti ſunt domui Iſrael in offendiculum iniquitatis. ¶ Ad opulentias facultatum offendit homo per peccatum auaritiæ. Et de hoc Ezech. 28. Non erit vltra offendiculum amaritudinis domui Iſrael, & ſpina dolorem inferens. Quia ſaluator noſter in parabola de ſemine diuitias cōparat ſpinis, Luc. 8. Iſta ergo ſunt hominib. ad peccatum offendicula.Peccata verò ſunt offendiculum ad tormenta. Vnde Eze. 3. Si iuſtus conuerſus à iuſtitia ſua fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo.Et ſic videmus, quod multa ſunt, quæ faciunt hominem offendere, ſcilicet, B

Curſus celeritas,
Viæ obſcuritas,
Soli inæqualitas;

Quæ ſcilicet fit

Vel per fouearum profunditatem;
Vel per lapidum immiſſam multiplicitatem.

Sic verè dico,quod homines facit ſpiritualiter offendere & ruere celeritas improuidæ operationis. Prouerb.19. Qui feſtinus eſt pedibus,offendet. Item obſcuritas defectiuæ diſcretionis. Ioan. 11. Qui ambulat in nocte, offendit. Item inæqualitas iuſtitiæ & interioris intentionis, quam facit fouea carnalis delectationis, & multitudo lapidum,id eſt,exterioris poſſeſſionis.Ioſ.23.Quæ

(inquit)

(inquit) vobis erunt in foueam, & in laqueum, & in offendiculum. Ista enim tria, scilicet,

Excessus affectionis,
Defectus discretionis, &
Inaequalitas intentionis,

Quam .f. facit multitudo peccati, & fouea obstinationis vel carnalis infectionis, faciunt nos offendere, & cadere in peccatum, & finaliter in tormentum, quia sicut dicitur Iacob. 3. In multis offendimus omnes. Ideo benè consulitur Ecclesi. 17. vbi dicitur: Precare ante faciem Domini, & minue offendicula.

C ¶ Vel si vis, distingue aliter, & dic, quod hominem faciunt offendere, ruere, seu cadere, scilicet,

Motus celeritatis,
Nubes obscuritatis,
Viscus lutositatis,
Ventus flatuositatis,
Fossae concauitatis,
Saxa diuersitatis.

Sic verè dico, quod in via motum homo offendit

Propter:
- Celeritatem inconstantiae,
- Obscuritatem ignorantiae,
- Viscositatem immunditiae,
- Ventositatem vanae gloriae,
- Concauitatem fraudulentiae,
- Saxositatem opulentiae.

De motu inconstantiae dictum est illud praedictum Prouerbi. 19. Qui festinus est, pedibus offendit. De nube ignorantiae dicitur Ioan. 11. quod qui ambulat in nocte, offendit. De visco luxuriae seu luto immunditiae dicitur Roman. 14. Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum, in quo frater tuus offenditur. Carnem, inquit, id est, carnalitatem & luxuriam. De vento vanae gloriae dicitur Ecclesiast. 32. In via ruinae non eas, vt non offendas. De concauitate malitiae & fraudulentiae dicitur illud praedictum Iosuae 23. Vobis erunt in foueam, & laqueum, & offendiculum. De saxosa verò multiplicitate mundanae opulentiae dicitur Hierem. 7. Posuerunt offendicula sua in domum, in qua inuocatum est nomen meum. Diuitiae enim sunt lapides, & ligna, & materiae offensionis & peccati, de quibus dicitur Ezechi. 20. Vnusquisque offensiones oculorum suorum abijciat. Et benè dixit, Abijciat, quia certè offendicula diuitiarum sunt à corde abijcienda ne scil. per auaritiam aut superbiam offendamus, iuxta illud Esai. 1. Auferte offendicula de via populi mei. Quia certe sicut dicitur Prouer. 25. Via iustorum sine offendiculo, vt cuilibet dicatur illud Prouerb. 4. Ducam te per semitas aequitatis, quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui, & currens non habebis offendiculum, vt sic dicat quilibet illud Actorum 24. Studeo sine offendiculo conscientiam habere. Nos igitur simus sine offendiculo peccati, & caueamus, ne alijs demus offendicula mali exempli & verbi, iuxta illud 2. Corinth. 6. Nemini dantes vllam offensionem, &c. & 1. Corinth. 9. Omnia sustineamus, ne offendiculum demus. Exemplo Christi. Quia sicut dicitur Iacob. 3. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Et sic patet, quod est

Offensio:
- Voluntatis internae,
- Charitatis fraternae,
- Maiestatis supernae.

A Offerre. Oblatio.

Nota, quod offerre nihil aliud est, quàm aliquid alicui per modum muneris voluntariè praesentare. Et est oblatio (vt communiter loquendo) idem, quod sacrificium vel hostia, seu etiam holocaustum. Et inuenitur in scriptura multiplex oblatio, tam in bono, quàm in malo. In bono enim inuenitur oblatio summa, videlicet, Oblatio

Gratiosa,
Preciosa,
Virtuosa,
Fructuosa.

¶ Oblatio enim gratiosa est illa, qua quis offert Domino seipsũ, sicut faciunt illi, qui se Dei seruitio deputant & astringunt, de quibus dicitur Iudic. 5. Qui propria voluntate obtulistis vos discrimini, benedicite Domino. ¶ Oblatio preciosa est illa, quam Deo offerimus in altari, scil. Dei filius benedictus, qui pro nobis seipsum in arca crucis obtulit Deo patri, sicut dicitur Hebrae. 9. Semetipsum obtulit immaculatum Deo: & Malachi. 1. In omni loco offertur nomini meo oblatio munda. ¶ Oblatio virtuosa est illa, qua quis offert Domino opera sua bona, tanquam quaedam sacrificia matutina. 1. Paralipomen. 29. In simplicitate cordis mei laetus obtuli munera haec. ¶ Oblatio verò fructuosa est illa, qua nos offerimus pauperibus eleemosynam, & qua nos offerimus proximis adiutorium & medelam. De hac dicitur Actorum 24. Eleemosynas faciamus in gentem, & oblationes, & vota. Aduerte ergo circa bonam & spiritualem oblationem, id est, circa bonorum operum executionem, quia sicut antiquitus Deo offerebantur sacrificia corporalia, sic nos offerre debemus spiritualia, quia sicut dicitur in Psalm. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, &c.

¶ Notandum ergo, quod sicut in illis antiquis oblationibus requirebatur B

Rei munditia,
Salis praesentia,
Mellis absentia,
Fermenti carentia,
Voluntatis prompta obedientia.

De rei munditia dicitur Genes. 8. quod Noe obtulit de animalibus & volucribus mundis holocaustum Domino. De salis praesentia dicitur Leuitic. 2. In omni oblatione tua offeres sal. De mellis & fermenti absentia dicitur Leuitic. 2. Omnis oblatio, quae offertur Domino, absque fermento fiet, nec quicquam fermenti aut mellis ponetis in sacrificio. De mente verò voluntaria dicitur Exod. 35. Omnis multitudo filiorum Israel obtulit mente promptissima atque deuota primitias Domino. Sic pro certo dico, quod in oblatione spirituali, id est, bonorum operum executione

Conscientiae munditia debet inesse,
Salis sapientiae & prudentiae praesentia debet adesse,
Mellis falsitas & acceptio debet abesse,
Fermenti malitia & infectio debet deesse,
Promptae voluntatis affectio debet praeesse.

Et sic pro certo Deus acceptabit sacrificium iustitiae, oblationes & holocausta, tunc imponemus super altare suum vitulos. Et sic videbatur offerre Dauid, cum dicebat: Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum, offeram tibi boues cum hircis.

¶ Vbi aduerte, quod nos debemus offerre Deo sex spirituales C oblationes, videlicet,

Dilectionis ardorem. (Holocausta.)
Deuotionis liquorem. (Medullata.)
Oblationis feruorem. (Cum incenso.)
Correctionis rigorem. (Arietum.)
Operationis laborem. (Boues.)
Conuersationis squalorem. (Hircis.)

¶ Igitur offeramus Deo ardorem dilectionis. Antiquitus enim in omni oblatione necessarius erat ignis, quia quicquid Deo offerebatur, igne necessario cremabatur. Et ideo praecipitur Leuit. 6. Ignis in altari meo semper ardebit. In quo notatur, quod in omnibus, quae Deo offerimus, necessarius est ignis feruentis charitatis, iuxta doctrinam Apostoli: Omnia opera vestra in charitate fiant. Et hoc ostenditur, cum dicitur (Holocausta) quia holocausta erant illa sacrificia, quae tota Deo offerebantur, & quorum nulla pars nec sacerdoti nec offerenti retinebatur. Et ideo dicitur ὅλον, quod est totum, & καῦσον, quod est incendium, quasi totum incensum. Quia scil. quicquid boni facimus, totum Deo debet per charitatem attribui & offerri, nobis verò, vel nostrae industriae nihil debet penitus retineri. Et hoc est, quod praecipitur Gen. 22. Tolle filium tuum, quem diligis, Isaac, & offeres mihi eum in holocaustum super vnum montium &c. Filius enim noster, quem generamus, signat bona opera, quae facimus. Offeramus ergo ardorem dilectionis. 1. Macch. 4. Obtulerunt holocausta cum laetitia.

¶ Deinde offeramus liquorem deuotionis (Medullata, inquit) D Antiquitus enim in omni sacrificio offerebantur certa libamina, quae fiebant de liquoribus, sc. de oleo, & de vino, addita medulla tritici, sc. simila valde munda, sicut dicitur Exod. 29. & Leuit. 2. Sic verè spiritualiter nos debemus offerre liquorem deuotionis & gratiae, quae scilicet contineat

Similam purissimae intentionis,
Vinum spiritualis laetitiae, spei, & gratiarum actionis,
Oleum totius pietatis & compassionis.

Quod quidem ostenditur, cum dicitur (Medullata) quia sc. medulla, quae est mollis & tenera, pinguis & suauis, deuotionem designat. De quo dicitur Num. 18. Omnem medullam olei, & vini, & frumenti, & quicquid offerunt primitiarum Domino, dedi tibi. Offeramus ergo Domino liquorem deuotionis.

¶ Deinceps offeramus Deo feruorem orationis. Et hoc ostē- E ditur, cum dicitur (Cum incenso.) Incensum enim antiquitus, & etiam adhuc thus, & incensum Deo solent offerri, quod sursum in fumum odoriferum solet ad Deum eleuari. In quo quidem solet virtus orationis notari, quae sursum ad Dominum solet ascendere, & sicut bona procuratrix, quousque bonum impetrauerit, non cessare. Vnde in Psalm. Dirigatur Domine oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: & Nume. 28. Incensum odoris suauissimi offerte Domino per tempora sua. In signum huius Magi obtulerunt Domino aurum, thus, & myrrham. Per

thus

thus enim oratio designatur. Vnde Leuit. 2. Offeres primitias tuas domino fundens super eas oleum, & thus impones, quia oblatio domini est Et Tob. 12. Cum orares cum lacrymis, ego obtuli orationem tuam domino.

F ¶ Denique offeramus Deo rigorem correctionis. Et hoc notatur, cum dicitur. [Arietum.] Per arietem enim qui solet percutere, quando vermis, quem in capite gestat, se solet aliqualiter commouere, intelligitur virtus correctionis, quæ excitata à spirituali verme, id est, à iustitiæ rectitudine, & conscientiæ morsu, solet corpus proprium percutere, & corrigere, & etiam proteruos subditos castigare. Istam ergo Deo offerimus, quando nos, & subditos mediante iustitia percutimus, corrigimus, & domamus. [Arietum inquit.] Gen. 22. Vidit post tergum arietem, quem obtulit in holocaustum.

G ¶ Iterum offeramus domino laborem bonæ operationis, quod ostenditur cum dicitur. [Boues.] Bos enim animal est summe laboriosum, & ad omnia laboris opera virtuosum, significans laborem bonorum operum, quem pro certo debemus Deo offerre, & pro ipso laborem, & pœnitentiam sustinere. Et de hoc Leuit. 3. Si de bobus voluerit offerre marem siue fœminam, immaculatum offeret domino. Bos enim, id est, labor immaculatus dicitur, qui solum pro Deo, & non pro temporali commodo aut aliquali inani gloria sustinetur. Vnde Ezech. 43. Offeres vitulum de armento immaculatum. Offer ergo laborem bonæ operationis.

H ¶ Insuper offeramus squalorem carnis macerationis, seu conuersationis, quia scilicet conuersatio nostra debet esse humilis, aspera, squalida atque macra, quod notatur in hirco. [Cum hircis inquit.] Per hircum enim qui habet vellus valde hirsutum, & qui est exterius valde macer, interius vero pinguis, intelligitur humilis conuersatio, quæ debet esse exterius per humilitatem habitus hispida, & hirsuta, & per pœnitentiam squalida atque macra. Iudith 4. Holocausta offerebant domino præcincti cilicijs. Vnde de mortificatione carnis dicitur illud 1. Petri 3. Vt nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, viuificatos autem spiritu. Intus tamen in conscientia debet esse gratijs impinguata. Et de tali hirco dicitur Leuit. 16. Postquam emundauerit sanctuarium, tunc offeret hircum viuentem. Sic ergo patet, quomodo offerre seu oblatio accipitur in bono.

I ¶ Sed adhuc dico, quod potest accipi in malo. Et sic dico, quod peccatores offerunt, præsentant & proponunt coram Deo multa sacrificia, quæ non sunt ipsius placatiua, sed potius ad iracundiam prouocatiua. Nota ergo, quod mali offerunt munera

Crudelitatis,
Iniquitatis,
Cupiditatis,
Tepiditatis,
Carnalitatis,
Proteruitatis.

De oblatione crudelitatis dicitur Eccle. 34. Qui offert sacrificium de substantia pauperis quasi qui victimat filium in conspectu patris. De oblatione iniquitatis dicitur Prouerb. 21. Dona iniquorum probat altissimus, quæ offerunt. De oblatione cupiditatis patet Acto. 8. vbi Simon obtulit pecuniam Apostolis, dicens: Date mihi gratiam istam. De oblatione tepiditatis dicitur Matt. 9. quod offerebant paralyticum iacentem in lecto. De oblatione carnalitatis dicitur Leuitic. 3. Si capra fuerit eius oblatio, ponet manum super caput eius. De oblatione proteruitatis dicitur Matth. 8. Obtulerunt ei multos dæmonia habentes.

K ¶ Si autem volumus istam materiam amplius dilatare, possumus dicere, quod generaliter in scriptura inuenitur triplex oblatio, videlicet,

Oblatio { Bonorum operum,
Malorum scelerum,
Rerum & munerum.

Est igitur oblatio, bonorum operum. Et circa hæc nota, quod sicut antiquitus Deo offerebant sacrificia corporalia, sic & nos offerre debemus spiritualia, iuxta illud 1. Petr. 2. Offerte spirituales hostias acceptabiles Deo. Et sic notabis, quod sicut antiquitus offerebantur Deo multa sacrificia, videlicet agni, arietes, boues, vituli, hirci, columbæ, turtures, sal, vinum, oleum, & incensum, sicut possumus inuenire per diuersa loca veteris testamenti, sic vere dico, quod spiritualiter loquendo, & intelligendo nos debemus offerre domino Deo nostro

Agnos bonæ simplicitatis,
Arietes iustæ seueritatis,
Boues fortis stabilitatis,
Vitulos lætæ iucunditatis,
Hircos duræ austeritatis,
Columbas lautæ fœcunditatis,
Turtures duplicis charitatis,
Sal discretæ sapiditatis,
Vinum deuotæ sanctitatis,
Oleum benignæ pietatis,
Incensum feruidæ voluntatis,
Sanguinem summæ nobilitatis,
Hominem perfectæ seu puræ munditatis.

L ¶ Primo igitur offeramus Deo agnos simplicitatis & innocentiæ. Agnus enim animal est innocentissimum & mundissimum. Ad denotandum, quod virtutem innocentiæ, & munditiæ Deo debemus offerre. 1. Reg. 7. Obtulit Samuel agnum lactentem. Figura Num. 28. vbi dicitur, quod in iugi sacrificio debebant offerri domino duo agni, vnus scilicet mane, & alius vespere. Ad denotandum, quod duplex innocentia, scilicet voluntatis & operis, seu cordis, & manus Deo debet offerri, & hoc in mane iuuentutis, & vespere senectutis. Vnde ibidem dicitur: Die sabbathi offeretis duos agnos. Offeratur ergo agnus simplicitatis, & innocentiæ. ¶ Secundo dico, quod offerre debemus arietes seueritatis seu iustitiæ. Aries enim qui percutit seueritatem iustitiæ designat. Sed de hoc vide supra §. Denique offeramus. ¶ Tertio offeramus boues pœnalitatis, & pœnitentiæ, seu etiam boues stabilitatis, & permanentiæ. Bos enim qui est animal laboriosum, & forte, laborem pœnitentiæ, & fortitudinem stabilis perseuerantiæ designat, quam in altari cordis Deo debemus offerre. Vide supra §. Iterum offeramus. ¶ Quarto offeramus vitulos iucunditatis seu lætitiæ. Vitulus enim qui saltat, & ludit præ lætitia, spiritualem iucunditatem designat, quæ scilicet in omni bono opere debet interuenire, iuxta illud 1. Mach. 4. Obtulerunt holocaustum cum lætitia. Vnde de filijs Israel dicitur, quod ipsi in dedicatione domus Dei obtulerunt vitulos centum, id est, perfectam lætitiam. Centenarius enim numerus perfectionem designat Ezech. 43. Offeres vitulum de armento immaculatum. Et bene dicit vitulum immaculatum, quia scilicet lætitia nostra non debet habere maculam nec culpam, nec debet esse friuola vel inanis. ¶ Quinto offeramus hircos austeritatis, & abstinentiæ. Sed de hoc vide §. Insuper offeramus. Macredo enim hirci squalorem, & macerationem carnis signat Num. 28. Hircus quoque offeretur domino pro peccatis. ¶ Sexto offeramus columbas fœcunditatis, & opulentiæ. Columba enim quæ est auis fœcundissima, quia scilicet quasi omni mense pullificat, fœcunditatem bonorum operum, & virtutum designat, quem scilicet debemus offerre, in quantum bonis operibus debemus abundare. Vnde de Christo legitur, quod parentes obtulerunt pro eo par turturum, aut duos pullos columbarum. Et Leuit. 24. Pullum columbæ offeret. ¶ Septimo offeramus turtures charitatis & amicitiæ. Turtures enim quæ semper bonæ incedunt, & compares suos tantum diligunt, quod eis mortuis alijs nunquam nubunt, charitatem & amicitiam designant & prætendunt, qua scilicet vnus alterum debet diligere, & pro vno amico nequaquam alteri adhærere. Ista ergo domino offeramus, & Deum & proximum intime diligamus, & more turturis pro dilatione patriæ doleamus continue, & gemamus. Leuitic. 15. Octaua die offeret pro se duos turtures. ¶ Octauo offeramus sal discretionis & sapientiæ. Sal enim, sine quo nihil est sapidum vel conditum, sapientiam, prudentiam, & discretionem designat, sine qua nullum sacrificium boni operis aliquid valet. Leuiticorum 2. Quicquid obtuleris sacrificij, sale condies, & in omni oblatione tua offeres sal. ¶ Nono offeramus vinum deuotionis, & sanctimoniæ. Vinum enim, quod inebriat, & quod etiam ebrios quandoque facit cantare, & quandoque etiam plangere seu flere, feruorem deuotionis signat, quæ scilicet

In homine { Ad modum ebrij sensum rapit,
Laudes & cantica promere facit, &
Spirituales lacrymas introducit.

Exo. 35. Mente deuota obtulerunt donaria. Vnde Nume. 15. Vinum offeret in odorem suauitatis. ¶ Decimo offeramus oleum compassionis, atque clementiæ. Oleum enim quod lenit vulnera lenitatem pietatis signat. De qua Leu. 7. Offerent panes absque fermento conspersos oleo. Et Exo. 30. Hoc oleum vnctionis sanctum erit. ¶ Vndecimo offeramus thus seu incensum orationis, & eloquentiæ. Sed de hoc vide supra §. Deinceps offeramus. Thus enim quod in igne feruet, & sursum ascendit, orationem signat, de qua canitur in Ecclesia. Sacerdotes incensum & panes offerent Deo suo, & ideo sancti erunt &c. Et Num. 28. Offeretis incensum holocaustum domino. Istud tamen est contra multos, qui sc. potius offerunt sulphur, quam thus in incensum quia sc. propter eorum malam vitam magis fœtent, quam redoleant apud-

apud Deum. Vnde de talibus dicitur illud Hier. 6. Ad quid offertis mihi thus de Saba, calamum ſuaueolentem? holocauſtomata veſtra non ſunt accepta, victimæ veſtræ non placuerunt mihi. Incenſum eſt abominatio mihi. Vide ibi. ¶ Duodecimo autem offeramus Deo ſanguinem electionis & eminentiæ, ſc. ſanguinem Chriſti in ſacramento altaris, quem ſcil. ſæpe & deuotè nos debemus offerre. Deuter. 12. Offeres oblationem tuam carnem & ſanguinem. ¶ Tertiodecimo offeramus hominem perfectionis & excellentiæ. Quia reuera ſicut antiquitus miniſtri altaris offerebantur Domino ad miniſtrandum ſibi: ſic & nos noſtrum interiorem hominem, ſcil. mentem & rationem Deo debemus offerre ad ſibi humiliter ſeruiendum. Exemplo Chriſti, de quo dicitur Hebr. 9. quod ſemetipſum obtulit immaculatum Deo. Vel ad literam etiam nos debemus offerre ad ſeruitiū & officium Eccleſiæ viros idoneos, rationabiles & perfectos. Exemplo Abraham, qui vnicum filium voluit offerre, ſicut dicitur Gen. 22. Vnde Hebræ. 11. Fide obtulit Abraham Iſaac. In quo inſtruuntur prælati & viri eccleſiaſtici, quod perfectiores & meliores in beneficijs eccleſiaſticis Deo offerant, & ꝙ ipſos omiſſis deterioribus anteponant. Vnde Nume. 28. præcipitur, quod omnia, quæ offerebantur, immaculata offerrentur. Immaculata, inquit, offeretis omnia. Quod tamen eſt contra multos, qui religioſos & clericos faciunt de filijs debilioribus & turpioribus. Contra etiam multos prælatos, qui in officijs & in dignitatibus Eccleſiæ præficiunt deteriores. Figurati Matthæ. 14. vbi dicitur, quod illi obtulerunt Chriſto omnes male habentes, ſicut benè exemplificatur Matth. 9. & 17. de paralytico & dæmoniaco Chriſto oblatis. Et tamen iſta ſunt prohibita in ſcriptura, vbi ſc. prohibetur, ne cœcus & claudus, maculatus aut teſticulis mutilatus Domino offeratur. Ad denotandum, quod illi, qui

Per ignorantiam ſunt cœci,
Per malitiam ſunt claudi,
Per luxuriam & infamiam ſunt maculati, &
Per ignauiam ſunt teſticulis, id eſt, generatione bonorum operum mutilati,

Ad offerendum Deo in Eccleſia ſunt indigni. Eccleſi. 35. Noli offerre munera praua. Non ſic ergo, ſed offeramus digna Deo ſacrificia, & non mala, iuxta illud Leui. 7. Mandauit filijs Iſrael, vt offerrent oblationes. Sic ergo patet, quomodo digna ſacrificia, & ſpiritualia ſunt Deo offerenda. Multa alia genera oblationum auelli poterant à ſcriptura, ſed tranſeo gratia breuitatis.

M ¶ Hic tamen potes, ſi vis, adiungere, quod ad ſpirituale ſacrificium dignè Deo offerendum aliqua requiruntur, videlicet,

Locus,
Tempus,
Modus.

Locus eſt in intima mente,
Tempus eſt in vita præſente,
Modus eſt in actu decente.

Igitur habeat oblatio boni operis & virtutis, ſcilicet,

Locum ſecretum,
Vempus contritum, id eſt, continuum,
Modum diſcretum.

¶ Locum dico ſecretum, ſc. mentem, quia etiam ad literam bona opera ſunt Deo offerenda, non publicè, ſed ſecretè, iuxta illud Deute. 12. Caue, ne offeras holocauſtum tuum in omni loco. Cuius tamen hypocritæ contrarium faciunt, qui ſc. quærunt loca publica, non occulta. Et tamen Aggæi 2. dicitur, quod omnia, quæ obtulerunt ibi, contaminata erunt. ¶ Tempus etiam contritum, id eſt, continuum, & completum, quia ſc. homo nunquā debet ceſſare ab oblatione boni operis. Quod bene figuratur in iugi ſacrificio, de quo dicitur Num. 28. Holocauſtum iuge eſt, quod obtuliſtis in monte Sinai. Vnde 2. Parali. 24. dicitur: Offerebat holocauſtum in domo Domini iugiter. ¶ Modum inſuper diſcretum, quia ſcilic. in omni opere debet interuenire prudens diſcretio, quæ ſcilicet conditiones & circumſtantias adhibeat opportunas.

N ¶ Et ſic in omni oblatione boni operis debet intereſſe

Mens ſpontanea,
Res idonea,
Manus congrua,
Vis continua,
Vox melliflua.

Mens (dico) ſpontanea, quia ſcilicet offerri debet voluntariè, non coactè. Vnde 1. Eſdræ 2. Sponte obtulerunt in domo Domini ad extruendam eam: & 1. Para. 29. Lætus obtulit vniuerſa hæc. Res etiam idonea, quia ſcil. res & opus, quod Domino offertur, debet eſſe idonea & honeſta, ſicut ſupra viſum eſt in fine §. præcedentis. Nehem. 28. Immaculata offeretis omnia. Quod etiam bene figuratum eſt in filijs Aaron, qui propter hoc perierunt, quia rem indignam, ſcilic. ignem alienum Domino obtulerunt. Numer. 3. Manus etiam debet eſſe congrua, quia ſcil. ille, qui offert ſacrificium reale vel ſpirituale, debet habere manus mundas. Vnde Leuitic. 21. Qui habuerit maculas, non offerat panes. Et ibidem: Qui habuerit maculam, non accedat offerre hoſtiam &c. Sicut de Saul ſatis apparuit, quod cum non eſſet ſacerdos, holocauſtum obtulit, & Deum & Samuelem contra ſe irritauit. Ideò Leuitic. 22. dicitur: De manu alienigenæ non offeretis panes. Vis inſuper continua, quia ſcil. iugiter debet offerri Domino actu vel habitū bonum opus, ſicut ſupra ſtatim viſum eſt. Vox nihilominus melliflua, ſc. vox iubilationis & laudis, quia ſc. Deum laudando, omnia bona opera facere debemus, vt & ſibi laudis ſacrificium offeramus. 2. Parali. 29. Accedite, & offerte victimas & laudes. Et ibidem: Obtulit vniuerſa multitudo hoſtias & laudes. Munus enim, quod lætè offertur, magis Deo placet. Vnde 1. Paral. 29. Lætatus eſt populus. Sequitur: Quia toto corde offerebant ea. Et ibidem: Populum tuum vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. Iſtæ ſunt ergo oblationes iuſtorū, quæ impinguant altare, & quæ etiam Deo ſunt acceptabiles & deuotæ, iuxta illud Pſalm. Tunc acceptabis ſacrificium iuſtitiæ, oblationes & holocauſta, tunc imponent ſuper altare tuum vitulos. Sic igitur patet, quomodo in ſcriptura reperitur oblatio bonorum operum.

¶ Reperitur etiam in ſcriptura oblatio malorum ſcelerum. O
Et iſta pro certo eſt oblatio ſeu operatio hominis peccatoris, quia ſcil. nihil offert Deo vel proximo, niſi mala opera, & horribilia ſcelera & peccata. Quid enim offert arbor mala domino ſuo, niſi malos fructus? Et quid poteſt fons venenatus offerre, niſi riuos peſtiferos atque fructus malos? Notabis igitur, quod mali ſolent offerre multitudinem malorum, & inutilium ferculorum,

Deo,
Diabolo, &
Mundo.

¶ Deo enim offerunt in Eccleſia, & in beneficijs, videlicet,

Paruulos & ignorantes,
Tremulos & vacillantes,
Fremulos & malignantes,
Loculos & aggregantes.

De paruulis ignorantibus dicitur Mar. 7. & Luc. 18. quod ipſi offerebant Chriſto paruulos, vt eos tangeret. De tremulis & vacillantibus, ſeu ad bene operandum impotentibus exponi poteſt illud Matth. 9. Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. O quot ſpirituales & iacētes paralytici offerūt hodie Chriſto in Eccleſia. De fremulis verò malignantibus, id eſt, de fatuis & vanitati vacantibus poteſt exponi illud Matth. 8. Obtulerunt ei multos dæmonia habentes. De loculis verò pecunias aggregantibus ſcil. de diuitibus & ſimoniacis, qui certe hodie præ cæteris in Eccleſia offeruntur, poteſt dici illud prædictum Matt. 4. Obtulerunt ei omnes male habentes, id eſt, omnes malos diuites. Iſti igitur ſunt, qui à malis offeruntur Deo.

¶ Sunt etiam, quæ à malis offeruntur diabolo. Et ſic nota, P
quod mali offerunt diabolo

Vitium {
Tumentis eminentiæ,
Ardentis auaritiæ,
Latentis idololatriæ.
}

De vitio tumentis eminentiæ, hoc eſt dictum, præſumptionis & ſuperbiæ, poteſt exponi illud, quod dicitur 3. Regum 3. quod adhuc populus immolabat, & ſacrificabat in excelſis. De quo Hierem. 48. Auferebam de Moab (ait Dominus) offerentem in excelſis. De vitio ardentis auaritiæ poteſt exponi illud Leuiti. 10. vbi dicitur, quod offerentes ignem alienum interfecti ſunt. Ignis enim ardorem auaritiæ ſignat. Nam auari ita ardent auaritia, quod proprios filios offerunt diabolo comburendo, in quantum ſcil. ipſos dedicant officijs & ſcientijs lucratiuis. Figurati in rege Amon, qui proprium filium obtulit ſacrificium diabolo. 4. Regum 3. Vnde Ezech. 24. Filios ſuos obtulerunt ei ad deuorandum. Et Deuteronom. 12. Offerentes filios & filias, & comburentes igni. De vitio verò latentis idololatriæ, quo ſcilic. mali experimentatores adhuc offerunt ſacrificia dæmonij, poteſt dici illud Aggæi 2. Omnia, quæ obtulerunt, contaminata erant. Iſta igitur à malis offeruntur diabolo.

¶ Et

Q ¶ Et sunt mala, quæ à malis offeruntur mundo. Et ista pro certo sunt

Grata colloquia,
Praua donaria,
Lauta conuiuia.

Offerunt enim mali grata colloquia alijs adulando, sicut de illa Iahele dicitur Iudi.5. quod in phiala principum obtulit butyrum, scil. signat adulationis vnguentum. Offerunt etiam praua donaria, sc. ad corrumpendum iudicium: exemplo scil. Simonis Magi, qui pecuniam obtulit pro simonia committenda, Act. 8. Offerunt etiam lauta conuiuia. Multi enim sunt, qui ad nihil aliud vacant, quàm commessationibus. 3. Reg 9. Hæc est summa expensarum, quam obtulit Salomon. Patet igitur, quod in scriptura reperitur oblatio malorum scelerum.

R ¶ De oblatione rerum & munerum vide supra in titulo Munus. Et hæc de oblatione sufficiant. Vide in titulis Dare, Tribuere, vel Præbere, & similibus.

A **Officium.** Cum officium nihil aliud sit, quàm opus seu exercitium, ad quod vnumquodque specialiter deputatur, de diuersis igitur officijs Ecclesiæ multa possent dici, nisi de quolibet in suo titulo particulariter diceretur, præsertim autem de officio prælatorum, iudicum, & prædicatorum nihil ad præsens. Hoc solum nota, quod sicut in maiori mundo variæ sunt creaturæ diuersis officijs deputatæ, sicut

Sol ad illuminandum,
Ignis ad calefaciendum,
Aqua ad humectandum,
Terra ad omnia nutriendum.

Sic in minori etiam mundo diuersa sunt membra ad diuersa officia ordinata, sicut

Oculus ad videndum,
Lingua ad loquendum,
Auris ad audiendum,
Pedes ad ambulandum,
Manus ad operandum.

Sic proculdubio in corpore Christi mystico diuersæ sunt personæ in diuersis officijs constitutæ, quia

Quidam exercent officium Solis, alios illuminando per doctrinam & prædicationem.
Quidam officium ignis, alios calefaciendo per Dei amorem & dilectionem.
Alij officium aquæ, alios humectando per gratiam & deuotionem.
Alij officium terræ, alios sustinendo per patientiam & supportationem, & nutriendo per eleemosynam & compassionem.
Alij officium oculorum, alios regendo per prælationem & iurisdictionem, & pro alijs videndo per iudiciorum examinationem.
Alij officium linguæ, loquendo per Dei laudem, & gratiarum actionem.
Alij officium auris, diligenter audiêdo per obedientiam & subiectionem.
Alij officium pedis, vndique currendo per proprij officij executionem.
Alij verò officium manus, per omnium bonorum actuû operationem.

Et breuiter verum est, quod dicit Apostolus Rom. 12. quod corpus non est vnum membrum, sed multa. Omnia enim membra corporis non eundem actum habent. Et hoc est, quod dicitur 2. Parali. 31. quod Ezechias constituit sacerdotes & Leuitas per diuisiones suas vnumquemque in officio propria.

B ¶ Breuiter ergo notare possumus, quod nos debemus vti in Ecclesia Dei multiplici officio, scilicet,

Officio { Sacerdotis per sanctitatem, Ministri per humilitatem, Pincernæ per iucunditatem, Paniferi per pietatem, Portatoris per patientiæ firmitatem. }

¶ Habeamus ergo officium sacerdotum nos Deo sanctificando per deuotionem. Vnde 2. Parali 8. Constituit officia sacerdotum in ministerijs. Quamuis de multis hodie dicatur illud 1. Reg. 2. Filij Heli, filij Belial, nescientes Dominum, nec officium sacerdotum. ¶ Item habeamus officium ministrorum, seruiendo Deo per subiectionem. 1. Paral 25. Segregauit filios Asaph in ministerijs, dedicato sibi officio seruientes. ¶ Item habeamus officium pincernæ per iucunditatem spei, & spiritualem consolationem, vt sic simus sicut pincerna Pharaonis, qui fuit in pristino officio restitutus, Gen. 41. ¶ Item habeamus officium paniferi, alios nutriendo per pietatem, & eleemosynarum largitionem, sicut de Ruth dicitur Ruth 4. quod ipsa gerulæ ac nutricis officio fungebatur. ¶ Item habeamus officium portatoris onerum, per tribulationem & pœnitentiæ tolerationem Nume. 4. Hoc est officiû familiæ Gersonitarum, vt portet cortinas tabernaculi &c. Si vis, applica de illis, qui exercent mala officia, id est, officia & peccata, applicando quodlibet peccatum ad quodlibet vile officium. Item si vis, potes dicere, quomodo quodlibet membrum est côtentum officio proprio, nec ambit officium alterius, sicut habetur supra.

¶ Si autem vis, potes dicere, quod illi, qui in officijs publicis & priuatis constituuntur, debent esse cæteris C

Sapientiores in subtilitate,
Diligentiores in sedulitate,
Eminentiores in auctoritate,
Abstinentiores ab iniquitate.

Igitur sicut sapientes agunt omnia subtiliter, sicut videmus de corporibus constitutis in officijs cœlestibus, quæ præ cæteris abundant lumine: sic verè tales abundare debent scientia & discretione. Vnde de regina Sabba dicitur, quod non habebat vltra spiritum præ stupore, quando videbat sapientiam Salomonis, & officia ministrorum, 2. Paral. 9. Item vt diligentes agant omnia seduliter, seu etiam vtiliter. Hester 10. Credita sibi officia diligenter obseruant. Item sicut eminentes agant omnia regulariter, authenticè, & solenniter, sc. secundum quod requirit auctoritas officij. 2. Paralip. 35. Sacerdotes autem stabant in officijs suis. Stare enim eminentiam & auctoritatem signat. Item sint abstinentes, sc. ab iniustitia. & agant omnia legaliter, id est, subditos non grauando, & altè officium alterius non inuadendo, sicut fecit Rex Ozias, qui offerendo incensum vsurpauit sibi officium sacerdotis. & ideo lepra continuo percussus est. 2. Para. 26. Non est tui officij Ozia, vt adoleas incensum Domino. Ideo 1. Paral 25. dicitur: Dedicato, inquit, sibi officio seruientes. Corpora enim cœlestia ita sua exercent officia, quod vnum aliud nunquam turbat, sicut dicitur Eccl. 16. Vnusquisque proximum suum non molestabit, sc. in officio sibi dedito perpetuo perseuerat, & ad aliud aliqualiter non anhelat. Quod est contra ambitiosos. Dicit enim Seneca in Epistol. Vtere officio, quod semel sumpsisti, turpe est oneri cedere. Sufficit, quia paucæ sunt auctoritates vocales.

Oleum. Nota, quod oleum in scriptura potest significare A in bono, & in malo. Primo quidem dico, quod sumitur in bono; & sic dico, quod per oleum intelligitur omnis virtus, quæ habet animam spiritualiter reficere & linire. Et sic dico, quod

per Oleum potest intelligi { Gratia, Deuotio, Compassio. }

Sicut enim Oleum est liquor

Dulcis & saporosus,
Vtilis & virtuosus,
Sanus & fructuosus.

Sic diuina gratia est quidam liquor spiritualis, qui est ipsi animę

Dulcis, Vtilis, Sanus.

Secundum ergo quod oleum habet plures naturales conditiones sic gratia habet plures spirituales effectus & operationes. Et ideo sicut oleum in domo summè est necessarium, & inde est, quod omni anno oleum de oliuis & nucibus colligitur, & in domo reponitur, & seruatur: sic in domo conscientiæ gratia est valde necessaria. Et ideo à nobis debet cum diligentia procurari, & ibi sine deficientia reseruari, iuxta illud Ecclef. 9. Oleum de capite tuo non deficiat Et ideo bene præcipitur Hier. 40. Colligite vindemiam, & messem, & oleû, & condite in vasis vestris.

¶ Et aduerte hic, quod secundum triplicem proprietatem B olei materialis, triplex spirituale oleum à nobis est habendum.

Est enim Oleum liquor { Gaudij causatiuus, Pabuli conditiuus, Luminis nutritiuus. }

Per { Primum tristè viuentes lætificantur, Secundum esurientes nutrificantur, Tertium cœcutientes illuminantur. }

Primum signat spiritualis lætitiæ blandimenta, quod notatur per (Vindemiam)
Secundum denotat fraternalis clementiæ nutrimenta, quod notatur per (Messem.)
Tertium designat supernalis scientiæ documenta, quod notatur per (Oleum in vasis.)

Igitur charissimi, colligamus & habeamus oleum lætitiæ spiritualis, quod scil. notatur per (Vindemiam) quia vinum lætificat cor

cor hominis. Antiquitus enim oleum solebat esse signum lætitiæ. Vnde ille faciem suam solebat vngere, qui lætus hominibus volebat apparere. Et hoc est, quod in Psal. supponitur cum dicitur: Vt exhilaret faciem in oleo, & panis cor hominis cõfirmet. Et ideo per oleum potest spes, & spiritualis consolatio designari, per quam solet anima spiritualiter iucundari. Quo quidem oleo debemus faciem cordis nostri inungere, vt possimus desperationem, & tristitiam effugare. Matt. 6. Vnge caput tuum oleo. Istud autem potest comparari oleo papaueris, quod somnum solet inducere. Oleo etiam mandragorarum, quod membrum inunctum facit sectiones, & verbera non sentire. Quia pro certo spes æternorum, & spiritualis lætitia in Deum, somnum contemplationis inducit, & sectiones tribulationum mundi sentire à fidelibus non permittit. Quia pro certo qui spirituali lætitia perfecte inunguntur nunquam à mundi tribulationibus grauãtur Psalm. Caro mea immutata est propter oleum. Et sic erat vnctus ille, cui dicitur in Psal. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis. Istud habent boni in via per spem, in patria vero per speciẽ, quando iuxta verbum Esaiæ 61. Dominus dabit eis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris. Igitur colligamus oleum lætitiæ spiritualis. Istud tamẽ oleum non videntur habere, qui semper viuunt in tristitia, & in mœrore, in odio & inuidia, & dolore, in motu iracundiæ, & feruore, quia scilicet tales de spirituali lætitia nihil habent. Et ideo de Saul proprio gladio interfecto, per quem scilicet intelliguntur inuidi, iracundi, & desperati, qui proprijs iaculis semetipsos occidunt dicitur 2. Reg. 1. quod ibi abiectus est clypeus Saul, quasi non esset vnctus oleo. Non sic ergo, sed habeamus oleum lætitiæ spiritualis. [Vindemiam inquit.] Per vindemiam enim & per vinum (vt dictum est) lætitia designatur. Vt sic dicamus illud Neemiæ 10. Primitias ciborum nostrorum & libaminum, vindemiæ quoque & olei offeramus sacerdotibus.

C ¶ Deinde colligamus & habeamus oleum clementiæ fraternalis. Et hoc ostenditur, cum dicitur [Messem.] Messis enim ad nutrimentum hominum principaliter ordinatur, significãs virtutem clementiæ, & misericordiæ, cuius est officium indigentes nutrire. Et ideo pauper & indigens comparatur formicæ, quæ congregat in messe, quod comedat, & parat in æstate cibum sibi, sicut dicitur Prouer. 6. Ideo dicitur Iob 5. Cuius messem famelicus comedit. Et ista etiam virtus potest per oleum designari. Oleum enim esurientes nutrit, & dolorẽ vulnerum mitigat atque lenit. In quo scilicet notatur, quod virtus clementiæ habet per eleemosynas pauperes enutrire, & per indulgentiam, & benignã consolationem vulnera suarum miseriarum mitigare, & lenire. Quod bene figuratum fuit in sauciato, cui pius Samaritanus appropians alligauit vulnera eius, infundens oleum, & vinum, sicut dicitur Lucæ 10. Aduerte tamen de oleo misericordiæ; quia sicut oleum materiale habet

Cibos condire,
Ignem nutrire,
Fessa membra recreare,
Apostemata maturare.

Sic oleum pietatis cibos bonorum nostrorũ operum condit, & Deo sapidos & acceptabiles facit. Et ideo ipse à nobis tale oleũ petit, Leuitic. 24. Præcipe filijs Israel, vt offerant mihi oleum de oliuis purissimis. Itẽm ignem charitatis in nobis nutrit. Vnde dicitur Exod. 35. quod filij Israel obtulerunt oleum ad nutrimentum ignium. Item fessa membra, id est, pauperes miserijs fatigatos recreat, atque lenit. Marci 6. Vngebant oleo multos ægros. Item apostemata peccatorum maturat, eijcit, atque tollit. Vnde Iacobus 6. præcipit infirmos inungi oleo, vt sanitatem recuperarent. Vnde Ezech. 16. Laui te aqua, & emundaui sanguinem tuũ ex te, vnxi te oleo, quasi dicat: Vnctura olei misericordiæ sanguinem peccatorum tollit, & more aquæ conscientiam abluit, & abstergit. Sed scitis, quid est de oleo isto? Tria enim requirũtur ad olei bonitatem, videlicet, quod sit nouum, & recens, quia scilicet oleum per antiquitatem corrumpitur. Item quod cito exeat de torculari, quia quanto exit cum minori difficultate, tanto plus habet de bonitate. Vnde oleum, quod per magnam violentiam extorquetur, non est ita laudabile sicut illud, quod sine violentiã destillatur. Item quod nihil habeat de terræ fæculentia intermixtum, quia oleum tanto est laudabilius quanto terræ, & amurcæ est impermixtius. ¶ Sic vere dico, quod oleum pietatis, & misericordiæ tunc temporis est melius quando est nouum, id est, quando habet fragrantem gratię nouitatem, quia alias non valeret si fieret in vetustate peccati. Item quando cito exit per promptam, & celerem voluntatem, quia secundũ Sen. in prouerbijs. Beneficium qui cito dat indigenti, bis dat. Item quãdo non est admixtum terræ, id est, quando non fit propter terrenam gloriam, aut propter aliquam vanitatem. Et sic istud erit oleum bonum, vtile, & virtuosum, de quo dicit dominus illud Iob 29 Lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei. Pedes enim domini sunt pauperes, qui in corpore Ecclesiæ sunt inferiores, & ad terram inferius depressiores. Isti ergo butyro consolationis lauantur, quando à petra, id est, à viro perfecto olei misericordiæ riuuli effunduntur.

¶ De vtilitate vero, & bonitate olei misericordiæ possumus adhuc notare, quod istud oleum D

Tollit criminum horrorem,
Confert gratiæ decorem,
Procurat gloriæ dulcorem,
Elongat infirmi dolorem,
Exoluit debiti languorem,
Consecrat animi valorem,
Tribuit virium vigorem,
Infert gloriam & honorem,
Affert gratiarum nitorem,

Quod enim istud oleum tollat peccatorum horrorem, patet Dan. 13. vbi dicitur. Afferte mihi oleum, & smegmata, & ostia pomerij claudite vt lauer. Item conferat gratiæ decorem, patet Ezech. 16. vbi dicitur animæ. Tu similam & mel & oleum comedisti, & decora facta es vehementer. Item quod procuret gloriæ dulcorem, patet Mat. 25 vbi virgines, quæ oleum habebant, cum sponso ad nuptias intrauerunt. Illæ vero, quæ oleo carebant, exterius remanserunt. Quia proculdubio, qui oleum pietatis habuerit, cum sponso Christo ad paradisi nuptias introibit, qui vero isto oleo caruerit in inferno exterius remanebit. Item quod elonget infirmi dolorem, patet Hier 41. vbi dicitur, quod illi, qui thesauros in agro frumenti, hordei, olei, & mellis habuerunt, ab Ismaele occisi non fuerunt. Quia vere illos Ismael diabolus in inferno non interficit, quos thesaurum misericordiæ in agro cordis habere sentit. Ideo bene dicitur Prouerb. 21. Thesaurus desiderabilis & oleum in habitaculo iusti. Item quod istud oleũ exoluat debiti languorem, patet 4. Reg 4. vbi dicitur, quod mulier quæ erat multis debitis obligata, superabundante oleo in vasis suis ad præceptum Helisæi, vendidit, & satisfecit creditoribus. Quia vere quamuis mulier, scilicet anima sit debitis peccatorum ad pœnam inferni vel purgatorij obligata, si tamen vasa conscientię suæ oleo redundauerunt pietatis, facile satisfaciet de peccatis, iuxta illud Dan. 4. Peccata tua eleemosynis redime &c. Item quod istud oleum consecret animi valorem, patet Exo. 29. & 40. vbi sacerdotes altaris, & vasa oleo sunt inuncta, ad hoc vt domino essent debite consecrata. In quo notatur, quod nullus est Deo debite consecratus nec suis vsibus proprie deputatus nisi oleo pietatis, & misericordiæ sit inunctus. Nullum enim fiebat Deo antiquitus acceptum sacrificium, nisi esset oleum libaminis intermixtum. Quia vere nullum sacrificium boni operis à Deo acceptatur, nisi illud, quod per oleum misericordiæ impinguatur. Item quod istud oleum tribuat virium vigorem, patet 1. Reg. 16. & 17. Vbi dicitur, quod Dauid oleo inunctus fuit, & postea gigantem interfecit. Item quod inferat gloriam, & honorẽ, patet 1. Reg. 10. vbi dicitur, quod Saul inunctus est in regem cum lenticula olei à Samuele propheta In quo notatur, quod illi soli digni sunt regnum, & regimen obtinere, qui oleo pietatis inuncti, sciunt clementia præpollere. Vnde dicitur 1. Macha. 3. quod Dauid in sua misericordia consecutus est regnum. Itẽ quod istud oleum afferat gratiarum nitorem, patet, quia baptizati, confirmati, & ad ordines consecrati, oleo inunguntur, & in qualibet vnctione gratiæ varie conferuntur. Ad denotandum, quod illi, qui a culpis volũt esse loti, & baptizati, qui in bono volunt esse roborati, & confirmati, & qui in moribus volunt esse bene compositi, & ordinati, & Deo specialiter dedicati, debent esse proculdubio oleo misericordiæ delibuti, & impinguati, sicut de Dauid in Psalm. Inueni Dauid seruum meum, oleo sancto meo vnxi eum. Inueni (inquit) in baptismo per culparum ablutionem Dauid manu fortis in confirmatione per hostium superationem seruum meum, in sacramento ordinum per spiritualem dedicationem. [Oleo sancto &c.] Et sic ergo patet multis rationibus quod habere debemus oleum clementiæ fraternalis. Et hoc est secundum.

¶ Denique dico, quod colligere, vel habere debemus oleum scientiæ supernalis, quod etiam notatur in verbo oleum. Oleum enim habet quandam relucentiam specularem, ita quod in ipso possunt facies sicut in speculo intueri. Oleum est nutrimentum luminis lampadarum. Oleum etiam secundum Papiam si in ore teneatur, & in profundo maris exterius emittatur, solet respirandi, & anhelandi spatium dare, & lumen & fulgorem vndique generare. Vnde etiam Geruasius in libello suo de mirabilibus mundi dicit, quod circa ciuitatem Puteolum est lacus, E

qui dicitur lacus Ioannis, cuius aqua est deterrima, oleo tamen infuso efficitur limpidissima. Vnde etiam narrat idem, quod cum S. Ioannes Episcopus dicti loci quadam die circa dictum lacum deambularet, volens perscrutari quid sub aqua esset, pro eo quod voces lamentabiles ibidem sæpius audiebantur, cadum olei purissimi in aquam infudit, statimque quasi accensa lucerna, vidit sub aqua portas æneas, & vectes ferreos maximæ quantitatis pstratos. Cœpitq; vir Dei cogitare has esse portas æneas, quas Christus infernum spoliaturus dicitur confregisse. Per oleum igitur, quod dictum est virtutem habere illuminatiuam, potest intelligi virtus discretionis & prudentiæ, notitia etiam sacræ & diuinæ scientiæ, per hanc enim illuminamur, per hanc in mari huius mundi dirigimur & regulamur, & ad videndum & cogitandum portas & pœnas inferni clarius & lucidius informamur. Tale igitur oleum debemus habere, & Deo spiritualiter offerre, iuxta illud, quod præcipitur Leuiticor.24. Præcipe filijs Israel, vt offerant oleum de oliuis purissimis & lucidis ad continuandas lucernas. Et sic igitur patet, quòd triplex oleum à nobis spiritualiter est habendum, videlicet,

Oleum { Scientiæ limpidissimæ,
Clementiæ benignissimæ,
Lætitiæ iucundissimæ.

Et hæc de bono oleo sufficiant.

F ¶Secundo dico, quòd oleum accipitur in malo. Et sic oleum potest significare

Superbiæ leuitatem,
Luxuriæ fœditatem,
Blanditiæ falsitatem,
Opulentiæ voluptatem.

¶Dico ergo, quòd per oleum designantur superbiæ leuitates. Sicut enim oleum valde est leuis & aereæ naturæ, & hinc est, quòd in aqua positum statim vult superesse, & sursum in summitate præeminere: sic vitium superbiæ tantam habet leuitatem, & aeream vanitatem, quod nunquam vult esse in imo, sed semper in summo; nunquam vult subesse, sed semper præesse; nunquam diligit gradum inferiorem, sed semper quærit statum superiorem. Ideò ad superbum potest referri illud Leuiti.2. Simila erit eius oblatio, funderque oleum desuper. Quia scil. simila signat leuem affectionem, quæ à vento vanitatis dispergitur. At proculdubio oleum desuper funditur, quando peccatum superbiæ, quod semper superesse quærit, ibidem aggregatur. Figura Gen.35. vbi Iacob erexit lapidem in titulum, fundens desuper oleum. Quia verè sæpe fit, quando lapis, id est, aliquis lapideus & insufficiens in aliquem magnum gradum erigitur, statim à Iacob, id est, à diabolo luctatore oleo superbiæ inungitur. Et sic patet, quòd per oleum designantur superbiæ leuitates.

¶Item per oleum designantur luxuriæ fœditates. Oleum enim est naturæ valde contagiosæ & infectiuæ. Inficit enim & maculat quicquid tangit, eiusque macula faciliter etiam non recedit. Est etiam naturæ valde penetratiuæ, omnia enim vasa penetrat, nisi sint vitrea vel lapidea. Est insuper naturę valde suauis & lenitiuæ. Nihil est enim suauius, quàm illud, quod oleo est inunctum. Sic verè peccatum luxuriæ est animæ maculatiuum, & infectiuum, quia sicut dicitur Esa.10. Computrescet iugum à facie olei. Reddit enim maculatum & putridum, quicquid tangit. Item est animæ penetratiuum Non est enim aliquis ita fortis & virtuosus, quin per malas delectationes penetretur, nisi forte lapideus per constantiam, aut vitreus per claram prudentiam efficiatur. Psalm. Intrabit sicut aqua interiora eius, & sicut oleum in ossibus eius Item est voluptatis lenitiuum. Nihil enim ita lenit aut blanditur, sicut luxuriæ voluptas. Vnde Prou.5. Fauus destillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius. Signat ergo oleum luxuriæ fœditates.

¶Item per oleum significantur blanditiæ falsitates. Et sic signat peccatum adulationis vel falsæ & deceptoriæ locutionis. Oleum enim quod lenit & vngit, molle & lene & suaue est, significans verba deceptoria, adulatoria, & fallacia, quæ mulcendo & leniendo hominem decipiunt & defraudant, sicut in Psal. dicitur: Multi sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula, Et ideo de adulatore dicitur Ose.12. Fœdus cum Assyrijs inijt, & oleum in Ægypto ferebat. Vide eam supra de Adulatione. Signat ergo oleum blanditiæ falsitates.

¶Item oleum in malo potest significare opulentiæ facultates. Oleum enim quamuis sit de se bonum, adiunctione tamen efficitur aliquoties valde malum. Vnde in compendio Solini dicitur: Si caro leonis in oleo decoquitur, illud oleum ita efficitur calidum, quod si volæ manuum & venæ pulsatiles ex eo inungantur, febrem inducere dignoscitur Sic verè oleum mundanæ prosperitatis & opulentiæ de se bonum est, veruntamen propter carnem leonum, id est, propter malum exemplum malorum hominum, qui in isto oleo quotidie decoquuntur, ad tantum calorem peruentum est, quod si quis isto oleo per malam complacentiam inungatur, necesse est, quòd febrem, id est, ardorem malarum tentationum & cogitationum patiatur. Et sic potest figurari Leu.6. vbi præcipitur, quòd in sartagine cum farina oleum frigatur. Ad denotandum, quòd illi, qui sunt oleo mundanæ prosperitatis inuncti, solent esse in sartagine caloris vitiorum, & tentationis frixi, & multipliciter calefacti. Sic ergo patet, quomodo oleum in bono & in malo accipitur.

Oliua.

Nota breuiter, quòd per oliuam potest intelligi vir perfectus, seu bona persona quæcunque. Oliua enim habet A

In { Radice amaritudinem,
Ligno fortitudinem,
Folijs pulchritudinem,
Ramis latitudinem,
Duratione longitudinem, vel
Erectione celsitudinem,
Fructificatione plenitudinem.

Et proculdubio per istas septem conditiones potest vir iustus oliuæ comparari.

¶Primò quidem propter amaritudinem pœnitentiæ, quia verè radix cordis sui semper debet esse in amaritudine pœnitentiæ, & dolore. Vnde dicit Hieronym. quod surgit oleum oliuæ ex amaritudine radicis

In { Pabulum luminis,
Refectionem esurientis,
Medicinam vulneris.

Et ideo de Dauid dicitur 2.Reg.15. quod Dauid ascendebat oliuam oliuarum scandens, & flens, operto capite, & nudis pedibus.

¶Secundò comparatur oliuæ propter fortitudinem permanentiæ. Oliua enim lignum habet valde solidum, & quasi imputribile. Et ideò de lignis oliuarum fuerunt facta duo Cherubin in templo Salomonis, sicut dicitur 3.Reg.6. Sic verè lignum conscientiæ interioris debet esse solidissimum & fortissimum, ad mala sustinenda, & ad bona facienda, vt de quolibet possit dici illud Zach.14. Stabunt pedes eius super montes oliuarum. Sed de hoc vide supra de Cherubin. B

¶Tertiò comparatur oliuæ propter pulchritudinem apparentiæ. Sicut enim oliua habet pulchritudinem magnam, pro eo, quod folia sua nunquam deponit, imò semper & quotidie seruat virorem: sic vir perfectus debet esse pulcherrimus in sua exteriori cõuersatione, quia sc. virorem honestæ conuersationis debet in se perpetuò conseruare. Et sic figurabitur in columba, quæ venit ad Noe in arcam, portans ramum oliuæ virentibus folijs, per quod cessasse diluuium nunciauit, sicut dicitur Gen.8. Quia verè illi, qui sunt sicut columba per simplicitatem, & qui habent ramum oliuæ virentis, id est, virentem honestatem, tales, dico, ad arcam Paradisi ad Noe, id est, ad Christum veniunt, & inferni diluuium non incurrunt. Isti sunt sicut oliua speciosa in campis, ita quòd de illis propriè potest dici illud Hieremi. 11. Oliuam vberem, pulchram, fructiferam, speciosam, vocauit Dominus nomen tuum. Vide eam supra de Nomine. Iusti enim vocantur C

Vberes, ratione deuotionis,
Pulchri, ratione conuersationis,
Fructiferi, ratione operationis,
Speciosi, ratione castæ & mundæ conditionis,
Habent nomen, ratione suæ famosæ diuulgationis.

Sunt ergo oliuæ propter pulchritudinem apparentiæ.

¶Quartò dico, quòd iusti dicuntur oliuæ propter latitudinem amicitiæ. Oliua enim solet multum in latum extendere ramos suos, & ipsos circa se multum dilatare, significans virum iustum, qui ramos affectionum suarum debet ad alios per charitatem extendere, & se per veram amicitiam omnibus alijs approximare. Vnde Ose.14. dicitur: Ero quasi ros, & Israel germinabit quasi lilium, & erumpet radix eius vt Libani, ibunt rami eius, & erit quasi oliua gloria eius. Vbi aduerte, quòd vir iustus describitur hic D

A gratiæ plenitudine (Ero, dicit, quasi ros.)
A scientiæ limpitudine (Israel germinabit.)
A munditiæ sanctitudine (Quasi lilium.)
A constantiæ fortitudine (Quia erumpet radix eius vt Libani.)
A charitatis amplitudine (Quia ibunt rami eius.)

A pietæ

A pietatis gratitudine (Quia debet esse quasi oliua.) Iusti ergo sunt oliuæ, vt dictum est, propter latitudinē amicitiæ.

E ¶ Quintò sunt oliuæ propter celsitudinem eminentiæ. Sicut enim oliua sursum versus cœlum erigitur, ita quod tota figura sursum quasi per modum pyramidis eleuatur: sic vir iustus debet sursum per contemplationem & affectionem ad Deum erigi, & per æternorum desiderium eleuari. Vnde Eccl.24. & Eccl.50. iustus dicitur quasi oliua pullulans, & quasi cypressus in altitudinem se tollens.

F ¶ Sextò dico, quòd dicuntur iusti oliuæ propter plenitudinem influentiæ seu clementiæ. Sicut enim oliua est arbor valde fructuosa, fructus enim multiplices producit, & oleum pro nutrimento, & pro lumine hominibus effundit: sic vir iustus debet fructus bonorum operum producere. Psalm. Ego autem sicut oliua fructificaui. Debet insuper oleo pietatis esurientes reficere. Leu.24. Præcipe filijs Israel, vt offerant mihi oleum de oliuis purissimis. Debent insuper oleum luminis, id est, illuminationem eruditionis & doctrinæ alijs destillare. Vt sit ipse de illis, de quibus dicitur Apocal.11. Hi sunt duæ oliuæ, & duo candelabra lucentia. Vide eam supra de Duo.

G ¶ Si verò de olìueto vis aliquid dicere, nota, quòd oliuetum est locus, vbi oliuæ plurimæ sunt implantatæ. In speciali verò mons erat prope Hierusalem, & prope templum, vbi scil. abundabant oliuæ virentes, & vnde etiam oleum plurimum destillabat, vbi sc. lumina templi videbantur, & vbi Christus sedit & docuit, ibique orauit & gemuit, & ibi captionem & latronum turbam sustinuit, & exinde finaliter cœlos ascendit, sicut omnia patent in euangelio in diuersis locis. Dic igitur, quòd oliuetum signat locum fidei, ecclesiæ vel religionis, qui scilicet potest dici

Locus { Securæ habitationis, Honestæ conuersationis, Benignæ consolationis, Quietæ contemplationis, Discretæ eruditionis, Deuotæ deprecationis, Beatæ retributionis, Amaræ tribulationis.

Est enim ibi secura habitatio, & hoc propter multitudinem oliuarum, id est, sanctorum, qui ibi plantati sunt. Item est ibi honesta conuersatio, & hoc est, quia oliuæ, id est, sancti, qui ibi sunt, semper virent. Item est ibi benigna consolatio seu compassio, & hoc est, quia ibi reperitur oleum. Item ibi est quieta contemplatio, & hoc, quia ibi Dominus sedit & quieuit. Item est ibi discreta prædicatio seu eruditio, & hoc, quia ibi Dominus docuit. Item est ibi deuota deprecatio, seu oratio, & hoc, quia Dominus ibi orauit. Et finaliter est ibi beata retributio, quia scilic. exinde Christus ad cœlos ascendit. Quandoque verò est ibi aspera tribulatio, seu etiam malorum aggregatio, quod patet, quia ibi Dominus captus fuit. Si vis, concorda omnia, & prosequere, quia transeo gratia breuitatis. Vide, si vis, in libro de proprietatibus rerū, qui pulchrè deducit de monte olìueti, & in introductorio meo morali, vbi expono. Sufficit de oliua, & de oliueto.

A **Olla.** Nota, quòd olla est vas æneum seu terreum, ad coquendum cibos vel alia deputatū Vas est etiam concauum & profundum, ignibus & incendijs assuetum.

¶ Dicam igitur, quòd in scriptura olla signat in bono, & in malo. In bono enim signat cor feruens & charitatiuum, vbi s. cibi bonorum cogitatuum decoquuntur, quibus Dei sancti & Angeli consolantur. Figura 4.Reg 4 vbi præcepit Helisæus: Cape (inquit) ollam grandem, & coque pulmentum, sc. quo nutrirentur filij Prophetarum, quia sc. quando aqua compassionis in olla piæ affectionis, seu etiam in corde hominis compatientis igne charitatis bullitur, tunc certum pulmentum eleemosynarum conficitur, & coquitur, quo multitudo pauperum enutritur, ita quòd quilibet pauper de tali olla potest dicere illud Psal. 59. Moab olla spei meæ, in Idumæam extendam calceamentum meum. Signat igitur olla in bono. Vnde ibidem 4. Reg.4. Non fuit amplius quicquam amaritudinis in olla. Quanquam hodie, proh dolor, possit dici illud 4.Reg.25. sc. quòd Nabuchodonosor tulit de templo Domini ollas æneas & trullas.

B ¶ Item dico, quòd olla quandoque signat in malo. Et sic dico, quòd (vt communiter) olla signat

Pectoralem capacitatem,
Temporalem aduersitatem,
Infernalem crudelitatem.
Prima est insatiabilis conscientiæ,
Secunda est intolerabilis iustitiæ,
Tertia est immitigabilis violentiæ.

¶ Signat igitur olla pectoralem capacitatem insatiabilem, id est, conscientiam peccatoris, quæ sc. igne tentationis accensa, omnia recipit & absorbet. Vnde de insatiabili peccatore potest dici illud Iob 41. quòd Behemoth seu Leuiathan, id est, diabolus feruescere facit quasi ollam profundum maris. Et re vera peccator seu peccatrix feruet ad modum ollæ per mala desideria, quādo igne concupiscentiæ incenditur; & vento diabolicæ tentationis afflatur.

¶ Vnde nota, quòd talis dicitur in scriptura

Olla { Rubiginosa, Caliginosa, Pruriginosa.

Rubiginem dat auaritia, quia scil. sicut olla efficitur rubiginosa per pulueris multiplicationem, sic conscientia peccatoris per diuitiarum aggregationem. Vnde Ezech.24. Væ ciuitati sanguinum, ollæ, cuius rubigo in ea est. Ista est autem olla, de qua ibidem dicitur: Pone ollam æream &c. Sequitur: Pone eam super prunas vacuam, vt incalescat æs eius, & liquefiat. Caliginem causat superbia, caligo enim & obscuritas in olla causatur à fumo. Sic verè in peccatore caligo inhonestæ conuersationis causatur à fumo superbiæ. Vnde Nahum 2. Facies omnium sicut nigredo ollæ, vt de superbo dicatur Iob 41. De naribus eius procedit fumus sicut ollæ succensæ. Pruriginem causat luxuria. Et ista certè est olla pro carnibus decoquendis. Figurata in ollis Ægypti, de quibus amissis & dimissis in Ægypto dolebant filij Israel in deserto, dicentes scilicet Exod.16. Recordamur, inquiunt, piscium, quos comedebamus in Ægypto &c. quando sedebamus super ollas carnium. Et Miche. 3. Quasi carnem in medio ollæ. Sic igitur patet, quomodo olla signat capacitatem insatiabilem.

C ¶ Secundò dico, quòd signat temporalem aduersitatem, seu iniquitatem intolerabilem. Et sic dico, quòd per ollam intelliguntur crudeles & tyranni, igni furoris succensi, & ad cruciandum simplices in hoc mundo per diabolum ordinati. Similes ollæ Vulcani, quæ est puteus in Sicilia, qui semper spirat ignem & fumum, in quo etiam sæpe audiuntur voces & planctus lamentantium. Vnde ibidem creditur esse respiraculum infernale. Quia re vera tales ollæ Vulcani, id est, mundi potentes, & impij ignem crudelitatis spirantes, & fumum superbiæ afflantes, ad hoc videntur esse creati, vt alios torqueant, & vt ollæ & instrumenta diaboli ad grauamina pauperum semper viuant. Figurati Hierem.1. vbi dicitur: Ollam succensam ego video, & facies eius à facie Aquilonis &c. Signat igitur olla aduersitatem intolerabilem.

D ¶ Tertiò verò dico, quòd signat infernalem crudelitatem immitigabilem, seu inextinguibilem. Infernus enim olla dicitur, pro eo, quòd ibi animæ cruciantur, ac si in olla ignea bullirentur. Vnde de Antiocho, qui fuit figura diaboli, dicitur 2. Machabæor.7. quòd Rex iussit sartagines & ollas succendi. Et nota, quòd infernus dicitur olla, pro eo, quòd sicut in olla strepitus ignis & aquæ bullientis auditur, fœtor & ardor sentitur, & ibi carnes mortuæ decoquuntur: sic in inferno est vox & strepitus lamentantium. Ecclesiast.7. Sicut sonitus spinarum ardentium sub olla. Est ignis & ardor sustinentium. Amos 4. Leuabunt vos in contis, & reliquias vestras in ollis feruentibus. Est mors & rabies desperantium. 4.Reg.4. Mors in olla vir Dei. Et sic patet, quomodo in malo per ollam in scriptura potest accipi, scilicet,

Crudelitas infernalis,
Aduersitas temporalis,
Capacitas criminalis, seu iniquitas pectoralis.

Olim. Cum olim sit aduerbium temporis, significans illa, quæ facta sunt in tempore retroacto, siue bona fuerint, siue mala, possumus dicere, quòd in scriptura reperitur multiplex Olim, videlicet, A

Olim videndum,
Olim timendum,
Olim lugendum,
Olim legendum.

¶ Olim videndum signat bona bonorum exempla olim facta, quæ debemus videre, & in mente iugiter retinere, iuxta illud 1. Reg. 9. Qui enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim videns. Exempla enim iustorum & Dei beneficia nobis olim exhibita nos ad bene operandum prouocant, & à malè agendo retardant. Vnde Luc.10. Si in Sodomis ista facta essent olim, & in cilicio, & in cinere pœnituissent.

¶ Olim timendum signat Dei iudicia olim inflicta, quibus sc. mali olim fuerunt puniti, quæ à nobis sunt consideranda, & metuenda. Esa.37. Non audistis, quæ olim fecerim. Vnde 2.Petr.1. Quibus iudicium iam olim non cessat. Et dicitur de malis iudicibus, quòd olim scripti sunt in hoc iudicio. B

¶ Olim lugendum signat antiqua scelera, quæ scil. olim commisimus, quæ nos modò lugere, & de ipsis pœnitere debemus. Multi enim sunt, qui olim multa mala fecerunt. Esa.2. Repleti sunt vt olim, & augures habuerunt vt Philistijm. Propter olim ergo commissa nos debemus lugere, & de huiusmodi pœni- C

tere. Matthæ. 11. Olim in cinere & cilicio egiſſent pœnitentiam.

D ¶ Olim legendum ſignat antiqua ſcripturæ documenta & ſcripta, quæ ſunt ſc. memoranda & legenda, quia ſicut ad Hebr. 1. dicitur: Olim Deus loquens patribus in Prophetis &c. ſicut ipſemet dicit Hierem. 20. Iam olim loquor vociferans iniquitatem &c. Vide de Dudum, & Antiquitus, & ſimilibus.

A **Omne. Omnis.** Nota, quòd iſtud nomen ſemper denotat

Vniuerſitatem,
Communitatem,
Generalitatem.

Hinc eſt, quòd cum multæ inueniantur vniuerſitates, ſcilicet, bonæ & malæ, neceſſe eſt dicere, quòd de ſui natura inuenitur in bono

Vnum Omne { Miſerabile,
Commendabile,
Deteſtabile,
Delectabile,
Contriſtabile.

Primum pertinet ad naturam,
Secundum pertinet ad gratiam,
Tertium pertinet ad culpam,
Quartum pertinet ad gloriam,
Quintum pertinet ad pœnam.

¶ Primò igitur dico, quòd Omne in bono ſignat vniuerſitatem omnium viatorum. Iſta eſt quædam vniuerſitas valde miſerabilis atque vilis. Sicut enim vniuerſitas creaturarum & elementorum motui & corruptioni eſt ſubiecta, & inde eſt, quòd omnia, quæ ſunt hic inferius, nunquam in eodem ſubſiſtunt, quinimò de forma ad formam tranſeunt, & de vna conditione in aliam ſe conuertunt, iuxta illud Roman. 8. Vanitati ſubiecta eſt omnis creatura non volens: ſic verè omnes homines, quàmdiu in iſta vita mortali morantur, multis & varijs miſerijs ſupponuntur. Neceſſe enim habent multa diſcrimina ſuſtinere, & de conditione ad conditionem, de fortuna ad fortunam, de miſeria ad miſeriam continuò ſe mutare, quia ſicut dicitur in Pſal. Veruntamen vniuerſa vanitas omnis homo viuens.

¶ Et nota hic, quòd iſta vniuerſitas generaliter ſubijcitur

Carnis fragilitati,
Mundi aduerſitati,
Hoſtis malignitati,
Vitæ labilitati,
Mortis neceſſitati.

¶ Dico ergo, quòd omnis homo ſubijcitur carnis fragilitatibus, quia ſicut dicitur Eſa. 40. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius ſicut flos agri &c. ¶ Item ſubijcitur mundi aduerſitatibus, quia ſicut dicitur Eccleſi. 1. Omnia flumina intrant mare. Quia verè quotquot in hoc ſæculo ſumus, neceſſe eſt, quòd mare, id eſt, tribulationum amaritudinem ſubintremus. Vnde Iſidor. dicit, quòd impoſſibile eſt, quòd homo ſit, & tribulationem non patiatur. ¶ Item ſubijcitur hoſtis malignitatibus ſeu tentationibus. Impoſſibile eſt enim, quòd homo hic viuat, & quòd hoſtis tentationes non ſubeat, quia ſicut dicitur Gene. 16. Manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum. ¶ Item ſubijcitur vitæ labilitatibus, quia ſicut dicitur Eccl. 1. Vanitas vanitatum & omnia vanitas. ¶ Item ſubijcitur mortis neceſſitatibus, quia ſicut dicitur 2. Reg. 14. Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur ſuper terram. Nam ſicut ſtellæ, quæ ab oriente ſurgunt, neceſſariò ad occidentem vadunt, & currunt: ſic nullo excepto omnes homines quotquot ſurgunt ad vitam, neceſſe eſt, quòd occidant ad mortem, quia ſicut dicitur 1. Corinth. 15. In Adam omnes moriuntur. Iſta eſt ergo vniuerſitas miſerabilis.

B ¶ Item dico, quòd eſt quædam vniuerſitas commendabilis. Et iſta eſt vniuerſitas bonorum, quæ ſunt in hoc mundo. Et ſic iſtud nomen Omne non ſolum ſignat vniuerſitatem, imò ſignat etiam congregationem & ſocietatem, dilectionem & vnitatem & charitatem. Sicut enim

Omnia membra vniuntur in vno corpore,
Omnia volatilia perſeuerant in vno aere,
Omnes piſces communiter viuunt in vno æquore.

Sic omnes boni debent vniri & aggregari per charitatem in vno pectore, quia proculdubio omnes debemus per charitatis vinculum vnum eſſe, & omnitatem in vnitate, & vnitatem in omnitate perpetuò conſeruare, vt ſit omnibus vnus introitus ad vitam, & ſimilis exitus, vt etiam de nobis omnibus poſſit dici illud Act. 4. quod de Apoſtolis dicitur, quòd ſc. repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & quòd multitudinis credentium erat cor vnū, & anima vna, & erant eis omnia communia. Et poſſumus hic notare, quòd nos debemus omnes

Inuicem nos conformare,
Prælatis nos ſubiugare,
In vnum cohabitare,
In bono perſeuerare.

Dico, quòd omnes debemus inuicem nos conformare, vt ſic quilibet poſſit dicere illud 1. Cor. 9. Omnibus omnia facta ſum, vt omnes lucrifacerem. Item prælatis ſubiugari. 1. Macchabæ. 8. Omnes obediunt vni, & zelus & inuidia non eſt inter eos. Item in vnum aſſociari, Act. 2. Erant omnes diſcipuli pariter in eodem loco. Item in bono confirmari, vel perſeuerare. Vnde Act. 1. Erāt omnes diſcipuli perſeuerantes in oratione cum Maria matre Ieſu, & mulieribus. Iſta eſt vniuerſitas commendabilis.

¶ Deinde dico, quòd eſt quædam vniuerſitas deteſtabilis. Et iſta eſt vniuerſitas peccatorum & malignorum, qui ſcil. faciunt vnum corpus diaboli, vnam vniuerſitatem & communitatem peccati. Sed de iſta vide infra plenè in titulo Vniuerſitas. C

¶ Denique dico, quòd eſt vniuerſitas delectabilis. Et eſt vniuerſitas beatorum, quia ſc. ſicut omnes ſtellæ vniuerſaliter ſunt in firmamento, ſic omnes beati ſunt in Paradiſo. Ibi enim eſt vniuerſitas omnium bonorum, & vniuerſitas omnium beatorū, ſicut benè dicitur 1 Cor. 15. Vt ſit Deus omnia in omnibus Beati enim omnes dicuntur, quia omni bono fruuntur, ab omni malo & periculo abſoluuntur & liberantur, & ab illo, qui omnia poteſt, gubernantur, & præmiantur. Et nota, quòd iſti dicuntur Omnes, pro eo, quia ſunt D

Omnes in { Vna ſocietate,
Magna iucunditate,
Summa fœlicitate,
Æquali ſublimitate,
Mentali ſuauitate.

¶ Iſti enim omnes ſine diſcordia viuunt communiter. Vnde de Deo poteſt dici illud Eſa. 60. Omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi. Et illud 1. Macchab. 8. Omnes obediunt vni, & zelus & inuidia non eſt inter eos. Et Acto. 4. Omnes, qui credebant, habebant omnia communia. ¶ Item iſti omnes magna lætitia viuunt hilariter, iuxta illud Pſalm. Lætamini in Domino, & exultate iuſti, & gloriamini omnes recti corde. ¶ Item iſti omnes in ſumma gloria viuunt fœliciter. Pſalm. Gloria hæc eſt omnibus ſanctis eius. ¶ Item omnes æterna præmia habent æqualiter, quia ſcilicet omnes percipiunt eundem denarium diurnum, & viſionem beatam, ſicut enim dicitur Sapient. 6. Æqualiter eſt Deo cura de omnibus, id eſt, beatis. Vnde illud 1. Cor. 10. Omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt. ¶ Item iſti omnia æterna gaudia guſtant ſuauiter, & ideò iſti dicuntur dormire, id eſt, perpetuò quieſcere & gaudere. Eſa. 13. Omnes Reges gentium vniuerſi dormierunt in gloria. Iſta eſt igitur vniuerſitas delectabilis.

¶ Inſuper dico, quòd inuenitur vniuerſitas contriſtabilis. Et iſta eſt vniuerſitas damnatorum, quia ſc. ſimul & omnes vniuerſaliter in inferno triſtantur. Pſalm. Turbati ſunt omnes inſipientes corde, ſicut oues, in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos. Et nota, quòd iſti omnes, qui ſcilic. omnibus tormentis ſubditi ſunt, videlicet, damnati E

Conſcientiæ verme roduntur,
Violentiæ enſe ſcinduntur,
Peſtilentiæ metu ſternuntur,
Impatientiæ luctu teruntur.

De verme rodente dic, quòd vermes & torſiones conſcientiæ comparantur beſtijs deuorantibus, de quibus dicitur Hierem. 12. Omnes beſtiæ properate ad deuorandum. De enſe ſcindente dicitur Hierem. 42. Omnes quoque viri morientur gladio. De metu ſternente dicitur Ezech. 27. Omnes tempeſtate percuſſi mutauerunt vultus, ſcil. præ timore Dei. De luctu verò terrente, ſeu etiam deſolante dicitur Hierem. 47. Vlulabunt omnes habitatores terræ à ſtrepitu &c. Et ſic patet de quintuplici vniuerſitate, quæ denotatur per Omnes, ſcilicet,

Miſerabili,
Commendabili,
Deteſtabili,
Delectabili,
Contriſtabili.

¶ Secundò dico, quòd Omne poteſt ſignificare in malo. Et ſic ſignat vniuerſitatem F

Malorum temporalium,
Vitiorum cordialium,
Virorum criminalium,
Dolorum infernalium.

De

De malis temporalibus poteſt dici illud 1.Ioan.2. Omnia, quæ in mundo ſunt,aut ſunt concupiſcentia oculorum,aut concupiſcentia carnis,aut ſuperbia vitæ.De vniuerſitate vitiorum cordialium poteſt dici illud Hiere.6.A Propheta vſque ad ſacerdotem omnes ſtudent auaritiæ. A maiore vſque ad minorem omnes faciunt dolum. De vniuerſitate hominum criminalium dicitur in Pſalm. Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt,non eſt, qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum. De vniuerſitate verò tormentorum ſeu etiam dolorum infernalium dicitur Matthæ. 7.Omnis arbor,quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur &c.

¶Item cum illud nomen Omnis ſit adiectiuum generaliſſimum, impoſſibile eſt, quòd de ipſo poſſit fieri aliquis competens tractatus in generali, pro eo, quod ſemper de ipſo ſit tractandum ſecundum naturam ſui ſubſtantiui.

¶Nota ergò, quòd materiæ morales diſtinguuntur & exercentur circa tria generaliter, videlicet,

Circa { Loca, Perſonas, Res.

Circa loca dico, quæ ſcilicet ſunt
Exterior,
Superior,
Inferior.

Exterius eſt mundus, Eccleſia, vel religio,
Superius eſt Paradiſus, & cœleſtis habitatio,
Inferius eſt infernus,& damnatorum adunatio.

Circa perſonas etiam, quæ ſcilicet ſunt perſonæ
Iuſtorum,
Malorum,
Beatorum,
Damnatorum.

Circa res quoque,quæ ſcilicet ſunt

Quædam { Spirituales,ſcilicet,virtutes, Criminales,ſcilicet,vitia, Temporales,ſcilicet,terrena, Supernales,ſcilicet,præmia, Infernales,ſcilicet,tormenta.

Cum igitur illud nomen Omnis ſit generaliſſimum, videtur, quòd qui de ipſo vellet benè tractare, deberet ipſum ad iſta omnia dilatare,& ad omnia loca,perſonas & res diuerſimodè applicare, & de quolibet in particulari ſpecialem materiam ordinare. Sed quia iſtud eſſet prolixum, cum iſtud vocabulum ſit communiſſimum in ſcriptura,hinc eſt,quòd ſolum ſuperaddam aliquid de perſonis, quæ cum propter rerum opera bona, vel mala dicantur,ſit,vt cum de perſonis agam principaliter, etiam actum ſit aliquid de rebus incidentaliter. Et ſic dices de perſonis,quòd Omnis poteſt accipi in bono,& in malo.

¶Primo quidem in bono ſignificato dico, quòd quilibet homo iuſtus poteſt dici Omnis, eò quòd ſecundum Gregor. ſuper illud Euang. Ite,prædicate euangelium omni creaturæ, participat omnibus creaturis Habet enim

Eſſe cum lapidibus,
Viuere cum arboribus,
Sentire cum animalibus,
Intelligere cum beatis ſpiritibus,
Gaudere cum ſanctis,
Timere & contriſtari cum dæmonibus & damnatis.

Et ſic meritò iuſtus Omnis dicitur,quia omnibus rebus exiſtentibus in natura aliqualiter conformatur. Et breuiter de iſto Omni, id eſt, de viro iuſto & virtuoſo poteſt dici illud Ioan.6. Omnis,qui videt filium,& credit in eum,habet vitam æternam.Et Roman.10.Omnis,quicunque nomen Domini inuocauerit,ſaluus erit.Et illud: Time Deum,hoc eſt,omnis homo.

¶Nota ergò, quòd iuſtus dicitur Omnis,quia
Supponitur omni ſuperiori,
Opponitur omni deteriori,
Exponitur omni pœnaliori,
Componitur omni vtiliori.

Igitur dico, quòd iuſtus Omnis dicitur, quia omni ſuperiori ſupponitur, ſcilic. per humilem ſubiectionem & conditionem, iuxta illud Rom. 13. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Et 1.Petr.2. Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum. Et merito, quia certè ſicut dicitur Luc.14.&18. Omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur, & omnis, qui ſe humiliat, exaltabitur. Item quia omni deteriori opponitur, hoc eſt dictum, omni vitio & peccato. Vnde Ephe.4.Omnis ſermo malus de ore veſtro non procedat. Et ibidem: Omnis amaritudo & ira tollatur à vobis. Et iterum: Omnis immunditia &c. non nominetur in vobis, vt ſic dicatur mundo de peccato & impio illud Nahum 3. Omnis, qui viderit te, reſiliet à te. Item quia omni pœnaliori,id eſt,omni pœnitentiæ & labori exponitur. 1.Cor.9. Omnis,qui in agone contendit,ab omnibus, ſc. agonem impedientibus ſe abſtinet.

¶Exponit enim ſe omni
Dolori contritionis,
Clamori orationis,
Labori bonæ operationis,
Fluori piæ conſolationis.

De omni dolore contritionis dicitur 1.Macchabæor.1.Factus eſt planctus in omni loco. Et ibidem: Omnis maritus ſumpſit lamentum. Et Roman.8. Omnis creatura ingemiſcit & parturit. Et Threno.1. Omnis populus eius gemens.De omni clamore orationis dicitur Ephe.6. Orantes omni tempore in omni inſtantia.Et meritò,quia omnis,qui inuocauerit nomen Domini,ſaluus erit, Rom.10. Et omnis,qui petit,accipit,& pulſanti aperietur,Matth.7.De omni labore bonæ operationis dicitur Coloſ.1. In omni opere bono fructificantes. Sequitur: In omni virtute confirmati.Et Eccle.6.Omnis labor hominis in ore eius.Et Ioa. 14. dicitur de fructu bonæ operationis, quòd pater omnem palmitem non ferentem fructum, tollet eum, & omnem, qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat. De omni verò fluore deuotionis,miſerationis, compaſſionis, & conſolationis dicitur Luc.6. Omni petenti te tribue. Et Luc.11. Omnis enim, qui petit,accipit,ſc.a pio & miſericorde,qui ſcil.libenter ſubuenit fratri ſuo,ſciens,quòd ſicut dicitur 1.Ioan.3.Omnis,qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et 1. Ioan. 4. Omnis, qui diligit fratrem ſuum,ex Deo natus eſt. Patet ergò,quòd iuſtus Omnis dicitur,quia omni pœnaliori exponitur. Item quia omni vtiliori & nobiliori componitur. Iuſtus enim componitur & formatur ex omni gratia & virtute. Conuerſatio enim viri iuſti omnibus virtutibus debet eſſe compoſita & ornata,iuxta illud Ezech. 28. Omnis lapis precioſus operimentum tuum. Vide eam alibi expoſitam. Quia re vera ita debet fulgere,ſcilicet,

Omnis { Vigor patientiæ, Rigor abſtinentiæ, Vitor conſcientiæ, Splendor ſapientiæ, Ardor amicitiæ, Odor pudicitiæ.

De omni vigore patientiæ dic illud 2.Corin.6. In omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros. Sequitur: In multa patientia, in ieiunijs multis &c. Iſta enim eſt illa omnis armatura fortium,de qua ſit mentio Cant.4. De omni rigore abſtinentiæ dicitur Eccl.37. Noli auidus eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper eſcam. De omni virore conſcientiæ dic illud Act.24.In omni conſcientia bona conuerſantes ante Deum. De omni ſplendore ſapientiæ dic illud Sapien.16.quòd omnis orbis terrarum limpido illuminabitur lumine.Et Eccleſ.18. Omnis aſtutus cognoſcit ſapientiam. Vt ſic de talibus exponatur illud Ezech. 10. Omne corpus rotarum plenum oculis ante & retro. De omni ardore amicitiæ dic illud Prouerb. 17. Omni tempore diligit, qui amicus eſt. De omni verò odore pudicitiæ dic illud Eccleſiaſt. 8. Omni tempore ſint veſtimenta tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat. Sic igitur patet, quomodo iuſtus poteſt dici omnis,id eſt,omni virtute perfectus & plenus, & hoc pro certo

Omni { Tempore, Loco, Corde, Opere, Verbo, Deſiderio, Vita.

Omni,dico,tempore,dicens illud Pſal. Benedicam Dominum in omni tempore,ſemper laus eius in ore meo. Et illud Tobi. 4. Omni tempore benedic Deum, & pete ab eo, vt vias tuas dirigat,Et Eccleſiaſt. 9. Omni tempore ſunt veſtimenta tua candida.Item omni loco. Pſalm. In omni loco dominationis eius benedic anima mea Dominum.Item omni corde.Eccleſ.47.De omni corde ſuo laudauit Dominum. Item omni opere. Ibid. In omni opere dedit confeſſionem Deo. Item omni verbo, attendes ſc.illud Matth. 12. quòd de omni verbo otioſo oportebit in iudicio reddere rationem.Item omni deſiderio,iuxta illud Pſalm. Apud te omne deſiderium meum. Item omni vita.Eccleſ. 13. In

13. In omni vita tua dilige Deum, vt dicat illud Ecclesi. 24. In me gratia omnis vitæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtutis. Iustus ergo dicitur Omnis multiplici ratione, & hoc singulariter.

I ¶ Secundò in malo significato & in singulari de Omnis & de Omne dic, quòd peccator potest dici Omnis, & hoc certè, quia

Omni { Vitio subijcitur,
Virtuti opponitur,
Supplicio deputatur.

Et breuiter in peccatore omne caput languidum, & omne cor mœrens, non est in eo sanitas, Esa. 1. Iste enim dicitur omnis arbor, quæ non fecit fructum bonum, quæ scilicet excidetur, & in ignem mittetur, Matthæ. 7. Et ideò nota, quòd iste subijcitur

Omni { Pigritiæ & tepiditati,
Inuidiæ & malignitati,
Luxuriæ & carnalitati,
Superbiæ & pompositati,
Stultitiæ & fatuitati,
Mœstitiæ & obscuritati,
Blanditiæ & verbositati,
Sæuitiæ & crudelitati,
Fallaciæ & dolositati,
Inconstantiæ & fragilitati,
Pestilentiæ & pœnalitati.

Dicam ergò, quòd peccator dicitur Omnis, quia habet & possidet omnem pigritiam & tepiditatem, & sic iste est omnis piger, de quo dicitur Prouerbi. 21. Omnis piger semper in egestate est. Item omnem inuidiam & malignitatem, & sic iste est omnis inuidus, de quo dicitur Ecclesiast. 6. Omnis peccator inuidus & bilinguis. Item omnem spurcitiam & carnalitatem, & sic iste est omnis fornicarius, de quo Ecclesi. 23. Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens vsque ad finem, vt & de mala muliere dicatur illud Ecclesi. 36. quòd omnem masculum excipiet mulier, & super omnem concupiscentiam hominis superducet desiderium: & Iudic. 8. Fornicatus est omnis Israel: & Ezech. 17. Exposuisti fornicationem tuam omni transeunti viam. Item superbiam & pompositatem, vt de elatione superbi exponatur illud Esa. 22. Ascendisti tu & omnis in tecta. Sequitur: Suspendam super eam omnem gloriam eius. Suspendium enim elationem superbiæ signat. Vnde de superbo Aman dicitur Hester 16. quòd omnis cognatio eius pendet in patibulis. Item habet stultitiam & fatuitatem. Eccle. 21. Cor fatui quasi vas confractum omnem sapientiam non tenebit. Item habet omnem mœstitiam & obscuritatem. Peccator enim nunquam est verè lætus, imò certè semper est in mœstitia & obscuritate cordis. Esa. 15. In plateis eius omnis vlulatus, quia sicut dicitur Hierem. 48. Super omne caput peccatoris caluitium, & omnis barba rasa erit, & in plateis eius omnis planctus. Rasio enim barbæ & caluitium defectus prudentiæ significant, planctus verò mœstitiam & desperationem designat. Item habet omnem blanditiam & verbositatem, & dicitur Ecclesi. 37. Qui sophisticè loquitur, odibilis est, in omni re defraudabitur. Item habet omnem sæuitiam & crudelitatem, scilicet, pauperes grauando & deuorando. Vnde ei potest dici, quod de volatili dicitur Ezechi. 39. Feris auibus, omnique volatili, & bestijs terræ dedi te ad deuorandum. Hieremi. 6. Omnis calumnia in medio eius. Item habet omnem fallaciam & dolositatẽ. Nõ enim tenet fidem alicui, etiam proximo, seu fratri. Vnde ipse est ille omnis frater, de quo dicitur Hiere. 9. Vnusquisque à proximo suo se custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciam, quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet, & veritatem non loquetur, & inimici hominis domestici eius. Item habent inconstantiam & fragilitatem, quia re vera tales sunt fragiles & inconstantes, & faciles, vt corruant in peccatum, & vt etiam deficiant, quo ad fortunam gloriæ temporalis. Sicut enim dicitur Esa. 40. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri &c. Finaliter verò dico, quòd talis omnis, scil. peccator habebit in inferno omnem tristitiam & pœnalitatem. Tunc enim, sicut dicitur Esa. 13. Omne cor hominis tabescet & conteretur. Sequitur: Et omnis, qui inuentus fuerit, occidetur. Quia etiam sicut dicitur Hierem. 12. Omnis herba regionis siccabit, & desolatione desolabitur omnis terra. Et sic igitur patet, quomodo peccator dicitur omnis. Vnde 1 Ioan. 3. Omnis, qui facit peccatum, iniquitatem facit. Omnis, qui peccat, non videt Deum. Omnis, qui non est iustus, non est ex Deo. Omnis, qui odit fratrem suum, homicida est. Omnis homicida non habet vitam æternam. Hæc igitur de Omni sufficiant in singulari, tam in bono, quàm in malo significato.

¶ In plurali verò dicam, quòd Omnes & Omnia applicari K possunt ad multa, tam in bono, quàm in malo.

¶ Primò dicamus de Omnis in bono, quòd scil. ista vniuersalis & pluralis dictio Omnes potest significare in bono omnem bonam bonorum societatem, & omnem laudabilem vniuersitatem, vnitatem, & communitatem, sicut supra in principio visum est, iuxta illud Iosu. 18. Congregati sunt omnes filij Israel in Silo: & Iudic. 20. Omnes filij Israel pariter congregati sunt. In speciali verò dicamus, quòd iusti dicuntur Omnes, pro eo, quod

Ex omnibus virtutibus componuntur,
Omnibus vitijs opponuntur,
Omnibus hominibus amicantur,
Omnibus sanctis seruiunt & famulantur.

Vt sic de ipsis propriè possit dici illud Galat. 3. Omnes enim vos vnum estis in Christo. In quibus verbis ostenditur, quòd iusti dicuntur

Omnes, propter { Summam perfectionem (Omnes)
Veram assertionem (Enim)
Iunctam consolationem (Vos)
Simplicem affectionem (Vnum)
Stabilem durationem (Estis)
Secretam intentionem (In)
Feruidam deuotionem (Christo.)

Est enim in ipsis, scilicet,

Perfectio, quæ non minuitur (Omnes, inquit) quod scil. est nomen, quod integritatem & perfectionem designat.
Assertio, quæ non decipitur (Enim) quod est aduerbium affirmandi.
Communio, quæ pace fruitur (Vos.)
Affectio, quæ non disiungitur (Vnum)
Duratio, quæ nunquam soluitur (Estis.)
Intentio, qua bonum conditur (In.)
Deuotio, qua fides alitur (Christo)

Ista sunt enim septem solennia argumenta, quibus scil. probari potest, quòd iusti possunt dici omnes. Secundum veritatem enim isti magis sunt omnes, quàm soli; magis publici, quàm priuati, & magis vnum, quàm singuli, in quantum bonis omnibus sunt repleti, & à malis omnibus sunt segregati, & rei omni, id est, vtilitati publicæ assueti.

¶ Dicam igitur, quòd iusti habẽt summam perfectionem (Omnes, inquit.) Iusti enim videntur figurari in Pane Deo vniuersali, qui omnium rerum repræsentabat figuram. Et ideò dicebatur à πᾶν, quod est totum. Vnde & illud Romæ templum, quod Pantheo dictum fuit, sibi fuit dedicatum, in quo loco ecclesia sanctorum omnium postmodum est fundatum. Iusti enim vniuersales & omnes dicuntur, in quantum bonis omnibus comparantur, & virtutum omnium imaginem repræsentare noscuntur. (Omnes, inquit) Deuteronom. 23. Omnes sancti in manu Dei sunt. Et re vera in ipsis repræsentatur L

Virtus { Contemplatiua summorum syderum,
Propagatiua bonorum operum,
Consolatiua dolorum pauperum,
Stupefactiua cordis & viscerum,
Charitatiua pacis & fœderum.

Dico ergo, quòd in iustis viget virtus contemplatiua. Ista enim est, qua omnes iusti Deum & cœlestia considerant, & cognoscunt. Vnde Dominus dicit Hierem. 31. Omnes enim cognoscunt me. Et 2. Cor. 4. Omnes, inquit, reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur. Item viget in istis virtus propagatiua, id est, bonorum operum generatiua. Cant. 4. Omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis. Item viget in eis virtus consolatiua, seu etiam compositiua. Vnde ipsis dicitur Thren. 1. O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus. Item viget in eis virtus stupefactiua, sc. timor Dei. 2. Paralipo. 20. Omnes pauent & tremunt à vultu virtutis tuæ. Item viget in eis virtus variatiua, de qua sc. Prou. 31. Omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus. Duplicia enim duplicem charitatem designant. Patet ergo, quòd isti habent summam perfectionem, quia (Omnes.)

¶ Item iusti habent veram assertionem. Et hoc ostenditur, M cum dicitur (Enim) quod idem est, quod certè, seu verè, & est aduerbium affirmandi, significans, quod omnes illi, qui omni virtute volunt pollere, omnem veritatem debent habere, & verbi certitudinem continere. Exemplo corporum cœlestium, quæ omnia sunt peruia atque clara, & omnium, quæ in se sunt veraciter ostensiua, Luna duntaxat excepta. Sic isti &c. (Enim, inquit.) Luc. 20. Omnes enim viuunt. Et meritò, quia sc. sicut dicitur 2. Esdr. 4. Omnes populi clamabant: Magna est veritas. Vt &

ſibi dicatur illud Iudith 8. Omnia, quæ locuta es, vera ſunt. Quia ſuper omnia vincit veritas, ſicut dicitur 2. Eſdr. 3. Nam tales omnes, id eſt, perfecti & veri, ſunt

In bono perſeuerantes,
In omnibus ſe referentes,
Nobiles, & ſe fœderantes,
Humiles & obſequentes,
Vtiles & prouidentes,
Habiles, & ſe cognoſcentes.

Sunt (dico) ſtabiles & perſeuerantes, dicentes ſcilicet illud Gal. 3. Omnes enim filij Dei eſtis: & Rom. 14. Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti. Stare enim, & eſſe, perſeuerantiam ſignāt. Sunt enim ſcibiles, & ſe referentes. 2. Corint. 5. Omnes enim nos manifeſtari oportet. Sunt vltra hæc nobiles, & ſe fœderantes. Iudith 21. Omnes enim in commune iurauimus. Item ſunt humiles & obſequentes. Eſa. 60. Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes. Venire enim, & offerre munera, ſignum eſt humilitatis & obſequij. Sunt denique vtiles & prouidentes. Phil. 2. Omnes, quæ ſua ſunt, quærunt. Sunt etiam habiles & conſiderantes. Vnde Dominus dicit Hierem. 31. Omnes enim cognoſcunt me: & Marc. 7. Omnes enim eum viderunt. Vide ſupra de Enim. Habent ergo veram aſſertionem.

N ¶ Item iuſti habent firmam coniunctionem, hoc eſt dictum, firmam ſocietatem & communionem. Et hoc oſtenditur, cum dicitur (Vos) quod eſt pronomen, ſignificans pluralitatem hominum aggregatam. Eſa. 21. Omnes, qui inuenti ſunt, vincti ſunt pariter. Vnde illud prædictum Thren. 1. O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite &c. Vt etiam talibus ſimul fœderatis & iunctis dicatur illud Eſai. 1. Accendentes ignem omnes vos accincti flammis. Vt de tali communi ſocietate dicatur illud 1. Corinth. 10. Omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt. Habent igitur iſti firmam coniunctionem ſeu communionem (Vos, inquit.) Vide infra de titulo Vos.

O ¶ Item iuſti viri & perfecti dicuntur Omnes, quia habent ſtrictam affectionem. Quia ſcil. ipſi in mente & affectione ſunt ſimplices, & non multi (Vnum, inquit) & non multi, ad mundi bona & negocia diuiſi. Porrò vnum eſt neceſſarium. Luc. 10. Iuſti enim vnum propriè ſunt, quia vna ſc. Deo cum Maria ſeruiunt, & obediunt in vna & ſingulari voluntate. 2. Macchabæ. 8. Omnes obediunt vni. Et occupati circa multa cum Martha fuerunt & contemnunt, dicentes ſcilic. illud 1. Cor. 10. Omnes de vno pane & de vno calice participamus. Et 1. Corinth. 12. Omnes vno ſpiritu potati eſtis. Habent igitur iuſti ſtrictam ſeu ſimplicem affectionem.

P ¶ Item iuſti dicuntur Omnes, quia habent fortem durationem, quod oſtenditur, cum dicitur (Eſtis.) Eſſe enim ſtabilitatem & perſeuerantiam ſignat. Vide ſupra de tractatu Eſſe, & infra de Sum. Vnde illud Galat. 3. Omnes enim vos filij Dei eſtis: & Roman. 14. Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti. Vnde 1. Theſſ. 5. Omnes enim vos filij lucis eſtis. Et Iudic. 20. Omnes robuſtiſſimi pugnatores: & 2. Eſdr. 9. Omnes recti ſteterunt: & 2. Paral. 14. Omnes iſti viri fortiſſimi.

Q ¶ Item iuſti dicuntur Omnes, quia habent clauſam intentionem, quod oſtenditur, cum dicitur (In.) In enim ſignat interiorem intimitatem ſecretæ conſcientiæ, ſicut ſupra in ſuo tit. benè viſum eſt, quam iuſti habent, in quantum bona opera ſua non publicè, ſed in ſecreto facere ſtudent, & in quantum intentionem ſuam ſanctam, ſecretam, & clauſam tenent. Vnde iſtud Ioſ. 18. Congregati ſunt omnes filij Iſrael in Silo. Et Miche. 4. Omnes populi ambulabunt in nomine Dei ſui. Quia ſicut dicitur Baruch 2. Iuſtus eſt Dominus in omnibus operibus ſuis. Habent igitur clauſam intentionem. (In, inquit.)

R ¶ Item iuſti dicuntur Omnes, quia habent piam deuotionem ſeu religionem. (Chriſto, inquit.) quia ſcil. omnes ſancti in Chriſto credunt, & ei confitentur, & obediunt, & ipſum laudāt, glorificant, & benedicunt. 2. Macchab. 12. Omnes itaque benedixerunt iuſtum iudicium Dei. Et 2. Macchab. 14. Omnes igitur Deum cœli benedixerunt. (Chriſto, inquit.) Roman. 14. Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, ſcil. ipſum adorando, & ei deuotè & humiliter ſeruiendo, iuxta illud prædictum Eſa. 60. Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes. Et ſic igitur patet, quomodo perfecti & iuſti dici poſſunt Omnes, ſeptemplici ratione, vt ſic Chriſto dicatur illud Eſa. 60. Populus autem tuus omnes iuſti.

S ¶ Secundo vero, ſi in malo ſignificato vis Omnes accipere, notabis, quod mali & impij Omnes dicuntur, pro eo, quod ab vnitate fidei & charitatis recedunt, & omnibus vitijs ſe committunt, in omnem ventum ſe ventilant, & omnibus mundi negocijs ſe exponunt. Sicut enim dicitur in Pſal. Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt Dei timor ante oculos eorum. Eſa. 56. Omnes in viam ſuam declinauerunt. Nota ergo, quod mali in generali & vniuerſo dicuntur Omnes multiplici ratione, videlicet, quia ſunt

Amatores fallaciſſimi,
Bellatores debiliſſimi,
Prædatores iniquiſſimi,
Peccatores immundiſſimi,
Deriſores nugaciſſimi,
Seruitores ignauiſſimi,
Poſſeſſores deſpectiſſimi,
Speculatores ignariſſimi,
Gladiatores crudeliſſimi,
Gloriatores inaniſſimi,
Epulatores voraciſſimi,
Acquiſitores auariſſimi,
Imperatores iniuſtiſſimi.

Dicamus igitur, quod mali dicuntur Omnes, id eſt, omnibus vitijs dediti, quia ſunt amatores fallaciſſimi. Nullum enim veraciter diligunt, ſed potius proditiosè & fallaciter alios diligere ſe confingunt. Threnor. 1. Omnes amici eius ſpreuerunt eam, & facti ſunt ei inimici. Quod maximè apparet in falſis amicis & adulatoribus, qui tempore proſperitatis diligunt, & tempore aduerſitatis fugiunt & odiunt. Thren. 1. Omnes, qui glorificabant eam, ſpreuerunt eam &c. Et illud Hierem. 30. Omnes amatores obliti ſunt tui, contempſerunt te &c. Sunt igitur iſti amatores fallaciſſimi. Item quia ſunt bellatores debiliſſimi, ſcilic. in bello tentationum & tribulationum. Vnde Hierem. 52. Omnes viri bellatores fugerunt. Item quia ſunt prædatores iniquiſſimi. Pſalm. Diripuerunt eam omnes tranſeuntes viam. Et Abac. 1. Omnes ad prædam venient. Et tamen iſti deberent timere illud, quod dicitur Hieremi. 30. Omnes prædatores tuos dabo in prædam &c. Itē quia ſunt peccatores immūdiſſimi, ſeu carnaliſſimi. Hierem. 23. Facti ſunt mihi omnes Sodoma & Gomorrha: & Ezechie. 23. Omnes hi incircumciſi, quibus ſcil. caro præputij non aufertur. Item quia ſunt deriſores nugaciſſimi. Pſal. Omnes videntes me deriſerunt me, locuti ſunt labijs, & mouerunt caput. Item quia ſunt ſeruitores ignauiſſimi. Ezechi. 7. Omnes manus diſſoluentur, & omnia genua fluent aquis. Item quia ſunt poſſeſſores deſpectiſſimi. Deus enim deſpicit & contemnit omnes mundi poſſeſſores, licet in mundo appareant cæteris potiores. Eſa. 40. Omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo: & Dani. 4. Omnes habitatores coram eo in nihilum reputati ſunt. Item quia ſunt ſpeculatores ignariſſimi, ſeu obſcuriſſimi. Eſai. 53. Omnes nos quaſi oues errauimus. Item quia ſunt gladiatores crudeliſſimi. Miche. 7. Omnes in ſanguine inſidiantur. Et tamen ipſi deberent timere illud Matth. 26. Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt. Item quia ſunt gloriatores inaniſſimi. In vanis enim adulationibus & lætitijs gloriantur. Hier. 22. Omnes paſtores tuos paſcet ventus: & illud Iob 40. Omnes beſtiæ agri ludunt ibi. Item quia ſunt epulatores voraciſſimi. Eſa. 27. Omnes menſæ repletæ ſunt vomitu. Item quia ſunt acquiſitores auariſſimi. Vnde Hiere. 6. A maiore vſque ad minorem omnes auaritiæ ſtudent, à propheta vſque ad ſacerdotem omnes faciunt dolum. Item quia ſunt imperatores iniuſtiſſimi. Vnde Eſa. 1. Principes tui infideles ſocij furum, omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones, pupillo non iudicant, & cauſa viduæ non ingreditur ad eos. Et breuiter iſti propriè Omnes dicuntur, quia in omni peccato Domino contrariantur, vt ſic talibus Dominus conquerendo dicat illud Hier. 2. Omnes dereliquiſtis me, dicit Dominus.

¶ De Omnia verò in neutro genere notabis, quod Omnia neutraliter poteſt referri ad multa, videlicet, ad quædam T

Intuenda, ſc. Dei mirabilia,
Metuenda, ſc. Dei iudicia,
Conſtruenda, ſc. bona opera,
Deſtruenda, ſc. mala opera ſeu ſcelera,
Induenda, ſc. virtutes & bona exempla,
Cupienda, ſc. bona æterna & cœleſtia,
Reſpuenda. ſc. bona temporalia & mundana,
Suſtinenda, ſc. mundi tribulamina & flagella,
Fugienda, ſc. tormenta & infernalia.

¶ Igitur dico, quòd ſunt quædam, quæ ſunt intuenda, & iſta certò ſunt omnia opera & mirabilia altiſſimi, quæ ſcilic. debent conſiderari, & ſolerti oculo intueri. In quocunque enim genere artificij opera bonorum artificum libenter conſiderantur. Ideo cuilibet dicitur illud Eccleſiaſt. 42. Reſpice in omnia opera altiſſimi, omnia duplicia, vnum contra vnum &c. Et meritò conſideranda ſunt, quia

Facta ſunt ſapienter,
Bona ſunt eminenter,
Durabunt permanenter,

Pia ſunt excellenter,
Sua ſunt euidenter,
Recta ſunt prouidenter.

Facta ſunt (dico) ſapientiſſime Pſalm. Omnia in ſapientia feciſti, impleta eſt terra poſſeſſione tua & Sap. 11. Omnia in menſura pondere & numero diſpoſuiſti: & iterum. Omnium artifex docuit me ſapientiam. Item quia bona ſunt eminentiſſime. Eccl. 39. Omnia opera Dei vniuerſa bona valde. Item quia durabunt permanentiſſime, id eſt, in æternum. Eccle. 3. Didici, quod omnia opera, quæ fecit Deus, perſeuerant in æternum: & Eccle. 24. Omnia opera domini viuunt, & manent in ſæculum. Item quia pia ſunt excellentiſſime. In operibus enim Dei apparuit pietas infinita. Ideo bene dicitur illud Sap. 11. Miſereris omnium, quoniam omnia potes, parcis omnibus, quoniam tua ſunt. Item quia ſua ſunt euidentiſſime. Vnde ipſe dicit Iob 51. Omnia, quæ ſub cœlo ſunt, mea ſunt: Et in Pſal. dicit. Meæ ſunt omnes feræ ſyluarum, mea ſunt omnia volatilia cœli &c Item quia recta ſunt prouidentiſſime, qui enim bene cõſiderat, manifeſte videt, quod prouidẽtia Dei gubernat omnia. Vnde Sap. 6. dicitur, quod ęqualiter eſt ei cura de omnibus: & Eccl 22. Omnia videt oculus eius. Et 1. Cor. 2. Spiritus enim omnia ſcrutatur. Sunt igitur quædam omnia, quæ ſunt metuenda.

V ¶ Secundo dico, quod ſunt quædam omnia, quæ ſunt metuẽda, & iſta pro certo ſunt iudicia diuina & etiam tormenta infernalia. Iſta ſunt enim iudicia certa, ſecreta, & durabilia & æterna. Pſalm. In æternum omnia iudicia iuſtitiæ tuæ. Et ideo ſibi dicebat Dauid in Pſalm. Omnes viæ tuæ veritas, omnes viæ meæ in conſpectu tuo. Omnia, quæ intra me ſunt, nomini ſancto eius. Vnde in Pſalm. Omnia iudicia eius in conſpectu meo, & iuſtitias eius non repuli à me. Iſta ſunt igitur omnia metuenda.

X ¶ Tertio dico, quod ſunt quædam omnia, quæ ſunt conſtruẽda. Et iſta proculdubio ſunt bona opera, & mandata diuina, quæ ſcilicet ſunt ſcienda & conſtruenda Pſalm. Ad omnia mandata tua dirigebar. Vnde de bonis operibus faciendis dicit Apoſtolus 1. Cor. 10. Omnia autem facimus propter Euangelium. Et Phi. 2. Omnia facite ſine murmurationibus. Et omnia honeſte & ſecũdum ordinem fiant in vobis. Et 1. Cor. 10. Omnia in gloriam Dei facite. Et 1. Cor. 14. Omnia ſecundum ædificationem fiant &c. Iſta ſunt igitur quædam omnia, quæ ſunt conſtruenda ſeu facienda.

Y ¶ Quarto dico, quod ſunt quædam omnia, quæ ſunt deſtruẽda. Et iſta pro certo ſunt omnia vitia & peccata, ſicut de illis dicitur Iud. 10. quod omnia idola proiecerũt. Vt & hodie dicat quilibet illud Pſal. Tu remiſiſti omnia peccata mea. Quia ſicut dicitur Zach. 8. Omnia hæc ſunt, quæ ego odi, dicit dominus. Sunt igitur quædam omnia, quæ ſunt deſtruenda 4. Reg 23. Omnia phana excelſorum abſtulit Ioſias.

Z ¶ Quinto dico, quod ſunt quædam omnia, quæ ſunt induenda. Et iſta pro certo ſunt virtutes & bona exempla, de quibus ſcilicet poteſt exponi illud 2. Para. 4 Omnia de auro mundiſſimo facta ſunt. Et c. 9. Omnia vaſa conuiuij Salomonis erant aurea, id eſt, virtutibus adornata. Iſta ſunt igitur omnia induenda, ſeu recipienda.

¶ Sexto dico, quod ſunt quædam omnia, quæ ſunt cupienda. Et iſta pro certo ſunt bona paradiſi, & etiam ipſe Deus, de quibus ſcilicet dicitur 1. Corint. 17. Erit Deus omnia in omnibus. Et ipſe poteſt dicere illud 1. Cor. 9. Omnibus omnia factus ſum. Et Apoca. 22. Ecce noua facio omnia. Vt de iſtis dicamus Deo illud Tob. 10. Omnia ſimul in te vno habentes non te debuimus dimittere. Iſta ſunt igitur quædam omnia, quæ ſunt cupienda.

¶ Septimo dico, quod ſunt quædam omnia, quæ ſunt reſpuenda, & iſta pro certo ſunt omnia temporalia & mundana. Exemplo ſcilicet Apoſtolorum, qui dicebant Matth. 18. Ecce nos dimiſimus omnia, quid ergo erit nobis? Amen dico vobis, quod vos, qui reliquiſtis omnia, cum ſederit filius hominis &c. Sequitur. Centuplum accipietis, & vitam æternam poſſidebitis. Bene ergo conſulitur ibidem. Omnia quæcunque habes, vende & da pauperibus. Iſta ſunt ergo quædam omnia, quæ ſunt reſpuenda.

¶ Octauo vero dico, quod ſunt quædam omnia, quæ ſunt ſuſtinenda. Et iſta pro certo ſunt tribulamina huius vitæ quæ ſcilicet nos debemus in patientia ſuſtinere, ſicut de charitate dicitur 1. Co. 13. quod ipſa omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.

¶ Nono vero dico, quod ſunt quædam omnia quæ ſunt fugienda ſeu etiam abhorrenda. Et iſta pro certo ſunt tormenta infernalia. Omnia enim quæ ibi ſunt, mors & ignis dicuntur. Vnde Exo. 9. dicitur de Ægypto, quod mortua ſunt omnia animantia. Et Apoc. 21. dicitur, quod omnibus mendacibus pars illorum erit in ſtagno ignis. Sic igitur patet, quod omnia ſumitur multis modis. Vide ſupra de Omnis in prima diſtinctione.

Omnino. Cum Omnino, idem ſignificet, quod totaliter vel ex toto, idem quoque, quod integre vel perfecte, notandum eſt, quod ſiue accipiatur affirmatiue, vel negatiue, ſeu etiam prohibitiue vel præceptiue, ſemper ſignificat quid A

Certum,
Præfixum,
Integrum,
Completum.

Nota ergo, quod omnino ſignificat

Fixam & completam prohibitionem,
Certam & perfectam comminationem,
Totam & infectam imperfectionem,
Tutam & ſuppletam conſolationem.

¶ Dicam igitur, quod quædam ſunt, quæ per omnino nobis totaliter prohibentur. Et ſic certe dico, quod in ſcriptura nobis præcipitur,

Ne omnino malum conſortium frequentemus,
Vt omnino carnis contagium euitemus,
Vt omnino oris periurium declinemus.

Igitur omnino fugias mala conſortia. Et ſic certe prohibetur cuilibet ſacerdoti Leu. 21. quod ad omnem mortuum non ingrediatur omnino. Mortuus enim vilem infectam & infamem perſonam ſignat. Item omnino fugias carnis contagia. Et ſic cuilibet dicitur Eccl 9. Cum aliena muliere non ſedeas omnino. Itẽ omnino fugias falſa periuria Matth. 5. Ego autem dico vobis non iurare omnino. Dicam ergo, quod quędam per omnino nobis totaliter prohibentur.

¶ Item dico, quod quædam per omnino nobis totaliter comminantur. Et ſic Deus cõminatur omnino mortem ſua mandata à non ſeruantibus. Deut. 8. Prædico tibi, quod omnino diſpereas.

¶ Item dico, quod quædam per omnino mala totaliter oſtenduntur, ſeu nobis totaliter condemnantur. Et ſic dicitur 1. Cor. 5. Omnino auditur inter vos fornicatio, & adulterium. Vide ibi. Vnde etiam de totali bonorum carentia dicitur Exod. 10 quod nihil omnino virens relictum eſt in Ægypto. Et Deut. 8. dicitur de deſerto, quod ibi non erant ficus nec malogranata & nullæ omnino aquæ. Et Prouerb. 9. dicitur, quod nihil omnino ſciens ſedet in foribus &c.

¶ Item dico, quod quædam per omnino nobis totaliter promittuntur. Et ſic dicitur Deut. 4. Deus inquit non dimittet te, nec omnino delebit. Et Deut. 5. Omnino indigens & mendicus non erit inter vos.

Omnipotens. Cum nomen omnipotentiæ ad ſolum Deum pertineat, poſſumus notare, quod Dei omnipotentia apparet principaliter in tribus, videlicet quia poteſt A

Præſumptuoſos humiliare,
Delitioſos amaricare,
Defectuoſos fortificare.

¶ Poteſt (dico) humiliare præſumptuoſos, ſicut apparuit de Holoferne ſuperbiſſimo, qui tamen ad magnam humilitatem Dei omnipotentia eſt deductus. Vnde Iudith 16. dicitur: Dominus autem omnipotens necauit eum, & tradidit eum in manu fœminæ.

¶ Itẽ poteſt amaricare delitioſos, quia ſcilicet illi, qui in delitijs & mundi proſperitatibus nutriuntur, per Dei omnipotentiam ad inferni amaritudinem ſæpiſſime deducuntur. Rut. 1. Vocate me mare, id eſt, amaram, quia amaritudine repleuit me omnipotens.

¶ Item poteſt fortificare defectuoſos. Ad Dei enim omnipotentiam pertinet defectuoſos & debiles in virtutibus roborare. Vnde Eccle. 42. Confirmauit dominus omnipotens, ſtabilis in gloria. Aduerte tamẽ, quod quamuis Dei omnipotentia ſit ſumma, in tantum, quod animam & corpus poteſt perdere in gehennam, ab impijs tamen non formidatur nec timetur, nec timore ipſius à peccatis quieſcitur aut ceſſatur. Vnde ipſi videntur dicere illud Iob 21. Quis eſt omnipotens, vt ſeruiamus ei? aut quid nobis prodeſt ſi adorauerimus illum? & Iob 22. Quaſi nihil poſſet facere omnipotens, æſtimabant illum. Iſta autẽ proprie poſſunt dici de ſuperbis & præſumptuoſis, quibus videtur quod nihil poſſit eis nocere, ita quod de quolibet tali dicatur Iob 15. Tetendit aduerſus Deum manum ſuam, & contra omnipotentem roboratus eſt.

¶ Et ſi vis, adhuc dic, quod Deus eſt omnipotens, ſcilicet, B

Bonos ampliando,
Malis obuiando,

Iras leniendo,
Cuncta gubernando,
Pœnas mitigando,
Iuſtos conſeruando,
Preces audiendo,
Malos affligendo,
Alta cognoſcendo,
Sanctis inſpirando,
Cunctis imperando,
Iuſte iudicando,
Preſſos liberando,
Beatos præmiando.

Dicam igitur, quod omnipotentia Dei apparet in bonorũ ampliatione Geneſ.35. Ego Dominus omnipotens creſcere, & multiplicare te faciam. Item in malorum repercuſſione Pſal. Dominus quaſi vir pugnator, omnipotens nomen eius. Item in irarum mitigatione Gen.43. Dominus autem omnipotens faciat vobis eum placabilem ſcilicet Ioſeph fratribus. Item in cunctorum gubernatione Heſter.13. Rex inquit omnipotens, in ditione tua cuncta ſunt poſita, & non eſt, qui poſſit reſiſtere voluntati tuæ. Item in pœnarum conſolatione. Heſt.16. Hanc autẽ diem mœroris & luctus omnipotens Deus vertit in gaudium. Item in iuſtorum conſeruatione, ſeu protectione. Iob 22. Erit omnipotens contra hoſtes tuos, ſcilicet, te defendendo. Et Iob 8. Nunquid omnipotens ſubuertit quod iuſtum eſt? quaſi diceret. Non. Item in votorum exauditione Iob 8. Si omnipotentem fueris deprecatus &c. Item in malorum afflictione. Vnde de impio & peccatore poteſt dici illud Ruth 1. quod eum Dominus humiliauit, & afflixit omnipotens. Item in cunctorum præcognitione Iob 21. Ab omnipotente non ſunt abſcondita tempora. Item in ſanctorum inſpiratione Iob 32. Inſpiratio omnipotentis dat intelligẽtiam. Et 39. Spiraculum omnipotentis viuificauit me. Item omni iuriſdictione Eccl.1. Vnus eſt altiſſimus creator omnium, omnipotens, rex, potens, & metuendus nimis. Item in ſolenni iudicatione, quæ ſcilicet fiet in iudicio generali. Iob 33. Nec omnipotens ſubuertet iudicium. Et 35. Omnipotens inquit ſingulorum cauſas intuebitur. Item in oppreſſorum liberatione 2.Mac.2. Omnipotens & æternus, qui liberas Iſrael. Item beatorũ præmiatione. Vnde cuilibet beato tunc poterit dici illud Iob 22. Super omnipotentem delitijs afflues.

A **Onager.** Cum Onager ſit animal aſino ſimile in figura, quod natura ita creauit liberum, quod nullo artificio ad portanda onera edomari poteſt, & ideo communiter viuit & vagatur ſolitarium in deſerto, quamuis in domibus quorundam prælatorum aliquos viderim domeſticos, nulli tamen operi vel oneri aſſuetos, poſſumus dicere, quod in bono ſignat & in malo.

¶ Primo dico in bono. Et ſic pro certo dico, quod per onagrũ intelligitur vir perfectus, qui aſino per humilitatem & patientiã comparatur, libertate ſpirituali dotatus, & nulli ſeruituti alicuius vitij ſubiugatus ſed deſerto pœnitentiæ aſſuetus. Sic igitur nota, quod onager, id eſt, vir perfectus

Patientis firmatur viribus,
Pœnitentiæ arctatur ruribus,
Innocentiæ fundatur iuribus,
Excellentiæ leuatur turribus,
Violentiæ grauatur legibus.

¶ Igitur dico, quod vir perfectus dicitur onager, propter patientiam, in qua confirmatur. Et inde eſt, quod onager dicitur ſimilis aſino, quod eſt animal patientiſſimum. Onager etiam tantæ patientiæ dicitur, quod licet ſitiat ſupra modum, dato, quod aquam turbidam inueniat, nunquam bibit, imo expectat quouſque ſit clara. In quo ſcilicet virtus patientiæ & abſtinentiæ deſignatur, qua ſcilicet debitum tempus & opportunitas expectatur Pſal. Expectabunt onagri in ſiti ſua. ¶ Item dicitur onager propter pœnitentiam, in qua commoratur. Onager enim habitat in deſertis, quæ ſunt loca aſpera, ſterilia atque ſicca, & aſperitatis pœnitentiæ ſignatiua. Iob 14. Alij quaſi onagri in deſerto egredientur. Et Hier.2. Onager aſſuetus in ſolitudine. ¶ Item dicitur onager propter innocentiã, qua libertas datur, quia ſcilicet ſicut iſtud eſt animal liberũ, ſic iuſtus liber dicitur, quia ſeruitute alicuius vitij non grauatur. Vnde Iob 39. Quis dimiſit onagrũ liberum? ¶ Item dicitur onager propter excellentiam, qua ſurſum leuatur. Quia ſcilicet ſicut onager libenter habitat in rupibus deſertorum, ſic vere iuſti ſurſum ad altitudinem contemplationis aſcendunt. Vbi mentaliter requieſcunt. Hie.14. Onagri ſteterũt in rupibus, attraxerunt ventum quaſi dracones. ¶ Item dicitur onager propter violentiam, qua in mundo grauatur. Quia ſicut dracones ſæpe deuorant onagros in deſerto, ſic tyranni grauãt, & moleſtant iuſtos & bonos homines in hoc mundo Eccl.13. Venatio leonis onager in eremo, ſic & paſcua diuitum ſunt pauperes. Breuiter ergo de tali onagro, id eſt, de viro perfecto poteſt dici illud Hier.2. Curſor leuis explicans vias ſuas. Onager aſſuetus in ſolitudine Quære in tabula, vbi eam expoſui. Et bene dicit (in ſolitudine,) quia ſcilicet ſancti viri loca publica & frequentia, ſcilicet, mundum & mundana fugiunt, & in ſolitudine religionis vel pœnitentiæ habitant atque ſiſtunt. Oſe.8. Onager ſolitarius Ephraim Sic igitur patet, quomodo per onagrum intelligitur vir perfectus

¶ Secundo in malo ſignificato dico, quod per onagrum poteſt intelligi vir imperfectus ſcilicet peccator, & hoc certe quia eſt B

Sitibundus per cupiditatem,
Vagabundus per fatuitatem,
Furibundus per pompoſitatem,
Queribundus per rixoſitatem.

De ſiti cupiditatis allega illud prædictum. Expectabunt onagri in ſiti ſua De vagabilitate fatuitatis allega illud Iob 11. Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & quaſi pullum Onagri ſe liberum natum putat. De furioſitate pompoſitatis ſeu violentiæ & auſteritatis allega illud prædictum. Onagri ſteterunt in rupibus, attraxerunt ventum quaſi dracones. Dracones dico, ſuperbe omnia attrahentes, & ignem crudelitatis ſpirantes. De queruloſitate impatientiæ & rixoſitatis allega illud Iob 6. Nunquit rugiet onager cum non habuerit herbam? quaſi diceret, ſic: rugiet dico, ſcilicet iram & impatientiam oſtendendo. Et hæc de onagro ſufficiant in bono & in malo.

Onus. Nota, quod in ſcriptura inuenitur multiplex onus tam in bono, quam in malo. Inuenitur enim A

Onus ſuſtinendum,
Onus appetendum,
Onus deponendum,
Onus metuendum.

Onus ſuſtinendum ſignat mundi tribulationem, de quo dicitur Exo.1. quod Pharao præpoſuit filijs Iſrael magiſtros operum, vt affligerent eos oneribus Iſtud enim onus licet non ſit procurandum, eſt tamen in patientia ſi ſuperuenerit ſuſtinendum. Sicut enim tauri grauibus oneribus ſolent ſubiugari quouſque poſſit eorum ferocitas edomari, ſimiæ etiam trunco oneroſo alligãtur, vt à ſuis motibus leuibus compeſcantur, ſic Deus onus tribulationum quandoque nobis ſolet imponere, vt nos poſſit à malis noſtris deſiderijs compeſcere, & diſciplinis ſpiritualibus edomare. Num.4. Sciant ſinguli cui debeant oneri mancipari. Tales enim ſic tribulati & onerati ſolent à domino conſolari, & refectione cœleſtis gloriæ ſatiari. Bubulcus enim quamuis boues & aſinos de die fortiter oneret, eoſque compellat onera grauia portare, ſolet tamen in ſero de ipſis optime curare, & eos cibis, & ſtraminibus ſatiare. Sic vere Deus in ſero mortis illos in paradiſo ſatiat, quos in die præſentis vitæ oneribus tribulationum grauat, ſicut ipſe promittit dicens Matt.11. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Figura ad hæc Hie.17. Vbi Dominus prohibet, ne in die ſabbathi onus per portas Hieruſalem inferatur. Sabbathum enim requiẽ paradiſi ſignat, vbi onera tribulationum nullus portat. Vnde ibidem non inferatis onus per portas ciuitatis huius diei ſabbathi. Hoc eſt igitur onus ſuſtinendum, quod deſignat mundi tribulationem.

¶ Onus appetendum ſignat Chriſti ſubiugationem, ſcilicet, onus legis diuinæ & mandatorum, ſeu onus regularis diſciplinæ, & regularium ſtatutorum. Sicut enim piſcis, qui dicitur rex locuſtarum, poteſt diu viuere extra aquam, dum tamen aliquod graue onus, ſeu aliquod graue ſaxum ſupra dorſum ipſius imponatur, & hoc prout dicunt homines maritimi, propterea quia tunc ſe ſemper eſſe credit in mari in rupe & in cauerna ſua quãdo ſuper ſe ſentit lapidem, & ſic ex imaginatione decipitur, & viuere diutius cum tali onere comprobatur, ſic vere dico ſpiritualiter, quod onus ſpirituale prædictum nobis ſolet communicare vitam gratiæ, & mortem peccatorum a nobis penitus elongare. Iſti figurantur 3.Reg.5. in illis ſeptuaginta millibus equorum, qui onera portabant pro templi domini ædificatione. Quia vere ad ædificationem templi Eccleſiæ militantis valde neceſſarij ſunt illi, qui Chriſti oneribus, ſtatutis, mandatis & iuſſionibus ſeipſos dedicant, & ſubmittunt. Iſtud eſt illud onus, de quo Chriſtus dixit Matth.11 Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Et ad Gala.6. Alter alterius onera portate. Quamuis pro certo multi ſint hodie iudices & prælati, qui onera grauia & importabilia imponunt humeris ſubditorum, digito autem ſuo nolunt ea mouere. Et iſti ſunt ſtulti, quia ſæpe fit, quod ſine cauſa faciunt ſubditos deſperare. Exemplo cameli, qui ſi plus debito oneratur, ſolet onus in totum reijcere, ſi vero iuxta vires ſuas onus ſibi impoſitum fuerit, ſolet ipſum in patientia ſuſtinere. Ad quod facit figura Exod.1. in filijs Iſrael,

qui moderate afflicti oneribus & operibus Ægyptiorum, in patientia operabantur. Tandem vltra debitum grauati, clamare & murmurare compellebantur. Luc.11. Oneratis homines oneribus, quæ portari non poſſunt. Non ſic chariſſimi, ſed imponatur ſubditis iugum ſuaue, & onus leue, vt in charitate viuentes poſſit alter alterius onera ſupportare. Exemplo ſcilicet Apoſtoli, qui dicebat 2. Cor.11. Nulli oneroſus fui, ſcilicet vltra debitum. Vnde ibidem. Sine onere me vobis ſeruaui. Quod eſt contra importunos & oneroſos, qui ſcilicet ſunt alijs omnibus oneroſi, iuxta illud 2. Reg.15. Si veneris mecum, eris mihi oneri. Eſt igitur onus appetendum, quod ſignat Chriſti ſubiugationem ſeu etiam diſciplinam & correctionem.

C ❡ Onus deponendum ſignat peccati aggrauationem ſiue aggregationem. Sicut enim ceruus omni anno eijcit cornua, quod bene prouiſum eſt à natura, pro eo, quod cornua ipſius nimis creſcunt, & ſic ſibi nimium fierent oneroſa, ſic vere nos debemus peccata noſtra eijcere, & deponere, pro eo, quod ſunt quædam cornua ſuperbiæ contra Deum, quæ in nobis faciliter creſcunt, & ideo niſi deponerentur, poſſent nos vſque ad inferos aggrauare. Quia ſicut dicitur in Pſal. Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me.

D ❡ Onus vero metuendum ſignat inferni mortem, & damnationem, & onus pœnæ æternæ, quod ita eſt graue, quod nec excuti, nec ſuſtineri poteſt, & tamen ſuſtineri neceſſe eſt, quia ſicut dicitur Gal.6. Vnuſquiſque onus ſuum portabit. Iſtud onus figuratur in illis oneribus, de quibus fit mentio in ſcriptura vbi dicitur: Onus Babylonis, Eſ.*13*. Onus Damaſci, Eſa.17. Onus Ægypti, Eſa. *19*. Onus deſerti maris, Eſa.*21*. Onus Tyri, Eſa.*23*. &c. Per iſta enim onera, per quæ ſignificatæ fuerunt pœnæ temporales iſtarum regionum & ciuitatum, poſſunt intelligi onera pœnarũ inferni, per quas affliguntur & puniuntur regiones, id eſt, legiones hominum iniquorum. Onus enim Babylonis, quæ interpretatur confuſio, ſignat pœnam & damnationem ſuperborum, qui præ cæteris confundi merentur. Onus Damaſci, quæ interpretatur ſanguineus ſaccus, ſignat pœnam & damnationem carnalium & luxurioſorum. Onus Ægypti, quæ interpretatur obſcuritas, ſignat pœnam & damnationem hominum inuidorum. Onus deſerti, quæ eſt terra arida & ſicca, ſignat pœnam & damnationem hominum detractorum & exploratorum, qui ſcilicet omnia aliorum facta volunt videre. Onus vero tyri, qui interpretatur anguſtia, ſignat pœnam & damnationem hominum iracundorum. Omnes enim iſti onus pœnæ æternæ ſuſtinebunt, & patienter ipſum portare perpetuo compellẽtur. Hie. *23*. Onus domini vos eſtis. Ideo de quolibet beato dicitur in Pſal. quod dominus diuertit ab oneribus dorſum eius &c. Vide ſupra de grauitate, de iugo & infra de pondere.

A **Onias.** Nota, quod Onias fuit ſummus ſacerdos populi Iudæorum, qui in ſcriptura plurimum commẽdatur, tamen fuit per ambitionem à ſacerdotio depoſitus, & tandẽ nequiter interfectus, ſicut 2. Mac. 3. & 4. per ordinem reperitur. Interpretatur autem Onias mœrens domino, vel dolor domini, ſeu iniquus domino, vel inutilis Dominus, ſeu murmurans domino, vel inuſitatio domini. Iſta non proſequor, quia paucę ſunt auctoritates. Et ideo non videtur vtilitas magna in proſequutione.

A **Operari. Opus. Opera.** Cum Opus, in quantum habet rationem meriti vel demeriti, nihil aliud ſit quam actus rationabilis creaturę à deliberata voluntate procedens, poſſumus dicere, quod in ſcriptura poſſunt diuerſa genera operum inueniri, ſcilicet,

Opera quædam { Admiranda, Imitanda, Frequentanda, Deteſtanda.

Prima ſunt opera diuinæ poteſtatis,
Secunda ſunt opera diuinæ bonitatis,
Tertia ſunt opera humanæ bonitatis,
Quarta vero ſunt opera humanæ prauitatis.

B ❡ Dico ergo, quod ſunt opera diuinæ poteſtatis, quæ debent admirari. Pſalm. Mirabilia ſunt opera tua Domine, & anima mea cognoſcet nimis. Si enim mirabilia ſunt opera aranearum, apũ, formicarum, & multorum aliorum animalium, pro eo quod humana ſapientia & potentia ad productionem talium non attingit, multo magis opera Dei, quæ continue facit in rerum productione & gubernatione, ſunt admiranda, ad quorum non ſolum productionem, ſed nec etiam perfectionem cogitare vix, aut nunquam noſtra creata potentia ſe extendit. Et de hoc admiratiue loquitur Dauid in Pſalm. dicens. Quam magnificata ſunt opera tua domine, omnia in ſapientia feciſti. Impleta eſt terra poſſeſſione tua. ❡ Item ſunt opera diuinæ bonitatis, quæ debent imitari. Et iſta ſunt, quæ concernunt ſuam miſericordiam, quæ ſcilicet ipſe quotidie facit, quando aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione. Et potiſſime iſta ſunt illa opera quæ ipſe in mundo exercuit factus homo, de quibus ipſe dicit. Ioan. 4. Opera, quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me. Ipſe enim exercuit opera charitatis & amicitiæ, parcitatis & abſtinentiæ, humilitatis & obedientiæ, ſeueritatis & iuſtitiæ. Eccl. *39*. Opera omnia Dei bona, & non eſt dicere, hoc illo melius. ❡ Item ſunt opera humanæ ſanctitatis, quæ debent frequentari. Et iſta ſunt bona & ſancta opera & honeſta, de quibus infra dicemus, & de iſtis dicitur Eccle.14. Ante mortem operare iuſtitiã. ❡ Item ſunt opera humanę prauitatis, quæ debent euitari. Et iſta ſunt mala opera & vitioſa, de quibus etiam aliquid eſt dicendum Rom.13. Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Dicamus igitur aliquid de operibus virtuoſis, & aliquid de operibus vitioſis.

C ❡ Opus virtuoſum eſt illud, in quo vltimata perfectio ſolet conſiſtere vel ineſſe. Sicut enim vltima & ſumma perfectio arboris eſt productio fructuum, quia ſcilicet omnia illa, quæ præcedunt fructum, flos videlicet & folium, ad fructum ſicut ad quid perfectum, & ad quid vltimum ordinãtur, ſic vltima animæ perfectio pro tempore huius vitæ conſiſtit in productione bonorum operum, & virtutum, quia ſcilicet omnia alia præcedentia ſcilicet flores bonarum affectionum, & folia bonarum locutionum, vltimate ordinantur ad illam. Sicut ergo omnes mundæ creaturæ habent certas operationes ſibi iniunctas & indictas à natura, quas non ceſſant vel continue exercere, vel ſtatutis temporibus adimplere, ſic vere omnes homines ad productionem bonorum operum ſunt naturaliter ordinati, & ideo in ipſis debent eſſe iugiter, & continue occupati. Et hoc eſt, ad quod inducitur homo Eccl. 9. vbi dicitur. Quodcunque poteſt manus tua facere, inſtanter operare. ❡ Vbi aduerte, quod ab bona opera facienda requiritur in bene operante, ſcilicet,

Amplitudo generalis intentionis. [Quodcunque inquit.]
Aptitudo perſonalis conditionis. [Manus tua] quaſi dicat, non aliena
Promptitudo cordialis affectionis [Inſtanter operare.]

Iſta enim tria in bene operante requiruntur, ſcilicet ipſorum operum cumulatio, propriæ perſonæ occupatio, parati animi ſeu affectus cœleſtis executio.

D ❡ Dico quod requiritur in bene operante, quod habet generalem intentionem. Quodcunque poteſt &c. Sicut enim terra non eſt contenta proferre, vnum bonum fructum, quinimo omnia bonorum genera fructuum ſolet generare. Arbores etiam quædam ita ſunt opulentæ, quod non ſolum ſemel, imo etiam bis, & ter, vel quater in anno proferunt fructus ſuos, ſicut patet de citronibus & limonibus (quæ continue & pluries fructus habent, hyeme ſcilicet & æſtate, ita quod dum vnus fructus colligitur, ſemper alius aut floret, aut viret, aut inchoatur.) Aliqua etiam ſunt volatilia, quæ non ſemel in anno ſolum, imo pullificãt omni menſe, ſicut de columbis dicitur in Ægypto. Aliqua etiam ſunt animalia, quæ tantæ ſunt fœcunditatis, quod dum fœtum vnum ſolent parere, ſemper ſolent prægnãtia de alio remanere, ſicut in multis inſulis eſt de cuniculis comprobatum, ſic pro certo ſpiritualiter loquendo, nos debemus in productione ſpiritualium fructuum, fœtuum & pullorum, id eſt, in factione bonorum operum mirabiliter fertiles eſſe & fœcundi, quia ſcilicet non vnum bonum opus, ſed plura, non ſemel, ſed pluries debemus producere, & vno exẽplo ſemper debemus aliud inchoare, ita quod nunquam debemus vacui eſſe, & ſine illis fructibus, nec in æſtate proſperitatis, nec in hyeme aduerſitatis, ſed in ipſis cõtinue debemus abundare. Quodcunque inquit, quaſi dicat, non eſt vnum ſolum faciendum, ſed generaliter quodcunque poteſt fieri, eſt ſimpliciter exequendum, iuxta illud Ioan. 2. Quodcunque dixerit vobis, facite. Ad quod monet Apoſtolus *2*. Cor. *9*. In omnibus omnem ſufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum. Quodcunque ergo. ❡ Et poſſumus aduertere, quod multa ſunt bona opera, quæ à nobis generaliter ſunt habenda, ſcilicet,

Opera { Iuſtitiæ & æquitatis, Clementiæ & pietatis, Scientiæ & veritatis, Amicitiæ & charitatis, Patientiæ & firmitatis, Apparentiæ & totius honeſtatis.

De operibus iuſtitiæ dicitur Eſaiæ *32*. Et erit opus iuſtitiæ pax, & cultus iuſtitiæ ſilentium. De operibus clementiæ

dicitur

dicitur Matth. 26. Vbi de Magdalena vnguenta fundente dixit Christus Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonũ operata est in me De operibus scientiæ Dei dicitur Ezec. 1. Aspectus rotarum & opus earum quasi visio maris. Et Eccl. 27. Veritas ad illos, qui operantur illam, reuertetur. De operibus charitatis & amicitiæ dicitur Gala. 6. Dum tempus habemus operemur bonũ ad omnes. De operibus firmitatis & patientiæ dicitur Iac. 1. Tribulatio patientiam operatur. De operibus vero honestatis, & apparentiæ dicitur Rom. 13. Abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Et breuiter quanto plura genera bonorũ operum producimus, tanto opulentiores arbores dici poterimus Quodcunque, inquit. Mat. 6. Omnia, quæcunque vultis vt faciant vobis homines sic & vos facite illis. Patet ergo, quod bene operans debet ad omnia generaliter dilatari.

E ¶ Deinde dico, quod ipse debet in persona corporaliter occupari. [Manus inquit tua] quia scilicet homo per manum suã, non alienam debet facere bona opera. Quod est contra illos, qui per vicarios faciunt beneficia sua deseruiri, & qui per substitutos faciunt orationes, peregrinationes, & pœnitentias adimpleri, quia scilicet isti non per manum suam, sed per manum alienam faciunt facta sua, similes istis de Lombardia, qui in faciendis guerris summe delectantur, ipsas tamen manualiter non faciunt, sed per substitutos stipendiarios ipsas agunt. Non sic, sed apponamus ibi manum nostram. Exemplo illius fortis mulieris, de qua dicitur Prou. 31. quod operata est consilio manuum suarum, & facta est quasi nauis institoris. Debet igitur operans in persona corporaliter occupari.

F ¶ Denique dico, quod ipse operans debet ad implendum celeriter excitari seu agitari [Instanter inquit operare]. Sicut enim res quanto sunt nobiliores, tanto solent actus suos & operationes suas citius & velocius facere, & in actus suos celerius prorumpere, & exire: sicut patet de sole qui opus & actum illuminationis diffundere, & in oculo, qui actum videndi solet celeriter exercere, sic proculdubio inter homines ille perfectior & nobilior apud Deum dicitur, qui promptius & celerius operatur, & qui cum minori dilatione ad actum bonorum operum applicatur [Instanter inquit operare] id est, cito, velociter, feruenter & faciliter, sicut dicitur Prouerb. 22. Vidisti hominem velocem in opere suo, coram regibus stabit. Instanter ergo operare. Et ab hoc inducimur Ecclesi. 31. dicitur. In omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi Et Ecclesiast. 33. In omnibus operibus tuis præcellens esto. Istud non faciunt homines pigri, & imbecilles, qui si aliquando aliquod bonum opus faciunt, ita tarde. & ita difficulter illud faciunt, quod quasi penitus illud vendunt. Patet de auaris cum difficultate eleemosynam erogantibus. Patet de malis religiosis cum difficultate prælato obedientibus. Patet de obstinatis cum difficultate & tarditate pœnitentiam facientibus. Isti enim non operãtur instanter, sed negligenter, non ex voluntate, sed ex necessitate. De quibus dicitur ad Tit. 1 quod ipsi sunt abominati & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.

¶ Et aduerte, quod bonum opus est celeriter faciendum propter tria, videlicet propter

Temporis breuitatem,
Operis bonitatem,
Muneris quantitatem.

¶ Dico propter temporis breuitatem. Ille enim qui habet aliquod opus facere, & habet parum de tempore, solet celerius & instantius laborare, sic quia valde breue tempus ad bona opera facienda habemus, scilicet nunc, necesse, quod circa hoc celeriter insistamus. Galat. 6. Dum tempus habemus, operemur bonũ ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. ¶ Item dico propter operis bonitatem, quanto enim opus est melius & gratiosius, tanto debet impleri instantius & libentius 2. ad Tim. 3. Perfectus sit homo Dei, & ad omne opus bonum instructus. ¶ Item dico propter muneris largitatem, quia scilicet sicut propter bonum & magnum præmium & salarium solet homo libentius & promptius operari, sic quia summum & æternum præmium gloriæ paradisi propter bona opera promittitur, iustum est, quod instanti diligentia compleantur. Ideo dicitur 2. Para. 15. Confortamini & non dissoluantur manus vestræ. Est enim merces operi vestro. Sic ergo patet, quod bene operans debet in bene operando Celeriter se præparare. Personaliter se occupare. Generaliter se dilatare. Bene ergo dictum fuit. Quodcunque potest facere manus tua, instanter operare. Multa alia possent de operibus dici & multa exempla applicari, sed quia in diuersis locis huius operis de bonis vel malis operibus satis plene tractatur, hinc est, quod sub breuitate transcurro.

G ¶ Sed adhuc aliquid dicendum est de operibus vitiosis. Notemus ergo, quod sicut inter infimas creaturas aliquæ sunt deditæ ad faciendum aliqua opera respectu aliorum vilia, turpia & nociua, sicut patet de leonibus & lupis, qui semper parati sunt ad opera crudelitatis, & sic de alijs, ita proculdubio inter homines multi sunt qui semper parati sunt ad opera totius iniquitatis & prauitatis. Et ideo possumus notare, quod inter cætera opera, quæ dicuntur mala, ista obtinent principatum, videlicet,

Opus {
Crudelitatis & sæuitiæ,
Carnalitatis & luxuriæ,
Tepiditatis & acediæ,
Pompositatis & superbiæ,
Cupiditatis & auaritiæ,
Fragilitatis & inconstantiæ,
Obscuritatis & insipientiæ.
}

De operibus crudelitatis & iniustitiæ dicitur in Psalm. In corde iniquitatem operamini in terra, iniustitias manus vestræ concinnant. De operibus carnalitatis & immunditiæ dicitur Ezech. 16. In quo mundabo cor tuum, cum facias omnia opera hæc mulieris meretricis & procacis? De operibus tepiditatis & negligentiæ dicitur Prou. 10 Egestatem operata est manus remissa. Cõtra illud Eccl 4. Noli esse inutilis & remissus in operibus tuis. De operibus pompositatis & excellentiæ dicitur Hier. 51. Vana sunt opera, & risu digna. De operibus cupiditatis & auaritiæ dicitur Esa. 59. Opera eorum inutilia, & labores eorum sine fructu. De operibus fragilitatis & inconstantiæ dicitur Prou. 11. Impius facit opus instabile. De operibus vero obscuritatis & ignorantiæ dicitur Ioan. 3. Dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. Erant enim eorum mala opera &c.

¶ Si vero vlterius volueris de opere, seu operibus dilatare, notabis, quod, sicut in scriptura sacra reperitur, tria sunt genera operum, videlicet, H

Opera {
Summa & gloriosa,
Bona & virtuosa.
Praua & vitiosa.
}

Prima sunt opera supernæ Deitatis,
Secunda sunt opera humanæ bonitatis,
Tertia sunt opera vesanæ voluntatis.

¶ Primo ergo principaliter dicam, quod inueniuntur opera Deitatis supernæ, res enim quanto sunt magis virtuosæ, tanto sunt magis actiuæ & operosæ. Et inde est, quod cœlestia corpora, quæ maximæ sunt virtutis, continuo agunt, operantur, & influunt, & à motu & opere nunquam sistunt. Multo ergo fortius Deus cum sit virtutis infinitæ, magna & mirabilia operatur, & à motu mirabilium operum nequaquam desinit aut tardatur. Vnde ipsemet dicit in Euangelio Ioan. 5. Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Et 1. Cor. 12. dicitur, quod idem est Deus, qui operatur omnia in omnibus.

¶ Circa quod est aduertendum, quòd Deus quadrupliciter operatur, videlicet, Opera

Potentiæ, quæ debent meditari,
Prudentiæ seu sapientiæ quæ debent admirari,
Clementiæ, quæ debent imitari,
Iustitiæ, quæ debent formidari.

¶ Dicam ergo, quòd inueniuntur opera diuinæ potentiæ, quæ sunt speculanda seu honoranda. Et ista sunt opera creationis, quæ nihilo producuntur inesse. Et re vera, qui benè attendit ad potentiã diuinæ creationis, & quomodo opera sua sunt maxima, pulcherrima, & durabilissima, sicut apparet in cœli magnitudine, in stellarum pulchritudine, in spirituum scientifica limpitudine, & in omni fixa & permanenti longitudine, & durabili fortitudine, satis inueniet materiam meditandi. Sicut enim in Psalm. dicitur: Opera manuum ipsius sunt cœli. Et ideo Dauid in Psalm. dicebat ipsi Deo: Meditabor in omnibus operibus tuis, & in adinuentionibus tuis exercebor: & Psalm. 8. Quoniam videbo cœlos tuos opera digitorum tuorũ, lunã & stellas, quas tu fundasti. Quinimò etiam ad ista potentissima opera videnda & meditanda dicitur in Psalm. Venite, & videte opera Domini &c. Stupenda etiam & veneranda. Psalm. Quàm terribilia sunt opera tua Domine, nimis profundæ sunt cogitationes tuæ. Dicenda insuper, & recitanda. Psalm. Annuncient opera eius in exultatione: & alibi: Opera manuum eius annunciat firmamentum. Benè ergo dicebat ipse Dauid in Psalm. Memor fui operum Domini, quia memor ero ab initio mirabilium tuorum, quasi dicat: Opera Dei sunt meditanda, & tenaci memoriæ commendanda. Narratur enim, quòd in Insula Indiæ, quæ dicitur Ceylon, Rex habet quendam preciosissimum & maximum carbunculum, quem Rex Insulæ præfatæ pro regni honore & coronæ portat continuè loco sceptri. Et meritò, quia in toto orbe non est ei similis in quanti-

quantitate, splendore, & valore. Nam ratione dicti carbunculi totus ipse rex (vt aiunt) rutilat sicut ignis. Narrat autem Marcus Paulus in libro suo de mirabilibus orientis; quòd lapis iste taliter fuit inuentus. Quidam enim forefecerat erga regem, & timens mortem fugit ad montes, dum igitur solus lateret inter horrendas rupes, vidit, quòd omni die feræ, quæ erant in illis rupibus, se inuicem congregabant, & quandam cauernam seu foueam subintrabant, & tandem ad loca propria remeabant. Iste igitur admirans cauernam ingressus vsque ad profundum foueæ penetrauit, & ibi claritatem maximam reperiens, lapidem illum in quodam angulo vidit, & quòd feræ ad videndum lapidem, & se in aspectu ipsius delectandum omni die veniebant, dilucidè recognouit, lapidem igitur ad regem detulit, & pacem cum eo impetrauit. O charissimi, quid dicam de isto exemplo? Si enim istà animalia bruta in consideratione vnius lapidis se taliter delectabant, quòd omni die ad speculationem ipsius veniebant, quid debent facere filij rationis, qui vident à Deo tot mirabilia opera per ipsius infinitam potentiam esse facta? In quibus certè tanta relucet claritas maiestatis, quod impossibile est rationem inueniri, iuxta illud Ecclesiast. 8. Intellexit, quod omnium operum Dei nullam possit homo inuenire rationem. Proculdubio possum dicere, quod talia Dei opera ipsi debent considerare, & ipsa inuestigatione subtili, non tamen plus, quam deceat, indagare. Vnde in Psalm. dicitur: Venite, & videte opera Domini, Domine Deus magnificatus es vehementer. Quæ tamen sunt hodie contra multos, qui scilicet opera Dei nolunt meditari, vel attendere, sed solum circa opera hominum solent continuo se tenere, sicut clerici scientiarum ciuilium, qui diuina opera non attendunt, imò potius illos, qui circa diuina cogitant, & vilipendunt, & circa facta sæculi vacant totaliter, & intendunt. De istis dicitur Sapient. 13. Neque operibus attendentes cognouerunt, quis esset artifex. In Psalm dicitur: Quàm terribilia sunt opera tua Domine, nimis profundæ sunt cogitationes tuæ. Vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc. Et alibi: Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum eius destrues illos. Et alibi: Obliti sunt operum eius, & mirabilium eius, quæ ostendit illis. Non sic, sed reminiscantur, & non obliuiscantur operum Domini, & mandata eius exquirant, quia sicut dictum est, ista sunt opera diuinæ potentiæ, quæ sunt speculanda seu honoranda.

I ¶ Inueniuntur etiam opera diuinæ prudentiæ seu sapientiæ, quæ sunt admiranda. Et ista pro certo sunt opera diuinæ gubernationis, quia scilicet ipse Deus regit & dirigit vniuersa, quæ re vera valde sunt admiranda, iuxta illud Psalm. Mirabilia opera tua, & anima mea cognoscet nimis. O Deus, qui benè considararet in regimine mundi, qualis & quanta est occulta Dei prouidentia, & qualiter concordant fatorum necessitas, & casuum contingentia, pro certo bene perpenderet diuinam sapientiam esse summam. Qui etiam consideraret in cœlestibus & arduis, quanta sit motuum concors diuersitas, quanta sit orbium velox agilitas, quanta sit in stellis virtus & claritas, quanta sit in cunctis manens æternitas, certè benè deberet mirari. Etiam in istis minimis animalibus, qui benè consideraret, quanta sit in formicis diligentia, quanta sit in apibus opulentia, quanta in araneis vigilantia, quanta etiam (teste Plinio) in aliquibus auibus secreta (si fas est dicere) intelligentia, certè benè deberet admiratione perfundi, & ad commendationem diuinorum operum mentaliter eleuari, dicens scilicet illud Apocalyps. 5. Magna & terribilia sunt opera tua Domine. In his enim omnibus relucet sapientia creatoris, qui certè ad sui considerationem trahit mentem & animum viatoris, dicentis scilicet illud prædictum: Quàm magnificata sunt opera tua Domine, omnia in sapientia fecisti. Sapient. 9. Tecum sapientia tua, quæ nouit opera tua. Patet ergo, quòd inueniuntur opera diuinæ prudentiæ, quæ sunt admiranda.

K ¶ Etiam inueniuntur opera diuinæ clementiæ, quæ sunt imitanda. Et ista proculdubio sunt opera bonitatis diuinæ. De quibus dicitur illud prædictum, scilicet, quòd opera Domini vniuersa bona valde. Et aduerte, quòd opera bonitatis & clementiæ Dei sunt

Opus { Humanæ reparationis,
Fraternæ consolationis,
Internæ reuelationis,
Externæ castigationis,
Æternæ retributionis. }

¶ Dico ergo, quòd ipse fecit opus humanæ reparationis, seu etiam diuinæ incarnationis, quod re vera fuit summum, & arduum, & pium. De isto dicitur Abac. 1. Opus factum est in diebus vestris, quod nemo credet, quando narrabitur ei. Istud tamen
Diuinitus fuit fabricatum,
In scriptura valde commendatum,
A Prophetis multum affatum,
In publico cunctis demonstratum.
Dico ergo, quòd istud opus fuit diuinitus fabricatum. Sola enim diuina potentia, & non humana, tantum opus potuit facere. Vnde sibi potest dici illud Esa. 45. Opus tuum absque manibus est. Manibus, dico, id est, operationibus humanis. Figura Daniel. 2. de lapide paruo, qui abscissus fuit de monte sine manibus, &c. Vnde etiam de eo dicitur in Psalm. quod istud est opus, quod Deus operatus est in diebus eorum, & in temporibus antiquis. Hoc opus igitur fuit diuinitus fabricatum. Item fuit in scripturis valde commendatum. Vnde de isto opere dicitur Ecclesiast. 24. quòd gloria Domini plenum est opus. Vnde ipse etiam Dei filius incarnatus opus Dei dicitur Ecclesiast. 43. Sol in aspectu annuncians, in exitu vas admirabile, opus excelsi. Item fuit à Prophetis valde affatum. Vnde ipsi dicebant Abac. 3. Domine, opus tuum in medio annorum tuorum viuifica illud. Item fuit in publico cunctis reuelatum, quia scilic. visibiliter apparuit homo factus, iuxta illud Psalm. Qui nauigant mare in nauibus, facientes operationes in aquis multis, ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia in profundo. Istud est igitur opus humanæ reparationis.

L ¶ Item dico, quòd ad Dei clementiam pertinet opus fraternæ consolationis. Et ista pro certo sunt illa opera, quibus Deus
Nutrit indigentes,
Regit ignorantes,
Iuuat impotentes,
Sanat ægrotantes,
Lauat delinquentes, seu etiam dilabentes.
Est igitur istud opus diuinum, quo dat nutrimentum indigentibus, quo semetipsum cibauit Christus, dicens Ioan. 4. Meus cibus est, vt perficiam opus eius &c. Item quo dat regimentum ignorantibus. Psalm. Respice Domine in seruos tuos, & in opera tua, & dirige fines eorum. Item quo dat iuuamentum impotentibus. Iob 14. Operi manuum tuarum porriges dexteram: & in Psalm. Opera manuum tuarum ne despicias. Item quo dat sanamentum ægrotantibus, quia sicut dicitur Gala. 5. Iste est, qui tribuit nobis spiritum, & operatur virtutes. Item quo dat leuamentum, seu saluamentum pœnitentibus Psalm. Operatus est salutem in medio terræ, id est, in corde terrei peccatoris, ipsum scilicet ad pœnitentiam reuocando. Sic igitur patet, quòd ad diuinam clementiam pertinet opus supernæ consolationis.

M ¶ Item dico, quòd ad Dei clementiam pertinet opus internæ reuelationis, quo scilicet abscondita sapientiæ & fidei sunt hominibus reuelata, de quo in Psalm. dicitur, quòd omnia opera eius in fide: & Ecclesiast. 17. dicitur, quòd Deus ostendit illis magnalia operum suorum.

N ¶ Item dico, quòd ad Dei clementiam pertinet opus externæ tribulationis. Quia re vera Deus misericorditer tribulationes solet inferre, vt sic possit suos ad viam veritatis reducere, & à malis operibus retro ferre. Psalm. Terribilia sunt opera tua Domine. Miserationes enim eius super omnia opera eius. Et ideo, quos per benignitatem non corrigit, per tribulationem sanat & dirigit. Quod etiam ipse docet Ecclesiast. 30. vbi dicit: Doce filium tuum, & operare in illo. Istud est igitur opus externæ tribulationis.

O ¶ Item dico, quòd ad Dei clementiam pertinet opus æternæ retributionis, scil. concessio gloriæ Paradisi, quod certè est

Opus { Secretum & inuisibile,
Completum & admirabile,
Perfectum & commendabile. }

Opus, dico, inuisibile, & valde secretum Ecclesi. 11. Gloriosa & inuisibilia opera eius: & Ecclesi. 17. Eius opera sunt in absconsis. Opus etiam admirabile & plenè completum Eccl. 11. Mirabilia opera altissimi solius. Opus insuper commendabile & verè perfectum. 1. Regum 29. Opera eius bona sunt valde. Sic igitur patet, quòd inueniuntur opera diuinæ clementiæ, quæ sunt imitanda.

P ¶ Præterea inueniuntur opera diuinæ iustitiæ, quæ sunt formidanda, & ista pro certo sunt illa opera quę Deus exercet contra impios & damnatos, ipsos scil. in mundo sine correctione dimittendo, & in inferno iuxta demerita puniendo. Sicut enim dicitur in Psalm. Opera manuum eius veritas & iudicium: & Baruch 2. Iustus est Dominus in omnibus operibus suis. Et pro certo rationabile est, quod illi, qui modò contemnunt suam clementiam, in fine sentiant suam iustitiam. Eccl. 16. Opera iustitiæ eius quis enunciabit? Sic igitur patet, quod inueniuntur opera deitatis supernæ. Et hoc est primum principale.

Q ¶ Secundò principaliter dico, quòd inueniuntur opera bonitatis internæ, & ista sunt bona opera, meritoria se & perfecta, quæ sc. sunt semina, quibus Paradisi fructus recolliguntur. Sicut enim boni rami à bono stipite procedentes faciant (vt communiter) bonos fructus, quia sc. ramus (vt communiter) natura stipitis

pitis imitatur, sic vere nos, qui sumus rami optimi stipitis, & filij optimi patris, scilicet Christi, debemus fructus bonorum operũ producere, & exemplo eius bonis & virtuosis operibus abundare, iuxta illud Ioan. 8. Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite: Exemplo scilicet illius piæ mulieris Tabitæ, de qua dicitur Acto. 9. quod ipsa erat plena operibus bonis. Si vis aliquantulum dilatare, notabis, quod bona opera debent fieri cum

Instanti celeritate,
Constanti maturitate,
Præstanti copiositate,
Distanti diuturnitate.

Sit igitur in bonis operibus nostris instans celeritas & diligentia. Quanto enim causa est perfectior, tanto ad introducendum operationem & effectum est actuosior. Patet de sole, qui in instanti diffundit radios ab oriente in occidentem virtutem, claritatem, & calorem ipsius subitò deferentes. Sic vere dico, quod viri perfecti operationes virtuosas instanter & diligenter operãtur, & sine negligentia statim ad emittendum ramos bonorum operum animantur. Audierunt enim illud Hier. 48. quod maledictus qui facit opus domini fraudulenter: aliâ litera, negligenter. Ideo benedictum est Eccl. 9. Quodcunque potest manus tua facere, instanter operare. Et illud Eccle. 31. In omnibus operibus tuis esto velox & omnis infirmitas non occurret tibi. Et illud Prou. 22. Vidisti virum velocem in opere suo, coram regibus stabit, quasi dicat, illi, qui sunt in bonis operibus, veloces & diligẽtes, pro certo digni sunt quod coram regibus, scilicet Deo & Angelis esse in cœlis debeant seruientes, & ipsi beatifice ministrãtes. 2. Esd. 1. Directa sunt opera Iosuæ in conspectu Domini. Vt & tales sic diligenter operantes sint de illis de quibus dicitur 2. Esdr. 7. Insistebant operibus sacrosanctis diligentissime. Et merito, quia sicut dicitur Prouerb. 18. Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis. Sit igitur in executione bonorum operum instans celeritas & diligentia.

R ¶ Sit etiam ibi constans maturitas & sapientia. Quamuis enim in bono opere debeat esse instans celeritas, non tamen impetuosa aut præceps fatuitas seu agilitas. Natura enim non operatur impetuose, sed potius maturè, deliberatè & seriosè, sicut patet de arboribus, quæ per debitas successiones, flores & fructus emittunt. Sic vere homo debet mature & seriose fructum bonorum operum producere, & ab omni furioso impetu abstinere, iuxta illud Ecc. 3. Filij in mansuetudine opera tua perfice. Et merito, quia pro certo sicut dicit Sap. 8. Nihil est sapientia locupletius, quæ omnia operatur. Et aduerte, quod opus prudenter elicitum plura concomitantur, videlicet,

Satietas & abundantia,
Anxietas & tremulentia,
Sobrietas & continentia,
Stabilitas & patientia,
Nobilitas & excellentia,
Seueritas atque iustitia,
Auctoritas atque constantia,
Asperitas & pœnitentia,
Fidelitas & amicitia.

Igitur dico, quod bona opera concomitatur abundantia & satietas, quia sicut dicitur Prou. 18. Qui operatur terram suam, satiabitur panibus. Item tremulentia & anxietas, scilicet contritionis, & diuini timoris Phi. 2. Cum metu & tremore salutem vestram operamini Item continentia, & sobrietas Prou. 21. Qui autem mundus est, rectum est opus eius. Et in Psalm. 13. Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Item patientia & stabilitas. Iaco. 1. Probatio fidei vestræ patientiam operatur. Item excellentia & nobilitas, quia sicut dicitur Eccle. 14. Omne opus electum iustificabitur, & qui operatur illud honorabitur. Item iustitia atque seueritas, quia sicut dicitur Prouerb. 10. Opus iusti ad vitam Psalm. Operatur iustitiam, & loquitur veritatem in corde suo. Item constantia, seu auctoritas. Vide 7. Mach. 3. Similis factus est leoni in operibus suis. Item pœnitentia & asperitas. Acto. 26. Digna pœnitentiæ opera facientes. Item amicitia & fidelitas. Apoc. 2. Noui opera tua & fidem. Et breuiter ista sunt

Opera, quibus homo { Iustificatur, Glorificatur, Beatificatur.

Iustificatur dico Iac. 2. Videtis, quomodo ex operibus iustificatur homo. Glorificatur etiam seu commẽdatur & laudatur. Prouerb. 31. Laudent eam in portis opera eius. Beatificatur in super, quia scilicet secundum opera & valorem operum, homo in fine recipit præmium & mercedem. Apocal. 14. Opera enim illorum sequuntur illos. Et 20. c. dicitur, quod iudicatum est de singulis secundum opera eorum. Igitur bene dico, quod in executione bonorum operum debet esse constans maturitas & sapientia.

¶ Ibi quoque debet esse præstans fertilitas & opulentia. Arbor enim fertilis & copiosa dicitur, quando non solum vnum fructum, sed plurimos profert. Sic igitur homo debet fructus plurimos bonorum operum producere, & non in vno, sed in pluribus abundare. Vnde Prouerbiorum 14. In omni opere bono erit abundantia: & Ecclef. 10. Melior est, qui operatur, & abundat. Et 2. Corint. 9. Abundetis in omne opus bonum. S

¶ Debet insuper in executione bonorum operum interesse distans æternitas & permanentia, hoc est dictum, longa & permanens perseuerantia. Non valet enim quod arbor floreat, nisi flos vsque ad fructus perfectam productionem maneat, & persistat. Sic vere non sufficit florem boni propositi producere, nisi etiam vsque ad finem & consummationem boni operis homo studeat laborare, sicut de illo dicitur in Psalm. Exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vesperam, id est, vsque ad mortem vel ad finem Et Eccl. 38. Vigilia sua perficiet opus suum. Et Phil. 1. Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet. Exemplo scilicet illius, de quo dicit Eccl. 38. Cor suum dabit in consummationem operum. Quæ tamen sunt contra multos, qui scilicet optime incipiunt bona opera, sed nunquam perseuerando finiunt, iuxta illud Eccle. 14. Omne opus corruptibile in fine deficiet. Quod potissime pertinet ad hypocritas qui non quærunt nisi gloriam inanem & mundanam in suis operibus. Contra illud Eccle. 10. Noli te extollere in faciendo opere tuo, sicut de seruo dicitur Eccl. 33. Virga, & onus, & cibus asino, panis, & disciplina, & opus seruo. Sequitur. In opere constitue eum. Et ibidem. Seruum inclinant operationes assiduæ. Sequitur. Mitte eum in operationem, ne vacet. Omnia enim mala docuit ociositas. Patet igitur, quomodo bonum opus debet concomitari, permanentia, opulentia, sapientia, diligentia. Patet ergo, quod inueniuntur opera bonitatis internæ. T

¶ Tertio principaliter dico, quod inueniuntur opera prauitatis externæ, scilicet opera mala & peruersa, quæ scilicet mali homines proferunt incessanter. Sicut enim fons venenosus fundit, & emittit riuulos venenosos, & arbor mala similiter fructus malos, sic vere mali homines mala solent opera facere, & in ipsis multipliciter abundare. Esaiæ 59. Opus iniquitatis in manibus eorum. Et nota, quod mali faciunt opera sua mala nimis V

Velociter,
Loquaciter,
Procaciter,
Atrociter,
Steriliter,
Nubiliter.

Dico, quod mali operantur nimis velociter, scilicet sine prudentia & deliberatione Hier. 18. Et ecce figulus faciebat opus super rotam: & Hier. 22. Tui vero oculi, & cor ad auaritiam, & ad sanguinem innocentem fundendum. Sequitur. Et ad cursum operis mali. Item operantur nimis loquaciter, scilicet, alijs detrahendo: Psal. 108. Hoc opus illorum, qui detrahunt mihi ad dominum. Item operantur nimis procaciter, scilicet ipsa mala opera iactãdo, & publice faciendo, de quibus dicitur Matt. 23. Omnia opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus. Item operantur nimis atrociter, seu crudeliter 1. Ioan. 3. Opera eius maligna erant. Cõtra illud Ecclesiast. 10 Nihil agas in operibus iniuriæ. Item operantur nimis inaniter seu steriliter. Sapientiæ 3. Inutiliter opera eorum sine fructu. Contra illud Ephe. 5. Nolite communicare operibus infructuosis. Item operantur nimis nubiliter, hoc est dictum, nimis obscure, & latenter, sicut patet de luxuriosis & vsurarijs, quorum sunt in tenebris opera, sicut dicitur Esaiæ 29. Contra illud prædictum Roman. 13. Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis & cætera. Et merito, quia pro certo mala opera, quæ hic in tenebris & obscuritate celantur finaliter reuelabuntur, & potissime in iudicio & in morte, iuxta illud Ecclesiast. 11. In fine hominis denudatio operum eius. Et merito, quia scilicet ex talibus operibus sequitur mors æterna. Psalm. 9. In operibus manuum suarum comprehensus est peccator. Et Psalm. 27. Da illis secundum opera eorum, & secundum nequitiam adinuentionum ipsorum tribue ipsis. Et propter hoc prudenter loquebatur Iob dicens domino. Iob 9. Verebar omnia opera mea, sciens, quod non parceres delinquenti. Et sic bene patet generaliter, quod inueniuntur scilicet,

Opera { Impij, Iusti, Dei.

Impij dico, quæ sunt fugienda,
Iusti etiam, quæ sunt facienda,
Dei insuper, quæ sunt intuenda.

Sufficit. Vide in tit. Facere, in tit. Fructus, & in diuersis alijs partibus huius operis.

A **Operire. Opertus.** Cum operire idem sit, quod absorbere, abscondere, tegere, vel celare, possumus notare, quòd operire multis modis scribitur in scriptura, in bono scil. & in malo. Et primò dico, quòd in bono inuenitur

Operimentum { Decoris, Laboris, Honoris.

Primum operimentum facit bona operatio, & honesta conuersatio. Ista enim operit omnes mentis & carnis defectus. Et isto operimento potissimè debemus esse operti nos Ecclesiastici, iuxta illud Exod. 28. Facies fœminalia linea Aaron & filij eius, vt operiant carnem turpitudinis suæ, &c. Secundum operimentum facit pœnitentia & confessio. Ista enim fœditatem & horrorem vitiorum nostrorum solet à Dei visibus abscondere, & ne amplius coram Deo appareant operire. Psalm. 68. Operui in ieiunio animam meam, & oratio mea in sinu meo conuertetur. Tertium operimentum facit virtutum aggregatio. Istud est enim operimentum, quo nos debemus præparare & ornare, vt cuilibet nostrûm possit dici illud Ezech. 28. Omnis lapis preciosus operimentum tuum.

B ¶ Vbi aduerte, quòd istud operimentum debet esse

Virtutum multitudinis contentiuum (Omnis lapis)
Mirandæ sanctitudinis ostensiuum (Preciosus)
Horrendæ turpitudinis contectiuum (Operimentum.)

¶ Est, dico, virtutum multitudinis contentiuum. (Omnis lapis.) Sicut enim videmus, quòd multa sunt genera operimentorum, quia scilicet

Oues operiuntur lana ad caloris conseruationem,
Cœlum operitur nubibus ad humoris expressionem,
Miles operitur armis ad corporis defensionem,
Terra operitur herbis ad decoris ostensionem,
Pauperes operiuntur saccis ad carnis honoris contectionem.

Sic verè dico, charissimi, quòd homo debet spiritualiter operiri omnibus istis opertorijs spiritualiter intellectis.

¶ Operiatur ergo homo operimento laneo per charitatem. Ista enim est, quę calorem feruoris & deuotionis inducit, & quę frigus torporis & peccatorum excludit, quia sicut dicitur 1. Petri 4. & Prou. 10. Charitas operit multitudinem peccatorum. Istud opertorium habent aliqui nimis simplex, quia sc. cum deberent diligere Deum, proximos, & seipsos, ipsi pro certo non nisi se diligunt, de Deo & proximo non curantes. Et isti sunt illi, de quibus dicitur Aggæ. 1. Operuistis vos, & non estis calefacti. Figurati in Dauid, de quo dicitur 3. Reg. 1. Cumque operiretur vestibus, non calefiebat.

¶ Item operiatur homo operimento nubeo per pietatem. Sicut enim ex nubibus venit pluuia, qua solet terræ siccitas humectari, sic ex operimento, id est, ex virtute pietatis solet pluuia eleemosynarum defluere, quæ solet ariditatem terræ, id est, miseriam pauperum reuelare. Psalm. 146. Operit cœlum nubibus, & parat terræ pluuiam. Figurati Gen. 7. vbi dicitur, quòd aquis operti sunt omnes montes excelsi.

¶ Item operiatur homo operimento ferreo per firmitatem, quia scil. sicut milites solent se ferro operire & tegere, vt ab hostium se possint iaculis defensare, sic & nos virtute ferrea solidæ constantiæ debemus esse operti, vt contra tentationum iacula simus muniti & expediti. Ezech. 27. Hyacinthus & purpura facta sunt operimentum tuum. Figurati in illo equo, de quo dicitur 2. Macchab. 3. Apparuit illis quidam equus optimis operimentis ornatus, & qui sedebat super eum, videbatur arma habere.

¶ Item operiatur homo operimento herbeo, seu floreo, per honestatem, quia scil. sicut terram operitur herbis & floribus, vt exterius possit pulchritudinem & decorem habere, & tandem bonos fructus producere, sic & nos debemus herbis & floribus honestæ conuersationis esse operti, vt Deo & hominibus simus exterius magis grati. Vnde Exod. 36. dicitur, quòd Moyses fecit operimentum tabernaculi de pellibus arietum.

¶ Item operiatur homo sacceo operimento per pœnitentiam & asperitatem, sicut Iudic. 4. dicitur, quòd operuerunt altare cilicio: & Ionæ 3. Operiantur saccis homines & iumenta. Patet ergo, quomodo operimentum gratiæ debet esse virtutum multitudinis contentiuum.

¶ Deinde dico, quòd istud operimentum debet esse moralis sanctitudinis expressiuum. (Preciosus, inquit.) Sicut enim non solum decet reginam, vt in lecto suo habeat, vel possit habere multa & varia operimenta, imò etiam, quòd illa operimenta esse debeant preciosa, sic anima non solum debet esse operta multis virtutibus, imò etiam nobilibus preciosis & excellentibus, sicut dicitur Apoc. 19. quòd vxor agni, id est, anima, operuit se, & datum est illi, vt se cooperiat bysso splendenti & candido. (Preciosus, inquit.) Luc. 7. Ecce, qui veste preciosa sunt, & delicijs, in domibus regum sunt. C

¶ Denique dico, quòd operimentum gratiæ debet esse turpitudinis contectiuum seu celatiuum. (Operimentum, inquit.) Sicut enim operimentum celat & abscondit quicquid est subtus positum, sic verè quamuis homo habeat multos naturales defectus, si tamen operimentum gratiæ & sanctitatis habeat, totum absconditur & operitur, totum etiam apud Deum & homines excusatur. Ezec. 26. Expandi amictum meum super te, & operui ignorantiam tuam. Et nota, quòd principaliter tres turpitudines sunt à nobis operiendæ, scilicet, D

Turpitudo { Internæ prauitatis, Fraternæ nuditatis, Paternæ vilitatis.

Operiatur ergo turpitudo prauitatis internæ, quia scil. vitia nostra secreta nulli sunt dicenda vel reuelanda, nisi solummodò confessori, qui scit remedium adhibere, vel debet scire, quia scil. sunt magis operienda, & abscondenda, & ne scandalum generent, contegenda, exemplo catti, qui stercora statim operit post secessum. Figura Deuteronomi. 23. vbi filij Israel præcipiuntur paxillum secum deferre, & egesta humo continuo operire. Item operiatur turpitudo nuditatis fraternæ. Vnde Esa. 58. Cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Item operiatur turpitudo vilitatis paternæ, quia scil quicquid in nostris spiritualibus patribus, prælatis, superioribus & maioribus videmus reprehensibile & pudendum, statim nos debemus operire, excusare, & celare, & ne alijs appareat, pro viribus impedire. Exemplo filiorum bonorum Noe, Sem scil. & Iaphet, qui patre suo Noe per ebrietatem nudato, operuerunt verenda eius, sicut dicitur Genes. 7. Patet ergo, qualiter debemus nos operire, scilic.

Operimento { Turpitudinis contectiuo, Sanctitudinis expressiuo, Virtutum multitudinis contentiuo.

Et hæc de Operiri in bono sufficiunt.

¶ Sed adhuc dico, quòd operimentum solet significare in malo. Et sic in scriptura inuenitur E

Operimentum { Prosperitatis exterioris, Iniquitatis interioris, Pœnalitatis asperioris, Fallacitatis callidioris, Aduersitatis inferioris.

¶ Dico ergò, quòd aliqui operiuntur prosperitate exteriori. Iob 15. Operuit faciem eius crassitudo, & lateribus eius aruina dependet: & Esa. 60. Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian & Epha.

¶ Item aliqui operiuntur iniquitate interiori vel deteriori. Et isti sunt peccatores, de quibus dicitur in Psa. O perti sunt iniquitate & impietate sua: & Abac. 2. Iniquitas Libani operiet te.

¶ Item aliqui operiuntur fallacitate callidiori, sicut sunt hypocritæ & proditores, qui sub quibusdam operimentis palliationis celant, & operiunt prauitatem suæ interioris intentionis, de quo in Psalm. Labor labiorum ipsorum operiet eos, contra illud Zacha. 13. Non operietur vltra Propheta pallio saccino, vt mentiatur.

¶ Item aliqui operiuntur pœnalitate asperiori, id est, tribulatione & miseria huius mundi, de quibus dicitur Matth. 8. Motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus.

¶ Item aliqui operiuntur aduersitate exteriori & inferiori, & isti sunt damnati, qui proculdubio habent in inferno

Opertorium { Confusionis, Remorsionis, Afflictionis.

Confusionis, dico. Vnde in Psalm. 108. Operiantur sicut diploide confusione sua. Remorsionis etiam. Vnde Esa. 14. Operimentum tuum erunt vermes. Afflictionis insuper. Vnde in Psa. 77. dicitur: Inimicos eorum operuit mare. Et non mirum, si isti habeant talia operimenta, quia ipsi sunt in terra tenebrosa vel operta mortis caligine, vbi vmbra mortis, & nullus ordo &c. Sic igitur patet, quomodo in scriptura inueniuntur varia operimenta, tam in bono, quàm in malo.

¶ Sed

F ¶ Sed si adhuc vis aliquid tangere, notabis, quod in scriptura reperitur quadruplex operimentum, secundum quod sunt quatuor genera personarum, videlicet, Operimentum hominum

Perfectorum,
Beatorum,
Impiorum,
Damnatorum.

¶ Primo ergo dico, quod in scriptura reperitur operimẽtum hominum perfectorum. Et istud pro certo est velamẽ & ornamentum virtutum, quo scilicet illi operiuntur, & quo spiritualiter ornantur & conteguntur iuxta illud Esa. 4. Apprehendent septẽ mulieres virum vnum, dicentes: Panem nostrum comedemus, & vestimentis nostris operiemur, tantummodo inuocetur nomen tuum super nos. Septem enim mulieres significant vniuersitatem animarum sanctarum, quæ scilicet virum vnũ, scilicet Christum per fidem & charitatem solent apprehẽdere, & panem Eucharistiæ deuote sumere, & comedere, & vestimentis virtutum se operire multipliciter & ornare, & nomini & virtuti Christi se specialiter commendare. Sicut enim videmus, quod terra operitur herbis & floribus, arbores operiuntur ramis & fructibus, homines operiuntur honestis vestibus, sic re vera spiritualiter iusti operiuntur perfectis moribus, & multis bonis operibus & virtutibus. Figurati in illo cœlesti vindice, qui scilicet apparuit operimentis optimis adornatus. 2. Mach. 3. & in illo propheta Ahia Silonite, qui obuiauit Ieroboam opertus pallio nouo. 3. Reg. 11.

G ¶ Et possumus notare, quod in scriptura reperiuntur diuersa operimenta corporalia, per quæ certe denotari possunt operimenta iustorum spiritualia, videlicet operimenta virtutum & morum. Igitur dicam, quod in scripturis reperitur, scilicet,

Operimentum
- Nubeum,
- Sacceum,
- Laneum,
- Pelleum.
- Vmbreum,
- Aqueum,
- Terreum,
- Aureum,
- Lineum,
- Ligneum,
- Purpureum,
- Puluereum,
- Lapideum.

Nubes est misericordia & compassio,
Saccus est pœnitentia & afflictio,
Lana est amicitia & dilectio,
Pellis est honestæ vitæ conuersatio,
Vmbra est timor domini & turbatio,
Aqua est lacrymarum inundatio,
Terra est futuræ mortis meditatio,
Aurum est splendens & clara contemplatio,
Linum est continentiæ depuratio,
Lignum est diuinæ crucis cogitatio,
Purpura est Christi sanguinis rubricatio,
Puluis & cinis est humilitatis examinatio,
Lapis est stabilitatis confirmatio.

¶ Ista enim sunt 13. nobilia ornamẽta, quibus scilicet iusti in hac vita operiuntur, vt digne ornati finaliter domino præsententur. Igitur operiamur operimento nubeæ compassionis, similes scilicet ipsi cœlo, quod antequam pluuiam terris fundat, solet nubibus operiri, quia re vera tunc pluuiam eleemosynarum pauperibus fundimus, quando nube roridæ compassionis nos primitus operimus Psal. Operit cœlum nubibus, & parat terræ pluuiam. Figura Exo. 19. & 40. vbi dicitur, quod cum Moyses legem assumpturus ascendisset in montem operuit nubes montem. Ad denotandum, quod nullus terrenus dignus est legem diuinam recipere, nisi is quem nubes compassionis, & pietatis consueuerit operire. Num. 9. Operuit nubes tabernaculum fœderis. Operiamur ergo operimento nubeæ compassionis. ¶ Item operimento sacceæ afflictionis. Saccus enim & cilicium, quæ sunt pungentia & aspera vestimenta puncturam pœnitentiæ signant quã scilicet se in mundo operiunt viri sancti Ionæ 3. Operiantur saccis homines & iumenta. Et 1. Mach 2. Operuerunt se cilicijs, & planxerunt 4. Regum 19. Rex Ezechias opertus est sacco. ¶ Itẽ operimento laneæ dilectionis. Lana enim & laneum operimentum calorem fouent; sic charitas feruorem deuotionis & dilectionis custodit, & accendit Ezechiæ 34 Lac comedebatis, & lanis operiebamini. ¶ Item operimento pelleæ conuersationis. Pellis enim carnis & sanguinis vilitatem & horrorem operit, sic conuersatio bona. Figura Exodi 26. vbi præcipitur, quod tabernaculum fœderis hyacinthinis pellibus operiatur. Nume. etiam 4. præcipitur quod in arca testamenti operimentum hyacinthinarum pellium superius & exterius apponatur. Hyacinthus autem colorem cœlestem prætendit. Ad denotandum, quod tabernaculum & arca fœderis, id est, viri sancti debent pellibus hyacinthinis, id est, cœlesti & honesta conuersatione vestiri, & exteriori honesta pulchritudine operiri, sicut Nume. 4. dicitur, quod rursus operient velamine hyacinthinarum pellium. ¶ Item operiamur operimento vmbræ turbationis, id est, vmbra & caligine diuini timoris & virtuosæ contristationis. Caligo enim & vmbra & tenebræ mentis timorosæ tristitiam & turbationem designãt, pro eo, scilicet, quod tenebræ timorem & tristitiam naturaliter generant. Es. 60. Tenebræ operient terram & caligo populos, super te autem orietur Dominus Et in Psal. dicitur. Operuit mõtes vmbra eius & arbusta eius cedros Dei. ¶ Item operiamur operimento aqueæ compunctionis, similes scilicet piscibus, qui operiuntur aquis, & in ipsis nutriuntur, & viuunt. Sic & nos debemus operiri lacrymis flebilibus & deuotis Iob 38. Impetus aquarum operiet te. Et Ezech. 26. Operuerunt te aquæ multæ. Et Malach. 2. Operiebatis lacrymis altare, & Exodi 14. Reuersæ aquæ operuerunt currus. ¶ Item operimento terreæ conclusionis, i. consideratione nostræ terrestreitatis & mortis, & nostræ terreæ conclusionis & finis. Deute. 23. Egesta humo operies. Et Iosuæ 7. Argentum quoque humo operui. ¶ Item operiamur operimento aureæ discretionis, quia sicut omnia, quæ erant in tabernaculo & in templo, auro coöperta fulgebant, sicut dicitur Ex. 25. & 26. & 3. Reg. 6. sic vere omnes quotquot sumus in domo Ecclesiæ debemus esse operti & tecti auro, id est, splendore fidei & sapientiæ & claritate discretionis & prudentiæ. Vnde 3. Reg. 6. dicitur, quod cherubin, qui interpretantur plenitudo scientiæ operti erant auro. Ideo ibidem dicitur, quod Salomon operuit omnia laminis aureis. ¶ Item operiamur operimento lineæ purgationis, id est, puritate castæ & mundæ conditionis, quæ scilic. denotatur per linum. Vnde Iosuæ 2. dicitur, quod Raab operuit exploratores Israel sub lini stipula, & saluati sunt ne occiderentur. ¶ Item operiamur operimento ligneæ deuotionis, hoc est dictum, deuotione & memoria ligni crucis, sicut 3. Reg. 6. dicitur quod Salomon operuit templum lignis cedrinis intrinsecus.

¶ Item operiamur operimento purpureæ affectionis, hoc est dictum, memoria sanguinis Christi. Vnde 1. Machab. 14. Operiatur purpura & auro. ¶ Item operiamur operimento puluereæ, seu cinereæ delectionis, quia scilicet puluis & cinis humilitatis debet nos principaliter operire Iob 16. Operui cinere carnem meam. ¶ Item operiamur finaliter operimento lapideæ stabilitatis & durationis iuxta illud prædictum Ezech. 28 Omnis lapis preciosus operimentum tuum, sapphirus, topazius, & smaragdus &c. Vide infra. Sic ergo patet, quod in scriptura reperitur multiplex operimentum hominum perfectorum.

¶ Secundo vero dico, quod reperitur operimentum hominũ beatorum, quia pro certo beati in patria operiuntur gloria infinita. Esa. 60. Gloria domini super te orta est. Sequitur. Inundatio camelorum operiet te. Et Matth. 6. dicitur, quod Salomon in gloria sua coöpertus est. Et Abacuc. 3. Operuit cœlos gloria eius, & laudis eius plena est terra. H

¶ Tertio dico, quod inuenitur operimentum hominum peccatorum, qui scilicet in hoc mundo multiplici operimento teguntur, sicut superius bene dictum est. Isti enim nunc operiuntur, scilicet substantia temporali, fallacia cordiali, nequitia criminali, lætitia mundiali, operiuntur dico diuitijs temporalibus. Istæ sunt enim spinæ, quæ lacerant cor humanum. Vnde Prou. 24. dicitur. Per agrum hominis pigri transiui, & ecce operuerant faciem eius spinæ. Istæ enim comparantur vmbræ, quę intercipit claritatem. Vnde in Psalm. 79. Operuit montes vmbra eius, vt de auro dicat illud Ezech. 12. Facies eius operietur, vt non videat. Istud tamen est operimentum valde frigidum; nunquam enim generat charitatis calorem, Vnde 3. Reg. 1. Cumque operiretur vestibus, non calefiebat. Et Aggæi 1. Operuistis vos, & non estis calefacti. Item operiuntur fallacijs pectoralibus. Constat enim, quod multis fallacijs operiunt fraudes suas & alia mala sua 3. Re. 19. Operuit vultum suum pallio & Prouerb. 26. Qui oderit odiũ fraudulenter, &c. Et tamen isti deberent attendere ad illud, quod dicitur Luc. 12. quod scilicet nihil opertum, quod non reueletur. Corpus enim humanum quodammodo est de natura crystalli quæ, scilicet, ita est peruia, quod illa, quæ operta sunt crystallo, exterius apparent, sicut patet in reliquis. Sic vere mala, quæ exterius operiuntur in corde, apparent (vt communiter) exterius in exemplo & in odore Iob 26. Nullum est operimentum perditioni Item mali operiuntur nequitijs in criminalib9. Iere. 3. Operiet nos ignominia nostra. Item operiuntur lætitijs mundialibus. Vnde ciuitati peccatrici, scilicet Tyro dicitur Ezec. 27. Hyacinthus, & purpura facta sunt operimentum tuum. Hyacinthus enim & purpura læto colore radiantes, lætitiam eius iudicant, qui his operitur. Istud est igitur operimentum hominum peccatorum. I

K ¶Quarto vero dico, quod inuenitur operimentum hominum damnatorum. Isti enim operiuntur, & inuoluuntur omni miseria, & dolore. Vnde nota, quod ipsi Operiuntur

Timore,
Pudore,
Dolore,
Mœrore.

Timore dico. Ezech. 7. Operiet eos formido. Pudore etiam. Abdias: Operiet te confusio, & peribis. Dolore insuper. Vnde de anima damnata dici potest illud Hier. 51. Multitudine fructuum operta est. Et mœrore etiã. Vnde 2. Reg 15 dicitur de Dauid, quod flens & plorans operto capite & nudis pedibus incedens &c. Et hoc de operimento sufficit.

A **Opes.** Nota, quod Opes in plurali idem sunt, quod diuitię. In singulari vero idem sunt, quod auxilium, sicut dicitur Ope vel opem. Dicuntur autem ab Ops, quæ secundum poëtas fuit vxor Saturni. Sic dico, quod opes sunt, quæ opem ferunt mortalibus. Igitur breuiter dico, quod nos inuenimus

Opes virtuales,
Opes literales,
Opes temporales,
Opes æternales.

¶Primo dico, quod sunt opes virtualis excellentiæ, quæ sunt appetendæ. Vnde de Booz dicitur Ruth 2. quod ipse erat vir prædiues, & magnarũ opum: vir enim dicitur à virtute. Et Iudic. 18. Viderunt populum quiescentem magnarum opum.

B ¶Secundo sunt opes literalis sapientiæ, quæ sunt acquirendę. Scientiæ enim sunt opes animi, quibus scilicet mens ditata pollet & præualet vniuersis, dicens illud Prouerb. 8. Mecum sunt diuitiæ & gloria, opes superbæ & substantia. Vnde de sapientia dicitur Prou. 3. quod preciosior est cunctis opibus, & cuncta, quæ desiderantur, huic non valent comparari.

C ¶Tertio dico, quod sunt opes temporalis opulẽtiæ, quæ sunt contemnendæ, de quibus dicitur Eccle. 9. Non zeles gloriam & opes peccatoris, nescis enim, quæ ventura sit ipsius subuersio, & Prou. 23. Ne erigas oculos tuos ad opes, & merito, quia pro certo istæ sunt, quæ

Iustitiam subuertunt,
Plurimos in se vertunt,
Possessores euertunt,
Deum à se diuertunt.

¶Solent igitur mundi opes iudicia iusta subuertere. Vnde illi peruersæ ciuitati dicit Ezech. 13. Opes & precium acceperunt in te, supple mali iudices pro iustitia subuertenda. ¶Item solent viros malos in se conuertere. Quia scil. raptores & impij faciliter vertuntur contra illos, quos vident opibus esse plenos. Ideo bene dicitur Eccles. 5. quod vbi multæ sunt opes, multi sunt, qui comedunt eas. ¶Item solent possessores cito euertere, sicut Iob de seipso dicebat. Iob 16. Ego ille quondam opulentus, repente cõtritus sum. ¶Item solent Deum à se prorsus, diuertere. Vnde dominus est, qui dicit Amos 6. Væ qui opulenti estis in Sion &c. Et Zach. 1. Ira magna ego irascar super gentes opulentas. Istæ sunt ergo opes temporalis opulentiæ, quæ sunt contemnendæ.

D ¶Quarto vero dico, quod sunt opes æternalis affluentiæ, quæ sunt eligendæ, de quibus dicitur 2. Paralip. 9. quod Regina Saba, in qua figuratur anima beata, intrauit Hierusalem cum apparatu magno & magnis opibus. Vt sic de beatis, qui sunt in patria, dicat dominus illud Esa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta. Et Iudi. 24. Vidimus terram valde opulentam, scilicet paradisum. Et hoc sufficit gratia breuitatis, quia supra ad plenum dixi de diuitijs.

A **Oppidum.** Cum oppidum sit locus ordinatus ad manendum & habitãdum, sicut est ciuitas seu castrum, & potissime sicut est villa parua non murata vel clausa, notari potest, quod nos inuenimus oppidum

Exeundum,
Subeundum,
Affectandum,
Formidandum.

¶Primum oppidum est mundus, à quo debemus exire. Et merito quia pro certo hostes nostri posuerunt ignem auaritiæ, iræ & sæuitiæ, in isto oppido, & ideo fugiendum est, ne forte in eo comburamur. Nume. 21. Ignis egressus de oppido Sion. Et tamen proh dolor multi sunt, qui hoc non obstante, oppidum mundi frequentant, & in his ignibus se habitare delectant 1. Reg. 9. Descenderunt in excelso in oppidum.

B ¶Secundum oppidum est religio, quam debemus subire. Gen. 13. Loth vero moratus est in oppidis circa Iordanem. Aduerte tamen, quod ille leuita, de quo fit mentio Iudicum 16. Noluit hospitari in oppido gentis alienæ, sed venit ad oppidum, vbi habitabant filij Beniamin, & tamen vxor eius ibi stuprando fuit extincta. Quia reuera sæpe contingit, quod in oppido religionis plura mala fiunt quam in oppido gentis alienæ, id est, in statu mundano.

C ¶Tertium oppidum est paradisus, quem debemus optare, iuxta illud quod scribitur Iosuæ 8. Surge, adscende in oppidum Hai.

D ¶Quartum vero oppidum est infernus: quem debemus vitare, quia scilicet istud est illud oppidum, de quo dicitur Thren. 2. quod defecerunt paruulus & lactans in plateis oppidi. Paruulus est ille, qui est virtutibus diminutus. Lactans vero est ille, qui delitijs est delibutus, qui scilicet in oppido infernali deficiunt, vbi in æterna miseria semper viuunt.

A **Oportet.** Nota, quod illud dicitur oportere, quod necesse est sustinere vel facere, vel habere. Vnde nota, quod multa sunt nobis necessaria, & quæ nos oportet exequi & pati ad salutem perpetuam obtinendam. Oportet enim interdum

Operari,
Tribulari,
Consolari,
Speculari,
Augmentari,
Minorari.

Oportet dico exercere operationem. Et de hoc Lucæ 13. dicitur. Sex dies sunt, in quibus operari oportet. Item oportet sustinere tribulationem Lucæ 24. Oportuit pati Christum, & sic intrare in gloriam suam. Acto. 14. Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Itẽ oportet nos obtinere consolationẽ. Luc. 15. Epulari, & gaudere oportebat, quia frater tuus mortuus fuerat, & reuixit. Item oportet frequenrate speculationem. Act. 19. Oportet me Romam videre. Item oportet vendicare augmentationem. Ioa. 12. Oportet exaltari filium hominis. Item oportet tolerare minorationem. Vnde Ioan. 3. Illum oportet crescere, me autem minui.

B ¶Item dico adhuc, quod oportet nos, scilicet,

Per sanctitatem pollere,
In firmitate manere,
Orationi studere.

Habemus ergo sanctitatem & perfectionem. Ad Titum 1. Oportet episcopum esse sine crimine. Item firmitatem & durationem 1. ad Cor. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem. Item charitatem & orationem Luc. 18. Oportet semper orare, & non deficere.

C ¶Et nota adhuc si vis, quod boni habent suum Oportet. Et ideo si ipsi quærant dicentes illud Act. 16 Quid me oportet facere, vt saluus fiam? Certe dici potest ipsis illud Luc. 12. Spiritus sanctus docebit vos, quæ oporteat. Igitur dicatur ipsis quod

Oportet
Credere fideliter,
Sistere stabiliter,
Agere viriliter,
Surgere sublimiter,
Sapere modaliter,
Viuere moraliter,
Dicere veraciter,
Parcere benigniter,
Eligere communiter,
Arguere seueriter,
Instruere verbaliter,
Precari humiliter,
Sedari mentaliter,
Tristari flebiliter,
Conuersari nobiliter,
Gloriari simpliciter,
Famulari seruiliter,
Fatigari pœnaliter,
Negotiari viriliter,
Peregrinari agiliter,
Dijudicari finaliter.

¶Ista enim sunt viginti genera operum bonorum, quæ scilicet oportet, quod faciamus, & in ipsis nos decenter & iugiter occupemus. Igitur dicam, quod oportet fideliter credere Hebr. 11. Credere oportet accedentem ad dominum. Item oportet stabiliter sistere, id est, perseueranter in bono manere & stare dicendo, scilicet, Christo illud Lucæ 19. In domo tua oportet me manere. Itẽ oportet viriliter agere Io. 9. Oportet me operari opera

eius

eius, qui misit me. Item oportet sublimiter surgere, scilicet terrena contemnendo, & cœlestia contemplando & affectando Io. 12. Oportet filium hominis exaltari: & Ioan. 3. Illum oportet crescere. Ioan. 20. Oportet eum à mortuis resurgere. Item oportet moraliter sapere, Rom. 12. Non plus sapere, quam oportet. Item oportet moraliter viuere Ioan. 3. Oportet vos nasci denuo. Et 1. Tim. 3. Oportet episcopum irreprehensibilem esse, oportet illum testimonium habere bonum. Item oportet veraciter dicere, seu vera & vtilia prædicare, & offendere. Luc. 4. Ciuitatibus oportet me euangelizare. Apoc. 10. Oportet te iterum prophetare. Item oportet benigniter parcere. Matth. 18. Nonne oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Act. 20. Oportet suscipere infirmos. Item oportet communiter eligere, scilicet, quando casus contingit. Act. 1. Oportet ex his viris, qui nobiscum sunt, eligere vnum. Item oportet seueriter arguere scilicet malos. Ad Titum 1. Sunt enim multi, quos Oportet argui. Item oportet verbaliter instruere. Coloss. 4. Oportet vos vnicuique respondere. Actor. 23. Te oportet Romæ testificari. Item oportet humiliter precari. Ioan. 4. In spiritu & veritate oportet vos adorare. Item oportet mentaliter sedari. Act. 19 Oportet vos sedatos esse &c. Item oportet flebiliter tristari. 1. Pet. 1. Modicum nunc si contristari oportet in varijs tribulationibus, &c. Item oportet sinceriter conuersari. 1. ad Timot. 3. Scias quomodo oporteat te conuersari. Item oportet simpliciter gloriari. 2. ad Cor 12. Si gloriari oportet in his, quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor. Item oportet seruiliter famulari, scilicet Deo obediendo, quia sicut dicitur Actor. 10. Obedire oportet Deo magis, quam hominibus. Item oportet pœnaliter fatigari, id est, pati, & tribulari scilicet propter Deum. Marc. 8 Oportet filium hominis pati. Et Matth. 26. Si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Item oportet viriliter negotiari Matth. 25. Nonne oportuit pecuniam meam commitere nummularijs? &c. Item oportet agiliter peregrinari scilicet loca sancta amore domini visitando. Matth. 16. Oportet eum ire Hierosolymam. Et Act. 19. Oportet me & Romam videre. Item oportet finaliter diiudicari, scilicet coram Deo. Vnde 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt recipiat vnusquisque prout in corpore gessit. Et sic patet, quomodo multa sunt, quæ oportet fieri ad hoc, quod possimus æternam gloriam adipisci. Apo. 4. Ostendã tibi quæ oportet fieri cito. Istud est igitur oportet iustorum.

D ¶ Adhuc dico, quod inuenitur vnum oportet, quod est impiorum. Impij enim habent suum oportet & suam iniquam regulam, quam impossibile est variari, cum ad hoc stringantur per obstinationem mentis, quasi necessario more fati. Vnde nota, quod mali habent

Vnum Oportet { Luxuriæ, Stultitiæ, Ignorantiæ, Idololatriæ, Auaritiæ.

De incontinentia seu luxuria videtur dici illud 2. Esdræ 4. Scire (inquit) ô viri vos oportet quoniam mulieres dominantur nostri. De stultitia vero videtur dici illud Apoc. 20. Oportet illum, scilicet, Satanam, solui modico tempore &c. De ignorantia autem dici potest illud Rom. 8. Nam quid oremus sicut oportet, nescimus De idololatria etiam potest dici illud 1. ad Cor. 11. Nã oportet hæreses esse. De auaritia vero dicitur Sap. 15. Oportet vnumquemque ex malo acquirere. Sufficit.

A **Opportunitas.** Nota, quod opportunitas idem est, quod modus, conuenientia, & congruitas. Est autem opportunitas illud, quod summe necessariũ est in omni re. Opportunitas igitur sumitur pro congruitate. Vnde dico, quod est opportunitas

Verbalis,
Localis,
Realis,
Temporalis,

Verbalis dico, quia sicut dicitur Prouerb. 17. Sermo opportunus optimus est. Localis etiam. Vnde 2. Mach. 8. Diligenter compofuerunt omnia in locis opportunis. Realis insuper, quia sicut dicitur Eccle. 8. Omni negotio tempus est & opportunitas. Temporalis nihilominus, quia sicut dicitur in Psal. Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno.

A **Oppressio. Opprimere.** Cum opprimere idẽ sit, quod extinguere destruere vel sub pedibus conculcare, possumus notare quod in scriptura inuenitur multiplex oppressio. Opprimitur enim homo

Spiritualiter per tentationes,
Temporaliter per vexationes,
Æternaliter per damnationes,
Prima oppressio fit interius,
Secunda oppressio fit exterius,
Tertia oppressio fit inferius.

¶ Primo ergo dico, quod opprimitur homo per interiorem tentationem Prou. 11. Inuestigator malorum opprimetur ab eis. Et ita oppressio figurata fuit in oppressione Iob, de quo dicitur, quod venit ventus à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, & omnes filios eius, sicut dicitur Iob 1. Quando enim super domum cordis nostri flat aliquando fortis ventus tentationum, sæpe fit, quod quatuor anguli domus, id est, cordis desideria penitus opprimuntur. Dicere enim videntur dæmones illud, quod dicebant de filiis Israel Ægyptii quando videbant eos multiplicari Exod. 1. Venite ergo, & opprimamus eos sapienter. Et aduerte, quod anima opprimitur à triplici tentatione, scilicet,

Carnali,
Mundiali,
Hostili.

¶ Carnali dico, & sic opprimũtur sicut puer illius mulieris meretricis, quæ dormiendo oppressit filium sicut dicitur 3. Regum 3. Quia scilicet quando meretrix caro nostra indiscrete dormit in deliciis, sæpe fit, quod incaute ad immunda desideria se conuertit, & filium, id est, spiritum per peccatum luxuriæ opprimit, & subuertit. Ideo bene docet sapiens Prouerb. 20. Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat. ¶ A mundiali etiam tentatione opprimitur. Vnde etiam de Aman crudelissimo, per quem intelligitur mundus, dicitur Hester 7. Sed & Reginam vult opprimere. Regina enim est anima, quam mundus tentationibus opprimit, quando temporalium affectionibus ipsam premit, vel pulsat Genesis 47. Oppresserat enim fames terram, & maxime Ægypti. ¶ Ab hostili etiã tentatione opprimitur. Vnde sicut Thamar filia Regis Dauid à fratre fuit oppressa, sicut dicitur 2. Reg. 13. Sic anima filia regis Christi à fratre suo lucifero, seu diabolo per tẽtationes sæpissime fuit corrupta. Thr. 1. Virgines eius squalidæ, & ipsa oppressa amaritudine. Patet ergo, ꝙ opprimitur homo per interiorem tentationem. ¶ Secundo opprimitur homo per exteriorem vexationem vel tribulationem. Et sic opprimitur homo dum viuit Iob 16. Nunc autem oppressit me dolor. Et Iaco. 2. Nonne diuites per potentiam opprimunt vos? Isti enim sunt qui opprimunt mansuetos peregrinos, & se defendere nõ valentes Iob 24. Oppresserunt pariter mansuetos terræ, dicentes illud Sap. 2. Venite opprimamus pauperẽ iustum, &c. Contra illud Iob 30. Non superet te ira vt aliquem opprimas. Et istis proculdubio ex Dei præcepto est subueniendum, sicut dicitur Hierem. 21. Eruite vi oppressum de manu calumniantis. Et Esa. 1. Subuenite oppresso, defendite viduam, &c. ¶ Tertio dico, quod opprimitur homo per inferiorem damnationem, & ista est illa oppressio, quam damnati sustinent in inferno, de qua Iud. 6. dicitur, quod filii Israel fecerunt malum coram domino, & tradidit eos domi-nus in manu Madian, & oppressi sunt valde. Et sic ergo patet, quomodo est oppressio triplex, scilicet,

B

C

Tentationis,
Tribulationis,
Damnationis.

Opprobrium. Nota, quod opprobrium idem est, quod vituperium, confusio, iniuria vel præiudicium. Et ideo nota, quod est A

Opprobrium { Euitandum iniquitatis, Tolerandum aduersitatis, Formidandum infernalis pœnalitatis.

¶ Euitandum est opprobrium iniquitatis. Hodie abstuli opprobrium Ægypti. Quia Ægyptus interpretatur tenebræ, & peccata dicuntur opera tenebrarum. Peccatum enim est id, quod facit hominem opprobriosum & confusibilem, & Deo & hominibus abominabilem Psal. Ego autem sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis.

¶ Tolerandum est opprobriũ aduersitatis. Paupertates enim, miseriæ, confusiones, contemptus, & derisiones mundi, sunt quædam opprobria, quæ a viris perfectis debent in patientia sustineri, sicut de seipso dicebat Dauid in Psalm. quod ipse erat opprobrium abundantibus, & despectio superbis. De Christo etiam dicitur Threnor. 3. Saturabitur opprobrijs. Boni enim sustinent opprobria, & derisiones malorum, imo ipsi sunt abominatio & opprobrium ipsis malis Psalm. 78 Facti sumus opprobrium vicinis nostris, subsannatio & illusio his, qui in circuitu nostro sunt.

¶ Formidandum vero est opprobrium infernalis pœnalitatis. Et de hoc dicitur Dan. 12. quod per resurrectionem euigilabunt alij in vitam, alij in opprobrium, vt videant semper. Et in Psalm. 77. dicitur: Percussit inimicos suos in posteriora, opprobrium sempiternum dedit eis. Vide supra de Contemptu, & Abominari.

Optare. Vide in tit. desiderare.

A **Optimates.** Nota, quod Optimates in scriptura dicuntur illi, qui sunt in fama & potentia maiores, & in dignitate & eminentia excelsiores. Tales enim optimates dicebantur, eo quod optimi esse dicebantur, & eo quod in optimis officijs ponebantur. Veruntamen teste scriptura, isti optimates in quatuor præ cæteris hominibus delinquebant, videlicet,

In superbia & pompositate,
In proteruia & fatuitate,
In acedia & tepiditate,
In gastrimargia & gulositate.

¶ Dico igitur, quod tales sunt (vt communiter) in superbia pompösiores. Vnde Amos 6. dicitur. Væ, qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samariæ, optimates, capita populorum ingredientes pompaticè domum Israel. ¶ Item sunt in stultitia proteruiores, quia scilicet nolunt hodie corrigi, nec ab aliquo reprehendi. Hier. 5. Ibo igitur ad optimates, & loquar eis &c. Ecce hi magis confregerunt iugum, ruperunt vincula. ¶ Item isti sunt in acedia tepidiores. Vnde Nahum 3. Omnes optimates eius confixi sunt compedibus. ¶ Item isti sunt in gula seu gastrimargia voraciores. Vnde Daniel 5. dicitur, quod Balthasar rex Babylonis fecit conuiuium optimatibus suis, & ipse & optimates sui biberunt in vasis domus Domini.

B ¶ Sed istud pro certo non debet esse, quia illi, qui sunt optimates secûdum naturam sui nominis, deberent esse optimi magnates. Vnde nota, quod debent esse cæteris

Humiliores,
Clementiores,
Timidiores.

Humiliores dico. Ideo dicitur Hiere. 25. Aspergite vos cinere optimates gregis. Et maxime correctiones prædicatorum humiliter audiendo, sicut Nehem. 14. dicitur: Obiurgaui optimates Iuda. Clementiores etiam. Vnde Hier. 31. dicitur, quod optimates regis Babylonis tulerunt Hieremiam de lacu. Et Nehem. 10. dicitur, quod optimates spoponderunt pro fratribus suis. Timidiores insuper. Dan. 5. dicitur, quod visa manu scribête in pariete, optimates regis conturbantur. Et sic patet, quod optimates inueniuntur aliqui boni, & aliqui mali.

A **Optimus.** Nota, quod ille dicitur optimus, qui est in suo genere summe bonus, & quia supra satis est dictum de bono & meliori, hoc solum est notandum, quod in scriptura inueniuntur aliqua, quæ sunt optima, scilicet,

Temporaliter,
Virtualiter,
Æternaliter.

Primum designat mundi prosperitatem,
Secundum designat morum vtilitatem,
Tertium designat cœli fœlicitatem.

¶ Primo ergo dico, quod est optimitas temporalis & exterior. Et sic secundum mundi opinionem illi dicuntur optimiores, qui sunt in mundo fœliciores, quamuis in moribus sint peiores. Sic loquitur scriptura Amos 6. vbi dicitur, quod bibentes vinum in phialis & vnguentis optimis delibuti, nihil patiebantur super contritionem Ioseph. Isti enim comparantur vnguento optimo, quia scilicet sicut vnguenta leniunt dolores. (Vnde etiam vnguentum, vbi est iusquiamum appositum, in plaga non sinit sentiri aliarum specierum corrosionem & vstionem.) Sic mûdi prosperitas ita lenit & oblectat corda hominum mundanorû, quod corrosiones aduersitatum, quæ mundi prosperâ comitantur, & maxime miserias alienas non videntur sentire, nihil enim patiûtur super contritionem Ioseph. Ista optimitas bene videtur figurata Iosuæ 2. vbi de ciuitate Hiericho, quæ interpretatur Luna, dicitur, quod habitatio huius ciuitatis optima erat, sed aquæ erant pessimæ, & terra sterilis, quia habitatio ciuitatis Hiericho, id est, mundanæ prosperitatis, quæ more Lunæ fluit & refluit, optima à fatuis dicitur, quamuis in spiritualibus pessima & sterilis dignoscatur. Ista est igitur optimitas mundana, qua etiam ipsi pessimi peccatores optimi reputantur. Et certe benè dicuntur optimi in genere suo, scilicet optimi vsurarij, optimi ribaldi, & sic de alijs, quia sicut dicitur Micheæ 7. Qui optimus est, quasi paliurus. Et bene tales comparantur paliuro, qui est asper, & spinosus, secundum Isidorum, quia pro certo tales per rapinas & exactiones & iniurias & detractiones sunt asperi & pungentes. ¶ Aduerte tamen, quod sicut optimis rebus melius parcitur, sic in tempore huius vitæ mundi diuitibus amplius à diabolo indulgetur. Exemplo Saul, de quo dicitur 1. Regum 15. quod ipse pepercit optimis gregibus. Et certe bene parcitur tanquam suis. Vnde etiam ipse est sicut ille Rex Syriæ, qui dicebat Regi Achab pessimo 4. Reg. 20. Filij tui optimi mei sunt. Quia re vera quicquid temporaliter est optimum, est hodie diaboli & suorum. Vnde 1. Reg. 6. Et cuius erunt optima quæque Israel? Vnum tamen restat, quia pro certo sicut carnifex in optimis pascuis nutrit bouem, & cum impinguatus fuerit, ipsum exinde eijcit, sic diabolus, qui nûc in optimis prosperitatis pascuis nutrit malos, ipsos inde finaliter eijciet, & in inferno occidet. Ista ergo est optimitas temporalis &c.

B ¶ Secundo dico, quod est optimitas virtualis & interior. Et sic viri sancti dicuntur optimi, & bona spiritualia dicuntur optima. Illa enim dicuntur

Optima { Quæ à magistro optimo fabricantur, / Per quæ optima vtilitas generatur, / Quæ ad finem optimum ordinantur. }

Et ideo quia bona spiritualia ab optimo principio sumunt originem, scilicet, ab ipso Deo immediate (quia sicut dicitur Iacob 1 Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à patre luminum) Ideo vtilitatem etiam habent optimam videlicet quia præseruant hominem à peccatis & per consequens à tormentis. Et ideo dicitur Hebr. 13. Optimum est gratia stabilire cor: ad finem etiam optimum perducunt, scilicet ad gloriam Paradisi. Vnde Deut. 28. promittitur custodientibus mandata Dei, quod Deus aperiet eis thesaurum suum optimum. Vnde bene dico, quod ista meliora & optima possunt dici. Et ideo virtutes & bona spiritualia sunt illa munera optima, quibus potest Deus placari, de quibus dicitur Gen. 43. Sumite de optimis terræ fructibus, & portate viro munera. Optimi enim fructus quos possit portare terra nostra, sunt gratiæ & virtutes, quia scilicet ista sola sunt, quæ homines faciunt optimos.

¶ Et notemus, quod ille dicitur spiritualiter

Optimus, qui habet optimam { Intentionem, / Subiectionem, / Compassionem, / Affectionem, / Conditionem, / Locutionem, / Conuersationem. }

¶ Et proculdubio tales sunt viri iusti. Isti enim habent optimam intentionem Cant. 5. Caput eius aurum optimum. Caput enim intentionem signat. ¶ Item optimam subiectionem. Dicût enim prælato, & superiori suo illud Iud. 12. Quicquid illi placet, erit mihi optimum. ¶ Item optimam compassionem. Vnde Cant. 1. Meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. ¶ Itê optimam affectionem Luc. 10. Maria optimam partem elegit, scilicet affectionem & dominici verbi auditionem. ¶ Item optimam conditionem, sicut habebat ille, de quo dicebatur Tob 9. Filius es viri optimi & iusti. ¶ Item optimam locutionem. Cant. 5. Guttur tuum sicut vinum optimum: & Prouerb. 15. Sermo opportunus optimus. ¶ Item optimam conuersationem. Vnde 2. Macc. 3. Apparuerunt duo iuuenes decori virtute, optimi gloria. ¶ Vbi aduerte, quod illi dicuntur spiritualiter optimi, scilicet qui per

Honestatem sunt picturati (Apparuerunt, inquit)
Charitatem sunt combinati (Duo sunt)
Castitatem sunt depurati (Iuuenes decori.)
Firmitatem sunt roborati (Virtute)
Sanctitatem sunt nominati (Gloria optimi.)

¶ De optimitate ergo honestatis dicitur Eze. 28. quod in nundinis Tyri erant lanæ coloris optimi. Et 1. Esdræ 8 dicitur, quod ad templum Hierusalem reædificandum missa sunt vasa æris fulgêtis optimi. Quamuis hodie plangat Ecclesia Thre. 4. Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? (Apparuerunt, inquit.) Vide supra de Apparere 2. Mach. 3. Apparuit equus optimus, optime adornatus. ¶ De optimitate charitatis dicitur Iob 22. Habete pacem, & per hoc habebitis fructus optimos. Et hoc ostenditur ibi. (Duo.) Vide supra de Duo. ¶ De optimitate castitatis, quæ notatur in verbo (Iuuenes decori.) Vide supra de Iuuene, & allega quod castitas est illa optima pars, quam

post

post conuersionem elegit sibi Maria Magdalena. Luc. 10. Optimam partem elegit sibi Maria. ¶ De optimitate firmitatis, quæ notatur, cum dicitur (Virtute) vide supra de Firmitate, & infra de Virtute, & allega 1 Paralipom. 12. Confugerunt ad Dauid pugnatores optimi. ¶ De optimitate verò famæ seu nominatæ sanctitatis, quæ ostenditur, cum dicitur (Gloria) vide supra de Gloria, & allega illud Iudith 10. vbi dicitur, quòd Iudith vnxit se myrto optimo. Myrtum enim est vnguentum summè odoriferum, significans odorem bonæ famæ &c. Ista est ergo optimitas virtualis, quæ est interior.

D ¶ Tertiò dico, quòd est optimitas æternalis, quæ est superior, & ista nihil aliud est, quàm gloria Paradisi, quæ optima super omnia iudicatur. Pharao enim dixit Ioseph Gen. 17. quòd in optimo terræ loco patrem & fratres suos faceret habitare. In figura, quod Deus pater commisit Ioseph, id est, Christo, optimo terræ loco, id est, in optimitate gloriæ Paradisi, fratres suos, id est, fideles faceret habitare. Et illud considerabat Moyses, cum dicebat Deuter. 3. Transibo igitur, & videbo terram hanc optimam trans Iordanem. Vbi nota, quòd ista terra dicitur Optima, quia

Luminosa (Transibo, inquit.)
Spaciosa (Terram.)
Copiosa (Optimam, inquit, trans Iordanem.)

Et si vis, dilata, sicut in titulis suis &c. Vide in titulo Melius.

Oppugnare. Vide in titulo Pugnare, & Expugnare.

A **Ora.** Est limbus seu terminus vestimenti seu panni, sicut consueuit fieri de alio filo, quam sit pannus, & dicitur Gallicè *Eur*, seu *Vrle*. Dicitur tamen quandoque ora terminus seu ripa fluminis seu maris, sicut 1. Macchab. 9. dicitur, quòd venit die sabbathi vsque ad oram Iordanis: & Hebr. 11. dicitur: Sicut arenam, quę est in ora maris. Transeo, quia paucæ sunt auctoritates.

A **Oratio. Orare.** Cum secundum Augustinum libr. de spiritu & anima, oratio nihil aliud sit, quàm quædam conuersio mentis in Deum, per pium & humilem affectum, possumus dicere, quòd omnia, quæ sunt, solent libenter se vertere & conuertere ad aliud, à quo possunt perfectionem aliquam adipisci, sicut patet de solsequio, quod se conuertit ad Solem, & de ferro, quod se conuertendo sequitur Adamantem. Sic procuIdubio cum à Deo solo possimus perfectionem gratiæ & gloriæ obtinere & acquirere, hinc est, quòd ad ipsum nos debemus conuertere per mentis affectionem, & eius auxilium requirere per humilem & deuotam orationem. Figura Esa. 28. vbi dicitur, quòd conuertit Ezechias faciem suam ad parietem, & orauit ad Dominum. Sicut enim debitor, qui multa debet, nec habet vnde satisfaciat, & pro debitis est in carcere, nullum habet remedium, nisi quòd creditoris misericordiam humilibus precibus interpellet: sic cum nos (qui in multis offendimus omnes) multa peccatorum debita contraxerimus, nosque carceri infernali obligauerimus, nec habeamus aliqua merita & virtutes, de quibus de condigno satisfacere valeamus, nihil habemus remedij, nisi quòd ad Deum & ad sanctos per humilis orationis suffragium recurramus. Ita fecit illa Anna, de qua 1. Regum 1. Cum esset Anna amaro animo, orauit ad Dominum flens largiter. In quibus verbis ostenduntur multa, quæ sunt ad orationem necessaria, videlicet,

Subiectum,
Iniectum,
Obiectum,
Adiectum.

Debet enim ibi esse

Subiectum magni vigoris, quia scilicet orans debet esse (Anna.)
Iniectum magni feruoris, quia debet esse (Amaro animo.)
Obiectum magni valoris, scilicet, Deus (Orauit, inquit, ad Dominum.)
Adiectum magni doloris, quia debet (Flere largiter.)

Si enim quæreretur de oratione,

Quis?
Quare?
Cui?
Quomodo?

Posset responderi per prædictam auctoritatem.

Si ergo quæritur,
- Quis vel qualis debet esse, qui adorat? Respondetur, quod debet esse Anna.
- Quare? Respondetur, quòd propter amaritudinem animi.
- Cui? Respondetur, quòd debet orare ad Dominum.
- Quomodo? Respondetur, quòd debet orare flendo largiter.

¶ Dico ergò, quòd in oratione requiruntur quatuor, videlicet, B

In orante virtus perficiens (Anna, inquit.)
In orando causa sufficiens (Amaro animo.)
In orato valor perficiens (Ad Dominum.)
In orando modus conueniens (Flens largiter.)

¶ Primò ergò dico, quòd in orante requiritur virtus & perfectio, quæ proficiat, quia scilicet ille, qui orat, debet esse Anna. Anna enim fuit sancta & deuota mulier, mater sc. Samuelis, quæ à Domino filium suis deuotis precibus impetrauit. Interpretatur enim Anna gratia vel donatio seu donans vel respondens. Ad denotandum, quòd ille, qui vult à Deo aliquid orationibus impetrare, debet esse sanctus & deuotus, gratia & eleemosynarum donatione repletus, & Samuelis mater, id est, pauperum nutritiuus & alumnus. (Cum esset, inquit, Anna.) Et sic figuretur in illa Anna filia Phanuelis, quæ non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus intendens. Luc. 2. Sicut enim videmus, quòd aduocatus debet esse persona sapiens & discreta, quia alias si esset persona vilis, fatua & infamis, non benè sederet in officio aduocati. Intercessor etiam debet esse amicus principis, quia teste Grego. cum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deterius prouocatur: sic etiam, quia ille, qui Deum orat, aduocati allegantis suam necessitatem, & intercessoris implorantis Dei benignitatem personam assumit, ideò necesse est, quòd sit homo sanctus, bonus, & iustus, & per virtutes & gratias Dei amicus, quia sicut dicitur Ioan. 9. Deus peccatores non exaudit, quia scilic. illum audire Dominus dedignatur, qui sibi per mala opera in via salutis aduersatur. Iuxta illud Esa. 1. Cum extenderitis manus vestras, auertam oculos meos à vobis. Et cum multiplicaueritis orationes, non exaudiam, manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. Sicut enim vnicornis non capitur, non solum capitur cantu mulieris corruptæ, sed à cantu puellæ incorruptæ virginis; pisces etiam non faciliter se capi & concludi permittunt in vase immundo, sanguine aliorum mortuorum piscium humectato: sic verè Deus illorum cantibus seu orationibus non capitur, nec eorum desiderijs inclinatur, qui sanguine pauperum per rapinam & sæuitiam imbuuntur, & qui peccato luxuriæ per immunditiam inquinantur. Vnde dicit Isido. Non potest habere certam fiduciam, qui adhuc in præceptis Dei pigritatur, & quem peccati recordari delectat. Qui enim à præceptis Dei auertitur, in oratione quod postulat, non meretur, nec impetrat ab illo quod poscit, cuius legi & iussionibus non obedit. Sic ergò pater, quomodo in orante requiritur virtus & perfectio, quæ proficiat.

¶ Secundò dico, quòd in oratione requiritur causa vel occasio, quæ sufficiat. (Amaro, inquit, animo.) Tunc enim est causa sufficiens, vel quando nos impellit C

Amaritudo
- Interioris tentationis,
- Exterioris tribulationis,
- Posterioris damnationis.

Ista enim tria sunt sufficiens causa faciendi orationes,

Vel cum aliquis per peccati tentationem impellitur,
Aut per tribulationem vrgetur,
Aut timore damnationis turbatur.

Ecclesiast. 28. Fili, in infirmitate tua ne despicias teipsum, sed ora Dominum, & ipse curabit te: & Iob 10. dicitur: Loquar in amaritudine animæ meæ, dicam Deo: Noli me condemnare. Aper enim timens iacula venatorum,

Solet
- Dentes suos ad arborem fricare & acuere,
- Latus suum in luto mergere & inuoluere,
- Seipsum ad Solem siccare & exponere.

Et sic in latere quasi osseam duritiam contrahit, ita quòd nunquam in illo loco venatoris iaculum ipsum lædit, ita etiam, quòd illa pars corporis indurata vocatur à venatoribus scutum apri, vbi vix potest gladius intrare. Sic verè charissimi, si spicula tentationum timemus, mollitiem nostræ fragilitatis pauemus, non restat, nisi quòd

Dentes nostrorum verborum acuamus & fricemus ad arborem crucis ipsius Christi per deuotam memorationem.
Inuoluamus nos luto mortalitatis nostræ per ipsius iugem recordationem,
Exponamus nos Soli iustitiæ Deo per deuotionem & orationem, & per nostri suæ dispositioni commissionem & dimissionem.

Si enim sic fecerimus, indurabimus per constantiam, ita quòd à iaculis tentationum nec penetrabimur, nec lædemur. 1. Macchabæor. 11. Orauit, & reuersus est in prælium. Quia sicut dicit Gregor. in Hom. Tanto magis orationi insistere tenemur, quanto à carne grauius impugnamur (Amaro, inquit, animo.) qa s. amaritudo timoris ppter causas vrgētes debet nobis inesse,

amaritudo considerationis mortis debet nobis adesse.Iac.5.Tristatur quis in vobis, oret æquo animo.Sic orauit Ionas,qui cum in mari proiectus, & in ventre piscis esset absorptus, orauit ad Dominum, liberatus est, sicut dicitur Ionæ 1. & 3. Quia verè quando homo mare,id est tribulationum amaritudinem sentit, quando in ventrem piscis diaboli per tentationem se transglutiri percipit,tunc debet ad Dominũ recurrere,& orare,vt ipsum dignetur misericorditer liberare 1.Macchab 3.Congregatus est conuentus,vt oraret & peteret misericordiam à Deo. Requiritur ergo in oratione causa vel occasio,quæ sufficiat.

D ¶ Tertio dico, quod in oratione requiritur valor & prælatio, quæ perficiat (Ad Dominum, inquit.) Quia scil. frustratorium esset aliquid ab aliquo orare vel petere,nisi esset potens id facere & concedere.Et ideo à Deo solum debemus per orationem aliquid quærere, cum ipse solus sit potens totum concedere & perficere. Dan. 6. Inuenerunt Danielem orantem & obsecrantem Deum suum. Quod est contra illos, qui non curant ad Deum per orationem recurrere, sed vndique in creaturis remedium quærere, & in homine spem & fiduciam ponere, propter quod sæpe contingit ipsos fraudari à proposito, & deficere. Similes illi regi Ochoziæ, qui mittebat ad Beelzebub Deum Accharon orandum, & supplicandum, & Dominum Deum Israel contemnebat,propter quod votum suum non meruit obtinere, sicut dicitur 4 Reg.1.Orauit,inquam,ad Dominum.Psalm.Subditus esto Domino,& ora eum.

¶ Vbi aduerte,quod ad Dominum orandum necessaria est

Humilitas & subiacentia (Subditus)
Stabilitas & permanentia (Esto)
Sedulitas & diligentia (Ora,inquit,eum.)

De humilitate enim dicitur Eccle.25.Oratio humiliantis se nubes penetrabit.De stabilitate seu de perseuerantia dicitur Eccle. 16. Non impediaris orare semper. De sedulitate verò dicitur 1. Thessal.5.Sine intermissione orate. Quia pro certo, charissimi,

Deus est { Orandus, Supplicandus, & Requirendus,

Scilicet,cum { Humilitate & subiectione, Stabilitate & perseueranti duratione, Sedulitate & diligenti executione.

Quia pro certo in ipso Deo est valor & prælatio, quæ perficiat, quod erat tertium requisitum.

E ¶ Quarto dico,quod in oratione requiritur modus & conditio,quæ conueniat. (Flens, inquit, largiter.) Fletus enim humiliatorum Deus non despiciet. Sicut enim exhalationes vaporũ solent sursum de terra ad nubes ascendere, ita quod pluuia solet vapores huiusmodi concomitari: sic verè quoties vapor orationis à nobis sursum mittitur; necesse est, quod lacrymarum pluuia subsequatur. (Flens,inquit,largiter.) Iacob.5. Orauit, & cœlum dedit pluuiam: & Ioel. 2. Conuertimini ad me in ieiunio,& fletu, & planctu. Oratio enim,quando est lacrymosa,solet esse mirabiliter fructuosa. Exemplum de Ezechia rege,qui conuertens se ad parietem fleuit,& orauit Dominum,& sic vitam quindecim annorum à Domino impetrauit,sicut dicitur 4.Reg.10.& Esa.38.Et sic bene dicitur,quod oratio debet habere

Modum debitum,quem comitetur,
Finem inclytum, ad quem terminetur,
Causam vrgentem, per quam inchoetur,
Virtutem eminentem,iu qua radicetur.

F ¶ Aduerte autem adhuc,quod oratio est frequentanda,& sursum ad Deum eleuanda,& hoc,quia ista est

Dei & Angelorum lætificatiua,
Pœnæ & tormentorum lenificatiua,
Hostis & vitiorum exterminatiua.

¶ Dico ergo,quod oratio est lætificatiua Dei & Angelorum. Sicut enim patet, ad sensum fumus aromaticus summè est suauis & delectatiuus.Vnde etiam dicit Plin.quod de arbore cinnamomi rami fracti solent fumum aromaticum spirare,vnde solet odor suauis & aromaticus exhalare: sic pro certo quando sancti per tribulationes fuerunt laniati & fracti, tunc fumum sanctæ orationis emiserunt,per quem Deum & Angelos suauiter recreauerunt. De incensis enim legitur fumus aromaticus de thuribulo aureo exiuisse, & vsq; ad altare Dei superius adiuisse. Quia verè fumus orationis, qui de thuribulo feruentis cordis emanat,vsque ad conspectum Dei pro impetratione ascendit & properat.Vnde etiam Angelus Raphael dicebat Tobi.12. Cum orabas cum lacrymis,ego obtuli orationem tuam Domino.

¶ Deinde dico, quod oratio est refrigeratiua seu impeditiua pœnæ & tormentorum. Sicut enim fumus & vapor, qui exit a castanea,est causa,quod ipsa castanea non rumpitur, nec crepatur,quod patet,quia si castanea non scinditur, & si via vapori exituro non aperitur,statim facto tonitruo tota castaneę substãtia laceratur: sic verè vapor & fumus orationis impedit rupturã & destructionem æternæ damnationis.Illi vero qui fumum orationis non emittunt, rupturam æternæ damnationis incurrunt. Tobi.12. Bona est oratio cum ieiunio & eleemosyna magis, quã thesauros auri condere,quoniam eleemosyna à morte liberat,& ipsa est,quæ purgat peccata,& facit inuenire vitam æternam.

¶ Denique dico, quod oratio est exterminatiua culpæ & vitiorum.Dulcis .n. melodia dicitur dæmones fugare,sputũ etiã de ore hominis ieiuni progrediens solet serpentem occidere, fumus etiam ab olla bullienti exiens solet muscas longius fugare, nec ipsas patitur appropinquare. Sic verè fumus & sputum orationis ab olla cordis feruentis, & ab ore hominis deuoti procedens,& in auribus Dei suauiter citharizans, muscas & serpentes tentationum effugat, & dæmones superat & conturbat, secundum quod benè figuratur Tobi 6. in fumo iecoris piscis, quod potestatem habebat dæmonia effugandi,vnde dicitur, quod dicto iecore super carbones posito,alligatus est à Raphaele dæmõ Asmodæus.Christus etiam cuidam dæmonio dixit Matt.17.Hoc genus non eijcitur, nisi per orationem & ieiunium. Quia pro certo,quãdo iecur,quod amare cogit, id est, virtus feruentis affectionis ponitur super carbones feruentis dilectionis, ita quod exinde fumus feruentis orationis exit, tunc proculdubio à nobis diabolus effugatur.

¶ Sed aduertendum est, quod ad orationem multa debent G
occurrere,videlicet,

Temporis aptitudo,
Pectoris mœstitudo,
Localis sanctitudo,
Hominum solitudo.

De temporis aptitudine dicitur in Psalm.31.Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. Dauid verò de seipso dicebat in Psalm.5. Et ego ad te Domine clamaui, & mane oratio mea præueniet te. De peccatoris mœstitudine dicitur Tobiæ 3. Tunc ingemuit,& cœpit orare cum lacrymis.De locali sanctitudine dicitur Esa.58.& Ioan.2.Domus mea domus orationis vocabitur: & in Psalm.137. Adorabo ad templum sanctum tuum. De hominum vero solitudine dicitur Matth.14.Et Iesus ascendit in montem solus orare. Sic igitur patet de oratione, quomodo est virtuosa.

¶ Si vero quæratur,quare dicat Dominus Matt.21. Quæcunque in oratione petieritis credentes, accipietis; cum de multis H
tamen videatur,quod multum orant,& tamen nihil impetrant? Posset respondeti, quod oratio non exaudiri contingit multiplici ratione,videlicet, propter

Orantis iniquitatem,
Illius,pro quo oratur,indignitatem,
Illius,qui orat,dubietatem,
Illius,quod oratur,inutilitatem,
Illius,qui orat,extorquendam continuitatem.

Impedit ergo orationem illius,qui orat,iniquitas. Esai. 1. Cum multiplicaueritis orationem vestram, non exaudiam. Et loquitur populo grãdi iniquitate,filijs sceleratis. Item illius, pro quo petitur,indignitas. Hier.14. Noli orare pro populo isto,neq; assumas pro eis laudem. Item illius,qui orat, dubietas. Ille enim, qui orat,debet certissimè confidere de obtentu. Iaco.1.Postulet autem in fide nihil hæsitans.Item rei,pro qua oratur, inutilitas, quia sc.Deus nunquã homini concedit illud, quod ad suam damnationem cedere conspicit.Ideo multis orantibus pro temporalibus & pro huiusmodi dicitur Iacob.4.Propterea non accipitis,eo quod male petatis. Quia sicut dicit Isid.lib.3.de sum.bon. sæpe multos non exaudit Deus ad voluntatem, vt eos exaudiat ad salutem & vtilitatem.Item impeditur oratio, vt extorqueatur orationis continuitas.Quia sicut diues non statim satisfacit ioculatori, imò solet diu salarium differre, vt melodiam, in qua delectatur,valeat diutius extorquere: sic Deus in melodiosa oratione bonorum delectatur,quandoque differt, quod petitur, vt diutius & deuotius requiratur. Vnde August.serm.5. super verba Matth.dicit: Seruat tibi Deus,quod non vult cito dare, vt discas magna desiderare. Hæc igitur de oratione sufficiant. Vide supra de Clamare,Fumo,& Inuocare.

Orbis.

Nota, quod orbis idem est,quod rotunditas. Et ideo mundus orbis dicitur, eo quod ad orbicularem figuram componitur & formatur. Igitur cum orbis significet mundi rotunditatem, diuersarum creaturarum aggregationem constructam,notabo,quod moraliter loquendo triplex dicitur esse orbis,videlicet, A

Orbis { Interior, Exterior, Superior.

Primus

Primus est moralis & virtuosus,
Secundus est lethalis & vitiosus,
Tertius est realis & seriosus.

Primo ergo dicam, quod est dare vnum orbem moralem, qui est intimus & virtuosus. Et sic dicam, quod animus viri iusti, vel etiam ipse iustus orbis dicitur, eo scilic. quod diuersarum persona-rum, id est, diuersarum virtutum serie decoratus in vnitate fidei conglobatur, & in orbicularem figuram, quæ sine caret, & principio, hoc est dictum, in naturam æternam & perpetuam terminatur. Vnde breuiter de orbe morali, id est, de homine perfecto potest dici illud Hierem. 51. quod Deus præparauit orbem in sapientia sua. ¶ Et si vis, nota, quod sicut iste temporalis & corporalis orbis

Solenniter fundatur,
Stabiliter firmatur,
Fertiliter cibatur,
Potenter subiugatur,
Patenter illustratur,
Prudenter gubernatur,
Clementer visitatur.

Sic verè dico, quod iste moralis & spiritualis orbis

A Deo { Fundatur, quod facit primæ gratiæ sanctitudo,
Firmatur, quod facit permanentiæ fortitudo,
Cibatur, quod facit opulentiæ plenitudo,
Subiugatur, quod facit eminentiæ celsitudo,
Illustratur, quod facit sapientiæ limpitudo,
Gubernatur, quod facit prouidentiæ certitudo,
Visitatur, quod facit suæ præsentiæ promptitudo seu gratitudo.

¶ Dico ergo, quod iste moralis orbis à Deo fundatur solenniter. Constat enim, quod Deus etiam in homine iusto primo ponit & proijcit fundamenta, sc. gratiam atque fidem. Psal. 88. Orbem terræ & plenitudinem eius tu fundasti, Aquilonem & mare tu creasti. ¶ Item à Deo firmatur stabiliter, quia sc. sicut orbis iste in suo statu & ordine immobiliter & perpetuò perseuerat: sic iustus per perseuerantiæ & perpetuæ constantiæ firmitatem. Psal. 92. Etenim firmauit orbem terræ, qui non commouebitur: & 1. Paral. 16. Ipse enim fundauit orbem terræ immobilem. ¶ Item à Deo cibatur fertiliter. Constat enim, quod Dei clementia nutrit, & cibat, & replet etiam bonis orbem. Vnde Sap. 1. Spiritus Domini repleuit orbem terrarum. ¶ Item Deo subiugatur valde potenter. Orbis enim iste Deo immediatè subijcitur. Vnde ipse est, qui dicit in Psa. 49. Meus est orbis terræ, & plenitudo eius. ¶ Item à Deo illuminatur valde patenter, sc. per discretionem & fidem. Vnde in Psalm. 96. Alluxerunt fulgurationes eius orbi terræ, vidit & commota est terra. Et Psalm. 17. Reuelata sunt fundamenta orbis terrarum. ¶ Item à Deo gubernatur valde prudenter, quia sc. Deus regit & gubernat eum in iustitia & sapientia. Vnde de iustitia dicitur in Psalm. 97. Iudicabit orbem terrarum in iustitia. Et alibi: In æquitate. De sapientia verò dicitur Hierem. 51. Præparauit orbem in sapientia sua. ¶ Item à Deo visitatur clementer, sc. per beatam incarnationem, vel per eucharistiæ consecrationem. Vnde Heb. 11. Introduxit primogenitum in orbem terræ. Patet igitur, quod est dare vnum orbem moralem, qui est intimus & virtuosus &c.

B ¶ Secundo dico, quod est dare vnum orbem lethalem, qui est extimus seu pessimus & vitiosus. Et iste est corruptus & infectus mundus. Iste enim habet contrarias conditiones orbi primo. Vnde nota, quod iste

Non est firma stabilitas, sed varia mobilitas singulorum,
Non est plena fertilitas, sed famescẽs cupiditas animorũ,
Non est Dei regẽs auctoritas, imò crudelitas tyrannorũ,
Non est tuta securitas, sed trepidans debilitas infirmorũ,
Non est sincera veritas, sed defraudans fallacitas deceptorum.

¶ Dico ergo, quod orbis iste est varius & mobilis, & caret stabilitate. Nihil est enim ibi durabile seu firmum, sed totum varium & ineptum. Esa. 24. Defluxit orbis. Et in Psalm. dicitur: Commoueantur omnes inhabitantes orbem. ¶ Item orbis iste est auarus, & sterilis, & plenus cupiditate, vel carens fertilitate. Genes. 41. In vniuerso orbe fames præualuit. Vnde de Nabuchodonosore dicitur Esa. 14. quod ipse posuit orbem desertum. Quia sicut dicitur Gen. 47. In toto orbe panis deerat. ¶ Item orbis iste à Deo non fit regibilis, sc. tyrannorum crudelitate. Vnde de illo Rege Assyriorum dicitur Hester 9. quod cunctæ, quæ in toto orbe erat prouinciæ, subditæ sibi erant. Et Hester 13. dicitur, quod vniuersum orbem suæ subiugauerat ditioni. Et etiam ipse diabolus dixit Domino Mat. 4. Ostendens, scil. sibi omnia regna orbis terræ. Hæc, inquit, omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me, quia mihi tradita sunt, & cui volo, do ea. ¶ Item orbis iste non est tutus, sed debilis & carens securitate, quia scilic. omnia sunt indubia & trepida. Vnde Luc. 21. Præ timore, inquit, & expectatione, quæ superueniet vniuerso orbi. ¶ Item orbis iste non est clarus, sed nubilus & plenus obscuritate seu etiam fallacitate, quia scil. ibi abundat copia mortalium & immortalium deceptorum. Vnde Apoc. 12. dicitur, quod descendit ad nos satanas, qui seducit vniuersum orbem. Inuidia enim diaboli mors intrauit in orbẽ terrarum, Sapi. 2. Et sic igitur patet, quod est dare orbem lethalem, qui est pessimus & vitiosus.

¶ Tertio vero dico, quod est dare orbem realem, quia est optimus & gloriosus. Et iste certe orbis est naturalis, in quo scil. est vniuersarum creaturarum ordinatissima aggregatio, qui verè gloriosus merito potest dici, & hoc certè, quia hunc fecerunt manus dominicæ, quæ non fatigantur: quia hunc fixerunt vires Angelicæ, quæ non tædiantur: quia hunc rexerunt leges Tearchicæ, quæ non perturbantur: quia hunc vexerunt artes Automaticæ, quæ non dissoluuntur. Iste enim orbis habet auctoritatem insuperabilem, scil. ipsum Deum, quia sicut dicitur 1. Reg. 2. Domini sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem. Quia sicut dicitur in Psalm. 92. Ipse fundauit orbem terræ, qui non cõmouebitur. Item iste orbis habet cœtum ministrorum infatigabilem, sc. ordinem Angelorum, qui Deo seruiunt in gubernatione orbis, sicut dicitur Iob 9. Sub quo curuãtur, qui portãt orbem. Item orbis iste habet ordinem inuiolabilem. Ordo enim & cursus & dispositio creaturarum nunquam turbatur aut violatur. Sap. 6. Disponat orbem terrarum in æquitate. Iustum autẽ ordinem appetebat scire, qui dicebat Sapien. 7. Vt sciam (inquit) dispositionem orbis terrarum. Item orbis iste habet naturam incorruptibilem, semper enim perseuerat & durat. Vnde illud 1. Parali. 16. Deus fundauit orbem immobilem. Et sic igitur patet, quod est dare triplicem orbem, scilicet, C

Realem,
Localem,
Moralem.

Vide supra de Mundo.

Ordo. Ordinare.

A Cum ordo nihil aliud sit, quàm debita rerum dispositio, & ordinare nihil aliud sit, quàm aliquid debitè statuere, disponere, & locare, breuiter notare possumus, quod moraliter loquendo, in scriptura inuenitur generaliter triplex ordo, videlicet,

Ordo { Personalis,
Temporalis,
Supernalis.

Primus est ordo morum & actuum,
Secundus est ordo rerum & statuum,
Tertius est ordo cœli spirituum.

¶ Dico ergo primo, quod est quidam ordo personalis & interior. Et iste est ille ordo, quo sc. homo debet esse in se virtualiter ordinatus, quantum ad seipsum, se debitè regendo & gubernãdo, & sic de nobis verificabitur illud Rom. 13. Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Domus enim dicitur bene ordinata, vbi quælibet persona prompte & bene seruit in officio suo, & vbi Dominus debitè dominatur, & serui debitè famulantur. Sic verè domus Dei, quæ domus sumus nos bene ordinata, quando vnumquodque membrum ad Dei laudem suo officio vtitur, & quando caro animæ subijcitur, & corpus spiritui subiugatur. De tali ergo ordine gaudere se dicit Apostolus, dicens Colossens. 2. Gaudeo, inquit, videns ordinem vestrum fundamentum fidei vestræ. De isto ordine, quo sc. debet homo esse spiritualiter ordinatus, dicitur Iob 38. Numquid nosti ordinem cœli, & pones rationem eius in terra? Ac si diceret: Sicut in cœlo omnia sunt ordinata, quia videlicet ibi sunt Planetæ ordinati vnus super alterum, qui quidem ordo nunquam deficit aut cessat, quia scilic.

Primus est Saturnus,
Secundus est Iuppiter,
Tertius est Mars,
Quartus est Sol,
Quintus est Mercurius,
Sextus est Venus,
Septimus est Luna.

Sic spiritualiter in terra, id est, in nobis mores & virtutes nostræ debent esse ordinatæ, vt primò sit Saturnus, qui est Planeta grauis, tardus, terreus, & viscerosus, id est, virtus humilitatis. Deinde Iuppiter Planeta beneuolus, qui suos & non suos iuuat, id est, virtus amoris & charitatis. Deinde Mars Planeta feruens, igneus, & Deus belli, id est, virtus audaciæ contra vitia tentationis & operationes iniquitatis. Deinde Sol, Planeta clarissimus, id est, virtus sapientiæ, prudentiæ, & subtilitatis. Deinde Mercurius, Deus eloquentiæ, id est, virtus orationis & debitæ grauitatis. Deinde Venus Solem sequens aut præcedens, id est, virtus obedientiæ & promptæ sedulitatis. Deinde Luna plena humoribus, quæ est mater roris, i. virtus benignitatis & pietatis.

Ecce ergò, quomodo ordo cœli in terra ponitur, quando naturales virtutes corporum cœlestium hominum moribus applicantur. Et sic de nobis poterit dici illud Iudic 5. Stellæ manentes in ordine & cursu suo; aduersus Sissaram pugnauerunt. Istæ enim virtutes sunt quædam stellæ spirituales, quæ animam faciunt relucere, & contra diabolum faciunt præualere. Iste est igitur ordo personalis interior.

B ¶ Secundò dico, quòd inuenitur ordo virtualis & exterior. Et iste est ordo ecclesiasticæ disciplinæ, de quo dicitur Hieremi. 30. Templum iuxta ordinem suum fundabitur. Iste autem ordo consistit in debita personarum proportione. Sicut enim ordo naturalium sic stat, quòd nobiliora & pulchriora locum obtinent superiorem, grossiora verò & viliora locum tenent inferiorem, sic & in Ecclesia personæ ordinatæ esse debent. 1. Parali. 6. Stabant iuxta ordinem suum in ministerio, ita quòd perfecti meliorem gradum, imperfectiores verò inferiorem teneant statum. Esa. 5. Pascentur agni iuxtà ordinem suum. Sicut enim apes in suis cellulis ordinatissimè locantur, fila in telis aranearum ordinatissimè situantur; grana leguminum in suis thecis ordinatissimè coniunguntur; testæ in pineis ordinatissimè disponuntur: sic proculdubiò boni in suis cellulis & thecis, i. in suis officijs & beneficijs & ecclesiis & collegijs, religionibus & conuentibus ordinatè & debite conuersantur. 1. Cor. 14. Omnia honestè & secundum ordinem fiant in vobis.

¶ Et vt breuiter transeamus, possumus notare, quòd multa sunt, quæ debent in personis ecclesiasticis fieri ordinatè. Ipsi enim debent ordinatè

Sursum ascendere,
Vitia vincere,
Gratias agere,
Stare & manere,
Lucere & docere,
Ministrare,
Militare,
Manducare,
Rutilare,
Currere.

Dico ergò, quòd ordinatè est sursum ascendendum, quia sc. gradatim ascendendum est ad honores, secundum leges. Num. 2. Filij Israel per loca & ordines suos proficiscantur. Item ordinatè est malum vincendum. Vnde Nehem. 4. dicitur, quòd ipse statuit populum suum per ordinem cum gladijs & lanceis. Et 2. Macchab. 15. dicitur, quòd exercitus erat ornatus. Item ordinatè gratiæ agendæ. Vnde 2. Paralip. 35 dicitur: Cantores steterunt in ordine suo. Item ordinatè standum est, & manendum. Iudic. 15. Stellæ manentes &c. sicut supra. Item ordinatè est alijs lucendum, sc. per bona exempla. Exod 40. Locatis per ordinem lucernis &c. concorda, si vis. Item dic, quòd casti ordinatè parent & seruiunt. Iud. 6. Stabant autem iuxta ordinem suum in ministerio. Item ordinatè bellant & sæuiunt, sc contra vitia. Vnde Nehem. 4. Statuit populum in ordinem cum gladijs. Item ordinatè edunt & hauriunt. Vnde illud Esa. 5. Pascentur agni iuxta ordinem suum. Item ordinatè splendorem faciunt. Hierem. 31. Dat ordinem Lunæ & stellarum. Item ordinatè currunt & redeunt. Vnde de filijs Israel dicitur Num. 10. Profecti sunt per turmas & ordines suos. O quàm ordo commendatur in rebus, & defectus ordinis vituperatur? Vnde pro certo Iob 10. dicitur de illa patria, sc. terra miseriæ & tenebrarum, quòd vmbra mortis in ea, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitans inuenitur; constat enim potissimè in actibus præliorum, quòd debiliores fortiores vicerunt, quando ipsi debitum ordinem tenuerunt; isti verò ordine debito caruerunt. Constat etiam, quòd inter impios & tyrannos est ordo, quia sc. impossibile est communitatem stare, quæ ordinem non didicit obtinere. Vnde etiam Dan. 7. dicitur, quòd illa crudelis bestia tres ordines dentium habebat in ore, cum quibus cuncta poterat deuorare. Patet ergò, quòd est ordo virtualis, qui est exterior. Sed de isto vide supra, vbi de promotione agitur; quia in pluribus locis agitur, quomodo ordinatè homines debent promoueri.

C ¶ Tertiò dico, quòd est æternalis ordo & superior. Et iste est ordo cœlestium spirituum, de quo dicitur 3. Reg. 10 quòd regina Saba, id est, anima, ad Salomonem, id est, ad Christum veniens, mirabatur ordines ministrorum &c. Omitto gratia breuitatis; quia in multis locis de ordine superius est tractatum.

A **Organum.** Cum organum sit musicum instrumentum; possumus dicere, quòd per organa potest intelligi triplex lætitia, videlicet,

Spiritualis & virtuosa,
Supernalis & gloriosa,
Mundialis & vitiosa.

Per organum enim intelligitur lætitia spiritualis, illa scilic. qua mens in Deum spiritualiter erigitur, & qua laus diuina solenniter decantatur. Vnde illud Psalm. 150. In tympano & choro, in chordis & organo laudate Deum. Vnde 2. Paral 29. dicitur, quòd steterunt Leuitæ tenentes organa Dauid. Item per organum intelligitur lætitia supernalis, videlicet, sanctorum & Angelorum &c. de qua dicitur 2. Paralipomen. 23. Electi sunt psaltes canentes Domino in organis. Item per organum intelligitur lætitia temporalis, de qua dicitur Iob 21. quòd filij mundanorum gaudent ad sonitum organi. Et Iob 30. Versa est in luctum cithara mea, & organum in vocem flentium.

Oriens. Orientalis. Nota, quòd cum oriens sit pars mundi magis clara, & parte illa lux oriatur; & cœlum & stellæ ascendere super nostrum hemisphærium comprobentur, possumus notare, quòd oriens in bono sumitur, & in malo. In bono enim A

Oriens signat { Gratiæ claritatem, Sophiæ veritatem, Gloriæ voluptatem.

¶ Signat, dico, oriens claritatem diuinæ gratiæ, vt sic secundum istum modum significandi quilibet vir iustus & gratia plenus potest dici orientalis; sicut de Iob dicitur Iob 1. quòd ipse erat magnus inter omnes orientales. ¶ Item signat Dei scientiæ veritatē. Et sic de magis, q̄ summi Astrologi & sapiētes erant, dicitur Mat. 2. Ecce magi venerūt ab oriente. ¶ Itē signat cœlestis gloriæ voluptatem. Et de hoc Baruch 5. Hierusalem sta in excelso, & circumspice ad orientem, & vide iucunditatem à Deo tibi venientem. Sicut enim videmus, quòd Planetæ habent suum proprium motum versus orientem, quamuis omni die per violentiam firmamenti versus occidentem currere comprobantur: sic viri iusti motus desideriorum & affectuum suorum ad orientē gratiæ, fidei, & gloriæ debent dirigere, & ad illam partem continuè se mouere. Psalm. 67. Qui ascendit super cœlum cœli ad orientem, quamuis versus occidentem, id est, versus bona mundi, vel versus delectationes carnis malorum affectuum currere comprobentur.

¶ Sed adhuc dico, quòd oriens potest sumi in malo. Et sic dico, quòd signat B

Voluptatem deliciarum,
Facultatem diuitiarum,
Vanitatem eminentiarum.

¶ Dico voluptatem deliciarum. Partes enim orientales solent esse pinguiores & fertiliores, quàm partes occidentales, significantes statum deliciarum, qui solet habere ampliorem pinguedinem voluptatis Vnde Genes. 4. dicitur, quòd Cain, postquam occidit Abel fratrem suum, habitauit ad orientalem plagam Eden. Eden autem interpretatur deliciæ, quia pro certo illi, qui fratrem suum, scil. spiritum per peccatum occidunt, nihil aliud, quàm plagam orientalem mundi deliciarum quærunt. ¶ Item oriens signat facultatem diuitiarum. Pars enim orientalis maiorem & citiorē recipit claritatem, & tamen in sero citius incurrit noctem, & obscuritatem, significans, quòd status diuitiarum, quamuis claritatem prosperitatis amplius in mane huius mundi habere videatur, in sero tamen mortis obscuritate aduersitatis ampliore grauatur. Et de isto oriente loquitur Ezech. 8. & 5. vbi ipse videt viros habentes dorsa contra templum, & facies ad orientem. Quia verè hodie fit, quòd mali dorsum contemptus & obliuionis suæ ad templum Paradisi & Ecclesiæ vertunt, faciem verò affectionis suæ ad orientem diuitiarum & mundanæ prosperitatis conuertunt ¶ Item oriens signat vanitatem eminentiarum, id est, appetitum & ambitionem dominandi, quia sicut signa quæ sunt in oriente, semper solent sursum ascendere, & supra mundi hemisphærium se leuare; sic illi, qui sunt in isto statu, semper solent sursum ascendere per ambitionem, & super hemisphærium prælationis se leuare per superbiā & præsumptionem. Et tales figurantur in Lucifero Esa. 14. vbi dicitur: Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris? Patet ergo, quomodo oriens in bono signat, & in malo.

¶ Si autem per orientem velis intelligere virum iustum; qui C sc. quotidie de virtute in virtutem oritur, solius Christi præsentia decoratur, & lumine gratiæ, scientiæ, & gloriæ delectatur, dic, quòd illi potest dici illud Iob 11. Orieris vt Lucifer, & habebis fiduciam proposita tibi spe. Vbi nota, quòd iustus hic à quinque commendatur, videlicet,

Ab ingressu satis amoroso,
A progressu satis luminoso,
A suggressu satis fructuoso,
A congressu satis virtuoso,
Ab egressu satis glorioso.

Primum probat nouitas oriens (Orieris, inquit.)
Secundum probat claritas gradiens (Lucifer.)
Tertium probat vbertas veniens (Habebis.)

Quartum

Quartum probat iuuamen patiens [Fiduciam.]
Quintum probat solamen subiaceas [Proposita tibi spe.]
¶ Igitur dico, quod oriens noster, scilicet homo iustus habet seriosum & amorosum ingressum. Et hoc ostenditur, cum dicitur [Orieris] scilicet de non esse in esse, de nihilo ad aliquid, de peccato ad gratiam, de antiquitate ad nouitatem. Oriri enim de sua natura signat nouitatem. Hester 8. Noua lux oriri visa est. Sicut enim ab oriente sol ingreditur in virtutis & perfectionis statum Ezech. 42. Introitus ab oriente. Et nota, quod ortus istius orientis, videlicet iusti, portat secum triplicem lucem, videlicet, lucē fidei & scientiæ, & lucem etiam finalis gloriæ. Istas enim luces hic oriens secum trahit, & se clarum & rutilum ad domum domini Christus finaliter secum ducit. Vnde ipse dicit Ezech. 11. Introduxit me ad portam domus domini orientalem. Ad istum igitur orientem, scilicet ad claritatem gratię & gloriæ debet homo mentaliter aspicere, & ibi corditus anhelare. Ezech. 16. Aperietur porta, quæ respicit ad orientem. Patet igitur, quod vir iustus habet seriosum ingressum [Orieris inquit.] Num. 24. Oriens stella ex Iacob.

D ¶ Secundo dico, quod ipse habet luminosum progressum, quod ostenditur, cum dicitur [Lucifer] qui scilicet est stella valde clara, qui scilicet solem iugiter concomitatur, & cum sole continue graditur, & mouetur. Sic vere iustus solem iustitiæ Christum per gratiam solet concomitari, & cum ipso de virtute in virtutem progredi & moueri (Lucifer inquit.) 2. Petr. 1. Oriatur Lucifer in cordibus vestris [Lucifer inquit] hoc est dictum, bonus & luminosus progressus.

¶ Aduerte tamen, quod multi sunt, qui quandoque deficiunt in progressu, figurati in primo Angelo Lucifero, qui superbiens cecidit de cœlo empyreo. Es. 14. Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris? &c. Vide ibi. Iustus igitur habet luminosum progressum.

E ¶ Tertio dico, quod debet habere copiosum suggressum seu fructuosum [Habebis inquit] Habere enim possessionem diuitiarum signat, quia scilicet sicut orientales partes plus abundant in auro & speciebus, quam cæteræ mundi partes, sic vere illi, qui dicuntur per gratiam orientes, sunt cæteris in auro, id est, in virtutibus magis abundantes. Gen. 28. Dilataberis ad orientem. Vnde Num. 32. Habemus possessionem nostram in orientali plaga. Habet igitur homo iustus copiosum seu fructuosum suggressum. (Habebis inquit.)

F ¶ Quarto vero dico, quod iustus dicitur oriens, qui habet virtuosum congressum, scilicet contra vitia & tormenta, quod ostenditur, cum dicitur [Fiduciam] Vir enim audax & fidēs fortior est, cæteris paribus, quam infidens. Hic igitur orientalis dicitur, quia scilicet sicut signa orientalia sunt cæteris fortiora, secundum Arist. & hoc, quia sunt ignea atque prima, sic vere illi, qui in oriente gratiæ, & fidei statuuntur, fortes, & audaces contra hostes & vitia esse noscuntur Zach. 6. Ecce vir oriens nomen eius. Vir enim dicitur à virtute [Fiduciam inquit] Vide supra de fiducia & confidere, quia beati omnes, qui confidunt in domino &c. Habet igitur homo iustus virtuosum congressum.

G ¶ Quinto vero dico, quod ipse habet gloriosum egressum, quia scilicet ipse habet in fine certam spem de vita futura [Posita inquit tibi spe] Cœlum enim à parte orientali venit versus nos, & nobis etiam secum defert solem, & lunam & stellas. Ad denotandum, quod ad illos, qui sunt in oriente gratiæ, & qui etiam quotidie per gratiam oriuntur, cœlum, id est, cœlestis patria finaliter deuoluitur, & sol, & luna, & stellæ, id est, Christus, beata virgo & Angeli & sancti ad ipsum ascendunt & applicantur, vt sic cuilibet in tali spe constituto dicatur illud Esa. 60. Ecce inquit tenebræ operient terram, & caligo populos, super te autem orietur dominus, & gloria eius in te videbitur (Proposita inquit tibi spe.) Psal. 15. Caro mea requiescet in spe. Vt sic de futura vita sic promissa & sperata dicatur omnibus iustis illud Malac. 4. Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ. Quia Deus pater (sicut dicitur Matth. 5.) solem suum facit oriri super bonos. Patet igitur generaliter, quod iustus dicitur oriens, vel etiam dicitur esse in oriens, vel etiam esse in oriente,

Quia
- Consequitur gloriosum egressum,
- Insequitur virtuosum congressum,
- Assequitur fructuosum suggressum,
- Prosequitur vigorosum progressum,
- Subsequitur seriosum ingressum.

Sufficit. Vide de mari & de luna.

A **Oriri. Ortus.** Cum in scriptura inueniatur multiplex ortus seu processus, hoc solum possumus notare, quod in scriptura inuenitur oriens

Ignobilis,
Damnabilis,
Tristabilis,
Mutabilis,
Mirabilis.

¶ Primus est ortus humanæ natiuitatis. Iste enim est valde ignobilis atque vilis, & hoc

Ratione vilis
- Materiæ, de qua componimur,
- Modi, per quem concipimur,
- Loci, in quo concludimur,
- Status, in quo progredimur,
- Cibi, ex quo reficimur.

Et de tali oriente & ortu dicitur Ezech. 16. & loquitur animæ peccatrici vel carni humanæ: In die ortus tui non est præcisus vmbilicus tuus, & aqua non es lota in salutem, nec sale salita, nec inuoluta pannis, quasi dicatur: Ortus iste est naturaliter vilis & immundus, miser etiam & calamitosus. Vnde Iob 30. Ad dexteram orientis calamitatis meæ.

B ¶ Secundus est ortus humanæ iniquitatis. Sicut enim in terra occulta naturaliter oriuntur spinæ, sic in nostra natura corrupta naturaliter oriuntur culpæ Iob 31 Pro frumento oriatur mihi tribulus. Figura Gen. 41. vbi dicitur, quod spicæ tenues percussæ vredine oriebantur ex stipula.

C ¶ Tertius est ortus mundanæ aduersitatis: quamdiu enim sumus in vita ista, pœnæ & miseriæ non cessant nobis oriri. Num. 11. Ortum est murmur populi quasi dolentium præ labore. Vnde de spinis miseriarum & tribulationum, quæ oriuntur in nobis, dicitur Esa. 34. Orientur in domibus eius spinæ, vrticæ & paliurus.

D ¶ Quartus est ortus terrenæ prosperitatis. Mundi enim prosperitas oriens dicitur, eo quod claritas mundanæ & inanis gloriæ ibidem reperitur. Et nota, quod in isto oriente, id est, in statu prosperitatis mundanæ viget

Asperitas & amaritudo,
Sterilitas atque solitudo,
Obscuritas & incertitudo,
Crudelitas & hebetudo,
Calamitas & ineptitudo.

Et breuiter sicut videmus, quod stellæ, quæ in mane veniunt, & progrediuntur ab oriente, in sero terminantur & veniunt ad occidentem, sic vere illi, qui in mane præsentis vitæ orientem prosperitatis inhabitant, in sero mortis ad occidentē tribulationis properant. Quia re vera iste oriens, scilicet, mundi prosperitas, vt dictum est, multas prosperitates habet. Vnde Iosuæ 15. Ab oriente (inquit) erit initium ad mare salsissimum. Item habet multas sterilitates, scilicet bonorum spiritualium & virtutum. Iosuæ 16. Ab oriente solitudo, quæ ascendit hiericho. Item habet multas obscuritates, quia scilicet ibi non plene cognoscitur Deus. Vnde Iob 23. Si ad orientem iero, non apparet. Item ille habet multas aduersitates seu calamitates, scilicet in fine, quando claritas istius orientis ad occidentem declinat. Tunc enim vermes corpus, & dæmones animam deprædantur. Esa. 11. Prædabuntur filios orientis. Tunc diuites in valle inferi prosternētur. Vnde Iud. 7. Orientales populi, fusi iacebant in valle. Tunc potentes vagi & profugi dissipantur, similes, scilicet ipsi Cain, de quo Gen. 4. Habitauit profugus in terra ad orientalem plagam. Iste est igitur ortus terrenæ prosperitatis.

E ¶ Quinto vero dico, quod est ortus æternæ diuinitatis. Et iste est ille ortus, quo Dei filius per carnis natiuitatem de matre virgine noscitur processisse. Et de hoc dicitur in Psal. 111. Exortum est in tenebris lumen &c. Et circa hæc possumus aduertere, quod sicut sol in mane oritur, & tandem in die super hemisphærium nostrum discurrit & vertitur, finaliter tamen occidit, & à nobis absconditur, sic pro certo Dei filius fuit à nobis ortus & natus temporaliter, in nostro hemisphærio conuersatus corporaliter, fuit insuper in occasu mortis à nostris visibus absconditus visibiliter, Et hoc Eccl. 1. Oritur sol & occidit, & ad locum suum reuertitur. Et ideo de ipso potest dici illud Zach. 6. Ecce vir oriens nomen eius, & subter eum orietur lux. ¶ Vbi aduerte, quod in ortu solis, scilicet,

Cuncta notificantur (Ecce.)
Vires fortificantur (Vir)
Aues lætificantur (Oriens)
Feræ tristificantur (Nomen)
Gentes illuminantur (Orietur &c.)

Sic dico spiritualiter loquendo, quod Christi ortus fuit, scilicet,

Cœlestium notificatiuus (Ecce inquit)
Debilium fortificatiuus (Vir)
Flebilium lætificatiuus (Oriens)
Hostium, seu hostilium effugatiuus seu eliminatiuus. (Nomen)
Mentium illuminatiuus (Sub ipso inquit orietur lux.)

¶ Dicamus

F ¶ Dicamus ergo primo, quod iste ortus fuit cœlestium notificatiuus. (Ecce, inquit.) Ecce, est aduerbium demonstrandi, quia scilicet in ortu multa secreta cœlestia, multaque mirabilia fuerunt demonstrata, de quibus poterat dici (Ecce.) Ortus enim Solis est declaratiuus omnium colorum; Ortus verò Christi est demonstratiuus omnium bonorum. Vnde Esaiæ 60. Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos, super te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur.

G ¶ Secundò dico, quòd iste ortus fuit debilium fortificatiuus. (Vir, inquit.) Sicut enim vires naturales solent in ortu Solis roborari, infirmi etiam solent alleuiari, herbæ etiam & flores solent aperiri, & virtute & efficacia plus repleri; homines insuper solent in suis operibus occupari: sic verè ortus Christi vel beatæ virginis fuit omnium virtutum in benè operantibus augmentatiuus, & omnium dolorum in mala sustinentibus mitigatiuus, quod notatur, cum dicitur (Vir) qui dicitur à virtute, quia iste est vir, qui dedit nobis virtutem benefaciendi, & malo resistendi. Iob 1. Erat vir ille magnus inter omnes orientales. Vt & ipse sit ille Angelus, qui ascendebat ab ortu Solis, & habebat signum Dei viui, Apoc. 7.

H ¶ Tertio dico, quod iste ortus fuit flebilium lætificatiuus, quod ostenditur, cum dicitur (Oriens) quia sc. sicut in ortu Solis aues modulantur, herbæ rident, & omnia iucundantur: sic in ortu Christi pastores Angelorum gaudium audierunt, & Angeli mundo gaudium annunciauerunt, & fideles, qui redimi meruerunt, æternum gaudium finaliter receperunt. Psalm. 96. Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia.

I ¶ Quarto dico, quòd iste ortus fuit dæmonum seu hostium eliminatiuus & effugatiuus. Sicut enim in ortu Solis animalia syluestria & aues immundæ, quæ de nocte gaudebant, fugiunt, & absconduntur, iuxta illud Psalm. 103. Ortus est Sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur. (Et loquitur ibi de bestijs syluæ & leonibus.) Sic in ortu Christi dæmones & hæretici, qui prius nocebant, deficiunt, & superantur. Et hoc ostenditur, cum dicitur (Nomen eius) quia scil. nomen Christi est illud, in quo omne genu flectitur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Ideo de nomine istius ortus & orientis dicitur Esaiæ 41. Ab ortu Solis vocabit nomen meum; & adducet magistratus, id est, dæmones, quasi lutum: & Numer. 24. dicitur: Orietur stella ex Iacob, & confringet duces Moab, id est, dæmones.

K ¶ Quinto dico, quod iste ortus fuit mentium & cordium illustratiuus, quod ostenditur, cum dicitur (Subter eum orietur lux) Quia scilic. sicut in ortu Solis lux oritur & diffunditur, per quam homines illuminantur, in suis actibus debitè dirigantur: sic in ortu Christi lux veræ fidei & veræ scientiæ fuit orta, quia tunc noua lux oriri visa est gaudium & tripudium, sicut habetur Hester 8. Ita quod tunc sciuerunt homines in via salutis se regere, & peccatorum latebras, & tentationum pericula præcauere. Esai. 60. Surge, illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum; & gloria Domini super te orta est. & Eccle. 24. Ego feci in cœlis, vt oriretur lumen indeficiens.

L ¶ Et nota, si vis, quód in ortu Christi orta sunt nobis omnia bona. Fuit enim tunc

Iustitiæ rectitudo,
Fiduciæ fortitudo,
Scientiæ limpitudo,
Decentiæ pulchritudo,
Potentiæ magnitudo,
Clementiæ plenitudo,
Lætitiæ gratitudo,
Eminentiæ celsitudo.

¶ Ista enim omnia orta sunt in ortu Christi, seu etiam in ortu virginis benedictæ. Et quidem dico, quod ibi orta est rectitudo veræ iustitiæ. Psalm. 71. Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis: & Esa. 45. Et iustitia oriatur simul, ego Dominus creaui eum. ¶ Item orta est fortitudo spei seu fiduciæ. Et de hoc dicitur Iob 11. Cum te cōsumptum putaueris, orieris vt Lucifer, & habebis fiduciam proposita tibi spe. ¶ Item orta est limpitudo fidei seu scientiæ. 2. Pet. 1. Donec illucescat dies, & Lucifer oriatur in cordibus vestris. Et in Psalm. 84. Veritas de terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit. ¶ Item orta est pulchritudo conuersationis & decentiæ. Esai. 35. In cubilibus, in quibus habitabant prius dracones, orietur viror iunci & calami. Et in Psalm. 49. A Solis ortu vsque ad occasum ex Sion species decoris eius. ¶ Item orta est magnitudo virtutis & potentiæ, quia sicut dicitur Numer. 24. Orietur stella ex Iacob &c. Et sequitur: Percutiet duces Moab, id est, dæmones, & vastabit omnes filios Seth. ¶ Item orta est plenitudo pietatis & clementiæ, quia sicut dicitur Luc. 2. Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto. ¶ Item orta est gratitudo iucunditatis & lætitiæ. Psalm. 96. Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia. ¶ Item orta est celsitudo dignitatis & eminentiæ, quia sicut dicitur Hest. 11. Ortus est Sol, & humiles exaltati sunt. Patet ergo, charissimi, quomodo in ortu Christi orta sunt pariter cuncta bona; & quomodo ortus iste fuit, scilicet,

Mentium illuminatiuus,
Hostium eliminatiuus,
Flebilium lætificatiuus,
Debilium fortificatiuus,
Cœlestium notificatiuus.

Et hæc de ortu & oriri sufficiant.

¶ Si autem adhuc de ortu Christi, Virginis, & Baptistæ, vel etiam de ortu iusti, qui fit per gratiam, seu etiam de promotione cuiuslibet boni prælati vis aliquid dicere, notabis, quòd talis spiritualis ortus est similis M

Lumini clarificanti,
Numini iustificanti,
Semini fructificanti,
Carmini lætificanti,
Agmini pacificanti.

¶ Et breuiter dico, quod in tali ortu inuenitur lumen clarificās. Lux enim fidei, sapientiæ, & doctrinæ orta fuit in mundo, quando factus est ortus iste. Vnde ortus istius comparatur ortui Solis, propter lumen scientiæ & gloriæ tunc nascentis, & cum eo orientis. Psalm. 49. A Solis ortu vsque ad occasum ex Sion species decoris eius. Vnde Esa. 60. Ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui. Vt sic omni populo dicatur illud Esa. 60. Surge, illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est. ¶ Item dico, quòd in isto ortu inuenitur numen iustificans. Vnde etiam iste est ille Angelus, de quo dicitur Apoc. 7. Vidi alterum Angelum ab ortu Solis &c. Tunc enim sicut in Psalm. 84. dicitur: Veritas de terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit. ¶ Item in ortu isto inuenitur semen fructificans, quia scil. iste est semen illud, quod ortum fecit fructum centuplum, Luc. 8. ¶ Item in isto ortu inuenitur carmen lætificans, quia sc. talis ortus est homini gaudiosus. Vnde in Psalm. 112 A Solis ortu vsque ad occasum laudabile nomen Domini. Quia lux orta est iusto, & rectis corde lætitia. ¶ Item in tali ortu inuenitur agmen pacificans, quia .s. in tali ortu consueuit fieri concordia & pax. Psalm. Ortus est Sol, & congregati &c. & Psalm. 71. Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis. Sed heu pro certo multorum ortus, promotiones, & aduentus sunt contrariæ conditionis, vt rectè dicamus illud Sapientiæ 5. Ambulauimus vias difficiles, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis. Et Esaiæ 13. Obtenebratus est Sol in ortu suo. Non sic &c. Sufficit.

Ornatus.

Cum in scriptura fiat mentiò de ornamentis corporis, & de ornamentis animæ, notare possumus, quod inueniuntur in scriptura tria genera ornamentorum, scilicet, A

Ornamentum { Necessitatis; Pompositatis; Congruitatis.

Primum est ornamentum virtutis & perfectionis. Et de hoc dicitur 1. Macch. 4. Ornauerunt faciem templi coronis aureis. Secundum est ornamentum superbæ compositionis. Psalm. 143. Filiæ eorum compositæ, circumornatæ, vt similitudo templi. Tertium est ornamentum honestæ conuersationis; de quo 1. Timoth. 2. Mulieres in habitu ornato cum verecundia & sobrietate ornantes se. Dicamus igitur de ornamentis animæ; quæ sunt ornamenta valde virtuosa. Sicut enim videmus, quod reginæ & nouæ sponsæ diuersa deferunt in suis membris exterioribus ornamenta, vt cunctis intuentibus appareant magis gratæ: sic animæ, quæ regis Paradisi sunt sponsæ, ornamentis virtutum debent ornari, vt Deo & hominibus possint magis gratæ videri, & ad maiorem complacentiam promoueri. Esaiæ 6. Indumento iustitiæ circumdedit me, tanquam sponsam decoratam corona; & tanquam sponsam ornatam monilibus. Sicut enim corpus humanum tot habet turpitudines naturales, quod se non est pulchrum videri, nisi etiam habeat aliqua exterius ornamenta: sic etiam homo interior in anima & in conscientia tot vitijs naturaliter subiacet, quod nisi habeat ornamenta virtutum, nec Deo nec hominibus placet.

¶ Et sicut videmus, quod tria genera personarum solent ornari, scilicet,

Sacerdotes,
Milites,
Sponsi, seu coniuges.

Sic verè tria genera spiritualium personarum spiritualibus indigent ornamentis, videlicet,

Sacer-

Sacerdotes, id est, illi, qui Deo spiritualiter volunt ministrare,

Milites, id est, illi, qui volunt contra diabolum spiritualiter triumphare,

Virgines seu coniuges, id est, illi, qui se volunt Deo per charitatis coniugium spiritualiter copulare.

Omnes enim isti ornamentis virtutum debent pollere, & vt cūctis appareant gratiosi, gratijs & virtutibus refulgere, vt sic quilibet sit tanquam vas auri solidum, ornatum omni lapide precioso, Eccle. 50. Natura enim ita benè curauit de rerum ornamentis, sicut de rerum naturis. Nullam enim creaturam dimisit sine ornamento.

Cœlum enim ornauit stellis,
Terram ornauit plantis,
Mare ornauit piscibus,
Aerem ornauit auibus,
Arbores ornauit folijs,
Pecudes ornauit capillis.

Sic proculdubio charissimi, natura naturans, id est, Deus vult nihil carere virtualibus ornamentis. Vult enim, quòd in ornatū spirituali nos habeamus

Stellas, id est, splendorem discretionis,
Plantas seu herbas, id est, virorem conuersationis,
Pisces aqueos, id est, humorem deuotionis,
Aues aereas, id est, volatum contemplationis,
Folia arborum, id est, decorem bonæ locutionis,
Capillos animalium, qui sc. causant interiorem in corpore calorem, id est, feruorem dilectionis & affectionis.

Et sic de nobis dicetur illud Iob 26. Spiritus Domini ornauit cœlos. Et secundum Grego. ornamenta cœlorum sunt virtutes. Et breuiter de huiusmodi ornamentis videtur loqui Dominus animæ Christianæ, vel cuilibet personæ ecclesiasticæ vel perfectæ illud Ezech. 16. vbi sic dicit: Ornata es auro & argento, & vestita es bysso & polymito, & multis coloribus.

B ¶ In quibus verbis ostenduntur quatuor genera ornamentorum, quibus debemus spiritualiter adornari, scilicet, Ornamentum

Sapientiæ discretioris (Auró, inquit)
Eloquentiæ facundioris (Argento)
Continentiæ interioris (Bysso)
Apparentiæ exterioris (Multis coloribus.)

Primum est ornamentum valde virtuosum,
Secundum est ornamentum valde preciosum,
Tertium est ornamentum valde speciosum,
Quartum est ornamentum valde gratiosum.
Primum est ornamentum prælatorum,
Secundum est ornamentum prædicatorum,
Tertium est ornamentum religiosorum,
Quartum est ornamentum clericorum.

¶ Primò igitur dico, quòd ornari debemus ornatu sapientiæ luminosæ, quæ scilic. denotatur in auro, quod summè fulget, & quod omnibus alijs metallis præualet. Quia sicut dicitur Prou. 2. Beatus homo, qui inuenit sapientiam, melior est acquisitio eius negociatione argenti, & auri primi & purissimi fructus eius. Sed de Auro vide supra in titulo suo. Et isto potissimè debent esse ornati prælati & superiores, quia isti debent esse cæteris sapientiores. Quod benè figuratur in ornamento capitis pontificialis, scil. in mitra, quæ est bicornuta, & auro & lapidibus circumtecta. Ad denotandum, quòd prælatus debet habere duo cornua, scil. scientiam duorum testamentorum, & aurum sapientiæ ad regimen sui & aliorū. Quod ēt antiquitus in lege figurabatur Exod. 28 vbi in tiara sacerdotis lamina aurea cum nomine Dei Tetragrammaton ponebatur. Quia videlicet caput Ecclesiæ, sc. prælatus debet habere tiaram honoris & excellentiæ, vbi sit lamina aurea splendoris & sapientiæ, & vbi insertum sit nomen Dei per incussionem timoris & reuerentiæ. (Ornata es, inquit, auro.) Vt sic de qualibet anima vel persona sic ornata dicatur illud Psalm. 44. Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate: & 1. Macchabæ. 4. Ornauerunt faciem templi coronis aureis. Prælati enim faces templi vel ecclesiæ possunt dici. Ornemur ergo ornatu sapientiæ luminosæ.

C ¶ Secundò dico, quòd ornari debemus ornatu eloquentiæ seriosæ, quæ notatur in argento, sicut supra de Argento apparet. Istud autem ornamentum debent habere illi, qui sunt lingua Ecclesiæ, sc. prædicatores & Dei laudatores, qui sc. ornatè & ordinate debent proferre verba sua. Tit. 2. Doctrinam Saluatoris nostri Dei ornent in omnibus.

D ¶ Tertiò dico, quòd nos debemus ornari ornatu continētiæ preciosæ, quod ostenditur, cum dicitur (Vestita es bysso.) Per byssum enim castitas denotatur, sicut supra in titulo suo dictum est. Vnde Ezech. 16. Cinxi te bysso, calceaui te Hyacintho, & ornaui te ornamento. Et illud debent habere virgines & personæ regulares, quia sicut dicitur Hieremiæ 2. Nunquid obliuiscetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ, quasi dicatur: Nulla virgo, id est, nullus homo virginitatem vouens vel tacitè, vel expressè, debet obliuisci ornamenti castitatis, aut pectoralis fasciæ charitatis.

E ¶ Sed quarto dico, quod nos debemus ornari ornatu apparētiæ gratiosæ, scil. ornatu honestæ conuersationis, & bonæ, quæ notatur, cum dicitur (Multis coloribus.) Color enim, qui immediatè obijcitur visui, exteriorem conuersationem designat, quæ primò & principaliter obijcitur visui & aspectui aliorum. Multis ergo coloribus debemus ornari, id est, multis perfectionibus & virtutibus in conuersatione exterius colorari. Ezechiel. 16. Sumpsisti vestimenta tua multicoloria, & vestita es eis. Vide supra de Colore. Vnde etiam ibidem: Vestiui te discoloribus, indui te subtilibus, & ornaui te ornamento. Et isto ornamento debent potissimè ornari clerici & sacerdotes. Ad istos enim summè pertinet habere ornamentum bonæ & honestæ conuersationis, vt sint alijs in exemplum. Figurati in virginibus sponsum & nuptias expectantibus, quæ lampades suas ornauerunt, & oleū in vasis habuerunt, sicut dicitur Matth. 25. Ad denotandum, quòd ecclesiastici, qui ad nuptias agni sunt specialiter inuitati, debent lampadibus, id est, claritate bonæ conuersationis, & oleo, id est, vnctura piæ compassionis esse præcipuè adornati. Ista enim sunt duo spiritualia ornamenta virorum ecclesiasticorū, sc. honesta conuersatio, & misericordia seu compassio, vt cuilibet dicatur illud Ezech. 23. Sedisti in lecto pulcherrimo, & mensa ornata est ante te. Lectus enim pulcherrimus est virtus honestatis. Mensa autem ornata pro nutriendis pauperibus est eleemosyna pietatis. Sic ergo patet, quomodo sunt quatuor genera bonorum ornamentorum, & quomodo ornamentum potest accipi in bono.

F ¶ Sed adhuc dico, quod ornamenta accipiuntur in malo. Et sic per ornamenta intelliguntur superfluitates paramentorum, quas tam viri quàm mulieres solent hodie deportare. Et iste ornatus pro certo detestabilis est triplici ratione, videlicet, quia est

Superbiæ designatiuus,
Luxuriæ excitatiuus,
Malitiæ occultatiuus.

¶ Est, dico, designatiuus superbiæ, quia sc. superbi & vanigloriosi semper volunt esse superfluè ornari & parati, similes pauoni, qui summè delectatur in pulchritudine plumarum, ita quod caudam in rotam erigit, & fastum præ superbia circumducit. Chamæleon etiam colores circumiacentium parietum in pelle sua recipit, & ad formam colorum omnium se conuertit, Sic verè superbi in pulchritudine plumæ, id est, exterioris apparentiæ gloriantur, & ex hoc ad faciendum fastum rotam & magnificētiam excitantur. Præ curiositate enim ornatus colorem suum solent mutare, & quicquid curiositatis & nouitatis in alijs vident, in se volunt recipere, & habere. Et breuiter de isto ornatu superbiæ dicitur Esai. 58. Ornasti te regio vnguento, & multiplicasti pigmenta tua. Et in Psalm. dicitur: Filiæ eorum compositæ, circumornatæ vt similitudo templi. Ista autem sunt contra multos modernos ecclesiasticos, q de bonis Ecclesiæ ornāt superfluè equos, domos & lectos suos, figurati in Athalia impiissima, 2. Par. 24. quæ de illis, quæ sanctificata fuerunt in domo Domini, ornauit Phanum Baal. Et quod peius est sæpè fit, quòd bonis Ecclesiæ ornant suas concubinas. Vnde Baruch 6. dicitur, quòd vestimenta Deorum suorum auferunt sacerdotes, & vestiunt & ornant inde vxores & filios suos. Iste ergo ornatus est designatiuus superbiæ.

G ¶ Deinde dico, quòd iste ornatus est excitatiuus luxuriæ. Vnde Iudith 10. dicitur, quòd quando Iudith voluit Holofernem decipere, ipsum sc. ad luxuriam excitando, ipsa ornauit se omnibus ornamentis suis, & sic decepit & occidit eum. Cattus enim quandoque propter pulchritudinem pellis efficitur syluestris. Equa in iuba magna gloriatur, & ex hoc ad luxuriam excitatur, quod patet, quia perdita iuba, luxuriam deponit, vt dicit Plinius. Sic verè sunt multæ mulieres, quæ in pulchritudine ornatus sui ita gloriantur, quòd discurrere non cessantes quandoq; syluestres, id est, meretrices efficiuntur. Maximè autem in iuba, id est, in crinibus & capillis gloriantur, propter quod sæpè fit, quòd ad luxuriam excitantur. De isto ornatu dicitur Prouerb. 7. vbi de mala muliere loquens, dicit sic: Ecce mulier occurrit ei ornatu meretricio, garrula & vaga &c. De talibus aūt mulierib. sic impudicè ornatis dicit Hiero. Si vir (inqt) vel mulier se ornauerit, & vultus hominum ad se procurauerit, etiam si nullum inde sequatur malum, iudicium tamen meretur æternum. Venenum enim obtulit, dato, quod qui biberet, non adesset.

¶ Et aduerte, quòd talis impudicus ornatus signum est luxuriæ manifestum. Vinum enim vendendum & equus vendendus solet exterius aliquo signo significari, vt vendendus esse noscatur. Illi etiam, qui merces suas volunt vendere, solent eas parare exterius, & ornare. Ornamenta ergo talium signa sunt, quòd ei, qui emere eas voluerit, vendendæ sunt. Tales autem, quæ sic se ornant, fatuæ sunt, quia sæpè fit, quòd vnde credunt se esse formosiores, sunt apud Deum & homines viliores. Vnde dicit Innocentius libr. de vilitate conditionis humanæ: Absit, vt alterius color mirabilis sit naturæ. Quid enim vanius, quàm crines pectere, cæsariem tingere, faciem vngere, genas producere? Vana enim gratia est pulchritudo, & omnis caro fœnum. Patet ergò, quòd iste ornatus est excitatiuus luxuriæ.

H ¶ Denique dico, quòd iste ornatus est occultatiuus malitiæ. Sæpe enim fit, quòd sub ornatu honestæ conuersationis occultant hypocritæ malitiam suæ falsæ intentionis. Isti enim sunt sicut feretrum, quod pannis aureis exterius solet ornari, mortuo tamen cadeuere interius solet repleri Quia quamuis isti sint exterius ornati pannis siue paramentis bonæ conuersationis, interius tamen repleti sunt cadauere peccati, & prauæ intentionis. Matthæ. 24. Væ vobis hypocritæ, qui ædificatis sepulchra, & ornatis monumenta. Isti autem, qui sic student in ornatu suæ exterioris conuersationis, fatui sunt, quia proculdubio apud rectè iudicantes meliores non reputantur, sed falsiores sæpius æstimantur. Vnde dicit August. de virgin. lib. 1. Neglectus decòr plus placet, & hoc ipsum, quòd nos non ornamur, ornatus est. Et certè talis hypocriticus ornatus parum durat, quia diabolus totum importat. Figuratus in Antiocho, de quo dicitur 1. Macchabæ. 1. quòd abstulit ornamentum aureum, quod erat in facie templi. Sic ergo patet, quomodo triplex inuenitur malus ornatus. Et breuiter omnis ornatus est malus, qui non fit vel ratione necessitatis, vel ratione honestatis. Licitum enim est honestè & non superfluè se ornare, sicut de Sara exemplificatur 1. Pet 3. dicitur, quòd sanctæ mulieres sperantes in Deo ornabant se, subditæ proprijs viris. Ad quod facit, quod dicit Ambros. lib. 1. de officijs: Non sit (inquit) decor corporis affectatus, nec vestibus nitentibus adornatus, nil desit necessitati vel honestati, nil accedat pulchritudini vel nitori. Hæc igitur de ornatu animæ virtuoso, & de ornatu corporis supfluo & vitioso, nec nõ de ornatu honestatis necessario & gratioso dicta sufficiant.

A Osculari. Osculum.

Cum osculari idem sit, quod os ori cumulari, possumus dicere, quod cùm osculum sit inuentum, ad denotandũ amorem cordium & feruorem, amor verò

Quandoque est { Verus & virtuosus,
Falsus & proditiosus,
Carnalis & voluptuosus,

Secundum hoc potest triplex osculum inueniri, videlicet,

Osculum { Charitatis,
Falsitatis,
Voluptatis.

¶ Primò dico, quòd in scriptura inuenitur osculum charitatis. Et hoc est illud osculum, id est, ille amor, & illud vinculum, quo Deus osculatus fuit humanum genus carnem sumẽdo, se ei intimè approximando & vniendo, quando scilic. misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt, Psalm. 85. Quod quidem osculum summè desiderabat humana natura, vbi ante Christi aduentum dicebat Cantic. 8. Quis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ, vt inueniam te solũ foris, & deosculer te, & iam nemo me despiciat? Foris enim, id est, extra Paradisum, id est, inferius in mundo cupiebat Dei filium inuenire, & eum osculari, & sibi se vnire, vt sic sine despectu posset secum perpetuò conuenire. Ita quòd etiam ipse Dei filius figurari potuit in Narcisso, qui imaginem suam tantum dilexit, quòd eam in fonte respiciendo & osculãdo submersus fuit. Quia re vera Dei filius imaginem suam, id est, hominem ad imaginem eius factum, in fonte vteri virginalis osculatus est, carnem, sc. sumendo, ita quod præ nimia charitate mortem incurrit, se propter hominem crucifigi permittendo. Vnde Gene. 27. Accessit, & osculatus est eum. Istud etiam osculum charitatis potest significare illud amoris vinculum, quod nobis Deus facit, quando per charitatem & gratiam se nobis intimat & coniungit. Imago enim in speculo vel in aqua talis est naturæ, quod si te elongaueris, elongatur, si autem te sibi appropinquaueris, appropinquabit se etiam vsque ad osculum. Sic verè Deus elongatur ab illis, qui per peccatum ab eo se elongant, quia longè est Dominus ab impijs. Prou. 15. Illis autem, qui per pœnitentiam sibi appropinquant, solet appropinquare, & vsque ad osculum, id est, vsque ad perfectæ charitatis vinculum eis per gratiam copulari. Tale osculum petit Deus à nobis, dicens Genes. 26. Accede ad me, & da mihi osculum fili mi. Ipse etiam nos osculatur,

Nos ad indulgentiam recipiendo,
Nobis gratiam concedendo & conferendo,
Nos in gloriam introducendo.

Dico, nos recipiendo ad indulgentiam, quia sicut dicitur Luc. 15. Pater misericors cecidit super collum filij prodigi reuertentis, & osculatus est eum. Dico etiam, nobis gratiam communicando; & sic osculatus est Rex Dauid senem Berzellai. 2. Regum 19. Osculatus est Rex Berzellai, & benedixit ei. Dico insuper, quòd Deus osculatur nos in cœlestem gloriam introducendo, sicut de Laban dicitur Genes. 29. quòd audiens Iacob sororis suæ filium aduenisse, ruens in oscula, duxit eum in domum suam. Item adhuc dico, quòd istud osculum charitatis potest significare illud concordiæ vel amicitiæ vinculum, quod est etiam inter bonos, quia scil. viri iusti solent se spiritualiter osculari, & per charitatis amorem alter alteri colligari, sicut de Dauid & Ionathan dicitur 1. Reg. 20. quòd osculantes alterutrum fleuerunt pariter, Dauid amplius. De Tobia etiam dicitur Tobi. 7 quod Raguel cum lacrymis osculatus est eum. Sic ergo patet, quòd in scriptura inuenitur osculum charitatis.

¶ Secundò dico, quòd in scriptura inuenitur osculum falsitatis, & istud certe est B

Osculum { Dæmonis deceptoris,
Mundi defraudatoris,
Hominis proditoris.

Diabolus enim osculatur homines ipsos decipiendo. Figuratus in Ioab, qui tenens mentum Amasæ, quasi osculans eum, & quasi osculando occidit eum, sicut dicitur 2. Reg. 20. Quia verè diabolus primo fingit osculari hominem, eidem mundi prospera conferendo, ipsum tamen tandem proditiosè occidit, vitam & prosperitatem subtrahendo, & ipsum mortis æternæ iaculis feriendo. De tali osculo dicitur Prou. 27. Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis. Mundus etiam osculatur adulando & alliciendo, sicut de mundanis amicis dicitur Eccl. 29. Postquam accipiant, osculantur manus dantis, & in promissionibus humiliant vocem suam. Quia sc. tales non osculantur, nec applaudunt, propter veram amoris charitatem, sed solum propter proprij lucri vtilitatem, sicut de Absalon dicitur 2. Reg. 15. quod ipse omnes illos, qui veniebant ad curiam patris sui Dauid, osculabatur, vt ab eis in Regem promoueretur. Proditor verò osculatur amorem fingendo & simulando, sicut de Iuda dicitur, quòd ipse dicit Iudæis Matth. 26. Quemcunque osculatus fuerò, ipse est, tenete eum. Quia pro certo proditores sub specie amicitiæ non cessant osculari & applaudere, vt hominem possint decipere, & secreta sua inuestigare, & ipsa alijs reuelare, sicut dixit Christus Iuda: Osculo filium hominis tradis? Istud est osculum falsitatis.

¶ Tertio dico, quòd inuenitur osculum voluptatis, & istud est osculum luxuriosorum, qui more canum non cessant osculari, & exinde ad carnis voluptatem & immunditiam inclinari, & excitari. Vnde de mala muliere & de fatuo iuuene dicitur Prou. 7. Apprehensum deosculatur iuuenem, & procaci vultu blanditur, dicens &c. Et sequitur, quod iuuenis statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, & nescit, quod ad vincula stultus trahatur. Sic ergo patet, quomodo triplex est osculum, scilicet, C

Charitatis & amicitiæ,
Falsitatis & fraudulentiæ,
Voluptatis & immunditiæ.

Os, Oris.

Nota, quod os secundum diuersa officia habet plures virtutes in anima designare. Oris enim officia sunt quatuor, scilicet, A

Cibos recipere, & masticare ad corporis nutritionem,
Aerem attrahere ad cordialis caloris refrigerationem,
Verba formare ad animi manifestationem,
Superfluitates vomendo eijcere ad corporis liberationẽ.

Secundum ergo istas proprietates possumus notare, quòd os secundum bonum significatum signat multipliciter in scriptura. Signat enim

Virtutem { Discretionis,
Affectionis,
Locutionis.

Signat (dico) virtutem discretionis, quia scil. sicut omnes cibos recipit, ipsosque masticat atque terit, & inter ciborum saporem discernit, quod bonum est, ad ventrem transmittit, quod malũ est, reijcit & expellit: sic verè virtus discretionis & cogitationis cibos exteriorum rerum debet masticare, discutere, & discernere, & antequam ad ventrem affectionis transeant, vtrum bona vel mala sint, debent cautè discernere, & videre. Bona autem debet intus in corde & affectione recipere, & pro nutrimento spirituali animæ retinere; mala vero debet reijcere, & ne animæ nocu-

documentum infetant, refutare, quia ficut dicitur Prou.21. Qui custodit os suum, custodit ab angustijs animam suam.

B ¶ Item os signat virtutem affectionis. Sicut enim os attrahit spiritum & aerem, ex quo cordis calor temperatur, & cum ore etiam vermes se solent trahere, & in anterius se mouere: sic cor & affectio Spiritum sanctum per deuotionem attrahit, qui calores tentationum refrigerat atque tollit. Cum ore etiam affectionis homo per bona desideria trahitur, & ad partem anteriorem bonorum æternorum continuè mouetur. Psalm. Os meum aperui, & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam.

C ¶ Item dico, quod os signat virtutem locutionis. Et sic dico, quod istud os debet esse apertum, & debet esse clausum. Apertum, dico, videlicet,

Ad { Deum collaudandum,
Populo prædicandum,
Peccata confitendum,
Dyscolos arguendum,
Dominum exorandum.

D ¶ Dico, quod istud os debet esse apertum ad collaudandum Dei maiestatem. Psalm. 8. Ex ore infantium & lactantium perfecisti laudem. Et Psalm. 10. Immisit in os meum canticum nouum, carmen Deo nostro. ¶ Item ad prædicandum omnem veritatem. Hierem. 1. Ecce dedi verba mea in ore tuo. Et in Psalm. Os meum loquetur sapientiam, & meditatio cordis mei prudentiam. ¶ Item ad confitendum culpæ grauitatem. Iob 7. Non parcam (inquit) ori meo, loquar in tribulatione spiritus mei, confabulabor cum amaritudine animæ meæ. Roma. 10. Ore autem confessio fit ad salutem. ¶ Item ad arguendum morum prauitatem. Iob 23. Ponam coram eo iudicium, & os meum replebo increpationibus. Figura in asina Balaam, Num. 22. cuius Dominus os aperuit, & Balaam magistrum suum reprehendit; vt sic dicat quilibet nostrûm illud Esa. 49. Posuit os meum Dominus, quasi gladium bis acutũ. Vt & sic figuretur in illo filio hominis, qui in ore suo habebat gladium bis acutum, Apocal. 19. Aduerte tamen, quod multi sunt similes lampetræ, quæ solo ore est ossea & dura, toto autem corpore mollis & carnea. Psittacus etiam in solo ore habet potentiam & virtutem. Quia re vera isti solum potentes sunt in verbis, & nihil in opere. Apoc 9. Potestas equorum in ore ipsorum. ¶ Item ad deprecandum Dei pietatem. Vnde in Psal. Ad ipsum ore meo clamaui, & exultaui sub lingua mea. Sed, proh dolor, multi sunt hodie, qui tali ore videntur carere, quia scilic. nesciunt loqui, nec prædicando, nec confitendo, nec Deum laudando, nec proximum arguendo. Similes quibusdam monstris Æthiopiæ, quæ ore dicuntur carere, & solo odore viuere, & quamuis aliàs formam humanam habeát, vocem tamen dicuntur penitus non habere. Sic isti, quantum ad vsum rectæ locutionis & discretionis, ore carent, & à pronunciatione humanæ vocis silent perpetuo, atque tacent. Ps. 113. Os habet, & nõ loquetur &c. Nõ sic ergo, sed habeamus modo pdicto os aptum.

E ¶ De ore autem, in quantum per ipsum superfluitates vitiorum euomuntur, dic, sicut proximè supra dixi, ibi. Item ad confitendum culpæ grauitatem &c. Sic ergo patet, quomodo os quadrupliciter sumitur in bono.

F ¶ Item illud os debet esse clausum, quia scilicet vir iustus debet loco & tempore claudere os suum, scil. per silentij taciturnitatem, & per prudentis consilij maturitatem. Ita claudebat illud ille, qui dicebat in Psalm. Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator aduersum me. Homo enim inter omnia animalia respectu corporis sui valde habet os modicum. Ad denotandum, quod illi, qui sunt homines, id est, personæ rationabiles debent habere os strictum & clausum, quantum ad rarum & modestum vsum verborum, iuxta illud Eccl. 28. Verbis tuis facito stateram, & ori tuo facito frænos. Quod apparet in ore, quod duos habet circuitus, seu muros, labia sc. atque dentes. Ad denotandum, quod cum difficultate & deliberata maturitate loqui debemus, quando verba nostra per tot portas transitura esse videmur. Et ideo dicitur Eccl. 21. In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientum os illorum. Sic ergo patet, quomodo os clauditur in bono.

G ¶ Sed adhuc dico, quod os signat quandoque in malo, & sic potest per os intelligi omne genus malæ locutionis. Animalia enim mordacia & rapacia solent habere multo maiora ora & latiora, quàm animalia mitiora, sicut patet de leonibus, vrsis, canibus, atque cattis respectu hominum, ouium, atq; boum. Quia pro certo illi, qui sunt in mundo isto bestiæ rapaces & mordaces, id est, peccatores nocentes & syluestres solent proculdubio habere præ cæteris ora maiora, & ad inaniter loquendũ promptiora & ampliora. Psalm. Dilatauerunt super me os suum, sicut leo rapiens & rugiens. Quia sicut dicitur Prou. 15. Os impiorum redundat malis. Et nota, quod mali habent os magnum principaliter ad multa, videlicet,

Ad fallendum per deceptionem,
Ad mordendum per detractionem,
Ad lambendum per adulationem,
Ad iurandum per blasphemationem,
Ad clamandum per iniuriationem,
Ad iactandum per inanem gloriationem,
Ad mentiendum per falsam locutionem.

¶ Primo ergo dico, quod mali habent os ad fallendum per deceptionem, & isti sunt proditores & hypocritæ, qui vnum habent in ore, & aliud in corde suo, de quibus dicitur in Psal. quod in ore suo benedicebant, & in corde suo maledicebant. Isti potissimè sunt multi in curia principum & magnatum, qui sub specie boni semper solent falsa consilia machinari. Similes cani rabido, qui semper gestat os apertum, & semper saliuam effundit venenosam. Quia sc. mali consiliarij, & homines falsi semper habent os apertum & promptum ad verba venenosa in præiudicium subditorum emittenda, & ad praua & venenosa consilia suggerenda, de quibus dicitur in Psalm. Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos: & Prouerb. 11. Simulator ore decipit amicum suum, & ducit eum per viam non bonã.

H ¶ Secundò dico, quòd mali habent os ad mordendum per detractionem, similes Tortucæ marinæ, quæ secundum Plini. plus habet os magnum & durum, quàm quodcunque aliud animal. Duros enim lapides solet frangere, & oris fortitudine lacerare. Similes etiam Manticorę, cuius os horribile tres ordines dentiũ dicitur in ore gestare, quibus dicitur homines deuorare. Similes insuper serpenti, qui dicitur Præster, qui secundum Isid. & Lucanum, patulo ore semper incedit, veneumque continuè diffundens, membrum, quod mordet, inficit, & corrumpit. Quia proculdubio os detractorum valde est horribile atque durum, & ad inuenenandum & diffamandum semper est patulum & apertũ. Palm. Os peccatoris & dolosi super me apertum est, & sermonibus odij circumdederunt me, & expugnauerunt me gratis. Isti enim os habent ita durum, quod nullus est ita virtuosus & fortis, quin ad dentes seu detractores veniens, confringatur, & quin per morsus suæ detractionis per infectionem infamię corrumpatur. Horum enim os (teste Psalm.) maledictione & amaritudine plenum est, sub lingua eorum labor & dolor. Tres enim ordines dentium in ore eorum homines isti dicuntur habere, in quantum scil. suis verbis detractorijs solent tria genera personarum, sc. superiores, pares, & inferiores, detractoriè deuorare. Figurati in illa bestia Dan. 7. quę habebat tres ordines dentium in ore, qui dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas. Istud est os gladij, de quo fit toties mentio in scriptura. Ios. 6. Interfecerunt in ore gladij omnia. Lingua .n. detractorum gladius est acutus, quia videl. sicut gladius scindit & lacerat, quicqd tangit, sic os detractorũ bonos mordet, & deuorat & corrodit. Vnde de Doech Idumæo dicitur 1. Reg. 22. quod Nobe ciuitatem sacerdotum percussit in ore gladij.

I ¶ Tertiò dico, quòd mali habent os ad lambendum per adulationem. Os enim de sui natura suaue est, & lene, & labijs mollibus & teneris circumseptum. Sic isti habent os lene & suaue per adulationem & mollitiem verborum, & circumseptum per fraudem & deceptionem. Similes sanguisugæ, quæ in ore portat fistulam, qua sanguinem attrahit in sugendo. Quia sc. tales cum fistula verborum dulcium attrahunt, & acquirunt sibi sanguinem, id est, temporalem substantiam aliorum. De quibus possent dicere ipsorum auditores illud Esa. 29. Populus iste in ore suo appropinquauit. Et in Psalm. dicitur: Postea in ore suo complacebunt &c. Tale os etiam habent malæ mulieres, quæ sc. sunt similes illi serpenti, qui dicitur seps, qui solet hominis carnem & ossa liquefacere, & in nihilum redigere, & consumere. Similes etiam sunt pisci, qui dicitur Fastem, in cuius ore aqua maris dulcescit, ita quod alios pisces ad sui oris dulcedinem attrahit & occidit, sicut dicit Iorath. Sic verè mala mulier verbis oris sui solet homines liquefacere, æstuare, & eneruare, & sua attrahente dulcedine per mala desideria occidere, & per luxuriæ opera deuorare. Prou. 22. Fouea profunda os alienæ. Vnde Iob 41. dicitur: In medium oris ipsius quis intrabit? Sequitur: De ore ipsius lampades procedunt. Isti habent os ad lambendum per adulationẽ.

K ¶ Quarto dico, quod mali habent os ad iurandum per blasphemationem, contra illud Eccl. 23. Iurationi non assuescat os tuum. Et isti sunt illi, qui non cessant anathematizare, blasphemare, & iurare, & contra Deum verba nefaria propalare, de quibus dicitur Psal. Posuerunt in cœlum os suum, & lingua eorum transiuit in terra. Et isti figurantur in illa terribili bestia, Apoca. 13. de qua dicitur, quod datum est ei os loquens magna, & aperuit os suum in blasphemias contra Deum.

L ¶ Quintò dico, quòd mali habent os ad clamandum & iniuriandum, & isti sunt potissimè iracundi, qui ex ore suo non cessant verba iniuriosa emittere, & totam circumiacentem patriã conturbare. Figurati Apoca 12. in bestia illa, quæ ascendebat de abysso, quæ habebat os sicut os leonis &c. Quia videlicet tales inui-

iniurioſi & iracundi ſolent ore ſuo alios conturbare, ſicut leo ſolet ore ſuo beſtias deuorare. Iob 41. Flamma de ore eius egreditur. Vnde Prou. 18. Os eius iurgia prouocat, os ſtulti contritio eius.

M ¶ Sexto dico, quod mali habent os apertum ad iactandũ per inanem gloriationem Pſal. Os eorum locutum eſt ſuperbiã. Figurati, ſcilicet Dan. 7. in quodam cornu modico, de quo dicitur, quod habebat os loquens grandia. Quia pro certo illi, qui ſunt inter cæteros magis modici per virtutum tenuitatẽ, conſueuerunt magis loqui grandia per iactantiæ & ſuperbiæ vanitatem. Prou. 17. Qui exaltat os ſuum, quærit ruinam. Et Matt. 12. Ex abundantia cordis os loquitur.

N ¶ Septimo vero dico, quod quidam habent os ad mentiendũ per vanam locutionem, de quibus dicitur Sap. 1. Os quod mentitur, occidit animam. Tales autem ſunt illi, qui multis verbis ſolent vti, difficile eſt enim quin non cadant in ſtultiloquio vel mẽdacio. Vnde de talibus dicitur Eccl. 28. Ex ore fatui reprobatur parabola, eo quod non dicit eam in tempore ſuo. Et Eccl. 21. In ore fatui verba inenarrabilia. Ideo bene docetur Eccl. 23. Indiſciplinatæ loquelæ non aſſueſcat os tuum. Multi enim caſus in ea ſunt. Quod tamen eſt contra multos, qui ita aſſueti ſunt ad iurandum & mentiendum, quod vix poſſunt aliqualiter abſtinere. Et ſic ergo patet, quomodo peccatorum os ſeptempliciter variatur in malo. Hæc igitur de ore ſufficiant. Vide ſupra de loqui, de labijs, de lingua &c.

A Os. Osſis.

Cum Oſſa ſint in corpore partes ſolidiores, & ad ſuſtentationem fluxibilium carniũ aptiores, inde eſt quod per oſſa poſſunt intelligi illi, qui ratione ſtatus & gradus in corpore eccleſiæ habent ſubditos & fragiles ſuſtinere, ſicut ſunt iudices, principes, magnates, prælati, religioſi, clerici & alij, qui inter alios debent eſſe virtuoſi & perfecti, ſiue boni fuerint ſiue mali. Dicamus ergo, quod oſſa poſſunt ſignificare in bono & in malo. In bono ſignificant viros virtuoſos & perfectos. In malo vero ſignificant viros vitioſos & infectos.

B ¶ Dico ergo, quod per oſſa ſignificantur homines perfecti & virtuoſi, & maxime eccleſiaſtici & prælati, quia ſcilicet iſti in corpore eccleſiæ gerunt officium oſſium, alios ſcilicet fouendo, & ſuſtinendo, & in bono, ne deficiant adiuuando. ad Rom. 15 Debemus autem nos firmiores imbecillitatem infirmorum ſuſtinere. Vt ſic poſſimus Chriſto dicere illud 1. Paral. 11. Os tuum ſumus & caro tua. ¶ Vbi aduerte, quod viri perfecti poſſunt dici oſſa. Sicut enim oſſa

Dura ex ſubſtantia componuntur,
Neruis adinuicem coniunguntur,
Carne exterius veſtiuntur,
Medulla interius imbuuntur.

Sic pro certo viri perfecti debent

Firmiſſime fundari per conſtantiæ fortitudinem [Os]
Fortiſſime ligari per concordiæ firmitudinem [Sumus]
Exterius velari per modeſtiæ mititudinem [Caro]
Interius rigari per clementiæ plenitudinem [Tua]

Quia pro certo chariſſimi, ad viros eccleſiaſticos pertinet, quod habeant principaliter iſta quatuor, videlicet,

Conſtantiæ ſtabilitatem [Os tuum inquit]
Concordiæ charitatem [Sumus]
Modeſtiæ carneitatem [Caro]
Clementiæ medullitatem [Tua]

C ¶ Dico igitur primo, quod in oſſibus Eccleſiæ debet eſſe conſtãtiæ fortitudo. Et hoc etiam datur intelligi cum dicitur [Os] quia ſcilicet ſicut oſſa de ſua natura ſunt alba, arida, inſenſibilia, dura, (& inde eſt, quod faciliter non corrumpũtur, nec aqua molliuntur, nec igne etiam flectuntur aut diſſoluuntur, imo quamuis in medio carnium, ſanguinum & humorum habeant locum ſuum, nunquam tamen propter hoc deſtruuntur) ſic viri iuſti in corpore Eccleſiæ, & maxime religioſi, eccleſiaſtici & prælati debent eſſe

Albi per continentiam,
Aridi per abſtinentiam,
Inſenſibiles per patientiam,
Fortes & duri per conſtantiam.

Infirmos enim debent ſuſtinere, bona debent fortiter facere, & mala fortiter tolerare, & nunquam corrumpi, vel deficere, nec igne aduerſitatis, nec aqua proſperitatis à bono immutari vel deſiſtere, ſed in bono perſeueranter & iugiter permanere [Os inquit] Et ſi ſic fecerimus, Chriſtus de quolibet noſtrum dicere poterit illud Gen 2. Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. Vnde etiam de iſta durabili oſſium ſpiritualium conſtãtia poteſt dici illud Exod. 12. Os illius non confringetis. Quod tamen eſt contra multos, qui per auaritiam comburuntur, per inuidiam corrumpuntur, per triſtitiam conteruntur. Comburũtur (dico) per auaritiam 3. Reg. 13. Tulit oſſa de ſepulchris, & combuſſit ea ſuper altare. Quia hodie oſſa ſepulchrorum, id eſt, religioſi, & oſſa altarium, id eſt, ſacerdotes & clerici à diabolo comburuntur per auaritiam Iob 30. Oſſa mea aruerunt pro caumate. Item corrumpuntur per inuidiam. quia ſicut dicitur Prou. 14. Putredo oſſium inuidia. Item conteruntur per triſtitiam & iracundiam Pſalm. Quaſi leo ſic contriuit omnia oſſa mea Non ſic chariſſimi, ſed ſit in nobis conſtantiæ fortitudo. Os inquit tuum.

¶ Secundo dico, quod in nobis debet eſſe concordiæ viciſſitudo, quod oſtẽditur, cũ dicitur [Sumus] Sumus enim denotat multitudinem aggregatam. Quia ſicut multa oſſa in corpore aggregantur, ita etiam quod oſſa quaſi in omni membro plura ſimul & duplicata inueniuntur, iſta inſuper oſſa neruis & tenaculis inuicem coniunguntur, ſic viri perfecti in eccleſia debent ſimul eſſe per concordiam & vnitatem, & debent inuicem coniungi & ligari per veram amicitiam & charitatem, vt ſic dicat Eccleſia illud Iob 10. Pelle & carnibus veſtiſti me, oſſibus & neruis compegiſti me. Vt ſic de charitate & concordia talium oſſium dicatur illud Ezech. 37. Acceſſerunt oſſa ad oſſa, vnumquodque ad iuncturam ſuam. Vnde etiã 3. Reg. 13. dicitur. Ponite oſſa mea iuxta oſſa viri Dei. Quod eſt contra multos, qui proculdubio non ſunt oſſa coniuncta per concordiam & charitatem, ſed magis oſſa diſiuncta per odij diuiſionem & contrarietatem, de quibus dicitur Ezech. 6. Diſpergam oſſa veſtra circa aras veſtras Non ſic, ſed ſit in nobis cõcordiæ viciſſitudo [Sumus inquit] Vt ſic nobis dicat Dominus illud 2. Reg. 19. Os meum & caro mea vos. Et nos dicamus illud 2. Reg. 5. Ecce os tuum & caro tua ſumus nos. D

¶ Tertio dico, quod in nobis debet eſſe modeſtiæ mititudo, quod notatur cum dicitur [caro] quia ſicut videmus, quod oſſiũ duritia in omni parte corporis ſemper eſt carnis mollitie cooperta, ſic vir perfectus quamuis in ſe ſit quandoque durus, ſolidus, rigidus & ſeuerus exterius, tamen in coopertura, id eſt, in apparentia, ſcilicet, in verbis & in modis ſemper debet habere carnem, quæ naturaliter eſt mollis, id eſt, modeſtiæ & benignitatis teneritudinem & dulcorem, vt ſic poſſit dicere Eccleſia: Adhæſit os meum carni meæ. Quamuis hodie proculdubio de multis poſſit dici illud Iob 19 Pelli meæ conſumptis carnibus, adhæſit os meum. Quia vere hodie oſſa Eccleſiæ, ſcilicet eccleſiaſtici mali, non adhærent carnibus exterioris benignitatis, ſed magis pellibus foderaturarum vel ſubducturarum & carnalis voluptatis, vel pellibus, quæ inflatæ faciunt ſonum, id eſt, turgẽdini ſuperbiæ, arrogantiæ, & vanitatis. Non ſic ergo, ſed ſit in nobis modeſtiæ mititudo &c. E

¶ Quarto vero dico, quod in nobis debet eſſe clementiæ plenitudo, & hoc oſtenditur cum dicitur (Tua) Oſſa enim non ſeruiunt ſibi ſolum, ſed etiam alijs membris, quia ſcilicet omnia illa membra habent ſuſtinere, ita quod oſſa magis proprie poſſunt dici eſſe aliorum quam ſua. In quo notatur virtus clementiæ, quæ alios fouet, ſuſtinet & ſupportat. Vir enim pius nõ quod ſuum eſt quærit, ſed quod alterius. Vnde proprie vir pius non eſt ſuus, imo tuus, quia ſcilicet in bonis tuis, vel aliorum ſolet gaudere, & in malis aliorum dolere. Vnde Eſa. 66. dicitur, Oſſa veſtra quaſi herba germinabunt. Oſſa enim interius ſunt naturaliter plena medulla, quæ ſcilicet ipſorum ſiccitatem temperat, & eorum ſubſtantiam nutrit pariter & humectat. Sic vere in oſſibus ſpiritualibus, id eſt, in perſonis eccleſiaſticis & perfectis, debet ſemper eſſe & abundare medulla pietatis interius, quæ ipſos debet irrigare, & cordialiter humectare. Iob 2. Viſcera eius plena ſunt adipe, & medullis oſſa ipſius irrigantur. Quod eſt contra multos, qui pro certo non ſunt oſſa medullis plena per pietatem ſed potius ſunt oſſa dura, ſicca & arida per incompaſſionis duritiam, & ſiccitatem, de quo in Pſa. Oſſa mea ſicut cremium aruerunt. Non ſic ergo chariſſimi, ſed ſumus Oſſa F

Medulloſa per pietatem,
Carnoſa per benignitatem,
Neruoſa per charitatem,
Dura ſeu virtuoſa per conſtantiæ firmitatem.

Et ſic patet quomodo oſſa ſignant viros perfectos & virtuoſos.

¶ Sed adhuc dico, quod oſſa poſſunt ſignificare viros infectos & vitioſos, ſcilicet peccatores, & maxime illos, qui in corpore diaboli locum obtinent principalem maiores, ſcilicet & potentes ſiue potentiores. Nota ergo, quod peccatores dicuntur Oſſa propter G

Duram ſoliditatem,
Inanem vacuitatem,
Siccam ariditatem,
Carnis vicinitatem,
Senſus nullitatem,
Sonitus clamoſitatem,

¶Quia

¶ Quia proculdubio peccatores habent

Soliditatem obftinationis,
Vacuitatem imperfectionis,
Ariditatem indeuotionis,
Carneitatem deuotionis,
Infenfibilitatem indifcretionis,
Clamofitatem infamiæ & murmurationis.

H ¶ Dico ergo, quod peccatores funt offa folida per obftinationẽ, quia fcilicet ficut offa propter fui foliditatem & duritiam non facile penetrantur, fic nec peccatores, propter duritiam fuæ obftinatæ voluntatis facile ad pœnitentiam conuertuntur. Exo. 12. Nec os ipfius confringetis. Et ficut videmus, quod offa nec aqua molliuntur, nec igne diffoluuntur, ficut faciunt cornu & vngues fic peccatores obftinati aqua dulcis monitionis non poffunt molliri, nec igne afperæ correctionis diffolui. Et ideo proprie peccatores dicuntur offa fepulta, quia fcilicet in fepulchro malæ confuetudinis funt inhumana Iofuæ 24. Offa Iofeph, quæ tulerant de Ægypto fepelierunt in Sichem. ¶ Item ifti funt offa vacua per imperfectionem. Offa enim interius concaua funt communiter & vacua maiori parte, medulla enim quæ ibi eft, non folet concauitatem replere ad denotandum, quod offei peccatores vacui funt omni bono Iob 33. Offa, quæ tecta fuerant, nudabuntur. ¶ Item ifti funt offa arida per indeuotionem, quia ficut offa naturaliter arida funt, & parum habent de humore, fic peccatores ficci funt, & aridi, & humore deuotionis priuati Pfal. Offa mea ficut cremium aruerunt Eze. 37. Offa arida audite verbum domini. Et ficut videmus, quod res arida cito comburitur, fic ifti ficci, aridi & indeuoti, igne concupifcentiarum inflammantur faciliter. Similes offibus leonis, quæ ita funt arida & folida, quod ex fui collifione ignem dicuntur emittere. Vt fic de iftis dicatur illud 4. Reg. 23. Occidit facerdotes excelforum, & combuffit offa humana. ¶ Item dicũt, quod peccatores funt offa carni vicina per carnalem dilectionem. Sicut enim offa ex omni parte carne inuoluũtur, fic peccatores ex omni carne, id eft, carnis voluptate teguntur Iob 19. Adhæfit os meum carni meæ. ¶ Item ifti funt offa infenfibilia per indifcretionem & per incompaffionem. Offa enim nullam habent virtutem fenfitiuam. Eorum enim dura fubftantia non eft habilis ad hoc, quod delectationem fentiat vel dolorem. Sic vere ifti non habent fenfum difcretionis, nec etiam fenfum pietatis vel compaffionis. Nihil enim fentiunt de his, quæ pertinent ad falutem, nec de miferijs aliorum. Prouerb. 23. Verberauerunt me, & non dolui; vulnerauerunt me, & non fenfi. Ifti funt offa mortua, de quibus dicitur Matth. 23. quod fepulchra dealbata plena funt offibus mortuorum. ¶ Item ifti funt offa clamofa per difcordiam & murmurationem, quia fcil. ficut offa inuicem collifa faciunt ftrepitum, fic mali inuicem coniuncti faciunt & generant diffenfionis & detractionis fonitum. De Behemoth enim, id eft, de diabolo dicitur Iob 40. quod offa illius velut fiftulæ æris fonantia. Et fic ergo bene patet, quod iftis fex rationibus mali poffunt dici offa. Et ficut videmus, quod offa quamuis in fe non habeant nec fenfum nec motum, in corpore tamen folent locum maximum occupare: fic mali, quamuis nec motum bonæ operationis, nec fenfum difcretionis nec compaffionis habeant in corpore, tamen Ecclefiæ magnum locum tenent & occupant. Quod bene figuratum eft Ezech. 37. vbi dicitur. Dimifit me fpiritus in medio campi, qui erat plenus offibus aridis. Et dicitur ibidem, quod extenfa funt fuper ea nerui, & carnes, & cutis, & fpiritum non habeant. Quia vere chariffimi, totus campus Ecclefiæ plenus eft offibus, id eft, perfonis duris & aridis, indeuotis & fenfibilibus, qui proculdubio neruis diuitiarum, carnibus deliciarum, & cute exteriorum opulentiarum hodie præ cæteris in Ecclefia funt operti, fpiritu tamen fancto & cœleftibus gratijs funt priuati. Vnde ibidem dicitur. Filij hominis offa hæc vniuerfa domus Ifrael eft. Sic ergo patet, quod offa fignant homines malos & defectuofos.

I ¶ Si vis per offa intelliguntur interiores virtutes, carnẽ, id eft, fragilitatem noftram ne defluat fuftinentes & maxime virtus fortitudinis & conftantiæ, de quibus Prou. 16. Dulcedo animæ fanitas offium.

K ¶ Vel fi vis, per offa intelliguntur peccata, & maximè peccata duræ obftinationis & incompaffionis. Luc. 24. Palpate, & videte, quoniam fpiritus, id eft, homo fpiritualis carnem & offa non habet.

A **Oftendere.** Nota, quod oftendere nihil aliud eft, quàm aliquid alicui reuelare, monftrare, vel declarare. Vnde breuiter poffumus dicere, quod oftendere poteft fumi in bono, & in malo. Et quidem in bono poffumus dicere, quod eft quædam oftenfio diuina, qua Deus hominibus oftendit

Viam bonam quam teneamus,
Culpæ periculum quod caueamus,
Iram fuam quam timeamus,
Inferni tormentum quod fugiamus,
Gratiam fuam quam diligamus,
Locum tutum quem cupiamus.

Sicut enim videmus, quod fapiens Medicus oftendit infirmo quid debeat facere, & à quibus debeat abftinere, & breuiter quicquid videtur fibi neceffarium ad fanitatem recuperandam, oftendere fibi folet, fic Deus infirmis, id eft, peccatoribus huius mundi folennem receptam dictauit, fcilicet facram fcripturam, in qua proculdubio hominibus dilucide oftenditur quicquid eft neceffarium ad falutem. Oftendit enim nobis ibidem

Quid { Tenendum,
Cauendum,
Timendum,
Horrendum,
Diligendum,
Eligendum. }

¶ Primò ergò dico, quòd ifte nobis oftendit, quid debemus tenere. Quia fcil. ifte eft ficut elephas, qui hominem in nemore errantem inueniens, folet eum præcedere, & ei viam oftendere, & eum, fi neceffe fit, à dracone defendere. Sic verè Deus in fylua huius mundi nos errantes à diabolo defendit, & viam mandatorum fuorum nobis enucleat, & oftendit. Illud autem non folum oftendit in libro artificiali, fed etiam in libro naturali, hoc eft dictum, in fynderefi rationis, in qua Deus defcripfit nobis, & oftendit de omnibus rebus mundi, quid agendum, & quid fugiendum, & circa quod de neceffitate falutis infiftendum. Eccl. 17. Creauit illi fcientiam fpiritus, fenfu impleuit cor illorum, bona & mala oftendit illis. Et Ecclef. 18. dicitur: Oftendit illis viam æquitatis. Oftendit ergo, quid debemus tenere. B

¶ Secundò dico, quòd ipfe oftendit, quid debemus cauere. Sicut enim Medicus oftendit infirmo cibos groffos & contrarios, à quibus abftineat: fic Deus oftendit, quæ funt mala & peccata, vt ipfa homo fugiat & caueat. Et iftam oftenfionem petebat Iob 13. dicens Domino: Refponde mihi, quantas habeo iniquitates & peccata? fcelera mea & delicta oftende mihi. C

¶ Tertiò oftendit nobis, quid debemus timere, quia fcil. nos debemus timere D

Dei { Potentiam & auctoritatem,
Iuftitiam & feueritatem,
Scientiam & fubtilitatem. }

Nobis ergo timenda oftenditur Dei potentia, quæ eft infuperabilis. Luc. 12. Oftendam autem vobis, quem timeatis. Timete eum, qui poftquam occiderit, habet poteftatem mittere in gehennam. Et Iob 13. Contra folium, quod vento rapitur, oftendis potentiam tuam, & ftipulam ficcam perfequeris. Item Dei iuftitiam, quæ eft irrefragabilis, & maximè ille rigor, & illa iuftitia, quam quotidie nobis oftendit pœnarum & tribulationum immiffione, eft timendus, quia fcil. fignum eft, quod Deus propter peccata noftra nobis irafcitur, vel quia ne peccemus, ad nos terrendum nobis tribulationibus comminatur. Quod bene figuratur Exod. 19. vbi Deus ad terrorem incutiendum, & ad timorem fuum hominibus imprimendum, dando legem fuam oftendit populo Ifrael multa terribilia, fcilicet,

Ignem ardentem,
Montem fumigantem,
Tubam clamantem.

De quo dicitur Deute. 4. De cœlo audire te facit vocem fuam, vt doceret te, & in terra oftendit tibi ignem fuum maximum: & in Pfalm. Oftendifti mihi tribulationes multas & malas, & conuerfus viuificafti me, &c. Item timenda eft Dei fcientia infallibilis, feu deceptibilis. Iob 11. Vtinam Deus loqueretur tibi, & oftenderet tibi fecreta fapientiæ fuæ, & quod multiplex fit lex eius. Oftendit ergo Deus, quid debemus timere. Ipfe enim eft ficut auriga, qui oftendit virgam equo pigro, vt timore ipfius celerius vadat. Sic Deus virgam tribulationum & correctionum fuarum nobis oftendit, vt eum timeamus, & vt timore eius à malo abftineamus, & in via morum celerius procedamus. Pfal. Oftendifti populo tuo dura, potafti nos vino compunctionis.

E ¶ Quartò dico, quòd Deus nobis oſtendit, quid debemus horrere, & hoc eſt, quando oſtendit nobis periculum æternæ damnationis, & pœnas & miſerias damnatorum. Teſte enim Plinio, Phalangium eſt genus araneæ, cuius ictus acerbior eſt, quàm veſpæ. Eſt tamen remedium contra morſum ipſius, quod vna alia talis aranea mortua oſtendatur ſic percuſſo. Et ideò tales araneæ mortuæ ex induſtria ſeruantur, vt percuſſis ab alijs pro remedio oſtendantur. Sic verè loquendo ſpiritualiter, cum araneæ, id eſt, mali homines nos lædant, infeſtent, & percutiant multipliciter in hoc mundo, ſummum nobis eſt remedium, quòd vnam aliam araneam mortuam videamus, ſc. quòd mortem aliorum malorum, & eorum damnationem & pœnam ſagaciter attendamus. Et ideò in ſcriptura Deus nobis mortuas araneas, id eſt, mortes malorum oſtendit, & inſinuat, vt dolorem, quem ab eis, vel eorum ſocijs ſuſtinemus, in nobis temperet, & leniat. Vnde ipſe dicit Apocal. 17. Veni, oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ. Oſtendit ergo Deus, quid debemus horrere.

F ¶ Sed quintò dico, quòd ipſe oſtendit nobis, quomodo debemus gaudere, & iſtud eſt, quando nobis oſtendit beneficia ſua, & maximè, quando miſericordiam ſuam nobis dignatur oſtendere, ſc. nos corrigendo, & de ſalute noſtra curam gerendo. Et iſtud petebat Dauid in Pſalm. 84. dicens: Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam, & ſalutare tuum da nobis. Ipſe eſt enim ſicut Caladrion auis albiſſima, quæ oſtendens faciem infirmo, ſignum eſt, quòd ſanabitur; ſi verò dorſum ei oſtenderit, morietur. Quia verè illi ſolum, quibus Deus oſtendit faciem ſuæ gratiæ & miſericordiæ, ſanantur & ſaluantur. Pſal. Oſtende faciem tuam, & ſalui erimus. Illi verò, quibus dorſum ſuæ indignationis oſtendit, illi ſc. de quorum ſalute non curat, ſed dimittit eos ire ſecundum deſideria cordis eorũ, tales, dico, damnantur & moriuntur. Hier. 18. Dorſum, & non faciem oſtendam eis in die perditionis eorum. Et ideò faciem diuinæ miſericordiæ & gratiæ petebat Moyſes Exod. 33. Si ergo inueni gratiam in conſpectu tuo, oſtende mihi faciem tuam, vt ſciam te, & inueniam gratiam ante oculos tuos. Et illud Canti. 2. Oſtende mihi faciem tuã &c. Vide ſupra de Facie. Oſtendit igitur Deus, quomodo debemus gaudere.

G ¶ Sextò dico, quòd ipſe nobis oſtendit, quomodo debemus ardere. Et iſtud eſt, quando oſtendit nobis gaudia beatorum. Iſta enim nobis in ſcriptura oſtenduntur, vt ad ea concupiſcenda ardor noſtri animi accendatur. Ideo ipſe dicit Apoca. 20. Veni, oſtendam tibi nouam nuptam ſponſam agni. Vnde Sapi. 10. Iuſtũ deduxit Dominus per vias rectas, & oſtendit illi regnum Dei. Vide ſupra de deducere. Apoc. 22. etiam dicitur: Oſtẽdit mihi Angelus fluuium aquæ viuę, ſplendidum tanquam cryſtallum. Vide eã ſupra de aqua. Et ſic breuiter dico, quòd Deus oſtendit nobis omnia neceſſaria ad ſalutem, & propter hoc ex oſtenſione talium homo debet ad bonum conuerti, & à malo ſe diuertere & auerti. Hier. 31. Poſtquam oſtendiſti mihi, percuſſi fœmur meum &c. Sic ergo patet, quòd eſt quædam oſtenſio diuina.

H ¶ Sed adhuc poſſumus notare, quòd ſicut ex ſcriptura habemus, res poſſunt & ſolent hominibus multis rationibus oſtendi, videlicet,

Ad { Timorem incutiendum,
Amorem alliciendum,
Stuporem efficiendum,
Pietatem eliciendum,
Remedium adijciendum,
Exemplum perficiendum,
Omne dubium eijciendum. }

Dico ergo, quòd res oſtenditur, vt timor incutiatur. Et ſic oſtendit nobis Deus ſeueritatem iuſtitiæ ſuæ per mundi tribulationes, & per peccatorum damnationes. Pſa. Oſtendiſti populo tuo dura. Item vt amor adijciatur, ſicut de diabolo legimus, quòd ipſe oſtendit Chriſto omnia regna mundi, dicens: Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me, ſicut dicitur Matth. 4. & Luc. 4. Sic etiam Deus oſtendit nobis bona ſua ſpiritualia & æterna, vt ad ipſa amanda & affectanda corda noſtra alliciat & inducat. Exod. 33. Ego oſtendam omne bonum tibi. Vnde etiam Deuter. 34. dicitur, quòd Deus oſtendit Moyſi omnem terram Galaad. Vnde etiam Heſter 1. dicitur, quòd Aſſuerus fecit grande conuiuium &c. vt oſtẽderet omnibus diuitias regni ſui. Item vt ſtupor efficiatur, ſicut dicitur Heſter 1. quòd Aſſuerus voluit omnibus populis oſtendere pulchritudinem reginæ Vaſthi, vt ſc. ex tanta pulchritudine mirarentur homines, & ſtuperent. Sic etiam facit nobis Deus, quia ſc. quotidie oſtendit nobis virtutem mirabiliũ ſuorum, vt ex eorum conſideratione in ſtuporem & admirationem veniamus. Mich 7. Secundum diem egreſſionis eius de terra Ægypti oſtendam ei mirabilia. Item oſtenditur res, vt pietas eliciatur. Et ſic oſtendunt miſeri vincula & vlcera, vt ad pietatẽ & compaſſionem poſſint corda intuentium commouere. Sic & nos debemus oſtendere & allegare Deo miſerias fragilitatis noſtræ, vt ipſum ad miſericordiam inclinemus, vt ſic nos oſtendamus ei noſtram miſeriam, ad finem, vt ipſe nobis oſtendat miſericordiam, ſicut petebat ille, qui dicebat Deo Heſt. 14. Oſtende te nobis in tempore tribulationis. Item oſtenditur res, vt remedium adhibeatur. Sic oſtendere nos debemus ſacerdotibus per confeſſionem. Exemplo infirmorum, qui libenter oſtendunt Medicis verecundas infirmitates, vt ab ipſis percipiant curationem. Vnde Dominus præcipit Luc. 17. Ite, oſtendite vos ſacerdotibus. Item oſtenditur res, vt exemplariter perficiatur. Et ſic nobis oſtenduntur facta antiquorum bonorum, vt ad ipſorum imitationem moueamur. Vnde Ioan. 10. Multa bona opera oſtendi vobis. Exemplo elephantum, quibus ſanguis oſtenditur, vt ad prælium animentur. 1. Maccha. 6. Oſtenderunt elephantibus ſanguinem vuæ & mori. Item oſtenditur res, vt veraciter eſſe ſciatur. Et ſic Dominus apparens Thomæ, oſtendit ei manus & latus, ſicut dicitur Ioan. 20. Et ſic patet, quomodo oſtendere diuerſimodè in bono ſumitur in ſcriptura.

I ¶ Sed adhuc dico quòd oſtendere poteſt ſumi in malo. Et ſic oſtendere ſignat, ſcilicet,

Hypocriſim & deceptionem,
Iactantiam & elationem,
Malitiam & detractionem.

Dico ergo, quòd eſt vnum oſtendere hypocriſis & deceptionis, quia ſc. hypocritæ ſemper volunt exterius bonam conuerſationem oſtendere, vt cordis ſui nequitiam valeant occultare. Similes Ceraſtæ, qui oſtendit caput arietinum, & occultat corpus ſerpentinum. Vide ſupra de Hypocrita. Ideo talibus dicitur Hierem. 2. Quid niteris bonam oſtendere viam, vt quæras dilectionem? Item eſt oſtendere iactantiæ & elationis. Et iſto modo ſunt multi, qui omnia bona ſua, & virtutes, & diuitias, & alia q̃cunque alijs per iactantiam manifeſtant, ſicut de Ezechia legimus Eſai. 31. quod nuncijs regis Babylonis oſtendit omnes theſauros ſuos, & quicquid ſecretum erat in domo ſua. Item eſt vnũ oſtendere malitię & detractionis. Et iſto modo detractores oſtendunt omnibus, & declarant, quicquid ſciunt in aliis eſſe mali. Nahum 3. Oſtendam cunctis gentibus nuditatem tuam. Sufficit. Vide ſupra de Apparere.

Oſtium.

A Nota, quòd oſtium idem eſt, quod porta vel ianua, hoc eſt dictum, illud, cum quo oſtium vel ianua clauditur, veruntamen ſæpè ſumitur pro vtroque, ſcil. pro clauſura, & pro apertura. Eſt ergo propriè illa pars domus, per quam domum ingredimur, vel illud, à quo ingredi, vel egredi impedimur. Notemus ergo, quod in ſcriptura inueniuntur, generaliter loquendo, Oſtia

Anteriora,
Exteriora,
Interiora,
Poſteriora,
Inferiora,
Superiora.

¶ Oſtia anteriora ſunt ſagaciter cuſtodienda, & iſta ſunt oſtia ſenſuum, quæ ſunt quatuor, ſc. oculi, os, aures, & nares. Danie. 13. Oſtia pomerij claudite.

¶ Oſtia exteriora ſunt aperienda, & iſta ſunt oſtia domorum noſtrarum materialium, quæ proculdubio gratia hoſpitalitatis debent cunctis intrare volentibus aperiri. Vnde Iob 31. Foris nõ manſit peregrinus, oſtium meum viatori patuit.

¶ Oſtia interiora ſunt manifeſtanda. Et iſta ſunt oſtia cordium, quæ ſcilicet debent eſſe aperta Deo per

Confeſſionem,
Orationem,
Laudem,
Gratiarum actionem.

Quia ſi ſic aperiuntur, Dominus faciliter ſubintrat per ſuæ gratiæ infuſionem. Vnde Apoc. 3. Ecce ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis aperuerit ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ille mecum.

¶ Oſtia poſteriora ſunt introeunda, & iſta ſunt oſtia mortis, q̃ neceſſe habemus finaliter ingredi. Iſta enim in præſenti per conſiderationem debemus videre, vt ipſa finaliter poſſimus ſecurius introire. Et de iſto dicitur Geneſ. 18. Apparuit Dominus Abraham ſedenti in oſtio tabernaculi.

¶ Oſtia inferiora ſunt expaueſcenda, & iſta ſunt oſtia inferni, quæ ita ſtricta ſunt, quod nulli, poſtquam intrauerit, poſſunt amplius aperiri. Vnde de auaris damnatis dicitur Iob 38. Circumdedi mare terminis, & poſui vectem & oſtia.

¶ Oſtia ſuperiora ſunt concupiſcenda, & iſta ſunt oſtia, quæ proculdubio ſummè debemus concupiſcere introire, de quo Eze. 41. Duo oſtia erant in templo. Templum enim Eccleſię duo

habet oſtia, vnum ſcilicet in Eccleſia militante, & iſtud eſt oſtiũ fidei Dei, de quo Act. 14. dicitur, quod Deus aperuit gentibus oſtium fidei. Vel etiam iſtud oſtium poteſt dici Chriſtus vel prælatus, per quod omnes debent Eccleſiam ingredi per iuſtam & debitam promotionem & vocationem, quia ſicut dicitur Ioan. 10. Qui non intrat per oſtium in ouile, ille fur eſt & latro. Quod eſt contra illos, qui prece vel precio intrauerunt. Chriſtus enim eſt oſtium Eccleſiæ. Vnde Ioan. 10. Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſaluabitur. Aliud oſtium eſt in Eccleſia triumphante, de quo Can. 5. Peſſulum oſtij mei aperui dilecto meo.

B ¶ Dicamus ergo breuiter cæteris generibus oſtiorum dimiſſis quod duo ſunt genera ſpiritualiũ oſtiorum, videlicet cor, quod eſt interius, & ſenſus, qui ſunt exterius. Iſtis ergo portis debemus oſtia facere, ne aliquod peccatum, vel aliqua mala complacẽtia poſſit vſque ad animã trãſire. Iſtud autem oſtium debet eſſe virtus diſcretionis, quæ ſcilicet ſenſus & corda debet taliter claudere, quod ibi non poſſint aliqua nociua ſubintrare. Apes enim oſtia aluearis ſui ſtrictificant & liniunt ea ſuccis amaris quando vident ea nimis larga, & hoc ne ſubintrent animalia venenoſa. Taxus etiam oſtium cauernæ ſuæ, per quod videt ventum flare, cum cauda villoſa ſolet obſtruere, ne ventus poſſit ingredi vel nocere. Diuites etiam cum vaſa argentea poſſident currunt per domũ, & ſolent oſtia ſua optime claudere, ne forte fures poſſint ſubripere, vel auferre. Sic proculdubio cum ad intrandũ animã noſtram plures ſint ianuæ ſeu portæ, ſcilicet, cor & ſenſus corporis oſtium prudentiæ debemus ibi ponere, & clauſuram circumſcriptionis apponere, quæ nullum nociuum dimittat intrare, & nullum bonum dimittat perdere, vel exire. Vnde bene cõſulitur Eſa. 36. Vade populus meus intra in cubicula tua, claude oſtia tua ſuper te. ¶ Vbi aduerte, quod iſta oſtia debent quandoque

Apertius aperiri, quia dicitur (Vade intra)
Aptius præparari, quia dicitur. (Cubicula)
Attentius cuſtodiri, quia dicitur (Claude &c.)

¶ Primò ergo dico, quod iſta ſunt oſtia, quæ debemus interdum reſerare, quod oſtenditur ibi. (Vade & intra.) Vide ſupra de intrare & ingredi. Oſtium enim quod ſemper eſt clauſum, nihil valet neceſſe eſt enim quod aliquoties aperiatur, ſicut de oſtrea marina patet, quæ quamuis in mari exiſtens clauſiſſima ſe teneat, ne aqua amara ipſam ſubintret, interdum tamen ad rorem cœleſtem ſe aperit, & ipſum in ſe recipit, atque haurit. Sic & nos licet pro maiori parte oſtia cordis & ſenſuum debeamus clauſa tenere per diſcretam cuſtodiam, ne forte aqua amara bonorum temporalium per aliquam malam concupiſcentiam vſq; ad voluntatem ſubintret, ipſa tamen quandoque debemus aperire, & ad bona opera dilatare (Vade inquit & intra) Aperiatur ergo cor per dilectionem, vt intret Dominus gratiam infundendo Apoc. 3. Ecce ſto &c. vt ſupra. Aperiatur oculus per compaſſionem, vt intret miſeria pauperum animum afficiendo Apoc. 3. Ecce dedi tibi oſtium apertum, ſciens quoniam modicam habes virtutem. Ita debent diuites dicere pauperibus, qui oſtium occultorũ debent aperire ad miſerias pauperum intuendas, vt duo oculi taliũ ſint illa duo oſtiola, de quibus dicitur 3. Reg. 6. quod Salomon fecit in templo duo oſtiola de lignis oliuarum. Iſtos tamen quãdoque claudit auaritia, quod nihil poſſunt videre, exemplo illius, qui dicebat amico volenti accommodare tres panes. Luc. 11. Noli mihi moleſtus eſſe, oſtia mea clauſa ſunt, & pueri mei mecum ſunt in cubili. Item aperiatur os per bonam locutionem, orationem, confeſſionem, & gratiarum actionem. ad Colloſ. 3. Aperiat mihi ſermonis oſtium. Item aperiantur aures per omnium bonorum auditionem, & per obedientiæ executionem. Act. 14 Aperuit gentibus oſtium fidei. Iſtud autem oſtium eſt auditus, quia ſicut dicitur Rom. 10. Ergo fides per auditum. Iſtud tamen oſtium claudit obſtinacia, ſcilicet illis, qui aures cordis nolunt ad audiendum vtilia aperire. Matth. 27. Aduoluit lapidem ad oſtium monumenti. Lapis n. duritiã obſtinationis deſignat. Item aperiamus nares per deuotionem. Matth. 6. Intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrẽ tuũ. Et ſic poterit nobis dici illud Act. 15. Aperta ſunt omnia oſtia. (Vade igitur & intra.) Patet ergo, ꝙ iſta ſunt oſtia, quæ debemus interdum reſerare.

C ¶ Secundo dico, quod iſta ſunt oſtia, quæ debemus interdum præparare. Et hoc oſtenditur, cum dicitur (Cubicula.) Cubicula enim diuitum honeſtè parantur, mundè ſeruantur, ſecretè tenentur. Sic cor & ſenſus noſtri, qui ſunt oſtia ſpiritualia, debent virtutibus præparari, mundiſſimè ſeruari, & ſecrete & humiliter teneri. Iudith 13. Clauſit vaga oſtia cubiculi.

D ¶ Tertiò dico, quod iſta ſunt oſtia, quæ debemus interdum obſerare. Sicut enim oſtia cameræ regis & papæ diligenter clauduntur, ſeris & vectibus obſerantur, ſic quia rex noſter Chriſtus in camera conſcientiæ dormit, neceſſe eſt, vt oſtia ſenſuum claudamus, & quòd ipſa per diſcretam cuſtodiam obſeremus (Claude, inquit, oſtia ſuper te.) Vide ſupra de Claudere. 4. Reg. 4. Clauſit oſtium ſuper ſe & ſuper puerum. Quod benè figuratur in arca Noe, Gene. 6. vbi dicitur: Ne aquæ diluuij ſubintrarent, clauſit de foris oſtium Dominus. Et nota, quod per clauſuram iſtorum oſtiorum, id eſt, ſenſuum exteriorum, & affectuum interiorum;

Secretius Dominum exoramus,
Securius dæmonem proſternimus,
Virilius vitia fugamus.

De orando enim Dominum dicitur Matth 6. Tu autem, cum oraueris, intra cubiculum tuum, & clauſo oſtio &c. De proſternendo diabolum dicitur Iudic. 3. quod Aioth clauſis diligentiſſimè oſtijs occidit Eglon regem Moab. De excludendo vero peccatum dicitur 2. Reg. 13. Eijce eam, & claude oſtium poſt eam. Iſta tamen ſunt contra multos, quorum oſtia ſenſuum omnibus vitijs ſunt aperta, ita quod nullum malum deſiderium repellitur ſed ſicut domus ſine oſtio omnibus malis complacentijs aperitur. Et ideo ſicut caſtrum carens oſtijs ſtatim ab hoſtibus poteſt capi, & deſtrui, & occupari, ſic cor & ſenſus noſtri oſtijs & valuis diſcretionis carentes, à dæmonibus capiuntur, & per diuerſa vitia diſſipantur. Hiere. 49. Non oſtia, non vectes ſunt eis, ſoli habitant, & erunt cameli eorum in direptionem, & multitudo iumentorum in prædam. Et Act. 16. dicitur: Aperta ſunt omnia oſtia. Non ſic ergo, ſed habeamus oſtia prudentiæ, quæ cuſtodiant bona interiora, & claudant vitia exteriora. Et in quolibet oſtio ſit timor Dei oſtiarius, qui aliquando peccatum non dimittit intrare, quia ſicut dicitur Eccl 1. Timor Domini expellit peccatum. Et 2. Eſdr. 7. Oſtiarij erant per ſingulas ianuas. Patet ergo, quod oſtia cordis & ſenſuum ſint interdum obſeranda, & hæc de oſtio ſufficiant. Vide ſupra de Ianua, Intrare, Ingredi, Exire, Claudere, Aperire, & infra de Porta.

Ouis.

A Nota, quod oues cum ſint animalia debilia, & omni aſtutia naturali carentia, vt breuiter me expediam, per oues poſſum ſignificare bonos & malos. Boni enim oues ſunt dominici gregis, mali vero ſunt oues diabolicæ ſocietatis. Breuiter ergo dicamus, quod per oues intelliguntur boni ſubditi & perfecti. Ouis enim eſt animal valde ſubditum, & viris bonis applicatiuum. Nunquam enim inueniuntur oues ſylueſtres, ſicut inueniuntur de aliis generib. animalium aliqua ſylueſtria. Semper enim ſunt

Oues { Hominibus ſubiugatæ,
In gregibus adunatæ,
Domeſticæ generatæ.

¶ Sic vere boni ſubditi aliis ſubiugantur per obedientiam Ioan. 20. Oues meæ vocem meam audiunt. In gregibus adunantur per concordiam Eſa. 11. Leo & ouis ſimul morabuntur. Domeſticæ conuerſantur per patientiam Eſa. 53. Sicut ouis coram tondente ſe obmuteſcet. Et poſſumus notare breuiter, quod oues dominici gregis, id eſt, boni ſimplices & ſubditi ſunt animalia timoroſa, & animalia fructuoſa: ſunt dico timoroſa. Ouis enim vltra modum timet lupum, timet etiam ſuorum pedum ſtrepitum, quia ſecundum aliquos multum curreret, niſi audiens ſtrepitum pedum ſuorum timeret. Sic vere boni ſubditi debent eſſe timoroſi, quia procul dubio lupum infernalem valde debent timere exterius, & ſtrepitum pedum ſuorum, id eſt, inordinatum appetitum affectionum ſuarum debent timere interius. Non minus enim timent viri iuſti ſtrepitus cogitationum interiorum, quam tentationes inſultuum exteriorum. Bellum enim domeſticum & ciuile, citius deſtruit vrbem, quam extrinſecum vel hoſtile, & ideo vtrumque timendum, & ab vtroque quantum poterimus præcauendum. Quod bene figuratur Gene. 30. vbi dicitur, quod ad aſpectum virgarum oues tales fœtus concipiebant quales paſtor earum volebat. Quia vere dum virga furoris Dei, ſcilicet, diabolus, per timorem reſpicitur fructus bonorum operum cõcipitur. Eſt etiam ouis, vt dictum eſt, animal fructuoſum, quia, ſcilicet, in oue nihil eſt, quin ſit fructuoſum & vtile. Iſta enim (vt communiter) omni anno fœtum & quandoque duplicem ſolet portare. Et breuiter fœtus eius eſt vtilis ad comedendum, lana eſt vtilis ad veſtiendum, pellis eſt vtilis ad ſcribendum, fimus eſt vtilis ad terram impinguandum. Sic vere fœtus & fructus operum ipſorum ſimplicium ſubditorum ſunt vtiles, vt ab aliis comedatur per imitationem. Lana ſuæ conuerſationis eſt vtilis, vt ab aliis induatur per exemplarem conformationem. Pellis vero ſuæ conſcientiæ vtilis, vt a prælatis ſcribatur per informationem. Stercus vero bonorum ſuorum temporalium vtile eſt ad terrarum, id eſt, pauperum impinguationem & nutritionem. Et ideo breuiter de talibus ouibus dicitur in Pſal. 143. Oues eorum fœtoſæ, abundantes in egreſſibus ſuis boues eorum craſſæ. Et ſic Dominus poterit de nobis dicere illud, quod dixit Iacob Eſau fratri ſuo Gen. 33. Noſti quod paruulos teneros, oues & boues fœtas habeam mecum.

B ¶ Vbi oſtenditur, quod ſicut oues ſunt naturaliter cæteris animantibus

Corpore minores,
Carne molliores,

Mente mitiores,
Fructu pleniores,
Gregis amantiores.

Sic dico, quòd spiritualiter debemus esse, scilicet,

Per { Humilitatem modiciores (Paruulos)
Pietatem humidiores (Oues)
Patientiam benigniores (Boues)
Redundantiam fertiliores (Fœtas)
Amicitiam sodaliores (Mecum.) }

¶ Dico ergò primò, quòd nos debemus esse per humilitatem modicissimi, quod ostenditur, cum dicitur (Paruulos.) Sicut enim oues respectu aliorum animalium, quæ in adiutorium humano generi data sunt, animalia corpore valde modica sunt, tamen cæteris magis vtilia sunt, sic verè homines in sui æstimatione sunt valdè modici, sunt tamen in vtilitate virtutum præ cæteris valdè magni. (Paruulos, inquit.) Iuxta illud: Nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote. 1. Corinth. 14. Nam sicut oues præ cæteris animantibus homini sunt subiectę, ita quòd ad voluntatem pastoris ducuntur, & vbi voluerit, reponuntur: sic & nos ita debemus esse humiles & subiecti, quòd ad voluntatem pastoris vel prælati nostri debemus duci, & sine rebellione sibi obedire & subijci. Psalm. Qui deducit velut ouem Ioseph. Vnde Ioan. 10. dicitur de pastore, quòd cum proprias oues emittit, ante eas vadit, & oues illum sequuntur, quia sciunt vocem eius. Quia proculdubio quandò pastor vel prælatus gregem subditorum per bona opera præcedit, grex ipsum per bona opera sequitur & succedit. Teste enim Gregó. Cum pastor per abrupta vitiorum graditur, necesse est, vt in præcipitium grex labatur. Simus igitur per humilitatem modicissimi. (Paruulos, inquit.)

C ¶ Secundò dico, quòd nos debemus esse per pietatem humidissimi & compassibiles. (Oues, inquit.) Nullum est enim animal ita tenerum & passibile, sicut ouis, significans, quòd si oues gregis Domini esse volumus, humidi & teneri per pietatem & compassionem esse debemus. Faciliter enim debemus pati miserias aliorum eis compatiendo. Vnde de ista teneritudine pietatis dicitur 2. Reg. 17. Obtulerunt ei boues, oues, & pingues vitulos. Quia breuiter tales oues debent habere pinguedinem pietatis pro pauperibus nutriendis. Vnde in Psalm. Dedisti nos tanquam oues escarum, & in gentibus dispersisti nos, quasi dicatur, nos ad dispergendum alijs bona nostra temporalia dispergimus. Oues enim, quæ niuem super se cadentem excutiunt, hyemem transire possunt; illæ verò, quæ niuem de super se nolunt excutere, solent hyemis frigora non transire, sed ibi mortis periculo subiacere. Sic verè illi, qui niuem bonorum temporalium à se reijciunt pauperibus erogando, hyemem mortis æternæ non timebunt. Illi autem, qui istam niuem non excutiunt, sed per auaritiam ipsam reseruant & custodiunt, hyemem mortis æternæ sine periculo non transibunt. Oues enim istæ debent pauperibus ministrare

Carnes ad comedendum,
Lanam ad vestiendum,
Lac compassionis & dulcedinis ad ipsos benigniter consolandum.

Et sic eis dicetur illud Deutero. 32. quod pauperes sugent mel de petra, oleumque de saxo durissimo; butyrum de armento, & lac de ouibus. Simus igitur per pietatem humidissimi.

D ¶ Tertiò dico, quòd si volumus esse oues Christi, nos debemus esse per patientiam solidissimi seu benignissimi (Boues, inquit.) Bos enim est animal patientissimum; quamuis enim sibi iniurietur nunquam tamen consueuit lædere, vel mordere. Sic & nos debemus esse patientes, nec contra mundi iniurias reclamantes. Exemplo Christi, de quo dicitur Esa. 53. Sicut ouis ad occisionem ductus est, & quasi agnus coram tondente se obmutescet. Vt sic nos computemur inter illos, de quibus dicitur in Psa. Propter te mortificamur tota die; æstimati sumus sicut oues occisionis. Et hoc notatur, cum dicitur (Boues) quia bos est animal patiens oneris & laboris. Psalm. 8. Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues & boues vniuersas: & Iob 1. Boues arabant, & asinæ pascebantur. Vide supra de Boue.

E ¶ Quartò dico, quòd nos debemus esse per abundantiam fœcundissimi, quia scilic. in fœtibus & fructibus bonorum operum debemus esse abundantes, quod notatur, cum dicitur (Fœtas) quia oues fœtæ dicuntur illæ, quæ sunt prægnantes, & ad fructificandum paratæ. Psalm. Oues eorum fœtosæ.

F ¶ Quinto verò dico, quòd nos debemus esse per amicitiam concordissimi, quia sc. sicut oues gregatim incedunt, & societatem diligunt, sic nos debemus gregatim per charitatem viuere, & societatem, concordiam, & amicitiam diligere. Psalm. 94. Nos autem populus eius, & oues pascuæ eius. Et hoc ostenditur, cum dicitur (Mecum) quod est vocabulum signans societatem. Psal. Quoniam inter multos erat mecum. Et sic patet quinque rationibus, quomodo in bono possunt dici oues.

¶ Sed adhuc dico, quòd oues significare possunt in malo. Et G
sic dico, quòd inueniuntur in scriptura, scilicet,

Oues segregatæ,
Oues dissipatæ,
Oues deuiatæ,
Oues iugulatæ.

Oues separet discordia. Zach. 13. Percutiam pastorem, & dispergentur oues gregis. Oues dissipat auaritia. Ezechi. 34. Factæ sunt oues meæ in deuorationem. Oues deuiat ignorantia. Esa. 54. Omnes nos quasi oues errauimus, vnusquisque in viam suam declinauit. Oues verò iugulat inuidia. Psal. Facti sumus sicut oues occisionis. Et multa inuenies exempla de ouibus supra in titulis diuersis. Vide infra in titulo de Pastore.

P.

PActum. Pacisci.

Nota, quòd A
pactũ idem est, quod fœdus, conuentio, obligatio, cõmissio, concordia, vel consensus. Et ideo pactum dicitur quasi pacis actus. Possumus ergo notare, quòd in scriptura inuenitur

Pactum { Charitatis,
Castitatis,
Voluptatis,
Prauitatis,
Dignitatis. }

Dico ergò, quòd inuenitur quoddam pactum charitatiuum, & istud est illud pactum, ille amor, quo homines sunt per charitatem inuicem obligati, de quo pacto dicitur 2. Paral. 23. quòd Ioiada sacerdos pepigit fœdus inter se & vniuersum populum: & Iob 5. Cum lapidibus regionis pactum tuum. Item dico, quòd inuenitur pactum quoddam deputatiuum, & istud est illud fœdus seu pactum, quo quis promittit Deo vel religioni sę à carnis desiderijs abstinere, de quo Iob 31 Pepigi fœdus cum oculis meis, vt non cogitarem quidem de virgine. Item inuenitur pactum maculatiuum, & istud est illud, quo luxuriosi sibi inuicem multa turpia paciscuntur, & multa vitia pollicentur, de quo Esaias 57. loquitur mulieri fornicariæ: Pepigisti cum eis fœdus, dilatasti cubile tuum. Item inuenitur pactum execratiuum, & istud est illud pactum, quod hæretici faciunt dæmonibus, qui sc. quandoque cum eis habent multa pacta, de quo Iudic. 9. dicitur, quòd ingressi sunt Phanum Dei sui Berith, & cum eo pactũ pepigerunt. Item inuenitur pactum honoratiuum seu concordatiuum; & istud est pactum illud, quod Deus pepigit cum humano genere, cum ipso societatem contrahendo, ipsum per baptismum sibi reconciliando, & salutem sibi perpetuam promittendo. Homo vero Deo promisit in baptismo fidem & dilectionem, & in bono perseuerantiam & durationem, de quo Gene. 9. dicitur: Statuam pactum meum vobiscum, & cum semine vestro post vos. Vbi aduerte, quòd istud pactum habet

Fundamentum inconcussibile, quia sc. à Deo. (Statuam, inquit.)
Ligamentum inseparabile, quia. s. istud fuit pactum. (Vobiscum.)
Firmamentum interminabile, quia scilicet (Cum semine vestro.)

¶ Primò ergò dico, quòd istud pactum, quod est inter Deum B
& hominem, habet inconcussibile fundamentum, scilic. ipsum Deum, quod ostenditur, cum dicitur (Statuam.) Statuere enim nihil aliud est, quàm stabiliter aliquid ordinare & tenere. Et verè istud pactum, quantum est ex parte Dei, benè est stabile firmamentum, quia scil. semper est paratus reddere, quod promisit. Esa. 55. Feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias Dauid fideles. Pactum autem istud fuit habitum in camera vteri virginalis, quando ipse Deus sororem nostram, id est, humanam naturam assumpsit, eo pacto, quod ipsam non deponeret in æternum, & eo pacto, quod nisi in nobis deficiat, paratus est nobis restituere Paradisum. Deute. 7. Deus fortis & fidelis custodiens pactum & misericordiam diligentibus se, quia sc. frangenti fidem, frangitur eidem; quia sc. Deus non custodit pactum homini, nisi homo custodiat id sibi, eum scil. diligendo, & erga

ipsum

ipſum fideliter ſe habendo. Et ideò timeo de multis, quòd quia Domino ruperunt treugas, & violauerunt fœdus, & tranſgreſſi ſunt pactum, inobediendo ſc. & peccando, Dominus ſimiliter iſtud pactum non tenebit, nec iuxta pacta ipſos eripiet aut ſaluabit. Vnde Hiere. 11. Irritum fecerunt domus Iſrael & domus Iuda pactum meum, quamobrem inducam ſuper eos mala. Non ſic, chariſſimi, ſed iſtud pactum ſit firmum & inuiolabile, quia habet (vt dictum eſt) inconcuſſibile fundamentum. (Statuam, inquit.) Gen. 17. Ponam pactum meum tecum.

G ¶ Secundò dico, quòd iſtud pactum habet vel habere debet inſeparabile ligamentum, quod oſtenditur, cum dicitur (Vobiſcum.) Quia ſcil. iſtud aduerbium Vobiſcum ſignat charitatem, concordiam, & ſocietatem, quæ ſc. debent eſſe ligamentum pacti & coniunctionis noſtræ cum Deo. Leu. 26. Multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiſcum. Iſtud tamen pactum rumpunt hodie illi, qui per peccata ſua rumpunt vinculum charitatis, quibus Dominus dicit Ezech. 44. Diſſoluiſtis pactum meum in omnibus ſceleribus veſtris.

D ¶ Tertiò dico, quòd iſtud pactū debet habere interminabile firmamentum, quod ſc. oſtenditur, cum dicitur (Et cum ſemine veſtro poſt vos.) Quia ſc. iſtud pactum debet eſſe interminabile à parte noſtra, ſicut eſt infinibile à parte Dei. Nume. 25. Erit tam illi, quàm ſemini eius pactum ſacerdotij ſempiternum. Quod eſt contra illos, qui iſtud pactum non continuant, ſed per diuerſa peccata ipſum diſrumpunt & diſſipant. Oſe. 6. Ipſi autem ſicut Adam tranſgreſſi ſunt pactum. Non ſic, chariſſimi, ſed ſit pactum interminabile & æternū. Num. 18. Pactum ſalis eſt ſempiternum coram Domino, tibi ac filijs tuis. Et aduerte, quòd iſta charitas Dei dicitur pactum ſalis. Antiquitus enim inter populos orientales mos erat, quòd quando volebant aliquod pactum facere, quod perpetuò erat duraturū, comedebant ſal, in ſignum, quòd ſicut ſal non poteſt corrumpi, ſic illud pactum non debebat amplius violari. Et ſic loquitur ſcriptura 1. Eſdr. 4. vbi dicebant illi: Memores ſalis ſumus, quia in palatio comedimus, læſiones regis videre nefas ducimus. Ad denotandum, quòd iſtud pactum charitatis, ſal ſapientiæ debet habere, vt in ſempiternum valeat permanere. 2. Paral 13. Dedit Deus regnum Dauid ſuper Iſrael in ſempiternum, ipſi, & filijs eius in pactum ſalis. Patet ergo, quòd iſtud pactum debet eſſe interminabile, inſeparabile, & inuiolabile &c. Vide ſupra in titulo Fœdus.

Pangere. Pepigi. Vide in titulo Fœdus, & in titulo Pactum.

A **Palatium.** Cum palatium ſit ſolenne habitaculum, vbi ſcil. rector vel princeps communitatis vel regni habitare, iura reddere, & curiam tenere, & exinde populum regere conſueuit, notabis, quòd in ſcriptura multiplex palatium inuenitur, videlicet,

Palatium { Interius, Exterius, Anterius, Inferius, Superius.

¶ Palatium interius eſt conſcientia, ſcil. viri iuſti. In iſto enim ſpecialiter & ſecretè habitat Dominus, quando ipſum videt præparatum virtutibus, & ornatum, vt ſic de viro iuſto dicatur illud 2. Paral. 2. Decreuit Salomon, vt ædificaret domum Domino, & palatium ſibi. Conſcientia enim viri iuſti eſt domus & habitaculum ſummo regi, & requies atque palatium ipſi iuſto.

B ¶ Palatium exterius eſt Eccleſia, quia ſc. in iſta ſicut in palatio habitat Deus, & omnium fidelium exercitus, & etiam prælatorū chorus & cœtus. Vnde iſtud eſt palatium illud, de quo dicitur Heſter 1. quòd Vaſthi regina fecit conuiuium fœminarum in palatio, vbi rex Aſſuerus manere conſueuerat: & Heſter 3. dicitur, quòd ſerui regis ad fores palatij verſabantur.

C ¶ Palatium anterius eſt ſcriptura ſophia, hoc eſt dictum, ſacra pagina, quia ſc. in iſto habitat ipſe Deus, & etiam quilibet vir ſcientificus & deuotus. Vnde Heſter 12. dicitur, quòd rex præcepit Mardochæo, vt in aula palatij moraretur. In iſto enim inueniturſal ſapientiæ & doctrinæ, iuxta illud 1. Eſdr. 4. Memores ſalis, quod in palatio comedimus. Vide ſupra de pacto.

D ¶ Palatium inferius eſt mundi curia. Iſtud eſt enim palatium mundi ſuperborum & tyrannorum, vbi fiunt hodie multa mala, quia ſcil. ibi abundat hodie ignis auaritiæ & rapinæ, ſicut de illo malo rege dicitur 3. Reg. 16. quòd ingreſſus palatium, ſuccendit ſe cum domo regia. Et etiam mollities inconſtantiæ fœminea. Vnde 4. Reg. 2. dicitur Ezechiæ regi: Filij tui erunt eunuchi in palatio regis Babylonis. Eunuchi enim homines molles & effœminatos deſignant, quales certè abundant hodie in palatijs huius mundi, & etiam (quod dolendum eſt) in palatio Eccleſiæ. Vnde Heſt 1. dicitur, quod regina Vaſthi fecit conuiuiū fœminarū in palatio, vbi rex manere conſueuerat. Iſta .n. regina carnalē affectionē ſignificat, q.ſ. in palatio Eccleſiæ effœminatos exaltat.

¶ Palatium ſuperius eſt cœlum regium, vbi ſcil. Deus habitat B cum Angelis & beatis, dicens ſc. illud Daniel. 4. Quietus eram in domo mea, & florens in palatio meo. Figura Dani. 1. vbi dicitur, quòd pueri de ſemine regio cauti ſcientia, mundi & abſtinentes & pulchri, electi ſunt, vt poſſent ſtare in palatio regis. Ad denotandum, quod in iſto cœli palatio non admittitur, niſi ille, qui cautus, purus, mundus, & abſtinens inuenitur &c. Omitto, quia paucæ ſunt auctoritates.

Palam. Nota, quòd palam idem eſt, quod publicè vel apertè. Notabis ergo, quòd multa ſunt, quæ ſcilicet palam & in publico ſunt A

Dicenda,
Agenda,
Quærenda,
Tacenda.

¶ Dico igitur, quòd quædam ſunt palam dicenda, & iſta pro certo ſunt bonæ ſcientiæ & doctrinæ, quæ ſc. palam debent doceri & prædicari, vt ab hominibus addiſcantur Exemplo ſcilicet Chriſti, qui ſc. fidem palam & publicè prædicabat. Ioan. 7. Ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt: & Ioan. 16. Palam de patre meo annuntiabo vobis. Quia re vera ad doctorem fidei Chriſtianæ pertinet, quod palam doceat, & quod veritatem palam oſtendat. Eccleſi. 29. Ipſe palam facit diſciplinam doctrinæ ſuæ. Sicut enim Chriſtus de ſeipſo dicit Ioan. 18. Ego palam locutus ſum mundo, & in occulto locutus ſum nihil. Cuius tamen contrarium faciunt hæretici, qui ſcil. prædicant non palam, ſed occultè in latibulis & cauernis. Omnis enim, qui malè agit, odit lucem, Ioan. 3. Vt ſic de iſtis intelligatur illud Eccl. 38. In Eccleſiam non tranſilient, ſuper ſellam iudicis non ſedebunt, teſtamentum iudicij non intelligent, neque palam facient diſciplinam & iudicium. Ideo cuilibet bono & catholico doctori poteſt dici illud Ioan. 16. Ecce nunc palam loqueris, & prouerbium nullum dicis. Sunt ergo quædam palam dicenda.

¶ Item ſunt quædam palam agenda, & iſta ſunt bona facta & B opera virtuoſa, quæ ſc. palam facienda ſunt, & exemplariter alijs oſtendenda. Deuter. 13. Palam fiat vtrum diligatis Dominum. Et meritò, quia pro certo mala acta, quæ occultè fiunt, vt abſcondantur, per ſe ipſa palam ſæpiſſimè veniunt, & omnibus manifeſtantur. Marc. 4. Nec factum eſt occultum, quod non in palam veniat, ita quod ſæpiſſimè admiratiuè poteſt dici illud, quod ſcriptum eſt Exod. 2. Et quomodo palam factum eſt verbum iſtud? Bona ſunt ergo palam agenda.

¶ Item quædam ſunt palam quærenda, & iſta pro certo ſunt C Dei mandata, & ſacræ paginæ documenta. Iſta enim quærere & inueſtigare non eſt verecundum, ſed magis honorabile & honeſtum, & ideo palam & publicè faciendum. Eccl. 51. quod eſt alias in oratione Ieſu filij Syrach: Quæſiui ſapientiam palam.

¶ Item quædam ſunt palam tacenda, & non propalanda. Vtile enim & neceſſarium eſt quandoque, quod homo a viſibus hominum ſe abſcondat, & quod palam non inueniatur, nec publicè ſe oſtendat. Sicut de illo flore legitur, qui dicitur Scapulifus, qui de nocte ſe occultat, & profundat in aqua, ſed à media nocte incipit reaſcendere, ita quod in ortu Solis palam oſtenditur, & ſolet omnibus apparere. Quia re vera tempus eſt ſe occultandi, & tempus palam apparendi, & tempus loquendi, & tempus docendi. Vnde de Chriſto dicitur Ioan. 11. Chriſtus autem iam non palam ambulabat: & Ioan. 7. Nemo palam loquebatur de illo. Sufficit. Vide in titulo Oſtendere, Manifeſtare, Apparere, & ſimilia.

Palea. Cum palea ſit illa pars ſpicæ, quæ ſeparata à grano eſt leuior, ineptior, atque peior, poſſumus notare, quod per paleam poteſt deſignari A

In ſcriptura ſenſus literalis,
In peccato culpa venialis,
In opibus gaza temporalis,
In humanis vita corporalis.

¶ Senſus enim literalis & hiſtoricus per paleam ſignificatur, eò quòd ſub huius palea granum ſiue intelligentia continetur, ex quo panis veræ & fructuoſæ doctrinæ conficitur & formatur. Vnde illa Rebecca, per quam Eccleſia deſignatur, dicebat ſeruo Abraham, quòd aſinos ſuos ſecum ad hoſpitium duceret, dicens Gen. 24. quòd in domo patris ſui locus erat ſpatioſus ad manendum. Nam, inquit, palearum quoque & fœni plurimum eſt apud nos. Iſta enim puella ſignat Eccleſiam, quæ ſcilicet domum patris ſui Chriſti, id eſt, ſacram ſcripturam dicit eſſe ſpatioſam & latam, vbi ſcilic dicit eſſe plurimum palearum & fœni, id eſt, plurimum ſenſus & intellectus literalis & hiſtorici, pro ſcil aſinis, id eſt, ſimplicibus educandis. Et breuiter de talibus paleis dicitur Eſa. 11. Leo, ſicut & bos comedent paleas. Leo enim ſignat ſubtiliores, bos rudiores, qui ſcilicet ambo quandoque ſenſu literali vtuntur. Palea ergo ſignat ſcripturarum ſenſum literalem.

¶ Item

B ¶Item palea ſignificat delictorum culpam venialem, ſicut eſt illa pars ſpicæ quæ faciliter comburitur & conſumitur, ſic venialia ſunt illa delicta quæ faciliter adnihilantur. Matt. 3. & Lu. 3. paleas autem comburet igni.

C ¶Item paleæ ſignificant huius mundi gazam, Granum enim ſignat ſpiritualia, palea vero temporalia. Exod. 5. Diſperſus eſt Apoſtolis ad colligendum paleas, ſcilicet bonorum terrenorum circa quæ plus laborat, quã circa granum ſpiritualium & virtutum. Et aduerte, quod ſicut Exod. 5. dicitur, Pharao rex Ægypti dabat filijs Iſrael paleas, & ſic ipſos in luto & latere occupabat, & ſic ipſos ſibi facere & coquere certum numerũ laterum compellebat. Finaliter tamen paleas denegauit, & nihilominus laterum numerum imperauit. Quia reuera rex Ægypti diabolus compellit hodie filios Iſrael Chriſtianos ad certum numerum laterum, id eſt, vitiorum numerum ſibi coquendum & faciendũ, mediantibus tamen paleis, id eſt, mediantibus bonis terrenis, quæ pro ſalario ipſis confert. Quandoque etiam fit quod aliquibus paleas bonorum temporalium ſubtrahit, & tamen lateres, id eſt, peccata ipſos fabricare compellit, ſicut patet de multis malis pauperibus tam religioſis quam alijs. Exod. 5. Dixit Pharao, non do vobis paleas, complete numerum laterum &c. Igitur patet quod paleæ ſignificant huius mundi gazam temporalem.

D ¶Item ſignificant in humanis vitam corporalem: Sicut enim palea cito putreſcit & deficit, cito deperit & comburitur, cito defertur atque rapitur, ſic vita humana cito pro certo computreſcit & perit, cito quoque per mortem rapitur & recedit. Vnde Iob 21. Erunt ſicut paleæ ante faciem venti. Sic igitur patet quod palea quatuor modis ſignificat in ſcriptura, & hæc de palea ſufficiant.

A Palæſtinus.

Nota, quod Palæſtini fuerũt idololatræ & pagani qui alijs Philiſtijm nominatur. Interpretatur autem palæſtinus, ore concuſſus, ſeu ore contendens &c.

A Pallium.

Nota breuiter quod cum pallium ſit ſuperius indumentum quod omnia alia cooperit veſtimenta, quod non tantum portatur ratione neceſſitatis, imo etiã quandoque ratione honeſtatis, & quandoque ratione curioſitatis, poſſumus dicere quod in ſcriptura inueniuntur multa genera palliorum. Inuenitur enim

Pallium {
Honeſtatis,
Charitatis,
Dignitatis,
Mortalitatis,
Humilitatis,
Iucunditatis.

¶Pallium honeſtatis eſt illud quod omnes defectus habet contegere, de quo dicitur Gen. 38. quod Thamar nolens cognoſci, tollens cito pallium cooperuit ſe.

B ¶Pallium charitatis eſt illud quod à frigore habet protegere, & iſtud eſt quod ad pauperes per eleemoſynam debet extendi, & ad alios miſericorditer dilatari. Ruth 3. Extende pallium tuum, quia propinquus es. Iſtud eſt pallium coccineum, de quo dicitur Ioſuæ 7. Vidi inter ſpolia pallium coccineum valde bonum. Coccineus enim color eſt igneus ſignificans incendium charitatis. Iſtud tamẽ pallium eſt in aliquibus ita breue quod ad alios ipſum nequeunt elargiri Eſaiæ 28. Breue pallium vtrunque operire non poterit.

C ¶Pallium dignitatis eſt illud quod beatos ſolet depingere. Gloria enim æterna eſt ornamentum & pallium beatorum 3. Re. 11. Occurrit ei Ahias ſilonites indutus pallio nouo.

D ¶Pallium mortalitatis eſt illud quod homines debent conſcindere, & iſtud eſt pallium corporis, quod ſcilicet eſt per pœnitentiam conſcindendum. 1. Eſdræ 9. Scidi pallium meum & tunicam.

E ¶Pallium humilitatis eſt illud quod homines debent accipere, & iſtud potiſſime ſignat humilem bonorum conuerſationem de quo dicitur 1. Reg. 28. Vbi de Samuele ſuſcitato dicitur. Vir ſenex aſcendit, & ipſe eſt amictus pallio.

F ¶Pallium vero iucunditatis eſt illud quod homines debent appetere, & iſtud etiam eſt pallium virtutum, quod ſcilicet ſancti deferunt in hoc mundo, vt habeant pallium gaudiorum finaliter in futuro, de quo dicitur Eſaiæ 61. quod Deus dabit ſanctis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris. Ac ſi diceret quod ſancti in hoc mũdo portant, ſcilicet pallium cineris, luctus & mœroris, & in paradiſo portabunt, ſcilicet pallium laudis, gaudij & honoris. Et ſic patet quomodo pallium poteſt accipi in bono &c.

G ¶Sed adhuc dico, quod pallium poteſt accipi in malo, & ſic ſignat omne malum velamẽtum vel operimentum. Et ſic poſſumus dicere, quod in ſcriptura inuenitur

Pallium deceptionis,
Pallium infectionis,
Pallium poſſeſſionis,
Pallium excuſationis,
Pallium adulationis.

¶Hypocritæ portant pallium deceptionis fictæ & falſæ conuerſationis. Et iſtud eſt pallium quo gladius Goliad erat in tabernaculo coopertus, Quia vere multi ſunt in tabernaculo eccleſię, qui quamuis ſunt gladij diaboli, pallio tamen fictæ cõuerſationis ſunt inuoluti. Contra quos dicitur Zach. 13. Non operientur vltra pallio ſaccino vt mentiantur.

¶Luxurioſi portant pallium infectionis, & iſtud nihil aliud eſt quam diſſoluta & inhoneſta conuerſatio talium immundorum. Et iſtud eſt pallium quod dimiſit Ioſeph in manu dominæ ſuæ, ne committeret adulterium, de quo Gen. 39. Relicto in manu illius pallio fugit, & egreſſus eſt foras. H

¶Auari portant pallium temporalis poſſeſſionis. Iſtud eſt pallium, quod ipſi pauperibus auferunt, de quo ipſi ſe induunt, & inuoluunt, de quo Micheæ 2. Deſuper tunicam pallium ſuſtuliſtis, & eos qui tranſibant ſimpliciter, conuertiſtis in bellum. Iſtud eſt illud pallium propter cuius furtum lapidatus eſt Achan ſicut dicitur Ioſuæ 7. I

¶Fatui portant pallium excuſationis, quia ſcilicet fatui & obſtinati nunquam defectus ſuos volunt recognoſcere, ſed ipſos excuſare & palliare, & maxime in confeſſione. Et iſtud gloriabatur ſponſa amico. Cant. 5. Tulerunt pallium meum cuſtodes murorum. K

¶Falſi vero portant pallium adulationis, & potiſſime proditores, qui cum pallio fictæ amicitiæ ſe transfigurant in angelum lucis. Figurati in Iahele, quæ dans Siſſaræ lac bibere, operuit eũ pallio, & tandem occidit eum, ſicut dicitur Iudicum 4. Quia ſcilicet falſi & proditores, pallio falſitatis amicitiæ ſuæ operiunt & obnubilant homines, & lacte ſuorum verborum dulcium & fallacium eos potant & tandem per productionis vitium ipſos deſtruunt atque turbant. Et de tali pallio poteſt dici illud quod de Thamar volente decipere Iudam dicitur Gen. 38. Tollens cito palliũ cooperuit ſe. Sic ergo patet quomodo multiplex eſt malum pallium, quo ſcilicet mali palliantur, de quo mali in hoc ſæculo conteguntur. Iſtud ergo ſufficit de pallio quod dictum eſt. L

Palma.

Nota, quod palma ſecundum ſuas diuerſas proprietates poteſt in ſcriptura multa ſignificare. Significatur enim per palmam, ſcilicet, A

Morum ſanctitudo,
Crucis mœſtitudo,
Victorum certitudo,
Cœlorum plenitudo.

¶Primo ergo dico quod palma ſignat morum ſanctitudinem virtuoſam. Per palmam enim intelligitur vir iuſtus vel etiam perfectio viri iuſti. Nam

Palma {
Surſum erigitur,
Profunde figitur,
Virore decoratur,
Alteri combinatur,
Fructibus fœcundatur,
Durabiliter antiquatur.

¶Dico quod ſurſum erigitur, quia ſcilicet & palma & omnes rami palmæ ſurſum tendunt verſus cœlum. Ad denotandum quod vir iuſtus & rami ſuarum affectionum ad Deum debent erigi, & ad cœlum per deſiderium eleuari. Cantic. 7. Statura tua aſſimilata eſt palmæ. B

¶Dico etiam quod in terra figitur, quia ſcilicet palma profunde radicatur, ſic & vir iuſtus per humilitatem debet profundari, & per fidem ſtabiliter radicari Eccl. 24. Quaſi palma exaltata ſum in cades & quaſi plantatio roſæ in hiericho. C

¶Dico adhuc quod virore decoratur, nunquam enim perdidit virorem ſuum, ſic & vir iuſtus virorem bonæ conuerſationis nũquam debet perdere ſed ipſam perpetuo cuſtodire Leu. 23. Sumetis fructus arboris pulcherrimæ, ſpatulaſque palmarum. Iſtis enim debemus eſſe parati & ornati ad digne domino obuiandũ, ſicut dicitur Ioan. 12. quod acceperunt ramos palmarum, & proceſſerunt obuiam Chriſto. D

¶Dico inſuper quod palma alteri combinatur. Palma enim proficit per coniunctionem, & ideo binæ & plures ſimul arbores inde oriuntur. Maſcula enim palma fœmellam fœcundat, ſi iuxta eam plantetur. Sic vere viri iuſti tũc tẽporis in morib. proficiunt, quando per charitatis vinculũ iunguntur & vniũtur ad inuicẽ. Charitatiua enim aſſociatio virtutũ eſt fœcũdatio & cumulatio. Per iſtã enim fœminæ à maſculis, imperfecti à perfectis mali à bonis fœcundãtur, & gratijs & virtutib. impinguãtur, Palma enim nũquã vult eſſe ſola, quia teſte Sen. omnia mala docuit ſolitudo. Quod bene figuratũ eſt Exo. 15. vbi dicitur quod filij Iſrael venerũt in Helym vbi erant 12. fontes & ſeptuaginta palmæ. E

Ad de-

Ad denotandum, quod palmæ in Helym, id eſt, in Eccleſia illi qui volunt eſſe palmæ per virtutem & perfectionem, & fontes per gratiam & deuotionem, non debent per odium eſſe ſoli, ſed per charitatem & concordiam eſſe multi. Eccleſiaſt. 50. Palmæ ſteterunt in circuitu eius. Ezech. 41. Palma erat inter Cherub & Cherub.

F ¶ Dico nihilominus quod palma fructibus fœcundatur. Habet enim palma fructus dulces, quos dactylos vocamus, quos frequentant & diligunt Elephantes, ſecundum Plin. quia ſcilicet viri iuſti habent fructus bonorum operum abundantes, quibus Elephantes, id eſt, ſimplices recreantur, & per bona exempla in virtutibus educantur. Et de hoc dicitur in Pſal. Iuſtus vt palma florebit, ſicut Cedrus Libani multiplicabitur. Vide eam ſupra de Iuſtitia.

G ¶ Dico vlterius quod durabiliter antiquatur, quia ſcilicet palma dicitur quaſi ſine defectu viuere. Quod ſatis euidenter apparet & probatur per hoc, quod centum annos dicitur expectare antequam faciat fructus bonos, quod etiam apparet ex natura nominis, quia palma Latine dicitur ſenex, vel phœnix Græce, pro eo quod ad modum illius auis phœnicis diutiſſime duret. Per quod notatur perſeuerantia viri iuſti, qui ſcilicet nunquam debet per peccatum deficere, ſed in bono perpetuo perdurare Iob 29 In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies meos. Sequitur: Gloria mea ſemper innouabitur &c. Et tales palmæ, id eſt, viri iuſti in templo debent eſſe inſculpti, & ibi promoti & radicati, ſicut 2. Paral. 3. dicitur, quod Salomon per totum templi parietem ſculpſit palmas. Quia Salomon, id eſt, bonus prælatus debet tales palmas in templo Eccleſiæ ſculpere, & eos ibidem conſtituere & locare. Ezech. 41. Palmæ celatæ erāt in pariete templi. Patet ergo quod palma ſignificat morum ſanctitudinem virtuoſam.

H ¶ Secundo dico, quod palma ſignat crucis mœſtitudinem doloroſam Palma enim eſt inferius multum aſpera, ſurſum tamen eſt dulcis & fructifera. Palma etiam præbet Elephantibus, id eſt, eſurientibus nutrimentum, & ipſis dormientibus fulcimentum. Sic vere crux Chriſti fuit aſpera inferius in hoc mundo, eſt tamē valde dulcis ſuperius in paradiſo. Elephantes ergo, id eſt, viri iuſti debent ſub ipſa morari per deuotionem, eidem debent inniti per ſpem, fiduciam, & affectionem; & ſic fructu iſtius arboris, ſcilicet, Chriſto reficientur finaliter per æternam fruitionem. Figurati in Debora propheti ſſa vxore Lapidoth, quæ ſedebat ſub palma, & iudicauit populum, ſicut dicitur Iudic. 4. Debora enim interpretatur eloquens, ſignificans viros eccleſiaſticos, qui orādo, gratias agendo, & alios docendo debent eſſe eloquentes. Iſti enim ſub palma crucis per memoriam & deuotionem debent ſedere, vt ſe & alios poſſint debite iudicare. Quod etiam bene figuratur Ezech. 41. vbi dicitur, quod in templo erant fabrefactę palmæ, & palma erat inter Cherub & Cherub. Nos enim ſumus tēplum Dei ſpirituale, quia templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos, 2. Cor. 6. In nobis ergo debet eſſe cælata & impreſſa palma crucis per deuotionem, habens ſecum Cherub, quod interpretatur plenitudo ſcientiæ, id eſt, ſpiritualem ſapientiam & diſcretionem. Dicat ergo vir cruci deuotus illud Canti. 7. Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Vbi oſtenditur

Talium feruens affectio (Aſcendam)
Crucis conditio (Palmam.)
Cordis deuotio (Apprehendam &c.)

Signat ergo palma crucis mœſtitudinem doloroſam.

I ¶ Tertio ſignat victorum certitudinem gaudioſam. Palma enim eſt arbor victorialis. Victores enim ſolebant palma antiquitus coronari. Et ideo per palmam bene poteſt ſanctorum victoria denotari. Et de hoc Apoc. 7. dicitur, quod ſancti erant in conſpectu throni amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum. Si enim vitia vicerimus, & ſi iuſti & boni fuerimus, palmam æternæ gloriæ & perpetuæ coronæ à Deo reportabimus Deute. 25. Illi, quem iuſtum viderint, iuſtitiæ palmam dabunt. Quod bene figuratur 1. Maccha. 13. vbi dicitur, quod filij Iſrael mundauerunt arcem à contaminationibus, & intrauerunt in illam cum laudibus & ramis palmarum. Quia arx Eccleſiæ ſumme debet à vitijs mundari & expiari, & eam illi ſolum debent intrare, qui ſciunt Deo regratiari, & eum laudare, & qui palmam victoriæ ſciunt de vitijs reportare.

K ¶ Quarto dico, quod palma ſignificat cœlorum plenitudinē fructuoſam, id eſt, gloriam Paradiſi, ſicut ſupra habes in titulo de Gloria. Gloria enim æterna ad modum palmæ

Habet vigorem vel nitorem immarceſſibilem,
Habet virorem interminabilem,
Habet fructum indefectibilem,
Habet aſpectum ſumme delectabilem.

Iſta eſt ergo ciuitas palmarum, de qua dicitur Iudicum 3. Poſſedit ciuitatem palmarum. Vnde illud Canticorum 7. Aſcendam in palmā &c. Et illud Iob 29. Sicut palma multiplicabo dies meos. Vide ſupra in codē titulo. Patet ergo, quomodo palma ſignat

Æternæ gloriæ iucunditatem,
Fortis victoriæ ſtrenuitatem,
Crucis memoriæ vtilitatem.
Virtutis & gratiæ moralitatem &c.

Palma. Manus, Palmus, Palmes, Palmare, Palpebra, Palus, Pali, & Palus, paludis, multa poſſent ſignificare, ſed auctoritates ſunt valde paucæ de quolibet titulo prædictorum, quapropter tranſeo, gratia breuitatis.

Panis. Cum Panis ſit illud, per quod reficitur & nutritur corpus humanum, ſatis videtur conſonum rationi, quod per panem intelligatur omne illud, quod delectat & reficit mentem noſtram, ſiue bonum fuerit, ſiue malum. Notemus ergo, quod in ſcriptura inuenitur in bono ſignificato A

Panis { Doloris, Laboris, Sudoris, Mœroris, Timoris, Saporis, Dulcoris, Vigoris. }

Iſtis enim octo generibus panum debent fideles enutriri, vt per gratias & virtutes poſſint fœliciter augmentari. Comedamus ergo panem doloris per cordis contritionem & pœnitentiam. Pſal. 126. Surgite poſtquam ſederitis, qui manducatis panem doloris. Item comedamus panem laboris per diligentiam. Vnde Eccl. 33. Cibaria & virga & onus aſino, panis & diſciplina & opus ſeruo. Item comedamus panem ſudoris per pœnarum ſuſtinentiam, de quo Gen. 3. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Item comedamus panem mœroris per lacrymarum redundantiam. Pſal 41. Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte. Item comedamus panem timoris per diuinam reuerentiam Ezech. 12. Panem tuum in conturbatione comede. Item comedamus panem ſaporis per gratiarum influentiam, de quo Eccl. 29. Initium vitæ hominis aqua, panis, & veſtimentum. Item comedamus panem dulcoris per ſcientiarum ſapientiam, de quo Eccl. 15. cibauit illum Dominus pane vitæ & intellectus. Item comedamus panē vigoris, id eſt, ſacramentum & Euchariſtiam, de quo dicitur in Pſal. Panis cor hominis confirmet.

¶ Item accipiendo panem in malo ſignificato dico, quod in ſcriptura inuenitur multiplex malus panis, videlicet, B

Panis { Carnalitatis, Cupiditatis, Mendacitatis, Aduerſitatis, Proſperitatis, Calamitatis. }

Panis carnalitatis eſt panis luxurioſorum. Vnde Eccl. 22. Homini fornicario omnis panis dulcis, id eſt, omnis delectatio carnalis. Panis cupiditatis eſt auarorum, de quo Eſa. 65 Serpenti puluis panis eius. Panis mendacitatis eſt panis loquacium, verboſorum, ſeu etiam adulatorum, de quo Prou. 20. Suauis eſt homini panis mendacij. Panis aduerſitatis eſt panis egenorum. Eſa. 30. Dabit tibi Dominus panem auctum, & aquam breuem. Panis proſperitatis eſt panis diuitum & ſuperborum, de quo Iob 28. Terra, de qua oriebatur panis, in ſuo loco igni ſubuerſa eſt: & Eccleſiaſt. 10. In riſu faciunt panem. Iſte eſt panis, propter cuius comeſtionem maledicitur Propheta 3. Reg. 13. Quia, inquit, comediſti panem in loco iſto, non inferetur cadauer tuum in ſepulchrum patrum tuorum. Et ſequitur, quod ille Propheta à leone fuit occiſus. Quia verè illi, qui pane proſperitatis vltra debitum fruuntur, ſepultura Paradiſi priuantur, & à leone diabolo perpetuo punientur. Panis vero calamitatis eſt panis damnatorum, de quo 3. Reg. 22. Mittite virum iſtum in carcerem, & ſuſtentate eum pane tribulationis, & aqua anguſtiæ. Ecce ergo, quomodo mali reficiuntur multis generibus malorum panum.

¶ Sed adhuc dico, quod ſunt, ſcilicet, C

Panes { Deſiderabiles & fructuoſi, Vituperabiles & vitioſi, Exterminabiles & doloroſi. }

Dicamus ergo aliquid de panibus bonis & ſpiritualibus. Sicut enim corpus habet ſuum panem corporalem, quo nutritur: ſic anima habet ſuos ſpirituales panes, quibus mentaliter reficiatur. Paterfamilias enim Deus nobis ſeruis ſuis panes ſpirituales miniſtrat, quibus animam roborat, recreat, & confortat. Vnde ipſe dicit Prou. 9. Venite & comedite panem meum, & bibite vinum, quod miſcui vobis. De iſtis autem panibus dicitur Matth. 14. Non habemus hic niſi quinque panes,

¶ Vnde

¶Vnde nota, quòd Dominus hic in ista via administrat suis fidelibus quinque panes, id est, quinque genera spiritualium refectionum, & isti sunt

Panis:
- Superior & sacramentalis,
- Interior & spiritualis,
- Exterior & scientialis,
- Inferior & materialis,
- Vtilior & sempiternalis.

Istis enim quinque panibus, id est, quinque panum generibus reficit Dominus in huius mundi solitudine turbam suam. Nam

Panis:
- Sacramentalis est panis Angelorum,
- Spiritualis est panis deuotorum,
- Scientialis est panis discretorum,
- Materialis est panis egenorum,
- Sempiternalis est panis beatorum.

¶Primo ergo dico, quòd Deus nutrit fideles suos pane sacramentali, qui panis dicitur Angelorum, quia sicut dicitur Psalm. Panem Angelorum manducauit homo: Sicut enim paterfamilias solet de domo sua panem exterius ad campos mittere suis agricolis atque seruis, quamdiu sunt in opere & labore, quando vero de campo redierunt, solet eos pane suo & cibarijs in domo propria recreare: sic Deus pater nobis in agro huius mundi laborantibus de domo sua Paradisi panem cœlestem misit, scil. filium suum benedictum, vt nos agricolas Ecclesiæ militantis isto pane in sacramento eucharistiæ nutriret, & tandem eodem pane in domo Ecclesiæ triumphantis per beatam fruitionem reficeret, & foueret. de quo Sapien. 16. Panem de cœlo præstitisti eis Domine, omne delectamentum suauitatis in se habentem. Iste enim panis in grano fuit de granario Paradisi apportatus. In ore Gabrielis sicut in quodam molendino fuit tritus, & aliqualiter masticatus, & quasi in farinæ mollitiem immutatus. In vtero virginis sicut in arca pistoria fuit cum aqua nostræ fluxibilis humanitatis mixtus & mirabiliter impastatus. In mundo vero in cruce sicut in quodam clibano fuit ignibus tribulationum decoctus & inflammatus. Esa. 44. Succendit & coxit panes, & de reliquo fabricatus est Deum &c. & Esa. 48. Excoxi te in camino paupertatis. In resurrectione fuit de isto furno extractus. In ascensione fuit iterum in arca Paradisi repositus & locatus. Exinde vero quotidie in sacerdotali consecratione sumitur, & ad manducandum hominibus communicatur, & ad vitam gratiæ & gloriæ conferendam mirabiliter operatur. Et ideo istemet panis loquitur Ioan. 6. Ego sum panis viuus, qui de cœlo descẽdit.

D ¶Vbi aduerte, quod iste panis habet, scilicet,

Summam & gloriosam conditionem,
Magnam & fructuosam perfectionem,
Longam & virtuosam durationem.

Primum habet ratione principij originalis, quia de cœlo.
Secundum ratione virtutis sacramentalis, quia est panis viu[us].
Tertium ratione naturæ substantialis, quia dicitur, Ego sum.

Ista enim in omni re considerantur, sc. esse, operatio, finis: vt esse denotet rei conditionem. Ergo

Quantum ad:
- Naturæ conditionem, iste est panis valdè mirabilis, quia de cœlo descendit.
- Virtutis perfectionem, iste est panis valde notabilis, quia est panis viuus.
- Finis præfixionem, iste est panis valde durabilis, quia Ego sum.

E ¶Dico ergo, quod Christus ostendit hic huius panis mirabilem dignitate, quód ostenditur, cum dicitur (De cœlo descendit) Res enim cœlestes sunt istis inferioribus digniores, & in suis etiam conditionibus mirabiliores, sicut patet de cœlo, stellis, orbibus, & planetis. Et quia dicit hunc panem de cœlo venisse, bene innuit ipsum conditionem dignam & mirabilem habuisse. Res enim quandoque conditionem & naturam à locis contrahunt, in quibus oriuntur, sicut patet de herbis, quia quæ in montibus nascuntur, saniores sunt, quàm quæ in vallibus, quãuis sint eiusdem generis & naturæ. Et inde est, quod animalia herbas montanas comedentia sunt præ cæteris meliora, & etiã saniora. Sic quia ista herba, id est, iste panis, scilic. eucharistia, de monte cœli descendit, vbi etiam ortum sumpsit, verisimile est, quod magnam virtutem & prærogatiuã habeat, & quód ipsam comedentibus virtutem & sanitatem & prærogatiuam conferat & inducat. (De cœlo, inquit, descendit.) Psalm. Panem in cœlo dedit eis, cibaria misit eis in abundantia: & Ioan. 3. dicitur, quod qui de cœlo venit, super omnes est.

¶Et verè iste panis super omnes est multiplici ratione; & primo, quia iste F

Per comestionem non minuitur,
Per fractionem non conteritur,
Vnus existens locis pluribus consecratur & conficitur,
Sua munditia ab immundis comedentibus non inficitur,
In ipso etiã accidens sine subiecto subsistit & conspicitur.

Ista enim & multa alia mirabilia sunt in isto pane, quæ longum esset per omnia dilatare. Iste enim per comestionem non minuitur, similis candelæ, quæ ita bene sufficit mille videntibus, sicut vni. Figuratus in lecytho olei viduæ mulieris, qui ad vocem Heliæ non minuebatur, quamuis exinde quotidie sumeretur, sicut dicitur 3. Reg. 17. Figuratus etiam in manna, de quo dicitur, quod qui multum habuit, non abundauit, & qui modicum, non minorauit. 1. Corint. 8. & sumitur ab Exo. 16. Quia pro certo iste panis ad vocem Heliæ, id est, ad verbum sacerdotis confectus, & more mannæ de cœlo hominibus præsentatus nunquam in se diminuitur, quamuis à pluribus sumatur, imo sicut prosa canit: Sumit vnus, sumunt mille, quantum isti, tantum ille. Et de hoc Esa. 51. Non deficiet panis eius. Item iste per fractionem non cõteritur, quia sicut baculus rectus partim in aqua positus videtur esse fractus, quamuis in veritate perseueret integer atque rectus: sic corpus Christi sub aqua fluxibilium accidentium in sacramẽto isto positum, frangi quidem videtur, & tamen in se non conteritur, nec mutatur. Thren. 4. Paruuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis. Item iste panis vnus existens in locis pluribus conficitur, quia sicut vna & eadem imago relucet in pluribus speculis, sic iste vnus & idem existens conficitur in pluribus locis. Luc. 15. Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus. Item iste panis ab immũdis non inficitur, quia, scilicet quamuis præcipiatur Leui. 21. Quicunque habuerit maculam, non offerat panes Deo, si tamen de facto fiat, nunquam propter offerentis vel recipientis maculam maculatur. Cuius exemplum habemus in luce quæ trasiens per sordes, propter hoc non sordescit, in cuius signum corpus suum Iudæ Dominus non negauit, quia, scilicet, quamuis ipsum sciret malum, ipsum tamen detegere noluit, & maxime, quia ipse immunditijs cordis sui munditiam corporis Christi maculare non potuit 1. Reg. 30. Inuenerunt Virum Ægyptium, dederuntque ei panem, vt comederet. Ad quod facit verbum August. lib. de ecclesiasticis dogmatibus, dicentis sic: Hoc, inquit, sacramentum non in merito consecrantis, sed in verbo conficitur creatoris. Et ideo nec boni sacerdotis virtutibus ampliatur, nec mali vitijs deprauatur. Item in isto pane accidens sine subiecto consistit & inspicitur. Sicut enim terra stat & pendet in medio aeris sine fulcimento. (Teste etiam Sen. lib. 3. de quæstionibus naturalibus, Tutilla Insula Indiæ in mari stat, & natat sine fulcimento; quia, scilicet cum sit de natura pumicis, in mari non submergitur, sed enatat, nunquam tamen eundem locum seruat, sed motus impulsu & flatu continue locum mutat, quamuis herbas & arbores nutriat seu alat) sicut insuper capsa Machomethi in medio muri adamantini stat sine appodiamento: sic non est mirum si virtute diuina in sacramento altaris accidentia sint sine subiecto, vt de hoc exponatur illud Luc 4. Dic lapidi isti, vt panis fiat, quasi diceret, quamuis iste sit verus & spiritualis, apparet tamen, quantum ad sustentationem accidentium, esse lapis, hoc est dictum, quod in isto pane accidẽtia sine subiecto ita firmiter radicantur, ac si in fundamento lapideo locarentur. Ecce ergo quot mirabilia sunt in isto pane. Bene ergo patet, quod de loco mirabili venit, & quod de cœlo, non de terra originem suam traxit. Descendi, inquit, de cœlo. Vnde Ioan. 6. Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Dico ergo, quod hoc ostendit huius panis mirabilem dignitatem.

¶Secundo dico, quod hoc ostendit huius panis notabilem G potestatem, quod ostenditur, cum dicitur (Panis viuus) quia, scilicet res viua valde est potens & virtuosa, multo magis, quam mortua. Iste enim panis dicitur panis viuus, pro eo quod

In se habet vitam naturalem,
Alijs ministrat, & confert vitam spiritualem & æternalẽ.

Dico, quod in se habet vitam naturalem, quia scilicet ibi est

Corpus Christi per sacramentalem confectionem,
Anima per naturalem cum corpore coniunctionem,
Filius per humanæ naturæ inseparabilem assumptionẽ,
Pater & Spiritus sanctus per identitatem personarum, & indiuisibilem vnionem.

Iste ergo panis viuit in se. Ioan. 6. Ego sum panis vitæ. Item iste panis dat vitam alijs, quia sc. sicut panis materialis vitam continuat corporalem, sic iste spiritualis vitam præstat dignè sumentibus spiritualem. Vnde Ioan. 6. dicitur: Panis verus est, qui descendit de cœlo, & dat vitam mundo. Et non solum iste panis dat in præsenti vitam spiritualem gratiæ, imo etiam in futuro dabit

digne

digne sumentibus vitam gloriæ sempiternam. Vnde ibidē Ioan. 6. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Manducauerit, dico, scilicet, digne. Circa quod aduertendum est, quod manducare est credere. Vnde dicit August. Crede, & manducasti. Non enim semper requiritur dentiū motus & attritio, imo sufficit fincera fides & deuotio.

H ¶ Vnde nota, quod ad hoc quod iste panis conferat huiusmodi vitam gratiæ seu gloriæ, necesse est, quod sumatur & comedatur, scilicet,

Cum { Gemitu contritionis, Fremitu compunctionis, Vomitu confessionis, Habitu timoris & mortis considerationis, Strepitu laboris & bonæ operationis. }

De contritionis gemitu habemus Thren. 1. Populus eius gemēs, & quærens panem &c. De compūctionis fremitu dicitur Psal. 126. Surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris. Et Ecclesi. 11. Mitte panem tuum super transeuntes aquas, id est, super effundentes compunctionis lacrymas, de confessionis sonitu seu vomitu quo scilicet debemus expellere omnia peccata. (Exemplo scilicet lupi qui fame arctatus, & terra satiatus, solet ipsā terram euomere, quando tandem vult inuenta bona & recentia cibaria manducare.) potest dici illud Genes. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Confessio enim nihil aliud est quam quædam vitiorum vomitio & sedatio, & quædam vultus verecundia & confusio. De timoris vero & mortis considerationis habitu potest dici illud Ezech. 12. Panem tuum in conturbatione comede. Et in Psalm. 101. Cinerem, id est, mortis memoriam, tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam. De bonæ autem operationis strepitu potest dici illud Prouerb. 20. Operare terram tuam, & saturare panibus. Et sic proculdubio charissimi si istis quinque modis istum panem sumpserimus, per ipsum vitam gratiæ & gloriæ habebimus, sicut dictum est.

I ¶ Iste est panis viuus. Et ideo bene dictum est, quod iste habet notabilem potestatem, quia scilicet res viua potest ire, viuere, & operari. Vita enim de se virtutem designat. ¶ Et ideo quando iste panis viuus dicitur, bene dico, quod eius virtus & efficacia designatur. Iste enim est panis efficax

Ad nutriendum & vegetandum,
Ad delectandum & reficiendum,
Ad roborandum & sustentandum,
Ad saturandum & replendum.

Iste enim est panis nutritiuus & vegetatiuus. Sap. 16. Angelorum esca nutriuisti populum tuum, & panem de cœlo præstitisti eis. Item iste est panis refectiuus & delectatiuus, Prouer. 9. Panis absconditus suauior. Item iste est panis sustētatiuus & roboratiuus. Psalm. Panis cor hominis confirmet & sic iste bene figuratur 3. Reg. 19. in illo pane subcinericio quem inuenit Helias ad caput suum, in cuius fortitudine ambulauit vsque ad montem Dei Oreb, qui significat paradisum. Item dico, quod iste est panis repletiuus & satiatiuus. Prouerb. 20. & 28. Qui operatur terram suam, saturatur panibus: Ideo de forti muliere dicitur Prouer. 31. Panem ociosa nō comedit. Patet igitur charissimi quod iste panis vt dictum est, habet notabilem potestatem.

K ¶ Tertio dico, quod iste panis habet durabilē firmitatē, quod ostenditur cum dicitur, Ego sum. Alij enim panes corrumpuntur, iste autem incorruptibilis est. Quamuis enim species illæ quæ nobis apparent, & accidentia illa quandoque corrumpantur, natura tamen & essentia corporis Christi nullatenus alteratur. Ego sum inquit, quasi dicat: Ego non deficio, imo perpetuo perseuero. Vnde illud Ioannes 6. Ego sum panis vitæ & ibidem, Panis enim verus est, qui de cœlo descendit. Et nota quod dicit verus, quia pro certo quamuis corporis Christi veritas oculis nostris non appareat, & quamuis sub accidentibus abscondatur & lateat, istud tamen verum est quod ibi est vera natura & essentia corporis Christi. Quod vtique posset probari auctoritatibus & miraculis infinitis. Pone hic & dic & narra quæcunque volueris miracula ad assertionem veritatis istius sacramēti, quia quasi infinita possunt inueniri. Ad probandum etiam istam veritatem faciunt sanctorum auctoritates. Vnde dicit Ambro. in oratione. O quanta lacrymarum contritione, quanta reuerentia & tremore, quāta corporis castitate, & animi puritate hoc firmum mysterium celebrandum, vbi verū conficitur corpus Christi, vbi adest præsentia angelorum, vbi etiam ipse Christus sacrificium & sacerdos est, nemo ad hoc dignus est, nisi ipsum dignū effeceris. Patet ergo, quod bene dicit. Ego sum. Si vis dilatare de isto, vide supra de Ego. Et nota quod istud verbum Ego sum, signat

Essentiæ veritatem,
Durationis firmitatem,
Prælationis auctoritatem.

Dico essentiæ veritatem Exod. 3. Ego sum qui sum. Dico etiam durationis firmitatem. Apoc. 1. Ego sum Alpha & Omega, principium & finis. Dico insuper prælationis authoritatem Esa. 41. Primus & nouissimus ego sum. Et sic igitur patet quomodo iste est panis firmitate valde durabilis. Ego sum; potestate valde notabilis. Panis viuus. Dignitate valde mirabilis, quia descendi de cœlo.

L ¶ Aduerte tamen hic quod dicit Apost. 1. Corint. 11. Quicūque manducauerit panem hunc, aut biberit calicem indigne, reus erit corporis &c. Quia pro certo sicut carnes & vinum sana sunt sanis, infirmis tamen & febricitantibus sunt nociua, sic panis iste bonis & dignis est vtilis & virtuosus, peccatoribus tamen & indignis est inutilis & venenosus. Narra si vis hic exempla & miracula de indigne sumentibus. Sicut enim amygdalum bonum est homini, mors tamen vulpi, ferula est medicina homini, mors autem est murenis, coriandrum etiam homines reficit, & tamen canes occidit, sic iste panis bonis & dignis proficit. Malis vero nocet & officit, & æternæ mortis iaculis eos lædit. Et potissime eos qui sunt vulpes, id est, malitiosi, quia iste panis debet esse sine fermento malitiæ. Num. 6. Offerat tortam panis absque fermento. Illis etiam qui sunt murenæ seu lampetræ, id est, carnales & delitiosi. Illis insuper qui sunt canes, id est, auari, insatiabiles & ambitiosi. Sicut enim dicitur Mar. 7. Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. Iste enim panis qui debet dare vitam, talibus confert mortem iuxta illud Iob 20. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. Et est ratio quia tales indeuote & indigne sumunt istum panem Iob 33. Abominabilis fit ei in vita sua panis & cibus ante desiderabilis. Non sic ergo, sed digne sumamus istum panem, sicut panem summe durabilem & virtuosum, sicut panem summe vtilem & fructuosum, sicut panem summe notabilem & gloriosum. Istud est ergo primum genus panum quo Christus nutrit fideles suos in huius mundi deserto. Et hoc est primum principale. Ostenditur ergo quod Deus nutrit fideles pane sacramentali qui panis dicitur angelorum.

M ¶ Secundo dico, quod ipse nutrit bonos pane spirituali, qui est panis deuotorum seu perfectorum. Et isto modo per panes intelliguntur virtutes quæ sunt panes & nutrimenta animæ Christianæ. Et secundum istum modum in scriptura inueniuntur duodecim panes, tres panes, quinque panes, septem panes. Duodecim panes sunt duodecim articuli fidei, qui in mēsa propositionis, id est, in mensa sacræ scripturæ continue consistebāt, de quibus Leuit. 24. Accipies similam, & coques ex ea duodecim panes. Tres panes sunt tres virtutes theologicæ, scilic. spes, fides, charitas. Vel fides beatæ trinitatis. Vel debitum regimen trium potentiarum animæ, scilicet Memoriæ, Intellectus, & Voluntatis. Et de istis dicitur Luc. 11. Quis ex vobis habet amicum, & ibit ad eum media nocte, & dicet ei. Amicus meus de via venit ad me & non habeo quod ponam ante eum, accommoda mihi tres panes. Quia enim amicus noster, scilicet, animus quandoq; de via, id est, de strepitu mundanorum negotiorum venit & redit ad nos, ideo tunc necesse est, quod ad amicū nostrum Christum recurramus, & quod ab ipso per deuotionem tres panes prædictos mutuo accipiamus, & quod exinde amicum hospitem, scilicet animum satiemus. Quinque panes sunt scientiæ & notitiæ quinque librorum legis, vel discreta custodia quinque sensuū, quibus scilicet dominus satiat turbam suam, de quibus dicitur Ioan. 6. Est puer vnus hic qui habet quinque panes hordeaceos. Septem vero panes septem signant dona spiritus sancti, vel septem virtutes morales. Septem orationis dominicæ petitiones. Septem sacramenta. Septem æternæ gloriæ dotes. Et de istis dicitur Matt. 15. quod Iesus accipiens septem panes dedit discipulis &c. Et si vis per istos septem panes potes accipere illos septem qui sunt supra in principio huius tituli enumerati. Patet ergo quod Deus nutrit bonos pane spirituali, qui est panis deuotorum.

N ¶ Tertio principaliter dico, quod ipsos nutrit pane scientiali qui est panis discretorum. Scientia enim sacræ scripturæ dicitur panis, quia scilicet grana, id est, semina huius panis in agro paradisi creuerunt, ipsum tandem prophetæ & Apostoli triuerunt atque coxerunt sed postea ipsum doctores parauerunt & exposuerunt, & sic prædicatis ipsum comedendum exhibuerunt Exo. 16. Ecce pluam vobis panes de cœlo &c.

O ¶ Quarto vere dico, quod Deus nutrit suos pane materiali, qui est viatorum, quia scilicet Deus dat omnibus creaturis suis bonis, scilicet, atque malis panem suum quotidianum, id est, sustentationem corporalem. Istum enim panem committit Deus diuitibus vt erogent pauperibus. De quibus dicitur Prou. 22. Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur, de panibus enim suis dedit pauperibus Quamuis de multis videamus quod libentius panem istum pauperibus subtrahant quam concedant, de quibus Iob 22. Aquam lasso non dedisti, & esurienti subtraxisti panem. Et ideo hodie possumus dicere illud Nume. 21. Deest panis, & non sunt aquæ. Quia pro certo sicut dicitur Thren. 4. Paruuli peti-

petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Non sic, sed frange esurienti panem tuum & egenos vagosque induc in domum tuam &c. Esa. 58. ¶ Quinto vero dico quod Deus nutrit pane sempiternali, & iste est ille panis quo Deus nutrit beatos in patria. Figuratus 2. Reg. 9. vbi de Mephiboseth dicitur. Tu comedes panem in mensa mea semper. Et de isto pane etiam dicitur Luc. 14. Beatus qui manducabit panem in regno Dei Et sic ergo patet quomodo sunt quinque genera panum, quibus Deus nutrit & satiat plebem suam, &c. Vide supra de Cibo, de Conuiuio, de Comedere, & de Manducare, de Esca, &c. Et hæc de pane desiderabili & fructuoso sufficiant. ¶De pane vero vituperali & vitioso vide in hoc libro vbi agitur de gastrimargia, gula, crapula, & similibus ¶ Sed de pane exterminabili & doloroso vide vbi agitur de pœnis inferni & de miseria damnatorum, & de cibare, vbi sunt auctoritates Hier. 9. Cibabo populũ istum apsinthio Et eiusdem 23. Cibabo eos apsinthio, & potabo eos felle. & illud prædictum Iob 20. Panis in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus, &c.

Parabola. Nota quod parabola idem est quod prouerbium, & est parabola sermo sub figuris, metaphoris & ænigmatibus palliatus, & inuenitur in scriptura multiplex parabola, videlicet

Parabola { Subtilitatis, Fatuitatis, Verbositatis.

¶Primo modo sapientes in parabolis loquuntur. Antiqui. n. Prophetæ & etiam antiqui philosophi, Christus etiam & sui discipuli in parabolis solebant loqui, & dicta sua quibusdam figuris & ænigmatibus inuoluere, vt dignis & sapientibus veritas melius ostenderetur, fatuis vero & insipientibus celaretur. Et ideo Salomon fecit librum parabolarum, quia sicut dicitur Eccl. 12. Ipse composuit parabolas multas. De sapiente etiam dicitur Eccl. 31. quod occulta prouerbiorum exquiret, & in absconditis parabolarum conuersabitur. De Christo etiam dicitur Mar. 4 quod sine parabolis nihil loquebatur. Quia procul dubio sermo qui in figuris & parabolis dicitur, cordi delectabilius imprimitur & auri gratiosius exprimitur & memoriæ etiam facilius commendatur Psal. Aperiam in parabolis os meum, loquar propositiones à principio, Psal. 77. & Psal. 48. Inclinabo in parabolam aurem meam &c. ¶ Secundo dico quod est parabola fatuitatis. & sic loquitur Eccl. 20. vbi dicitur. Ex ore fatui reprobatur parabola, eo quod non dicit eam in tempore suo. ¶ Tertio dico quod est parabola verbositatis, & sic parabola idem est quod derisio, opprobrium & vituperium, & sic loquitur Mich. 2. Sumetur super vos parabola. & in Psal. Factus sum illis in parabolam &c. vide de prouerbio &c.

Paradisus. Quia de paradiso in quantum significat gloriam æternam, iam in multis titulis satis dictum est, & cum paucæ sint de paradiso auctoritates vocales, hinc est quod sub breuitate trāsibo. Nota ergo ꝙ est Paradisus

Interior, Exterior, Superior, Inferior.

Paradisus interior est consciētia virtualis, & sic quælibet anima sancta dicitur paradisus, quia scilicet ibi est pax & tranquillitas sempiterna. Ibi enim est Deus per deuotionem. Ibi sunt angeli per gratiarum actionem. Ibi sancti per feruorem & orationem. Talis paradisus fuit beata virgo, de qua dicitur Gen. 2. Plantauerat dominus Deus paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem quem formauerat. ¶Paradisus exterior est ecclesia militans, & de hoc dicitur Gen. 3. quod lignum vitæ erat in medio paradisi quia scilicet in nullo loco est vita gratiæ, nisi in ecclesia militante. Et nota quod etiam ad literam mali status ecclesiasticos reputant paradisum & maxime status magnorum beneficiorum & dignitatum. Et ideo isti cum magnis laboribus istum paradisum solent quærere, & per ambitiosam diligentiam procurare. Narratur enim quod in partibus Indiæ seu Aethiopiæ vltra Aegyptum est crux risus in quibusdam montibus arduis cōstituta, quæ sic pro eo dicitur quia quicunque locum illum ascendendo transierit, statim ridere compellitur, & ridēdo sensim trahitur, & ad cacumina montis amplius non red turus violenter ascendere comprobatur. Existimant aũt fatui ꝙ ibi sit paradisus terrestris, & tamen secundũ rei veritatem illi montes sunt de natura cuiusdam generis adamantis seu magnetis, qui attrahit carnes humanas, ita quod isti sic tracti paradisum non inueniũt, sed infernum, scilic. duritiam adamantum, vbi scilicet detenti compelluntur realiter mori fame. Reuera charissimi rupes istæ significant ecclesiæ dignitates, quas certe fatui reputant paradisum, quod ex hoc patet, quia per crucem risus, hoc est dictũ, per placidum cruciatum illius ascendere comprobantur. Constat enim quod per multos cruciatus, cum risu tamen & complacentia ascenditur ad honores. Ideo bene dicunt istorum prædecessores illud euangelicum. Qui vult venire post me, abneget semetipsum & tollat crucem suam, & sequatur me. Sed quid, pro certo isti miseri in isto dignitatum monte non inueniunt paradisum, sed potius duritiam infernalem, & tribulamina infinita, & quod peius est, famem ambitionis, & auaritiæ quæ non cessat. Quod certe satis figuratur Luc. 23. vbi scilicet latroni crucifixo solum legitur Christus dixisse. Hodie mecum eris in paradiso. Ad denotandum quod præcipue latrones & mali dum tamen cruci laboriosæ diligentiæ sint affixi, ad istum paradisum admittuntur & ibi etiam cum violentia trahuntur sicut de illo nequissimo Assur dicitur Ezec. 31. quod Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso voluptatis, imo sicut ibidem dicitur, Omne lignum paradisi non est assimilatum ei. Vide ibi qualis erat iste sic promotus in isto paradiso, Circa quod tamen nota quod iste paradisus non admittit homines nudos, sed solum diuitiis & muneribus coopertos. Nonne de Adam legitur quod cum audisset dominum deambulantem in paradiso, ad auram post meridiem timuit & abscondit se, eo quod nudus esset. Et nonne etiam ibidem legitur, scilicet Gen. 3. quod etiam iste nudus fuit inde eiectus, & cherub cum gladio versatili ibidem positus, & murus etiam igneus adhibitus, ne scilicet aliqualiter subintraret, Quia reuera de isto paradiso nudi & pauperes potissime repelluntur, & ne ibi intrent, cũ diligentia præcauetur O dicerent isti. Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem, eiicite eum in tenebras exteriores Matt. 22. Et certe alio modo deberet esse, quia scilicet nudi virtutib. & scientiis non diuitiis deberent repelli & ad hoc cherub, ignis & gladius adhiberi. Quia reuera cherub, qui interpretatur plenitudo scientiæ, id est, prælatorum prudentia & scientia, gladius, id est, ipsorum rigor & iustitia, ignis, id est, ipsorum feruor, Zelus & diligentia summe deberent cauere ne homines nudi virtutibus possint in istum paradisum intrare, nec si intrauerint, remanere. Bonos vero & virtutibus & scientiis indutos illuc deberent trahere & leuare, exemplo scilicet Enoch, de quo dicitur Eccl. 44. quod Enoch placuit Deo & translatus est in paradisum. Iste est ergo paradisus exterior, videlicet ecclesia militaris ¶ Paradisus superior est ecclesia triumphalis. Et iste est ille ad quem beati transferuntur post miserias huius vitæ, sicut dicitur de Enoch Eccl. 44 Placuit Deo & translatus est in paradisum: & de Paulo etiam legitur quod raptus est in paradisum & vidit ibi secreta quæ non licet homini loqui 2. Cor. 12. Latroni etiam dictum fuit Luc. 23. Hodie mecum eris in paradiso Apoc. 2. dicitur. Vincenti dabo edere de ligno vitæ quod est in paradiso Dei mei ¶ Paradisus inferior est gloria vel affluentia temporalis, quia scilicet prosperitas mundana est paradisus malorum, cum non sint alium obtenturi. Sicut enim ponitur in libro de historia terræ sanctæ, senex, id est, imperator assasinorum quendam locum deliciarum habet cum fontibus lactis & mellis, quem vocat paradisum, vbi pueros nutriri facit, & diuersis linguis doceri, quos tandem exinde extrahit, & ad diuersas terras pro occidendis principibus mittit quodque eos iterum in paradisum suum mittet, si illos quos vult occiderint, promittit. Ad quod anhelantes miseri legationem suscipiunt, & illos quos ille designauit & petiuit, adeunt & occidunt & pro illo paradiso habendo mortem aliis tribuunt, & ab aliis incurrunt. Talis est paradisus mundanæ prosperitatis, quia vere senex diabolus pro isto habendo homines decipit, & eos alios occidere, & ab aliis occidi facit, exemplo Loth, de quo dicitur Gen. 13. quod ipse videns regionem circa Iordanem quæ vniuersa irrigabatur sicut paradisus domini, ibi habitauit. Sed sicut dicitur Gen. 14 Chodorlaomor ipsum satis cito post captiuauit. Et ideo superbo regi Tyri in figura cherub luciferi dicitur Eze. 28. Tu cherub extētus & protegēs in deliciis paradisi Dei fuisti &c.

Paralysis. Paralyticus. Quia paralyticus est ille qui membrorũ perdidit vsum, & qui præ contractione neruorum perdidit motum & sensum, & tamen adhuc videtur viuere, & in rebus inuenire saporem & gustum, videtur quod proprie paralyticus est peccator, qui scilicet caret sensu deuotionis & compassionis, & motu bonæ operationis, & tamen per spem pœnitentiæ futuræ videtur viuere, & in futuris paradisi bonis gustũ aliquē retinere. Quia tamen in exēplis pluribus de paralytico fuit actum, transeo gratia breuitatis, maxime quia paucæ sũt auctoritates.

Parare. Nota quod parare idem est quod disponere, aptare, & ornare, & potest sumi in bono & in malo.

In bono enim signat, scilicet,

Promptitudinem voluntatis internæ,
Aptitudinem sanctitatis externæ,
Plenitudinem voluptatis æternæ.

Significat dico prōptitudinē internæ volũtatis. Et sic parare signat obediētiā, quia scilicet obediētes sunt prōpti & parati ad faciendũ omne bonũ. Et de hoc dicitur 1. Mach. 12. Præcepit Ionathas suis vigilare & esse in armis paratos ad pugnā tota nocte.

¶ Item

B ¶Item signat aptitudinem sanctitatis externæ. Et sic paramẽta nihil aliud sunt quam virtutum spiritualia ornamenta Psalm. Paratus sum & non sum turbatus, vt custodiam mandata tua. Et Apoc. 21. & 19. Vxor agni parauit se.

C ¶Item significat plenitudinem voluptatis supernæ. Et sic significat illam æternæ gloriæ volup tatem quam Deus se diligentibus præparauit, de qua in Psal. 22. Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos qui tribulant me, scilicet Deus ibi parat nobis

Locum ad habitandum,
Mensam ad conuiuandum,
Sedem ad quietandum,
Lucem ad illustrandum.

¶Locum dico ad habitandum. Ioan. 14. Vado parare vobis locum. Mensam dico ad conuiuandum. Mat. 22. Luc. 14. Omnia parata sunt, venite ad nuptias. Sedẽ dico ad quiescendum. Psal. Dominus in cœlo parauit sedem suam. & alibi. Parata est sedes tua ex tunc. Lucem insuper ad illustrandum. Psal. 131. Paraui lucernam Christo, &c. Regnum etiam ad imperandum. Mat. 25. Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum.

D ¶Dicamus ergo aliquid de paramento virtuali & morali, de illo scilicet quo homo spiritualiter disponitur & paratur ad voluntatem Domini exequendam, quę nihil aliud est, quam voluntatis prompta dispositio, & virtutum ornatus & adaptatio. Sicut enim milites qui sunt in exercitu diligenter se parant ad præliandum. Reginę dum sunt in conuiuiis, diligenter se parant ad suam pulchritudinem ostendendam, vel saltem turpitudinem abscondendum, seruitores Regum & Principum dum sunt in curiis diligenter se parant ad seruiendum, cursores vero & pedites dum sunt in viis, diligenter se parant ad ambulandum. Sic vere charissimi nos dum sumus in mundo & in ecclesia, debemus nos parare sicut milites in exercitu per strenuitatem & audaciam, quia sicut dicitur Iob. 7. Militia est vita hominis super terram. Item debemus nos parare sicut Reginæ per honestatem & munditiam. Item sicut seruitores per humilitatem & obedientiam. Item sicut cursores per sedulitatem & diligentiam. Et de hoc 1 Machab. 3. Aperuit Rex ærarium suum, & dedit stipendia militibus suis, & mandauit eis vt essent parati ad omnia. Et hoc est quod præcipitur Exodi 19. Lauent inquit vestimenta sua, & sint parati. In quibus verbis aduerte, quod homo qui vult se bene parare debet aliquid deponere, aliquid apponere, aliquid disponere. Sic procul dubio spiritualiter si bene volumus esse parati, nos debemus deponere culparum vilitatem. Lauent inquit. Apponere virtutum venustatem. Vestimenta inquit. Disponere cordium voluntatem. Sint parati inquit. Debet enim deponi culparum turpitudo. Debet etiam apponi virtutum pulchritudo. Debet insuper disponi cordium promptitudo.

E ¶Dico ergo primo quod si volumus esse bene parati, nos debemus deponere culparum turpitudinem. Lauent inquit. Quia scilicet homo nunquam potest esse bene paratus, nisi primo quotidianis vestibus sit exutus, & à cunctis fœditatibus lotus. Quotidianos ergo & vsitatos malos mores deponere debemus, & à cunctis culparum maculis nos lauare. Lauent inquit. Esai. 1. Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum &c. Sicut enim videmus, quod homines in festiuitatibus procedere volentes, nouis vestibus se parare solent, antiquas vestes deponere, & eas gartionibus suis dare, coluber etiam veteris pellis deponit indumentum, ad hoc quod nouæ pellis recipiat paramẽtum, sic & nos debemus deponere quicquid in moribus nostris antiquum videmus, & inhonesto gartioni nostro diabolo omnia dimittere, vt in conspectu Dei possimus nouis virtutum vestibus nos parare. Quod satis potest figurari Apoc. 21. vbi dicitur. primum enim cœlum & prima terra abiit, & mare iam non est. Et sequitur, Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentẽ de cœlo, à Deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo, quasi dicat, necesse est quod primum cœlum, id est, prima altitudo veteris superbiæ & elationis, prima terra, id est, prima terreitas veteris auaritię & cupiditatis, primum etiam mare, id est, prima fluxibilitas carnalis immunditię & totius voluptatis à nobis transeat & abeat, ad hoc quod ciuitas animæ nostræ sponso suo Christo parata & ornata appareat & existat. Debemus ergo deponere culparum turpitudinem.

F ¶Secundo dico, quod si volumus esse bene parati, nos debemus apponere virtutũ pulchritudinem. Et hoc ostenditur cum dicitur. Vestimenta. Vestes enim nostræ sunt virtutes, quę nobis datæ sunt in caloris fomentum, in carnis tegumentum, & in honestatis paramentum & ornamentum. Sine vestibus enim non potest homo esse bene paratus, nec similiter sine virtutibus potest homo esse bene spiritualiter adornatus. Sicut in flores dati sunt à natura in paramentum arboribus, sic virtutes paramenta sunt animabus. Nam sicut altaria pannis & vasis & reliquiis parantur (iuxta illud Neæ. 5. alias 2. Esdræ 5. Parauerant altare vt offerrent holocaustum) sacerdotes etiam & episcopi diuersis indumentis se parant, vt digne Deo sacrificent sicut debent, sic & nos spiritualiter debemus Deo dispositi esse & ornati. Vestimenta inquit sua. Quod bene figuratum est Apoc. 19. vbi dicitur quod vxor agni parauit se, & datum est ei quod operiret se bysso splendenti & candido. Byssinum enim iustificationes sanctorum sunt, id est, virtutes. Ideo de istis vestibus potest dici illud Ezech. 16. Sumpsisti vestimenta tua multicoloria &c. Sic ergo patet quod nos debemus apponere pulchritudinem. Vestimenta inquit.

G ¶Tertio dico, quod ad hoc, quod simus bene parati, debemus disponere cordium promptitudinem, quod ostẽditur dum dicitur. Sint parati, id est, animo prompti, & ad obediendum dispositi. Nullus enim potest esse paratus ad aliquod bonum, nisi cor habeat dispositum atque promptum. Ideo præcipitur 1. Reg. 7. Præparate corda vestra Domino, & seruite illi soli. Et possumus hic notare quod sicut iuxta illud 1. Machab. 3. Rex mandauit exercitibus suis quod ipsi essent parati ad omnia, sic nos debemus esse parati ad mandatum nostri Regis Christi, non ad vnum bonum solum, sed ad omnia & ad multa. Et ideo breuiter notandum est quod nos debemus esse prompti & parati, scilicet ad

Cœlum ascendendum,
Iter peragendum,
Clare relucendum,
Hostem expellendum,
Pœnas sustinendum,
Grates referendum,
Tute confitendum,
Bellum committendum,
Pacem faciendum,
Simul permanendum,
Fratres adiuuandum,
Mortem tolerandum,
Caute vigilandum,
Christum expectandum,
Cœlum subintrandum.

Simus ergo parati ad sursum ascendendum per contemplationem Exodi 34. Esto paratus mane, vt ascendas statim in montem. & Numer. 14. Parati sumus ascendere ad locum quem dominus Deus daturus est nobis. Item ad iter peragendum per morum continuationem Iudith 9. Omnes enim viæ tuæ paratæ sunt. Et Tob. 5. Paratis omnibus quæ necessaria erant in via, fecit Tobias vale patri suo. Item ad clare relucendum per honestam conuersationem. Iob 12. Lampas contempta apud cogitationes diuitum, parata ad tempus statutum. Item ad hostem expellendum per feruidam orationem vel etiam per prædicationem. De quo Iob 3. Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leuiathan. Item ad pœnas sustinendum per patientiæ roborationem. Psal. 37. Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper. Et alibi. Paratus sum, & non sum turbatus. Item ad gratias referendum per laudem & confessionem. Psal. 107. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, cantabo & Psalmum dicam Domino. Item ad tute confitendum per spem & affectionem. Psal. 111. Paratum cor eius sperare in Domino, confirmatum est cor eius. &c. Item ad bellum committendum per victoriam impugnationem. 1. Mach. 3. Congregatus est conuentus vt essent parati in prælium. Item ad pacem faciendum per concordiam & conuentionem. 1. Mach. 12. Parati sumus facere vobiscum pacem. Item ad simul permanendum per perseuerantiam & durationem. Luc. 22. Paratus sum tecum in carcerem & in mortem ire. Item ad fratres adiuuandum per clementiam & compassionem Hester. 4. Quis nouit vtrum idcirco ad regnum veneris, vt in hoc tempore parareris? Item ad mortem tolerandum, scilicet ,ppter fidẽ Christi & dilectionem. Vnde 2. Mach. 7. Parati sumus magis mori, quam patrias Dei leges præuaricari. Item ad caute vigilandum per diligentiam & discretionem. 1. Machab. 13. Præcepit Ionathas suis vigilare, & esse in armis paratos ad pugnam tota nocte. Item ad Christum expectandum per promptæ voluntatis præparationem. Mat. 24. Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. Et sic sequitur quintumdecimum, scilicet quod nos erimus parati ad cœlum subintrandum per fœlicem gloriæ adeptionem & fruitionem. Vnde Matth. 25. Quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias. Sic ergo patet quomodo boni debent esse parati ad Dei beneplacita facienda, iuxta illud Apostoli ad Titum 3. Admone inquit illos principibus & potestatibus subditos esse, Deo obedire, & ad omne opus bonum paratos esse. Et sic ostenditur, quod si bene volumus in conspectu Dei apparere parati,

Diſponenda eſt mentis aptitudo,
Apponenda eſt morum pulchritudo,
Deponenda eſt culpæ turpitudo.

Et ſic ſi homo ſe taliter parauerit,ipſe de ſe faciet Domino viam, iuxta illud Luc.3.Parate viam Domini,rectas facite ſemitas eius. Et erimus ſicut ille Eſdras,de quo 1.Eſdræ 5.dicitur,quod Eſdras parauit cor ſuum, vt inueſtigaret legem Domini, & doceret & faceret. Et ſic dico, quod parare accipitur in bono.

H ¶ Sed adhuc dico,quod parare accipitur in malo,quia ſc. diabolus & membra ſua ſemper ſunt parati ad malum alijs faciendum. Sicut enim videmus, quod ſcorpio ſemper habet aculeum tenſum & occultum, & erectum & paratum ad venenum infundendum,ſic diabolus cum corpore ſuo aculeum malitiæ ſemper habet paratum,& ad nocendum hominibus adaptatum. Pſalm. Suſceperunt me ſicut leo paratus ad prædam &c. Et nota, quod mali ſunt ſemper parati

Ad { Diuitias acquirendum,
Inſidias faciendum,
Diſcordias generandum.

Dico,ad acquirendum diuitias,ſicut patet de auaris,qui ſemper ſunt parati accipere & acquirere, nihil autem concedere vel largiri. Iſti enim ſunt ſicut bombyx, quæ de filijs ſuis præparat ſibi domum. Sic iſti de diuitijs ſibi faciunt habitaculum , de quibus dicitur Prou.10. Manus autem fortium diuitias parat. Sed iſtis accidit ſicut illi,cui dicit Dominus Luc 12. Stulte, hac nocte re petent animam tuam à te; quæ autem paraſti,cuius erunt? Item iſti parati ſunt ad faciendum inſidias, ſimiles catto, qui ſemper eſt paratus inſidiari muribus,& ipſos capere & prædari. Sic malitioſi ſemper ſunt parati ad alijs inſidiandum,& ſi potuerint,ad nocendum,vt 1.Maccha.7. vbi dicitur, quod hoſtes parati erant capere Iudam,Item parati ſunt ad generandum diſcordias,vel ad inferendum moleſtias. Iudith 7. Medi omnes parauerunt ſe pariter ad pugnam contra Iſrael.Iſti ergo parati ſunt ad omne malum culpæ. Et ideo Deus parat eis omne malum pœnæ, quia ſc. ipſe parat eis

Tenuitatem temporalis ſucceſſionis,
Obſcuritatem cordialis diſcretionis,
Aſperitatem æternalis damnationis.

Quod Deus ergo paret talibus temporalium tenuitatem, patet Ion. 4. vbi dicitur, quod Deus parauit vermem , qui abſumpſit hæderam,ſub cuius vmbra Ionas iocundabatur.Quia ſcil.Deus vermem,id eſt,mortem præparat eis,& vmbram bonorum temporalium eis aufert. Quod etiam paret eis cordialem obſcuritatem,patet Iob 15.vbi de impio dicitur: Nouit, quòd parata ſit in manu illius tenebrarum dies. Quod inſuper paret eis infernalé ſeu æternalem aduerſitatem,patet Prou.19.vbi dicitur, quod parata ſunt deriſoribus iudicia , & mallei percutientes ſtultorum corporibus. Pateterge,quod parare ſumitur in bono & in malo.Vide infra de præparare.

A **Parcere.** Nota, quod parcere idem eſt, quod indulgere, miſereri,ſeu clementiá exhibere. Et poteſt breuiter notari, quod in ſcriptura inuenitur vnum Parcere, quod eſt

Appetendum,
Exequendum,
Execrandum,
Formidandum.

Primum eſt, quo parcit Deus per culparum indultioné,
Secundum,quo parcit homo per iniuriarum dimiſſioné,
Tertium,quo parcunt mali per perſonarum acceptioné,
Quartum,quo parcit Deus per pœnarum dilationem.

¶ Dicamus ergo , quod eſt vnum parcere mirabile & glorioſum, & iſtud ſignificat miſericordiam diuinam, per quam miſeretur omnibus, quæ quodammodo ſua ſunt.Et ideo orat Eccleſia: Deus,cui proprium eſt miſereri ſemper,& parcere.Proprium enim eſt Dei parcere,veruntamen humilibus, non ſuperbis.Sicut enim videmus,quod fulgur multoties lædit loca alta & fortia, vbi locis humilibus nihil nocet. Vnde etiam de fulgure probatum eſt , quod aliquando per arcam tranſiens, metallum ſeu pecuniam liquefacit,lignum verò & ſacculum nunquam lædit. Altas etiam turres & arbores deſtruit,vbi domus depreſſas,& arbores nunquam tangit.Quod etiam de forti vento videtur, qui contra fortia & magna magis impellitur , quàm contra parua & debilia. Cuius ratio eſt, quia ventus & fulgur magis nituntur contra id , quod eſt fortioris reſiſtentiæ , quia omne, quod eſt naturaliter fortius , agit in reſiſtens magis , quàm in non reſiſtens. Sicut etiam patet de igne, qui tunc temporis fortius agit & ardet,quando aqua ſibi reſiſtente & contraria irrigatur, ſic pro certo Deus,qui dicitur ignis,fulgur & ventus, propter rigorem ſuæ iuſtitiæ, debilibus & humilibus per peccata non reſiſtentibus voluntati ſuæ obuiantibus, conſueuit parcere , ipſiſque nocere non videtur, non lædere, nec virtutem ſuæ ſeueritatis & iuſtitiæ contra eos declarare,quod bene figuratur 2.Reg. 21.vbi dicitur,quod Dauid pepercit Mephiboſeth,qui erat claudus pedibus propter iuſiurandum , quod fecerat Ionathæ patri eius.Alios vero de genere Saul qui erant fortes & non claudi,ſuſpendit in ligno, ſicut dicitur 2. Reg. 21. Quia ſcilicet Deus qui Dauid dicitur manu fortis, claudis & debilibus & egenis ſolet parcere, & eos miſericorditer & ab inferni incendio & ſuſpendio præſeruare,ſed alios fortes,& præſidentes,&duros,obſtinatos & reſiſtentes ſolet fortiter impetere, & contra eos potentiam iuſtitiæ ſuæ oſtendere , & tam temporaliter quam æternaliter ſolet ipſos funditus eneruare. Deus enim ſuperbis reſiſtit, humilibus dat gratiá,ſicut dicitur 1.Petr.5.Pſal. Parcet pauperi & inopi, & animas pauperum ſaluas faciet.Et ideo Iob videns quod Deus eſt ad parcendum naturaliter inclinatus ſupplicabat Iob 7.dicés Parce mihi domine,nihil enim ſunt dies mei.

¶ Vbi aduerte , quod iſte petit ſibi parci propter tria , ſcilicet, B propter

Nobilitatem præſidentis,
Neceſſitatem requirentis,
Fragilitatem delinquentis.

Iſta enim tria ducunt dominum ad parcendum,ſcilicet,

Nobilitas ſuæ prælaturæ Parce inquit domine.
Neceſſitas noſtræ iacturæ. Mihi inquit.
Fragilitas noſtræ naturæ. Nihil enim ſunt &c.

¶ Dico ergo, quod Deus parcit propter ſuam nobilitatem, quæ oſtenditur cum dicitur, Domine , quod eſt nomen poteſtatis & nobilitatis. Teſte enim Sene.lib.de quatuor virtutibus,ad nobilecor & magnificum pertinet libenter parcere. Sufficit enim , vt dicit poteſtatem vindicandi habuiſſe, quia (vt dicit) nobile genus vindictæ eſt ignoſcere. Et quia Deus ſumme nobilis eſt & magnanimus, hoc habet ex animi generoſitate , quod libenter indulgeat atque parcat. Similis leoni , qui ex animi nobilitate proſtratos lædere non dignatur, ſed eis parcere comprobatur. Domine inquit. Quia ſcilicet Dominus libenter parcit rebus ſuis nec ipſas libenter deſtruit ſine cauſa. Ideo de eo dicitur Sapien.11.Parcis enim omnibus, quoniam tua ſunt domine, qui amas animas. Parcit ergo Deus (vt dictum eſt) propter ſuam nobilitatem.

¶ Deinde dico , quod ipſe parcit propter noſtram neceſſitaté, C quod oſtenditur cum dicitur, Mihi, quaſi dicat, mihi in neceſſitate poſito parce. Exemplo regum Iſrael & Iuda, qui regi Moab pepercerunt , quando ipſum propter nimiam neceſſitatem filiú ſuum primogenitum immolare & occidere viderunt, ſicut ponitur 4. Reg.3. Ideo bene ſupplicat Iohel 2.ca.Parce populo tuo,& ne des hæreditatem tuam in opprobrium,vt dominentur eis nationes.Et in Pſal.parcet pauperi, & inopi &c.Mihi inquit.Pſalm. 30.Eſto mihi in Deum protectorem.Sapien.12.His tanquam hominibus pepercisti.

¶ Denique dico,quod ipſe parcit propter noſtram fragilitaté. D Nihil enim ſunt dies mei. Magis enim eſt parcendum debili & infirmo ſi vincatur quam forti.Sic quia Deus ſcit nos eſſe debilis & fragilis conditionis ita quod tentationibus noſtris reſiſtere non valemus,ideo libenter & miſericorditer nobis parcit.Exemplo leonis qui paruulis & mulieribus dicitur parcere , eo quod impotentis & fragilis naturæ quodam naturali inſtinctu percipit ipſos eſſe. Nam quiaDeus hominem fragilem &ad reſiſtédum debilem eſſe nouit, libenter ſi pœnituerimus, nobis parcet, & ſemper nobis citra condignum puniens , niſi in nobis deficiat, veniam libenter tribuit & concedit, quia iuxta verbum Senecæ, Pudet fortem bellum gerere cum homine vinci parato. Et iſtud allegatur cum dicitur.Nihil enim ſunt dies mei.Pſalm. Ad nihilum redactus ſum & neſciui. Vnde Dominus dicit peccatori illud 1.Reg.24.Cogitaui vt occiderem te, ſed pepercit oculus meus. Et ideo de eo tam benigniter parcenti & tam miſericorditer indulgenti loquitur beatus Bernar. In odorem manſuetudinis tuæ currimus bone Ieſu audientes quod non ſpernas pauperem, non abhorreas peccatorem,non horruiſti confitentem latroné, non peccatricem lacrymantem, non Chananæam ſupplicanté, non deprehenſam in adulterio , non ſedentem in telonio, non ſupplicantem publicanum,non negantem diſcipulum,non perſecutorem diſcipulorum , non crucifixores membrorum. Hæc Bern.ſuper Can. Sic igitur patet quomodo Dei miſericordia diuerſimode parcit diuerſis.Sed pro certo chariſſimi quamuis Deo ſit proprium miſereri ſemper & parcere,illud tamen intelligitur reſpectu pœnitentium,quia ſcilicet Deus non parcit illis qui in peccato volunt perſeuerare , & qui nolunt humiliter pœnitere. Aquila enim non parcit proprijs pullis quando videt eos degeneres, & ab aſpectu ſolis oculos auertentes , imo de nido ſuo expellere

pellere & eijcere eos folet.Sic vere,nec Deus peccatoribus degeneribus & à luce veritatis & gratiæ oculos auertentibus parcet, imo de nido Paradifi eos eijciet & expellet, ficde Angelis malis apparuit.Ideo dicitur 2.Pet.2.Deus peccantibus Angelis non pepercit &c.Ideo etiam de quolibet peccatore dicitur Efa.27. Qui formauit eum,non parcet ei. Et circa hoc nota,quod Deus non parcet finaliter

Obftinate delinquentibus,
Iudicium expectantibus,
Carnalia diligentibus,
Veritatem fimulantibus.

De obftinate delinquentibus dicitur Iob 9. Verebar omnia opera mea, fciens, quod non parceres delinquenti. De mortem feu iudicium expectantibus dicitur Prouerb.6. Zelus & furor viri nō parcet in die vindictæ &c. De carnaliter conuerfantibus dicitur Ezech. 16. Vbi mulieri meretrici loquens Dominus dicit: Non parcet fuper te oculus meus.De hypocritis vero & veritatem fimulantibus dicitur Iob 41.Non parcam ei verbis potentibus, & ad deprecandum compofitis. Non fic ergo chariffimi, non fimus tales, quia pro certo Deus non parcit talibus, fed pœnitentibus & humilibus.Et vis fcire,quibus modis parcit, nota, quod eis parcit,

Culpam indulgendo,
Pœnam remittendo,
Minus debito puniendo,
De miferijs eruendo.

Culpam, dico, indulgendo Pfalm. Ab occultis meis munda me Domine,& ab alienis parce feruo tuo. Pœnam, dico, remittendo,fcilicet, æternam. Vnde Iob 14. Tu quidem greffus meos dinumerafti,fed parce peccatis meis.Item citra condignum puniendo.Ezech. 20. Pepercit oculus meus fuper eos, vt non interficerem eos: fupple, quamuis effent digni. Item de miferijs eruendo. Vnde illud Pfalm. Parcet pauperi & inopi &c. Et fic patet, quomodo generaliter eft vnum parcere mirabile & gloriofum.

E ¶ Sed fecundo principaliter dico,quod eft vnum parcere laudabile & virtuofum. Et iftud eft parcere mifericordiæ humanæ, qua fcilicet homo parcit homini delinquenti, quod potiffime virtuofum eft in potente vindicare, quia fcilicet homo vindicas victis debet faciliter parcere,& iniuriantibus indulgere, iuxta illud Senecæ in prouerbijs: Alteri fæpe ignofcito, tibi nunquam. Quia ficut dicit idem de moribus, magnarum virium eft contemnere lædentem. Et ideo dicit Petrus Rauen. in fermone feptuagefimo octauo: Quantum & quoties tibi vis dimitti, tantum & toties tu dimitte: Dimittendo enim alteri tibi parcis. Sicut enim membra corporis fi inuicem fe læferint, folent fibi inuicem parcere, nec vnquam alterum ab altero vindictam fumere: fic & nos,cum fimus alter alterius membra, fecundum Apoftolum, parcere debemus delinquentibus, & iniuriam dimittere nocentibus, iuxta illud Ecclefiaft. 28. Dimitte proximo tuo nocenti te &c.Ideo dicit Caffiodor. Admonitione 2. Si quis, inquit, pauperes pauerit, captiuos redemerit, odium dimiferit, & pro fuis inimicis orauerit, ante tribunal Chrifti dicere poterit confcientia libera. Domine da, quia dedi, dimitte, quia dimifi. Et iftud eft contra multos, & maxime principes & tyrannos,vfurarios & balliuos,qui fcilicet nulli pauperi parcūt, nulli delinquenti fubueniunt, nulli mifero compatiuntur, nulli depreffo auxiliantur. Iftud potiffimum patet in viris iudicibus & prælatis,qui fine quacunque mifericordia contra miferos debacchantur,cum tamen dicat Seneca,quod culpa eft totam culpam profequi. Vnde videtur, quod ifti funt crudeliores pardis, draconibus, leonibus & leænis, manticoris & hyænis. Ifta enim animalia faltem filijs fuis parcunt. Ifti autem fubditis, qui funt filij fpirituales, non parcunt, fed per rapinas & alias multipliciter eos lædunt.Zach.11. Pafce pecora occifionis, quæ qui poffederant,occidebant,& non dolebant. Sequitur: Paftores eorum non parcebant eis.Vnde ifti videntur dicere illud Sap.2. Opprimamus pauperem iuftum, & non parcamus viduæ. Efa. 9. Erit populus quafi efca ignis,vir fratri fuo non parcet. Declinabit ad dexteram,& efuriet;& ad finiftram, & non fatiabitur, vnufquifque carne brachij fui comedet.Expone ergo bene,quomodo tales raptores funt contra pauperes & famelicos. Non fic autem de malis diuitibus,quia pro certo talibus bene parcunt, nec puniunt,vt deberent, Tefte enim Plin. Orix eft auis pinguiffima, in tantum, quod pinguedo eius hebetat gladium vel cultellum. Quia pro certo cultellus feu gladius iuftitiæ malorum iudicum folet hebetari, quando inuenta pinguedine diuitum folent donis & muneribus confricari. Quia, fcilicet, tales, quamuis malos non confueuerunt lædere,fed corrupti muneribus,folent eis contra iuftitiam indulgere.Figurati in Saule, qui Agag pinguiffimo & melioribus gregibus contra Dei mandatum pepercit; quicquid vero fuit vile & reprobum, extirpauit, ficut ponitur 1. Reg.15. Quia fcilicet mali iudices diuitibus & pinguibus parcūt, pauperes autem & miferos dure lædunt, contra illud Hie.50.Nō parcatis iaculis,quia Domino peccauit.Et ibidem: Nolite parcere iuuenibus eius. Non fic ergo,fed parcamus pauperibus, & nos iniuriantibus, falua tamen iuftitia, quia iftud eft vnum parcere laudabile & virtuofum.

F ¶ Sed tertio principaliter dico, quod eft vnum parcere perfonarum acceptionis,& de ifto vide fupra in titulo fuo.Iftud etiam eft parcere carnalis dilectionis, & etiam negligentiæ & remiffionis,quo fcil.homo parcit & indulget fibiipfi pœnitentiam fugiendo,nec fe nec fubditos corrigendo.De quo Prou.13. Qui parcit virgæ,odit filium.

G ¶ Quarto dico,quod eft vnum etiam parcere diuinæ indignationis,quo fcilicet Deus ad præfens parcit mundi peccatoribus, & diuitibus,vt ipfos puniat in æternum. Similis carnifici,qui bovi,quem impinguat,videtur parcere, & tamen hoc facit, vt eum poffit melius trucidare, qui quanto fibi plus à laboribus parcitur,tanto magis infolefcit,fuperbit,recalcitrat,& erigitur.Et fic loquitur Dominus Hiere.46.Caftigabo te, nec quafi innocenti parcam,ne tibi innoxius videaris. Ifti funt illi, quibus ad horam Deus parcit,de quibus Iob 10. Si ad horā pepercéris mihi, cur ab iniquitate mea mundum me effe non pateris? Et fic ergo patet, quomodo eft quadruplex parcere, fcilicet,

Quoddam appetibile,
Quoddam commendabile,
Quoddam deteftabile,
Quoddam formidabile,&c.

Vide de Mifericordia & Mifereri.

Parere. Parturire. Partus.

A Nota, quod cum parturire nihil aliud fit, quam fœtum vel fructum emittere & producere, poffumus notare, quod in fcriptura inuenitur multiplex partus. Eft enim partus

Honoris & nobilitatis,
Valoris & vtilitatis,
Doloris & mortalitatis,
Pudoris & virginitatis,
Horroris & iniquitatis,
Laboris & pœnalitatis,
Mœroris & confufionis,
Clamoris & prædicationis.

Partus honoris fignat mundi promotionem, quia fcilicet prælatus & ecclefia tunc pariunt,quando de vtero clauftri fui aliquē exterius ad aliquem ftatum promouent & emittunt. De quo Efa.66. Parturiuit Sion filios fuos. Et ifte partus quandoque eft bonus,quando fcilicet boni prælati exaltant pariunt & promouent bonos fubditos. Animalia enim non pariunt, nifi fimilia fibi. Equa enim non parit porcum,nec porca parit afinum. Sic in Ecclefia quilibet promouet & parturit fibi fimile pro poffe fuo. Et inde eft, quod boni promouent bonos, & mali fimiliter malos;& ficut animalia gulofa & rapacia filios pariunt imperfectos, ficut canis, lupus, & vulpes cœcos, vrfus informes, & leo mortuos: fic mali & ambitiofi, gulofi, auari & fimoniaci prælati fubditos pariunt & promouent peffimos & iniquos, quia fcilicet hodie promouent

Quofdam { Cœcos per ignorantiam,
Informes per omnium virtutum carentiam,
Mortuos per torporem & negligentiam.

Ifti funt illi,qui pariunt abortiuum,id eft,homines imperfectos de quibus dicitur Hier. 14. Cerua in agro peperit, & onagri fteterunt in rupibus. Quafi diceret,dum cerua, id eft, imperfectus prælatus parit per beneficiorum collationem, onagri afini fylueftres,id eft, malæ perfonæ obtinent rupes dignitatum per indebitam promotionem.Vide fupra de Ambitione,& in pluribus alijs locis.

B ¶ Partus valoris fignat bonorum operum productionem. Sicut enim arbores pariunt fructus, fic homo parturit fuum opus. Nam ficut fœtus in matrice concipitur, & tandem mittitur & parturitur,fic bonum opus primo eft in matrice cordis per cogitationem, & deinde parturitur per bonam executionem & operationem.Ezech. 23. Habui eas tanquam vxores,& pepererunt filios & filias. Sicut enim lepus ita eft fœcundum animal, quod quando parturit vnum fœtum, femper remanet prægnans de alio, quod etiam de arboribus citronorum dicitur, quod quādo vnus fructus maturus colligitur,femper alius floret, & alius generatur: fic & nos fructus bonorum operum debemus parere, & tamen de alio bono opere debemus prægnantes per bonum defiderium remanere Can.7. Videamus, fi vinea noftra floruit, fi flores fructus parturiunt.Quod eft contra multos,qui non continuant nec multiplicant partus bonorum operum, imo fi quādoque eos contingat bona opera parere,ftatim volunt deficere & ceffare. Similes pantheræ, quæ non dicitur parere, nifi femel. Similes etiam leænæ,quæ primo anno parit fex catulos, fed tandem o-

dem omni anno diminuitur numerus partus sui, ita ꝙ sexto anno penitus sterilescit 1.Re 2. Sterilis peperit plurimos,&quæ multos habebat filios infirmata est. Non sic ergo, sed habeamus partum valoris per bonam operationem.

C ¶ Partus doloris signat nostram naturalem procreationem, quia proculdubio nos in fœtore concipimur, & in dolore parturimur & in labore miserabiliter enutrimur. Vnde in Euæ maledictione continetur quod dolore debebat filios parere, & ærūnas multiplices sustinere,quia sicut dicitur Io.16. Mulier cum parit, tristitiam habet.

D ¶ Partus pudoris signat Dei filii incarnationem, quia scilicet sicut hyæna dicitur parere sine masculo, sic istum peperit virgo sine viro Esa. 7. Ecce virgo concipiet & pariet filium.

E ¶ Partus horroris signat malorum actuum executionem. Quodlibet enim malum opus est vnus malus fœtus. Nam sicut serpentes & alia animalia venenosa fœtus pariunt venenosos, sic vitiosi homines actus faciunt vitiosos Psal. Ecce parturit iniustitiam,& concepit dolorem,& peperit iniquitatem.Quod etiam de malis verbis verum est, quæ scilicet in vtero cordis contineri non valent, sed exterius emittuntur, sicut patet de secretorum reuelatoribus,detractoribus, adulatoribus &c.qui sc. mala verba parturire non cessant. Eccl.19.A facie verbi parturit fatuus.Et Esa. 33. Concipietis ardorem, parietis stipulam.

F ¶ Partus laboris signat æternam damnationem. Mundus enim est mater omnium reproborum. Iste ergo de ventre suæ prosperitatis parturit, quando per mortem in infernum eiicit & emittit. Vnde Psal. Ibi dolores vt parturientis, in spiritu vehementi, conteres naues tharsis.

G ¶ Partus mœroris signat cordis compunctionem, vel oris confessionem,quia scilicet per confessionem vitia parturiuntur, & mali fœtus quos in corde nostro diabolus genuerat, exterius emittuntur. ad Roma. 8. Omnis creatura ingemiscit & parturit vsque adhuc.Elephas enim libenter iuxta flumina parturit. Sic & homo debet per confessionem parere iuxta lacrymarum fluenta. Et nota quod iste partus debet fieri, scilicet,

Cum contritionis dolore,
Cum compunctionis mœrore,
Cum conturbationis timore.

Dico cum dolore contritionis Ezech. 30. Quasi parturiens dolebit. Dico etiam cum mœrore compunctionis. Hiere. 48. Cor fortium Moab quasi cor mulieris parturientis. Dico insuper cum conturbationis timore. Deut. 2. Audito nomine tuo paueant, & more parturientium contremiscant. Et si vis ponere quomodo ætites iuuat aquilam parere,dictamus ceruam &c. supra inuenies titulo de ala.

H ¶ Partus clamoris signat doctrinam & prædicationem:præ dicatores enim clamoribus & doctrinis homines in fide parturiunt & conuertunt, sicut dicit Apostolus Galat. 4. Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus. Vnde de istis potest dici illud Iob 39. Incuruantur ad fœtum, & pariunt, & rugitus emittunt. Istis ergo octo modis accipitur partus. Et ista possent multipliciter dilatari, sed transeo &c.

A Parentes. Nota quod sunt

Parentes { Supernales, Spirituales, Corporales.

Supernales sunt Deus,Angeli & Sancti, de quibus dicitur Eccl. 44. Laudemus viros gloriosos parentes nostros. Spirituales sunt viri iusti prædicatores & prælati, de quibus Col.3. Filii obedite parentibus vestris. Corporales sunt pater & mater & nobis per sanguinitatis lineā colligati,de quib. 2. Cor. 12 Non debent filii thesaurizare parentibus, sed parentes filiis. De primis duobus nihil ad præsens, de tertio vero supra de filiis aliquid dictum est. Sed vt breuiter aliquid dicam, notandum est quod corporales parentes sunt

Honorandi cum reuerentia,
Educandi cum diligentia,
Supportandi cum patientia.

B ¶ Primo ergo dico quod parentes sunt cum reuerentia honorandi, quia sicut dicitur Eccl. 3. Qui timet Deum, honorat parentes. Teste enim Aristo. 8. ethicorum. Retributio debet esse possibilis, si non potest esse condigna, vt patet de Deo & parentibus, quibus non tenemur ad æquiualens, sed ad possibile, q.d. Parentibus & Deo non possumus æquiualenter recompensare, & ideo saltem illud quod est nobis possibile, scilicet honorem & reuerentiam gratiarum actionem & amicitiam tenemur humiliter exhibere. Honoremus ergo eos, eis obsequendo, & eis obediendo,quia ad hoc inducunt nos

Præceptum scripturæ,
Instinctus naturæ,
Exemplum bonorum,
Tormentum malorum.

C ¶ Dico præceptum scripturæ, quia scilicet istud præcipitur nobis Exod. 20 Honora patrem tuum & matrem tuam: & Col. 3. Filii obedite parentibus vestris.

D ¶ Dico etiam instinctus naturæ, quia instinctu naturæ omnia mouentur honorare illum à quo beneficia susceperunt: sicut patet in elephāte,qui liberatus à fouea obedit liberatori, & domesticus efficitur, & in multis brutorum animalium exemplis, sicut supra in pluribus titulis est ostensum. Et quia ergo à parentibus post Deum maiora beneficia,suscepimus, ipsos merito post Deū præ cæteris honorare & reuereri debemus. Ab ipsis .n. habemus esse, documentū,& nutrimentū.Et ideo sicut communiter omnes rami arborum inclinantur & pendent versus radicem, & maxime quando sunt fructibus onerati, sicut versus suum originale principium à quo habent esse, nutrimentum & sustentamentum, sic & nos ad radices nostras, id est, ad parentes nostros, à quibus scilicet sumus & viuimus & nutrimur, debemus per reuerentiam inclinari, & per honorem & obedientiam famulari. Teste enim Apost. Rom.11. Tu non radicem portas, sed radix te. Et ideo iuxta verbum scripturæ Esa 51. Attendite ad petram vnde excisi estis, attendite ad Abraam patrem vestrum, & ad Saram quæ peperit vos.

E ¶ Dico adhuc quod ad honorandum parentes debet inducere exemplum bonorum, & maxime exemplum Tobiæ patrem honorantis. Exemplum Hester Mardochæum auunculum venerantis. Exemplum etiam Deli ob honorem parentum diadema imperii refutantis Teste enim Vale. cum Decius imperator Decium filium suum voluit imperiali diademate insignire, renuit filius, dicens. Timeo ne si fiam imperator, dedi scam esse filius.

F ¶ Ad hoc etiam facit tormentum malorum, quia scilicet illi qui non honorant parentes, in hoc mundo & in alio puniuntur, sicut de multis irreuerentibus posset narrari nisi esset longum, quia sicut dicit idem Valeri. Iustissime parentum & Deorum violentia pari vindicta expienda est. In lege etiam Deute. 21. filius proteruus qui patri & matri obedire noluerit, iubetur lapidari. Et sic patet quomodo parentes cum reuerentia sunt honorandi.

G ¶ Secundo dico quod parentes cum diligentia sunt educandi scilicet si indiguerint, sicut de gruibus dicitur quod parentes suos confectos de senio solent nutrire, & eisdem victualia ministrare: falconibus etiam probatum fuit quod circa quendam falconem antiquissimum multitudo aliorum iuniorum fuit reperta, qui illi antiquo cibaria intulerant & qui omni die ipsum cibis recentibus nutriebant. Quid de natura arborum dicemus, vbi videmus quod rami qui continue humorem hauriunt à radice, in forti hyeme videntes radicem indigere, humorem suum iterum ad radicem mittunt, & ne radix indigeat, humorem proprium vt filia tunc dimittunt. In quibus quidem à natura docemur quod nos qui a radice, id est, a parentibus humorem bonorum temporalium recepimus, & ipsos tali humore multoties depauperauimus, debemus vice reciproca quando instat hyems alicuius aduersitatis & indigentiæ, humorem nostrum ipsis impendere, & pro ipsis nutriendis humore & foliis bonorum temporalium nos priuare. Et hoc est quod præcipitur 1. Timo.5. Discat inquit vidua domum suam regere, & mutuam vicem reddere parentibus. Quod dominus bene innuit, qui cæteris omissis in cruce pendens, de matre solummodo curam gessit, super quo dicit Chry. super Ioan. 19. quod Iesus vsque in vltimam respirationem docuit nos parentes procurare, vt (inquam) quanto quis est propinquior, tanto sit de eo cura maior. Et ideo Petrus Rauen. in quodam sermone. Auelle inquit à sole radium, & non lucet, à fonte riuulum, & arescit, a radice ramum, & siccatur, à corpore membrum, & putrescit. Sic est inquit de filio, qui à parentum deuotione fuerit separatus. Patet ergo quod parentes cum diligentia sunt educandi.

H ¶ Tertio dico quod parentes cum patientia sunt tolerandi, quia scilicet & parentum mores defectiuos, parentum actus & sermones correctiuos debemus sustinere & supportare, & in patientia tolerare. Vnde Sene. Surdum de parentibus præsta, bono animo mala precantur. Et si vis esse felix ora Deos ne tibi quid horum eueniat quæ implorant. Sic igitur patet quomodo se debent habere filii ad parentes & quantum ad patientiam, & quantum ad subuenientiam & quantum etiam ad reuerentiam. Vide supra in titulo de filio, videlicet qualiter se debent habere parentes ad filios & quantum ad nutritionem, & quantum ad instructionem, & quantum ad correctionem. Vnum autem aduerte hic quod summe debent curare parentes vt se tales exhibeant, quo filii in eorum operibus mortis exempla non videant, quia scilicet filii solent libenter imitari parentes.

rentes. Et ideo, vt communiter, ſicut boni habent bonos filios, iuxta illud Roma. 11. Si radix ſancta, & rami, ſic mali parentes filios, vt communiter, habent malos. Sicut enim mulus ab aſino & equa generatus, propter exceſſiuam parentum ſuorum frigiditatem, potentiam generandi non habet, plumbum etiam propter hoc, quod ab immundo & groſſo argento viuo & ſulphure componitur, ſecundum Ariſto. metallum fœdum & maculatiuū eſſe dignoſcitur (quia breuiter qualis materia, talis materiatus, & defectus principiorum in concluſione relucet) ſic verè illi, qui à frigidis & indeuotis, ab immundis & inhoneſtis parentib. generantur & componuntur, fœdi & immundi inueniuntur, & virtute generandi bona opera eſſe penitus vacui dignoſcūtur, quia ſc. mores parentum imitantes cum ipſis ad interitum deuoluūtur. Lupus enim generat lupos. Vſurarius filios vult habere vſurarios. Raptor raptores, & prædator generat prædatores. Et ſic verificabitur illud, quod ſcribitur Sap. 4. quod ex iniquis omnes filij, qui naſcuntur, teſtes ſunt nequitiæ aduerſus parentes. Iſti ſunt parētes, q deuorāt filios ſuos, iuxta illud Luc. 21. Trademini autem à parentibus &c. Et ideo talibus malis parentibus non eſt obediendum, ſed ab eis & eorum imitationibus diſcedendum. Ruth enim commendatur, quia parentes dimiſit, Ruth 2. quia ſicut dicit Hieronym. Si vtrumq;, ſc. & Deum & parentes ſeruare nequeas, odium in ſuos, pietas in Deum eſt habēda. Auguſtin. in ſerm. Scias, quod amandus eſt generator, ſed præponendus eſt creator, quia ſcil. mali parentes, in quantum in via ſalutis nobis obſiſtunt, non ſunt nec honorandi, nec educandi, nec imitandi, nec tolerandi. Et hoc de parentibus ſufficit &c. Vide ſupra de Filio, & infra de Patre.

A **Pariter.** Nota, quod pariter idem eſt, quod ſimul, inuicem, æqualiter, & mutuo. Et ſignat pariter rerum coniunctionem, aggregationem, & adęquationem. Et ideo breuiter pariter poteſt ſignificare bonā vel malam ſocietatem. Boni enim ſemper ſunt pariter & ſimul per vinculum charitatis. Sed ſi vis exempla, vide infra de Simul. Vnde Iudic. 20. dicitur, quod omnes filij Iſrael pariter congregati ſunt. Ideo nota, quod nos per charitatis pietatem debemus pariter

Plorare,
Orare,
Videre,
Gaudere,
Audire,
Conuenire.

Pariter, dico, plorare, per communem dolorem & contritionem. Vnde 1. Reg. 20. dicitur, quod Dauid & Ionathas pariter fleuerunt, Dauid autem amplius. Item pariter orare, per communem feruorem & deuotionem. Vnde Tob. 8. dicitur de Tobia & Sara, quod ſurgentes pariter orabant, Item pariter videre, per communem fidem & diſcretionem. Eſa. 40. Videbit omnis caro pariter ſalutare Dei. Et Eſa. 41. Vt videant & ſciant, recogitent & intelligant pariter. Et Acto. 2. Omnes enim, qui credebant, erant pariter. Item pariter gaudere per communem ſpem & conſolationem. Iudic. 19. Hodie hic maneas, pariterque lætemur. Item pariter audire per communem obedientiam & ſubiectionem. Vnde Eccleſiaſtes 12. Finem loquendi omnes pariter audiamus. Item pariter conuenire, per communem charitatem, & ſocietatem, & dilectionem. Vnde Oſe. 1. Congregabuntur filij Iuda, & filij Iſrael pariter, & ponent ſibimet caput vnum. Act. 2. Omnes diſcipuli erant pariter in eodem loco.

B ¶ Iuſti enim in eodem loco ſunt pariter, ſcilicet,

Per { Fidei vnitatem,
Cordium charitatem,
Morum conformitatem.

Et finaliter per æterni habitaculi parem & vnicam ciuitatem. Vnde de pari ſocietate beatorum dicitur Iob 3. Ibi requieuerunt feſſi robore, & quondam vincti pariter ſine moleſtia non audierunt vocem exactoris, paruus & magnus ibi ſunt, & ſeruus liber à Domino ſuo.

C ¶ Aduerte autem, quod mali etiam dicuntur quandoque eſſe pariter per copulam ſuæ malæ & ineptæ ſocietatis, quia ſcil. iſti hodie ad nocendum bonis, & ad contradicendum Deo videntur pariter colligari, iuxta illud Nehem. 4. Congregati ſunt omnes pariter, vt venirent, & pugnarent contra Hieruſalem. Et ideo nota, quod mali ſolent pariter

Lætari,
Rixari,
Contra bonos colligari,
In inferno damnari.

De pari lætitia dicitur Nahū 1. Sicut ſpinæ inuicem ſe complectuntur, ſic conuiuium pariter potantium. De pari diſcordia dicitur Hier. 46. Fortis impegit in fortem, & ambo pariter conciderunt. De pari contra bonos & colligatione & concordia dicitur Ioſu. 7. Audient Chananæi, & pariter conglobati circumdabunt nos. De pari etiam impiorum pœna & in inferno mœſtitia dicitur Dani. 2. Contrita ſunt pariter ferrum, teſta, & æs. Et Gen. 34. Emor & Sichem pariter necauerunt. Sufficit.

Paries. Nota, quòd parietes ſunt illæ partes domus, quæ ipſam ſuſtentant principaliter, atque claudunt. Et ideo ſpiritualiter per parietes poſſunt intelligi perſonæ eccleſiaſticæ, quæ conſtituūt domum Eccleſiæ militantis, vel viri ſancti & Angeli, qui conſtituunt domum Eccleſiæ triumphantis, vel membra humana, quæ conſtituunt domum corporis collabentis. Et ideo ſecundum hæc poſſumus notare, quòd triplex paries inuenitur, ſcilicet, A

Paries { Luteus,
Lapideus,
Aureus.

¶ Paries luteus ſignat corporis fragilitatem. Iſte eſt enim paries valde debilis, quia ſcil. ex carne & ſanguine & oſſibus eſt confectus, de quo in Pſalm. Tanquam parieti inclinato, & maceriæ depulſæ. Iſtum tamen parietem ſic vilem & luteum quidam pingunt per curioſam conuerſationem. Quidam liniunt per verboſam adulationem. Quidam cooperiunt per fallacem executionem. Illi ergo, qui pingunt & ornant parietem ſuum, ſunt hypocritæ & adulatores. Et ideo talibus dicitur Actor. 23. Percutiet Deus te paries dealbate &c. Illi, qui liniunt parietem alienum per verboſam adulationem, ſunt adulatores. Et de iſtis linitis parietibus, & de adulatoribus eos linientibus dicitur Ezechi. 13. Complebo indignationem meam in pariete, & in his, qui liniūt eum abſq; temperamento. Illi verò, qui operiunt parietem alienum, ſunt falſi excuſatores, & potiſſimè iſti mali conſiliarij diuitum, qui excuſant omnia mala facta ipſorum, de quibus dicitur 2. Parali. 24. Egeruntque hi, qui operabantur induſtriè, & obducebatur parietum cicatrix.

¶ Iſtud non debet eſſe, chariſſimi, quia verè paries noſter nō eſt nec pingendus, nec liniendus, imò proculdubio B

Iſte Paries eſt per { Pœnitentiam fodiendus,
Prudentiam conſiderandus,
Diligentiam impellendus.

Fodi, dico, debet, per pœnitentiam, quia ſc. in parietibus defoſſis inueniuntur quandoq; copioſi theſauri. Ideo conſulitur Eze. 12. Fili hominis, fode parietem. Debet etiam conſiderari per prudētiam. Qui enim habet in domo parietem ruinoſum, ſæpe debet eum conſiderare, vt præuideat eius ruinam, ſicut de Ezechia dicitur Eſai. 38. Conuertit Ezechias faciem ſuam ad parietem. Debet inſuper impelli per diligentiam. Eſa. 25. Spiritus robuſtorum quaſi turbo impellens parietem. Paries enim corporis noſtri ita eſt ponderoſus & grauis, quod niſi per diligentiam impellatur, non poteſt ad bonum aliqualiter ſe mouere. Grauis enim eſt iſte paries. Et ideo quando manus diuinæ iuſtitiæ in iſto pariete ſcripſerit, Mane tethel phares, ſicut ponitur Daniel 5. & exponitur ſupra, tunc dico, quod iſte paries per mortem corruet, & tota domus corporis euaneſcet. Ezechiel. 13. Ecce cecidit paries. Et ibid. Deſtruam parietem, quem liniſtis. Sic ergo dico, quod eſt paries luteus, qui ſignificat corporis fragilitatem.

¶ Secundo dico, quòd inuenitur paries ſaxeus ſeu lapideus, qui ſignificat Eccleſiæ integritatem. In domo enim Eccleſiæ quodlibet collegium eſt quidam paries, quęlibet vero bona perſona eſt in iſto pariete quidam lapis. Abac. 2. Lapis de pariete clamabat. Iſtos aūt parietes coniunxit Chriſtus lapis angularis, qui eſt pax noſtra, & fecit vtraq; vnum, & medium parietem &c. ſicut dicitur Eph. 2. Sicut ergo parietes templi de ſectis lapidib. erant facti, tabulis vero cedrinis erant veſtiti, & tandē auro vndiq; cooperti, & adhuc deſuper erāt figuris Cherubin & palmarum depicti, & mirabiliter decorati, ſicut ponitur 2. Paralip. 4. & 3. Reg. 6. ſicut proculdubio parietes, i. ſtatus templi & Eccleſiæ deberent de ſectis lapidibus, id eſt, de perſonis electis fabricari, deberent Cedro altæ contemplationis veſtiri, deberent Cherubin, id eſt, plenitudine ſcientiæ & diſcretionis ornari, deberent auro honeſtæ conuerſationis operari, & deberent etiam palmis, id eſt, victorijs peccatorum & tētationis honorabiliter coronari. Ezechi. 41. Cherubin & palmæ cælatæ erant in pariete templi. Iſte eſt ergo paries ſaxeus, ſignificans Eccleſiæ integritatem. C

¶ Tertio dico, quod in ſcriptura inuenitur paries aureus, & iſte ſignificat Paradiſi nobilitatem. Sancti enim & ſanctæ ſunt quidam parietes aurei, quibus cœleſtis Hieruſalem eſt conſtructa. Vnde 2. Paralipomen. 3. dicitur, quod aurum erat probatiſſimum, de cuius laminis texit Salomon parietes templi. Aurum enim claritatem æternæ gloriæ deſignat, quo Salomon, id eſt, Deus ſanctos ſuos contegit & adornat. Et ſic ergo patet, quod in ſcriptura inuenitur Paries D

Luteus, Saxeus, Aureus.

E ¶ Si autem per parietem vis intelligere proſperitatem mundanam, vel etiam ſtatus & collegia malorum & malignorum, dic, quòd iſte eſt paries, ad quem aſina, id eſt, caro attriuit pedes affectuum Balaam deſuper ſedentis, ſicut dicitur Nume. 24. Iſte eſt enim paries, in quem Saul, id eſt, diabolus voluit conſumere & cõfigere Dauid, id eſt, quemlibet virum iuſtum, ſicut dicitur 1. Reg. 18. Iſte eſt paries, de cuius ſummitate præcipitata eſt Iezabel, id eſt, peccator, ſicut dicitur 4. Reg. 9. ita quod ſanguine talis Iezabel, id eſt, peccatis ſeu etiam morte & vindicta talium peccatorum, qui ab iſto pariete quotidiè præcipitantur, totus iſte paries eſt depictus. Quodlibet tamẽ exemplum talium eſt vna macula ſanguinis in iſto pariete. Iſte etiam eſt paries, non in quo, ſed poſt quem ſponſus perhibetur ſtare, ſicut dicitur Cant. 2. En ipſe ſtat poſt parietem &c. quia ſponſus Eccleſiæ Chriſtus non in iſto pariete, ſed poſt ipſum parietem ſemper ſtetit. Iſte eſt paries, quem cœci, id eſt, peccatores diligunt & frequentant, dicentes Eſai. 51. Palpauimus quaſi cœci parietem, & quaſi abſque oculis attrectauimus. Iſte eſt etiam paries, in quo multi lapides leproſi ſunt, id eſt, multi homines vitioſi, propter quorum leprã perſeuerantem paries iſte erit finaliter deſtruendus, ſicut dicitur Leuiti. 14. Quod vtique fiet in generali iudicio, quando paries iſte, id eſt, malorum hominum & bonorum temporalium congeries deſtruetur, & ad nihilum deducetur, ſicut minatur Deus Ezech. 13. Complebo indignationem meam in pariete, & corruet paries, quem liniſtis. Et ſic patet, quomodo paries poteſt ſumi in bono, & in malo. Vide ſupra de Domo, & de Muro.

A **Pars. Partes.** Cum partes ſunt illæ res, in quas totum reſoluitur & diuiditur, & ex quibus totum conſiſtit & conſtituitur, hinc eſt, quod pars de ſui natura quandoque ſignat diuiſionem & diſcordiam diſſolutiuam, quandoque poteſt ſignificare coniunctionem & concordiam conſtitutiuam. Et ſic breuiter diſtinguendo poſſumus dicere, quod in ſcriptura inuenitur Pars

Virtuoſa,
Fructuoſa,
Vitioſa,
Doloroſa.

Prima pars ſignificat perfectorum vnionem charitatiuam. Et de hac Nehem. 4. Media pars iuuenum faciebat opus, & media pars parata erat ad bellum. Pars ſecunda ſignat beatorum portionẽ præmiatiuam. Et de iſta dicitur Luc. 10. Maria optimam partem elegit. Tertia pars ſignat impiorum diuiſionem diſcordatiuam, quia ſc. benè ſequitur, quod illud, quod eſt per partes, non eſt in vnum. Et ideo Zachar. 13. dicitur: Partes duæ in ea diſpergentur. Quarta vero pars ſignat iniquorum damnationem diſtributiuam, quia ſicut dicitur in Pſal. 10. Ignis, ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum.

B ¶ Vel alio modo poſſumus dicere, quod

Pars ſignat { Rerum diuiſionem,
Diſtinctam regionem,
Bonorum portionem.

¶ Dico rerum diuiſionem, & ſic totus mundus diuiditur in partes. Quia aliqui ſunt boni, aliqui ſunt mali. Pars vna obedit Deo, vna diabolo, ſicut 3. Reg. 16. de duobus regibus dicitur, quod vna pars populi ſequebatur Amri, alia pars ſequebatur Zamri.

C ¶ Dico etiam, quod ſignat locorum regionem. Et ſic inuenitur Pars

Superior, quæ eſt pars & regio beatorum,
Inferior, quæ eſt pars & regio damnatorum,
Exterior, quæ eſt pars & regio mundanorum,
Interior, quæ eſt pars & regio animarum.

De parte ſuperiori dicitur Eccl. 24. In partes Dei mei hæreditas illius. De parte inferiori dicitur Eccl. 24. Penetrabo in inferiores partes terræ. De parte exteriori poteſt dici illud Matth. 16. Venit Ieſus in partes Cæſareæ Philippi. De parte verò interiori, id eſt, de corde dicitur Eccleſiaſt. 37. quod ex corde partes quatuor oriuntur.

D ¶ Denique dico, quod pars ſignat rerum ſeu præmiorum portionem. Et ſic pro maiori parte ſumitur in ſcriptura. Et ideo circa hoc aduertendum eſt, quod in ſcriptura pars, præmium, ſeu portio accipitur, ſcilicet, pro

Temporali proſperitate,
Spirituali vtilitate,
Supernali fœlicitate,
Infernali calamitate.

¶ Primo dico, quod temporalis proſperitas eſt pars & portio peccatorum. Vnde Eccl. 2. Non prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur, & hanc ratus ſum eſſe partem meam, ſi vterer labore meo. Iſti figurantur in tribu Ruben & Gad, & dimidia tribu Manaſſæ, qui partem ſuam trans Iordanem acceperunt, & in terra promiſſionis nihil penitus poſſederunt, ſicut dicitur Num. 34. Quia ſc. mali in via iſta partem & portionem ſuam accipiunt in bonis terrenis, dicentes illud Sapi. 2. Fruamur bonis, quæ ſunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter &c. Hæc eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors noſtra, ita quod nihil habebunt in terra promiſſionis, id eſt, bonis æternis, ita quod ipſi ſatis poſſunt dicere illud Nehem. 2. Non eſt nobis pars in Hieruſalem.

¶ Secundo dico, quod ſpiritualis vtilitas eſt pars & portio deuotorum. E Viri enim deuoti & ſancti non habent partem in hoc mundo, nec in bonis eius, ſed ſolum bona ſpiritualia, gratias, ſcientias, & virtutes pro parte & portione huius vitæ accipiunt, & de bonis temporalibus vltra neceſſaria nihil volunt. Figurati in Leuitis, quibus noluit Deus dare partem inter filios Iſrael, dicens Num. 28. In terra filiorum Iſrael nihil poſſidebitis, nec habebitis partem in terra eorum. Ergo pars & hæreditas tua in medio filiorum Iſrael. Et ideo Dauid in perſona cuiuslibet ſancti dicebat in Pſalm. 10. Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei tu es, qui reſtitues hæreditatem meam mihi.

¶ Tertio dico, quod æternalis fœlicitas eſt pars & portio beatorum. F Iſti figurantur in filijs Iſrael, qui quamuis in Meſopotamia, in Ægypto, & in deſerto multis annis peregrinarentur, ibi tamen nec partem, nec hæreditatem, nec portionem hæreditariam acceperunt, ſed terram promiſſionis expectauerunt, quam tandem pro parte & portione hæreditaria poſſederunt, quia ſc. ſancti in deſerto huius mundi noluerunt partem ſuam, quinimò pœnas & labores in patientia ſuſtinuerunt, quouſque ad terram promiſſionis æternæ venerunt, vbi pro parte & portione regnum perpetuum acceperunt. Heſter 5. Si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. Iſti enim fecerunt bonum cambium, dimittendo

Partem { Modicam pro magna,
Tranſitoriam pro æterna,
Laborioſam pro quieta.

Et ideo iſti figurantur in Maria, quæ meliorem partem elegiſſe dicitur, & ad pedes Domini conſediſſe, ſicut dicitur Luc. 10. Dominus enim ipſemet eſt portio beatorum, ipſum enim habentes, iſto ſolo & vnico ſunt contenti. Pſalm. Pars mea Deus in æternum. Damnati verò non ſic poſſunt dicere, quia iſti partem non habent in Deo. Partem enim per baptiſmum in eo habuerunt, ſed ipſam cum temporalibus commutauerunt, vel per peccata ludendo cum diabolo perdiderunt. Et ideo modo iſti poſſunt dicere illud 2. Regum 20. Non eſt nobis pars in Dauid, nec hæreditas in filio Iſai.

¶ Quarto verò dico, quod æternalis calamitas eſt pars & portio damnatorum, G de quibus Eccle. 41. Væ vobis viri impij, quia ſi mortui fueritis, in maledictione erit pars veſtra. Iſti enim partẽ ſuam de bonis gratiæ & gloriæ, cum parte mundanæ opulentiæ & æternæ peſtilentiæ permutauerunt. Iob 20. Hæc eſt pars hominis impij à Deo: & Iob 24. Maledicta ſit pars eius in terra, non ambulet per viam vinearum. Iſta ergo de parte temporali, ſpirituali, ſupernali, & infernali ſufficiant. Vide ſupra de Hæreditate, & infra de Portione.

Particeps. Participatio. Nota, quod particeps dicitur quaſi A partem capiens, quia ſcil. particeps eſt ille, qui cum altero communicat, & qui cum ſocio ſuo partem accipit de commodo, vel de damno. Ergo

Particeps eſt nomen { Charitatis & ſocietatis,
Vnitatis & concorditatis,
Rationalitatis & vtilitatis.

Et ſic poſſumus dicere, quòd participare pertinet ad bonos, qui ſc. inuicem per charitatem ſunt ſociati, & ad pœnas præſentis vitæ & gaudia futuræ ſunt per charitatis participium combinati. Apocalypſ. 1. Ego Ioannes frater veſter, ſocius & particeps in tribulatione & regno.

¶ Vbi aduerte, quod viri iuſti & perfecti debent participare, ſ. B

Cum { Deo per gratiam & deuotionẽ (Ego, inquit, Ioannes.)
Proximo per amorem & dilectionem (Frater veſter, ſocius & particeps.)
Mundo per laborem & afflictionem (In tribulatione.)
Cœlo per gloriam & promotionem (Et regno.)

¶ Participemus ergo cum Deo per gratiam & deuotionẽ. Sicut enim extrema non participant ſibi inuicem, niſi per medium: ſic nec Deus nec homo, niſi per gratiæ copulam & conglutinũ. Gratia enim eſt illud medium, per quod homo Deo participat & aſſociatur, quia ſcilic. ſine iſto homo peccator conſtituitur, & ſic cum Deo non participat, ſed ab eo potius elongatur. 2. Corint. 6. Quæ autem participatio iuſtitiæ cum iniquitate? q. d. nulla. Et ideo debemus eſſe Ioannes, qui interpretatur, in quo eſt gratia,

gratia, quia etiam de Ioanne dicitur Luc. 1. quod gratia Dei erat cum illo, vt sic Christi participes esse possimus, vt sic quilibet possit dicere illud Heb. 3. Participes Christi effecti sum*. Et Heb. 6. Participes facti sunt Spiritus sancti.

C ¶ Item participemus cum proximo per amorem & charitatē. Fratar inquit & socius, quia sicut in quolibet signo cœlesti plures planetæ qualitates suas inuicem participant, sic cum boni in signo & in regione ecclesiæ conuersentur, necesse est quod bona sua per charitatem sibi inuicem communicent, vt sic quilibet dicat illud Psal. 118. Particeps ego sum omnium timentium te.

D ¶ Item participemus cum mundo per pœnam & afflictionē. In tribulatione inquit. Quia scilicet mercator non potest participare in honore, nisi prius particeps fuerit in labore & aduersitate, quia sicut dicitur Actor. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Vnde Heb. 12. dicitur, quod non est filius, quem non corripiat pater eius, & quod disciplinæ participes facti sunt omnes filij.

E ¶ Item quarto participemus cū cœlo per fœlicitatis adeptionem, quia scilicet nos, qui per gratiam eius filij eramus, participes nos efficiat regni sui. Regno, inquit. Heb. 3. Fratres sancti, vocationis cœlestis participes. Sic ergo patet quo modo particeps sumitur in bono. Multo amplius posset dilatari, sed propter defectum auctoritatum omitto.

F ¶ In malo vero nota, quod quidam sunt

Participes cum
- Diabolo per idololatriam,
- Mundo per auaritiam,
- Carne per immunditiam.

¶ Dico ergo, quod quidam participant cum diabolo per idololatriam. Isti sunt hæretici & sacrilegi, qui cum excommunicato diabolo participant, & tamen hac vita excommunicati sunt, & ab Ecclesia Paradisi finaliter exclusi erunt. Esa. 44. Sculptile, inquit, conflauit ad nihil vtile, omnes participes eius confundantur.

G ¶ Item quidam participant cum mundo per auaritiam, de quibus dicitur 2. Parali. 20. quod rex Iuda & rex Israel participes fuerunt ad faciendum naues, quæ irent in Tharsis, vnde deferebatur aurum & argentum & ebur, sicut dicitur 2. Parali. 9.

H ¶ Item quidam participant cum carne per immunditiam, contra illud Apocalyps. 18. Exite de eo populus meus, & ne participes sitis delitiarum (alias delictorum) eius &c. Vide infra de Societate.

A Parum. Paruus. Paruitas. Paruulus.

Nota, quod paruitas potest accipi in bono & in malo. In bono enim signat humilitatis profectum. In malo vero designat vtilitatis defectum. Nota ergo, quod in scriptura inuenitur Paruitas

Virtualis humilitatis,
Temporalis vtilitatis,
Naturalis necessitatis,
Cordialis iniquitatis.

De paruitate virtualis humilitatis dicitur 3. Reg. 18. Ecce nubecula parua quasi vestigium hominis ascendebat de mari. De paruitate temporalis vtilitatis seu facultatis dicitur Prou. 15. Melius est parum cum timore Dei, quàm thesauri magni & insatiabiles. Et ista est paruitas seu tenuitas temporalium, quæ figuratur in illa tunica Samuelis, de qua dicitur 1. Reg. 2. quod tunicam paruam faciebat ei mater sua. Et merito, quia sicut dicitur Prou. 16. Melius est parum cum iustitia, quàm multi fructus cum iniquitate. De paruitate vero naturalis necessitatis, qua sc. paruuli sumus, imperfecti & debiles, quamdiu viuimus in hoc mundo, potest dici illud Nehemi. 7. Est ciuitas lata & grandis, & populus paruus in medio eius. De paruitate vero criminalis iniquitatis, qua peccatores dicuntur parui, pro eo quod nullam virtutū quantitatem & crementum habent, dicitur 4. Reg. 2. quod pueri parui egressi de ciuitate deridebant Helisæum, propter quod fuerunt ab vrsis continuò occisi. Quia pro certo illi, qui sunt parui & pueri, id est, cæteris imperfectiores, solent Helisæum, id est, viros sanctos fortius deridere, & ideo merentur ab vrsis rugientibus, id est, a dæmonibus deuorari. Et ideo bene docet Apostolus 1. Corint. 14. Nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote.

B ¶ Vt ergo de paruulo aliquid dicamus, nota, quod paruulus in scriptura

Quandoque signat viros
- Humiles,
- Imbecilles,
- Virtuosos,
- Vitiosos.

Paruulus igitur signat virum iustum, humilem sc. & perfectum, qui sc. in oculis suis paruulus est, & qui per præsumptionem de se nō cogitat quicquā magni. Vt sic qlibet vir pfectus dicat illud 3. Reg. 3. Ego sum puer & paruulus. Et aduerte, q̄ sicut pueri solēt

Attentius seruari,
Decentius mundari,
Libentius amari.

Sic pro certo illi, qui sunt humiles & perfecti,

Attentius à Deo seruantur,
Decentius à Deo mundantur,
Libentius à Deo amantur.

Propter
- Primum habent permanentiæ firmitatem, ideo dicitur (Ego sum.)
- Secundum habent innocentiæ puritatem, ideo dicitur (Puer.)
- Tertium habent complacentiæ charitatem, ideo dicitur (Paruulus.)

C ¶ Dicamus ergo, quod isti paruuli spirituales, scilicet,

Viri humiles sunt
- In bono permanentiores,
- A culpa innocentiores,
- Omnibus complacentiores.

¶ Primò ergo dico, quod isti sunt in bono permanentiores, quod ostenditur, cum dicitur (Ego sum.) Nam sicut videmus, quod paruuli a parentibus cum magna diligentia seruantur, propter quod faciliter non læduntur; paruulis etiam tutor adhibetur, ne eorum patrimonium dissipetur, paruuli etiam semper in imo sedent, nec faciliter alta ascendunt, propter quod minus cadere comprobantur: sic proculdubio viri humiles & deuoti, qui scil. de sua virtute nihil præsumunt, sed qui se totos Deo & eius protectioni committunt, ab ipso diligentius manu tenentur, & patrimonium virtutum ipsorum ab ipso Deo melius tuetur, propter quod minus à tentationibus læduntur, & in statu gratiæ perseuerant stabilius, & morantur. (Ego sum, inquit.) quasi dicat: Ego non deficio, ego sum, & perseuero. Psal. 114. Custodiens paruulos Dominus, humiliatus sum, & liberauit me. Et nota, quod dicitur, Custodiens, quia sicut pueri custodiuntur in locis obscuris & secretis, ne forte nimia claritas lædat aut disgreget visum eorum. Custodiūtur etiam in locis infimis, ne forte de alto cadentes incurrant periculum. Custodiuntur insuper cum rebus preciosis, quia sc. teste Dioscoride, Melchites lapis circa cunas puerorū positus solet eos a noxijs casib. custodire. Hebenum lignum etiam solet ad puerorum cunas suffragari, vt dicit Plin. Sic Dominus in obscuritate paupertatis paruulos suos custodit, ne claritas mundanæ prosperitatis eos lædere possit. In loco etiam infimo, id est, in paruo statu eos communiter tenet & ponit. Lapidem etiam preciosum Melchitem, qui dicitur a melle, id est, dulcedinem deuotionis eis apponit, & lignum hebenum preciosum, id est, ligni crucis memoriam eis vndique circumponit, nam per ista quatuor, sc. per obscuritatem paupertatis & aduersitatis, per infirmitatem depressionis & humilitatis, per lapidem Melchitē gratiæ & deuotionis, per lignū hebenum, id est, per crucem & memoriam dominicæ passionis, paruuli Christi, a casu superbiæ, & à nocumento peccati custodiuntur, & in statu gratiæ perseuerare diutius comprobantur. (Ego sum, inquit.) Hier. 1. Puer ego sum, quia sc. sicut poli in cœlo stellæ sunt minimæ, quæ etiam vix apparent, & tamen sunt stellæ stabilissimæ, quia soli duo poli non mouentur omnibus stellis circummotis, sic breuiter in cœlo ecclesiæ illi, qui sunt per humilitatem minores, sunt in perseuerando stabiliores. Vnde Matth. 18. Aduocans Iesus paruulum, statuit eum. Statuere enim stabilitatem denotat firmitatis. Isti ergo paruuli sunt in bono permanentiores.

D ¶ Secundo dico, quod spirituales paruuli sunt à culpa innocentiores. Et hoc ostenditur, cum dictū est (Puer) quia puer, qui dicitur quasi purus aer, puritatem innocentiæ designat. Sicut .n. paruuli a suis nutricibus solent diligenter mundari, paruuli etiā sine macula & sine malitia solent esse: sic viri perfecti à nutrice sua, i. a Deo solēt in munditia innocentiæ custodiri, & ab omni malitia expiari. Vnde 1. Cor. 14. Nolite pueri effici sensib. sed malitia paruuli estote. Puer ergo debet esse, i. purus & innocēs. 1. Paral. 22. Salomon filius meus puer paruulus est. Et aduertamus, q̄ vir sanctus & innocens potest dici puer multiplici ratione. Nā

Puer est naturaliter
- Pulcher & speciosus,
- Benignus & amorosus,
- Lætus & gaudiosus,
- Flebilis & lacrymosus,
- Clarè videns & luminosus,
- Mobilis & curiosus,
- Humilis & obsequiosus,
- Modico contentus & non ambitiosus,
- Verecundus & timorosus,
- Liberalis & gratiosus,
- Crescens & non desidiosus,
- Innocens & non malitiosus.

Istæ enim sunt duodecim conditiones bonorum puerorum & paruulorum. Et proculdubio tales pueri sunt viri sancti, quia pro certo isti sunt pulchri & speciosi per mundam & honestam cōuersationē. Vn̄ isti sūt illi pueri de semine regio, in quib. nulla

erat

erat macula,de quibus loquitur Dan.1. Vnde Iudic. 13. De Samsone dicitur.Erat puer Nazaræus domini ab infantia. Nazaræus autem floridus interpretatur. ¶Item isti ſunt benigni & amoroſi per charitatem & dilectionem. Puer enim ratione ſanguinis purioris & feruentioris faciliter diligit & feruenter, & ratione paucitatis choleræ parum aut nihil odit, nec profunde iraſcitur cōtra quenquam. Sic quia ſancti abundāt in ſanguine gratiæ, vel in memoria ſanguinis Christi, valde ſunt ſpiritualiter amoroſi, quia omni odio prætermiſſo ipſi inimicos diligunt & amicos. Isti enim ad modum pueri non faciunt differentiam in perſonis, quia ſcilicet ita diligunt diuitem ſicut pauperem, extraneum ſicut vicinum, omnibus enim per charitatem ſe aſſociant, & omnes diligunt & frequentant. Lucæ 11. Pueri mei mecum ſunt in cubili. Et ideo quilibet poteſt dicere de quolibet tali puero. Paruulus natus eſt nobis,& filius datus eſt nobis Eſa.9. ¶Item isti ſunt læti & gaudioſi per ſpem & conſolationem. Naturaliter enim pueri volunt ridere,ludere,pariter & cantare, quod vtique facit puritas ſanguinis,qui facit hominem eſſe lætum. Quia pro certo viri iuſti ſpiritualiter ſunt læti per ſpem & conſolationem & per gratiarum actionem ludere & canere ſemper volūt 2.Reg. 2.cap. Surgant pueri,& ludant coram nobis. Ideo dicitur in Pſal. 112. Laudate pueri dominum,laudate nomen domini. Quia etiā dicitur Matthæi 21. Pueri Hebræorum laudantes dominum clamabant, oſanna. ¶Item isti ſunt flebiles & lacrymoſi per dolorem & compunctionem. Puer enim facillime lacrymatur, quod facit abundantia humorum in cerebro pueri. Quia pro certo viri iuſti qui in humore gratiæ & deuotionis abundant, ſolent per compunctionem & etiam per compaſſionem faciliter lacrymari. Ruth 2. Bibe aquas de quibus pueri biberunt. Puer enim naſcitur plorando,& vocem lacrymabilem emittendo. Et ſic lacrymari videbatur ille qui dicebat Hierem.1. A,a,a, Domine Deus,neſcio loqui,quia puer ego ſum. ¶Item isti ſunt clare videntes & luminoſi per fidem & diſcretionem. Puer enim multo limpidius videt quam ſenex. Et ideo isti ſpirituales pueri viſum diſcretionis habent clarum, quia ſcilicet bene vident illa quæ pertinent ad ſalutem. Sap.8. Puer eram ingenioſus. Et 2.Reg.13. Eleuauit puer ſpeculator oculos. ¶Item isti ſunt mobiles & curioſi per bonam & diligentem operationem. Sicut enim pueri vix poſſunt ſtare in vno loco, imo continue ſunt in motu, ſic iuſti à motu bonorum operum non quieſcunt, imo continue ſunt in aliquo bono actu. Neemiæ 5. Omnes pueri mei congregati ad opus erant. ¶Item isti ſunt humiles & obſequioſi per obedientiam & ſubiectionem. Bonus enim puer libenter obſequitur & miniſtrat,de ſui enim natura ſubeſſe debet, & maioribus obedire. 1.Reg.2. Samuel autem miniſtrabat, puer accinctus ephot. ¶Item isti ſunt contenti modico, non ambitioſi ad temporaliū abundantiam & apparatum. Puer enim de mundi temporalibus parum curat, ſic nec isti. Vnde Gen. 41. Erat ibi puer Hebræus. Hebræus enim interpretatur tranſitus, quia ſcilicet ſancti non faciunt niſi tranſire per temporalia, non figentes ibi pedem affectus. ¶Item isti ſunt reuerentes & timoroſi per diuinæ maieſtatis honorationem, quia ſcilicet ipſi timent dominum & alia quæ timenda ſunt. Iudicum 8. Timebat, quia puer adhuc erat. ¶Item isti ſunt liberales & gratioſi per beneficiorum largitionem, quia ſcilicet iuſti more pueri libenter dant alijs quod habent, ſua ſibi per auaritiam non reſeruant, nec conſiderant valorem rerum,ſed indigentiam perſonarum. Ioan.6. Eſt puer vnus hic qui habet quinque panes hordaceos. Et Gene.36. dicitur. Ioſeph paſcebat gregem patris ſui adhuc puer. ¶Item isti ſunt creſcentes & virtuoſi per bonum profectum & virtutum continuationem, quia ſcilicet ſicut pueri continue creſcunt & augmentantur quouſque veniant ad naturæ complementum: ſic ſancti & iuſti non ceſſant in virtutibus creſcere, quouſque ad complementum vitæ æternæ valeant peruenire. Luc. 1. Puer autem creſcebat,& confortabatur ſpiritu ſancto. ¶Item isti ſunt innocentes non malitioſi per omnis iniquitatis abdicationem, quia ſcilicet pueri neſciunt malitias cogitare, & iniurias recordari, nec opprobria vindicare. Vnde 1. Cor. 14. Nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia. Patet ergo quomodo ſancti dicuntur pueri, quia pro certo isti ſunt pueri Dei,quod patet, quia ipſos in hoc ſæculo adamauit, caſtigauit & inuitauit. Adamauit dico, Oſeæ 11. Puer Iſrael,& dilexi eum. ¶Item caſtigauit,iuxta illud Prou. 23. Noli ſubtrahere à puero diſciplinam,tu virga percuties eum, & animam illius de inferno liberabis. Ipſos etiam ad cœleſtis ſuæ hæreditatis conuiuium inuitauit. Luc. 18. Sinite pueros venire ad me,talium eſt enim regnum cœlorum.

E ¶Sed proh dolor quam pauci ſunt hodie tales, quia proculdubio multi ſunt hodie qui pueris in istis ſuis conditionibus non ſunt ſimiles, ſed ipſis in quibuſdam ſuis malis proprietatibus,ſunt conformes Nam,ſicut videmus,ſunt Pueri

Seipſos maculantes,
Plurimum ignorantes,
Penitus impotentes,
Faciliter cadentes,
Ad terram ſe tenentes,
Faciliter clamantes.

¶Sic vere mali & peccatores ſunt ſe maculantes per carnis immunditiam Ioel 3. Poſuerunt puerum in proſtibulo, & de luxurioſis filijs Heli dicitur 1.Reg. 2. quod erat peccatum puerorum grande coram domino.

¶Item ſunt ignorantes per imprudentiā Pueri enim neſciunt ſe regere, nec à periculis præcauere, nec ſibi nec alijs prouidere, ſic nec mali. Vnde Eccleſiaſticus. Væ terræ cuius rex puer eſt. Et 3.Regum 3. Ego ſum puer paruulus & ignarus.

¶Item impotentes per deſiderium, quia ſcilicet pueri non ſunt habiles ad ſuſtinendum labores, ſic nec pigri. Vnde Eſa. 40. Deficient pueri & laborabunt,Et Matthæi 8. Domine,puer meus iacet in domo paralyticus.

¶Item cadentes per inconſtantiam, quia ſcilicet ſicut puer ſæpe cadit niſi per nutricem manu teneatur, ſic inconſtantes ſæpe corruunt in peccatum. Vnde Thren.5. Pueri in ligno corruūt.

¶Item ſunt circa terram ſe tenentes per auaritiam. Auari enim corde & opere circa temporalia occupantur. Vnde de filio Ieroboam in terra ſepulto dicitur 3.Reg 14. Mortuus eſt puer, & ſepelierunt eum.

¶Item ſunt clamantes per diſcordiam & iracundiam,quia ſicut dicitur Eſaiæ 3. Tumultuabitur puer contra ſenem & ignobilis contra nobilem. Non ſic ergo chariſſimi non ſumus tales mali pueri, ſed talem pueritiam dimittamus exemplo Heliæ, qui iturus in deſertum,miſit puerum ſuum in Iudæam, quod interpretatur confeſſio. Ad denotandum,quod ad deſertum pœnitentiæ debemus fugere,& in confeſſione noſtra malam pueritiā dimittere. Et ſic erimus pueri innocentes & puri, quod eſt ſecūdum membrum auctoritatis. Oſtenditur ergo quod illi qui ſpiritualiter volunt eſſe paruuli,debent eſſe à culpa innocentiores.

¶Tertio dico,quod isti debent eſſe omnibus complacentiores,quod ſcilicet notatur in verbo paruulus. Paruuli enim ſolēt magis amari, & magis intuentibus complacere. Quia breuiter omne animal dum eſt iuuenculum & paruulum,multo magis eſt placidum & amabile,quam quādo factum eſt magnum. Sic vere illi Deo & hominibus ſunt amicabiles & placidi, qui per humilitatem ſunt paruuli. Zachariæ. Conuertam manum meā ad paruulos. Et aduerte,quod isti paruuli,id eſt,humiles à Deo præcipue diliguntur,quod patet quia iſtos ſolet F

Subtiliter illuſtrare per diſcretionem,
Benigniter inuitare per affectionem,
Salubriter adiuuare per protectionem,
Sagaciter informare per inſtructionem,
Fœliciter præmiare per ſaluationem.

¶Dico ergo,quod paruuli,id eſt,humiles à Deo ſubtiliter illuſtrantur per diſcretionem, quia pro certo illi qui ſunt humiliores, ſunt hodie ſpirituali ſapientia pleniores. Animalia enim parua,magis ſunt ſagacia & aſtuta,ſicut patet de formicis,apibus & araneis ad quorum opera humana ratio non attingit. Ideo in Pſalmis dicitur quod dominus intellectū dat paruulis. Chriſtus etiam patri regratiatur,pro eo quod ſpiritualis ſapientia paruulis reuelatur, Matt.11. & Luc.10. Cōfiteor tibi pater domine cœli & terræ qui abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Et in Pſal.18. dicitur: teſtimonium domini fidele,ſapientiam paruulis.

¶Item isti à Deo benigniter inuitantur. Sol enim faciliter trahit ad ſe paruos & leues vapores, ſic Chriſtus libenter attrahit ad ſtatum gratiæ & ad ſtatum gloriæ vapores paruos, id eſt, homines humiles & deuotos. Vnde Matt.18. dicitur. Aduocans Ieſum paruulum ſtatuit eum in medio.

¶Item isti à Deo ſalubriter liberantur. Vnde Exod.2. dicitur quod cernens filia Pharaonis paruulum in flumine vagientem, liberauit eum. Et Amos 7. Quis ſuſcitabit Iacob, quia paruulus eſt? ¶Item isti à Deo ſagaciter informantur. Vnde Eſaiæ 33. Vbi legis verba ponderans vbi doctor paruulorum? ¶Item isti à Deo fœliciter præmiantur. Vnde Matth.19. Sinite paruulos venire ad me,talium enim eſt regnum cœlorum.

¶Propter iſta ergo patet quod paruuli & humiles Deo placēt G quamuis hodie ſint qui dicuntur paruuli non propter humilitatem, ſed per virtutum omnium paucitatem, ſimiles iſtis pigmæis qui ſunt homines ita parui quod menſuram vnius cubiti nō excedunt, ita etiam quod à multis ſapientibus dubitatur vtrum dici debeant homines ſiue bruta, quia vere tales ita ſunt parui per carentiam dimenſionis virtutum, quod recte à natura hominum, id eſt, perſonarum rationabilium deuiare videntur, & brutorum, id eſt, peccatorum ſeu inſenſibilium naturam imitantur. Iſtis accidit ſicut illi militi qui dicebatur Gannaygnus qui

qui erat nepos regis Arcturi, qui cum esset miles pulcherrimus, fascinatus tamen a quadam Dea & a quodam fato statim, dum non aduerteret, factus est nanus, ita quod subito curtatis membris fuit in nanum paruulum immutatus, sicut in eius historia continetur. Sic vere multi sunt, qui quandoque sunt milites ecclesiæ militantis, ita quod ipsi sint alti per spem, lati per charitatem, profundi per humilitatem. Et sic per dimensiones virtutum ipsi valde magni inter alios inueniuntur. Iob 1. Erat vir magnus inter omnes orientales. Sed proculdubio per incantationes factorum, id est, per suggestiones dæmonum vel mulierum ita paruuli in gratijs & virtutibus fiunt, quod qui bene eos agnosceret, viderentur aliis esse nani, vt sic dicat diabolus talibus: Paruulū in gentibus dedi te, contemptibilis tu es valde.

H ¶ Et ideo notemus, quod mali paruuli, id est, peccatores sunt contemptibiles & odibiles propter multa, scilicet, quia per

Inuidiam sunt stimulati,
Stultitiam sunt obstinati,
Nequitiam sunt subiugati,
Sæuitiam erunt condemnati.

¶ Dico, quod paruuli, scilicet peccatores per inuidiam stimulantur. Vnde Iob 5. Paruulum occidit inuidia. Et de Persis, id est, dæmonibus dicitur Esa. 13. quod sagittis interficient paruulos. Isti etiam per stultitiam obstinantur. Prouerb. 14. Possidebunt paruuli stultitiam. Item isti per nequitiam subiugantur, serui enim sunt peccati. Vnde Gal. 4. Quanto tempore hæres paruulus est nihil differt a seruo. Item isti per æternam mœstitiam cōturbantur seu etiam damnantur, quia scilicet omnes tales mali paruuli æternæ miseriæ subiacebūt. Vnde Hier. 9. Ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras disperdere paruulos de foris, & iuuenes de plateis. Lupus enim quandoque capiens paruulum cum ipso ludit aliquandiu, ipsum tamen finaliter deuorat & occidit. Ita cattus de mure. Sic diabolus tales malos paruulos solet rapere per peccatum, & primo solet cum eis in vita ista ludere per prosperitatis fallacia blandimenta, finaliter tamen ipsos occidit per inferni supplicia & tormenta. Ezech. 9. Non misereamini senem, virginem & paruulos & mulieres interficere. Non sic ergo chariſſimi, non simus tales paruuli mali, sed simus pueri & paruuli, humiles atque boni. Et sic erimus vt dictum est cæteris Complacentiores, cæteris Innocentiores, cæteris Permanentiores. Et hæc de paruulo & de puero tam in bono quam in malo sufficiant &c.

A **Pascha. Phase.** Cum Pascha sit solēnitas, in qua corpus domini communiter fidelibus dispensatur, & in qua domini resurrectio celebratur, in memoriam, scilicet antiqui phase, quod apud Iudæos celebrabatur antiquitus, vbi scilicet de immolatione agni, & exitu filiorum Israel de Ægypto, & transitu domini per Ægyptum, quando occisis primogenitis Ægypiorū, viso agni sanguine filij Israel saluati sunt, fiebat memoria, & inde est, quod Pascha Græce & Phase Hebraicè, Latinè interpretatur transitus vel transmigratio, sicut etiam Exod. 12. dicitur. Est enim Phase, id est, transitus domini, possumus dicere, quod tam pascha quam phase tripliciter signat in scriptura, videlicet,

Festi dignitatem & excellentiam,
Mentis nouitatem & pœnitentiam,
Legis vetustatem & defluentiam.

¶ Dico ergo, quod per Pascha potest intelligi festiuitas digne celebrāda, videlicet istud festum dominicæ resurrectionis, quod omni anno celebratur a nobis. De qua pro certo dicere possumus, quod ista est trāsitus Domini, & transmigratio nostri. Quia sicut antiquitus in illo antiquo phase fuit immolatus agnus anniculus, qui scilicet mandatus fuit occidi & cum lactucis agrestibus manducari, per quem etiam fuit liberatus fidelis populus, scilicet filij Israel, qui scilicet mediante sanguine agni fuerunt a percutiente angelo saluati, de seruitute Ægyptia liberati, fuit desolatus hostis cū æmulis, videlicet Pharao cum exercitu, qui fuit submersus, & primogenitorum numerus, qui fuit mortuus, sic vere in isto tēpore immolatur agn⁹ anniculus p occisionē. Liberatur populus per redemptionē. Subiugatur æmulus, sc. Lucifer p damnationē. Immolatur, dico, agnus annicul⁹ seu paruulus per occisionem, quia scilicet sicut antiquitus agnus masculus & anniculus fuit mandatus occidi, & tandem a calceatis baculos tenentibus cum festinantia manducari, sic Christus in isto tempore sicut agnus purus & innocens pro salute humani generis fuit immolatus & occisus, & nunc ad edendum in sacramento altaris fuit fidelibus communicatus & datus, qui scilicet ipsum cum lactucis agrestibus contritionis debent sumere, & calceamenta quæ sunt de pellibus mortuorum, id est, exempla mortuorum sanctorum, vel etiam futuræ mortis memoriam retinere. Sicut enim dicitur Lucæ 22. Necesse erat occidi pascha.

Nam sicut dicitur 1. Cor. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus. Ipse enim fuit sacerdos & hostia, qui semet ipsum obtulit Deo patri.

¶ Et aduerte, quod ad istud festum celebrandum requirebantur principaliter tria, videlicet, B

Mundum corpus,
Feruens opus,
Debitum tempus.

Mundum dico corpus, quia scilicet mundi & non polluti debebant comedere pascha, sicut dicitur 1. Esdræ 6. Fuerunt omnes mundi ad immolandum Pascha. Feruens etiam opus quia sicut præcipitur Exod. 12. Istud debebat comedi festinanter. Debitum etiam tempus, quia scilicet sicut ibidem dicitur, istud debebat fieri luna quartadecima primo mense. Sic reuera dico quod iste agnus debet manducari, & istud sanctum sacramentum sumi, scilicet,

A personis mundis & innocentibus,
A viris deuotis atque feruentibus,
A viris honestis & relucentibus.

Habeant igitur Christum sumentes in paschate nitorem & puritatem. Vnde Ioan. 18. dicitur quod Iudæi non introierunt prætorium Pilati qui erat paganus, vt non contaminarentur, sed vt manducarent pascha. Item habeant feruorem & charitatem, quia scilicet festinanter & feru de debet sumi, & cum bonorum operum diligenti competentia quod satis innuitur Luc. 22. vbi dicitur Euntes parate nobis pascha. Ire enim sedulitatem & feruorem designat. Item habeant decorem & venustatem, quod innuitur in hoc quod istud primum pascha fiebat luna quartadecima primi mensis, quando scilicet luna clara erat & plena. Ad denotandum quod

Claritas honestæ conuersationis,
Lux fidei & veræ cognitionis,
Plenitudo bonæ operationis & complementi & perfectionis illis debet inesse qui festum istud digne voluerint celebrare.

Sic enim homo phase, id est, trāsitum domini celebrabit, in quo scilicet dominus per ipsum transiens ipsum per gratiam visitabit, & ipse postmodum de hoc mundo ad patrem & ad cœlestem gloriam pertransibit 2. Esdræ 1. Fecit Iosias pascha in Hierosolymis & immolabat phase quartadecima luna primi mensis. Expone si vis. Pater igitur quod per pascha potest intelligi præsens festiuitas digne celebranda.

C ¶ Secundo dico, quod per pascha potest intelligi gratiæ nouitas a nobis sectanda: constat enim quod in Paschate quod vltimo celebrauit Christus, lex vetus & cerimoniæ antiquæ cessauerunt, testamentum vero nouum & lex noua inceperunt, sicut ipse Christus dixit. Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. Luc. 22. Quapropter dico, quod per huiusmodi pascha potest moralis nouitas designari, quæ scilicet debet a Christi fidelibus in suis cordibus celebrari. Sicut enim videm⁹, quod pascha temporaliter celebratum, est festum

Dominicæ resurrectionis,
Catholicæ recreationis,
Hebraicæ liberationis,
Ægyptiacæ submersionis.

Sic vere dico, quod spiritualiter loquendo in nostris cordibus Christus rursus resurgere debet. Suo cibo scilicet sacramenti altaris reficere debet. Mentem seu animam a peccato liberare debet. Debet etiam culparum prorsus obliuisci, quæ scilicet sub typo Ægyptiorum & Pharaonis significantur submersi. Quia proculdubio spirituale pascha seu phase, id est, spiritualis transitus seu transmigratio ad Deum sit per gratiam in præsenti, & per gloriam in futuro, tunc a nobis celebratur idoneè, quādo Christus in nobis per pœnitentiam suscitatur, quando Chr stus a nobis per Eucharistiam manducatur, quando a seruitute peccati & diaboli mens nostra penitus liberatur, & quādo in mari amaræ pœnitentiæ populus Ægyptiacus, id est, omnis malus affectus submergitur & necatur. Et sic istud erit pascha seu phase a filijs Israel, id est, Christi fidelibus faciendum. Num. 9. Facient filij Israel phase in tempore suo, & ad deuotis mentibus celebrandū, 2. Paralip. 35. Fecit Iosias phase in Hierusalem. Quia reuera qui tale phase seu pascha in corde suo non fecerit, & qui in isto de peccato ad gratiam, de virtute in virtutem, de mundo ad patrē, & de gratia ad gloriam non transierit, damnationis proculdubio reus erit. Num. 9. Si quis Phase non fecerit, exterminabitur anima illa de populo suo quia sacrificium domino non obtulit in tempore suo. Per pascha igitur intelligitur gratiæ nouitas a nobis sectanda.

¶ Tertio

D ¶ Tertiò verò dico, quòd per pafcha feu phafe poteft intelligi legis antiquitas iuftè commutanda, quia fcil. ficut dictum eft, tunc fuit finis legis veteris, & principium nouæ, quia fc. lex antiqua per legitimam interpretationem tranfijt & migrauit in nouam. Vide fupra de Nouis. Tunc enim Chriftus fe obtulit nouum pafcha, quia ficut dictum eft, Pafcha noftrum immolatus eft Chriftus. Et tunc etiam fe offert hominibus nouum cibum, fc. in facramento altaris. Et per confequens dimittendum innuit ritum veterem vel antiquum. Iftud eft ergò phafe fecundum, ceffante primo, de quo Num. 9. dicitur: Faciant phafe menfe fecundo. Hæc igitur de phafe & pafcha fufficiant.

A **Pafcere. Pafcua. Paftor.** Quia pafcere idem eft, quod aliquod animal corporaliter reficere, hinc eft, quòd fecundum naturam diuerfarum refectionum poffumus diuerfitatem diftinguere pafcuarum. Notemus ergò, quòd eft

Pafcua quædam {
Corporalis,
Temporalis,
Pectoralis,
Spiritualis,
Virtualis,
Supernalis.

¶ Prima eft pafcua hominum immundorum, quia fc. immundi & carnales nunquam volunt pafci, nifi in pafcua delitiarum carnaliũ, fimiles porcis, qui rebus fœtidis & vilibus depafcuntur, de quo Genef. 41. Septem boues craffæ pafcebantur in locis paluftribus.

¶ Secunda eft pafcua hominum auarorum, quia fc. auari nunquam volunt pafci, nifi in temporalibus diuitijs, fimiles beftijs carnificum, quæ ad hoc primò nafcuntur, vt poftmodum occidantur. Zachar. 11. Pafce pecora occifionis quæ qui poffederant, occidebant.

¶ Tertia eft pafcua hominum difcretorum. Et ifti nunquam volunt pafci, nifi in pafcua fcientiarum, vbi fc. pectus & cor poffit per fapientiam pinguari, fimiles ouibus, quæ inter cætera animalia herbis mundiffimis volunt pafci. 1. Pet 5. Pafcite, qui in vobis eft, gregem Dei.

¶ Quarta eft pafcua hominum deuotorum. Ifti enim nunquã volunt pafci, nifi in viridario fpiritualium gratiarum, cantando cantilenam Angelorum, quam cantant continuè coram Deo, f. Deo gratias. Canti. 6. Dilectus meus defcendit in hortum fuum, vt colligat aromata, vt pafcatur in hortis.

¶ Quinta eft pafcua hominum egenorum. Ifti enim femper debēt pafci in pafcua victualium eleemofynarum, ficut dicitur Gen. 41. quòd feptem vaccæ macie confectæ pafcebantur in ipfa amnis ripa: & Efa. 14. Pafcentur primogeniti pauperum.

¶ Sexta eft pafcua hominum beatorum. Ifti enim femper pafcuntur in pafcua cœleftium eminentiarum. Eccl. 34. In pafcuis pinguibus pafcentur fuper montibus Ifrael. Igitur loquamur de bona pafcua fpirituali, & allegemus illam auctoritatem. Eze. 34. Greges pafcuntur à paftoribus. In quibus verbis aduerte, quòd ad fpiritualem pafcuam requiritur

Nexus vnitatis conuenientis,
Actus largitatis fubuenientis,
Virtus dignitatis perficientis.

Debet enim effe

In {
His, qui pafcuntur, amor & vnitas (Greges.)
Modo pafcendi, dulcor & largitas (Pafcuntur.)
Viro pafcente, valor & dignitas (A paftoribus.)

B ¶ Dico ergò primò, quòd in illis, qui pafcuntur, debet confiderari nexus vnitatis, per concordiæ ligamentum, quod oftenditur, cum dicitur (Greges.) Grex enim de fui natura fignat pluralitatem in fimul aggregatã. Animalia enim mitia & manfueta folent, fcilicet,

Gregatim viuere,
Gregatim pafci,
Gregatim manere.

Sicut patet de ouibus & bobus inter animalia greffibilia, de columbis & apibus inter volatilia, de formicis inter reptilia. In quo quidem notatur, quòd fi bene volumus pafci à Deo prædicatore vel prælato, fimul debemus effe per concordię vnitatem, & in vnum nos tenere per veræ amicitiæ charitatem. (Greges, inquit.) Vide fupra de Grege. Tales enim fic gregatim manentes, à Deo per gratiam pafcuntur, & à prælato per doctrinæ pabulum nutriuntur. Natura enim non nutrit membrum, nifi quamdiu in eodem corpore alijs eft vnitum, fi enim ab alijs diuiditur, nunquam à natura pafcitur & nutritur. Sic verè Deus illos folum pafcet pabulo, fcilic. gratiæ, gloriæ, & doctrinæ, quos cum alijs membris corporis fui aggregatos inueniet, & quos per vnitatis vinculum in grege aliorum reperiet. Gen. 37. Iofeph pafcebat gregem cum fratribus fuis adhuc puer. Quis enim, quæ à grege foli vagando diuiditur, à paftore non pafcitur, fed magis à lupis & beftijs deuoratur. In grege ergo concordiæ & charitatis oportet, quòd fimus ad hoc difpofiti, quòd iftas pafcuas fpirituales habere poffimus. 1. Reg. 17. Pafcebat feruus tuus gregem. Et ideò illi, qui à grege religionis & ecclefiæ, vel congregationis & focietatis bonæ recedunt, ficut funt hæretici, & apoftatæ, & odiofi, à Chrifto per gratiam non pafcentur, nec ab eo per gloriam nutrientur. Zacha. 11. Dixi, non pafcam vos. Debet ergo in nobis effe vnitatis & concordiæ ligamentum. (Greges, inquit.)

C ¶ Secundò dico, quòd in modo pafcendi debet confiderari largitatis & clementiæ rigamentum, quod oftenditur, cum dicitur (Pafcuntur) quod eft pluralis numeri, & præfentis temporis. Quia in hoc oftenditur, quod illi, qui pafcunt alios, debent præfentialiter cito & fine dilatione eos pafcere, & non folum vnum, imò plures. Vnde de ifta præfentia dicitur 1. Petr. 5. Pafcite, qui in vobis eft, gregem. Pafce enim & Pafcite præfentis funt temporis. Ad denotandum, quòd illi, qui habent alios pafcere per eleemofynã, vel per doctrinã, tenentur hoc ftatim & præfentialiter adimplere, contra illos, qui aut nullum pauperem volunt pafcere, aut fi pafcunt, faciunt eos per nimias dilationes languefcere. Ezech. 34. Gregem meum non pafcebatis. Pafcuntur ergò.

¶ Et nota hic, quòd D

Pauperes pafcuntur per temporalem fubuentionem,
Deuoti pafcuntur per facramentalem refectionem,
Simplices pafcuntur per exemplarem infpectionem,
Ignorantes pafcuntur per fcientialem inftructionem,
Beati pafcuntur per æternalem fruitionem.

¶ Pafcuntur ergo pauperes temporali fubuentione. Ifti funt ergo ficut paruuli pueri, qui fe non poffunt pafcere, quia non habent de quo, & ideo neceffe eft, quòd habeant nutrices, id eft, homines diuites, mifericordes & clementes, per quos pafcantur & nutriantur, & per quos temporaliter confolentur. Efai. 5. Pafcentur agni iuxta ordinem fuum. Et iftud potiffimè pertinet ad prælatos, qui fubditos tenentur temporaliter pafcere, iuxta illud Hier. 6. Pafcet vnufquifque eos, qui fub manu mea funt. Iftud tamen eft contra malos principes & prælatos, & alios malos diuites, qui .f. iftos pauperes non pafcunt, fed ab eis potius pafcuntur, in quantum per rapinas bona pauperum deprædantur, quia proculdubio hodie verificatur illud Eccl. 13. Venatio leonis onager in folitudine, fic & pafcua diuitum funt pauperes. Non fic, fed pafcantur pauperes temporali fubuentione.

¶ Item pafcuntur deuoti facramentali vel fpirituali refectione. Apes enim pafcuntur melle, fic boni gratiæ vel eucharifticæ pafcuntur dulcedine. Ideò dicitur de talibus Cantic. 2. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pafcitur inter lilia. Lilia enim fignificant virtutes, quæ funt pafcua deuotorum, quia fcilicet illic E

Quidam Pafcuntur per {
Contemplationem,
Deuotionem,
Pœnitentiam & afflictionem.

Et breuiter, ficut quodlibet animal habet aliquod nutrimentũ, quo fpecialiter vefcitur, fic omnis bonus homo habet aliquam fpecialem virtutem, qua in pafcua Ecclefiæ fpiritualiter enutritur. Pfalm. 94. Nos autem populus eius, & oues. Ita quòd Chrifto poteft dici illud Nehem. 9. Quadraginta annis pauifti eos in deferto. Vnde de volatilibus, id eft, de fpiritualibus dicitur Matt. 6. Pater vefter cœleftis pafcit illa. Quod tamen eft contra multos, qui hodie funt in Ecclefia, qui magis volunt pafci nutrimentis delitiarum carnalium, quàm pafcua gratiarum fpiritualium. Lucæ 8. Erat Grex porcorum multorum pafcentium in monte. Quia hodie proculdubio multi greges porcorum, id eft, hominum immundorum in monte ecclefiæ verfantur, qui ibi in delicijs impinguantur, Quia hodie, quod dolendum eft, ecclefia facta eft cubile draconum, & pafcua ftruthionum, ficut de Idumæa dicitur Efa. 34.

¶ Item pafcuntur fimplices exemplari infpectione, quia fcilicet ficut apes pafcuntur floribus, ita fimplices perfectorum exemplis & virtutibus. Vnde Cantic. 4. Hinnuli Capreæ gemelli pafcuntur in lilijs. Bona enim bonorum exempla, fimplicium vtilia nutrimenta funt. Sicut econuerfo mali & fuperbi pafcũtur, quando aliorum laudibus delectantur. Ofeæ 2. Ephraim pafcit ventum, & fequitur æftum. F

¶ Item dico quod ignorantes pafcuntur fcientiali inftructione. Scientia enim & doctrina funt quædam fpirituales herbæ quibus pecudes gregis dominici debent pafci. Hiere. 3. Dabo vobis paftores iuxta cor meum qui pafcent vos fcientia & doctrina. Iftud eft contra illos qui magis delectantur aures fuas pafcere fabulis, detractionibus & adulationibus, quam bonis doctrinis & inftructionibus Prou. 15. Os ftulti pafcitur imperitia. G

¶ Item pafcuntur beati æternali fruitione. Solus enim vifus & amor diuinæ effentiæ pafcit eos. Sicut enim lumẽ & colores funt pabula H

pabula oculorum, ſic lux æternæ viſionis erit paſcuã cordiũ beatorum. Delectabile enim eſt oculis videre lumen. Ideo de talibus dicitur Ezechiel 34. Paſcam eas in montibus Iſrael, in riuis & in cunctis ſedibus terræ in paſcuis vberrimis paſcam eas, & in montibus excelſis Iſrael erunt paſcuæ earum. Quia proculdubio iſti paſcentur in paſcuis vberrimis, ſcilicet, in loco

Magiſterij, quia in montibus Iſrael,
Refrigerij, quia in riuis,
Auctoritatis, quia in ſedibus,
Fertilitatis, quia in paſcuis.

Et ſic ergo patet quomodo diuerſi diuerſimode paſcũtur tam in bono quam in malo. Et ſic dico, quod in modo paſcendi bonos debet conſiderari largitatis & clementiæ rigamentum.

I ¶ Tertio dico, quod quantum ad paſcentem debet conſiderari dignitatis & potentiæ regimentum quod oſtenditur cum dicitur. Paſtoribus. Paſtor enim eſt nomen excellentię, nomen potentiæ, nomen ſapientiæ, nomen præſidentiæ, nomen prouidentiæ. Paſtor debet gregem in virtutibus excellere, ideo dicitur paſtor excellens. Paſtor debet gregi ne fugiat præſidere & reſiſtere, ſic dicetur paſtor præſidens. Paſtor debet gregem in agibilibus dirigere, ideo dicetur paſtor ſapiens. Paſtor etiam debet gregem corrigere, ne ſcilicet à ſe inuicem diuiſus diſcurrat & vagetur, ideo dicitur paſtor corripiens. Paſtor etiam debet gregi ne indigeat prouidere & proſpicere, ideo dicitur paſtor prouidens.

K ¶ Sic igitur dico, quod ſpirituales paſtores, ſcilicet prælati, quibus regendi & corrigendi gregem fidelium incumbit officiũ paſtorale, debent ex officio ſuo

Gregem { Præcellere, Protegere, Dirigere, Corrigere, Porrigere.

Debent dico gregem præcellere per vitæ eminentiam, quia quãta eſt differentia inter vitam paſtoris & inter vitam pecudum, quia ille eſt homo rationalis, iſtæ ſunt beſtiæ, tanta debet eſſe differentia inter prelatum & populum. Tantum enim debet vita ſua alios in moribus præcellere, quod ſubditi reſpectu ipſius debent pecudes apparere. Vnde Greg. in paſtorali. Tantum debet actionem populi præcedere actio præſulis, quantum diſtare ſolet à grege vita paſtoris. Caput enim multum excellit alia membra in ſenſuum viuacitate, quia ſicut caput loquitur, alia ſunt muta, caput videt, alia membra ſunt cœca, caput audit, alia ſunt ſurda, ſic vere prælatus in tantum alios in moribus præcellere tenetur quod quamuis alia membra, id eſt, ſubditi, muta ſint & cœca & ſurda, id eſt, in omnibus defectiua, ipſe tamen

Per { Prædicationem debet ſcire verba proferre, Prudentiam debet videre, Iuſtitiam debet audire.

Et ſic de excellentia ipſius poterit dominus dicere illud Ezech. 34. Suſcitabo ſuper ea paſtorem vnum ſeruum meum Dauid, ipſe paſcet ea, & ipſe erit eis in paſtorem. Iſtud enim vocabulum ſuſcitabo, iſtud vocabulum ſuper & iſtud vocabulum vnum, poteſt excellentiam denotare, ſicut patet in ſuis locis, debet ergo prælatus gregem præcellere.

L ¶ Deinde dico, quod iſti paſtores debent gregem protegere per potentiam. Paſtor enim gregem à lupis protegit & defendit, quia ſicut dicitur Ioan. 10. Bonus paſtor animam ſuam ponit pro ouibus ſuis; quia pro certo exemplo boni paſtoris Chriſti prælatus debet in caſu neceſſitatis pro grege animam ſuam ponere, & ſe lupis, id eſt, dæmonibus hæreticis & tyrannis opponere, & ſic gregem à periculis liberare, Eſaiæ 31. Fugit leo cum occurrerit ei multitudo paſtorum. Et ideo multi videntur hodie non eſſe paſtores qui ſcilicet ita ſunt remiſſi & negligentes quod oues ſuas permittũt à lupis iſtis diſſipari, diſpergi, pariter & vorari. Iſti ergo ſunt mercenarij & non paſtores, quia ſcilicet teſte domino Ioan. 10. Mercenarius & qui non eſt paſtor, viſo lupo veniente fugit quia lupis, id eſt, tyrannis ſæcularibus reſiſtere non audent, & ſic lupus rapit & diſpergit oues. Non ſic ergo, quia talis paſtor debet gregem ſuum protegere & defenſare.

M ¶ Denique dico, quod debet gregem dirigere per prudentiã. Paſtor enim habet dirigere gregem, & nunc ad paſcuam, nunc ad domum conducere. Etenim quia Grex ſeipſum neſcit regere, ideo neceſſe eſt, quod paſtor tantam prudentiam habeat, quod ipſum nouerit gubernare. Sic vere cum grex ſimplicium ſubditorum ſe neſciat gubernare, paſtor & prælatus eorum tantam prudentiam debet habere, quod ipſos poſſit debite regere, & prudenter omnibus imperare. Et ſic loquitur ſcriptura Lucæ 2. quod paſtores erant in regione eadem vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum. Ad denotandum, quod paſtores noſtri debent eſſe vigiles & prudentes. Et hoc eſt quod petebat Moyſes. Num. 27. Prouideat Dominus Deus ſpirituum omnis carnis, hominem qui ſit ſuper multitudinem hanc, & poſſit intrare & exire ante eos, & educere & introducere, ne ſit populus domini ſicut oues ſine paſtore. Iſtud tamen defecit in multis modernis paſtoribus, quia pro certo magis ſunt ignorantes quam ſubditi. Et ideo magis eſſet neceſſe, quod ab ouibus regerentur, quam quod ad ouium regimen præferrentur. Iſtis loquitur ſcriptura Zach. 11. O paſtor & idolum derelinquens gregem. Et bene vocatur idolum derelinquens gregem, ſicut ſuperius in ſuo titulo eſt expreſſum, idolum enim non habet niſi apparentiam, non autem exiſtentiam, idolum etiam non habet ſcientiam neque vitam. Sic nec iſti. Ideo dicitur Hiere. 10. Stulti egerunt paſtores, dominum non quæſierunt, & ideo diſperſus eſt grex eorum. Zach. 11. etiam dicitur. Adhuc ſume tibi vaſa paſtoris ſtulti, quia ecce ego ſuſcitabo paſtorem in terra qui derelicta non viſitabit, diſperſum non quæret, & contritum non ſanabit, quod ſtat, non enutriet, ſed carnes pinguium comedet, & vngulas earum diſſoluet. Non ſic ergo, ſed habeat prælatus prudentiam, quia paſtor habet gregem dirigere.

N ¶ Inſuper dico, quod paſtor debet gregem corrigere per iuſtitiam. Paſtor enim primo ſolet ouem errantem verbo ſi poteſt reducere, & ne à grege deuiet commouere, quod ſi vocem non audiat, ſolet virgam aut baculum adhibere. Sic & prælatus primo verbo, tandem verbere debet ſubditos caſtigare, & ne errent aut deficiant, præſeruare. Micheæ 7. Paſce populum tuum in virga tua. Et ideo paſtores iſti qui alios habent corrigere, debẽt iuſti eſſe, audaces, conſtantes, potentes, & virtute alios præcellentes, dicentes Gen. 46. Viri paſtores, ſumus ſerui tui &c. Vide eam ſupra de Cura. debent enim viri eſſe paſtores, quia vir dicitur à virtute, paſtor dicitur à paſcendo, quia ſcilicet iſti debent eſſe virtuoſi ad malos corrigendum per iuſtitiam, & paſcentes, ad pauperes per clementiam nutriendum. Quod tamen eſt contra multos, qui proculdubio gregem ſubditorum, non ſolum non adiuuant per clementiam, nec etiam bene corrigunt per iuſtitiam, imo proculdubio totum deuorant per rapinam & ſæuitiam. Doech enim Idumæus potentiſſimus paſtor Saul ſacerdotes domini dicitur occidiſſe 1. Reg. 21. quia ſcilicet potentes paſtores, id eſt, prælati ſuperiores occidunt hodie ſacerdotes, id eſt, corrodunt & prædantur presbyteros inferiores. Exemplifica, ſi vis. Ideo talibus paſtoribus dicitur Hiere. 23. Væ inquit paſtoribus, qui diſperdunt & dilacerant gregem paſcuæ meæ. Non ſic, ſed debemus gregem corrigere per iuſtitiam.

O ¶ Poſtremo autem dico, quod iſti paſtores debent gregi porrigere paſcuam per clementiam. Paſtor enim dicitur à paſcendo, quia ſcilicet prælatus debet ſubditos paſcere & fouere, & pabulo ſuſtentationis temporalis, & pabulo eruditionis & prædicationis verbalis. Eccl. 18. Qui miſericordiam habet, docet & erudit ſicut paſtor gregem ſuum. Quod eſt contra multos qui optime ſciunt ſeipſos paſcere, & in delicijs enutrire, gregi autem nolunt de paſcua eleemoſynæ vel doctrinæ aliqualiter prouidere. Ideo hodie ſunt pauperes ſubditi deſolati iuxta illud Ioelis 1. Mugierunt greges armentorum, quia non eſt paſcua eis. Ideo contra tales paſtores loquitur Deus Ezech. 34. dicens ſic: Væ inquit paſtoribus qui paſcunt ſemetipſos. Et ſequitur: Lac comedebatis, & lana operiebamini. Et quod craſſum erat occidebatis, gregem autem meum non paſcebatis. Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis, quod ægrotum, non ſanaſtis, quod fractum, non alligaſtis, quod abiectum, non reduxiſtis, quod perierat, nõ quæſiſtis, & cum auſteritate & potentia imperabitis ei, & diſperſæ ſunt oues meæ, eo quod non eſſet paſtor. Ecce quomodo deſcribit Ezechiel vitam malorum paſtorum. Et proculdubio multi ſunt hodie tales, quia vere ſicut dicitur Hie. 12. Paſtores multi demoliuntur vineam domini. Non ſic chariſſimi, ſed habeant paſtores noſtri, ſcilicet,

Clementiam vt gregi porrigant,
Iuſtitiam vt gregem corrigant,
Prudentiam vt gregem dirigant,
Potentiam vt gregem protegant.
Præeminentiam vt gregem erigant.

Et ſic patet quomodo in paſcendo ſpiritualiter conſiderari debeat vt dictum eſt, ſcilicet,

In paſcente ſtatus aptitudo, quia debet eſſe (Paſtor)
In paſcendo actus promptitudo, (Paſcuntur in præſenti.)
In paſcendis nexus viciſſitudo, quia debent eſſe (greges &c.)

Et ſic igitur patet quomodo paſtor, paſcere & paſcua diuerſimode ſumuntur in ſcriptura.

A **Pater.** Nota, quod pater eſt primum principium filiorum. Dicitur enim pater ille qui filios generauit. Et ideo quia ſicut ſuperius viſum eſt plura ſunt genera filiorum, ſic ſunt plura genera patrum ſeu genitorum. Vnde nota, quod inuenitur pater

In diuinitate,
In humanitate,
In auctoritate,
In benignitate,
In iniquitate,
In carnalitate.

Eſt dico, pater in diuinitate, quia ſcilicet Deus eſt pater filij æternaliter genitiuus. Ioan. 10. Ego & pater vnum ſumus. Pater inſuper rerum omnium productiuus. Mala. 2. Pater vnus eſt omniũ noſtrum. Item eſt pater in humanitate, & eſt pater naturalis, de quo Exod. 20. Honora patrem tuum & matrem tuam. Item eſt pater in auctoritate, & ſic quilibet prælatus dicitur pater 4. Reg. 2. Pater mi, pater mi, currus Iſrael & auriga eius. Item eſt pater in benignitate. Et ſic quilibet vir pius & miſericors dicitur pater Iob 29. Pater eram pauperum, & conſolator viduarum. Item eſt pater in iniquitate. Et ſic diabolus eſt pater omnium iniquorum Ioan. 8. Vos ex patre diabolo eſtis. Item eſt pater in carnalitate, & ſic mundus qui nutrit nobis carnem noſtram miſeram, dicitur pater noſter. Vnde Ezech. 16. Generatio tua de terra Chanaam pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cæthea. ¶Et ſic patet quod in ſcriptura inuenitur Pater

Honorandus, ſcilicet Deus,
Venerandus, ſcilicet prælatus,
Diligendus, ſcilicet homo,
Negligendus, ſcilicet mundus & diabolus.

B ¶Dicamus igitur primo de Deo qui eſt pater omnium, & ſuper omnes honorandus. Quamuis enim honor debeatur omni patri, tamen quanto eſt excellentior, tanto debetur honor, & reuerentia ſibi maior; & quia Deus pater eſt excellentiſſimus, ideo debet eſſe à nobis honoratiſſimus & amantiſſimus, quia ſicut dicitur Eccle. 3. qui honorat patrem ſuum, vita viuet longiori. Et ad iſtum honorem faciendum nos inducit iſtius patris primogenitus filius Chriſtus frater noſter qui dicit Ioan. 8. Honorifico patrem meũ qui in cœlis eſt. Et breuiter iſte eſt pater noſter ſicut dicitur Hier. 31. Factus ſum Iſrael pater, & Ephraim primogenitus meus. ¶In quibus verbis aduerte, quod iſte pater noſter Deus ad modum patris naturalis ſolet nos

Sagaciter erudire, quia facit nos eſſe Iſrael, id eſt, videntes Deum,
Suauiter corrigere, quia ipſe dicitur pater, eius eſt proprium filios caſtigare, id eſt, creſcentes.
Benigniter enutrire, quia facit nos eſſe Ephraim.
Notabiliter inſignire, quia facit nos eſſe primogenitos, id eſt, hæredes.

Primum facit ſua ſcientia,
Secundum facit ſua iuſtitia,
Tertium facit ſua clementia,
Quartum facit ſua potentia.

Primum nobis dat per fidei inſtructionem (Iſrael.)
Secundum nobis dat per pœnarum inflictionem (Pater)
Tertium nobis dat per gratiæ infuſionem (Ephraim.)
Quartum nobis dat per gloriæ collationem (Primogenitus.)

¶Dico ergo, quod iſte pater ſolet ſubtiliter nos inſtruere, quia ſcilicet facit nos eſſe Iſrael, id eſt, videntes Deum, quia ſcilicet ſicut pater ſolet filios ſuos in aliquibus bonis artibus facere informari, vel in aliquibus lucratiuis ſcientijs erudiri, vt per illas poſſint acquirere ſibi lucrum, ſic Deus in ſcientia & fide vult omnes ſuos edoceri, vt ad lucrum æternæ gloriæ poſſint finaliter promoueri. Iſrael inquit, quia ſcilicet ipſe facit nos eſſe Iſrael, id eſt, videntes Deum, & illa quæ ſunt clarius intuentes. Vnde tali patri dicitur 4. Reg. 2. Pater mi, pater mi, currus Iſrael & auriga eius; vt ſic dicat quilibet ipſi Deo. Pater, venit hora, clarifica filium tuum. Ioan. 17. Iſte ergo ſolet ſubtiliter nos inſtruere, Iſrael inquit.

C ¶Item iſte ſolet nos ſuauiter corrigere, quod oſtenditur cum dicitur, pater. Pater enim poteſt dici à patior, pateris, eo quod pater propter filios ſuos multa patiatur, & eo etiam quod corrigendo filios faciat eos pati. Pater enim filium ſolet ſæpe verberare, & nunquam hilarem vultum ei oſtendere, ne forte præſumat à diſciplinæ regulis deuiare. Sic Deus multa à nobis ſuſtinet patienter, multa etiam facit nos in hoc ſæculo mala pati, & ne erremus aut præſumamus, ſolet nos verberibus tribulationum ſubijcere, vultum hilaris proſperitatis à nobis abſcondere, & nos ſub diſciplinæ regula ſubiugare. Vnde Heb. 12. Flagellat Deus omnem filium quem recipit. Facit nos in diſciplina perſeuerare. Quis enim eſt filius quem non corripiat pater ſuus? Et Prouer. 1. dicitur. Audi fili mi diſciplinam patris. Et ideo illi qui in hoc ſæculo tribulationes non patiuntur, nec quando peccant à Deo corriguntur non ſe debent iſtius patris filios reputare, imo ſe poſſunt degeneres & impios æſtimare, quia ſicut dicitur Prou. 3. Quem diligit dominus corripit, & quaſi pater in filio complacet ſibi. Iſte ergo ſolet ſuauiter corrigere, quia ſcilic. diuina correctio vel tribulatio quam infert bonis, paterna eſt non effrænata. Vnde Sap. 11. vbi de bonis & malis loquitur dicit ſic. Hos inquit tanquam pater monens probaſti, illos autem tanquam durus rex interrogans condemnaſti. Solet ergo Deus ſuauiter nos corrigere.

D ¶Item iſte ſolet benigniter nos reficere, & hoc oſtenditur cũ dicitur Ephraim, quod interpretatur creſcens ſeu fertilis. Quia ſcilicet ſicut pater habet filios nutrire & fouere, & ſic ideo dicitur pater à paſcendo, ſic Deus fideles ſuos gratijs & virtutibus paſcit, & eos in bono creſcere & augmentari facit, & etiam ipſos bonis temporalibus reficit atque nutrit. Matthæ. 6. Conſiderate volatilia cœli, non laborant neque nent, & pater veſter cœleſtis paſcit ea. Ephraim iſ ſuit. Oſe. 12. Dixit Ephraim, dives effectus ſum. Pater enim naturaliter magis diligit illum filium, qui ei aſſimilatur, & ei lautius prouidet, & ſuccurrit. Sic vere Deus bonos, qui ei ſunt ſimiles in moribus, ſolet diligere, & de gratijs, & virtutibus prouidere. Vnde de Beniamin dicitur Gen. 44. Pater verò tenere diligit eum. Quia breuiter de quolibet dicit Chriſtus Ioan 14. Pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, &c. Et merito, quia pro certo iſte eſt pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra 2. Cor. 1. Iſte ergo ſolet benigniter nos reficere.

E ¶Item iſte ſolet nobiliter nos præficere, quod oſtenditur, cũ dicitur. Primogenitus meus. Sicut enim pater filium ſuum poſtquam ablactatus fuerit, ſolet ad menſam ſuam admittere, ſic Deus, poſtquam à lacte mundanæ proſperitatis ablactati fuerimus, & diuiſi, ad menſam paradiſi admittet, & honorem cœleſtis gloriæ nobis conferet, & concedet. Primogenitus inquit Ad primogenitum enim de iure deuoluitur hæreditas paterna. Et ideo Chriſtus illos primogenitos facit, quibus dabitur fœlicitas æterna. Et de hoc Gen. 46. dicitur. Hic eſt primogenitus, pone dexteram tuam ſuper caput eius. Sic igitur oſtenſum eſt, quomodo Deus dicitur eſſe pater, videlicet,

Quia dat gloriæ hæreditatem,
Quia dat gratiæ fertilitatem,
Quia dat iuſtitiæ ſeueritatem,
Quia dat ſcientiæ ſubtilitatem.

Et ſic dico, quod propter iſtas quatuor rationes Deus eſt pater præ omnibus honorandus.

F ¶Secundo principaliter dico, quod eſt vnus pater, qui eſt ab omnibus venerandus. Et ſic pater idem eſt, quod prælatus, vel quilibet prædicator, vel ſcientificus, vel etiam quilibet vir miſericors, aut benignus, & potiſſime pater dicitur homo ſenex. Et ſic dicitur 2. Mach. 14. de Razia quod præ affectu pater Iudæorũ appellabatur. Et ideo breuiter de prælatis, & viris perfectis poteſt dici illud Ioan. 6. Patres veſtri manducauerũt manna in deſerto, & mortui ſunt.

¶Vbi aduerte, quod iſti patres fuerunt, ſcilicet,

Charitatis facculis inflammati, quia patres,
Æquitatis regulis adæquati, quia veſtri,
Compaſſionis riuulis honeſtati, quia manducauerunt,
Afflictionis ferulis caſtigati, quia in deſerto.

¶Dico ergo, quod iſti charitatis facculis inflammantur, quod notatur in verbo patres. Pater enim filium valde diligit, ipſumque fouet, nutrit, inſtruit, & erudit. Et ideo pater paſcendo dicitur, quia ſcilicet filij per patrem paſcuntur, & corporaliter, quouſque magni fuerint, nutriuntur, quia ſicut dicitur Ioan. 5. Pater enim diligit filium. Sic vere prælatus filios, id eſt, ſubditos debet diligere, & pabulo ſcientiæ, & eleemoſynæ ipſos paſcere, & nutrire. Ioan. 16. Ipſe enim pater amat vos. Quod tamen eſt contra multos, qui filios ſuos, id eſt, ſubditos non diligunt, ſed per rapinas, & exactiones ipſos deuorant, & affligunt Hier. 31. Patres veſtri comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt. Iſtud etiam de alijs patribus videmus, id eſt, de viris ſenibus, & honeſtis, qui debent eſſe patres iuuenum, & maxime in religione, qui tamen per detractionem ipſos deuorant, & corrodunt. Quia hodie communiter vitium detractionis plus abũdat in ſenibus, quam iuuenibus, & magis in illis, qui ex ſtatus perfectio-

perfectione, vel professione deberent esse patres aliorum, quam in alijs. Vnde Ezech.5. Patres comedent filios in medio tui, & filij comedēt patres suos &c. Non sic ergo, sed simus boni patres, & prælati, quia pro certo, vt dictum est, charitatis faculis inflāmantur. Patres inquit. Vnde illud Gen.44. Pater vero tenere diligit eum.

G ¶ Deinde dico, quod isti æquitatis regulis ordinantur, quod ostenditur, cum dicit, vestri. Istud enim pronomen vestri signat communitatem, & quandam inter plures homines æquitatem, quia scilicet sicut plures possunt esse filij, qui tantum vnicum habent patrem, quia scilicet pater æqualiter se habet ad omnes filios, ita enim est pater magni sicut parui, albi sicut nigri, sic prælatus debet ad omnes subditos æqualiter se habere, & per æquitatis regulam se æqualem omnibus exhibere. Sap.6. Æqualiter est ei cura de omnibus. Ita quod prælatus non debet dici pater tuus, nec pater suus per aliquem spiritualem affectum, sed pater noster secundum communem charitatis, & æquitatis aspectum. Malach.2. Pater vnus est omnium nostrum. Vester inquit. Vnde Ecclesiast. 44. Laudemus viros gloriosos patres nostros. Istud tamen non est hodie in multis, qui scilicet non sunt patres nostri in generali, sed sunt patres illius, & illius in speciali; quia scilicet affectio eorum nō est per iustitiæ regulam adæquata, sed magis per acceptionis vitium deprauata. Vide supra de Acceptione. Non sic boni patres, quia proculdubio isti æquitatis regulis adæquantur.

H ¶ Denique dico, quod isti compassionis riuulis humectātur, quod ostenditur cum dicitur, quod ipsi manducauerunt manna. Manna enim, quod erat cibus dulcissimus, & delicatissimus dulcedinem compassionis designat, quia scilicet sicut filio delinquenti, vel etiam indigenti solet pater indulgere, sicut de patre, & filio prodigo exemplum habemus Luc. 15. sic pro certo prælatus, vel vir perfectus manna debet manducare, id est, dulcedinem compassionis incorporatam habere, per quam scilicet faciliter indulgeat delinquentibus, & libenter subueniat indigentibus Psalm. Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se. Et ideo manna in vrna aurea cum virga, & tabulis legis fuit in arca posita, sicut dicitur Exod.16. Ad denotandum, quod prælatus non solum debet habere tabulas scientiæ, & discretionis, & virgam iustitiæ, & correctionis, imo etiam tenetur habere manna dulcoris & compassionis Exod.16. Sume vas vnum, & pone ibi man. Et nota, quod prælatus debet esse compatiens, scilicet,

Delictis ignoscendo,
Pauperes nutriendo,
Inscios instruendo.

¶ Dico delictis ignoscendo Lucæ 23. Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. ¶ Item pauperes nutriendo Luc.15. Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus. Et Iob 29. Pater eram pauperum. ¶ Item inscios instruendo Psalm. Patres vestri narrauerunt nobis Et alibi. Interroga patrem tuum, & dicet tibi; maiores tuos. & annunciabunt tibi. Prælati enim tenentur subditos suos pascere non solum corporaliter per eleemosynam, imo etiam spiritualiter per doctrinam, quia scilicet, à prælatis debemus discere, qualiter nos oporteat gubernare Hierem.9. Ipsi enim didicerunt à patribus suis. Ista tamen sunt contra multos, qui non docent filios, & subditos suos, nec verbaliter, nec exemplariter facere bonum, sed potius malum &c. Non sic boni, quia isti pascunt filios suos & scientijs, & eleemosynis, & sic bene dicitur, quod cōpassionis riuulis humectantur.

I ¶ Insuper dico, quod isti patres afflictionis ferulis castigantur, quia scilicet prælati & viri perfecti debent esse in deserto, id est, in statu pœnitentiæ & abstinentiæ, exemplo Christi, qui à diabolo tentandus intrauit in desertum. Matth. 4. Quia scilicet prælati ad quos pertinet pro subditis defendendis pugnare (iuxta illud 2.Reg.17. Pater tuus vir bellator est,) & diaboli tentationibus obuiare, debent in deserto pœnitentiæ habitare, vt sic nobis subditis dicat Dominus illud Psal.94. In deserto, vbi tentauerunt me patres vestri, probauerunt, & viderunt opera mea. Vide supra de deserto. Quod tamen est hodie contra multos tales patres, qui scilicet non volunt in pœnitentia viuere, sed magis in delicijs abundare. Hier.7. Patres succendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem ad faciendum placentas &c. Non sic ergo charissimi, sed habeant isti patres

Afflictionis pœnalitatem,
Compassionis benignitatem,
Affectionis æqualitatem,
Dilectionis integritatem.

Et sic bene verificabatur, quod patres nostri manducauerūt manna in deserto. Patet ergo, quod est quidam pater, qui est venerādus, scilicet prælatus, vel vir perfectus.

K ¶ Tertio dico principaliter, quod est quidam pater, qui est diligēdus, & iste est pater noster carnalis. Sicut enim videtur velle gloss. Ioan.8. super illud: Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite, Pater naturalis est

Honorandus, & sustentandus,
Supportandus, & defendandus,
Magnificandus, & lætificandus,
Laudandus, & imitandus.

Sed de istis omnibus vide satis supra de parentibus, & supra de filijs.

¶ Quarto vero principaliter dico, quod est quidam pater, qui L est negligendus. Et iste est

Pater noster, mundus,
Mater nostra, caro,
Frater noster, diabolus,
Filius noster, Cain,
Vxor nostra, carnalis affectio,
Soror nostra, terrenorum dilectio.

Quia sicut dicitur Luc. 14. Si quis venit ad me & non odit patrē suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, non potest esse meus discipulus Istum enim patrem debemus dimittere exemplo Apostolorum, quia sicut dicitur Matthæ. 4. Relictis retibus & patre, secuti sunt dominum. Et merito, quia sicut dicitur Matt.19. Qui reliquit patrem, aut matrem propter me, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.

Pati. Passio.

Cum agere, & pati sint proprietates annexæ cuilibet composito ex materia & forma, ita quod posse aliquid agere, se habet à parte formæ, posse aliquid pati, se habet à parte materiæ, possumus notare, quod de multis generibus passionum fit mentio in scriptura. Inuenitur enim Passio A

Naturalis,
Corporalis,
Temporalis,
Criminalis,
Æternalis.

¶ Prima est passio mortalium viatorum, & sic passio sumitur prò defectibus, quibus in via subdita est natura, sicut sunt labor, timor, dolor, amor, fames, sitis &c. Et de hoc Iacob 5. Helias erat homo similis nobis passibilis. ¶ Secunda est passio debilium infirmorum. Et sic passiones dicuntur infirmitates, sicut febris, paralysis, & similia, & de hoc dicitur Matth.17. Filius meus lunaticus est, & male patitur. ¶ Tertia est passio flebilium miserorum. Et sic mundi tribulationes, quas boni in hoc mundo sustinent, passiones dicuntur, de quibus Roma.8. Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. ¶ Quarta est passio carnalium peccatorum, quodlibet enim peccatum dicitur quædam passio. & potissime peccata carnalia dicuntur passiones. Vnde ad Romanos 1. dicit Apostolus, quod Deus tradidit carnales in passiones ignominiæ. De auaris dicitur in Psalm. Quod famem patientur vt canes, & circuibunt ciuitatem. ¶ Quinta vero est passio hominum damnatorum, de qua Sapien. 16 Propter hæc, & his similia passi sunt digne tormenta. Et Sapien.6. Potentes potenter tormenta patientur.

¶ Sed quia charissimi passiones in scriptura mundi significāt B tribulationes, vt communiter, de hoc, si placet, aliquid amplius differamus, & dicamus, quod sicut aurum, vel argentum ad hoc, quod in aliquo pulchrum vas possit transformari, & fabricari, necesse est illud multas malleationes sustinere, & pati, sic ad hoc, quod iusti possint vasa gloriæ æternę contentiua fieri, necesse est eos mundi malleationes & tribulamina sæpe pati. Vnde etiam de Christo dicitur Lucæ 9. Oportet filium hominis multa pati. Sicut enim semen nunquam fructus produceret, nisi hyemis frigora prius sustineret, (Vnde in India in regno columnæ vineæ crescunt foliceæ, & pulcherrimæ, quæ tamen nullum penitus fructum producunt, quod accidit ratione caloris continui, & quia in illis partibus nunquam viget frigus, quod possit arbores impregnare,) lignum etiam nunquam in ædificio poneretur, nisi prius cælaturas & stigmata pateretur, sic vere nullus potest fructus bonorum operum producere in præsenti, nec poni in paradisi ædificio in futuro, nisi prius multa tribulamina patiatur. In conuiuium enim diuitum non de facili intratur, imo in ingressu multæ pressuræ sustinentur, intus vero late & spatiose statur. Si ergo cœli conuiuium intrare volumus pressuras mundi pati, & sustinere debemus, quia ad istud conuiuium nullus ingreditur, qui pati pressuras ostij dedignatur. Vnde Luc. 24. Nonne oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suā? quasi dicat: Sic. In quibus verbis aduerte, quod boni patiuntur tribulationes, scilicet,

Propter { Indictum necessitatis (Oportuit)
Exemplum auctoritatis Christum pati.)
Commodum vtilitatis. (intrare in gloriam suam.)

Ista enim tria inducunt hominem ad patiendum libenter, scilicet,

Indictum maiorum,
Exemplum bonorum,
Præmium laborum.

C ¶Primo ergo dico, quod boni patiuntur propter indicti necessitatem. Passio enim tribulationum est nobis indicta à Deo & natura. Quia sicut dicit Isid. in libro soliloquiorum. Impossibile est, vt homo sit, & tribulationes non patiatur, & hoc ostenditur, quando dicitur. Oportuit. Vide supra de oportere. Vnde Luc. 17. Oportet illum multa pati, & bene dicit Oportet, quia scilicet illud oportet fieri, quod à Deo, & natura necessario est indictum. Sicut enim aliquæ sunt passiones, quæ à superioribus influentijs aliquibus infliguntur, sicut passio lunatica, & epileptica, & istas de necessitate pati oportet, quia in istis nihil aut parũ valet medicina, sic vere quia tribulationes, & labores nobis à causis superioribus scilicet a Deo, & à natura generaliter omnibus sunt indictæ, necessario oportet, quod eas patiamur, & quod per ipsas quamdiu viuimus affligamur. Oportet inquit. Matt. 10. Oportet eum multa pati à senioribus, & alligari. Et potes hic applicare quicquid volueris de fato, & de prouidentia diuina, & de prædestinatione sicut ponit Sene. lib. de prouidentia Dei. Quia breuiter de Dei dispositione sic agitur, quod nunquã transit vna dies, quin ibi homo multos dolores, & tristitias patiatur. Vnde de quodam rege narratur, quod cum quidam philosophus sibi prędicta diceret, & doceret, & ipse contrarium facere volens omnia genera solatiorum vna die habere vellet, & præcepisset, quod illa die nihil sibi triste fieret, aut diceretur, sed quod tota dies festis, & lætitijs cum omni diligentia duceretur, subito, cum esset in palatio suo in summa gloria sua, desuper affuit hirundo, quæ in oculum regis stercus calidum projciens ipsum statim vnius oculi lumine cœcum fecit. Deus enim noluit, quod iste legem suam infringeret, sed magis voluit, quod, dum contrarium præsumeret, legi forti⁹ subiaceret. Oportuit ergo. Heb. 9. Oportebat eum frequenter pati. Pati ergo oportet propter indicti necessitatem.

D ¶Secundo vero dico, quod pati debemus propter exempli auctoritatem. Christum inquit. Si enim luna, quæ est superior, obscuritatem, & eclipsim patitur, non est mirum si ista inferiora sæpe defectum luminis patiuntur, quia si illud, quod minus videtur inesse, inest, & illud, quod magis. Et ideo si Christus, & sancti tribulationem sunt passi, & per tribulationes paradisum sunt ingressi, multo fortius necesse est, quod nos, qui continue peccamus tribulamina subeamus. Si enim in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet? Luc. 23. Teste enim Apostolo Petro 1. Pet. 2. Christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Non debemus enim de passionib9 conqueri, quando regem nostrum, & caput Christum pro nobis cognoscimus tanta pati. Delicatus enim esset miles, qui de laboribus doleret, si regem, & ducem suum secum laborare, & laborẽ sustinere videret. Ideo beatus Bern. dicit, quod non decet membrum delicatum esse sub capite spineato. Et propter hoc beatus Petrus 1. Pet. 4. docet nos dicens: Christo igitur in carne passo, & vos eadem cogitatione armemini. Pati ergo oportet propter exempli auctoritatem. Sap. 18. Popularis homo regi similia passus est.

E ¶Tertio oportet pati propter præmij vtilitatẽ, quod ostenditur, cum dicitur. Et ita intrare in gloriam suam. Teste enim Grego. Consideratio præmij minuit vim flagelli, quia ergo teste Apostolo 2. Cor. 1. Si fuerimus socij passionum, erimus & consolationum. Quia si introitus æternæ gloriæ patientibus est promissus, dico, quod ad pati necessario, & voluntarie obligamur. Beati enim, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniã ipsorum est regnum cœlorum Matth. 5. Quia reuera regnum cœlorum illis solum dabitur, qui mundi tribulamina patiuntur. Ita inquit intrare in gloriam suam, quia pro certo sicut dicitur Rom. 8. Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futurã gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Nam sicut dicitur 2. Corin. 1. Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundabit consolatio, quia si socij passionum estis, ita & consolationis eritis. Sic ergo patet, quomodo sancti multa passi sunt, & nos etiam pati debemus tribulationes 2. Cor. 4. Persecutionẽ patimur & sustinemus. Et hoc propter indictam necessitatem, propter exempli auctoritatem, propter præmij vtilitatem &c. Vide infra de tribulatione, & in titulis infinitis, vbi de tribulationibus & passionibus infinita dicuntur.

A Patria.

Nota, quod est Patria
Diligenda, Negligenda, Fugienda.

Diligenda est patria superior, & cœlestis,
Negligenda est patria exterior, & terrestris,
Fugienda est patria inferior, & funesta, scilicet infernalis.

Prima est patria hominum Beatorum,
Secunda est patria hominum Viatorum,
Tertia est patria hominum Damnatorum.

Prima est patria gaudij, & honoris,
Secunda est patria tædij, & laboris,
Tertia est patria supplicij & doloris.

¶Primo ergo dico, quod est patria superior, quæ est appetenda: Illa enim est proprie patria nostra, vbi sumus perenniter permãsuri. Omnia enim diligunt patriam suam, quod etiam in animalibus, & volatilibus experimur, quæ si ad loca longinqua deferantur, ad patriam tamen, & regionem suam si possunt repatriare dicuntur, sicut de columbis in Ægypto est expertum, quod ad locum, vbi natæ sunt dicuntur reuerti, si ad loca remota ipsas contigerit transportari. Vnde etiam incolæ columbis literas sub alis ligant, quas sine dubio ad locum, vbi natæ sunt, deferũt, atque portant. De hirundinibus etiam expertum est, de ciconijs etiam, quod quamuis de patria recedant in hyeme, ad ipsam tamen reueniunt in æstate. Et quia ergo cœlum est patria nostra, à qua peccando recessimus, & à qua in hoc mundo peregrinamur, ipsam affectuosius diligamus, & ad ipsam per bona opera redeamus. Gen. 30. Dimitte me, vt reuertar in patriam meam. Teste enim Cas. super illud Psalm. 136. Super flumina Babylonis, dulcis est recordatio patriæ suæ, quæ etiam non defluit inter hostes. Ista est patria superior, quæ est appetenda.

B ¶Secundo dico, quod est patria exterior, quæ est negligenda. Et ista est mundus, qui est patria omnium mortalium. Ramus enim oleastri de sua radice in bonam oliuam insertus fertilis efficitur, & olus, & porrus de loco vbi nati sunt, ad locum alium transplantati melius crescere comprobantur. Nos ergo, qui hic in hoc mundo sterili proficere non possumus, quia sicut dicitur Ioannis 14. Propheta in patria sua honorem non habet, ad aliam patriam scilicet ad paradisum, quæ est patria angelorum, nos cordialiter transferamus, & ibi nos per firmum desiderium inferamus. Mar. 6. Egressus abijt in patriam. Et proculdubio homo non debet patriam suam nimis diligere, quia sicut dicit Hugo in didascalion. Omne solum patria est viro forti. Perfectus autẽ est, cui totus mundus exilium est. Temporaliter etiam loquendo homo melius proficit in scientia, & in alijs in aliena patria, quam in sua. Et ideo philosophi patrias proprias dimiserunt, & non magis vnam patriam, quam aliam vendicauerunt, sed totũ mundum suam patriam vocauerunt. Vnde Sene. lib. de remedijs fortuitorum dicit. Patriam meam transire non possum, omnium vna est, extra hanc nemo poni potest, nulla terra exilium est. Vbicumque enim bene est, ibi patria est. Si quis extra patriam sapiens est, peregrinatur, si stultus, exulat.

C ¶Tertio vero dico, quod est patria inferior, quæ est fugienda. Et ista est infernus. Sed de hoc vide supra, quia nihil ad præsens propter defectum auctoritatum.

Patientia.

A Nota, quod in scriptura inuenitur patientia
Diuina, & Humana.

Diuina enim patientia nihil aliud est, quam longanimitas suæ expectationis, qua scilicet ad pœnitentiam nos expectat, nolẽs malos continuo vindicare. Et de hoc Eccl. 5. Altissimus est patiẽs redditor. Humana vero patientia nihil aliud est, quam fortitudo nostræ tolerationis, qua scilicet mundi mala æquanimiter toleramus. ¶Primo ergo dico, quod est patientia Dei, quæ est admiranda. Iste enim patienter sustinet mala nostra, & tamen propter hoc non subtrahit beneficia sua. Solem enim suum facit oriri super bonos, & malos. Matth. 5. Et æqua patientia roboratus in pſenti patiẽter expectat vniuersos. Teste. n. Petro, 2. Pet. 3. Patiẽter agit apud vos nolens aliquem perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. Ipse est enim sicut elephas, qui raro irascitur, sed tamen quando prouocatus fuerit, irascitur difficiliter, & profunde, quod sibi ex natura melancholiæ contingit, quia est animal melancholicum. Melancholicus autem humor tardius accenditur, cum sit frigidus, si tamen accensus fuerit, feruet diutius. Et inde est, quod melancholicus tardius irascitur, sed cum irascitur, iram diutius seruat. Exemplum de ferro, quod multo tardius ignitur, quam lignum, ignitum tamen calorem multo diutius seruat. Quod etiam patet de aere, qui ponitur in montibus, qui citius calefit, & tamen propter suam raritatem citissime refrigescit. Grossus vero aër, qui est in vallibus, licet rarius incalescat, calefactus tamen propter suam grossitiem, calorem diutius tenet, & seruat, sicut per omnia dicit Seneca libro de naturalibus quæstionibus. Sic proculdubio charissimi Deus cum habeat substantiam impenetrabilem, atque fortem, multo magis quam humor melancholicus, vel quam ferrum, non faciliter accenditur per iracundiam, nec mouetur faciliter ad vindictam. Quia sicut dicitur Iob 35. Nunc Deus non infert furorem suum, nec vlciscitur scelus valde. Ipse est enim sicut elephas benignissimus, qui non faciliter prouocatur, quia sicut dicitur Iudith 8. Non enim sicut homo, Deus sic comminabitur, nec vt filius hominis ad iracundiam inflammabitur. Ipse est enim Deus iudex iustus, fortis, & patiens, qui nunquam irascetur per singulos dies. Psalm. 7. Veruntamen iste, cum inflammatus fuerit, calorem diu seruabit, quia Deus finaliter videns, quod sua

patientia

patientia nihil valet, solet suo mundo profunde contra peccatores irasci, & per rigorem suæ iustitiæ, & temporaliter, & æternaliter punire, & hoc ita diuturniter, quod nunquam perpetuo eis parcit. Vnde Esa. 42. Semper filius patiens fui, quasi parturiēs loquar, dissipabo, & absorbebo simul. Et sic patet quod est patiētia Dei, quæ est admiranda.

B ¶ Secundo principaliter dico, quod est patientia humana, quæ est procuranda. De ista autem dicit Tullius in rhetorica, quod patientia est virtus contumeliarum impetus æquanimiter portans. Grego. etiam lib. moral. dicit, quod patientia non est in prosperis. Ille vero patiens est, qui aduersitatibus atteritur, & tamen à rectitudine non curuatur. Sicut enim videmus, quod mercenarius seu operarius patienter sustinet diurnum laborem, & ardorem propter spem præmij, quod in sero expectat: sic & nos, qui in sero mortis præmium beatitudinis expectamus, laborem, & tribulationem æquo animo sustinere debemus. Matt. 18. patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Vnde August. super Psalm. consolando hominem in mundi tribulationibus æstuantem dicit sic. O fili quare ploras? Medicina est, non pœna, castigatio, non damnatio, noli depellere flagellum. si non vis repelli ab hæreditate, nec attendas quam pœnam subeas in flagello, sed quem locum teneas in testamento. ¶ Nota igitur quod sancti patientiam habuerunt in aduersis principaliter propter tria, videlicet, propter

Virtutis fortitudinem,
Salutis plenitudinem,
Seruitutis paucitudinem.

Ista etiam & nos debent ad patientiam mouere, scilicet,

Virtutis firmitas, & fortitudo,
Præmij largitas, & plenitudo,
Temporis breuitas, & arctitudo, vel paucitudo.

Ista enim tria faciunt homines patientes, scilicet,

Fortitudo vigoris,
Magnitudo valoris,
Paucitudo laboris.

C ¶ Igitur dico, quod hominem patientem efficit fortitudo vigoris, & firmitatis, homo enim patiens, & fortis efficitur per virtutem constantiæ, sicut de Decio exemplificat Seneca, qui cum exercitu suo patientiam in aduersitatibus habuerunt, mortem, & verbera contempserunt, & patienter pro republica mortem, & verbera sustinuerunt. Patientia enim, teste Sene. ibidem fortitudinis ramus est, & ideo qui ramum patientiæ voluerit habere, debet primo de radice fortitudinis cogitare. Est enim fortitudo, & constantia lapis, qui dicitur amatites, qui tangens vestem, vel in veste contextus incombustibilem eam facit, sicut dicit Plin. Quia pro certo, qui lapidem fortitudinis habent contextum, & annexum, solent per patientiam taliter roborari, quod igne tribulationum nequeunt prægrauari. Teste enim Seneca in prouerbijs, cuiusuis doloris remedium est patientia. Quia pro certo, qui patientiæ virtutem perfecte habuerit, inflictis doloribus non dolebit. Et hoc docet Apostolus Eph. 4. Cum patientia supportantes inuicem, quasi dicat, ita debet quilibet mala, quæ ab alijs patitur in patientia sufferre, quemadmodum vellet mala, si inferret alijs, in patientia sustineri. Et hoc est quod dicit Grego. in pastorali. Quisque inquit non tanta, quę ab altero tolerat, quanta quæ ab eo tolerantur attendat. Consideret igitur, si tanta sint sua, quæ ab alijs supportantur, quanta illa, quæ sibi ab alijs inferuntur, & ita sine dubio iniurias leuius sustinebit, quādo minora, quæ patitur quàm quæ alijs infert, esse videbit. Patet ergo, quod patientem efficit fortitudo vigoris, & stabilitatis.

D ¶ Deinde dico, quod patientem efficit magnitudo valoris, & vtilitatis. Agricola enim libenter & patienter sustinet labores agriculturę propter spem fructuum, quos expectat. Sic quia propter mundi labores, & tribulationes fructus æternæ gloriæ expectamus, ipsas pœnas patienter sustinere debemus Iaco. 5. Patientes igitur estote fratres vsq; ad aduentū domini. Ecce enim agricola expectat pretiosum fructum terræ patienter ferens, donec accipiat. Vitulus enim marinus duas pinnulas dicitur habere, quarum si dexteram capiti supposueris, ita profunde dormies, quod sectiones corporis non senties, sicut dicit Plinius. Memphitis etiam lapis est, quo distemperato cum aceto si mēbra linita fuerint, ita efficiuntur stupida, quod læsuras non sentiunt, si secantur, & dicitur memphis, eo quod in Memphi ciuitate Ægypti abundantius reperitur. Sic vere charissimi sancti dexteram prosperitatis æternæ per spem, & desiderium suo capiti supposuerunt. Memphite etiam lapide, qui interpretatur os mœroris, id est, morte, quæ omnia cum mœrore deuorat vna cum aceto, id est, cum acrimonia pœnarum inferni, se per considerationem, & memoriam liniuerunt, & sic proculdubio taliter per patientiam in domino quieuerunt, quod sectiones, & tribulationes mundi parum, aut minime senserunt. Ista enim duo ad habendum patientiam summe valent, scilicet, consideratio momentaneæ mortis & tormentorum, & spes, & affectio paradisi, & æternalium gaudiorum. Roma. 8. Si, quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus. Et ad hoc monet Apostolus Heb. 12. Per patientiam curramus ad propositum nobis certamē aspicientes in auctorem fidei, & cōsummatorem Iesum. Et Heb. 6. dicitur. Efficiamini imitatores eorum, qui fide, & patientia promissiones hæreditabunt. Patet ergo, quod patientem efficit magnitudo valoris, & vtilitatis.

E ¶ Denique dico, quod ad patientiam debet mouere paucitudo laboris, & pœnalitatis. Miles enim, & etiam operarius patiēter sustinent labores suos, quia sciunt, quod perpetuo non durabunt, & quod in sero deficient, & cessabunt. Multum enim facit ad patientiam consideratio temporis breuitatis. Vnde etiam Sene. dicit, quod mors timenda erat, si nobiscum manere posset, sed necesse est, aut quod non veniat, aut quod transeat, quasi dicat, breuia & transitoria non sunt timenda, sed magis in patientia toleranda. Et ideo dicitur Ecclesiastici 1. Vsque ad tempus sustinebit patiens, & postea redditio iucunditatis. Et Apoc. 6. dicitur. Adhuc sustinete modicum &c. Ac si diceret, patientia in tribulationibus est habenda, quia modicum tribulationes debent durare, & cito deficere, & cessare.

F ¶ Et nota hic, si vis, quod specialiter habenda est patientia, quia scilicet, ista solet

Placare Dei seueritatem,
Seruare mentis tranquillitatem,
Sedare iræ ferocitatem,
Tenere cordis humilitatem,
Habere lucri vtilitatem,
Arcere carnis agilitatem,
Implere diuinam voluntatem.

¶ Dico ergo, quod per patientiam Dei seueritatem possumus placare, quia sicut dicitur Prouerb. 25. Patientia lenietur princeps. ¶ Item mentis tranquillitatem possumus seruare. Vnde Luc. 21. In patientia vestra possidebitis animas vestras. ¶ Item iræ ferocitatem possumus sedare. Vnde Prouerb. 15. Vir iracundus suscitat rixas, qui autem patiens est, mitigat suscitatas. ¶ Item cordis humilitatem possumus tenere. Vnde Eccl. 2. Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe, & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe. ¶ Item lucri vtilitatem possumus habere. Luc. 8. Et fructum afferunt in patientia. ¶ Item carnalis carnalitatem possumus arcere. Vnde ad Titum 2. Admone senes, vt sobrij sint in fide, & dilectione, & patientia. ¶ Item diuinam voluntatem possumus implere, quia scilicet patientia nobis iniūgitur Iaco. 5. Patientes estote fratres. Et 1. Timo. 6. Sectare vero iustitiam, & pietatem, & patientiam. Et breuiter patientia est virtus, quæ magis vt communiter iniungitur in scriptura. Sic igitur patet, quomodo multis rationibus patientia est habenda, & maxime propter breuitatem fluctuum, & laborum, propter quantitatem fructuum, & donorum, propter firmitatem actuum & vigorum.

G ¶ Si vis, inuehe contra impatientes, & pone si vis, quod impatiens similis est

Bufoni, qui tactus statim inflatur,
Scorpioni, qui prouocatus statim pungit,
Campanæ, quæ pulsata statim sonat.
Vitro, quod percussum statim frangitur.

Bene ergo dicitur Prouer. 14. quod impatiens operatur stultitiā. Et 19. quod qui impatiens est, sustinebit damnum. Vide supra de Iracundia, & Discordia.

Paucitas.

A Nota, quod est

Paucitas bonorum, &
Paucitas malorum.
Prima est cupienda,
Secunda est præcauenda.

Est ergo paucitas bona. Et ista est paucitas bonorum, quæ præualet multitudini malorum. Quia sicut videmus, quod arbores domesticæ pauciores producunt fructus quam syluestres, sicut patet de pomis syluestribus, & domesticis, isti tamen pauci fructus sunt aliorum multitudine meliores. Animalia etiam domestica pauciores proferunt fœtus, quam syluestria, sicut patet de oue, quæ vt communiter non profert nisi vnum fœtum in anno, & de canicula, quæ aliquando profert decem. Isti tamen pauci fœtus domestici sunt multis alijs syluestribus præferendi, sic vere boni, & domestici viri habent quandoque paucitatem fructuum, & fœtuum temporalium bonorum, quia scilicet ipsi habent paucas diuitias, paucas delicias, paucas scientias, e conuerso vero syluestres, & mali solent istis omnibus abundare. Istud tamen verum est, quod illud modicum, & illud paucum, quod habent iusti, magis valet, & amplius est reputandum, quam illud plurimum, quod habent mali. Melius est enim modicum iusto super diuitias peccatorum multas Psal. 36. Et Prouerb. 16. Melius est

parum cum iuſtitia, quàm multi fructus cum iniquitate. Vnde etiam de diſcipulis legitur Matth. 15. quod ipſi habebant piſciculos paucos. Vel poſſumus etiam dicere de Chriſto & eccleſiaſticis, qui ſunt arbores domeſticæ, & pauciores habent hodie fructus & fœtus, quam diabolus, caro, & mundus, qui ſunt animalia ſylueſtria. Quia pro certo pauciores ſunt boni, ſc. filij, quã mali filij diaboli; hæredes regni, quàm ciues inferni. Vnde 1. Maccha. 6. dicitur, quod remanſerunt in ſanctis viri pauci. Quia breuiter, ſicut dicitur Matth. 22. Multi ſunt vocati, pauci vero electi. Chriſtus enim legitur paucos diſcipulos habuiſſe; quia proculdubio pauci ſunt hodie diſcipuli & ſerui Chriſti, multi vero obedientes & famuli diaboli Et hoc eſt, quod dicit Baruch de ſe & alijs bonis, Baruch 2. Derelicti ſumus pauci inter gentes. Et nota, quod iſti pauci, ſcilicet,

Ad credendum ſunt promptiores,
Ad operandum ſunt fortiores,
Ad Deo placendum ſunt aptiores,
Ad vitia vincendum ſunt meliores.

¶ Sunt, dico, promptiores ad Deum credendum. Matth. 8. Arcta eſt via, quæ ducit ad vitam, & pauci ingrediuntur per eam. ¶ Item fortiores ad operandum. Matth. 9. Meſſis quidem multa, operarij autem pauci. ¶ Item ſunt aptiores ad Deo placendum. Mat. 20. Pauci vero electi. ¶ Item ſunt meliores ad mala vincendum, quia ſicut dicitur 1. Reg. 14. Non eſt difficile Domino ſaluare, vel in multitudine, vel in paucis.

B ¶ Sed adhuc dico, quod eſt paucitas mala. Et de hac dicitur in Pſalm. Pauci facti ſunt, & vexati ſunt à tribulatione malorum, & dolore Paucitas enim denotat defectum & carẽtiam debiti crementi. De malis dicitur Deuter. 4. quod ipſi remanebunt pauci numero. Et ideo Hier. 29. dicitur: Nolite eſſe pauci numero ¶ Et nota, quod mali dicuntur pauci, quia habent paucitatem virtutum. Et ſic dico, quod ipſi ſunt, ſcilicet,

Pauci {
Viriliter bonum operantes,
Subtiliter verum indagantes,
Seduliter Deo famulantes,
Stabiliter malis reſiſtentes,
Sagaciter mundum dimittentes.
}

Dico ergo, quod pauci ſunt bonum operantes viriliter. Vnde illud prædictum Matth. 9. Operarij autem pauci. Et iſti ſunt pauci viri, qui ſcil. à viribus & à virtute dicuntur. De quibus dicitur Eccl. 9. Eſt ciuitas parua, & pauci viri in ea. Nehemi. 2. Viri pauci mecum. Item pauci ſunt verum indagantes ſubtiliter. Eſa. 24. Inſanient cultores, & relinquentur homines pauci, id eſt, pauci ratione vtentes. Item pauci ſunt Deo famulantes ſeduliter. 2. Paralip. 29. Sacerdotes autem pauci erant. Item pauci ſunt malis reſiſtentes ſtabiliter. 1. Macchab. 3. Quomodo poterimus pauci pugnare. Item pauci ſunt mundum contemnentes ſagaciter. Vnde Hiere. 44. Reuertentur de terra Ægypti in terram Iuda viri pauci, Et breuiter iſti poſſunt dicere illud Baruch 2. Derelicti ſunt pauci de pluribus &c. Omitto, quia materia ſterilis eſt.

A **Paupertas.** Cum paupertas nihil aliud ſit, vt communiter loquendo, quàm carentia & defectus bonorum & rerum, hinc eſt, quod ſecundum diuerſitatem bonorum & rerum poſſumus diſtinguere diuerſas paupertates. Quia ergo in natura ſunt bona quædam interiora, quædam exteriora, quædam ſuperiora, dicere poſſumus, quod eſt paupertas & carentia, ſcilicet,

Bonorum {
Interiorum,
Exteriorum,
Superiorum.
}

Prima eſt vitioſa,
Secunda eſt virtuoſa,
Tertia eſt doloroſa.

¶ Prima eſt paupertas hominum peccatorum, quia ſc. peccatores carent copia bonorum interiorum, gratiarum ſc. & virtutum. Et ſic propriè paupertas nihil aliud eſt, quam peccator. Et de hoc dicitur Apoc. 3. Dicis, inquit, quia diues ſum, & nullius egeo, & neſcis, quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cœcus, & nudus.

B ¶ Secunda eſt paupertas hominum perfectorum, quia ſc. viri perfecti non habent copiam bonorum exteriorum, quod ſi habent in re, non tamen in corde. Et de iſtis dicitur Matth. 5. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.

C ¶ Tertia eſt paupertas hominum damnatorum. Iſti enim carent copia bonorum æternorum, ſcil. affluentia gloriæ Paradiſi. & de iſtis dicitur Prouer. 10. Pauor pauperum egeſtas eorum. De hoc poteſt intelligi illud Pſal. Infirmata eſt in paupertate virtus mea, & anni mei in gemitibus. Omiſſis ergo duobus, ſc. paupertate vitioſa, quæ eſt peccatorum (quia nequiſſima paupertas in ore impij, Eccl. 13.) paupertate etiam doloroſa, quæ eſt damnatorum, dicamus aliquid de alia duplici paupertate, videlicet, de Paupertate

Spirituali, quæ eſt perfectorum,
Temporali, quæ eſt egenorum.

¶ Dicamus igitur primo de paupertate meritoria & virtuali, & ſecundo de paupertate neceſſaria & temporali. Eſt ergo paupertas virtualis & voluntaria. Et iſta eſt illa, quam Chriſtus & Apoſtoli tenuerunt, & quam tenendam profeſſoribus euangelicis dimiſerunt. Iſta autem nihil aliud eſt, quam bonorum temporalium contemptus. Et ita pauper dicitur non ſolum, qui diuitijs caret, ſed etiam qui diuitias, quas habet, contemnit & abhorret, quia ſc. homo benè poteſt diuitias habere, & nomen boni pauperis obtinere, ſicut ſunt boni prælati, qui quamuis diuitias habeant pro neceſſitatibus Eccleſiæ & pauperum, quibus præſunt, nomen tamen bonorum pauperum non amittunt; ſunt enim ſucceſſores illorum, quibus Chriſtus dicit Matthæ. 5. Beati pauperes ſpiritu, id eſt, voluntate. D

¶ Breuiter ergo paupertas in bono ſignat E

Humilitatem & dilectionem,
Aduerſitatem & afflictionem,
Innocentiam & ſimplicitatem,
Rerum contemptum & tenuitatem.

De iſta ergo virtute voluntariæ paupertatis dicamus, quod ſicut aues, quæ non congregant in horrea, neque metunt, ſed ſolum diuinæ prouidentiæ ſe ſubmittunt, ſolent ſurſum aſcendere & volare, & cœlo & cœleſtibus propinquare: ſic proculdubio illi, qui more auium à terrenorum congregationibus abſtinent, & qui in prouidentia Dei ſperant, melius ad cœleſtia per deſideria volitant, & ſurſum per contemplationem habitant, iam Deo, cœlo, & Angelis, quantum eis eſt poſſibile, ſe præſentant. Habent enim aues pennas interius vacuas & concauas, & ideo propter aeris incluſionem leuiores efficiũtur, & ſurſum facilius deferuntur. Sic proculdubio iſti, qui pennas affectionum habent vacuas per voluntariam paupertatem, concauas per occultam humilitatem, plenas aere diuinæ gratiæ per virtutum intimitatem, faciliter eleuantur ad cœleſtia amanda & contemplanda, ibique ſine difficultate leuabuntur ab ipſa finaliter obtinenda, ſicut dicitur Matth. 5. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.

¶ In quibus verbis oſtenditur, quod iſta paupertas ſpiritualis eſt habenda, ſcilicet, quia illa F

Per {
Tranquillitatem facit leuiores,
Agilitatem facit promptiores,
Fœlicitatem facit ditiores.
}

Primum probat carentia affectuum exteriorum. (Beati, inquit.)
Secundum probat potentia affectuum interiorum. (Spiritu.)
Tertium probat præſentia ſucceſſuum poſteriorum, (Regnum.)

¶ Dico ergo, quod ſpiritualis & voluntaria paupertas dat tranquillitatem exteriorem, quod oſtenditur, cum dicitur (Beati pauperes.) Pauperes dicuntur beati. Beatus enim eſt, cui nihil deficit. Cum igitur iſtis pauperibus ſufficiat ſtatus ſuus, nec in mundo ſit aliquid, quod deſiderent, cum ſolum eorum ſit deſiderium de temporalibus nil habere, vel ſaltem nil diligere vel amare bene videtur, quod paupertas iſtos facit beatos, & per cõſequens tranquillos, placidos, & quietos. Beati, inquit pauperes. Prouer. 12. Melior eſt pauper & ſufficiens ſibi, quàm glorioſus & indigens pane. Cum enim omnes mundi tribulationes, diſcordiæ, & lites propter diuitias eueniant, & iſti pauperes nec diuitias diligant, nec habeãt, neceſſe eſt, quod pacem & tranquillitatem habeant. Quia ſicut dicit Sen. In itinere obſeſſo pauperi pax eſt. Quod etiam exemplo patet. Arbores enim fructibus onuſtæ ab omnibus impetuntur. Quilibet enim vult habere de fructibus, & ideo quilibet proijcit in eam baculum ſuum aut lapidem. Sed pro certo arbor ſicca vel ſterilis à nullo impetitur, ſed in pace ab omnibus tranſeuntib. dimittitur. Quia breuiter illi, qui habent diuitias, ſemper ſunt in briga & lite; illi vero, qui ſunt ſteriles & ſicci, id eſt, pauperes, dimittuntur in pace. Et ideo dicit Seneca: Ne imparatos fortuna nos deprehendat, ſit nobis paupertas familiaris. Securius diuites erimus, ſi experti fuerimus, quam non ſit graue pauperes eſſe. Ad paupertatem enim ſua ſponte deſcendere, eſt fortunæ prælia præuenire. Beati ergo pauperes. Beati dico, quod

Interius per auaritiam non vruntur,
Exterius per controuerſiam non læduntur,
Superius per deſiderium eriguntur,
Inferius per refrigerium non ſiſtuntur.

¶ Dico, quod beati ſunt, quia per auaritiam interius non vruntur. Plus enim habet ſpiritualiter pauper de bono, beatitudine, & de tranquillitate vna die, quam diues in mille. Diues enim quanto plus habet, tanto plus per auaritiam vritur. Pauper vero dũ nihil cupit, in pace animi quietatur. Et ideo in Pſ. 67. dicitur: G

Paraſti

Parafti in dulcedine tua pauperi Deus. Quia fcilicet pauperibus pacem & dulcedinem animi præparat,quam à diuitibus tollit & feparat Pfal.Factus eft in pace locus eius. Vnde Efa. 14. Pauperes fiducialiter requiefcent.

H ¶ Item dico beati debent dici, quia per controuerfiam non læduntur. Quia ficut dictum eft,pauperes à latronum & raptorũ violentijs funt exempti,cum nihil habeant,quod amittant. Lupi enim oues infirmas exterius derelictas lædere, vel comedere non dignantur.Et ideo quia boni pauperes funt domino in hoc fæculo derelicti omni fcilicet alio folatio deftituti,à lupis,id eft, à tentationibus,à tyrannis,& raptoribus non læduntur, cum nihil habeant,quod à talibus appetatur. Pfalm. Tibi enim derelictus eft pauper, orphano tu eris adiutor. Pauperes enim qui à mundo derelinquuntur, dominus fufcipit, & à lupis mundanis & infernalibus defendit,ipfosque mifericorditer adiuuat,atque nutrit. Pullum enim, quem aquila de nido fuo eijcit, folet auis, quæ dicitur herodius,recipere,& in pullum fuum adoptare, & ipfum tãquam proprium enutrire. Quia pro certo Deus aftat ad dexterã pauperis,vt faluã faciat à perfequentibus animã fuam.

I ¶ Item beati dicuntur pauperes,quia per defideriũ eriguntur, quia fcilicet ficut parui & tenues vapores folent faciliter furfum eleuari,& etiam à folis & ignis influentia faciliter inflammari, fic pauperes & tenues furfum ad Deum&ad bona æterna per bona defideria fe eleuant, & in æternorum amore per affectionis incendia fe inflammant.Vnde Efa.48.Elegi te in camino paupertatis.

K ¶ Item beati per refrigerium non fiftuntur, quia fcilicet ficut viator in æftate currens non inueniens vmbracula, in quibus fiftat,citius perficit iter fuum,fic pauper in feruore tribulationum huius mundi nullum inueniens refrigerium, nec aliquid, quod delectet ad Deum neceffario compellitur currere, & ad Deum refugere; & eius mifericordiam implorare. Et ideo dicit Greg. Qui mihi onus diuitiarum abftulit, me ad currendum citius expediuit.Sic ergo patet,quomodo paupertas facit beatos pauperes,atque bonos.Vnde quidam philofophus dicit, quod paupertas eft odibile bonum, fanitatum mater, curarum remotio, negotium fine damno,fubftantia intentabilis, poffeffio abfque calumnia.Beati ergo pauperes Matth.5. Beati qui perfecutionẽ patiuntur propter iuftitiam. Patet ergo, quomodo paupertas dat mentis tranquillitatem.

L ¶ Item paupertas voluntaria dat mentis agilitatem, quod oftenditur cum dicitur (Spiritu.) Sicut enim ille qui minus eft oneratus, magis eft agilis ad currendum (vnde etiam videmus, quod aues prædales funt fortis, & agilis volatus, pro eo, quod naturaliter funt ficcæ, & carnium pondere non grauatæ) fic proculdubio illi, qui temporalibus bonis non onerantur, fed ficci & pauperes inueniuntur, carneque temporalis fubftantiæ denudantur,fortiores funt ad volandum per contemplationem & agiliores ad obediendum,& ad bona opera exequendum. Et hoc oftenditur cum dicitur,fpiritu.Spiritus enim carnem, & offa non habet,ficut dicitur Luc. 24.Spiritus etiam, ficut fenfu patet facit corpus agile & mobile. Et ideo pauperes fpiritu dicuntur illi,qui per humilem fubiectionem ad bene operandum mobiliter agitantur Roma. 8. Qui fpiritu Dei aguntur, hi filij Dei funt Et Efaiæ 61.Spiritus domini vnxit me,euangelizare pauperibus mifit me. Auguftin.vero l.b. de verbis domini dicit, quod hi funt pauperes fpiritu,qui quando faciunt aliquid boni,Deum laudant,quando vero aliquid mali faciunt,fe accufant.Patet ergo,quod paupertas ifta confert mentis agilitatem.

M ¶ Item paupertas voluntaria confert cœli fœlicitatẽ.Ipforum inquit eft regnum cœlorum: Arbores enim quæ in vno anno carent fructu in anno alio plus abundant,ficut patet de oliuis,quę vno anno funt fteriles,in alio vero funt fertiles. Sic vere illi, qui in anno præfentis vitæ per paupertatem funt fteriles, in anno fequentis vitæ futuræ per fœlicitatem erunt fertiles,quia fcilicet qui paupertatis fterilitatem patiuntur,fructum æternę beatitudinis & regni cœlorum gloriam confequentur. Regnum inquit cœlorum.Vnde Chryfofto.fuper epiftolam ad Heb.fermone 18. dicit,quod paupertas eft manuductrix in cœlum,vnctio athletica, exercitatio magna, tranquillus portus. Sic ergo patet quomodo fpiritualiter paupertas eft amanda, & etiam procuranda, & potiffime quia fpirituales & boni pauperes à Deo

Proteguntur,
Nutriuntur,
Eliguntur,
Audiuntur,
Recordantur,
Sublimantur,
Confolantur.

N ¶ Dico,quod à Deo proteguntur.Vnde Pfal. Adiuuit pauperem de inopia. Et alibi. Factus eft dominus refugiũ pauperi, adiutor in opportunitatibus &c.Itẽ dico,quod à Deo nutriuntur Pfal. 67. Parafti in dulcedine tua pauperi Deus.Item dico,quod ifti à Deo eliguntur. Iaco. 2. Pauperes elegit Deus. Item dico, quod ifti à Deo audiuntur Pfal.10.Defiderium pauperum exaudiuit Dominus, preparationem cordis eorum audiuit auris tua. Item ifti à Deo recordantur.Pfal.9. Non in finem obliuio erit pauperum. Item à Deo fublimantur Pfal.112.Sufcitans à terra inopem, & de ftercore erigens pauperem. Item ifti à Deo confolantur Iob 29. Pater eram pauperum, & confolator. Ifta eft ergo paupertas voluntaria.

¶ Secundo dico, quod eft paupertas neceffaria. Et ifta eft illa, O quam fuftinent pauperes in hoc mundo coacti, neceffarij, & inuiti.Et ifta proculdubio

Solet per { Dei prouidentiam ordinari, Piam influentiam vegetari, Diram peftilentiam impugnari.

Paupertas enim & miferia à { Deo ordinatur, Bonis fupportatur, Malis impugnatur.

¶ Dico,quod à Deo originaliter ordinatur. Antiqui enim philofophi pofuerunt, quod fata, & influentiæ orbium cœleftium P erant caufa, quare aliqui diuites fiebant, aliqui pauperes erant. Nos vero dicimus, quod hoc ab occulto fato diuinę prouidentię prouenit, quia fcilicet per occultam Dei prouidentiam fit, quod aliqui diuit js fœcundantur, aliqui paupertie macerantur Et ideo pauperes patientiam debent habere, cum fciant miferiã fuam à Dei prouidentia prouenire. Vnde Aug. Fili quid ploras? Medicina eft,& non pœna &c. Vide eam fupra de patientia.Caufa autem quare pauper patientiam debet habere, eft multiplex, fcilicet,quia paupertas eft

Signum diuini amoris & benignitatis,
Arrha fupremi honoris,& fœlicitatis,
Lima interni horroris,& iniquitatis,
Fuga æterni fœtoris,& malignitatis.

Eft dico paupertas fignum diuini amoris, quia fcilicet vt communiter Deus non infligit paupertatem nifi illis quos amat. Et inde eft, quod Chriftus apoftolis fuis quos fumme diligebat, paupertatem indixit, ipfamque verbo docuit, & exemplo monftrauit.Indixit eam apoftolis dicens Mat.19. Si vis perfectus effe, vade & vende vniuerfa quę habes,& da pauperibus.Ipfam etiam docuit verbo, dicens Lucæ 14. Qui non renuntiauerit omnibus quæ poffidet, non poteft effe meus difcipulus. Ipfam infuper monftrauit exemplo, dicens Matth. 8. Vulpes foueas habent,& volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet, vbi caput fuum reclinet.Et fic dico,quod pauperes patientiam debent habere, quando vident paupertatem diuinæ amicitię fignum effe: quilibet enim gauderet, fi rex vel aliquis magnus encænia fibi mitteret, & maxime fi daret fibi veftes eiufdem panni, ficut fibi. Gaudeant ergo pauperes, quando vident quod rex paradifi paupertatem eis immittit, quia vere ipfe de eodem panno veftes in fæculo habuit & portauit. Quia vere iftud eft fignum euidens, quod Deus ipfos diligit, & quod à paupertate inferni ipfos præferuare intendit. Quia ficut dicitur Naum. 1. Non confurget duplex tribulatio, & non affliget Dominus bis in idipfum. Et breuiter bene dicitur Eccl.11. Paupertas & honeftas à Deo funt. Iftud eft ergo fignum diuini amoris. Sicut etiam de Chrifto legitur Lucę 2. Et hoc vobis fignum inuenietis, puerum pannis inuolutum &c.

¶ Sed adhuc dico,quod ifta eft arrha fupremi amoris,quia pro- Q culdubio mundi tribulationes & paupertates funt rectæ quædã arrhæ futuræ gloriæ Paradifi. Frigus enim præcedens in hyeme, arrha eft plurium fructuum in æftate. Sic vere magnum frigus præfentis paupertatis eft arrha maioris futuræ fœlicitatis; quia quanto plus abundat in homine maior iftius frigoris afperitas, tanto fperanda eft maior in cœlo fœlicitas. 2.Corin.8.Altiffima paupertas eorum abundauit in diuitias fimplicitatis ipforum.

¶ Sed adhuc dico, quod ifta eft lima culpæ vel horroris, quia R fc.ficut aurum in igne ponitur,vt omnis eius fæculentia confumatur,fic Deus pauperes in camino paupertatis decoquit,& ab ipfis omnem peccati maculam purgat,eliminat,atq; tollit.Efai. 58.Excoxi te,fed non quafi argentũ elegi te in camino pauptatis.

¶ Sed infuper dico,quod paupertas eft fuga omnis mali vitij, S fœtoris,vel horroris,quia fcil. ficut frigus in hyeme poft arborũ & terrarum fructus includit humores, & repercutit, & progredi non permittit,& ramos fuperfluos generari impedit,& virtutem inferiorem fortificat,& cuftodit,fic verè algor paupertatis quãdo occupat hominem,folet humores interiores,i. fuas cordiales affectiones repercutere,&,ne ad exteriora exeant, impedire. Et fic igitur productio malorum ramorum, id eft, vitiorum, in eo impeditur, & virtus ad benè fructificandum & operandum in eo roboratur Conftat enim,quod paupertas multa mala facere impedit, & à multis vitijs abftinere compellit. Tob. 4. Pauperem vitam gerimus, fed multa bona habebimus, fi timuerimus

 Deum.

Deum. Iſtis ergo & multis alijs rationibus eſt paupertas commendanda, ſeu amanda, & in patientia toleranda: & potiſſimè duæ ſunt aliæ rationes, quia ſcilic. paupertas falſos amicos ſolet probare, ſicut ſuperius de amicitia fuit viſum. De quo Hierony. in Epiſt. & Senec. Epiſt. 20. Ob hoc vnum amanda eſt paupertas, quia, à quibus amaris, oſtendit. Addit Hierony. Non enim habet adulationem. Vnde etiam idem Senec. Epiſt. 20. Quod tu beneficio tuo non potes ſcire, paupertate ſcies. Illa veros certosque amicos retinebit, diſcedet quiſquis non te ſed aliud ſequebatur.

T ¶ Item quia paupertas eſt quoddam bonum, quod fortuna pro poſſe ſuo nobis inuitis nunquam poteſt auferre. Vnde Sen. in Epiſt. dicit: In hoc ineſt paupertati iucunditas, quia fortunæ caſibus non aufertur. Et ideo docet idem Sen. Epiſtol 20. Redige te ad parua, à quibus cadere non poſſis. Ineſt enim paupertati, ſine qua nihil iucundum eſt, ſecuritas. Patet ergo, quomodo paupertas à Deo originaliter ordinatur. 1. Reg 2. Dominus pauperem facit, & ditat; humiliat, & ſubleuat.

V ¶ Secundo dico, quod paupertas à bonis miſericorditer ſubleuatur. Boni enim & pij ſolent pauperibus condolere, & eorum miſerias ſubleuare. Elephantes enim ſocium ſuum cadentem ſubleuant, ſi poſſunt, & per compaſſionem garriunt, ſi non poſſunt. Arbores etiam in hyeme humorem ſuum ad radicem mittunt, quam inferius in terra indigere humore inſpiciunt. Aqua inſuper ad loca infima & vacua ſolet fluere, & ipſa humectare, & abluere, & replere. Sic verè chariſſimi, quando fratres noſtros, ſ. alios homines, qui fratres ſunt ex natura & gratia, videmus indigere, & ad ſtatum paupertatis cecidiſſe, & pro more radicis inferius in gradu infimo reſidere, & ibi ratione hyemis paupertatis noſtro auxilio indigere, ſtatim proculdubio debemus ipſos iuuare, & humorem eleemoſynarum & conſolationum eis mittere, & eos, ſi poſſumus, ab infortunio ſubleuare, ſuſcitans à terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem, Pſalm. 112. & 1. Reg. 2. quia proculdubio aqua, id eſt, quilibet vir pius debet loca infima & vacua, id eſt, depreſſos & pauperes, vacuos & egenos quærere, & eos pijs conſolationibus & eleemoſynis replere, & ipſis miſericorditer ſubuenire. Et hoc præcipitur Eccleſiaſt. 7. Pauperi porrige manum tuam, vt perficiatur propitiatio & benedictio tua.

X ¶ Et nota, ſi vis, quod pauperibus eſt miſerandum & ſubueniendum multiplici ratione, videlicet,

Propter:
- Mandati obligationem,
- Edicti comminationem,
- Exempli confirmationem,
- Præmij conſecutionem,
- Diuini præconij commendationem.

Dico propter obligationem Dei mandatorum. Pietas enim erga pauperes nobis mandatur in locis plurimis in ſcriptura. Vnde Prou. 3. De primitijs frugum tuarum da pauperibus: & Eccleſ. 14. Secundum vires tuas exporrigens da pauperi, & in multis alijs locis, ſicut Luc. 14. vbi dicitur: Cum facis conuiuium, voca pauperes &c. Item propter comminationem Dei mandatorum vel edictorum. Comminatio enim diuini edicti ponitur Prouer. 21. vbi dicitur: Qui obturat aures ſuas ad clamorem pauperis, clamabit ipſe, & non exaudietur. Item propter confirmationem bonorum exemplorum. Omnes enim ſancti, qui præceſſerunt, nobis exemplum miſerendi pauperibus præbuerunt. Vnde Iob 29. Seipſum proponit in exemplis, dicens: Pater eram pauperum &c. De beato viro dicitur in Pſalm. 111. quod diſperſit pauperibus &c. Item propter conſecutionem magnorum præmiorum. Miſericordibus enim promittuntur præmia & temporalia & æterna. Temporalia dico, quia ſicut dicitur Prouerbior. 28. Qui dat pauperi, non indigebit. Æterna vero, quia ſicut dicitur Matth. 19. Da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo. Item propter commendationem diuinorum præconiorum, quia ſcilicet tales præconium & laudem & à Deo & à ſcriptura merentur. Vnde etiam inter alias laudes fortis mulieris dicitur Prouerbior. 31. quod palmas ſuas extendit ad pauperem. Sic ergo patet multis rationibus, quomodo paupertas à nobis miſericorditer ſubleuatur.

Y ¶ Sed tertio dico, quod iſta paupertas à malis crudeliter impugnatur. Mali enim non ſolum in ſe paupertatem abhorrent, imò etiam ipſam in alijs impetunt & infeſtant. Quia ſicut patet ad oculum, mali balliui & officiales & cæteri exactores plus impugnant pauperes, quàm diuites; debiles, quàm fortes; innocentes, quàm nocentes. Similes quibuſdam canibus & maſtigijs, qui malè veſtitos ſolent lacerare, benè autem veſtitos non ſolēt tangere vel nocere. Bubones etiam & milui ſolent miſera animalia, ſicut ſunt pulli, mures, & veſpertiliones, comedere, & eorum ſanguinem haurire, & crudeliter deuorare. Aues enim & animalia defenſionis non lædunt, alia vero deuorant & offendunt, quia verè tales raptores ſolent in pauperes & debiles debacchari, & eos vſuris, rapinis, & exactionibus deuorare, diuites vero nec lædere nec grauare, ſed eos potius contra pauperes adiuuare. Vnde Iob 24. Vim fecerunt deprædantes pupillos, & vulgum pauperem ſpoliauerunt.

¶ Vnde nota, quod pauperes & egeni à diuitibus Z

- Contemnuntur,
- Repelluntur,
- Submittuntur,
- Rapiuntur.

Contemnuntur dico. Eccleſ. 9. Sapientia pauperum contempta eſt. Repelluntur etiam. Eccl. 13. Pauper locutus eſt, & dicūt: Quis eſt hic? Et præmittitur ibidem: Locutus eſt ſenſatè, & non eſt ei datus locus. Submittuntur inſuper, quia ſicut dicitur Prouer. 22. Diues pauperibus imperat, & qui accipit mutuum, ſeruus eſt fœneratoris. Et rapiuntur nihilominus, quia ſc. diuites inſidiantur, vt rapiant pauperem, rapere pauperem, dum attrahunt eum. Vnde Eſai. 3. loquens Dominus diuitibus, dicit ſic: Vos depaſti eſtis vineam meam, rapina pauperis in domo veſtra: & Eccleſi. 13. Paſcua diuitum ſunt pauperes. Patet ergo, quomodo paupertas

A:
- Malis prægrauatur,
- Bonis adiuuatur,
- Deo ordinatur.

Et iſta de paupertate tam neceſſaria, quàm voluntaria ſufficiāt.

Pauor. Pauere.

Nota, quod pauor in bono ſumitur, & in malo. Et ſic nota, ꝙ eſt Pauor A

- Iuſtorum & ſapientium,
- Stultorum & delinquentium,
- Miſerorum & inconſtantium,
- Damnatorum & deſperantium.

Pauent ergo iuſti, quando ſunt ſapientes. Aurum enim, quod eſt excellentius in metallis, eſt naturaliter pallidum. Sic verè cor hominis prudentis eſt timoroſum & pauidum, iuxta illud Prou. 28. Beatus homo, qui pauidus eſt ſemper. Arbores enim nobiles, ſicut ſunt palmæ, pini, cupreſſi, lauri, & abietes, licet hyeme folia non perdant, repercuſſæ tamen à frigore humorem ad medullam & radicem expellente pallidæ efficiuntur, & ſuo virore ſolito in pulchritudine ſpoliantur. Sic verè iuſti & eruditi viri, ſ. virorem gratiæ & fortitudinem conſtantiæ faciliter non amittunt, concuſſi tamen & repercuſſi frigore exteriorum caſuum præ pauore pallidi efficiuntur, & humoribus interiorum conſiderationum & affectuum ad medullam & radicem cordis reductis in ſeipſis multoties cōturbantur, ſicut etiā de ſanctis Dei dicitur Iob 26. quod columnæ cœli pauent & contremiſcunt ad nutum eius, ſicut Heſter videns gloriam Aſſueri colore in pallorem mutato, laſſum ſuper ancillam reclinauit caput, Heſter 15.

¶ Et nota, quod iuſti pauent ſeu efficiuntur pauidi multiplici ratione, videlicet, B

- Propter ſplendorem excellentium negotiorum,
- Propter horrorem imminentium periculorum,
- Propter ſtuporem apparentium iudiciorum,
- Propter timorem accidentium flagitiorum.

¶ Et primo dico, quod iuſti pauent & conturbantur propter ſplendorem negotiorum & excellentiam miraculorum illorū, videlicet, quæ tangunt maieſtatem diuinam, & ardua opera ipſius. Nam ſicut videmus, quod homo pauet ad ſubitam viſionem coruſcationis, ſic cor humanum merito efficitur pauidum ad aſpectum maieſtatis diuinæ, & ipſius conſiderationis. Deut. 2. Audito nomine tuo paueant omnes habitantes terram: & 2. Paral. 36. Omnes pauent & tremunt ad nutum virtutis tuæ; exēplo ſc. Iacob Geneſ. 28. vbi viſa viſione pauens dixit: Quam terribilis eſt locus iſte; vt accidat, quod dicit Dominus de Leui. Mala. 2. Pactum, inquit, meum fuit cum eo, & à facie nominis mei pauebat, lex veritatis fuit in ore eius &c. Iuſti ergo pauēt ad ſplendorem negotiorum excellentium.

¶ Deinde dico, quod iuſti pauent ad ſtuporem iudiciorū apparentium. Iudicia enim Dei, quorum ſc. cauſæ hominibus ſunt ignotæ, merito faciunt cor pauere, ſicut ſcilicet eſt C

- Tribulatio iuſtorum,
- Proſperitas malignorum,
- Mutationes temporum & regnorum.

Vnde de Ægypto dicitur Eſa. 19. quod omnis, qui illius fuerit recordatus, pauebit à facie conſilij Domini, quod ipſe cogitauit ſuper eam.

¶ Deniq; dico, quod iuſti pauent ad horrorem flagitiorū accidentiū. Iuſtus.n. ſemper pauet & timet, ne forte incidat in peccatum, & maximè quando videt caſum & præiudiciū diuerſorū. Exod. 20. Pauore concuſſi ſteterunt procul. Nullus.n. eſt ita fortis, quādo actualiter eſt in prælio, quin debeat pauere ad inimicorum concurſum, & timere, ne corruat, aut vincatur. 2. Reg. 18. Fortiſſimus quiſque, cuius cor eſt quaſi leonis, pauore ſoluetur. D

¶ Inſuper dico, quod iuſti pauent ad terrorem & timorem periculorum imminentium. Quia re vera pericula interiora, ſ. pec- E

cata

cata & vitia cordis nostri, exteriora, scil. tribulamina & oblectamenta huius mundi, posteriora, scil. tormenta mortis & inferni debent nos terrere & facere, stupescere & pauere, & ne incidamus in illa, cum diligentia præcauere, exemplo scilic. Hester, de qua dicitur Hester 14. quod pauens periculum, quod imminebat, confugit ad Dominum: & 2. Parali. 20. Irruit pauor Domini super vniuersa regna. Sic ergo patet, quod iusti pauent à facie periculorum, flagitiorum, Dei iudiciorum, Dei miraculorum. Benè ergo dicitur, quòd iusti pauent, quia sunt sapientes; quod est primum principale.

F ¶ Secundò principaliter dico, quòd pauent stulti seu impij, quia sunt delinquentes. Latro enim, quando portat secum rem furatam, semper est pauidus ad aspectum cuiuslibet balliui vel clientelæ, semper enim timet & pauet, quòd debeat capi, vel quòd per furtum debeat deprehendi. Sic quando quis in sinu conscientiæ habet latrocinium seu furtum alicuius mortalis peccati, semper, vt communiter, est pauidus, & spei securitate priuatus. Vnde Prouerbior. 10. Pauor his, qui operantur malum: & Prouerbior. 21. Pauor operantibus iniquitatem. Et breuiter ista est veritas, quòd peccatores & iniqui mundani, etiam diuites & auari semper sunt timidi & pauidi, omni fiducia & securitate priuati. Hierem. 48. Pauor & fouea & laqueus super te, ô habitatores Moab. Pauent igitur impij, quia sunt labentes & metuentes.

G ¶ Tertiò principaliter dico, quòd pauent miseri, quia sunt inconstantes. Constat enim, quòd sicut pueri stupent & pauent modica occasione, & hoc, quia sunt inexperti, & potissimè, quando eis laruæ facies, seu turpes imagines ostenduntur, sic homines pueriles & inconstantes ad modicum flatum tentationum seu etiam motum tribulationum fiunt pauidi, & ab omni virtute constantiæ alieni, similes sunt folijs quarundam arborum, quæ tremunt, & mouentur ad modicum flatum venti, sicut Sapien. 17. dicitur, quòd personæ tristes eis apparentes, pauorem illis præstabant. Vnde ibidem præmittitur, quòd ipsi dispersi sunt pauentes horrendè. De pauperibus etiam, qui tædium paupertatis suę non constanter sustinent, sed pauidè ipsum portant, dicitur Prouerb. 10. Pauor pauperum egestas eorum. Contra illud Deuterono. 31. Ne paueatis ad aspectum eorum. Pauor enim non debet esse in firmis & in constantibus viris, quia leo fortissimus bestiarum ad nullius pauebit occursum. Prouer. 20. Sicut etiam dicitur Eccle. 34. Qui timet Dominum, nihil trepidabit, & non pauebit, quoniam ipse es spes eius. Pauent igitur miseri, quia sunt inconstantes.

H ¶ Quartò vero principaliter dico, quòd pauent damnati, quia sunt desperantes. Damnati enim & iudicati ad patibulum & ad mortem summè pauere dicuntur. Multò ergò fortius illi, qui in Inferno sunt, pauent, qui se vident sine spe & remedio pœnis perpetuis deputatos. Foris enim vastat eos gladius, & intus pauor, iuuenem simul & virginem lactentem cum homine sene, sicut dicitur Deuteron. 32. Vnde Hierem. 20. Non Phassur vocauit Dominum nomen tuum, sed pauor vndique. Talis autem pauor in Paradiso non erit; sed potius fiducia atque securitas sempiterna. Iob 39. Contemnit pauorem, nec cedit gladio: & 2. Paralipom. 20. Non timeatis, nec paueatis, cras egrediemini, & Dominus erit vobiscum. Hæc igitur sufficiant de pauore. Vide infra de timore, & de terrore, & similibus.

A Pauimentum.

Nota, quod cum pauimentum sit domus seu ædificij

Pars { Solidior, Inferior, Immundior;

Videtur, quòd per pauimentum possimus intelligere

- Virtutem humilitatis, quæ locum tenet solidiorem,
- Personas calamitatis, seu etiam subiectionem & paupertatem, quæ statum habent inferiorem,
- Homines peccati & iniquitatis, qui locum tenent immundiorem.

¶ Dico igitur, quòd pauimentum signat humilitatem, quæ est solidior, Ista enim virtus est valde solida, & etiam virtutum omnium fundamentum. Ideo dicebat Dauid in Psalm. Adhæsit pauimento anima mea. Istud enim est pauimentum palatij Assueri, vbi erant lectuli aurei & argentei, sicut dicitur Hester 1. quia re vera nullus potest benè quiescere, nisi in pauimento humilitatis lectum suum studeat facere. Lectuli enim isti virtutes alias significant, quæ pro certo in pauimento humilitatis, sicut in proprio fundamento iacent. Vnde 2. Paral. 6. Super pauimentum stratum lapide adorauerunt. Istud igitur pauimentum signat humilitatem, quæ est solidior.

B ¶ Secūdò dico, quòd pauimentum potest significare calamitatem, seu etiam paupertatem, quæ est inferior, hoc est dictum, statum pauperum & subiectorum. Isti enim ad modum pauimenti inferius in subiectione ponuntur, & ab omnibus conculcantur & contemnuntur, & omnes, qui eos conculcant, ab eis sustinentur & sustentantur. Talia tamen pauimenta, scil. pauperes, quandoq; tapetibus, i. virtutibus sternūtur, & ad decorē domus Ecclesiæ humilitate & constantiæ soliditate, & etiam quādoque sapientiæ claritate præ cæteris decorantur, sicut de Salomone dicitur 3. Reg. 6. quòd pauimentū domus texit auro, hoc est dictū, splendore sapientiæ. Et 2. Paral. 3. dicitur: Pauimentum templi fuit stratum preciosissimo marmore, decore multo.

¶ Tertiò verò dico, quòd per pauimentum possumus intelligere mundi vel etiam peccati fœditatem, seu etiam vilitatem, quæ est immundior. Pars enim ipsius domus, ad quam magis confluunt sordes, est pauimentum. Et sic meritò signat peccatorem, seu peccatum, vel etiam vilem & fœtidum mundum. Vnde Dani. 6. dicitur, quòd illi Babylonij non peruenerunt vsq; ad pauimentum laci, scilic. vbi iacebant leones, à quibus deuorati sunt. Vnde Dan. 14. Ecce, inquit, pauimentum, animaduerte, cuius vestigia sunt hæc &c. Sufficit, quia paucæ sunt auctoritates. G

Paulatim. Paulisper. Paulo. Antepaulominus. A

Cum paulatim dicat quandam diminutionem, vel etiam quandam actus, rei, operis, seu temporis portionem, possumus dicere, quod

Paulatim spectat ad { Prudentes & prouidos, Fallentes & inuidos, Torpentes & tepidos.

¶ Primò igitur dico, quòd est dare vnum paulatim, quod est prudentium & prouidorum. Constat.n. quòd tam natura, quàm fortuna non faciunt opera sua subitò, sed paulatim, sensim, & successiuè; fructus etiam, qui paulatim & successiuè veniunt ad crementum, valde sunt meliores & durabiliores, quam illi, qui citum & subitū recipiunt complementū, sicut patet in pomis & in pyris, respectu cucurbitarum, cucumerum & peponum. Poma .n. paulatim crescunt & augmentantur, sed cum creuerint, diutius perseuerare noscuntur. Cucumeres verò & alia subitò crescunt, cito tamen desiccantur & pereūt. Sic verè dico, ꝙ prudentes viri opera sua faciunt non subitò, sed paulatim, iuxta illud Ruth 4. Declina paulisp, & sede hic: & 1. Re. 1. Digere paulisp vinum, quia sc. talia opera melius & diutius perseuerant. Istud etiā videmus in moribus, quia sc. illi, qui paulatim ad pfectionem veniunt, melius perseuerant in bono. Illi verò, qui in principio feruiscerant, finaliter desinunt & deficiunt ab incœpto. Quod etiā patet in factis fortunæ, quia sc. illi, qui subitò eleuantur, subitò pereunt. Isti verò, qui paulatim ditantur, diutius perseuerant, & sistunt. Vnde Prou 13. Substātia festinata minuetur, q̄ aūt paulatim colligitur, manu multiplicabitur. Quod etiam possumus videre in factis pœnitentiæ, quia sc. non cito, sed paulatim debēt vitia eradicari. Euæus enim & Chananæus & Ethæus, per quos vitia significantur, paulatim & successiuè de terra sua eradicati sunt. Exod. 23. Paulatim expellam eos de conspectu tuo. Sapi. 12. Misisti antecessores exercitus tui vespas, vt illos paulatim exterminarent. Et 2. Maccha. 8. Videns Philippus paulatim virum ad pfectū venire &c. q.d. ꝙ paulatim, & non subito ad profectū venitur. Vnde Gene. 33. Præcedat Dominus meus ante seruum suū, & ego paulatim sequar vestigia eius. Gradatim.n secundum iura ascendendum est ad honores. Vnde etiam August. de Trinit. lib. 14. c. 7. dicit, quod paulatim proficiendum est in raptione imaginis Dei. Istud est ergo paulatim prudentium & perfectorum.

¶ Secundo dico, quòd inuenitur vnum paulatim fallacium & inuidorum, seu etiam proditorum, qui sc. nunquam audent cito & strenuè aggredi mala opera, quæ intendunt, sed paulatim, miserè, & ineptè, ac si non tangerent, mala & proditoria consilia machinari. Veruntamen sicut ignis paulatim accensus de scintilla modica magnus efficitur, sicut Ecclesi. 11. dicitur: A scintilla vna augetur ignis &c. sic ab isto paulatim venit finaliter magnū malum. 1. Reg. 14. Tumultus magnus exortus est in castris Philistinorum, & crescebat paulatim. B

¶ Tertio dico, quod est vnum paulatim torpentium & pigrorum, qui sc. nihil faciunt prouidè vel apertè, sed præ pigritia operantur paulatim, tepidè, & ineptè, & etiam non præcauetes de modicis, paulatim de vno modico labūtur in aliud, ita quod finaliter se reperiunt decidisse in profundum barathri vitiorum. Vnde Isido. lib. 2. soliloquior. dicit, quod minor culpa maiorem generat; paulatim enim crescunt vitia: & ideo si parua non cauemus, in magna labimur. Ideo dicitur, quod qui spernit modica, paulatim decidet, Eccl. 19. & Iob 14. dicitur: Lapides excauant aquæ, & alluuione paulatim terra consumitur. Et sic igitur patet, quomodo inuenitur Paulatim C

- Tepidorum inaduertentium,
- Proditorum atque fallentium,
- Discretorum atque prudentium &c.

Paululum. A

Nota, quod in scriptura reperitur multiplex paululum, videlicet,

Paululum { Iuſtorum, Stultorum, Pigrorum.

Primum eſt deſiderandum,
Secundum eſt vitandum,
Tertium eſt vituperandum.

¶ Dicamus ergo primo, quod eſt vnum paululum, quod ſpectat ad iuſtos. Conſtat enim, quod viri perfecti paululo ſunt cōtenti. Sicut enim homines pingues modicum comedunt, & modico ſunt contenti, quod etiam de pinguibus equis verū eſt, reſpectu macrorum: ſic verè dico, quod illi, qui virtutum ſunt repleti pinguedine, contenti ſunt pauca vel paulula terrenorum plenitudine. Et ſic dico, quod

Iuſti in hac vita Paululum { Cupiunt in temporalibus, Sapiunt in ſæcularibus, Hauriunt de corporalibus, Rugiunt pro criminalibus, Sentiunt de furialibus.

¶ Dico ergo, quod viri perfecti habent & cupiunt paululum tēporalium diuitiarum, pauca enim ſufficiunt eis. Figurati in ſeruo Abraham, qui à Rebecca petijt paululum aquæ, vt biberet. Aqua enim temporalia ſignat, quæ fluunt & deficiunt ſicut aqua. ¶ Item iſti ſciunt & ſapiunt paululum ſæcularium ſcientiarum. Iſtæ enim ſcientiæ ſunt, de quibus eſt paululum capiendū. Iudic. 19. Oro te, vt paululum cibi capias. ¶ Item iſti lambunt & hauriunt paululum corporalium deliciarum. Figurati ſc. in illa muliere Sareptana, quæ dicebat, ſe habere paululum olei in lechyto, 3. Reg. 17. Oleum enim ſignat delicias corporales. ¶ Item iſti dolent & rugiunt paululum pectoralium nequitiarum. Iob 10. Dimitte me, vt plangam paululum dolorem meum &c. ¶ Itē iſti probāt & ſentiunt paululum mundialium triſtitiarum, quia ſc. illa, quæ patiuntur & ſuſtinent in hoc mundo, debent paululum reputari, ſc. reſpectu gloriæ futuræ. Vnde de pœna, quæ fuit Iob inflicta, dicitur Iob 1. Extende paululum manum tuam, & tange cuncta, quæ poſſidet, niſi in facie benedixerit tibi. Iſtud eſt
B ergo vnum paululum, quod ſpectat ad iuſtos. ¶ Secundo dico, quod eſt vnum paululum, quod ſpectat ad ſtultos, hoc eſt, ad fatuos peccatores mundanos. Iſti enim habent de omnibus paululum, & nihil ad plenum. Vnde nota, quòd

In mundo eſt Paululum { Sapientiæ, Eloquentiæ, Opulentiæ, Patientiæ, Diligentiæ.

¶ Paululum dico ſapientiæ. Et iſtud eſt illud paululum mellis, quod guſtauit Ionathas, & illuminati ſunt oculi eius. Veruntamen propter huiuſmodi guſtum populus Domini fuit victus, & ſuperatus ab hoſtibus. Vnde & Saul pater eius, ſicut dicitur 1. Reg 14. ipſum voluit occidere. Quia re vera quando modicum ſeu paululum ſapientiæ mundanæ, quod hic reperitur, guſtatur indebitè, oculique intellectus plus debito illuminantur, populus Domini, id eſt, populus ſenſuum & affectuum à facie hoſtiū ſpiritualium corruit & ſuccumbit, & ſic pater noſter Deus per mortem æternam nos, niſi pœniteamus, occidit. ¶ Item in mundo inuenitur paululum eloquentiæ, ſc. rectæ & iuſtæ, licet ibi ſit ſatis eloquentiæ fatuæ & proteruæ. Iob 32. En venter meus quaſi muſtum abſque ſpiraculo, quod lagunculas nouas dirumpit, loquar & reſpirabo paululum. ¶ Item ibi inuenitur paululū opulentiæ. Tota enim proſperitas mundi non eſt, niſi vnū paululum, licet fatui reputent quid magnum. Et iſtud figuratur Iudic. 4. vbi Siſſara petijt paululum aquæ, ſed inuento vtre lactis, tantum bibit, quod obdormiuit, & dormiēs occiſus fuit. Sic verè ſæpe fit, quod dum homo victus tentationibus & auaritiæ inflammationibus in domo Iahel, id eſt, in mundo iſto paululum mundanæ proſperitatis appetit, vtrem lactis, id eſt, exceſſiuam dulcedinem ibi inuenit, qua de cauſa in vitijs obdormiens mortem æternam incurrit. ¶ Item ibi inuenitur paululum patientiæ ſeu clementiæ. Et iſtud figuratur 3. Reg. 12. vbi Hieroboam, & omnis multitudo Iſrael locuti ſunt ad Roboam, dicentes: Pater tuus duriſſimum iugum impoſuit nobis, tu itaque nunc minue paululum de imperio, id eſt, de iugo & ſeruitute patris tui, quo ſc. nos preſſerat ſupra modum, quod quia non fecit, imò arrogāter & impatienter reſpondit, idcirco perdidit regnum ſuum pro maiori parte. ¶ Item ibi eſt paululum vigilantiæ ſeu diligentiæ. Vnde homini pigro dicitur Prouerbiorum 6. Vſquequo piger dormis? quando conſurges de ſomno tuo? paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conſeres manus tuas. Sic igitur patet, quomodo paululum in bono ſumitur, & in malo, &c.

Paulus.

Cum Paulus, qui interpretatur os tubæ, ſeu os eorum, ſeu electum mirabile, aut electionis miraculum, fuerit Apoſtolus Ieſu Chriſti, poſſumus dicere, quod per Paulum poteſt intelligi quilibet vir perfectus. Siue igitur loquamur de beato Paulo realiter & literaliter, ſiue etiam de quocunque ſancto ſub nomine Pauli figuraliter aut moraliter, poſſumus notare, quod nos inuenimus, ſcilicet, Paulum A

Per Chriſtum electum,
A Deo correctum,
Ad terram deiectum,
De terris erectum,
Orando ſubiectum,
Legatum effectum,
Loquendo perfectum,
Conſtanter obiectum,
Prudenter contectum,
In vincula coniectum,
Tormentis affectum,
Iudæis ſuſpectum,
A Deo protectum,
Ad cœlos euectum.

¶ Dicamus igitur, quod nos inuenimus Paulum cœlitus electum. Conſtat enim, quod iſte electus & prædeſtinatus fuerat ab æterno. Et ideo loco & tempore competenti à Domino eſt vocatus, & certè quamuis iſte Chriſti fidem impugnando, ſanctos Dei perſequendo, & de martyrum ſanguine gratulando, multipliciter erraret, certum tamen eſt, quod benè credebat facere, & ex zelo legis dominicæ alios iuſtè & debitè impugnare. Illum igitur Chriſtus merito debuit eligere, & errori ipſius indulgere, exemplo ſc. illorum, qui rudem materiam auri in littore eligūt, quæ quamuis in principio nihil valeat, aut appareat, tamen per decoctionem in aurum purum conuertunt. Sic fuit de iſto. Erat enim in principio ſicut quędam groſſa, rudis, & imperfecta maſſa, Deus tamen, qui ſciebat, quid intus latebat, ipſum elegit, & in aurum puriſſimum, id eſt, in virum perfectiſſimum conuertit. Vnde de Paulo dicit Dominus Act. 9. Vas electionis eſt mihi iſte, vt portet nomen meum coram regibus &c. vide ſupra de Electione. Vide ergo Paulum cœlitus electum. B

¶ Item vide Paulum penitus correctum. Sicut enim poſt electionem herbarum & ſpecierum Medicus ſolet ipſas terere, & putum ab impuro diuidere, & ſic medicinam vtilem præparare, ſic Deus iſtum primum elegit, ipſúmque tandem per tribulationem percuſſit, & per compunctionem contriuit, & ſic ipſum correxit & emendauit, & in virum perfectum & medicinalem conuertit, quod ſatis apparet, vbi ſupra, quando ſplendore diuino fuit territus, ad terram proſtratus, lumine priuatus, & rurſum terrore ſolutus, & ſic conuerſus extitit, & correctus, dicens ſc. vbi ſupra: Domine, quid me vis facere? q. d. correctus ſum, cōuerſus ſum, & paratus ſum in omnibus obedire. Vnde de Paulo correcto & conuerſo dicitur Actorum 16. Paulus conuerſus dixit ſpiritui &c. C

¶ Item vide Paulum ad terram deiectum. Conſtat enim, ſicut ſcribitur Actorum 9. quod beatus Paulus viſo Chriſto, & audita cœleſti voce, ad terram cecidit, & viſu priuatus, territus extitit ſupra modum. In quo notatur, quod illi, qui ad Deum volunt conuerti, ad terram, qui eſt locus inferior, id eſt, ad ſtatum humilitatis, vel etiam ad terreitatis memoriam debent deijci & proſterni, lumine mundanæ ſapientiæ priuari, & ſic cōuerti poterunt, & ſanari, ſurſum verſus cœlum per affectionem erigi, oratores, & prædicatores, & aliorum legati & Apoſtoli ordinari. Quære, inquit, Saulum, ecce enim orat. Vnde ipſe eſt, qui dicit de ſeipſo Roman. 1. Paulus ſeruus Ieſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in euangelium. Igitur vide Paulum D

Ad terram deiectum,
Orando ſubiectum,
Legatum effectum.

¶ Item vide Paulū loquendo perfectum. Quod patuit diſputando contra Iudæos & Gentiles, quando ingreſſus ſynagogas, ipſe aſſerebat, Quoniam hic eſt Chriſtus, & conualeſcebat, & confundebat Iudæos, Act. 9. E

¶ Item vide Paulum conſtanter obiectum, nullū enim timebat, ſed pro fide & veritate ſe omnib. opponebat. Act. 23. Conſtās eſto Paule, quia & Romæ oportet te euangelizare. Vnde quomodo Athenis conſtanter ſe habuit, patet Actor. 17. vbi dicitur, quod ſtans Paulus in medio Areopagi, ait &c. F

¶ Item vide Paulū prudenter contectū. Prudenter enim ſe excuſauit, quando principē legis maledixit, quando dixit ſibi: Percutiet te Deus paries dealbate; quia ſc. Paulus ſtatim ſubiunxit: Neſciebam fratres, quia ſummus ſacerdos eſſet &c. Act. 23. G

¶ Item vide Paulum in vincula coniectum, pro Chriſto enim ſuſtinuit ſæpiſſimè & vincula & carceres. Vnde Actor. 21 dicitur, quod ille Propheta Agabus accepit zonam Pauli, & ligauit ſibi H

fibi pedes, dicens: Virum, cuius eft zona hæc, fic alligabunt in Hierufalem. Et Act.21. Vinctus Paulus rogauit me &c.

I ¶ Item vide Paulum tormentis affectum. Vnde ipfe dixit 2. Cor.11. Ter virgis cæfus fum, femel lapidatus fum &c. Et Act. 14. Lapidantes Paulum, traxerunt extra ciuitatem &c.

K ¶ Item vide Paulum Iudæis fufpectum. Hi enim magno timore propter illius & conuerfioné & prædicationem follicitati, ne regno pariter & facerdotio priuarentur, infurrexerunt vno animo in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal Gallionis proconfulis, dicentes, quod contra legem perfuaderet hominibus colere Deum, Act.18. Sed ftulta gentis obftinatæ prudentia, fic ut quod futurum foret, præuidit, ita ne fieret, impedire & præuenire nequiuit.

L ¶ Item vide Paulum à Deo protectum, quia fc. Chriftus ipfum in omnibus protegebat, ipfum confolabatur & confortabatur. Act.27. Ne timeas, Paule, quia Cæfari affiftere te oportet.

M ¶ Et fic vltimo vide Paulum ad cœlos euectum, fc. in morte, quando fc. Dionyfius vidit eum poft mortem indutum vefte luminis vnà cum Petro ingredientem vrbem, ficut ipfemet teftificatur in epiftola fua ad Timoth. Et hæc de Paulo fufficiant, quia multum poteft materia dilatari, & fecundum diuerfitatem materiarum Paulus fummopere commendari &c.

A **Pax.** Nota, quod cum pax nihil aliud fit, fecundum Caffio. fuper Pfa. quàm concordantium in bono tranquillitas animi ordinata, poffumus notare, quod pax, in quantú eft virtus, femper fignat in bono. Pax enim malorum non eft propriè pax. Ifta enim, tefte eodem Caffiod. femper cum confcientia litigat, & cum hoftem non habeat, fecum certat. Primo igitur de pace bonorum, & tandem de pace malorum aliquid eft dicendum. Notemus ergo, quod in fcriptura inuenitur

Pax { Interior, Exterior, Superior.

Prima eft pax hominum perfectorum,
Secunda eft pax hominum amicorum,
Tertia eft pax hominum beatorum.

¶ Pax prima facit animorum tranquillitatem. Ifta enim eft pax confcientiæ, de qua dicit Auguftinus, quod

Pax eft { Serenitas mentis, Tranquillitas animi, Simplicitas cordis &c.

Vide eam infra. Ifta autem eft illa pax, quam Chriftus in teftamento fuis difcipulis dereliquit, dicens Ioan. 14. Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.

B ¶ Pax fecunda tollit litium diuerfitatem. Ifta eft enim pax exterioris amicitiæ & concordiæ, & de hac dicitur 3. Reg. 5. quod pax erat inter Hyram & Salomonem.

C ¶ Pax tertia confert æternam iucunditatem. Ifta eft enim pax fupernæ affluentiæ & lætitiæ, qua fc. beati perpetuo fruuntur, de qua Ioan. 16. In mundo preffuram habebitis, in me autem pacem. Dicamus ergo, quod quocunque modo pax accipitur,

Pax eft virtus valde { Vtilis & fructuofa, Amabilis & amorofa, Delectabilis & gratiofa.

Sicut enim videmus, quod ficut ipfa naturalia fine pace nõ confiftunt, quinimò pace deficiente folent deficere & corrumpi, ficut videmus quod quamdiu elementa funt in mixto inuicem pacificata, conciliata, & adæquata, ipfum mixtum folet perfeuerare, proportione autem huiufmodi ceffante, & vno elemento in aliud præualente, mixtum deficit & corrumpitur, & tota proportio diffipatur, ficut de ligno putrido apparet, in quo virtus coniunctiua elementorum deficit, & ipfæ partes ligni ab inuicé recedunt, & in puluerem deficiunt atque cedunt: fic verè neca liquod mixtum fpirituale, fc. nec ciuitas, nec collegium, nec focietas, nec communitas poffunt fine pace confiftere, quinimò fi ifta defecerit, neceffe eft per lites & odia vnum contra alium pugnare, & fic totam communitatem & concordiam eorum deficere & perire. Tefte enim Domino Luc.11. & Matth.12. Omne regnum in fe diuifum defolabitur, & omnis gens & populus, in quo pacis fœdus deficit, diffipatur. Quod bené figuratur Apoca. 6. vbi dicitur, quod datum eft fedenti in equo rufo, vt fumeret pacem de terra, & vt homines fe inuicem interficiant, datus eft illi gladius magnus. Et ideo ad pacem habendam & amandam mouet fcriptura Zach.8 Veritatem & pacem diligite. Vbi oftenditur, quod habendo pacem poteft acquiri, fcilicet,

Scientiæ certitudo (Veritatem.)
Confcientiæ quietudo (Pacem.)
Amicitiæ plenitudo (Diligite.)

Et 2. Cor. 13. dicitur: Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobifcum.

D ¶ In quibus verbis aduerte, quod pax debet feruari & haberi propter quatuor, videlicet,

Propter mandatum, quod præcipitur (Pacem habete.)
Propter exemplum, quod oftenditur, cum dicitur (Deus pacis.)
Propter amorem, qui perficitur (Dilectionis.)
Propter hofpitem, qui recipitur (Erit vobifcum.)

Per pacis enim obferuantiam nos

Exequimur mandatum grandis auctoritatis (Pacem habete.)
Imitamur exemplú grandis vtilitatis, quia f. ipfe Deus dicitur (Deus pacis.)
Seruamus coniugium iniunctæ charitatis (Dilectionis.)
Paramus hofpitium immenfæ deitatis (Erit vobifcum.)

¶ Dico ergo primo, quod pax eft feruanda, quia ad hoc imperialiter feu fupernaturaliter aftringimur. (Pacem, inquit, habete.) Sicut enim

Difcipuli debent feruare mandatum doctoris,
Pupilli debent feruare mandatum tutoris.
Filij debent feruare mandatum genitoris,
Hæredes debent feruare mandatum teftatoris,
Milites debent feruare mandatum imperatoris.

Sic Chriftiani & fideles debent feruare mandatum Euangelici legiflatoris, & doctrinam & imperium Saluatoris. Cum ergo ipfe præcipiat pacem habendam, dico, quod ipfam debemus habere fine ruptura cuiuslibet odij vel litigij, & implere iugiter, & tenere. Pacem, inquit, habete. Marc. 9. Habete in vobis fal, & pacem habete inter vos. Et bené dicit, fal, quia veré ficut fal in aqua pofitum clamorem non facit, nec ftridorem, imò cum aqua fe incorporat, & ei intimè fe coniungit, in igne autem pofitum folet ftrepere, & exinde fubito refilire: fic homo pacificus & modeftus, quando aquæ, id eft, alicui focietati & communitati adiungitur, vel mifcetur, quia aquæ multæ populi funt multi, Apoc.17. Non folet per litigia crepitare, nec ab eis per difcordiá refilire, fed magis ipfis pacificè fe vnire, & fe in omnibus conformare. Habete in vobis fal, fcil. ad fimilitudinem falis vos alijs pacificè conformando, & pacem habete inter vos fimul conuerfando. Roma.12. Si fieri poteft, quod ex vobis eft, cum omnibus hominibus pacem habentes. Ab igne autem, id eft, à malis & igneis peccatoribus debet refugere, & eorum amicitiam, pacem & confortium abhorrere, dicens illud Hiere. 16. Abftuli pacem meam à populo ifto. Iftud tamen eft contra multos, fimiles fali Siciliæ; eft enim in Sicilia quoddam genus falis, quod in aqua non diffoluitur, nec liquefcit, fed magis in aquam pofitum ibidem ftrepit, crepitat, & exinde refilit atque faltat. Quod mirum eft. In igne vero pofitum diffoluitur, & quafi igni amicum aliquem ftrepitum non emittens, ibidem penitus liquitur. Sic verè multi funt hodie pacis inimici, qui pofiti in aqua, id eft, in focietate benigna, & bona, non ceffant crepitare, & lites, & difcordiam generare. Quia ficut dicitur Efa.57. Non eft pax impijs, dicit Dominus. Quia ficut ibidem dicitur, impij ficut mare feruens, quod quiefcere non valet. Nam ficut dicitur Ecclef.28. Vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Tales enim videntur dicere illud Matth.10. Non veni pacem mittere, fed gladium. Si vero tales ignibus, id eft, malis hominibus corrofiuis, detractoribus, inflammatoribus, luxuriofis, vel raptoribus adiunguntur, cum iftis pacem ineunt & faciunt, nec ab ipfis refiliunt aut recedunt, ita quod tales poffunt dicere illud Pfalm.119. Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus. Quia proculdubio multi funt, qui cum bonis & pacificis non poffunt pacificè viuere, cum malis verò & impijs folent pacificè remanere. Non fic, fed pacem habete, fc. cum bonis, & non cum malis. Quia ficut dicit Ifid. lib.3. de fummo bon. Sicut bonorum concordia, fic malorum difcordia eft amanda. Ideo præcipitur Eph.4. Sollicití feruare vnitatem fpiritus in vinculo pacis. Ad hoc fatis videtur facere, quod Dominus poft refurrectionem fuam dicitur pacem difcipulis iniunxiffe, dicens Ioan. 20. tribus vicibus: Pax vobis.

¶ Ad denotandum, quod Deus nobis imperat triplicem pacem, fcilicet, E

Pacem in { Corde, Ore, Opere.

Pacem cum { Deo, Proximo, Seipfo.

Pacem cum { Superioribus, Iunioribus, Paribus.

Pacem ergo habe. Iob 22. Acquiefce ergo ei, & habe pacem, & per hanc habebis fructus optimos. Vnde, fi vis, nota, quod in ifto vocabulo, Pax vobis, oftenditur, quod Pax vobis efficit tria bona, videlicet,

Interio-

Interiorem tranquillitatem (Pax.)
Vberiorem vtilitatem (Vobis,) id est, ad vtilitatem vestram.
Exteriorem concorditatem, cum dicitur (Pax vobis.)

Est enim Pax
Cordis & conſcientiæ quietatiua (Pax)
Fructus & opulentiæ procuratiua (Vobis)
Nexus & amicitiæ reparatiua; & hoc oſtenditur, cum dicitur (Pax vobis.)

Superius, ſi vis, potes videre proſecutionem, ſc. quomodo pax ſignat animi tranquillitatem. ¶ Item det vobis, quod ſignificet vtilitatem, eo, ſcil. quod eſt datiui caſus, & pluralis numeri, patet, quod per pacem plura bona nobis dantur. Et hic nota, ſi vis, vtilitatem, quæ per pacem nobis datur. Et ideo orat Apoſtolus 2. Theſſa.3. Deus pacis det vobis pacem. Pax ergo vobis. Vnde præcipit ipſe Dominus Matth.10. In quamcunque domum intraueritis, primum dicite: Pax huic domui; & ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper eum pax veſtra. Eſt igitur pax habenda, quia ad hoc ſingulariter aſtringimur.

F ¶ Secundò eſt tenenda, quia ad hoc exemplariter inducimur. Et iſtud exemplum oſtenditur, cum dicitur (Deus pacis) quaſi dicatur, ipſemet Deus nobis dans pacis exemplum, pacem tenuit, & ſeruauit. Quia ſicut dicitur Eph.2. Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum. Ipſe enim pacem
Tenuit,
Docuit,
Præbuit,
Habuit.

Et ideò benè dici debuit Deus Pacis. Pacem, dico, tenuit. Baruch 5. Nominabitur nomen tuum pax iuſtitiæ. Item pacem docuit. Pſal. 84 Loquetur pacem in plebem ſuam. Zachari.9. Loquetur pacem gentibus. Item pacem præbuit. Ioan.14. Pacem meam do vobis. Item pacem habuit. 3. Reg. 4. Habebat pacem ex omni parte. Exemplo igitur Dei pacem debemus habere & ipſam cum diligentia obſeruare. Superiora enim ſunt exempla, & regulæ inferiorum. Et ideo ſicut videmus cœlum & ſydera pacem inter ſe habere, vnumquodque locum ſuum pacificè tenere, & alterum alteri non nocere (quia ſicut dicitur Iob 25. Deus facit concordiam in ſublimibus ſuis. Ipſe eſt Deus, qui cum Angelis & ſanctis ſuis pace perpetua perfruitur, & æterna concordia iucũdatur, quia ſc. ſicut dicitur Roman. 14. Non eſt regnum Dei eſca & potus, ſed iuſtitia, & pax, & gaudium) ſic & nos pro modo noſtro debemus pacem ſeruare, & eam non offendere, nec turbare. Deus, inquit, pacis. 1. Theſſaloni.5. Deus pacis ſanctificet vos. Et aduerte, quòd Deus propriè dicitur Deus pacis, quia pro certo ſine Deo nulla pax eſt perfecta. Deus enim eſt ſicut lapis angularis, qui duos parietes ſimul iungit, & ſicut clauus teſtudinis, qui omnes lapides ædificij in vnum colligit, & conſtringit, & ſicut cæmentum parietis, quod lapides aggregat, & ponit. Et breuiter ſine Deo nulla eſt pax firma vel ſecura, nulla concordia ſtabilis atque firma, & ideò mali, qui Deum pacis ſecum non habent, pacem veram & ſolidam non obſeruant, quia iſte ſolus eſt, qui illuminat his, qui in tenebris ſedent, ad dirigendos pedes eorum in viam pacis. Vide, rogo te, inter malos eccleſiaſticos, ſi pacem habent, certè non, quia tanta ambitione ſunt pleni, quod nullus loco ſuo proprio eſt contentus. Et ideo ſicut ponitur in lib. Ouidij Metamorphoſ.1. Elementa, antequam eſſent diſtincta & locata, ſolebant inuicem pugnare, & dura mollibus, & grauia leuibus contraire; & hoc, quia omnia erant confuſa. Nam leuia erant deorſum, grauia ſurſum &c. Sic verè hodie eſt, quia omnia videntur eſſe turbida & confuſa. Nam quia graues & ponderoſi, id eſt, peccatores ſurſum hodie in dignitatibus collocantur, leues verò, & ſubtiles, & clerici, & perſonæ nobiles inferius ſituantur, & in pauperie & miſeria deprimuntur, ideo non eſt ibi hodie pax, quinimò & dura mollibus, & grauia leuibus, id eſt, deteriores melioribus obuiant & rebellant: ſic totam Eccleſiam deſtruunt atque turbant Hieremi.12. Non eſt pax vniuerſæ carni, dicit Dominus.

G ¶ Vide etiam de malis ſæcularibus, ſi habent pacem; certe nõ, quia re vera, quamuis exterius videntur pacem & proſperitatem habere, ipſi tamen interius magnas guerras ſe ſentiunt ſuſtinere. Pugnant enim in ipſis diuerſæ affectiones, quia ſcilicet
Prodigalitas vult expendere, vt honoretur,
Parcitas vult tenere, vt ditetur,
Luxuria vult quieſcere, vt delectetur,
Auaritia vult laborare, vt ſatietur,
Negligentia vult dormire, ne fatigetur,
Iracundia vult vigilare, vt vindicetur,
Superbia vult aſcendere, vt dominetur,
Inuidia vult deſcendere, vt contriſtetur,
Gaſtrimargia vult deuorare, vt repleatur,
Hypocriſis vult ieiunare, ne contemnatur.

Ecce ergo, quot pugnæ ſunt in eis. Et breuiter bene dicitur in Pſ. 13. Viam pacis non cognouerunt, non eſt timor Dei ante oculos eorum. Mali enim Prophetæ reprehenduntur Hier.6. & 8. & Ezechi.13. quia dicebant, Pax, pax, & non erat pax. Quia verè tales, quamuis exterius pacem habere videantur, intus tamẽ multas diſcordias patiuntur. Et notũ eſt, quia iſti ſecum non habent Deum pacis, ſicut dicitur Eph. 2. Veniens euangelizauit pacem his, qui longè fuerunt, & pacem his, qui propè. Iſte enim eſt adamas lapis reconciliationis, quia ſcil. ſi iſte per gratiam præſens fuerit, pacem in nobis, & inter nos, & inter ſe, & nos reconciliabit, & concordabit. Zachar.6. Conſilium pacis erit inter duos illos. Si verò iſtum lapidem per peccatum perdiderimus, ſtatim & nobiſcum, & cum proximis, & cum Deo pacem & concordiam amittemus, quia ſicut dicitur 2. Macch.4. Sine regali prouidentia impoſſibile eſt, pacem dare negotijs. Habeamus igitur pacem, quia ad hoc exemplariter inducimur, quia ſc. ipſe Deus, qui eſt Deus pacis, nobis datur in exemplum.

¶ Tertiò eſt habenda pax dilectionis, quia per hoc cordialiter coniungimur. Homines enim, qui pacẽ inter ſe non habent, vix, aut nunquam poſſunt ſe diligere. Illi autem, qui inuicem pacem habent, ſolent faciliter ſe amare. Pax enim mater eſt amoris. Quia etiam, ſicut videmus, in naturalibus illa, quæ nullã inter ſe habent repugnantiam naturalem, inter ſe habent amicitiæ connexionem, imò ſunt paris & ſimilis conditionis, ſicut eſt aqua, & aquæ ſunt, vt communiter, facilis coniunctionis. Et econuerſo illa, quæ ſibi in natura contrariantur, ſicut eſt ignis, & aqua, nunquam ſimul intrinſecè coniunguntur. Sic vere inter homines illi, qui non habent inter ſe contrarietatem alicuius diſcordiæ, ſed magis conformitatem pacis & modeſtiæ, ſolent eſſe facilis coniunctionis, id eſt, facilis dilectionis & amicitiæ. Illi verò, qui per odium, inuidiam, & diſcordiam ſibi inuicem cõtrariantur, nunquam per verum amorem, vt communiter, copulantur. Pax enim amorem generat, ſicut litigiũ ipſum fugat. Dilectionis, inquit. Pſal. 118. Pax multa diligentibus legem tuã, & non eſt illis ſcandalum. Et Gala.5. dicitur, quòd fructus ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax patientia &c. H

¶ Iſtæ .n. ſunt quatuor ſorores ſeu filiæ Spiritus ſancti, videlic. I
Charitas, quæ fuit quieta & amoroſa,
Gaudium, quod fuit lætum & iocoſum,
Pax, quæ fuit valde gratioſa,
Patientia, quæ fuit valde humilis & obſequioſa.
Prima feruenter amauit,
Secunda libenter cantauit,
Tertia decenter ſe ornauit,
Quarta verò humiliter miniſtrauit.
Charitas feruenter amat per veram dilectionem,
Gaudium cantat per gratiarum actionem,
Pax ſe omnibus amicabilem præſtat per ſuæ ſerenitatis oſtenſionem,
Patientia omnibus obſequitur & miniſtrat per humilem obedientiam & ſubiectionem.

Et breuiter pax eſt vna domicella, quæ ſemp vult cum amore viuere, cum gaudio vult manere, & cum patientia habitare. Et ideo Aug. lib. de verb. Domin. c.58. pulcherrimè loquẽs de pace, dicit, quod pax eſt ſerenitas mentis, tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, vinculũ amoris, conſortiũ charitatis. Hæc ſimulationes tollit, iras cõprimit, bella compeſcit, ſupbos calcat, humiles amat, diſcordes ſedat, inimicos concordat. Et cætera multa pulchra, quæ ibi de pace dicũtur, ſed vide eã ſupra. Patet ergo, quomodo pax eſt habenda, quia per hanc cordialiter copulamur.

¶ Quarto dico, ꝙ iſta eſt habẽda, quia per hanc ſpiritualiter K viſitamur (Erit, inquit, vobiſcũ) quia ſc. Deus viros pacificos viſitat, & cum eis ſpiritualiter habitat, & eorũ conſortiũ diligit & frequẽtat. Quando .n. apes inuicẽ ſtrepitũ, & clamorẽ & diſcordiam faciunt, ſignũ eſt, ꝙ rex vult alueare dimittere, & ad locum alium ſe transferre. Sic verè rex noſter Deus alueare cordis & ſocietatis dimittit, vbi lites & diſcordias eſſe ſentit. Iſte enim locũ pacificũ ſolet diligere, & cum viris pacificis per gratiã habitare. Factus eſt .n. in pace locus eius, & habitatio eius in Sion. Pſa. 75. Ibi confregit potentias, arcum, ſcutũ, gladiũ, & bellũ. (Erit, inquit, vobiſcũ.) Ezec.34. Faciam cum eis pactum pacis, dicit Dominus. Deus eſt n. delicatus Dominus, quia in loco pacifico vult dormire, dicẽs illud Pſ.4. In pace in idipſum dormiam, & requieſcam. Pacẽ igitur in nobis habeamus, vt tantũ apud nos hoſpitem teneamus. Iſta eſt enim vna virtus, & vna domicella valens, quæ ipſum in domo noſtra ſolet optimè retinere. Iſta eſt enim
Pulchra & gratioſa,
Diligens & amoroſa,
Abundans & copioſa,
Fortis & virtuoſa,
Sapiens & ſtudioſa,
Læta & gaudioſa,

Clara

Clara videns, & luminosa,
Omnibus placens & speciosa,
Omnia concordans, & omnibus obsequiosa.

Dico ergo, quod ista est pulchra & gratiosa Esaiæ 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. Item diligens & amorosa Ps. 84. Iustitia & pax osculatæ sunt. Item abundans & copiosa Ps. 71. Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis Item fortis, & virtuosa Ps. 121. Fiat pax in virtute tua. Item sapiens, & studiosa Philip 4. Pax Dei exuperat omnem sensum. Item læta, & gaudiosa Col. 3. Pax Christi exultet in cordibus vestris Item clara, & luminosa Baruch. 3. Disce vbi sit lumen oculorum, & pax. Item placens, & speciosa Hester. 13. Optata omnibus mortalibus pace fruamur. Item concors, & fructuosa Ioan. 20. Stetit Iesus in medio, & dixit, pax vobis, q.d. pax est illa, quæ concordat, & mediat inter gentes. Ista ergo domicella, quæ tot habet bonas conditiones, Deum pacis amicum suum nobiscum retinebit, & ipsum perseuerare nobiscum necessario coarctabit. Erit inquit vobiscum. Et sic quilibet nostrum poterit dicere illud Mal. 2. In pace & æquitate ambulauit mecum. Et sic patet quomodo pax est habenda & seruanda, quia scilicet per istam vt visum est, sc.

A Deo specialiter visitamur,
Inter nos cordialiter copulamur,
Domino exemplariter conformamur,
Mandata efficaciter exequimur.

Bene ergo dictum est pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiscum. Et 2. Thes. 3. Deus pacis det vobis pacem. Amen.
L ¶ De mala vero pace possemus notare secundum Hug. lib. de anim. lib. 3. cap. 9. quod est triplex mala & imperfecta pax, videlicet

Pax { Æstimata, Simulata, Imperata.

Æstimant pacem stulti sæculares,
Simulant pacem falsi regulares,
Imperant pacem impii pastores.

Ista ergo Pax { Æstimatur à nescientibus, Simulatur à non habentibus, Imperatur à non tenentibus.

Ista sunt verba Hug. vbi supra. Dicamus ergo, quod est quædam pax, quæ est æstimata: & ista est pax impiorum scilicet fortuna, & prosperitas malignorum. Isti enim non sunt in pace veraciter, sed æstimatiuè. Æstimant enim se esse in pace, quamuis veraciter sint in guerra. Guerram enim eis mouet interius synderesis & conscientia, exterius labor, & auaritia, posterius timor mortis & violentia. De guerra interiori dicitur in Psal. 37. Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum. De exteriori dicitur Hier. 6. Sanabant contritionem populi mei, dicentes, pax, pax, & non erat pax. Quia pro certo tales dicunt pax, pax, in quantum credunt in temporalibus esse pacem, & tamen in veritate non est pax, quia nulla est tanta in mundo prosperitas, quin magis ibi sit de iurgio, quam de pace Esa. 38. Ecce in pace amaritudo, &c. De guerra vero posteriori scilicet de morte dicitur 1. Thessa. 5. Cum dixerint pax, & securitas, repentinus eis superuenit interitus. Et 3 Reg. 2. Non deduces canos eius pacificè ad inferos. Ista est ergo pax æstimata, de qua videbatur loqui ille rex Esa. 31 qui dicebat. Tantum sit pax in diebus meis.
M ¶ Denique dico, quod est pax simulata, quia vere multi sunt, qui fingunt se esse pacificos, & modestos, qui tamen sunt discordes, contrarii, & rebelles. Et isti proculdubio sunt

Hypocritæ, & deceptores,
Falsi homines, & proditores,
Ambitiosi, & simulatores,
Falsi amici, & adulatores.

De hypocritis patet, quia pro certo isti simulant se esse pacificos, cum sint nequissimi. Vnde in Psal. 34. Mihi quidem pacifice loquebantur, & in iracundia terræ loquentes dolos cogitabant. De proditoribus patet, quia pro certo isti, fingunt se esse pacificos, vt melius possint nocumentum inferre similes vulpi, quæ fingit se mortuam vt possit auiculas deuorare. Exemplo illius, de quo dicitur 1. Mach. 7. quod locutus fuit Iudæis verba pacifica in dolo, & crediderunt ei, & postea irruit super illos. De ambitiosis vero patet, quia pro certo isti fingunt se esse pacificos, & benignos, vt ad prælaturam, vel beneficium assumatur, cum vero introducti fuerint, & ingressi, rumpere pacis fœdera non verentur. Istis dicitur 1. Re. 16. Pacificus ne est ingressus tuus? & quamuis ipsi respondeant, Pacificus, quia scilicet isti sunt pacifici in ingressibus, finaliter tamen fiunt non pacifici, sed magis dyscoli, & iniqui. Mich. 3. Prædicant pacem, & non erit. De falsis vero amicis dicitur in Ps. 40. Etenim homo pacis meæ, in quo speraui, magnificauit super me supplantationem. Ista est ergo pax simulata.

¶ Denique dico, quod est pax imperata, & ista est pax, quam N
principes, & magnates imperant subditis suis: volunt enim, ꝙ rebellent contra eos, sed quod pacifice portent tyrannides, quas imponunt. Ista est pax violenta, de qua 1. Mach. 12. Proiecerunt arma sua, & fecerunt pacem. Isti enim volunt, quod subditi erga eos pacem habeant, tamen ad subditos pacem non seruant. Ita quod subditi possunt dicere illud Hierem. 8. Expectauimus pacem, & non est. Et quilibet pauper potest dicere illud Ps. 119. Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus, dum loquebar illis, impugnabant me gratis. Est igitur, vt dictum est, pax æstimata, pax simulata, pax imperata. Et hæc de pace sufficiant.

Peccatum.

Cum peccatum nihil aliud sit quam auersio à bono incommutabili, & conuersio ad bonum commutabile, notare possumus de peccato, quod peccatum propriè loquendo non dicit mihi nisi carentiam virtutum debitarum inesse, & sic peccatum ponit priuatiuè, & non positiuè, & sic loquitur Augu. dicens super illud verbum Ioan. 1. Sine ipso factum est nihil, quod peccatum est nihil, & nihil fiunt homines cum peccant, quia breuiter peccatum nihil est, nisi spiritualis vitæ defectus & priuatio gratiæ & virtutum. Sicut enim dicunt Isid. & Lucanus. Percussus à serpente primò frigiditate veneni quasi insensibilis effectus obstupescit, deinde veneno paulatim calescente per venas vsque ad cor rapitur, & sic vita recedente mors sequitur. Sic vere charissimi, cum serpens venenosus diabolus caro, vel mundus hominem momorderit per immissionem cogitationis, quandoque statim fit insensibilis, & stupidus per defectum non adhibitæ debitæ circumspectionis, & tunc venenum sic immissum incipit per delectationes incalescere, & per venas, id est, interiores affectiones calescere, vsque ad cor per consensum ascendere, & ita vitam gratiæ solet expellere, & mortem mortalis peccati in anima generare, anima enim quæ peccauerit, ipsa morietur Ezech. 8. Quia sicut dicitur Iaco. 1. Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum, peccatum vero, cum consummatum fuerit, generat mortem.

¶ Est igitur aduertendum quod B

Peccatum est { cauendum per discretionem, contemnendum per contritionem, eiiciendum per confessionem, puniendum per poenitentiæ satisfactionem.

Et ad hæc monet Ecclesiast. 21. Quasi à facie colubri fuge peccatum. Et aduerte hic, quod peccatum est fugiendum, & dimittendum propter tria, scilicet quia

Tentationis offert blandimenta,
Discretionis aufert monimenta,
Inuasionis infert nocumenta.

¶ Peccatum enim offert fraudulentam tentationem, ideo dicitur habere faciem. A facie inquit. Aufert luculentam discretionem, ideo dicitur coluber, id est, colens vmbram. Infert violentam inuasionem. Ideo dicitur fuge.

¶ Primo ergo dico, quod peccatum est dimittendum, quia C
offert blandimentum dulcis tentationis, quod ostenditur, cum supponitur habere faciem. A facie inquit: quia enim per faciem quæ est prima pars hominis, homo homini apparet, alloquitur & blanditur, quia s. facies est inter cæteras partes hominis magis grata, cum ibi vigeant, & appareant omnes sensus, sic quia per tentationem, suggestionem, & delectationem, quæ primæ partes sunt peccati, quæ etiam in peccato primo occurrunt, diabolus, & peccatum nobis blandiuntur, attrahunt, alliciũt, & alloquuntur, bene dico, quod per faciem peccati prima tentatio designatur. A facie inquit. Sicut enim scorpio facie lambit, & cauda pungit, sic peccatum in principio per tentationem allicit, & vltimo per mortem æternam afficit. Ideo dicebat Dauid in Psalm. 37. Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum. Et vere homini non est pax ab ista facie, quia scil. tentatio, & delectatio, & suggestio peccati continue mouent guerram. In omni enim opere nostro semper arridet nobis facies ista, quia s. in omni opere, vt communiter, semper inuenitur aliqua tentatio, vel aliqua delectatio peccati, quia etiam in ipsis bonis operibus tentatio inanis gloriæ se nobis faciliter offert. Et ideo sicut summè cauendum est à facie crudelium animalium, & ferarum, pro eo, quod in ista facie sunt dentes, quibus animalia alia deuorantur, sic & tales facies peccati, scilicet delectatio timenda est, & vitanda. Quia proculdubio ibi latent dentes æternæ crudelitatis, qui finaliter ho-

minem deuorant in inferno. Vnde etiam Eccleſ.21. Vbi loqui-
tur de peccato, dicitur, quod dentes eius dentes leonis interfi-
cientis animas hominum, quaſi romphea bis acuta omnis ini-
quitas. A facie inquit. Et ideo de bonis dicitur Eccl.21. quod à
facie gladiorum fugerunt, à facie gladii imminentis, a facie ar-
cus extenti, à facie grauis prælii.¶ Vbi aduerte, quod iſta facies
habet annexum

Splendorem allicientem, quia eſt facies gladii, qui ſcil. ſplendet, & ſcindit,

Timorem concutientem, quia eſt facies arcus extenti, qui ſç. eſt paratus ad percutendum,

Laborem diſcutientem, quia ſcilic. iſta eſt facies grauis prælii.

Quia proculdubio chariſſimi iſta facies peccati ſc. tentatio eſt
micans gladius delectabilis ad incutiendum, eſt arcus extentus
formidabilis ad inuadendum, eſt grauis conflictus, fatigabilis
ad ſuſtinendum. Patet igitur quomodo cauendum eſt pecca-
tum, quia offert blandimentum dulcis tentationis, quod oſtē-
ſum eſt, in quantum dicitur habere faciem. A facie inquit. Quia
breuiter peccatum eſt ſicut venenum aſpidum, quod primo fa-
cit dormire antequam occidat. Eſt etiam ſicut ille vermis, qui
dicitur bupreſtis, qui ſub velamine herbarum abſconditur, vt
à bobus comedatur, & tandem toto iecore inflammato acu-
mine veneni boues neceſſario moriuntur. Quia breuiter pec-
catum ſemper ſub velamēto alicuius delectationis, vel ſub ſpe-
cie alicuius boni ſe conſueuit offerre, & tandem mortem ſpiri-
tualem, & æternalem conſueuit inferre Rom. 7. Peccatum per
bonum operatum eſt mihi mortem, vt fiat ſupra modū pecca-
D tum.¶ Secundo dico, quod peccatū vitandum eſt, quia ꝑ cer-
to aufert monimentum claræ cognitionis. Et hoc oſtenditur
cum dicitur. Coluber. A facie inquit colubri. Coluber enim di-
citur quaſi colens vmbras. Ad denotandum, quod peccatum
vmbram ignorantiæ, & erroris ſolet comitari, & à luce veræ
cognitionis ſolet nos facere elongari. Coluber enim eſt, quia
vbicunque ſit, ſemper colit, & habet vmbram, id eſt, carentiam
lucis cognitionis, ſcientiæ, & gratiæ. Omnis enim qui male a-
git, odit lucem, Ioann.3. Peccatum enim vmbram ignorantiæ
diligit, quia ſ. nunquam vult videri, nec cognoſci, quod ſit pec-
catum, imo ſemper vult credi eſſe bonum, vt poſſit in homine
magis pacifice remanere. Et ideo dicitur Prou.23. quod vinum,
id eſt, peccatum animam inebrians, ingreditur blande, nouiſſi-
me autē mordebit, vt coluber, & quaſi regulus venena diffun-
det. Et aduerte, quod peccatum dicitur coluber, quia via eius
non cognoſcitur propter ſubtilem ſubintrationem, quia faci-
liter collabitur. Et inde dicitur coluber propter blandientem
delectationem, quia acriter mordet, percutit, & pungit per ve-
nenoſam tentationem, quia grauiter inuenenat, & occidit per
ſempiternam damnationem. Iſte enim coluber ſolet ſubtiliter
ſubintrare. Vix enim homo poteſt cauere. Et ideo inter tria, quę
erant ignota Salomoni, ipſe nominat Prouer.30. viam colubri
ſuper petram. ¶ Item iſte coluber ſolet blandiſſime delectari.
Ideo ſicut dictum eſt, Prou.23. Ingreditur blande, &c Quia ſic-
ut dicitur Eccl.25. Non eſt caput nequius ſuper caput colubri.
¶ Item ſolet per tentationem mordere Eccl.10. Qui diſſipat ſe-
pem, mordebit eum coluber. Solet per damnationem nocere.
Et inde eſt, quod coluber Moyſis alios colubros deuorauit, &
tandem in virgam conuerſus fuit, ſicut ponitur Exod.4. Ad de-
notandum, quod coluber, i. peccatum, colubros, id eſt, pecca-
tores deuorat, & ſe eis in virgam æternæ damnationis, & ver-
berum commutat Geneſ.49. Fiat Dan coluber in via, ceraſtes
in ſemita, mordens vngulas equi, vt cadat aſcenſus eius retro.
Peccatum eſt ergo coluber vmbras colens, & vmbram, & ob-
ſcuritatem diligens, & inducens. Peccatum enim vult in vmbra
i. in occulto fieri, & in occulto nutriri. Et ideo ſolet obſcurita-
tem ignorantiæ inducere, vt ad modum latronis, dum non co-
gnoſcitur, poſſit in mente ſecurius habitare. Vide ſupra de co-
lubro in titulo ſuo. Eſt enim peccatum ſicut nebula, quæ ae-
rem conſcientiæ obnubilat; ſicut fumus, qui domum cordis
denigrat, & obſcurat; ſicut nox, & ſicut vmbra, quæ totum mū-
dum obtenebrat, & obfuſcat. Quia pro certo vbi eſt peccati a-
bundantia, ibi eſt error, & ignorantia, & veræ, & diſcretæ co-
gnitionis carentia Oſeæ 13. Colligata eſt iniquitas Ephraim,
abſconditum eſt peccatum eius. Et bene abſconditum, quia ſ.
ſicut tenebræ ita tenent oculos, quod nec alias res, nec ipſam
tenebram poſſunt videre, ſic peccatum ita obnubilat hominē,
quod nec ipſum peccatum ſuum videt, nec etiam aliquid aliud
quod pertineat ad ſalutem. Et ſic breuiter dico, quod peccatū
vitandum eſt, quia aufert munimentum claræ cognitionis. Co-
E luber inquit. ¶ Tertio dico, ꝙ præcauendum eſt, quia affert
nocumentum duræ vexationis, ſeu inuaſionis. Et hoc oſtendi
tur cum dicitur. Fuge. Non oportet enim fugere niſi perſequē-
tem. Et quia dicitur, Fugere, videtur ſupponere, quod pecca-
tum nos ſequitur, & inuadit. Et vere peccatum inſequitur pec-
catores, quia ex quo peccatum per opus fuerit conſummatum,
& per conſuetudinem iteratum, in tantum ſolet peccantem
perſequi, quod vix poteſt homo ab ipſo amplius expediri. Simi-
le ſirenis marinis, & ſatyris ſylueſtribus, quæ ſunt monſtra in
mari, & in terra ad fœminarum ſimilitudinem procreata, qui-
bus non ſufficit hominem capere, & ſemel cum eo habitare,
quinimo quando poſſunt hominem capere, compellunt eum
iterum vſque ad mortem ſecum carnaliter habitare, alias ſo-
lent eum deuorare. Pro certo chariſſimi tale monſtrum vide-
tur eſſe peccatum. Non enim ſufficit ſibi, quod hominem ſe-
mel vel bis occupauerit, quinimo quamdiu viuit, eius copulam
per ſui iterationem appetit, & vſquequo mortem æternam ei
inferat, ipſum ſemper ſequitur, & inuadit, & ipſum in pace,
quamdiu vixerit, non dimittit. Fuge ergo. Teſte enim Iſido.
lib.2. de ſummo bo. Cogitatio parit delectationem, delectatio
conſenſum, conſenſus operationem, operatio conſuetudinem,
conſuetudo neceſſitatem, neceſſitas mortem. Vir enim iſtis
vinculis implicatus, quaſi catena vitiorum conſtrictus, neceſſa-
rio trahitur ad infernum. Peccatum ergo perſequitur, & ideo
fugiendum. Fuge inquit peccatum 1. Timo.6. Tu autem homo
Dei hæc fuge. ¶ Et aduerte hic, quod fugiendum eſt peccatum F
propter multa, videlicet, quia Peccatum ſolet

Generare mentis leuitatem,
Indurare mentis voluntatem,
Captiuare mentis libertatem,
Pauperare mentis vbertatem,
Subiugare mentis dignitatem,
Occultare culpæ veritatem,
Denegare cœli voluptatem,
Procurare moris grauitatem,
Aggrauare mentis agilitatem,
Obſtinare cordis nobilitatem,
Frequentare caſus neceſſitatem,
Diſsipare morum fertilitatem.

Iſta enim ſunt duodecim mala, quæ nobis facit peccatum ge-
neraliter loquendo Dico ergo, quod per peccatum mentis le-
uitas generatur. Vnde Thre.1. Peccatum peccauit Hieruſalem
propterea inſtabilis facta eſt. Item per peccatum mentis volun-
tas induratur. Vnde de Pharaone dicitur Exod.9. quod videns,
quod ceſſaſſet grando, pluuia, & tonitrua, auxit peccatum, &
grauatum eſt cor eius, & induratum eſt nimis: & Hiere.30. dici-
tur. Dura facta ſunt peccata tua. Item per peccatum mentis
libertas captiuatur. Vnde Rom.7. Video aliam legem dominā-
tem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & capti-
uum me tenentem in lege peccati. Item per peccatum mentis
vbertas pauperatur. Vnde Prou.14. Iuſtitia eleuat gentem, miſe-
ros facit peccatum populos. Item per peccatum mentis digni-
tas ſubiugatur: quia ſ. peccatum facit hominem ſeruum Ioan.
8. Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Item per peccatum
culpæ veritas denegatur, quia ſci. peccatum impedit ne homo
confiteatur. Vnde in Pſalm. Quæretur peccatum illius, & non
inuenietur Item per peccatū cœli voluptas denegatur Eze. 28.
Peccaſti, & eieci te de mōte Dei. Itē per peccatū mortis graui-
tas procuratur, quia ſicut dicitur Ro. 6. Stipēdia peccati mors.
Et Ezec.18. Anima quæ peccauerit, ipſa morietur. Item per pec-
catum mentis agilitas aggrauatur. Vnde Heb.12. Deponentes
omne pondus, & circumſtans nos peccatum. Item per pecca-
tum ſpei iocunditas deſperatur, ſeu cordis nobilitas obſtinatur
Vnde Prou.18. Impius Cum in profundum peccatorum venerit,
contemnet. Item per peccatum caſus neceſſitas frequentatur.
Vnum enim peccatum facit cadere in aliud vnde Eſa.30. Væ fi-
lii deſertores, &c. Sequitur. Vt adderetis peccatum ſuper pecca-
tum. Item per peccatum morum fertilitas diſſipatur ſeu pau-
peratur, quia ſicut dicitur Eccleſ.9. Qui in vno peccauit multa
bona perdet. Ecce ergo quot mala facit peccatum poſſeſſori-
bus ſuis. Bene ergo dicebatur fuge peccatum, quia nunquam
melius cauetur peccatum quam per fugam occaſionum, & de
hoc vide ſupra de fugere. Et iſtam fugam bene innuit dominus
Io.8. cum dicit adulteræ Vade, & amplius noli peccare. Vbi
aduerte quod Chriſtus fugæ velocitatem præcipit exercere. Va-
de. Factam iniquitatem præcipit abhorrere. Amplius, q.d. ni-
mis eſt quod factum eſt. Caſus facilitatē præcepit cauere. Noli
inquit peccare. Patet ergo chariſsimi quod peccatum eſt præ-
cauendum, quia vt oſtenſum eſt & deductum, per iſtud ſcil. In-
fertur magnum nocumētum magnæ vexationis. Aufertur mu-
nimentum claræ cognitionis. Offertur blandimentum dulcis
tentationis, &c. & hæc de peccato ſufficiant.

Peccatores.

Cum de peccatoribus & in generali & in A
ſpeciali fiat ſuperius mentio, quaſi in titu-
lo in-

lo infinitis, hoc solum ad præsens est notandum, quod peccatores & impii scilicet,

A domino despiciuntur,
A sæculo recipiuntur,
A paradiso proiiciuntur,
Ab inferno suscipiuntur.

¶ Primo ergo dico, quod à domino despiciuntur. Vnde Eccl. 12. Altissimus odio habet peccatores. Sicut enim natura in arborib. retrahit humorem suum in hyeme à partibus superfluis sc. à foliis, & ipsa sicut non necessaria à se eiicit & emittit, sic Deus humorem gratiæ suæ à superfluis peccatoribus qui sunt sicut folium ante faciem venti, subtrahit, & eos tanquam illos de quibus parum curat, eiicit & contemnit, & in manu consilii sui proprii ipsos constituit & dimittit: Psalmus. Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinuētionibus suis. Isti n. sunt sicut filii aquilæ degeneres: quos aquila Deus de nido sui amoris eiicit, & quicquid amplius faciant, non aduertit. Videtur enim Deus peccatores penitus reprobare, & de eorum nequitiis non curare, in quantum ad præsens dimittit eos sine castigatione aliqua pro libito diuagari. ¶ Item isti sunt sicut bordi seu bastardi filii, quos in aliquibus terris patres omnia mala dimittunt facere, sciunt enim quod hæreditatem non habent quam possint perdere. Isti igitur vt dictum est à domino despiciuntur, Deus enim se diligentes diligit, & despicientes se despicit Prou. 8. Ego diligentes me diligo. Et quia isti Deum odiunt, & mandata eius despiciunt & fugiunt, iuxta illud Eccl. 1. Execratio peccatori cultura Dei, ideo isti vt dictum est, à Deo despiciuntur.

B ¶ Secundo dico, quod isti à mūdo recipiūtur. Mundus enim consueuit fauorabilius recipere, vberius impinguare, nobilius que ditare peccatores quam iustos. Et inde est quod mali sunt hodie cæteris ditiores, & in sæculo abundantiores. Aues enim prædales multo plus habent de plumis quam domesticæ. Arbores syluestres multo plus abundant in fructibus quam hortenses. Animalia crudelia multo amplius generant de filiis quā mitia. Sic breuiter mali & peccatores, qui syluestres crudeles & prædales dicuntur, pluribus pennis & fructibus i. maiori diuitiarum copia præ cæteris vestiuntur, & in mundo ampliori gloria perfruuntur Psalm. 72. Ecce ipsi peccatores & abundantes in sæculo obtinuerunt diuitias. Et si vis, nota quomodo merito mali dicuntur aues prædales, quia pro certo sicut tales sunt paucæ carnis, magnæ plumositatis, rostri & vnguis acuti & curui, visus clari, istæ etiam aues innocentes comedunt, societates fugiunt, & alte volando faciliter se extollunt, sic vere mali in hoc mundo parum habent de carne sc. fluidæ pietatis, multum habent de plumis vanæ & volatilis temporalis facultatis. Rostrum & os habent curuum per verba falsitatis, & acutum per verba detractoriæ iniquitatis. Vngues, id est, manus habent acutas & pungitiuas per stimulum rapacitatis, curuas vero per vitium parcitatis & tenacitatis. Isti innocentes deuorant per vitium crudelitatis, societatem non amant per vitium inuidiæ & malignitatis, clare vident per sublimitatem mundanæ sagacitatis, altissime volant per affectum superbiæ & vanitatis, & per obtentum mundanæ gloriæ & dignitatis. Et breuiter in omnibus istis potest cognosci homo peccator, videlicet quando parum habent de pietate, multum de prosperitate. In ore parum de veritate, in manibus plenus est rapacitate. Non gaudet in bonorum societate, erga pauperes plenus est iniquitate. De primo dicitur in psal. 111. Peccator videbit & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet. Quando multum habet de prosperitate psal. 72. Peccatores in sæculo obtinuerunt diuitias. Quando in ore parum habet de veritate Eccl. 6 Omnis peccator inuidus & bilinguis. Quando in manibus plenus est rapacitate Psal. 10. Ecce peccatores intenderunt arcum, &c. vt sagittent in occulto rectos corde. Quando non gaudent in bonorū societate Eccl. 13. Sicut cōmunicauit lupus agno aliquādo, sic peccator iusto. Quando erga pauperes plenus est iniquitate Psalm. Obseruabit peccator iustum & quæret mortificare eum. Isti sunt ergo aues rapaces, qui in mundo magis honorantur à magnatibus portantur, super perticam honorum & dignitatum honorabiliter situantur, sed quando mortui fuerint, in sterquilinium inferni proiiciuntur, & eorum gloriæ præcedentes ad nihilum deducuntur. Et ideo bene consulitur Ecclef. 9. Non zeles gloriam & opes peccatoris; nescis enim quæ futura sit illius subuersio. Et bene dicit, nō zeles, &c. quia vere charissimi, quāuis videamus peccatores gloria mundi affluere, temporali fœlicitate gaudere, & sæculari dignitate fulgere, istud tamen à bonis non est zelandum, concupiscendum & appetendum, sed potius contemnendum & fugiendum. Et quare? Certe quia nescis quæ futura sit illius subuersio. Semele enim amica Dei Iouis petiit à Ioue Deo vnum donum, quo concesso dixit ei: Da mihi inquit quod quando tu habitabis mecum, tu appareas mihi in eadem forma & figura & eodem modo quo tu appares cum domina Iunone quam tu summe diligere comprobaris. Iupiter concessit, & statim igneus sibi apparuit, ignes & fulmina multiplicauit, & eam quæ stulte rogauerat fulminauit, ostendens quod talem se Iunoni exhibebat quando se sibi specialiter coniungebat. Quamuis enim charissimi, poetæ per Iunonem intelligant aerem, per Iouem intelligant ignem, qui coniunctus aeri ipsum inflammat, congruit tamē fabula proposito nostro. Ista n. Semele signat simplices. Iuno quam summe videtur Iupiteri. Deus diligere, signat diuites, quos apud fatuos Deus videtur diligere, in quantum dat eis tanta prosperitate gaudere. Veruntamen istud est certum, quod quanto Deus tales quantum ad talem apparētiam magis diligit, & quāto magis eis fauorabilem se ostendit, tanto maiorem fulminationem & damnationem eis immittit: & ideo Semele, i. homo qui Iunonis, i. diuitum gloriam desiderat, & quod Deus talē se sibi, qualem diuitibus se ostendit, ostendat, fatuus est, quia pro certo si Deus hoc faciat, ipsum fulminabit & in inferno perpetuo cōdemnabit. Non zeles ergo gloriam mundi & opes peccatoris, nescis enim quæ futura sit illius subuersio. Et hoc idem est quod dicitur Prou. 23. Non æmuletur cor tuum peccatores: & in Psal. 36. Noli æmulari in malignantibus, neque zelaueris facientes iniquitatem, quoniam tanquam fœnum velociter arefcent. Patet ergo quod peccatores à mundo recipiuntur. ¶ Tertio dico, C quod peccatores à paradiso eiiciuntur. A paradiso dico, id est, ab obtentu paradisi. Sicut enim sol suis radiis repulsiuis solet planetas & stellas erraticas facere retrogradas, sic Deus suo radio repulsiuo, id est, sua iustitia mediante, erraticos peccatores à societate sua eiicit, & ab omni obtentu paradisi retrogrados efficit, ipsosque à paradisi gloria tanquam indignos repellit Esaiæ 26. (secundum aliam literam) Tollatur impius, ne videat gloriam Dei. Vnde 1. Pet. 4. Si iustus vix saluabitur, impius & peccator vbi parebunt? Vnde etiam ipsi peccatores possunt dicere illud Hier. 5. Iniquitates nostræ declinauerunt hæc, & peccata nostra prohibuerunt bonum à nobis. Insula enim Hiberniæ non admittit serpentes, sic nec cœlum recipit peccatores. Nunquam enim ibi fuit peccator, nisi lucifer cū suis sociis, qui tamen exinde statim fuit expulsus. Ribaldi enim in domos diuitum non admittuntur, quod si casu intrauerint, expelluntur. Istis igitur dicitur illud Ezec. 28. Peccasti, & eiecit te de monte Dei. Patet ergo quod isti à paradiso eiiciuntur. ¶ Quarto dico, D quod peccatores ab inferno transglutiuntur: quia sci. infernus est recte cœmiterium malignorum. Sicut enim illud periculum maris quod dicitur scylla, non cessat aquas & naues attrahere & absorbere, sic nec infernus cessat peccatores trāsglutire. Naues enim incaute scyllæ appropinquātes absorbentur. Sic peccatores per mare huius mundi indebite se regentes, ab inferno attrahuntur. Mors enim peccatorum pessima, & multa flagella peccatorum quia sicut dicitur Esa. 33. Cōtriti sunt in Sion peccatores. Sic igitur patet charissimi quod peccatores Ab inferno transglutiuntur, A paradiso retropelluntur, A mundo suscipiuntur, A Deo despiciuntur. ¶ Et si vis, dic adhuc de mundi pec- E catoribus quod isti sunt, scilicet,

Ignorantes & tenebrosi,
Detrahentes & querulosi,
Inuidentes & malignosi,
Pestilentes & furiosi,
Deceptores & insidiosi,
Turbatores & tumultuosi,
Possessores & pecuniosi,
Inflammati & ambitiosi,
Incorrecti & perniciosi,
Tribulati & calumniosi.

Dico ergo quod peccator est obscurus et tenebrosus, et potissime per ignorantiam spiritualium bonorum: et Eccl. 11. Error et tenebræ peccatoribus concreatæ sunt. ¶ Itē est detractor & querulosus psa. 63. Obseruabit peccator iustū et stridebit super eum dentib. suis. ¶ Itē est inuidus et malignosus psal. Considerat peccator iustum, et quærit mortificare eum. ¶ Item est pestilens et furiosus psal. 111. Peccator videbit et irascetur, dentibus suis fremet et tabescet. ¶ Item est deceptor et insidiosus psa. 118. Posuerūt peccatores laqueum mihi. ¶ Item est turbator et tumultuosus Eccl. 28. Vir peccator conturbabit amicos. ¶ Item est possessor & pecuniosus psalmus. Ecce ipsi peccatores et abundantes in sæculo obtinuerunt diuitias. ¶ Item est inflammatus et ambitiosus psalmus. Flamma combussit peccatores. ¶ Item est incorrectus et perniciosus Eccle. 32. Peccator homo vitabit correctionem. ¶ Item finaliter ipse est condemnatus et calamitosus s. in inferno, quia s. sicut dicitur in ps. Longe à peccatoribus salus, quia s. dominus iustus concidet ceruices peccatorum quia ipse humiliabit peccatores vsque ad terram. Multa aūt flagella peccatoris, quia finaliter dominus conteret brachium

peccatoris & maligni, & hæc de peccatore & de peccato generaliter loquendo sufficiant.

A **Pecora.** Nota, quod pecora sunt parua animalia, sicut sunt oues & capræ & similia, & posset significare multipliciter in scriptura. Nam per pecora intelliguntur omnes illi qui sunt sub pastorum, id est, sub maiorum dominio constituti. Dicamus ergo quod per pecora generaliter assumuntur homines

Humiliter subiugati,
Carnaliter inquinati,
Mentaliter excœcati.

Habent enim Pecora { Naturalem subiectionem, Sensualem affectionem, Animalem cognitionem. }

¶ Primo ergo dico quod per pecora intelliguntur illi qui humiliter subiugantur. Quicunque enim boni subditi innocentes simplices & deuoti possunt gregis dominici pecora nominari, qui scil. sub pastore Deo vel prælato, in grege ecclesiæ humiliter & pacifice subiecti conuersantur Psal. 8. Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues & boues vniuersas insuper & pecora campi.
B ¶ Et nota, quod ista pecora, scilicet, subditi, debent à pastoribus, id est, à prælatis, scil.

Gregatim vniri,
Tute custodiri,
Docte erudiri,
Pie enutriri.
Primum facit vera dilectio,
Secundum facit cauta discretio,
Tertium facit clara cognitio,
Quartum facit dulcis compassio.

Dicamus ergo quod pecora debent gregatim esse vnita per dilectionem, quia s. isti debent in grege, id est, in vnitate & aggregatione vniri & viuere per charitatem & dilectionem, quia sci. charitas est illa bona pastrix quæ pecora ista coniungit dicens illud Psal. 132. Ecce quam bonum & quam iocundum habitare fratres in vnum, & de hoc Gen. 29. Omnia pecora congregentur, & amoueamus lapidem. Quãdo enim homines per verum amorem congregantur, tunc lapis, id est, omnis odii & inuidiæ duritia submouetur. Vnde Esaiæ 60. Omne pecus Cedar cõgregabitur tibi. Quod est contra multos qui per charitatem in vnum non congregantur, imo per inuidias & odia alter ab altero diuiduntur quapropter sæpe fit quod à lupo diabolo per diuersa vitia deuorantur Abacuc 3. Abscindetur de ouili pecus, & non erit armentum in præsepibus. Non sic, sed sint pecora dominica gregatim vnita per dilectionem.

C ¶ Item debent esse tutè custodita per defensionem. Prælati enim debent istos custodire, & ne per aliquod peccatum deuient, debent summopere præcauere. Vnde Prou. 27. Diligenter agnosce vultum pecoris tui, q. d. ad prælatum pertinet super pecora sua vigilem curam gerere, & qualia sint cognoscere, & ea ne pereant custodire, vt sic non habeat timere in die iudicii quando dominus petet ab eo illud Hier. 12. Vbi est grex qui datus est tibi, pecus inclytum tuum? Quod est contra multos qui ista pecora non custodiunt, sed ipsa magis per rapinas deuorãt & occidunt Iudith. 11. Iamque ordinant vt interficiant pecora sua vt eorum sanguinem bibant. Quia procul dubio hodie sunt multi impii pastores qui non cessant ordinare, i. ordinationes & statuta facere, quomodo possint subditos laqueare, & eos per rapinam occidere, & eorum sanguinem i. eorum temporalem substantiam exhaurire Zachar. 11. Pasce pecora occisionis, quæ qui possederant, occidebant. Non sic, sed ista debent caute esse custodita per tuitionem Gene. 30. Iterum pascam & custodiam pecora tua.

D ¶ Item ista pecora debẽt esse clare erudita per discretionem. Sicut enim pecora materialia debent adaquari, sic ista spiritualia debent doctrinæ riuulis irrigari Gen. 21. Vidit puteum in agro, & ex illo adaquabantur pecora.

E ¶ Item ista pecora debent esse pie enutrita per compassionem, quia sci. pastores & prælati non solum debent pecora sua potare, per doctrinam erudiendo, imo etiam cibare, per eleemosynam compatiendo 4. Reg. 3. Mesa rex Moab nutriebat pecora multa. Quod contra multos, qui magis solent ista pecora corrodere & famelica facere quam nutrire, de quibus Ezech. 34. Cornibus ventilabant omnia infirma pecora. Non sic, sed ista pecora enutriantur, erudiantur, custodiantur, & vniantur. Patet ergo quod per pecora intelliguntur illi qui sunt humiliter subiugati.

F ¶ Secundo principaliter dico quod per pecora intelliguntur illi qui sunt carnaliter inquinati. Pecora enim animam rationalem non habent, sed solum quæ carnis sunt sentiunt, & inde est quod appetitu brutali sine aliquo refrænaculo rationis in eum appetitum feruntur. Sic carnales ac si animam non haberent, carni obediũt & obsequuntur, & appetitus eius sicut bruta pecora prosequuntur Ezech. 24. Pinguissimum pecus assume & Soph. 2. Erit funiculus maris requies pastorum, & ouile pecorum. G ¶ Tertio autem dico quod per pecora quandoque intelliguntur illi qui sunt mentaliter excœcati s. personæ bestiales & ignorantes, vsu rationis ad modum pecorum carentes, & de his dicitur 2. Pet. 2. quod peccatores sunt velut pecora irrationabilia, &c. Vide supra de oui, de grege, de pastore.

Pecunia. Cum pecunia sit illud precium quo res generaliter loquendo venduntur & emũtur, de quacunque materia huiusmodi pecunia fabricetur. A Aliqua enim sunt loca & regna (& hoc vt plurimum) vbi moneta fabricatur de auro & argento, & aliis metallis, Aliqua autem sunt Septentrionalia regna vbi pedes auium & pecorum ponuntur in mercationibus pro moneta. Aliqua etiam sunt orientalia & australia regna, vbi terra quæ dicitur porcellana, frusta, & fractura vasorum quæ fiunt de illa terra, pro moneta ponuntur. Aliqua ẽt vbi monetis vtuntur papyreis, sicut in toto est imperio magni canis, s. in thatayo & cãbelech, hinc ergo est quod per pecuniam diuitiæ intelliguntur & non solum temporales imo etiam spirituales & nihilominus ẽt æternales: Nota ergo quod est pecunia

Vituperabilis, Recuperabilis, Incomparabilis.
Prima est pecunia hominum auarorum,
Secunda est pecunia hominum benignorum,
Tertia est pecunia hominum perfectorum.

¶ Primo ergo dico quod inuenitur pecunia quæ per auaritiam colligitur. B Ista enim vituperabilis est quia infert laborem in acquirendo. Timorem in possidendo Dolorem in amittendo. Et ideo bene dicitur Eccles. 10. nihil iniquius quam amare pecuniam. Auari enim sunt sicut monedula, quæ pecuniã summe diligit & quamuis in nullo sibi proficiat, ipsam tamen furatur & abscondit. Sic vere auari pecunias excessiue diligunt, & absque hoc quod sibi vel alteri vtilitatem faciant, ipsas in thesauris suis mittunt & abscondunt. Auarus enim non implebitur pecunia, & qui amat diuitias, fructus non capiet ex eis Eccles. 5. ¶ Et nota quod pecunia ista est vituperabilis & illaudabilis multiplici ratione. C Videlicet quia amor pecuniæ

Subiugat hominis libertatem,
Offendit diuinam maiestatem,
Inflammat hominis voluntatem,
Eneruat ab ore veritatem,
Destruit mentis fidelitatem,
Impedit cœli fœlicitatem,
Acquirit inferni pœnalitatem.

Dico ergo quod pecunia est libertatis subiugatiua Ecclesia. 10. Pecuniæ obediunt omnia. ¶ Item est diuinæ maiestatis concitatiua. Et inde est, quod dominus amorem pecuniæ prohibet dicens discipulis Matth. 10. Nolite portare sacculum, neq; peram, neque pecuniam in zonis vestris. Item voluntatis inflammatiua. Quia qui habet plus de pecunia, plus vult habere Eccles. 5. Auarus nõ implebitur pecunia. Ad quod facit, quia multi sunt ita inflammati amore pecuniæ, quod in ipsam sicut in Deum credunt, sicut de fatuis Romanis patet, qui pecuniam coluerunt, & templũ suum ædificauerunt, vt ponit Aug. de ciu. Dei li. 4. ca. 24. Item est veritatis occultatiua, quia s. propter pecuniam habendam multi sunt mendaces, sicut de custodibus dicitur Matt. 28. qui accepta pecunia dixerũt mendaciter Christũ fuisse a discipulis sublatum. Item est fidelitatis eneruatiua, sicut apparuit in Iuda, qui corruptus pecunia proprium dominum tradidit Marci 14. Promiserunt ei pecuniam se daturos. Item est fœlicitatis impeditiua Vnde Lu. 18. & Mar. 10. Quã difficile est, qui pecunias habent, in regnum Dei introire. Item est pœnalitatis acquisitiua, quia s. per pecuniam nõ solum paradisus perditur, imo etiam infernus acqritur. Vnde Act. 8. Pecunia tua tecũ sit in perditionẽ. Ista est ergo pecunia hominũ auarorum. D ¶ Secundo dico, ꝙ inuenitur pecunia hominũ misericordium, seu ẽt benignorum Et ista proculdubio expendenda est in miseriis pauperum, in ornatu templorum, & in necessitatibus proximorum. Ioseph enim fecit ligari pecunias in saccis fratrum. Genes. 44. Ezechias, & Iosias fecerunt colligi pecuniam ad sarta tecta templi raparanda, sicut dicitur 2. Paral. 24. Ille etiam, qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, in psalmo reputatur sanctus. Et ille, qui non sperauit in pecuniæ thesauris, reputatur beatus Eccles. 31. E ¶ Sed tertio dico, quod est pecunia hominum perfectorum, & ista nihil est aliud, quam gratiæ, & virtutes, cum quibus sancti ditati regnum æternum mercãtur. Et ista est pecunia duplex, in qua regis æterni signum relucet, de qua præcepit Iacob filiis suis Gene. 33. Pecuniam autem duplicem ferte vobiscum, &c.

A **Pellis.** Nota breuiter, quod cum pellis sit illud, ꝙ exterius inuoluit corpus, videtur, ꝙ spiritualiter lo-

quendo

quendo per pellem intelligantur omnia illa, quæ exterius poſſunt homini adiacere, & eſt proprie pellis animalium, ſicut cortex eſt arborum. Accipiendo ergo pellem in bono, & in malo, notemus breuiter, quod per pellem accipitur in ſcriptura

Virtualis conuerſatio,
Criminalis compoſitio,
Temporalis acquiſitio,
Corporalis diſpoſitio,
Mortalis meditatio.
Prima eſt pellis depingenda,
Secunda eſt pellis exuenda,
Tertia eſt pellis extendenda,
Quarta eſt pellis abradenda,
Quinta eſt pellis induenda.

Vel dic, quod

Pellis eſt {
Conuerſatio gratioſa,
Compoſitio curioſa,
Acquiſitio copioſa,
Carnis coditio fluxuoſa,
Mortis præuiſio luctuoſa.

Nam chariſſimi ſicut ſenſualiter videmus,
Pelles depinguntur,
Pelles exuuntur,
Pelles extenduntur,
Pelles abraduntur,
Pelles induuntur.

B ¶ Primo ergo dicamus, quod eſt pellis, quam debemus depingere, & iſta eſt pellis noſtræ exterioris conuerſationis, quæ ſcilicet ad modum pellis omnia interiora contegit, atque celat. Iſta enim per honeſtatem debet eſſe depicta, & diuerſarum virtutum depictionibus colorata. Exemplo pātheræ, quæ pellem habet diuerſis coloribus depictam, & mira pulchritudine variatam: vt ſic poſſimus figurari in tabernaculo fœderis, & in arca, quæ pellibus arietum rubricatis pellibus etiam hyacinthinis operiebantur, ſicut de tabernaculo dicitur Exo. 37. & de arca Nu. 4. In quo procul dubio notatur, quod nos, qui debemus ad modum illius arcæ, & tabernaculi eſſe Deo ſpecialiter dedicati, debemus ornari, & operiri pellibus hyacinthinis, quæ habent colorem cœleſtem, id eſt, decoræ, honeſtæ, cœleſtis, & ſanctæ conuerſationis, & pellibus rubricatis, id eſt, exemplis martyrum, & imitatione ſuæ duriſſimæ paſſionis 1. Para. 17. Arca fœderis domini Sabaoth ſub pellibus eſt. Pelles enim, quæ extrahuntur de corporibus animalium mortuorum, ſignificāt bona exempla præcedentium bonorum, & ſanctorum. Iſtas enim pelles, id eſt, ſanctorum exempla debemus accipere, & ipſa per imitationem induere, & de ipſis conuerſationem noſtram depingere, & ornare. Iob 19. Circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum ſaluatorem meum. Quod tamen eſt cōtra multos, qui magis volunt habere pelles cattorum, & murium ad ſui ornamentum, quam pelles arietum hyacinthinas, & rubras, id eſt, quam exempla ſanctorum hominum, & bonorū. Vnde iſti figurantur in Herode, qui interpretatur glorians in pellibus, qui finaliter à vermibus eſt conſumptus. Quia vere tales, qui in talibus pellib. gloriantur, vermibus malarum cogitationū in præſenti, vel vermib. ſuppliciorum in futuro miſerabiliter corroduntur Iob 40. Nunquid implebis ſagenas pelle eius? Et pro certo tales non habent pellem honeſtæ conuerſationis, ſed potius pellem vilem, & informis, & infamis cōditionis, de quibus dicitur Thren. 3. Vetuſtam fecit pellem meam, &c. Non ſic, ſed habeamus bonam cōuerſationem, quia iſta eſt pellis quam debemus depingere.

C ¶ Secundo dico, quod eſt quædā pellis quam debemus exuere, & iſta ſignat circumſtantiam malarū conditionum, de qua Hier. 13. Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, & pardus varietates ſuas, ſic & vos poteritis bonum facere, cum didiceritis malum. Nam ſicut puer naſcitur, & inuoluitur in viliſſima pelle, quæ dicitur ſecundina, quam tamen neceſſe eſt quod exuat, antequam ad vitam exterius veniat, coluber etiam antequam renouetur, ſolet pellem veterem exuere, vt ſic poſſit noua pelle iterum ſe veſtire; ſic vere nos omnem pellem malæ conſuetudinis, & malæ conuerſationis exuere debemus, vt ad vitam gratiæ exterius exeamus, & vt nos in moribus innouemus. Quod bene figuratur Leuitic. 1. Vbi dicitur, quod ſacerdotes detracta pelle hoſtiæ artus in fruſta concident. Quia vere ille, qui vult hoſtia Deo fieri, debet ante omnia pelle malæ conuerſationis exui, & artus eiuſdem debent in fruſta concidi, id eſt, in diuer-
D ſis bonis operibus occupari. ¶ Tertio dico, quod eſt pellis, quā debemus extendere. Et iſta eſt pellis exterioris poſſeſſionis. Iſta eſt enim vſque ad pauperes per eleemoſynas extendenda. Pellis enim quanto plus extenditur, tanto plus & melius ſonat. Sic pellis bonorum temporalium quanto plus ad pauperes per eleemoſynas extenditur, tanto exinde ſonus bonæ famæ ad Deum, & homines dulcior reperitur. Ideo præcipitur Eſa. 54. Pelles tabernaculorum tuorum extendere ne parcas. Quod eſt contra illos, de quibus dicitur Hieremiæ 10. Non eſt, qui extendat tentorium meum, & erigat pelles meas. Nam auari non extendunt ad alios pellem ſuam, imo pro certo excoriant alienas Micheæ 3. Violenter tollitis pelles eorum deſuper eas, &c.

¶ Quarto dico, quod eſt pellis, quam debemus abradere, & iſta eſt pellis noſtræ mortalis, & carnalis conditionis, de qua dicitur Geneſ. 3. quod Deus fecit Adæ, & Euæ tunicas pelliceas in ſignum mortalitatis, & fragilitatis acquiſitæ, quæ pro certo eſt per pœnitentiam abradenda. Sicut enim pelles ſolent multipliciter præparari, quia primo cineribus aſperguntur, vt ſcilicet pili cadant, tandem calce, & puluere arborum conduntur in aqua balneantur, & humectantur, tandem acutis gladiis abraduntur, & ſic ad ſcribendum, vel ad alia negocia multipliciter præparantur; ſic vere pedes carnis noſtræ debent cum cinere, & puluere, id eſt, cum acri memoria mortis conditi, in aqua lacrymarum humectari, in ligno per crucis memoriam extendi, & omni ſorde peccati per aſperam pœnitentiam abradi, vt ſic poſſint ad omne bonum opus parari: & ſic poterit dicere quilibet illud, quod dicit ſponſa Cantic. 1. Nigra ſum, ſed formoſa ſicut pellis Salomonis, ſicut tabernacula Cedar. Nigredo n. pellis combuſtionem pœnitentiæ deſignat. Vnde Threnorum 5. Pellis noſtra quaſi clibanus exuſta eſt. E

¶ Quinto dico, quod eſt quædam pellis, quam debemus induere. Et iſta eſt pellis memoriæ mortis, vel memoriæ peccatorum. Pellis enim eſt illud, quod remanet de mortuo animali, ſignificans memoriam mortis, vel memoriam peccati, quæ ſemper debet in noſtris cordibus remanere. De pellibus enim fiunt calceamenta, & foderaturæ, cingula, & armaturæ, libri etiam, atque ſcripturæ. Quia vere de talibus pellibus, ſcilicet de memoria mortis, & peccati debemus nobis facere calceamenta ſubſidentis humilitatis, foderaturam mollis benignitatis, cingula laqueantis charitatis, armaturam defendentis patientiæ, & firmitatis, libros etiam, id eſt, ſcripturas ſapientiæ, & veritatis. Pelles enim leonis dicuntur ſedentem ab hæmorrhoide liberare, pellis murium dicitur fixuras talorum ſanare, pellis ſerpentum dicitur ad multa remedia adiuuare. Sic vere chariſſimi iſta pellis, ſcilicet memoria mortis, & mortificatio carnis multa confert homini contra peccatum remedia, & valde eſt ad ſanandam animam opportuna. Vnde, ſicut in hiſtoria narratur, Hercules poſtquam leonem, qui omnes deuorabat homines, interfecit, de pelle ipſius veſtem ſibi fecit, & arma, & ſcutum ſuum pelle leonis operuit, ipſaque ſecum, quamdiu vixit, in ſignum leonis ab ipſo mortui ſemper tulit. In quo nota, quod Hercules, id eſt, virtuoſus, & ſtrenuus, qui de leone, id eſt, de peccato, vel de proprio corpore præualuit, debet pellem eius, id eſt, memoriam ſuæ futuræ mortis ſecum ferre, & de ipſa contra vitiorum, & ad dæmonum pericula ſe armare. Quod bene figuratum eſt in tabernalo Exo. 26. Cuius tectum pellibus caprarum opertum fuit: & Gen. 27. In Iacob, qui caprarum pellibus inuolutus patris benedictionem reportauit. Capra enim, quæ fætet, fætorem mortis ſignat. Quia vere illi à Deo patre benedictionem ſempiternam reportant, qui pellem caprarum id eſt, memoriam fætidæ mortis ſecum habent. Vnde de ſanctis & perfectis viris dicitur Hebræ. 11 Circumierunt in melotis, & in pellibus caprinis, &c. Et ſic ergo patet, quomodo in ſcriptura inuenitur Pellis induenda, abradenda, extendenda, exuenda & depingenda, &c. F

Pennæ.

Nota, quod pennæ ſunt illæ partes corporis auium, quibus ipſæ aues mediante vento, vel aere deuehuntur in altum, & ideo poſſumus dicere, quod moraliter loquendo, nos inuenimus A

Pennas {
interiores,
exteriores,
ſuperiores.

Primæ deſignant morum decentiam virtualem,
Secundæ ſignant rerum ſubſtantiam temporalem.
Tertiæ vero ſignant Dei potentiam ſupernaturalem.

¶ Primæ ſunt pennæ iuſtorum ſc. ſcientiæ, & virtutes. Iſtæ enim ſunt, quibus mediantibus iuſti in cœlum volant, modo ſc. per ſpem, in futuro per ſpeciem. De quibus dicitur in Pſ. Pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi eius in pallore auri.

¶ Secundæ ſunt pennæ diuitum, & ſuperborum. Mūdi enim diuitiæ, & ſæculares ſcientiæ, populareſque dignitates, & eminentiæ ſunt pennæ, quæ aues, id eſt, mundi potentes ſuſtinent, & erigunt, & per ſuperbiam eleuant, & extollunt, de quibus dicitur Iob 39. Penna ſtruthionis ſimilis eſt pennæ herodii, & ac- B

uipitris. Et etiam de diuitiis dicitur Prou. 23. Noli inquit erigere oculos tuos ad opes, quas habere non potes, quia facient ſibi pennas vt aquilæ, & volabunt in cœlum. Accipiter enim, & herodius, qui ſunt prædales, ſignant nobiles, ſtruthio quæ à terra non eleuatur, ſignat ruſticos, vel rurales, quia ſci. in omni ſtatu inueniuntur pennæ diuitiarum.

C ¶ Tertiæ ſunt pennæ domini, & angelorum, & iſtæ nihil aliud, quam potentiam Dei, & ſpirituum beatorum ſignant, de quibus dicitur in Pſalmo, quod Deus aſcendit ſuper Cherubin, & volauit ſuper pennas ventorum i. ſuper potentiam, & virtutem ſpirituum beatorum. Metaphoricè enim loquitur, quia ſc. ſub figura auis intelligit ipſum Deum, ſicut in Pſalm. 110. dicitur de Deo cuilibet viro iuſto. Scapulis, inquit, ſuis obumbrabit tibi, & ſub pennis eius ſperabis. Scuto circumdabit te veritas eius.

D ¶ His igitur præmiſſis dicamus aliquid de pennis iuſtorum. Nam ſicut videmus, quod

Pennæ auium ſunt {
- duræ, & ſolidæ,
- leues, & concauæ,
- medulla leui, & ſicca plenæ,
- exteriori pluma munitæ,
- carni & corpori coniunctæ.

Et tamen à natura carnis penitus ſunt ſeiunctæ, tales proculdubio ſunt virtutes, & affectiones iuſtorum. Iſtæ enim habent Soliditatem perſeuerantiæ, Concauitatem ſecretæ conſcientiæ, Medullæ tenuitatem paupertatis voluntariæ, Plumoſitatem agilis obedientię, Carnis vicinitatem compaſſionis, & clementiæ. Non tamen carnis naturalitatem carnalitatis, & immunditiæ, ſed potius candorem, & albedinem caſtitatis, & cõtinentiæ, & etiam ſiccitatem pœnitentiæ, & abſtinentiæ. Et ſic proculdubio ſi tales pennas, i. virtutes, & affectiones ſic conditionatas habuerimus, faciliter per ſpem, & contemplationem ad cœlũ volabimus, & ſuperius cum angelis quieſcemus. Et hoc eſt quod Dauid petebat in Pſ. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? Aduerte aũt, ꝙ ſancta animalia quatuor habebant pẽnas, & ſub pennis etiam erant manus, etiam illæ pennæ oculos habebant, quæ etiam rectæ erant, & pennæ vnius pennis alterius ſe iungebant, deſuper lateraliter extendebant; ſicut per omnia dicitur Ezech. 1. Sic vere dicam, quod animalia ſancta & occulta, ſanctos & diſcretos viros ſignant. Quatuor vero pennæ quatuor virtutes cardinales, vel etiam quatuor affectiones ſignificant, quæ ſcil. recte dicuntur, quia nullius malitiæ prauitate torquentur. Et etiam deſuper dicuntur extenſæ, eo quod ſurſum ad Deum ſunt totaliter ordinatæ. Duæ autem vnius duabus pennis alterius iunctæ dicuntur, eo quod affectiones iuſtorum in qualitate charitatis ſibi inuicem copulantur. Facies, & pennas inquit per quatuor partes habebant, iunctæque erant pennæ alterius ad alterum. Ezechiel. 1. Quid plura? Pro certo manus ſub pennis eſſe dicuntur, pro eo quod bonæ operationes bonas affectiones concomitantur, & quod illud quod iuſti volunt, & cogitant, dignis operibus ſacris manibus exequuntur Ezec. 1. Apparuerunt manus hominis ſubtus pennas.

¶ Et breuiter notare poſſumus, quod pennæ, id eſt, affectiones ſpiritualium auium, id eſt, iuſtorum,

Sapientia pollent,
Pœnitentia pallent,
Diligentia callent,
Innocentia valent,
Amicitia calent.

Dico ergo, quod iſtæ pennæ bonarum affectionum ſapientia pollent. Et ideo dicuntur habere oculos in ſanctis animabus Ezech 1. Vnde Eccl. 10. dicitur quod qui habet pennas, annunciabit ſententiam. Item dico, quod pœnitentia pallent. Vnde anima poenitens amara, & contraria videtur dicere illud Pſal. 138. Si ſumpſero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris, id eſt, in amaritudine poenitentiæ. Item dico, quod diligentia callent. Sunt enim cautæ, & prouidentes contra pericula, quia ſicut dicitur Prou. 1. Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum, &c. Item dico, quod innocentia valent. Vnde Malach 4. Orietur vobis timentibus nomen meum, ſol iuſtitiæ, & ſanitas in pennis eius. Item dico, quod amicitia calent. Et ideo ſupra dicitur, quod duæ pennæ ſingulorum iungebantur, ſupple, per charitatem. Vnde etiam Leuitici 11. piſces, qui habebãt ſquammas, & pẽnulas, mundi erant, & poterant manducari, quia ſ. tales per ſocietatem, & charitatem incorporari, & ſpiritualiter manducari poſſunt, & maxime quando ſquammis ſeſe tenentibus, hoc eſt dictum, per bonam concordiam iuncti, & ligati ſunt. Tales igitur ſic pennati iubentur Deo benedicere, & laudes ipſius exaltare Pſal. 148. Laudate inquit dominum de cœlis. Sequitur. Beſtię, & vniuerſa pecora, ſerpentes, & volucres pennatæ. Et maxime, quia certe tales caput intentionis ad pẽnulas affectionis debent torquere, vt ſ. attentè videant, ne quid indignum ipſos contingat aliqualiter affectare, ſicut Leuitic. 5. dicitur, quod quando auis immolabatur, caput ad pennulas torquebatur. Et ſic patet, quomodo pennæ iuſtorum diuerſimode ſignificant in ſcriptura.

Pœna.

Nota, quod pœna quandoque ſumitur pro quacũque tribulatione, vel afflictione, quandoque ſumitur & magis proprie pro culpæ punitione, & punitionis afflictione. A
¶ Et ſic igitur notabimus, quod eſt dare, ſ. pœnam

Virtualem, & voluntariam,
Temporalem, & tranſitoriam,
Æternalem, & damnatoriam.

Prima pœna eſt pœnitentium, & perfectorum,
Secunda poena eſt indigentium, ſeu miſerorum,
Tertia poena eſt deſperantium, ſeu damnatorum.

¶ Primo ergo dicamus, quod eſt poena voluntaria. Et iſta B certo nihil aliud eſt, quam ſcilicet poena, quam voluntariè ſuſtinent viri religioſi, & perfecti, ſci. poena abſtinentiæ. Diligentiæ, Pœnitentiæ, Vigiliæ, Obedientiæ & ſimilia, quæ ſ. viri poenitentes quandoque ſuſtinent pro peccatis ſatisfaciendo, vel quandoque à peccatis ſeſe præſeruando, vel quandoque virtutes, & merita cumulãdo, & gloriam æternam cum poena temporali mercando. Tales autem poenas ſuſtinuit Chriſtus, qui ſc. voluntariè pro peccatoribus fuit paſſus, & tales etiam ſuſtinet vir perfectus, qui pro ampliandis meritis, poenis, & miſeriis fuit ſubiectus: vt de vtroq; dicatur illud Sap. 18. Simili autẽ poena ſeruus cum domino afflictus eſt, &c.

¶ Secundo dicamus, quod eſt poena tranſitoria, & iſta eſt B poena mundanarum tribulationum, quas quandoque mũdus, & tyranni inferunt ſine cauſa, quandoque etiam Deus ipſas diſpenſatiue euenire permittit, vel ad noſtram punitionem, vel ad meritorum augmentationem, & iſta pro certo licet nõ voluntarie procuretur, debet tamen in patientia ſuſtineri, ſicut fecerunt martyres, atque ſancti exemplo Iob, qui dicebat domino Iob 10. Inſtauras teſtes tuos contra me, & multiplicas iram tuam aduerſum me, & poenæ militant in me. Et Iob 9. dicitur. Si occidit, occidat ſemel, & non de poenis innocentium rideat. De tali ergo poena tranſitoria viſum eſt vbicunque agitur de Tribulatione, Labore, Afflictione, &c.

¶ Tertio vero dico, ꝙ eſt poena damnatoria, ſeu deſtructoria, ſicut videmus ꝙ in hoc mundo ſunt poenæ malefactorum & latronum, quæ pro ſceleribus infliguntur, vt ſc. poena vnius ſit metus multorum: & certe tales poenæ ſunt ipſis ſalubres, & meritoriæ ſi ſuſtinent patienter, alias vero iſta poena temporalis ipſorum eſt principium, & introitus ad æternam; Vnde Eccleſ. 21. Via peccantium complantata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ & poenæ. Poena autem damnatoria eſt poena damnatorũ, qui ſ. puniũtur perpetuo in inferno. De qua dicitur illi nequiſſimo Antiocho 2. Mac. 7. Iudicio inqt Dei iuſtas ſuperbiæ tuæ poenas exolues. Et 2. Theſ. 1. Poenas dabũt in interitũ æternas: & in epiſtola Iudæ. Ignis æterni poenas ſuſtinentes. Sicut enim in Pſal. dicitur Iniuſti punientur, ſimul & reliquiæ impiorũ interibunt. Poena enim dicitur à puniendo. Multa poſſent dici, ſed paucæ ſunt authoritates vocales. Vide vbi Correctio & tribulatio, & in aliis titulis ſimilibus. C

Pendere. ſuſpendere. ſuſpendium.

Nota, quod pendere ſemper denotat adhæſionem alicui alteri A rei tanquam fundamento fortiori, & etiam altiori. ¶ Pendere enim de ſui natura non dicit mihi aliquam firmitatem, ſed potius quandam inanitatem, & debilitatem, & connexam cum altero vanitatem. Item dicamus, quod pendere ſignat in bono & in malo, & ſic dico, quod moraliter, & ſpiritualiter loquẽdo

Pendet iuſtus Deo ſe foederans,
Pendet doctus alta conſiderans,
Pendet ſtultus vana deſiderans,
Pendet damnatus poenis exuberans.

Primum eſt pendere feruentis amoris,
Secundum eſt pendere fulgentis ſplendoris,
Tertium eſt pendere vagantis erroris,
Quartum vero eſt pendere nocentis doloris.

¶ Primo ergo dico, quod pendere dicitur vir perfectus, & B charitatiuus. Iſte n. cum chorda, & cum vinculo charitatis cum Deo ligatur, & ideo ab ipſo depẽdere, & totus in Chriſto ſuſpẽdi, & totus in ipſo ſuſpendi, & ad ipſum erigi comprobatur. Res ex altero dicitur pendere, quando ab ipſo totu habet ſuum eſſe & ſuũ manere, & quando ſine ipſo nõ põt ſiſtere vel valere: Sic vere quia viri perfecti in Deo penitus fixi ſunt, & ab ipſo ſuum eſſe virtutis accipiunt, & ſine ipſo penitus nihil poſſunt, bene dico, ꝙ per amorem, et deſiderium ab ipſo pendent, et ab

ipſe

ipſo laqueati, & ad ipſum ſuſpenſi ſunt, de Iacob enim, eo quod ſummè diligebat Beniamin dicitur Gen. 44. Cum (inquit) anima eius ex huius anima pendeat, & Iudith 8. dicitur. Et nunc fratres qui eſtis presbyteri in populo Dei, ex vobis pendeat anima illorum, quaſi diceret. Anima inferiorum dependet à ſuperiorib. pro eo, quod ab ipſis debet regi & gubernari. Animæ vero iuſtorum dependent à Deo, & à ſanctis, pro eo, quod per amorē & deſiderium ſunt ipſi cum Deo fœderati. Nonne flores, fructus & folia pendent in arbore, ſicut in proprio loco, vnde recipiunt nutrimentum, & vnde habent radicē & fundamentū? Sic vere iuſti ſemper ſunt in Deo ſuſpenſi, ſicut in illo, à quo ſunt per ſpem portati, in quo ſunt per fidem plantati atq; fundati, per charitatē aliti, & nutriti; vt ſic iſti figurentur in velo, quod pendebat ante ſancta ſanctorum, & ante arcam, & Cherubin, & quod interiorē partē tabernaculi ab extrinſeca diuidebat (ſicut dicitur Exo. 30.) quod ſc. quatuor precioſis colorib. id eſt, quatuor cardinalibus virtutibus ſunt depicti, & ſanguine Chriſti per ſuæ paſſionis memoriā madefacti, ante arcam teſtamenti domini, & ante ſancta ſanctorum paradiſi per deſideriū ſunt ſuſpenſi, & ibidem continue ſunt erecti Oſe. 11. Populus meus pendebit ad ritum meum. Sicut etiā de pulchritudine Iudith dicitur Iudit. 10. quod omnis illius compoſitio ex virtute pendebat. Iſti etiā pendent non ſolum per virtutē charitatis, imo etiam per virtutem voluntariæ paupertatis, quæ, ſcil. baſſa, id eſt, temporalia negligit, & ſurſum cum Chriſto in cruce per compaſſionē ſe ſuſpendit, & ad cœleſtia mentaliter ſe eleuat, & aſcendit Gen. 40. Ille ſuſpenſus eſt in cruce. Et aduerte, quod tales non ſolū dicuntur ſuſpenſi, imo certe multa bona habent ſuſpenſa in ſe. Sicut videmus, quod in templis ſuſpenduntur panni aurei pro ornatu, ſic etiam in viris perfectis ſuſpēduntur virtutes, & exempla notabilia ſicut precioſiſſima ornamenta, ſicut de Eliachim dicitur figuratiue Eſa. 22. Figam (inquit) illum paxillum in loco fideli, & ſuſpendam ſuper eum omnē gloriam domus patris eius. Vnde nota, quod in talibus inueniuntur pendere iſta inſtrumenta, ſcil. inaures, libri, galeæ, pharetræ cum ſagittis, clypei, molæ, & organa. Inaures dico, id eſt, promptitudo obedientiæ. Iſtæ enim ſunt quę ornant aures, & præparant ad cito audiendū Gen. 24. Suſpendi itaq; inaures ad ornandā faciem eius, & armillas poſui in manib. eius. Item ibi pendent libri Dei mandatorum & ſapientiæ Deut. 11. Ponite hæc verba in animabus veſtris, & ſuſpendite ea pro ſigno in manibus veſtris, & potiſſime duo præcepta charitatis debent ibi eſſe & pendere, quia, ſci. iſtis habitis omnia alia pendent ibi, ſicut dicitur Matt. 22. In his duobus mandatis tota lex pendet, & prophetæ. Item pendet ibi galea ſalutis & fiduciæ, de qua Apoſtolus ad Eph. 6. Galeam ſalutis accipite, vnde Ezec. 27. Galeam ſuſpenderunt in te pro ornatu. Item pendent ibi pharetræ cum ſagittis & punctionibus diuini timoris & reuerentiæ, vnde Ezec. ibidem, Pharetras ſuſpenderunt in muris tuis. Item pendent ibi clypei, qui ictus ſuſtinent, id eſt, virtus firmitatis & patientiæ. Et ſic pro certo iſti dicuntur turris Dauid, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, & omnis armatura fortium: Armatura enim fortium eſt patientia & conſtantia, qua, ſci. fortiſſimi Chriſti martyres fuerunt armati. Item pendent ibi molæ, quæ valde ponderant, id eſt, pondus laboris & pœnitentiæ, vnde Matth. 18. Expedit vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & ſubmergatur in mare. Item pendent ibi organa diuinæ laudis & eloquentiæ, ſicut in Pſal. 136. dicitur, quod in ſalicibus in medio eius ſuſpendimus organa noſtra: Iſtæ ſunt ergo gemmæ in fronte pendentes de quibus Eſa. 3. qu a, ſcil. iſtæ ſunt virtutes, quæ in iuſtis ſpiritualiter pendent, ſicut etiam ipſi apud Deum mentaliter ſuſpenſi ſunt atq; manent Deuter. 28. Erit vita tua quaſi pendens ante te. Dico ergo primo, quod pendere ſpiritualiter dicitur vir perfe-
C ctus & charitatiuus. ¶ Secundo dico, quod pendet vir edoctus alta conſiderans. Sicut enim ſol & luna, & alii planetæ, qui erratici dicuntur, ſuſpenſi ſunt inter cœlum & terram, quia, ſcil. nec cœlum, nec terram tangunt, ſed in medio ſuſpenſi currunt: ſic vere viri contemplatiui, & doctores, & clerici ſuperius ad inueſtigationem veritatis altorum & magnorum negociorum contemplando, & inquirendo ſe ſuſpendunt, & terram & terrena negocia contemnentes ſurſum ad modum auium, quarum corpora pendent in aere, cœleſtia & æterna inueſtigare ſatagunt & contendunt Iob. 7. Elegit ſuſpendium anima mea, & mortem oſſa mea, & Thren. 5. Principes manu ſuſpenſi ſunt. Pendet igitur vir
D edoctus alta conſiderans. ¶ Tertio vero dico, quod pendens, ſeu ſuſpenſus dicitur vir inſulſus vana deſiderans, videlicet peccator, & maxime vir ſuperbus & elatus. Sicut enim iudices ad patibula ſua malefactores ſuſpendunt: ſic dæmones ad alta vanitatis mundanæ loca ſuſpendunt per elationem & ſuperbiam peccatores. Tales enim elati & ſuſpenſi dicuntur, eo, ſci. quia nulla ſtabilitate firmantur, ſed vento vanæ gloriæ exponuntur. Suſpenſus enim fuſtibus tollitur, flatibus tangitur, motibus pellitur, funibus ſtringitur, auibus deditur, æſtibus vritur. Sic vere tales peccatores ſurſum extolluntur per elationē, flatib. efflantur per adulationem, auibus deduntur per detractionem, æſtibus vruntur per ambitionē, funibus ligantur per malæ conſuetudinis obſtinationem. Et ſic tales ſuſpenſi figurantur in illis de quibus dicitur Ioſu. 10. quod ipſe ſuſpendit eos ſuper quinq; ſtipites. Quinq; enim ſtipites ſunt quinq; ſenſuum affectiones, & Ioſu. 8. dicitur, quod ipſe ſuccendit ciuitatē Hay, regem quoq; eius ſuſpendit in patibulo. Vnde videtur, quod diabolus pręcipit de iſtis illud Nu. 25. Princeps ſuſpendetur contra ſolē. Sol enim ſplendorem mundanę glorię ſignat, ad quam, ſci. ſuperbi & vanigloriı ſunt ſuſpēſi. Vnde de illo ſuperbo Aman dicitur Heſt. 7. Suſpenſus eſt Aman in patibulo. ¶ Et aduerte, quod mali pendere dicuntur trib. modis, quia ſuſpenſi, dubii, incerti, & penduli ſunt in

Fide & credulitate,
Moribus & bonitate,
Mundi honoribus & proſperitate.

Expone quomodo vis. Et tamen conſtat, quod res pendulæ & ſuſpenſæ parum reputantur reſpectu rerum ſtabilium & fixarum. Sicut enim dicit Senec. in declamatione. Satius eſt ſemel cadere, quam ſemper pendere. Res etiam mobiles & pendulæ faciliter cadunt, & difficiliter reſident ſeu ſiſtunt. Vnde etiam videmus, quod ſimia quando ſentit ſcamnum, aut lignum, cui inſidet, eſſe pendulū, vel motiuum, ſolet ibi vires ſuas experiri, & illud tamdiu diſcutere, vel impellere, quouſq; ipſum ſenſerit cecidiſſe. Sic vere dico, quod illi, qui in fide & moribus ſunt dubii & ſuſpenſi, ſeu rerum mundialium inſtabilitati expoſiti, parum debēt apud Deum reputari. Simia enim diabolus tales ſolet per tentationes impellere, contra eos oſtendere vires ſuas, nec ceſſare quouſque ipſos cadere & corruere faciat a ſtatu gloriæ, fidei vel fortunæ. Bene ergo dicitur Deut. 21. quod maledictus eſt à Deo, qui pendet in ligno, & Eſa. 22. Peribit, quod pependerit. Patet ergo, quod pendens ſeu ſuſpenſus dicitur vir inſulſus vana deſiderās. ¶ Quar- B
to vero dico, quod pendere dicitur vir damnatus pœnis exuberans. Quia reuera per ſuſpendium poteſt intelligi pœna infernalis, pro eo, quod homines adiudicati ad mortem pœna ſuſpendii puniuntur. Et ideo mors ęterna per ſuſpendium merito deſignatur. Vnde de peccatoribus dicitur Heſt. 9. quod decem filii Aman ſuſpenſi ſunt in patibulo. Figurati etiam in Abſolon filio Dauid, qui perſecutus eſt patrem ſuum, & fugiens ſuſpenſus eſt ad arborem, vbi tribus lanceis eſt confoſſus, vt ſcribitur 2. Reg. 18. Quia pro certo mali filii Dei, ſc. peccatores, qui, ſci. Deū peccando perſequi non verentur, in inferno finaliter ſuſpenduntur, vbi, ſc. tribus lanceis, ſeu tribus gladiis, ſci. dolore deſperationis, verme, id eſt, conſcientiæ remorſu, & pœna ignis confodiuntur, & perpetuo affliguntur. Similes etiam proditori Iudæ, qui ſuſpenſus crepuit medius, ſicut dicitur Act. 1. Sic igitur patet, quomodo pendere ſeu ſuſpendi in bono ſumitur & in malo, &c.

Penè. Aduerbium. Nota, quod pene eſt idem quod fere ſeu etiam quaſi, denotat autem negociū imperfectum. A
Veruntamen vt cōmuniter ſemper ſignat malum, ſicut cum dicitur in Pſ. Mei aūt pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei. Signat enim promptitudinem ad malum, ſeu etiam perfectionem boni, ſed de hoc nihil, quia paucæ ſunt authoritates.

Penes, & Apud Idem ſignificant, ſed tranſeo, quia ſunt paucæ authoritates. Vide ſupra in tit. Apud.

Penetrare. Dicitur autem penetrare quaſi penes intra- A
re, quia, ſcil. illud quod aliquam rem penetrat, penes ipſam ſe ingerit, & ſubintrat. Nota ergo quod inuenitur

Penetratio { glorioſa, virtuoſa, vitioſa, doloroſa.

Glorioſa dico. Iſta eſt illa, qua Chriſtus penetrauit dæmonum legiones, quando deſcendit ad inferos pro captiuis patribus liberandis. Et quando etiam in aſcenſione penetrauit cœlos pro ianuis cœleſtibus aperiendis, & pro ruinis angelicis reſtaurandis. Et de hoc dicit ipſa patris ſapientia Chriſtus Eccleſiaſt. 24. Gyrum cœli circuiui ſola, & profundum abyſſi penetraui, vnde Hebræ. 4. Habentes pontificem magnum, qui penetrauit cœlos, Ieſum Chriſtum filium Dei, teneamus ſpei noſtræ confeſſionem. ¶ Item eſt penetratio virtuoſa. Et iſta eſt illa, qua iuſti pene- B
trant penetranda, ſcil. ſeipſos per contritionem, impios per correctionem, inferos per meditationem, cœlos, & nubes per orationem. De contritione enim pectora pungente dicitur Eſa. 54. Clauos inquit tuos conſolida, ad dexteram enim & ad ſiniſtram penetrabis. De correctione autē impios vrgente dicitur 1. Mach. 11. quod filii Iſrael erant parati muros ferreos penetrare. Sicut etiam ille dicebat in legenda ſua. Hoſtium cuneos penetrabo ſecurus, ſcil. beatus. De meditatione vero inferos vrgente dicere

potest iustus illud Eccl. 24. Penetrabo inferiores partes terrę. De oratione etiam nubes ascendente potest dici illud Eccl. 35. Oratio humiliantis se nubes penetrabit. Ista est ergo penetratio vir-
C tuosa. ¶ Item dico, quod inuenitur penetratio vitiosa. Et ista est illa, qua mali per rapinas & furta, & etiam ad adulteria committenda domos penetrant vicinorum, de quo 2. Tim. 3. Ex his enim sunt, qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas one-
D ratas peccatis. ¶ Item inuenitur finaliter penetratio dolorosa, sci. illa, qua impii & damnati compelluntur finaliter ad inferos penetrare, de qua dicitur Pro. 5. Pedes eius descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant. Multa possent dici, sed authoritates desunt. Vide supra de Ingredi & intrare, & infra de Transire, & pertransire, & similibus, &c.

A **Pœnitentia.** Cum pœnitentia nihil aliud sit, quam peccatorum displicentia, generaliter loquendo, possumus dicere, quod in scriptura reperitur

Pœnitentia { simulata, desperata, condemnata, comprobata.

Prima est deceptoria,
Secunda est frustratoria,
Tertia est afflictoria,
Quarta est meritoria.
Prima est deceptorum,
Secunda est peruersorum,
Tertia est damnatorum,
Quarta est conuersorum.

Dicamus ergo, quod est pœnitentia simulata, & deceptoria. Et ista est hypocritarum, qui in veritate non sunt pœnitentes, quãuis exterius videantur esse similes hirco, qui quamuis exterius appareat macer, siccus, hispidus & despectus, intus tamen est pinguis, mollis, delicatus, & præ cæteris animalibus luxuriosus. Sic multi sunt qui propter hispidam vestem religionis, & propter maciem abstinentiæ, & humilis, ac deuotæ conuersationis continentes esse creduntur: ipsi tamen intus, id est, in corde, & in occulto delicati, & carnales esse comprobantur. Et de talibus dicitur Apoc. 2. Dedi illi tempus, vt pœnitentiam ageret, non vult
B pœnitere à fornicatione sua. ¶ Item est pœnitentia desperata, & frustratoria, & ista est obstinatorum, quibus quamuis displiceant peccata sua, ex hoc tamen non emendantur: imo cum propter hoc, tum propter difficultatem pœnitentię, tum propter desperationem diuinæ misericordiæ de malo ad malum continue deducuntur, vnde similes sunt Iudæ, qui pœnitentia ductus desperauit, & abiens laqueo se suspendit, sicut dicitur Matth. 27.
C ¶ Item est pœnitentia condemnatoria & afflictoria, & ista est illa, quam habent impii in inferno, & quam habent damnati in patibulo, qui pœnitent de criminibus propter pœnas, quas proinde sustinent. Et ista est pœnitentia nimis tarda. Ista enim iudicem ad misericordiam non inclinat, & de ista dicitur Sapie. 5. Vi-
D dentes turbabuntur timore, &c. ¶ Item est pœnitentia comprobata & meritoria, & ista est illorum, qui volunt de peccatis veniam obtinere. Et ista sic definitur ab Aug. Pœnitentia est præterita mala plangere, & plangenda amplius non committere. Ista enim est necessaria, vt culpa puniretur, & vt Dei offensa placaretur, & vt post lapsum homo remedio potiretur. Et ideo pœnitentia à Hieronymo dicitur secunda tabula post naufragium. Quia sicut illi, qui in mari fracta naui in aquam cadunt, se quandoq; super vnam tabulã recipiunt & euadunt, sic in mari huius mundi, qui per fractionem nauis gratiæ per peccatum sunt in periculo submersionis æternæ, per pœnitentiam sicut per quandam tabulam solent periculum euadere, & ad portum Paradisi fœliciter applicare. Quia qui post peccatum pœnitentiam non habuerit, in æternum periculum introibit Lu. 13. Nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis, & ideo dicitur Ezech. 18. Con-
E uertimini, & agite pœnitentiam. ¶ Vbi aduerte, quod

Pœnitentia est agenda cum { interiori morum mutatione, securiori mentis discussione, perfectiori carnis afflictione.

Oportet enim { Mores transformare per conuersionem, Mentem agitare per contritionem, Carnem macerare per afflictionem.

¶ Primo dico, quod in pœnitentia necesse est, quod excutiamus morum prauitatem, Conuertimini. Res enim tunc conuertitur, quando vna forma, & figura derelicta in aliam transformatur. Et ideo peccator per pœnitentiam conuerti dicitur, quando pristinam formam & conuersationem deserens in melius mutatur. Pœnitentia enim est sicut ille fluuius Thessaliæ, de quo dicit Senec. in lib. de naturalibus quęstionibus, quod oues aquam ipsius potantes si nigræ fuerint, in albedinem conuertuntur: albæ vero si inde biberint, in nigredinem commutantur, vnde etiam vt dicit, mulieres patriæ illius aliis tincturis non vtuntur ad lanas in album vel in nigrum tingendas, nisi solum ablutione dictæ aquæ. Et istud etiam idem videtur dici in libello de historia terrę sanctæ. Et reuera charissimi talis est fluuius terræ sanctæ, sc. aqua pœnitentiæ, quia illi, qui interius nigri sunt, & infecti per ferruginem peccatorum, ibidem intincti & balneati, & aqua pœnitentiæ potati & satiati, solent per innocentiam dealbari. Et hoc est quod dicitur Esa. 1. Lauamini, mundi estote, &c. Sequitur. Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur. E conuerso autem in isto fluuio illi, qui sunt albi, nigri efficiuntur, quia, scil. illi qui fuerunt albi exterius per curiositatem, ibi fiunt nigri per conuersationis humilitatẽ Cant. 1. Nigra sum, sed formosa, &c. quia in fluuio pœnitentiæ albedo exterior curiosæ apparentiæ acquiritur, quia (vt dicit Ouidius li. 1. fa. 10.) Io pulcherrima virgo fingitur fuisse mutata in vaccam albissimã, quæ tandem furiosa facta est, & per mundũ vndiq; fuit furiis agitata, finaliter tamen ad fluuium Nili, qui est in Ægypto, ista venit, & ibi diuina miseratione in virginẽ albissimã & pulcherrimã fuit mutata, ita quod eam tota patria in reuerẽtia habuit, & finaliter Iupiter ipsam in stellã mutauit, & sursũ inter cœlestia numina collocauit. Ista Io (charissimi) potest significare animã christianam, quæ sua naturali conditione pulchra & nobilis esse potest. Ista tamen mutatur in vaccã albam, id est, in personã peccatricem & carnalẽ, albedine curiositatis ornatã, furia concupiscentiæ effrẽnatã, & ad mundi negocia vndiq; expositã & agitatã, quod maxime verum est de ambitiosis & auaris, qui furia cupiditatis accensi, non cessant vndiq; discurrere, & vt auaritiã suam satient, non cessant sæculum circũire Hie. 46. Vacca, alias vitula, elegans est Ægyptus, stimulator ab Aquilone veniet ei. Sed quid? pro certo ista veniet quandoq; vsque ad Ægyptum, id est, vsq; ad obscuritatẽ contritionis, quia Ægyptus interpretatur obscuritas, & vsq; in Nilum, id est, pœnitentialis ablutionis fluuiũ, & sic in albam puellã iterum, id est, sanctã, innocentẽ, & mundã personam conuertitur. Figura vaccæ, id est, conuersatio peccatrix ei adimitur, & sic per pœnitentiã in omnibus immutatur. Conuertimini inquit, vnde dicit Aug. super illud Ps. Si conuerteris ad me pœnitendo, conuertar ego ad te liberando Hie. 31. Postquam conuertisti me, egi pœnitentiã, confusus sum, & erubui, quoniam sustinui opprobriũ adolescentiæ meæ. Et sic finaliter talis persona sic conuersa in mundo habetur in reuerentia & honore: finaliter aũt in cœlo inter stellas, id est, inter sanctos & angelos ponitur in cœlestis gloriæ pulchritudine & splendore. Quia breuiter pœnitentia mores primitiuos conuertit & mutat; famam & sanctitatem reddit & restaurat; & cœlestem gloriam finaliter procurat & tribuit. Ideo pulchre loquitur Cyprianus li. de laudib. pœnitentiæ, sic dicens. O pœnitentia, quæ miserans peccata remittis, paradisum reseras, contritum sanas, tristẽ exhilaras, ad vitam de interitu reuocas, statũ restauras, fiduciã informas, gratiamq; & abundantiam refundis. O pœnitentia, quid de te referam? omnia ligata tu soluis, omnia clausa tu reseras, omnia aduersa tu mitigas, omnia confusa tu lucidas, omnia desperata tu animas. O pœnitentia rutilantior auro, splendidior sole, quam non vincit peccatum, nec afflictio superat, nec desperatio delet: & adiunxit. Pœnitentia respuit auaritiam, horret luxuriã, fugat furorẽ, format amorẽ, calcat superbiam, linguam continet, mores componit, odit malitiam, excludit inuidiam: & sequitur. Perfecte pœnitens, percutienti alteram maxillã præbet, angariatus vltro sustinet, castigatus gratias agit, prouocatus tacet, exasperanti blanditur, superiori simplex est, inferiori subiacet. In corde eius contritio, in ore confessio, in opere totius humilitatis executio. Hęc est inquit perfecta & fructifera pœnitentia. Ecce ergo charissimi quomodo ex verbis istius sancti patet, quod pœnitentia habet virtutem cõuersiuam. Conuertimini inquit. Et sic bene patet, quod ad hoc, quod simus vere pœnitentes, necesse est, quod excutiamus morum prauitatẽ. Conuertimini inquit. ¶ Secundo F
dico, quod in pœnitentia requiritur, quod discutiamus mentis qualitatẽ, cum dicitur. Agite. Agere enim non solum accipitur pro facere, imo quandoq; idem est quod deducere vel mouere, & sic sumitur Rom. 8. vbi dicitur, quod qui spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt. Ad denotandum, quod si perfecte pœnitere volumus, necesse est, quod per status nostri discussionem nosipsos agitemus. Agite inquit. Vas enim fortiter infectum nunquã perfecte mundatur, nisi primo fortiter agitetur, sic nec pœnitentia illum hominẽ bene mundat, qui statum suum non bene discutit prius, atq; aspectat. Agite inquit. Quod bene innuitur Apo. 2. vbi dicitur. Memor esto vnde excideris, & pœnitentiam age, & prima opera fac. Sicut enim ignis conclusus in terra vndiq; per cauernas terræ circuit quærens exitum, & non inuenit, & finaliter cum omnia discusserit, & circuierit, solet terræ motum facere, & terram per violentiam aperire; sic vere ignis, id est, splendor discretionis, debet in profundo cordis nostri omnes cauernas, id est, omnes secretas rimulas circuire, & omnia in sua conscientia discutere & videre, & tandem debet per contritionem & timorẽ

Dei

Dei terræ motũ facere, & abſcondita cordis per confeſſionis ia-
nuam reſerare. Agite,inquit,id eſt,voſipſos agite, vnde Eſa.24.
Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra,
commotione commouebitur terra, agitatione agitabitur terra.
Terra enim, id eſt, conſcientia peccatoris debet agitari per ſta-
tus dubitationẽ,commoueri per ſtatus diſcuſſionẽ, conteri per
perfectam compunctionem, confringi per apertam confeſſio-
nem.Et breuiter, qui vtilitatem cordis ſui bene agitauerit,& di-
ſcuſſerit,de peccatis faciliter pœnitebit. Vnde credo,quod cauſa,
quare nõ pœnitent peccatores eſt quia conſcientiã ſuam,&mala
quæ fecerunt,non diſcutiunt,nec vident. Et ideo beatus Aug.de
vtilitate agendæ pœnitentiæ docet mentem diſcurrere, dicens.
In tribunal mentis tuæ aſcende, reum te conſtitue ante te, noli
ponere te poſt te,ne Deus ponat te ante ſe.Patet igitur,quod ne-
G ceſſe eſt,quod diſcutiamus mentis qualitatẽ. Agite inquit. ¶Ter-
tio dico,quod neceſſe eſt, quod concutiamus carnis voluptatẽ,
& hoc oſtenditur cum dicitur,Pœnitentiã. Pœnitentia enim di-
citur à pœna,vnde ſecundum Hugo.li.de myſteriis eccleſiæ.Pœ-
nitẽtia dicitur quaſi punitentia, eo quod per eam puniamus de-
licta, quia pœnitentia non ſolum diſcutit mentis conditionem,
non ſolum etiam excutit culpæ infectionẽ: imo etiam punit &
concutit carnis affectionẽ & delectationẽ. Pœnitentia enim eſt
ſicut myrrha,quæ quãuis ſit amariſſima,eſt tamen ſpecies odore
ſuauiſſima, & effectu virtuoſiſſima,& maxime illa, quæ dicitur
myrrha electa,quæ eſt voluntarie de arbore ſtillans,non per fra-
ctionẽ,aut ſciſſuram emanans. Talis enim,vt dicit Dioſco.&Pla-
tearius, habet virtutẽ diſſoluendi, conſumendi, confortandi,&
mortua corpora à putredine reſeruandi,deſiccandi,conſolidan-
di,conglutinandi,roborandi,& carnẽ putridã corrodendi.Et re-
uera(chariſſimi)tales ſunt effectus pœnitentiæ,quia vere quam-
uis iſta ſit amara & difficilis ad ſuſtinendũ,eſt tamẽ virtuoſiſſima
ad ſanitatẽ diuinæ gratiæ inueniendã. Iſta enim diſſoluit per cõ-
punctionẽ, confortat & conſolidat per ſpem & conſolationem,
conſumit & deſiccat per abſtinentiæ macerationẽ, corrodit, &
carnẽ putridã exterminat per dolorẽ & afflictionẽ; corroborat
tamen & conglutinat per ſanitatis ſpiritualis reſtitutionẽ: ani-
mam aũt à putredine inferni præſeruat per vitæ æternæ collatio-
nem.Iſta eſt igitur myrrha electa,quæ dat ſuauitatẽ odoris Eccl.
24.Vt ſic dicat quilibet pœnitens illud Cantic.5. Manus meæ de-
ſtillauerunt myrrham,&c.Sic ergo patet,quomodo pœnitentia
multiplices habet virtutes. Et ideo Aug.in l.de pœnitentia dicit.
Pœnitentia languores ſanat, leproſos curat, mortuos ſuſcitat,
ſanitatẽ auget,gratiã conſeruat,claudos erigit,cœcos illuminat,
vitia fugat, virtutes ornat, mentẽ munit, roborat & confortat,
H ¶Et ideo breuiter concludamus quod pœnitentia eſt habenda,
quia habet

Vim:
- Pacis,& concordiæ generatiuam,
- Virtutis,& gratiæ reſtauratiuam,
- Culpæ,& nequitiæ expiatiuam,
- Hoſtis,& malitiæ effugatiuam,
- Spei,& lætitiæ reſtitutiuam,
- Cœli,& gloriæ procuratiuam.

Dico ergo, quod pœnitentia eſt Pacis, & concordiæ generatrix.
Sicut enim adamas, quamuis ſit lapis duriſſimus, dicitur tamen
lapis eſſe reconciliatiuus,quia ſolet vxorẽ repudiatam ad mariti
gratiam reuocare,ſic pœnitentia quãuis ad ſuſtinendũ ſit grauis
& dura,eſt tamen concordiæ inter maritum, & vxorẽ repudiatã,
id eſt, inter Deum & animã peccatricẽ generatiua, & pacis & a-
micitiæ inter Deum & hominẽ effectiua, vnde Apoc.3. Quos a-
mo,arguo,& caſtigo. Æmulare ergo,& pœnitentiã age. ¶Item
iſta eſt virtutis, & gratiæ reparatrix. Et ſic iſta eſt ſimilis ebulo,
quæ eſt herba amara & fœtida,& tamen ſi homo confractus per
caſum in decoctione eius balneetur, dicitur membra conſolida-
re,& virtutẽ priſtinã reſtaurare,ſic pœnitentia poſt caſum pecca-
ti,&c.Ideo Apoc.2.dicitur. Memor eſto,vnde excideris,age pœ-
nitentiam,& prima opera fac. ¶Item pœnitentia eſt culpæ,& ne-
quitiæ extirpatrix. Eſt enim ſicut ſal,quod quãuis ſit valde aſpe-
rum,eſt tamen vulnerũ mundificatiuũ, & putridarum carnium
abſterſiuum. Quia pœnitentia de vulnere læſæ conſcientiæ pu-
tredinẽ vitiorũ extrahit,& omnia expiat,atq; colit. Iſta eſt enim
ſicut dictamus herba, quæ ſagittam de corpore cerui extrahit.
Quia pœnitentia ſolet ſagittam peccati de corpore,& conſcien-
tia peccatoris effugare,vnde Luc.13. Niſi pœnitentiam feceritis,
omnes ſimul peribitis. ¶Item eſt hoſtilis malitię ſuperatrix,vnde
ſicut canes non edunt ericium ſpinis vndiq; circundatum, baſi-
liſcus etiam ſuperatur à muſtela armata ruta: ſic hoſtes ſpiritua-
les non poſſunt eos lædere, quos ruta,& ſpinis pœnitentiæ vide-
rint ſe armaſſe,vnde Orig.ſuper l.meritorũ dicit. De pœnitentib.
vult dominus mirabilia facere, de locuſtis ſuperare gigantes.
¶Item pœnitentia eſt gaudii & lętitię reſtitutrix. Iſta enim gene-
rat gaudium ſpei in pœnitente, & etiã gaudiũ æternæ lætitiæ in
curia triumphante,quia ſicut dicitur Luc.15. Gaudiũ eſt angelis
ſuper vno peccatore pœnitentiã agente. ¶Item pœnitentia eſt
regni gloriæ procuratrix, quia ſicut dicit Aug. ſuper Pſ.Iugum,
& onus pœnitentiæ eſt leue & ſuaue, quia non eſt ſarcina viato-
ris,ſed alæ potius volatoris. Aues enim ſarcinam alarum ſuarum
portant in terra, ſed ab eis portantur in cœlum. Et hoc eſt quod
dicitur Matt.3. Agite pœnitentiam,appropinquabit enim regnũ
cœlorum. Sic ergo chariſſimi patet,quod ſecundũ authoritatẽ
noſtra pœnitẽtia perimit,& concutit carnis voluptatẽ, pœniten-
tiam inquit. Mouet, & agitat mentis qualitatẽ, Agitat. Fugat &
excutit culpæ prauitatem, Conuertimini. Bene ergo dicit Con-
uertimini, & agite pœnitentiam &c. Sufficit de pœnitentia.

Penitus. Nota, quod penitus idem eſt, quod totaliter. Et A
poteſt accipi in bono, & in malo ſecundum ma-
teriam de qua ſumitur. Vnde nota, quod cum penitus recedat à
medio, & ſe teneat in extremo, ideo (vt communiter) ſemper ſi-
gnat in malo. Et ſic dico, quod inuenitur

Penitus:
- Diſplicentiæ,
- Patientiæ,
- Ignorantiæ,
- Indigentiæ.

Penitus diſplicentiæ pertinet ad durum rigorem,quia ſcilicet ri-
gor iuſtitiæ debet penitus ſubuertere, & deſtruere peccatores,
qui ſcilicet renuunt pœnitere, de quo Deut.7. dicitur,quod De-
us interficiet eos, donec penitus deleantur Eſaiæ 2. In die illa i-
dola penitus conterentur. ¶Penitus patientiæ pertinet ad pium B
dulcorem. Exemplo Dei,qui ſcilic.iram ſuam modo penitus nõ
infert, ſed patienter eam differt 2. Paralipom. 12. Auerſa eſt ab
eis ira domini, nec deleti ſunt penitus. Et de filiis Iſrael pecca-
toribus dicitur Leuit. 26. Nec penitus abieci eos, cum eſſent in
terra hoſtili, nec ſic deſpexi, vt conſumerentur. Et de Abſalon
dicitur 2.Reg. 14. Nec penitus pereat, qui abiectus eſt. ¶Penitus C
ignorantiæ pertinet ad mentis languorem, quia ſcilicet mens
noſtra eſt ita per ignorantiam languida, quod veritatem rerum
non poteſt penitus cognoſcere,ſed ex parte, Vnde de cognitione
Dei loquitur Moyſes filiis Iſrael Deuter. 4. Vocem inquit ipſius
audiſtis, ſed formam penitus non vidiſtis. vnde Prouer.30. dicit
ſapiens. Tria ſunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro.
¶Penitus indigentiæ pertinet ad paucum vigorem,quando ſcili- D
cet pauperes,&miſeri nihil penitus habent adiutorii,vel vigoris.
Hier.39.De plebe pauperum, qui nihil penitus habebant, dimi-
ſit in Hieruſalem. Et Iudicum 18. dicitur, quod filii Dan vrbem
incendio tradiderunt,nullo penitus ferente præſidium. Omitto,
quia parum valet, & paucæ ſunt auctoritates.

Penuria. Penuria dicitur quaſi pœna vrens,ſeu quaſi panis A
vria,id eſt,carentia, & eſt idem,quod paupertas,
ſeu rerum tenuitas & indigentia. Sicut ergo ſupra de paupertate
dictum eſt,ſic poteſt dici de penuria, videlicet,quod eſt

Penuria:
- Deponenda;
- Contemnenda,
- Suſtinenda,
- Metuenda.

Prima eſt penuria virtualium diuitiarum. Iſta .n.penuria eſt ani-
mæ peccatricis, quę,ſc.virtutũ opulentia denudatur. Vnde pec-
catori poteſt dici illud Deut.28.Seruies inquit inimico tuo in fa-
me & ſiti,&nuditate,& omniũ rerum penuria. Ab iſta tñ penuria
cauent iuſti,qui.ſ.virtutũ &meritorũ opibus ſunt repleti,de qua
Deut 8.Abſq; vlla penuria comedes panẽ tuum. Iſta .n.eſt illa ex-
trema penuria, propter quam patres comedere proprios filios
compelluntur, quia,ſcil.filios noſtros, id eſt,interiores affectus,
&animos deuoramus, quando tali penuria laboramus, vnde
Deut.28. dicitur. Liberos enim ſuos comedent clam,propter re-
rum omnium penuriam. ¶Secunda eſt penuria pectoralium an- B
guſtiarum. Et iſta eſt illa, quam auari, & parci ſuſtinent in hoc
mundo,quorum,ſc.mens ſemper eſt in penuria,nunquam enim
ſatiantur,ſed ſemper egent, imo quanto plus habuerint, tanto
magis ardent Exo.17. Sitiuit ergo populus,nec expendere volũt,
ſed vt theſaurizare valeant,vix comedunt,atq; bibunt. Et iſti cer-
te inter alios penurioſos maledicti ſunt, qui in bonorũ ſuorum
plenitudine ſitiunt & eſuriunt Mala.3. In penuria vos maledicti
eſtis. ¶ Tertia eſt penuria temporalium miſeriarum,quam,ſcili. C
pauperes in hoc mundo patiuntur Iſta eſt à viris iuſtis in patiẽtia
ſuſtinenda,exemplo Apoſtoli,qui dicebat Phil. 4. Scio abunda-
re,& ſcio penuriam pati. Et merito, quia pro certo de tali penu-
ria venitur ad opulentiam paradiſi Iudic. 18. Tradet enim vobis
dominus locum,in quo nullius rei erit penuria. ¶ Quarta eſt pe- D
nuria infernalium triſtitiarum, quam,ſcil.damnati ſuſtinent in
inferno, qui,ſcil. pauperes & penurioſos hic iuuare ſeu reficere
noluerunt. Et de his dicitur Pro. 28 quod qui deſpicit deprecan-
tem,ſuſtinebit penuriam,ſc.in inferno,& Deut.28 Nihil habeat
in obſidione &penuria. Et iſta ſufficiant de quadruplici penuria,
quia ſupra de paupertate & ſimilibus dictum eſt in locis variis
ſatis plene.

A **Per.** Nota, quod ista prepositio Per seruit accusatiuo, & multis modis sumitur in scriptura, Sumitur enim, vt cōmuniter, scilicet,

Causatiue, & effectiue,
Meditatiue, & coadiunctiue,
Receptiue, & delatiue,
Discursiue, & extensiue,
Distributiue, & distinctiue,
Successiue, & prosecutiue.

Et primo causatiue, & effectiue; sicut de Deo legitur Ioan. 1. quod omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Item Meditatiue & cooperatiue; sicut de tribulationibus dicitur Actorum decimoquarto, quod per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum. Item receptiue & delatiue, sicut cum dicitur in Ps. quod Deus traduxit populum suum per desertum, & Ezech. 5. Pestilentia, & sanguis transibunt per te. Item discursiue, & extensiue; sicut cum dicitur in Ps. Transiuimus per ignem & aquam. Item distinctiue, & distributiue, sicut cum dicitur Esa. 54. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos. Item successiue & prosecutiue, sicut cum dicitur Thre. 2. Deduc quasi torrentem lacrymas per diem & noctem. Igitur his præmissis secundum literalem sensum notemus quantum ad
B mores, quod per, potest referri ad diuersas personas. ¶ Et sic dico, quod nos inuenimus in scriptura

Vnum Per, quod spectat ad
- Dei maiestatem,
- Iusti bonitatem,
- Stulti prauitatem,
- Damnatorum pœnalitatem,
- Beatorum fœlicitatem.

Et primo dicamus, quod est vnum Per, quod spectat ad Deum. cōstat enim, quod per signat causam efficientē, sicut propter, causam finalem. Et sic dico, quod per signat, scil. personam actoris, procuratoris, inspiratoris, tutoris, adiutoris, quę, scil. omnia possunt per illam dictionem Per dici de Deo, quia reuera sicut per virtutem solarem omnia naturaliter generantur, sic per virtutem Dei omnia efficiūtur & ministrātur. Vnde ipse est, qui dicit,

Per me
- Principantes regunt imperia,
- Leges ordinantes iura dant varia,
- Prophetantes vident mysteria,
- Spe lætantes linquunt suspiria,
- Fide stantes intrant altaria.

Igitur dicam, quod per Christū, seu per Deum sicut per causam effectiuam regunt imperia mundo principantes, Ipse est enim qui dicit Proue. 8. Per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam. Item per ipsum dant iura varia legem ordināntes, quin ipse est, qui dicit ibid. Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Item per ipsum vident mysteria alta cōtemplantes seu prophetantes, scil. Apostoli & Prophetæ Rom. 1. Per quem accepimus gratiam & apostolatum ad obediendum fidei. Item per ipsum linquunt suspiria sperando lætantes, quia scil. sicut dicitur 2. Cor. 1. Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita & per Christū abundat consolatio nostra ad Deum. Item per ipsum cœli altaria, seu penetralia sumus subintrantes. Vnde ipse est, qui dicit Io. 10. Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur. Sic igitur patet, quomodo est vnum Per, quod spe-
C ctat ad Deum, & hoc est primum. ¶ Secundo vero dico, quod est vnum Per, quod spectat ad iustum. Iustus enim habet suum per, id est, suum mediate, quo ipse peruenit ad salutem. Et sic dico, quod ipse habet tria per, id est, tria media, per quæ obtinet vitam æternam, videlicet personas, res, loca & tempora. Ista enim sunt per quæ, & quibus mediantibus sicut per quosdam gradus peruenitur ad cœlum, videlicet

Per
- Subsidium fraternum,
- Suffragium internum,
- Diffugium externum,
- Refugium æternum.

Constat enim, quod salutem acquirit homo

Per
- Fraternam subuentionem,
- Internam perfectionem,
- Externam discursionem,
- Æternam continuationem.

D ¶ Dicamus igitur, quod iustus saluatur per fraternam subuentionem. Multum enim valet deprecatio, adiutorium, & intercessio, directio & instructio viri iusti. Vnde bene dicebat Iosaphat 4. Reg. 3. Est ne hic propheta domini, vt deprecemur dominum per eum? Ideo bene præcipitur 4. Reg. 8. Vade in occursum viri Dei, & consule per eum dominum. Constat enim quod per bonos prudentes, & viros iustos, & eorum orationibus, industriis & suffragiis, non solum vna persona, imo etiam vnum regnum, & patria saluatur, & ab infortuniis, & periculis liberatur; sicut de illo Naaman legitur 4. Reg. 5. quod per illum dedit dominus salutē Syriæ. Constat enim quod per bonas prædicatorum, prælatorum, doctorum, & proximorum correctiones, & instructiones venit homo multoties ad salutem; sicut videmus, quod per virgam, & clamorem pastoris ouis ad gregem reducitur, & à lupi periculo liberatur. Vnde cuilibet tali potest dici illud Iudith 13. Benedixit te Deus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros. Vt sic talis dicat illud Sa. 5. Ergo accipite disciplinam per sermones, & proderit vobis. ¶ Deinde saluatur iustus E per internam perfectionem, hoc est dictum, per gratias, & virtutes. Infirmus enim quandoque fit saluus, & sanus per bona electuaria, & medicinas: sic homo spiritualiter per virtutes & opera fructuosa. Et sic etiam dico, quod saluari nos oportet, scil.

Per
- Patientiam dura sustinentem,
- Sapientiam bona præuidentem,
- Pœnitentiam culpas deplorantem,
- Confidentiam firmiter sperantem,
- Amicitiam se bonis ligantem,
- Eloquentiam feruenter orantem,
- Audientiam seu obedientiam facile parentem,
- Notitiam debite credentem,
- Iustitiam neminem lædentem, seu debita soluentem,
- Crucis gloriam iustos liberantem,
- Christi gratiam fideles saluantem.

Igitur dico quod saluari possumus, & tueri per patientiā, qua dura sustinemus Heb. 12. Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorē fidei, & consummatorē Iesum. Sicut enim dicitur Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorū, quia sicut dicitur Iudith 8. Omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt. Item per sapientiā, qua cuncta prouidemus. Vnde Deo Sap. 9. dicitur sic. Nam per sapientiam sanati sunt, quicunque placuerunt tibi. Item per pœnitentiā, qua peccata deflemus, de quo potest exponi illud Sa. 10. quod, sci. Deus iustos transtulit per mare rubrum, & transuexit per aquā nimiā. Mare enim signat amaram contritionē, rubrū verecundā confessionē, aqua vero nimia lacrymosam satisfactionē Item per confidentiam, qua suprema tenemus, hoc est dictū per firmam spem & confirmationē, quia. s. sicut dicitur 2. Co. 3. Fiduciā talē habemus per Christū ad Deum. & Sap. 10. dicitur, quod iustū deduxit dominus per vias rectas, & ostendit illi regnū Dei. Spes. n. & contēplatio sunt rectæ viæ, quibus in hac vita iustis ostenditur regnū Dei. Item per amicitiā, qua proximis inhæremus Gal. 5. Per charitatē spiritus seruite inuicē. Item per eloquentiā, quam orantes habemus, hoc est dictū, per vocē diuinæ laudis & orationis 1. Tim. 4. Sanctificatur per verbū Dei, & orationē. Item per audientiā, seu obedientiā, qua maiori paremus Col. 3. Filii obedite parentib. vestris per omnia. Itē per notitiā, seu per scientiā quam credendo tenemus, hoc est dictū, per fidē, & non per speciem saluamur, quia sicut dicitur 1. Cor. 13. Videmus nunc per speculū in ænigmate, tunc aūt facie ad faciē. Item per iustitiā qua impios arcemus, vt, sci. arceamus malos per arma iustitiæ à dextris, & à sinistris 2. Cor. 6. Item per memoriam & compassionē crucis, & passionis Christi, de qua, sc. dicitur Gal. 2. Christo confixus sum cruci, scil. per memoriam passionis, vnde Sap. 14. dicitur, quod benedictum est lignum, per quod fit iustitia. Item per Christi gratiā qua saluari valeamus, quia, sc. sicut dicitur Act. 15. Per gratiam domini nostri Iesu Christi nos credimus saluari: Ista enim sunt 11. Per, id est, vndecim media, per quæ salutē possumus adipisci, quæ, sc. perfectionē continent, & faciunt virtualē. Saluatur ergo iustus per internam perfectionē. ¶ Dein- F de dico, quod saluatur iustus per externam discursionem. Exteriora enim loca, & motus, & discursio quandoque proficiunt ad salutem. Patet de iustis peregrinis & eremitis, quamuis enim dicat Sen. epistol. 28. quod magis mutandus est animus, quam locus, quando tamē vtrumq; mutatur, tunc magis proficit. Igitur dicā, quod istud per. i. iste localis transitus atq; motus, bonusq; labor, & discursus quandoq; faciendus est à iustis, & hoc certe

Per
- Semitam æquitatis, & iustitiæ,
- Viam veritatis, & prudentiæ,
- Aquam pietatis, & clementiæ,
- Plateas honestatis, & decentiæ,
- Ciuitatem vnitatis, & concordiæ,
- Ignem pœnalitatis, & angustiæ,
- Desertum tenuitatis, & abstinentiæ,
- Domos societatis, & amicitiæ,
- Terram humilitatis, & subiacentiæ,
- Plana sinceritatis, & innocentiæ,
- Mare prosperitatis, & pœnitentiæ.

Ecce ergo per quot loca spiritualia potest homo transire ad vitā æternam. Transeat ergo iustus per semitam iustitiæ & æquitatis. Pro. 4. Ducam te per semitas æquitatis quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui. Quāuis de impiis dicatur illud Pro. 5. Per semitā vitæ non ambulat, vagi sunt gressus eius, & inuestigabiles. Sicut enim dicitur Sap. 10. Iustum deduxit dominus per

per vias rectas.Item transit iustus per viam scientię & veritatis,sc. per viam fidei, prudentiæ & sapientiæ rectæ credulitatis Prou.9. Ambulate per vias prudentiæ, de qua 3. Reg. 8. Ostende eis viam bonā,per quam ambulent. Item transit iustus per aquā clementiæ & pietatis,dicens,scil. illud Esa.43.Cum transieris per aquas, tecum ero. Item transit iustus per plateas decentiæ & honestatis Cant.3.Surgam,& circuibo ciuitatem,per vicos & plateas, quæram quem diligit anima mea,decet enim, & honestū est,vt,quos diligimus,requiramus.Item transit iustus per ciuitatē concordię & vnitatis seu fraternitatis.Ciuitas enim dicitur quasi ciuiū vnitas Eze.9.Transite per ciuitatē sequentes eum.Item transit iustus per ignem pœnalitatis & angustiæ Ps.Transiuimus per ignem,& aquam, & deduxisti nos in refrigeriū. Item transit iustus per desertum abstinentię &tenuitatis Exo.3.Ibimus trium viam dierū per solitudinē.Tres enim dies tres abstinentiæ partes designant, sc.abstinere à delitiis, à diuitiis,& ab eminentiis. Item transit iustus per domos amicitiæ, & societatis, seu etiam hospitalitatis, de qua dicitur 4.Reg 4.Animaduerto, quod vir Dei sanctus iste est,qui transit frequenter per nos, faciamus ei ergo cœnaculum paruum,& ponamus in eo lectulū,& mensam, & sellam,& candelabrum,& cum venerit ad nos,maneat ibi. Item transit iustus per terram subiacentiæ & humilitatis Num.21. Obsecro,vt mihi transire liceat per terram tuam. Item transit iustus per plana innocentiæ,& sinceritatis,& puritatis. Ista est enim via per quam venimus,sc.innocentia, & per quam ad Deum redire debemus, de qua 4.Reg.19.Reducant te in viam per quam venisti,&c. Item transit iustus per mare pœnitentiæ & asperitatis,quia,sc.sicut dicitur Sap.10.dominus transtulit eos per mare rubrum.Pœnitentia enim dicitur alia via,sc.ab illa,per quam recedimus. Vnde de Magis dicitur Matt. 2.quod per aliam viam reuersi sunt in regionem suam.Et 3.Reg.13.Abiit ergo per aliam viam.Ecce ergo quomodo saluatur iustus per externam discussionē.¶Sed certe adhuc dico, quod saluatur iustus per æternam durationē & continuationē.Ista enim necessaria est ad salutem,sc.perseuerantia in bono.Isti enim per diem & noctem,id est,continue debent bonum facere,sicut de columna nubis & ignis legitur Num.9. quod per diem operiebat nubes tabernaculum, & per noctē quasi species ignis. Exemplo etiam Danielis, de quo dicitur Dan.6. quod tribus temporibus per diem erat obsecratio sua. Vt sic de perseuerantia in bono dicatur illud Ps. 120. Per diem sol non vret te,neque luna per noctem,vt sic operetur bonū, & caueat à malo per tempus,& tempora, & dimidium temporis Apoc.11. Ecce igitur quomodo iustus habet quadruplex per,id est,quadruplex remedium generale, per quod potest attingere ad vitam æternā,scil. personarum,rerum,locorū,& etiam tēporum. Et hoc est secun-
G dum principale.Est igitur vnū per,quod spectat ad iustum¶Tertio principaliter dico, quod inuenitur vnum per,quod spectat ad stultū.Et sic notabo,quod stulti,hoc est dictū,viri iniusti &impii,habent multiplex malum medium,seu vitium, per quod incedunt, & per quod finaliter ad infernum decedunt,videlicet

Per viam {
Erroris,& ignorantiæ,
Terroris,& inconstantiæ,
Horroris,& immunditiæ,
Ardoris,& auaritię,
Liuoris,& iniustitiæ,
Languoris,& pigritiæ,
Furoris,atq; superbiæ,
Clamoris,atq; discordiæ.
}

Igitur dico, quod mali pereunt per ignorantiam & errorem,de quo dicitur Iob 5.Per diem incurrent tenebras, & quasi in nocte sic palpabunt in meridie. Item per inconstantiam & terrorē, de quo Iob 7.Terrebis me per somnia,& per visiones horrore concuties.Item per immunditiam &horrorē,sc.luxurię,de qua Pro. 7.Considero vecordem iuuenē,qui transit per plateam iuxta angulum; Sequitur. Et ecce mulier occurrit illi,&c. Item per auaritiam &ardorem Hie.36.Cadauer eius proiicietur ad ęstum per diem,& ad gelu per noctem.Auaritia enim habet æstum.propter ardorem acquirendi, & gelu, propter contritionem retinendi. Item per iustitiam & liuorem;qnia sicut dicitur Prou.2.Mali relinquunt iter rectum,& ambulant per vias tenebrosas. Item per pigritiam,& languorem Pro.24.Per agrum pigri hominis transiui,& ecce totum repleuerant vrticæ.Item per superbiam, & furorē Num.15.Anima,quę per superbiam aliquid peccati commiserit,peribit de populo suo. Item per discordiam, & clamorem, vnde Prou.30. Per tria mouetur terra.Sequitur.Per seruum,cum regnauerit; per stultum,cum satiatus fuerit cibo; per ancillam, cum fuerit hæres dominæ suæ.Patet igitur, quod est vnum per,
H quod spectat ad stultū. ¶Quarto vero dico, quod est vnum per, quod spectat ad damnatum: & nota,quod iste punitur

Per {
Mortem necantem,
Ensem scindentem,
Noctem tegentem,
Famam vrgentem,
}

Punitur dico damnatus per mortem necantem Hier.9. Ascendit mors per fenestras nostras,ingressa est domos nostras. Item per ensem lædentem Eze.5. Pestilentia,& sanguis transibunt per te. Item per noctem tegentem Mar.15.Tenebræ factæ sunt per totam terram. Item per famam vigentem, quia ibi, sicut dicitur Matt.24.erunt terrę motus per loca,& pestilentiæ, & fames: Et sic est vnum per spectans ad damnatum. ¶Quarto dico,quod est vnum per spectans ad beatum.Constat enim quod beati habent I sua per quæ,hoc est,sua media,per quæ sunt saluati. Et notabis, quod ipsi sunt beati & fœlices

Per {
Iucunditatem,quæ mentes reficit,
Securitatem,quæ totum perficit,
Tranquillitatem,quæ nunquam deficit,
Satietatem,quæ cunctis sufficit,
Auctoritatem,quæ cunctos præficit,
Subtilitatem,quæ Deum prospicit.
}

Igitur dico, quod apud beatos in patria sunt multa per, id est, multa media,seu gaudia,videlicet, iucunditas mentis reficiens. Vnde de cœlesti Hierusalem dicitur Tob.13. Ex lapide candido & mundo omnes plateæ eius sternentur, per vicos eius Alleluia cātabitur.Item ibi est securitas cuncta perficiens. Vnde cuilibet beato dicitur Esa.52.Non adiiciet vltra, vt per te transeat incircumcisus. Vnde & de Hierusalem cœlesti dicitur Apocal.21.quod portæ eius non claudentur per noctem,scil.præ securitate, Item ibi est tranquillitas nunquam deficiens. Vnde de beato dici potest illud 2.Paral. 15. quod præstitit ei dominus requiem per circuitum. Et 20. Præbuit ei dominus pacem per circuitum. Item ibi est satietas cunctis sufficiens, vnde Iob 1.dicitur, quod filii Iob faciebant conuiuia per domos vnusquisq; in die suo. Item ibi est auctoritas cunctos pręficiens. Vnde Deo dicitur de beatis Iudith 16.Qui autem timent te,magni erunt apud te per omnia. Item ibi est subtilitas, seu etiam claritas Deum prospiciens. Vnde illi beatæ ciuitati dicitur Esa. 60. Non erit tibi amplius sol ad lucem per diem,sed erit tibi dominus in lucem sempiternam. Et sic igitur patet,quomodo per,relatum ad diuersas causas,potest significare plura media,in quantum,scilic.refertur ad beatos,ad damnatos,ad impios, ad iustos,ad Deum, & ad sanctos. Et hæc de Per sufficiant.

Percutere.

Nota, quod percutere in scriptura signat in A bono & in malo. Vnde nota,quod inuenitur

Percussio {
Superior,& diuina.
Inferior,& humana,
Exterior,& mundana,
Posterior,& insana.
}

Prima est percussio Dei iudiciorum.Secunda est percussio nostri superiorum vel castigatorum.Tertia est percussio mundi suppliciorum. Quarta est percussio mortis & tormentorum. Percutit enim dominus per suorum iudiciorum executionem, & de hoc Deut.32. Ego occidam, & ego viuere faciam, percutiam, & ego sanabo;& non est qui de manu mea possit eruere. Percutit prælatus per suorum subditorum castigationem,& de hoc Prou. 23. Noli subtrahere à puero disciplinam, si enim percusseris eum virga,non morietur.Percutit mundus per tribulationum immissionem Esa.30 Pauebit Assur virga percussus,& Amos 4.Percussi vos vento vrente. Percutit infernus seu diabolus per perpetuam damnationem Eze.9.Percutite,non parcat oculus vester, neque misereatur.De duabus ergo percussionibus,scil.de illa, qua percutit Deus,& illa, qua percutit prælatus, aliquid est dicendum. ¶Primo ergo dicamus,quod est percussio superior & diuina,quæ B fit per Dei ordinationem, quia breuiter Deus diuersimode percutit diuersos,quia,sci.ipse est sicut aurifaber, qui percutiens solet facere opus suum,qui.s.nunc fortiter, nunc leuiter,nunc mediocriter percutit, & percutiendo aliqua format, aliqua iungit, aliqua rumpit: sic Deus mundum gubernando diuersis spiritualibus percussionibus vtitur,& diuersos diuersimode affligit, percutit & perimit.Vnde breuiter de Deo possumus exponere illud quod de ipso dicitur Esa.11. Percutiet terram virga oris sui,&spiritu labiorum suorum interficiet impium. In quib. verbis ostenditur,quod Deus

Percutit {
Affligendo corporaliter,
Corrigendo paternaliter,
Instruendo literaliter,
Inspirando cordialiter,
Contemnendo æternaliter.
}

Primo modo percutit ne puniamur. [Percutiet,inquit, terram.] Secundo percutit,vt reducamur[Virga.] Tertio percutit,vt doceamur [Oris sui.] Quarto percutit,vt conuertamur [Spiritu labiorum suorū.] Quinto percutit, vt destruamur [Interficiet impium.] ¶Dicamus ergo,quod quędā est Dei percussio tēporaliter punitiua,percutit(inquit)terrā Sicut.n.iudex tēporalis percu- C tiendo,&affligendo sceleratos non solum intendit ipsorum correctionē,imo etiā intendit suorum criminū punitionē, cum secundum leges intersit reipubli.ne maleficia remaneāt impunita,

sic Deus per mundi tribulationes nos percutit & castigat, vt pro iam commissis criminib. nos puniat & affligat. Quicquid enim mali patimur, peccata nostra meruerunt. Deus enim modo percutit, ne in æternum percutiat; modo punit, ne in æternum puniat; modo affligit, ne in æternum affligat. Percutiet (inquit) terram. Terra enim corpus signat, quod à Deo in præsenti percutitur, vt anima perpetuo liberetur. Sicut enim palea solet percuti & flagellari, vt granum purum possit exinde excuti, & depurari (vnde ipse dicit Ezec. 7. Scietis, quod ego sum dominus percutiens) sic nota, quod iste nos per mundi tribulationes percutit triplici ratione, sci. vt nobis auferat mundanum amorem; vt nobis conferat supernum timorem; ne nobis inferat æternum dolorē.

D ¶ Dico ergo, quod per huiusmodi percussionē mundanus amor nobis aufertur, quia, scilic. quando homo videt, quod in mundo sunt tot tribulationes & percussiones, miseriæ & afflictiones, exinde ab amore mundi trahitur, & ad contemptum ipsius animatur, & ideo secundum Greg. Deus nobis in via huius mundi tot aduersitates immiscuit, vt dum hæc aduersa sentimus, necessitate compulsi ad Deum citius veniamus. Exemplo viatoris, qui citius venit ad terminum, quando non inuenit tabernas & vmbracula, vbi sistat. Exemplo etiam paruuli, cui nutrix aliquod amarum in mãmilla ponit, vt ipsum à lactis amore separet atq; tollat. Et breuiter prout dicit Gregor. in homel. Mala, quæ nos hic premunt, citius ad Deum venire nos compellunt. Vnde etiã ipse dicit Moral. 23. quod occulto Dei iudicio frequenti in hac vita tribulatione & turbatione percutimur, ne via pro termino, & peregrinatio pro patria diligatur. Vt de ista percussione possit dici illud Esa. 19. Ipse percutiet Ægyptum plaga, & sanabit eum, quasi diceret, huius percussio est finaliter ordinata ad sanitatem. Et ideo de multis admirando dicit Gre. in homel. Ecce mundus in se arens, in nostris cordib. reuirescit, vbiq; mors, vbiq; luctus, vbiq; desolatio, vndiq; percutimur, vndique amaritudine replemur, & tamen tota mente ipsam eius amaritudinem amamus, fugientem sequimur, labenti inhęremus. Non sic debet esse, quia si sapientes fuerimus, per istas percussiones mundanus amor à

E nobis auferetur. ¶ Item dico, quod per istas diuinus timor nobis confertur. Omnia enim animalia timent verbera. Vnde etiam elephas verberibus & percussionibus domesticatur. Leo etiam, quando videt catulum percuti, ex timore, quem inde concipit, castigatur. In quibus docemur, quod percussorem nostrum, scil. Deum à quo scimus omnia ista mala nobis ordinatiue venire (iuxta illud Amos 3. Non est malum in ciuitate, quod non faciat dominus) debemus timere, & tam propter nostras percussiones, quas quotidie sentimus, quã propter alias, quas proximis nostris accidere quotidie videmus, debemus Dei potentiam formidare Esa. 30. Pauebit Assur virga percussus. Quod est contra multos obstinatos, qui quamuis quotidie à Deo percutiãtur, nunquam tamen ex hoc ad timendum dominum inclinantur, omnia enim credunt à casu contingere, & nihil eis ex Dei ordinatione venire, de quibus dicitur Esa. 9. In omnibus his inquit (supple tribulationibus) non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta, & populus non est reuersus ad percutientem se. Et ideo talibus accidit sicut vrso, qui, vt dicitur, comedendo mel in arbore malleum percutientem à venatore ante foramen positum, bis secundo vel tertio repellit, finaliter malleus rediens & ipsum fortius percutiens, ipsum occidit, & ab arbore prosternit. Quia vere illi, qui malleum diuinæ iustitiæ, & eius percussiones modernas non timent, vltimo grauius vsque ad infernum ruent, quia, scil. sicut dicitur Pro. 19. Parata sunt derisoribus iudicia, & mallei percutientes stultorum corporibus. Ergo per istas percussiones di-

F uinus timor nobis confertur. ¶ Item dico, quod per ipsas æternus dolor non infertur. Teste enim scriptura Naum 1. Non affliget dominus bis in idipsum: vel secundum aliam literam, Non consurget duplex tribulatio, quia, sci. illud, quod semel punitum est, nunquam de cætero punietur. Et ideo Deus illos, quibus in æternum intendit parcere, solet in prę̨senti percutere & punire, vt ipsos non oporteat in æternum supplicium condemnare. Vnde illud præallegatum Prouer. 23. Si percusseris eum virga, nõn morietur. Melius est enim, quod medicus infirmum lanceola percutiat, quam quod impercussum mori permittat. Et ideo breuiter Deus suos tribulationibus percutit, & ipsos (vt dictum est) de morte æterna eripit, timorem suum eis incutit, & eos ab amore mundi retrahit & euellit. Et sic patet, vt superius dictũ est, quod quædam est percussio Dei temporaliter punitiua. Percutiet inquit terram Hie. 43. Rex Nabuchodonosor percutiet terram Æ-

G gypti. ¶ Deinde dico, quod est quædam Dei percussio, quæ est paternaliter correctiua, quod ostenditur cum dicitur. Virga. Sicut enim pastor cum virga percutiendo solet oues suas quando deuiant reducere, pater etiam solet filium errantem cum virga leniter corrigere, & percutere; sic Deus fideles suos solet virga tribulationum percutere, vt ipsos in melius valeat emendare. Virgę enim percussio leuis est, & non ad mortem. Et ideo per virgam illam Dei percussio designatur, quæ non ad punitionem sed damnationem, sed solum ad correctionem & emendationē ordinatur. Volens enim facere tyriacam, tyrum serpentem virga diutius percutit, & sic ab ipso venenum exire compellit. Quia vere Deus ad hoc fideles suos virga tribulationum flagellat, vt à veneno peccati eos liberet & exuat, & vt per sanctitatem ipsos tyriacam aliorum efficiat, sicut apparuit in Paulo, qui à Deo cæcitate percussus, à veneno peccati fuit mundatus, & sic per vitæ & doctrinæ sanctitatem aliorum tyriaca est effectus, sicut habetur Act. 9. De tali ergo virga dicitur Pro. 13. Tu virga percuties eum, H
& animã illius de inferno liberabis. ¶ Et de tali percussione multum debemus agere gratias Deo, quia pro certo ista percussio

Producit mœrorem, & compunctionem,
Inducit tremorem, & contritionem,
Adducit vigorem, & curationem: Vel aliter:
Educit languorem, vel infectionem.

Dico ergo, quod talis percussio est mater mœroris, & compunctionis, & inde est, quod Moyses dicitur percussisse virga bis silicem in deserto, & egressę sunt aquæ largissimæ, sicut dicitur Exo. 17. Ouidius etiam dicit, quod cum Neptunus cum tridente suo percussisset terram egressæ sunt aquę in tanta abundantia, quod inducto diluuio de terra impios deleuerunt, sicut ponit idem li. 1. Meta. fab. 7. Moyses enim qui interpretatur assumptus de aquis, Neptunus qui fingitur fuisse filius Saturnis, & Deus maris, & aquarum signat Christum, Saturni, id est, Dei patris omnia saturantis filium, & de aquis nostræ mortalitatis quantum ad humanitatem assumptum, & maris huius mundi Deum, regem, dominum, & magistrum. Iste ergo, qui percutit terram, & silicē, id est, durum, & terreum, & lapideum peccatorem cum virga suæ correctionis, & cum tridente suæ asperæ tribulationis, solet per compunctionem exinde aquam lacrymarum producere, & ad impiorum interfectionem, id est, ad criminum submersionem lacrymarum diluuium generare Psal percussit petram, & fluxerunt aquæ, & Esa. 6. Percutiet Ægyptum in septem riuis. Septem enim riui sunt lacrymæ pro septem generibus mortalium peccatorum. Ista est ergo mater mœroris & compunctionis. ¶ Item di- I
co, quod ista percussio est mater tremoris & contritionis; quia scil. homo à Deo percussus & correctus, debet Dei iustitiam timere & per compunctionem à peccato recedere & dolere. Et de hoc dicitur Esa. 5. Percussit eos, & turbati sunt. ¶ Item dico, quod K
ista est mater vigoris, & curationis, vel aliter, Eductrix languoris & infectionis, quia sicut dicitur Ose. 6. Venite, & reuertamur ad dominum, quia ipse cepit, & saluabit nos, percutiet & curabit nos. Deus enim est sicut Phlebotomator, qui solet brachium percutere, vt corrupto sanguine venarum extracto, sci. vitiorum, possit sanitatem animæ procurare Iob. 5. Ipse vulnerat, & medetur, percutit, & manus eius sanabunt. Ista tamen sunt contra multos, qui proculdubio ex Dei percussione non corriguntur, nec sanantur, nec emendantur, sed magis per obstinationem indurantur, & in deterius prouocantur. Similes incudi, quæ quanto plus percutitur, tanto plus induratur. Figurati secundum tabulas poetarum in illo gigante, qui dicebatur Atlas, qui à Perseo filio Iouis, capite Gorgonis obiecto, mutatus fuit in montem lapideum. qui adhuc dicitur Atlas, sicut Ouidius fabulatur lib. 4. fab. 17. De Moyse etiam legitur Exod. 7. quod cum virga percussisset aquas fluminis, statim in sanguinem sunt mutatæ. Ad denotandum, quod obstinati & peruersi, quando à Deo, Moyse, & Perseo filio Iouis, id est, à Christo filio Dei percutiuntur tribulationib. non ex eo corriguntur, sed magis in montem saxeum per mentis indurationem, & in sanguinem rubeum per carnis infectionem mutantur & conuertuntur. Vnde de talibus dicitur Hier. 5. Domine percussisti eos, & non doluerunt; vulnerasti eos, & tamen à viis suis non sunt reuersi. Non sic charissimi, sed percussi à domino corrigamur, quia proculdubio ista est percussio paternaliter correctiua. Virga inquit. ¶ Denique dico, quod est L
quædam Dei percussio, quæ est literaliter instructiua, & ista est percussio verborum sacræ scripturæ, & comminationes quę sunt ibi, quod ostenditur cum dicitur Oris sui, quia, scilic. ista omnia ab ore altissimi prodierunt. Sicut enim aquila non solum cum vnguibus, imo etiam cum rostro, & cum ore percutit prædam, quam vult capere: sic Deus non solum tribulationibus, imo etiam rostro, id est, verbo & monitionibus percutit illos, quos vult corrigere. Dicunt enim fabulæ, quod cum Minerua Dea cum cithara sua percussisset terram, egressa est inde oliua cum baccis. Quia vere sæpe fit, quod quando homo, qui cithara, id est, sono sacræ scripturæ, & verbis à Deo percutitur, oliua, id est, bonorum operum exuberantia fœcundatur Hie. 14. Venite percutiamus eum lingua; de quo bene potest dici illud Iudit. 9. Percuties eum ex labiis charitatis meæ. ¶ Insuper dico, quod est quædam M
Dei percussio, quæ est cordialiter infusiua. Spiritu inquit labiorum suorum. Et ista est illa, qua Deus percutit interius cor peccatoris per bonam inspirationem, per quam reuertitur ad Deum

per

per moralem conuerſionem, de quo poteſt dici illud Act. 12. vbi dicitur, quod Angelus percuſſo latere Petri excitauit eum dicens. Surge velociter. Quia vere ſæpe fit, quod Petrus, id eſt, peccator petreus, durus, & lapideus, quando à Deo per interiorem inſpirationem percutitur, à ſomno peccati miſericorditer excitatur.

N ¶ Adhuc dicamus, quod eſt quædam Dei percuſſio, quæ eſt æternaliter damnatiua, & iſta eſt illa, qua Deus percutit impios & damnatos Hie. 30. Plaga inimici percuſſi te, caſtigatione crudeli. Sicut enim elephas prouocatus dure percutit, ſcorpio etiam cum cauda ſolet percutere illos, quos facie videbatur primitus lambuiſſe; ſic Deus prouocatus criminibus iniquorum, in cauda, id eſt, in fine eos percutiet per æternam damnationem, quamuis in facie, id eſt, modo in præſentia huius vitæ ipſos videatur lambere, & diligere per proſperitatis collationem. Sicut enim dicitur Dan. 2. Lapis abſciſſus de monte percuſſit ſtatuam in pedibus fictilibus, & confregit caput ipſius aureum, & pectus argenteum, quod habebat, ita quod tota ſtatua redacta eſt in puluerem & fauillam, ſic vere dico, quod lapis, id eſt, rigor diuinæ iuſtitiæ de monte paradiſi deſcendens ſtatuas, id eſt, incipientes peccatores, qui in capite, & pectore, id eſt, modo in principio, dum durat vita iſta, ſunt aurei, & argentei per diuitiarum plenitudinem, & qui in pedibus, id eſt, in fine erunt teſtei, & terrei per mortis turpitudinem, iſtas ſtatuas dico, id eſt, iſtos peccatores iſte lapis diuinæ iuſtitiæ in pedibus, id eſt, in fine per æternam damnationem ipſorum percutiet, quia ſtatum & proſperitatem ad nihilum rediget, & deducet, vnde in Pſ. dicitur. Percuſſit inimicos ſuos in poſteriora, opprobrium ſempiternum dedit illis Zach. 14. Erit ruina magna, qua percutiet dominus omnes gentes. ¶ Et nota hic, ſi vis, quod Deus

Percutiet in inferno { Mentalis ignorantiæ profeſſores, / Carnalis immunditiæ ſectatores, / Vitalis amicitiæ turbatores, / Lethalis auaritiæ poſſeſſores. / Temporalis opulentiæ detentores, / Supernalis eminentiæ petitores. }

Percutiuntur ergo à Deo illi, quos excœcat ignorantia Iob 1. Pueros autem percuſſerunt gladio. Item illi, quos maculat immunditia Zach. 12. Percutiam equum in ſtupore. Item illi, quos conturbat inimicitia Pſal. Percuſſiſti omnes aduerſantes mihi ſine cauſa, dentes eorum contriuiſti. Item illos, quos inflammat auaritia Deut. 28. Percutiant te omnes egeſtate, febre, & frigore. Item illos, quos hic ditat opulentia, vnde Actor. 12. dicitur, quod Herodes erat indutus veſte regali, & percuſſit eum angelus domini. Item illos, quos hic leuat ſuperbia, ſeu eminentia, vnde Eſa. 51. Percuſſiſti ſuperbũ, vulneraſti draconem, &c. Patet ergo chariſſimi, quod Deus diuerſos diuerſimode percutit, atq; lædit, ſci. quoſdam

Per { Æternalem damnationem, / Cordialem inſpirationem, / Scripturalem inſtructionem, / Paternalem correctionem, / Temporalem punitionem. }

O Et ſic patet, quod eſt quædam percuſſio ſuperior & diuina. ¶ Secundo dico, quod eſt quædam percuſſio inferior & humana. Et ſic dico, quod eſt

Percuſſio { Bonorum, & fidelium correctorum, / Mœſtorum, & flebilium contritorum, / Prauorum, & crudelium tyrannorum, / Stultorum, & hoſtilium impiorum. }

Dico ergo, quod alios percutiunt iuſti præſidentes, quia, ſc. ſicut

Paſtor / Præceptor / Artifex } percutiendo ſolet { oues reducere, / pueros inſtruere. / opera ſua facere, & materias ſibi ſubiectas diuerſimode diſponere. }

Sic vere prelatus iuſte & debite corrigendo ſolet ſubditos emendare. Ideo de oculatis animalibus, per quæ intelliguntur prælati, dicitur Ezech. 3. quod ipſe audiuit vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram. Ideo prælato præcipitur Amos 9. Percute cardinem, & mouebuntur ſuper liminaria. Columba enim quamuis ſit auis mitiſſima, vtpote quæ felle caret, vt dicitur, ſolet tamen comparem ſuum quandoque percutere, ipſum tamen propter hoc non ſolet minus amare, ſocietatem ipſius fugere, vel odire. Aues enim quæ gregatim viuunt, quamuis quandoque ſoleant ſe dure percutere, nunquam tamen propter hoc ſolent ſe ab inuicẽ ſeparare, imo quaſi obliuiſcentes iniuriam ſolent ſimul ſicut prius habitare. Sic vere prelatus quamuis ſit, & eſſe debeat benigniſſimus, debent tamen compares, & ſubditos ſuos corrigendo percutere, cum delinquunt, omni tamen odio prætermiſſo, & veri amoris connubio non omiſſo. Nos etiam, qui gregatim in grege viuimus, & manemus, debemus huiuſmodi percuſſiones pacifice ſuſtinere, nec propter hoc ſe debet alter ab amore alterius elongare, vt ſic quilibet verus patiens dicat illud Eſa. 50. Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus Iuxta Chriſti conſilium Matth. 5. Qui te percuſſerit in dexteram maxillam, præbe ei & aliam, patet ergo quod alios percutiunt iuſti præſidentes, &c.

P ¶ Item percutiunt ſeipſos mœſti pœnitentes, quia, ſc. ſicut gallus ſolet alis percutere ſemetipſum; ſic & pœnitens debet. Vnde Ezech. 6. Percute manum tuam, & allide pedem tuũ, & dic heu, & Luc. 23. Percutientes pectora ſua reuertebantur, de quo dicit Hugo in l. de myſteriis eccleſiæ, quod tria, quæ ſunt in percuſſione pectoris, ſignificant veram pœnitentiã, quia inquit pectus ſignat contritionem, ſonus confeſſionem, manus appoſita operis ſatisfactionẽ.

Q ¶ Item dico, quod alios percutiunt dure rapientes, ſc. mali prelati, principes, & iudices, de quibus in figura mali ſerui dicitur Luc. 12. quod ſi dixerit ſeruus ille in corde ſuo, moram facit dominus meus, & ceperit percutere conſeruos & ancillas, & edere & bibere, veniet dominus ſerui illius hora, qua neſcit, & diuidet eum, partemq; eius ponet cum infidelib. Quia enim iſti vident, quod moram facit dominus ipſos punire, & quod Deus peccata eorũ diſſimulans propter pœnitentiam (vt dicitur Sap. 11.) permittit eis ad libitum facere: hinc eſt, quod ad percutiendum, & tribulandum conſeruos, & ancillas, id eſt, ſubditos, ſimplices, & imbecilles, ſolent per rapinas, & exactiones intendere, & ad edendum & bibendum in deliciis vacare, & de futuris nihil penitus cogitare: hora tamen, qua neſciunt, venit ad ipſos dominus mortem inferendo, & partẽ eorum ponit cum infidelib. id eſt, cum demonibus ipſos perpetuo condemnando. Non ſic tamen debet eſſe maxime cum prelatis, quia ſicut dicitur ad Tit. 1. Oportet epiſcopum eſſe non percuſſorẽ, nec turpis lucri cupidũ, &c.

R ¶ Vltimo dico, quod alios percutiunt dire ſęuientes. Et ſic ſunt percutientes generaliter illi, qui inferunt aliis iniuſte iniurias corporales, quib. dicit dominus Eſa. 58. Ecce ad lites, & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie. Sic percutiebant Iudæi dominum, ſicut dicitur Luc. 22. quando velantes faciem eius dicebant. Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt, qui te percuſſit? Tunc enim percuſſo paſtore diſperſę fuerunt oues eius, ſc. apoſtoli, &c. Et ſic breuiter patet quomodo percutere in bono ſumitur, & in malo.

Pera.

A Cum pera ſit inſtrumentum paſtorũ, & pauperũ factũ de corio, ad collũ pendens; pro pane, & aliis neceſſariis pro tranſitu reponendis, quod etiam licet magis curioſe fiat, ſolent portare in itinere peregrini, poſſumus dicere, quod pera ſignat cor humanũ, deſideriũ, & affectum, vbi, ſcil. debent reponi neceſſarii, & non ſuperflui cogitatus. Dicam ergo, quod boni in pera cordis reponunt bona, & mali etiam mala. ¶ Boni figurantur in Dauid, qui in pera repoſuit quinq; lapides, quos elegerat de torrente, de quib. Goliam occidit, ſicut dicitur 1. Reg. 17. qui. ſ. populi Iſrael præcipuus inimicus erat. Et etiam in Iudith, quæ. ſ. caput Holofernis nequiſſimi in pera ancillæ repoſuit, quo oſtẽſo filiis Iſrael victoriam reportauit, ſicut dicitur Iudith 13. & deinceps. Quia, ſc. in pera cordis ſemper ſunt quinq; lapides de torrente paſſionis, de quo Chriſtus in via bibit, id eſt, ipſius Chriſti morientis quinq; vulnera per deuotionẽ & memoriã reponenda, quibus. ſ. Golia diabolus occidatur, hoc eſt, per virtutis conſtantiam ſuperetur. Caput etiam Holofernis, id eſt, cautelam & malitiam, & potentiam diaboli in pera cordis per conſiderationem debet habere, vt. ſc. contra vitia poſſit digna victoria reportari.

B ¶ Mali vero figurantur in diuitibus & auaris, qui, ſci. in pera cordis mundi diuitias per affectum reponunt, quod, ſcil. dominus in euangelio reprehendit, qui, ſc. apoſtolis non ſolum res in pera, imo nec ipſam peram portare præcipit. Ad denotandum, quod viri perfecti mundi non ſolum res & diuitias non debent habere, quinimo etiam ipſam peram, id eſt, ipſam affectionẽ debent dimittere & horrere Matt. 10. Nolite poſſidere aurũ, neque argentum, neq; pecuniam in zonis veſtris, non peram in via. q. d. non ſolũ aurum, argentũ, & pecunia interdicitur, imo etiã ipſa pera, id eſt, ipſa cordis affectio prohibetur Luc. 10. Nolite portare ſacculum neq; peram, &c. Sufficit, quia non ſunt concordantiæ literales.

Perambulare.

Idem eſt, quod de loco ad locum deambulare: ſatis viſum eſt in litera A. vide ibi.

Percipere.

A Cum percipere idem ſit, quod perfecte capere, notandum eſt, quod percipere quandoq; ſumitur pro recipere, ſicut cum dicitur Marc. 10. Quid faciã, vt vitam æternam percipiam, id eſt, perfecte capiam? Et 1. Petr. 5. Cum apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſſibilem gloriæ coronam. Et de iſto modo ſignificandi parum inuenimus in ſcriptura, ſed vide plene, vbi recipere. Quandoq; ſumitur pro perpendere, ſeu pro animaduertere, intelligere, & cognoſcere, & ſic vt communiter ſumitur in ſcriptura. Quomodocunque autem ſumatur, notare poſſumus, quod in ſcriptura reperitur

Perceptio { Requirenda, Appetenda, Abhorrenda, Exequenda.

Perceptio requirenda eſt illa,quam nos petimus, & requirimus à domino,ſci.quod ipſe dignetur attendere, perpendere, intelligere, & percipere vota noſtra. Et ſic petimus, quod ipſe percipiat noſtras deprecationes,noſtras allegationes, noſtras lacrymationes,noſtras obſecrationes. Ideo in Pſ.16.dicimus domino. Auribus percipe orationem meam,non in labiis doloſis. Allegationes.&c.Pſ.5 Verba mea auribus percipe domine.Lacrymationes vero Pſ.38.Exaudi orationem meam domine, & deprecationem meam, auribus percipe lacrymas meas. Obſecrationes in-
B ſuper Pſ.Auribus percipe obſecrationem meam.¶Item perceptio appetenda eſt illa, qua,ſc. ſancti in gloria percipiunt cœli bona,
C de qua ſupra dictum eſt in principio. ¶Item perceptio abominanda eſt illa,qua impii in inferno percipiunt, & recipiunt pœnam æternam,de qua Luc.20.Hi percipiunt damnationem ma-
D iorem. ¶Item perceptio exequenda eſt illa, qua nos debemus perpendere,& recipere illa,quæ pertinent ad ſalutem,de qua Iocelis 1.Auribus percipite omnes habitatores terræ. ¶Et hic nota,
E quod nos debemus

Percipere { Mandata legis, Scripturam regis, Doctrinam gregis.

De lege dicitur Eſa.1. Auribus percipite legem Dei veſtri,&c. De ſcriptura ſummi regis,hoc eſt dictum, de propheriis & ænigmatibus dicitur Iob 13.Ænigmata percipite auribus veſtris. De doctrina vero gregis,hoc eſt dictum, de communi ſapientia & prudentia dicitur Baru.3.Auribus percipe,vt ſcias prudentiam. Quæ tamen ſunt contra multos, qui ſunt ſicut puer dormiens, mortuus,phreneticus, ſeu etiam incantatus, qui non percipiunt illa,quæ præſentantur eiſdem.Pueri immundi ſunt luxurioſi,dormientes, & mortui ſunt deſidioſi, phrenetici ſunt iracundi, incantati ſunt ſuperbi,vanigloriosi,quia,ſc.iſti non percipiunt vtilia,nec etiam ad ſalutem neceſſaria, quanquam ſint illis oſtenſa, & præſentia,de quibus dicitur 1.Cor.2.Animalis homo non percipit illa,quæ ſunt ſpiritus Dei,&c. Sufficit,vide in tit. de intelligere,& ſimilibus.

A **Perdere.** Nota,quod perdere idem eſt,quod deſtruere. Et perdere idem eſt,quod amittere. Et ſic potes dicere, quod eſt perditio actiua & paſſiua. Actiua dico, qua quis perdit,id eſt,deſtruit illud, quod ſibi diſplicet. Paſſiua,qua quis amittit illud,quod habet. Nam de perditione actiua dicitur in perſona Dei in Pſ.5.Perdes omnes, qui loquuntur mendacium, & Matth.10. dicitur,quod ipſe poteſt animam & corpus perdere in gehennam. De perditione vero paſſiua dicitur diabolo Ezech. 28. Perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo. Sic igitur de iſto duplici modo loquendi nota,quod eſt,ſci.

Perditio { Laudabilis,& virtuoſa, Damnabilis,& vitioſa, Terribilis,& doloroſa.

¶Virtuoſa perditio eſt illa,qua homo inuenta quæ nocent,perdit. Et hinc eſt, quod bonum eſt perdere mala, vt inueniantur bona,perdere temporalia, vt inueniantur æterna, perdere nociua,vt inueniantur vtilia. Et ideo dicit dominus Matth. 10.& 16. Qui inuenit animam ſuam, perdet eam, & qui perdiderit animam ſuam, propter me inueniet eam, ac ſi diceret. Bonum eſt modo in hac vita animam,id eſt,vitam corporis perdere vt ipſam
B poſſimus in paradiſo perpetuo inuenire,&c. ¶Vitioſa eſt illa, qua homo perdit gratias, & virtutes. Mercator enim nunquam diues fieret,qui plura & meliora perderet, quam acquireret; Sic eſt peccator, vnde Prouer.6.Propter cordis inopiam perdet animam ſuam.Et ſecundum iſtos duos modos intelligendi pauciſſimæ inueniuntur auctoritates de perdere, quamuis multa inueniantur exempla,quibus,ſcil. probaretur, quod boni ſeruant,& non perdunt bona ſua,ſci.gratias,& virtutes,mali vero econuerſo perdunt, & non ſeruant ea. Et breuiter boni ſeruant bona,& perdunt mala, mali vero ſeruant mala, & perdunt bona. Sed de tali perdere vide ſupra de cuſtodire, & vbicunq, agitur de perſe-
C uerantia,& in aliis valde multis titulis, & infra de ſeruare. ¶Doloroſa vero perditio eſt illa, qua homines à Deo dimittuntur, & perduntur, & temporaliter, & æternaliter. Et ſecundum iſtum modum communiter accipitur perdere in ſcriptura, de quo in Pſalmis dicitur. Vias peccatorum diſperdet. Et alibi, Perdidiſti
D omnes,qui fornicantur abs te.¶Et nota breuiter, quod Deus in mundo temporaliter, & in inferno æternaliter perdit,& deſtruit multa genera peccatorum,videlicet,

Carnaliter viuentes,
Crudeliter nocentes,
Mendaciter loquentes,
Inaniter gaudentes,
Auare cupientes,
Superbe præſumentes,
Impie detrahentes,
Inique delinquentes.

Perdit dico Deus carnaliter viuentes. Et iſti ſunt illi, qui viuunt in deliciis & voluptatibus, de quibus dicitur in Pſal. Perdidiſti omnes qui fornicantur abs te, & Micheæ 6.dicitur.Ambulaſti in voluptatibus,vt darem te in perditionem.Item perdit crudeliter nocentes,id eſt,raptores,exactores,& iniuriatores, de quibus in Pſ. 142. dicitur. Perde eos,qui tribulant animam meam.& Prou. 5. Impii vero de terra perdentur, & Prou. 11 In perditione impii erit laudatio.Item perdit mendaciter loquentes Pſa.5. Perdes omnes qui loquuntur mendaciũ, & Eccl. 20. Potior eſt fur,quam aſſiduitas viri mendacis, perditionem autem ambo hæreditabunt.Item perdit inaniter gaudentes Hier.25.Perdam ex eis vocem gaudii. Deus enim perdit illos,qui habent gaudia vitæ præſentis,& mundanam proſperitatem, quia ſicut dicitur Matth.7. Spatioſa eſt via,quæ ducit ad perditionem.Item perdit auare cupientes Eccl. 8. Multos perdidit aurum Eccl. 31. Multi dati ſunt in auro caſus, & facta eſt in ſpe ipſius perditio. Item perdit ſuperbe præſumentes Tob.4. Superbiam in tuo ſenſu nunquam dominari permittas, ab ipſa enim ſumpſit initium omnis perditio. Item perdit impie detrahentes Pro. 24. Cum detractoribus ne commiſcearis,quoniam repente veniet eorum perditio.Item perdit inique delinquentes. Vnde de quolibet peccatore dicitur Iob 21. In diem perditionis ſeruatur malus, & ad diem vltionis ducetur. Et breuiter Deus perdet & deſtruet in æternum omnes peſtiferos & iniquos.Sicut enim res,quæ perditur, de manu poſſeſſoris eripitur, & inuentoris dominio applicatur;ſic Deus peccatores dicitur perdere,quia,ſci.per peccatum de manu ipſius,id eſt,de ſtatu gratię euelluntur,& inuentori diabolo ſubiugantur, ideo loquitur ſcriptura Soph.2.Væ qui habitatis funiculum maris,gens perditorum.Funiculus enim maris ſignat ſtatum peccati, quo homines à Deo perduntur,id eſt, deſtruuntur,& condemnantur.Peccatum enim dicitur funiculus, quia damnatos æternaliter ſolet tenere. Et dicitur mare, quia ipſos per tormentorum amaritudinem ſolet vrgere. Et ideo breuiter de peccatoribus ſic perditis & amiſſis,& deſtructis dicitur in Pſalmis in perſona peccatoris. Factus ſum ſicut vas perditum, & Hie.50. Grex perditus factus eſt populus meus,paſtores eius ſeduxerunt eum. Iſta eſt igitur perditio terribilis & doloroſa. ¶Sed ſi vis, adhuc E
breuiter potes notare de illis, qui perdunt bona gratiæ in præſenti, & bona gloriæ in futuro; quia breuiter mali in præſenti perdunt ſalutem, perdunt dico virtutem, quia ſicut arbores ſolent adueniente,ſcil. hyeme

Perdere { Foliorum virorem, Florum decorem, Fructuum valorem.

Sic peccatores adueniente hyeme peccati perdunt virorem foliorum honeſtæ conuerſationis. Decorem florum ſanctæ affectionis. Valorem fructuum bonæ operationis. Et breuiter ſicut per vnum ſolum foramen tota nauis deſtruitur & perditur; ſic per vnum peccatum mortale tota perfectio animæ perditur, & omnis virtutum congeries diſſipatur: vnde Eccl.9.Qui in vno deliquerit,multa bona perdet. ¶Vnde nota,quod per peccatum F
homo

Perdit animam propter { Luxuriæ fœtorem, Laſciuiæ nitorem, Iracundiæ furorem, Verecundiæ timorem.

Perdit ergo homo animam propter fœtorem luxurię.Vnde Pro. 6.dicitur. Qui autem adulter eſt, propter cordis inopiam perdet animam ſuam. Item propter nitorem corporalis decentiæ. Vnde Ezech.28. Perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo. Item propter furorem cordialis iracundiæ, vnde Ioan.18. Cur perdis animam tuam in furore tuo? Item propter timorem verecundiæ.Vnde Eccl.20. Eſt qui præ confuſione perdit animam ſuam. Et ſic dico, quod peccatores diuerſimode perdunt animam ſuam,&c.

Perducere. Nota, quod perducere idem eſt quod perfecte ducere, iuxta illud 3. Reg. 8. Domum ſuam ædificauit Salomon tredecim annis,& ad perfectum vſque perduxit.Et ideo vide ſupra in titul. Ducere,& Deducere, vbi factum eſt ſatis plene. A

Perfodere. Nota, quod perfodere idem eſt,quod perfecte fodere,ſeu etiam penetrando fodere, vide ſupra de Fodere. A

Perforare. Perforamen. Cum perforare ſit idem, quod foramen A

men facere,notabo breuiter,quòd in scriptura reperitur

Perforatio { prælatorum, deuotorum, tyrannorum, dæmoniorum.

Perforat enim { prælatus malos castigando, deuotus alta perscrutando, tyrannus bonos molestando, iniquus,id est,diabolus pœnis lacerando.

B ¶Prælatus enim impios perforat seuere verberans,sicut Deut.15. &Exo. 21. præcipitur,quod dominus debebat aurē serui in ianua perforare,&sic eum videbatur seruituti perpetuæ subiugare. De proteruis etiam dicitur in figura Behemoth. Iob 40. Pones circulum in naribus eius,aut armilla perforabis aurem eius. Loquitur enim metaphorice, quia,sc. sicut mares bubali perforantur, vt intromisso circulo ad arare, seu opus facere constringantur; sic prælatus debet impios verberibus perforare, vt sub seruitute C debitæ disciplinæ ipsos corrigere & domare possit. ¶Item deuotus profunda perforat,cum,scil. per considerationem cor suum; infernum,& paradisum scrutatur. Vnde in persona hominis deuoti,&meditatiui dicitur Iob 30.Nocte os meum perforatur doloribus,& qui me comedunt,non dormiunt,scil. varii cogitatus. D ¶Item tyrannus pauperes perforat ipsos euiscerans. Vnde tales figurantur in baculo arundineo Ægypti, cui si innixus fuerit homo,confringetur,& perforabit manum eius, sicut dicitur 4. Re. 18. & Esa.36. Quia reuera si pauper diuiti seu tyranno per fiduciam innititur, ipsum reperit nulla fidei soliditate fulcitū, quin imo sæpe fit,quod in ipsum conuersus,illum tyrannice perforat, E & eum lædit acriter,atq; grauat. ¶Item diabolus damnatos perforat, ipsos dilacerans,sci.in inferno. Vnde de peccatoribus hostibus Christi,& dęmonibus ipsos punientibus in inferno potest dici illud Num.24. Deuorabunt gentes hostes illius, ossaque eorum confringent, & perforabunt sagittis,id est,infernalibus punitionibus atque pœnis. ¶His ergo præmissis,cum perforare i- F dem sit,quod foramen facere vel intrare,notare possumus,quod nos inuenimus in scriptura

Foramina { Regis, Legis, Mentis, Mortis, Hostis.

Prima sunt intranda cum deuotione,
Secunda palpanda cum discretione,
Tertia tractanda seu mundanda cum contritione.
Quarta sunt spectanda cum turbatione,
Quinta sunt vitanda cum præuisione.

¶Primo ergo dicamus,quod inuenimus foramina,quæ cum deuotione debemus intrare. Et ista pro certo sunt foramina vulnerum regis Christi,lateris,manuum atq; pedum,quæ,sc.vir deuotus per considerationem intrat,& ibidem se balneat, atq; lauat, dum præ compassione lacrymatur, & plorat. Ista enim sunt foramina Petræ,id est, Christi,quia petra erat Christus,vbi,sci.columbæ,id est, animæ gemebundæ solent mentaliter nidificare, & ibidem contra accipitrem diabolum,& eius tentationes tutifice se saluare. Ad quod,sci.inuitat dominus Cant.2. dicens. Veni, surge amica mea,columba mea, in foraminibus petræ, & in cauerna maceriæ,&c. Constat enim, quod columba insectata ab accipitre fugit ad foramina columbaris,&etiam in foraminibus facit nidum suum,& istud est foramen acus, id est. lanceæ & clauorum,quod,sc.camelus,qui se inclinat,quando debet onerari, id est,vir deuotus facilius intrat, quam diues, sicut dicitur Matt. 19.& Marc.10 & Luc.18. Hier.48. Columba nidificans in summo ore foraminis. Igitur ista sunt foramina regis,quæ cum deuotio- G ne debemus intrare. ¶ Secundo dico,quod inueniuntur foramina legis,quæ cum discretione debemus palpare. Nonne Apollo in foramine montis Parnassi in ciuitate Delphorum dabat responsa, & sua ibi vates inquirebat oracula? sicut dicit Iustinus. Et nonne etiam Sybilla in antro, seu in foramine terræ manebat,vbi responsa diuina inquirebat & dabat? sicut ponit Virg. in Æneid. lib. 6. Sic certe nos in foraminibus diuinæ legis & scriptura debemus studendo manere, & voluntatem Dei fideiq; veritatem inquirere, & eam non solum retinere, imo & prædicando aliis declarare. Istud est enim foramen,quod destillat dulcem, & amaram aquam, sicut dicitur Iac. 3. Ideo bene dicitur Esa.7. Venient inquit omnes, & requiescent in torrentibus vallium,& cauernis petrarum, & in omnibus frutetis, & in vniuersis foraminibus. Torrentes enim, qui transeunt, signant legem antiquam, quæ transiit, cauernæ petrarum signant sententias prophetarum,fruteta vero, quæ virent, legem designant euangelicam,vniuersa autem foramina,vtriusque sententias significant. Ista sunt igitur foramina legis,quæ,scilic.cum discretione debemus palpare contra hæreticos, qui,sc.ista foramina discrete non penetrant,in quantum,scili.ibidem deueniant in errores. Constat enim,quod in foraminibus & cauernis terræ,vbi sunt plures viæ, & diuerticula faciliter erratur propter loci obscuritatem, nisi homo deferat lumen clarum. Sic vere cum in foraminibus, & occultis sententiis scripturarum magna sit profunditas & obscuritas,& dictorum varietas & diuersitas, quandoque fit,quod illi,qui lumine intellectus & discretionis carent, ibi per hæreses deficiunt & oberrant,iuxta illud Eccl.12. Ociosæ erunt molentes in minuto numero, & tenebrescent videntes per foramina. ¶Tertio dico, quod inueniuntur foramina mentis, quæ cum H contritione debemus mundare. In foraminibus enim, & cauernis quandoque contrahuntur sordes, quapropter necesse est, quod mundentur. Sic vere quia in foraminibus cordium nostrorum sæpe contrahuntur sordes & vitia, necesse est,quod ipsa per contritionem intremus, & scrutatis diuerticulis vniuersis per confessionem mundemus. Et hoc est, quod consulitur Ezech.8. vbi dicitur. Fili hominis fode parietem, & ecce foramen in pariete. Sequitur. Et ingressus vidi, & ecce similitudo animalium, & reptilium abominatio,&c. ¶Quarto dico, quod inueniuntur I foramina mortis, quæ cum turbatione, hoc est dictum, cum timore & formidatione debemus spectare. Consideratio enim mortis & sepulchri,& purgatorii,quæ,scil. in terræ foraminibus continentur,multum facit ad salutem, exinde enim concipitur timor Dei,& à vitiis resilitur. Exemplo,sci.illorum animalium, quæ habitant in foraminibus terræ,sicut sunt cuniculi, qui,scil. ibidem fugiunt,& saluantur à facie venatorum. Quia,scil.homo venatus tentationum euadit, quando ad mortis, & putrefactionis suæ conditionem attendit,de qua dicitur Zach.14. Tabescet caro vniuscuiusque stantis super pedes suos, & oculi eius tabescent in foraminibus suis, & lingua eorum contabescet in ore suo. Constat enim,quod in foramine mortis, caro,oculi,& lingua putrefiunt & tabescunt. Vnde corpus humanum figuratur in lumbari Hie. de quo dicitur Hie.13. Surgens vade ad Euphratem,& absconde lumbare in foramine. Sequitur. Et ecce computruerat lumbare, ita vt nulli vsui aptum esset. ¶Quinto vero K dico, quod inueniuntur foramina hostis quæ cum præuisione debemus vitare. Et ista sunt foramina,& cauernæ inferni,vbi,sc. hostis diabolus damnatos cruciat atque punit, quæ certe nos debemus considerare, & ipsa fugere,& vitare, iuxta illud Esa.11. Super foramine aspidis,& in cauernis reguli,qui ablactatus fuerit,manum suam mittet. Sequitur. Non nocebunt, & non occident. Quia reuera quando ablactatus,id est,iustus, à latere deliciarum sublatus, manum suæ considerationis, & præuidentiæ super cauernam,& foramen inferni mittit, tunc aspis & regulus diabolus ipsum non inficit, neque lædit, sed ab ipso præcauet & euadit. Hæc igitur de diuersis foraminibus, & de perforare sufficiant.

Perfectio. Perfectus. Perficere.

Nota, quod perfectio A idem est, quod completio, perfectum idem est, quod completum, perficere idem est,quod complere. Perfectum ergo dicitur illud, cui nihil deficit, & cui, quicquid est necessarium, suppetit. Notemus ergo,quod est quædam

Perfectio { naturalis, virtualis, supernalis.

¶Prima est perfectio admirabilis, quia,sci.opera naturæ mirabiliter sunt perfecta. Omnibus enim perfecte consideratis,non est ibi aliquid superfluum,nec aliquid diminutum Deut. 32. Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ eius iudicia, & Gen.2. Perfecti B sunt cœli,& terra,& omnis ornatus eorum. ¶Secunda est perfectio appetibilis, & ista est perfectio & complemētum virtutum, qua debemus esse perfecti & completi. Et de hoc dicitur Matth. C 5. Perfecti estote,sicut pater vester cœlestis perfectus est. ¶Tertia est perfectio delectabilis, & ista est illa vltimata perfectio gaudiorum paradisi,quam habent illi, qui in cœlo sunt superius,sc. beatitudo,de qua dicitur Iac.1. Omne datum optimum,& omne donum perfectum de sursum est descendens à patre luminum, apud quem non est transmutatio,nec vicissitudinis obumbratio. D ¶Dicamus ergo aliquid de perfectione morali & virtuali, quæ generaliter continet, in quantum est possibile virtutum omnium complementum. Sicut enim domus tunc est perfecta, quando in omnibus suis partibus est completa, sic ille perfectus dicitur, qui in omnibus virtutibus consummatur. Quælibet enim virtus est pars perfectionis, quæ insimul aggregatæ hominem perfectum constituunt, & si aliqua deficiat, perfectus minime potest dici. Sancti igitur perfecti fuerunt, quia omnes virtutes, & gratias habuerunt. Arbor enim tunc perfecta dicitur,quando ex omnibus suis partibus constituitur, & quando ex radice, ligno, ramis, cortice, foliis,floribus,& fructibus consummatur. Si enim vnum istorum deficeret,arbor illa totali sua perfectione careret. Sic procul dubio illi dicuntur perfecti, qui more arboris

funt radice humilitatis fundati, cortice honeftæ apparentiæ velati, ligno fpei, & contemplationis erecti, ramis, & brachiis dilectionis dilatati, foliis fanæ locutionis & floribus bonæ affectionis ornati, & fructibus bonæ operationis multipliciter fœcundati. His enim habitis homo perfectus dicitur, & fine iftis perfectus minime nuncupatur. Ideo de quolibet fic perfecto dicitur Eccl.31. Probatus eft in illo, & perfectus inuentus eft, & erit illi gloria æterna, vt ad quemlibet virum perfectum applicemus illud, quod de Noe fuit dictum Gen. 6. Noe vir iuftus atq; perfectus in generationibus fuis fuit. ¶ In quibus verbis oftenditur, quod ad morum perfectionem requiruntur multæ virtutes, fcil. quia homo debet habere

Mentis tranquillitatem, & quietudinem,
Cordis ftabilitatem, & fortitudinem,
Virtutum bonitatem & fanctitudinem,
Operum vbertatem & plenitudinem.

Primum probat nomen quietatiuũ [Noe] qui interpretatur requiefcens. Secundum nomẽ roboratiuum [Vir inquit] Tertium nomen regulatiuum feu cumulatiuum [Iuftus atque perfectus] Quartum nomen fœcundatiuum [in generationibus fuis.] Ergo chariffimi fi volumus effe perfecti, fint in nobis mentis tranquil-
E litas & quietudo, cordis ftabilitas & fortitudo, virtutum bonitas & fanctitudo, operum vbertas & plenitudo. ¶ Primo igitur fi volumus effe perfecti, habeamus cordis tranquillitatem & quietudinem. Noe inquit: qui interpretatur requiefcens. Primum enim fundamentum perfectionis eft quies cordis, quæ, fci. fit per firmam fixionem in Deum. Prima enim pars perfectionis domus eft fundamentum firmum & quietum. Domus enim nunquam perficeretur, nifi in fundamento quieto & folido locaretur. Et ideo, qui domum cordis vult moribus perficere & complere, debet ipfam, vt quiefcat in Deo, qui eft fundamentum immobile, collocare, quia ficut dicit Aug. Inquietũ eft cor meũ bone Iefu, donec quiefcat in te. Et eft bona ratio, quia nihil eft inuenire immobile, vel quietũ, nifi folũ Deũ. Ifte.n. tefte Boethio, ftans immobilis dat cuncta moueri. Et ideo cor humanum quãdiu in aliis rebus quam in Deo eft per amorem locatum, cum omnia alia fint mobilia & inquieta, neceffe eft, quod ipfum cor fit fimiliter inquietum. Et iftud videmus in auaris, & ambitiofis, & aliis bonorum temporalium dilectoribus, quorum cor nunquam in vno quiefcit, quia aut auaritia inflammatur, aut inuidia ftimulatur, aut triftitia conturbatur, aut timorib. fatigatur, aut erroribus obfcuratur, Et breuiter talibus dicitur Micheæ 7. Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem. Sed pro certo viri perfecti qui cor fuum per amorem in Deo fixerunt, ipfum ab omnibus motib. fubmouerunt, & perfecte in domino quierunt Gen. 8. Requieuit arca fuper montes. Delos enim dicitur effe infula, quæ primo fuit in mari mobilis, & erratica, non enim erat coniuncta cum inferiori terra, fed fufpenfa in mari natabat, & fe de loco ad locum continue transferebat, veruntamen ficut Ouidius ponit in lib. Metamor. & Sene. in tragedia, primo Latona mater folis fingitur à poetis folem in ifta infula genuiffe, & ex tunc infulam primo ftabilem, & immobilem effeciffe. Quod pro tanto, fecundum Ifidorum fictum fuit, quia ifta infula prima poft diluuium illuftrata folis radiis fuit, quapropter fol ibidem fingitur fuiffe natus, pro eo, quod primo ibidem eft manifeftatus. Reuera chariffimi, quicquid fit de fictionibus poetarum, ifta infula videtur fignificare cor humanum, quod, fcilicet, nunquam in fe eft ftabile vel quietum, quinimo quamdiu eft in marib. huius mundi, femper eft defideriis, & cogitationibus fluctuofum, quia ficut dicitur Prou.19. Multæ cogitationes verfantur in corde viri. Veruntamen quando Latona mater folis, id eft, Maria mater Iefu per fuam interceffionem, & gratiam parit, & introducit iftum folem iuftitiæ Chriftũ in ifta infula cordis noftri, tunc vere quieta, & immobilis efficitur, & in fo lo Deo per verum amorẽ quiefcens à malorum defideriorum fluctibus, & motibus liberatur Eccl. 24. In omnibus requiem quæfiui, quafi diceret, & non inueni, & fequitur. In Sion firmata fum, id eft, in Deo. Et in ciuitate fanctificata fimiliter requieui. Vt fic breuiter mens humana in ifto mari fluctuofo perfecte quietata, & firmata poffit dicere illud Ezech. 27. Perfecti decoris ego fum, & in corde maris fita. Et ifta quies, vt dictum eft, oftenditur, cum dicitur Noe, quia Noe interpretatur requiefcens. Ifte enim fuit ille, qui fæculo pereunte in arca quieuit, & qui toto mundo per vitia corruente mentẽ fuam in domino quietauit, vnde Gen.6. dicitur, quod Noe inuenit gratiam coram oculis domini. Sic enim oftenfum eft, quod nos debemus habere mentis tranquillitatem & quietudinem. ¶ Secundo dico, quod ad perfectionem requiritur, quod nos habeamus cordis ftrenuitatem, & fortitudinem. Vir inquit. Vir enim dicitur à viribus, vel à virtute, quia proprie ille dicitur effe vir, qui eft fortis & vigorofus, perfectus, & virtuofus. Virilis enim fexus multo eft perfectior quam fœmininus, vnde fecundum Ouid. metamor. lib.12. fab. 4. legimus, quod Cenis, alias Ceneus primo fuit fœmina valde pulchra, quã cum Deus Neptunus adamaffet, obtinuit ab eo, quod ipfam in virum mutaret. Videbat enim mores fœmineos fragiles & inertes, ideo concupiuit vt in hominem mutaretur, quod eft factum, ficuti fingunt. De hyęna autẽ verum eft ficut dicit Plinius, quod de fœmina in mafculum fe mutat, ficut pluries fupra dixi. Sic reuera chariffimi, homo quando fe cognofcit effe fœminã, id eft, perfonam fragilẽ, & defectuofam, fumme debet concupifcere, vt in virum mutetur, id eft, in perfonã virilẽ, fortem, ftabilem, & virtuofam. Mores enim fœminei, id eft, vana & inertia, & illaudabilia opera fibi debent difplicere, & mores viriles, id eft, bona, & virtuofa opera complacere. Iupiter enim, id eft, iuuans pater Deus, fc. quando tales diligit, ipfos de fœminis viros facit, quod de imperfectis in perfectos, de debilibus in robuftos, de peccatorib. in iuftos conuertit. Et fic videbatur mutatus Apoftolus cum dicebat 1. Cor. 13. Cum venerit, inquit, quod perfectum eft euacuabitur, quod ex parte eft. Et oftendit quomodo. Cum effem (inquit) paruulus, loquebar vt paruulus, fapiebam vt paruulus, cogitabam vt paruulus, cum aũt factus fum vir, euacuaui, quæ erant paruuli. Simus ergo viri, id eft, virtuofi, vt, fc. viriliter faciamus vtilia, & fortiter fuftineamus difficilia. Vir inquit. Iac. 3. In multis offendimus omnes, fi quis aũt in verbo nõ offenderit, hic perfectus eft vir. Quod eft contra multos, qui pro certo nunquã mutatur de fœmina in virum, fed magis de viro in fœminã, de bono in malum, de perfecto in imperfectũ quotidie cõuertuntur, ficut de multis ecclefiafticis patet, qui ex gradu, & profeffione deberent effe viri perfecti & virtuofi, qui tamen verfi funt in fœminas, in quantũ fiunt vitiofi, debiles & defectuofi, molles, carnales, & deliciofi. Hie. 21. Nouum fecit dominus fuper terram, fęmina circundabit virum. Sicut enim fingit Ouid. l. 2. fab. 5. Iupiter fe in fœminã transfiguraffe dicitur, vt puella Caligo ab ipfo deciperetur. Sic tales mores fœmineos accipere dignofcũtur, vt mulieres, & vt delicias carnis facilius affequantur Hier. 50. Populus tuus mulieres in medio tui. Non fic chariffimi, fed habeamus. cordis ftrenuitatẽ & fortitudinem, vir inquit. ¶ Tertio dico, quod ad habendũ perfectionẽ G
neceffe eft, quod habeamus virtutũ bonitatẽ, & fanctitatem, & hoc oftenditur, cum dicitur Iuftus atq; perfectus. Ifta enim duo vocabula fignant cumulum, & aggregationẽ omnium virtutum, ficut fupra de Iufto fatis poteft videri. Sicut enim funt multæ creaturæ, quæ refpectu aliarum funt valde perfectæ, ficut funt apes inter animalia, aquila inter volatilia, balęna inter natalia, balfamus inter arbores, carbunculus inter lapides, fic vere inter homines quidam funt virtuofi præ cæteris, & perfecti, quia proculdubio ifti funt apes mel conficientes per deuotionem, aquilæ cibos fuos condiuidentes per compaffionẽ, balęnæ odorem diffundentes per famofam conuerfationẽ, balfamus liquorem deftillantes per doctrinam, & prædicationẽ, ficut carbunculus odorem fcintillantes per charitatẽ & dilectionẽ. Et breuiter de talibus viris perfectis conftat domus ecclefiæ triumphantis, & debet conftare domus ecclefiæ militantis. Vnde dicitur 3. Reg. 6. quod de lapidibus dolatis atq; perfectis ædificata eft domus domini. Et bene dicit lapidibus, quia, fcil. viri perfecti, & fancti dicuntur lapides viui, ficut fupra de lapide poteft videri, Sicut enim lapides generaliter funt frigidi & folidi, ficci & ponderofi, fteriles & infœcundi: fic vere perfecti funt frigidi & ftupidi per diuinum timorẽ, folidi per conftantiæ vigorem, ficci per abftinentię vigorem, ponderofi per humilitatis amorẽ, fteriles & infœcundi per paupertatis languorem. Et ideo cuilibet viro perfecto poteft dici illud Ezec. 28 Tu cherub plenus fapientia, & perfectus decore in deliciis paradifi Dei fuifti, omnis lapis preciofus operimentum tuum, fardius, topazius, & iafpis, chryfolitus, & onyx, & berillus, fapphirus, carbunculus, & fmaragdus. ¶ In quib. verbis aduerte, H
quod perfectio morum poteft confiftere in nouem virtutib. quæ per iftos nouem lapides defignantur, fcil.

Vigor firmitatis,
Splendor honeftatis,
Fulgor fidei & veritatis, Item,
Mœror compunctionis,
Timor damnationis,
Pallor abftinentiæ & macerationis. Item,
Dulcor iucunditatis,
Feruor inflammatiuus,
Humor fœcundatiuus.

Vigor firmitatis defignatur per Sardium, qui eft lapis faciens hominẽ audacẽ, & repellit timores, quia. f. virtus conftantiæ & fortitudinis facit pericula non timere, ficut patuit in martyrib. quibus dictũ fuit Matt.10. Nolite timere eos, qui occidũt corpus. Et quare? Certe quia ficut dicitur 1. Ioh. 4. Perfecta charitas foras mittit timorẽ. ¶ Splẽdor honeftatis defignatur per Topaziũ, qui omnium gemmarum fuperat claritatem, & aliorum lapidum fulgorem in fe rapit, fignans virtutem honeftatis, quæ in nobis præ aliis debet fulgere, & claritatem, & virtutẽ aliorum debet in fe ra-

se rapere, & repræsentare, vt sic cuilibet possit dici illud Ezec.16. Perfecta eras in decore tuo. ¶ Nitor seu fulgor fidei & veritatis designatur per Iaspidem, qui dicitur oculos acuere, & incantationibus contraire, quia, scilic. veritas fidei oculos intellectus acuit, & dæmonum incantationes, & deceptiones repellit. Vnde de perfectione ista dicitur 1. Cor. 14. Sensib. autem perfecti estote. ¶ Mœror compunctionis designatur per Chrysolitum, qui dicitur habere colorem maris, & repellit timores nocturnos, significans compunctionem, quæ maris, id est, amaritudinis habet colorem, & propter spem salutis repellit desperationis timorem, vt sic propter istam perfectionem dicat anima illud prædictum, Perfecti decoris ego sum in corde maris Ezec.27. ¶ Timor supernæ seu diuinæ damnationis significatur per Onychem, qui est lapis cuius aspectus facit oculos tremulos, significans maiestatem diuinam, quam pro certo, qui bene considerabit, timebit. Vnde de ista perfectione dicitur Iosu.22. Timere dominum, & seruite ei perfecto corde atq; verissimo. ¶ Pallor abstinentiæ & macerationis designatur per Berillum, qui est lapis pallidus, & quanto pallidior, tanto melior. Sic abstinentia facit hominem pallere, & carnis pulchritudinem, & lasciuiam amittere & cessare. Vnde de ista perfectione dicitur 1. Pet. 1. Sobrii & perfecti state in illam, quæ nobis offertur, gratiam. ¶ Dulcor iucunditatis designatur per Sapphirum, qui est lapis lætificans. Vnde de tali perfectione dicitur 2. Cor. 12. Gaudete, perfecti estote. ¶ Ardor inflammatiuus designatur per Carbunculum, qui de nocte videtur ardere sicut ignis, signans charitatem, quę si perfecta est, magis feruet in nocte aduersitatis, quam in die prosperitatis. Vnde de ista perfectione dicitur Col. 3. Super omnia charitatem habete, quæ est vinculum perfectionis. ¶ Humor fœcundatiuus designatur per Smaragdum, qui est lapis, qui dicitur augere opes, signans diuinam gratiam, quæ opes diuersarum virtutum, solet accrescere & augere. Vnde de tali perfectione potest exponi illud Prouer. 4. Lux splendens procedit, & crescit vsque ad perfectum diem. Ecce ergo (charissimi) quomodo omnis lapis preciosus est operimentum viri perfecti. Ideo breuiter bene potest dici illud de viro perfecto Ezech. 28. In medio lapidum ignitorum ambulasti, perfectus in viis tuis à die conditionis tuæ. Patet ergo, quod ad moralem perfectionem necesse est habere virtutum bonita-
1 tem, & sanctitudinem. Iustus (inquit) atq; perfectus. ¶ Quarto dico, quod necesse est habere operum quantitatem & plenitudinem. In generationibus inquit suis. Res enim perfecta dicitur, quæ potest generare fructum, qui suæ competit speciei, sicut patet, quia nec arbor sterilis, nec animal sterile perfectum est, quia caret virtute fructuum productiua. Si ergo perfecti moraliter esse volumus, necesse est, quod fructus bonorum operum producamus, vel generemus. In generationibus inquit suis, vnde Gen. 2. Igitur perfecti sunt cœli & terræ, & omnis ornatus eorũ, & sequitur. Hæ sunt generationes cœli & terræ. ¶ Et breuiter. Si perfecte generando bona opera volumus esse perfecti, nos debemus habere, scilicet,

Perfectam { Paupertatem, Charitatem, Puritatem, Vnitatem, Intentionem, Affectionem, Continuationem.

De paupertate dicitur Matt.19. Si vis perfectus esse vade, & vende omnia quæ possides, & da pauperibus. De charitate dicitur illud prædictum Col. 3. Charitatem habete, &c. De puritate dicitur Deut.18. Perfectus eris, & absque macula. De vnitate dicitur 1. Cor.1. Sitis perfecti in eodem sensu. De intentione dicitur 3. Reg. 5. Cor Aza perfectum erat coram domino. De affectione dicitur in Ps. Perfecit pedes meos tanquam ceruorum. De perfecta continuatione dicitur Psal Perfice eam quam plantauit dextera tua. Vnde Zach. 4. Manus Zorobabel fundauerunt domum istam, & manus eius perficient eam. Sic patet (charissimi) quod nos poterimus esse perfecti per operum plenitudinem, per virtutum amplitudinem, per cordium fortitudinem, per mentium quietudinem. Noe ergo vir perfectus atq; iustus in generationibus suis, &c. Vide supra de iusto, & infra de Sancto, & supra de Noe.

A **Peregrinus. Peregrinari.** Nota, quod peregrinatio nihil aliud est, quam in aliena patria deambulatio. Peregrinus enim est ille, qui in aliena patria commoratur, & ad patriam, de qua natus est, accedere satagit, & conatur. Et ideo breuiter loquendo peregrinus in scriptura sumitur in bono & in malo. Vnde nota, quod in generali

Peregrinus signat { Mortalem viatorem, Sæculi contemptorem, Cœli contemplatorem, Inanem peccatorem, Inferni possessorem.

Primo ergo dico, quod est peregrinatio hominũ viatorum mortalium, & ista est peregrinatio, quam facit omnis homo in præsenti vita, omnes enim sumus hic peregrini, & hospites in hoc mundo. Sicut enim peregrinus in sua peregrinatione nullam habet mansionẽ & habitationem, quinimo tendit ad suam, de qua natus est, regionẽ: sic etiam mortalis homo in hoc sæculo non habet locum, vbi possit diu habitare, sed ad locum, de quo natus est, id est, ad terrã, de qua formatus est, quantũ ad corpus, vel ad Deum quantũ ad animã, non cessat continue properare. Teste enim Apostolo Heb. 13. Non habemus hic manentem ciuitatẽ, sed futuram inquirimus. Ad modum enim peregrini non cessamus discurrere, & nunquã in eodem statu sistere, quousq; ad domum æternitatis nostræ scilicet ad terram paradisi valeamus finaliter peruenire, dicentes terræ cum Seneca in epitaphio. Nãque animã cœlo reddimus, ossa tibi. Et breuiter verum est, quod dicit Apostolus 2. Cor. 5. quod quamdiu sumus in corpore, peregrinamur a domino. Et ideo dicit Sene. quod natura dedit hic nobis non habitandi domicilium, sed peregrinãdi diuersorium. Et ideo (inquit) vis non timere mortem cum venerit? tanquam migraturus habita. Exemplo illorũ, de quibus dicitur 1. Parali. 29. Peregrini enim sumus coram te. Ideo nobis loquitur scriptura 1. Pet. 2. Obsecro vos tanquam aduenas, & peregrinos &c. Vide eã supra, de Abstinere, vbi est prosecuta. Ista est ergo peregrinatio hominum viatorũ. ¶ Secundo dico, quod est peregrinatio B hominum perfectorũ, & ista peregrinatio nihil aliud est, quam vita ipsorum. Ipsi enim in mũdo isto veniunt recte ad modũ peregrinorũ, nihil enim reputant se hic habere, sciunt enim quod ad istam patriã non sunt creati, sed ad aliam, sicut bene dicit Apostolus Heb. 11. Defuncti sunt non acceptis repromissionibus, sed à longe eas expectãtes, salutantes, & confitentes, quia peregrini sunt & hospites super terrã. ¶ Et possumus aduertere, quod boni dicuntur peregrini in hoc mundo, quia scilicet peregrini solent dum sunt in peregrinatione

Iter continuare,
Patriam affectare,
Se parum onerare,
Se parce recreare,
Plurima tolerare,
Honores non procurare,
Signa plura portare.

Sic vere viri perfecti, & spirituales in via ista

Iter continuant perseuerando,
Patriam affectant desiderando,
Se parum onerant mundi bona contemnendo,
Se parce recreant delicias non amando,
Plurima tolerant tribulationes sustinendo,
Honores nõ procurant dignitates sęculi fugiẽdo,
Signa plura portant se virtutibus adornando.

¶ Dicamus ergo, si volumus esse boni peregrini, quod nos debemus iter bonæ vitæ continuare. Istud est enim summe necessariũ peregrinantibus. Si enim in quolibet pulchro prato sisterent, si in quolibet pulchro vmbraculo se arrestarent, si in quolibet pulchro hospitio remanerent, nunquam integram dietam facerent, & sic tarde ad terminum peruenirent. Sic vere charissimi nobis peregrinantibus in hoc mundo summe necessarium est iter bonorum operum continuare, & in bono perseuerare, quia qui in quolibet mundo delectabili se per affectum & desiderium arrestaret, nunquam ad paradisi terminum perueniret. Vnde Lucæ 15. Adolescens filius peregre profectus est Ruth 1. Abiit homo ad Bethleem Iuda, vt peregrinaretur. Abire enim est proficisci, & cõtinuationem, & perseuerantiã itineris significat. ¶ Item debemus C cœlestẽ patriã desiderare. Peregrinus enim vbicunq; vadit, semper habet oculum ad patriã suam, secundũ enim iura vnicuique patria sua dulcissima seu ditissima est. Et quia ergo paradisus est patria nostra pro nobis facta, & nobis à Deo ordinata, hinc est, quod in ista peregrinatione manentes, illam debemus iugiter affectare, & oculũ cordis illuc per desideriũ vertere & mouere. Illa enim quæ videt peregrinus in terra aliena, non sunt sua, imo si ipsa vult habere, cum expensis & laborib. oportet ea comparare, & ideo de istis parum curat, illa vero, quæ patria habet, sua sunt, & ideo ipsa amplius diligit, & in illis semper oculũ cordis infigit. Sic vere (charissimi) bona huius mundi proprie nostra non sunt, quia teste Apostolo 1. Tim. 6. Nihil intulimus in hunc mundũ, haud dubium, quia nec auferre quid possumus. Ex quo patet, quod ista non sunt nostra, quæ necessario remanent aliis, & non nobis, quinimo proculdubio ista si concupiscuntur, cum magnis expensis & laborib. acquiruntur, quia, scili. preciosæ merces virtutum propter ea habenda expenduntur, itaq; homo pauper & miserabilis inuenitur. Ista ergo contemnenda sunt, & non curãda. Bona vero paradisi, quæ proprie sunt nostra, & quæ semel habita nobis auferri non poterunt quoquo modo, sunt cum omni

diligentia affectanda. Quod bene figuratur Luc.15. in filio prodigo, qui accepta portione bonorũ à patre peregre profectus est, ibi tamen omnia bona sua dicitur expendisse, & quousq; iterum ad patrẽ suum rediit, magnis miseriis languisse. Quia breuiter in ista peregrinatione portio bonorũ gratuitorũ & naturalium nobis à Deo patre concessa expenditur, si bonorũ terrenorũ copia diligatur. Et ideo necesse est bona æterna solummodo diligere, & ad patrẽ nostrum Deum cordialiter anhelare. Deus enim tales peregrinos diligit, & eos in paradisi hospitio recipit & admittit, quod ostenditur Deu.10. vbi dicitur, quod dominus amat peregrinũ, & dat ei victum & vestitũ. Vnde etiam ipse dominus potest dicere illud Iob 31. Foris non mansit peregrinus, ostiũ me-
D um viatori patuit. Debemus ergo cœlestẽ patriã desiderare, vide supra de patria. ¶ Item debemus nos temporalib. non onerare. Peregrinus enim minus portat de vestib. & de reb. onerosis, quãtum potest, portat enim necessaria, non superflua vt leuior, & expeditior possit esse. Sic vere nos debemus de vestib & onerib. bonorum temporaliũ minus quantum possumus, nos onerare, & non ad superfluitatẽ, sed ad sufficientiam ipsam procurare & habere, ne forte nos possint in ista peregrinatione aut per auaritiã calefacere, aut per pigritiã aggrauare, vnde Eccl.29. Minimũ pro magno placeat tibi, & improperium peregrinationis nõ audies.
E ¶ Item debemus nos mundi deliciis non impinguare. Peregrini enim non multum vacant circa delicias procurandas, sperant enim quod quando ad hospitiũ suum redierint, satis se poterunt recreare. Sic & nos abstinenter, & non deliciose debemus viuere, vt in hospitio paradisi possimus desiderium satiare, vide supra de abstinere in prędicta auctoritate Obsecro vos, &c. vnde Eccl.29. Melius est victus pauperis sub tegmine asserum, quam epulæ
F splendidæ peregrini sine domicilio. ¶ Item debemus nos passos molestias non conturbare, quia, sc. peregrini multa habent sustinere, quæ non sustinerẽt, si essent ciues. Et ideo necesse est, quod tales sint humiles, & patientes. Et quamuis dominus præcipiat Exo. 23. Peregrino molestus non eris, hodie tamen peregrini, & extranei ab incolis molestantur, exemplo quorundã serpentum, qui sunt in Aphrica, qui ciues & incolas lædere non solent, peregrinos aũt solent & aduenas trucidare; sic isti vnde Eccl.16. Non pepercerunt peregrinationi illorũ. Et ideo necesse est, quod virtute patientiæ præ cæteris muniantur. Sic vere boni, cum in isto mundo hospites, & peregrini sint, multa à ciuibus huius mundi, sc. à malis hominibus præiudicia sustinent, & in ipsis patientiam multam habent, quia, sc. boni & perfecti sunt hodie extranei fratribus suis, & peregrini filiis matris suæ, sicut dicitur in Psal. vnde Abrahæ fuit dictum Ge.15. Scito inquit, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, & subiicient eos seruituti, & affligent. Et in Ps. dicitur. Aduena ego sum apud te, & peregri-
G nus, sicut omnes patres mei. ¶ Item debemus honores sæculi non procurare. Peregrini enim non solent, dum sunt in sua peregrinatione, domos, vel ædificia emere, honores, & iudicaturas accipere, sed & honores, & fauores nisi quantum pro transitu sufficit, non amare. Sic vere nec nos, qui in isto mundo non sumus diu mansuri, imo statim per mortem ad patriam transituri, mundi honores & eminentias, mundi fauores & amicitias, mundi gaudia atq; lætitias, & mundi temporalia, seu diuitias non debemus quærere, sed ipsa potius refutare, vnde Moysi dictum fuit Gene. 19. Vt aduena ingressus es, nunquid vt iudices? q.d. non decet nos, qui sumus aduenæ, & peregrini apud dominum, sicut omnes patres nostri (sicut dicitur in Psal.) iudicaturas quærere, nec ad
H mundi fastigia aspirare. ¶ Item debemus signa virtutum semper portare, quia, scil. sicut peregrini soliti sunt portare certa signa peregrinationis, sc. capellum, baculum, & peram, ita quod his visis bene cognoscuntur, quod peregrini sunt. & quod ipsi nõ sunt de terra illa, sed potius aliena: sic vere charissimi, nos debemus signa virtutum & gratiarũ habere, & capellum diuini timoris, perã diuini amoris, baculũ, id est, memoriã diuini doloris & memoriam crucis domini nobiscum portare, vt sic non esse de isto mundo, sed de paradiso nos possit quilibet reputare. Capellum enim quod super alia vestimenta ponitur, signat diuinũ timorẽ, quia sicut dicitur Eccl. 25. Timor domini super omnia se superposuit. Pera, quæ recepta seruat, signat cordium amorẽ, vnde de Dauid dicitur 1.Reg 17. quod quinq; lapides sumptos de flumine posuit in pera pastorali, &c. Baculus vero, qui innitentes sustentat, signat crucis compassionẽ & dolorẽ Zac. 8. Viri baculus in manu eius. Vnde vxor Tobiæ dixit. Ad quid misimus te peregrinari baculũ senectutis nostræ? q.d. baculus est peregrinis necessarius. Et sic patet, quomodo viri perfecti dicuntur in hoc sæculo peregrini, sicut etiam Paulus de beato Barnaba dicit 2. Cor. 8. quod ordinatus erat ab ecclesia comes peregrinationis suæ. Et sic dico, quod est quædam peregrinatio hominũ perfectorum. ¶ Tertio dico, quod est quædã peregrinatio hominũ deuotorũ, & ista est illa, qua viri contemplatiui modo per desiderium, contemplationẽ & meditationem peregrinantur in cœlum. Isti sunt figurati in Abrahã, qui longo tempore peregrinatus fuit in terra promissionis antequam sibi, vel suo semini traderetur. Ideo sibi dictum fuit Gen. 17. Dabo tibi & semini tuo terrã peregrinationis tuæ. Ad denotandum, quod boni, qui modo in paradiso per contemplationẽ peregrinantur, finaliter ibi præsentialiter ditabuntur Gen.28. Possideas terram peregrinationis tuæ. ¶ Quarto K
vero dico, quod est quædã peregrinatio hominum peccatorum. Peccator enim dicitur peregrinus, non est enim proprie ciuis ecclesiæ, quia nihil habet in hæreditate gratiæ. Et ideo peccatores dicuntur induti veste peregrina Sopho. 1. Visitabo super omnes, qui induti sunt veste peregrina. Vestis enim peregrina est peccatum, quod facit hominẽ a Deo peregrinũ. ¶ Quinto est peregri- L
natio hominum damnatorũ, & de ista dicitur 2. Mach.9. vbi narratur de nequissimo Antiocho rege. quomodo peregre in montibus miserabili obitu interiit. Et hoc de peregrino sufficit, vide de aduena supra, &c.

Pergere. Cum pergere nihil aliud sit, quam de loco ad lo- A
cum transire, vnumq; terminum relinquere, & ad alium se transferre, possumus dicere quod pergere signat motum, & de re ad rem, de loco ad locum, de tempore ad tempus transitum, vel profectum. Sic igitur notandum est, quod moraliter loquendo nos inuenimus vnum Pergere, quod est

Singulorum,
Perfectorum,
Iniustorum.

Pergunt { cuncti naturaliter, iusti virtualiter, stulti criminaliter.

Nam Pergunt { singuli naturæ motibus, seduli virtutum ritibus, æmuli culparum gestibus.

¶ Dico ergo primo, quod est vnum pergere, quod spectat ad cunctos, & istud pro certo est pergere naturæ. Sicut .n. ille, qui corporaliter pergit, nunquã in eodẽ loco sistit, sed continuo de loco ad locum transit, sic vere omnis, qui naturæ virib. regitur, necesse est, quod de vno statu ad alium moueatur, & quod de vna conditione ad aliã continue transferatur, & sic naturaliter pergere comprobatur. Constat enim, quod ex quo homo nascitur, ipse continue currit & pergit, iuxta illud 1 Reg.24. Saul exurgens de speluca pergebat cœpto itinere, de spelunca dico, id est, de vtero matris Pergit enim homo continue de iuuẽtute ad senectutem, de sanitate ad infirmitatẽ, de fortuna etiam ad infortunia, & finaliter de vita ad mortẽ. Sicut enim dicitur Iosu.17. Exitus eius pergit ad mare, hoc est dictũ, ad amaritudinẽ mortis, vnde dicit Sene. Putabas ne peruenire nisi eo, quo semper ibas? Et certe illud pergere nõ debet homini displicere. Teste enim Sen. ea conditione intrauimus, vt exiremus. Nemini enim debet displicere pergere ad propriam patriã, quando est in aliena, sic certe nec nobis, qui hic in alieno viuimus, displicere debet, si ad patriam nostrã hoc est dictum, ad aliã vitam, per mortẽ pergimus, vnde Ruth 1. Surrexit Noemi, vt in patriã pergeret. Istud est igitur vnũ
pergere, quod spectat ad cunctos. ¶ Secũdo dico, quod est vnum B
pergere, quod spectat ad iustos, & istud certe nihil aliud est, quã motus & profectus virtutis, quo sc. homo pergit, & tendit de virtute in virtutẽ, quousq; ipse videat Deum Deorum in Sion. Nonne boni milites, quando bene sunt armati, & iam certi sunt de quotidiano stipendio, & certissime sperant de gloriosa victoria, & de solenni futuro lucro, & præmio ad bellum celeriter & fortiter pergunt, & animantur? Sic vere nos, qui iam recepimus stipendiũ gratiæ, & certissime speramus de præmio futuræ gloriæ, debemus bonis virtutib. nos armare, & de bono in melius pergere, & ambulare, & ad bellum contra spirituales hostes audacter & celeriter properare, quod, sc. nobis præcipitur Num.32. Expediti pergite coram domino ad pugnam. Nos ergo debemus dicere illud, quod ibidem dicitur. Nos autẽ armati & accincti pergemus ad prælium, & ibidem. Omnes expediti pergemus ad bellum. Et sic certe Deus dicet cuilibet sic pergenti illud 1. Reg. 14.
Perge quo cupis, & ero tecum. ¶ Et nota, si vis, quod iusti C

Pergunt & proficiscuntur ad { sapientiæ fontem, pœnitentiæ pontem, confidentiæ montem, resistentiæ martem, influentiæ partem, patientiæ mortem, opulentiæ sortem.

Pergunt ergo iusti ad fontem sapientiæ, hoc est dictum, ad perscrutandum & hauriendum venas scientiæ & doctrinæ, de quo potest intelligi illud Eccl.1. Lustrans vniuersa in circuitu pergit spiritus. & de hoc etiam potest dici illud Gen.25. Perrexit Sara, vt consuleret dominum. Scripturæ enim studere & intelligere, est dominum consulere. Item pergunt iusti ad pontem pœnitentiæ, vnde 3.Reg. 19. Perrexit Helias per desertum viã vnius diei. Item pergunt iusti ad confidentiæ montem, scil. ad securitatẽ spei, de qua potest dici illud Ioh. 8. Iesus autem perrexit ad montẽ oliueti. Item pergunt iusti ad resistentiæ martẽ, hoc est dictum, ad cõ-

stantiæ

ſtantiæ, & fortitudinis virtutem, de quo dicitur Iob 39. Exultat audacter, in occurſum pergit armatis, cõtemnit pauorem, nec cedit gladio. Item pergunt iuſti ad partem influentiæ, hoc eſt dictum, ad prædicationis, & bonæ doctrinæ virtutem. Vnde de Tobia dicitur To. 1. quod ipſe pergebat per omnes, qui erant in captiuitate, & monita ſalutis dabat eis. Item pergunt iuſti ad patientiæ mortem. Vnde de Tobia dicitur Tob. 13. quod cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace. Item pergunt iuſti ad opulentiæ ſortem, ſ. ad paradiſum, & vitam æternam. Vnde Eccl. 6. Quid habet amplius pauper, niſi vt pergat illuc, vbi eſt vita: Paradiſus enim eſt Hieruſalem ciuitas opulenta, ſicut dicitur Eſa. 33. ad quam ſc. iuſti finaliter pergunt. Vnde 1. Eſdræ 8. Promouimus ergo vt pergeremus in Hieruſalem & Tob. 1. Fugiebat conſortia hominum, & pergebat in Hieruſalem. Et ſic igitur dico, quod eſt vnum pergere, quod ſpectat ad iuſtos, quod eſt ſecundum principale.

D ¶ Tertio dico, quod eſt vnum pergere, quod ſpectat ad ſtultos, hoc eſt dictum, peccatores impios, & ineptos. Mali enim ſemper mouentur, & pergunt, & per conſtantiam de bono ad malum, de vitio ad vitium, de mundi gaudio ad infernale tormentum diſcurrunt, & nunquam in vno ſtatu perſiſtunt, ſimiles illi muſcæ, ſeu vermi, qui dicitur pyraulis, vel pyrotes, vel pyrauſta, quæ dicitur in igne viuere in medijs fornacibus metallorum, ignisque ipſum ſolet reficere, & nutrire, quæ ſcil. ſemper cogitatione flammarum ſolet, & continue ſe mouere, & nunquam in eodem ſtatu ſiſtere, vel manere, ſicut dicit Plinius. Sic vere dico, quod quia mali in ignibus concupiſcentiarum viuũt ſc. in concupiſcentia delitiarum, diuitiarum, & honorum, irarum, & inuidiarum, & dolorum, ideo ſemper ſunt in pergendo, hoc eſt dictum, in ſe diuerſimode mouentur de deſiderio ad deſiderium, de vitio ad vitium diſcurrendo. Flammæ enim concupiſcentiarum ipſos reſiſtere non permittunt, ſed ad motum perpetuum ipſos pellunt 2. Paral 30. Curſores pergebant velo-

E citer. ¶ Et nota quod mali pergunt

Ad pauperes delendum,
Ad vitia colendum,
Ad mundana petendum,
Ad inferna tenendum.

¶ Pergunt dico ad pauperes, vt ipſos prædentur, & ſic figurantur in trecentis vulpibus quæ facibus ad caudas ligatis per-texerunt in ſegetes Philiſtinorum, & eas combuſſerunt: de ſtis ergo videtur diabolus dicere illud Ioſuæ 7. Pergant, & deleant ciuitatem. Item pergunt ad vitia, vt ipſa ſectentur; ſimiles illis vaccis Philiſtinorum, de quibus dicitur 1. Reg. 6. quod gradiebantur pergentes, & mugientes. Item pergunt ad mundana, vt ibi ditentur, dicentes ſcil. illud Hier. 42. Ad terram Ægypti pergemus. Item pergunt ad inferna, vt ibi grauentur, videlicet in damnatione æterna, vnde de damnato dicitur illud Eccleſ. 6. Fruſtra enim venit, & pergit ad tenebras, & obliuione delebitur nomen eius. Patet ergo, quomodo eſt pergere ſtultorum, iuſtorum, atq; cunctorum. Vide ſupra in tit. Ire, Currere, & in-ſtã in tit. Tranſire, Tendere, Vadere, & ſimilibus.

Perhibere teſtimonium.

Vide infra in titul. Teſtis, & Teſtimonium.

A **Perire. Periculum.** Nota, q cum inueniantur pericula temporalia, ſpiritualia, & æternalia, hinc eſt, q perire, quia a periculo dicitur, ſumitur multis modis. Perire ergo nihil aliud eſt, quam deſtrui, deficere, adnihilari. Et ideo notandum, quod ſunt aliqua, quæ ſcilic. pereunt

Naturaliter,
Caſualiter,
Temporaliter,
Spiritualiter,
Æternaliter.

Primo igitur dico, quod inuenitur periculum naturale, & iſtud eſt illud periculum, quod incurrunt generaliter omnes creaturæ, quæ corruptibiles ſunt, & maxime mundi bona, quæ neceſſe habẽt deficere, & perire, de quo dicitur in Pſ. 101. Ipſi peribunt, tu autem permanes, & omnes ſicut veſtimentum veteraſcent, &c. Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient Eccl. 5. Diuitiæ conſeruatæ in malum domini ſui pereunt. Et ideo, quia iſta peritura ſunt, ſtultum eſt talia diligere, ſed perenniter duratiua vtile eſt cordialiter anhelare. Diuites enim non ſolẽt facere theſauros de pecunia parum duratura, & defectuoſa, ſed de reb. durabilibus, & perpetuis, quæ nec tempore corrumpuntur, nec precio minuuntur, ſicut eſt aurum, & argentum, & lapides precioſi. Cum igitur iſta bona mundi peritura ſint, non eſt bonum cor noſtrum apponere, nec theſaurum cordis noſtri de bonis huius cumulare, quanquam n. videantur in vita iſta aliquantulum durare, in morte tamen neceſſe habent deficere, & ceſſare. Vnde ditiſſimæ quondam ciuitati, ſ. Babyloni, id eſt, mundo, ſub ſpecie Babylonis, loquitur Ioann. Apoc. 18. Omnia præclara, & pinguia perierunt à te. Vnde nota, quod neceſſe habent perire, & maxime in morte, ſcil. mundi

Delitiæ,
Diuitiæ,
Scientiæ,
Lætitiæ.

De deliciis enim dicetur finaliter illud Ioelis 1. Vlulate omnes qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam periit ab ore veſtro. De diuitiis dicitur Amos 3. Peribunt domus eburneæ, &c. & Ioelis 1. dicitur, Vlulauerunt vinitores ſuper frumento, vino, & oleo, quia periit meſſis agri. De ſcientiis vero dicitur Eſaiæ 29. Peribit ſapientia à ſapientibus, & intellectus prudentium abſcondetur. De lætitiis etiam dicitur Ioelis 1. Perierunt de domo Dei noſtri lætitia, & exultatio. Iſtud eſt periculum naturale, quo ſ. neceſſe eſt, quod finaliter pereant mundi bona.

B ¶ Secundo dico, quod eſt periculum caſuale, & iſtud eſt periculum, quod omnibus hominibus occurrit, in quo multi, & multa diuerſimode pereunt in hoc mundo, & hoc eſt ignis, occiſio, amiſſio, damnum, infirmitas, & etiam mors. Talibus n. periculis ſubiacet humana conditio, quia ſicut communiter dicitur, vbi homo, ibi periculum. Teſte enim Sene. in li. de prouidentia Dei, & teſte Ouid. in li. de faſtis. Fata regunt homines, & homines non ſemetipſos. Per quæ quidem fata nihil aliud intelligendum, quam occulta Dei iudicia, quæ iuſtè quidem, ſed occultè nos in diuerſis incidere periculis ordinant, prouident, vel permittunt. Et inde eſt, quod dicit Apoſtolus 2. Corinj 11. Periculum in terra, periculum in mari, &c. Multa enim pericula incurrit homo caſualiter, quia ſicut nauis in mari nunquã eſt ſine periculo, quia ſ. ſemper habet timere aut incurſus latronum, aut impulſus ventorum, aut occurſus ſcopulorum, aut voraginem fluctuum, & abyſſorum, & ſic bene dicebat ſapiens Eccleſ. 43. Qui nauigant mare, enarrent pericula eius: ſic vere homo dum eſt in mari huius mundi, ſemper eſt in aliquo periculo, ne aliquo caſu fortuito pereat in hoc mundo. Sic bene dicit Apoſtolus 2. Corint. 1 & 11. Vbi dicit, quod ipſe fuit in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum: & ſequitur. Nocte & die in profundo maris fui, in periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus. Et breuiter homo non poteſt vitare pericula caſualia, quæ ſ. ab occulta Dei prouidentia, vel ordinatiuè, vel permiſſiue inferuntur. Sed de hoc vide ſupra de diuinis iudiciis. Quapropter quamuis homo pro poſſe ſuo ipſa præcauere debeat, vtile tamen eſt, quod in domino ſperans diſpoſitioni ipſius ſe committat. Aues enim vbi cibum appoſitum ſumere credunt, periculum laquei aucupis inueniunt. Boues etiam qui ſimpliciter herbas capere volunt, periculum illius vermis morti feri, qui bupreſtis dicitur ipſum reintendunt, percuſſi malleo contra ſpem ſuam ſupra ſudes acutas inferius corruunt atque cadunt. Et ſic breuiter loquendo & diſcurrendo, dum incaute circa cibos bonorum temporalium intendimus, multa damna, & pericula incurrimus, & quandoque miſerabiliter deficimus; & perimus. Quia breuiter nullus eſt, qui poſſit omnibus fortunæ caſibus obuiare, & omnia mundi pericula præcauere, & hoc eſt, quod dicit Sene. Non eſt delicata res viuere, longam viam ingreſſus es vitæ, & labores oportet: & ſequitur. Præparet ſe animus contra omnia, & ſciat veniſſe, vbi patiatur fulmen: & infra. Effugere iſta non potes, contemnes autem, ſi ſæpe cogitaueris. Sic ergo patet, quod eſt periculum caſuale.

C ¶ Tertio dico, quod eſt periculum temporale, & iſtud eſt periculum tormentorum, & pœnarum, quæ mali in mundo ſuſtinent iuſte, & boni ſuſtinuerunt iniuſtè. Multi enim ſancti perierunt ſine cauſa, ſicut dicitur Eccl. 7. Iuſtus periit in iuſtitia ſua. Quod maxime patet in martyribus, quibus dicitur Iud. 5. Sponte obtuliſtis animas veſtras periculo. & Heſt. 4. Ingrediar ad regem tradens me morti, & periculo. Verumtamen iſtud periculum fuit temporale, non æternale. Quia ſ. ſicut granum in terra poſitum quamuis ad horã putrefiat, & pereat, iſtud tamẽ durat, imo ex tali periculo in melius ſe cõmutat ſic boni quamuis in mundi tribulationib. perire ſuperficialiter videantur, ipſi tamen veritate non pereunt, niſi forte temporaliter, quia ſc. æternaliter in melius commutantur, ſimiles cuidam militi, de quo facit Ouidius mentionem, qui quoties cadebat ad terram, toties nouas vires recuperabat, & ſemper fortior reſurgebat, quia ſ. viri iuſti quamuis ad terram i. ad ſtatum infimum, & depreſſum, vel per mortem, vel per alia infortunia deprimuntur,

ita quod quandoque in aſpectu hominum perire temporaliter æſtimantur, ipſi tamen à Deo ex hoc periculo liberantur, & in paradiſum transferuntur, & ſic fortiores, & meliores reſurgere dignoſcuntur. Vnde Deut.20. Dominus contra aduerſarios dimicabit, vt eruat vos à periculo. Vnde in perſona talium dicit Apoſtolus 2. Corint.4. Tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur; aporiamur, ſed non deſtituimur; perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur; deiicimur, ſed non perimus: & Luc.15. dicitur. Frater tuus mortuus fuerat, & reuixit, perierat, & inuentus eſt. Sic ergo patet, quod eſt periculum temporale.

D ¶ Quarto dico, quod eſt periculum ſpirituale, & iſtud eſt illud, quod incurrit homo, quando mortaliter peccat, & ſic peccatum mortale dicitur periculum, quia in ipſo pereunt gratiæ, & virtutes, & propter ipſum pereunt homines in inferno. Nota, quod ſicut homines quandoque periclitantur &

Pereunt per
- Occiſionem,
- Submerſionem,
- Suſpenſionem,
- Famis vexationem,
- Carnis turbationem.

Sic vere, ſpiritualiter loquendo, homo ſpiritualiter

Perit, quando per
- inuidiam occiditur,
- luxuriam ſubmergitur,
- ſuperbiam ſuſpenditur,
- famem auaritiæ cruciatur,
- dolorem triſtitiæ conturbatur.

Perit ergo homo gladio inuidiæ, & de hoc Matth 26. dicitur. Qui acceperint gladium, gladio peribunt. Item perit homo ſubmergio luxuriæ Ezech.26. Periiſti, qui habitas in mari, & 2. Eſdræ 4. Perierunt multi propter mulieres. Item perit ſuſpendio ſuperbiæ, & ſic pereunt principes, & magnates. Vnde Hie. 4. Peribit cor regis, & principum. Item perit homo fame auaritiæ. Vnde 1. Mac 13. Multi ex eis fame perierunt. Et filius prodigus Luc.15. dicebat. Ego autem fame pereo. Item homo perit turbine triſtitiæ, & iracundiæ. Vnde 1. Mach.6. Ecce pereo triſtitia magna in terra aliena. Iſta ſunt ergo pericula ſpiritualia, quæ ſummopere ſunt vitanda. In mari enim ſunt multa periculorũ genera, ſ. bithalaſſus, ſcylla, charybdis, ſyrtes, & rupes adamanticæ, & immania monſtra, de quibus vide ſupra de Mari, vel in aliis titulis, vbi ponuntur. Sic in mundo ſunt multa pericula vitiorum, à quibus homo debet, ne pereat, præcauere. Animalia enim bruta docent nos pericula fugere, quia ipſa ſolent valde ſagaciter declinare, ſicut patet de caſtore, qui truncando teſticulos periculum captionis euadit, & de elephante, qui, vt euadat periculum, ebur dentium frangit. Ceruus etiam timens canum periculum, cum videt aliter non poſſe euadere, ad hominem, & ad eius adiutorium confugit. Et tortuca morſa à ſerpente propter veneni periculum origanum comedit, & de herba remedium ſibi quærit. In quo quidem docent nos animalia, quod pro poſſe debemus peccatorum pericula fugere & occaſiones iſtorum periculorum dimittere, & ſi periculum peccati incurrimus, debemus pœnitentiæ remediu quærere, & pro auxilio habendo ad Deum fugere, & recurrere, exemplo apoſtolorum Matt.8. qui timentes periculum ſubmerſionis recurrerunt ad Chriſtum, dicentes. Domine ſalua nos, perimus: & Heſter.28. dicitur, quod Heſter regina pauens periculum, quod imminebat, confugit ad dominum. Iſtud eſt ergo periculum ſpirituale.

E ¶ Quinto dico, quod eſt periculum æternale, & iſtud eſt illud, quod damnati ſuſtinent in inferno, de quibus in Pſ. dicitur. Pericula inferni inuenerunt me. In iſto enim periculo perit homo ſcil.

Per
- afflictionis mœrorem,
- confeſſionis ruborem,
- vexationis ardorem ſeu dolorem.

De mœrore dicitur Sap.4. Erunt gementes, & memoria eorum peribit. De rubore talium dicitur in Pſal. Erubeſcant, & cõturbentur in ſæculum ſæculi, & confundantur, & pereant. De dolore etiam dicitur 1. Corint.10. Murmurauerunt, & à ſerpentibus perierunt, &c. Et hæc de perire & periculo ſufficiant.

A **Permanere.** Nota, quod permanere idem eſt, ꝙ perfecte manere, ſeu perſeuerãter manere. Sed quia ſupra de manere dictum eſt, & infra de perſeuerantia dicetur, hinc eſt, ꝙ de permanere modicum eſt dicendum. Nota igitur breuiter, quod nos debemus permanere, & perſeuerare in bono: nullum enim opus eſt laudabile, niſi ſit permanſibile, & durabile. Et ideo corpora cœleſtia, quæ ſine corruptione in eſſe ſuo permanent, nobiliora, & meliora præ cæteris dici debent. Quod etiam de cæteris creaturis perpetuis dici poteſt, ſcilicet de lapidibus precioſis, & de fontibus, & fluminibus, & aliis incorruptibilibus creaturis. Nos igitur ſi boni, & iuſti eſſe volumus, & à Deo electi, dilecti, & reputati, debemus eſſe in bono permanentes, & ſine corruptione, & ceſſatione in incepto bono propoſito perſiſtentes. ¶ Vnde nota, quod nos debemus permanere, ſcil.

In perfecto amore,
In diuino timore,
In fidei feruore,
In virtutis vigore,
In doctrinæ fulgore,
In tribulationis labore,
In conuerſationis decore,
In contemplationis ſplendore.

Permanere dico debemus in charitatis amore, quia ſ. nos non debemus eſſe falſi amici, ſed firmi, perpetui, atque veri, iuxta illud Sene. ſic diligamus, ac ſi deſinerẽ non liceat Eccleſ.6. Amicus ſi permanſerit fixus, erit tibi quaſi anima tua. Item permaneamus in diuinitatis timore, ſicut de Tobia dicitur Tobiæ 2. quod immobilis in Dei timore permanſit. Item permaneamus in fidei, & veritatis feruore Act.14. Exhortantes, vt permanerẽt in fide Col.1. Permanentes in fide fundati. Item permaneamus in firmitatis vigore. Vnde de Caleph dicitur Eccl.46. quod vſque in ſenectutem permanſit illi virtus. Item permaneamus in vero ſapientiæ fulgore 2. Timot.3. Permane in his, quæ didiciſti. Item permaneamus in tribulationis labore, vt ſic Deus dicat nobis illud Lucæ 22. Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tribulationibus meis. Item permaneamus in conuerſationis decore. Vnde de Tobia dicitur Tob.14. quod omnis generatio eius in bona & ſancta conuerſatione permanſit. Item permaneamus in contemplationis ſplendore. Vnde in Pſa. Permanebit cum ſole & ante lunam, in generatione ad generationem.

¶ Et nota ſi vis, quod multi ſunt, qui non habẽt permanentiam virtualem, quia ſc. in bono minime perſeuerant, ſimiles rebus, quæ componuntur ex quatuor elementis, quæ ſ. ratione qualitatum ibidem vnius cõtra alteram agentium, nunquam in eodem poſſunt permanere, ſed de vna forma ad aliam neceſſe eſt ipſa continuè pertranſire, ſicut in quolibet mixto videmus. Sic vere moraliter loquendo, quia nos componimur ex quatuor elementis, & qualitatibus contrariis, i. ex quatuor affectionibus quæ ſ. ſunt gaudium, ſpes, dolor, & timor: gaudiũ, & dolor ſunt de præſentibus, ſpes vero, & timor de futuris; hinc eſt, quod in nobis perfectam permanentiam non habemus, imo in eſſe morali, & virtuoſo parum perſiſtimus & permanemus, ſed de vno ſtatu ad alium pertranſimus. Conſtat enim quod naturaliter loquendo, nihil eſt in mundo permanens, ſed quicquid in eo eſt, totum eſt fluidum, & tranſcurrens Eccl.2. Vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere ſub ſole. B

¶ Et nota ſi vis, quod peccatores nullam habent permanentiam, & potiſsime illi, qui

Immunda fœtent putredine,
Iniuſta lædunt acredine,
Mundana florent imagine,
Fluida micant prurigine,
Non fida credunt certitudine,
Profunda latent voragine.

Dico ergo, quod inconſtantes, impermanentes, & imperſeuerantes ſunt illi, qui immunda fœtent putredine, ſci. carnales & luxurioſi, de quibus dicit dominus Geneſ.6. Non permanebit ſpiritus meus in homine, &c. & Deuter.21. Non permanebit cadauer hominis in ligno. Item illi, qui iniuſta lædunt acredine, ſicut ſc. iniqui, raptores & crudeles Pſ. Neque permanebunt iniuſti ante oculos tuos. Item illi, qui mundana florent imagine, hoc eſt dictum, vani, laſciui, & curioſi. Vnde Iob 13. Homo natus de muliere breui viuens tempore, &c. qui quaſi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem ſtatu permanet. Item illi, qui fluida micant prurigine, ſicut ſunt inconſtantes, & falſi amici. Vnde Eccl.6. Eſt amicus ſolo nomine, & eſt amicus ſocius menſæ, & non permanebit in die neceſſitatis. Item illi, qui non fida credunt certitudine, ſeu qui obſcura vigent albugine ſ. hæretici, de quibus dicitur Eſa.7. Si nõ credideritis, non permanebitis. Et in ſecunda epiſt. Io. Qui non permanet in doctrina Chriſti, Deum non habet. Item illi, qui profunda latent voragine, illi ſ. qui ſunt ſpiritualiter mortui, & qui vitiorum voragine ſunt ſepulti, de quibus dicitur Heb.7. ꝙ plures facti ſunt ſacerdotes ſecundũ legem, eo, quod morte ꝓhiberẽtur permanere. Mors n. peccati permanere in ſtatu virtutis & gratiæ non permittit. Hæc igitur de permanere ſufficiant. Vide ſupra de Manere, & ſimilibus.

Permittere. Nota, quod permittere ſumitur pro concedere, pati, diſſimulare, tollerare, ſeu etiam pro non impedire. Sicut enim dicitur Act.26. Paule permittitur A

titur tibi loqui pro temetipso. Et sic potest dici, quod est permissio diuina, & humana. Et sic nota, quod est permissio

Metuenda,
Facienda,
Fugienda.

Primo dico, ꝙ est permissio metuẽda, & est ista diuina pmissio, quę nihil aliud est, quam diuina patientia & sustinentia, qua s. Deus quandoque mala fieri permittit, in quantum sc. ipsa non impedit, aut auertit, sed dissimulat: quapropter iusti, qui hoc aduertunt, merito trepidant, & formidant. Videmus enim, ꝙ Deus quandoque permittit iustos tribulationes, & tentationes incurrere, & quandoque etiam cadere, & deficere, quapropter necesse est sua iudicia formidare, sicut Tobiæ 2. dicitur, quod Deus Tobiam excæcari permisit, vt exemplum patientiæ daretur posteris. Deus enim secundum sua occulta iudicia quandoque permittit fieri mala, sicut apparuit in tribulatione Iob, & Tobiæ. Quandoque etiam permittit fieri bona sicut apparuit Matth. 8. de illo, quem dominus vocabat, qui cum diceret. Permitte me prius sepelire patrem meum: non fuit auditus, quinimo sibi dictum est. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Sicut etiam dicitur Lu. 8. Vbi dæmones rogabant Iesum, quod permitteret illos intrare in porcos, & permisit, & tamen dicitur ibi, quod statim grex porcorum fuit præcipitatus, & suffocatus in mari. Deus enim scit de malis tentationibus, & tribulationibus elicere bona, & de bonis elicere meliora. Sed de talibus diuinis permissionibus, & tot malorum dissimulationibus, suisque occultis iudiciis, causis, & rationibus nihil amplius ad pręsens. Vide supra Iudiciis. Ista est ergo permissio metuenda.

B ¶ Secundo dico, quod est permissio facienda, & ista est illa, qua boni semper solent bona fieri permittere, & ipsa nũquam impedire, sed facientes pro viribus adiuuare, sicut de Paulo dicitur Act. 27. quod centurio Paulum permisit Hadrumẽtinam ire. Quandoque etiam ad vitanda mala peiora, & ea causis necessariis etiam à iustis mala fieri permittuntur, & bona etiam quandoque dimittuntur & impediuntur, exemplo Moysi, qui libellum repudii in lege permisit vxoribus dari, & hoc ne ipsas per maritos contingeret trucidari, sicut dicitur Matthæi 19.

C ¶ Tertio dico, quod est permissio fugienda, & ista est permissio mali, sicut est quando homo permittit, scil.

Animos furere,
Impios viuere,
Ignaros docere.

Animos dico furere per superbiam. Istud enim non est permittendum Tobiæ 4. Superbiam in tuo sensu nunquam dominari permittas. Item impios viuere per improbam patientiam, sicut faciunt illi, qui muneribus, aut fauoribus allecti permittunt viuere maleficos, contra illud. Maleficos non patieris viuere. Vnde Deut. 20. præcipitur de illis impiis. Nullum omnino inquit permittes viuere, sed interficies in ore gladii. Teste enim Senec. Genus misericordiæ est malos cito occidere. Item ignaros dicere, seu etiam præeminere per acceptionem personarũ, & iniustitiam, contra quod Apostolus 1. Timot. 2. Docere mulieri non permitto. Et hoc de Permittere sufficit. Vide in tit. Dimittere, Omittere, Committere, Pati, Dissimilare, & de similibus titulis.

A **Perpetrare.** Nota, quod perpetrare idem est quod facere, vel patrare. Et quamuis patrare in scriptura accipiatur in bono, sicut quando dicitur Genes. 1. ꝙ requieuit dominus in die sabbathi ab omni opere, quod patrarat, perepetrare tamen semper sumitur in malo significato. Et sic perpetrare idem est, quod aliquod malum committere. Vnde Eccl. 8. Quia non profertur cito contra malos sententia, ideo filii hominum absque vllo timore perpetrant mala. Mala dico

Hæresis, & idololatriæ,
Fœditatis, atque luxuriæ,
Feritatis, atque sæuitiæ.

B ¶ Perpetrant dico mali hæresim, & idololatriam. Istud enim est summum facinus, quod possit homo committere. Istud enim est immediatè contra Deũ Deut. 17. Quod si vir, aut mulier seruiant diis alienis, aut solem, & lunam adorauerint, educes inquit virum, & mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrauerint, ad portam ciuitatis, & lapidibus obruentur. De tali perpetratione dicitur 4. Regum 17. & 18. quod Samaritani, qui illuc adducti & translati fuerant per Chaldæos, iuxta consuetudinem suam pristinam perpetrabant, idola videlicet adorando. ¶ Item dico, quod perpetrant mali fœditatem atque luxuriam, sicut de filiis Beniamin dicitur, qui habitabant in Gabaa qui scilicet luxuriando occiderant vxorem vitæ, vt dictum fuit Iudicum 20. Tradite homines de Gabaa, qui flagitium perpetrarunt.

¶ Item dico, quod perpetrant mali feritatem, atque sæuitiam, sicut Exod. 22. dicitur, quod qui orto sole homicidium perpetrauit, & ipse morietur. Et sic igitur patet, quod perpetrare vt communiter accipitur in malo.

Perpetuitas. Perpetuum. Cum perpetuum dicatur, quod vltimo fine carebit, licet habuerit principium inceptiuum, & inde est, quod facti fuerunt versus grammaticales, vbi dicitur: A

Æternum sine principio sine fine manebit,
Perpetuum cum principio, sed fine carebit.

Possumus inquit dicere, quod licet quandoque sumatur perpetuum pro æterno, per perpetuum potest omnis duratio seu perseuerantia denotari. Et sic dicam, quod in scriptura vt cõmuniter nunquam inuenimus perpetuitatem diuinam, sed humanam. Vnde nota, quod nos inuenimus vnum Perpetuum quod

Iustos mensurat,
Stultos indurat,
Beatos procurat,
Damnatos immutat.

¶ Primo ergo dico, quod est vnum perpetuum, quod est iustorum viuentium, & istud certe est perpetuitas, duratio, longæuitas, perseuerantia, & continuitas virtutum, quibus scilicet vita ipsorum moralis sine fine, & termino peccati mortalis persistit, iuxta illud Sap. 5. Iusti autem in perpetuum viuent, & apud dominum est merces eorum. Animalia enim perpetuo viuerẽt, nisi ipsa mortis corruptio terminaret. Quia igitur iusti in perseuerando à morte culpæ per Dei gratiam pręseruantur, restat quod viuere perpetuo comprobantur. De cœlestibus enim, & de ordine rerum dicit Senec. in epistola, quod licet de sui natura non sint perpetua, durant tamen, & perpetuantur manutenentia regentis. Sic vere est de virtuosis hominibus, de sui enim natura nõ sunt in moribus perpetui, & impeccabiles, manutenentia tamen, & gratia Dei perpetuantur, & in esse virtutum per perseuerantiam conseruantur. Vnde ipse Deus videtur dicere homini iusto, & prædestinato, & per ipsum vitæ perpetuæ præseruato illud Hiere. 31. In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans tui. Et aduerte, quod corpora cœlestia sunt perpetua propter perfectionem suæ formæ, quæ replet omnes appetitus materiæ, & sic quia quælibet pars mixti contenta est forma sua, ideo ad corruptionem & maleficium non machinatur, & sic stare, & perseuerare, & ipsæ partes, & etiam ipsum mixtum perpetuo comprobantur, sicut philosophi dicunt. Quomodo enim coelum deficeret, quod perpetuas partes habet? Sic vere dicam de iustis. Habent enim formam perfectissimam, scilicet gratiam diuinam, quæ scil. partes morales ipsorum, quæ sunt affectus cordiales, perfectiones virtuales, effectus corporales spiritualiter satiat, & informat. Et ideo restat, quod esse eorum virtuosum, & morale perpetuatur, & durat, & per peccata non corrumpitur, neque cessat. Partes enim ipsorum, quæ sunt virtutes theologicæ, cardinales, & morales per diuinam gratiam informantur, & ideo apud ipsos perpetuo commorantur, & ipsos etiam perpetuare noscuntur, & ad regnum perpetuum deducere comprobantur. Ideo de tali gratia iustos perpetuante, & ad regnum perpetuum deducente videtur dominus dicere illud Esa. 61. Foedus perpetuum feriam eis, misericordias Dauid fideles. ¶ Et nota, si vis, quod viros perfectos perpetuant in bono videlicet C

Sanctitatis cultus,
Claritatis vultus,
Honestatis gestus,
Charitatis æstus,
Firmitatis status,
Veritatis satus,
Iustitiæ fructus,
Mœstitiæ luctus,
Fiduciæ ductus.

Istæ enim virtutes de sui natura sunt perpetuæ, & ideo perpetuant possidentem. Igitur dico, quod ipsum facit perpetuum perpetuus sanctitatis cultus, de quo scilicet potest dici illud, quod de lucerna tabernaculi dicitur Exod. 27. Perpetuus erit cultus per successores eorum.

¶ Item ipsum facit perpetuũ perpetuus claritatis vultus, hoc est dictũ, splendor, & claritas sapientiæ ducit ad regnũ perpetuum Sap. 6. Diligite sapientiam, vt in perpetuum regnetis. ¶ Itẽ ipsum perpetuat perpetuus honestatis gestus, & iste est, de quo dicitur Exod. 29. Erunt sacerdotes mei religione perpetua.

¶ Item ipsum perpetuat perpetuus charitatis æstus Leuit. 6. Ignis iste erit perpetuus. Et illud Hierem. 31. In charitate perpetua dilexi te. ¶ Itẽ ipsum perpetuat perpetuus firmitatis status.

tus. Vnde 1. Paralip.17. Thronus eius firmus erit in perpetuum. ¶ Item ipſum perpetuat perpetuus veritatis ſatus Prouc.13. Labium veritatis firmum erit in perpetuum. ¶ Item ipſum perpetuat perpetuus iuſtitiæ fructus. Sapien. 1. Iuſtitia perpetua, & immortalis. Et illud prædictum, iuſti autem in perpetuum viuent. ¶ Item iſtos perpetuat perpetuus mœſtitiæ luctus, ſcilicet perpetua contritio, & pœnitentia, de qua dicitur Leuit. 16. Affligetis animas veſtras religione perpetua. ¶ Item ipſos perpetuat perpetuus fiduciæ ductus, hoc eſt dictum, ſpes futurorum ſolida, atque firma, de quo Eſa. 26. Seruabis pacem, quia in te ſperauimus. Speraſtis in domino in ſæculis æternis, in domino Deo forti in perpetuum. Ecce ergo quomodo virtutes, quæ quantum in ſe eſt ſunt perpetuæ, pro eo ſcil. quod à Deo, & a ſede perpetua procedunt, hominem ſpiritualiter perpetuant, & conſeruant.

D ¶ Sed pro certo chariſſimi hic poſſemus aduertere, quod licet virtutes de ſe ſemper ſint perpetuæ, per accidens tamen fiũt temporales, & deciduæ, quia ſc. iſtæ ab homine apoſtatante, & perſeuerare nolente ſtatim recedunt, & ab eo decidunt, ſeu cadunt, ſimiles illi arbori, quæ dicitur viſcus querci, quæ in arboribus pluribus ſolet naſci. Nam cum ſedem propriam non habeat, neceſſario alienam ſedem inhabitat, quæ ſecundum Plin. li.16.c.44. talis eſt conditionis, quod ſi in arbore, quæ omni anno perdit folia, naſcitur, ipſa etiam folia ſua, ſuamque ſpeciem & virorem cum ipſa ſua ſede & arbore omni anno perdere cõprobatur. Si vero naſcitur in arbore, quę perpetuo folia ſua ſeruat, etiam ipſa perpetuo apud eam viridis perſeuerat. Sic vere dicam de virtutibus. Iſtæ enim quandoque naſcuntur & generantur in arboribus folia facile perdentibus, i. in perſonis leuibus, & inconſtantibus, & virorem gratiæ facile per peccatum amittentibus, quandoque etiam generantur in illis, qui virorem gratiæ perpetuo ſeruant, & qui virtutem & perfectionem ſuam continuant & non vitant. Sic re vera fit, quod iſti frutices ſic agnati ſc. virtutes, cum cadentibus ſolent cadere, & cum ſtantibus ſtare, quia ſc. ſi qui virorem gratiæ per peccatum perdunt, ſtatim virtutes, quæ in eis habitabant, mortificantur, & virorem & efficaciam ſuam amittunt. Homine enim peccante mortaliter virtutem & efficaciam ſuam noſcitur perdere, & ad acquiſitionem paradiſi gloriæ nil valere, ſicut de fide dicitur, quod fides ſine operibus mortua eſt Iac. 2. quia & virtutes & opera mortificantur, quando charitate & gratia non fouentur. Sed re vera ſi iſti frutices, i. virtutes, in homine iuſto & perfecto fuerint, qui ſcil. virorem gratiæ nunquam perdidit, ſed in ſtatu gratiæ ſemper ſiſtit, ſic & ipſę perpetuo in virore & efficacia ſua noſcuntur perſiſtere, & apud iſtum perpetuo eſſe, & apud eundem perpetuo habitare. Iſtę enim ſicut dicitur Ezech. 1. Cũ euntibus ibant, & cum ſtantibus ſtabant, quia ſcilic. teſte Gregor. Qui rei labenti innititur, neceſſe eſt vt cum labente labatur, & per conſequens qui innititur rei forti ſolet aſtare iugiter ipſi ſtãti. Patet igitur quomodo iuſtus in præſenti ſpiritualiter perpetuatur, & quomodo ad finalem perpetuitatem gloriæ per Dei gratiam deſtinatur. Vt ſic de quolibet iuſto dicatur Deo illud Iob 14. Roboraſti eum paululum, vt in perpetuum pertranſiret. Patet ergo, quod eſt vnum perpetuum, quod eſt iuſtorum hic viuentium, & hoc eſt primum principale.

E ¶ Secundo principaliter dico, quod eſt vnum perpetuum, ꝙ eſt ſtultorum hic peccantium. Iſtud ꝑ certo nihil aliud eſt, quam induratio mẽtis, qua ſcili. mali in vitiis perpetuantur, & ibidem perpetuo obſtinantur. Cor enim iſtorum ſimile eſt cordi illius, qui veneno moritur, ꝙ vt dicit Plin. in igne nunquam liqueſcit, aut cõburitur, imo ibi perpetuo duraret, ſi ibidẽ perpetuo teneretur, quinimo ſicut dicit Raſis in lib. de occultis virtutibus mẽbrorum, ſi ibidem diutius detinetur, in lapidem commutatur. Sic vere dico, quod multi ſunt, qui poſtquam veneno peccati mortalis perierunt, nunquam per contritionem vruntur, quinimo in tantam lapideam duritiem per obſtinationem mutantur, quod in igne peccati perpetuo ſine pœnitentia commorantur, ibique lapidificari dicuntur, in quantum nunquam ad bonum amplius molliuntur Iob 41. Cor eius indurabitur quaſi lapis. Hic poſſet applicari figura Leu. 25. Vbi dominus ꝓhibet in perpetuum vendi terram. Vnde dicit. Terra inquit nõ vendetur in perpetuum, quia mea eſt. Vnde omnis venditio tũc cum conditione fiebat; quia ſ. in anno iubilęo ad priſtinum dominum redire debebat. Iſtud tamen ſolum apud Iſrael tenebatur, quia apud gentiles terra perpetuo vendebatur. Moraliter loquendo, Iſraelitæ ſunt boni, qui ſc. quamuis quandoque hæreditatem ſuam terram, & poſſeſſionem gratiæ, & gloriæ peccando perdere videantur, iſtud tamen ſemper faciunt cu certa conditione, ſcilic. quod eam poſſint per pœnitentiam loco, & tempore rehabere. Iubilæus enim annus requiei & remiſſionis hoc eſt dictum, priuilegium pœnitentiæ reſeruatur eiſdem. In quo, & per quod ad reſtitutionem in integrum admitti poſſunt & recuperare gratiam, & virtutes, quas viſi fuerant perdidiſſe. Fidelibus enim ſemper remanet ſpes veniæ, & remedium pœnitentiæ, ſicut ſecunda tabula poſt naufragium, & ſic non videntur in perpetuum perdere, quod peccando amiſerunt. Dicunt enim illud Pſalm. quod miſericors & miſerator dominus, longanimis, & multum miſericors non in perpetuum iraſcetur, neque in æternum comminabitur. Sed re vera gentiles, id eſt, mali, & deſperati, & qui non ſunt prædeſtinati ad vitam, hæreditatem iſtam gratiæ, & gloriæ reinuenire non quærunt, recuperare deperditam non ſperant, nec cupiunt, ſeu volunt. Sic ergo terram, quæ domini eſt, in perpetuum contra Dei mandatum videntur vendere, in quantum ſine ſpe veniæ volunt perpetuo derelinquere. Quinimo perpetuo vellent hic viuere, vt perpetuo poſſent peccare. Et iſtæ ſunt plagæ perpetuæ, de quibus loquitur dominus in ſcriptura. Talibus enim videtur ſcriptura indignatiue loqui Deuteronom. 28. Vbi dicitur. Augebit dominus plagas tuas. Sequitur, Plagas magnas, & perſeuerantes, infirmitates peſſimas, & perpetuas. Iſtud eſt ergo vnum perpetuum quod eſt ſtultorum hic peccantium.

F ¶ Tertio principaliter dico, quod eſt vnũ perpetuum, quod eſt beatorum, & lætantium, & iſtud nihil aliud eſt quam vita æterna, & gloria perpetua, quæ ſ. in ipſis perpetuo non ceſſabit, de qua canitur in Eccleſia. Lux perpetua lucebit ſanctis tuis domine, & æternitas temporum. Alleluia. Iſti enim videntur eſſe illi, de quibus dicit Solin. c. de Iudæa, quod perpetua gens eſt, nam & ſi nullus naſcatur ibidem, nunquam tamen deficit hominum multitudo. Et breuiter poſſum notare, quod iſti ſunt perpetuo

Sariati dulcore,
Iocundati canore,
Illuſtrati ſplendore,
Vegetati vigore,
Fœderati amore,
Sublimati honore,
Præditati valore.

Sunt dico perpetuo fruentes Hier. 52. Cibaria perpetua dabantur eis à rege. Item ſunt perpetuè gaudentes. Vnde iſti comparantur auibus in æſtate, quæ ſcilicet tunc ſumme gaudent, & cantant Eſa. 18. Vbi dicitur Æſtate perpetua erunt volucres ſuper eum, id eſt, ſuper quemlibet beatum. Volucres dico, id eſt, lætitia ſempiterna erit ſuper capita eorum, gaudium, & lætitiam, & exultationem obtinebunt. Item ſunt perpetuo ſplendentes. Vnde Dan. 12. dicitur, quod iſti fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti, & quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Item ſunt perpetuo viuentes. Vnde illud prædictum Sap. 5. Iuſti autem in perpetuum viuent. Item ſunt perpetuo amantes. Iſti enim in perpetuum, & Deum, & ſe diligunt, & à Deo ẽt diliguntur. Vnde illud prædictum Eſa. 61. Fœdus perpetuum feriam eis. Item ſunt perpetuo regnantes. Vnde de Deo & de iuſtis dicitur Iob 36. quod reges in ſolio collocat in perpetuum. Item ſunt perpetuo poſſidentes ſ. hæreditatem, & diuitias ſempiternas Eſa. 60. Iuſti in perpetuum hæreditabunt terram. In coelo enim, & nõ in terra ſunt omnia perpetua. Quia re vera licet mali tunc videantur perpetuo, & durabiliter florere, ipſos tamen certum eſt aliquando deficere & perire, ſicut de illo gigante Pallante filio Euandri narrat Vincentius, cuius corpus tempore Henrici Imperatoris ſanum & integrum fuit in monte terræmotu ſciſſo repertum, quod ad muros Romæ erectum, quorum altitudinem excedebat, finaliter vento, & pluuiis eſt conſumptum, qui tamen eo quod à tempore mortis ſuæ durauerat amplius mille annis, videbatur perpetuo poſſe durare. In mundo igitur nihil eſt perpetuum, ſed quicquid ibi eſt, totum corruptibile eſt, ſeu vanum, in cœlo vero omnia ſunt perpetua, permanentia, & æterna. Iſtud eſt igitur vnum perpetuum, quod eſt beatorum, & lætantium.

G ¶ Quarto dico, ꝙ eſt vnum perpetuum, quod eſt damnatorum pereuntium, apud quos pro certo eſt, ſc. perpetuus

Dolor, & flebilitas,
Squalor, & ſterilitas,
Stridor, & acerbitas.

De perpetuo dolore, & flebilitate videtur quilibet damnatus præ deſperatione dicere illud Hiere. 15. Quare factus eſt dolor meus perpetuus, & plaga mea deſperabilis. De perpetuo ſqualore, & ſterilitate dicitur Hier. 51. Domine tu locutus es contra locum iſtum, ſcilicet contra infernum. Sequitur. Vt ſit perpetua ſolitudo. Solitudo enim ſqualorem, & ſterilitatem importat. De perpetuo ſtridore, triſtitia, & acerbitate poteſt dici ipſis damnatis illud Micheæ 2. Tuliſtis laudem meam in perpetuum, ſurgite & ite, quia non habetis hic requiem, q.d. laudem,

dem, & lætitiam, requiem, & fiduciam non habetis; ſed potius ſtridorem, deſperationẽ, & triſtitiam poſſidetis. Et hæc de perpetuitate tam in bono, quam in malo ſignificato ſufficiant.

A Vide ſupra de Æterno, & infra de Sempiterno, &c.

Perſecutio. Perſequi, Nota, quod perſequi idem eſt, quod inuadere, tribulare, nocere, lædere, infeſtare, &c. ſimilia. Sumitur n. perſequi vt communiter in malo ſignificato. Et ideo nota, quod eſt Perſecutio

Paſtoralis correctionis,
Virtualis repulſionis,
Temporalis vexationis,
Spiritualis tentationis,
Corporalis infectionis,
Æternalis damnationis.

Primam infert prælatus malum agentibus,
Secundam infert iuſtus pacem frangentibus,
Tertiam infert mundus, ſeu tyrannus ſe contemnentibus,
Quartam infert diabolus ſibi credentibus,
Quintam infert caro ſe diligentibus,
Sextam vero infert Deus ſe negligentibus.

Prælati vexatio debet exerceri,
Iuſti correctio debet adhiberi,
Mundi turbatio debet ſuſtineri,
Hoſtis tentatio debet præcaueri,
Carnis infectio debet abhorreri,
Dei percuſsio, ſiue damnatio debet prætimeri.

B ¶Primo ergo dicamus, quod prælatus perſequitur malos per paſtorales correctiones. Et ſic dicebat Dauid, qui fuerat paſtor, & erat rex, in Pſ. Detrahentem ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar. Aues enim nobiles naturaliter perſequũtur miluum, tanquam indignum ſuo conſortio, quia ſ. pullos deuorat innocentes. Sic vere prælati debent perſequi malos ſubditos, qui ſcil. alios innocentes turbant & grauant. Vnde Dauid dicebat 1. Reg. 17. Veniebat leo, vel vrſus, & tollebat arietem de medio gregis, & perſequebar eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum. Et breuiter dico, quod bonus prælatus impios, & tyrannos debet perſequi, & iniuſtos iuſte percutere & punire Deut. 16. Iuſte, quod iuſtum eſt, perſequeris. Iuſtos ergo perſequitur prælatus per paſtorales correctiones.

C ¶Secundo dico, quod iuſtus perſequitur impios per virtuales repulſiones. Iuſtus enim debet incredulos, & hæreticos, impios etiam, & malefactores publicos perſequi, & eiſdem reſiſtere, & opponi, Iudic. 7. Clamantes filii Iſrael perſequebantur Madian. Et Leui. 26. Perſequimini inimicos veſtros. Iſta eſt enim iuſta perſecutio, quia ſcili. nos perſequimur hoſtes publicos, qui ſc. nos tribulant ſine cauſa. Iuſtus ergo perſequitur impios per virtuales repulſiones ſeu oppoſitiones.

D ¶Tertio dico, quod tyrannus, ſeu mundus perſequitur nos per temporales tribulationes, & de hoc dicitur Ioann. 15. & ſunt verba Chriſti diſcipulos alloquẽtis. Si inquit me perſecuti ſunt, & vos perſequentur, non eſt inquit ſeruus maior domino ſuo. Pſa. Perſecutus eſt hominem inopem & mendicum.

¶Quarto dico, quod diabolus nos perſequitur per ſpirituales, ſeu cordiales inſpirationes, ſeu tentationes. Et de hoc Exo. 15. Dixit inimicus, perſequar, & comprehendam, diuidam ſpolia, implebitur anima mea. Et iterum in Pſ. Perſecutus eſt inimicus animam meam.

¶Quinto dico, quod caro nos perſequitur per corporales delectationes: & de hoc Gala. 4. Ille, qui ſecundum carnem natus eſt, perſequebatur eum, qui ſecundum ſpiritum natus fuit.

¶Sexto dico, ꝙ Deus nos perſequitur per finales, & æternales condemnationes. Vnde in Pſal. dicitur de peccatoribus damnatis. Ita perſequeris eos, in tempeſtate tua ad nihilum rediges. De iſta ergo ſextuplici perſecutione nihil ad præſens, niſi aliquantulum de tertia.

E ¶Et dicamus, ꝙ temporalis perſecutio, ſeu tribulatio eſt in patientia ſuſtinenda, quia ſicut videmus, quod animalia ſylueſtria ſunt meliora & ſapidiora, quando à canibus fuerint diutiſsimè perſecuta, & inde eſt, ꝙ illi, qui in domibus nutriũt ceruos, vel vrſos vel alia animalia venatica, primo antequã ab eis comedantur, ſolent ea ex certa ſcientia canibus exponere, vt per huiuſmodi perſecutionem ſapidiora inueniantur, ex timore enim animi, & ex ebullitione ſanguinis, & ex calefactione motus, caro digeritur; & ſic ad comedendum ſapidior, & tenerior inuenitur; ſic vere chariſsimi Deus facit, quia omnes illos, quos in menſa paradiſi ſibi vult præſentari, & quos ipſe vult comedere, id eſt, per delectationem perpetuam ſibi incorporare, prius ſolet canum & venatorum, id eſt mũdi, tyrannorum, & peſsimorum perſecutionibus exponere, & ipſos diuerſis mundi tribulationibus laceſſere, motus enim, & labor tribulationis, metus, & timor mundanæ deſolationis, & ebullitio, & feruor dilectionis, & compaſsionis ſolent hominem coram Deo aptiorem facere, & ipſum Deo ad complacendum per virtutes, & gratias præparare. Et breuiter bene dicit Apoſtolus 2. Timot. 3. quod omnes, qui pie volunt viuere in Chriſto, perſecutionem patiuntur, exemplo Apoſtoli, qui dicebat 1. Cor. 4. Perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur. Patienter ergo ſuſtineatur perſecutio, & ideo quia talis perſecutio nobis propter bonum noſtrum ſolet infligi, hinc eſt, quod à nobis debet in ma- F
gna patientia tolerari. ¶Et hoc quia procul dubio

Perſecutio ſignum eſt { Paternæ dilectionis, Internæ purgationis, Æternæ ſaluationis.

Eſt dico ſignum dilectionis paternæ. Sicut enim dicit ſapiens, qui diligit filium, aſsiduat ei flagella. Illum enim pater videtur diligere, quem ſibi ſimilem cupit efficere, & in moribus ſuis & conſimilibus edocere. Quia ergo Chriſtus perſecutiones mundi ſuſtinuit, videtur, ꝙ omnes diligat, quos ad ſuſtinẽdum ſimilia ordinat, atque eligit. Et inde eſt, quod omnes amicos ſuos Chriſtus mundi perſecutionibus voluit exponere, & eos pœnis & afflictionibus fatigare Matth. 10. & 23. Perſequentur vos de ciuitate in ciuitatem, & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum.

¶Item dico, quod eſt ſignum purgationis internæ. Conſtat G
enim, quod per perſecutiones mundi purgantur interiora peccata. Serpens enim, de quo debet fieri tyriaca, diutiſsimè verberatur, vt per huiuſmodi verberationem venenum ab eius corpore ſeparetur. Sic vere mundi verbera, & perſecutiones venenum peccati à nobis ſeparant, atque mundant Pſ. Quoniam, quem tu percuſsiſti, perſecuti ſunt, & ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt.

¶Item ſignũ eſt ſaluationis æternæ, quia ſicut dicitur Matt. H
5. Beati, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum, &c. Vide ſupra de pati, & de aduerſitate, & infra de tribulatione.

Perſeuerantia Nota, quod perſeuerantia teſte Ber- A
nard. in quadam epiſtola, eſt vnica regis filia, virtutum finis, & conſummatio meritorum, ſine qua nemo videbit faciem patris. Et eſt perſeuerare idem, quod perficere, vel complere. Quia breuiter nullus bonus actus, nulla bona virtus, nullus bonus fructus perficitur, aut completur, niſi illi, vel illæ, quos, vel quas perſeuerãtia perficit. Perſeuerantia enim eſt ſicut anima rationalis in corpore, quæ quamuis veniat vltima, eſt tamen omnium virtutum, ſeu animarum præcedentium completiua. Anima enim vegetatiua, & anima ſenſitiua imperfectæ ſunt naturæ, quinimo per iſtas animas nunquam homo conſtitueretur, niſi vltimata perfectio per rationalem animam adderetur, & niſi, quod imperfectum fuerat, per ipſam vltimo compleretur. Sic vere cum in congerie morum plures virtutes conueniant, iſtud tamen verum eſt, quod omnes imperfectæ inueniuntur, quamdiu à perſeuerantia, ſicut à quadam rationali anima non complentur, & perficiuntur. Aliæ enim virtutes quodammodo habent rationem præmiſſarum, iſta habet rationem concluſionis. Aliæ ſe habent per modum viæ, iſta ſe habet per modum termini, & vltimæ completionis. Aliæ per modum imperfecti, iſta per modum perfectionis. Quid enim proficeret, ſi arbor fructum produceret, ſi fructus in arbore vſque ad maturitatem debitam nõ permaneret: Sic proculdubio parum homini proficit, ſi fructus bonæ operationis incipitur, niſi in homine per diuturnam perſeuerantiam maturetur. Vnde dicit Gregor. in Moral. quod incaſſum bonũ agitur, ſi ante vitæ terminum deſeratur. Vnde breuiter bona opera debẽt perſeuerare nobiſcum, & nos etiam cum ipſis. Nam ſicut videmus, quod arbor nunquam fructificaret, ſi in loco, vbi plantata eſt, non perſeueraret, quia ſicut dicit Seneca in prouerbiis. Non conualeſcit planta, quæ ſæpe transfertur: ſic homo, qui in Deo per affectum, & deſiderium ſe plantauit, niſi ibi per gratiam perſeueret, non poteſt fructum bonorum operum producere, nec in fine æternæ gloriæ fructum reportare. Quia ſicut dicitur Io. 15. Sicut palmes non poteſt facere fructum, niſi manſerit in vite, ſic nec vos, niſi in me manſeritis: & ideo Moyſes de ſeipſo Deut. 9. dicit. Perſeueraui in monte quadraginta diebus, ac noctibus.

¶Vbi aduerte, quod nos debemus perſeuerare in moribus, B
& cum Deo in triplici ſtatu mundi. In mundo enim eſt multiplex ſtatus, ſc. Status

Sublimitatis,
Proſperitatis,
Aduerſitatis.

Primus eſt ſtatus magnatum, & prælatorum, & iſte ſignificatur per montem,

Secun-

Secundus est status diuitum,& repletorum, & iste significatur per dies,
Tertius est status pauperum, & egenorum, & iste significatur per noctes.

Sic ergo dico,quod nos debemus in bono perseuerare,existendo in
- Sublimitatis celsitudine (perseueraui inquit in monte)
- Prosperitatis plenitudine (quadraginta inquit diebus,)
- Aduersitatis mœstitudine,(& quadraginta inquit noctibus.)

Dico ergo, quod perseuerare debent illi in bono, qui sunt in status celsitudine, sc. principes,iudices, & prælati,qui quidem status per montem designatur. Perseueraui inquit in monte, quia sc.mons, qui est locus eminens,& sublimis,signat statum, & eminentiam superiorum,iuxta illud Deut.28.Stabunt ad benedicendum super montem. Quia proculdubio illi,qui in tali monte dignitatum sunt eleuati,debent esse præ cæteris in perseuerantia bonorum operum radicati. Cõstat enim, quod turpius,& periculosius est in talibus,si deficiant,aut si cadãt, cum vita eorum trahatur ab aliis in exemplum, quã in aliis in gradibus minoribus constitutis. Quapropter isti summe debent cauere, ne virtute perseuerantiæ perdita à statu gratiæ cadant, & ne à perfectione status sui deficiant,aut desistãt. Stellæ enim quæ in alto sunt positæ, sunt summæ stabilitatis, nunquam n. inferius cadunt,imo sursum in firmamento perpetuo perseuerant.Et ideo stellæ à stando sunt dictæ secundum Isidor. Arbor etiam quanto superius magis erigitur, tanto magis radix eius inferius profundatur, & sic per consequens stabilius infigitur, & plantatur. Castrum etiam in monte positum est,vt communiter stabilius,securius,& fortius,quam in valle:arbores etiam quæ sunt cæteris altiores, sicut sunt cedri, cupressi, palmæ, abietes,atque pini,solent virorem suum nunquam perdere, sed in virore foliorum semper perseuerare, & decorem suum perpetuo conseruare.In quibus omnibus procul dubio superiores instruuntur, quod quanto in altiori gradu in ecclesia sunt locati,tanto plus,& profundius debent esse in fide,& in moribus per æternam perseuerantiam radicati. Et quãto sunt inter cæteros superiores, tanto in perseuerando in bono debent esse præ cæteris firmiores. Vnde de rege Salomone dicitur 1.Paral. 28.Firmabo regnum eius, si perseuerauerit facere præceptum meum. Et procul dubio quando isti per gratiam cum domino perseuerant,regnum,& statum suum stabiliunt,& confirmant, sicut de Petro,qui fert imaginem omnium prælatorum,dicitur Acto.12 Petrus autem perseuerabat pulsans. Prælatus enim debet esse Petrus,dictus à petra propter cõstantiæ fortitudinem. Debet perseuerare, propter permanentiæ longitudinem. Debet pulsare, propter correctionis sollicitudinem.Et tamen ista sunt contra multos, qui quamuis sunt in dignitatis altitudine collocati, non tamen sunt in stabilitate perseuerantiæ confirmati,quinimo,quod dolendum est,isti solent quandoque turpissimè cadere, & à soliditate perseuerantiæ vacillare. Res enim quæ sunt altæ, non semper sunt stabiliores, imo vt in pluribus sunt agiliores. Nam & arbores, quæ sunt in montibus, sunt ventis & turbinibus amplius agitatæ. Nubes, quæ altæ sunt, continuè sunt in motu. Stellæ etiam, quo cometæ dicuntur, quamuis alte superius situentur, ibi tamen perpetuo non morantur, imo infra breue tempus, aut consumi, & deficere, aut in pristinam materiam cadere certissime comprobantur. Sic vere multi sunt, qui in virtute perseuerantiæ non sunt fixi, quinimo quamuis in alto loco ecclesiæ scilicet in gradu prælationis collocentur, præ cæteris tamen ventis vanitatis, & inanis gloriæ agitantur, & à stabilitate boni propositi commouentur,sicut de multis patet, qui tot inuidiis, tot malitiis, tot rapinis, & molestiis sunt impulsi, quod rectè non videntur prælati, vel ecclesiastici esse, sed in pristinam materiam videntur secedere, id est, in conditiones hominum sæcularium retroire. Et breuiter dico, quod tales sunt nati de muliere,id est,prælati creati à simonia, vel à carnali affectione,breui viuentes tempore, qui multis replentur miseriis, qui nunquam in eodem statu permanent Iob 13. Nam si à Deo, & Dei ordinatione promoti essent, cum Deo vtique per gratiam permansissent. Quia sicut dicitur Eccles 3.Didici,quod omnia opera,quæ fecit Deus,perseuerent in æternũ. Non sic ergo charissimi: sed perseuerẽt in bono illi, qui sunt in sublimitatis celsitudine.Perseueraui inquit in monte, hoc est dictum,perseueraui in bono existens in prælatione.Vnde dominus videtur talibus dicere illud dictum Moysi Exo.24.Ascende ad me ad mõtem,& esto ibi,hoc est dictum,perseuera in bono ibi.

C ¶ Secundo dico, quod in bono debent perseuerare illi, qui sunt in prosperitatis plenitudine, & hoc ostenditur cum dicitur.Quadraginta diebus.Dies enim in scriptura prosperitatem designat Lucæ 19. Et quidem in hac die, quæ ad pacem tibi est. Numerus vero quadragenarius vitam præsentem signat: quia scilicet sicut filii Israel quadraginta annis in deserto fuerunt, & deinde terram promissionis intrauerunt, sic in deserto huius mundi per quadraginta annos, id est, per spacium istius vitæ manemus, & tandem terram promissionis paradisi iuuante domino introibimus. Quadraginta igitur diebus,id est,existẽdo in huius vitæ prosperitate, semper debemus in bono perseuerare, & nunquam propter mundi aspera debemus mentem nostram à domino elongare. Vnde Lucæ 1.dicitur.Seruiamus illi in sanctitate,& iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Quod est contra multos, qui quãdiu sunt in prosperitate, nũquam perseuerant in bonitate. Carbunculus enim,qui de nocte rutilat sicut ignis,de die dicitur pallescere: fons etiam in Idumæa esse dicitur, qui de nocte seruet, & de die infrigidatur. Serpentes etiam de nocte parum, aut nihil nocent,de die calore stimulantur, & ad nocendum faciliter se inclinant. Sic vere charissimi dico, quod dies splendor prosperitatis virtuti perseuerantiæ contrarius existit. Sæpe enim fit, quod illi,qui in nocte aduersitatis sunt rutilantes per honestatem, feruent per charitatem, & ad nocendum aliis torpent per conscientiæ bonitatem, si ad diem prosperitatis venerint, statim cessant in bono perseuerare. Nam in eis pallor inhonestæ conuersationis introducitur, frigus indeuotionis intromittitur, venenum malitiæ eorum per calorem auaritiæ stimulatur, & sic homo diuersimodè ad nocendum aliis excitatur. Vnde de talibus diebus dicitur secunda Timot.3. In nouissimis diebus instabunt opera periculosa. Et Matth.24. Nisi abbreuiati fuissent dies illi,non fieret salua omnis caro. Et bene abbreuiati,quia vere vtile est quandoque homini, quod dies prosperitatis erga eum breuientur,quia pro certo prosperitas solet homines eneruare & ipsos à perseuerantia impedire, & mutare. Est enim prosperitas, sicut ille locus Hiberniæ, in quo lignum positum in ferrum, & in lapidem mutatur. Est insuper sicut ille fons, qui ab Ouid.dicitur libro decimoquinto fabul.19.Salmacis,in quo omnis, qui balneatus fuerit, eneruatur & effœminatur,& à viri fortitudine commutatur totaliter,in mollitiem,& debilitatem fœmineam alteratur, ita quod semiuir,seu semimasculus appellatur. Et inde est, quod secundum fabulas poetarum primo hermaphroditus ibi factus fuisse dicitur, qui primo, vt aiunt, puer erat: sed dum in illo fonte se balnearet, & cuidam nymphæ in carnali copula contradiceret, illa nympha rogatu Deorum fecit, quod ipsa cum ipso puero vnum fuit, ita quod (vt dicunt) duæ personæ in vnum confusæ fuerint, & de vtroque sexu aliquid retinuerunt, sed in neutro sexu perfectionem plenariam habuerunt. Istud à poetis fingitur pro eo, quod in illo fonte omnis, qui se balneat,transmutatur. Reuera charissimi quicquid sit de fabula, istud tamen verum est, quod mundi prosperitas videtur esse talis fons. Iste enim possessores suos eneruat, & effœminat, & virili perfectione perdita in mollitiem fœmineam, id est, in conditionem inconstantem & fragilem eos mutat. Quod potissime videtur in multis ecclesiasticis, qui pro certo videntur esse hermaphroditi, quia scilicet ratione gradus & status ipsi deberent esse viri, id est, virtuosi & perfecti, & tamen ipsi ratione delicatæ conditionis fœmineæ, fœminei sunt effecti.Vtrumque enim sexum habent, quia isti sunt

Viri	in naturali complexione,		& Fœminæ	in delicata conditione,
	loquendo naturaliter,			loquendo spiritualiter,
	ratione status,			ratione effectus.

quia sc.more foeminarum sunt imperseuerantes,& in bonis operibus inconstantes. Et sic de illis potest dici illud Gen.1. Masculum,& foeminam creauit eos. Ecce ergo quomodo prosperitas tollit à talibus virtutem perseuerantiæ.Vnde Sen. loquẽs Lucilio dicit epistola 19. Tulit te longe à conspectu vitæ salubris rapida prosperitas. Ingeniosus inquit fuit vir ille, s. Mæcenas,magnum exemplum eloquentiæ daturus, nisi ipsum ꝓsperitas eneruasset.Nõ sic igitur charissimi,nõ decipiat nos mũdi prosperitas,sed perseueremus in bono etiam existentes in prosperitatis plenitudine. Quadraginta inquit diebus, &c. ¶ Tertio simus in bono perseuerantes, & hoc in aduersitatis mœstitudine, & hoc ostendit per noctes. Quadraginta inquit noctibus. Numerus enim quadragenarius,vt dictum est, signat D

vitam

vitam præsentem. Nox vero designat tribulationem, & aduersitatem, iuxta illud Iob 3. Noctem illam tenebrosus turbo possideat. Et ideo quando dicit, quod ipse perseuerauit cum domino quadraginta noctibus, bene innuit, quod in omni aduersitate vitæ præsentis in bono perseuerare debemus. Sunt enim multi, qui bene perseuerant in prosperitate, sed nunquam in aduersitate, similes salicibus, quæ sunt arbores valde debiles, atq; molles, quæ tamen in æstate virent, & florent, in hyeme autem arescunt, & deficiunt, atq; pallent. Sic vere multi sunt, qui in æstate prosperitatis bene perseuerant, virent, & florent in virtutibus, & abundant, qui tamen in hyeme, id est, in tempore aduersitatis à bonorum perseuerantia desistunt, & ab omni virore virtutum deficiunt, & arescunt; sicut sunt falsi amici, qui bene perseuerant cum homine, dum prosperatur, ab ipso autem fugiunt, dum tribulatur. Figurati in Apostolis, qui cum Christo in cœna fuerunt, & statim passione adueniente ab ipso fugerunt, vel recesserunt. De quibus Eccl. 6. Est amicus socius mensæ, sed non permanebit in tempore necessitatis. Sed non debemus esse tales, quia, scilicet, non solum in prosperitate, imo etiam in aduersitate perseuerare debemus, similes arboribus aromaticis, quæ virorem suum seruant in hyeme & æstate. Sicut enim Asbestos lapis semel accensus nunquam amplius extinguitur nec de die, nec de nocte; sic nec iustus homo semel per gratiam illuminatus debet amplius deficere: sed in lumine spiritualis gratiæ perpetuo permanere Eccl. 44. Cum semine eorum perseuerabunt bona. Noctibus inquit. Vnde Luc. 21. dicitur de Christo, quod noctibus exiens morabatur in monte, qui dicitur Oliueti. Et breuiter istud est verum, quod in statu sublimitatis, & in statu prosperitatis, & in statu aduersitatis virtus perseuerantiæ est habenda, quia sicut dicit Bernat. in Epistola cap. 39. Perseuerantia est ductrix ad meritum, mediatrix ad præmium, soror patientiæ, filia constantiæ, amica pacis, amicitiarum nodus, vnanimitatis vinculum, & propugnaculum sanctitatis. Tolle inquit perseuerantiam, & tunc nec fortitudo laudem, nec obsequium mercedem, nec beneficium gratiam obtinebit. Per hanc enim solam homo æternitati redditur, pugnator vincit, & victor etiam coronatur, quia qui perseuerauit vsq; in finem, hic saluus erit. Et sic breuiter patet, quomodo virtus perseuerantiæ est habenda in triplici statu nostro, scilicet,

In { Celsitudine sublimitatis,
Plenitudine prosperitatis,
Mœstitudine aduersitatis.

Et hoc est, quod dicit Apostolus Heb. 12. In disciplina perseuerate. Et hæc de perseuerantia bona sufficiant. De perseuerantia vero in malo vide vbicunq; agitur de mala consuetudine.

A **Pertinere.** Nota, quod pertinere in bono sumitur, & in malo. Et primo quidem in bono dico, quod

Ad hominem Pertinent quædam { Naturaliter,
Temporaliter,
Spiritualiter,
Æternaliter.

Prima sunt sustinenda cum patientia,
Secunda sunt ministranda cum moderantia.
Tertia sunt conseruanda cum sapientia.
Quarta sunt procuranda cum diligentia.

Primo igitur dico, quod pertinent ad hominem quædam, quæ sunt naturalia, & ista pro certo sunt corporis necessitates, scilicet, comedere, bibere, infirmari, sanari, viuere, mori, tristari, lætari, laborare, & aduersa sæculi tolerare. Ista enim omnia pertinent ad nos, sicut quædam seruitutes, & tributa, quibus humana natura onerata est in hac vita, & ideo illa, quæ ad naturæ sustentationem pertinebant, excipiebantur in lege propter ineuitabilem necessitatem Exo. 12. Die inquit septima nil operis facietis, exceptis his, quæ ad vescendum pertinent. Et pro certo pertinentia naturalis necessitatis præferenda est vniuersis. Vnde etiam discipuli Christi periclitantes in mari dicebant sibi Marc. 4. Magister non ad te pertinet, quia perimus? Ideo reputabantur crudeles, qui nihil ad vitam pertinens relinquebant: sed omnia deuastabant Iudic. 6. sicut etiam de illis quinque regibus dicitur Gen. 14. quod ipsi tulerunt vniuersa, quæ ad cibum pertinent. Pertinent igitur ad nos quædam, quæ sunt naturalia.

B ¶ Secundo dico, quod pertinent ad nos quædam, quæ sunt temporalia, & ista sunt nostra negocia tam priuata, quam publica, quæ certe quilibet debet iuste, diligenter, & debite ministrare. De publicis patet Leuitic. 28. vbi dicitur,
C quod omnis possessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum. Et sic dico, quod

Ad prælatum Pertinet { Populum regere,
Pacem fouere,
Hostes arcere.

Suos inquit regere, sicut, scilicet, pastor, ad quem pertinet regere gregem, quod est contra multos similes mercenario, sicut dicitur Io. 10. qui videns lupum venientem dimittit oues, & fugit, quia non pertinet ad eum de ouibus. ¶ Item pacem quærere. Vnde de Mardochæo dicitur Hester. 10. quod ipse fuit acceptabilis plebi fratrum suorum loquens, quæ ad pacem seminis sui pertinent. ¶ Item debent hostes arcere, scilicet, contra tyrannos pugnando. Ista enim sunt prælia, quæ pertinent ad Mathathiam, id est, principem, vel prælatum, contra Antiochum, id est, tyrannum, de quibus fit mentio 1. Macca 2. De malis tamen superioribus, ad quos, scilicet, non videtur de domo ecclesiæ, vel patriæ sibi commissæ aliquid pertinere, dicitur Iob 21. Quid enim ad eum pertinet de domo sua? quasi dicat, videtur quod nihil. De rebus etiam priuatis, quæ, scilicet, ad nos pertinent, constat, quod de ipsis debemus curare, exemplo, scilicet, Iacob, de quo dicitur Genes. 32. quod traductis omnibus quæ ad eum pertinebant, remansit solus, & dicitur ibi, quomodo omnia sua prudenter ordinauit propter timorem Esau fratris sui. Patet igitur, quod ad nos pertinent quædam, quæ sunt temporalia. ¶ Tertio dico, C
quod ad nos pertinent quædam, quæ sunt spiritualia, quæ primo, & præcipue ad sacerdotes pertinent. Et aduerte, quod ad nos spiritualiter Pertinet

Deum orare,
Fidem seruare,
Nostros iuuare.

Deum inquit orare. Vnde cuilibet dicitur Exod. 4. & 18. Esto tu populo in his, quæ ad Deum pertinent. Item fidem seruare. Vnde Num. 18. Quæ ad cultum altaris pertinent, per sacerdotes ministrabuntur. Vnde etiam de rege dicitur 1. Esdr. 7. quod ipse, scilicet, præceperat, quod, quicquid ad cultum Dei cœli pertinet, tribuatur. Item suos iuuare. Vnde de Salomone dicitur, quod ædificauit vicos, qui ad se pertinent. ¶ Quarto vero dico, quod ad D
nos pertinent quædam quæ sunt æternalia, scilicet, gloria Paradisi, & etiam ipse Deus, quæ, scilicet, sunt hæreditas nostra, quam scilicet summe debemus cauere, ne eam per peccatum perdamus. De Deo enim potest Christianus dicere cuilibet infideli illud 2. Reg. 19. Magis ad me pertinet Dauid, quam ad te. De animabus etiam, quæ sunt in patria, & de gloria æterna potest dici illud Hest. 2. quod quicquid postulabant ad ornatum pertinens, accipiebant. Sic ergo patet quomodo pertinere sumitur in bono. ¶ De his vero, quæ ad malos pertinent, scilicet, de bonis ter- E
renis, & etiam de animalibus suis, possumus dicere, quod ista omnia finaliter dissipabuntur, & ad nihilum deducentur. In mundo enim ista omnia, quæ ad eos pertinent, valde sunt in tuto, sicut de Nabal fatuo dicitur 1. Regum 25. quod, scilicet, non perijt quicquam de cunctis, quæ ad eum pertinebant. Dauid tamen iratus contra eum dicit. Viuit dominus si reliquero de omnibus quæ ad eum pertinent vsq; mane mingentem ad parietem. De illis etiam, qui absorpti sunt à terra dicitur Num 16. Notum facit dominus, qui ad eum pertineant. Sequitur. Nolite tangere, quæ ad eos pertinent. Et dicitur ibidem, quod ipsi cum suis rebus omnibus sunt absorpti. Sic ergo patet, quomodo pertinere sumitur in bono & in malo. Vide de pronominibus meus, tuus, suus, nostra, sua, vestra, & in tit. proprium, seu proprietas. Hæc omnia ad nostram pertinentiam spectant.

Pertransire. Nota, quod pertransire idem est, quod perfecte transire, id est, vltra transire. Vnde A
breuiter nota, quod pertransire nihil aliud est, quam de vno termino ad alium perfecte se mouere. Et ideo homo potest dici pertransiens, scilicet, propter

Carnis fragilitatem,
Vitæ labilitatem,
Rerum mobilitatem,
Mortis necessitatem,
Morum mutabilitatem,
Locorum diuersitatem,
Cordium peruersitatem,
Inferni pœnalitatem,
Paradisi fœlicitatem.

Facit ergo hominem pertransire, & nunquam in eodem statu persistere carnis fragilitas Psalm. Verumtamen in imagine pertransibit homo, sed & frustra conturbatur. Item vitæ labilitas, de qua Iob 30. dicitur Velut nubes pertransit salus mea. Item rerum mobilitas. Vnde in Psal. Inter medium montium pertransibunt

búnt aquæ. Item mortis neceſſitas. Vnde Pſal. Spiritus pertranſibit in ipſo, & non ſubſiſtet, & non cognoſcet amplius locum ſuum. Item morum mutabilitas. Vnde in Pſalm. dicitur. Illic naues pertranſibunt. Item locorum diuerſitas. Vnde in Pſal. Pertranſierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum. Item cordium duritia, ſeu peruerſitas. Vnde de paupere ſauciato dicitur Luc. 10. quod leuita videns eum pertranſijt. Item inferni pœnalitas. Vnde Pſa. 123. Forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilem. Item paradiſi fœlicitas. Vnde de homine dicitur Iob 14. Roboraſti eum paululum, vt perpetuo pertranſiret. Et breuiter, iſti ſunt tranſitus, & pertranſitus boni & mali, quos inuenio in ſcriptura. Sed de iſtis vide magis plene infra titulo de tranſire.

A **Peruerſitas.** Nota, quod peruerſitas idem eſt, quod per contrarium verſio. Et ideo peruerſus homo idem eſt, quod ex certa ſcientia malitioſus, obſtinatus, & iniquus. Vnde breuiter notandum, quod inuenitur

Peruerſitas, & malignitas in {
Cognitione,
Intentione,
Affectione,
Locutione,
Operatione,
Obſtinatione,
Cogitatione,
Conuerſatione,
Ordinatione,
Æſtimatione.

Eſt dico peruerſa cognitio, ſeu intellectio. Vnde Deut. 32. Generatio praua, atque peruerſa vtinam ſaperent, & intelligerent &c. Item eſt peruerſa intentio, & iſtam habent peruerſi, & malitioſi hypocritæ, & de hac Prou. 17. Qui peruerſi cordis eſt, non inuenit bonum. Item eſt peruerſa affectio Deut. 32. Generatio enim peruerſa eſt, & infideles filij. Infidelitas enim nihil aliud eſt, quam affectionis peruerſitas. Item peruerſa locutio Prou. 2. Vt eruaris à via mala, & ab homine, qui peruerſa loquitur. Quia ſicut dicitur Prou. 10. Labia iuſti conſiderant placita, os impiorum peruerſa. Et Actor. 20. Exurgent viri loquentes peruerſa. Item eſt peruerſa operatio, & iſta in ſcriptura intelligitur ſub nomine viæ. Viæ enim noſtræ ſunt operationes noſtræ, & de iſtis dicitur Prou. 2. Quorum viæ peruerſæ, & infames greſſus eorum. Item eſt peruerſa obſtinatio, de qua Eccl. 1. Peruerſi difficile corriguntur. Item eſt peruerſa cogitatio, de qua Sap. 1. Peruerſæ cogitationes ſeparant à Deo. Item eſt peruerſa conuerſatio. Vnde bene conuerſantibus dicitur Phil. 2. Inter quos lucetis ſicut luminaria in medio nationis prauæ, atq; peruerſæ. Item eſt peruerſa ordinatio, & iudicatio, id eſt, inter malos ſuperiores Abac 1. Propterea egredietur iudicium peruerſum. Item eſt peruerſa fides, & æſtimatio Luc. 9. O generatio infidelis & peruerſa, vſquequo patiar vos? &c. Vide ſupra de iniquo & impio.

A **Pes. Pedes.** Cum pedes ſint in congerie membrorum corporis animalis ſicut finis & complementum, ſicut baſis & fundamentum, ſicut axis & appodiamentum, ideo videntur habere diuerſa officia in corpore, & per conſequens videntur diuerſis, & varijs proprietatibus abundare; hinc eſt, quod per pedes ſpiritualiter loquendo, ſicut diuerſimode poſſunt ſumi, ſic multa & varia poſſunt deſignare, in bono, ſcilicet, & in malo. Quia enim pes eſt pars corporis magis infima, magis vltima, in motu multum occupata, in actu multum onerata, notare poſſumus, quod per pedes intelliguntur in bono ſignificato, ſcilicet,

Affectus interiores,
Effectus poſteriores,
Subditi inferiores,
Perfecti ſolidiores.

Affectus enim ſunt pedes animæ portatiui,
Effectus ſunt pedes animæ complectiui,
Subditi ſunt pedes infimi deiectiui,
Perfecti ſunt pedes laborum ſuſtentatiui.

Inuenitur ergo in ſcriptura

Pes {
Interioris affectionis,
Poſterioris finitionis,
Inferioris ſubiectionis,
Solidioris perfectionis.

B ¶ Primo igitur dico, quod in ſcriptura inuenitur pes interior, & iſte ſignat noſtram mobilem affectionem. Affectiones enim ſunt pedes animæ, qui, ſcilicet, de re ad rem, de cogitatione vel cognitione ad cogitationem, de deſiderio ad deſiderium ipſum portant. Pes enim meus affectus meus, eo feror, quocunq; feror, dicit Auguſt. Quia breuiter anima de dilectione vnius rei nunquam ad dilectionem alterius ſe moueret, niſi ipſam affectus animi illuc proueheret, & deferret Eſa. 23. Ducent eum pedes ſui longe ad peregrinandum. Et ſicut videmus, quod aliquæ ſunt aues, quæ pede vtuntur loco manus, ſicut ſunt porphyrio, & pſittacus, ſic vere multi ſunt, quibus affectus pro operibus computantur: quia, ſcilicet, cum manus non habeant ad operandum, id eſt, cum careant potentia operandi, ipſi tamen pedes habent, id eſt, potentiam volandi, & affectandi, & quia talibus bona voluntas pro facto reputatur, idcirco vti pedibus loco manuum reputantur, quia ſicut dicit Aug. ſuper Pſal. 57. Quicquid vis, & non potes, factum Deus computat. Sicut enim videmus, quod aues non ſolum habent alas ad volandum, imo etiam habent pedes ad ambulandum: quia generaliter omnis auis habet duos pedes, ſicut generaliter habet duas alas; ſic proculdubio homo ſpiritualis non ſolum debet habere alas contemplationis, imo etiam pedes amoris, & affectionis. Nam ſicut per contemplationem ſuperius tollitur, ita neceſſe eſt quod per affectionem ad aliud gradiatur. Et ideo ſicut homo duas debet habere alas contemplationis, vnam, ſcilicet, qua contempletur bona paradiſi, & aliam, qua meditetur tormenta inferni, ſic proculdubio duos pedes duplicis affectionis debet habere, videlicet,

Vnum quo feratur ad bona ſpiritualia, & moralia, alium vero, quo feratur ad petendum bona æternalia, & ſupernalia,
Vnum etiam, quo diligat Deum, alium quo diligat proximum,
Vnum inſuper, quo contemnat mundum, alium vero, quo diligat Paradiſum.

Eſt enim quædam ſpecies aquilarum, quæ in aquis natat more auium fluuiorum, & iſta vnum pedem habet clauſum more anſeris, vt ipſo in aqua velut remige ſe poſſit dirigere, & aquam ſicut cum pala retro ſpargendo poſt ſe pellere, alium vero habet diuiſum, & acutum more auis prædalis, vt ſurſum in aere poſſit prædam rapere, & raptam fortiter retinere. Sic vere homo ſpiritualis duos pedes, id eſt, duplicem affectionem debet habere, vnum videlicet clauſum, alterum apertum: quia proculdubio pes, id eſt, affectio noſtra, quo vti debemus in aqua huius fluxibilis vitæ, debet eſſe clauſus per diſcretionem, vt, ſcilicet, aquam bonorum temporalium repellens, & contemnens, ad anteriora, id eſt, ad bona ſpiritualia, & moralia ſe per affectionem transferat, & conuertat Pſal. In flumine pertranſibunt pede, dicens cum apoſtolo illud Phil. 3. Quæ retro ſunt obliuiſcens, ad ea vero, quæ anteriora ſunt, extendens meipſum, ad deſtinatum perſequor brauium. Pes vero affectionis, quo ſurſum in aere paradiſi debemus volare, debet eſſe apertus, & acutus, vt toto appetitu illa bona deſideremus, ipſa per deſideria capiamus, & etiam in memoria fortiter teneamus, quia ſicut dicitur Matt. 11. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Iſti ſunt ergo pedes interiores, & de iſtis pedibus poteſt dici illud, quod de ſanctis animalibus dicitur Ezec. 1. quod pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum tanquam planta pedis vituli. Quia, ſcilicet, illi qui ſancta animalia volunt eſſe, debent habere pedes affectionum rectos per iuſtitiam, plantatos per conſtantiam, vitulinos per moderantiam, & prudentiam. Et ſic quilibet talis poterit dicere de Deo illud Pſalm. Perfecit pedes meos tanquam ceruorum, & ſuper excelſa ſtatuens me. ¶ In quibus verbis aduerte, C
quod ſicut pedes bene debent

Diſponi naturaliter,
Cito debent moueri actualiter,
Tute debent locari corporaliter,
In ſe debent componi virtualiter.

Sic dico pro certo, quod pedes affectionum debent

Moraliter diſponi [Perfecit inquit pedes meos,]
Agiliter exponi [Tanquam ceruorum,]
Sagaciter reponi [Super excelſa,]
Stabiliter componi [Statuens me inquit.]

Pedes {
Diſponit morum ſanctitudo,
Exponit mentis promptitudo,
Cuſtodit ſpei certitudo,
Roborat mentis fortitudo.

Dico igitur, quod pedes affectionum noſtrarum debent diſponi per moralem ſanctitudinem: quod oſtenditur in verbo perfecit. Perficere enim moraliter loquendo, idem eſt quod complementum in re aliqua adhibere. Nam ſicut tunc pedes ſunt in ſe bene diſpoſiti, & perfecti, quando habent omne illud, quod eſt neceſſarium ad eorum compoſitionem, & ad eorum ornatum, & adiacentem conditionem, ſic vere affectiones noſtræ tunc ſunt perfectæ, quãdo virtutib. ſunt ornatæ, & neceſſarijs cõditionib. præmunitæ. ¶ Et ideo poſſumus notare, ꝙ ſicut ad perfectionem D
pedum

pedum naturalium & dispositionem requiritur, scilicet, quod lauentur, nudentur, vngantur, tegantur; sic proculdubio ad hoc, quod pedes affectuum nostrorum sint bene perfecti, & dispositi, nos debemus ipsos

Lauare per compunctionem,
Nudare per confessionem,
Vngere per deuotionem,
Tegere per discretionem.

Dico ergo, quod pedes affectuum per compunctionem debemus lauare. Pedes enim faciliter contrahunt puluerem, & foetorem, lutum etiam, & immunditiam, & sudorem, & ideo saepe debent pedes lauari, vt possint ab omni immunditia purgari. Et inde est, quod antiquitus statim, quando hospites veniebant, pro primo ferculo statim pedes eius lauabant; sicut de Abraham legimus Gen. 18. quod angelos, quos homines credebat, primo ad lauandum pedes ante omnia inuitabat, dicens. Lauentur pedes vestri, & requiescite sub arbore. Et istud idem dicitur Loth eisdem angelis obtulisse, sicut dicitur Gen. 19. Sic procul dubio charissimi cum pedes affectionum nostrarum in se recipiant multas sordes, id est, multas criminum corruptelas, necesse est, quod per compunctionem, & lacrymarum irrigationem saepe lauentur, vt ab omni immunditia emundentur Cant. 5. Laui pedes meos, quomodo inquinabo eos? Vnde Leuit. 1. figuraliter dicitur, quod non solum caput hostiae, & intestina, imo etiam pedes lauari debebant. Quia non solum caput intentionis, vel intestina delectationis, imo etiam pedes cordialis affectionis sunt lauandi, & ab omnibus vitijs expiandi. In signum cuius Christus pedes discipulorum suorum lauit, & eos ad lauandum alterutrum informauit, dicens Ioann. 13. Si ego laui pedes vestros dominus, & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Cameli enim valde teneros habent pedes, & ideo ne laedantur, solent calceari, & quando fatigati sunt, solent lauari. Debiles igitur affectiones nostras corio mortui animalis, de quo fiunt sotulares, id est, mortis memoria calceemus, & in aqua compunctionis ipsos lacrymabiliter balneemus. Vnde Genes. 24. dicitur quod destrauit camelos, & dedit eis foenum, & paleas, & aquam ad lauandum pedes camelorum, & virorum. Istos ergo pedes per compunctionem debemus lauare. Sicut enim dicitur 2. Reg. 19. Mephiboseth, qui illotis pedibus, & intonsa barba regi Dauid
E occurrit, medietatem haereditatis suae perdidit. ¶ Item dico, quod istos pedes per confessionem debemus nudare, Vnde 2. Reg. 15. dicitur, quod Dauid flens, & plorans cooperto capite, & nudis pedibus incedebat, quamuis nuditatem confessionis diabolus prohibeat, dicens Hier. 2. Custodi pedem tuum a nuditate, & guttur tuum a siti. Potissime autem pedes affectuum nudare debemus ab amore terrenorum, iuxta mandatum Saluatoris dicentis Matth. 10. Excutite puluerem de pedibus vestris. Istos
F ergo pedes per confessionem debemus nudare. ¶ Item ipsos per deuotionem debemus vngere, seu linire, vt sic fimus sicut Iob, qui dicebat Iob 29. Lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei. Quod est contra multos, quorum pedes affectuum non videntur per deuotionem vncti, sed magis per auaritiam inflammati, & combusti. Figurati in illa bestia Apocal. 13. quae de abysso exiens, habebat pedes vrsi, qui est animal auidum & gulosum in tantum, quod cibos, quos comedit, nulli condiuidere, imo solus vult eos consumere, & vorare, significans auaros, & gulosos, qui bona sua alijs non condiuidunt, sed ipsa soli deuorant, & consumunt. Pedes enim hominum sunt valde plani, pedes etiam benignorum animalium sunt valde recti, ita quod isti pedes nihil possunt capere, & si aliquid acceperint, illud nequeunt retinere. Sed pro certo pedes ferarum, & auium rapacium sunt valde curui, & ideo faciliter possunt aliquid capere, & firmiter, quod coeperint, retinere. Sic vere charissimi pedes affectionum sunt in hominibus, id est, in personis rationabilibus plani, suaues, misericordes & benigni, in feris vero rapacibus, id est, in personis rapacibus, crudelibus sunt curui, rapaces, tenaces, & acuti, & ideo boni, & perfecti viri bona aliena non rapiunt, illa vero, quae habent, libenter alijs largiuntur, & condiuidunt. Mali vero alienum faciliter diripiunt, & illud, quod habent, ita tenent, quod nulli aliquid partiuntur, aut distribuunt. Vnde de malis dicitur Thren. 1. Sordes eius, id est, diuitiae, in pedibus eius, id est, in affectibus eius, nec recordata est finis sui. Et de auaris etiam dicitur Iob 18. Immisit in rete pedes suos, tenebantur plantae eius laqueo. Isti igitur non habent pedes nudos, sed inuolutos, scilicet, in amore terrenorum. Vnde Iob 18. Vndique terrebunt eum formidines, & inuoluent pedes eius, attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat illius costas. Non sic, sed vngantur pedes isti per compassionem. Vnde de bonis deuotis, & misericordibus dicitur Deut. 33. Tingat in oleo pedem suum, ferrum, & aes calceamentum eius. Pedes igitur affectuum per deuotionem, seu per compassionem debemus vngere. ¶ Item dico, G
quod istos pedes per discretionem debemus tegere. Honesti enim viri diuites, & nobiles solent calceare, & tegere pedes suos. Sic & nos debemus pedes affectionum tegere, & occultare, & ipsos calceamentis, quae fiunt de pellibus animalium mortuorum, id est, exemplis praecedentium sanctorum, & virorum perfectorum debemus per imitationem nobiliter calceare. Sed de istis calceamentis vide supra in titulo suo. Vnde de Iudith dicitur Iudit. 10. quod ipsa induit sandalia pedibus suis. Et sic dico, quod pedes affectuum nostrorum

Sint tecti,
Sint vncti,
Sint nudati,
Sint mundati.

Bene dico, quod ipsi erunt pedes bene dispositi & perfecti. Perfecit inquit pedes meos, & istud est, quod petebat ipse Dauid in Psalm. Perfice gressus meos in semitis tuis. Igitur dico, quod pedes affectionum nostrarum debent disponi per moralem sanctitudinem. Perfecit, inquit, pedes meos. ¶ Deinde dico, quod H
isti pedes debent moueri per mentalem promptitudinem, & hoc ostenditur cum dicitur, Ceruorum, quia, scilicet, sicut pedes ceruorum sunt valde leues, & agiles ad ambulandum; sic affectus nostri debent esse prompti, & mobiles ad obediendum, & ad bene operandum Abac. 3. Dominus fortitudo mea, & ponat pedes meos quasi ceruorum. Et istud est contra multos, qui habent pedes affectuum veloces ad malum, & non ad bonum, quibus dicitur Prou. 1. Pedes eorum ad malum currunt, & festinant, vt effundant sanguinem. Est etiam contra multos, qui ita pigri sunt, quod ad nullum bonum opus volunt mouere, aut dirigere pedes suos, figurati in statua Nabuchodonosor, quae pedes testeos, & ferreos, id est, tardos, & immobiles dicitur habuisse Dan. 2. Vnde Sap. 15. Pedes eorum pigri ad ambulandum. Et in Psalm. Pedes habent, & non ambulant. Non sic, sed debent moueri per mentalem promptitudinem. ¶ Denique dico, quod isti I
pedes debent locari per vtilem certitudinem. Super excelsa, inquit. Quia, scilicet, sicut homo bene cauet, vbi ponat pedem corporalem, quia, scilicet, si pedem in aquam, vel in mare, vel super rem putridam poneret, in praecipitium statim iret, sic & nos summe cauere debemus, vbi situemus, & ponamus pedem spiritualem, scilicet, affectum: quia, scilicet, si pes iste rebus mundi corruptibilibus innitatur, necesse est, quod in varia crimina dilabatur: Et ideo iste pes firmandus est super rebus perpetuis, atque firmis, id est, super Dei amore & coelestium gaudiorum. Super excelsa inquit Abacuc. 3. Super excelsa deducet me victor & c. vnde in Psalm. Statuisti in loco spacioso pedes meos. Quod est contra multos, qui nesciunt, vbi ponunt pedes affectuum suorum; quia, scilicet, non attendunt, in quibus ponunt affectus, & desideria cordis sui; sicut potissime sunt coeci peccatores, qui indebite affectant, & desiderant mundi bona, quibus dicitur Hier. 13. Date domino Deo vestro gloriam antequam contenebrescat, & antequam offendant pedes nostri ad montes caliginosos. Non sic, sed debent locari per vtilem certitudinem. ¶ Insuper di- K
co, quod isti pedes debent firmari per stabilem fortitudinem. Statuens inquit me. Pedes enim sustinent totum corpus, quapropter indigent, quod sint stabiles, atque fortes, sunt enim corporis fundamenta, sic vere affectiones, cum sint fundamenta, & sustentamenta totius corporis moralis, id est, totius congeriei motum, & virtutum, necesse est, quod istae in bono sint fortificatae, & in bono proposito stabilitae. Statuens inquit me. Ezechiel. 3. Ingressus est in me spiritus, & statuit me super pedes meos. & Ezec. 2. Sta super pedes tuos, vt loquar ad te. Quod est contra multos, qui non habent pedes stabiles, imo claudos. Exemplo lupi, & vulpis, qui pedes dextros habent breuiores quam sinistros. Vide supra de Dextera. Et ideo isti solent continue claudicare, sic etiam isti, figurati in filio Ionathae, qui erat debilis pedibus, sicut dicitur 2. Reg. 4. Non sic ergo charissimi: sed habeant isti pedes nostri fortitudinem, certitudinem, promptitudinem, & sanctitudinem. Et sic patet, quod in scriptura inuenitur pes interior. Et hoc est primum principale. ¶ Secundo L
dico, quod in scriptura inuenitur pes posterior, & sic per pedem in scriptura intelligitur virtus perseuerantiae. Pes enim finis est, & complementum corporis, & perseuerantia finis est, & complementum operis. Nam sicut corpus sine pedibus est deforme: sic sine perseuerantia est opus enorme. Et ideo sicut aues fluuiales, quae longum habent collum, habent generaliter longos pedes, sicut patet de ciconijs, gruibus & multis alijs, quod, scilicet, necessarium fuit, proeo, quod tales aues cum natare nesciant & tamen pisces comedant, in littoribus piscando per pedes, & rostra cibum quaerant; sic vere istud verum est generaliter, quod illi, qui longum collum habent, id est, longam in se deliberationem, & longam ad Deum orationem, habent vt communiter

longos pedes, id eft, longam, & perfeuerantem in fuis operibus durationem. Collum enim, quod eft medium inter cor, & os, inter caput, & pectus, inter ventrem, & gulam, virtutem deliberationis fignat, quæ inter cor & cognitionem ex vna parte, & os & locutionem ex altera debet effe media. Collum etiam, quod caput furfum eleuat, orationem, & affectionem fignat, quæ caput intentionis ad Deum furfum leuat. Illi ergo, qui talia colla habent, id eft, qui altam ad Deum orationem, vel longam in fuis actibus deliberationem feruant, longos generaliter habent pedes, id eft, longam perfeuerantiam, & continuationem, ficut de illis refufcitatis dicitur Ezech. 37. quod ingreffus eft in eos fpiritus, & vixerunt, fteteruntque fuper pedes fuos. Stare enim fuper pedes, nihil aliud eft, quam in finalibus bonis operibus perfeuerare, quia, fcilicet, ficut pedibus fublatis totum corpus cadit; fic perfeuerantia amota, omne bonum opus deficit, quod bene figuratum fuit Dan. 2. in illa ftatua, quæ percuffa in pedibus, fuit in omnibus alijs fuis partibus diminuta. Quia, fcilicet, quando pedes perfeuerantiæ deficiunt, alia membra aliarum virtutum neceffario pereunt, atque cadunt. Et ideo Dauid in Pfalm. 114. Agebat gratias domino, quod ipfe eruerat oculos eius à lacrymis, & pedes eius à lapfu. Vt fic de qualibet bona anima, vel perfona poffit dici illud Ecclefiaftic. 26. Columna aurea fuper bafes argenteas, pedes firmi fuper plantas ftabilis mulieris. Sic ergo patet, quod in fcriptura inuenitur pes pofterior.

M ¶ Tertio dico, quod in fcriptura inuenitur pes inferior, & fic per pedem fubditi inferiores, & pauperes defignantur, quia ficut pedes funt partes inferiores in corpore, quæ immediate terram tangunt, & quæ in luto, & in alijs vilibus imponuntur, & terræ percuffionibus, & ictibus exponuntur, & quamuis vilius teneantur, quam aliæ corporis partes, ab ipfis tamen moles totius corporis fuftinetur; fic pro certo pauperes, & agricolæ inferius in gradum & ftatum minimum funt deiecti, & circa terram percutiendam & extollendam immediatius occupati, & vilius inter membra in ecclefia reputati. Et tamen iftud eft verum, quod omnes alij homines funt per iuftos, & per eorum agriculturam & laborem temporaliter, & corporaliter fuftentati. Ifti funt ergo pedes ecclefiæ, & pedes etiam Chrifti, figurati Apocal. 10. vbi dicitur, quod Angelus habebat vnum pedem fuper mare, & alium fuper terram. Et ficut dicitur ibidem. Amictus erat nube, & iris erat in capite eius, & facies eius erat, vt fol, & pedes eius ficut columna ignis, & in manu fua habebat librum. Angelus enim ifte eft Chriftus myftice, fcilicet, quantum ad corpus fuum, quod eft ecclefia, quia pro certo caput eius, id eft, prælati debent habere irim, id eft, arcum cœleftem perfeuerantem, & iuftitiam. Amictus eius, id eft, religiofi, debent habere nubem, id eft, caftitatem, & munditiam. Manus eius, id eft, doctores & clerici debent habere librum, id eft, difcretionem & fcientiam. Pedes vero, id eft, pauperes & fubditi debent effe columnæ per firmitatem & patientiam. Ignis per charitatem & amicitiam. Pes eorum vnus fuper mare per afperitatem & pœnitentiam, pes vero alius fuper terram per laboriofitatem & fuftinentiam. Et ita videtur dominus dicere illud Luc. 24. Videte manus meas, & pedes meos. ¶ Circa quod nota, quod Deus vult, quod nos iftos pedes fuos

Vngamus per confolatiuam compaffionem,
Lauemus per puratiuam confeffionem,
Ofculemur per charitatiuam dilectionem,
Calceemus per informatiuam inftructionem.

Pedes enim, id eft, fubditos & pauperes vngit compaffio confolatiua. Vnde de Maria Magdalena dicitur Ioa. 12. quod accipit libram vnguenti nardi piftici precioſi, & vnxit pedes Iefu. Maria enim fignat quemlibet virum pium, qui vnguento dulcis eleemofynæ & nutritionis, vnguento dulcis eloquentiæ & verbalis confolationis, vnguento etiam dulcis mifericordiæ & compaffionis, debet vngere pedes Iefu, id eft, Chrifti pauperes, & egenos. Vnde Ioan. 11. Maria erat, quæ vnxit dominum vnguento, & exterfit capillis fuis pedes Iefu. Capilli enim bona temporalia defignant. Item iftos pedes lauat confeffio depuratiua, quia, fcilicet, ad prælatos, & fuperiores pertinet pedes ecclefiæ, id eft, fubditos à fuis criminibus emundare, exemplo Chrifti, qui ficut dicitur Ioa. 13. Mittens aquam in peluim lauit pedes difcipulorum fuorum. Item dico, quod iftos pedes ofculatur dilectio charitatiua. Vnde Luc. 7. dicitur, quod Maria non ceffauit ofculari pedes Iefu. Item dico, quod iftos pedes calceat inftructio informatiua, quia fcilicet fpiritualia calceamenta pauperum funt exempla, & documenta iuftorum Exod. 12. Calceamenta habebitis in pedibus. Et fic patet, quod in fcriptura inuenitur pes inferior.

N ¶ Quarto principaliter dico, quod in fcriptura inuenitur pes folidior, & ifte procul dubio fignificat viros perfectos, qui reuera funt pes, & fundamentum totius ecclefiæ militantis, ficut de feipfo dicebat Iob 29. Oculus fui cœco, & pes claudo. Et nota quod in fcriptura inueniuntur

Pedes
- Aurei,
- Ignei,
- Æréi,
- Marmorei,
- Ligati,
- Rigati,
- Arctati,
- Regulati,
- Calceati.

Ifti pedes proculdubio funt viri fancti, qui funt aurei per fapientiam Ecclef. 11. Aurum, & argentum eft conftitutio pedum. Item funt ignei per amicitiam Apocal. 10. Pedes eius velut columna ignis. Item funt ærei per eloquentiam Apoc 1. Pedes eius fimiles aurichalco. Item funt marmorei per conftantiam. Vnde illud Ezec. 26. Columnæ marmoreæ &c. ficut fupra. Item funt ligati per obedientiam Pfal. Humiliauerunt in compedibus pedes eius. Item funt rigati per munditiam 1. Tim. 5. Si pedes fanctorum lauerit. Item funt arctati per pœnitentiam Actor. 16. Pedes eorum ftrinxit ligno. Item funt regulati per iuftitiam Pfal. Ab omni via mala prohibui pedes meos. Item funt calceati per mortis memoriam. vnde Lu. 15. Date calceamenta in pedibus eius. Calceamenta enim quę funt de pellibus mortuorum animalium fignificant mortis memoriam, vel carnis mortificationem. Et fic ergo bene apparuit, quomodo in fcriptura inueniuntur pedes folidiores, inferiores, pofteriores, & interiores. ¶ In malo vero fignificato O
poteft inueniri multiplex pes malus, fcilicet

Pes
- Elationis, & lafciuiæ,
- Præfumptionis & fuperbiæ,
- Turbationis, & difcordiæ,
- Deprecationis, & fallaciæ,
- Inuafionis, & fæuitiæ,
- Carnalitatis, & immunditiæ,
- Mobilitatis, & inconftantiæ,
- Cupiditatis, & auaritiæ.

Ifti enim funt pedes hominum peccatorum. Animalia enim nobilia, ficut funt aues, & homines, duobus pedibus, id eft, duabus affectionibus funt contenta, ficut fuperius eft oftenfum, animalia vero bruta ad minus quatuor habent pedes. Animalia etiam vilia & inertia, ficut funt vermes, erucæ, & fimilia, non folum quatuor, imo multos & multiplices habent pedes. Ad denotandum, quod mali, & peruerfi innumerabiles habent malas affectiones, modo, fcilicet, ad vnum peccatum, modo ad aliud, non aduertentes, quod animal, quod pectore & pedibus terram tangebat, & quod multos pedes & multas alas habebat, in lege dicebatur immundum, facrificijs interdictum, & etiam efui populi denegatum, ficut dicitur Leu. 11. & Deut. 14. Quia vere chariffimi illi, qui pectore, id eft, mente, & cogitatione, pedibus, id eft, amore, & affectione, terram, id eft, terrena tangunt & amplectuntur, & qui multis alis, id eft, multis elationibus, multis pedib. id eft, multis malis affectionibus vtuntur, tales apud Deum immundi iudicantur, & apud homines inepti & inhabiles reputantur. Ifti enim habent pedem, vt dictum eft, elationis & lafciuiæ Efa. 3. Filiæ inquit Sion eleuatæ funt, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & pedibus fuis compofito gradu incedebant. Item habent pedes præfumptionis & fuperbiæ, de quo in Pfalm. Non veniat mihi pes fuperbiæ. Item habent pedes turbationis & difcordiæ, de quo Ezech. 32. Conturbas aquas pedibus tuis. Item habent pedem deceptionis & fallaciæ Iob 31. Feftinauit in dolo pes meus. Item habent pedem inuafionis & fæuitiæ. Vnde Dan. 7. dicitur, quod beftia quatuor dentes ferreos habebat, comedens & comminuens, & reliqua pedibus conculcans. Item habent pedem carnalitatis, & immunditiæ Hie. 31. Viri perfecti tui demerferunt in cœno & lubrico pedes tuos. Item habent pedem mobilitatis & inconftantiæ Hier. 14. Dilexit mouere pedes fuos, & domino placuit. Item habent pedem cupiditatis & auaritiæ, & de ifto dicitur Efaiæ 37. Siccauit veftigio pedis fui omnes riuos aggerum. Et fic igitur patet quomodo pes fumitur in fcriptura tam in bono, quam in malo &c.

Pefsimus.

Cum peffimus fit ille qui in fummo gradu eft A
malus, & fic illi dicuntur peffimi qui magnis & maximis criminibus funt repleti, ideo nota, quod in fcriptura dicuntur peffimi, fcilicet,

Homicidæ flagitiofi,
Sodomitæ luxuriofi,
Præfumentes ambitiofi,
Proditores malitiofi.

De flagitiofis & occiforib. dicitur Act. 19. Infiliens homo in quo erat dæmonium peffimum, inualuit contra eos. De luxuriofis infe-

infectoribus dicitur Gen. 13. Viri sodomitæ pessimi erant. & peccatores nimis. De ambitiosis præsumptoribus dicitur Ezech. 38. Cogitabis cogitationem pessimam, & dices. Ascendam ad tertiam absque muro. De malitiosis vero proditoribus dicitur Pro. 6. vbi inter illa sex, quæ odit Deus, numeratur cor machinans cogitationes pessimas. Iudas etiam in Ecclesia dicitur mercator pessimus Ezech. 11. Viri isti tractant consilium pessimum in vrbe
B hac. ¶ Sed si adhuc velis aliquid dicere de pessimis, nota, quod illud pessimum dicitur, quod in summo gradu malum in suo genere reperitur, & sic dic, quod est dare pessimitatem personarum, locorum, & rerum. Personarum dico, & sic dico, quod pessimi dicuntur, scilicet, illi, qui

Sæuiunt crudeliter,
Rugiunt verbaliter,
Pruriunt carnaliter,
Ambiunt inaniter,
Rapiunt mordaciter,
Sentiunt fallaciter,
Discutiunt discorditer,
Consentiunt maligniter,
Esuriunt steriliter,
Cœcutiunt mentaliter,
Discutiunt venialiter.

Dicamus ergo, quod pessimi reputari debent illi, qui crudeliter sæuiunt, sicut sunt homicidæ publici, potissime qui sub colore guerrarum, & armorum crudelius sæuiunt in alios, quam feræ bestiæ, vel leones, illi enim parcunt pueris, mulieribus, & prostratis, sed isti non. Vnde tales bestias, seu feras minatur dominus Ezech. 5. Mittam in vos famem, & bestias pessimas. Iam enim hodie proh dolor, videntur istæ minæ completæ, & iam verificatum illud Gen. 37. Fera pessima deuorauit filium meum Ioseph. & illud Ezech. 30. Tradam terram in manus pessimorum. Ergo pessimi sunt illi, qui crudeliter sæuiunt. ¶ Item illi, qui verbaliter rugiunt, scilicet, detractores, & susurrones. Draco enim pessimus dicitur, eo quod flatum venenosum & corruptiuum emittit, sic ille, qui flatu verborum suorum famem alienam corrumpit, vt de quolibet tali dicat homo illud 3. Reg. 2. Maledixit mihi maledictione pessima. Et 4. Reg. 17. Fecerunt verba pessima, irritantes dominum. Quia sicut dicitur Eccles. 5. Denotatio pessima super bilinguem. ¶ Item pessimi sunt illi, qui carnaliter pruriunt, scilicet, luxuriosi. Istud est enim vlcus pessimum, quod facit fœtere & putrescere carnem (Iob 1. Percussit Iob vlcere pessimo) quando fit contra naturam. Illa enim est infirmitas pessima, de qua dicitur 2. Paral. 21. Ægrotabis pessimo languore vteri. ¶ Item pessimi sunt illi, qui inaniter ambiunt, scilicet, superbi, & elati, & dignitatum & mundi vanitatum cupidi. vnde Eccle. 4. Hæc est inquit vanitas, & afflictio pessima. ¶ Item illi, qui mordaciter rapiunt, sicut mali principes & prælati, malique iudices & balliui, qui non curant nisi subditos excoriare &c. vt sic subditi dicere possint domino illud Danielis. 3. Tradidisti nos in manus inimicorum iniquorum, & pessimorum, & regi iniusto, & pessimo. ¶ Item illi, qui fallaciter sentiunt, scilicet, homines deceptores, & fraudulenti Esa. 32. Fraudulenti vasa pessima sunt. ¶ Item illi, qui discorditer dissentiunt, scilicet, brigosi, & litigiosi, qui inter se nunquam possunt habere pacem Prou. 24. Ne contendas cum pessimis, nec æmuleris impios. Et isti sunt illi vicini de quibus dicitur Hier. 12. Non est pax inquit vniuersæ carni. Sequitur. Hæc dicit dominus aduersum omnes vicinos meos pessimos. Isti etiam figurantur in illa ciuitate contradictoria & rebelli, de qua 1. Esdræ 4. dicitur, quod iudæi venerunt in Hierusalem ciuitatem rebellem pessimam. ¶ Item illi, qui maligniter consentiunt, scilicet, illi, qui in malo sunt concordes, & vniti contra bonos, de quibus dicitur Pro. 2. quod ipsi relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas, qui lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. ¶ Item illi, qui steriliter, & mentaliter esuriunt, qui, scilicet, satiari nequeunt bonis terrenis, scilicet, auari. Vnde de auara acquisitione rerum dicitur Eccles. 1. quod hanc occupationem pessimam dedit Deus hominibus. Auaritia enim intelligitur p sagittas famis pessimas, de quib. fit mentio Eze. 5. Fames enim est, quia insatiabiliter appetit, sagitta, quia stimulat atque pungit. ¶ Item illi pessimi sunt, qui mentaliter cœcutiunt, scilicet, hæretici, qui morum, & fidei viam non vident clare, de quibus dicitur Eccl. 10. Nouissimum oris illius error pessimus. Isti enim sunt, qui ambulant post prauitatem cordis sui pessimi Hier. 3. ¶ Item illi, qui venialiter discutiunt, scilicet, causas, & iudicia, sicut, scilicet, sunt mali iudices, & aduocati, qui, scilicet, nihil faciunt nisi pecunia mediante, qui, scilicet, sunt malorum consiliorum machinatores, & malitiarum, & fraudum inuentores. Istæ enim sunt adinuentiones pessimæ, de quibus dicitur Deut. 28. Perdet te dominus velociter propter adinuentiones tuas pessimas. Vnde Prou. 6. isti dicuntur habere cor machinans
C cogitationes pessimas. ¶ Et breuiter de istis pessimis dico, quod ipsi in loco pessimo statuuntur, scilicet, in mundo, de quo 4 Reg. 2. dicitur, quod aquæ huius ciuitatis pessimæ sunt, & terra sterilis. Item termino pessimo concluduntur, scilicet, mala morte. Psalm. Mors peccatorum pessima. Item vulnere pessimo puniuntur, scilicet, pœna æterna Hierem. 30. Insanabilis est dolor tuus, pessima plaga tua. Et hæc de pessimitate sufficiant quo ad præsens, &c.

A **Persona.** Personarum acceptio. Nota, quod persona dicitur quasi per se sonans, est enim persona idem quod indiuiduum, vel suppositum, & pro tanto per se sonare dicitur, quod natura, & species in confuso significare videntur. Quando vero natura ad personam, species ad indiuiduum aut suppositum, essentia vero ad esse seu ad existentiam contrahitur tunc per se sonare, seque demonstrare, & ostendere, & clarius significare videtur, sed quia ista magis tangunt materiam theologicam, & philosophicam, quam moralem, ideo nihil ad me. ¶ De hoc autem, quod persona vt communiter accipitur pro homine, seu etiam pro statu certo; sicut cum dicitur, quod in mundo sunt diuersa genera personarum, scilicet, iusti, impij, religiosi, clerici, prælati, subditi &c. visum est particulariter in titulis singulorum, & ideo transeo quo ad præsens, maxime quia paucæ sunt authoritates secundum istud significatum. De personarum autem acceptione, quæ est materia multum prægnans, de qua multæ authoritates inueniuntur vocales, multa possent dici, sed supra in litera A, scripsi de hoc valde plene, & etiam de hoc agitur in titulis valde multis. De hoc autem quod personaliter oportet beneficijs seruire, vide vbicunq; fit mentio de præsentia &c.

Personare. Vide infra in titul. Sonare, sonus.

Perspicere. Vide infra in titul. Respicere & supra de Aspicere.

Persuadere, Vide in tit. Monere. Inducere. Suadere.

Perterritus. Vide infra in tit. Terror.

Peruenire. Nota, quod peruenire idem est, quod perfecte, seu complete venire, seu terminum, ad quem itur, attingere, vel ad finem viæ, seu terminum pertransire. Dicam ergo loquendo moraliter, quod in bono significato reperitur in scriptura peruenire, quod est ad terminum A

Conuersionis,
Perfectionis,
Corruptionis,
Saluationis,

Igitur dicam, quod isti perueniunt ad quadruplicem terminum, videlicet ad terminum

Vitalis inceptus,
Moralis profectus,
Carnalis defectus,
Finalis receptus.

Primus est incipientium & inchoantium,
Secundus est proficientium & gradientium,
Tertius est hic militantium & morientium,
Quartus est perficientium & triumphantium.

¶ Primo ergo dico, quod iustus peruenit ad terminum conuersionis, & iste terminus nihil aliud est, quam pœnitentia. Sicut enim videmus, quod flumina nunquam cessant à fluxu & à motu, quoadusque perueniant ad mare, sic homo postquam se senserit esse in peccato, nunquam debet cessare, quoadusque perueniat ad amaritudinem pœnitentiæ. Viator enim non quiescit in via, sed tunc quiescit, quando peruenit ad hospitium, & quando redit ad proprium dominum & magistrum, sic vere peccator postquam à magistro suo Christo per peccatum recesserit, nunquam quiescit, quousq; ad hospitium pœnitentiæ peruenerit, & quousque ad magistrum suum reuertitur, quem dimisit. Expone bene quomodo in peccato non est requies, & quomodo bene comparatur viæ seu peregrinationi, vbi sunt tot pericula & agentia. Ideo de tali peruentione potest dici illud Hierem. 48. de planctu Iazer. Plorabo tibi vinea Sabama, propagines tuæ transiuerunt mare vsq; ad mare Iazer peruenerunt. Iazer interpretatur adiutorium, vinea ergo est anima, quæ de se est nobilis & excelsa, propagines eius sunt interiores motus & affectiones, mare Iazer est pœnitentia, vbi, scilicet, vera salus & adiutorium inuenitur. Quia reuera ista vinea Sabama non debet cessare à planctu, quousque ad mare Iazer, id est, vsque ad adiutorium amaræ pœnitentiæ sit reuersa. Peruenerunt inquit ad mare, nam sicut dicitur Iud. 1. Holofernes confregit omnes ciuitates munitas, vsquequo per-

ueniatur ad mare. Nihil enim ita eſt munitum, quin Holofernes id eſt, diabolus ipſum conterat, niſi homo ad mare pœnitentiæ perueniat & attingat. Primo ergo peruenit iuſtus ad terminum
B conuerſionis. ¶ Secundo dico, quod peruenit iuſtus ad terminum perfectionis. Sicut enim vas paulatim guttas retinendo creſcit & peruenit ad plenum, homo per gradus aſcendendo paulatim peruenit ad ſummum, arbor & fructus proficiendo & creſcendo peruenit ad complementum, ſic iuſtus de virtute in virtutem proficiendo, paulatim & finaliter peruenit ad perfectum, & ſic cuilibet tali dicitur illud Dan. 4. Magnificatus es, & inualuiſti, & magnitudo tua creuit & peruenit vſque ad cœlum, id eſt, vſque ad ſtatum nobilem & perfectum. Quæ tamen ſunt contra multos, qui nunquam perueniunt, ſcilicet,

Ad terminos { Veræ iuſtitiæ, / Claræ ſcientiæ, / Tutæ conſtantiæ.

Iuſtitiæ dico. Vnde Rom. 9. dicitur. Iſrael ſectando legem iuſtitię in legem iuſtitiæ non peruenit. Scientiæ etiam 2. Tim. 3. Semper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenientes. Conſtantiæ autem. Vnde de fortibus Dauid dicitur 2. Reg. 23. quod illi vſque ad tres fortes primos non peruenerant. Non ſic iuſtus:
C ſed peruenit ad terminum perfectionis. ¶ Tertio dico, quod peruenit iuſtus ad terminum ſolutionis, hoc eſt dictum, ad terminum mortis, in quo, ſcilicet, vitam mortuo receptam ſicut quoddam debitum perſoluimus, quando ad eum peruenimus. Omnes enim ad iſtum terminum peruenimus, exemplo lapidis de ſurſum iacti, qui, ſcilicet, propria grauitate non ceſſat deſcendere, quouſque ipſam contingit terram ſicut ſuum finalem terminum inuenire, & ad eum peruenire. Sic vere nos continue à vita cadimus, & deſcendimus, quouſque ad mortis terminum
D perueniamus, vt de quolibet dicatur illud 2. Eſdræ 1. Perueniens Hieroſolymam, vita functus eſt. ¶ Quarto vero dico, quod peruenit iuſtus ad terminum ſaluationis, ſcilicet, ad gloriam Paradiſi Tob. 5. Saluus perueniet filius noſter. Et ſic nota, quod finaliter iuſtus peruenit ad

Deitatem per quam præmiatur,
Dignitatem, ad quam ſublimatur,
Æternitatem, à qua conſeruatur,
Fraternitatem, in qua confirmatur.

Peruenit dico ad ſummam diuinitatem, vt præmietur, ſicut, ſcilicet, miles & operarius poſt laborem perueniunt ad illum, qui perſoluit ſtipendia Dan. 7. Filius hominis veniebat, ſcilicet, de terra ad cœlum, & vſque ad antiquum dierum peruenit, & in conſpectu illius obtulerunt eum, id eſt, in conſpectu Dei. Item peruenit beatus ad ſummam ſublimitatem, vt honoretur, dicens, ſcilicet, illud Dan. 4. Ad honorem regni mei, decoremque perueni, & optimates, & magiſtratus requiſierunt me, hoc eſt dictum, angeli & ſancti. Item peruenit beatus ad ſummam æternitatem, vt perpetuo conſeruetur, de quo poteſt dici illud Dan. 12. Beatus qui expectat, & peruenit ad dies mille. Millenarius e-
E nim vltra quem non eſt alius numerus, æternitatem ſignat Et ſic patet, quomodo peruenire ſumitur in bono. ¶ In malo vero ſignificato dic, quod peccator dicitur peruenire, in quantum in malo perſeuerando ad malum finem, ad malam concluſionem noſcitur attingere, & male ſe, & ſua opera terminare. Vnde nota, quod mali perueniunt, & attingunt ad

Altos dignitatum ſtatus,
Lætos voluptatum cultus,
Duros miſerorum quæſtus,
Diros tormentorum æſtus.

Perueniunt ergo mali, ſcilicet, in hoc mundo ad altos dignitatum ſtatus Ioſ. 2. Peruenerunt ad montana, & manſerunt ibi. Item ad lætos voluptatum cultus. Vnde de perſona voluptuoſa, & cultu dicitur Ezechi. 16. Grandis effecta es, perueniſti ad mundum muliebrem, vbera tua intumuerunt, & eras nuda, & confuſione plena. Item ad duros miſerorum quæſtus, ſicut ſunt tyranni, qui de modico ſtatu peruenerunt, & veniunt ad magnam nocendi & rapiendi potentiam, ſicut de illo legitur 1. Macca. 15. Peruenit Cendebæus irritare plebem, & conculcare iudæam, captiuare populum, & interficere. Item finaliter ipſi perueniunt ad diros tormentorum æſtus, ſcilicet, ad ignem & æſtum patriæ infernalis. vnde de Æthiopia patria feruida, id eſt, de inferno & de nuncijs Nabuchodonoſor. i. de peccatoribus nuncijs diaboli dicitur Iudic. 1. quod ipſi peragrati ſunt terram, mãdata ipſius exequendo, quouſq; perueniatur ad montem Æthiopiæ. Iſta igitur ſuffi-
F ciant de peruenire in bono, & in malo ſignificato quantum ad perſonas. ¶ Sed vere quantum ad res ſpirituales, quæ, ſcilicet, diuerſimode perueniunt ad diuerſos, poſſumus notare, quod eſt

Peruentio quæ fit ad { Deum, / Iuſtum, / Impium.

Nam pro certo ad Deum peruenit miſerorum feruens oratio, ad iuſtum peruenit præceptorum mouens inductio, ad impium peruenit tormentorum grauans afflictio. De miſerorum feruenti oratione quomodo, ſcilicet, perueniat ad Deum, patet 2. Par. 30. Peruenit oratio in habitaculum ſanctum cœli. vnde Eccl. 21. Deprecatio pauperis ex ore vſq; ad aures perueniet. De præceptorum vero monitione ſeu prædicatione, quomodo, ſcilicet, perueniant ad iuſtum patet Ionæ 1. quomodo verbum Ionæ ſuperuenit ad regem Niniue, & pœnitentiam egit &c. & Act. 1. Peruenit autem ſermo ad aures eccleſiæ. De tormentorum autem crudeli afflictione, quomodo, ſcilicet, finaliter peruenit ad impium, patet 1. Theſſ. 2. vbi dicitur. Peruenit ira Dei ſuper illos, & Hier. 3. peruenit gladius vſque ad animam. Vnde animæ peccatrici dicit Thren. 4. Ad te quoq; perueniet calix, inebriaberis, atque nudaberis. Hæc igitur de Peruenire ſufficiant. Vide ſupra de Aduenire, & infra de Venire & ſimilibus.

Peſtilentia, Peſtis. Nota, quod peſtilentia generatur ex aëris diſtemperantia ſeu corruptione, & accipitur pro culpa criminali, pro pœna temporali, & pro pœna æternali. Vnde breuiter nota, quod in ſcriptura ſit mentio de peſte ſeu peſtilentia, ſcilicet A

Interiori,
Exteriori,
Poſteriori.

Prima eſt peſtis cordialium iniquitatum, & de iſta dicitur Eze. 7. Ira mea ſuper populum eius, gladius foris, peſtis, & fames intrinſecus Secunda eſt peſtis temporalium aduerſitatum. & de iſta dicitur Luc. 21. Terręmotus magni erunt per loca, & peſtilentiæ, & fames. Tertia eſt peſtis infernalium pœnalitatum, & de iſta dicitur Deut. 28. Adiungat tibi dominus peſtilentiam, donec conſumat te. Omitto, quia paucæ ſunt authoritates. Et de iſtis in locis varijs eſt tractatum ſupra & infra.

Petere. Cum petere nihil aliud ſit, quam aliquid rogare, requirere, vel ſupplicare, poſſumus dicere, quod in ſcriptura inuenitur multiplex petitio, ſcilicet, petitio A

Vana & fruſtratoria,
Mala & nocitoria,
Sancta & neceſſaria.

Prima eſt petitio hominum peccatorum, qui. ſ. in vanum petunt dominum, quia Deus peccatores non audit Io 9. Et de iſta dicitur Iac. 4. Petitis, & non accipitis, eo quod male petatis. ¶ Secunda eſt petitio hominum infirmorum, qui. ſ. petunt à Deo bona B temporalia, quæ tamẽ ſibi ſunt magis nocitura, quam profutura. Et iſta quandoq; dantur homini in vindictam, ſicut facit medicus, qui infirmo, de quo deſperat, petenti vinum & carnes, ſolet ea ſibi dare. Figurati in filijs Iſrael, de quib. dicitur in Pſal. quod petierunt eſcas animabus ſuis. & Pſal. Petierunt, & venit coturnix &c. Et bene ſequitur, quod adhuc eſcæ erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos Iſti petunt ſicut Phaëton filius ſolis, qui puer, & ignarus petijt, quod duceret currum patris, qui tamen propter huiuſmodi petitionem fuit poſtea fulminatus, ſicut dicit Ouid. lib. 2 fa. 1. Stulti enim ea quæ ſibi ſunt noxia cupiunt, ſicut dicitur Prou. 1. Vnde talib. dicitur 1 Reg. 12. Male feciſtis petentes vobis regem. ¶ Tertia eſt petitio hominum perfectorũ, C & iſta eſt illa, q̃ faciũt illi, qui digni ſunt aliquid petere, qui petũt rẽ, quã debent petere, & ab illo, à quo debent petere. Iſta. n. ſunt tria neceſſaria in omni petitione. ſ. quis, quid, & à quo. Quis ſcilicet gratus, & amicus, & non odioſus, nec inimicus. Quid, ſcilicet, vt petat rem iuſtam, congruam, & honeſtam, & ſaluti ſuæ profuturam, non contrariam. A quo, vt, ſcilicet, petat ab illo, qui poteſt dare, quod petitur, ſcilicet, à Deo, non ab hæreticis, ſortilegis, vel hariolis, ſicut faciebant, ſcilicet, idololatræ, qui ab idolis poſcebant, & requirebant ſalutem, ſicut dicitur Sapi. 13. Pro ſanitate infirmum deprecatur, pro vita mortuum rogat, & in adiutorium inutilem inuocat, & pro itinere petit ab illo, qui ambulare non poteſt. A Deo autem, qui poteſt concedere, eſt auxilium petendum, & ad ipſum ſuper omnia recurrendum. Et ideo dicitur Eſa. 7. Pete tibi ſignum à domino Deo tuo in profundum inferni, ſiue in excelſum ſupra. Sed breuiter vide ſupra in titulo de Inuenire, vbi eſt illa authoritas. Quærite, & inuenietis, petite, & accipietis, pulſate, & aperietur vobis. ¶ Hoc ſolum poſſumus notare, quod à domino debemus Petere D

Veniam, & redemptionem,
Gratiam & deuotionem,
Gloriam, & ſaluationem,
Viam, & directionem,
Vitam, & perfectionem,
Gaudium, & conſolationem,
Spiritum, & donorum infuſionem,
Cœlorum præmium, & laborum quietationem. Igi-

Igitur petamus veniam, & de hoc poteſt dici illud Tob. 3. Peto Domine, vt de vinculo huius improperij me abſoluas. Item petamus gratiã. Zach. 10. Petite pluuiã à domino, & ipſe faciet. Item petamus gloriam. Pſal. Vnam petij à domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo domini. Item petamus viam 1. Eſdræ 8. Prædicaui ieiunium, vt peteremus viam rectam à domino. Item petamus vitam, & maximè ſpiritualem, quam facit gratia, de qua in Pſalm. Vitam petiit à te, & tribuiſti ei domine, &c. Item petamus gaudium. Ioan. 16. Petite, & accipietis, vt gaudium veſtrum plenum ſit. Item petamus Spiritum ſanctum, quia ſicut dicitur Lucæ 11. Deus dabit ſpiritum bonum petentibus ſe. Item petamus cœli præmium. Vnde Heſter 5. Quid petis Heſter regina? quæ eſt petitio tua? etiam ſi dimidium regni mei petieris, dabo tibi. Hæc ergo de petere ſufficiant. Vide ſupra de Orare. Et infra de poſcere, de Rogare, Precari, Preces, &c.

A **Petra.** Cum de lapide ſit ſupra dictum ſufficienter in titulo ſuo, ſupra etiam de perfectione aliquid ſit dictum de nouem lapidibus precioſis, qui in veſte primi angeli ponebantur, hinc eſt, quod de petra breuiter intendo pertranſire. Notare ergo poſſumus, ꝙ petra tam in bono, quã in malo ſignat, ſcilicet

Mundi tribulationem,
Culpæ indurationem,
Mortem & damnationem,
Mentis roborationem,
Carnis macerationem,
Chriſti deuotionem.

Primò ergo dicamus, quod per petram deſignatur mundana tribulatio. Vnde de Saul perſequente Dauid dicitur 1. Reg. 24. Perrexit ad inueſtigandum Dauid ſuper petras abruptiſſimas. Petræ enim abruptiſſimæ, quæ valde ſunt duræ, & aſperæ, ſignant duritiem & aſperitatem tribulationum, & de iſta dicitur Iudicum 7. **B** Percuſſit orbem in petra Oreb. ¶ Secundò per petram ſignificatur mentalis induratio, quia cor peccatoris eſt quandoque durum, & obſtinatum ſicut petra. Petra enim de ſui natura eſt dura & impenetrabilis, eſt ſicca & inflexibilis, eſt frigida & immobilis, eſt grauis & depreſſibilis. Sic verè conſcientia peccatorum dura eſt per obſtinationem. Hierem. 5. Indurauerunt cor ſuum ſupra petram. Sicca per incompaſſionem, quia ſcilicet citius frangitur, quam ad miſericordiam inclinetur. Vnde Lucæ 8. dicitur, quod ſemen cecidit ſupra petram, & exſiccatum eſt. Frigida eſt per indeuotionem. Vnde Hiere. 18. Nunquid de petra agri deficiet nix libani? Grauis eſt etiam per pigritiæ deiectionem. Amos 6. Nunquid currere in petris poſſunt equi? q.d. non: quia, ſcilicet petra, id eſt, ponderoſitas pigritiæ impedit curſum boni operis, & virtutis obedientiæ. Mens ergo obſtinata petra dicitur, quia ſcilicet ad bonum difficiliter inclinatur. Veruntamen ſicut petra in rupibus quandoque latiſſimè fundit aquam, quia ſcilicet in interioribus petræ venis, & cauernis frigiditas petræ aerem inſpiſſat, & in aqueam groſſitiem immutat, & inde eſt, quod multæ petræ ſunt, quæ tempore nubiloſo flere videntur, eo quod per ipſarum frigiditatem aer contiguus in naturã aqueam diuertitur, & mutatur, ſic vere chariſſimi quandoq; fit, ꝙ dura, & petrea, & obſtinata mens peccatorum lacrymas compunctionis emittit, & in perſonam lacrymantem, pœnitentem, & flebilem ſe conuertit. Pſ. 113. Conuertit petram in ſtagna aquarum, & rupem in fontes aquarum. Quando enim aer conſcientiæ tangit frigiditatem, & indeuotionem mentis, per ipſius cõſiderationem ſolet conuerti in aquam per lacrymationem, & pietatem, & compaſſionem, ꝙ in percuſſione petræ in deſerto fuit figuratum. Vide de hoc ſupra de Percutere. Et ſupra de lacrymis. Biblis enim ſecundum fabulas fingitur fuiſſe quædam puella, quæ præ nimio amore fratris ſui liquefacta eſt, & in fontẽ mutata. Quia verè homo quando fratrem ſuum Chriſtum recte diligit, tunc per lacrymoſam compunctionem, & per viſceroſam compaſſionem in fontem lacrymarum, & miſericordiæ ſe conuertit. Pſal. Quoniam percuſſit petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundauerunt, & illud prædictum. Conuertit petram in ſtagna aquarum, &c. Per pe- **C** tram igitur ſignatur mentalis induratio. ¶ Tertiò dico, quod per petram ſignificatur inferni flagellatio. Petra enim quæ dura eſt & grauis, ſignat pœnam infernalem. Vnde etiam ſecundum poetas in inferno eſt vna pœna, quia vnus eſt ibi, qui dicitur Siſyphus, qui vnam maximam petram neceſſe habet portare ſuper vnum maximum mõtem, & ſtatim quando eſt ibi, ipſam iterum dimittit ruere ad pedem montis, & iterum ſurſum reportat, & ſic perpetuò nunquam ceſſat. Per quam quidem fictionem voluerunt poetæ deſignare perpetuitatem pœnæ infernalis, q ia ſcilicet continue nõ facit niſi incipere, quia ſcilicet curriculum iſtius petræ, id eſt, continuatio æternæ pœnæ nunquam terminatur, imo continue renouatur. Eccleſ. 18. Cum conſummauerit homo, tunc incipiet, & cum quieuerit, tunc operabitur. Et de tali petra poteſt exponi illud 2. Para. 25. vbi dicitur, quod decem millia virorum ceperunt filij Iuda, & adduxerunt ad præruptum cuiuſdam petræ, & præcipitauerunt eos de ſummo in præceps, qui vniuerſi crepuerunt. Iſta eſt ergo inferni flagellatio. ¶ Quar- **D** tò dico, quod per petram intelligitur conſtantiæ roboratio. Petra enim inter cæteras partes terræ eſt ſolidior, & ideo petræ oſſa terræ antiquitus dicebantur, ſecundum Iſido. Et ideo per petram ſoliditas conſtantiæ deſignatur, per quam homo in bono propoſito radicatur. Pſalm. Statuit ſupra petram pedes meos. In tali autem petra debemus eſſe fundati, ne forte impulſu tentationum ſimus à domino ſeparati. Eſaiæ 50. Poſui faciem meam vt petram duriſſimam, ſciens quoniam non confundar. Et ideo dominus dicit Matth. 7. quod domus ſupra petram fundata non corruit, quia ipſam a ventorum flatibus, & à fluminum fluctibus petræ ſoliditas defenſauit. Nos igitur per conſtantiam ſimus petrei, & in petra firmæ conſtantiæ, & perſeuerantiæ ſimus fundati, quia dicitur Eccleſ. 26. Fundamenta æterna ſupra petram ſolidam, mandata Dei in corde mulieris ſanctæ. ¶ Quinto dico, **E** quod per petram deſignatur pœnitentiæ maceratio. Petra enim eſt grauis ad portandum, aſpera ad tangendum, vtilis ad ædificandum, & ad ſe à canibus defendendum, ſic pœnitentiæ quamuis ſit grauis, & ponderoſa, & ad ſuſtinendum difficilis, eſt tamen ad defenſionem contra diabolum valde vtilis, & ad manendum valde ſecura, & laudabilis. Et ideo dicitur in Pſalmis, Petra refugium erinaciis. Columbæ enim viſo accipitre, ad cauernas petrarum refugiunt, & ibi ab eius impetu ſe defendunt. Lepores etiam in petris habitant & ibi ſecurius eſſe ſe putant. Nautæ etiam in mari quando naufragantur, ſolent multum gaudere quando poſſunt ſupra aliquam petram ſolidam ſe recipere, & firmare. Sic vere chariſſimi ſi pericula maris huius mundi vitare voluerimus, & tentationes accipitris diaboli declinare: neceſſe eſt, quod in petra pœnitentiæ ſedeamus. Vnde de columba dicitur Cant. 2. Veni columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ. Petra enim pœnitentiæ eneruat vitium carnalitatis, elicit fluuium lacrymoſitatis, infundit irriguum gratiæ, & bonitatis, adducit faſtigium gloriæ, & dignitatis, inſtituit gaudium ſpiritualis lætitiæ, & iucunditatis. Dico ergo, quod petra pœnitentiæ abradit carnium voluptatem. Vnde Exod. 4. dicitur, quod Sophora tulit acutiſſimam petram, & circumcidit carnem præputij filij ſui. Item elicit fletuum vbertatem. Vnde Deuter. 8. Eduxit riuulos de petra duriſſima. Item infundit gratiæ ſanctitatem ſeu ſanitatem. Iob 29. Petra fundebat mihi riuos olei. Item adducit gloriæ dignitatem. Pſalm. In petra exaltaſti me. Item perficit æternæ lætitiæ iucunditatem. Pſal. De medio petrarum dabunt voces. Per petram ergo intelligitur pœnitentiæ maceratio.

¶ Sextò dico, ꝙ per petram intelligitur Chriſti virtus & perfe- **F** ctio, & etiam cuiuslibet viri iuſti virtus & conditio. De Chriſto dicitur 1. Cor. 10. Bibebant omnes de ſpirituali, conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus. De viro etiam perfecto dicitur Matth. 16. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Et ſic patet, quomodo petra in ſcriptura ſumitur multis modis: & hæc ſufficiant. Vide ſupra de lapide per totum.

Petrus. Cum Petrus dicatur à petra, & ideo inde eſt, quod **A** Petrus idem eſt, quod firmus, poſſumus notare, ꝙ per Petrum poteſt vir perfectus intelligi. Vnde breuiter loquendo dico, ꝙ Petrus interpretatur agnoſcens, diſcalceans, agnitus, & diſſoluens. Item Petrus dictus fuit à petra, dictus fuit Cephas, quod eſt caput, dictus fuit Simon, quod eſt obediens, dictus fuit Bariona, quod eſt filius columbæ, aut ſimplicitatis. Item primo fuit piſcator, deinde fuit Chriſti imitator, tandem populi prædicator, & finaliter totius Eccleſiæ imperator, & vltimo ſtrenuiſſimus triumphator. In quibus omnibus chariſſimi poſſumus notare, quod Petrus quatuor habet interpretationes, quatuor habet nominationes, quatuor habet ſtatuum diſtinctiones. Et ſic per iſtas 12. conditiones poſſumus intelligere 12. viri iuſti perfectiones. Et ſic poſſumus notare, quod Petrus eſt nomen ſagacitatis, atq; diſcretionis, quia Petrus interpretatur agnoſcens. Nomen humilitatis, atque ſubiectionis, quia interpretatur diſcalceans. Nomen famoſitatis, & reputationis, quia interpretatur agnitus. Nomen vtilitatis, & liberationis, quia interpretatur diſſoluens. Nomen ſublimitatis & contemplationis, quia dicitur Cephas, quod eſt caput. Nomen ſedulitatis, & obeditionis, quia dicitur Simon, qui interpretatur obediens. Nomen ſimplicitatis atque deuotionis, quia dicitur Bariona, quod interpretatur filius columbæ. Nomen ſtabilitatis, atque durationis, quia dicitur Petrus, ſcilicet à petra. Nomen pœnalitatis, & occupationis, quia ſcilicet fuit piſcator. Nomen conformitatis & imitationis, quia ſecutus fuit dominum. Nomen authoritatis & iuriſdictionis, quia fuit prælatus, & paſtor. Nomen fœlicitatis, atque ſaluationis, quia finaliter fuit ſaluatus. Iſtas enim cõditiones duodecim, vel proprietates habuit beatus Petrus, quas etiam debet habere quilibet Eccleſiaſticus prælatus. Petrus enim figuram geſſit omnium prælatorum, & ideo prælati, qui ſunt in Eccleſia ipſius ſucceſſores, debent eſſe eius ſequaces, & imitatores.

B ¶Dico ergo primò, quod iſte habuit ſagacitatem, atq; diſcretionem, quia ſcilicet Petrus dicitur agnoſcens. Prælatus enim debet agnoſcere, quid agendum, quid omittendum, quid credendum, & à quo cauendum ſit. Debet etiam agnoſcere merita ſubditorum, vt ſcilicet ipſos poſſit vel repellere, vel promouere, ſecundum quod viderit optimum, iuxta illud Prouerb. 27. Diligenter agnoſce vultum pecoris tui, gregeſque tuos conſidera. Et Eccleſ. 7. Pecora tibi ſunt, attende illis, & ſi ſint tibi vtilia, perſeuerent tecum. Vnde de iſta perfecta notitia beati Petri dicitur Actor. 12. quod Petrus ad ſe reuerſus dixit. Nunc ſcio verè quia dominus miſit angelum, &c. Scientia autem ipſius tunc perfectè apparuit, quando Petrus præ cæteris Apoſtolis dominum recognouit, dicens Matth. 16. Tu es Chriſtus filius Dei viui.

C ¶Secundò dico, quod iſte habuit humilitatem, atque ſubiectionem, quod oſtenditur, cum Petrus interpretatur diſcalceans, quia ſcilicet diſcalceare alium eſt officium magnæ humilitatis. Et ideo quando diſcalceans dicitur, benè dico, quod ipſius humilitas denotatur. Humilitatem autem ſummam habebat Petrus Lucæ 5. vbi dicitur, quod ipſe procidens ad genua Ieſu dicebat. Exi à me domine, quia homo peccator ſum. Iſte enim fuit diſcalceans, ſcilicet ſe & alios. Nam alios diſcalceauit corio carnalitatis per exempli & doctrinæ vtilitatem, ſeipſum verò diſcalceauit calceamento mundanæ temporalitatis per paupertatem, & humilitatem. Vnde de ipſo poteſt intelligi illud Eſa. 20. Ambulauit ſeruus meus Eſaias nudus, & diſcalceatus. Habuit igitur iſte ſubiectionem, & humilitatem. Matth. 26. Petrus autem ſequebatur D Ieſum. ¶Tertiò dico, quod iſte habuit reputationem, atque famoſitatem, quod oſtenditur in quantum Petrus interpretatur agnitus. Summè enim neceſſarium eſt prælato, quod fama ipſius ſit agnita, & vulgata, quia pro certo ipſe debet eſſe agnitus primò in ingreſſu per diligentem examinationem, ſecundò in progreſſu per bonæ famæ diuulgationem. Eſa. 3. Agnitio vultus eius reſpondebit ei. Vnde & Petro fuit dictum illud Lucæ 22. Nam & E loquela tua manifeſtum te facit. ¶Quartò dico, quod iſte habuit compaſſionem, atq; pietatem, quod oſtenditur in quantum Petrus interpretatur diſſoluens, quia ſcilicet prælatus debet diſſoluere catenas compeditorum, & vincula captiuorum, iuxta illud Eſa. 58. Diſſolue colligationes impietatis, ſolue faſciculos deprimentes. Dimitte eos, qui confracti ſunt, liberos, & omne onus dirumpe. Pietas enim valde neceſſaria eſt prælato in cuius ſignum ipſe Petrus dimiſſus fuit cadere, vt ex caſu ſuo cognita fragilitate propria diſceret aliis indulgere, ſicut dicit Gregor. in homil. Vnde etiam de Petro legitur Actor. 3. quod Petrus intuens in illum qui claudus baiulabatur ex vtero matris ſuæ, dixit. Argentum, & aurum non eſt mihi, quod autem habeo, hoc tibi do. In F nomine Ieſu Chriſti ſurge, & ambula. ¶Quintò dico, quod iſte habuit contemplationem & ſubtilitatem, & hoc oſtenditur in quantum Petrus fuit dictus Cephas, quod interpretatur caput, quia ſcilicet ſicut caput in corpore locum occupat altiorem, ita iſte per contemplationem ſtatum habuit celſiorem. Vnde Actor. 10. dicitur, quod Petrus aſcendit ad ſuperiora domus. Et ſicut caput ſolet omnia membra corporis regere, ita iſte factus fuit caput & prælatus Eccleſiæ, vt poſſet cæteros gubernare. Vnde ſibi dixit Chriſtus Ioan. 1. Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur G Petrus. ¶Sextò dico, quod iſte habuit obedientiam, & ſedulitatem, & hoc oſtenditur in quantum dictus fuit Simon, quod interpretatur obediens, vel audiens, quia ſcilicet ad obedientem pertinet audire, & audita exequi, & adimplere. Marc. 3. Impoſuit Simoni nomen Petrus. Vnde de ſedulitate ſua dicitur Lucæ 24. H Petrus autem ſurgens cucurrit ad monumentum. ¶Septimo habuit deuotionem, & ſimplicitatem, quia dictus fuit. Bariona, quod interpretatur filius columbæ, vel filius ſimplicitatis. Vnde Petro dictum fuit Matth. 16. Beatus es Simon Bariona, &c. Vide I etiam eam expoſitam ſupra de beatitudine, &c. ¶Octauo dico, quod iſte habuit durationem, & ſtabilitatem, quia ſcilicet Petrus dicitur à petra, quia ſcilicet iſte Petrus poſt confirmationem Spiritus ſancti in fide fuit ſolidus ſicut petra. Vnde Gregor. in homilia dicit de Petro, & Petrus, qui ad vocem ancillæ Chriſtum negauerat, poſt ſpiritus miſſionem quantæ ſtabilitatis, ſoliditatiſque fuerit audiamus, &c. Iſte enim fuit ſtabilis mala fortiter tolerando, ſtabilis bona audacter aggrediendo, ſtabilis in bono perſeuerando, ſtabilis mala perſequendo. Dico, quod iſte fuit ſtabilis mala tolerando. Vnde Petrus fuit ille, qui dixit Lucæ 5. Domine per totam noctem laborauimus. Petrus etiam fuit ille, cui dictum Ioan. 21. Petre cum eſſes iunior, cingebas te & ambulabas, quo tu volebas, nunc autem cum ſenueris, cinget te alius, & ducet, quo tu non vis. Fuit etiam ſtabilis in audaci bonorum aggreſſione. Vnde vox illa fuit Petri Chriſto Matth. 26. etiam ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Et ſecundum rei veritatem ita erat intentionis ſuæ, quamuis Dei prouidentia diſponente, vel permittente aliter fuit ſubſecutum. Stabilis inſuper fuit in bono perſeuerando. Vnde Actor. 12. dicitur, quod Petrus perſeuerabat pulſans. Item fuit ſtabilis mala perſequendo, ſicut dicitur Actor. 3. & 4. Sic ergo patet, quod iſte habuit durationem, & ſtabilitatem. ¶Nono dico, quod iſte habuit K tribulationem, atque paupertatem, & iſtud notatur in primo officio ſuo, quia ſcilicet ipſe primo fuit piſcator, quod eſt officium pauperum, & laborioſum. Ipſe pauper, & laborioſus fuit, & omnia bona temporalia amore domini dereliquit. Vnde Matth. 4. dicitur, quod Chriſtus videns duos fratres in naui reficientes retia ſua, Petrum, ſcilicet & Andream, vocauit eos, dicens. Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum. At illi relictis retibus, & patre ſecuti ſunt eum, ſcilicet dominum. Retia enim, quæ ligant homines, ſignant bona temporalia. Vnde etiam ipſe Petrus dixit Chriſto Matth. 19. Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. ¶Decimo dico, quod iſte habuit imitationem, L & conformitatem. Legitur enim, Petrum ſecutum fuiſſe dominum non ſolum poſt ipſum corporaliter ambulando, imò etiam ei obediendo, ipſum imitando, & exemplo eius prædicationis officium exercendo. Quod vtique debet facere quilibet prælatus, vt de ipſo dicatur illud Marci 14. Petrus autem ſecutus eſt dominum. Et Lucæ 22. dicitur, quod Petrus ſequebatur à longe. Et benè dicitur à longe, quia ſcilicet impoſſibile eſt, quod perfectè dominum ſequamur, id eſt, ex toto dominum imitemur. ¶Vnde- M cimo dico, quod iſte habuit iuriſdictionem, & authoritatē, quia ſcilicet ipſe fuit paſtor & prælatus Eccleſiæ. Vnde iſte eſt ille, cui dicit dominus Ioan. 21. Petre amas me? paſce oues meas. ¶Duo- N decimo verò dico quod iſte habuit ſaluationem, & fœlicitatem. Vnde Lucæ 9. & Matth. 17. dicitur, quod Ieſus aſſumpſit Petrum, Iacobum, & Ioannem, & duxit ipſos in montem excelſum. id eſt, in Paradiſum. Et ſequitur, quod Petrus dixit. Bonum eſt nos hic eſſe. Et dicitur ibi, quod dominus transfiguratus eſt ante eos, quia ſcilicet tunc Deus in ſua perfecta ſubſtantia videbitur, quādo in monte paradiſi à ſanctis intuebitur, & tenebitur. Et ſic ergo patet de Petro, quomodo ſignat beatum, vel etiam quemlibet paſtorem Eccleſiæ, vel prælatum.

Pharao.

A Nota, quod Pharao fuit rex Ægypti qui, ſcilicet Dei populum flagellauit, & tandem dominus ipſum in mari rubro ſubmerſit. Quamuis enim Pharao eſſet temporibus illis nomen commune regum Ægypti, ſcriptura tamen ſpecialiter & magis communiter de illo Pharaone rege Ægypti mentionem facit qui filios Iſrael ſub Moyſe & Aaron moleſtauit, ſicut patet Exod. 1. & deinceps vſque ad 15. Interpretatur autem Pharao, nudauit virum, vel diſſipauit eum, ſeu denegans vitum, vel diſcooperiens eum. Iſte igitur ſignat diabolum vel tyrannum, ſeu quemlibet impium vel iniquum. Diabolus enim in Ægypto, id eſt, in mundo, dominatur filiis Iſrael, id eſt, fideles Chriſti perſequitur, & eis aduerſatur, bonis gratiis & virtutibus eos denudare molitur, & tandem eos infideliter ſeducere, & in inferno diſſipare & deſtruere comprobatur & tandem cum exercitu ſuo, id eſt, cum omni membro in mari rubro, id eſt, in infernali amaritudine ſubmergetur. Pſal. Excuſſit Pharaonem & virtutem eius in mari rubro. Quod etiam ſignificet tyrannos ſeu crudeles & impios, patet, iſti enim Deum negant, impia committendo, viros, id eſt, iuſtos nudant, diuitias tollendo, hebræos, id eſt, pauperes grauant & diſſipant, iniuſtè deprimendo, in mari inferni pereunt, tormenta ſuſtinendo. ¶Negant igitur Deum ſaltem facto, ſi non verbo, dum crimina committunt, ſicut dicit Apoſtolus ad Titum 1. Confitentur quidem ſe noſſe Deum factis autem negant. Vnde de Pharaone legitur Exod. 5. quod ipſe dixit Moyſi. Neſcio dominum & Iſrael non dimittam. ¶Item nudant viros iuſtos, & maximè Eccleſiaſticos, dum rapinas committunt, quia ſcilicet ſicut dicitur Iob 24. Nudos dimittunt homines, veſtimenta tollentes. Vnde de tali Pharaone dicitur Gen. 47. En vt cernitis, & vos, & terram veſtram Pharao poſſidet. ¶Item diſſipant ſcilicet pauperes & egenos, dum furorem immittunt. Vnde ipſi poſſunt dicere illud Pſalm. Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum. Vnde de Pharaone dicitur Exod. 5. Dixit Pharao, ſequitur. Opprimantur operibus, &c. ¶Item ſubmerguntur, ſcilicet in inferno cum ſe mori conſpiciunt. Exod. 15. Ingreſſus eſt enim eques Pharao cum curribus & equitibus in mari, & reduxit dominus ſuper eos aquas maris. ¶Breuiter ergo dicam, quod B Pharao, id eſt, quilibet tyrannus vel peccator

Proteruiâ ſolet indurari procaciter,
Luxuriâ ſolet inquinari carnaliter,
Superbiâ ſolet agitari pompaliter,
Fallaciâ ſolet variari mobiliter,
Malitiâ ſolet effrænari crudeliter.

Talis igitur eſt proteruus & præſumptuoſus. Exod. 7. Induratum eſt cor Pharaonis, & non audiuit. Item immundus & luxurioſus. Geneſ. 12. Sublata eſt mulier in domum Pharaonis. Item eſt pompaticus & ambitioſus. Cant. 1. Equitatui meo aſſimilaui te in curribus Pharaonis. Item eſt variabilis & defectuoſus, quia decipit omnes in eo confidentes. Vnde 4. Reg. 18. dicitur, quod

Pharao rex Ægypti eft ficut baculus arundineus his, qui confidunt in eo. Item eft crudelis & malitiofus. Vnde ifte comparatur draconi Ezech. 29. vbi dicitur. Ecce ego ad te Pharao rex Ægypti, draco magne, &c.

A **Pharetra.** Cum pharetra fit locus vbi fagittæ cuftodiuntur, vnde fagittæ emittuntur, & vbi fagittæ reponuntur, videtur, quod fecundum diuerfitatem fagittarum inueniatur vniuerfitas pharetrarum. Dicam igitur, quod eft pharetra diuina, diabolica, & humana. ¶ Primo igitur quantum ad Deum dico, quod ipfe habet

Pharetram:
- Latentis prouidentiæ,
- Potentis præfidentiæ,
- Patentis euidentiæ,
- Ingentis fapientiæ,
- Virentis eloquentiæ.

Eft (dico) pharetra diuinæ prouidentiæ feu patientiæ, in qua fcilicet Deus ligat & abfcondit illas fagittas, quas tandem habet emittere, feu illa iudicia velopera, quæ tandem Deus proponit loco & tempore. Vnde etiam Efaias de feipfo dicebat Efa. 49. In pharetra fua abfcondit me, & pofuit me ficut fagittam electam. ¶ Eft igitur pharetra diuinæ potentiæ feu præfidentiæ, quæ fcilicet femper eft potens emittere fagittas fuas De qua Thren. 3. Mifit in renibus meis filias pharetræ fuæ. ¶ Eft infuper diuinæ iuftitiæ feu euidentiæ. Ifta eft enim pharetra, quæ emittit fagittas, quas prouidentia & patientia retinuerat, & potentia acuerat, & parauerat. De qua dicitur Iob 16. Pharetram fuam aperuit, & afflixit me, & frænum pofuit in os meum. Ifta eft autem pharetra iuftitiæ, quæ potiffime aperietur in die iudicij, quando fcil. Chriftus fagittas venenatas contra peccatores emittet. Hier. 5. Pharetra eius quafi fepulchrum patens. q.d. aperta erit ad impios fagittandum. ¶ Item eft pharetra diuinæ fapientiæ. Et ifta eft propriè pharetra facræ fcripturæ, vbi latent fagittæ diuinorum eloquiorum. Vnde diuerfi libri Prophetarum & Apoftolorũ poffunt, dici diuerfæ pharetræ. Vnde 1. Par. 18. dicitur, ꝙ tulit Dauid pharetras aureas quas habuerat ferui Adadefer. ¶ Item eft pharetra diuinæ eloquentiæ, & fic pharetra poteft dici quilibet bonus ductor vel prædicator diuinæ eloquentiæ, quia f. ipfo mediante Deus fagittas diuinorum eloquiorum fuorum emittit. Vnde Iob 39. Super ipfum. f. fuper equum, fonabit pharetra, vibrabit hafta & clypeus, quia. f. fuper prædicatorem & doctorẽ debet pharetra eloquentiæ refonare, & inde fagitta eloquiorũ volare quibus poffit peccatores cordialiter vulnerare. Vnde fibi dicit dominus illud Gen. 27. Sume arma tua, pharetram & arcum, & affer mihi de venatione. Iftæ funt igitur pharetræ diuinæ. ¶ Secundo dico, quod

B inueniuntur pharetræ diabolicæ & humanæ. Et fic nota, ꝙ eft

Pharetra:
- Crudelitatis & fæuitiæ,
- Iniquitatis & malitiæ,
- Carnalitatis & luxuriæ.

De pharetra interioris crudelitatis emittuntur fagittæ tribulationum. Pfalm. Ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt fagittas fuas in pharetra, vt fagittent in obfcuro rectos corde. ¶ De pharetra malignioris iniquitatis, id eft, interioris malitiæ & prauitatis emanant fagittæ detractionũ & proditionum. Hier. 51. Acuite fagittas, implete pharetras. ¶ In pharetra immundioris carnalitatis reponuntur luxuriofrum fagittæ. Iftæ enim funt pharetræ carneæ malarum mulierum, & de quibus Ecclef. 26. In filia non auertente fe, firma cuftodiam. Sequitur. Sicut viator fitiens ad fontem os aperiet, & contra omnem fagittam aperiet pharetram, &c. Vide de fagitta & arcu, &c. Sufficit.

A **Pharifæus.** Nota, quod Pharifæi fuerunt quidam populi inter Iudæos, qui fcilicet fe præ cæteris iuftos arbitrabantur, & quandam fpecialem fectam quofdamque mores feueros fectabantur & fequebantur. Et ideo Pharifæi dicti funt, qui interpretantur diuifi vel diuidentes, feu violenti vel diffipantes, & quod in ritu & moribus ab aliis diuidebatur & fegregabantur. Ifti tamen cæteris peiores erant, & cæteris deterius operabantur, ficut patet per excurfum Euangeliorum. Per iftos igitur poffunt intelligi fuperftitiofi & hypocritæ, qui fcilicet quantum ad fictitios mores fuos fe folent ab aliis diuidere & diftinguere, fe aliis meliores folent dicere, atque alios refpectu fui folent vilipendere & contemnere. Malis tamen operibus folent præ cæteris abundare. Bene igitur confulitur Matth. 16. Cauete à fermento Pharifæorum, quod eft hypocrifis. ¶ Nota, igitur quod tales Pharifæi, id eft, hypocritæ feu ficti

- Veritatis lumine priuantur,
- Falfitatis tegimine velantur,
- Charitatis ligamine non ligantur
- Inuidiæ molimine moleftantur,
- Iactantiæ famine gloriantur,
- Auaritiæ fulmine concremantur.

Ifti igitur non fplendefcunt luce veritatis. Vnde de Pharifæis dicitur Matthæi 15. Scis quoniam Pharifæi audito hoc verbo fcandalizati funt Sequitur. Sinite illos, cæci funt & duces cæcorum. Et Matth. 23. dicitur, Pharifæe cæce munda prius ꝙ de intus eft.

¶ Item ifti delitefcunt fub velo falfitatis, id eft, fub ficta & falfa conuerfatione. De quo Matth. 23. Væ vobis Scribæ & Pharifæi hypocritæ, qui fimiles eftis fepulchris dealbatis, quæ appatent quidem hominibus fpecioia, intus vero plena funt offibus mortuorum & omni fpurcitia.

¶ Item non ardefcunt facibus charitatis. Vnde & Pharifæi (vt fupra dictum eft) diuifi interpretantur, eo quod nunquam per charitatem inuicem colligantur, & per confequens calore fpiritus nullatenus inflammantur, cum res ab inuicem diuifæ raro calefcere comprobentur. Vnde de diuifione, odio & difcordia talium, dicitur Actor. 23. Cum Paulus dixiffet. Nam & ego Pharifæus fum, & filius Pharifæorum. dicitur ibidem. Quod facta eft diffenfio inter Pharifæos & Sadducæos & foluta eft multitudo.

¶ Item ifti expallefcunt liuore prauitatis, fcilicet per malitiam & inuidiam De Pharifæis enim legitur quod ifti Chrifti operibus inuidebant, & contra eum maligna confilia pertractabant. Ioa 11. Collegerunt Pontifices & Pharifæi confilium aduerfus Iefum. Vnde etiam Marci 15. dicitur. Quod Pilatus fciebat quod per inuidiam tradidiffent eum.

¶ Item ifti intumefcunt turbine vanitatis, fcilicet de fe præfumendo, & bona fua iactando, & alios contemnendo. Vnde Lucæ 18. de Pharifæo dicitur, quod apud fe orans dicebat. Domine non fum ficut cæteri hominum raptores, adulteri, velut etiam hic Publicanus. ieiuno bis in fabbatho, &c.

¶ Item ifti inflammefcunt face cupiditatis. Vnde Lucæ 16. dicitur. Quod Pharifæi qui erant auari, audiebãt verba Iefu & deridebant eum. Sic igitur patet quomodo Pharifæus accipitur in malo. In bono vero poffet dici quod per Pharifæos quandoque intelliguntur viri iufti. Ifti enim cæteris Iudæis erant credulitatis veracioris. Credebant enim alteram vitam & refurrectionem mortuorum, ficut dicitur Acto. 23. quod Sadducæi nõ faciebant. Sunt vel fuerunt orationis deuotioris, & etiam eleemofynæ & compaffionis abundantioris. Vnde etiam de Chrifto legitur Lucæ 7. Quod ipfe intrauit in domum cuiufdam Pharifæi fabbatho manducare panem, &c. Vnde Paulus fe Pharifæum, & Pharifæorum filium dixit Et in hoc fectam eorum præ cæteris approbauit, &c. Vide fupra de diuidere.

A **Phafe.** Phafe eft folennitas Iudæorum, in quo agnus Pafchalis comedebatur, & in quo omne fermentum abeffe à Iudæorum tabernaculis iubebatur, ficut dicitur Exo. 12. Interpretatur etiam phafe tranfitus domini, pro eo ꝙ tũc quando ifta folennitas fuit inftituta, angelus occifis Ægyptiis filios Ifrael pertranfiuit, nullumque primogenitum in eorum domibus fignatis agni fanguine trucidauit, tunc etiam mare rubrum filij Ifrael tranfierunt, & fic folennitatem iftam phafe, id eft, tranfitum vocauerunt. Dic igitur quod iftud Phafe fignificat

- Spiritualem refectionem,
- Sacramentalem comeftionem,
- Pœnitentialem conuerfionem,
- Supernaturalem fruitionem.

¶ Eft igitur vnum Phafe fpirituale, & iftud eft quando iuftus in corde fuo agnum Pafchalem, id eft, Chriftum per compaffionem immolat, & eius fanguine fe purpurat, & de amore mundi ad amorem cœleftium fe tranfportat. Ifte enim eft bonus & fpiritualis tranfitus, qui de bono tendit in melius. Deuter. 16. Obferua menfem nouarum frugum & verni primi temporis, vt facias Phafe domino tuo. Tale enim Phafe menfe 9. verno tempore, & luna 14. qui numerus furgit ex decem & quatuor, efficitur, pro eo, quod talis fpiritualis folennitas in nouitate fpiritus, cum denario complementi decalogi & quaternario virtutum cardinalium in animo confummatur.

¶ Item eft Phafe facramentale & iftud eft fumptio & comeftio facramenti altaris quod loco agni Pafchalis fucceffit, quod fcilicet omnes fideles debent fumere, & eum religiofe & deuote comedere & recipere. Exod. 12. Hæc eft religio Phafe. Et Num. 9. Faciant filij Ifrael Phafe in tempore fuo. ¶ Item eft Phafe pœnitentiale, & iftud eft quando homo per mare rubrum, id eft, per amaritudinem pœnitentiæ tranfit, & Ægyptios cum Pharaone, id eft, peccata cum diabolo in ifto mari fubmergit. Exod. 12. Eft enim Phafe, id eft, tranfitus domini. Pœnitentia enim tranfitus dicitur, eo quod ipfa mediante muni periculum fecure tranfitur, & eo quod per eam de morte ad vitam, & de culpa ad gratiam, de gratia vero ad gloriam peruenitur. ¶ Item eft Phafe fupernaturale, fcilicet feftum ciuium Paradifi, fcilicet vbi agnus Dei qui tollit peccata mundi, fcilicet Chriftus per claram vifionem cognofcitur, per dulcem fruitionem guftatur, & per firmam fecuritatem & perpetuitatem tenetur. Num. 33. Fecerunt Phafe filij Ifrael. Filij enim Ifrael (qui interpretatur videns Deum) fanctos & beatos fignant qui Phafe æterni conuiuij Deum clare fpeculando celebrant.

Phiala.

A **Phialæ.** Cum Phialæ fint vaſa rotunda cum orificio longo ad continendum liquores apta ſecundum diuerſam conditionem liquorum, neceſſe eſt diuerſitatem ponere Phialarum. Et ſic nota, quod ſunt

Phialæ ad {
Continendum gratiæ dulcorem,
Effundendum doctrinæ liquorem,
Retinendum culparum horrorem,
Augendum auditus errorem,
Hauriendum vitiorum ſaporem,
Emittendum vindictæ furorem.
}

Primæ phialæ ſunt mentes iuſtorum,
Secundæ phialæ ſunt corda doctorum,
Tertiæ phialæ ſunt corda peccatorum,
Quartæ phialæ ſunt ora adulatorum,
Quintæ phialæ ſunt ventres guloſorum,
Sextæ verò phialæ ſunt conſcientiæ iracundorum.

Dico igitur, quod ſunt phialæ gratiam continentes, & iſtæ propriè mentes iuſtorum ſignificant, quia ſcilicet gratiam continent, & odorem orationis & deuotionis propinant. De quibus dicit beatus Ioan. Apocal. 5. quod ſeniores circa thronum habebant phialas plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes ſanctorum. ¶ Item ſunt phialæ doctrinam effundentes. Et iſti ſunt doctores & prædicatores, qui liquorem ſanctæ doctrinæ diffundunt. Iſtæ ſunt autem phialæ, quas Moyſes fecit in vſu tabernaculi, ſicut dicitur Exod. 37. & quas Salomon fabricauit in vſus altaris & templi, ſicut patet 3. Reg. 7. quia ſcilicet doctores, & prædicatores fuerunt in tabernaculo, & in templo, id eſt, lege antiqua & noua, propter quod 1. Eſdræ 1. dicitur, quod reportatæ ſunt in Hieruſalem phialæ aureæ triginta, & phialæ argenteæ mille. Aduerte tamen, quod hodie in multis verificatur illud 4. Reg. 25. vbi dicitur, quod Chaldæi tulerunt de templo omnia vaſa ærea, nec non thuribula & phialas. Quia verè dæmones de templo Eccleſiæ ſubtraxerunt thuribula orationis, & phialas deuotionis & lectionis. ¶ Item ſunt phialæ venena portantes. Et iſti ſunt viri mali, qui venena diuerſorum vitiorum habent. Iſti mali figurantur Apoc. 16. vbi viſi ſunt ſeptem Angeli habentes ſeptem plagas nouiſſimas, & ſeptem phialas, quas effundentes fecerunt in hominibus ſtrages magnas. Septem enim iſti Angeli, vniuerſitatem malorum ſignificant. Quia ſecundum Gregor. ſeptenarius numerus ſemper vniuerſitatem ſignat & quia pro certo iſti habent ſeptem phialas, id eſt, vniuerſitatem vitiorum, ideo iſti habebunt ſeptem plagas nouiſſimas, id eſt, vniuerſitatem pœnarum, & tormentorum. ¶ Item ſunt phialæ vnguenta habentes. Et iſtæ pro certo ſignificant adulatores, & malos & falſos diuitum conſiliarios, qui ſcilicet libamina ſeu liquorem adulationis & proditionis de phialis cordium ſuorum emittunt, quibus diuites inebriant, & perfundunt, & eos ad omne vitium pronos reddunt. Figurati Apoc. 16. vbi dicitur, quod quidam Angelus effudit phialam ſuam in ſolem, & datum eſt ei affligere homines æſtu magno. Quia reuera quando iſti mali Angeli phialam oris ſui aperiunt, & venena adulationum, detractionum & malorum conſiliorum in ſolem, id eſt, in aliquem ſuperiorum emittunt, tunc eum ita ad malum inflammant, quod alij ab eo affliguntur, & pereunt. Vnde ibidem dicitur, quod vna phiala effuſa eſt in terram, & factum eſt vulnus ſæuum. ¶ Item ſunt phialæ vina haurientes. Et iſti ſunt viri ebrioſi, contra quos dicitur Amos 6. quod bibentes vinum in phialis, & vnguentis optimis delibuti, nihil patiebantur ſuper contritione Ioſeph. ¶ Item ſunt phialæ furorem fundentes, & iſti ſunt tyranni, qui ſcilicet furorem & iracundiam extra propinant. Vnde iſti ſunt illi mali Angeli, de quibus dicitur Apoc. 15. quod ipſi habebant phialas plenas iracundia Dei, &c.

A **Philippus.** Nota, quod Philippus interpretatur os lampadis ſeu os manuum, ſignificans virum iuſtum, & maximè doctorem ſcientificum vel prælatum, qui dicitur os, quia loquitur alios inſtruendo, lampadis, quia fulget alios exempliter illuminando. Dicitur os manuum, quia ori manus applicat, quia id quod docet prædicando, confirmat operando. Et ſi vis nota, quod

Philippus eſt nomen {
Abundantiæ & poſſeſſionis,
Intelligentiæ & diſcretionis,
Sapientiæ & inſtructionis,
Amicitiæ & dilectionis,
Eloquentiæ & prædicationis,
Excellentiæ & exaltationis.
}

Philippus enim abundauit in virtutibus. Vnde Ioan. 1. Erat autem Philippus de Bethſaida ciuitate Petri & Andreæ. Bethſaida enim interpretatur domus frugũ. Fruges vero virtutes deſignãt. ¶ Item Philippus ignorãtes informauit, patet Act. 8. vbi dicitur ꝙ Eunucho in curru ſuo legenti Eſaiam, adiũctus eſt Philippus, qui ſcripturã ſibi aperuit, & eum cõuertit & baptizauit. ¶ Item Philippus claram intelligentiam poſtulauit. Ioan. 14. Dixit Chriſto Philippus. Domine oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis. Sequitur. Qui videt me, videt & patrem meũ. ¶ Item veram amicitiam frequentauit, promotionem & honorem acquiſiuit. Vnde 1. Mach. 6. dicitur quod rex vocauit Philippum vnum de amicis ſuis, & præpoſuit eum ſuper vniuerſum regnum ſuum. ¶ Item Philippus fidem Dei prædicauit. Vnde & bene interpretatur os lampadis, vt prædictum eſt. Vnde iſte & Euangeliſta & bonus annunciator dicitur fuiſſe. Actor. 21. Intrantes domum Philippi Euangeliſtæ qui erat vnus ex ſeptem, manſimus ibi, &c. ¶ Item Philippus cœleſtia vindicauit. Actor. 8. Spiritus domini rapuit Philippum & inuentus eſt in azoto, id eſt, in Paradiſo, &c.

Philiſtiim. Philiſtæus. Philiſtæa. Cum Philiſtiim fuerint populi infideles, dudum in illa parte Syriæ quæ nunc palæſtina dicitur habitantes, populo Dei ſemper inimicantes, & eos vel bellis impetentes, vel ſeruitute prementes, videtur quod per Philiſtiim poſſunt intelligi, vel dæmones vel tyranni à vera fide deuij, & bonis omnibus inimici. Iſti enim contra bonos continue militant, ipſoſque diuerſimode fatigant & moleſtant. 1. Reg. 31. Philiſtiim pugnabant aduerſum Iſrael. Interpretatur enim Philiſtiim vel Philiſtæi poculo ruentes, quia ſcilicet ipſi dæmones poculo ſuperbiæ imbuti, ceciderunt de cœlo. Mali vero poculo vitiorum ebrij, quotidie cadunt inferius in inferno. 1. Reg. 7. Humiliati ſunt Philiſtiim, nec appoſuerunt vltra vt venirent in terminos Iſrael. Tales enim finaliter per damnationem humiliabuntur, & terminis Iſrael, id eſt, patria Deum videntium, hoc eſt, cœleſti gloria priuabuntur. Et merito, quia pro certo tales Philiſtiim, id eſt, mali & maxime tyranni

Mundi ſubſtantiæ eligunt cumulos,
Altæ potentiæ vendicant titulos,
Malæ concordiæ conſtringunt nodulos,
Triſtis inuidiæ ſuſtinent famulos.

Sic igitur patet, quod tales Philiſtæi per auaritiam diligunt terrena. 1. Reg. 23. Philiſtiim infuderunt ſe ſuper terram. Per ſuperbiam aſcendunt amœna. 1. Reg. 17. Philiſtiim ſtabant ſuper montem. Per malam concordiam iuncti ſunt habena. Vnde ibidem dicitur. Congregauerunt Philiſtiim agmina ſua. Et per inuidiam ſparguntur, vt arena, id eſt, diuiduntur ab inuicem. 2. Reg. 5. Philiſtiim diffuſi ſunt in valle.

A **Pietas.** Cum de pietate ſupra in multis locis ſit tractatum, & maximè ſupra de Miſericordia, vbi tetigi ſatis plenè, hoc ſolum nota, quod triplex pietas eſt habenda, videlicet

Parentibus,
Pauperibus,
Peccantibus.

Prima pietas pertinet ad perſonas inferiores,
Secunda pertinet ad diuites repletiores,
Tertia pertinet ad magiſtros ſuperiores.

¶ Primò igitur dico, quod eſt quædam pietas erga genitores, & iſtam debent habere filij erga patres tam ſpirituales, quam carnales. Sicut enim dicit Solinus, mira eſt in ciconiis pietas erga parentes ſuos, quantum enim parentes ciconiarum filios ſuos nutriunt, dum ſunt iuuenes, tantum vice reciproca nutriuntur à iuuenibus, dum ſunt ſenes. In quo proculdubio docet nos natura, quod parentes noſtros, & ſuperiores prælatos à quibus nutrimẽta, & naturalia, & ſpiritualia recipimus, omni die, ſi noſtri indiguerint, debemus fouere, & ipſis piè & miſericorditer ſubuenire. Vnde Ambroſ. ſuper Beati immaculati, pulchrè loquitur de pietate, dicens, quod pietas amica eſt Deo, nutrix parentum, ſtipendium filiorum, tribunal iuſtorum, egenorum portus, miſerorum ſuffragium, & indulgentia peccatorum. Vnum tamen eſt aduertendum, quod ſecundum Hieronym. propter parentum pietatem non debemus facere iniquitatem. Vnde illi videntur errare, qui, vt parentes nutriant, & honorent, ſe ſolent à diuino cultu retrahere, & erga lucra temporalia immoderatè intendere, & vacare. Teſte enim Auguſt. Diligendus eſt generator: ſed præponendus eſt creator. Vnde Hieronym. ad Marcellam ſuper illud verbum Matth. 8. Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos, dicit ſic. Ordinate in me charitatem. Rectus ordo eſt, vt primo diligatur Deus, deinde parentes: ſed ſi vtrumque ſeruari nequeat, odium in ſuos, pietas eſt in Deum conferenda. Eſt igitur quædam pietas erga genitores. ¶ Secundo dico, quod eſt B quædam pietas erga pauperes, & iſta eſt illa, qua homo tenetur fratri ſuo ſubuenire. Sicut enim arbores fructiferæ, & vtiles ſolent habere multum de interiori medulla, ſicut patet in ficu, & vinea, ſic illi, qui apud Deum volunt eſſe fructuoſi, debent eſſe valde pij, & medulloſi, & erga pauperes viſceroſi. Sicut enim arbores aromaticæ non ſolum nutriunt fructus, folia, & flores, imo etiam medicinales ſuccos, lacrymas, & liquores; ſic verè pij viri, & miſericordes non ſolum portant fructus bonæ operationis, folia bonæ locutionis, flores bonæ cõuerſationis: imo etiam ipſi pot-

ipſi portant, & fundunt ſuccum deuotionis, & liquorem pietatis, & compaſſionis, quibus ſcilicet pauperes, & egeni ſanantur, & ſpiritualiter, & temporaliter recreantur. Pietas enim, vt dicit Apoſtolus 1. Timoth. 4. ad omnia vtilis eſt, quamuis multi ſint, qui ſecundum Apoſtolum 2. Tim. 3. ſpeciem pietatis habeant, ipſam tamen operibus negant, ſicut patet de multis vſurariis, & auaris, qui ſub ſpecie pietatis pauperibus ſolent aliquid commodare, vt
C ipſos tempore carentiæ poſſint exhæredare. ¶ Tertio dico, quod eſt quædam pietas erga peccatores, & iſtam debent habere ſuperiores iudices, & prælati, qui pie debent peccatoribus compati, & ſubuenire, & eis, ſi patiatur iuſtitia, indulgere. Sed de hoc vide ſupra de Iuſtitia & Miſericordia Vnde breuiter Auguſtin. in ſermone dicit, quod apud Deum eſt nec pietas ſine iuſtitia, & ſine pietate iuſtitia non habetur, & ſine bonitate æquitas, & ſine æquitate bonitas non tenetur. Nam æquitas ſine bonitate ſæuitia eſt, & iuſtitia ſine pietate crudelitas eſt. Et ideo monet Apoſtolus Tit. 2. Sobriè & iuſtè & piè viuamus, &c. Omitto, quia paucæ ſunt authoritates vocales, & ſupra in locis variis multa dixi.

A **Pigritia.** Nota, quod pigritia, ſeu acedia nihil aliud eſt, quam languor, ſeu torpor animi impediens exequi bonum opus. Vnde & Gregor. in homil. dicit, quod acedia eſt de virtutum laudabili exercitio vtriuſque hominis languida deiectio. Et inde eſt, quod ad deteſtationem pigritiæ poſſumus notare, quod acedia ſeu

Pigritia ſolet { Comitari cordium timorem,
Eneruare membrorum vigorem,
Excitare mentium feruorem,
Extirpare virtutum valorem. }

Primo igitur dico, quod pigritia cordium timorem ſolet comitari. Homo enim piger nunquam eſt audax, ſed magis timidus. Vnde Prouerb. 21. dicitur. Dixit piger, leo eſt in via, in medio platearum occidendus ſum. Timet enim ſuſtinere terribilia, & aggredi difficilia. Prouerb. 18. Pigrum deiicit timor. Frigus enim generat paucitatem motus. Vnde videmus, quod ſerpens in hyeme vix ſe poteſt mouere ex frigore, aqua fluxibilis, & mobilis ſolet gelari. Et ſic frigus, & quies pigritiæ, & torporis ſe concomitantur, & alterum ab altero generatur. Quia pro certo tamdiu homo à labore bonorum operum retardatur, quamdiu frigore, id eſt, alicuius difficultatis timore coarctatur. Vnde Prouerb. 20. Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æſtate, & non
B dabitur ei. ¶ Secundo dico, quod pigritia membrorum ſolet vigorem eneruare. Piger enim eſt proprie ſicut infirmus, dormiens, ſeu mortuus, qui ſcilicet membrorum ſuorum vſum nõ habent, in quantum nullum opus peragunt, aut exercent. Vnde pigri videntur mandragoram bibiſſe, quia ſcilicet pigritia more mandragoræ videtur ſuos diſcipulos indormire, & ſopire, & membrorum vigorem, & fortitudinem eneruare. Ideo pigro dicitur Prouerb. 6. Vſquequo piger dormis? Dormire enim proprie videntur, in quantum in nullo bono opere exercentur. Vnde Prouerb. 26. dicitur, quod piger abſcondit manum ſub aſcella ſua, & laborat, ſi ad os ſuum eas conuerterit. ¶ Tertio dico, quod pigritia
C feruorem mentium, vel virium, id eſt, vitiorum ſolet excitare. Pigritia enim ſolet multa mala deſideria generare, & tentationes varias excitare, ſicut patet de Dauid, qui ocioſus in domo ſua Bethſabeæ concupiuit, & occaſione ipſius adulterium, proditionem, & homicidium commiſit. Vnde Prouerb. 21. Deſideria occidunt pigrum. Et Prouerb. 13. dicitur Vult. & non vult piger. Et breuiter, ſicut dicitur Prouerb. 26. ſicut oſtium vertitur in cardine; ſic piger in lecto ſuo; quia ſcilicet ſicut oſtium de latere in latus vertitur; ſic piger de vno malo deſiderio ad aliud deducitur. Canis enim antiquus quandoq; incurrit podagram, & tunc non poteſt currere, imo ſolet muſcarum impugnationes varias incurrere, & latrando ſuper fimarium reſidere. Sic verè homines illi, qui podagram pigritiæ patiuntur, muſcis diuerſorum deſideriorum, & affectionum, & latratu malorum verborum, & detractionum præ cæteris infeſtantur Ideo breuiter de punctionibus malorum deſideriorum, quas ſuſtinent iſti pigri dicitur Prouerb 24. Per agrum hominis pigri tranſiui, & per vineam viri ſtulti, & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerant ſuperficiem eius ſpinæ. Et Prouerb. 15. dicitur, quod iter pigrorum quaſi ſepes ſpina
D rum. Pigritia ergo mentium feruorem ſolet excitare. ¶ Quarto dico, quod pigritia virtutum valorem ſolet extirpare. Sicut enim vinea, quæ non colitur, ſterileſcere comprobatur; ſic homo, qui per pigritiam incultus efficitur, à fructu bonorum operum denudatur. Camelus enim inter cætera animalia dicitur pati podagram, & tamẽ iſte eſt, qui inter alia animalia rariſſimos habet pilos. Ad denotandum, quod illi, qui podagra pigritię ſunt detenti, & vinculis acediæ ſunt ligati (de quibus dicitur Sap. 15. Pedes eorum pigri ſunt ad ambulandum) tales dico pilis virtutum, & gratiarum præ cæteris ſunt nudati. Vnde Prouerb. 21. dicitur, Omnis piger ſemper in egeſtate erit, Pigri enim nudi, & egeni ſunt quantum ad virtutum abundantiam: pauperes vero erunt in futuro per æternæ gloriæ indigentiam, & carentiam, quia breuiter ſicut dicit Bernard in ſermone, ocioſitas eſt mater nugarum, nouerca virtutum, virium ſuffocatrix, ſuperbiæ nutrix, gehennæ procuratrix. Sic ergo patet, quomodo vitium acediæ, & pigritiæ eſt damnoſum. Sed vide ſupra de Labore, de Motu, de Exercitio, & infra de quiete, & de Tarditate, & ſupra de Dormite. Et infra de Somno, & aliis titulis ſimilibus, &c.

Pignus. Cum pignus ſit illud, quod creditori à debitore pro debito vſque ad ſolutionem aſſignatur, videtur, quod obſes in perſonis, & pignus in rebus pro eodem ſupponant. Et ſic nota, quod eſt A

Pignus { Supernale, quod eſt diligenter cuſtodiendum,
Internale, quod eſt libenter cuique tradendum, ſeu quod eſt vigilanter expediendum,
Æternale, quod eſt ardenter recipiendum. }

¶ Primo igitur dico, quod eſt pignus precioſum, quod debemus cum diligentia cuſtodire, iſtud autem eſt Chriſtus Dei filius, ſeu B etiam Spiritus ſanctus, aut gratia diuina, quæ ſcilicet nobis tradita ſunt, & cõceſſa ſicut pignus, obſes, & artha hæreditatis æternæ nobis à Deo patre promiſſæ. Conſtat enim, quod Dei filius in carnem veniens ſe dedit nobis obſidem, atque pignus pro promiſſo nobis facto de cœleſti gloria adimplendo (ſicut filius Antiochi regis olim Romæ fuit obſes. 1. Machab. 1.) & à nobis diſcedens, loco ſui Spiritum ſanctum pro pignore nobis miſit, & ſuam gratiam, & ſacramenta pro pignore quotidie nobis mittit. Vnde 2. Cor. 1. Signauit inquit nos, & dedit pignus ſpiritus in cordibus noſtris. Veruntamen ſic eſt, quod pignus receptum à creditore optime ſeruari debet, quia ſi forſitan perderetur illud, q̃ reſtitui debet & pro pignore datum eſt, nequáquam amplius redderetur. Sic verè ſi gratiam Dei, & Spiritum ſanctum nobis traditum, & commiſſum, impignoratum, & datum diligenter non ſeruauerimus, ſed ipſum per peccatum mortale perdiderimus, gloriã paradiſi, cuius arrhæ ſunt, amittemus. Si vero iſta pignora vſque ad mortem ſeruauerimus, tunc ſine difficultate hæreditatem noſtram (ſicut dictum eſt) acquiremus, ita quod nobis poterit dici illud Epheſ. 1. Signati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ in redemptionem acquiſitionis, & in laudem gloriæ ipſius. Iſtud eſt igitur pignus virtuoſum, quod tu debes cum diligentia cuſtodire. ¶ Secundo dico, C quod inuenitur pignus ſpecioſum, quod tu debes cum vigilantia expedire, & iſtud pro certo nihil aliud eſt, quam anima, quam ſcilicet cum hæreditate paradiſi ſibi debita nos diabolo impignoramus, obligamus, & incarceramus, quando mortaliter peccamus. Et certe iſtud pignus perpetuo perdimus, niſi per pœnitentiam redimamus, vt ſic poſſimus dicere diabolo, apud quẽ obligatum eſt pignus, illud Deuter 24. Non auferes loco pignoris viduæ veſtimentum. Et ibidem. Non accipies loco pignoris ſuperiorem, & inferiorem molam, &c. Superior enim mola eſt anima, inferior eſt corpus. veſtimentum viduæ eſt gratia, quæ ſcilicet diabolo ſunt interdicenda, & ab eo, ſi impignorata ſunt, per pœnitentiam auferenda. Iſtud eſt igitur pignus ſpecioſum, &c. ¶ Tertio dico, quod inuenitur pignus anxioſum quod tu de- D bes cum dulci venia relargiri. Et iſta certe ſunt pignora temporalia, quæ ſcilicet raptores, & vſurarij plus debito, & nimis acriter à pauperibus recipiunt, in quantum pro debitis ipſos exhæredant, & confundunt. Vult ergo Deus, quod pignora pauperum iniuſtè non accipiantur, & etiam ſi iuſtè capta fuerint, quod miſericorditer pauperibus dimittantur. Vnde ibidem Deuter. 24. Si pauper eſt (inquit) non pernoctabit apud te pignus, ſed ſtatim reddas ei ante ſolis occaſum, vt dormiens in veſtimento ſuo benedicat tibi. Vnde Ezech. 18. dicitur de illo, qui pignus debitori reddiderit, & non tenuerit, quod ſcilicet vita viuet, & non morietur. De impio vero pauperem contriſtante, rapinas rapiente, & pignus non reſtituente, dicitur ibidem, quod morte morietur, & quod ſanguis eius ſuper ipſum erit. Sufficit, quia paucæ ſunt auctoritates. Vide ſupra in tit Obligatio.

Pingere. Pictura. Quia nullæ ſunt auctoritates. Vide in tit. Pulchritudo, & Varietas.

Pilatus. Cum Pilatus fuerit ille præſes, ſeu prætor Romanus, ſub cuius dominio A

Chriſtus { Docuit, & prædicauit,
Captus eſt, & tolerauit,
Occiſus eſt, & expirauit. }

Poſſum dicere, quod per Pilatum deſignantur tyranni, peruerſi quoque iudices, & balliui, ſub quorum ſcilicet dominio Chriſtus, id eſt, perſonæ innocentes indebitè moleſtantur. Vnde nota quod iuſti tam ab iſtis, quam ſub iſtis

Fallaciter accuſantur,
Procaciter diffamantur,
Debiliter defenduntur,
Scurriliter illuduntur,

Subtili-

Subtiliter inquiruntur,
Crudeliter flagelluntur,
Finaliter trucidantur.

Ista omnia possunt dici de malis iudicibus, & tyrannis, qui scilicet malos amant, & eis fauores impendunt. Vnde Luc. 24. facti sunt amici Herodes, & Pilatus. Et Marci 15. dicitur, quod Pilatus volens satisfacere populo tradidit eis Iesum, &c. Sub illis vero iusti fallaciter accusantur, sicut sub Pilato Christus est accusatus. Quamuis enim Pilatus sentiret ob inuidiam Christum accusatum, nec vllam in eo mortis causam inueniret, quia tamen principes sacerdotum, & scribæ constanter, imo nequiter accusauerunt eum, morti fuerat adiudicatus, sicut dicitur Lucæ 23 Item sub illis, & ab illis procaciter diffamantur. Matth. 9. Diffamauerunt eum per totam terram, & Prouerb. 14. Ambulans recto itinere, & timens Deum, despicitur ab eo, qui infami graditur via. Item bonos grauant, nec debitè defendunt. Fictè enim defendebat Pilatus Iesum, quando dicebat Matth. 27. Quem vultis de duobus dimitti? &c. Item iustos derident, & turpiter illudunt. Tales enim vilipendunt, & illudunt homines virtuosos, sicut de Pilato legitur, quod ipse derisoriè Iesum vocabat regem Ioan. 19. Scripsit autem titulum Pilatus: Iesus Nazarenus Rex Iudæorum. Item vt illis possint nocere, subtiliter inquirunt, sicut Iudaica rabies contra Christum occasionem quærens, interrogabant eum; Matth. 12. dicentes. Si licet sabbathis curare? sequitur. Vt eum accusarent, supple, interrogabant. Et Matth. 16. Principes sacerdotum, & seniores populi consilium fecerunt, vt Iesum dolo tenerent. Item pauperes spoliant, & grauiter offendunt. Vnde Ioan. 19. dicitur, quod Pilatus Iesum nudauit, flagellauit, & spinis coronauit. Item vltimo illos miserabiliter perimunt, sicut dicitur 2. Reg. 4. Homines impij interfecerunt virum innoxium. Si vis vlterius Pilato comparare tyrannos, & principes, & officiales iniquos. Vide in titul. Iudex, Iudicium, Rex, Tyrannus, &c.

A **Pilus.** Nota, quod pili nascuntur à carne, & de superfluo alimenti dati sunt nobis à natura, scilicet

In { Necessarium tegumentum,
Multiuarium vestimentum,
Voluntarium ornamentum,
Emissarium purgamentum. }

Primos pilos debemus texere,
Secundos pilos debemus tendere,
Tertios pilos debemus pectere,
Quartos pilos debemus radere.

Primi pili sunt virtutes, quibus à frigore defendimur,
Secundi pili sunt virtutes, quibus ad pauperes extēdimur,
Tertij pili sunt conuersatio, qua ne vilescamus tegimur,
Quarti pili sunt vitia, quæ, ne fœteamus, abradimus.

B ¶ Dicam ergo primo, quod in scriptura reperiuntur pili existentiæ virtualis. Pili enim qui corpus defendunt à frigore, & à puluere, & à vento, ipsumque tenent calidum, & securum, & ab interiori corporis nascuntur & prodeunt, sunt virtutes, quæ scilicet animam à periculis, & nocumentis exterioribus, & interioribus protegunt, ipsamque per charitatem calefaciunt, & à corpore, id est, ab interiori mente, & ex pectore exeunt & procedunt, & frigus indeuotionis tollunt, vt scilicet homo virtuosus figuretur in Helia, & in Ioanne Baptista, necnon & in tabernaculo fœderis. De Helia enim legitur quod ipse fuit homo pilosus. 4. Reg. 1. Vir pilosus occurrit nobis, zona pellicea accinctus renibus. De Ioanne vero dicitur Matth. 2. quod Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum, viuebatque melle, & locustis, & in deserto degebat. De tabernaculo autem fœderis, in quo latuerunt sacramenta legis diuinæ, scilicet candelabrum, velum, altare thymiamatis, arca, propitiatorium, Cherubin, manna, virga, & tabulæ, legitur Exod. 36. quod opertum fuit de vndecim sagis confectis de pilis caprarum. Ad denotandum, quod illi, qui volunt esse Helias, regum malignorum, id est, quorumlibet iniquorum correctiui, Ioannes in quo est gratia, id est, diuinæ gratiæ contentiui, & verbi Dei prædicatiui, tabernaculum fœderis, id est, sui cum Deo fœderatiui & coniunctiui, & secretorum & sacramentorum diuinorum conseruatiui, necesse habent esse pilosi, id est, pilis virtutum contecti, & virtuosa continentia circumcincti. Genes. 37. Nosti, quod Esau frater meus homo pilosus sit. Potissime autem isti pili debent virtutem pœnitentiæ denotare. Ista est pilositas, quæ melius defendit ab indeuotionis frigore, & quæ melius calefacit per contritionem, & charitatem interius in pectore munit. Quod certè satis figuratur in hoc, quia Helias, & Ioannes, & tabernaculum in deserto manserunt, & etiam tegumenta de pellibus & de pilis camelorum & caprarum habuerunt, vt supra visum est. Deserta enim, quæ sunt nuda, sterilia, & arida, & pili camelorum, & caprarum, qui sunt asperi, & squalidi, asperitatem pœnitentiæ, & squalorem, & ruditatem exterioris apparentiæ signant, quibus pro certo sancti viri se contegunt atque velant. Exod. 25. Hæc sunt, quæ accipere debetis. Sequitur. Pilos caprarum. Et sic isti sunt pili, quibus mediantibus Daniel draconem occidit; sicut dicitur Dan. 14. quia scilicet mediantibus pilis pœnitentiæ draco diabolus, seu caro occiditur, & ciuitas animæ à spirituali idololatria liberatur. Patet igitur, quod sunt pili existentiæ virtualis.

C ¶ Secundo dico, quod inueniuntur pili opulentiæ temporalis. Pili enim exterius apparent, & nascuntur ex superfluo alimenti, & ex ipsis fiunt panni ad varia vestimenta. Isti igitur diuitias exteriores & temporales designant, quæ scilicet non sunt de necessitate naturæ, sed magis de superfluo reputatæ, & sicut quædam extrinseca vestimenta debent per eleemosynam extendi, & pauperibus explicari. Vnde Numer. 8. præcipitur Nazarenis, qui sancti reputabantur, q͂ radant omnes pilos carnis suæ. Radi enim dicuntur tales pili, & potissime de affectu mentis, quia reuera Esau, qui erat pilosus, legitur malus homo fuisse, & benedictionem amisisse. Genes. 27 Iacob etiam, quia pilos in manibus habuit, alius, quam erat, creditus fuit, sicut dicitur ibidem. Quia reuera illi, qui vestiti sunt diuitiarum pilis, vt communiter priuantur benedictione sua, id est, æternis, & cœlestibus bonis Tales etiā difficile recognoscuntur, quia alij, quam sint ab hominibus reputantur. Diuites vero iudicantur ex diuitiis, non ex personis; ex vestibus, non ex corporibus; ex mundi fauoribus, non ex insufficientiarum suarum languoribus. Ad hoc facit illud Senec. in epist. Qui vult inquam cognoscere hominem, ponat, id est, seponat fallacia fortunæ indicia, nudum nullum respiciat, &c. Vnde de tali pilositate dicitur Genes. 27. Pater inquit non cognouit Iacob, quia pilosæ manus maioris fratris similitudinem prætendebant. q. d. Ille, qui minor est reputatur maior, qui imperfectus est, reputatur perfectus, qui indoctus est, reputatur doctus; dum tamen diuitiarum pilis fuerit coopertus, seu carnalis affectionis pellibus circumcinctus. Isti autem pilosi figurantur in quibusdam monstris; quæ pilosa dicuntur, quæ etiam Fauni, & Syluani appellantur, qui etiam proprie non homines, sed dæmones sunt, quia non rem, sed effigiem humanam prætendunt, quos etiam antiqui errores gentilium Deos syluarum, & montium crediderunt, sicut dicit Isidor. 8. lib. etymol. & gl. Esaiæ 13. & 34. Ego autem istos credo esse quosdam spiritus inferiores aerea corpora habentes, ratione præstantes, & hæc nihil aliud esse, quam dæmones humanam effigiem prætendentes, quia reuera charissimi, tales pilosi, id est, tales diuitiis adornati, vix possent cognosci, quid sunt, quia licet homines esse videantur, dæmones tamē esse probantur, in quantum dæmonum crudelitate & conditionibus vtuntur, & in quantum aerea vanitate, & superbia componuntur, atque vanis lætitiis extolluntur. Vnde Esa. 13. de Babylone, id est, de mundo dicitur sic, quod requiescent ibi bestiæ, & replebuntur domus eorum draconibus, & habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi. Et Esa. 34. dicitur, quod occurrent ibi dæmonia, onocentaurus pilosus & clamabunt alter ad alterum. Pone, si vis, multa de inhumanitate diuitum, & compara eos onocentauris, draconibus, & struthionibus. Patet ergo, quod inueniuntur pili opulentiæ temporalis.

D ¶ Tertio dico, quod inueniuntur pili apparentiæ externalis. Pili enim, qui extra carnem apparent, exteriorem conuersationem, & apparentiam significāt, quæ reuera est pectinanda, & ab omnibus inhonestatis fæcibus mundanda, & ab hypocrisis vermibus præseruanda. Et nota, quod sicut aliqua animalia habent pilos suaues, aliqua asperos, aliqua pungitiuos, aliqua in colores varios se mutantes, sicut patet de oue, porco, & ericio, sic vere homines aliqui sunt, quorum conuersatio dulcis est, suauis, & benigna, & in loquendo, & in operando. Vnde cuilibet dulci, & pio homini potest dici illud Ezech. 16. Verba tua intumuerunt, & pilus tuus germinauit: ita quod alij per boni exempli assumptionem inde possunt sibi facere vestimenta. Alii autem habent conuersationem asperam, & seueram, scilicet austerè videndo, & seuerè alios corrigendo, ità quod tales possunt dicere illud Iob 4. Inhorruerunt pili carnis meæ. Alij vero habent conuersationem pungitiuam multipliciter, & læsiuam, scilicet alios mordendo, & eis detrahendo, ipsosque lædendo, rapiendo, & deprædando, similes porco spinoso, quem Solinus vocat histricem, qui pilos habet acutissimos, ita quod iaculatione voluntaria ipsos emittendo circumiacentes lædit, vulnerat, atque pungit. Sic isti voluntariè alios pungunt, & detrahendo ipsos vulnerant, atque lædunt. Isti similes sunt militibus Romanis, qui plerumque lædendo aduersarios pilis vtebantur, sicut in multis locis ponit Titus Liuius Dardos enim, & tela, & paruas lanceas pilos vocat, vel etiam maiores sagittas. Vnde de detractoribus dicitur in Psalm. quod subito sagittabunt, & non timebunt, firmauerunt sibi sermonem nequam. Alij desuper habent pilos, id est, conuersationem mutabilem, & multipliciter suiipsius variatiuam, sicut sunt hypocritæ, & adulatores, qui pilos conuersationis secundum diuersitatem personarum, temporum, & locorum variant, atque mutant. Similes tharando animali æthiopico, de quo dicit Plin. lib. 8. cap. 34. quod ad similitudinem coloris rei obiectæ colorem

ſuum mutat. Et eſt mirabile inquit Plin. colorem corporis tam ſubito mutari, ſed mirabilius colorem villi, id eſt, pili. Expone de hypocritis, & adulatoribus, quorũ villus, & pilus, id eſt, exterior cõuerſatio vario modo mutantur. Iſti figurantur in leproſis, qui ſecundum doctrinam antiquam legis in hoc cognoſcebantur, ꝙ pili eorũ in colorem candidum vertebantur, ſicut dicitur Leuit. 13. Quia reuera ille ſpiritualiter eſt leproſus, & malus, qui per hypocriſim de nigro in album, & de malo in bonum ſubito ſolum quo ad apparentiam fit mutatus. Vnde Leuit. 13. in principio dicitur, quod cum ſacerdos videbat pilos in album mutatos, ipſum tanquam ſuſpectum de lepra ſeparare debebat. De iſtis ergo poteſt dici illud 1. Reg. 19. quod ſcilicet Michol pellem piloſam caprarum poſuit ſuper caput ſtatuæ in lecto Dauid. Expone ſicut alibi. Patet igitur, quod inueniuntur pili apparentiæ exterioris.

E ¶ Quarto dico, quod inueniuntur pili peſtilentiæ criminalis, & iſti pro certo ſunt pili, qui naturaliter oriuntur à carne, id eſt, à carnali mente. ſ. inanes affectiones, & vitia, & pro certo tales ſunt pili radendi, & per confeſſionem à mentibus auellendi. Ezech. 5. Sume tibi gladium acutum radentem pilos, & duces per caput, & barbam. Vnde leproſo, quando debebat mundari, id eſt, poſt curam mundus reputari, ſic præcipitur Leuit. 14. Radet inquit omnes pilos corporis & lauabitur aqua, & purgatus ingredietur caſtra. Pilos inquit corporis, id eſt, peccata ſua radet per contritionem & confeſſionem. Lauabitur inquit aqua per lacrymationem, & compunctionem, & ſic certè purgatus ſcilicet peruenit ad remiſſionem, & ingredi poterit caſtra cœli per finalem ſaluationẽ. Et ſic igitur patet, ꝙ pili quatuor modis ſignant, videlicet Culpas deteriores. Mores exteriores. Opes inferiores. Vires ſeu virtutes interiores, & vtiliores, &c. Sufficit. Vide in tit. Capillus.

Pincerna.

Nota, quod pincerna eſt ille, qui adminiſtrat vinum. Vide in titul. vinum, & miniſter.

A Pinguis. Pinguedo.

Nota, quod pinguedo tam in bono, quã in malo multipliciter ſumitur in ſcriptura. Eſt enim pinguedo virtuoſa, & pinguedo vitioſa, pinguedo bona, & pinguedo mala. Eſt dico pinguedo bona, & iſta eſt pinguedo gratiæ, & virtutis, & perfectionis, quæ mentem ſpiritualiter reficit, & impinguat. Et ſic illi dicuntur pingues, qui gratiis, & virtutibus ſunt inſignes, de quibus dicitur Rom. 11. Socius radicis, & pinguedinis oliuæ factus es. In quibus verbis notatur, quod ſicut pinguedo ſolet vnire, nutrire, mollire, linire: ſic gratia ſolet vnire per ſupernam dilectionem. (Socius inquit) ſolet nutrire per internam deuotionem. (Radicis.) ſolet mollire per ſupernam compaſſionem (Pinguedinis) ſolet linire per æternam ſaluationem (Oliuæ factus es.)

B ¶ Primo ergo dico, quod pinguedo gratiæ vnit & ligat per dilectionem. Socius inquit. Pinguedo enim de ſui natura eſt viſcoſa, & glutinoſa, faciens res diuerſas inuicem adhærere. Pinguedo etiam nutrimentum eſt ignis, ſicut patet in oleo, lampade, & candela. Sic verè diuina gratia nutrimentum eſt, & corda ſolet per amorem inflammare, & ipſa per concordiam conglutinare, & inuicem ſociare. Et de hoc Ezech. 27. Negotiator tuus in vino pingui, in lanis coloris optimi. Lanæ enim, de quibus fiunt veſtes, ſunt corporis calefactiuæ. Vinum, quod cor lætificat & inflammat, ſignat charitatem, quæ ſcilicet homines inuicem ſociat, atque ligat, & in alterutrum per amorem inflammat. Socius inquit. Apocal. 1. Ego Ioannes frater veſter ſocius, & particeps in tribulatione, & regno. Hic tamen aduertendum eſt, quod duplex inuenitur in animalibus pinguedo, quædam aerea, & ſanguinea, quædam phlegmatica, & aquea. Prima eſt illa, de qua dictum eſt; ſecunda vero, quæ eſt aquea, non eſt talis, quia iſta nec ligat, nec inflammat, ſicut eſt pinguedo porci, quæ nõ poſſet nutrire ignem, nec in lampade, nec in candela. Sic verè cum ſpiritualiter duplex ſit pinguedo amicitiæ, vna charitatis, alia carnalitatis, vna virorum perfectorum, alia porcorum & peccatorum, iſtud verum eſt, quod illa ignem charitatis nutrit, iſta vero ipſum deſtruit, & extinguit, quia pro certo pinguedo carnalitatis, & porcina nunquam eſt cauſa perfectæ charitatis, & ſalubris amicitiæ, ſed magis totius contrarietatis & diſcordiæ; quia ſicut patet hodie illi, qui diuitiis & delitiis ſunt pinguiores, ſunt ad diſcordiam & odium promptiores. Deut. 32. Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitrauit, incraſſatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deũ factorem ſuum, &c. Et in Pſalm. dicitur. Tauri pingues obſederunt me. Non ſic pinguedo gratiæ non, quia pro certo iſta, vt dictum eſt, viuit, & ligat per dilectionem.

C ¶ Secundo dico, quod iſta nutrit, & rigat per deuotionem, quod oſtenditur in verbo radix, quæ arborem nutrit & portat, & reſpectu aliarum partium arboris multum habet de pinguedine, & humore. Rom. 11. Non tu radicem portas, ſed radix te. Ezech. 31 Flumina eius manabant in circuitu radicum eius. Significans pinguedinem gratiæ, quæ per deuotionem ſolet hominem ſpiritualiter nutrire, & ipſum ne in peccatũ corruat ſuſtinere. Pinguedo enim bona, & aerea corpus nutrit, ſic & deuotio animam. Quia verè anima, quæ per deuotionem non reficitur, per peccatum faciliter deſiccatur. Deuotio enim eſt quidam panis ſpiritualiter nutritiuus. Eſa. 30. Panis frugum terræ erit vberrimus, & pinguis. Et Gen. 49. Aſer pinguis panis eius, & præbebit delitias regibus. Quamuis multi ſint, qui alia pinguedine ſe nutriunt, & impinguant, ſcilicet pinguedine mundanæ proſperitatis, quia ſcilicet diabolus illos ad modum carnificis modo per mundi proſperitatem impinguat, & reficit, quos in macello inferni occidere intendit. Tob. 8. Duas vero vaccas pingues occidi fecit. Mali enim dicuntur duo non vnum, propter diſcordiæ diuiſionem, dicuntur vaccæ in fœminino genere, propter inconſtantiæ imperfectionem, dicuntur pingues, propter temporalium poſſeſſionem, dicuntur occidi, propter finalem & infernalem damnationem, res enim pingues ſolent faciliter ſupernatare, ſolent faciliter defluere, & liqueſcere, ſolent etiam igni pabulum miniſtrare. Sic verè illi, qui per mundi proſperitatem ſunt pingues, volunt ſupernatare per ſuperbiam, quia ſcilicet tales ſemper volunt aliis ſe præferre, & ſuppeditare, & aliis iniuriam inferre. Amos 4. Audite verbũ domini vaccæ pingues, quæ eſtis in monte Samariæ, quæ calumniam facitis egenis. Et ideo finaliter tales ſic pingues per mortem defluent, & marceſcent, & igni infernali alimentum perpetuum miniſtrabunt. Vnde de damnatione talium dicitur Eſa. 34. Inebriabitur terra eorum ſanguine, & humus eorum adipe pinguium, & conuertentur torrẽtes eius in picem, & humus eius in ſulphur, & erit terra eius in picem ardentem nocte & die, non extinguetur in ſempiternum. Non igitur nutriamur tali pinguedine, ſed habeamus pinguedinem gratiæ, quia pro certo iſta nutrit & rigat per deuotionem. Radicis inquit.

D ¶ Tertio dico, quod iſta mollit, & humectat per compaſſionem. Pinguis inquit. Sicut enim pellis bene vncta ſolet eſſe mollior, & tenerior, ſic ille, qui pinguedine gratiæ inungitur mollis, & tener per compaſſionem, & pietatem ad alios inuenitur. Pinguedo .n. temperat ſiccitatem, & pietas alleuiat inopũ paupertatẽ. Hier. 31. Inebriabo animas ſacerdotum pinguedine Ideo cuilibet viro pio poteſt dici illud Geneſ. 27. In pinguedine terræ, & in rore cœli deſuper erit benedictio tua. Et iſtud eſt cõtra multos, qui nõ impinguãtur ſpiritualiter per compaſſionem, ſed magis corporaliter per gulæ ingluuiem & refectionẽ. Figurati in Agag rege Amalech, qui pinguiſſimus & tremẽs oblatus Samueli, & ab eo interfectus eſt, ſicut dicitur 1. Reg. 15. quia ſcilicet illi à Deo finaliter interficientur, qui carnali pinguedine per gulæ gaſtrimargiam vltra debitum imbuuntur, quia ſicut dicitur Eſa. 1. Deus adipẽ pinguium noluit, imo talem pinguedinẽ auibus infernalibus in fine deuorandum exponit. Zach. 11. Carnes pinguium comedetis. Nõ ſic ergo, ſed habeamus pinguedinem gratiæ, quia iſta mollit, & humectat per compaſſionem.

E ¶ Quarto dico, ꝙ iſta linit & delectat per ſaluationẽ, quod oſtenditur in verbo oliuæ, quia, ſ. oliua infirmos vngens, pauperes ſatians, & virorem perpetuo ſeruans, ęternam ſalutem ſignat, quæ voluptate æterna animas delectat, recreat, & ſatiat, & virorem æterni decoris perpetuo ſecum portat. Vnde Iudic. 9. dicitur, ꝙ oliua dixit aliis arboribus. Nunquid poſſum deſerere pinguedinem meam, qua & dij vtuntur & homines? Vnde breuiter de pinguedine cœleſtis gloriæ dicitur in Pſalm. Pingueſcent ſpecioſa deſerti, & exultatione colles accingentur. Et de ſanctis dicitur Ezech. 34. In paſcuis pinguibus paſcentur ſuper montes Iſrael. Vide ſupra de Adipe & Carne & Oleo, &c. De pinguedine vero in malo ſignificato omitto, quia ſatis dictum eſt inuehendo.

Piſces.

A Nota breuiter, quod piſces diuerſimode ſignificant in ſcriptura, ſignificant enim viros

Perfectos, & virtuoſos,	Fragiles, & fluxuoſos,
Infectos, & vitioſos,	Flebiles, & luctuoſos.

Primi habent mentalem deuotionem,
Secundi habent carnalem infectionem,
Tertij habent mortalem conditionem,
Quarti vero habent pœnalem compunctionem.

¶ Primo ergo dicamus, quod piſces ſignificant viros perfectos, & virtuoſos. Sicut .n. piſces originaliter ex aqua ꝓcreantur, ab aqua naturaliter nutriuntur, ſub aqua corporaliter commorantur; ſic vere viri perfecti ex aqua deuotionis, & gratiæ ſunt geniti ſpiritualiter, aqua piæ compaſſionis ſunt nutriti, in aqua vero lacrymoſæ compunctionis ſunt, quamdiu viuũt, in hoc ſæculo hoſpitati. Deus enim legitur piſces, & aues ex aqua produxiſſe, & partim leuaſſe in aere, partim gurgiti dimiſiſſe. Ad denotandum, ꝙ aues, id eſt, Angeli; piſces, id eſt, homines lacrymoſi, humoroſi, cõpaſſiui, & deuoti, ex aqua, id eſt, ex ſola Dei gratia in ſpirituali eſſe conſtituuntur, & ab ipſa ſpiritualiter nutriuntur. Sicut enim piſcis ſine aqua non poteſt viuere, ſic nec homo ſine deuotione poteſt in ſtatu perfectionis, & gratiæ permanere. Eſa. 50. Computreſcent piſces ſine aqua, & morientur in ſiti. Aqua enim eſt vita piſciũ, & humor deuotionis eſt vita, & reſpiraculum perfectorũ. Vnde Ezech. 47. Erunt piſces multi ſatis poſtquam venerint illuc aquæ iſtæ, & ſanabuntur, & viuent omnia.

B ¶ Aduerte ergo, quod

Piſces naturaliter ſunt { Aqueæ complexionis, Vigilis conditionis, Communis habitationis.

Sic verè viri perfecti ſunt aqueæ complexionis per gratiarum irrigationẽ, quia. ſ. iſti (vt viſum eſt) aquis deuotionis, compaſſionis, & compunctionis continue ſunt irrigati. Et potiſſimè aquis compunctionis, quæ ſunt aquæ amaræ, quia. ſ. ſicut maior pars piſcium habitat in aqua maris, ſic maior pars hominũ perfectorũ habitat in aqua amaræ compunctionis. Piſces enim fluminũ ſignant homines delicioſos, & iſti non ſunt à Deo accepti, imo ſicut dicitur Exod. 7. Piſces, qui ſunt in flumine, morientur Piſces vero, qui ſunt in mari, ſignant homines compunctos, & deuotos, & iſti ſunt Deo ſpiritualiter ſubditi, & ſubiecti, de quibus dicitur Gen. 1. Faciamus hominem, id eſt, Chriſtum qui præſit piſcibus maris. Vnum tamẽ aduerte hic, ꝙ apud marinos homines eſt expertum, quod piſcis extractus de aqua citius corrumpitur prope mare, quam longe à mari. Sic verè illi piſces, id eſt, illæ perſonæ, quæ ſunt prope mare, id eſt, prope ſtatum pœnitentiæ, & compunctionis, ſicut ſunt religioſi, & eccleſiaſtici, ſi aqua compunctionis, & deuotionis eis deficiat, citius & vilius per peccata putreſcunt, quam illi, qui ſunt longe à mari, id eſt, quam ſæculares, qui ſunt à ſtatu pœnitentiæ remoti. Quia breuiter, peiores ſunt hodie mali eccleſiaſtici, quam mali laici, mali regulares, quam mali ſæculares, mali ſuperiores, quã mali inferiores; quia breuiter vt dictũ eſt Eſa. 50. Computreſcent piſces ſine aqua. Iſti igitur
C ſunt aquei per gratiarum irrigationem ¶ Deinde dico, quod iſti ſunt vigiles per prudentiam, & diſcretionem. Piſces enim raro dormiunt, & quando dormiunt, facillimè excitantur, raro etiam quieſcunt, imo quaſi continuè per aquæ ſpatium agitantur, Et hoc certè quia apertis oculis dormire, cum non habeant palpebras, comprobantur. Sic verè viri perfecti, & deuoti non ſolent eſſe per obliuionem, & per ignorantiam ſomnolenti, ſed per ſolicitudinẽ, & prudentiam vigiles & diſcreti. Apoca. 3. Eſto vigilans, &c. Faciliter enim. ſ. modico impulſu diuinæ inſpirationis, vel prædicationis, ad bonũ debẽt excitari. & ad circumquaq; ſe mouendum per bona opera agitari. Pſal. Volucres cœli, & piſces maris, qui perambulant ſemitas maris. Iſti enim dicuntur volucres cœli à volatu cõtemplationis, & à limpitudine claræ deuotionis, cognitionis, & diſcretionis. Dicuntur piſces maris, & ab amaritudine contritionis Dicuntur etiam perambulare à motu bonæ operationis. Aliqui enim piſces maximæ ſunt aſtutiæ, & cautelæ, ſicut Plinius exemplificat de Eſcaro ab eſca, quam ſolus inter piſces ruminat, dictus, qui ſentiens ſe captum in ſportula piſcatoris non erumpit à fronte, vt exeat, ſed paulatim cum cauda orificium ſportulæ laxat. De Mugili etiã dicit idem, quod maximam aſtutiam habet ad præcauenda retia. Sentiens enim retia ita fortiter reſilit, ꝙ volare celeriter videtur. Sic verè & nos diſcreti, & cauti debemus eſſe ad exeunda & ad præcauenda retia vitiorum. Nos enim à fronte non poſſumus erumpere, quia. ſ. impoſſibile eſt, ꝙ homo per ſuam naturalem fortitudinem ſe poſſit à peccato liberare, & ideo cautè debet caudam, id eſt, mortis memoriam adiungere, & paulatim retroire, & tandem fortiter reſilire. Quia breuiter tanta eſt vis, & clauſura malæ conſuetudinis in peccato, quod per violentiam non dimittitur, imo neceſſe eſt, quod per prudentiam exeatur. Ideo de prudentia talium dicitur Iob 12. Interroga iumenta, & docebunt te, volatilia, & indicabunt tibi. Loquere terræ, & reſpondebit tibi, & narrabunt ea piſces maris q.d. quod per exempla rerum naturalium oſtenditur, quam diſcretè in naturalibus ſit agendum. Iſti ergo ſunt vigiles per prudẽtiam.
D ¶ Denique dico, ꝙ iſti ſunt communes per concordiam, & dilectionẽ. Sicut enim patet, omnes piſces ſunt generaliter in aqua, vnicam enim habitationẽ habent, ſcilicet in aqua, quod tamen in auibus non eſt, quia ſ. quædam in rupibus, quædam in arboribus, quædam in cauernis morantur. Sic verè chariſſimi viri perfecti debent in vnum per concordiam morari, & nunquam alter ab altero per odium, & iniuriam ſeparari. Oſeæ 4. Piſces maris congregabuntur. Piſces enim timentes crocodilum ſolent poſt cætum congregationem facere, vt ab eo defendantur. Sic & nos poſt Chriſtum congregari per concordiam, & ſibi nos cõmittere per fiduciam debemus, vt crocodili, id eſt, diaboli effugere tentationes, & inſidias valeamus. Vnde Sopho. 1. Congregans congregabo omnia à facie terræ, dicit dominus congregans hominem & pecus congregans, volatile cœli & piſces maris. Et ideo in refectione quinque millium duo piſces fuiſſe perhibentur, quia. ſ. dualitas charitatem ſignat, & amorem. Et inde eſt quod Petrus in rete ſuo multitudinem piſcium copioſam leuauit. ſ. centum quinquaginta tres, ſicut dicitur Ioan. 21. Quia pro certo viri iuſti ſub numero centenario continentur ꝓpter legis impletionem, quia. ſ. iſte numerus conſiſtit ex denario decies ducto, denarius autem decem mandata legis deſignat. Item in quinquagenario, qui eſt numerus remiſſionis, propter peccatorũ redemptionem. Item in trinario, ꝓpter fidei trinitatis cognitionẽ. In rete Petri, quod eſt Eccleſia, conſtituuntur, & ibi per vnitatem, & concordiam congregantur Et ideo Matth 13. dicitur, quod regnum cœlorum, ꝙ eſt Eccleſia, ſimile eſt ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti. Finaliter autem iſti piſces ad littus iudicij deducentur, vbi bonis retentis, mali in infernum forinſecus expellentur. Sic ergo patet, quo modo viri perfecti dicuntur piſces & ratione dilectionis, & ratione diſcretionis, & ratione deuotionis. Et iſtud eſt primum principale. Significant ergo piſces viros perfectos, & virtuoſos. ¶ Secundo principaliter dico, ꝙ E
ſignificant viros infectos, & vitioſos. Mare enim fluctuoſum, & inſtabile ſignat ſtatum huius mundi, qui eſt ſtatus penitus ſine ſtatu, qui. ſ. nunquam ſtat in eodem. Piſces vero iſtius maris ſunt peccatores, qui in aqua amara bonorum temporalium delectantur. Sicut enim piſces in mari ſine duce, & principe vagantur, & ille, qui minor eſt, & infirmior, à maiore deuoratur, quia generaliter piſces minores ſunt cibus, & præda maiorum; ſic proculdubio in mari huius mundi piſces, id eſt, peccatores ſine lege, & regula diuagantur, & ſi regem, & principem non haberent, certè maiora peccata facerent quãuis Deum, & prælatos contemnant, & ideo nunquam ipſorum legibus ſeſe ſupponant. Dicunt enim illud Oſeæ 10. Ecce Deum non timemus, & rex quid faciet nobis? Et ideo pro certo illi, qui inter alios ſunt maiores, & potiores, deuorant alios minores, & inferiores. Illi etiam, qui alios minores aliquando deuorant, ſicut officiales, & balliui vſurarij, à maioribus ſe, ſcilicet à principibus, & tyrannis poſtmodum deuorantur Eſa. 33. Væ qui prædaris, nonne & ipſe prædaberis: Ideo dicitur Abacuc 1. Quare non reſpicis contemptores, & taces deuorante impio iuſtiorem ſe? & facies hominis velut piſces maris, & quaſi reptilia non habentia ducem. ¶ Nota ergo, quod piſcis ſignat peccatorem propter quatuor, videlicet propter

Mollitiem carnalitatis, Acutiem mordacitatis,
Ingluuiem voracitatis, Perniciem cupiditatis.

Piſces enim ſunt molles, & fluxibiles, & in aqua continue commorantes. Sic carnales molles ſunt, & delicioſi, & in aqua deliciarum continuè aſſueti. Vnde illud Exod. 7. Piſces, qui ſunt in flumine, morientur. Item piſces ſunt auidi, & voraces. Sic auari, & ambitioſi ſunt figurati in piſce qui deuorauit Ionam. Ionæ 2. Præparauit dominus piſcem grãdem, & deuorauit Ionam, Ionas enim interpretatur columba, quia ſ. tales deuorant ſimplices, pauperes, & columbinos. Item piſces ſunt inſidioſi, atq; mordaces quia etiam ſunt multa genera piſcium, quæ plures ordines dentium habent in ore. Et tales ſunt detractores, & verboſi figurati in illo piſce, qui Tobiam iuuenem voluit deuorare, corrodere pariter, & mordere. Vnde ipſe dixit Tobiæ 6. Domine, inuadit me; quia. ſ. detractores ſolent alios rodere, inuadere verbaliter, & nocere. Iſti enim ſunt piſces, quos diabolus piſcatur per linguam. Sapientiæ 19. vbi dicitur, quod pro piſcibus eructauit fluuius ranarum multitudinem. Ranæ autem loquaces ſignificant detractores. Item piſces quandoque ſunt venenoſi, & inutiles. Nam vt dicit Seneca in lib. de naturalibus quæſtionibus, piſces in occultis terrarum & aquarum latebris enutriti propter defectum puri aeris, & luminis fiunt aliquoties venenoſi. Vnde narrat, quod cum rupto latere cuiuſdam montis fluuius de interioribus terræ ſubito erumperet, piſces permaximos ſecum traxit, qui quia in cauernis terræ, vbi erat lucis abſentia, fuerant enutriti, ideo ita venenoſi fuerunt, quod comeſti multos homines occiderunt. Tales proculdubio ſunt cupidi, & auari, qui in profundis cauernis terræ, id eſt, in profundo maris amore bonorum temporalium per auaritiam ſunt incluſi, vbi lux diuinæ gratiæ nunquam lucet, quia vere tales ſunt apud Deum inutiles, & pernicioſi, & ſuis comeſtoribus, id eſt, ſuis imitatoribus venenoſi. Ideo præcipitur Deuter. 4. quod filij Iſrael non faciant ſibi ſculptam ſimilitudinem maſculi, vel fœminæ, &c. ſiue piſcium, qui ſub terra in aqua morantur. Iſti enim ſunt piſces ſerpentini. Vnde Luc. 11. Pro piſce ſerpentem dabit. Et ideo breuiter ſicut mali piſces non comeduntur, imo canibus, & lupis proiiciuntur, quia ſcilicet ſecundum Plinium lupus libenter piſces comedit, & non ſolum piſces, imo etiam piſcatores, & retia tranſglutit; ſic verè iſti piſces peccatores in menſa regis æterni non ponentur, ſed extra paradiſum in infernum proiicientur, vbi à lupis, id eſt, à dæmonibus comedentur. Vnde Ezech. 29. loquens Deus diabolo ſub figura draconis dixit. Ecce ego ad te Pharao Rex Ægypti. Draco magne, qui cubas in medio fluminum, qui dicis, meus eſt fluuius, & ego feci memetipſum: & ponam frænum in maxillis tuis, & conglutinabo piſces fluminum tuorum ſquammis tuis, & extraham te de medio fluminum tuorum, & vniuerſi piſces tui ſquammis tuis adhærebunt, & proiiciam te in deſertum, & omnes piſces fluminis tui: ſuper faciem terræ cades, &c. Draco enim iſte eſt malicioſus diabolus, qui in flumine huius mundi dominatur, ita quod ei piſces, id eſt, peccatores adhærent per peccatum & conglutinantur; quia ꝓ certo & draco, & piſces ſui, id eſt, diabolus & membra ſua finaliter in die iudicij de flumine

mundi expellentur, & in deſertum inferni proiicientur, vbi cadent per damnationem, & perpetuo morientur. Et ſic ergo patet, quòd ratione cupiditatis, mordacitatis, voracitatis, & carna-
F litatis, piſces ſignificant viros infectos, & vitioſos. ¶ Tertio dico, quod piſces ſignificant viros mortales, & fluxuoſos: piſces enim valde ſunt debilis complexionis, & quaſi continue ſunt in motu. Sic homines. Vnde eis dicitur 1. Cor. 15. Non omnis caro
G eadem caro, ſed alia quidem hominum, alia piſcium. ¶ Quarto quidem dico, quod piſces ſignificant viros pœnitentes, & luctuoſos. Sed de hoc ſatis dictum eſt ſupra, &c.

A **Piſcina.** Nota, quod piſcina eſt congregatio aquarum artificialiter facta ad adaquandum, & mundificandum, ſeu lauandum, ad refrigerandum, & delectandum. Et ſecundum hoc dico, quod in ſcriptura reperitur

Piſcina { Superior, Inferior, Veterior.

¶ Prima eſt ſcriptura, vel ſapientia, qua docti potantur, & iſta eſt piſcina Siloe, quæ interpretatur miſſus. Sicut enim dicitur Ioan. 5. Angelus deſcendens ibidem mouebat aquam, & de multis languentibus intrabat vnus, & ſanabatur. Quia reuera cum multi langueant circa piſcinam diuinæ ſcripturæ, nullus per veram intelligentiam poteſt curari, niſi angelus domini moueat aquã, id eſt, aperiat ſibi viam, & tunc non omnes, ſed vnus de multis curatur, in quantum verus intellectus paucis non omnibus reuelatur. Et iſta pro certo eſt piſcina ſuperior de qua dicitur 4. Regum 18. Cum aſcendiſſent Hieruſalem, ſteterunt iuxta aquæ du-
B ctum piſcinæ ſuperioris. ¶ Secunda piſcina eſt lotura vel pœnitentia, qua iuſti mundantur, & iſta eſt piſcina Heſebon, qui interpretatur cingulum triſtitiæ, vel cogitatio mœroris, de qua dicitur ſponſæ Chriſti, id eſt, animæ pœnitenti Cant. 7. Oculi tui ſicut piſcinæ in Heſebon. Et iſta eſt piſcina inferior, quia ſcilicet hic inferius ſumme indigemus iſta piſcina, vt lauemur in ipſa. Vnde Eſaiæ 22. Congregaſtis aquas piſcinæ inferioris. Aquas in-
C quit, ſcilicet lacrymarum. ¶ Tertia piſcina eſt iactura, vel peſtilentia, qua mali lætantur, hoc eſt dictum, proſperitatis temporalis, in qua ſcilicet ſe refrigerant omnes mali, quamuis ſit periculoſa, & mala, figurata in piſcina Hebron, qui interpretatur tranſiens, aut tranſcendens, aut tranſgrediens, quia ſcilicet iſta cito tranſit, ſed quamdiu durat, metas omnis temperamenti tranſcendit. Vnde de impiis illis qui interfecerunt Isboſeth in lecto ſuo dicitur 2. Reg. 4. quod truncatis pedibus, & manibus interfecti ſunt, & ſuſpenſi ſuper piſcinam in Hebron. Et iſta eſt piſcina veterior, ſeu exterior, de qua dicitur Eſaiæ 22. Lacum feciſtis inter duos muros, & lacum piſcinæ veteris.

A **Placare. Placabilis.** Cum placare nihil aliud ſit, quam aliquem de iracundia ad tranquillam pacem animi reducere, poſſumus notare, quod in ſcriptura reperitur

Placatio { Summè procuranda, Citò maturanda, Cautè formidanda, Sanctè refutanda.

Prima eſt, qua placatur Deus iuſto pœnitenti,
Secunda eſt, qua placatur iuſtus in ſe delinquenti,
Tertia eſt, qua placatur mundus ipſum diligenti,
Quarta vero eſt, qua placatur malus, ſcilicet diabolus ipſum adoranti.

¶ Primo ergo dicam, ꝙ inuenitur placatio ſumme procuranda, & iſta eſt placatio Dei irati: quando enim propter peccata noſtra nobis eſt iratus, ſummè pro certo debemus laborare ad eum placandum, & ad pacem, & miſericordiam reducendum. Leo enim iratus ſine miſericordia deuorat, & occidit, placatus vero non vulnerat, neque lædit: ſic verè Deus facit. Ira enim eius, & indignatio ſummè eſt timenda; mortem enim æternam ſine remedio introducit; ſi vero placatus fuerit, parcit. Prouerb. 16. Indignatio regis nuncij mortis, & vir ſapiens placabit eum. In hilaritate vultus regis, vita, & clementia eius quaſi imber ſerotinus. ¶ Et nota ſi vis, quod Deus placatur, ſcilicet

Doloribus, & pœnitentiis,
Sermonibus, & eloquentiis,
Muneribus, & beneficiis,
Fœderibus, & ſacrificiis.

B ¶ Dicam ergo, quod Deus placatur pœnitentis veris doloribus. Conſtat enim, ꝙ homo ab ira ſua frangitur, & placatur, quando videt, quod ille, qui offendit de offenſa veraciter contriſtatur. Sic verè Deus placabilis efficitur, quando videbit, quod homo pœnitens lamentatur, ad modum, ſcilicet aeris ventis & turbinibus commoti, & conturbati, qui tunc videlicet ſerenatur, quando pluuiis abundantibus irrigatur. Vnde Eſa. 19. In die illa percutiet dominus Ægyptum plaga (ſupple cõtritionis) & placabit eum, & reuertentur ad domum, & placabitur eis. Duo enim placant Deum offenſum, ſcilicet dolor pœnitentis, & pœna, & ſatisfactio ſuſtinentis. Quia ſcilicet tunc homo neceſſario cum Deo placatur, quando videt, quod pro culpa pœna inflicta in patientia ſuſtinetur. Pœnarum igitur, & tribulationum inflictio, cordis etiam dolor, & contritio, & debitæ pœnitentiæ ſatisfactio Deum placant. De leopardo enim furente pro præda amiſſa legitur, quod quando videt ſanguinem tunc placatur. Vnde poſt inflictas tribulationes filiis Iſrael dominus dixit Hier. 42. Hæc inquit dicit dominus. Si quieſcentes manſeritis in terra hac, ædificabo vos, & non deſtruam, plantabo vos, & non euellam. Iam enim placatus ſum ſuper malo, ꝙ feci vobis. Patet igitur, quod placatur Deus pœnitentis veris doloribus. ¶ Deinde dico, quod C
placatur Deus deprecantis piis ſermonibus, ſeu deuotis precibus. Etiam de leone legitur, quod expertum eſt ad eum peruenire preces; ſicut de muliere Getula patet, quam leo famelicus inuenit, quæ teſte Plinio, ſui liberationem precibus impetrauit, ſicut ſupra poſui vbi leo. Etiam nos nunc videmus quod homines irati precibus delinquentium, & precibus etiam amicorum ſolent placari, & à rigore, quem conceperant refrænari. Sic Deus & precibus noſtris, & precibus etiam amicorum noſtrorum, ſcilicet ſanctorum, & etiam iuſtorum pro nobis intercedentium placatur, & rigore ſeueritatis, & iuſtitiæ refrænatur. Vnde de Phinees ſacerdote orante, ſcilicet pro populo, qui occidebatur, & propter peccatum ſcorti actualiter comburebatur, dicitur Num. 25. & in Pſalm. quod ſtetit Phinees, & placauit, & ceſſauit quaſſatio. Et etiam de Moyſe dicitur Eccl. 45. quod in verbis ſuis monſtra placauit. Vnde Exod. 32. dicitur, quod cum dominus decreuiſſet propter idololatriam populum Iſrael deſtruere, orante Moyſe remiſſum eſt ei. Vnde ibidem dicitur, quod placatus eſt dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat. Placatur igitur Deus deprecantis piis ſermonibus. ¶ Denique dico, ꝙ Deus D
placatur offerentis iuſtis muneribus, & potiſſime quando quis offert Eccleſiæ pro diuino officio faciendo, ſeu etiam pauperibus, & indigentibus nutriendis. Talia enim munera Deum placant, quia ſicut legitur. Etiam munera Deos vincunt. Vnde Geneſ. 32. Placabo eum muneribus, quæ præcedunt & ſic videbo faciem eius. Vnde Geneſ. 43. Deferte inquit viro munera. Sequitur. Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem. ¶ Inſuper dico, quod placatur Deus obſequentis ſacris fœderi- E
bus, ſcilicet debitis ſacrificiis, & hoſtiis. Sacrificium enim altaris, & alia ſacramenta Eccleſiæ inſtituta fuerunt quaſi per modum cuiuſdam fœderis, atque pacti inter Deum, & homines initi, & contracti, ad Deum tractandum & reconciliandum; quia certè ſi iuſta Deo dignè offerimus, ipſum nobis, & aliis complacamus. Quis enim magis placatur, quam ille cui proprius filius pro ſatisfactione offertur? Romani enim tunc ſummè Philippum Regem Macedoniæ placauerunt, & ſibi placatum contra Antiochum adiunxerunt & colligauerunt, quando Demetrium filium ſuum, quem Romæ tenebant obſidem, eidem obtulerunt, & ſibi liberum reddiderunt, ſicut ponit Titus Liuius de Bello Macedoniæ. Sic reuera dico, quod tunc Deum Patrem ſummè placamus, quando Chriſtum ipſius filium ſibi in ſacramento altaris dignè, & deuotè offerimus, & ſacramus, ipſumque liberum ſibi reddimus, quando peccati ſeruitute noſtrorum quoque fæcibus vitiorum ipſum nullatenus maculamus. Vnde de iſto ſacrificio in ſpecie panis ſumpto poteſt dici illud Exodi 29. Panes quoque, qui ſunt in caniſtro, comedent, vt ſit placabile ſacrificium, & ſanctificentur offerentium manus. Vnde Leuit. 1. dicitur. Maſculum immaculatum offeret ad placandum ſibi dominum. Romani etiam conſules, & prætores nunquam ibant ad prouincias ſibi commiſſas, niſi ante omnia ſuas augurationes facerent, & niſi primitus diis ſuis ſacrificarent, vt ſic eos in præliis, & factis bellicis placatos haberent. Vnde apud Titum Liuium dicitur, quod quidam prætor dato quod bellum eſſet paratum, & de victoria ſperaretur, quia tamen recordatus eſt non ritè auguratum fuiſſe, ſeu Deos placauiſſe, Romam iterum rediit, & rem vſque ad reditum ſuum in eodem ſtatu dimiſit. Timebat enim vinci exercitum Romanum ſe duce, quia non videbatur eidem ſe ritè Deos placauiſſe. Si igitur paganis vanè credentibus fuit erga Deos ſuos, imò potius erga dæmones tanta fides, quod his non placatis bella committere non auderent, quid debent facere Chriſtiani, qui certa & vera fide fruuntur? certè dico, quod ſummè debent facere, & curare, quod Deum ſuum in omnibus factis ſuis propitium habeant, & placatum, dicentes ſcilicet illud 2. Paral. 28. Dij regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hoſtiis, & aderunt mihi. Sic tamen intelligendo, quod per Deos intelligant Deum verum, beatos quoque angelos atque ſanctos. Patet ergo, quod

Deus placatur { Obſequentis ſacris fœderibus, Offerentis iuſtis muneribus, Supplicantis piis ſermonibus, Pœnitentis veris doloribus.

Et ſic patet,quod quædam eſt placatio ſummè procuranda, vt ſic ſcilicet dicamus Deo illud Daniel. 9. Placare domine,& fac.

F ¶ Secundo principaliter dico, quod eſt quædam placatio cito maturanda, ſeu acceleranda, & iſta eſt illa, quam nos in offenſis noſtris debemus habere, in quantum ſcilicet his, qui nos læſerunt,nos debemus faciliter reconciliare,& placabiles, atq; propitios exhibere. Prouerb. 15. Lingua placabilis lignum vitæ. Et ibidem. Vota iuſtorum placabilia. Pone,quomodo leo placatur G piis, & proſtratis, &c. ¶ Tertio vero principaliter dico, quod eſt quædam placatio cautè formidanda, & iſta eſt illa, qua mundus per proſperitatem ſe ſuis oſtendit pacificum, & placatum. Sicut enim mare placatum ſolet quandoque ſequi ſæua tempeſtas, ſic verè ſæpe fit,quod mundanæ proſperitatis placationem tribulationum turbines conſequuntur. Sapiens ergo talem placationem debet timere,& ipſius fraudes,& pericula præcauere.Similis Saul, de quo dicitur 1. Reg 19. quod placatus voce Ionathæ iurauit, quod Dauid non occideretur, & ad tempus pepercit ſibi,& tamen cito poſt ipſum voluit lancea perforare. Hæc eſt igitur H placatio cautè formidanda, ſeu etiam euitanda. ¶ Quarto vero dico, quod eſt placatio ſanctè refutanda,& iſta eſt illa, quam magici, & idololatræ faciunt, dæmones ſibi conciliando, & per inuocationes, & ſacrificia placando, & attrahendo, quæ certè placatio eſt abominanda, & à fidelibus refutanda. Proditor enim, & inimicus non veraciter placatur, quinimo quamuis ſe placatum oſtendat, & fingat, ſi tamen quandoque locum inuenerit, iram & odium manifeſtat. Sic vere diabolus talibus, quibus ſe modo placatum fingit, inuento loco opportuno, ſcilicet poſt mortem, iratum & non verè fuiſſe placatum oſtendit. Bene ergo conſulitur Eccleſ. 12. Non credas inimico tuo in æternum, oculis ſuis lacrymabitur inimicus, & ſi inuenerit tempus, non ſatiabitur ſanguine. Talis igitur placatio merito prohibetur, iuxta illud 1. Machab. 1. Prohibent placationes, & ſacrificia, &c. Patet ergo quomodo in ſcriptura inuenitur quadruplex placare. Vide de Pacificare, concordia, &c.

A **Placere.** Cum omnia, quæ placent alicui, ſibi placeant aut quia ſunt vtilia, aut quia ſunt delectabilia, aut quia ſunt honorabilia, cum nihil ſit appetibile, vel placidum, niſi ſub ratione boni, & quia omne bonum in iſta triplici differentia cõſiſtit, hinc eſt, quod Deo ſolummodo placent boni, qui ſcilicet in ſe ſunt vtiles, delectabiles, & honeſti, & nobis etiam placere tantummodo debent bona illa ſcilicet quæ ſunt delectabilia, vtilia & honeſta, ſicut ſunt bona ſpiritualia, & æterna. Dicamus igitur, quod in ſcriptura inuenitur multiplex placere, videlicet

Placere {
Glorioſum,
Amoroſum,
Virtuoſum,
Vitioſum.

Primum eſt, quo placemus deitati,
Secundum eſt, quo placemus fraternitati,
Tertium eſt, quo placent nobis bona,
Quartum eſt, quo nobis placent vana.

¶ De placentia diuina, & glorioſa dicitur in Pſalm. Placebo domino in regione viuorum. De placentia fraterna, & amoroſa dicitur 1. Cor. 10. Ego omnibus per omnia placeo. De placentia virtuoſa dicitur Dan. 3. Placuit mihi prædicare ſigna Dei, quia magna ſunt, & miracula eius, quia fortia. De placentia vero vitioſa dicitur in Pſalm. Dominus diſſipauit oſſa eorum, qui hominibus placent. Et Matth. 14. Saltauit filia Herodiadis, & placuit Herodi. De duplici ergo placentia, bona ſcilicet & mala, laudabili, & damnabili, virtuoſa, & vitioſa aliquid breuiter eſt dicendum.

B ¶ Dicamus ergo, quod eſt placentia laudabilis, & meritoria, & iſta eſt illa, qua homo ditatus gratiis & virtutibus, Deo & hominibus fit placidus & acceptus. Sicut enim videmus, illa naturaliter ſibi inuicem magis placent, quæ inter ſe ſimilitudinem magnam habent. Et inde eſt, quod pater filium ſibi ſimilem magis diligit, & minus ſimilem magis odit. Vnde etiam de Narciſſo legimus in Ouid. lib. 3. fab. 6. quod imago ſua, quam in fonte videbat, quæ ſibi erat ſimillima, in tantum ſibi placuit, ꝙ præ amore ipſius mortuus fuit. Sic verè Deus, & ſancti viri illos diligunt, & ſibi placidiores ſunt, qui per gratias & virtutes eis ſimiles fiunt. Illi enim Deo, & ſanctis viris nõſcuntur placere, in quibus vident per ſanctam conuerſationem ſuam ſimilitudinem, & virtutum ſuarum imaginem relucere. Et ideo de Samuele dicitur 1. Reg. 2. quod puer Samuel proficiebat atque creſcebat, & placebat tam Deo, quam hominibus. In quibus verbis oſtenditur quod ſenſibiliter illa ſunt magis placida, ſcilicet

Quæ ſunt {
Formoſiora, [Puer.]
Famoſiora, [Samuel.]
Vtiliora, [Proficiebat.]
Viuaciora, [Creſcebat.]
Acceptiora, (Placebat, &c.]

Et iſtis quinque rationibus dico, quod viri iuſti Deo ſolent placere, quia pro certo iſti ſunt

Formoſi per conſcientiæ ſinceritatem,
Famoſi per redolentiæ ſuauitatem,
Fructuoſi per clementiæ vtilitatem,
Spatioſi per perſeuerantiæ longanimitatem,
Gratioſi propter apparentiæ formoſitatem.

Sic ergo dico, quod Deo poſſumus placere

Propter {
Conſcientiam formoſam. (Puer.)
Redolentiam famoſam (Samuel) id eſt, nominatus.
Influentiam fructuoſam. (Proficiebat.)
Permanentiam virtuoſam. (Creſcebat.)
Apparentiam gratioſam. (Placebat tam Deo, quam hominibus.)

¶ Primo igitur dico, quod illi, qui Deo volunt placere, debent C habere conſcientiam formoſam. Puer inquit. Formoſitas enim faciei magis placet, quam cuiuſcunque alterius membri. Quia quamuis alia membra eſſent pulchra, ſi tamen facies eſſet notabiliter deformis, nunquam eſſet homo placidus, neque gratus. Sic verè ad hoc, quod ſimus Deo placidi, neceſſe eſt, quod facies cordis & cõſcientiæ noſtræ ſit decora,& per abſterſionem omnis maculæ peccati munda, nitida,& formoſa,quia alias nunquam aliquis Deo placeret, ſi faciem ſuæ conſcientiæ aliqua enormis peccatorũ macula defœdaret. Ideo ſicut mulier eſt ſolicita quomodo placeat viro, & inde eſt, quod faciem ſuam ſolet frequenter lauare, pingere, ſeu vngere, & ornare, ſic proculdubio homo debet eſſe ſolicitus quomodo placeat Deo, propter quod debet faciem cordis ſui per compunctionem lauare, & per virtutes pingere,& ornare. Figura. Heſter 5. vbi dicitur, quod Heſter regina ornauit ſe regalibus veſtimentis, vt ingrederetur ad regem. Et dicitur ibi, quod cum vidiſſet rex Heſter reginam, placuit in oculis eius. Et iſta placentia oſtenditur cum dicitur puer. Pueri enim magis ſunt grati & placidi, quia ſcilicet ſunt

Reuerentes, & timoroſi,
Innocentes, & amoroſi,
Iuuenes, & gratioſi,
Humiles, & obſequioſi.

Sunt dico timoroſi & reuerentes. Inter omnes enim virtutes vna de magis placentibus eſt timor, reuerentia, & verecũdia. Heb. 12. Placentes ſeruiamus ei cum metu, & reuerentia. Item ſunt læti, amoroſi, & innocentes. Vnde de Phinees filio Eleazari dicitur Eccli. 45. ꝙ in alacritate animæ ſuæ placuit Deo. Item ſunt noui, & iuniores, quia. ſ. res nouæ, & iuuenes magis ſolent placere. Sic illi Deo placent, qui continuè per gratiam iuueneſcunt, & per virtutum merita renouantur. Rom. 12. Renouamini in nouitate ſenſus veſtri, vt ꝓbetis, quæ ſit voluntas Dei beneplacens, & perfecta. Item ſunt obſequioſi, & humiliores, & iſti ſunt, de quibus dicitur Iudith. 9. ꝙ manſuetorũ, & humilium Deo placet deprecatio. Pueri ergo ſunt. Puer inquit. De quo Oſeæ 11. Puer Iſrael, & dilexi eum. In cuius exemplum Deus pater de puero ſuo filio ſuo Chriſto dixit Matth 3. & 17. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Iſti ergo habent conſcientiam formoſam.

¶ Secundo dico, ꝙ illi placent Deo, qui habent redolentiam fa- D moſam. Sicut enim inter ſpecies aromaticas illa placentior eſt, quæ eſt odoroſior, ſic inter homines ille eſt laudabilior, qui odore bonæ famæ eſt reſperſior, ꝙ oſtenditur cum dicitur Samuel, quod interpretatur nominatus. Quia melius eſt nomen bonũ, quam vnguenta precioſa. Eccleſ. 7. Vnde 1. Reg. 13. dicitur quod rex Saul expectauit iuxta placitum Samuelis. Vnde in Pſalm. de viris famoſis dicitur, quod honorabile nomen eorũ coram Deo. Et iterum in Pſal. Sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui, quoniam placuiſti in eis. Placent ergo ſibi illi, qui habent redolentiam famoſam. Samuel. Quia ſcilicet fœdus fœtor infamis vitæ non eſt acceptus, nec placidus coram domino. Apibus non placent loca fœtida, & immunda. Flores etiam fœtidos non frequentant, ſed fugiunt, & euitant, quia verè viri infames non debent bonis placere, imo debent eos vitare, fugere, & horrere. Prouerb. 4. Ne delecteris in viis, & ſemitis impiorum, nec tibi placeat malorum via.

¶ Tertio dico, quod illi placent Deo, qui habent influentiam E fructuoſam. Proficiebat inquit. Inter omnia enim genera rerum illud, quod eſt magis vtile, & proficiens, debet eſſe ſimiliter magis placens. Et ideo herbæ medicinales, & virtuoſæ, arbores domeſticæ, & fructuoſæ, pecudes fœcundæ, & copioſæ ſolent dominis ſuis magis placere, pro eo quod in ipſis poſſunt lucrum, fructum, & commodum inuenire. Sic verè chariſſimi illi homines Deo placent, qui fructũ bonorum operum ei portant, & qui ſibi, Deo, Eccleſiæ, & pauperibus proficiunt, & laborant. Proficiebat inquit. Vnde de Iſaac dicitur Geneſ. 26. quod ipſe ibat proficiens, atque ſuccreſcens, donec magnus vehementer effectus eſt. Proficere enim debemus nobis, iuſtitiam ſeruando, reipublicæ,

ſubditos gubernando, pauperibus eleemoſynas erogando. Iſta enim tria ſummè Deo placent, ſcilicet Iuſtitiæ rectitudo. Præſidentiæ ſanctitudo. Miſericordiæ plenitudo. Iuſtitiæ enim rectitudo placet ſibi. Vnde Eccleſ. 44. ſecundum aliam literam dicitur. Ecce ſacerdos magnus, qui in diebus ſuis placuit Deo, & inuentus eſt iuſtus. Item præſidentiæ ſanctitudo debet placere, quia verè valde eſt ille commendandus, qui vtiliter regit rempublicam, & qui pro vtilitate publica laborat. Vnde 1. Machab. 14. dicitur de Simone, quod quæſiuit bona gentis ſuæ, & placuit illis poteſtas eius. Item miſericordiæ plenitudo placet Deo, quia ſcilicet ſuper omnia opera virtuoſa miſericordia ſummè placet. Vnde ſecundum aliquos miſericordes nunquam cõdemnabuntur. Vnde, Miſericordiam volui, & non ſacrificium, dicitur Oſeæ 6. Et Hierem. 9. Facere miſericordiam, iudicium, & iuſtitiam, hæc placent mihi, dicit dominus. Placent igitur Deo illi, qui habent influentiam fructuoſam. Proficiebant inquit, illi ſcilicet, qui ſibi, & aliis ſciunt proficere, verbo, opere, & doctrina.

F ¶ Quarto ſibi placent illi, qui habent efficaciam vigoroſam, vel qui habent permanentiam virtuoſam. Illi ſcilicet, qui ſemper creſcunt in bono, & qui vitam gratiæ in ſe habent. Creſcebat inquit. Mortuus enim creſcere non poteſt, ſic nec peccator vſque ad perfectionem perſeuerare. Ideo dicit Dauid. Placebo domino in regione viuorum. Iuſtorum enim ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectionem. Vide eam ſupra de accreſcere. Animalia enim adhuc creſcẽtia, & iuuenilia magis ſunt placida, quam illa, quæ iam ſeneſcendo deficiunt, & decreſcunt. Sic verè illi Deo, & hominibus ſunt placidi, & accepti, qui in bono ſunt perſeuerantes, & creſcentes, dicentes illud Ioan. 8. Ego, quod placitum eſt illi, facio ſemper. Non ſic illi, qui à bono ſunt deficientes, & decreſcentes. Vnde Hebr. 10. dicitur de homine à iuſtitia ceſſante, & decreſcente. Si ſe ſubtraxerit,

G non placebit animæ meæ. ¶ Quinto autem dico, quod placidi ſunt illi, qui habent apparentiam gratioſam. Placebit inquit tam Deo, quam hominibus. Honeſta enim apparentia eſt illa virtus, per quam puer omnibus placet. Deuter. 33. Benedictus in filiis Aſer, ſit placens fratribus ſuis. Homo enim debet cauere, vt taliter, & tam honeſte ſe habeat, quod Deo, & hominibus digne placeat. De Deo enim dicitur Coloſſ. 1. Ambuletis digne, Deo ſuper omnia placentes. De hominibus dicitur Romanorum 10. Vnuſquiſque proximo ſuo placeat in bonum. ¶ Et breuiter notare poſſumus, quod ad placendum tam Deo, quam hominibus neceſſaria eſt

Fidelitas in credendo,
Sagacitas in diſcernendo,
Iocunditas in Deo laudando,
Benignitas in miſerando.

¶ De fide enim, & credulitate dicitur Hebr. 11. quod ſine fide impoſſibile eſt placere Deo. De prudentia, & ſagacitate dicitur Eccleſ. 20. Homo prudens placebit magnatibus. De lætitia verò, & ſpirituali iucunditate dicitur Eccleſ. 9. Comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum, quia Deo placent opera tua. De miſericordia vero, & benignitate dicitur Prouerb. 21. Facere miſericordiam, & iudicium magis placet Deo, quam victimæ. Et ſic igitur ſi homo iſta omnia habuerit, proculdubio Deo, & hominibus complacebit. Ita quod ſibi poterit dici illud 1. Reg. 18. Ecce places regi, & omnes ſerui eius diligunt te. Et ita Deus ipſum cum inimicis pacificabit, à periculis ſaluificabit. Cum cœli beatis glorificabit. Vnde Prouerb. 16. Cum placuerint Deo viæ hominis, inimicos quoque eius conuertet ad pacem. Dico etiam, quod ipſos à periculis tutificabit. 2. Reg. 22. Liberauit me, quia placui ei. Et Eccleſ. 7. Inueni mulierem morte amariorem, qui placet Deo, effugiet eam. Dico etiam, quod ipſos in Paradiſo glorificabit. Vnde Lucæ 12. Nolite timere puſillus grex, quia placuit patri veſtro dare vobis regnum. Et ſic igitur patet, quomodo multis modis poſſumus placere Deo, & quomodo poteſt exinde magna vtilitas prouenire. Habeamus ergo, vt ei placeamus, ſcilicet

Gratioſam apparentiam,
Virtuoſam exiſtentiam,
Viſceroſam influentiam,
Famoſam redolentiam,
Formoſam conſcientiam.

¶ Notare ergo vlterius potes, quod peccatores non placent, & potiſſime, ſcilicet

Superbè præſumentes,
Carnaliter viuentes,
Mobiliter vagantes,
Hoſtiliter nocentes.

¶ De ſuperbis tumentibus dicitur Iudith 9. Superbi à principio non placuerunt tibi. De carnalibus luxurioſis dicitur Roman. 8. quod qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. De inſtabilibus, & vagabundis dicitur Hier. 14. ꝙ populus dilexit mouere pedes, & domino non placuit. De hoſtilibus perſecutoribus, & aduerſariis dicitur 1. Theſſ. 2. Deo non placent, & cunctis hominibus aduerſantur. Et ſic ergo placere ſumitur in bono. ¶ Sed ad- H
huc dico, quod placere ſumitur in malo, & fit, quando homini placent vitia, & peccata, vel mundi bona, & ſimilia. Sicut enim porcis magis placent ſtercora, quam lapides precioſi, puero magis placet pomum, quam caſtrum; aſino magis placent cardones, quam capones; ſic ꝓ certo fatuis mundanis magis placent temporalia, quam æterna; magis placent peccata, quam merita; magis nociua, quam vtilia; magis amara, quam delectabilia. Iſtis videtur dictum illud Eccleſ. 19. Minimum pro magno placet tibi. Et ideo Eccleſ. 8. dicitur. Cum fatuis conſilium non habeas, non enim poterunt diligere, niſi quæ eis placent. ¶ Vnde nota, I
quod hominibus malis placent, ſcilicet

Bonorum perſecutiones,
Malorum garrulationes,
Verborum adulationes.

Perſecutiones dico. Vnde Acto. 12. dicitur, quod Herodes videns, quia placeret Iudæis appoſuit, vt apprehenderet & Petrum. Garrulationes etiam, & de filia Herodiadis ſaltante dicitur Matth. 14. quod ipſa placuit Herodi, & ſimul diſcumbentibus. Adulationes inſuper. Vnde Eſa. 30. Loquimini nobis placentia, videte nobis errores, auferte à me viam, declinate à me ſemitam, ceſſet à facie noſtra ſanctus Iſrael. Et in Pſalm. dicitur de adulatoribus. Hæc via illorum, ſcandalum ipſis, & poſtea in ore ſuo complacebunt. Et breuiter iſtud eſt verum, quod plus placent hodie mali, quam boni, adulatores, quam veridici; fallaces, quam veraces; garrulatores, quam prædicatores. Et ideo Apoſtolus Gal. 1. dicebat. Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Et ſic ergo patet, quod placere ſumitur multis modis. Sed vide ſupra de amare, de diligere, de nolle, & infra de Velle, &c.

Plaga.

Cum plaga nihil aliud ſit, quam læſio proprie lo- A
quendo, ſeu nocumentum in corpore animalis cum diuiſione carnis, in ſcriptura autem accipitur magis largè,

Sumitur enim pro { Terræ regione, / Carnis læſione, / Pœnæ inflictione, / Culpæ infectione.

Plagæ autem ſignant terrarum fines & regiones. Vnde Ezech 7. Finis venit ſuper quatuor plagas terræ. Item ſignant carnium læſiones, & ſic ſumitur Lucæ 10. vbi dicitur, quod latrones plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto. Et 2. Paral. 22. dicitur de rege Iſrael, quod multas acceperat in certamine plagas. Item ſignant pœnarum inflictiones, & ſic ſumitur Hier. 14. Contrita eſt virgo filia populi mei plaga peſſima vehementer. Item ſignant culparum infectiones, & ſic ſumitur ſpiritualiter loquendo Leuit. 13. vbi dicitur. Plaga lepræ orta eſt in cicatrice. ¶ Dicamus er- B
go de plaga aliquid in quantum ſumitur pro læſione & tribulatione, & ſic poſſumus notare, quod inueniuntur

Plagæ cum { Reuerentia venerandæ, / Patientia tollerandæ, / Diligentia euitandæ, / Tremulentia formidandæ.

¶ Primo ergo dico, quod ſunt plagæ venerandæ cum reuerentia, & iſtæ ſunt quinque plagæ, quas Chriſtus pro nobis in Cruce ſuſtinuit. Figuratæ per foramina petræ in quibus columba, id eſt, deuota anima requieſcit. Cant. 5. Figuratæ etiam in quinque lapidibus limpidiſſimis de torrente, quibus Dauid armatum Goliam, id eſt, diabolum ſuperauit 1. Reg. 17. Figuratæ etiã in quinque panibus, quibus dominus in deſerto turbam famelicam recreauit. Matth. 14. & Lucæ 9. Quia reuera iſtæ quinque plagæ ſunt deuotis, & compaſſiuis foramina ad habitandum, lapides ad propugnandum, panes ad reficiendum, & ſatiandum. Et de iſtis plagis in ſpeciali fit mentio in ſcriptura Zachariæ 13. Quid ſunt iſtæ plagę in manibus tuis? His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me. Sed de iſtis vide infra de Vulnere. Iſtæ ſunt ergo plagę venerandæ cum reuerentia. ¶ Secundo dico, ꝙ C
ſunt plagę tollerandę cum patientia, & ſic plagę ſignificant lęſionem, & tribulationem pœnitentię, & etiam mundi tribulationem. Sicut enim Medicus aliquando plagat infirmum, vt ſanetur, ſic Deus plagas tribulationum immittit, & ſacerdos plagam pœnitentię iniungit, & prælatus plagam correctionis infligit, vt homo ab infirmitate peccati ſanetur, & ad ſanitatem gratię reducatur. Et ſic loquitur ſcriptura, vbi dicitur Eſaię 19. quod dominus percutiet Ægyptum plaga, & ſanabit eam. Et Eſa. 30. dicitur. Percuſſuram plagę eius ſanabit. Tales enim plagę in patientia ſuſtinendę ſunt, quę ad bonum noſtrum fiunt. Quia vt communiter Deus nobis immittit plagas huiuſmodi vel ad noſtram purgationem, vel ad noſtram probationem. Exemplo Tobię, de quo dicitur Tobię 2. quod ipſe non eſt contriſtatus contra dominum, quia plaga cæcitatis euenit ei. Et ſic ergo patet, quod ſunt plagę tollerandę cum patientia. Quod eſt contra il-

los, qui in plagis à Deo immissis patientiam non habent, imo turbantu., murmurant, & desperant. Dicunt enim illud Hier. 15. Quare factus est dolor meus perpetuus, & plaga mea desperabilis? Et tales non habentes patientiam in istis plagis, non sanantur, sed in malum potius indurantur. Vnde eis dicitur illud Hieremiæ 10. Insanabilis est dolor tuus, pessima plaga tua. Medicina enim non prodest nisi ipsam recipienti. Sic nec talis plaga nisi ipsam in patientia sustinenti. Exemplo Apostoli, qui fuerat in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortib. frequenter, sicut dicitur 2. Cor. 6. dicens. In omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, &c. Quia breuiter in omnibus malis, quæ in hoc sæculo sustinemus, cuiuscunq; conditionis existant, necesse est, quod patientiam habea-
D mus. Sunt ergo istæ plagæ in patientia tollerandæ. ¶ Tertiò dico, quod sunt aliquæ, quæ sunt cum diligentia euitandæ, & istæ sunt plagæ vitiorum, quibus anima à diabolo plagatur. Quia sicut plagæ sunt causæ perditionis sanguinis, attenuationis virtutis, & introductionis mortis, sic peccatum sanguinem, id est, gratiam facit perdere, virtutem resistendi facit amittere, & mortem inferni facit incurrere. Vnde Eccles. 21. Quasi romphea bis acuta omnis iniquitas, plagæ eius non est sanitas. Et Apocal. 15. dicitur, quod Angeli septem habebant plagas septem nouissimas. Isti enim septem Angeli significant vniuersitatem Angelorum malorum, qui pro certo plagas septem, id est, vniuersitatem vitiorum, & maxime septem vitia capitalia peccatoribus infigunt. Istæ enim septem plagæ sunt

Plaga {
- Tumoris, & superbiæ,
- Doloris, & inuidiæ,
- Fœtoris, & luxuriæ,
- Furoris, & iracundiæ,
- Ardoris, & auaritiæ,
- Torporis, & desidiæ,
- Mœroris, & tristitiæ.

De plaga tumoris dicitur Esaiæ 1. Vulnus, & liuor, & plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine. Et ista plaga fuit pecussus Ozias rex Israel, qui præsumpsit offerre Deo incensum, vsus officio sacerdotis, propter quod percussus fuit plaga sicut dicitur 2. Paralipom. 26. De plaga doloris, & inuidiæ dicitur Hieremiæ 15. Factus est dolor meus perpetuus, & plaga mea desperabilis. Et ista est illa inuisibilis plaga, qua percussit dominus Antiochum 2. Machab. 9. quia scilicet inuidia inuisibiliter latet in corde. De plaga fœtoris & luxuriæ dicitur 1. Machab. 14. quod contaminabant omnia, quæ in circuitu sanctorum fuerunt & inferebant plagam magnam castitati. Et ista est plaga lepræ, de qua toties fit mentio in scriptura Leuit. 13. De plaga furoris & iracundiæ dicitur Numer. 17. scilicet, quod egressa est ira, & plaga desæuit. De plaga ardoris & auaritiæ dicitur Leuit. 13. Plaga combustionis est. Et Esa. 16. dicitur. His, qui lætantur super muros cocti lateris, loquimini plagas suas, &c. De plaga torporis seu languoris & desidiæ dicitur Hierem. 6. Iniquitas, & vastitas audietur in ea, infirmitas, & plaga. De plaga vero mœroris, & tristitiæ dicitur Eccles. 25. Omnis plaga tristitia cordis. Istæ ergo sunt plagæ vitiorum, quibus diabolus plagat, & vulnerat peccatores. Et ideo consulitur Apocal. 18. de Babylone, id est, de mundo. Ne, inquit, sitis participes delitiarum eius, & de plagis eius ne accipiatis. Et causa redditur Esaiæ 1. vbi dicitur, quod liuor, & vulnus, & plaga tumens, &c sicut supra. Et sic dico, quod
E istæ sunt plagæ cum diligentia vitandæ. ¶ Quarto dico, quod sunt plagæ, cum vigilantia formidandæ, & istæ sunt plagæ damnationis æternæ, de qua dicitur Apocal. 18. vbi de damnatione mulieris meretricis, id est, animæ peccatricis, dicitur, quod vna die venerunt plagæ eius, mors, & luctus, & fames, & ignis. Vnde cuilibet damnato potest dominus dicere illud Hierem. 30. Plaga inimici percussi te, castigatione crudeli. Peccatores enim, qui modo nolunt sustinere plagas correctionis, ibi sustinebunt plagas æternæ tribulationis, quia secundum quod infinitas peccatorum maior fuerit, erit & plagator vitiorum seuerior, quia sicut dicitur Deuter. 15. Pro mensura peccati erit & plagarum modus. Et sic igitur patet, quod in scriptura inueniuntur diuersæ plagæ, &c. Vide infra de Vulnere.

A **Plangere. Planctus.** Cum plangere nihil aliud sit nisi dolor cordis per vocem exterius declaratus, possumus breuiter notare, quod multa genera planctuum in scriptura inuenimus. Notemus ergo, quod homo plangit, & luget multis ex causis, videlicet

Ex causa {
- Doloris & contritionis,
- Dulcoris & compassionis,
- Feruoris & affectionis,
- Timoris & damnationis.

Primus est planctus dolentium, pœnitentium,
Secundus est planctus misericordium, condolentium.
Tertius est planctus affectantium contemplantium.
Quartus est planctus desperantium.

¶ Primo ergo dico, quod est planctus virorum pœnitentium, B
quia ꝑ certo illi, qui perfectè sunt pœnitentes, dolent, scilicet, &

Plangunt de {
- Peccatis commissis,
- Virtutibus amissis,
- Dæmonibus admissis,
- Bonis operibus prætermissis.

Et sic videtur loqui Hest. 4. vbi dicitur, quod erat planctus magnus apud Iudæos, ieiunium, & vlulatus, & fletus. ¶ Vbi aduerte, quod pœnitentium planctus debet fieri

Cum {
- Cordis perturbatione (Planctus inquit magnus.)
- Oris reseratione (Apud Iudæos) qui interpretantur confitentes,
- Carnis maceratione, (Ieiunium)
- Vocis desolatione, (Vlulatus)
- Vultus madefactione, (Fletus.)

¶ Debet dico fieri cum cordis perturbatione, & hoc ostenditur in vocabulo planctus, qui de sui natura signat dolorem cordis. Quia scilicet homo nunquam perfectè pœnitet, nisi qui amarè de peccatis dolet, de quo Hierem. 6. Filia populi mei accingere cilicio, & conspargere cinere, luctum vnigeniti fac tibi, planctum amarum. Et Ioelis 2. dicitur. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu, & scindite corda vestra. Item debet fieri cum oris reseratione. Apud Iudæos inquit. Iudæi enim interpretantur confitentes, quia scilicet oris confessio est necessaria ad salutem. Vnde 1. Mach. 2. dicitur, quod cum vidisset mala, quæ fiebant in Iudæa & Hierusalem, scilicet Matathias & filij eius vestes, & planxerunt valde. Item debet fieri cum carnis maceratione, quod signatur in ieiunio. Vnde 2. Regum 1. dicitur, quod Dauid, & viri eius planxerunt, fleuerunt, & ieiunauerunt vsque ad vesperam. Item debet fieri cum vocis desolatione, & hoc ostenditur cum dicitur, Vlulatus. Vnde Micheæ 1. Super hoc plangam, & vlulabo, vadam spoliatus, & nudus. Item debet fieri cum vultus madefactione, & irrigatione, quod notatur cum dicitur fletus, quia sicut dicitur Esa. 22. Vocauit dominus ad planctum, & ad fletum, & ad caluitium & ad cingulum sacci. Et sic charissimi si iste planctus habuerit istas quinque conditiones, dico, quod iste planctus erit virorum pœnitentium. Et pro certo talis planctus est habendus à tribus statibus Ecclesiæ, scilicet

A {
- Virginibus,
- Coniugibus,
- Continentibus.

De virginibus dicitur Ioelis 1. Plange quasi virgo accincta sacco. De coniugibus dicitur Amos 5. Vocate agricolam ad luctum, & ad fletum eos, qui sciunt plangere. De continentibus vero dicitur Ioelis 1. Accingite vos, & plangite sacerdotes, & vlulate ministri altaris. Et proculdubio iste est planctus frequentandus, quia pro certo iste conuertitur in gaudium sempiternum, iuxta illud Psalm. Conuertisti planctum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia. Sic igitur patet, quod est planctus virorum pœnitentium. ¶ Secundo dico, ꝙ C
est planctus virorum condolentium seu compatientium. Boni enim sæpe plangunt, & plorant ex aliorũ miseria & dolore, sicut dicitur 1. Reg 28. Mortuus est Samuel, planxitque eum omnis Israel. ¶ Et nota, ꝙ nos debemus plangere compatiendo, scilicet

Christi vulneribus,	Nostris doloribus,
Fratrum sceleribus,	Aliorum mœroribus.

¶ Compatiamur ergo Christi vulneribus. Vnde in persona Christi crucifixi dicitur Zachariæ 12. Aspicient ad me quem confixerunt, plangent eum quasi vnigenitum, & dolebunt super eum. Item compatiamur fratrum sceleribus, quia verè pij viri, & compatientes summè debent plangere, & dolere de obstinatione peccatorum, & de amissione gratiarum & animarum. Sic compatiebatur Propheta Amos 5. Audite verbum, quod ego leuo super vos, planctũ domus Israel. Et Ezech. 19. dicitur. Accipe planctum super filiis principum. Et Ezech. 32. Planget eum super Ægyptum. Item compatiamur nostris doloribus. Dolores enim, & miseriæ, quibus est humana natura subiecta, nos excitat ad plangendum. Vnde Iob dicebat Iob 10. Dimitte me, vt plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, & non reuertar ad terram tenebrosam. Item plangamus pro aliorum mœroribus, quia pro certo nos debemus plangere super miseriis proximorum, & maxime in morte amicorum. Exemplo Dauid, qui fecit specialem planctum, quasi carmen lugubre super mortem Saul, & Ionathæ 2. Reg. 1. Exemplo etiam Ezechielis, qui fecit planctus speciales super infortuniis Tyri, Sidonis, & Ægypti, sicut dicitur Ezech 26. 27. & 28. Vnde Ezech 27. dicitur. Plorabunt te in amaritudine animæ ploratu amarissimo, & assument super te carmen lugubre, & plangent te. Et sic patet, quod est planctus virorum condolentium, & miserantium.

¶ Tertio dico, quod est planctus virorum contemplantium, & D
affectan-

affectantium. Viri enim deuoti, & contemplatiui plangunt præ desiderio patriæ, de prolongatione miseriæ & laboris, & præsentis tribulationis & angustiæ. Præ desiderio patriæ plangebat Dauid cum dicebat. Super flumina Babylonis illic sedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. Vnde Esa 32. Plangite super regione desiderabili, super vinea fertili. De incolatu miseriæ plangebat ille, qui dicebat. Heu mihi domine, quia incolatus meus prolongatus est. Et de hoc Hiere. 49. dicitur plangite & circuite per sepes, de afflictione vero præsentis angustiæ potest dici illud prædictum Iob 10. Dimitte me &c. Et 1. Macc. 1. dicitur, quod Antiochus fecit cædes hominum, & factus est planctus magnus Israel. Iste est ergo planctus virorum contemplantium &c.
E ¶ Quarto vero dico, quod est planctus virorum desperantium, & iste est planctus hominum damnatorum, qui plangunt continue in inferno. Et isti sunt de quibus dicitur Apocal. 1. quod plangent se super eum omnes tribus terræ, & Amos 8. vbi loquitur dominus viris impijs, dicitur sic. Conuertam solemnitates vestras in luctum, & omnia cantica vestra in planctum. Et sic breuiter patet, quomodo plangere sumitur multis modis. Vide supra de Lacrymis, de Fletu, de Dolere, & de Lugere, & infra de Plorare.

A Planus. Planities.

Nota, quod planities vt communiter sumitur in bono scilicet pro fidelitate, benignitate, charitate, & quacunque facilitate. Vel etiam in malo pro mundi prosperitate. Nota vero, quod omnis planities terminatur ad aliquid asperum, & difficile, scilicet, ad mare, vel ad flumina, vel ad rupes. Omitto nomen, quia authoritates sunt paucæ. Vide in titulis synonymis. Vel si vis, dic, quod illud planum dicitur, in quo nullum obstaculum, nulla asperitas, nullus angulus, aut gibbositas inuenitur. Et sic nota, quod in scriptura inuenitur seu reperitur, scilicet,

Planities in { Cordibus, Gestibus, Actibus, Fatubus, Statubus.

B ¶ Planities cordium est illa, qua fideles, & iusti sine malitia, & sine fraude in cogitationibus, & affectionibus sunt plani; planta enim pedis, per quam in scriptura significatur affectio, dicitur secũdum Isido. quasi plana, pilos enim & alias asperitates, & rugositates non gignit Ios. 4. Incedebant per plana, atque compe-
C stria ¶ Planities gestuum est illa, qua homines mansueti se ostendunt lenes, benignos, & planos. Piper enim a natura est planum & album, per ignem tamen, qui pro fugandis serpentibus apponitur, angulosum efficitur, & rugosum. Sic homo naturaliter est in moribus mansuetus & planus, iuxta illud Esaiæ 42. Transite transite, præparate viam, planũ facite iter, & eligite lapides. Verumtamen multi sunt, qui per ignem concupiscentiæ fiunt maliciosi, fallaces, & rugosi, qui alias debuerant esse plani, & potius de asperitate in planitiem commutati. Exemplo, scilicet, illius montis Epopontis, qui in quodam terręmotu erumpente flamma de ipso, in planitiem est redactus, sicut dicit Plin. lib. 2. quia, scilicet, terręmotu tribulationum mediante, flamma contritionis, & dilectionis debet a nobis erumpere, & omnem tumorem arrogantiæ in planitiem commutare Esaiæ 40. Erunt praua in
D directa, & aspera in vias planas. ¶ Planities actuum est illa, qua prudentes plane, & modeste, non impetuose, non subito faciunt facta sua, vt sic homo planus & modestus dicere videatur illud Hier. 10. Ego autem dixi, plane hæc infirmitas mea est, & portabo illam, Sequitur. Scio domine, quia non est hominis via eius
E &c. ¶ Planities fatuum, id est, locutionum, & affatuum, est illa, qua viri simplices, & fideles, & plani, etiam in verbis plani, & sine duplicitate & falsitate loquuntur, illa etiam, qua planare, & elucidare verba scripturæ noscuntur. Quod est contra quosdam philosophos, & doctores, qui non plane, sed obscurissime scripserunt. Vnde Deut. 27. Scribe super lapides verba legis plane & lucide, vt sic fiat, quod scriptum est Esaiæ 32. Cor stultorum intelliget sapientiam, & scientiam, & lingua balborum velociter
F loquetur, & plane. ¶ Planities statuum est illa, in qua sine offendiculo, vel impedimento in planitiem prosperitatis homines conuersantur. Hic tamen aduerte, quod ibi de planitie status agitur, nos possumus reperire tres status qui per planitiem demonstrantur, scilicet, Diuitum, Pauperum, & Beatorum. ¶ Diuitum dico, qui, scilicet, nunc sunt in plano, & sine offendiculo fortunæ, de quibus dicitur Ios. 11. quod ipsi habitabunt in montibus & in planitie, id est, in honoribus, & diuitijs. Aduerte tamen, quod ciuitates sitæ in plano loco facilius capiuntur, quam aliæ. Sic tales in planitie prosperitatis siti, facilius diabolo subiugantur, & ruinis infortuniorum subduntur. Vnde de Sedechia rege Israel dicitur 4. Regum 25. quod rex Babylonis comprehendet eum in planitie Hiericho. Vt sic de finali infortunio talium dicatur illud Ezech. 47. Aquæ istæ, quæ egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis & descendunt ad plana deserti, intrabunt mare. Expone. Ista etiam omnia possunt dici de planitie hypocrisis, quia, scilicet omnes qui ficte sunt dulces & plani exterius, sunt omni bono vacui interius. Similes calamo, seu cannæ, quæ exterius valde est plana, intus tamen omni bono est inanis, & vacua. Vnde Zachar. 4. dicitur cuilibet tali interius superbo, exterius plano. Quis tu mons magne coram Zorobabel in planum? Ista est igitur planities diuitum, & superborum. ¶ Item est planities pauperum & miserorum. Planiti- G
es enim licet sit a ventis liberior, & fructibus opulentior, est tamen inferior, & depressior; sic status pauperum respectu diuitum &c. Vnde de planitie paupertatis dici potest illud Deuter. 3. Tribus inquit Ruben & Gad dedi planitiem solitudinis. ¶ Item H
est planities sanctorum & beatorum, scilicet, gloria paradisi, quæ, scilicet, plana est, & quieta non aspera, nec deserta. Vnde de animabus beatis potest dici illud Esaiæ 49. Super vias pascentur, & in omnibus planis pascuæ eorum, non esurient, neque sitient &c.

Plantare. Plantatio. A

Cum plantatio proprie pertineat ad arbores, transfertur tamen quandoque ad alias res, quia breuiter omnis res dicitur esse plantata, quæ est in terra profundata, & radicata. Accipitur autem plantatio in bono, & in malo. Vnde cum plantatio dicat mihi rei firmitatem, & immobilitatem, possumus notare, quod plantare signat

Gratiæ stabilitatem,
Gloriæ æternitatem,
Malorum proteruitatem,
Bonorum prosperitatem.

¶ Plantati enim dicuntur, scilicet, illi, qui sunt

Firmi in gratiæ statu,
Fixi in gloriæ statu,
Profundi in culparum meatu,
Abundi in gazarum ornatu.

¶ Dico ergo, quod quidam sunt plantati, & radicati per gratiam, & stabilitatem, & isti sunt viri perfecti, qui sunt stabiliti in B
bono. Vnde de hoc dicitur 2. Reg. 7. Ponam locum populo meo Israel, plantabo eum, & habitabo cum eo. Item sunt quidam plantati per gloriam, & æternitatem, & isti sunt sancti, qui recte plantati dicuntur, eo quod in æterna gloria immobiliter radicantur Psalm. Plantati in domo domini, in atrijs domus &c. Item sunt quidam plantati per malitiam, & proteruitatem, & isti sunt obstinati in malo, qui in sua malitia sunt firmati. Et de hoc potest dici illud Psal. Quorum filij sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua. Item sunt quidam plantati per opulentiam & prosperitatem, & isti sunt mundi diuites, qui in mundi prosperis sunt plantati, & firmati, ita quod in præsenti à nullo vento tribulationum mouentur, seu magis mundi fluctibus fœcundantur. Et de hoc dicitur Hierem. 12. Quare inquit via impiorum prosperatur, bene est omnibus, qui male agunt, & præuaricantur? plantasti eos, & radicem miserunt, proficiunt, & faciunt fructũ. Isti enim ad præsens videntur esse bene plantati, sed in fine erunt auulsi, & eradicati. Quia pro certo illi, qui modo in mũdi prosperis videntur hominib. valde firmi, erunt in morte, & in iudicio valde infirmi & eorũ prosperitas, quæ modo videtur hominib. bene plãtata, subito erit euulsa, & penitus dissipata, quia sicut dicitur Matth. 15. Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus, eradicabitur. Isti enim sunt sicut rami liliorũ, qui in vasis terreis in aqua ponuntur, ita quod ibi plantati videntur, eo quod ad tempus florere noscuntur. Verumtamen talis plantatio non est firma, quia faciliter euellitur, & siccatur, & à sua florenti pulchritudine spoliatur. Sic vere mundi diuites non in terra firma diuini amoris, sed in aqua fluxibili bonorum terrenorum sunt plantati, & floribus mũdanæ gloriæ quandoq; temporaliter adornati. Ista tamen plantatio non perseuerat, imo faciliter perit, siccatur, euellitur, atque cessat. Vnde de talibus dicit dominus Hier. 45. Ecce, quos ædificaui, ego destruo, &, quos ego plantaui, ego auello. ¶ Sed quia scriptura vt in pluribus tantummodo facit mentionem de bona, & de morali plantatione, in quantum, G
scilicet, signat virtutem constantiæ, quæ homines in fide & moribus stabilit, atque plantat, de ista aliquid amplius est dicendum. Dicamus igitur, quod arbor ad hoc, quod bene, & firmiter consistat, & quod insuper humorem ad sui nutrimentum attrahat, & educat, necesse est, quod profunde figatur & plantetur. Sic vere ad hoc, quod homo spiritualiter sit plantatus, & in fide, & in morib. stabilitus, necesse est, quod profunde figatur, per humilẽ subiectionem, cum terra i. cum Deo & proximo adhæreat per charitatem & dilectionem, & ab eo humorem, & nutrimentum gra-

tiæ sumat, & attrahat per orationem, & deuotionem Si ista enim habuerit, ipse poterat esse plantatus, & in fide, & moribus radicatus. Et ideo de viris iustis dicit Apostolus 1. Cor. 3. Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit. Et ita possumus exponere de quolibet viro iusto illud Ezec. 17. Plantabo illud, & erumpet in germen, & faciet fructum, & erit in cedrum magnam Vbi aduerte, quod sicut arbor bene radicata, & in bona terra plantata, & fundata solet

Inferius profundari,
Interius vegetari,
Exterius fœcundari,
Superius augmentari.

Sic vir iustus

Inferius profundatur, per inferni meditationem,
Interius vegetatur, per gratiæ acquisitionem,
Exterius fœcundatur, per operum generationem,
Superius augmentatur, per virtutum cumulationem.

Probat
- Profunditatem actus plantationis [Plantabo inquit]
- Humilitatem virtus productionis. [Erumpit in germen,]
- Plenitudinem fructus refectionis. [Faciet fructum,]
- Magnitudinem virtus perfectionis. [Et erit in cedrum magnam.]

D ¶ Primo igitur dicamus, quod illi, qui bene in fide, id est, in moribus sunt plantati, inferius profundantur per inferni meditationem quod ostenditur in verbo. Plantabo. Plantare enim nihil aliud est, quam radicem arboris inferius sub terra profundare. Et inde est, quod illa pars corporis, quæ est inferior cæteris, est terræ propinquior, & adhærentior Secundum fabulas etiam poëtarum, Proserpina filia Deæ Cereris dicitur à Plutone Deo inferni rapta, & ab ipso per sex menses occultata, & cum ipso in inferno matrimonialiter copulata. Quod pro tanto fictum est quia radices arborum & herbarum, quæ nomine Cereris continentur, inferius solent plantari, & seminari, & vsquequo semi nata nascantur, à terræ visceribus occultari, & quasi inferius inferni numinibus maritari. In quibus possumus instrui & doceri, quod radix cordis nostri debet profundari sub terra per mortis, & inferni meditationem, & ibi ab inferno rapi, & cum eo maritari per iugem ipsius considerationem, & præuisionem. Plantabo inquit. Psa. Plantasti radices eius, & impleuit terram. Terra enim in qua continetur infernus, & ad quam mors omnia viuentia deducet, magis est fundata, est firmius plantata, est stabilius radicata, quam quodcunq; aliud elementum, ista enim rarissime mouetur, alia vero elementa continue agitantur. Ideo de terra dicitur in Psal Fundasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in sæculum sæculi. Sic vere charissimi illi, qui ad modum terræ sunt inferiores per humilitatem, & qui in medio sui scilicet in corde infernum, & mortem continent per considerationis profunditatem, tales dico sint præ cæteris plantati, & in fide, & moribus radicati. Plantabo inquit. Vnde Deus pater loquens Christo dicit sic Esa. 51. Sub vmbra manus meæ protexi te, vt plantes cœlos, & fundes terram. Viri enim perfecti dicuntur cœli, propter sublimitatem contemplationis, & dicuntur terra, propter infirmitatem mortis, & inferni considerationis. Isti igitur sunt plantati, quia profundantur per inferni meditationem.

E ¶ Secundo sunt plantati, quia vegetantur per irrigationem. Et hoc ostenditur cum dicitur. Erumpet in germen. Sicut enim arbor ex abundantia interioris humoris solet erumpere, & germina, flores, & folia procreare, sic proculdubio ex abundantia gratiæ homo solet in bona opera erumpere, & se germen bonæ affectionis, flores honestæ conuersationis, & folia bonæ locutionis proferre. Et ideo sicut agricolæ summe solent cauere, quod plantent arbores in terra bona & humorosa, vt intus continue vegetentur, & vt ad productionem fructuum disponantur, sic vere charissimi multum cauendum est, quod homo in terra bona ecclesiæ, & societatis bonæ se collocet atque plantet, vt inde humorem gratiarum attrahat, quem in germen, & flores conuertat. Vnde de vinea dicitur Ezech. 17. Palmites suos extendit ad illam, vt irrigaret eam de areolis germinis sui, quæ in terra bona super aquas multas plantata est. Et est aduertendum, quod ad plantandum arbores multa sunt attendenda, videlicet,

Tempus,
Locus,
Modus.

Tempus dico, quia in vere debent fieri plantationes, non in æstate, nec in autumno, nec in hyeme. Tunc enim tanta est siccitas, & auræ inæqualitas, & frigiditas, quod noua plantula in suo tenero, & pauco humore faciliter siccaretur, aut turbaretur. Item locus, quia, scilicet, terra debet esse proportionabiliter humida, seu sicca, sicut de oliua dicitur, quod ipsa vult plantari in loco soli exposito, temperato, & non nimis humido neque sicco. Item modus, quia, scilicet, profunde debent plantari, fimus quandoq; ad radicem debet imponi, & etiam aliarum arborum vicinia, & propinquitas debet aliquoties procurari. Aliquæ enim sunt arbores, quæ alijs iuxta se plantatis proficiunt. De oliuis enim dicitur, quod malogranata eis conferunt, si iuxta eas sint plantata. Palma etiam mascula palmam fœmellam iuxta se plantatam solet reficere, & eam per suam influentiam fœcundare. Sic vere charissimi dico, quod ad hoc, quod homo in fide & in gratia plantetur, & radicetur, necessaria sunt plura, scilicet, tempus, quia, scilicet, in vere iuuentutis, non in autumno, vel in hyeme senectutis, nec feruore æstatis, id est, temporalis prosperitatis debet ad Deum conuerti. Tunc enim siccitas indeuotionis abundat, quæ humorem gratiæ destruit, & deficeat Psalm. Quorum filij sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua. ¶ Item requiritur locus, quia, scilicet, homo debet quærere locum, id est, gradum, & statum opportunum, qui non sit nimis pinguis per affluentiam prosperitatis, nec nimis siccus per macilentiam paupertatis, sed temperatus per sufficientiam necessitatis, & soli id est, Christo expositus per feruorem deuotionis, & per amicitiam charitatis. Vel per locum possum intelligere paradisum, vbi per deuotionem debemus plantari, iuxta illud Ezechie 17. In monte sublimi Israel plantabo illud. Et illud Ecc. 24. Quasi plantatio rosæ in Hiericho. ¶ Itẽ requiritur modus, quia vere ista plãtatio debet fieri iuxta arbores proficientes, id est, in societate bonarum personarum, qui verbo & exemplo iuxta se plantatis proficiunt, ipsosq; fœcundant bonis operibus, & perfundunt. vnde Apostolus dicebat 1. Cor. 3. Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit. Apollo enim bonos socios potest significare, qui alios doctrinis, exemplis, & beneficijs solent rigare, & vegetare. Quia pro certo charissimi illi, qui debite sunt plantati (sicut dictum est) vegetantur per gratiæ irrigationem. Erumpet inquit in germen. ¶ Tertio dico, quod tales fœcundantur per operum procreationem, & hoc ostenditur cum dicitur. F Faciet fructum. Quia sicut arbor bene plantata solet fructificare, si vero bene plantata & radicata non sit, nunquam vt communiter fructum facit, sic vere homo, qui bene in fide, & moribus est plantatus, & per amorem, & deuotionem in domino radicatus fructum bonorum operum producit. Si vero bene plantatus non fuerit, fructum bonorum operum non habebit. Ideo de viro perfecto dicitur in Psal. quod ipse erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. De male vero plantatis dicitur Sopho 1. Plantabunt vineas, & non bibent vinum earum. Quia breuiter, semen, quod supra petram cecidit, radices non habuit, & ideo fructus aliquos non produxit, sicut dicitur Luc. 8. Quia proculdubio illi, qui radicaliter non plantantur, nunquam bonis operibus fœcundantur, &c. Vide supra de Fructu. Isti ergo exterius fœcundantur per operum procreationem. ¶ Quarto dico, G quod tales qui in deuotione per amorem & desiderium sunt plantati, superius eleuantur per virtutum cumulationem, quod ostenditur cum dicitur. Erit in cedrum magnam. Arbor enim bene & profunde radicata, & plantata, solet melius crescere & proficere, & in altum & grossum se amplius augmentare. Sic illi, qui modis prædictis stabiliter plantantur, & virtutibus, & moribus augmentantur, vsq; ad perfectionem, & cõplementum more arborum crescunt, perueniunt, & ducuntur. Cedrum inquit magnam Psalm. Saturabuntur ligna campi & cedri libani, quas plantauit, illic passeres nidificabunt. Et si vis videre, quomodo per cedrum perfectio morum notatur, vide supra de cedro, quia breuiter sicut dicitur Eccl. 50. Corona fratrum quasi plantatio cedri. Et nota hic, si vis, quod in bono à Deo radicantur, & plantantur multa genera personarum, videlicet,

Fluide miserantes,
Floride conuersantes,
Prouide consolantes,
Limpide contemplantes.

Fluide miserantes significantur per paradisum voluptatis, in quo inueniebantur omnia genera bonorum fructuum, quia, scilicet, viri pij semper sunt parati alios pascere, & nutrire, & ideo Deus solet eos in bono plantare, & confirmare. Et de hoc dicitur Gen. 2. Plantauerat dominus Deus Paradisum voluptatis à principio &c. Floride conuersantes significantur vel per hortum, qui diuersos flores solet habere, vel per rosam, quæ suaues odores solet fragrare, de quib. dicitur Ecc. 24. quod ipsi sunt quasi plantatio rosæ in Hiericho, & quasi hortus plantationũ. Prouide consolan-

ſolantes ſignantur per vineas, quia, ſcilicet, iſti vinum conſolationis, quod lætificat cor hominis, ſolent alijs fundere, & ipſos à triſtitijs ſubleuare. Et de plantatione talium diciturLuc.20. Homo quidam plantauit vineam, & de Noe dicitur Gen.9. ꝙ cœpit vir agricola eſſe, & plantauit vineam &c. Limpide contemplantes ſignificantur per cedrum, quia ſicut dictum eſt: Corona fratrum quaſi plantatio cedri in monte Libani Eccleſ.50. Sic igitur patet, quomodo illi, qui in fide, & moribus ſunt plantati, ſolent augmentari, fœcundari, vegetari, profundari &c.

A **Platea.** Cum plateæ ſint loca villarum, vel ciuitatum, domibus, vel alijs rebus, & impedimentis vacua, ad ſpatium ordinata, vel ad congregationem hominum ordinata, notandum, quod generaliter per plateas poſſunt intelligi ſtatus hominum huius mundi. Sunt enim plura genera ſpiritualium ciuitatum, ſicut ſuperius eſt oſtenſum, & ita per conſequens ſunt plura genera platearum. Platea enim eſt locus publicus, & communis, & ideo bene per plateam ſtatus, & communis modus hominum poterit denotari. Notemus igitur, quod ſecundum quod eſt multiplex ſtatus hominum, ſcilicet, ſtatus Eccleſiæ militantis, triumphantis, mundi & inferni, ſecundum hoc poſſunt quatuor plateæ reperiri, videlicet,

Platea ad { Lucrandum,
Ludendum,
Luctandum,
Lædendum. }

In plateis enim { Mercatores lucrantur,
Spatiantes iocantur,
Duellantes luctantur,
Delinquentes truncantur. }

¶ Et ſic dico, quod eſt

Platea { Fructuoſa,
Gaudioſa,
Laborioſa,
Periculoſa. }

Prima platea eſt ſtatus ſpiritualis,
Secunda eſt ſtatus ſupernalis,
Tertia eſt ſtatus mundialis,
Quarta eſt ſtatus infernalis.

B ¶ Dicamus ergo primo, quod eſt quædam platea ſpiritualis & fructuoſa, & iſta nihil aliud eſt, quam ſtatus eccleſiæ, vel religionis. Iſta eſt ergo platea ad lucrandum, quia, ſcilicet, in ciuitatibus ſolent eſſe plateæ magnæ, & latæ, vbi merces venduntur, & vbi homines lucrantur, & vbi neceſſaria hominibus inueniuntur. Talis platea proculdubio eſt eccleſia, vel religio, ibi enim homines lucrantur & acquirunt merita, & virtutes. Ibi enim inueniuntur & venduntur omnia neceſſaria ad ſalutem, videlicet Merces

Sacramentorum,
Documentorum,
Bonorum exemplorum.

Vnde Iud.19. Vidit ſenex ſedentem cum ſarcinis in plateis ciuitatis. Et Apo.21. dicitur, ꝙ plateæ ciuitatis aurum erant mundũ. Sicut .n. in plateis nõ ſolũ cõcurrit diuerſitas merciũ, imo ẽt diuerſitas & multitudo hominũ, ſic pro certo in platea religionis & eccleſiæ non ſolum inuenitur multiplex mercimonium bonorum operũ, & virtutum, imo ẽt ibi eſt multitudo bonorũ hominum, & ſanctorum 2. Paralip.29. Adduxit ſacerdotes & leuitas, &

C congregauit in plateam. ¶ Notemus ergo ad commendationem iſtius plateæ, quia pro certo iſta Platea eſt Locus

Amoris & dilectionis,
Humoris & deuotionis,
Honoris & prælationis,
Dulcoris & erogationis,
Clamoris & prædicationis,
Splendoris & eruditionis.

Dico, quod iſta platea eſt locus dilectionis, & amoris. Ibi enim abundant viri charitatiui, Dei & proximi dilectiui, dicentes illud Cantic. 3. Per vicos & plateas quæram, quem diligit anima mea. Item eſt locus deuotionis, & feruoris, & de hac dicitur Eccleſ.24. Iuxta aquas in plateis quaſi cinnamomum & balſamum aromatizans odorem dedi. Item eſt locus prælationis & honoris Iob 29. In plateis parabant cathedram mihi. Item eſt locus erogationis & dulcoris, quia, ſcilicet, ibi ſunt viri miſericordes, & compaſſiui, qui alijs erogant bona ſua, iuxta illud Prouerbior.5. Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas diuide. Et hoc eſt, quod figuratur Lucæ 14. vbi dominus præcipit procuratori ſuo, vt in plateas & vicos ciuitatis exeat, & vt pauperes, quos in vico inuenerit, ad conuiuium introducat. Item eſt locus prædicationis & clamoris, quia, ſcilicet, in iſta platea Chriſtus docuit & prædicauit, & alios prædicaturos inſtituit, & ordinauit Prouerbiorum 1. Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam Lucæ 13. In plateis noſtris docuiſti. Item eſt locus diſcretionis & ſplendoris, quia, ſcilicet, ibi ſunt viri limpidi, & diſcreti, clari, prudentes, & illuminati. Et iſti intelliguntur per ſenes, qui ſunt naturaliter prudentiores, de quibus dicitur 1. Machabæorum 14. Seniores in plateis ſedebant. Iſtæ ſunt ergo plateæ, vel eccleſiæ, vel religiones, in quibus videlicet omnia bona, & omnes boni habitant, & abundant. Quamuis proculdubio in multis videtur contrarium hodie, quia non ſunt ibi nec boni, nec bona, imo potius ibi & mali, & mala, id eſt, peccatores, & peccata. Vnde Hieremiæ 17. dicitur. Nonne vides, quid iſti faciant in ciuitatibus Iuda, & in plateis Hieruſalem? Filij colligunt ligna, & patres ſuccendunt ignem, mulieres conſpergunt adipem ad faciendum placentas. Vide eam ſupra titulo de ciuitate. Et breuiter, quod dolendum eſt, plus eſt hodie in iſtis plateis, id eſt, in ſtatibus eccleſiaſticis de malo, quam de bono, de vitio, quam de merito, de nefario, quam de iuſto. Et hoc eſt, quod dicitur Eſaiæ 59. Conuerſum eſt retrorſum iudicium, & iuſtitia longe ſtetit, & corruit in plateis veritas, & æquitas non potuit ingredi, & facta eſt veritas in obliuionem, &, qui receſſit a malo, prædę patuit. Antiquitus enim (ſicut dicitur Actorum 5.) in plateis ponebantur infirmi vt ſanarentur, hodie vero ſi in iſtis plateis ſint aliqui infirmi, debiles, & pauperes, & egeni, ab alijs non ſanantur, nec iuuantur, imo potius condemnantur, & vilipenduntur, ſicut de Helia & Enoch dicitur Apocalyp. 11. quod corpora eorum iacebunt in platea ciuitatis magnæ. Et quare hæc chariſſimi? quia pro certo in iſtis plateis non abundant hodie viri ſenes, id eſt, viri prudentes, & perfecti, ſed potius viri iuuenes, & imprudentes, fatui, & laſciui, ſicut patuit Zachariæ 8. vbi dicitur, quod plateæ ciuitatis implebuntur infantibus, & puellis ludentibus in plateis. De diabolo etiam dicitur Ezechielis 26. vbi propheta loquens ciuitati Hieruſalem de Nabuchodonoſor dicit. Vngulis equorum ſuorum conculcabit omnes plateas tuas. Equi enim ſignificant viros carnales, & impudicos Hieremiæ 5. Equi amatores in fœminas. Non ſic chariſſimi, non, ſed ſint in iſta platea viri boni, & opera bona, quia pro certo ſicut dictum eſt, iſta eſt platea ſpiritualis, & fructuoſa &c.

¶ Sed ſecundo dico, quod eſt quædam platea ſupernalis, & gaudioſa, & iſta eſt platea ciuitatis nouæ Hieruſalem, ſcilicet, paradiſi, quia, ſcilicet, ſicut in magnis ciuitatibus ſunt plateæ deputatæ ad ſpatiandum, & ſolatiandum, vbi, ſcilicet, homines poſt laborem durum, & diurnum in ſero ſolent ſpatiari, vbi in tempore pentecoſtes homines ſolent chorizare, vbi etiam quaſi omni die iuuenes, & virgines ſolent ludere, & cantare, ſic vere chariſſimi Deus fecit nobis vnam plateam iucundiſſimam in paradiſo, vbi, ſcilicet, ſancti & iuſti in ſero mortis (finitis diei vitę pręſentis laboribus) ſolatiantur, & ſpatiantur, & vbi tam angeli, quam homines cantant, lætantur, & iucundantur, & per Dei laudem, & gratiarum actionem in Dei auribus modulantur. Vnde de iſtis plateis dicitur Tob 13. Ex lapide candido & mundo plateæ eius ſternentur, per vicos eius alleluia cantabitur &c. ¶ Et aduerte, quod iſta Platea eſt, ſcilicet, Locus D E

Tutus ad habitandum,
Gratus ad frequentandum,
Altus ad honorandum,
Clarus ad delectandum,
Purus ad ſpatiandum,
Plenus ad recreandum.

¶ Eſt dico locus tutus ad habitandum. Et ideo dicitur Zachar.8. quod adhuc habitabunt ſenes, & anus in plateis Hieruſalem. Et hoc quia ſicut dicitur in Pſa. Non eſt ruina maceriæ, neq; tranſitus, neq; clamor in plateis eorum. Item eſt locus gratus ad frequentandum. Ideo Tob 13. dicitur. Ex lapide candido, & mundo omnes plateæ eius ſternẽtur. Et ideo 1. Eſ. 10 dicitur. Sedit populus in platea. Item eſt locus altus ad honorandũ quia ſicut dicitur Heſt.6. Homo, quẽ rex honorare voluerit, debet indui veſtib. regiis, & imponi ſuper equum, qui de ſella regis eſt, & accipere regium diadema, & primus de regis principib. & tyrannis teneat equum eius, & per plateam ciuitati incedens clamet, & dicat. Sic honorabitur quẽ rex voluerit honorari. Homo enim iſtę ſignat quemlibet beatum, quẽ pro certo rex paradiſi honorat ſic,

quia

quia ſibi donat veſtes,id eſt,dotes fœlicitatis.Equum,id eſt,corpus agilis immortalitatis. Diadema honoris; & ſublimitatis, & primus principum, ſcilicet, Michael, ipſum deducit per plateas illius opulentiſſimæ ciuitatis. De iſto etiam honorē poteſt dici illud prædictum Iob 29. In platea parabant cathedram mihi Item dico,quod iſta platea eſt locus clarus ad delectandum.Vnde Apoc. 22. dicitur, quod Angelus oſtendit ei flumen aquæ viuæ, ſplendidum tanquam cryſtallum,procedentem de ſede Dei viui & agni in medio plateæ eius. Fluuius enim iſte ſignat ſplendorem æternæ gloriæ,qui beatos delectat in medio paradiſi. Item dico,quod eſt locus purus ad ſpatiandum,quia ſicut dicitur Apo. 21.Plateæ ciuitatis aurum mundum. Item eſt locus plenus ad recreandum,quia,ſcilicet,ibi ſunt fructus, & deliciæ omnium voluptatum Apocal.22. In medio plateæ eius ex vtraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menſes ſingulos reddens fructum ſuum, & folia ligni ad ſanitatem gentium. Quia proculdubio in platea paradiſi lignum vitæ,ſcilicet, Chriſtus profert per menſes ſingulos fructum ſuum, & folia eius ad ſanitatem gentium, id eſt, continue influit recreationem gloriæ paradiſi,qua,ſcilicet,animas reficit,atq; paſcit.Iſti autem fructus duodecim eſſe dicuntur,pro eo quod ſecundum Bernar. in ſermone, vbi exponit coronam ſtellarum duodecim ,ibi ſunt duodecim gaudia. Et hoc, quia ibi eſt memoria ſine obliuione. Ratio ſine deuiatione.Voluntas ſine perturbatione.Impaſſibilitas ſine corruptione.Claritas ſine obfuſcatione.Agilitas ſine retardatione.Subtilitas ſine obuiatione. Charitas ſine ſimulatione. Quia, ſcilicet, ibi diligit homo proximum in omni veritate diligentem ſe,ſicut diligit ſeipſum.Videt proximum in omni veritate diligentem ſe ſicut diligit ſeipſum. Diligit Deum perfecte pluſquam ſeipſum.Propter Deum tantummodo perfecte diligit ſeipſum. Videt Deum diligentem ſe plus quam ipſemet diligat ſemetipſum. Ecce ergo quomodo duodecim fructus portat in iſta platea lignum vitæ.Et ideo breuiter iſtam plateam debemus diligere, & appetere, & ipſam per deuotionem inhabitare Gen. 19.In platea manebimus. Iſta eſt ergo platea ſupernalis,& gaudioſa.
F ¶ Tertio dico,quod eſt platea mundialis, & vitioſa, & iſta nihil aliud eſt,quam ipſe mundus, vel ſtatus hominum mundanorum.In plateis enim aggregantur fæces, & luta. In plateis etiam lites, & duella fiunt & exercentur. Et in plateis fraudes, & mendacia committuntur. Sic pro certo platea huius mundi eſt locus litium,duelli,luctus,& laboris, fæcium,& immunditiæ,& horroris,& fraudum,& malitiæ,& liuoris. Sicut enim dicitur in
G Pſal. Non defecit de plateis eius vſura & dolus.¶ Quia pro certo breuiter loquendo,iſta Platea eſt Locus

Erroris & deuiationis,
Terroris & impugnationis,
Mœroris & deſolationis,
Fœtoris & inquinationis.

Quod ſit locus erroris patet Eccl.9. Ne oberraueris in plateis. Item quod ſit locus terroris,patet Ezech 28. vbi dicitur. Immittam ei peſtilentiam ; & ſanguinem in plateis eius. Item quod ſit locus mœroris,patet Eccl.12. Circuibunt in plateis plangentes. Item quod ſit locus fœtoris,patet Ezec. 16. Feciſti tibi proſtibulum in cunctis plateis. Iſta eſt ergo platea mundialis,& vitioſa.
H ¶ Quarto dico,quod eſt quædam platea infernalis, & doloroſa, & iſta eſt ipſe infernus. Sicut enim in ciuitatibus ſunt quandoq; aliquæ plateæ,vbi malefactores puniuntur, & decapitantur, vel rotantur,ſic infernus. ¶ Vnde nota, quod infernus eſt platea ſeu Locus

Mortis & damnationis,
Caſus & eliſionis,
Contemptus & obliuionis,
Remorſus & deſperationis.

I ¶Quod ibi ſit locus mortis & damnationis,patet Tob 2.vbi nunciatum eſt Tobiæ iugulatum quempiam in platea iacere. Item quod ibi eſt locus caſus,& eliſionis patet Hier.50. vbi dicitur:cadent iuuenes eius in plateis. Item quod ſit locus obliuionis,patet,quia ex quo homo venit illuc,amplius non cognoſcitur,imo in obliuionem ponitur. Et de hoc Thren. 4. dicitur. Denigratæ ſunt facies eorum ſuper carbones, non ſunt agniti in plateis. Item quod ſit locus deſperationis & maledictionis,patet Amos 5. vbi dicitur,quod in omnibus plateis & in cunctis,quæ foris ſunt dicetur vę,vę.Et ſic ergo patet,quomodo quadruplex eſt platea, ſcilicet Infernalis,Mundialis,Beatifica,& Eccleſiaſtica &c.Vide ſupra de loco, & de alijs materijs ſimilibus.

A **Plauſtrum.** Plauſtra ſunt quadrigæ quatuor rotarum, quæ quandoq; fiunt ad onera portandum, quandoque ad actus bellicos exequendum, ſicut ſunt plauſtra ferrea,ſeu ferrata, de quibus ſit toties mentio in ſcriptura, quæ etiam alio modo carpenta dicuntur.In regione enim Paleſtinæ, & Syriæ talium plauſtrorum frequens in prælijs erat vſus. Vnde Titus Liuius de bello Macedonico, vbi agit de prælio Antiochi regis Syriæ contra Romanos, ponit, quod Antiochus habuit plurimos tales currus falcibus vndiq; communitos, quos etiam falcatos currus appellat,& modum etiam,quo facti fuerunt,aſſignat. Sed de his omnibus tranſeo, vide vbi Currus, & vbi ſit mentio de quadriga.

Plebs. Nota, quod inter plebem, & populum fuit antiquitus apud Romanos talis differentia, quod populus Romanus omnes Romanos homines,paruos,ſcilicet,&magnos, patres & plebem,magiſtratus,& ſubditos, & ignobiles continebat.Plebs autem Romana inferiores ſolum,ruſticos,ſcilicet, artifices,& agricolas,mercatoreſq;,& ignobiles deſignabat De altercationibus autem plebis, & patrum, & quomodo plebs finaliter obtinuit,quod ad adminiſtrationem reipublicæ & ad conſulatus,prætoratus, & alios magiſtratus admitterentur, legatis Titum Liuium, & inuenietis hæc, & infinita alia de plebeis & qualiter virtus populum ruſticum non abhorruerit, ſed in pluribus plebeis emicuit,qui tam prudenter,& ſtrenue ſicut quicunque patres pernobiles,aliquando rempublicam gubernauerunt De his tamen nihil ad præſens ad me.Ad moralem igitur intelligentiam properabo. Notabo igitur,quod in ſcriptura reperitur videlicet Plebs A

Diuina, quæ eſt nobilium perfectorum.
Humana,quæ eſt humilium ſubditorum,
Mundana,quæ eſt flebilium peccatorum.

Et ſic vere dico,quod nos inuenimus Plebem

Virtuoſam & inclytam,
Luctuoſam & ſubditam,
Fluctuoſam & perditam.

¶ Dico ergo primo,quod in ſcriptura reperitur plebs inclyta hominum perfectorum. Viri enim perfecti & iuſti, plebs diuina dicuntur,pro eo quod domino deuotius obſequuntur,& quod ipſi ſubduntur ſpecialiter,& deducuntur.Potiſſime autem per iſtam plebem poſſunt intelligi boni religioſi, & clerici in ciuitate eccleſiæ congregati, & diuinis ſeruitijs mancipati. De qua plebe dicitur Luc.1. quod Ioannes Chriſtum præceſſit in ſpiritu & virtute Heliæ. Sequitur. Parare domino plebem perfectam. Igitur de plebe ſpirituali & diuina, id eſt, de communi congregatione iuſtorum notemus,quod hæc eſt Plebs B

Humiliter domino ſubiecta,
Dociliter à Deo directa,
Mentaliter ad Deum erecta,
Viriliter à Deo protecta,
Perenniter gaudio confecta,
Solenniter honore prouecta,
Totaliter à culpis eiecta,
Vocaliter laudibus adiecta,
Vtiliter in pace collecta,
Nobiliter gloria perfecta.

¶ Dicamus,quod plebs iuſtorum eſt,&erit domino ſubiecta humiliter 3.Eſdr.4. Omnis plebs,& virtutes regem obaudiuit.Item à Deo directa dociliter, quia, ſcilicet, Deus docet & dirigit plebem ſuam,quia ſicut dicitur Eccl.37. Vir ſapiens plebem ſuam erudit. Et Luc.1.Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius,in remiſſionem peccatorum eorum. Item iſta eſt plebs ad Deum erecta mentaliter,ſcilicet,ipſum deuote orando Pſal.Vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis.Item iſta eſt plebs a Deo protecta viriliter Pſal. Dominus fortitudo plebis ſuæ, & protector ſaluationum.Item iſta eſt plebs gaudio confecta perenniter Pſa. Plebs tua lætabitur in te. Et Rom.15. Lætamini gentes cum plebe eius.Item iſta eſt plebs honore prouecta,ſeu per Deum electa ſolenniter,quia,ſcilicet,de plebe iuſtorum debent eligi princeps & prælati Pſal.Exaltaui electum de plebe mea.Et Ex.18.Prouide tibi de omni plebe viros potentes timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiam, & conſtitue eos tribunos, & centuriones &c. Item eſt iſta plebs à culpis eiecta, ſeu purgata totaliter; quia, ſcilicet, Deus omnes culpas ipſorum remittit. Pſal.Remiſiſti iniquitatem plebis tuæ,& operuiſti omnia peccata eorum.Item eſt iſta plebs laudibus adiecta vocaliter,quia,ſcilicet,iſta ſemper vacat laudibus diuinis Luc. 18 Omnis plebs,vt vidit,dedit laudem Deo.Item eſt iſta plebs in pace collecta vtiliter Pſal.Loquetur pacem in plebem ſuam .Item iſta eſt plebs in gloria perfecta nobiliter,quia,ſcilicet,ſicut dicitur Luc.2. Deus dat,& adminiſtrat lumen ad reuelationem gentium & gloriam plebis ſuæ Iſrael.Patet ergo,quod talis gens poteſt dici plebs inclyta hominum perfectorum. ¶ Secundo dico, quod eſt plebs C
ſub-

subdita hominum deiectorum, seu pauperum miserorum. Isti enim possunt dici lepusculus, id est, plebs inualida, in petra, id est, in paupertate, & duritia faciens lectum suum, sicut dicitur Prou. 30. Et nota, quod

Plebs pauperum & simplicium à { Tyrannis solet deglutiri, / Prouectis debet erudiri, / Diuitibus debet enutriri, / Domino solet exaudiri. }

¶ Simplices enim plebei à crudelibus deglutiuntur, seu conculcantur. Vnde isti sunt, de quibus dicitur in Psalm. Qui deuorant plebem meam sicut cibum panis. Quorum, scilicet, typum tenebat ille Cendebæus, de quo dicitur 1. Macha. 15. quod ipse cepit irritare plebem & conculcare Iudæam. Item isti à prudentibus erudiuntur. Prudentes enim, & docti viri tenentur plebē, & simplices erudire. Vnde Act. 5. Stantes loquimini in templo plebi. Et Act. 13. Si quis est in vobis sermo exhortationis, ad plebem dicite. Item isti à potentibus enutriuntur, id est, enutriri debent, scilicet, per eleemosynas. Vnde Act. 10. dicitur de Cornelio centurione, quod ipse erat vir religiosus, ac timens Deum, faciens eleemosynas multas plebi. Item isti à Deo, seu à numinibus suscipiuntur, quia, scilicet, plebei & pauperes à Deo, & à sanctis fouentur, & sustinentur, & à periculis liberantur, & finaliter ad cœlestia subleuantur Psalm. Non repellet dominus plebem suam, & hæreditatem suam non derelinquet. Et cum conuerterit dominus captiuitatem plebis suæ, exultabit Iacob, & lætabitur Israel Rom. 11. Non repulit dominus plebem suam, imo visitabit, & faciet redemptionem plebis suæ Luc. 1. Patet ergo, quod est plebs subdita hominum miserorum.

D ¶ Tertio dico, quod est plebs perdita hominum peccatorum, & isti pro certo non sunt plebs Domini, sed diaboli. Vnde dominus dicit peccatoribus illud Rom. 9. Non plebs mea vos. Et nota, quod Plebs malorum

Faciliter ad malum concitatur,
Crudeliter bonis aduersatur,
Procaciter pauperes aspernatur,
Finaliter in pœnis desoluatur.

¶ Dico igitur, quod plebs malorum concitatur ad malum valde faciliter. vnde Acto. 6. dicitur, quod surrexerunt quidam, & commouerunt plebem & seniores in Stephanum, & rapientes eum adduxerunt in consilium. Item talis plebs aduersatur bonis crudeliter, & maxime pauperibus. Vnde de Apostolis dicitur Act. 16 quod concurrit plebs aduersus eos. Sequitur. Et, cum plagas multas imposuissent, miserunt eos in carcerem. Item talis plebs aspernatur iustos procaciter, quia pro certo sicut Dauid dicit in Psalm. de seipso. Boni sunt opprobrium hominum, & abiectio plebis. Desoluatur pœnis finaliter, scilicet, in inferno. Vnde 1. Regum 6. dicitur, quod dominus percussit quinquaginta millia plebis. Et sic ergo patet, quod in scriptura reperitur plebs perdita, quam Deus confundit. Plebs subdita, quam mundus obtundit. Plebs inclyta, quam Deus custodit, seu perfundit, scilicet, omni bono. Sufficit. Vide infra in tit. populus.

Plenitudo.

Sunt valde paucæ auctoritates. Et ideo vide infra de Repletus, & de Replere, & supra de Adimplere, & de Implere.

A Plorare.

Quia supra dicta sunt multa de lacrymis, de fletu, de luctu, & de planctu, quæ omnia pertinent ad plorare, breuiter notandum est, quod homo quandoque Plorat ex

Contritionis dolore,
Dilectionis ardore,
Compassionis dulcore,
Deuotionis feruore,
Desolationis mœrore,
Simulationis pallore,
Desperationis horrore.

¶ Dico ergo, quod homo debet plorare ex dolore contritionis, & sic plorant pœnitentes. Vnde Hier. 48. Contrita est Moab, per ascensum Luith plorans ascendet. Vnde de desolatione ciuitatis Tyri dicitur Ezec. 27. Plorabunt te in amaritudine animæ plorantu amarissimo, quia, scilicet, quando videmus ciuitatem animæ nostræ esse per vitia desolatam, ipsam debemus plorare, & per contritionem & amaritudinem lamentare. Item dico, quod homo plorat ex dilectionis ardore Et sic Dauid, & Ionathas, qui se super amorem mulierum amabant, quando ab inuicem recessuri, dicuntur præ amore fleuisse, sicut habetur 1. Reg. 20. Et sicut etiam dicitur Tob 8. quod Raguel osculatus est Tobiā iunioerem, & misit se cum lacrymis super collū eius plorans. Item plorat homo ex dulcore compassionis. Homo enim naturaliter est animal flebile, & non tantum in suis, imo etiam in alienis miserijs solet plorare, de quo Hier. 9. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos populi mei? Et Eccles. 38. dicitur. Fili super mortuum produc lacrymas, & quasi dira passus incipe plorare. Ista vero compassio summe debet esse pro morte Christi. Quia etiam canis, & equus pro morte domini sui plorare dicuntur, & signa compassionis, canis vlulando, & equus pedibus percutiendo, aliquando ostendere comprobantur. Sic & nos debemus imitari exempla Mariæ, de qua dicitur Ioa. 11. quod ipsa vadit ad monumentum, vt ploret. Item plorat homo ex feruore deuotionis. Nubes enim calore resoluta pluuiam emittit, sic homo ex feruore deuotionis solutus lacrymas effundit Psalm. Ploremus coram domino, qui fecit nos, quia ipse est dominus Deus noster, nos autem populus eius, & oues pascuæ eius. Deuoti enim plorant pro paradisi dilatione, pro præsentis miseriæ prolongatione, pro diuinæ offensæ tam erga se, quam erga alios turbatione. Et sic plorabant illi, de quib. dicitur Ioel 2. Inter vestibulum & altare plorabant sacerdotes ministri domini, dicentes. Parce domine, parce populo tuo. Item plorat homo ex mœrore desolationis, & sic plorat puer, quando nascitur, præsentiēs miseriam, ad quam intrat Sap. 7. Primam vocem emisi plorans. Sic etiam plorant homines de miserijs & desolationibus huius mundi. Vnde Christus dicit Apostolis Io. 16. Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Item plorat homo ex liuoris simulatione. Et sic plorant hypocritæ proditores, & falsi amici, qui fingunt se plorantes, vel pro pœnitentia & humilitate, vel præ passione & pietate. Sic etiam plorabat ille Ismael vt deciperet alios, & occideret, quod & fecit Hier. 41. Egressus Ismael in occursum eorum incedens & plorans ibat. Item plorat homo ex desperationis horrore, & sic perpetuo plorant damnati & de hoc dicitur Iac. 5. Agite nunc diuites, plorate vlulate in miserijs vestris, quæ euenient vobis. Et sic patet quomodo plorare contingit homini multis modis. Vide supra in titulis prænotatis &c.

Pluere. Pluuia. A

Nota, quod pluuia est impressio frigida, & humida, sursum in medio aeris intrinsecus generata, primo in nubem ex loci frigiditate coagulata, & tandem per actionem caloris in pluuiam resoluta. Et possumus notare, quod pluuia secundum suas varias proprietates potest significare varia, & diuersa, in bono scilicet & in malo. Et ideo possumus notare, quod inuenitur, scilicet,

Pluuia { Superior quæ est Mirabilis, / Interior quæ est Laudabilis, / Exterior quæ est Tristabilis, / Inferior quæ est Damnabilis. }

Prima pluuia est valde gloriosa,
Secunda pluuia est valde virtuosa,
Tertia pluuia est valde vitiosa,
Quarta pluuia est valde dolorosa.

Pluuia gloriosa signat diuinæ personę incarnationem, & de ista dicitur in Psal. Descendet sicut pluuia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terram. Pluuia virtuosa seu fructuosa signat diuinæ gratiæ irrigationem, & de ista dicitur Deut. 11. quod Deus dabit pluuiam terræ vestræ temporaneam, & serotinam. Pluuia vitiosa signat mundanæ gloriæ fœcundationem, & de hac dicitur Eccl. 40. Substantiæ iniustorum quasi fluuius siccabuntur, & sicut tonitruum magnum in pluuia personabunt. Pluuia vero dolorosa signat mundi & inferni tribulationem, & de hac dicitur in Psal. Posuit pluuias eorum grandinem, ignem comburentem in terra ipsorum. De ista ergo pluuia quadruplici aliquid est dicendum.

¶ Dico ergo primo, quod est pluuia superior, & mirabilis. Sicut enim videmus, quod pluuia à superiorib. deriuatur, in nubibus generatur, cum terra incorporatur, & sic terra per ipsam rigatur, & multipliciter fœcundatur, & aëris siccitas per ipsius irriguum temperatur, sic vere filius Dei de sursum à patre luminum noscitur descendisse, de nubibus, id est, de virginis matris puris visceribus quantum ad humanitatem suam principium assumpsisse, cum terra, id est, cūm humana natura per incarnationem incorporatus fuisse, & ipsam mirabiliter doctrinis, & gratiis irrigasse, & vbertate bonorum operum fœcundasse. Et hoc est, quod dicitur Esa. 45. Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet Saluatorem. Sicut enim finxerunt fabulæ poetarum, cū Iupiter summus deorū amaret quandam virginem. f. Danaem filiā Regis Acrisij, sibiq; non cōmode posset loqui, cum in quadam turri clausa strictissime seruaretur, mutauit se Iupiter in pluuiam auream, & desuper tectū turris stillauit in gremiū virginis, & eam impregnauit, & Perseū militem fortissimū in ea generauit, qui postea Gorgonē serpentē, qui cōmutabat homines in lapides, occidit, & de marina bellua Andromadam puellam morti condemnatam strenuissime liberauit. Sic vere charissimi non loquendo fabulariter, sed spiritualiter.

Iupiter,

Iupiter, qui interpretatur iuuans pater, id est, Dei filius, qui est Deus Deorum, & rex magnus super omnes Deos, Danaem virginem filiam regis Acrisij, id est, Mariam virginem de genere Dauid regis summe dilexit, & vt ei se posset coniungere, in pluuiam auream se mutauit, in quantum, scilicet, per beatam incarnationem in gremium virginis sine virili semine ad modum pluuiæ destillauit. Et sic de ista pluuia, scilicet, persona filij Dei nondum incarnata, & de ista virgine, id est, de Dei filio, & de Maria natus fuit Perseus miles strenuus, ipsemet Dei filius incarnatus, qui tandem in prælio crucis Gorgonem serpentem antiquum, id est, Luciferum, qui homines conuertebat in lapides, in quantum, scilicet, ipsos faciebat duros, & indeuotos, & in suis malitijs obstinatos, vicit, & superauit, & virginem Andromadam, id est, humanam naturam morti perpetuæ condemnatam à maris bellua id est, à potestate dæmonum liberauit. Et ideo breuiter de tam mirabili pluuia admiratiue loquitur scriptura Iob 38. dicens sic. Quis dedit, inquit, vehementissimo imbri cursum, vt plueret super terram, absque homine in deserto, vbi nullus mortalium commoratur, vt impleret inuiam, & desolatam, & produceret herbas virentes? Quis est pluuiæ pater, & quis genuit stillas roris? Ac si diceret. Omnia ista sunt valde mirabilia, quia proculdubio mirabile fuit, quomodo iste imber vltra cursum communis naturæ pluit, & descendit super terram, id est, super virginem, absque homine, id est, absque viri semine, quæ quidem virgo fuit quoddam desertum incultum, & à nullo mortalium penetratum. Et quomodo sic descendendo, inuiam & desolatam, scilicet, humanam naturam, donis & gratijs impleuit, & herbis virentibus, id est, bonis operibus fœcundauit. Quis est ergo pluuiæ pater, &c. q. d. difficile est credere, difficilius intelligere, difficilimum est perfecte cognoscere. Patet ergo, quod est Pluuia superior,

C quæ est mirabilis. ¶ Secundo dico, quod est pluuia inferior, quæ est laudabilis. Et ita per pluuiam possunt intelligi omnes virtutes, & gratiæ, quæ mentem habent spiritualiter irrigare. Sicut enim pluuia venit à superiori, sic pro certo diuina gratia; quia sicut dicitur Iac. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à patre luminum. Et ideo breuiter de pluuia diuinæ gratiæ, potest exponi illud Ezech. 1. vbi dicitur, quod ipse vidit quasi speciem ignis splendentis, & quasi aspectum arcus, cum fuerit in nube in die pluuiæ. Vnde nota, quod per istas quatuor proprietates pluuiæ materialis potest quadruplex pluuia spiritualis designari. Pluuia ergo habet, scilicet,

Fæces emundare,
Aerem serenare,
Aridam humectare,
Sterilia fœcundare.

Sic vere diuina gratia, vel etiam ipse Deus

Emundat, & purificat, per pluuiam compunctionis. [Ignis.]
Serenat & clarificat, per pluuiam discretionis. [Splendentis.]
Humectat, & mollificat, per pluuiam compassionis. [Arcus,]
Fœcundat, & rorificat, per pluuiam deuotionis. [Nube.]

Probat:
- Compunctionem ardor depuratiuus. Ignis inquit, qui, scilicet, purgat metalla,
- Discretionem fulgor illustratiuus. Splendentis,
- Compassionem rigor complicatiuus. Arcus qui, scilicet, cum chorda flectitur,
- Deuotionem humor irrigatiuus. Nubes, quæ, scilicet, refrigerat, & terram fœcundat.

D ¶ Igitur dico, quod inuenitur

Pluuia:
- Mundificatrix,
- Clarificatrix,
- Mollificatrix,
- Rorificatrix.

Dico ergo, quod est pluuia compunctionis mundificatricis. Et ista notatur per ignem, quia, scilicet, feruens compunctio, & pluuia lacrymarum mundificat corda, & peccata consumit, sicut ignis consumit rubiginem, & purgat metalla. Nam sicut pluuia tollit fæces, & plateas mundat, sic pluuia lacrymarum conscientiam purificat, & fæces peccatorum lauat. Ideo de isto igne, & ista pluuia potest exponi in bono illud Psalm. Posuit pluuias eorum in grandinem, ignem comburentem in terra ipsorum. Ignis enim feruens compunctionis pater est pluuiæ lacrymarum. Dicunt enim philosophi, quod quando calor ignis, & solis inuenit superius nubem humidam compactam, & opacam suis radiis fortiter resistentem, & ibi in medio interstitio aëris ex loci frigiditate gelatam, & compactam, solet in ipsam fortiter agere, & erga eam calorem maximum generare, & sic illa nubes in aquam resoluitur, & conuersa in pluuiam ad terram fœcundandam inferius destillatur. Et inde est, quod post magnum & subitaneum calorem grandis pluuia sequitur, & quod etiam post nimiam adustionem ipsa pluuia quandoque rubea efficitur, & ita sanguis pluere à simplicibus æstimatur. Sic vere spiritualiter loquendo nubes, id est, voluntas & conscientia peccatoris est quandoque multum humida per carnalitatem, multum compacta per proteruitatem, multum opaca per ignorantiæ obscuritatem, & multum resistens calori solis, id est, inspirationi Dei per obstinationis duritiam & soliditatem. Verumtamen quandoque fit, quod sol iustitiæ veniens, vbi fortius obstaculum inuenit, ibi fortius imprimit radios gratiæ suæ per bonam inspirationem, & ibi fortiorem calorem generat per feruentem contritionem, & sic nubem istam dissoluit, & liquefacit per flebilem compunctionem, & pluuiam spiritualem emittit per fletum & lacrymationem, & ita terra, id est, anima quæ primo fuerat inanis & vacua, fœcundatur per virtutum cumulationem. Et ita videtur loqui de pluuia Iob 5. vbi dicitur, quod Deus dat pluuiam super facie terræ, & irrigat aquis vniuersa. Qui ponit humiles in sublimi, & mœrentes erigit sospitate. Ista autem pluuia quandoque efficitur sanguinea, in quantum ipsam comitatur verecundia rubea, atque rosea Luc. 22. Factus est sudor eius, quasi guttæ sanguinis. Ista est ergo pluuia compunctionis mundificatricis.

¶ Deinde dico, quod est pluuia discretionis illuminatricis, & hoc E notatur, cum dicitur. Splendentis. Quia sicut pluuia solet aërem serenum & clarum reddere, solet etiam ventos sedare, pisces impinguare, & siccam complexionem adiuuare, sicut dicit Constantinus, sic vere pluuia scientiæ, & instructionis aërem conscientiæ auditorum illuminat & serenat, ventos superbiæ & elationis eliminat atque sedat, pisces, id est, simplices per gratias & virtutes impinguat, & siccos, dissolutos, indeuotos, desolatos, & desperatos adiuuat, & confortat. Et de tali pluuia doctricis illuminationis dicitur Deuter. 32. Concrescat in pluuiam doctrina mea, fluat vt ros eloquium meum. Et Ezech. 1. dicitur, quod in nube erat splendor in circuitu. Per nubem vero potest irriguum scientiæ denotari, quæ splendentem efficit mentem nostram. Iuxta illud Psalm. Educens nubes ab extremo terræ, fulgura in pluuiam fecit. Quia producit ventos de thesauris suis. Nubes enim sunt doctores, & prædicatores, qui proculdubio pluuiam doctrinæ, & scientiæ nobis emittunt, & ventos superbiæ de thesauris conscientiarum fugant, eijciunt, & expellunt, quamuis hodie videatur dixisse dominus de ecclesia, quod Esa. 5. dicit de vinea sua. Non putabitur, non fodietur, & ascendent super eam vepres, & spinæ, & nubibus mandabo desuper, ne pluant super eam imbrem. Quia proculdubio hodie in vinea ecclesiæ non est, qui putet per debitam correctionem, non est qui fodiat terram carnis suæ per pœnitentiam & afflictionem, non est ibi nubes, id est, doctor vel prædicator, qui pluat per doctrinam & eruditionem. Et ideo pro certo ista vinea est hodie vepribus & spinis id est, malis sollicitudinibus & peccatis plena & occupata 3. Reg. 17. Siccatus est torrens, non enim pluerat dominus super terram Sic ego patet, quod est pluuia instructionis illuminatricis.

¶ Denique dico, quod est pluuia compassionis mollificatricis. F Pluuia enim quæ terram, quam irrigat, facit mollem, signat virtutem pietatis & compassionis, quæ mentem facit teneram, mitem, & alienis miserijs facile penetrabilem, atque mollem, quod ostenditur in nomine arcus cœlestis, quod est signum futuræ pluuiæ & fœderis inter Deum, & terram, & quod habet figuram curuam, concauam, & plicatam. Quia pro certo pietatis compassio pluuiam eleemosynarum, & beneficiorum destillat, Deum cum homine, & hominem cum Deo concordat, & confœderat, & ad subueniendum alijs misericorditer se applicat, & inclinat. Arcus inquit. Et ideo Gen. 9. dicitur. Arcum meum ponam in nubibus. Et ideo Ecc. 36. dicitur. Speciosa est misericordia Dei in tempore tribulationis, sicut pluuia in tempore siccitatis. Ista est illa pluuia, de qua dicitur Matth. 5. quod pater solem suum facit oriri super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos. Et de istis etiam dicitur Ezech. 34 Pluuiæ benedictionis erunt. Ista est ergo pluuia compassionis mollificatricis.

¶ Insuper dico, quod est G pluuia deuotionis refrigeratricis, & hoc ostenditur cum dicitur. In nube, Quia, scilicet, sicut nubes ardorem temporis refrigerat, siccitatem aëris temperat, & pluuia terram, quam tangit, rorificat, & fœcundat: sic vere deuotio, quæ more pluuiæ nobis à superiori mittitur, solet ardorem tentationis refrigerare, siccitatem indeuotionis habet tollere, & temperare, & terram, id est, animam donis, & gratijs fœcundare. Ideo de tali pluuia, & de ista nube dicitur Eccle. 12. Reuertatur nubes post pluuiam. Ista est enim pluuia de cœlo veniens Vnde dicitur Deut. 11. Terra, ad quam ingrediemini possidendam, de cœlo expectat pluuiam. Et nota, quod ista pluuia Nutrit, Delectat, Fœcundat. Nutrit dico,

vitam gratiæ continuando & augmentando. Et de hoc Esa.44. dicitur Plantauit pinum, quam Pluuia nutriuit. Item delectat cœlestia gustando, & saporando Psal. Pluit illis manna ad manducandum. Item fœcundat fructus bonorum operum in anima producendo, & sanctos homines in ecclesia generando, & constituendo. Nam tempore pluuioso generantur, & multiplicantur apes, & econtra tempore sicco propter defectum humoris minuuntur Herbæ etiam tempus pluuiosum diligunt, & in pluuioso tempore magis crescunt. Quia pro certo pluuia deuotionis, & gratiæ quando in ecclesia vel in religione abundat, apes, id est, viros perfectos multiplicat, & herbas, id est, virtutes, & bona opera generat, & augmentat 2. Reg.23. Pluuiis generatur herba. Et ista multiplicatio apum per istam pluuiam, id est, ista productio virorum perfectorum per deuotionem, figurata fuit in fabulis poetarum. Sicut enim dicunt fabulæ poetarum, post diluuium cum pauci essent homines super terram, Deus misit quandam pluuiam in terram, de qua natus fuit quidam populus qui dictus fuit populus Curetum, qui pro tanto dicuntur de pluuia nati, quia in quadam summa sterilitate de fungis terræ seu de closellis, qui de quadam pluuia prouenerunt, fuerunt nutriti, & à famis, & a mortis periculo liberati. Quia proculdubio charissimi pluuia deuotionis in ecclesia nouos populos instituit, & ibi Curetas, id est, homines suæ salutis curam habentes nutrit, generat, & producit. Vnde de virtute generatiua, & productiua istius pluuiæ dicitur Leu.26. Si ambulaueritis in mandatis meis, dabo vobis pluuias temporibus suis. Sed proculdubio multi sunt similes terræ Ægypti, in qua nunquam cadit pluuia, quia, scilicet, aqua Nili singulis annis redundantis irrigat totam terram. Sic vere multi sunt, qui pluuia cœlestis deuotionis, & gratiæ nunquam irrigantur, sed aqua fluminis terrestris, id est, affluentia mundanæ prosperitatis tantummodo humectantur. Et in istis verificatur illa maledictio, qua maledixit Dauid montes Gelboe, nec ros, nec pluuia veniat super vos. Et sic patet, quod quadruplex est bona pluuia, scilicet, Pluuia deuotionis, Compassionis, Instructionis, & Compunctionis. Sic ergo patet, quod est quæ-
H dam pluuia inferior, seu interior, quæ est laudabilis.¶ Tertio dico, quod est quædam pluuia exterior, quæ est damnabilis. Et ista pluuia quatuor signat, scilicet,

Temporalem prosperitatem,
Mundialem aduersitatem,
Criminalem iniquitatem,
Infernalem pœnalitatem.

Prima est pluuia fulminea,
Secunda est pluuia grandinea,
Tertia est pluuia sulphurea,
Quarta est pluuia fulgurea.

Prima ergo est pluuia prosperitatis, quæ est fulminea. Pluuia enim temperata est vtilis, sed pro certo quando est excessiua, & impetuosa, ita quod ad modum fulminis impetuose descendit, & maxime si nimis diu perseueret, tunc mirabiliter est nociua. Tunc enim solet flores, & fructus in arborib. corrumpere, & peiorare. Quia etiam de vite, & oliua certum est, quod si fructus earum maturescat in tempore pluuioso, & vinum, & oleum minus valent, & facillime corrumpuntur. Item solet semina suffocare, fructus corrumpere, & peiorare. Item solet aliquos pisces excœcare, & aliquos penitus occidere, & necare, & in frumento herbas superuacuas generare. Nam vt dicit Arist. est quidã piscis, qui dicitur purpura, qui si pluuiam gustauerit, moritur ipsa die. Sic vere est pluuia mundanæ prosperitatis, quæ. s. consistit in diuitijs, delicijs, honorib. & mundanis scientijs, quia vere ista si nimis abundauerit, solet in anima multa mala generare. Ista enim semina bonarum cogitationum suffocat, fructus bonorum operum corrumpit vel deteriorat, oculos sanæ discretionis excœcat herbas vitiorum & malorum desideriorum generat, & ipsam gustantes, id est, in ipsa se delectantes occidit spiritualiter, & vita gratiæ destituit, atq; priuat. Et ideo de tali fulminea, & impetuosa pluuia dicitur Mat.7 Descendit pluuia, venerunt flumina, flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit. Ista est illa pluuia, qua tempore diluuij submersa est omnis caro, sicut dicitur Genes.8. Et cum qua etiam hodie diabolus submergit multa genera peccatorum. Et ideo bene consulitur 3.Reg.18. Descende, ne te occupet pluuia. Ista est pluuia prosperitatis, quæ est fulmi-
I nea. ¶Secunda est pluuia aduersitatis, quæ est grandinea & de ista dicitur Exod.9. En pluam hac ipsa hora, cras grandinem multam
K nimis. ¶ Tertia est pluuia iniquitatis, quæ est sulphurea, quia. s. peccatum ad modum pluuię sulphureę ardet per concupiscentiam, & fœtet per infamiam. Et ideo Gen. 19. dicitur, quod dominus pluit super Sodomam, & Gomorrham ignem, & sulphur.
L ¶ Quarta est pluuia, quæ est æternæ pœnalitatis, quæ est fulgurea, quia sicut dicitur in Psal. Fulgura in pluuiam fecit. Vnde de damnatione Gog dicit dominus Ezec.38. ... am super eum, & super populos multos, qui ... ergo patet, quomodo diuersa sunt genera pluu... nŏ, quam in malo.

Plumbum.

Nota, quod plumbum est meta... ris metallis

Vilioris reputationis,
Grauioris inclinationis,
Promptioris inquinationis.

Istud enim parum valet, & modicum ascendit, imum locum tenet, & infime descendit, manus fœdat, & tangentem offendit. Igitur per plumbum possunt intelligi omnes peccatores, de quibus potest dici illud Ezech. 22. Omnes isti æs, & stannum, & ferrum, & plumbum in medio fornacis. s. consumpti sunt, quasi dicat, modicæ sunt virtutis ad resistendum tribulationib. & peccatis. Item ad peccatum, & ad infernum faciliter ruunt, & id grauiter inclinatur Exo.15. Descenderunt in profundum, quasi lapis, & quasi plumbum in aquis vehementib. Item alios se contingentes, hoc est dictum, socios, & vicinos fœdant, ita quod ipsorum dictis, & exemplis ipsi inunguntur, & maculantur Zach.5. Misit massam plumbeam in os amphoræ. Vel si vis per plumbum, quod est nigrum, infectiuum, consumptibile, & deorsum cadens & tendens, intellige corpus humanum vile, putridum, corruptibile, & facile corruens ad mortem. Vel, si vis, tale est peccatum, quia, scilicet, est inficiens, deorsum cadens, & parum valens Ecc. 22. Super plumbum quid grauabitur? Vel, si vis, per plumbum intellige diuitias, quæ grauant, fœdant, & cito depereunt, atq; cessant. Vnde de diuitijs Tyri dicitur Ezech.27. Argento inquit, & plumbo repleuerunt nũdinas tuas &c. Vel si vis, dic, quod plumbum signat pauperes humiles, qui sunt locum infimum quærentes, & parum inter alios reputati, & tamen multum alijs proficientes. Plumbum enim in fornace cum alijs metallis, argento, scilicet, & auro ponitur, & dum istud igne consumitur aliud à consumptione seruatur. Sic sunt pauperes. Isti enim in loco, & statu inferiori ponuntur, parum apud alios reputantur, & igni tribulationum pro alijs opponuntur, & exponuntur Nu.31. Ferrum, stannum, & plumbum igne purgabitur &c.

Plures. Plurimus.

Nota, quod est

Pluralitas
- Laudanda,
- Vitanda,
- Horrenda,
- Petenda,
- Frequentanda,
- Detestanda,
- Expectanda,
- Sustinenda,
- Dimittenda,
- Exequenda,
- Obsequenda,
- Diligenda.

Prima est pluralitas meritorum & de hoc Ge.33. Habeo plurima frater mi. Et Prou.14. Vbi plurimę sunt segetes, manifesta est fortitudo bouis. Secunda est pluralitas vitiorum Eccles.47. Plurima redundauerunt peccata ipsorum. Tertia est pluralitas tormentorum Ezec.11. Plurimos occidisti in vrbe hac. Quarta est pluralitas gaudiorum Luc.7. Quis ergo eum, scilicet, Deum plus diligit? existimo quod is cui plus donauit. Quinta est pluralitas hominum perfectorum Heb.7. Plures facti sunt sacerdotes. Sexta est pluralitas hominum peccatorum, & de hac Exo.23. Non acquiescas plurimorum sententiæ, vt à recto deuies. Septima est pluralitas temporalium bonorum, & de hac dicitur Exod. 36. Plus offert populus, quam necesse sit. Et Prou.19. Diuitiæ addunt amicos plurimos. Octaua est pluralitas temporalium malorum 1.Cor.15. Plus omnibus laboraui. Nona est pluralitas sæcularium negociorum, & de ista dicitur Iacob. 3. Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes quoniam maius iudicium sumitis, & Marthæ dicitur Luc. 10 Martha Martha sollicita es, & turbaris erga plurima &c. Et Naum. 3. dicitur. Plures fecisti negociationes tuas, quam stellæ sunt cœli. Decima est pluralitas virtualium actuum, & operum, & factorum, & de hac Ioan. 15 In hoc clarificatus est pater meus, vt fructum plurimum afferatis. Vndecima est pluralitas nos protegentium Angelorum, & de hac 2.Para.32 Multo enim plures nobiscum sunt, quam cum illo. Duodecima pluralitas est humilium seruitorum Matth.21. Plurima autem turba strauerunt vestimenta sua in via. Et sic breuiter dico, quod pluralitas sumitur multis modis, quod longum esset prosequi, & ideo omitto gratia breuitatis. Vide supra de Magis, & Multitudine.

A **Plus. Plusquam.** Nota, quod plus, & plusquam significant quandam excellentiam, & superabundantiam eminentem, siue bona fuerit, siue mala. Igitur notemus, quod ista nomina plus, & plusquam referri possunt ad omnia genera personarum, videlicet,

Ad { Deum, Iustum, Impium.

Primo ergo dico, quod ista dictio neutraliter sumpta referri potest ad Deum creatorem. Deus enim in omnibus habet plus, & plusquam excellit & abundat in omnibus bonis; abundat enim

In { Scientia summe relucente, Clementia cunctis succurrente, Sapientia omnia regente, Patientia omnia ferente, Amicitia omnia fouente.

Iste ergo plus habet cæteris de scientia. vnde Eccle. 24. Oculi domini plus multo lucidiores super solem sunt. Item plus habet cæteris de clementia. Vnde ipse est, qui dicit Ose. 6. Misericordiam volo & non sacrificium, & scientiam Dei plus quam holocausta. Item plus habet cæteris de sapientia. Vnde de Christo dicitur Matth. 12. Ecce plusquam Salomon hic. Item plus habet cæteris de patientia, seu modestia. Vnde Matth. 12. de eo dicitur. Ecce plusquam Ionas. Ionas enim interpretatur columba, quæ, scilicet, auis est patiens, & benigna. Item plus habet cæteris de amicitia. Ipse enim plus cæteris amat, & plus etiam vult amari. Vnde ipse dicit Mat. 10. Qui amat patrem suum, & matrem plusquam me, non est me dignus. Igitur plus, & plusquam refertur ad Deum creatorem. ¶ Secundo dico, quod referri potest ad iu-
B stum viatorem. Iusti enim habent suam excellentiam, & suum plus, quia, scilicet, in virtutibus, & bonis operibus solent plus cæteris abundare. Istis enim dicitur Mat. 5. Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam scribarum, & pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Arbor enim, quæ profundius plantatur, & quæ melius colitur, & purgatur suo plus proficit possessori, eo scilicet, quia plus abundare fructib. comprobatur. Sic vere quia iusti sunt profundius in fide, & in moribus radicati, & ab omni superfluo per pœnitentiam, & temperantiam plus purgati, sunt bonis fructibus, scilicet, virtutib. & operibus præ cæteris plus repleti. Vnde Christus summus agricola dixit Ioan. 15. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum, & omnem,
C qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat. ¶ De isto plus, & de ista morali abundantia, & opulentia possumus notare, quod iusti Plus habent

Sapientiæ resplendentis, Reuerentiæ metuentis, Amicitiæ diligentis, Affluentiæ se præbentis, Subiacentiæ se spernentis.

¶ Iusti ergo plus habent cæteris de splendore, qui mentes dirigit, hoc est dictum de sapientia Dan. 2. Sapientia, inquit, in me est plusquam in cunctis viuentibus. Istud est enim vnum plus, quod summe est appetendũ, quia sicut dicitur Ecc. 7. Hoc autem plus habet eruditio, & sapientia, quod vitam tribuit possessori suo. Item plus habent cæteris de timore, qui mentes corrigit, similes, scilicet, illi, de quo dicitur Neæmiæ 7. quod Ananias erat quasi vir verax, & timens Deum plus cæteris videbatur. Istud est enim vnum plus, quo corrigitur mens humana, scilicet, timor Dei, quia sicut dicitur Prou. 17. Plus proficit correctio blanda apud prudentem, quam centum plagæ apud stultum. Item Iusti habent plus amoris, qui mentes erigit, scilicet, in proximum, & Deum. Vnde dominus facit quæstionem de illo, cui paterfamilias plus donauit, qui. scilicet, ipsum merito plus diligit Luc. 7. Quis ergo inquit eum plus diligit? Existimo quod is cui plus donauit. Et reuera Deum plus tenemur diligere, à quo scimus nos, & plura recepturos, & recepisse. Dat enim multis gratiam in præsenti, & gloriam in futuro. Plus donat etiam diuitibus, quam pauperibus &c. Et ideo ipsum plus diligere tenentur, quamuis ipse de multis possit dicere illud 2. Cor. 12. Licet plus vos diligens minus diligar Ioan. 21. Simon Ioannis diligis me plus his? &c. Item iusti plus habent dulcoris, misericordiæ, qui sua porrigunt indigenti. Vnde de isto plus dicitur illud Ex. 36. Plus offert populus, quam necesse fit. Vnde de vidua paupere duo æra minuta offerente, & mittente in gazophylacium dicitur Luc. 21. quod vidua hæc plus omnibus misit. Item iusti plus habent pudoris, qui sese negligunt, quia, scilicet, iusti per virtutem humilitatis plus contemnunt seipsos quam alios, sicut Apostolus de seipso dicebat 2. Cor. 11. Vt minus sapiens dico plus ego. Et Dauid etiam de seipso dicebat 2. Reg. 6. Vilior, inquit, fiam plus quam factus sum, & ero humilis in oculis meis. Patet ergo, quod est vnum plus, quod pertinet ad iustum viatorem.

¶ Tertio dico, quod in scriptura inuenitur vnum plus, quod D
pertinet ad vnum peccatorem. Mali enim quanto plus viuunt, tanto plus peccant. Vnde beatus Bernardus, in meditationibus suis dicit. Cur, inquit, tanto desiderio appetimus vitam istam, in qua quanto plus viuimus, tanto plus peccamus? Sunt enim mali similes leænæ, quæ quanto plus viuit, tanto plus sterilescit. Sic isti, quanto plus viuunt, tanto plus infœcundi, & steriles fiunt.
¶ Notabis igitur de malis, quod impius E

Plus { Quærit sapere, quam deceat, Cupit capere, quam habeat, Solet spernere, quam debeat, Solet ruere, quam vigeat, Vult præsumere, quam valeat, Solet putrescere, quam soleat, Solet cadere, quam redeat.

Dico, quod impius plus quærit sapere, quam deceat. Et tamen Ecclesi. 8. dicitur, quod quanto plus laborauerit ad quærendum, scilicet, secreta Dei, tanto minus inueniet. Ideo bene dicit Apostolus ad Romanos 12. Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: & Eccle. 7. Non plus sapias, quam necesse est. Item plus cupit capere, quam habeat. Nunquam enim satiatur bonis mundi, semper enim vellet habere plus, similis hydropico, qui quanto plus bibit, semper plus sitit, & igni etiam, qui quanto plus de lignis recipit, tanto plus crescit. Vnde de illis operarijs, qui non contenti denario diurno, pro quo conuenerant, dicitur Mat. 20. quod arbitrati sunt, quod plus essent accepturi. Et tamen isti deberent attendere ad illos, qui colligebant manna, quorum illi, qui plus receperant, non plus habuerunt, quam alij, sicut dicitur Ex. 16. quia, scilicet, in morte diuites, qui modo videntur plus cæteris colligere, non plus alijs secum portabunt. Vnde ibidem. Nec, qui plus colligit, habuit amplius. Item malus plus solet spernere, quam debeat, scilicet, Deum, & iudicia sua. Vnde de Hierusalem dicit dominus, quod ipsa contempsit iudicia sua vt plus esset impia, quam gentes Ezec. 5. Item iste plus solet ruere, seu deficere, quam vigeat. Vnde iste est ille, de quo Eccl. 11. dicitur Est homo marcidus, egens recuperatione, plus deficiens virtute, & abundans paupertate. Item iste plus vult præsumere, quam valeat. Vnde Esa. 16. Audiuimus superbiam Moab, superbus est valde, superbia eius, arrogantia & indignatio eius plusquã fortitudo eius. Item plus vult putrescere, quam soleat, scilicet, per peccatum luxuriæ. Vnde de meretrice Ooliba dicitur figuraliter Ezec. 23. quod ipsa insaniuit libidine plusquam soror sua, & fornicationem suam super fornicationem sororis suæ ad Assyriorum filios præbuit impudenter. Item iste plus solet cadere, quam redeat, scilicet, per damnationem æternam. Vnde damnati possunt dicere illud Daniel. 3. Diminuti sumus quam omnes gentes. Sic ergo patet, quomodo plus diuersimode sumitur in scriptura, scilicet, quantum spectat ad malum impie viuentem, ad iustum debite agentem, ad Deum æterne manentem. Sufficiat. Vide de magis, & de Amplius.

Potius. Poculum. Pollex. De potius, poculum, & pollex paucæ sunt auctoritates, & ideo non prosequor, hoc solum aduerte, A
quod potius accipitur pro magis, plus vel amplius, vel etiam quandoque pro melius, conuenientius. Potius enim & melius idem sunt. Vide ergo ibi.

¶ Poculum autem vas est, quod ministrat vinum illi, qui potat. Vide de potu, & potare. B

¶ Pollex autem grossior, fortior, & breuior digitus est, qui est C
in manu. Vide ergo de manu.

Polliceri. Pollicitus. Nota, quod polliceri idem est, quod promittere cum A
certitudine, vel cum pacto. Est enim pollicitus idem, quod firmiter aliquid paciscens, aut promittens, sicut bene supponitur Deut. 1. vbi dicitur. Non videbit quispiam &c. terram bonam, quam sub iuramento pollicitus sum patribus vestris. Notabis ergo, quod triplex est pollicitatio, scilicet,

Pollicitatio { Promerenda, Adimplenda, Præcauenda.

Prima Dei,	Deus pollicetur bona,
Secunda Iusti,	Iustus pollicetur vera,
Tertia Impij.	Impius pollicetur falsa.

¶ Primo

B ¶ Primo igitur dicamus, quod est pollicitatio Dei, quæ est promerenda. Cõstat enim quod Deus promisit, & pollicitus fuit suis fidelibus omne bonum. Vnde nota, quod ipse pollicitus est nobis videlicet,

Æquitatis ducem,
Veritatis lucem,
Tranquillitatis pacem,
Hæreditatis vicem,
Sublimitatis arcem.

Pollicitus dico fuit humano generi ducem totius æquitatis, scilicet, seipsum, qui se promisit ad nos venturum, & nobiscum habitaturum in carne virginis gloriosæ. Et de hoc potest exponi illud 2.Pa.6. Dominus pollicitus est, vt habitaret in caligine, id est, in vtero virginali. Nubes enim, & caligo in circuitu eius. Item pollicitus est lucem totius veritatis, scilicet, certitudinem fidei, quam homini reuelauit Gal.3. pollicitationem spiritus accipiamus per fidem. Item pollicitus est pacem tranquillitatis. Vnde Ios.22. Dedit dominus pacem sicut pollicitus est. Item pollicetur Deus vicem æternæ hæreditatis, scilicet, terram promissionis paradisi Deut.31. Introduces filios Israel in terram, quam pollicitus es. Item pollicetur arcem supernæ sublimitatis, seu dignitatis, & auctoritatis, scilicet, regnum, & gloriam paradisi 2.Para. 7. Suscitabo thronum regni tui sicut pollicitus sum. Vt & sibi dicat quilibet illud Ios.14. Da ergo mihi montem istum, sicut pollicitus es. Ista est ergo pollicitatio Dei, quæ est promerẽda. Quia scilicet, Deus ista nobis pollicetur sub conditione, si, scilicet, debito modo nos habuerimus erga ipsum, si non offenderimus per peccatum, quia, scilicet, tunc pollicitationem huiusmodi perderemus. Vnde Hebr.4. Timeamus ergo fratres, ne forte relicta pollicitatione introeundo in requiem eius existimetur aliquis
C ex nobis deesse. ¶ Secundo dico, quod est pollicitatio adimplenda, & ista pro certo est illa, quam nos facimus Deo, & proximo. Quicquid enim polliciti sumus Deo, fidem ipsius suscipiendo ex voto sibi nos obligando, & dæmonibus, mundo & vitijs renunciando, & in religione etiam forsitan profitendo, & quicquid etiam proximis nostris pollicemur, alter alteri pacta iurando, nos pro certo debemus implere, & sine fraude facere, & tenere Num.32. Quod polliciti estis, implete. Vnde Salomoni dictum fuit 2.Par.2. Triticum, & hordeum, & oleum & vinum, quod pollicitus es, mitte seruis tuis. Ista est ergo pollicitatio, quæ est ad
D implẽda, scilicet, omnis illa, quæ de se est licita, & honesta. ¶ Tertio dico, quod est pollicitatio præcauenda, scilicet, omnis illa, quæ de se est illicita, & iniusta, sicut fuit illa, quam fecit Herodes filiæ Matth.14. vbi dicitur, quod cum iuramento pollicitus est ei dare, quæcunq; postulasset. Ipsa vero postulauit caput Ioannis Baptistæ. Fatua enim pollicitatio, sed impijssima fuit redditio. Sicut etiam de Iephthe legimus, qui propter fatuum votum filiam Deo sacrificauit, & tamen misera filia voluntarie mortem sustinens, dixit ei Iudic.11. Fac inquit, mihi quodcunq; pollicitus es. Talia ergo promissa non sunt facienda, &, si facta fuerint, non sunt tenenda. Non enim tenetur homo implere tales pollicitationes, quando, scilicet, sunt contra Deum, & contra bonos mores. Fatui sunt ergo, qui inhonesta, & illicita alijs pollicentur, & iurant, sicut de raptore dicitur Iob 17. quod cor eorum longe factum est à disciplina. Sequitur. Prædam pollicetur socijs &c. Et sic igitur patet, quomodo in scriptura reperitur pollicitatio præcauenda, adimplenda, & promerenda. Sufficiat. Vide supra in titulo iuramentum, pactum, seu pacisci, & promittere &c.

A **Polluere.** Nota, quod pollutio idem est, quod immunditia. Et ideo ille spiritualiter est pollutus, qui diuersis vitijs est imbutus. ¶ Vnde possumus notare, quod in scriptura inuenitur pollutio, & immunditia in

Ecclesia exterius,
Anima interius,
Inferno inferius.

Et sic dico, quod est pollutio exterior, & pudorosa, interior, & vitiosa, posterior seu inferior & dolorosa. De exteriori dicitur in Psalm. Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum. De interiori dicitur Leu.20. Non polluatis animas vestras. De inferiori dicitur cuilibet damnato illud Amos 7. Tu in terra polluta morieris. Et Ezec.4. dicitur. Comedent filij Israel panem suum pollutum in terra aliena &c. Dicamus igitur aliquid de duabus primis, videlicet de pollutione ecclesiarum, & de pollutione personarum.

B ¶ Primo quidem dico, quod ecclesia polluitur per scelera suorum seruitorum, sicut enim videmus quod stabula animalium, & equorum, in quibus sunt, scilicet, assidue viuunt & comedunt, & dormiunt, valde sunt fœtida & immunda, non quidem ex se, nec ex sua natura, sed pro eo quod ipsa animalia, quæ impinguantur, & stabulantur ibidem, polluunt ea, in quantum ibi proijciunt fæces suas, sic vere charissimi, stabulum ecclesiæ (quæ etiam à Christo stabulum dicitur, & prælati eius stabularij nuncupantur Luc.10.) quamuis ex sua natura sit purum, & mundum, quia tamen mali ecclesiastici, qui ibi stabulantur, & impinguantur, ibi hodie proijciunt multiplices fæces vitiorum, & peccatorum, quæ, scilicet, ibi faciunt & committunt, hinc est, quod hodie istud stabulum multipliciter est pollutum, & multis immunditijs inquinatum Psal. Polluerunt tabernaculum nominis tui. Et ideo sicut taxus dimittit domum, & cauernam suam quando videt eam à vulpe stercorizatam, & pollutam, sic hodie Deus in multis videtur suam ecclesiam deserere, pro eo quod videt eam per malitiam vulpis diaboli tot & tantis pollutionib. plenam esse. Ipse enim Deus facit hodie secundum legem quam ipse tulit. Prohibuit enim in lege, ne aliquid immundum tangeretur Nu. 19. Quicunque tetigit humanæ animæ morticinium, polluetur. Et ratio est, sicut ibidem dicitur. Quicquid tetigerit immundus, immundum faciet. Cum ergo ipse sit mundissimus, & videat totum statum ecclesiasticũ, vt in plurib. pollutum, & immundum, hinc est, quod ipsum hodie non dignatur tangere, nec sibi per amorem adiungere, imo videtur ipsum totaliter abhorrere. Ideo ciuitati ecclesiæ ipsis ecclesiasticis in figura Hierusalem, & possessorum suorum loquitur dominus Ezech.22. Pupillum inquit, & viduam contristauerunt apud te, sanctuaria mea spreuistis, & sabbathã mea polluistis. Viri detractores fuerunt in te ad effundendum sanguinem & super mõtes comederunt in te. Sequitur. Vnusquisq; in vxorem proximi sui operatus est abominationem, & socer nurum polluit &c. Munera acceperunt in te, vsuram, & superabundantiam &c. Ecce charissimi quod genera pollutionum sunt hodie in ecclesia sancta Dei. Ibi enim sunt sicut patet, scilicet, Pollutiones incompassionis, quia ibi pupillus & vidua contristantur. Item pollutio indeuotionis, quia ibi sabbatha & sanctuaria non coluntur. Item pollutio detractionis, quia ibi alter de alterius negocijs obloquitur. Item pollutio carnalis infectionis, quia ibi adulteram adulter, & socer nurum polluit. Item Simoniæ, & ambitionis, quia ibi munera acceperunt in te. Item pollutio auaritiæ & extorsionis, quia ibi est vsura &c. ¶ Et ideo breuiter possumus notare, quod mali ecclesiastici hodie Polluunt ecclesiam propter C

Carnalem infectionem,
Munerum acceptionem,
Maiorum adulationem,
Indignarum exaltationem,
Negociorum occupationem.

Ecclesia enim spiritualiter est polluta istis quinque vitijs, scilicet, carnali infectione. Vnde cuilibet carnali ecclesiastico dicitur illud Hier.3. Polluisti terram in fornicatione tua. Item munerum acceptione Ezec.20. Nomen sanctum meum polluistis in munerib. vestris. Item superiorum adulatione, quia, scilicet, hodie illi, qui melius sciunt adulari, sunt superiorib. magis chari, & ista pollutio significatur per idola, quia sicut antiquitus terra, & templum erant polluta, quando ibi idola colebantur, sicut de ciuitate Hierusalem dicitur Ezec.22 Quod fecit idola contra semetipsam, vt pollueretur, sic vere hodie ecclesia est tota polluta, pro eo quod idolis, id est, insufficientib. prælatis ibidem thurificatur, & adulatur, contra illud, quod scribitur ibidem. In idolis Ægypti nolite pollui. Item polluitur indignorum promotione Ezech.28. Inducam super te alienos, & polluent decorem tuum. Item polluitur negociorum occupatione. vnde Ezec.28. In multitudine iniquitatum negociationum tuarum polluisti sanctificationem tuam. Quia pro certo hodie ecclesia, & ecclesiastici in tantum occupantur in negocijs temporalibus, & sæcularibus, quod hodie tota sanctificatio sua est polluta. Et sic breuiter patet, quod etiam polluitur per scelera suorum seruitorum. ¶ Secundo dico, quod mali polluuntur per scelera multorum vitiorum. Nota, quod homo secundum legem antiquam literaliter, & secundum nouam spiritualiter polluitur, scilicet, D

Ex {
Malorum coniunctione,
Humorum effusione,
Ciborum comestione,
Verborum prolatione,
Operum impletione.
}

Prima est pollutio malę societatis, quia, scilicet, antiquitus quicunq; tangebat aliquod reptile, vel aliquem mortuum, polluebatur, sicut dicitur Leu 11. & Nu 19. In quo signabatur, quod ille, qui reptilia & mortuos, id est, viros peccatores, & infames tãgit, ipsorum, scilicet, societatem sectando, exinde facile polluitur, ipsorum mala imitando, & se eis conformando. Ideo præcipitur

pitur Esa. 52. Pollutum noli tangere. ¶ Secunda est pollutio vilis carnalitatis. Sicut enim dicitur Num. 5. Ille, qui semine fluebat, pollutus erat; Sic luxuriosi. vnde Thren. 1. Facta est Hierusalem quasi polluta menstruis. ¶ Tertia est pollutio vilis gulositatis Leu. 19. Si quis post biduum comederit, sanctum domini polluit. Et ideo de Daniele legitur Dan. 1. quod ipse proposuit in corde suo ne ipse pollueretur de mensa regis. ¶ Quarta est pollutio vanæ loquacitatis, & de hac Esaiæ 6. Vir pollutus labijs ego sum. ¶ Quinta vero est pollutio grauis iniquitatis. Vnde Esa. 59. Manus vestræ pollutæ sunt sanguine. Et sic ergo patet, quo modo diuersimode polluitur ecclesia, & personæ &c. Vide supra de immunditia, & de macula.

A **Pomum.** Cum poma generaliter sumãtur pro quibuscunque arborum fructibus, testas tamen aut duros cortices non habentibus, quia, scilicet, fructus cum testa dura, non poma, sed potius nuces dicuntur, possumus moraliter dicere, quod secundum diuersitatem pomorum, seu etiam viridariorum varia genera sunt pomorum. ¶ Dicam ergo, quod quadruplicia inueniamus poma, scilicet,

Poma {
Interiora,
Deteriora,
Exteriora,
Superiora.

Prima sunt domestica, quæ sunt perfectorum,
Secunda terrestria, quæ sunt peccatorum,
Tertia syluestria, quæ sunt mundanorum,
Qqarta sunt cœlestia quæ sunt beatorum.

B ¶ Primo ergo dico, quod sunt quædam poma interiora, quæ sunt hominum perfectorum, & ista pro certo sunt interiores gratiæ & virtutes, quæ in viridario cordis, & in arbore bonæ voluntatis nascuntur, quæ bonæ famæ fundunt odorem, & per bona exempla, bonęq; doctrinę verba alij de eis nutriuntur: Leu. 19. Quinto anno comedetis fructus cõgregantes poma. Et si vis, pone, quod multa sunt genera pomorum, scilicet, rubea, aurea, viridia, candida, seu niuea, matura, dura, mollia, aspera, dulcia &c. Sic vere dico, quod varia sunt genera virtutum, scilicet, rubea, hæc est charitas; aurea, hæc est honestas; viridia, hæc est innocentiæ puritas; niuea, hæc est castitas; matura, hæc est temperantia; dura, hæc est pœnitentia; mollia, hęc est benignitas & modestia; aspera, hæc est iustitia; dulcis, hæc est misericordia, & sic de alijs. Talia ergo poma debent viridaria cordium nostrorum portare, & ipsa Deo tanquam istius viridarij domino reseruare, dicentes, scilicet, sibi illud Cant. 5. Veniat dilectus meus in hortum suum, vt comedat fructus pomorũ suorum. Vt & ipse dicat illud, quod sequitur c. 6. Descendi in hortum meum, vt viderem poma conuallium, & inspicerem, si floruisset vinea, & germinassent mala punica. Deus enim libenter solet descendere gratiam infundendo in hortum cordis humani, & in vineam floridam conscientię viri iusti, vt, scilicet, germinibus bonarum cogitationum, & pomis virtutum & operationum spiritualiter delectetur. Et sic cõgratulando dicat illud Ose. 9. Inueni Israel quasi poma ficulneę. Et si vis, nota, quod cuilibet nostrum debet talia poma virtutum ex se producere, Deo ascribere, bonis diffundere. In se dico producere Leu. 26. Terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur. Quod tamen est contra malos, qui, scilicet, non proferunt poma bonorum operum, & virtutum. Vnde ibidem dicitur. Non gignet terra, nec arbores poma præbebunt. Item Deo ascribere, quia reuera nullum bonum proferimus, quin à Deo procedat Leu. 17. Omnes decimæ de pomis arborum domini sunt vt scilicet quilibet dicat sibi illud Cantic. 7. Omnia poma mea noua, & vetera seruaui tibi. Item bonis distribuere, & diffundere, scilicet, alios per bona exempla pomis nostris nutriendo, & odorem bonæ famæ alijs diffundendo, vt de nobis dicatur illud Iob 9. Transierunt quasi naues poma portantes, quæ, scilicet, odorem post se relinquunt, Vnde de nobis dicatur illud Cantic. 4. Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Patet ergo, quod sunt quædam poma interiora, quæ sunt hominum perfectorum.

C ¶ Secundo dico, quod sunt quædam poma deteriora, quæ sunt hominum peccatorum, & ista pro certo nihil aliud sunt, nisi mala opera, & peccata, quæ certe sunt poma putrida, & corrupta, porcis, id est, dæmonibus satis apta, nec à bonis manducari, id est, in exemplum sumi digna, de quibus dicitur Leu. 19. Poma, quæ germinant, supple corruptionem, immunda erunt vobis,

D nec edetis ex eis. ¶ Tertio dico, quod sunt poma exteriora, quæ sunt hominum mundanorum. Et ista nihil aliud sunt, quam diuitiæ, quas, scilicet, mundi diuites, & potentes in huius mundi pomerio abundanter producunt, de quibus in Psal. Posuerunt Hierusalem in pomorum custodiam. Quæ potissime possunt dici de ecclesiasticis diuitibus. Talia tamen poma parum durant, Vnde cuilibet diuiti poterit dici illud in morte, quod dictum fuit ditissimæ Babyloni. Omnia poma tua desiderabilia animæ tuæ recesserunt à te Apoc. 18. Quia, scilicet, tunc verificabitur illud Exod. 10. Deuorata est herba terræ, & quicquid pomorum in arboribus fuit. Pomerium, seu viridarium, in quo ista poma crescunt, est illud, in quo Susanna fuit fraudulenter accusata, & morti fuisset adiudicata, nisi Daniel remedium posuisset, vt scribitur Dan. 13. Quia reuera illi, qui in isto mundi pomerio se delectant & balneant, pericula fraudum, & malorum hominum sæpe reportant, morsq; perpetua cuilibet tali per falsos iudices dæmones infligitur, nisi puer Daniel, id est, Christus misericorditer subueniat, aut tueatur. Sic ergo patet de pomis diuitiarũ, quod sunt poma exteriorum hominum mundanorum. Vnum tamen volo hic addere, quia in Tito Liuio in gestis Romanorum ab origine vrbis, fit mentio de pomerio, & extra pomerium, & quia pauci intelligunt, quid hoc est dictum, sciendum, quod in vrbe interius prope ædificia in circuitu murorum erat arctum spatium de muris ad ædificia, & etiam extra muros in circuitu, in quibus non licebat aliquid ædificare, ad finem vt intra muros & extra esset liber aditus hominum bellatorum pro custodia ciuitatis. Illud ergo spatium quod erat intra ciuitatem, vocabatur pomerium. Extrinsecum vero dicebatur extra pomerium, sicut patet per Titum Liuium, vbi agitur de materijs cursorum. Sed de istis nihil ad præsens. ¶ Quarto dico, quod sunt quædam poma E superiora, & ista sunt gaudia paradisi, quæ in ipso Deo crescunt, & de quibus ipsi beati viuunt. vnde Deut. 33. de talib. pomis dicitur sic. De pomis cœli, & ex rore cœli, de pomis fructuum solis, & lunæ, de pomis collium æternorum, scilicet, erit benedictio Ioseph. Hæc ergo de quadruplici pomo sufficiant.

Pondus. Cum pondus sit qualitas rei, virtute cuius vnaquæq; tendit naturaliter ad centrum, possumus notare, quod pondus potest significare illam perfectionem & virtutem, per quam anima spiritualiter inclinatur, & tendit in Deum, quia, scilicet, Deus est proprie centrum suum. Notandum est ergo, quod pondus significat, scilicet, A

Prudentiæ maturitatem,
Iustitiæ æqualitatem,
Gratiæ vtilitatem,
Gloriæ immensitatem.

¶ Primo ergo dico, quod signat prudentiæ maturitatem, quia, scilicet, sicut res ponderosa non facile mouetur, & in loco, in quo est, stabilius perseuerat, sic vir prudens, ponderosus est, & maturus, & in gestu & in actu. Non enim cito mouetur per leuitatem, imo tarde, & deliberate operatur per prudentiæ maturitatem, & magis est stabilis per constantiæ firmitatem. Vnde de Deo dicitur Esa. 40. quod ipse appendit tribus digitis molem terræ, & librauit in pondere montes. Tres enim digiti sunt tres virtutes, quæ ponderosam prudentiam comitantur, videlicet,

Deliberatio in inchoando,
Honestatis, & gestus maturitas in exequendo,
Constantia & stabilitas in perseuerando.

Aurum enim, quod est metallum præ cæteris lucidum & in splẽdore, & valore alijs prælatum, est præ metallis alijs ponderosum 1. Paral. 28. Aurum in pondere per singula. Leones etiam, qui sunt animalia nobilissima, elephãtes, qui sunt animalia maxima, boues, qui sunt animalia vtilissima, grauiter & ponderose solent incedere, & ex maturitate incessus solent quandam auctoritatem, & excellentiam designare. In quibus quidem notatur, quod homo quanto est clarior per scientiam, quanto nobilior per generis excellentiam, quanto maior per dignitatis eminentiam, & quanto vtilior per virtutum efficaciam, tanto pro certo debet in suis actibus ponderosior esse, honestius & ponderosius corporaliter incedere & magis ponderose, & deliberate in suis actibus procedere, & maturus, & prudens in omnibus apparere. Et sic homo erit de illis, de quibus dicitur Exod. 25. Omne pondus candelabri talentum auri purissimi. Et Sapi. 11. Omnia fecisti in pondere, numero, & mensura. Istud est ergo pondus prudentiæ, & maturitatis. ¶ Secundo dico, quod est pondus iu- B stitiæ, & æqualitatis. Sicut enim videmus, quod pondus est illud, per quod omnia adæquantur, & librantur, & per quod scitur valor, & quantitas rerum, sic iustitia est illa, per quam omnia proportionantur, & adæquantur, & per quam valor, & bonitas hominum examinatur, cognoscitur, & ponderatur. Ideo præcipitur Leuit. 19. Nolite facere iniustum quid in iudicio, in regula, in pondere, in mensura. Quod est contra multos, qui habent vnam iustitiam pro se, aliam pro vicinis suis, vnam pro amicis, aliam pro inimicis, vnam publice, aliam occulte. Et tales sunt falsi iudices, & falsi hypocritæ, quibus dicitur Prouerb. 10. Abominatio est Deo pondus, & pondus. ¶ Tertio dico, quod C est pondus gratiæ, & humilitatis. Gratia enim, & charitas sunt pondus animæ, quo spiritualiter fertur in Deum. Humilitas vero est pondus spirituale, quod hominem non sinit volare per

pro-

preſumptionem, imo ipſum facit inferius deſcendere per ſuiipſius deiectioné. Apes enim portantes mel magis ſunt ponderoſæ, & ideo baſſius volant. Balſamus etiam eſt liquor nobiliſſimus, precioſiſſimus, & ponderoſiſſimus, & ideo in aquam poſitus contra naturam aliorum liquorum ad fundum deſcendit. Lignum etiam hebenum valde precioſum, propter ſui pondus ad fundum dignoſcitur deſcendere. Et lignum aloes quanto magis eſt precioſum & bonum, tanto plus dicitur ponderare. Idem eſt de zinzibere, de caſſia fiſtula, & de ſemine verum inuenitur, quia ſcilicet quando ſunt ponderoſiora, tanto in ſuo genere ſunt meliora. Pondus enim humorem interiorem atteſtatur, & ideo illa, quæ magis ponderát, amplius reputantur. Sic proculdubio chariſſimi quanto homo plus habet de pondere humilitatis, & quanto in aquis proſperitatis poſitus libentius ad inferiora per ſui contemptum deſcendit, tanto apud Deum, & homines reputatur in omnibus melior. Talis enim ponderoſitas plenitudinem mellis, & humoris diuinæ gratiæ ſignat, & ſignum eſt, quod qui magis per humilitatem ponderat, in humore diuinæ gratiæ plus abundat. De tali ergo pondere poteſt dici illud Prou. 20. pondus æquum voluntas Dei. Et Ezechiel. 4. Cibus tuus, quo veſceris, erit in pondere. Gratia enim eſt cibus animæ, pondus vero humilitas, quia tunc cibus in pondere comeditur, quando gratia cum humilitate habetur. Iſtud eſt ergo pondus gratiæ, & humilitatis.

D ¶ Quarto dico, quod eſt pondus gloriæ, & fœlicitatis. Pondus enim ſignat quandoque quantitatem, & immenſitatem. Vnde tunc dicitur, quod res multúm ponderat, quando multum valet. Vnde de immenſitate Romani imperij dicebat Ouid. Quæritur in terra qui tantæ pondera molis Suſtineat, tantoq; queat ſuccedere regi. Æterna ergo gloria, & æternum imperium pondus habere dicitur, eo quod omnibus rebus alijs præponderat, & præfertur. Et ſic loquitur Apoſtolus dicens 2. Cor. 4. quod præſens, momentanea, & leuis tribulatio in ſublimitate æternú gloriæ pondus operatur in nobis. Et ſic ergo patet, quod quadruplex eſt bonum pondus, ſcilicet, gloriæ, gratiæ, iuſtitiæ, & prudentiæ.

E ¶ Item dico, quod in malo ſignificato eſt quadruplex generaliter malum pondus, ſcilicet Pondus

Stipendiorum temporalium,
Negociorum ſæcularium,
Flagiciorum criminalium,
Suppliciorum corporalium.

Primum eſt dimittendum,
Secundum eſt fugiendum,
Tertium eſt expellendum,
Quartum eſt perferendum.

¶ Dico, quod eſt pondus temporalium ſtipendiorum. Bona enim mundi ponderoſa ſunt, & grauia, & de rebus ponderoſis, & grauibus aggregata, quia, ſcilicet, aut de terræ fructibus, aut metallis, & ideo iſta ſuo pondere ſolent poſſeſſores & dilectores ſuos deprimere, & aggrauare, & à bonis operibus retardare. Et ideo iſta ſunt pondera, ſeu onera dimittenda; exemplo cerui, qui preſſus pondere cornuum ipſa omni anno dimittit. Figurati in Dauid 1. Reg. 17. qui preſſus pondere armorum Saul, ipſa portare libere non potuit, & ideo ipſa exuit, & dimiſit. Et ſic loquitur Eſaiæ 46. Onera veſtra graui pondere intabuerunt, non potuerunt ſaluare portantem.

F ¶ Item dico, quod eſt pondus ſæcularium negociorum. Iſtud eſt enim vnum pondus graue, & difficile ad portandum. Et ideo de iſto ſe volebat Moyſes excutere cum dicebat Num. 11. Cur impoſuiſti pondus vniuerſi populi ſuper me? Iſtud eſt pondus, quod pueros, id eſt, ſufficientes, & ſimplices facit cadere in peccatum. Iſtud pondus videtur figuratum in fabulis poetarum in quodam de quo fit mentio in Ouidio lib. 12. fab. 4. qui vocabatur Cænis, vel Cæneis, qui ex fœmina in virum conuerſus eſt. Neptunus enim Deus maris, qui abſtulit virginitatem ſuam, mutauerat eam de fœmina in virum & dederat ſibi tale donum, quod nullo ferro poterat penetrari, quare cum idem Cænis quadam die haberet bellum in quibuſdam nuptijs contra Centauros; qui erant gigantes, & erant medij equi, & medij homines, & nullo modo poſſent eum ferro lædere, iuerunt dicti gigantes ad ſyluas, & ad rupes circumiacentes; & congeſſerunt omnia ſuper eum, ita quod non remiſit in patria ſylua, arbor, nemus, ſeu lignum, quod ſuper ipſum non fuerit aggregatum. Et ideo tantum pondus ferre non ſuſtinens ipſa Cænis fuit neceſſario ſuffocatus; & ſic ipſum pondus oppreſſit, & occidit, quem ferrum occidere non potuit. Sic vere chariſſimi ſæpe fit; quod Neptunus rector maris, id eſt, mundi, ſcilicet, Deus mutat hominem de fœmina in virum, id eſt, de viro imperfecto in perfectum, & de peccatore in iuſtum, tantamq; ſibi dat fortitudinem, & virtutem, quod nullum ferrum, nulla pœna, nulla tribulatio poteſt eum ſuperare Iob 41. Reputabit quaſi paleas ferrum, in ſtipulam ei verſi ſunt lapides fundæ. Et ideo centauri, id eſt, dæmones, qui ſunt equi per ſuperbiam, & elationem, & homines per ſcientiam, & rationem, contra iſtos non poſſunt viribus præualere Hier. 1. Præliabuntur aduerſum te, & præualere non poterunt. Sed quid? pro certo iſti gigantes imponunt ſibi infinita pondera mundanorum negociorum, procurant ſibi officia, dignitates, beneficia, & in tantum negocijs opprimunt, quod oblito Deo, ipſum ad mũdum per ſollicitudinem conuertunt; & ita ipſum in peccatum deijciunt, & proſternunt. Figura eſt de ſtatua Nabuchodonoſor, de qua Daniel. 2. dicitur, quod habebat caput aureum, pectus argenteũ, ventrem æreum, pedem ferreum, pro eo quod in vltima ſui parte ad modum ferri cuncta ſuperabat, & domabat. Et tamen dicitur ibidem, quod lapis de monte cecidit, qui ſtatuam confregit, & oppreſſit, quia breuiter ſæpe fit, quod ille, qui à diabolo non vincitur, preſſus mundi negocijs ſuperatur. Ideo tales dicunt illud Iob 31. Pondus eius ferre non potui. Iſtud eſt ergo pondus ſæcularium negociorum.

¶ Tertio dico, quod eſt pondus criminalium flagitiorum, & G
maxime ſunt tria vitia ponderoſa, ſcilicet, mala conſuetudo, auaritia, & acedia. Iſta enim aggrauant hominem inferius ad terrena, & ipſum impediunt, ne ad bona opera ſurſum moueatur. Et ideo conſulit Apoſtolus Heb. 12. Deponentes omne pondus, & circumſtans nos peccatum.

¶ Quarto dico, quod eſt pondus corporalium ſuppliciorum, H
& de iſto dicitur Matthæi 20. Pares illos nobis feciſti, qui portauimus pondus diei, & æſtus &c. Vide ſupra de Onere, & grauitate &c.

Ponere. Nota, quod ponere idem eſt, quod aliquid in ali- A
quo loco cum diligentia collocare. Ponere enim, & proijcere differunt, quia res de qua non curatur, ſine deliberatione in loco proijcitur, quando vero res diligitur, & amatur, tunc ponitur & locatur prudenter, & deliberate in loco ſuo. Ponitur etiam ponere pro ordinare, pro conſtituere, & pro fundare. Cum ergo hic intendamus loqui de ponere ſpirituali, quo, ſcilicet, homo vel in loco, vel in ſtatu laudabili, vel vituperabili à Deo collocatur, notandum, quod Deus recte facit de hominibus in hoc mundo ſicut artifex de lapidibus in ædificio. Artifex enim lapides, & ligna ſua non omnes ponit in vno loco, ſed in diuerſis, quia, ſcilicet, diuerſimode diſponuntur, locantur atq; ponuntur. Et inde eſt, quod quidam ponuntur in alto, quidam in infimo, quidam exterius, quidam interius, quidam in loco honorabili, quidam in loco vituperabili. Sic reuera Deus diuerſimode homines ponit, ipſoſq; in diuerſis locis, & ſtatibus ſecundum ſua merita ſtatuit, ſituat, collocat & diſponit. Nam

Ponit quoſdam in
Dolore,
Mœrore,
Triſtitia,
Affluentia,
Dignitate,
Iocunditate,
Diligentia,
Eloquentia,
Inferno,
Paradiſo.

Vnde membris corporis diuerſimode diſpoſitis in corpore, & locatis dicitur 1. Cor. 12. quod Deus poſuit membra vnumquodque eorum in corpore, ſicut voluit. Breuiter ergo poſſumus notare, quod homines diuerſimode ponuntur & conſtituuntur, videlicet quidam in pœnitentiæ aſperitate, quidam in patientiæ ſoliditate, quidam in indigentiæ calamitate, quidam in affluentiæ proſperitate quidam in eminentiæ ſublimitate, quidam in confidentiæ ſecuritate, quidam in diligentiæ ſedulitate, quidam in eloquentiæ vtilitate, quidã in peſtilentiæ acerbitate, quidam in cœli fœlicitate. ¶ Dico ergo, quod boni quandoq; ponuntur B
in aſperitate pœnitentiæ, ſicut ſunt viri pœnitentes, de quib. in Pſal. 88. dicitur. Ponam in mari manũ eius, & in fluminib. dexteram eius. Mare n. ſignat amaritudinẽ contritionis, in qua homo debet poni, iuxta illud Hier. 31. Statue tibi ſpeculam, pone tibi amaritudines, dirige greſſus tuos in via, qua ambulaſti. Flumina vero ſignant redundantiam lacrymationis, in qua debet pœnitens balneari. ¶ Item quidam ponuntur in ſoliditate patientiæ, & iſti fuerunt martyres Dei Eſa. 54. Ponam iaſpidem propugnacula tua, quia. ſ. propugnacula eccleſiæ ſunt martyres, qui dicũt in perſona Eſaiæ illud Eſa. 50. Poſui faciẽ meam vt petram duriſſimam, ſciens, quoniã non confundar. ¶ Item quidam ponuntur in calamitate indigentiæ, & iſti ſunt pauperes, & egeni. vnde Sopho. 2. Ponent ſpecioſam in ſolitudinem. ¶ Item quidam ponũtur in proſperitate affluentiæ, & ſic ponuntur mundi diuites, de quib. dicitur Eccl. 10. Vidiſti ſtultum poſitum in dignitate ſubli-

mi.¶ Item quidam ponuntur in ſublimitate præſidentiæ, & tales ſunt boni prælati, de quib. dicitur Iob 5. quod Deus ponit humiles in ſublime. ¶ Item quidam ponuntur in ſecuritate confidentiæ, & iſti ſunt illi, qui totaliter ſperant in Deo de quib. dicitur in Pſal. 77. Ponant in Deo ſpem ſuam, & mandata eius exquirant. Et ſic volebat poni, qui dicebat Iob 17. Libera me domine, & pone me iuxta te, & cuiuſuis manus pugnet contra me. q. d. nullus poteſt conualere contra illos, qui ſpe, & confidentia ſunt poſiti iuxta Deum. ¶ Item quidam ponuntur in ſedulitate diligentiæ & ſic poſiti ſunt apoſtoli, & prædicatores de quib. dicitur Ioa. 14. Poſui vos, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat. ¶ Item quidam ponuntur in venuſtate eloquentiæ, & ſic ponūtur doctores, & prædicatores Eſa. 49. Poſuit os meum dominus quaſi gladium acutum. ¶ Item quidam ponuntur in acerbitate peſtilentiæ, & iſti ſunt damnati, de quib. dicitur in Pſa. Tanquam oues in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos. ¶ Item quidam ponuntur in fœlicitate cœli gloriæ, & de hoc dicitur in Pſal. 65. Poſuit animam meam ad vitam, & non dedit in commotionem pedes meos. & Gen. 2. dicitur, quod plantauerat dominus Deus paradiſum voluptatis a principio, in quo poſuit hominē, quem formauerat. Iſta ſufficiant de ponere, quia multa alia poſſent dici, ſed verbum eſt valde generale, & ideo ſignificatum ſuum variat ſecundum materiam illorū, quib. adiungitur. Hæc ſufficiant de ponere, qn̄ ponitur pro ordinare, conſtituere, vel locare &c.

A **Pontifex.** Nota, quod pontifex idem eſt, quod antiſtes, præſul, ſeu epiſcopus. Et dicitur pontifex quaſi pontem faciens. Dicitur antiſtes, quaſi ante alios ſtans. Dicitur præſul, quaſi ſolio noſtro præſidens, vel quaſi præ alijs ſtans, vel quaſi præ alijs ſedens, vel præ alijs ſaltans. Dicitur epiſcopus, ab epi quod eſt ſupra & ſcopein quod eſt ſpeculari vel intēdere, quaſi ſuperintendens. Et ſic videtur chariſſimi, quod in iſtis quaſi quatuor nominibus quadruplex epiſcoporum proprietas denotatur, quia proculdubio iſti debent eſſe

Diligentes in operando,
Eminentes in imperando,
Præcedentes in laborando,
Sapientes in contemplando.

B ¶ Dico, quod debent eſſe diligentes in operando, quod notatur in nomine pontifex, qui dicitur quaſi pontis artifex, quia. ſ. iſti debent eſſe artifices laborioſi, induſtrioſi, & curioſi ad faciendum ſibi, & ſubditis ſuis pontem virtutū, per quem tute tranſeant violentam ripariam huius mundi. Vnde de pontifice dicit Hiero. ſuper illud Apoſtoli. Qui epiſcopatum deſiderat &c. ꝙ tanta debet eſſe conuerſatio pontificis, ꝙ geſtus, ornatus, & affatus totū ſit eruditio ſubditorū. Origines ēt dicit ſuper Leu. 6. ꝙ duo debent
C eſſe pontificis opera &c. ¶ Item debent eſſe eminentes in imperando, & iſtud notatur in nomine antiſtes, q dicitur quaſi ante alios ſtans, quia. ſ. prælatus in dignitate & honore alios antecedit ipſe. n. permanet cum ſole, & ante lunam i. cum Deo, & ante ſubditos. De paſtore ēt dicitur Io. 10. ꝙ ante oues vadit, & ſequuntur eum. & 2. Paral. 23. dicitur ꝙ fecerunt leuitæ & vniuerſus Iuda o-
D mnia, quæ præceperat Ioiada pontifex. ¶ Item debent eſſe præcedentes in laborando, & hoc oſtenditur in nomine præſulis, qui dicitur quaſi p̄ alijs ſaltans, quia. ſ. ad prælatū pertinet alios per bona exempla ꝓcedere, & præ alijs anteire, & præ alijs ꝓ bona opera antecurrere, & ſaltare. vnde Greg. in paſtorali dicit, ꝙ in tm̄ debet actionem populi præcedere actio præſulis, quantum diſtare ſolet à grege vita paſtoris Et idem in morali 24. dicitur, quod ille non debet ducatum populi ſuſcipere, qui bene viuendo ne-
E ſcit ante alios anteire. ¶ Item debent eſſe ſapientes in contemplando, & hoc oſtenditur in nomine epiſcopi, quia epiſcopus dicitur ab epi, quod eſt ſupra & ſcopein quod eſt intendere ſeu ſpeculari, quia, ſcilicet, iſti debent eſſe ſupra in cœleſtibus ſpeculantes, & ibi continue per deſideriū intendentes. Nam vt dicit Chryſo. ſuper illud Aſcendit Ieſus in montem, nemo poteſt in terra ſtare, & de monte loqui, vbi ſtas, inde loquere, aut vnde loqueris, ibi ſta. In cœlo ergo conſiſte, ſi de illo loqueris. Et breuiter iuxta verbum apoſtoli Heb. 7. Talis decebat, vt in nobis eſſet pontifex innocens, impollutus, & ſegregatus a peccatoribus & excelſior
F cœlis factus. ¶ In quibus verbis deſcribitur pontifex quantum ad quatuor virtutes, quæ ſibi debent principaliter ineſſe. Iſte enim debet eſſe, ſcilicet,

Dulciſſimus mediator,
Mundiſſimus conuerſator,
Doctiſſimus elongator,
Altiſſimus contemplator.

Iſte mediare debet dulciſſime, quia debet eſſe pontifex, id eſt, pōtem faciens, quia, ſcilicet, contrarias ripas iungit. Conuerſari debet mundiſſime, quia debet eſſe innocens, & impollutus &c. Elōgari debet cautiſſime, quia debet ſegregari. Contemplari debet altiſſime, quia debet eſſe excelſior cœlis. Et ſic dico, quod debet eſſe

Mediator omnis diuerſitatis,
Abdicator omnis iniquitatis,
Deteſtator prauæ ſocietatis,
Contemplator ſummæ fœlicitatis.

¶ Primo ergo dico, quod pontifex debet eſſe mediator omnis diuerſitatis. Et iſtud intelligitur, cum dicitur Pontifex, id eſt, pontem faciens, quia. ſ. pontifex debet de ſeipſo pontem facere. Nam ſicut pons eſt illud, quod ſolet duas ripas, ſeu duo littora cōiungere, & inter duo mediū eſſe, & cōem participationē vnius cum altero facere, & viā tutam ſuper fluuiū miniſtrare, ſic p̄latus inter Deum & populū debet eſſe medius, apud Deū ꝓ populo intercedendo, & apud populū ꝓ Deo, & ꝓ diuina iuſtitia allegando. Mediator. n. quando loquitur vni parti, ſp debet allegare excuſationem, vel iuſtitiam alterius partis, & econuerſo qn̄ loquitur alteri parti. Sic vere p̄latus, qui eſt inter Deum & populū mediator, quando Deo loquitur in oratione, ſp debet populi cām, & infirmā fragilitatē ꝓtendere, quando vero populo loquitur in ꝓdicatione, ſemper debet cauſam. i. eius offenſam, & eius iuſtitiā allegare, & ꝑ ipſam ēt correctionem apud eos exemplariter demonſtrare, exemplo Moyſi, de quo dicit Greg. 20. li. Moral. quod poſt adorationem vituli cōflatilis, ipſe fuit vtrobiq; legatus fortis & admirabilis mediator. Quia vere cām populi apud Deum precib. cauſam vero Dei apud populum gladijs allegauit. Sed de mediatore vide ſupra de medio. Et ſi ſic fecerit, iſta duo littora contraria. ſ. Deum, & populum cōiungit, & ꝑ amorem inuicem colligabit, ita ꝙ eo mediante alter alteri cōicabit, & participabit & populus ad Deum tranſibit, & tranſmeabit, & huius pontis auxilio ſe ſaluabit. Iſte. n. debet eſſe ſimilis iridi, qui arcus eſt medius inter cœlum, & terram, & vtrumq; tangit. Et iō Iris nuncia Iunonis fingitur, eo ꝙ per Iridem Iunonis. i. aëris diſpoſitio nobis oſtenditur, in quantum ꝑ ipſam nobis futura pluuia deſignatur. Quia pro certo p̄latus, qui inter Deū, & ſubditos eſt medius debet Iunonis. i. Dei nuncius eſſe, & nobis pluuiam ſuæ gratiæ apportare & voluntatem ipſius alijs intimare, & ad modum iridis debet varijs colorib. bonæ conuerſationis nitorib. interius, & exterius ſe veſtire Leu. 8. Veſtiuit pontificem ſubucula. Iſte eſt ergo mediator. Pontifex inquit. Et ſic loquitur Apoſtolus Hebr. 5. vbi dicit, ꝙ omnis pontifex ex hominib. aſſumptus pro hominib. cōſtituitur in his, q̄ ſunt apud Deum. Vbi nota, quod talis mediator ſeu pontifex debet habere ſplendorem magnæ diſcretionis, quia debet eſſe aſſumptus ab hominib. i. ex perſonis per humilitatem mortalib. & per ſagacitatem rationalib. Homo. n. eſt animal rationale mortale. Item amorem debet habere magnæ dilectionis quia pro hominib. conſtituitur, quia. ſ. ipſe debet habere curam de ouib. ſuis. Item feruorem magnæ deuotionis. In his, inquit, q̄ ſunt ad Deum. Iſte ergo debet eſſe (vt viſum eſt) mediator omnis diuerſitatis, quia. ſ. ipſe debet diuerſitatem, quæ eſt inter Deum, & populum tollere, & etiam ſi quæ ſunt diuerſitates inter ſubditos, ipſas debet pro viribus concordare. ¶ Secundo dico, quod iſte H
debet eſſe abdicator omnis iniquitatis, quod oſtenditur cum dicitur Innocens & impollutus. Quia ipſe debet eſſe innocens in corde, & impollutus in corpore. Innocens per iuſtitiam, impollutus per munditiam. Innocens quantum ad proximum, impollutus quantum ad ſe ipſum Pſal. 23. Innocens manib. & mundo corde, qui non accepit in vano animam ſuam, nec iurauit in dolo proximo ſuo, hic accipiet benedictionem à domino. Inter apes illæ duæ ſunt reges & maiores ſunt cæteris innocentiores, & mitiores. Inter animalia etiam elephantes, qui cæteris animantibus ſunt maiores ſunt cæteris caſtiores. Ad denotandum quod epiſcopi, & prælati, qui ſunt reges, & maximi in honore debent eſſe innocentes, & mites neminem lædendo, & impolluti munde & caſte viuendo. Sed vide ſupra de Innocentia, & Munditia. Et ideo de epiſcopo dicit apoſtolus 1. Tim. 3. quod oportet epiſcopum eſſe irreprehenſibilem, vnius vxoris virum, ſobrium, ornatum, prudentem, pudicum, hoſpitalem, doctorem, non violentum, nō percuſſorem, ſed modeſtum, nō litigioſum, nō cupidum. Ecce chariſſimi quales cōditiones debet habere pōtifex, vel epiſcopus Et ſecundum hoc ꝓpter iſtā expoſitionem loquebatur apoſtolus ibidē cum dicebat Qui epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat, quod exponens Aug. 9. de ciu. dicit, quod epiſcopus nomē eſt oneris, nō honoris. Intelligat igitur ſeipſum epiſcopum nō eſſe, qui preſſe didicerit, non ꝓdeſſe. Debet igitur eſſe pontifex abdicator omnis iniquitatis Heb. 2. Miſericors, & fidelis pontifex ad Deum. ¶ Tertio dico, quod pōtifex debet eſſe I
deteſtator prauæ ſocietatis. Segregatus, inquit, à peccatorib. Super omnia. n debet prælatus cauere, ne frequentet cōſortia malorum, & malignorum. Aries enim qui eſt dux gregis, qui ēt duobus cornib. eſt armatus, libentius frequētat ſocietatem antiquarum ouium q̄ agnorum. Ad denotandum, quod prælatus qui eſt gregis dominici rex, & auctor, & qui duob. cornib. i. vtriuſq; teſtamenti ſcientia debet eſſe armatus, (quod ēt duo cornua mitræ epiſcopalis deſignare noſcūtur) talis dico aries vel prælatus debet

ſtre.

frequentare societatem senum, & prudentium antiquorum, non agnorum, id est, iuuenum carnalium, & imprudentium lasciuorum. Segregatus inquit à peccatoribus. Vnde Paulus Apostolus vocat se segregatum, dicens ad Rom. 1. Paulus seruus Iesu Christi vocatus Apostolus segregatus, &c. Et Actor. 13. Segregate mihi Barnabam, & Paulum. Quia breuiter ad prælatum pertinet, ꝙ sit à peccatoribus, & adulatoribus segregatus, & iustis, & prudentibus sociatus Leuit 16. Nullus sit in tabernaculo, quando pontifex ingreditur sanctuarium. Nullus supple peccator, quia pro certo prælatus debet dicere illud Psal. 100. Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam; qui loquitur iniqua, nō direxit in conspectu oculorum meorum, &c. Et istud proculdubio est hodie contra multos pontifices, & prælatos, qui reuera magis diligunt secum in societate sua adulatores, quam oratores, exactores, quam prædicatores, detractores, quam legum, vel canonum professores. Vide pro Deo qualem familiam, quales consiliarios, quales officiales tenent hodie multi moderni pontifices. Pro certo si bene attendas, tu inuenies, quod collegerunt Pontifices, & Pharisæi cōsilium, vt Iesum tenerent & occiderent. Ioan 11. quia scilicet isti bene volunt habere magnum consilium & magnum consiliatorum collegium, sed hoc pro certo non ad populum debite regendum, sed ad exactiones, & fraudem, & malitiam meditandum. Ezech. 11. Fili hominis, viri isti cogitant iniquitatem, & tractant consilium pessimum in vrbe hac. Non sic ergo charissimi, sed sit prælatus detestator prauæ societatis.

K ¶ Quarto dico, quod prælatus debet esse cōtemplator summæ fœlicitatis, & hoc ostenditur cum dicitur Excelsior cœlis factus, quia. s. prælatus debet per contemplationem cœlestium supra cœlum mentaliter habitare, & non terrena, sed cœlestia diligere, & amare Hebr. 4. Habentes ergo pontificem magnum, qui penetrauit cœlos. Athlas fingitur fuisse quidam gigas, qui vsq; ad cœlum attingebat, & cœlum humeris sustinebat. Veruntamen dum iste iret semel ad quoddam præliū, tradidit Herculi cœlum portandum, & sic Hercules (vt fingunt) cœlum portauit loco Athlantis, & humeris suis sustentauit, & tandem (vt aiunt) in sydus cœleste mutatus fuit. Quod nihil aliud fuit, nisi quod Athlas qui summus astronomus fuit, & de cœlo, & cœli syderibus tractauit, Herculem successorem suæ scientiæ dereliquit, & sic vterque cœlum sustinere fictus fuit. Sic pro certo charissimi Athlas maximus, id est, Christus qui cœlum, & cœlestia moderatur, quādo de mundo isto recessit, loco sui Herculem, id est, quemlibet bonum prælatum substituit, & sibi cœli, & cœlestium contemplationem commisit. Et ideo iste ad cœlum per contemplationem debet attingere, & cœlum, & cœlestia in sua mente gerere, & portare, vt sic dicat illud Esa. 60. Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorū. Et sic dicitur Hebr. 8. Talem habemus pontificē, qui cōsedit in dextera sedis magnitudinis in cœlis. Quod est contra multos, qui pro certo nō habent cor in cœlestibus, sed in terrestribus; non in cœlo, sed in mundo; non ad cœli fœlicitatem, sed ad mundi prosperitatem. Et ideo contra tales loquitur Bern. 2. lib. de consideratione ad Eugenium, dicens sic. Audi, inquit, canticum meum minus suaue sed salutare. Monstruosa res est gradus summus, & animus infimus, sedes prima, & vita ima; lingua magniloqua, & manus ociosa, sermo multus, & actus nullus; vultus grauis, & actus leuis. Caput canum, & cor vanum; facies rugosa, & lingua nugosa; ingens authoritas, & nulla stabilitas. Non sic charissimi, non sitis in terra, sed in cœlo, non inferius, sed superius, non in terrenis, sed in æternis. Excelsior inquit cœlis factus. Iob 11. Excelsior cœlo est, & quid facies? Sic igitur patet secundum iam dicta in authoritate, quod pontifex debet esse contemplator summæ fœlicitatis, detestator prauæ societatis, abdicator omnis iniquitatis, & mediator omnis diuersitatis.

L ¶ Sed si vis bene potes notare, quod pontifex ad hoc, quod prædicta quatuor habeat, debet habere

Ornamentum perfectionis,
Velamentum discretionis,
Argumentum correctionis,
Documentum instructionis.

Dico, quod ipse debet habere perfectionis mirum ornamentum, quia scilicet sicut pontifex legalis multiplices habet vestes in sui ornamentum, sicut dicitur Exod. 28. & 29. sic & pontifex euangelicus multiplices debet habere virtutes, & perfectiones ad sui munimentum. Leuit. 8. Vestiuit pontificem subucula linea, accingens cum balteo, & induit eum tunica hyacinthina. Sed de

M vestibus sacerdotalibus dicetur infra titulo de veste. ¶ Item debet habere discretionis cautum velamentum. Non enim se debet prælatus nimis exponere, nec secreta sua cuilibet reuelare. Ideo dicitur Leuit. 21. quod Pontifex, id est, sacerdos magnus caput suum non discooperiet. Ideo dicit Chrysost. in Dialogo suo, lib. 2. Sit inquit Episcopus temperans, non superbus, reuerendus & secretus, mitis & humilis, libens & vehemens, mansuetus & constans.

N ¶ Item debet habere correctionis audax argumentum, quia scilicet audacter debet arguere, & corrigere delinquentes Vnde de Pontifice dicitur 2. Paralip. 26. quod cum videret pontifex lepram in fronte regis Oziæ, audacter arguit eum, & expulit de templo. ¶ Item debet habere instructionis clarum documentum, quia scilicet ad pontificem pertinet prædicare, & docere. O
Vnde 2. Esd. 9. dicitur, quod Esdras pontifex attulit legem omni multitudini. De Christo autem, qui pontifex est in æternum secundum ordinem Melchisedech, sic dicitur Hebr. 5. & Hebr. 19. quod Christus existens Pontifex futurorum bonorum, &c. Et potes si vis authoritatem prædictam cum quatuor membris suis applicare. Et ideo sufficit.

Populus.

Cum populus nihil aliud sit, quam communitas, seu pluralitas hominum aggregata, notandum, quod tam in bono, quam in malo populus sumitur in scriptura. Et ideo nota, quod in scriptura possunt quatuor boni populi reperiri, videlicet A

Populus { Indigentium, Pœnitentium, Contemplantium, Triumphantium.

Primus populus est in languore,
Secundus in dolore,
Tertius in splendore,
Quartus in amore.

¶ Primus populus languet, & lacrymatur. Thren. 1. Omnis populus eius gemens, & quærens panem. Quia pro certo populus pauperum est in isto mundo in miseria, & languore, quia scilicet iste ab exactoribus spoliatur, à malis pastoribus deuoratur, ab impiis raptoribus laceratur. Sic enim dicitur Esa. 3. Populum meum exactores sui spoliauerunt. Et Hier. 59. dicitur Grex perditus factus est populus meus, pastores eorum seduxerunt eos. Et Thren. 1. Omnis populus gemens. Sequitur. Abierunt in captiuitatem, vbi scilicet a raptoribus turbantur, & lacerantur.

¶ Secundus populus dolet, & lamentatur, scilicet populus pœnitentium, qui lamentatur de criminibus cōmissis, de virtutibus omissis, & de præmiis amissis. 2. Esdræ 10. Fleuit populus multo fletu. Et ibidem. Sedit in platea domus domini omnis populus tremens pro peccato & pro pluuiis. ¶ Tertius gaudet, & speculatur, scilicet populus contemplantium, qui gaudet in spe futurorum, & in laude Dei, & gratiarum actione. Psal. 101. Populus, qui creabitur laudabit dominum. Psalm. 66. Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes. ¶ Quartus vero populus sedet, & consolatur, quia scilicet populus beatorum est in perpetua requie & salute. Esa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in requie opulenta, in tabernaculis fiduciæ. Et in Psalm. 88. dicitur, Beatus populus, qui scit iubilationem. Isti enim sunt quatuor populi, qui domino famulantur, quia sicut dicitur Psalm 99. Ipse est dominus Deus noster, nos autem populus eius, & oues pascuæ eius. Et breuiter, loquendo spiritualiter, & moraliter, per populum in bono significato potest intelligi communitas omnium fidelium, & bonorum. Et ideo de tali populo potest exponi illud 1. Esdr. 3. Congregatus est populus quasi vir vnus. ¶ In quibus verbis aduerte, quod populus est, scilicet

B (beside "Secundus populus dolet"); C (beside "Tertius gaudet"); D (beside "Quartus vero populus")

Nomen { Collectionis. [Congregatus est inquit] Subiectionis. [Populus inquit] Dilectionis. [Quasi vir vnus.]

Illi enim qui volunt esse populus Dei, debent

Inuicem se colligere,
Prælatis se subiicere,
Mutuo se diligere.

E ¶ Debent dico inuicem se colligere, & istud notatur cum dicitur. Congregatus est, quia scilicet populus constat ex hominibus congregatis, associatis, & inuicem collectis. Ad denotandum, quod illi, qui populus Dei volunt esse, debent per concordiam, & socialem amicitiam se colligere, & se inuicem per pacem, & amicitiam colligere Ioel. 2. Vocate cœtum, congregate populum. Congregatio enim bonæ societatis, concordiæ, & communitatis, valde est commendabilis, &c. Vide supra de Congregare. In exercitu enim quamdiu congregatus est populus, vix vincitur, si vero alter ab altero diuiditur, faciliter superatur. Sic vere in spirituali prælio illi, qui per concordiam sunt congregati, vix à diabolo superantur, quia scilicet alter ab altero orationibus, monitionibus, & consolationibus adiuuatur. Frater enim qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Prouerb. 18. Si vero diuisi fuerint per discordiam, inuidiam, & rancorem, tunc faciliter à diabolo vincuntur, & eidem per vitia subiugantur. Et ideo sicut lupus solet caute, vel ludendo, vel mordendo bouem ab armento diuidere, & aliquantulum longe ducere, vt sic solum possit facilius superare; sic diabolus pro posse homines ab armento concordiæ per discordiam segregat, & sic ipsos facilius superat, atque ligat. Iob cap. vigesimo octauo, Lapidem caliginis, & vmbram mortis diuidet torrens à populo peregri-

peregrinante. Quia breuiter ficut dicit Saluft. ficut concordia res minimæ crefcunt, ita difcordia maximæ dilabuntur. Dico ergo, quod boni, qui volunt effe populus Dei debent inuicem fe
F colligere. ❡ Secundo dico, quod ipfi debent prælatis fe fubiicefe, & hoc notatur in nomine populus. Populus enim de fui natura fignat communitatem fub aliquo præfide, vel rectore congregatam. Populus enim folet (vt communiter) rectorem habere, cui folet in his, quæ ad rempublicam pertinent, obedire. Sic vere, fi populus Dei effe volumus, maioribus noftris fcilicet prælatis, & rectoribus debemus obedire, & nos fecundum eorum præcepta pacifice gubernare. Genef. 27. Seruiant tibi populi, & adorent te tribus. Et Dauid in Pfal. 17. dicit. Populus, quem non co-
G gnoui, feruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. ❡ Tertio dico, quod illi, qui volunt effe populus Dei, debent mutuo fe diligere; quod oftenditur cum dicitur. Vir vnus. Nihil enim magis aliquid diligit, quam feipfum, & ideo vult dicere, quod populus debet effe quafi vir vnus, id eft, quod nos debemus inuicem diligere, ac fi recte vnum, & idem effemus. Iftam autẽ vnitatem amoris debet habere populus Chriftianus, quia tefte Apoftolo ad Roman. 12. ficut multa membra vnum corpus funt, fic multi vnum corpus fumus in Chrifto. Et ideo 1. Machab. 1. fcripfit rex Antiochus omni regno fuo, vt effet omnis populus vnus. Vide infra, vbi inuenies de Vno, titulo fuo Vnitas. Et fic breuiter dico, quod nos debemus mutuo diligere, prælatis fubiicere, inuicem colligere, & fic poterimus Dei populus effe, & ipfe ficut fuum populum nos poterit gubernare; quia ficut in Pfal. 143. dicitur. Beatus populus cuius dominus Deus fpes eius, &c. Et fi vis magis dilatare, vide in iftis tribus membris in titulis fuis, fcilicet in titul. de congregatione, de obedientia, de vnitate vel de charitate. Et fic
H dico, quod populus accipitur in bono. ❡ Sed adhuc dico, ꝙ populus accipitur in malo, & fic poffumus notare, quod multi funt populi, multa collegia, multæ generationes hominum iniquorum. Sicut enim in diuerfis partibus mundi inueniuntur, vel aliquando inuenti fuerunt populi monftruofi, quia fcilicet erant quidam nimis

Magni		Gigantum,
Parui		Pygmæorum,
Curui		Arabiticus,
Immundi	ficut Populus	Garamantum,
Otiofi & nudi		Gamphafantum,
Cœci		Cyclopum,
Curti		Blemmyorum,
Citi		Troglodytarum.

Recte chariffimi, per iftos populos mõftruofos intelligi poffunt monftruofi populi peccatorum, qui. f. funt non in corporibus, fed in animis, & in moribus monftruofi. Et ideo dico, quod eft

Populus
- Superborum,
- Ignauorum,
- Auarorum,
- Luxuriofοrum,
- Otioforum,
- Obliuioforum,
- Malitioforum,
- Fatuorum,
- Crudelium & effrænorum.

I ❡ Populus fuperborum fignificatur per gigantes, qui alios in altitudine excedebant, ita quod præ corporis potentia Deos, & homines cõtemnebant, propter quod Iupiter Deus dicitur ipfos fulminaffe, & eorum potentiam fuperaffe. Sic faciunt fuperbi. Et ideo Iupiter, id eft, iuuans pater, fcilicet Deus, ipfos in morte fulminat, & eos temporaliter, & æternaliter corrumpit; deftruit, & eneruat. Baruch 3. Ibi fuerunt gigantes à principio ftatura magna fcientes bellum: nõ hos elegit dominus. Et iftis dicitur Deu. 9. Populus duræ ceruicis es. Et Num. 13. dicitur. Populus, quem afpeximus proceræ ftaturæ eft. Et 3 Reg. 3. adhuc populus immo-
K labat in excelfis. ❡ Populus ignauorũ fignificatur per Pygmæos, qui ita funt parui, & debiles, quod nunquam poffunt de gruibus triumphare fignificantes ignauos, imbelles, & infirmos, qui nullam habent virtutum dimenfionem, nec vllam habent virtutem, & potentiam refiftendi contra diaboli tentationẽ, imo femper parui funt remanẽtes per omnimodam imperfectionem. De quibus dicitur Neæm. 7. Ciuitas lata, & grandis, & populus par-
L uus in medio eius, & non erant domus ædificatæ. ❡ Populus auarorum fignificatur per Arabiticos, qui funt populus in defertis Æthiopiæ, qui more pecudum vadunt proni, & manibus & pedibus terram tangentes funt ad terram penitus incuruati. Sic auari toto appetitu terrena diligũt, & ad eam fe incuruant, & toto animo fe deflectunt. Vnde de populo auarorum dicitur in Pfal. Ecce alienigenæ & Tyrus, & populus Æthiopum hi fuerunt illic. Auari enim dicuntur alienigenæ, quia pro temporalibus à Deo alienantur. Dicuntur Tyrus, qui interpretatur anguftia, quia ipfi per follicitudinem præ cæteris anguftiantur. Dicuntur populus Æthiopum, quia ardore auaritiæ æftuant, & affliguntur, & per conuerfationem infamem fufcantur, & denigrantur ❡ Populus luxu- M
rioforũ fignificatur per Garamantes, qui funt populus in Æthiopia, qui per deferta vagantur, qui vxores cõmunes habent, & legis matrimonij funt expertes. Contra quos Efa 1. Audite verbum domini principes Sodomorum, percipite legem Dei mei populus Gomorræ. ❡ Populus otioforum fignificatur per Gamphafantes, qui funt populi in Æthiopia, nudi totaliter incedentes, & N
fe in nullo penitus exercitio occupantes; quia. f. pigri, & ociofi nudi funt omnino à virtutibus, & nunquam occupantur in aliquibus bonis operibus. Exod. 32. Sedit populus manducare, & bibere, & furrexerunt ludere. ❡ Populus ignorantium feu obliuio- O
forum fignificatur per Cyclopes, qui funt populi vnũ oculum in fronte habentes, fignificantes illos, qui lumine fidei, & fcientiæ funt diminuti, & qui tantum vno oculo, id eft, fola difcretione temporaliũ funt muniti, alio vero oculo, f. difcretione fpiritualium funt priuati, & in his, quę ad falutem pertinent, totaliter excœcati. De quibus dicitur Efa. 43. Educ foras populum cœcum. Ifte eft enim populus, de quo dominus Efa. 1. Cognouit bos poffefforem fuum, &c. Populus autem meus me non cognouit. Et Hierem. 2. Populus meus oblitus eft mei. ❡ Populus malitiofo- P
rum fignificatur per Blemmyos, qui funt populi capite carentes, & os, & oculos in pectore habentes fignantes illos, qui caput rectę intentionis non habent, fed per malitiam oculos cordis alibi quam deberent tranfportant, & quicquid faciunt, ad malum finem, & ad malitiofam intentionem faciunt, & exercent. Hier. 5. Audi popule ftulte, qui non habes cor. 1. Mach. 1. Caput Nicanoris amputauerunt, &c. Et lætatus eft populus valde. ❡ Populus ve- Q
rò leuium, & fatuorum defignatur per Troglodytas, qui funt populi ita cito currentes, ꝙ canes curfu fuperare dicuntur, fignificantes leues, inftabiles, & præcipites, quorum pedes ad malum currunt, & feftinant, vt effundant fanguinem, quia fcilicet tales femper parati funt ad currendum ad omne malum, & ad mandata diaboli facienda. Vnde 2. Reg. 15. dicitur, quod populus concurrens augebatur cum Abfalon. Et fic patet, quod diabolus habet in mundo varios malos populos, quibus ciuitas diaboli, fcilicet mundus repletur, & à quibus fibi per mala opera deferuitur. Ifte eft enim populus, de quo dicitur 2. Reg. 13. Ecce populus multus veniebat per iter deuium. Et fic vifum eft, quomodo iftud nomen Populus in bono fumitur, & in malo, &c.

Porrigere. Nota, quod porrigere eft vocabulum liberalitatis. Communiter enim accipitur pro tra- A
dere, tribuere, feu dare, ficut cum dicitur Luc. 24. quod Chriftus panem benedixit, & fregit, & porrigebat difcipulis. Quandoque tamen fumitur pro extendere, ficut cum dicitur Eccl. 15. Ignem, & aquam appofuit tibi, ad quod volueris porrige manum. Quandoq; vero fumitur pro adiuuare, feu fubleuare, ficut cum dicitur Iob 14. Operi manuum tuarũ porriges dexteram, fupple, ad eum fubleuandum. Et Ecclef. 50. dicitur de Deo, quod porrexit manum fuam in libatione, &c. Vide ad titulum, & materias fupradictas & alias fimiles, quia hic pauciffimæ funt authoritates.

Porro. Nota, quod porro eft aduerbium affirmatiuum. Et- A
enim idem eft, quod verum, fanè, verũtamen, & fimilia. Cum igitur fignificet affertiue, videtur, quod tam de bonis, quam de malis multa poffint affirmari. Et primo dicamus de bonis, quod fcilicet veraciter hos

Dealbat caftitas niuea,
Emundat puritas aquea,
Informat veritas aurea,
Defendit firmitas faxea,
Abfcondit ciuitas terrea,
Extollit dignitas laurea.

Dico igitur, quod per porro poteft affirmari; quod iuftos dealbat niuea caftitas. Vnde Exod. 18. dicitur. Sic porro filiis Aaron tunicas parabis lineas. Et de Dauid dicitur 1. Reg. 7. Porro Dauid erat accinctus Ephod lineo. ❡ Item per porro poteft affirmari ꝙ iuftos emundat aquea puritas, fcilicet per fluuium lacrymarum. Vnde 1. Reg. 1. de Anna dicitur fic. Porro illa flebat, & non capiebat cibum. ❡ Item per porro patet, quod iuftos informat aurea claritas, feu veritas, fcilicet diuina fapientia quæ per aurum fignificatur. De quo 2. Paral. 3. Porro aurum erat probatiffimum. Et vt fic accedat ille veriffimus prædicator Paulus, dicens 1. Cor. 7. Porro hæc ad vtilitatem veftram dico. ❡ Item per porro patet, quod iuftos defendit faxea firmitas, fcilicet virtus fortitudinis, & conftantiæ; de qua 1. Paral. 11. Porro Dauid in præfidio. ❡ Item per Porro patet, quod iuftos abfcondit terrea ciuitas. Hæc eft memoria mortis, quia fcilicet ibi fe abfcondunt iufti ficut cuniculi fub terra pericula venatorum formidantes. Vnde 1. Reg. 24. Porro Dauid, & viri eius in interiori parte fpeluncæ latitabant. ❡ Item per porro patet, quod iuftos promouet, & extollit laurea dignitas, feu ætherea, fcilicet gloria paradifi, de qua 1. Paral. 28. Porro de domo Iuda placuit ei, vt me eligerent regem. Et 2. Paral. 18.

gal. 18. Porro rex Israel, & Iosaphat rex Iuda vterque sedebat in solio suo. Ista est enim dignitas appetenda, & non dignitas mundana. Vnde Marthæ dicitur Luc. 19. Martha Martha sollicita es, & turbaris erga plurima, porro vnũ est necessarium, Maria optiB mam partem elegit, &c. ¶ De malis vero dico, quod per porro potest affirmari, & dici, quod ipsos

Conculcat rerum prosperitas,
Conturbat mundi aduersitas,
Deuorat mortis necessitas.

De mundi prosperitate, quod per eam mali conculcentur vel etiam suffocentur, potest dici illud 4. Reg. 7. Porro, inquit, ducem illum constituit rex in porta, scilicet pro diuidendo frumento, & suffocatus est à populo cõcurrente. De mundi aduersitate, quod ab ea mali conturbentur, patet 2. Paral. 13. vbi dicitur. Porro Roboam erat rudis, & corde pauido. Item de inferni necessitate, quod in eo mali deuorentur, patet Dan. 14. vbi dicitur. Porro illos, qui perditionis Danielis causa fuerant, intromisit rex in lacum, vbi deuorati sunt. Hæc ergo ad præsens de porro sufficiant, quia non placet amplius insistere.

A **Portare.** Nota, quod portare est nomen laboris, nomen vigoris, nomen amoris, nomen honoris, nomen doloris, nomen languoris. Nomen dico laboris. Matth. 20. Portauimus pondus diei, & æstus. Nomen etiam vigoris. Exod. 15. Portasti eos in fortitudine tua. Nomen insuper amoris. Num. 11. Porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum suũ. Nomen nihilominus honoris. Vnde Eccl. 11. Insuspicabilis portabit diadema. Nomen etiam doloris. Vnde Micheæ 7. Iram domini portabo, quoniam peccaui ei. Nomen insuper est languoB ris. Vnde Hier. 10. Infirmitas mea, quod portabo eam. ¶ Et ideo breuiter possumus notare, quod in scriptura inuenitur multiplex portare, videlicet

Portare { Virtuosum, Fructuosum, Vitiosum, Dolorosum, Gaudiosum.

Primo ergo dico, quod est quoddam portare virtuosum, & est illud, quod faciunt boni in isto mundo, quia proculdubio sicut miles portat arma ad defendendum, arbor portat fructum ad recreandum, operarius portat onus ad lucrum habendum; sic vere & nos debemus portare, & habere arma virtutum, vt nos à diabolo defendemus; fructus bonorum operum, vt exinde animam spiritualiter nutriamus; onera pœnitentiæ, vt exinde lucrũ æternæ gloriæ acquiramus. Sicut enim asinus natus est naturaliter ad onus portandum; sic homo natus est, & deputatiuus ad spiritualia onera sustinendum. Et sic de quolibet tali potest dici illud Prouerb. 31. Facta est quasi nauis institoris, de longe portans panem suum. Et ideo monet nos Apostolus Gal. 6. dicens. Alter C alterius onera portare. ¶ In quibus verbis ostenduntur quatuor onera, quæ à nobis cum diligentia sunt portanda. Est enim

Onus { Corporale, Fraternale, Temporale, Pastorale.

Primum portat pœnitentia. Alter inquit, quia. s. pœnitentia hominem alterat & conuertit. Secundum amicitia. Alterius inquit, quia amicitia tendit in alterum. Sed tertium patientia. Onera inquit. Quartum vero diligentia. Portare inquit. Primum pondus portant pœnitentes. Sed secundum portant condolentes. Et tertium portant patientes. Quartum autem portant præsidenD tes. ¶ Dicamus ergo, quod portandum est onus corporale, quod facit pœnitentia, & istud ostenditur in verbo, alter, quia. s. pœnitentia facit hominem alterum, quam erat ante ipsam, s. de malo in bonum alterando, & ipsum moraliter mutando, & in melius conuertendo, iuxta illud 1. Reg. 10. Mutaberis in virum alterum. Sed si vis alterationem, vide supra. Alterum de altero, & de Commutare, & de Conuersione. Nam sicut videmus, ꝙ infirmus non alteratur ad sanitatem, nisi in suo proprio corpore portauerit, & sustinuerit medicinã; sic nec homo in bonum per pœnitentiam alteratur: nisi onera, & labores ipsius pœnitentiæ secum portet. Quod enim nõ tangit, non agit. Et ideo si volumus, ꝙ pœnitentia efficaciter in nos agat, necesse est, ꝙ personaliter nos contingat. Apud enim alchymistas, & apud tinctores pannorũ, & apud omnes alias rerum mutationes, & cõuersiones semper est necessariũ, ꝙ res alteratiua rem alterabilem comitetur. Nam res, quæ præsentialiter non tangitur, nunquam efficaciter alteratur. Et ideo personaliter debemus onus pœnitentiæ gerere, si per ipsam volumus nos mutare. Miles enim portat arma sua nõ per alium, sed per seipsum contra hostium impugnationem. Ericius etiam portat spinas suas in proprio dorso contra canum inuasionem. Aues etiam in terra portant alas suas, vt per eas portentur in cœlum, id est, superius ad aeream mansionem. De Christo etiam legimus Ioan. 19. ꝙ ipsemet portauit crucem ad sui crucifixionẽ, & spineam coronã ad suiipsius afflictionẽ. De Isaac vero certum est, quod ipsemet portauit ligna ad sui occisionem, & ad sui combustionem, & Deo immolationem, sicut dicitur Genes. 22. Sic proculdubio charissimi, vnusquisque nostrum debet in propria persona portare onera pœnitentiæ ad sui punitionem, & castigationem, & ad sui in cœlum leuationem, & erectionem, & ad sui Dei consecrationem, & dedicationem, iuxta illud Gal. 6. Vnusquisque onus suum portabit. Vnusquisque inquit. q. d. non per alium substitutum, sed potius debet fieri pœnitentia per seipsum; quia sicut dicitur Thren. 3. Bonum est in viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Patet igitur, quod est portandum onus corporale, quod facit pœnitentia. Alter inquit. ¶ Deinde dico, quod E portandum est onus fraternale, ꝙ facit amicitia, & hoc ostenditur, cum dicitur, alterius. Amor enim tendit in alterum, nec vnquam sistitur ad seipsum. Ignis enim nunquam est contentus seipsum comburere, imo semper oportet, quod habeat aliud, quod valeat concremare, alias solet extingui, & omnino deficere, & cessare. Sic vere amor quamuis à se incipiat, tamen ad alios terminatur. Amor enim non est contentus seipsum diligere, imo necesse est, quod habeat aliquem alterum, in quem possit, & ad quem se valeat dilatare. Vnde Phil. 2. Nemo, quod suum est quærat, sed quod alterius. Et propter hoc ad amicitiam pertinet, ꝙ onera fratrum, & proximorũ, sicut propria sua, portet. Puer enim pro eo, quod seipsum portare nequit, necesse est, quod à nutrice portetur. Rex etiã apum si fatigatus fuerit, solet eum turba apum portare, secundum Plin. Et ceruus, qui est fortior, in transitu fluuij solet debiliores aliis ꝓpriis clunibus sustinere. In quibus innuitur, ꝙ debiles & onerosos, fragiles, & defectuosos, peccatores etiã, & vitiosos debemus in visceribus charitatis portare, & ipsos ne desperent, aut deficiant, sustentare. Rom. 15. Debemus, inquit, nos firmiores imbecillitates infirmorũ portare, & nõ nobis placere. Vnde & Deut. 1. dicitur. Portare solet homo paruulum suũ: Et bene dicit paruulum, quia potissimè ad prælatos pertinet paruulos suos, id est, subditos simplices, & imbecilles portare, & supportare. Exemplo catulæ, quæ catulos extractos de cubili solet portare, & ne cum dentibus eos lædat, solet peroptimè præcauere. De lupo etiam legimus, quod quando de cauerna sua fugere compellitur, catulos suos, quos videt impotentes ad fugiendum, vel se defendendum, non solet dimittere, sed secum portare, & gerere, & pro ipsis periculum non timere. Quid dicemus de simia, quæ filios suos tantum diligit, quod dum ipsos secum portat, sæpe fit, quod venatoris periculo exponitur, & succumbit? Et breuiter nihil est, quod nõ portet amor, quia sicut dicit Aug. lib. 13. confes. Qui amat, non laborat. Omnis enim labor nõ amantibus difficilis, solus autem amor nomen difficultatis erubescit. Et ideo breuiter charissimi, catulos nostros, id est, miserabiles personas nobis subditas, vel nobis per consanguinitatem coniunctas, vel saltem per fidei vnitatem adiunctas, in charitate portemus, defectusq; ipsorum tam naturales, quam causales, quam etiam criminales per compassionem nostros putemus, & ipsos pro viribus adiuuemus, & in omnibus supportemus, vt sic dicamus illud Oseæ 11. Ego quasi nutricius Ephraim portabam eos in brachiis meis. Quia breuiter charissimi, si in subditis, & proximis nostris videmus aliquid onerosum, vel vitiosum, non propterea ipsos debemus fugere, vel cõtemnere, sed ipsos possumus tolerare, & in charitatis visceribus supportare. Psalm. 90. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ista tamen sunt contra multos, qui nec in proximis, nec in subditis, nec in aliis nesciunt aliquem portare, sicut potissime patet, de duris iudicibus & prælatis, qui omnia volunt ad vnguem punire, & nulli penitus indulgere. Nam hodie (quod dolendum est) nulli onerosi portantur, quia infirmi fastidiuntur, senes abhorrentur, & contemnuntur, pauperes fugantur, & vilipenduntur, peccatores diffamantur, & impetuosè vltra debitum puniuntur. O Deus, quare non cogitamus in quot, tantis, & quantis necessarium est nos portari, & quot in nobis sunt, quæ indigent, quod ab aliis supportentur? Et pro certo si ista cogitaremus, alios misericorditer portaremus, iuxta illud Matth. 7. Omnia quæcunque vultis, vt faciant vobis homines; sic & vos facite illis.

¶ Deniq; dico, ꝙ portare debemus pondus temporale, ꝙ facit F patientia. Onera inquit; quia. s. non tantum est necessarium portare onera pœnitentiæ corporalis, seu onera amicitiæ fraternalis imo etiam necesse est portare onera pestilentiæ temporalis. s. mundi tribulationes, hostis tentationes, carnis languores, & afflictiones. Homo enim debet esse sic immobilis, & stabilis, ita ꝙ quicquid ei suppositum fuerit tribulationis, & angustiæ, possit portare, & absq; hoc, ꝙ in impatientiam nõ eatur, omnia æquanimiter tolerare. Sicut enim dicitur Prou. 12. Non cõtristabit iustũ, quicquid ei acciderit. Virtus autẽ fortitudinis summè est necessaria ad portãdum. Nullus enim potest patienter portare, nisi fortis.

fortis. Ideo dicitur Gen. 49. quod Isachar asinus fortis, accubans inter terminos, vidit requiem, quod esset bona, & terram, quod esset optima, & supposuit humerum ad portandum, factusque est tributis seruiens. Igitur portemus pondus temporale, quod facit patientia. Onera inquit. Et sic erimus equi spirituales veri Salomonis Christi, de quo dicitur 3. Reg. 5. quod ipse habebat 70. millia equorum, qui onera portabant. ¶ Insuper dico, quod portare debemus onus pastorale, quod facit præsidentia, quod potest notari in verbo portare. Ad prælatos enim pertinet portare onus officij ꝙ eis incumbit ratione officij regiminis pastoralis. Nam sicut clauus testudinis portat totum ædificium; sic prælatus totius Ecclesiæ collegium. Et sicut axis portat quadrigam, sic prælatus portat Ecclesiam. Iob 9. Sub Deo curuantur, qui orbē portant. Ad prælatos enim & ad ecclesiasticos pertinet portare onus ecclesiasticorum negotiorum, & onus etiam ecclesiasticorū officiorum. Soli enim leuitæ portabant onera tabernaculi, & tamen portabant omnia inuoluta, sicut dicitur Num. 4. Solis etiam ecclesiasticis, qui vicem tenent leuitarum, pertinet portare onus diuini officij, & seruitij, & ministerij, quæ tamen omnia cerimoniis sunt velata. Ideo de arca testamēti, quæ corpus Christi significabat, dicitur 1. Paral. 15. quod illicitum est, ꝙ à quocunq; portetur arca Dei, nisi à leuitis. Ecclesiastici enim debent portare Christum per imitationem, nomen Christi per prædicationem, honorem Christi per gloriosam prælationem, crucem Christi per dolorem, & compassionem De Christo patet 1. Cor. 6. Glorificate & portate Deum in corpore vestro. De nomine Christi dicitur Act. 9. Vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram gentibus, &c. De gloria Christi dicitur Zach. 6. Ecce vir oriens nomen eius, & ipse portabit gloriam. De cruce vero Christi dicitur Gal. 6. Ego enim stigmata Iesu in corpore meo porto. Istud est ergo onus pastorale, ꝙ portat præsidentia. Et sic patet, quomodo boni quatuor onera solent portare, & ea diuersimode tolerare. Et sic ergo patet ꝙ est quoddam portare bonum, & virtuosum.

H ¶ Secundo dico, quod est portare pium, & fructuosum. Et istud est portare diuinæ potentiæ, & clementiæ. Diuina enim potentia in præsenti (sicut dicitur Hebr. 9.) portat omnia verbo virtutis suæ. Diuina etiam clementia (sicut dicitur Exod. 19.) portauit nos, scilicet superius ad paradisum super alas aquilarum. Vnde Esa. 66. Ego portabo, & ego saluabo. Vnde nota breuiter, quod Deus dicitur portare nos multipliciter, videlicet

Nutriendo,
Sustinendo,
Blandiendo,
Adiuuando,
Liberando,
Præmiando,
Pro nobis moriendo.

Portat dico nos Deus nutriendo, scilicet gratia, & deuotione. Vnde illud Osee 11. Ego quasi nutricius portabam eos. Item sustinendo in omni tentatione Esa. 46. Audite me domus Iacob, qui ab vtero meo portamini. Item blandiendo spirituali consolatione. Vnde Esa. 46. Ad vbera portabimini, & super genua blandientur vobis. Item adiuuando in omni tribulatione. Esa. 40. Fœtas ipse portabit. Item liberando ab æterna damnatione. Vnde Deut. 32. Assumpsit eos, & portauit in humeris suis. Item præmiando in cœli regione & mansione. Vnde Exod. 15. Portasti eos in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum. Item pro nobis mortem tolerando in crucis afflictione. Vnde Esa 53. Languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Istud

I est ergo portare fructuosum. ¶ Tertio dico, quod est portare vitiosum, & istud est illud, quo mali portant in hoc mundo temporalia, & peccata. Vnde sicut arbor, quæ portat malos fructus, solet de horto eradicari, & in ignem mitti, sic mali portantes fructus vitiorum, qui sunt perniciosi, & fructus bonorum temporalium, qui sunt periculosi, solent de medio tolli, & in ignem infernalem proiici. De portatione enim bonorum temporalium dicitur Hierem. 17. Nolite portare pondera in die sabbathi. Et Esa. 46. Onera vestra graui pondere vsque ad lassitudinem contabuerunt: & non potuerunt saluare portantem. Et vere charissimi bona temporalia non saluant, imo damnant portatores suos, quia scilicet sicut cattus propter pulchram pellem, quam portat, aliquoties occiditur, columba etiam Ægyptia propter literas, quas portat, aliquoties sagittatur, arbor etiam, propter fructus bonos, quos aliquoties portat, frangitur, & à cunctis transeuntib. infestatur, sic homo propter bona temporalia, quæ habet, aliquoties damnatur, & pœnis, & verberibus subiugatur. Et ideo præcipitur Lucæ 19. Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta, &c. ¶ Quarto autem dico, quod est

K quoddam portare dolorosum. Et istud est portamentum pœnæ æternæ, quam mali sustinent in inferno. Et de hac dicitur Esa. 30. quod furor domini ardens est, & grauis ad portandum.

L ¶ Quinto dico, quod est quoddam portare, quod est gloriosum, & istud est illud gaudium, & illa beatitudinis insignia, quæ sancti portant in cœlo. Hest. 8. Coronam auream portas in capite. Et ista de portare sufficiant. Vide supra de Onere, & de Pondere, & infra de Sustinere.

Porta. Portæ.

A Nota, ꝙ porta est ille locus, per quem homo ingreditur ciuitatē, vel domum, vel etiam quemcunque locum. Et spiritualiter loquendo, per portas possunt intelligi homines tam in bono, quam in malo. Vnde breuiter nota, quod in scriptura inuenitur in bono & malo significato, scilicet

Porta:
- Lata,
- Grata,
- Alta,
- Stricta,
- Aperta,
- Obstructa,
- Ferrea,
- Ærea,
- Saxea,
- Lutea,
- Stercorea,
- Sapphirea.

Istæ enim sunt duodecim portæ spirituales, per quas homo intrat

Vel ad:
- Seipsum,
- Mundum,
- Deum,
- Infernum.

Primæ ergo sex accipiuntur in malo,
Secundæ sex accipiuntur in bono.

B ¶ Porta ergo lata est porta sensualis capacitatis. Sensus enim nostri sunt portæ valde capaces, & latæ, & nunquam satiantur mundi delectabilibus aut replentur, & per istas portas intrant illi, qui delectationibus quinque sensuum obediunt, de quibus dicitur Matth. 7. Lata porta, & spatiosa est via, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam.

C ¶ Porta grata est porta temporalis prosperitatis. Ista est ita grata, quod quilibet vult ibi sedere, & tamen ista est porta, vbi quicunq; sederit, claudus, & mendicus fit Quia mundi prosperitas homines facit claudos per iniustitiam, & mendicos per auaritiam. Vnde Act. 3. dicitur, quod claudus ab vtero matris suæ ponebatur, quotidie ad portā templi, quæ dicitur speciosa, vt peteret eleemosynam, &c. Iste enim claudus in dicta porta per miraculum fuit sanatus. Ad denotandum, quod illi, qui sedent in porta speciosa mundanæ prosperitatis nunquam nisi per diuinum miraculum sunt saluati, quia sicut dicitur Matth. 19. facilius est camelum intrare per foramen acus, quam diuitem intrare in regnum cœlorum.

D ¶ Porta alta est porta mundialis sublimitatis, & ista est porta officiorum, dignitatum & beneficiorum. Ista enim dicitur alta, quia difficile est ibi ascendere, & facile exinde ruere. Dicitur alta, quia viri alti, elati, superbi, & ambitiosi ipsam solent appetere, & ad huius portæ ingressum totis solent affectibus anhelare. Dicitur etiam alta, quia ista solet aliis supereminere, & excelsior cæteris apparere. Et de ista dicitur Iudith 1. quod Arphaxat rex Medorum ædificauit ciuitatem potentissimam: & sequitur, quod posuit portas in altitudine turrium. Istæ enim portæ mundanarum, & ecclesiasticarum dignitatum periculosæ sunt, quia pro certo sæpe fit, quod ignis crudelitatis, ignis cupiditatis, ignis carnalitatis ibi accenditur, per quem omnium istarum congeries concrematur. Vnde Hiere. 51. Murus Babylonis ille altissimus suffossione suffodietur, & portæ eius excelsæ igne comburentur

E ¶ Porta stricta est porta corporalis mortalitatis. Mors enim est porta valde stricta, quia scilicet nullus intrat ibi, quin dimittat spolium carnis suæ. Matth. 7. Contendite intrare per angustam portam. Et in Psalm. 106. dicitur, Appropinquauerunt vsque ad portas mortis.

F ¶ Porta aperta est porta criminalis iniquitatis, & ista porta aperta est omni intrare volenti, & ideo per istam intrat (vt communiter) omnis caro, & de ista dicitur Naum. 2. Portæ fluuiorum apertæ sunt, & templum ad solum dirutum; quia. s. quando portæ fluminum, id est, criminū aperiuntur, tunc templum animæ diruitur spiritualiter, & cassatur.

G ¶ Porta obstructa est porta infernalis calamitatis. Ista est enim obstructa, quia homo qui ibi intrauerit, nunquam amplius exibit sicut erat labyrinthus Dedali, qui erat quædam domus vbi homo poterat intrare, sed non exire. 1. Reg 23. Dauid introgressus est vrbem, in qua portæ, & seræ sunt. Et 1. Machab. 5. Obstruxerunt portas lapidibus. Istæ sunt igitur sex portæ malæ.

H ¶ Sed in bono significato dico, quod inueniuntur aliæ sex portæ bonæ. Prima est porta ferrea significās viros pœnitentes, quia. s. status pœnitentiæ, & religionis dicitur porta ferrea, quæ frigida est, & dura Act. 12. Venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad ciuitatem, quæ vltro aperta est eis; quia pro certo porta ferrea pœnitentiæ, in quam intrantes ad ciuitatem paradisi ducuntur, omnibus est patens, & peruia, & vltro cui-

1 tro cuilibet aperitur. ¶ Alia est porta ærea, significans viros prædicantes, quia. s. prædicatores sunt portæ, per quas in paradisum intratur, & sunt ærei, quia per eos in Ecclesia resonatur. Esa. 14. Vlula porta, clama ciuitas. Et istis minatur dominus, nisi faciant
K debitum suum Esa. 45. dicens. Portas æreas conteram. ¶ Alia est porta saxea, seu lapidea, significans viros præsidentes, s. prælatos, qui sunt porta, per quam alij habent in Ecclesiam ingredi per promotionem, & debent esse lapidei per constantiam, & durationem. De quibus dicit dominus loquens Ecclesiæ. Esa. 54. Ponam iaspidem propugnacula tua, & omnes portas tuas in lapides sculptos.

L ¶ Alia est porta lutea, significans status indigentes, seu mendicantes, quia scilicet status paupertatis, & mendicitatis est vna porta, per quam intratur in cœlum. Vnde de ista porta dicitur Hier. 19. Egredere ad vallem filij Ennon, quæ est iuxta introitum portæ fictilis. Status enim iste dicitur vallis Ennon, quæ interpretatur fons mœroris & tristitiæ, quia. s. paupertas est vilis,
M fictilis, & lutea, tristis pariter, atque mœrens. ¶ Alia est porta stercorea, significans subiacentes, seu se humiliantes, & se stercus, & immunditiam reputantes, & stercora vitiorum aliorum per confessionem recipientes; quia. s. porta stercoris dicebatur illa, per quam stercora ciuitatis eiiciebantur extra, significans sacerdotes, per quos in confessione eiiciuntur stercora, id est, vitia aliorum. Vnde dicitur Neem. 2. Ingressus sum per portam nocte, &
N ante fontem draconis, & ad portam stercoris. ¶ Alia est porta sapphirea, significans viros triumphantes, s. beatos, & statum eorum. Vnde de cœlesti Hierusalem dicitur Tob. 13. Portæ eius ex sapphiro, & smaragdo ædificabuntur. Sic igitur patet charissimi, quomodo variæ, & diuersæ inueniuntur portæ spirituales tam in
O bono, quam in malo. ¶ Sed de omnibus istis portis ciuitatis Hierusalem, id est, de virtutibus per quas boni paradisum ingrediuntur, aliquid est dicendum, & addendum. Notandum est ergo, ꝙ sicut dicitur Apoc. 21. ciuitas noua paradisi habebat 12. portas, & singulæ portæ constabant ex singulis margaritis. Tempore etiam Neemiæ, quando post captiuitatem Babylonis Hierusalem fuit reædificata 12. portas legitur habuisse, videlicet

Portam	Stercoris, Gregis, Piscium, Veterem, Sterquilinij, Vallis,	Portam	Fontis, Iudicialem, Aquarum, Orientalem, Equorum, Regis seu regalem.

Itē ciuitas spiritualis quam vidit Ezechiel, 12. habebat portas, secundum nomina duodecim filiorum Israel, sicut dicitur Ezech. 48. Igitur charissimi per istas 12. portas possum intelligere duodecim virtutes per quas intratur in ciuitatē paradisi. ¶ Sed quomodo istæ 12. portæ ad duodecim signa cœli, & ad duodecim lapides preciosos, quos ponit Ioannes, & ad duodecim vocabula, quæ ponit Neemias, & ad duodecim nomina Patriarcharū, quæ ponit Ezech. referantur, primo per ordinem est videndum. Et ideo exponamus illud Apoc. 21. ab oriente portæ tres, ab aquilone portæ tres, ab austro portæ tres, ab occasu portæ tres. ¶ Vbi nota, quod est quadruplex status saluandorum, quorum quilibet habet tres portas ad intrandum paradisum, secundum quod in cœlo 12. sunt signa distincta per quatuor triplicitates, orientalem, & igneam, aquilonarem & terream, meridionalem, & aeream, occidentalem & aqueam. Et quælibet istarū continet tria signa, quæ quidem signa, id est, quatuor status signant plagas cœli in dicta authoritate contentas. Et isti sunt status

Innocenter conuersantium,
Flebiliter pœnitentium,
Subtiliter contemplantium,
Ciuiliter morientium.

Innocentes significantur per plagam orientalem. Pœnitentes designantur per plagam aquilonarem. Contemplantes denotantur per plagā australem. Morientes, id est, religiosi designan-
P tur per plagam occidentalem. ¶ Primo ergo dico, quod in Ecclesia est status sinceriter innocentium. A parte inquit orientali portæ tres. Pars enim orientalis est magis pura. Res etiam quanto est magis propè ortum suum, tanto est simplicior, & purior, significans statum innocentium, quia. s. vita humana & simplicior, & innocentior est, quanto ortui, & natiuitati est propin-
Q quior, sicut patet in pueris. ¶ Et isti proculdubio habent tres portas significatas per tres primos lapides preciosos, quos ponit Ioannes vbi supra, quia scilicet sicut dixit ibi, fundamentum primum fuit iaspis, secundus sapphirus, tertius Chalcedonius, & isti signant

Portam { Humilitatis, Benignitatis, Simplicitatis.

¶ Iaspis enim signat humilitatem, quia Iaspis dicitur tumorem hydropisis reprimere, per quam inflatura superbiæ designatur, & ista significatur per portam stercoris. Stercus autem vilitatem & humilitatem signat. Sapphirus signat portam benignitatis, quia scilicet sapphirus facit hominem benignum, discordes dicitur reconciliare, & ardorem iræ refrigerare. Sic est & benignitas, quæ proprie est virtus innocentium. Et ista significatur in Neemia per portam gregis, quia scilicet grex est nomen humilitatis, & benignitatis: de qua Neem. 3. Eliasiph sacerdos magnus ædificauit portam gregis. Chalcedonius signat portam simplicitatis, quia scilicet Chalcedonius est coloris hebetis, & tamen facit vincere causas. Sic simplicitas hebetis est sensus, & tamen facit hominem contra diabolum præualere. Et ista in Neemia significatur per portam piscium, quia scilicet pisces visum obscuratum habent, quod ideo est, quia palpebris carentes oculos nunquam claudunt. Sic simplices. Et ideo faciliter a piscatoribus decipiuntur, & in eorum retibus inuoluuntur. Sic simplices visu malitiæ, & cautelarum carentes permittunt se à malitiosis decipi & fraudari. De ista porta dicitur Neem. 3. Portam piscium ædificauerunt filij Asanaa. Istæ ergo sunt tres portæ per quas innocentes ingrediuntur in cœlum, scilicet humilitas, benignitas, & simplicitas. Et ideo de ipsis potest dici illud Esa. 26. Aperite portas. Et ingredietur gens iusta, & custodiens veritatem. Istæ sunt ergo tres portæ orientales. Et istæ etiam possunt significari per orientalem triplicem, quæ continet tria signa, scilicet

Arietem,
Leonem,
Sagittarium.

Aries.n. q est animal humile, signat humilitatē. Leo, qui est animal, quod humanæ naturæ, secundum Plin. valde est benignum signat benignitatem. Sagittarius vero, quod est signum igneum signat simplicitatem, quia scilicet ignis est elementum simplicissimum, sicut dicit Diony. Ab oriente inquit portæ tres. Et de hoc dicitur figuraliter Ezech. vlt. quod ad plagam orientalem portæ tres. Porta Ioseph vna, porta Beniamin vna, & porta Dan vna: Ioseph, qui interpretatur augmentum, signat humilitatem, quæ scilicet virtutes, & gratias augmentat, & nutrit. Beniamin, qui interpretatur filius asininus, signat benignitatem, quæ ad modum asini patienter versatur, & viuit. Dan vero qui interpretatur causa vel iudicium, signat simplicitatem, quæ idem quod de seipsa de aliis iudicat, & sentit. Sic ergo patet, quod est status innocenter conuersantium. A parte inquit orientali portæ tres.

¶ Secundo dico, quod in Ecclesia est status flebiliter pœniten- R
tium, quod ostenditur cum dicitur. Ab aquilone portæ tres. Aquilo enim qui est pars frigida, gelida, & ventosa signat asperum statum pœnitentiæ, qui pro certo similiter habet tres portas, significatas per tres alios lapides preciosos, scilicet per smaragdum, qui fuit quartus, sardonycem, qui fuit quintus, sardium, qui fuit sextus. ¶ Et sic dico, quod iste status habet tres portas, S
scilicet

Portam { Contritionis, Confessionis, Satisfactionis.

Smaragdus enim signat contritionem, quia scilicet smaragdus lasciuos motus refrænat, sanguinem sistit, & valet ad diuinandum, secundum Diosc. Sic contritio si sit intensa, motus luxuriæ solet refrænare, sanguinem iracundiæ facit restare, & hominem facit in confessione propria crimina diuinare. Et ista significantur in Neemia per portam veterem, quia scilicet res veteres facilius franguntur & atteruntur. Threnor. 1. Omnes portæ eius destructæ. Vnde Neemiæ 3. dicitur, quod portam veterem ædificauit Ioiada. Et ideo de dolore contritionis dicitur Esa 3. Mœrebunt, atque lugebunt portæ eius. Sardonyx signat confessionem. Sardonyx enim tres habet colores, scilicet nigrum in imo, album in medio, rubeum in summo. Sic confessio tres debet habere conditiones, scilicet nigrum, per quem significatur timor, & reuerentia, quia scilicet nigredo, & obscuritas solent generare timorem. Album, per quem designantur spes veniæ & fiducia. Rubeum, per quem designantur pudor peccati, & verecundia. Ista enim tria debent comitari confessionem, scilicet

Verecundia,
Spes,
Timor.

Verecundia dico de delicti commissione. Spes de salutis consecutione. Et timor de æterna damnatione. Et ista porta significatur in Neemia per portam sterquilinij, quia s. confessio est illa porta, per quam de ciuitate animæ sterquilinia vitiorum expelluntur. Neemiæ 3. Portam sterquilinij ædificauit Melchias. Ista autem porta debet esse aperta. Zachar. 11. Aperi Libane portas tuas. Quamuis in multis confessio penitus sit clausa, quia scilicet tenti, & pressi pondere malæ consuetudinis, & obstinationis, confiteri peccata non curant 1. Machab. 5. Obstruxerunt portas lapidibus, &c. Sardius signat satisfactionem, quæ quidem

Satisfa-

Satisfactio consistit in sex, scilicet, in
- Ieiunio,
- Eleemosyna,
- Oratione,
- Peregrinatione,
- Disciplina,
- Vigilia.

Sardius enim reprimit malitiam onycis. Onyx enim qui est lapis habens multas malas proprietates, non potest nocere præsente sardio, significans opera satisfactoria, in quorũ præsentia onyx, id est, diabolus, caro, vel mundus non potest nocere, quia scilicet homini non nocent peccata, quamdiu vacat ad opera laboriosa, & virtuosa. Et ideo de ista porta dicitur in Psalm. 126. Non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta. Et ista porta in Neemia dicitur porta vallis. Neem. 3. Portam vallis ædificauit Annun. Quia sicut valles abundant frugibus (iuxta illud Ps. 64. Valles abundabũt frumento.) sic satisfactio abundat bonis operibus. Prouerb. 31. Laudent eam in portis opera eius. Et sic bene patet, quomodo plaga aquilonaris, id est, status pœnitentiũ habet tres spirituales portas. Et istæ etiam possunt assimilari septemtrionali, seu aquilonari, quæ habet similiter tria signa, scil. Taurum, qui dicitur terram terens, per quod significatur contritio. Virginem, quæ munditiam notat, per quod significatur confessio. Capricornum, qui maciem portat per quem significatur satisfactio. Ab aquilone, inquit, portæ tres. Et de hoc figuraliter dicitur Ezech. 48. Portæ tres, inquit, à septentrione, porta Ruben vna, porta Iuda vna, porta Leui vna. Ruben, inquit, qui interpretatur videns per medium, signat contritionem quæ in medio videt turpitudinem peccatorum. Iudas, qui interpretatur confidens, signat confessionem, quæ est porta ad emittendum multitudinem vitiorũ, & ad intromittendum multitudinem meritorum. Psal. 90. Introite portas eius in confessione. Leui, qui interpretatur appositus, signat satisfactionem, quæ apponit, & addit plenitudinem operum virtuosorum. Sic igitur patet, quod est status flebiliter pœnitentiũ. Ab aquilone, inquit, portæ tres. Et de hoc figuraliter dicitur Ezech. 46. vbi præcipit, quod qui ingreditur per viam portæ Aquilonaris ad orationẽ, & ad adorandum, per portam meridionalem egrediatur, & econuerso qui primo per portam meridionalem intrauit, finaliter per portam aquilonarem exibat. In quo notatur, quod illi, qui modo per portã aquilonarem tribulationis, & pœnitentiæ transeunt, finaliter ad portam meridiei, id est, ad claritatem æternæ prosperitatis, & affluentiæ venient. Illi vero, qui è conuerso modo volunt intrare per portam meridionalem mundanę prosperitatis, finaliter venient ad aquilonarem portam, id est, ad frigus æternæ pœnitentiæ, & infernalis aduersitatis. Est igitur status, vt visum est, flebiliter pœniten-

T tium. A parte inquit aquilonari, &c. ¶ Tertio dico, quod est status subtiliter contemplantium, vel etiam sublimiter præsidentium. Et isti significantur per portam australem, quę est pars magis clara, magis calida, magis alta, quod patet in sole, qui existens in meridie, vel in austro magis est altus, magis calidus, magis clarus, sic status contemplationis, vel prælationis debet esse clarus per sapientiam & discretionem, feruidus per amicitiam & dilectionem, altus per eminentiam & iurisdictionem. Et hic status

V ostenditur cum dicitur. Ab austro inquit, portæ tres. ¶ Et iste status proculdubio similiter habet tres portas, quæ scilicet per alios tres lapides preciosos nominatos à Ioanne signantur, scilicet per chrysolitum, qui erat septimus, per beryllum, qui erat octauus, per topazium, qui erat nonus. Istæ autem tres portæ sunt tres spirituales virtutes quas prælati & contemplatiui debent habere, videlicet

Portam
- Prudentiæ,
- Iustitiæ,
- Clementiæ.

Chrysolitus enim qui est sicut aurum lucens, & vt ignis scintillans, & qui dicitur intellectum confortare, & dæmones terrere, signat portam, & virtutem prudentiæ, & sapientiæ, quam summe debent habere prælati, quia intellectum cõfortat. Et sicut ignis, & aurum in mente rutilat, & scintillat. Dæmones vero & hæreticos eliminat, atque fugat. Et ista in Neemia signantur per portam fontis, quia fons sapientiæ, verbum Dei. Eccles. 1. Vnde Neemiæ 3. Portam fontis ædificauit Sellum. Vnde etiam de sapientia dicitur. Prouerb. 9. quod stans iuxta portas ciuitatis loquitur. Beryllus signat portam iustitiæ, quia scilicet beryllus valet contra lites, & contra vitia oculorum, & dicitur magnificare hominem & exaltare, significans iustitiam, ad quam pertinet lites dirimere, oculorum vitia, id est, acceptionem personarum, & iudicij perturbationem excludere, & ad literam possessores suos magnificare, & exaltare. In portis enim antiquitus reddebantur iudicia. In portis sedebant seniores ad tractandum publica negotia. In portis etiam adhuc venduntur, & emuntur hominibus necessaria. Omnia enim communiter ad portam iustitiæ pertinent, quæ & iudicia nouit facere, publica negotia regere, & de necessitatibus hominum prouidere. Et ista porta figuratur in Neemia per portam iudicialem, de qua Neemiæ 3. dicitur, quod Melchias ædificauit vsque ad domum scuta vendentium contra portam iudicialem. Et de ista porta iustitiæ dicitur Hier. 39. Ingressi sunt principes regis, & sederunt in porta media. Iustitia enim per medium designatur, sicut supra de medio fuit dictum. Et breuiter Dauid de portis istis dicit in Psal. 117. Aperite mihi portas iustitiæ, &c. Sequitur. Hæc porta domini, & iusti intrabunt in eam. Topasius vero signat portam clementiæ, quia topasius sequitur motum lunæ, quæ est mater roris. Et secundum Dioscor. mortẽ subitam impedit, & expellit, & signat virtutem, & portam clementiæ, quę miseros per eleemosynas, & consolationes rorificat. Et iuxta sententiam Arnoldi, mortẽ subitam impedit, & retardat; quia sicut dicit Hierony. Non memini me legisse hominẽ malè mortuum, qui libenter faceret opera pietatis. Et ista in Neemia significatur per portam aquarum, quia scilicet aquæ significant irriguum pietatis. Et de ista dicitur Neemiæ 3. Mathinnæi habitabant in Ophel contra portam aquarum. Ista est enim porta, vbi miseris parcitur, vbi eleemosyna conceditur, vbi nullus læditur, seu affligitur. Vnde Prouerb. 22. Non conteras egenum in porta, &c. Et sic ergo patet, quod status præsidentium habet tres portas, scilicet prudentiam, clementiam, iustitiam. Et istæ etiam possunt significari per australem cœli triplicitatem, quæ scilicet continet tria signa, videlicet geminos, libram, & aquarium. Gemini enim prudentiam signant, quia gemini dicuntur esse domus consilij. Libra etiam iustitiam denotat. Aquarius vero clementiam designat. Ab austro, inquit, portæ tres. Et ideo de isto statu cum sua triplici porta dicitur figuraliter Ezech. 48. vbi dicitur, quod ad plagam meridionalem (quæ idem est, quod australis) erant portæ tres. s. porta Simeonis vna, porta Isachar vna, porta Zabulon vna, Simeon enim qui interpretatur audiens mœrorem, signat prudentiam, quia. s. ad prudentem prælatum pertinet diligenter audire, & examinare mœrores, & querimonias aliorum. Isachar, qui interpretatur memor domini, signat portam iustitiæ, quia. s. prælatus iustus ne à recto iudicio deuiet, semper debet dominum in mente habere, & semper debet memorari iustitiam diuinorum iudiciorum. Zabulon vero qui interpretatur fluxus noctis, signat portam clementiæ, quæ. s. in nocte, id est, in tempore aduersitatis, & necessitatis solet fluere & stillare riuulum diuinorum beneficiorum. Est igitur status subtiliter præsidentium. Ab austro, inquit, portæ tres. Ezech. 40. Ostendit mihi quasi ædificium ciuitatis vergentis ad austrum. ¶ Quarto dico, quod in Ec- X clesia inuenitur status ciuiliter morientium. Et iste est status religiosorum, qui signatur per portam occidentalem, vbi sol occidit, & pluuia abundat, quia sol, id est, mundana prosperitas, & claritas talibus dicitur occidere (quia. s. illi renunciauerunt) & pluuia diuinæ gratiæ dignoscuntur abundare. Ab occasu inquit portæ tres. ¶ Et istæ tres portæ proculdubio sunt tria vota reli- Y gionis, significata per tres vltimos lapides preciosos, videlicet per chrysopasum, qui erat decimus, per hyacinthum, qui erat vndecimus, per amethystum, qui erat duodecimus. Et istæ portæ sunt, scilicet

Porta
- Castitatis & continentiæ,
- Leuitatis & obedientiæ,
- Paupertatis & indigentiæ.

Chrysopasus signat continentiam, & castitatem, quia. s. iste lapis de die colorem perdit, & expallescit, de nocte vero ardescit, & inualescit. Sic castitas in die prosperitatis perditur, in nocte vero aduersitatis seruatur. Et ista porta in Neemia dicitur porta orientalis. Neemiæ 3. Semeya custos portæ orientalis. Pars enim orientalis (vt dictum est) magis est pura, & ideo merito potest significare castitatem. Ista enim porta debet esse præcipue in religione, quia pro certo inter omnes alias virtutes castitas magis fragrat. Cant. 7. Mandragoræ dederunt odorem suum in portis nostris. Et ista proculdubio est vna porta, per quam ipse filius Dei ad nos intrauit, s. in quantum per virginis castitatem casta viscera penetrauit. Et ideo de ipso dicitur Ezech. 44. & de porta sanctuarij, id est, de beata virgine. Porta inquit, hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam dominus Deus Israel ingressus est per eam eritq; clausa principi, princeps ipse sedebit in ea. Hyacinthus signat obedientiam, & agilitatem, hyacinthus enim mutat colorem suum secundum colorem temporis, quia. s. tempore claro fit clarus, tempore obscuro fit obscurus. Et quamuis durus sit, ab adamante tamen sculpitur, & frangitur. Sic vere obediens ad voluntatem aliorum disponit, & variat semetipsum. Et quamuis naturaliter sit durus & rudis, ab adamante tamen, id est, à bono prælato se permittit corrigi, atque sculpi. Et ista porta in Neemia figuratur per portam equorum. Neemiæ 3. Sursum ad portam equorum ædificauerunt sacerdotes. Equi enim inter omnia animalia magis obedientiæ sunt subiecti. Amethystus autem signat indigentiam, & paupertatem, supple, voluntariam, Amethystus enim facit hominem vigilem,

gilem, bonum confert intellectum, & valet contra ebrietatem. Sic paupertas ad literam facit homines magis sollicitos; & attentos, & magis intelligētes, & discretos, & magis sobrios, & modestos. Iuxta illud Sen. Pauper sis, aut pauperi similis, si animo vacare vis. Et ista porta in Neemia significatur per portam regis, de qua Neemiæ 3. In porta quoque regis ædificauerunt artifices; quia s. rex noster Christus intrauit per istam portam in mūdum, s. per paupertatem, & in ista sedit quamdiu ibi fuit 2. Reg. 19. Surrexit rex, & sedit in porta. Istæ sunt ergo tres spirituales portæ, quæ pertinent ad statū ciuiliter morientium. Et istæ etiam possunt significari per quartam, & occidentalem triplicitatem, quæ cōtinet similiter tria signa s. cancerum, scorpium, & piscem. Cancer enim qui est domus lunæ, significat castitatē, quæ est domus lunæ, id est, virginis gloriosæ. Scorpius autem, qui dicitur facere hominem leuem, & instabilem, signat obedientiæ velocitatem. Piscis etiam, qui est domus seruitutis, & laboris, signat paupertatem. Ab occasu inquit portæ tres. Et ista significantur figuraliter Ezech. 48. vbi dicitur, quod ad plagam occidentalem portę tres, porta Gad vna, porta Aser vna, porta Nephthalim vna. Gad enim qui interpretatur succinctus latro, signat castitatem, quæ homini furatur carnem propriam, & Zona continentiæ se succingit. Aser, qui interpretatur beatus erit, vel beatitudo, signat obedientiam, quæ specialiter beatitudinem promittit. Vnde etiam Simōni, qui interpretatur obediens, dictum est Matth. 19. Beatus es Simon Bariona. Nephthalim vero, qui interpretatur latitudo signat paupertatem, quæ. s. ducit homines ad latitudinem summi regis, quia Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorū est regnū cœlorum. Et sic patet ergo charissimi, quomodo status ecclesiæ militantis secundum quod habet quatuor hominum status habet quatuor triplicitates portarū, per quas intratur ad palatium ecclesiæ triumphantis significatas in portis duodecim, quæ constabant ex singulis margaritis, sicut supra de duodecim lapidibus est deductū, & per duodecim portas ciuitatis Hierusalem à Neemia reparatas & per duodecim portas spiritualis Hierusalem per Ezechielem contemplatas, & per duodecim patriarchas, quibus ipsæ portæ sunt spiritualiter adaptatæ, prout ad moralitatem superius est reductum. Vnde Apoc. 21. Ostendit mihi ciuitatem habentem murum magnū, & altum, habentem portas duodecim, & inscripta nomina duodecim tribuum filiorum Israel. Et sic simpliciter de ecclesia militante possumus dicere illud Genes. 28. Vere non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cœli. Quia sicut dicitur in Psal. 86. Diligit dominus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob. Sufficit. Vide supra de Octo in fine literæ O.

A **Portentum.** Nota, quod portentum est mirabile signum supra, vel contra naturam commune & cursum, ad demonstrandum & significandum aliquid notabile à Deo ordinatum. Sed vide de hoc infra in tit. Prodigium.

A **Porticus.** Nota, quod porticus dicitur esse deambulatorium, seu vestibulum, quod consueuit fieri ante portam, & quod factum fuit antiquitus ante templum. Vnde porticus dicitur, quasi portæ custos. Dicam ergo, quod est dare

Porticum { Mentis, Gentis, Entis.

Prima est in conscientia interiori,
Secunda est in Ecclesia exteriori, seu inferiori,
Tertia est in patria superiori.

B ¶ Primo igitur dicamus aliquid de porticu interiori, id est, de conscientia. Ista est enim porticus columnarum, quæ facta est ante templum, de qua dicitur 3. Reg. 7. quod Salomon fecit porticus columnarum, quæ. s. columnarum dicebatur, pro eo quod à columnis sustentabatur, quia scilicet porticus conscientiæ nostræ columnas, id est, virtutes solet habere, quæ ipsam valeant sustinere. Vnde in eodem capitulo dicitur, quod Salomon statuit columnas in porticu. Duæ enim columnæ sunt duæ species virtutum, scilicet Theologicæ, & Cardinales, seu morales, quæ scilicet in porticu conscientiæ debent esse. ¶ Secundo dicamus aliquid de porticu inferiori, id est, de Ecclesia militante, quæ scilicet figuratur in illa porticu de qua dicitur 3. Reg. 7. quod Salomon ædificauit alteram porticum ante faciem maioris porticus. Maior enim porticus est Ecclesia triumphans, ante quam posita est minor porticus, id est, Ecclesia militans 3. Reg. 7. Porticus erat ante templum. Ista autem porticus figuratur in probatica piscina, quæ habebat quinque porticus in qua angelo cooperante, & aquam mouente sanabantur infirmi. Ecclesia enim militans quinque porticus, id est, quinque speciales status habet, scilicet coniugatos, religiosos, sæculares, clericos, doctores, & prælatos. In qualibet tamen porticu, multi inueniuntur languentes & per diuersa vitia fluctuantes, in motu tamen aquæ, id est, in diuina clementia confidentes, & angelum diuinæ gratiæ expectantes. Et reuera in isto porticu Ecclesiæ militantis sunt Rectores qui iuste iudicant Doctores, qui vera prædicant. Oratores qui pie

C

supplicant. Amatores, qui corda complicant. Quod ibi sint rectores iuste iudicantes, patet 3. Reg. 7. vbi dicitur quod Salomon fecit porticum solij, in qua tribunal est: Sequitur. Et domunculam, in qua sederet ad iudicandum. Item quod ibi sunt doctores vera prædicantes, patet Ioan. 10. Vbi de Christo docente dicitur, quod Iesus ambulabat in templo in porticu Salomonis. Item quod ibi sint oratores, seu domini seruitores, patet 2. Paral. 15. vbi dicitur, quod dedicauit altare domini, quod erat ante porticum. Item quod ibi sint dilectores & inter se concordes, & sui dilectores, patet Actor. 5. Erant vnanimiter omnes in porticu Salomonis. Ista ergo dicta sint de porticu inferiori, scilicet de Ecclesia militante. ¶ Tertio dicamus aliquid de porticu superiori, hoc D est dictum, de Ecclesia triumphante, de qua potest dici illud Ezech. 41. Erat porticus iuncta porticui triplici. Porticus enim triplex statum signat angelorum, qui in tribus hierarchiis sunt distincti. Porticus isti coniuncti, statum signant beatorum seu etiam sanctorum, qui scilicet in eodem cœlo beatis angelis sunt coniuncti, ita quod de eis potest dici illud 2. Paral. 29. Ingressi sunt porticus domus domini. Ista ergo sufficiant de porticu entis vel cœli patria, porticu gentis vel Ecclesiæ, porticu mentis vel conscientiæ. Sufficit. Vide in tit. de Atrio & Vestibulo, Domo, Tabernaculo & similibus.

Portio. Nota, quod portio nihil aliud est, quam alicuius A rei alicui facta assignatio, & distinctio. Vnde mortaliter dicam, quod in scriptura reperitur

Portio { Dei, Iusti, Beati, Pauperis, Diuitis, Peccatoris, Damnati, } Hæc est { Ecclesia, Gratia vel scientia, Gloria, Miseria, Opulentia, Nequitia, Angustia.

Et breuiter ita est, quod res mundanæ videntur per varias pensiones hominibus variè distributæ. Ista poterant multipliciter dilatari, sed auctoritates desunt. Solum ergo dic, quod nos inuenimus portionem, scilicet Dei, iusti, & proximi. ¶ Primo igitur B dicamus de portione Dei summi creatoris. Deus enim pro portione sua accepit Ecclesiam fidelium. Multæ enim sunt sectæ infidelium, in quibus dominus nihil percepit, contentus certe modica portione. Vnde ista est illa portio, de qua dicitur 1. Mach. 14. quod Deus portionem suam signis euidentibus protegit. Et ideo ipse valde videtur conqueri de tyrannis, & malis prælatis, qui portionem suam, id est, Ecclesiam deprædantur Hier. 12. vbi dicitur, Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcauerunt partem meam, & dederunt portionem meam desiderabilem in desertum solitudinis. Ista est igitur portio Dei summi creatoris.

¶ Secundo dico, quod inuenitur portio iusti viatoris, & ista C pro certo est multiplex secundum loca, res & tempora, in quibus, & de quibus recipit portionem. Et sic dico, quod iusti multiplicem habent portionem, scilicet

Inferiorem, quo ad virtutes, & scientias, & dona,
Exteriorem, quo ad mundi dona,
Superiorem, quo ad cœlorum præmia.

De omnibus enim istis iustus recipit partem suam, qua scilicet Deus tanquam legitimus dispensator diuidit prout vult, singulis ista dona. Quilibet enim habet de scientiis, mundi rebus & opulentiis, & eminentiis, virtutibusque, moribus, & sufficientiis, & finaliter de cœlestibus bonis, & de gloriæ donis, atque præmiis, certam, & propriam portionem, secundum quod ordinauit voluntas, & dispensatio largitoris. Diuisiones enim gratiarum sunt, vnus autem spiritus diuidens singulis, prout vult. 1. Cor. 12. Vnde de portione gratiæ, & scientiæ videtur iustus dicere illud Psa. 118. Portio mea domine, domine, dixi, custodire legem tuam. De portione autem æternæ gloriæ dicit idem similiter illud Psal. 141. Portio mea domine sit in terra viuentium. ¶ De portione D vero bonorum Ecclesiæ, quæ scilicet prælatus habet subditis distribuere, possumus dicere, quod sine acceptione personarum ista debet esse æqualis omnibus, cæteris tamen paribus & consideratis meritis personarum. Vnde 2. Mach. 8. dicitur, quod diuiserunt æquam portionem debilibus pupillis, & viduis. Æquam dico non æqualitate rei, sed æqualitate iustitiæ Quæ tamen sunt contra multos, qui scilicet non attentis meritis personarum, meliora beneficia, & pinguiorem portionem de bonis sibi commissis consanguineis, & adulatoribus solent dare. Vnde Leuit. 7. dicitur, quod ille de filiis Aaron, qui sanguinem, vel adipem obtulerit, habebit armum dextrum in portione sua. Iste enim qui prælato, vel principi offert sanguinem, est consanguineus, qui sanguinem, id est, consanguinitatem allegat. Ille vero, qui adipem, qui suauiter vngit, offert, est adulator. Quia reuera sæpe fit, quod tam hic, quam ille armum dextrum, id est, pinguius beneficium reportant, alij vero licet sufficientiores sint, sinistra, & nō dextra semper habent. Sic ergo patet, quod inuenitur portio iusti viatoris.

E ¶Tertio dico, quod inuenitur portio vani peccatoris, & iſta pro certo conſiſtit in vitiis, diuitiis, & ſuppliciis. De vitiis dicitur in Pſalm. 49. Cum adulteris portionem tuam ponebas. De diuitiis dicitur Lucæ 15. in perſona illius filij prodigi, qui dixit patri. Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit: quam tamen ſuperflue viuendo conſumpſit, ita quod ad aliam portionem, ſcilicet ad ſupplicia paupertatis peruenit. De ſuppliciis dicitur in Pſalm. 108. Hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud dom. Patet ergo, quomodo inuenitur portio vani peccatoris, iuſti viatoris, ſummi creatoris, &c. Sufficit. Vide ſupra in titul. Pars.

A **Portus.** Nota, quod portus eſt ille locus, in quem de maris periculis exitur ad terram. Portus enim non dicitur ab introitu, qui fit in mare, ſed ab exitu, qui fit à mari. Et ideo portus dicitur à portando, pro eo quod ibi portatur homo de periculis latronum ad portam, & portum ſecuritatis, de periculis fluctuum ad portam, & portum vtilitatis. Igitur dicam quod eſt dare multiplices portus, eſt enim

Portus {
Luctuoſus, qui eſt ſingulorum,
Spatioſus, qui eſt perfectorum,
Fructuoſus, qui eſt bonorum,
Lubricoſus, qui eſt mundanorum,
Anxioſus, qui eſt peccatorum,
Periculoſus, qui eſt damnatorum.
}

Primus eſt mors, quo applicant ſinguli viuentes,
Secundus eſt gratia, quo applicant bonum appetentes,
Tertius eſt gloria, quo applicant bene triumphantes,
Quartus eſt mundi proſperitas, quo applicant opes diligentes,
Quintus eſt peccatum, quo applicant virtutē perdentes,
Sextus eſt infernus, quo applicant pœnas promerentes.

De iſtis portubus poſſunt dici multa, ſed deficiunt auctoritates: hoc ſolum dicamus, quod de portu ſingulorum, ſcilicet de morte poteſt dici illud Senecæ. In freto viximus, moriamur in portu. De portu vero gratiæ, religionis, vel Eccleſiæ, qui eſt perfectorum poteſt dici illud quod dicitur Actor. 27. Venimus in locum: qui dicitur boni portus. De portu autem gloriæ, qui eſt beatorum, dici poteſt illud 1. Machab. 14. quod Machabæus cum omni gloria accepit Ioppen in portum. De portu mundi, qui eſt opulentorum, poteſt dici illud Actor. 27. Cum portus aptus non eſſet ad hyemandum, plurimi ſtatuerunt conſilium nauigare inde. De portu peccati, qui eſt iniquorum, & etiam de portu inferni, qui eſt damnatorum, poteſt dici illud 2. Machab. 12. Portum quidam nocte ſuccendit. Et ibidem. Portum cum nauibus, ſuccendit, &c. Sufficiat, quia auctoritates non ſunt.

A **Poſsidere. Poſſeſsio.** Nota, quod poſſidere nihil aliud eſt, quam tenere, & habere, poſſeſſio vero idem eſt, quod habitatio, vel rei per dominium iuſta retentio. Eſt autem

Poſſeſſio nomen {
Vtilitatis,
Humilitatis,
Auctoritatis.
}

Eſt dico nomen vtilitatis, quia poſſeſſio, vt communiter, ſignat diuitias, & ſubſtantiam temporalem ab aliquo habitam, & poſſeſſam. Vnde Gen. 13. Erat autem Abraham diues valde poſſeſſione auri, & argenti. Eſt etiam nomen humilitatis, quia ſcilicet res, quæ poſſidetur, poſſeſſoris dominio ſubiugatur. Vnde ab altero poſſideri, ſignum eſt ſeruitutis. Vnde Eſa. 14. Adiungetur aduena ad eos, & poſſidebit eos domus Iſrael. Item eſt nomen auctoritatis, quia ille, qui poſſidet, præſumitur eſſe dominus rei poſſeſſæ, & ideo poſſidere de ſui natura habet aliquam auctoritatem, & dominium deſignare. Prouerb. 8. Dominus poſſedit me ab initio. ¶Et, vt breuiter tranſeamus, notandum eſt, quod in ſcriptura ſextuplex reperitur poſſeſſio, quarum tres ſunt bonæ, ſcilicet

Virtualis,
Spiritualis,
Supernalis.

Et tres ſunt Malæ, ſcilicet

Criminalis,
Temporalis,
Infernalis.

Poſſeſſio virtualis eſt poſſeſſio hominum perfectorum,
Spiritualis eſt poſſeſſio hominum clericorum,
Supernalis eſt poſſeſſio ciuium beatorum,
Criminalis eſt poſſeſſio hominum peccatorum,
Temporalis eſt poſſeſſio hominum mundanorum,
Infernalis eſt poſſeſſio vilium damnatorum.

B ¶Dico ergo primo, quod eſt poſſeſſio virtualis, & iſta eſt illa ſubſtantia, illa hæreditas, illa poſſeſſio gratiarum, ſcientiarum, & virtutum, quam boni poſſident in hoc mundo. Specialiter autem poſſidenda eſt, & habenda, ſcilicet

Sapientiæ limpitudo,
Continentiæ ſanctitudo,
Patientiæ fortitudo,
Amicitiæ rectitudo.

Dico ergo, quod boni habent poſſeſſionem ſapientiæ. Prouerb. 18. Cor prudentis poſſidebit ſapientiam. Et Prouerb. 4. Poſſide ſapientiam. Item habent poſſeſſionem continentiæ, & de iſta dicitur 1. Theſſal. 4. Sciat vnuſquiſque vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore. Item debent habere poſſeſſionem patientiæ. Luc. 21. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Item poſſeſſionem amicitiæ. Vnde Eccleſ. 22. Fidem poſſide cum amico tuo. Iſta enim eſt quadruplex poſſeſſio hominum perfectorum. ¶Nota, quod eſt poſſeſſio ciuilis & naturalis. Ciuilis, C quæ ſcilicet ſolummodo animo retinetur. Naturalis, quæ manu, & corpore continetur. Sed pro certo de poſſeſſione virtutum multi ſunt, qui non habent niſi ciuilem, qui non habent niſi ſolum animum, quia ſcilicet bene vellent eſſe ſapientes, chari, &c. Veruntamen deficit eis poſſeſſio naturalis, quia ſcilicet nunquã volunt manum applicare ad opus. 1. Eſdræ 4. poſſeſſionem trans flumen non habebis. Patet ergo, quod eſt quædam poſſeſſio virtualis. ¶Secundo dico, quod eſt quædam poſſeſſio ſpiritualis, & D iſta nihil aliud eſt quam poſſeſſio, ſeu hæreditas Eccleſiæ militantis. Iſta enim eſt poſſeſſio, quæ eſt viris Eccleſiaſticis aſſignata. Ioſuæ 13. Tribui Leui non dedit poſſeſſionem, quoniam dominus Deus Iſrael ipſe eſt poſſeſſio eius. Iſtud potiſſimè poteſt dici de viris religioſis & perfectis, qui nihil habent proprium in hoc mundo. Ita quod ſolum Deum debent habere. Dominus enim poſſeſſio eorum eſt, & ab ipſo etiam poſſideri debent, quia ſcilicet iuſti ſunt poſſeſſio Dei, & dominus poſſidet eos tanquam ſuos, ipſoſque tanquam poſſeſſionem propriam ab omni peccato defendit. Pſalm. 138. Quoniam tu poſſediſti renes meos, ſuſcepiſti me de vtero matris meæ. Et iſtud etiam petebat Moyſes, dicens domino Exod. 34. Obſecro, vt gradiaris nobiſcum, noſque poſſideas. Iſta igitur eſt poſſeſſio ſpiritualis, ſcilicet Eccleſia, quæ ab Eccleſiaſticis poſſidetur. Iſti enim ſunt Eccleſiaſtici, qui debent eſſe poſſeſſio Dei, & ibi eſt ipſe Deus, quem debent Eccleſiaſtici poſſidere. Sed heu proh dolor, quam terribiliter loquetur dominus per Eſaiam de poſſeſſione Eccleſiæ militantis, nam ipſe dicit Eſa. 14. Ponam eam in poſſeſſionem ericij, & in paludes aquarum. Quia proculdubio chariſſimi iſtam poſſeſſionem poſſident hodie ericij, id eſt, viri impij, ſpinis diuitiarum induti, & ventre guloſitatis muniti. Ericius enim ſecundum Plin. quinque habet ventres, & quinque dentes: ſignificans malos Eccleſiaſticos, quorum venter eſt quintuplex per auiditatem ad cibos recipiendum. Phil. 3. Quorum Deus venter eſt. Et Prouerb. 13. Venter impiorum inſaturabilis. Dentes vero eorum ſunt quintuplices per voracitatem ad cibos deuorandum, & manducandum. In talium ergo ericiorum poſſeſſionem datur hodie Eccleſia, quia pro certo multi ſunt in iſta poſſeſſione, qui non curant niſi de deliciis carnalibus, & nihil penitus de ſpiritualibus. Tales potiſſime ſunt illi, qui iniuſtè ſunt in Eccleſia introducti, & qui poſſident agrum Chriſti de mercede iniquitatis, ſicut ſunt ſimoniaci quibus dicitur Actor. 8. Pecunia tua tecum ſit in perditionem, qui donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri. Non ſic, ſed poſſideant iſtam poſſeſſionem viri iuſti, & boni, quia pro certo iſta eſt poſſeſſio ſpiritualis. ¶Tertio dico, quod eſt quædam E poſſeſſio ſupernalis, & iſta eſt poſſeſſio æternæ gloriæ, quæ eſt poſſeſſio angelorum, & beatorum, de qua dicitur Matth. 25. Venite benedicti patris mei, poſſidete paratum vobis regnum. Iſta autem poſſeſſio eſt duplex, quia ſcilicet gloria æterna non ſolum poſſidetur ab anima, imo etiam à corpore quantum ad quatuor dotes ſuas. Eſaiæ 61. In terra ſua duplicia poſſidebunt. Et Ezech. 35. Duæ terræ meæ erunt, & hæreditate poſſidebo eas. Et ideo Baruch 3. dicitur de iſta poſſeſſione. O Iſrael, quam magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis eius. Et Deuter. 4. Iordanem vos tranſibitis, & poſſidebitis terram egregiam. Iſtæ ergo ſunt tres bonæ poſſeſſiones. ¶Quarto dico, quod eſt quæ- F dam poſſeſſio criminalis, & iſta eſt poſſeſſio vitiorum, quæ proculdubio valde eſt damnoſa poſſeſſoribus ſuis. Iſta enim eſt ſimilis cuidam monili, quod Vulcanus fabricaſſe dicitur, quod quicunque videbat, deſiderabat, & tamen quicunque illud poſſidebat, mali aliquid ei accidebat, & inde aliquid magnum infortunium incurrebat, ſicut ponunt fabulæ poetarum. Proculdubio chariſſimi peccatũ eſt monile huiuſmodi, quia iſtud eſt monile, quo diabolus ſubarrhat animas, quas deſponſat. Iſtud enim ab omnibus concupiſcitur, quia ſcilicet non eſt dare peccatum, in quo non ſit aliquod delectabile, & peccatori concupiſcibile. Prouerb. 1. Stulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupiunt. Veruntamen poſſeſſio iſtius valde eſt periculoſa, quia ſcilicet poſſeſſores eius exinde ſolent incurrere infernale periculum, & iacturam, ad modum latronis, qui tunc ſuſpenditur, quando in poſſeſſione furti per iudicem inuenitur. Et ideo ſtultum eſt talem poſſeſſionem

habere

habere.Prouerb.14. Poſſidebunt paruuli ſtultitiam; & tutum eſt poſſeſſionem huiuſmodi refutare. Eccleſ.5. Noli attendere ad
G poſſeſſiones iniquas. Iſta eſt ergo poſſeſſio criminalis. ¶ Quinto dico, quod eſt poſſeſſio temporalis, & iſta eſt poſſeſſio bonorum temporalium, de qua dicitur Abacuc 1. Suſcitabo Chaldæos gentem amaram, vt poſſideat tabernacula non ſua. Bona enim mundi dicuntur non noſtra, quia ſcilicet non eſt proprie noſtrum, quod neceſſariò aliis dimittimus, & quod quaſi precariò poſſidemus. De iſta autem poſſeſſione dicitur Geneſ.13. de Loth, & Abraham, quod erat poſſeſſio eorum nimia, & non quibant habitare communiter. Quia pro certo hodie poſſeſſiones, & diuitiæ ſunt cauſa diſcordiæ, atque rixæ. 2.Reg.19. Tu & Siba diui-
H dite poſſeſſiones. ¶ Sexto autem dico, quod eſt poſſeſſio infernalis, & iſta eſt poſſeſſio, & hæreditas damnatorum. Et de iſta dicitur in Pſalm.77. quod Deus tradidit grandini iumenta eorum, & poſſeſſionem eorum igni. Peccatores enim dicuntur iumenta; quia ſcilicet carent ratione, & ſenſu. Iſti ergo grandini æternorum tormentorum tradentur, & in poſſeſſionem igneam locabuntur. Iſtæ ergo ſunt tres malæ poſſeſſiones. Et ſic patet, quomodo tres bonæ poſſeſſiones, & tres malæ poſſunt in ſcriptura reperiri, &c. Vide ſupra de domo, de hæreditate, de habitatione. Et infra de terra.

A Poſt. Poſtea. Poſterius.

Nota, quod poſt, & poſterius, quæ ſignāt vltimas rerum partes, poſſunt in ſcriptura multa ſignificare, & in bono, & in malo, & ideo vt breuiter tranſeamus, notandum eſt, quod poſterius poteſt ſignificare

Statum {
Humilitatis interioris,
Proſperitatis exterioris,
Moralitatis extremioris,
Aduerſitatis aſperioris,
Fœlicitatis vltimioris,
Diuinitatis ſuperioris,
Iniquitatis deterioris.
}

B ¶ Dico breuiter, quod poſteritas ſignat ſtatum humilitatis, quia ſcilicet viri humiles nunquam aliis ſe præferunt per præſumptionem, ſed potius poſt eos ſe ponunt per humilem ſubiectionem. 1.Reg.7. Quieuit Iſrael poſt dominum. Pars enim poſterior ſemper ſequitur priorem, ſicut generaliter patet in omnibus animalibus præter cancrum, in quo poſterior ſæpiſſime præcedit priorem. Sic verè in congregatione corporis Eccleſiæ vel religionis ſemper illi, qui ſunt in gradu, & ſtatu poſteriores, debent eſſe humiliores & priorum, maiorum, ſuperiorum, ſcilicet & prælatorum ſequaciores, & obedientiores. Et talem ſequelam petebat ſponſa Cant.1. Trahe me poſt te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Quamuis hodie prohdolor Eccleſia videatur ſimilis corpori cancri, quia ſcilicet partes poſteriores volunt hodie ire priores: quod tunc fit, quando illi, qui penitus nihil valent, volunt melioribus præferri, & quando illi, qui in gradu, & ſtatu aliis debent ſubeſſe, nolunt ſuperioribus famulari, ſed ipſis more retrogrado dominari, vt ſic eis dicat Deus, vel prælatus illud 3.Reg.14. Me autem proieciſti poſt tergum tuum. Et 2 Petr. 2. facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus. Non ſic ergo, ſed poſteriora ſequantur priora, vt ſic prælatus de bonis poſſeſſoribus, & ſubditis poſſit dicere illud Hierem. 3. Patrem vocabis me, & poſt me ingredi non ceſſabis. Iſta eſt ergo poſteritas humilitatis. Vnde etiam de Chriſto humillimo dicitur Ioan.1. Qui poſt me venit, ante me factus eſt. Nam

Humilis vadit Poſt {
Deum, ſibi hærendo fideliter,
Prælatum, ſibi parendo celeriter,
Proximū, ſibi ſe iungendo concorditer,
Miſerum, ſibi ſuccurrendo benigniter,
Iuſtum, ipſum imitando moraliter,
Impium, ipſum caſtigando ſeueriter,
Mundum, cuncta cogitando ſubtiliter,
Negotia, ipſa ordinando ſagaciter,
Seipſum, culpas dimittendo flebiliter,
Paradiſum, ipſum appetēdo mētaliter,
Infernum, ipſum præcauendo vtiliter.
}

¶ Dicam ergo, quod vir humilis, ſeu iuſtus vadit poſt Deum, ſibi fideliter hærendo: & per conſequens mundum, & vitia relinquendo. Matth.16. Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Quamuis multi dicunt illud Eſa.59. Auerſi ſumus ne iremus poſt tergum Dei. Item poſt prælatum, ipſi humiliter parendo ſeu obediendo, vt ſic cuilibet tali dicat prælatus illud prædictum Hier.3. Patrem vocabis me, & poſt me ingredi non ceſſabis. Et vt talis dicat prælato illud Geneſ.44. Tu es enim poſt Pharaonem dominus meus. Item poſt proximum, concorditer ſe ſibi iungendo, ſeu ciuiliter ſecum conuerſando Cant.1. Egredere, & abi poſt greges ſodalium tuorum. Item poſt miſerum ſibi benigniter ſuccurrendo. Vnde Paulus dicebat Actor.24. Poſt annos autem plures eleemoſynas factūrus in gentem meam veni. Item poſt iuſtum, ipſum moraliter, ſeu virtualiter imitando. Vnde Eccleſ.30. Mortuus eſt iuſtus, & eſt quaſi non mortuus, ſimilem enim poſt ſe reliquit filium. Et Prouerb.20. Beatos poſt ſe filios derelinquet. Item poſt impium, ipſum ſeueriter caſtigando, vt ſcil. de impio dicatur illud Iob 37. Poſt enim rugiet ſonitus, tonabit vocem magnitudinis ſuæ. Item poſt mundum, ſeu poſt naturam vadit iuſtus, ipſam ſubtiliter cogitando, & inueſtigando. Dan.2. Tu rex cepiſti cogitare, quid futurum eſſet poſt hæc. Item poſt negotia, ipſa ordinando ſagaciter. Prouer.29. Sapiens differt in poſterum. Item vadit poſt ſeipſum, culpas flebiliter meditando, & de eis pœnitendo. Iob 17. Cogitationes meæ diſſipatæ ſunt torquentes cor meum, noctem verterunt in diem, & rurſum poſt tenebras ſpero lucem. Item poſt paradiſum vadit, ipſum appetendo mentaliter. Num.31. Purificati poſtea caſtra intrabitis. Item vadit poſt ipſum, ipſum vtiliter præcauendo. Vnde Eccl.9. poſt hæc ad inferos deducentur. Iſte igitur eſt poſterius humilitatis, ſeu vtilitatis.
¶ Secundo dico, quod inuenitur poſterius proſperitatis. Bona C
enim temporalia dicuntur poſteriora, æterna vero, & ſpiritualia ſunt priora. Iſta poſteriora dici poſſunt, quia viliora ſunt, & poſt nos remanent, & in morte totaliter nos dimittunt, & finaliter ad terram poſteriorem, ſcilicet ad infernum niſi cauerimus, nos immittunt. Et ideo præcipitur Geneſ.19. Noli reſpicere poſt tergum tuum. Et dicitur, quod vxor Loth reſpiciens poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis. Quia illi, qui ad iſta poſteriora reſpiciunt per nimium intentum, & affectum, ſtatuæ, id eſt, peccatores & miſerabiles efficiuntur, & humanæ rationis efficacia ſpoliantur. 1.
Tim.5. Quædam conuerſæ ſunt retrorſum poſt ſatanam. ¶ Ter- D
tio dico, quod eſt poſteritas mortalitatis, quia ſcilicet ſenectus, mors & iudicium ſunt tempore poſteriora, & tamen ſunt ad nocendum crudeliora. Pſalm.77. Percuſſit inimicos ſuos in poſteriora. Lampreda enim percuſſa in capite, vel in anteriori parte parum læditur, in cauda vero, vel in parte poſteriori percuſſa, faciliter enecatur. Sic verè homo ſi à diabolo percutitur per peccatum in parte anteriori iuuentutis, vel vitæ præſentis: non ita eſt periculoſum, quia ſcilicet homo poteſt pœnitere. Sed quādo diabolus percutit cum aliquo peccato mortali in parte poſteriori, ſcilicet in ſenectute, vel in morte, tunc irreparabiliter vulneratur. 3.Reg.26. Demetam poſteriora Baaſa, & poſteriora domus eius, &c. Et ſic dico, quod eſt poſteritas mortalitatis.
¶ Quarto dico, quod eſt poſteritas aduerſitatis, & iſta eſt illa, E
quæ finaliter erit in iudicio, & in inferno. Iſta enim poſtea venient peccatoribus, quæ tamen eis in præſenti ſæculo non apparent. 3.Reg.7. Poſteriora bobus intrinſecus latitabant. Iſti ſunt ſicut ribaldi, qui in taberna ludunt, bibunt, & ſolatiantur, nihil cogitantes de fine, qui tamen poſtea cum ſoluere non poſſunt, vel incarcerantur, vel optimè verberantur. Sic, &c. Vnde Prouer. 20. Suauis eſt homini panis mendacij, poſtea implebitur os eius calculo. Scorpiones enim in parte poſteriori habent aculeum, Sic & damnati in fine, & poſteriori tempore habebunt mortem perpetuam, & infernum. Eccl.9. Filij hominum implentur malitia, & contemptu in vita ſua, & poſt hæc ad inferos deducentur. Figurati in Ægyptiis, de quibus dicitur Exod.14. quod filij Iſrael
viderunt Ægyptios mortuos poſt ſe. ¶ Quinto dico, quod eſt po- F
ſteritas fœlicitatis, & iſta eſt illa, quam habent beati in patria, quæ ſcilicet poſt vitam præſentem conceditur, de qua Eccleſ.1. Vſque ad tempus ſuſtinebit patiens, & poſtea redditio iucunditatis. In iſto enim poſtea fit meritorum retributio, fit occultorum reuelatio, fit præmiorum acquiſitio, fit gaudiorum comprehenſio. Fit dico retributio meritorum. Vnde Eccleſ.11. Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas, & poſt tempora multa inuenies illum. Item ibi eſt reuelatio ſecretorum. Vnde Ioan.13. Quod ego facio, tu neſcis modo, ſcies autem poſtea. Item ibi fit acquiſitio præmiorum. Heb.12. Poſtea autem fructum pacatiſſimum reddet. Item ibi eſt comprehenſio omnium gaudiorum. Ioan.13. Scies autem poſtea. Et 1.Reg.7. Quieuit Iſrael poſt do-
minum. Iſta eſt igitur poſteritas fœlicitatis. ¶ Sexto dico, quod G
eſt poſteritas deitatis. Conſtat enim quod Deus quodammodo de ante factus eſt poſt, de primo poſterior, de ſummo infimus, de maximo minimus, in quantum, ſcilicet de immortali mortalis, & de Deo fit humanum. Vnde nota, quod Deus dicitur eſſe poſt, ſeu poſterior, ſcilicet

In carne latitando,
Mundum iudicando,
Cœlis imperando.

In {
Primo poſt, fecit mirabilem actum,
Secundo prætendet mirabilem vultum,
Tertio monſtrabit laudabilem ſtatum.
}

¶ Dicamus ergo, quod inuenitur vnum poſt, quo Deus apparet actu mirabili, & iſtud nihil aliud eſt, quam ille actus, quo fuit homo factus, & poſt, id eſt, in fine temporum in terris cum hominibus conuerſatus. Vnde Baruch 3. dicitur, quod poſt hæc in terris

visus est, & cum hominibus conuersatus est. Vnde humanum genus potuit dicere tunc de ipso illud Canticor. 2. En ipse stat post parietem nostrum aspiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. En dilectus meus loquitur mihi. Paries enim noster est humanum corpus, fenestræ vero & cancelli sunt humani sensus. Et reuera de ipso post apparuerunt in Christo multa alia post, id est, multæ aliæ consequentiæ, quia videlicet postea cibum voluit, mundum docuit, morti patuit, vita splenduit, suis affuit, cœlo claruit, in patria remunerabit. Postea dico cibum voluit carnaliter, seu corporaliter, quia sicut dicitur Matth. 4. Cum ieiunasset 40. diebus & 40. noctibus, postea esuriit, scilicet humanæ naturæ veritatem in se monstrando. Postea etiam mundum docuit veraciter. Luc. 2. Post triduum inuenerunt Iesum in templo in medio doctorum, audientem eos & interrogantem. Item postea morti patuit crudeliter. Vnde Dan. 9. Postea occidetur Christus, & non erit eius populus, qui ipsum est negaturus. Et Matth. 26. Scitis quia post biduum pascha fiet, & filius hominis tradetur, vt crucifigatur. Item postea vita splenduit, celeriter, scilicet post triduum, resurgendo. Matth. 27. Post tres dies resurgam. Et Marc 14. Soluite templum hoc & post triduum reædificabo illud. Item postea suis affuit alacriter, scilicet ipsis post resurrectionē apparendo, & eos consolando. Ioan. 20. post dies octo venit Iesus ianuis clausis, & dixit discipulis suis, pax vobis. Et Act. 1. Post resurrectionem suam per dies 40. apparens eis & loquens de regno Dei. Item postea cœlo claruit nobiliter ascendendo. Act. 25. post triduum ascendit Hierosolymam. Et Ioan. 6. Post hæc abiit Iesus trans mare. Patet igitur, quod est vnum post, quo Deus, scilicet in iudicio post mortem à seruis suis repetet rationem. Vnde Matth. 25. Post multum vero temporis venit dominus seruorum illorum, & posuit rationem cum eis. Item in patria remunerabit liberaliter distribuendo. Illud enim est vnum post, quo Christus sedebit, seu splendebit statu laudabili, id est, in paradiso, quādo in gloria distribuet stipendia beatorum. Tunc enim (sicut dicitur Psalm. 67.) Apparebunt posteriora dorsi eius in pallore auri, quando scilicet disciplina, quæ in præsenti non videtur esse gaudij, sed mœroris, postea tamen exercitatis per eam fructum pacatissimum reddet. Hier. 12. Vnde de gloria diuina, quam Deus ostendet in patria, dici potest illud 3. Reg. 10. ꝙ summitas throni rotunda erat in parte posteriori. Rotunditas autem, quæ sine caret, & principio, æternitatem signat. Ista sunt ergo posteriora Dei, quæ certè multum sunt consideranda. Genes. 16. Vidi posteriora videntis me. Posteriora enim boum latitabant intrinsecus sub mari. 2. Paral. 4. Posteriora enim duorum Cherubin latitabant sub arca, sicut dicitur 3. Reg. 7. Ad denotandum, quod ista posteriora Dei, quæ ad ipsius iudicium, paradisum, & infernum spectant, modo sunt latentia & occulta, nec possunt à nobis videri, nisi ante fuerint meditata. Exod. 33. Posteriora mea videbis, &c. Ista ergo possunt ostendere, quod est posterioritas diuinitatis. ¶ Septimo dico, quod est posterioritas iniquitatis. Mali enim dicuntur posteri, & non primi, & post etiam, & non ante. Et nota, quod isti dicuntur habere, scilicet

H

vnum Post, quod est { Pigritiæ, Malitiæ, Superbiæ, Luxuriæ, Nequitiæ, Stultitiæ, Imprudentiæ, Auaritiæ, Tristitiæ.

Dicam ergo, quod malus habet vnum post, quod est pigritiæ desidiosæ; qui enim tardi semper volunt ire post alios, nisi forsan calcaribus vrgeantur. Sic pigri, &c. dicentes, scilicet illud 1. Reg. 26. Præcedite me, ecce ego post tergum sequar vos. Item habent vnum post malitiæ insidiosæ. Ille enim qui insidiatur alicui consueuit venire post tergum, id est, fallaciter, & latenter. Iosuæ 8. Ignorans, quod post tergum laterent insidiæ. Item mali habent vnum post superbiæ contemptuosæ. Illud enim quod vilipenditur, aut cōtemnitur, post tergum proiicitur, aut dimittitur. Sicut mali faciunt de Deo, & de mandatis suis Neemiæ 9. Proiecerunt legem tuam post terga sua. Item habent vnum post luxuriæ ignominiosæ, contra illud Eccles. 18. Post concupiscentias tuas non eas. Quod non aduertentes iniqui, eunt in concupiscentia fœminarum Dan. 11. Item habent vnum post nequitiæ periculosæ, sicut sunt illi, qui vadunt post diabolum, suis tentationibus obediendo, & ipsum per hæresim, & idololatriam honorādo. Hiere. 11. Abierunt post deos alienos. Contra illud Hier. 25. Nolite ire post deos alienos. Item habent vnum post stultitiæ impetuosæ, & istud est illud, quo stulti semper volunt ire post appetitus cordis sui, proprij capitis voluntatibus, propriisque malis, & iniquitatibus obediendo. De quo dicitur Hier. 9. Abierunt post prauitatem cordis sui, & post Baalim. Et Esa. 65. dicitur de impio quod ipse graditur in via non bona post cogitationes suas. Item isti habent vnum post imprudentiæ obliuiosæ, in quantum ipsi nesciunt de his, quæ post erunt & de futuris negotiis cogitare, seu etiam ordinare. Vnde Eccl. 4. Melior est puer pauper, & sapiens rege sene, & stulto, qui nescit prouidere in posterum, quod & de carcere, catenisq; aliquis interdum egrediatur ad regnū, & alius natus in regno, inopia consumatur. Item ipsi habent vnum post auaritiæ ambitiosæ, & istud est in quantum ipsi currunt post mūdum, & post principes, & prælatos honores & diuitias procurando. 1. Reg. 8. Declinauerunt post auaritiam, & acceperunt munera. Item ipsi finaliter habent vnum post pestilentiæ periculosæ, quando. s. post istam vitam ipsi corruent in infernum. Et sic de eorum postremitate intelligitur illud Ioel. 2. Ante faciem eius ignis vorans, & post eum exurens flamma. Facies enim iniquorum est vita præsens, vbi pro certo ipsi habent ignem vorantem, scilicet crudelitatis, auaritiæ, & rapinæ. Posterius vero ipsorum est vita futura, vbi pro certo ipsos sequitur exurens flamma, hoc est dictum, ardor incendij infernalis. Sic ergo patet, ꝙ est quædam posteritas iniquitatis. Et sic patet, quod post, posterius, & posterum, tam in bono, quam in malo multis modis sumitur. Sufficit ergo. Vide vbi nouissimè, vel futurum: & similia. Et vide etiam vbi Finis, & vltimus, & postremus, &c.

Postquam.

Nota, quod postquam semper denotat aliquod præambulum, aliquam præmissam, aliquod antecedens. Est enim coniunctio causalis, vel rationalis, ex qua semper aliquid aliud subinfertur. Accipitur enim pro quocunque, ex quo, quando & similibus. Cum igitur possit dici in bono, & in malo, potest etiā dici de iusto, & iniusto. ¶ Primo ergo possumus notare, ꝙ iustus habet multa bona antecedentia, ex quibus certe sequuntur multæ bonæ conclusiones, scilicet A

B

vnum Postquam, quo concluditur opus { Clementiæ, Indulgentiæ, Lætitiæ, Iustitiæ, Potentiæ, Abstinentiæ, Pœnitentiæ, Excellentiæ.

¶ Primum postquam erit interior cordis affectio, ex qua scilicet sequuntur opera pietatis, de qua dicitur Leui. 23. postquam messueritis segetem terræ vestræ, spicas remanentes non colligetis, sed pauperibus dimittetis. ¶ Secundum postquam erit vberior Christi passio, quæ scilicet post tempestatem tranquillum facit, de qua Deut. 8. Postquam inquit afflixit te, ad extremum misertus est tui. ¶ Tertium postquam erit interior culpæ abstersio, ex qua. s. sequitur lætitia mentis. Vnde de Nazaræo dicitur Num. 6. quod postquam raserit caput suum, & sacrificium obtulerit, bibere potest vinum. Vinum enim lætitiam signat, quæ scilicet per spem, & consolationem bibitur quando caput mentis à capillis, id est, à peccatis raditur, & mundatur. Illa autem est spiritualis purgatio, & circūcisio, de qua scilicet dicitur Luc. 2. ꝙ postquam consummati sunt dies octo, venerunt circumcidere puerum. Et ibidem dicitur. Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ, tulerunt Iesum in Hierusalem. Facta enim circumcisione, & Mariæ, id est, mentis amaræ purgatione secuta, Iesus. i. innocentia sistitur, & in Hierusalem. i. in quieta mentis possessione portatur. ¶ Quartum postquam erit seuerior iuris editio, quam. s. sequitur omnis iustitiæ complementum, de qua Deuter. 17. Postquam rex sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius, vt discat timere dominum, nec eleuetur cor eius in superbia super fratres suos, nec declinet in partem dexteram, vel sinistram. ¶ Quintum vero postquā erit sincerior mentis perfectio, quæ scilicet potest, & præualet contra dæmones, & peccata. Vnde Iosuæ 17. Postquam conualuerunt filij Israel, subiecerūt Chananæos, & fecerunt sibi tributarios. ¶ Sextum postquam erit exterior carnis coërctio, qua scilicet homo abstinet à superfluis. Et ista est ablactatio Samuelis, de qua 1. Reg 1. dicitur, ꝙ Anna adduxit eum secum in Sylo postquā ablactauerat, id est, a lacte carnalitatis per abstinentiam abstraxerat. ¶ Septimum postquā erit asperior rerum turbatio, scilicet tribulatio mūdana, qua scilicet homo compellitur ad Deum redire, & pœnitentiam inchoare, sicut de Manasse dicitur 2. Paral. 33. quod, postquam coangustatus est orauit dominū, & egit pœnitentiam valde. Et sic quilibet talis tribulatus, & pœnitens dicat Deo illud Hier. 31. Postquam percussisti me, egi pœnitentiam, & postquā ostendisti mihi percussi fœmur meum, & erubui. ¶ Octauum postquam erit præclarior cordis cognitio, seu etiam consideratio, & attentio, quam. s. sequitur honor, & excellentia summi regni. Vnde Nabuchodonosor dictum fuit Danielis 4. Regnum, inquit, tuum manebit tibi, postquam cognoueris potestatem esse cœlestem. Et sic ergo patet, quomodo postquam multimode pertinet ad iustos.

¶ Secundo vero dicam, quod postquam pertinet ad iniustos. C

Constat

Conftat enim quod mali, & iniufti habent fua mala antecedentia, fuaque mala poftquam, ex quibus, fcilicet malæ conclufiones fequuntur. Ex vno enim peccato fequitur aliud, ficut videmus quod in rota molendini aqua cadens in vna concauitate, feu in vno receptaculo ab alio recipitur, & exinde in tertio, poft in quarto, & fic de receptaculo ad receptaculum fluens, facit cõtinuè voluí rotam. Sic verè quando in rota mentis humanæ fluctus diabolicæ tentationis in vno angulo cogitationis recipitur, de vno certo peccato ad aliud trahitur, quoadufque tota rota ifta in vitiorum præcipitium dilabatur. Tefte enim Greg. peccatum, quod per pœnitentiam non diluitur, mox fuo pondere ad aliud trahit. Et Iob 2. dicitur, quod, qui in vno peccauerit, multa bona perdet. De ifto poftquam, id eft, de ifto malo antecedente poffumus notare, quod mali habent, fcilicet vnum poftquam

Supremi culminis, quo fequitur mentalis cœcitas,
Gulofi turbinis, quo fequitur carnalis vilitas,
Praui regiminis, quo fequitur fidei paruitas,
Crudelis fulminis, quo fequitur rapinæ prauitas.

¶ Dico ergo, quod mali in hoc mundo habent quandoq; vnum antecedens, & vnum poftquam iniuftæ donationis, quam fequitur mẽtalis ignorantia. Conftat enim quod multi funt, qui poftquam fuerint promoti ad Ecclefiæ, vel fæculi dignitates, ftatim fpiritualiter fiunt cœci, nec cognofcunt illa, quæ pertinent ad falutem. Vnde Num. 16. dicitur, quod poftquam ingreffi funt tabernaculum, operuit illud nubes. Ingredi enim tabernaculum, fignat altam promotionem. Nubis vero operimentum fignat obfcuram ignorantiam, & obliuionem. ¶ Item dico, quod mali habent vnum poftquam gulofæ delectationis, quo fequitur carnalis immunditia. Sicut enim dictum eft, ex vno peccato fequitur aliud, & ex gula luxuria generatur, ficut de Affuero legitur Hefter 5. quod regina Hefter placuit oculis eius, poftquam vinum biberat abundanter. ¶ Item dico, quod mali habent vnum poftquam ineptæ gubernationis, quam fequitur error, atq; perfidia, ficut dicitur Iudic. 8. quod poftquam mortuus eft Gedeon, auerfi funt filij Ifrael a domino. Conftat enim quod quando Gedeon, id eft, bonus rector moritur, populus per peccatum à Deo per perfidiam faciliter elongatur. ¶ Item dico, quod mali habent vnum poftquam crudelis efferationis, quam fequitur ardor, & auaritia. Vnde de illis crudelibus legitur Matth. 27. quod poftquam ipfi crucifixerunt Chriftum, diuiferunt inter fe veftimenta fua. q. d. quod fanguis, & crudelitas, quæ præcedit, mater fuit rapinæ & auaritiæ, quæ fuccedit. Et fic ergo patet, quomodo vnum malum antecedens malum confequens introducit. Sufficit de Poftquam. Vide de Cumque.

A **Poftis.** Nota, quod poftis licet quandoque accipitur pro cardinibus, feu pro illis groffis lignis, in quibus portatur, & fuftinetur oftium, fumitur tamen communiter pro illis tabulis, feu peciis ligneis tenuibus, & latis, quæ à grofio ligno cum ferris ferreis ab inuicem diuiduntur, & ad componendum portas, & oftia, arcas, & dolia, domos & alia multipliciter præparantur. Igitur dico, quod moraliter loquendo nos inuenimus

Poftes { Templi feu Ecclefiæ, / Cordis & confcientiæ, / Senfus & fapientiæ, / Summæ curiæ.

Poftes { Ecclefiæ funt prælatorum cœtus, / Confcientiæ funt corporis fenfus, / Sapientiæ funt librorum proceffus, / Cœli curiæ funt virtuofi greffus.

Per { Prælatos nos intramus templum Ecclefiæ militantis, / Senfus nos intramus Deum confcientiæ meditantis, / Libros nos intramus domum fapientiæ informantis, / Virtutes nos intramus domũ fummæ curiæ triumphantis.

B ¶ Primo ergo dico, quod funt poftes quibus ingredimur in Ecclefiam, & ifti pro certo funt prælati; quia fcilicet ifti funt oftium Ecclefiæ, vel ingreffus. Poftes enim oftiorũ fimul iuncti & claufi, tenent domum tutam, vt latrones inde arceantur, dilatati tamẽ, & extẽfi tenent domum apertam, vt illi, qui de domo funt, recipiantur, & ingrediantur. Sic & prælati, &c. Vnde Exod. 21. præcipitur, quod ille, qui volebat effe feruus perpetuus, applicatur ad officium, & ad poftes, & perforabantur fubula aure eius, & fic ficbat perpetuus eius feruus. Sic verè ad hoc quod aliquis fiat in Ecclefia perpetuus Chrifti feruus, neceffe eft quod ad poftes, id eft, ad prælatos applicetur, & quod fi dignus repertus, auris eius fubula transfigatur, ficque Chrifto ad feruitutem perpetuam obligetur, & in religiofum, beneficiatum, prælatum, aut clericum ordinetur. ¶ Et aduerte, quod tales poftes, id eft, tales prælati, & clerici debent effe,

A { Deo plantati, / Linea quadrati, / Scripturis exarati, / Sanguine picturati.

Plantati dico per modeftiam,
Quadrati per conftantiam,
Scripturis exarati per fcientiam,
Sanguine picturati feu fanguinolenti per iuftitiam, feu per paffionis Chrifti reminifcentiam, deuotionem, & memoriam.

De primis duobus, fcilicet de virtutibus modeftiæ, & conftantiæ dicitur, quod Salomon fecit in introitu templi poftes de lignis oliuarum quadrangulatos. Oliua enim quæ oleum fundit dulcedinem & vnctuam modeftiæ & pietatis fignat. Quadratura vero conftantiam & firmitatem notat. De virtute vero fcientiæ & fapientiæ dicitur Deuter. 31. Scribes inquit ea, (fcilicet præcepta legis diuinæ) fuper poftes, & ianuas domus tuæ. Et Deuter. 6. Et Ligabis ea quafi lignum in manu tua, & manebunt ante oculos tuos, & fcribes ea in limine, & poftibus domus tuæ. Prælatus enim dicitur in fcriptura manus & oculus, limen, ianua, atq; poftis. De virtute etiam fanguineæ iuftitiæ, qua fcilicet prælatus debet effe pictus, & contra malos fanguinolentus & ferus, dici poteft illud Exo. 12. Sument de fanguine, & ponent fuper vtrumque poftem, id eft, fuper quemlibet prælatum. Patet ergo, quod eft dare poftes, per quos intratur in Ecclefiam. ¶ Secundo dico, G quod eft dare poftes, per quos intratur in confcientiam, feu in cordis aulam, & ifti funt fenfus hominum, qui fcilicet debent effe claufi ad arcendum vana appetibilia, & aperti ad introducendum bona. Ifti funt illi poftes quinque de quibus fit mentio 3. Reg 6. vbi dicitur, quod Salomon fecit duo oftiola, & poftes angulorum quinque de lignis oliuarum, & fculpfit in eis picturam Cherubin, & palmarum. Ifta enim duo oftiola quibus fcilicet intratur ad animam, funt timor, & amor: poftes vero quinque, funt quinque fenfus, qui. f. debent effe in oliuis per pietatis vncturam, cum Cherubin, qui interpretantur plenitudo fcientiæ, per veritatis fcripturam, & cum palmis, quæ fcilicet dantur triumphantibus, per victoriofæ firmitatis ftaturam; quia fcilicet in fenfibus noftris debent pietas & modeftia, veritas & fcientia, firmitas & conftantia apparere. Et reuera ifti funt poftes, quos præcepit dominus inungi fanguine agni, ad finem quod ifto fanguine vifo filij Ifrael ab angelo occidente primogenitos effent tuti. Sument, inquit, de fanguine eius, & ponent fuper vtrumque poftem, &c. Exod. 12. Quia reuera quando fenfus noftri, agni fanguine, id eft, dulcedine modeftiæ, & puritate innocentiæ, feu etiam fanguine agni, id eft, Chrifti fanguinis & paffionis memoria liniuntur, cõftat, quod fpiritus primogenitus nofter, f. anima à percutiente Angelo, id eft, à tentatione diaboli non læditur, fed illæfus hoc vifo fanguine pertranfiet. Afpergite ergo ex ifto fanguine fuper liminare, & vtrumque poftem Exod. 12. Et ibidem dicitur, quod cum viderit, f. angelus Dei, fanguinem in fuperliminari, & vtroque pofte, non finet percufforem ingredi domos veftras. Illæ tamen domus quæ ifto fanguine inuentæ funt non fignatæ, f. domus Ægyptiorũ, id eft, domus & confcientiæ peccatorum, & poftes fuorum fenfuum exteriorum ab ifto percuffore, & tentatore funt percuffæ, & morte diuerforum peccatorum mortalium funt repletæ. Bene ergo docet Scriptura Ezech. 45. vbi dicitur fic. Sacerdos de fanguine ponet in poftibus domus. Hi funt ergo poftes, quibus intratur in confcientiam. ¶ Tertio dico, quod funt D poftes, quibus intratur ad fapientiam, & ifti certe funt libri facræ Scripturæ, qui etiam vt communiter poftibus includuntur. Nos ergo more pauperum ad poftes oftij, id eft, ad libros facræ Scripturæ debemus expectare, & veritatis eleemofynam, vt f. nobis detur, & reueletur, humiliter poftulare, de quo diuina fapientia dicit Prouerb. 8. Beatus homo, qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie, & obferuat ad poftes oftij mei. Exemplo f. Hely facerdotis, de quo dicitur 1. Reg. 1. quod ipfe fedebat fuper fellam ante poftes domus domini. Ifti funt ergo poftes quibus intratur ad fapientiam. ¶ Quarto vero dicam, quod funt poftes E quibus intratur ad cœli curiam, & iftæ proculdubio funt virtutes quæ fcilicet funt ad cœleftis gloriæ, patriæ & curiæ ingreffus, ... ium, atque poftis, de quibus dicitur 2. Paralipo. 3. quod Salo... on laminis auri probatiffimi texit domum, & trabes eius postes quoque eius, & parietes, & oftia. Et pone, fi vis, quomodo de poftibus, feu tabulis fiunt oftia, menfæ, arcæ, & alia infinita, & applica prout volueris. Sufficit.

Poftulare. Cum poftulare idem fit, quod requirere, ora- A re, pofcere, petere, vel rogare, de quibus in locis tam propriis, quam aliis fatis dictum eft, vel dicetur, ideo de poftulare eft breuiter tranfeundum. Notemus igitur, quod in Scriptura facra reperitur poftulatio

Iuftorum, qui poftulant vt poffint valere,
Stultorum, qui poftulant quod folet nocere,
Malorum, qui poftulant quod nequeunt habere, feu quæ debent horrere. Nam
Iuftus poftulat fpirituale donum,
Stultus poftulat temporale bonum,

Impius postulat fraternale damnum.

¶ Primo ergo dico, quod est postulatio hominum iustorum. Isti enim postulant postulanda, videlicet sibi vtilia, & necessaria, aliis vero non onerosa, aut difficilia. Sicut enim videmus, quod membra communia postulant, & suo modo petunt necessaria à suis principalibus, s. vitam à corde, sensum & motum à cerebro, nutrimentum ab hepate, quæ si sana sunt, nunquam deficiunt postulantibus, quin iuxta posse faciant postulata. Agnus etiam famescens nonne balatu petit à matre lacteum nutrimentum, & ab ipsa postulat necessaria suo modo? Et nonne etiam statim mater acquiescit, & mammas porrigit postulanti? Sic dicam, quod quilibet debet petere & postulare sibi vtilia & necessaria, à principalibus membris, s. à Deo & sanctis, quæ reuera si modo, tempore, causa & à personis debitis postulantur, nunquam deficiunt postulanti, imo isti sunt sicut illi de quibus dicitur 1. Machab. 8. quod audiuit Iudas nomen Romanorum, quia sunt potentes viribus, & acquiescunt ad omnia, quæ postulantur ab eis. ¶ Notemus ergo breuiter, quod iusti petunt non superflua, sed necessaria, non inania, sed vtilia, non impossibilia, sed facilia, & hoc non solum à Deo, sed etiam à proximo, principe, vel prælato. Hoc tamen certa lege, ratione, & moderamine debet fieri, vt scilicet postulemus digni, digne, & digna, & iusti, iuste, & iusta, ne forte alias dicatur nobis illud Iac. 4. si scilicet indigni, & indigna petamus. Litigatis, & belligeratis, & non habetis propter quod non postulatis, petitis & non accipitis, eo quod male petatis. Igitur hæc postula, scilicet

B

Remissionem, vt totaliter purgeris,
Discretionem, vt subtiliter scruteris,
Perfectionem, vt moraliter onereris,
Subiectionem, vt humiliter ameris,
Coniunctionem, vt concorditer verseris,
Saluationem, ne crudeliter damneris,
Defensionem, vt benigniter iuueris,
Redemptionem, vt immuniter læteris,
Prælationem, vt sublimiter leueris,
Passionem, vt perenniter diteris.

Istæ sunt ergo postulationes vtiles, & honestæ, quas scilicet si iuste, & iusti petierimus, Deus non poterit denegare, imo certe dicere illud 2. Paral. 1. Postula, quod vis, vt faciam tibi. Igitur postulemus pietatem & remissionem. Ista enim debet esse prima & principalis petitio nostra, Iudith 8. Pœniteamus, & indulgentiam eius cum lacrymis postulemus, humiliemus sibi animas nostras, &c. Vt sic simus de illis, de quibus dicitur 2. Mach. 8. quod obsecratione facta cõmuniter ab omnibus misericordem dominum postulabant, vt in finem seruis suis reconciliaretur. ¶ Item postulemus claritatem, & cognitionem, hoc est dictum, sapientiam & scientiam veritatis, de qua dicitur Iac. 1. Si quis vestrum indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, postulet autem in fide, nihil hæsitans, &c. Et bene dicit affluenter, quia scilicet vt communiter ipse consueuit plura dare, quam postuletur, sicut in Salomone patuit, cui dictum est 3. Reg. 3. Postula, quod vis, vt dem tibi. Ipse vero non diuitias, nec honores, sed sapientiam postulauit. Et placuit, inquit, domino, quod rem huiusmodi postulasset. Dixitque ei. Quia postulasti verbum hoc, nec petisti diuitias, &c. sed postulasti sapientiam, &c. ecce feci tibi iuxta sermones tuos, & dedi tibi cor sapiens, &c. Sed & hæc, quæ non postulasti, dedi tibi, diuitias, s. & gloriam, &c. vt sic de cognitione veræ sapientiæ, & scientiæ dicatur cuilibet illud Coloss. 1. Postulantes, vt impleamini cognitione voluntatis eius. Postulemus igitur claritatem, & cognitionem. ¶ Item postulemus honestatem & perfectionem, seu honestam, & perfectam conuersationem. Vnde Hest. 1. Quicquid postulabant puellæ ad ornatum pertinens, accipiebant. ¶ Item postulemus humilitatem, seu paruitatem, & subiectionem. Exemplo s. Annæ, quæ cum lacrymis postulauit à domino filium, & dedit ei. Filius enim qui naturaliter subiectus est patri, virtutem humilitatis, & subiectionis signat. ¶ Item postulemus vnitatem, & coniunctionem, seu etiam pacem & concordem conuersationem. Vnde 1. Par. 18. Misit Thou rex Emath, ad regem Dauid, Aduram filium suum, vt postularet ab eo pacem. Vnde Act. 12. Persuaso blasto postulabat pacem. ¶ Item postulemus securitatem, & saluationem animarum nostrarum exemplo, s. reginæ Hester, sicut dicitur Hester 5. postulauit à rege salutationem & liberationem animæ suæ, & suorum, & destructionem Aman inimici sui, & omnium Iudæorum. Pro qua inquit re postulas Hester, &c. sequitur cap. 6. Si placet regi, &c. dona mihi animam meam, & populum meũ, &c. ¶ Item postulemus auxilium, & defensionem. Iudic. 6. Clamauit Israel ad dominum, postulans auxilium contra Madianitas. ¶ Item postulemus præsidium, & prælationem, scil. vt possimus prodesse, non præesse. Exemplo, s. Romanorum, inter quos, vt communiter non dabatur alicui magistratus nisi postulanti. Vnde secundum Titum Liuium. In die comitiorum quando, s. eligebantur magistratus, veniebant illi, qui se reputabant honorabiliores. Ideo dominus cuilibet digno dicit illud Psalm. 2. Postula à me, & dabo tibi gentes, hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Vt & sic quilibet talis dicat domino illud Genes. 30. Si feceris, quæ postulo, iterum pascam pecora tua. ¶ Item postulemus immunitatem, & redemptionem, hoc est dictum, libertatem à vitiis. 1. Reg. 11. Postulauit Ionathas à rege, vt immunem faceret Iudæam. ¶ Item postulemus hæreditatem & possessionem, s. gloriæ paradisi. Vnde de filiabus Salphaat, quæ petebant hæreditatem in medio fratrum suorum dicitur Num. 28. Iustam rem postulant filiæ Salphaat. Ista est ergo postulatio hominum iustorum. ¶ Secundo vero dico, quod est postulatio hominum stultorum, s. mundanorum. Isti enim sunt similes pueris, & infirmis, & fatuis, qui. s. libentius petunt, & postulant nociua, quam proficua, & superflua, quã necessaria, quia, s. isti libentius postulare vellent temporalia, quã æterna, terrena, quam spiritualia, delectabilia quamuis nociua & mala, quam aspera quamuis vtilia atq; bona. Tales enim videmus intẽtos ad postulandum, s. C

Scientias sæculares,
Diuitias temporales,
Eminentias populares,
Delitias corporales.
Vel aliter:
Doctas sophisticationes,
Altas prælationes,
Latas possessiones,
Gratas epulationes.

Dicamus ergo talibus illud Genes. 33. Augete dotem, munera postulate, libens tribuam quæ petieritis. Contra eos, qui omni studio, & diligentia doctas sophisticationes, scientias, videlicet sæculares postulant, scrutantur, & discutiunt, dicitur Hierem. 10. Iuxta viam gentium nolite discere: subditur ratio. Quia leges populorum vanæ sunt. Idipsum confirmatur. Sap. 24. Vani sunt omnes homines in quibus non subest scientia Dei. De alta prælatione, quam scilicet fatui tam pro se quam pro aliis postulant, dicitur 3. Reg. 2. Quare, inquit, postulas Abysac Sunamitem Adoniæ? postula ei, & regnum. Et Actor. 13. Postulauerunt regem, & dedit illis Saul. De lata vero possessione, & diuitiarum postulatione dicitur Iud. 8. Vnam inquit Gedeon petitionem postulo à vobis. Date mihi inaures de præda vestra. Inaures enim vt communiter de auro erant. Fuerant autem mille septingenti auri sicli. De lauta autem epulatione dicitur Sap. 19. quod filij Israel in deserto postulauerunt escas epulationis. Hæc est igitur postulatio hominum stultorum. ¶ Tertio dico, quod est postulatio hominum prauorum, seu iniquorum, qui. s. petunt, & postulant crudelia, & iniqua, mortem, s. & rapinam, proditionem, & miseriam vicinorum. Vnde nota, quod mali postulant, s. crudeles iustorum afflictiones, improbas donorum acceptiones, iniustas temporũ dilationes. De crudelitate personali patet de illis pessimis Iudæis, quia sicut dicitur Luc. 22. instabant postulantes, vt Christus crucifigeretur. Et Actor. 25. dicitur, quod illi mali principes sacerdotum postulabant aduersus Paulum damnationem. De acceptione autem muneralí patet de iudicibus & principibus, qui iniuste postulant alienum, de quibus dicitur Micheæ 7. princeps postulat, & iudex in reddendo est. De dilatione etiam temporali, qua, s. mali differunt solutiones solariorum pauperibus debitorum, dicitur Eccl. 29. In tempore redditionis postulabit tempus, & loquetur verba tædij. Hæc igitur de postulatione sufficiant. De postulatione vero secundum intellectum iurium in quantum sumitur pro assumptione alicuius qui eligi non potest ad aliquam prælaturam, seu in quantum postulatio sumitur pro aduocatione, nihil ad præsens. D

Potus. Potare.

Nota, quod potus multipliciter sumitur in scriptura tam in bono, quam in malo. Primo igitur dico, quod inuenitur in bono A

Potus { Refrigeratiuus, Inebriatiuus, Tristificatiuus, Lætificatiuus.

Potus refrigeratiuus est potus gratiæ, & deuotionis, iste enim refrigerat ardores tentationum. Et ideo viri deuoti cum isto potu refrigerant sitim suam. Psal. 1. Potabunt omnes bestiæ agri, expectabunt onagri in siti sua. Tobiæ etiã 12. dicitur, quod angelus dixit. Ego cibo & potu, qui ab hominib. videri nõ potest, vtor. De isto potu loquitur hymnus dicens. Sic potusq; noster sit fides, læti bibamus sobria spiritus. Et Apostolus 1. Cor. 12. dicit, Vno spiritu potati sumus. ¶ Potus inebriatiuus, est potus doctrinæ, & instructionis, & de isto dicitur Eccl. 15 Cibauit illum dominus pane vitæ, & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potauit illum. Iste est enim potus, quem pastores, id est, prælati, & prædicatores solent ouibus. i. simplicib. ministrare. Gen. 29. Date potũ omnibus, &c. Differẽtia tamẽ est in istis potibus; quia. s. inuenitur potus lactis, B

potus

potus vini, & potus aquæ. Potus lacteus est doctrina simplex, quę pueris, id est, rudibus & simplicibus est necessaria, de qua 1. Cor. 3. Lac vobis potum dedi, non escam. Potus vineus est doctrina profunda, & alta, quæ, scilicet, viris prouectis & in fide & morib. eruditis est magis congrua, de qua Ecclesi. 21. Exultatio animæ, & corporis vinum moderate potatum. Potus vero aqueus est doctrina communis, & manifesta, de qua Marc. 9. Quisquis potum dederit vobis calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem suam.

C ¶ Potus tristificatiuus est potus pœnitentię, & amaræ cōpunctionis, de quo, scilicet, viri pœnitentes inebriantur, de quo dicitur in Psal. 59. Potasti nos vino compunctionis. Et Psal. 101. Cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fle-

D tu miscebam. ¶ Potus lætificatiuus est potus gloriæ, & saluationis, de quo dicitur in Psalm. 35. Torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons vitę. Isto enim potu potantur beati in mensa regis æterni 3. Reg. 10. Omnia vasa, quibus potabat rex Salomon, erant aurea. Ille enim potus dicitur aureus, quia sicut aurum splendet, non corrumpitur, & præ metallis omnib. magis valet, sic potus æternæ gloriæ splendet splendore veræ cognitionis, incorruptibilis manet vigore æternæ durationis, super omnia valet complemento omnis, & immensæ perfectionis. Istud igitur est poculum ambrosiæ, quo secundum fabulas poetarum, dij antiquitus vtebantur. Figurati in poculis aureis, quibus bibebant conuiuæ in conuiuio Assueri, sicut dicitur Hest. 1. & de hoc Esaiæ 49. Miserator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos. Et sic potus sumitur multipliciter in bono.

E ¶ Secundo dico, quod potus potest accipi multipliciter in scriptura in malo. Inuenitur enim

Potus {
- Gulositatis,
- Iniquitatis,
- Prosperitatis,
- Aduersitatis.

Primus est potus laxatiuus,
Secundus est potus turbatiuus,
Tertius est potus effœminatiuus,
Quartus vero est potus venenatiuus.

Dico ergo, quod est potus gulositatis, qui est laxatiuus, quia pro certo illi, qui excessiuis potibus inebriantur, ad omnia mala desideria, & opera laxantur. Figurati in Sedechia rege iuda, qui excœcatus, & ductus in babylonem, cum sumpsisset poculum laxatiuum (quia, scilicet, Chaldæi miscuerant in potu eius medicinam laxatiuam) ignominiose coram omnib. est laxatus, sicut dicit magister in histo. schol. Et sicut etiam minatur Abacuc propheta dicens Abac. 2. Væ qui potum dat amico suo mittens fel suum, & inebrians eum, vt aspiciat nuditatem eius, quia videlicet potus excessiuus solet hominem ad omnia mala laxare, & ipsum inebriare, & nuditatem secretorum alijs reuelare, nullum enim secretum, vbi regnat ebrietas, sicut dicitur Prou. 31. Et ideo tales potatores maledicuntur Esa. 5. Væ qui mane consurgitis ad miscendam ebrietatem, & ad potandum vsq; ad vesperam, vt vino æstuetis. Sed de isto potu vide supra de Ebrietate. Iste est ergo

F potus gulositatis, qui est laxatiuus. ¶ Deinde dico, quod est potus iniquitatis, qui est turbatiuus. Sunt aliqui potus & aliqua vina, quæ statim peruertunt cerebrum, & imaginationem turbant, ita quod homo vsum rationis amittit, titubando etiam incedit, balbutiendo loquitur, & illa, quæ vidit, obliuioni tradit. Sic vere est potus peccati & iniquitatis, quia, scilicet, diabolus dum replet, & inebriat peccatores, rectæ rationis tollit iudicium, rectæ operationis turbat incessum, recti sermonis tollit eloquium. Vnde de potu peccati dicitur 1. Pet. 4. quod peccatores ambulauerunt in luxurijs & potationib. & in illicitis idolorum cultibus. Potus enim iste est, sicut potus cuiusdam fluminis, qui dicitur Lyncestius, qui potatores suos facit ebrios sicut vinum, ipsosq; statim efficit sitibundos, sicut dicit Ouid. li. meta. 15. fab. 22. Recte talis fluuius est peccatum, statim enim quando per delectationem & consensum potatur, ratio ebria efficitur, & voluntas per mala desideria titubat & mouetur. Iste est enim potus, quem mulier diabolica habebat in manu ad inebriandum omnem terram, sicut dicitur Apoc. 17. quia diabolus sicut dicitur Apoc. 14. Vino fornicationis suæ potauit omnes gentes. Iste est ergo potus iniquita-

G tis, qui est turbatiuus. ¶ Deniq; dico, quod est potus prosperitatis, qui est induratiuus. Vt. n. dicit Ouid. li. 15. fab. 17. est quidā fluuius apud Ciconas, qui potatus facit viscera lapidea, loca etiam, vbi pertransit facit marmorea. Idem etiam dicit de lacu, qui dicitur Æthiopes alias de lacu quodam Æthiopiæ, si quis ex eo potauerit, aut furit aut patitur mirum grauitate soporem. Dicit insuper idem, quod si quis de fonte Clitorio potauerit, vinū, ex tunc odiet, & horrebit. Sic vere charissimi facit vinum & potus mundanæ prosperitatis, iste enim suos potatores, & amatores facit habere viscera lapidea per duritiam incompassionis, sicut patet de auaris & parcis diuitib. Facit etiam eos furere contra alios per feruorem superbiæ & elationis. Facit insuper eos dormire per torporem pigritiæ & per defectum bonæ operationis. Facit nihilominus vinum deuotionis, & diuinæ gratiæ abhorrere, per fastidium malitiæ & obstinationis. Iste est ergo potus, de quo dicitur Abac. 2. quod vinum potantem se decipit. De isto potu dicitur Hester. 1. quod Assuerus post nimiam potationem incaluit, & voluit videre reginam vxorem suam, quia, scilicet, tales tali potu prosperitatis feruentes, ad vxores sunt potius, & ad libidinem anhelantes Hier. 61. In calore eorum ponam potus eorum. Iste est ergo potus prosperitatis, qui est consopitiuus.

¶ Quarto dico, quod est potus aduersitatis, qui est venenatiuus. H
Pœna etenim æterna est potus felleus, qui damnatos venenat & occidit. vnde Hierem. 8. & 9. Ecce ego cibabo populum istum apsinthio, & potum dabo eis aquam fellis. Et sic ergo patet, quomodo potus diuersimode sumitur. Sed vide supra de Bibere, & de Aqua, & de fluminibus.

Potentia. Potestas.

Cum potestas nihil aliud sit, quam fortitudo corporalis, A
vel quam gradus, & eminentia sæcularis, possumus notare, quod tam in bono significato, quam in malo in scriptura inuenitur potestas

Diuina,
Humana,
Mundana,
Angelica,
Diabolica.

Potestas diuina est admirabilis, quia sicut dicitur Dan. 7. Potestas eius potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum eius, quod non corrumpetur. Potestas humana est defectibilis Ecc. 10. Omnis potentatus breuis vita. Potestas mundana est detestabilis, & de hac dicitur Apoc. 9. Potestas eorum nocere hominibus mensibus quinq;. Potestas angelica est honorabilis, & de ista dicitur Col. 2. quod Christus est caput omnis principatus, & potestatis. Potestas diabolica est formidabilis, & hoc quia sicut dicitur Iob 41. Non est potestas super terram, quæ comparetur ei,
quia factus est, vt nullum timeret. ¶ Dicamus ergo primo, quod B
est potestas diuina, quæ est admirabilis. Ista enim admirabilis dicitur, scilicet, quia

Loco non coarctatur,
Termino non limitatur,
Tempore non immutatur,
Opere non fatigatur.

Dico, quod loco non coarctatur, quia sicut dicitur Mat. 28. Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra. Termino etiam non limitatur, quia sicut dicitur Zac. 9. Loquetur pacem gentib. & potestas eius a mari. Tempore etiam nō antiquatur, quia sicut dicitur Dan. 7. Potestas eius potestas æterna. Labore non fatigatur, quia sicut dicitur Luc. 1. Ipse fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos &c. Ipse igitur est potens, & ideo iste est timendus, amandus, honorandus, & frequentandus. Milites enim in exercitu de potentiori faciunt sibi ducem, apes in alueari potentiorem, & maiorem eligunt sibi regem, cerui etiam transituri fluuium, potentiorem, & fortiorem constituunt sibi regem, & illum sequuntur, elephantes insuper forti & potenti arbori, quando dormiunt, innituntur. Sic & nos charissimi, qui sumus in alueari ecclesiæ, & in militia huius vitæ, vt fluuium huius mundi periculosum, & rapidum tute transeamus, & finaliter in patria dormiamus, necesse habemus fortem ductorem, & rectorem, scilicet, Deum, eligere, quem per imitationem sequamur, cui per deuotionem innitamur, & à quo per suæ gratiæ collocationem à nostris aduersarijs defendamur. Iste enim est solus potens nos eripere, & saluare, & nos in tentationibus & tribulationib. adiuuare. Et ideo potentiam suam desiderabat Dauid in Psal. 79. dicens. Excita potentiam tuam, & veni. Et ideo breuiter de potestate Dei dicitur Sap. 7. vbi de sapientia increata loquens dicit sic. Cum sit, inquit, vna, omnia potest, & permanens in se, omnia innouat, Vbi aduerte, ꝙ Dei potentia cōmendatur à mirabili singularitate, quia vna. A notabili generalitate, quia omnia potest. A durabili immobilitate, quia in se permanet. A laudabili
liberalitate, quia omnia innouat. § Dico ergo, quod ista poten- C
tia habet singularitatem valde mirabilem. Cum sit inquit vna. Ista enim est vna, id est, singularis, & sola, quia, scilicet, ab ista dependent omnes alię potestates, sicut ab vno principio singulari. Eccl. 1. Vnus est altissimus creator omnium, omnipotens, & metuendus nimis. Vnitas enim est principium omnium numerorum, sic Dei potestas est principium omnium potestatum Romanor. 13. Non est potestas nisi à Deo. Quia pro certo nulla alia potestas sufficit sine ista. Quia sicut puer non potest aliquid facere sine potestate nutricis, sic nec homo sine potestate Dei. vnde Ioann. 15. Sine me nihil potestis facere. Et ideo illi fatui sunt,

qui præsumunt sine auxilio diuino se peccato resistere, & in statu gratiæ se posse consistere, & mundi tribulationibus & tentationibus contraire. Quia sicut puer potestati propriæ relictus, & nutricis protectione priuatus, statim solet cadere; sic homo suæ, & non diuinę potestati innitens, statim in peccatum labitur & statim à factione, & prosecutione bonorum operum impeditur Io.3. Nemo potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. Martyres ergo tormentis, & tentationibus præualuerunt, quia secum Dei potentiam habuerunt. Regis enim potestas, & saluogardia in regno Franciæ ibi timetur, & ideo illi, qui potestate propria se non possunt defendere, solent ad potestatem regiam recurrere, & auxilio regis se iuuare. In natura etiam inuenitur, quod pisces in mari videntes pisces venenosos, & immanes se deuorare volentes, sicut sunt mulones, & crocodili, & quod potestati eorum ex se non possunt resistere, solent cetum sequi, & eius potestati se committere, & sic cum ceti potestate, & auxilio solent se à piscibus venenosis saluare. Sic vere charissimi cum nos simus ita fragiles, & impotentes, quod malitijs piscium venenosorum, id est, dæmonum, per potestatem propriam non possumus obuiare, necesse est, quod ad ceti; & ad regis, id est, ad Dei potentiam recurramus, vt per eius potentiam aduersariorum malitijs, & violentijs obuiemus. Vnde Luc.9. Dedit eis potestatem super omnia dæmonia, & vt languores curarent. Dico igitur, quod ista potestas diuina habet singularitatem **D** valde mirabilem. Cum sit inquit vna. ¶ Deinde dico, quod ista potentia habet generalitatem valde notabilem, & hoc ostenditur cum dicitur. Omnia potest. Qui enim omne dicit, nihil excipit Mar.14. Pater, omnia possibilia sunt tibi. Iste enim Potest

Bonos adiuuare,
Malos refrȩnare,
Mala temperare,
Culpas expiare,
Pœnas intentare.

Potest dico bonos adiuuare, quia sicut dicitur Hebr. 2. Iste potens est his, qui tentantur, auxiliari. Et ipse, teste Aposto.1. Cor. 10. Non permittet vos tentari super id, quod potestis. Potest etiam malos refrȩnare, quia sicut dicitur Eccle.10. potestas hominis in manu eius. Potest insuper mala mitigare, quia sicut dicitur in Psal.88. Tu dominaris potestati maris, motum autem fluctuum eius tu mitigas. Potest nihilominus culpas expiare Matth. 8. Domine, si vis, potes me mundare. Potest super omnia pœnam peccatorib. intentare, quia sicut dicitur Matt. 10. Iste est, qui potest corpus, & animam perdere in gehennam. Habet ergo ista potestas generalitatem valde notabilē Iob 42. Scio, quia omnia **E** potes, & nulla te latet cogitatio. ¶ Deniq; dico, quod ista habet durabilitatem interminabilem. In se, inquit, permanens. Permanentia enim durabilitatem, & perseuerantiam signat Psalm.101. Ipsi peribunt, tu autem permanes. Et illud: Potestas eius pote-**F** stas ęterna Dan.7. ¶ Insuper dico, quod ista potestas habet liberalitatem inæstimabilem, quia, scilicet, ista omnia innouat. Virtus enim & potentia cœli, & solis habet omni anno omnia innouare, & illabendo omnib. terrarum & arborum interiorib. fructus, & flores, & folia solet mirabiliter renouare. Sic potentia Dei in peccatore quando ipsum per gratiam subintrat, proculdubio à primis malis consuetudinib. eum innouat, & immutat. Et iste est vnus de actibus in quo magis apparet omnipotentia Dei, scilicet, in conuersione, & in mutatione humanæ voluntatis in peccatore. Maior enim potentia est agere in repugnans, quam in obediens. Et ideo maior potentia misericordiæ diuinæ fuit conuertere Paulum sæuientem, quam Petrum obedientem. Sicut enim dicitur Sap.16. Iste est, qui vitæ, & mortis habet potestatem, & Ro.9. dicitur, quod ipse est sicut figulus, qui de eodem luto potest facere vas in honorem, & vas in contumeliam. Iste igitur ex sua gratia potest omnia innouare. Omnia, inquit innouat Eccl. 36. Innoua signa, immuta mirabilia. Et aduerte hic, quod sua potestas & bonitas summe apparet in potestate, & virtute, quam alijs noscitur contulisse. Maius est enim dare potestatem faciendi quam posse facere. Magnes enim non solum potest trahere ferrum, imo & ipsi ferro tracto dat potestatem trahendi post se aliud ferrum, sicut ad sensum patet, quod magnes non solum trahit primam acum quam tangit, imo etiam illa acus trahit aliam & alia aliam &c. Sic vere dico, quod Dei potestas non solum apparuit in proprijs operibus imo apparuit in potestate, quam communicauit hominib. Sicut enim dicitur Eccl.17. Deus dedit hominib. potestatem eorum, quæ sunt super terram. Et ideo nota, quod Deus dedit sanctis potestatem infirmos curandi. Dæmones fugandi. Bestias calcandi. Deum diligendi seu Deo succedendi. Dico infirmos curandi Marc.3. Dedit illis potestatem curandi infirmitates. Dico etiam dæmones fugandi Matt.10. Dabat illis potestatem spirituum immundorum. Bestias insuper calcandi Luc. 10. dedit illis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones. Deum nihilominus diligendi, quia sicut dicitur Io.1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius, Et sic igitur patet charissimi, quod Dei potentia est liberalis. Est æternalis. Est generalis. Est singularis. Et sic de potestate illa diuina sufficit. ¶ Secundo dico, quod inuenitur potentia huma- **G** na, & ista etiam accipitur in bono, & in malo. In bono enim est homo potens, quando homo bonus, & perfectus habet potestatem, & virtutem spiritualem faciendi bona; sustinendi mala, & resistendi contra vitia & peccata. Et sic dico, quod sicut homo temporaliter, & corporaliter fit potens Ratione

Iuuamenti exterioris,
Fundamenti inferioris,
Fulcimenti superioris,
Armamenti vtilioris.

Sic spiritualiter homo efficitur potens, quando habet bonum exterius iuuamentum, id est, bonos amicos spirituales, ipsum suis orationib. adiuuantes Psalm.88. Posui adiutorium in potente. Esth.18. Prouide de omni plebe viros potentes. Item fit potens, quando habet bonum inferius fundamentum. Homo enim potentior est in forti equo, quam in debili. Sic homo innitens in bono fundamento humilitatis est potentior. Humilitas enim est equus spiritualis, qui sessorem suum facit potentem; & fortem 1.Pet.5. Humiliamini sub potenti manu Dei, vt vos exaltet in tempore tribulationis. Item fit, potens quando habet bonum superius fulcimentum. Et sic dicitur potens ille, qui est cum potenti domino. Sic spiritualiter ille, qui fulcitur, & sustinetur à Deo Rom. 12. Non est potestas nisi à Deo. Item dicitur potens, quando habet virtutum vtile ornamentum Eph. 6. Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare &c. ¶ Sed adhuc dico, quod po- **H** tentia humana sumitur in malo; & sic illi dicuntur potentes, qui sunt diuites, atq; fortes Gen.6. isti sunt potentes a sæculo viri famosi. Ista autem potentia, scilicet, maiestas, & dominatio sæcularis primo habuit originem à violentia; & à fortitudine corporali. Illi enim qui primo fortes, & potentes corpore fuerunt, sicut fuerunt gigantes, alios debiliores oppresserunt, & sibi subiugauerunt, & potestati suæ submiserunt, & ex tunc super ipsos potestatem, & dominium habuerunt, sicut de Nimroth gigante legitur, quod ipse cœpit esse potens in terra, erat enim venator robustissimus coram domino, hoc est dictum, quod ipse erat oppressor hominum. De mundi ergo malis, potentib. & diuitib. notandum est, quod isti sunt

Pauperum oppressores,
Superni contemptores,
Præsentis affluentiæ possessores,
Futuræ pestilentiæ successores.

¶ Sunt dico pauperum oppressores. Vnde Dauid in persona pauperum dicebat in Psal.85. Synagoga potentium quæsierunt animam meam & Iac. 2. Nonne diuites per potentiam opprimunt vos? & ideo Eccl.4. docet sapiens. Nolite resistere contra faciem potentis. Ipsi figurantur in Doech Idumæo, qui erat potentissimus pastorum Saul, qui tamen sacerdotes domini interfecit. Quia vere sæpe fit, quod illi, qui inter pastores, inter iudices, principes, & prælatos sunt potentiores, sunt contra sacerdotes domini, id est, contra bonos, simplices, & subditos nequiores. Vnde malis pastoribus dicitur Ezec.34. Cum austeritate, & potentia imperabatis eis, & dispersæ sunt oues meæ. Potentia enim sine iustitia nihil est, quam rapina. Item dico, quod isti sunt Dei, & superni contemptores. Exemplum habemus de Nicanore 2. Mac.15. qui dicebat. Si est potēs in cœlo, qui præcepit obseruare diem sabbathi, & ego potens sum super terra, qui impero sumi arma. Item isti sunt mundanæ gloriæ possessores. Isti enim gloriantur, & exaltantur, honorantur, & prosperantur. Quia sicut dicitur Prou.19. Multi colunt personam potentis &c. Isti figurantur Apoc 9. vbi dicitur, quod de fumo putei exierunt locustæ, & data est eis potestas, sicut habent potestatem scorpiones. Fumus enim signat mundi prosperitatem, quæ faciliter deperit sicut fumus. Locustæ istæ, quæ herbas virentes corrodunt, significant mundi potentes, & diuites, & maxime nobiles. Isti enim in fumo mundanæ prosperitatis sunt, vbi alios more scorpionum pungunt, & vbi bona pauperum more locustarum corroduñt Ioel 1. Vastitas à potente venit. Item erunt inferni miseriæ successores, quia sicut dicitur Sapi. 5. Malignitas euertet sedes potentium, Et Sap.6 dicitur, quod potentes potenter tormenta patientur. ¶ Sed si vis aliquid ponere de impotentia, possumus notare, **I** quod est impotentia, quæ

Cunctis inest naturaliter,
Iustis inest virtualiter,
Malis inest criminaliter,
Sanctis inest supernaliter,
Prauis inest infernaliter.

¶ Igitur dico, quod est impotentia cunctorum, quæ est naturalis.

Et

Et ista est illa, qua, scilicet, mortem non possumus vitare, quia voluntati Dei non possumus obuiare, nec ipsius iustitiam possumus declinare, nec ipsius sapientiam inuestigare, nec ipsius mirabilia opera excogitare. Quod enim mors non possit vitari, patet Iob 14. vbi de homine dicitur. Constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt & Iob 19. Semitam meam circumsepsit, & transire non possum. Item quod Dei potentiæ non possit resisti, nec ipsius infinitas comprehendi, patet 3. Reg. 8. vbi Deo dicit Salomon. Cœli cœlorum te capere non possunt, & Hest. 13. Domine in ditione tua cuncta sunt posita, & non est, qui tuæ possit resistere voluntati. Item quod ipsius iustitia non possit declinari, patet Iob 9. vbi dicitur de Deo. Deus cuius iræ resistere nemo potest. Et cap. 10. Non est, qui de manu tua possit eruere. Item quod ipsius sapientia non possit inuestigari patet in Psal. 138 vbi dicitur. Mirabilis facta est scientia tua, ex me confortata est, & non potero ad eam. Vnde 3. Reg. 8. Non poterant sacerdotes stare, & ministrare propter nebulam. Item quod mirabilitas operum suorum non possit cognosci, & perscrutari, patet Eccl. 1. vbi dicitur. Cunctæ res difficiles, non potest eas homo explicare sermone. & Eccles. 8. Intellexi, quod omnium operum Dei nullam possit homo inuenire rationem, Et Baruch. 3. Non est, qui possit scire vias eius. Ista ergo est impotentia cunctorum, quę est naturalis.

K ¶Item est impotentia iustorum, quæ est virtualis. Et ista est illa, qua iusti ita sunt radicati, & firmati in gratia, quod peccare non possunt. Narrat Rasis in li. de occultis virtutibus membrorum animalium, quod Alexander portabat secum vnum lapidem preciosum, qui habebat summam potentiam contra venena, tonitrua, & fulmina, dabat etiam victoriam contra hostes. Qui enim (vt ait) illum lapidem super se portabat, mori veneno non poterat. Verumtamen (vt ait) sic semel contigit, quod Alexander deposita veste se balnearet in Euphrate, & tunc serpens illum lapidem subripiens expuit ipsum in fluuio, inuidens, scilicet, Alexandro, quod haberet gemmam, quæ haberet tantam potentiam in venena sicq; finaliter factum est, quod Alexander veneno mortuus est. Qui tamen veneno mori non potuisset, si bene lapidem seruauisset. Quid dicam, de Marsis populis, de quibus dicit Plin. li. 28. c. 3. quod à venenosis animalibus lædi non poterant, quinimo cantus eorum serpentes audientes terrebant? Et reuera talis impotentia virtualis inest quibuslibet hominib. perfectis, & iustis. Portant. n. lapidem preciosissimum, scilicet, diuinam gratiam semper secum, quo, scilicet, secum manente nunquam possunt mori per venenum moralium, nec etiam tonitruo diuini iudicij terrentur, nec fulmine damnationis æternæ pereunt in æternum, imo contra dæmones, & vitia habent victoriam & triumphum, in tantum, quod eorum cantus, id est, ipsorum orationes serpentibus, id est, dæmonibus sunt terror. Et breuiter de tali impotentia peccandi potest dici illud 1. Ioa. 3. Non potest peccare, qui ex Deo natus, caueant tamen tales, ne istum sacrum lapidem diuinæ gratiæ per serpentis diaboli inuidiam perdant, quia, scilicet, tunc, & temporaliter & æternaliter à veneno diaboli lædi possent. Dictum enim fuit per Apostolum Actorum 27. Nisi in naui manseritis, vos salui fieri non potestis. Apud iustos ergo aquæ multæ non possunt extinguere charitatem, sicut dicitur Cant. 8. Nec Ioseph se potuit à fletu visis fratribus abstinere. Nec filij Israel potuerunt abominationes Ægyptiorum domino immolare, sicut dicitur Gen. 45. & 8. Ista est ergo impotentia iustorum, quæ est virtualis.

L ¶Item est impotentia malorum, quæ est criminalis. Nullus est enim ita fortis, & potens quin per infirmitatem possit fieri impotens. Sic vere isti, qui per fidem, & innocentiam poterant in bono esse potentes, per infirmitates vitiorum, quas contrahunt, fiunt totaliter impotentes. Igitur notabis, quod

Mali non possunt
- Sursum scandere,
- Clare cernere,
- Firmi persistere,
- In pace viuere,
- Templum struere,
- Iram vincere,
- Verbis parcere,
- Se corrigere.
- Requiescere,
- Iuste agere,
- Bona discere,
- Sua pandere,
- Alta visere,
- Se defendere,
- Somnum fugere,
- Fructus reddere,
- Se subijcere,
- Grata facere,
- Laudes canere,
- Cœlos quærere.

Ista sunt enim viginti impossibilia, quæ scilicet mali quam diu mali sunt, facere non possunt. Et hoc quia per peccatum bene operandi potentia se priuauerunt. Dicam ergo, quod isti non possunt sursum scandere per cœlestium affectionem. Exo. 19. Nō poterat vulgus ascendere in montem. Et Iosuæ 16. Non poterimus ad montana ascendere. Item non possunt clare cernere per veram fidem, cognitionem, discretionem, seu Contemplationem. Vnde Gen. 27. dicitur de Isaac, quod caligauerant oculi eius, & videre non poterat. Et 3. Re. 14. dicitur, quod Achias non poterat videre, quia caligauerunt oculi eius. Item isti non possunt firmi persistere per constantiam, fortitudinem, & in bono durationem Exod. 9. Nec poterant malefici stare coram Moyse Psal. 17. Confringam illos, nec poterunt stare, cadent subtus pedes meos. Item non possunt in pace viuere per concordiam, & pacificam vnionem. Vnde de fratribus Ioseph insidiosis dicitur Gen. 37. quod ipsi oderant Ioseph, nec poterant sibi quicquam pacifice loqui. Item isti non possunt templum struere, scilicet, in corde suo per orationem, & deuotionem 1. Par. 22. Non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine coram me. Item isti non possunt iram vincere p patientiam, & debitam tolerationem. Vnde Iudith. 3. de Holoferne dicitur, quod ferocitatem pectoris eius mitigare non potuerunt. Item ipsi non possunt verbis parcere per loquelæ moderationem. Vnde Prou. 25. Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu, ita qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. Item isti non possunt se corrigere per culparum dimissionem, & emendationem Eccl. 7. Inueni, inquit, quod nemo possit corrigere, quem Deus despexit. Item isti non possunt requiescere per tranquillitatem, & sublatam negociorum turbationem. Vnde Esaiæ 57. Impij sicut mare feruens, quod quiescere non valet. Et Hierem. 49. Turbati sunt in mari, præ sollicitudine quiescere non potuerunt. Item isti non possunt iuste agere sui & aliorum debitum regimen, & correctionem. Vnde Baruch. 6. de idolis dicitur. Falsa sunt, & non possunt loqui. Et Luc. 1. dicitur, quod Zacharias egressus de oraculo non poterat loqui. Item isti non possunt bona discere per prælatorum, & doctorum prædicationem Ioan. 16. Habeo vobis multa dicere, sed non potestis portare. Item isti non possunt sua pandere, seu porrigere per eleemosynam, & compassionem. Vnde Baruch 6. dicitur de falsis dijs, quod diuitias dare non possunt. Item isti non possunt alta visere, seu se erigere per terrenorum detestationem, & supernorum desiderium, & volitionem. Vnde Lucæ 13. dicitur de muliere, quæ habebat spiritum infirmitatis, quod erat inclinata, nec poterat omnino sursum respicere. Item isti non possunt se defendere per periculorum euitationem, & hostium superationem. Vnde Thr. 1. Infirmata est virtus mea, dedit me dominus in manum, de qua non potero surgere. Sicut enim dicitur de mundi diuitibus Sopho. 1. Argentum eorum, & aurum non poterat liberare eos. Item isti non possunt somnum fugere per bonam vigiliam, & occupationem. Vnde Matth. 27. dicitur. Simon dormis, non potuisti vna hora vigilare mecum? Item isti non possunt fructus reddere per bonam & vtilem operationem Ioan. 15. Sicut palmes non potest facere fructum, nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis. Item isti non possunt se subijcere per humilitatem, & seruitij exhibitionem. Vnde Luc. 16. & Matth. 6. dicitur, quod nemo potest duobus dominis seruire. Et Roma. 8. dicitur Sapientia carnis inimica est Deo, legi enim iustitiæ non est subiecta, nec enim potest. Item isti non possunt grata facere per diuinæ voluntatis complacentiam Roman. 8. Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Item isti non possunt læte canere per diuinæ laudis exultationem, seu iubilationem Apocal. 14. Nemo poterat dicere canticum, nisi illa quadraginta quatuor millia, &c. Item isti non possunt cœlum rapere, seu quærere, vel acquirere per æternam beatificationem, patet 1. Corinthiorum 15. Caro, & sanguis regnum Dei possidere non possunt, nec corruptio incorruptelam possidebit. Vnde Ioan. 3. dicitur, quod nisi quis natus fuerit denuo, non potest introire in regnum Dei. Sic ergo patet, quomodo est dare impotentiam infernalem. Supernalem. Criminalem. Virtualem & naturalem. ¶ Nota, quod secundum diuisionem in principio huius tituli factam, adhuc singulariter esset dicendum de potentia mundana, angelica, diabolica, sed licet ista membra sub his nominibus author non deduxerit, satis tamen expresse sub alijs vocabulis explicauit. Vnde ad ea redeunda indice monstrabo. De potentia mundana habes supra eodem tit §. Sed adhuc dico, quod potentia humana sumitur in malo. De potentia angelica vide in §. Item est impotentia iustorum, quæ est virtualis. De potentia vero diabolica nota §. Item est impotentia malorum, quæ est criminalis. Sufficit ergo, quod dictum est de Potentia. Posse. Potestate, & Impotentia &c.

Prauus. Prauitas.

A Cum prauitas, iniquitas, malum, peccatum, & similia idem signi-

ſignificare videantur,ſatis mihi videtur in diuerſis titulis eſſe factum,niſi plures inuenirentur de prauitate authoritates vocales. Nos igitur notemus breuiter tranſeundo,quod prauus idem eſt quod peccator,& quod praua,inutilia, nociua, nihil ſunt aliud, quam peccata, vel etiam bona temporalia, vel tormenta. Tormenta enim, peccata,peccatores, dæmones, poſſunt dici praua ſimpliciter,& per ſe. Mundi vero bona,ſocietates malorum,praua dicuntur per accidens, & non per ſe,eo, ſcilicet, quod mali, peccati,ſeu tormenti cauſa,ſeu occaſio poſſunt eſſe. Prauus ergo idem eſt,quod peccator ex toto perfidus,& corruptus. Vnde generationi,& communitati talium dicitur Deuter. 32. Generatio praua, atque peruerſa, hæccine reddis domino, popule
B ſtulte & inſipiens. ¶ Vnde nota, quod generatio talium praua, dicitur,quia quicquid habet in moribus,totum prauum, & impium comprobatur. Habent enim iſti mali, ſeu praui, ſcilicet prauitatem

Cordis,dum praua machinantur,
Oris,dum praua proteſtantur,
Manus,dum malum operantur,
Greſſus,dum male proſequuntur.

Primo igitur dico, quod praui ſunt, quia habent prauas cogitationes, ſeu machinationes. Membra enim exteriora infirma ſunt,quando interiora,& principalia, ſcilicet, cor, hepar, & cerebrum corrupta ſunt. Sicut etiam videmus,quod in arbore fructus vermiculoſi, & corrupti efficiuntur,& cadunt, quando à radice corrupta procedunt,ſic vere cum cor, & cogitatio, morum &actuum ſint radices,neceſſe eſt,quod ſi iſta interius ſint corrupta, quæ ſunt exterius,ſint &inepta,quia pro certo ſi quis in corde malas habeat affectiones,neceſſe eſt,quod prauas ſentiat paſſiones. Omnia enim alia ſequuntur cor, quod ſi bonum fuerit, bona ſunt, quæ ab ipſo procedunt. Si prauum fuerit, peruerſa ſunt Hie.9.Non audierunt vocem meam,& non ambulauerunt in ea,& abierunt poſt prauitatem cordis ſui,& poſt Baalim. Prauitas autem iſta conſiſtit in quadam profunditate inſcrutabili, in quadam peruerſitate incorrigibili, in quadam venenoſitate intolerabili,& deteſtabili.De prauitate profunditatis,quæ non cognoſcitur, patet Hier. 17. Prauum eſt cor hominis,& inſcrutabile,& quis cognoſcet illud?Iſtud proprie eſt de multis,qui ita cauti,&inuoluti ſunt,quod corda eorum cognoſci non poſſunt, imo neſcitur, quid diligunt, aut intendunt. De peruerſitate vero obſtinata, & incorrigibili patet de multis, qui,ſcilicet, voluntarie mali ſunt,&ita in ſua malitia delectati,quod nunquam amplius fieri boni volunt,dicentes illud Deut.29. Pax erit mihi, & ambulabo in prauitate cordis mei. Et Hier. 18. Deſperauimus,poſt cogitationes noſtras ibimus,& vnuſquiſq; prauitatem cordis ſui mali faciemus.De venenoſitate autem deteſtabili,ſcilicet,de malitię iniquitate,quam ſcilicet quidam habere ſe gloriantur,dicentes,ſcilicet, illud Hier. 23. Pax erit vobis,& omni, qui ambulat in prauitate cordis ſui.dicitur Prou.11.Abominabile domino cor prauum, voluntas eius in eo, qui ſimpliciter ambulat,Conſtat enim quod illa,quæ fiunt ex certa ſcientia,& malitia,magis diſplicent Deo, quam illa, quæ fiunt ex paſſione, & quadam impotentia, & ideo ille Deo ſumme diſplicere dicitur, qui malitioſe,& voluntarie praua machinari probatur. Vnde de prauo,& malitioſo dicitur Prou.6.quod ipſe eſt homo apoſtata, vir inutilis,annuit oculis,terit pede, digito loquitur,prauo corde machinatur malum. Sequitur. Sex ſunt quæ odit Deus &c. & poſt. Cor machinans cogitationes peſſimas. Et reuera tales ſunt etiam ab hominibus euitandi, & ſummopere fugiendi, iuxta illud Pſal.100. Non adhæſit mihi cor prauum,detrahentem ſecreto proximo ſuo,hunc perſequebar. Et merito, quia ſicut dicitur Eccleſ.36. Cor prauum,dabit triſtitiam. Praui ergo dicuntur illi, qui habent prauas cogitationes.

C ¶ Secundo praui dici poſſunt hi qui habent prauas prolocutiones Sicut enim prauitas ſeu non ſanitas porci cognoſcitur in ore,ſic prauitas hominis in verbo Ideo ſapiens conſulit Prou.4. dicens.Remoue à te os prauum, & detrahentia labia longe fac a te. Remoue inquit à te, & non ſolum à perſona & à conditione tua,imo etiam à te,id eſt,à tua ſocietate,quia ſcilicet non ſolum praua & detractoria verba debemus ab ore noſtro fugare, ſed etiam detractores & alios praua libenter loquentes debemus fugere,& odire. Vnde ſapientia Dei dicit Prou.13.Arrogantiam, & ſuperbiam,& viam prauam,& os bilingue ego deteſtor. Conſtat enim quod verba praua non ſolum deteſtabilia ſunt iuſtis imo etiam ipſi Deo. Vnde Iob 14. dictum fuit ipſi Iob. Nunquid grande eſt, vt conſoletur te Deus? ſed verba tua praua hoc prohibent. Et merito, quia, ſcilicet, in verbis diuinis nunquam aliqua prauitas,ſed ſemper omnis,bonitas inuenitur. vnde Prou.7. Iuſti ſunt omnes ſermones mei,non eſt in eis prauum quid, neque peruerſum. Praui ſunt ergo hi, qui habent prauas prolocutiones.

D ¶ Tertio praui ſunt hi, qui habent prauas operationes, ſicut,ſcilicet,ſunt illi,qui praua ordinant,& diſcutiunt.Qui praue donant,& alliciunt. Qui praue lædunt,& percutiunt. De prauis prælatis ordinatoribus,dicitur 2.Mac.4. quod ciuium deſtituens intra praua ſanciebat inſtituta. De prauis vero munerum collatoribus & maiorum corruptoribus, & allectoribus poteſt dici illud Eccl.35. Noli offerre munera praua. De prauis aliorum moleſtatorib. inuaſorib. poteſt dici illud Pſal. 77. Patres eorum conuerſi ſunt in arcum prauum. Arcus enim à longe percutit, quia,vbi zelus & contentio, ibi inconſtantia & omne opus prauum Iac. 3. Praui ergo ſunt hi,qui habent prauas operationes.

E ¶ Quarto praui ſunt hi, qui habent prauas proſecutiones. Prauos enim greſſus,prauas vias,praua itinera, id eſt, prauas perſecutiones,& negotia habent praui,de quibus dicitur Eccl. 2. Væ his, qui perdiderunt ſuſtinentiam, qui dereliquerunt iter rectum,& diuerterunt in vias prauas. Et Prou.28.dicitur,quod melior eſt pauper ambulans in ſimplicitate ſua, quam diues prauus in itinerib. ſuis. Patet ergo quomodo iſti praui ſunt, qui,ſcilicet, habent prauos greſſus,prauos actus, prauos affectus, & prauos etiam cogitatus. Tales ergo ſunt de illa ſcilicet praua generatione,de qua conſulitur Actor.2.Saluamini à generatione praua. Et Phil. 2. Sitis, inquit ſine querela,& ſimplices filij Dei ſine reprehenſione,in medio nationis prauæ,atq; peruerſæ &c. Iſta igitur de prauitate morali ſufficiant.

Præ.

A Nota,quod Præ quandoq; ſumitur pro vltra,ſeu pro ſuper,ſeu pro propter,ſeu pro ante, ſeu pro valde. Pro ſuper dico,ſicut cum dicitur Deus noſter præ omnibus dijs,id eſt, ſuper & ante omnes Deos. Quandoq; ſumitur pro propter,ſicut cum dicitur in Pſa.17. Præ fulgore in conſpectu eius nubes tranſierunt,&c. Præ fulgore,inquit,id eſt,propter fulgorem. ¶ Item pro ante,ſicut cum dicitur præcedere, pro antecedere, ſeu ante alios incedere. ¶ Item pro valde,ſicut cum dicitur,præpotens vel præclarus,&ſic ergo dicam,quod pręquandoq; ſignat excellentiam,& prærogatiuam. Quandoq; vero cauſam rationalem, & conſtitutiuam. Siue igitur præſumatur prærogatiue ſeu cauſatiue,dico,quod vtroq; modo in bono ſumitur,& in malo. Vnde notemus,quod iſta dictio

Præ quandoq; refertur ad { Deum, Iuſtum, Impium.

B ¶ Primo ergo dicamus, quod refertur ad Deum. Conſtat enim quod Deus habet ſuum Præ, id eſt, ſuam excellentiam ſingularem,qua,ſcilicet, præ omnibus, id eſt, ſuper omnes ipſe præualet, & præcellit. Vnde nota,quod Deus, ſeu etiam Chriſtus præcellit omnes,

Honore potenti,
Decore decenti,
Dulcore patenti,
Splendore nitenti.

Conſtat.n.quod Deus præcellit omnia in potētiæ celſitudine. In decētiæ pulchritudine. In clementiæ plenitudine. In ſcientiæ,ſeu redolētiæ magnitudine. Habet.n.Chriſtus vnū Præ,quod eſt potētię,&celſitudinis infinitę. Vnde pater de ipſo legitur in Pſa.88. dixiſſe. Et ego primogenitū ponā illū excelſum prę regib. terrę. Item habet vnum Præ, id eſt, vnam prærogatiuam, quod eſt decentiæ & pulchritudinis infinitæ. Vnde ſibi dicitur in Pſalm.44. Specioſus forma præ filijs hominum, diffuſa eſt gratia in labijs tuis. Item habet vnum Præ clementiæ, & mititudinis delinitæ. Ideo dicitur in Pſal. 44. Vnxit te Deus oleo lætitiæ prę conſortibus ſuis. Item vnum Præ,id eſt, vnam prærogatiuam redolentiæ,& ſanctitudinis exquiſitæ, hoc eſt dictum, boni nominis,& bonæ famæ. Vnde de ipſo dicitur Heb.1.quod ipſe fuit tanto melior angelis effectus, quanto præ illis differentius nomen hæreditauit. Sic ergo patet,quod iſta dictio Præ refertur ad Deum.
C ¶ Secundo dico,quod præ quandoq; refertur ad iuſtū. Accipiatur enim Præ ſiue cauſaliter, ſiue præcellenter, dico quod bene poteſt referri ad iuſtum. Habet enim iuſtus multiplex Præ, id eſt, multiplicem cauſam, faciendi bonum, & conſequendi gloriam æternam,ſcilicet,

Præ {
Stupore,quo contemplando Deum admiratur,
Liquore,quo deguſtando intus delectatur,
Feruore,quo diligendo intus inflammatur,
Dulcore,quo congaudendo pie lacrymatur,
Dolore,quo pœnitendo corde conturbatur,
Squalore,quo abſtinendo caro maceratur,
Valore,quem acquirendo ſumme gratulatur,
Splendore,quem poſſidendo ſurſum conſolatur.
}

¶ Dico

D ¶ Dico ergo, quod iusti habent Præ stuporis admiratiui, & hoc quando contemplando diuinam maiestatem mirantur, dicentes, scilicet, ipsi Deo illud Hest. 15. Conturbatum est, inquit, cor meum præ timore gloriæ tuæ, valde enim admirabilis es domine, & facies tua plena est gratiarum. Sicut etiam apparuit in regina Saba, de qua dicitur 2.Par.9. quod non habebat vltra spiritum præ stupore. Item iusti habent vnum Præ liquoris delectatiui, dum multitudinis beneficiorum à Deo acceptorum memores in Dei bonitate delectantur. Vel dum fonte gratiæ diuinæ irrigati spiritualiter exultant, & consolantur. Item iusti habent vnum Præ ardoris inflammatiui. Habent enim virtutem feruidæ charitatis: Exemplo, scilicet, Iacob qui seruiens Laban pro Rachele, scilicet, septem annis, videbantur sibi dies pauci præ amoris magnitudine. Rachel enim est vita æterna, pro qua, scilicet, iusti seruiunt Christo, & hoc, scilicet, septem annis, id est, toto tempore vitæ huius, quod septem dierum curriculo mensuratur. Item iusti habent vnum Præ dulcoris lacrymatiui, scilicet, pietatis & compassionis virtutem, quæ faciliter lacrymatur. Exemplo, scilicet, Tobiæ & vxoris suæ, qui osculantes filium suum cœperunt flere præ gaudio. Item habent vnum Præ doloris conturbatiui, id est, virtutem pœnitentiæ, dicentes, scilicet, illud Threno. 2. Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea. Item habent vnum Præ squaloris maceratiui, scilicet, abstinentiam à cibis, de qua tamen dicitur contrarium miraculose factum Dan. 2. vbi dicitur, quod vultus puerorum abstinentium apparuerunt corpulentiores, & meliores præ omnibus pueris, qui vescebantur cibo regio. Item habent vnum Præ valoris infinitiui, scilicet, diuinam gratiam, de qua dicitur Mat. 13. quod simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo, præ gaudio illius vadit & vendit vniuersa, quæ habet, & emit agrum illum. Item habent vel saltem finaliter habebunt vnum Præ splendoris consolatiui, scilicet, gloriam paradisi, de qua Esaiæ 65. Ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione spiritus vlulabitis. Sic igitur patet, quomodo iusti habent multiplex præ, vel propter, id est, multiplicem causam iustitiæ, qua sunt iusti. Igitur patet quod præ quandoq; spectat ad iustum.

E ¶ Tertio dico, quod Præ quandoque spectat ad impium. Mali enim habent suum præ & suum propter, hoc est dictum, suam malam causam faciendi malum. Vnde nota, quod isti

Præ
- Fragilitate fiunt fluidi,
- Cupiditate fiunt aridi,
- Ebrietate fiunt stolidi,
- Diuersitate solent diuidi,
- Temporalitate fiunt tepidi,
- Anxietate fiunt torpidi,
- Timiditate fiunt stupidi,
- Tenuitate fiunt squalidi,
- Calamitate fiunt horridi.

Dico igitur, quod mali habent vnum Præ, id est, vnam causam fragilitatis, ex quo sequitur inconstantia, scilicet, exemplo illius reginæ, de qua dicitur Hester. 15. quod præ nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinebat. Item habent vnum Præ cupiditatis, ex quo sequitur turbulentia. Vnde Iob 30. Ossa, inquit, mea aruerunt præ caumate, versa est in luctum cithara mea, & canticum meu in vocem flentium. Cauma enim ardor, & feruor auaritiæ, ariditatem & maciem, luctum etiam & tristitiam introducit, & citharam & gaudium vilipendit. Item habent vnum Præ ebrietatis, ex quo sequitur ignorantia. Vnde Esa. 28. Hi quoque præ vino nescierunt, & præ ebrietate errauerunt. Sequitur. Sacerdos & propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt à vino. Item habent vnum Præ diuersitatis, ex quo sequitur dissonantia seu discordia Zach. 8. Neque introeunti, neque exeunti erat pax præ tribulatione Hier. 49. Turbati sunt in mari, præ sollicitudine quiescere non potuerunt. Item habent vnum Præ temporalitatis, scilicet, negociationum & occupationum mundi, ex quo sequitur impotentia. Pluribus enim intentus minor est ad singula sensus. Vnde Luc. 5. dicitur, quod illi non poterant inferre paralyticum ante Iesum, vt sanaretur, præ turba, & propter hoc necesse fuit ascendere super tectum. Turba enim negociorum impedit, ne spiritus imbecillis ante Iesum poni possit, sicut etiam de Zachæo dicitur Luc. 19. quod ipse quærebat Iesum videre, quis esset, & non poterat præ turba, eo quod statura pusillus esset. Item habent vnum Præ anxietatis, ex quo sequitur somnolentia, sicut de Apostolis dicitur Luc. 22. quod Iesus inuenit eos dormientes præ tristitia. Item habent vnum Præ timiditatis, ex quo sequitur turbulentia, sicut dicitur Mat. 28. quod præ timore eius exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui. Item habent vnum Præ tenuitatis, seu spiritualis paupertatis, ex quo sequitur indigentia Hier. 14. Erunt proiecti in vijs Hierusalem præ fame. Item habent, vel etiam habebunt, id est, post mortem in inferno vnum Præ calamitatis, seu etiam aduersitatis, ex quo sequitur pestilentia damnationis æternæ. Vnde ipsis potest dici illud prædictum Esa. 65. Vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione spiritus vlulabitis, & Sap. 5. Intra se pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes &c. Hæc sufficiant de Præ. Vide de propter.

Præbere.

A Nota, quod Præbere, Dare, Præstare, & similia idem significant, vt in pluribus, sed quia multa dicta sunt, aut dicentur in titulis prælibatis, volo hic breuiter pertransire. Nota ergo, quod nos inuenimus præbere Dei, iusti, & impij. ¶ Primo igitur dicamus de Deo. Iste enim est, qui præbet omnia bona bonis, & omnia mala malis. Præbet enim, scilicet,

- Constantiam militantibus,
- Concordiam se metuentibus,
- Sapientiam se diligentibus,
- Suam gratiam se prosequentibus.

Præbet dico in se credentibus constantiam. Vnde 2. Par. 16 dicitur, quod Deus præbet fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Item præbet se metuentibus concordiam. Vnde 2. Paral. 10. dicitur de illo regelosaphat, qui timebat dominum, quod quieuit regnum Iosaphat, & præbuit dominus pacem per circuitum. Item præbet se diligentibus sapientiam. Vnde Eccl. 1. de sapientia & disciplina dicitur, quod Deus præbet illam diligentibus. Item præbet se prosequentibus suam gratiam, quia, scilicet, sicut dicitur Actor. 1. Ipse præbuit seipsum viuum post mortem suam, per dies quadraginta apparens discipulis. Dies enim quadraginta significant pœnitentiæ tempus, in quo, scilicet, Deus per gratiam apparet, & se suis fidelibus per gratiam viuum præbet. Istud est igitur vnum præbere, quod facit Deus. Vnum tamen aduerte, quod sicut Deus præbet hominibus se, & sua, ita etiam ipse vult, & petit, quod nos sibi similiter nos & nostra præbeamus. Donatio enim inter virum & vxorem reciproca debet esse, nec debet ab vna parte plus quam ab altera claudicare, secundum iura. Si igitur sponsus Christus bona sua spiritualia, & æterna dat, & præbet suæ sponsæ animæ Christianæ, necesse & iustum est, quod econuerso ipsa sponsa sibi donet & præbeat bona sua. Petit ergo Deus, quod homo præbeat sibi, scilicet,

- Cor ad consentiendum,
- Os ad pronuntiandum,
- Caput ad subijciendum,
- Aures ad obediendum,
- Manus ad perficiendum.

Item præbeamus sibi cor nostrum ad mandatis eius consentiendum Prou. 23. Fili mi, præbe mihi cor tuum. Et 1. Paral. 22. dicitur sic. Præbete corda vestra & animas vestras, & quæratis dominũ. Item præbeamus sibi ora nostra ad laudes ipsius pronunciandum, seu ad ipsum spiritualiter osculandum. Vnde pater dicebat filio Genes. 27. Da mihi osculum fili mi. Item præbeamus sibi capita nostra ad nos sibi subijciendum, iuxta illud Ecclesiast. 4. Magnati humilia caput tuum. Item præbeamus sibi aures nostras ad suis legibus obediendum, & ad ipsas audiendum, & faciendum Iob 6. Præbete aurem, & audite. Et concorda, vt voluetis. Est igitur vnum præbere, quod vult Deus, & quod facit Deus.

B ¶ Secundo dico, quod est vnum præbere, quod facit iustus. Iustus enim præbet

- Vestimentum frigescentibus,
- Alimentum famescentibus,
- Documentum ignorantibus,
- Iuuamentum patientibus.

Præbet dico nudis, & frigescentibus indumentum Tob. 1. Nudis vestimenta præbebat. Item præbet famescentib. alimentum Iud. 19. Ego præbeo, quæ necessaria sunt. Sequitur. Introduxit eum in hospitium, & pabulum hominis præbuit. Item præbet ignorantibus documentum Gen. 47. Præbe semina, ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem. Item præbet patientib. seu indigentibus iuuamentum, scilicet, contra multos malos 1. Paral. 12. Præbuerunt auxilium Dauid aduersum latrunculos. Hoc est ergo vnum præbere, quod facit iustus. ¶ Tertio dico, quod est vnum C præbere, quod facit stultus. Stulti enim habent vnum præbere

- Crudelitatis & violentię,
- Proteruitatis & insolentię,
- Iniquitatis & iniustitię,
- Carnalitatis & immunditię.

Mali

Mali enim præbent quædam munera crudelitatis Exod. 5. præbuistis gladium, vt occiderent nos. Item præbent quædam munera proteruitatis, sicut de obstinatis & proteruis dicitur 2. Paral. 29. quod auerterunt facies & præbuerunt dorsa. Item præbent quædam munera iniquitatis. Vnde 2. Par. 19. dicitur. Impio præbetis auxilium. Item præbent munera carnalitatis. Vnde de illa meretrice dicitur Ezechiel. 24. quod fornicationem Assyrijs præbuit impudenter. Hæc ergo sufficiant, quia nihil prosequor gratia breuitatis, & quia etiam supra de dare, & in alijs similibus titulis dictum est.

A **Præcellere.** Nota, quod præcellere idem est, quod valde excellere. Et nota, quod de excellentia multa possent dici, sed nullæ sunt authoritates. Vide ergo in tit. melius, & in titul. bonitas, valor, eminentia, prærogatiua, & similia.

A **Preces. Precari.** Cum preces precis, oratio, supplicatio, deprecatio idem sint, & supra & infra in titulo de Exaudire, Clamare, Vox, Sonus, & similibus de precibus sit satis dictum, hinc est, quod de precibus vocaliter loquendo intendo breuiter pertransire. Dicam ergo quod in bono significato in scriptura reperiuntur preces

Deuotorum,
Miserorum,
Iniquorum.

Primæ preces sunt faciendæ,
Secundæ preces sunt audiendæ,
Tertiæ preces sunt repellendæ.

¶ His præmissis dicamus aliquid de precibus, quas nos mortales debemus facere domino Deo nostro. Constat enim quod illud, quod homo se videt per virtutem & potentiam obtinere non posse, per humilitatem & preces obtinere conatur, sicut exempla riter videmus de catulis animalium, & pullis ouium, qui famescentes & prouidere sibi de necessarijs non valentes sed impotentes, in suis nidulis sunt vagientes, latratu, balatu, mugitu pariter & garritu apud matrem suam clamant, & vt necessaria obtineant, suis modulis & precibus ipsam pulsant. Sic vere nos cum omnino impotentes simus, nec aliquid à nobis tanquam ex nobis facere possimus, & maxime quantum ad bona spiritualia & æterna obtinenda, ad mala & peccata vitanda, & tribulamina toleranda, necesse est, quod pulsemus matrem precibus, pulsemus ad ostium inuitantis amici, vt quod virtute non valemus precibus obtinere possimus, iuxta illud 1. Mac. 6. Clamauerunt ad regem cum precibus dicentes. Demus dextras Iudæis, & faciamus cum illis pacem &c. Dextras enim offerre, est pacem precibus postulare. Vt sic homo faciat, quod præcipitur Eccl. 17. vbi dicitur. Precare ante faciem domini, & minue offendicula. ¶ Vbi aduerte, quod in precibus Deo faciendis tria debent attendi, videlicet, vnum quod

Impedit & repellit,
Præualet & excellit,
Admonet & impellit.

Repellens & impediens debemus repellere. Excellens & expediens debemus quærere. Impellens & erudiens debemus cernere. Igitur pellamus culpam & peccatum. Quæramus domini primatum. Cernamus scripturæ mandatum.

B ¶ Dicam ergo, quod si preces nostras volumus exaudiri, nos debemus expellere impediens peccatū. Minue, inquit offendicula. Nos debemus requirere expediens oblatum, scilicet, ipsum Deum, & non alium. Ante faciem domini, inquit. Nos debemus attendere vrgens mandatum, quod, scilicet, est imperatiuum, & impulsiuum. Precare, inquit. ¶ Dico ergo, quod omne peccatum debes tollere. Et hoc ostenditur cum dicitur. Minue offendicula. Constat autem, quod preces inimici non bene recipiuntur, imo sicut dicit Greg. Cum is displicet, qui ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Si quis filium alicuius occideret, & post tenens gladium cum quo ipsum occiderat, patrem precari vellet ipsum certe magis offenderet, & quod præcaretur, nullatenus obtineret. Cum igitur peccator Dei inimicus existat, sicut ille, qui ipsius filiam & hæredem, videlicet animam propriam mortaliter peccando necauit, non dubium, quod quam diu gladium cum quo eam occidit, scilicet, peccatum secum habuerit, Deum pulsare precib. frustra quærit, nec ab ipso impetrat, quod ostendit. Ante omnia ergo peccator debet peccati gladium à se alienare, & vitiorum offendicula minuere per pœnitentiam & purgare. Tunc enim preces melius audiuntur, quando esse mundę & sine offendiculo comprobantur Iob 16. Cum haberem mundas ad Deum preces &c. Minue ergo offendicula. Exemplo apostoli, qui dicebat Actor. 24. Stude sine offendiculo conscientiam habere, quia sicut dicitur Hier. 4. Si abstuleris offendicula tua à facie mea, non commoueberis. Patet ergo, quod omne peccatum debet tollere. C

¶ Secundo dico, quod si preces tuas volueris acceptari, expediens oblatum debes quærere, ante faciem domini, inquit. q. d. dominus, & non alius est precandus, cum proprie loquendo ipse solus iuuare possit, vt, scilicet, dicamus illud 2. Reg. 14. Precor domine, vt transferas iniquitatem serui tui. Vide supra de precari, in illa authoritate Tob. 8. Deprecemur dominum hodie, & cras.

D ¶ Tertio dico, si preces tuas volueris acceptari, quod cogens mandatum debes attendere, quia, scilicet, imperatiue loquendo scriptura dicit, precare Act. 8. Precamini vos ad dominum. Et nota, si vis, quod preces nostræ ad dominum debent esse prostratæ, & effusæ, & ex gratia & non ex debito requisitæ. Prostratæ Deo, scilicet, per humilitatem, quia, scilicet, nullus est ita ferus, & magnus, quin seipsum debeat domino prosternere, & ipsius misericordiam precibus flagitare Hier. 38. Prostraui ego preces meas coram rege. Exemplo, scilicet, leonis, de quo dicit Pli. quod licet sit animal ferocissimum, in necessitate tamen inuentus est ad hominem recurrere, & ab ipso auxilium postulare. Vnde narrat, quod in Africa leo habens in pede stipitem, seu spinā, quam amouere nequierat, propter quod pes eius fuerat putrefactus, obuiauit homini in deserto, qui timens statim ascendit arborem leo autem ad arboris radicem veniens, & vultum blandientem, & non furentem prætendens, pedem suum homini ostendebat, & quodam susurro satis pio hominis beneficium, & adiutorium, suo modo precabatur, & quærebat, quod perpendens homo descendit, & stipitem remouit. Leo vero gratabundus recedens, pellem preciosam extranei animalis suo Medico, quasi pro satisfactione apportauit. Mirum inquit, Plin qua ratione sciuerit leo hominem medicas habuisse manus, sed vis malorum omnia experiri cogit. Nullus ergo sit ita ferus, quin se coram Deo dignetur humiliare, infirmitates passionū & vitiorum eidem demonstrare, & ab ipso remedium implorare. Vnde Eccl. 50. Præparauerunt & ceciderunt ante faciem suam super terram adorare dominum Deum suum, & dare preces omnipotenti Deo excelso. Quæ tamen sunt contra multos superbos, qui, scilicet, non dignantur dominum precari, nec ab ipso auxilium in suis necessitatibus obsecrare, similes illi Leuiathan de quo dicitur Iob 40. Nunquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia? q. d. non dignaretur. Sint ergo prostratæ per humilitatem. Item sint preces effusæ per multiplicitatem, & continuitatem. Vnde Iudith 4. Vnanimes preces suas domino effuderunt. Item debent esse non ex debito, sed ex gratia requisitæ, sicut, scilicet, faciebant illi Dan. 9. qui dicebant. Neque enim in iustificationibus nostris prosternimus preces nostras ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. Sic ergo patet, quod fundendo preces nos debemus attendere

Ad { Mandatum imperatiuum, vt obediamus, [precari inquit,]
Primatum proteftatiuum, vt solus quæratur [ante faciem domini,]
Reatum maculatiuum, vt prorsus tollatur, [Minue offendicula.] }

Sufficit ergo. Vide in tit. de exaudire, & deprecari &c.

Præcingere. Succingere. Cingere, cingulum. Cum homo se cingendo, aut præcingendo vestimenta sua congreget, & coniungat, & totum corpus suum arceat, & restringat, vel etiam celaturam seu arma, vel ornamenta in cingulis suis sibi compleat & assumat, videtur moraliter loquendo, quod cinctio, seu præcinctio possunt omnem virtutē superfluitates vitiorum & temporalium restringentem, seu etiam honestates & virtutes circa hominem aggregantem, spiritualiter designare, iuxta illud Esa. 11. Erit iustitia cingulum lumborum eius, & fides cinctorium renum eius. ¶ Sic igitur nota, quod homo multis causis & modis præcingitur, videlicet, A

Vt sit { Flebilis ad lamentandum,
Mobilis ad obtemperandum,
Agilis ad ministrandum,
Stabilis ad propugnandum,
Sterilis ad manducandum,
Docilis ad moderandum,
Virilis ad superandum, scilicet, carnem,
Nobilis ad fœderandum,
Habilis ad separandum seu ornandum. }

Sic

Sic ergo dicam, quod moraliter loquendo,

Iustum Præcingit:
- Flebilitas pœnitentiæ,
- Mobilitas audientiæ seu obedientiæ,
- Sedulitas diligentiæ,
- Stabilitas existentiæ,
- Asperitas abstinentiæ,
- Modalitas temperantiæ,
- Sinceritas continentiæ,
- Integritas amicitiæ,
- Nobilitas apparentiæ.

Et sic vere dicam, quod discurrendo per istas causas spiritualis præcinctionis,

Pœnitentia portat cilicium, vt culpas defleat.
Audientia seu obedientia mouet vestigium, vt cito pareat,
Diligentia facit seruitium, vt bonis faueat,
Permanentia suffert duellum, vt mala subeat,
Abstinentia tollit edulium, nec ventrem impleat,
Temperantia tractat consilium, vt luxus caueat,
Continentia suffert martyrium, vt carnem arceat,
Amicitia ligat coniugium, vt simul maneat,
Apparentia ornat hospitium, vt bonis placeat.

B ¶ Igitur charissimi præcingamur cingulo pœnitentiæ, vt culpas defleamus. Pœnitentia enim est illud cilicium, quo antiquitus sancti patres se solebant præcingere, quando habebant flendi materiam & dolendi. Vnde Iudith 4. Induerunt se sacerdotes ciliciis, & infantes prostrauerunt contra faciem templi domini, & altare domini cooperuerunt cilicio. Est & cingulum sacci, de quo Esa. 22. Vocauit dominus ad fletum, & luctum. Sequitur. Et ad cingulum sacci.

¶ Item præcingamur cingulo diligentiæ, vt bonis seruiamus, seu ministremus Luc. 17. Præcingere, & ministra mihi. Et Luc. 12. Præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.

¶ Item præcingamur cingulo obedientiæ, vt bonis pareamus in omnibus, scilicet, licitis & honestis Tobiæ 5. Inuenit iuuenem præcinctum & paratum ad ambulandum. Vnde Petro Angelum secuturo dictum fuit Acto. 12. Surge Petre, præcinge, & calcea te. Et Ioan. 21. dictum est sibi: Petre cum eras iunior, cingebas te, & ibas, quo volebas, nunc autem alius cinget te, & ducet, quo tu non vis Leuit. 8. Astringens cingulo aptauit rationale Lucæ 12. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.

¶ Item cingamur cingulo constantiæ, vt in bonis operib. permaneamus, in Psalm. 108. Fiat illi, scilicet, virtus constantiæ, sicut zona qua semper præcingitur. Semper enim denotat perseuerantiæ rationem.

¶ Item cingamur cingulo abstinentiæ, ne carnem nimia cura & delitiis foueamus Ioan. 13. Linteo erat præcinctus. Linteum enim quod ex lineis & tenuibus filis contexitur, tenuitatem victus signat.

¶ Item cingamur cingulo temperantiæ, vt luxum id est, superfluitatem magnificentiæ in operibus nostris caueamus Psal. 27. Præcinxit se virtute, supple temperantiæ.

¶ Item præcingamur cingulo continentiæ, vt mundi fulgeamus, vt, scilicet, dicat quilibet illud Psalm. 17. Deus qui præcinxit me virtute ad bellum (supple contra carnem) & posui immaculatam viam meam. Ista est autem proprie præcinctio lumborum seu renum, de qua dicitur Eph. 6. State succincti lumbos vestros. Gregorius vero dicit, quod tunc lumbos præcingimus, cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus. Istud est autem cingulum byssinum, quo, scilicet, sacerdotes mandabantur præcingi Exod. 39. vbi Deus præcipit, quod Aaron, scilicet, ecclesiasticis fierent fœmoralia linea, & cingulum de bysso retorta. Lineum enim & byssus, quæ candida sunt, munditiam carnis designant, quam præcipue nos ecclesiastici tenemur habere Exod. 29. Cinges balteo Aaron & filios eius.

¶ Item præcingamur cingulo amicitiæ, vt intus ardeamus. Charitas enim cingit & stringit. De quo in Apocalypsi dicitur, quod filius hominis erat præcinctus ad mammillas zona aurea. Et Apoc. 15. dicitur, quod illi septem Angeli, qui erant induti lapide candido, erant præcincti circa pectus zonis aureis. ¶ Item præcingamur cingulo honestæ apparentiæ, & quo placeamus. Ezech. 16. Cinxi te bysso, calceaui te hyacintho, vnxi te oleo, vestiui te discoloribus, indui te vestibus subtilibus, ornaui te ornamento. Et breuiter, de homine sic virtutibus præcincto potest dici illud Esaiæ 5. Non dormitabit, neque dormiet, neque soluetur cingulum renum eius. Et ista est præcinctio bona. De malis vero notabis, quod ipsos cingit & stringit parcitas & auaritia, feritas & iracundia, calamitas atque tristitia, vt sic de peccatore dicatur illud Psalm. 108. Fiat illi, sicut vestimentum, quo operitur; & sicut zona, qua semper præcingitur. Vt & sic dicat peccator, & maxime damnatus, illud Iob decimo nono. Afflixit me, & flagellis suis me cinxit. Sequitur. Expoliauit me gloria mea, abstulit coronam de capite meo, destruxit me vndique, & pereo, &c. Vide ibi, &c. Vide supra satis plene in tit. Accingere.

Præscindere. Vide infra de scindere.

Præcipitatio.

A Nota, quod præcipitatio nihil aliud est quam de alto in imum lubrica deiectio. Et sic dico, quod semper accipi consueuit in malo, quia, scilicet, semper signat subitam deiectionem de alto in abyssum, de summo ad imum, & de supercilio in profundum descensionem. Igitur moraliter loquendo, dico, quod est triplex præcipitatio, scilicet,

Temporalis,
Spiritualis,
Infernalis.
Prima est miseriæ præsentis,
Secunda est culpæ latentis,
Tertia est pœnæ sequentis.

Nam

Præcipitatur:
- Diues veniens ad paupertatem.
- Iustus corruens ad prauitatem.
- Impius defluens ad vilitatem.

¶ Primo ergo dico, quod est præcipitatio, quæ fit à fortuna, & ista nihil aliud est, quã præcipitatio subita, quam quandoque incurrunt diuites, & potentes, subito per infortunia corruentes, & ad paupertatem, & infortunium descendentes. Caprea enim, vt dicit Plinius, quandoque à venatore taliter coarctatur, quod ab altitudine rupis in infimum præcipitatur. Verum tamen quia fortissima habet cornua, quandoque fit, quod desuper cadens non moritur, sed saluatur. Sic vere sæpe contingit, quod aliqui alti & magni contra eos venante fortuna præcipitantur, & deiiciuntur à gloria status sui. Constat enim sæpe, quod fortuna multos erigit, & sublimat, vt tandem ad præcipitium & infortunium ipsos deducat. Sic videntur velle fecisse illi Luc. 4. qui duxerunt Christum ad supercilium montis, vt præcipitarent eum, ille tamen transiens per medium illorum ibat. Verumtamen tales sic præcipitati fortia capita bonarum mentium, fortibus cornibus, id est, constantia, & virtutibus cõmunita debent habere, per quæ possunt à morte culpæ, & pœnæ, & à desperationis periculo se saluare. Fortis enim homo etsi ab alto deiicitur, virtus tamen mentis in ipso propter hoc non cassatur, imo certe tales debent se conuertere ad Dominum, & dicere illud Iob 10. Manus tuæ domine fecerunt me, & plasmauerunt me totum in circuitu, & sic repente præcipitas me, memento quæso, &c. Ista igitur est præcipitatio, quæ fit à fortuna.

B ¶ Secundo dico, quod est præcipitatio, quam facit homo, quæ fit a gratia. A statu enim gratiæ præcipitatur homo, quãdo de arca virtutum aliquo casu corruit in peccatum. Dicit enim Plinius quod aquila in montibus pugnat aliquoties contra ceruum. Volutat enim se in arena, & tunc alas suas verberans coram ceruo, oculos ipsius implet arena, ita quod visum ad tẽpus perdit, quod perpendens aquila, solet rostro & vngulis illum pungere, & sic facit eum, cum se regere nesciat, de alto præcipitare; & sic mortuum ceruum solet aquila deuorare. Sic vere, diabolus in oculos cordis ceruorum cornutorum, id est, hominum virtuosorum, arenam diuitiarum per affectionem taliter immittit, quod visum discretionis penitus eis tollit, & sic ab arce virtutum ipsos in peccatum præcipitat, eosque deuorat, & confundit. Vnde diabolus videtur dicere de talibus illud Esa 19 Dirumpetur spiritus Ægypti, & consilium eius præcipitabo Et sic de dæmonibus tentantibus & præcipitantibus & diuitias præ oculis mentis in istis præcipitatis offerentibus, potest dici illud Esa. 9. Et erunt, qui beatificant populum istum, seducentes, & qui beatificantur, præcipitati. Et aduerte, quod plura sunt, quæ præcipitant hominem à virtute, videlicet,

Iactantia, quæ vane gloriatur,
Discordia, quæ pati aduersatur,
Malitia, quæ mala machinatur,
Superbia, quæ nimis sublimatur.

De iactantia potest dici illud Eccl. 10. Labia insipientis, præcipitabunt eum. De discordia dicitur in Psalm 54. Præcipita Domine, & diuide linguas eorum, quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in ciuitate. De malitia vero dicitur Iob 18. Arctabuntur gressus virtutis eius, & præcipitabit eum consiliũ suum. De superbia autem potest dici illud Thren. 2. Præcipitauit Israel, præcipitauit omnia mœnia eius. Mœnia enim altitudinem superbiæ significant, vt de superbis dicatur illud 2. Par. 25. Præcipita-

pitauerunt eos de summo in præceps, & omnes crepuerunt. Ista est ergo præcipitatio, quæ fit a gratia.

C ¶ Tertia est præcipitatio, quæ fit ab hac vita, & ista pro certo est illa, qua peccator de vita ista & de mundo, id est, mundi opulentia præcipitatur in mortem æternam, figuratus in impia Regina Iezabel, quæ contra legem diuinam pro cultu idolorum pugnauerat, & prophetas domini occiderat, & tandem oculos suos depinxerat, & se superflue ornauerat. Quæ tamen per Iehu Regem Israel fuit a summo deorsum præcipitata, & continuo à canibus deuorata. Quia reuera illi, qui idola, id est, vitia colunt, & frequentant, qui prophetas, id est, iustos & maxime religiosos, & clericos spernunt & impugnant, qui per lasciuiam, & luxuriam vultus suos pingunt & adornant, a Rege Israel Christo deorsum in infernum præcipitantur, vbi, scilicet, à canibus, id est, à dæmonibus deuorantur. Thr. 2. Præcipitauit dominus, nec pepercit, omnia speciosa Iacob, destruxit in furore suo munitiones virginis Iuda, deiecit de cœlo in terram, & polluit regnum & Principes eius. Et nota, si vis, quod in infernum,

Præcipitantur hi, qui
- Fœtent carnali fæce,
- Torpent desidiosa fauce,
- Sedent in status arce,
- Splendent gazarum luce.

¶ Præcipitantur, dico, luxuriosi carne fœtentes, figurati, scilicet, in porcis, de quibus dicitur Matt. 8. quod postquam maligni spiritus intrauerant in eos, totus grex ipsorum abiit per præceps in mare. Et Marc. 5. quod totus grex porcorum præcipitatus est in mare. Porcus autem immundum animal, luxuriosos signat. ¶ Item præcipitantur desidiosi mente torpentes, seu faucibus hiantes, quod est signum torporis. Vnde Eccl. 30. Filius remissus euadet præceps. ¶ Item præcipitantur ambitiosi alte sedentes. Vnde de cedris, id est, de altis & eminentibus & superbis dicitur Hier. 22. Succident electas cedros tuas, & præcipitabunt in ignem. ¶ Item præcipitantur pecuniosi gazis pollentes, scilicet, mali diuites, figurati in Leuiathan, qui interpretatur ad mittendum, quia isti vsque ad summum sunt additi & repleti. De quo dicitur Iob 40 quod spes eius frustrabitur eum, & videntibus cunctis præcipitabitur, &c. Sufficit. Si tamen in bono significato velis præcipitationem accipere, nota, quod bona est quandoque præcipitatio temporalis, & hæc est paupertas, seu aduersitas, & spiritualis, quæ nihil est aliud quam humilitas. Bonum est enim de alto diuitiarum, & eminentiarum ad imum paupertatis deiici, & de elatione præsumptionis & superbiæ ad profundum humilitatis præcipitari. Exemplo ibicis, quod est animal agilimum, quod ad euadendum pericula venatorum solet se de altissimis rupibus præcipitare, & se sine periculo super caput & cornua quæ habet fortissima recipere, & sic venatorum & canum periculum euitare. Sic vere multi fuerunt, qui de altis statibus ad infirmos se voluntarie præcipitauerunt, mundum & ipsius alta dominia reliquerunt, religionem sumpserunt, & in religione vixerunt, & sic venatorem inferni & tentationum eius periculum euaserunt, sicut de illo strenuo viro dicitur 2. Mach. 14. quod ipse præcipitauit semetipsum viriliter. Et sic patet, quod præcipitatio in malo sumitur, & in bono. Vide de Cadere, Ruere, Deiicere, &c.

Præcedere.

A Cum præcedere nihil aliud sit, quam anteire. Præcedere. n. idem est, quod præ aliis incedere. Et pertinet præcedere proprie ad Christum, & ad viros Ecclesiasticos, & prælatos. Isti enim præcedere debent alios quadrupliciter ex quadruplici causa vel ratione. Præcedit enim homo aliquando sicut

- Prælatus, alte præsidendo,
- Præcursor, viam ostendendo,
- Minister, iter faciendo,
- Defensor, hostes repellendo.

Istis enim quatuor modis debent prælati & clerici alios anteire, & ipsos præcedere, & ante eos pertransire.

¶ Primo ergo dico, quod isti præcedunt eos, eis præsidendo singulariter, quia, scilicet, prælati præcedunt alios gradu & dignitate. Ecclesiastici vero alios debent præcedere perfectione & bonitate. Corpora enim cœlestia præcedunt inferiora in situ, quia sunt altiora, & in lumine, quia sunt clariora, & in perfectione, quia sunt durabiliora. Et ideo prælati possunt dicere cuilibet subdito illud Ge. 41. Vno tantum regni solio te præcedam. Et Genesis 33. Præcedat Dominus meus seruum suum, & ego paulatim sequar vestigia eius. Ecclesiastici etiam debent in bonis moribus præcedere sæculares, quia sicut dicitur Ecclesiast. 2. Vidi, quod tantum præcederet sapientia stultitiam, quantum differt lux à tenebris.

B ¶ Secundo dico, quod isti præcedere debent eos, viam ostendendo exemplariter. Sicut enim de elephante dicitur, quod inueniens hominem errantem in nemore, ponit se in via recta ante eum, vt sic eum præcedendo viam rectam ostendat, sic Ecclesiastici prælati & perfecti debent erroneos & inscios per bona exempla & opera præcedere, & in recto salutis itinere se ponere, vt sic per eorum exempla ipsi possint ad viam rectitudinis peruenire Exod. 23. Mittam Angelum meum, qui præcedat te. Sicut enim patet ex scriptura, tria præcedebant filios Israel in deserto, Angelus, columna nubis, & Arca fœderis. Ad denotandum, quod isti in deserto huius mundi ex gradu & officio habent alios exemplariter præcedere, & viam salutis eis ostendere. Debent ergo proculdubio esse Angeli, per perfectionis sublimitatem. Et nubes, per doctrinæ & sapientiæ stillicidam humiditatem. Esse arca fœderis, per deuotionis & munditiæ sanctitatem. Angeli enim debent esse cœlestia contemplando. Vnde ibidem Exod. 23. dicitur. Præcedat te Angelus meus. Nubes & pluuiam doctrinæ aliis diffundendo Exod 13. Præcedebat eos, ad ostendendum viam per diem in columna nubis. Arca fœderis, sancte & deuote viuendo, & se Deo spiritualiter dedicando Num. 10. Arca fœderis domini præcedit eos. Isti ergo præcedunt alios, viam ostendendo exemplariter. ¶ Tertio dico, quod isti debent præcedere subditos, & alios simplices, iter faciendo ministerialiter. Prælati enim sunt C ministri & serui aliorum. Et ideo sicut ministri solent Dominum præcedere, & ei viam facere, & domum parare, iuxta illud 2. Reg. 15. Pedites præcedebant Regē, (in exercitu etiam apum sunt quædam, quæ Regem suum præcedunt vbicunque vadit armato aculeo, iuxta illud Iosuæ 6. Omnis exercitus præcedebat armatus) & inde est, quod beatus Iohannes præcursor Domini dicitur, quia ante Dominum præcessit, & idem viam in eremo præparauit, sic vere Prælati & Ecclesiastici debent Dominos suos, hoc est dictū, subditos, quibus ipsi seruiunt, vt dictū est, in omni periculo præcedere, viam eundi ad Paradisum eis facere, hostes & offendicula, id est, hæreticos, & tyrannos necnon peccata & vitia, repellere, & locum & mansionem in cœlo eis pro viribus præparare. Et ideo de tali processione famulatiua potest dici illud Prouerb. 15. Gloriam præcedit humilitas, quia magna est humilitas prælatorum, quando præcedunt alios vt ministri. Isto etiā genere præcessionis debemus etiam nos præcedere magistros nostros, Dominos, & Prælatos. Exemplo Apostolorum, de quibus dicitur Matth. 14. quod ipse iussit eos ascendere in nauiculam, & præcedere eum trans fretum. Præcedamus ergo, sicut dictum est, iter faciendo ministerialiter. ¶ Quarto dico, quod prælati, & eccle- D siastici debent alios præcedere, hostes repellendo virtualiter. Sicut enim aper solet filios suos præcedere, & pro ipsis lupis se opponere, & ipsos pro viribus defensare, sic & prælati debent pro subditis se opponere, exemplo bonorum militum qui populum quandoque solent præcedere, & ex cordis audacia bellum gerere, & aduersariis se præofferre, & sequentem populum defendere & iuuare 2. Machab. 11. Apparuit præcedens eos eques in veste candida. Sic etiam Christus nos dicitur præcessisse, scilicet, iuuando & defendendo. Vnde Deut. 4. dicitur, quod præcedens nos in virtute sua magna, eduxit nos de Ægypto. Et sic igitur patet, quomodo præcedere debemus alios quadrupliciter, scilicet, Ad illos defendendum. Ad eis ministrandum. Ad viam demonstrandum, & Ad ipsis etiam impetrandum. ¶ In malo vero potest di- E ci de præcedere, quod homo quandoque præcedit ex superbia & ambitione. Sunt enim aliqui equi superbi, quod omnes alios volunt præcedere, & dolent si alium viderint præcedentem, ipsumque si possunt inquietant, atque mordent, & isti vt communiter sunt inquieti. Sic vere multi sunt in sæculo & in claustro, qui ita sunt superbi & præsumptuosi, quod in statu omnes alios volunt præcedere, & dolent, si quem viderint se anteire, ita quod non cessant præcessores suos litibus inquietare, vel valde detractionib. lacerare. Et isti proculdubio sunt vt communiter illi, qui cæteris minus valent, quia, scilicet, illi, qui sunt insufficientiores, volunt multo maiores esse aliis melioribus & sufficientibus 2. Regum 15. Pedites præcedebant Regem Psalm. 96. Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu omnes inimicos suos. Superbi enim & ambitiosi dicuntur ignis, quia, scilicet, more ignis sursum ascendunt, alios per superbiam præcedere cupiendo, & alios inflammant lædendo & infestando. Et hæc de præcedere sufficiant. Vide vbicunque agitur de Ante & Præ.

Præcipere. Præceptum.

A Cum præcipere pertineat ad superiorem, obedire vero ad inferiorem: possumus notare, quod in scriptura fit mentio de præceptis bonis & malis Est enim

Præceptum
- Tenendum,
- Vitandum,
- Vtile,
- Damnabile,
- Virtuosum,
- Vitiosum.

¶ Præcepta

¶ Præcepta enim quæ Deus mandat & præcipit, ſunt bona & vtilia. Præcepta autem mundi, carnis & diaboli, ſunt mala & damnabilia. Deus enim præcepit declinare à malo, & facere bonum, iſti autem præcipiunt declinare à bono & facere malum. Et ideo ſanctus ille Machabæus ſciens diuerſitatem iſtorum duorum præceptorum, dicebat 2. Machab. 7. Non obedio præcepto Regis, ſcilicet, diaboli vel mundi, ſed præcepto legis. Breuiter ergo poſſumus dicere, quod præcepta diuina ſunt complenda, & facienda, & nobis cuſtodienda, & inuiolabiliter obſeruanda Pſal. 148. Præceptum poſuit, & non præteribit. Verumtamen quia ſupra de mandato aliquid eſt dictũ, ideo modo breuius eſt tranſeundum. Notare ergo poſſumus, quod ſicut prudens Pater dat præcepta ſuo filio prædilecto, quorum aliqua ſunt à malo retrahentia, & aliqua ad bonum allicientia, (iuxta illud Prou. 6. Conſerua fili præcepta patris tui.] Sic Deus in ſcriptura dedit præcepta ſua hominibus vt ipſos ad bonum attrahat & conuertat, & à malo retrahat & diuertat Deut. 4. Cuſtodi præcepta mea, atque mandata, quæ ego tibi præcipio hodie. Nam ſicut infirmus cuſtodiens mandata Medici, ſolet ſanari, ſic homo cuſtodiens præcepta Dei ſolet à culpa ſanari, & in bono reſeruari. Sicut enim dicitur Prouerb. 13. Qui timet præceptum, in pace verſabitur. Et Eccl. 8. Qui cuſtodit præceptum, non experitur quicquam mali.

B ¶ Nota ergo, quod Deus præcipit homini præcepta valde bona & vtilia tam affirmatiua, quam prohibitiua. Præcipit enim Deus generaliter nouem genera præceptorum, videlicet, Præcepta

Correctionis,
Compaſſionis,
Diſcretionis,
Deuotionis,
Paupertatis,
Charitatis,
Humilitatis,
Serenitatis,
Sobrietatis.

¶ Dico ergo, quod ſunt præcepta correctionis, & ſic Deus ordinat punitionem malorum, & caſtigationem & afflictionem bonorum. Vnde 2. Regu. 16. dicitur, quod Deus præceperat Semey, quod ipſe conuitiaretur Dauid. Et Ionæ 4. dicitur, quod Deus præcepit vento calido & vrenti, & percuſſit ſol ſuper caput Ionæ, & æſtuabat. Item dico, quod ſunt præcepta compaſſionis. Præcepit enim miſereri peccatoribus & nutrimenta dari pauperibus. De peccatoribus patet exemplo Dauid, qui præcepit Ioab, vt ſeruaret ſibi puerum Abſolon, qui tamen erat impius, & peccator 2. Reg. 18. De pauperibus vero dicitur 3. Reg. 17. quod Deus præcepit coruis, id eſt, diuitibus, vt paſcerent Heliam. Itẽ dico, quod ſunt præcepta diſcretionis. Præcipit enim quod ſimus diſcreti, vigiles, & circumſpecti Marc. 13. Ianitori præcepit, vt vigilet. Et 1. Macha. 12. Præcepit Ionathas ſuis vigilare. Item dico, quod ſunt præcepta deuotionis, quia ſicut dicitur 2. Paral. 33. Rex præcepit Iudæ, vt ſeruiret Domino Deo Iſrael. Et 2. Par. 22. Præcepit Iudæ, vt quæreret Dominum. Et 1. Paralipomenon. 2. Præcepit, vt ædificarem domum Domini. Item dico, quod ſunt præcepta paupertatis. Et ſic Dominus præcepit Apoſtolis regulam Euangelicam, de qua Marc. 16. Præcepit eis, ne quid tollerent in via, ſcilicet, neque pecuniam, neque zonam, neque calceamentá. Item ſunt præcepta charitatis Ioann. 15. Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem. Et ibidem. Si præcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea. Itẽ ſunt præcepta humilitatis, de quibus Marc. 8. Præcepit turbæ diſcumbere ſuper terram. Et 1. ad Timot. 6. Præcipe diuitibus huius ſæculi, non ſublime ſapere, nec ſperare in incerto diuitiarum. Item ſunt præcepta ſtrenuitatis 2. Mach. 14. Præcepit Iudas armatos eſſe in locis opportunis. Item ſunt præcepta ſobrietatis Gen. 3. Cur præcepit vobis Deus, vt nõ comedatis ex omni ligno? Exemplo Rechabitarum, qui ex præcepto patris non biberunt vinum Hier. 35. Firmauerunt ſibi filii Ionadab filii Rechab præceptum patris ſui. Iſta ſunt ergo præcepta bona, quæ, ſcilicet, ſunt cordis illuminatiua. Sunt pacis generatiua. Sunt mali exterminatiua. Præcepta ergo iſta ſolẽt cordis oculos illuminare. Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos Pſalm. 18. Item ſolent pacis fœdera conciliare, quia ſicut dicitur Prou. 13. Qui præceptum timet, in pace verſabitur. Item ſolent cuncta noxia exterminare, quia ſicut dicitur Eccle. 8. Qui cuſtodit præceptum, non experietur quicquam mali. Iſta igitur præcepta teneamus, & totis viribus impleamus, vt ſimus ſicut ille, de quo dicitur Eccl. 45. quod dedit illis Deus cor ad præcepta, & legem vitæ, & diſciplinæ, &c. Vide ſupra de mandato, & de mandare. Sufficit.

A **Precium.** Cum precium nihil aliud ſit, quam ſalarium, merces, retributio, ſeu præmium, quod alicui datur pro aliqua re, vel pro aliquo ſeruitio vel labore, poſſumus notare, quod in ſcriptura inuenitur Precium

Soluendum,
Emendum,
Spernendum,
Habendum,
Promerendum.

¶ Primo ergo dico, quod eſt precium ſoluendum, & iſtud eſt precium bonorum operum, quod nos debemus Deo ſoluere, vt ſibi de beneficiis nobis factis & faciendis poſſimus ſatisfacere. Et de hoc dicitur Eccl. 20. Eſt, qui multa redimat modico precio, quia ſcilicet precium operum & virtutum quaſi nihil eſt reſpectu rei appreciatæ, id eſt, reſpectu beneficiorum diuinorum. Iſtud etiam precium ſoluendum ſignat bona temporalia, quę pauperibus debemus, de quo Actorum 4. dicitur, quod fideles vendebant omnia bona ſua, & afferebant precium, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Et iſtud etiam poteſt ſignificare precium, quod debetur illis, qui pro nobis aliquid operantur, quod, ſcilicet, ſtatim debemus eis ſoluere, & non eorum ſalarium retinere, Vnde Deut. 24. Non negabis mercedem indigentis & pauperis fratris tui, & aduenæ, ſed eadem die redde ei precium laboris ſui. Et ſic eſt igitur precium ſoluendum.

¶ Secundo dico, quod eſt dare precium emendum, & iſtud eſt B
precium impreciabile gloriæ Paradiſi, quod à nobis debet emi per opera virtuoſa. Deus enim volens habere opera bona noſtra, affectus, & actus conſtituit nobis mercedẽ & precium gloriæ Paradiſi, & etiam ſemetipſum. Iſtud eſt enim precium incomparabile, de quo dicitur Iob 28. Neſcit homo precium eius, nec inuenitur in terra ſuauiter viuentium. Fatui tamen de iſto precio non curant, quia ſicut Dominus in Pſal. 61. dixit precium meum cogitauerunt repellere.

¶ Tertio dico, quod eſt precium ſpernendum, & iſtud eſt pre- C
cium bonorum temporalium & deliciarum corporalium. Diabolus enim offert iſtud precium peccatoribus pro animab. ſuis. Exemplo Achab, qui Naboth pro vinea ſua habenda argẽti precium offerebat. Et iſtud precium debemus repellere, iuxta illud Numer. 35. Non recipietis precium ab eo qui reus eſt ſanguinis, ſcilicet, à diabolo. Iſtud precium debent potiſſime refutare prælati, quia, ſcilicet, non licet eis accipere precium pro beneficio conferendo, non enim licet mittere in corbonam, quia precium ſanguinis eſt.

¶ Quarto dico, quod eſt precium habendum, & iſtud eſt pre- D
cium gratiæ & virtutum & meritorum. Si enim iſtud precium abundanter habuerimus, gloriam æternam, mercari, & emere poterimus, & etiam animam noſtram de mortis & damnationis periculo redimemus Prouerbiorum 11. Subſtantia hominis erit auri precium.

¶ Quinto dico, quod eſt precium promerendum, & iſtud eſt E
precium redemptionis noſtræ, ſcilicet, ipſe Chriſtus qui fuit precium animarum, de quo dicitur 1. Cor. 6. Empti eſtis enim precio magno, glorificate & portate Deum in corpore veſtro. Iſtud precium apportauit pius mercator Spiritus ſanctus de theſauro cœleſti ad nundinas mundi huius, vt cum ipſo animas mercaretur, & captiuos redimeret de inferno. Ideo de anima dicitur Prou. 31. Procul à finibus terræ precium eius, &c. Vide ſupra de mercede, & infra de præmio.

Precioſus. Nota, quod precioſum dicitur à precio, quia A
illa res dicitur precioſa, quę caro precio comparatur, vel quæ ad magnum precium æſtimatur. Et ſic breuiter poſſumus dicere, quod multa ſunt, quæ Dominus reputat precioſa, videlicet,

Animæ conditionem,
Iuſtorum perfectionem,
Virtutum collectionem,
Cœleſtem poſſeſſionem.

Dico animæ conditionem. Inter Theſauros enim ſummi Regis nihil eſt precioſius anima Chriſtiana, quod bene apparuit, quia pro ipſa perdita redimenda filium proprium dedit morti 1. Pet. 1. Non corruptibilibus auro, vel argento, ſed precioſo ſanguine quaſi agni incontaminati Chriſti Ieſu redempti eſtis. Et ideo de precioſitate animæ dicitur Prouer. 6. quod mulier precioſam animam viri rapit. Item dico, quod precioſam reputat iuſtorum perfectionem. Nihil enim apud Deum precioſius viro iuſto, iuxta illud Eſa. 13. precioſior erit vir auro, & homo mũdo obryzo. Et potiſſime iſti in morte ſunt precioſi, quia ſicut mare euomit lapides precioſos, ita quod in arena inueniuntur, & cum diligentia recepti in Theſauris principum reconduntur, ſic mundus viros iuſtos reiicit, & contemnit ipſos tamen Deus in arena mortis recolligit, & in Theſauro Paradiſi reponit Pſalm. 115. Precioſa in con-

conſpectu Domini mors ſanctorum eius. Dico ergo, quod Deus precioſam reputat iuſtorum perfectionem. Vnde iſti viri figurantur in vaſis precioſis domus Dei, id eſt, Eccleſiæ, quæ tamen Nabuchodonoſor, id eſt, diabolus, per peccatum quando poteſt de domo Dei ſubripit & furatur, ſicut de ipſo dicitur 2. Paral. 36. quod ipſe aſportauit ſecum in Babylonem precioſiſſima vaſa domus Domini. Item dico, quod Deus precioſam reputat virtutum collectionem. Et ideo virtutes in anima ſunt ſicut precioſi lapides in Theſauro. Vnde viri iuſti figurantur in illis camelis, qui portabant aromata, gemmaſque precioſas, quas Regina Sabba, id eſt, Eccleſia in ſocietate ſua legitur habuiſſe, ſicut dicitur 3. Regum 10. Iſtæ etiam virtutes figurantur in duodecim lapidibus precioſis, qui erant in fundamento Templi, de quibus tamen aliquantulum dictum eſt ſupra titulo de porta. Figurantur etiam in nouem precioſis lapidibus, qui erant in primi Angeli veſtimẽto, de quibus dixi ſupra titulo de perfectione. Supra etiam de lapide poteris multum videre de iſtis lapidibus precioſis. Vnde etiam de viro iuſto dicitur in Pſalm. 20. Poſuiſti Domine ſuper caput eius coronam de lapide precioſo.

B ¶ Inter iſtas autem virtutes tres ſunt, quæ dicuntur principaliter precioſæ, videlicet,

Fidei certitudo,
Clementiæ plenitudo,
Sapientiæ limpitudo.

¶ De fide enim dicitur 1. Petr. 1. Probatio fidei veſtræ multo precioſior ſit auro, quod per ignem probatur. De clementia dicitur Ioan. 12. quod Maria habebat libram vnguenti nardi piſtici precioſi. De ſapientia vero dicitur Proue. 3. quod precioſior eſt ſapientia cunctis opibus. Patet ergo, quod Deus reputat precioſam virtutum collectionem. Multi tamẽ ſunt ſimiles porcis, qui plus diligunt ſtercora, quam lapides precioſos, ſic iſti plus diligunt vitia, quam virtutes, temporalia quam æterna, de quibus Thr. 1. Dederunt quæque precioſa pro cibo, &c. Item dico, quod Deus precioſam reputat cœleſtem poſſeſſionem, de qua Iacob. 5. dicitur, quod agricola expectat fructum precioſum, &c. Paradiſus enim figuratur in templo Salomonis, quod precioſis lapidibus, id eſt, gaudiis incomparabilibus erat ſtatutum ſicut dicitur 2. Par. 3. Et ſic patet, quomodo in bono ſignificato quatuor ſunt præcipue precioſa.

C ¶ In malo autem ſignificato precioſa dicuntur bona temporalia, quia iſta non ſunt precioſa vere, ſed æſtimatiue. Mali enim æſtimant precioſa bona mundi, ſcilicet, Diuitias, Delicias, & Honores. Vnde nota, quod mali quærunt & diligunt Precioſitatem

Diuitiarum,
Deliciarum,
Eminentiarum.

Dico precioſitatem diuitiarum. Et ſic dicitur Proue. 1. in perſona malorum & raptorum. Omnem precioſam ſubſtantiam inueniemus, implebimus domos noſtras ſpoliis. De precioſitate autem deliciarum dicitur in perſona malorum Sap. 2. Vino, & vnguentis precioſis impleamus nos, &c. De precioſitate autem mundi eminentiarum dicitur Apoc. 17. quod mulier, quæ equitabat beſtiam coccineam, erat circumdata purpura & coccino, deaurata auro & lapide precioſo, &c. Vide vbicunque agitur de prædictis.

A **Præcipuum.** Illud dicitur eſſe præcipuum, quod eſt in ſuo genere ſumme bonum, multa poſſemus dicere, niſi authoritates deficerent. Vide ergo vbi bonum, Melius, Optimum, & de ſimilibus. Et ſi vis allega Senecã, qui facit lib. 3. de naturalibus quæſtionibus multas quæſtiones, quid ſit præcipuum. Et reſpondet de pręcipuitate virtutum, & morum &c. tranſeo gratia breuitatis.

Præclarus. Cum ſit dare, ſcilicet, Claritatem

Excellentiæ virtualis,
Sapientiæ literalis,
Efficaciæ naturalis,
Opulentiæ temporalis,
Eminentiæ ſupernalis.

Virtualis errores corrigit,
Literalis deuios dirigit,
Naturalis animos erigit,
Temporalis lædit, & abigit,
Supernalis trahit & colligit.

¶ Igitur dico, quod eſt præclaritas virtualis excellentiæ, quæ errores ſolet corrigere. Claritas enim tenebras fugat, & virtutes fugant vitia, vt ſic dicat quilibet illud. Hæreditas mea præclara eſt mihi. Hæreditas dico virtutum.

¶ Item eſt præclaritas literalis ſapientiæ, quæ deuios ſolet dirigere. Claritas enim ſolis dirigit viatores, ſic ſapientia vel doctrina Pſal. 22. Calix meus inebriãs quã præclarus eſt. Calix enim iſte diuinam ſcripturam ſignat. ¶ Item eſt præclaritas naturalis efficaciæ, quæ animos ſolet erigere ſcilicet ad ſui ſpeculationem. Opera enim Dei præclara ſunt & ſolemnia, ſicut de mari dicitur Eccl. 43. quod illic ſunt præclara & mirabilia opera. ¶ Item eſt præclaritas temporalis opulentiæ, quæ fatuos ſolet decipere, ſeu quæ ſubito ſolet deficere. Et iſta eſt præclaritas generis, muneris & honoris, quæ, ſcilicet, omnia ſimilia ſunt claritati coruſcationis, quæ valde cito tranſit, & tamen viſum grauat & lædit. Vnde Dominus comminatur ciuitati Tyri de Babyloniis, dicens. Vaſtabunt, inquit opes tuas, diripient negotiationes tuas, deſtruent muros tuos, domos tuas præclaras ſubuertent Ezech. 26. Vnde etiam de diuitibus peccatoribus, qui modo præclari ſunt dicitur Ezech. 31. Egregia atque præclara ligna in libano vniuerſa, quæ irrigabantur aquis, deſcenderunt cum eo, id eſt, cum lucifero ad infernum, ad interfectos gladio.

¶ Item eſt præclaritas ſupernalis eminentiæ, id eſt, gloriæ Paradiſi, quæ deuotos, ſeu beatos ſolet colligere ſeu allicere. Claritas enim conſolatur, & allicit intuentes. Sic ibi vbi eſt ſumma conſolatio, de qua Hiere. 3. Quomodo, inquit, tribuam tibi terram deſiderabilem, hæreditatem præclaram, exercitum gẽtium? Sufficit. Vide ſupra in tit. Claritas.

Præco. Nota, quod præco eſt ille, qui clamat & præconizat mandata principum ſeu regum, ſignificans ſcilicet prædicatorem, qui mandata Dei hominibus præconizat. Vide ſupra vbi Clamare, Annunciare, & infra vbi prædicator, quia authoritates deſunt. A

Præcurrere. Vide ſupra de Currere. Ira. Ambulare.

Præcordia. Nihil aliud ſunt, quam intima ſecreta cordis. Vide de corde.

Præda. Cum præda ſit illud, quod ab aliquo rapitur violenter, poſſumus notare, quod in ſcriptura inuenitur multiplex præda, tam in bono ſignificato, quam in malo. ¶ Nota ergo, quod eſt dare prædam A

Prudentis prædicatoris,
Dei triumphatoris,
Hominis comprehenſoris.

¶ Primo ergo dico, quod eſt præda, quam prædatur homo prædicator. Et iſta nihil aliud eſt, quam anima Chriſtiana, quam prędicator clamando, ſibilando, & latrando, id eſt, arguendo, obſecrando, increpando, à diabolo ſubripit, & prædatur. Dic ſi vis, quomodo prædicator æquiparatur auibus nobilibus, & prædalibus, quæ ſunt claræ viſu, agiles volatu, plumis indutæ, corpore macilentæ, &c Vide ſupra tit. de Aue. Ideo de prædicatore poteſt exponi illud Ezech. 19. Leo factus eſt, & didicit capere prædam. Et Hier. 4. dicitur. Aſcendit Leo de cubili ſuo, prædo gentium ſe leuauit. Et ſic tam de Prælatis, quam de prędicatoribus poteſt dici illud 1. Reg. 27. Dauid & viri eius agebant prædam. Iſta eſt ergo præda, quam prædatur homo prædicator. ¶ Secundo dico, quod B eſt præda, quam prædatur Chriſtus triumphator, & iſta ſignat animas, quæ primo fuerunt præda dæmonum, poſtmodũ in paſſione factæ ſunt præda Chriſti, quando, ſcilicet, Chriſtus ipſas de diabolo rapuit, & ſaluauit. Et de hoc dicitur Iob 29. Conterebam molas iniqui, & de dentibus eius auferebam prædam. ¶ Tertio C dico, quod prædatur iuſtus comprehẽſor, & iſta eſt præda bonorum æternorum, quã beati prædari dicuntur, in quantum quaſi per violentiam, quam, ſcilicet, inferunt ſibiipſis & ſupra conditionem humanam, æternam gloriam aſſequuntur. Teſte enim Domino Matth. 11. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Et de iſta præda dicitur Eſa. 9. Exultant victores capta præda, quando diuidunt ſpolia. Et ſic præda ſignat in bono. D
¶ In malo vero ſignificato dico, quod triplex eſt generaliter mala præda, videlicet,

Præda bonorum {
Temporalium,
Virtualium,
Naturalium.

¶ Prima eſt præda diuitiarum, quam prædantur tyranni per extorſionem. Iſti enim ſunt ſicut Leones & alia animalia, crudelia, quæ non viuunt niſi de præda: Vnde Naum 2. dicitur, quod Leo cepit ſufficienter catulis ſuis, & necauit leænis ſuis, & impleuit præda ſpeluncas ſuas, & cubile ſuum rapina, quaſi dicat. Iſti Leones non ſolum prædantur pro ſe, imo etiam pro catulis & leænis, id eſt, pro vxoribus & filiis ſuis nutriendis & ditandis Iob 24. Vigilantes ad prædam præparant panem liberis. Et ſicut videmus, quod animalia mitia, & innocentia ſunt præda animalium crudelium, ſic hodie ſimplices & innocentes ſunt præda crudelium tyrannorum Eſa 59. Facta eſt veritas in obliuionem, & qui receſſit à malo prædæ patuit.

¶ Secunda

E ¶ Secunda eſt præda virtutum & gratiarum, quam à nobis prædantur diaboli per deceptionem. Vnde de dæmonibus virtutes & gratias deprędantibus poteſt dici illud Iud. 9. quod ipſi exerce-
F bant latrocinia, agentes prædas de prætereuntibus. ¶ Tertia vero eſt præda ſpirituum & animarum, quam prædantur dæmones per damnationem. Vnde Eſa. 10. dicitur: iniuſtitiam ſcripſerunt, vt eſſent viduæ præda ipſorum. Viduæ enim ſunt animæ peccatrices, quæ à viro ſuo legitimo Chriſto ſunt viduatæ, quæ proculdubio dæmonibus dantur in prædam, & infernalibus hoſtib. in rapinam. Vnde quilibet damnatus poteſt de dæmonibus dicere illud Pſalm. 16. Suſceperunt me ſicut Leo paratus ad prædam, & ſicut catulus Leonis habitãs in abditis. Et ſic ergo patet, quod præda ſumitur in bono & in malo. Sed de hoc vide plenius infra titulo de rapina.

A Prædeſtinatio.

Cum materia prædeſtinationis diuinæ ſit altiſſima, ita quod habito reſpectu ad iuſtitiam communem, metas noſtri humani intellectus excedere cõprobatur, multa & ardua dici de hac poſſent, ſi materia moralis per cuius ſemitas noſtra procedit & incedit intentio, ad tam altum negocium pertineret. Quia tamen iſta materia ſcientialis eſt potius, quam moralis, quia etiam pauciſſimæ ſunt authoritates, quia inſuper in locis pluribus de prædeſtinatione incidenter facimus mentionem, ideo materiam iſtam intactam dimittimus quo ad præſens, nolentes, ſcilicet, in meſſem alienam ponere falcem noſtram, nec corpus Chriſti tangere præſumentes, cum nec ſudarium aut ſepulchrum tangere digni ſimus. Vide tabulam huius operis.

A Prædicare. Prædicatio. Prædicator.

Nota, quod prædicare idem eſt, quod aliquid publice dicere, vel narrare. Et eſt proprie prædicatio idem, quod alterius manifeſta commendatio, vel inſtructio. Quod enim prædicare idem ſit, quod laudare, vel commendare; patet Cantic. 6. vbi dicitur, quod videntes ſponſam filiæ Sion, beatiſſimam prædicauerunt, & Reginæ laudauerunt eam. ¶ Item quod idem ſit, quod inſtruere, patet Matth. 14. Cœpit Ieſus prædicare, & dicere. Pœnitentiam agite, &c. Quocunque ergo modo accipiatur, dico, quod prædicare eſt officium, in quo prædicator generaliter loquendo debet eſſe

Neſcius humanæ prauitatis,
Conſcius diuinæ voluntatis,
Nuncius ſupernæ maieſtatis.

Primum debet eſſe quantum ad morum perfectionem.
Secundum quantum ad ſenſus diſcretionem.
Tertium quantum ad officii conditionem.

B ¶ Primo ergo dico, quod prædicator debet eſſe neſcius humanæ prauitatis, quia videlicet ad prædicatorem pertinet, quod primo & principaliter ſit bonus & iuſtus, & à prauitate morum totaliter alienus, quia ſicut dicit Gregorius in Hom. Cuius vita reſpicitur, reſtat, vt eius prædicatio contemnatur. Teſte etiam Pſalmiſt. 49. Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum, tu vero odiſti diſciplinam? &c. Breuiter enim loquendo, magis monet prędicatoris bona vita, quam bona doctrina. Et ideo ſicut aues prędales, quæ aucupantur alias aues, ſicut accipitres, qui ab accipiẽdo dicuntur, ſunt ab aliis auibus, quas accipiunt, differentes, quia ſcilicet iſtæ ſunt animo audaciores, volatu agiliores, viſu clariores, carne macilentiores, & plumis etiam pleniores, ſic proculdubio prædicatores, quos Deus ad capiendum peccatores deſtinauit, ſicut dictum fuit. Ex nunc eris homines capiens Luc. 5. & Matt. 4. debent eſſe audaces animo, quia ſcilicet non debent timere dicere veritatem, quinimo ſicut accipiter longe ſe maiores aues ſolet inuadere, ſic prædicator longe ſe potentiores debet audacter arguere, & corrigere, iuxta illud Hierem. 1. Loquere ad eos omnia, quæ præcipio tibi, & ne formides à facie ipſorum. Quod eſt contra illos, qui non audent diuites corrigere, vel arguere, ſed qui potius ſolent ipſos in ſuis ſermonibus blandiendo decipere, & palpare Matthæi 11. Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt Figurati 3. Regum 22. vbi de falſis Prophetis dicitur. Ecce ſermones omnium prophetarum bona Regi vno ore prædicant.

¶ Item illi debent eſſe agiles, quia iſti debent eſſe ſeduli, & veloces ad volandum, id eſt, ad diſcurrendum, & ad prædicationis officium exercendum Eſa. 60. Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant, & quaſi columbæ, &c. ſicut dicitur 2. Paralipomenon. 30. quod perrexerunt curſores cum epiſtolis ex Regis Imperio prædicantes, filii Iſrael reuertimini ad Dominum. Agilis enim debet eſſe prædicator, non tardus, nec ſomnolentus, figuratus in Angelo Apoc. 13. vbi dicitur. Vidi Angelum Dei fortem volantẽ per medium cœli, magna voce clamantem. Et ideo prædicatori dicitur Ionæ 3. Vade in Niniuem ciuitatem magnam, & prædica in ea. ¶ Item iſti debent eſſe viſu clariores, & carne macilentiores, & pennis etiam fœcundiores, quia ſcilicet tales debent habere Viſum clarum per altam contemplationem. Carnem macrã per abſtinentiæ macerationem. Plumas virtutum multas per ſanctam & ſpiritualem conuerſationem. Sicut enim tympanum humidum & pingue non bene ſonat, ſic prædicator pinguis & delitioſus nunquam poteſt bene prædicare. Debet enim in ſe oſtendere exemplariter illud, quod aliis prædicat verbaliter, quia ſecundum Gregorium 18. Moral. & in paſtorali. Lex prædicatoribus poſita eſt vt viuendo illuminent, quos loquendo docent. Nã loquentis auctoritas perditur, quando vox opere non iuuatur, Verſus: Dogma tuum ſordet, cum te tua culpa remordet. Verſus: Turpe eſt doctori cum culpa redarguit ipſum. Et ideo de beato Ioanne legimus, quod ipſe dum pœnitentiam prædicauit in deſerto perſonaliter habitauit Mar. 1. Erat Ioannes in deſerto prędicans baptiſmum pœnitentiæ. Ad denotandum, quod illi, qui volunt aliis prædicare debent primo in deſerto pœnitẽtiæ, & abſtinentiæ macerari. Et ſic breuiter dico, quod ad prædicatorem pertinet, quod ſit ſanctus, & iuſtus: & quod, ſicut dictum eſt, ipſe ſit neſcius humanæ prauitatis. ¶ Secundo dico, quod neceſſe eſt, C
quod ipſe ſit conſcius diuinæ voluntatis. Et inde eſt, quod prædicator debet eſſe vir literatus, in ſcripturis eruditus, & in illis, quæ Dei ſunt bene placita, informatus. Qualiter enim orator ex parte magiſtri ſui aliquid diceret, ſi voluntatem ipſius ignoraret? Et ideo prædicator ante omnia debet ſcire, ſtudere & addiſcere, quæ ſit voluntas Dei bene placens, & perfecta Rom. 12. Vt tandem ipſe alios doceat, & vt ea faciat, atq; compleat, quæ doceat Pſalm. Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Et ideo dicit Auguſtinus libro de doctrina. Sit quiſque prius orator, & poſt eſſe poterit prædicator. Et ideo ſicut ille qui bene vult ſcire volũtatem alicuius, neceſſe eſt, vel quod cum ipſo perſonaliter loquatur, vel quod in literis eius voluntatem ipſius cõplectatur, ſic vere ad hoc, quod voluntatem Domini ſciamus, neceſſe eſt, quod per contemplationem eius ſecretarii ſimus, & quod cum ipſo per orationem loquamur, ipſum per ſpeculationem mentaliter videamus, & quod inſuper literis eius, ſcilicet, ſacræ ſcripturæ cum diligentia ſtudeamus. Et hoc eſt quod dicit Dauid in Pſalm. 72 Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, & ponere in Domino Deo ſpem meam, vt annunciem omnes prædicationes tuas in portis filiæ Sion. Sit igitur prædicator conſcius diuinæ voluntatis.

¶ Tertio dico, quod ipſe debet eſſe nuncius ſupernæ maieſta- D
tis. Iſta enim ſe habẽt per ordinem, quod ſcilicet prædicator primo ſit in ſe & iuſtus & ſanctus, ſecundo quod diuinæ voluntatis ſit conſcius; tertio quod loquendo aliis ſupernæ Maieſtatis ſit nuncius Eſa. 53. Quam pulchri ſuper montes pedes annunciantis & prædicantis ſalutem. Vide ſupra de Annunciare, & de nuncio. Aquila enim ſecundum fabulas fingitur eſſe nuncius Iouis, per quam, ſcilicet, ipſe Iupiter fulmina ſua mittit in terram. Eſt autem aquila terribiliter reboans, atque clamans, in tantũ quod alias aues audientes dicitur deterrere, ita etiam quod aues aliæ prædales clamoris ſui timore dicuntur à præda illa die quieſcere & ceſſare. Sicut proculdubio chariſſimi, aquila ſpiritualis, ſcilicet prædicator, qui ſummi Iouis Dei Deorum, id eſt, Chriſti eſt nuncius ſpiritualis, qui, ſcilicet, fulmina ſua, id eſt, rigorem ſuæ iuſtitiæ aliis nunciat, atque portat debet habere vocem, & locutionem terribilem, & ſonoram, vt ſcilicet aues prædales. i. peccatores terreantur, & à malis operibus arceantur. Et ideo de tali aquila dicitur Apoc. 8. Audiui vocẽ vnius aquilæ volantis per medium cœli dicentis voce magna. Væ, væ, væ, habitantibus ſuper terram. Prædicatori etiam dicitur Oſeæ 8. In gutture tuo ſit tuba quaſi aquila ſuper domũ Domini. Et ideo breuiter cuilibet prædicatori dicitur 2. Tim. 4. Prædica verbum, inſta opportune, importune. In quibus verbis aduerte, quod iſte neſcius, iſte cõſcius, iſte nuncius ſcilicet prædicator, debet nunciando & docendo facere tria, ſcilicet,

Vtiliter docere,
Suauiter monere,
Seueriter vrgere.

¶ Primum probatur per doctrinæ ſinceritatem. Prædica, inquit, verbum. Secundum probatur per verborum benignitatem. Inſta, inquit, opportune. Tertium vero probatur per verborum aſperitatem. Importune, inquit. Iſta enim tria debet habere prædicator, ſcilicet, vtilem locutionem, quia debet prædicare verbũ Dei, non aliud. Et quidem id mature per ſuauem monitionem, qui ſcilicet, interdum debet inſtare opportune, id eſt, benigniter, aſpere per correctionem, quia ſcilicet interdum debet inſtare importune, id eſt, ſeueriter & auſtere.

¶ Dico ergo, quod ad prædicatores pertinet vtiliter docere. E

Prædica verbum, inquit, quasi dicat, iste non debet prædicare illa, quæ pertinent ad amorem mundi, vel ad similia, sed verbum Dei, quod solummodo pertinet ad salutem. Seminator enim nõ debet seminare in agro suo malum semen, sed melius, quod potest, quia, scilicet, de malo semine semper sequitur malus fructus, & de bono non semper sequitur bonus, quia sicut dicitur Luc. 8. in parabola seminantis, semen quamuis bonum, multis potest accidentibus impediri. Sic vere prædicator semper debet semen bonum, & bonæ doctrinæ in agro, id est, in corde audientium seminare, quia sicut ibidem dicitur. Semen est verbum Dei, quia, scilicet, ex mala doctrina semper vt communiter sequitur malus actus, ex bono vero etiam cum difficultate sequitur bonũ opus. Verbum enim Dei prædicandum est & docendum. Exemplo Apostolorum, qui, sicut dicitur Actorum 4. loquebantur verbum cum fiducia. Et Actorum 13. dicitur, quod verbum Dei disseminabant. Isti ergo debent vtiliter docere. Prædica, inquit, verbum. Vnde nota, quod ad vtiliter docendum & prædicandum necesse est, quod prædicatio nostra sit, scilicet,

Dei potentiæ commendatiua,
Carnis lasciuiæ maceratiua,
Dei clementiæ declaratiua,
Cœlestis curiæ collaudatiua.

¶ Debet ergo tendere prædicatio ad diuinæ potentiæ commendationem. Et de hoc Daniel. 3. Placuit ergo prædicare signa eius, quia magna sunt, & mirabilia eius, quia fortia. Item debet tendere ad carnis maceratione͂ 2. Par. 20. Prædicauit ieiuniũ in vniuersa Iuda. Item debet tendere ad clementiæ prouocationem Esa. 61. Vt prædicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem. Item debet tendere ad gloriæ inuitationem. Vnde Lucæ 9. Misit illos prædicare regnum Dei. Et sic ergo dicam quod prædicator debet vtiliter docere. ¶ Deinde dico, quod ad prædicatorem pertinet suauiter monere. Insta, inquit, opportune. Prædicator enim debet summe cauere, quod opportune loquatur, id est, dulciter, suauiter, & mature. Apes enim quæ sunt animalia valde fœcunda, & quæ secundum Plinium castra sua nimia prole replent, mel solent ex floribus conficere. Columba etiam melle cibata solet alias columbas ad columbare Domini sui attrahere, & dulcedine mellis, quod habet in ore, alias mirabiliter delectare, panthera insuper dulcedine anhelitus sui alia animalia attrahit. Et Fasten piscis marinus, alias fastem auctore Iorath, aqua in ore ipsius dulcescente, alios pisces decipit, ipsosque ad se attrahens in ore suo recipit & transglutit. Sic proculdubio charissimi prædicator debet in ore suauitatem verborum habere, & cũ opportuna discretione debet aliis aquam diuinorum eloquiorum diffundere, & sic poterit alios ad veritatis semitam attrahere, & reducere, & ipsos spiritualiter comedere, & sibi per amorem & charitatem incorporare & spiritualiter intimare, vt sic quilibet sic conuersus possit dicere illud Psalm. Quam dulcia faucib. meis eloquia tua super mel ori meo. Insta, inquit, opportune Eccles. 8. Omni negocio tempus est, & opportunitas. Et sic similis erit Orpheo filio solis, de quo dicunt fabulæ, quod in cithara ita dulciter modulabatur, quod & saxa & arbores ad melodiam eius currebant, & aures suas canticis inclinabant. Vnde etiam narrat Ouidius, quod cum quadam die citharizaret in quodam loco plenissimo, vbi nullæ penitus erant arbores, statim ad sonitum citharæ suæ arbores de circumuicinis montibus cõcurrerũt, & circa ipsum syluam maximam effecerunt. Quod pro tanto fingitur, quia secundum Isidorum Orpheus dulcedine verborum suorum homines feroces, & syluestres ad communem habitationem attraxit, & ipsos à syluestritate ad ciuilitatem retraxit. Et ideo poetica scientia seu sententia ipsum attraxisse syluas illas finxit. Reuera charissimi, talis Orpheus est prædicator, qui solis iustitiæ, id est, Christi debet esse filius specialis. Iste enim debet citharizare per suauem monitionem & inductionem, & sic poterit syluas & lapides remollire & delectare per compunctionem & contritionem, & ipsos ad campum Ecclesiæ attrahere & reducere per perfectam conuersionem, & per diuinæ gratiæ acquisitionem. Talis ergo prædicator debet dicere illud Prou. 8 O viri, ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum. Audite me, quoniam de rebus magnis locuturus sum. Aperientur labia mea, vt recta prædicent, veritatem meditabitur guttur meum. Ecce ergo quam suauiter debet psallere iste Orpheus. Opportune, inquit. Quia pro certo opportune, id est, discrete debet loqui, scilicet, vt secundum loca & tempora, causas & personas ordinet verba sua. Vnde dicit Gregorius in pastorali, & 30. moral. Sicut inquit longe Gregorius Nazianzenus docuit, prædicator debet verba singula singulis coaptare. Quia quæ aliis officiunt aliis proficiunt, & herbæ, quæ hęc animalia nutriunt, hæc occidunt, & leuis sibilus equos mitigat [illegible]nes instigat; & panis, qui vitam vegetat, paruulum necat. Opportune ergo Prou. 15. Sermo opportunus, optimus. Prædicatori etiam p[illegible]est dici illud Psalm. Tu das escam illorum in tempore opportuno. Patet ergo, quod prædicator debet suauiter monere. ¶ Denique dico, quod ipse debet vrgere seueriter. Insta, inquit, importune. Quia videlicet prædicator non solum debet sua monitione auditores mulcere, imo etiam debet loco, & tempore acriter reprehendere & importune, & cum violentia duros & obstinatos instruere & docere. Canis enim per importunitatem clamorum suorum compellit bestiam in domo latentem fugere, & exire. Canis etiam latratu suo solet lupi insidias declarare, & prædatorem Domini sui solet morsu & latratu aliquoties reuelare. Sic proculdubio canis, id est, bonus prædicator debet importune quandoque clamare & prædicare, vt sic quasi violenter de cauerna cordis humani bestiam, id est, diabolum extrahat, & lupi proditoris diaboli insidias & præsentiam doceat, vt quilibet eius nocumenta fugiat & præcaueat. Et breuiter istud est verum, quod non solum oportet canem, id est, prædicatorem latrare dulciter & opportune monẽdo, imo etiam necesse est eum latrare & mordere importune corrigendo, & exhortando. Importune, inquit, vnde de hoc potest dici illud Eccl. 22. Musica in luctu, importuna narratio, prædicatio enim dicitur musica in luctu, quia sicut musica habet lætitiam, luctus vero habet tristitiã, sic prædicatio habet lætitiam, in quantum excitat ad æternam consolationem, habet etiam tristitiam, in quantum comminatur æternam desolationem. Eale vel eleare enim est quoddam animal indicum habens duo cornua. Ista tamen cornua sunt mobilia, quia in bello vnum cornu solet acuere, & aliud solet remittere, & sic vicissim & alternatim suis cornibus pugnare, & nunc vno, nunc alio dimicare Sic vere charissimi prędicator debet habere duo cornua, id est, duplicem artem & scientiam prædicandi, scilicet benignam monitionem, & asperam correctionem iuxta illud 2. Tim. 4. Argue, obsecra, increpa. Ista tame͂ debent esse mobilia & alternabilia, quia videlicet aliquãdo debet vti cornu dulcis monitionis, scilicet, virtutes commendando, Dei misericordiam collaudando, & ad cœlestem gloriam inuitando. Aliquando debet vti cornu correctionis, scilicet,

Peccata vituperando,
Dei iustitiam allegando,
Æternam miseriam comminando.

¶ Et tali modo prædicabat Ionas, qui dicebat Ionæ 3. Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur. Sic loquitur Hieron. exponens illud Eccl. 12. Verba sapientum quasi stimuli, &c. Verba, inquit, sapientum debent pungere, non palpare, & contra vitia nõ molliter procedere, sed austere. Et sic igitur patet quomodo prędicator debet seueriter arcere vel vrgere, suauiter monere, vtiliter docere. Prędica, inquit verbũ, insta opportune, importune. Et hæc de prædicatore sufficiant. Vide supra de docere, de correctione, & de Loqui, de Annunciare, de Nunciare, de Narrare, & de Lingua & in aliis titulis similibus & infra de Verbo, & si vis aliquid inuehere contra malos prædicatores, vide vbicunque agitur de hypocritis, qui scilicet vnum habent in ore, & aliud in corde, vnum in verbo, & aliud in facto, vnum apparenter, & aliud existenter, &c.

Prædicere.

Nota, quod prædicere idem est, quod rem antequam veniat prognosticare, aut dicere. A
Et sic dico, quod prædicere quandoque sumitur

Pro
- Bono prædicatore, qui prædicit pœnas comminando,
- Summo dominatore, qui prædicit multa reuelando,
- Vano diuinatore qui prædicit falsa prædicando,
- Certo prophetatore, qui prædicit vera publicando.

¶ Dico, quod est vnum prædicere boni prædicatoris, quia, scilicet, alliciendo & comminando ipse debet hominibus prædicere gaudia Paradisi, & tormenta inferni, & terrores iudicii, &c. Vt sic dicat aliis illud Deut. 8. Si oblitus Domini Dei tui secutus fueris Deos alienos, ex nunc prædico tibi, quod omnino dispereas.

¶ Item dico, quod est vnum prædicere summi dominatoris, scilicet, Dei, qui, scilicet, Prophetis dixit, & prædixit, quæ futura fuerunt, & erunt, sicut dicit ille Actorum 1. Viri fratres, oportet impleri scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus per os Dauid.

¶ Item est vnum prædicere vani diuinatoris, qui, scilicet, per reuelationes malorum spirituum vel malorum sortilegiorum aliquando vera, aliquando falsa prognosticant de futuro, qui scilicet non debent audiri. Vnde Deuterono. 13. Si surrexerit in medio tui Propheta, seu qui somnium vidisse dicat & prędixerit portentum & signum, quod euenerit. Sequitur. Non audies verba illius Prophetæ aut somniatoris, quia tentat vos domin⁹ Deus vester, Multa possent dici, sed vide vbi prædicator, & infra vbi Propheta, & supra vbi dicere, & annunciare, &c.

Præesse.

Nota, ꝙ præesse idem est, quod superesse. Et quia infra intendo satis plene de super, & de sursum A

dicere,

dicere, ideo ſuperſedeó quo ad præſens. Hoc ergo ſolum notandum eſt, quod præeſſe eſt officium damnationis, iuriſdictionis, & prælationis. Et ideo de Adam, qui fuit prælatus rerum dicitur Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, vt præſit piſcibus maris, volatilibus cœli, & beſtiis terræ. Verumtamen aduerte quod ſunt, qui præſunt

Vtiliter & ſapienter,
Crudeliter & imprudenter,
Flebiliter & negligenter.

¶ Primi ſunt prælati diligentes, & de iſtis dicitur Sap. 6. Diligite lumen ſapientiæ omnes, qui præeſtis populis. Et 1. Tim. 5. Qui bene præſunt presbyteri, duplici honore digni ſunt.

B ¶ Secundi ſunt tyranni præſidentes, & de iſtis dicitur Ruth. 1. Quando iudices præerant, facta eſt fames in terra. Quia regnantibus impiis, ruinæ hominum. Prou. 28. Fames enim & paupertas ſolet abundare in terra crudelium tyrannorum, & aliorum iudicũ impiorum. Omnia enim ſolent ſibi rapere, & aliis nihil dimittere, contra illud 1. Mac. 5. Præeſtote populo & nolite bellum committere aduerſus gentes. Ad iſtos enim pertinet contra gentes, id eſt, contra ſubditos pauperes bellum rapinarum non committere, ſed in iuſtitia & iudicio populum gubernare Eſa. 32. Ecce in iuſtitia regnabit rex, & principes in iudicio præerunt.

C ¶ Tertij vero ſunt paſtores inſipientes, illi, ſcilicet, qui ita male & ita negligenter præſunt, quod exinde acquirunt æternam damnationem. Vnde Sap. 6. Iudicium duriſſimum fiet his, qui præſunt &c. Vide vbicunque agitur de prælato.

A **Præferre.** Cum præferre idem ſit, quod præponere, præeligere, ſeu præ aliis eligere, poſſent plurima dici de bona vel mala prælatione, quia bonum eſt bona malis, & vtilia inutilibus anteferre. Malum vero eſt mala bonis, & vtilib. inutilia præponere vel præferre, ſicut faciunt illi, qui præferunt temporalia æternis, & in officiis malos bonis. De his tamen omnibus nihil ad præſens, quia auctoritates non ſunt. Vide infra de præponere, & de prælatis, & ſupra vbi melius & vbi eligere.

A **Præfectus. Præfici.** Cum præfectus ſit ille, qui præ aliis eſt effectus, vtpote quia is in gradu & officio eſt prælatus, & inde eſt, quod apud Romanos illi, qui primo vocati fuerunt prętores, quando, ſcilicet, reſpublica per conſules regebatur, tandem tempore imperatorum ſunt vocati præſides, vel præfecti; dicamus ergo, quod per præfectos poſſunt denotari officiales, iudices, & prælati, ſiue boni fuerint, ſiue mali, &c. Et ſic nota, quod eſt dare præfectum

Virtuoſum & laudabilem,
Vitioſum & inutilem,
Glorioſum & notabilem.

Primus eſt bonus Prælatus, quem Deus præficit,
Secundus iudex elatus, quem fauor efficit,
Tertius Chriſti ducatus, qui nunquam deficit.

¶ Primo ergo dico, quod eſt præfectura laudabilis & virtuoſa. Et iſta eſt præfectura boni iudicis, principis, vel prælati, qui, ſcilicet, à Deo conſtitutus & promotus ſe ſolet bene regere, & commiſſum ſibi officium iuſte & laudabiliter exercere. Exemplo, ſcilicet, Danielis, de quo dicitur Dan. 2. quod cum rex probaſſet ipſum virum ſapientem, & doctum, & Dei ſpecialem amicum, extulit eum in ſublime & dedit ſibi munera multa & magna, & conſtituit eum præfectum magiſtratuum ſuper omnes ſapientes Babylonis. Sic enim debent homines à ſuperioribus præfici, & in ſublime prouehi & extolli, videlicet ratione virtutis, & nõ fauore generis, muneris, vel mundanæ cuiuslibet ſeruitutis. Vt ſic de tali præfecto intelligi poſſit illud, quod conſuluit Ioſeph Pharaoni, dicens Gen. 41. Nunc ergo prouideat rex virum ſapientem & induſtrioſum, & præficiat eum terræ Ægypti. Quod tamen eſt contra multos ſuperiores, qui, ſcilicet, hodie in præfecturis ſuis non præficiunt viros ſapientes & induſtrioſos, ſed potius adulatores, ſimoniacos, conſanguineos, & nepotulos, ſicut habemus 4. Reg. 25. quod Godoliam, qui interpretatur magnificans dominum, hoc eſt, adulator, qui magiſtrum ſuum ſcit magnificare & laudare, præfecit Nabuzardam reliquiis Iſrael. Non ſic ergo, ſed ſapientes & induſtrii præficiantur, quia iſta eſt præfectura laudabilis & virtuoſa.

B ¶ Secundo dico, quod eſt præfectura damnabilis, & vitioſa, & iſta eſt præfectura malorum iudicum, officialium, balliuorum, ſeu etiam crudelium prælatorum, quia, ſcilicet, à malis ſuperioribus promouentur, vt malis ipſorum rapinis & exactionibus nutriantur. Mali enim ſuperiores nunquam ſuis præfecturis, & officiis volunt ponere niſi tales, qui ſubditos poſſint rodere, & lucrum ad hoſpitium reportare vnde 3. Reg. 4. dicitur, quod Salomon habebat duodecim præfectos ſuper omnem Iſrael, qui præbebant annonam regi & domui eius. Iſti ſunt figurati per præfectos operum Pharaonis, qui populum Iſrael affligebant, & animas eorum ad amaritudinem duris operibus perducebant, ſicut dicitur Exod. 5. Vnde ibidem dicitur, quod præfecti operum egreſſi ad populum inſtabant dicentes, Colligite &c. Et breuiter dico, quod tales mali præfecti, qui, ſcilicet, populum grauant, vt ſibi & magiſtris ſuis lucrum reportent, ſolent à magiſtris ſuis honorari, & etiam familiariter conuiuari, ſed finaliter ipſi ſolent in inferno crudeliter trucidari; honorari dico, ſicut de Godolia legitur Hier. 40. quod rex Babylonis præfecit eũ reliquiis Iſrael. Sicut etiam Heſt. 1. dicitur, quod Aſſuerus fecit grande conuiuium omnibus præfectis prouinciarum &c. Trucidari etiam: ſicut de illo præfecto Babylonico Godolia legitur Hier. 41. quod ipſum Iſmael interfecit. Igitur dico, quod iſta eſt præfectura damnabilis, & vitioſa.

C ¶ Tertio vero dico, quod eſt præfectura notabilis & glorioſa. Et iſta eſt illa, qua, ſcilicet, Deus pręfecit Angelos regimini inferiorum tam regnorum, quam perſonarum, ſicut de præfectura, quam dedit eis dominus ſuper regna, apparet Dan. 10. vbi alius Angelus dicebat ſic. Princeps regni Perſarũ reſtitit mihi &c. Vnus enim bonus Angelus vocauit alium principem regni Perſarum. De præfectura autem Perſarum, quod, ſcilicet, quilibet habeat bonum Angelum præfectum cordi ſuo, patet Mat. 18. vbi Chriſtus dixit de pueris quod Angeli eorum ſemper vident faciem patris. Quomodo igitur iſti regant nos, & rempublicam noſtram, & quomodo inter ſe ſecundum ordinationem diuinã diſſentiant, aut concordent, non eſt noſtrum modo videre, veniet autem tempus in quo qualiter ordines illarum præfecturarum & tota natura rerum ipſorum miniſterio gubernatur, iuuante domino cognoſcemus. Vt ſic de talibus rerum præfectis dicatur illud 1. Paral. 27. Præfecti qui miniſtrabant regi, iuxta turmas ſuas ingredientes per ſingulos menſes ſinguli præerant. Hæc igitur de præfecto, & præfectura ſufficiunt. Vide de rege, principe, miniſtro, & ſimilibus, &c.

A **Præfinitus.** Nota, quod præfinitum dicitur illud, quod fuit ante diſpoſitum, & ſtatutum, & qualiter fieri debeat ordinatum. Cum igitur ſint pauciſſimæ auctoritates, notabo breuiter, quod eſt quædam præfinitio

Præſentium negociorum,
Prudentium conſiliorum,
Sequentium iudiciorum.

Primam facit occulta Dei prouidentia,
Secundam facit diſcreta iuſti ſapientia,
Tertiam facit æterna Dei præpotentia.

¶ Primo ergo dico, quod eſt quædam præfinitio occultæ Dei prouidentiæ quo ad negocia, quæ ſunt in præſenti. Et circa hoc poſſemus aduertere, quod omnia facta mundi licet videantur à cauſa, aut à libero arbitrio prouenientia, habent tamen ſuum terminum præfinitum & ſuum tempus ab occulta Dei prouidentia ordinatum. Quod non ſolum videtur verum in vita humana, & certitudine mortis & aliis rebus naturalibus, imo etiam in euentibus fortunæ, ſicut eſt in duratione regnorum, in exaltatione malorum, in tribulatione bonorum, in ſterilitate vel opulentia terrenorum, & aliis euentibus temporalibus. Omnia enim ſuum certum finem & ſuam durationem præfinitam habent, & omnia ab occulta Dei prouidentia dependent, vt ſic quilibet noſtrum in hac vita ſit ſicut hæres paruulus, qui non differt à ſeruo, qui, ſcilicet, nihil facit proprie & libere, quia ſub tutoribus & actoribus eſt vſque ad præfinitum tempus à patre, ſicut dicit Apoſtolus Gal. 4. Vita enim & fortuna noſtra habet ſuam præfinitionem, quia ſicut dicitur Dan. 11. In tempore præfinito præliabitur contra eum (id eſt, contra hominem) rex Auſtri, & veniet & quaſi tempeſtas contra illum rex Aquilonis, id eſt, mors. De tribulationibus etiam mundi, quod habeant ſuum terminum præfinitum, patet ibidem, ſcilicet, Dan. 11. vbi dicitur. De eruditis ruent, vt conflentur & eligantur & dealbentur vſque ad tempus præfinitum. De nequitiis vero impiorum, quod ſub quadam præfinitione conſiſtant, patet Luc. 22. vbi de impio Iuda dicitur. Filius quidem hominis vadit ſicut definitum eſt de eo. Iſtam autem præfinitionem occultæ Dei prouidentię intellexerunt quidam Philoſophi nimis ſtricte, qui dixerunt, quod omnia quę eueniunt, de neceſſitate euenirent, quam veniendi neceſſitatem vocauerunt fatum, quod dixerunt eſſe legem rerum impoſſibiliter aliter ſe habentium. Alij autem, ſcilicet, poetę, illam intellexerunt nimis large, qui, ſcilicet, fata dixerunt eſſe tria, ſcilicet, tres Deas, vel tres ſorores, quarum potentia Deos ligabant & homines, quia, ſcilicet, quicquid ordinabant, neceſſario ſtabat, ita quod illud nulla cuiuſcunque Dei potentia aliqualiter immutabat, ſicut patet in Ouidii libro de Transformatis in infinitis locis.

Catholici autem alium modum ponunt, dicentes, ſcilicet, quod licet in rebus à parte Dei ordinatis poſſit eſſe neceſſitas, ſemper tamen à parte hominis eſt libertas. Sed quomodo neceſſitas, & libertas ſimul ſtant, non pertinet ad hanc moralem materiam, quam proſequor in præſenti. Patet igitur quod eſt præfinitio occultæ Dei prouidentiæ quo ad negotia, quæ ſunt in præſenti.

B ¶ Secundo dico, quod eſt præfinitio diſtrictæ iuſti ſapientiæ quo ad conſilia, quæ ſunt in pendenti. Conſtat enim quod viri prudentes præſumunt & ordinant fata, ita quod apud ipſos nihil a caſu prouenit aut fortuna. De quo 1. Reg. 30. Factum eſt hoc ex die illa, & deinceps conſtitutum & præfinitum in Iſraël, & quaſi lex vſque ad diem hanc.

C ¶ Tertio vero dico, quod eſt præfinitio æternæ Dei præpotentiæ quo ad iudicia; quæ ſunt in ſequenti. Conſtat enim quod tempora futuri iudicij ſunt à Deo præfinita, in quibus, id eſt, præfinita, & præordinata ſunt punitiones malorum & retributiones iuſtorum. Tunc enim finis omnis iniquitatis erit, ſicut dicitur Ezec 31. Impiorum (inquit) quorum venit dies in tempore iniquitatis præfinitæ, vnde etiam ibidem execrando impio dicitur ſic. Tu ergo prophane impie dux Iſraël cuius venit dies in tempore iniquitatis præfinita. Et tunc etiam venit quies & gaudium perpetuæ fœlicitatis, ſcilicet, quo ad iuſtos. Vnde Dan. 12. Tu autem ad tempus præfinitum, & requieſces, & ſtabis in ſorte tua in fine dierum. Et hæc de præfinitione ſufficiant, quia in locis multis eſt tractatum, & hic auctoritates ſunt quaſi nullæ.

A **Prægnities.** De prægnitie poterant multa dici, ſed auctoritates valde paucæ ſunt hoc ſolum nota, quod moraliter loquendo, triplex inuenitur prægnities, videlicet,

Virtualis,
Criminalis,
Temporalis.

Iuſti enim imprægnantur ſpiritualiter virtutibus,
Mali autem imprægnantur criminaliter ſceleribus,
Mundani vero imprægnantur temporaliter muneribus.

¶ Primo ergo dico, quod eſt prægnities commendabilis, & iſta eſt per quam quis per bonum propoſitum & per diuinæ inſpirationis arcanum bonis cogitationibus, deſideriis, & volitionibus à Deo imprægnatur per præuentionem boni ſeminis, hoc eſt, diuinæ gratiæ, vel etiam verbi Dei fœtu boni propoſiti fœcundatur, ſicut enim ponit Plinius, in aliquibus regionibus equæ imprægnantur vento. De columbis etiam dicitur, quod imprægnãtur oſculo. Sic vere dicam, quod vento, id eſt, Spiritus ſancti ſpiraculo & boni doctoris verbo, & charitatiuo oſculo ſæpe contingit ſpiritualiter hominem imprægnari, & gratiis & virtutib fœcundari ex quibus, ſcilicet, ſolent boni fœtus, ſcilicet, bona opera parturiri, 1. Reg. 4. vox Phynees prægnans erat. Aduerte tamen, quod dicit Dioſcorides de lapide, qui dicitur pyonites Ait enim, quod hic lapis ab alio lapide ſibi ſimili mirabiliter imprægnatur, quem certo tempore parturit. Dicit etiam, quod iſte lapis mulieres prægnantes iuuat. Sic vere dicam, quod illi, qui diuinitus imprægnantur & pariunt ſicut fuit Paulus & alij ſancti, & etiam doctores boni, quos, ſcilicet, Deus imprægnat per gratias & ſcientias, quas etiam prædicando parturiunt & emittunt, ſolent mulieribus prægnantibus, id eſt, ſimplicibus bono propoſito nouiter imprægnatis opitulari & proficere, in quantum, ſcilicet, per prædicationem ſuam iſti ſolent ſimplices in bono firmare, & ne ſcandalo aliquo vel malo exemplo ſeu dicto abortiantur, in bonis moribus confirmare. Oues enim prægnantes quandoque ex timore horrendi tonitrui abortiunt. Sic ſimplices, & nouitii nouo bono propoſito imprægnati, faciliter tonitruo tentationis deficerent, & iſtum fœtum conceptum ſcilicet, bonum propoſitum mortuum eiicerent, niſi ipſos boni doctores & prædicatores firmarent, & à periculo cuſtodirent Ideo de Ioſeph legitur, quod ipſe Mariam vxorem ſuam ſpiritu ſancto imprægnatam diligenter cuſtodiebat, & ei ſeruiebat, ſicut legitur Luc. 2. quod ipſe iuit, vt proficiſceretur in ciuitatem ſuam cum Maria deſponſata vxore prægnante &c. Hæc eſt ergo prægnities commendabilis.

B ¶ Secundo dico, quod eſt prægnities vitiorum, qua, ſcilicet, mali in tanta quantitate, concipiunt & prægnantes & inflati fiunt, ita quod iniquitatem & mala opera pariunt, & emittunt. De talibus autem malis prægnantibus videtur dictum diabolo illud, quod dictum fuit Aſaeli 4. Reg. 8. Paruulos eorum allides, & prægnantes diuides, quia, ſcilicet, diabolus finaliter tales prægnantes peccatores ſolet per parturitiones & ſollicitudines negociorũ diuidere, & eos in inferno crudeliter trucidare. Similis, ſcilicet, lupo, qui prægnantes mulieres ſolet libentius occidere, & fœtus eorum teneros manducare, ſicut de Aman legitur Amos 1. quod, ſcilicet, ipſe diſſecuerit prægnantes Galaad ad dilatandum terminum ſuum. Hic poſſes ponere quomodo portenta, fauni, incubi, ſatyri etiam, & ſyluani, qui ſunt genera dæmoniorum, inuenti ſunt quandoque mulieres imprægnaſſe, & fœtus peſtiferos generaſſe, ſicut de populo humorum legitur primitus à dæmonibus generato, & etiam de Merlino. Quia reuera dæmones quandoque cum mulieribus, id eſt, cum ſimplicib. per tentationes coeunt, & ſic eos diuerſis vitiis imprægnantes, malos fœtus malorum operum parturire faciunt. Iſta eſt igitur prægnities deteſtabilis.

¶ Tertio dico, quod eſt prægnities deſperabilis, & iſta eſt illa, qua quis diuitiis imprægnatur, quæ, ſcilicet, ſunt ſibi aliquoties cauſa mortis. Mulieres enim prægnantes, quando ſunt nimis ſtrictæ, & fœtus eſt nimis groſſus, faciliter moriuntur in partu. Sic vere quando quis eſt ſupra modum diuitiis imprægnatus, ſi tamen per auaritiam nimis eſt ſtrictus, mors certe ſequitur ſempiterna. Vnde bene poteſt dici illud Matth. 24. Mar. 13. Luc. 21. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in die illa, vnde 4. Reg. 15. dicitur, quod Manahen rex Iſrael percuſſit Tapſam, quia noluerant aperire ſibi, & interfecit omnes prægnantes eius & ſcidit eas. Quia, ſcilicet, Chriſtus rex Iſrael prægnantes diuites, qui, ſc. nolunt aperire domos & horrea ſua pauperibus, imo ſibi in perſona pauperum, eleemoſynas largiendo, finaliter per damnationem interficiet, & bona eorum ſcindet diuidet & diſperget. Sic igitur patet quomodo eſt prægnities Deſperabilis, Deteſtabilis & Commendabilis. Sufficit. Vide in tit. Concipere, & in tit. Parere, Parturire &c. C

Præire. Cum Præire, Præcedere, Anteire, multimode poſſint dici, quia tamen paucæ ſunt auctoritates decreui breuiter pertranſire. Notabo igitur, quod eſt dare Præire, quod ſit A

Exemplariter,
Magiſtraliter,
Miniſtraliter,
Deſignaliter,
Virtualiter,
Naturaliter,
Temporaliter.

¶ Præit enim

Exemplar exemplatum,
Magiſter magiſtratum,
Famulus famulatum,
Signum ante ſignatum,
Virtus ante peccatum,
Cauſa ante cauſatum,
Senex ante nouatum,
Miles ante ſenatum, id eſt, ante exercitum congregatum.

¶ Dicamus ergo quod cum præire & antecedere pertineat ad prælatos, & etiam ad viros iuſtos, nobiles, & perfectos, ipſi debent alios multipliciter antecedere, videlicet,

Exemplariter viam oſtendendo,
Magiſtraliter ipſos gubernando,
Doctrinaliter ipſos erigendo,
Miniſtraliter ipſis ſeruiendo,
Virtualiter ipſos defendendo,
Militaliter hoſtes explorando.

¶ Primo ergo aliis omiſſis, dico, quod iuſtus, & maxime prælatus, præire debet viam oſtendens exemplariter, ſicut, ſcilicet, de ſtella, quæ Magos duxit ad Chriſtum, legitur Mat. 2. Et ecce ſtella, quam viderant in oriente, antecedebat eos vſque dum veniens ſtaret ſupra, vbi erat puer. Multis enim radiis, id eſt, multis virtutibus debet rutilare, vt, ſcilicet, variis varia dantes exempla virtutum, poſſint viam rectam eundi ad Deum omnibus dare Eccl. 32. Ante grandinem præibit coruſcatio. Vt de tali dicatur illud Eccleſ. 4. Suſcipit exquirentes ſe, & præibit in via iuſtitiæ. Quod tamen eſt contra malos ductores, qui per mala verba & exempla ducunt illos ad infernum, ſimiles proditoribus, qui quandoque ſe ſimulant eſſe bonos, bonam viam oſtendere promittentes, qui tamen eos præeundo ducunt eos ad latrones, Similes etiam latronum principibus, qui, ſcilicet, ad homicidia & prædas alios antecedunt, ſicut de Iuda proditore dicitur Luc. 22. quod ipſe antecedebat eos, ſcilicet, Iudæos, ad dominum capiendum. Anteibit ergo iuſtus viam oſtendendo exemplariter. B

¶ Secundo dico, quod anteit iuſtus ſuos dirigens magiſtraliter, & maxime quando eſt prælatus, quia, ſcilicet, iſte debet alios C

anteire,

anteire, ſcilicet, docendo, regendo, & corrigendo, & in loco ſuo quemlibet ordinando, vt ſic prælato dicatur illud Exod.17. Antecede populum, & ſume tecum de ſenioribus Iſrael, & virgam cum qua percuſſiſti fluuiũ tolles in manu tua. Ad bonum enim anteceſſorem pertinet, quod ſecum alios regendo ſenes, & prudentes habeat & quod virgam correctionis & iuſtitiæ pro petra Oreb, id eſt, pro duris peccatoribus corrigendis aliqualiter non dimittat: figuratus, ſcilicet, in arca fœderis, de qua, ſcilicet, filiis Iſrael tranſituris Iordanem dicitur Ioſuæ 3. Arca fœderis antecedet vos. Compara, ſi vis, prælato arcam fœderis, quæ habebat manna, virgam, & tabulas &c.

D ¶ Tertio dico, quod anteit iuſtos ſuos erigens doctrinaliter. Tubicinatores enim præcurſores, & exploratores ſolent præcedere exercitum. Tubicinatores, vt corda hominum & equorum animent, & erigant ad pugnandum. Exploratores autem, vt hoſtium fraudes & vires ſuis moneant ad cauendum. Sic vere debẽt facere prædicatores. Hoſtium enim noſtrorum, ſcilicet, dæmonum & vitiorum, debent vires & fraudes inquirere, & oſtendere, & ad eas præcauendum, & contra eas viriliter propugnandum debent eos tubicinaliter præmonere. Vnde Mar.11. Qui præibãt & ſequebantur, clamabant Oſanna: ſcilicet, alter alterum admonendo. Vt ſic de bono doctore, & prædicatore dicat populus illud Sap.7. Lætatus ſum, quoniam antecedebat me ipſa ſapiẽtia. Et venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, &c. O quam neceſſarij ſunt in exercitu fidelium tales boni exemplatores, & prędicatores, & populi, quem præcedent contra futura pericula cõmonitores. Similes enim ſunt quibuſdam auibus, quæ mare frequentant, quæ, ſcilicet, fluctus maris venientis antecedunt, ita quod mare proximo venturum aut rediturum ſuo aduentu oſtẽdunt. Sic iſti ſpirituales exploratores pro certo debent facere, quia futuri maris, id eſt, futuræ amaritudinis mortis, iudicij & inferni, debent eſſe ſua anteceſſione præmonitiui, & hominibus declaratiui, vt de ipſis futuri iudicij terrorem præeuntibus poſſit dici illud Luc.1. Tu puer propheta altiſſimi vocaberis, præibis enim ante faciem domini parare vias eis. Nonne domini faciũt præire nuntios ſuos, qui ſcilicet, hoſpitia & neceſſaria eis parant, ne forte quando venerint, cuncta inueniant imparata? Sic Chriſtus præmittit prædicatores, vt ſic talis prædicator dicat illud Gen. 45. Præmiſit me Deus vt reſeruemini. Anteit ergo iuſtus ſuos erigens doctrinaliter.

E ¶ Quarto dico, quod præit vel anteit iuſtus ſuis ſeruiens liberaliter. Mos enim eſt in Romana curia, quod ſeruitores præeunt & antecedunt dominos ſuos. Sic vere cum nos ſimus alter alterius ſerui, dico, quod alterutri ſeruiendo & miniſtrando nos debemus alter alterum antecedere 1.Reg.17. Armiger eius antecedebat eum.

F ¶ Quinto vero dico, quod præit iuſtus ſuos defendens virtualiter. Nonne boni milites alios debiliores ſolent præire, & pro aliis defendendis periculis ſe præofferre? Sic reuera iuſti & conſtantes, & maxime boni præſidentes, alios in periculo præeunt, & pœnis & tribulationibus ſe offerentes, ipſos pro viribus defendunt, hoſtibus animæ & fidei, ſcilicet, dæmonibus & hæreticis ſe opponunt, ſicut ad literam fecerunt martyres, qui pro fide defendenda præire ad certamina maluerunt, ſicut de illo Eleazaro dicitur 2.Mach.6. quod glorioſam mortem plus, quam odibilem vitam eligens voluntarie præibat ad ſupplicium. Vt de talibus dicatur illud 1.Mach.6. Sagittarij præibant exercitum. Hæc igitur ſufficiant de anteire & antecedere & præire. Vide ſupra de præcedere, & ſimilibus.

A **Prælatus**, Cum prælatus dicatur quaſi præ aliis eleuatus, vel latus, notabis, quod in omni communitate neceſſe eſt habere prælatum, qui, ſcilicet, cunctis

Præſideat eminenter,
Præualeat excellenter,
Prouideat diligenter,
Edoceat ſapienter,
Coerceat euidenter,
Suſtineat patienter,
Promoueat competenter,
Congaudeat arridenter,
Condoleat incidenter.

Iſtæ ergo ſunt nouem conditiones boni prælati, per quas ſe debet communem omnibus exhibere, & quia reipublicæ præponitur, de vtilitate communi magis, quam propria cogitare. Bona enim naturæ omnibus generaliter ſunt conceſſa, & nulli ſpecialiter attributa, ſicut patet de cœlo, aëre, aqua, igne, & ſimilibus. Caput etiam in corpore non ad vnum, vel duo membra gubernanda conſtitutum eſt, ſed generaliter ad omnia vel ad multa. Sic vere prælatus omnibus ſe debet cognoſcere ordinatum eſſe communem, & non iſti vel alteri ſpecialem. Omnibus enim omnia factus ſum, inquit Apoſtolus vt omnes lucrifacerẽ. 1. Corin 6. Non quærens, inquit, quod mihi vtile eſt, ſed quod multorum 1.Cor.10. Quia ſecundum rei veritatem iſte debet omnibus oſtendere ſe publicum & communem, & non in aliquo partialem.

Iſte enim eſt communis { Fons, Pons, Mons, Lex, Rex, Lux, Dux, Regula, Formula, Chordula, Virgula, Ferula. }

Communis dico fons, in quo abluamus fæces vitiorum,
Communis pons, in quo tranſeamus fluctus aduerſorum,
Communis mons, in quo colligamus flores exemplorum,
Communis lex, in qua videamus metas mandatorum,
Communis rex, ſub quo vincamus vires malignorum,
Communis lux, per quam videamus clauſa ſecretorum,
Communis dux, ſub quo caueamus damna nociuorum,
Communis regula, vt componamus motus animorum,
Communis formula, in qua capiamus mores antiquorum,
Communis chordula, cum qua coniungamus corda diuerſorum,
Communis virgula, cum qua feriamus exceſſus paruulorum,
Communis ferula cum qua corrigamus actus peruerſorum.

Hæc omnia poſſunt applicari ad bonum prælatum, & multipliciter dilatari. Quia ſecundum rei veritatem iſte debet eſſe communis, & publicus vniuerſis Sicut, ſcilicet, exemplificat dominus de lucerna, quæ non ponitur ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo ſunt Matth.5.

B ¶ Primo igitur his prætermiſſis, dicamus ſicut in principio tetigimus, quod bonus prælatus debet eminenter cunctis præſidere. Prælatus enim debet in ſtatu & dignitate, in gradu & maieſtate, in geſtu & grauitate ſe præferre, & oſtendere potentiorẽ, vt, ſcilicet, à ſubdito honoretur & timeatur. Nimia enim familiaritas parit contemptum. Ideo dicit Apoſtolus 1.Tim.4. Nemo adoleſcentiam tuam contemnat. Leo enim qui animalium rex dicitur, vultũ habet ferum, collum erectum, aſpectum toruum, ſonum terribilem, & clamoroſum. Ad denotandum, quod princeps & prælatus debet ſe ferum, & iuſtitioſum prætendere erectus & authẽticus incedere, ſeu vere & authẽtice loqui & aſpicere, vt, ſcilicet, à malo poſſit alios coercere. Vnde Hugo de clauſtro animæ dicit, quod prælatus debet ſubditos præcellere trib. modis, ſc. dignitate, poteſtate, & officio. Exemplo ſc. Chriſti, qui fuit ſacerdos, rex, & miniſter. Dignitati enim debetur reuerentia. Poteſtati obedientia. Officio cura & diligentia. Debet ergo prælatus cunctis eminenter præſidere.

C ¶ Secundo dico, quod prælatus debet excellenter cunctis eminere, ſcilicet, in moribus & virtutibus. Exemplo, ſcilicet, corporum ſuperiorum, quæ ſicut aliis eminent & precellunt in ſitu, ſic & in virtutibus, & in motu, & in ſplendoribus & in actu. In prælatis enim & ſuperioribus præ cæteris eminere debet

Scientiæ limpida claritas,
Iuſtitiæ ſolida æquitas,
Clementiæ rorida bonitas.

Præcellat igitur alios in ſcientiæ claritate. Caput enim præcellit membra in ſenſibus, ſol ſtellas in ſplendoribus, aquila aues in claris viſibus. Cum ergo prælatus ſit caput & ſol & aquila nuncupatus, in quantum ſuper membra, ſtellas, & volucres, id eſt, ſuper ſubditos eſt præfectus & ad ipſorum regimen ordinatus, neceſſe eſt, quod ſenſibus ſapientiæ, ſplendoribus ſcientiæ, viſibus intelligentiæ ſit ornatus, exemplo, ſcilicet, antiquorum regum, qui Philoſophiæ ſtuduerunt, ſecum philoſophos ſapientiſſimos habuerunt, quos ſumme honorauerunt, & quibus plurimum crediderunt, ſicut de Ptolemæo rege Ægypti patet, qui, ſcilicet, ſeptuaginta interpretes de populo Iudæorum habuit & ſcripturam ſacram transferri fecit, propter quod meritum centum millium Iudæorum in regno ſuo captiuorum libertati dedit ; ſicut ponit hiſtoria tripertita. Patet etiam in Alexandro qui ab Alexandro Caliſtone rerum naturas inueſtigauit, & (ſicut dicitur Alexander nequam alias ne Kam) in vaſe vitreo ſe in maris profunda mitti fecit, & à griphis in aera ſubleuari &c. Patuit etiam in Nerone, qui Senecam habuit magiſtrum. In Traiano, qui habuit Plinium & Plutarchum. Finaliter etiam patuit in Carolo magno, qui viros ſcientificos ſumme dilexit, & magi-

magiſtrum Alcuinum, ſpecialiter habuit, ſtudium de Roma Pariſias tranſtulit, tabulas ſemper ſecum portauit, & ſæpe ſcripſit & dictauit. De Iulio Cæſare quid dicam, qui magnus fuit Philoſophus? Nam Calendarium & computum ipſe compoſuit. Si ergo principes ſæculares ſcientiis vacauerunt, quid debent facere principes Eccleſiaſtici vel prælati? Ipſi certe debent præ cæteris vacare ſapientiæ & doctrinæ. Vnde Ambroſius in ſuo paſtorali dicit ſic. Polleat, inquit, prælatus ſapientia & doctrina, vt non ſolũ ſubditos doceat, ſed etiam hæreſes conterat & repellat. Qui autem talis non eſt, ad ſacerdotium non accedat, vt vſurpare locũ alterius non præſumat. Præcellat ergo prælatus in ſcientiæ claritate. Item præcedat alios in iuſtitiæ æquitate. De rigore enim & rectitudine iuſtitiæ quam debet habere iudex, prælatus, vel princeps, poſſunt multa allegari. Conſtat enim quod arbores, quæ ſunt altiores, vt communiter rectiores. Patet in abietibus & quercubus reſpectu ſalicum & pomorum. Radij etiam, qui ab altiori loco veniunt, à ſole, ſcilicet, vel à ſtellis, rectiſſimi ſunt, & ſuper obiectum corpus directe veniunt & deſcendunt. Sic vere altæ arbores & ſublimes, ſcilicet, alti prælati vel principes, recti & iuſti præ cæteris debent eſſe, & ad vnam partem vel aliam ſe non flectere, ſed ſine acceptione perſonarum, aut munerum iuſte, ſeu æqualiter ſe habere. Iſtud autem potiſſime reperitur in radiis cœleſtibus, ſcilicet, in illis prælatis qui de ſurſum à ſole iuſtitiæ Chriſto mittuntur & promouentur, quia, ſcilicet, tales iuſti, & recti præ cæteris comprobantur. Pone ſi vis exemplum de iuſtitia Traiani imperatoris quomodo deſcendit de equo pro facienda iuſtitia mulierculæ iudicium poſtulanti. Iuſtus enim debet eſſe propriis legibus ſe ſubiiciendo, alienum non auferendo, vnicuique quod ſuum eſt tribuendo, iuſte iudicando, neminem grauando, & ad omnes æqualiter ſine acceptione ſe habendo, & ſic eidem dici poteſt illud Pſal. Iuſtus es domine, & rectum iudicium tuum. Et pone, ſi vis, quomodo non eſt bonum, quod principi vel prælato totum liceat quicquid vult. Et ideo Romani nullum perpetuum officium habuerunt, ſed vt plurimum omnia erant annalia. Senatus etiam ordinabat illud, quod conſul, prætor, vel dictator facturus erat. Et ſi quid iniquum videbatur, ad populum appellatio fiebat, vt apparet per decurſum Titi Liuij. Vnde etiam aliqui fuerunt principes gentiles, qui aliquos inſtituerunt, qui eis contradicerent in agendis, ſicut de Theopompo Spartanorum rege narrat Valerius li. 4 cap. 1. Cui cum vxor diceret ipſum id egiſſe, vt filiis ſuis minorem relinqueret poteſtatẽ, reſpondit. Minorem inquit, relinquam, ſed diuturniorem. Ea enim tuta eſt potentia quæ viribus ſuis modum imponit. Præcellat ergo prælatus ſubditos in iuſtitiæ æquitate. Item præcellat princeps ſubditos in clementiæ bonitate ſeu pietate. Nonne leo rex animalium parcit proſtratis, mulieribus & paruulis, ſicut dicit Plinius & Solinus, Rex etiam apum aculeo caret, ad inſtruendum, ſcilicet, humanam naturam, quod principes & prælati clementer debent parcere delinquentibus, & benignos ſe oſtẽdere pœnitentibus. Prælatus enim non debet eſſe vindicatiuus, ſed potius iræ & vindictæ tẽperatiuus. Exemplo Traiani imperatoris, qui in toto curriculo imperij ſui vnicum ſenatorem, cui, ſcilicet, parcere nefas erat, cum tamen multoties in ipſum plurimi deliquiſſent. Sed in iſta materia vide multa & pulchra exempla de clementia principis in communiloquio valenſis, vbi ponit exemplum de Pompeio, qui regem Armeniæ Tigranem infeſtiſſimum, quem bello ceperat, genua coram eo flectentem & coronam de capite deponentem leuauit, & iuxta ſe ſedere fecit, & diadema reponi mandauit, & tandem compoſitis negotiis inter eos ad priſtinum gradum reſtituit, æque pulchrum eſſe iudicans vincere reges, & facere, vt ponit Vale. lib. 5. ca 1. De Tito etiam imperatore ponitur, quod conuictos contra ſe de coniuratione non puniuit, ſed eis indulſit, & in priſtinam recepit amicitiam. Bene ergo dicit Sen. quod nobile genus ſit vindictæ, ignoſcere, ad iſta tria ſcientiam, iuſtitiã, & clementiã principis vel prælati ſatis illa figura ſæpe poſita de arca teſtamẽti, in qua repoſitæ fuerunt lex diuina, virga Aaron, quæ floruerat, & manna cibus dulciſſimus, qui de cœlo ceciderat. Arca enim prælatus eſt, in quo pro certo debent reponi & eſſe tabulæ doctrinæ & ſcientiæ. Virga rigoris & iuſtitiæ, & manna dulcoris & clementiæ. vnde Bernar. in quadam epiſtola loquens prælato dicit ſic, miſiſti, inquit, manum ad aratrum. opus eſt fortitudinis & conſtantiæ. Speculator factus es, opus eſt ſcientiæ & prudentiæ. Debitor ſapientibus & inſipientibus factus es, opus eſt temperantiæ. Et ſuper Cantica dicit Bern. Diſcite vos ſubditorum matres eſſe, non dominos, diſcite non metui ſed amari, ſit in vobis materna pietas, & paterna ſeueritas, ſuſpendite verbera &c. Sic igitur patet, quomodo prælatus in clementiæ bonitate, in iuſtitiæ æquitate in ſcientiæ claritate debet excellenter eminere. Et hoc eſt ſecundum principaliter.

D ¶ Tertio principaliter dico, quod prælatus debet diligenter cunctis prouidere. Æqualiter enim debet eſſe ſibi cura de omnibus Sap. 6. cap. Vniuerſis enim ſicut decet & ſicut indigent debet prælatus de temporalibus, & ſpiritualibus prouidere, vnde Heſt. 16. Prouidendum eſt paci omnium prouinciarum: ſic quilibet prælatus ſubdito ſuo dicat illud Ruth. 3. Quæram tibi requiem, & prouidebo, vt bene ſit tibi. De prouidentia vero Eleemoſynæ & diſtributionis qua prælatus bonus prouidet miſero & indigenti, vide vbi Eleemoſyna, & vbi dare, &c. Debet ergo diligenter cunctis prouidere.

¶ Quarto dico, quod prælatus debet ſapienter cunctos edocere, ſcilicet, inſtruendo, & prædicando, & ſaluti neceſſaria declarando, vnde illud Matth. 28. Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos &c. Vide de prædicare, & docere. Vnde Hier. ſuper illud 1. Tim. 3. Qui epiſcopatum &c. dicit ſic quod, ſcilicet, tanta debet eſſe conuerſatio prælati, vt geſtus, ornatus & affatus ipſius ſit eruditio ſubditorum. Quod tamen eſt contra multos, qui bene docent verbis, non exemplis, de quibus dicitur Rom. 2. Qui alium doces, teipſum non doces, qui prædicas non furandum, furaris. E

¶ Quinto debet prælatus præpotenter cunctos coercere, ſc. à malo per correctionem ſeueram, quia, ſcilicet, iuxta doctrinam ſapientis Sap. 1. Probata virtus corripit inſipientem &c. Vide ſupra vbi Correctio. F

¶ Sexto dico, quod prælatus debet patienter omnes ſuſtinere. Debet enim habere virtutes patientiæ modeſtæ, & temperantiæ, quibus, ſc. ſupportet onera ſubditorũ, & quibus diſſimulet & ſuſtineat oneroſos, iuxta illud 1. Theſ. 5. Rogamus vos fratres corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes. G

¶ Septimo dico, quod prælatus debet cõpetenter omnes promouere, ſc. ſecundum exigentiam meritorum, & ſicut locus & tempus ſe offerunt opportuna, omni acceptione perſonarum & munerum reſecata. Vnde Luc. 6. Benefacite, & mutuum date, nihil inde ſperantes. Vide de promotione. H

¶ Octauo dico, quod prælatus debet arridenter cunctis congaudere, vt, ſc. gaudeat cum gaudentibus, fleat cum flentibus, iuxta illud 1. Theſ. 5. Semper gaudete, ſine intermiſſione orate, in omnibus gratias agite. I

¶ Nono dico, quod prælatus debet incidenter, cunctis condolere. Siue enim ſpiritualiter ſiue temporaliter viderit aliquem errare, hoc eſt ſiue ſuccumbat vitiis, ſiue delinquat in moribus debet ei pia affectione compari, & affectionem conſilio, & opere cõteſtari, ſicut ad pontifices, i. prælatos dicitur Heb. 5. Omnis põtifex ex hominib. aſſumptus, ꝓ hominib. cõſtituitur, vt cõdolere poſſit his, qui ignorant & errant. Iſta omnia poſſent multũ dilatari, ſed auctoritates vocales deſũt & de omnib. tactũ eſt in ſuis titulis. Vide ergo de prælato in tit. Magiſter, Maior, Præfectus, Præpoſitus, Paſtor, Rex, Rector, Dux, Sacerdos, Superior, & ſimilia. De malis autem prælatis varia poſſent dici, ſcilicet, de ipſorum ambitione, perſonarum & munerum acceptione, indignorum promotione, carnali affectione, iuſtitiæ ſubuerſione, carnali conuerſatione. Multa & plurima iam ſunt dicta, vide in titulis prælibatis. K

Prælium.

Nota, quod prælium ſumitur pro diſcordia & rebellione, pro pugna & inuaſione, pro bello & contradictione. Et ideo breuiter eſt notandum, quod in ſcriptura inuenitur prælium A

Virtuoſum,
Fructuoſum,
Vitioſum,
Doloroſum,
Luctuoſum.

Primo dico, quod eſt prælium virtuoſum, quod eſt bellum moralis ſtrenuitatis. Et iſto prælio præliantur iuſti contra vitia, & peccata. Sicut enim muſtela ſolet præliari contra ſerpentes, & maxime contra baſiliſcum, cum ruta fuerit armata, ſic iuſti contra ſerpentes & hoſtes ſpirituales, ſcilicet, contra carnem, & mũdum, & dæmonia præliantur 3. Reg. 15. Fuit prælium inter Abiã & Hieroboam. Abias enim erat cultor Dei. Hieroboam vero erat cultor idolorum, & vitulorum. Quia pro certo cultores Dei ſcilicet, viri iuſti, debent ſemper habere prælium, repugnantiam, & contrarietatem cum cultoribus dæmonum & vitiorum, quia ſicut dicitur Eccleſiaſt. 33. Contra bonum malum eſt, & contra vitam mors eſt &c. vnde Apoca. 12. dicitur, quod factum eſt prælium magnum in cœlo. Michael, & Angeli eius præliabantur cum dracone.

¶ Et aduerte, quod ſicut in prælio corporali neceſſaria ſunt, ſcilicet,

Armorum

Armorum adiutorium,
Bellorum artificium,
Ductorum magisterium.

Sic in prælio spirituali necesse est, quod habeatur armatura virtutum & perfectionis 3. Reg. 22. Sume arma & ingredere prælium. Item necesse est, quod habeatur ars bellandi, id est, virtus prudentiæ & discretionis Ps. 17. Qui docet manus meas ad prælium & digitos meos ad bellum. Item necesse est, quod habeatur ductor bonus, id est, auxilium diuinæ protectionis Ps. 26 Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo. Et merito, quia sicut in Psalm. 23. dicitur. Ipse est dominus fortis & potens, dominus potens in prælio. Istud est ergo prælium virtuosum, quod est moralis perfectionis.

B ¶ Secundo dico, quod est prælium fructuosum, quod est humanæ redemptionis. Et istud est prælium crucis, in quo pro nobis dominus contra diabolum dimicauit, & nos de potestate eius eripuit, & redemit, de quo potest dici in persona Christi illud Dan. 10. nunc reuertar, vt prælier aduersus principem regni Persarum.

C ¶ Tertio dico, quod est prælium vitiosum, quod est peruersæ tentationis: Et istud est prælium, quo mundus, caro, & dęmonia per diuersas tentationes diuersa mouent prælia, iuxta illud 2. Reg. 21. Factum est prælium Philistinorum contra Israel. Exercitus enim hostium spiritualium distinctus est generaliter in tres partes iuxta illud 1. Reg. 13. Egressi sunt de castris Philistiim ad præliandum tres cunei. Primus enim hostis est caro, quæ quotidie luctatur nobiscum per vitium carnalitatis, & de hoc Esa. 18. Iuuenes eorum confodientur gladio in prælio. Secundus hostis est mundus, qui quotidie contra nos præliatur per vitium cupiditatis. Vnde Esa. 7. Ascendit rex Rasim in Hierusalem ad præliandum contra eam. Rasim enim interpretatur varietas aut pictura significans mundum, qui non est existens neque verus, sed magis varius atque pictus. Tertius hostis est diabolus, & iste præliatur contra nos per vitium superbiæ & vanitatis. Vnde de dæmonibus potest dici illud Hie. 37. Redibunt Chaldæi, & præliabuntur contra ciuitatem istam. Chaldæi enim interpretantur quasi dæmones, quasi mammillæ, quasi feræ. Ad denotandum, quod dæmones primo sunt mammillæ sub specie boni homines lactando, deinde sunt feræ ad æternã mortem homines trahendo. Et ideo isti figurantur in illis locustis, quæ ascenderunt de puteo abyssi, quæ in caudis habebant aculeum, de quibus dicitur Apo. 9. quod ipse vidit similitudinem locustarum similium equis paratis ad prælium. Istæ enim locustæ sunt dæmones, qui de puteo abyssi ad nos veniunt, similes equis, per superbiam & elationem, & in cauda, id est, in fine portantes aculeum per æternã damnationem. Equus enim animal est superbum. Isti ergo ad præliandum contra nos sunt parati, & ad tentandum continue occupati Ioelis 2. Quasi equites current, & quasi populus fortis præparatus ad prælium.

D ¶ Quarto dico, quod est prælium dolorosum, quod est præliũ mundanæ seu humanæ vexationis, & istud est prælium tribulationum, quo scilicet mali non cessant contra alios præliari vel per corporalem inuasionem, vel per rapinæ exactionem, vel per verborum detractionem. Præliantur dico contra alios per corporum inuasionem, sicut faciunt homicidæ & seditiosi. Et de hoc dicitur Luc. 21. Cum audieritis prælia & seditiones, nolite terreri. Item per rapinæ exactionem: & de hoc dicitur 1. Mach. 1. de Alexandro, quod ipse constituit prælia multa, & obtinuit munitiones omnium, & accepit spolia multitudinis gentium. Item per inuidiam & detractionem. Et sic de detractione dicitur Apoc. 12. quod draco iratus abijt facere prælium cum reliquijs de semine mulieris. Detractores enim præliantur contra alios, ipsos impie diffamando, & sunt in causa, quod alij inter se præliantur litigando & discordando. Apoc. 16. Spiritus dæmoniorum in specie ranarum ab ore bestiæ exeuntes, procedunt ad reges terræ, congregare eos ad prælium. Ranæ enim loquaces detractores signãt, qui à bestia, id est, à diabolo missi & destinati, alios ad præliandum incitant & inuitant. Istud est pręlium dolorosum, quod est humanæ vexationis.

E ¶ Quinto dico, quod est prælium luctuosum perpetuæ damnationis Et istud est prælium illud, quo Deus in die iudicij præliabitur contra malos, ipsos scilicet gladio suæ duræ scientiæ feriendo, & eos igne perpetuo concremando. Et de hoc dicitur Zach. 14. Egredietur dominus, & præliabitur contra gentes. Et sic igitur patet charissimi, quomodo inuenitur quintuplex prælium in scriptura, scilicet, luctuosum, dolorosum, vitiosum, fructuosum, virtuosum &c. Vide infra de pugnare & similibus &c.

A **Premere. Comprimere.** Deprimere. Pressura. Cum pressura fiat loquendo literaliter ab aliquo graui pondere desuper existente, & subiectam materiam obruente, & grauiter conculcante, & ipsam inferius per violentiam detinente, possum breuiter notare, quod est dare pressuram

Iusti,
Stulti,
Mundi,
Inferni.

Prima pressura est virtualis & facienda,
Secunda est pressura criminalis & fugienda,
Tertia est pressura temporalis & sustinenda,
Quarta est pressura æternalis & metuenda.

¶ Primo ergo dico, quod est dare pressuram iustorum, quã deprimunt luxus superfluos, & ista est illa qua iusti premunt, comprimunt, reprimunt & deprimunt vanos aspectus Esa. 5. Oculi sublimium deprimentur. Vanos afflatus, de quo Prou. 17. dicitur quod stultus, si tacuerit sapiens putabitur, & si compresserit labia sua, intelligens erit.

B ¶ Secundo dico, quod est dare pressuram stultorum, quæ deprimit actus proficuos. Et ista est pressura peccati, qua, scilicet, mali & stulti diuersimode sunt depressi, iuxta illud 2 Reg 16. Ecce premit te malitia, quoniam vir sanguinum es. Diabolus enim est sicut crudelis tyrannus, qui, scilicet, diuersis seruitutibus vitiorum populum suum premit, Exemplo, scilicet, Pharaonis, qui filios Israel quamdiu fuerunt in sua potestate, in operibus luti palearum & lateris grauauit multipliciter & oppressit, sicut dicitur Exod. 1. Vnde ibidem dicitur, quod Ægyptij ad amaritudinem perducebant animas eorum operibus duris luti & lateris, omnique famulatu, quo in terræ operibus premebantur. Et si vis nota quod actore diabolo premit istos

Auaritiæ fames,
Somnolentiæ moles,
Vinolentiæ labes,
Ignorantiæ nubes.

Premit dico diabolus peccatores auaritia, quæ semper appetit. Res enim quæ sunt subiectum auaritiæ, scilicet, argentum, & aurum, valde sunt ponderosæ, & ideo multum premunt. Ista enim est torcular diaboli, quæ massam & vindemiam animæ peccatricis tantum premit & stringit, quod in ipsa non remanet aliquis bonus liquor Prou. 30. Qui fortiter premit vbera, elicit butyrum, vnde Gen. 43. dicitur, quod fames omnem terram vehementer premebat. Item premit eos diabolus somnolentia seu pigritia, quæ nulli cõpetit. Ista enim ita grauat, & premit, quod moueri ad aliquod bonum opus depressum hominem non permittit. Ista est pressura infirmitatis & languoris, de qua dicitur 2. Paral. 6 Si omnis plaga & infirmitas presserit Israel &c. Vnde dictum fuit Ionæ Ioan. 1 Quid tu sopore deprimeris? surge & inuoca Deum tuum. Et illud Prou. 20. Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat. Item premit suos diabolus vinolentia, quæ mores impedit contra illud Eccl. 21. Non comprimaris in conuiuio vino. Item premit eos ignorantia, quæ sensus oppetit. vnde Sap. 6. Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit inhabitatio terrena sensum multa cogitantem. Ista est igitur pressura stultorum, quæ deprimit actus proficuos, scilicet, pressura culpæ.

C ¶ Tertio dico, quod est dare pressuram miserorum, quæ deprimit viros præcipuos. Et ista proculdubio est pressura præsentium tribulationum, qua, scilicet, mundo & mundanis bonis plus quam mali premuntur. Vnde dominus dicit Apostolis Ioa. 16. In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem. Et bene dicit, in me autem pacem, quia, scilicet, ex pressura præsentium tribulationum peruenitur ad sufficientiam meritorum & perfectionum, & finaliter ad gaudium æternarum consolationum. Sicut enim videmus, quod postquam figulus terram diu presserit, tandem ipsam in vtilia vasa conuertit, panni etiam, postquam diutius pedibus comprimuntur, boni & pulchri efficiuntur, sic isti &c. Deus enim suos in mundo premit & calcat, vt tandem ipsos subleuet & extollat. Vnde in Psalm. de Dauid dicitur domino. Exaltasti dexteram deprimentium eum, & non es auxiliatus ei in bello. Vnde tyrannis pauperes deprimentibus dicitur Amos 5. quod ipsi sunt hostes iusti, pauperes in porta deprimentes, cum tamen econuerso ipsi deberent pressos pauperes subleuare, iuxta illud Esa. 57. Solue fasciculos deprimentes, dimitte eos, qui confracti sunt liberos, & omne onus disrumpe. Isti tamen figurantur in muliere pariente, de qua dicitur Io. 16. quod mulier cum parit tristitiã habet, cũ autem peperit, nõ meminit pressuræ, propter gaudiũ, quia,

quia,ſcilicet,illi qui modo ſunt tribulati & preſſi,erũt finaliter conſolati & hoc, ſcilicet, in paradiſo, cum finaliter dicent illud Eccleſ.51. Deo,ſcilicet,gratias agendo. Confitebor tibi domine rex &c. quia liberaſti corpus meum à perditione, à rugientibus præparatis ad eſcam,& preſſura ignis,quæ circumdedit me. Deus enim liberat iſtos primo à perditione culpæ,tandem à rugientibus præſentis miſeriæ,& finaliter à preſſura ignis purgatorij & infernalis pœnæ. Aduerte tamen,quod in præſenti miſeria etiã mali multis preſſuris tribulationum turbantur. Vnus enim aliũ deprimit,vt ſe extollere & erigere temporaliter poſſit. Vnde nota,quod iſti premuntur multis negociis, ſtultis litigiis, fictis cõcordiis. De negotiis poteſt dici illud Luc. 8. Contigit dum iret Ieſus, à turba comprimebatur. Iſta enim eſt preſſura,quam viri perfecti ſumme fugiunt,exemplo,ſcil. Chriſti, qui ſicut dicitur Mar.3. deſcẽdit in nauiculã,ne turbæ comprimerent eũ,&Marc. 5. Vides turbam comprimentem te,& tu quęris,quis me tetigit. Turbam dico negociorum. De ſuppliciis vero,quibus etiam nũc mali premuntur, poſſumus certe ipſi dicere illud 1.Paral. 21. Ex omni parte me anguſtiæ premunt. De malis vero & eorum concordiis,quibus,ſcilicet,inter ſe ipſi ſunt contra bonos compreſſi& iuncti, dicitur figuraliter Iob 41. quod corpus Leuiathan quaſi ſcuta fuſilia,compactum ſquãmis ſeſe prementibus. Corpus enim diaboli eſt congeries malorum,ſquãmæ eius ſunt particulariter ipſi mali,qui ſcilicet,ſæpe ſe ſolent premere, & in ſimul coniungere contra bonos. Iſta eſt igitur preſſura miſerorũ, qua mundus deprimit viros præcipuos.

D ¶ Quarto dico, quod eſt dare preſſuram damnatorum, quã Deus deprimit malos & nociuos,ſc.infernalis pœna,qua,ſ.damnati perpetuo premuntur,de qua poteſt dici illud Luc.21 Erit.n. preſſura magna & ira populo huic, & cadent in ore gladij. & captiui ducentur Hæc igitur de quadruplici preſſura ſufficiant,ſc. de infernali,temporali,criminali,& virtuali. Vide ſupra vbi Opprimere.

Præmittere. Nota, quod præmittere idem eſt, quod ante ſe mittere Vide ergo ſupra in titul. Mittere,& Præcedere,& præire & ſimilia.

A **Præmium.** Quia ſupra titulo de mercede ſatis dictum eſt de præmio,ſalario vel ſtipendio quod, ſ. ſub triplici differentia bene, vel male meritis diſpenſatur, nihil volo hic dicere de præmio, maxime cum auctoritates vocales ſint de præmio valde paucæ. Hoc ſolum dic,quod nullum bonum debet eſſe irremuneratum, ſicut nec malum erit impunitum,exemplum habemus in Aſſuero,qui audiens in recitatione geſtorum,quomodo Mardochæus reuelauerat inſidias,quę machinabantur in regem, ſtatim petiit, quid præmij pro hac fide Mardochæus conſecutus eſt. Et cum audiſſet,quod nihil, mandauit ipſum multipliciter honorari,ſicut dicitur Heſt.6. Et nota ſi vis,quod nos inuenimus,ſcilicet,

Præmium debitum,
Præmium perditum,
Pręmium inclytum.

Pręmium debitum eſt,illud,quod quilibet iuſtus reddit temporaliter cuilibet benemerito ſicut de Dauid legitur 2.Reg.5.quod ipſe propoſuit & promiſit pręmium illi, qui caperet Hieruſalẽ; & percuteret Iebuſęum.

B ¶ Pręmium perditum eſt illud,quod,ſcilicet,non bene meritis ſolet dari,ſicut,ſcilicet,faciunt illi, qui adulatoribus & ioculatoribus dant pręmia nimis magna, ſicut dicitur de Nabuchodonoſor Danielis 2. quod Magis & ariolis dixit. Si inquit ſomnium meum dixeritis mihi, honorem multum & dona & munera accipietis à me. Tales enim ſoluunt plus quam pręmium quia,ſcilicet, ipſi dant adulatoribus & male meritis pręmia valde multa,ipſos,ſcilicet, indebite promouendo & ditando, bene meritos vero, ſcilicet, virtuoſos & clericos non promouent,nec pręmiant,vt deberent. Similes Romanis,qui quandam diuitem meretricem,quę tempore cuiuſdam caritię bladum & annonã adminiſtrauerat ciuitati taliter & tam exceſſiue pręmiare voluerũt, quod ſibi imaginem in loco publico ad perpetuam rei memoriam ſtatuerunt & tandem lapſu temporis ipſam adorauerunt. Quia reuera multi ſunt,qui de meretricibus faciunt Deas, & Deos,id eſt, de indignis & adulari ſcientibus faciunt pręſides & pręlatos. Iſtud eſt igitur pręmium perditum.

C ¶ Præmium inclytum,& præmium gloriæ paradiſi, inclytum infinitum & æternum merito poteſt dici. Et maxime, quia non datur niſi perſonis inclytis & perfectis. Duces enim romani ſecundum merita militum, & ſecundum quod in aliquo particulari actu melius ſe habebant,ſolebant eos diuerſimode præmiare,& eos diuerſis coronis ſecundum quod meruerant coronare. Dabant enim coronas murales & triumphales &c. Quia ſecundum quod milites muros fortiter aſcenderant, hoſtes bellando inuaſerant, & aliquem actum virtuoſum præcellenter exercuerant ſecundum hoc & ad hoc deputatam coronam recipiebant, ita etiam quod in præmio coronæ quę talibus dabatur meritum quod præceſſerat noſcebatur,ſicut bene ponit Titus Liuius. Sic reuera dico quod ſummus imperator noſter Chriſtus ſecundum diuerſitatem meritorum, varietatem tribuit præmiorum Vnde ipſe eſt qui præmiat & remunerat caſtitatem,pietatem,fiduciam & credulitatem. De virtute caſtitatis dicitur Sap.4. quod iſta in perpetuum coronata triumphat in coinquinatorum certaminum præmium vincens. De virtute Eleemoſynæ & pietatis dicit Tobias filio ſuo Tob.5. Quomodo,inquit,potueris,ita eſto miſericors, ſequitur. Præmium enim bonum tibi theſaurizas in die neceſſitatis, quoniam eleemoſyna ab omni peccato & morte liberat. De virtute vero ſpei,& fiducialitatis dicitur Heb.10 Nolite, inquit, amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem. De virtute autem fidei & credulitatis dicitur Heb. 11. Credere,inquit,oportet accedentes ad Deum,quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit. Et breuiter de præmiis & ſtipendiis æternis dici poteſt de Deo illud 1. Mach. 14. Armauit viros virtutis, & dedit eis ſtipendia. Boni enim milites viri iuſti primo armantur,ſcilicet,armis neceſſariis,id eſt,virtutib. Theologicis,quæ ſunt Fides,quæ eſt galea. Spes,quæ eſt ſcutum. Charitas,quæ eſt lorica concatenata. Tandem vero dantur eis,ſc. ſtipendia,id eſt,virtutes morales & cardinales,tanquam quædam quotidiana præmia,& ſic cum iſtis duci poſſunt ad prælium cõtra hoſtes,vt,ſcilicet, in fine reportare poſſint præmium gloriæ triumphalis. Econuerſo vero mali pro demeritis ſtipendia, & præmia mortis æternæ recipient quando poſt mortem in inferis culpas luent. Ad Rom.6. Stipendia peccati mors. Hęc igitur ſufficiant de pręmio,Remuneratione,& ſtipendio,quia valde paucę ſunt auctoritates. Sed vide in tit. Merces,& Munus.

Præoccupare. Nota, quod pręoccupare idem eſt, quod præuenire,id eſt,ante alios, ſeu pręaliis occupare,& anticipare. Et nota,ſi vis,quod inueniuntur præoccupationes multiplices. Præoccupat enim A

Deus nos præueniendo,
Iuſtus ſatisfaciendo,
Doctus mala præcauendo.
Stultus culpas committendo,
Obitus clam nos occidendo.

Dicam ergo, quod eſt quædam præoccupatio, quæ eſt quærenda, & iſta eſt præoccupatio gratiæ præuenientis, qua, ſcilicet, Deus quandoque præoccupat, & præuenit hominem, ipſi fidẽ & iuſtitiam inſpirando,etiam antequam hoc ſentiat,aut requirat,ſicut de Paulo apparuit,qui à Deo præoccupatus etiam contra voluntatem ſuam bonus,& optimus factus fuit. Vnde de ſapientia diuina dicitur Sap. 6. quod illa præoccupat eos, qui ſe concupiſcunt, vt illis ſe priorem oſtendat, qui de luce vigilauerint ad illam.

¶ Iterum dico,quod eſt quædam præoccupatio, ſcilicet, iuſti quæ eſt facienda. Et iſta eſt illa,quæ bene operando & faciendo Deum præuenit & fortunam,videlicet pœnitendo,& antequam impellatur à Deo tribulationibus,& tormentis, ſe ad Deum cõuertendo,dicendo,ſcilicet,illud Pſ.49. Venite exultemus domino, ſequitur. Præoccupamus faciem eius in confeſſione, & in pſalmis iubilemus ei. B

¶ Item dico,quod eſt quædam pręoccupatio docti,i. prudentis viri,quę eſt attendenda, & iſta eſt quãdo prudens homo per ſana conſilia præoccupat futura pericula, & antequam caſus eueniant,remedia(ne contingant)adhibet opportuna,ſicut,ſc. faciunt prudentes milites, qui præoccupant paſſus montium & fluminum,ne hoſtes tranſeant contra ipſos,ſicut ponit exemplũ Iuſtinus de Leonide Lacedæmoniorum rege, quam anguſtias hermopylarum præoccupans, de exercitu præmaximo Xerxis regis occidit centum millia nocte vna. Vnde de prudenti & circumſpecto præoccupationis conſilio dicitur 4.Reg.6.quod cum rex Iſrael ſciret,quod rex Syriæ in certis locis præparauerat inſidias,ipſe præoccupauit locum,& obſeruauit ſe ſibi. Vt ſic dicatur illud Iudit. 4. quod filij Iſrael contra Holofernem præoccupauerunt omnes vertices montium. ¶ Item dico,quod eſt quædam præoccupatio ſtulti,id eſt,impij,quæ eſt fugienda. Stultus enim & peccator præoccupant Deum & prælatum,ſc. ante tempus operando & præcogitando &c. Vnde Sap.17. dicitur: frequenter.n. præoccupant peſſima,redarguente eos conſcientia, vnde etiam Gal.6. dicitur. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto &c. Iſti ſunt, qui præoccupant fugere in tharſis à facie domini, ſicut Ionas Ionæ.4. ¶ Item dico,quod eſt quædam præoccupatio lethi, id eſt, mortis, quæ eſt præuidenda. Conſtat enim quod mors quandoque pręoccupat hominem ipſum ſubito, improuiſe & celeriter inuadendo, iuxta illud Pſ.17. Præoccupauerunt me C D E

laquei mortis. Quapropter prudens homo debet huiusmodi præoccupationem præcauere, & ne lædatur in ipsa, iugiter cogitare. Et sic verificabitur illud, quod dicitur Sap. 4. quod, scilicet, iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Et sic ista modica propter defectum auctoritatis sufficiant de præoccupare. Præire. Præcedere. Præuenire, &c.

A **Pręparare. Pręparatus.** Cũ supra satis diximus de parare, hinc est quod de præparare, quod quasi idem signat, aliqua sub breuiloquio sunt dicenda. Igitur cum pręparare nihil aliud sit, quam aliquid præ aliis parare, vel aliquid perfecte parare: notandum est, quod in scriptura inuenitur præparamentum

Mirabile,
Laudabile,
Damnabile.

Primum est præparamentum diuinæ prouidentiæ,
Secundum est præparamentum humanæ diligentiæ,
Tertium est præparamentum peruersæ conscientiæ.

¶ Dicamus ergo primo, quod est præparamentum diuinæ prouidentiæ, quæ est mirabilis. Deus enim est summe prudens, summe clemens, summe potens, summe iustus, summe bonus. Et ideo dico, quod Dei potentia præparat omnia quantum ad creationem. Et sic dicitur in Ps 23. quod dominus super maria fundauit terram, & super flumina præparauit eam. Dei prouidentia præparat omnia quantum ad gubernandum Prou. 8. Quando præparabat cœlos, aderam, cum eo cuncta disponens, quando certa lege firmabat abyssos &c. Et loquitur ibi sapientia increata, & Hier. 51. Qui præparauit orbem in sapientia sua. Dei clementia præparat omnia quantum ad necessitatum prouisionẽ, vnde Iob 38. Quis præparat coruo escam suam, quando clamant pulli eius ad Deum? Sic præparauit Ionæ hęderam in refrigeriũ contra æstum Ionæ 4 Quia, scilicet, Deus occulte præparat homini quicquid est ei necessarium non solum ad salutem, sed etiam ad transitum vitæ huius, vnde Esa. 16. Præparabitur in misericordia solium eius. Dei iustitia præparat omnia quantum ad rigorem, & punitionem. Et sic dicitur Ionæ 2. quod ipse præparauit piscem, qui absorbuit Ionam quando a facie domini fugiebat. Et sic loquitur Iob 38. Vbi dicit dominus, quod ipse præparauit thesauros niuis, & grandinis id est, pœnas æternas in tẽpus hostis in die belli, hoc est dictũ, ad damnationem malorum. Et de ista iustitia dicitur in Ps. 88. Iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ. Dei autem beneuolentia præparat omnia, quæ pertinent ad saluationem, & sic Esa. 64. & 1. Cor. 2. dicitur quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quæ præparauit Deus his, qui diligunt illum. Ista sunt ergo præparamenta diuinæ prouidentiæ, quæ est mirabilis.

B ¶ Secundo dico, quod sunt præparamenta humanæ diligentiæ, quæ est laudabilis. Sicut enim videmus, quod sapientes solent longe ante præparare illa, quibus sperant in posterum visibiliter indigere, sicut patet de formica, quæ contra necessitates hyemis præparat in æstatę cibum sibi, sicut etiam patet in prudente artifice, qui antequam incipiat facerę ædificium, solet & sumptus, & materiam præparare, sicut etiam patet in diuitibus, qui antequam vadant ad mensam, solent sibi necessaria præparare. Sic proculdubio charissimi cum ad salutem plura sint necessaria & vtilia, quibus necessario indigemus, hinc est, quod dũ sumus in vita ista, ipsa diligẽter præparare debemus. Cibus enim gratiæ & deuotionis a formicis, id est, a viris spiritualibus non acquiritur, ex materiis etiam virtutum & moralis perfectionis ædificium cordis non perficitur, prandio vero gloriæ, & æternæ refectionis anima non nutritur, nisi ista bene viuendo & cum omni diligentia præparentur. Vade ergo ad formicam ô piger & considera vias eius, & disce sapientiam. Quia sicut dicitur Prou. 30 Formicæ populus infirmus, qui præparat in messe cibum sibi, & hoc ne forte in hyeme, id est, in tempore mortis habeat ieiunare. De Dauid enim legitur 1. Paral. 28. quod ipse præparauit omnia, quæ erant necessaria ad ædificium domus Dei, & Iosuæ 1. præcipitur, quod ante omnia cibaria præparentur. Præparate, inquit, vobis cibaria. Et ideo breuiter de præparatione qua debemus præparari, dicitur Eccl. 2. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Vbi ostenditur, quod nos debemus nosipsos præparare, scilicet, ad obtemperandum, fili, inquit, accedẽs ad seruitutem. Ad perseuerandum, sta, inquit, in iustitia & timore. Ad Deo placendum, prępara, inquit, animam tuam. Ad malum vitandum, ad tentationem, inquit. Præparemus ad obtemperandum cum sedulitate. Accedens, inquit, ad seruitutem quasi dicatur, sicut seruus solet semper esse præparatus ad voluntatem domini faciendam, sic cum nos simus serui Dei & prælatorum & maiorum, semper debemus esse per virtutem obedientiæ præparati ad eorum mandata, & beneplacita facienda Ezech. 7. Canite tuba, præparentur omnes. Exemplo nobilis, qui stat præparatus ad currendum ad prædam, statim quando sibi ostenditur, & quando a vinculo dimittitur, & quando a suo domino excitatur. Vnde nobis innuitur, quia statim quando boni operis aliquid nobis ostenditur quod nobis a Deo vel prælato vel prædicatore præcipitur, & per licentiam prohibitionis vinculum relaxatur, nos debemus currere, & obedire, & quod nobis præcipitur, adimplere Amos 4. Præpara te in occursum Dei tui Israel. Accedens, inquit, ad seruitutem 1. Cor. 9. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Præparemur ergo ad obtemperandum cum sedulitate 1. Reg. 7. Præparate corda vestra domino, & seruite illi soli. Deinde præparemur ad perseuerandum cum humilitate. Sta inquit in iustitia & timore. Et hoc præcipitur Ephe. 6. State inquit succincti lumbos vestros in veritate, & induite vos lorica iustitiæ, calceati pedes in præparatione Euangelij pacis Deniq; præparemur ad Deo placendum cum integritate. Præpara inquit animam tuam. Quia pro certo sicut sponsa optime præparatur & ornatur quando nuptiis traditur vt viro possit amplius complacere cibaria etiam diuersis artificiis præparantur antequam ad mensas principum deferantur vt comedentes & bibentes in eis amplius delectentur, lectus etiã in quo rex dicitur iacere optime præparatur vt in ipso delectabilius quiescat, sic vere charissimi anima nostra sicut sponsa debet virtutibus ornari & præparari, vt viro suo Christo valeat complacerę, vnde Apoc. 29. Vxor eius præparauit se. Debet etiam præparari sicut cibus vt in ipsa se possit dominus delectare Iudith. 12. Manducauit & bibit quæ præparauit ei ancilla sua. Debet insuper præparari sicut lectus, vt in ipsa possit dominus quiescere & dormire Eccl. 2. Qui timent dominum, præparabunt corda sua. Præparemur ergo ad Deo placendum cum integritate. Præpara inquit animam tuã Eccl. 18. Ante orationem præpara animam tuam. Insuper præparemur ad hosti resistendum cum strenuitate Ad tentationem inquit. Quia, scilicet, sicut miles prælium ingressurus præparat se ad bellandum & ad hosti viriliter resistendum, sic & nos debemus facere tentationum prælium ingressuri Iudith. 5 Nunciatũ est Holoferni quod filij Israel præpararent se ad resistendum Et sic dico quod sunt præparamenta humanæ diligentiæ, quæ est laudabilis.

¶ Tertio principaliter dico quod sunt præparamenta peruersæ conscientiæ, quæ est damnabilis. Quia videlicet mali præparant aliis mala, & præparant se ad malum vnde 1. Reg 28. Congregauit Philistiim agmina sua vt præparentur contra Israel ad bellum. Mali enim præparant sibi C

Diuitiarum plenitudinem,
Deliciarum amplitudinem,
Sociorum multitudinem,
Tormentorum mœstitudinem.

Præparant dico plenitudinem diuitiarum, vnde Iob 22. In fortitudine brachij tui possidebas terram, & Iob 24 Alij vigilantes ad prædam, præparant panem liberis. Ista tamen non remanent eis, quia sicut dicitur Iob 27. de diuite. Quod si comportauerit quasi terram argentum, & sicut lutum præparauerit vestimenta, id est, diuitias, præparabit quidem, sed iustus vestietur eis &c. & 1. Paral. 22. Ferrum autem plurimum præparauit Dauid. ¶ Item præparant amplitudinem deliciarum, quia, scilicet, tales semper volunt esse parati ad delicias frequentandas. Vnde de mala muliere dicitur Prou. 7. Ecce mulier occurrit ei in habitu meretricio, præparata ad capiendas animas. ¶ Item præparant multitudinem malorum sociorum Dan. 11. Rex autem præparabit multitudinem nimiam. ¶ Item præparant mœstitudinem tormentorum, vnde Matt. 5. Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo &c. & Esa. 14. Præparate filios eius occisioni. Filios eius inquit, scilicet, peccatores filios diaboli. Et sic patet quomodo præparare sumitur multis modis, sed vide supra plenius de Parare.

Præponere. Præpositus. Nota, quod præponere quandoque ponitur pro eligere, sicut de sapientia dicit sapiens Sapientiæ 7. A
Pręposui illam regnis & sedibus & diuitias nihil esse dixi in cõparatione illius. Quandoque vero vt communiter ponitur pro pręficere vel pręferre, & sic prępositus est ille qui alicui personę vel collegio, ciuitati vel populo est pręlatus. Igitur notemus quod in scriptura reperitur prępositus

Summę potentię,
Iustę prudentię,
Stultę sęuitię.

Primus est Angelus qui nobis prouidet,
Secundus pręlatus qui iuste pręsidet,
Tertius est tyrannus qui male possidet.

¶ Primo igitur dico quod est dare pręposituram Angelicę potestatis,

potestatis. Constat enim quod Angeli à Deo sunt distincti & distributi, & prępositi etiam & assignati diuersis regionibus & personis. Vnde etiam supponendum quod regna & prouinciæ, & etiam forsitan particulares personæ magis reguntur per prouidētiam Angelicam quam humanam. Vnde de regimine Angelico super prouinciis & regnis dicitur Eccl. 17. quod Deus in vnamquamque gentem præposuit rectorem, & pars Dei Israël manifesta facta est, & Dan. 10. fit mentio de rege Persarum & Græcorum. Et constat secundum doctores quod ibi loquitur de Angelis regnorum & prouinciarum præfectis. Sicut etiam de Michaele canimus. Michael præpositus paradisi quem honorificant Angelorum ciues. Ad quod facit etiam illud Dan. quod dicitur vbi supra. Nemo inquit est adiutor meus, nisi Michael princeps vester. De præpositura quam habent super particulares personas, potest dici illud multoties replicatum Matt. 18. quod Angeli eorum semper vident faciem patris qui in cœlis est, & Act. 12. de Petro dicitur Angelus eius est, & Apo. 19. & 22. Vbi Angelus dixit B. Ioanni ipsum adorare volenti. Vide inquit ne feceris, conseruus tuus sum, & fratrum tuorum Hier. 49. Quis erit electus quem præponam illi? quasi dicatur. Admirandi sunt tales præpositi Gen. 41. Cōstituit præpositos per singulas regiones. Infinita possent dici de ista materia, scilicet, quomodo secundum aliquos etiam ipsi Angeli inter se per regna, per prouincias, in aëre sunt distincti, & quomodo ad exequendas influentias planetarum tā pertinentes ad naturam quam etiam ad fortunam, sunt ordinati & præpositi. Et quomodo secundum hoc aliqui solares, alij lunares, alii iouiales, & sic de aliis, sunt vocati. Et quomodo etiam aliqui inferiores spiritus inueniuntur habitare in aquis & in lacubus, alij in desertis & in montib. alij in aëre & in ignibus, &c. secundum quod plures tangunt historiæ, & etiam aliquæ experientiæ aliquorum locorum. Ista tamen quia metas humanę cognitionis excedunt, & quia etiam ignoramus si tales spiritus boni sint an mali, vel si libri super hoc confecti sint Catholici vel damnati, melius est ista indiscussa dimittere, quam quicquam temere iudicare. Dico igitur quod est præpositura Angelicæ potestatis.

B ¶ Secundo dico quod est præpositura canonicæ seu sanctificæ dignitatis, & ista est illa qua boni & iusti in altis officiis & dignitatibus præponuntur, sicut de rege Antiocho legitur 1. Mach 6. quod ipse vocauit Philippum vnum de amicis suis, & præposuit eum super vniuersum regnum suum. Et nota hic quod quicunque bonus præpositus vel prælatus debet esse

Dei prouidentia editus [vocauit inquit rex].
Clara sapientia præditus [Philippum], qui interpretatur os lampadis.
Communi iustitiæ positus [vnum]
Amoris instantia munitus [de amicis suis]
Alta præsidentia inclytus [præposuit eum]
Summa diligentia attentus [super vniuersum regnum]
Vocare enim signat factam diuinitus electionem,
Philippus signat datam humanitus discretionem,
Vnum signat iustam & communem intentionem,
Amicus signat charam erga omnes dilectionem,
Præponi signat rite dispositam prælationem,
Super autem signat cordis adhibitam attentionē, iuxta illud Abacuc. 1. Super custodiam meam stabo.

¶ Dicam ergo quod bonus præpositus debet esse Dei prouidentia editus Vocauit inquit: quia, scilicet, nullus se debet ingerere, sed vt vocetur à Deo tanquam Aaron expectare. Vapores enim non ascendunt superius, nisi solaribus radiis sint attracti, sic nec iusti sursum ad officia & præposituras ambiunt ascendere, nisi à Deo sint vocati 1. Para. 28. Conuocauit Dauid præpositos turmarum. Sic ergo deberent excludi illi qui non vocati se ingerunt, & qui per adulationem, simoniam, hypocrisim & proditionē aliis præponi volunt quia, s. boni non appetunt quod ante tēpus promoueantur imo certe ipsi expectant quod vocentur canonice vel sumantur 2. Paral. 23. Constituit autē Ioiada præpositos in domo domini &c. Vide infra de Vocare & Constituere. Sit ergo prælatus vel præpositus diuina prouidentia traditus. Vocauit inquit. ¶ Item sit clara sapientia præditus, & hoc ostenditur cum dicitur Philippum, qui interpretatur os lampadis. Os enim loquitur, lampas splendet. Ad denotandum quod in bono prælato vel præposito debet esse splendor sapientiæ, & discretionis, os vero & locutio bonæ doctrinæ & prædicationis. Vnde supra de Lāpade, de Ore, & de Philippo. ¶ Item sit communi iustitiæ traditus, quia, sc. ipse esse debet Vnus, i. vno modo & æqualiter sine quacunque exceptione se habens ad omnes Esa. 60. Ponam præpositos tuos iustitiam, nec audietur vltra iniquitas in terra tua. Vide infra vbi Vnus Eccl. 4. Vnus est, & secundum non habet. ¶ Item sit amoris instantia munitus, quia, sc. ipse debet esse amicus omnium, & omnia quæ agit in subditos, fieri debent ex charitate. Vnum ex amicis suis inquit. Vide supra de Amico. Amor. n. debet esse prælatorum ad subditos, & subditorum etiam ad magistros Heb. 13. Charitas fraternitatis maneat in vobis. Mementote vinctorum tanquam simul vincti, sequitur. Mementote prępositorum vestrorum & in fine capitis. Salutate omnes præpositos vestros. ¶ Item sit alta præsidentia inclytus. Præposuit inquit eum, quia, s. ad superiorem pertinet quod se superiorem ostendat, quodq; se nimis familiarem non exhibeat, & quod ipsū aliis præpositum & prælatum quilibet ex gestu vultu & habitu sciat, vnde Gen. 41. dicitur de Ioseph, quod ante ipsum præco clamabat quod omnes coram eo genu flecterent, & prępositum esse scirent vniuersæ terræ Ægypti. Quando enim superior authētice se regit, sibi melius obeditur, & ipse etiam amplius reueretur, iuxta illud Heb. 13. Obedite inquit præpositis vestris, & subiacete eis, ipsi enim pro vobis vigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri. Item sit magna diligentia attentus, quod ostenditur cum dicitur, Super regnum, &c. Stare enim super aliquid seu vigilare & laborare super vno facto instantem diligentiam signat, sicut Hier. 2. dicitur de illo qui erat præpositus super viros bellatores, & Act. 7. dicitur de Ioseph quod Pharao constituit eum præpositum super Ægyptum &c. Vide infra de Sup. Sic ergo habes sex conditiones boni præpositi, quia, scilicet, ipse debet esse sicut visum est

Diligens & studiosus,
Inclytus & gloriosus,
Benignus & amorosus,
Communis & gratiosus,
Discretus & luminosus,
Diuinus non mundiosus,
Electus non ambitiosus.

Ista est igitur præpositura sanctificæ dignitatis &c. C ¶ Tertio vero principaliter dico quod est vna præpositura damnificæ prauitatis, & ista certe est præpositura malorum officialium & prælatorum, de quibus 2. Esdr. 8. dicitur. Participes erant præpositi iniquitatis. Animalia enim quæ aliis sunt præposita in natura, sicut est Leo animalibus, aquila auibus, draco serpentibus sunt communiter crudeliores cæteris & peiora. Ad hoc enim videntur cęteris præposita, vt magis noceant quam iuuent. Sic vere est de multis modernis præpositis, quia reuera tanta crudelitate & sæuitia sunt repleti, quod ad nocendum potius quam ad iuuādum videntur penitus esse facti. Rogo discurre per omnes officiales principum atq; regum, & quod peius est, ipsorum Ecclesiæ prælatorum si aliud quam crudelitatem inuenies. Videtur enim omnes, vt communiter, esse hodie sicut præpositi Pharaonis, instituti ad populum Israeliticum affligendum, sicut Exo. 1. dicitur, s. quod rex Ægypti præposuit eis magistros operum, vt affligerent eos oneribus: & 1. Mach. 5. de Antiocho dicitur quod spoliato tēplo ipse reliquit præpositos Hierosolymis ad affligendum gentem, scilicet, quendam Philippum genere Phrygem, crudeliorem eo ipso à quo constitutus est, & Andronicum Menelaum, qui grauius quam cæteri imminebat ciuibus. Quia pro certo hodie fit quod illi qui sunt cæteris crudeliores, & ad rapinas & extorsiones & afflictiones promptiores & cautiores, libentius aliis præponuntur, & in altis officiis extolluntur, sicut Paulus Apostolus de seipso dicebat 2. Corinthiorum 11. quod Damasci præpositus gentis Arethæ regis voluerat eum comprehendere, sed euaserat manus eius in nomine Domini, Ac si diceret quod recte miraculum est quod homo manus istorum euadat. Sic igitur patet quod est dare triplicem præposituram videlicet damnificam, sanctificam & angelicam, Sufficiat. Vide in tit. Præfici. Præesse. Constitui &c.

Præputium.

Nota, quod præputium nihil aliud est quā germen superfluum & ineptū Inuenitur. n. A

Præputium { Arboris, Corporis, Pectoris.

Primum signat superfluitatem terrenæ possessionis. Sicut enim arbores habent quandoque præputia, id est, ramos & germina superflua, quæ alibi dicuntur spuria vitulamina, vel adulterinæ plantationes, & ista præcidenda sunt, quia impediunt arborem & à cremento & à fructu, sic homo qui recte dicitur arbor (iuxta illud Mar. 8. Video homines quasi arbores) quandoque habet multa præputia, id est, multa superflua germina temporalium diuitiarum, quæ proculdubio à corde & ab affectione sunt præcidenda, & penitus extirpanda, quia alias homo impediretur à cremento perfectionis, & à fructu bonæ operationis Ideo præcipitur Leu. 19. Cum plantaueritis ligna pomifera, auferetis præputia eorum.

B ¶ Secundum præputiū signat superfluitatem carnalis imperfectionis. Præputiū. n. est pellicula membri virilis, quæ non est penitus de necessitate naturæ, imo est quasi superflua, & ideo dominus istam præcipit circūcidi & auferri, significans carnalē cōcupiscentiā, quam debemus circumcidere & tollere, & à nobis

penitus

penitus amouere Iosue 5. Circumcide filios Israel, & tolle praeputia eorum. Quia potissime filij Israel, id est, viri Ecclesiastici debent per castitatem circumcidi, & à carnalitatis praeputio liberari, quia sicut dicitur Hier. 9. Dominus visitabit super omnē qui incircumcisum habet praeputium. Et Gen. 17. dicitur. Masculus cuius caro praeputij circumcisa non fuerit delebitur de populo suo. Pagani enim quibus manebat praeputium, quia circūcisi non erant sub nomine praeputij continebantur. Ideo bene dicitur Coloss. 2. Mortui estis in delitiis & praeputio carnis. Et ideo quia talium societas à perfectis hominibus est vitanda, reprehenditur Petrus Act. 11. vbi dicitur. Quare introisti ad viros praeputium habentes, & manducasti cum illis.

C ¶ Tertium praeputium signat superfluitatem cordialis elationis. Superbia enim & duritia in corde est sicut quoddam malum germen, & sicut quoddam praeputium in carne, quod praecipue debet abscindi, si in Dei populo volumus numerari Hier. 4. Auferte praeputia cordis vestri viri Iuda. Quia certe mortem cōminatur illis, qui incircumcisi sunt in moribus & in corde Gen. 17. Masculus cuius praeputij caro circumcisa non fuerit deleatur anima illa de populo suo. Vnde filij Israel terram promissionis non intrauerunt, quousque per Iosue circumcisi fuerunt Iosue 5 vnde Deu. 10. Circumcidite igitur praeputium cordis vestri, &c. Sufficit. Vide supra de Circumcidere.

A **Presbyter.** Quamuis voluerim dicere consolatorie loquendo quod presbyter dicitur, quasi, prae aliis bibens ter, reali tamen Etymologia presbyter dicitur, quasi, aliis praebens iter. Et sic dico quod presbyter idem est quod sacerdos, qui, scilicet, in moribus & doctrina alios debet praecedere, & sicut sacerdos, id est, sacer dux, in via virtutum & morum per bona exempla alios anteire. Sit ergo presbyter, id est, praebens iter

Instruendo praedicatiue,
Assistendo charitatiue,
Praesidendo potestatiue,
Consolando moderatiue.

Praebeant ergo iter praedicatiue nos instruendo vnde Iudith. 8. dicitur sic. Et nunc fratres quoniam vos estis presbyteri in populo Dei ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite. Ideo bene dogmatur Eccl. 7. Ne despicias narrationem presbyterorum sapientum, & in prouerbiis illorū conuersare, & Eccl. 9. dicitur sic. In multitudine sacerdotum sapientium sta, & sapientiae illorum, ex corde coniungere, vt omnem narrationem Dei possis audire, & prouerbia laudis non effugiant à te. Isti igitur praebent iter praedicatiue nos instruendo.

B ¶ Item praebent nobis iter exemplatiue nobis assistendo 2. Esd. 9. Assistant accepto tempore ex omni loco presbyteri.

¶ Item praebent nobis iter potestatiue nos excellendo. Habent enim excellentiam & eminentiam supra nos, & ideo sicut magistri debent nobis ostendere bonum iter, nos vero debemus ipsos honorare, & eorum consiliis obedire. Sicut enim dicitur 1. Tim. 5. Qui bene praesunt presbyteri, duplici honore digni sunt. Et ideo propter eorum reuerentiam non est malum de ipsis libenter audiendum, nec faciliter praesumendum. Sicut legitur quod Constantinus libellos quibus accusabantur episcopi, fecit comburi, nec ipsos voluit aperire, dicens, scilicet, quod non decebat quod illos iudicaremus, à quibus erimus finali die iudicij iudicandi. Ideo Apost. docet 1. Tim. 5. dicens sic. Aduersus presbyterum accusationem noli recipere (supple nimis leuiter) nisi inquit sub duobus aut tribus testibus sed potius ipsos reuerenter tractemus, & iuxta condecentiam honoremus, iuxta illud Eccl. 4. Presbytero humilia animam tuam & magnato humilia caput tuum. Isti igitur praebent iter potestatiue nos excellendo.

C ¶ Item dico quod isti praebent iter moderatiue nos dirigendo, seu nobis consulendo. Spectat enim ad presbyteros sanum consilium aliis dare, & potissime in foro conscientiae, vbi in viam salutis debent dirigere confitentes, vnde Eccle. 25. Quam speciosum canitiei iudicium, & presbyteris cognoscere consilium. Quod tamen non faciunt multi mali, quia reuera hodie sunt multi leues & insolentes presbyteri, qui nunquam dant bona consilia vel exempla, sed potius pestifera & corrupta, sicut apparuit in illis duobus presbyteris plenis iniqua cogitatione, sic. ut dicitur Dan. 13. qui, scilicet, Susannae non dabant bonum aut honestum consilium, sed luxuriosum & malum, qui etiam vbi se posse proficere non viderunt ad factum nequius procedere, sad mortem ipsius voluerunt. De presbyteris ergo multa possent dici, sc. quomodo ipsi debent esse ordinati, moderati, casti, iusti, & docti, & conuersatione honesti, & grati, sed authoritates vocales non sunt. Vide infra vbi Sacerdos, vbi satis dicitur, & vbi Episcopus & Pontifex, &c.

A **Praesens. Praesentia.** Cum praesentia signum sit amoris & charitatis, signum sit vigoris & probitatis, signum sit splendoris & veritatis, hinc est quod praesentia potest sumi multipliciter in scriptura. Et ideo breuiter notemus quod inuenitur praesentia

Veraciter iuuatiua,
Tenaciter adhaesiua,
Vtiliter profectiua,
Mortaliter nocitiua,
Fallaciter deceptiua,
Crudeliter corrosiua,
Perenniter damnatiua,
Æterniter refectiua.

Prima est praesentia virtutum & meritorum,
Secunda est praesentia amicorum verorum,
Tertia est praesentia bonorum praelatorum,
Quarta est praesentia culpae & vitiorum,
Quinta est praesentia falsorum amicorum,
Sexta est praesentia hominum iniquorum,
Septima est praesentia diaboli & tormentorum,
Octaua est praesentia Dei & gaudiorum.

De omnibus istis praesentiis possunt inueniri exempla & figurae, veruntamen authoritates vocales paucissimae sunt, & etiam in diuersis locis & titulis de huiusmodi praesentiis est tractatum, ideo omitto. Vide supra de amicitia, vbi inuenies quomodo & quando veri & falsi amici exhibent se praesentes &c. Item de praesentia diuinae gratiae, vide supra de gratia, & de Aduentu Christi &c. Vide etiam supra de Abstinentia, de Elongare, vide etiam de Appropinquare, & infra de Prope & Proximo, & de Societate. Ista enim omnia denotant praesentiam, & ideo ibi possunt multa & varia reperiri. Hoc solum nota quod in lege praecipitur Leu. 27. quod animalia Deo vel per vota vel per decimam reddita & dedicata, ipsa eadem debebant offerri, & cum altero non mutari. Sic dico quod praelati non debent per vicarios regere, sed praesentialiter & personaliter domino deseruire. Sic etiam dico de praesentiam facientibus & similibus. ¶ Si autem de praesentia addere quicquam velis, notabis quod nos inuenimus praesentiam bonam & malam. Vnde nota quod in scriptura reperitur praesentia

Quae est mirabilis,
Quae est laudabilis,
Quae est fluxibilis,
Quae est damnabilis.
Prima praesentia est Dei,
Secunda est iusti,
Tertia est mundi,
Quarta est diaboli.

B ¶ Primo ergo dico quod nos inuenimus praesentiam Dei, quae est mirabilis, & multum reuerenda. Constat enim quod cum Deus sit infinitus, necesse est quod semper & vbique sit praesens. Et ista pro certo praesentia valde reuerenda est & timenda. Homo enim non libenter faceret aliquem turpem actum in praesentia iudicis vel praelati, propter hoc dicebat Boetius quod magna nobis indicta est necessitas probitatis, qui cuncta facimus in conspectu iudicis cuncta cernentis. Et si vis nota quod ipse est praesens

In tempore,
In arbore,
In corpore,
In robore,
In pectore,
In aequore.

In tempore dico visitationis: quando praesens in carne habitauit In arbore tribulationis, quando praesens cruce dimicauit. In corpore consecrationis, quando praesens pane latitauit, scilicet, in sacramento In robore dominationis, quo se praesens cunctis intimauit. In pectore cogitationis, quo praesens gratiam donauit In aequore fluctuationis, quando praesens suos defensauit.

¶ Et sic ergo dicam quod Deus tribus modis nobis se praesentauit corporaliter & visibiliter, videlicet

In carne nobiscum habitans,
In cruce pro nobis militans,
In pane sub nube latitans.

Et tribus etiam aliis modis spiritualiter, videlicet

In omnibus essentialiter se diffundens,
In mentibus spiritualiter se perfundens, scilicet, per gratiam,
In montibus tentationum & tribulationum affectualiter nos defendens.

De his omnibus posset fieri magna prosecutio, sed deficiunt authoritates vocales, & in locis aliis pluribus de his dixi, & maxime vbi nobiscum & vobiscum. ¶ Hoc solum dic quod praesentia Dei quae fit per gratiam, omnino necessaria est. Ista est enim, quae reddit

reddit hominem acceptum & gratum, ſimilis illi lapidi precioſo qui dicitur Gelaticen, qui facit ſe portantem ab omnibus adamari, quia ſecundum Dioſc. ſic probatur quod ſi homo melle eſt vnctus, ſi habet iſtum lapidem, à muſcis & veſpis non tangitur, ſi autem lapidem dimiſerit, ab ipſis grauiter infeſtatur. Præſentia etiam Sardij non permittit quod Onyx noceat qui alias conſueuit nocere Sic vere dico quod ſi diuina gratia, vel etiam ipſe Deus per gratiam nobis ſit præſens, reddit nos amicabiles vniuerſis, ita quod muſcæ & veſpæ, id eſt, tyranni & iniqui officiales & balliui qui propter mel, id eſt, propter bona temporalia communiter hominibus ſunt infeſti, nos diligent, nec nocebunt. Conſtat enim quod etiam ipſi mali diligunt & honorant homines virtuoſos, quod pro certo non facit niſi præſentia Dei, quem hi per gratiam ſecum habent. Et hoc certe ſatis patet vbi homo lapidem iuſtum per peccatum dimittit, quia, ſcilicet, tunc cum à domino non iuuatur, conſtat quod à dæmonibus & tyrannis crudeliter infeſtatur Deu. 31. Vere quia non erat dominus mecũ inuenerunt me omnia mala & Iudic. 6. dicitur. Si dominus nobiſcum eſt quomodo inuenerunt nos omnia mala iſta? quaſi dicatur, cum præſentia eius ſemper conſueuerit adiuuare, quomodo permittit nos iam tam crudeliter infeſtari? Quia reuera Onyx malis maleficus, id eſt, diabolus vel tyrannus illum non lædit, quem præſentia Dei per gratiam adiuuat & defendit, vnde 2. Mach. 12. dicitur quod timor hoſtibus incuſſus eſt ex præſentia Dei, qui vniuerſa conſpicit. Aduerſarios enim terret & debilitat, poſſeſſores vero ſuos adiuuat & delectat ſicut 2. Mach. 15. dicitur quod Iudæi dominum orantes proſtrauerunt 25. millia hoſtium præſentia Dei magnifice delectati. Et breuiter dico quod præſentia diuinæ gratiæ ſeu etiam Dei per gratiam facit hominem, ſcilicet,

Victorioſum ad dimicandum,
Gratioſum ad impetrandum,
Fructuoſum ad operandum.

Facit dico hominem victorioſum, ſimilis, ſcilicet, lapidi precioſo dicto Achates, cuius præſentia iuuat taliter fortiorem quod ſibi dat victoriam contra hoſtes, vnde Sap. 4. Cum præſens eſt, imitantur illam & deſiderant eam cum ſe eduxerit, & in perpetuum coronata triumphat. Item facit hominem gratioſum, ſ. ad impetrandum à Deo quod petitur Teſte enim Plin li. 15. c. 30. ſine lauri præſentia nunquam reſpondebat Apollo. Laurus enim ſemper virens virorem gratiæ ſignificat, ſine cuius certa præſentia Apollo ſol iuſtitiæ Chriſtus nunquam ſolet gratuitum dare reſponſum. Iſte enim eſt lapis qui dicitur Liparia vel Liparea, cuius præſentia taliter delectat omnes feras, quod ad eius aſpectum currentes ſe à venatore capi permittũt, quia, ſcilicet, Deus in aſpectu iſtius lapidis taliter ſe delectat, quod ab homine qui ipſum ſecum cuſtodit, & eum per orationem venatur, ſe capi per conſenſum permittit, vt ſic videatur dicere de gratia ſeu de ſua ſpirituali præſentia Deus ipſe illud quod dicit Apoſtolus 1. Cor. 16. Gaudeo in præſentia Stephanæ. Stephana quæ interpretatur corona ſeu norma ſeu iudicans nos aut ſpeculatrix noſtra, ſignat gratiam diuinã, quæ, ſc. in præſenti nos regulat, quia norma in futuro nos iudicat, quia, ſ. ex quantitate gratiæ iudicabimur, quę iudicans non in ſpiritualibus nos informat, quia ſpeculatrix noſtra, & in cœleſtibus nos coronat, quia corona &c Iſta igitur viſa dominus delectatur, & ad concedendum quod petitur inclinatur. Item facit hominem fructuoſum, quia pro certo ſicut palma fœmella non fructificat ſine præſentia palmæ maſculæ, & ideo ſemper plantantur ſimul, ſc. maſculus & fœmella, ſic vere anima ſponſa Chriſti nunquam fructificat per bona opera vel virtutes, niſi maſculum virum & ſponſum ſuum Chriſtum ſecum per gratiam præſentem habeat. Quia reuera mens humana ſterilis efficitur, quæ diuina præſentia non iuuatur. Illa vero multis virtutũ fructibus fœcundatur, quæ diuina præſentia per gratiam viſitatur. Vt de taliter fœcundatis dicatur illud Ioſuæ 5. quod ſc. filij Iſraël comederunt de frugibus præſentis anni. Patet ergo quod
C nos inuenimus in ſcripturis præſentiam Dei, quæ eſt mirabilis.

¶ Secundo dico quod nos inuenimus in ſcriptura præſentiam iuſti, quæ eſt laudabilis. Iuſtus enim & perfectus homo ſemper ad omnem virtuoſum actum ſe ſolet exhibere præſentem. Non enim conſueuit fugere aut ſe retrahere, ſed præſentem in omnibus exhibere. Res enim quæ ſunt in natura nobiliores vt communiter præſentiores. Patet in aëre reſpectu terræ, quia ſtatim cũ inuenit locũ vacuum, ſubintrare ſolet & ſe præſentialiter exhibere, terra autem non. Sic vere dico de viro nobiliter virtutib. inſignito: præſentẽ enim ſe exhibet cuilibet ad omne bonum opus exequendum & faciendũ. Vnde nota quod hic præſentatur

Deo per deuotionem,
Prælato per ſubiectionem,
Amico per dilectionem,
Egeno per ſubuentionem,
Templo per orationem,
Impio per correctionem,
Cœlo per ſaluationem.

Sit igitur iuſtus præſens Deo, quod faciet feruens deuotio, vnde 2. Cor. 5. Per fidem inquit ambulamus, & per ſpem. Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præſentes eſſe ad Deum, & ideo contendimus ſiue abſentes ſiue præſentes placere illi. Item ſit præſens prælato, quod facit prompta ſubiectio, vt ſic bonus ſubditus dicere videatur illud Gen. 32. Apud Labã peregrinatus ſum, & fui vſque in præſentem diem. Vt ſic prælatus cuilibet obedienti dicat illud 2. Reg. 20. Conuoca mihi omnes viros Iuda, & tu adeſto præſens. Item ſit præſens amico, quod faciet vera dilectio. Iuſtus enim ſemper eſt præſens in neceſſitatibus amicorum 2. Pet. 1. Confirmatos vos eſſe volo in præſenti veritate. Quod eſt contra falſos amicos qui, ſcilicet, verbo & non facto in neceſſitatibus ſunt præſentes, contra illud 2. Cor. 10. Quales ſumus in verbo per epiſtolas abſentes, tales & præſentes in facto erimus. Item ſit pręſens egeno, quod faciet pia ſubuentio ſeu compaſſio, vt ſic tali poſſit dicere pauper illud Gen 48. Paſcis me ab adoleſcentia mea vſq; in pręſentem diem, vnde Ioſuæ 5. Comederunt de frugibus anni præſentis. Item ſit præſens templo, quod faciet ſupplex oratio Iud. 1. Habitauit Iebuſæus in Hieruſalem vſque in præſentem diem. Iſtud potiſſime poteſt dici de Eccleſiaſticis, qui templo & beneficio debent eſſe præſentes, ſcilicet, ad Deo ſeruiendum, ſubditos docendum, beneficium gubernandum Secundum iura enim multæ ſunt res perſonales, quæ ſine præſentia tractari poſſunt ſicut ſunt cauſæ ſtatus &c. Sic eſt de adminiſtratione beneficiorum. Vnde nubes quæ ducebat filios Iſrael, in die viſibiliter & præſentialiter ipſos ducebat. Sic debent iſti ſubditos &c. Vnde eſt illud prædictum 2. Reg. 20. Conuoca mihi filios Iſrael & eſto tu præſens. Quæ tamen ſunt contra modernos Eccleſiaſticos & prælatos, curias & ſæcularia negocia viſitantes, & Eccleſias dimittentes &c. Item ſit præſens impio quod faciet dura correctio, ſicut Helizæus Giezi diſcipulo pecuniam à Naaman accipienti dixit 4. Reg. 5. Nonne inquit cor meum præſens erat quando accepiſti argentum? Vnde Apoſtolus dicit 1. Cor. 7. Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu iam iudicaui vt præſens eum qui hæc operatus eſt. Item ſit præſens cœlo, quod faciet ſequens ſaluatio. Iuſti enim præſentialiter ad cœlum leuantur, cum Deo locantur, & ſine fluxu durationis & ſtatus ſemper præſentes & in rebus perpetuis & ſemper præſentibus conuerſantur. Æternitas enim tota eſt præſens, nec habet præteritũ aut futurum. Vnde de gloria paradiſi & de eius æterna præſentia dici poteſt illud 2 Paral. 20. Vocauerunt locum illum, vallis benedictionis, in præſentem diem. Et ſic igitur patet quod nos inuenimus in ſcriptura præſentiam iuſti, quæ eſt laudabilis. D

¶ Tertio dico quod nos inuenimus præſentiam mundi, quæ eſt fluxibilis. Bona enim præſentia ſicut ſunt vita corporalis, gaza temporalis, pompa principalis, ſapiẽtia ſæcularis, omnia ſunt fluxibilia, & valde modicum durabilia. Pręſens enim non habet de duratione niſi nunc, quod, ſcilicet, tranſit, nec habet partem aliquam in futuro. De iſto ergo præſenti notabis quod eſt quædam præſentia, quæ

Bonis ſufficit,
Cito deficit,
Multum proficit.

Prima ſignat vitæ ſeu victus neceſſitatem, quam, ſcilicet, iuſti gratanter recipiunt, de craſtino & maxime de ſuperfluo non curantes, vnde Heb. 13. Sint mores ſine auaritia, contenti præſentibus. Ipſe enim dixit, non ſerunt neque nent, nec cogitant de futuro & tamen diuina prouidentia paſcit illos Matt. 6. Secunda præſentia ſignat mundi proſperitatem, quæ, ſcilicet, præſens dicitur pro eo quod nullam habet certitudinẽ de futuro, quinimo more venti omnia ſunt in tranſitu & in motu Iob 4. Cum ſpiritus meus me præſente tranſiret &c. ſequitur. Quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum conſumentur velut à tinea? Tertia præſentia ſignat mundi aduerſitatem. Conſtat enim quod præſens aduerſitas proficit ipſam patientibus. Flores enim præſentes ſunt materia futuri fructus Sic mundi præſentes aduerſitates ſunt cauſa & materia futuri gloriæ ſtatus Sicut enim dicitur 2. Corin. 4. Id enim quod eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ ſupra modum ęternæ gloriæ pondus & ſublimitatem operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur: & Heb. 12. dicitur quod omnis diſciplina in præſenti quidem non videtur eſſe gaudij ſed mœroris, poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet iuſtitiæ. Iſta eſt igitur mundi præſentia, quæ eſt fluxibilis.

¶ Quarto

E ¶ Quarto vero dico quod nos inuenimus præſentiam peccati ſeu etiam diaboli vel impij, quæ eſt damnabilis. Mali enim præſentia eſt ſicut

Veneni, quod ſtatim perimit,
Latronis, qui totum adimit,
Leonis, qui ſtatim dirimit.

Sic vere dico quod pernicioſa eſt præſentia peccati quod gratiam poteſt perimere, præſentia diaboli, qui virtutes ſolet adimere, præſentia impij, qui concordes ſolet dirimere. Et reuera omnia iſta ſunt præſentia in præſenti ſæculo nequam. Ideo de ipſo gaudebat Apoſtolus liberari, dicens, ſcilicet, Galat. 1. Quia ſcilicet, Chriſtus dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris, vt eriperet nos de præſenti ſæculo nequam. Et ſi vis, nota quod mali multiplici malâ præſentia ſunt repleti, videlicet præſentia multorum vitiorum. Ipſi enim ſemper ſecum habent præſentiā

Cupiditatis & auaritiæ,
Crudelitatis & violentiæ,
Rixoſitatis & diſſonantiæ,
Aduerſitatis & peſtilentiæ.

De auaritia cuncta tranſglutiente dicitur Ioſuæ 22. Peccaſtis inquit in Beelphegor, & vſque ad præſentem diem peccati huius macula in vobis perſeuerat. Beelphegor interpretatur hians aut deuorans. Hæc eſt auaritia, quæ licet deuoret infinita, ſemper tamen hiat & anhelat ad ampliora voranda de violentia bonis officiente dicitur ipſi nequiſſimo Antiocho ab ipſis ſanctis fratribus illud 2. Mach. 7. Tu quidem ſceleſtiſſime in præſenti vita nos perdis. De diſſonantia ſemper diſſentiente dicitur 3. Reg 12. quod receſſit Iſrael a domo Dauid vſque in præſentem diem. De peſtilentia vero, ſcilicet, finali malos percutiente, ſcilicet, de pœna æterna malis finaliter & præſentialiter adueniente poteſt dici illud 1. Reg. 4. Deſerunt eos vſque in præſentem diem, vt & cuilibet damnato dicatur illud 2. Paralip. 16. In præſenti tempore aduerſum te bella conſurgent. Hæc igitur de præſentia in bono & in malo ſufficiant &c.

A **Præſidium.** Nota, quod præſidium ſumitur pro actu defenſionis, ſicut Num. 14. Receſſit omne præſidium ab eis. Vel accipitur pro loco tuitionis, ſcilicet, pro caſtro, turre vel ædificio defenſiuo. Et ſic ſumitur generaliter in ſcriptura, quia, ſcilicet, vt communiter ſignificat locum tutum, ad quem tempore guerræ homo poſſit tute refugere, vel in quo contra inſultus hoſtium poſſit ſine periculo habitare. Seu etiam ſumitur pro collegio militaris expeditionis. Et ſic ſumitur generaliter in Tito Liuio, ſcilicet, pro illis militibus qui ad tuendum & ſeruandum ciuitates & caſtra à ducibus aſſignabantur. Et ſic præſidium idem eſt quod auxilium ſicut Ioſuæ 10. Ferte præſidium vt pugnemus. Et ibidem. Libera nos, ferque præſidium. De præſide autem dic quod iſte dicitur quaſi præ aliis ſeu ante alios ſedens, ſignat autem vt communiter malos præpoſitos & præfectos. Ideo vide ſupra de præpoſito & præfecto. Et ſic in bono præſidiū poteſt ſignificare ſtatum gratiæ & deuotionis, ſtatum Eccleſiæ & religionis, ſtatum gloriæ & æternæ habitationis.

B ¶ Item in malo ſignificat ſtatum humanæ dominationis, ſtatum mundanæ proſperitatis & ſucceſſionis &c. Allega ſi vis quia omitto gratia breuitatis.

A **Præſtare.** Nota, quod præſtare quandoque ſumitur pro præualere, & ſic dicitur præſtare quaſi præ aliis ſtare; & ſic vt communiter ſumitur in Tito Liuio, vbi dicitur quod in breui ſcirent Macedones in quantum dextræ Gallorum cæteris præſtant mortalibus. Quandoque tamen vt communiter præſtare ſumitur pro concedere vel pro dare, & potiſſime pro commodare, vel mutuare, ſeu ſub cōditione vel ſpe redditionis aliquid erogare. Notabis igitur ꝙ in ſcriptura reperitur præſtare Dei, iuſti, impij, mundi & diaboli. Præſtat igitur

Deus donum mirabile,
Iuſtus donum iuuabile,
Impius donum damnabile,
Mundus donum inutile,
Diabolus donum terribile.

B ¶ Igitur primo dicamus quod eſt præſtare Dei, quod eſt magnū & mirabile. Conſtat enim quod quanto res eſt ſuperior, potentior & nobilior, tanto nobiliores, vberiores & mirabiliores præſtat affectus patet de cauſis cœleſtibus reſpectu inferiorū. Cauſæ enim inferiores exhauriuntur & debilitantur in producendo effectus ſuos Superiores vero præſtando mortalibus & inferioribus effectuum ſuorum virtutem, nunquam laſſantur aut debilitantur. Sic vere Deus cum ſit cauſa efficax & infinita, nunquam laſſatur aut fatigatur præſtare bonum hominibus, & maxime bene meritis, & ipſum humiliter ſupplicantibus 1. Tim. 6 Diuitibus inquit præcipe non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto diuitiarum, ſed in Deo, qui præſtat nobis abunde omnia. ¶ Et C
bene dicit omnia, quia pro certo ipſe præſtat

Quietem laborantibus,
Virtutem militantibus,
Salutem infirmantibus,
Gratiam promerentibus,
Veniam poſtulantibus,
Annonam fameſcentibus.

Eſt igitur præſtitor quietis laborantibus vnde 2. Paral. 32. Saluauit dominus Ezechiam & habitatores Hieruſalem de manu Sennacherib regis Aſſyriorum, & præſtitit eis quietem per circuitum. Expone de quiete mentis vel corporis, & de labore tentationum vel tribulationum Item eſt præſtitor virtutis militantibus Pſ. 24. Domine in voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutem Item dico quod eſt præſtitor ſalutis infirmantibus ſeu languentibus. Vnde de illo qui Chriſtum petebat ſubuenire filio ſuo infirmanti, dictum fuit Chriſto illud Luc. 7. Dignus eſt vt hoc ei præſtes, diligit enim gentem noſtram, & ſynagogam ædificauit nobis. Item ipſe eſt præſtitor gratiæ promerentibus Sap. 16. Paratum panem de cœlo præſtitiſti eis Domine, omne delectamentum in ſe habentem. Item ipſe eſt præſtitor veniæ poſtulantibus Ro. 9. Miſericordiam præſtabo cui miſerebor. Item ipſe eſt præſtitor annonæ ſeu temporalis ſubſtantiæ fameſcentibus 2. Cor. 9. Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti, & panem ad manducandum præſtabit. Sic igitur patet quod eſt præſtare diuinum, quod eſt magnum & mirabile.

¶ Secundo dico quod eſt præſtare iuſti, quod eſt pium & laudabile. Iuſti enim præſtant aliis documenta, nutrimenta & iuuamenta, vt ſic de pia præſtatione piorum dicatur illud Actorum 28. Barbari inquit non modicam humanitatem præſtabant nobis & 2. Mach. 10. Apparuerunt in cœlo viri quinque ducatum Iudæis præſtantes. D

¶ Tertio dico quod eſt præſtare impij, quod eſt malum & damnabile. Mala enim arbor non poteſt dare niſi malum fructum, ſicut ſerpens præſtare non poteſt niſi venenum. Vnde notare potes quod mali præſtant & adminiſtrant E

Suis peccatoribus inſolentiam,
Benefactoribus diſplicentiam,
Chriſti pauperibus violentiam,
Imitatoribus peſtilentiam,
Malis diuitibus complacentiam.

Præſtant dico inſolentiam ſuis peccatoribus & tamen Eccl. 18. dicitur ſic. Si præſtes animæ tuæ concupiſcentias eius faciet te in gaudium inimicis tuis. Item præſtant diſplicentiam benefactoribus, ſcilicet, per vitium ingratitudinis, vnde Eccl. 29. dicitur de ingratis quod ipſi præſtiterunt moleſtiam his qui ſe adiuuerunt. Item iſti præſtant violentiam Chriſti pauperibus. Vnde Dominus dixit Apoſtolis Ioan. 16. Veniet inquit tempus quo omnis qui occiderit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo. Item ipſi præſtant peſtilentiam imitatoribus vnde Matth. 15. Si cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadunt. Item præſtant complacentiam malis diuitibus vnde Act. 24. dicitur quod Felix volens gratiam præſtare Iudæis, dimiſit Paulum vinctum. Iſtud ergo eſt præſtare impij quod eſt malum & damnabile.

¶ Quarto dico quod eſt præſtare mundi, quod eſt vanum & inutile. Iſte enim præſtat ſuis beatulis delitias, diuitias & honores, quæ omnia vana ſunt & inutilia, vt ſic figuretur in illo Demetrio qui Dianæ faciebat ædes argenteas, qui non modicum præſtabat artificibus Act. 19. & in illa etiam puella dæmoniaca, quæ non modicum quæſtum præſtabat ſuis Dominis ad diuinādum, ſicut dicitur Act. 19. quia, ſcilicet, mundus qui proprie dicitur dæmoniacus, poteſt magnum in hac vita ſuis ſequacib. præſtare quæſtum. F

¶ Quinto vero dico quod eſt præſtare diaboli, quod eſt durū & terribile. Iſti enim ſuis præſtat nunc vitia, poſt tormenta, vt de damnatis finaliter intelligatur Sap. 17. quod perſonæ triſtes illis apparentes terrorem illis præſtabant. Et hæc ſufficiant de præſtare. G

A **Præſto.** Nota, quod præſto idem eſt quod in præſenti vel in promptu, & ſignat quandam promptitudinem famulatus. Et ſic dic quod boni ſunt præſto & ſemper etiam parati & prompti, ſcilicet,

Ad miniſtrandum ſummo creatori,
Ad famulandum bono præceptori,
Ad obſequendum prouido doctori,
Ad præſidendum populo minori,
Ad reſpondendum iuſto creditori,
Ad conſentiendum iuſto punitori.

De miniſtrando ſummo creatori dicitur Heb.10. Omnis quidem ſacerdos præſto eſt quotidie miniſtrans. ¶ Item ad famulandum ſeu obediendum bono præceptori, id eſt, bono principi, prælato vel imperatori. Vnde Aaron ſummo ſacerdoti dixit dominus Num.18. Fratres tuos de tribu Leui ſume tecum, præſtoque ſint vt miniſtrent tibi, tu autem & filij tui miniſtrabitis in tabernaculo teſtimonij. ¶ Item ad obſequendum prouido doctori, ſicut de Samuele dicitur 1. Reg. 3. quod Hely ſacerdos vocauit eum, qui reſpondens ait. Præſto ſum. ¶ Item ad præſidendum populo minori ſeu inferiori, ſicut de Saul dicitur 1. Reg. 12. Nunc ergo præſto eſt rex veſter. ¶ Item ad reſpondendum iuſto petitori ſeu creditori, ſicut Samuel de ſeipſo dicebat 1. Reg 12. Præſto ſum inquit, loquimini de me coram domino vtrum bouem cuiuſquam tulerim an aſinum. q. d. Præſto ſum ſubire iudicium. ¶ Item præſto ſit ad conſentiendum iuſto punitori quando Deus infert ſua iudicia, tunc enim debet eſſe præſto ipſa in patientia ſuſtinere, ſicut Dauid fugitiuis à regno, dicebat 2. Reg. 15. Si inuenero inquit gratiam in oculis domini, reducet me, & oſtendet mihi arcam & tabernaculum ſuum. Si autem dixerit mihi non places, præſto ſum, faciat quod bonũ eſt corã ſe &c. Sufficit. Vide Aſſum, & in titu. paratus, & vbicunq; fit mentio de obedientia.

Præſtolari. Vide in tit. Expectare.

A **Præſumere.** Nota, quod præſumptio quandoque ſumitur pro confidentia, ſicut Iudith. 9. Exaudi me domine de tua miſericordia præſumentem, & Iudit. 6. Non derelinquis pręſumentes de te Quandoq; ſumitur pro opinione ſeu peritia, ſicut Sap. 7. vbi dicitur. Mihi autẽ dedit Deus dicere ex ſcientia & præſumere digna horum quę mihi dantur. Quandoq; vero & communiter ſumitur pro exceſſiua ſui extimatione & ſuperbia, ſicut Sap. 17. Semper enim præſumitur ſæua perturbata cõſcientia. Iſto ergo modo dicamus aliquid de pręſumptione. Sicut enim videmus quod res naturales à caſu ſuos terminos exeuntes ſunt multorum cauſæ malorum, ſicut videmus de vaporibus terreis & aqueis (quorum natura eſt inferius ſtare,) quod quando propter ſuæ conditionis leuitatem vel aliquorum radiorum tractum ſurſum in aërem ad alienos fines trahuntur & eleuantur, inde venti, nubes, grandines, fulguraque, tonitrua & vapores inferius impetuoſe deſcendere ſurſumque parum remanere probantur, ſic vere dicam in moribus quod quando quis non contentus eſt ſede, ſtatu & gradu ſibi a natura ſeu a fortuna conceſſo, quinimo aliquo proprio leui motu ſeu diabolico tractu & præſumptione, & ſui plus debito extractione & opinione egreditur fines ſuos, & falcem ſuam in meſſem alienam ponens, terminos nititur inuadere & occupare ſibi non debitos nec conceſſos, inde proueniunt multa mala, quia, ſcilicet, iſti qui plus iuſto aſcendere nituntur per tribulationum fulmina, per ignorantiæ nubila, per elationum flatus, per tentationum grandines, turbines atq; motus, inferius per peccatũ ſeu etiam per infernale tormentũ deſcendere vel ruere comprobantur. Exemplo, ſcilicet luciferi, qui non contentus terminis gloriæ ſibi datæ, diuinam æqualitatem vſurpare præſumpſit dicens illud Eſaiæ 14. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, & ſimilis ero Altiſſimo. Et ideo de cœlo turpiter eſt deiectus, & in infernum viciliter ſubmerſus, ſicut ſ. ibidẽ dicitur indilate. Verumtamen inquit ad infernum detraheris in profundum laci. Sequitur. Quaſi cadauer putridum non habebis conſortium &c.
B ¶ Circa hæc ergo notabo ꝙ mali varijs modis præſumunt, videlicet quidam de

Suæ potentiæ magnitudine,
Suæ ſcientiæ limpitudine,
Suæ iuſtitiæ ſanctitudine,
Suæ conſtantiæ fortitudine,
Chriſti clementiæ plenitudine.

Præſumunt ergo quidam de potentiæ ſuæ virib. ſicut ſ. ſunt illi, qui nimium ſunt audaces, qui in nullo conſiderant varios euentus fortunæ, & ideo cunctis periculis ſe exponunt. Et ideo ſæpe fit ꝙ in vindictam ſuæ præſumptionis Deus ipſos à multo ſe debiliorib. ſuperari permittit. Exemplo Xerxis regis Perſarum qui (autore Oroſio lib. 2.) habens in exercitu ſuo mille millia armatorum, & totam Græciam vno impetu ſe poſſe opprimere credens à Leonide rege Spartanorum cum ſolis quatuor millibus armatorum in anguſtijs thermopylarum vel aliter trimopylarum perditis ſuorum centum millibus confuſus eſt, ita quod tandem ille qui cum quatuor millibus & ducentis nauibus mare tranſuexerat, in ſcapha piſcatoria redire compulſus eſt, ſicut ponit Oroſius loco quo ſupra, & Iuſtinus abbreuiator Trogi, quem aſſumit Vincen. in Specu. hiſto. libr. 4. c. 37. O quid dicemus de Iuda Macchabæo, qui tot & tantas copias hoſtium tam parua manu toties fudit? ſicut ponit hiſtoria Macchabæorum. Deus enim præſumptionem abhorret, & ideo de ſuis viribus confidentes per paucos in ſe ſperantes ſuperare ſolet, ſicut Iudith 6. vbi Domino dicitur. Attende & oſtende quod non derelinquis præſumentes de te, & præſumentes de ſe, & de ſua virtute gloriantes, humilias. Quod, ſcilicet, ſatis apparuit in gigante qui proſtratus & occiſus eſt a Dauid paruo corpore, pecudes paſcente, ſed in Deo confidente, vnde Bernar. lib. de 12. gradibus humilitatis dicit ſic. Præſumptio inquit primum Angelum & primum hominem depreſſit, turrim deſtruxit, linguas confudit, Goliam proſtrauit, Aman ſuſpendit. Præſumunt ergo quidam de potentiæ ſuæ viribus.

¶ Secundo dico quod præſumunt quidam de ſcientiæ ſuæ niſibus, & iſti certe ſunt illi quibus Apoſtolus dicit. Non plus ſapere quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem Rom. 12. cum Deus omnia conſtituerit in certo pondere, numero & menſura, ſicut dicitur Sap. 11. & vnicuique diuiſerit iuxta velle ſuum, ſicut dicitur 1. Corin. 12. Conſtat enim quod humano intellectui diuiſit & conſtituit certas metas, vſque ad quas licitum eſt ſibi ſapere & ſcire, & vſque ad certum cognitionis punctum ſcientiam inquirere & habere, vltra tamen pro tempore huius vitæ non licet ſibi manum extẽdere vel laxare. Non plus ſapere inquam, quam oportet. Vnde de iſtis militibus nobis datis dicere videtur Dominus cuilibet indaganti ſcientiam illud Iob 38. Hucuſque venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos. Quod potiſſime verum eſt de ſecretis fidei noſtræ, ſicut eſt de Incarnatione Verbi, de partu Virginis, de ſacramento Altaris, de Altitudine Deitatis. Iſta enim omnia & multa alia etiam naturalia, ſicut eſt cognitio ſtatus & naturæ Angelicæ, duratio vitæ, mundi ſeu finis, & cœleſtium rerum virtutes & influentiæ, nobis interdicta videntur, quia, ſcilicet, per ſolam fidem & non per ſcientiam cognoſcuntur. Iſta enim ſimpliciter volunt credi, & non præſumptuoſe inueſtigari vel tangi. Exemplo, ſcilicet, Crucis boni latronis, quam Geruaſius dixit ab Helena Conſtantini matre in Cypro fuiſſe dimiſſam, quæ in quadam Eccleſia (vt ait) miraculoſe pendens in aëre, ſe oſculari à peregrinis permittebat, ſi vero manu tangere ipſam quis præſumeret, ſtatim ſurſum in aëra ſe leuabat. Oſculum enim (vt ait) ferebat, ſed tactũ penitus fugiebat. Reuera chariſſimi crux iſta ſurſũ in aëre pendens, ſignat ſecreta fidei & ſcripturæ, quæ, ſcilicet, ſurſum ſupra vires humanas eleuata dicuntur, & quæ tanquam pendentia, dubia & incerta humanis intellectibus pro huius vitæ præſentantur. Quæ certe pro tanto crux boni latronis dici poſſunt quia boni doctores, qui, ſcilicet, diabolo captiuas animas conuertendo furatur (iuxta illud Apoſt. 2 Cor. 12. Cum eſſem aſtutus dolo cepi vos.) in talibus cruciantur, & in cogitatione talium ſi fas eſſet multipliciter affliguntur, dicentes, ſ. Gal. 2. Chriſto crucifixus ſum cruci. Viuo iam non ego, viuit vero in me Chriſtus. Expone. Sed quid, pro certo iſta crux oſculari vult, & non tangi, credi vult, & non præſumptuoſis diſputationib. indagari. Quia reuera ſi tangere, & manum diligentis inueſtigationis apponere volueris, & cauſas & modos præſumptuoſe inueſtigare ſtatim eleuabitur à te & fugiet, quia ipſius cognitio quanto plus inquiſieris, tanto plus recedet Pſ. Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Conſtat enim quod multi fuerunt qui iſta plus debito tangere & inquirere præſumpſerunt, qui magis vacui facti, etiam per hæreſes perierunt. Narrat. n. Plinius lib. 2. quod in cyrenaica prouincia Aphricæ fuit rupes auſtro ſacrata, quam humanis manib. non erat licitum attrectari, nam ſi ab homine attrectabatur, ſtatim Auſter inſurgens arenas mouebat, ita quod tangens non ſine periculo in eis inuoluebatur. Sic vere ſicut dictum eſt, iſta ſecreta myſteria auſtro, i. Spiritui ſancto ſpiritualiter ſacrata & dedicata, imo etiam reſeruata, ſi ab homine præſumptuoſe inueſtigata fuerint ſeu tacta, indignatus arenas tribulationũ & tentationum permittit moueri, quib. obuolutus præſumptuoſus homo conſueuit quandoq; ſpiritualiter occũbere ſeu mori. Figura de arca teſtamenti, quã nemo niſi ſacerdos tãgere debebat, quã ſi aliquis alius tangeret cõtinuo deperibat, ſicut dicitur Num. 4. & ſicut exemplificatur de Oza, qui arcã tãgens fuit mortuus licet faceret bono zelo, ſicut dicitur 2. Reg. 6. Sicut etiã exemplificatur de Bethſamitib. arcam videntib. propter quorum temeritatem ſeptuaginta viri de populo, & quinq; millia plebis mortui ſunt vna die, quia, ſc. nudam arcam viderãt, quod ſolis ſacerdotib. licitũ erat, ſicut dicitur 1. Re. 6. Sacerdotib. ergo, i. ſacris ducib. & doctorib. licitum eſt talia ſecreta vel inſpicere vel tractare, aliis vero ſimplicibus eſt vetitum & negatum. Quod ſi contra fecerint, mox ſolent per errores & hæreſes deperire, & diuinum in ſe iudicium ſentire. Vnde B. Gregorius moral. 28. In præcipitium pedem porrigit, qui menſurarum ſuarum limites non attendit Et ſæpe amittit quod poterat, qui indiſcrete audet arripere quod nequibat. Præcipue autem arguendi ſunt illi qui cũ quaſi penitus nihil ſciãt, ſcire tamen plus aliis ſe exiſtimãt, & ſe aliis ſcientib. præferentes, docendi officiũ impudenter ſuſcipiunt & procurant. Similes ſ. vxori Senecæ, de qua dicit ipſe in quadã epiſtola quod cœca erat, & tamẽ ſe eſſe cœcã ignorabat quinimo omnia domus officia ac ſi videret, ordinare volebat Sic vere dico quod iſti cum cœci ſint & ignari, ſe tamen cœcos

esse videntur ignorare, in quantum officia videntium scientificorum nituntur & præsumunt ante alios vsurpare. Contra quos loquitur Bernardus libro de duodecim gradib. humilitatis, dicens sic. Præsumptuosus primus in conuentib. residet, primus in cõsiliis respondet, non vocatus accedit, nõ missus se intromittit, ordinat ordinata, facit facta. Et quicquid ipse non fecit aut ordinauit, nec recte factum, nec pulchre existimat ordinatum. Sic ergo
D patet, quod præsumunt quidam de scientiæ suæ nisibus. ¶ Tertio dico, quod quidam præsumunt de iustitiæ suæ viribus seu moribus. sicut faciunt Pharisæi, qui se iustos præ cæteris existimant, & se digniores & meliores cęteris pręsumere non formidant. Et ideo omnibus se præferentes, alios contemnere curãt, sicut exemplificat dominus Luc. 18 Et certe isti sunt qui turpius (vt communiter) cæteris cadunt. Deus.n. hominem se fragilem cognoscentem, & se Deo humilius committentem plus diligit, quam illum qui seipsum non cognoscens, de propria iustitia & virtute præsumit, quinimo Deus tales vt se cognoscant, quandoq; cadere permittit. Exemplo Petri, qui pręsumens de suis viribus dixit. Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo, qui tamen statim audiuit à Domino. Antequã gallus cantet, ter me negabis Matt. 26. Ad quod etiam facit exemplum Pli. lib. 2. vbi loquitur de mirabilibus terræmotus. Dicit.n. quod quandoq; per terræmotum montes de loco transferunt, & quandoq; etiam de magna altitudine ad cæteræ terrę planitiem reducuntur, sicut exemplificat de monte dicto antiquitus Opopontus, in sinu campo, de quo in quo iam terræmotu flamma grandis erupit, quæ totius montis tumorem ad terræ circumiacentis planitiem adæquauit, & sic, quod ante mons fuerat planities æqua facta. De aliis etiam, scilicet, de translatione exemplificat ibidem. s. in li. 2. c. 85. quod tempore Neronis prata & oliueta duorum millium Romanorum in quodã terræmotu de vno latere viæ publicæ ad aliud latus prata, s. in locis oliuetorum, & oliueta in locis pratorum translata mirabiliter extiterũt. Sic reuera dico charissimi, quod per terræmotus tentationum & tribulationum fiunt quandoq; in hominib. tentationes stupendæ. Quia pro certo homines flamma fortium tentationum exusti & terræmotu grauium tribulationum concussi de vno statu ad alium transferuntur, & de superbis humiles, de montuosis plani & aliis cõformes & similes, & de seipsis ignorantib. se cognoscentes, de infirmis fortes & constantes efficiuntur. Teste. n. Augu. de verbis domini. Multos impedit à firmitate præsumptio. Nemo. n. erit satis firmus, nisi qui se à seipso sentit infirmũ. Vnde Greg. 28. moral. dicit, quod pia conditoris dispensatione agitur vt de se confidens anima, tentationis iaculo feriatur, vt infirmata quid sit inueniat, & fastum superbiæ prætermittat. Ad quod etiam facit glossa Augustini super illud Eccl. 7. Non te iustifices ante Deum: dicens sic: Nulla inquit præsumptio perniciosior, quam de propria iustitia superbire. Fatuum.n. est, quod superbiat quis de alieno. Sicut scilicet faciunt quidam fatui mercatores, qui æs alienum mutuo accipiunt, ac si suum esset, se diuites esse credunt & se iactando, esse diuites dici volunt, sic vere quia virtutes nostræ non à nobis, sed à Deo sunt (iuxta illud Apostoli 2. Cor. 3. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, qui nos fecit idoneos ministros) præsumptuose agũt illi, qui quasi à seipsis haberent iustitiæ munus, se iustos reputant, & in sua iustitia plus debito confidunt. Sicut.n. creditor à talibus fatuis mercatoribus quandoq; quod suũ est repetit, & eos pauperes & vacuos dimittit, sic Deus indignatus talium præsumptione, quandoque solet virtutes quas eis dederat repetere, & ipsos laxata manu sua peccare & cadere permittere, & sic pauperes & miseros in morib. facere, vt discant de alieno nõ debuisse taliter superbire. Vnde Dominus loquens animæ ingratæ & præsumptuosæ dicit Ezech. 16. Quia (inquit) egressum est nomen tuum in gentes propter speciem tuam, quia perfecta eras in decore tuo quem posueram super te & habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es &c. Ecce ego (inquit) extendam manum meam, super te & auferam iustificationem meam, & dabo te in animas odientium te. Expone &c. Vnde Basilius episcopus in sermone dicit sic: Cum igitur non sit nostrum quod sumus, quomodo nostrum poterit esse quod habemus? Stultitiæ enim genus est, vt cum aliis debeas vitæ beneficium, tibi ascribas ornamenta virtutum. Sic igitur patet quomodo quidam præsumunt de suæ iustitiæ viribus, quidã
E de suæ scientiæ nisibus, quidam de suæ potentiæ virib. ¶ Quarto dicendum esset de his, qui præsumunt de constantiæ suæ vigoribus, sed quia de hoc satis dictum est, infra in litera V, post verbum Visitatio in sermone qui incipit, Videte quomodo caute ambuletis, §. deniq; dico, quod quidam impediuntur seipsos cognoscere ex fatuitate cordiali, vbi de sanctimonia etiam patet, vide ibi,
F & in tabula operis. ¶ Quinto etiã dicendũ esset, de his qui præsumunt de Christi clemẽtiæ operibus, quibus iam nihil amplius dico, nisi quod eum quem præsumunt benignum & pium, illum etiam nõ ignorent esse iustum & rigidum. De quo vide in litera I, vbi agitur de iudicio diuino, & in pluribus locis, vt tabula tibi monstrabit. Ergo iam sufficit. Vide de superbia. Altitudine. Ascẽdere. Mons, &c. similia.

Præter. Cum præter sit præpositio seruiens casui accusatiuo, qui, scilicet, semper demit & excipit à generali A regula præcedẽte, possumus dicere, quod per præter potest quæcunq; singularitas, particularitas, spiritualitas designari. Speciale.n. derogat generali, & singulare detrahit à plurali. Dicã ergo quod in scriptura multiplex præter, id est, multiplex specialitas & singularitas designatur, videlicet vnum præter quod est

Maiestatis supernæ,
Bonitatis internæ,
Prauitatis externæ.

Primum est Dei,
Secundum est iusti,
Tertium est impii.

¶ Primò ergo dico, quód per præter intelligitur singularis Dei conditio. Constat.n. quod Deus in omni sublimitate præcellit omnẽ regulã communẽ, & ideo sua immẽsa singularitas bene denotatur per præter. Quis.n. (inquit Ps) Deus præter dominũ nostrum. Deus qui præcinxit me virtute ad bellum, & posuit immaculatam viam meam? Vnde nota, quod iste est singularis

Deitate, quam solus obtinet,
Potestate qua cuncta detinet,
Pietate qua cuncta sustinet,
Æquitate qua cunctis eminet.

Iste.n. habet excellentiã vnicæ diuinitatis. Deut. 32. Videte, quod ego sim solus, & non sit alius præter me. Sequitur. Leuabo ad cœlum manum meam, & dicam, viuo ego in æternum. Et Iud. 8. dicitur. Alterum Deum nescimus præter illum, & c. 9. dicitur. Tu es Deus, & non est alius præter te. ¶ Item habet eminentiã immensæ potestatis Tob. 13 Non est alius Deus omnipotens præter eũ. Et 2. Reg. 22. Quis est Deus præter dominũ, aut quis fortis præter Deum nostrum. ¶ Item habet efficaciam extensæ pietatis. Iste.n. singulariter iuuat & saluat Ose. 13. Deum absq; me nescies, & saluator non est præter me. Ideo Hester orando dicebat Hester 14. Domine mi, qui rex noster es solus, adiuua me solitariam, & cuius præter te nullus auxil ator est alius. Item habet efficaciam intensæ æquitatis Esa. 45. Deus iustus non est præter me. Patet ergo, quod per præter intelligitur singularis Dei conditio. ¶ Secundo B dico, quod per præter intelligitur singularis iusti perfectio. Constat enim quod vir perfectus excipitur à regulis quibus vitam & virtutes aliorum excellit. Excellit enim singulariter & eminenter alios in virtute. Vnde nota, quod iste est singularis

In iusta prætura,
In Dei cultura,
In carnis pressura,
In mundi natura.

Habet igitur vir perfectus vnum præter iustæ præturæ. Et sic est similis illis iustis regibus de quibus dicitur Eccl. 49. quod præter Dauid, Ezechiam & Iosiam, omnes reges commiserunt peccatũ. ¶ Item habet vnum præter Dei culturę Nullum.n. Deũ colit prętet vnum verum Deum, dicens, scilicet, illud Iud. 8. Alterũ Deum nescimus præter dominum. Et merito, quia pro certo sicut dicitur Exo. 22. qui immolabit diis præterquam Domino soli, occidetur. Non.n. est bonum dimittere istud præter quia s. de filiis Israel dicitur Iudith 5. quod quotiescunque præter ipsum Deũ suũ, alterum coluerunt, dati sunt in prædam & in gladiũ & in opprobrium. Et ideo bene consulit sapiens Prou. 7. Fili (inquit) honora dominum, & valebis, præter eum vero ne timueris alienum. ¶ Item habet vir perfectus vnum præter carnis pressuræ, quia, scilicet, iste præter & super alios premit & domat per abstinentiam carnem suam, similis, scilicet, ipsi Iudith, de qua dicitur Iudith 8. quod ipsa morabatur clausa, habens cilicium supra lumbos & ieiunabat omnibus diebus præter sabbatha, & neomenias, & festa domus Israel. ¶ Item habet vnum præter mundæ naturæ, quia scilicet isti per excellẽtiam caste viuunt. Exemplo scilicet Ioseph, qui interpellatus de adulterio à domina sua dixit Gen. 39. Omnia (inquit) quæ habet dominus meus, tradidit in manu mea, præter te, quæ vxor eius es, quomodo ergo possum facere malum istud. Ideo bene consulitur Tob. 4. Præter (inquit) vxorem tuam nunquam patieris crimen scire. Patet ergo, quod per pręter intelligitur singularis iusti perfectio. ¶ Tertio dico, quod per præter in- C telligitur singularis stulti corruptio. Mali.n. habẽt suum præter, id est, suam malam & singularem excellentiã in peccato, qua scilicet præter & super omnes Deum offendere, & ab ipso recedere non verentur, cum tamen dicatur Pro. 7. Præter ipsum ne timueris alienum. Vnde isti dicuntur proprie præterire, id est, præter Dei mandata & vltra Dei voluntatem progredi & transire. Sed de isto vide infra de præterire, §. Tertio dico. Hæc igitur de præter dicta sufficiant. Vide supra de Nisi. Et infra de Super. & de Vltra, &c.

A **Præterire.** Nota, quod præterire idem est quod præter, id est, vltra ire. Est enim idem quod transgredi vel pertransire. Et sic dicam quod cum præterire semper significet motum & fluxum, multiplex potest præteritio reperiri; videlicet Dei, iusti, impii, mundi, miseri. Nam

Deus præterit mala dissimulans,
Iustus præterit virtutes cumulans,
Impius præterit petens & exultans,
Mundus præterit labens & tremulans,
Pauper præterit languens & eiulans.

Primo igitur dico, quod est quoddam præterire summi creatoris. Ille enim qui præterit, non attendit neque sistit ad illa quæ videt. Sic vere Deus per dissimulationem multa præterire videtur, in quantum, scilicet, mala præsentia non punit, bona etiam quæ nunc fiunt, non remunerat neque reddit. Vnde de dissimulatione diuina dicitur Marc. 16. Iesus ambulans super mare venit ad discipulos laborantes, & volebat præterire eos, intrauit tamen ad eos intra nauem, & cessare protinus ventum fecit. Deus enim quandoq; dissimulat se velle præterire suos quos videt in mũdi fluctibus tribulari, ac si certe de eis non curaret, finaliter tamen ad ipsos per gratiã intrat, vẽtum tempestatum & tribulationum sedat, & ipsos consolatur & adiuuat Iohan. 9. Præteriens vidit Iesus hominem cœcum à natiuitate quem tamen clamantem & misericordiam implorantem tandem illuminauit. Quare vera dato quod Christus dissimulans præterire negocia videatur, in veritate tamen nihil præterit, sed ad omnia diligenter aduertit Eccl. 42. Non præterit eum omnis cogitatus, & non absconditse ab eo omnis sermo. Iota enim vnum aut vnus apex non præteribit à lege donec omnia fiant Matth. 5. Patet igitur, quod est vnum præterire summi creatoris.

B ¶ Secundo dico, quod est vnum præterire iusti viatoris. Iustus enim dicitur præteriens, quia, scilicet, sicut ille qui præterit, posteriora dimittit, & ad anteriora trãsit, nec in loco moratur aut sistit, sed potius continue mouetur & tendit, sic vere vir perfectus dicitur præterire, quia, scilicet, posteriora, id est, ista mundana, quæ post nos remanent solet per contemptum dimittere, & de eis vix curare, & ad anteriora bona, scilicet, Paradisi, totis affectibus se transferre, nec in loco in quo est, scilicet, in mundo per affectionem & complacentiam sistere vel manere, sed se per bona exercitia & bona opera continue agitare, & mundi, peccati & diaboli leges prætergredi & transire Prouerbiorum 19. Gloria eius est iniqua prætergredi, vt de talibus prætereuntibus dicatur illud Oseæ 13. Erunt sicut nubes matutina, & sicut ros matutinus præteriens. Compara tales nubi & rori, maxime matutino. Vide in locis suis. Et si vis nota, quod peregrini &

Prætereuntes { Visa vilipendunt,
Vestimenta vendunt,
Pro templis expendunt,
Dolorem ostendunt,
Neminem offendunt.

Solent dico tales visa, id est, mundana vilipendere. Peregrini enim & prætereuntes non sistunt in pulchris pratis, villis & ædificiis quæ inueniunt, sed potius omnia vilipendunt. Vnde mundo potest dicere Dominus illud Ezech. 5. Dabo te in desertum in conspectu omnis prætereuntis. Item solent nudos & egenos se ostendere, quia, scilicet, vt communiter tales non se onerant vestimentis, vilia etiam vestimenta portant, sic iusti & perfecti non habent diuitias, vt sic bonus diues de ipsis dicat illud Iob 31. Si despexi prætereuntem eo quod non haberet indumentum & absque vestimento pauperem. Item solent Ecclesiis sua pandere, sicut 4. Reg. 12. dicitur, quod sacerdotes pro reparationibus templi habuerunt omnem pecuniam sanctorum quæ illata fuerat in templum à prætereuntibus. Item solent compatiendo luctus facere, seu pro aliorum miseriis obstupescere, & eleemosynas ipsis facere. Vnde Ezech. 39. Dabo inquit Gog in vallem viatorum ad orientem maris, quæ obstupescere facit prætereuntes. Item solent prætereundo nullum lædere, seu nullum lædendo damna tollere. Constat enim quod tales dum peregrinantur transeant & prætereunt, valde cauent ne quenquam offendant; & tamen sæpe fit, quod tales offenduntur à malis & rapinis & iniuriis affliguntur, sicut Iudith 9. dicitur, quod illi qui erant in montium summitate, exercebant latrocinia, agentes prædas de prętereuntibus. De illo etiam Simone dicitur Marc. 15. quod Iudæi angariauerunt quempiam prætereuntem vt tolleret crucem Iesu. Patet ergo, quod est vnum præterire iusti viatoris.

C ¶ Tertio dico, quod est vnum præterire vani peccatoris. Peccator enim dicitur præteriens, quia, scilicet, nihil habet stabile seu sistens. Metas etiam diuinorum mandatorum peccando præterit, & intra metas iustitiæ nunquam sistit. Vnde Dominus de talibus conqueritur Hier. 5. vbi de peccatoribus dicit. Magnificati sunt & ditati, incrassati sunt & impinguati, & præterierunt sermones meos pessime, causam viduæ & pauperum non iudicauerunt, & causam pupilli non dixerunt. Et nota, quod mali, scilicet, Prætereunt

Christum blasphemando,
Pauperem non iuuando,
Pactum violando,
Socios pro eis non orando,
Scipsos nunquam perseuerando.

Isti enim Deum blasphemant. Vnde Marc. 15. de Christo crucifixo dicitur, quod prætereuntes blasphemabant eum, mouentes capita sua. Crucifixi enim, id est, pauperes & tribulati à talibus blasphemantur.

¶ Item isti pauperem non iuuant. Vnde de malo sacerdote & leuita dicitur Luc. 10 quod sauciatum à latronibus non iuuerũt, sed viso eo præterierunt. Ideo comminatiue dicitur talibus Iosuę 23. Comminatus est inquit Dominus donec vos auferat atq; disperdat de terra hac optima, eo quod præteriеritis pactum eius quod pepigit vobiscum.

¶ Item isti bonum non orant vel optant, scilicet, aliis Psalm. 128. Et non dixerunt qui præteribant, benedictio Domini super vos, benediximus vobis in nomine Domini.

¶ Item isti non rite persęuerant. Isti enim semper sunt in fluxu & motu, & nunquam permanent in eodem statu, ita quod isti proprie dici possunt prætereũtes, cum non sint stabiles aut constantes, similes, scilicet, tempori, quod nunquam sistit in eodem statu. Quia etiam ad literam gloria & fama talium subito præterit. Vnde Sap. 5. dicitur, quod spes impii tanquam lanugo, quæ à vento tollitur, & tanquam spuma, quæ à procella dispergitur, & tanquam fumus quæ à vento diffusus est, & tanquam memoria hospitis vnius diei prætereuntis. Prosequere si vis, & compara inconstantiam talium & gloriam eorundem lanugini, spumæ, fumo, vento, & hospiti vnius diei prætereuntis. Omnia enim ista sunt inconstantia & fluentia. Et bene dico, quod est vnum præterire vani peccatoris. Sed reuera charissimi iusti non sic. Ipsi enim non sunt taliter prætereuntes, sed semper in bono sistentes & permanentes. Vnde nota, quod isti non Prætereunt

Pactum vel mandatum,
Domum vel stratum,
Veritatis statum,
Limitem monstratum.

Dico, quod isti non prætereunt pacta vel mandata, scilicet, Dei vel Prælati. Num. 24. Non potero præterire sermonem Domini Dei mei, nec sum oblitus imperii tui. Exemplo, scilicet, illorum de quibus dicitur 2. Esdr. 4. quod iugulantur & iugulant, & regis verbum non prætereunt. Item iusti non prætereunt strata vel errata, hoc est dictum, pauperes tribulatos & deuios & indoctos, quando, scilicet, ipsos adiuuant & reducunt Deut. 22. Non videbis bouem vel ouem fratris tui errantem, & præteribis, sed reduces fratri tuo.

¶ Item non prætereunt veritate fulta. Sap. 6. Ponam in lucem scientiam, & non præteribo veritatem.

¶ Item non prætereunt ordinate structa, quia, scilicet, sicut dicitur Iob 14. Constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt. Non sic mali charissimi non, quia pro certo isti sunt prætereuntes, hoc est dictum, Dei mandata nunquam seruantes, nec in bono perseuerantes. Et sic dico, quod est vnum præterire vani peccatoris.

¶ Quarto vero dico, quod est vnum præterire mundi deceptoris. D
Mundus enim & omnia temporalia & mundana semper prætereunt, & sunt in transitu & fluxu 1. Cor. 7. Præterit enim figura huius mũdi. Tempus enim est mensura motus, tempus aũt semper præterit, non enim habet præteritum aut futurum, sed solum momentaneum atque præsens, quod continue præterit, atque transit. Vnde de præteritione temporis & temporalium potest dici Deo illud Psalm. 89. Quoniam mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesterna, quæ præteriit. Et de mundo etiam potest dici. Desertus locus est hic, & hora iam præteriit Matth. 14.

¶ Quinto dico, quod est vnum præterire miseri languentis & eiulantis. E
Qualiter autem hic prætereat omnem huius mũdi fœlicitatem, qualiter experiatur & sustineat diuitum contumelias, crudelitatem, vide supra vbi Pauper. §. tertio dico, quod ista paupertas à malis valde crudeliter impugnatur, & in multis aliis titulis consimilibus. Hæc igitur de quadruplici præteritione sufficiant, &c.

¶ De præterito vero seu transacto nota, quod nos inuenimus F
præterita videnda, reddenda, dolenda.

Videnda sunt exempla & documenta sanctorum;
Reddenda sunt gratiæ & beneficia bonorum.
Dolenda sunt peccata & maleficia nostrorum operum & factorum.

De pru-

De prudente enim viro dicitur Sap.4. quod ipse scit præterita & de futuris existimat: de imprudente vero dicitur Eccl.8. quod ipse ignorat præterita, & futura nullo potest scire nuncio &c. Vide in tit. Transire & similia.

A **Prætorium.** Nota, quod prætorium est habitaculum seu locus vbi prætor seu quilibet alius qui imperat, sedem aut curiam tenet, & vbi habitat atq; manet, siue in ciuitate fuerit aut in castris, sicut patet in euangelijs Mat.27. Marc. 15. & Actorum 23. vbi fit mentio de prætorio Herodis. Cum igitur in talibus prætorijs Christus fuerit crudeliter, & Paulus fallaciter accusatus & latro Barrabas liberatus, posset dici quod in curijs modernis multæ fiunt iniquitates, falsitates, & crudelitates, quodque ibi innocentes premuntur, nocentes vero impij absoluuntur. Sed transeo gratia breuitatis.

A **Præualere.** Nota, quod præualere idem est quod præ alijs valere sicut illud quod melius alijs iudicatur sicut ponitur 2.Esdr. 4. Magna est veritas & præualet. Et ibidem. Præualet vinum omnibus hominibus. Sed in isto significato vide supra vbi Bonum, & vbi Melius. ¶ Item præualere idem est quod vincere & superare; sicut cum dicitur in Psal. Nequando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum. Quandoq; etiam accipitur non posse sicut dicitur 2. Paral. 32. Nunquid præualuerunt dij gentium liberare eos de manu Nabuchodonosor? &c. q.d. quod nullo modo. Quia igitur de Superare & Vincere, & etiā de Valere satis fiet, ideo breuiter pertransibo. Et nota quod

Iustus præualet contra tentatorem,
Tentator præualet contra peccatorem,
Impius præualet contra iustorum morem.

Primo igitur dico, quod est vnum præualere iusti viatoris. Iste enim præualet in prælio tentationum contra spirituales hostes, scilicet, contra dæmonem, carnem, & mundum. Habet enim potentiam specialium virtutum per quas solet in omnibus præualere, scilicet, humilitatem, qua mundum superat per pœnitentiam, castitatem per quam carnem macerat, rerum contemptum seu voluntariam paupertatem, qua mundum vulnerat, vt sic de tali dicatur illud 1.Reg 17. Præualuit Dauid aduersus philistæum. Et si vis pone cum quibus armis Dauid præualuit, scilicet, cum quinq; lapidibus, & cum funda &c. Vide alibi in pluribus locis. Et pone si vis quomodo mustela cum ruta præualet contra basiliscum, & quomodo per prudentiam, & cautelam debilis quandoq; præualet contra fortem. Vnde Dan.11. Ipse præualebit contra regem aquilonis. Istud est igitur præualere iusti viatoris seu
B fortis pugnatoris. ¶ Secundo dico, quod est præualere falsi tentatoris, scilicet, diaboli, qui.s. non fortitudine sed cautela cū non possit vincere nisi valentem, præualet contra nos valde sæpe. Et pone si vis quomodo cautus hostis qui obsidet vrbem, diuersimode præualet contra eam quia, scilicet, quandoq; Præualet

Famis coarctatione,	Fallaci proditione,
Ignis inflammatione,	Verbali deceptione.

Sic vere dico, quod diabolus quandoq; contra nos præualet per mala quæ facit contra nos præualere, scilicet, per famis auaritiæ coarctationem 4.Re. 25. Præualuit fames in ciuitate. Quandoq; per ignis iracundiæ inflammationem Esa. 29. Erit sicut fauilla pertransiens multitudo eorum qui præualuerunt aduersum te. Quandoq; per fallacis malitiæ machinationē, vt sibi dicatur illud quod dictum fuit diabolo 3. Reg. 22. Decipies inquit & præualebis, egredere, & fac ita. Quandoq; etiam per mendacis fallaciæ promulgationē Ps.64. Verba iniquorū præualuerunt aduersum nos, &c. Prosequere si vis. Et dico breuiter nisi Deus nobis per gratiam velit succurrere, oēs sumus in periculo, quod contra nos vno vel alio modo posuit diabolus præualere. Dicamus ergo sibi illud 2.Reg.10. Si præualuerint aduersum me syri, eris mihi in adiutoriū. Et breuiter ista est veritas, quod semper diabolus præualeret contra nos.s. tentationes tribulationes varias immittendo, nisi dominus nos adiuuare dignaretur, sicut bene dicitur Da. 7. Et ecce inquit cornu illud faciebat bellū aduersus sanctos & præualebat eis donec antiquus dierū venit. Aduerte tamē quod diabolus nō præualet nisi homo se sibi voluntarie subiuget. Vnde Tob.6. Ostendā inquit tibi q sunt quib pōt præualere dæmoniū, hi namq; q coniugiū ita recipiunt, vt Deum à sua mente excludant, & qui suæ libidini ita vacant sicut equus, & mulus. Est igitur
C præualere falsi tētatoris. ¶ Tertio dico, ꝙ est præualere mali peccatoris. Peccatores.n. vt cōmuniter in hoc mūdo præualēt cōtra iustos Vnde 2 Par. 13. Viri vanissimi filii Belial præualuerunt aduersus Roboam filium Salomonis. Vnde de mundi diuite peccatore nota, quod ipse præualet in hoc mundo, scilicet,

Bonos crudeliter deiiciens,
Suos fallaciter decipiens,
Sese inaniter præficiens.

Dico ergo, quod mali præualent in hoc mundo, dum iustos grauant crudeliter Abac.1. propter hoc inquit lacerata est lex, & non peruenit ad finem iudicii impius præualet aduersus iustum. Item præualent dum suos fraudant fallaciter, sicut s. faciunt adulatores. Vnde Hie.38. Seduxerunt, & præualuerunt aduersum te viri pacifici tui demerserunt in cœno & lubrico pedes tuos & recesserunt à te. Item præualent dum sese leuant inaniter Ps.131. Sperauit in multitudine diuitiarū suarū, & præualuit in vanitate sua. Hoc igitur de præualere sufficit. Vide vbi Vincere & Superare.

Præuaricari. Præuaricatio. Nota, quod præuaricatio nihil aliud est, quam pacti fidelitatis, legis vel mandati transgressio & violatio. Et sic igitur dico, quod vt cōmuniter in scriptura præuaricator dicitur, qui.s. pactū quod in baptismo & in sacris ordinib. Christo pepigit & ꝓmisit, & legē Dei ad quam tenendam se obligauit, peccando præuaricatur & præterit. Vnde Ios.7. Peccauit populus Israel, & præuaricatus est pactum meum. Et illud Ps. 118. Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ, quia mandata tua non custodierunt. Et nota quod A

Præuaricatio & transgressio A { Iustis vitatur, Malis sectatur, Deo damnatur, Pœnis mulctatur. }

Dicam ergo de præuaricatione, quod ipsam solent iusti horrere. Cōstat.n. ꝙ illa q sunt in natura cōtraria, sunt inuicem se odiētia & fugiētia. Patet de igne & aqua, q qa cōtrariæ sunt naturę ideo vnū aliud detestatur. Quia igitur iustus pacta Dei & ꝓximi fideliter vult seruare obediens.s. illi mādato Eccl 7. Noli pūaricari in amicū. Et Mal.2. Pactū meū fuit cū eo vitæ & pacis. Præuaricator.a. ipsa solet faciliter violare Deut 22. Præuaricati estis contra me in medio filiorū Israel. Ideo iustus & pūaricationē fugit, & pūaricatorē detestatur & odit Ps.118. Vidi pūaricātes, & tabescebā, qa eloqa tua nō custodierūt. Et alibi etiā Dauid dicit. Nō ꝓponebā ante oculos meos rē iniustā, faciētes pūaricationes odiui. Exemplo.s. illorū fratrū (2.Mac.7.) q parati erāt magis mori, q̄ patrias Dei leges pūaricari. Dico ergo, ꝙ pūaricationē iusti habent horrere. ¶ Scdo dico, ꝙ pūaricationē mali solēt cōplere. Oleū.n. B ꝙ pinguis & igneæ est naturæ, vas in quo cōcluditur, solet faciliter egredi, & penetrādo exire, & potissime oleū de Bacuc, ꝙ nascitur in quodā fonte iuxta mare de Bacuc, seu de saxa. ꝙ nullo vase si ex toto clausū fuerit, teneri pōt. Habet.n. naturā ꝓpinq̄ ignib secūdū Pli. de malta & naphta. Sic vere dicā de peccatore Claudi n. nō vult intra ambitū cuiuscunq; legis diuinæ, nec etiā cuiusuis boni fœderis seu pacti, statim.n. illud præuaricatur & transit, & p ꝓditionē & infidelitatē illud violat atq; frāgit. Ideo de talib. cōqueritur dominus Ose.6. dicēs. Sicut Adam trāsgressi sunt pactum, ibi præuaricati sunt in me. Et nota, quod mali multis modis

Præuaricantur leges Dei { Male credendo, Carnem fouendo, Suos prodendo, Stulte regendo, Vane legendo. }

Præuaricatores enim sunt idololatræ Dei contemptores. Adulteri carnis dilectores. Amicorum falsi proditores. Mali iudices & mali rectores. Mali clerici & mali doctores. Idololatræ enim præuaricantur contra Christum Regem. Adulteri in coniugii legem. Proditores in suorū gregem. Mali rectores in vulgus subiectum. Mali doctores in scripturæ intellectū. Igitur dicam, quod quidā præuaricantur male credendo, sicut sunt idololatræ & hæretici, qui pactum fidei Christo non seruant, sed alios Deos adorando seu aliam fidem tenendo violant Ezec. 2. Patres eorū præuaricati sunt pactū meum. Vnde de anima quæ relicto pacto diuino cum diabolo fornicatur, dicitur Hier.3. Non timuit præuaricatrix Iuda, sed abiit & fornicata est cum lapide & ligno. Item quidam præuaricantur carnem fouendo.s. luxuriosi & adulteri 2. Par.21. Fornicari fecisti & præuaricari Iudam. Vnde Hier.9 Derelinquam inquit populum meum, & recedam ab eis, quia omnes adulteri sunt, & cœcus præuaricatorum. Item quidam præuaricantur suos prodendo, sicut.s. sunt proditores, qui contra legem amicitiæ & fidelitatis produnt dominos & amicos. Vnde de Iuda proditore dicitur Act. 1. Præuaricatus est Iudas vt abiret in locū suum. Item quidam præuaricantur impie regendo. Omnis.n. rector communitatis tenetur ad fidelitatem subditis suis quia.s. iustitiam tenetur eis facere, & ipsos rite & debite gubernare. Iste ergo præuaricator existit quando à iustitia, prece, precio vel fauore desistit 1 Mac.11. Præuaricati sunt principes Demetrii. Item quidam præuaricantur scripta legendo, sicut.s. sunt mali clerici, qui legem Dei & sacram scripturam legunt & docent, ipsam tamen male viuendo violant & non tenent. Vnde Hie.2. Tenentes legem inquit nescierunt me, & pastores præuaricati sunt in me & prophetæ prophetauerunt in Baal. Et Esa.43. dicitur. Interpretes tui præuaricati sunt. Vnde Apostolus reprehendit tales Roma.2. Qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis Deum inhonoras. Qui prædicas inquit non furandum, furaris, qui doces non mœchandum, mœcharis. Patet igitur, quod per præuaricationem mali solent complere; ¶ Ter-

G ¶ Tertio dico, quod præuaricationis Deum ſolet tædere, ſeu quod præuaricatio Deo ſolet fœtere. Et iſtud certe ſatis patet in eo quod Deus huiuſmodi peccatum diſtricte prohibet in ſcriptura, dicens, ſcilicet, Ezech 18. Proiicite à vobis omnes præuaricationes veſtras in quibus præuaricati eſtis, & facite vobis cor nouum, & ſpiritum nouum. Et Eſa. 46. Mementote inquit & cõfundimini, redite præuaricatores ad cor, recordamini prioris ſæculi. Deus enim eſt ſicut Leo qui cum cauda facit circulum in terra, de quo animalia circuita exire non audent quouſque ceperit & elegerit prædam ſuam. Et reuera circulus ſeu rotula leonis de tribu Iuda, quem præuaricari non licet, eſt ſuorum circulus mandatorum, quia, ſcilicet, ſicut dicitur Dan. 6. Decretum Medorum atque Perſarum eſt, vt omne quod ſtatuerit rex præuaricari non liceat. Iſtum enim non licet exire, ſed ibi neceſſe eſt inuiolabiliter remanere. Patet ergo, quod præuaricatio Deo ſolet fœtere.

D ¶ Quarto dico, quod præuaricatores pœnam ſolent habere, ſcilicet, in inferno, ſicut enim dicitur Hebr. 2. Omnis præuaricatio iuſtã accepit mercedis retributionem, ſcilicet, in futuro. Quia pro certo in vita præſenti præuaricatores ſeu peccatores non ſemper puniuntur, imo ſemper præ cæteris proſperantur, de quo, ſcilicet, conqueritur Hieremias, Hierem. 12. dicens ſic. Quare inquit via impiorum proſperatur, bene eſt omnibus, qui præuaricantur & inique agunt? Plantaſti eos, & radicem miſerunt, proficiunt, & faciunt fructum. Sed pro certo in futuro non ſic, quia iſti finaliter per mortem eradicabuntur. Diuitiis expoliabuntur. In inferno excruciabuntur, ſeu etiam comburentur, affligentur, & cremabuntur. De mortis eradicatione dicitur 2. Regum 23. Præuaricatores quaſi ſpinæ euellentur, de bonorum ſuorum ſpoliatione & vaſtatione dicitur Oſeæ 7. vaſtabuntur, quia præuaricati ſunt: de finali vero punitione ſeu infernali concrematione dici poteſt illud Ioſuæ 7. Qui in hoc facinore fuerit deprehenſus, cõburetur igni quoniam præuaricatus eſt pactum Domini. Hæc igitur de præuaricatione ſufficiant. Vide infra in titul. Tranſgreſſio, &c.

A Præuenire.

Cum præuenire idem ſit, quod prę aliis & ante alios venire ipſos anticipare & præcedere, notabo, quod in ſcriptura multiplex præuentio ſeu anticipatio reperitur. Eſt enim

Præuentio {
- Infuſionis diuinæ gratiæ,
- Diſcretionis & diligentiæ,
- Damnationis & peſtilentiæ.

Et ſic dico, quod eſt præuentio Dei, iuſti, & impii. ¶ Primo ergo dico, quod eſt præuentio numinis influentis & iſta eſt illa, qua, ſcilicet, Deus præuenit peccatorẽ per gratiam præuenientem, ſine qua nunquam obtinet gratiam gratum facientem. Ad hoc enim quod flos & fructus procedat ex arbore, neceſſe eſt, quod præueniat virtus ſolis, quæ ante omnia humores digerat, & medullas ipſas ad flores habilitet & diſponat. Sic vere omnino neceſſe eſt ad peccatoris conuerſionem, quod ſol, id eſt, gratia Dei præueniat antequam flos gratiæ gratum facientis, id eſt, fructus boni operis obſequentis accedat. Vnde Sap. 16. Oportet præuenire

B ſolem ad benedictionem. ¶ Et nota, quod Deus præuenit hominem quadrupliciter, ſcilicet,

Gratiam inſpirando,
In malis adiuuando,
A malis coercendo,
In cœlis præmiando.

De gratiæ infuſione dicitur in Pſalm. 58. Fortitudinem meam ad te cuſtodiam, quia Deus ſuſceptor meus es, Deus meus, miſericordia eius præueniet me. Fortitudo enim in quæcunque noſtra virtus & perfectio ad Deum cuſtodienda eſt, id eſt, à Deo tribuenda, & hoc quia ipſe Deus noſter, benigniter nos ſuſcipit, miſericordia eius non præuenit & præcedit. De tribulatione, auditorio, & defenſione dicitur in Pſalm. 17. Præuenerunt me in die afflictionis meæ, & factus eſt dominus protector meus Eripuit me, quoniam voluit me, dedit in opprobrium conculcantes me. De malorum coerctione dicitur in Pſalm. 16. Exurge Domine, præueni eum, & ſupplanta eum, eripe animam meam ab impio. De cœleſti vero præmiatione & coronatione dicitur in Pſalm. 20. Domine præueniſti eum in benedictionibus dulcedinis, poſuiſti in capite eius coronam de lapide precioſo. Iſta eſt igitur præuentio numinis influentis.

C ¶ Secundo dico, quod eſt præuentio hominis diligentis ſeu ſapientis. Ad ſapientem enim ſpectat præuenire,

Aduerſarium tentatorem,
Amicum amatorem,
Deum creatorem.

Suum dico aduerſarium & tentatorem, ſcilicet diabolum & impium & peccatum. De leæna enim legitur, quod ipſa parit fœtus valde paruos & informes, mortuos, ſcilicet, & cæcos, ſcilicet, ad quantitatem muſtelæ. Si enim expectaret, quod eſſent magni & viui, tunc eum voraci appetitu corroderent cum vnguibus & dentibus matris inteſtina. Neceſſe eſt ergo, quod partum maturum præueniat, ne forte tunc non poſſit parere ſed ſuccumbat. Sic vere chariſſimi cum diabolus & peccata valde acutæ & periculoſæ ſint conditionis in tantum, quod quando in corde noſtro per tentationem & malam aliquam complacentiam tanquam fœtus ſunt concepti, valde periculoſum eſt, quod ipſos creſcere permittamus, ne forte propter nimiam moram, obſtinationem & conſuetudinem partus & emiſſio confeſſionis obſequi nequeant, ſed ſequatur potius mors æterna, hinc eſt quod antequam completi ſint aut perfecti, ipſos præuenire debemus, & dum adhuc ſunt paruuli vel informes, ſcilicet, in primo cogitatu & delectatione primaria, ipſos per confeſſionem expellere, & antequam vires habeant nos de eis expedire. Exemplo etiam pigmæorum in India, qui cum ſint paruuli, ſcilicet, cubitales, cum gruibus pugnant, & in vere aggregato exercitu ad littora maris deſcendunt, & oua gruum deſtruunt atque frangunt, ipſos hoſtes ne multiplicentur caute præueniendo, ne forſitan ſi creſcerent, non poſſent ſufficere reſiſtendo. Oua enim tentationes, cogitationes, & delectationes inimicorum prima molimenta & machinationes ſunt, quæ pro certo niſi caute frangantur & deſtruantur, & niſi ipſi inimici debite & caute præueniantur, vix poſtmodum ſuperantur. Figura, ſcilicet, ad hoc 1. Mach. 6. vbi de obſidentibus arcem Hieruſalem quæ erat Regis Antiochi, ſcriptum fuit ipſi Regi. Niſi inquit præuenetis eos velocius, maiora his facient, & non poteris obtinere eos. Quia reuera quando arcem mentis noſtræ ſeu etiam virtutes potentiæ noſtræ inimici obſident, neceſſe eſt quod in principio occurramus, vt præuentos facilius deuincamus. Et ſic de aduerſario poteſt dici illud 2. Mach. 14. Cognouit fortiter ſe à viro præuentum. Præueniamus igitur noſtrum tentatorem. D ¶ Item præuenire debemus noſtrum proximum & amatorem. Proximos enim & ſocios, & maxime pauperes, debemus benefaciendo præuenire, & antequam petãt aut indigeant, ſubuenire. Teſte enim Senec. lib. 1. de beneficiis. Nihil carius emitur, quam quod precibus comparatur. Ideo bene docet Apoſtolus Roma. 12. dicens. Charitatem inquit fraternitatis diligentes, honore inuicem præuenientes. E ¶ Item præuenire debemus ſummum creatorem, ſcilicet, Deum. Vnde Ioan. 5. dicitur, quod ille qui præueniebat alios ad piſcinam, ſanitatis remedium reportabat. Sic vere ſi currendo ad piſcinam miſericordiæ domini alios præuenimus, ipſos pro certo reportando quod petimus præuenimus, & ſanitatem à vitiis præ aliis & ante alios acquirimus. Deus enim & diligentiam diligit, & deuotis & diligentibus præ aliis bene facit. Præueniamus igitur Deum

Bona prædicando,
Magna ſperando,
Certa ſpectando,
Pia ſectando,
Læta cantando, ſeu etiam,
Deum laudando,
Carnem domando.

Bona inquit prædicando Pſalm. 87 Mane oratio mea præueniet te. Magna etiam ſperando Pſal. 118. Præueni in maturitate, & clamaui, quia in verbo tuo ſemper ſperaui. Certa inſuper ſpectando ſeu ſpeculando Pſal. 118. Præuenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua. Pia nihilominus ſectando, hoc eſt dictum, pietatem & eleemoſynam faciendo. Vnde de Magdalena cum vnguento dicit Dominus Marc. 14. Quid moleſti eſtis huic mulieri? bonum opus operata eſt in me, præuenit enim vngere corpus meum. Vnctura enim dulcedinem & lenitatem pietatis deſignat. Deum etiam laudando Pſalm. 67. Præuenerunt Principes coniuncti pſallentibus, &c. Carnem inſuper domando & macerando: ibid. Æthiopia præueniet manus eius Deo, Æthiopia enim feruens, ſicca & nigra macerationem carnis deſignat. Patet igitur, quod multiplex eſt præuentio hominis diligentis. F ¶ Tertio dico, quod eſt præuentio criminis peſtilentis. Mali enim & potiſſime ſuperbi & ambitioſi ſemper volunt alios præuenire. Pſalm. 17. Præuenerunt me in die afflictionis meæ. Etiam mala & peccata quandoque hominem præueniunt, ipſumque præueniendo occidunt, ſimilia veneno, quod niſi cum tyriaca antequam attingat carnem præueniatur, mors ſtatim præuenit, nec vitatur Pſalm. Præuenerunt me laquei mortis. Sic ergo patet, quod eſt præuentio viri peſtilentis, iuſti ſapientis, & ſummi præſidentis, ſcilicet, Dei. Et hæc de præuenire ſufficiant. Vide in tit. præoccupare, Præcedere, vel præire, &c. ſimilia.

A Primus. Primo.

Cum illud, quod eſt primũ dicat mihi quoddam originale principium, & quandam prærogatiuam & præeminentiam reſpectu ſequentium, poſſumus dicere, quod tam in bono quam in malo ſignificato in ſcriptura poteſt multiplex prioritas inueniri. Eſt enim in bono ſignificato

Prioritas { Maieftatis æternæ, / Dignitatis externæ, / Bonitatis moralis, / Vanitatis mentalis.

Eft enim Prioritas { Æterna & admirabilis, / Superna & honorabilis, / Interna & commendabilis, / Externa & deteftabilis.

Prima eft prioritas diuinæ conditionis. Secunda eft prioritas humanæ plationis. Tertia eft prioritas moralis perfectionis. Quarta eft prioritas mentalis præfumptionis. Et fic fecundũ illa Deus dicitur primus, prælatus dicitur primus, bona fpiritualia & æternalia dicuntur prima, ambitio etiam & fuperbia dicuntur prima. Et fic dico breuiter, quod inuenitur, fcilicet,

Prioritas { Admiranda, / Honoranda, / Affectanda, / Deteftanda.

¶ Dico ergo primo, quod eft prioritas admiranda, & ifta eft illa, qua Deus dicitur primus, quia, fcilicet, prioritas Dei perfectior eft & mirabilior & potentior vniuerfis. Ifte enim eft primus tempore, natura & ordine. Primus dico tempore, quia, fcilicet, ifte eft & fuit ab æterno, antequam. f. aliquid crearetur. Et de hoc Efa. 41. Primus & nouiffimus ego fum. Primus etiam natura, quia. f. ifte eft creator, qui naturaliter prior eft creatura. Ifte. n. eft pater, qui naturaliter prior eft genitura. Ifte eft fimplex, qui naturaliter prior eft compofito. Ifte eft difponens qui naturaliter prior eft difpofito. Et ideo de tali primitate dicitur Efa. 41. Primus ad Sion dicet, ecce adfum. Primus infuper dicitur ordine, quia fc. ifte eft ficut vnitas, quæ in ordine numerorum ponitur prima. Ifte eft ficut cœlum, quod in ordine corporum ponitur primum. Ifte eft ficut prælatus, qui in ordine fubditorũ dicitur primus. Et fic poteft de Deo dici illud Iud. 10. Qui primus cœperit dimicare, erit Dux belli. Tefte. n. Salomone Eccl. 1. Prior omnium creata eft fapientia. Et ideo de fapientia diuina dicitur Sap. 7. quod luci comparata inuenitur prior. Vbi aduerte, quod Deus dicitur primus tanquam doctor fubtiliffimus, ductor robuftiffimus, prætor fublimiffimus. Probat doctoratum luminis claritas, quia luci comparatur. Probat ducturatum numinis firmitas, quia inuenitur.
B Probat prætoratum culminis dignitas, quia prior. ¶ Dico ergo, quod Deus primus eft, quia doctor, qui. f. primus inter difcipulos reputatur, & in fcholis primum occupat locum. Et hoc oftenditur cum comparatur luci, quia lux eft prima forma inter formas corporales & prima omnium dicitur effe creata ficut dicitur Genef. 1. Sicut enim nihil poteft illuminari fine luce, fic nec aliquis poteft perfecte in fide & moribus inftrui, nifi prius venerit ad ipfum ille qui eft lux vera qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum Ioan. 1. Vnde de prioritate diuinæ fapientiæ dicitur Prou. 3 quod primi & puriffimi fructus eius precio-
C fiores cunctis opibus. ¶ Item Deus poteft dici primus, quia ductor. Inuenitur inquit. Sicut. n. Dux eft primus in exercitu in dignitate, fic primus etiã debet effe in virtute & ftrenuitate. Quia f. primus debet contra aduerfarios currere, & pro defendendis aliis primus fe debet hoftibus opponere, & primus aduerfariis obuiare. Sic Deus ficut Dux ftrenuus, & fortis alios primus duxit, primus contra diabolum fe oppofuit, primus ad Paradifum ducatum præbuit, primus ad auxiliandum inuenitur, primus fi deuote inuocatus fuerit, ad fuccurrendum homini præfentatur. Et hoc oftenditur cum dicitur Inuenitur. Quia. f. dux exercitus & ad refiftendum & ad adiuuandum debet prior aliis inueniri. Ipfe. n. eft fundamentum exercitus, & ideo quamuis contingat ædificiũ exercitus cadere & diffolui, ifte tamen tanquam folidum firmamentum debet immobilis inueniri Apoc. 21. Fundamentum pri-
D mum iafpis. Vide fupra de Inuenire. ¶ Item Deus debet dici primus, quia prætor, quia f. ficut prætor, iudex vel prælatus eft aliis prior in gradu, debet etiam effe aliis prior in omni bono actu, fic Deus. Quod etiam oftenditur in verbo Prior, quia pro certo ifte eft prior in donis, maior in imperio, ficut de Ruben dicitur Gen. 49. Et ideo ficut videmus, quod fubditi folent ad primos & principales ciuitatis in neceffitate recurrere, & ab eis auxiliũ implorare, in illis etiam quæ ordinate procedunt, femper fecunda fequuntur prima ficut patet de gruibus quando volant, de apibus quando locum mutant, de elephantibus, quando ambulant & de ceruis, quando fluuium tranfnatant (in iftis enim omnibus illi, qui funt primi in dignitate. f. duces in gruib. reges in apibus, antiquiores in elephantibus, fortiores in ceruis, folent primi incedere, & alii folent eos fequi, & poft eos ambulare, iuxta illud Ezech. 10. Vbicunque declinabant quæ prima ierant, fequebãtur, &c.) Sic vere chariffimi, nos qui in Ecclefia fumus vltimi & fecundi, debemus ad Deum & ad fanctos qui funt primi & principales, recurrere & refugere, eorum veftigia fequi & imitari, & ad eorum auxilium per orationis fuffragium peruenire. Vnde Ofe. 2. Reuertar ad virum meum priorem. Ifte. n. eft prior in cõuentu ecclefiæ, iuxta illud Ioan. 1. Ante me factus eft, qui prior me erat. Iftud tamen eft contra multos, qui pro certo nõ fequuntur primum, fed vltimum, non Deum, fed mundum, non bonum, fed malum, nõ æterna, fed externa, non fuperiora, fed inferiora Hebr. 10. Aufert primum vt fequens ftatuat. Ifti potiffime funt mali religiofi, qui Chriftum primum Regem & dominum fuum quem profitendo fibi defponfant, poftmodum derelinquunt, & ad amorem temporalium fe conuertunt. Similes apibus, quæ dicuntur quandoq; Regem fuum primum dimittere, & Regi alteri adhærere, figurati in Iacob de quo dicitur Gen. 29. quod cum effet defpõfatus Lyæ, tandem defponfauit fe Racheli. Et ficut dicitur ibidem amorem fequentis priori prætulit. Quia vere quod dolendum eft, ifti Deum, qui primus eft, cui fe deuouerunt per indeuotionem deferunt, & alteri Regi, fcilicet, mundo vel diabolo fe coniungunt; & Lyæ fœcundæ, id eft, religioni vel Ecclefiæ quam primo defponfauerunt, Rachelem pulchram, id eft, mundi profperitatem præferunt & præponunt Apocalyp. 2. Habeo aduerfum te pauca, quia charitatem tuam primam reliquifti, id eft, Deum, quia Deus charitas eft, &c. Non fic chariffimi, fed diligamus & quæramus prima & fuperiora, non infima & inferiora iuxta verbum Auguftini, dicentis libro de vera religione. Non fumma quæramus in infimis, ne cum in nouiffimis prima quærimus à primis inter nouiffima numeremur. Et fic patet quomodo Deus dicitur primus, & quomodo ipfe primo & ante omnia eft diligendus, exemplo apum, quę primo & ante omnia ædificant domum Regi. Et hoc eft primum principale. Ifta eft ergo prioritas admiranda.

¶ Secundo dico, quod eft quædam prioritas honoranda, & i- E
fta eft illa, qua prælatus vel vir iuftus dicitur primus. Sicut enim in omni genere rerum eft vnum primum, à quo alia dependent ficut eft cor inter membra, fol inter ftellas, aquila inter aues, Leo inter beftias, fic proculdubio inter homines neceffarium eft dare, quod fint aliqui primi, qui aliis præfideant, atque regant. Et ifti pro certo debent effe ficut cor vitam gratiæ aliis infundendo, ficut fol, lumen doctrinæ aliis communicando, ficut aquilæ, cœleftia contemplando & fpeculando, ficut Leo, audacter malos inuadendo, & bonos viriliter defendendo. Et fic de quolibet tali poterit dici illud Ezechielis primo. Animal primum fimile Leoni. Vbi oftenditur, quod ficut ille, qui vadit primus debet effe

Agilior ad præcurrendum,
Sagacior ad præcauendum,
Potentior ad defendendum.

Sic vere prælatus vel vir iuftus debet agiliter præcurrere bona faciendo. Animal. Sagaciter præcedere, mala præcauendo. Primum. Viriliter defendere, hoftes repellendo, quia fcilicet ifte debet effe fimilis leoni. Et fic breuiter poffumus dicere quod ille qui eft primus, debet effe melior, quia animal, id eft, res animata. Doctior, quia primum: Fortior, quia fimilis leoni. ¶ Dicamus ergo quod ille qui eft inter cæteros primus & in gradu & in ftatu, debet effe melior per promptitudinem bene operandi, quod oftenditur cum dicitur animal. Animal enim & arbor differunt, quia quamuis vtrumque viuat, animal tamen motum habet voluntarium, quia nõ eft affixum terræ ficut arbor, quæ terræ immobiliter adhæret, imo de fui natura poteft fe voluntarie mouere, currere pariter atq; ftare, & ꝙ plus eft, audire & videre, odorare, guftare, tãgere & fentire. Sic proculdubio prælatus vel vir perfectus & peccator valde inter fe differunt, peccator enim eft ficut arbor, quæ ad modũ trunci, terræ, id eft, bonis terrenis per auaritiam adhæret. Non enim fe mouet voluntarie, quia fci. tales non habent liberam voluntatem, fed potius radicatam & infixam terræ, id eft, bonis temporalibus agitatã. Rom. 8. Vanitati fubiecta eft creatura nõ volens. Vir vero iuftus eft ficut animal, quia fcilicet ifte debet libere, & voluntarie per bonam operationẽ fe mouere. Pf. Voluntarie facrificabo tibi, per obedientiam audire, per difcretionem videre, per deuotionem guftare, per contemplationem odorare, per compaffionem fentire. Et fic figurabitur in illis animalibus Ezec. 1. & 10. quæ erant plena oculis ante & retro, ecce difcretio. Quæ non reuertebantur cum ambularent. Ecce boni propofiti inuariabilis perfectio. Habebant pennas extentas defuper. Ecce contemplatio & deuotio. Habebant pedes rectos. Ecce curfus boni operis executio, Et ad quem locum ambulabat primum animal, fequebantur alia. Ecce veræ obedientiæ fubiectio. Et fic ergo patet quod ille qui eft primus, debet habere promptitudinem bene operandi, quia fcilicet debet effe animal, id eft, res animata, mobilis atque leuis, de quo 1. Cor. 11. Prius quod animale eft.

Quando enim plures simul currunt, ille qui est primus, debet aliis citius currere, quia alias posset alios sequentes in suis cursib. impedire. Sic vere charissimi cum omnes curramus per bona opera, & per spem & desiderium ad propositum nobis certamen in stadio vitæ huius (sicut dicitur 1. Cor. 9. Omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium) ideo ille qui est primus inter nos, scilicet, ille qui professione vel prælatione est prior, debet citius & velocius per bona opera currere, & viam aliis sequentib. per bona exempla ministrare, quia alias posset aliis scandalum generare, & ruinæ materiam ministrare, & de hoc dicitur Ioa. 20. Currebant duo simul, & ille alius discipulus præcurrit citius Petro & venit prior ad monumentum. Quia breuiter isti dicunt aliis præcurrere primi ad bona opera manum ponere, primi onera pœnitentiæ subire, primi ad monumentum vbi positum fuerat corpus Iesu, id est, ad Paradisum per bona opera currere & venire 2. Reg. 18. Contemplor cursum prioris velut cursum Achimaas filii Sadoch. Patet igitur, quod isti primi. s. prælati & viri perfecti debēt esse meliores & agiliores per promptitudinē bene operandi Nu.
F 10. Mouerunt castra primi filii Iuda. ¶ Item debent esse doctiores & prudentiores per rectitudinem bene gubernandi, & istud notatur in verbo Primum, quia ad literam ille qui vadit primus, & qui aliis ducatum præbet, debet habere, scilicet, visum clariorem, motum maturiorem, & sensum prudentiorem. Et hoc innuit saluator, qui dicit Mat. 15. quod si cœcus cœco ducatum præbeat, ambo in foueam cadūt. Quia igitur isti qui in Ecclesia sunt priores, aliorum sunt doctores, rectores & præcursores, necesse est, quod per discretionem & prudentiam clare videant, vt tute alios dirigant atque regant, quia sicut dicit Gilibertus, ridiculosa res est aut magis periculosa, speculator cœcus, doctor inscius, præcursor claudus, prælatus negligens, præco mutus. Corpora enim quæ sunt in natura priora, sunt cæteris clariora quod patet in elementis, quia ignis, qui est primum elementum cæteris est purius, clarius, & limpidius. Patet etiam in membris, quia, scilicet, oculi qui primi in primo membro, scilicet, in capite sunt locati, sunt membris cæteris clariores, Ad denotandum, quod isti qui in naturæ ordine & in Ecclesiæ corpore sunt priores, debent esse per prudentiam clariores, & per innocentiam puriores, & ad regendum alios doctiores. Exemplo elephantum inter quos ille qui est antiquior, dicitur incedere prior. Figurati Genes. 43. vbi in mensa Ioseph fratres sui sederunt priores secundum quod erāt in ætate prouectiores. Ad denotandum, quod antiqui, id est, viri sapientes & maturi debent in mensa & in grege Ecclesiæ primi esse, vt sciant se & alios gubernare. Vnde de quolibet tali dicatur illud Lucæ 9. Propheta vnus de prioribus surrexit. Et nota, quod ad istum primum, scilicet, ad doctum prædicatorem, clericum vel prælatum, pertinet, scilicet,

Sanctissime conuersari,
Humillime dominari,
Benigniter exhortari,
Seueriter indignari.

Dico, quod debent sanctissime conuersari. Vnde Num. 3. Sanctificaui mihi quicquid primum nascitur in Israel. Item debent humilime dominari Matth. 20. Erunt primi nouissimi & nouissimi primi, & illud Marc. 10. Quicunque inter vos voluerit primus esse, erit vester seruus, Itē debet benigniter exhortari 2. Mac. 11. ipse Machabęus primus sumptis armis cęteros hortatus est. Item debent seueriter indignari. s. contra malos Apoc. 8. Primus Angelus tuba cecinit, & facta est grando ignis mixta sanguine. Et sic bene dico, quod isti qui sunt primi ecclesiastici & Prælati debent esse doctiores & prudentiores per rectitudinem bene gubernandi.
G ¶ Item debent esse firmiores & & audaciores per fortitudinē bene propugnandi, quod ostēditur cum dicitur Simile leoni. Quia sicut dicitur, inter milites qui sunt in exercitu, ille qui vadit prior, debet esse audacior, quia, scilicet, si contingeret ipsum fugere, posset omni exercitui occasio periculi esse. Sic in exercitu ecclesiæ illi qui sunt primi, debent esse fortes & strenui, & ad resistendum malis, & ad inuadendum & corrigendum malos esse audaces pariter atq; firmi. Simile inquit leoni Dan. 7. Bestia prima similis leoni, &c. vide supra de Leone. Istam audaciam habuit beatus Stephanus, qui primus fuit in ordine martyrū, & ideo audacіter ad modum leonis in alios prosiliit, & pro defensione fidei primus tyrannis se opposuit, & primus in eos debacchauit, vt de eo exponatur illud Esa. 41. Primus ad Sion dicet ecce adsum. Iste enim videns Sion, id est, ecclesiam depressam, & à Iudæis nequiter vilipensam, primus dixit sibi. Ecce adsum, id est, præsto sum ad tui adiutorium & tutelam, similis ceruo fortiori, qui primus dicitur fluuium transfretare, & aliis viam per fluuium demonstrare, & ne alii timeant, solet eos primus antecedere & præire, ita quod aliis suis clunib. innitentes, solēt post ipsum facilius transmeare. Sic iste sicut cæteris fortior primus flumen mortis pro domino transiuit, quia secundum Augustinum mortem quā pro nobis saluator sustinuit, iste primus reddidit saluatori. Primus iter eundi ad cœlum per martyrium aliis ostendit. Primus Infidelibus pro fide se opposuit. Primus aliis sequacibus exemplum martyrii declarauit, & subeundi martyrium post ipsum primus audaciam ministrauit. Figuratus in Simone Machabæo, de quo dicitur 1. Machab. 16. quod videns populum trepidare ad transfretandum torrentem, transfretauit primus, & viderunt eū viri, & transierunt post eum. Et sic etiam charissimi, debet facere bonus prælatus, quia in omnibus ecclesiæ subditorum aduersitatibus debet primum defensorem se exhibere, & primus aduersitatum iacula sustinere, & primus tyrannis se opponere, iuxta illud sæpe dictum Esa. 41. Primus ad Sion dicet, ecce adsum, &c. vbi nota, quod iste debet, scilicet,

Exemplariter informare,
Virtualiter prædicare,
Personaliter visitare.

Primum probat dictio præambulatiua. (Primus,)
Secundum dictio prænominatiua. (Dicet,)
Tertium dictio repræsentatiua. (Ecce adsum.)

Sic ergo patet, quomodo illi qui sunt in ecclesia primi vel in mūdo, debent esse audaciores ad propugnandum, prudentiores ad gubernandum, agiliores ad operandum. Et ista est secunda prioritas, quæ est honoranda. ¶ Tertio dico, quod est quædam prioritas quæ est affectanda, & ista est prioritas bonorū spiritualium diuinorum & æternalium & supernorum. Bona enim spiritualia & æterna, hoc est dictū, bona gratiæ & gloriæ sunt prima & principaliora, & ideo primo principaliter sunt affectanda, & à deuotis cordibus inquirenda. Gratia enim dicitur stola prima Luc. 15. Cito proferte stolam primā. Gloria vero dicitur resurrectio prima Apoc. 20. Beatus & sanctus qui habet partem in resurrectione prima. Arbor enim quæ plures profert fructus facit primos vt communiter meliores, sicut patet de thure & de myrrha quæ primum gummi destillant valde melius quam secundum, quod bene innuitur Cantic. 5. vbi dicitur. Labia mea nihil lauerunt myrrham primam. Sic vere cū Deus producat duo genera fructuum, scilicet, primos & secundos, primos dico qui signant bona spiritualia & æterna, secundos vero, qui signant bona temporalia, & terrena, proculdubio primi sunt aliis meliores, & cordi deuoto vtiliores & suauiores 2. Pet 2. Posteriora deteriora prioribus. Vnde sapiens Prou. 3. volens commendare sapientiam dicit sic. Melior est acquisitio eius acquisitione auri & argenti. primi & purissimi fructus eius: & aduerte, quod inter primos fructus gratiarum & virtutum isti præcipue nominantur, scilicet, H

Pœnitentiæ asperitas,
Sapientiæ subtilitas,
Eloquentiæ suauitas,
Redolentiæ famositas,
Amicitiæ charitas,
Efficaciæ probitas.

De prioritate pœnitentiæ dicitur Cant. 4. vbi myrrha & aloe quæ sunt fructus amarissimi, computantur cum vnguentis primis. Et ideo Cant. 5. pœnitentia dicitur myrrha prima. De prioritate sapientiæ dicitur Thr. 4. Filii Sion inclyti eius amicti auro primo. Per aurum enim sapientia designatur. De prioritate doctrinæ & eloquentiæ dicitur Eccl. 32. Loquere tu maior natu: decet enim te primum verbum: de prioritate famosæ redolentiæ dicitur Ezechiel. 27. Negociatores tui cum vniuersis aromatibus primis. De prioritate amicitiæ dicitur Matthæi 22. Diliges Dominum Deum tuum, &c. hoc est maximum & primum mandatum. Alterum autem simile est huic. Diliges proximum sicut teipsum. De prioritate vero bonorum operum efficaciæ dicitur Apocalyp. 2. Memor esto vnde excideris, & prima opera fac. Ista est ergo prioritas affectanda, scilicet, bona & dona gratiæ & gloriæ. Et ideo Apostolus dicebat Philipp. 3. Quæ retro sunt obliuiscens, ad ea vero quæ priora sunt extendens me ipsum, destinatum persequor ad brauium.

¶ Quarto vero dico, quod est quædam prioritas detestanda, & ista est prioritas vitæ præsentis, & bonorum huius I
mundi, & mundanæ dignitatis & potestatis. Ista enim tria dicuntur prima, quia primo veniunt dum viuimus in hoc mundo. Alia vero postmodum venient in futuro, quia tunc erit nouissimus error peior priore Matthæi vigesimo septimo. Duo enim sunt genera arborum, quædam quæ primo proferunt fructus acres, verumtamen finaliter fiunt dulces, & ita facit generaliter omnis arbor. Verumtamen sunt quædam aliæ arbores, quæ primo fructus dulces faciunt, sed finaliter ex decoctione nimia acres fiunt, sicut in myrobalanis potest dilucide apparere. Sic vere charissimi, in mundo

funt duo genera arborum, id eft, hominum fcilicet boni & mali. Sed proculdubio boni in mundo ifto habent primo fructus acres & amaros, verumtamen poftmodum fiunt dulces, quia fcilicet bona opera & virtutes primo funt acria & amara & difficilia, finaliter tamen quando funt affueta, fiunt facilia, & vltimo in paradifo conuertentur in valde dulcia, qui ficut dicitur Hebr.12. Difciplina in præfenti non videtur effe gaudij, fed mœroris, poftea vero fructum pacatiffimum exercitatis per eam reddet. Mali vero econuerfo primo habent fructus dulces in mundo fcilicet mundi profpera & mala opera. Ifta enim malis funt dulcia & delectabilia. Iob 21. Dulcis fuit glareis coccyti. verumtamen finaliter in inferno valde fient acria, triftia & amara. Et iftis proprie poteft dici illud Ioan.2. Homo bonum vinum primo ponit, poft cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius eft. Ifti funt illi qui comedunt panem fuum primum, quia proculdubio ficut dicitur Lucæ 11. Fiunt nouiffima hominis illius peiora prioribus. Sed potiffime de prioritate fuperbiæ aliquid eft dicendum. Ifta enim fuper omnes alias eft deteftanda. Superbi enim femper volunt effe primi ab omnibus nominati, primo & principaliter honorati, in primis dignitatibus collocati. Ifti enim, ficut dicitur Matth. 23. ca. amant primas cathedras in fynagogis, primos recubitus in cœnis, falutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi. Per primos igitur poffum intelligere fuperbos & malos diuites & tyrannos, qui fcilicet vt in pluribus primas & magnas occupant dignitates. Ifti enim funt cæteris deteriores. Sicut enim communiter dicitur, primus fœtus catulorum quos pariunt porcæ vel caniculæ, nunquam veniunt ad bonum. inter planetas etiam hoc eft verum quod Saturnus qui eft prior, cæteris eft deterior. Sic proculdubio illi quos mundus vel diabolus primos conftituit & magiftros. Et iftud bene apparuit in primo Angelo & in primo homine, qui ambo plus quam cæteri deliquerunt de quo Efa. 43. Pater tuus primus peccauit. & 1. Macha.7. Contrita funt caftra Nicanoris, & cecidit ipfe primus in prælio. Et ideo breuiter nota quod ifti primi funt hodie priores omnibus multiplici ex caufa, videlicet quia funt gulofi voratores, crudeles exactores, bonorum turbatores, fęculi dilectores, patriæ grauatores. Quod fint gulofi voratores, patet Marc. 6. vbi dicitur quod Herodes facit cœnam magnam principibus & tribunis & primis galilææ. Item quod fint crudeles exactores, patet Hier.50. vbi dominus loquens de populo fuo dixit. Primus comedit eum Rex Affur, ifte vltimus exoffauit eum. Item quod fint bonorum turbatores, patet Acto.25. vbi dicitur quod affurrexerunt primi iudæorum aduerfus Paulum. Item quod fint fæculi dilectores, patet 1. Corinth. 15. Primus homo de terra terrenus. Item quod fint patriæ grauatores, patet Apoc. 16. vbi dicitur quod primus angelus effudit phialam in terram, & factum eft vulnus fæuum & peffimum, Et fic igitur patet quod quadruplex inuenitur prioritas, fcilicet deteftanda, affectanda, honoranda & admiranda, &c. Sufficit.

A **Primum.** Cum primum fit aduerbium temporis videtur quod in bono fignificato poffit accipi & in malo. Breuiter igitur dico quod primum & ante omnia ifta funt facienda quæ fequuntur, iuxta illud Lucæ 21 Oportet primum hæc fieri, fed nondum ftatim finis, videlicet quia

Primum
- A criminibus fumus purgandi,
- In virtutibus fumus plantandi,
- In cœleftibus fumus locandi,
- Tempeftatibus fumus pulfandi,
- Piis actibus fumus dotandi,
- Sanis moribus fumus probandi,
- Pacis legibus fumus arctandi,
- Verbis pluribus fumus firmandi,

Dico ergo quod fi volumus effe amici Dei, primum fumus purgandi à fceleribus, & fic dicitur Matth.7. Eiice primum trabem de oculo. & Matth. 13. Colligite primum Zizania, &c. Item primum fumus plantandi in virtutibus Vnde de bona arbore dicitur Iob 14. quod ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam quafi cum primum plantatum eft. Item primum fumus locandi in cœleftibus per defiderium & affectum. Vnde Luc. 12. & Matth. 6. Primum quærite regnum Dei. Item primum fumus pulfandi tempeftatibus feu duris ictibus fcilicet tribulationum. Vnde etiam de Chrifto fuit dictum Lucæ 17. quod primum oportet illum pati multa & reprobari. Item primum fumus dotandi piis actibus, id eft, operibus pietatis. Ifti enim primum funt & ante omnia procurandi. Vnde Helias dicebat mulieri fareptanæ 3. Regum 17. Fac mihi primum fubcinericium panem, tibi autem & filio tuo facies poftea. Et ille etiam dicebat domino Lucæ 9. Permitte me primum ire & fepelire patrem meum. Date enim panem & fepelire mortuum, funt opera pietatis. Item primum fumus probandi fanis moribus, fcilicet antequam promoueamur ad magna. Vnde 1. Timo.3. dicitur. Probentur primum, & fic miniftrent. Item primum fumus dotandi feu etiam arctandi pacis legibus, quia, fcilicet ante omnia nos debemus quærere & procurare charitatem & pacem. Lucæ 10. In quamcunque domum intraueritis, primum dicite, pax huic domui, & fi ibi fuerit filius pacis, requiefcet pax veftra fuper eum. & Deu. 20. dicitur fic. Si quando acceſſeris ad expugnandum ciuitatem offeres primum ei pacem. Item primum fumus firmandi verbis pluribus fcilicet per bonam prędicationem & doctrinam. Vnde Acto. 13. Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, &c. Ifta poffent dilatari, & multa alia addi, fed tranfeo. Vide vbi Primus & Prior & Ante, &c.

Primitiæ. Primitiua. Nota quod primitiua & primitiæ erant certa portio fructuum & ciborum quæ in lege præcipiebantur poni ad partem, & in vfus facerdotum vel pauperum feparari, Dicitur enim Nume. 5. quod omnes primitiæ ad facerdotem pertinent. & Deut.18. Dabunt facerdoti primitias frumenti, vini & olei. De hoftiis quæ immolabantur, dexter armus & primitiæ facerdotibus debebantur, Leui 7. Armus quoque dexter cedit in primitias. & Neem 10. dicitur. Primitias ciborum, &c. Igitur accedamus ad mores, & dicamus quod per primitias quæ de præcipua parte fructuum facrificiorum dabantur, poffunt intelligi, fcilicet A

Primitiuæ
- Cogitationes,
- Delectationes,
- Operationes.

Quia fcilicet quicquid primo facimus & habemus, quicquid boni fapimus & valemus quicquid fancti dicimus aut ftudemus, totum tenemur Deo offerre omnia fibi attribuendo, & facerdotes eius, hoc eft dictum, ipfius Angelos exinde fpiritualiter nutriendo & delectando. Nota ergo quod eft dare

Primitias
- Corporales,
- Temporales,
- Spirituales.

Primitiæ corporales funt primitiæ vitæ & iuuentutis, quæ fcilicet Deo debent offerri in quantum ab ipfa iuuenili ætate Dei debemus officio mancipari. Figurati in innocentibus qui antequam mundi malitia inquinarentur, Deo fuerunt per martyrium dedicati. Vnde Apoc. 14. Hi empti funt de terra primitiæ Deo & agno, hi funt qui cum mulieribus non funt coinquinati &c. In quibus verbis certe notatur quod illi qui fe in religione diuino feruitio volunt dedicare, debent pro certo à iuuenili ætate fe domino primitias confecrare, & antequam carnis & mundi fœdentur vitiis, fe Dei vfibus mancipare. Exod. 13. Quicquid primitiuum eft, confecrabis domino. ¶ Primitiæ temporales B funt primitiæ rerum & facultatis, quia reuera de fructibus & prouentibus noftris nos debemus portionem debitam feparare, & Deo in ecclefiam partem offerre, partem vero pauperibus erogare. Deut.12. Primitias non tardes offerre, & Prouerb.3. Honora dominum de tua fubftãtia, & de primitiis frugũ tuarum da pauperibus, & implebuntur horrea tua faturitate, & vino torcularia redundabunt, &c. Quia pro certo illi qui decimas & primitias fideliter & integre foluunt, bonis terrenis amplius exuberant & affluunt. Illi vero qui huiufmodi primitias & debita non foluũt fed fubtrahunt, vt communiter pauperes & fine fufficientia viuunt. Ad quod, fcilicet facit illud 2. Para. 31. Ex quo cœperunt offerri primitiæ, comedimus, faturati fumus, & remiferunt plurima, eo quod benedixerit dominus populo fuo. Hæ funt ergo primitiæ temporales, &c. ¶ Primitiæ fpirituales funt primitiæ cordis & voluntatis, & iftæ pro certo funt interiores cogitatus & affectiones, & etiam mores operationes, nofque toti & noftræ conditiones, quæ, fcilicet omnia debemus Deo offerre, & nos fibi tanquam fpeciales, primitias immolare 2. Thef. 2. Elegit vos Deus primitias in falutem. & Rom. 8. Nofipfi primitias falutis habentes, intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, Sed reuera hodie quam plurimum poteft dici illud Dan. 3. Non eft inquit in tempore hoc princeps & propheta & dux, neque holocauftũ, neque facrificium, neque incenfum, neque locus primitiarum coram te. Quia reuera hodie deficiunt primitiæ bonæ affectionis, incenfum orationis, facrificium fpiritus contribulati & contritionis, holocauftum totum combuftum feruentis dilectionis, dux & princeps iuftitiæ & difcretionis, & propheta fapientiæ & contemplationis. Quia reuera id videtur poffe dici de multis ꝙ de Efau dicitur Hebr. 12. fcilicet quod propter vnam efcam ipfe vendidit primitiua fua. Quia fcilicet propter efcam bonorum terrenorum multi vendunt primitiua virtutum & meritorum, & perdunt ius primitiarum, id eft, cœleftium præmiorum, ita vt talibus poffit dici illud Mala. 3. In primitiis & penuria vos maledicti eftis. Non fic boni & iufti, quia reuera ipfi offerunt Deo primitias bonorum operum & virtutum, & etiam loco primitiarum ipfi offerunt femetipfos. Vnde 1. Corinth.15. Primitiæ Chriftus, deinde hi qui funt Chrfti. Vt fic ipfi finaliter poffint effe de illis de quibus dici-

tur Heb. 12. Acceſſiſti inquit ad Sion, montem & ciuitatem Dei viuētis, Hieruſalem, eccleſiam cœleſtem primitiuorum qui ſcripti ſunt in cœlis. Sic igitur patet quomodo offerri debent Deo primitiæ, ſcilicet ſpirituales, temporales, & corporales, &c.

A **Primogenitus.** Nota quod primogenitus in ſcriptura ſumitur tribus modis,

Eſt enim primogenitus { Glorioſus, Virtuoſus, Vitioſus.

Primus eſt Dei filius primogenitus æternaliter,
Secundus eſt homo ſobrius primogenitus virtualiter,
Tertius eſt diues impius primogenitus temporaliter.
Primus eſt primogenitus in trinitate,
Secundus eſt primogenitus in bonitate,
Tertius eſt primogenitus in prauitate.

B ¶ Primo igitur dico quod eſt quædam primogenitura ſuperior & æternalis, & iſta eſt illa qua Dei filius dicitur primogenitus Dei patris, quantum ad diuinitatem, & primogenitus Virginis Matris quantum ad humanitatem. Et aduerte quod primum poteſt dici duobus modis, quia quandoque primum dicitur illud ante quod nihil præcedit. Et ſic iſte dicitur primogenitus & à parte patris, & à parte matris. A parte dico patris, quia pater nullum habuit filium niſi iſtum, quia ſicut dicitur Eſai. 43. Ante me non eſt formatus Deus, & poſt me non erit, & in Pſalm. 88. Et ego primogenitum ponam illum, excelſum præ regibus terræ. A parte etiam matris, quia ſcilicet iſtum nullus præceſſerat, & ideo primogenitus poteſt dici. Vnde de virgine dicitur Matth. 1. quod peperit filium ſuum primogenitum, & vocauit nomen eius Ieſum. A parte etiā eccleſiæ dicitur primogenitus omnium filiorum Dei ſpiritualium. Et ideo iſte vocat Apoſtolos fratres ſuos, quia ſicut dicitur Rom. 8. Ipſe eſt primogenitus in multis fratribus. Notandum ergo quod iſte primogenitus eſt Venerandus, Admirandus, Deplorandus, Honorandus. Venerandus dico propter nobilitatem æternæ generationis. De quā generatione dicitur Eccleſ. 24. & loquitur ipſe Dei filius, qui eſt ſapientia patris, dicens. Ego ex ore altiſſimi prodij, primogenita ante omnē creaturam. Admirandus propter nouitatem humanæ incarnationis. Et de hoc dicitur Hebr. 1. Introduxit primogenitum in orbem terrarum. Deplorandus propter acerbitatem mortalis tribulationis. Et de hoc dicitur Zach. 12. Dolebunt ſuper eum vt dolere ſolet in morte primogeniti. Iſte eſt enim primogenitus frater noſter, quē pater voluit mortem ſubire pro peccatis aliorū primogenitū Figurat⁹ in rege Moab, q filiū ſuū vnigenitum, obtulit holocauſtum ſuper murum, ſicut dicitur 4. Reg. 2. Honorandus propter auctoritatem ſupernę dominationis, quia ſcilicet iſte eſt primogenitus frater noſter, qui hæreditatem paradiſi poſſidet pleno iure, de quo Apoc 1. Primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ. Iſta eſt ergo primogenitura ſuperior & æternalis.

C ¶ Secundo dico quod eſt primogenitura interior & virtualis. Et ſic quilibet vir iuſtus dicitur primogenitus, quia vt communiter primogenitus diligitur plus à patre, vltimo vero genitus diligitur plus à matre. Sic vere pater noſter Deus plus diligit primogenitos, id eſt, iuſtos & bonos, mater vero, ſcilicet caro vel mundus, plus diligit vltimogenitos, id eſt, malos. Et ideo Deus de bonis & iuſtis filiis ſuis primogenitis poteſt dicere illud Genes. 49. Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea. Et aduerte quod illi qui ſunt Deo primogeniti, ſcilicet viri iuſti ſeu etiam prælati, debent eſſe

Prudentiæ ſplendore dotati,
Potentiæ honore ditati,
Conſtantiæ vigore firmati.

Iſti enim debent habere ſcilicet ſplendoris limpitudinem, quia debent eſſe Ruben, qui interpretatur videns per medium. Honoris celſitudinem, quia dicuntur primogenitus. Vigoris firmitudinem, quia dicuntur fortitudo mea. Primogenitus enim debet eſſe prudentior, nobilior, audacior. Sic iſti debent eſſe in ſenſu prudentiores, quia Ruben. In moribus nobiliores, quia primo-
D geniti. In viribus potentiores, quia fortitudo. ¶ Dicamus ergo quod viri iuſti ſeu prælati debent eſſe in ſenſibus prudentiores, quia ſcilicet debent eſſe Ruben, id eſt, videns per medium, quia ſcilicet iſti debent videre per medium cuiuslibet rei vel negocij, per ſubtilem meditationem, vel per medium, id eſt, per ipſum cor noſtrum quod eſt in medio, per ipſius conſiderationem & examinationem, ſimiles lynci, quæ vltra medium parietem ſolet videre. Primogenitus enim de ſui natura debet eſſe prudentior, quia & magis antiquus, & quia crucis amplioribus oneratus. Sicut enim dicitur Iob 12. In antiquis eſt ſapientia. Et teſte ſapiente Prouerb. 9. Da ſapienti occaſionem, & addetur ei ſapientia. Et ideo ad iſtos primogenitos pertinet quod ſint ſapientiores, vt ſcilicet hæreditatem eccleſiæ poſſint melius regere, & domum domini gubernare & æterna & quæcunque ad ſalutem pertinēt, ſubtilius diſcernere & videre. Ruben inquit, id eſt, videns per medium. Deut. 33. Viuat Ruben, & non moriatur. Vt de tali primogenito dicatur illud Exod. 4. Primogenitus meus Iſrael. Iſrael interpretatur videns Deum. Patet ergo quod iſti debent eſſe in ſenſu diſcretiores. Ruben inquit.

E ¶ Deinde dico quod iſti debent eſſe in moribus nobiliores, quod etiam notatur in verbo primogenitus. Primogenitus enim reputatur magis nobilis aliis, & merito, quia magis eſt immediate propinquus paternæ nobilitati, ſuccedit etiam in nobilioribus feudis in aliquibus terris. Sic iſti in moribus debent eſſe nobiliores, cum ſecundum rei veritatem Deo patri ſint & gradu & ſtatu propinquiores, & ipſius in nobilioribus feudis, id eſt, in bonis eccleſiaſticis & in diuinis ſcripturis, & finaliter in perpetuis bonis & donis ſint ſpecialiſſimi ſucceſſores. Vt ſic quilibet talis poſſit dicere Deo illud quod Iacob volens reportare benedictionem dixit Iſaac patri ſuo Genes. 27. Ego ſum primogenitus tuus Eſau. Aduerte tamen hic quod (ſicut dicitur Genes. 25.) Eſau qui erat primogenitus Iſaac, & qui per conſequēs ſibi principaliter debebat ſuccedere, & terram promiſſionis iure hæreditario poſſidere, ius primogenituræ ſuæ amiſit, & frater ſecundogenitus, primogenitus eſt putatus ipſe vero de hæreditate terræ promiſſionis nil penitus reportauit. Sic vere cum Deus habeat duo genera filiorum, ſcilicet primogenitos & ſecundogenitos, hoc eſt dictū, eccleſiaſticos & ſæculares, ita quod iſti primogeniti debeant ſibi in hæreditate terræ promiſſionis, id eſt, in nobis æternæ gloriæ principaliter ſuccedere, ſic tamen fit hodie quod tales primogeniti ita ſe regunt quod ius primogenituræ ſuæ ſecundogenitis, id eſt, ſimplicibus ſæcularibus dimittunt, ipſi vero primogenita ſua vendunt totaliter atque perdunt. Et ſic fit quod illi qui erant in iure ſucceſſionis poſteriores, ſunt hodie primogeniti & priores. Iſti vero qui principaliter ſuccedere debuerunt, ius ſuccedendi propter eorum demerita amiſerunt, & ſic fiunt primi nouiſſimi, & nouiſſimi primi. Iuxta illud A[illegible]g dicentis quod ſimplices & idiotæ rapiunt cœlos & nos cum literis noſtris mergimur in profundum. Quia ſicut dicitur ad Heb. 12. Eſau propter vnam eſcam vendidit primogenita ſua. Non ſic chariſſimi, ſed ſimus veri primogeniti, ſic ſcilicet quod ſimus in moribus nobiliores.

F ¶ Denique dico quod illi qui volunt eſſe veri Dei primogeniti, debent eſſe in viribus conſtantiores, quod oſtenditur cum dicitur. Tu fortitudo mea. Sicut enim primogenitus qui in hæreditate habet ſuccedere, debet eſſe fortis & ſtrenuus vt iura hæreditatis melius valeat defenſare, ſic viri eccleſiaſtici & prælati debent eſſe conſtantes & fortes, vt ad defenſionem hæreditatis eccleſiæ ſint potentes. Iuxta illud Lucæ 11. & Matth. 12. Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia quæ poſſidet. Vt & de quolibet tali dicatur illud Deu. 33. Quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius & quaſi cornua rhinocerotis cornua illius. Compara ſi vis conſtantiam prælatorum eccleſiaſticorum & fortitudinem fortium audaciæ rhinocerotis, &c. Sed pro certo de multis videtur hodie impletum illud Exod 13. Primogenitum aſini mutabis oue. Quia vere multi qui debēt eſſe ſicut primogeniti aſinorum, hoc eſt dictū, fortes, conſtantes & laborioſi, ipſi tamen mutantur in oues, quia ſunt fragiles, debiles & defectuoſi. Et ſic poteſt dici illud Pſal. 135. quod diabolus percuſſit primogenita ægypti. Percuſſit dico, id eſt, mutauit, ab homine vſque ad pecus, id eſt, de hominibus fecit pecudes, de fortibus fecit debiles, de audacibus fecit imbecilles, & de aſinis fecit oues. Non ſic igitur chariſſimi, ſed ſimus veri primogeniti Dei, ſcilicet

Conſtantiores in viribus,
Nobiliores in moribus,
Prudentiores in ſenſibus.

¶ Et ſic erimus de illis primogenitis quos Deus ſibi ſpecialiter dedicauit, & quos Deus ad ſuum ſacrificium conſecrauit & ordinauit, dicens Num. 3. Meum eſt omne primogenitum. Et ſic patet quod eſt quædam primogenitura interior & virtualis. Et hoc eſt ſecundum principale.

G ¶ Tertio principaliter dico quod eſt quædam primogenitura exterior & temporalis. Et ſic dico quod diabolus dicitur primogenitus. Iſtū enim Deus primo genuit & creauit, quia ſicut dicitur Iob 40. Ipſe eſt principium viarum Dei. Iſte eſt enim ille frater noſter primogenitus, de quo dicitur Iob 1. quod dum filij Iob comederent & biberent in domo fratris ſui primogeniti, irruit ventus validus à regione deſerti, qui domum ſubuertit, & filios Iob occidit. In quo notatur quod illi qui in domo diaboli, hoc eſt dictū, in mundi deliciis & conuiuiis, proſperitatibus & conſolationibus ſatiantur, dum non aduertunt, ventus mortis irruit ſuper eos, & ipſos temporaliter & ſpiritualiter & etiam æternaliter deſtruit & occidit. Iſte eſt Aman primogenitus regis Dauid, qui fuit nequiſſimus, qui Thamar ſororem ſuam, id eſt, animā per peccatū corrupit, quapropter ab Abſolone, i. à Chriſto fuit poſtmodū occiſus, ſicut dicitur 2. Reg. 13. Itē quilibet diues

pecca

peccator poteft dici primogenitus, quia fcilicet ficut canicula & porca primogenitis porrigunt primas mamillas, ipfofque ad cubile primos reportant, ipfifque vberiorem lactis abundantiam adminiftrant, fic mundus primogenitis fuis, fcilicet diuitibus & potentibus folet pinguiora beneficia porrigere, & lactis mundanæ profperitatis vberiorem abundantiam deftillare. Genes. 48. Hic eft primogenitus, pone dexteram tuam fuper eum. Dextera enim mundi profperitatem defignat. Sed ficut dicitur Gen. 38. Fuit primogenitus Iudæ nequam coram domino, & percuffit eum fuper demerita fua. Sic quia tales primogeniti fuper cæteris vt communiter funt nequiores, ideo à Deo percutiuntur, & inferni miferiis condemnantur. Figuratiui primogenitis Ægyptiorum, quos vna nocte Deus legitur percuffiffe, & per malos Angelos occidiffe. Exod. 11. Vnde in Pfalm. 104. Percuffit omne primogenitum in terra Ægypti, primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham. Et fic igitur patet quomodo triplex eft primogenitura, videlicet Mala & vitiofa. Bona & virtuofa. Summa & gloriofa, &c. Vide fupra de Primo.

A **Princeps.** Nota quod princeps dicitur quafi primum caput, vel princeps dicitur quafi primo incipiens, vel princeps dicitur quafi primo capiens. Et fic dico quod generaliter principes fignificat illos qui in altis dignitatib. funt conftituti, & qui aliis dominantur & principantur. Ifti enim funt aliorum prima & principalia capita per iurifdictionem. Et nota quod principes primo debent incipere opera bona, per boni exempli exhibitionem. Primo debent capere & apprehendere cœli munera per cœleftis gloriæ acquifitionem. Et de hoc 1. Para 11. Qui percufferit Iebuzæum, primus erit princeps & dux. ❡ Notemus ergo quod in fcriptura fit mentio de principibus bonis & malis, de principatibus eorundem. Inuenitur enim

Principatus { Infuperabilis, Innumerabilis, Recommendabilis, Reprehenfibilis, Formidabilis.

Primus eft principatus domini dominorum,
Secundus eft principatus cohortis Angelorum,
Tertius eft principatus bonorum prælatorum,
Quartus eft principatus malorum tyrannorum,
Quintus eft principatus dæmoniorum malignorum.

B ❡ Primo ergo dico quod eft principatus infuperabilis, & ifte eft principatus Chrifti, qui princeps dicitur regum terræ. Apoc. 1. Ifum enim ficut dicitur in Pfalm. 104. Conftituit Deus pater dominum domus fuæ, & principem omnis poffeffionis fuæ; Ifte enim in exercitu ecclefiæ contra diabolum dimicauit princeps & dux. Primus enim contra diabolum dimicauit, primus ipfum cepit & fuperauit, primus pro ecclefia fe morti oppofuit, & primus ipfam de mortis periculo liberauit, & primus pacem ecclefiæ reformauit. & ideo de ipfo dicitur Efa. 9. Factus eft principatus fuper humerum eius, & vocabitur nomen eius, admirabilis, confiliarius, Deus fortis, pater futuri fæculi, princeps pacis. Ifte autem eft ille princeps qui dicitur fediffe in porta claufa, id eft, in vtero virginali, de qua Ezech. 44. Hæc porta erit claufa principi, princeps ipfe fedebit in ea. Ifte eft igitur principatus infuperabilis. ❡ Secundo dico quod eft principatus innumerabilis, & ifte

C eft principatus angelicus, quia fcilicet angeli dicuntur principes. Sicut enim Rex habet principes fuos per quos folet regnum regere, per quos folet hoftes lædere, per quos folet iura reddere, & per quos folet iuftitiam facere. Sic Deus in regno vniuerfi habet fuos principes qui immediate ei fubfunt, angelos, qui funt ficut lictores circa regem, parati ad fua beneplacita exequenda. Et ideo per iftos mundus regitur, Dei iudicia exequuntur, hoftes, fcilicet dæmones, ne plus debito noceant reprimuntur, mali puniuntur, boni promouentur, & cafus fortunæ fiue aduerfi fiue profperi per eos perficiuntur & complentur. Et ifti dicuntur in Pfalm. 5. Principes populorum c ngregati funt cum Deo Abraham. Et benè dicit populorum, quia ficut reges habent diuerfos principes quidiftinctis populis in regionibus principantur, fic in diuerfis regnis & regionibus diuerfos Angelos pofuit principes & rectores, quia ficut dicunt fancti, & fides tenet, fingulis perfonis finguli angeli deputantur, & iterum fingulis regionibus in terris fingulis funt angeli deputati & principes ordinati iuxta illud Ecclef. 17. In vnamquamque gentem præpofuit rectorem. Et hoc bene innuitur Dan. 10. vbi Angelus Gabriel dixit Danieli de Angelo principe regni Perfarum. Princeps regni Perfarum reftitit mihi viginti & vno diebus, & ecce Michael vnus de principibus primus venit in adiutorium meum Dan. 12. etiam dicitur Danieli. Confurgit Michael princeps, &c. Et Iofuæ 5. etiam vnus angelus cum diceretur fibi, nofter es an aduerfariorum? refpondit, nequaquam, fed fum princeps exer-

D citus domini. Ifte eft igitur principatus innumerabilis. ❡ Tertio dico quod eft principatus valde laudabilis. Et ifte eft principatus bonorum prælatorum, prædicatorum, & iuftorum. Ifti enim dicuntur principes fpirituales, quia fcilicet ifti funt qui fub rege regum principaliter militantes, aliis fpiritualiter principantur. Et ideo de bonis principibus & prælatis poteft exponi illud 2. Regum 23. Dauid fedens in cathedra fapientiffimus, princeps inter tres. In quibus verbis oftenduntur quafi omnes conditiones quas debent habere boni principes & prælati: debent enim habere fortem ftabilitatem, ne fuperentur, quia debent effe Dauid, id eft, manu fortis. Cordis tranquillitatem ne perturbentur, quia debent effe fedens, id eft, tranquillus. Status auctoritatem vt formidentur, quia debent effe in cathedra, id eft, in eminentia ftatus. Status fubtilitatem ne fraudentur, quia fapientiffimus. Mentis ftrenuitatem vt imitentur, quia princeps, id eft, primo incipiens. Bonam focietatem vt confolentur, quia debent effe inter tres, id eft, non folus. ❡ Ifte enim funt fex generales conditiones quas debent habere principes & prælati. Quia pro certo ifti debent effe potentes ad propugnandum, quod oftenditur cum dicitur Dauid, qui interpretatur manu fortis, quia fcilicet ad principem populi pertinet quod fit aliis fortior & ftabilior, vt fcilicet contra aduerfarios & impios & fpirituales & temporales præualeat, ne ab eis fuperetur, fed vt magis eis in manu potenti & extento brachio dominetur, & vt ipfis mediante iuftitia principetur, iuxta illud 1. Mach. 2. Iudas Machabæus fortis viribus à iuuentute fua fit vobis princeps. Dauid ergo manu fortis, vnde Ezech. 34. Seruus meus Dauid in medio princeps eorum. Caput enim plus habet de offibus quam quodcunque aliud membrum. Muræna etiam caput habet quafi immortale, percuffa enim in capite, vix cum baculo occiditur, in cauda vero virga modica faciliter enecatur. Leo enim qui eft caput & princeps animalium, cæteris eft fortior. Et aries qui eft dux gregis, cæteris omnibus eft potentior. Sic proculdubio chariffimi, principes, & prælati qui funt duces, principes, & capita & capitanei aliorum, debent effe magis offei atque fortes, & ad refiftendum malis hominibus & inimicis temporalibus & fpiritualibus magis conftantes, folidi & potentes. Dauid inquit 1. Regum 12. Conueneruntad Dauid, & factus eft eorum princeps. Iftud tamen hodie eft contra multos principes & ecclefiafticos & mundanos, qui fcilicet nihil habent fortitudinis, nec fpiritualis, nec corporalis, nec temporalis. Et ideo inimicis animæ, hoftibus fidei & ecclefiæ aduerfariis, fubditorum & patriæ inuaforibus vt deberent non obuiant nec refiftunt, fed eis potius cedunt & fuccumbunt. De iftis ergo dicitur Efa. 3. Dabo pueros principes eorũ, & effœminati dominabuntur eis. Non fic chariffimi, fed fint ifti principes ad propugnandum. Dauid inquit. Vide fupra de Dauid fi

E vis. ❡ Deinde dico quod ifti debent effe modefti ad expectandum, quod oftenditur cum dicitur. Sedens. Sedere enim tranquillitatem animi & quietem mentis defignat, quod fumme pertinet ad principem vel prælatum. Quia proculdubio ifte non debet effe mobilis, nec currens, fed potius tranquillus, modeftus, deliberans, patiens, & expectans. Non enim debet ftatim ad iracundiam prorumpere, nec præcipitanter aliquid facere, nec indeliberate aliquid credere vel audire, fed folum in tranquillitate animi debet federe, & in virtute patientiæ & modeftiæ refidere. Sedens inquit. Apoc. 4. ca. Ecce in cœlo fedes pofita erat, & fuper fedem fedens. Et 4. Regum 9. Ecce principes exercitus fedebant. Quod eft contra multos qui valde funt præcipites & motiui in tantum quod vel adulationibus citius mouentur & liniuntur, aut detractionibus faciliter commouentur, aut iniuriis ad vindictam indeliberate vltra, quam deceat excitantur. Caput enim inter cætera membra valde eft mobile, & valde ad diuerfas partes mutabile & vertibile, Sic malus princeps, capitaneus vel prælatus folet vltra quam debeat præcipitanter fe mouere. Et de hoc dicitur Prouerb. 28 Leo rugiens & vrfus efuriens princeps impius. Non fic ergo, fed fint modefti ad expectandum.

F Sedens inquit. ❡ Denique dico quod oportet quod fint fublimes ad imperandum. In cathedra inquit. Ad principem enim pertinet quod non exhibeat fe nimis humilem neque vilem, ne forte à fubditis contemnatur, quia, fcilicet nimia familiaritas parit contemptum. Contemptus enim principis vel prælati dat fubditis audaciam delinquendi. Aquila enim & leo folent aliis animalibus inferre quêdam timorem & terrorem. Sunt etiam animalia quodammodo folitaria, gregem & communitatem fugientia. Ad denotandum quod illi qui funt reges, principes & prælati, non debent effe fubditis nimis fociales feu familiares, fed magis folitarij & aliqualiter fingulares. Ex hoc enim fubditi magis timent & reuerentur, & à malis operibus retardantur. Vnde Hierem. 30. Princeps de medio eorum producetur. q d. Princeps non debet effe inter alios, fed fuper alios, quod oftenditur cum dicitur. In cathedra. Cathedra enim locus eft fuperioritatis, auctoritatis & fingularitatis. Vnde fcribitur Ezech. 28. In cathedra Dei fedi, & in corde maris. Sint igitur fublimes ad imperandum. Cathedra inquit. Aduerte tamen quod cathe-

dra non ſolum ſignificat ſtatus ſublimitatem, imo etiam deſignat iuſtitiæ & iudicij æquitatem, quæ ſumme pertinẽt ad principes, iudices & prælatos, iuxta illud Eccleſ. 7. Noli quærere ab homine ducatum, nec à rege cathedram honoris. Noli quærere fieri iudex, niſi poſſis virtute irrumpere omnem iniquitatem. Quod vtique eſt hodie contra multos, qui pro certo non ſedent in cathedra iuſtitiæ, ſed peſtilentiæ, non in cathedra honoris, ſed furoris, non in cathedra æquitatis, ſed rapinæ & iniquitatis. Ezech. 22. Principes eius in medio eius quaſi lupi rapientes prædam. Non ſic ergo, ſed ſint ſublimes ad imperandum, ſeu etiam iuſti ad iudicandum ſeu ad gubernandum. Cathedra inquit,

G ¶ Inſuper dico quod oportet quod iſti ſint ſagaces ad meditandum. Sapientiſſimus inquit. Sapientia enim & prudentia talibus ſumme eſt neceſſaria, & pro ſe & pro patria, & pro ſubditis & pro republica gubernandis, iuxta illud Eſa. 42. Non vocabitur vltra is qui inſipiens eſt, princeps. Res enim quæ aliis ſunt prælatæ ſunt vt communiter clariores. Patet in ſole & ſtellis, quæ cunctis generabilibus præferuntur. Patet in aquila regina auium, quæ viſu limpidiſſimo ſolem intueri dicitur. Et patet de leone rege animalium, qui apertis oculis dormire & requieſcere comprobatur. Sic vere illi qui aliorum ſunt reges principes & prælati, debent claritate & lumine ſcientiæ præ cæteris illuſtrari. Subtiliter enim debent in negociis videre, & quamuis in mundi proſperitate dormiant, ſemper tamen debent oculos cordis per diſcretionem apertos habere, & vbi homines non ſperant ſemper debent in arduis cogitare. Can. 5. Ego dormio, & cor meum vigilat. Eſai. 32. Princeps vero ea quæ digna ſunt principe cogitabit. Sapientiſſimus inquit. Eccleſ. 9. In manu artificis opera lau-
H dabuntur, ſic & principes populi in ſapientia ſermonis ſui. Igitur ſint prudentes ſeu ſagaces ad gubernandum. ¶ Iterum dico quod iſti debent eſſe audaces ad inchoandum, & hoc oſtenditur cum dicitur princeps, id eſt, primo incipiens, quia, ſcilicet tales debent primo incipere bona opera & difficilia, vt ſint aliis in exemplum. Grues enim ſolent inter ſe ducem eligere, qui primo ſolet de terra ſurgere, primus ante alias incedere, & viæ ducatum primus aliis demonſtrare. Sic pro certo ad iuſtos duces & principes mundi & eccleſiæ pertinet quod primi de terra, id eſt, de corpore pigritiæ ſurgant. Primi per volatum bonorum operum in hoſtes animæ, patriæ & eccleſiæ proſiliant, & primi ducatum viæ ad paradiſum aliis præoſtendant. Dan. 10. Ecce Michael vnus de principibus primis. Figurati in Iuda, de quo dicitur 1. Mach. 16. quod primus transfretauit fluuium ad aduerſarios expugnandos, & alij poſt ipſum 1. Paral. 11. cap. Qui percuſſerit iebuzæum primus, erit princeps & dux. Debent ergo eſſe
I audaces ad inchoandum. Princeps inquit. ¶ Rurſum dico quod iſti debent eſſe aſſociati ad conſultandum, quod oſtenditur cum dicitur. Inter tres, quia ſcilicet ad prælatum & ad principem pertinet quod ſit bene aſſociatus, & quod credat conſilio ſapientum. Act. 5. Princeps ſacerdotum & qui cum eo erant, conuocauerunt conſilium. Non enim debet proprio capiti credere, nec ſoli opinioni aſſentire, nec in ſuo ſenſu plus debito abundare, ſed potius debet intereſſe, id eſt, inter bonos conſiliatores, fideles & iuſtos, trinitatis & fidei profeſſores debet perſonaliter reſidere. Quia ſicut dicit Chriſtus Matth. 18. Vbi duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum. Quod eſt contra multos, qui ita ſunt fatui & obſtinati, quod nulli volunt credere niſi ſibi, nolunt ſecum habere bonos conſultores, ſed potius viros impios & raptores, Eſa. 1. Principes tui infideles, ſocij furum, omnes diligunt munera, &c. Non ſic ergo, ſed ſicut viſum eſt habeant prælati & principes Diſcretam ſocietatem. Audacem ſtrenuitatem. Sagacem ſubtilitatem. Excelſam auctoritatẽ. Tranquillã maturitatẽ. Conſtãtẽ ſtabilitatẽ. Et iſta de bono principe ſufficiant. Iſte eſt ergo principatus valde laudabilis.

K ¶ Quarto principaliter dico quod eſt quidam principatus valde damnabilis, & iſte eſt principatus crudelium tyrannorum, & vt communiter modernorum ſæcularium dominorum, & quod peius eſt, multorum iniquorum eccleſiæ prælatorum. ¶ Vnde nota quod iſti ſunt vt communiter

Carnis delitiis impinguati
Duris ſæuitiis effrænati,
Vanis lætitiis occupati,
Blandis eloquiis delectati,
Malis familiis conuallati,
Malis conſiliis gubernati,
Mortis ſuppliciis reſeruati.

L ¶ Dicamus igitur quod mundi principes carnis deliciis impinguantur. Magis enim vacant deliciis quam præliis, plus gaudent de potibus quam de enſibus, plus delectantur in conuiuiis quã in bellorum exercitiis. Et de hoc Eccleſ. 10. Væ terræ cuius Rex puer eſt, & cuius principes mane comedunt.

¶ Iſti duris ſæuitiis effrænantur. Iſti enim præ cæteris hominibus ſunt crudeles, magis præcipites ad vindictam & etiam ad rapinam, ſimiles draconi, qui elephantem naturaliter perſequitur & odit, & contra eum præliatur, vt ardor ſui pectoris ipſius ſanguine frigido & melancholico temperetur. Sic vere dracones, id eſt, tyranni principes, naturaliter habent odio elephantes, id eſt, ſimplices ſubditos & innocentes, & ideo vt ardor rapinæ & auaritiæ ſuæ poſſit eorum ſanguine, id eſt, temporali ſubſtantia ſaturari vel ſatiari, non ceſſant contra ipſos controuerſiis & exactionibus præliari, & eos quantum poſſunt, prædicto ſanguine pauperare, vt ſic dicant pauperes illud Pſalm. 118. Principes perſecuti ſunt me gratis. Verumtamen ſicut draco bibens ſanguinem elephantis, & compellens ipſum deficere & cadere, ſolet quandoque ſub ipſo inuolui & ſuffocari, & ſic cum moriente pariter ſolet mori, ſic proculdubio principes tyranni dum elephantes, id eſt, ſubditos, ſanguine bonorum temporalium euacuant per rapinam, ipſoſque ad terram, id eſt, inferius ad ſtatum paupertatis compellunt cadere & venire, conſtat quod in hoc ipſi proſternunt & deiiciunt ſemetipſos, quia ſcilicet paupertas ſubditorum eſt paupertas principis, & econuerſo diuitiæ ſubditorum ſunt diuitiæ dominorum. Princeps enim vt communiter nunquam poteſt eſſe diues ſi ſubditi ſunt pauperes, quinimo dum ſubditi pauperescunt, principes neceſſario rugiunt & fameſcunt. Et ideo dicitur prouerb. 20. Leo rugiens & vrſus eſuriens princeps impius ſuper populum pauperem. Sic ergo dico quod iſti ſunt magnis ſæuitiis inflammati.

¶ Item dico quod iſti ſunt vanis lætitiis occupati. Principes enim moderni non curant niſi de lætitiis & conſolationibus huius mundi. Volunt enim habere cantores & cãtatrices, ioculatores & ioculatrices. In bonis volunt ducere dies ſuos, & in puncto ad inferos peruenire. Ideo de iſtis dicitur in Pſalm. 67. Præuenerunt principes coniuncti pſallentibus in medio iuuencularum tympaniſtriarum.

¶ Item iſti ſunt blandis eloquiis delectati. Iſti enim hodie non diligunt niſi adulatores, nolunt enim habere aliquem correctorem, ſed magis amant quemcunque verboſum adulatorem & deceptorem. Vnde Heſte. 16. Aures principum ſunt ſimplices. Et ideo dicitur de adulatoribus Oſeæ. 7. In malitia ſua lætificauerunt regem, & in mendaciis ſuis principem.

¶ Item iſti ſunt malis familiis conuallati. Non curant enim hodie principes habere in familia ſua niſi illos qui ſine conſcientia emendas exigunt, & qui extorſiones in ſubditos facere ſciunt. Aranea enim multos pedes habet diuerſos & inæquales, quibus mediantibus fila nectit, quibus muſcas inuoluit & capit, & ſic earum ſanguinem euacuat atque bibit. Sic vere aranea, id eſt, venenoſus & malus princeps, multos habet pedes, id eſt, multos familiares & ſequaces diuerſos, & in diuerſis officiis conſiſtentes. Iſtis autem mediantibus muſcas, id eſt, pauperes deprædatur, & earum ſanguine ſatiatur. De hoc dicitur Prouerb. 29. Princeps qui libenter audit verba mendacij, omnes miniſtros habebit impios.

¶ Item dico quod iſti ſunt malis conſiliis gubernati. Iſti enim hodie non credunt conſiliis bonorum ſed malorum, ſcilicet fallacium aduocatorum & ſuorum crudelium balliuorum: omnia enim conſilia eorum ſunt ad extorſionem pecuniarum, & ad grauamina ſubditorum Et ideo dicitur in Pſalm. 32. Dominus diſſipat conſilia principum, reprobat autem cogitationes populorum.

¶ Item dico quod iſti ſunt mortis ſuppliciis reſeruati, quia, ſcilicet tales qui non ceſſant alios lædere & grauare, neceſſe habebunt mortis æternæ ſupplicium ſuſtinere. Iſti enim, qui dati ſunt ſubditis in exemplum & tamen propter ſua mala exempla ſunt aliis cauſa ruinæ, debent merito pœnas præ cæteris ſuſtinere. Ideo de principibus, qui dederant malum exemplum aliis, dicitur Num. 25. Tolle cunctos principes populi, & ſuſpende eos contra ſolem in patibulis. Et ideo in Pſalm. 106. dicitur quod effuſa eſt contentio ſuper principes, & errare fecit eos in inuio, & non in via. Iſtud potiſſime fiet poſt mortem, quando ponentur principes noſtri ſicut Oreb & Zeb & Zabee & Salmana, qui ſcilicet fuerunt principes qui Dei populum vexauerunt, & ideo mortis ſupplicium ſubierunt Pſalm. Conturbati ſunt principes Edom, robuſtos Moab obtinuit pauor. Et ſic igitur patet quomodo eſt quidam principatus valde damnabilis, &c.

¶ Quinto principaliter dico quod eſt quidam principatus M
valde terribilis, & iſte eſt principatus dæmonum, qui modo in mundo & in mundanis, in inferno etiam & damnatis principari dicuntur. Ioa. 14. Venit enim princeps huius mundi, & in me non habet quicquam. Et Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Principatus tamen diaboli non durabit niſi vſque ad iudicium, ſicut videtur velle apoſtolus 1. Corinth. 15. cap. vbi dicit quod tunc euacuabit omnem principatum. Quod exponentes ſancti dicunt quod principatus dæmonum quem habent ſuper animas, ceſſabit in iudicio, quia tunc ipſi dæmones cum animabus damnatis igne perpetuo cremabuntur. Eſaiæ 22.

Cuncti

Cuncti principes tui fugerunt simul dureque ligati sunt. Sic igitur potest apparere quod inuenitur principatus quintuplex, scilicet Terribilis, Damnabilis, Laudabilis, Innumerabilis, & Insuperabilis. Et hæc sufficiunt de principatu. Vide in aliis titulis, vbi in locis infinitis inuenies de principibus & prælatis.

A **Principium.** Nota cum principia sint illæ partes rerum & dictionum à quibus fines & conclusiones, necnon effectus & opiniones producuntur, valde debet cauere homo quod principium eligit & intendit, vel à quo principio incipit vel procedit. Ex bonis enim principiis bonæ conclusiones sequuntur. Et ex bonis causis boni effectus producuntur. Ex malis vero causis & principiis, mali sequuntur fines & decisiones. Igitur quicquid facimus, incipiamus à bono principio. ¶ Nota ergo quod inuenitur triplex bonum principium, & triplex malum, Bonum enim est scilicet Principium

Æternum, } quod signat { Dei bonitatem & conditionem,
Internum, } quod signat { Cordis puritatē & intentionem,
Externum, } quod signat { Vitæ bonitatē & perfectionem.

Primum est principium creatiuum, quia producit naturam & rerum veritates,
Secundum est principium inceptiuum, quia incipit gratiam & operum bonitates,
Tertium est principium effectiuum, quia inducit gloriam cœli & omnem fœlicitatem.

B ¶ Dico ergo quod est principium æternum omnium productiuum. Et istud principium est Deus, in quo & à quo, per quem, & ad quem sunt omnia. Et ideo ipsemet dicit Apoc. 1. Ego sum alpha & omega, principium & finis. Iste est enim principium rerum, quia in principio creauit Deus cœlum & terram. Genes. 1. Iste debet etiam esse principium nostrorum actuum. Ioan. 8. Ego principium, qui & loquor vobis. Qui enim in actib. suis nō habet Deum pro principio, nunquam potest ad finē debitum peruenire. Et ideo dicitur Apoc. 3. Hæc dicit amen, qui est principium creaturæ Dei. ¶ Item est principium internum operum inceptiuum vel directiuum, & istud est principium bonæ intentionis, quia scilicet bona intentio debet esse principium actuum & operum humanorum. Sicut enim principiata omnia sapiunt naturam sui principij, sic omnia opera sapiunt naturam suæ intentionis à qua producuntur. Iob 28. Habet argentum venarum suarum principia. Et de isto consulitur Exod 12. Mensis iste vobis
D principium mensium, erit primus in mensibus anni. ¶ Item est principium externum gloriæ inductiuum, & istud est principium bonæ vitæ, à quo scilicet producitur & sequitur conclusio gloriæ paradisi. Quia sicut dicitur Genes. 2. Plantauit dominus Deus paradisum voluptatis à principio, supple bonæ vitæ in præsenti,
E ad quod sequitur in futuro plantatio paradisi. Et sic inuenitur principium bonum. ¶ Sed adhuc dico quod inuenitur principium malum. Et sic dico quod quidam incipiunt à principio, scilicet

Carnis infectionis,
Hostilis suggestionis,
Mundanæ possessionis,
Iniquæ defectionis.

¶ Quidam ergo incipiunt à carnis infectiōne, & isti sunt illi quibus caro & sanguis reuelat omnia quæcunque agunt. Numer. 24. Principium gentium Amalech, cuius extrema perdentur.
F Amalech enim lambens sanguinem interpretatur, & signat carnem, quæ in sanguinibus delectatur. ¶ Item quidam incipiunt ab hostis inspiratione. Et de hoc dicitur Gen. 10. Fuit principium
G regni eius Babylon, id est, diabolus. ¶ Item quidam incipiunt à mundana prosperitate. Et de hoc Prou. 20. Hæreditas ad quam festinatur in principio, in nouissimo benedictione carebit. ¶ Itē
H alij incipiunt à peccati peruersitate. Esa. 63. Facti sumus sicut in principio quando non dominareris nostri. Et sic patet quod est quadruplex malum principium, & triplex bonum. Multa possent exempla applicari de principio, & maxime de illis quorum principiis finis non concordat, sicut sunt hypocritæ, falsi amici, diuites, &c. sed in suis titulis dictum est. Et similiter de illis qui in principio sunt mali, & in fine boni, vide supra de Conuersione, & similiter de illis qui non respiciunt suum originale principium, scilicet carnis vel generis vilitatem, &c. Omisi enim ista omnia, quia paucæ sunt authoritates.

A **Prior. Prius.** Cum prior sit ille qui alios præcedit ætate, ordine, vel virtute, possumus dicere quod sicut prius in titulo de Primus visum est, multiplex est prioritas, videlicet,

Prioritas {
Admirabilis,
Honorabilis,
Detestabilis,
Reparabilis,
Non amabilis,
Supportabilis,
Imitabilis.

Nam Priora {
Dei opera debent admirari,
Iusti onera debent venerari,
Nostra scelera debent detestari,
Mentis vulnera debent reparari,
Rerum munera debent non amari,
Mundi pondera debent supportari,
Sancta funera debent imitari.

¶ Dicam ergo quod est prioritas Dei, quæ est admiranda, sed de hoc dixi sicut supra, vbi Primus, Paragrapho primo. Hoc solum dico quod Deus prius, scilicet ante Incarnationem nobis erat ignotus, postea tamen factus est mirabiliter nobis notus vnde optime potuit figurari 2. Maccha. 1. vbi dicitur quod tempus affuit quod sol refulsit qui prius erat in nubilo, & accensus est ignis magnus, ita vt omnes mirarentur. Sol enim iste Dei filius, prius scilicet ante Incarnationem nobis latebat in nubilo, in quantum visibiliter non erat notus, finaliter tamen nobis splēduit & refulsit, quando in carne visibiliter fuit natus. Ista est ergo prioritas Dei, hoc est dictū, ipsius excellens dignitas & maiestas, quæ scilicet est admiranda. Habuit enim vnum prius dominationis, hoc est dictum, diuinæ conditionis, vnum prius Incarnationis, vnum prius passionis, vnum prius resurrectionis, vnum prius ascensionis. De ipsius priori & æterna diuina conditione dicitur Ioan. 1. Qui post me venit, ante me factus est, quia prior me erat. De incarnatione dicitur Lucæ 2. quod Simeon responsum acceperat non visurum se mortem, nisi prius videret Christum dominum, scilicet in carne. De passione dicitur 1. Corinth. 15. Non viuificatur nisi prius moriatur. De resurrectione autem dicitur Lucæ 9. Propheta vnus de prioribus surrexit. De ascensione autem dicitur Acto. 1. Primum quidem sermonem feci, &c. Vsque assumptus est. De ipsius vero nobis ostensa dilectione dicitur 1. Ioan. 4. Nos ergo diligamus eum, quoniā ipse prior dilexit nos. Hæc est igitur prioritas Dei, quæ est admiranda. ¶ Secundo dico quod est prioritas iusti, quæ est honoranda. Iustus enim potest dici, scilicet, B

Prior in vigore,
Prior in valore,
Prior in honore.

Prior dico in vigore aduersa tolerans, sicut de illo fortiori dicitur qui non potest domum fortis armati diripere, nisi prius fortem abducat. Vt sic sit de illis de quibus dicitur Iudicū 20. quod qui prius simulauerunt fugam, versa facie fortius resistebant. Item prior in valore multis præponderans. In valore enim virtutum & meritorum iusti præponderant vniuersis ad Thess. 4. Qui in Christo sunt, resurgent primi, vt sic bonitas & sapientia iusti comparetur luci. Sapien. 7. Luci comparata inuenitur prior. Item prior in honore cæteris imperans, vt sit prior in donis, maior in Imperio Gen. 49. Multa possent hic dici, sed transeo, quia satis est supra dictum, vbi primus. ¶ Hoc solum nota, quod per- C fectus seu

Iustus debet Prius {
Se accusare,
Se macerare,
Obtemperare,
Accelerare,
Hostes grauare,
Verba formare,
Mentem mundare,
Pacem ligare,
Facta tractare,
Verbis cessare.

¶ Igitur prior se accusat culpam confitendo. Vnde Prouerbio. 18. Iustus prior accusator est sui. Item prior se macerat cibis abstinendo. Eccles. 31. Super mensam magnam sedisti, non aperies super illam faucem tuam, prior ne extendas manum tuam, nec prior poscas bibere. Et ibidem. Cessa prior causa disciplinæ. Item prior obtemperat maiori parendo 1. Mach. 2. Princeps & maximus es, &c. Accede prior, & fac iussum regis. Item prior accelerat bonum faciendo. Quilibet enim debet velle esse prior ad faciendum bonum, nec debet alter alterum expectare. Quia scilicet sicut dicitur Ioan. 5. Ille qui prior intrabat in piscinam, sanus fiebat. Nocuit enim differre paratis. Vnde Eccles. 31. Præcurre prior in domum tuam, & illic aduoca ipsum. Quilibet enim licet tarde incipiat, debet tamen postquam inceperit, taliter accelerare & præcurrere, quod si fieri possit, prior aliis possit esse. Sunt enim in aliquibus partibus quædam nuces quæ aliis iuxta communem morē folientibus & fructus producentib. fictæ solent vsque ad vigiliam sancti Ioannis Baptistæ penitus remanere. Sed reuera in nocte præcursoris istæ siue mirabiliter siue naturaliter nescio, solent folia & fructus producere, & se aliis prioribus comparare. Quia vere quamuis homo diu permaneat in siccitate & sterilitate, debet tamen tanto feruore ad dominum se conuertere, quod alios ipsum præcedentes possit attingere & si possit, ipsis in virtutibus prior esse. Exemplo scilicet Ioannis, qui præ-

qui præcurrit citius Petro, & ideo venit prior ad monumentum, ſicut dicitur Ioan. 20. Quia reuera feruens acceleratio eſt ſæpiſſime aliorum præuentio, & in meritis anticipatio. Igitur iuſtus prior acceleret bona faciendo. Item prior ſe præparet hoſtes inuadendo. Audaces enim fortuna ſolet adiuuare, & illos qui prius alios inuadunt, multoties releuare. Vnde de Iuda Machabæo dixerunt inimici 1. Macha. 5. Si tranſierit ad nos prior, non poterimus ſuſtinere eum. Ita autem fuit, quia Iudas torrentem tranſiuit, & alios ſuperauit. Item prior verba ſonet fidem edocendo, vt ſit de illis de quibus dicitur Eccleſ. 36. Locuti ſunt in nomine tuo prophetæ priores. Item prior ſe emundet culpam confitendo. Matth. 22. Munda prius quod intus eſt calicis & paropſidis, &c. Vt fiat id quod foris eſt mundum. Item prior pacificet ſe reconciliando. Matth. 5. Si offers munus tuum ad altare, & frater tuus habet aliquid aduerſum te, vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Item prior facta tractet prudenter agendo: prius enim & ante omnia conſilia in negociis ſunt habenda, ſicut Lucæ 14. dicitur de volente ædificare turrim, quod prius ſedens computat ſi habeat ſumptus qui ſunt neceſſarij ad perficiendum, &c. Item prior loqui ceſſet verba moderando 1. Corinth. 14. Si aliquid ſedenti reuelatum fuerit, prior taceat. Iuſtus igitur in his omnibus prior & aliis virtutibus præeminentior debet eſſe, & ſic prioritatem virtuoſam & honorabilem poterit obtinere, ita quod nullus alius ſibi po-
D terit comparari, Daniel. 11. Non erit priori ſimile nouiſſimum. Eſt igitur prioritas iuſti, quæ eſt honoranda. ¶ Tertio dico quod eſt prioritas peccati, quæ eſt deteſtanda. Priora enim peccata noſtra, & prior etiam mala vita noſtra ſemper debent videri, & totis viribus præcaueri & abominari, etiam & horreri, inſuper emundari & deleri. Si quis enim à leone morſus eſſet, ſemper viſo leone timeret, & primum morſum etiam abhorreret, & ſanitatem pro viribus impetraret. Bene ergo dicitur Eſaiæ 46. Redite præuaricatores ad cor, recordamini prioris ſæculi. Iſtud tamen pro poſſe impedit diabolus. Non vult enim quod priora pericula videamus. Ad finem quod ibi faciliter incidamus, dicens ſcilicet Eſa. 43. Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini. Et quod nunquam à peccatis prioribus recedamus, ſed ſemper in deterius procedamus, iuxta illud Lucæ 11. Fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus. Et Matthæ. 27. Erit nouiſſimus error peior priore. Nota etiam hic quod prioritas deteſtanda eſt illa qua quidam per fatuam audaciam & præſumptionem priores ſe offerunt periculis, & etiam omnibus vitiis & peccatis, & quibus dicitur Hieremiæ 11 Reuerſi ſunt ad iniquitates patrum ſuorum priores. Ita vt quilibet talis dicere poſſit illud 1. Timoth. 1. prius blaſphemus fui & perſecutor. Vnde de falſo amico dicitur Eccleſia. 12. Si occurrerint tibi mala, inuenies eum illic priorem. Non ſic chariſſimi, ſed priora vitia deteſtemur, & priorem vitam in melius emendemus, vt ſic de nobis dicatur illud Eſa. 35. In cubilibus in quibus dracones prius habitabant, orietur viror iunci & calami. Similes ſcilicet illi lapidi qui dicitur noſet, qui inuenitur in capite bufonis, qui tamen ſumme valet contra venena, vbi ſcilicet forma bufonis dicitur apparere. Quia ſcilicet illi qui de corpore bufonis diaboli per pœnitentiam extrahuntur, quãdoque ſumme valent contra venenum peccati. Exemplo ſcilicet Pauli, &c. Imaginem tamen bufonis, id eſt, priora peccata ſem-
E per per memoriam ſecum debent habere. ¶ Quarto dico quod eſt prioritas innocentiæ quæ eſt reparanda. Virtutes enim quas perdidimus, ſunt recuperandæ, & anima quæ vulnerata eſt, reparanda, imo certe virtus & gratia amplior quam amiſſa fuerat, procuranda eſt. Ad hoc enim tendit tota potentia Medicorum, vt ſcilicet prior ſanitas recuperetur, & maior etiam & firmior procuretur. Vt ſic iubilęus prioris reſtitutionis ad nos redeat, ſicut de hæreditate aliena dicitur Leui. 27. quod ſcilicet in anno iubilæo reuertebatur ad priorem dominum & ſic animæ ad priſtinam innocentiam redeunti dicat dominus illud Eſa. 1. Reſtituam iudices tuos vt fuerunt prius, & conſiliarios tuos ſicut antiquitus. q.d. Iudicium & iuſtitiã, conſilium & prudentiam reſtituam tibi ſicut prius. Quia ſcilicet bonus pœnitens debet fortior, & virtutibus & innocentia maior quam prior fuerat reuenire. Iob 32. Placatum reddet habitaculum iuſtitiæ. Pone de Antheo rege, qui proſtratus ab Hercule, ſemper fortior quam prius fuerat reſurgebat, vt & ſic tali pœnitenti ad ampliorem gratiam redeunti dicatur illud Apoc. 2. Noui opera tua & charitatem, & fidem & miniſterium, & patientiam tuam, & opera tua nouiſſima plura prioribus Ruth 3. Benedicta filia tu à domino, quæ priorem miſericordiam poſteriori ſuperaſti. Patet ergo quod eſt prioritas innocentiæ, quæ eſt reparanda.

F ¶ Quinto dico quod eſt prioritas mundi gloriæ, quæ non eſt amanda. Bona enim mundi dicuntur priora, bona paradiſi poſteriora. Et reuera priores fœtus animalium vt communiter non ſunt ita perfecti ſicut ſecundi. Igitur quia iſta priora vana ſunt ipſa dimittamus, & ad poſteriora paradiſi bona curramus. Nonne ſcriptum eſt Exod. 33. quod dominus faciem ſuam Moyſi non oſtendit, ſed poſteriora ſua oſtendere repromiſit? Facies enim iſta anteriora & priora mundi bona ſignat, poſterioritas vero, ſequentia paradiſi bona deſignat. Illa ergo debemus contemnere, iſta vero diligere, quærere & amare. Exemplo ſcilicet Iacob, qui Lippam vxorem quæ prior fuerat ſibi vxor, contemnens, ſecundam quæ pulchra erat, dilexit. & ſicut dicitur Gen. 29. Amorem ſequentis priori prætulit. Sicut etiam dicitur 1. Corinth. 15. Prius quod animale eſt, deinde quod ſpirituale eſt. Talis enim prioritas mundanæ gloriæ finaliter cedit ad nihilum, quia ſcilicet exinde ſequitur penuria infernalis. Exemplum de diuite in inferno ſepulto, Lucæ 16. Et 1. Regum 2. Repleti prius pro panibus ſe locauerunt, & famelici ſaturati ſunt. Vt ſic illi qui modo in mundi magnificentia ſunt priores, figurentur in ſeptem vaccis pinguibus pharaonis, tandem per vaccas tenues deuoratis, de quibus dicitur Geneſ. 41. quod priorum pulchritudinem deuorauerunt, & tamen deuoratis prioribus nullum ſaturitatis dedere veſtigium. Iſta eſt igitur prioritas non amanda. ¶ Sexto dico quod eſt quædam prioritas toleranda vel ſup- G
portanda. Et iſta nihil aliud eſt quam ſtatus mundi tribulationum & preſſurarum, miſeriarum & tribulationum quæ prius in hac vita veniunt, & ſubſequenter alia bona & proſpera ſuccedunt. Hyems enim prior accedit quam æſtas, & tribulatio prius venit quam fœlicitas. Mala ergo iſta quæ prius veniunt, in patientia tolerentur, vt finaliter æternam gloriam conſequamur, per quam omnis præcedens peſtilentia obliuioni tradatur. Vt & ſic de gloria dicatur illud Eſa. 65. Obliuioni datæ ſunt anguſtiæ priores, & abſconditæ ſunt ab oculis veſtris. Sequitur. Et non erunt in memoria priora, ſed exultabitis & gaudebitis vſque in ſempiternum. Iſta eſt ergo quædam prioritas toleranda.

¶ Septimo dico quod eſt quædam prioritas imitanda, & iſta H
eſt virtus & bonitas ſanctorum patrum, qui prius & ante nos præceſſerunt, qui ſcilicet ſunt imitandi, & per moralem ſimilitudinem ſubſequendi. Vt ſic figurentur in illis rotis Ezech. 1. vbi dicitur. Vna erat ſimilitudo ipſarum quatuor, & ad quem locum declinabat quæ prima erat, ſequebantur, &c. Vnde quilibet bonus imitator de tali prioritate poteſt dicere illud Phil. 3. Quæ retro ſunt obliuiſcens, ad ea vero quæ priora ſunt extendens meipſum deſtinatum proſequor ad brauium. Hæc eſt ergo prioritas imitanda, & etiam vt dictum eſt toleranda, non amanda, reparanda, deteſtanda, veneranda, & admiranda. Et hæc de prior & prius ſufficiant. Vide vbi ante. Præire. & vbi Primus.

Priuſquam. Cum priuſquam ſicut & antequam denotet mihi quandam præambulam tempo- A
ris anticipationem, quandam præceſſionem ſtatus & perfectionis, & gradus prælationem, notabo quod priuſquam poteſt de Deo, iuſto, & impio referri. ¶ Primo igitur dico quod ad Deum ſpectat

vnum Priuſquam
- Æternæ durationis,
- Paternæ prouiſionis,
- Internæ cognitionis,
- Supernæ perfectionis.

De æterna duratione patet, quia conſtat quod Deus ſemper eſt & fuit æternaliter. Et de iſto priuſquam loquitur Dauid in Pſal. dicens Deo ſic. Priuſquam montes fierent, aut formaretur terra & orbis, à ſæculo & vſque in ſæculum tu es Deus. De paterna prouiſione patet, quia conſtat quod Deus priuſquam quicquam faceret à principio, ſicut ſagax pater in teſtamento ſuæ immutabilis prouiſionis & ordinationis bonos futuros filios prædeſtinauit ad gloriam, malos vero reprobauit & deſtinauit ad mortem. Vnde ipſe in perſona bonorum loquitur, dicens Hier. 1. Priuſquam te formarem in vtero, noui te, & antequam exires de ventre, ſanctificaui te, &c. De malorum autem prædeſtinatione ſeu reprobatione dicitur in Pſalm. Fiant ſicut fœnum tectorum, quod priuſquam euellatur, exaruit ſcilicet in mente diuina per reprobationem. De interna cognitione qua ſcilicet ipſe nouit omnia priuſquam fiant, dicit ipſe dominus Ioan. 14. Et nunc dixi vobis priuſquam fiat vt cum factum fuerit, credatis, &c. De ſuperna vero perfectione, dominatione & prælatione dicitur Ioã. 17. Clarifica me pater claritate quam habui priuſquam mundus fieret. Priuſquam igitur refertur ad Deum.

¶ Secundo dico quod priuſquam refertur ad iuſtum. Con- B
ſtat enim quod vir ſapiẽs & perfectus debet multos bonos priuſquam, id eſt, multas bonas anticipationes habere, & alios in bonis actibus anteire. Et ſic dico quod iuſti habent vnum priuſquam

- Veræ confeſſionis,
- Piæ petitionis,
- Doctæ diſcretionis.

De flebili confeſſione dicitur in Pſalm. vbi ſcilicet Dauid videtur confiteri. Priuſquam humiliarer, ego deliqui. De humili peti-

tione,

tiene, qua, scilicet, homo petit priusquam moriatur sibi peccata dimitti, dicitur in Ps. Remitte mihi, vt refrigerer priusquam abeam & amplius non ero. De vtili vero discretione, quam, scili. homo debet habere sapienter agendo, alios arguendo, debite respondendo, sapienter inquam agendo, dicitur Eccl. 51. priusquam oberrarem, quæsiui sapientiam. Palam alios etiam arguendo Eccl. 11. Priusquam interroges, ne vituperes quemquam, & cum interrogaueris, corripe iuste. Debite insuper respondendo. Vnde Eccl. 1. Priusquam audias, ne respondeas verbum. Sicut enim dicitur Prou. 18. c. Qui prius respondet quam audiat, stultum se demonstrat, & confusione dignum. Priusquam ergo pertinet ad iustum.

C ¶ Tertio etiam dico, quod priusquam etiam pertinet ad stultum. Constat enim quod stulti & peccatores habent multos malos priusquam, id est, multas anticipationes & præcipitationes, scilicet, priusquam

Fallacis amicitiæ,
Furentis iracundiæ,
Crudelis violentiæ,
Finalis pestilentiæ.

Falsi enim amici solent ante tempus suos dimittere, sicut de Petro legitur Mat. 14. c. quod, scilicet, priusquam gallus cantaret bis dominum denegaret. Vnde Matt. 26. c. Priusquam gallus cantet, ter me negabis. Mali iracundi solent ante tempus animo furere. Vnde in Psalm. dicitur sic. Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum, sicut viuentis sic in ira absorbet eos. Crudeles impii solent ante tempus bonos affligere, sicut Act. 23. Patet de illis qui dicebant. Nos vero priusquam appropiet, parati sumus interficere eum, scilicet, Paulum. Sed omnes peruersi solent ante tempus mortem incurrere. Vnde in Psal. dicitur quod isti sunt sicut fœnum tectorum, quod priusquam euellatur exaruit. Et hæc de priusquam sufficiant. Vide in tit. prius, ante, antequã &c.

A **Pristinus.** Cum pristinus nihil aliud sit quam quod prior, præcedens seu antiquus, notabo quod nos inuenimus pristinam

Innocentiam & perfectionem,
Iniustitiam & corruptionem,
Amicitiam & dilectionem.

¶ Igitur dico, quod est dare pristinam innocentiam, quæ est reparanda. Serpens enim transeundo per arctum foramen & deponendo pellem antiquam, & aquila balneando se in fonte viuo, solent reparare & recuperare pristinam iuuentutem, & pristinam fortitudinem & virtutem. Sic vere nos qui sentimus nos in vitiis antiquatos, debemus pellem veterem, hominem veterem, malam conuersationem veterem, transeundo per arctam pœnitentiam, & in fonte lacrymarum nos balneando deponere, vt sic possimus pristinam iuuentutis innocentiam reparare, & pristinam virtutum fortitudinem rehabere. Vnde Ephes. 4. Deponite vos secundum pristinam conuersationem veterem hominem qui corrumpitur, & renouamini spiritu mentis vestræ &c. Talem autem pristinam renouationem desiderabat Iob cum dicebat Iob 29. Quis mihi tribuat vt sim iuxta menses pristinos, secundum dies quibus Deus custodiebat me, quando splendebat lucerna eius super caput meum, sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo, quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei? &c. Expone. Et reuera homo qui quandoque fuit iustus, innocens & deuotus, quando videt se vitiis inuolutum, valde debet innocentiam pristinam quam sentit perditam dolere & pristinum secretum diuinæ visitationis & consolationis, pristinum butyrum dulcedinis & deuotionis, pristinum oleum pietatis & compassionis, pristinam lucernam sapientiæ & discretionis plangere & lugere, & ad ipsa pro viribus reuenire.

B ¶ Igitur dico quod talis pristina conditio & perfectio recuperatur, scil. per

Diuinam miserationem,
Deuotam stipulationem,
Legalem ordinationem,
Pœnarum tolerationem.

Facit ergo ad hoc diuina miseratio. Sine gratia enim Dei homo à peccato nunquam conuertitur, nec pristina eius perfectio reformatur. Quod satis figuratur Gen 40. vbi dicitur carcerato pincernæ. Tres adhuc dies sunt post quos recordabitur Pharao ministerii tui, & restituet te in gradum pristinum. Pharao enim rex est Deus, qui, scilicet, post tres dies, id est, post tres partes pœnitentiæ de homine recordatur, ita quod eum in gradum pristinæ, imo quandoq; maioris virtutis & innocentiæ restituere comprobatur. Figura etiam est ad hoc de templo domini quod prius fuerat per Chaldæos destructum, tandem tamen per filios Israel reparatum, de quo dicitur 2. Par. 14. quod suscitauerunt domum domini in pristinum statum, facit igitur ad istam reparationem innocentiæ & virtutum, diuinæ gratiæ miseratio. Item facit ad hoc deuota veniæ supplicatio seu deprecatio. Et sic videbatur Samson à domino postulare, dicens, scilicet, Iud. 16. Domine Deus meus restitue mihi nunc pristinam fortitudinem. Item facit ad hoc legis dominicæ constitutio. Lex enim diuina, est quod peccator per pœnitentiam ad pristinam gratiam reuertatur. Figura etiam ad hoc Leuit. 25. vbi dicitur quod omnis hæreditas vendita, in iubilæo reuertebatur ad pristinum possessorem. Sic vere gratia perdita suo pristino possessori restituitur quando iubilæus remissionis & pœnitentiæ comitatur. Vnde ibidem dicitur sic. Reuertetur homo ad possessionem suam, & vnusquisque redibit ad familiam pristinam, quia iubilæus quinquagesimus est annus. Sequitur. In ipso enim omnis venditio redit ad dominum & possessorem pristinum. Item facit ad hoc tribulationum toleratio. Vnde Hebr. 10. Rememoramini pristinos dies, quibus illuminati certamen magnum sustinuistis passionum. Patet ergo quod est dare pristinam innocentiam, quæ est commendanda.

¶ Secundo dico, quod est dare pristinam iniustitiam, quæ est emendanda. C Constat enim quod pristinæ iniquitates sunt relinquendæ, & per pœnitentiam emendandæ. Vnde Eccl. 21. bene consulitur peccatori, dicendo sic. De pristinis deprecare vt tibi remittantur. Quod tamen est contra multos in suis iniquitatibus obstinatos, & pristinis vitiis induratos, qui, scilicet, pristina vitia volunt vsque ad mortem in se remanere. Vnde de necessitate tyri dicitur Esa. 23. Nunquid non hæc vestra est, quæ gloriabatur à diebus pristinis in antiquitate sua? Et de samaritanis etiam dicitur 4. Regum 17. quod, scilicet, idololatrando iuxta consuetudinem suam pristinam perpetrabant. Est igitur dare pristinam iniustitiam, quæ est emendanda. D ¶ Tertio dico, quod est dare pristinam amicitiam, quæ est renouanda seu etiam reseruanda. Deus enim semper est paratus recordari pristini fœderis quod pepigit cum humano genere in vtero virginali, & etiam quod quotidie nobiscũ paciscitur in lauacro baptismali, sicut ipsemet dicit Leu. 36. Recordabor fœderis mei pristini quando eduxi eos de terra Aegypti, vt essem Deus eorum. Nos igitur cum Deo, etiam cum proximis amicitias pristinas renouemus, & nos ipsos per charitatis fœdera colligemus 1. Machab. 12. Misimus ad Romanos renouare amicitiam & societatem pristinam. Patet ergo quod est dare pristinam amicitiam & societatem, & iniustitiam, & innocentiam. Et hæc sufficiant. Vide in tit. antiquitas, & in tit. Primus, prior &c.

Priuare. Priuatus. De priuato in quantum accipitur pro singulari & non publico, A in quantum distinguitur respublica & priuata, nullæ prorsus sunt authoritates. Sed de priuare in quantum sumitur pro spoliare, demere vel auferre multa procul dubio possent dici, sed paucæ sunt authoritates, hoc solum dic quod sicut vasallus propter delicta quandoque priuari potest feudo, sic vere homo propter delicta quæ committit contra Dei voluntatem, priuari meretur omni solatio atq; bono. Et sic nota quod peccatores Priuati sunt

Omni veritate,
Vitæ voluptate,
Fidei claritate,
Spei securitate,
Rerum fertilitate,
Honoris dignitate.

¶ Mali igitur priuantur veritate bonæ locutionis 1. Timo. 6. B veritate inquit priuati sunt, existimantes questum esse pietatem. ¶ Item priuantur voluptate sanctæ deuotionis, scilicet, vita gratiæ & gloriæ, sicut 2. Mach. 4. dicitur quod rex iussit sacrilegum vita priuari. ¶ Item priuantur claritate certæ cognitionis, sicut de struthione dicitur Iob 39. quod duratur ad filios suos quasi nõ sint sui, Priuauit enim eam Deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam. ¶ Item priuantur securitate firmæ tuitionis, scilicet, firmitate stabilitatis & spei. Vnde 2. Mach. 3. Per diuinam inquit virtutem iacebat mutus, omni spe & salute priuatus. ¶ Item priuantur fertilitate huius possessionis, scilicet, bonis istis terrenis, pro quibus laborare non cessant Eccl. 28. Lingua tertia mulieres viratas deiecit, & priuauit eas laboribus suis. ¶ Item priuantur sublimitate altæ prælationis, scilicet, honore gloriæ paradisi Nu. 23. Decreueram magnifice honorare te, sed dominus priuauit te. ¶ De bonis vero non sic, quia pro certo isti non priuantur C bonis terrenis, quin semper vt communiter satis habeant ad necessitatem, iuxta illud Iob 21. Vacca peperit, & non est priuata fœtu suo. Nec priuantur etiam finaliter bonis æternis, sicut enim dicitur in Psalm. 83. Non priuabis bonis eos qui ambulant in innocentia, domine Deus virtutum, beatus homo qui sperat in te. Vide in tit. Spoliare, Nudare, Auferre, & similia &c.

Pro. Cum Pro diuersimode in scriptura sumatur, videlicet A causatiue, sicut Eccles. 4. Vsque ad mortem certa pro iustitia. Item defensiue, sicut cum dicitur 2. Reg. 10. Esto vir robustus, & pugnemus pro populo nostro. Item substitutiue,

ficut cum dicitur 2.Reg.18. Quis mihi tribuat vt ego moriar pro te? Item obiectiue, ficut cum dicitur Iob. 42. Iob autem feruus meus orabit pro vobis. Item compenfatiue, ficut dicitur Deu.18. Oculum pro oculo, dentem pro dente. Item fatisfactiue ficut dicitur Ephef.5. quod Chriftus tradidit femetipfum oblationem pro nobis. Videtur quod Pro denotet mihi officium procuratoris, intercefforis, propugnatoris, aduocati, vel adoratoris. Sic igitur notabis quod Pro refertur ad Deum, ad iuftum, ad mifcrum. ¶ Primo igitur dicamus quod pro quandoq; dicitur de Deo. Deus enim eft vnum pro, id eft, vnus

Compenfator & præmiator,
Propugnator & defenfator,
Mediator & procurator.
Ifte enim pro meritis foluit munifice,
Ifte etiam pro afflictis certat tutifice,
Ifte infuper pro perditis tractat mirifice.

¶ Dicam ergo quod Chriftus eft pro meritis munificus compenfator. Mercatores enim non faciunt nifi pro rebus res alias dare, & vnum pro altero commutare. Sic Deus ficut optimus & valde magnificus mercator commutat negocia miro modo. Dat enim magna pro modicis, præmia pro meritis, cœleftia pro terrenis. Ifte eft enim qui dicit animæ beatæ illud Efaiæ 60. Suges inquit lac gentium, & mamilla regum lactaberis, & fcies quia ego dominus faluans te, redemptor tuus fortis Iacob. Pro ære afferam aurum, & pro ferro afferam argentum, pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum. Conftat n. quod Deus animam mamilla regum, id eft, minifterio fanctorũ & angelorũ nutrit & lactat, ipfamq; redimit & faluat, maxima pro modicis fibi donat. Exemplo, f. arboris feu vitis, quæ, f. pro paruis laborib. quos homo circa illas impendit, fruct⁹ vberes fibi reddit. Quia, fcilicet, pro laboribus mundanarum tribulationum, Chriftus affert & confert fructus æternarum confolationum, dicens, fcilicet, illud Efa.61. Spiritus domini fuper me, eo quod vnxerit me. Ad annunciandum manfuetis mifit me, & vt mederer contritis corde. Sequitur. Et darem coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro fpiritu mœroris. Patet ergo quod Chriftus eft pro meritis munificus compenfa-
B tor. ¶ Deinde dico, quod ipfe eft pro afflictis tutificus propugnator. Animalia enim pro fuis catulis defendendis folent pugnare. Paftores pro ouibus contra lupos folent certare, & dux pro fuo populo contra aduerfarios dimicare. Cum igitur Chriftus Deus nofter fit omnium pater & dux & paftor, reftat quod ipfe pro nobis in tribulationibus & tentationibus noftris pugnat, & pro defenfione noftra fe noftris hoftibus opponit, & contra eos militat atque certat, & de ipfis mifericorditer victorizat Ioan.10. Animam meam ponam pro ouibus meis, vt fic dicamus illud 2. Par.32.c. Nobifcum dominus Deus nofter, qui auxiliator eft nofter, pugnatque pro nobis. Vnde Iudith.5.c. Deus eorum pro eis pugnauit, & vicit. Et Neem.4. Deus nofter pugnabit pro nobis, & nofipfi faciemus opus. Eft igitur tutificus propu-
C gnator pro afflictis. ¶ Denique dico, quod ipfe eft pro delictis faluificus mediator. Conftat enim quod Chriftus fuit & eft pro humano genere mediator ad Deum patrem, fcil. pro nobis

Deprecando,
Allegando,
Satifdando.

Ipfe enim pro nobis exorat humiliter. Vt ipfe dixit Petro Lucæ 22. Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua. Et Ioan.17. Ego pro eis rogo, non pro mundo, fed pro his quos dedifti mihi, & non pro his tantum, fed & pro his qui credituri funt per verbum eorum. Item ipfe pro nobis allegat fubtiliter. Ifte eft enim aduocatus nofter apud patrem, fcilicet, cui poffumus dicere verbum illud Efa.38. Domine vim patior, refponde pro me. Et Ro. 8 dicitur: ipfe fpiritus poftulat pro nobis. Poftulare enim idem eft quod aduocare. Item ipfe pro nobis fatisdat benigniter. Satifdedit enim feu fatisfecit pro redemptione noftra mirabili modo, fcilicet, feipfum pro nobis morti exponendo, & proprium fanguinem effundendo. Vnde Matt.26. Hic eft enim fanguis meus, qui pro multis effundetur in remiffionem peccatorum. Et ad Ephe.5. dicitur quod ipfe tradidit femetipfum pro nobis oblationem & hoftiam. Patet igitur quod Chriftus eft pro nobis

Saluificus mediator,
Tutificus propugnator,
Munificus præmiator.

Et hoc eft primum principale. Et fic igitur dico quod hæc dictio
D pro refertur ad Deum. ¶ Secundo principaliter dico, quod ifta præpofitio Pro aliquando refertur ad iuftum. Vir enim perfectus & iuftus ficut bonus feruitor & venerator, bonus adiutor & propugnator, bonus procurator & exorator, folet certare & laborare pro Deo, pro proximo, pro feipfo. Dico pro Deo, quia revera pro diuinis cogitare non ceffat, videlicet,

Pro ipfo zelando fideliter,
Huic regratiando veraciter,
Ipfum deprecando fuppliciter,
Ipfum honorando cordialiter,
Pro ipfo pauendo, feu ipfum honorando mentaliter.

Dico pro ipfo zelando ficut, fcilicet, de Phinees dicitur Num.25. quod zelo zelatus eft pro Deo fuo, & expiauit fcelus filiorum Ifrael. Iftud enim fumme fpectat ad quemlibet Chriftianum, fcilicet, zelare pro fide & pro honore diuino 4.Reg 10. Veni mecum, & vide zelum meum pro domino. Verba funt Iehu regis, qui zelo legis domini Achab, filios & genus, nec non & Ochoziæ fratres occidit, Iezabelem interfecit, & prophetas Baal exterminauit, ficut dicitur ibidem. Item huic regratiando, fcilicet, pro benefactis fuis Deut.9. Benedicas domino Deo tuo pro terra optima quam dedit tibi. Item ipfum deprecando, vt, fcilicet, fibi dicere poffint alii illud Heft.15. Inuoca inquit dominum, & loquere regi pro nobis, & libera nos à morte. Et Hier.17. Ora pro nobis dominum Deum noftrum. Etiam & pro peccatis fuis debet orare, quia ficut dicitur Eccl. 4. Qui diligit Deum exorabit pro peccatis fuis. Item ipfum honorando feu pro honore ipfius pauefcendo, vnde de Heli dicitur 1. Reg. 4. quod cor eius pauens erat pro arca domini, quæ, fcilicet, capta fuerit à Philiftæis. Iuftus igitur laborat pro Deo. ¶ Item iuftus laborat, cogitat & ftat pro E
proximo.

Et hoc certe pro ipfo
Viriliter militando,
Legaliter iudicando,
Liberaliter erogando,
Salutariter liberando,
Supernaliter orando.

¶ Dicam igitur quod iuftus pro proximo militat viriliter. Vnde ipfe dicit 1.Par.19. Cõfortare & agamus viriliter pro populo noftro, & pro vrbibus Dei noftri. Et 2.Reg.10. Efto vir robuftus, & pugnemus pro populo noftro. Itẽ pro ipfo iudicat legaliter. Accipit enim (ficut dicitur Sap.5.) Pro galea iudicium certum, & iudicat quod non occidantur patres pro filiis, nec filii pro patrib. fed vnufquifque pro peccato fuo morietur, ficut dicitur Exod.23. & 4.Reg.14. Vnde bono iudici dicitur Deu.19. Non mifereberis inquit eius, fed animam pro anima, oculum pro oculo, pedem pro pede exiges. Item pro ipfo erogat liberaliter, quia ficut dicitur Cant.8. Si dederit homo omnem fubftantiam domus fuæ pro dilectione, quafi nihil defpicit eam. Item pro ipfo liberando certat falutariter. Quia, fcilicet, ficut dicitur Prou.11. Iuftus de anguftia liberatus eft, & tradetur impius pro eo. Et Prou.21. dicitur quod pro iufto datur impius, & pro recto iniquus. Item pro ipfo precatur & orat fupernaliter, fcilicet, ad Deum & ad fanctos, vt fic alius dicat fibi illud 3.Reg.13.c. Deprecare faciẽ domini Dei tui, & orã pro me. Et Iob.42.c. Iob autem feruus meus orabit pro vobis Iaco.5. Orate pro inuicem, vt faluemini. Certat ergo iuftus pro proximo. ¶ Item iuftus certat & cogitat pro feipfo. Et F
hoc certe pro

Conftantia,
Iuftitia,
Pœnitentia,
Sapientia,
Temperantia,
Patientia,
Vera eloquentia,
Verbi moderantia.

Laborat igitur pro conftantia vt fortis vigeat, vt, fcilicet, fit ficut Aioth ille de quo dicitur Iud.3. quod ipfe vtraque manu vtebatur pro dextera, qui, f. Eglon regem Moab interfecit. Item pro iuftitia, vt recta compleat. Vnde Eccl. 4. Pro iuftitia agonizare pro anima tua, & vfq; ad mortẽ certa pro iuftitia. Item pro pœnitentia vt carnem arceat, de quo dicitur prouer.27. Anima efuriens etiam amarum pro dulci fumet. Item pro fapientia, vt mente fplendeat, dicens, fcilicet Sap.7. Super falutem & fpeciem dilexi illam, & propofui pro luce debere illam, quoniam inextinguibile eft lumen illius. Item pro temperantia vt Deo placeat. Vnde Eccl.29. Minimum pro magno placeat tibi. Item pro patientia ne ira ferueat, iuxta illud Rom.12. Nulli malum pro malo reddentes, Sequitur. Non vofmetipfos defendentes chariffimi, fed date locum iræ. Item pro vera eloquentia vt ipfam habeat. Vnde Eccl. 4. Pro anima tua non confundaris dicere verum. Item pro verbi moderantia, vt multum taceat. Vnde Eccl. 32. cap. Audi tacens fimul & quærens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Sic ergo patet quomodo ifta dictio pro refertur ad iuftum. ¶ Dico tertio principali- G
ter quod pro, quandoque refertur ad impium feu ftultum. Conftat enim quod impii habent fuum pro, id eft, fuam caufam, mediationem, compenfationem & commutationem. Vnde nota quod ifti habent multiplex malum pro, id eft, multiplicem malam caufam, mediationem, compenfationem & cõmutationẽ, quibus

quibus, ſcilicet, ipſi dant bona pro malis, mala pro bonis, certa pro falſis, animā pro peccatis, cœleſtia pro terrenis. O dicit Chriſtus Matth. 16. Quam commutationem dabit homo pro anima ſua? q. d. nulla competens commutatio poteſt eſſe, & tamen miſeri peccatores hoc faciunt, qui, ſcilicet, ſicut dicitur Thre. 1. dederunt quæque precioſa pro cibo ad refocillandum animam. Quicquid enim habent precioſum & ſanctum, ſcilicet, gratias & virtutes, & bona etiam paradiſi, ipſi dant & perdunt pro modico diuitiarum & deliciarum cibo pro anima, id eſt, pro vita ſua miſera recreanda, ſicut enim vſurarius dat famelicis pauperibus parua pro magnis, vina & blada corrupta pro groſſis debitis, & pro ſuis principalibus hæreditatibus atque bonis, ſic vere diabolus mala pro bonis ſolet talibus dare, & ſic ſolet eos ad paupertatem inferni deducere, & hæreditate paradiſi priuare, vt ſic dicat peccator tali cōmutatione deceptus illud Pſalm. Retribuebant mihi mala pro nobis, ſterilitatem animæ meæ. Dolenter ergo deberet conqueri peccator videns pro pecunia vſuraria, id eſt, pro terrenis (inſtar, ſcilicet, Eſau pro lenticulis) ſua primogenita, hoc eſt dictū, gratiam atque gloriam perdidiſſe, & dicere lamētando illud quod dicebat vxor Tobiæ, Tob. 5. O inquit vtinam nunquam fuiſſet pecunia iſta pro qua miſiſti peregrinari filium noſtrum, lumen oculorum noſtrorum, baculum ſenectutis noſtræ. Filius enim noſter interior eſt affectus, qui reuera lumen eſt mentis noſtræ, & baculus ſenectutis dum per gratiam eſt nobiſcum. Sed ad peregrinandum per peccatum mittitur, quando pro mundi pecunia, id eſt, pro bonis huius ſæculi, vel etiam pro pecunia diabolica, id eſt, pro peccatis à gratiæ limitibus elongatur. De tali ergo pro, id eſt, de tali mali compenſatione & commutatione dicitur Micheæ 6. Nunquid dabo primogenitum meum pro ſcelere meo? Primogenitum inquit, id eſt, animam, animum vel affectum, q. d. non debeo. Quod eſt contra illos infideles patres, qui, ſcilicet, filios ſuos pro pecunia ſolent dare, & ad participandum precium ipſos quanquam naturaliter ſint liberi, cum modica pecunia commutare, & alienis iuribus ſubiugare. Sic iſti animas &c.

H ¶ Et ſi vis nota quod iſti habent in præſenti ſæculo multiplex malum pro, ſcilicet, vnum pro

Elationis & ſuperbiæ,
Obliuionis, non notitiæ,
Proditionis & fallaciæ,
Delectationis & complacentiæ.

Ex pro ſuperbæ eleuationis ſequitur caſus & deiectio. Vnde 1. Reg. 15. dictum fuit Sauli ſic. Pro eo inquit quod abieciſti ſermonem domini, abiecit te Deus ne ſis rex. Ex pro ingratæ obliuionis ſequitur ſtrages & perditio. Deus enim valde odit vitium ingratitudinis, & maxime quando homo non ſolum non reddit pro bonis bona, imo etiam infert pro bonis mala, ſicut in Pſalm. dicitur. Qui tribuunt mala pro bonis detrahebant mihi. Ideo bene dicitur Prou. 17. Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius. Ex pro fallacis proditionis ſequitur murmur & detractio Pſalm. pro eo vt me diligerent detrahebant mihi, ego autem orabam. Ex pro terrenæ poſſeſſionis ſeu etiam mundanæ delectationis ſequitur infernus & damnatio. Vnde Eſa. 3. dicitur ſic. Et erit inquit pro ſuaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro criſpanti crine caluitium, & pro faſcia pectorali cilicium &c. Et breuiter peccatores qui tam inutiles permutationes faciunt, poſſunt dicere illud 2. Mach. 7. Nos enim pro peccatis noſtris hæc patimur. Sic igitur patet quomodo ex iſta mala cauſa pro ſequitur multimodus malus finis, & quomodo mali habent inter ſe commutationes varias valde malas.

I ¶ Et ſi vis etiam potes dicere quod per pro, in malo ſignificato poteſt intelligi peccator, mundus vel diabolus, qui, ſcilicet, eſt malus mediator, falſus procurator, durus præmiator. Quia, ſcilicet, iſti pro bonis reddunt mala, pro ſuauibus aſpera, pro magnis parua, pro peccatis tormenta &c. allega vt prius. Sufficit. Patet igitur quod pro refertur ad impium, ad iuſtum, & ad Deum &c.

Probare. Probatus. Cum probare nihil aliud ſit quam aliquid experiri, mentaliter tentare, vel aliquid per facti euidentiam manifeſtare, ad finem vt eius conditio poſſit melius apparere, poſſumus dicere quod Deus probat homines diuerſimode in hoc mundo. Sicut enim aurifaber probat metalla, & quæ bona & legitima inuenit ſolet emere, tenere & admittere, quæ vero mala inuenerit, ſolet penitus refutare, ſic Deus probat & bonos & malos in mundo, vt finaliter bonos in paradiſo recipiat, malos vero in infernum pellat & deiiciat. Et de hoc dicitur in Pſal. 138. Domine probaſti me, & cognouiſti me, tu cognouiſti ſeſſionem meam & reſurrectionē meam. Notare ergo poſſumus quod Deus probat, & homo probatur. Et ideo dico quod eſt probatio

Diuina,
Humana,
Mundana.

In omni enim probatione neceſſarius eſt probator, locus probationis, & probatus. In probatione ergo noſtra Deus eſt probator vel per ſe vel per ſubiectam creaturam, mundus eſt locus probationis, homo vero eſt illud quod probatur. Dicamus ergo q̃ mundus eſt locus ſpiritualis probationis. Sicut n.

Milites probātur in ſtadio,
Scholares probantur in ſtudio,
Doctores probantur in auditorio,
Metalla probantur in conflatorio.

Sic pro certo boni probantur in huius mundi ſpatiatorio. Mundus enim eſt ſicut fornax in qua Deus probat illos quos ſibi vult ſpecialiter retinere. Sicut enim Papa probat & examinat hominem clericum vt beneficietur, iudex probat & examinat accuſatum, vt abſolutus & innocens declaretur, homo probat equum vt ematur & retineatur, campſor probat denarium, vt eius bonitas oſtendatur ſic vere Deus probat in iſto ſæculo virum iuſtum, vt ipſum innocentem faciat, vt beneficium paradiſi ſibi conferat, vt ipſum ſibi perpetuo retineat, & vt bonitatem ipſius declaret omnibus & oſtendat. Iuxta illud 1. Tim. 3. Probentur primum, & ſic miniſtrent. Sic fuit probatus Iob & Tobias, quia ſicut dicitur Eccle. 2. In igne probatur aurum & argentum, ſic & homines receptibiles in camino humiliationis. Et ideo breuiter de quolibet probato vel probando poteſt exponi illud Gen. 27. Accede ad me vt tangam te, & probem vtrum ſis primogenitus meus. Vbi aduerte quod Deus antequam homini conferat præbendā, non pariſienſem, ſed paradiſi, probat ipſum aliquoties tribus modis, ſecundum quod trium hoſtium impugnationibus ipſum aliquando ſubmittit. Aliquoties enim probatur homo à carne per proſperitatis delectationem. Aliquando probatur à mundo per aduerſitatis deſolationem. Aliquando probatur ab hoſte per iniquitatis inſtigationem. Succeſſus attractiuus probat conſolationem proſperitatis. Accede ad me inquit. Contractus afflictiuus probat deſolationem aduerſitatis. Vt tangam te inquit. Proceſſus probatiuus probat inſtigationem iniquitatis. Vt probem te &c. ¶ Iſta ergo ſunt tria genera probationum in quibus probatur homo, videlicet, B

In carnis proſpera ſucceſſione,
In mundi aſpera afflictione,
In hoſtis temera tentatione.

Dicamus igitur quod homo probatur in ſucceſſione conſolatiua. Et hoc oſtenditur cum dicitur. Accede ad me, iſtud verbum Accede ad me, eſt vocabulum attractiuum, lenitiuum, blanditiuum, vocatiuum, & proſperæ ſucceſſionis deſignatiuum, quia videlicet illos qui modo ſunt in proſperitate, videtur Deus vocare ad ſe, in quantum, ſcilicet, ipſis ſolet applaudere & blandiri, iuxta illud Heſt. 15. Accede huc, & tange ſceptrum. Et Matt. 25. Accedēs qui quinque talenta acceperat &c. Iſta eſt enim vna fortis proba, ſcilicet, mundi proſperitas. In iſta enim proba non ſtat metallum niſi ſolidum. Sicut enim metallum ſic probatur, quia ſi purum fuerit, idem pondus reddit dum ex igne & fornace trahitur quod habuit antequam in ignem & fornacem mittebatur, ſic vir iuſtus eiuſdem eſt conditionis dum in proſperis eleuatur, & dum in aduerſis deprimitur & calcatur. Probatur etiam ſicut balſamum, quod ſi verum fuerit & purum & in aqua ponatur, ſtatim petit fundum, ſi vero ſophiſticatum fuerit & impurum, tunc non deſcendit, imo ſurſum enatat & ſupereminet & aſcendit. Sic vere homo bonus in aqua proſperitatis poſitus non euaneſcit, nec ſurſum in ſuperbiam erigitur, ſed magis per timorem in ſeipſum colligitur, & per humilitatem & mortis & inferni coſiderationem inferius deſcendere conſueuit. Econtra vero illi qui impuri ſunt atque mali, ſi cum aqua proſperitatis per complacentiam miſcentur, ſurſum in ſuperbiam leuantur. Iſtud figuratur Iud. 7. Vbi dicitur quod Deus volens probare qui erant illi, qui contra Madian debebant & poterant præualere, dixit Gedeoni. Duc eos ad aquas, & ibi probabo eos. Et dicitur ibi quod modus probæ fuit talis, quia illi qui quaſi aquas contemnendo ipſas ſolū manu lambuerunt, nec ad eas ſe inclinauerunt fuerunt ad prælium acceptati. Illi vero qui ad aquam genua flexerunt, & qui ſignum nimiæ affectionis ad eam oſtēderunt, fuerunt à prælio reprobati. Et tamen dicitur ibi quod multo plures fuerunt flexo poplite bibentes, q̃ manu ſolūmodo aquā tangentes. Et ſic plures fuerunt à prælio repudiati quam recepti. Sic vere chariſſimi, Deus in aqua mundanæ proſperitatis quandoq; probat homines in hoc mundo. Proba tamen talis eſt, quia pro certo illi qui ſunt acceptabiles atque boni, & ad præualendum contra Madian, id eſt, diabolum ordinati, ſolum aquam ſuperficialiter tangunt, & cum manu, id eſt, ſolum ad neceſſitatem eam recipiunt atq; bibunt, ibique genua cordis non inclinant, nec per affectum nimium ſe immergunt. Iuxta illud Pſalm. Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Illi tamen qui à Deo ſunt reprobabiles atque mali, flexis genibus, id eſt, toto cordis appetitu ad iſtam

aquam

aquam se inclinant, & non solum ad necessitatem, imo etiam ad superfluitatem ibi se recreant & delectant Ezec.47. Traduxit me per aquam vsq; ad renes, i. vsq; ad complacentiam. Et ideo de ista proba dicitur in Psalm. 80. Exaudiui te in abscondito tempestatis, probaui te apud aquam contradictionis. Et dicitur prosperitas aqua contradictionis, pro eo quod causa est multarum contradictionum. Et dicitur absconditum tempestatis, pro eo quod causa est temporalium & æternalium aduersitatum. Patet ergo quod homo probatur in successione consolatiua. Accede huc inquit. ¶ Deinde dico quod probatur in afflictione desolatiua, i. in mundi aduersitate, quæ ostenditur cum dicitur. Vt tangam te. Tangere enim signat aliquam violentiam corporalem. Ex tactu enim imprimitur maior dolor quam ex actu cuiuscunq; alterius sensus. Et ideo sicut Medicus tangendo membrum, probat infirmi complexionem, sicut ignis tangendo argentum probat ipsius perfectionem, sicut lapis tangendo aurum probat ipsius conditionem, sic vere Deus tangendo, corrigendo, igniendo, & tribulando hominem, cognoscit & probat eius virtutem vel defectionem. Ideo Iob qui multis tribulationibus fuit probatus, dicit de seipso. Iob. 23. Probabit me quasi aurum quod per ignem transit. Et ideo de tactu tribulationis suæ legitur dixisse diabolus Iob. 1. Extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi. Aurum n. purum & impurum sic probatur. Quia si fuerit purum, in igne positum non fumat, non euaporat, percussum non sonat, non minoratur, sed purgatur, & melius quam antea perseuerat. Si autem impurum & mixtum fuerit, tunc in igne fumat & minoratur & euaporat, percussum sonat & à pondere recto & colore deuiat & discordat. Sic pro certo illi qui puri sunt & iusti, si in igne tribulationis ponuntur, vel si diuersis afflictionibus feriuntur, non fumant per superbiam & indignationem, non sonant per impatientiam & detractionem, non minorantur per iniustitiam & desperationem. Illi vero qui iniusti sunt & iniqui, in pondere virtutis minorantur, & per impatientiam obloquuntur, & per indignationem fumant, superbiunt & rixantur. Ideo de bonis dicitur in Psalm. 16. Probasti cor meum & visitasti nocte, igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas. Isti sunt sicut thus & resina alba, quæ ita sunt in colore similia, quod nisi probentur, & non cognoscuntur. Veruntamen in igne posita resina fœtet & dissoluitur, thus vero fragrat & accenditur. Sic vere mali quandoq; sunt bonis similes in colore conuersationis, sicut sunt hypocritæ, istos tamen probat ignis tribulationum, quia in isto igne thus, i. vir iustus redolet per famosam patientiam, & accenditur per charitatem. Resina vero, i. vir malus & hypocrita, in isto igne fœtet per infamem desistentiam, & dissoluitur per imbecillitatem. Ideo de bonis & malis dicitur Sap. 11. Hos enim tanquã pater monens probasti, illos vero tanquam durus rex interrogãs condemnasti. Ideo Eccl. 27. dicitur quod vasa figuli probat fornax. Isti ergo probantur in tribulatione desolatiua. ¶ Denique dico quod quidam probantur in tentatione instigatiua, & hoc ostenditur cum dicitur. Vt probem te, s. per suggestionem & tẽtationem hostis. Quia, scil. sicut ferrum quandoque tingitur in colorem auri, probatur tamen & cognoscitur per præsentiam adamantis, quia, sci. ferrum statim sequitur adamantem, aurum aũt non, sic homo peccator & hypocrita quandoque tingitur & induitur colore viri iusti, adamas tamen, i. durus & obstinatus diabolus veritatem probat, quia, scil. ferrum, i. peccator statim ipsius tentationibus & suggestionibus attrahitur, aurum vero, i. vir iustus & perfectus, huiusmodi impulsionibus non mouetur Eccl. 31. Ignis probat ferrum durum. Tentatio enim diaboli dicitur ignis, quia, sci. ad modum ignis solet per mala desideria inflammare, & ad finem per tormenta infernalia solent hominem penitus deuorare. De tali ergo proba quam sustinent iusti, dicitur Tob. 12. Quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt probatio tẽtaret te. Sic ergo patet quomodo Deus probat homines diuersimode, quosdam in tẽtationib. quosdam in tribulationib. quosdã vero in prosperis successionib. Et ideo breuiter de istis probis concluditur Iac. 1. Beatus vir qui suffert tẽtationẽ, quoniã cũ probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Ista est ergo probatio diuina. ¶ Secundo dico quod inuenitur probatio humana. Et sic dico quod homo debet probare, discernere & tentare illa quæ sunt sibi bona, honesta & vtilia, & illa facere & tenere. Iuxta illud Rom. 2. Probas vtiliora instructus per legem. Notemus ergo quod nos debemus probare

Verborum veritatem,
Cordium qualitatem,
Rerum diuersitatem,
Diuinam voluntatem,
Supernam pietatem,
Virium quantitatem,
Operum bonitatem.

¶ Probemus igitur verborum veritatem, quia, scilicet, non oportet statim credere quod auditur, sed narrata prius cogitare & videre 1. Ioan. 4. Nolite credere omni spiritui, sed probate spiritus an ex Deo sint. Item probemus cordium qualitatem 2. Corint. 13. Vosmetipsos probate si estis in fide. Item probemus rerum diuersitatem, scilicet, quæ nobis sunt vtiles & quæ non, vnde 1. Thessa. 5. Omnia probate, quod bonum est tenete. Item probemus diuinam voluntatem Ro. 12. Probetis quæ sit voluntas Dei beneplacens & perfecta. Item probemus supernam pietatem Malach. 3. Probate me dicit dominus si non aperuero vobis cataractas cœli. Item probemus nostrarum virium quantitatem 1. Cor. 11. Probet autem seipsum homo. Item probemus operum nostrorum bonitatem Galatas 6. Probet autem vnusquisque opus suum. Et sic patet quod est quædam probatio humana.

¶ Tertio dico quod est probatio mundana, & ista est illa qua quis etiam temporaliter debet probari antequam eidem aliquid committatur & maxime antequam ad status eminentiam assumatur 1. Timo. 3. Probentur primum, & sic ministrent. Sed de illa vide vbi de probatione agitur in titulis multis &c.

Procedere.

Nota quod procedere aliquando sumitur pro exire vel emanare, aliquando pro progredi & pro transire, aliquando pro tractare & ordinare, & sic est processus

Æternalis & emanatiuus,
Moralis & frequentatiuus,
Causalis & operatiuus,
Temporalis & antiquitatiuus.

¶ Processus æternalis est in trinitate. Et iste est ille quo filius procedit à patre per generationẽ, de quo Io. 8. Ego ex Deo pceſſi & veni. Et ille quo Spiritus sanctus procedit & emanat à Patre & filio per communem inspirationem, de quo Ioan. 5. Mittam vobis spiritum veritatis, qui à patre procedit. ¶ Processus moralis est in voluntate. Voluntas enim procedit continue & proficiscitur & transit vel de bono in melius, vel de malo in peius. Exemplo lunæ, quæ continue procedit vel ad crementum vel ad decrementum. Et ideo de bono processu & profectu dicitur in Ps. 44. Specie tua & pulchritudine tua, intende prospere, procede, & regna. Et de isto vide supra vbi crescere, vbi inuenies illam authoritatem diuisam & prosecutam Prouerb. 4. Iustorum semita qua lux splendens procedit, & crescit vsque ad perfectum diem. De malo vero processu in moribus potest dici illud quod de Semei dicitur 2. Regum 16. Procedebat egrediens, & maledicebat. ¶ Processus causalis est in operum qualitate, & iste est ille processus quo à nobis procedunt bona vel mala. Bona enim procedunt à bonis Luc. 4. Mirabantur omnes in verbis gratiæ quæ procedebant de ore eius. Mala autem procedunt à malis, quia sicut dicitur Eccl. 42. De vestimentis procedit tinea, sic à muliere iniquitas viri. Et Mat. 7. dicitur quod quæ de homine procedunt, hæc sunt quæ coinquinant hominem. ¶ Processus temporalis est in rerum diuturnitate. Tempus enim continue procedit. Cum enim tempus sit mensura motus, (4. Physicorum) hinc est quod omnia quæ motui & transformationi subiacent, temporaliter procedunt & senescunt, sicut de Zacharia & Elisabeth dicitur Lucæ 1. quod processerunt ambo in diebus suis. ¶ Si tamen vltra hæc velis aliquid dicere de processu virtuoso, quo scilicet de virtute proceditur in virtutem, qua Deus Deorum in Sion videatur, notabis & dices quod processus seu profectus in bonum valde est necessarius in hac vita, quia sine processu nunquam potest finis aut terminus attingi quinimo si à processu desistitur, quasi necessario retroitur. Illa enim quæ de sui natura sunt mobilia, nunquam possunt in vno statu sistere, quinimo nisi procedunt vlterius, necesse habent vt communiter retroire. Sic reuera cum homo labilis sit naturæ, sic fit quod nisi semper vlterius procedat in bonum, necesse habet affectibus vel actibus faciliter se vertere ad aliquod inutile seu vanum. Exemplo, scilicet, magnæ rotæ, quæ quando cum impetu voluitur, si steterit statim eodem impetu non ad oppositũ inclinatur. Procedat igitur iustus, nec cesset à bono opere, si tamen vult in contrarium non abire. In causis enim ciuilibus nunquam ad summam attingitur, nec etiam causæ victoria reportatur, nisi prius legitime procedatur. Constat enim, quod propter defectum boni processus multæ causæ quæ alias bonæ fuerint, ãmittũtur. Et ideo bene dicitur 1. Re. 19. Surge & procede, & alloquens satisfac seruis tuis. In quibus verbis ostenditur quod ad bonum processum faciendum plurima requiruntur. Oportet enim

Dimittere quod officit,
Admittere quod proficit,
Adiungere quod allicit,
Porrigere quod sufficit.

¶ Igitur dimittamus pondus corporeum quod nimis onerat

Surge inquit. Admittamus motum pectoreum quo virtus properat. Procede. Adiungamus verbum ſonoreum, quod mentes vulnerat. Alloquens. Porrigamus panem idoneum, qui famem ſuperat. Satisfac inquit ſeruis tuis. Proceſſus enim virtuoſus conſiſtit in dimiſſione lethalis preſſuræ. In commotione mentalis naturæ. In oratione ſupernæ præturæ. In nutritione pauperum iacturæ.

¶ Iſti enim ſunt quatuor boni proceſſus. Dimittere mundum impedientem. Surge dimittendo, ſcilicet, corruptionem. Admittere actum expedientem. Procede, ad vlteriorem, ſcilicet, perfectionem. Requirere Deum proficientem. Alloquens, ſcil. dominum per orationem. Requirere plebem deficientem. Satis fac ſeruis tuis, ſcilicet, per eleemoſynarum largitionem & nutritionem.

F ¶ Primo ergo dico, quod ſi bene volumus in bono proficiſci & procedere, neceſſe eſt quod dimittamus pondus corporeum, hoc eſt dictum, curam temporalium & carnalium negociorum, quod oſtenditur cum dicitur. Surge, id eſt, ſurſum te erige, quod, ſcilicet, non poteſt bene fieri niſi prius pondus aggrauans dimittatur. Sed de hoc vide plene de Exurgere, de Conſurgere, & Surgere. Pone tamen figuram de Dauid, qui oneratus armis Saulis non potuit incedere contra Philiſtæum, ſicut dicitur 1. Reg. 17. ſed poſtquam ipſum onus depoſuit & dimiſit, tunc fundam manu tulit, & proceſſit aduerſus Philiſtæum, & eum in funda & lapide ſuperauit &c. Expone bene de quinque lapidibus ſicut alibi. Vnde Ezech. 42. Deponent inquit veſtimenta in quibus miniſtrant, & veſtientur aliis, & ſic procedent. Surge inquit Actor. 12. Surge Petre, quia ceciderunt catenæ de manibus tuis. O quam ſunt hodie plures qui preſſi pondere negociorum temporalium nec ſurgere nec procedere poſſunt. Diabolus enim eſt ſicut ille peſſimus Antiochus, de quo dicitur 1. Machab. 15. quod ipſe concluſit triphonem ne procederet. Non ſic, ſed ſi volumus bene procedere dimittamus pondus corporeum.

G ¶ Secundo ſi volumus bene procedere, impellamus motum pectoreum. Procede inquit, id eſt, procul incede, quia, ſcilicet, motus corporeos, ſcilicet, bonos affectus & deſideria debemus procul, ſcilicet, vſque ad paradiſum impellere, & illic mentaliter intendere & incedere, ſi volumus de virtute in virtutem bene procedere. Procede inquit, id eſt, procul incede, vſque in paradiſum, ſcilicet. Pſal. Specie tua & pulchritudine tua, intende proſpere, procede, & regna. Ibi enim debet eſſe proceſſus noſter, quia ſicut dicitur Prouerb. 4. Iuſtorum ſemita quaſi lux &c. ſicut ſupra. Et nota ſi vis quod nos debemus facere proceſſum

Fortem & bellicoſum,
Conſtantem & virtuoſum,
Sapientem & ſerioſum,
Diligentem & curioſum,
Exultantem & gaudioſum,
Rutilantem & luminoſum,
Honorantem & amoroſum,
Humectantem & viſceroſum,
Triumphantem & glorioſum.

¶ Iſti ſunt igitur certi gradus quibus aſcenditur & proceditur ad terminum gloriæ ſempiternæ. Et primo quidem per gradum potentem & bellicoſum, ſcilicet, per gradum fortitudinis, quo, ſcilicet, nos debemus contra ſpirituales & temporales hoſtes, dæmones, hæreticos, vitia & tyrannos bellare. Vnde Hier. 46. Præparate ſcutum & clypeum, & procedite ad bellum, ſtate in galeis, polite lanceas, induite vos loricis Sequitur. Exultate in currib. & procedant fortes.

¶ Item proceditur per gradum conſtantem & virtuoſum. Non enim ſufficit quod homo ſit audax & fortis ad inuadendum, niſi etiam ſit conſtans ad perſeuerandum & permanendum. Vnde 1. Mach. 3. Proceſſerunt vt irent cum vniuerſa virtute ſua & 2. Par. 18. dicitur quod proceſſit ſpiritus, & manſit coram domino.

¶ Item proceditur per gradum prudentem & ſerioſum. In omni enim materia proceſſus qui ſit per viam ſapientiæ & prudentiæ, optimus eſt. Vnde de Ezechia rege Iuda dicitur 4. Regum 18. quod ipſe adhæſit domino, & non receſſit a veſtigiis eius, & erat Deus cum eo, & in cunctis ad quæ procedebat, ſapienter agebat.

¶ Item proceditur per gradum diligentem & curioſum. In omni enim materia proceſſus diligens commendatur. Vnde in Pſal. 18. dicitur. Tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo, exultauit vt gigas ad currendam viam. Curſus enim diligentiam ſignificat. Item proceditur per gradum exultantem & gaudioſum. Gaudium enim in ſpiritu ſancto eſt vnus gradus ad procedendum in cœlum 1. Mach. 9. Ecce inquit apparatus multus, & ſponſus proceſſit, & amici eius cum tympanis & muſicis.

¶ Item proceditur per gradum rutilantem & luminoſum. Lux enim fidei & ſcientiæ optimi ſunt gradus ad bene procedendum in virtutibus. Vnde illud Prouerb. 4. Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit & creſcit. Vnde etiam de ſpiritu veritatis qui à patre procedit, dicitur Ioan. 15. quod ipſe vos docebit omnia.

¶ Item proceditur per gradum honorantem & amoroſum, ſcilicet, per viam charitatis, quia, ſcilicet, boni procedunt dignis obuiam ad eos honorandum, ſicut Ioan. 12. dicitur de Chriſto quod pueri hebræorum acceperunt ramos oliuarum, & proceſſerunt obuiam ei. Iob etiam de ſeipſo 29. cap. dicit ſic. Quando inquit procedebam ad portas ciuitatis, & in plateis parabant cathedras mihi.

¶ Item proceditur per gradum irrigantem & viſceroſum, ſcilicet, per viam clementiæ & pietatis. Vnde vir pius eſt ille fluuius irrigans pauperes, de quo Apo. 22. Oſtendit mihi Angelus fluuium aquæ viuæ, ſplendidum tanquam cryſtallum, procedẽtem de ſede Dei.

¶ Itẽ proceditur per gradum ſeu etiã ad gradũ eminentẽ, ſeu etia triũphantẽ & glorioſũ, ſ. ad gloriã paradiſi, & ad Deũ faciliter ſpeculandum. Vnde Io. 5. Procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ. Vt ſic de quolibet beato dicatur illud Iud. 16. Erat autem diebus feſtis procedens cum magna gloria. Et ſic patet quomodo ad procedendum, id eſt, procul vſque ad paradiſum incedendum, neceſſe eſt quod nos impellamus modum pectoreum. Procede inquit.

¶ Tertio ſi volumus bene procedere, adiungamus verbum ſonoreum, ſeu requiramus regem ſydereum. Alloquens inquit. H
Allocutio enim & oratio & deprecatio ad Deum multum eſt neceſſaria in proceſſu virtuoſo. In proceſſibus enim ciuilibus valde eſt vtile alloqui curialiter iudicem, & gratiam eius pro viribus impetrare. Sic vere cum in proceſſu ſeu profectu virtutum Deus ſit iudex noſter, coram quo, ſcilicet, procedere nos oportet certe neceſſe eſt vt ipſum deuotis orationibus laudibus & gratiarum actionibus alloquamur, ad finem quod eius gratiam & miſericordiam conſequamur, & quod pro nobis definitiuam ſententiam aſſequamur. Vt ſic homo de allocutione diuinæ ſapientiæ dicat illud Sap. 8. Sciens inquit quoniam communicabit mecum de bonis, & erit allocutio cogitationis & tædii mei, habebo propter hanc claritatem ad turbas. Vt ſic homo ſit de illis de quibus dicitur 2. Mach. 10. Deprecabantur inquit dominum caput terra aſpergentes, lumbos præcincti ciliciis, ad altaris crepidinem prouoluti, vt ſibi fieret propitius Sequitur. Poſt orationem longius de ciuitate procedentes. Pone hic ſi vis quomodo cautus aduerſarius timens quod altera pars bene procedat & quod gratiam iudicis habens ſententiam obtineat, ſumme cauet quod in procedendo poſſit errare, vel quod excommunicationis ſententiam poſſit incurrere, vt ſic allocutionem & gratiam iudicis poſſit perdere, & proceſſus ipſius nullus eſſe. Sic vere diabolus aduerſarius noſter inuidens bonis noſtris proceſſibus, & timens quod per finalem ſententiam præbendam ſeu hæreditatem paradiſi obtineamus, ſolet procurare per tentationem quod illegitime procedamus ſcilicet, alias quam deceat operantes & quod per peccatum mortale excommunicationem ſpiritualem, ſcilicet, ſeparationem à Deo & à ſtatu gratiæ incurramus, vt ſic proceſſum virtutum, ſi quem antea fecimus, amittamus, dicens, ſcilicet, cuilibet illud Iob. 38. Vſque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos. Non ſic ergo, ſed ſi volumus bene procedere, adeamus ſeu requiramus regem ſydereum. Alloquens inquit.

¶ Quarto dico, quod ſi volumus bene procedere, porrigamus I
panem idoneum, ſcilicet, eleemoſynam pauperibus & egenis, quod oſtenditur cum dicitur. Satisfac ſeruis tuis. Satisfac inquit, ſcilicet, indigentiæ miſerorum, vt ſic talis pius homo taliter ad opera pietatis procedens, figuretur in illo flumine quod procedebat de ſede Dei Apocalyp. 22. & in illa puella de qua dicitur Actorum 12. quod Petro pulſante ad ianuam proceſſit puella ad videndum. Pulſante enim paupere & eleemoſynam poſtulante, ſtatim debet fluuius & puella, id eſt, vir dulcis & miſericors procedere, & gratiam, veniam, miſericordiam & eleemoſynam diſpenſare. Satisfac inquit ſeruis tuis. Vnde priori Petri 3. Parati ſemper ad ſatisfactionem omni petenti vos. Et ſi vis, potes hic dicere quomodo valde bonum eſt homini qui longum iter habet facere, quod in via & etiam in termino multos habeat amicos. Sic vere valde tutius in longa via paradiſi procedimus, ſi hic per eleemoſynas pauperes, & illic Deum & ſanctos per orationes amicos noſtros facimus. Dicamus ergo de homine pio ad pauperes illud quod de Chriſto dicitur Matthæi quarto quod procedens vidit duos fratres, & vocauit eos. Hic poſſes ponere quõ nauta in mari ne procedat ad portum, curſor in terra ne attingat ad terminum, tigris in nemore, ſcilicet, cum ſpeculis ne inueniat ſuum catulum, à proceſſu diuerſimode retardantur &c. Vide ſupra de Currere, Ire, Via, Iter & ſimilibus, vbi multa inuenies, Patet igitur quod ad bonum & virtuoſum proceſſum quatuor principaliter valent, ſcilicet,

Compaſ-

Compassionis affectus,
Orationis affatus,
Affectionis conatus,
Corruptionis contemptus.

K Et hæc sufficiant de processu vtili & virtuoso. ¶ Sed si vis dic aliquid de processu flebili & vitioso. Mali enim semper procedunt in vitiis, quia, scilicet, quanto plus viuunt, tanto peiores fiunt Eccl. 20. Est processio in malis viro indisciplinato. Et sic nota quod mali procedunt, scil.

Ad mundi gaudia,
Ad carnis prandia,
Ad litis odia,
Ad iræ studia,
Ad mortis tædia.

Procedunt dico ad lætitias mundiales, figurati, scilicet in filiabus Sylo, quas videntes filij Beniamin ad ducendos choros ex more procedere rapuerunt. Iudicum 21. Vt communiter enim extrema gaudij luctus occupat, & qui procedit ad gaudia, faciliter venit ad lites & iurgia. Item procedunt mali ad spurcitias corporales. Vnde de illis qui erant in arce Hierusalem, dicitur 1. Mach. 14. quod illi qui de ea procedebant, contaminabant omnia in circuitu sanctorum. Item procedunt mali ad discordias, figurati scilicet Apoc. 16. in illis tribus spiritibus immundis qui procedunt ad reges totius terræ congregare eos ad prælium. Item mali procedunt ad iracundias cordiales, figurati scilicet in illa vipera de qua dicitur Act. 28. quod cum processisset à calore arripuit manum Pauli. Calore enim iracundiæ succensi, solent alios lædere sine causa. Item procedunt mali ad pestilentias infernales, figurati scilicet in Onia 2. Machab. 4 qui proditiose inductus de asylo procedere, statim fuit per Andronicum interfectus. Quia reuera cum peccando quis de asylo, id est, de templo gratiæ procedit & exit, Andronicus diabolus ipsum finaliter per damnationem decidit. Similis illi principi odioso Apollonio, de quo dicitur 2. Mach. 5. quod omnes illos qui ad spectaculum processerant, trucidauit. Quia pro certo illi qui ad mundi vitia, solatia, spectacula & ludibria procedere non verentur, à diabolo finaliter occiduntur. Iste est ergo malus processus quem faciunt mali.

L ¶ Sed si vis dic adhuc quod non solum mali procedunt male, imo etiam quandoq; à malis procedunt mala, videlicet

Fumus superbiæ,
Ignis sæuitiæ,
Fœtor luxuriæ,
Sulphur infamiæ.

Fumus dico quem ventus dispergit. Vnde de superbo dicitur Io. 41. De naribus eius procedit fumus. Item inde procedit ignis sæuitiæ seu etiam iracundiæ, quem furor inuergit Iob. 14. De ore eius lampades procedunt quasi tædæ ignis accensæ. Et de locustis dicitur Apoc 9. quod de ore ipsarum procedit ignis. Item inde procedit fœtor luxuriæ quæ carnem aspernit Mat. 7. Quæ de homine procedunt, sunt illa quæ coinquinant hominem. Item inde procedit sulphur infamiæ quam nullus abstergit. Vnde Ap. 9. dicitur. De ore equorum procedit ignis, & fumus, & sulphur. Equi enim sunt carnales homines, quia sicut dicitur Esa. 31. Equi eorum caro. De quorum pro certo ore procedit ignis detractionis & inuidiæ. Fumus elationis & stultitiæ, & sulphur, id est, fœtor infectionis & infamiæ. Vnde ibidem dicitur, quod tertia pars hominum occisa est de igne & fumo & sulphure quæ procedunt de ore ipsorum. Ista sunt ergo mala quæ procedunt à malis.

M ¶ Notabis tamen quod à bonis & potissime à prælatis debēt procedere, scilicet

Verba certæ prolocutionis,
Vita sanctæ conuersationis,
Clamor altæ prædicationis,
Rigor duræ castigationis,
Vigor tutæ dominationis.

¶ De prolocutione veridica dicitur in Psal. 88. Quæ procedunt de labiis meis, non faciam irrita. De conuersatione sanctifica dicitur Prouerb. 4. Omni custodia serua cor tuum, quoniam ab ipso est vita. De prædicatione altidica dicitur Apoc. 4. quod de throno procedunt fulgura & voces & tonitrua. De castigatione iuridica dicitur Apo. 19. quod de ore ipsius procedebat gladius ex vtraque parte acutus. Et sequitur ibidem quod omnes illi qui acceperunt characterem bestiæ, occisi sunt gladio qui procedit de ore ipsius. De dominatione etiam tutifica dicitur Exod. 30. quod de altari cornua procedent, Altare enim est prælatus de quo, scilicet, debent procedere cornua potentiæ rigorosæ. Et sic patet quod à iusto & maxime à prælato debent procedere

Veridica prolocutio,
Sanctifica conuersatio,
Altidica prædicatio,
Iuridica castigatio,
Fortifica dominatio.

Et hæc de procedere sufficiant. Vide infra in tit. proficisci, & supra in tit. Ire, Ambulare, Currere, Transire, & similia significantia motum.

Procella. Nota, quod procella idem est quod tempestas. A
Est enim procella idem quod ventus vehemens grandinibus & pluuiis intermixtus. Est igitur vt communiter procella triplex, scil. procella

Latentis tentationis,
Præsentis vexationis,
Sequentis damnationis.

¶ De tentatione patet, quia in ipsa vtitur diabolus ad animarum subuersionem vento vehementis superbiæ, igne inflammantis auaritiæ, pluuia lubrificātis luxuriæ, tonitruo stupefaciētis discordiæ. Ita breuiter dico, quod de procella tentationum dicitur in Psal. 100. quod ignis, grando, nix, glacies, & spiritus procellarum, pars calicis eorum. Tute est igitur & sapienter per huius mundi pelagus nauigandum ne forte procella tentationis nauem nostram possit destruere vel cassare Eccl. 33. Sapiens non odit mandata & iustitias, & non illidetur quasi in procella nauis.

¶ De mundi tribulatione & vexatione patet. Ista enim est B
quædam procella quæ status obruit miserorum, de qua, s. dicitur Matt. 4. Facta est procella magna venti, & fluctus mittebat in nauem. Et nota si vis quod procella mundi tribulationum

Certa lege à Deo regulatur,
Certo puncto à Deo terminatur,
Certo modo à Deo temperatur,
Certis horis à Deo augmentatur.

¶ Dicam ergo, quod procella tribulationis in certa lege solet C
ordinari. Deus enim ordinauit modum & regulam talium procellarum, vt, scilicet, sæuire nequeant, nisi quantum fuerit ordinatum. Vnde Iob. 28. dicitur quod Deus ponebat pluuiis legem & viam procellis sonantibus. Et ideo in Psalm. dicitur. Ignis grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum eius.

¶ Item ista procella certo puncto solet terminari. Deus enim non solum tribulationibus posuit legem quantum actualiter possunt sæuire, imo etiam præfixit eis terminum quantum temporaliter possunt durare. Vnde in Psalm. 106. Dixit, & stetit spiritus procellæ.

¶ Item ista procella certo modo solet mitigari. Habet enim Deus modos suos quibus nunc vni, nunc alteri lenit mundi mala Psalm. Statuit procellam eius in auram, & siluerunt fluctus eius.

¶ Item ista procella certis horis solet augmentari. Constat n. quod secundum dispositionem dispensationis suæ. Deus quandoque tribulationes augmentat non solum contra malos, imo etiam contra bonos. De malis enim dicitur Hier. 30. Procella ruens in capite impiorum conquiescet. De bonis etiam dicitur Lu. 8. quod Christo & discipulis eius nauigantibus Christus obdormiuit, & descendit procella venti in stagnum, & compellebantur fluctibus & periclitabantur. Et tamen dicitur ibidem quod discipuli excitauerunt eum, dicentes. Perimus. Qui surgens increpauit ventum & tempestatē, & facta est tranquillitas. Sæpe n. accidit quod Deus fit tanquam dormiens per dissimulationem, amicosq; procellis & tempestatib. iactari & quasi periclitari permittit per fortem tribulationem. Verum si deuotis precibus excitatur, solet misericorditer euigilare, & tribulationes increpans mitigare. Ista ergo dicta sint de ista procella, scilicet, de mundi tribulatione. ¶ De æterna vero damnatione patet. Ista est enim D
procella qua naues, i. animæ impiorum, in mari, i. in æterna amaritudine submerguntur. Vnde de damnatis dicit dominus Ezec. 13. Erit inquit imber inundans, & dabo lapides prægrandes desuper irruentes, & ventū procellæ dissipantem. Et in canonica Iudæ dicitur quod istis, scil. peccatoribus damnatis procella tenebrarum in æternum conseruata est. Hæc igitur de procella infernali, temporali, spirituali seu criminali sufficiant. Vide in tit. Ventus, Tempestas &c.

Procidere. Cum procidere idem sit quod protinus seu A
propere cadere, seu ad terram inclinari, aut orando seu reuerentiam exhibendo genu flectere, possumus dicere quod procidere à parte procidentis est officium humilitatis & reuerentiæ. A parte præsidentis, scilicet, coram quo prociditur, est officium nobilitatis & excellentiæ. A parte vero finis seu cōsequentis est officiū vtilitatis & complacentiæ, quæ, sci. acquiritur procidendo. Dicam ergo quod nos inuenimus procedere, quod est

Deuotorum christianorum,
Afflictorum subditorum,
Peruersorum hæreticorum,
Perditorum adulatorum.

Deuoti procidunt ante dominum, ipsum adorando. Subditi procidunt ante prælatum ipsum honorando. Hæretici procidūt ante diabolum idololatrando. Peruersi procidunt ante tyrannū ei adulando. ¶ Primo igitur dicam quod est procidere flebilis deuotionis, & istud est quando iusti deuote procidunt aut flectunt genua coram Deo, dicendo, sci. illud Psal. 49. Venite adoremus & procidamus ante Deum, ploremus coram domino, qui fecit nos &c. Et si vis dic quod procidere debemus ante Deum, scil. ipsum

Laudando & adorando,
Placando & dulcorando,
Precando & implorando.

B ¶ Procidat igitur iustus coram Deo ipsum laudans honorabiliter sicut, scilicet, de magis dicitur Mat. 2. quod procidentes adorauerunt puerum &c. Et Apoc. 4. Procidebant 24. seniores ante sedentem in throno, & adorabant viuentem in sæcula sæculorum, & mittebant coronas suas ante thronum. Item procidat iustus coram domino ipsum placans amicabiliter seu dulcorabiliter, sicut de Abigail volente placare Dauid dicitur 1. Re. 25. quod ipsa procidit coram Dauid, & adorauit. De Hester etiam dicitur Hester 8. quod volens Assuerum placare, procidit ad pedes regis, fleuitque. Item procidat iustus coram Deo ipsum rogans implorabiliter, scil. pro venia obtinenda vel gratia impetranda. Exemplo, scilicet, illius de quo Luc. 5. dicitur quod plenus lepra, procidit in faciem suam ante Iesum, dicens. Domine si vis, potes me mundare. Et in Psalm. 71. dicitur quod coram illo procident æthiopes, & inimici eius terram lingent. Aethiopes enim nigri, sunt peccatores, qui, scilicet, coram Deo debent procidere pro venia & gratia imploranda. Vnde Mar. 5. dicitur quod archisynagogus procidit ad pedes Iesu, scilicet, deprecans pro filia sua suscitanda. Istud est igitur procidere flebilis deuotionis. ¶ Secundo

C dico quod est procidere humilis subiectionis, quo, scilicet, homines procidunt & flectunt genua coram maioribus ipsis, scilicet, humiliter seruiendo, & eos honorando quod, scil. in scriptura vituperatur, cum secundum diuersitatem status & meriti homines honorari iubeantur, sicut de custode carceris dicitur Act. 16. quod tremefactus cecidit Paulo & Sile ad pedes. Et de Achior dicitur Iudith. 15. quod ipse procidit ad pedes Iudith viso scilicet, capite

D Holofernis, & adorauit eam. ¶ Tertio vero dico, quod est procidere fallacis corruptionis. Et istud est illud quo idololatræ & hæretici procidunt ante dæmonia & idola adorantes. Vnde de idololatris dicitur Esa. 14. Procidunt & adorant & portant illum, s.

E Deum suum in humeris suis gestantes. ¶ Quarto autē dico quod est procidere fatuæ præsumptionis, sicut, scilicet, est illorum qui volunt quod vltra debitum honorentur, & quod coram eis plusquam deceat procidatur, sicut, scilicet, faciunt quidam principes temporales, qui quando salutantur, volunt quod salutantes terram quando procidunt osculentur, sicut de soldano babyloniæ, & etiam de quibusdam christianis principibus narratur. Qualis etiam fuit Alexander, qui se mandauit tanquam de genere Iouis natum ab exercitu suo ad Deum adorari. Quod quia Calisthenes philosophus facere noluit imo ipsum super hoc reprehendit, ipsum auribus, oculis, naso & labiis priuari, & cum cane in cauea ligari mandauit. Quid dicemus de CaioCæsare, qui volens vt Deus adorari, fecit idolum suum iuxta Iouis idolum poni, vt romani qui adorare mortalem horrebant, ipsum saltem in imagine sua adorare viderentur, quando Iouis idolum adorarent. Ad istū igitur errorem satis facit illud quod scribitur Dan. 2. scil. Quod Nabuchodonosor mandauit, dicens quod qui statuam auream per se erectam procidens non adorauerit, mittatur in fornacem ignis ardentis. Sic ergo patet quod est procidere improbē adulationis. Peruersæ adorationis. Humanæ veneratationis, & diuinæ supplicationis & deuotionis. Sufficit, vide supra de Genu, & in tit. adorare.

Procreare. Vide supra de creare, & infra de producere &c.

Procumbere. Vide in tit. Accumbere, Accubare & in tit. discumbere, vbi satis inuenies.

A **Procurator. Procurare.** Dicitur quasi pro alijs curare. Procurator enim est qui pro alio curam gerit, & procurator, id est, quasi dispensator, minister, negociator, prælatus etiam vel seruitor aut benefactor. Et poterant de eo multa dici, sed quasi nullæ sunt auctoritates. Vide supra in aliis titulis similibus.

A **Procul.** Nota, quod procul idem est quod longe, & signat procul distantiam vel temporalem vel corporalem vel virtualem, & ideo possumus notare quod procul significat distantiam

Commendabilem,
Detestabilem,
Separabilem,
Memorabilem,
Honorabilem,
Delectabilem,
Desperabilem.

¶ Distantia commendabilis est illa qua boni distant à criminibus & de ista dicitur Esa. 54. Recede procul à calumnia, & Eze. 43 Repellant procul fornicationem suam. Distantia detestabilis est illa qua mali sunt procul à virtutibus Pro. 27. Melior est vicinus iuxta, quā frater procul, i. melior est fidelis sæcularis qui est iuxta Deum per charitatem, quam frater ecclesiasticus vel regularis, qui est procul à Deo per iniquitatem. Distantia separabilis est illa qua diuites distant à pauperibus, quia, scilicet, inuidi & odiosi semper se tenent procul ab aliis & etiam a seipsis Dan. 13. Separate eos ab inuicem procul, & de amicis Iob dicitur Iob. 2. Cūque eleuassent procul oculos non cognouerunt eum. Signantes falsos amicos, qui desolatos socios à procul respiciunt non à iuxta. distantia memorabilis est illa qua futura distant à præsentib. Ista enim quæ procul à nobis sunt, debemus memorari, & vi..u limpido contemplari. Memorari enim debet cœli felicitas Iob 36. Vnusquisque intuebitur procul & etiam iudicii & infe... asperitas Iob. 30. Procul odoratur bellum. Distantia honorabilis est illa qua bona fama quis se diffundit in longinquis partibus & de hoc dicitur 2. Par. 29 Egressum est nomen eius procul. Distantia delectabilis est illa qua beati distāt à mortalib. Pro. 13. Procul & de vltimis finibus terræ precium eius, & Neemiæ 12. Audita est lætitia Hierusalem procul. Distantia autem desperabilis est illa qua damnati distant à bonis omnibus & de hoc dicitur Esa. 22. Omnes qui inuenti sunt pariter procul fugerunt. Et ista breuiter dicta de Procul sufficiant. Vide supra de longe, & de Nouissimus.

Proditor. Prodere. Cum prodere idem sit literaliter quod exire, emittere, A manifestare, producere, reuelare, dicam quod ille proprie dicitur proditor, qui secretorum sibi cōmissorum est infidus reuelator, seu qui sub specie amicitiæ aliorum in se confidentium est deceptor. Cum igitur ista materia in pluribus titulis sit vulgata, scilicet vbicunq; de falsa amicitia, fraude, fallacia, deceptione & malitia agitur, & maxime cum paucissimæ sunt auctoritates vocales, hinc est quod sub breuitate transire propono. Hoc igitur solum nota quod

Proditor solet { Prætendere figuram amoris, / Infigere puncturam doloris, / Incurrere iacturam horroris.

¶ Primo igitur dico quod proditor solet prætendere amo- B ris figuram. Sub specie enim amicitiæ solet consilia mala dare, & vt sic minus caueatur ab ipso, & se fidelem & amicū illis quibus nocere vult, simulare. Sicut enim ponit Plinius, Scythæ populi crudeles vt alios in bello irremediabiliter perimant, solent sagittas suas veneno viperæ & humano sanguine inungere, & sic quicquid illis sagittis etiam leuiter vulnerant, solet sine remedio interire. Sanguis humanus charissimi cum sit amicus naturæ signat fictam & falsam amicitiam seu consanguinitatem seu etiam humanam & dulcem benignitatem, venenum autem viperæ signat venenosam & proditoriam falsitatem, vt, scil. de proditoribus dicatur illud Iob. 20. Caput aspidum sugat & occidat eum lingua viperæ. Eum inquit, scilicet, innocentem, Quid ergo? pro certo Scythæ, id est, proditores, solent cum veneno viperæ suæ prauæ intentionis sanguinem humanum, id est, formam & figuram humanitatis & consanguinitatis & bonæ amicitiæ & dilectionis miscere, scil. fidelitatem & amicitiam prætendendo, & inde sagittas suæ crudelitatis, vel iniquitatis vngere vel linire, & sic pro certo solent sine remedio vulnerare, & nocumentum incurabile procurare. Sagitta enim irremediabilis nocumenti plus consueuit nocere, quæ sub specie amicitiæ & consanguinitatis proditiosæ solet intrare. vt sic dicat proditor illud Deut. 32. Inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus deuorabit carnes. Istud satis figuratur in iuda, qui sub specie amicitiæ, scilicet, dando osculum, prodidit magistrum suum Christum. Vnde Luc. 6. Elegit inquit duodecim &c. Sequitur. Iudam qui fuit proditor. Vnde de ipso legitur Marci 14. Dederat autem traditor eis signum, dicens. Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Dico igitur quod proditor solet ostendere amoris figuram.

¶ Secundo dico quod proditor solet infligere doloris pun- C cturam. Constat enim quod nulla læsio est periculosior aut grauior quam illa quæ fit à proditore. Semper enim consuluit illud quod est magis præiudiciale, exemplo, scil. Iunonis, quæ videns quod Iupiter maritus suis concubuerat cum Semele, & inuidens ei, ipsamq; destruere volens, quadam die absente Beroe nutrice Semelis transformauit se in ipsam vetulam, & nutricem, & veniens ad Semelem, consuluit sibi proditiose quod quando Iupiter aliquid ab ipsa desideraret, peteret quod ipse sibi appareret in tali forma sicut apparet reginæ & deæ Iunoni quando concumbebat cum ipsa. Venit ergo Iupiter, fit generalis promissio

de primo petito concedendo, iuraturque à Ioue per aquas stygias (quod iustitiam transgredi numinibus non licebat) declaratur petitio, dolet Iupiter videns quod promissum non poterat reuocare. Descendit igitur in forma ignis tonitrui & fulguris, & Semelem concremauit. Iuppiter enim est æther, Iuno est aer superior, in quorum coniunctione ignis fulgur & tonitrua generantur. Sic igitur simplex puella periit per proditionem & deceptionem Iunonis, sicut figuratiue ponit Ouidius libro 3. fab. 3. Dicamus ergo quod ista simplex puella signat quemcunq; simplicem & modestum, quem pro certo Iuno, i. aliquis falsus deceptor volens prodere, transfigurat se in nutricem ipsius, in quantum, scil. fingit se ipsius fidelem amicum. Iste ergo sub ista figura amicitiæ consulit sibi proditiose nociua consilia & peruersa, quæ pro certo dum complentur, mors & perditio subsequuntur. Vbicunq; enim est proditor, dum tamen sub specie amicitiæ possit decipere vel fraudare, necesse est finem dolorosum & stupidum aduenire. Vnde Ambr. in sermo. de cathedra sancti Petri dicit sic. Erat, inquit, in nauicula Simō Petr⁹, sed erat pariter & Iudas proditor, quamuis illius fides firmaret nauiculam, eam tamen huius perfidia conturbabat. Tranquillitas est vbi solus Petrus nauigat, tempestas vbi Iudas adiungitur. Et licet esset Petrus firmus suis meritis, perturbatur tamen criminibus proditoris. Sequitur. Hoc ergo exemplo perfidum caueamus proditorem, ne per vnū plurimi fluctuemus. Patet igitur quod proditor solet infligere

D doloris puncturam. ¶ Tertio dico quod proditor solet incurrere terroris iacturam. Constat enim quod finis proditorum pessimus est, sicut patuit de Achitophel, qui prodidit Dauid, de quo dicitur 2. Reg. 17. Qui videns quod non fuerat factum consilium suum suspendio interiit. De iuda etiam dicitur Mat. 27. quod desperans laqueo se suspendit. & Act. 1. dicitur quod iste suspensus crepuit medius. De belidibus etiam legitur quod quia viros suos proditiose interfecerunt in die nuptiarum, ideo & ipsæ interfectæ fuerunt, & secundum poetas vltra hoc ad implendum dolium sine fundo perpetuo in inferno sunt damnatæ, sicut patet in reductorio meo lib. 15. c. 1. §. 18. vbi egi de fabulis poetarum. Patet igitur quod proditorum vt communiter luctuosus est finis. Vnde 2. Mach. 10. dicitur quod Iudas proditores eo quod fratres pecunia vendiderant, interfecit. Sic igitur patet, quod proditores iacturam honoris solent incurrere, puncturam doloris solent infligere, figuram amoris solent prætendere. Sufficiat. Vide vbicunque de fraude malitia, deceptione & falsitate dicitur, quia auctoritates vocales sunt paucissimæ.

A **Prodesse.** Nota quod prodesse idem est quod proficere. Et sic est de rebus proficuis & vtilibus. Quia aliqua sunt quæ proficiunt ad vnum, aliqua ad aliud. Et proprie nihil est quod careat omni vtilitate. Omnia enim quæ sunt, proficiunt homini vel ad vnum vel ad aliud. Vnde dicit IoannesDama. quod Deus quædam creauit ad hominis cibum & adiutorium, vt boues & ceruos. Quædam ad hominis punitionem, vt tigrides & leones. Quædam ad hominis exercitium & consolationem, vt sunt simiæ & mustelæ & alia animalia. Et breuiter nihil est dare in mundo quin proficiat homini ad aliquid vel spiritualiter vel temporaliter, quia sicut dicitur Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Et etiam quæ creduntur nociuiora, sunt quandoque vtiliora. Vnde de ventis & eorum vtilitate dicit Seneca lib. 4. de naturalibus quæstionibus, quod vltra modum conferunt homini magnam vtilitatem, quamuis quandoque videantur inferre corporibus magnam & grauem pœnalitatem. Non potest inquit vtilitas eorum compensari, quæ in perniciem suam facta generis humani dementia cogitat. Vnde etiam dicit ibi quod vento circio etiam ædificia cassanti, gallici gratias agunt, tanquam salubritatem sui aeris procuranti Et addit quod cum Cæsar Augustus in Gallias venisset, & vtilitatem venti illius comperisset templum ei fecit, & eum adorandum inter numina reputauit. Et hæc pro certo tanto dixi, quia etiam illa quæ nobis credimus inutilia sunt quandoque magis proficua & vtilia, quia vt dicitur prouerbio communi. Omnia cum quodam veniunt incommoda fructu. Quod etiam in spiritualibus verum est, quia constat quod mundi tribulamina quæ nobis à Deo inferuntur, semper ad vtilitatem aliquam & cōmodum ordinantur. Ista etiam animalia venenosa sunt in multis vtilia & fructuosa. Vnde etiam sicut Plinius dicit, carnes viperæ valent ad tyriacam. Fel cancrorum & auium ad oculorum caliginem. Pellis colubri cum oleo cocto valet ad aurium surditatem. Sic vere charissimi etiam ipsi peccatores prosunt quandoque hominib. spiritualiter ad salutem, quia vere quamuis eorum caro, id est, eorum interior conscientia & cogitatio, ipsorum fel, id est, eorum exterior ira, iniuria, & inuasio, ipsorum pellis, id est, eorum mala vita & conuersatio sint in se pessima, homini tamen istis bene vtenti & ista in patientia sustinenti sunt proficua, ad Titum 2. Omnia munda mundis &c. de illis ergo quæ homini sunt ad salutem proficua, possumus infinita dicere, & exempla plurima allegare, sed in aliis titulis & quasi in omnib. materiis virtutū ad sufficientiam credimus esse dictum, infra etiam de vtilitate aliquid forsitan adiungemus. Et ideo cum de prodesse affirmatiue loquendo paucissimæ sint auctoritates supersedeo ad præsens, hoc solum notando, quod illa quæ sunt proficua, sunt procuranda, illa vero quæ sunt nociua, sunt fugienda. ¶ Notemus ergo quod aliqua sunt quæ nihil prosunt homini ad salutem, sed potius of- B
ficiunt atque obsunt. Et ista sunt

Prosperitas & affluentia,
Pompositas atque superbia,
Crudelitas atque sæuitia,
Mala societas atque amicitia,
Vana anxietas & diligentia.

¶ Dicamus ergo quod ista nulli prosunt ad salutem, & maxime nihil proderit in die iudicii affluentia mundanæ prosperitatis Prou. 11. Non proderunt diuitiæ in die vltionis. Et Prouer. 17. Quid prodest stulto habere diuitias, cum sapientiam non possit emere? Item superbia pompositatis Sapien. 5. Quid nobis profuit superbia? quid diuitiarum iactantia? Item sæuitia crudelitatis Gen. 37. Quid nobis proderit si occiderimus fratrem nostrum? Item amicitia malæ societatis 2. Paral. 28 Dedit regi assyriorum munera, & nihil profuit ei. Item diligentia vanæ anxietatis. Vnde Ecclesiastici 34. Vnus ædificans & vnus destruens, quid prodest illis nisi labor? q. d. nihil. Sic ergo patet quomodo multa sunt quæ prosunt, & multa similiter quæ obsunt &c. ¶ Si autem aliquid vlterius velis addere, dic quod malæ complacentiæ quas C
in rebus & peccatis habemus, nobis finaliter non proderunt sed nocebunt. Vnde nota quod non prosunt

Munera stulte donantibus,
Opera malum agentibus,
Murmura linguam laxantibus,
Fœdera mala sequentibus,
Dulcia carnem fouentibus,
Grandia mundum volentibus,
Somnia vana docentibus,
Omnia nihil amantibus,
Mendacia falsa dicentibus,
Inania vana petentibus,
Terrestria multa quærentibus.

¶ Dicam igitur quod non prosunt homini munera collata. Vnde Leu. 7. Irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti. Vnde de illo pessimo Achaz dicitur 2. Par. 28. quod spoliata domo domini & domo regum & principum, abstulit regi assyriorum munera, & nil ei profuit. Vnde ille versificator bene dicebat:

Heu, nihil es, nisi des, ergo des, plurima si des,
Respicito, cui des, perdita multa vides.

Et ideo illi, qui portabant super gibbum camelorum thesauros suos ad populum, qui eis non proderat, arguuntur per prophetam Esa. 30. Non prosunt ergo munera fatue collata. Itē non prosunt opera peruerse patrata Esa. 57. Opera tua non proderunt tibi. Item non prosunt murmura verbose prolata Sap. 1. Custodite ergo vos à murmuratione quæ nihil prodest. Item non prosunt fœdera cum malis ligata Esa. 30. Confusi sunt super populo qui eis prodesse non poterit. Item non prosunt dulcia seu delectabilia pro carne pensata. Vnde Esa. 44. dicitur. Amantissima eorum non proderunt eis. Et de cibis etiam dicitur Heb. 13. Optimum est gratia stabilire cor, non escis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis. Quia sicut dicitur Ioannis 6. Spiritus est qui viuificat, caro autem non prodest quicquam. Item non prosunt grandia in arcis congregata, scilicet, diuitiæ & thesauri, & maxime si iniuste quæruntur Vnde Prou. 10. Nil proderunt thesauri impietatis, iustitia liberabit à morte. Et Prouer. 11. Nil proderunt diuitiæ in die vltionis. Item non prosunt somnia à falsis prolata, scilicet, vanæ doctrinæ, & inutiles, sicut sunt vaticinationes & somnia. Vnde Hierem. 23. Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium, ait dominus, qui narrauerunt ea, & seduxerunt populum meum in mendacio suo. Talibus deberet dici illud Gen. 37. Venite occidamus eum, & videamus, quid prosint ei somnia sua. Item non prosunt omnia amore nudata, quia, s. sine charitate nihil prodest ad salutem quicquid homo facit. Vnde Apo. 1. Cor. 13. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatē autem non habuero, nihil mihi prodest. Item non prosunt mēdacia false promulgata Hie. 7. Confiditis in sermonib. mendacii, qui non proderunt vobis. Item non prosunt inania nulla vi firmata. Vnde Hier. 16. Vere mendacium possederunt patres nostri, vanitatem, quæ eis non profuit, & 1. Reg. 12. Nolite declinare post vana, quæ vobis non proderunt. Item non prosunt terrestria plus iusto globata, scilicet, magnæ & excessiuæ hæreditates & possessiones Hier. 12. Hæreditatem acceperunt, quæ eis proderit. Et Eccl. 5. Noli attendere ad possessiones iniquas, nihil proderūt in die vindictæ. Ecce ergo quomodo sunt multa & varia quæ non proficiunt ad salutem & propter hoc non sunt amanda

nec

nec ardenter ab homine procuranda. Quid enim prodest homini si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Mat.19. In fine enim experiemur quia mundi gloria & delectabilia homini non prosunt, sed nocent potius, atque lædunt. Infirmo enim non prodest vinum & carnes sumere, licet sibi videantur plurimum complacere. Ista enim non prosunt sed officiunt, quia mortem & periculum introducunt. Sic vere dicam de mundi bonis &c. Vnde finaliter peccator dicet illud Sap. 5. Quid nobis profuit superbia? quid diuitiarum iactantia contulit nobis? transierunt omnia velut vmbra. Hæc ergo de Prodesse sufficiant. Vide in tit. Proficere, & in tit. Vtilitas &c.

A Prodigium. Portētum. Præsagium.

Nota quod prodigium idem est quod factum mirabile & insolitum & alicuius rei futuræ remotæ vel occultæ significatiuum. Et ideo dicitur prodigium quasi procul indicans. ¶ Idem etiam videtur denotare portentum, quasi procul tendens, seu quasi prætendens aut significans, rem, scilicet, supra vel contra naturam aduenientem, & aliud quam demonstret præsagientem & designantem. Præsagium vero semper se habet ad futura, quasi diuinatio præ, id est, ante factum prolata, seu quasi res præsagiata, prædicta, & significata. Communi tamen significato prodigia sunt miracula, seu signa mirabilia. Et sic nota quod nos inuenimus Prodigium

Nostræ redemptionis,
Altæ perfectionis,
Duræ punitionis,
Falsæ deceptionis.

Primum in sacra virgine, Secundum in sanctorum lumine,
B Tertium in finali turbine, Quartum in falsorum crimine. ¶ Primo igitur dico quod est prodigium diuinæ miserationis. Et istud fuit summum & stupendum prodigium, quo, s. Deus factus est homo, virgo mater, & etiam homo Deus, vt, scilicet, mediante incarnatione beata, genus saluaret humanum. Prodigium enim reputabatur antiquitus secundum Titum Liuium & Piiniū quod contra naturam fiebat, ad præsagiendum aliquod futurum notabile factum, sicut Plin. lib. 2. ponit quod tempore Neronis flumina visa sunt retrocedere, sicut etiam lib. 19. cap. 33. dicit quod in bellis cimbricis quædam arbor voluntarie in Aram Iunonis vel Iouis cecidit, quæ tandem sponte surrexit, & floruit, quod romanis victoriæ signum fuit, sic vere dicam quod Deus tunc fecit summum miraculum aut prodigium, quando fluuium paradisi, scil. filium suum fecit per incarnationem retrocedere & ab arce deitatis ad humilitatem assumendæ carnis descendere. Figuratum, sci. in portēto quod accidit Ezechiæ regi Iuda, quando, scil. in horologio Achab vmbra rediit in aduersum, iuxta illud Eccl. 48. Retro rediit sol, & addidit vitam regi. Vnde pro isto mirabili signo venerunt nuncii regis babylonis, & interrogauerunt Ezechiam regem iuda de portento quod propter eum acciderat super terram, sicut dicitur 2. Par. 32. Sed istam figuram vide supra de sole. Iste enim fuit arbor ad aram Iunonis, id est, ad corpus virginis, & etiam ad aram crucis voluntarie descendens & tandē ad cœlum propria virtute & voluntaria reascendens, vbi per æternam gloriam est semper florens, dicens, scil. illud Ps. 70. Tanquam prodigium factus sum multis & tu adiutor fortis. Sic igitur romani, id est, fideles, contra Cimbros, id est, contra dæmones præualuerunt, & victoriam contra vitia reportarunt. Figura ad hoc de filiis Israel qui à Deo in signis & prodigiis de ægypto liberati fuerunt, quia, scil. virtute prodigii supradicti & aliorum mysterium nostræ redemptionis tangentium, fideles de ægypto, id est, de inferno & de peccato, & de Pharaonis, id est, de diaboli dominio liberati fuerunt Baruc. 2. Eduxisti plebem tuam in signis & prodigiis. Vnde Deut. 29. Videruntque oculi tui signa illa portentaque ingentia. Vnde Ioelis. 2. dicit dominus. Dabo prodigia in cœlo sursum, & in terra deorsum, sanguinem & ignē & vaporem fumi. Sol conuertetur in tenebras, & luna in sanguinem. Expone quomodo sol Dei filius conuersus est in tenebras per carnis assumptionem, & in sanguinem per passionem. Et quando ipse fecit prodigia in terra, miracula perpetrando, & sanguinem suum in sacramento altaris, ignem suum in missione Spiritus sancti, vaporem fumi in diuersarum spiraculo gratiarum nobis dando & concedendo, & in cœlum sursum corporaliter ascendendo, & nos post se ascendere faciendo, & fidem suam in nobis per signa & prodigia confirmando Ioan. 3. Nisi signa & prodigia videritis non credetis.
C Istud est igitur prodigium nostræ redemptionis. ¶ Secundo dico quod est prodigium magnæ perfectionis. Et ista certe sunt prodigia miraculosorum, quæ, s. martyres & apostoli fecerunt sicut de beato Stephano dicitur Act. 6. quod Stephanus plenus gratia & fortitudine faciebat signa & prodigia magna in populo. De apostolis etiam dicitur Act. 5. quod per manus Apostolorum fiebāt signa & prodigia in plebe. Viri etiam perfecti dantur aliis in portentum, i. in signum & præsagium futurorū, sicut de Ezechiele dicitur Ezech. 12. Fili hominis portentum dedi te domui Israel q. d. Iusti debent esse aliis in signum & in exemplum, dicens, s. quilibet illud ibidem Ezech. 12. Ego portentum vestrum, quomodo feci, sic fiet eis. Antiqui n. prophetæ per aliqua signa exteriora dabant intelligi hominibus illa quæ eis erant futura, sicut de Esaia dicitur Esa. 20. quod nudus & discalceatus & discoopertis natib. ambulabat coram filiis Israel, ad portentum & significandum ipsis quod ægyptii & æthiopes in quorum auxilio confidebant in tali statu erant deducendi & captiuandi per regem assyriorum. Istud est igitur portentum seu prodigium altæ perfectionis.

¶ Tertio dico quod est prodigium magnæ mutationis, & istud, s. faciet Deus in iudicio, quando, scil. ipse deponet potentes de sede, & exaltabit humiles. Esurientes implebit bonis, & diuites dimittet inanes. Tale prodigium videtur fuisse illud de quo narrat Plinius lib. 2. c. 85. vbi dicit quod tempore Neronis duo habebant agros vicinos via quadam publica intermedia, in quorum vno erant oliuæ & in alio prata, sed sic factum est quod in quodā terræmotu illi agri mutauerunt penitus sedes suas, quia ille qui erat ad dexteram viæ publicæ, factus est ad læuam, ille vero qui ad sinistram fuerat, transiit ad dexteram, via media non mutata. Sic fiet in iudicio, quia, scil. tunc fiet apud peccatores mirabile prodigium, quia, scilicet, oliueta, id est, pingues alti & diuites fient prata, id est, bassi depressi & pauperes, videlicet in inferno. Et illi, viæ publicæ, scilicet, Christo, qui est via, veritas & vita, fient tunc temporis sinistri, qui in hoc mundo & suis diuitibus illud Ps. 134. quod Deus tunc faciet signa & prodigia in medio tui ægypte, in Pharaonem & in omnes seruos eius. Vnde Deu. 6. dicitur quod Deus fecit signa atque prodigia magna & pessima in ægypto. (Aegyptus autem interpretatur tenebræ) id est, in peccatoribus tenebrosis, vt sic de tali ægypto dicatur illud Iosuæ 24. Percussi ægyptum multis signis atque portentis. E conuerso aūt Deus faciet illud prodigium bonis, quia, scilicet, ipsos de sinistra ad dextram transferet, in quantum de pratis faciet oliueta, id est, de bassis altos, de siccis pingues, de pauperibus diuites, & de miseris beatos, & de his qui modo sunt in tribulatione & guerra, faciet & pacificos & quietos. Oliueta enim & oliuæ semper pacem significant in scripturis. Vnde in Psal. 45. dicitur. Venite & videte opera domini, quæ posuit prodigia super terram auferens bella vsque ad finem terræ. Vt & sic de vtroque prodigio tam bonis quam malis in iudicio faciendo dicatur illud Psal. 104. Mementote mirabilium eius quæ fecit seu quæ faciet, prodigia eius & iudicia oris eius. Patet igitur quod est quoddam prodigium magnæ mutationis. ¶ Quarto vero dico quod est prodigium magnæ de- E
ceptionis. Et ista pro certo sunt falsa & futura miracula, quæ, sc. dæmones & hæretici solent facere, vel quæ etiam Antichristus finaliter faciet ad simplices seducendos. De quo dicitur Marc. 13. Surgent enim pseudoprophetæ, & dabunt signa & prodigia & portenta ad seducendos etiam electos si fieri potest. Vnde de antichristo dicitur 2. Thessalon. 2. quod aduentus eius erit secundum operationem satanæ in virtute & signis & prodigiis mendacibus. Et sic ergo patet quod inuenimus signa & prodigia & portenta Fallibilis deceptionis. Mirabilis mutationis. Notabilis perfectionis. Amabilis seu laudabilis redemptionis. Et hæc sufficiant de prodigiis & portentis.

Producere.

Cum producere idem sit quod aliquid in publicum ducere vel proferre, manifestare A
vel generare, possum notare quod generaliter triplex productio inuenitur in rebus videlicet Productio Dei, Iusti, & impii. Producit enim Deus. Producit iustus. Producit stultus. Prima est mirabilis & consideranda. Secunda est laudabilis & desideranda. Tertia est damnabilis & vituperanda.

¶ Primo igitur dicamus quod est productio Dei, quæ est mirabilis & consideranda. Et ista est illa qua Deus pater producit ex se Deum filium per viam generationis. Deus etiam pater & Deus Filius producunt ex se Deum Spiritum sanctum per viam spirationis. Illa etiam qua filius productus est in mundo per beatam incarnationem, spiritus vero sanctus per charismatum diffusionem, de qua etiam productione dudum promiserat Deus pater dicens. Illuc producam cornu Dauid, paraui lucernam Christo meo. Cornu inquit Dauid, id est, Christum, cui, scilicet, paraui lucernam, id est, Spiritum sanctum Iob. 38. Nunquid producis luciferum in tempore suo, & vesperum super filios terræ consurgere facis? De ista tamen productione, processione, generatione & incarnatione nihil ad præsens amplius.

¶ Sed est alia productio diuina, qua, scilicet, ipse Deus res B
producit in esse, & etiam in bene esse. Et sic notabis quod Deus producit hominibus omne bonum. Est enim sicut arbor quæ omnia genera fructuum secundum quod diuersimode colitur, suo cultori producit quosdam, scilicet, sapidos & maturos, alios

vero insipidos & acerbos. Bonis enim qui bene colunt ipsum, producit bona, scil. gratiam in præsenti, & gloriam in futuro. Malis vero qui male ipsum excolunt, producit mala, videlicet in præsenti miseriam & lamentum, in futuro vero tristitiam & tormentum. Vnde nota quód tam bonis quam malis Deus sicut bonus artifex de diuersis materiis diuersas formas producit, sci.

De luto humili virtutum copiam,
De lecto flebili salutis veniam,
De saxo stabili vitam & gratiam,
De velo nubili luminis scientiam,
De loco nobili morum decentiam,
De luto sterili mortis angustiam,
De sputo fragili regni lætitiam.

Dicam igitur quod producit virtutum copiam de luto humili vnde Genes. 1. Produxit dominus Deus de humo omne lignũ pulchrum visu, & ad vescendum suaue, id est, omnia genera virtutum de corde humili & deuoto, significato per humum. Item producit vitam & veniam de lecto flebili, hoc est dictũ, de corde peccatoris quando. scil. ipsum ad pœnitentiam conuertit. Vnde de ipso dicitur Iob 12. quod Deus reuelat profunda de tenebris, & producit in lucem vmbram mortis. Item producit fluentem gratiam de saxo stabili, id est, de corde firmo & solido, a quo, scilicet, Deus producit diuersos riuulos gratiarum. Vnde Esaiæ 48. Aquam de petra produxit eis, & scidit petram, & fluxerunt aquæ. Item producit claram scientiam de velo nubili, quod, scil. facit quando iustis simplicibus & ignaris & ipse reuelat & manifestat abscondita scripturarum. Vnde Iob 28. Profunda fluuiorum scrutans est & abscondita producit in lucem. Item producit morum decentiam de loco, scilicet, de hominibus virtuosis, qui, scilicet, montibus comparantur, quia, scilicet, sicut dicitur in Psalm. 103. Deus producit iumentis fœnum & herbam seruituti hominum. Fœnum enim & herba bona exempla bonamque conuersationem designant. Item producit mortis angustiam seu ignis molestiam de luto sterili, hoc est dictũ, pœnam æternam de præcedente peccato, seu etiam de corde impio & peruerso. Vnde dominus videtur dicere peccatori illud Esaiæ 28. Producam ergo ignem de medio tui qui comedat te, & dabo te in cinerem super terram. Item producit regni potentiam seu cœli lætitiam de sputo fragili, quod, scilicet, in quantum fragilitatem humanam producit & exaltat ad gloriam sempiternam. Vnde 4. Regum 11. Produxit filium regis & posuit super eum diadema. Ista est igitur productio Dei, quæ est mirabilis.

C ¶ Secundo dico, quod est productio iusti quæ est notabilis seu laudabilis, & ista certe est illa qua, scilicet, bona opera producuntur à iustis, & qua etiam ipsi ad cœlestem gloriam producuntur. Videte (inquit Christus Luc. 12.) ficulneam & omnes arbores, cum producunt iam ex se fructum, scitis quoniã prope est æstas, quasi diceret, cum fructus virtutum & bonorum operum producuntur, æstas cœlestis gloriæ & fructus præmiorum cœlestium generatur. Et nota si vis quod iusti sunt sicut illæ arbores de quibus dicit Plinius lib. 16. cap. 9. quod in hircaniæ certis locis arbores proferunt mel, & etiam illam fruticem, qui dicitur viscus querci, qui sanat à morbo caduco, quod, scilicet, fit horis matutinis quando ros de cœlo cadere consueuit, vt dicit Hesiodus. Sic vere dico quod in valle miseriæ huius mundi est dare aliquas arbores, id est, aliquas bonas personas, quæ, scilicet, producunt ex seipsis varia genera virtutum, & spiritualiter mel dulce, hoc est charitatem & compassionẽ, viscum qui à casu superbiæ custodit, hoc est humilitatem & subiectionem, Ista tamen (vt ait) fiut certis horis, quia, scilicet, homo nunquam posset continue in

D bonis producendis operibus laborare. ¶ Nota igitur quod certis interuallis iusti producunt, scil.

Feruidum amorem dilectionis,
Sapidum saporem quietionis,
Fluidum dulcorem compassionis,
Placidum clamorem orationis,
Solidum tenorem durationis,
Limpidum fulgorem discretionis,
Nitidum decorem conuersationis,
Viuidum vigorem operationis.

Dicam igitur quod iusti producunt fructum amoris & dilectionis Eccl. 22. Ad amicũm si produxeris gladium non desperes, est enim regressus ad amicum &c. Item producunt fructum saporis & quietionis fructum, scilicet, tranquillitatis & pacis Pro. 4. Itinera tua in pace producentur. Item producunt fructum dulcoris & compassionis Ecclesi 38. Fili super mortuum produc lacrymas, & quasi dira passus, incipe plorare. Item producunt fructum clamoris & orationis Eccl 20. Sapiens in verbis producit seipsum, & homo prudens placebit magnatis Item producunt fructum tenoris & durationis, hoc est dictũ, fructum perseuerantiæ & constantiæ. De quo dicitur in Psalm. 68. quod iustus placebit Deo super vitulum nouellum cornua producentem & vngulas. Cornua enim & vngulæ quæ sunt dura constantiam & fortitudinem signant. Item producunt fructum splendoris & discretionis seu etiam cognitionis, scilicet, fructum veræ fidei & scientiæ. De quo illud prædictum Iob. 38. Nunquid producit luciferum in tempore suo? Iusti enim sunt sicut stellæ, quæ, scilicet, ex se producunt radios luminosos. Item producunt fructum decoris & conuersationis. Isti enim nitorem bonorum exemplorum & documentorum simplicibus producunt Psalm. 103. Producens fœnum iumentis, & herbam seruituti hominum. Item producunt fructum vigoris & operationis Ge. 1. Producat terra animam viuentem in genere suo. Et breuiter ista est breuitas, quod boni semper debent virtutes & bona opera producere, & nunc bonum, nunc aliud generare. Constat enim quod desideria naturæ inquieta sunt, & quod à productione rerum nunquam quiescere valent, sicut, scilicet, ad oculum videmus quod

Parentes producunt paruulos,
Bestiæ producunt catulos,
Arbores producunt ramulos,
Ramuli producunt flosculos,
Flosculi producunt fructulos,
Lumina producunt radiolos,
Flumina producunt riuulos.

Vt, scilicet, nos modo simili producamus bonas affectiones, bonas cogitationes & operationes, bonas meditationes & considerationes, bonasque virtutes & perfectiones, bona etiam exempla, & bonas & morales conuersationes. Ista enim debent esse sicut quædam spiritualia reptilia, quæ, scilicet, debent repere in medio cordis nostri, iuxta illud Gen. 1. Producant aquæ reptile animæ viuentis, & volatile super terram sub firmamento cœli. Reptilia enim viuentia sunt boni affectus: & virtutes practicæ & inferiores, volatilia vero sunt speculatiuæ & superiores, quæ, scilicet, sub cœlo & super terram, id est, superius & inferius debent in nobis produci. Ista est igitur productio iusti, quæ est laudabilis.

¶ Tertio dico, quod est productio stulti, quæ est damnabilis. E
Nonne secundum Pli. aliqui sunt fontes qui aquas venenosas producunt? Vnde etiam Solinus ait quod fons Esampeus, alias Exampeus in India aquam producit amarissimam, in tantum quod fluuium Hidapsim, alias Hidaspim in quem intrat, ita amaricat quod nullum animal inde potat. Marcus Polo etiam dicit quod in quibusdam partibus Indiæ quædam arbores sunt quæ continue producunt venena. Sic peccator & etiam mundus producunt amaritudinem tribulationum, & venena vitiorum & infectionum quibus, scilicet, ipsi venenant & amaricant contingentes, & sic nota quod in istis inuenitur tam actiue quam passiue productio

Tribulatiua,
Discordatiua,
Adulatiua,
Dissipatiua.

Isti enim producunt aliis tribulationes, & potissime bonis & iustis, sicut de Gedeone filio Ioas dicitur Iud. 6. quod patri eius aliqui dixerunt. Produc (inquiunt) filium tuum vt moriatur, quia aram Baal destruxit, & succidit nemus. De bono autem opere isti iustum lapidare volebant, sicut & de Herode legitur Act. 12. quod videns quia placeret iudæis, apposuit vt apprehenderet & Petrum, volens eum post pascha producere populo, scilicet, ad interficiendum. Item isti producunt aliis conturbationes Prou. 30. Qui prouocat iras, producit discordias. Item isti producuntur per aliorum adulationes, & maxime mali diuites. Vnde Ecclesiast. 13. Diues locutus est, & verbum eius vsque ad nubes producent. Item ipsis producuntur æternæ miseriæ & damnationes, sicut de Thamar dicit Iudas Gen. 38. Producite eam vt comburatur. Sufficit. Vide infra de Proferre.

A **Prophanus.** Prophanus dicitur quasi procul à phano, id est, à templo, hoc est dictum, procul à rebus sacris Deo dedicatis. Vnde etiam secundum iura causa prophana dicitur quæ de rebus sæcularibus non ecclesiasticis aut spiritualibus ordinatur. Et sic sumitur Ezechiel. 22. Vbi dicitur quod inter sanctum & prophanum non habuerunt distantiam. In sacra vero scriptura prophanus dicitur vir peccator & ille maxime, qui magnis & horrendis sceleribus est repletus, sicut cum dicitur Ezec. 21. Tu autem prophane impie dux Israel, tolle cydarim, pone coronam. Et si vis nota quod sicut in scriptura reperitur, mali & prophani habent prophanum

Saporem & conuiuium,
Honorem & dominium,
Sermonem & colloquium,
Hororrem & contagium.

De prophano malorũ cõuiuio, quo mali vtũtur, in quãtũ bonis alienis isti viuũt & nutriuntur, põt dici illud Ge. 43. Prophanum

putant

parât huiusmodi conuiuiū, & Leu.19. Si quis comederit ex hostia pacificorum post biduum, prophanus erit, & impietatis reus. De prophano malorum fastigio seu dominio potest dici illud prędictum. Tu autem prophane impie dux Israel &c. de prophano malorum colloquio dicitur 1.Timo.6. Deuitans prophanas vocum nouitates, & 2.Tim.2. Prophana autem & vaniloquia deuita. De prophano vero malorum contagio, seu de luxuriæ & immunditiæ scelerato excidio, potest dici illud Esa.65. quod isti comedunt carnem suillam, & ius prophanum in vasis eorum contra illud Hebr.12. Ne quis fornicator aut prophanus vt Esau, qui propter vnam escam vendidit primogenita sua. Isti ergo prophani sunt qui, scil. Dei mandata violant & prophanant iuxta illud Ezech.23. Polluerunt sanctuarium meum, & sabbatha mea prophanauerunt. Deus ergo tales prophanos prophanat, & per damnationem æternam procul a phano paradisi ipsos relegat & elongat. Et quia iustitias eius prophanauerunt, mandataque ipsius non custodierunt, ideo iniquitates eorum in virga visitat, & peccata eorum in verberibus punit & impugnat, sicut dicitur in Psalm. Vnde ibid. Auertisti testamentum serui tui, prophanasti in terra sanctuarium eius, destruxisti omnes sepes eius, posuisti firmamentum eius formidinem, Sufficit, vide in tit. Violare, & in tit. peccator &c.

A **Proferre.** Cum proferre nihil aliud si quam aliquid proferre, & sic proferre sumitur pro portare, pro ducere, pro emittere, pro extrahere, pro narrare, possumus breuiter notare quod sicut bona arbor de diuersis ramis profert diuersa, sic viri iusti & boni proferunt quatuor, videlicet,

De corde germen bonæ cogitationis,
De ore flores sanctæ eruditionis,
De manu fructus bonæ operationis,
De habitu herbas bonæ conuersationis.

Dico quod boni proferunt germen bonæ cogitationis, & istud profertur de corde, quia sicut dicitur Mat. 12. bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum. Item proferunt flores doctrinæ & prædicationis, & isti proferuntur de ore, & de hoc Prou.1. Conuertimini ad correctionem meam, & proferam vobis spiritum meum, & ostendam verba mea. Item proferunt fructus bonæ operationis, & isti producuntur de manu Ge.24. Protulit inaures aureas, & dedit Rebeccæ, & Mat.13. dicitur quod paterfamilias profert de thesauro suo noua & vetera. Item proferunt folia honestæ conuersationis, & ista producuntur de habitu

B & de gestu, de hoc Gen.2. protulit terra herbā virentē & afferentē semen. ¶ Sed econtra dico quod mali sicut malæ arbores & venenosæ multa mala producunt & proferunt de seipsis. Vnde nota quod isti proferunt, scil.

Iniuriæ furorem,
Superbiæ tumorem,
Fallaciæ clamorem.

Dico quod proferunt furorem iniuriarum, quia sicut dicitur Prou. 10. Qui profert contumelias insipiens est. Contra illud Prou.25. Quæ viderunt oculi tui ne proferas in iurgio cito. Item tumorem iactantiarum Iob.15. Quid te eleuat cor tuum vt proferas de corde tuo huiusmodi sermonem? itē clamorem fallaciarum Prou.14. Profert mendacia dolosus testis &c. Vide supra de Afferre, de portare, & similibus.

A **Propheta. Prophetare.** Cum prophetare nihil aliud sit quam res incognitas & ignotas aliquo reuelante spiritu declarare, notandum est quod per prophetas possunt intelligi viri iusti, & potissime viri ecclesiastici & religiosi, doctores pariter & clerici. Isti n. debent recipere diuinas inspirationes & ipsas aliis reuelare per doctrinas & prædicationes. Isti enim debent prædicere, prænogitare, & præscire res abscondiras & futuras, videlicet,

Cœli gaudia,
Inferni tædia,
Mortis dolores,
Iudicii terrores,
Carnis querelas,
Diaboli cautelas.

Et sic si ista prædixerint & prædicauerint, ipsis poterit dici illud Ioan.4. Domine vt video, quia propheta es tu. Notemus ergo quod in scriptura inueniuntur, scilicet, prophetæ virtuosi & prophetæ vitiosi. Virtuosi significant viros sagaces, prouidos & discretos, de quibus 1.Reg.10. Obuium habebis gregem prophetarum descendentium de excelso. Vitiosi significant viros fallaces hypocritas & infectos, de quibus Ezech.13. Quasi vulpes in

B deserto prophetæ tui Israel. ¶ De istis igitur duobus prophetis, veris, scilicet, & falsis prosequamur. Et primo dicamus quod sunt prophetæ virtuosi & laudabiles, & isti sunt sicut dictum est, viri iusti, & maxime prædicatores & doctores, ecclesiastici & religiosi. Omnes enim isti debent in futuris & absconditis cogitare, præsentia vilipendere, Dei voluntatem nunciare, & ipsam primo & ante omnia adimplere, & sic cuilibet pōterit dici illud Lucæ 1. Tu puer propheta altissimi vocaberis. In quibus verbis ostenditur, quod sicut antiquitus Prophetæ erant

Puritatis sanctificæ possessores,
Veritatis catholicæ professores,
Maiestatis dominicæ seruitores,
Dignitatis authenticæ præceptores.

Sic proculdubio ecclesiastici debent, scilicet, puritatem sanctificam obseruare. (Tu puer.) Veritatem catholicam prædicare (propheta.) Maiestatem dominicam festiuare. (Altissimi.) Dignitatem authenticam vendicare. (Vocaberis.) Ad illos enim qui volunt esse spirituales prophetæ, pertinet quod sint videlicet, in conscientia sincerissimi, in sapientia profundissimi, in obediendo sedulissimi, in præcipiendo acutissimi.

¶ Primo ergo dicamus charissimi quod isti debent puritatē sanctificam obseruare, & hoc ostenditur cum dicitur. Tu puer (inquit) q.d. Isti debent esse puri & sancti sicut pueri. Puer enim est nomen puritatis, nomen officiosæ sedulitatis, nomen insuper formosæ pulchritudinis & venustatis, & ideo prophetæ pueri dicti sunt, quia erant puri & sancti in viuendo, mobiles & diligentes in discurrendo, pulchri & formosi in conuersando. Sic pro certo moderni prophetæ nostri debent esse, scilicet, prædicatores & curati doctores & religiosi. Isti enim debent pure & sancte viuere per innocentiam Sap. 11. Direxit opera eorum in manib. prophetæ sancti. Debent etiam faciliter se mouere per diligentiam Nu. 11. Cum requieuisset in eis spiritus, prophetauerunt, nec vltra cessauerunt. Debent insuper pulchri & gratiosi esse per honestam & exemplarem apparentiam Iacob. 5. Exemplum accipite fratres laboris & patientiæ prophetarum. Tu ergo puer inquit. Et de hoc dicitur 1. Reg.3. Intellexit ergo Heli quod dominus vocaret puerum Samuelem, & sequitur. Cognouit ergo omnis Israel quod fidelis Samuel propheta esset domini. Et ista sunt contra multos modernos prædicatores & prophetas, qui pro certo non sunt pueri, id est, puri per vitæ sanctitatem, imo sunt viles & impuri per carnis immundissimam voluptatem, & de hoc Hier. 23. Propheta namque & sacerdos polluti sunt in domo mea, in prophetis Hierusalem vidi similitudinem adulterantium, & iter mendacii, a prophetis Hierusalem egressa est pollutio super omnem terram. Non sic boni prophetæ, id est, boni ecclesiastici, quia pro certo isti debent (vt dictum est) puritatem sanctificam obseruare. Tu inquit puer. Ioan. 1. Propheta es tu?

¶ Secundo dico, quod isti debent veritatem catholicam prædicare, & ostenditur in vocabulo Propheta, quia, scilicet, ad prophetam pertinet scire veritatem rerum occultarum, & scire veritatē voluntatis diuinæ, & eam aliis nunciare. Sic vere ad ecclesiasticos, maxime ad prædicatores & prælatos pertinet scire veritates fidei & scripturæ, & illa quæ ad voluntatem Dei pertinent aliis prædicare & sic Dominus Hierem.1. dicit. Sanctificaui te (inquit) & prophetam in gentibus dedi te: sequitur: ad omnia quæ mittam te ibis, & quæ mandauero tibi loqueris ad eos. Isti enim debent loqui, prophetare & nunciare abscondita & futura videlicet

C (margin, beside "Primo ergo dicamus")
D (margin, beside "Secundo dico")

Cœli fœlicitatem,
Inferni aduersitatem,
Operum vtilitatem.

Cœli dico fœlicitatem seu prosperitatem. Exemplo cygni seu oloris, qui suo occursu dicitur nautis portum prognosticare, significans prædicatorem, qui bonis in hoc mari nauigantibus debet prosperitatem, lucrum & portum æternæ gloriæ prophetare 1.Pet.1. De futura in vobis gratia prophetauerunt. Inferni etiā aduersitatem. Exemplo aranearum, quæ futuram pluuiam diuinare dicuntur & ideo inferius circa terram dicuntur texere telas suas. Exemplo etiam ericii, qui de ventis prognosticare dicitur & ideo cum ventos futuros præsentit, ne ab eis lædatur in profundo suæ cauernulæ se abscondit. Sic & isti prophetæ ventos & pluuiam tempestatis debent malis prophetizare & pronuntiare, & ne ipsis met noceant, debent in cauerna mortis & circa terram humilitatis per considerationem habitare & latitare Ezech. 6. Pone faciem tuam aduersus montes, & prophetabis aduersus eos. Debent enim pronunciare agendorum vtilitatem & necessitatem. Exemplo cornicis, quæ secundū Isid. iuxta augurū sententiam dicitur curas hominum gerere, & suis gestibus & cantibus dicitur futuros casus siue bonos siue malos hominibus prophetare. Ad quod verbum Sen. lib. 5. de natur. quæstionibus vbi de garritu auium & earum prognosticationibus disputans dicit quod nihil in mundo sit quod alicuius rei futuræ signum non sit. Et qualitercunq; sit de auibus corporalibus, istud tamen verum est de auibus spiritualibus, scili. de prophetis, prælatis & prædicatoribus, quia pro certo isti debent curas hominum gerere, iuxta illud Luc. 10. Curam illius habe &c.

be &c. & vtilitatem vel damnum bonorum operum vel malorum debent eis suis garritib. declarare: & de hoc Apo. 10. Oportet te iterum prophetare populis & gentibus &c. Et sic igitur patet E quod isti debent veritatem catholicam prædicare. Propheta inquit. ¶ Tertio dico, quod isti debent maiestatem dominicam honorare seu festiuare, quia, scilicet, ipsi sunt prophetæ altissimi. Quicquid enim agat famulus, totum debet facere ad honorem & vtilitatem magistri sui, & maxime quando ipse est persona authentica & solennis. Sic isti quicquid faciunt aut quicquid dicũt, scilicet, aliis prophetando & prædicando totum debet esse ad laudem & gloriam Dei, cuius sunt ipsi famuli & ministri. Altissimi inquit. Vt sic ipsi possint dicere domino illud Matth. 7. Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus? Vt sic de illis dicatur illud Luc. 1. Hic erit magnus & filius altissimi vocabitur. Quod est contra multos qui ad laudem Dei non prædicant nec prophetant, sed magis ad laudem mundi, & acquisitionem prosperitatis vel gloriæ sæcularis. Quod bene patet, quia in suis prædicationibus nunquam audent aliquem corrigere, nec voluntatem domini sui, quamuis sit altissimi, exercere. Seruus autem potentis principis nihil debet timere quin voluntatem eius aut faciat aut dicat. Vnde Ezechieli mittendo ad prophetandum dixit dominus Ezech. 3. Ecce, dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum, quasi silicẽ & adamantem dedi faciem tuam. Sic prædicator seruus altissimi nihil debet formidare, sed sine adulatione omnes æquanimiter castigare. Signum enim sagittarii dicitur domus dominationis secundum astrologos. Ad denotandum quod illi qui aliis futura diuinant sagittarii debent esse, quia, scilicet, sagittis diuinorum eloquiorum debent alios sagittare. Quod tamen adulatores non faciunt. Hodie enim non diliguntur prophetæ & prædicatores qui arguunt, sed qui leniunt, non qui reprehendunt, sed qui condescendunt. Vnde de Michæa propheta domini dicitur 3. Regum 22. & sunt verba regis Achab: Est (inquit) hic vnus propheta domini per quem possumus interrogare dominum, sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum sed malum omni tempore. Et sequitur ibidem quod serui illius regis dicebant illi prophetæ domini. Ecce (inquiunt) sermones omnium prophetarum bona regi prædicant, sit ergo sermo tuus similis eorum, ille autem respondit. Viuit dominus, quia quæcunq; dixerit mihi dominus, hæc loquar. Et pro certo sic fit hodie, quia plus diliguntur falsi adulatores quam veritatis prædicatores. Legitur enim ibidem quod Sedecias falsus propheta fecerit sibi cornua ferrea, & dixerit regi. His ventilabis Syriam, & sic factum est quod iste falsus propheta quia mendaciter bona regi prædicabat, fuit honoratus. Michæas vero qui veraciter infortunium futurum prophetauerunt, fuit carceri mancipatus. Isti igitur sunt prædicatores adulatores, qui cornuti & superbi sunt, qui tamen multoties præmiantur; vbi boni & veridici refutantur. Isti sunt illi prophetæ Israel qui prophetant ad Hierusalem, & vident visionem pacis, & non est pax, sicut dicitur Ezec. 13 Nõ sic ergo sed sint prophetæ altissimi, vt sic possint maiestatem do-F minicam honorare. ¶ Quarto vero dico, quod isti debent dignitatem authenticam vendicare. Vocaberis inquit. Prædicare enim & prophetare officium est auctoritatis & dignitatis. Prædicator enim non debet se nimis humiliare, ne cõtemnatur, sed audacter & authentice se portare. Vnde 1. Tim. 4. Præcipe (inquit) & doce, nemo adolescentiam tuam contemnat. Et merito, quia secundum Greg. Cuius vita despicitur, restat vt eius prædicatio contemnatur. Et ista auctoritas & dignitas ostenditur cum dicitur Vocaberis. Vocari enim signum est promotionis & honoris, quia sicut dicitur Hebr. 5. Nemo assumat sibi honorem, sed qui vocatur a Deo sicut Aaron. Vnde de isto vocare potest dici illud 1. Regum 9. Qui enim propheta hodie dicitur vocabatur olim videns. Et sic igitur patet quod si boni & spirituales prophetæ esse volumus, necesse est, quod nos simus authẽtici præceptores, dominici seruitores, veridici prædicatores, sanctifici conuersatores. Et sic proprie cuilibet nostrum poterit dici. Tu puer propheta altissimi vocaberis Luc. 1. Et hæc de propheta in bono G sufficiant. ¶ Sed adhuc dico, quod inueniuntur prophetæ mali. Et isti significant malos ecclesiasticos, & potissime falsos & hypocritas, prædicatores & hæreticos. Vnde notandum est quod sicut antiquitus in populo Israel fuerunt multi mali prophetæ, qui, scilicet, non quærebant nisi populo placere, & ideo falso nomine Dei solebant eis prosperitatem prognosticare, quamuis Deus disponeret eos infinitis aduersitatibus castigare, sicut ipse dominus testatur Hiere. 32. Nolite audire verba prophetarum prophetant vobis & decipiunt vos, visionem cordis sui loquuntur nõ de ore domini, sic vere hodie sunt multi mali ecclesiastici qui non sunt veri prophetæ, sed falsi, sicut sunt hypocritæ & hæretici. Isti enim solum auditoribus placere quærunt, & veritatem aut palliant aut subuertunt, & ideo non quod tales solent

Viuere deliciose,
Fallere proditiose,
Sapere præsumptuose,
Docere perniciose,
Nocere flagitiose,
Ambire affectuose,
Perire tempestuose.

Isti ergo solent viuere deliciose, quia (vt communiter) tales sũt carnales, & in delitiis viuere volunt. Vnde Hierem. 23. Propheta namque & sacerdos polluti sunt, & Esa. 28. Sacerdos & propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt à vino. Item isti solent fallere proditiose Thre. 3. Prophetæ tui viderunt tibi falsa & Ezec. 13. Sicut vulpes in deserto prophetæ tui Israel erant. Item solent sapere præsumptuose, sicut patet de illis qui non dignantur sequi verba scripturæ vel doctorum, sed ex corde suo solent opiniones & dogmata fabricare, de quibus Ezech. 13. Væ prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident. Item isti solent docere perniciose, sicut patet de hæreticis simoniacis, qui non quærunt in suis doctrinis & prophetiis nisi lucrum, & de hoc Micheæ 3. Iudices eius in muneribus iudicabant, sacerdotes eius in mercede docebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant. Item isti solent nocere flagitiose Matt. 7. Attendite à falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Item isti solent ambire affectuose. Isti enim semper & in omnibus se volunt ingerere, & omnia officia solent concupiscere & ambire, de quibus Hierem. 23. Non mittebam prophetas, & ipsi currebant, non loquebar illis, & ipsi prophetabant. Item isti solent perire tempestuose seu ignominiose. Figurati in prophetis Baal, quos interfecit rex Israel 4. Re. 10. in illis falsis prophetis quos Helias occidit 3. Reg. 18. Quia, scilicet, rex paradisi istos finaliter destruet in inferno Hierem. 4. Obstupescent sacerdotes & prophetæ consternabuntur. Ista igitur de malis prophetis dicta sufficiant.

Proficere.

Nota quod proficere accipitur communiter pro lucrari, pro prodesse, pro valere, & pro vtilitatem acquirere, vel conualescere, & de hoc Prouerb. 12. Radix iustorum proficiet. Et sic etiam loquitur Luc. 9. vbi dicitur, Quid proficit homini si vniuersum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum patiatur? Sed de tali profectu vide infra de vtilitate, & supra de Prodesse. Item accipitur proficere pro crescere pro augmentari, pro procedere. Et sic proficere signat profectum bonorum operum & virtutum, vel etiam profectum in criminibus & peccatis, de profectu vero virtutum intelligitur illud Ezec. 16. & dicitur animæ. Profecisti (inquit) in regnum, & egressum est nomen tuum in gentes propter speciem tuam, quia perfecta eras in docere tuo, & Luc. 2. Iesus autem proficiebat scientia & ætate & cæte. De profectu criminum dicitur 2. Tim. 3. Mali autem homines proficiunt in peius. Sed de profectu vide infra ti. sequenti. A

Proficisci. Proficiens. Profectus. A

Nota quod profectus nihil aliud est quam processus & continuatio, progressus & peragratio, crementum & augmentatio. Est autem crementum & augmentatio bona vel mala, seu accipitur in bono vel in malo. Et quia supra iam dictum est de crescere & de procedere, ideo de proficisci breuiter est tractandum.

¶ Nota ergo quod duplex est profectus, scilicet, bonus & malus. Bonus est ille quo boni semper proficiunt de bono in melius, & quo ipsi eũt de virtute in virtutem donec videant Deum deorum in Sion. Sicut enim videmus quod luna in lumine non cessat crescere & proficere quousque ad complementum luminis possit contingere, sicut etiam fluuius versus mare progrediens proficiscitur quousq; ad mare veniens possit aliqualiter quietari, sicut deniq; ignis sursum ascendendo continue proficiscitur quousq; ad sphæram suam veniens profectus ipsius terminetur, sic procul dubio ex quo bonum incepimus, nunquam debemus cessare à bono profectu, cremento & continuatione, quousque venerimus ad perfectum luminis gratiæ & virtutis, & quousque ad terminum mortis venientes, ingrediemur mare & affluentiam paradisi, vbi sursum sphæra nostra propria, scil. in Deo perpetuo quiescamus. Nam sicut dicit Bern. in quodam sermone, in via vitæ non progredi, regredi est. Exemplo rotæ putei, quæ si non continue voluatur in contrarium reuertitur & mutatur. Sic vere mens humana nunquam potest esse fixa in eodem, necesse est ergo quod continue in virtutibus proficiat & procedat, alias si à profectu cessauerit, necesse est, quod ad vitia retrocedat. Vnde dicit Gregor. in pastor. Mens humana non potest in eodem statu permanere, aut enim (inquit) proficit, aut deficit. Sic proficiebat Isaac, de quo dicitur Gen. 26. Ibat proficiens atque succrescens donec magnus vehementer effectus est. De Dauid etiam legitur 2. Regum 3. Quod Dauid erat proficiens,

ficiens, & semper seipso robustior. Et quamuis de profectu virtutum satis sit dictum supra de Ambulare, de Laborare, & Mouere, de Ire, & in titulis similibus, hic tamen notemus quod ad hoc quod homo bene proficiscatur & vadat, & bene de virtute in virtutem se moueat, tria sunt necessaria, videlicet

Influxus luminis,
Ducatus numinis,
Processus ordinis.
Luminis fulgentis operatio,
Numinis docentis excitatio,
Ordinis pollentis dispositio.

B ¶ Primo igitur dico quod ad istum profectum requiritur luminis fulgentis operatio seu præparatio, & ista pro certo est lux fidei & scientiæ, & etiam lux gratiæ & gloriæ. Sine isto enim lumine non est possibile in bono procedere, vel in virtutum itinere proficisci. Selenites enim lapis est qui imaginem lunæ sui medio dicitur cõtinere. Sed ista imago sequitur lumen lunæ, quia quãto luna in lumine magis crescit, proficit & splẽdescit, sic fit quod imago illa & quantum ad crementũ, & quantum ad profectum, & quantum ad defectum, & quantum ad figuram, & quantum ad naturam sequitur lumẽ lunæ. De mari etiam certum est quod in affluentia proficit & deficit, secundum quod lux in luna proficit seu deficit. Quid dicam etiam de maris cõchylibus & etiam de animalibus quæ in medullis proficiunt vel decrescunt secundum quod luna in lumine plus abundat. Et breuiter profectus luminis & claritatis est profectus omnis inferioris naturæ & quantitatis. Sic pro certo charissimi loquendo spiritualiter, ad hoc quod possimus in bono proficere, & per bona opera ad patriam proficisci, necesse est quod lumen lunæ, id est, fidem, scientiam vel gratiam Christi recipiamus & habeamus. Per abundantiam enim istius luminis solent in nobis crescere & proficere cuncta bona, scilicet medulla compassionis, mare, id est, amaritudo compunctionis & imago totius honestatis & perfectionis. Ecclesi. 51. Multam inueni in me sapientiam, & multum profeci in ea. Si vero ista lux in nobis patitur defectum, & nos in moribus perdimus profectum. Et ista bene figurantur Exod. 40. vbi dicitur quod quando nubes deserebat tabernaculum, proficiscebantur filij Israel: si vero pendebat desuper manebant in eodem loco. Nubes enim quæ impedit lumẽ, peccatum significat, quod impedit lumen gratiæ. Ignorantiam, quæ impedit lumen scientiæ. Hæresim quæ impedit lumen fidei & sapientiæ. Quia proculdubio nullus potest bene proficere vel proficisci nisi prius ista nubes tabernaculum cordis deserat, & ibidem lux gratiæ, scientiæ & fidei se infundat. Exemplum habemus de illo leuita de quo dicitur Iud. 19. quod de nocte consurgens proficisci voluit, cui tamen in itinere valde male successit, quia scilicet vxor eius occisa & mortua fuit. Ad denotandum quod illi qui in nocte peccati, & in carentia lucis gratiæ proficisci volunt vxorem suam, id est, animam, amittunt, & perdunt. In luce ergo proficiscamur, non in nocte. Exemplo Dauid, de quo dicitur 1. Reg. 29. Surrexit C Dauid vt proficisceretur mane. Et sic patet quod ad profectum istum requiritur illustratio luminis fulgentis ¶ Secundo dico quod ad istum profectum requiritur gubernatio numinis regẽtis. Cœcus enim non bene proficiscitur sine ductore, sic nec nos sine Deo gubernatore. Vnde de filiis Israel dicitur Nume. 9. quod ad imperium domini proficiscebantur, & ad imperium illius figebant tabernaculum. Et ideo de profectu quem habemus à bono prælato, pulchre loquitur Hugo lib. 3. de claustro animæ dicens sic. Quatuor modis proficiunt homines, scilicet in se, iuxta se, supra se, sub se. In te est animus tuus, iuxta te proximus tuus, supra te prælatus tuus, sub te subditus tuus. In te proficis per bonam vitam, in proximo proficis per bonam doctrinam, in præ- D lato proficis per bonam admonitionem, in subdito proficis per bonam correctionem. ¶ Tertio vero dico quod ad istum profectum requiritur dispositio ordinis pollentis. In proficiscentibus enim ad prælium, summe requiritur quod ordinate proficiscantur. Vnde etiam grues & anseres syluestres solent ordinate volare, & secundum quod rectorem & magistrum suum viderint ad terram descendere vel à terra se leuare, solent gressus suos & profectus, quasi quodam rationis artificio ordinare. Sic vere si nos volumus proficere in moribus & proficisci ad dominum per virtutes, necesse est quod nosipsos spiritualiter & erga inferiores, & erga superiores ordinemus, vt quilibet contentus statu & gradu suo absque quacunque ambitione & alterius impugnatione ad dominum pacifice properemus. Iuxta illud Num. 2. Filij autem Israel per loca & ordines suos proficiscebantur. Natura etiam in cremento & profectu rerum seruat ordinem. Non enim subito facit res esse magnas imo primo sunt paruæ, tandem paulatim proficiscendo efficiuntur magnæ, sicut patet in arboribus & in animalibus, & generaliter in omnibus creaturis. Sic vere & nos in proficiendo in virtutibus debemus ordinem tenere, & de paruis ad magna paulatim tẽdere, & sic nõs in virtutibus & meritis augmentare. Nam sicut Isid. lib. 5. de sum. bõ. c. 36. (vbi loquitur contra illos qui statim volunt ad arduas virtutes attingere) dicit. Qui inordinate virtutes apprehendere nititur. Cito periclitatur. Quemadmodum in rerum natura patet quod quicunque velociter ad profectum tendunt, celeriter finiuntur, sicut herbæ, quæ tanto festinius pereunt, quanto celerius crescunt, arbores alta radice firmatæ ideo perdurant, quia gradatim veniunt ad profectum. Et sic patet quomodo ad spiritualem profectum requiritur dispositio ordinis pollentis, gubernatio numinis ducentis, illustratio luminis fulgentis, &c. Vide infra de Progredi, & supra de Procedere, de Ambulare, de Ire, de Currere, &cætera.

Profugus. Transfuga. Perfugus. Fugitiuus. A

Pro eodem vidẽtur suppon ere. Et quia supra satis dictum est de fugere, ideo parum dicam. Dic igitur quod profugi & trãsfugæ sunt illi qui suam partem dimittunt, & ad aliam confugiunt, vtpote quando duo exercitus contrarij sunt in expeditione, & vnus dimittit ducem & exercitum suum & ad alium oppositum se transportat, suos quos prius habuerat, impugnando, & aduersarios adiuuando. Talis dico profugus seu transfuga appellatur. Verum quia etiam quandoque profugus accipitur pro quolibet vago & fugitiuo, in nulla certa sede morante sed vndique diuagante & proprie hostium exercitus fugiente & propriã patriam dimittente possumus dicere quod profugus in bono sumitur & in malo. Et sic certe dico quod profugus idẽ est quod peccator, cuius, scilicet mens in nullo est solida seu firma? sed per diuersa vitia vagabunda, & per mundana discurrens inanis, vacua, & incerta. Exemplo scilicet Cain, cui dicitur Gen. 4. quia fratrem eius Abel occiderat. Maledictus (inquit dominus) eris super terram, cum operatus fueris eam, non dabit fructus suos. sed vagus & profugus eris super terram omnibus diebus vitę tuæ. Peccator enim proditor est, quia Christum dominum suum, & ipsius exercitum, scilicet congregationem iustorum peccando dimittit, & hosti ipsius scilicet diabolo & mundo se sociat & adiungit, & peccando ad eos transfugit atque currit. Vnde Gen. 4. Egressus Cain à facie domini habitauit profugus super terram. Aduerte tamen quod tales profugi quandoque à dominis pristinis capiebantur, vel ex pacto restituebantur, sicut scilicet factum in captione Carthaginis per Scipionem, vbi ex pacto transfugæ Romani fuerunt eis à carthaginensibus restituti. Tales vero sic capti vel recuperati sine remedio à suis dominis puniebantur, & sicut proditores occidebantur. Sic vere peccatores, qui scilicet peccando, apostatando, seu per mundi negocia plus debito frequentando Christum & religionis & fidei & gratiæ statum dimittunt, & ad diabolum & mundum transfugiunt & recedunt, quando Deo Domino suo per mortem restituuntur, & ab ipso apponente manum capiuntur, & comprehenduntur, in carcere inferni proculdubio ab eo includuntur, vbi puniuntur. Ezech. 17. Extendam (inquit dominus) super eum rete meum, & comprehendetur in sagena mea, & adducam in babylonem, & iudicabo eũ ibi in præuaricatione qua despexit me, & omnes profugi eius cum vniuerso agmine suo gladio cadent. Sic igitur profugus sumitur in malo. B ¶ Sed adhuc dico quod profugere & transfugere quandoque sumuntur in bono, & istud est quando quis de malo duce & exercitu, in quo scilicet homo male & iniuste detinebatur, ipse transfugit ad iustum exercitum atque ducem. Et sic per profugum potest quilibet pœnitens designari, qui scilicet mundum & diabolum linquit & deserit pœnitendo, & ad Christum transfugit se ad eum conuertendo, & veniam & gratiam promerendo. De Ioanne enim legitur Marc. 14. quod cum Iudæi ipsum vellent capere & tenere, & iniuste lædere & punire, relicta syndone nudus profugit ab eis. Bonum est à malis profugere, & etiam dimittendo syndonem, id est, conuersationem pristinam, mortis periculum declinare. Vnde de veris pœnitentibus dici potest illud 1. Para. 19. transfugerunt ad Dauid, seruierunt ei. Tales autem profugi scilicet pœnitentes ad Christum seu etiam ad religionis statum fugientes

Debent perfecte perseuerare,
Solent à morte se liberare,
Possunt in bonis exuberare,
Possunt ad cœlos itinerare.

Profugi ergo huiusmodi cum Christo debent perseuerare. Nihil enim valet ad Christum transfugere, nisi quis perseueret ibidem. Nam sicut dicitur Num. 35. Qui hominem occiderat, ad ciuitatem refugii transfugere poterat, vbi, scilicet, tutus residere valebat, quam diu, scilicet, ibi perseuerabat atque manebat. Si vero ciuitatem istam dimittebat, ab amicis mortui impune occidi poterat. Quia reuera quando homo proximum suum, scilicet, animum seu animam per peccatum occidit, ciuitas refugii Christus ipsum per pœnitentiam transfugientem recipit

& tam diu etiam ſaluat eum, quam diu ſecum perſeuerat & ſiſtit. Vnde ibidem dicitur ſic. Debuerat enim profugus in vrbe reſidere. Si vero iſtam ciuitatem Chriſtum peccãdo dimiſerit, amici mortui, ſcilicet angeli (qui amici & conſanguinei ſunt animæ) ipſum per damnationem poterunt occidere, ita quod mortis æternæ periculo ſubiacebit. Item tales profugi, ſcilicet pœnitẽtes, ſolẽt à morte ſe liberare. Exemplo ſcilicet Gabaonitarum, qui ſcilicet transfugiendo ad filios Iſrael, à morte ſaluati fuerunt, ſicut dicitur Ioſuæ 9. Ideo dicitur Hier. 21. Qui egreſſus trãsfugerit ad Chaldæos, viuet, & erit anima eius quaſi ſpolium. Item iſti profugi, ſcilicet pœnitentes, ſolent proficere in bonis virtutum & gratiarum in præſenti, & cœleſtis etiam gloriæ in futuro. Conſtat enim quod multi transfugæ fiunt diuites qui antea erant pauperes, & inanes, ſicut de Romanis ponit Titus Liuius in pluribus locis quod transfugientes ad ſe benigniter recipiebant, ipſoſque ſecundum merita remunerabãt. Sic Chriſtus transfugas pœnitentes benigniter recipit, & eos præmiat & extollit, iuxta illud Sapien. 10. Hæc inquit diuina ſapientia, profugum iræ fratris, iuſtum deduxit per vias rectas, & oſtendit illi regnum Dei, &c. Viæ enim rectæ ſunt viæ virtutum, regnum Dei eſt gloria paradiſi, quæ pœnitentibus conceduntur, quando ab ira fratris ſui diaboli recedere per pœnitentiam dignoſcuntur. Item illi profugi, ſcilicet pœnitentes, ſolent ad cœlos itinerare ſeu etiam accelerare, & ibidem finaliter habitare. Vnde de domino dicitur Eſaiæ 11. quod ipſe congregabit profugos Iſrael. & Eſa. 18. Dominus dixit Moab. Habitabũt apud te profugi mei. Moab, q interpretatur ex patre, ſignat vbi ſcilicet profugi pœnitẽtes ad Deum finaliter congregantur, iuxta illud 1. Para. 12. de Manaſſe transfugerunt ad Dauid. Et ſic ergo patet quomodo profugus & transfuga in bono & in malo ſignificato ſumuntur. Vide in tit. Fugere. Confugere. Refugere. Affugere, &c.

A **Profundus. Profunditas,** Nota ꝙ in ſcriptura inuenitur multiplex profunditas tam in bono quam in malo. Inuenitur enim profunditas ſcilicet

Commendabilis, quæ eſt deſideranda vt obtineatur,
Deteſtabilis quæ eſt vituperanda vt abhorreatur,
Formidabilis quæ eſt conſideranda vt præcaueatur.

¶ Primo ergo dico quod eſt quædam profunditas commendanda. Sicut enim Zuccara melior quando coquitur, & balſamus purior quando in aqua ponitur, ſolent ad profundum vaſis deſcendere non in ſuperficie remanere, ſic vere illi qui ſunt inter cæteros magis boni, debent eſſe ſpiritualiter plus profundi, quia proculdubio iſti debent ſe profundare per quadruplicem profunditatem, videlicet

Per profunditatem {
Perfectæ dilectionis,
Limpidæ diſcretionis,
Amaræ contritionis,
Infimæ ſubiectionis.

B ¶ Dicamus ergo quod boni ſe profundant in bonum per dilectionem, quia videlicet illa quæ ſunt bona ſunt profunde diligenda & concupiſcenda. Sic proculdubio debemus nos profundare in profunditatem inæſtimabilis bonitatis diuinæ & fœlicitatis æternæ, quia ſicut equus qui profundius immergit nares in aquam quando vult bibere, reputatur ad prælium plus valere, ſicut ille qui in Deum & proximum & etiam in paradiſum per amorem & affectionem figit profundius nares cordis, ad prælium contra vitia magis valet. Vt ſic charitas hominis dicat illud Eccleſ. 24. Gyrum cœli circuiui ſola, & in profundum abyſſi penetraui, & in fluctibus maris ambulaui. Gyrus enim cœli eſt cœleſtis fœlicitas. Profundum abyſſi eſt immenſa Dei bonitas. Fluctus maris eſt proximiorum immortalis fluxibilitas. Iſta enim omnia ſunt per amorem circumeunda & penetranda, & profunde & veraciter diligenda & appetenda. Igitur profundemus nos
C in bonum per dilectionem. ¶ Deinde dico quod nos debemus profundare in verum per diſcretionem. Aquila enim oculos habet profundos, & ideo acutiſſime dicitur videre, ſic & nos cor profundum in cœlum habere debemus (iuxta illud Prouerb. 29. Sicut aqua profunda, ſic conſilium in corde viri) vt profunditatem diuinæ proprietatis, & omnis ſcientiæ fidei & veritatis acute videre & cognoſcere valeamus. Eph. 3. Vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis quæ ſit latitudo, longitudo, ſublimitas, & profundum. Videre enim debemus profunda diuinitatis, quia ſicut dicitur 1. Corinth. 2. Spiritus omnia ſcrutatur, etiam profunda ſcientiarum & omnimodæ veritatis, vt de quolibet dicatur illud Iob 28. Profunda fluuiorum ſcrutatus eſt. Profundemus igitur nos in verum per diſcretionem. Profundæ fa-
D ctæ ſunt cogitationes tuæ. Pſalm. 91. ¶ Denique profundemus nos in amarum per contritionem. Piſces enim tutiores ſunt in profundo maris tempore tempeſtatis quam in littore. Et ideo echinus piſcis præſentiens tempeſtatem ne extra mare fluctibus eiiciatur, ſolet lapillum arripere, & in profundum maris ſe dare, vt contra fluctus tutior poſſit eſſe. Sic vere chariſſimi homo tutiſſime poteſt verſari in profundo maris, id eſt, in profunditate cordis amari per contritionẽ & compunctionem. Fluctus enim & tempeſtas tentationis tales non poteſt eiicere, maxime ſi lapillum ſepulchri, id eſt, duritiam mortis voluerint per continuã conſiderationem & memoriam ſecum ferre. Sic faciebat Apoſtolus cum dicebat 2. Corinth. 11. Nocte ac die in profundo maris fui, iuxta illud Matth. 18. Expedit ſibi, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & ſubmergatur in profundum maris. Mola enim aſinaria duritia mortis, quæ aſinum noſtrum, id eſt, carnem per mortem molit, & terit. Iſtam debemus ſuſpenſam ad collum portare per conſiderationem, & mergi in profundum maris, id eſt, amaritudinis per contritionem. Pſal. 64. Qui conturbas profundum maris, & ſonum fluctuum eius. & Iob. 41. Ferueſcere faciet quaſi ollam profundum maris. Profundum enim maris, id eſt, cor contritum & amarum debet turbari per timorem, & debet ferueſcere per amorem. Profundemus ergo nos E
in amarũ per contritionem. ¶ Etiam profundemus nos in infimum per ſubiectionem. Germen enim tanto magis dilatatur & creſcit, quanto radicem ſuam in terram profundat amplius, & infigit. Vina in æſtate melius à corruptione ſeruantur, quando in profundo terræ inferius inhumantur. Arbor etiam cuius radix eſt profundior, vt eſt communiter maior, & altior. Sic vere chariſſimi ſi nos in profundum humilitatis & ſubiectionis cor noſtrum poſuerimus, ipſum à corruptione peccati ſeruabimus, & ipſum per virtutes dilatari, & creſcere faciemus, & ſic illud finaliter ad cœli altitudinem perducemus & de hoc dicitur Iob 12. quod Deus effundit deſpectionem ſuper principes, & eos, qui oppreſſi fuerant, releuat, qui releuat profunda de tenebris. Sic igitur patet quomodo eſt profunditas ſubiectionis, contritionis, diſcretionis. & dilectionis. Et ita dico, quod eſt quædam
profunditas commendanda. ¶ Secundo principaliter dico, quod F
eſt quædam profunditas deteſtanda, & iſta proculdubio eſt quadruplex, videlicet profunditas

Carnalitatis,
Peruerſitatis,
Proſperitatis,
Cupiditatis.

Et iſtæ quatuor profunditates accipiuntur ſecundum quatuor profunditates loci profundi. Locus enim profundus, vt communiter eſt obſcurior ad intuendum, difficilior ad exeundum, infirmior ad habitandum, capacior ad continendum. Eſt igitur prima profunditas carnalitatis. Peccatum enim luxuriæ profundum dicitur, quia obſcurum eſt, & immundum. Quia ſicut in profundo loco non videt homo bene, ibi etiam recolliguntur immunditiæ & luta, ſic in iſto peccato perdit homo lumen diſcretionis, & etiam ibi inuenit faces immunditiæ, & infectionis. Et de iſta profunditate dicitur Prou. 22. Fouea profunda os alienæ, cui iratus eſt Deus, incidet in illam. & Prouerb. 23. Fouea
profunda meretrix, & puteus anguſtus aliena. ¶ Secunda eſt pro- G
funditas peruerſitatis, & iſta eſt difficilis ad exeundum. Et iſta eſt profunditas obſtinationis, de qua difficile eſt exire. & de iſta dicitur Prou. 18. Impius, cum in profundum peccatorum venerit, contemnet. Et de iſto profũdo admonet dominus nos Exire.
Eſaiæ 31. Conuertimini ſicut in profundum receſſeratis. ¶ Ter- H
tia eſt profunditas proſperitatis, quæ proculdubio valde eſt infirma ad habitandum. In locis enim profundis eſt infirmum & periculoſum habitare. Ibi enim propter defectum lucis non eſt aer purus. Ibi etiam propter remotionem à ſole ſumme viget frigus. Ibi inſuper facilis eſt deſcenſus ſed difficilis eſt reaſcenſus. Sic vere mundi proſperitas parum habet de virtutum puritate, multum autem de indeuotionis frigiditate. Ibi etiam faciliter homo per complacentiam collabitur, ſed exinde difficiliter liberatur. Et de iſto dicitur in Pſalm. 68. Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſuperbia. Et ideo ſicut tortuca marina nũquam ſe profundat in aqua maris, imo ſemper ſolet in ſuperficie reſidere, ſic & nos in aqua mundanæ proſperitatis non debemus per malas complacentias ſeu concupiſcentias profundari, ſed ſolum in illis, quæ ſunt de neceſſitate, & quaſi de eis non curantes, in temporalibus peruagari. Quod eſt contra multos, qui pro certo non ambulant in ſuperficie, ſed in profundo, quia ſcilicet in ipſis per mala deſideria vſque ad profundum, quanto plus præualent, ſe immergunt. Ionæ 2. Proieciſti me in profundum.
¶ Quarta eſt profunditas cupiditatis. Iſta eſt enim valde capax I
ad continendum, quia ſcilicet iſta eſt ita profunda & alta quod non poteſt diuitiis ſatiari. Et de hoc Ezech. 23. Calicem ſororis tuæ bibes profundum & latum, bibes enim illum, & potabis vſque ad fæces. Soror enim noſtra, quam ſicut ſororem diligimus, eſt mundi proſperitas, cuius calix profundus eſt inſatiabilis cupiditatis, cuius calicis fæces ſunt bonorum terrenorum impuritas. Sic igitur patet, quod eſt quadruplex profunditas dete-
ſtanda. ¶ Sed tertio principaliter dico, quod eſt quædam pro- K
funditas

funditas formidanda, & ista proculdubio est profunditas infernalis, de qua timens Iob dicebat. In profundissimum inferni descendent omnia mea. Iob 17 Et ista profunditas similiter est quadruplex, quia scilicet ista est

Profunditas { Submersiua, Absorptiua, Infectiua, Confusiua.

Dico submersiua, quia scilicet ibi submerguntur peccatores. Figurati in Ægyptiis, de quibus dicitur Exod. 4. quod ferebantur in profundum. Vnde Neemiæ 9. Persecutores eorum proiecisti in profūdum. Item absorptiua, quia scilicet ista absorbet omnes peccatores huius mundi, sicut mare absorbet flumina, & sicut Charybdis absorbet aquas maris. Quod timens Dauid dicebat in Psalm. 68. Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque vrgeat super me puteus os suum. Item infectiua. Vnde Esa. 14. Verumtamen in infernum detrahetis, in profundum laci. Lacus enim impuritatem signat infectiuam. Item confusiuam, quia scilicet confusibile est incarcerari, & maxime in carcere profundiori & viliori. Zach. 10. Confundentur omnia profunda inferni. Et sic patet, quomodo inueniuntur profunditates scilicet commendandæ, detestandæ, & formidandæ, &c. Vide supra de Descendere.

A **Progenies.** Cum progenies idem sit, quod generatio, productio, consanguinitas, parentela, possum breuiter dicere, ꝙ progenies plura signat, videlicet quādam

Temporis successionem,
Generis eductionem,
Iustorum perfectionem,
Malorum conditionem.

Primo igitur dico, quod est quædam progenies temporalis successionis, & sic sumitur quando dicitur quod aliqua res à progenie in progeniem prolongatur, sicut scilicet est

Præsens solatium, & opulentia peccatorum,
Sequens supplicium, & pestilentia damnatorum,
Ingens fastigium, & excellentia beatorum.

De peccatoribus enim constat, quod scilicet ipsorum gloria in hoc mundo quandoque continuatur, & à progenie in progeniem prolongatur Psalm. 48. Tabernacula eorum à progenie in progeniem vocauerunt nomina sua in terris suis. Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, &c. ¶ Item de damnatis constat, quod scilicet ipsorum miseria in æternum perseuerabit, & à progenie in progeniem durabit. Vnde Exod 34. dicitur de Deo, quod ipse reddet iniquitatem patrum in filios vsque in tertiam, & quartam progeniem. Vnde de damnato dicitur, quod ipse introibit vsque in progenies patrum suorum, & vsque in æternū non videbit lumen. ¶ Iterum de beatis cōstat, quod scilicet ipsorum gloria à progenie in progeniem non cessabit. Vnde Luc. 1. dicitur, quod misericordia Dei à progenie in progenies timentibus eum. Ista est ergo progenies B temporalis successionis. ¶ Secūdo dico, quod est progenies corporalis productionis. Et sic sumitur Gen. 43. vbi filij Iacob dixerunt de Ioseph fratre suo. Interrogauit nos homo per ordinem nostram progeniem. Vt sic dicatur cuilibet illud 1. Regum 17. De qua progenie es ô adolescens? Et ipse respondit illud 2. Esd. 5. De C domo Dauid, & à progenie Phares. ¶ Tertio dico, quod est progenies generationis & congregationis hominum iustorum, de qua dicitur Iob 5 Multiplex, inquam, erit semen tuum, & proge- D nies tua quasi herba terræ. ¶ Quarto vero dico, quod est progenies criminalis corruptionis, & ista scilicet est progenies viatorum, de qua dicitur Matth. 3. Progenies viperarum, quis demonstrauit vobis fugere à ventura ira? & Matth. 12. Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? De istis omnibus possent multa dici, sed paucæ sunt authoritates. Vide supra in tit. Genus.

A **Prohibere.** Nota, quod prohibere idem est, quod denegare, continere, vel impedire, & sic dicitur à procul & habere, semper enim ponitur negatiue. & ideo breuiter nota, quod in scriptura inuenitur

Prohibitio { Saluatoria, Meritoria, Damnatoria, Afflictoria.

Prima est prohibitio summæ diuinitatis. Deus enim prohibet, ne faciamus malum. Vnde Balaam dicebat nunciis Balac Nu- B me. 22. Dominus prohibuit me venire vobiscum. ¶ Secunda est prohibitio nostræ sagacitatis, quia scilicet homo debet seipsum continere, impedire & prohibere in faciēdo malum. Psal. 33. Prohibe linguam tuam à malo. & Psal. 118. Ab omni via mala prohi- C bui pedes meos. ¶ Tertia est prohibitio humanæ malignitatis, quæ potissime abūdat in inuidis, qui cum bonum facere nolint, alios prohibere nituntur. Vnde de alienigenis dicitur Neemiæ 3. alias 2. Esdræ 3. quod ipsi prohibebant ædificantes Hierusalem: Contra illud Prouerb. 3. Noli prohibere bene facere, eum, qui D potest, si potes, & ipse bene fac. ¶ Quarta est prohibitio diuinæ seueritatis, quæ scilicet propter peccata nostra prohibet à nobis bona gratiæ & gloriæ. Vnde Amos 4. Ego autem prohibui à vobis imbrem. & Hierem. 5. dicitur, quod peccata nostra prohibuerunt bona à nobis, &c.

Proiicere. Nota, ꝙ proiicere idē est, quod procul iacere. A Et accipitur multipliciter in scriptura secundum quod aliqua res potest ab aliquo proiici multis modis. Homo enim proiicit illud, quod non curat. Vnde proiicere signum est contemptus, & indignationis, signum est non curæ & desertionis, signū est, quod res inutilis, & nulli⁹ perfectionis. Est igitur

Proiectio { Diuina, Humana, Mundana.

Primo dico, quod est proiectio diuina, scilicet illa qua Deus peccatores proiicit, & à se procul eiicit & conuenit, de qua Hier. 7. Proiiciam à facie mea sicut proieci omnes fratres vestros. Vnde nota, quod dominus proiicit, & cōtemnit peccatores, sicut aquila proiicit degeneres pullos suos. Ipse enim

Proiicit { Prauos ecclesiæ seruitores, Sui imperij contemptores, Præsentis sæculi dilectores, Altæ superbiæ processores, Mundanæ gloriæ possessores.

¶ Dico ergo, quod Deus in infernum proiicit malos ecclesiæ B seruitores. Equus enim de proprio ore proiicit dentes, sicut homo sic etiam Deus de ecclesia sua solet dentes, qui sunt membra ipsius propria, id est, ipsos ecclesiasticos quando videt eos instabiles, & ambiciosos, viles, veteres, & defectuosos, proiicere, & de ipsis non curare, & ipsos prauis tribulationibus & rapinis principum sæcularium dimittere, & eos à se, & nunc & in perpetuum elongare. Et ideo talibus videtur dominus loqui Ezech. 28. dicens. Posui te in monte sancto Dei in medio lapidum ignitorum. Sequitur. Peccasti, & eieci te de monte sancto, & perdidi. sequitur. Perdidisti sapientiam tuam in decore tuo, & in terra proieci te, ante faciem regum terræ dedi te. ¶ Item Deus proiicit mandati ipsius contemptores. Exemplo Saulis, qui inobediens factus Deo, proiectus est à domino, & ad perdendum regnum, quod à Deo accepit commissum, damnatus 1. Regum 16. Vsquequo tu luges Saul, cum ego proiecerim eum? & 1. Para. 28. Si dereliqueris eum, si proiiciet in æternum. ¶ Item proiicit præsentis sæculi dilectores. Esa. 33. Proiecit ciuitates, non reputauit homines. ¶ Item proiicit altæ superbiæ præcessores. Thren. 2. proiecit in cœlo & in terram inclytam filiam Sion. ¶ Item proiicit mundi affluentiæ possessores. Eccles. 29. Ecce ego ad te draco magne, qui cubas in medio fluminum. Sequitur. Proiiciam in te desertum, &c. Ista est proiectio, qua Deus proiicit peccatores. Quia sicut secundum Plin. coruus quando plus, quam duos pullos generat solet eos proiicere, & de nido expellere, ne forte in nutriendo grauetur, sic Deus malos peccatores, qui excedunt numerum duplicis charitatis, in quorum, scilicet nutritione ipse multum & merito se grauatum sentit, proiicit, cum nō sint digni nutriri. Et (cum teste scriptura Iob 30.) vita putentur indigni, & maxime cum in pompis & superfluitatibus expendant amplius quam deberent, proiiciet eos de nido gratiæ suæ, & propriæ libertati & mundi voluptatibus, eos dimittet, & lupis & canibus infernalibus ipsos deuorandos relinquet 3. Regum 9. Templum, quod sanctificaui, proiiciam. Ista est ergo proiectio C diuina. ¶ Secundo dico, quod inuenitur proiectio humana, & ista aliquando est bona, aliquando est mala. Bona enim proiectio est illa, qua homo proiicit semetipsum in Deum per fiducialitatem. Psalm. 21. In te proiectus sum ex vtero. In terram per humilitatem 3. Regum 19. Proiecit se & obdormiuit in vmbra iuniperi: in montem per contemplationis subtilitatem 4. Reg. 2. Ne forte proiecerit eum spiritus domini in vnum montium &c. Item est alia bona proiectio, qua scilicet homo proiicit à se illa, quæ sunt sibi ad salutem contraria, & nociua. Et ideo notā, quod nos debemus proiicere scilicet

Idololatriæ fatuitatem,
Immunditiæ carnalitatem,
Eminentiæ pompositatem,
Auaritiæ cupiditatem,
Mundi malitiæ fallacitatem,
Cordis nequitiæ peruersitatem.

De idololatria dicitur Iud. cap. 10. Alienorum Deorum idola proiecerunt. De immunditia seu luxuria dicitur lib. 1. Esd. cap. 16. Proiiciamus à nobis vniuersas vxores alienigenas. De superbia & eminentia proiicienda dicitur Ruth 3. A parte pedum proiici-

proiicies te. De auaritia autem dimittenda dicitur Esa. 2. Proiiciet homo idola argenti sui & contaminabit sculptilia auri sui, &c. De mundi fallacitate & nequitia seu malitia dicitur Matth. 5. Si oculus tuus fuerit nequam, erue eum, & proiice abs te. De peruersitate vero, & nequitia dicitur Ezech. 18. Proiicite à vobis iniquitates vestras. ¶ De mala proiectione, qua scilicet mali proiiciuntur in infernum, dicitur Exod. 10. Ventus arreptam locustam proiecit in mare. Quia enim isti proiiciunt dominum (Iuxta illud 1. Regum 15. Tu proiecisti sermonem domini) ideo ipse proiiciet eos in mare, id est, in amaritudinem infernalem. Neemiæ. 9. Persecutores eorum proiecisti in profundum maris. Ista est ergo proiectio humana. ¶ Tertio dico, quod est proiectio mundana, & ista est illa, qua mundus proiicit à se bonos, ipsosque vilipendit & spernit. Exemplo Pharaonis, qui dicebat Exod. 1. Quicquid masculini sexus fuerit, in flumen proiicite. Legem etiam Dei proiicit mundus iuxta illud Neem. 9. Proiecerunt legem tuam post terga sua. Et ideo finaliter iste erit tanquam puluis, quem proiicit ventus à facie terræ, &c. Cruda sunt mihi omnia ista, & ideo transeo. Vide supra de Eiicere, vbi inuenies magis plene.

Promittere. Promissio.

Nota, quod promissio est quædam verbalis obligatio, quæ quamuis à principio sit voluntaria, ex post facto tamen est necessaria. Possumus ergo breuiter notare, quod multæ, & variæ promissiones inueniuntur in scriptura. Inueniuntur enim

Promissio:
- Delectabilis,
- Obseruabilis,
- Deceptibilis,
- Detestabilis.

Prima est promissio diuinæ maiestatis,
Secunda est promissio humanæ voluntatis,
Tertia est promissio hypocriticæ falsitatis,
Quarta est promissio simoniacæ prauitatis.

¶ Primo ergo dico, quod est quædam promissio delectabilis & gratiosa, & ista est illa, de qua dicit Apostolus 1. Corinth. 2. Esa. 64. quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ repromisit Deus diligentibus se. Sicut enim operariis promittitur salarium, cursoribus brauium, militantibus promittitur stipendium, insuper triumphantibus promittitur corona & præmium; sic & benefaciētibus promittitur æternum lucrum & salarium. Nos enim sumus sicut operarij in vinea domini, pro promisso denario diurno conuenti, & sicut militantes in campo certaminis huius mundi, pro æterno salario acquirendo. Et hoc est, quod orando supponit ecclesia dicens in collecta. Ad promissiones tuas sine offensione curramus, quæ tua sunt liberis mentibus exequamur. ¶ Aduerte tamen, quod corona non promittitur militantibus sed triumphantibus, nec brauium promittitur currentibus sed currendo ad terminum ipsum attingentibus. Nec etiam salarium promittitur quibuslibet laborantibus, sed solum in labore & opere dietam perficientibus & complentibus. Sic vere charissimi gloria paradisi, quæ est brauium, præmium & corona, non promittitur cuilibet laboranti, aut cuilibet bona opera incipienti, sed solum voluntatem Dei complenti, & perficienti. Heb. 10. Facientes voluntatem Dei reportetis promissionem. Ista est ergo promissio infallibilis, verumtamen conditionalis est 2. Para. 6. Quod ore promiseras, opere compleuisti. Sicut enim Deus illa, quæ ante promiserat adimpleuit, scilicet, filii incarnationem, spiritus sancti missionem, gratiæ collationem, sic sperare possumus, quod ipse implebit illa, quæ adhuc promittit, scilicet æternæ gloriæ distributionem. Ipse promiserat incarnationem filij Rom. 1. Quod ante promiserat per prophetas suos in filio suo. Item promiserat missionem spiritus sancti. Luc. 24. Mittam promissum patris in vos. Item etiam promisit & reddidit munera gratiæ 2. Pet. 1. Preciosa nobis promissa donauit. Quia sicut dicit Apostolus Rom. 3. quæcunque promisit Deus, potens est reddere. Expectamus ergo promissionem patris, quam audiuimus per os suum. Act. 1. Inuehe si vis, quomodo non est defectus domini, sed peccatis nostris exigentibus differt interdum promissa, vel aufert omnino, & quomodo filij Israel in deserto mortui fuerunt, & terram promissionis minime intrauerunt, ita quod in illis potuit impleri illud Rom. 3. Euacuata est fides, abolita est promissio. Ista est ergo promissio infallibilis. ¶ Secundo dico, quod est promissio obseruabilis, & ista est promissio iusta, & licita, quæ Deo, & proximo fit ab homine, quæ inuiolabiliter est seruanda. Nos enim promittimus Deo in baptismo fidem, & charitatem. Prælato vero promittimus in professionis voto obedientiam, & castitatem. Ecclesiæ vero promittimus in promotionis articulo curam, diligentiam, & sedulitatem, & suorum iurium obseruandam immunitatem. Ista ergo debemus obseruare, & sicut promisimus reddere, & complere. Deu. 23. c. Quod semel egressum est de labiis tuis, obseruabis, & facies sicut promisisti, & sicut propria voluntate & ore tuo locutus es. Bene enim debet cauere, quid promittit homo, quia non est amplius licitum resilire. Vnde Eccles. 5. c. Si quid Deo vouisti, non moreris reddere, displicet enim ei infidelis & stulta promissio. ¶ Tertio igitur dico, quod est promissio deceptibilis, & ipsa etiam est promissio falsorum amicorum, qui promittunt & applaudunt in prosperitate, negant autem & recedunt in aduersitate. Prou. 25. Nubes & ventus, & pluuiæ non sequentes, vir gloriosus, & promissa non complens. Nubes enim sui ostensione quandoque videtur promittere pluuiam, & tamen ipsa est ita sicca, quod non reddit nisi ventum, tonitruum suum, & fulgur. Sic falsi amici & proditores pluuiam multorum beneficiorum promittunt, & tamen ventum vanitatis, & fulgur nocumenti & iniquitatis reddunt. Ista potissime videntur facere vsurarij, sub specie enim amicitiæ promittunt pauperibus auxilium, in fine tamen reddunt eis pœnam tribulationum, & exilium. Ista autem pertinent ad multos fatuos & mendaces, qui non timent mutuo accipere, obligationes facere, & iurare & promittere indiscrete, postea vero nihil volunt reddere, sed omnia solutionis tempore denegare. Et de istis dicitur Eccles. 29. Donec accipiant, osculantur manus dantis & in promissionibus humiliant vocem suam. Et in tempore solutionis postulabit tempus, & loquetur verba tædij. Ista est ergo promissio deceptibilis. ¶ Quarto dico, quod inuenitur promissio detestabilis, & ista est, qua homo pro beneficiis procurandis, vel pro amore alterius partis lædendo, alicui superiori pecuniam promittit. Exemplo Iasonis, qui ambiens summum sacerdotium promisit regi Antiocho trecenta sexaginta talenta argenti, sicut dicitur 2. Machab. 4. & sicut dicitur Eccles. 29. Peccator transgrediens mandatum domini incidet in promissionem nequam. Nequam autem promissio est illa, quam faciunt simoniaci & iniusti pro iniustitia facienda, vel pro præbenda habenda. Mar. 14. Promiserunt ei pecuniam se daturos, &c. Vide de pacto & de obligatione.

Promouere.

De promotione possent multa dici, sed authoritates deficiunt, & de promotis digne & indigne dictum est in pluribus locis, scilicet in tit. Ascēdere & Surgere, &c. Hoc solum dic, quod Iud. 6. dicitur, quod cum arbores vellent vnam de seipsis promouere in regem, ficus, vitis, & oliua refutauerunt. O (inquit oliua) nunquid possum deserere pinguedinem meam, qua dij vtuntur, & homines, vt inter ligna promouear? q. d. non debeo. Idem dixerunt aliæ arbores fructuosæ. Rhamnus vero arbor inutilis non refutauit, sed regnum libens accepit, & tandem flamma sua alias arbores dissipauit. Boni ergo humanas promotiones fugiunt, mali vero ad ipsas ambiunt & accedunt. Aues enim acriores & crudeliores sunt illæ, quæ altius volant, pingues autem & mites non, &c. Vide in titulo Rex & regnum, & similia, quia vocales authoritates desunt, & in locis infinitis actum est de Promouere.

Promptus. Promptitudo.

Cum promptus idem sit ꝙ spontaneus, voluntarius, aut paratus, possumus dicere, quod ille promptus dicitur, qui Dei, & prælati iussionibus bonisque actibus & operibus paratus & spontaneus præsentatur. Inuenitur igitur in scriptura promptitudo multiplex atque bona. Vnde nota, quod nos debemus esse scilicet

Prompti ad:
- Cito parendum,
- Dura ferendum,
- Recta docendum,
- Bonum agendum,
- Malis obstandum,
- Sua præstandum.

Simus ergo prompti ad celeriter parendum scilicet Deo & maioribus vnde 2. Corinth. 9. Scio enim promptum animum vestrum, pro quo de vobis glorior. ¶ Item simus prompti ad stabiliter ferendum, scilicet mundi tribulationes. Vnde ille Eleazarus dicebat 2. Machab. 6. Adolescentibus (inquit) forte relinquam exemplum si prompto animo fortiter pro sanctissimis legibus honesta morte perfungar. ¶ Item simus prompti ad subtiliter docendum, exemplo scilicet Apostoli dicentis Roman. 1. Græcis & barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum, ita quod in me promptum est, & vobis, qui Romæ estis, euangelizare. & 2. Macha. 15. dicitur, quod Iudas allocutus socios de lege promptiores eos constituit. ¶ Item simus prompti ad vtiliter agēdum. vnde 2. Mach. 11. Ibant igitur prompti, de cœlo habentes adiutorem, &c. ¶ Item simus prompti ad viriliter pugnandum, scilicet contra malos, & contra vitia 2. Corinth. 10. In promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam. Vt scilicet simus de illis, de quibus dicitur Iud. 20. quod ibi erant 25. millia pugnatorum ad bella promptissimi. ¶ Item simus prompti ad liberaliter seu benigniter præstandum. Exod 35. Omnis (inquit) multitudo

filio-

filiorum Iſrael obtulit mente promptiſſima primitias domino, &c. Sufficit. Vide in tit. Voluntas, & in tit. Libenter.

Pronunciare.
Vide in tit. Annunciare, Denunciare, & Nunciare, &c.

A Pronus. Pronitas.
Nota, quod pronitas idem eſt, quod inclinatio, ſeu curuitas. Diſtinguamus igitur, & dicamus, quod in ſcriptura inuenitur quædam Pronitas

Humilitatis, Fragilitatis,
Benignitatis, Cupiditatis.

Prima eſt, qua iuſtus eſt pronus ad reuerentiam,
Secunda eſt, qua iuſtus eſt pronus ad amicitiam,
Tertia eſt, qua peccator eſt pronus ad iuſtitiam,
Quarta eſt, qua peccator eſt pronus ad auaritiam.

¶ Primo ergo, dico quod eſt pronitas humilitatis & reuerentiæ, & iſta eſt illa, qua iuſti inclinant ſe, & humiliant ad Deum humiliter adorandum, ad Deo humiliter gratias agendum, ad maiores ſuppliciter venerandum, ad ſeipſos ſimpliciter ſubmittendum, ad mentem mirabiliter hebetandum. Eſt igitur pronitas Dei precatiua. Conſtat enim quod deuoti ſolent Deum adorando genua flectere, pectus inclinare, vultum curuare, & mentem humiliare, vt ſic poſſint Dei irā placare, & ei⁹ gratiam impetrare. vnde de Iacob legitur Gen. 33. quod timens iram fratris ſui contra ſe venientis, adorauit dominum pronus in terram ſepties. Item eſt pronitas gratiarum actiua. Vnde ille ſeruus Abraham dixit referendo grates, Gen. 24. Pronus adoraui dominum, qui perduxit me recto itinere. Item eſt pronitas honoris datiua, ſeu reuerentiæ exhibitiua illa ſcilicet qua nos maioribus humiliamus, & qua ipſis caput, & genua curuamus. Vnde de fratribus Ioſeph dicitur Gen. 50. quod proni in terram adorauerunt eum, dicentes Serui tui ſumus. & 2. Regum 24. dicitur de Arenua Iebuſæo, quod conſpiciens animaduertit regē & ſeruos eius tranſire ad ſe, egreſſus adorauit eum prono vultu. Item eſt pronitas ſui deiectiua, ſcilicet qua homo inclinat, deiicit & vilipēdit ſeipſum, inferiorem & minorem ſe reputans vniuerſis 4. Regum 18. Pronus in terram poſuit faciem ſuam inter genua ſua Item eſt pronitas mentis turbatiua, ſicut ſcilicet dicitur Dan. 8. quod Daniel timens præ angelica viſione dixit. Cumque angelus loqueretur mihi collapſus ſum pronus in terram. Iſta eſt igitur pronitas hu-
B militatis & reuerentiæ. ¶ Secundo dico, quod eſt pronitas benignitatis, amicitiæ ſeu clementiæ. Arbores enim magis humoroſæ, & etiam fructibus magis plenæ & copioſæ ſolent verſus terram amplius eſſe pronæ. Sic illi pro certo, qui fructibus virtutum, & meritorum, & humore gratiæ magis ſunt pleni, ſunt certe ad clementiam magis proni, de quo Prou. 22. Qui pronus eſt ad miſericordiam, benedicetur. Spica enim quando eſt prona, ſignum eſt, quod ſit granis plena. Si autem erecta ſurſum fuerit, tunc quod ſit vacua ſignum erit. Bene ergo dicitur de pronitate miſericordiæ Exod. 35. Omnis voluntarius, & proni animi offe-
C rat primitias, ſcilicet pauperibus & egenis. ¶ Tertio eſt pronitas fragilitatis & inconſtantiæ, & iſta eſt illa, qua peccator fragilitate pronus eſt, & decliuis ad omne malum, ſimilis equis habentibus tibias rigidas, qui ſcilicet proni ſunt ad omnem caſum, ſimilis etiam viis lutoſis, vbi eſt pronitas ad omnem lapſum. Vnde Geneſ. 8. Senſus & cogitatio hominis proni ſunt ad malum ab adoleſcētia ſua. & Exod. 22. Tu enim noſti populum iſtum, quod
D pronus ſit ad malum. ¶ Quarto eſt pronitas cupiditatis & auaritiæ. Conſtat enim quod auari ſemper ſunt proni & mentaliter inclinati inferius ad terrena: Similes brutis, quorum facies reſpicit prona terram 1. Reg. 5. Dagon pronus iacebat in terra. Vnde angelus reprehendit Ioſue, dicens Ioſuæ 5 Surge cur iaces pronus in terra? Hæc igitur de pronitate ſufficiant. Vide in tit. inclinare, curuare, deſcendere, &c.

A Propago.
Cum propago ſit illa ramorum ſeu vitium generatio, quæ pro vinea multiplicanda ſub terra reflexa procedit, & naſcitur à principali ſtipite vel radice, videtur, quod propago poteſt ſignificare ſucceſſionem, genealogiā, parentelam. Et ſic nota, quod nos inuenimus

Propaginem { Iuſtorum, Stultorum, Vitiorum, Meritorum.

Propago iuſtorum eſt bonorū generatio, ſcilicet ſucceſſio & parentela hominum perfectorum, quos, ſcilicet propter merita parentum Deus multiplicat, & conſeruat, ſicut de vinea domini, id eſt, de religione & eccleſia, vel etiā de ſanctorum proſapia corporali dicitur in Pſalm. 79. Eieciſti (inquit) gentes, & plantaſti eam, & cætera. Sequitur. Extendit palmites ſuos vſque ad
B mare, & vſque ad flumen propagines eius. ¶ Propago ſtultorum eſt malorum propagatio, quia ſcilicet filij & ſemen hominum impiorum ſolēt multiplicari, ſed perire faciliter & ſiccari. Adulterinæ enim plantationes non dabunt radices altas, vt dicitur Sapien. 4. vnde Eſa. 25. Propagines fortium marceſcere facies. & Hier. 5. dicitur de domo Iſrael peccatrice. Auferte (inquit) propagines eius, quia non ſunt domini, præuaricatione enim præuaricata eſt in me domus Iſrael. ¶ Propago vitiorum & defectuū C
pullulatio, eſt illa, ſcilicet qua diabolus in corde peccatoris plantat & propagat multa mala. Vnde Naū. 2. dicitur de dæmonibus & peccatoribus quod vaſtatores diſſipauerunt eos, & propagines eorum corruperunt. ¶ Propago meritorum, eſt affe- D
ctuum, hoc eſt dictum, virtutum & profectuum ampliatio, de qua ſcilicet poteſt dici illud Gen. 40. Videbam coram me vitem, in qua erant tres propagines, id eſt, tres virtutum ſpecies, ſcilicet theologicæ, cardinales, & morales. Vt ſic bona anima figuretur in illa vinea, de qua dicitur Ezech. 17. quod ipſa fructificauit in palmites, & emiſit propagines. Et iſta ſufficiāt gratia breuitatis, cum pauciſſimæ ſint auctoritates.

Prope.
Nota, quod iſtud aduerbium prope ſemper ſignat vicinitatem, coniunctionem, aſſocietatem, aggre- A
gationem, & diuerſarum rerum continuitatem. Breuiter ergo notare poſſumus, quod in ſcriptura inuenitur

Propinquitas { Mirabilis & commendatiua, Amabilis & charitatiua, Fallibilis atque deceptiua, Terribilis & deſolatiua, Laudabilis & conſolatiua.

Prima eſt propinquitas diuinæ bonitatis,
Secunda humanæ charitatis,
Tertia mundanæ ſocietatis,
Quarta æternæ aduerſitatis,
Quinta eſt propinquitas ſupernæ fœlicitatis.

¶ Dico ergo quod eſt quædam propinquitas diuina, illa ſcilicet B
qua Deus factus eſt conſanguineus, & propinquus noſter, carnem humanam aſſumendo, nos per gratiam comitando, nos protegendo & adiuuando, de qua Eſa. 51. Prope eſt iuſtus meus vt veniat. ¶ Item eſt propinquitas, quæ eſt amabilis, & iſta eſt illa, qua iuſti ſunt prope Deum per deuotionem, & gratiam, & alter prope alterum per charitatem & amicitiam, vt ſic dicatur cuilibet illud Ruth 3. Extende pallium tuum, quia propinquus es. Vir enim charitatiuus debet extendere pallium charitatis ſuę, & ad Deum, & ad proximum, & ad ſeipſum, vt ſic propinquus cuiuslibet poſſit eſſe. Ruth 2. Propinquus noſter eſt homo. ¶ Itē eſt propinquitas, quæ eſt fallibilis, & iſta eſt illa, qua mundi amici & hypocritæ ſe fingunt eſſe prope Deum per deuotionem, & prope proximos per dilectionem, de qua Hier. 12. Prope es tu ori eorum, longe autem à renibus ipſorum. ¶ Item eſt propinquitas, quæ eſt terribilis, & iſta eſt propinquitas mortis, iudicij, & inferni, quæ valde de propinquo nobis minantur. Totum enim tempus iſtius vitæ nihil eſt in vera æſtimatione. Mille enim anni ante oculos Dei ſunt, ſicut dies heſterna, quæ præteriit. Et ideo de iſta propinquitate tam celeri canit eccleſia illud Ioel 3. A, a, a, quia prope eſt dies domini. Et ſequitur 2. c. Prope eſt dies tenebrarum. Ezech. 7. Prope eſt dies occiſionis, & non gloriæ montium. ¶ Item eſt propinquitas, quæ eſt laudabilis, & iſta eſt illa, qua bona æterna ſunt bonis propinqua, & ad obtinendum facilia, de quo Luc. 21. Scitote, quia prope eſt regnum Dei. Res enim dicitur eſſe prope, quādo non eſt niſi vnus paries intermedius, ſic quia paries corporis eſt intermedius inter iuſtos & beatos, & inter gratiam & gloriam, benè dicitur eſſe prope. Mat. 24. Scitis, quia prope eſt æſtas. ¶ Sed iſtis propinquitatibus omiſſis,
dicamus aliquid de illa, qua Deus eſt propinquus homini, & qua C
homo dicitur prope Deum. Et exponamus illud Pſalm. Prope eſt dominus omnibus inuocantibus eum. Homo enim libenter ſe tenet prope rem, quam diligit, & etiam apud illum à quo diligitur. Et inde eſt, quod brachia, quæ ſunt amici cordis, ideo prope cor naturaliter ſe & tenent, & quicquid cor diligit, ad eius propinquitatem amplexibus attrahunt & inuitant. Sic vere, quia Deus Dei filius, ille ſcilicet qui eſt brachium Dei patris, nos mirabiliter amauit, ideo prope nos per incarnationem & per gratiæ collationem ſe poſuit, atque ponit. Iſte enim eſt ſicut auicula, quæ ad inuocationem & ſibilationem aucupis ita vocatur prope ipſum, quod capi aliquoties ſe permittit. Sic Dei filius ad ſibilum, orationem & inuocationem hominum deuotorum, ad eos appropinquat per gratiā, & ab eis permittit ſe capi per charitatem & amicitiam. Quod bene apparuit in ſanctis patribus qui ſuis deuotis ſibilis & inuocationibus ipſum ita prope venire fecerunt, quod ipſum in reti virginalis vteri incluſerunt. Prope eſt ergo dominus omnibus inuocantibus eum. ¶ Vbi aduerte, quod dominus prope eſt. Ad

Celeriter adiuuandum. [Prope inquit, quod dicitur à propero properas,]
Viriliter ſupportandum. [Eſt, inquit, quod ſtabilitatem ſignat,]
Sagaciter gubernandum. [Dominus, inquit, ad quem pertinet familiam regere.]

Æquali-

Æqualiter iudicandum [Omnibus, inquit, quod eſt vocabulum æqualitatis,]
Benigniter miſerandum. [Inuocantibus inquit, quod eſt verbum ſupplicantis,]
Fœliciter præmiandum.[Eum, inquit, quod eſt vocabulum imperantis.]

¶ Primo ergo dicamus, quod iſte eſt prope ſuos ad adiuuandum celeriter. Quod notatur in aduerbio prope, quod de propero properas deſcendit, quia ſcilicet ille, qui eſt prope aliquem, magis poteſt ſibi propere & celerius ſubuenire Eſa. 51. Prope eſt iuſtus meus, vt veniat, & ſalus mea, vt reueletur. Iſte enim eſt propinquus noſter per incarnationem, iuxta illud 2. Reg. 16. Propior eſt mihi Rex. Et ideo in lege antiqua ille, qui erat antiquus propinquus, ſolebat vxorem de ſuo genere accipere, ſolebat homicidam proximi occidere, ſolebat hæreditatem proximi venditam redimere. Sic iſte propinquus noſter factus puellam de genere ſuo, ſcilicet animam Chriſtianam ſibi per gratiam deſponſauit. Figuratus in Booz, qui accepit Ruth, cuius Ruth appetens matrimonium, dicebat Ruth 3. illud prædictum. Extende pallium tuum, quia propinquus es. Item homicidam Adæ proximi ſui, & totius humani generis, ſcilicet diabolum proſtrauit, & in eum vendicauit. Num. 35. Propinquus mortui homicidam interficiet. Item hæreditatem noſtram, ſcilicet gloriam paradiſi perditā & venditā nobis redemit & reſtaurauit Leu. 25. Si attenuatus frater tuus vendidit hæreditatem ſuam, propinquus eius poterit redimere eam. Et ideo bene dico, quod iſte fuit prope ad adiuuandum celeriter. Quod etiam eſt hodie verum, quia nullus indiget auxilio, quin ſtatim ſi vult inueniat ipſum, prope ipſum videlicet ad adiuuandum ipſum contra diaboli tentamenta. Exemplo nutricis, quæ ſemper ſe tenet prope puerum ſibi commiſſum, vt ſi ceciderit, ipſum leuet Ruth 4. Nullus eſt pro-
D pinquus excepto te. ¶ Secundo dico, quod iſte eſt prope ad ſuſtentandum ſtabiliter, quod notatur in verbo eſt, quod eſt verbum ſubſtantiuum, & ſignat fortitudinem & vigorem. Quia ſicut ille, qui eſt prope melius poteſt aliquem ſuſtentare, quā ſi eſſet longe ab ipſo, ſic iſte prope nos ſe tenet, vt per gratiam nos ſuſtentet, & fortificet per conſtantiam. Eſt inquit. Rom. 10.
E Prope eſt verbum. Matth. 26. Tempus meum prope eſt. ¶ Tertio dico, quod iſte eſt prope ad gubernandum ſagaciter. Dicuntur inquit, quod ſcilicet eſt nomen regiminis, quia ſcilicet homo melius regit familiam ſuam, curatus ſuam eccleſiam, & iudex ſibi commiſſam patriam, quando eſt prope, quam quando eſt longe. Et ideo iſte prope nos eſſe voluit, & prope nos permiſericordiam & gratiam ſe tenet, vt nos dirigat & gubernet. Domi-
F nus inquit Phi. 4. Dominus prope eſt, nihil ſolliciti ſitis. ¶ Quarto dico, quod iſte prope eſt ad iudicandum æqualiter, Omnibus inquit. Ipſe enim non eſt prope vnum, ſed prope omnes, quia ſicut dicitur Sapien. 6. æqualiter eſt ei cura de omnibus. Pſalm.
G Prope es tu domine, & omnes viæ tuæ veritas. ¶ Quintò vero dico, quod ipſe eſt prope ad indulgendum benigniter quod oſtenditur cum dicitur Inuocantibus. Iſte enim miſericordem ſe exhibet & benignum illis, qui ipſum inuocant & implorant. vnde dicitur Eſa. 55. Quærite dominum dum inueniri poteſt, & inuocate eum dum prope eſt. Vnde Eſa. 14. Prope eſt vt veniat tempus eius, &c. Miſerebitur enim dominus Iacob, & Iſrael ſal-
H uabitur. ¶ Sexto dico, quod iſte prope eſt ad præmiandum fœliciter, quia ſcilicet iſte ſemper eſt paratus dare gloriam paradiſi. Luc. 21. Scitote, & quia prope eſt regnum Dei. Et hoc oſtenditur cum dicitur Eum ſcilicet Chriſtum, æternæ gloriæ largitorem, de quo Io. 20. Ibi eum videbitis ſicut dixit vobis. Iſtud enim pronomen eum, eſt vocabulum authoritatis, vtilitatis, iucunditatis, claritatis, ſanctitatis, ſecuritatis. Dico quod eſt vocabulum authoritatis. Apoc. 1. Ecce venit cum nubibus & videbit eum omnis populus. Item vocabulum vtilitatis. Matth. 26. Ipſe eſt, tenete eum. Item iucunditatis. Mar. 16. & Matth. 28. Præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis, &c. Item claritatis Matth. 17. Ecce nubes lucida obumbrauit eum. Item ſanctitatis Eſa. 11. Requieſcet ſuper eum ſpiritus domini. Item ſecuritatis 1. Pet. 5. Omnē ſollicitudinem proiicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis. Ecce ergo quomodo iſte eſt prope ad præmiandum fœliciter. Ideo poſſumus dicere illud Rom. 13. Nunc autem propior eſt noſtra ſalus, quam cum credidimus. Et hoc de propinquitate diuina, & humana ſufficit. Vide ſupra de Appropinquitate, & de Iuxta, & infra de Proximo.

A **Properare. Propere.** Cum properare idem ſit, quod accelerare, vel aliquid cito & velociter facere, vel patrare, notabo, quod eſt

Quoddam Propera- re quod eſt { Virtuoſum, Vitioſum, Luctuoſum.

Nam Iuſti properant ad mores arduos,
Mali properant ad actus nocuos,
Cuncti properant ad patres mortuos.

¶ Dicam ergo, quod eſt quædam properatio hominum iuſtorum, & iſta eſt illa, qua viri iuſti ſolent properare & accelerare ad Deum per pœnitentiam & opera virtuoſa. Vnde Hier. 50. dicitur ſic. Venient filij Iſrael, Ipſi & filij Iuda ſimul ambulantes
B & flentes properabunt, & dominū Deum ſuum quærent. ¶ Item dico, quod eſt properatio hominum ſtultorum, ſcilicet peccatorum, qui ſcilicet feſtinant & properant ad omne nefas. Vnde de peccatoribus dicitur Hier. 46. Cum exercitu properabunt, & cum ſecuribus venient. Dæmonibus etiam dicitur Hier. 12. Beſtiæ terræ properate ad deuorandum. Dæmones enim properant deuorare malos, qui etiam ad ipſos properant ad infernum. Vnde peccatori dicitur Eccleſ. 9. Quodcunque poteſt facere manus tua, inſtanter operare, quia nec ſenſus, nec ratio nec
C ſcientia, nec ſapientia erunt apud inferos, quo tu properas. ¶ Itē dico, quod eſt properatio hominum cunctorum, & iſta eſt illa qua nos omnes tam boni quam mali properamus ad mortem, vnde Eccleſ. 6. Ad vnum locum properant omnia, ſcilicet ad cor-
D ruptionem & mortem. ¶ His igitur viſis dic aliquid de properatione bona & virtuoſa. Conſtat enim quod res naturales, quæ ſunt præ aliis virtuoſæ, ſolent in ſuis operationibus eſſe properatæ & feſtinatæ. Patet in cœlo, & in planetis, quæ valde celeriter & propere faciunt curſus ſuos. Sic vere in moribus illi, qui plus habent in gratia & vigore, magis properant in bonorum operū efficacia & valore. Differentia tamen eſt in rebus, quæ mouentur violenter, & quæ naturaliter. Illa enim quæ violenter mouentur, quanto plus accedunt ad terminum, tanto minus properare ſolent, & tāto motus ſuus magis retardatur, & relaxatur, ſicut patet in ſagitta violenter emiſſa, & in lapide ſurſum vel longe iacto. Illa vero, quæ mouentur naturaliter, ſicut eſt lapis deorſum cadens, vel flumen deorſum fluens, vel ignis de ſurſum tendens, quanto plus ad terminum ad quem tendunt, accedunt, tanto magis properant & motum ſuum magis accelerant & feſtinant. Sic vere dicam in moribus Quidam enim ſunt qui quaſi violenter faciunt bonum, ſicut ſunt pigri & mali, qui non niſi timore ducti poſſunt bonum facere. Et iſti pro certo, properare non poſſunt, nec celeriter facere, quod cœperunt, imò quanto plus procedunt, tanto plus deſcendunt, & maxime quanto plus accedunt ad terminum, id eſt, ad mortem, tanto pro certo magis tardi & minus in bono properi, & feſtini fiunt. Dicunt enim illud Sap. 5. Laſſati ſumus in via. Cuius tamen contrarium eſt, quando faciunt malum, quia ſcilicet prophetant atque currunt, & hoc quia certe tunc properant quaſi naturaliter. Naturale enim eſt eis facere malum ſcilicet propter malam conſuetudinem, quod conuerſa eſt in naturam. Teſte autem Sen. in epiſtola nihil difficile, quod in naturam conſuetudo perduxit. Sed reuera de bonis eſt aliud. Iſti enim naturaliter faciunt bonum, inſtinctu enim naturali, cui ſcilicet non obuiant, nec dant obicem reſiſtendi, iſti mouentur ad virtutem. Et ideo pro certo quanto plus properant, tanto citius ad Deum accedunt. Vt ſic de iſtis intelligatur illud Micheæ 4. Erit (inquit) præparatus mons domus domini in vertice montium, & fluent ad eum populi, & properabunt gentes & dicent, venite aſcendamus ad montem domini &c. Mons iſte eſt perfectionis ſtatus, ad quem ſcilicet eſt ingiter properandum. Sicut etiam ipſe Chriſtus inuitans animam dicit Cant. 2. Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea,
E & veni. ¶ Vbi aduerte quod ad properandum ad bonum plura iuuant, videlicet

Vis vigoris,
Vox ductoris,
Fax amoris.
Acerbitas doloris,
Auſteritas timoris,
Sinceritas nitoris,
Benignitas tractoris.

Fit igitur homo properus & feſtinus

Per { Vigorem interius latentem. [Surge,]
Ductorem ſuperius vergentem, quando ſcilicet imperando dicit. [Propera,]
Amorem viſceribus feruentem. [Amica,]
Dolorem aſperius arcentem. (Columba) quæ ſcilicet gemit,
Timorem auſterius pellentem. (Mea) quæ ſcilicet ſubiectionem ſignat & timorem,
Nitorem ſincerius pellentem. (Formoſa) quæ ſcilicet ſignat puritatem,
Dolorem exterius ex trahentem (Veni inquit)

Iſta ſunt enim ſeptem quæ iuuant ad hoc, quod homo poſſit ad bona opera properare, ſcilicet vigor, ductor, dolor, timor, puritas, & nitor, claritas, & dulcor. De quolibet iſtorum poteſt videri in ſuo tit. Bene ergo dicit. Surge, propera. Vnde etiam ipſe Chriſtus ad talia nos inuitans, dicit Eſa 55. Omnes ſitientes venite ad

nite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, emite, & bibite. Et Hier. 9. dicitur sic. Contemplamini, & vocate lamentatrices, vt veniant, & ad eas quæ sapientes sunt, mittite, & properent, festinent & assumant super vos lamētum, deducant oculi vestri lacrymas, & palpebræ vestræ fluant aquis, &c. Iste est enim modus properandi ad Deum scilicet flendo & lamentando pro peccatis nostris. Vnde illud prædictum Hierem. 50. Flentes properabūt, & dominū Deum quærēt. Properemus igitur ad ipsum,

Vt { Per eum subtiliter informemur,
Per eum vtiliter præmiemur,
Per eum suauiter cibemur,
Nos eum humiliter deprecemur.

¶ Properemus ergo ad eum, vt informemur per hunc subtiliter, quia scilicet sicut dicitur Luc. 8. Cum turba plurima conueniret, & de ciuitatibus properarent ad Iesum, dixit per similitudinem &c. Item vt ditemur per hunc vtiliter. Gen. 45. Tollite patrem vestrum & cognationem vestram, & properate quantocyus. Sequitur. Omnes opes Ægypti vestræ erunt. Item vt cibemur per hunc suauiter. Vnde illud Isa. 55. Properate, emite, & comedite vinum & lac. Item vt precemur hunc humiliter. Vnde Sapien. 18. de Moyse dicitur quod properans homo sine querela deprecari pro populis, proferens scruitutis suæ scutum orationem, & per incensum deprecationem allegans. Restitit iræ. Sic igitur patet, quomodo properatio sumitur. Transeo, quia paucæ sunt auctoritates. Vide in tit. festinare, accelerare, currere, cito, velox, &c.

A **Propitius.** Nota, quod propitius idem est, quod indulgens, misericors, compatiens, & benignus. Et est propitiatio proprie illa species misericordiæ, qua Deus indulget & propitiat forefactis & vitiis peccatorum. Iuxta illud Psalm. Tu autem propitiaberis peccato meo: multum est enim. Ad ipsum enim solum pertinet propitiatio, & indulgentia peccatorum. Ipse enim propitiatur omnibus ad ipsum reuertentibus & pœnitentibus remissionem omnium peccatorum petentibus. Et ideo in tabernaculo super ipsam arcam testamenti erat quædam tabula aurea, quæ propitiatorium dicebatur in quo & à quo dominus populo loquebatur, & à quo propitiationem & veniam per sacerdotum suffragium populus consequebatur, sicut dicitur Exod. 37. Ad denotandum, quod dominus semper in propitiatione & misericordia habitat, & moratur, & exinde veniam tribuit & largitur. Psalm. Apud te propitiatio est, &c. Ipse enim misericors & propitius fiet peccatis eorū, & non disperdet eos. Et ideo apud Iudæos fiebat vnum festum solenne decima die mensis septimi, sicut dicitur Leu. 23. quod dicebatur festum propitiationis. Comprobatur ibi etiam (sicut credo) aqua expiationis, & ibi Deus populo propitiabatur. Deus igitur est ille, qui propitiatur omnibus impietatibus nostris, & sanat omnes infirmitates nostras. Qui redimit de interitu vitam nostram, & B in miserationib⁹ & in misericordia nos coronat. ¶ Nota ergo, quod Deus in multis ostendit propitiationem misericordiæ suæ erga nos, videlicet

Peccata remittendo,
A malo prohibendo,
A pœnis liberando,
Gloriam reseruando.

Dico peccata remittendo. Psalm. propitius esto peccatis nostris, propter nomen tuum. Item à malo prohibēdo. Ista est enim magna gratia Dei, quando aufert homini occasionem & affectum male agendi. Et sic loquitur 1. Regum 24. Propitius sit mihi dominus, ne faciam hoc. Item à pœnis liberando. Iob 33. Libera eum vt non descendat in corruptionem. Inueni in quo ei propitier, consumpta est caro eius 3. Regum 21. Propitius sit mihi dominus ne dem hæreditatem patrum meorum tibi. Et hæc de propitiatione. Sufficiant. Vide de misericordia, de miseratione, de clementia & de indulgentia seu venia, & de pietate, &c.

A **Proponere. Propositum.** Nota, quod proponere quandoque sumitur pro dicere, ostendere, declarare, sicut cum dicitur Iudi. 14. propone problema, vt audiamus. Et sic sumitur in eodem sensu, quo propositio, oratio, seu allegatio, &c. Item quandoque sumitur p ponere, seu præsentare & assignare, sicut cū dicitur Ezech. 27. Sericum, & coccum proposuerunt in mercatu tuo, oleum & resinam proposuerunt in nundinis tuis, &c. multa. Tali enim modo sumitur proponere pro ponere. Et ideo secundum istud significatum nihil hic. Vide vbi Ponere. Item proponere sumitur pro disponere, ordinare, animo firmare, & deliberare. Et sic propositum est idem, quod deliberata voluntas, siue B bona fuerit siue mala. ¶ Sic igitur dices, quod est proponere

Intentionis,
Locationis,
Locutionis.

Primo igitur dico, quod est quoddam proponere intentionis seu etiam ordinationis, deliberationis & rationis. Homo enim differt à brutis, quia in ipso voluntas & propositum præcedunt opus, in brutis autem non. Boni enim & iusti bona voluntate, deliberatione, & proposito solent vti, mali vero similiter malo. Vnde de bonis dicitur Rom. 8. Scimus quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt sancti. Quia constat, quod bonum propositum vel malum constituit homines iustos vel peccatores. Nota ergo, quod iusti proponunt, & intendunt bonum, & honestum finem: iuxta illud 2. Tim. 3. Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, longanimitatem, fidem, &c. Quia reuera iusti debent semper voluntatem, propositum, intētum & desiderium habere scilicet ad

Sapientiæ lucidum splendorem,
Abstinentiæ aridum squalorem,
Permanentiæ solidum tenorem,
Eloquentiæ placidum dulcorem.

De splendore sapientiæ dicitur Sap. 7. Proposui pro luce habere illam, quoniam inextinguibile est lumen ipsius. De squalore abstinentiæ dicitur Dan. 1. Proposuit Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa regis, neque de vino, &c. Et dicitur ibidem, quod ipse prælegit legumina, & deliciosa dimisit. De tenore vero, seu de vigore permanentiæ & perseuerantiæ dicitur Act. 11. quod scilicet Barnabas hortabatur omnes in proposito cordis manere in domino. De dulcore vero eloquentiæ dicit sapiens. Sap. 8. Proposui (inquit) hanc adiungere mihi ad conuiuendum, sciens quoniam communicabit mecum de bonis & erit allocutio laboris, & tædii mei. Istud est igitur proponere, quod est intentionis. De isto vide vbicunq; agitur de Intentione, de Voluntate, & de Ordinatione. ¶ Secūdo dico, quod est proponere locationis. Sicut enim supra dixi, proponere accipitur pro ponere. C
vnde Prouerb. 9. dicitur de sapientia, quod ipsa miscuit vinum, & posuit mensam. Et secundum istud significatum dicebantur panes propositionis, qui scilicet 12. in quolibet sabbatho super mensam in tabernaculo calidi proponebantur, & domino iure perpetuo offerebantur, &c. Leu. 24. Quia reuera in tabernaculo ecclesiæ & fidei est mēsa propositionis, scilicet virtus pietatis & clementiæ vbi scilicet 12 opera misericordiæ, sex scilicet spiritualia, & sex corporalia debemus proponere, & ipsa pro nutriēdis simplicibus & pauperibus exhibere. Vt sic dicamus illud 2. Para. 19. Sanctificauimus mēsam cum panibus propositionis. Panem etiam Eucharistiæ debemus coram domino proponere, quem scilicet solis sacerdotibus, id est, solum sanctificatis hominibus licitum est manducare, seu etiam offerre, proponere & consecrare. Leui. 21 Consecrat⁹ est Deo suo, & panes propositionis offeret. Vnde 2. Paral. 12. Proponuntur panes in mundissima mensa. Est igitur vnum proponere locationis. ¶ Tertio dico, quod est vnum proponere locutionis. Et sic dico, quod D

Imperatores proponunt edicta,
Adulatores proponunt conficta,
Oratores proponunt condicta,
Peccatores proponunt delicta.

Dico ergo, quod est propositio summorum imperatorum scilicet prælatorum, regum, & superiorum. Deus enim proponit hominibus legem & mandata volens scilicet vt sub pœna mortis æternæ seruentur. Vnde Deut. 11. En propono in conspectu vestro hodie benedictionem, & maledictionem. Benedictionem scilicet seruantibus, maledictionem præuaricantibus. ¶ Vnde nota, quod Deus

Certantibus proponit gratiam,
Sperantibus proponit veniam,
Vincentibus proponit gloriam,
Peccantibus proponit miseriam.

De certantibus dicitur Heb. 12. Curramus ad propositum certamen aspicientes in authorem fidei &c. De sperantibus dicitur Iob 11. Habebis fiduciam proposita tibi spe, & defossus securus dormies. & Heb. 6. dicitur, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem. De vincentibus vero dici potest illud 2. Regum 5. Proposuerat autem Dauid præmium illi, qui percussisset Iebusæum. Vnde de Christo dicitur Heb. 12. quod proposito sibi gaudio, seu præmio sustinuit crucē. De peccantibus vero dicitur 3. Regum 9. Si auersi fueritis, non sequentes me, nec custodientes mandata & cæremonias, quas proposui vobis, sed abieritis & colueritis Deos alienos, auferam Israel de superficie terræ, quam dedi eis. Prælati etiam sua proponunt statuta, sicut de Moyse legitur, quod ipse dixit populo Israel Deu. 30. Considera quod proposuerim hodie in conspectu tuo bonum: & Iosuæ 24. proposui populo præcepta, atque iudicia. Reges vero & principes sæculares etiam proponunt sua iudicia, & decreta 1. Esdr. 5. Cyrus Rex proposuit edictum, vt domus Dei ædificaretur, & Dan. 6. dicitur quod Rex Darius proposuit decretum, &c. Patet igitur, quod est propositio summorum imperatorum. ¶ Secundo vero dico, quod est propositio bonorum E

prædicatorum, qui scilicet proponunt mundo voluntatem Dei, ipsius leges & mandata vitia & virtutes, pœnam & gloriam, dicentes scilicet illud Deu. 30. Testes inuoco ho lie cœlum & terram, quod proposuerim vobis hodie vitam & mortem & benedictionem & maledictionem. Elige vero vitam, vt viuas, & diligas dominum Deum tuū & obedias voci eius, illique adhæreas. Vt etiam dicat bonus prædicator illud Psalm. Aperiam in parabolis os meum, loquar propositiones ab initio. Auditores vero dicere possint illud 3. Regum 18. Optima est propositio, quā Helias loquitur ❡ Tertio dico, quod est propositio falsorum adulatorum, qui diuitibus & potentibus semper proponunt vana & ficta, vt sic de ipsis diuitibus possit dici illud Ezech. 27. Oleum & resinam proposuerunt in nundinis tuis Oleum enim quod lenit & vngit, & resina, quæ ligat & nectit, verba adulatoria & placentia significant, quæ scilicet dominos leniunt, vngunt & ligant. Tales enim propositiones odiebat Dauid, dicens, scilicet in Psal. Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ, non proponebam ante oculos meos rem iniustam. & Sequitur. Qui loquitur iniqua, non dixerit in conspectu oculorum meorum. ❡ Quarto dico, quod est propositio magnorum oratorum seu etiam aduocatorum, qui scilicet proponunt causas hominū coram iudicibus & prælatis Ista etiam est propositio doctorum, qui scilicet proponunt propositiones, & problemata suis discipulis. Vnde Samsoni dictum est Iud. 14. Problema, quod proposuisti, non vis mihi exponere. Hoc tamen est contra aduocatos, qui certe in suis propositionibus magis attendunt ad lucrum, & ad pecuniam, quam ad veritatem aut iustitiam. Et ideo isti videntur dicere pecuniæ illud Psal. Si non proposuero Hierusalem in principio lætitiæ meæ, obliuioni detur dextera mea, si nō meminero tui. Vnde etiam pauperes conquerendo de fallaciis eorum, possunt dicere domino illud Psalm. Fortes quæsierunt animam meam, & non proposuerunt Deum ante conspectū suum.

H ❡ Quinto dico, quod est propositio hominum contritorum seu ad Deum conuersorum, qui scilicet sacerdoti in cōfessione peccata sua proponunt & elucidant quantum possunt, dicendo scilicet illud Psalm. Aperiam in Psalterio propositionē meam. Vnde cuilibet tali videtur dici illud Eccl. 7 Reuertere ad dominum, & auertere ab iniustitia tua. Sequitur. Et sta in sorte propositionis, & orationis altissimi Dei. Et sic patet, quomodo proponere multimode sumitur in scriptura. Vide in tit. Ponere. Dicere. Loqui. Orare. & similia.

A **Proprius. Proprietas.** Nota, quod proprietas, seu proprium sunt illa, quæ vni soli dicuntur conuenire. Proprium enim dicitur quod ad aliquem pertinet, & ad nullum alium dicitur pertinere, sicut risibilitas conuenit homini, & nulli alij animali, & sic de aliis. Notemus ergo, quod multiplex inuenitur proprietas in scriptura tam in bono significato, quam in malo, scilicet

- Proprietas æternalis,
- Proprietas naturalis,
- Proprietas virtualis,
- Proprietas criminalis,
- Proprietas temporalis,
- Proprietas supernalis.

B Primo ergo dico, quod est proprietas æternalis, & ista est proprietas cuilibet personæ trinitatis, quia scilicet ipsæ personæ habent certas proprietates, quæ conueniunt vni, & non alteri, sicut dicitur in primo sententiarū. Quia vt dicit magister sententiarū, proprium est patri, quod sit ingenitus, proprium est filio, quod sit vnigenitus: proprium est spiritui sancto, quod sit procedens & spiratus. Et sic dicit quod proprietas patris consistit in dando solum, proprietas filij cōsistit in dando & accipiēdo, quia scilicet

Pater solū generat & spirat, ꝙ solum pertinet ad dantem,
Filius spirat, quod pertinet ad dātem, & generatur, quod pertinet ad recipientem,
Spiritus sanctus solum spiratur, ꝙ pertinet ad recipientē.

Et sic dico, quod proprietas quædam est æternalis, & superior.

C ❡ Secundo dico, quod est proprietas naturalis. & ista est illa, qua quis naturaliter habet aliquas proprias conditiones & virtutes, qua ab aliis est distinctus. Sicut. n. omne corpus humanū habet vnam mirabilē proprietatē, videlicet similitudinē certæ faciei, quæ sic vni cōuenit ꝙ in nullo alio reperitur, sic ēt in animabus inuenimus ꝙ vnus habet aliquas dispositiones naturales, & alius alias per quas ad aliquid naturaliter inclinatur, & in ipso præ cæteris delectatur: & inde est, ꝙ quidā inclinantur ad musicam, quidam ad philosophiā, quidā ad diuersas artes, &c. Hoc.n. totum prouenit ab illa intrinseca proprietate naturali, quæ a Deo, vel a corporibus cœlestibus imprimitur à natura. Et de hoc dicitur Mat. 25. ꝙ paterfamilias distribuit talenta seruis suis, vnicuique secundū propriam virtutem. Ipse enim fecit nos, & non ipsi nos. Et ideo secundum Apostolum Rom. 12. Deus in corpore

D dedit vnicuique membro locū sicut voluit. ❡ Tertio dico, quod est proprietas virtualis. Sicut. n. animalia habent certas proprietates, quæ quibusdā & non aliis conueniunt (& inde est quod secundum Pli. Proprium est boui paſcendo retrocedere, propriū est leoni pedem dextrū anteponere, proprium est aui palpebrā inferiorem claudere, proprium est crocodilo superiorē mandibulam mouere, proprium est pantheræ semel tantummodo parere, & scorpioni volam manus non lædere, & sic de multis aliis similibus) sic vere inter fideles Deus distinguit vnicuique secundum propriam virtutem in qua alios præcellit. Et inde est, quod quidam pascuntur retrocedendo per futurorum consideratiōnem. Quidam incedunt dextrum pedem anteponēdo per æternorum affectionem. Quidam visum velant à parte inferiori oculum claudendo, per terrenorum contemptum & auersionem. Quidam manducant superiorem mandibulam mouendo, per superiorum gustum & deuotionem. Quidam tantū semel pariunt, per veteris religionis & boni propositi irreuocabilem obligationem. Quidam volam manus, id est, opera aliorum non lædunt per puncturam & detractionem: & breuiter inter sanctos semper est dare, quod vnus habet aliquam propriam & spiritualem gratiam & virtutem per quam specialiter speret saluari, & in qua spiritualiter speret Deo placere, & domino famulari. Sicut enim omnes pinelli, qui sunt in pinea, habent vnam testam communem in qua omnes generaliter continentur, quilibet autem per se habet vnam aliam testam, in qua solus & in solidum includitur & tenetur, sic vere omnes fideles generaliter habent domum communem, scilicet fidem catholicam, in qua debent omnes per omnia conuenire, quilibet vltra hoc debet vnam propriam virtutem sibi vendicare & eligere, in qua & per quam possit se specialiter saluare. Et secundum hoc loquitur Apostolus 1. Cor. 7. dicens, quod vnusquisque proprium habet donum, alius sic, alius autem sic. & 1. Corinth. 5. dicitur quod Deus dedit vnicuique semini proprium corpus, &c. Ista est ergo proprietas virtualis. ❡ Quarto dico, quod est proprietas criminalis, & ista est illa, qua humanæ fragilitati proprium est facere magis malum, quam bonum. Exemplo stellarum erraticarum, quarum motus proprius directe opponitur motui firmamenti, nec sequitur firmamentum, nisi contra motū proprium per firmamenti violētiam rapiatur. Sic motus nostri proprij & inclinationes nostræ voluntatis sunt, vt communiter contrarii motui & voluntati diuinæ, nec secundum ipsam faciliter regulantur, nisi ad hoc per aduersitatem & violentiam compellantur. Sensus enim & cogitatio hominis proni sunt ad malum ab adolescentia sua. Gen. 8. Et ideo sicut dicitur Eccl. 1. peruersi difficile corriguntur. Isti ergo sunt illi, de quibus à beato Petro dicitur 2. Pet. 3. quod veniēt in nouissimis diebus in deceptione illusores, iuxta proprias cōcupiscentias ambulantes. Talem ergo proprietatem non debēt habere religiosi. Isti. n. propter Deum voluntates proprias dimiserunt. Et de hoc Bern. ier. 122 Cesset propria volūtas, & infernus non erit. In quem. n. deseuiet ignis inferni, nisi in propriam voluntatem? Ipsa enim est, quæ Deum impugnat, paradisum spoliat, infernum ditat, sanguinem Christi euacuat, mundum diabolo subiugat. Ista est ergo proprietas criminalis. ❡ Quinto dico, quod est proprietas temporalis, & ista est proprietas bonorū temporalium, quia scilicet quamuis à principio omnia fuerunt cōmunia, modo tamen per proprietates & dominia sunt distincta. Et ista est illa qua quilibet suo debet esse contentus, & nunquam debet inuadere alienum. Exemplo apum, quæ contentæ sunt domiciliis propriis, & ideo nunquam domos alienas inuadunt, iuxta illud 2. Paral. 31. Constituit sacerdotales & leuiticas turmas, vnumquemque in officio suo proprio. De ista autē proprietate debemus facere eleemosynas & sacrificia non de alieno. Iuxta illud 2. Para. 31. c. Pars regis erat, vt de propria eius substātia offerretur holocaustum. ❡ Sexto vero dico, quod est proprietas supernalis, & ista est gloria paradisi, quæ nostra est propria, non aliena, quia scilicet semel habita non potest amplius perdi: bona enim huius mundi proprie non sunt nostra, quia aliunde veniūt, & alii remanent. Ideo de ista dicitur 2. Pe. 1. Vocauit nos Deus in propriam gloriā, modicū passos. & 1. Cor 3. dicitur ꝙ vnusquisq; ꝓpriā mercedē accipiet secūdū suū laborē. & sic patet, quō aliqua dicūtur esse ꝓpria secūdū diuersos modos. Vide supra de Alieno.

A **Propter.** Nota ꝙ ꝓpter est quædā præpositio seruiēs accusatiuo casui, quæ sēper signat cām finalē, siue accipiatur in bono, siue in malo. Iō no. ꝙ in script. inuenitur

Propter
- Iustitiæ prouocatiuum,
- Clementiæ excitatiuum,
- Sæuitiæ toleratiuum,
- Nequitiæ punitiuum,
- Patientiæ causatiuum,
- Innocentiæ saluatiuum,
- Iniustitiæ effectiuum,
- Miseriæ inductiuum,
- Amicitiæ ostensiuum,
- Tristitiæ lenitiuum,
- Audaciæ repressiuum.

Hæc

Hæc enim omnia operatur dominus propter. Dicamus ergo ꝙ ista præpositio Propter, est iustitiæ prouocatiua, & sic loquitur in Psal. vbi dicitur. Propter miseriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam dicit dominus. Item est clementiæ excitatiua. Psalm. Propter nomen tuum domine propitiaberis peccato meo. Item est sæuitiæ toleratiua. Ideo in persona martyrum dicitur in Psal. Propter te mortificamur tota die. Æstimati sumus sicut oues occisionis. Item est nequitiæ punitiua. Vnde de malis dicitur in Psalm. Propter iniustitias enim suas humiliati sunt. Item est patientiæ causatiua. Psalm. Propter legem tuam sustinui te domine. Item est innocentiæ saluatiua, vt patet Matth. 24. vbi dicitur, quod nisi breuiarentur dies antichristi, non fieret salua omnis caro, sed propter electos breuiabuntur. Item est iniustitiæ effectiua. Vnde de Christo dicitur Esa. 53. quod ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, quod scilicet satis videbatur iniustum. Item est æternæ miseriæ inductiua Vnde Baruch. 3. dicitur de impiis, quod perierunt propter suam insipientiam. Item est perfectæ amicitiæ ostensiua. Vnde Ephes. 2. dicitur, quod propter nimiam charitatem, qua dilexit nos Deus, misit filium suum. Item est mundi tristitiæ lenitiua, scilicet in paradiso, vbi implebitur illud Ioan. 16. quod scilicet mulier cum peperit, non meminit pressuræ propter gaudium. Et in Psalm. dicitur. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem. Item est omnis audaciæ repressiua. Vnde Ioan. 19. dicitur, quod erant discipuli congregati propter metum
B iudæorum. ¶ Si autem vlterius aliquid dicere velis de Propter, notabis, quod ista præpositio Propter quãdoque significat causam finalem, quandoque causam occasionalem. Sed qualicunque modo significet, notare possumus, quod Propter, quia semper denotat aliquam causam, potest referri ad diuersa diuersimode, videlicet,

Ad Deum,
Ad iustum,
Ad impium,
Ad damnatum,
Ad beatum.

Primo quidem dicamus aliquid de Deo. Iste est verus Propter, id est, vera causa tam efficiens quam finalis omnium bonorum, pro quo, per quem, & propter quem fiunt omnia bona. Sicut enim dicitur Prouerb. 16. Vniuersa propter semetipsum operatus est dominus. Cum igitur Deus secundum quod sibi plura attribuuntur, scilicet iustitia, potentia, scientia, &c. Ideo tam multiplex & effectuum multiplicium possit dici causa, notabo ergo, quod multiplex Propter ad ipsum noscitur pertinere, videlicet vnum Propter quod est

Potentiæ insuperabilis,
Scientiæ inuariabilis,
Iustitiæ irrefragabilis,
Clementiæ inæstimabilis.
Primum est cuncta faciens,
Secundum est summe sapiens,
Tertium est mala puniens,
Quartum est bona præmians.

Est igitur vnum Propter Dei potentiæ insuperabilis. Propter potentiam suam enim ostendendam & magnificandam ipse Deus facit ardua opera & stupenda, videlicet,

Liberando virtualiter,
Miserando visceraliter,
Adiuuando efficaciter,
Præmiando liberaliter,
Comminando terribiliter,
Eminendo supernaliter.

Virtualiter dico liberando, scilicet à periculo vitiorum. Vnde Sap. 4 dicitur quod placita erat Deo anima eius (scilicet Enoch) propter hoc præparauit educere illum de medio iniquitatum Item visceraliter miserando. Liberaliter enim parcere spectat ad nobilitatem potentiæ. Vnde ipse dicit Esa. 48. Propter nomen meum longe faciam furorem meum 2. Para. 6. dicitur ipsi Deo. Propter nomen tuum magnum, & propter manum tuam robustam, & brachium extentum, tu exaudies de cœlo. Item efficaciter adiuuando. Vnde Esa. 37. Protegam ciuitatem, vt saluem eam, propter me, & propter Dauid seruum meum. Item liberaliter præmiando. Istud enim spectat ad nobilem potentiam & regalem vnde Esa. 45. dicit dominus regi Cyro. Ego (inquit) ante te ibo, & gloriosos terræ humiliabo, & dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum propter seruum meum Iacob, & Israel electum meum quem (supple) tu benigniter tractasti. Item terribiliter comminando. Vnde Baruch. 3. Propter hoc dedisti timorem tuum in cordibus nostris, vt inuocemus nomen tuum, & laudemus te. Item supernaliter eminendo. Vnde etiam ipse de sua honorabili magnificentia dicit Ezech. 36. Peperci, inquit, nomini sancto meo, quod polluerat domus Israel. Sequitur. Non propter vos ego faciam domus Israel, sed propter nomen sanctum meum, quod polluistis. Sic ergo patet, quod est
C vnum Propter Dei potentiæ insuperabilis. ¶ Deinde dico, quod est vnum Propter Dei scientiæ seu sapientiæ incomparabilis, Ista enim est propter quam & per quam ipse regit, & dirigit vniuersa. Sicut enim dicitur Sapien. 7. cap. Omnibus mobilibus mobilior est sapiẽtia; attingit enim vbicunque propter suam munditiam. Ista enim habet, videlicet,

Eloquium, quod viuificat,
Obsequium, quod rectificat,
Alloquium, quod clarificat seu viuificat.

De eloquio diuinæ sapientiæ dicitur in Psal. Propter eloquium tuum viuifica me, & custodiam testimonia oris tui. De obsequio vero dicitur Sapien. 18. quod filij Israel propter hoc ignis ardentis columnam ducem habuerunt. De alloquio enim diuinæ sapientiæ, qua scilicet omnis veritas elucescit, & omnis honor & dignitas enitescit, dicitur Sap. 8. Erit (inquit) scilicet sapientia diuina allocutio tædij mei. Habebo hanc immortalitatem, & memoriam æternam his, qui post futuri sunt, relinquam. Istud est igitur vnum propter Dei scientiæ inuariabilis seu indeceptibilis. ¶ Denique dico, quod est vnum Propter Dei iustitiæ irre- D
fragibilis. Deus enim Propter iustitiam suam

Pauperes eripit,
Iniustos corripit,
Diuites diripit.

Pauperes dico eripit. Vnde in Psalm. dicitur. Propter miseriam inopum & clamorem pauperum nunc exurgam, dicit dominus. Iniustos etiam corripit scilicet ipsos temporaliter & æternaliter puniendo. Vnde Leui. 26. Corripiam vos septem plagis propter peccata vestra. & in Psalm. Propter iniquitatem corripuisti hominem, & tabescere fecisti sicut araneam animam eius. Diuites insuper diripit, videlicet malos & inuidos. Vnde in Psal. Verumtamen propter dolos posuisti eis, deiecisti eos dum alleuarẽtur. Ita quod tales ad infortunium deducti, dicere possunt domino illud Thren. 1. Vindemiasti me propter iniquitates meas. Multi enim gemitus mei, & cor meum mœrens. Istud est igitur vnum propter Dei iustitiæ irrefragabilis. ¶ Insuper dico quod est vnũ E
Propter Dei clementiæ inæstimabilis. Ista enim est propter quã, scilicet,

De cœlo descendit, carnem assumendo,
In cruce pependit, mortem sustinendo,
Cum hoste contendit, suos eruendo,
Gratiam impendit, culpas dimittendo,
Verbera suspendit, malos expectando,
Gloriam rependit, beatos præmiando.

Dicam ergo, quod Deus ratione istius propter, id est, ipsius benignitatem & clementiam, carnem assumendo de cœlo descendit. Vnde Esaiæ 72. Propter Sion non tacebo, donec egrediatur vt fulgur iustus eius &c. & Esaiæ 7. Propter hoc dabit dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, &c. & Hier. 23. Propter hoc ecce dies veniunt dicit dominus, & suscitabo Dauid germen iustum. Item mortem sustinendo in cruce pepẽdit. Sicut enim dicitur 2. Cor. 8. Cum diues esset, propter nos egenus factus est, vt ipsius inopia nos diuites essemus. Quia sicut dicitur Esa. 53. Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. & ibidem dicitur Abscissus est de terra viuentium propter scelus populi mei. Item suos redimendo seu defendendo cum hoste contendit. Vnde in Psal. dicitur. Exurge domine adiuua nos, & redime nos propter nomen tuum. Item culpas dimittendo gratiam impendit. Vnde ipse est qui dicit Esa. 43. Ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me. Vnde etiam in Psal. dicitur. Tu aũt domine fac mecũ propter nomen tuum misericordiã tuã. Item malos expectando verbera suspendit. s. vt conuertamur nos in patiẽtia sustinendo vnde Eccles. 18. Propter hoc patiẽs est Deus in illis, & effundet super illos misericordiam suã. Vidit præsumptionẽ cordis illorũ, quoniam mala est, & ideo adimpleuit super illos ꝓpitiationem suã. Item beatos præmiando gloriã repẽdit. Vnde anima beata cõparatur (Ioã. 19.) mulieri, quæ parturiit, quæ nõ meminit pressuræ ꝓpter gaudiũ. Vt de beatis dicatur illud Esai. 61. Propter hæc in terra sua duplicia possidebũt, lætitia sẽpiterna erit eis. Duplicia inquit, hoc est dictũ, duplicem gloriã, s. corporis & animæ. Vnde domin⁹ detestãdo dãnatos, & glorificando beatos, dicit Esa. 65. Propter hoc (inquit) ecce serui mei comedẽt, & vos esurietis. Ecce serui mei bibẽt, & vos sitietis, ecce serui mei lætabuntur, & vos cõfundemini, ecce serui mei laudabũt præ exultatione, & vos clamabitis præ dolore & cõtritione. Sic igitur patet, quod ista præpositio propter spectat ad clementiam Dei saluatoris, ad iustitiam Dei correctoris, ad scientiã & sapientiã Dei gubernatoris, ad potentiam & eminentiã summi dominatoris. Et sic bene dixi, ꝙ ista dictio, propter refertur ad Deũ. ¶ Secundo principaliter dico, ꝙ F
ista dictio Propter refertur ad iustum. Iusti. n. habent multiplex

Propter, id est, multiplicem causam faciendi & habendi bonum, nosque trahentem ad gratiam in præsenti, & gloriam in futuro. Videlicet,

Vnum Propter
- Iustitiam, qua rite viuimus,
- Modestiam, qua iram fugimus,
- Constantiam, qua mala vincimus,
- Concordiam, qua rixas tollimus,
- Decentiam, qua mores regimus,
- Lætitiam, qua grates agimus,
- Patientiam, qua mala portamus,
- Sapientiam, qua praua vitamus,
- Innocentiam, qua bonum amamus,
- Amicitiam, qua fidem seruamus,
- Continentiam, qua carnem domamus,
- Diligentiam, qua vires citamus,
- Misericordiam, qua nostra donamus,
- Obedientiam, qua nos subiugamus.

Dicam ergo, quod isti habent vnum propter quod est iustitiæ, qua rite viuitur. Vnde de hoc dicitur Mat. 5. quod beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Propter iustitiam inquit, id est, propter rectitudinem vitæ. Quamuis tamen constet, quod iustitiæ nostræ nunquam possunt sufficere ad regnum cœlorum obtinendum, sed solum gratia saluatoris. Vnde Deu. 9. Non dicas, inquit, quod propter iustitiam meam introduxit me dominus, vt possideam terram hanc, &c. Sicut enim dicitur ibi, filii Israel non obtinuerunt terram promissionis propter iustitiam suam, sed propter impietatem illorum qui eiecti sunt. Sic vere dicam, quod homines non obtinent cœlum propter iustitias suas, sed solum ex gratia Dei, & propter iniustitias dæmonum, qui sedes suas perdiderunt, ita quod ad reparandum ruinam ipsorum homines assumpti fuerunt, propter iniustitias enim suas humiliati sunt. Item habent iusti vnum propter, quod est modestiæ qua furor fugitur Psal. Propter veritatem & mansuetudinem & iustitiã deducet te mirabiliter dextera tua. Item habent iusti vnum propter, quod est constantiæ, qua malum vincit. Vnde 1. Mac. 13. dixit Simon. Vos scitis, quod ego & domus patris mei pro legibus facimus prælia & angustias, horum gratia perierunt omnes fratres mei propter Israel, &c. Item habẽt iusti vnum propter, quod est concordiæ, qua rixta tollitur Psalm. Propter fratres meos & proximos meos loquebar pacem de te, propter domum Dei nostri, quæsiui bona tibi. Item habent iusti vnum propter, quod est decentiæ, qua vita regitur. Mores enim per honestam conuersationem reguntur. Vnde cuilibet honestæ & famosæ personæ potest dici illud Ezech. 16. Profecisti in regnum, & egressum est nomen tuum procul propter speciem tuam. Nomen enim signat bonam famam, species vero bonam conuersationem. Item habent iusti vnum propter, quod est lætitiæ, qua spes acuitur. Lætitia enim in Deo solet mentem ad Deum per spem & desideriũ eleuare. Vnde in Psal. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe. Item habent iusti vnum propter, quod est patientiæ, qua mala portantur. Vnde iustus potest dicere domino illud Psal. Quoniam propter te sustinui opprobrium, operuit confusio faciem meam & alibi. Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras. Iuxta illud 1. Petri 3. Siquid patimini propter iustitiam, beati. Vnde ille Machabæus dicebat domino illud 2. Macha. 6. Propter timorem tuum libenter hæc patior. Et 7. c. dicit alius. Propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio. & Apostolus dicebat 2. Cor. 12. Propter quem placeo mihi in infirmitatibus meis, &c. Item habent iusti vnum propter, quod est sapientiæ, qua cuncta probãtur, seu qua mala vitantur. Vnde Sap. 6. dicitur, quod, qui vigilauerit propter illam, s. propter sapientiam, cito securus erit. Ideo Sap. 7. dicit sapiens. Propter hoc optaui & datus est mihi sensus, inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ, &c. Item habent iusti vnum propter, quod est innocentiæ, qua bona sectantur Psalm. Me autem propter innocentiam suscepisti. Item habent iusti vnum propter, quod est amicitiæ, qua fratres amantur. Vnde Prouerb. 12. Qui negligit damnum propter amicum, iustus est. & Eccles. 29. Perde pecuniam tuam propter fratrem & amicum. Item habent iusti vnum propter, quod est continentiæ, qua carnes domantur seu arctantur. Vnde Matth. 19. Sunt eunuchi, qui castrauerunt seipsos propter regnum cœlorum. Item habent iusti vnum propter, quod est diligentiæ, qua vires hortantur. Vnde Luc. 11. de illo diligenti & importuno ad ostium dormientis pulsante dicitur, quod si perseuerauerit pulsans, saltem propter importunitatem surget, scilicet amicus dormientis, & dabit sibi panes quotquot habet necessarios. Item habent iusti vnum propter, quod est misericordiæ qua pauperes cibantur. Vnde Eccl. 29. Propter mandatum assume pauperem, & propter inopiam ne dimittas eum vacuum. Item habent iusti vnum propter, quod est obedientiæ, qua præmia donantur. Vnde in Psal. dicit verus obediens domino. Inclinaui cor meum ad faciendum iustificationes tuas, in æternum, propter retributionem. Sic ergo patet, quomodo ista dictio propter diuersimode refertur ad iustum.

¶ Tertio principaliter dico, quod ista dictio propter diuersimode spectat ad iniustum. In ipso enim inuenitur multiplex mala causa, id est, multiplex peccatum. Et si quæratur propter quod impii Deo contrariantur, & propter quod dominus contra eos indignatur, & propter quod ipsi finaliter in inferno damnantur, & paradiso priuantur, certe posset responderi G

Propter
- Carnalem infectionem,
- Mentalem elationem,
- Verbalem locutionem,
- Crudelem vexationem,
- Aridam possessionem,
- Auidam potationem,
- Cupidam affectionem,
- Turbidam obliuionem,
- Fœtidam corruptionem,
- Infidam adulationem,
- Gelidam operationem,
- Solidam obstinationem,
- Insidam machinationem,
- Stolidam generationem,
- Improuidam gubernationem,
- Insipidam præmiationem.

Dicam ergo, quod mali habent vnum propter carnalis affectionis, quia scilicet propter peccatum luxuriæ multi pereunt & dãnantur, & in multa alia vitia dilabuntur. Vnde 2. Esdr. 3. Multi dementes facti sunt propter vxores & serui facti sunt propter illas, & peccauerunt propter mulieres. & Eccles. 9 dicitur, quod propter speciem mulieris multi perierunt. Item habent vnum propter mentalis elationis. Constat enim, quod propter elationem superbiæ suæ multi pereunt. Vnde Iob 35. ibi clamabunt & non exaudiet propter superbiam malorum. Item habent vnum propter verbalis locutionis. Vnde Prouerb. 12. Propter peccata labiorum ruina proximat. Item habent vnum propter crudelis vexationis, quia scilicet mali consueuerunt pati & vexari propter tyrannos & malos. Vnde Iob 35. Propter multitudinem calumniatorum clamabunt, & eiulabunt propter vim brachii tyrannorum. Item habent vnum propter aridæ possessionis, quia scilicet sæpe fit quod mali patiuntur paupertatem & inopiam in hoc mundo & maxime penuriam gratiarum. Vnde Eccles. 27. Propter inopiam multi deliquerunt. Item habẽt vnum propter auidæ potationis. Tales. n. sunt vt communiter gulosi & ebriosi. vnde Eccl. 37. Propter crapulã multi obierunt. Vnde de Esau dicitur Hebr. 12. ꝙ propter vnam escã perdidit primogenita. Itẽ habent vnũ propter cupidæ affectionis, scilicet auaritiæ, de qua dicitur 2. Machabæor 4. quod Menelaus propter eorum, qui in potentia erant auaritiã, permanebat in potestate, crescẽs in malitia ad insidias ciuium. vt de auaro dicatur illud Esa. 57. Propter iniquitatem auaritiæ eius turbatus sum, & percussi eũ. Item habẽt vnum propter, quod est turbidæ obliuionis. Isti enim sunt ignorantes in his, quæ pertinent ad salutem. Hier. 14. Obliti sunt patres eorum nominis mei propter Baal. Item habent vnũ propter fœtidæ corruptionis, seu etiam malæ famę & infectionis, de quo Micheæ 2. Propter immunditiam eius corrumpetur putredine pessima. Item habent vnum propter infidæ adulationis. isti enim comparantur oleo, quod, scilicet lenit, & maculat contingentes. Vnde magnates, qui corrũpi consueuerunt per tales, dicere possunt illud Psal. Sicut vmbra cum declinat ablatus sum, & excussus sum sicut locusta. Sequitur. Caro mea immutata est propter oleũ, viderunt me, & mouerunt capita sua. Ad literam magnates à malis seruitoribus & adulatoribus decipiuntur, & ad modum vmbræ paulatim decrescunt & depauperantur, & propter oleũ adulationis quasi penitus immutantur, & in peius totaliter transformantur, finaliter vero cum depauperati fuerint, per eos deridentur, & motis capitibus illuduntur. Vnde Esa. 28. talibus dicitur. Propter hoc audite verbum domini viri illusores, qui dixistis. Pepigimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Item habent vnum propter gelidæ operationis id est, pigræ & ineptæ actionis. vnde Prouerb. 20. Propter frigus piger arare noluit, &c. Item habent vnum propter solidæ obstinationis. vnde Hier. 30. Propter multitudinem iniquitatis tuæ dura facta sunt peccata tua. Dura, inquit, id est, ad conuertendum per obstinationem difficilia. Item habent vnum propter inuidæ machinationis, seu etiam malitiæ & perditionis. vnde Hie. 12. Vsquequo lugebit terra, & herba omnis regionis siccabitur propter malitiã habitantiũ in ea? & Hierem. 21. Indignatio mea, vt ignis succendatur, & non sit, qui extinguat propter malitiam studiorum vestrorum. Item habent vnum propter stolidæ generationis, quia scilicet vt cõmuniter mali descẽdunt à malis, &

etiam

etiam propter malos parẽtes solent esse in vituperio & contemptu. Vnde Eccles. 41. De patre impio queruntur filii, quoniam propter ipsum sunt in opprobrio. Item habent vnum propter improuidæ gubernationis, quia scilicet tales vt cõmuniter quando assumuntur ad regimen, male regunt. Vnde ipsi dicunt illud Esai. 59. Propter hoc elongatum est iudicium à nobis, & non apprehendit nos iustitia. & sequitur. Conuersum est retrorsum iudicium, & iustitia lõge stetit, & corruit in plateis veritas, & æquitas non potuit ingredi, & facta est veritas in obliuionem, & qui recessit à malo, prædæ patuit. Item finaliter isti habebunt vnum propter insipidæ præmiationis, hoc est dictũ, æternæ mortis & damnationis, quæ scilicet erit præmium & salarium iniquorum. Vnde de isto vltimo propter talium dicitur Esaiæ 13. Vlulate inquit, quia prope est dies domini, quasi vastitas à domino veniet, propter hoc omnes manus dissoluentur, & omne cor hominum contabescet & conteretur, portiones & dolores tenebunt, quasi parturientes dolebunt. Sequitur. Propter indignationem domini exercituum, & propter diem iræ furoris eius. Sic igitur patet, quomodo ista dictio propter spectat scilicet ad virum peccatorem, ad iustum viatorem, ad summum creatorem. Sufficit. Vide supra de Per. ¶ Si vis aliquid in speciale dicere de propter hoc, &
H de propter quod, notabis, quod ista duo pronomina hoc & quod, signant Deum, virtutem, seu meritum, paradisum, peccatum, infernum. Quandoque ergo dico, q; quod, & etiam hoc, referuntur ad Deum seu etiam ad virtutem seu meritum. Et sic dico, quod propter hoc scilicet

In Deo gaudemus,
In cruce valemus,
Dominum timemus,
Stupenda videmus,
Horrenda cauemus,
Gloriosa possidemus.

Dico ergo, quod propter hoc in Deo gaudemus, vnde illud Psal. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea, &c. Item propter hoc in cruce valemus, id est, virtute crucis. Vnde Sap. 14. Propter hoc exiguo ligno credunt homines animas suas, & transeuntes mare liberati sunt. Item propter hoc dominum timemus. Vnde illud Baruch 3. Propter hoc dedisti timorem tuũ in cordibus nostris, &c. Item propter hoc stupenda videmus. Vnde illud Esa. 6. Propter hoc dabit ipse dominus vobis signum, &c. Item propter hoc horrenda cauemus, scilicet peccatum & etiam infernum. Vnde animæ pœnitenti dicit dominus Hier. 15. Propter hoc si conuerteris, conuertam te, & ante faciem meam stabis. & Oseæ 2. etiam dominus dicit. Propter hoc lactabo eam, & ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. Item propter hoc gloriam, scilicet paradisi habemus. Vnde illud prædictum Esaiæ 61. Propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, &c. Ista ergo possunt dici de hoc, siue referatur ad corpus Christi, siue etiam ad meritum, vel etiam ad Christum, &c. ¶ Si autem in malo
I significato velis accipere hoc, vt pote ad peccatum vel ad mundum, potest dicere quod

Propter hoc {
- Iustitia fit scelerosa,
- Clementia fit arida,
- Scientia fit tenebrosa,
- Lætitia fit luctuosa,
- Pudicitia fit luxuriosa,
- Innocentia fit tempestuosa,
- Patientia fit impetuosa.

¶ Dicã ergo, quod propter hoc iustitia fit scelerosa. Vnde Esaiæ. 59. Propter hoc elongatum est iudicium à nobis, &c. sicut supra. & Abacuc. 1. dicitur. Propter hoc lacerata est lex, & non peruenit vsque ad finem iudicij, quia impius præualet aduersus iustum, propterea egredietur iudicium peruersum. Item clementia fit arida. Vnde Aggæi 1. Propter hoc super vos prohibiti sunt cœli, ne darent rorem, & terra prohibita est, ne daret germen suum. Item propter hoc scientia fit tenebrosa. Vnde de Sion, quæ interpretatur specula, significans speculationem & luminositatem scientiæ, dicitur Micheæ 3. Propter hoc Sion quasi ager arabitur, & Hierusalem in aceruum lapidum erit. Item propter hoc lætitia fit luctuosa. Vnde Oseæ 4. dicitur sic. Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis, qui habitat in ea. Item propter hoc pudicitia fit luxuriosa. Vnde Amos 7. Propter hoc vxor tua in ciuitate fornicabitur. Item propter hoc innocentia fit tempestuosa. Vnde Esa. 24. Propter hoc maledictio vorabit terram, & peccabunt habitatores eius, & insanient cultores ipsius. & Matth. 27. Propter hoc vocatus est ager ille Acheldemach, id est, ager sanguinis. Item propter hoc patientia scilicet Dei, fit impetuosa, scilicet ipsos punientis in æternum. Vnde Ephes. 6. Propter hoc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. Vt sic de damnatis dicatur illud Matth. 24. c. Propter hoc amplius accipietis iudicium. Sic ergo patet, quomodo Propter hoc in bono sumitur, & in malo. Et sic dico primo de bono, quod est dare Propter quod, quod est

Clementiæ & remissionis,
Facundiæ & locutionis,
Prudentiæ & discretionis,
Constantiæ & durationis,
Lætitiæ & exultationis,
Continentiæ & purificationis,
Amicitiæ & dilectionis,
Subiacentiæ & deprecationis,
Eminentiæ & exaltationis.

¶ De clementia & culpæ remissione, qua, scilicet Deus remittit K
peccata pœnitentibus. dicitur Lucæ 7. vbi loquitur de Magdalena plorante. Propter quod dico tibi quod dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. De facundia vero & locutione dicitur Eph. 4. c. Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo, quoniam sumus inuicem membra. Item de prudentia & clara discretione, qua scilicet homo scit periculum euitare, dicitur 1. Cor. 10. Propter quod charissimi mei fugite ab idolorum cultura. Vt prudentibus loquor, vos ipsi iudicate, quæ dico. Vnde etiam de vitatione societatis malorum dicitur 2. Corinth. 6. Propter quod exite de medio eorum, & separamini, & immundum ne tetigeritis, & ego recipiam vos. Item de constantia & duratione dicitur Eph. 3. Propter quod ne deficiatis in tribulationibus, &c. Item de lætitia & exultatione dicitur Luc. 4. Spiritus domini super me propter quod vnxit me euangelizare, &c. vnxit inquit scilicet oleo lætitiæ. & 1. Thess. 5. Propter quod consolamini in verbis istis. Item de continentia & emundatione dicitur Iacob 1. Propter quod abiicientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum. & 1. Pet. 1. dicitur sic. Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrij & perfecti sperate in eam, quæ offertur vobis, gratiã. Item de amicitia atque dilectione dicitur Rom. 15. Propter quod suscipite inuicem, sicut & Christus suscepit vos in honorem Dei. Sequitur. Propter veritatem Dei ad confirmandas promissiones patrum. Et post sequitur: propterea confitebor tibi in gentibus domine, & nomini tuo Psalmum dicam. Item de obedientia & deprecatione dicitur 2. Corinth. 12. Propter quod ter dominum rogaui, vt auferretur à me satan. Item de eminentia & exaltatione, quam scilicet Deus propter merita dat finaliter cuilibet beato potest dici illud Phil. 2. Propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen. Igitur quocunque modo accipias propter quod, & propter hoc, siue accipiatur pro merito, peccato, negocio, sacramento, vel secreto, omnes auctoritates præmissæ possunt ad propositum applicari. Sufficit ergo. Vide supra de hoc & infra de Quod, & immediate de Propterea.

Propterea. Nota quod propterea videtur esse duplex A
dictio, scilicet propter, & ea, & sic constat quod est dictio composita. Supponendo tamen quod sint duæ dictiones, primo dicamus quod ea, cum sit actiuum, neutrum & plurale, descendens, scilicet de id, eius, signat quasdam præmissas, quarum Propter signat conclusiones. Et sic dicamus quod quia est dare

Homines {
- Morales & virtuosos,
- Pœnales & luctuosos,
- Criminales & vitiosos,
- Mundiales & gloriosos.

Bene dicam quod in istis & ex istis sequitur multiplex propterea & multiplex conclusio tam bona quam mala. Videlicet

Vnum Propterea concernens {
- Perfectos & virtuosos,
- Affectos & dolorosos,
- Infectos & vitiosos,
- Præfectos & gloriosos, scilicet diuites huius mundi.

Sed generaliter loquendo dicamus solum quod est dare propterea concernens bonos & malos. ¶ Dicam ergo quod est dare B
propterea concernens perfectos, & istud certe nihil aliud est quam illa bona conclusio, & ille bonus finis qui sequitur in bonis personis, ex illorum operibus virtuosis. Et sic notabis quod isti habent scilicet vnum Propterea quo

Malum detestantur,
Leges amplexantur,
Dei recordantur,
Laudes modulantur,
Vana aspernantur,
Fortes roborantur,
Læti iocundantur,
Deum deprecantur,
Firmi radicantur,

Deo concordantur,
Digne ſublimantur,
Nunquam conturbantur,
Nunquam variantur,
Beati in cœlo lætantur.

Igitur dicam quod iſti habent vnum finem & vnam concluſionem ſeu etiam vnum propterea quo mala deteſtantur. Vnde iuſtus in Pſalm. dicit ſic. A mandatis tuis intellexi, propterea odiui omnem viam iniquitatis. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis. Item habent vnum propterea quo leges amplexantur, ſeu quo Deo famulantur. Vnde ibidem dicitur Propterea (inquit) ad omnia mandata tua dirigebar, omnem viam iniquam odio habui. Item habent vnum propterea quo Dei memorantur. Vnde in Pſalm dicebat Dauid, Propterea memor ero tui de terra Iordanis, & Hermonii à monte modico. Itẽ habent vnum propterea quo laudes modulantur, Pſalm. Propterea confitebor tibi in nationibus & nomini tuo Pſalmum dicã. & Eccleſ. 51. Propterea confitebor tibi, & laudem dicam nomini tuo. Item habent vnum propterea quo vana aſpernantur, quia ſcilicet iſti propter veram fidem quam tenent, aſpernantur vanas credentias idolorum. Vnde Ezech. 14. Propterea conuertimini, & recedite ab idolis. & Ezech. 13. dicitur ſic. Propterea vana non videbitis, & diuinationes non diuinabitis amplius. Item habent vnũ propterea quo firmi roborantur. & iſtud nihil aliud eſt quam virtus conſtantiæ & fortitudinis, qua ſcilicet armati audacter debacchantur in hoſtem. Vnde Epheſ. 6. Propterea accipite armaturam Dei, vt poſſitis perfecti ſtare. Item habent vnũ propterea quo læti iocundantur, ſcilicet propter lætitiam ſpiritualem quam concipiunt ex fide, ex charitate & ex ſpe, & ex bonis virtutibus quas ſentiunt ſe habere. Vnde in Pſalm. Dilexiſti iuſtitiam & odiſti iniquitatem, propterea vnxit te Deus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Item habent vnum propterea quo Deum deprecantur, quia ſcilicet iſti orant dominum propter deuotionem & dilectionem quam habent ad ipſum: Vnde Marci 11. Propterea dico vobis, omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis. Item habent vnum propterea quo firmi radicantur. Vnde Eſa. 17. Propterea plantabis plãtationem fidelem. Item habent vnum propterea quo Deo concordantur, ſcilicet propter miſericordiam quam in ipſis oſtendit. Vnde Eſa. 30. Propterea expectat dominus vt miſereatur noſtri. Item habent vnum propterea quo digni ſublimantur ſeu etiam præmiantur, ſcilicet in paradiſo, & iſtud certe propter tribulationes & miſerias, quas pro Deo ſuſtinuerunt in mundo. Vnde de iſto dicitur in Pſalm. De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput. Item habent vnum propterea quo nunquam conturbantur, & iſtud, ſcilicet erit in fine, quando ipſi de ſecuritate gloriæ quã habebunt, nunquam perpetuum dubitabunt. Vnde in Pſalm. Propterea non timebimus dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris. Item habent vnum propterea quo nunquam variantur, ſcilicet propter perpetuitatem vitæ æternæ. Vnde in Pſalm. Propterea populi confitebuntur tibi in æternum & in ſæculum ſæculi. Item habent ſeu habebunt vnum propterea quo cœli gloriantur: de quo ſcilicet dicitur Apoc. 12. Propterea lætamini cœli, & qui habitatis in eis. Ecce ergo quomodo iuſti habent ſuum propterea, ſuumque finem & concluſionem in hoc ſæculo & in futuro. Ideo omnibus bonis videtur dominus loqui in figura montium Iſrael, dicens Ezech. 26. Propterea inquit montes Iſrael audite verbum domini, hæc dicit dominus montibus & collibus, torrentibns vallibusque & deſertis, &c. Sequitur. Et vos montes Iſrael ramos veſtros germinabitis, & fructus veſtros afferetis, & arabimini & accipietis ſementem, q. d. Propter deſerta paupertatis & tribulationis quæ in mundo ſuſtinuiſtis, fructus æternæ gloriæ in æternum reportabitis. Patet igitur
C quod eſt propterea quod ſpectat ad iuſtos. ¶ Adhuc dico quod eſt vnum propterea quod ſpectat ad iniuſtos. Cõſtat enim quod mali non verentur Deum offendere, leges contemnere, pauperes lædere, peccata facere, virtutes linquere, bona contemnere, propterea Deus ipſos non veretur deſtruere finaliter & confundere. Vnde in Pſalm. dicitur peccatori. Propterea (inquit) Deus deſtruet te in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium. Ad literam enim propter contemptum & obliuionem Dei multa peccata committunt, & propter peccata commiſſa finaliter paradiſum amittũt, & animas ſuas ad infernum tranſmittunt. Et ſi vis, dic quod peccata præcedentia ſunt cauſæ & propterea ſequentium. ¶ Vnde nota quod peccata ſunt vnum Propter, per quod

Cordis ſtabilitas variatur,
Mentis iocunditas contriſtatur,
Carnis integritas maculatur,
Vera ſubtilitas obſcuratur,
Omnis crudelitas effrænatur,
Mentis humilitas eleuatur,
Omnis fidelitas deprauatur,
Iuſta vtilitas diſſipatur,
Dei benignitas irritatur,
Pacis tranquillitas diſcordatur,
Timoris horriditas procuratur,
Honor & dignitas annullatur,
Libera voluntas captiuatur,
Inferni vaſtitas dilatatur,
Delicioſitas aſperatur.

Dicam ergo quod mali habent vnum propterea per quod variatur omnis ſtabilitas. Vnde Thren. 1. Peccatum peccauit Hieruſalem, propterea inſtabilis facta eſt. Item habent vnum propterea per quod contriſtatur omnis iocunditas. Vnde Thr. 5. Propter hoc mœſtum factum eſt in dolore cor noſtrum, contenebratĩ ſunt oculi noſtri propter montem Sion quia periit, vulpes ambulauerunt in eo. Item habent vnum propterea per quod maculatur carnis integritas. Vnde malæ mulieri dicitur ſub figura Ezec. 16. Meretricibus dantur mercedes, tu autem dediſti mercedem amatoribus tuis, vt intrarent ad te. ſequitur. Propterea meretrix audi verbum Domini. Vnde etiam Ro. 1. dicitur de luxurioſis, quod quia non probauerunt Deum habere in notitia, propterea tradidit eos Dominus in reprobum ſenſum, & in paſſiones ignominiæ. Item habent vnum propterea per quod augmentatur erroris cœcitas. Vnde animæ vitiis excœcatæ dicitur Eze. 23. Propterea (inquit dominus) quia oblita es mei, & proieciſti me poſt tergum tuum, tu quoque porta ſcelus tuum & fornicationes tuas. & Baruch. 3. Diſciplinam (inquit) non habuerunt, propterea perierunt, & quia non habuerunt ſapientiam, interierunt propter ſuam inſipientiam. Item habent vnum propterea per quod effrænatur ſæua crudelitas. Ideo de ciuitate ſanguinum dicitur Ezech. 24. Propterea hoc dicit dominus, væ ciuitati ſanguinum, ollæ cuius rubigo in ea eſt. Item habent vnum propterea per quod eleuatur, ſcilicet in ſuperbiam cordis fatuitas ſeu omnis humilitas. Vnde Exec. 28. Propterea hæc dicit Dominus, eo quod eleuatum eſt cor tuum quaſi cor Dei, idcirco ego adducam ſuper te alienos robuſtiſſimos gentium, & nudabunt gladios ſuos ſuper pulchritudinem ſapientiæ tuæ, & polluent decorem tuum, & interficient te, & detrahent te, morieris in terra incircumciſorum in corde maris. Expone. Item habent vnum propterea per quod deprauatur omnis fidelitas. Vnde de Iuda proditore dicitur Ioan. 19 Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet. Item habent vnum propterea per quod ciuilis æquitas diſſipatur, ſcilicet iuſtitia. Vnde Abacuc. 1. Impius præualet aduerſus iuſtum, propterea egredietur iudicium peruerſum. Item habent vnum propterea per quod irritatur Dei benignitas. Vnde Ezech. 13. Propterea hæc dicit dominus Deus. Faciam erumpere ſpiritum tempeſtatum in indignatione mea, & imber inundans in furore meo erit, & lapides prægrandes in ira in conſumptionem. Item habent vnum propterea per quod diſcordatur pacis tranquillitas. Vnde Ezech. 29. Propterea hæc dicit dominus Deus. Ecce ego adducam ſuper te gladium, & interficiam hominem & iumentum, & erit terra Ægypti in deſertum & ſolitudinem. Sequitur. Propterea ecce ego dabo Nabuchodonoſor regem Babylonis in terra Ægypti, & capiet eam, & deprædabitur, &c. Item habent vnum propterea per quod procuratur timoris horriditas, quod fit potiſſime ipſis peccatoribus in inferno, quando ſcilicet ipſi erunt in perpetua formidine & tremore. Vnde damnato dicitur Iob 22. Propterea circumdatus es laqueis, & conturbat te formido ſubitanea, putabas te tenebras non viſurum, &c. Item habent vnum propterea per quod annullatur honor & dignitas, quia ſcilicet tunc omnis excellentia & potentia malorum propter ipſorum præcedentem nequitiam cedet in nihilum, vnde Eccl. 10. Propterea exhonorauit dominus conuentus malorum, & deſtruxit eos vſque in finem. Itẽ habent vnum propterea per quod captiuatur libera volũtas ſeu animæ libertas. Tunc enim propter præcedentes culpas mali ſerui captiui perpetuo tenebuntur. Vnde Eſa. 5. Propterea captiuus ductus eſt populus meus. Et cuilibet peccatori damnando dicit dominus Ezech. 32. Propterea (inquit) expandam ſuper te rete meum, & extraham te in ſagena mea. Item habent vnum propterea per quod dilatatur inferni vaſtitas, ſcilicet, ad recipiendum malos, & maxime diuites & potentes propter ipſorum ſuperbiam. Vnde Eſa. 5. Propterea dilatauit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque vllo termino, & deſcendunt fortes eius, populus eius, & ſublimes glorioſique eius ad eum. Item habent vnum propterea per quod aſperatur dulcor & voluptas, quia ſcilicet propter peccata eorum præcedens delicioſitas in amaritudinem cõmutatur. Vnde dominus de talibus dicit Hier. 13. Propterea hæc dicit dominus Deus exercituum. Ecce ego cibabo eos apſinthio, & potabo eos felle. Per fel enim & apſinthium

thium

thium intelligitur amaritudo pœnæ æternæ, quæ impiis referuatur. Vnde Amos 3. dicitur de terra, id eft, de terreo peccatore. Propterea hæc dicit dominus Deus. Tribulabitur & circuietur terra, & detrahetur ex te fortitudo tua, & diripientur ædes tuę. Et fic patet quomodo propterea fpectat ad impios & ad iuftos. Sufficiat. Vide fupra de Præ & Eo.

A Propugnare. Propugnaculum.

Propugnacula proprie funt illa opera quæ in circuitu turrium & murorum folent de lignis & lapidibus conftrui propugnando fecurius contra hoftes, quæ dicuntur vt communiter ordinaméta, ficut de turri Dauid dicitur Can. 4. quod ædificata eft cum propugnaculis. In turri ergo mentis vel animæ propugnacula funt virtutes, boni affectus, fcientiæ, orationes, &c. fpiritualia bona &c. Vide infra de Pugna.

A **Profpicere.** Vide fupra in tit. afpicere, & confpicere, & infpicere, & infra in tit. refpicere, & in tit. videre, intueri, contemplari, &c. fimilia.

A **Profequi.** Nota quod profequi idem eft quod aliquid continuando cum diligentia fequi: fumitur n. vel pro alicuius negocii procuratione & diligenti continuatione, ficut cum dicitur quod aliquis profequitur litem fuam, aut pro alicuius perfonæ affociatione. Multa ergo poffent dici de profecutione bonæ focietatis, fed non inuenio nifi quatuor auctoritates de profequi. Vide ergo in tit. tractare, Laborare, Expedire, & in tit. Societas.

A **Profperitas.** Cum profperitas nihil aliud fit quam fucceffus rerum pacificus & quietus, hinc eft quod fecundum rerum qualitatem poffumus diftinguere, rerum profperitatem. Nam fecundum quod res funt temporales, fpirituales & æternales, fecundum hoc poffumus dicere quod eft triplex profperitas, fcilicet,

Profperitas { Temporalis & periculofa,
Spiritualis atque virtuofa,
Aeternalis & folatiofa.

De profperitate temporali dicitur in Pfalm. Noli æmulari in eo qui profperatur in via fua, in homine faciente iniuftitias, quoniam tanquam fœnum cito decidet &c. De profperitate cordiali & fpirituali dicitur 2 Paral. 22. Credite prophetis eius, & cuncta euenient pfpera. De profperitate vero fuperiori & æternali dicitur in Pf. Profperũ iter faciet nobis Deus falutariũ noftrorũ. ¶ Sed quia de profperitate temporali & non de aliis fit principaliter mentio in fcriptura, doctores etiam de ea præcipue faciunt mentionem, ideo quamuis multa de ipfa in multis titulis iam fint dicta, reftant tamen adhuc aliqua dicenda de eadem (quæ etiam alio modo dicitur fœlicitas vel fortuna) quæ, fcilicet, eft magis timenda quam amanda, magis fugienda quam amplexanda, magis negligenda quam diligenda. Iuxta illud quod dicit Seneca in epiftola 8. Vbi dicit. Ad omne fortuitum bonum fufpiciofus pauidufque fubfifte. Munera enim ifta fortunæ infidiæ funt. Nam & fera & auis aliquo oblectamento decipiuntur. Ad contemptũ ergo mundanæ profperitatis & gloriæ & fortunæ notandum eft quod ifta folent

Hominum amicitiam occultare,
Criminum peftilentiam excitare,
Debilem exiftentiam vendicare,
Bonorum prudentiam declarare,
Animi fapientiam obfufcare,
Inferni turbulentiam præfignare.

C ¶ Primo ergo dico quod mundi profperitas occultat hominum amicitiam. Secundum veritatem enim in profperitate nefcitur quis verus eft amicus. Quilibet enim dicit fe amicum hominis qui eft in profperitate, quia vt dicit Seneca. Amicum profperitas inuenit, fed aduerfitas probat. In æftate enim glires veniunt & vigilant, qui in hyeme dormiunt. In æftate locuftæ folent faltare, quæ nunquam folent in hyeme apparere. Canes vero homini bene veftito folent applaudere, nudum vero folent lædere & mordere. Ad hominem vero dum habet os vel panem, canis intendere folet, ftatim vero quando os dimiferit, vel quando panem confumpferit, folet eum dimittere, & de eo amplius non curare. Et fic manifeftum fit quod non fequebatur hominem, imo panem: fic vere chariffimi, dum homo eft in æftate profperitatis, & dum habet veftimentum, os vel panem bonorum temporaliũ, multos proculdubio inuenit circa fe vigilantes ipfum per fictam amicitiam frequentantes, & ad eius obfequia intendentes Prou. 18. Multi colunt perfonam potentis, & amici funt dona tribuentis. Statim vero dum ad hyemem aduerfitatis venerit, quilibet vadit & dormit, nullus vult circa eum comparere, & ifto dimiffo, vnufquifque vadit quærere fi quid poterit alibi acquirere Pro. 13. Si habueris, conuiuet tecum, fi nihil habueris, derelinquet te. Et Seneca epift. 9. dicit. Hac re, fcilicet, vtilitate florentes, amicorũ turba circumfedet, circa euerfos ingens folitudo eft &c. Profperitas igitur occultat amicitiam, quia, f. in profperitate nefcitur quis vere diligit, vel quis ficte. Vnde dicit Ifid. de fummo bo. lib. 3. Cum quis in profperitate diligitur nefcitur an ipfe vel fua profperitas diligatur &c. ¶ Secundo dico quod mundi profperitas excitat cri- D
minum peftilentiam. Conftat n. quod homo qui eft in profperitate, faciliter labitur ad peccata. Ifta enim folet

Cor per auaritiam inflammare,
Cor per fuperbiam eleuare,
Carnem per immunditiam maculare,
Mentem per inconftantiam eneruare.

Dico quod ifta cor inflammat per auaritiam. Aeftas enim quod eft tempus abundans fructib. eft tempus feruentiffimum in tantum, quod (ficut dicit Plin.) formicæ æthiopiæ quæ feruant aurũ, in æftate præ calore cauernas fuas introeunt, & fic quod diu feruauerunt aurum perdunt. Aqua etiam dum calce fuperafpergitur, calorem magnum in ipfa accendit, qui totam calcis fubftantiam fumare facit, & eam in puluerem redigit & diffoluit. Ignis etiam tanto amplius excrefcit, quanto quis de oleo amplius adiungit. Sic vere in tempore profperitatis vbi fructus diuitiarum plus abundant, & vbi aqua & oleo, i. mundi bonis quis ad plenum afpergitur & linitur, folet ardor auaritiæ amplius calefacere, & hominem in cauernam terrenorum per affectum includere, fumum malorum defideriorum emittere, & ipfum ab integritate morum deftituere & diffoluere, & aurum quod prius feruabat, i. virtutes quas prius habebat, perdere, & amittere. Vnde Chrif. dicit lib. de curialium nugis. Nouerca virtutum profperitas, beatulis fuis hic taliter obfequitur, vt in finem perniciem operetur. Ifta ergo inflammat per auaritiam. Quod bene figuratum eft Apoc. 16. vbi dicitur quod quidam angelus effudit Phialam fuam in folem, & datũ eft ei æftu affligere homines. Sol n. chariffimi fignat fplendorem mundanæ profperitatis, in quam pro certo Angelus fatanæ phialam auaritiæ effundit, & fic homines ibi exiftentes, æftu malorum defideriorum affligit, Iudith. 8. Venit æftus fuper caput Manaffæ, & mortuus eft, ifta ergo inflãmat per
auaritiam. ¶ Itẽ dico quod ifta eleuat per fuperbiam. Facile eft n. E
ꝙ homo qui in fuis actib. profperatur, in fuperbiam eleuetur. Aranea n. quando fentit tempus ferenum, folet alte facere telas fuas, contra aũt tempore turbulento. Aqua etiam cuiufdam lacus dicti tritoniaci, qui eft in hyperborea, talis eft conditionis quod fi quis nouies ibidem fuerit balneatus, venient fibi plumæ, & in naturam volucris conuertetur, vt dicit Ouidius lib. 15. Meta. fabula 26. Sic vere illi qui ferenitatem profperitatis fibi adeffe fentiunt, telam vitiorum in altum per fuperbiam faciũt in quantum, fcilicet, de fe immoderate præfumunt, & alios vilipendunt. Illi n. qui in aqua profperitatis balneantur, in volucres, i. in viros fuperbos mutantur, & ab humana fpecie transformantur. Vnde de fuperbo Nabuchodonofor dicitur Dan. 4. Cor eius ab humano immutetur, & cor feræ detur ei. Vnde Petr. Rauen. in epiftola dicit quod res inquieta eft fœlicitas, quia alios in fuperbiam erigit, alios per luxuriam diffoluit, hos inflat, hos mollit, & omnes deftruit. Eleuat ergo per fuperbiam. ¶ Item dico quod ifta maculat per luxuriam. Sicut enim aer corruptus corrumpit animalia, fic profperitas. Equus enim impinguatus recalcitrat, fic caro per profperitatem impinguata. Exemplum habemus de Salamone, quem fumma profperitate fruentem, carnis luxuria deprauabat 3. Reg. 11. Item de Dauid qui dum effet in profperitate & pace, adulterium perpetrauit 2. Reg. 11. Vnde dicit Aug. epift. 26. Profpera huius mundi habent veram afperitatem, falfam iocunditatem, certum dolorem, incertam voluptatem &c.

¶ Item dico, quod ifta eneruat per inconftantiam, quia pro G
certo vt communiter homo qui in omnibus profperatur nunquam in virtutibus roboratur, fed potius diffoluitur & eneruatur. Profperitas enim eft ille fons qui dicitur falmacis, de quo dicitur in Ouidio lib. 15. fab. 19. quod virum ibidem fe balneantẽ in fœminam mutat, quod pro tanto dicitur, quia ipfum virtus aquæ illius ftatum effœminat, & à virtute virili in fœmineam mollitiem eum mutat. Sic vere facit aqua mundanæ profperitatis, quia pro certo ifta poffeffores fuos effœminat, & à virtute fortitudinis virilis & conftantiæ diffoluit, deuiat & immutat. Sicut n. dicitur Prouer. 1. Profperitas ftultorum perdet eos, quia breuiter iftud eft verum quod profperitas quãdo fupereffluit & abundat, folet hominem effœminare & diffoluere, & ad vitia omnia declinare, & virtutibus omnibus fpoliare, & hoc eft quod dicit Seneca. Omnia inquit quæ fupereffluunt, nocent, fegetem nimia fternit vbertas, rami fructuum onere franguntur. Ad maturitatem non peruenit nimia fœcunditas. Hoc idem animis euenit, quos immoderata profperitas rumpit, quia, fcilicet, in fuam iniuriam hac vtuntur. Patet ergo quod profperitas excitat criminum peftilentiam. ¶ Tertio dico, quod profperitas H
continet debilem exiftentiam. Profperitas enim fimilis eft glaciei, quæ quamuis fplendeat, faciliter tamen frangitur, iuxta illud Senecæ in Prouerb. Vitrea eft fortuna, cum fplendet,

frangitur. Ista est sicut tela araneæ, quæ cum magna difficultate componitur, & tamen facilime dissipatur. Ista est sicut nebula vel sicut nubes quæ homines refrigerare videtur, & tamen facillime calore solis modico effugatur, quia videlicet mundi prosperitas licet mundo videatur lucens, splendens, refrigerans & obũbrans, ipsa tamen est ita debilis existentiæ & naturæ, quod modico ardore tribulationis vel mortis ad nihilum deducitur, & subito dum non cogitatur, per infortunium dissipatur. Istud ad literam quotidie videmus. Illos enim quos potentiores & fœliciores aliquando vidimus, subitis infortuniis miseriores & pauperiores aspeximus. Et quos aliquando videmus regna & magistratus regere, videmus subito deperire. Et ideo consuluit Seneca epistola 4. Noli inquit huic tranquillitati confidere. In momento n. mare euertitur, & eodem die quo nauigia luserant, absorbentur.

I Ista ergo continet debilem existentiam. ¶ Quarto dico, quod ista commendat bonorum prouidentiam. Boni enim & perfecti qui mundi prosperis debite sciunt vti, per ipsa non inficiuntur, sed in melius emendantur, multa enim malis non sunt nociua, quæ bonis sunt proficua. Serpentes n. ciconias & ceruos nutriunt, qui tamen alia animalia interficiunt. Iusquiamus etiam pro passeribus est cibus, qui tamen est aliis venenosus. Strictæ n. venæ in passeribus non sinunt istum fumum venenosum ad cor ascendere. Excessus etiam caloris in ciconiis solet istos cibos venenosos cõsumere & digerere, & sic istas aues solent tales cibi non interficere sed nutrire. Sic vere mundi prospera quamuis de se sint animæ venenosa & periculosa sicut superius est ostensum, bene tamen vtentibus & discrete administrantib. sunt sæpius fructuosa. Oportet tamen quod isti strictas venas, i. strictas conscientias & scrupulosas habeant, & quod per ardorem charitatis ferueant. Tunc n. fumus venenosus, i. mala complacentia de istis malis cibariis ad cor non ascendit, imo virtute charitatis totum digeritur & in spirituale animæ nutrimentum transit. Sic videtur loqui Grego. in pastora. vbi dicit quod præsentis vitæ prosperitas idcirco aliquando datur, vt ad vitam prouocet meliorem. Sancti enim ex prosperitate temporali veniunt ad prosperitatem æternam Psal. Prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum. Et merito tales qui hic prosperis indebite vtuntur, æternis prosperitatibus priuantur, quia vere difficilius est saluari in prosperis quam in aduersis. Vnde Aug. lib. de verbis domini cap. 13. Magnæ fœlicitatis est à fœlicitate non vinci, magnæ virtutis est cum fœlicitate luctari. Sic ergo patet quod prosperitas ostendit bonorum

K prouidentiam. ¶ Quinto dico, quod prosperitas obfuscat animi sapientiam. Prosperitas ergo mundana est ille fons æthiopiæ qui potantibus obliuionem inducit. Est ille fons sardiniæ qui fures cœcitate percutit. Et ille fons arcadiæ clitorius, qui semel bibitus facit abhorrere vinum: est ille amnis thraciæ qui dicitur lyncentius, qui potantem facit tanquam ebrium titubare. Quia procul dubio charissimi, illi qui aquam mundanæ prosperitatis bibunt, & Deum & salutem sæpissime obliuioni tradunt. Et qui proprias animas Deo furantur, visum discretionis & sapientiæ perdunt. Et quod peius est, vinum, id est, consolationem æternæ gloriæ & diuinæ sapientiæ vilipendunt, & vlterius tanquam pessimi ebrii nesciunt quid faciunt, in veritate titubant, & in vitia cuncta cadunt Psalm. Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum deuorata est. Et ideo Tullius lib. de amicitia dicit quod non solum ipsa fortuna cœca est, sed eos etiam cœcos efficit quos complexa est. Ista ergo ob-

L fuscat animi sapientiam. ¶ Sexto autem dico, quod ista præcedit inferni turbulentiam, quia proculdubio sicut magnus calor præcedit & signat quandoque magnam pluuiam, sicut ludus delphinorum in mari signat maris futuram turbulẽtiam, sicut insuper fulica auis in littore maris ludens & mane cantans signat futuram tempestatem & pestilentiam, vt dicunt Isid. & Plinius, sicut insuper olor quanto morti est vicinior, tanto est lætior, & fluuius quanto mari est propinquior, tanto est plenior, sic vere loquendo spiritualiter homo quanto mundi prosperis est magis plenus, & in ipsis mundi lætitiis plus iocundus, & magis in hoc mundo risibus atque lusibus occupatus, tanto maris, id est, mortis & inferni amaritudinem facilius intrat, & tanto tempestas damnationis æternæ citius aduenit & festinat. Vnde Innocentius lib. de vtilitate conditionis humanæ dicit: semper humanæ lætitiæ tristitia repentina succedit, & quod incipit à gaudio, desinit in mœrorem. Mundana enim prosperitas multis amaritudinibus est respersa. Nouit ille qui dicit. Extrema gaudii luctus occupat. Et breuiter charissimi istud est verum, quod affluentia mundanæ prosperitatis signum est & præambulum æternæ aduersitatis, quia secundũ Ambr. continuus successus tẽporalium, æternæ dãnationis est indicium. Patet ergo charissimi quod mundi prosperitas est (vt dictum est) æternę pestilentiæ designatiua, Mentalis sapientiæ obscuratiua, Humanæ prouidentiæ declaratiua, Nullius existentiæ occupatiua, Criminum defluentiæ generatiua, Fallacis amicitiæ procuratiua. Ista ergo ad præsens de prosperitate sufficiant, quia in locis & titulis multis de ipsa multipliciter alibi in hoc opere est tractatum.

Prosternere.

Nota, quod sicut homo corporaliter prosternitur dormiendo, cadendo, adorando, sic spiritualiter homo prosternitur quando A

Dormit in spiritualibus,
Cadit in tristabilibus,
Orat in cordialibus.

Ista est triplex prostratio, scilicet, prostratio

Iniquitatis,
Aduersitatis,
Humilitatis.

¶ Primo ergo dico, quod aliqui prosternuntur per iniquitatem. B Sicut enim Draco non potest præualere contra elephantem quamdiu sit erectus, & ideo ante omnia pedes eius cum cauda nititur ligare, vt ipsum ad terram possit prosternere vt sic possit contra eum præualere, miles etiam aduersarium suum faciliter vincit quando ipsum ad terram deiicit & prosternit, accipiter etiam & herodius prædam suam primo ad terram prosternunt, & post ipsam percutiunt & occidunt, sic vere diabolus summe & ante omnia nititur hominem à statu gratiæ & ab erectione contemplationis inferius ad amorem deliciarum & diuitiarum detrahere, vt ipsum possit per auaritiam & luxuriam iugulare. Homo enim quamdiu est erectus ad cœlestia & ad Deũ p contemplationis deuotionem & affectionem, à Diabolo non vincitur, nisi prius ad temporalia detrahatur, & ad imum per delectabilia prosternatur. Et ideo animæ peccatrici dicitur Hiere. 2. Subter omne lignum frondosum prosternebaris meretrix. Et de peccatoribus potest dici illud 1. Reg. 14. Ecce multitudo prostrata huc illucque diffugiens. Isti ergo prosternuntur per iniquitatem.

¶ Secundo dico, quod aliqui prosternuntur per aduersitatem. C Et sic prosternuntur multi de altitudine dignitatum & prosperitatũ mũdialiũ inferius ad statũ paupertatis & aduersitatis, & quãdoq; etiã ad statũ mortis & infernalis calamitatis. Et de hoc Luc. 19. Circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te vndiq; & ad terram prosternent te. Et bene dicit inimici tui, quia, scil. plures inimici ad istam prostrationem conueniunt, scili. Deus sententialiter iudicando dæmones valde crudeliter accusando, mors exequendo, infernus recipiendo. Bistardæ enim sunt aues quæ inter prædales computantur, pro eo quod vna cum seminibus carnibus vescuntur. Istæ autem singulæ per se aliquod animal non inuadunt sed congregatæ plures simul ipsum ad terram prosternunt, & tunc ipsum deuorant & occidunt. Sic vere isti inimici peccatorum singulariter eos non puniunt, sed congregati simul, scilicet, Deus, diabolus, mors & infernus, ipsos prosternunt, deiiciunt & affligunt. Vnde Deut. 25. Quem dignum plaga iudicabunt, prosternent, & coram se facient verberari. Isti ergo prosternunt per aduersitatem. D ¶ Tertio dico, quod quidam prosternunt per humilitatem. Vnde Tob. 12. c. Prostrati per tres horas benedixerunt Deum. Aper enim non potest lædere hominem ad terram prostratum. Vtile est ergo vt homo per humilitatem & orationem coram Deo se deiiciat & prosternat, vt aper, id est, diabolus ipsum non deuoret neque lædat. Sic faciebant illi filii Israel Iud. 7. qui videntes multitudinem inimicorum, prostrauerunt se super terram mittentes cinerem super capita sua, vnanimes orantes &c. Patet ergo quod est prostratio Humilitatis. Aduersitatis. Iniquitatis &c. Vidę de ipsis in singulis titulis, & vide supra de Cadere & de inclinare, & de incuruare &c.

Protegere.

Nota, quod protegere idem est quod defendere vel saluare. Idem est etiam quod liberare & iuuare. A

¶ Sed quia de iuuare, liberare & saluare satis dictũ est, hinc est, ꝙ breuiter de protegere pertransibo. Nota ergo, ꝙ in scriptura parum tractatur de alia protectione quam Dei. Ad denotandum quod iste est solus adiutor, qui solus potest protegere & iuuare. Gen. 15. Ego dominus protector tuus. Lapis enim triamus qui in ventre nubis gignitur, & cum tonitruo pluitur, dicitur portantem se, à tempestate defendere, & à fulgure liberare, secundum Diosco. Aetites etiam lapis nidum aquilæ à venenosis reptilib. protegit, & herba quæ dicitur dracontium, à morsib. serpentium defendit. Pinguedo etiam colubri dicitur inunctum à leonibus defendere. Et lapis, q dicitur galatites, dicitur à muscis hominem liberare, sicut Plinius & Diosc. dicunt. Sic vere charissimi dominus & protector noster, qui, scilicet, in ventre nubis purissimæ, scilicet, virginis gloriosæ fuit generatus, iste inquam illos qui in nido conscientiæ suæ ipsum per iugem memoriam reponunt, illos qui gratiæ suæ pinguedine se inungunt, illos qui per deuotionem & spem ipsum continue secum gerunt, solet defendere & protegere à musca carnalis immunditiæ & delectationis, à serpente diabolicæ fraudis & suggestionis, à reptilibus mundanæ auaritiæ & ambitionis, à leonibus humanæ sæuitiæ &

tyrannicæ

tyrannicæ tribulationis, nec non à tempestate & à fulgore æternæ angustiæ & infernalis damnationis. Sic videtur protexisse Dauid cum dicebat in Psalm. Protexisti me Deus à conuentu malignantium, à multitudine operantium iniquitatem. Verumtamen sicut dux in exercitu non protegit vt communiter nisi suos, quia, scilicet, non iuuat, imo vulnerat alienos, delphinus, etiam hominem mortuum, si non comederit de delphino, dicitur à marinis beluis protegere, si vero delphinum comederit, solet eũ atrociter vulnerare & lacerare. (Sed vide istud exemplum supra) sic Deus solus suos, scilicet, viros iustos, qui sunt de exercitu suo iuuat, liberat & defendit, iuxta illud Esa. 31. Proteget dominus exercitum Israel, protegens & liberans, transiens & saluans. Peccatores autem qui sunt ab eo alieni, non protegit sed inuadit Eccles. 2. Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo, ideo non proteB guntur ab eo. ¶ Notemus ergo quod Deus solum protegat

Sublimiter contemplantes,
Simpliciter conuersantes,
Sagaciter meditantes,
Veraciter prædicantes,
Seduliter inquirentes,
Mentaliter confidentes,
Pacifice conuiuentes,
Iustifice præsidentes.

Dico ergo quod Deus est protectio sublimiter contemplantiũ. Et ideo dicitur Oseæ 11. Protegam te Israel. Israel enim interpretatur videns Deum, & signat contemplatiuos, qui, scilicet, à Deo proteguntur. Vnde illud prædictum Esa. 31. Proteget dominus exercitum Israel. Item est protectio simpliciter seu humiliter conuersantium. Vnde Prouer. 2. Custodiet rectorum salutem, & proteget gradientes simpliciter. Item est protectio sagaciter meditantium Psalm. Protegam eum, quomodo cognouit nomen meum. Item est protectio veraciter prædicantium. Vnde in persona prædicatoris dicitur Esa. 49. Posuit os meum dominus quasi gladium acutum, sub tegumento manus suę protexit me. Item est protectio seduliter requirentium. Vnde Eccl. 2. Protector est omnibus exquirentibus se in veritatem. Item est protectio mentaliter confidentium illorum, scilicet, qui in Deo perfecte confidunt. Vnde in Psal. Protector est omnium sperantium in se. Itẽ est protector pacifice conuiuentiũ Zac. 12. c. Proteget dominus habitatores Hierusalem, quæ interpretatur visio pacis. Item est protector iustifice præsidentium. Vnde Eccl. 17. Iustitia proteget te in sempiternum. Iste est igitur verus protector, quia vt ait Psalm. Deus refugium factus est nobis, adiutor & protector in tribulatione, & ideo in isto solo est sperandum, & ad eius refugium est recurrendum, sicut faciebat Dauid dicens in Psalm. Esto mihi in Deũ protectorem, & in domum refugii, vt saluum me facias. Econtra autem in mundo. Nam in mundi adiutoriis non inuenitur protectio nec refugium, quamuis multi dicant illud Esa. 28. Posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus. Et ideo de illis qui in mundi adiutoribus & protectoribus confidunt dicitur derisorie Deu 33. Vbi sunt dii eorum in quibus habebant fiduciam? surgant & opitulentur vobis, & in necessitate vos protegant. q. d. Isti non possunt, & maxime in iudicio vel in morte. Deus autem vbique protegit, scilicet, in mundo, in morte, & in iudicio, & vbicunq; est necessitas. Quia sicut dicitur Eccle. 6. Amicus fidelis, protectio fortis. Patet quomodo Deus est noster protector & defensor præcipuus & adiutor. Sed si vis dicere quomodo prælatus debet esse protector & defensor subditorum, vide supra de Cherub in illa auctoritate. Tu Cherub extentus protegens &c. quia, scilicet, prælatus debet esse Iudas machabæus qui protegebat gladio suo castra, sicut dicitur Mach. 3.

A **Protinus.** Cum protinus idem sit quod statim, propere, celeriter seu cito, notabis quod protinus potest significare celeritatem

Humanæ diligentiæ,
Diuinæ potentiæ & iustitiæ,
Diuinæ sapientiæ & scientiæ,
Arduæ obedientiæ,
Fatuæ insolentiæ.

De humana diligentia, qua, scilicet, homo statim & protinus erumpere vult ad bona opera exequenda, dicitur Mar. 1. quod Petrus & Andreas protinus secuti sunt Iesum, scilicet, statim quando ab eo vocati fuerunt, dilationem enim seu procrastinationem non petierunt, sed mandatum protinus impleuerunt. Figuratũ in Esau & Iacob, de quibus dicitur Gen. 25. quod vbi primus de vtero natus fuit, protinus alter egrediens plantam fratris tenebat. Non enim debet vnus post alterum ad bonum faciendum tardare, sed protinus succedere & venire. De diuina vero potentia & iustitia, qua, scilicet, malos quandoque solet statim iudicare & dissipare, dicitur Deut. 7. quod ipse reddit odientibus se statim, ita vt disperdat eos, & vltra non differat, protinus eis restituens quod merentur. De Dei autem sapientia & scientia, qua, scilicet, protinus potest mentes hominum illuminare, dicitur Num. 22. quod dominus protinus aperuit oculos Balaam, & vidit Angelum. De magnorum obedientia & subiectione patet Gen. 41. vbi dicitur quod protinus ad regis imperium eductum Ioseph de carcere totonderunt. De malorum vero indeliberata acceleratione, qua sine moderamine ad iniquitates prorumpunt, patet Mar. 6. de filia Herodiadis, quæ dixit. Volo inquit vt protinus des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ. Non prosequor quia paucæ sunt auctoritates. Vide in tit. Statim. Cito, Celeriter & vbicunque agitur de diligentia & obedientia.

Prouerbium. Cum prouerbium idem sit quod ænigma vel parabola, i. obscura locutio, vel idem quod aliquod prouerbium communiter dictum, & pro lege & regula promulgatum, notandum quod prouerbium sumitur pro A

Allegorica propositione,
Authentica prolocutione,
Prophetica prædicatione,
Fatidica derisione.

Accipitur dico pro propositione allegorica, & sic sumitur Io. 16. vbi dicitur. Ecce nunc palam loqueris, & prouerbium nullum dicis. Item pro prolocutione authentica. Et sic dicitur 1. Re. 24. Dicitur in antiquo prouerbio. Ab impiis egredietur impietas. Item pro editione prophetica. Et sic dicitur Eccl. 39. Occulta prouerbiorum exquiret sapiens, & in prophetiis vacabit. Item pro derisione fatidica. Et sic dicitur 3. Reg. 9. cap. Erit Israel in prouerbium & in fabulam cunctis populis &c. Vide supra de fabula.

Prouidentia. Nota quod inuenitur prouidentia A

Humana,
Mundana,
Diuina.

Prouidentia humana est qua homo discrete sibi prouidet de necessariis remediis contra imminentia nocumenta, iuxta illud Deut. 32. Vtinam saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent. Exemplo formicæ & taxi, qui contra hyemis tempestatem & etiam famem prouident & præparant sibi cibos. Exemplo etiam vermium qui dicuntur bombyces, qui cum sint valde impatientes frigoris, contra algorem hyemis præparant sibi domos. Exemplo etiam castorum, qui contra putrefactionem caudæ suæ quæ est de natura piscis, iuxta aquas sibi prouident debitas mansiones. Exemplo insuper gruum & hirundinũ, quæ antequam veniat hyems, vadunt ad calidas regiones. Animalia enim solent imminentia sibi pericula temporum & locorum præsentire, & contra illa opportunis remediis prouidere. Et sic Deus per iumenta terræ nos docet quid vnumquemque facere conuenit & decet. Quia proculdubio & de cibis gratiæ & deuotionis, & de domo cœlestis habitationis, & de regione beatificæ mansionis nobis debemus prouidere, & ipsa per opera bona procurare, ne forte putredo peccati, fames inferni, hyems æternæ damnationis, & frigus æternæ tribulationis nos improuisos inueniant & occidant Iosuæ 9. Prouidimus animalibus nostris. Et Rom. 12. Prouidentes bona non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. ¶ Prouidentia mundana est B illa qua in mundo officiis & dignitatibus de personis, de beneficiis & officiis prouidentur. Prælatus enim superior debet prouidere de ecclesiis sibi subiectis, de procuratoribus & rectoribus idoneis & discretis, iuxta illud Gen. 30. Iustum est vt aliquando prouideam meæ domui. ¶ Vnde nota, quod talis de quo alicui ecclesiæ prouidetur, debet esse

Imitator diuinæ bonitatis,
Prædicator sinceræ veritatis,
Moderator subiectæ communitatis,
Vendicator perfectæ sagacitatis.

¶ Debet esse imitator bonitatis paternæ, quia, scil. talis debet C esse filius, i. imitator Dei & sanctorum 1. Reg. 16. Prouidi mihi in filiis tuis regem. Itẽ debet esse prædicator veritatis æternæ. Vnde 1. Reg. 16. Prouidete aliquem bene psallentem. Item debet esse moderator communitatis subiectæ Nu. 27. Prouideat dominus Deus spirituum omnis carnis hominem qui sit super multitudinem hanc. Item debet esse vendicator sanctitatis seu sagacitatis perfectæ. Vnde Exo. 18. Prouide tibi de omni plebe viros potentes, timentes Deũ in quib. sit veritas, & quod oderint auaritiam, & constitue eos &c. Ibi proprie ostenditur quales debent illi esse de quibus ecclesiis prouidetur &c. Vide eam expositam & prosecutam supra de eligere vel de constituere. ¶ Prouidentia di- D uina est illa quæ moderatur & temperat vniuersa. Et sic describitur ab Orig. super Gen. lib. 3. Vbi dicit. Multa sine voluntate

Dei

Dei geruntur, nihil ſine prouidentia. Prouidentia namque eſt qua quis procurat, diſpenſat & prouidet quæ geruntur. Volũtas vero qua fieri vult aliquid vel non vult. Eſt igitur diuina prouidentia quædam diuina virtus quæ cuncta quæ hic fiunt dirigit & diſponit, quæ proprie nihil aliud eſt quam quædã regula omniũ actuum humanorum. Sicut n. cœlum in ſuæ concauitatis ambitu claudit & continet oẽs orbes, & etiã omnia quæ ſunt in omnibus inferioribus elementis, ſic Deus in ambitu ſuæ prouidentiæ continet totum mundum, nec eſt aliquid quod non oporteat ab ea circumcludi. Nam ſicut cœlum & motus cœli per violentiam trahit ſecum omnes orbes & planetas inferiores (quæ ſtellæ erraticæ nominantur) ita quod contra motus & curſus proprios omni die naturali motum cœli ſequi, & ſe ſecundum ipſum voluere compelluntur, ſic vere Deus per motum ſuæ occultæ prouidentiæ regit & regulat omnes orbes, id eſt, omnes homines huius mundi qui errant in hoc ſæculo vagabundo, quamuis in terra habeant diuerſos & contrarios motus, id eſt, affectus & actus. Et quamuis ex diuerſis cauſis ſecundariis vnus vnum, alius aliud ordinet & faciat atque velit, oportet tamen quod omnes iſti motui firmamenti, Dei prouidentiæ & ordinationi conformentur, & ſiue velint ſiue nolint ab ipſa & per ipſam diſponantur totaliter & trahantur. Vnde Aug ſuper Gen. lib. 9. Deus bipartito prouidentiæ ſuæ opere præeſt omnibus creaturis, ita vt ſine ſuo iuſſu nihil faciant. Et ſic cum iſto motu firmamenti concurrit etiam motus inferiorum orbium, ita quod quilibet planeta ſimul & ſemel duplici motu mouetur, ſcilicet, motu firmamenti violenter trahente, & motu ſuo proprio in Zodiaco diſcurrente. Sic vere vnaquæque res, & maxime vnuſquiſq; homo duplici motu regitur, ſcilicet, motu diuinæ prouidentiæ qui ipſum trahit virtute ſuperiori, & motu propriæ conditionis & liberi arbitrii, quo ſeipſum mouet inſtinctu interiori. Iſta enim duo ſimul in omni effectu concurrunt, ſcilicet, cauſa prima, & cauſa ſecundaria, cauſa Dei prouidentiæ, & cauſa humanæ efficaciæ. Quia breuiter ſicut dicit Aug. Deus ſic res adminiſtrat, vt eas propriis motibus agere ſinat. Iſta exemplariter poſſumus videre in Nabuchodonoſor. Deus enim ordinauerat & plus quam per quingentos annos ante prædixerat populum Iſrael per ipſum propter eius idololatriam captiuandum, ſicut patet Eſa. 10. in Pſalm. ſuper flumina babylonis illic ſedimus &c. imo etiam ad ipſam captiuitatem faciendam, & ad regna mundi deſtruenda Deus per ſuam occultam prouidentiam ipſum mouebat, quod tamen idem Nabuchodonoſor ignorabat. Vnde ſibi dicit dominus Eſa. 45. Accinxi te, & nõ cognouiſti me. Veruntamen cũ iſta cauſa primaria concurrit in iſta captiuitate cauſa ſecundaria, ſcilicet, periurium regis Sedeciæ, qui primo ſibi fidelitatem & tributum promiſerat, & tandem fracto iuramento ab eo receſſerat, propter quod Nabuchodonoſor ipſum cum populo captiuauit, & eum excæcauit. Ecce ergo quomodo concurrit ſimul iſte duplex motus, ſcilicet, liberi arbitrii iſtorum regum exterius in communi execratione, & diuinæ prouidentiæ interius in diuina diſpoſitione. Vnde breuiter Hugo lib. 1. de ſacra. part. 2. c. 13. Super iſtud verbum Sapi. 6. Aequaliter eſt ei cura de omnibus, dicit ſic. Eſt ergo prouidẽtia diuina qua Deus curat de omnibus operibus quæ fecit, & qua prouidet ſingulis, vt vnicuique quod ſibi debetur eueniat, & non ſolum ſuis quæ bona ipſe fecit, ſed etiam alienis quæ mala ipſe non fecit ſed fieri permiſit. Neceſſe eſt enim vt omnia diſponat, vt in regno ſuo nihil ſit quod debitam ordinationem euadat.

E ¶ Vt ergo breuiter ad aliquos actus diuinæ prouidentiæ particulariter deſcendamus, notandum eſt quod per occultam Dei prouidentiam

Mentes diſponuntur,
Actus diriguntur,
Fortunæ mutantur,
Caſus ordinantur,
Iudicia Dei ordinantur ſeu variantur.

¶ Primo ergo dico, ꝙ prouidentia Dei eſt mentiũ diſpoſitiua. Sicut enim virtus agens diuerſimode agit in materiam & ſecundum hoc diuerſæ ſortiuntur complexiones, & inde fit quod per virtutem cœli & per officia ſtellarum occulte in conceptione & natiuitate hominum operatur complexiones varias, ſic ſecundũ quod occulta Dei prouidentia diuerſimode in hominibus operantur, ſecundum hoc mentis conditiones mutantur & diſponuntur. Sicut enim dicitur Pro. 16. Spirituum moderator eſt dominus. Et inde fit quod quidam ſunt diſpoſiti ad vnam ſcientiam alii ad aliam, &c. ſimilia. Omnia enim iſta operatur vnus & idem ſpiritus per ſuam occultam prouidentiam, diuidens ſingulis prout vult 1. Cor. 12. Et ſecundum hoc quoſdam ad pœnitentiam remollit, alios vero ad damnationẽ indurari & obſtinari permittit. Ignis enim terram mollem & argillam conſueuit indurare, ferrum vero durum conſueuit liquefacere & mollire. Sic vere Dei prouidentia aliquando illos qui ſunt molles, id eſt, deuoti, teneri & clementes, indurari per indeuotionem & obſtinationem permittit. Illos vero qui duri ſunt & obſtinati, ad pœnitentiam remollit & conuertit. Sicut enim dicitur Rom. 8. Cui vult miſeretur Deus, & quem vult indurat. Non præſumat ergo iuſtus, quia poteſt damnari, ſed qui ſtat, videat ne cadat. Nec deſperet iniuſtus quia poteſt ſaluari, ſed qui cecidit, acceleret vt reſurgat. Teſte enim Greg. timendum eſt ne nobis cadentibus reſurgat, qui nobis ſtantibus irridetur. Iſta eſt ergo mentium diſpoſitiua. F

¶ Secundo dico, quod eſt actuum gubernatiua. A domino enim diriguntur greſſus viri, ſicut dicitur in Pſalm. Quia ſicut dicitur Hier. 10. Scio domine quoniam non eſt hominis via eius, & viri vt ambulet & dirigat greſſus ſuos. Lux enim quæ occulte penetrat vniuerſa, occulte cauſat vitam & motus animalium, vt dicitur in libro fontis vitæ. Sic vere Deus occulte cauſat vel effectiue vel permiſſiue motus & opera omnium mortalium, ſicut dicitur Eccl. 10. In manu Dei poteſtas hominis. Et inde eſt quod ſicut auceps in manu tenens auem non permittit eam currere pro libito ad quamlibet prædam, ſed tantum ad illam quam ipſe vult: ſic Deus tenens actus humanos, non permittit eos facere quicquid volunt, quinimo Deus ipſos per multos modos ſuæ occultæ prouidentiæ impedit & compeſcit, & quouſque diſpoſuerit attingere ad deſiderium non permittit. Deus enim ſemper intendit ad finem meliorem. Ille enim ante cuius oculos mille anni ſunt ſicut dies heſterna quæ præteriit, de malis operib. ſcit in futurum bona elicere, & ſic ſæpe bona opera vel impedit vel expedit, & mala etiam quandoq; fieri, bona vero omitti permittit, quando exinde in futurum aliquod bonum & vtile ſequuturum cognoſcit. Et ſic ſecundum hoc Deus peccare quandoq; permittit hominem, vt tandem fragilitatem propriam recognoſcens, & ad pœnitentiam reuertens, efficiatur melior. Permittit etiã Deus ſecundum hoc tyrannos ſæuire, vt probata per eos virtus ſanctorum efficiatur clarior, Permittit enim quandoque bonos in hoc mundo temporaliter languere, vt ſpiritus eorum efficiatur ſanctior. Et loquitur ſic Orig. ſuper illud Num. 22. Stetit angelus contra Balaam &c. Prouidentia inquit Dei ita omnia diſpoſuit, quod nihil otioſum remiſit. Malitiam non fecit, inuentam tamẽ ab aliis non prohibet, licet poſſit. Si enim malitia non eſſet, virtus contrarium non haberet. Tolle malitiam fratrum Ioſeph & ipſius carcerem & laborem, tunc ſomnium Pharaonis non exponitur, nec regioni de victualibus prouidetur, nec pater cum filiis veniunt in Aegyptum, & ſic facta in mari rubro & in deſerto miracula non complentur. Tolle Balach malitiam, & non erunt prophetiæ Balaam. Tolle iudæ proditionem, & paſſio Chriſti ceſſat. Tolle aſtutias diaboli, & martyres minime coronantur. Non ſolum enim bonis vtitur Deus ad opus bonum, ſed etiam malis, ſunt enim vaſa ad honorem, ſunt vaſa ad contumeliã, vtraque tamen neceſſaria. Hæc Orig. Et ſic ergo dico quomodo Deus permittit fieri mala, pro eo quod ſcit exinde elicere bona vel meliora. Et ſic dico, quod prouidentia Dei actuum gubernatiua. G

¶ Tertio dico, quod iſta prouidentia eſt fortunæ commutatiua, quia, ſcil. Dei prouidentia ſubito dum non ſperatur, pauperes facit diuites, & econuerſo diuites facit pauperes. Et primo quod pauperes fiant diuites, patet. Sicut enim per occultam ignis virtutẽ lapis quandoq; in æs vel in aurum conuertitur, ſicut dicitur Iob 23. Lapis ſolutus calore in æs vertitur, ſic vere per occultam Dei prouidentiam ſæpe fit quod pauper vilis & deiectus in virum potentem & nobilem commutatur. Deus enim pauperibus & depreſſis, & omni temporali auxilio deſtitutis ſolet melius quã aliis prouidere, & de ipſis curam gerere & habere Pſal. Tibi derelictus eſt pauper, orphano tu eris adiutor. Cuius exemplum habemus in pullis coruorum, quibus propter carentiam plumæ nigræ à parentibus derelictis, Deus illis prouidet, & rore cœli mirabiliter eos paſcit, ſtatim vero quando à parentibus acquiſita plumarum nigredine nutriuntur, prædicta Dei prouidentia viduantur, & nequaquam amplius rore Cœli recreantur. Sic vere chariſſimi generaliter loquendo, illis qui ſunt & parentum amicorũ auxilio deſtituti, Deus ex rore cœli, id eſt ex ſui ſpeciali gratia de neceſſariis prouidet, dicens illud Gen. 27. In rore cœli & in pinguedine terræ erit benedictio tua. Pauper vero à Deo ſic prouiſus dicit illud Pſal. Pater meus & mater mea dereliquerunt me, dominus autem aſſumpſit me. Potiſſime autem apparet virtus in vno occulto Dei prouidentiæ miraculo erga pauperes & depreſſos, quia ſæpiſſime fit quod illud quod ad alicuius depreſſionem per malitioſos conſtituitur, ipſius promotionem & commodum per Dei occultam prouidentiam commutatur. Lynx enim vrinam habet valde medicinalem, & ideo homini inuidens ipſam ſub terra abſcondit, ne, ſcilicet, inueniri ab homine poſſit. Vbi tamen nocere homini credit eidem magis proficit, quia occulte per virtutẽ cœleſtẽ illa vrina occultatione huiuſmodi mediante, in precioſum lapidem multo magis hominibus proficuum conuertitur atque tranſit. Sic vere ſæpe fit quod aliqui moti inuidia nitũtur quicquid boni poſſunt in aliis impedire. Sed quod ipſi ad malum finem faciunt, diuina prouidentia ſolet in melius commu-

commutare. Exemplo fratrum Ioseph, qui dum ipsum Ioseph vendere & deprimere voluerunt, ipsum dominum Aegypti occasionaliter effecerũt. Vnde etiam ipse dixit fratribus suis Gen. 50. Nunquid inquit possumus resistere Dei voluntati? vos cogitauistis in me malum, & Deus conuertit illud in bonum, vt exaltaret me, sicut in præsentiarum cernitis, facit ergo Dei prouidentia pauperes subito diuites. Sed adhuc dico, quod ista facit diuites qui in propriis auxiliis nõ diuinis cõfidunt, subito pauperes. Deus enim videns quod diuitiæ & mundi prospera sunt hominibus causa ruinæ & diuersorum etiam peccatorum, occulte per infortunia diuersa subtrahit eis, & eos ad paupertatem & aduersitatem venire permittit, & illud quod causa erat eis peccandi vel etiam aliis nocendi, scilicet, diuitias ab eis aufert & tollit. Sicut enim virtus lunæ occulte replet ossa medullis, & maria aquis, sic etiam occulte solet ea vacuare, & ab omni abundantia minorare. Sic vere Deus non solum pauperes replet per suam occultam prouidentiam & cumulat, imo etiam quandoque per suam occultam influentiam diuites euacuat & denudat. Iste enim deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Iste enim pauperem facit & ditat, humiliat & subleuat, sicut dicitur 1. Reg. 2. Et sic ergo dico quod Dei prouidentia est fortunæ commutatiua.

H ¶ Quarto dico, quod ista est casuum introductiua. Omnes n. mundi casus à Dei prouidentia originaliter veniunt & procedũt. Casus enim & fortuna non sunt nisi effectus prouidentiæ Dei occultæ. Quia sicut multi videntur rerum effectus quorum causæ penitus nesciuntur, sicut patet de ferro quod trahitur à Polo arctico & adamante, de echineide qui detinet nauem, &c. similia, quamuis dicat scriptura quod nihil in terra sine causa fit sicut dicitur Iob 5. sic vere effectus diuinæ prouidentiæ videmus, causam vero penitus ignoramus, & inde est quod vnum videmus occidi, alium submergi, alium suffocari, alium iugulari. Vnum videmus deprimi, alium sublimari, vnum deponi, alium promoueri. Omnia enim à Dei prouidentia veniunt, & omnia ab eo iuste fiunt, quamuis causa quare fiunt, nobis pro isto tempore sit ignota. Vnde de morte hominis dicitur Sap. 4. Videbunt inquit finem sapientis, & non intelligent quare minuerit eum Deus. Et inde de casibus dicit Hieron. Omnia prouidentia Dei aguntur, & quod creditur esse pœna, medicina est.

I ¶ Quinto dico, quod est salutis alternatiua. Per Dei enim prouidentiam, dispositionem, præscientiam, prædestinationem & sapientiam fit quare vnus damnatur, alius saluatur, vnus à Deo eligitur, & alius reprobatur. Sicut enim dicit Plin. Filii catulorum & canum & suum eodem ordine sugunt mammas quo in vtero matris primi vel vltimi extiterunt. Sic vere dico quod homines secundum illum ordinem quo ab æterno in ventre occultæ Dei prædestinationis, & prouidentiæ fuerunt dispositi & locati, & ad vitam vel ad interitum ordinati, secundum hoc isti ad vbera paradisi primi & vltimi admittuntur, vel per damnationem ab eis penitus repelluntur. Teste enim Greg. Moral. 28. Quicquid foris venturum est in opere, iam intus est factum prædestinatione. A Deo enim dependet vtrumque, & salus bonorum, & damnatio reproborum. Vnum præuidet ex misericordia, aliud vero ex iustitia. Vnum præuidet effectiue, aliud præuidet permissiue. Vnũ præuidet prædestinando, aliud præuidet præsciendo. De hoc Aug. lib. 3. de vnico baptis. dicit quod in illa ineffabili Dei præscientia multi qui foris videntur, intus sunt. Et sic ergo patet quomodo prouidentia Dei in altitudine assumpta, est salutis moderatiua, casuum ordinatiua, fortunæ commutatiua, actuum gubernatiua, cordium dispositiua. Vide supra de iudiciis diuinis.

A **Prouincia.** Cum prouincia sit certa & distincta nobis terrarum portio, seu etiam certa terræ & populi distinctio, & distincta gentis habitatio, moribus, & dominio differẽs & loquela, possumus dicere quod referendo ad moralia, multæ possunt prouinciæ reperiri, videlicet Prouinciæ

Interiores,
Exteriores,
Superiores,
Inferiores.

Interiores sunt in animo,
Exteriores sunt in mundo,
Superiores sunt in cœlo,
Inferiores sunt in inferno.

B ¶ Primo ergo dico, quod sunt prouinciæ interiores & istæ certæ sunt prouinciæ regni animæ, scilicet, voluntas, ratio, & memoria. In tres æqualiter partes prouinciam diuides In prouincia voluntatis viget honor, & potentia. Ista est enim caput regni, quia, scilicet, voluntas est potentia libera, aliæ sunt potentiæ seu prouinciæ seruæ. Populi autem istius prouinciæ sunt bona desideria & affectus de quibus 1. Esdr. 2. Hi sunt autem prouinciæ filii. Ista prouincia quandoque per hostes, id est, per dæmones & peccata capitur, prauis legibus imbuitur, crudeli tyranno, scilicet, carni, mundo vel diabolo subiicitur, & tributis malorum affectuum per malam consuetudinem subiugatur, & sic de libertate in seruitutem, de dominio in captiuitatem mutatur. Et sic lamentabatur Hieremias dicens Thren. 1. Facta est quasi vidua domina gentium, princeps prouinciarum facta est sub tributo. In prouincia intellectus vel rationis viget sensus & scientia. Sicut enim videmus quod in vno regno non in omni prouincia studia literarum vigent, sed solum in aliquibus quæ ad hoc magis idoneæ specialiter eliguntur, vnde etiam in regno iudææ solebat esse Cariatharbæ, quæ interpretatur ciuitas literarum, sic in talibus prouinciis, scilicet, intellectu & ratione non in aliis sensus habitant & scientia, quib. scilicet, tam ista quam omnes aliæ prouinciæ animæ gubernantur. Vnde Hest. 3. Literæ missæ sunt per cursores regis ad vniuersas prouincias. In prouincia memoriæ viget disciplina & obedientia. Ista est enim vbi est memoria beneficiorum Dei, maleficiorum sui, necessitatum proximi, mandatorum legis & prælati Iudith. 11. disciplina tua omnibus prouinciis prædicatur, & breuiter istæ sunt prouinciæ Christi, in quibus, scilicet, solet in regno animæ dominari. Sic est tamen quod istæ prouinciæ diuersis vitiis aliquoties occupantur, ita quod istius regni nobilitas & integritas, concordia & etiam tranquillitas dissipatur, ipseque rex Christus exinde foris exulat & vagatur. Vnde de hoc potest exponi illud Eccl. 5. Si videris calumnias egenorum & violenta iudicia, & subuerti iustitiam in prouincia, non mireris, quia excelsior alius est, & super hos quoque aliis eminentiores, & insuper vniuersæ terræ rex imperat seruienti. Patet ergo quod sunt prouinciæ interiores. C ¶ Secundo dico, quod sunt prouinciæ exteriores, & istæ nihil aliud sunt quam varii status huius mundi, scilicet, status sæcularium, quia, scil. si bene reguntur, boni sunt, & econuerso. Aduerte tamen quod in istis prouinciis, quandoque dominantur iniqui principes, iudices & prælati, crudelitati & auaritiæ dediti & intenti, sub quorum certe regimine Tyranni dominãtur, & virtus & iustitia in his prouinciis adnullatur. Diabolus enim proprie figuratur in illo rege assyriorum, & in Aman principe regni sui, qui, scil. sicut dicitur Hest. 3. in omnibus regni sui prouinciis ordinauerant iudæos qui soli colebant Deum, vna die interfici, aliorum autem dæmoniorum cultores non interfici, sed seruari. Quia reuera charissimi rex assyriorum diabolus cum Aman principe regni, id est, cum mundi malis principibus & tyrannis bonos & Deum colentes student de istis prouinciis extirpare, & de mundi statibus eradicare. Malos vero qui peccando dæmonia colunt, ibi præficere & seruare. Veruntamen sicut tunc isti iudæi ad mortem damnati, à Deo miraculose sunt liberati: mali vero qui se ad ipsorum interfectionem parauerant, trucidati, sic vere dico, quod finaliter Deus bonos liberat, & istos male in his prouinciis dominantes eradicat atque damnat. Et sic dicamus domino illud Hier. 10. Effunde indignationem tuam super gentes quæ te cognouerunt, & super prouincias quæ nomen tuum non inuocauerunt, quia deuorauerunt Iacob, & comederunt eum & consumpserunt & decus eius dissipauerunt. Istæ ergo sunt prouinciæ exteriores. D ¶ Tertio dico quod sunt prouinciæ superiores, & istæ pro certo sunt prouinciæ paradisi, scilicet, diuersi status & habitacula beatorum, in quibus, scilicet, Deus & angeli principantur, qui, scilicet, beatos qui illuc vadunt fouent, diligunt & sectantur. Vnde Hest. 9. Nam & prouinciarum iudices extollebant iudæos. E ¶ Quarto vero dicam quod sunt prouinciæ inferiores, id est, patriæ & vrbes infernales, quæ, scilicet, prouinciæ & habitacula sunt diuersa diuersis, scilicet, secundum diuersa demerita constituta. Istæ autem sunt prouinciæ similes illi prouinciæ quæ secundum Solinum dicitur Apterophoros, vbi, scilicet, perpetua est nox, grando, nix, pluuia & tempestas. Vnde de tali prouincia dici potest illud Hest. 4. In omnibus quoque prouinciis oppidis & locis ad quæ crudelis regis dogma peruenerat planctus ingẽs erat apud iudæos, ieiunium, vlulatus & fletus. Sic igitur patet quomodo in bono & in malo prouincia potest sumi.

A **Prouocare.** Nota quod prouocare idẽ est quod inducere excitare, valde aliquem ad aliquid animare. Et potest accipi in bono & in malo. In bono enim prouocantur iusti ad benefaciendũ. Prælati enim & prædicatores debent monitionibus & exemplis populum excitare & ad bonum viriliter prouocare. Exemplo aquilæ, quæ volitans super pullos ipsos prouocat ad volandum. Exemplo equi, quem miles clamãdo, & altius tubicinando prouocat ad currendum. Exemplo Elephantum, quos per ostensionem sanguinis homines prouocãt ad pugnandũ. Quia vere charissimi quando videmus viros iustos ante nos volitando exemplariter præcedere, quando audimus tubam prædicationis aures nostras concutere, quando videmus sanguinem dominicæ passionis oculis nostris se ostendere statim debemus ad volatum contemplationis animari, ad cursum boni operis excitari, & ad bellum fortis dimicationis contra vitia pro-

tia prouocari. De prouocatione enim ad contemplatiue volandum dicitur Deut.32. Sicut aliqua prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans. De prouocatione ad operandum, dicitur Hebr.10. Consideremus inuicem in prouocatione charitatis & bonorum operum. De prouocatione vero ad pugnandũ

B dicitur Dan. 11. Prouocabitur rex austri ad prælium &c. Sic ergo dico quod prouocatio sumitur in bono. ¶ Sed adhuc dico quod prouocatio sumitur in malo, & sic communiter pro prouocatione ad iram vel ad peccatum accipitur. Quia sicut dicitur Pro.30. Qui prouocat rixas, producit discordias. Quidam enim sunt ita pestiferi quod homines quanquam pacificos & benignos, quãquam iustos & sanctos, suis stimulationibus ad iracundiam prouocant. Exemplo fœminæ, quæ exprobrauit Annæ quod concluserat dominus vuluam eius, & ita prouocabat eam 1.Reg.1. Etiam suis malis exemplis & inductionibus ad peccatum incitant Prou.12. Os insipiens prouocat stultitiam. Et etiam ipsum Deũ patientissimum suis malis operibus ad eorum odium & indignationem inuitant. Exemplo cornicis, quæ aquilam per multos horribiles clamores prouocat ad eam occidendam. Exemplo etiam elephantis, qui quamuis sit animal valde mite, aliquando tamen prouocatur ad grauiter irascendum. Ideo de malis & prædonibus dicitur Iob.12. quod abundant tabernacula prædonum qui audacter prouocant Deum, cum ipse dederit omnia in manu eorum. Et ideo nota hic quod aliqui prouocant Deum

Proteruiter contradicendo,
Carnaliter concupiscendo,
Verbaliter decipiendo,
Crudeliter officiendo,
Moraliter deficiendo.

Prouocat dico Deum contradicendo proteruiter, & sic dicitur Deut. 9. Memento quomodo ad iracundiam prouocaueris dominum in solitudine, & semper ex eo die quo egressus es ex ægypto vsq; ad locum istum, aduersus dominum contendisti, nam in Oreb prouocasti eum. Oreb autem locus est vbi manauerunt aquæ contradictionis, sicut dicitur Num.20. Item ipsum prouocant concupiscendo carnaliter. Vnde dicitur Deut. 9. In sepulchris concupiscentiæ prouocasti dominũ. Item decipiendo verbaliter. Vnde Iob 36. Simulatores & callidi prouocant iram Dei. Item officiendo seu interficiendo crudeliter. Vnde de Manasse, de quo dicitur 4.Reg.21. quod sanguinem multum fudit, dicitur 4.Re.23. Non est auersus furor domini propter irritationes quibus prouocauerat eum Manasses. Item deficiẽdo moraliter. Vnde Thren.3. Nos iniq; egimus, & ad iracundiam prouocauimus. Et hæc de prouocatione sufficiant &c. Vide de Iracundia &c.

A **Prout.** Cum prout accipiatur pro sicut, & sic semper significet aliquam regulam directiuam, notabo quod quilibet prudens, debet sequi suum prout, id est, suam regulam & exemplar, ad quæ ipse debet moderari, corrigere seu dirigere facta sua. Habeat igitur & respiciat vnum prout

Debitæ congruitatis,
Attentæ necessitatis,
Propriæ possibilitatis,
Prælatæ auctoritatis,
Mutuæ fraternitatis,
Infinitæ capacitatis,
Diuinæ sublimitatis, & spontaneitatis,
Voluntariæ libertatis.

B ¶ Dicam igitur quod vir prudens sequitur vnum Prout & vnam regulam honestæ congruitatis. Congruitas enim locorum, temporum, personarum, negociorum & rerum debent cuilibet esse vnum prout & vna lex, & vna regula secundum quam ipse debet dirigere facta sua. Vnde de tali congruentia dicitur 2. Esd. 1. quod filii Israel assauerunt phase igne prout oportebat, id est, prout congruentia requirebat. Et de congruentia temporis dicitur 1.Machab.8. vbi loquitur de æquis fœderibus initis inter Romanos & Iudæos, quod auxilium ferret romanis gens iudæorum prout tempus dictauerit, & econuerso si bellum iudæis contingat, adiuuabunt romani prout tempus permiserit. Item dico q́ prudens sequitur vnam regulam, vnum prout attentæ necessitatis, & istud certe tunc debet fieri quando alicuius prætextu eleemosynæ, pietatis seu etiam dispensationis & distributionis aliquid committitur quia, scilicet, tunc prout requirit necessitas indigentis, debet concedere plus vel minus. Vnde Actor. 2. dicitur quod precia rerum per discipulos diuidebantur omnibus prout cuique opus erat. Idem dicitur Actor. 4. Item prudens sequitur vnam regulam, vnum prout propriæ possibilitatis, quia, scilicet, secundum vires nostras & prout requirit facultas nostra nos debemus aliis distribuere plus vel minus, exemplo, scilicet, Tobiæ, de quo dicitur Tob.1. quod ipse diuidebat vnicuiq; prout poterat de facultatibus suis, & Act.11. dicitur quod discipuli prout quisq; habebat, proposuerunt singuli in ministerium. Item prudens sequitur vnam regulam, vnum prout superæ authoritatis, quia, s. iste debet conformare voluntatem suam voluntati & mandato Dei & superiorum, sicut, scil. dicitur 2.Esdræ 8. quod rex mandauit dari in vsus iugis sacrificii frumentum, sal, vinũ & oleum, prout sacerdotes qui sunt in Hierusalem, dictauerunt consumi quotidie. Item prudens sequitur vnam regulam vnum prout mutuæ fraternitatis. Vnde Lu 6. dicitur. Prout vultis inquit vt faciant vobis homines, & vos facite illis similiter. Item prudens sequitur vnam regulam, vnum prout infinitæ capacitatis, qui, sc. prout videt quod discipulus est sufficiens retinere & capere, debet doctor & prælatus prædicare, docere atque dicere. Vnde de Christo dicitur Matt.4. quod loquebatur eis verbum prout poterant audire. Et Ephes 3. Prout potestis legentes intelligere &c. Item prudens sequitur vnam regulam, vnum prout diuinæ sublimitatis, quia, s. secundum quod ipse videt esse Deo placitum & acceptum, debet exequi facta sua. Exemplo, s. apostolorum, de quib. dicitur Act.2. quod ipsi cœperũt loqui variis linguis, prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. Item etiam Deus habet propriam voluntatem pro regula, quia sicut dicitur 2.Mach.15. Ille prout illi placet, dat dignis victoriam. Item prudens sequitur vnam regulam, vnum prout voluntariæ libertatis, quia, s. voluntarie non coacte facit bonum. Vnde 2.Cor.9. Vnusquisque prout destinauit in corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate. Hilarem n. datorem diligit Deus. Sic ergo patet quomodo prout signat conformitatem prudentium & iustorum, quia, scil. ipsi se conformant regulis virtuosis. De mala vero regula & conformitate potest dici peccatoribus illud 1.Cor.12. Scitis inquit quoniam cum gentes essetis, ad simulacra muta prout ducebamini euntes. Sufficit autem de prout. Vide infra de Sicut & de Quasi & de Vt & similib.

Proximus. Cum proximus dicatur ille qui consanguinitate vel affinitate vel vicinitate alicui est coniunctus, notandum, quod proximos possumus intelligere omnes illos qui nobis per fidei vnitatem, vel per religionis status communitatem vel per patriæ identitatem aliqualiter sunt coniuncti, vel etiam per naturæ conformitatem. Et sic possumus notare quod in scriptura inuenitur Proximus A

Admirandus,
Venerandus,
Honorandus,
Diligendus,
Corrigendus,
Negligendus,
Dirigendus,
Præcauendus,
Præuidendus,
Metuendus.

Omnes n. istos proximos habet homo dum militat in hac vita. Igitur dico quod iste habet vnum proximum admirandum. Et iste procul dubio est Deus qui factus est proximus noster per carnis assumptionem, per gratiæ infusionem, per amoris coniunctionem, & per gloriæ collationem. Et ideo quærenti illud Luc.10. Et quis est meus proximus? Proponitur parabola de Samaritano qui sauciatum in suum stabulum recipit, & de sacerdote qui ipsum præteriit, & leuita qui de eo non curauit. Et quæritur quis horum trium videtur fuisse suus proximus, & respondetur. Qui fecit misericordiam cum illo. Proculdubio Deus est proximus iste, quia vere humanum genus quod à latronib. i. dæmonib. fuerat sauciatum, curauit, & erga eum misericordiam fecit, medicinam sacramentorum adhibuit, & ipsum in paradisi stabulum transportauit. Item dico quod homo habet vnum proximum venerandum, & iste est angelus ad custodiam hominis deputatus, quia proculdubio in reuerentia est habendus. Vnde Rom.15. Vnusquisque proximo suo placeat in bono. Item dico, quod habet vnum proximum honorandum, & iste est prælatus, de quo Ecclesi. 17. Mandauit Deus vnicuique de proximo suo. Et sequitur. In vnamquamque gentem præposuit rectorem. Item habet vnum proximum diligendum. Et iste est quilibet bonus homo, quem debemus diligere sicut fratrem. Vnde Matth. 22. & Marc. 12. Luc. 10. Galat. 5. Dilige proximum tuum, sicut teipsum. Quia sicut dicitur Eccl.13. Omne animal diligit simile sibi, sic & omnis homo proximum sibi. Item habet vnum proximum corrigendum, & iste proximus est corpus nostrum, quem proculdubio debemus corrigere, & per pœnitentiam macerare Ecclesiast.19. Corripe proximum tuum. Item habet vnum proximum negligendum, & iste proximus est mundus, q pro certo debet negligi & odiri Hierem. 9. Vnusquisque à proximo suo se custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciam. Item habet vnum proximum dirigendum, & iste proximus est quilibet simplex homo, quem debemus pro viribus dirigere & iuuare Esa. 41. Vnusquisque proximo suo auxiliabitur. Et maxime iste proximus est pauper & egenus, cui certe est per eleemosynam succurrendum, & erga eum misericorditer procedendum. Vnde Eccl. 41. Ne auertas faciem tuam à pro-

à proximo tuo. Item habet vnum proximum præcauendum, & iste proximus est quilibet homo malitiosus, proditor & iniquus, à quo est summopere præcauendum. Et tales erant illi de quibus dicitur in Psalm. Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt & steterunt. Et ideo Eccles. 9. dicitur. Secundum virtutem caue tibi à proximo tuo. Item habet vnum proximum præuidendum, & iste proximus est mors quæ semper stat iuxta nos, parata nos transglutire. Et de hoc Mar. 13. Scitis quod in proximo sit æstas. Et ibidem. Scitote quod in proximo sit in ostiis. Item habet homo vnum proximum metuendum, & iste proximus est diabolus; qui semper è proximo nobis insidiatur. Vnde 2. Mach. 10. Proximi hostibus effecti resederunt. Et Zach. 11. Deuoret vnusquisque carnem proximi sui. Ecce ergo quot habet homo proximos in hoc mundo. ¶ Sed omnibus proximo-
B rum generibus omissis, dico quod per proximos intelligere possumus generaliter amicos, vicinos, consanguineos, & propinquos. Et ideo breuiter de proximis nostris tam spiritualibus quã temporalibus dicitur Eccles. 27. Dilige proximum, & cõiungere fide cum illo. Vbi ostenditur quod

Proximum debemus
- Mentaliter adamare. (Dilige)
- Vtiliter adiuuare (Proximum)
- Tenaciter frequentare vel comitari. (Coniungere fide cum illo.)

Primum est opus charitatis.
Secundum ost opus pietatis,
Tertium est opus fidelitatis,

Ista ergo tria sunt habenda erga proximos, scilicet,
Charitas ad interius adamandum,
Pietas ad exterius iuuandum,
Firmitas seu fidelitas ad diutius restandum.

¶ Habeat igitur proximus erga proximum charitatem & dilectionem. Dilige inquit. Tanto enim ignis est maior quanto materia ignibilis est proximior. Sic vere ignis charitatis tanto amplior debet esse, quanto hominem qui est res ignibilis, id est, diligibilis, proximius contingit adesse. Ideo dicitur Luc. 10. Dilige proximum tuum sicut teipsum. Et Eccles. 14. Omne enim animal diligit simile sibi, sic & omnis homo proximum sibi. Quod est contra multos qui alios non diligunt sicut seipsos, sed propter seipsos, & ista non est proprie dilectio proximi, sed magis dilectio rerum proximi. Quod patet, quia cessantibus rebus, cessat dilectio vel amor, sicut ad sensum patet de pauperibus, qui nullum inueniunt amatorem. Vnde Prouerb. 14. Etiam proximo suo pauper odiosus erit, amici vero diuitum multi. Sed de hoc vide supra titulo de Amicitia. Non sic, sed habeamus ad proxi-
C mos charitatem & affectionem. ¶ Secundo habeamus pietatem & largitionem. Res enim magis influunt in res sibi contiguas & propinquas eisque magis vt communiter suas communicant qualitates. Sic & nos debemus in proximis nostris per pietatem magis influere, & bona nostra per pietatem amplius communicare, & per largitatem potius erogare, quod etiam ostenditur in verbo proximi. Quia sicut dicitur Eccles. 18. Miseratio hominis erga proximum suum. Et potissime ista debent esse vera de pauperibus & depressis, quibus est amplius succurrendum. Vnde Eccles. 4. Ne reuerearis proximum tuum in casu suo. Quod est cõtra multos qui nullum proximum suum pauperem vel depressum volunt iuuare, sed magis officere & nocere, vt sic isti dicant illud Psalm. ac si pauperes loquerentur fortunæ dicentes. Elongasti à me amicum & proximum & notos meos à miseria. Non sic, sed exhibeamus proximis pietatem & compassionem. Proxi-
D mum inquit. ¶ Tertio habeamus erga proximos firmitatem & durationem. Et hoc ostenditur cum dicitur Coniungere fide cum illo, id est, finaliter permane cum illo. Fideles enim amici cum proximis sunt perseuerantes, & cum ipsis veraciter permanentes. vt talibus amicis & proximis stabilibus & fidelibus dicatur illud Colossens. 1. Permanetis in fide fundati. Et illud est cõtra multos, qui reuera proximis suis non sunt fideles, nec erga eos stabiles aut manentes. Et istud patet, quia non cessant proximos suos decipere, vel eos auaritia, luxuria, vel iniuria molestare. Auaritia dico. Vnde Ezechie. 22. Auare proximos suos calumniati sunt in te. Luxuria etiam. Vnde Ezechie 33. Vnusquisque vxorem proximi sui polluit. Iniuria etiam. Vnde Zach. 11. Tradam homines vnumquemque in manu proximi sui. Non sic ergo, sed simus erga proximos nostros fideles, quia ille qui iurat proximo suo & non decipit, qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, ipse est qui benedictionem à domino reportabit. Patet ergo quomodo erga proximum debemus habere firmitatem & fidelitatem, pietatem & benignitatem, charitatem & sinceritatem, &c. Sufficit. Vide supra de Amicitia, vbi inuenies exempla multa supra de prope, & iuxta de fraude, de appropinquare, & in cæteris similibus.

Prudentia. Prudens.

Nota quod prudentia nihil aliud est quã ratio docta à gratia, studens vitare nociua, & vtilia procurare, vt dicit Isid. A
Est autem prudentia idem quod discretio, seu etiam prouidentia futurorum. Teste enim Isid. li. Ety. Prudens seu prouidens dicitur quasi procul videns. Futuros enim & incertos prouidet casus. Sed quia breuiter loquendo, per prudentem intelligitur vir discretus, perfectus, honestus & maturus, possumus dicere quod teste Seneca, in tribus cognoscitur prudentia viri iusti, videlicet,

In præteritorum recordatione,
In præsentium ordinatione,
In futurorum meditatione.

Prudentes enim viri,
Præterita recordantur,
Præsentia moderantur,
Sequentia meditantur.

Sicut enim dicit Sene. li. de moribus, Prudens si fuerit animus tuus, præterita recordare, præsentia ordina, futura præcaue. Dico quod præterita recordantur. Sicut enim serpens ita est flexibilis quod retro se potest respicere & videre in sui longi corporis turamentum, sic & nos ad illa quæ iam retro transierunt, debemus oculos considerationis nostræ vertere, & ea sicut condecet cogitare, & sic erimus sicut illi de quibus dicitur Matth. 10. Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Ista autem præterita quæ debent recordari, sunt ista, scilicet

Beneficia quæ recepimus,
Maleficia quæ commisimus,
Aduersitatem quam habuimus,
Vilitatem qua nati fuimus.

Et sic docet recordari sapientes Eccl. 11. dicens. In die bonorum ne immemor sis malorum. Et Eccl. 18. Memento paupertatis in die abundantiæ, &c. Vide supra de memorari. Quia sicut dicitur Prouerb. 19. Custos prudentiæ inuenit bona. Vnde Pythagoras in suis præceptis dicit. Duorum temporum habenda est cura, mane scilicet & vespere. In vno inquit gerenda prospice, in altero vero respice quæ gessisti. ¶ Item dico quod prudentes præ- B
sentia moderantur, quia scilicet ad virum prudentem pertinet quod in istis agibilibus sagaciter se habeat & discrete, quod potissime pertinet ad prælatos, qui administratione temporalium bonorum & in regimine subditorum debent prudenter & sagaciter se habere. Quia sicut dicitur Prouerb. 14. Qui patiens est, multa gubernatur prudentia. Quia etiam sicut dicitur Luc. 12. Fidelis debet esse dispensator & prudens quem constituet dominus super familiam suam. Sicut enim summa prudentia animalium est in hoc quod sciunt discernere inter vtilia & nociua: vnde etiam herbas nociuas dimittunt, proficuas vero carpunt & eligunt, pericula etiam præsentiunt, & ab ipsis fugiunt & resiliunt, sic reuera summa est hominis spiritualis prudentia quando scit ad salutem vtilia eligere, alia vero fugere & negligere, & quando scit periculum inferni & peccati cognoscere, & ab eo sagaciter resilire. Quod potissime debet esse verum de illis qui ipsa nociua & periculosa, ipsaque vitia & peccata per experientiam cognouerunt, quia tales si prudentes sunt, à talibus præcauent & recedunt. Vnde Seneca in Prouerb. dicit quod bonum est in alieno malo fugienda intueri. Ruina præcedentium posteros docet. Cautio est in reliqua lapsus anterior. Ignauus nimis est qui post exemplum inuenitur incautus. Indemnis est castigatio quam persuaserunt exempla, quia fœlix, quem faciunt aliena pericula cautum. Teste enim sapiente Prouerb. 14. In corde prudentis requiescit sapientia. Ideo Prouerb. 9. dicitur. Relinquite infantiam, & viuite & ambulate per vias prudẽtiæ. ¶ Item C
dico quod viri prudentes futura seu sequentia meditantur. Quia sicut animalia quodam instinctu naturæ aliquando prognosticant de futuris, sicut de aue quæ dicitur mergus, legimus, quod futuram tempestatem præsentit, & ideo cum magno clamore fugit ad littus (Vnde etiam nautæ tunc futuram grauem tempestatem secundum Isid. in mari sciunt, quando mergi ad littora confugiunt) sicut etiam de taxo & formica legimus quod tempus futuræ hyemis naturaliter præuident, & ideo in æstate victualia accumulant atque parant, inter apes etiam aliquæ sunt quæ viles seu excubias ordinant, quæ futuros imbres & concursus temporum speculantur, sic proculdubio charissimi ad nos pertinet futura tempora præuidere, & contra futuram famem & tempestatem mortis, iudicii & inferni, victualia gratiarum & virtutum quærere, & de remediis præuidere: teste enim Greg. Minus iacula feriunt quæ præuidentur. Et sic bene loquitur Isid. quod prudens dicitur quasi procul videns, vt sic tales videantur audiuisse illud Prou. 2. Prudentia seruabit te vt eruaris à via ma- D
la. ¶ Et sic breuiter si præterita cogitauerimus, si præsentia ordinauerimus, si futura præcognouerimus, dico quod prudentes & sapientes erimus, si prudentum conditiones habebimus. Circa quæ

ea quæ notare poſſumus quod ſapientes ſeu prudentes apparent in iſtis, videlicet,

In mandati impletione,
In tacendi diſcretione,
In cordium cognitione,
In virium perfectione,
In modeſta locutione,
In pudica conditione,
In clementi compaſſione,
In patienti correctione,
In fulgenti conuerſatione,
In temperata maceratione.

Dico ergo quod prudentes cognoſcuntur in mãdatorum completione, ſeu in obedientiæ ſubiectione. Vnde Pſal. 118. Prudentem me feciſti mãdato tuo, quia lex tua meditatio mea eſt. Item in taciturna diſcretione. Eccl. 19. Eſt tacens, & ipſe eſt prudens. Et Prou. 11. Vir autem prudens tacebit. Iſta eſt enim vera conditio ſapientis ſcilicet taciturnitas & ſilentium. Vnde quæſitum eſt à quodam Philoſopho qualiter deberet ſtare inter ſapientes. Reſpondit. Serua ſilentium. Vnde Amos 5. Propterea prudens in tempore illo tacebit, quoniam dies mali ſunt. Item in cordium cognitione, quia ad virum prudentem pertinet inueſtigare & cognoſcere cogitatus & deſideria aliorum. Vnde Prou. 27. Quomodo in aqua reſplendent vultus proſpicientium, ſic corda hominum manifeſta ſunt prudentibus. Item in virium perfectione. vnde Sapien. 6. Melior eſt ſapientia quam vires, & vir prudens quam vir fortis. Item in modeſta locutione. Vnde Eccl. 21. Verba prudentium ſtatera ponderabuntur. Item in pudica conditione. Vnde 1. Tim. 3. Oportet epiſcopum eſſe prudentem & pudicum. Item in clementi compaſſione. Vnde Matth. 25. Prudentes vero virgines acceperunt oleum ſecum. Oleum vero pietatem & compaſſionem deſignat. Item in tolerata correctione. Eccleſ. 10. Vir prudens & diſciplinatus non murmurabit correctus. Item in honeſta conuerſatione. Vnde Eccleſ. 21. Ornamentum aureum prudenti. Item in temperata maceratione. Vnde 1. Pet. 4. Eſtote prudentes, ſobrij, &c. Et ſic igitur patet in quot & quantis homo debet eſſe prouidẽs ſeu prudens, &c. Vide in multis titulis vbi de diſcretione agitur. Vide etiam de Sapientia, & ſupra de Conſideratione, &c.

A **Prunæ.** Nota quod prunæ ſunt carbones ardentes. & quia ſupra de ardere, igne, calore, carbone & ſimilibus ſatis dictum eſt, non oportet quod circa prunas plurimum, ſeu etiam quod cum Petro diu ſedeamus ad prunas. Solum ergo nota quod eſt dare

Prunas { Tentationis, Dilectionis, Afflictionis, Damnationis.

¶ Primo igitur dico quod ſunt prunæ tentationis, quas dæmon ſuccendit. dæmon enim eſt quaſi faber qui prunas ardentium affectionum noſtrarum, follibus malarum ſuggeſtionũ ſufflat, & ſic mentes noſtras igne iræ, luxuriæ & auaritiæ inflammat, & tunc ipſas in quamcumque malam formam mutat. Vnde de diabolo dicitur Iob 42. quod halitus eius flammas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur. Mala enim noſtra deſideria, terrenorum etiam cumulata ſubſidia, mulierum geſtus, nutus & colloquia, malorum ſocietas & cõſortia, prunæ ſunt, quibus dæmones mentes igniunt & incendunt, quando ſcilicet flatum ſuæ ſuggeſtionis adhibent & impendunt. Eſa. 41. Faber ferrarius lima operatus eſt in prunis. Nonne Petrus ſedens ad prunas Chriſtum negauit? Vix enim eſt quin Chriſtum peccando neget, qui ad prunas iſtas per affectum & attentionem ſedet. Vnde Prouerb. 6. Nunquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, vt veſtimenta illius non ardeant, aut ambulare ſuper prunas, vt non cõburantur plantæ eius? Iſtæ ergo ſunt prunæ tẽtationis, quas dæmon ſuccendit. B ¶ Secundo dico quod ſunt prunæ dilectionis, quas Deus impendit. Virtus enim charitatis, & Sancti Spiritus feruor ignis ſeu prunæ ſunt, quibus mentes fidelium calefiunt, & quas Spiritus ſanctus ſpiritualiter accendit, prædicator vero ipſas inſufflat & extendit. Eſa. 54. Ego creaui fabrum ſufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus ſuum. Vt ſic tali ſpirituali fabro, ſcilicet bono prædicatori prunas amoris & charitatis pro viribus ſuccendenti dicatur illud Ezech. 10. ingredere inquit in medio rotarũ quæ ſunt ſubter Cherubin, & imple manum tuam prunis quæ ſunt inter Cherubin, & effunde ſuper ciuitatem. Cherubin qui interpretantur plenitudo ſcientiæ, ſignificant angelos & beatos, rotæ vero ſcripturã ſacram deſignant, inter quas pro certo prædicator, ſtudendo & contemplando debet intrare, & ibi prunas & ignem charitatis haurire, indeque manum ſuam per bonam operationem implere, & ciuitatem, id eſt, populum cui prædicat, inde pro viribus inflammare. vt de olla rubiginoſa, id eſt, de anima peccatrice dicatur illud Ezech. 24. Pone eam ſuper prunas vacuam, vt incaleſcat æs eius, & liquefiat. Tales prunas conſulit ſcriptura habere & ſuccendere, & inimicis noſtris dare, dicens. ſ. Prou. 25. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum, ſi ſitierit, da ei aquam bibere. Prunas. n. ſuper caput eius congregabis, & dominus reddet tibi. Prunas dico, ſ. amoris in eo generabis. Sed pro certo hodie prunæ charitatis (quod dolendum eſt) deficiunt, flammæ vero cupiditatis & luxuriæ, iræ etiam & auaritiæ & inuidiæ valde creſcunt. Vnde Eſa. 47. dicitur. Non liberabunt inquit animas ſuas de manu flammæ, non ſunt prunæ quibus calefiant, & focus vt ſedeant ad eum. Iſtæ ſunt ergo prunæ dilectionis quas Deus impedit. C ¶ Tertio dico quod ſunt prunæ vexationis ſeu tribulationis, quas mundus effundit. Iſtæ. n. ſunt prunæ quibus mundus coquit bonos. Figuratæ. ſ. Io. 21. vbi dicitur quod ipſi viderunt prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, de quo legitur. ſ. Chriſtũ comediſſe. Quia reuera Chriſtus illos ſibi incorporat & comedit, quos ignis tribulationis decoquit & comburit. D ¶ Quarto vero poteſt dici quod ſunt prunæ damnationis, quas infernus diffundit, ſcilicet ſuper illos qui illuc mittuntur & damnantur. Figuratæ, ſcilicet in arula plena prunis, quam Ioachim Rex iniquus, id eſt, diabolus, coram ſe habebat, ſicut dicitur Hieremiæ 36. Sic igitur patet, quomodo prunæ diuerſimode poſſunt ſumi.

A **Prurire. Prurigo.** Cum prurigo ſit illa carnis impetigo ſeu etiam ſcabies exterioris cutis quæ delectationem generat & pruritum, quem tamen dolor ſequitur & punctura, poſſet dici quod prurigo ſignat omnia mala deſideria, & potiſſime carnis illicitos appetitus, ex quibus punctura mortis æternæ ſequitur, poſt hanc vitã. Omitto tamen, quia non ſunt authoritates. Vide vbicunque ſit mentio de Deliciis, &c.

A **Pſallere. Pſalmus.** Nota quod Pſallere idem eſt quod cantare, laudare, & exultare, Pſalmos dicere, vel cum Pſalterio iubilare. Quia tamen de cantico, laude, iubilo & gaudio multa dicta ſunt, ideo pauca de Pſallere ſunt dicenda. Dico igitur quod nos inuenimus vnum

Pſallere quod eſt { Iuſtorum, Doctorum, Stultorum.

Iuſti Pſallunt dominum laudando. Pſal. 46. Pſallite Deo noſtro, Pſallite, Pſallite regi noſtro, Pſallite. Quoniã omnis terræ Deus, Pſallite ſapienter. Item docti Pſallunt virtutes hortando. Vnde in Pſal. 9. Pſallite domino qui habitat in Sion, annunciate inter gentes ſtudia eius. Item ſtulti Pſallunt vana decantando. Pſal. 68. In me Pſallebant qui bibebant vinum. B ¶ His ergo præmiſſis dic quod generaliter nos debemus Pſallere, videlicet,

Vt hoſtem fugemus,
Vt ſanctos oremus,
Vt Deum laudemus.

Ad iſta enim tria valet principaliter melodia ſeu cantus eccleſiaſticus, & Pſallere catholicum & deuotum. ¶ Primo ergo dico quod Pſallere valet ad hoſtem fugandum & ſuperandum: diabolus. n. cum ſit deſperatus & triſtis, non libenter manet vbi videt lætitiam ſpiritualem, cantum & Pſalmum laudis diuinæ, & gaudium in ſpiritu ſancto. Exemplum habemus de Saul, qui arreptus à dæmonio, tunc liberabatur, quando in ipſius præſentia Dauid Pſallebat, & cum cithara modulabatur, ſicut habetur 1. Reg. 16. Vbi ibidem dicitur. Vidi filium Iſai Bethleemiten ſcientem Pſallere. Vide etiam ſupra vbi cithara. Ideo bene conſulitur Epheſio. 5. Nolite inquit inebriari vino, in quo eſt luxuria, ſed implemini ſpiritu ſancto, loquentes vobiſmetipſis in Pſalmis & hymnis & canticis ſpiritualibus, cantantes & Pſallentes in cordibus veſtris domino. Valet igitur noſtrũ Pſallere ad hoſtẽ fugandum & ſuperandum. C ¶ Secundo dico quod Pſallere valet ad ſanctos orandum. Pſallendo. n. Deum & ſanctos oramus, & eorum gratiam impetramus. Nonne videmus quod nobiles & magnates volunt habere coram ſe illos qui bene ſciunt Pſallere, & melodiam facere, & maxime pueros & iuuenes gratioſos, ipſiſq; ſic Pſallentib. ſolent veſtes & iocalia tribuere, & eos ſecum libenter habere? Sic vere Deus & ſancti illos qui orando corã eis Pſallunt, ſi tamen pueri. i. puri & mundi ſunt, libenter vident & audiunt, & veſtes ſuas. i. primam ſtolam, ſ. gratiam eis induunt, & virtutum iocalia illis concedunt. Bene ergo conſulit ſcriptura, dicens in Pſalm. 65. Omnis terra adoret te Deus, & Pſallat tibi. Pſalmum dicat nomini tuo. Et Iac. 5. Turbatur aliquis veſtrum? oret æquo animo, & Pſallet. Bene ergo dicit Apoſtolus 1. Cor. 14. Quid ergo? orabo ſpiritu, orabo & mente Pſallam, ſpiritu Pſallam & mente. Valet igitur Pſallere videlicet ad Deum orandum ſeu placandum. D ¶ Tertio dico quod Pſallere valet ad Deum laudandum & honorandum. Deus. n. à creatura ſua vult laudari & magnificari, & Pſalmis & Pſalteriis exaltari. Vnde in Pſalmis dicitur. 32. in Pſalterio decem chordarũ Pſallite illi. Et nota quod Deo debemus Pſallere, & eum laudare, quia eſt

Sanctus

Sanctus ad conseruandum,
Rectus ad iudicandum,
Altus ad imperandum,
Promptus ad adiuuandum,
Mansuetus ad miserandum,
Affuetus ad præmiandum.

Igitur Psallimus domino, q̃a sanctus est sine iniquitate. Vnde in Psalm. 70. dicitur Psallam tibi in cithara sanctus Israel. Item quia rectus est sine peruersitate. Psalm. Bene Psallite ei in vociferatione, quia rectum est verbum domini. Item quia altus & pollens sublimitate seu etiam regali dignitate. Psalm. 9. Lætabor & exultabo in te: Psallam nomini tuo altissime. & alibi. Quoniam Rex omnis terræ Deus, Psallite sapienter. Item quia promptus est, scilicet ad adiuuandum, pollens strenuitate. Psalm. 58. Adiutor meus tibi Psallam, quia Deus susceptor meus es, Deus meus, misericordia mea. Item mansuetus est, plenus benignitate Psal. 134. Psallite nomini eius, quoniam suaue est. Item quia assuetus est in omni largitate seu liberalitate, scilicet sanctos in patria remunerando. Vnde Abac. 3. dicebat ille. Dominus inquit fortitudo mea, & ponet pedes meos quasi ceruorum. Et super excelsa deducet me victor in Psalmis canentē. Et si vis dic quod Psallendum est sibi scilicet

Pure seu nitenter,
Docte seu prudenter,
Læte seu gaudenter,
Feruenter & diligenter.

Nitenter & pure dico quia cum puritate. Psal. 100. Psallam & intelligam in via immaculata quando venies ad me. Prudenter & cum sagacitate. Vnde illud prædictum Psalm. Psallite sapienter, regnabit Deus super gentes. Gaudenter insuper & cum iocunditate. Psalm. Psallite domino in cithara, in Psalterio decem chordarum Psallite. Feruenter etiam seu diligenter & cum sedulitate. Psalm. Exurge Psalterium & cithara, exurgam diluculo. Confitebor tibi in nationib. domine, & Psalmum dicam tibi in gentibus. Hæc igitur sufficiant de Psallere seu Psalmo. &c.

A **Ptolomæus. Ptolomaida.** Nota quod Ptolomæus fuit nomen regum apud Ægyptios & ad Syrios. Ptolomaida nomen fuit ciuitatis in patria palæstinæ, quæ scilicet dudum dicta fuit Accaron, postea Ptolomaidas, postea tempore Christianorum, dicta fuit Acon, quam Soldanus Babyloniæ Saladinus destruxit. Interpretatur autem Ptolomæus ad mensuram reducens seu reductus. Ptolomaida vero interpretatur ad mensuram reducens seu ad mensuram reducta. Prosequere sicut volueris si occurrat, quia transeo gratia breuitatis:

A **Publicanus.** Nota quod publicanus in scriptura dicebatur ille qui publicum negotium administrabat, sicut erant publici vsurarii & mercatores, vel qui publice delinquebant, sicut erant lenones & meretrices. Quia ergo tempore gratiæ tales publicani passim ad Christum conuertebantur, Pharisæi vero qui iustiores cæteris credebantur, ad Christum renuebant conuerti, & in suis malitiis obstinabantur, videtur quod per publicanos possunt intelligi homines pœnitentes, & se & publica vitia & negocia dimittentes, & se ad Christum summum rectorem reipub. conuertentes. Tales enim

Publicani
- Peccata corrigunt,
- Mundana negligunt,
- Dominum eligunt,
- Propria porrigunt,
- Christo se coniungunt,
- Gloriam colligunt,
- Ad cœlum emergunt.

B ¶ Primo dico quod peccata corrigunt, quia reuera illi qui quandoque grauiter peccauerūt, solent profundius pœnitere, fragilitatem suam melius cognoscere, seipsos viles & indignos reputare, & sic maiorem gratiam impetrare. Isti ergo se solent lacrymis abluere, sua solent pectora percutere, aliena restituere, & sic Christi societatem & gratiam acquirere, & alios qui tātum non peccauerunt in gratiis præcedere, & eis in virtutibus præualere, sicut in Petro, Paulo, & Magdalena potuit apparere. Lacrymis ergo se lauant & abluunt Luc. 3. Venerunt publicani ad Iesum vt baptizarentur. Item pectora sua tundunt & percutiunt Luc. 18. Publicanus longe stans nolebat ad cœlum oculos leuare, sed percutiebat pectus suum, dicens. Deus propitius esto mihi peccatori. Et sequitur, & iste descendit in domum suam iustificatus. Quia omnis qui se humiliat exaltabitur. Contrarium vero fuit dictum de Pharisæo se iustificante. vt patet ibidem. Item aliena reddunt, & restituunt, sicut de Zachæo publicanorum principe legitur Lucæ 21. quomodo, scilicet ipse Christum gaudens recepit, & dixit. Si quem defraudaui, reddo quadruplum. Item alios præcedunt in virtutibus & præueniunt. Matth. 21. Publicani & meretrices præcedunt vos. Isti igitur peccata solent corrigere.

¶ Secundo dico quod isti mundana solent dimittere. Exemplo C scilicet illius Leui publicani qui sedebat in telonio. Cui dixit Iesus Sequere me, qui statim relictis omnibus secutus est eum, sicut dicitur Lucæ 5. ¶ Tertio dico quod isti dominum solent eligere, ipsum scilicet & doctrinam ipsius audiendo & faciendo, D sibi credendo & obediendo. Vnde Lucæ 15. dicitur quod publicani erant appropinquantes ad Iesum vt audirent eum. Et Matt. 21. dicitur quod publicani & meretrices crediderunt ei. ¶ Quarto dico quod propria solent porrigere. Sicut Zachæus publicanus legitur Christo dixisse Luc. 19. Ecce inquit dimidium bonorum meorum do pauperibus, &c. ¶ Quinto dico quod isti Christo se solent coniungere, & ipse etiam publicanos solet dirigere. Vnde etiam Matth. 11. Pharisæi vocabant eum peccatorum & publicanorum amicum. Vnde Lucæ 5. dicitur quod publicanus fecit Iesu conuiuium in domo sua, & erat ibi turba multa peccatorum & publicanorum & aliorum qui cum illis erant discumbentes. ¶ Sexto vero dico quod isti ad Paradisum solent emergere, G & etiam gloriam cœlestem obtinere seu colligere. Vnde Marc 2. dicitur quod publicani & peccatores discumbebant cum Iesu scilicet in gloria Paradisi. Nullus enim est ita peccator quin si pœnitere vult, ipsum recipiat, & quin ad recumbendum secum in Paradiso ipsum finaliter admittat. In quo etiam nos docemur quod nullum quamuis peccatorem debemus contemnere, sed si pœnitere voluerit, ipsum orare & recipere, & viam vitæ sibi pro viribus demonstrare, vt sic de quolibet dicatur illud Luc. 7. Venit filius hominis: sequitur: peccatorum & publicanorū amicus.

Publicus. Nota quod nos inuenimus generaliter loquendo, multiplex publicum, vnum scilicet A

Publicum quod
- Quærit veritas,
- Petit falsitas,
- Cupit vanitas,
- Vult fatuitas,
- Timet prauitas,
- Regit æquitas.

Primum est publicum quod iustus diligit,
Secundum est publicum quod fucus eligit, scilicet hypocrita,
Tertium est publicum quo vanus se erigit,
Quartum est publicum quo peccator emergit,
Quintum est publicum quod impios constringit,
Sextum est publicum q̃ pluribus contingit. s. Respublica.

¶ Dicamus igitur quod est vnum publicum quod vir iustus solet diligere. Et istud est publicum veritatis, quæ scilicet non quærit angulos nec occulta, sed semper palam & publice vult videri. Est enim veritas similis cuidam aquæ in Thessalia, quam, secundum Senecam vbi tractat de naturalibus quæstionibus, feræ & pecora deuitant, quæ etiam nec arbusta nec herbas alit, & per ferrum & æs exit, tanta vis illi ineft dura molliendi. Similis est etiam aquæ stygi, quam Plinius li. 30. c. vlt in fine, tantæ dicit esse penetrabilitatis, quod nullum vas ipsam tenere potest quin exeat nisi factum sit de vngulis aut soleis iumentorum. Reuera inquam charissimi talis aqua videtur esse veritas. Istam enim feræ & pecora, id est, omnes malæ personæ solent fugere & timere. Ipsamque pro eo quod nullum ferrum & æs, id est, nulla ferrea duritia ipsum quin in publicum exeat possit tenere, solet vitare pariter & horrere. Omnis enim qui male agit, odit lucem, sicut dicitur Ioan. 3. Herbas enim & arbusta, id est, falsitatum & falsationum vmbracula non diligit neque nutrit: quia, scilicet palam & publice apparere & exire contendit. Veritas enim non quærit angulos. Quod certe simili modo viri iusti & veridici faciunt, quia scilicet isti publice viuere & in publicum exire volūt, & omnia falsitatis latibula fugiunt & dimittunt, ¶ Iusti enim B volunt

Publice
- Parere vel ambulare,
- Docere vel prædicare,
- Mordere vel castigare.

Publice inquam viuere vel existere. Constat enim quod iusti cū non comitant aliqua propter quæ verecundari debeant aut timere, aut quæ sint turpia vel pudenda, bene volunt palam & publice videri, vt scilicet bona ipsorum opera vel exempla possint ab omnibus intueri, similes scilicet illis populis Moschorum qui dudum fuerunt in Asia quorum mos erat in publico comedere, concūbere & viuere, & in occulto nihil facere, sed aperte, vt dicit Pomponius in sua cosmographia, quod scilicet faciebant (vt ait) ad omnem luxuriam & victum superfluum & quæuis inhonesta opera euitanda. Quod etiam ponit Iustinus de Lycurgo rege Lacedæmoniorum, qui legibus suis cauit quod omnes in publico viuerēt vel cœnarent. Et ideo cœna dicitur à cœnon quod est commune, pro eo quod antiquitus cœnabatur in publico vel communi, vt dicunt Isidorus & Papias. Constat enim quod via publica magis vt communiter est idonea quam sequestra. Sic vere via & vita communis est secretis viis & conuenticulis & particularibus singularitatibus præferenda. Ideo filij Israel dice-

bant. Num. 20. Via inquiunt publica & regia gradiemur, nec declinabimus ad dextram aut ad ſiniſtram. Quod tamen eſt contra ſuperſtitioſos & ſingulares in religione, qui vitam communem tenere nolunt, ſed particulares abſtinentias facere quærũt. Non ſic ergo iuſti, quia certe iuſti volunt publice parere vel ambulare.

C ¶ Deinde dico quod iſti volunt publice docere vel prædicare Scientiæ enim bonæ & licitæ docentur ianuis apertis, malæ autem & ſuſpectæ non. Ideo Apoſtoli Chriſti fidem publice docuerunt, & prædicando publice protulerunt. Vnde de Apollo, diſcipulo Pauli, dicitur Act. 18. quod vehementer reuincebat, ostendens publice per ſcripturas eſſe Ieſum Chriſtum.

D ¶ Deinde dico quod iſti volũt publice mordere vel caſtigare, Melius enim valet publice corrigens quam occulte detrahens atque mordẽs. In lege enim ille qui de die furabatur, impune non occidebatur. Si vero de nocte furaretur & poterat apprehendi, impune poterat occidi, ſicut dicitur Exod. 22. In quo certe notari poteſt quod illa quæ de die, id eſt, in publico fiunt, minus reprehendũtur ſi mala ſunt, quam ea quæ fiunt in occulto. Sed per conſequens è conuerſo, ille qui bona publice facit, illum qui de nocte, id eſt, in occulto bonum peragit, antecedit. Melior eſt igitur qui amicum publice corrigit quam qui occulte detrahit & offendit. Ideo bene dicitur Leui. 19. Non oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed publice argue eum, vt non habeas contra eum peccatum. Patet igitur quod eſt vnum publicum quod vir iuſtus ſolet diligere.

E ¶ Secundo principaliter dico quod eſt vnum publicum quod vir fictus ſolet eligere. Et iſtud certe eſt illud apertum & palã, manifeſtum & publicum, quod hypocritæ, iactatores, vanglorioſi, curioſi ſemper quærunt, qui ſcilicet pro laudibus humanis habendis opera ſua in publico facere & videri volunt. Omnia enim opera ſua faciunt vt videantur ab hominibus. Contra illud Mat. 5. Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus vt videamini ab eis. Et tamen conſtat quod inanis gloria euacuat merita omnium operum pro ea confectorũ. Coruſcatio enim (vt dicit Plin.) impedit concipi margaritam. Nam quando conchylæ ſeu concha marina hauſto rore margaritam ſolet concipere, ſi tunc fit coruſcatio, ſolet conceptum penitus impedire. Coruſcatio chariſſimi quæ nihil aliud eſt quam vana claritas ſubito parens & deficiens, propalationem & manifeſtationem operum noſtrorum ſignat, quam ſcilicet homo facit quando ad vanam gloriam ſe dilatat. Vnde etiam hypocritis & vaniglorijs dicitur illud Pſalm. Apparuerunt coruſcationes tuæ orbi terræ. Vidit & commota eſt terra. Per margaritam vero quæ precioſus lapis eſt, merita ſignantur, quæ vt communiter pro bonis operibus reportantur. Quia pro certo ſi coruſcatio inanis gloriæ ſeu hypocriſis & iactantiæ & intentionis vanæ & nullius exiſtentiæ in tali conceptione & bonorum operum emiſſione contingit, totum negocium maculat atque tingit, & totam conceptionis virtutem, totumque gratiæ & meriti potentiam impedit, deſtruit & extinguit. Amen dico vobis, inquit ſaluator, receperunt mercedem ſuam Mat. 6. Et breuiter iſta eſt veritas, quod hypocritæ in publico volunt apparere boni, in occulto vero mali, ſimiles quibuſdam aquis Archadiæ quas Plinius dicit ambiguæ eſſe naturæ, quia ſcilicet de die potatæ non lædunt, de nocte vero potatæ occidunt. Quia pro certo hypocritarum opera de die & de nocte in publico & in occulto ſunt alia & alia, quia ſcilicet, in publico non lædunt, ſed in occulto puniunt. Quia ſi quis ea biberit, & ſibi per imitationem incorporauerit qualia ſunt in publico & in die, non lædunt cum ſint bona. Si quis vero illa qualia ſunt de nocte, id eſt, in ſecreto & in occulto, biberit ſeu imitatus fuerit, tunc dico ſpiritualiter occiditur, & vita gratiæ ſpoliatur. Quia ſcilicet ſicut dicitur Ioan. 11. Si quis ambulauerit de die, non offendit, quia lucem huius mundi videt. Si vero ambulauerit in nocte, offendit, quia lux non eſt in eo. Patet ergo quod eſt vnum publicum quod vir fictus ſolet eligere.

F ¶ Tertio principaliter dico quod eſt vnũ publicum quo ſe ſtultus cupit erigere. Et iſta ſunt publica officia, beneficia & negocia, quia ſcilicet ſtulti religioſi & clerici cupiunt exaltari, etiam hoc certe multoties fit in malum ſuũ. Quia proculdubio multi ſunt qui priuati & ſimplices clauſtrales ſeu clerici permanentes, boni & virtuoſi ſunt qui tandem in publicum exeuntes & exteriora officia, negocia vel beneficia adminiſtrantes, mali fiunt. Figurati ſcilicet in Moyſe ſignum Pharaoni monſtrãte, cuius manus dum in ſinu ſuo erant repoſitæ, mundæ erant, exterius vero extractæ leproſæ fiebant, ſicut dicitur Exod. 4. Ad denotandum quod illi qui in ſinu, id eſt, in occulto & priuato, ſeu etiam in eccleſiæ clauſtro & ſtatu viuunt, iuſti apud Deum & homines ſunt, & ibidem manus & opera munda fiunt. Pſalm. in ſinu meo abſcondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Qui vero exterius ad publica officia & miniſteria prodeunt, leproſi & peccatores, auari ſcilicet luxurioſi & ſuperbi, mendaces & inepti faciliter exiſtunt. Bene ergo dicitur in Pſalm. Ad quid auertis manum tuam de medio ſinu tuo in ſinem? Iſtud eſt igitur illud publicum quo ſe ſtultus cupit erigere.

¶ Quarto vero principaliter dico quod eſt vnum publicum quo peccator ſolet emergere. G Et iſtud eſt illud quo mali publice peccant, & quo publice de ſuis iniquitatibus gaudent & iactant, & quo etiam publice alios vituperant & diffamant, & ſic per mala dicta & exempla alios ſcandalizant. Iſti enim ſolum tenentur ad crimen quod faciunt, imo etiam de peccato quod alij ipſorum malis exemplis prouocari committunt. Figurati ſcilicet Exod. 20. vbi dicitur quod ille de boue & de aſino perdito tenebatur, qui foueam aperuerat & non clauſerat, in quam bos ipſe vel aſinus cecidiſſe competiebatur. Quia pro certo ſi quis foueam proprij vel alieni peccati publicando, ſeu publice peccando, iactando, aut diffamando diuulgat & aperit, & non potius celat & claudit, de omni boue & aſino, id eſt, de omni perſona ſimplici quæ occaſione eius perierit, & exemplo ipſius deliquerit, apud Deum reus erit. Nos igitur etiam ſi peccatores ſumus, ne tamen publice peccemus aut alios diffamemus, ſuper omnia cauere debemus. Nam vt dicit Gregorius. Peccatores tot mortibus digni ſunt, quot mortis exempla ad alios tranſmittunt. Et inde eſt quod publicos malefactores, ſicut ſunt publici homicidæ & latrones, cuilibet licet interficere, & tanquam hoſtes reipublicæ capere vel delere. Quia pro certo illi qui peccare delectantur, ab omnibus tanquam hoſtes publici puniri & euitari merentur. Exemplo ſcilicet illius qui publice coram omnibus filiis Iſrael intrauit ad ſcortum Madianitem, ſicut dicitur Numer. 25. quem Phinees publice authoritate propria interfecit, de cuius tamen occiſione non pœnam, imo gloriam reportauit. Figurati etiam in Abſalone, qui publice glorians in capillis ponderabat eos ducentis ſiclis pondere publico. Patet ergo quod eſt vnum publicum quo peccator ſolet emergere.

¶ Quinto vero dico quod eſt vnum publicum quod peccantem ſolet conſtringere. H Et iſtud certe eſt pœna publica quam peccatores merentur & in hoc ſæculo & in alio, ſicut patet in illis qui publice ſuſpenduntur, vt pœna vnius ſit metus multorum. Thuribula enim illorum qui propter peccata ſua abſorpti fuerunt a terra, ſcilicet Dathan & Abiron, affixa fuerunt altari, vt publice ab omnibus videri poſſent, & eorum ſupplicium (ne committeretur ſimile) recordari. Sicut etiam apparebit in die iudicii de damnatis, quorum crimina omnibus publicabuntur, & ipſi publice punientur, vt de publica pœna malorum dicatur illud Mach. 6 Publice per ciuitatem circumducentes præcipitauerunt per muros. Patet igitur quod eſt vnum publicum quod peccantes ſolet conſtringere.

¶ Sexto vero dico quod eſt vnum publicum quod omnibus ſolet contingere, ſeu quod prudentes, I debent dirigere. Et iſtud eſt res publica & reipublicæ negocia, de quibus certe infinita dici poſſent, ſed authoritates deficiunt. dicam tamen infra litera R. quod mihi videbitur, ſufficit. Vide vbi Coram. Conſpectus. Palam. Manifeſtum. & ſimilia.

Pudor. Pudicitia.

A Nota quod pudor accipitur in malo & in bono. In malo accipitur pro ignominioſa verecundia ſeu confuſione, ſicut cum dicitur in Pſalm. 108. Induantur qui detrahunt mihi, pudore, & operiantur ſicut diploide confuſione ſua. In bono vero accipitur pro gratioſa & virtuoſa verecundia & caſtitate, ſicut cum venter beatæ Virginis dicitur thalamus pudoris. Sicut enim pudor accipitur pro verecundia virginali, ita & pro prudentia ſeu pudicitia, ſicut Eccleſ. 26. Gratia ſuper gratiam mulier ſancta & pudorata. Sic igitur patet quod pudicitia eſt caſtitas pudoroſa. Hic poſſent dici plurima ſed ſupra de caſtitate & alibi in titulis infinitis de caſtitate dicta ſunt infinita. B ¶ Hoc ſolum igitur nota, quod

Pudicitia ſumme ſpectat ad:
- Prælatos & præſidentes,
- Clericos ſeruientes,
- Matronas Deum timentes,
- Antiquos digne viuentes,
- Bene doctos & ſapientes.

Sint ergo pudici mundo prælati & præſidentes. Vnde de epiſcopis dicitur 1. Timoth. 3. Oportet inquit epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, ſobrium, ornatum, prudentem, pudicum, hoſpitalem. Item ſint pudici Chriſto dicati vel ſeruientes, ſicut ſcilicet ſunt religioſi & clerici. Vnde ibidem. Oportet diaconos ſimiliter eſſe pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes, &c. Item pudicitiam habeant, honeſti ſtrati ritum tenentes ſcilicet boni coniuges, & maxime mulieres. Pudicitia enim & caſtitas decet mulieres non ſolum virgines, ſed etiam vxoratas, viduas & matronas. Vnde ibidem. Mulieres ſimiliter pudicas, non detrahẽtes, ſobrias, fideles in omnibus. Itẽ ſint pudici antiquitati iure fauentes, ſ. homines ſenes, Iſtos enim ſumme decet eſſe caſtos & pudicos. Vnde ad Titum 2.

tum 2. Tu autem loquere quæ decent ſanam doctrinam, ſenes vt ſobrii ſint, pudici, prudentes, ſani in fide & dilectione & patientia. Item pudici ſint viri literati vel ſapientes. Valde enim eſſet indecens quod homo ſapiens literatus & ſcientificus impudicitiæ & libidini eſſet ſubiectus. Vnde Iac. 3. dicitur quod illa quæ de ſurſum eſt ſapientia, primum quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, &c. ¶ Et breuiter dico quod quemlibet fidelem Chriſtianum decet quod ſit pudicus vel pudicitia virginali vel coniugali vel viduali. Et dico pudicus non ſolum carnis conditione, ſed mentis intentione & affectione, morali conuerſatione, verbali locutione. Vnde Phil. 4. dicitur ſic: De cætero fratres quæcunque ſunt vera, quæcunque pudica, quæcunque iuſta, quæcunque ſancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, ſi qua virtus in vobis eſt, hæc cogitate, &c. ſufficiat gratia breuitatis.

A **Puella.** Nota breuiter quod per puellam poteſt intelligi quælibet domina vel quælibet mulier, virgo vel ſancta. Vnde nota quod omnis talis puella debet habere, ſcilicet,

Verecundiam in vultu,
Continentiam in actu,
Decentiam in ornatu,
Lætitiam in affectu vel affatu,
Clementiam in effectu.

Iſtæ enim ſunt conditiones cuiuslibet bonæ puellæ, quas debent habere õnes ſanctæ dominæ & ẽt õnes animæ Chriſtianæ. ¶ Dico igitur quod habere debet verecundiam timoroſam, quia ſcilicet non debet eſſe effrænata, ſed timida & verecunda. Vnde Dã. 13. dicitur Suſanna pomerium viri vt lauaretur, ingreſſa eſt ſola cum duabus puellis. ¶ Item debet habere continentiam pudoroſam. Puella enim debet eſſe virgo & carne integra & pudica. Vnde Gen. 24. Ecce Rebecca puella decora nimis virgoque pulcherrima. Tales puellas diligit Rex regum Deus. Vnde Heſt. 2. Quærantur regi puellæ & virgines ſpecioſæ. Iſtas enim Moyſes id eſt, Deus ab infernali occiſione præſeruat, dicens. Nu 31. Puellas & omnes virgines reſeruate. ¶ Item debet habere apparentiam gratioſam, id eſt, honeſtam conuerſationem. Vnde 3. Regum 1. Erat autem Abyſac puella pulchra nimis. ¶ Item debet habere lætitiam gaudioſam, quia ſcilicet iſta debet eſſe gaudioſa & læta in Spiritu Sancto, & per Dei laudem & gratiarum actionem libenter debet pſallere & cantare. Vnde Zac. 8. Plateæ ciuitatis implebuntur puellis ludentibus. ¶ Item debet habere clementiam viſceroſam, quia ſcilicet tales debent eſſe piæ, miſericordes & benignæ. quod bene apparuit in Cremuth filia Pharaonis, quæ cum puellis lauari volens, cernens in fiſcella puerum vagientem miſerta eſt eius, ſicut dicitur Exod. 2. Et ideo illa puella pulchra nimis quæ pro Dauid extitit procurata, vocata fuit Sunamitis. Et ſic de tali puella talibus conditionibus inſignita dici poterit illud Matth. 9. Mar. 5. & Luc. 8. Non eſt mortua puella, ſed dormit, quia ſcilicet tales puellæ, id eſt, tales bonæ perſonæ vel animæ Chriſtianæ non moriuntur per damnationem æternam. Imo certe ipſæ dormient per requiem ſempiternam. ¶ Si ergo prædicans de aliqua iuuencula mortua dic, quod hæc mulier vel perſona deſcribitur ſcilicet

A virtuali perfectione,
A naturali ſolutione,
Ab æternali ſucceſſione.

Iſta enim fuit virtualiter dotata, quia puella. Iſta nunc eſt naturaliter grauata, quia tunc dormit. Iſta erit æternaliter dicata, quia non eſt mortua. Sic ergo patet quomodo puella accipitur
B in bono. ¶ Sed adhuc dico quod puella quandoque accipitur in malo & ſic puella accipitur pro pſona molli & delicata, & debili & effœminata. Vnde nota quod in ſcriptura inuenitur ſcilicet,

Puella ſuperba & præſumptuoſa,
Puella carnalis & luxurioſa,
Puella crudelis & iniurioſa,
Puella ſaltatrix & impetuoſa.

De puella præſumptuoſa dicitur Tob. 3. quod cum Sara increparet puellã pro culpa ſua, præſumpſit eã redarguere, dicens. Nunquid me occidere vis ſicut occidiſti ſeptem viros tuos? De puella luxurioſa dicitur Deu. 22. Non eſt inuenta in puella virginitas. De puella iniurioſa dicitur Mar. 6. quod puella dixit Herodi. Da mihi in diſco caput Ioannis baptiſtæ. Vnde Mat 13. dicitur quod caput Ioannis in diſco datum eſt puellæ. De puella ſaltatrice vel etiam garruloſa dicitur de eadẽ Mat. 14. ꝙ cum ſaltaſſet, placuit Herodi ſimiliterque diſcũbentibus. Iſta ergo de puella ſufficiãt. Vide infra de virgine, vbi dicitur plenius.

A **Puer.** Cum puer dicatur quaſi purus aer, ita quod à puritate proprie denominetur, videtur quod moraliter loquẽdo puer poteſt quãcunq; purã humilem perſonã ſignificare. Et ſic notabo quod in ſcriptura nos inuenimus puerum

Præfectum,
Perfectum,
Infectum.

Primus puer eſt Dei filius,
Secundus puer eſt homo ſobrius,
Tertius puer eſt ſtultus ebrius.
Primus ergo puer ſignat cœli poſſeſſorem,
Secundus vero puer ſignat cœli ſucceſſorem,
Tertius autem puer ſignat cœli contemptorem.

¶ Primo igitur dicamus aliquid de puero cœli poſſeſſore, ſci- B
licet de Dei filio benedicto. Iſte enim eſt

Puer digniſſimus, quia datus eſt à ſummo numine,
Puer puriſſimus, quia ſatus à matre virgine,
Puer mitiſſimus, quia proſtratus in crucis ſanguine,
Puer fortiſſimus, quia relatus à mortis turbine,
Puer altiſſimus, quia elatus in cœli culmine,
Puer permaximus, quia dotatus æterno nomine.

Dicam igitur hunc puerum eſſe digniſſimum tanquam ſummo numine nobis datum, ſcilicet à Deo patre, qui iſtum vnicum puerum & filium nobis dedit & miſit. Vnde Eſai. 9. Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. Et erit principatus ſuper humerum eius, & vocabitur nomẽ eius admirabilis conſiliarius, Deus fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis, &c. Iſtam vide alibi. Nõ videmus quod ſimplices dant, conducunt & concedunt pueros ſuos alios aliis pro ipſorum ſeruitio faciendo, & maxime pro ipſorum pecoribus ſeruandis & paſcendis? Sic verè dico quod Deus pater puerum ſuum & filium nobis conduxit & dedit pro grege ſeruando & paſcendo. Gen. 37. Ioſeph paſcebat gregem cum fratribus ſuis adhuc puer. Quia ſecundum rei veritatem Ioſeph qui interpretatur creſcens, id eſt, Chriſtus Dei filius qui in multiplicatione fidei ſemper creſcit (Iuxta illud Gen. 21. Creuit puer & ablactatus eſt) gregem fidelium per doctrinam pauit, & tam Iudæos quam gentiles gregi fidelium ſociauit. Eſa. 11. Vitulus, leo & ouis ſimul morabuntur, & puer paruulus minabit eos. Hunc ergo puerum dico ſanctiſſimum, tanquam à ſummo nu-
mine nobis datum. ¶ Deinde hunc puerum dico puriſſimũ, tan- C
quam à matre virgine nobis ſatum Eſa. 7. Ecce virgo concipiet & pariet. Quod. ſ. ſatis apparuit in hoc quod per ſtellam fulgentem quæ eſt res puriſſima, fuit puer iſte demonſtratus. Matth. 2. Ecce inquit ſtella quam viderant magi in oriente, antecedebat eos, vſque dum veniens ſtaret ſupra vbi erat puer. Sequitur. Et intrantes domũ inuenerunt puerum cũ Maria matre eius. Iſte enim fuit ſicut puer narciſſus pulcherrimus, qui vidẽs fontẽ puriſſimum & ibi faciẽ ſuam ſpeculans, tã decoram, in eum ſui immemor ſe immerſit, ſicut dicit Ouidius libr. 33. fabula 6. de trãsformatis. Sic vere dico quod puriſſimus Dei filius videns fontem miſericordiæ virginẽ glorioſam, purã, innocentem, & claram, ſuamque ibidem per deuotionem imaginem reſplendentem, ſui .i. ſuæ maieſtatis oblitus, ibidẽ per carnis aſſumptionem ſe merſit, ibiq; mortuus & ſubmerſus .i. mortalis & paſſibilis factus fuit 3. Reg. 14. Cumque illa ingrederetur limen domus, mortuus eſt puer. Cum illa inquit. ſ. diuina natura ingrederetur limen domus, id eſt, vterum virginalem ſcilicet in filii incarnatione, mortuus eſt, id eſt, mortalis factus eſt puer, id eſt, puriſſimus Dei filius benedictus. Hunc ergo puerum dico puriſſimum, tanquam
à matre virgine nobis ſatum. ¶ Denique hunc puerum dico mi- D
tiſſimum, tanquam in mortis ſanguine ſponte ſtratum. Conſtat enim quod iſte puer tanquam ouis ad occiſionem ductus eſt, ſicut dicitur Eſa. 53. Apud Arcades enim Ioui lycæo & Pani lycæo qui à gentilibus duo numina credebantur, puero omni anno ſacrificabatur, & pro ſalute populi mactabatur Vnde ſecundum Pli. li. 8. c. 22. quidam doctor græcus dictus Copas, aſſerit quod quidam dictus Demarchus conuerſus fuit in lupum, pro eo quod comederat de puero Ioui lycæo ab Arcadibus immolato, poſt decennium tamen iterum fuit homo factus, & de lupo in hominem reformatus & in certamine athletico apud Olympiam vbi victor fuerat, coronatus. Iſte autem ritus de puero pro ſalute populi morti dando, ſicut à pluribus perſonis fide dignis audiui qui in illis partibus orientis fuerunt, adhuc ſeruatur in Chathaio à magno Chan & aliis gentibus orientis, quia ſcilicet puer occiditur & aſſatur, & corpus diuiſum principalioribus ad veſcendum & cõicandum datur, reliquus vero populus ſanguine aquæ mixto aſpergitur & expiatur. O quis eſt iſte puer niſi Chriſtus? Iſte enim Ioui lycæo, id eſt, Deo patri pro ſalute humani generis voluit occidi in cruce, ſole voluit aſſari, corpus ſuum in ſacramento altaris à fidelibus voluit aſſumi, & ſanguine ſuo populum expiari Hebr. 2. Pueri communicauerũt carni & ſanguini. Sed quid dicitur vltra de iſto puero? pro certo dicitur quod ille Demarchus qui de carnibus pueri comedit, mutatus eſt in lupum. Quid enim ſignat Demarchus, niſi dementem populum iudæorum: quia ſcilicet carnes pueri Ieſu dicitur comediſſe, in quantum ipſum dicitur crudeliter occidiſſe, & propter hoc certe in lupum dicitur conuerſus fuiſſe, in quantum propter peccatum mortis Chriſti ad vagandum per nemora more lupi, id eſt, ad capti-

ad captiuitatem perpetuam est damnatus. Gen. 42. Dixit Ruben fratribus suis. Nunquid non dixi vobis, nolite peccare in puerum, & non audistis me? en sanguis eius exquiritur. Lupi enim facti sunt, quia certe isti veniunt ad nos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Finaliter tamen isti in humanam speciem reuertentur, & in fine temporum lupinam dimittent effigiem, & ad fidem Christi & gratiam conuertentur, & victores in certamine contra Antichristum, hæreticos & dæmones triumpho nobili dotabuntur. Iudith. 15. Victores reuersi sunt in Betuliam. Sed quid vltra dicemus de isto puero? certe dico quod quia pro nobis mortuus est, nos debemus mortem eius deflere, & pro ipso & eius fide mortem si necesse fuerit sustinere. Exemplo delphini, qui pueros dicitur diligere, & societatem eorum super omnia velle. Vnde narrat Sol. ca. de Hellesponto, & Plinius li. 9. cap 8. quod in Persarum historia continetur, quendam puerum à delphino quodam taliter adamatum, quod se sibi equitandum præbebat, ipsumque inter fluctus de vno portu ad alium deferebat, finaliter tamen tempestate graui exorta, puer submergitur, & moritur, sed mortuus ad littus per delphinum portatur. Delphinus vero quasi confitens reatum suum quod pro eo mortuus erat puer, morte se mulctauit, & ad mare redire nolens iuxta puerum interiit præ dolore. Charissimi puer iste est Christus. Delphinus vero in mari mundi fluctuans, est humanum genus. Cum igitur inter istos fuerit à principio magnus amor, ita quod delphinus, id est, genus humanum ipsum puerum Christum vectitauerit & receperit, in quantum credidit fidem eius, sic factus est quod iste puer Dei filius in tempestate persecutionis iudaicæ mortuus extitit & submersus 4. Reg. 4. Puer mortuus iacebat in lectulo. Delphinus vero, id est, homo videns istum pro se mortuum fuisse, debet certe de morte ipsius summe dolere. Iuxta illud 3. Regum 14. Morietur puer, & planget eum omnis Israel, dicendo scilicet illud Gen. 28. Puer non comparet, & ego quo ibo, & pro eo & eius fide morti si necesse fuerit se offerre dicens scilicet illud 2. Regum 18. Est ne pax puero Absalon. Et sequitur. Quis mihi tribuat vt moriar pro te fili mi Absalon? Bene igitur hunc puerum dico mitissimum, tanquam
E quam in crucis margine morte stratum. ¶ Insuper vero hunc puerum dico fortissimum, tanquam à mortis turbine reparatum. Iste enim puer à mortuis resurrexit. Vnde 4. Regum 4. Oscitauit puer septies, & aperuit oculos & c. 5. Restituta est caro eius sicut caro pueri. & Acto. 20. Adduxerunt puerum viuentem. Vide vbi
F Christi resurrectio supra. ¶ Rursum hunc puerum dico altissimum tanquam in cœli culmine sublimatum, scilicet in ascensione. Vnde 1. Regum 1. Puer autem proficiebat atque crescebat. Creuit enim & exaltatus est vsque in cœlum per ascensionem,
G vide supra vbi Christi ascensio. ¶ Postremo hunc puerum dico permaximum tanquam æterno nomine prædotatum. Constat enim quod nomen, fama, fides & magnificentia huius pueri semper multiplicatur. Figuratus in Samuele, qui nominatus interpretatur, de quo dicitur 1. Regum 2. Magnificatus est puer Samuel apud dominum. Vide supra de nomine. Sic igitur patet quomodo iste puer est insignitus præclaro nomine. Alte situs cœli culmine. Restauratus à mortis turbine. Morte stratus in crucis margine. Mundo satus à matre virgine. Nobis datus à summo numine. ¶ Iste est igitur puer quem debemus semper inquirere. Matth. 2. Interrogate diligenter de puero, Quem debemus suscipere. Lucæ 1. Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ. Quem etiam debemus tanquam nostrum diligere & eligere, dicentes scilicet quilibet illud Matth. 12. Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ. Patet igitur aliquid dictum esse de puero cœli
H possessore. ¶ Secundo principaliter dico quod dicendum est aliquid de puero cœli successore, scilicet de viro puro & iusto, qui finaliter in cœli hæreditate succedit sicut puer, multiplici ratione, quæ scilicet ostenditur in illa authoritate quæ scribitur Ioannis 6. Est puer vnus hic. Vbi scilicet ostenditur quod est, vt communiter,

Cæteris longior in duratione,
Cæteris pulchrior in aspectione,
Cæteris simplicior in intentione,
Cæteris promptior in subiectione.

Et sic dico quod spiritualiter loquendo puer. i. iustus seu vir perfectus debet esse

Durans & stabilis. (Est inquit) ꝙ scilicet duratione͂ signat,
Pulcher & habilis. (Puer inquit), id est, purus & mundus,
Simplex & humilis. (Vnus), id est, simplex & non duplex,
Promptus & nobilis. (Hic inquit), id est, præsens.

¶ Sit igitur iste puer durans & stabilis plenus constantia. Puer enim naturaliter diutius durat & viuit quam homo senex. Sic iustus & perfectus magis perseuerat in bono quam imperfectus, quod ostenditur in verbo est, quod signat durationem præsentem non deficientem. Vnde Deus potest dicere de quolibet tali illud 1. Para. 12. Salomon filius meus puer paruulus est. vt & hic dicat illud Hier. 1. Puer ego sum. ¶ Item sit iste puer pulcher & habilis, plenus decentiæ. Et hoc ostenditur in verbo puer, id est, I
purus aer, qui scilicet pulchrior est & magis placet quam turbidus. Quia reuera vir perfectus est purus, mundus, speciosus & decens, & hominibus gratiosus & placens. Allega si vis illud quod prædictum est de puero & delphino. Et pone quomodo munditia puerilis placet etiam animalibus crudelibus atque feris sicut etiam de leone legitur, quod, scilicet pueris & mulieribus parcit, sicut iam pluries fuit dictum & factum. Pone etiã de aliis feris, sicut de Lupa, quæ Remum & Romulum pueros feris expositos ad vorandum, lactare inuenta est & nutrire, sicut ponit Titus Liuius. Cuius simile ponit Iustinus de Cyro rege Persarũ, & Chronica de He͂rico tertio vel quarto Imperatore Romano, qui omnes in iuuentute à feris nutriti sunt, & ab hominibus vt morerentur expositi, à feris seruati fuerunt, & tandem ad alta imperia sublimati creuerunt. Sicut enim prouidentia per varia media effectus suos solet introducere, sic etiam per fera animalia solet innocentes à periculo liberare. Deus enim occulte custodit illum quem ad aliquem magnum statum promouere intendit, dicens scilicet 2. Regum 18. Custodite mihi puerum Absalon. Igitur spiritualis puer debet esse pulcher & humilis, plenus decentia, puer inquit. ¶ Item sit talis puer simplex & humi-
lis, carens malitia. Constat enim quod pueri non sunt malitiosi K
nec duplices, sed intentione plani & simplices, & inde est quod pueri faciliter decipiuntur, quia scilicet sicut nullum vellent decipere, sic etiam alios erga se velle facere opinantur. Teste enim Arist. Pueri sua innocentia alios mensurant. Sic vere viri iusti sine malitia volunt esse, nullumque quærunt decipere, nec etiam ne decipiantur cauere, quod ostenditur cum dicitur. Vnus q.d. non duplex aut malitiosus, sed simplex, innocens & sincerus. Vnde Iud. 13. Erit enim puer Nazaræus domini. Vnus inquit Eccl. 4. Vnus est, & secundum non habet. Vnde 1. Reg. 26. Ecce inquit hasta regis, & transeat vnus de pueris, & tollat eam. & 1. Reg. 9. Tolle tecum vnum de pueris, & consurge͂s vade & quære asinas. Vnitas enim & puer & asina simplicitatem designant. ¶ Item sit et- L
iam talis spiritualis puer promptus & agilis, sine pigritia scilicet obediendo & obsequendo, & diligenter bonum agendo. Quod scilicet ostenditur cum dicitur hic, quod est aduerbium loci, significans pœnitentiam personalem. Ad denotandum quod sicut pueri sunt naturaliter mobiles & agiles propter virtutem caloris ignei in quo plurimum sunt vigentes, sic viri iusti per obsequium, obedientiam & diligentiam omnibus volunt esse præsentes. Hic inquit quia videlicet ignis claritatis quo feruent, ipsos facit ad obediendum agiles, & ad omnia bona opera diligentes. Hic inquit. Vnde Genes. 22. Dixit Abraham ad pueros. Expectate hic cum asino, ego & puer illuc properantes adorabimus, expectate inquit hic, vt scilicet semper præsentes inueniri possitis ad obediendum, obsequendum, & operandum, Et sic ergo patet quomodo spiritualis puer. i. vir perfectus debet esse velox & agilis & laboriosus, simplex & humilis, non malitiosus, pulcher & habilis, non despectuosus, durans & stabilis, non defectuosus. Et sic bene dictũ est (vt videtur) de ipso. Est puer vnus hic. Vide de vnus, de esse, & de hic localiter & aduerbialiter, & si vis pone hic duodecim bonas conditiones quæ de puero ponũtur supra vbi paruulus. Inuehe in contrarium de malis & immundis pueris, sicut ibi. Sic ergo dicam quod talis bonus puer spiritualis debet promoueri & exaltari, honorari & sublimari, & ad dignitatem temporalem & æternalem eligi, præfici, & leuari, vt sic de bono electo dicat dominus illud Matth. 12. Ecce puer meus quem elegi. & illud Marc. 9. Accipiens puerum statuit eum in medio. Vbi certe talis electus commendari potest vt supernaliter eleuatus Accipiens inquit scilicet Deus. Vt virtualiter confirmatus. Statuit eum inquit. Vt regulariter adæquatus, quia in medio. Vide de quolibet in titulo suo. In illa authoritate. Ecce puer meus, &c. Ostenditur quod hunc Deus præsentat. Ecce. Hunc Deus adoptat. Puer meus. Hæc igitur de bono puero & singulari sufficiant. ¶ Quia tamen in scriptura per pueros, fa- M
miliares & seruitores intelliguntur, possumus notare quod multi mali pueri hodie inueniuntur, scilicet

Pueri
- Blasphemi & iniuriosi,
- Supremi & ambitiosi,
- Debiles & defectuosi,
- Carnales & luxuriosi,
- Discordes & litigiosi,
- Ludentes & solatiosi,
- Ignorantes & obliuiosi,
- Pereuntes & luctuosi.

De blasphemis & iniuriosis dicit dominus 4 Reg. 19. Pueri regis Assyriorum blasphemauerunt me. De superbis ambitiosis, qui scilicet semper quærunt aliis dominari dici potest illud Esa. 3. Dabo pueros principes eorum, & effœminati dominabũtur eis. De

debili-

debilibus & defectuosis qui, scilicet, carent omni fortitudine & virtute, dici potest illud Esa. 40. Deficient pueri & laborabunt &c. De carnalib. & luxuriosis, seu et de lenonib. & perniciosis, qui, sc. alienæ fauēt luxuriæ, pōt dici illud Hest. 2. Dixerunt inquit pueri & ministri regis quærātur regi puellæ virgines speciosæ. De discordibus & litigiosis potest dici illud quod de pueris Ioab & Abner dicitur 2. Reg. 2. Surgant pueri, & ludant coram nobis, sequitur, quod vnusquisque apprehendit caput comparis sui, & transfixum gladio latus contrarii aperuit, & mortui ceciderunt simul. Constat enim quod ludi talium puerorum in mortem & discordiam sæpissime terminantur. De ludentibus autem & ludibriosis, qui nullis vacant nisi fatuis & ineptis solatiis huius mundi, dici potest illud Luc. 7. quod, scilicet, similes sunt pueris sedentibus in foro, & loquentibus ad inuicem & dicentibus. Cantauimus vobis, & non saltastis &c. De ignorantibus & obliuiosis dicitur Sap. 12. Tanquam pueris insensatis iudicium in derisum dedisti contra illud 1. Corin. 14. Nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote. De pueris vero finaliter pereuntibus, id est, de peccatoribus temporaliter & æternaliter morientibus potest dici illud Thren. 5. Pueri in ligno corruerunt. Et Baruc. 4. Neque puerorum miserti sunt, scilicet, dæmones. Imo etiam dicitur 1. Mach. 1. Suspendebant pueros à ceruicibus. Et Iob. 1. Irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia, & pueros gladio occiderunt. Sabæi qui interpretantur captiui, sunt dæmones, à cœlo facti exules, in hoc aere captiuati, quia, scilicet, isti in tales pueros, id est, in peccatores finaliter irruent, ipsosq; per pœnam æternam percutient & occident. Figurati 4. Reg. 2. vbi vrsi egressi de saltu 42. pueros occiderunt, quia Helisæum illuserunt. Vrsi enim, id est, dæmones illos in inferno finaliter lacerabunt, qui Helisæum, id
N est, sanctos & iustos in hoc mundo vituperant & illudunt. Hæc ergo dicta sint de peccatoribus, qui sunt pueri malignantes. ¶ Sed si adhuc velis aliquid dicere de iustis qui sunt pueri domino seruientes, potes notare quod isti sunt pueri

Infirmi & patientes,
Mundi & continentes,
Læti & Psallentes,
Parci & abstinentes,
Docti & sapientes,
Macri & pœnitentes,
Pacifici & concordantes,
Electi & congregantes.

De pueris patientibus potest dici illud Gen. 22. vbi Abraam dixit pueris suis. Expectate hic cum asino. Expectare & etiam asinus patientiam signant. De pueris continentibus dicitur 1. Reg. 21. Si mundi sunt pueri maxime à mulieribus. Sequitur. Erant autem vasa puerorum munda. Et merito, quia pro certo illi qui regi cœli seruiunt & famulantur, sine macula incontinentiæ specialiter esse conentur Dan. 1. Præcepit rex præposito eunuchorum vt introduceret pueros qui erant de semine regio de filiis Israel, in quibus nulla esset macula, decores forma, eruditos omni sapientia, cautos scientia, & doctos disciplina, & qui possent stare in palatio regis. De pueris congaudentibus seu etiam Deum laudantibus & exultantibus dicitur in Ps. 112. Laudate pueri dominum, laudate nomen domini. Sicut, scilicet, dicitur de pueris hæbreorum, qui tollentes ramos oliuarum obuiauerunt domino, dicentes osanna &c. De pueris abstinentibus dicitur Dan. 1. quod vultus puerorum qui solum vtebantur leguminibus apparuerunt corpulentiores præ omnibus pueris qui vescebantur cibo regio. De pueris sapientibus dicitur Dan. 1. quod pueris his dedit dominus disciplinam & scientiam in omni libro & in omni sapientia. De pueris pœnitentibus potest dici illud 1. Machab. 2. quod ipsi circumciderunt pueros circumcisos. Circumcisio enim pœnitentiam signat, quæ, scil. vitia circumcidit. De pueris concordantibus seu pacifice & charitatiue viuentibus potest dici illud Iob. 29. Erat inquit omnipotēs mecum, & in circuitu meo pueri mei. Et Luc. 11. Pueri mei mecum sunt in cubili. De pueris vero cōregnantibus seu patri suo Deo in regno paradisi succedentibus potest dici illud 1. Mach. 1. vbi dicitur quod Alexander vocauit pueros suos nobiles qui secum erant nutriti a iuuentute sua, & obtinuerunt pueri eius regnum vnusquisque in loco suo. Alexander enim signat Deum. Pueri eius nobiles, sunt omnes sancti & quicunque viri virtuosi & iusti, sibi per fidem & charitatem coniuncti, & per gratiam enutriti. Istis enim regnum suum, scil. paradisi gloriam diuidit, ita quod vnusquisque in loco suo, i. in gradu sibi debito finaliter succedit Luc. 18. Sinite pueros venire ad me, talium enim est regnum cœlorum. Ad quod nos perducat ille qui istos pueros nutrit superius & educat: sufficit.

A **Pugna. Pugnare.** Nota quod pugna dicitur à pugno, eo quod pugnis homines pugnant. Et est pugna idem quod prælium seu bellum. Quamuis enim ista vocabula grammaticalia differant, vnum tamē accipitur pro alio in scriptura. Moraliter tamen loquendo, dico quod inuenitur Pugna

Virtuosa,
Gloriosa,
Vitiosa,
Luctuosa.

Prima est pugna humanæ strenuitatis,
Secunda est pugna diuinæ authoritatis,
Tertia est pugna peruersæ malignitatis,
Quarta est pugna diabolicæ crudelitatis.

¶ Dico ergo, quod est quædam pugna quæ est virtuosa. Et istā est pugna qua iusti pugnant contra diabolum, carnem & mundum. De qua pugna potest dici illud 2. Reg. 21. Dauid & viri eius pugnabant contra Philistiim. Item dico quod est quædam pugna gloriosa. Et ista est illa qua Deus pro humano genere contra diabolum dimicauit, qua etiam omni die pugnat contra eū, nobis auxilium conferendo, & de hoc Iosuæ 23. Dominus Deus pugnabit pro vobis sicut pollicitus est. Item dico quod est quædam pugna vitiosa. Et ista est pugna qua mali pugnant contra dominum per obstinationem, & contra seipsos per diuersitatē & rebellionem. Vnde de pugna contra Deum dicitur Eccl. 46. Contra Deum pugnare non est facile. De pugna etiam contra seipsos dicitur Dan. 7. Quatuor venti pugnabant in medio mari. Item est quædam pugna luctuosa seu periculosa. Et ista est illa qua diabolus pugnat contra hominem in præsenti per tentationem, & in futuro per damnationem. Vnde de pugna dæmonis mundi & carnis quam faciunt contra nos, dicitur Iud. 11. Filii Ammon pugnabant contra filios Israel. ¶ Dicamus aliquantulum vlterius B
de pugna virorum iustorum, qui, scilicet, non cessant pugnare contra ecclesiæ vel animæ inimicos. Sicut enim animalia inter se pugnant & præliantur quando sibi in conditionibus & complexionibus naturaliter contrariantur & aduersantur, & inde est quod elephas pugnat contra dracones, mustela contra scorpionem, & cætus contra crocodilum, sic vere iustus pugnat contra diabolum quemlibet alium spiritualem inimicum. Et hoc est quod præcipitur 1. Mac. 3. Estote parati vt pugnetis aduersus nationes. Vbi ostenditur quod in pugna quatuor spiritualiter requiruntur, sc.

Vires,
Arma,
Opera,
Aduersarii.

Vires, dico, ad laborem sustinendum,
Arma ad corpora muniendum,
Opera ad inimicos impugnandum,
Hostes ad prælium terminandum.

Sic vere in ista pugna spirituali concurrunt ista quatuor, scil.

Vires,
Arma,
Actus,
Hostes.

Vires sunt cordium fortitudo. (Estote inquit,)
Arma sunt virtutum sanctitudo. (Parati,)
Actus sunt operum rectitudo. (Vt pugnetis,)
Hostes sunt malorum multitudo. (Contra nationes.)
Vires faciunt ad laborum tolerationem,
Arma faciunt ad malorum prohibitionem,
Actus faciunt ad virtutum executionem,
Hostes faciunt ad animi excitationem.

¶ Primo ergo dico quod in ista pugna requiritur virtus forti- C
tudinis & constantiæ. Et hoc ostenditur cum dicitur Estote, quod est verbum substantiuum, significans fortitudinem & vigorem, quæ proculdubio est necessaria ad pugnandum cōtra spirituales inimicos, & laborem pugnæ viriliter sustinendum. Iuxta illud quod canitur. Estote fortes in bello & pugnate cum antiquo serpente &c. Aues enim & bestiæ prædales & pugnantes sunt fortes naturaliter & audaces, sicut patet per singula discurrendo. Sic vere illi, qui spiritualē pugnā volunt facere, debent fortitudinem & audaciam obtinere. Exemplo illius Iephthæ de quo dicitur Iud. 12. quod Iephthæ Galaadites erat vir fortissimus atq; pugnator. Quod est contra multos qui quamuis pugnandi officiū habeant, audaciam tamen & fortitudinem nullam habent, similes miluo, qui audax ad pugnandum contra pullos, timidus vero ad pugnandum cōtra grues, ardeas & alias aues magnas. Ita vere sunt quidam, qui audaces sunt contra timidos, sed timidi contra audaces, & contra timidos sunt feroces, Nullam enim auem fortem, id est, nullum opus arduum audent inuadere vel arripere. Aues autem debiles, id est, opera inepta & inertia se prætendunt viriliter attentare. Quod potissime verum est de prælatis, officialibus, iudicibus & balliuis, qui pro certo fortes, id est, magnos tyrannos & nobiles, prauos etiam vsurarios & diuites, iniquos etiam impios & crudeles non audent inuadere, nec ipsos per iustitiam impugnare, sed solum pul-

los, id eſt, pauperes & impotentes ſolent per ſuas exactiones iuridicas moleſtare, & ipſos lædere & grauare. Dicunt enim tales timidi illud 1. Machab. 3. Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem? Non ſic, ſed habeant virtutem audaciæ & conſtantiæ. Exemplo herodii, qui eſt auis non multum magna corpore, ſed tamen maxima eſt virtute. Iſta enim non paruas auiculas ſed multo ſe maiores aues inuadit, in tantum quod quandoq; aquilam rapit, & ſi ad plures grues volauerit non prius deſcendit donec quatuor vel quinque ad terram proſtrauerit, ſicut dicitur in lib. de natura rerum. Sic vere tales non contra paruos & pauperes debent pugnare, ſed potius aquilas & grues, id eſt, magnos tyrannos & diuites audacter debent inuadere, & ipſos quanquam ſint multo ſe maiores & potentiores, non debent in pugna iuſtitiæ formidare, quinimo ſi plures ſint, quouſque ipſos proſtrauerint & punierint, non debent velut herodius à volatu, id eſt, executione iuſtitiæ deſcendere vel ceſſare, quia breuiter homo conſtans plus debet gaudere facere iuſtitiam de magnis quam de paruis, de diuitibus quam de pauperibus, de repugnantibus quam de obedientibus. Et hoc præcipitur 3. Re. 22. Non pugnabitis contra maiorem, ſed contra regem Iſrael. Eſtote ergo 1. Reg. 18. Eſto vir fortis, & præliare prælium domini. Patet ergo quod in iſta pugna debet eſſe virtus fortitudinis & con-

D ſtantiæ. Eſtote inquit. ¶ Secundo dico, quod ibi debent eſſe arma ſanctitudinis & iuſtitiæ, quod oſtenditur in verbo, parati. Milites enim per arma parantur ad pugnam. Sic iuſti etiam per virtutes, quæ ſunt armatura Dei iuxta illud 1. Mach. 12. Præcepit Ionathas ſuis vigilare, & eſſe in armis paratos ad pugnam tota nocte. Sine enim iſtis armis non poteſt homo pugnare, nec tentationibus reſiſtere, ſicut dicitur Numer. 21. Armate ex vobis ad pugnam. Iſtud bene patet, in ceruo, qui quamdiu caret armatura cornuum, ſcilicet, quando de nouo antiqua cornua depoſuit, videns ſe inhabilem ad pugnandum, & aliis animalibus ad reſiſtendum, abſcondit ſe, non audens in publico apparere, ita quod vix poteſt tunc temporis inueniri, ſignificans illos qui arma virtutum & cornua perdiderunt, qui nunquam ad pugnam ſpiritualem ſunt apti, ſed potius inhabiles & inepti, & vbi ad pugnandum contra vitia & tyrannos debuerant comparere ſolent magis fugere, & ſe abſcondere & latere. Iſti ergo non ſunt habiles ad pugnandum, ſed potius ad latendum. Iſti reprehenduntur Num. 32. vbi dicitur. Nunquid fratres veſtri ibunt ad pugnam, & vos hic ſedebitis? Cur ſubuertitis mentes filiorum Iſrael? Non

E ſic ergo, ſed habeant arma ſanctitudinis & iuſtitiæ. ¶ Tertio dico, quod in iſta pugna requiritur actus fortitudinis & prudentiæ, & hoc oſtenditur cum dicitur. Pugnetis. In pugnando enim requiritur vtrumque, ſcilicet, fortitudo & prudentia. Et proculdubio pugnandum eſt fortiter & prudenter, quadruplici ex cauſa, ſcil.

Pro fidei defenſione,
Pro animæ ſaluatione,
Pro ſubditorum protectione,
Pro eccleſiæ tuitione.

Et primo pro fidei defenſione. Exemplo apum quæ pro rege ſuo pugnant, & mori pro eo pulchrum putant, vt dicit Pli. Quia pro certo pro rege noſtro & pro fide ſua defendenda debemus contra ſarracenos & hæreticos pugnare, & mori pro eo pulchrum & nobile exiſtimare, ſicut fecerunt martyres & peccatores. Vnde de eo dicitur Sap. 5. quod pugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos. Item pugnandum eſt pro animæ ſaluatione. Animalia enim pugnant pro vxoribus ſuis ne ab aliis maculentur. Sic & nos debemus pugnare & certare pro animabus noſtris, ne à dæmonibus inquinentur nec inquietentur 1. Mach. 3. Nos vero pugnabimus pro animabus noſtris & legibus. Item pugnandum eſt pro ſubditorum protectione: Exemplo

Apri, qui pro filiis pugnat contra lupum,
Gallinæ, quæ pro pullis pugnat contra miluum.
Cornicum, quæ teſte Plinio, contra alias aues pugnant pro ciconiis,
Elephantum, qui contra draconem pugnant pro hominibus errantibus atque deuiis.

Quia pro certo ad nos & ad prælatos maxime pertinet pro ſubditis & aliis fidelibus contra ſpirituales aduerſarios, ſ. contra dæmones, peccata, hæreticos & tyrannos pugnare, & pro ipſis viriliter debellare 1. Mach. 3. Erigamus deiectionem populi noſtri vt pugnemus pro populo noſtro & ſanctis noſtris. Item pugnandum eſt pro eccleſiæ & pro patriæ tuitione, exemplo auium, quæ pugnant pro defenſione nidorum. Et exemplo animalium, quæ pugnant pro defenſione ſuorum domiciliorum, ſicut patet de taxo & vulpe &c. Vnde 2. Reg. 10. dicitur: pugnemus pro populo noſtro & ciuitate Dei noſtri, id eſt, pro eccleſia. Et ſic bene dico quod requiritur actus fortitudinis & prudentiæ. Pugnemus

F inquit. ¶ Quarto dico, quod requiritur obex fortis turbinis & malitiæ. Contra inquit nationes. Nulla eſt enim pugna ſine aduerſario, & in omni pugna ſpirituali neceſſe eſt quod aduerſarios habeamus, quia alias virtus contrarium non haberet. Iſti autem aduerſarii ſunt tres peſſimæ nationes

Mundi cupiditates,
Carnis voluptates,
Dæmonum falſitates.

Mundus enim & caro & dæmonia diuerſa mouent prælia. Vnde 1. Mach. 3. Pugnemus pro animabus noſtris. Et ſequitur in eodem c. Ecce nationes conuenerunt aduerſum nos. Ecce ergo quomodo in pugna ſpiritualia requiruntur quatuor, ſ. virtus, arma, actus, & hoſtis &c. ¶ Sed ſi de pugna velis vlterius aliquid ad- G
dere, dic quod pro pugna ſeu militia eſt vita hominis ſuper terram, ſicut dicitur Iob. 7. quia cum contra hoſtes ſpirituales & forti & continua ſimus pugna præliaturi, ſicut dicitur Exod. 32. Vlulatus pugnæ auditur in caſtris, hinc eſt quod nos ſemper parati & virtute armati eſſe debemus, vt ſtatim contra hoſtes viriliter decertemus Iud. 7. Omnes parauerunt ſe pariter ad pugnam. Et ſi vis nota quod in pugna victoria obtinetur quando populus habet, ſcilicet,

Ducem prouidum,
Hoſtem timidum,
Ordinem nitidum,
Militem validum.
Ductor eſt prouidus & ſapiens,
Hoſtis eſt timidus & fugiens,
Ordo eſt nitidus & conueniens,
Miles eſt ſolidus & patiens.

Modo ſic eſt quod in pugna iuſtorum ductor eſt ſapiens & prouidus, ſcilicet, Chriſtus Deus noſter, qui, ſcilicet, contra luciferũ fuit victor & ductor noſter, quando, ſcilicet, primo in virgines armis noſtræ humanitatis ſe armauit, & tamdiu in cruce pro nobis pugnauit vt eum ſuperaret, dicens illud 2. Par. 18 Mutabo habitum, & ſic ad pugnam vadam. Figuratus in Dauid, qui cum quinque lapidibus, id eſt. quinque vulneribus in torrente paſſionis aſſumptis armatus, philiſtæum ſuperauit & vicit, ſicut dicitur 1. Reg. 17. Vnde ibidem dicitur, Feſtinauit Dauid ad pugnam, ex aduerſo philiſtæi. Tunc enim perſonaliter pro nobis pugnauit, quia, ſcilicet, tunc fuit dominus, quaſi vir pugnator, omnipotens nomen eius. Nunc etiam quotidie pro nobis in pugna tentationum pro homine pugnat ſeque ducem & adiutorium ipſius præſtat, quando, ſcilicet, homo in ipſum confidens, adiutorium ipſius inuocat atque clamat, vt ſic dicat homo illud 2. Paral. 33. Deus noſter, qui auxiliator eſt noſter, pugnabit pro nobis. Igitur tali duci nos & pugnam noſtram humiliter committamus, & ipſius auxilium ſuppliciter inuocemus, dicentes 1. Mach 13. Tu es dux noſter pugna prælium noſtrum, & omnia quæcunque dixeris, faciemus. Et pro certo ſi tantum facimus quod ducem & ductorem Deum habeamus, inimici timebunt & nos in pace dimittentes ſtupebunt, dicentes, ſcilicet, Exo. 14. Fugiamus Iſraelem, Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Igitur in iſta pugna ductor eſt ſapiens & prouidus. ¶ Item in pugna iſta hoſtis eſt fugi- H
ens & timidus. Et vere talis eſt diabolus, quia, ſcilicet, ipſe ſimilis eſt vmbræ quæ ſequitur fugientes, & fugit reſiſtentes, & perſequentes. Timidus enim eſt & fugit fortiter reſiſtentem. Teſte enim Greg. Debilis eſt hoſtis, qui non vincit niſi volentem. Vnde 1. Machabæor. 11 Pugnauerant contra eum, & fugit & terga I
vertit. ¶ Item in pugna iuſtorum ordo eſt conueniens & nitidus. Bona enim ordinatio exercitus ſumme iuuat ad victoriam obtinendam. Paruæ enim acies bene ordinatæ & compoſitæ multoties triumphauerunt de multo pluribus & fortioribus male & inordinate compoſitis. Sic vere in pugna ſpirituali valde vtile eſt bonum ordinem tenere, & iuris & legis morumque & virtutum metas & regulas obſeruare, nec per præſumptionem exterius procedere vel palare. In omni enim negocio diſciplina & ordo proficiunt, inordinatio vero & tranſcenſio iuſtorum limitum ſuccumbunt. Nonne filius Metelli romanorum ducis à patre capite punitus eſt, pro eo quod contra patris mandatum extra ordinem pugnauerat, ſicut ponit Titus Liuius? Et ſimile commemorat Valerius Maximus lib. 2. c. 2. de poſthumo dictatore & Manlio Torquato quorum vterque filium ſuum occidi iuſſerat quia iniuſſi cum hoſte dimicarant, quamuis vterque hoſtem quem inuaſit vincebat. De ordine igitur & diſciplina iuſtorum in ſpirituali pugna dicitur Iudic. 5. quod ſtellæ manentes in ordine & curſu ſuo aduerſus Siſſaram pugnauerunt. ¶ Item in iſta pugna K
miles eſt patiens & ſolidus. Victoria enim non reportatur in pugna, niſi pugnans ſolidus ſit & fortis, & niſi ſit patiens & perſeuerans & longanimis. Qui enim ad quemlibet inſultum aduerſarii deſiſteret, nunquam Victoriam obtineret, Ideo dicebat Apoſtolus 2. Corinth. 7. Nullam requiem habuit caro noſtra ſed omnem tribulationem paſſi ſumus, foris pugnæ, intus timores. ¶ Et ſi vis dic quod plura ſunt quæ faciunt in pugna militem fortiter bellare, & victoriam obtinere, videlicet, quando

Habet

Habet causam sufficientem,
Tollit causam officientem,
Adhibet motum afficientem,
Adiungit cœtum proficientem,
Seruat modum perficientem.

Sic vere dico,quod in bello spirituali,scilicet,contra tentationes & tribulationes debet esse causa sufficiens,quia,scilicet,ad debitum finem debemus pugnare, scilicet,pro animarum salute obtinenda,& damnatione vitanda. Iusta enim causa valde fortificat pugnatores. Sic vere quando homo pugnat contra aduersarios pro iustitia vel pro fide. Ista enim proprie est pugna Dei,sicut dicitur 2. Paral. 20. Non est enim pugna vestra, sed Dei: Apoc. 19. Cum iustitia pugnat & iudicat. ¶ Item dico quod in ista pugna debet deesse causa officiens, scilicet, peccatum & omnis occasio mala. Vnde Deut. 28. Quando egressus fueris aduersus hostes tuos ad pugnam,custodies te ab omni re mala. ¶ Item dico,quod in ista pugna debet inesse motus afficiens, id est, audacia,& bona & prompta voluntas,vt,scilicet,dicamus illud 1. Ma. 9. Surgamus & pugnemus contra inimicos nostros. ¶ Item dico quod in ista pugna debet adesse cœtus proficiens, quia, scilicet, cœtus & societas bonorum, & maxime fidelium sociorum ipsorumq; adiutorium spirituale orationes,scilicet,& consolationes valde proficiũt in hac pugna 1.Mac.9.Reuertamus ad fratres nostros,& tunc pugnabimus. ¶ Itẽ dico ꝙ in ista pugna debet subesse modus expediens,quem,scilicet,nos docet Apo.1.Cor.9. Sic inquit pugno non quasi in incertum nec quasi aerem verberans, sed castigo corpus meum,& in seruitutem redigo &c. Et 2. Mac. 15. Manu quidem pugnantes,sed ad Dominum, cordibus orantes, Sic igitur si homo omnia hæc in ista pugna seruauerit, pro certo fortis & solidus miles erit, & in pugna victoriam obtinebit. Et sic erit de illis de quibus dicitur 1.Paral.2. Venerũt inquit ad Dauid fortissimi,& egregii pugnatores tenentes arcum, & vtraq; manu fundis saxa iacientes. Sic igitur patet quod si in spirituali pugna qua,scilicet, iusti pugnãt Cõtra dæmones & vitia,miles est fortis & patiens,ordo est rite conueniens, hostis est lassus & fugiens, ductor est bonus & sapiens, necesse est quod in ista pugna victoria per eum obtineatur, & quod ex hac cœleste præmium reportetur. Ista est ergo pugna cœlestis qua, scilicet, cœlestes & spirituales viri contra spirituales nequitias pugnant. Sicut enim ponit Plin.2.lib c.59. apud romanos in bellis cimbricis sonitus tubarum & crepitus armorum in cœlo auditi fuerũt. In consulatu etiam Marii arma cœlestia ab ortu occasuque inter se concurrere visa superius extiterunt, de quibus etiam prodigiis Aug.de ciuitate Dei videtur facere mentionem.Ad quod etiam facit figura Apo. 12. vbi dicitur quod factum est prælium magnũ in cœlo. Michael & angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat & Angeli eius, & præualuerunt, neque locus eorum amplius inuentus est in cœlo. Talia ergo cœlestia & spiritualia bella quotidie inter Michaelem & draconem,id est,inter iustos & dæmones & vitia,in cœlo, id est, in corde & conscientia solent fieri, in qua certe pugna Christo iuuante iusti triumphare solent, & dæmones & vitia superari. Humilitas enim superbiam superat,& iustus de dæmonibus iuuante domino victorizat. Apoc.17. Hi cum agno pugnabunt, & agnus vincet eos. At quæ certe bene posset applicari illud quod scribitur 2.Mac.5.vbi dicitur. Eo tempore quo Antiochus secundam profectionem parauit in Aegyptum, contigit per vniuersam hierosolymam ciuitatem 49.diebus videri per aera equites discurrentes, aureas stolas habentes & hastas quasi cohortes armatas,&cursus equorum per ordines digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem, gladios districtos, & telorum iactus, & aureorum armorum splendorem, omnisq; generis loricarum. Expone moraliter de pugnis & bellis iustorum contra malos, quia pro certo ostendere quomodo in aere vel in cœlo possint fieri prælia,quare seu per quos, difficile esset.

L ¶ Sed si vis dic aliquid de pugnis malorum. Mali enim quasi cõtinue sunt in discordia & in pugna, quia, scilicet, isti pugnant contra

Se per discordias,
Deum per nequitias,
Proximum per sæuitias.

Contra se dico per discordias, quia, scilicet, isti inter se modica occasione mouent guerras,lites & pugnas similes illis montibus de quibus narrat Plinius lib. 2. c. 85. quod in Mutinensi agro sub Iulio sexto consule,in quodam terræ motu duo montes de locis suis moti,inter se maximo strepitu concurrerunt,& per modum pugnæ assultantes,recedentes,fumo & flamma emissis,animalia exanimauerunt,& villas intermedias destruxerunt, spectante(vt ait) viatorum & romanorum equitum comitiua. O qui sunt isti montes,nisi moderni tumidi & superbi principes & tyranni?qui scilicet,orto inter eos discordiæ terræ motu inter se pugnant, & vnus contra alterum concurrunt & bellant,& ignem rhamni fumumque superbiæ emittẽtes,animalia exanimant, & villas cõburunt,spoliant & eneruant. Teste enim Esa. 57. Impii quasi mare feruens,quod quiescere non valet,& non est pax impiis, dicit dominus. Vnde Esa.19. Concurrere faciam Aegyptios contra Aegyptios,& pugnabit vir contra fratrem suum, & vir contra amicum suum,ciuitas aduersus ciuitatem, regnum aduersus regnũ & dirumpetur spiritus Aegypti. Isti ergo pugnant contra se per discordias. ¶ Alii pugnant contra Deum per nequitias. Viri M enim in iniquitatibus assueti,in malitiis obstinati, Dei mandata facere contemnentes, & ipsius iustitiam non curantes, contra Deum pugnare videntur in quantum sibi rebellare,& contra dicere comprobantur,similes solsequio,quod,s.semper vertit, & se aperit contra solem. Similes ventilabro quod supra campanile est,quod semper vertit faciem contra ventum. Quia reuera tales obstinati semper contra solem iustitiæ Christum,& contra spiritum sanctum se solent per rebellionem vertere,contra ipsum pugnare, & sibi contradicere, & ipsius mandatis omnibus contraire. De istis videtur dominus dicere illud Cant. 2. Filii (inquit Christus) matris meæ pugnauerunt contra me,id est,filii fidei vel ecclesiæ meæ. Et tamen isti deberent attendere ad illud Eccles. 46. Contra Deum pugnare non est facile. Et hoc quia sicut cornix, licet quandoque pugnet contra aquilam, ipsam clamoribus impetendo,ita quod aquila,ac si esset victa, non dignatur se defendere de eadem, finaliter tamen indignata contra cornicem insurgit,& eam lacerat & occidit, sicut dicit liber rerum, sic dico quod Deus peccatores contra se pugnantes,& peccando contra eum rebellantes,videtur non cognoscere vel audire in quantum peccata eorum propter pœnitentiam videtur dissimulare sicut s. dicitur Sap. 11. in fine tamen & in morte & in iudicio contra eos consurget,& ipsos destruet &confundet.Bene ergo docemur 2. Paral.13. vbi dicitur. Nolite pugnare contra Dominum Deum patrum nostrorum. Sunt igitur quidam qui pugnant contra Deum per nequitias. ¶ Sunt etiam quidam pugnantes contra N proximum per sæuitias, sicut,scilicet, sunt iniqui & tyranni, qui contra bonos innocentes & iustos pugnant & certant 1. Reg. 31. Philistiim autem pugnabant aduersus Israel,& Hester.11. Concitatæ sunt nationes vt pugnarent contra gentem iustorum. Et sic igitur patet quomodo inuenitur pugna malorum sicut & iustorum. Sufficiat. Vide in tit.bellum, Prælium,vel Certamen.

Pulcher. Pulchritudo.

Cum pulchritudo sit A quędam proprietas rei ex debita proportione consurgens, possumus dicere moraliter quod in scriptura inuenitur multiplex pulchritudo, tam in bono significato quam in malo.Nota ergo quod est pulchritudo

Moralis & virtuosa,
Carnalis & vitiosa,
Temporalis & fluctuosa,
Supernalis & gratiosa.

De pulchritudine morali dicitur Exod. 26. quod velum erat de hyacintho,pulchra varietate contextum.De pulchritudine carnali dicitur Gen.6. quod videntes filii Dei filias hominum quod essent pulchræ,elegerunt sibi vxores &c. De pulchritudine tẽporali, scilicet,de pulchritudine mundanæ gloriæ dicitur Gen. 3.quod videns mulier lignum quod esset pulchrum visu & ad vescendum suaue comedit &c. De pulchritudine vero supernali, sc. de decore gloriæ paradisi, dicitur Esa.32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in requie opulenta, in tabernaculis fiduciæ. Istæ sunt ergo quatuor pulchritudines in genere. Dicamus ergo aliquid de qualibet earundem ¶ Primo ergo dicamus B quod est pulchritudo moralis & virtualis, & ista proprie est illa quam acquirit anima vel homo ex aggregatione gratiæ & virtutum. Sicut enim virgo tunc dicitur pulchra,quando in membris non est mutilata vel deformata, quando colore roseo est picta & colorata,quando decoris vestibus est adornata,&quando non est mortua sed anima viuificata, sic vere homo vel anima apud Deum & homines est pulcher & speciosus,quando habet omnia membra sua,scilicet,

Speciem & caput rectæ intentionis,
Os & linguam veræ locutionis,
Pedes & crura bonæ affectionis,
Manus & brachia bonæ operationis,
Pectus & fidele cor firmæ dilectionis,
Oculos & aures claræ discretionis,
Guttur & palatum dulcis deuotionis,
Ventrem & intestina piæ & viscerosæ compassionis,
Pellem & capillos honestæ conuersationis.

Proportio enim & aggregatio, ordinatio & compositio istarum specierum & membrorum, hominem spiritualiter facit pulchrum & apud Deum & homines gratiosum, & maxime quando ho-

do homo eſt viuus & animatus per gratiam & charitatem mundus,& coloratus per caſtitatem, veſtitus & ornatus per honeſtatem. Vt ſic dicatur de anima illud Dan. 13. Suſanna erat delicata nimis,& pulchra facie. Si vero iſtis membris truncata vel mutilata fuerit, & maxime ſi à Deo & Dei gratia corruerit, ſtatim & deformis efficitur, & à Deo & Angelis abhorretur. Sicut enim dicit Aug. ſuper Ioan. Home. 32. ſicut vigor animi decorem facit in corpore, ſic Deus in anima. Non n. facit corpus vt ametur, ſed anima quæ eum emigrauerit, cadauer areſcit. Et quantumcunq; illa membra pulchra dilexeris, ſepelire tamen ſatagis, decor ergo corporis eſt anima, decor animæ, eſt Deus, hæc Auguſ. Vt ſic de quolibet ita pulchro dicatur illud quod de Dauid dictum eſt 1. Re. 16. Ecce vidi filium Iſai bethlehemiten, ſcientem pſallere, fortiſſimum robore, virum bellicoſum, prudentem verbis, pulchrū viſu,& Deus eſt cum eo. Dicamus igitur cuilibet homini vel animæ ita pulchræ illud Can. 6. Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turtu-
C ris, collum tuum ſicut monilia. ¶ In quibus verbis oſtenditur ꝙ ſicut homo corporaliter pulcher dicitur quando habet pulchrā faciem, pulchros oculos, pulchrum collum, pulchrum habitum, ſic vere ad ſpiritualem pulchritudinem requiritur quod homo habeat pulchram faciem conſcientiæ interioris, pulchros oculos ſapientiæ ſubtilioris, pulchrum collum eloquentiæ facundioris, pulchrum ornatum apparentiæ venuſtioris. In iſtis n. quatuor conſiſtit animæ pulchritudo, ſ. In conſcientiæ puritate. (Pulchræ ſunt inquit genæ tuæ.) In ſapientiæ claritate. Sicut turturis inquit.) In eloquentiæ venuſtate. (Collum inquit tuum.) In apparentiæ ſanctitate (Sicut monilia inquit.) ¶ Sit igitur in nobis chariſſimi ſi apud Deum volumus eſſe pulchri, interioris conſcientiæ ſanctitudo, ſubtilioris ſapientiæ limpitudo, facundioris eloquentiæ rectitudo, exterioris apparentiæ gratitudo ¶ Dico igitur quod habere debemus conſcientiæ ſanctitudinem. Pulchræ ſunt inquit genæ tuæ. Genæ enim & facies ſignificant conſcientiam. Conſcientia n. & facies hominis interioris, quæ pulchra & munda ſuper omnia debet eſſe, quia ſicut macula in genis & in facie indecentior eſt quam alibi, & eſt etiam intuentibus magis nota, ſic peccata quando ſunt in conſcientia, magis ſunt apud Deum indecentia & deformia & magis Deo & Angelis manifeſta. Pulchra ergo & munda debet eſſe iſta facies & etiam iſtæ genæ, ſicut de Heſter dicitur Heſter 2. quod ipſa erat pulchra nimis & decora facie. De genis dicitur Cant. 6. pulchra es amica mea, ſuauis & decora, & ſequitur. Sicut cortex mali punici genæ tuæ. Iſti enim qui in ſigno virginis naſcuntur, pulchra facie vt communiter decorantur. Ad denotandum quod illi qui in ſigno virginis, id eſt, virginitatis gremio ſunt nutriti, ſunt vt communiter pulchræ faciei, id eſt, conſcientiæ pulchritudine decorati. Ideo de genis, id eſt, de facie conſcientiæ dicitur Can. 4. Quam pulchra es amica mea, ſequitur. Sicut fragmen mali punici genæ tuæ. Patet igitur quod nos debemus habere conſcientiæ ſanctitudi-
D nem. Genæ inquit tuæ. ¶ Deinde dico quod ſi volumus ſpiritualiter eſſe pulchri, nos debemus habere ſapientiæ limpitudinem. Turturis inquit. Mulier enim quandoque ob hoc ſolum reputatur pulchra quia habet pulchritudinem oculorum. Oculi enim pulchri multum ſunt inter alias pulchritudines reputati. Vnde etiam ſcriptura de hoc commendat ſponſam, Cant. 4. dicens. Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es, oculi tui ſicut oculi columbarum. Sic vere chariſſimi, ſpiritualiter loquendo, vir iuſtus tunc potiſſime pulcher dicitur, quando oculi intellectus in decore ſapiētiæ illuſtrantur, quod oſtēditur in verbo turturis. Turtur enim oculos habet pulchros, continue gemit, & eſt auis caſtiſſima, ita quod compari fidem ſeruat, ipſaque mortua, nulli amplius carnaliter ſe copulat, ſignans viros ſapientes & iuſtos, quos virtus triplex facit ſpiritualiter eſſe pulchros, ſcilicet,

Pulcher oculus ſapientiæ,
Triſtis gemitus pœnitentiæ,
Mundus habitus continentiæ.

De oculis enim ſapientiæ dicitur Gen. 49. Pulchriores ſunt oculi eius vino, & dentes eius lacte cādidiores. De gemitu pœnitentiæ dicitur Dan. 13. quod Suſanna quæ erat pulchra facie, flens proſpexit ad cœlum. De habitu vero continentiæ dicitur Sap. 4. O quam pulchra eſt caſta generatio cum claritate, & Eccl. 44. dicitur de pulchritudine caſtitatis. Pulchritudinē candoris admirabitur oculus. Et ideo breuiter de iſta triplici pulchritudine iſtius turturis, id eſt, animæ poteſt dici illud Canti. 6. quod ipſa eſt pulchra vt luna, electa vt ſol, terribilis vt caſtrorum acies ordinata. Sol enim ſignat ſapientiæ ſplendorem, luna ſignat continentiæ candorem, acies vero terribilis deſignat pœnitentiæ laborem Habeat ergo anima ſapientiæ limpitudinem Turturis
E inquit. ¶ Deinde habeat eloquentiæ rectitudinem, & iſta notatur in collo. Collum tuum, quia, ſcilicet, in collo formatur vox. Pulchritudo enim colli multum attenditur in perſona, ſic vere honeſtas & prudentia viri. Vnde Can. 4. Quam pulchra es amica mea, ſequitur. Sicut turris Dauid collum tuum, ſicut vitta coccinea tua, & eloquium tuum dulce, & Can. 2. Vxor turturis audita eſt in terra noſtra, vt etiam de tali collo exponatur illud Oſeæ 10. Tranſiui ſuper pulchritudinem colli eius. Et vere ad virum perfectum pertinet quod habeat pulchra verba dulcia, mitia & honeſta, ſicut dicitur de Ioſeph Gen. 49. Nephthalim ſeruus emiſſus dans eloquia pulchritudinis. Quod eſt contra illos qui magis delectantur in verbis turpibus quam in pulchris ſimiles porcis, qui libentius ponunt ſe in ſtercore quam in auro. Habeamus ergo eloquentiæ rectitudinem. Collum inquit.

F ¶ Inſuper dico quod ad ſpiritualem pulchritudinem requiritur quod habeamus apparentiæ gratitudinem, quæ oſtenditur cum dicitur. Monilia. Monilia enim exteriora corporis ſunt ornamenta, quæ exteriorem conuerſationem deſignant, quæ procul dubio eſt exterioris hominis ornamentum. Sicut enim aliqua ſunt animalia quorum pellis exterior eſt ita pulchra quod ad ſui aſpectum inuitant omnes oculos aliorum animalium, ſicut de panthera dicitur & de pardo, ſic vir iuſtus ita debet habere pulchram pellem conuerſationis, quod ad ſui imitationem debet omnes homines inuitare. Quod eſt contra illos qui conuerſationem habent ita horribilem atque turpem quod non ſunt digni ab aliis videri nec etiam imitari. Similes Chamæleonti, quod eſt animal valde pictum, & dum viuit, in exterioribus coloribus eſt valde pulchrum, & tamen quando eſt mortuum, colorem habet valde horribilem atque turpem. Sic vere ſunt quidam qui dum viuūt, id eſt, dum in ſtatu gratiæ perſiſtunt, honeſti & in conuerſatione pulcherrimi ſunt, quando vero per peccatum moriuntur, ſtatim turpem colorem inhoneſtæ conuerſationis conſequuntur. Iſtud patet de apoſtatis, qui quanto dum viuerent in fide vel religione, erant in honeſtate & apparentia pulchriores, tanto per vitia morientes fiunt in moribus turpiores, ita quod tales poſſunt dicere illud 1. Mach. 2. Pulchritudo noſtra & claritas noſtra deſolata eſt. Non ſic, ſed habeamus apparentiæ gratitudinem, vt de nobis dicatur illud Dan. 4. Folia eius pulcherrima &c. Vt ſic generaliter de perfectis & honeſtis viris dicatur illud Thren. 4. Candidiores niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, pulchriores ſaphiro. Et bene comparat iſtos ſaphiro, qui propter hoc dicitur eſſe pulcher, quia cœleſtis coloris ſimilitudinem repræſentat. Sic iſti propter cœleſtem conuerſationem pulchri dicuntur. Monilia inquit. Vt ſic quilibet dicat illud Eſa. 61. quaſi ſponſum decoratum corona, & tanquam ſponſam ornatam monilibus Quamuis multi ſint qui iſtis monilibus ſuæ conuerſationis in ſuperbiam abutantur, ſicut ſunt hypocritæ, qui in eis gloriantur (iuxta illud Eze. 7. Ornamenta monilium ſuorum in ſuperbiam poſuerunt) quapropter ipſa quandoque amittere comprobantur. Vnde Eſa. 3. Pro eo quod exaltatæ ſunt filiæ Sion &c. auferet dominus ornamenta, armillas, & monilia. Et aduerte de iſtis monilibus exterioris conuerſationis quod ſicut in vno monili ſunt quandoque multi lapides precioſi qui monilis pulchritudinem augmentant, ſic in vna conuerſatione ſunt quandoque multi mores virtuoſi qui ipſam pulchrificant & decorant. ¶ Nota ergo quod in conuerſa- G
tione bonorum ad hoc quod bene ſit pulchra, debent lucere iſti lapides precioſi, videlicet, virtus

Amoris & charitatis,
Dulcoris & pietatis,
Candoris & puritatis,
Vigoris & firmitatis,
Decoris & honeſtatis,
Clamoris & veritatis,
Rigoris & æquitatis.

Iſta enim omnia faciunt hominem pulchrum & coram Deo, & hominibus gratioſum. Habeat ergo homo pulchritudinem feruoris & charitatis, vt ſic dicat illud Eccleſiaſtici 24. Ego mater pulchræ dilectionis & timoris, & agnitionis & ſanctæ ſpei. Item habeat pulchritudinem dulcoris & pietatis. Can. 5. Quam pulchræ ſunt mammæ tuæ ſoror mea ſponſa, pulchriora ſunt vbera tua vino, & odor vnguentorum tuorum ſuper omnia aromata. Pietas en. eſt pulcherrima virtus, ſicut Hie. 11. de oliua dicitur Oliuam vberem, pulchram, fructiferam, ſpecioſam, vocauit dominus nomen tuū. Itē habeat homo pulchritudinē candoris, & puritatis. Eccleſi. 43 Pulchritudinem candoris admirabitur oculus. Item habeat pulchritudinem vigoris & firmitatis. Eccleſ. 43. Altitudinis firmamentum pulchritudo eius. Item habeat pulchritudinem decoris & honeſtatis. Can. 6. Ecce pulchra es amica mea, ſuauis & decora. Item habeat pulchritudinem clamoris & veritatis, ſcilicet, virtutem confeſſionis &c. Pſalm. 95. Confeſſio & pulchritudo in conſpectu eius, ſanctimonia & magnificentia &c. Item habeat pulchritudinem rigoris & æquitatis, de qua dicitur Hie. 31. Benedicat tibi dominus pulchritudo iuſtitiæ. Quod exponens Aug lib. 8. de ciu. Dei. c. 6. dicit pulchritudo animi, quia pleriq; homines pulchri ſunt quamuis corpore ſint deformes.

deformes. Sic igitur poterit dici anima pulchra propter omnia ſupradicta, ita quod ei dici poterit illud Can. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Vbi oſtenditur quod ipſa, ſci. eſt generaliter ordinata. Tota pulchra es. Cordialiter amata. Amica mea inquit. Integraliter purgata. Et macula non eſt in te. Et ita pulchra fuit beata Virgo quare dominus ipſam elegit & amauit. Teſte n. Augu. non poſſumus amare niſi pulchra. Ideo de beata Virgine poteſt dici illud Iud. 5. pulcherrima fœminarum eligitur ei, & Gen. 12. Noui te quod pulchra ſis mulier. vbi etiam oſtenditur quod iſta fuit, ſcilicet Sanctitatis decore fulgida. Pulcherrima inquit. Pietatis dulcore rorida Fœminarum inquit. Dignitatis honore ſplendida. Quia eligitur ei. Et ſic patet quomodo eſt pulchritudo apparentiæ, eloquentiæ, ſapientiæ, & conſcientiæ. Et ſic ergo oſtenditur quod eſt quædam pulchritudo moralis & virtualis. Et hoc eſt primum principale

H ¶ Secundo principaliter dico, quod eſt quædam pulchritudo carnalis & corporalis, & iſta pro certo vana eſt & fallax, deceptoria & tranſitoria, quia ſicut dictum eſt Prou. 31. fallax gratia, & vana eſt pulchritudo. Et vere fallax eſt & vana, quia

Pulchritudo corporalis {
Cito perit & deficit,
Mentes trahit & inficit,
Nulli prodeſt aut proficit,
Animam damnat & afficit.

Dico ergo quod corporis pulchritudo eſt celeriter defectiua, & ideo in ſcriptura comparatur flori Eſa. 40. Exortum eſt fœnum, & cecidit flos, & decor vultus eius deperiit. Flos n. habet pulcherrimam apparentiam, veruntamen habet debiliſſimam exiſtentiam, ſiccatur enim modico calore, & tunc à tota ſua pulchritudine ſpoliatur. Sic vere decor corporis habet exiſtentiam valde debilem, quia quamuis homo dum viuit & maxime in iuuentute valde ſit floridus & formoſus, quando tamen ſiccatur in ſenectute vel morte, ſtatim fit hiſpidus & rugoſus Iob. 18. Deuoret pulchritudinem cutis eius, & conſumat brachia eius primogenita mors.

I ¶ Item dico, quod iſta pulchritudo eſt damnabiliter infectiua. Inficit enim ſubiectum proprium per vanam gloriam, & ſubiectum etiam alienum per malam concupiſcentiam. De vana enim gloria certum eſt, quia vt communiter omnis perſona pulchra gaudet videri, & gaudet etiam de pulchritudine commendari iuxta illud poeticum. Delectant caſtas etiam præconia formæ. Pone etiam (ſicut in libro rerum dicitur) quod pauo in plumarum ſuarum pulchritudine gloriatur, gaudetque quando ſecrete ab hominibus inſpicitur & videtur, & exinde ſuperbiens, ad rotam faciendum & caudam dilatandum, & ad ipſam plumarum pulchritudinem oſtendendum ſenſibiliter excitatur. Et quod plus eſt, pauo de nocte euigilans, & propter tenebras plumarum ſuarum pulchritudinem non videns, totam ſuam pulchritudinē amiſiſſe ſe credens, ſubito clamat & cōtriſtatur, & in ſe plurimum deſolatur. Sic multi & multæ ſunt qui quando ſe ſciunt plumas pulchras, id eſt, exteriorem corporis pulchritudinem habere, ideo gloriantur, & videri ab hominibus delectantur, & ad literam vt magis appareat quod in eis pulchrum eſt ſolent rotam, id eſt, pompam facere, caudam præſumptionis pompaticæ oſtendere & ducere, & totam ſuam pulchritudinem aliis dilatare. Exemplo regis Aſſueri, qui glorians in pulchritudine Vaſthi vxoris ſuæ, iuſſit eam venire vt oſtenderet cunctis populis & principibus pulchritudinem ipſius. Et quod plus eſt, iſti volunt ſe continue videre, & ideo ſi quandoque ſunt quod ſe non ſpeculantur vel inſpiciunt, totum ſeſe perdidiſſe credunt, & præ timore amiſſæ pulchritudinis ſæpe gemunt. Vnde de ſuperbia & vana gloria talium dicitur Hier. 49. Aſcendit de ſuperbia iordanis ad pulchritudinem robuſtam. Contra tales ergo de pulchritudine gloriantes Innoc. de vilitate conditionis humanæ dicit. Abſit vt alter color comparabilis ſit naturæ. Quid enim vanius quam crines pectere, cæſariem tingere, faciem vngere, genas producere? Fallax enim & vana gratia eſt pulchritudo, & omnis caro fœnum. Et non ſolum ergo iſta pulchritudo inficit proprium ſubiectum per inanem gloriam, immo etiam inficit alios per luxuriam. Sicut enim ad ſenſum patet quod pulchritudo ceraſtis, pantheræ & tigridis alia animalia ad ſui conſiderationem attrahit, & dum circa ea muſſant, ipſa percutiunt & occidunt. (iſta enim habent pulcherrimas pelles & valde coloratas, ſed teſte Iſido. quot colores, tot dolores) ſic vere ſunt pulchræ mulieres, & etiam pulchri iuuenes. Alios enim ad ſpeculandum & intuendum ſuam pulchritudinem attrahunt, & ipſos per mala deſideria vulnerant & occidunt. Ideo conſulit ſapiens Prou. 6. Non concupiſcat pulchritudinem eius cor tuum, ne capiaris nutibus illius. Dico igitur quod corporis pulchritudo eſt damnabiliter infectiua.

K ¶ Item dico, quod corporis pulchritudo eſt ad nihilum perfectiua. Conſtat enim quod de iſta nullum penitus venit commodum animæ, ſed potius incommodum atque damnum. Et iſtud patet, quia vt communiter illi qui ſunt cæteris pulchriores, ſunt vt communiter nequiores. Patet in primo Angelo, qui in naturalibus fuit pulcherrimus, & tamen factus eſt nequiſſimus. Vnde de eo dicitur Ezech. 28. eo quod eleuatum eſt cor tuum quaſi Dei, ecce adducam ſuper te robuſtiſſimos & nudabunt gladios ſuos ſuper pulchritudinem ſapientiæ tuæ, & ſequitur. Perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo. Patuit etiam in Abſalon, qui corporaliter erat pulcher, & tamen ſpiritualiter fuit nequam, qui contra patrem inſurrexit, ſicut dicitur 2. Re. 14. & 15. Nam vt dicitur 2. Reg. 14. ſicut Abſalon vir non erat pulcher in omni Iſrael.

¶ Item corporis pulchritudo eſt terribiliter damnatiua. Cauſa enim eſt multorum peccatorum, & finaliter multorum tormentorum. Cattus enim in pellis pulchritudine Sylueſtris efficitur, & tandem propter pellis pulchritudinem occiditur. Sic ſæpe fit quod homo vel mulier Sylueſtris & luxurioſus efficitur, dum in ſuæ pellis pulchritudine gloriatur, (Ezec. 16. Habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata es) quapropter in inferno finaliter occiditur, ſuaque pelle & pulchritudine ſpoliatur Thren. 2. Occidit dominus omne quod viſu pulchrum eſt. Iſta eſt igitur pulchritudo carnalis & corporalis, quæ, ſcilicet, vt dictum eſt, eſt damnatiua non perfectiua, eſt infectiua, & eſt etiam defectiua. L

¶ Tertio principaliter dico quod eſt pulchritudo temporalis & iſta eſt mundanæ proſperitatis. Iſta enim quæ ſunt hic videntur modo eſſe valde pulchra, quæ tamen ſi bene cognoſcerentur, turpia eſſe viderentur. Noctiluca enim de nocte lucet & videtur mirabiliter eſſe pulchra & hoc quia tunc homo non bene videt, ita quod non poteſt bene de rerum exiſtentiis iudicare, ſed de die quando homo videt bene, iſta cognoſcitur eſſe quidam vermis vilis, turpis, horribilis & deformis. Sic vere chariſſimi in nocte huius præſentis turbulentæ vitæ quando nullus proprie cognoſcit quid ſunt res, proſperitas mundi videtur pulchra, lucida & formoſa, ſed vere in die vitæ futuræ, quando ambulabimus non per fidem ſed per ſpem, quando de rebus perfectam cognitionē habebimus tunc veraciter cognoſcemus, quod mundi proſperitas non eſt pulchra, ſed magis vilis, horribilis, atque turpis. Iſta ergo proſperitas eſt pulchra & alliciens. Figurata in illo ligno paradiſi quod erat pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuaue, quo Eua allecta fuit, ita quod mandatum Domini præteriuit. Tali pulchritudine ſunt pulchri diuites huius mundi, figurati in vaccis quas Pharao vidit paſcere iuxta amnem, de quibus Gen. 41 Septē boues pulchræ & craſſæ nimis paſcebantur iuxta amnis ripam, vt ſic de quolibet tali dicatur illud Ezec. 31. Ecce Aſſur quaſi cedrus in libano pulcher ramis & frondib. nemoroſus excelſuſq; altitudine. Iſta eſt ergo pulchritudo realis & tēporalis. M N

¶ Quarto principaliter dico, quod eſt pulchritudo finalis & ſupernalis, & iſta eſt pulchritudo gloriæ paradiſi. Sicut enim palma inferius eſt aſpera & ſpinoſa, ſurſum autem eſt virens, pulcherrima & decora, ſic paradiſus hic tempore huius vitæ in humana æſtimatione eſt valde aſper, hiſpidus & deformis, illi tamen qui ſurſum ſunt, ipſum pulchrum inueniant & formoſum, ita quod de eo dici poteſt illud Prou. 3. Viæ eius viæ pulchræ, & omnes ſemitæ pacificæ. Iſta eſt ergo quadruplex pulchritudo, ſcilicet, æterna, externa, carnalis, & virtualis. Et hæc de pulchritudine ſufficiant. Vide de ſpecie, de decore, de forma, de ornatu, de colore, de pelle, & infra de veſtibus &c.

Pulſare.

A Cum pulſare ſumatur pro excitare, euigilare, requirere vel vocare, dicamus quod nos inuenimus pulſare

Dei, quod facit monitionibus,
Iuſti quod facit orationibus,
Diaboli, quod facit tentationibus.
Pulſat enim Deus, vt iuſtus ſuſcitetur,
Pulſat iuſtus, vt Deus excitetur,
Pulſat diabolus, vt homo periclitetur.

Primum ergo eſt pulſare diuinæ monitionis, quia, ſcilicet, Deus habet procuratores ſuos apud hominem, quibus mediantibus ipſum ad bonum excitat atq; pulſat. Et primo quidem Synderesim, quæ pulſat interius rectam vitam oſtendendo, ſcripturam ſacram, quæ pulſat exterius Dei mandata declarando, prædicatores, qui pulſant aſperius ad bonum inducendo, & a malo retrahendo, terrendo, attrahendo, comminando & promittendo pauperes & egenos eleemoſynas petendo & miſericordiam implorando, ipſummet Deū, qui pulſat ſuperius inſpirando, & ſe vt intret offerendo & præſentādo, & finaliter ad oſtium corporis cū malleo tribulationum & mortis percutiendo. Breuiter ergo iſte eſt qui dicit Apocalyp. 3. Ego ſto ad oſtium & pulſo ſi quis audierit vocem meam & aperuerit ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ille mecum. Iſte eſt enim dilectus animæ, qui in ſocietate ſponſæ ſuæ eſſe mirabiliter ſe delectat, & ideo vt ſibi oſtium cordis aperiat dulciter flagitat atque pulſat vnde Can. 5. Vox dilecti mei pulſantis, aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea quia caput meum plenum eſt rore. Deus

enim animam ad aperiendum sibi cor & affectum per charitatem dulciter inuitat & pulsat, & abundantiam roris deuotionis & gratiæ sibi offert si voluerit & pœniteat. Et ideo Luc.12. vigilare serui Dei præcipiuntur, vt cum venerit & pulsauerit, sibi confestim aperiant. Est igitur pulsare diuinæ monitionis.

B ¶ Secundo dico quod est pulsare humanæ orationis. Homo enim quando orat, ad aures diuinas vt concedendo quod petitur aperiat, pulsat, somnolentus est enim Deus, pulsari vult, alias non exaudit. Vnde Matt.7. Petite & accipietis, quærite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis. Quia, scilicet, sicut ibidem dicitur, omnis qui petit accipit, & qui quærit inuenit, & pulsanti aperietur. Vnū tamen aduerte quod Deus non statim aperit pulsanti, vult enim ipsius indigentiam & diligentiam experiri, sicut Lu.11. ipsemet exemplificat de amico dormiente, qui licet cum difficultate, tamen surrexit & paruit, & panes postulatos concessit, & hoc quia pulsando perseuerauit. Ideo de Petro pulsante ad ostiū dicitur Act.12. quod sibi non fuit statim ostium apertū, sed postquam pulsando perseuerauit. Petrus autem perseuerabat pulsans.

C Istud est igitur pulsare humanæ orationis. ¶ Tertio dico quod est pulsare diabolicæ tentationis. Iste n. ad ostiū cordis cōmuniter pulsat, & ad malū nos stimulat & inclinat. Vnde Iud.16. dicitur ꝙ filii belial, id est, absque iugo, circumdantes domum senis, fores pulsare cœperunt. Hæc igitur sufficiant de pulsare, quia paucæ sunt auctoritates.

A **Puluis.** Nota, quod puluis nihil aliud est quam illa modica rei particula in quam res corruptibiles resoluūtur, corporum enim particulæ quam diu per formam substantialem inuicem vniuntur, corpus sunt, statim vero quod consumpto humido radicali & recedente forma substantiali ab inuicem separantur, pulueres sunt. Notemus ergo quod puluis signat multipliciter in scriptura tam in bono quam in malo. Significat enim

Cordis humilitatem & deiectionem,
Carnis mortalitatem & corruptionem,
Mundi prosperitatem & successionem,
Culpæ iniquitatem & infectionem.

Puluis enim { Nihil est in humana reputatione,
Remanet ex corporum dissolutione,
Rapitur ex ventorum collisione,
Maculat ex contactus coniunctione.

De puluere igitur humilitatis & deiectionis dicitur 3. Regum 16. Exaltaui te de puluere, id est, de humili statu, & posui te ducem super populum meum. De puluere mortalitatis dicitur in Psal. 103. Exibit spiritus eius, & non subsistet, & in puluerem suum reuertentur. De puluere prosperitatis dicitur Matt. 10. Excutite puluerem de pedibus vestris. De puluere vero iniquitatis dicitur Psalm.11. Non sic impii non sic, sed tanquam puluis quem proiicit ventus à facie terræ. Generaliter ergo dico quod est dare puluerem vtilem, & puluerem inutilem, puluerem bonum &

B puluerem malum. ¶ Igitur primo & principaliter de puluere in bono significato aliquid est dicendum. Et dicamus vt supra dictum est, quod per puluerem potest intelligi status humilitatis, & recordatio mortalitatis. De humilitate apparet, quia stare in puluere pertinet ad viles personas, pauperes & deiectas, iuxta illud Esa. 47. Descende, sede in puluere virgo filia babylonis, non est solium vltra tibi. Puluis enim est illud quod parum aut nihil reputatur, & quo homines aspersi viles & deformes videntur, significans humilitatem, quæ hominem sua consideratione & extractione mirabiliter facit vilem. Et ideo homines antiquitus quando volebant signum humilitatis, & deiectionis, aduersitatis & desolationis, pœnitentiæ & contritionis ostendere, solebat puluere capita sua aspergere, sicut dicitur 2. Re.1. quod post casum & mortem exercitus domini in monte Gelboe ad Dauid venit homo de castris Saul, puluere aspersus caput, & Iosuæ 7. dicitur quod post casum populi miserunt puluerem super capita sua. Item de consideratā mortalitate patet. Puluis enim est illud quod remanet post consumptionem & resolutionem corporum. Sic vere proprie solus puluis terra & cinis remanet post mortem corporum humanorum. Spiritualiter enim loquendo, puluis & resolutio mortis debet remanere per iugem memoriā in cordibus hominum deuotorum Psal.21. In puluerem mortis deduxisti me. Talis ergo puluis est habendus, & summopere reseruandus. Sicut enim videmus quod pulueres sunt ad multa necessarii, (vnde etiam dicit Plini. quod cornua & pili capræ comburuntur, quorum fumus & puluis ad multa valent, nam fumo serpentes fugantur, puluere vero carnes superfluæ corroduntur, & nouæ generantur, fluxus humorum restringitur & vulnus putridum medicatur, sic vere charissimi isti spirituales pulueres, scilicet, resolutio humilitatis & recordatio mortalitatis ad multa sunt nobis vtilia. Nam si homo in igne charitatis cornua superbiæ & lanam suæ exterioris apparentiæ ad puluerem humilitatis reducit, & seipsum post concremationem & consumptionem corporis in puluerem reuersurum cogitat, procul dubio in ipso ex fumo, id est, ex consideratione huiusmodi serpens, id est, diabolus tentando repellitur caro, id est, carnalitatis libido corroditur, humor superfluus gulositatis consumitur, & vulnus putridum inuidiæ abstergitur & sanatur. Et ideo talis puluis est habendus, & à piis cordibus eligendus. Et sic quilibet dicat illud Iob 7. Ecce nunc in puluere dormio, &c. Et ideo breuiter exponamus illam auctoritatem Genes.3. Puluis es, & in puluerem reuerteris. In quibus verbis potest ostendi triplex puluis, id est, triplex status hominis qui per puluerem intelligitur, scilicet, status vitæ, mortis & resurrectionis. Ostenditur enim in istis verbis

Conditio carnalis naturæ. (Puluis es,)
Iniectio mortalis iacturæ. (In puluerem, supple, tendis,)
Resumptio vitalis figuræ. (Reuerteris.)
Primus est puluis vituperandus,
Secundus est puluis considerandus,
Tertius est puluis desiderandus.

¶ Dicamus ergo primo quod est puluis carnalis conditionis. C Puluis inquit es, id est, vilis & inutilis sicut puluis. Puluis enim ex propria conditione faciliter vento rapitur, mixtus aquæ lutum efficitur, vestem mundam quam tangit maculat & per eum inficitur. Sic vere humana caro vel etiam vita carnis faciliter læditur vento tribulationis, mixta cum aqua deliciarum faciliter transit in lutum peccati & corruptionis, & vestem mundam, id est, animam sibi coniunctam inficit vitio concupiscentiæ & delectationis. Et hoc ostenditur cum dicitur, puluis es. Et vere charissimi homo puluis est, quia sicut dicitur in Psal 17. Comminuam eos sicut puluerem ante faciem venti, vt lutum platearum delebo eos. Iste est ille fons idumeæ qui in quarta parte anni colorem habet puluereum, vt dicit Isid. item est sicut mare puluereum & sabulosum, ꝙ in India dicitur esse, & per totam septimanam vsq; ad sabbathum dicitur fluere. Quia, scilicet, puluerea cōditio nostra ad modum fontis & ad modum maris continue est in fluxu donec veniat sabbathum requiei & gloriæ paradisi. Et istud plāgebat Iob. 7. Induta inquit est caro mea putredine & sordibus pulueris &c. Iste enim puluis carnalis conditionis est procul dubio excitatiuus humilitatis, quia, scilicet, nullus est ita magnus quin de atomis & pulueribus sit compositus, & quin sit de natura puluerea procreatus. Vnde Esa. 40. Insulæ quasi puluis exiguus. ¶ Secundo dico, quod est puluis mortalis corruptionis, & D hoc ostenditur cum dicitur, In puluerem. In enim est præpositio signans terminum ad quem, Et ideo quando dicitur. In puluere, signat illum puluerem in quem naturaliter tendimus, scilicet, mortem, & mortis pulueri sationem. Teredo enim est vermis paruus & mollis, qui ligna quantumcunque dura corrodit, perforat & in puluerē reducit. Et mollia ligna quæ plenilunio plantantur, vel quæ plenilunio colliguntur, faciliter teredine corroduntur, & per teredinē in puluerē reducuntur, sic dic. tPli. Sic vere charissimi teredo mortis quāuis sit vilis & mollis, i. quāuis dissimulando molliter videatur erga plurimos se habere, durissima tamē ligna, i. quoscunq; fortes homines perforat & occidit, & eos in puluerem redigit & conuertit. Et potissime illi quos in plenilunio prosperitatis inuenit, citius ab isto teredine corrumpuntur, & per ipsum in puluerem rediguntur. In puluerem inquit, id est, in mortem vt de morte dicat quilibet illud Psalm. Gloriam meam in puluerem deducat. ¶ Tertio dico quod est puluis fina- E lis reuictionis, quod ostenditur cum dicitur. Reuerteris. Sicut enim alchymistæ per scientiam artis suæ de metallis puluerem faciunt per calcinationem, & ipsum puluerem iterum in corpus, & in metallum reducunt per congelationem, sic Deus per mortem de omni homine puluerem faciet, ipsos tamen pulueres in die iudicii iterum in corpora reducet & conuertet. Reuerteris inquit. Vnde Eccl. 12. Reuertatur puluis in terram suam vnde erat. Et sic patet quod est triplex puluis considerandus, & in scrinio pectoris reponendus. Sicut enim videmus quod pulueres ad multa solent valere, quia scilicet de pulueribus fiunt antidota & electuaria medicinalia, de pulueribus fiunt confectiones quibus mortuorum corpora fiunt incorruptibilia, de pulueribus fiunt colores ad parietes pingendum, de pulueribus fiunt cæmenta ad domos & palatia ædificandum, sic vere charissimi pulueres isti assumpti, considerati & meditati sunt valde vtiles suis considerationibus quia scilicet per considerationem talium puluerum homo spiritualiter conditur, à corruptione peccati præseruatur, homo per honestam conuersationem pingitur, homo ab infirmitatibus peccati sanatur, & ædificium Deo patri homo spiritualiter præparatur. Talibus ergo pulueribus debemus animam nostram conficere. Talibus pulueribus debemus conuersationem nostram pingere. Talibus pulueribus debemus sanitatem animæ procurare. Talibus pulueribus debemus Deo nosipsos ædificium præparare. Vt sic faciamus quod præcip

præcipitur Mich. 1. In domo puluetis puluere vos conspergite. Sic ergo dico quod istum triplicem puluerem debemus in corde reponere, & per iugem memoriam cogitare, sc. puluerem nostræ vilis conditionis, puluerem nostræ finalis solutionis, puluerem vitalis reuictionis & reparationis. Et sic igitur dico quod F puluis accipitur in scriptura in bono significato. ¶ Sed secundo dico quod puluis potest accipi in malo significato, & sic, vt dictũ est, signat mundi prosperitatẽ, & morum iniquitatem. Igitur dico quod prosperitas mundana pulueri comparatur, quia

Puluis est:
- Vermium nutritiuus,
- Vestium fœdatiuus,
- Aeris obturbatiuus,
- Venenosorum obscuratiuus,
- Luminis impeditiuus.

Sic est vere mundi prosperitas, sc. diuitiæ & deliciæ, & alia mundi bona, quæ more pulueris difficiliter aggregantur, & faciliter disperguntur, quia pro certo in ista vermes, id est, peccatores nutriuntur Esa. 65. Serpenti puluis panis eius. Item per istum vestes conuersationis diuersis vitiis maculantur Iob 7. Induta est caro mea putredine & sordibus pulueris. Item per istum aer conscientiæ obscuratur, & lumen gratiæ impeditur Naum. 1. In tempestate & turbine viæ eius, & nebulæ puluis pedum eius. Item in isto venenosa animalia, scil. peruersi homines conuersantur Mich. 7. Lingent puluerẽ sicut serpentes, & Iob 21. Simul in puluere dormient. Item per istam oculi intelligentiæ perturbantur. Vnde de malis in prosperitate constitutis dicitur Oseæ 13. quod ipsi erunt sicut puluis turbine raptus ex aëre, & sicut fumus de fumario.
G ¶ Sed adhuc dico, quod puluis signat morum iniquitatem. Puluis enim vt dictum est, peccatorem designat. Puluis enim nihil habet firmitatis, puritatis aut fœcunditatis. Vnde etiam arena maris quę proprie est puluerea, nec habet stabilitatem nec etiam fertilitatem, sic vere peccator nec est stabilis per constantiã, nec est purus per continentiam, nec fœcundus per bonorum operum redundantiam, quinimo isti sunt viles, instabiles, & mortui, & à cunctis bonis operibus defectiui Psal. Non sic impii, non sic, sed tanquam puluis quem proiicit ventus à facie terræ. Vnde notа de malis quod ipsi habent, scil. præsumptionem reprehensibilem, ideo dicitur: Non sic impii, non sic. Conditionem abominabilem, ideo dicitur Tanquam puluis. Afflictionem inæstimabilem, ideo dicitur quod ventus proiiciet eos à facie terræ. Et sic ergo patet, quomodo in bono significato & in malo accipitur puluis. Sufficit, vide de Arena.

A **Pullus.** Nota, quod pulli sunt iuuenes fœtus animalium, volucrũ seu bestiarum. Et ideo breuiter dico, quod per pullos possunt intelligi personæ miserabiles & pauperes, & personæ in sensu vel in moribus, vel etiam in temporalibus defectiuæ. Vnde pulli idem sunt in animalibus quod pueri in hominibus. Vnde nota, quod in scriptura per pullos intelliguntur

Viri:
- Simplices & innocentes,
- Humiles & subiacentes,
- Pauperes & impotentes,
- Fatui & præsumentes,
- Carnales & insolentes.

Significat dico viros simplices & innocentes. Pulli enim de sui natura sine malitia sunt, quia, scil. propter iuuentutem nec dum malitiam didicerunt, & isti sunt pulli columbarum, qui in lege præcipiuntur offerri, de quibus dicitur Leuit. 14. Offeret duos pullos columbarum. Et de hoc etiam Matth. 21. Inuenietis asinam & pullum cum ea. Asina enim simplicitatem designat, quæ Christi pullos comitatur & associat. Et breuiter isti sunt qui sicut B pullus hirundinis sic clamant, & meditantur vt columba. ¶ Item pullus signat viros humiles & subiacentes. Et sic per pullum intelliguntur subditi, quos prælati debent quemadmodum gallina sub alis congregare, quos prælati debent sicut aquila pullos suos ad bonum volitando desuper prouocare, quos etiam prælati debent sub iugo obedientiæ alligare. Isti enim pulli à prælatis sunt conuocandi Matth. 23. Gallina congregat pullos suos sub alis. A prælatis sunt prouocandi Psal. seu Deu. 32. Aquila prouocans pullos suos ad volandum, & super illos volitans. A prælatis per statuta sunt alligandi Marc. 11. Luc. 19. Inuenietis pul- C lum alligatum. ¶ Item pullus signat viros pauperes & impotentes. Pullus enim nil habet fortitudinis & virtutis, sic nec pauperes habent aliquid fortitudinis temporalis. Vnde isti sunt figurati in pullis coruorum quibus parentes quia eos sibi vident in nigredine dissimiles, cibos consueuerunt negare, quibus tamen dominus solet rorem cœli ministrare. Quia vere illis pullis, id est, pauperibus dominus melius prouidet, quos carere auxilio parentum & amicorum & auditorum videt Psal. 146. Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum.
D ¶ Item pullus quandoque signat viros fatuos & præsumentes. Pulli enim vt communiter iugo carent, & ad voluntatem suam liberi vadunt. Sic mali obstinati & præsumptuosi nullum obedientiæ iugum recipiunt, sed per mundum in suis vanitatibus libere perambulant & discurrunt Iob 11. Vir vanus in superbiam erigitur, & tanquam pullum onagri se liberum natum putat. ¶ Item dico, quod pulli quandoque signant viros carnales & in- E solentes. Pulli enim auium sunt valde viscosi, & maxime pulli turturum, & ideo nõ sani, vt dicitur in libro de natura rerum. Sic pulli diaboli sunt per luxuriam & gulam carnales, viscosi & immundi, & ideo non sunt sani. Isti sunt illi pulli de quibus dicitur Iob 39. Pulli aquilæ lambunt sanguinem. Sanguis enim delicias & carnalitatem designat, quas isti diligunt atque lambunt, &c. Vide de pullis in infinitis exemplis, quæ in diuersis titulis ponuntur. Sufficit.

Punire. Nota, quod punire idem est, quod pœnam infligere vel inferre. Multa possent dici, sed auctoritates vocales sunt quasi nullæ. Vide in titul. Pœna. Correctio. Percutere. Verberare. Occidere. Flagellare, quia transeo. A

Pupillus. Nota, quod pupillus dicitur proprie filius vel filia carens patre sub ætate annorum duodecim vel quatuordecim constitutus, sub tutoris arbitrio à patre vel à iudice ordinatus. iuxta illud Thren. 5. Pupilli facti sumus absque patre, matres nostræ quasi viduæ. Per pupillum ergo in scriptura intelliguntur illi qui mundanis auxiliis destituti sunt tutori pauperum Deo totaliter derelicti Psal. 9. Tibi enim derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor. Sicut enim pupilli sunt in iure valde priuilegiati, sic & pauperes, simplices & innocentes, quia vere tales dominus adiuuat & defendit, ipsosq; præcipit ab aliis adiuuari. De ipso enim dicitur Oseæ 14. Eius qui in te est misereberis pupilli. Et in Psal. 145. Pupillum & viduam suscipiet, & deprecationem eorum exaudiet, & saluos faciet eos. Quod etiam à nobis velit eos foueri & protegi, & tueri, dicitur Eccl. 4. In iudicãdo est pupillis misericors. ¶ Et ideo tales pupilli, id est, perso- B næ miserabiles, sunt

- Viriliter defendendi,
- Benigniter indulgendi, seu crudeliter non lædendi,
- Liberaliter nutriendi,
- Clementer exaudiendi,
- Cordialiter consolandi.

Quia ergo debeamus pupillos defendere, patet Iob 29. vbi de seipso dicit. Pro eo quod liberassem pauperem vociferantem, & pupillum cui non erat adiutor. Item quod eos debeamus fouere seu non lædere, patet Zach. 7. vbi Præcipitur. Pupillum & viduam nolite calumniari. Item quod eos debeamus temporaliter nutrire, patet Iob 31. Si non comedit pupillus ex ea, &c. Item quod ipsos debeamus misericorditer exaudire, patet Eccl. 35. Non despiciet preces populi. Item quod ipsos debeamus consolari vel visitare, patet Iacob 1. vbi dicitur quod hæc est immaculata religio, visitare infirmos & viduas in tribulatione eorum. Quæ tamen omnia sunt contra multos crudeles & tyrannos, qui magis consueuerunt lædere pupillos & innocentes quam impios & nocentes, similes lupis & miluis, qui pullis & auibus defensione & fortitudine carentibus insidiantur & inimicantur. Contra quos dicitur Iob 6. Super pupillum irruitis & subuertere nitimini amicum vestrum Eze. 22. dicitur: pupillum & viduam contristauerunt apud te, &c. Vide supra de Pauperibus, Paruulis, Innocentibus, &c.

Purgare. Purificare. Purus. Purissimus. Cum purgare nihil aliud sit quam aliquid à sordibus mundare, & ab immũditiis purum facere, & ad puritatem reducere, possumus breuiter notare quod in scriptura inueniuntur plura quæ purgant & purificant animam à peccato. Sicut enim Medicus purgat corpus vt sanitas introducatur, ancilla purgat domum vt munda reperiatur, aliqui fabri purgant metalla vt tinctura recipiatur, sic vere homo debet purgare & purificare cor suum, vt possit sanitatem gratiæ recipere, & vt possit mundus coram domino comparere, & vt possit tincturã bonæ conuersationis recipere & habere. Ideo dicitur Iac. 4. Emundate manus peccatores, purificate corda duplices animo. Et 1. Corint. 5. Expurgate vetus fermentum, vt sitis noua conspersio. Et ideo de leproso mundato & purificato dicitur Leu. 14. quod sacerdos debebat eũ aspergere septies vt iure purgaretur. ¶ Et nota, quod dicit septies, pro B eo quia septem sunt quæ summe purgant animam à peccato. Anima enim purgatur, scil.

- Per pœnitentiæ dolorem,
- Per amicitiæ feruorem,
- Per eleemosynæ dulcorem,
- Per iustitiæ rigorem,

Per fidei splendorem,
Per correctionis vigorem,
Per compunctionis fluorem.

Purgant ergo animam pœnitentiæ dolores, quod notatur Numer. 31. vbi dicitur quod quicquid potest sustinere ignem, igne purgabitur. Item amicitiæ feruores. Vnde Malac. 3. Ignis conflans purgabit filios Leui. Item eleemosynæ dulcores, Tob. 12. Bona est eleemosyna cum ieiunio. Ipsa est enim quæ purgat peccata. Item iustitiæ rigores. Vnde de Gedeone dicitur Iud. 6. quod ipse purgabat triticum in torculari. Torcular vero pressuram Iustitiæ designat. Item fidei & scientiæ splendores Prou. 15. Per misericordiam & fidem purgantur peccata. Item correctiones & timores Iob 41. Timebunt Angeli, & territi purgabuntur. Item compunctionis fluores. Vnde Leuit. 14. Purificatus aqua ingredietur castra. Istæ sunt ergo mundationes & purificationes spirituales quæ animas purificant à peccatis, quas quidem nos omnes Christi fideles debemus habere, vt coram Deo purissimo & sanctissimo possimus in puritate & sanctitate, & iustitia comparere, iuxta illud Leuit. 19. Sancti estote, quoniam ego sanctus sum. Talis enim puritas sic acquisita in nobis omnibus, maxime in ecclesiasticis requiritur, vt vnusquisq; digne domino famuletur. Exemplo Pauli, de quo dicitur Actorum 21. quod purificatus intrauit in templum. Ad denotandum, quod illi qui templum ecclesiæ habent intrare, & ibi domino ministrare, necesse habent seipsos à vitiis expurgare, & à cunctis criminibus & sordibus expiare, vnde Leu. 12. Non ingredientur sanctuarium donec impleant dies purgationis suæ. Et aduerte quod sicut res tunc bene purgantur, quando ad puritatem & simplicitatem reducuntur, ita quod de permixtione rei alterius nihil omnino in ea remanet aut moratur, sicut vinum dicitur purum, quando est sine aqua, aurum dicitur purum quando est sine alio metallo, sic vere homo tunc purus & purificatus dicitur, quando non miscetur cum aliquo mortali peccato iuxta illud Prouerb. 25. Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum.
C ¶ Vnde nota, quod ad hoc quod simus puri & purissimi, necesse est quod simus

Omnis spurcitiæ deiectiui [Aufer, inquit, rubiginem]
Mundæ facundiæ ostensiui [De argento]
Prauæ concordiæ fugitiui [Egredietur]
Diuinæ gratiæ contentiui [Vas purissimum]

Necesse est ergo

Deiicere à mente prauitatem [Aufer rubiginem]
Ostendere in verbis venustatem [De argento]
Contemnere prauam societatem [Egredietur]
Recipere gratiæ bonitatem [Vas purissimum]

¶ Primo ergo vt purissimi simus, eiiciamus à mente prauitatem. Aufer inquit rubiginem, id est, culpam. Animalia enim se purgant à corporis humoribus, vt pura & sana fiant, sicut patet in cane, qui vomitu se purgat, & etiam de cerua, quæ vt dicit Plin. antequam concipiat, purgat se quibusdam herbis, & ita melius concipit sic purgata. Sic vere charissimi, si spiritum salutis volumus concipere, necesse est primo prauis vitiorum humoribus nos purgare, vt puritatem mentis & corporis possimus integre custodire. Aufer rubiginem inquit. Esaiæ 1. Auferte malum cogitationum vestrarum. Et hoc quia sicut dicitur Ezech. 24. Væ ciuitati sanguinum, ollæ, cuius rubigo in ea est, & 1. Tim. 2. Leuantes puras manus sine macula, & Iac. 4. Purificate corda, &c.
D Eiiciamus igitur à mente prauitatem. ¶ Secundo si volumus esse puri, obtineamus verborum venustatem. Domus enim non est pura seu munda, cuius ostium est immundum. Sic vere ille homo non potest esse spiritualiter bene purus, cuius ostium oris est immundum, sermonibus malis & sordibus maculatum. Et ideo dicit. De argento, id est, de eloquentia, quia, scil. non solum debemus habere puram conscientiam, imo etiam facundiam & eloquentiam, iuxta illud Iob 11. Purus est sermo meus, mundus sum ego à peccato. Quia sicut dicitur in Psal. 11. Eloquia domini casta argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum
E septuplum. ¶ Tertio dico, quod si volumus esse puri, vilipendamus, scilic. malam societatem. Egredietur. Vinum enim non est purum quam diu fæcibus est permixtum. Balsamus etiam tunc purus dicitur, quando ab omni mala materia segregatur. Sic vere si puritatem mentis & corporis habere volumus, necesse est quod nos ab immundis societatibus separemus. Egredietur inquit. Ideo dicitur Hierem. 48. Egredimini de Babylone. Quia sicut dicitur Nume. 19. Quicquid tetigerit immundus, immundum faciet. Vnde præcipitur Nume. 8. Leuitas seperabis de me-
F dio, & sequitur, Purificabisque & consectabis eos. ¶ Quarto vero dico quod si volumus esse puri, contineamus gratiæ sanctitatem. Vas inquit purissimum. Aqua enim purificat vas in quo ponitur, sic gratia purum facit cor in quo recipitur, vt sic de vasibus cordium nostrorum dicatur illud quod dicitur 2. Par. 9. Vasa domus saltus libani erant ex auro purissimo. Sic ergo dico, quod si ista quatuor habuerimus, puri, sancti, & mundi erimus. Vas inquit purissimum. ¶ Sed nota, quod dicit purissimum in superlatiuo, ad denotandum, quod nos debemus habere omne genus puritatis, videlicet,

Puritatem { Conscientiæ, Continentiæ, Apparentiæ, Sapientiæ.

De puritate conscientiæ dicitur 1. Tim. 3. Habentes ministerium fidei in conscientia pura. De puritate continentiæ dicitur Lu. 2. Impleti sunt dies purgationis Mariæ, quæ, scil. erat virgo. De puritate apparentiæ dicitur Exod. 37. Fecit arcam de lignis Sethim, & vestiuit eam auro purissimo. De puritate vero sapientiæ dicitur Leuit. 24. Afferant oleum de oliuis purissimum ac lucidum ad continendas lucernas. Ista ergo de puritate sufficiant, vide supra de Innocentia, de Castitate, & de Munditia, & cætera similia.

Purpura.

Nota, quod purpura quandoque sumitur pro panno, quandoq; pro vestimento, quandoque pro colore, quandoq; pro tinctura. Quocunque ergo modo sumatur purpura, colore habet rubeum, preciosum & speciosum, in tantum quod antiquitus non fuit licitum cuilibet vti purpura, sed tantum regibus & magnatibus & comitibus. Vnde etiam de senatoribus Romanis dicitur 1 Mach. 8. quod nemo induebatur purpura, quasi diceret. Nemo assumebat sibi tantam potestatem quod purpura vteretur. Notandum ergo quod purpura potest significare gloriam, eminentiam & honorem siue in bono siue in malo. ¶ Et sic breuiter dico, quod in scriptura inuenitur purpura A B

Interior, quæ est virtuosa,
Exterior, quæ est gratiosa,
Superior, quæ est gloriosa,
Inferior, quæ est vitiosa.
Prima signat charitatis ruborem,
Secunda signat honestatis decorem,
Tertia signat fœlicitatis splendorem,
Quarta signat prosperitatis feruorem.

¶ Primo igitur dico, quod inuenitur purpura charitatis interioris. Ista est indumentum sponsæ Christi Prouerb. 31. Byssus & purpura indumentum eius. Byssus est castitas. Purpura est charitas. Indumentum est honestas. Purpura quæ est ignea, signat feruorem charitatis & amicitiæ. Purpura quæ est sanguinea, signat sanguinem martyrum, & vigorem patientiæ. Purpura vero quæ est rosea, signat ruborem verecundiæ. Ista sunt ergo interiora animæ indumenta, quia sicut dicitur Cantic. 3. Deus ascensum purpureum media charitate constrauit. Et ideo breuiter de ista interiori purpura dicitur Ecclesiast 45. quod stola sancta erat de auro, hyacintho & purpura. Stola enim est gratia, quæ etiam à sanctis dicitur stola prima, quæ pro certo continet aurum splendentis sapientiæ & hyacinthum fulgentis apparentiæ. Iste enim est ille color egregius, quo cortinæ ecclesiæ vel tabernaculi pro parte componebantur. Quia pro certo nullus potest esse domini tabernaculum aut cortina, nisi habeat purpuram charitatis, vnde Exod. 26. Facies velum de hyacintho & purpura. Ista est ergo purpura charitatis interioris.

¶ Secundo dico, quod est purpura honestatis exterioris. Conuersatio enim nostra debet esse tota purpurea, fulgida, admirabilis & honesta Ezech. 27. Hyacinthus & purpura, de insulis Elisa facta sunt operimentum tuum. Quod bene figuratur Num. 4. vbi dicitur, quod altare quando debebat portari, debebat mundari cinere, & inuolui purpureo vestimento. Ad denotandum quod si altare Dei esse volumus, purpureo vestimento honestæ conuersationis vestiri debemus Dan. 5. Indutus est Daniel purpura. C

¶ Tertio dico, quod est purpura maiestatis superioris, sc. gloriæ paradisi. Purpura enim non concedebatur nisi regi & amicis regis, sic nec gloria æterna nisi Christo & angelis & beatis, vnde 1. Mac. 10. dicitur quod rex iussit Ionathan spoliari vestimentis suis, & indui eum purpura. Quia, scil. rex noster Deus primo sanctos spoliat vestimentis mortalitatis, & tandem eos induit purpura immortalis gloriæ & maiestatis 1. Mac. 11. Dedit ei potestatem bibendi in auro, & esse in purpura, & habere fibulã auream. Vbi nota, quod beati in patria æternæ sapientiæ poculo recreantur, quia isti bibunt in auro. Supernæ eminentiæ titulo decorantur, quia isti sunt in purpura, internæ amicitiæ cingulo colligantur, quia, scil. isti habent fibulam auream. Et ideo breuiter de quolibet sic purpurato potest dici illud Hest. 8. vbi dicitur quod Mardocheus fulgebat vestimentis regis, coronam auream portans in capite, amictus serico pallio atq; purpureo. Ista est ergo purpura maiestatis superioris. D

¶ Quarto dico, quod est purpura dignitatis seu prosperitatis E

spéritatis inferioris, & ista nihil aliud est quam gloria mundi, de qua dicitur Luc.16. quod homo quidam erat diues, & induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Ista enim purpura est hodie vestimentum trium generum personarum, videlicet

Superborum & crudelium,
Immundorum & carnalium,
Gulosorum & vocatium.

De superbis patet Iudith 10. vbi dicitur quod Holofernes qui erat superbissimus, sedebat in conopeo quod erat ex purpura. De carnalib. patet Apoc. 18. vbi dicitur quod mulier mater fornicationum circundata erat purpura, & auro tecta. De gulosis vero patet Luc. 16. In præallegata auctoritate. Homo quidam erat diues, &c. Et hæc de purpura sufficiant. Vide supra de Accipere, vbi purpura accipitur pro patientia, &c.

A **Pusillanimis. Pusillum.** Nota, quod pusillanimis dicitur quasi pusillus animus, & sic idem videtur significare quod humilis, timidus seu paruus, sicut Christus dixit discipulis Luc. 12. Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Pusillanimes ergo sunt consolandi, & ne præ timore deficiant in moribus vel in fide à firmioribus roborandi, vnde Eccl. 7. Noli esse pusillanimis in animo tuo, & Esa 35. Pusillanimes confortamini, & 1. Thess. 5. Consolamini pusillanimes, &c. Multa possent dici, sed auctoritates desunt. Vide in tit. Humilitas, Paruus, Modicus, &c.

B ¶ De pusillum vero dic quod idem est, quod modicum seu parum. Et certe dic quod est dare pusillum loci & pusillum temporis. De loco dicitur Luc 5. Rogauit Iesus Simonem vt nauem à terra pusillum reduceret. De tempore dicitur in Ps 36. Et adhuc pusillum, & non erit peccator, & Marc. 9. Venite seorsum, & requiescite pusillum, &c. Nihil plus. Vide in tit. Modicum, & in tit. Parum, quia transeo gratia breuitatis.

A **Putare.** Nota, quod putare idem est quod credere, opinari, & æstimare. Et ideo cum putare non dicat mihi aliquam certitudinem veritatis, sed potius credulitatem dubietatis, possumus notare & dicere, quod est

Vnum Putare:
- Simplicium & infirmorum,
- Credentium & perfectorum,
- Præsumentium & fatuorum.

B ¶ Dico ergo quod est vnum putare simplicitatis, sicut Lu. 3. dicitur quod Christus putabatur filius Ioseph. Item est putare credulitatis, vnde Paulus dicit 1. Cor. 7. Puto quod spiritum Dei habeam. Boni enim putant terrena nihil valere, post mortē vitam habere, in fine Christum videre. Putant dico terrena parum valere. Vnde Iob 31. Si putaui aurum robur meum, si pro non. Putant etiam post mortem vitam habere Iob. 11. Cum te consumptum putaueris, orieris vt lucifer, &c. Putant in fine Christum videre Matt. 24. & Luc. 12. Qua hora non putatis filius hominis veniet. Istud est ergo putare certæ credulitatis. ¶ Item est vnum putare fatuitatis. Et istud est illud quo fatui & præsumptuosi putant & existimant multa facta. Isti enim

C

Putant:
- Prosperitatem,
- Fugacitatem,
- Simplicitatem,
- Strenuitatem,
- Sublimitatem,
- Securitatem,
- Diuinitatem,
- Fatuitatem,
- Rusticitatem,
- Affabilitatem,
- Iustam æquitatem,
- Summam facultatem

quod est:
- aduersitas,
- strenuitas,
- sagacitas,
- debilitas,
- infirmitas,
- dubietas,
- fatuitas,
- diuinitas,
- nobilitas,
- loquacitas,
- crudelitas,
- tenuitas.

D ¶ Primum patet 2. Reg. 4. vbi ille qui putabat se prospera nunciare de occisione Saulis, occisus fuit à Dauid. ¶ Secundum patet Iudic. 20. vbi filii Beniamin putauerunt filios Israel fugere, quos tamen inuenerunt fortiter rebellare. ¶ Tertium patet 4. Reg. 5. vbi Naaman putauit Helisæum simpliciter agere de hoc quod ipsum corporaliter non tangebat, & de hoc quod in fluuio Balneare iubebat, quem tamé expertus est prudenter egisse. ¶ Quartum patet 2. Par. 25. vbi regi de multitudine & robore sui exercitus confidenti dixit propheta. Si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet dominus. ¶ Quintum patet Iudit. 7. Putant ciuitatem in montibus positam superari non posse. ¶ Sextum vero patet Iob 22. Putabas te tenebras non visurum. ¶ Septimum patet Sap. 13 vbi dicitur, quod idololatræ rectores orbis terrarum Deos putauerunt illas res esse quarum specie delectabantur. ¶ Octauum patet Marc. 6. vbi discipuli videntes Iesum ambulantem supra mare, putauerunt phantasma esse. ¶ Nonum patet 1. Corinth. 12. vbi dicitur quod quæ putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiorem circundamus. ¶ Decimum patet Iob 13. vbi dicitur. Vtinam taceretis, vt putemini esse sapientes. Et sicut dicitur Iac. 1. Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio, vnde Matt. 6. Illi reprehenduntur, qui putant, quod in multiloquio suo exaudiantur. ¶ Vndecimum patet in illo Aman qui dicebat Hester 5. Nihil me habere puto quamdiu video Mardochæum sedentem ad fores palatii. ¶ Duodecimum patet Luc. 8. vbi dicitur, quod qui non habet, etiam quod habere putat auferetur ab eo. Sufficit de putare.

Puteus. Cum puteus sit fossa stricta & profunda in quam homo potest faciliter cadere, & difficiliter exire, possumus notare breuiter quod in scriptura inuenitur A

Puteus:
- Humilitatis & perfectionis,
- Subtilitatis & discretionis,
- Benignitatis & compassionis,
- Fœlicitatis & saluationis,
- Prosperitatis & successionis,
- Carnalitatis & infectionis,
- Cupiditatis & ambitionis,
- Pœnalitatis & afflictionis.

¶ Est dico puteus humilitatis & perfectionis quia, scil. vir humilis & perfectus dicitur puteus vbi continetur abundantia gratiarum Cant. 4. Puteus aquarum viuentium quæ fiunt impetu de libano. ¶ Puteus subtilitatis & discretionis est puteus sacræ scripturæ, vbi aquæ scientiarum continue hauriuntur quibus deuotæ animæ irrigantur, de quo Gen. 16. Appellauerunt locum illum puteum videntis & viuentis. Puteus enim iste facit viuere per gratiam, & facit videre per scientiam. Veruntamen de isto potest multis dici illud quod dictum fuit domino aquam viuam de puteo promittenti Ioh 4. Domine neque in quo haurias habens, & puteus altus est ¶ Puteus benignitatis & compassionis est cor & affectio viri pii, vbi desolati solent aquam, id est, refugium misericordiæ reperire, de quo Prouerb. 5. Bibe aquas de cisterna tua & fluenta putei tui, deriuentur fontes tui foras & in plateis aquas tuas diuide. ¶ Puteus fœlicitatis & saluationis est inexhaustibilis, profunditas æternæ gloriæ de qua Gen. 26. Vocauerunt nomen putei latitudo. ¶ Puteus prosperitatis & successionis & profunditas mundanæ opulentiæ de quo dicitur 1. Machab 1. quod in valle erat puteus altus & siccus. In valle enim huius mundi est puteus prosperitatis, qui altus & siccus dicitur propter altitudinem elationis, & propter siccitatem indeuotionis. Mundus enim est illa vallis quæ habebat multos puteos bituminis. Et bene dicuntur bituminis, quia nimis violenter detinent hominem atq; ligant. ¶ Puteus carnalitatis & infectionis est insatiabilitas luxuriæ. Et sic dicitur Prouerb. 23. quod fouea profunda est meretrix, & puteus angustus aliena. Iste est puteus de quo dicitur 2. Machab. 1. quod in puteo non inuenerunt ignem, sed aquam crassam, quia vere tales putei, scil. luxuriosi & maxime malæ mulieres sunt putei propter insatiabilitaté & sunt angusti propter ineuasibilitatem, non habent ignem, id est, charitatem, sed solum aquam crassam, id est carnalitatem. Puteus cupiditatis & ambitionis est insatiabilitas auaritiæ. Et ideo de isto puteo potest intelligi illud Apocal. 9. Aperuit puteum abyssi, & ascendit fumus putei sicut fornax. Sed de isto puteo scil. de auaro vide satis plene supra de adimplere §. 2. Et iste est ille puteus de quo dicitur Gen. 26. Fodit alium puteum, appellauitq; eum inimicitias, quia, scil. auarorum sunt omnes populi inimici. Isti sunt ergo valde mali putei, qui continent aquas venenosas & periculosas. Et ideo nos debemus dicere mundo illud Num. 20. Non bibemus aquas de puteis. Puteus pœnalitatis & afflictionis est puteus inferni, de quo dicitur in Psal. Tu vero Deus deduces eos in puteum interitus. Quod timens Dauid dicebat in Psal. Neque absorbeat me profundum, neque vrgeat super me puteus os suum. Sic igitur patet, quomodo diuersimode sumitur puteus in scriptura, vide supra de Profunditate. B

Putredo. Nota quod putredo nihil aliud est quam rerum corruptio & consumptio. Et ideo breuiter possum dicere, quod in scriptura inuenitur, scil. A

Putredo:
- Naturalis mortalitatis,
- Spiritualis iniquitatis,
- Corporalis carnalitatis,
- Cordialis malignitatis,
- Temporalis infirmitatis.

Putrescit enim homo per mortalitatem naturaliter Iob 26. Homo putredo, & filius hominis vermis consumitur velut à tinea

& Iob 13. Quaſi putredo conſumendus ſum, & quaſi veſtimentum quod comeditur à tinea. Item putreſcit homo per iniquitatem ſpiritualiter, vnde Mich. 2. Propter iniquitatem eius corrumpetur putredine peſſima. Item putreſcit per luxuriam corporaliter Ioelis 2. Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo, & Eccl. 19. Qui ſe iungit fornicariis, erit nequam, putredo & vermes hæreditabunt illum. Item putreſcit per inuidiam cordialiter Prouerb. 14. Putredo oſſium inuidia. Item putreſcit homo per infamiam temporaliter Amos 4. Aſcendere feci putredinem caſtrorum veſtrorum in nares veſtras, & Prouerb. 10. Nomen
B impiorum putreſcit, &c. ¶ Si vis dic adhuc aliquid de putredine vitiorum. Sicut enim videmus quod res putreſcunt multis de cauſis, ſcil.

Propter
- Humoris exceſſum,
- Caloris acceſſum,
- Tumoris proceſſum,
- Vigoris receſſum,
- Salis ſeu ardoris deceſſum.

Sic dico quod homo ſpiritualiter computreſcit proter exceſſum & abundantiam humoris proſperitatis. Vnde de manna reſeruato plus debito dicitur Exod. 16 quod ſcatere cœpit vermibus, & computruit. Et de flumine Ægypti, vbi, ſcil. tanta erat aquarum abundantia, dicitur Exod. 7. Computreſcent aquæ, & affligentur Ægyptii. Sequitur. Computruit fluuius, & non poterant Ægyptii bibere aquam. Item putreſcit homo propter acceſſum & properantiam caloris cupiditatis. Vina enim in æſtate putreſcunt & aceſcunt propter calorem. Vnde contra auaros loquitur Iac. 5. c. dicens. Agite nunc diuites, &c Sequitur. Diuitiæ veſtræ putrefactæ ſunt, &c. Et dicitur Iob 7. Induta eſt caro mea putredine & ſordibus pulueris. Puluis enim diuitias ſignat. Item putreſcit homo propter proceſſum & excellentiam tumoris pompoſitatis. Tumor enim apoſtematum ſemper continet putredinem, vnde Hier. 13. Putreſcere faciam ſuperbiam Iuda & ſuperbiam Hieruſalem: & Ioelis 2. Aſcendet putredo eius, quia ſuperbe egit Num. 5. Inflato ventre computreſcet femur eius. Item putreſcit homo propter receſſum & debiſtentiam vigoris & bonitatis Sicut enim videmus, quod homo putreſcit anima recedente, ſic anima gratia moriente Eſa. 50. Computreſcent piſces ſine aqua, & morientur in ſiti. Itē putreſcit homo propter deceſſum & defluentiam ſplendoris ſagacitatis, id eſt, propter defectum ſalis ſapientiæ Pſ. Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ, &c. Sufficit de putredine, &c.

Q.

A QVadraginta. Nota, quod numerus quadragenarius cum ſit numerus ſolidus & quadratus, conſtans ex denario quater ducto, poteſt ſignificare multa in ſcriptura tam in bono quam in malo ſignificato. Et primo dico quod ſignat in bono. Et ſic dico, quod quia iſte numerus conſtat ex decem quater aſſumptis, ideo ſignat illum ſtatū in quo ſeruatur denarius legis mandatorum, & quaternarius quatuor cardinalium virtutum. Et ideo proprie loquendo iſte numerus proprie ſignat illam triplicem quadrageſimam quam Chriſtus dominus obſeruauit, in quantum, ſcil. quadraginta diebus & quadraginta noctibus ieiunauit, in quantum etiam quadraginta horis in ſepulchro iacuit. In quantum etiam quadraginta diſcipulis poſt reſurrectionem apparuit. Iſtæ enim tres Chriſti quadrageſimæ ſignant tres hominum ſtatus qui poſſunt per quadraginta ſeu per quadrageſimam deſignari, ſcil.

Statum
- pœnitentiæ quo ad primam,
- miſeriæ quo ad ſecundam,
- gratiæ quo ad tertiam.

Prima deſignatur per in deſerto ieiunationem,
Secunda deſignatur per in ſepulchro requietionem,
Tertia deſignatur per in diſcipulos apparitionem.

B ¶ Dicamus ergo primo de quadrageſima pœnitentiæ, quā Chriſtus ſpiritualiter conſecrauit, & ipſam colendam & ieiunandam fidelibus declarauit. Iſta enim

Quadrageſima fuit à
- Chriſto exemplata,
- Patribus obſeruata,
- Prophetis prædicata,
- Figuris indicata.

Dico quod à domino fuit exemplata, quia, ſcil. vt dictum eſt, in exemplum fidelium Deus quadrageſimam ieiunauit Matth. 4. Cum ieiunaſſet quadraginta dieb. & quadraginta noctibus, &c. Item fuit à ſanctis patribus obſeruata, quia, ſcil. Moyſes quadrageſimam ieiunauit, dicens Deut. 9. Procidit ante dominum ſicut prius quadraginta diebus & quadraginta noctibus panem non comedens, &c. Helias etiam quadrageſimam confirmauit, quia, ſcil. de ipſo dicitur 3. Reg. 19. quod in fortitudine vnius refectionis ambulauit quadraginta diebus, &c. Item iſta à prophetis fuit prædicata, & maxime a Iona dicente Ionæ 3. Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur, ac ſi diceret. Niniue ciuitas diaboli, id eſt, congeries vitiorum deſtruitur, quando quadraginta dies digne à fidelibus ieiunantur. Item iſta fuit in multis actibus figurata. Et ſic dico, quod iſta figurata fuit in ſcriptura ſecundum ſuas diuerſas & varias conditiones & virtutes quaſi in locis omnibus vbi de numero quadragenario fit mentio in ſcri- C
ptura. ¶ Et ideo ad oſtendendum proprietates iſtius temporis diuerſimode figuratas poſſumus notare, quod quadrageſima eſt tempus

- Deuotionis,
- Orationis,
- Afflictionis,
- Quietionis,
- Durationis,
- Tentationis,
- Contemplationis,
- Peregrinationis.

Eſt dico tempus deuotionis. Ad literam enim in tempore quadrageſimali humor terræ & arborum incipit abundare, ita etiam quod tunc ſolent vineæ lacrymari Sic vere ſpiritualiter tunc debet in nobis abundare humor deuotionis & lacrymæ etiā compaſſionis & compunctionis. Et hoc figuratur Exod. 16. vbi dicitur quod filii Iſrael 40. annis comederunt manna. Manna vero qui cibus erat dulciſſimus, deuotionem & compaſſionem deſignat. Item eſt tempus orationis. In iſto enim tempore aues incipiunt modulari, ſic & nos debemus per orationem & gratiarum actionem in domino iucundari, vnde Deut. 9. Procidi ante dominum quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Item eſt tempus afflictionis. In iſto enim tempore homines maiores & labores & afflictiones patiuntur, quia, ſci. agriculturæ tunc temporis exercentur. Sic ſpiritualiter in iſto tempore debemus terram corporis per pœnitentiam colere, & opera virtuoſa exercere. Et hoc figuratur per deſertum, in quo quadraginta annis populus Iſrael peragrauit, quia, ſcilic. deſertum aſperitatem pœnitentiæ deſignat, vnde Deu. 29. Adduxi vos per deſertum quadraginta annis. Item eſt tempus quietionis, quia, ſci. in iſto tempore ſolet terra quieſcere à frigoribus hyemis & tempeſtatibus. Sic vere homo debet tunc ceſſare à vitiis & criminalibus. Et hoc figuratur Iud. 3. vbi dicitur, quod à præliis quieuit terra quadraginta annis. Item eſt tempus durationis & perſeuerantiæ in bono ſtatu. Tunc enim magis ſolent perſeuerare homines in laboribus, & magis ibi quam in aliis anni temporibus. Sic ſpiritualiter magis eſt tunc bonis operibus inſiſtendum Deut. 9. Perſeueraui in monte quadraginta diebus. Item & tempus pugnæ & tentationis, tunc enim ſolent reges ad bella procedere, tunc ſolent animalia & volatilia amore ſtimulata pro vxoribus prælia tolerare. Sic & nos in iſto tempore debemus contra hoſtes ſpirituales bella gerere, exemplo Chriſti, de quo dicitur Luc. 4. quod agebatur a ſpiritu in deſerto & tentabatur. Item eſt tempus contemplationis, quia, ſcil. in iſto tempore ſolent humores de terra ſurſum ad ramos aſcendere. Sic & nos etiam de terra & terrenis debemus ad cœleſtia ſurgere, & per contemplationem ſuperius nos leuare exemplo Moyſi dicentis Deut. 10 Steti in monte ſicut prius quadraginta diebus, &c. Mons enim altitudinem contemplationis deſignat. Item eſt tempus peregrinationis. In iſto enim tempore ſolent homines ire in peregrinatione. Ver enim ſicut eſt tempus non nimis calidum vel frigidum, ſed magis in ſuis qualitatib. temperatum, & ad itinera aptum, ſic nos in iſto tempore debemus nos facere peregrinos, ſc. abdicando patria huius mundi, & ambulando mentaliter ad alienam patriam, ſcil. ad paradiſi patriam noſtram, exemplo Heliæ, de quo dicitur 3. Reg. 19. quod in fortitudine cibi ſumpti ambulauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus vſq; ad montem Dei. Iſta eſt ergo quadrageſima pœnitentiæ. ¶ Secundo dico quod eſt quædam qua- D
drageſima peſtilentiæ ſeu miſeriæ, & iſta ſignat tempus vitæ præſentis, quod numero quadragenario deſignatur. Iſte enim numerus qui habet quatuor quadrantes, ſignat tempus præſens, & etiam vitam noſtram, quæ quatuor elementis componitur, quatuor humoribus compingitur, quatuor qualitatibus diſtinguitur, quatuor mundi partibus cōtinetur. Iſte ergo numerus quadrans figuratur in illo numero quadraginta annorum, in quo filii Iſrael cum immenſis laboribus deſertum circumiuerunt, vbi pœnas infinitas ſuſtinuerunt, & vbi plurimi eorum plagis variis perierunt, ita quod pauciſſimi eorum terram promiſſionis intrauerunt, ſicut per omnia patet Numer. 14. ſignificans præſentem vitam, vbi in deſerto huius mundi tribulationes varias ſuſtinemus, ita quod quandoque diuerſis cladibus deficimus, & iter noſtrum ad paradiſum diuerſis vitiis impedi-

pedimus. ¶ Nota ergo hic quod ista quadragesima est tempus periculosum & odiosum multis rationibus, sc. quia est

Tempus
- Submersionis,
- Subuersionis,
- Occisionis,
- Afflictionis,
- Punitionis,
- Offensionis,
- Vagationis.

Dico ergo quod in quadragesima huius vitæ animæ deliciis submerguntur Gen. 7. Factum est diluuium 40. dierum. Item animę vitiis subuertuntur Ionæ 3. Adhuc 40. dies, & Niniue subuertetur. Item animæ suppliciis occiduntur, vnde 2. Reg. 10. Occidit Dauid de Syris 40. millia. Item boni miseriis affliguntur 2. Cor. 11. Quinquies quadragenas vna minus accepi, supple plagas. Itē mali pro suis nequitiis puniuntur; Num. 14. Quadraginta annis recipietis iniquitates vestras. Itē Deus & angeli, offenduntur Ps. Quadraginta annis proximus fui generationi huic. Alia litera habet offensus. Item mali & impii euagantur, vnde Num. 14. Filii vestri vagi erunt in deserto 40. annis. Ista est ergo quadragesi-
E ma miseriæ temporalis. ¶ Tertio dico, quod est quædam quadragesima gratiæ virtualis, & ista signat statum hominum perfectorum, qui in 40. virtutibus consistit, videlicet,

In duodecim articulis fidei,
In decem legis mandatis,
In septem moralibus virtutibus,
In septem donis Spiritus sancti,
In quatuor virtutibus cardinalibus.

Ista enim simul iuncta numerum quadragenarium perficiunt, quæ hominem perfectum constituunt, quia sicut teste Plin. porcus 40. diebus impinguatur, lapis etiam qui dicitur excoliceros 40. coloribus decoratur, sic vir perfectus prædictis 40. virtutibus adornatur, ita quod tales figurantur in Isboseth, de quo dicitur 2. Reg. 1. quod 40. annorum erat Isboseth cum regnare cœpisset. Ad denotandum, quod illi, qui regnum Ecclesiæ volunt accipere vel tenere, vel regnum paradisi finaliter introire, debent 40. annos, id est, 40. virtutes prædictas habere 3. Reg. 2. Dies quibus regnauit Dauid 40. anni sunt. Sic ergo patet, quod triplex est quadragesima, scil.

Quædam
- pœnitentiæ corporalis,
- miseriæ temporalis,
- gratiæ seu efficaciæ virtualis, &c.

A **Quadrus. Quadratus.** Nota, quod quadratura sumitur in bono & in malo. Res enim quadrata quatuor habet angulos, & est talis conditionis quod difficilius mouetur, & in loco stabilius situatur quā res alia qualiscunq;. Signat igitur in bono quadraturam virtutum, & maxime virtutum cardinalium, quæ sunt quatuor, quæ hominem faciunt stabilem in bono, iuxta illud 3. Reg. 5. Præcepit rex vt tollerent lapides grandes in fundamento templi, & quadrarent eos. Et ad hoc etiam facere possunt figuræ de altari, de rationali, de lapidibus, de lignis templi & tabernaculi, quæ omnia erant quadrangula, sicut dicitur Exo. 28. & 30. & 37. & 3. Re. 6. Quia, scil. illi qui sunt altare per deuotionem, rationale per discretionem, lapides per durationem, ligna per mollitionem & compassionem, in templo & tabernaculo per prælationem vel orationem, debent proculdubio esse quadrati & quadranguli per virtualem perfectionem 3. Regum 7. Posuit super columnas
B quadrangulata ligna. ¶ In malo signat quadraturam quatuor malarum affectionum vel aliorum durabilium peccatorum, quę hominem in malo faciunt stabilem & obstinatum. Ideo de tali obstinatione dicitur Thre. 3. Conclusit vias meas lapidibus quadris. Tene ergo breuiter quod quadratura signat stabilitatem in bono vel in malo, vel etiam quadraturam quatuor cardinalium virtutum, vide infra de Quatuor.

A **Quadringenti.** Nota, quod cum quadringenti numerus sit quadratus, constans ex centum quater ductis, dici potest quod signat quadraturā constanstiæ & solidæ durationis, & etiam plenitudinem moralis perfectionis, & quaternitatem virtualis seu cardinalis professionis. Illi enim proprie quadringenti dicuntur, qui per quatuor cardinales virtutes, fidemq; quatuor euangeliorum, & quatuor affectionum in debitum regimen quadrantur, & per perfectionem omnimodam tenentur. Et ad hoc satis videtur conuenire illud quod scribitur 1. Reg. 25. vbi dicitur, quod secuti sunt Dauid quasi quadringenti viri, & Iudic. 21. dicitur quod in iabes Galaad inuentæ sunt quadringentæ virgines, quæ, scil. non cognouerant virum, quibus filii Israel pepercerunt, & omnes alios occiderunt. Addenotandum, quod illi, qui quadringenti, id est, viri solidi & perfecti, viri viriles puri & virgines inueniuntur, Dauid, id est, Christum sequuntur, à morte & periculo liberantur, & malos etiam persequuntur, sicut, scil. 1. Reg. 30. dicitur, quod Dauid persecutus est Amalechitas, ipse & quadringenti viri cum eo. Et ibid. dicitur quod omnes Amalechitæ interfecti sunt pręter quadringentos adolescentes. Si autem per quadringentos vis intelligere obstinatam soliditatem in malo, allega quod dicitur de malis prophetis 2. Paralip. 22. quod Achab congregauit quadringentos pseudoprophetas, &c. Vide supra de Quadrare, & infra de Quatuor.

Quadriga. Cum quadriga sit instrumentū ad res & personas de loco ad locum vehendum & transportandum, etiam quandoq; ad bellandum & sagittandum ordinatum & factum, ex rotis volubilibus compositum, ab equis & bobus tractum, & ab auriga debite gubernatum, posset dici quod quadriga in bono signat & in malo. In bono signat, scil. A

Virum perfectum,
Mentis affectum,
Scripturæ stratum,
Ecclesiæ statum.

Istæ enim sunt quatuor sanctæ quadrigæ, in quibus Christus vehitur, & in quibus merces & thesauri spirituales portantur, & per quas hostes animæ debellantur, figurati, sci. in quatuor quadrigis quas Zacharias (Zach. 6) de medio duorum montium vidit exire. Duo enim montes, duo testamenta, seu etiam statum gratiæ & gloriæ, vel etiam duo charitatis mandata, vel insuper duas tabulas legis Dei significant, quia, scil. ab istis montibus quatuor Christi quadrigæ virtualiter emanant, de quibus dicitur Cant. 6. Anima mea conturbata est propter quadrigas Aminadab.

Quatuor rotæ
- primæ quadrigæ, id est, viri iusti, sunt quatuor virtutes cardinales. B
- secundæ quadrigæ, id est, mentis seu animę sunt quatuor bonæ affectiones.
- tertię quadrigæ, id est, scripturæ, sunt euangeliorum claues.
- quartæ quadrigæ, id est, ecclesiæ sunt quatuor religiosorum ordines, in quib. fides creditur diuulgari per quatuor mundi partes.

¶ Quadrigam primam trahunt equi iustitiæ, de quibus Zach. 6. C
In quadriga prima equi rufi. Motus enim iustitiæ vsq; ad mortē & sanguinē, qui rufus seu rubeus est, certant. ¶ Quadrigā secundam trahunt equi humilitatis & modestiæ. Isti enim trahunt quadrigam bonæ mentis Zach. 6. In quadriga secunda equi nigri. Nigredo enim humilitatem signat. ¶ Tertiam quadrigam trahunt equi scientiæ & sapientiæ, de quibus Zac. 6. In quadriga quarta equi albi. Albedo enim splendorem sapientiæ designat. Ista est enim quadriga in qua vehebatur Apollo, comitatus, scil. nouem musis. Quia, sc. Apollo Deus scientiarum; Christus, in hac quadriga spiritualiter moratur, vbi à musis, id est, à doctoribus & prædicatoribus comitatur. Ista est quadriga cherubin qui interpretatur scientiæ plenitudo, de qua, sc. dicitur 1. Par. 28. quod Dauid dedit Salomoni aurum purissimum, vt ex ipso fieret similitudo quadrigæ Cherubin extendentium alas suas, & velantium arcam fœderis domini. ¶ Quartam quadrigam trahunt equi honestatis, prudentiæ atq; decentiæ, sc. boni ecclesiastici & prælati, vnde Zac. 6. Quadriga quarta equi varii & fortes. Varietas enim seu habitus circumamictus varietatibus decentiam & honestatē designat. Istæ sunt igitur quadrigæ domini, de quibus, sci. dicitur Esa. 22. Erunt inquit valles tuæ electæ plenę quadrigarū & equis.

Nam Equi
- Iustitiæ, qui, sci. trahunt virum iustum, sunt mores honesti,
- Modestiæ, qui, sc. bonam trahunt mentem, sunt flores venusti. s. boni & floridi cogitatus,
- Scientię, qui, sc. trahunt sacram scripturam, sunt doctores sancti,
- Decentiæ, qui, sci. trahunt, ducunt & regunt ecclesiam, sunt pastores recti.

Et breuiter de talibus quadrigis & equis admiratiue loquitur Abac. 3. dicens sc. ipsi Deo. Quis ascendet super equos tuos? & quadrigæ tuæ saluatio. Sic igitur patet, quomodo quadriga sumitur in bono. ¶ Sed adhuc dico, quod quandoque sumitur in D
malo, & sic dico, quod nos inuenimus

Quadrigam
- Defectuosam,
- Tumultuosam,
- Tempestuosam.

Et sic dico, quod de istis quadrigis

Prima significat corpus humanum,
Secunda denotat statum mundanum,
Tertia vero designat superbum vesanum.

¶ Dicam igitur, quod est dare quadrigam fragilem, quæ cito deficit. Et hoc est corpus nostrum humanum, quod, sc. quatuor rotis quatuor elementorum componitur, & quatuor equis quatuor qualitatum trahitur, & à sessore anima gubernatur, à morte

tamen faciliter diſſipatur. Vnde Zach. 9. Diſpergam quadrigam ex Ephraim. Finaliter tamen, ſcil. in reſurrectione, quadriga iſta reparabitur, quia rotæ nouæ, ſci. quatuor dotes, eidem aſſignabuntur 2. Paral. 8. Extruxit Salomon vrbes quadrigarum. Eſt igi-
E tur dare quadrigam fragilē, quæ cito deficit. ¶ Item eſt dare quadrigam mobilem, quæ parum proficit. Et iſta pro certo eſt mundus ſeu etiam mundi ſtatus, qui, ſc. quatuor rotis ſuſtinentur, ſc.

Rota { diuitiarum temporalium,
deliciarum corporalium,
eminentiarum popularium,
ſcientiarum.

Equi vero trahentes iſtas quadrigas ſunt mundi potentes. Sed certe tam quadrigæ quam rotæ, quam equi finaliter & cito pereunt & franguntur, & totus faſtus & impetus eorundem in nihilum commutatur. Vnde dominus videtur dicere mundo illud Mich. 5. Auferam inquit equos tuos de medio tui, & diſpergam quadrigas tuas, & perdam ciuitates terræ tuæ, & deſtruā omnes munitiones tuas. Eſt igitur dare quadrigam mobilem, quæ cito
F deficit. ¶ Vltimo eſt dare quadrigam fatuam ſeu terribilem, quæ multis officit. Et iſta certe ſignat ſuperbos & tyrannos, quæ tumultuoſe, tempeſtuoſe, impetuoſe & flagitioſe in factis ſuis procedunt, quorum. ſcil. quatuor rotæ ſunt quatuor principalia vitia, ſcil.

Superbia,
Auaritia,
Luxuria,
Inuidia.

Equi ipſos trahentes & ducentes ſunt dæmones, quorum etiam aurigæ ipſos ducentes & regentes ſunt ſtultitia & inanis gloria. O quam innumerabiles ſunt iſtæ quadrigæ Eſa. 2. Repleta eſt terra equis, & innumerabiles quadrigæ eius. Iſtæ ſunt quadrigæ falcatæ de quibus loquitur Titus Liuius de bello Macedonico, dicens quod Antiochus rex Aſſyriorum quadrigas contra Romanos fabricauit, quas falcibus ſcindentibus in pluribus locis armauit, & ſic terrorem, & periculum Romanis ſi non prouidiſſent immiſit. Sic vere diabolus ſuas quadrigas, ſci. tyrannos, contra bonos armat, quos falcibus crudelitatis ipſorum terret, niſi præcaueant & conturbant, vt de diabolo & iſtis miniſtris dici poſſit illud Eſa. 66. In igne veniet, & erunt quaſi turbo quadrigæ eius, & Ioelis 2. Sonitus quadrigarum ſuper capita montium. Sed quid? pro certo quadrigæ iſtæ diabolicæ mundi tyranni faciliter, & finaliter per mortem & infortunia franguntur, iuxta illud Naum. 2. In itineribus conturbatæ ſunt quadrigæ, colliſæ ſunt in plateis. Et cum ad nihil amplius valeant, ignibus infernalibus exponuntur. Vnde de talibus impiis videtur dominus dicere mundo & diabolo illud Naum. 2. Succendam inquit vſq; ad ſummum quadrigas tuas, & leunculos tuos, &c. Sic igitur patet, quomodo quadriga in bono ſignat; & in malo, vide in titul. Currus.

A **Qualitas. Qualis.** Nota, quod Qualis eſt nomen relatiuum. Refertur enim ad aliud cui eſt qualis. Denotat ergo qualis aliquam ſimilitudinem, & aliquam rem. Et ideo qualitas de ſe non eſt res firma, ſolida neq; fixa. Et propter hoc ſpiritualiter loquendo, qualis vel qualitas poteſt ſignificare in bono vel in malo. Signat enim

Eſſentiæ debilitatem,
Iuſtitiæ æqualitatem,
Sanctitatis conformitatem,
Prauitatis propinquitatem.

Dico ergo, quod qualis ſignat eſſentiæ debilitatem. Et ſic ſignat hypocritas, & falſos amicos, qui ſunt quales, & nō tales, in quātum, ſc. non ſunt tales quales, & in quantū. ſc. habent apparentiā & non exiſtentiā, quia, ſc. ipſi apparenter videntur boni, & tamen realiter ſunt mali, quia quamuis videantur eſſe perſonæ bonæ, & rationabiles, ipſi tamen ſunt lapidei, & miſerabiles. Exemplo imaginis lapideæ, quæ apparet eſſe aliquoties qualis homo, cum tamen realiter ſit lapis, vnde Marc. 13. Reſpice quales lapides, & ſtructuræ. Item ſignat iuſtitiæ æqualitatem, & ſic dicitur Leu. 24. Qualem inflexerit maculam, talem ſuſtinere cogetur. Item ſignat bonitatis conformitatem, qualis enim ſemper eſt ſimilis talis, & econuerſo. Et ideo qualis ſignat ſimilitudinem morum. Et ſic in bono ſignat illos, qui aliorum bonis moribus ſe conformant. Et ſic dicitur 1. Cor. 25. Qualis cœleſtis, tales & cœleſtes. Vnde etiā iſta nomina qualis & talis generaliter denotant morum, & virtutū perfectionē, vnde Cant. 5. dicitur. Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto? &c. Sequitur. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus. Caput eius aurum optimum, &c. Sequitur. Talis eſt dilectus meus. Item ſignat prauitatis proximitatem, quia, ſc. ſocius, & ſubditus homo in malo talis efficitur qualem habere magiſtrum vel ſocium comprobatur Eccl. 10. Qualis eſt rector ciuitatis, talis eſt populus qui habitat in ea, &

1. Cor 15. Qualis terrenus, tales & terreni. ¶ Breuiter ergo quali- B
tas ſignat exteriorem conditionem & diſpoſitionem, ſiue bona ſit ſiue mala, vel etiam ſignat ſimilitudinem vel imitationem, ſiue mala fuerit ſiue bona. Vide ergo infra de Similitudine & Sicut, & etiam de Talis. ¶ His præmiſſis ſatis poteſt videri quod eſt dare

Qualitatem { Mirabilem & glorioſam,
Laudabilem & virtuoſam,
Damnabilem & vitioſam,
Triſtabilem & doloroſam,
Excellentem & gaudioſam.

¶ Qualitas admirabilis & glorioſa eſt excellens conditio noſtri C
ſaluatoris. Licet enim Deus proprie loquendo non poſſit dici qualis, cum qualitas ſit accidens, in ipſo vero accidens non ſit vllum, quantum tamen ad humanitatem exterius apparentem, & diuinitati accidentem, & accedentem, & etiam quantum ad aliquos exteriores effectus iſte poteſt dici qualis, & ratione excellentiæ comparatiuæ, & ratione efficaciæ prærogatiuæ, & ratione etiam apparentiæ venuſtatiuæ, vt ſcil. de ſuæ humanitatis excellentia dicatur illud Eccl. 40. Nemo natus eſt in terra qualis Enoch. De ſuæ poteſtatis efficacia dicatur illud Matth. 8. Qualis eſt hic, quia venti, & mare obediunt ei? De ſuæ venuſtatis apparentia dicatur illud Marc. 9. Transfiguratus eſt, inquit, & facta ſunt veſtimenta eius ſplendida, & alba ſicut nix, qualia fullo
nunquam poteſt facere. ¶ Qualitas commendabilis & virtuoſa, D
& excellit, & melioribus conformatur, vt ſic omnibus iuſtis dicatur illud 2. Pet. 3. Quales oportet vos eſſe in ſanctis conuerſationibus, & pietatibus expectantes. Simus igitur quales, id eſt, virtuoſi & morales,

Simpliciores informando,
Inferiores nobis conformando,
Honeſtiſſime conuerſando,
Diligentiſſime elaborando,
Patientiſſime tolerando.

Omnes enim iſtas qualitates habebat Apoſtolus, ſicut patet ex dictis ſuis. Habebat enim vnam qualitatem doctrinæ informatiuæ, cum dicebat Gal 6. Videte qualibus literis ſcripſi vobis manu mea. Habebat etiam vnam qualitatem ſimilitudinis conformatiuæ, qua, ſcil. omnes ſibi fieri ſimiles in bonis, & eſſe volebat, dicens, ſci. Act. 26. Opto inquit omnes qui me audiunt, fieri tales qualis ego ſum, exceptis vinculis his. Vt ſic accedat illud prædictum 1. Cor. 15. Qualis cœleſtis, tales & cœleſtes. Habebat inſuper vnam qualitatem conuerſationis moderatiuæ, dicens, ſcilic. 1. Theſſ. 1. Scitis quales fuerimus in vobis propter vos. Sequitur. Qualē introitum habuerimus ad vos, & quomodo conuerſi eſtis ad Deum. Habebat vltra hoc vnam qualitatē diligentiæ procuratiuæ, qua, ſc. curabat de aliis diligenter, dicens Coloſſ. 2. Volo autem omnes ſcire qualem ſolicitudinem habeam pro vobis. Habebat nihilominus vnam qualitatem patientiæ toleratiuæ, dicens, ſc. 2. Tim. 3. Scis inquit qualia mihi facta ſunt Antiochiæ & Lyſtris, quales paſſiones ſuſtinui, & de omnibus eripuit me dominus. Iſte ergo fuit qualis qui tot bonas habuit qualitates, dicens, ſcil. illud 2. Cor. 10. Quales inquit ſumus verbo per epiſtolas abſentes, tales & præſentes in facto ſumus. Veruntamen de multis imperfectis videtur dubitare, dicens illud 2. Cor. 12. Timeo inquit ne forte cum venero, inueniam vos quales nolo, & ego inueniar à vobis qualem non vultis. Iſta eſt ergo qualitas commendabilis, &c. Et illud. Qualis cœleſtis, vt ſic dicatur illud 1. Mach. 4. Mementote qualiter ſalui facti ſunt patres veſtri, &c.
¶ Qualitas deteſtabilis, & vitioſa eſt extollens infectio vani pec- E
catoris. Peccator enim qualis eſt, quia, ſcil. nihil habet ſolidum ſeu firmum. Nota ergo, quod peccator dicitur qualis ſcilicet

Propter qualitatem { carnalitatis & luxuriæ,
magnæ cupiditatis, & auaritiæ,
vanæ mobilitatis & inconſtantiæ,
diræ crudelitatis, & violentiæ.

De qualitate luxuriæ ſeu crudelitatis dicitur 1. Cori. 5. Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis qualis nec inter gentes. De qualitate auaritiæ, & cupiditatis dicitur illud prædictum 1. ad Corinth. 15. Qualis terrenus, tales & terreni, De qualitate inconſtantiæ, & mobilitatis dicitur Iacobi 1. Conſiderauit ſe in ſpeculo, & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit. De qualitate vero violentiæ, & crudelitatis dicitur 1. Machab. 9. Facta eſt tribulatio magna in Iſrael qualis non fuit &c. Hæc eſt ergo quali-
tas deteſtabilis & vitioſa &c. ¶ Qualitas contriſtabilis, & dolo- F
roſa eſt excellens mundi turbatio, ſcilicet turbatio quam modo ſuſtinent boni, & quam in fine in inferno ſuſtinebunt mali. De temporali dicitur Tobiæ quinto. Quale gaudium mihi, qui in tenebris ſedeo, & lumen cœli non video? De æternali vero dici poteſt illud Exodi nono. Erit clamor in Ægypto qualis non antea fuit. Iſta eſt ergo qualitas contriſtabilis & do-
loroſa. ¶ Qualitas excellens & gaudioſa eſt eximia in cœ- G
lo

ſo refectio, ſcilicet qualitas gloriæ paradiſi, & hominum beatorum, de qua dicitur 1. Paralip. 29. Dedit illi (ſcilicet cuilibet beato) gloriam regni qualem nullus habuit ante eum. Patet igitur quomodo in ſcriptura multiplex qualitas inuenitur.

A **Quam.** Aduerbium: Nota quod tam & quam, ſunt duo aduerbia inuicem ſociata & coniuncta, & etiam quodammodo inuicem relatiua, Vnum enim vix inuenitur ſine altero, ſicut talis, & qualis. Aduerte tamen quod quam accipitur quandoque comparatiue, ſicut cũ dicitur Matt.12. Ecce plus quam Salomon hic. Quãdoque aggregatiue & ſociatiuè, ſicut cum dicitur 1. Reg. 2. Creuit Samuel, & placebat tam Deo quã hominib. Quãdoque vero accipitur prærogatiue, exceſsiue ſeu quantitatiue, ſicut cum ſumitur quam pro quantum, ſeu etiam pro valde, ſicut in Pſal. dicitur. Quam bonus Iſrael Deus his qui recto ſunt corde. ¶Primo igitur dicamus de quam in quantum ſumitur excellenter & prærogatiue, ſcilicet pro valde ſeu pro quantum. Et ſic igitur dicam primo quod quam ſumitur prærogatiue. Et ſecundum iſtum modum ſumendi dicam quod

Quam poteſt referri ad { Deum, Iuſtum, Impium.

B ¶Primo quidem ad Deum. Et ſic pro certo ſumitur, quando per iſtud aduerbium Dei magnificentia cum quadam admiratione, & quadam deſiderabili ſuauitate laudatur, vtpote cùm nos dicimus illud Pſal. Domine Dominus noſter quam admirabile eſt nomen tuum in vniuerſa terra: & illud Quam dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo. Et breuiter notabo, quod per illud aduerbium Deus commendatur, ſcilic.

Ab operum magnificentia,
A viſcerum pia clementia,
A verberum ſæua iuſtitia,
A pectorum clara ſcientia,
A ſuperum grata manentia,
A munerum munificentia.

Commendatur ergo Deus à magnificentia ſuorum operum Pſ. Quam magnificata ſunt opera tua domine, omnia in ſapientia feciſti, impleta eſt terra poſſeſsione tua: & Eccle.42. Quam deſiderabilia ſunt opera eius. Item commendatur à beneuolẽtia piorum viſcerum Sap 12. Quam bonus, & ſuauis eſt domine ſpiritus tuus in nobis. Item commendatur à terrificentia durorum verberum, hoc eſt, à rigore iuſtitiæ, & ſeueritate ſuorum iudiciorum vnde in Pſ. Dicite domino, quam terribilia ſunt opera tua domine, in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui, &c. Item commendatur à clara ſcientia verorum craterum Pſal. Calix meus inebrians quam præclarus eſt. Calix enim & crater domini eſt ſacra ſcriptura, de qua ad Rom.11. O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quam incõprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Itẽ commendatur à grata manentia locorum ſuperum Pſ. Quam dilecta tabernacula tua domine virtutum, concupiſcit, & deficit anima mea in atria domini. Item commendatur à munificentia ſummorum munerum, ſc. gloriæ paradiſi, de qua in Pſal. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abſcondiſti timentibus te. Patet igitur quomodo illud aduerbium, quam pertinet ad Deum.

C ¶Deinde dico, quod quam aduerbium pertinet ad iuſtum. Et ſic dico, quod iuſti per illud aduerbium multipliciter commendantur, ſcil.

A charitate fœderatiua,
A caſtitate depuratiua,
A parcitate maceratiua,
A claritate indicatiua,
A veritate enunciatiua,
A honeſtate decoratiua,
A pietate dulcoratiua,
A hoſpitalitate charitatiua.

De veritate charitatis, & amicitiæ dicitur in Pſ. Ecce quam bonum, & quam iocundum habitare fratres in vnũ. vt & de amicitia dicatur illud Cant. 4. O quam pulchra es amica mea, oculi tui columbarum. De virtute caſtitatis, & pudicitiæ dicitur Sap. 4. O quam pulchra eſt caſta generatio cum claritate. De virtute parcitatis, & abſtinentiæ dicitur Eccleſ. 31. Quam ſufficiens viro erudito vinum exiguum, quamuis dicatur 2. Eſdræ 4. O viri, quam præualet vinum. De virtute claritatis, & ſapientiæ dicitur Eccleſ.25. Quam ſpecioſum canitiei iudicium, quam ſpecioſa veteranis ſapientia, quam magnus qui inuenit ſapientiam. De virtute vero veritatis, & eloquentiæ dicitur Eſa.52. Quã pulchri ſuper montes pedes annunciantis, & prædicantis ſalutẽ. De virtute honeſtatis & apparentiæ dicitur Cãn.7. Quã pulchra es & quã decora chariſsima in deliciis, ſtatura tua aſsimilata eſt palmæ, & ibid. Quam pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis tuis filia principis. De virtute pietatis, & clementiæ dicitur Cantic. 4. Quam pulchræ ſunt mammæ tuæ ſoror mea ſponſa, pulchriora ſunt vbera tua vino. De virtute vero hoſpitalitatis & beneuolentiæ poteſt dici illud Num.24. Quam pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Iſrael. Sic ergo patet quomodo iſtud aduerbium quam pertinet ad iuſtum.

¶Denique dico, quod iſtud aduerbium quam, aliquãdo refertur ad ſtultum, id eſt, peccatorem & impium, & ſic videtur quod mali per hoc aduerbium exaſperatiue vilipenduntur & reprehenduntur à multis, ſcil. D

A vanitate morali,
A vilitate carnali,
A ruditate mentali,
A cupiditate reali,
Ab aduerſitate finali.

De morum vanitate dicitur 2. Re.6. Quã glorioſus fuit hodie rex Iſrael, diſcooperiẽs ſe ante ancillas ſeruorum ſuorũ, & nudatus eſt quaſi nudetur vnus de ſcurris. De carnis vilitate dicitur Eccle.17. Quid nequius quam quod cogitauit caro, & ſanguis? quod & Hierem.2. de perſona mulieris meretricis dicitur. Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas. &c. De mentis cœcitate ſeu ruditate dicitur Eccleſiaſt. 6. Quam aſpera eſt nimium ſapientia indoctis hominibus. De rerum cupiditate dicitur Luc.18. Quam difficile, qui pecunias habent, regnum Dei intrabunt. De finali vero talium aduerſitate, & pœnalitate dicitur Eccleſ.41. O mors quam amara eſt memoria tua hominĩ iniuſto, & pacem habenti in diuitiis ſuis. Sic igitur patet quomodo iſtud aduerbium, quam ſumitur prærogatiuè.

¶Secundo vero principaliter dico, quod iſtud aduerbium quam, quandoque ſumitur aggregatiuè ſeu etiam ſociatiuè, ſicut cum dicitur tam maiores quam minores. Circa quod nota, quod omnes ſic in ſocietate coniuncti debent B

Æqualiter credere,
Concorditer viuere,
Communiter edere vel diuidere.

De vniformitate credulitatis dicitur Nume.15. quod tam indigenis, quam aduenis vna lex erit omnium. De vniformitate charitatis, & ſocietatis dicitur 2. Para. 24. Tam maiores quam minores omnes ſors æqualiter diuidebat. De vniformitate autem edulitatis & ſaturitatis poteſt dici illud Deu.15. Tam mundus quam immundus veſcentur ſimiliter. Hæc omitto gratia breuitatis. Sumitur ergo quam aggregatiuè.

¶Tertio principaliter dico, quod ſumitur comparatiuè, ſicut cum dicitur Eccl.4. Laudaui magis mortuos quam viuentes. Hic enim fit comparatio inter viuentes & mortuos, quia ſci. vnum alteri præfertur, vnum eligitur alterum refutatur. Veruntamen illud aduerbium quam, ſemper ſe habet vt communiter à parte negocii refutati, ſicut dicitur Prou.16. Melius eſt humiliari cum mitibus, quam diuidere ſpolia cum ſuperbis. Semper enim ſequitur gradum comparatiuum, ſc. plus, amplius, magis, melius & ſimilia, & tunc ſemper adhæret parti deteriori, quando comparatiuus præcedens ſignat malum, ſicut cum dicitur quod Petrus eſt deterior, peior, minor, inutilior quam Ioannes. De his autem omnibus nihil amplius, quia difficile & quaſi inutile eſt talia ad mores reducere, & in prædictis titulis cõparatiuis, ſcilicet melior, maior, peior, &c. ſatis dictum eſt, de quo vide in tit. antequam, priuſquam, & in tit. quamobrem & quamdiu. E

Quanquam. Quamuis Etſi, Licet, idẽ ſignificant, ſed quia paucæ ſunt auctoritates, tranſeo.

Quamdiu. Nota, quod quamdiu eſt aduerbium temporis, ſignans quandam durationem interuallum ſeu ſpatium, & quandam incertam, & ſuſpenſiuam moram vitæ. Componitur autem de quam, quod eſt quantum, & diu. Et nota breuiter, quod eſt dare quamdiu A

Perfectorum,
Malignorum,
Beatorum.

¶Primo ergo dico, quod perfecti habent hic ſuum Quamdiu, id eſt, ſuum incertum breue, & ſuſpenſiuum tempus viuendi, in quo pro certo quia neſciunt, quantum durabunt, nec habent aliud tempus merendi, quam iſtud, ipſi faciunt quicquid boni poſſunt. Vnde nota, quod iuſti in iſto quamdiu, B

Æquitatis seruant pondera,
Deitatis laudant opera,
Prauitatis plangunt scelera,
Pietatis præbent vbera,
Veritatis splendent litera.

Dico ergo, quod iusti in isto quamdiu vitæ præsentis seruant pondera grandis æquitatis, scilicet, sine personarum acceptione inter virum, & proximum iudicantes, dicentes, scilic. Iob 32. Non accipiam personam viri, & Deum homini non æquabo, nescio enim quamdiu subsistam, & si post modicum tollat me factor meus. Item laudant opera summæ deitatis Psa. Laudabo dominum in vita mea, psallam Deo meo quamdiu fuero. Item plangunt scelera suæ prauitatis Psal. Quamdiu ponam consilium in anima mea, dolorem in corde meo per diem? Item præbent vbera dulcis pietatis, ita quod Christus talibus loquitur Matth. 25. Esuriui inquit (scili. in persona pauperum) & dedistis mihi manducare. sequitur. Amen dico vobis, quod vni fecistis de his fratribus meis, mihi fecistis, &c. Item splendent litera claræ veritatis, scili. alios docendo & informando, ita quod quilibet potest dicere illud Saluatoris verbum Ioa. 9. Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi. Istud est ergo quamdiu perfectorum.

C ¶ Secundo dico, quod est dare Quamdiu peruersorum. Isti n. quia sciunt quod nõ habent nisi vnum quamdiu i. vnum modicum & breue tempus viuẽdi, accelerant in hac vita facere quicquid mali possunt. Exemplo sc. diaboli, de quo dicitur Apoca. 12. Habens iram magnam, sciens quoniam modicum tempus habet. Nota ergo quod mali in isto Quamdiu

Innocentes solent infestare,
Concordantes solent perturbare,
Hos saluator solet non amare,
Hos saluator solet extirpare.

Per malos enim in isto quamdiu innocentes infestari solent, sicut de superbo Amã legitur quod ipse dicebat (Hester. 5.) quod nihil se reputabat habere quamdiu videret Mardochæum sedentem ad fores palatii. Et sequitur quod ipsius Mardochæi innocentis dãnationem impetrauit à rege, nisi Deus alias ordinasset. Item per malos in isto quamdiu concordantes solent perturbari vt scili. ad malos applicetur illud 2. Mac. 14. Quamdiu super est, impossibile est pacem dari negociis. Item à Deo in isto quamdiu delinquentes solent non amari, seu etiam abhorreri & refutari. Vnde de malis dicit Christus Mat. 9. O generatio inquit incredula quamdiu apud vos ero? quãdiu vos patiar? Item à diabolo post illud quamdiu in inferno solent vinculari, vt sic cuilibet dicatur Num. 24. Quamdiu inquit poteris manere: Assur enim capiet te. Istud est igitur vnum quamdiu quod est peruersorum.

D ¶ Tertio vero dico, quod est dare vnum quamdiu quod est beatorum, de quo sci. potest dici illud Mar. 2. Nunquid inquit, possunt filii nuptiarum quamdiu sponsus est cum eis, ieiunare? q. d. non. Filii enim nuptiarum sunt beati, qui re vera in paradiso nunquam ieiunare dicuntur, imo certe sine fine comedere per beati fruitionem noscuntur, & hoc quamdiu sponsus Christus cum ipsis erit, scil. perpetuo sine fine. Hæc igitur de quamdiu sufficiant.

A Quamobcausam. Quamobrẽ. Quapropter.

Eo quod. Nota, quod ista aduerbia composita quamobcausam, quamobrem, & quapropter &c. idem significant, propter hoc, propterea, & propter quod, de quibus superius facta est mentio. Significant enim causam propter quam introducitur finis, siue bonus fuerit siue malus. Et sic dicam quod ista referuntur scil. ad

Deum,
Iustum,
Impium.

B ¶ Et primo dico quod referũtur ad Deum. Constat enim quod Deus habet suum quamobrem & quapropter, i. suas iustas & rationabiles causas, ob quas, id est, propter quas ipse facit opera sua. Vnde nota, quod Deus allegat

vnum Quamobrem { authoritatis, seueritatis.

Vnde 2. Paral 25. Quamobrem iratus est contra Amasam, quia sci. adorauerat Deos alios, & Ezec. 16. ipse dicit animæ peccatrici. Prouocasti me inquit, quapropter vias tuas in capite tuo dedi.

C ¶ De iusto vero dico, quod ad ipsum spectat vnum quamobrem necessitatis & vtilitatis. Et sic dico quod iustus habet per modum causæ finalis vnum Quamobrem

Deuotionis,
Orationis,
Abdicationis,
Contemplationis,
Distributionis.

De deuotione dicit Salomon 3. Reg. 5. Quamobrem inquit cogito ædificare templum nouum domini. De oratione dicitur Iob 5. Quamobrem ego deprecabor dominum, & ad Deum ponam eloquium meum, & 2. Mach. 5. dicitur. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra conuerti. De abdicatione vero sc. temporalium rerum, dici potest illud Deute. 10. Quamobrem non habent Leuitæ partem, nec possessionem cum fratribus suis. De contemplatione potest dici illud Iob 7. Terrebis me inquit per somnia, & per visionem horrore concuties, quamobrem elegit suspẽdium anima mea. De distributione autem seu bonorum suorũ largitione dici põt illud 2. Para. 35. Quãobrem fratres eorum Leuitæ parauerunt eis (s. ianitoribus) cibos. Et de Abigail dicitur quod ipsa offerens cibaria Dauid, dixit 1. Re. 25. Quapropter suscipe benedictionem hanc quam attulit ancilla tua.

D ¶ De impiis vero dico, quod ipsi etiam habent suum quamobrem, id est, suã causam finalem, quare s. faciunt & sustinent mala. Vnde nota quod ad eos spectat vnum Quamobrem

Fallacis accusationis,
Crudelis insectationis,
Carnalis delectationis,
Finalis tribulationis.

De fallaci seu infideli accusatione & adinuentione dicitur 3. Reg. 21. Quamobrem inquit (scil. propter falsum testimonium datum contra Naboth) eduxerunt eum extra ciuitatem, & lapidauerunt. De crudeli ordinatione, mandato & executione dicitur Dan. 2. Vbi post datum mandatum quod sapientes interficerentur, Daniel interrogabat, quam ob causam tam crudelis sentẽtia à facie regis esset egressa. De carnali autẽ talium maculatione &, infectione patet de illis malis senioribus qui sc. dixerunt Susannæ Dan. 13. Quamobrem commiscere nobiscum, & assentire nobis. De finali vero talium punitione, tribulatione & damnatione dicitur 2. Reg. 12. Quamobrem non recedet gladi⁹ de domo tua: & Hie. 3. Quãobrem phibitæ sunt stellæ pluuiarum, & serotinus imber nõ fuit: & Hie. 6. Abominationem inquit fecerunt: sequitur. Quamobrem cadent inter ruentes. Su fficit. Vide in tit. Propterea, & Propter quod, & Eo quod, & in tit. causa.

A Quando.

Cum quando sit aduerbium temporis, videtur quod per quando potest significari quicquid significatur per tempus, videlicet vnum Quando quod est

Recordandum,
Ordinandum,
Præuidendum.

Primum est quando temporis præcedentis
Secundum est quando temporis nunc præsentis,
Tertium est quando temporis consequentis.

B ¶ Dico igitur quod est vnum quando temporis præcedentis, & sic dico, quod nos debemus habere in memoria, bona, & mala transacta, videlicet

Diuina beneficia quæ recepimus,
Propria maleficia quæ commisimus,
Labores & supplicia quæ pertulimus,
Terrores & iudicia quæ cognouimus,
Horrores & naufragia quæ sustinuimus,
Virtutes & solatia quæ amisimus.

Igitur recordemur diuina beneficia. Considerandum enim est quando & quomodo Deus operatus est mirabilia opera sua, terribilia iudicia, & notabilia beneficia. Exemplo Iob, qui s. dicebat Iob 21. Audite inquit me & obstupescite, & ego quando recordatus fuero, pertimesco, & concutit carnem meam tremor. Sic recordabatur ille qui cogitabat de Deo quando ponebat pluuiis legem, & viam procellis sonantibus Iob 28. Quando ponebat fundamenta terræ, & quando fundabatur puluis in terra. Iob 38. Et ille qui similiter cogitabat in Psalm. Quando diuidebat altissimus gentes, quando separabat filios Adam. Et sapiens qui dicebat Prou. 8. Quando præparabat cœlos aderam, quando æthera firmabat sursum, quando appendebat fundamenta terræ, cum eo inquit eram cuncta componens. Et breuiter dicam, quod omnia talia quando, id est, omnia opera Dei præterita sunt contemplanda & meditanda, & solerti indagine recordanda, & ipsius beneficia memorãda. Lucæ 22. Quando misi vos sine sacculo & pera, nunquid aliquid defuit vobis? Recordemur ergo diuina beneficia. Item recordemur aliud quando, hoc est, propria maleficia, quia sci. homo debet semper habere in mẽte, quando & qualiter retroacto tempore Deum offendit, sicut illud Nu. 26. Vbi dicitur quod quando contra dominum rebellastis, aperiens terra os suum, deuora-

deuorabat choræ. Itē recordandi sunt labores & supplicia, quæ sc. pertulimus pro peccatis Deut. 25. Memento quæ fecerit tibi Amalech in via quando egrediebaris ex Ægypto, & quomodo occurrerit tibi, & extremos agminis tui qui lassi erant cæciderit, quando tu eras fame & labore confectus. Item recordandi sunt terrores & iudicia, sicut illud quod recitatur Leu. 16. Quādo filii Aaron offerentes ignem alienum, interfecti sunt. Item memorentur transacta iam naufragia, scilic. mala & pericula à quibus sumus à domino liberati, sicut in pluribus sacræ scripturæ locis filii Israel memorari iubentur de illo tēpore quādo transierunt mare rubrum, & quando egressi sunt de Ægypto, sicut patet Deut. 25. & Iosue 2. De quo idem dominus se recordari fatetur Leu. 26. dicens. Recordabor inquit fœderis mei primi, quando eduxi eos de terra Ægypti in conspectu gentium vt essem Deus eorum. Item recordemur virtutes & suffragia sci. quæ dudum habuimus, sed peccando perdidimus. Et sic lamentando dicamus illud Iob 29. Quis mihi tribuat vt sim iuxta dies pristinos, quibus Deus custodiebat me, quando splendebat lucerna eius super caput meum, quando erat omnipotens mecum, quando lauabam pedes meos butyro, quando procedebam ad portas ciuitatis, & quando secreto Deus erat in tabernaculo meo? &c. Patet igitur quod est vnum quando temporis præcedentis.

C ¶ Secundo dico, quod est vnum quando temporis nunc præcedentis. Et sic nota, quod in isto quando temporis præsentis boni vigent, mali rigent, pauperes lugent. Boni dico vigent, s. in virtutibus, quia re vera isti modo habent vnum quando, id est, vnam durationem & vnum tempus

Sapientiæ contemplatiuæ,
Innocentiæ iustificatiuæ,
Audaciæ atque constantiæ superatiuæ.

Habent enim iusti in præsenti vnum quando sapientiæ claræ contemplationis, & istud est illud quando de quo dicitur Iob 4. Porro ad me dictum est verbum absconditum in horrore visionis nocturnæ, quando solet sopor irruere super homines. Item habent iusti in præsenti vnum quando innocentiæ longæ præseruationis. Innocentia enim ab omni malo præseruat. Iob 4. Interroga obsecro quis vnquam innocens periit, ac quando recti deleti sunt, q. d. nunquam. Item habent in præsenti vnum quando audaciæ atque constantiæ fortis damnationis, sicut de Iudith dicitur, quod horruerunt per se constantiam eius, & Medi audaciam illius: sequitur. Vlulauerunt castra Assyriorum quando apparuerunt humiles mei. Boni igitur in hoc

D quando vigent virtutib. ¶ Item mali in hoc quando rigent criminibus, quia pro certo in tempore huius vitæ mali rigent vitio

Tepiditatis & somnolentiæ,
Gulositatis & vinolentiæ,
Infidelitatis & inconstantiæ,
Pomposītatis & excellentiæ,
Cupiditatis & auaritiæ.

De quando pigritiæ seu somnolētiæ & tepiditatis dicitur Prouerb. 6. Vsquequo piger dormis, quando consurges ex somno tuo? paululum dormitabis, &c. De quando autem vinolentiæ & gulositatis dicitur Prou. 23. Ne intuearis vinum quando flauescit, & quādo splenduerit in vitro color eius. Sequitur in persona gulosi ibid. Quando euigilabo inquit vt rursus vina reperiam? De quando autem inconstantiæ & fidelitatis dicitur Ezec. 29. Fuisti inquit baculus arundineus domui Israel, & quando apprehenderunt te manu, confractus es. De quando extollentiæ & pompositatis dicitur Dan. 5. de Nabuchodonosor ꝙ quando eleuatum est cor eius, & spiritus eius obfirmatus ad superbiam, depositus est de solio suo De quando autem auaritiæ & cupiditatis dici potest illud Iob 38. Vbi de leonibus, id est, raptoribus dicitur sic. Nunquid capies leænæ prædam, & animā catulorum eius implebis, quando cubant in antris & in speluncis suis insidiātur. Mali igitur in hoc quādo rigent criminibus.

E ¶ Item miseri in hoc quando lugent doloribus quia s. isti in tēpore præsentis vitæ multis premuntur incommodis. Vnde de indigentiis miserorum dicitur Iob 38. Quis præparat coruo escam suam quando pulli eius clamant ad Deum, vagientes, eo quod non habeant cibum, patet igitur quomodo est vnum

F quando temporis nunc præsentis. ¶ Tertio principaliter dico quod est vnum quādo temporis subsequentis. Et sic dico quod nos debemus multiplex quando, i. multiplex tempus futurum considerare, videlicet vnum Quando

Dei clementiæ,
Nostræ miseriæ,
Duræ iustitiæ,
Summæ tristitiæ,
Summæ lætitiæ.

Dico ergo quod attendere debemus ad vnum quando, ꝙ concernit Dei clementiam. Semper enim debemus habere oculum ad futuram clementiam diuinam, & ꝙ Deus nobis peccata dimittat, tribulationes submittat, & gratiā & virtutes immittat, vt sci. sibi dicamus de illo quando illud Ps. Domine quando respicies, restitue à malignitate animam meam, & à leonibus vnicam meam. Item dico quod attendere debemus ad vnum quando, quod concernit nostram miseriam, scilicet mortem & tribulationem futuram, de qua s. dicitur in Psal. Inimici mei dixerunt mala mihi, quando morietur, & peribit nomen eius? Et etiam Eccl 12. dicitur de isto quando quod quando commouebuntur custodes domus, & notabunt viri fortissimi. Item dico quod attendere debemus vnum quando quod concernit Dei iustitiam, s. diem futuri iudicii, de quo dicitur in Psalm. Quot sunt dies serui tui, quando facies de persequentib us me iudicium, de quo etiam dicitur Marci 13. Vigilate, quia nescitis quādo tempus sit, & quando dominus vester veniet. De quo dicitur etiam Matth. 24. Dic nobis quando hæc erunt, & quod signum aduentus tui & consummationis sæculi. Ideo in ecclesia canimus. Quid dicam aut quid faciam miser, vbi fugiam quādo cœli mouendi sunt & terra. Item dico quod attendere debemus ad vnum quando quod concernit summam tristitiam, scilicet tristitiam infernalem, de qua scilicet dicitur Ezechiel. 5. Quando misero sagittas famis pessimas in eos, quæ erunt mortiferæ, & quas mittam vt disperdam eos, &c. Item attendere debemus ad vnum quando quod concernit cœli lætitiam. Et istud certe nihil aliud est quam gloria paradisi, vt scilicet de isto quando intelligatur illud Psal. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem domini. Et etiam Esa. 9. Exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia. Sic igitur patet quomodo est quando temporis subsequentis, temporis nunc præsentis, temporis præcedentis, &c.

Quantus. Quantum. Quanto.

A Nota, quod quantum & tantum relatiua sunt, sicut qualis & talis, & significat quantitas dimensionem substantiæ, & ideo vt communiter quantitas accipitur pro magnitudine, & sic quantum idem est quod quam magnum. Et accipitur quantùm quandoque interrogatiuè & aliquoties positiuè. Denotat ergo quantum proportionem, æqualitatem & similitudinem. Nota ergo quod quantum siue sit nomen siue aduerbium, ponitur

Admiratiuè,
Comparatiuè,
Alternatiuè,
Similatiuè,
Prærogatiuè,
Adæquatiuè,
Diminutiuè,
Interrogatiuè.

Sumitur dico admiratiue Psal. Quanta audiuimus & cognouimus ea, patres nostri narrauerunt nobis, & alibi. Venite & videte omnes qui timetis dominum, quanta fecit animæ meæ. Item sumitur comparatiue, sicut cum dicitur Eccles. 3. Quanto magnus es, humilia te, &c. & Heb. 1. Tanto melior angelis effectus quanto præ illis excellentius nomen hæreditauit. Item sumitur alternatiuè, & sic sumitur vbicunque dicitur tantum quantum. Vnde Apoc. 18. Quantum glorificauit se & in deliciis fuit, tantum date ei tormentum & luctum. Item sumitur similatiuè, & sic sumitur in Psalm. Quantum distat ortus occidente, longe fecit à nobis iniquitates nostras. Item sumitur prærogatiue, seu superlatiue, & sic accipitur vbicunque ponitur quanto vel quādo magis, vt cum dicitur Exod. 1. Quanto opprimebant eos, sc. filios Israel, tanto magis multiplicabantur, & Prou. 11 Si iustus in terra recipit, quanto magis impius & peccator. Item sumitur adæquatiue, & sic sumitur Exod. 16 Sume vas vnum, & pone ibi Man quantum potest capere Gomor. Et Zachar. 2. Videam Hierusalem quanta sit longitudo eius & latitudo. Item ponitur diminutiue, & sic sumitur 2. Paral. 2. Quantus sum ego, vt possim Deo ædificare domum, & Iob 4. Quanto magis qui habitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum, consumentur velut à tinea. Sic enim accipitur ꝓ diminutione humilitatis. Vnde Iob 25. Quanto magis homo putredo, & filius hominis vermis, & Iob 9. Quantus sum ego vt respondeam ei. Item sumitur interrogatiue & sic sumitur Iob 13. Quantas habeo iniquitates & peccata, scelera mea atque delicta ostende mihi. Vbicunque ergo in themate vel authoritate inuenitur quantum, vnum de significatis præcedentibus ibi nota.

¶ Si vero vis de quantitate amplius dilatare, dic quod in scriptura reperitur quantitas

Habenda,
Luenda,
Spernenda,

Vi-

Videnda,
Stupenda,
Ferenda,
Timenda,
Quærenda.

Prima eſt quantitas meritorum,
Secunda eſt quantitas peccatorum,
Tertia eſt quantitas terrenorum,
Quarta eſt quantitas impenſorum,
Quinta eſt quantitas mirandorum,
Sexta eſt quantitas aduerſorum,
Septima eſt quantitas tormentorum,
Octaua eſt quantitas præmiorum.

¶ Primo ergo dicam, quod eſt quantitas meritorum, quam debemus habere. Quantitas enim conſiſtit in rebus, temporib. & numeris. Ad denotandum quod nos debemus procurare, & habere quantitatem bonorum operum & virtutum, quæ ſci. omnia conſiſtunt in pondere, numero, & menſura, ſicut dicitur Sap. 11. De tali ergo quantitate habenda & procuranda poteſt dici 3. Reg. 10. quod ſc. Salomon fecerat vt tanta eſſet abundantia argenti in Hieruſalem, quanta & lapidum: ære vera Salomon id eſt, pacificus vir & iuſtus debet procurare & facere quod in Hieruſalem, id eſt, conſcientia & in anima ſua tanta ſit quantitas argenti ſicut lapidum, id eſt, quod tanta ſit ibi quantitas virtutum & meritorum, quanta vnquam ibi fuerit vitiorum. Et breuiter dico quod anima noſtra debet habere ſuas ſpirituales dimenſiones, altum ſpei, longum fidei, profundum timoris, & latum amoris, iuxta illud Apoc. 21. Ciuitas in quadro poſita eſt longitudo eius eſt tanta, quanta & latitudo. Et Zachar. 2. dicit Angelus. Vado inquit: vt metiar Iudæam & Hieruſalem quanta ſit latitudo & longitudo eius. Igitur videtur quod quantitas meritorum poteſt figurari in manna de cœlo deſcendente pro filiis Iſrael nutriendis in ſolitudine, quia ſicut præcipitur Exo. 16. Colligat ex eo vnuſquiſque quantum ſufficiat: quia ſ. filii Iſrael, id eſt, iuſti in ſolitudine huius mundi tantum colligunt de Man, id eſt, de virtutibus & gratiis, quantum ſc. eis ſufficit pro cœleſti gloria naciſcenda. Patet igitur quod eſt quantitas meritorum, quam debemus habere.

C ¶ Secundo dico, quod eſt quantitas peccatorum, quam debemus delere. Sicut enim homo horret ſocietatẽ feræ cui traditur deuorandus, quando ſ. videt ipſius terribilem quantitatem, ſic pariformiter cum quantitatem extenſiuam immanium vitiorum ſuorum cogitat, horret merito & dubitat. Etiam de crimine accuſatus, quanto grauior eſt criminum qualitas, & numeroſior accuſantium quantitas tanto maior eſt timoris ipſius horror & importunitas, & Matth. 27. Non audis quanta aduerſum te dicunt teſtimonia. Et igitur quantitas eſt horrenda, & magnitudo talis ponderis pro viribus deponenda. ¶ Dicat ergo peccator illud Iob 13. Reſponde mihi, quantas habeo iniquitates & peccata, ſcelera mea atque delicta oſtende mihi, ſupple, vt ipſa horream & dimittam: iſta eſt igitur quantitas vitiorum, quam debemus delere. ¶ Tertio dico quod inuenitur
D quantitas terrenorum, quam debemus horrere. Iſtorum enim quantitas quanto maior tanto periculoſior, ſicut patet de lignis in igne, vel etiam de igne in lignis, quia ſicut ſcili. dicitur Iac. 3. Quantus ignis quam magnam ſyluam incendit, q. d. paruus, ergo multo magis magnus, quia pro certo quanto fortior eſt ignis qualitas, tanto minus ſufficit ligni quantitas. Sic eſt etiam de bonis temporalibus & auaris. Nihil enim illis ſufficit licet in quantitate terrenorum abundent Luc. 15. Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus? ego autem fame pereo. Vnde & ipſi diuites inſatiabiles figurari poſſunt in Bel, cui nulla quantitas ciborum appoſitorum ſufficere videbatur. Vnde Dan. 14. An inquit non vides quanta Bel comedat & bibat omni die. Ecce magnus error. Nam quia Babylonii iſtud idolum in exceſſiua quantitate omni die comedere exiſtimabant, ipſum Deum eſſe credebant, ſic vere fatui mundani illos Deos, id eſt, cæteris præferendos credũt, quos in exceſſiua quãtitate terrena bona comedere, & acquirere nunc aduertunt & tamen (proh dolor) de iſta quantitate gloriæ temporalis peruenitur ad quantitatem miſeriæ infernalis, ſicut de Aman dicitur Heſter 5. quod poſtquam oſtendiſſet vxori ſuæ quanta eum rex gloria ſublimaſſet, ſatis cito poſt confuſibiliter eſt ſuſpenſus. Vnde de illa meretrice Babyloniæ & ipſius gloriæ quantitate dicitur Apoca. 18. Quantum glorificauit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. Iſta eſt igitur quantitas terrenorum quam debemus horrere.

E ¶ Quarto dico, quod inuenitur quantitas impenſorum, quã debemus videre, & iſta eſt quantitas beneficiorum à Deo nobis impenſorum, quia ſc. iſta ſemper eſt videnda, & cum gratiarum actione intime cogitanda. Exemplo Dauid dicentis in Pſalm. Venite inquit audite, & narrabo omnes qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ Act. 14. Et retulerunt quanta fecerit Deus cum illis: & Lucæ 8. Narra quanta tibi fecit dominus. Iſta eſt ergo quantitas impenſorum, &c.

¶ Quinto dico, quod inuenitur quantitas mirandorum, F
quam debemus ſtupere, & hæc eſt quantitas miraculorum diuinorum. Iſta enim talia & tanta ſunt, quod certe ſi debite cõſiderantur, admirationem, & ſtuporem inducunt. Vnde de miraculo tranſitus maris rubri dicitur Exod. 11. Vt ſciatis inquit quanto miraculo diuidit dominus Ægyptios ab Iſrael. De ſtupore autem quantitatis talium mirandorum dicitur in Pſalm. Quanta audiuimus, & cognouimus ea patres noſtri narrauerunt nobis, Et iterum. Quanta mandauit patribus noſtris, nota facere filiis ſuis, &c. Quantus ergo ſit, & quanta ſint eius opera, ſatis patet Heb. 7. Vbi ſub figura Chriſti de Melchiſedech dicitur ſic Eſt inquit rex pacis, ſine patre, ſine matre, ſine genealogia, nec initium dierum, nec finem vitæ habens, ſequitur. Intuemini autem quantus ſit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha. Hæc eſt igitur quantitas mirandorum, quam debemus ſtupere.

¶ Sexto dico, quod inuenitur quantitas aduerſorum, quam G
non debes dolere, ſeu, qua non debes terrere. Conſtat enim ꝙ iuſti dum viuunt, magna quantitate tribulationum plectuntur, verum quia ſciunt, quod talia ipſis pro bono & vtilitate ipſorum à Deo immittuntur, ideo ab eis non terreri, ſed eas in patientia ſuſtinere tenentur, & maxime quia de quantitate talium aduerſorum ad quantitatem conſolationum & gaudiorum venitur Pſal. Quantas oſtendiſti mihi tribulationes multas & malas, & conuerſus viuificaſti me, & de abyſſis terræ iterum reduxiſti me Poſt tempeſtates enim & tonitrua, aeris ſerenitas ſolet ſequi, & ideo tempeſtas leuius ſuſtinetur, quia ſerenitas ſucceſſura à nemine dubitatur. Sic eſt de mundi tribulationibus. Suſtineri enim in patientia debent, quia modicum durare habent, & ſerenitatem conſolationis, & gloriæ in fine præbent. De quantitate ergo talium ſuſtinenda dicit dominus loquens de Paulo Actor. 9. Oſtẽdam illi quanta oporteat eum pati pro nomine meo Hæc eſt ergo quantitas aduerſorum, &c.

¶ Septimo dico, quod inuenitur quantitas tormentorum, H
ſcil. infernalium, quam debemus timere, quia ad quantitatem criminum ſequitur quantitas pœnarum Leu. 25 Iuxta menſuram culpæ erit & plagarum modus. Vnde de quantitate pœnarum futura dicitur illud prædictum Apoc. 18. Quantum glorificauit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum. Iſta eſt igitur quantitas tormentorum.

¶ Octauo vero dico, quod inuenitur quantitas gaudiorum I
ſeu præmiorum, qua debemus frui, & iſta eſt quantitas bonorum paradiſi, quæ ſ. immenſa, & infinita eſt, & de iſta poteſt dici illud Geneſ. 44. quod ſci. Ioſeph de ſuis fratribus legitur præcepiſſe. Imple, inquit, ſaccos eorum frumento quantum poſſunt capere. Sacci noſtri ſignant animæ capacitatem, quæ ſ. in paradiſo quãtum poteſt recipere, tantum beatitudine, & gloria adimpletur, ita quod Voluntas, & deſiderium ibidem penitus ſatiantur Deut. 23. Comede vuas quantum tibi placuerit. Quamuis autem ibi ſit quantitas laudis diuinæ, iſta tamen ad quantitatem condignam ſuæ infinitatis nunquam attingit, ſicut bene dicitur Eccleſia. 43. Magnificantes dominum exaltate illum quantum poteſtis, maior eſt enim omni laude. Patet igitur quomodo in ſcriptura multiplex quantitas inuenitur. Vide in tit. menſura & pondus. Sufficit.

Quare.

Nota, quod quare ſemper vt communiter ſignat A
quæſtionem, interrogationem vel reprehenſionem, & ſic poſſum notare quod in ſcriptura inuenitur multiplex quare, ſc. quare

Reprehenſiuum,
Deſolatiuum,
Allegatiuum,
Deprecatiuum,
Admiratiuum,
Inquiſitiuum,
Excitatiuum,
Sollicitatiuum.

Dico ergo, quod iſtud aduerbium quare dicitur cauſa reprehẽſionis, ſic ſumitur 1. Reg. 1. Quare facitis rem huiuſcemodi, & 2. Par. 24. Quare tranſgredimini mandata domini, &c. Item dicitur cauſa deſolationis. Et ſic dicitur Iob 2. Quare non in vulua mortuus ſum, egreſſus de vulua non ſtatim perii? quare data eſt miſero lux, &c. ſequitur. Cur exceptus genibus, cur lactatus vberibus, &c. Item dicitur cauſa allegationis, & ſic dicitur Iob 2. Si bona ſuſcepimus de manu domini, mala autem quare non ſuſtineamus, & iterum Iob 7. Quare me poſuiſti contrarium tibi. Item dicitur cauſa deprecationis. Et ſic ſumitur in Pſ. Quare faciem tuam auertis, obliuiſceris inopiæ, & tribulationis noſtræ.

ſtæ. Item dicitur cauſa admirationis. Et ſic ſumitur Iob 21. Quare ergo impii viuunt ſuper terram, & Hiere.12. Quare via impiorum proſperatur, bene eſt omnibus qui præuaricantur, & inique agunt, & Abac.1. Quare non reſpicis ſuper inique agentes, q.d. Mirum eſt. Item dicitur cauſa inquiſitionis. Et ſic ſumitur Mat. 2. Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat magiſter veſter. Item dicitur cauſa excitationis. Et ſic dicitur in Pſ. Exurge, quare obdormis domine. Item dicitur cauſa ſollicitationis. Et ſic ſumitur Ezec.18. & 33. Quare moriemini filii Iſrael, conuertimini & viuite.

B ¶ Nota ergo adhuc, ꝙ quare dicitur pro maiori parte arguendo, reprehendendo, & cauſam inquirendo. Vnde nota, quod per iſtud aduerbium quare, homo reprehenditur in ſcriptura quaſi de omnibus malefactis. Reprehenditur ergo per quare

De verborum mordacitate,
De manuum crudelitate,
De dimiſſa ſocietate,
De remiſſa tepiditate,
De commiſſa duplicitate.

Reprehenduntur & arguuntur mali de detractoria mordacitate Num.12. Quare non timuiſtis detrahere ſeruo meo Moyſi: & Iob 6. Quare detraxiſtis ſermonibus veritatis. Item de inuaſoria crudelitate. Vnde Eſaiæ 3. Quare atteritis populum meum, & 2. Regum 1. Quare non timuiſti mittere manum in Chriſtum domini. Item de dimiſſa ſocietate, & fidelitate dicitur 2. Re.16. Quare non iuiſti cum amico tuo, & 2.Re.19. Quare non veniſti mecum Mephiboſeth. Item de remiſſa tepiditate. Vnde 2. Reg.19. Quare nouiſsimi reducitis regem, & Lucæ 19. Quare non dediſti pecuniam meam ad vſuram. Item de commiſſa duplicitate Vnde 3. Re.14. Ingredere vxor Ieroboam, quare te aliam eſſe ſimulas, & Iudic.5. Quare habitas inter duos terminos, vt audias filios gregum. Iſta ergo omnia cum aliis ſimilibus per quare poſſunt intelligi, & ad iſta infinita alia poteſt quare aduerbium applicari. Vide ergo de cur, quando, quomodo & vnde, quæ omnia interrogatiue ſignant, &c.

C ¶ Si vis adhuc de iſta queruloſa dictione aliquantulum dilatare, dic quod iſtud aduerbium quare poteſt ſpectare ad

Deum,
Iuſtum,
Impium.

Quilibet enim iſtorum videtur logicam didiciſſe, quia ſcit facere multiplex quare. Et primo quidẽ aliquid dicamus de Deo. Conſtat enim quod iſte in ſcriptura ſacra facit, & dicit

vnum Quare {
Oſtenſiuum amoris,
Reprehenſiuum tumoris,
Excluſiuum inſtructionis,
Arguitiuum erroris.

Facit igitur Deus vnum quare quod eſt compaſsionis, & ſic cõpaſsiue videtur loqui Ezec.18. vbi dicitur. Et quare moriemini filii Iſrael, conuertimini & viuite. Item facit vnum quare quod eſt reprehenſionis, quo ſ. ipſe reprehendit ſuperbos, & præſumptuoſos, & ſic dicitur in Pſa. Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum, tu vero odiſti diſciplinam, &c. Item facit vnum quare ꝙ eſt inſtructionis, ſæuitiam conſolationis & excitationis, Et ſic certe legitur dixiſſe Petro in fluctibus dubitanti Matt.14. Modice fidei, quare dubitaſti, & apprehendit manum eius, &c. Item facit vnũ quare quod eſt redarguitionis, & ſic certe interrogando per quare ipſe reprehendit hominem

De feritate commiſſa,
De veritate omiſſa,
De firmitate amiſſa.

Dicit enim Deus peccatori. Quare commiſiſti diram feritatem ſeu crudelitatẽ, & ſic dicitur Ezec.19. Quare inquit mater tua leæna cubauit inter leones, qui ſcil. ſunt animalia crudelitatis immenſæ. Item dicit. Quare omiſiſti puram veritatem. Et ſic dicitur Io. 8. Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi. Item dicit. Quare amiſiſti duram firmitatẽ, ſeu etiam firmam patientiæ ſtabilitatem. Et ſic certe dicit per Apoſtolum 1. Corinth.6. Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini, Sic igitur patet, quod Deus quandoque vtitur iſto aduerbio quare.

D ¶ Secundo dico, quod iuſtus quandoque vtitur iſto aduerbio multis modis, ſcilicet erga

Deum,
Seipſum,
Proximum.

Et ſic certe dico, quod vir iuſtus loquens Deo dicit & facit vnum quare quo diuinam præſentiam admiratur, clementiam exhortatur, iuſtitiam veneratur, prudentiam calumniatur. Dico ergo quod iuſtus Deo loquitur locutione quærimonioſa, ſuam præſentiam admirando, & ſic certe dicit Hier.14. Quare quaſi colonus futurus es in terra tua, & quaſi viator declinans ad manendum. Quare futurus es, velut vir vagus, & vt fortis qui non poteſt ſaluare. Tu autem in nobis es domine &c. q.d. mirabile eſt. Item dicit quare, ſuam clementiam exhortando. A
Et ſic Deo loquitur in Pſal. dicens. Exurge quare obdormis domine, exurge, & ne repellas in finem. Quare faciem tuam auertis, obliuiſceris inopiæ noſtræ, & tribulationis noſtræ, & illud: Deus Deus meus reſpice in me, quare me dereliquiſti, &c. Item dicit Deo quare, venerando ſeu etiam formidando ſuam iuſtitiam. Et ſic dicit Deo illud Iob 7. Quare poſuiſti me contrarium tibi, & quare non aufers iniquitatem meam, &c. & illud Pſal. Quare oblitus es mei; & quare contriſtatus incedo dum affligit me inimicus, q. d. nimis rigoroſè agis contra me. Item dicit Deo aliud quare, ſcilicet arguendo ſuam prudentiam, & ſic loquitur Abacuc 1. quare non reſpicis ſuper iniqua agentes, & taces deuorante impio iuſtiorem ſe, & facies homines vt piſces maris, & quaſi reptilia non habentia principem. Patet igitur quomodo iuſtus vtitur iſto aduerbio quare multipliciter erga Deum.

¶ Item ipſo vtitur multipliciter erga ſeipſum, & ſic certe dico, quod iuſtus dicit, & facit videlicet vnum quare de E

Sua vita fragili,
Rerum rota labili,
Mundi lucta flebili,
Mortis meta ſtabili.

Igitur dico, quod iuſtus deſolatiue conqueritur, dicens quare de carnali fragilitate, & ſic dicit illud Iob 3. Quare non in vulua mortuus ſum egreſſus de vtero, quare non ſtatim perii, & Iob 10. Quare de vulua eduxiſti me Item conqueritur de fortunæ labilitate, & ſic dicit Iob 3. Quare miſero data eſt lux, & vita his qui in amaritudine ſunt animæ, qui expectant mortem & non venit, &c. Lux inquit, id eſt, claritas & ſplendor mundanæ fortunæ. Luce enim nihil pulchrius aut delectabilius, & tamen nihil labilius aut defectibilius, ſubito enim apparet & diſparet, modica nube intercipitur, & modico obſtaculo impeditur: ſic vere eſt de labilitate fortunæ, &c. Item conqueritur de mundana aduerſitate, & ſic dicit Hiere.15. Væ mihi mater mea; quare genuiſti me virum rixæ, & diſcordiæ in vniuerſa terra; ſequitur. Quare factus eſt dolor meus perpetuus, & plaga mea deſperabilis. Item conqueritur de finali flebilitate, ſcil. de morte, & ſic dicit Geneſ. 47. Quare morimur coram te, & Deu. 5. Cur inquit moriemur, & deuorabit nos ignis iſte, & Numer. 21. Cur eduxiſti nos de Ægypto, vt moreremur in ſolitudine. Sic ergo patet, quod iuſtus multipliciter vtitur in iſto vocabulo quare erga ſeipſum.

¶ Item dico, quod iuſtus vtitur iſto aduerbio aliquoties erga proximum. Et ſic nota, quod iuſtus facit aliis generaliter videlicet vnum quare de fortuna malorum, iactura bonorum, natura cœlorum, ruptura ſacrorum. Quærit ergo iuſtus quare malus in mundo proſperatur: & ſic dicit Hier. 12. Quare inquit via impiorum proſperatur, bene eſt omnibus qui præuaricantur, & inique agunt. Item quærit quare iuſtus in mundo tribulatur. Et ſic dicit de Iſrael, id eſt, de viro iuſto Hier.2. Nunquid ſeruus factus eſt Iſrael aut vernaculus, q.d. Non ſequitur. Quare ergo factus eſt in prædam, ſuper eum rugierunt leones, &c. Vnde Sap.4. Videbunt finem ſapientis, & non intelligent quare minuerit illum Deus. Item quærit quare tempus taliter mutatur. Et ſic dicit illud Eccl 33. Quare dies diem ſuperat, & iterum lux lucem, & annus annum, & ſol ſolem. Item quærit quare malus legem deteſtatur. Et ſic certe dicit peccatoribus Dei mandata tranſgredientibus illud 1.Reg.2 Quare facitis res huiuſcemodi: & 2.Paral 24. Quare tranſgredimini mandata domini? Sic igitur patet quomodo iuſtus vtitur hoc aduerbio quare multis modis.

¶ De impio vero quomodo conſueuit facere multiplex quare, dic quod iſte ſolet conqueri, ſcilicet, G

De Deo cum ab ipſo iuſtè percutitur,
De iuſto dum cum ipſo culpis non vtitur,
De ſeipſo cum ad bonum forſitan trahitur.

Conqueritur ergo peccator de Deo admirando quare percutitur. Et ſic mali videntur dicere illud Hie.5. Quare fecit dominus Deus noſter nobis hæc omnia: & Hier 13. Sic dixeris in corde tuo, quare venerunt mihi hæc. Et reſpõdetur ibidẽ. Propter multitudinẽ iniquitatis tuæ. Itẽ conqueritur de iuſto cur peccando ſibi non iungitur, & ſic dicebat rex Babylonis Dan.14. Quare non adoras Bel. Item conqueritur de ſeipſo cur ad bonum quandoq; trahitur. Et ſic videtur dicere mali illud Eſa.58. Quare inquiunt ieiunauimus, & non aſpexiſti, humiliauimus

animas

animas nostras, & nescisti? Et sic ergo patet quomodo Deus, iustus, & impius logicaliter dicunt quare, &c. Sufficit.

A **Quasi.** Nota, quod hoc aduerbium quasi vt communiter signat rerum imperfectionem vel eorum adæquationem. Signat enim quandoque imperfectionem, quia ꝓ certo res quando dicitur quasi facta adhuc supponitur imperfecta. Et sic sumitur Eccl. 30. Vbi de patre qui bonum habet filiū dicitur, quod mortuus est pater eius, & quasi non est mortuus, quia filium similem reliquit sibi post se, Esa. 40 Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo. Item quandoque, & communiter signat similitudinem, & adæquationem, & sic quasi idem est quod sicut vel quemadmodum, & sic sumitur Deut. 32. Fluat inquit vt ros eloquium meum, quasi imber super herbam, & quasi stillæ super gramina. Notemus igitur de ista similitudine designata per quasi, quod

Quasi quandoque dicitur de { Homine, Deo, Diabolo,

¶Primo igitur dicamus aliquid de homine. Homo enim in quantum potest considerari in diuersis statibus, scilicet in statu
- Naturæ,
- Gratiæ,
- Gloriæ,
- Peccati,
- Tormenti.

Diuersimode potest dici quasi, & diuersis rerum similitudinibus adæquari. Et ideo breuiter notemus, quod nos inuenimus in scriptura vnum quasi naturæ, & defectionis, gratiæ & perfectionis, gloriæ & saluationis, culpæ & infectionis, pœnæ & damnationis.

B ¶Primo ergo dico, quod est vnum quasi naturalis defectionis. Quasi enim vt dictum est signat rem sine complemento, & etiam quasi signat similitudinem. Similitudo autem habet potius proprietatem fictionis imaginariæ, quam existentiæ, significans humanam conditionem, quæ vere imaginaria atque ficta est, nihil habens virtutis aut firmitatis. Et sic dico, quod homo est naturaliter

Quasi { Flos in ingressu, Aqua in progressu, Putredo in egressu.

Est dico, quasi flos in principio Iob 13. Homo natus est de muliere, breui, &c. quasi flos egreditur, & cōteritur, & effugit velut vmbra. Et est quasi aqua in medio, quia s. totum medium vitæ nostræ est fluxibile, & variabile sicut aqua 2. Re. 14. Omnes nos quasi aquæ dilabimur, quæ non reuertuntur. Aqua n. nunquā per eandem viam reuertitur per quam currit, sic nec homo per easdem ætates iterum iuuenescit. Iob 16. Semitam per quam nō reuertar ambulo. Est insuper quasi putredo in mortis termino Iob 13. Quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum quod comeditur à tinea. Istud est ergo vnum quasi naturalis defectionis.

C ¶Secundo dico, quod est vnum quasi virtualis perfectionis. Et istud est illud quo vir iustus, & perfectus similis est rebus notabilibus & bonis. Debet enim se adæquare, & conformare omnibus aliis viris iustis, & quasi vnus ex ipsis, in omnibus bonis moribus se habere Eccl. 32. Rectorem te posuerunt, noli extolli, esto in illis quasi vnus ex illis. Res enim quanto sunt puriores, tanto sunt ad conditionem rerum quibus coniunguntur, conuertibiliores. Et inde est, quod aer cum sit purissimum elementum, faciliter immutatur à corpore vitreo per quod transit, & quasi vitrum efficitur coloratum, sic vir iustus faciliter se conformat bonis hominibus quos frequentat, & colores perfectionum & virtutum quas in ipsis inuenit, libenter in se recipit & repræsentat, vt ipse proprie dicatur vnum quasi, vna similitudo, vna imago, qui in se virtutes aliorum exemplariter præsentat, vt sic de tali similitudine imitatiua, & repræsentatiua & de tali quasi, dicat quilibet vel quælibet de seipso illud Ecc. 24. Quasi cedrꝰ exaltata sum in libano, quasi cypressus in mōte Sion, quasi palma exaltata sum in cades, & quasi plantatio rosæ in Hiericho, quasi oliua speciosa in campis, & quasi plata-

D nus exaltata sum iuxta aquas in plateis. ¶In quibus verbis ostēditur, quod vir iustus aliis viris perfectis, Deo videlicet, angelis & sanctis in multis assimilatur, & eis pro viribus conformatur, videlicet,
- In mentis eleuatione, (Quasi cedrus,)
- In carnis depuratione, (In libano,)
- In cordis roboratione, (Quasi cypressus,)
- In sensus contemplatione, (In Sion,)
- In spei sublimatione, (Quasi palma,)
- In pœnitentiæ transformatione, (In cades,)
- In patientiæ solidatione, (Quasi rosa,)
- In pietatis irroratione, (In Hiericho,)
- In honestatis conuersatione, (Quasi oliua speciosa,)
- In largitatis enutritione, (In campis,)
- In amicitiæ dilatione, (Quasi platanus,)
- In sapientiæ iubilatione. (Iuxta aquas.)

Igitur charissimi simus quasi cedrus per mentis eleuationem. Quasi cedrus inquit exaltata sum quia s. sicut cedrus sursum erigitur, sic mens iustorum sursum ad cœlestia per affectum & desiderium eleuatur. Vnde Eccles. 50 Quasi plantatio cedri circa illum. Item simus quasi libanus per carnis depurationem. In libano inquit. Libanus enim interpretatur candor, & est mons niuibus candidus, & fragrantia suauis, significans statum castitatis, vbi puritatis est candor, & fragrantia bonæ famæ. Ecclesiast. 39. Quasi libanus odorem suauitatis habete, florete flores quasi lilium. Item simus quasi cypressus per cordis roborationem. Quasi cypressus inquit. Cypressus enim est arbor ita solida, quod eius columna non cedit oneri cuicunque. Sic nec iustus oneri tribulationis cedit, iuxta illud Senec. Vtere officio, quod semel sumpsisti. Turpe est n. cedere Vnde Ecclesiast. 50. dicitur. Quasi cypressus in altitudinem se tollens. Item simus quasi mons Sion per claram contemplationem. In monte Sion inquit. Sion enim specula interpretatur, signans illos, qui per cōtemplationem Deum, & coelestia speculantur Psal. Videbitur Deus Deorum in Sion. Tamen dicitur Michæ. 3. Sion quasi ager arabitur, id est, mens hominis speculatiui per disciplinam exercebitur. Item simus quasi palma per spei exaltationē. Quasi palma inquit exaltata sum. Palma enim altissime ascendit, & omnes rami eius, & folia in sursum tendunt, signans illos, qui per spem sursum extollūtur, & quorum rami affectuum sursum eriguntur ad dominum. Vnde Ecclesiastici 50. Quasi rami palmæ omnes filii Aaron in gloria sua. Item simus quasi cades per pœnitentiæ transformationem. In cades inquit. Cades enim interpretatur mutata. Cades enim est locus in deserto vbi Maria mortua fuit, & vbi petra aqua manauit, quia s. in pœnitentia sit perfecta morum mutatio, & sicut in deserto fit carnis afflictio, & ibi exit aqua de petra, id est, de corde lapideo aquarū, id est, lacrymarum inundatio, & sic ibi moritur Maria, id est, amara desperatio. Vnde Numer. 20 Mortua est Maria, & sepulta in cades. Vnde de isto deserto cades potest dici illud Hoseæ 9. quasi vuas in deserto inueni Israel. Item simus quasi rosa per patientiæ solidationem. Quasi rosa inquit. Rosa enim quæ quanto plus teritur, tanto amplius fragrat, signat viros patientes, qui quanto plus tribulationibus teruntur, tanto odor virtutis ipsorum amplius declaratur, quia scilicet sicut dicitur Ecclesiastici 50. Isti sunt quasi arcus fulgens inter nebulas gloriæ, & quasi flos rosarum in diebus veris. Item simus quasi Hiericho per pietatis irrorationem. In Hiericho inquit. Luna enim dicitur mater roris. Vir vero pius dicit illud Oseæ 14. Ero quasi ros, & Israel germinabit quasi lilium. Vt de quolibet tali dicatur illud Eccles. 50. Quasi luna plena in diebus suis. Res enim plena faciliter superestfundit. Item simus quasi oliua per honestatis conuersationem. Quasi oliua inquit speciosa. Oliua enim semper viret, sic honesta conuersatio iustorum. Oseæ 14. Quasi oliua gloria eius. Item simus quasi campus per largitatis exuberationem. In campis inquit Campus enim nutrimentum hominibus apportat. Sic homo largius pauperes nutrit, & fiat Oseæ 11. Ego quasi nutritius Ephraim portabam eum. Item simus quasi platanus per amicitiæ dilatationem. Quasi platanus inquit. Platanus est arbor, quæ multum crescit in latum. Sic homo lateraliter tendit ad omnes Ezec. 31. Ecce Assur, quasi cedrus in libano, sequitur. Platani non fuerunt æquæ frondibus eius. Item simus quasi iuxta aquas per prægustationem. Iuxta aquas inquit. Aquæ enim sapientiam designant, iuxta illud Eccles. 16. Aqua sapientiæ salutaris potauit illum, vt sic simus quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ, & quasi thus redolens in diebus æstatis. Eccl. 50. Ecce ergo quomodo per imitationem, Deo, sanctis & Angelis adæquatur. Istud est ergo quasi virtualis perfectionis, &c.

E ¶Tertio dico, quod inuenitur vnum quasi æternalis salutionis. Et istud est illud quo beati in patria Deo assimilantur, & quo diuersis rebus comparantur, & adæquantur. Et sic nota, quod beati qui nunc sunt in gloria, vel sancti qui finaliter erunt in patria, sunt quasi
- Flos,
- Ros,
- Thus,
- Arcus,
- Folium,
- Lilium,

Stilla,

Stilla,
Stella,
Luna,
Rosa,
Aurum,
Oleum.

Sunt dico quasi flos ratione decoris Ecclef.50. Quasi flos rosarum in diebus veris. Sunt quasi ros ratione dulcoris. Oseæ 12. Ero quasi ros, &c. Sunt quasi thus ratione feruoris Ecclef.50. Quasi ignis fulguris, & quasi thus ardens in igne. Sunt quasi cœlestis arcus ratione fulgoris. Eccl.50. Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ. Sunt quasi folium ratione viroris Proue. 11. Iusti autem quasi virens folium germinabunt. Sunt quasi lilium ratione candoris Ecclef.50. Quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ. Sunt quasi stilla ratione fluoris Deut.32 Quasi imber super herbā, & quasi stillæ super gramina. Sunt quasi stella ratione splendoris Ecclef.50. Quasi stella matutina in medio nebulæ. Sunt quasi luna ratione amoris, quia sc. luna magis coniungitur soli, & frequentius quam aliæ stellæ Eccl.50 Quasi luna plena in diebus suis. Sunt quasi rosa ratione odoris Eccl.24. Quasi plantatio rosæ in Hiericho. Sunt quasi aurum ratione valoris Ecclesiast. 40. Quasi vas auri solidum ornamentum omni lapide precioso. Sunt quasi oleum ratione nitoris Ezech. 32. Purissimas reddam aquas Ægypti quasi oleum. Istud est ergo vnum quasi æternalis saluationis.

F ¶ Quarto dico quod est vnum quasi criminalis infectionis. Et istud est illud quo mali ratione suarum conditionum malarum diuersis rebus diuersimode comparantur. Et ideo nota, ꝙ mali in scriptura dicuntur esse

Quasi	Plumbum,	ratione	ponderositatis,
	Gigas,		austeritatis,
	Hostis,		crudelitatis,
	Locusta,		voracitatis,
	Mare,		mobilitatis,
	Abyssus,		obscuritatis,
	Bos,		insensibilitatis,
	Palea,		instabilitatis,
	Lapis,		duræ voluntatis,
	Latro,		fallacitatis,
	Ouis,		malæ simplicitatis,
	Leo,		gulositatis,
	Stercus,		carnalitatis,
	Infernus,		insatiabilitatis.

Ecce charissimi quomodo mali dicūtur diuersimode esse quasi & quomodo rebus variis comparantur. Isti enim quasi plumbum habent ponderositatem pigritiæ Exod.15. Descenderunt in profundum quasi lapis, submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus. Item quasi gigas habent austeritatem seueritiæ. Vnde de talibus possunt pauperes dicere illud Iob 16. Concidit me vulnere super vulnus irruit in me quasi gigas. Item isti quasi hostis habent crudelitatem nequitiæ Iob 10. Sic me habuit quasi hostem suum. Item isti quasi locusta habent voracitatem auaritiæ. Locusta enim omne viride consumit. Iob 39. Nunquid suscitabis eum quasi locustas. Item quasi mare habent mobilitatem iracundiæ. Vnde Iob 41. Feruescere faciet quasi ollam profundum maris. Et Esa.57. Impii quasi mare feruens, quod quiescere non valet. Item isti quasi abyssus habent obscuritatem ignorantiæ. Vnde Iob 41. Reputabit abyssum quasi senescentem. Item isti quasi bos habent insensibilitatem imprudentiæ Iob 40. Foenum quasi bos comedet. Item isti quasi palea habent instabilitatem inconstantiæ Iob 41. Reputabit quasi paleas ferrum, & quasi lignum putridum æs. Item isti quasi lapis habent indomabilitatem conscientiæ Iob 41. Cor eius indurabitur quasi lapis, & stringetur quasi malleatoris incus. Item isti quasi latro habent fallacitatem malitiæ Prou. 23. Insidiatur in via quasi latro: & quos incautos viderit interficiet. Item isti quasi oues habent simplicitatem insciciæ Esa.53. Nos omnes quasi oues errauimus. Item isti quasi leo habent gulositatem gastrimargiæ. Vnde Hier.50. Quasi leo ascendit de superbia Iordanis. Item quasi stercus habent carnalitatem immunditiæ Eccl.9. Mulier fornicaria quasi stercus in via: & Oseæ 8. Ephraim quasi vas immundum. Item isti quasi infernus habent insatiabilitatem auaritiæ. Vnde Abac.2 Dilatauit quasi infernus animam suam, & ipse quasi mors, & non adimpletur. Sic igitur patet quomodo mali diuersis reb. comparantur. Et sic dico, quod est vnum quasi criminalis infectionis.

¶ Quinto dico quod est vnū quasi pœnæ & damnationis, seu infernalis afflictionis, & istud est illud quasi seu illa comparatio qua damnati diuersis rebus assimilantur. Nota ergo quod isti dicuntur in scriptura quasi

Pila propter relegationem,
Momentum, propter adnihilationem,
Clibanus, propter inflammationem,
Lapis, propter aggrauationem.

Quod enim isti ad modum pilæ proiiciantur, patet Esaiæ 22. Coronans coronabit te in tribulatione, & mittet te quasi pilam in terram latam & spaciosam, ibi morietis, &c. Quod etiam isti quasi momentum adnihilentur, patet Esaiæ 40. Ecce gentes quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ reputantur. Sequitur. Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo. Quod et isti quasi clibanus inflammentur, patet Oseæ 7. vbi dicitur. Omnes adulteri quasi clibanus. Quod insuper quasi lapis aggrauentur, patet Exod.15. Vbi dicitur illud prædictum. Descenderunt in profundum quasi lapis, &c. Istud est ergo quasi infernalis damnationis.

H ¶ Sed adhuc dico quod quasi habeat quandam rationem imperfectionis. Signat enim illud quod apparet & non est. Et sic quandoque pertinet ad malos, aliquando ad bonos. Ad malos pertinet vnum quasi hypocritiæ fictionis. Hypocritæ enim non sunt, sed quasi sunt, iuxta illud Esaiæ 22. Tu quis hic, aut quasi quis hic. Et Prouer.13. Est quasi diues, cum nihil habeat. Quantum ad bonos vero designat vocem humanæ æstimationis, quia scilicet mundus æstimat statum bonorum quasi mortuum super terram. Et sic dicitur 2. Corint.6. Quasi tristes, semper autem gaudentes. Quasi morientes, & ecce viuimus. Vt breuiter de bonis in vita ista dicatur illud Prouerb. 13. Est quasi diues cum nihil habet, & quasi pauper, cum in multis diuitiis sit. Isti enim sunt quasi pauperes in hoc mundo quantum ad temporalia, sunt tamen diuites quo ad spiritualia.

I ¶ Sed adhuc dico, quod quasi potest referri ad ipsum Deum. Ipse enim fuit quasi

Ros, de virgine nascendo,
Colonus, pauper viuendo,
Agnus, nil respondendo,
Pugil, poenam sustinendo,
Leprosus, vilis apparendo,
Tuba, veritatem prædicando,
Leo, de morte surgendo.

Fuit ergo quasi ros in conceptione Oseæ 14. Ero quasi ros, & Israel germinabit quasi lilium. Item fuit quasi colonus in natiuitate, & conuersatione Hier.14. Quare quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum. Item fuit quasi agnus in alligatione Esaiæ 53. Quasi agnus coram tondente se obmutescet. Et Hiere.11. Ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam. Item fuit quasi pugil in passione. Vnde Iob 6. Calamitas quam patior, quasi arena maris grauior apparet. Item fuit quasi leprosus in carnis vilificatione. Vnde Esaiæ 53. Reputauimus eum quasi leprosum. Item fuit quasi tuba in prædicatione Esaiæ 40. Quasi tuba exalta vocem tuam. Item fuit quasi leo in resurrectione, & ascensione Hiere. 50. Ascendet quasi leo de superbia Iordanis. Et sic patet quomodo quasi diuersimode ad diuersa refertur. Vide de sicut, & de tanquam, de quemadmodum, & de similitudine, &c.

Quatuor.

A Nota, quod quatuor seu quaternarius numerus in scriptura accipitur multis modis. Est enim loquendo breuiter, quædam quaternitas

Naturalis,
Mundialis,
Cordialis,
Virtualis,
Criminalis,
Infernalis,
Supernalis.

¶ Primo ergo dico, quod est quaternitas naturalis, & ista scilicet est quaternitas humorum, quaternitas qualitatū, quaternitas complexionum, quaternitas elementorum, & de ista quaternitate potest exponi illud Ezec.1. Apparuit rota vna iuxta animalia, habens quatuor facies. Rota enim iuxta animalia est natura omnium animalium, quæ continue voluitur more rotæ. Ista ergo rota quatuor habet facies, id est, quatuor quaternitates prædictas, quia sci. ipsa constat ex quatuor complexionibus, ex quatuor qualitatibus, ex quatuor elementis, & ex quatuor humoribus. Ista est igitur quaternitas naturalis.

B ¶ Secundo dico, quod eſt quaternitas mundialis, & iſta conſtat de quatuor terræ plagis, & de quatuor cœli ventis. Quatuor enim ſunt partes mundi ſ. Orientalis, Meridionalis, Occidẽtalis, ſeptemptrionalis, de quibus Ezec 7. Venit finis ſuper quatuor plagas terræ. Quatuor etiam ſunt venti cœli cardinales, & principales, de quibus Ezec. 37. A quatuor ventis coeli venit ſpiritus.

C ¶ Tertio dico, quod eſt quaternitas cordialis, & iſta eſt quaternitas quatuor affectionum, quæ ſunt dolor, & gaudium, ſpes & timor. De quo Eccleſiaſt. 37. Verbum nequam immutabit cor, de quo partes quatuor oriuntur.

D ¶ Quarto dico, quod eſt quaternitas virtualis & iſta eſt quaternitas quatuor virtutum cardinalium, quaternitas doctrinæ euangeliorum, quaternitas virorũ perfectorum. Viri enim iuſti dicuntur quatuor quia habent numerum quatuor cardinalium virtutum, & tenent doctrinam euangeliorum, & habẽt quadraturam perfectionis, & conſtantiæ. Quatuor enim eſt numerus ſolidus ſignificans illos qui in fide, & virtutibus ſunt ſolidi & firmati. Figurati Daniel. 3. Vbi in igne viſi ſunt quatuor viri ſoluti ambulantes, & nihil læſionis penitus ſentientes. Figurati etiam in quatuor animalibus, ſc. Ezech. 1. quorum ꝙlibet habebat quatuor alas, quatuor facies, quatuor manus, quatuor inceſſus, & erant animalia in omnibus ſuis partibus occulta. Iſti ſunt ergo viri perfecti, oculati & diſcreti, qui quatuor dicuntur vt dictum eſt, pro eo ꝙ virtutibus ſunt quadrati Prouerb. 30. Quatuor ſunt animalia minima terræ, & ipſa ſunt ſapientiora. Quia proculdubio & alæ ſuæ contemplationis, & facies ſuæ conuerſationis, & manus ſuæ operationis, & greſſus ſuæ affectionis debent eſſe quatuor, id eſt, debent ſub quatuor virtutum cardinalium numero contineri, vt ſ. omnia fiant cum iuſtitia, fortitudine, temperantia, & prudentia. Et de hoc dicitur Ezech. 1. Quatuor facies vni, & quatuor pennæ vni, & manus hominũ ſub pennis eorum in quatuor partibus, & per quatuor partes euntes ibant. Iſta ergo quaternitas virtutum figuratur Geneſ. 2. vbi dicitur, quod fluuius (ſupple gratiæ) egrediebatur qui tandem in quatuor capita, id eſt, in quatuor virtutes cardinales diuiditur, &c. Et breuiter iſta quaternitas, id eſt, ſtatus virtutum commendatur in natura, prædicatur in ſcriptura, exemplatur in figura. In natura dico commendatur. Omne enim animal quatuor membris mouetur, ſ. aues duabus alis & duobus pedibus, homo duabus manibus, & duobus pedibus, iumenta vero quatuor pedibus, camela etiam quatuor habet papillas in mammilla, ceruus quatuor habet dentes, ſimiliter cuniculus, lepus & marmora. Quatuor etiã ſunt animalia, quæ quatuor elementis viuunt, ſ. alec aqua, igne ſalmandra, talpa terra, & chamæleõ aere. Itẽ vt ſupra dictum eſt, quatuor ſunt elemẽta, quatuor humores, quatuor qualitates, quatuor cõplexiones, quatuor vẽti, quatuor cœli triplicitates, quatuor mũdi partes, & cætera ſimilia. Et dico, quod quaternitas in natura commendatur. Item dico, quod in ſcriptura prædicatur. Et hoc eſt Ezech. 43. Vbi dicitur Ariel, id eſt, altare, quatuor fuit cubitorum. Et Num. 15. Vbi præcipitur poni fimbrias per quatuor angulos palliorum. In figuris exemplatur, ſicut ſupra in pluribus eſt oſtenſum. Et ſic breuiter dico, quod eſt quædam quaternitas virtualis.

E ¶ Quinto dico, quod eſt quædam quaternitas criminalis, & ſic dico, quod per numerum quaternarium intelliguntur homines mali, quia ſcilicet iſte numerus ternarium in vno excedit, ſic mali ternarium fidei trinitatis vel etiã triangulum trium virtutum theologicarum, vel tripodem trium votorum religionis, vel trifolium partium poenitentiæ tranſgrediuntur & excedunt, & per peccatum ab iſtis trinitatibus fugiunt & recedunt. Iſti ergo nomine quatuor deſignantur. Vnde nota, quod mali dicuntur quatuor

Venti, propter eleuationem,
Fabri, propter percuſſionem,
Capita, propter ambitionem,
Cornua, propter præſumptionem,
Quadrigæ, propter tumultuationem.

Item iſti per elationem ſimiles ſunt ventis. Vnde Zachar. 6. Iſti ſunt quatuor venti. Item iſti per inuaſionem ſimiles ſunt fabris. Vnde Zach. 1. Oſtendit mihi dominus quatuor fabros. Fabri enim habent malleare. Item iſti per ambitionẽ ſimiles ſunt capitibus, quia ſ. ſemper volunt eſſe in ſupremo loco more capitis, & ſemper quærunt eſſe capitanei. Vnde Daniel. 7. dicitur, quod quatuor capita erant in beſtia. Item iſti per præſumptionem ſimiles ſunt cornibus. Vnde Zach. 1. Vidi, & ecce quatuor cornua. Item iſti per tumultuationem ſimiles ſunt quadrigis Zachar. 6. Ecce quatuor quadrigæ egredientes, &c.

F ¶ Sexto dico, quod eſt quaternitas infernalis, & iſta eſt quædam quaternitas poenarũ, quæ eſſe dicitur in inferno, ſcilicet, mors, gladius, fames, captiuitas. Vnde Hier. 15. Viſitabo ſuper eos quatuor ſpecies, &c. Et iſtæ quatuor poenæ Apoc. 18. dicuntur mors, luctus, fames, & ignis, & Ezech. 24. dicuntur quatuor iudicia peſſima, gladius, fames, beſtiæ, & peſtilentia. Iſta eſt ergo quaternitas infernalis.

G ¶ Septimo dico, quod eſt quaternitas ſupernalis. Et iſta eſt quaternitas quatuor dotum corporis glorificati, vel etiam numerus electorum, qui per quatuor cardinales virtutes ſaluantur. Vnde Marci 13. dicitur, quod dominus congregabit electos a quatuor ventis cœli. Sufficit

Quatuordecim & quartuſdecimus. A

Nota, quod numerus

Quatuordecim conſtat vel ex
- quatuor & decem,
- octo & ſex,
- ſeptenario duplicato,
- duodecim & duobus.

¶ Sic ergo poſſum dicere, quod iſte numerus poteſt ſignificare perfectionis ſtatum, qui ſcilicet conſtat ex ſeptenario ſeptem virtutum, ſcilicet quatuor cardinalium, & trium theologicarum, duplicato tamen ſeptenario ſeptem virtutum moralium, quæ ſcilicet vitiis capitalibus opponuntur. Et iſte eſt numerus quatuordecim generationum primarum, de quo dicitur Matt. 1. quod ab Abraam vſque ad Dauid generationes quatuordecim.

B ¶ Vel etiam poteſt dici iſte numerus perfectionis ab octo & ſex, hoc eſt dictum, ab octonario beatitudinum, quæ ſcilicet ponuntur Matth. 5. Beati pauperes ſpiritu, Beati mites, Beati miſericordes, &c. & ſenario ſex miſericordiæ operum quæ ſcilicet numerantur Matt. 25. Et de iſto numero poteſt dici illud Mat. 1. A Dauid vſque ad tranſmigrationem Babylonis generationes quatuordecim.

C ¶ Vel poteſt dici iſte numerus à decem & quatuor, quia ſc. omnis perfectio conſtat ex denario, id eſt, ex obſeruantia decalogi, quaternario, i. ex obſeruantia doctrinæ quatuor euangeliorum. Et iſte eſt alius ordo generationum, de quo Matth. 1. A tranſmigratione Babylonis vſque ad Chriſtum generationes quatuordecim. Quia ſc. à tranſmigratione peccati quæ fit per poenitentiam, vſque ad Chriſtum ſpiritualiter attingitur, quãdo numerus quatuor i. mandatorum obſeruantia cum doctrina euangelica cuſtoditur.

D ¶ Vel poteſt etiam iſte ſpiritualis numerus ſcili. perfectionis gradus dici à duodecim & duobus i. à fide duodecim articulorum, & duobus charitatis mandatis. Et iſte certe eſt ille quartuſdecimus annus in quo Paulus in coelum fuit raptus, de quo 2. Corinth. 11. Scio inquit hominem in Chriſto ante annos quatuordecim raptum vſque ad tertium coelum, &c. Ac ſi diceret quod per iſtum perfectionis numerum ad tertium coelum, id eſt, ad empyreum peruenitur. Iſte enim numerus, in quo phaſe ſeu paſcha antiquitus celebrabatur quartadecima die menſis primi, tranſitus vocabatur, eo ſc. ꝙ tunc egreſſi ſunt filii Iſrael de Ægypto. Ad denotandum quod iſte perfectionis & virtutis numerus ſeu ſtatus eſt ille per quem de hoc mundo ad paradiſum tranſimus, vbi ſci. agno immaculato Chriſto beatifice fruimur, & phaſe coenæ perpetuæ celebramus. Vnde 2. Eſdræ 1. & 7. dicitur quod Ioſias immolauit phaſe quartadecima luna. Et Num. 28. Quartadecima die menſis phaſe domini eſt. Et ſic ergo patet quomodo per quatuordecim intelligitur congregatio omnium perfectorum & etiam omnium virtutum & meritorum. Vnde Iob 42. dicitur quod fuerunt ei quatuordecim millia ouium.

E ¶ Si vero iſtum numerum vis in malo ſignificato ſumere, dic quod iſte ſignat tranſgreſſionem omnium præmiſſorum, & per conſequens plenitudinem omnium vitiorum vel etiam hominum peccatorum. Vnde Nu. 17. Fuerunt qui percuſſi ſunt quatuordecim millia hominum. Et 4. Regum 18. dicitur quod anno quartodecimo Ezechiæ aſcendit Senacherib contra Hieruſalem, &c. Sufficit.

Que.

A Nota quod Que quandoque eſt coniunctio copulatiua & ſic ſumitur Que pro Et. Quandoque vero eſt aduerbium affirmandi, & ſic ſumitur Que, pro certo ſeu pro vero, ſicut Quoq; ſuum compoſitum. Cum igitur ſignificet quãdam certitudinem affirmatiuam, poſſumus dicere quod omnis affirmatio ſiue vera fuerit ſiue falſa, poteſt per hoc aduerbium deſignari. Dicam ergo quod per iſtud aduerbium Que

Affirmat
- Deus,
- Iuſtus,
- Impius.

Seu etiam fit affirmatio
De summa deitate,
De iusti firmitate,
De impii prauitate,
De sæculi vanitate.

Istud enim aduerbium

Que habet virtutem { coniunctiuam, additiuam, assertiuam.

B ¶ Coniungit enim primas & vltimas dictiones, addit & augmentat orationes Asserit & affirmat orationes, & sic potest referri ad iustum & ad impium, quia scil. iustus adiungit per charitatem, addit per largitatem, asserit per veritatem. Impius etiam & peccator solent iungere mala cōsortia, addere vitiis vitia, asserere falsa mendacia. Quia autem que, quantum ad bonos virtutem habeat coniunctiuam & charitatiuam, patet Exod.2. Vbi dicitur quod filia Pharaonis miserta Moysi in flumine vagientis, ipsum charitatiue nutriri mandauit. Cernensque inquit puerum vagientis, &c.

C ¶Item quod habeat efficaciam additiuam & largitiuam, patet Gen.25. Vbi dicitur. Deditq; Abrahā cunctaque possederat. Et Genes.27. Deditque pulmentum & panes quos coxerat, scil. Iacob patri pro benedictione habenda. Et illud 3.Reg.17. Coruisque præcepi vt pascant te. Et illud Iudith 13. Creuitque puer & benedixit ei dominus.

D ¶Item quod habeat efficaciam assertiuam, patet in multis locis vbi sumitur que ꝓ certo, sicut Es.45. Eritq; antequam clament, ego exaudiam. Et 2.Reg. 23. Fecitque salutem magnam dominus in diebus illis Multa alia possent dici, sed omitto gratia breuitatis. Vide supra de Et, & infra de Quoque & Quippe, quæ sunt aduerbia affirmatiua.

A Quemadmodum. Cum quemadmodum deno tet mihi quandam similitudinem & quandam etiam conformitatem & imitationem, sicut 2.Thess.3. vbi dicitur sic. Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos, possum dicere quod nos inuenimus triplex quemadmodum, id est, triplicem conformitatem, videlicet,

Quemadmodum { Iusti, Stulti, Christi.

¶Primo ergo dico quod est quemadmodum quod spectat ad iustum, quia scilicet iustus semper nititur se cōformare Deo & sanctis, & esse quemadmodum ipsi fuerunt. Vnde notabis ꝙ iusti habent vnum Quemadmodum quod

Efficit feruens affectio supernorum,
Perficit placens conditio morum,
Efficit decens receptio exemplorum,
Efficit arcens indictio decretorum.

Dicam igitur, quod iustus imitatur sanctos, affectando feruenter opes superiores, scilicet Deum & paradisum Psalm. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Vt sic dicat quilibet illud Psal. Fiat misericordia tua domine super nos, quemadmodum sperauimus in te. Itē regulando placenter mores exteriores Ps. Dilectus quēadmodum filius vnicornium, & 2.Cor.9. Quemadmodum dixi parati sitis. Item assumendo prudenter gestus vtiliores, hoc est, bona aliorum exempla. Vnde Io.13. Exemplum inquit dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, & vos faciatis. Item adimplendo fidenter voces austeriores, hoc est dictum, superiorum mandata & documenta 1.Thess.4. Obsecramus in domino Iesu vt quemadmodum accepistis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, sic ambuletis, vt abundetis magis. Hoc est ergo Quēadmodum quod spectat ad iustum.

B ¶ Secundo dico quod est quemadmodum ꝙ spectat ad stultum. Constat enim quod stulti & mali libenter se conformant aliis malis, & libenter operantur quemadmodum ipsos operari vident. Et sic nota quod ad malos spectat, scilicet vnū quemadmodum quo sc.

Malos sequuntur,
Male vtuntur,
Cito labuntur,
Pœnis plectuntur.

Mali vero dico malos sequūtur ipsos imitando Ps. Et auerterūt se, & non seruauerunt pactum quemadmodum patres eorum conuersi sunt in arcum prauum. Mali & male vtuntur, malum operando Sap.19. Quemadmodum ꝓ natione animalium eduxit terra muscas, & pro piscibus eructauit fluuius ranarum multitudinem, q.d. Isti ꝓducunt mala loco bonorum. Vnde etiam de malis, quæ faciunt, dicitur 2.Tim.3. Quia quēadmodum Iannes & Mambres restiterunt Moysi, ita & hi resistunt veritati. Mali insuper cito labuntur, vita fungendo Psal. Quoniam tanquam fœnum velociter arescent, & quemadmodum olera herbarum cito decident. Mali nihilominus malis plectuntur, pœnas lugendo seu incurrēdo s. in inferno, Ps. Inimici vero domini mox vt honorificati fuerint & exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficient. Et Sap. 11. Sciuerunt quemadmodum cum ira iudicati impii tormenta paterentur. Illud est ergo quemadmodum, quod spectat ad stultum.

¶ Tertio dico, quod est quemadmodum, quod spectat ad Christum. Christus enim habet & ostendit nobis vnum quemadmodum, quo C

Suos diligit,
Bona porrigit,
Bonos dirigit,
Cœlum eligit,
Malos corrigit.

¶Dico ꝙ Christus ostēdit nobis multiplex quemadmodum id est, multiplicia exempla & documenta, s. vnum quemadmodum ꝙ est dilectionis, de quo Luc.13 & Matt.23. Quoties inquit volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos sub alas? Item vnum quemadmodum quod est compassionis seu distributionis & largitionis de quo in Psa. Homines & iumenta saluabis domine quemadmodum multiplicasti misericordiam tuā Deus. Item vnū quemadmodū quod est directionis seu reuelationis. Vnde Christus dixit Apostolis Lucæ 31. Ponite inquit in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis, ego enim dabo vobis os & sapientiam, &c. Item vnum quemadmodum quod est præuentionis quo s. ipse nos præuenit ascendendo ad coelum. Vnde Act.1. Quemadmodum vidistis eum euntem in coelum, sic veniet. Item vnū quemadmodum quod est correctionis, s. in iudicio Apocal.10. Vidi inquit Angelum fortem descendentem de coelo, &c. Sequitur. Et clamauit voce magna quemadmodum leo rugit, & cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas. Et sic ergo patet quomodo quemadmodum spectare pōt ad Christū ad stultū, & ad iustum. Sufficit. Vide in tit. quoniam, tanquam, & cætera similia.

Quæ. Generis fœminini cum suis casibus. Nota quod quæ fœmininum refertur ad personas & ad res. Et primo quidem ad personas, quia sc. per istud pronomen quæ, vel qua cum suis casibus potest intelligi quælibet bona & sancta persona, seu etiam quælibet persona etiam inhonesta. Et primo quidem accipiam in bono. Per quæ enim siue accipiatur interrogatiue siue etiam positiuè, potest intelligi beata virgo, seu etiam quælibet sancta. Ista est enim A

Pronomen, quia pro nomine ponitur, id est, quia est pro nobis intercessiua,
Nominatiui casus, quia famosa & nominatiua,
Numeri singularis, quia excellens & prærogatiua.

Quod autem sit pronomen, id est, pro nobis orans & intercedens, patet 1.Reg.25. vbi dicitur. Quæ consurgens adorauit ꝓna, & breuiter bene dico, quod ista bene dici potest quæ & positiue & interrogatiuè. Positiuè, quia pro nobis ponitur, opponitur & exponitur. Interrogatiuè, quia propter suarum virtutum excellentiam de ipsa potest fieri quæstio, in quantum stupenda & mirabilis prædicatur.

¶ Nota ergo quod in ipsa possumus admirari, scilicet,
Fœcunditatem cum prudentia,
Humilitatem cum reuerentia,
Iucunditatem cum verecundia,
Formositatem cum complacentia,
Famositatem cum redolentia,
Sedulitatem cum vigilantia,
Liberalitatem cum amicitia,
Auctoritatem cum reuerentia.

Dicamus ergo quod mirabilis fuit in ipsa pudicitia cum foecunditate, quia sc. ipsa fuit Dei filii mater. Virgo etiam semper mansit. Vnde de ipsa psallimus. Beata es virgo Maria quæ dominum portasti creatorem mundi, genuisti qui te fecit, & in æternum permanes virgo. Ista enim figuratur in Dyna, quam cū vidisset Sichem filius Emor regis, adamauit eam, & rapuit, dormiuitque cum illa vi opprimens virginem, vt patet Genes.34. Quia sc. filius Dei patris, hanc vidit & amauit, & cum ipsa per beatam incarnationem dormiuit, ipsamque sibi rapuit & coniunxit 2.Re.11. Quæ cum ingressa esset ad illum, dormiuit cum illa. Item mirabilis fuit in ipsa reuerentia cum humilitate. Vnde de ipsa legitur Lucæ 1. Quæ cum audisset, turbata est in ser-

mone Angeli, dicens. Ecce ancilla domini. Magnificat anima mea dominum, quia respexit humilitatem ancillæ suæ. vt sic de sua humilitate exponatur illud 1. Mach. 2. Quæ erat libera, facta est ancilla. Item admiranda est in ipsa verecundia cum iocunditate, Vnde Genes. 18. dicitur de Sara. Quæ risit occulte, s. audito quod concipere debebat Isaac. Risit dico, per alacritatem, scilicet, seu per pietatem. Vnde ipsa est arca testamēti quæ propitiatorio operienda erat, in quo ponebatur testamentum sicut dicitur Exod. 25. Itē mirabilis est in ipsa complacentia cū formositate. Vnde Cant. 6. Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora, pulchra vt luna, electa vt sol? Item admirabilis est in ipsa redolentia, cum famositate. Vnde ista est virgula fumi quæ ascendit per desertum cum aromatibus, id est, cum redolentia boni nominis. De qua nominatione potuit dominus dicere illud 1 Paral. 22. Domus quam ædificare cupio talis esse debet, vt in cunctis regionibus nominetur. Item admiranda est in ea vigilantia cum sedulitate. Vnde de Rebecca dicitur Genes. 24. Quæ festinans deposuit hydriam de humero. Item admiranda est in ipsa amicitia cum liberalitate Genes. 24. Quæ respondit, Bibe domine mi, celeriterque deposuit hydriam. Item mirabilis est in ipsa eminētia cum auctoritate, & potissime illa quam habuit quando ad filii dexteram est assumpta. Figurata in matre Salomonis, de qua dicitur 3. Reg. 1. Quæ sedit ad dexteram eius. Et etiam in Regina Hester, de qua dicitur Hester. 5. Quæ accedens ad regem osculata est summitatem virgæ. Summitas enim regalis, signat cacumen excellentis auctoritatis & potestatis. Et sic patet quod beata virgo potest dici quæ. Et non solum beata virgo, imo quælibet sancta persona, quia scil. si bene consideras, omnia supra dicta possunt spiritualiter ad sanctam quamlibet applicari, &c.

B ¶ Sed si in malo significato velis accipere quæ vel qua seu quam, &c. sicut de mala foemina, anima vel persona, notabis quod ista est

Quæ, quæ { Immunditiæ foetet horroribus, Idololatriæ vacat erroribus, Extollentiæ fumet vaporibus, Falsimoniæ fulget palloribus, Pestilentiæ subest furoribus. }

Ista igitur est Quæ, quæ immunditiæ diligit horrores Leu. 5. Anima quæ tetigerit aliquid immundum, rea est & deliquit, vt de infamia talis personę dicatur illud Genes. 38. Quam videns Iudas, suspicatus est esse meretricem. Item ista est Quæ, quæ idololatriæ sectatur errores, de qua Leuitic. 20. Anima quæ declinauerit ad magos & hariolos, interficiam illam. Item ista est quæ extollentiæ, i. superbiæ sequitur vapores. Vnde Numer. 15. Anima quæ per superbiam aliquid peccati commiserit, peribit. Item ista est quæ falsimoniæ i. hypocrisis retinet pallores. Vnde Dan. 7. Quæ (s. bestia) erat dissimilis valde ab omnib. Item ista est, quæ pestilentiæ sustinet terrores, hoc est dictum, damnationem mortis æternæ, quia sicut dicitur Ezech. 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur, &c.

C ¶ De rebus autem quæ significari possunt per quæ, qua, quā, quas, sicut cum dicitur quæ terra, quæ dies, quæ res, quæ domus & similia, quæ longum esset prosequi, supersedeo. Veruntamen de quæ interrogatiuè loquendo possum dicere quod per quæ homo interrogat & quærit, scilicet,

Alta mirando,
Clausa scrutando,
Bona laudando,
Vana spernendo,
Mala arguendo,
Summa suadendo.

Quærimus ergo dico dicendo quæ, ardua mirando & obstupēdo. Et sic admirando dicimus Cantic. 6. de admirabili ascensu virginis gloriosæ, & de eius vita mirabili vel progressu. Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora, &c. Et Cant. 3. Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris. Et Cant. 8. Quæ est ista quæ ascendit de deserto deliciis affluens, enixa super dilectum suum. Primo enim miramur de virginis puritate, quia virgula fumi ex aromatibus. Secundo de virginis dignitate quia ascendit scilicet ad cœlum, &c. Sed tertio de virginis fœlicitate, quia innititur super dilectum suum. Item quærimus dicendo quæ, occulta scrutando & inuestigando. Et sic dicebat Iosue quærens causam altaris ædificandi Iosuę 22. Quæ est ista transgressio? Et Acto. 10. quærit Petrus Quæ est causa quare huc venistis. Item quærimus dicendo quæ, optima laudando & glorificando. Et sic dicitur Deuteronom. 4. Quæ est enim alia gens & generatio tam inclyta, vt habeat cęremonias iustaque iudicia. Item quærimus dicendo quæ, nosipsos spernendo & vilipendendo, & sic certe quasi indignatiuè quærimus

Quæ sit vitæ in terra breuitas,
Quæ virtutis debilis paucitas,
Quæ fortunæ vana fœlicitas,
Quæ naturæ iunctæ sanguinitas,
Quæ mentalis iugis iniquitas,
Quæ finalis mortis necessitas.

De vitæ breuitate sit quæstio Iacob. 4. Quæ enim est vita nostra inquit, & respondet. Vapor est ad modicum parens, & deinceps exterminabitur. Et 1. Regum 18. Quis ego sum, aut quæ est vita mea aut cognatio patris mei in Israel, vt fiam gener regis? De virtutis nostræ tenuitate sit quæstio Iob 5. vbi dicitur. Quæ est enim fortitudo mea vt sustineam, aut quis finis meus & patientia mea vt patienter agam. Et Eccles. 16. Quæ est enim anima mea in tam immensa creatura. De fortunæ præsentis vanitate & labilitate sit quæstio Ezechiel. 27. Quæ est vt Tyrus, quæ obmutuit in medio maris. Quæ in exitu negociationum tuarum implesti populos multos. Et Apocal. 18. quæritur de fortuna potentissimæ Babylonis dicendo sic. Væ, væ ciuitas magna, quæ amicta erat bysso, purpura & cocco, & deaurata auro, & lapide precioso, & Margaritis, quoniam vna hora destitutæ sunt tantæ diuitiæ. Sequitur. Quæ similis ciuitati huic magnæ, &c. Valde multa. De carnis autem consanguinitate & propinquitate sit quæstio Matth. 12. vbi dicitur. Quæ est mater mea, qui sunt fratres mei. Sequitur: Quicunque fecerit voluntatem patris mei, qui in coelis est, ipse meus frater, & soror, & mater est, q. d. Carnalis consanguinitas non multum est curanda. De propria iniquitate sit quæstio Hiere. 16. Quæ iniquitas nostra aut quod peccatum. Sequitur. Quia dereliquistis me dicit dominus. De mortis vero necessitate & aduersitate sit quæstio in Psal. vbi dicitur. Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem. Patet ergo quod nos quærimus dicendo quæ nosipsos spernendo & vilipendendo. Item nos quærimus dicendo quæ, malos arguendo atque contemnendo. Et sic dico quod in scriptura redarguitur dicendo quæ

Hypocrisis vana confictio,
Superbiæ alta præsumptio,
Peruersorum facta coniunctio.

De hypocritica fictione sit quæstio Iob 27. vbi dicitur. Quæ est enim spes hypocritæ si auare rapiat, & non liberet Deus animam eius. De alta & vana præsumptione sit quæstio 4. Regum 5. vbi dicitur. Quæ est fiducia qua niteris, &c. De mala vero societate & coniunctione sit quæstio Ecclesiastic. 13. vbi dicitur. Quæ communicatio sancto homini ad canem, quæ pars bona diuiti ad pauperem. Et 2. ad Corinth. 6. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate, aut quæ societas lucis ad tenebras, quæ conuentio Christi ad Belial, aut quæ pars fidelis cum infideli, &c. Sufficit de quæ, quantum ad omnes modos accipiendi.

Quæ, neutrum.

A Nota quod quæ neutrum in plurali pōt ad multa referri in bono pariter & in malo. Et sic dico ꝙ est dare quædam quæ, quæ sunt

Meditanda mentaliter,
Perscrutanda subtiliter,
Operanda vtiliter,
Veneranda humiliter,
Referanda vocaliter,
Confitenda veraciter,
Diuidenda vulgariter,
Appetenda viuaciter,
Fugienda sagaciter,
Metuenda finaliter.

Dicamus igitur quod sunt aliqua quæ sunt mentaliter meditanda. Et ista certe sunt opera, & mirabilia Dei, & ipsius beneficia nobis impensa. Opera enim Dei magna, & mirabilia sunt ratione potentiæ, quam summè ostendit. Ratione clementiæ quam bonis impendit. Ratione iustitiæ qua malos offendit. De operibus suæ potentiæ dicitur Deuteronom. 10. Est inquit Deus tuus qui facit magnalia, & terribilia, quæ viderunt oculi tui. Et in Psalm. Venite & videte opera domini, quæ posuit prodigia super terram. Et Iob 41. Omnia quæ sub coelo sunt, mea sunt. De operibus autem suæ clementiæ seu beneficentiæ dicitur in Psalm. Quid retribuam domino pro omnibus, quæ retribuit mihi, Calicem salutaris accipiam, & nomen domini inuocabo. De operibus vero suæ iustitiæ dicitur Sap. 12.

Cum

Cum ergo ſis iuſtus, omnia iuſtè diſponas. Iſta ſunt igitur quæ ſunt mentaliter meditanda. Item dico, quod aliqua ſunt quæ ſunt ſubtiliter perſcrutanda,& iſta certe ſunt occulta Dei iudicia, & ſecreta, & cuncta etiam diuinæ paginæ documenta, de quo Deut.4. Audi præcepta,& iudicia quæ ego docebo te,& Ioſuæ 8. Legit omnia verba benedictionis, & cuncta quæ ſcripta fuerant. Item dico quædam ſunt quæ ſunt vtiliter operanda, ſeu etiam facienda & adimplenda. Et iſta certe ſunt mandata Dei,& omnia bona opera & honeſta de quibus Deute. 12. Obſerua, & audi omnia quæ ego præcipio tibi. Et Nu.1. Fecerunt filii Iſrael iuxta omnia quæ præceperat dominus. Item quædam ſunt humiliter Veneranda, & iſta ſunt eccleſiaſtica ſacramenta, ſancti etiam,& ſanctæ,& omnia cœleſtia bona, & dona 2. Eſdræ 1. Conſummata ſunt omnia,quæ pertinebant ad ſacrificia domini. Item quædam quæ ſunt vocaliter reſeruanda ſeu etiam prædicanda, & iſta ſunt omnia, quæ pertinent ad ſalutem,de quo Hiere.1. dicit dominus cuilibet prædicatori, & doctori. Ad omnia quæ mittam te, ibis, & quæ mandauero tibi loqueris ad eos, vt & ipſis dicatur illud Iudith.8. Omnia quæ locuta es,vera ſunt, & non eſt in ſermonibus tuis vlla reprehēſio. Item ſunt quædam quæ ſunt veraciter confitenda ſeu etiam credenda, ſ.articuli fidei,& omnia quæ credit, & tenet eccleſia ſancta mater Actorum 24. Credens omnibus quæ in lege, & prophetis ſcripta ſunt, & Lucæ 1. Beata quæ credidiſti, quoniam perficientur in te omnia quæ dicta ſunt tibi. Item ſunt quædam quæ ſunt vulgariter diuidenda. Et iſta ſunt bona temporalia,quæ ſ.per eleemoſynam ſunt aliis diuidenda. Vnde Iob 2. Cuncta,quæ habet homo, dabit pro anima ſua Et illud Lucæ 12. Vendite quæ poſsidetis, & date eleemoſynam, & merito, quia ſicut dicitur Galat.6. Quæ ſeminauerit homo, hæc & metet. Item quædam ſunt quæ ſunt totaliter appetenda,ſcil.bona gloriæ paradiſi quia ſc.temporalia ſunt contemnenda, æterna vero & cœleſtia appetenda. Sicut enim dicitur 2. ad Corinth.4. Quæ temporalia ſunt videntur, quæ autem non videntur, æterna ſunt. Vnde beatis poteſt dici illud Lucæ 10. Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Oculus enim non vidit, nec auris audiuit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. Bene ergo dicit Apoſtolus ad Col.3. Quæ ſurſum ſunt quærite. Item ſunt quædam quæ ſunt ſagaciter fugienda, videlicet peccata,& etiam tranſitoria mundi bona, de quibus Eccleſiaſt. 1. Vide cuncta quæ fiunt ſub ſole,& ecce vniuerſa vanitas. Et Eccleſiaſt.41. Omnia quæ de terra ſunt in terram conuertentur. Et maxime, quia iſta proprie loquendo noſtra non ſunt,quia ſc. nobiſcum poſt mortem portari non poſſunt. Vnde illi diuiti dictum eſt Luc.12. Sulte, hac nocte repetent animā tuam à te,quæ autem paraſti,cuius erunt? Item quædam ſunt quæ ſunt finaliter metuenda. Et iſta ſunt tormenta inferni, de quibus in multis locis dicitur,&c.

A **Quercus.** Cum quercus ſit arbor, ſcilicet,

Inferius terris iniecta,
Exterius late porrecta,
Superius alte erecta,
Interius dure confecta,
Anterius foliis tecta.

Poſſumus dicere quod in ſcriptura inuenitur multiplex quercus, videlicet,

Homo iuſtus,
Crucis luctus,
Mundi ſtatus,
Vir ſtultus.

Prima quercus debet honorari,
Secunda quercus debet adorari,
Tertia quercus debet refutari,
Quarta quercus debet deteſtari.

B ¶ Primò igitur dicamus quod eſt quercus quæ eſt honoranda. Et iſta pro certo eſt vir perfectus, & iuſtus,quia ſ. cæteris arboribus,i.cæteris perſonis eſt profundior per humilitatem inferius iniectam. Extenſior per charitatem exterius porrectam. Superior per mentis ſublimitatem cœleſtius erectam. Robuſtior per firmitatem interius confectam. Formoſior per honeſtatem anterius adiectam, vt & ſic de tali quercu,id eſt, de viro iuſto poſſit dici illud Amos 2. Altitudo cœlorum altitudo eius,& fortis ipſe quaſi quercus. Vnde Eſaiæ 6. Sicut quercus quæ expandit ramos ſuos,ſemen ſanctum erit id quod ſteterit in ea.

C ¶ Secundo dicamus, quod eſt quercus quæ eſt adoranda. Et iſta eſt proculdubio arbor crucis, quæ ſcilicet merito poteſt quercui comparari,& hoc certe,

Quia radicatur in fidei profunditate,
Quia eleuatur in honoris ſublimitate,
Quia dilatatur in orbis vniuerſitate,
Quia roboratur in æterna durabilitate.

Quia etiam decoratur foliorum, id eſt, miraculorum multiplicitate, & etiam fructuum vbertate,& vtilitate. Et maxime quia iſta eſt arbor quæ portauit fructum vitæ, Chriſtum videlicet ſaluatorem. Conſtat enim quod ſola hæc arbor portat,& producit illam precioſam arbuſculam quæ dicitur viſcus querci,quæ ſcilicet ſanat à morbo caduco, ſicut dicit Plin. Quia re vera humillima, & minima arbuſcula Chriſtus, in quercu crucis fuit poſitus,& appenſus,& pro curatione orbis à morbo caduco,id eſt,à morte æterna,qua ſcilicet genus humanum cadebat, ibidem viſibiliter exhibitus & inuentus. Vnde de Chriſto in iſta quercu perſonaliter reſidente,ſcil.in paſſione poteſt dici illud Iudic 6. Venit Angelus domini,& ſedit ſub quercu. Et nota,quod crux eſt quercus

Sub qua debes manere,
Pro qua debes deflere,
In qua debes pendere.

Sub qua dico debes manere per deuotionem 1. Re.10. Ad quercum Thabor inuenient te. Thabor interpretatur viuens lumen ſignificans Chriſti crucem, qua ſ. mediante vera lux fidei venit in mundum. Pro qua etiam debes deflere per compaſſionem, ſc. præ dolore paſſionis Chriſti. Vnde Geneſ.35. Sepulta eſt inquit Debora ſubter quercum, vocatumque eſt nomen loci illius quercus fletus. In qua inſuper debes pendere per affectionem,ſeu etiam per fiduciam,& orationem Exemplo ſcil. Abſalon,qui per crines ad quercum fuit ſuſpenſus,& ibi tribus lanceis confoſſus. Ad denotandum, quod qui per crines affectionum ad crucis arborem ſuſpenduntur, tribus bonis ſpiritualibus lanceis, id eſt, triplici contritionis dolore ſc. pro peccatis cordis,oris,& operis,confunduntur 2. Re.18. Vidi Abſalon pendentem de quercu. Crux ergo eſt quercus,quæ eſt adoranda Oſeæ 4. Accenderunt thymiamata ſubtus quercum.

D ¶ Tertio dico, quod eſt quercus quæ eſt refutanda. Et talis certe quercus eſt eminentia mundi ſtatus vel etiam altus,& eminens diues malus De quo ſcil. nota, quod iſta eſt quercus

Sub qua promouentur homines impii,
Cui coniunguntur homines deuii,
A qua ſucciduntur rami ſuperflui,
Cui infliguntur dolores nocui.

Dico igitur de iſta quercu, ſcilicet de mundi gloria ſeu etiam de mundi diuitibus glorioſis, quod ſcilic. homines impii ſub hac promouentur. Conſtat enim quod ſub vmbra malorum & etiam ſub eminentia mundani ſtatus promouentur vt communiter multi mali. Exemplo ſcilicet illius ſpurii, & peſſimi Abimelech, de quo ſcilicet dicitur Iudic.9. quod ipſi conſtituerunt regem Abimelech iuxta quercum. Item quod homines deuii cum hac coniunguntur. Mali enim per amorem ſociantur,& confoederantur malis diuitibus,& etiam mundi ſtatibus, & honoribus 2. Regum 18. Palpitabat Abſalon hærens in quercu. Item rami ſuperflui ab hac euelluntur. Rami ſcilicet diuitiarum, & bonorum, quæ faciliter defluunt & pereunt ab hac quercu, Vnde Eſa.1. tales dicuntur eſſe velut quercus defluentib. foliis, & velut hortus ſine aqua. Item dolores nocui huic infliguntur ſcilicet poſt mortem. Vnde Eſaiæ 2. Dies domini ſuper omnem ſuperbum, & ſuper omnem arrogantem, & humiliabitur, & ſuper cedros libani, & ſuper quercus Baſan,&c. Et Zach.11. Vlulate quercus Baſan, quoniam ſucciſus eſt ſaltus munitus. Vox vlulatus paſtorum, quia vaſtata eſt magnificentia eorum. Hæc eſt ergo quercus quæ eſt refutanda.

E ¶ Quarto dico, quod eſt quercus, quæ eſt deteſtanda. Et iſta pro certo eſt vir peccator, qui proprie dicitur quercus, quia durus eſt

Per inſenſibilitatem profunde terris infixus,
Per terrenorum cupiditatem alte erectus,
Per curioſitatem ornatus ſeu foliis veſtitus,
Per ſuperbiam & pompoſitatem late extentus,
Per iactantiam & inconſtantiæ vagabilitatem varie dolatus.

De duritia malitiæ ſeu etiam inſenſibilitate peccatoris poteſt dici illud Eſaiæ 44. quod ſcilicet de ilice, & quercu ſolebant Idola fabricare. Idolum enim ſurdum, & mutum, inſenſibilitatem deſignat. De ipſius auaritia ſeu cupiditate poteſt allegari illud Iudic.6. Tulit Gedeon omnia ſub quercu. Tollere enim eſt propria conditio auarorum. De ipſius vero vagabilita-

litate poteſt allegari illud Ezech.27. Quia ſcilicet quercus de Baſan dolauerunt in remos tuos. Remi enim nauis vagantur per maria. De ſuperbia autem illius allega illud prædictum Eſaiæ 2. Dies domini ſuper omnem ſuperbum, ſufficiat, &c.

A **Quærere.** Nota, quod quærere eſt actus diligentiæ. Et eſt idem quærere, quod inueſtigare ſeu inquirere, & idem, quod requirere ſeu appetere. Et eſt aduertendum, quod in ſcriptura inueniũtur multæ perſonæ quærentes. Quærit enim

Deus,
Iuſtus,
Impius,
Diabolus,
Mundus,
Corpus.

Quærit Deus noſtram conuerſationem,
Quærit iuſtus ſuam ſaluationem,
Quærit impius morum corruptionem,
Quærit diabolus noſtram damnationem,
Quærit mundus rerum poſſeſsionem,
Quærit corpus carnis infectionem.

Dico ergo, quod Deus quærit noſtram conuerſationem. Ipſe enim eſt qui non vult mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur, & viuat Ezec.18. Vnde Mich.6. indicabo tibi homo quid ſit bonum, & quid dominus requirat à te. Vtique facere iudicium, & diligere miſericordiam, & ſolicite ambulare cum Deo tuo. Iſte eſt enim ſicut onager, qui odore quærit, & perſequitur vxorem ſuam. Eſt etiam ſicut ouis, quæ voce querula quærit, & conuocat agnos ſuos. Eſt inſuper ſicut tygris, quæ de raptis catulis dolet, ipſosque diligenter quærit, donec eos inueniat, & ad lectum reportet. Quia pro certo chariſsimi, Deus de amiſſione ſuæ vxoris ſc. animæ Chriſtianæ, & pullorum & catulorũ ſuorum, i. fidelium deuotorum præ compaſsione dicitur dolere, id eſt, ad modum dolentis ſe habere. Et ideo ipſos, & per ſe inſpirando, & per prædicatores reuocando ſolet quærere, vt eos poſſit ad conuerſationem, & ad ſtatum gratiæ reuocare. Quod bene figuratur in paſtore ouem erranté quærente Matt. 18. & in muliere drachmam perditam diligenter inueſtigante, & de inuentione gaudente Lucæ 15. Quia breuiter Deus quærit quod homines peccatores ſaluentur, & de eorum ſalute nõ modicum iucundatur. Vnde de ſapientia increata dicitur Sap. 6 Quia dignos ſe circuit quærens, & in viis ſuis oſtendit ſe illis hilariter. Patet ergo, quod quærit Deus noſtram ſaluationem.

B ¶ Secundo dico, quod quærit iuſtus vitæ perfectionem. Sicut enim animalia naturaliter ſciunt quærere, quæ ſibi ſunt vtilia, & ad ſalutem corporis neceſſaria, ſicut patet, quia aquilæ ſciũt quærere lapidem Ætiten, vt virtute eius pariant, cerui quærũt herbam dictamũ vt ſagittas de corpore eiiciant, muſtelæ quærunt rutam vt contra baſiliſcum præualeant, grues, ciconiæ, & hirundines ſciunt quærere loca calida vt ibi in hyeme reſideant, ſic vere viri iuſti debent quærere remedia ſpiritualia, Deum, ſcil. & virtutes, vt ſalutem animæ poſsint obtinere, vt opera bona poſsint parere, vt ſagittas peccatorum poſsint expellere, vt baſiliſcum, id eſt, carnem propriam venenoſam poſſint ſuperare, vt etiam tempore hyemis, id eſt, mortis poſsint tute, & ſine periculo reſidere. Vnde Eccleſiaſt.1. Propoſui in corde meo quærere, & inueſtigare ſapienter. Igitur quæramus Ætiten charitatis more aquilæ, vt pariamus bona opera. Quæramus dictamum contritionis, pœnitentiæ & aſperitatis, ad reprimendum carnis funera. Quæramus etiam more gruum locum, & ſtatum æternæ patriæ, ad obtinendum pacis fœdera, & hoc eſt, quod præcipitur Eſaiæ 21. Si quæritis, quærite, conuertimini, & venite, ac ſi diceret. Si aliquid quæritis quærite, quod eſt vtile ad ſalutem: vt breuiter exponatur illud breue documẽtum Amos 5. Quærite dominum, & viuite.

C ¶ In quibus verbis oſtenditur, quod in iſta ſpirituali, inquiſitione ſeu quæſtione tria ſunt neceſſaria, ſcil.

Actus diligentiſſimus,
Finis potentiſſimus,
Fructus glorioſiſſimus.

Dico enim quod oſtenditur ibi actus exequendus diligentiſſimè. Quærite inquit. Prætenditur finis conſequendus competentiſſime. Dominum inquit, Promittitur fructus aſſequendus glorioſiſſime. Et viuite inquit.

¶ Dico igitur quod hic oſtenditur actus diligentiſſimus qui iniungitur. Quærite inquit. Venator enim ſolet ſollicitare canes ſuos ad prædam quærendam, ſic & Deus nos ſollicitat ad diligenter vtilia procurandum. Quærite inquit, quod eſt præſentis temporis, & imperatiui modi, quæ omnia promptam diligentiam ſignificare noſcuntur. Ille enim canis eſt melior, qui diligentius quærit prædam, quia ſicut dicitur Prouerb.11. Bene conſurgit diluculo qui quærit bonum. Et ideo dicit quærite, iuxta illud Matth.6. Quærite, & inuenietis, petite, & accipietis, pulſate, & aperietur vobis. Omnis enim qui quærit inueniet, & omnis qui petit accipit, & pulſanti aperietur. Vide auctoritatem expoſitam ſupra de Venire.

¶ Notandum ergo eſt, quod multa ſunt, quæ cum diligentia ſunt quærenda, videlicet,

Internæ ſapientiæ limpitudo,
Fraternæ amicitiæ viciſſitudo,
Operum efficaciæ ſanctitudo,
Pacis atque concordiæ quietudo,
Fidelis permanentiæ certitudo,
Virtutum opulentiæ plenitudo,
Æquitatis iuſtitiæ rectitudo,
Cœleſtis eminentiæ celſitudo.

Iſta enim omnia quærenda ſunt, & ſolerti indagine procuranda. Igitur quæramus internam ſapientiam, quia ſicut dicitur Prouerbiorum 15. Cor ſapientis quærit doctrinam. Et 1. Corinth.1. Iudæi ſigna petunt, Græci ſapientiam quærunt. Item quæramus fraternam amicitiam Geneſis trigeſimo ſeptimo. Fratres meos quæro, indica mihi vbi paſcant greges. Item quæramus operum efficaciam, ſicut de ſancta muliere dicitur Prouerbiorum 31. Quæſiuit lanam & linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum. Item quæramus quietis concordantiam Hierem. 29. Quærite pacem ciuitatis ad quam tranſmigrare vos feci. Item quæramus fidelem permanentiam 1. Corinthio. 4. Hic iam quæritur inter diſpenſatores vt fidelis quis inueniatur. Item quæramus virtutum opulentiam Matthæi 13. Simile eſt regnum coelorum homini negociatori, quærenti bonas Margaritas, id eſt, virtutes. Item quæramus iuſtitiæ æquitatem, & iudicium 1. Mach. 2. Deſcenderunt multi quærentes iudicium, & iuſtitiam in deſerto. Item quæramus coeleſtem eminentiam Matth. 6. Primum quærite regnum Dei, & Col.3. Quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedes. Quæ ſurſum ſunt ſapite, nõ quæ ſuper terram. Iſta igitur cum diligentia debent quæri, & cum omni ſolertia procurari. Quærite inquit.

D ¶ Deinde dico, quod hic oſtenditur finis competentiſsimus qui prætenditur, & hoc oſtenditur cum dicitur. Dominum, quia ſcilicet dominus eſt ille vltimus finis, qui ab omnibus debet quæri. Sicut enim obſeſſus libenter quærit protectorem, oppreſſus, adiutorem, diſcipulus doctorem, ſic & nos debemus quærere ſaluatorem. Vnde nota, quód iſte quærendus eſt tanquam Refugium magnæ ſecuritatis. Remedium magnæ foelicitatis. Palatium dulcis tranquillitatis. Spectaculum grandis amoenitatis. Propugnaculum fortis ſoliditatis. Quæratur igitur dominus tanquam refugium ſecuriſsimum Pſalmo. Quærite dominum, & confirmamini, quęrite faciem eius ſemper. Item tanquam remedium foeliciſsimum Lucæ 6. Omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes. Item tanquam palatium quietiſsimum Eccleſiaſtici vigeſimo quarto. In omnibus requiem quæſiui, & in hæreditate domini morabor. Item tanquam ſpectaculum amoeniſsimum Lucæ 19. Quærebat Ieſum videre, & non poterat. Item tanquam propugnaculum ſolidiſsimum Iob 9. Si fortitudo quæritur, robuſtiſsimus eſt. Quærendus eſt ergo cum triſti compaſsione. Cum dulci deuotione. Cum læta contemplatione vel congratulatione. Cum continua occupatione. Dico cum triſtitia, & compaſsione Lucæ 2. Dolentes quærebamus te. Dico etiam cum dulci deuotione, & ſic mulieribus, quæ cum vnguentis veniebant vngere Ieſum, dictum eſt Marci 16. Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum. Dico inſuper cum læta congratulatione Pſalm. Lætetur cor quærentium dominum, & alibi. Lætentur in te omnes qui quærunt te. Dico nihilominus cum continua occupatione Pſalm. Quęrite faciem eius ſemper. Iſti enim qui iſto quadruplici modo quærunt dominum, inueniunt eum, iuxta illud 1. Paralip. 28. Si quæſieris dominum ex toto corde tuo, inuenies eum. Sed pro certo illi qui quærunt per vitia, & peccata, vel quærunt eum in deliciis, & diuitiis huius mundi, non inueniunt ipſum Rom.11. Quod quærebat Iſrael, non eſt aſſecutus Io. 7. Quæretis me, & non inuenietis. Sic ergo pa-

go patet, quod ista inquisitio debet habere finem competentissimum, id est, ipsum Deum. Sed de hoc vide magis plene supra de E inuenire, in primo membro auctoritatis. ¶ Deniq; dico, quod in ista inquisitione possumus attendere fructum copiosissimum. Viuite inquit, quia, sci. per talem inquisitionem habetur, & acquiritur vita gratiæ & gloriæ Psal. Quærite Deum, & viuet anima vestra. Quatuor enim sunt genera canum venatorum, quidam sunt qui optime quærunt, sed non accipiunt, sicut leuigem. Alii qui optime accipiunt, sed nihil quærunt, sicut sunt leopardi. Alii vero qui bene quęrunt & accipiunt, sicut sunt aliqui mediocres bastardi. Alii vero qui nec quærunt nec accipiunt, sicut sunt mastini, qui magis latrant hominib. quam bestiis, & sicut etiam sunt caniculorum, &c. Sic vere charissimi, in mundo isto sunt quatuor genera personarum, scil. quidam quærentes, & nihil accipientes. Et isti sunt illi qui optimi sunt in principio, & in fine fiunt mali, & ideo illud quod quæsierant, sci. salutem & gloriam, minime consequuntur. Vnde Can. 3. Quæsiui eum, & non inueni. Figurati in spiritu immundo, qui exiens ab homine quærit requiem & non inuenit Matt. 12. Alii sunt non quærentes sed accipientes. Et isti sunt qui in principio ad nullum bonum vacant, sed tamen de Dei misericordia conuertuntur ad salutem, & gloriam assequuntur, sicut patet de Paulo & Magdalena Esa. 64. Inuenerunt me qui non quæsierunt me. Alii sunt quærentes & inuenientes, sicut sunt generaliter omnes boni. De quibus dicitur Matt. 7. quærite & inuenietis. Alii vero sunt nec quærentes nec inuenientes, sicut sunt generaliter omnes mali de quibus 2. Paral. 15. Si quis non quæsierit dominum, moriatur. Sic ergo patet, quod quærit iustus morum perfectionem. Et istud est secun-
F dum principale. ¶ Tertio dico, ꝙ quærit impius vitæ corruptionem. Sicut enim videmus quod pueri non quærunt nisi maculare semetipsos, & nihil vtile volunt quærere vel curare, sic peccator non quærit nisi seipsum interficere per peccatum, nec curat aliquid quærere quod pertineat ad salutem Soph. 1. Non quærunt dominum nec inuestigant. Et ideo de illis quæ ab ipsis quęruntur, petuntur & concupiscuntur, aliquid est notandum. Notemus ergo quod isti quærunt

Mundi dignitates,
Carnis voluptates,
Rerum facultates,
Hostium punitionem,
Iustorum destructionem,
Litium vexationem.

Quærit dico mundi dignitatem & elationem. Vnde Prouer. 17. Qui altam facit domum suam, quærit ruinam. Cōtra illud Eccl. 7. Noli quærere fieri iudex. Item quærunt carnis voluptatem & infectionem 3. Reg. 1 Quęramus domino nostro regi adolescentulam. Item quærunt rerum facultatem & possessionem Zach. 6. Qui fortissimi erant, quærebant discurrere per totam terram. Item quærunt hostium pœnalitatem & punitionem, sicut 1. Reg. 26. dicitur quod Saul descendit in desertum Ziph, vt quæreret Dauid, quem, sci. suum inimicum credebat. Item quærunt iustorum damnationem & destructionem Ps. Considerat peccator iustum, & quærit mortificare eum. Item quærunt litium brigam & turbationem Prouerb. 17. Semper iurgia quærit malus, Angelus autem crudelis mittetur contra eum. Et sic patet quod quærit impius morum corruptionem. Et hoc est tertium principale.
G ¶ Quarto dico, quod quærit diabolus nostram damnationem. Sicut enim animalia crudelia nihil aliud quærunt nisi animalia innocentia deuorare, sic nec dæmones nisi animas per peccata capere, & per tormenta grauare Psal. Quærunt animam vt auferant eam, vnde 1. Pet. 5. Sobrii estote & vigilate, quia aduersarius vester diabolus sicut leo rugiens circuit quærens quem deuoret
H &c. ¶ Quinto dico quod quærit mundus propriam acquisitionem. Mundus enim & mundani non quærunt nisi proprium lucrum, sicut supra visum est de falsis amicis, quia sicut dicitur Philip. 2. Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi. Contra illud 2. Cor. 10. Nemo quod suum est, quærat, sed quod alte-
I rius. ¶ Sexto principaliter dico, quod corpus quærit immundam delectationem. Vnde caro solet dicere illud Cantic. 3. In lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea. Sic ergo patet de quærere, &c.

A Quæstio. Quærela.

Nota, quod in scriptura inuenitur

Quæstio { inquisitoria, litigatoria, murmuratoria.

Quæstio inquisitoria est illa qua homo non cessat quærere & inuestigare illa quæ sibi sunt abscondita & secreta, contra illud Eccl. 3. Altiora te ne quæsieris, & in superuacuis rebus ne fueris curiosus, & Ecclesiast. 7. Inueni quod fecerit dominus hominem
B rectum, & ipse infinitis se immiscuit quæstionibus. ¶ Quæstio litigatoria est illa quæ inter partes propter sæcularia negocia ventilatur 2. Timoth. 2. Stultas & sine disciplina quæstiones deuita, sciens, quod generant lites. ¶ Quæstio murmuratoria est illa G
qua quis queritur, id est, conqueritur de aliquo. Et de hoc dicitur Philip. 2. Sitis sine querela, & simplices filii Dei. De qua etiam murmuratoria querela dicitur Nu. 14. Querelas filiorum Israel audiui, & loquitur de illis qui murmurabant, pro eo quod ipsos eduxerat de Ægypto, &c. Sufficit.

Qui.

Nota quod illud pronomen relatiuum & adiectiuum A
qui quandoq; sumitur positiue. Est enim nominatiuus singularis numeri, & sic sumitur semper positiue. Est etiam quandoque nominatiuus numeri pluralis, vtpote quando est pluralis istius pronominis quis, & sic sumitur interrogatiue. Quomodocunque ergo sumatur, dico quod istud pronomen qui in bono sumitur & in malo, & sic dico, quod

Qui potest referri ad { Deum, Iustum, Stultum.

Est enim Deus qui cunctis pręsidet,
Est etiam iustus qui firmus residet,
Est insuper stultus qui mala possidet,
Est equidem mundus qui cito dissidet,
Est nihilominus diabolus qui bonis inuidet.

¶ Primo ergo dico, quod Deus potest dici qui cum sit ille qui B
cunctis præsidet. Qui enim de sui significato comprehendit quandam infinitatem virtutis, & quandam etiam infinitam eminentiam maiestatis. Et sic certe dico, quod per qui potest intelligi Deus, cuius, scil. infinitas, bonitas & potestas quia describi nequit à mortalibus, si placeat, vocetur qui,

Qui hic pro nomine se interposuit, & sic fuit pronomen, id est, pro nobis nomen,
Qui summo nomine claret & claruit, & sic fuit nominatiui casus,
Qui æternaliter stat, stetit, & viguit, & sic fuit signans positiue,
Qui singulariter potest & potuit, & sic fuit numeri singularis,
Qui efficaciter prodest & profuit, & sic fuit adiectiuus.

Dicam igitur quod hic pro homine se interposuit, & sic potest dici pronomen, quia pro nomine positiue ponitur, quia, sci. iste est

Qui fuit pro nobis { à patre veniens, à matre oriens, in cruce moriens, ad cœlum rediens.

Dicam ergo quod hic est, qui pro nobis in mundum exiit. Vnde Matth. 13. Exiit qui seminat seminare semen suum, &c. Vnde in symbolo dicimus sic. Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cœlis. Vnde de isto qui fuerat dictum Gen. 49. Non auferetur sceptrum de Iuda donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. ¶ Item hic est qui pro nobis de matre prodiit. Vnde magi dicebant Matt. 2. Vbi est qui natus est rex Iudæorum, &c. Item hic est qui pro nobis tormenta subiit, scil. in cruce, vnde ad Titum 2. dicitur sic. Apparuit gratia Dei saluatoris nostri, &c. Sequitur. Qui dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, &c. Item hic est qui ante nos ad cœlum adiit, scil. vt nobis ianuam aperiret, & vt ibi æternam requiem nobis daret. Vnde iste est de quo dicitur in Ps. Deus qui inhabitare faciet vnius moris in domo, qui eduxit vinctos in fortitudine, qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia & miserationibus, & 3. Regum 8. dicitur. Benedictus dominus qui dedit requiem populo suo, & in Psal. dicitur. Qui ponit nubem ascensum suum, qui ambulat super pennas ventorum, &c. Patet ergo, quod hic pro homine se interposuit. ¶ Etiam dico de isto qui quod summo nomine claret & C
claruit, & sic bene dico, quod iste est nominatiui casus. Vnde 1. Esdr. 6. dicitur. Deus inhabitare facit nomen suum ibi, sc. in Hierusalem, &c. ¶ Iterum dico de isto qui quod æternaliter stetit & D
viguit, & sic sumiter positiue, scilicet, quantum ad suam æternam & inuariabilem quidditatem, vnde ipse dicit Exod. 3. Ego sum qui sum. Et ibidem. Qui est, misit me ad vos. ¶ Deinde dico de E
isto qui quod singulariter potest & potuit. Et sic potest dici numeri singularis, quia, scilic. ipse est excellentissimæ & singularissimæ potestatis. Et ista certe bene apparuit in mundi creatione, quia sicut dicitur Ecclesiast. 28. Qui viuit in ęternum, creauit omnia simul. Apparuit in clara cognitione. Vnde iste qui est (sicut dicitur Matt. 6.) pater tuus qui videt in abscondito, & reddet tibi, & 2. Esdræ 3. Benedictus es qui dedisti mihi sapientiam, & in Psal. Qui docet homines scientiam. Apparuit in hominum liberatione Neemiæ 2. Iste est Deus qui eduxit te de Ægypto. Apparuit in hostium expugnatione Psal. Qui percussit

cussit reges magnos, & occidit reges fortes,&c. Apparuit in iustorum retributione,& vitæ æternæ distributione,vt,scil.de ipso dicat quilibet beatus illud Psal. Qui posuit animam meam ad vitam, & non dedit in commotionem pedes meos. Vnde alibi.
F Cantabo domino,qui bona tribuit mihi,&c. ¶Denique dico de isto qui,quod efficaciter prodest & profuit, & sic est pronomen adiectiuum,addit enim dat &auget suis fidelibus omne bonum.

Addit enim nobis suam
- prudentiam,nos dirigendo,
- præsentiam,nos diligendo,
- iustitiam,nos corrigendo,
- clementiam,nos adiuuando.

Iste enim habet prudentiam nostri dirigitiuam Deut.31. Dominus qui ductor noster est,ipse erit tecum. Habet & præsentiam nostri directiuam Num. 35. Ego sum dominus qui habito inter filios Israel. Habet etiam iustitiam nostri correctiuam. Vnde ipse dicit Exod.20.Ego sum Deus Zelotes, qui vindico iniquitatem patrum in filios. Habet vlterius clementiam nostri adiutiuam. ¶Vnde certe dico, quod iste qui nos adiuuat, eo quia ipse est

Qui nos
- regit ordinatiue,
- tegit defensatiue,
- cogit comminatiue,
- tangit inspiratiue,
- pascit consolatiue,
- ducit gubernatiue,
- iungit sociatiue,
- vngit præmiatiue.

Hic est qui nos regit Psal. Qui regis Israel, intende. Item hic est qui nos tegit Psal. Qui tegit aquis superiora eius. Item hic est qui nos cogit,scil,terrendo & comminando Psa.Qui recipit terram,& facit eam tremere. Item hic est qui nos tangit Psal. Qui tangit montes,& fumigant.Item hic est qui nos pascit Psal. Qui dat escam omni carni.Et alibi.Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis,&c. Item hic est qui nos ducit Psal. Qui deducis velut ouem Ioseph. Et iterum. Qui transducit populum suum per desertum.Item qui nos iungit, scil.per charitatem,quia secundum Apostolum,hic est qui fecit vtraque vnum. Item hic est qui nos vngit, scil. per æternæ gloriæ suauitatem. Vnde secundum Psal. Iste est,qui replet in bonis desiderium tuum, renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Patet igitur Deus,qui & maxime Deus pater,cui,scil.dicimus,Pater noster qui es in cœlis,&c. Patet etiam Deus filius,de quo Apoc.21. Et dixit qui sedebat in throno,ecce noua facio omnia. Patet insuper Deus Spiritus sanctus, de quo dicitur. Spiritus est qui viuificat, caro autem non prodest quicquam .Vnde in Symbolo canimus de eodem. Qui cum patre & filio simul adoratur,&c. Qui locutus est per prophetas, &c. Pa-
G tet igitur, quod est dare Deum qui cunctis præsidet. ¶Secundo principaliter dico, quod est dare iustum qui firmus residet. Iste enim est hoc pronomen qui,quod facit charitas. Pro aliis enim stabat,pro aliis certabat, pro aliis orabat, & pro aliis allegabat. Iste ergo pro aliis pugnabat & dimicabat.Vnde 2. Paral.32. Qui auxiliator est noster,pugnabitque pro nobis. Item pro aliis clamabat & exorabat. Vnde 2. Mach.15. Hic est qui multum orat pro populo.Item pro aliis allegabat seu aduocabat. Vnde alii de ipso poterant dicere illud Marc. 9. Qui non est aduersum nos, pro nobis est.Item iste qui,sci.iustus,singularis numeri est,quod facit sanctitas, quia,scil. iste singularis & excellentis fuit sanctitatis & vitæ. Vnde Apoc.22. Qui iustus est,iustificetur adhuc.Et reuera iste fuit excellens & singularis,scil. in

Diligentiæ motu,
Permanentiæ statu,
Præsidentiæ ductu,
Amicitiæ fructu,
Pœnitentiæ luctu,
Sanctimoniæ ritu,
Castimoniæ statu,
Patientiæ gestu,
Sapientiæ quæstu,
Eloquentiæ dictu,
Misericordiæ tactu,
Confidentiæ gestu,
Residentiæ actu.

¶Dico ergo quod noster qui est homo iustus, singularis & excellens in motu diligentiæ. Vnde de illo flumine paradisi dicitur Genes.2. Iste est qui circuit omnem terram. Et ibidem. Fluuius egrediebatur de paradiso voluptatis qui inde diuiditur in quatuor capita. Item in statu permanentiæ. Vnde Ioan.15. Qui manet in me,& ego in eo,hic fert fructum multum, & Leuit. 23. Omnis qui de genere Israel est, manebit in tabernaculo. Vnde de perseuerantia & permanentia viri iusti dicit Apost. 1. ad Cor.10. Qui stat videat ne cadat.Item singularis est in præsidentiæ statu. Magna enim virtus est scire aliis debite præsidere. Vnde Exod. 23.Ego mittam Angelum meum,qui præcedet te. Item in fructu amicitiæ. Vnde de feruore veræ amicitiæ dicitur Leuit. 6.Ignis est iste perpetuus,qui nunquam deficiet in altari.Itē in luctu pœnitentiæ. Vnde iste est qui dicit 1. Paralipomen. 21. Nonne ego sum qui præcepi quod numeraretur populus? ego qui peccaui, ego qui malum feci. Et dicitur ibidem quod maiores natu & Dauid induti ciliciis,ceciderunt proni in terram.Item singularis erat in ritu sanctimoniæ. Vnde illud prædictum Apocal.22. Qui sanctus est,sanctificetur adhuc, de illis, de quibus dicitur Exo.16. Sacerdotes qui accedunt ad dominum, sanctificentur. Item singularis erat in statu castimoniæ.Vnde iste erat de illis de quib.dicitur Apocal. 7. Hi qui amicti sunt stolis albis,qui sunt, & vnde venerunt? hi sunt qui venerūt ex magna tribulatione, & lauerūt stolas suas, & dealbauerunt eas. Et Ecclesiast. 31. dicitur, quod beatus est qui inuentus est sine macula,&c. Item singularis erat in gestu patientiæ Vnde Iac.1.Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ,&c. Sequitur. Qui potuit transgredi,& non est transgressus, & facere mala,& non fecit.Item singularis fuit in quæstu sapientiæ Eccle. 14.Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur,&in sensu cogitabit circumpactionem Dei,&c.Item fuit singularis in dictu seu in fatu eloquentiæ, de quo Ecclesiast. 14. Beatus vir qui non est lapsus verbo. Item in tactu clementiæ seu misericordiæ Ecclesiast. 29. Qui facit misericordiam,fœneratur proximo suo. Et illud Prouerb.19. Fœneratur domino qui miseretur pauperis. Item in gestu spei seu diuinæ confidentiæ Hier. 17. Beatus vir qui confidit in domino, & erit dominus fiducia eius,&c.Item in actu resistentiæ,scilicet,contra tentationes & tribulationes,de quo Apocal. 2. Qui vicerit non lædetur à morte secunda, & Apocal.3. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei. Qui vicerit, dabo ei sedere in throno meo mecum,&c. Sic igitur patet, quod qui, id est, vir iustus est numeri singularis,quod facit sanctitas. Item iste qui positiue accipitur, quod facit firmitas,seu etiam constantia & stabilitas Lucæ 1.Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum, vnde illud prædictum. Qui manet in me,&c. Qui stat,videat ne cadat,&c. Item iste qui fuit nominatiuus,quod fecit æquitas. Nominatiuus enim extitit & famosus.Nominatiuus autem dicitur rectus, ad denotandum, quod rectitudo iustitiæ ipsum fecit famosum, quia sicut dicitur Prouerb.2. Qui recti sunt, habitabunt in terra,vt de tali nominatione dicatur illud Num.3.Hæc sunt nomina filiorum Aaron qui vncti sunt,& 2.Regum 5. Hæc nomina eorum qui nati sunt in Hierusalem. Item iste fuit adiectus, quod fecit bonitas,quia scilicet,isti quamdiu vixit, additæ sunt gratiæ & virtutes, in fine vero post mortem addita est sibi gloria sempiterna, & locus & habitatio paradisi. Vnde in Psalm. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo,aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingredietur sine macula, & operatur iustitiam. Qui loquitur veritatem in corde suo,qui non egit dolum lingua sua. Et alibi. Quis ascendet in montem domini,aut quis stabit in loco sancto eius? innocens manibus, & mundo corde,qui non accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo. Et breuiter de isto qui dicit Christus Ioan. 7. Qui credit in me, habet vitam æternam, & Ioh. 8. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Patet igitur quod qui significat virum iustum,qui firmus residet.¶Veruntamen quia qui quandoq; po- H
nitur in plurali, dico quod per qui in bono significato possunt intelligi pluraliter viri iusti & sancti,qui,scilicet, possunt dici

Pronomina quia pro nobis solent intercedere,
Nominatiui casus, quia magnum nomen & famā solent acquirere,
Positiue,quia in bono solent subsistere.
Interrogatiue quia malos solent interrogare, arguere,& inquirere,
Adiectiui,quia virtutes virtutibus solent addere,
Pluralis numeri, quia pluribus virtutib. & meritis solent clarescere, & beatitudine multimoda finaliter in cœlo nitescere.

Ita quod de istis potest dici illud Eccl.2. Qui timent dominum, præparabunt corda sua,& in conspectu illius sanctificabunt animas suas.Qui timent dominum,custodient mandata eius,& patientiam habebunt vsq; ad inspectionem illius. Et breuiter de pluralitate virtutum suarum notare possumus,quod hi sunt qui

Metuunt rerum creatorem
Renuunt vanum mundi florem,
Abluunt carnalem fœtorem,
Arguunt stultorum errorem,
Sustinent pœnarum dolorem,
Abstinent nec quærunt ciborum dulcorem,
Retinent scripturæ saporem,
Obtinent gloriæ splendorem.

Dicam

Dicam ergo quod isti sunt qui rerum creatorem solent metuere. Vnde in Ps. dicitur quod beati omnes qui timent dominum, qui ambulant in viis eius. Et Apoc. 19. Laudem dicite Deo nostro omnes sancti eius, & qui timetis Deum, pusilli & magni. Item isti sunt qui vanum mundi florem solēt respuere, vnde Christus talibus dicit Matth. 19. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim, & omnis qui reliquerit domum, fratres, patrem, & agros, &c. centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Vnde isti sunt de illis centum quadraginta quatuor millibus qui empti sunt de terra, id est, de terrenorum amore. Item isti sunt qui carnalem fœtorem solent abluere, scil. per virtutem mundissimæ castitatis, vnde de istis canitur in Psal. quod beati immaculati in via qui ambulant in lege domini, & Apoc. 14. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt, & sequuntur agnum quocunque ierit. Item isti sunt qui stultorum errorem solent arguere, scilic. doctores & prædicatores. Vnde de Apostolis dicitur Act. 2. Nonne ecce omnes isti qui loquuntur, Galilæi sunt? Vnde de talibus qui admiratiue loquitur scriptura Esa. 90. Qui sunt isti qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Item isti sunt qui pœnarum dolorem solent sustinere. Sancti enim plus quam cæteri sustinent in hac vita. Vnde Tob. 8. Omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt. Ideo de talibus dicitur Luc. 1. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis, & Matth. 5. Beati qui nunc lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum erit regnum cœlorum. Item isti sunt qui ciborum dulcorem solent abhorrere. Vnde Lucæ 6. Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini. Item isti sunt qui scripturæ saporem solent retinere Ps. Beati qui ambulant in lege domini. Beati qui scrutantur testimonia eius. Vnde scriptura diuina potest dicere de talibus qui illud Ecclesiast. 24. Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient, & qui elucidant me, vitam æternam habebunt. Item isti sunt qui gloriæ splendorem solent obtinere. Vnde de ipsis possumus domino dicere illud Iud. 5. Qui autem diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ita rutilent, supple, in gloria paradisi. Et sic bene patet, quod qui in plurali significat viros iustos, propter suarum pluralitatem virtutum. Qui ergo
I tam singulariter quam pluraliter signat iustum, qui firmus residet. ¶ Tertio vero principaliter dico, quod qui signat stultum, qui culpas possidet. Et sic certe de quolibet viro impio vel peruerso potest dici quod ipse est

Qui {
ad fraudem semper est paratus,
in malo semper obstinatus,
in diuersis culpis maculatus,
occulta plus iusto scrutatur,
parentes suos detestatur,
fluctuans pendet & vagatur,
pauperes grauat & prædatur,
in bonis terrenis lætatur,
libenter non disciplinatur,
sociis malis combinatur,
in verbis nimis effrænatur,
diuina pacta non sectatur,
credere Deo non dignatur,
tenebris terræ non obfuscatur.
Deo semper aduersatur,
à Deo excommunicatur,
in fine morti condemnatur.
}

Dicam ergo de stulto, id est, de quolibet impio & peruerso, quod iste est qui ad fraudem semper est paratus, vnde de diabolo mulierem fraudulenter decipiente dicitur Gene. 3. Qui dixit ad mulierem. Quare prohibuit vobis Deus ne comederetis de ligno? &c. Et sic decepta comedit, & eiecta est de paradiso. De istis dicitur Prouer. 28. qui decipit iustos in via mala, in interitu suo corruet. Item hic est qui in malo semper est firmatus, scilicet, per obstinationem peruersam, & sic figuratur in coruo, qui egressus de arca non reuertebatur, sicut dicitur Genes. 8. Item hic est qui diuersis culpis est potatus. Vnde Iob 15. Qui bibit quasi aquam iniquitatem. Item hic est qui occulta plusquam decet, est scrutatus, occulta dico aliena, quæ, scilicet, scrutari & inquirere non cessat, vt occasionem nocendi inueniat, & tamen dicitur Leui. 14. quod qui intrauerit domum quando clausa est, immundus erit vsque ad vesperam. Mali enim aliena abscondita scire volunt, sua vero à Deo & à sacerdote abscondunt, & tamen scribitur Prouerb. 28. quod qui abscondit sua, non dirigetur. Qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Item hic est qui parentes non est veneratus Deuter. 27. Maledictus qui non honorat patrem suum, & matrem suam. Item hic est qui fluctuat, nec stat immutatus, vnde Deut. 21. Maledictus à Deo qui pendet in ligno. Item hic est qui pauperes fuit deprædatus. Ideo sibi dicitur Esa. 33. Væ qui prædaris, nonne & ipse prædaberis? Item hic est qui in Gazis nimis est lætatus. Et tamen dicitur Prouc. 11. Qui confidit in diuitiis suis, corruet Prouerb. 15. Conturbat domum suam qui sectatur auaritiam, & Ecclesiast. 5. Qui amat diuitias, fructum non capiet ex eis. Item hic est qui nequaquam est disciplinatus, seu hic est qui in moribus non est regulatus, scilicet, per exercitium disciplinæ. Et ideo dicitur Prouerb. 12. quod qui diligit disciplinam, diligit sapientiam. Et Prouerb. 15. Qui abiicit disciplinam, despicit animam suam. Item hic est qui impiis fuit combinatus seu sociatus. Et tamen dicitur Ecclesiast. 13. quod qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Et Exodi 19. Omnis qui tetigerit montem morte morietur. Mons enim est homo superbus & elatus, qui, scilicet, non est frequentandus aut tangendus. Quia sicut dicitur Ecclesiast. 13. Qui communicauerit superbo, induet superbiam. Item hic est qui verbis nimis effrænatur. De quo Prouerb. 18. Qui prius respondet quam audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum, & Prouerb. 19. Qui tantum verba sectatur, nihil habebit, & Ecclesiast. 20. Qui multis vtitur verbis, lædet animam suam. Item hic est qui Dei præcepta est præuaricatus De quo dicit sapiens verba sua dirigens Deo. Qui negligit viam suam mortificabitur Prouerb. 19. Item hic est qui non credit sed est iudicatus, vnde Ioan. 3. Qui non credit, iam iudicatus est. De contrario autem suo dicitur Ioan. 6. Qui credit in me, habet vitam æternam. Item hic est qui in tenebris terreis est obfuscatus, seu hic est qui lumine veri est orbatus, quia, scilicet, sicut dicitur Ioh. 3. Omnis qui male agit, odit lucem. Et econtra dominus dicit Ioan. 8. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Item hic est qui semper Deo est aduersatus, vnde dominus dicit de eo Matthæi 12. Qui non est mecum, contra me est, & qui non colligit mecum, dispergit. Item hic est qui à Deo est excommunicatus, quia sicut dicitur Hierem. 48. Maledictus qui facit opus domini fraudulenter, & Galat. 3. Maledictus omnis qui non permanet in veritate. Item hic est qui in fine morti est condemnatus. Vnde 1 Ioh. 3. Qui non diligit, manet in morte. Sic ergo patet, quod qui in numero singulari significat virum stultum, hoc est dictum, hominem impium & peruersum.
¶ Sed si inuenitur qui in numero plurali, certe tunc etiam dico, quod signat homines impios, & iniquos pluribus vitiis indotatos, & pluraliter inuicem fœderatos. Sic ergo nota, quod isti sunt K

Qui {
merguntur in ima voragine desperationis,
vnguntur fœda prurigine delectationis,
teguntur tetra caligine cœcæ rationis,
punguntur dira rubigine contradictionis,
coguntur dura flagellatione damnationis.
}

¶ Dicam igitur quod isti sunt qui merguntur desperationis ima voragine. Vnde de talibus dicitur Esa. 29. Væ qui profundi estis vt à domino abscondatis consilium, quorum sunt in tenebris opera. Item isti sunt qui vnguntur delectationis fœda pinguedine. De quibus Galat. 5. Qui seminant in carne sua, de carne & metent corruptionem. Item isti sunt qui teguntur cœcæ rationis tetra caligine, scilicet, caligine ignorantiæ & obliuionis. Vnde isti sunt de quibus dicitur Prouerb. 2. Qui reliquerunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas, qui lætantur cum malefecerint & exultant in rebus pessimis. Item isti sunt qui punguntur contradictionis seu etiam rebellionis dira rubigine, quia scilicet, isti contra Deum semper rebellare nituntur, & mandatis ipsius contraire. Vnde isti sunt de quibus dicitur Iob 21. Qui dixerunt Deo, recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus, & quis est omnipotens, vt seruiamus ei? Item isti sunt qui coguntur flagellationis, id est, æternæ damnationis dura falsugine. Vnde isti sunt de quibus dicitur Ezechie. 22. Omnes hi inquit interfecti ruentesque gladio, sunt qui descenderunt incircumcisi ad terram vltimam. Qui posuerunt terrorem suum in terra viuentium, & portauerunt ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum. Sic igitur patet, quod qui etiam in plurali refertur ad viros impios & peruersos. Et sic bene ostenditur de qui, quod dici & prædicari potest de stulto peccatore, de iusto viatore, de summo creatore. Sufficit.

Quia. Cum ista causalis coniunctio quia semper possit causam aliquam in omni morali materia allegare, & cum materiæ morales, sicut alibi dictum est, videantur consistere in quatuor, videlicet in personis, locis, rebus & temporibus. (Personis dico, quæ sunt Deus, Angelus, Anima, Iustus, Damnatus & Beatus. Locis etiam, quæ sunt, Mundus, Religio, Corpus, Infernus, & Paradisus. Rebus insuper, quæ, scilicet, sunt, Vitia, Virtutes, Affectus, & Actus, Terrena, Scriptura, Tormenta & Præmia. Temporibus vlterius, quæ, sci sunt, Præterita, Præsentia A

& Futura) videtur quod per quia de omnibus iſtis tam in bono quam in malo propter ſui multiplicitatem quæ in maioribus concordantiis inuenitur, cauſæ multiplices & variæ poſſunt aſſignari. Sed quoniam auctor ille auctoritates, poſuit infinitas, pauca de multis eligam, & tranſibo. ¶ Primo ergo quantum ad
B perſonas notabo quod iſta dictio cauſalis,

Quia refertur ad { Chriſtum cuncti potentem,
Iuſtum recte viuentem,
Stultum male agentem.

Dico quod referri poteſt ad Deum. Conſtat enim quod de operibus Dei ſemper eſt dicere quia, id eſt, ſemper poteſt reddi ratio ſiue cauſa, licet non ſemper cauſa ſciatur ab omnibus. Nihil enim à Deo ſine cauſa legitima fit, & ſine legitima ratione ipſius factum aliquod non pertranſit, ſicut dicitur Iob 5. Nihil in terra ſine cauſa fit. Si enim occultorum Dei iudicium & naturæ etiam ſecretorum cauſas neſcimus, ipſas tamen eſſe legitimas nullatenus dubitamus. In omni enim opere Dei eſt dare quare & quia, interrogatiua & reſponſiua. Et ſic dicam quod ſecundum quod Deus mirabilia & multiplicia facit opera, multiplex Quia de eo allegatur, ſcilicet vnum

Quia, quod concernit eius { Eſſentiam permanſiuam,
Potentiam creatiuam,
Clementiam redemptiuam,
Prudentiam regitiuam,
Iuſtitiam punitiuam,
Affluentiam largitiuam,
Eminentiam præceſſiuam.

Eius { Eſſentia debet contemplari,
Potentia debet ſupplicari,
Clementia debet adamari,
Prudentia debet admirari,
Iuſtitia debet formidari,
Affluentia debet commendari,
Eminentia debet poſtulari ſeu affectari.

C ¶ Igitur dicamus, quod Deus eſt amandus, honorandus, formidandus, & ſupplicandus multiplici ratione. ¶ Et primo certe quia habet eſſentiam permanſiuam. Vnde ipſe dicit Exod. 7. Sciant Ægyptii quia ego ipſe ſum. Et Eſa. 43. Intelligitis quia ego ipſe ſum. Et in Pſal. dicitur. Quia in æternum non commouebitur. ¶ Item habet potentiam creatiuam, vnde Luc. 1. Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen eius. Et in Pſ. dicitur. Cantate domino quia mirabilia fecit, & alibi. Quia terribiliter magnificatus es, mirabilia opera tua, vnde etiam Eſa. 12. Non timebo inquit, quia fortitudo mea & laus mea dominus, & factus eſt mihi in ſalutem. Et alibi in Pſal. Duo inquit hæc audiui, quia poteſtas Dei eſt, & tibi domine miſericordia, quia tu reddes vnicuiq; iuxta opera ſua. ¶ Item quia habet clementiam redemptiuam, vnde in Pſal. Quia apud dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemtio. Et alibi in Pſal. Tu exurgens miſereberis Sion, quia tempus miſerendi eius, quia venit tempus. Iſta autem miſericordia Dei non tantum apparet in veniæ ſeu in gratiæ collatione, imo etiam in bonorum temporalium neceſſaria exhibitione. Vnde in Pſal. dicitur. Quia ſatiauit animam inanem, & animam eſurientem ſatiauit bonis. Et etiam in miſerorum ab impiis liberationem, vnde in Pſal. Quia contriuit portas æreas, & vectes ferreos confregit. Quia liberauit pauperem à potente, & pauperem cui non erat adiutor. Quia factus eſt ſpes mea turris fortitudinis à facie inimici. Et iterum domino dicitur. Glorificabo nomen tuum in æternum, quia miſericordia tua magna eſt ſuper me, & eruiſti animam meam ex inferno inferiori. Et alibi. Quia ſuauis eſt miſericordia tua. Et iterum. Quia magna ſuper cœlos miſericordia tua. Item quia habet prudentiam regitiuam. Per prudentiam enim & prouidentiam Dei regitur orbis terræ, vnde Eſa. 49. Apoc. 7. Non eſurient neque ſitient, quia miſerator eorum reget eos, & Eſa. 37. dicitur. Quia de Sion exibit lex, & verbum domini de Hieruſalem, & Eſa. 60. Surge illuminare Hieruſalem, quia venit lumen tuum, &c. Et ibidem. Non occidet vltra ſol tuus, & luna tua non minuetur, quia dominus erit tibi in lucem ſempiternum, ſcil. ad dirigendum & regendum te. ¶ Item quia habet iuſticiam punitiuam, videlicet, hominum impiorum. Vnde in Pſal. dicitur. Dominus amat iudicium, & non derelinquet ſeruos ſuos, &c. Et alibi. Quia faciet dominus iudicium inopis, & vindictam pauperum. ¶ Item quia habet affluentiam largitiuam Pſal. Quia ſatiauit animam inanem, & animam eſurientem ſatiauit bonis. ¶ Item quia habet eminentiam prælatiuam. Ipſe enim eſt dominus vniuerſo. um Pſ. Quia dominus dominabitur Iacob, & finium terræ. Et Leu. 25. Quia ego dominus. ¶ Item quia habet affluentiam largitiuam, ſc. quantum ad beatos in gloria paradiſi, vnde in Pſ. Quia ædificauit dominus Sion, & videbitur in gloria ſua. Et alibi. Quia miſericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit dominus. Et iterum. Quia melior eſt dies vna in atriis tuis ſuper millia. Patet ergo quomodo quia, refertur ad Deum cuncti potentem. ¶ Sed ſi vis nota adhuc quod eſt, ſcil. ſumme D

Diligendus,
Honorandus,
Metuendus,

¶ Eſt dico ſumme diligendus. Filius enim naturaliter ſolet diligere patrem, miles ducem, populus regem, ſeruus dominum, diſcipulus magiſtrum. Homo etiam naturaliter diligit bonum. Nihil enim diligibile niſi ſub ratione boni. Cum igitur Deus ſit pater naturalis, dux principalis, rex vniuerſalis, dominus generalis, magiſter etiam ſapiens & æqualis, bene ſequitur, quod ſit à nobis merito diligendus Pſal. Diligite dominum omnes ſancti eius. Et ſi volumus, notemus quod iſte diligendus eſt.

Quia { miſerator pie compatiens,
liberator hoſtes concutiens,
ſuſtentator manum ſubiiciens,
auſcultator ſtatim exaudiens,
diſpenſator cunctos enutriens,
viſitator iuuamen faciens,
informator doctus & ſapiens,
conſolator triſtes reſpiciens,
benignus conuerſator neminem concutiens.
feruidus inflammator corda igniens,
præmiator donis alliciens.

¶ Diligatur ergo dominus, quia pius eſt & miſerator Pſal. Quia apud dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio, & alibi. Tu exurgens miſereberis Sion, quia tempus miſerendi eius, quia venit tempus. Et iterum. Quia ſuauis eſt miſericordia tua. Et alibi. Quia apud te propitiatio eſt. Item diligatur quia fortis eſt & liberator Pſal. Quia liberauit pauperem à potente, & pauperem cui non erat adiutor. Et ſic ſibi dicat quilibet per ipſius fortitudinem liberatus illud Pſal. Quia tu es Deus qui liberas ab omni malo. Item diligamus eum, quia releuans & ſuſtentator Pſal. Quia factus eſt dominus ſuſceptor meus. Et illud. Niſi quia dominus adiuuiſſet me, paulo minus habitaſſet in inferno anima mea. Vnde de viſitatione ſua dicitur Lucæ 1. Quia viſitauit & fecit redemptionem plebis ſuæ. Et Lucæ 7. Quia propheta magnus ſurrexit in nobis, & quia Deus viſitauit plebem ſuam. Item quia eſt exaudiens non denegator Pſal. In die tribulationis meæ clamaui ad te, quia exaudiſti me. Item quia liberalis eſt diſpenſator ſeu ſatiator, vnde illud prædictum Pſal. Quia ſatiauit animam inanem, & animam eſurientem ſatiauit bonis. Item quia charitatiuus eſt viſitator. Semper enim ſolet ſuos ſociare & viſitare, vnde Eſaiæ 43. Quia ego dominus ſaluator tuus, noli timere, quia ego tecum ſum, Hieremiæ 1. Ipſe enim ſemper nobiſcum eſt paratus. Item quia nobis ſapiens eſt informator. Vnde cuilibet à Deo illuminato & erudito dicitur Eſa. 60. Non occidet vltra ſol tuus, & luna tua non minuetur, quia dominus erit tibi in lucem ſempiternam. Item quia placidus eſt conſolator Eſaiæ 49. Quia conſolatus eſt dominus populum ſuum, & pauperum ſuorum miſerebitur. Item quia benignus eſt conuerſator Matthæi 11. Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde. Item quia feruidus eſt inflammator. Per charitatem enim inflammantur corda ſanctorum. Vnde Eſaiæ 66. Quia ecce dominus in igne veniet. Item præcipue & ſuper omnia diligendus eſt dominus, quia ſplendidus eſt præmiator, dans beatis pro præmio gloriam ſempiternam. Vnde in Pſal. Quia miſericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit dominus. De qua etiam gloria dicitur ipſi Deo. Quia melior eſt dies vna in atriis tuis ſuper millia. Quia, ſcil. ibi viſio eſt tota merces, iuxta illud Pſal. Quia delectaſti me domine in factura tua, &c. Et ſic ergo patet multæ cauſæ quare Deus eſt ſumme diligendus. ¶ Item Deus etiam eſt ſuper omnia ſumme reuerendus. Et certe multiplici ratione, videlicet

Quia { bonitate viget aſſidua,
veritate fulget perſpicua,
dignitate nitet præcipua,
entitate manet perpetua,
charitate feruet contigua.

¶ Dicamus igitur, quod Deus, qui eſt omnium cauſa prima, poteſt proprie dici quia. Et ſic dicamus de iſto, quia videt aſſidua bonitate Pſ. Laudate dominum, quia bonus dominus, Pſalmum dicite nomini eius, quia ſuaue eſt. Item fulget perſpicua veritate. Ipſe enim habet ſcientiarum omnium clariſſimam veritatem. Matth. 22. Magiſter ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & in Pſal. Quia miſericordiam & veritatem diligit Deus. Iſte enim veritatem & certitudinem ſcientiæ & ſapientiæ confert, ſicut dicitur Prouerb. 2. Quia dominus dat ſapientiam, & ex eius ore ſcientia & prudentia. Et illud prædictum Eſa. 60. Quia dominus erit tibi in luce. Vnde ipſe eſt qui dicit Hiere. 16. Quia E

oculi

oculi mei super omnes vias hominum. Item quia floret seu nitet præcipua dignitate. Ipse enim omnibus præeminet atq; præest. Vnde in Psal. Quia ego cognoui, quod magnus est dominus, & Deus noster præ omnibus diis, & Esaiæ 41. Ipsemet loquitur dicens sic. Quia ego dominus, & Esaiæ 60. Quia ego dominus saluans, & Esaiæ 2. Quia excelsus reputatus est. Item quia manet perpetua entitate. Vnde ipse dicit Esa. 43. Intelligatis quia ego ipse sum, ante me non est formatus Deus, & post me non erit, & in Psal. dicitur. Quia ipse est, & Ioan. 11. Quia Christus manet in æternum. Item quia contigua feruet charitate. Iste enim per charitatem inæstimabilem se humano generi contiguauit & vniuit, & se nobis præsentialiter demonstrauit, ita quod non solum charitatiuus, imo charitas dictus fuit Rom. 5. Quia charitas Dei diffusa est in cordibus vestris, vnde de ipsius charitatiua præsentia ipsemet loquitur, dicens, scil. illud Esaiæ 52. Quia ego ipse qui loquebar, ecce assum. Dico, scil.

Assum {
satus diuino semine,
natus sub carnis tegmine,
vera fatus verborum ordine,
operatus mira sub homine,
laceratus in crucis fulmine,
suscitatus à mortis turbine,
sursum latus cœlorum culmine.
}

¶ In omnibus enim istis summe apparuit amor, & charitas nostri quia, videlicet primæ causæ. Dicam ergo, quod quia fuit satus diuino semine, scilicet, per generationem æternam Lucæ 4. Quia tu es filius Dei. Item quia fuit natus sub carnis tegmine Lucæ 2. Quia natus est vobis hodie Saluator mundi. Item quia fuit fatus directo famine, scilicet, prædicando, & docendo Lucæ 20. Magister scimus quia recte dicis & doces. Et Esaiæ 1. dicitur. Quia os domini locutum est. Ipse etiam dicit Ezech. 29. Quia ego locutus sum, & Ezec. 21 Quia ego dominus locutus sum, &c. Item quia fuit gratus mirorum lumine. Multa enim miranda operatus est pro salute nostra. Vnde illud Psal. Cantate domino canticum nouum, quia mirabilia fecit, vt & nos dicamus illud Lucæ 5. Quia vidimus mirabilia hodie. Et Ioan. 11. Quia hic homo multa signa facit. Item quia fuit stratus à mortis fulmine, vt & sic de eo dici possit illud Lucæ 15. Quia frater tuus mortuus fuerat. Item quia fuit tractus à mortis turbine, scilicet, in resurrectione, vnde Ioan. 20 Quia oportet eum à mortuis resurgere. Et 1. Corinth. 15. Quia sepultus est, & resurrexit. Item quia fuit latus in cœli culmine, scilicet, in ascensione. Vnde ipse dicit Ioh. 14. Quia ego ad patrem vado, & ibidem. Quia vado parare vobis locum. Ecce ergo quomodo noster quia charitatiue se habuit ad nos, & sic bene dixi quia contigua feruet charitate. Et sic patet, quod sunt multæ causæ quare Deus summe est reuerendus.
F ¶ Item Deus noster quia omnia causans & prima causa summe est metuendus. Et hoc pro certo

Propter suæ {
potentiæ magna miracula,
scientiæ clara spectacula,
iustitiæ seuera iacula.
}

¶ Timeatur ergo, quia sua potentia omnia perficit Lucæ 1. Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius, & in Psal. Quia tu terribiliter magnificatus es, mirabilia opera tua. ¶ Item quia sua scientia omnia conspicit. Magis enim timendus est ille, qui videt nostros defectus quam alius. Et sibi potest dici illud Ioan. 16. Nunc scimus quia scis omnia. ¶ Item quia sua iustitia omnia conficit, seu impios afficit seu despicit. Vnde ipse dicit Esaiæ 61. Quia ego dominus diligens iudicium. Et in Psal. Quia æquitas iudicia tua, & Esaiæ 66. Quia dominus in igne diiudicabit. Et sic igitur patet de nostro quia, videlicet, de prima, quomodo ipse est metuendus, reuerendus, & diligendus. Et sic dico, quod hęc causalis coniunctio, Quia refertur ad De-
G um cunctipotentem. ¶ Secundo vero principaliter dico, quod aliquando refertur ad iustum rite viuentem. Iustus enim potest dici quia causalis. Coniunctio dico, quia per charitatem est sui cum Deo & proximo, & aliorum adinuicem vnitiuus, & concordatiuus, bonorumque plurium causatiuus, & cum causa legitima omnium, quæ operatur effectiuus. Igitur dicamus, quod vir iustus meretur gratiam in præsenti, & gloriam in futuro, multiplici ratione, videlicet,

Quia {
de peccatis conterebatur,
de contritis confitebatur,
de confessis emendabatur,
totus Deo dedicabatur,
in mandatis exercebatur,
legem Dei perscrutabatur,
charitate inflammabatur,
pietate humectabatur,
bonum opus operabatur,
cœlestia contemplabatur,
super omnes honorabatur,
humilia consectabatur,
iudicia meditabatur,
Dei opera contestabatur,
flebilia consolabatur,
iustitia regulabatur,
diligentia excitabatur,
colloquia moderabatur,
veracia amplexabatur,
fallacia detestabatur,
cœli gloria præmiabatur.
}

¶ Istæ enim sunt 22. rationes & causæ, quare noster Quia
A Deo fuit dilectus,
Per Deum fuit electus,
Ad Deum finaliter sursum vectus.

¶ Igitur supponamus, quod dominus quia fuit quidam sanctus, qui habuit istas 21. virtutes. & dicamus sic, quia de commissis coturbatus, scilicet, per contritionem. Et ideo ipse dicebat domino illud Psal. Ego dixi domine miserere mei, sana animam meam, quia peccaui tibi. Et alibi etiam ipse dicebat in Psal. Quia inflammatum est cor meum, & renes mei commutati sunt, & ego ad nihilum redactus sum. & nesciui. Item quia de contritis fuit confessatus. Iste enim non solum conuertebatur, imo etiam confitebatur. Vnum enim sine alio non sufficit. Vnde Esaiæ 38. Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te, neque expectabunt, &c. Vnde Ioan. 1. Et confessus est, & non negauit, & confessus est, quia ego non sum Christus. Item quia de peccatis fuit emendatus, scilicet, per satisfactionem condignam, vnde ipse dicit Hierem. 31. Quia domine Deus postquam conuertisti me, ego egi pœnitentiam, & postquam ostendisti mihi, percussi fœmur meum, confusus sum, & erubui, quia sustinui opprobrium adolescentiæ meæ. Item quia totus Deo fuit dedicatus, seu etiam diuino seruitio deputatus, vnde ipse est qui dicit in Psal. O domine, quia ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ. Item quia in mandatis fuit occupatus, supple, complendis & exercendis. Vnde ipsemet dicit Deo in Psal. Quia mandatis tuis credidi, quia mandata tua quæsiui, quia mandata tua desiderabam, &c. similia. Item quia Dei legem fuit perscrutatus, vnde ipse dicit in Psal. Quia legem tuam non sum oblitus. vt & nos dicamus sibi illud Prouerb. 6 Quia mandatum lucerna est, & lex, lux, & via vitæ increpatio disciplinæ. Item quia charitate fuit inflammatus. Vnde ipse est, qui dicit Can. 2. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo, vnde ipse potuit dicere Deo illud Ioh. 21. Tu scis domine quia amo te. Item quia pietate fuit humectatus, dicens illud Cantic. 5. Quia caput meum plenum est rore. Sequitur. Expoliaui me tunica mea scilicet, vt eam darem pauperibus, sicut fecit beatus Martinus, & nos dicamus sibi illud Ps. Quia apud te propitiatio est, & Ioel 2. Quia benignus & misericors est, & in Psal. Quia misericordiam diligit, & Iac. 2. Quia pauperes elegit. Item quia vtilia fuit operatus. Vnde sibi potest dici illud Ecclesiast. 10. Bibe cum gaudio vinum tuum, quia Deo placent opera tua, vnde & dominus consolatur tales dicens Hie. 31. Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lacrymis, quia est merces operi tuo. Item quia cœlestia fuit contemplatus, vnde Ephes. 4. dicitur sic. Quia descendit primum in inferiores partes terræ, qui descendit, ipse est, & qui ascendit super omnes cœlos. Item quia super omnes fuit honoratus. Vnde dominus potuit sibi dicere illud Rom. 4. Quia patrem multarum gentium posui te, & Aggæi 2. Ponam te quasi signaculum, quia te elegi, dicit dominus. Item quia humilia fuit consectatus. In statu enim authoritatis & honoris humilitatem seruabat Hebræor. 9. Quia maior seruiet minori. Et ideo ipse dicebat domino illud Psal. Quia humiliatus sum nimis, & alibi. Bonum mihi domine quia humiliasti me, & Galat. 3. Qui cum in forma Dei esset, humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem. Sequitur. Omnis lingua confiteatur, quia dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris. Item quia iudicia fuit meditatus, vnde ipse dicebat in Psal. Cognoui quia faciet dominus iudicium inopis & vindictam pauperum, & alibi. Quia in iudicia tua semper speraui, vnde & ipse dicebat domino. Quia iudicia tua iucunda. Item quia Dei opera fuit contestatus, vnde dicitur Dan. 3. Placuit mihi prædicare signa eius, quia magna sunt, & mirabilia eius, quia fortia, vt, scilicet, quilibet ipsum audiens dicat sibi illud Psal. Quia eloquium tuum viuificauit me. Item quia flebilia fuit consolatus, vt sic quilibet tristis sibi dicat illud Psal. Quia tu domine adiuuisti me, & consolatus es me. Item quia iustitia est regulatus Ecclesiast. 7. Hoc inueni quod fecerit Deus hominem rectum, vt scilic. isti quia dicatur illud Psal. Quia æquitas iudicia tua. Item quia diligentia fuit excitatus. Diligens enim & laboriosus erat. Vnde de eo dicitur Prouerb. 30. Gustauit & vidit quia bona est negotiatio eius, vt figuretur in illis rotis de quibus dicitur Ezec. 1. Quia spiritus vitæ erat in rotis. Et vt finaliter dicas ipse illud

Eccl.

Eccl. 51. Quia modicum laboraui, & inueni mihi multam requiem. Item quia colloquia fuit moderatus. Parum enim loquebatur Thren. 3. Sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit se supra se. Vt sic sit de illis de quibus dicitur in Psal. Lætati sunt quia siluerunt, & deduxit eos dominus in portum voluntatis eorum. Item quia veracia fuit amplexatus. Dilexit enim præcipue veritatem. Vnde sibi potuit dici illud prædictum. Quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & illud Psal. Quia misericordiam & veritatem diligit. Vnde Apocal. 19. Quia vere iusta iudicia eius. Item quia fallacia fuit detestatus, hæreticos enim & hypocritas odiebat. Vnde sibi loquitur dominus Apoc. 2. Quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi. Item quia cœli gloria fuit præmiatus, scil. in fine. Vnde sibi potest dici illud Esa. 60. Quia venit lumen tuum, & gloria domini super te orta est. Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos. Super te orietur dominus, & gloria eius in te videbitur, & Eccl. 46. dicitur. Quia vidit Deum lucis. ¶ Sic ergo patet quomodo quia, id est, vir iustus & sanctus variis virtutibus est insignitus, & quomodo bonorum multiplicium causa dictus. Et sic bene dico, quod quia refertur
H quandoq; ad iustum sancte viuentem. ¶ Tertio vero dico, quod quia refertur ad impium nefas agentem. Quia enim causalis coniunctio signat iniquos & defectuosos, qui, scil. sunt causa & occasio omnium vitiorum, signat etiam querulosos & litigiosos, & etiam proteruos & malitiosos, quia isti nunquam volunt confiteri reatus suos, imo de omnibus quæ male agunt, semper nituntur reddere causam, & continue dicunt quia. Suppone igitur quod dominus quia fuit vnus malus & proteruus homo, qui causa erat multorum malorum, & qui malam causam assignando & reddendo iniquitates suas improbe defendebat. Vel alio modo dic, quod vir iniquus, scil.

A Deo vilipenditur,
A Diabolo subiugatur & decipitur,
A Mundo tribulatur & affligitur,
A Cœlo effugatur & excluditur,
Ab Inferno deuoratur & recipitur,

Multiplici ratione nobis declarata: quia, videlicet, fuit

Mordax & detractor,
Mendax & iactator,
Rapax & exactor,
Vorax & comestor,
Fallax & deceptor,
Tenax & non dator,
Fugax & non stator,
Crudelis & durus,
Fœdus & non purus,
Hebes & obscurus,
Pauens & non securus,
Falsus & non verus,
Mixtus & non merus,
Superbus & ferus,
Mollis & non seuerus,
Discors & austerus.

¶ Dicamus igitur, quod vir iniquus post mortem iuste punitur, & hoc multiplici ratione, videlicet, quia fuit detractor & mordax. Vnde ipse fuit de illis de quibus dicitur in Psal. Quia exacuerunt vt gladium linguas suas, intenderunt arcum rem amaram, vt sagittent in occultis immaculatum. Et alibi dicit iustus. Quia os peccatoris & os dolosi super me apertum est. Item quia fuit iactator & mendax. Vnde ipse potuit dicere illud Esa. 28. Flagellum mundans cum transierit, non veniet super nos, quia posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus. Quod vero iste quia, iactator fuerit, satis patet in euangelio, vbi dicit. Quia rex sum ego, & alibi. Quia filium Dei se fecit. De mendacio autem dicitur Zach. 13. Quia mendacium locutus es. Item quia fuit exactor & rapax. Vnde pauperes de ipso & sui similibus poterant dicere illud Psa. Quia ecce ceperunt animam meam, irruerunt in me fortes, & Esa. 9. dicitur. Quia omnis violenta prædatio cum tumultu. Et illud Abac. 1. Quia impius præualet aduersus iustum. Et illud Prouerb. 24. Quia rapinas meditatur cor eorum. Item quia fuit comestor & vorax. Vnde Esa. 15. Quia aquæ Dibon repletæ sunt sanguine. Vnde Prouer. 23. Quia vacantes potibus & dantes symbolum consumentur. Item quia fuit deceptor & fallax. Vnde Hier. 9. Quia omnis frater supplantans supplantabitur, & omnis amicus fraudulenter incedet, & inimici hominis domestici eius. Item quia non fuit dator, sed tenax, scil. per auaritiam quam amabat. Vnde diabolus de auaris potuit dicere illud Hier. 6. Quia extendam manum meam super habitantes terram. A minore enim vsque ad maiorem omnes auaritiæ student. Item quia non fuit stator, sed fugax, quia scilicet, in bono non perseuerauit. Vnde in Psal. sibi potuit dici illud. Quid est tibi mare quod fugisti, & tu Iordanis quia conuersus es retrorsum? Item dico, impius finaliter dānabitur, quia fuit crudelis & durus. Vnde Esa. 48. sibi dicitur. Scio enim quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea, vt & sibi dicatur illud Matth. 25 Scio quia homo durus es, metis vbi non seminas, & congregas vbi non sparsisti. Item quia fuit fœdus & non purus, scilicet, per immunditiam luxuriæ. Vnde sibi potest dici illud Ezech. 16. Multiplicasti fornicationem tuam. Sequitur. Quia fabricasti lupanar tuum in capite omnis viæ. Et Oseæ 1. Quia fornicans fornicabitur. Item quia fuit hebes & obscurus. Dei enim scientiam non habebat, sed eam penitus contemnebat. Ideo dominus sibi dicit Oseæ 4. Quia tu sapientiam repulisti, repellam te, vt sit de illis de quibus dicitur Prouerb. 23. In auribus insipientium ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquii tui. Et in Psal. Quia repleti sunt qui obscurati sunt, domibus terræ iniquitatem. Et Esa. 5. Ductus est populus meus captiuus, quia non habuit scientiam, & Prouerb. 5. Morietur, quia non habuit disciplinam, & illud Esa. 60. Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos. Item quia fuit pauens non securus. Trepidabat enim timore vbi non erat timor. Vnde Iudicum 8. Timebat enim quia adhuc puer erat. Item quia fuit veris verbis parum vsus, vnde Esa. 59. Quia corruit in plateis veritas, & æquitas non potuit ingredi, & Ioan. 8. In veritate non stetit, quia veritas in eo non est. Sequitur. Quia mendax est. Item quia fuit mixtus & non merus, sicut, scilicet, sunt hypocritæ, similes idolis, quæ mixta sunt de veritate apparenti, & falsitate existenti. Vnde Baruch 6. Scietur, inquit, postea quia falsa sunt, quia non sunt dii, & nullum opus Dei in eis est. Item quia fuit superbus & ferus Thren. 3. Quia leuauit se supra se, & Hier. 50. Quia contra dominum erecta est. Item quia fuit mollis non seuerus, quia, scilicet delicias non pœnitentiam frequentabat. Vnde delicioso diuiti dicitur Lucæ 16. Fili recordare quia recepisti bona in vita tua, & in Psal. Quia anima ipsius benedicetur. Veruntamen caueat iste, quia pro certo ista mollis & prospera deliciositas totaliter in fine cessabit. Vnde Esa. 47. Quia non vocaberis vltra mollis: Item quia fuit discors & austerus, & pacem & concordiam non amabat, sed eam rumpebat sæpius & turbabat. Vnde iste poterat dicere illud Matthæi 10. Noli arbitrari, quia veni pacem mittere in terram, non veni pacem mittere, sed gladium. Igitur multimodæ rationes & causæ sunt quare mali à Deo dimittuntur, & quare finaliter in inferno damnabuntur, & quare etiam ipsi (quia causæ sunt malorum) malis perpetuis affliguntur. Et sic patet, quomodo ista coniunctio causalis, quia, referri potest scilicet, ad stultum peccatorem, ad iustum viatorem, ad Deum creatorem, &c. Sufficit.

Quid.

Quid. Nota, quod quid ponitur vt communiter reprehensiue vel inquisitiue, & sic dico, quod ista dictio quid est quandoque, scilicet, A

Superbiæ reprehensiua,
Iustitiæ disceptatiua,
Fallaciæ redarguitiua,
Pigritiæ excitatiua,
Ignauiæ confirmatiua,
Auaritiæ condemnatiua,
Cœli gloriæ inquisitiua,
Obedientiæ executiua,
Mundi miseriæ declaratiua.

¶ Est dico quid reprehensiuum superbiæ Eccl. 10. Quid superbis terra & cinis? Et Zach. 4. Quid tu mons magne contra Zorobabel? Item est disceptatiuum iustitiæ, sicut Mich. 6. Popule meus quid feci tibi? aut quid molestus fui tibi? &c. Et Esa. 5. Quid vltra debui facere vineæ meæ, & non feci? Item redarguitiuum fallaciæ. Et sic sumitur Luc. 20. vbi fraudulenter se tentantibus dixit Christus. Quid me tentatis hypocritæ? Item est pigritiæ excitatiuum Matthæi 20. Quid hic statis tota die ociosi? Item est ignauiæ confirmatiuū Matthæi 4. Quid timidi estis modicæ fidei? Item est auaritiæ condemnatiuum, sicut Matthæi 16. Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Item est cœli gloriæ inquisitiuum, sicut Matthæi 19. Quid faciam vt vitam æternam habeam? Item est obedientiæ præparatiuum, sicut Actorum 9. Domine quid me vis facere? Item est nostræ miseriæ allegatiuum, sicut in Psal. dicitur. Domine quid est homo quia innotuisti ei? Et ibi. Quid est homo quod memor es eius? &c. similia, quia, scicet, omnia ista interrogatiua possunt significare diuersimode, secundum quod ad diuersa negocia applicantur. ¶ Si tamen aliquid vlterius addere vis, dic quod B

Per Quid arguit, interrogat & reprehendit { Deus, Iudex, Iustus, Impius.

Prime

B ¶Primo igitur dico, quod Deus nos arguendo & de nobis conquirendo vtitur isto pronomine Quid, & sic certe dico, quod à Deo per Quid arguuntur & reprehenduntur

Nostræ
- Sæuitiæ cruenta iacula,
- Pigritiæ constricta vincula,
- Facundiæ laxata spicula,
- Superbiæ alta cornicula,
- Auaritiæ vsta pectuscula, seu hausta munuscula,
- Immunditiæ fœda prostibula,
- Iniustitiæ ingrata fercula,
- Patientiæ confracta cingula,
- Imprudentiæ fuscata specula,
- Apparentiæ ficta signacula.

Igitur dico, quod per quid à Deo reprehenditur crudelium dira sæuitia. Sic arguebatur Cain post occisionem Abel Gen. 4. vbi Dominus sibi dixit: Quid fecisti? Ecce vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Item arguitur à Deo ignauorum torpens pigritia. Sic videtur ille summus paterfamilias dicere illud Matth. 20. Quid hic statis tota die otiosi? Ite & vos in vineam meam, &c. Et Christus discipulis suis dixit: Quid dormitis? surgite & orate, ne intretis in tentationem. Luc. 22. Et Ionæ 1. Quid sopore deprimeris? surge, inuoca Deum tuum. Item arguitur loquacium mordax facundia. Vnde detractoribus dicit Dominus Num. 16. Quid est enim Aaron, vt murmuretis contra eum? Et in Psal. Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Tota die iniustitiam cogitauit lingua tua, sicut nouacula acuta fecisti dolum. Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa, propter hoc &c. Item arguitur à Domino potentium alta superbia. Et sic dicitur Ecclesiast. 10. Odibilis coram Deo & hominibus superbia. Sequitur: Quid superbis terra & cinis? Ideo superbo dicitur Iob 15. Quid tumet contra Deum spiritus tuus? Item reprehenditur auarorum concupiscentia. Et sic dixit Dominus Luc. 9. & Matth. 16. Quid proficit homini, si lucretur totum mundum, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Ideo Dominus mundi & mundanorum negotiorum dilectoribus dixit Hier. 2. Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, vt bibas aquam turbidam? Et quid tibi vis cum via Assyriorum, vt bibas aquam fluminis? Item arguitur à Domino clericorum fœda luxuria. Et sic videtur Dominus dicere illud Hier. 11. Quid est, quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Item arguitur à Domino ingratorum iniustitia & inuerecundia. Et sic conqueritur Dominus de obliuione beneficiorum suorum, dicens Esa. 5. Quid est, quod debui vltra facere vineæ meæ, & non feci? Et Oseæ 5. Quid faciam tibi Ephraim? Quid faciam tibi Iuda? Et Michææ 6. Popule meus quid feci tibi? aut quid molestus fui? responde mihi. Item arguitur à Domino turbidorum, id est, impatientium fracta modestia. Et sic dixit Dominus Hier. 30. Quid clamas super contritione tua? insanabilis est dolor tuus. Item arguitur à Domino deceptorum picta decentia, scilicet, hypocrisis & apparentia ficta de quo dicitur Hiere. 2. Quid niteris bonam ostendere viam tuam, vt quęras delectationem, quę nisi per malitias tuas docuisti vias tuas? & Esa. 22. Tu quis hic, aut quasi quis? Sic ergo patet, quomodo reprehensiue istud pronomen, Quid, pertinet ad Deum.

C ¶Secundo dico, quod istud pronomen Quid pertinet & ad iustum. Et sic dico, quod iustus dicit Quid, interrogando, scilicet,

Deum,
Seipsum,
Proximum.

Et primo interrogando Deum. Et sic certe dico, quod homo dicendo Quid,

Admiratur Dei humilitatem,
Contemplatur Dei sublimitatem,
Amplexatur Dei suauitatem,
Altercatur Dei seueritatem:
Præstolatur Dei benignitatem.

Dico igitur quod dicendo, Quid, iustus admiratur diuinam humilitatem. Et sic miratur, quomodo accessit ad hominem, carnem sumendo, & ipsum in hac vita personaliter visitando. Vnde in Psa. 8. dicitur: Domine, quid est homo, quia innotuisti ei, aut, filius hominis, quia reputas eum? Homo vanitati similis factus est, dies eius sicut vmbra prætereunt. Et alibi: Quid est homo, quod memor es eius, aut filius hominis, quia visitas eum? Item dicendo Quid, iustus contemplatur diuinam sublimitatem, & tamen, quia ista incomprehensibilis est, sibi dicitur Iob 11. Excelsior cœlo est, & quid facies? profundior abysso, & vnde cognosces? Item dicendo quid, iustus amplexatur diuinam suauitatem. Vnde de anima deuota Christum sponsum per deuotionem amplexante dicitur Prouer. 31. Quid dilecte mi? quid dilecte vteri mei? quid dilecte votorum meorum? Item dicendo quid, iustus insectatur seu altercatur diuinam seueritatem, scilicet, aliqualiter de ea conquerendo, & sic videtur formidolose dicere illud Psalm. Vt quid Deus repulisti nos in finem? Iratus est furor tuus super oues pascuæ tuæ? & iterum: Vt quid Domine recessisti longe? despicis in opportunitatibus in tribulatione; & iterum: Vt quid destruxisti maceriam eius &c. Et iterum: Psalm. 21. Deus meus, Deus meus, vt quid me dereliquisti? Item dicendo quid, iustus præstolatur Dei benignitatem, scilicet de ipsius misericordia confidendo, & cœli gloriam affectando: & sic dicitur in Psalm. Quid enim mihi est in cœlo? & à te quid volui super terram? & sic dicebat ille Marc. 10. Magister, quid faciam vt vitam æternam possideam: & Apostoli Christo dixerunt Matt. 19. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Amen dico vobis &c. Patet ergo, quod iustus dicendo Quid interrogat Deum.

¶Deinde dico, quod iustus dicendo Quid, ipse interrogat seipsum tripliciter, videlicet, D

De
- Naturæ carnalis fragilitate,
- Figuræ mundialis inanitate,
- Iacturæ finalis necessitate.

¶Quærit ergo de carnis natura, quantum sit fragilis; & sic dicit illud prædictum: Quid est homo, quod memor es eius? &c. Sequitur. Homo vanitati similis factus est, dies eius sicut vmbra prætereunt: & Iob 7. Quid est homo, quia magnificas eum? &c. quasi dicat: Nihil est, quantum ad naturam ipsam corporalem Exod. 16. Nos vero quid sumus? Et Deuter. 5. Quid enim est omnis caro? ¶Item quærit de mundi figura, id est, de propria sua fortuna, quantum sit mobilis. Et sic dicitur Sap. 5. Quid profuit nobis superbia? aut diuitiarum iactantia quid nobis attulit? trãsierunt omnia tanquam vmbra, & tanquam nuncius præcurrẽs, & tanquam nauis, quæ pertransit fluctuantem aquam. De diuitijs etiam quærit Prou. 17. Quid prodest habere diuitias stulto, cum sapientiam non possit emere? Apostolus etiam 1. Corint. 4. quærit de fortuna dicens. Quid habes, quod non accepisti? quod si accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Item quærit de mortis iactura, quod sit terribilis. Et sic dici potest de homine morituro illud Luc. 24. Quid quæritis viuentem cum mortuis? quasi dicatur: homo simul viuit & moritur &c. Et Eccle. 17. Quid lucidius sole? & hic deficiet. Patet igitur, quod homo per Quid interrogat de seipso.

¶Denique dico, quod dicendo Quid, ipse quærit seu interrogat de proximo. Et sic dico, quod per quid fit quæstio E

De speculantibus cur alta mirantur,
De discordantibus cur non concordantur,
De innocentibus quare tribulantur,
De lamentantibus quare contristantur,
De dubitantibus quare retardantur,
De præsumentibus quia alta scrutantur.

¶Dico ergo, quod quæri potest quid est, quod speculantes suprema contemplantur, cum scilicet illa sint vltra vires ingenij nostri. Sic quærunt Angeli quid est, quod homines conantur inuestigare naturam cœlestium, cum tamen vix terrestria possint scire? Sic dicebant Act. 7. Viri Galilæi, quid admiramini aspiciẽtes in cœlum? &c. Ideo talis curiosus inuestigator arguitur Amos 7. Quid vides? gradere & fuge. ¶Itẽ quæritur quid est, quod discordantes simul non fœderantur. Vnde Act. 7. Fratres quid nocetis alterutrum? ¶Item quid est, quod innocentes in mũdo tribulantur. Vnde de Christo dicitur Luc. 23. Quid enim mali fecit? scilicet, vt debeat crucifigi. Et in Psal. Quoniam quem tu perfecisti, destruxerunt. Iustus autem quid fecit? Et Matth. 26. Quid molesti estis huic mulieri? bonum opus operata est. Et Ioan. 9. Quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus nasceretur? &c. ¶Item quid est, quod lamentantes in mundo contristantur, sicut dictum est Magdalenæ. Mulier quid ploras? Et Actor. 21. Quid facitis flentes affligentes cor meum? Et Marc. 5. Quid conturbamini & ploratis? non est mortua puella, sed dormit. ¶Item quæritur quid est quod cespitantes in Deo non firmantur. Sic dicitur Matth. 8. Quid timidi estis modicę fidei? Sic ergo patet quomodo istud pronomen Quid pertinet ad iustum.

¶Tertio dico, quod istud pronomen quid quandoque spectat ad impium. Et sic dico, quod per Quid peccator reprehenditur, scilicet, F

De auaritiæ feruore cupido,
De iniustitiæ furore rigido,
De inconstantiæ liuore fluido,

De negligentiæ ſapore torpido,
De præſumptionis errore ſtolido,
De elationis vapore fumido,
De ambitionis ardore feruido,
De corruptionis humore ſordido,
De communionis amore infido,
De proditionis liuore pallido,
De locutionis rumore turbido.

Dicam ergo, quod malus per Quid arguitur de auaritiæ cupido feruore, & ſic dicitur Prou.17. Quid prodeſt habere diuitias ſtulto, cum ſapientiam non poſſit emere? & illud Eccle.14. Homini liuido ad quid aurum? Item arguitur de iniuſtitiæ rigido furore. Iob 18. Quid perdis animam tuam in furore tuo? & 1. Reg. 21. Quid introduxiſti eum, vt fureret coram me? Item arguitur de inconſtantiæ fluido liuore, & ſic dicitur in Pſalm. Quid eſt tibi mare, quod fugiſti? & tu Iordanis, quia conuerſus es retrorſum? Item arguitur de negligentiæ torpido ſopore. Vnde illud prædictum Ion. 1. Quid tu ſopore deprimis? &c. & illud Matth. 20. Quid hic ſtatis tota die ocioſi? &c. Item arguitur de præſumptionis ſtolido errore. Et ſic dicitur Eccleſ.7 Quid prodeſt homini maiorem ſe ſequi? Item arguitur de elationis fumido vapore. Et ſic dicitur illud prædictum Eccl.10. Quid ſuperbis terra & cinis? Vnde Hieremi.12. Quid facies in ſuperbia Iordanis? Item arguitur de ambitionis feruido ardore. 2. Parali 16. Combuſſerunt ſuper eum ambitione nimia, ſc. deſideria ad dignitates mundanas. Item arguitur de corruptionis ſordido humore. Sic igitur dicitur Eccle.17. Quid nequius, quàm quod caro & ſanguis excogitauit? Item arguitur de communionis infido amore, id eſt, de fatua & malè proportionata ſocietate. Et ſic dicitur Eccle.13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea &c. ſequitur: Quid communicabit cacabus ad ollam? & Hier.23. Quid paleis ad triticū? &c. Item arguitur de proditionis liuido pallore. Et ſic dicitur Eccle. 31. Nequius oculo quid creatum eſt? Oculus enim, qui clauſus latet, & tamen videt, proditorem deſignat, qui cautè & malitioſè videt, & tamen ſub palliationibus occultatur & latet. Item arguitur de locutionis turbido rumore. Vnde de homino verboſo dicitur Act.17. Quid vult ſeminator verborum hic? nouorum dæmoniorum videtur denunciator eſſe. De mendace vero dicitur Eccleſ.34. Ab immundo quid mundabitur? & à mendace quid mihi dicetur? De ſuſurrone vero dicitur Threnor.3. Quid murmurauit homo viuens? &c. Sufficit.

A **Quidam.** Nota, quod Quidam ſemper ſignat ſingularitatem; & quia ſingularitas & ſolitudo quandoque ſignificant in bono, quandoque in malo, hinc eſt, quod Quidam aliquando ſignat virum iuſtum & perfectum, per vitæ ſingularitatem & excellentiam ab alijs ſegregatum; & ſic ſumitur Luc.19. vbi dicitur, quod homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam accipere ſibi regnum: & Matthæ.25. Homo quidam peregrè proficiſcens &c. Aliquando vero ſignat virum impium & imperfectum, à communitate fidelium & charitate per odium & inuidiam ſeparatum, & in moribus ſingularem, ſolitarium, & iniquum; & tales, vt communiter,

Vitijs infirmantur,
Diuitijs ditantur,
Supplicijs grauantur.

Quod iſti vitijs infirmentur, patet Ioan. 4. vbi dicitur: Erat quidam regulus Capharnaum, cuius filius infirmabatur. Quod iſti diuitijs ditentur, patet Luc.16. vbi dicitur, quod homo quidam erat diues, & induebatur purpura. Item quod iſti finaliter ſupplicijs grauentur, patet Luc.10. vbi dicitur, quod homo quidam deſcendebat à Hieruſalem in Hiericho, & incidit in latrones.

B ¶Et ſi vis, nota adhuc, quod Quidam ſemper ſignat quandam certam & ſingularem particularitatem, ſiue bona fuerit, ſiue mala. Et ideo breuiter dicere poſſum, quod

Quidam in ſingulari poteſt dici de { Deo, Iuſto, Impio.

¶Primo igitur dico, quod Quidam poteſt dici de Deo. Iſte enim dicitur Quidam, quia vniuerſa præcellit. Præcedit enim, ſcilicet,

In virtuali operatione,
In generali dominatione,
In magiſtrali diſcuſſione,
In liberali diſtributione.

Iſte enim præ cæteris operatur virtualiter. Et ideo iſte eſt ille agricola, de quo dicitur Matthæ.21. Homo quidam plantauit vineam, & locauit eam agricolis. Vinea enim iſta eſt Eccleſia, agricola vero eſt anima vel ſcriptura, quam ſcilic. homo quidam Chriſtus non ceſſat diuerſimodè ſerere, colere, vel plantare. Itē iſte præ cæteris dominatur generaliter, quia ſc. iſte eſt rex & imperator vniuerſalis. Vnde de ipſo dicitur Luc.19. Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam accipere ſibi regnum. Item iſte præ cæteris diſcutit magiſtraliter, quod ſc. fiet in iudicio contra malos. Vnde Luc. 16. Homo quidam erat diues, qui habebat villicum, qui etiam diffamatus eſt apud eum &c. Expone. Item iſte præ cæteris præmiat liberaliter, & hoc præcipuè fiet in patria, quando ſuis fidelibus æternam gloriam diſpenſabit. Et ſic dicitur de eodem illud Luc. 14. Homo quidam fecit cœnam magnā, & vocauit multos, & miſit ſeruos hora cœnæ dicere inuitatis, vt venirent, quia parata ſunt omnia. Et ſic ergo patet, quomodo Quidam poteſt dici de Deo.

C ¶Secundo certe dico, quod Quidam quandoque dicitur de iuſto. Iuſtus enim propter ſingularitatem perfectionis, qua alios præcellit, Quidam merito poteſt dici. Et dico, quod ipſum ſingularem reddit

Nitor caſtitatis depuratiuæ,
Valor largitatis diſtributiuæ,
Squalor paupertatis obeditiuæ,
Dulcor pietatis miſeratiuæ,
Dolor paupertatis cruciatiuæ,
Vigor ſtabilitatis ſolidatiuæ,
Clamor iucunditatis collaudatiuæ.

Dico ergo, quod iuſtus dicitur Quidam, quia hunc caſtitas reddit mundiſſimum. Iſte eſt enim eunuchus, qui ſe propter regnū cœlorum caſtrauit, quapropter ipſum Dominus ad cœli gloriā euocauit. Vnde 3. Reg.22. Vocauit rex eunuchum quendam. Itē dicitur Quidam, quia hunc largitas reddit gratiſſimum. Virtus enim liberalitatis & hoſpitalitatis reddit hominem Deo gratū. Sicut enim dicitur Hebr.14. Per hanc virtutem placuerunt quidam Angelis hoſpitio receptis. Et ideo Chriſtus volens cœnare, legitur dixiſſe diſcipulis Matt. 26. Ite in ciuitatem ad quendam, & dicite ei, apud te facio paſcha &c. Vt & de hoſpitali liberalitate dicatur illud Ioan.11. quod intrauit Ieſus in quoddam caſtellum, & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domū ſuam. Item iuſtus dicitur Quidam, quia hunc paupertas reddit aptiſſimum. Paupertas enim, quia nihil habet, quod aggrauet, reddit hominem agilem ad currendum, & ad Chriſtum per bona opera inſequendum. Exemplo Ioannis, de quo dicitur Marc. 14. Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum, amictus ſyndone ſuper nudo. Item dicitur iſte Quidam, quia hunc pietas reddit dulciſſimum, ſc. ad alijs miſericorditer condolendum. Exemplo ſc. Samaritani, de quo dicitur Luc.10 quod vulneratum à latronibus Samaritanus quidam miſericordia motus excepit in iumentum ſuum, & ligatis vulneribus infudit oleum atque vinum. Item iſte dicitur Quidam, quia hunc charitas trucidat intimum, ſc. habendo in mente crucis Chriſti memoriam & deuotionem, vt talis Quidam ſit ille, de quo dicitur Luc.14. Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, id eſt, arborem crucis in mente ſua, figuratus ſc. in quodam Simone Cyrenæo, quē angariauerunt, vt tolleret crucem Ieſu. Simon, qui interpretatur obediens, eſt quilibet Chriſtianus deuotus, qui ſc. in corde ſuo per compaſſionem angariatur, quando crucem Ieſu portare per memoriam comprobatur. Item dicitur Quidam, quia hunc infirmitas reddit fortiſſimum; quia ſcil. talis eſt in bono ſtabilis atque conſtans, & fortis ſeu patiens in aduerſis. Et ſic dicitur Iob 4. Stetit quidam, cuius non agnoſcebam vultum, imago coram oculis meis: & Matth.19. Sunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem. Item dici poteſt Quidam, quia iucunditas dat huic nomen optimum, ſ. Deum laudando & magnificando. Vnde Luc. 11. Extollens vocem quædam mulier de turba, dixit: Beatus venter, qui te portauit; & vbera, quæ ſuxiſti. Et breuiter ſatis patet, quomodo Quidam ſignat ſingularitatem in bono, & quomodo omnes viri iuſti & perfecti Quidam propriè dici poſſunt, ſicut ſatis patet 1.Co.12. vbi dicitur ſic: Quoſdam quidē poſuit Deus in Eccleſia, primum quidem Apoſtolos, ſecundo Prophetas, tertio Doctores, quarto virtutes &c. & Epheſ.4. dicitur, quod Deus dedit quoſdam Apoſtolos, quoſdam Prophetas &c. Et merito; quia ſicut dicitur Eccl. 48. Quidam eorum fecerunt, quod placerent Deo. Et ſic patet, quomodo Quidam aliquando dicitur de iuſto.

D ¶Sed tertio dico, quod Quidam aliquando dicitur de impio. Impij enim & mali, vt communiter, non ſunt omnes per communem pietatem, charitatem, & largitatem, ſed potius ſunt Quidam per particularitatem & ſingularitatem, & per odij & inuidiæ

inuidiæ extraneam partialitatem. Et ſic nota, quod iſti ſunt ſingulares in malo, & hoc certe, quia

Ignorantiæ nube teguntur,
Idololatriæ lege vitiantur,
Pertinaciæ fronte coguntur,
Gaſtrimargiæ cibo augentur,
Iniuſtitiæ paſſu flectuntur,
Immunditiæ luxu ducuntur,
Inconſtantiæ fuga labuntur,
Somnolentiæ ſtratu premuntur,
Imprudentiæ verbis vtuntur,
Inſolentiæ curſu feruntur,
Incredentiæ foſſa clauduntur,
Auaritiæ nexu ſtringuntur,
Epilepſiæ ventis anguntur, ſeu etiam
Excellentiæ flatu pelluntur,
Peſtilentiæ pœnæ ſubduntur.

Dicam ergo, quod tales Quidam fiunt nebuloſi per ignorantiā, quia ſcil. iſti ignorant Deum, & quicquid pertinet ad ſalutem. 1. Cor. 15. Ignorantiam enim Dei quidam habent. Figurati ſc. in illo cœco, de quo dicitur Luc. 18. quod cœcus quidam ſedebat ſecus viam mendicans. Via enim, quæ ducit ad Paradiſum, eſt ſacra ſcriptura, circa quam pro certo quidam ſedent, & tamen veritatem ipſius ignorant, iuxta illud Eccl. 16. Longe eſt teſtamentum à quibuſdam. Item dico, quod tales Quidam fiunt vitioſi per idololatriam. Conſtat enim, quod ex quo verum Deum ignorant, faciliter dæmonibus & eorum cultui & erroribus ſe inclinant. Vnde 1. Macchab. 2. Acceſſit quidam Iudæus in omniū oculis ſacrificare idolis. Item dico, quod tales Quidam fiunt furioſi ſiue frontoſi per pertinaciam. Et ſic iſti comparantur dæmoniacis & furioſis, pertinacibus & frontoſis Luc. 8. Occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium. Item dico, quod tales Quidam facti ſunt guloſi per gaſtrimargiam. Et ſic dicitur Luc. 16. Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidie ſplendide. Item tales Quidam fiūt claudicoſi per iniuſtitiam, pendent enim ad vtramque partem. Vnde Act. 14. Quidam vir Lyſtris infirmus pedibus ſedebat, claudus ex vtero matris, & nunquam ambulauerat: ſupple, recte. Et Act. 3. fit mentio, quomodo vir quidam claudus baiulabatur quotidie ante portam templi, vt eleemoſynam acciperet. Compara iſtis iudices claudicantes, qui nō quærunt, niſi recipere munera &c. vt de tali iudice dicatur illud Luc. 18. Iudex quidam erat in ciuitate quadam, qui Deum non timebat, nec hominem reuerebatur. Item dico, quod tales Quidam facti ſunt malitioſi & guloſi per carnis ſpurcitiam. 1. Cor. 10. Quidam ex ipſis fornicati ſunt. Item dico, quod tales Quidam fiunt lubricoſi per inconſtantiā. 2. Macchab. 8. Quidam formidantes & non credentes Dei iuſtitiæ, in fugam conuertebantur. Item dico, quod tales Quidam fiunt otioſi per ſomnolentiam ſeu pigritiam, vt ſic de eis poſſit dici illud 1. Cor. 15. Quidam autem dormierunt. Item dico, quod tales Quidam fiunt queruloſi, ſeu etiam plus verboſi per excellentiam, quia ſc. iſti per vaniloquia & ſuſurra in verbis puerilib. debito plus abundant. Vnde 1. Tim. 1. Quidam aberrantes conuerſi ſunt in vaniloquium: & 1 Corin. 10 Quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatione. Item dico, quod tales Quidam ſunt curriculoſi per inſolentiam, hoc eſt dictum, inſtabiles & inquieti. Vnde 2. Theſſ. 3. Audiuimus quoſdam inter vos ambulare inquietè, nihil operantes, ſed curioſè agentes. Itē tales Quidam fiunt tenebroſi per infiduciam ſeu incredentiā, hoc eſt dictum, propter defectum veræ fidei. 1. Tim. 1. Quidā circa fidem naufragauerunt: & 1. Tim. 3. In nouiſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris. Item dico, quod tales Quidam fiunt doloroſi per auaritiam. Vnde 1. Timoth. 6. Radix omnium malorum eſt cupiditas, quam quidam appetentes inſeruerunt ſe doloribus multis. Auarus enim ſemper eſt in miſeria & dolore. Item dico, quod tales Quidam fiunt præſumptuoſi per extollentiam, ſeu etiam ſuperbiam. 1. Corin. 3. Inflati ſunt quidam: & Marc. 14. Erant quidam indignè ferentes &c. Item dico, quod tales Quidam fiunt ruinoſi ad mortis furiam, quia ſcil. iſti finaliter in æternam damnationem ruunt. Vnde Luc. 10. Homo quidam deſcendebat ab Hieruſalem in Hiericho, & incidit in latrones, id eſt, in dæmones, qui expoliantes eum, plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto. Tales enim finaliter de mundi gloria ad infernum deſcendunt, vbi nudati & vulnerati dæmonibus ſuccumbunt. Patet igitur, quomodo Quidam poteſt dici

Quilibet peccator,
Iuſtus viator,
Summus creator. Sufficit.

Quidem.

A Nota, quòd Quidem aduerbium affirmandi accipitur pro verè vel pro certè. Affirmat enim & aſſerit omne illud, cui coniungitur vel ligatur. Et vt breuiter tranſeamus, dicamus, quòd iſta aſſertio

Quidem quandoque affirmatur de { Deo, Iuſto, Impio.

¶ Primò igitur dico, quod Quidem affirmatur de Deo. Illa enim, quæ de Deo prædicantur, per Quidem ſæpius affirmantur. Affirmatur enim in ſeipſo

Diuinitas latens in homine,
Humanitas iuncta cum numine,
Benignitas plena dulcedine,
Mortalitas preſſa ſub turbine,
Seueritas mordens acredine,
Autoritas cum celſo nomine.

Aſſeritur enim, quod in Chriſto latet diuinitas. 1. Cor. 15. Quidē Deus erat in Chriſto. Item aſſeritur, quod in Deo manet humanitas. Figura Tobi. 9. vbi dicitur, quod Tobias vocauit Angelū, quem quidem hominem exiſtimabat. Item aſſeritur, quod in Chriſto viget benignitas, qua ſcil. ipſe parcit miſericorditer omnibus. Vnde Iob 14. Tu quidem greſſus meos dinumeraſti, ſed parce peccatis meis. Item aſſeritur, quod in Chriſtum cadit mortalitas, ſcil. in paſſione. Marc. 14. Filius quidem hominis vadit (ſupple, ad mortem) ſicut ſcriptum eſt de eo: & Heb. 15. Et cū eſſet filius Dei, didicit ex his, quæ paſſus eſt, obedientiam. Item aſſeritur, quod in Chriſto regnat ſeueritas, ſc. iuſtitiæ. Vnde Hierem. 12. Iuſtus quidem tu es Domine, ſi diſputem tecum. Item aſſeritur in eodem autoritas cum celſo nomine, in quantum ſc. omnia obediunt ſibi. Vnde Baruch 6. Sol quidem & Luna & ſydera obaudiunt (ſcil. voci Dei) & perficiunt, quod eis à Deo imperatum eſt. Sic igitur patet, quod hoc aduerbium Quidem aliquando affirmatur de Deo.

¶ Secundo dico, quod iſtud aduerbium Quidem affirmatur de iuſto, & ſic dico de Domino quidem, ac ſi eſſet verus, certus & ſanctus homo, quod hic ſolet B

Dominum metuere,
Pauperes induere,
Fœminas effugere,
Mortalem ſe dicere,
Sub norma ſe regere,
Immundos abluere,
Segetes excolere,
Minimum ſe credere,
In altum excreſcere,
Nuptias inſtruere,
Gratias reddere,
Doctrinis affluere,
Singulos diligere,
Mundana contemnere,
Cum morte confligere,
A Deo procedere,
Sacerdos exiſtere,
Iucundus incedere,
Fœdera coniungere,
Carceri incumbere,
Stupenda efficere,
Se mundo abſcondere,
Se clarum oſtendere,
Calices effundere,
Gregibus aſſiſtere,
Obedientem ſe prodere,
Poſt luctum ſplendeſcere.

Dicam igitur de Domino quidem, hoc eſt, de quolibet viro iuſto, certo videlic. atq; vero, quod hic Deum amat & metuit. Ideo ipſe eſt, qui dicit Tobi. 4. Pauperem quidem vitam gerimus, ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum. Item hic pauperes ditat & induit. Iob 27. Si ſicut lutū præparauerit veſtimenta, præparabit quidem, ſed iuſtus veſtietur eis, & argentum innocens diuidet. Item hic immunda fugit & reſpuit, hoc eſt dictum, luxuriam. Vnde 1 Reg. 21. Et quidem ſi de mulieribus agitur, continuimus nos. Item hic vilem ſe clamat, & mortalem innuit, dicens ſcil. Sap. 6. Sum quidem ego mortalis homo, ſimilis hominibus, & ex genere terreno illius, qui primo formatus eſt. Item hic ſub norma viuere ſtatuit, ſc. ſub regulis diſciplinæ, vt ſit de illis, de quibus dicitur Sap. 11. Cum enim tentati ſunt (& qui-

dem cum misericordia) disciplinam acceperũt. Item hic immũdos mundat & abluit Actor.1.Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini spiritu sancto. Et Lucæ 3. Ego quidem baptizo vos aqua.Item hic segetes colit & instruit,segetem dico seu messem sacræ scripturæ Mat 9.Messis quidem multa, operarij autem pauci. Item hic pręcunctis sese diminuit,scilicet se humilem reputando 2.Cor.10.In facie quidem Christi humilis fui inter vos Item hic in altum crescens se astruit, similis scilicet isti grano sinapis Matth. 13. Quod quidem minimum est omnibus seminibus & leguminibus,cum autem creuerit,maius est omnibus oleribus. Item hic nuptias iungit & construit, nuptias dico charitatis & veri amoris, dicens scilicet illud Matth. 21. Nuptiæ quidem paratæ sunt.Item hic gratias reddit & annuit, quia scilicet solet Deo & cuicunque benefactori suo dignas & debitas agere grates, vt sibi dicatur illud 1. Cor. 14. Tu quidem bene gratias agis.Rom.1.Primum quidem gratias ago. Item hic doctrinis pollet & affluit.Rom.3. Primum quidẽ credita sunt illis eloquia Dei. Et Ro.10. Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum &c.Item hic singulis amorem influit.Vnde Philip.2. Epaphroditus quidem omnes vos desiderabat, & mœstus erat, propterea, quod audierat is illum infirmatum.Item hic mundana spernens destituit.Vnde ipse est qui dicit Philip 3.Quæ quidem retro sunt obliuiscens,ad ea vero quæ sunt priora, extendens meipsum, ad destinatum prosequor brauium. Item hic cum morte pugnat & arguit,quia scilicet iustus contemnendo mortem vincit mortẽ. Vnde 2. Tim. 1. Qui scilicet Christus,destruxit quidem mortem, illuminauit autem vitam & incorruptionem. Item hic à Deo manat & effluit, quia scilicet iste est filius Dei per adoptionem & gratiam. Vnde illud Heb.5.Quidem cum esset filius Dei, didicit ex his quæ passus est, obedientiam.Item hic in sacris minister affuit,quia scilicet iste fuit spiritualis sacerdos, sacer dux vel sacra docens. Vnde Heb.10.Omnis quidem sacerdos præsto est. Item hic in Deo lætus resplenduit, quia scilicet iustus semper est gaudens in spiritu sancto.Vnde de Apostolis dicitur Act.5 Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Item iste in pace vixit & deguit,quia scilicet iste pacem & concordiam in Ecclesia seminauit Act. 9. Ecclesia quidem habebat pacem,& ędificabatur. Item hic tribulationes & carceres pro Deo & iustitia sustinuit, vt scilicet sibi & suis similibus dicatur illud Sap. 18. Digni quidem sunt carere luce, & pati carcerem. Luce dico mundanæ prosperitatis,carcerem vero dico sæuæ tribulationis.Item hic in signis multis emicuit, quia scilicet iusti faciunt mirabilia opera & stupenda Ioan 20. Multa quidem & alia signa fecit Iesus, quæ non sunt scripta in libro hoc.Item hic se mundo celat & obstruit, quis scilicet iustus virtutes suas per inanem gloriam non publicat,sed eas contegit atque celat, quamuis prædicare aliis nõ desistat. Vnde Actor.9. Audientes quidem vocem,neminem videntes.Item hic exemplis claris docuit, quia scilicet iustus quãdoque docet exemplis,non verbis, & quandoque etiam verbis, & non exemplis. Vnde Act.22. Lumen quidem viderunt, vocem autem eius non audierunt.Item hic sitienti potare tribuit. Opus enim misericordiæ est sitientem potare.Vnde iste dicebat sitientibus illud Matth.20.Calicem quidem meum bibetis,sedere autem ad dexteram meam,non est meum dare vobis.Item hic gregibus libenter profuit.Gregibus dico subditorum, ipsos scilicet debite gubernando,& inter eos debite discernendo. Vnde de filio hominis dicitur Matt 25.quod statuet oues quidem à dexteris, hœdos autem à sinistris. Item hic Domino libenter paruit, quia scilicet ad omnia Dei mandata semper fuit obedire paratus,licet ipsum carnis fragilitas aggrauaret,quia scilicet sicut dicitur Matth. 26. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Item hic vt tristis in mundo doluit, sed post mortem iucundus claruit,vt scilicet sibi & suis similibus possit dici illud Io. 16.Et vos nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum. Patet ergo quomodo quidem aliquando affirmatur de iusto.

C ¶ Tertio dico, quod istud aduerbium quidem affirmatur de stulto,id est, de homine impio & peruerso. Et sic breuiter nota, quod per Quidem describitur vir iniustus,scilicet,

Quantum ad { Præsentem prosperitatem qua præeminet,
Vigentem iniquitatem quam continet,
Sequentem calamitatem quæ imminet.

Igitur dico, quod per quidẽ asseritur in viris impijs præsens prosperitas, qua solent pollere,quia scilicet mali mundi prosperis præ cæteris plus abundant. Et sic dico, quod hi præ cæteris

Pollent honoribus,
Scatent muneribus,
Carent verberibus.

Ista enim sunt tria principalia mundi bona, in quibus vt communiter abundant mali, scilicet dignitates & eminentiæ. De quibus impio Prophetæ Balaam dixit impius rex Balach Num. 24. Decreueram quidem magnifice te honorare (scilicet, si maledieeres filijs Israel) sed Dominus priuauit te honore. Item facultates & opulentiæ, sicut patet de vsurarijs & falsis mercatoribus,& etiam de furibus & prædonibus,qui in diuitijs plus abundant, sicut de Iuda dicitur Acto.1. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis,& suspensus crepuit medius. Item voluptates & complacentiæ, sicut scilicet sunt multi qui in pace & complacentia semper viuunt. Vnde cuilibet tali potest dici illud quod dictum fuit Hierusalem peccatriciLucæ 19. Si cognouisses, (inquit) & tu, supple fleres. Et sequitur. Et quidem in hac die quæ ad pacem tibi. Sequitur. Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te. Patet igitur, quod per quidem in viris impijs asseritur præsens prosperitas, qua solent pollere.

¶ Deinde dico, quod per quidem asseritur in viris impijs ingens iniquitas, qua solent fœtere, hoc est dictum, abundantia & superfluitas vitiorum. Et sic certe dico, quod in istis asseritur D

Varietas odibilis,
Societas abominabilis,
Ebrietas damnabilis,
Satietas irritabilis,
Crudelitas intolerabilis,
Debilitas fugax & labilis,
Obscuritas cœca vel nubilis,
Sublimitas superba & mobilis,
Loquacitas nunquam domabilis.

Patet de sua odiosa & deceptoria varietate, qa perfidi adulatores vtramque ripam volunt pascere, & vtrique parti adhærere, sed cum neutra penitus firmiter stare, figurati scilicet in illis Samaritanis, de quibus dicitur 4. Regum 17. quod ipsi erant timentes quidem Deum, sed nihilominus idolis seruientes. Et dicitur ibidem, quod ista de causa à leonibus sunt occisi Item patet de sua praua & solida societate. Constat enim quod mali in suis prauis fœderibus & societatibus valde sunt solidi atque firmi, & maxime contra bonos. Figurati in squammis Leuiathan, de quo dicitur Iob 41. quod corpus eius quasi scuta fusilia compactum, squammis sese prementibus, vna vni coniungitur, & nec spiraculum quidem incedit per eas. Corpus enim Leuiathan, id est, diaboli, est societas reproborum, cuius scilicet squamæ, id est, personę taliter sunt coniunctæ, quod nec spiraculum quidem per eos penetraret. Item patet de sua continua & horrida ebrietate, de quo scilicet dicitur assertiue 1. Corinth.11. quod alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Item patet de sua rixosa & auida voracitate seu satietate, de qua scilicet Sapien.16. Illi quidem cõcupiscentes escam &c. Sequitur. Etenim cum illis superuenit sæua bestiarum ira &c. Item patet de sua dira & feruida crudelitate de qua scilicet dicitur Sapien. 11. Pro fonte quidem sempiterni fluminis sanguinem humanum dedisti iniustis. Item patet de sui vana & fluida labilitate seu fugacitate, de qua scilicet dicitur Baruch 2. vbi de sacerdotibus idolorum dicitur sic. Sacerdotes quidem eorum fugient, & liberabuntur, quasi dicat. Isti cũ Dijs non perseuerabunt stabiles, sed in fugam per inconstantiam cõuertentur, vt de inconstantia sua dicant ipsi mali illud Sapien. 5. Nos inquiunt nati continuo desiuimus esse, & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere. Item patet de sua tetra & fumida obscuritate, hoc est dictum, de sua ignorantia imbecilli, de qua scilicet dicitur Sap.17. quod ignis quidem nulla vis poterat eis lumen præbere Et merito, quia scilicet sicut dicitur Sap. 18. digni quidem sunt carere luce, & pati carcerem. Carere dico luce veræ fidei & scientiæ, & pati carcerem ignorantiæ. Item patet de sua alta & tumida pompositate, de qua scilicet dicitur 2. Mach. 15. Nicanor quidem summa superbia erectus cogitabat commune trophæum statuere de Iuda. Item patet de sua stolida loquacitate, de qua dicitur Iac.4. Lingua modicum quidem mẽbrum est, & magna exaltat. Ecce quantus ignis, quam magnam syluam incendit. Patet igitur, quod per quidem asseritur in impijs ingens iniquitas, qua solent fœtere.

¶ Denique dico, quod per quidem asseritur in impiis sequens aduersitas, qua solent dolere. Quia vere mali post præsentẽ prosperitatem & iniquitatem solent finaliter venire ad infernalem aduersitatem & pœnalitatem. Et sic nota, quod per quidem nobis insinuatur, quod impii & peruersi E

In peccatis suis moriuntur,
Ab hostibus diris capiuntur,
In tenebris atris includuntur.

Dico ergo, quod isti moriuntur in culpis propriis. Vnde Ezechielis tertio. Si non fuerit conuersus, à via sua mala, ipse

quidem

quidem in iniquitate sua morietur. Item dico, quod isti capiuntur vinculis anxijs. Vnde Ezechie 33. Si venerit gladius, & tulerit de eis animam, ille quidem in iniquitate sua captus est. Item dico, quod isti includuntur tenebris noxijs. Vnde illud prædictum Sapi 18. Digni sunt illi quidem carere luce, & pati carcerem &c. Sufficit de Quidem affirmatiuo.

A **Quicquid.** Nota, quod Quicquid idem est, quod omne quod. Sicut ergo Quisquis refertur ad personas, sic Quicquid refertur ad res. Et sic nota, quod est dare vnum Quicquid

Mandatorum, quod est obseruandum,
Promissorum, quod est accelerandum,
Meritorum, quod est procurandum,
Vitiorum, quod est refutandum,
Tormentorum, quod est formidandum,
Præmiorum, quod est affectandum.

¶Dico igitur, quod est dare vnum Quicquid, quod est faciendum. Istud certè Quicquid à Deo vel à prælato nobis iniungitur & mandatur. Vn̄ Nu. 23. Nonne dixi tibi, quod quicquid Dominus imperaret mihi, hoc facerem? & Num. 24. Quicquid Dominus dixerit, hæc loquar: & Ruth 3. Quicquid dixeris mihi, hoc faciam. Vnde de bonis operibus, quomodo obseruanda sunt, & facienda dicitur Numer. 3 Tribum Leui fac stare in conspectu Aaron sacerdotis, vt ministrent, & excubent, & obseruēt, quicquid ad cultum pertinet. Et illud Epistolæ 3. Ioan. Fideliter agis, quicquid operaris in fratres.

B ¶Item est dare vnum Quicquid, quod est adimplendum, & istud certè est, Quicquid votorū aut promissorum licitorum & honestorū fecerimus. Vnde de filia Israel, id est, de anima Christiana dicitur Numer. 30. Quicquid pollicita est, & iurauit, opere complebit.

C ¶Item est vnum Quicquid, quod est acquirendum, & istud certè est Quicquid meritorum & virtutum possumus procurare. Vnde Deus & sancti possunt talibus dicere illud Numer. 10. Quicquid optimum fuerit ex operibus, dabimus tibi, Istud est illud Quicquid sanctum & sanctificatum, de quo dicitur Leuit. 23. Quicquid semel consecratum fuerit, sanctum sanctorū erit. Illa enim, quæ propriè consecrata sunt Deo, & sibi specialiter dedicata, sunt merita & virtutes, & etiam homines virtuosi & religiosi, de quibus sc. dicitur Leu. 27. Quicquid decimum euenerit, sanctificabitur. Religiosi enim & clerici propriè dicuntur decimi, quia pro humani generis decima in sortem Domini sunt assumpti, & Deo specialiter dedicati.

D ¶Item est vnum Quicquid, quod est respuendum, & istud est Quicquid vitiorum est vel etiam temporalium gaudiorum, malorum etiam & inutilium consortiorum. Istud enim triplex Quicquid est summè vitandum, videlicet,

Quicquid { Peccati iniquitatis,
Terrenæ prosperitatis,
Immundæ societatis.

Quicquid dico iniquitatis, de quo Deut. 14. Quicquid morticinum fuerit, non vescamini ex eo. Morticinum dico, id est, peccatum. Peccatum enim pro eo dicitur morticinum, quod per peccatum anima iugulatur. Nume. 1. Quicquid masculini generis fuerit, iugulate. Quicquid etiam prosperitatis seu temporalis facultatis, quia sc. terrena bona sunt illa, quæ inebriant & infatuant cor humanum. Vnde benè dicitur Num. 6. de Nazaræis, quod quicquid de vua exprimitur, non bibent: sequitur: Quicquid ex vinea esse potest, non comedent. Quicquid insuper malæ societatis. Et merito, quia pro certo sicut dicitur Num. 19. quicquid tetigerit immundus, immundum faciet. Immundum autem reputabatur in lege. Deut. 11. Quicquid pinnulis & squāmis carebat, quicquid super pectus suum tangendo terram incedebat, & quicquid alas & pedes quatuor possidebat.

Primi significant carnales & deliciosos, qui sc. aspera cute, id est, pœnitentiæ asperitate carent.
Secundi significant auaros & ambitiosos, qui sc. pectore, id est, corde & toto corpore terræ, & terrenis adhærent.
Tertij vero significant superbos, elatos, & gloriosos, qui videlicet quatuor alis & pedibus diuersarum affectionum mentem & animam sursum leuant.

Istud est igitur vnum Quicquid, quod est respuendum.

E ¶Item dico, quod est vnū Quicquid, q̧, est metuendū, & istud est Quicquid oppressionis tyrannorum, de quibus dicitur 1. Regum 15. quod quicquid vile & reprobum fuit, demoliti sunt: & Iudic. 6. Quicquid tetigerant, deuastantes. Et Quicquid finaliter fiet afflictionis infernalium tormentorum, vt scil. dici possit illud Leu. 7. Quicquid tertius inuenerit dies, ignis absumet, Tres enim dies sunt tria tempora, scilicet,

Præteritum,
Præsens,
Futurum.

¶Item est vnum Quicquid, quod est appetendum, scil. quicquid est gaudiorum & premiorum Paradisi. Istud est illud Quicquid, quod beatis petentibus datur, de quo 1. Ioan. 3. Fiduciam habemus ad Deum, vt quicquid petierimus, accipiamus ab eo, quoniam mandata eius custodimus. Vnde de puellis Assueri, id est, de beatis animabus dicitur Hester 2. quod ingredientes ad regem, quicquid ad ornatum pertinebat, postulantes accipiebant &c. Sufficit. F

Quicunque. Nota, quod Quicunque accipitur pro omnis qui, & est nomen seu pronomen, significans generalitatem seu communitatem rerum vel personarum, siue in bono, siue in malo. Et ideo notare possumus, quod Quicunque signat generalem A

Auctoritatem,
Humilitatem,
Vtilitatem,
Prohibitionem,
Comminationem,
Supplicationem.

De primo dicitur Matth. 16. Quæcunque super terram erunt ligata, erunt ligata & in cœlis. De secundo Matth. 20. Quicunque voluerit inter vos maior esse, sit vester seruus. De tertio dicitur Ioan. 16. Quæcunque habet pater, mea sunt De quarto Genes. 9. Quicunque effuderit humanum sanguinem, fundatur sanguis illius. De quinto dicitur Iaco. 2. Quicunque totam legem seruauerit, deliquerit autem &c. De sexto Ioel 2. Quicunque inuocauerit nomen Domini, saluus erit.

¶Sed si vis vltra aliquid dicere de Quicunq;, dic, quod Quicunque principaliter refertur ad personas, & ad res. Et primo quidem dicamus aliquid de personis. Et sic certe dico, quod per Quicunque possunt intelligi Quicunque B

Virtuosi,
Vitiosi,
Luctuosi,
Fructuosi,
Dolorosi.

Primi Quicunque sunt honorandi,
Secundi Quicunque sunt reprobandi,
Tertij Quicunque sunt sustentandi,
Quarti Quicunque sunt exaltandi,
Quinti Quicunque sunt detestandi.

¶Dico ergo, quod nos inuenimus quoscunque virtuosos esse honorandos. Quicunque enim boni sunt, honore & laude digni sunt. Hester 6. Sic honorabitur quemcunque rex decreuerit honorare: & Nume. 16. dicitur, quod quemcunque elegerit Dominus, ipse erit sanctus. Et breuiter, quia vir iustus, prudens & perfectus omnes vult diligere, in omnibus scit eligere, omnes corrigere, omnes erigere, & in omnibus virtuosè & prudenter se habere, videtur, quod ipsum possumus quemcunque generaliter appellare, eo quod quibuscunque virtutibus potest pollere. Et sic notabo, quod ille dicitur vir perfectus Quicunque

Subsistit humiliter,
Resistit viriliter,
Insistit agiliter,
Assistit fideliter,
Stringitur amoris fœdere,
Spargitur dulcoris munere,
Tangitur timoris pondere,
Regitur splendoris sydere,
Tergitur horroris scelere,
Pascitur saporis vbere.

Dico ergo, quod à Deo diligitur, & per ipsum finaliter saluatur ille, quicunque subsistit humiliter. Humilitas enim summè placet Deo. Vnde ipse dicit Matth 18. quod quicunque humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cœlorum: & Lucæ 18. Quicunq; non acceperit regnum Dei sicut paruulus, non intrabit in illud. Econtrario vero dixit Marc. 10. quod quicunq; voluerit fieri maior, erit minister vester; & quicunq; voluerit inter vos esse primus, sit omnium seruus. Item ille Dei est amicus, qui resistit viriliter. Vnde 1. Reg 14. Quemcunq; videret Saul virum fortem & aptum ad prælium, sociabat eum sibi. Item quicunq; insistit agiliter, hoc est dictum, quicunq; obedit faciliter, seu quicunq; insistit diligenter. Vnde Matth. 12. Quicunq; fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater & soror & mater est. Item quicunq; assistit fideliter s. orando Deū, & suam gratiam implorando, & fidem ipsius confitendo, & ipsi

seruitium exequendo. 2. Paral. 6. Quicunq; orauerit in loco isto, exaudi de habitaculo tuo: & Luc. 16. dixit Dominus: Quicunq; confessus fuerit me coram hominibus, filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei: & 1. Reg. 2. Quicunq; honorificauerit me, glorificabo eum; quia breuiter, sicut dicitur Actor. 2. Quicunq; inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Item dico, quod ille iustus & perfectus debet reputari, quicunq; stringitur amoris fœdere, de quo 1. Macch. 8. Quicunq; accesserunt ad Romanos, statuerunt cum eis amicitias. Item quicunq; spargitur dulcoris munere, hoc est dictum, quicunq; libenter alijs dat, ꝙ habet. Mat. 10. Quicunq; potum dederit calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem suam. Item quicunque tangitur timoris pondere. Vnde Ecclesi. 39. Cum viro sancto assiduus esto, quemcunq; cognoueris obseruare timorem Dei. Item quicunq; regitur splendoris sydere, hoc est dictum, diuinæ sapientiæ luce, quia sicut dicitur Galat. 6. quicunq; hanc regulam secuti fuerint, pax super illos, & misericordia. Regula enim dicitur a regendo; sapientia enim regit & regulat vniuersa, quia sicut dicitur Sap. 9. per sapientiam sanati sunt. Item quicunq; tergitur horroris scelere, id est, quicunq; purificatur & lauatur ab immunditia vitiorum, de quo Galat. 3. Quicunq; in Christo baptizati estis, Christum induistis. Item quicunq; pascitur saporis vbere, hoc est dictũ, sacramento altaris, dignè videlicet, & honestè. Vnde Matthæ. 22. Quoscunq; inueneritis, vocate ad nuptias. Caueant tamen isti, quia sicut dicitur 1. Cor. 11. Quicunq; manducauerit panem, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Et certè tales quicunque sunt merito commendandi, quia pro certo isti sunt, quos Deus elegit ad sanctè viuendum. Num. 16. Quemcunq; elegerit Dominus, ipse erit sanctus. Item quos Deus vngit ad dignè regendum. Vnde de Dauid inungendo in regem Israel dixit Dominus Samueli 1. Reg. 16. Vnges quẽcunq; monstrauero tibi. Item quos Deus erigit ad sibi succedendum, quia sicut dicitur Rom. 8. quicunq; spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt; quod si filij, & hæredes. Vnde de successione regni Paradisi dicitur Danie. 4. quod dominatur excelsus in regno hominum, & cuicunq; voluerit, dabit illud. Item quos Deus adigit ad fidem credendum. Act. 2. Vobis enim est repromissio, & filijs vestris, & omnibus, qui longe sunt, quoscunq; Dominus Deus vester aduocauerit. Sic igitur patet, quomodo Quicunq; sumitur in bono.

C ¶ Item quandoque sumi potest in malo. Et sic pro certo Quicunq; dicitur ille, qui quibuscunq; vitijs generaliter maculatur. Et sic dico, quod isti sunt vituperandi & reprobandi, Quicunque sunt

Ligati amore mundanorum,
Fœdati horrore vitiorum,
Nudati valore meritorum,
Turbati stupore aduersorum,
Lætati labore miserorum,
Leuati honore fatuorum,
Fugati flore secretorum,
Priuati dulcore gaudiorum,
Grauati mœrore tormentorum.

Dico igitur, quod vituperandi sunt & reprobãdi, quicunq; sunt ligati mundanorum amore, & sic dicitur Iac. 4. Quicunq; voluerit amicus huius mundi fieri, inimicus Dei constituetur; quia re vera mundus est fraudulentus amicus, qui suos decipit dilectores. Vnde iste videtur dæmonibus & mundi tribulationibus dicere illud, quod dicit Iudas Matt. 26. Quemcunq; osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Et ideo bene dicitur de mundi habitatoribus Hiere. 38. Quicunq; manserit in ciuitate hac, morietur. Itẽ quicũq; sunt fœdati vitiorum horrore, s. peccato carnis, de quibus dicitur Gal. 6. Quicunq; volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi. & Apo. 3. Quicunq; non adorauerit imaginẽ bestiæ, occidatur. Quia sc. hodie apud malos, quicunq; bestialiter nõ viuit, carnisq; delicijs non vtitur, dignus morte ab impijs reputatur. Et tamen Prou. 20. dicitur, quod luxuriosa res est vinũ, & tumultuosa ebrietas, quicunq; his delectatur, non erit sapiẽs. Item quicunq; sunt nudati meritorum valore, & sic potest intelligi illud Luc. 8. vbi dicitur, quod qui habet, dabitur illi; quicũq; autẽ non habet, etiam quod se putat habere, auferetur ab eo. Itẽ sunt turbati aduersorũ stupore, sicut sc. sunt illi, qui modicis tribulationib. exercentur, de quibus dicitur 4. Reg. 21. Ecce ego inducam mala super Iudam & Hierusalẽ, vt quicunq; audierit, tinniant ambæ aures eius. Item quicunq; sunt lętati miserorum labore, de quibus dicitur Matth. 5. Si quis te percusserit in dexterã maxillam tuam, præbe ei & aliam. Sequitur: Quicunq; angariauerit te mille passus, vade cum illo alia duo. Item quicunq; sunt leuati honoris tumore, vt puta illi, qui per simoniam promouẽtur ad alta, de quibus 3. Reg. 14. Quicunq; volebat, implebat manum suam, & fiebat sacerdos. Item quicunq; sunt fugati seu reprobati diuinorum flore, quia. s. tales quicunq; reputantur indigni administrare sacramenta diuina. Vnde 1. Paral. 15. Illicitũ est, vt a quocunq; portetur arca Dei nostri. Item quicunq; sunt priuati gaudiorũ dulcore, s. gaudijs Paradisi, de quib. Luc. 17. Quicunq; quęsierit animam suam saluam facere, perdet eam, & quicunq; perdiderit illam, viuificabit eam; q. d. Quicunq; animam, i. vitam suã in mundo fouet & diligit, in Paradisi gaudijs ipsam non inuenit, imò perdit. Item quicunq; sunt grauati tormentorum mœrore, s. illi, qui in inferno damnantur; quia sicut dicitur Rom. 2. Quicunq; sine lege peccauerunt, sine lege peribunt; quia sicut dicitur 4. Reg. 11. Quicunq; eam, s. Athaliam reginam, i. propriam carnem aut voluntatẽ peccando secutus fuerit, gladio ferietur, scil. damnationis æternæ. Patet ergo, quomodo peccator plurib. ex causis potest dici qcunq;, & maximè, quia iste in quocunq; loco cadit & labitur, in quacunq; die lege transgreditur, & quocunq; visu morti subijcitur. Quod talis in quocunq; loco cadat & labatur, patet Eccl. 11. vbi dicitur, quod lignũ, si ceciderit ad Austrum aut ad Aquilonẽ, in quocũq; loco ceciderit ibi erit. Item ꝙ in quocunq; die legem transgrediatur, patet 3. Reg. 2. vbi dictum fuit Semei, ꝙ quacunq; die egressus esset de Hierusalẽ, moreretur. Item ꝙ ex quocunq; visu seu aspectu morti subijciatur, s. æternæ, patet Ex. 10. vbi Pharao dixit Moysi: Quacunq; die apparueris mihi, morieris. Ista ergo de quicunq; in malo significato sufficiãt. Vide infra in tit. Quod, quia inuenies de Quocũq;, & in tit. Quo aduerbiũ, quia ibi est de Quocunq;, & in tit. Quoties, quia ibi de Quotiescunque agitur &c.

Quiescere. Quies.

Nota, quod Quiescere quandoq; accipitur pro dormire, sicut sumitur Prouer. 3. vbi dicitur: Quiesces, & suauis erit somnus tuus. Pro cessare accipitur, vt communiter. Vnde Esa. 1. Quiescite agere peruersè, discite bene facere. Pro stabiliter manere accipitur Zach. 1. vbi de terra, quæ perpetuam habet stabilitatem, dicitur: Ecce omnis terra habitatur & quiescit. Possumus ergo notare, quod moraliter accipiendo, quintuplex inuenitur quies, videlicet, A

Quies { Interior, Exterior, Inferior, Superior, Deterior.

Quiescit enim anima interius in mentis tranquillitate,
Quiescit homo exterius in mundi prosperitate,
Quiescunt beati superius in cœli fœlicitate,
Quiescunt mortui inferius in terræ concauitate,
Quiescunt gaudia deterius surgente aduersitate.

¶ Primo ergo dicamus, quod est quædam quies interior & spiritualis, & ista est quies mentis, quæ summè est desideranda. Quies enim est vnum de illis sex, quæ ad conseruationem vitæ & sanitatis sunt necessaria, quæ sunt,

Somnus & vigilia, Cibus & potus, Labor & quies.

Sic verè loquendo moraliter, ad vitam gratiæ continendam & habendam necessaria sunt plura, scilicet,

Somnus contemplationis,
Vigilia meditationis,
Cibus sacramentalis,
Potus doctrinæ & eruditionis,
Labor diligentiæ & bonæ operationis,
Quies mentalis permanentiæ & tranquillæ affectionis.

Vnde Esai. 30. Si reuertamini & quiescatis, salui eritis. Aper enim dicitur pinguescere, quando septem dieb. quiescit. Sic verè homo tunc pinguescit gratijs & virtutibus, quando quiescit septẽ diebus, i. quando cessat a septem peccatis mortalibus, vel quando se exercitat in septem misericordiæ operibus. Eccles. 18. Cum quieuerit, tunc operabitur. Exponamus ergo breuiter de spirituali quiete illud Psal. De cœlo auditum fecisti iudicium, terra tremuit & quieuit. Vbi aduerte, quod ipsa quies corporis causatur aliquoties ratione

Rei, qua aggrauatur propter superni timoris aggrauationem,
Loci, quo collocatur propter interni amoris collocationem,
Motus, quo terminatur propter æterni laboris terminationem.

Timoris aggrauatio ostenditur, cum dicitur (De cœlo auditum fecisti iudicium.)
Amoris stabilitio seu collocatio ostenditur, cum dicitur (Terra.)
Laboris terminatio ostenditur, cum dicitur (Tremuit & quieuit.)

¶ Dico ergo, quod mentis quietem generat grauitas timoris. B Auditum, inquit, fecisti iudicium, quod quidem est valde timẽdum. Res enim graues & ponderosæ, vt communiter, magis stabiles sunt & quietæ, sicut patet de magnis rupib. & montibus, de

magnis

magnis ædificijs & turribus, de magnis lapidibus & collibus, quę propter ponderositatem suam à nemine concutiuntur, sed in quiete perpetua solidantur. Sic vere quando mens habet in se donum & gratiam timoris diuini, qui ipsam habet aggrauare, & ab omni elatione deprimere & reprimere, tunc efficitur spiritualis, stabilis & quieta. Auditum (inquit) fecisti. Abacuc. 3. Domine audiui auditum tuum, & timui Iob 3. Timor quem timebam, euenit mihi, nonne dissimulaui? nonne silui? nonne quieui? quasi diceret. Præ timore quiescit homo. Arbor enim magis est quieta si sit profundius radicata. Animalia etiam tunc quiescunt securius, quando sunt in cauernis terræ profundius. Sic vere mens humana tunc securius quiescit, quando per Dei timorem in profundis terrarum, id est, in profunditate mortis & inferni per considerationem inferius se abscondit 1. Petri 3. Absconditus est cordis homo in corruptibilitate quieti & modesti spiritus.

C ¶ Deinde dico, quod quietem generat firmitas amoris, quæ notatur cum dicitur. De terra. Terra enim habet perpetuam quietem in semetipsa, & hoc quia omnes partes eius tendunt ad medium & ad centrum propter compressionem qualitatum suarum, scilicet frigiditatis & siccitatis, quarum motus est à circumferentia versus centrum. Sic vere humana mens tunc quieta efficitur, quando qualitas eius, id est, interiores affectus ipsius in medium, id est, in Deum per amorem & desiderium terminãtur. Zach. 1. Terra habitatur & quiescit. Ipsum enim centrum & medium omnium rerum Deus est vera & perfecta quies, verus & quietus locus cordium humanorum, iuxta illud Aug. Inquietum est cor meum bone Iesu, donec quiescat in te. Sicut habemus exemplum de lapide sursum iacto, qui quiescere nequit donec ad terram descenderit, quinimo si subtraheretur sibi terra, non prius à motu quiesceret quousq; ad illud centrũ cõmune quod est in terræ medio perueniret. Quia breuiter cor humanum in nulla re quietem inuenit, imo vndique fluitat & discurrit, quousque amota terra, id est, terrenorum affectu in solo Deo quiescit. Quod bene patet de cordibus peccatorum, quæ non in Deo, imo in rebus mundi locantur, & in nulla quiete firmantur, imo desiderijs infinitis mouentur, & affectibus varijs agitantur Esa. 57. Cor impij quasi mare feruens, quod quiescere non valet. Nõ est pax impijs, dicit Dominus. Vnde nota, quod homo spiritualiter quiescit, videlicet quandoque Superius in cœlo per contemplationem. Inferius in inferno per timorem & considerationem. Exterius in proximo per pacificam conuersationem. Interius vero & in seipso per Dei amorem & dilectionem. Et ista est proprie quies de qua loquor, scilicet firmitas amoris, quæ ostẽditur cum dicitur, quia terra stat & quiescit in seipsa & in centro suo Psal. Fundauit terram super stabilitatem suam. Vt sic de tali terra cordis dicatur illud 1. Para. 4. Inuenerunt terram latissimã, quietam & fertilem. Tale enim cor per charitatem est latum, per tranquillitatem est quietum, & per virtutum vbertatem est fertile seu plenum. Istam ergo quietem generat firmitas amoris. Terra inquit 2. Paral. 14. Regnauit Asa, in cuius diebus quieuit terra.

D ¶ Insuper dico, quod spiritualem quietem generat paucitas laboris. Tremuit inquit & quieuit. Sicut enim nulla res potest quiescere, quam diu est in motu, cum motus & quies sint contraria, & inde est, quod aqua non potest quiescere, quam diu superficies ipsius moueatur, sic nec cor humanum perfecte quiescit donec à motu malorum desideriorum, mundi laborum & negotiorum absolutum se inuenit atque sentit, iuxta illud Esa. 57. In multitudine viæ tuæ laborasti, non dixisti quiescam. Tremuit inquit & quieuit, quasi diceret. Primo oportet tremorem & motum cessare, quam quies possit in nostris cordibus habitare. Vnde Psal. Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ, & dixi. Quis dabit mihi pennas sicut columbę, & volabo & requiescam? Igitur abdicemus à nobis omnes tales malos motus, scilicet vitia & peccata, mundique tumultus & negotia, & vana mentis desideria, vt sic simus spiritualiter liberi & quieti iuxta illud 1. Thess. 4. Operam detis vt quieti sitis. Igitur vt quieti simus, quiescamus

A tristitiæ mœroribus,
A sæuitiæ furoribus,
A superbiæ feruoribus,
A lætitiæ clamoribus.

Quiescẽdum est enim à mœroribus tristitiæ. Vnde Hie. 31. Quiescat vox tua à ploratu. Item à furoribus sæuitiæ Esa. 14. Quomodo cessat exactor, quieuit tributum? Et Ezech. 16. Quiescã, & non irascar amplius. Item à feruoribus superbiæ Esa. 30. Superbia tantum est. Quiesce. Item à clamoribus vanæ lætitiæ Esa. 24. Cessauit gaudium tympanorum, quieuit sonitus lætantium &c. Et sic igitur patet quomodo tria requiruntur ad quietem spiritualem habendam, scilicet,

Laboris terminatio,
Amoris situatio,
Timoris aggrauatio.

Ista tamen sunt contra multos, qui scilicet non amant requiem aut quietem, iuxta illud 2. Thes. 3. Audiuimus quosdam inter vos ambulare in quiete, imo alios inquietant & molestant 2. Mach. 14. Bella nutriũt, seditiones mouent, nec patiuntur regnum esse quietum, Non sic charissimi, sed simus pacifici & quieti, iuxta illud Esa. 1. Quiescite agere peruerse, discite bene facere. Ista est ergo quies interior & spiritualis. Et hoc est primum principale.

E ¶ Secũdo principaliter dico, quod in scriptura inuenitur quies exterior & temporalis, & ista est quies & delectatio quam habent mali in prosperitatibus huius mundi. Isti enim sunt sicut crocodilus, qui iuxta fluuium quiescens, ab auiculis pennas serrantes habentibus scalpitur, & ab ipsis ventrem eius subintrãtibus finaliter occiditur. Isti sunt sicut apes, quæ à labore nimiũ quiescentes infirmari dicuntur. Isti etiam sunt sicut leporarij, qui teste Plin. dum nimium quiescunt minus posse generare perhibentur. Quia pro certo charissimi illi qui in cauernis, id est in delitijs & in mundi diuitijs & in sæculi dignitatibus & eminẽtijs quiescunt, ab auibus, id est, à dæmonibus primo per tentationes dulciter scalpuntur, & finaliter ab ipsis per æternũ supplicium puniuntur. Isti insuper per vitia infirmantur & à generatione bonorum operum retardantur. Ista est ergo mala quies, quia tales

Puniuntur à dæmonibus,
Exterrentur à laboribus,
Terminantur in mœroribus.

Isti dico à dæmonibus puniuntur. Et ideo isti figurantur in populo Lachis, qui in prosperitate maxima quiescebat, & qui à nullo cauebat, ad quem tamen filij Dan venientes, ipsos subito percusserunt, & terram eorum possederunt, sicut dicitur Iudi. 18. Venerunt inquit in Lachis ad populum quiescentem & securum &c. Sic vere tales qui in prosperitate quiescunt, & qui securi ab omnibus esse credunt, subito dum non sperant, à filijs Dan, id est à dęmonibus percutiuntur, & terra sua, id est, terrenis bonis & etiam perpetuis spoliantur. Vnde in persona diaboli dicitur Eze. 38. Ascendam ad terram absque muro, veniam ad quiescentes habitantesque secure. Isti insuper à laboribus exterrentur. Tales enim qui in quiete mundi viuunt, timent omnia terribilia, & maxime mortem Eccle. 41. O mors, quam amara est memoria tua homini iniusto, & pacem habenti in substantijs suis, viro quieto, cuius viæ directæ sunt in omnibus. Isti etiam in mœroribus terminãtur, quia scilicet talium quies terminabitur in mœrore. Vnde Sap. 18. Dum quietum silentium tenerent omnia, sermo tuus Domine venit, & impleuit omnia. Ista est ergo quies exterior, & temporalis.

F ¶ Tertio principaliter dico, quod in scriptura inuenitur quies inferior seu posterior & corporalis, & ista est quies mortis, scilicet corpus à motibus & laboribus huius vitę quiescit. De quo potest homo dicere illud Sap. 8. Intrans in domum meam quiescam.

G ¶ Quarto vero principaliter dico, quod in scriptura inuenitur quies superior & æternalis, & ista est quies beatorum, qui sunt in perpetua gloria & quiete, Hier. 45. Iacob quiescet & prosperabitur & non erit qui exterreat eum. In paradiso enim est perfecta & vera quies. Vnde 2. Paral. 13. Lætatus est omnis populus terræ, & orbis quieuit. Ibi est enim perfecta quies, quia scilicet ibi cessat

Motus interiorum cupiditatum,
Motus exteriorum aduersitatum,
Motus superiorum austeritatum,
Motus inferiorum proteruitatum.

Ista enim quatuor impediunt quietem in hoc mundo, quę quia ibi cessant, necesse est, quod ibi sit perfecta quies. Hic enim abundat interius ardens affectio, exterius mordens afflictio, superius lędens oppressio, inferius surgens rebellio. Sed certe, in paradiso quiescit ardens cupiditas animorum, vtpote quibus est contemptus temporalium bonorum, quibus satis est, quod habent similes esse cœlesti & superno corpori, quod contentũ est forma sua, & ideo à corruptione & generatione quiescit. Sic & illi, vt sic intelligatur illud 1. Petri 3. Absconditus inquit homo cordis in incorruptibilitate quieti & modesti spiritus, est in conspectu Domini locuples. Item in paradiso quiescit mordẽs afflictio aduersorum. Nulla enim aduersa quæ cõcutiant sunt ibi. Vnde Prouerb. 3. Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus non impinget. Si dormieris, non timebis,

quiesces, & suauis erit somnus tuus. Item in paradiso quiescit lædens oppressio tyrannorum. Magna est enim & tuta quies quando desuper non potest contingere quicquam, scilicet fulgur, pluuia seu grando. Sic pro certo mala quæ veniunt desuper scilicet tyrannica bella, ibidem quiescunt & cessant, & ab ipsis quiescitur & cessatur. Vt de quolibet beato dicatur illud 2. Paral. 14. Quietus erat & nulla temporibus suis bella surrexerunt, pacem Domino largiente. Item paradiso quiescit furens rebellio subditorum. Cum enim ibi nullus habeat subditum præter Deum, & cum omnes sibi inuicem sola charitate subiecti sint, constat quod à quacunque rebellione perfecta est ibi quies 2. Paral. 13. A bellis quieta sunt omnia, eo quod quæsierimus dominum, & dedit nobis pacem. Sic ergo patet quomodo inuenitur quies supernaturalis.

H ¶ Quinto vero dico, quod inuenitur quies deterior & infernalis. Et sic certe quiescere sumitur pro cessare, quia scilicet in inferno facit Dominus cessare & quiescere gaudia & vitia huius mundi. Vnde nota, quod ibi cessant & quiescunt

Lætitiæ prolati moduli,
Superbiæ elati tumuli,
Sæuitiæ illati stimuli.

Quiescit dico, scilicet post mortem lætitiæ sonus & musica, hoc est omnis vana lætitia huius mundi. Vnde Esa. 24. Cessauit gaudium Tympanorum, quieuit sonitus lætatium, conticuit dulcedo citharæ cum cantico, non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam. Item quiescit ibi superbiæ cura vanifica. Esa. 13. Quiescere faciam superbiam infidelium. Item quiescit ibi sæuitiæ manus tyrannica, Vnde Hester 7. Regis ira quieuit. Et Eze. 7. Quiescere faciam superbiam potentium. Ista igitur est quintuplex quies &c. Vide infra de Requie.

A **Quippiam & Quicquam.** In neutro genere. Nota, quod ista pronomina neutra & composita aliquid distinctum & determinatum designant.

¶ Vnde nota, quod quicquam seu quippiam ponitur in bono & in malo. In bono ponitur

Pro titulo meritorum,
Pro clanculo secretorum,
Pro ferculo præmiorum.

Primum datur homini virtuoso,
Secundum subtili curioso,
Tertium homini glorioso.

¶ In malo autem significato quicquam ponitur

Pro vinculo vitiorum,
Pro cumulo terrenorum,
Pro stimulo tormentorum.

Quartum homini criminoso,
Quintum diuiti copioso,
Sextum hospiti doloroso, videlicet homini perdito & damnato.

¶ Primo igitur dicamus, quod est dare quicquam quod est procurandum, & hoc est titulus meritorum. Et sic de veritate dicitur 2. Esd. 4. quod omnis terra veritatem inuocat, & omnia tremunt eam, & non est in ea quicquam iniquum. Et sic dico certe quod ad iustum pertinet vnum Quicquam

Perfecti operis,
Iniuncti ponderis,
Prospecti syderis,
Fructuosi muneris.

Habet ergo iustus quicquam operis virtuosi. Vnde de pœnitente dicitur Ezech. 33. quod si in mandatis vitæ ambulauerit, nec fecerit quicquam iniustum, vita viuet, & non morietur. Item habet quicquam ponderis rigorosi, scilicet onus mandatorum Dei, de quo Deut. 12. Quod præcepit tibi Dominus, hoc tantum facias non addas quicquam, aut minuas. Item habet quicquam syderis luminosi, quia scilicet ad iustum spectat quod ipse cognoscat quicquam & quæ pertinent ad salutem, vt sic dici possit de eo illud Eccle. 39. Non est quicquam absconditum ab oculis eius. Item habet quicquam muneris fructuosi, scilicet quicquã meriti vel virtutis, quod scilicet ipsis datur a Deo si debite requiratur. Vnde iustis potest dici illud Hiere 38. Nec enim fas est vobis regi quicquam negare. Iusti enim habent quicquam boni, & non quicquam mali, quia scilicet ipsi non habent quicquam

Proteruæ locutionis,
Iniquæ conditionis,
Excessiuæ comestionis,
Fraudatiuæ deceptiones,
Constrictiuæ obligationis,
Infectiuæ delectationis.

Non habent dico, quicquam proteruæ locutionis. Vnde Gen. 31. Caue ne quicquam aspere loquaris. Item nec habent quicquam peruersæ conditionis vt de eo possit dici illud 1. Reg. 29 Non inueni in te quicquam mali. Item non habent quicquam excessiuæ comestionis. Vnde illis dicitur Ionæ 3. Non gustent quicquã aut pascantur, scilicet ad superfluitatem. Item nec quicquã callidæ deceptionis, iuxta illud Deut. 15. Non ages quicquam callide. Item nec quicquam damnosæ obligationis Rom. 13. Nemini quicquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis. Item non habẽt quicquam carnalis delectationis. Vnde Ezec. 44. Vestibus lineis induentur, nec ascẽdet super eos quicquam laneum. Lana enim ex carne procedit, & vitia carnis signat. Patet ergo, quod est quicquam quod est procurandum.

¶ Secundo dico, quod est dare quicquam quod est perscrutãdum, scilicet secreta fidei & scientiæ, quæ sunt necessaria ad salutem. Vnde de Regina Saba dicitur, quod de omnibus ad sapientiam pertinentibus non fuit quicquam, quod non proficuum ei fieret. Cuius contrarium ignorantibus & parum de veritate scientibus dicitur Ioan. 11. Nescitis quicquam nec cogitatis. Nescitis inquit quicquam veræ & vtilis scientiæ, licet forte satis habebant scientiæ sæcularis, quæ scilicet non tam solet proficere, quam nocere. Ad quod facit figura de illa quæ erogauerat substantiam suam cum Medicis, nec tamen ei quicquam profecerat; sicut dicitur Mar. 5. Viri enim iusti non curant de tali quicquam, scilicet de scientia sæculari, sed potius de diuina, vt sic de viro sapiente & iusto dicatur illud Eccle. 39. Non est quicquam absconditum ab oculis eius. B

¶ Tertio dico, quod est dare quicquam quod est affectandũ. C
Et istud est illud quicquam, illud aliquantulum, illa portio paradisi quam Deus secundum quicquam meritorum nobis daturus est. Et de isto quicquam dicit Dominus Ioan. 15. Vsque modo non petistis quicquam in nomine meo, petite & accipietis. Tale quicquam seu quippiam non colligitur in vineis, id est, in bonis temporalibus huius mundi. Vnde Deuter. 33. Vineam plantabis & fodies, & vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam, quia à vermibus vastabitur, Istud enim est vnum mirabile quicquam, quia scilicet non potest esse ita modicum quin sufficiat plenissime possessori, quia scilicet nihil omnino deficit possidenti. Vnde Eccl. 42. de Deo in patria dicitur, quod ipse non fecit quicquam deesse, vniuscuiusque confirmabit bona, & quis satiabitur videns gloriam Dei? Istud ergo quicquam spectat ad bonos, & non ad malos, quia scilicet in regno cœlorum mali non habent quicquam, ita quod proprie ipsi possunt dicere illud Num. 32. Possideant filij Israel hæreditatem suam, nec quicquam quęremus trans Iordanem, quia iam habemus nostram possessionem in orientali plaga. Ac si proprie dicerent. Sufficiunt nobis præsentia, & nihil quærimus de futuris. Et sic patet quomodo quicquam sumitur in bono. Sumitur etiam in malo significato.

¶ Quarto igitur dico, quod est dare vnum quicquam vitij vel D
peccati, quia scilicet diabolus semper in homine reperit quicquam quod cupit, & inde gaudium sumit, sicut videmus, quod homo gaudet quando in alieno solo inuenit quicquam sui dominij seu iuris. Sicut Apoc 13. dicitur, quod illi qui portabant signum bestiæ, permittebantur vendere vel emere &c. Ad denotandum, quod bestia infernalis diabolus illos suos esse reputat, in quibus signum suum & imaginem, scilicet aliquod stigma peccati inuenit atque spectat. Vnde Christus tali quicquam se carere glorians dicebat Io. 14. Venit enim princeps mũdi huius & in me non habet quicquam. Vide supra in quicunque in §. Itẽ quandoque sumi potest in malo, vbi multa dicuntur, Vt & cuilibet iusto dicatur illud Deut. 13. Non adhęrebit de anathemate in manu tua quicquam, scilicet peccati. Et merito, quia sicut dicitur Leui. 11. super quod ceciderit quicquam de morticinis, polluetur. Bene ergo consulitur nobis Iudic. 13. vbi dicitur. Caue ne bibas vinum nec siceram, nec quicquam immundum comedas, quia sicut dicitur Num. 19. Anima quę quippiam horum tetigerit immunda erit. Ideo bene consulitur Deut. 7. vbi dicitur. Nõ inferes quicquam de idolo in domum tuam, id est, quippiã peccati in conscientiam tuam. Et breuiter illi qui habent quippiã vitij vel peccati, non sunt digni Domino immolari, sicut dicitur Deut. 17. Non immolabis Domino Deo tuo bouem & ouem in quo est macula aut quippiam vitij. Et sic patet quod est quicquam, quod est refutandum.

¶ Quinto vero dico quod est quicquam, quod est conculcan- E
dum seu etiam detestandum, & istud est illud modicum quicquã vel aliquid boni quod in his temporalibus inuenitur. Quia etsi istud quicquam propter vitæ præsentis necessitatem necessariũ sit habere, ibi tamen non debemus cor seu affectum apponere, nec nos in talibus delectare. Vñ de viris perfectis in figura filiorum Israel videtur Dominus dicere illud Deut. 2. Transibitis per terram filiorum Esau. Et postea sequitur. Non pugnes contra Moabitas &c. Non enim dabo tibi quicquam de terra eorum,

quia

quia filijs Loth tradidi eam in possessionem. Istud enim quicquam mundanorum bonorum filijs Israel, i. viris sanctis non datur, sed filijs Loth, qui interpretatur declinans, id est, mundanis & peccatoribus, qui sc. declinare à bono, & facere malum nõ cessant, conceditur & donatur. Istud est enim quicquam, quod auari alijs dare nolunt, sed illud sibi dari ab alijs volunt, dicentes sc. illud 2. Reg. 31. Non dabimus eis quicquam de præda. Dari vero sibi desiderant atque volunt, & maxime corrupti iudices & prælati, de quibus sc. dicitur Miche. 3. Si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum prælium. Cuius tamen contrarium faciunt superiores boni, dicentes sc. illud 1. Reg. 12. quod scil. dixerunt filij Israel Samueli: Non es calumniatus nos, neque oppressisti, neque tulisti de manu alicuius quippiam. Istud est ergo quicquam seu quippiam detestandum.

F ¶ Sexto dico, quod nos inuenimus vnum quicquam, quod est formidandum, & istud certe est pœna æterna, de qua sc. dicitur Eccle. 8 quod qui custodit præceptum, non experietur quicquam mali. Mali sc. æterni, quia de malo temporali contrarium constat, quod videlicet boni, qui Dei præcepta custodiunt, malum temporalis pœnæ sæpe incurrunt. Hæc igitur sufficiant de Quippiam & Quicquam.

A **Quinque.** Nota, quod numerus quinarius pro eo, quod omnes actus humani quinque sensibus gubernantur, ita quod quicquid facit homo, totum ad aliquem quinque sensuum ordinatur, potest in scriptura multipliciter designare. Notemus igitur, quod numerus iste quandoque signat

Legis perfectionem,
Sensus discretionem,
Crucis afflictionem,
Carnis corruptionem.

¶ Signat, dico, legis perfectionem, quia sc. lex continetur in quinque libris Moysis, & ideo per numerum quinarium totius legis doctrina & scientia designatur. Isti enim quinque libri Moysis figurantur in quinque panibus hordeaceis, quibus Dominus quinq; millia hominum satiauit, sicut dicitur Matth. 14. Marc. 6. Luc. 9. Ioan. 6. quia sc. hordeum, quod exterius habet paleam, interius verò medullam, legem designat, in qua sub palea historialis literæ latet medulla spiritualis sensus. Isti sunt quinque talenta, quæ in duplum multiplicans à Domino commendatur Matth. 15. quia ille, qui doctrinam legis acceptam per operum complementum multiplicat, à Deo gloriam & præmium recipit & reportat. Domine, inquit, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. Et sequitur: Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui. Isti sunt quinque ciuitates in terra Ægypti, loquentes lingua Chanaan. Esa. 19. Quia proculdubio quinque libri Moysis loquuntur hodie Ægyptijs, id est, Iudæis, qui Ægyptij dicuntur, sicut Hierusalem dicitur spiritualiter Sodoma & Ægyptus. Apoc. 11. Lingua Chanaan, id est, lingua difficili & ignota loquuntur, in tantum, quod nesciunt intelligere veritatem. Isti sunt quinque bases templi, quæ erant ad dexteram, & quinque, quæ erant ad sinistram, sicut dicitur 3. Reg. 7. quia sc. in templo Ecclesiæ à dextris & à finistris, id est, in prosperis & aduersis isti quinque libri sunt bases, id est, morum & fidei fundamenta. Isti sunt altare holocausti, in quo tot Deo offeruntur hostiæ, quot ibi continentur sententiæ, de quo dicitur Exod. 38. quod altare holocausti quinque cubitorum erat per quadrum. Signat ergo numerus iste legis perfectionem.

B ¶ Secundo dico, quod signat sensus discretionem, quia scilic. quinque sunt sensus corporis, per quos nobis rerum notitia innotescit, quia teste Aristo. omnis cognitio nostra incipit à sensu. Et ideo per numerum istum possunt significari illi, qui istos quinque sensus debitè regunt, sicut dicit Grego. hom. de virgin. Vnde secundum eundem viri perfecti & discreti significantur in quinque sapientibus virginibus, quæ vigilantes, & oleum cum lampadibus habentes, & sponso obuiam venientes, ad nuptias sunt receptæ, quia scilicet boni

Sunt { Virgines per continentiam,
Vigiles per diligentiam,
Prudentes per sapientiam.

Habent lampades, id est, splendorem bonorum operum per honestam apparentiam,
Habent oleum, id est, interiorem virtutem & gratiam,
Sponso, id est, Christo obuiam exeunt per deuotionem & reuerentiam.

Et sic nuptias Paradisi introeunt per adeptam gloriæ affluentiã. Isti figurantur in quinque filijs Matathiæ, 1. Maccha. 2. Isti figurantur in Cherubin templi, quorum alæ singulæ habebãt quinque cubitos. Similes quibusdam maximis hominib. qui sunt in India ad quantitatem quinque cubitorum. Similes etiam arbori myrrhæ, quæ vsque ad quinque cubitos crescit. Similes etiam piñulis rosæ, quas natura in quinario numero terminauit. Quia pro certo

Illi, qui sunt { Veri filij Matathiæ, id est, Dei patris,
Cherubin, id est, pleni scientia & philosophia in templo Ecclesiæ sanctæ matris,
In India (vbi feruet calor Solis) per ignem charitatis,
Myrrha per fragrantiam sanctitatis & honestatis,
Pinnulæ rosarum per considerationem rosarum, id est, vulnerum Saluatoris,

Sub numero quinario continentur, & quinque cubitis, id est, quinque sensuum discreta continentia gloriantur. Ezechiel. 40. Mensus est vestibulum templi quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde. Signat ergo iste numerus sensus discretionem.

¶ Tertio dico, quod numerus quinarius signat crucis afflictionem. Christus enim crucifixus quinque habuit vulnera, figuratus in probatica piscina, quæ erat in Hierusalem, quæ quinque porticus habebat, in quam qui mota aqua per Angelum primus intrabat, sanus à cunctis infirmitatibus apparebat, sicut dicitur Ioan. 5. Sic verè corpus Christi quinque habuit porticus plagarum, in quas dum animæ languentes per deuotionem possunt intrare, solent per virtutes aquæ motæ, id est, virtute suæ misericordiæ comitante sanitatis remedium reportare. Et istæ etiam quinque plagæ figurantur in quinque lapidibus, quos Dauid in pera sua habuit, & cum eis Goliath interfecit, sicut dicitur 1. Reg. 17. Quia sc. tunc Goliath, id est, diabolus superatur, quando in pera cordis quinque lapides, id est, quinque passionis Christi vulnera per memoriam reponuntur. Iste ergo numerus signat crucis afflictionem. C

¶ Quarto dico, quod iste numerus designat morum & carnis corruptionem. Et sic dico, quod per numerum quinariũ in malo significato significantur illi, qui quintuplici sensuum libidini & voluptati obediunt, & qui secundum corporalem sensualitatem se regunt. Figurati in illis, qui dicebant Luc. 14. Iuga boum emi quinque, & necesse habeo probare ea, rogo te, habe me excusatum, ne sc. vadam ad nuptias præparatas. Quia verè illi, qui quinq; iuga boum, id est, quinque sensus corporis (qui pro tanto iuga dicuntur, quia organa sensuum semper bina & bina iunguntur) diligunt & sequuntur, in tanto circa horum curam interdum occupantur, quod pro eorum delectationibus a Paradisi nuptijs retrahuntur. Figurati etiam in quinque virginibus fatuis, quæ dum lampadibus vacuis dormiunt, a sponsi nuptijs excluduntur, sicut dicitur Matth. 25. Vnde etiam de vniuersitate quinario designata dicitur Iosu. 10. Quod quinq; reges absconderant se in spelunca, & adduxerunt quinque reges de spelunca, & suspenderunt super quinque stipites. Ad denotandum, quod illi, qui sensuum quinario male vtuntur, in spelunca inferni finaliter absconduntur, & super quinque stipites, id est, in pœnis tali quinario correspondentibus suspenduntur, & affliguntur. Vnde bene supponitur pœna istorum Apoc. 16. vbi dicitur, quod quintus Angelus effudit phialam suam super sedem bestię, & factum est regnum tenebrosum, & commanducauerunt linguas suas præ dolore. Quia sc. illi, qui taliter quinque sunt, sedem bestiæ, id est, carnem propriam phialis carnalium deliciarum imbuunt, & ideo regnum tenebrosum cum linguarum commanducatione in inferno finaliter accipiunt. Sic ergo patet, quomodo iste numerus Quinque potest significare in malo, & in bono. Sufficiant &c. D

Quis. Qui. Nota, quod, vt communiter, Quis ponitur interrogatiuè, Qui vero ponitur positiuè, sicut Es. 53. Quis est iste, qui venit de Edom? præterquam in numero plurali, vbi Qui quãdoq; ponitur interrogatiuè, quãdoq; vero ponitur narratiuè, sicut ibi: Qui sunt isti, qui vt nubes volant? Nota ergo, quod Quis & Qui, in quantum ponuntur interrogatiuè, diuersimodè considerantur. Vnde sciendum est, quod quæstiones, quæ fiunt per Quis & per Qui, quandoque fiunt A

Ad { Inquirendum,
Contemnendum,
Approbandum,
Reprobandum,
Mirandum,
Honorandum,
Formidandum,
Arguendum,
Reuerendum,
Condolendum,
Præcauendum.

Omnes. n. istæ q̃stiones & infinitæ aliæ possunt fieri p̃ ista pronomina Quis & Qui. Dicamus ergo, q̃ ista dicuntur ad inquirendũ,

& sic

& ſic dicitur Matt.16. Quem dicunt homines eſſe filium hominis, & Eſaiæ 6. Quem mittam, aut quis ibit ex vobis. Item dicuntur ad contemnendum. Et ſic accipitur 1. Reg. 25. vbi Nabal per contemptum dicebat. Quis eſt Dauid, & quis eſt filius Iſai: Eccl. 14. Pauper Locutus eſt, & dicunt, quis eſt hic. Item quis dicitur ad approbandum. Et ſic dicitur 1. Reg. 22. Quis erit in omnibus ſicut Dauid fidelis. Item quis dicitur ad reprobandum. Et ſic dicitur Iob 28. Quis eſt iſte inuoluens ſententias ſermonibus imperitis. Item dicitur ad admirandum. Et ſic dicitur Iob. 38. Quaſi per totum vbi dicitur. Quis concluſit oſtiis mare. Quis dedit imbri curſum ſuum. Quis eſt pluuiæ pater Quis dedit gallo intelligentiam &c. Vide ibi infinitas admiratiuas quæſtiones. Item dicitur ad honorandum Et ſic dicitur in Pſalm. quando dicitur. Quis Deus præter dominum, aut quis Deus præter Deum noſtrum. quaſi dicat. iſte eſt ſolus Deus, & in ſolidum honorandus. Item dicitur ad formidandum, & ſic formidabiliter loquebatur Dauid in Pſalm. dicens Domine quis habitabit in tabernaculo tuo. Quis aſcendet in montem Domini. &c. ſimilia. Item dicitur ad arguendum. Et ſic dicitur Eſaiæ 22. vbi dicitur. Tu quis hic, aut quaſi quis hic. & Eſaiæ 43. Quis cœcus niſi ſeruus meus. Item dicitur ad reuerendum Et ſic reuerenter loquitur Hiere.10. dicens. Quis non timebit te o rex gentium. Item ponitur ad condolendum. Et ſic dicitur in Pſal. Quis eſt homo qui viuet & non videbit mortem, erue animam ſuam de manu inferni. & Thre. 2. Magna velut mare contritio tua, quis medebitur tui. Item dicitur ad præcauendum. Et ſic dicitur Amos 3. Leo rugiet, quis non timebit. Sic igitur dico chariſſimi, quod iſta pronomina quis, qui, quæ, quod, quid, & iſta aduerbia quando, quomodo, quare, ſemper vt communiter ponuntur per modum interrogandi. Veruntamen quis, & qui quærunt de perſona, quod & quid quærunt de eſſentia, cur, & quare quærunt de cauſa, quando vero quærit de tempore, quomodo vero quærit de modi genere. Iſta poſſent multipliciter dilatari, veruntamen ſi volumus amplius dilatare, poſſumus dicere, quod per iſtud

B pronomen quis, homo quærit & interrogat valde multa. ¶ Vnde nota, quod ipſe quærit

De Deo,
De ſeipſo,
De iuſto,
De impio,
De mundo.

Quærit enim homo per quis

De ſuprema diuinitate,
De propria fragilitate,
De iuſtorum vtilitate,
De malorum peruerſitate,
De mundanæ varietate.

¶ Primo ergo dico, quod prudens quærit de ſumma diuinitate ipſam admirando. Et ſic certe dico, quod ipſe admiratur Deum tanquam

Vnum & nulli ſimilem,
Summum & valde nobilem,
Firmum, & ſemper ſtabilem,
Ignotum nec cognoſcibilem,
Benignum & amicabilem,
Venientem demonſtrabilem,
Medicum valde mirabilem,
Morientem atque paſſibilem,
Regentem & renouabilem,
Aſcendentem & triumphabilem,
Indignantem & iraſcibilem,
Dominantem & imperabilem,
Gubernantem & venerabilem,
Triumphantem atque notabilem.

Dicamus ergo quod Deus per iſtud pronomen quis eſt admirandus tanquam vnus & nulli ſimilis. Et ſic dicitur ſibi in Pſal. Quis Deus, inquit, præter dominum, aut quis Deus præter Deum noſtrum. Et alibi. Deus quis ſimilis erit tibi: &c. Et alibi. Non eſt ſimilis tui in diis domine, & non eſt ſecundum opera tua. Item tanquam ſummus, & ſumme nobilis. vnde in Pſal. Quomodo quis in nubibus æquabitur domino, ſimilis erit Deo in filiis Dei. Et alibi. Quis Deus magnus ſicut Deus noſter, tu es Deus qui facis mirabilia &c. Item tanquam firmus & ſemper ſtabilis, quia ſcilicet ipſe habet eſſentiam, & fortitudinem infinitam. vnde Exod.15. Quis ſimilis tui in fortibus domine, quis ſimilis tui magnificus in ſanctitate, terribilis atque laudabilis, & faciens mirabilia. Et in Pſal. Quis eſt iſte rex gloriæ, dominus fortis, & potens. Item tanquam ignotus & inſcrutabilis. vnde Eccl. 16. Vias illius quis intelligit. & Iob 34. Quis eſt qui contempletur eum. & Iob.26. Quis poterit ſcrutari vias eius. Item tanquam benignus. & amicabilis. Vnde de ipſius pia & benigna miſericordia miratur ſcriptura Iob. 38. vbi dicit. Quis eſt pluuiæ pater, aut quis genuit ſtillas roris. Ros enim & pluuia dulcorem diuinæ miſericordiæ ſignificant, quia ſcilicet ipſe ſaluat & liberat ſeruos ſuos Pſal. Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael. Item tanquam amicus indefectibilis, ſcilicet nos perſonaliter viſitando, & ad nos veniendo. Vnde humanum genus potuit ſibi dicere illud quod dixit beata Agnes Apoſtolo. Quis es tu qui veniſti ad me curare vulnera mea. Et illud Lu. 1. Quis putas puer iſte erit. Item tanquã Medicus valde mirabilis, ſcilicet in vita ſua opera mirabilia faciendo. vnde Eccl. 31. Quis eſt hic, & laudabimus eum, fecit enim mirabilia in vita ſua. Item tanquam moriens atque paſſibilis. vnde Eſaiæ 54. Quis credidit auditui noſtro: & ſequitur. Vidimus eum, & non erat aſpectus: ſequitur. Virum dolorum, & ſcientem infirmitatem &c. Item tanquam rediens & renouabilis, ſcilicet corporaliter reſurgendo, & de morte etiam redeundo, vnde Eſai. 63. Quis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra. Iſte formoſus in ſtola ſua, id eſt, in corpore glorificato. Item tanquam aſcendens & triumphabilis. Et ſic loquitur in Pſalm. Quis aſcendet in montem domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius. Et alibi. Quis aſcendet ſuper equos tuos: & quadrigæ tuæ ſaluatio. & Hierem. 46. Quis eſt iſte qui quaſi flumen aſcendit. Item tanquam ſeuerus, & iraſcibilis, ſcilicet exequendo iuſtitiam contra malos Pſalm. Quis nouit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare. Et iſtud Hier.10. Quis non timebit te o rex gentium. & Amos 3. Leo rugiet, quis non timebit. Item tanquam glorioſus atque laudabilis, ſcilicet beatos in patria præmiando. vnde in Pſalm. Quis eſt iſte rex gloriæ, dominus virtutum ipſe eſt rex gloriæ. Item tanquam ſapiens inæſtimabilis quia ſcilicet ſua ſapientia ſumme apparet in regimine vniuerſi. vnde Iob 38. Quis concluſit oſtiis mare, quis dedit vehementiſſimo imbri curſum ſuum, quis poſuit in viſceribus hominis ſapientiam, quis dedit gallo intelligentiam, quis enarrabit cœlorum rationem, concentum cœli quis dormire faciet, quis præparat coruo eſcam, & quis dimiſit onagrum liberum. quaſi diceret. Iſte per ſuam prouidentiam infinitam. Item tanquam triumphans & notabilis. Vnde de mirabili, & ſtupendo maieſtatis diuinæ triumpho qui fit de cunctis populis, regnis & imperiis in extremo iudicio dicitur Ioelis 2. Magnus dies domini, & terribilis valde, & quis ſuſtinebit eum. Et ſic ergo patet, quod homo per quis poteſt quærere de ſumma diuinitate, ipſam admirando.

¶ Secundo principaliter dico, quod homo per quis ſolet quærere de propria fragilitate, ſeipſum deteſtando. Et ſic C dico, quod homo per quis quærit & admiratur

Vanitatem ſuæ vilis conditionis.
Cœcitatem ſuæ rudis cognitionis,
Fœditatem ſuæ turpis infectionis,
Paucitatem ſuæ breuis durationis,
Bonitatem derelictæ perfectionis,
Ruditatem inconſultæ locutionis,
Grauitatem inquietæ vexationis,
Tarditatem expectatæ ſaluationis,
Siccitatem elongatæ deuotionis ſeu compaſſionis,
Neceſſitatem determinatæ ſeu limitatæ concluſionis.

Homo ergo conqueritur per quis de ſua vili conditione. Et ſic vere dicitur in Pſal. Quid eſt homo quia innotuiſti ei, aut filius hominis, quia reputas eum. Homo vanitati ſimilis factus eſt, dies eius ſicut vmbra prætereunt. Item de ſua rudi cognitione. vnde 1. ad Corin. 2. Quis enim (ſcilicet hominum) ſcit quæ ſunt hominis, q.d. nullus. & ad Rom. 11. dicitur. Quis enim cognouit ſenſum domini. & in Pſal. dicitur illud prædictum, Quis nouit poteſtatem iræ tuæ. &c. q.d. humana ſcientia rudis eſt & imbecillis. Item conqueritur de ſua turpi infectione, hoc eſt dictum, de immunditia naturali propriæ carnis ſuæ. Vnde ipſe dicit Iob. 15. Quis eſt homo, vt immaculatus ſit, & iuſtus appareat natus de muliere. Et 13. Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine. Item conqueritur de ſua breui duratione. Et ſic dicit in Pſal. Notum fac mihi numerum dierum meorum quis eſt. ſequitur. Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos, & ſubſtantia mea tanquam nihilum ante te. Item conqueritur de ſua priſtina perfectione, quam ſcilicet perdidit per peccatum. Et ſic dicit Iob. 29. Quis mihi tribuat vt ſim iuxta menſes priſtinos, ſecundum dies quibus Deus cuſtodiebat me quando ſplendebat lucerna eius ſuper caput meũ, & ad lumen eius ambulabã in tenebris. &c. Vide ibi. Itẽ cõqueritur de ſua rudi locutione. Et ſic poteſt dicere cum Moyſe illud Exod. 3. Quis ſum ego vt vadam ad Pharaonem, & educam filios Iſrael de Aegypto. ſequitur c. 4. Impeditioris & tardioris linguæ ſũ. Itẽ conqueritur de huius mũdi vexatione. ſ. de laboribus & miſeriis huius vitæ. vnde in Pſal. Quis dabit mihi pẽnas ſicut columbæ, & volabo & requieſcam. ac ſi diceret, ꝙ hic nõ poteſt requies inueniri.

ueniri. Item conqueritur de paradisi dilatione, & sic dicitur in Psal. Quis deducet me in ciuitatem munitam? quis deducet me vsque in Idumæam? Item conqueritur de siccata deuotione seu compassione. Et sic dicit Hiere. 9. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei? Item conqueritur de finali conclusione, seu de necessaria defunctione, & sic certe dicit in Psal. Quis est homo qui viuet, & non videbit mortem? quasi dicat, nullus. Et sic igitur patet, quod homo per quis miratur seu conqueritur de propria fragilitate, seipsum detestando.

D ¶ Tertio dico, quod homo quærit de iusti sinceritate, ipsam collaudando. Et sic dico, quod per quis nos laudamus, & admiramur iustum, vt virum

Nitoris & innocentiæ,
Splendoris & sapientiæ,
Clamoris & eloquentiæ,
Tenoris & moderantiæ,
Timoris & reuerentiæ,
Honoris & munditiæ,
Valoris & excellentiæ,
Dulcoris & affluentiæ.

Igitur dico, quod nos interrogando, & dicendo quis, collaudamus iustum & innocentem. Et sic dicimus in Psal. Quis ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, & mundo corde. Item dicendo quis, commendamus iustum sapientem, & sic dicimus illud Psal. Quis sapiens, & custodiet hæc, & intelliget misericordias domini? Oseæ 14. Quis sapiens & intelliget ista? quia rectę viæ domini. Item dicendo quis, nos exaltamus iustum eloquentem. Et sic dicimus illud Psalm. Quis loquetur potentias domini, auditas faciet omnes laudes eius? Item dicendo quis, nos iustum magnificamus verba moderantem. Vnde ipse dicit. Quis dabit ori meo custodiam? & super labia mea signaculum certum? Ad quod illud Psal. Quis est homo qui vult vitam, & diligit videre dies bonos? prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum &c. Item dicendo quis, nos iustum amplificamus Deum metuentē Hier. 10. Quis non timebit te ô rex gentium? Item dicendo quis, nos miramur iustum munde stantem, id est, munde & caste viuentem, seu etiā se iuste regentem. Et sic dicimus illud Psal. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, & quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Item dicendo quis, nos miramur iustum factis excellentem. Et sic dicimus illud Eccl. 31. Quis est hic & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua. Item dicendo quis, nos miramur iustum gloria fruentem. Et sic dicimus illud Eccl. 42. Quis satiabitur videns gloriam Dei? Sic igitur bene patet, quod nos per quis interrogamus de iusti sinceritate, ipsum collaudando.

E ¶ Quarto autem dico, quod per quis nos interrogamus de impij aduersitate, ipsam arguendo. Et sic certe dico, quod impius per quis reprehenditur de

Superba pomposítate,
Acerba crudelitate,
Proterua rixositate,
Auara cupiditate,
Ignara obscuritate,
Blasphema loquacitate,
Inepta crudelitate,
Velata malignitate,
Æterna pœnalitate.

De pomposítate dicitur Iud. 9. Et quis est Abymelech, vt seruiamus ei? De crudelitate dicitur Iob 31. Quis det de carnibus eius vt saturemur? Et Esa. 42. Quis dedit in direptionem Iacob? De rixositate dicitur 1. Re 26. Quis es tu qui clamas & inquietas regem? De cupiditate dici potest illud Eccl. 43. In conspectu ardoris quis poterit sustinere? De obscuritate seu de mentis cæcitate dicitur Esa. 42. Quis cæcus nisi seruus meus? aut surdus nisi ad quem nuncios meos mitto? Quis cæcus nisi qui venūdatus est? & quis cæcus nisi seruus domini? De loquacitate potest dici illud Luc. 5. Quis est iste qui loquitur blasphemias? De inepta crudelitate dicitur Esa. 53. & Ioan. 12. Domine quis credidit auditui nostro? De malignitate vero, id est, de hypocritica falsitate dicitur Esa. 22. Tu quis hic? aut quasi quis hic? quia excidisti tibi hic sepulchrum? Sepulchrum enim pulchrum exterius, intus fœdum hypocrisim significat. De pœnalitate vero, id est, de taliū futura pœnalitate dici potest illud Es. 33. q̄s poterit habitare de vobis cū igne deuorāte? quis habitabit ex vobis cū arboribus sempiternis? quasi dicat, illic finaliter habitabit impius. Sic igitur patet quomodo ista vox interrogatiua quis spectare potest scilicet, ad impium, ad iustum, ad fragilitatem propriam, & ad diuinitatem supremam. De quis vero in quantum ponitur positiue vide vbi Siquis De mundana varietate quęre in multis titulis, vt in tabula monstrabitur.

Quem.

Nota, quod per Quem, quod est pronomen accusatiui casus, de Quis, seu de Qui deriuatum, potest intelligi A

Christus,
Iustus,
Stultus.

¶ Primo dico, quod per Quem intelligitur Christus. Quem enim sumitur

Positiuè,
Pronominaliter,
Accusatiuè,
Interrogatiuè, &
Singulariter.

Sic verè Christus potest sumi

Positiuè, quo ad essentiam deitatis,
Pronominaliter, id est, pro homine, quo ad præsentiam humanitatis,
Accusatiuè, quo ad accusationem & damnationem passionis & supplicij,
Interrogatiuè in disceptatione iudicij,
Singulariter in retributione futuri præmij, & in excellētia sui dominij.

Iste enim est, quem diligenter debemus quærere, & eidem nexu perpetuo adhærere, vt sc. figuretur in illo thesauro, de quo dicitur Matth 13 Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quem, qui inuenit homo, abscondit, & vadens vendit vniuersa, quæ habet, & emit agrum illum. Ager enim iste fides est, vbi sc. thesaurus inæstimabilis Deus, & nusquam alibi abscōditus reperitur, quem certe summe debemus diligere, & cum diligentia custodire, iuxta illud Cantic. 3 Inueni, quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittā. Sicut de Maria Magdalena canitur, quod ipsa sc. dicebat: Regnum mundi & omnem ornatum sæculi contempsi propter amorem Domini mei Iesu Christi, quem vidi, quem amaui, in quem credidi, quem dilexi.

¶ Et breuiter dico, quod iste est diligendus, quia hic est

Ductor indeuiabilis,
Tutor inuariabilis,
Victor insuperabilis,
Doctor inæstimabilis,
Dator interminabilis.

Et sic vere dico, quod hic est, quem habemus primum ductorē, scil. ad nos regendum, & exemplariter præcedendum in via Dei, & in via huius mundi. Vnde de ductore & præcessore Angelo, qui sc. per desertum filios Israel ducebat ad terram promissionis, dixit Moyses Domino Exod. 4. Obsecro Domine, mitte, quem missurus es, sc. vt ad cœlestem patriam nos conducat. Item hic est, quem videmus validum tutorem, scil. ad nos tuendum & liberandum. Vnde Dan. 3. dicitur: Deus noster, quem colimus, potest nos eripere de manibus tuis. Item hic est, quem sentimus solidum victorem, quia sicut dicitur Iudic. 16. Adonay Domine Deus magnus es tu, & præclarus in virtute, quem superare nemo potest. Item hic est, quem audiuimus splendidum doctorem, quia sicut dicitur Ioan. 17. Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia: & Ioan. 15. Cum autem venerit paracletus, quem ego mittam vobis, ille testimonium perhibebit de me. Item hic est, quem audiuimus prouidum datorem, quia scil. iste, qui dat spiritualia, temporalia, & æterna. Rom. 1. Per quem accepimus gratiam & Apostolatum: & 1. Cor. 1. Per quem vocati estis in societatem filij eius. Et breuiter iste est, per quem omnia facta sunt, quem laudāt Angeli atque Archangeli, & in quem anima beata comprehendendo quiescit, dicens sc. illud Canti. 3. Inueni, quem diligit anima mea. Vt & nos simili modo dicamus illud Ioan. 6. Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. Et sic patet, quod per Quem intelligitur Christus.

¶ Sed secundo dico, quod per quem quandoque intelligitur iustus. Iste est enim accusatiuus alios corrigendo, quandoque adiectiuus, in bono crescendo, & virtutes virtutibus cumulando, singularis, alios præcellendo, & aliquando substantiuus, in bono perseuerando. Et nota si vis de isto quem quod scilicet iste est quem B

Vendicat superna maiestas,
Liberat præcelsa potestas,
Adornat externa venustas,
Informat diuina veritas,
Confirmat vigoris probitas,
Inflammat æterna charitas,
Dirigit æterna dignitas,
Stimulat timoris asperitas,

Corrigit

Corrigit paterna feritas,
Euigilat vigoris ſtrenuitas.

Igitur contemplare virum perfectum quem ſibi vendicat maieſtas ſuperna. Iuſtus enim eſt hęreditas & poſſeſſio ſummi Dei. vnde Exod. 15. Fiant immobilis quaſi lapis, donec pertranſeat populus tuus iſte quem poſſediſti. & in Pſalm. Memor eſto congregationis tuæ, quam poſſediſti ab initio. Item hic eſt quem curans liberat poteſtas æterna. vnde Exod. 32. Cur domine iraſcitur furor tuus contra populũ tuũ, quem eduxiſti de terra Aegypti in fortitudine tua magna. Item hic eſt quem polit & ornat honeſtas externa. vnde Heſter. 6. dicitur. Homo quem rex honorare voluerit, debet indui veſtibus regiis &c. Veſtes enim regiæ ſunt honeſta conuerſatio & exteriores virtutes. Item hic eſt quem fide informat veritas interna. Vnde de paradiſo dicitur Gen. 2. quod plantauerat dominus Deus paradiſum voluptatis à principio, in quo poſuit hominem quem formauerat. Item hic eſt quem tutat & firmat vigoris vis verna, quia ſcilicet in iſto viget & manet fortitudo virtutis, & tuta firmitas quæ non perit, vnde in Pſalm. Et ſuper filium hominis quem confirmaſti tibi. Item hic eſt quem feruens inflammat amoris taberna Vnde iuſtus eſt ille vitulus quẽ coxit Abraham Angelis in conuiuio porrigendum, ſicut dicitur Gen. 18. Iuſtus quoque eſt aries ille hærens in vepribus de quo Gen. 22. dicitur ſic. Quem arietem aſſumens obtulit: holocauſtum autem idem eſt quod totum incenſum. Item hic eſt quem ſurſum erigit honoris lucerna vnde 3. Reg. 11. Propter Dauid ſeruum meum quem elegi, qui cuſtodiuit mandata & præcepta mea. & Num. 17. Quem elegero germinabit virga eius. Item hic eſt quem angens affligit timoris lex ſuperna. vnde de Tobia dicitur Tob 1. quod genuit, ſcilicet filium quem ab infantia timere Deum docuit, & abſtinere a peccato. Item hic eſt quem vrgens corrigit feritas paterna, quia ſcilicet ſicut dicitur Proue. 3. Quem enim diligit dominus corrigit, & quaſi pater in filio complacet ſibi. Item hic eſt quem diligens agit vigoris lucerna. Vnde de vigili diligentia talium dicitur Matt. 24. Beatus ille ſeruus quem cum venerit dominus eius, inuenerit vigilantem. Amen dico vobis, ſuper omnia bona ſua conſtituet eum. Sic ergo dico quod per iſtud pronomen quem, intelligitur vir perfectus, ſeu etiam homo iuſtus.

C ¶ Tertio vero dico quod per iſtud pronomen quem intelligitur homo ſtultus, ſeu etiam vir iniuſtus. Et ſic nota quod peccator eſt ille ſcilicet quem vides

Priuatum luce directiua,
Libatum fæce infectiua,
Damnatum voce Dei viua,
Grauatum nece deiectiua.

Hic eſt ergo quem à ſe exulat clara diſcretio, figuratus ſcilicet in Samſone, de quo dicitur Iudicum 15. Quem cum cepiſſent philiſtæi, ſtatim eruerunt oculos eius. Item hic eſt quem fœdans maculat carnalis vnctio 2. Reg. 19. Quem vnximus regem ſuper nos, mortuus eſt. Item hic eſt quem damnans iaculat diuina ſanctio. Et ſic dicit dominus de homine peccatore Gen. 6. Delebo inquit hominẽ quẽ creaui à facie terræ: ſequitur. Pœnitet enim me creaſſe eos. Itẽ hic eſt quẽ dure vapulat mortis damnatio. vnde 2. Paral. 13. dicitur de Ieroboam quod reſiſtere non valuit regi iuda, quem percuſſit dominus, & mortuus eſt. Et de Antichriſto dicitur 2. Theſ. 2 Quem dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui &c.

A **QUO.** Pronomen ablatiui caſus. Nota quod

Quo poteſt referri ad { Perſonas, Res, Loca,

Et primo ad perſonas, ſcilicet,

Ad { Deum, Iuſtum, Impium.

Sicut de aliis caſibus dictum eſt. ¶ Primum igitur dicamus de quo prout refertur ad perſonas. Et ſic dico quo de Deo, quod iſte eſt ſecundum dicta collectæ eccleſiaſticæ. Deus, à quo ſancta deſideria, recta conſilia, & iuſta ſunt opera. Iſte eſt ſine quo nihil eſt validum, nihil ſanctum. Iſte eſt à quo bona cuncta procedunt, ſicut canimus in Kyrie. Iſte eſt in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in domino, in quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in ſpiritu ſancto, ſicut dicitur Eph. 3. Et ſicut dicitur 1. Corin. 15. Iſte eſt in quo & ſtatis, per quem & ſaluamini.

B ¶ De viro autem iuſto dicamus quod iſte eſt de quo dominus videtur poſſe dicere illud Matt. 17. Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bene complacui. Et merito, quia certe iſte eſt quo

Quo { Purgantur crimina noxia, Velantur merita propria, Sectantur ſana conſortia.

Iuſtus eſt dico ille, quo purgantur crimina noxia. vnde Leui. 8. Quo expiato & ſanctificato fudit ſanguinem ad fundum altaris. Eſt etiam ille quo celantur merita propria Vnde de Angelo apparente dixit Manue. Iud. 15. Quem cum interrogaſsem quis eſſet, aut quo nomine vocaretur, noluit dicere. Eſt inſuper quo ſectantur ſana conſortia. vnde Gen. 50. dicitur de Ioſeph. Quo aſcendente ierunt cum eo omnes ſenes domus Pharaonis.

¶ De viro vero impio & iniuſto poſſum dicere quod iſte eſt de quo dicitur Leuit. 15. quod vir de quo egreditur ſemen coitus, lauabit corpus ſuum aqua: & Leuit. 22. Omnis homo qui acceſſerit ad ea quæ ſanctificata ſunt & quæ obtulerunt filii Iſrael domino, in quo eſt immunditia, peribit coram domino. Sic ergo patet quod quo refertur ad perſonas. C

¶ Secundo dico, quod quandoque refertur ad res. Et ſic dico quod eſt dare D

Vnum Quo, quo { Cibantur viri peſtilentes, Ornantur viri ſapientes, Ditantur viri præſidentes.

Eſt dico vnum Quo, quo cibantur peſtilentes viri ſcilicet peccatores, & hoc eſt peccatum ſeu etiam quodlibet delectabile mundi huius, de quo Gen. 3. De ligno de quo præceperam ne comederes, comediſti. Talibus poteſt dici illud 1. Reg. 1. Digere pauliſper vinum quo mades. Item eſt vnum Quo, quo ornantur ſapientes viri. Et iſtud ſignat bonum gratiæ ſcilicet merita & virtutes de quo Num. 4. Sument pallium hyacinthinum, quo cooperient candelabrum. Pallium enim iſtud ſignat ornamentum virtutum, quo ſcilicet ſancti viri velantur, de quo Deut. 8. Veſtimentum tuum quo operiebaris, nequaquam vetuſtate defecit. Item eſt vnum Quo, quo ditantur præſidentes viri, ſcilicet diadema gloriæ paradiſi, quo ſcilicet coronantur beati, de quo Can. 3. Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater ſua. Quo igitur aliquando refertur ad res.

¶ Tertio dico, quod Quo quandoque refertur ad loca. E
Et ſic dico quod eſt dare ſcilicet vnum locum, Quo

Boni recedunt,
Iuſti procedunt,
Bona ſuccedunt,
Mala accedunt.

Primus locus ſignat locum mundialem, ſeu etiam ſtatum proſperitatis mundanæ. Iſte enim eſt ille locus in quo mali delectantur ſtare, & à quo viri ſancti ſolent recedere Iſte enim eſt ille periculoſus locus de quo dicitur 3. Reg 21. In loco hoc in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lambent quoque tuum ſanguinem Vt & de iſto poſsimus dicere illud 4. Reg. 5. Locus in quo habitamus, anguſtus eſt. Secundus ſignat locum regularem, ſcilicet locum eccleſiæ vel religionis, ſeu etiam ſtatum hominum perfectorum. Iſte eſt paradiſus voluptatis, quem dominus à principio plantauerat, in quo poſuit hominem quem formauerat, de quo 1. Paral. 12. Venerunt ad præſidium in quo morabatur Dauid. Tertius ſignat locum ſupernalem in quo ſc. eſt abundantia omnium bonorum, de quo Iudi. 18. Tradet vobis dominus locum in quo nullius rei eſt penuria. Et de iſto poteſt dici illud 1. Reg. 19. In quo loco ſunt Samuel & Dauid. Quartus autem locus ſignat ſtatum infernalem, de quo ſcilicet dominus loquitur damnatis Eſa. 1. Super quo percutiam vos vltra addentes præuaricationem? Omne caput languidum, & omne cor mœrens &c.

¶ Si autem de tempore vis aliquid dicere, dic quod iſtud F
pronomen quo, ſignat tempus

Præſentis mortalitatis,
Ingentis vtilitatis,
Fluentis proſperitatis,
Sequentis pœnalitatis,
Florentis fœlicitatis.

De tempore vitæ præſentis poteſt dici illud Heſte. 2. Sicut ſolita erat eo tempore quo eam paruulam nutriebat. De tempore vitæ ingentis, id eſt, de vita & ſtatu hominum perfectorum poteſt dici illud Iudi. 18. Venerat tempus quo ſacrificium offerri ſolet. & Heſter. 2. Eo inquit tempore quo Mardochæus ad regis ianuam morabatur. Iſtud eſt enim tempus gratiæ quo ſcilicet ſacrificium cordis contriti Deo offerimus, & quo per ſpem & per fidem ad ianuam cœli ſtamus. De tempore fortunæ labentis ſeu mundanæ proſperitatis inſtabilis & fluentis poteſt dici illud 2. Mach. 1. Tempus fuit quo ſol refulſit, qui prius erat ſub nubilo. De tempore vero pœnæ ſequentis, ſcilicet quo

milem

miseri in inferno punientur, dicitur Iob 6. Tempore quo fuerint dissipati, peribunt, & vt caluerint soluentur de loco suo. De tempore autem status florentis, quo scilicet beati in æterna fœlicitate gaudent, potest dici illud Iob. 14. Constituas mihi tẽpus in quo recorderis mei. Putasne mortuus hõ rursum viuat? cunctis diebus quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Sequitur. Operi manuum tuarum porriges dexteram. Et hæc igitur de Quo pronomine sufficiant, quo ad præsens.

A **Quorum.** Nota quod istud pronomen quorum, quod est genitiuus pluralis, potest referri ad bonos & ad malos. Et primo dicamus malis, quod isti sunt, Quorum

Rebellio Deo opponitur,
Opinio fœtet & spernitur,
Elatio cadit & labitur,
Possessio nimis extenditur,
Cognatio splendida cernitur,
Affectio ardet & vritur,
Cognitio tenebris tegitur,
Locutio murmure pungitur,
Cibatio melle vngitur.

Isti enim obstinate Deo opponuntur. vnde Iob. 22. Qui dixerunt Deo recede a nobis, & quasi nihil posset omnipotens, æstimabant eum, quorum sententia procul sit à me. Item isti vt infames iure contemnuntur. vnde Prouerbi. 2. Quorum viæ peruersæ, & infames gressus illorum. Item isti per prudentes nunquam extolluntur. vnde Iob dicebat de talibus Iob. 30. Quorum virtus erat mihi pro nihilo. Et ibidem. Quorum patres non dignabar ponere cum canibus gregis mei. Item isti terrenorum opibus immerguntur. Vnde de peccatore diuite potest dici illud Psal. Hoc mare magnum & spatiosum manibus, ibi reptilia quorum non est numerus. Reptilia dico, id est, diuitiæ. Item isti præ cæteris prole fœcundantur Psal. Quorum filii sicut nouellæ plantationes &c. Filiæ eorum compositæ &c. Item isti cupidine rerum comburuntur. vnde in Psal. In quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta est muneribus. Item isti caligine cæca conteguntur, hoc est dictũ, ignorantiæ cæcitate. vnde Esa. 29. Væ qui profundi estis corde, vt à domino abscondatis consilium, quorum sunt in tenebris opera. Item isti acredine verborum vtuntur. vnde in Psal. Quorum os maledictione plenum est & amaritudine, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Item isti dulcedine cibi alliciuntur, quia sicut dicitur Deuter. 32. De quorum victimis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum. & Phili. 3. Quorum Deus venter est &c.

B ¶ In bono vero significato dic quod quorum potest referri ad bonos. Vnde nota quod isti sunt, Quorum

Expiatur prauitas sublata per pœnitentiam,
Regulatur leuitas innata per temperantiam,
Declaratur lenitas plantata per complacentiam,
Candidatur castitas purgata per continentiam,
Confirmatur entitas renata per permanentiam.

Dico ergo quod isti sunt quorum per pœnitentiam culpa remittitur. vnde in Psal. Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. vnde Luc. 5. Quorum vt Iesus fidem vidit, dixit, homo, remittuntur tibi peccata tua. & Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt eis. Item isti sunt quorum per temperantiam vita dirigitur. vnde Exod. 26. Vnius mensuræ erunt omnia saga, quorum quinque iunges seorsum. Quinarius enim numerus quinque sensus signat, qui scilicet sunt semper per temperantiam moderandi. Item isti sunt quorum per mitigationem & clementiam lenitas vngitur, isti enim sunt leues, suaues & vncti. Numer. 3. Hæc sunt nomina filiorum Aaron qui vncti sunt, & quorum completæ sunt consecrationes. & Eccl. 44. Hi sunt viri misericordiæ, quorum pietates non defuerunt. Item isti sunt quorum per continentiam puritas tergitur. Vnde de panib. propositionis, id est, de sanctis viris dicitur Leuit. 24. Quorum sex altrinsecus super mensam purissimam corã domino statues. Item isti sunt quorum per permanentiã durat æternitas, quia scilicet isti viuunt in æternum. vnde Philip. 4. dicitur quod isti sunt quorum nomina scripta sunt in libro vitæ. Et hæc de Quorum sufficiant.

A **Quos.** In accusatiuo. Nota quod Quos simili modo potest dici de bonis. Vnde nota quod boni sunt, Quos

Status supernus facit tutissimos,
Amor fraternus facit charissimos,
Splendor lucernus facit doctissimos,
Vigor internus facit promptissimos,
Labor externus reddit aptissimos,
Rigor paternus facit sanctissimos,
Dulcor maternus reddit lætissimos,
Tenor æternus reddit certissimos.

Dico ergo quod isti sunt quos efficit tutissimos puritas superna, quia scilicet propter virtutem corruptibilem, qua præpollent, fortissimi sunt & tuti. Vnde de Angelis dicitur Gen. 32. Quos cum vidisset Iacob, ait. Castra Dei sunt hæc. Item isti sunt quos dat gratissimos charitas fraterna. Vnde de Ioseph & fratribus suis dicitur Gen. 43. sic. Quos cum vidisset & Beniamin simul, fecit eos introduci domũ. Item isti sunt quos dat doctissimos claritas lucerna, hoc est reuelatio sancti spiritus. vnde Exod. 28. Loqueris cunctis sapientibus corde, quos repleui spiritu sapientiæ. Item isti sunt quos prõptissimos facit vigorositas interna, figurati Exod. 37. vbi dicitur quod Beseleel fudit quatuor circulos quos posuit in quatuor angulis per singulos pedes mensæ. Circulus enim in pede nihil aliud est quam volubilis obedientia in prompta executione. Pes enim cursum & motum signat. Item isti sunt quos efficit aptissimos aduersitas externa, quia scilicet quanto viri sancti magis per tribulationes concutiuntur & malleantur, tanto aptiores in Dei iussibus iudicantur. Vnde de lapidibus fundamenti tẽpli dicitur sic. 3. Reg. 5. Quos lapides dolauerunt cæmentarii Salomonis. Vnde de tribulatis & pauperibus potest dici illud Iob. 24. Quibus non est operimentum in frigore, quos imbres montium rigant &c. Item isti sunt quos efficit sanctissimos seueritas paterna. & sic dicitur Apoc. 3. Ego quos amo, arguo & castigo. Item isti sunt quos efficit lætissimos fœlicitas superioris Hierusalem, quæ sursum est, & est magister noster, de quo Baruc. 5. Ecce venient filii tui, quos dimisisti dispersos, venient collecti ab oriente, in occidentem, in verbo sancti gaudentes, in honorem Dei. Item isti sunt quos efficit certissimos veritas æterna, hoc est dictũ, veritas prædestinationis æternæ, quia scilicet isti sunt quos ab æterno numerauit, & in saluandorum numero descripsit & appropriauit. Vnde de numeratione dicitur Num. 1. Hi sunt quos numerauit Moyses & Aaron. Et de descriptione dicitur 2. Paral. 4. Hi ergo sunt quos supra descripsimus nominatim. De appropriatione autem dicitur Leuitic. 25. Mei autem sunt serui filii Israel, quos eduxi de terra Aegypti. & breuiter de prædestinatis dicit dominus Io. 17. Pater, manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo. Sequitur. Ego pro eis rogo, non pro mundo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt. Sequitur. Pater sancte, serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi. Et hæc de quos in bono significato sufficiant. ¶ In malo vero significato, dic quod mali sunt Quos B

Adorat error sæcularis,
Honorat fauor popularis,
Deuorat rigor supernalis,
Lacerat terror infernalis.

Isti dico sunt quos error sæcularis solet adorare, quia scilicet isti in sæculo reputantur magni, figurati in idolis. vnde Deut. 29. Adorauerunt eos quos nesciebant, & quibus non fuerant attributi. Item isti sunt quos honor popularis solet exaltare. Isti enim honoribus eleuantur, sed in fine turpiter deprimuntur 2. Reg. 18. Plures fuerunt quos saltus consumpserat de populo, quam quos vorauerat gladius. Saltus enim qui est rupes alta & scissa, honorum designat altitudinem. Item isti sunt quos rigor supernalis solet deuorare seu etiam condemnare, quia scilicet rigor iustitiæ diuinæ. Vnde dominus ipse dicit Hierem. 45. Ecce quos ego ædificaui, ego destruo, quos plantaui (per tẽporales scilicet prosperitates) ego euello & destruo, per æternales scilicet aduersitates. Item isti sunt quos terror infernalis seu crudelitas hostilis solet iugulare seu etiam lacerare. vnde 4. Regum 10. de damnatis & dæmonibus dicitur sic. Quos cum apprehendissent viuos, iugulauerunt eos.

Quibus. Nota quod sicut dictum fuit de quos & quorum, sic dicendum est de quibus, quod scilicet ad bonos & ad malos, seu etiam ad bona & ad mala diuersimode referatur. Dico ergo de bonis perfectis & virtuosis, quod isti sunt Quibus A

Assignatur virtus integralis,
Ministratur panis spiritualis,
Perficitur iussus paternalis,
Tribuitur terra supernalis,
Non præualet hostis infernalis,
Valde placet sermo magistralis,
Infligitur labor temporalis,
Ascribitur cibus æternalis.

Dicamus ergo de istis quibus, id est, de viris perfectis & iustis quod isti sunt quibus assignatur seu in quibus commendatur virtus generalis seu specialis. Isti enim completæ & adultæ sunt virtutis. Vnde de duobus filijs Isaac dicitur Gene. 25. sic. Quibus adultis factus est Esau vir gnarus venandi, & homo agricola, Iacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis. Item isti sunt quibus ministratur panis specialis seu spiritualis, scilicet, Eucharistiæ. Iste enim est panis iustorum, non peccatorum. Vnde de Ioseph & suis fratribus Gen. 47. dicitur sic. Quibus statuta cibaria de horreis publicis præbuit. Et Exo. 16. Quibus ait Moyses. Iste est panis quem dedit vobis Dominus ad vescendum. Itē isti sunt in quibus perficitur iussus paternalis. Isti enim sunt maioribus ad obedientiam semper prompti. Vnde Genes. 50. Quibus iussa explentibus transierunt 40. dies. Item isti sunt quibus diuiditur seu tribuitur terra supernalis, scilicet hæreditas paradisi. Vnde Deuter. 1. Paruuli vestri de quibus dixistis, quod captiui ducerentur, ipsi ingredientur, & ipsis dabo terram, & possidebunt eam. Et Iob 15. dicitur. Quibus solum data est terra. Item isti sunt quibus non præualet hostis infernalis. Vnde isti possunt comparari filijs Enachim, quibus nullus potest ex aduerso resistere, sicut dicitur Deut. 9. Item isti sunt quibus valde placet sermo magistralis, id est, doctrina maiorum & meliorum Vnde 2. Para. 24. Quibus audientibus legit rex omnia verba voluminis. Item isti sunt quibus infligitur labor temporalis, scilicet præsens aduersitas & paupertas. Vnde Iob 24. Quibus non est operimentum in frigore. Et Lucæ 12. dicitur de coruis, id est, de hispidis eremitis & alijs viris sanctis. Considerate inquit coruos, quia non seminant neque metunt, quibus non est cellarium neque horreum, & Deus pascit illos. Vnde de aduersitate dicitur Hie. 49. Ecce quibus non erat iudicium vt biberent calicem iræ Domini, bibentes bibent &c. Itē isti sunt quibus asscribitur cibus æternalis, scil. cibus gloriæ, & dulcedo Paradisi. Vnde Sap. 16. Disposuisti inquit populum tuum, quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui nouum saporem escam parans &c.

B ¶In malo vero dic, quod peccatores impij sunt illi, scilicet, quibus

> Indignatur summa diuinitas,
> Hebetatur mentis subtilitas,
> Reseruatur mortis obscuritas,
> Obstinatur cordis calliditas.

Isti sunt igitur quibus summa diuinitas indignatur, vt de rebellibus filijs Israel dicitur Num. 22. Quibus iratus Dominus iurauit, dicens. Si videbunt homines isti terram quam pollicitus sum Abrahæ &c. Et in Psal. Quibus iuraui in ira mea, si introibunt in requiem meam. Item isti sunt quibus mentis subtilitas hebetatur, quia scilicet luce scientiæ per ignorantiam sunt priuati, de quibus Sapi. 13. Vani sunt omnes homines in quibus non est scientia Dei. Item isti sunt quibus mortis obscuritas reseruatur, videlicet, in inferno. Vnde 2. Pet. 2. Hi sunt fontes sine aqua, nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reseruatur. Item isti sunt quibus cordis calliditas obstinatur, scilicet, ad faciendum malum. Vnde de Chaldæis & eorum malicia dicitur Hie. 8. Mittam vobis serpentes & regulos, quibus non est incantatio &c. Hæc ergo dicta de quibus sufficiant quo ad personas.

C ¶De rebus vero dic tam bonis quam malis, quod varia & diuersa sunt negotia rerum, videlicet, quædam bona quibus

> Instruimur,
> Corrigimur,
> Perficimur,
> Reficimur.

Quædam mala, quibus

> Allicimur,
> Inficimur,
> Affligimur.

Dico ergo, quod sunt res bonæ quibus instruimur, & ista sunt diuina lex & mandata, & sacræ paginæ atque scientiæ documenta. Vnde de mandatis diuinis potest dici illud Gen 49. Finitis Iacob mandatis quibus filios instruebat, collegit pedes suos super lectum: de duobus vero testamentis potest intelligi illud Nu. 10. Fac tibi duas tubas argenteas, quibus conuocare possis multitudinem. Ista autem figurantur in vasis aureis Salomonis, de quibus dicitur 3. Reg. 10. Omnia vasa de quibus potabat rex Salomon, erant aurea. Item sunt quædam quibus corrigimur, & ista sunt mundi tribulamina & aduersa, de quibus Lu. 21. Venient dies in quibus non relinquetur lapis super lapidem. Sequitur. Surget gens contra gentem, & terræ motus erunt per loca &c. Item dico, quod sunt quædam quibus perficimur, & ista sunt gratiæ, merita & virtutes, & ista sunt spiritualia ornamenta de quibus dicitur Iudic. 8. Tulit Gedeon ornamenta & bullas quibus colla regalium camelorum decorari solent. Item dico quod sunt quædam quibus reficimur, & ista sunt deliciæ & gaudia paradisi, de quibus dicitur Leu. 25. Facite præcepta mea atque iudicia, & complete ea, vt habitare possitis in terra absque vllo pauore, & gignat vobis humus fructus suos, quibus vescamini vsque ad saturitatem. Ista cibaria parantur Isaac, quibus scilicet libenter vescitur, sicut dicitur Gene. 27.

D ¶Item dico, quod sunt quædam res malæ quibus allicimur, & ista sunt temporalia mundi bona, quibus fatui plus debito attrahuntur. Ideo Deut. 7. dicitur. Non concupisces aurum, & argentum de quibus facta sunt, scilicet idola. Talia enim nō sunt concupiscenda, scilicet, diuitię, imo secundum Apostolum 1. ad Timo. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his debemus contenti esse. ¶Item dico, quod sunt quædam quibus inficimur, & ista sunt vitia, & peccata, de quibus 3. Reg. 16. dicitur. Ambulauit in vijs patris eius, in peccatis suis quibus peccare fecit Israel: & 2. Reg. 24. dicitur: Seruiuit in immunditijs quibus seruierat pater eius. ¶Item dico, quod sunt quædam quibus affligimur, & ista sunt tormenta infernalia, quibus scilicet si peccauerimus, affligimur, Ideo bene consulit scriptura Eccl. 12. dicens. Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat dies afflictionis tuæ, & appropinquent anni de quibus dicas, non mihi placent. Hæc igitur de quibus sufficiant &c.

Quisquam. Quicquid.

A Nota, quod quisquam idem est, quod quicunque seu aliquis. Sumitur tamen vt communiter in terminis negatiuis. Nota igitur sicut dictum est de qui, & de quis, quod quisquam potest ad diuersa referri, videlicet,

> Ad { Iustum,
> Stultum,
> Damnatum.

¶Primo ergo dico, quod iustus potest dici quisquā, id est, aliquis vel quicunque, quia pro certo iusti pro eo, quod per charitatem ad omnes generaliter se extendunt, ideo quisquam seu quicunque merito dici possunt. Notabis ergo de tali quisquam, id est, de viro iusto, scilicet, quod

> Hic maiorum legibus religatur,
> Hic ciborum fluctibus non grauatur,
> Vitiorum ensibus non truncatur,
> Deceptoris artibus non lædatur,
> Adulantis vocibus non fraudantur,
> Castigantis acubus non stimulatur,
> Hic terrenis specubus non locatur,
> Hic proprijs opibus non ditatur,
> Hic cœlitus omnibus satiatur,
> Hic inferni cruciatibus non deputatur.

Dicam ergo de domino quisquam, id est, de quolibet viro iusto, quod hic sine imperio non vagatur. Ad iustum enim spectat, quod non sit vagabundus, sed quod maiorum legibus sit subiectus. Vnde Ioseph in persona superioris dicitur Gene. 41. Absque tuo imperio non mouebitur quisquam. Item dico, quod ciborū edulio non grauatur. Abstinens enim debet esse vir iustus. Vnde Leuit. 6. Nec quisquam comedat ex eo, hoc est, de sacrificio sacerdotum. Item dico, quod vitiorum gladio non truncatur. Vnde 1. Reg. 11. Non occidetur quisquam in die hac. Ita quod Dæmones de isto possint dicere illud quod Iudæi de Christo dixerunt Ioan. 18. Nobis non licet interficere quenquam. Item dico, quod hic fraudis commercio non lædatur. Deus enim tales non permittit, quod ipsi fraudent seu decipiant innocentes. Vnde de filijs Israel dicitur 1. Paralip. 16. quod Deus non permisit quenquam calumniari eos. Item dico, quod verborum eloquio non fraudatur, scilicet, per adulationem. Non delectatur enim in adulationibus deceptorum. Ideo cuilibet adulatori potest dici illud Prou. 24. Non lactes quenquam labijs tuis. & Eccl. 11 Ante mortem non laudes hominem quēquam. Itē dico, quod correctorum iaculo stimulatur. Vnde Eccl. 6. Priusquam interroges, ne vituperes quenquam sed cum interrogaueris, corripe iuste. Item dico, quod terrenorum tumulo non locatur, videlicet per auaritiam. Vnde de monumento nouo, quod erat excisum in petra, dicitur Luc. 23. quod in eo nondum quisquam positus fuerat. Item dico, quod parcitatis vinculo non ligatur. Iustus enim liberalis est, & non parcus, ita quod illa quæ habet, nō sunt sibi propria, sed omnibus cōmunia. Vnde Act. 4. Nec quisquam eorum possidebat aliquid, nec suum esse dicebat, sed erāt eis omnia communia. Item dico, quod hic cœlesti ferculo satiatur. Iste .n. habet finaliter sufficientiam paradisi. Vnde Act. 4. Neq enim quisquam egens erat inter eos Item dico, quod hic æterno stimulo nō arctatur, quia .s. iste nō iudicatur aut cōdemnatur ad

pœnam

pœnam æternam, quia ſc. ſicut dicitur Ioan. 5. Neque enim pater iudicat quenquam. Sic ergo patet, quod Quiſquam ſumitur in bono.

B ¶ Sed adhuc dico, quòd Quiſquam ſumi poteſt in malo. Et ſic dico, quod per Quiſquam intelligitur peccator. Quiſquis enim ſemper ſignat aliquod dubium, ſicut cum dicitur: Quiſquis ſic loquatur mecum. Eſt enim pronomen compoſitiuum & adiectiuum, ſignans ſc. peccatorem, qui ſcil. ſemper eſt dubius & incertus, fallax, compoſitus, & ineptus. Sonitus enim terroris in auribus impij, & cum pax ſit, ſemper inimicitias ſuſpicatur, ſicut dicitur Iob 15. Dicamus ergo, quod Quiſquam ſeu Quiſquis, ſc. peccator

Detractionis vitio roditur,
Rebellionis odio foditur,
Poſſeſſionis amore moritur,
Obliuionis horrore mergitur,
Iniuſtitiæ furore ducitur,
Diffidentiæ pauore ſoluitur,
Opulentiæ dulcore pellitur,
Peſtilentiæ terrore ſternitur.

De detractione talium dicitur Num. 14. Nec quiſquam ex his, qui detraxerunt mihi, intuebitur. De rebellione iſtorum, qui ſc. obedire ſuis maioribus contradicunt, dicitur 3. Reg. 12. Nec ſecutus eſt quiſquam domum Dauid. De poſſeſſione verò terrena, quomodo tales per cupiditatem eneruat, & quomodo vita gratiæ ipſos priuat, dicitur Luc. 12. Non in abundantia cuiuſquã vita eius. De obliuione verò & ignorantia iſtorum dicitur 1. Cor. 6. Non eſt inter vos ſapiens quiſquam. Iſti enim nec vident nec audiunt illa, quæ pertinent ad ſalutem. Vnde 1. Reg. 26. Non erat quiſquam, qui videret, & intelligeret, & vigilaret: & 1. Reg. 30. Nec audiet vos quiſquam. De iuſtitia autem eorum dicitur Roman. 3. Non eſt iuſtus quiſquam, nec eſt intelligens, aut requirẽs Deum. De timore autem ſeu diffidentia iſtorum dicitur 2. Reg. 17. Fortiſſimus quiſquis pauore ſoluetur. Vnde de vecordia taliũ dicitur 2. Macchab. 5. Nec ſimpliciter quiſquam ſe Iudæum eſſe confitebatur, ſ. præ timore. De opulentia autem, quæ eis in morte eripitur, vide in Diues, & in ſimilibus, & in alijs titulis, & in tabula. De peſtilentia verò, ſc. damnationis & mortis, quæ ſc. iſtos finaliter comprehendit, dicitur 1. Reg. 30. Non euaſit ex eis quiſquam: & 2. Paral. 22. Nec ſupereſſe quẽquam poſſit, euadere qui necem potuiſſet. Hæc ergo de Quiſquam & Quiſquis ſufficiant.

A **Quiſpiam.** De Quiſpiam ſicut de Quiſquam poteſt dici, quod referri poteſt ad impium, & ad iuſtum. Eſt enim idem quod aliquid, ſeu quiſquam, veruntamen, vt communiter, refertur ad impium, & iniuſtum. Vnde nota, quod talis Quiſpiam

Inficitur carnali macula,
Excluditur à Dei ſpecula,
Seiungitur à cœli camerula,
Repellitur à ſacra copula,
Reijcitur à gente credula,
Non paſcitur ſecreta pabula,
Nanciſcitur inferni iacula.

Dico ergo, quod talis Quiſpiam carnali macula inficitur, ſ. peccato luxuriæ. Vnde Gen. 26. Potuit coire quiſpiam de populo cum vxore ſua. Item à Dei ſpecula ſecluditur. Vnde Ex. 24. Moyſi ad loquendum cum Domino aſcendenti dicitur ſic: Nullus aſcendat tecum, nec videatur quiſquam per totũ montẽ; q. d. talis quiſquam non eſt dignus contemplari vel audire diuina ſecreta. Item iſte à cœli camerula ſeiungitur, hoc eſt dictum, à Paradiſo. Vnde Deut. 1. Non videbit quiſpiam de hominibus generationis huius peſſimæ terram bonam, quam ſub iuramento pollicitus ſum patribus veſtris. Item iſte à ſacra copula repellitur ſeu refugitur, quia ſcil. mali à ſocietate bonorum vitantur, & ab ipſis ſolitarij dimittuntur. Vnde de fatuo Nabal dicitur 1. Reg. 25. Erat autem vir quiſpiam in ſolitudine. Vnde bonis ſit prohibitio de frequentanda ſocietate malorum, Ioſu. 6. Cauete, ne quippiam contingatis, & ſitis rei præuaricationis. Item iſte à gẽte credula reijcitur, ſeu etiam contemnitur, quia ſc. tales à fidelibus tanquam excommunicati habentur. Et hoc eſt, quod præcipitur 4. Reg. 4. vbi dicitur: Si ſalutauerit te quiſpiam, non reſpondeas ei. Item iſte ſecreta pabula non paſcitur, ſcil. de futuris rerum negotijs more prophetico meditando. Vnde 3. Reg. 22. Non eſt hic propheta Domini quiſpiam. Item iſte inferni iacula nanciſcitur, quia ſcilicet, finaliter infernalis damnatio talibus intentatur. Vnde Prouerb. 26. Maledictum in quempiam ſuperueniet. Sufficit.

A **Quo. Quocunque.** Cum Quo ſit aduerbiũ loci, poſſum⁹ dicere, quod in ſcriptura ſit mẽtio de multiplici Quo ſeu loco, videlicet de loco Morali, Vitali, Lethali, Fatali, Venali, Mortali.

Locus
- Moralis eſt frequentandus, ſc. virtutis ſtatus,
- Vitalis eſt affectandus, ſc. Paradiſus,
- Lethalis eſt deteſtandus, ſcil. peccati virus,
- Fatalis eſt acceptandus, ſc. mors aut lethum,
- Venalis eſt refutandus, ſc. mundus,
- Mortalis eſt formidandus, ſc. inferius.

¶ Primo ergo dico, quod per Quo ſeu Quocunque intelligitur ſtatus moralis & virtualis. Virtus enim & perfectio, & morum locus & ſtatus eſt, quo quilibet tendere debet, & ibi quocunque ierit, declinare, ſicut Dauid de ſeipſo dicebat 1. Reg. 15. Ego vadã, quo iturus ſum. Vt ſic vnus alteri dicat illud 1. Reg. 14. Perge, quo cupis, & ero tecum. Quia pro certo ad iſtud Quo, id eſt, ad ſtatũ & gradum virtutis debemus alter alterum comitari, & virtuoſorum exemplis illuc accedere & tranſire. Iſte enim locus ſeu ſtatus eſt locus

Diuinitatis,
Humilitatis,
Satietatis,
Securitatis,
Societatis.

¶ Eſt dico locus diuinitatis. Deus enim ad hunc locum continuè nos præcedit, & nos debemus etiam eum ſequi, dicendo ſc. illud Luc. 9. Magiſter, ſequar te, quocunq; ieris: & Marc. 14. Sequimini eum, quocunq; introierit. Sequi, dico, debemus eum, in quantũ ſc. noſtræ fragilitati poſſibile eſt, quia ſ. attingere ſummam perfectionem ſuam impoſſibile eſt, ſicut ſc. ipſe dicit Ioan. 13. Domine, quo vadis? Reſpondit Ieſus: Quo ego vado, vos non poteſtis venire: & Ioan. 8. ipſe dicit: Ego ſcio, vnde venio, & quo vado, & quo ego vado, vos non poteſtis venire. Iſte eſt ergo locus diuinitatis, de quo ſcil. recedere non valebat ille, qui in Pſalm. dicebat Deo: Quo ibo à ſpiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? Si aſcendero in cœlum, tu illic es; ſi deſcendero ad infernum, ades &c. q. d. vbicunque ad locum & ſtatum virtutis acceſſerimus, Deũ præſentem inuenimus. Vnde & Petrus ſibi legitur dixiſſe: Domine, quo vadis? & iſte protinus reſpondiſſe: Vado Romam iterum crucifigi. Spiritus vbi vult, ſpirat, & neſcimus, vnde veniat, aut quo vadat. Sequamur ergo pro viribus ad iſtud Quo ſeu Quocunque, iuxta illud Ezech. 1. Quocunq; ibat ſpiritus, illuc & rotę pariter eleuabantur, ſequentes eum. Iſte eſt ergo locus authoritatis ſeu diuinitatis. B

¶ Item dico, quod iſte eſt locus humilitatis. Ideo viro perfecto poteſt dici illud Ezechiel. 32. Quo pulchrior es, deſcende & dormi. Iſtuc enim debemus ire C

Deum orando,
Sanctos ſectando,
Mala calcando,
Maioribus parendo,
Minoribus hærendo.

Deum dico orando. Vnde 3. Reg. 8. Quocunq; miſeris eos, orabunt te. Sanctos etiam ſectando, ſeu etiam imitando, dicentes ſc. Ruth 1. Quocunq; perrexeris, pergam. Mala inſuper vincendo, ſeu etiam ſuperando. Vnde 1. Reg. 14. At Saul confirmato regno ſuper Iſrael, pugnabat per circuitum aduerſus inimicos, & quocunque ſe verterat, ſuperabat. Item maioribus parendo & obediendo. Vnde de nubibus dicitur Iob 37. quod luſtrant cuncta per circuitum, quocunq; eas voluntas gubernantis duxerit ad omne, quod præceperit illis. Minoribus etiam hærendo, & cũ eis conuerſando, ſc. cum innocentib. & benignis, ſicut bene dicitur de innocentibus Apoca. 14. Hi ſequuntur agnum, quocunque ierit. Vnde de perditione talis puræ & innocentis ſocietatis videbatur Ruben vendito Ioſeph dicere Gen. 37. Puer non comparet, & ego quo ibo? Virtus igitur & perfectio locus eſt humilitatis.

¶ Item dico, quod iſte locus eſt ſatietatis. In iſto enim quo ſatiatur & reficitur donis & gratijs mens humana, ibi etiam paſcitur & reficitur ipſe Deus. Vnde animæ virtuoſæ poteſt dici de Chriſto illud Canti. 6. Quo abijt dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum? Quo declinauit dilectus tuus? & quæremus eum tecum. Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum ad areolam aromatum, vt paſcatur in hortis, & lilia colligat: & Marc. 14. dixerunt diſcipuli Chriſto: Quo vis eamus, & paremus tibi paſcha. D

¶ Item dico, quod iſte eſt locus ſecuritatis. Deus enim ſeruat & cuſtodit omnes illos, qui in iſto loco morantur, ſcilic. in ſtatu virtutis. Iud. 2. Quocunq; pergere voluiſſent, manus Domini ſuper eos erat: & Prouer. 21. Cor regis in manu Domini, quocunq; voluerit, inclinabit illuc. E

¶ Item eſt locus ſocietatis, ſeu etiam charitatis. Vnde Luc. 10. dicitur, quod Chriſtus miſit diſcipulos binos ante faciem ſuã in F

omnem ciuitatem & locum, quo erat ipse venturus Patet igitur, quomodo per quo & quocunque intelligitur status moralis & virtualis.

G ¶ Secundò dico, quod per ista aduerbia intelligitur status vitalis, supernalis, & æternalis, sc. gloria Paradisi. Iste est enim locus, quo iustus ascendere cupit, in quo finaliter sicut in termino requiescit. Vnde Dominus dicit animæ beatæ 1. Reg. 14. Perge, quo cupis, & ero tecum: & Exod. 32. Duc populum istum ad locum, quo locutus sum, scil. ad terram promissionis Paradisi. Et breuiter de isto quo dici potest cuilibet beato illud Ezechiel. 21. Vade ad dexteram, seu ad sinistram, quocunque faciei tuæ est appetitus: & 2. Reg. 2. Quo ascendam in Hebron? Iste tamen locus interdicitur peccatori, quia sc. Christus dixit cuilibet tali: Quæretis me, & non inuenietis; & quo ego vado, vos non potestis venire, Ioan. 8. Quia sicut dicitur Luc. 12. Paradisus est locus, quo fur non appropiat, nec tinea corrodit; soli enim iusti & beati sunt ibi in securitate. Mar 6. Quocunque introieritis in domũ, ibi manete. Hic est igitur locus vitalis & supernalis.

H ¶ Tertio dico, quod per quo & quocunque intelligitur locus seu status lethalis, & criminalis, hoc est dictum, status peccati. Iste enim est

Locus { Obscuritatis & ignorantiæ,
Proteruitatis & insolentiæ,
Tenuitatis & indigentiæ.

Locus dico ignorantiæ & obscuritatis. Et sic dicitur de peccatore Ioan. 3. quod nescit, vnde veniat, aut quo vadat. Vnde Ioan. 12. Qui ambulat in tenebris, nescit vnde veniat, aut quo vadat. Locus etiam insolentiæ & proteruitatis, quia sc. peccator, vt communiter, est proteruus, & obstinatus, & voluntate propria nimis plenus. 3. Reg. 19. Abijt quocunque eum ferebat voluntas. Locus insuper indigentiæ & sterilitatis, quia sc. peccator caret diuitijs & copia gratiarum. Luc. 12. Non habeo, quo congregem fructus meos. Hic est ergo locus lethalis & criminalis.

I ¶ Quartò dico, quod per quo intelligitur locus seu status fatalis, id est, mortis temporalis, quo sc. omnes tendunt. Vnde cuilibet de mundo recedenti, & ad mortem tendenti potest dici illud Gene. 16. Agar ancilla Sarai, vnde venis, aut quo vadis? Sequitur: A facie dominæ meæ fugio. Agar enim est caro mortalis, domina ipsius est anima, à cuius facie caro fugit ad mortem. 1. Macch. 2. Quo ergo vobis adhuc viuere. Hic igitur est status fatalis atque mortalis.

K ¶ Quintò dico, quod per quo & quocunque intelligitur status venialis & mundialis. Mundus enim est

Locus { Dispersionis & exilij,
Depressionis & martyrij,
Vagationis & diffugij.

Locus dico dispersionis & captiuitatis. Vnde Baruch 3. Ecce, inquit, nos hodie in captiuitate nostra sumus, quo nos dispersisti in improperium, & in maledictum. Locus etiam depressionis, quia sc. hic compelluntur boni multa & varia pati. Vnde Christus dixit Ioan. 21. Petre, cum eras iunior, cingebas te, & ambulabas, quo tu volebas. Cum autem senueris, extendes manus tuas, & alius cinget te, & ducet, quo tu non vis. Locus insuper vagationis, quia scil. mali volunt per mundum discurrere, & agere sine fræno. Hier. 50. Quocunque placet tibi vt vadas, vade.

L ¶ Sexto vero dico, quod per quo seu quocunque intelligi potest status mortalis & infernalis. Infernus enim

Locus est { Erroris,
Terroris,
Horroris.

De errore & ignorantia dicitur Ecclesi. 9. Nec sensus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erit apud inferos, quo tu properas. De terrore autem seu timore satis supponitur in Psalm. vbi dicitur illud prædictum: Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiã? Si ascendero in cœlum, tu illic es; si descendero ad infernum, ades, sc. ad puniendum me. De horrore vero, sc. futuræ & horrendæ habitationis potest dici de anima damnata illud, quod de duab. alatis mulieribus, quandam amphoram portantibus, in qua latebat iniquitas, dicitur Zacha. 5. Quo istæ deferunt amphoram, vt ædificetur ei locus in terra Sennaar. Sennaar, qui interpretatur fœtor, signat infernum, quo sc. amphora, id est, peccatrix anima à duabus mulieribus, id est, à duabus culpis præcipuis, quę sunt caro alliciens, & mundi gloria decipiens, finaliter deportatur, vt ibidem locus suus perpetuo statuatur. Patet ergo, quod per quo seu quocunque potest locus aut status multiplex denotari.

A Quoties. Quotiescunque.

De quoties, quia accipitur p̄ multiplicationem tam numeri quàm temporis, possum dicere, quod per Quoties sumitur multiplicatio in bono, & in malo. In bono enim dico, quod multiplicanda est & reiteranda

Compunctio cordis interioris,
Remissio culpæ exterioris,
Deuotio causæ superioris.

Reitera igitur compunctionem internam. Exemplo sc. filiorum Israel, de quibus Iudic. 5 quod quotiescunq; pœnituerunt se recessisse à cultura Dei sui, dedit eis virtutem resistendi. Reitera etiam remissionem fraternam, iuxta illud Matth. 18. Quoties peccauerit in me frater meus, remittam ei vsq; septies. Non dicam, inquit, septies, imò septuagies septies. Reitera insuper deuotionem paternam seu supernam, scil. deuotionem ad sacramentum altaris. 1. Corint. 11. Quotiescunq; manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat.

¶ In malo autem significato nota, quod per Quoties ostenditur, quomodo mali solent malè agendo aut sustinendo vices multiplicare, videlicet, B

Carendo lumine directiuo,
Vtendo flumine turbatiuo,
Cadendo turbine deiectiuo.

Isti enim multoties lumine priuantur, sc. lumine fidei, scientiæ, & gratiæ. Vnde Iob 21. Quoties lucerna impiorum extinguetur, & superueniet eis inũdantio. Item isti multoties turbant, & turbantur, quia .s. per mala opera sua exacerbant multoties creatorem. Psal. Quoties exacerbauerunt eum in deserto, in ira excitauerunt eum in inaquoso. Item isti multoties pœnis agitantur, s. ab ipso Deo. Vnde Exod. 10. Narres quoties contriuerim Ægyptios, & signa mea fecerim in eis.

Quod. Quodcunque. Eo quod. A

Causatiuè. De his, sicut de Quo supra dictum est, potest dici de Quod primo, videlicet, quod est dare multiplex Quod, id est, multiplicem substantiã in bono vel in malo significato assumptam. Nota ergo, quod est vnum Quod

Reuerendum, sc. Deus,
Atterendum, sc. corpus,
Promerendum, sc. Paradisus,
Perferendum, sc. tribulatio seu tormentum,
Auferendum, sc. culpa seu peccatum,
Deserendum, sc. mundus,
Afferendum, sc. fides seu cultus,
Reparandum, sc. cor vel subditus,
Operandum, sc. bonum opus,
Formidandum, sc. infernus.

¶ Dico, quod inuenitur vnum quod reuerendum, & istud certè est Deus, qui scil. valdè est neutræ & anomalæ conditionis, & hoc certè, quia durat æternaliter. 1. Ioan. 1. Quod fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus de verbo vitæ. Quia venit temporaliter. Luc. 2. Pastores loquebantur ad inuicem: Transeamus vsq; in Bethlehem, vt videamus hoc verbum, quod factum est, & quod fecit Dominus, & ostendet nobis. Quia vincit virtualiter, scilicet mundum, quia sicut dicitur 1. Ioannis 5. Quod natum est ex Deo, vincit mundum. Quia prodest liberaliter, scilicet, conferendo vitam æternam, sicut dicitur Ioannis 1. Quod factum est in ipso, vita erat, & vita erat lux hominum.

¶ Item dico, quod inuenitur vnum quod atterendum, & istud certè est corpus nostrum, quod sc. per pœnitentiam & abstinentiam debet teri, calcari pariter, atque frangi. Et hoc certè, B

Quia citò { Perit & deficit,
Fœdat & inficit,
Ad malum trahit & allicit.

Deficit dico, & hoc, quia est carneum, fragile, & defectiuum, quia sicut dicitur Ioan. 3. Quod natum est ex carne, caro est. Inficit etiam, quia sicut dicitur Leuiti. 11. Omne, quod reptat super terram, abominabile erit: & Numer. 19. Vas, quod non habet operculum desuper, immundum erit. Allicit insuper, sc. ad peccatum, quia sicut dicitur Sapi. 11. Corpus, quod corrũpitur, aggrauat animam.

¶ Item dico, quod inuenitur vnum quod promerendum, & istud est præmium gloriæ Paradisi. Istud enim est C

Quod { Dulciter delectat,
Pia mens affectat,
Patiens expectat.

Quod dico dulciter delectat. Vnde istud est illud mel, de quo dicitur Prou. 25. Mel inuenisti, comede q̄ sufficit. Quod etiam pia mens affectat. Vnde Dñs dicit animæ sitibũdæ illud 3. Reg. 3. Postula, quod vis, vt dem tibi. Quod insuper homo iustus expectat, sicut sc. finale salarium & mercedem. De quo dicit Apostolus 1. Cor. 2. Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his, qui diligunt illum. In sero enim mortis redditur ista merces Matth. 20. Ite & vos in vineam meam, & quod iustum fuerit, dabo vobis. Tunc enim dicetur illud, quod sequitur: Amice, non facio tibi iniuriam, nonne ex denario conuenisti mecum? tolle, quod tuum est, & vade.

D ¶ Item inuenitur vnum quod perferendū ſcilicet, omne quod in mundo triſte vel aſperum reperitur. Iſtud eſt enim quod præſentem infert dolorem, quod cœleſtem cōfert honorem, quod funeſtum aufert mœrorem. Quod enim præſentem dolorem conferat patet in ſcriptura. Vnde Eccl. 2. Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe, & in dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiam habe. Item quod cœleſtem honorem conferat patet ad Philip. 2. vbi de cruce & cruciatu Chriſti dicitur ſic. Propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen &c. Quod inſuper funeſtum, id eſt, infernalem mœrorem auferat, ſeu etiam quod ſempiternum dulcorem conferat, patet 2. ad Cor. 4. vbi dicitur. Id enim quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtrę, ſupra modum in ſublimitate æternum glorię pondus operatur in nobis &c.

E ¶ Item dico, quod inuenitur vnum quod auferendum, videlicet, peccatum, quod ſcilicet per pœnitentiam de conſcientia debet auferri. Et hoc certe, quia mentaliter ſolet fœdare, quia mēdaciter ſolet fraudare, quia finaliter ſolet necare. Peccatum enim animam fœdat, id eſt, peccatum dicitur immunditia. Vnde Iac. 1. Propter quod abijcientes omnem immunditiam & abundantiam malitiæ &c. Peccatum etiam animam fraudat, & ideo dicitur mendacium. Vnde Eph. 4. Propter quod deponentes omne mendacium, loquimini veritatem. Peccatum inſuper animam trucidat, ſcilicet, in inferno. Vnde ad Coloſſ. 3. Qui enim iniuriā facit recipiet illud quod inique geſſit. Vnde Malachiæ 2. Propter quod dedi vos contemptibiles omnibus populis. Vt & peccatoribus dicatur illud Num. 14. Cur tranſgredimini verbum domini, quod vobis non cedet in proſperum.

F ¶ Item dico, quod inuenitur vnum quod deferendum, & iſtud pro certo eſt mundus ſeu gloria vana mundana, ſeu etiam vanū gaudium terrenorum, quod ſcilicet mentaliter debet deferi & contemni. Et hoc certe, quia ſemper iſtud concomitatur ingens iniquitas, vrgens neceſſitas, ſequens aduerſitas. Ingens dico iniquitas, quia ſicut dicitur 2. Ioan. 2. Omne quod in mundo eſt, aut eſt concupiſcentia oculorum aut concupiſcentia carnis, aut ſuperbia vitæ. Vrgēs inſuper neceſſitas, quia videlicet, omne quod terrenum ſeu mundanum eſt, cito compellitur deficere, breue enim & tranſitorium ſolet eſſe. Vnde Eccl. 14. Omne opus corruptibile in fine deficiet. Et Zach. 11. Quod moritur, moriatur, & quod ſucciditur, ſuccidatur &c. Sequens inſuper aduerſitas, quia ſcilicet omne gaudium terrenum tranſit finaliter ad mœrorem. De diuitibus enim poteſt exponi illud Ioan. 2. Omnis homo primo bonū vinum ponit, & cum inebriati fuerint, id quod deterius eſt. Quia ſcilicet bonum vinum, id eſt, dulcedinem proſperitatis ſequitur: quod deterius eſt, ſcilicet poculum aduerſitatis futuræ.

G ¶ Item dico, quod inuenitur vnum quod afferendum, & iſtud eſt certe quicquid pertinet ad noſtræ fidei ſacramentum. Vnde de fide catholica poteſt dici illud Apoc. 3. Tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam. Vnde de iſto ſecreto quod, id eſt, de fide poteſt modo dici, quod iſtud eſt, per quod homo ſaluatur, quod nunc occultatur, quod in fine reuelatur. Per quod, dico homo ſaluatur 1. ad Cor. 15. Notum vobis facio euangelium quod accepiſtis, in quo & ſtatis, per quod & ſaluamini. Quod etiam nunc occultatur, quia ſcilicet nunc videmus per ſpeculum in Ænigmate. Vnde Dominus cuilibet fideli dicit illud Ioan. 13. Quod ego facio, tu neſcis modo, ſcies autem poſtea. Quod inſuper finaliter reuelatur, ſcilicet, in patria, quando ſcilicet tunc facie ad faciem videmus, ſicut eſt, quia ſicut dicitur Matth. 10. Nihil opertum, quod non reueletur, & occultum, quod nō ſciatur.

H ¶ Item dico, quod inuenitur vnum quod reparandū. Et iſtud certe eſt cor & conſcientia mentis noſtræ, ſeu etiam noſtrorum collegium ſubditorum. Iſtud enim quod

Eſt requirendum quando perditur,
Eſt reducendum quando ſpernitur,
Eſt alligandum quando frangitur,
Eſt conſolandum quando infirmatur,
Eſt conuerſandum quando firmatur.

Vt ſic dicat quilibet illud Ezech. 34. Quod perierat, requiram. Quod abiectum fuerat, reducam, quod fractum fuerat, alligabo, quod infirmum, conſolidabo, & quod pingue & forte, cuſtodiam.

I ¶ Item dico, quod inuenitur vnum quod operandum, & iſtud certe nihil aliud eſt, quam quodlibet bonum opus & continentia mandatorum. Iſtud enim eſt quod debemus operari & facere vt indictum magiſtraliter, vt edictum ſcripturaliter, vt oſtenſum exemplariter, vt impenſum fraternaliter, vt appenſum æquanimiter. Iſtud enim quod, eſt magiſtraliter indictum, quia ſcilicet Deus iſtud quod præcipit atque mandat. Vnde ipſe videtur cuilibet dicere illud 4. Reg. 4. Hoc age quod præcipio tibi. Vnde Baruch. 6. Perficiunt quod imperatum eſt eis. Item iſtud quod eſt literaliter edictum, ſcilicet in diuina ſcriptura. Vnde Apoc. 1. Quod vides, ſcribe. Et 2. ad Cor. 4. Scriptum eſt. Credidi, propter quod locutus ſum. Item iſtud quod eſt exemplariter oſtenſum. Exo. 25. Inſpice, & fac ſecundum exemplar quod tibi in monte monſtratum eſt, Et Iudi. 7. Quod me videritis facere, hoc facite. Item iſtud quod eſt finaliter impenſum, quia ſcilicet bonū opus ſemper debet fieri fraternaliter & charitatiue. Quod enim Dominus coniunxit, homo non ſeparet. Et potiſſimum iſtud quod ſpectat ad ſubſtantiam temporalem, quæ ſcilicet eſt proximis miſericorditer impetranda. Vnde Acto. 3. Quod autem habeo, hoc tibi do. Et illud Matt. 20. Tolle quod tuum eſt, & vade. Item iſtud quod eſt æquanimiter appenſum, hoc eſt in iuſtitia & æquitate, quia ſcilicet quicquid facimus, iuſte & æque fieri debet, iuxta illud 2. Paral. 27. Fecerunt, quod erat rectum coram domino. Et Deut. 16. Iuſte quod iuſtum eſt exequeris.

¶ Vltimo vero dico, quod inuenitur vnum quod formidandū K
& iſtud certe eſt tormentum & pœna inferni, quod ſcilicet correſpondet malis operibus quæ hic fiunt. Vnde de quolibet malo & peruerſo opere, & de tormento ſibi correſpondente poteſt Dominus dicere cuilibet peccatori illud Ezech. 34. Lac comedebatis, & lanis cooperiebamini, quod craſſum erat, occidebatis, quod infirmum erat, non conſolidaſtis, quod ægrotum, non ſanaſtis, quod fractum non alligaſtis, quod abiectum, non reduxiſtis, quod perierat, non quæſiſtis. Et ſic patet quomodo inuenitur multiplex Quod.

¶ De quod vero pro quia, quod coniunctio cauſalis, multa L
poſſent dici, ſed omitto gratia breuitatis, quia ſupra ſatis dictum eſt in titulo de Quia.

¶ De Quodcunque vero poteſt dici quod idē eſt, quod Quod M
niſi quia magis diſtincte & generaliter ſupponit. Eſt enim idem quod omne quod: Nota ergo ſicut ſupra de quæcunque quod eſt dare quodcunque

Præbendum corde liberali,
Petendum voce filiali,
Reddendum iure naturali,
Videndum mente ſpirituali,
Dicendum clamore verbali,
Agendum manu corporali,
Pendendum lance æquali.

Quodcunque præbendum & erogandum ſignat bona mundana, ſeu quicquid tēporaliter poſſidemus, quia ſcilicet tale quodcunque eſt in neceſſitate proximis erogandum. Vnde cuilibet viro liberali dicitur 1. Reg. 25. Quodcunque inuenerit manus tua, da ſeruis tuis. Et 1. Eſdr. 7. Quodcunque petierit à vobis Eſdras ſcriba, abſque mora detis. Item quodcunque petendum ſignat bona ſuperna, ſcilicet, gratiæ & gloriæ, & quicquid eſt de eiſdem peti & appeti ſemper debet Ioan 15. Quodcunque volueritis, petetis, & fiet vobis. Et ibidem. Quodcunque petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Item quodcunque reddendū & reſtituendum ſignat vota ſeu verba non vana, in quibus ſcilicet, Deo & proximo ſumus ſpecialiter obligati. Vnde Eccle. 5. Quodcunque voueris, redde. Item quodcunque videndum & inueſtigandum ſignat ſecreta ſana, ſcilicet ſacramenta & ſecreta fidei & ſcripturæ, quæ ſcilicet ſunt cum diligentia perſcrutanda 1. Reg. 19. Quodcunq; videro, nunciabo tibi. Item quodcunque dicendum ſeu prædicandum ſignat præconia diuina, ſcilicet omnem ſanam doctrinam, & quicquid ad Dei laudem ſpectat, quia ſcilicet quodcunque tale loquendum eſt & dicendum 3. Re. 22. Quodcunque dixerit mihi Dominus, hoc loquar: & Iob 13. Loquar quodcunque mihi mens ſuggeſſerit. Item quodcūque agendum ſeu operandum ſignat facta virtuoſa, ſcilicet mādata Dei, & quæcunque bona opera, quæ nobis à Deo inducuntur, De quibus Eccl. 9. Quodcunque facere poteſt manus tua, inſtāter operare. Et Coloſſ. 3. Quodcunque facitis, ex animo operamini. Et 2. Eſd. 4. Quodcunque dixerit illis, faciunt. Item quodcunque pendendum ſeu moderandum ſignat ſerioſa acta. De quibus Eccl. 42. Quodcunque trades, numera & appende &c.

¶ De Eo quod autem in quātum ſumitur cauſatiue, poteſt dici N
quod vt communiter Eo quod denotat cauſam mali. Mali dico, aut culpæ, aut pœnæ. Si ergo quæritur, quare Deus peccatoribus indignatur, & quare ipſis mala temporalia & perpetua à Deo inferuntur, certe poteſt reſponderi & reddi cauſa quod Eo quod ſolent

Immunde maculari,
Indigne indignari,
Conficte conuerſari,
Effronte obſtinari,
Inepte commutari,

Superbè eleuari,
Acerbè effrænari,
Verbosè garrulari,
Dolosè amicari,
Curiosè verbis iactari,
Anxiosè inimicari,
Dolorosè inquietari,
Ociosè Deum sectari.

Istæ enim sunt tredecim Eo quod seu causæ, quare altissimus ódio habet peccatores, & à Deo arguuntur & vilipenduntur. Et primo certe eo quod immundo stratu maculantur, quod sc. facit luxuria. Vnde de filio Emor, qui corruperat Dinam filiam Iacob, dicitur Gene.33. quod filij Iacob irati sunt, eo quod fœdã rem esset operatus in Israel. Item arguuntur eo quod superbo motu indignantur, quia sc. si alios in aliquo gradu sapiẽtiæ præcedunt, faciliter contra eos indignantur. Vnde contra mundi sapientiam dicitur Eccl. 1. Agnoui, inquit, quod in his quoque esset vanitas & afflictio spiritus, eo quod multa sapientia multa sit indignatio; & qui addit scientiam, addit & laborem. Item arguuntur eo quod conficto ritu conuersantur, sc. per hypocrisim, vnum sc. habentes in pectore, & aliud in opere. Vnde Esai.29. Eo quod populus iste ore suo & labijs suis honorat me, corde autẽ longè est à me. Sequitur: Peribit sapientia à sapientibus, &c. Itẽ arguuntur isti eo quod edicto Christi non ligantur, quia scil. isti non obediunt præceptis & verbis diuinis. Vnde Hiere.29. Dabo eos in vexationem, maledictionẽ, stuporem, sibilum, & opprobrium cunctis gentibus, eo quod non audierunt verba mea. Itẽ arguuntur isti eo quod infirmo statu variantur, quia sc. isti non perseuerant in bono, imò conuertuntur in nihilum, & in malũ. Vnde Ezech.22. Eo quod conuersi estis in scoriam, congregabo vos in ignem ad conflandum. Item reprehenduntur isti eo ꝙ elato flatu subleuantur, quia sc. isti sunt elati præsumptuosi in factis suis. Vnde cuilibet tali elato dicitur Eze. 28. Eo quod eleuatum est cor tuũ quasi cor Dei, idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego adducam super te alienos, robustissimos gentium, & nudabunt gladios suos super pulchritudinem sapientiæ tuæ &c. Item redarguuntur isti eo quod acerbo tactu effrænantur, quia scilic. isti crudeliter & acerbè effrænantur contra alios ad vindictam. Vnde Ezechi.25. Dabo vltionem meam super Idumæam. Sequitur: Pro eo quod fecerunt Palæstini vindictam, & vlti se sunt toto animo. Item reprehenduntur isti eo quod verboso fatu garrulantur, quia sc. isti solent verbosè & garrulosè alios deridere, vt Ezechiel. 25. dictum fuit à Domino populo Ammon: Pro eo quod dixisti, euge, euge, super sanctuarium meum, quod pollutũ est, & super domum Iuda, quoniam ducti sunt in captiuitatem, idcirco ego tradam te filijs orientalibus, &c. Sequitur: Pro eo quod plausisti manu, & percussisti pede, & gauisus es toto affectu super terram Israel, idcirco ego extendam manum meam super te, & dabo te in direptionem, &c. Et breuiter istud est verũ, quod certè Deo summè displicet, quando quis alios deridet, & quando infortunijs alienis lætatur. Item reprehensibiles sunt isti eo quod non fido nexu copulantur, quia scil. isti non sunt veri amici, imò falsi. Vnde Ezech.29. dixit Dominus Ægypto: Pro eo quod fuisti baculus arundineus domui Israel, & de manu cõfractus es. Sequitur: Adducam super te gladium, & interficiã te, &c. Baculus enim arundineus exterius est solidus, interius verò cõcauus, & cito & faciliter frangens, significans falsum amicum, qui sc. apparet, & non est. Item argui possunt isti eo quod insano iactu stimulantur. Isti enim præsumptuosè se iactant, sicut de Pharaone dicitur Ezec. 29. Pro eo quod dixeris, fluuius meus est, & ego feci eum, idcirco dabo terram Ægypti in solitudinem gladio dissipatam, &c. Item isti sunt reprehensibiles eo quod malignoso ductu inimicantur, quia scil. isti sunt, qui graui odio & inimicitia alios persequuntur. Vnde Ezechi.35. Ecce ego ad te mons Seir, & extendam manum meam super te, & dabo te desolatum atque desertum, eo quod fueris inimicus sempiternus, & concluseris filios Israel in manus gladij. Item argui possunt isti eo ꝙ inquieto fluctu coagitantur. Cor enim impij quasi mare feruens, quod quiescere non valet, sicut dicitur Esai.57. Vnde de inquietudine malorum dicitur Threno.3. Oculus meus afflictus est, & tacuit, eo quod non esset requies. Item isti merito redargui possunt eo quod ocioso cultu Deum sectantur, quia .s. isti parum curant de cultu diuino Vnde Threnor.1. Viæ Sion lugent, eo quod non sint, qui veniant ad solennitatem. Sufficit.

A **Quomodo.** Nota, quod ista dictio Quomodo quãdoque est aduerbiũ interrogandi, & quandoque est aduerbium similitudinis. Interrogatiuè enim ponitur, vt communiter, per totum, sicut illud Thren. 4. Quomodo obscuratum est aurum? & in similibus. Comparatiuè seu narratiuè verò ponitur quoties pro sicut vel ꝓ quẽadmodũ, sicut illud Deut. 32. Vtinã saperẽt &c. Quõ persequebatur vnꝰ mille? & illud Lu. 12. Cõsiderate lilia agri, quomodo crescunt. Possumus ergo notare & inuenire in scriptura vnum Quomodo inquisitiuũ, aliud comparatiuum seu exemplatiuum. ¶ Primo dico, quod Quomodo sumitur inquisitiuè, & hoc quasi vbique, quia sc. pro maiori parte sumitur per modum quæstionis. Et sic possumus notare, quod Quomodo quandoque dicitur ratione

Stuporis & admirationis,
Doloris & desolationis,
Mœroris & compassionis,
Horroris & deprehensionis,
Timoris & desperationis,
Feruoris & inquisitionis,
Clamoris & allegationis.

Dico ergo, quod dicitur Quomodo propter stuporem & admirationem. Et sic dicebat beata virgo audita verbi conceptione, Luc.1. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Sic etiam stupebat Nicodemus audita mirabili reuocatione spirituum, dicens Ioan. 3. Quomodo potest homo nasci, cum sit senex. Item dicitur propter dolorem & desolationem. Et sic dicebant illi de sua captiuitate, in quorum persona in Psalm. dicitur: Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Item dicitur propter mœrorem & miserationem, & sic compatiendo dicebat Dauid, loquẽs de morte Saul & Ionathæ, 2.Reg.1. Quomodo ceciderunt fortes in bello? Et sic etiam lamẽtabatur Hieremias Hierusalem, Thren.1. dicens: Quomodo sedet sola ciuitas plena populo, facta est quasi vidua domina gentium, princeps prouinciarum facta est sub tributo. Item dicitur propter horrorem & reprehensionem; & sic dicitur Esai 14. Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris? &c. & illud Esa. 1. Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis plena iudicij? iustitia habitauit in ea, nunc autem homicidæ. Sic etiam reprehenditur ille, cui dicitur Matth.22. Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? Item dicitur propter timorem & desperationem Et sic timendo loquebantur illi 1. Macch.3. dicentes: Quomodo poterimus pauci pugnare contra multos? & ibid. Quomodo poterimus resistere ante faciem eorum? Item propter feruorem & inquisitionem, & sic dicitur Ioan.7. Quomodo hic literas scit, cum non didicerit eas? & Ioan. 6. Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Item dicitur ꝓpter clamorem & allegationem, & sic allegando dicitur Ioan. 3. Si terrena dico vobis, & non creditis, quomodo si dixero vobis cœlestia, credetis? & Num.23. Quomodo maledicam, cui non maledixerit Dominus? q. d. non est iustum. Et sic dico, quod Quomodo ponitur interrogatiuè.

¶ Secundo dico, quod Quomodo accipitur aliquando narratiuè, seu comparatiuè, seu positiuè, & sic dico, quod in scriptura inuenitur Quomodo B

Charitatiuum,
Distributiuum,
Superatiuum,
Regulatiuum,
Superlatiuum,
Augmentatiuum.

Est dico Quomodo charitatiuum, & sic dicitur Ioan. 11. Ecce quomodo amabat eum. Item est Quomodo distributiuum. Ioa. 14. Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Item est Quomodo superatiuum. Deut.32. Quomodo persequebatur vnus mille: & Gal.4. Quomodo his, qui secundum carnem persequebantur illum, qui secundum spiritum, sic hodie &c. Item est Quomodo regulatiuum, & sic sumitur 1. Thess.4. Quemadmodum accepistis à nobis, quomodo vos oporteat ambulare, & placere Deo, sic ambuletis. Item est Quomodo superlatiuum, quod sc. est beatorum. Sapi.5. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei. Item est Quomodo augmentatiuum, quod est iustorum. Matthæ.6. & Lucæ 12. Considerate lilia agri, quomodo crescunt.

¶ Si verò de Quomodo interrogatiuo vis aliquid amplius C
dilatare, dic adhuc de Quomodo, quod homo dicit Quomodo, sicut dictum est, multis ex causis, videlicet,

Admiratiuè,
Reprehensiuè,
Inquisitiuè,
Desolatiuè,
Insultatiuè.

Dico admiratiuè. Homo enim, quando sibi proponit negotiũ, quod communem rationem excedit, solet dicere Quomodo, & admirando seu stupendo facti inquirere veritatem. Et sic certè homo miratur, scilicet, Quomodo

Tumescit puritas virginis,
Vilescit dignitas numinis,
Nigrescit claritas luminis,
Clarescit cœcitas turbinis,
Splendescit prauitas hominis,
Fumescit vanitas culminis.

Dico ergo, quod homo admirari merito poteſt quomodo tumeſcit virginis puritas, ſcilicet per incarnationem beatam. Et ſic ipſa dicebat Lucæ 1. Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco. Item mirabile eſt quomodo vileſcit numinis dignitas ſeu ſummitas, ſcilicet carnem ſumendo, & carnem ſuam nobis communicando, & humiliter cum hominibus conuerſando. Et ſic fit quomodo Ioan. 6. Quomodo poteſt hic dare nobis carnem ſuam ad manducãdum. & Io. 3. Quomodo poteſt homo naſci, cũ ſit ſenex, i. quomodo poteſt fieri tẽporalis, cum ſit æternus. De humilitate etiam videbatur mirari Samaritana Io. 4. Tu inquit Iudæus cum ſis, quomodo bibere à me petis, quæ ſum mulier Samaritana. Item admirari poteſt quomodo nigreſcit ſeu nubeſcit fortunæ claritas, quia ſcilicet mirabile eſt, quod fortuna rerum varia occaſione mutatur. Et ſic dicitur Thre. 2. Quomodo obtexit caligine in furore ſuo dominus filiam Sion, proiecit de cœlo inclytam Iſrael, &c. Item mirari poſſumus quomodo clareſcit turbinis cœcitas, quia ſcilicet econuerſo valde eſt mirabile, quomodo aduerſa & obſcura fortuna quandoque ſubito mutatur in proſperam & ſplendentem, & ſic poteſt dici illud Io. 9. Quomodo aperti ſunt tibi oculi: ſequitur. Quomodo ergo nunc videt, & poſtea, Scimus quia iſte eſt filius noſter, & quia cœcus natus eſt, quomodo autem nunc videt, neſcimus. Item admirari poteſt quomodo ſplendeſcit ſeu ſuccreſcit hominis paruitas, quomodo ſcilicet homo mortalis efficitur immortalis, & quomodo terrenus finaliter fit cœleſtis, & ſic quæritur de beatis Sap. 5. Ecce quomodo iſti computati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt. Finaliter autem admirari poteſt quomodo fumeſcit culminis vanitas, hoc eſt dictum, quomodo ſæpe tendit ad nihilum vanitas gloriæ mundialis. Et ſic de ſubuerſione malorum dicitur in Pſal. Deieciſti inquit eos dum alleuarentur, quomodo facti ſunt in deſolationem, ſubito defecerunt, perierunt propter iniquitatem ſuam. Quomodo igitur quandoque

D ponitur admiratiue. ¶ Item dico quod Quomodo quandoque ponitur redarguitiue, & ſic certe dico, quod tã Deus, quã iuſtus ſolet impios redarguere interrogando, qũo tot impia perpetrauerunt. Dicunt igitur Quomodo

Leuaris ſuperbiæ flatu,
Fœdaris luxuriæ ſtratu,
Priuaris notitiæ ſcitu,
Orbaris decentiæ ritu,
Iactaris facundiæ dictu,
Vagaris proteruiæ ictu.

Peccator igitur redarguitur de ſuperbiæ flatu, quomodo nimis eleuatur. Et ſic dicitur illud Eſaiæ 14. Quomodo cecidiſti lucifer. Sequitur. Qui dicebas in corde tuo: In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum. Item arguitur de luxuriæ ſtratu, quomodo valde maculatur. Et ſic dicitur illud Eſa. 1. Quomodo facta eſt meretrix ciuitas fidelis, &c. Item arguitur de notitiæ ſcitu, quomodo hoc priuatur, & ſic dicitur Marc. 4. Quomodo omnes parabolas cognoſcetis: ſupple, ſi præſentem non intelligitis. & Mar. 8. Adhuc cœcatum habetis cor veſtrum. Sequitur. Quomodo nondum intelligitis. Item arguitur de decentiæ ritu, quomodo rite non ornatur, & ſic ſibi poteſt dici illud Matt. 22. Amice quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem. Vt & de obſcura conuerſatione mala poſſit dici illud Thre. 4. Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, &c. Item arguitur peccator de iactantiæ dictu, quo nimis effrænatur, & ſic dicitur Hiere 8. Quomodo dicitis, ſapientes nos ſumus, & lex domini nobiſcum eſt. Et Hiere. 48. Quomodo dicitis, fortes ſumus, & viri robuſti ad præliandum. Item arguitur vir iniuſtus de proteruiæ ictu, quo nimis debacchatur, ſcilicet murmurando contra alios, & pungendo. Et ſic dicitur detractoribus illud Pſa. Quomodo dicitis animæ meæ, tranſmigra in montem ſicut paſſer, &c. Patet ergo, quod quomodo quandoque ſumitur redarguitiue.

E ¶ Item dico, quod Quomodo quandoque ſumitur inquiſitiue ſeu etiam allegatiue. Et ſic certe dico, quod per quomodo homo ſolet inquirere de

Propria ignorantia,
Diuina ſapientia,
Diſcordium defluentia,
Humana impotentia,
Proterua eloquentia,
Malorum pertinacia,
Idolorum continentia.

De propria dico ignorantia fit quæſtio per quomodo. Et ſic dicitur Ioan. 14. Ecce neſcimus quo vadis, & quomodo poſſumus viam ſcire. De diuina ſapientia, & potentia fit quæſtio per quomodo, & ſic dicitur de Chriſto Ioan. 9. Quomodo poteſt hæc bona facere, niſi fuerit Deus cum eo. De malorum etiam defluentia, ſeu etiam de diſcordiũ inſtabilitate, & deſiſtentia quæritur Matthæ. 12. vbi dicitur. Si Satanas Satanam eiicit, quomodo ſtabit regnum eius. De humana impotentia quæritur 1. Machab. 3. vbi dicitur. Quomodo poterimus pauci pugnare contra multos. Et ibidem. Quomodo poterimus ſubſiſtere ante faciem illorum. Et Hier. 12. Si cum peditibus currens laboraſti, quomodo poteris contendere cum equis. De proterua autem eloquentia quæritur Matth. 12. Quomodo poteritis bona loqui, cum ſitis mali. Item quæritur de obſtinante pertinacia, & ſic dicitur Exo. 6. Ecce filii Iſrael me non audiunt, quomodo ergo audiet me Pharao. Item fit quæſtio de idolorum continentia, & ſic quæritur Baruch. 6. vbi dicitur. Quomodo ergo æſtimandum eſt eſſe Deos: & ibidem. Quomodo ergo ſentiri debeat quoniam dii ſunt Ponitur ergo quomodo aliquoties inquiſitiue. ¶ Item dico, quod aliquando ponitur F deploratiue, ſeu etiam deſolatiue. Et ſic certe dico, quod homo lamentando quærit ſcilicet Quomodo

Labitur vitæ fragilitas,
Frangitur ſtatus proſperitas,
Perditur innocens puritas,
Spernitur cœleſtis ciuitas.

Dico ergo, quod homo deſolatiue quærit quomodo labuntur vitæ curricula, quia ſcilicet omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur ſuper terram. Ideo bene poſſumus dicere illud Ezech. 33. Iniquitates noſtræ, & peccata noſtra ſuper nos ſunt, quomodo ergo viuere poterimus. Item quærit homo quomodo franguntur mundi pinnacula ſcilicet alti ſtatus, & eminentes præſentis fortunæ. Et ſic deſolatiue dicitur Hie 48. Quomodo contracta eſt virga fortis, baculus glorioſus, deſcende de gloria, ſede in ſiti filia Dibon. Non eſt enim dare ſtatum mundanæ gloriæ tam potentem quin faciliter corruat aut frangatur. Vnde illud prædictum Thren. 1. Quomodo ſedet ciuitas plena populo. &c. Et Threnorum 4. Quomodo obſcuratum eſt aurum. &c. Item quærit homo quomodo perduntur vitæ roracula. Hoc eſt dictum, innocentiæ puritas atque virtus Vnde anima de amiſſa innocentia dicere videtur illud Cantic. 5. Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa quia ſc. poſtquam tunica innocentiæ perditur, nunquam faciliter reparatur. Item quærit homo quomodo ſpernuntur cœli cœnacula, ſcilicet ciuitas paradiſi, & ſic dicitur Hieremiæ 49. Quomodo dereliquerunt ciuitatem laudabilem, vrbem lætitiæ. Sic ergo patet, quod quomodo quandoque ponitur deſolatiue.

¶ Item dico, quod quandoque ponitur inſultatiue, & ſic G certe quandoque nos inſultamus, & deridemus ſcilicet,

De rerum gloria, & magnitudine, quomodo deperit,
De carnis ſpuria, & pulchritudine, quomodo præterit,
De hoſtis furia, & acritudine, quomodo ſors conterit.

¶ Igitur dico, quod nos inſultamus mundanæ gloriæ, quam ſubito videmus perire. Et ſic ciuitati ſpecioſæ & glorioſæ dicitur deriſorie. Sophon. 2. Hæc inquit eſt ciuitas glorioſa, habitans in confidentia, & cætera. Sequitur. Quomodo facta eſt cubile beſtiæ in deſertum, omnis qui tranſit per eam, ſibilabit, & mouebit manum ſuam. Item inſultamus de carnis ſpecie, quam ſubito videmus tranſire. Et ſic dicimus illud prædictum Thren. 4. Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus. Item deridemus de hoſtis rabie, quam ſubito videmus finire. Hoc eſt dictum, de crudelitate & furia tyrannorum. Et ſic dicimus illud Eſa. 14. Quomodo cecidiſti lucifer qui mane &c. & illud Hier. 50. Quomodo confractus eſt, & contritus malleus vniuerſæ terrę. Hæc igitur ſufficiant de quomodo interrogatiue.

¶ Sed adhuc dico, quod quandoque ſumitur poſitiue, & ſic H Quomodo eſt aduerbium ſimilitudinis, & ſumitur pro qualiter vel pro ſicut, & ſic quomodo ſumitur pro certa regula ſeu forma, ſeu etiam pro exemplari ſimilitudine vel pro norma. Nota erga, quod Quomodo poteſt referri

Ad Deum,
Ad iuſtum,
Ad impium.

¶ Dicamus ergo, quod Deus dicitur Quomodo, pro eo ſcilicet quia diuerſimode ſe ſolet aliis conformare. & ſic dico, quod iſte habet vnum Quomodo

Pietatis paternæ;
Feritatis ſeu ſeueritatis internæ;
Poteſtatis ſupernæ,
Charitatis fraternæ,
Largitatis externæ.

Dico ergo, quod iſte dicitur quomodo, propter quandam imaginẽ paternæ pietatis. Et ſic dicitur in Pſal. ꝙ quomodo miſeretur pater filiorũ, miſertus eſt dominus timẽtib. ſe, quomodo ipſe cognouit figmẽtũ noſtrũ. Item dicitur quomodo propter

quandam voraginem internæ feritatis, hoc eſt dictum, ratione iuſtitiæ, quę ſibi ad ſimilitudinem leonis incumbit, & ſic dicitur Eſa. 31. Quomodo ſi rugiat leo, & catulus leonis ſuper prædam ſuam. Sequitur: Sic deſcendet Dominus, vt prælietur ſuper mõtem Sion. Item dicitur Quomodo, propter quandam vertiginẽ ſupernæ poteſtatis, qua ſcilic. iſte ſuos adiuuat & defendit. Vnde Deut. 4. Oculi veſtri viderunt omnia, quæ fecerit Dominus contra Beelphegor, & quomodo contriuit omnes cultores eius de medio veſtri. Item dicitur Quomodo, propter quandam pruriginem fraternæ charitatis. Et ſic dicitur de Chriſto Lazarum deplorante, Ioan. 11. Ecce quomodo eum amabat. Item dicitur Quomodo, propter quandam lanuginem externæ largitatis, quia ſcil. iſte eſt, qui largè & libenter confert exterius nobis pacem, dicens ſc. illud Ioan. 4. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis. Iſta eſt ergo ſimilitudo Quomodo ſpectans ad Deum.

I ¶ Deinde dico, quod iſta ſimilitudo ſeu comparatio Quomodo, aliquando ſpectat ad iuſtum. Et ſic dico, quod iuſtus poteſt comparatiuè dicere & videre, ſcilicet, Quomodo

Satisfaciat æquali pondere,
Circumſpiciat occulto ſydere,
Se ſubijciat ſub duro verbere,
Semper gaudeat dicenda dicere,
Cautè faciat, quicquid vult facere,
Semper habeat ſuum reſpondere,
Semper rideat ſuum impendere,
Semper ſtudeat à malo fugere,
Semper valeat in bono creſcere,
Semper ferueat amico ſuccurrere.

Quia re vera chariſſimi, ſi quis velit habere bonum Quomodo, id eſt, bonam ſimilitudinem, & conformitatem exemplarem in bono, neceſſe eſt ſcilicet, quod

In {
Æquitate fiat aſſiduus,
Claritate fiat conſpicuus,
Firmitate fiat perpetuus,
Veritate fiat continuus,
Prudentia fiat præcipuus,
Facundia fiat mellifluus,
Clementia fiat irriguus,
Nequitia fiat deciduus,
Iuſtitia creſcat proficuus,
Amicitia perſiſtat ſedulus.

Iuſtus enim facta remunerat æqua iuſtitia, & ſic dicit illud Prouerb. 24. Quomodo fecit mihi, ſic faciam ei. Iuxta illud Eccleſ. 7. Retribue illis, quomodo & ipſi tibi. Item iuſtus cuncta conſiderat clara ſcientia, quia ſc. ſicut dicitur Prou. 17. Quomodo ſplẽdent vultus reſpicientium in aquis, ſic manifeſta ſunt corda hominum prudentibus. Item iuſtus grauia tolerat cum patientia, quia ſicut dicitur Prou. 28. Quomodo in conflatorio probatur argentum, & aurum in fornace, ſic probatur homo. Item iuſtus ſemper in veritate perſeuerat vera conſtantia. 4. Reg. 20. Obſecro Domine, memento, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & corde perfecto, & quod placitum eſt, coram te fecerim. Item iuſtus ſeipſum moderatur cauta prudentia. Epheſ. 5. Videte itaque fratres, quomodo cautè ambuletis, nõ quaſi inſipientes. Item iuſtus verbis exuberat recta facundia, quia ſcil. Deus adminiſtrat ſuis profeſſoribus, quid ſit loquendum. Vnde illud Matt. 10. Dum ſteteritis ante reges & præſides, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini. Item iuſtus pauperes munerat pia clementia. Tobiæ 4. Quomodo poteris, ita eſto miſericors. Item iuſtus fugiens properat mala cogentia. Amos 5. Quomodo ſi fugiat vir à facie leonis. Item iuſtus virtutes iterat cum diligentia. Matth. 6. Conſiderate lilia agri, quomodo creſcunt. Item iuſtus cunctis obtẽperat cum amicitia. Vnde Philip. 1. Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodo concupiſco vos omnes in viſceribus Chriſti Ieſu: & Ioan. 11. Ecce quomodo amabat eum. Patet igitur, quod Quomodo pertinet ad iuſtum.

K ¶ Denique dico, quod pertinet ad iniuſtum. Mali enim habent ſuum Quomodo, ſuum Quemadmodum, ſuum Sicut, & ſuum Quaſi, hoc eſt dictum, ſuam malam ſimilitudinem, qua ſibi exemplariter conformantur, & qua alter alteri in malignis operibus ſimilatur. Et ſic nota, quod de impio videndum & conſiderandum eſt, Quomodo

Se fœdat luxurioſè,
Se ducit proditioſè,
Promouet ambitioſè,
Deprimit iniurioſè,
Contemnit deſpectuoſè,
Siccatur tempeſtuoſè,
Confunditur verecundioſè.

De impio igitur videamus, quomodo ſe fœdat luxurioſè. Et ſic dicitur 1. Reg. 2. quod Heli ſacerdos audiebat, quæ faciebant filij ſui vniuerſo Iſraeli, & quomodo dormiebant cum mulieribus, quæ obſeruabant ad oſtium tabernaculi. Item quomodo ſeducit proditioſè, & ſic dicit Mar. 14. quod ſummi ſacerdotes & ſcribæ quærebant, quomodo Ieſum dolo tenerent, & occiderent. Dalilæ etiam Philiſtæi dixerunt (Iudic. 16.) quod diſceret & inquireret, quomodo Samſonis ſecreta ſciret, quomodo perdita fortitudine ſuperari poſſet. Item videmus de impio, quomodo promouet ambitioſè, quia ſc. mali, vt communiter, malos & inſufficientes promouent, & ipſos ad dignitates erigunt & exaltant. Vnde Eſa. 40. Numquid ſculptile conflabit faber, aut artifex auro figurabit illud? Sequitur: Quærit, quomodo ſtatuat ſimulachrum, quod non moueatur &c. Item videamus, quomodo deprimit iniurioſè bonos, videlicet, grauando & moleſtando. Vnde Dan. 2. dicitur de tyranno: Quomodo enim ferrum comminuit & domat omnia, ſic diminuet & conteret omnia. Vt & de ipſis & tyrannis dicatur illud Matth. 12. Exeuntes Phariſæi conſilium faciebant aduerſus Ieſum, quomodo eum proderent. Item videamus de impio, quomodo contemnit deſpectuosè, quia ſc. impij contemnunt Dei ſcientiam & potentiam, ſicut de diuina ſcientia dicitur in Pſalm. Et dixerunt, quomodo ſcit Deus; & ſi eſt ſcientia in excelſo? De potentia autem dicitur Hiere. 3. Quomodo ſi contemnat mulier amatorem ſuum, ſic contempſit me domus Iſrael, dicit Dominus. Item videamus de impio, quomodo ſiccatur tempeſtuoſè, hoc eſt dictum, quomodo ſua gloria temporalis ſubito deperit, & ſiccatur. Et ſic de ficu à Chriſto maledicta & arefacta dicitur Matth. 21. quod videntes diſcipuli, mirati ſunt, dicentes: Quomodo continuo aruit? Conſtat enim, quod mali quandoque ſubito florent per proſperitatem, & ſubito arent per paupertatem & aduerſitatem, quia ſicut dicitur de tabernaculo Nume. 2. Quomodo erigetur, ita & deponetur. Vnde Eccl. 5. dicitur de diuite, quod ſicut egreſſus eſt nudus de vtero matris ſuæ, ſic reuertetur, & nihil ſecum auferet de labore ſuo. Miſerabilis prorſus infirmitas. Quomodo venit, ſic reuertetur. Item videamus de impio, quomodo confunditur verecundioſè, ſcil. finaliter in inferno. Vnde de damnato poteſt dici illud Hiere. 2. Quomodo confunditur fur, quando deprehenditur, ſic confuſi ſunt domus Iſrael. Sequitur: Verterunt ad me tergum, & non faciem. Sic ergo patet de Quomodo, qualiter poteſt dici de impio, de iuſto, & de Deo. Et qualiter quandoque ſumitur poſitiuè, & aliquando interrogatiuè. Vide ergo tit. de Sicut, Quemadmodum, Quaſi, & ſimilibus.

Quippe,

Cum Quippe ſit aduerbium affirmandi, notabo, quod iſta vox affirmatiua Quippe poteſt ſpectare & pertinere A

Ad {
Deum,
Iuſtum,
Impium.

Multa enim Quippe, id eſt, certè dicuntur de Deo, de iuſto pariter, & de iniuſto. Et ſic dico, quod eſt dare

Vnum Quippe {
Certificans de Dei bonitate,
Verificans de iuſti ſanctitate,
Notificans de ſtulti prauitate.

¶ Igitur dico, quod eſt dare vnum Quippe, pertinens ad Deum. Per iſtud enim aduerbium Quippe aſſeritur

Dei {
Potentiæ eminens titulus,
Clementiæ ſuſtinens baculus,
Iuſtitiæ indignans oculus.

¶ Primo igitur dico, quod per Quippe aſſeritur titulus eminẽs Dei potentiæ, quæ ſc. ſummè apparuit in hominis creatione, de quo Gen. 9. Ad imaginẽ quippe Dei factus eſt homo. ¶ Itẽ aſſeritur baculus ſuſtinẽs Dei clemẽtiæ, qa. ſ. iſte ſolet adiuuare ſperãtes in ſe. Vnde 2. Paral. 25. Dei quippe eſt adiuuare, & in fugam conuertere. ¶ Item aſſeritur indignans oculus Dei iuſtitiæ, qua. ſ. malos & reprobos ipſe punit. Vnde 2. Paral. 16. Valde quippe fuit ſuper hoc Dominus indignatus, & interfecit de populo in tempore illo plurimos. Patet ergo, quod eſt dare vnum Quippe, pertinens ad Deum.

¶ Secundo dico, quod eſt dare vnum Quippe, pertinens ad iuſtum. Per iſtud enim aduerbium Quippe aſſeritur omnis virtus in quolibet viro iuſto. Viri enim iuſti poſſunt dicere illud Tob. 8. Filij quippe ſanctorum ſumus, quia ſcilicet iſti certiſſimè pollent B

Durationis ſolido vigore,
Diſcretionis lucido ſplendore,
Compaſſionis fluido dulcore,

Opera-

Operationis viuido labore,
Adæquationis rigido tenore.

Dicamus ergo, quod iniuftis viris afferitur durationis tenor fo-lidus, hoc eft dictum, conftantiæ, & fortitudinis vrgens virtus. Vnde Hie.1. Ego quippe dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in murum ferreum & præliabuntur aduerfum te, & præualere non poterunt. Item afferitur in eifdem difcretionis fplendor lu-cidus, vt fic dicatur de eis illud Zach.9. In terminis eius Tyrus & Sydon, affumpferunt fibi quippe fapientiam valde. Vnde 1. Para. 15. Chonenias autem princeps leuitarum prophetiæ præerat, & ad præcinendum melodiam erat quippe valde fapiens. Item dico, quod in viris iuftis afferitur compaffionis dulcor fluidus, ficut fcilicet de illa muliere dicitur 3. Reg. 3. Commota funt quippe vifcera eius fuper filio fuo. Item afferitur in eifdem ope-rationis labor viuidus 1. Paral. 26. Erat quippe homo agricultu-ræ deditus. Item afferitur in ipfis adæquationis tenor rigidus. Vnde Luc. 6. Eadem quippe menfura qua menfi fueritis, reme-tietur vobis. Patet igitur, quod eft dare vnum Quippe pertinens ad iuftum.

C ¶ Sed tertio dico, quod eft dare vnum Quippe pertinens ad ftultum feu etiam ad iniuftum. Et fic certe dico, quod per Quip-pe afferitur in iniuftis

Luxuriæ fœda corruptio,
Subftantiæ difcors poffeffio,
Malitiæ fallax deceptio,
Pigritiæ grauis oppreffio,
Difcordiæ dura diuifio,
Triftitiæ dira turbatio,
Ignorantiæ cœca conclufio,
Auaritiæ vorax intentio,
Pertinaciæ effrons perditio,
Peftilentiæ triftis damnatio.

De luxuria Domini Quippe dicitur Gen. 6. Omnis quippe caro corruperat viam fuam. De fubftantia, & diffenfione inde proue-niente domini Quippe dici poteft illud Genef. 14. Erat quippe fubftantia eorum nimia, & nequibant habitare communiter. De malitia domini Quippe, qua fcilicet non ceffant fibi inuicem infidiari, dicitur Iofuæ 2. Exploratores quippe funt. De pigritia Domini Quippe dicitur 3. Reg. 3. Dormiens quippe, fcilicet, me-retrix mulier, oppreffit filium. De difcordia Domini Quippe dicitur Thre. 4. Iurgati quippe funt, & commoti. De triftitia Do-mini Quippe dicitur 2. Para. 14. Grandis quippe terror cunctos inuaferat. De ignorantia Domini Quippe poteft ipfe cum fuis dicere verbum illud quod Iob dicebat 37. c. Nos quippe inuol-uimur tenebris. De auaritia Domini Quippe dicitur Hier. 6. A minore vfque ad maiorem omnes quippe auaritiæ ftudent. De pertinacia Domini Quippe dicitur Ezech. 3. Omnis quippe do-mus Ifrael attrita fronte eft, & duro corde. De peftilentia, & fi-nali damnatione & iniuria Domini Quippe poteft dici illud 2. Mach. 9. Apprehendit eum dolor dirus vifcerũ. Sequitur. Et qui-dem fatis iufte, quippe qui multis & nouis cruciatibus aliorum torferat vifcera &c. Patet ergo quomodo Quippe videtur affir-mare & affeuerare, fcilicet, de impio, iufto, & Deo.

A **Quondam.** Nota, quod Quondam idem eft, quod olim feu dudum. Sunt enim aduerbia té-poris, tempus fcilicet præteritum defignantia. Et fic dico, quod per Quondam intelligitur quicquid præteritum vel tranfactum eft, videlicet,

Mundanorum tyrannorum dura fæuitia, quæ morte de-perit,
Mundanorum bonorum blanditia, quæ cito præterit,
Mundanorum fallax lætitia, quam cafus conterit,
Fictorum amicorum abfentia, quam aduerfitas fuggerit,
Mundanorum egenorum triftis miferia, quæ cœlos a-perit.

Nam { Tyranni quondam fæuierunt.
Terrena quondam floruerunt,
Læta quondam placuerunt,
Amici quondam dilexerunt.
Miferi quondam doluerunt, fed pro fletu cœlum habuerunt. }

¶ Igitur dico, quod tyranni qui perierunt, habent fuum quondã, quia fcilicet quondam dum viuebant, alios tyrannice opprime-bant. Vnde Ezech. 32. Vniuerfi inquit interfecti cadentes gladio. quia dederunt quondam formidinem fuam in terra viuentium. Item dico, quod diuites qui tranfeunt, habent fuum quondam, quia fcilicet ifti quando de fortuna tranfeunt ad infortuniũ, de fuo quondam, id eft, de fua tranfacta gloria cum dolore incipiũt recordari, mundique vanam gloriam, fugacem & tranfitoriam deteftari, dicentes, fcilicet, cum Iob 16. Conclufit me Deus apud iniquum, & manibus iniquorum me tradidit, & ego ille quondã opulentus repente contritus fum. De præterita etiam mundi lætitia & gloria, quomodo poteft plangi fuum quondã, & quo-modo etiam poteft fua prima fœlicitas derideri, poteft dici illud Efa. 23. Quis cogitauit hoc fuper tyrum quondam coronatam, cuius negotiatores principes, inftitores eius inclyti terræ. Item dico, quod amici qui præeunt, habent fuum quondam, quia fci-licet, illi qui quondam in tempore profperitatis aftabant, tandẽ tempore aduerfitatis recedunt. Vnde Iob 13. Abominati funt me quondam confiliarij mei, & quem maxime diligebam, aduerfa-tus eft mihi. Item dico, quod egeni fubeunt, & habent fuum quõ-dam, quia fcilicet, de pauperibus egenis quando veniunt ad glo-riam, & profperitatem temporalem vel æternam, poffunt alij re-cordari quomodo quondam habuerunt miferiam in hoc mũdo. Vnde de quolibet tali poteft dici illud Ezech. 26. In die qua terra deferta fuerit exculta, quæ quondam erat defolata in oculis o-mnis viatoris, dicent. Terra inculta facta eft vt hortus volupta-tis. Sufficit. Vide in titul. Olim.

Quoniam. Nota, quod Quoniam videtur fignificare idem quod quia, feu propter hoc quod, cũ quadam affertione. Et quia Quoniam eft valde generale voca-bulum, & quandoque videtur effe coniunctio caufalis, & quan-doque aduerbium affirmandi, notabimus, quod ficut de multis alijs dixi, iftud quandoque dicitur A

De fummo creatore,
De iufto viatore,
De vano peccatore,
De mundo nugatore,
De hofte deceptore.

¶ Primo ergo dicamus de Quoniam, quod refertur ad Deum. B Si enim accipitur affirmatiue, cõftat, quod Deus fumme eft cer-tus, firmus, & verus. Si vero fumitur caufaliter, conftat quod eft caufa prima, & omnium rex & fummus Pfalm. Quoniam Deus magnus Dominus. Et rex magnus fuper omnes Deos. Et Rom. 11. dicitur fic. Quoniam ex ipfo & in ipfo & per ipfum funt o-mnia. Et 1. Ioan. 5. Quoniam Chriftus eft veritas. Notabimus igitur Deum fuper omnia diligendum effe, fcilicet, propter fuam

Poteftatem inuincibilem,
Maieftatem venerabilem,
Charitatem admirabilem,
Æquitatem formidabilem,
Veritatem infallibilem,
Bonitatem diffufibilem.

¶ Igitur dicamus de Dei poteftate inuincibili, quam debemus timere, quia certe ipfe poteft dici potentiffimus, quoniam fupe-rat præfidentes, vulnerat fibi refiftentes, liberat preffos & egen-tes, roborat in fe confidentes. Igitur dico, quod habet poteftatẽ inuincibilem, quoniam fuperat omnes excellentes feu etiam præfidentes. Vnde in Pfal. Quoniam excelfus Dominus terribilis rex magnus fuper terram. Item, quoniam vulnerat feu lacerat fibi refiftentes feu in fe delinquentes Pfal. Quoniam veritatem requiret Dominus & retribuet abundanter facientib. fuperbiã. Item quoniam liberat preffos, & egentes Pfal. Quoniam requi-rens fanguinem eorum recordatus eft, non eft oblitus clamorẽ pauperum. Et alibi. Quoniam tu populum humilem faluum fa-cies, & oculos fuperborum humiliabis. Item quoniam roborat in fe confidentes Pfal. Quoniam quis Deus præter Dominum aut quis Deus præter Deum noftrum? Deus qui præcinxifti me virtute ad bellum, & fupplantafti omnes infurgentes in me fub-tus me. Habet ergo Deus poteftatem inuincibilem.

¶ Item Deus habet maieftatem honorabilem. Vnde Tobiæ 13. C Quoniam oftendit maieftatem fuam. Et nota, quod maieftas eius confiftit, & apparet, quoniam

Æternus & immortalis,
Supernus atque regalis,
Vnicus & fpecialis,
Publicus & fama vocalis.

Et fic, dico, Dominus fublimis & magnificæ maieftatis, quoniã eft immortalis exiftentiæ. Et ideo de Deo, feu de fapientia in-creata dicitur Sapien. 8. Hoc cogitans in corde meo, quoniam immortalis eft fapientia, circuibam quærens vt mihi illam af-fumerem. Item quoniam eft imperialis excellentiæ. Omnia enim fibi obedire, & feruire tenẽtur. Vnde illud Pf. Quoniã rex omnis terræ Deus, pfallite fapiẽter. Et alibi. Quoniã excelfus Dominus & humilia refpicit &c. & iterum: Quoniam omnia feruiunt tibi.

Et Sap.

Et Sap.10. Quoniam omnium potentior est. Item quoniam est specialis præeminentiæ, quia scilicet iste solus & vnicus est Deus. Vnde sibi dicitur Eccle. 36. Quoniam non est Deus præter te. Ipse etiam dicit Esa.45. Quoniam absque me non est Deus. Et 46. Quoniam ego sum Deus. Item quoniam est virtualis seu etiam popularis redolentiæ, hoc est dictum, magnæ, & gloriosæ laudis, & famæ Psal. Quoniam magna est gloria domini. Et 2. Paral. 7. Laudate dominum quoniam bonus. Et 2. Paral. 37. Laudabo te inquit omnibus diebus vitæ meæ, quoniam te laudat omnis virtus, vt de nomine, & fama maguificētiæ suæ dicatur illud Esa.14. Mementote quoniam excelsum est nomē eius, cantate domino quoniam magnifice facit. Et illud Psalm. Confiteantur nomini tuo magno quoniam terribile & sanctum est. Habet igitur maiestatem honorabilem.

D ¶Item Deus habet charitatem admirabilem seu etiam inæstimabilem, Mirabilem enim charitatem ostendit Deus erga nos in multis, videlicet, Quoniam

Amorem anticipauit,
Apud nos huc declinauit,
In mundo pauper intrauit, seu natauit,
Pro nobis in cruce luctauit, seu etiam in mortem se strauit.

Dic ergo, quod Dei charitas apparuit quoniam amore fuit præueniens, & ideo bene dicitur 1. Ioan. 4. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexerit nos. Et Sap.7. dicitur. Quoniam antecedebat me ista sapientia. Item quoniam huc venit carnem accipiens. Vnde 1. Ioan. 4. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filium suum vnigenitum misit in mundum, vt viuamus per eum. Et ibidem. Et nos vidimus, & testificamur quoniam pater misit filium suum saluatorem mundi. Item quoniam hic vixit pauper & sitiens. Vnde 2. Cor. 8. Quoniam propter nos egenus factus est. Ita quod etiam ipse humano generi potuit dicere illud Psalm. Quoniam propter te sustinui opprobrium, operuit confusio faciem meam. Item quoniam pro nobis pugnauit moriēs, scilicet, in cruce pro redemptione nostra. Vnde 1. Ioan 3. Quoniam ille pro nobis animam suam posuit. Et Act.8. Quoniam tolletur de terra vita eius, Patet igitur, quod Deus habet charitatem admirabilem &c.

E ¶Item Deus habet æquitatem inflexibilem, seu feritatem aut seueritatem formidabilem, quod scilicet fiet in iudicio quando iudicabit orbem, iuxta illud Psalm. Quoniam Deus iudex est. Et 1. Thessa.4. Quoniam vindex est Dominus. Et illud Eccl.8. Quoniam, quod iustum est iudicat. Et sic nota, quod iste iustus est & seuerus, Quoniam hic

Odit omne peruersum,
Amat omne conuersum,
Leuat omne subuersum,
Ligat omne diuersum.

Igitur iustus est, quoniam peruersa solet corrigere: in hoc enim apparet iustitia Dei, scilicet in punitione malorum. Vnde in Psa. super peccatores loquens: Pluet ignis sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum: quoniam iustus Dominus, & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius. Vt de ipsius iustitia rigorosa dicatur illud Iudith 11. Quoniam iratus est eis Deus. Item iustus est, quoniam conuersa solet diligere. Iustitia enim diuina bonos diligit, ipsosque secundum merita sua remunerat, & extollit, iuxta illud Psal. Plantati in domo domini, in atrijs domus Dei nostri florebunt. Sequitur. Quoniam rectus Dominus Deus noster, & non est iniquitas in eo. Item dico, quod iustus est, quoniam subuersa solet erigere, quia certe ad Dei iustitiam pertinet iniuste pressos, & miseros subditos, & innocentes releuare. Vnde mundi tyrannis opprimentibus dicitur in Psalm. Quoniam Dominus in generatione iusta est, consilium inopis confudistis, quoniam Dominus spes eius est. Vt & sibi dicat quilibet illud Psal. Quoniam tu populum humilem saluum facies, & oculos superborum humiliabis. Item iustus est, quoniam diuersos solet coniungere. Quia re vera Dei iustitia magis quandoque inclinatur ad pacem, & æquitatem quam ad duritiam, & seueritatē. Vnde in Psal. Quoniam loquetur Dominus pacem in plebem suam, & super sanctos suos &c. Sequitur misericordia, & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt. Veritas de terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit. Patet igitur, quod Deus seu Dominus quoniam habet æquitatem inflexibilem, seu etiam seueritatem formidabilem.

F ¶Item nostra prima causa Quoniam, id est, Dominus Deus noster habet veritatem scientiæ, & sapientiæ summam, & ineffabilem 1. Ioan.5. Quoniā Christus est veritas. Et sic notabo, quod iste Quoniam

Lucet interius omnia cognoscendo,
Nitet exterius omnia prouidendo,
Fulget superius omnia gubernando,
Splendet inferius omnia reuelando.

Quia pro certo charissimi veritas diuina

Primum facit sua interiori sapientia,
Secundum facit sua exteriori prouidentia,
Tertium facit sua superiori eminentia,
Quartum facit sua inferiori influentia.

Spectat interius per sapientiam cuncta signacula,
Tractat exterius per prouidentiam rerum opuscula,
Regit superius per eminentiam cœli pinnacula,
Agit inferius per influentiam vitæ spiracula.

¶Igitur dicamus, quod Deus habet veritatem certam, æternam, & infinitam, quoniam hic lucet interius, & hoc facit sua inoffuscabili sapientia, quæ sc. omnia & singula nouit, bona scil. atque mala, sicut enim dicitur in Psalm. Quoniam nouit Dominus viam iustorum, & iter impiorum peribit &c. Vt sic de luce inaccessibili sapientiæ suæ dicatur illud 1. Ioan. 1. Quoniam lux Dominus est, & tenebræ in eo non sunt vllæ: & Sapi.8. Super salutē & speciem dilexi eam, & proposui pro luce habere illam, sc. sapientiam, quoniam inextinguibile est lumen illius. & Eccl.15. dicitur: Quoniam perfecta est à Deo sapientia: & iterum: Quoniā multa est sapientia Dei. ¶Item quoniā hic nitet exterius, & hoc facit sua indefectibilis prouidentia, quia sc. iste de cunctis generaliter gerit curam, sicut Sapi.6. dicitur: Quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter est ei cura de omnibus. Benè ergo dicitur 1. Pet.5. Omnem sollicitudinem vestram proijcientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. ¶Item quoniam hic fulget superius, & hoc facit sua valdè mirabilis efficacia, illa sc. qua motus, virtutes & ordines rerum naturalium ipse regit, superiorum .f. & inferiorum. Vnde de ipso dicitur Eccl.11. Quoniam mirabilia opera altissimi. ¶Item quoniam hic splendet inferius, & hoc facit sua inæstimabilis influentia, quia sc. ipse solet gratiam influere, & secreta spiracula reuelare. Vnde sibi dicitur in Psalm. Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine Deus meus, illumina tenebras meas. Patet ergo, quomodo Deus habet veritatem infallibilem.

¶Item Deus habet bonitatem diffusibilem, quia pro certo bonitas istius Quoniam, id est, istius primæ causæ influendo per omnia se diffundit. Et sic nota, quoniam ipse est bonus, iuxta illud Psalm. Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia eius. Quoniam hic G

Agit suauiter,
Audit faciliter,
Parcit benigniter,
Saluat vtiliter,
Seruat veraciter,
Iuuat viriliter,
Amat stabiliter,
Ditat fertiliter,
Ornat nobiliter,
Potat prædulciter,
Saluat perenniter.

Dicam ergo, quoniam hic agit suauiter, quia re vera in omnibus factis suis suauis est Dominus: & alibi: Psallite nomini eius, quoniam suaue est. Item hic audit faciliter, quia sc. preces deuotorum & humilium libenter exaudit. Psalm. 5. Quoniam ad te orabo Domine, manè exaudies vocem meam. Et alibi: Quoniam exaudiuit pauperes Dominus, & vinctos suos non despexit. Et iterum: Confitebor tibi Domine, quoniam exaudisti me, & factus es mihi in salutem. Item quoniam hic parcit benigniter. Vnde in Psalm. Quoniam confirmata est super nos misericordia eius. Et alibi: Quoniam melior est misericordia tua super vitas. Et Eccl.2. dicitur sic. Quoniam pius, & misericors est Deus, & remittet in die tribulationis peccata. Item quoniam hic saluat vtiliter, scilicet, à periculis spiritualibus, temporalibus, & æternis liberando. Et sic dicitur in Psalm. Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animam meam. Et alibi: Quoniam Deus saluam faciet à persequentibus animam meam. Item quoniam hic seruat veraciter, seu etiam tutat fideliter. Vnde in Psalm. Quoniam à dextris est mihi Dominus, ne commouear. Et alibi: Quoniam tu es protector meus. Item quoniam hic iuuat viriliter. Psalm. Quoniam tu Domine adiuuisti me, & consolatus es me. Et Iudith 5. Quoniam Deus eorum defendet illos. Item quoniam hic amat stabiliter. Non enim recedit ab homine, nisi homo primitus derelinquat eum. Psalm. Si ambulauero in medio vmbrę mortis, non timebo mala, quoniam

niam tu mecum es: & Hier. 30. Requiescet, inquit, & cunctis affluet bonis, & non erit, quem formidet, quoniam ego tecum sum, dicit Dominus, vt saluem te. Item quoniam hic ditat fertiliter, scil. bonis gratiæ, fortunæ, & gloriæ. Sap. 1. Quoniam spiritus Domini repleuit orbem terrarum. Item quoniam hic ornat nobiliter, scil. corona & dignitate temporali, de lapide precioso. Psalm. Quoniam præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis, posuisti in capite eius coronam de lapide precioso. Itē quoniam hic potat prædulciter, s. fonte gloriæ Paradisi. Psa. Quoniā apud te est fons vitę, & in lumine tuo videbimus lumen. Itē quoniam hic saluat perenniter, quia. s. sicut dicitur in Psa. Quoniam illic mandauit Dominus benedictionem & vitam vsq; in sæculum. Patet igitur, quod Quoniam refertur ad Deum. Et hoc est primum principale.

H ¶ Secundò principaliter dico, quod ista causalis coniunctio Quoniam, aliquando pertinet ad iustum. Constat enim, quod omnes virtutes, quæ sunt in viro iusto & perfecto, possunt affirmari & allegari per Quoniam. Et ideo si quæritur, quę sunt merita vel virtutes, propter quæ vir iustus à Domino finaliter præmiatur (iuxta illud Tob. 2. Quoniam, inquit, filij sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est illis, qui fidem suam nunquam mutant ab eo) certe potest breuiter responderi, Quoniam hic est

Innocens sine malitia,
Præpotens plenus constantia,
Exultans sana lætitia,
Meditans Dei iudicia,
Metuens summa fastigia,
Tribuens pia suffragia,
Respuens facta crudelia,
Intuens legis iudicia,
Detestans vitæ curricula,
Contestans vitæ fluxibunda,
Clamitans mundi pericula,
Cogitans mortis vestibula,
Recitans culpæ piacula,
Actitans pacis oracula,
Flagitans Dei iuuamina,
Rogitans Dei solatia,
Agitans spei volumina,
Prædicans verba prudentiæ,
Iudicans leges iustitiæ,
Abdicans fastum scientiæ,
Duplicans nexus concordiæ,
Vendicans mercedem gloriæ, seu carens ignauia.

Igitur dicamus de iusto, qualiter à Deo vel à Domino diligitur & tuetur multiplici ratione. Et hoc certe, quoniam hic est innocens sine malitia, vt sc. dicat illud 1. Reg. 24. Quoniam non est in manu mea malum: & illud Psal. Quoniam ego in innocentia mea ingressus sum, & in Domino sperans non infirmabor. Item quoniam hic est præpotens carens ignauia, quia sc. virilis & virtuosus: & ideò iste propriè dicitur vir, à virtute 3. Reg. 17. Cognoui, quoniam vir Dei es tu. Vir enim dicitur à virtute, quia sc. sicut dicitur 2. Esdræ 8. Quoniam virtus erat cum eis, id est, cum viris perfectis & iustis, vt sc. ipsi Domino dicat quilibet illud Ps. Quoniam gloria virtutis eorum tu es. Item quoniam hic est exultans sana lætitia. Iusti enim semper gaudent & exultant in Domino. 1. Esd. 6. Fecerunt solennitatem azymorum septem diebus, quoniam lætificauerit eos Dominus. Item quoniam hic est meditās Dei iudicia, vt dicat sc. illud Ps. Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo, & iustitias eius non repuli à me. Item quoniam hic est metuens summa fastigia, sc. Dei potentiam & sanctorum. Vnde de Iudith dicitur Iudith 8. quòd hæc erat in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valde, & non erat, qui loqueretur de illa verbum malum. Et merito certe. Quoniam (vt Eccl. 23. dicitur) nihil melius, quàm timor Domini: & in Ps. Timete Dominum omnes sancti eius, quoniam non est inopia timentibus eum. Item quoniam hic est tribuens pia suffragia, s. egenis, quibus scil libenter eleemosynam impartitur; & merito, quia certè sicut dicitur Tobi. 4. Quoniam eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & nō patitur animas ire in tenebras. Item quoniam hic est respuens vti sæuitia. Quia re vera iusti nō solent in alios crudeliter insanire, sed erga omnes se gerere benigniter & modestè, dicentes scil. illud Iudith 11. Quoniam ego nunquam nocui virum, qui voluit obedire. Item quoniam hic est intuens legis iudicia, hoc est dictum, mandata Dei, quæ scil. nobis indicuntur & iniunguntur in diuina scriptura. Ps. Quoniā mandata tua elegi. Quoniam iustitias tuas exquisiui. Item quoniam hic est detestans vitæ curricula, sc. vtilitatem propriæ conditionis. Vnde in Ps. de iusto potest dici illud Ps. Recordatus est, quoniam puluis sumus, homo sicut fœnum, dies eius sicut flos agri. Item quoniam hic est contestans vitæ fluxibunda. Ps. Quoniam spiritus ptransibit in illo, & nō subsistet, & non cognoscet amplius locum suum. Item quoniam hic est clamitans mundi pericula, & hoc est dictum, tribuiationes mundi. Ps. Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ vsq; ad animam meā. Seqtur: Quoniam tribulor, velociter exaudi me. Constat .n. quod iusti sunt in hoc mundo in tribulatione, tentatione, & pœna. Ps. Quoniā probasti nos Deus, igne nos examinasti, sicut examinatur argentū, vt .s. de mundi miseria & penuria dicatur illud Psal. Quoniā aduena sum apud te, & peregrinus: & iterū: Quoniā egenus & paup sum ego. Itē quoniā hic est cogitās mortis obstacula seu vestibula, dicēs sc. illud Ps. Quoniā supuenit mansuetudo, & corripiemur. Vnde Eccl. 14. Memor esto, quoniā mors nō tardabit: & iterū: Quoniā omnes in corruptione sumus: & in Ps. Quoniā defecit in dolore vita mea, & aññi mei in gemitib⁹. Item quoniā hic est recitās culpæ piacula. Ad iustū .n. ptinet recognoscere culpam suam. Ps. Quoniā iniquitatē meam ego cognosco, & peccatū meum cōtra me est semp: & alibi: Quoniā iniquitatē meam annunciabo, & cogitabo pro peccato meo. Item quoniā hic est actitans pacis oracula. Ad iustum .n. ptinet seruare, tractare, & seminare pacē. Ps. Quoniā loquetur pacē in plebē suam, & sup sanctos suos. Item quoniā hic est flagitans Dei iuuamina. Ad iustum .n. ptinet Dei auxilium flagitare, dicendo. s. cum Ps. Quoniam tu ptector noster es: & iterū: Ne discesseris à me; Quoniā tribulatio proxima est, & non est, qui adiuuet: supple, nisi tu. Itē quoniā hic est rogitans Dei solamina. Solamina dico, mala repellendo; & solamina, bona conferendo & adhibendo. Ps. Quoniam tu Domine adiuuisti me, & consolatus es me. Itē quoniam hic est agitans spei volumina. Ad iustum .n. ptinet in Deo sperare, & spem suā habere in Deo multipliciter allegare. Exēplo Dauid, qui dicebat in Psa. Miserere mei Deus, miserere mei, quoniā in te confidit anima mea, & in vmbra alarum tuarū sperabo: & alibi: Quoniā tu es Domine spes mea, altissimum posuisti refugium tuum: & iterum: Quoniā Dominus spes eius est. Vnde etiā Dominus cuilibet tali dicit Esai. 44. Quoniā seruus meus es tu, quoniam redemi te. Item dico, ꝙ iustus apud Deum & homines est venerandus, quoniam hic est prædicans verba prudentiæ. Ad iustum .n. ptinet verba bona & vtilia & prudētia dicere & docere. Vnde Sapiētia dicit Prou. 18. Audite me, quoniā de reb. magnis locutura sum, & aperiētur labia mea, vt recta prędicent. Itē quoniam hic est iudicans leges iustitiæ. Iustus .n. dicitur, eo ꝙ de se & de proximo iustè iudicare probatur Eccl. 8. Quoniam ꝙ iustum est, iudicat. Vnde ipse dicit 1. Cor. 6. Nescitis, quoniam Angelos iudicabimus. Itē quoniā hic est abdicās fastū sciētiæ. Iusto .n. sufficit scire, q ptinent ad salutē, nec in literis gloriatur. Ps. Quoniā nō cognouit literaturā, introibo in potentias Domini. Itē quoniam hic est duplicās nexus cōcordiæ, quia. s. ad iustū spectat discordes inuicē concordare. Vnde ipse allegat & dicit illud 1. Cor. 10. Quoniā vnum corpus sumus in Christo. Iusti .n. p charitatem omnes amant, iuxta illud Apostoli Rom. 15. Quoniā & ipsi pleni estis dilectione. Et ideo omnes alios amant, inuicē conciliant & concordāt. Item quoniā hic est vendicans mercedē gloriæ, qa sc. iustus post tot & tanta dona virtutū vendicat & acquirit gloriam Paradisi. Vnde breuiter de iustis dicitur Matth. 5. Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui esuriunt & sitiunt, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundi corde, quoniā ipsi Deum videbunt. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, & Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Et sic igitur patet, quomodo Quoniam multis modis pertinet ad iustum.

¶ Tertio principaliter dico, quod Quoniam aliquando refertur ad stultum. Constat enim, quod sicut iusti bonitas multorum est causa bonorum, sic stulti & impij multiplex prauitas multorum est causa malorum. Igitur dicam, quod peccator prædicatur & affirmatur per Quoniam, I

Quantum ad { Præsentem fœlicitatem, quā nitet floridus, / Ingentem iniquitatem, qua fœtet putridus, / Sequentem aduersitatem, qua stupet turbidus.

¶ Igitur dicamus, quod Quoniam affirmat seu allegat de præsenti stultorum prosperitate. Et sic nota, quod per Quoniam affirmatur, quod isti præ cæteris Florent rerum muneribus, Gaudent famæ fauoribus. Fulgent magnis honoribus, Feruent diris furoribus, Sonant altis sermonibus, Sperant vanis flaminibus, Arent citis fluminib⁹. Igitur dico ꝙ mali in hoc mundo præ cæteris florēt magnis diuitijs. Ps. Quia ecce ipsi peccatores & abūdantes in sæculo obtinueiūt diuitias. Itē p cæteris gaudēt famæ blāditijs. Ps. Quoniā laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur. Itē præ cæteris fulgent altis in solijs, id est, in dignitatibus & honoribus præcellunt. Ps. Quoniā dij fortes terræ vehementer eleuati sunt. Item præ cæteris feruent duris sæuitijs seu superbijs, scilic. bona aliorum rapiendo & occupando.

pando. Threno.1. Quoniam erectus est inimicus, manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia. Item præ cæteris tonant al.tis iactantijs.Psalm. Quoniam ecce inimici tui sonuerunt,& qui oderunt te, extulerunt caput.Item præ cæteris sperant vanis lætitijs. Sap.5. Spes impij tanquam lanugo, quæ à vento tollitur. Item præ cæteris arent citis molestijs, quia sc. prosperitas istorũ cito tendit ad nihilum. Psalm. Quoniam tanquam fœnum velociter arescent,& quemadmodum olera cito decident.Vnde de diuite dicitur in Psalm. Quoniam cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria eius. Affirmat ergo quoniam de præsenti malorum prosperitate.

K ¶ Deinde dico, quod quoniam allegat de ingenti malorum peruersitate.Et sic certe nota,quod peccator fugiendus est,& vitandus,& puniendus,Quoniam

Obstat obuius diuinæ voluntati,
Fallit cautius,seque dat falsitati,
Fauet deuius suæ fatuitati,
Obstat varius sinceræ veritati,
Subest sæpius linguæ mordacitati,
Fauet dulcius falsæ loquacitati,
Claudit iustius portam sagacitati,
Rite impius non credit deitati,
Obest durius hospitum charitati,
Adest promptius superbæ vanitati, seu Obstat pertinacius diuinitati,
Hic attentius vacat ebrietati,
Cedit turpius virtutum claritati,
Sedat latius mundi prosperitati,
Hic iniustius repugnat æquitati,
Hic obnoxius studet carnalitati,
Iste sæuius vacat crudelitati,
Nequam socius obuiat vnitati.

Igitur si quæras,quare peccator odibilis est Deo & hominibus, iuxta illud Eccl.12.Quoniam altissimus odio habet peccatores, id est,quoniam peccatores odio sunt altissimo,certe potest reddi causa,& allegari per Quoniam.Et vt omnes allegationes melius concurrant ad propositum, supponamus, quod quoniam fuit peccator maximus,omnibus vitijs valde plenus, vt sc.generaliter de Quoniam, id est, de peccatoribus dicatur, quoniam obstat obuius diuinæ voluntati.Vnde Mich.2.Quoniam contra Deum est manus eorum. Et ideo de rebellione peccatoris dicitur Nume.15. Quoniã,inquit,aduersus Dominum rebellis fuit, peribit de populo suo.Vt sic de communitate rebellium,discordium, & malorum dicatur illud 1. Esdræ 4. Scies,inquit,quoniã vrbs illa vrbs rebellis est,& nocens regibus,& bella concitans.Item Quoniam fallit cautius,seque dat falsitati.Decipit enim & fraudat alios quantum potest. Vnde de Abner fuit dictum Dauid 2.Reg.3. Quare,inquit,dimisisti Abner ignorans, quoniam ad hoc venit,vt deciperet te? & 3.Reg.20.dixit Rex Israel de rege Syriæ. Videte,quoniam insidietur nobis. Item Quoniam fauet deuius suæ fatuitati. Et sic de Nabal dictum est 2.Reg.25. Quoniam secundum nomen stultus est. Item Quoniam obstat varius stabili veritati.Psalm. Quoniam diminutæ sunt veritates à filijs hominum: & alibi:Quoniam non est in ore eorum veritas, cor eorum vanum est.Item Quoniam subest sæpius linguę mordacitati, hoc est dictum, vitio detractionis & murmurationis. Vnde de talibus dicunt alij illud Psalm.Quoniam circumdederunt me canes multi, consilium malignantium obsedit me: & illud:Quoniam audiui vituperationem multorum commorantium in circuitu. Item Quoniam fauet dulcius falsæ loquacitati,sc.adulando,& per verba falsa decipiendo. Psalm. Quoniam mihi quidẽ pacificè loquebantur,& in iracundia terræ loquẽtes dolos cogitabant. Item Quoniam claudit inscius portam sagacitati.Peccator enim de sapientia & prudentia nihil curat.Vnde Sap.1. Quoniam in maleuolam animam non introibit sapientia. Item Quoniam rite impius non credit deitati. Vnde Sap.15. dicitur sic:Quoniam ignorauit eum, qui se finxit &c. Et ibidem dicitur de idololatra: Quoniã res superuacuas fingit. Itẽ Quoniam obest durius hospitum charitati, quia sc. peccator non libenter recipit hospites titulo charitatis, sicut de Sodomitis à Deo submersis dicitur Sapi. 19. Quoniam inuiti recipiebant extraneos.Sicut enim dicitur Matth 24.Quoniam abundabit iniquitas,refrigescet charitas multorũ. Item Quoniã adest promptius superbæ vanitati,sc.se contra Dominum erigendo,& de se plus debitè præsumendo.Vnde Eccl 10 Initium superbiæ hominis est apostatare à Deo,quoniam ab eo,qui fecit illum, recessit cor eius.Item Quoniam hic attentius vacat ebrietati vel gulositati. Esai.34 Quoniam inebriatus est. Item Quoniam cedit turpius virtutum claritati, hoc est dictum, claræ conuersationi & honestæ. Esai.13.Quoniam stellæ non expandent lumen suũ. Itẽ quoniam se dat latius mundi prosperitati Psal. Anima ipsius benedicetur. Benedictionem enim & prosperitatem mundi diligunt,diuinam autem gratiam & benedictionem spernunt Hie. 17. Quoniam dereliquerũt fontem aquarum viuentium dominum.Item quoniam hic iniustius repugnat æquitati. Mali enim iustitiã non faciũt,sed impugnant.Amos 6 Quoniã conuertistis in amaritudinem iudicium, & fructus iustitiæ in apsinthium, ita quod alij dicere possunt iniustis illud 1. Mach. 2. Quoniam iniuste perditis nos. Item quoniam hic feruentius studet carnalitati seu luxuriæ voluptati 2. Cor. 11. Quoniam multi gloriãtur secundum carnem,& tamen Rom.8.dicitur.Quoniam sapientia carnis inimica est Deo,quia sicut dicitur Gal.6.Quoniam qui seminat in carne,de carne metet & corruptionem. Item quoniam iste sæuius vacat crudelitati,simplices,sc.persequendo, dicens sc. illud Gala.1.Quoniam supra modum persequebar Ecclesiã Dei. Vt sic de eis dicant oppressi illud Ps.Quoniam persecuti sunt me gratis.Item quoniam nequam socius repugnat vnitati,quia scil. peccatores pacem & vnitatem non amant, sed ipsam destruunt & impugnant. Act.17. Quoniam hi sunt, qui orbem concitant, & ad hoc venerunt, ita quod de talibus discordib. potest dicere simplex homo illud, quod dicitur in Ps. Quoniam cum his, qui oderunt pacem,eram pacificus &c. Sic igitur patet,quomodo per quoniam affirmatur de ingenti malorum peruersitate.

¶ Et si quæris, quare fugiendi & contemnendi sunt, certe respondere potest sic, Quoniam hi L

Priuabuntur gazis & epulis,
Frustrabuntur fauorum fabulis,
Spoliabuntur bonorum titulis,
Morti dabuntur in mortis angulis,
Alligabuntur æternis vinculis,
Lacerabuntur subitis iaculis,
Satiabuntur amaris poculis,
Cruciabuntur ignitis faculis.

Dico primo,quoniam hi priuabuntur gazis & epulis.De quo vide in proprijs titulis & in tabula. Item quoniam hi frustrabuntur fauorum fabulis, quia fauor adulationis & popularis laudis & famæ cum talibus non descendet. Psal. Quoniam Deus dissipabit ossa eorum, qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus spreuit eos,Item quoniam spoliabuntur bonorum titulis,quia scil.mali quanto plus hic honorati fuerint,tanto grauabuntur alibi confusione maiori. Sap.6.Quoniam iudiciũ durissimum fiet his,qui præsunt.Item quoniam morti dabuntur in mortis angulis.2.Reg.12 Viuit Dominus, quoniam filius mortis est vir,qui fecit hoc.Item quoniam alligabuntur æternis vinculis,scilicet in carcere infernali.Vnde Ecclesia.9. dicitur peccatori: Scito, inquit, quoniam in medio laqueorum ingredieris, & super dolentium arma ambulabis. Item quoniam lacerabuntur subitis iaculis Hie. 14. Gladio & fame & peste consumã eos Iob 19. Quoniam vltor iniquitatum gladius est. Quod vero ista subito contingant eis,patet Prou.24.vbi dicitur. Quoniam inquit repente consurget perditio eorum.Et Esa. 30. Quoniam subito,dum non speratur,veniet contritio eius. Item quoniam satiabuntur amaris poculis.Vñ de anima damnata potest dicere illud Thren. 1. Vide domine quoniam tribulor,conturbatus est venter meus, subuersum est cor meum in memetipsa, amaritudine plena sum. Item quoniam cruciabuntur ignitis faculis Ps. Ignis,grando,nix,glacies, spiritus procellarum, pars calicis eorum,quoniã iustus dominus. Patet igitur quomodo quoniam diuersimode dicitur de peccatore,de iusto,& de Deo &c.

Quoque.

Nota,quod Quoque quandoque sumitur pro vero seu certo, quandoque sumitur pro etiam, sic est tamen quod semper sumitur affirmatiue & assertiue, seu adiectiue,seu adiunctiue.Igitur dicamus,quod ista dictio Quoque refertur, scilicet, A

Ad { Deum, Iustum, Impium.

¶ Primo dico,quod Quoque refertur ad Deum. Deus enim asserit & affirmat, cum sit veritas.Addit quoq; & multiplicat,cum sit bonitas.Et sic dicam quod iste Quoque

Vera prædicat,
Magna fabricat,
Iustè iudicat,
Durè vindicat,
Piè se applicat seu communicat.

Vera dico prædicat, nos instruendo Esai. 42. Noua quoque annuncio,& antequam oriantur,audita vobis faciam.Item magna fabricat cuncta creando. Esai. 48. Manus quoque mea fundauit terram: & Iob 36.dicitur de seipso:Ecce,inquit,Deus magnus,& vincens

vincens ſcientiam noſtram. Sequitur. Si voluerit extẽdere nubes quaſi tentorium ſuum, & fulgurare lumine ſuo deſuper, cardines quoque maris operiet. Item iuſte iudicat, iuſtos corrigẽdo, quia ſcilicet Deus ſuos quoque quando peccant punire ſolet. Vnde Iob 33. dicitur, quod Deus vt auertat hominem ab his, quæ fecit, & qui liberet ipſum à ſuperbia, & vitam illius vt non tranſeat in gladium, increpat quoque per dolorem in lectulo Sap. 12. etiam dicitur, quod Deus & bonos, & iuſtos aliquoties punit, & hoc quoque iuſte, quamuis cauſam ſuę iuſtitię ignoremus. Vnde ibidem dicitur. Ipſum quoque, qui non debet puniri, condemnare exterum iudicas à tua virtute. Item dure vindicat malos puniendo. Et ſic Dominus dicit impijs illud Prouerb. 1. Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo cum vobis id quod timebatis aduenerit. Item pie applicat ſeu ſe communicat, ſua tribuẽdo, & ſe bonis per gratiam, & gloriam diffundendo. Vt de communicatione gratiæ intelligi poſſit illud Leuit. 26. Ego quoque viſitabo vos. De conceſſione quoque gloriæ dicatur illud Zach. 9. Hodie quoque annuncians duplicia reddam tibi. Duplicia enim dicuntur bona gloriæ, propter duplicem ſtolam quæ beatis datur, animæ ſcilicet & corporis. Sic igitur patet quomodo quoque pertinet ad Deum.

B ¶ Secundo dico, quod quoque aliquando refertur ad iuſtum. Iuſtus enim aſſertiuus eſt, & affirmatiuus per veritatem. Additiuus vero, & aggregatiuus, ſcilicet bonorum operum, & virtutũ multiplicitatem per continuam charitatem, & per profectum, & inceſſabilem bonitatem. Et ſic ergo nota, quod iuſtus habet multiplex Quoque, id eſt, multiplicem cumulationem, & aggregationem virtutum. Iuſtus enim conſideratur, quantum ad quatuor ſtatus ſuos, ſcilicet, quantum

Ad naturam,
Ad fortunam,
Ad gratiam,
Ad gloriam.

Quantum ad naturam ſe clamat fragilem, & ruinoſum. Et ſic dicit Iob 33. Ecce & me ſicut te fecit Deus, & de eodem luto ego quoque formatus ſum. Quantum ad fortunam ſe dicit flebilem, & doloroſum, & ſic dicit Iob 23. c. Nunc quoque in amaritudine eſt ſermo meus, & dolor plagæ meę aggrauatus eſt ſuper gemitum meum. Quia ſcilicet iuſti in hoc mundo triſtem partem fortunę, ſcilicet mundi tribulationes ſibi vendicant, lętam vero fortunæ partem, ſcilicet, mundi conſolationes ſpernunt & abdicant, dicentes ſcilicet illud Eccl. 2. Dixi ego in corde meo, vadã & affluam delicijs, & fruar bonis, & vidi quod hoc quoque eſſet vanitas. Quantum ad gratiam ſe monſtrat vtilem & virtuoſum. Et ſic poteſt dicere illud Eccl. 2. Supergreſſus ſum opibus omnes qui ante me fuerunt in Hieruſalem, ſapientia quoque perſeuerauit mecum. Quantum ad gloriam, quam ſcilicet iuſti poſt hãc miſeriam conſequuntur, & de futura ſecuritate & gaudio poteſt dici illud Iob 11. Miſeriæ quoque obliuiſceris, & habebis fiduciã propoſita tibi ſpe, & defoſſus ſecurus dormies, requieſces, & non erit qui te exterreat. His ergo quatuor præmiſſis, redeamus ad noſtrum quoque, id eſt, ad noſtrum additamentum, & profectũ, quo ſcilicet iuſti multis abundant virtutibus in hac vita. Et ſic dico, quod nos poſſumus notare, quod iuſtus, ſicut probatur, per Quoque

Clementiæ pollet dulcedine,
Iuſtitiæ viget acredine,
Munditiæ nitet albedine,
Prudentiæ viuit margine,
Decentiæ fulget imagine,
Pœnitentiæ dolet vredine,
Conſcientiæ ſtat ſanctitudine,
Famulari ſuccedit ordine,
Exemplari præcedit lumine,
Supernali conſcendit culmine,
Magiſtrali obedit ſarcina,
Aduerſali reſiſtit machinæ,
Bona ſua dat dicens hæccine,
Iudicia dat dicens ſuſtine,
Suffragia ſummæ dat dominæ.

Igitur ſupponendo (ſi volumus) quod dominus quoque fuit quidam ſanctus, & perfectus homo, dicere poſſumus, quod iſte clementiæ pollet dulcedine. Iuſtus enim clementer remittit offenſas, iuxta illud 1. Mach. 13. Remittimus quoque ignorantias, & peccata vſque in hodiernum diem. Vnde & fratres Ioſeph, qui ſcilicet erga eum multum deliquerant, ſecundum illud Gen. 50. Nos quoque oramus vt ſeruo Dei patri tuo remittas iniquitatem hanc. Item iſte iuſtitiæ viget acredine. Iuſtus enim ſecundum diuerſos caſus, & tempora quandoque clemẽtia, quãdoque iuſtitia debet vti. Vnde Exod. 23. iniungitur iuſtitia rigoroſa, dicendo ſic: Pauperis quoque non miſereberis in iudicio. Item iſte munditię nitet albedine. Albedo enim puritatem caſtitatis, & munditiæ ſignat, vt de iſtis quoque dicatur illud Exod. 39. Fecerunt tunicas byſſinas opere textili Aaron & filijs eius, fœminalia quoque linea & byſſina &c. Byſſus enim, & linum candorem caſtitatis ſignant, quę ſcilicet in parte fœmoralium pluſquam alias apparet. Iſte etiam candor figuratur in throno eburneo Salomonis, de quo ſcilicet dicitur 2. Paral. 9. Fecit quoque rex ſoliũ eburneum &c. Quia re vera ebur quod eſt candidum, id eſt, caſtitatis candor, pręcipue decet reges, id eſt, omnes in maieſtatis ſolio præſidentes. Item iſte quoque prudentiæ viuit in margine. Iuſti enim ſapientia, & prudentia fulgent, ſicut de Dauid 1. Reg. 18. dicitur. In omnibus quoque vijs ſuis Dauid prudenter agebat. Et 3. Reg. 4. Dedit quoque Deus ſapientiam Salomoni. Ita vt quilibet talis dicat illud Eccl. 2. Sapientia quoque perſeuerauit mecum. Item iſte decentiæ fulget imagine, quia ſcilicet iuſti ſemper ſolent figura, & imagine bonæ conuerſationis veſtiri, quod ſcilicet ſatis figuratur 3. Reg. 6. vbi dicitur, quod Salomon domũ quoque oraculi veſtiuit auro. Et ibidem. Texit quoq; Cherubin auro. Iuſtus enim dicitur domus oraculi, quia libenter vacat orationi. Dicitur etiam Cherubin, qui ſcilicet interpretatur plenitudo ſcientiæ quia libenter intendit ſcientiæ & lectioni. Talis ergo quoque auro tegitur, in quantum ſcilicet ſplendore honeſtæ conuerſationis veſtitur. Item iſte quoque pœnitentiæ dolet vredine. Figuratur ſcilicet in Salomone de quo dicitur, quod ipſe quoque fecit mare fuſile. Mare enim amaritudinem contritionis ſignat, fuſio vero diffuſionem ſatisfactionis notat. Item iſte quoque conſcientię ſtat ſanctitudine, quia ſcilicet iuſti corde perfecto, & ſancta conſcientia fulgent. Vnde conſcientia viri ſancti figuratur in ſancto ſanctorum, & etiam in medio atrij interioris, de quibus dicitur 2. Paral. 3. Fecit quoque Salomon domum ſancti ſanctorum, & c. 7. Sanctificauit quoque Salomon medium atrij ante templum domini. Item iſte quoque famulari ſuccedit ordine. Ad iuſtum enim ſpectat ſequi, & famulari maioribus Ioſuæ 3. Vos quoque ſequimini præcedentes. Figuratus Ezec. 10. vbi dicitur, quod eleuatis Cherubin à terra, rotę quoque ſecutę ſunt. Item iſte quoque exemplari præcedit lumine. Iuſti enim bonis ipſos imitando, ſuccedunt, alios in bona dando exempla, pręcedunt, Vnde Ioſuæ 4. Sacerdotes quoque pergebant ante populum, & filij Ruben præcedebant armati. Itẽ iſte quoque ſupernali conſcendit culmine, quia ſcilicet iuſti per contẽplationem ſuperius ſemper manent Ioſuæ 10. vbi de Ioſue dicitur ſic. Aſcendit quoque cum omni Iſraele de Eglon in Hebron. Et Iudicum 1. Domus quoque Ioſeph aſcendit in Bethel, vt ſcilicet iſte dicat illud Ezec. 3. Spiritus quoque leuauit me, & aſſumpſit me. Item iſte quoque magiſtrali obedit ſarcinę. Iuſtus enim ſuis obedit maioribus. Ioſuę 22. Mihi quoque in omnibus obediſtis. Item iſte quoque aduerſali reſiſtit machinæ, quia re vera iuſtus temporalibus, & ſpiritualibus reſiſtere ſolet hoſtibus, & alios debite defendendo, & potiſſime pauperes, & depreſſos. Vnde de Samgar dicitur Iudicum 3. Ipſe quoque defendit Iſrael, de Banaia vero dicitur. 2. Reg. 23. quod ipſe percuſſit leonem in media ciſterna in diebus niuis, ipſe quoque percuſſit virum Ægyptium dignum ſpectaculo. Item iſte quoque dat bona ſua, dicens hæccine, quia ſcilicet vir perfectus per eleemoſynam, & largitatem communicare ſolet alijs bona ſua, ſicut ſcilicet Bos ſuis meſſoribus præcipiebat, dicens, Ruth 2. De manipulis quoque veſtris proijcite ex induſtria. Supple vt Ruth poſſit recipere quod remanſit. Ad quod facit illud 3. Reg. 17. vbi dicitur, quod corui quoque deferebant ei, ſcilicet Heliæ panem, & carnes mane, & veſpere. Item iſte quoque iudicia dat, dicens ſuſtine Prou. 18. Contradictiones comprimit ſors, & inter potentes quoque diiudicat. Item iſte quoque ſuffragia dat ſummæ dominæ, videlicet virgini glorioſæ, quia ſcilcet iuſtus apud ipſam tam pro ſe quam pro alijs, humiliter intercedit. Vnde Heſter 9. dicitur. Aman quoque ſurrexit vt rogaret Heſter reginam pro anima ſua. Sic igitur patet quomodo iſtud additiuum, & affirmatiuum quoque aliquando refertur ad iuſtum, ſeu etiã quomodo quandoque ſignat ex cauſis varijs virum iuſtum.

¶ Tertio vero principaliter dico, quod quandoque ſignat virum ſtultum. Impius enim ſeu vir peccator, & ſtultus proprie quoque dicitur, quia mala malis continue addere & accumulare dignoſcitur. Et quia mendacia affirmare ſæpius comprobatur, igitur nota, quod in iſto quoque, id eſt, in peccatore additur & aſſeritur. Et hoc certe primo quantum ad præſentia peccata. Secundo vero quantum ad futura & ſequentia tormenta. C Et primo dico, ad peccata quibus imbuuntur. Et ſic dico, quod iſti induuntur ſuperbiæ faſtu. Acuuntur malitiæ aſtu, Imbuuntur ſuperfluo paſtu. Maculantur luxuriæ geſtu. Exulantur ſciẽtię textu. De faſtu enim ſuperbiæ patet 3. Reg. 22. Fecit quoque Sedechias filius Chanaam cornua ferrea, dicens. His ventilabis Syriam, donec deleas eam. De aſtu autem ſeu aſtutia ſuæ malitię patet 1. Eſdræ 4. vbi dicitur, quod populus terræ volens impedire Iudæos ab ædificatione. Hieruſalem, malitioſe conduxerunt

aduerſus eos cōſiliatores,vt deſtruerēt conſiliū eorum.De paſtu verò ſeu guloſitate ſuæ gaſtrimargię patet Heſt. 1. vbi dicitur, ꝙ in cōuiuio Aſſueri vinū quoq;(vt magnificētia regia dignū erat) abūdans,& pcipuū ponebatur.Seqtur:Vaſthi quoq; regina fecit conuiuiū fœminarū;& benè dicit Fœminarū,quia.ſ.tales, q potib. & cōuiuijs vacāt effœminati,& fœminę poſſunt dici.De tactu verò ſeu geſtu ſuæ luxuriæ patet Eze.22. vbi de Ooliba meretrice dicitur ſic:Denudauit quoq; fornicationes ſuas, & diſcooperuit ignominiā ſuā.De textu verò veræ ſciētiæ,qualiter.ſ.iſti p ignorantiā exules facti ſunt ab eadē,patet Eſa.28.vbi dicitur:Hi quoq; p vino neſcierūt,& p ebrietate errauerūt,ſacerdos & Propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino. Et tamen ſcientia, non ignorantia figuraliter præcipitur in ſcriptura, ſcil. Deut.14.vbi dicitur:Vpupam quoq; & veſpertilionem nō comedetis,quia ſc.iſtæ aues,quæ de nocte volāt, & tenebroſam ignorantiam ſignant,præſentia peccata,quibus moderni quoque,id eſt, peccatores præſentialiter imbuuntur, demonſtrant.

D ¶ Sed adhuc dico, quòd per Quoque aſſeruntur ſequentia tormenta, quibus iſti finaliter cruciantur.Et ſic nota, quod iſti finaliter

Deuorandi dabuntur canibus,
Detruncandi dabuntur enſibus,
Captiuandi dabuntur hoſtibus,
Moleſtandi dabuntur ictibus,
Comburendi dabuntur ignibus.

De canibus,id eſt,dæmonibus infernalib. patet 4.Reg.9. vbi dicitur ſic:Iezabel quoq; comedent canes in campo Iezrael,nec erit,qui ſepeliat eam. De gladijs autem, ſeu de enſibus patet Eſa. 3.vbi Sion peccatrici dicitur ſic:Erit,inquit,pro ſuaui odore fœtor, & pro zona funiculus,& pro criſpāti crine caluitium,& pro faſcia pectorali cilicium.Pulchri quoq; tui gladio cadent,& fortes tui in prælio.De hoſtibus etiam, quomodo ſc.damnati ab eis captiuabuntur & carcerabuntur,patet Gen. 34. Paruulos quoque & vxores duxerunt captiuas. De ictibus autem & laboribus ſeu moribus,quomodo ſc. damnatos inquietabunt, patet Eſaiæ 23.vbi ſc.animæ peccatrici dicitur ſic:In Sethim conſurgens trāſ freta,ibi quoq; non erit requies tibi. Sethim enim interpretatur ſpinæ, ſignans puncturas & dolores inferni.Sic igitur patet,qūo Quoque addendo & affirmando diuerſimodè ſpectat, ſc.ad impium,ad iuſtum,ad Deum. Vide ſupra in titulo Etiam.

A **Quot. Quotquot.** Nota, quod Quot ſemper ſignat numerum certum & limitatum, de quacunque re dictum fuerit, bona videlicet, ſeu mala.Et ſic nota, quod eſt dare

Quotquot { Pœnitentes, quos Deus diligit,
Eminentes,quos Deus eligit,
Delinquentes, quos Deus negligit. }

¶ Dicam ergo primo, quod Deus diligit quotquot cum fletibus pœnitentes. Nullum enim pœnitere volentem Deus refutat,ſed quotquot veniūt, aſſumit & adoptat. Vnde Mat.6.Quot quot tangebant eum,ſ.Chriſtum,ſalui fiebant,ille.n. ſpiritualiter Deum tangit, qui ad ipſum per pœnitentiam ſe conuertit.

Per pœnitentiam enim { Chriſtum tangimus,
Culpas plangimus,
Corpus frangimus. }

Chriſtum, dico, tangimus & recipimus. Vnde illud prædictum: Quotquot tangebāt eum &c. Culpas etiam plangimus ſeu linquimus.Vnde 1.Mach. 2 Deſtruxerunt,inquit,aras,& circumciderunt pueros incircumciſos, quotquot inuenerunt. Pueros enim,id eſt,puerilitates noſtras & peccata circumcidimus,araſq; dæmonum de noſtris cordibus euertimus, quando per pœnitētiam nos lauamus ſeu purgamus,corpus etiam frangimus & atterimus. 2.Eſdr.8.Quotquot tranſgreſſi fuerunt, diligenter plectebantur.Patet ergo,quod Deus diligit quotquot cum fletibus pœnitentes.

B ¶ Secundo dico,quod Deus elegit quotquot virtutibus eminentes,id eſt,in virtutibus excellentes. De quibus ſc. dicitur Ioan.1. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatē filios Dei fieri,his,qui credunt in nomine eius.Viri enim perfecti filij Dei dicūtur pro eo quod ad hæreditatem cœleſtis gloriæ adoptantur,& prædeſtinatiuè ad eam ordinantur,iuxta illud Act. 13.Crediderunt,inquit,quotquot erant prędeſtinati ad vitam æternam. Eligit igitur Deus quotquot virtutibus eminentes.

C ¶ Tertio vero dico, quod Deus negligit quotquot criminibus peſtilentes,id eſt, omnes vniuerſaliter peccatores. Et certè de iſtis quotquot dicit Dominus Ioan.10. Quotquot autem ante me fuerunt,fures ſunt,& latrones.Sufficit. Vide in tit.Omnes, in tit.Quicunque, & in tit.Vniuerſi &c.

R.

RAtio. Nota, quod in ſcriptura inuenitur Ratio A

Sequenda,
Docenda,
Reddenda,
Diſcenda,
Diuidenda.

Dico,quod eſt ratio ſequenda,& ſic ratio accipitur pro ſuperiori portione animæ, quæ quandam habet rectitudinem veritatis inſertam,p quam vnicuiq; oſtenditur,quid ſit bonū,& quid malum. Et iſta propriè dicitur ſynderesis ſiue rectitudo mentis, de qua Eccl. 7. Hoc inueni,ꝙ fecit Dominus hominē rectū. Et iſta eſt propriè ſicut quædam regula morum,quam omnis homo in ſuis actib. debet ſequi. Et iſta eſt ratio, quam Deus in terra dicitur poſuiſſe. Iob 38. Numquid noſti ordinē cœli, & rationē eius pones in terram?Secundum ordinē.n. cœli,id eſt,ſecundū imaginē ipſius Dei poſita eſt ratio; iſta in terra,id eſt,in homine, qa ſc. ſecundum rationē iſtam dictum fuit: Faciamus hominē ad imaginē & ſimilitudinē noſtram. Itē ratio eſt docenda, & iſta eſt intellectus humanus, in quantum ſumitur reſpectu credendorum,quia ſc.humana ratio non attingit ad notitiam illorū,quæ debemus credere,niſi p fidē doceamur.Sicut.n.dicitur Eccl.8.Operum Dei nullam poteſt homo inuenire rationē. Et ideo ſicut dicitur Rom.12.Neceſſe eſt,ꝙ habeamus prophetiam ſecundū rationem fidei.Item eſt ratio reddenda, & ſic ratio accipitur pro cauſa, vel etiam pro computu,quia ſc. nos ſumus rationē,i. cauſam & computum reddituri de omnibus,quæ facimus, ſiue fuerint bona,ſiue mala,iuxta illud Luc.16. Redde rationē villicationis tuæ. Vn̄ Ro.14. Vnuſquiſq; pro ſe rationē reddet. Non ſolū autē de proprijs factis,imò etiam de defectibus ſubditorum. Vn̄ de prælatis dicitur Hebr.13.ꝙ ipſi p uigilant tanquam rationem pro animabus veſtris reddituri. Item eſt ratio diſcenda, & ſic ratio accipitur pro cauſa & veritate negotiorum.1.Pet.2.Rationabiles ſine dolo lac concupiſcite. Item eſt ratio diuidenda, & ſic ratio idem eſt,ꝙ portio,iuxta illud 1.Maccha.10.Sumptus dabātur de ratione regis.De quo Eph.4.Nullus communicauit mihi in ratione dati & accepti &c.

¶ Si vis autem de ratione amplius dicere, dic,quòd eſt dare B

Rationem,quæ { Cuncta ſuperat, quæ non attingitur,
Mores reparat,quam iuſtus ſequitur,
Iuſtè imperat,quæ non ſubuertitur. }

Prima eſt ratio originalis,
Secunda eſt ratio moriginalis,
Tertia eſt ratio iudicialis.

¶ Primò igitur eſt dare rationem originalem,quæ non attingitur. Et iſta eſt ratio, qua Deus in ſecretis naturæ & fidei ſolet vti. Conſtat.n. ꝙ omnia Dei opera, quanquam ſint ardua & ſecreta,ſiue ad naturam pertineant,ſiue ad fidem, certa & vera ratione ſunt facta, licet nobis incognita vel occulta. Et ideo cūm humana cognitio ad rationis huius notitiā non attingat, fatuū eſt indagare.Seneca.n.in li.de naturalib.quæſt. dicit, quod quāuis cometæ ſtellæ cauſaliter videantur oriri, certum tamen habent locum & ordinē in natura,licet hominibus necdum notū. Vnde Eccl.11. dicitur: Quomodo ignoras, quæ ſit via ſpiritus,& qua ratione compingantur oſſa in ventre prægnantis, ſic neſcis opera Dei, qui fabricator eſt omnium: & Iob 38.Quis enarrabit cœlorum rationē & concentum? Rationem dico originalem.

¶ Secundo dico,quod eſt dare rationem moriginalem.Et iſta certè eſt illa, quæ impreſſa eſt cordi humano, quæ ſc. ad omnem virtutem mentem componit. Homo enim à bruto pro tanto differt, quia homo rationem habet; brutum verò ratione caret. Illi igitur magis bruta, quàm homines eſſe videntur, qui in ſuis actibus rationis obſequio non vtuntur. Benè ergo monet Apoſtolus Rom.12. dicens: Exhibeatis,inquit, corpora veſtra hoſtiā viuentem, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum. C

¶ Tertio dico, quod eſt dare rationem iudicialem. In iudicādo enim valdè eſt neceſſe vti iudicio rationis. Ad quod facit illud Exod.39.vbi dicitur,quomodo veſtis ſancta, dicta rationale iudicij,continens doctrinam & veritatem, quæ facta fuit opere polymito cum annulis & catenis, & inſerta ſuphumerali cū duobus onychinis, & nominibus patriarcharum, aſſignata fuit & tradita Aaron ſacerdoti. Ad ſignificandum, ꝙ Aaron,i. quilibet ſuperior vel prælatus rationale iudicij,i. vſum debitæ rationis in iudicando debet habere,& in omnib.ſuis iudicijs rationē ſeruare.Nomina filiorum Iſrael,i. curam omnium ſubditorum debet portare,& doctrinam & veritatē præcipuè cuſtodire. Suphumerale etiam,ꝙ onus negotiorum ſignat cum rationali coniūgere debet, pro eo ꝙ iudex & ſuperior onera ſibi incumbentia debet cum rationis iudicio moderari. Rationale aūt illud polymitum ſeu opere polymito factū dicitur, p eo ꝙ omne iudiciū politū,i. D

exami-

examinatum & exquifitum effe tenetur. Catenæ etiam & annuli rationale iudicii circumftare dicuntur, pro eo quod in omni iudicio, quod debitâ ratione regitur, femper debet catena charitatis haberi, & annulus cœleftis præmii & æternitatis fperari. Hæc omnia vide & allega ficut Exo. 28. & 39. dicitur. Vnde Leuit. 8. dicitur, quod Moyfes induens Aaron tunica hyacinthina, defuper humerale impofuit, quod aftringens cingulo, aptauit rationale, in quo erat doctrina & veritas. Sic igitur patet, quomodo ratio multipliciter fumi poteft. Multa poffent dici de ratione & de vfu rationis & de creatura rationali, fed paucę funt auctoritates vocales, & de his omnib. dictũ eft fupra de homine, & dicetur infra de fapiẽtia & in aliis titulis &c.

A **Radere. Rafus.** Cum radere nihil aliud fit quam capillos abftergere vel auferre, & hoc duntaxat nouacula mediante, per capillos vero multa fignificentur, fcilicet,

Virtutes quibus adornamur,
Terrena quibus oneramur,
Temporalia quibus fpoliamur,
Peccata quibus inflammamur, feu quibus vermibus & pediculis ftimulamur.

Hinc eft, quod quadruplex radere poteft generaliter inueniri, vnum Radere, quod eft

Fatuitatis, Aduerfitatis,
Vtilitatis, Neceffitatis.

Primo radit impius virque peccator,
Secundo radit vir pius & miferator,
Tertio radit tyrannus & deprædator,
Quarto radit vir iniquus culpæ plorator.

¶ Primo ergo dicam, quod eft dare vnum radere fumme vitiofum, & iftud certe eft, quando quis à feipfo per peccatum radit & euellit ornatum & capillaturam virtutum, quia fcilicet barba fignat animi virilitatem, capilli vero defignant virtutum ornatum & multiplicitatem. Fatuum eft ergo talia radere, & à fe vires animi & virtutum cæfariem abdicare, iuxta illud Leuit. 19. Neque attondebitis comam, nec radetis barbam. Vnde & de facerdotibus dicitur Leu. 21. Non radent caput nec barbam, nec in carnibus fuis facient incifuram. Rafura enim & auulfio capillorum, hoc eft dictum, exteriorum virtutum & bonorum affectionum & conditionum, vires animi tollit, & mentem effœminatam efficit, & in molliriem vertit. Figura Iudicum 16. vbi dicitur de Samfone, quod rafis feptem capillis de capite fuo, receffit ab eo fortitudo, & fic deceptus à Dalila fuit traditus Philiftæis, & ab eis excœcatus. Figura etiam 2. Reg. 10. vbi dicitur, quod in vituperiũ Dauid, rex Amon feruos Dauid, qui venerant ad confolandum ipfum, dimidia barba rafit & decaluauit, & fic dehoneftatos ad dominum fuum mifit. Figura infuper Hiere. 41. vbi dicitur, quod 80. viri rafi barba & fciffis veftibus & fqualentes percuffi funt ab Ifmahel in medio ciuitatis. In quibus fcilicet notatur, quod illi, qui capillaturam virtutum & barbam virilitatis & fortitudinis perdunt à Dalila, id eft, à propria carne decepti, Philiftæis, id eft, dæmonibus fuccumbunt, & oculos veræ difcretionis perdunt, & fortitudinem conftantiæ mittunt, laxitatemque & debilitatem incurrunt. Iudicum 16. Si rafum fuerit caput meum, recedet à me fortitudo mea. Rex etiam Amon, id eft, diabolus feruos Dauid, i. viros Ecclefiafticos Chrifti feruos capillis & barba virtutum fpoliat, ipfosque multis vitiis dehoneftat. Ifmahel etiam diabolus illos occidit, quos fine capillis & barba virtutum inuenit & offendit. 1. Reg. 19. Pueros inquit Dauid decaluauit & rafit. O Deus quot & quanti funt hodie ferui Dauid, id eft, viri ecclefiaftici & Chriftiani, qui taliter barba carent, & qui virtutum cæfarie nudi fqualent. Et ifti funt fimiles facerdotibus idolorum, de quibus Baruch 6. dicitur fic: Sacerdotes inquit fedent habentes tunicas fciffas, & capita & barbas rafas, quorum capita nuda funt. Quia re vera tales tunicam exterioris conuerfationis habent laceratam & fciffam, caput intentionis virtutibus denudatum, & barbam virilitatis abrafam. Efa. 15. Omnis barba radetur, & in triuiis eius accincti funt facco.

B Patet igitur, quod eft dare vnum radere fumme vitiofum. ¶ Secundo dico, quod eft dare vnum radere fumme fructuofum, & iftud pro certo nihil aliud eft, quam bona fua temporalia à fe radere, auellere & abdicare, & ipfa pauperibus erogare. Quod fcilicet fatis potuit figurari in Nazaræo domino confecrato, qui fcilicet in fine fuæ confecrationis obferuãtiæ capillos fuos, quos intactos feruauerat, abradebat, ipfosque comburens & facrificans domino offerebat. Ad denotãdum, quod Nazaræus, qui interpretatur floridus, id eft, vir mifericors & pius, qui fcilicet apud Deum floridus eft & gratus, capillos diuitiarum fuarũ, quos diu referuauit, dẽt loco & tẽpore radere & abftergere, pauperibus fcilicet erogando, & Deo ipfos debet offerre & per charitatem incendere, ipfos in Dei vfibus expendendo. Vnde Micheæ 1. Decaluare & tondere fuper filios deliciarum tuarum, fcilicet fuper pauperes Chrifti. O quam pulchra & honefta talis tonfio, rafio, terfio, feu nuditas capillorum. Valde enim placet altifsimo videre hominem decaluatum, & per eleemofynas diuitiis denudatum. Vnde loquens dominus ecclefiæ de talibus Cant. 4. dicit fic: Greges inquit tonfarum, quæ afcendunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & fterilis non eft in eis. Tonfionem tamen feu rafionem, id eft, confumptionem & expenfas faciunt multi ficut Nabal, de quo dicitur 1. Reg. 25. quod cum oues tonderet, dare tamen benedictionem Dauid & fuis fociis indigentibus denegauit. Quia funt multi qui bona fua expendunt & tondent in malis vfibus, non bonis. Patet igitur quod eft dare vnum radere fumme fructuofum. ¶ Tertio C dico quod eft dare vnum radere valde dolorofum, & iftud pro certo eft illud quo raptores & tyranni radunt & fpoliant vniuerfos fubftantia temporali. Vnde Hie. 48. Super omne inquit caput caluitium, & omnis barba rafa erit. Ifta eft etiam rafura quam finaliter faciet dominus impiis, quando fcilicet barbam eis & cæfariem gloriæ temporalis auferet & abradet. Vnde Efa. 7. In die illa radet dominus in nouacula acuta in his, qui trans flumen funt, in rege Affyriorum, caput & pilos pedum, & barbam vniuerfam. Et breuiter fic eft quod Deus finaliter radet malos, ficut in præfenti tyranni, & impii radunt bonos. Legitur enim de Dionyfio tyranno, ꝙ cum effet in templo Aefculapii qui fingebatur fuiffe filius Apollinis, & qui cũ barba pingebatur, Apollo vero pater pingebatur fine barba, Dionyfius vidẽs barbam auream Aefculapii, quæ magnum thefaurum valebat, occafione rapinæ accepta, abftulit eam fibi, dicens fcilicet: indecens valde effe quod filius effet barbatus & pater fui ipfius imberbis. Sic re vera tyranni noftri videntur hoc dicere de ecclefiafticis, quod fcilicet indecens fit eos barbam auream, id eft, diuitias temporales obtinere, cum certum fit patrem ipforum dominum Iefum Chriftum barba huiufmodi caruiffe: hac igitur occafione nituntur radere barbas noftras, & fpoliare fingulos bonis fuis, dicentes fcilicet illud Hier. 7. Tonde capillum tuum & proiice &c. Et fic ergo patet quomodo eft dare radere valde dolorofum. ¶ Quarto dico quod eft dare vnum ra- D dere valde virtuofum. Et iftud certe nihil aliud eft quam pilos fuperfluitatum noftrarum fcilicet malarum affectionum interiorum, malorum actuum exteriorum, & malarum conditionum & morum radere & euellere, & per temperantiam & modeftiam eradicare. Figura Leuit. 14. vbi de leprofo mundando dicitur fic. Cum lauerit homo veftimenta fua radet omnes pilos corporis, & lauabit aqua, purificatufque ingredietur caftra. Quia pro certo leprofus, id eft, peccator qui ad fanitatem & munditiam gratiæ redire defiderat, omnia fuperflua per pœnitentiam debet mundare, & omnia per confeffionem radere, & per lacrymarum profluuium cuncta abftergere & purgare, vt fic caftra paradifi purgatus valeat fubintrare, ficut de muliere captiua dicitur Deut. 21. quod ad hoc vt viri Ifraelitæ vxor fieri mereatur, veftem debebat mutare, cæfariem & vngues radere, & parentes proprios deplorare. Ad denotandum quod mulier captiua, id eft, anima peccatrix quæ Ifraelitæ Chrifti vxor vult fieri fiue fponfa, ante omnia debet veftem conuerfationis mutare fcilicet in melius conuertendo. Cæfariem & vngues, id eft, omnes fuperfluitates vitiorum debet radere & tollere confitendo, & parenres fcilicet carnem & mundum deflere tranfacta crimina deplorando. Exemplo fcilicet Iob, de quo dicitur Iob. 2. quod tefta faniem radebat fedens in fterquilinio. Tefta enim quæ de terra eft terreitatem noftram, id eft, memoriam mortis defignat, fterquilinium autem vilitatem noftrę carnis defignat. Quia fcilicet fi faniem peccatorum radere volumus & auferre, neceffe eft teftã & fterquiliniũ, id eft, proprię vilitatis & mortis memoriam adhibere. Sic igitur patet quomodo eft dare quadruplicem rafuram fcilicet Virtuofam, Dolorofam, Fructuofam, & Vitiofam. Sufficit.

Radix. Nota quod radix in fcriptura fumitur in bono & in A malo. Et ideo dicamus quod per radicem fecũdum fuas diuerfas proprietates poffunt intelligi varia & diuerfa. Vnde nota quod radix poteft denotare, fcilicet,

Iuftorum conditionem,
Virtutum perfectionem,
Mundanam fucceffionem,
Peccati corruptionem,
Malorum defectionem.

Per radicem fignificatur iuftorum conditio virtuofa. Quilibet enim iuftus poteft dici radix, iuxta illud Prou. 12. Radix iuftorum proficiet. Sicut enim radix eft pars arboris inferior, occultior, vtilior, fic iuftus in arbore ecclefiæ militantis debet effe

Inferior, fcilicet per fuperbiæ deiectionem,
Occultior per bonorum fuorum abfconfionem,
Vtilior per bonorum operum productionem.

quia scilicet iste more radicis debet inferius per humilitatē mētaliter iacere Esa. 37. Quod reliquū est, mittet radices deorsum. Debet etiam sub terra, id est, in abscondito per fugam omnis inanis gloriæ sagaciter latere Sap. 7. Virtutes radicū & quæcunque sunt absconsa & inuisa didici. Debet insuper bene operādo erga omnes vtiliter se habere Hie. 12. Plantasti eos & radices miserūt, proficiunt, & faciūt fructū. Et ideo breuiter de quolibet viro iusto potest exponi illud Eze. 17. Posuit illud in terra pro semine, vt
B firmaret radicem super aquas multas. ¶ Vbi aduerte, quod sicut radix arboris materialis habet, scilicet,

- Tenacitatem, terræ fortiter adhærendo, ideo dicitur (Posuit illud in terra)
- Viuacitatem, fructus iugiter producendo, ideo dicitur (Pro semine)
- Stabilitatem pondus arboris sustinendo ideo dicitur (Firmaret)
- Teneritatem, raram substantiam retinendo, ideo dicitur (Radicem, quæ dicitur à raritate)
- Humilitatem, totam arborem nutriendo, ideo dicitur (Super aquas multas.)

Sic vere charissimi vir iustus ad modum radicis debet habere; scilicet

- Tenacem dilectionem (Ponet illud in terra, id est, figet illud in Deo per amorem)
- Viuacem deuotionem (Pro semine inquit)
- Stabilem durationem (Firmaret inquit)
- Plicabilem subiectionem (Radicem inquit)
- Fluxibilem compassionem (Super aquas inquit.)

Dico ergo, quod in ista radice debet esse tenax dilectio & adhærentia, quia sicut radix fortiter adhæret terræ & totaliter figitur infra terram, & per quosdam capillos fortiter ligatur cum terra, & ideo fit quod radix infra terram viuit, extra terram vero siccatur & deficit, sic iustus fortiter debet terræ, id est, cum Deo per amorem ligari, & in ipso profunde iniici & infigi, & in eo mediātibus venis seu capillis bonarum affectionum totaliter radicari, quia si in eo & infra eum per charitatē fuerit, ipse potest per gratiam viuere, si vero per peccatum terram istam exiuerit, necesse est eū arescere spiritualiter & perire. Posuit inquit illud in terra Dan. 4. Germen radicū eius in terra dimittite. Sicut enim aliquæ sunt arbores & plantæ quæ conuertuntur in radices, & quæ in omni parte sui habent virtutem seminariam, sicut patet de ficu, vite, ruta, salice & similibus, quarum ramus plantatus efficitur radix & terræ adhæret, quamuis primo à terra esset penitus separatus; sicut etiā patet in propagine, vbi ramus in terrā depressus & infossus nouam radicem acquirit, & per se efficitur vna plāta, sic vere quāuis quandoque contingat nos à terra.i. ab amore Dei & proximi separari, nos tamē debemus iterū ibidem per charitatē infigi, & ibi radices.i. tenaces fieri, & per tenacē amorem ibi veraciter radicari. Posuit inquit illud in terra. Quod est contra illos qui in terra.i. amore Dei & proximi per dilectionem, vel in terra, i. paradiso per contemplationē, vel in terra, i. morte vel inferno per timorem & considerationem nolunt seipsos radicare, nec se ibi mētaliter profundare. Vnde de talibus potest dici illud Psal. quod scil. diabolus euellet te, & emigrabit de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium. Non sic charissimi, sed sit in nobis tenax dilectio, & adhærentia. Posuit inquit in terra.
C ¶ Item sit in nobis viuax deuotio & influētia. Pro semine inquit. Sicut enim semen habet in se radicalem humorē, virtute cuius fructus producit, sicut etiam radix habet quandam naturalē vitā & vigorem, virtute cuius in ramos arboris foliorum & fructuum vis influitur, & per quam tota ad productionem disponitur & aptatur, sic vir iustus debet habere in se vitā, vigorē & humorem gratiæ, quæ ipsum debet interius spiritualiter vegetare, & ad productionem fructuum bonorum operum disponere, & aptare De semine inquit Dan. 11. Stabit de germine radicum eius plantatio. Multæ enim sunt plantæ quæ habent fructus suos inferius in radice, sicut patet de allio & de cepa. Quædam etiam sunt arbores, quę habent virtutem seminariam in radice, sicut de croco dicitur, cuius radix in plures partes diuiditur, & de qualibet particula plantata, planta vna (quod mirum est) generatur. Ad denotandum, quod in radice, i. in viro iusto semper debet fructus bonorum operum abundare, & virtus seminaria ad productionē bonorum operū apparere. De qualibet .n. particula istius radicis id est, de quolibet bono cogitatu vel affectu boni cordis vel etiā viri iusti debet nasci vna planta.i. debet produci aliquod bonum opus. De semine inquit. Quia sicut dicitur Luc. 8. Semen cecidit in terrā bonam, & ortum fecit fructū. Quod est contra multos qui non habent viuacitatē gratię, imo per peccatū sunt mortui & siccati, & ideo fructus bonorū operū non producunt. Figurati in semine quod cecidit in petra, quod quia caruit radice, natum aruit, quia non habebat humorē. Vnde dicitur ibidem. Et hi radicem non habent, sed sunt temporales. Vnde de talibus dicitur Oseæ 9. Radix eorum exsiccata fructum nequaquam faciet. Non sic ergo, sed sit in nobis viuax deuotio & influentia. Pro semine, inquit.

¶ Deinde dico, quod in ista radice, scil. in corde seu in viro iu- D
sto, debet esse fortis duratio & permanētia. Firmaret inquit. Sicut enim radix inter alias partes arboris est firmior & stabilior, & hoc quia terræ est adhærentior, & sub terra profundior, & pondere terræ oneratior, & ab impulsu ventorum occultior & remotior, & inde est, quod radix propter suam firmitatem est totius arboris fundamentum, sic vere cor iusti vel ipse iustus debet esse in fide & moribus valde stabilis atque firmus. Et hoc certo faciet tenacitas & adhærentia charitatis, profunditas humilitatis, pondus timoris, & remotio à vento vanitatis, & ita poterit esse sui & aliorum fundamentum totius firmitatis Rom. 11. Non tu radicem portas, sed radix te. Firmaret inquit Eccle. 15. Firmabitur in illo, & non flectetur. Et Eccl. 24. In electis meis mitte radices. Et in Sion firmata sum. Sicut enim corallus radix est, quæ sole exsiccata efficitur lapis durus, sic iustus in stabilitatem lapideam conuertitur, quando soli iustitiæ per amorem & desideriū exponitur. Ideo de illa fortitudine dicitur Esa. 11. Radix Iessæ, qui stat in signum populorum. Quod est contra multos, qui nō sunt radices stabiles, sed magis debiles & flexibiles. Quod patet, quia in bono non perseuerant, sed ad mala faciliter se commutant, Vnde de diabolo potest dici illud Iob 28. Extendit ad silicem manum suam, subuertit à radicibus montes. Non sic charissimi, sed sit in nobis fortis duratio & permanentia. Firmaret inquit.

¶ Denique dico, quod in nobis debet esse mollis subiectio & E
reuerentia, quæ notatur in vocabulo. Radicem. Radix enim dicitur à raritate, habet enim substantiam valde teneram atque raram, valde plicabilem atque mollem, significans illos qui mente sunt humiles & teneri, & benigni ad obediendū, molles quoque flexibiles atque prompti, quia. s. tales ad voluntatem Dei vel prælati debent se flectere ad omnem partem per promptæ obediētiæ famulatum. De quo potest dici illud Esa. 11. Egredietur virga de radice Iessæ, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini. Quia proculdubio spiritus Domini super illos libenter quiescit, qui sunt sicut virga & sicut radix.i. flexibiles per obedientiam & humilitatem, qui sunt Iessæ, i. incendium per pœnitentiam & paupertatem, qui sunt flos de radice ascendens per munditiam & castitatem. Tales enim castos, obediētes & pauperes visitat spiritus sanctus, quia sicut dicitur Esa. 66. Ipse non respicit nisi ad pauperculum & contritum spiritu, & tremētem sermones suos. Sit igitur in nobis grandis subiectio & reuerentia. Radicem inquit.

¶ Insuper dico, quod in nobis vel in corde nostro debet esse F
dulcis compassio & affluentia, & ista ostenditur cum dicitur. Super aquas multas. De natura enim radicis est, quod habeat multum de humore & de medulla ad totius arboris nutrimentum. Vnde radix humorem à terra sugit, & in se reseruat & recolligit, & tandem ad nutriēdos ramusculos ipsum mittit. Et ideo à philosophis radix, os & stomachus arboris dicitur, eo quod in radice humorem terræ gerit, vt in nutrimentū arboris conuertatur. Sic vere vir iustus debet habere multam medullam cōpassionis, qua alios foueat & sustentet. Humorem enim bonorum tēporalium debet à terra recolligere, vt inde ramos, id est, pauperes valeat enutrire, vt sic totius arboris ecclesiæ os atq; stomachus possit esse; de prælatis etiam doctoribus & prædicatorib. potest dici, quod vere isti humorem scientiæ debent in se recolligere & habere, vt alios possint instruere & docere. Et istud ostenditur cū dicitur. Super aquas multas, quia scilicet aquæ significant torifluum pietatis, & dulcorem eloquentiæ, vel doctrinæ Iob 29. Radix mea aperta est secus aquas. Et Eze. 31. Radix illius iuxta aquas multas. Quod est contra multos qui pro certo nō sunt humida radix, sed arida, de quibus Mar. 11. Viderunt ficum aridam à radicibus. Quia scilicet multi sunt ita aridi atq; sicci, quod nihil habent de humore scientiæ vel doctrinæ Eccl. 10. Radices gentium superbarum arefacit Dominus. Non sic ergo, sed sit in nobis vel in corde nostro compassio & affluentia, subiectio & reuerentia, duratio & permanentia, deuotio & Dei gratia, dilectio, & Dei amicitia. Istæ enim sunt quinq; conditiones radicis, scilic. cordis deuoti vel etiam viri iusti. Et hoc est primū principale, per quod ostenditur quod radix signat iustorum conditionē. Et secūdum hoc etiam Christus se vocat radicem Apoc. 22. dicens. Ego sum genus & radix Dauid, stella splendida & matutina. Et Apoc. 5. dicitur. Vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid. Radix enim dicitur Christus, scilicet,

- In conceptione,
- In passione,
- In ascensione,
- In iudicij discussione.

Dico

Dico in conceptione. Vnde illud Esa.11. Egredietur virga de radice Iesse &c. Dico in passione. Vnde illud iam dictum Apocal.5. Vicit leo &c. Item in ascensione. Vnde Esa.53. Ascendet sicut radix de terra sitienti &c. Item in iudicij honore & prælatione. Vnde illud Esai.11. Ecce radix Iesse, quæ stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur. Signat ergo radix viri iusti conditionem.

G ¶ Secundo principaliter dico, quod radix signat virtutum perfectionem. Radices enim summè sunt medicinales, & vitæ & sanitati humanæ valdè necessariæ & vtiles. Sic virtutes &c. Et potissimè illæ virtutes radices dicuntur, quæ se habent per modum fundamenti, principij, vel radicis, sicut est charitas, quæ est vinculum perfectionis. Sicut est fides, quæ est fundamentum omnis veræ cognitionis. Sicut est sapientia, quæ est principium totius discretionis. Sicut etiam est timor, qui est origo omnis bonæ operationis. Quod charitas sit radix & origo, patet Eph.3. In charitate radicati & fundati &c. Item quod fides sit radix, patet Col.2. vbi dicitur: Ambulate radicati & confirmati & superædificati in fide. Item quòd sapientia sit radix, patet Eccl.1. vbi dicitur: Radix sapientiæ cui reuelata est? Item quod timor sit radix, patet ibidem eodem cap. vbi dicitur: Radix sapientiæ timere Deum. Istæ ergo sunt species & radices, quæ in apotheca cordis tritæ, faciunt electuarium sanitatis. Et sic verificabitur illud Esa.37. Mittet radices deorsum, & faciet fructum sursum. Radix ergo signat virtutum perfectionem.

H ¶ Tertiò principaliter dico, quod radix designat mundanam possessionem. Bona enim mundi dicuntur radices, iuxta illud Hier. 12. Quare via impiorum prosperatur, benè est omnibus, qui præuaricantur, & iniquè agunt? Plantasti eos, & radicem miserunt, proficiunt, & faciunt fructum. Ista enim mundi bona sunt illæ radices, de quibus viuunt porci, id est, peccatores, de quibus dicitur Iob 30. quod esse sub sentibus, diuitias reputant, & radix iuniperorum erit cibus eorum. Istæ sunt radices, quæ faciliter siccantur, & de leui ad nihilum perducuntur, & ideo fatui sunt, qui in talibus radicibus delectantur. Vnde Iob 18. Deorsum siccentur radices eius, & sursum atteratur messis eius &c. Significant ergo radices terrenam possessionem.

I ¶ Quartò principaliter dico, quod radix significat criminum infectionem. Et sic potissimè per radicem intelliguntur peccata radicalia & principalia, sicut est cupiditas, & sicut est præsumptio & fatuitas, de qua dicitur Iob 5. Vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudinem eius statim.

K ¶ Quintò principaliter dico, quod radix signat malorum defectionem, quia scilic. mali sunt sicut quædam venenosæ radices plantatæ in horto diaboli, de quibus 1. Macchabæ.1. Et exiuit ex eis radix peccati Antiochus illustris &c. Isti enim more radicis sunt

Flexibiles per inconstantiam,
Tortuosi per malitiam,
Terræ adhærentes per auaritiam,
Despecti coloris per inhonestam apparentiam.

Tales tamen radices persequitur securis diuinæ iustitiæ, quia sicut dicitur Matth.3. Iam securis ad radicem arboris posita est. Et ipsos inflammabit ignis infernalis in fine, quia sicut dicitur Malach.3. Omnes superbi & omnes facientes impietatem, quasi stipula. Dies veniens inflammabit eos, & non derelinquet ex eis radicem & germen. Ista igitur de bonis radicibus & de malis sufficiãt. Vide supra in multis titulis, vbi de radice fit mentio &c.

A **Raguel.** Pastor Dei, vel ægrotans Deo interpretatur. Fuit enim pater Saræ vxoris iunioris Tobiæ. Vide historiam in Tobia, & applica & moraliza. De Ramatha, Ramasses & alijs nominibus Hebræis incipientibus ab R, vide historias in concordantijs & in biblijs & interpretationibus, & applica & moraliza &c.

A **Ramus.** Nota, quod sicut arbor constat ex ramis, & corpus ex membris, sic homo vel anima spiritualiter loquendo, constat ex pluribus rebus adiacentibus & diuersis. Sed vt breuiter omnia perstringantur, notãdum, quod tam homo, quam arbor multiplices habet ramos. Habet enim homo scilicet quosdam Ramos

Interiores,
Exteriores,
Superiores,
Inferiores.

Rami interiores sunt virtuales cordis affectus,
Rami exteriores sunt temporales charitatis perfectus,
Rami superiores sunt Christi crucis aspect⁹ seu cõflictus,
Rami inferiores sunt nostræ carnis defectus.

¶ Rami cordiales sunt erigendi per charitatis desiderium. Exemplo palmæ, cuius omnes rami tendunt in sursum, & etiam rami cypressi ad modum pyramidis sursum tendunt, quod totum facit humor purus, calidus, & subtilis, qui sursum eleuat materiam & humorem, significans illos, quorum rami, id est, quorum affectus & desideria superius sunt in cœlum eleuati, iuxta illud Coloss.3. Quæ sursum sunt, quærite. Eccl.50. Circa illum steterunt quasi rami palmæ. Vt de ipso dicatur, quod de Cedro dicitur Ezech.31. Eleuati sunt rami eius præ aquis multis. Anima enim est sicut arbor, quæ tot habet ramos & frondes, quot habet bonas affectiones & virtutes. Et sic dico, quod ipsa habet, scilicet,

Ramos { Floridos castitatis, Virides honestatis, Vberes pietatis.

De ramis castitatis potest dici illud Ioel.1. Albi facti sunt rami eius. De ramis honestatis potest dici illud 2. Macchab.10. Ramos virides & palmas proferebant. De ramis vero pietatis potest dici illud Iob 14. Rami eius pullulant: & Nehem.8. Afferte frondes oliuæ & ramos palmarum. Oliua enim pietatem designat. Isti sunt ergo rami cordiales, qui sunt erigendi per charitatis desiderium.

B ¶ Rami temporales sunt extendendi per pietatis refrigerium. Rami enim bonorum temporalium ad pauperes dilatandi sunt, & eorum fructibus pauperes sunt recreandi, eorumque vmbra & suffragijs sunt benigniter refrigerandi. Exemplo quercus & terebynthi, quæ ramos suos valdè in latum protendunt. Exemplo etiam ficuum Indiæ, quarum rami ita vndique dilatantur, quod sub vna ficu centum milites competẽter armantur. Quia sc. rami bonorum nostrorum temporalium debent ad pauperes per pietatem dilatari, vt sub ipsis possint misericorditer recreari. Vt sic dicat homo pius illud Eccl. 24. Ego quasi terebynthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ: & Esa.6. Erit in ostensionem sicut terebynthus, & sicut quercus, quæ expandit ramos suos.

C ¶ Rami Christi crucis sunt frequentandi per deuotionis mysterium. Rami enim crucis sunt sicut rami arborum, vbi

Florent frondes varij decoris,
Pendent fructus optimi saporis,
Gaudent aues iucundi canoris,
Sperant gentes diuersi laboris.

Isti enim rami crucis sunt

Fructuosi per Christi corporis sustentationem,
Speciosi per Christi sanguinis colorationem,
Gaudiosi per meditantium consolationem,
Virtuosi per confitentium sustentationem.

Et ideo arbor crucis cum ramis suis fuit optimè figurata In illa arbore Dan.4. quæ habebat fol.a pulcherrima, quantum ad primum. Fructus eius erat nimius, quantum ad secundum. In ramis eius conuersabantur volucres cœli, quantum ad tertium. Et ex ea vescebatur omnis caro, quantum ad quartum. Et ideo breuiter crux est illud granum sinapis, quod facit homines flere præ nimio sui feruore, & cum sit minus omnibus seminibus, fit tamen maius omnibus oleribus, ita quod rami eius inhabitantur à cœli volucribus, sicut dicitur Matth.13. Marc.4. Luc.13. Crux enim dicitur granum sinapis, in quo tantus feruor deuotionis est, quod deuotos ad fletum compassionis inducit. Istud enim granum primo fuit valde modicum, imò penitus nullum, quantum ad dignitatem & reputationem, imò erat vltimata confusio & contemptus, sicut reorum patibulum generale. Veruntamen ex quo Christus ibi pependit, tantum creuit in gloria & honore, quod hodie maius est omnibus oleribus, & iam volucres cœli, id est, viri contemplatiui ramos eius per deuotionem inhabitant, & volitando desuper per compassionem plurimum ibi se delectant. Vnde Sapi.17. Inter spissos arborum ramos erat auium sonus suauis. Patet ergo, quod rami crucis Christi sunt frequentandi per deuotionis mysterium.

D ¶ Rami nostræ carnis sunt detruncandi per confessionis magisterium. Caro enim nostra habet multos malos ramos, videlicet,

Culpas criminales,
Motus carnales,
Amicos temporales.

Isti enim rami sunt à nobis præcidendi, & per confessionem penitus abdicandi. Malus enim dicitur sterilescere, quando rami superflui non amputantur. Pinus etiam tunc dicitur altius crescere, quando rami inferiores eidem auferuntur. Sic verè si volumus in altum per vitæ perfectionem crescere, & si volumus à bonis operibus non sterilescere, nos debemus ramos inutiles & superfluos vitiorum vel carnalium affectuum, vel etiam comitiuam parentum & nepotulorum à nobis abscindere; & ab affectu cordis penitus elongare, iuxta illud Iudicum 9. Præcidentes ramos de arboribus, sequebantur ducem. Ista sunt ergo qua-

tuor genera ramorum quæ poteſt habere homo, ſiue in bono E ſiue in malo. ¶ Sed adhuc dico quod per ramos intelliguntur ſubditi. Prælatus enim eſt quaſi radix, quæ ramos, id eſt, ſubditos habet portare, habet cibare, habet augmentare, & habet eos conditionem propriam immutare. Quia ſcilicet neceſſe eſt quod rami complexionem radicis ſequantur. Rami vero radicem habent ornare, habent circumſtare, & habent humorem ſuum ad eam in hyemis tempore deriuare. Sic pro certo chariſſimi radix, id eſt, prælatus debet ramos ſuos, id eſt, ſubditos

Portare per patientiam,
Cibare per doctrinam vel clementiam,
Augmentare per promotionem,
Ad ſuam conditionem immutare per conuerſionem.

Quia ſicut dicitur Rom.11. Si radix ſancta, & rami. E conuerſo vero rami, id eſt, ſubditi debent ſuam in qua ſunt ſcilicet eccleſiam, patriam, prælatum vel etiam bonos parentes ornare digne conuerſando, circundare prompte obediendo, & humorem ſuum, id eſt, propriam ſubſtantiam eis mittere, ſibi in neceſſitatis tempore ſuccurrendo Ezec.17. Reſpicientibus ramis eius ad eam, & radices eius ſub ipſa erant, quaſi dicat. Ad iſtos ramos pertinet radices ſuas, id eſt, parentes, prælatos, eccleſiam vel patriam reſpicere, & ſi neceſſe fuerit, ſubuenire.

F ¶ De ramis vero malis, id eſt, de peccatoribus qui more ramorum rhamni & tribuli pleni ſunt aculeis peccatorum vel etiam rapinarum quibus ſcilicet alii læduntur & inflammantur, poteſt dici illud Ezech. 19. Egreſſus eſt ignis de virga ramorum eius, & fructum eius comedit. Hoc igitur de ramis ſufficit ſiue in bono ſiue in malo.

A **Rapina. Rapere.** Nota quod rapere idem eſt quod aliquid ſubito & violenter auferre. Et poſſum notare quod in ſcriptura inuenitur rapina

Virtualis,
Corporalis,
Criminalis,
Aeternalis,
Spiritualis,
Supernalis,
Temporalis.

Virtualis eſt rapina iuſtorum, qui ſcilicet ſubito, & ex inſperato vendicant & rapiunt gloriam paradiſi. Vnde Matth. 11. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. ¶ Corporalis eſt rapina luxurioſorum, qui ſcilicet rapiunt mulieres ad ſuam libidinem adimplendam. Vnde de Dina rapta dicitur, quod Sichem adamauit eam & rapuit & dormiuit cum ea. Gen. 34. ¶ Criminalis eſt rapina gratiarum, quas ſcilicet à nobis rapit & aufert diabolus per peccatum. Et de hoc Matt. 13. Venit malus homo, & rapit quod ſeminatum eſt. ¶ Aeternalis eſt rapina animarum, qua ſcilicet animæ de Dæmonibus rapiuntur, & ad infernum ducuntur. Et de hoc dicitur Oſeæ 13. Erant quaſi nubes matutina, quaſi puluis turbine raptus ex area. ¶ Spiritualis eſt rapina deuotorum, qua ſcilicet rapiuntur mentaliter ſuperius ad contemplationem paradiſi. Et de hac Acto. 8. dicitur Spiritus domini rapuit Philippum. Et 2. Corinth. 12. Scio hominem (ſiue in corpore ſiue extra corpus, neſcio, Deus ſcit) raptum vſque ad tertium cœlum. ¶ Item eſt rapina ſupernalis, & iſta eſt rapina beatorum, qui ſcilicet de mundo à Deo per mortem rapiuntur, & in paradiſum ſubito inferuntur. De quo 1. Theſſ. 4. Nos autem ſimul rapiemur cum illis obuiam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum domino erimus. Sic fuit raptus Enoch, de quo dicitur Sap. 4. quod raptus eſt iuſtus ne malitia mutaret animam eius. ¶ Temporalis eſt rapina tyrannorum, qua ſcilicet ipſi rapiunt bona temporalia aliena. De quo in Pſa. Inſidiatur vt rapiat pauperem, rapere pauperem dum attrahit eum.

B ¶ Notemus ergo, quod vitium rapinæ eſt deteſtandum, quia ſcilicet

Humanitatem tranſcendit,
Diuinitatem offendit,
Fraternitatem incendit.

¶ Primo ergo dico quod rapina tranſcendit humanitatem, quia ſcilicet magis videntur raptores eſſe feræ quam hominum, quia videlicet iſti more leonum & luporum viuunt de rapinis innocentium beſtiarum, id eſt ſimplicium pauperum & egenorum Eſa. 3. Rapina pauperis in domo veſtra. Iſta potiſſime patent in mundi principibus & tyrannis, in mundi vſurariis & auaris, in mundi officialibus & balliuis. Iſti enim ſunt ſicut aues rapaces, inter quas illa reputatur nobilior & melior, quæ eſt crudelior & rapacior. Quia procul dubio hodie inter tyrannos & nobiles, impios & peruerſos, illi quo ad mundum valentiores reputantur, qui in crudelitate & rapina aliis præponuntur, & qui rapacius contra pauperes debacchantur, & qui amplius patriam & eccleſiam depopulantur. Et ideo iſti in ſcriptura non homines, imo lupi vel leones merito nuncupantur: Ezec. 22. Principes eius quaſi lupi rapientes. Et in Pſal. Suſceperunt me ſicut leo paratus ad prædam, ſicut leo rapiens & rugiens. Et ideo breuiter bene dico quod iſti tranſcendunt humanitatem.

¶ Secundo dico quod raptores offendunt diuinitatem Sunt C enim raptores Deo ſumme contrarii, quia ſcilicet Deus eſt iuſtus, iſti ſunt iniqui. Deus eſt miſericors, iſti impii. Deus dat ſua, iſti vero rapiunt aliena. Iſti ergo Deo ſunt contrarii, & ideo ab eo odiuntur tanquam ipſius publici inimici. Ouis enim naturaliter odit lupum. Sic Deus qui tanquam ouis ad occiſionem ductus odit iſtos, qui lupi (ſicut dictum eſt) nominantur, & qui more lupi in rapinis & excoriationibus occupantur. Vnde ipſe dominus dicit Eſa. 61. Ego dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam. Vnde ipſe conqueritur de raptoribus dicens Ezech. 43. Facti ſunt greges mei in rapinam, & oues meæ in decorationem omnium beſtiarum.

¶ Tertio dico quod raptores incendunt fraternitatem, quia D ſcilicet tales omnes fratres vicinos & compatriotas per rapinas excoriant & inflammant. Hyæna enim animal eſt crudeliſſimum, & naturaliter odit pantheram, & ideo ſi pellis pantheræ iuxta pellem hyænæ ponatur, pili pantheræ per violentiam abraduntur, vt dicit Plin. Sic vere cum raptores ſint viri ſimplicibus inimici, ſi contingat quod pelles, id eſt, poſſeſſiones pantheræ, id eſt, ſimplicium ſint contiguæ & vicinæ pellibus, id eſt, poſſeſſionibus hyænæ, id eſt, raptorum, paulatim pellis pantheræ, id eſt, poſſeſſio ſimplicis per hyænæ pellem, id eſt, rapinam ſpoliatur. De quibus dicitur Ezech. 22. Rapiebant violenter egenum & pauperem, & aduenam opprimebant abſque iudicio. Et pro certo tales ſunt fatui, quia pro certo tales diuitiæ ſic per rapinæ violentiam acquiſitæ, vt communiter, nec proficiunt nec ſufficiunt, immo inficiunt & deficiunt. Patet in mundi tyrannis, qui quanto ſunt ad rapinam promptiores, tanto ſunt à diuitiis remotiores. Exemplo auium prædalium, quæ vt communiter nunquam pingues ſunt, immo ſunt vt communiter macilentæ, iuxta illud Prouer. 11. Alii diuidunt propria, & ditiores ſunt, alii rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt. Iſti etiam deberent aduertere quomodo lex talionis exigit vt qui rapinam committit, rapinam ſentiat. Et ideo quia iſti rapiūt aliena, iuſto Dei iudicio fit quod à Dæmonibus ab eis rapiuntur & auferuntur propria, videlicet corpus & anima, quæ ſunt ſua. Exemplo formicaleonis, qui formicas capit & venatur, & tādem à paſſeribus rapitur & voratur. Quia vere tales qui ad rapiendum pauperes occupantur, à paſſeribus qui patiuntur morbum caducum, id eſt, à Dæmonibus qui de cœlo propter ſuperbiam ceciderunt in inferno finaliter rapientur. Vnde Iob. 5. Cuius meſſem famelicus comedet, & ipſum rapiet armatus, & bibent ſitientes diuitias eius. Patet ergo quod

Rapina eſt { Fraternitatis grauatiua,
Diuinitatis offenſiua,
Humanitatis exceſſiua.

Maligni enim homines & peruerſi, qui ſcilicet delectantur & gaudent in violentis rapinis, fugiendi ſunt & vitandi, iuxta illud Prou. 14. Ne æmuleris viros malos, nec deſideres eſſe cum eis, quia rapinas meditatur mens eorum, & fraudes labia eorum loquuntur.

Quia re vera omnis rapina vitanda eſt & fugienda, quia

Deus hoc præcipit ſtabiliter,
Raptus intercidit faciliter,
Inde mors accidit finaliter.

Quia dico Deus hoc tradidit ſcripturis mandando, & ſic ipſe dicit Ezech. 45. Iniquitatem & rapinas intermittite, & iudicium & iuſtitiam facite. Quia etiam cito raptus intercidit. Conſtat enim quod diuitiæ quæ per rapinam veniunt, cito deficiunt & pereunt. Tamen de Deo & fortuna poteſt dici illud Dan. 11. Rapinas & prædam & diuitias eorum diſſipabit, & contra cogitationes firmiſſimas inter conſilium. Vnde Seneca dicit. Nemo eſt cui rapina diu fœliciter ceſſit, quia etiam mors raptu procidit. Conſtat enim quod rapina cauſa eſt damnationis & mortis. Vnde Prouer. 21. Rapinæ impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere iudicium. Iſta ergo ſufficiant de rapina. Vide de auaritia & præda.

Rachel. Nota quod Rachel vxor Iſaac prædilecta interpretatur ouis, vel viſio videns Deum, ſeu videns principium. Et poteſt applicari ad quamlibet ſanctam animam aut perſonam deuotam, Iſaac, id eſt, Chriſto fide & charitate deſponſatam, benignam, & mitem, & ſuper omnia Deum qui eſt rerum principium, videntem & ſpeculantem. Vide igitur hiſtoriam, & applica vbi volueris. A

Raphael. Raphael interpretatur medicina Dei, Angelus, ſcilicet qui Tobiam ſanauit filiū eius conduxit & vxorauit, ſibiq; reſtitui pecuniā procurauit &c. Applica. A

Raphaim.

A **Raphaim.** Ciuitas Amorrhæorum, interpretatur gigantes vel medici, siue facturæ nostræ, seu laxati eorum &c.

Raro. De raro multa possent dici, sed in Biblijs nihil inueni vocale. Vide de Tardè & Sæpè &c.

A **Rebecca.** Nota, quod Rebecca filia Bathuelis vxor Isaac Patriarchæ, interpretatur patientia, seu etiam multum accipiens, vel accepit. Et si vis, dic, quod Rebecca fuit, scilicet,

Oneri subiugata,
Hospiti valdè grata,
Munere subarrhata,
Isaac coniugata,
Geminis fœcundata,
In Hebron tumulata.

Hæc applica de qualibet deuota anima, seu deuota persona, quę sc. interpretatur patientia, seu multum accipiens, pro eo sc. quia in hac vita patienter mala tolerat, multa in Paradiso recipit & reportat. Dicam ergo, quod ista fuit oneri subiugata per patientiam; & ad hoc facit, quod dictum est, sc. quod Rebecca interpretatur patientia. Vnde Genes. 15. Ecce, inquit, Rebecca egrediebatur, habens hydriam in scapula sua, puella decora nimis, virgoq; pulcherrima, & incognita viro. Item ista fuit hospiti valde grata. Vnde ibidem dicitur, quomodo seruus Abrahæ petijt ab ea aquam, & Rebecca celeriter hydria deposita dixit: Bibe, domine mi, quin etiam camelis tuis hauriam aquam. Item ista fuit munere subarrhata, scil. munere gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro. Vnde etiam ibidem dicitur, quod Eliezer, qui interpretatur Deus meus fortis, seu adiutor, prolatis vasis argenteis & aureis dedit ea Rebeccæ pro munere. Argentum enim gratiam, aurum gloriam signat, quas sc. Deus noster adiutor & fortis animæ beatæ præsentat & donat. Item ista fuit Isaac coniugata. Isaac enim interpretatur gaudium, significans ipsum Deum, cui in gaudio Paradisi anima finaliter coniugatur. Sic beata Agnes de seipsa dicebat: Illi sum desponsata, cui Angeli seruiunt, cuius pulchritudinem Sol & Luna mirantur. Gene. 25. Isaac cum 40. esset annorum, duxit vxorem Rebeccam. Item ista fuit geminis fœcundata. Peperit enim Rebecca prolem geminam, sc. Esau & Iacob, signans, quod anima beata, seu etiam quælibet sacra virgo duplicem prolem, id est, duplicia bona opera producit, s. corporalia & spiritualia. Prou 31. Omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus. Vel duplicem prolem, id est, duplicem corporis & animæ stolam. Gen. 25. Dedit Dominus conceptum Rebeccæ. Ro. 9. Rebecca ex vno concubitu habens geminos filios Isaac patris nostri. Item ista fuit in Hebron tumulata, quia sc. ista in Paradiso finaliter est sepulta. Hebron enim interpretatur visio sempiterna. Vnde Gen. 49. In agro Hebron sepultus est Isaac cum Rebecca coniuge &c.

A **Reus. Reatus.** Cum reatus idem sit, quod peccatum, seu obligatio ad pœnam debitam pro peccato, igitur notabo, quod homo efficitur peccator, seu reatu ad pœnam astrictus, propter

Omissam reuerentiam,
Commissam violentiam,
Remissam diligentiam,
Dimissam continentiam.

¶ Efficitur dico reus propter omissam reuerẽtiam, & sic reus peccati dicitur, qui Deum & parentes non debitè reueretur. Deum, dico, sicut illi verè, q irreuerenter ad sacramentũ altaris accedũt, sicut dicitur 1. Cor. 11. quod quicunque manducauerit panem, aut biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Parentes etiam, quia sc. quicunque patrem aut matrem irreuerenter offenderit, criminis reus erit. Gen. 44. Nisi, inquit, reduxero puerum (supple, sicut patri promisi,) peccati reus ero in patrem meum.

¶ Item efficitur homo reus propter commissam violentiam, vtpote quando committit homicidium seu furtum. Vnde Numer. 35. Qui volens sanguinem fuderit. Sequitur: Si quis hominẽ ferro percusserit, & percussus mortuus fuerit, qui percussit, reus erit homicidij. Sequitur: Non accipies precium ab eo, qui reus est sanguinis.

¶ Item reus efficitur homo propter remissam diligentiam. Et sic dicitur Leui. 15. quod anima, quæ tetigerit aliquid immundũ, aut occisum à bestia, aut per se mortuum, & oblita fuerit immũditiæ suæ, rea est, & deliquit.

¶ Item efficitur homo reus propter dimissam continentiam, sicut de adultera dicitur Nume. 5. Cum, inquit, mulier biberit, si contempto viro, adulterij rea est, pertransibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computrescet fœmur. Multa possent dici de reo, sed satis dicitur de peccatore.

¶ De reo autem, in quantum sumitur secundum iura, scil. pro defensore causæ, seu etiam persona inuasa vel accusata, nihil ponitur vocaliter in scriptura.

Rebellio. Nota, quod rebellare idem est, quod rursum vel iterum bellare. Est enim idem, quod contradicere. Nota igitur, quod inuenitur, scilicet, A

Rebellio aduersus { Spiritum, quæ fit interius,
Iudicem seu prælatum, quæ fit exterius,
Paracletum, quæ fit superius.

Primo modo rebellat animus,
Secundo modo rebellat infimus,
Tertio modo rebellat pessimus.

¶ Primo igitur dicam, quod est quædam rebellio contra rationem, quæ fit in animo. Constat enim, quod in mente nostra semper inueniuntur aliqui mali proterui affectus, qui sensualitatem sequentes, contra rationem rebellant. Caro enim concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, sicut dicitur Gal. 5. Dicit enim Plin. li. 2. Naturaliũ, quod in ripa Beatis oppidi putei vacuantur & diminuuntur, cum Oceanus inundat & augetur, quando vero Oceanus diminuitur, tunc illi putei plus replentur. Putei abyssi sunt nostri interiores affectus, quia sc. isti sunt, qui Oceano, id est, motui rationis obuiant, & suis inclinationibus rebellant. Vnde de talibus potest dici illud Iob 34. Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias eius, nec reuersi sunt per semitas illius. Ipsi, inquit, scil. carnales & sensuales affectus, lumini, i. rationi rebelles existunt, & per ipsius semitas non incedunt. Ista est igitur quædam rebellio contra rationem, quæ fit in animo.

¶ Secundo dico, quod inuenitur quædam rebellio contra di- B
ctionem, quæ fit ab infimo. Et ista est illa, qua sc. mali subditi & inferiores rebellant contra prælatos & superiores. Multi enim ita rebellis & contrariæ sunt naturæ, quod superioribus & melioribus semper obstant, similes illi pisci, qui dicitur Accipenser, vel Accipender vel Elopes, secundum librũ de rer. natura cuius squammæ tendunt in contrarium versus caput, qui etiam cauda præuia contra aliorum naturam per maria semper natat. In isto enim pisce cauda natando præponitur, caput vero retrocedit, & posttrahitur. Sic verè dico quod in multis communitatibus & collegijs inuenitur, quod sc. squammæ, i. subditi contra caput, i. contra superiores & meliores per rebelliones, inuidias, & detractiones se ordinant, & caudas, id est, deteriores & minus valentes præponunt & erigunt, capita vero, id est, illos, qui capitaneatu digni fuerant, ipsosq; post alios sequi. Et ideo de congregatione talium potest dici illud 1. Esdr. 4. Ciuitas illa à diebus antiquitus aduersus reges rebellat, & seditiones & bella concitantur in ea. Et ibidem dicitur sic: Rebellis est, & nocens regibus. Num. 20. Audite rebelles & increduli. Ista est ergo rebellio contra Dominum, quæ fit ab infimo.

¶ Tertio dico, quod inuenitur rebellio contra sanctionem, C
quæ fit à pessimo, i. rebellio contra Deum. Constat enim, quod peruersi & obstinati semper contrariantur & rebellant Deo, ipsiusq; voluntati & iussionibus contradicunt, contra illud Numer. 14. Nolite rebelles esse contra Dominum. Et merito, quia certè qui contra Dominũ rebellat & recalcitrat, finaliter mortem & damnationem reportat. Paule, Paule, durum est tibi contra stimulum recalcitrare, Act. 9. Cuius tamen contrarium faciũt quidam superbi, quia certè quidam sunt, qui licet à Deo per tribulationes sint pressi, ita tamen superbi & obstinati sunt, quod semper Deo recalcitrare & rebellare contendunt. Similes anguillæ, quę etiam postquam excoriata est, palpitat & recalcitrat & se mouet. Sic tales etiam tribulationib. excoriati, & per paupertatem bonis omnib. denudati, per superbiam tñ palpitare & recalcitrare nõ cessant, Deoq; murmurãdo & peccãdo rebellãt. Audiãt ergo isti illud Nu. 15. Anima, quæ per superbiam aliquid peccati commiserit, quoniam aduersus Dominum rebellis fuit, peribit de populo suo. Talibus ergo benè dicitur Deut. 10. Contempsistis, inquit, imperium Domini Dei vestri, & non credidistis ei, neq; vocem eius audire voluistis, semper fuistis rebelles. Sic igitur patet, quomodo multiplex rebellio reperitur. Vide in tit. Contra, in tit. Aduersus, & in similibus titulis.

Recedere. Nota, quod recedere idem est, quod ab aliquo fugere & elongare. Et ideo nota, quod multiplex recessus inuenitur in scriptura, videlicet, A

Recessus { Damnabilis & vitiosus,
Laudabilis & virtuosus,
Tristabilis & dolorosus.

Primus est recessus impij à virtutibus,
Secundus est recessus iusti à criminibus,
Tertius est recessus Dei à peccatoribus.

Recedit impius ab omni bonitate,
Recedit iustus ab omni prauitate,
Recedit Deus à cordis fœditate.

¶ Dico ergo primo, quod est quidam recessus malus & vitiosus. Et iste fit quando homo recedit ab illis cum quibus ipse debet manere, vel quæ ipse secum debet habere. Et sic nota, quod mali recedunt, scilicet,

A { Deo, Prælato, Seipso, Proximo, Viro iusto.

A { Deo recedunt per nequitiam & obstinationem,
Prælato recedunt per proteruiam & indignationem,
Seipso recedunt per superbiam & elationem,
Proximo recedunt per fallaciam & proditionem,
Viro iusto recedunt per inuidiam & perturbationem.

¶ Dico ergo, quod à Deo recedunt per nequitiam & obstinationem, quia scilicet homo qui cum Deo per gratiam coniungitur à Deo per peccatum recedit, & diuiditur, & maxime quando ab ipso per obstinationem & malitiam elongatur. Exemplo lunæ, quæ tunc temporis cornuta esse incipit, quādo primo à sole recedit. Quia pro certo isti cornua superbæ præsumptionis & duræ etiam obstinationis accipiunt, qui à Deo per vitia se disiungunt. De istis dicitur Iob 34. Quasi de industria recesserunt à Deo, & vias eius intelligere noluerunt. Potissime autem à Deo recedunt illi, qui sibi per idololatriam opponūtur, & qui aduersario eius diabolo per vitia coniunguntur, & sequi viam ipsius dedignantur. De idololatris enim dicitur Ecc.10. Initium superbiæ hominis apostatare facit à Deo, quoniam ab eo, qui fecit illum, recedit cor eius. De illis etiam qui nolunt esse de eius amicis, & iunxerunt se inimicis illius, dicitur Hie. 5. Recesserunt & abierunt, & non dixerunt, metuamus dominum. Et Hie.17. Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachiū suum, & à Domino recedit cor eius. Et sic dico, quod isti recedūt à Deo per nequitiam & obstinationem.

B ¶ Item dico, quod à prælato recedunt per proteruiam & indignationem. Et isti sunt inobedientes apostatæ & negligentes, & mandata doctorum maiorum facere contemnentes. De quibus dicitur Zach. 7. Auerterunt scapulam recedentes, & aures suas aggrauauerunt ne audirent, & cor suum posuerunt vt adamantem. Isti sunt figurati in Naaman, qui salubre mandatum Helisæi facere contemnebat, imo recedebat indignans, sicut dicitur 4.Reg.5. Quia sicut 4.Reg.8. dicitur: Recessit Edom, ne esset sub Iuda.

C ¶ Item dico, quod recedunt à seipso per superbiam & elationem. Auiculæ enim, vt cōmuniter, recedunt à nido suo, vbi sunt genitæ & nutritæ, statim, quando sciunt volare, & quod plus est, vix aut nunquam ibi consueuerunt amplius reuenire. Sic vere charissimi homo à nido propriæ vilitatis in quo est creatus & alitus & nutritus, id est, à consideratione conditionis propriæ tūc recedit, quando volatum superbiæ incipit, & quod peius est ad seipsum vix aut nūquā amplius reuenit aut accedit. Sola enim superbia facit hominem recedere à seipso, & obliuisci penitus quod sit homo. Vnde Hie.44. Omne volatile cœli recessit.

D ¶ Item recedunt à proximo per fallaciam & proditionē. Sicut enim canis frequentat hominem quamdiu videt ipsum tenere panem in manu, postquam vero nihil habuerit, recedit & dimittit eum, sicut etiam locustæ, hirundines & turtures in æstate apparent & veniunt, in hyeme abeunt & recedunt, sic falsi amici optime frequentant hominem dum habet panem in manu, id est, dum est diues, & dum est in æstate prosperitatis, statim vero quando ista cessauerint, isti ab eo recedunt, & de ipso amplius nihil curant Prou. 19. Fratres pauperis hominis oderunt eum & insuper amici eius longe recesserunt ab eo.

E ¶ Item recedunt à viro iusto per inuidiam & perturbationem. Inuidus enim nunquam vult esse cum meliore neque cum potentiore se. Vnde dicebat Abimelech ad Isaac Gen. 26. Recede à nobis, quia potentior nobis factus es. Et Gen.36. Recessit Esau à fratre suo Iacob. Iste est ergo multiplex recessus malus & vitiosus.

F ¶ Secundo principaliter dico, quod est quidam recessus malus & vitiosus, & iste est recessus à malo & à peccato, quia sicut dicitur Tob. 4. Multa bona habebimus si timuerimus Deum, & si recesserimus ab omni peccato. Vnde nota, quod recedendum est, scilicet,

A nefaria societate,
A contraria crudelitate,
Ab omnimoda iniquitate,
Ab incommoda iniquitate.

Recedendū est ergo à mala societate & amicitia. Libenter enim recedit lepus à societate canum, & ouis à societate luporum, sic & homo iustus à societate malorum. Vnde Esa. 52. Recedite, recedite, pollutum nolite tangere, & exite de medio eius, mundamini qui fertis vasa Domini. Et illud Num. 16. Recedite à tabernaculis hominum impiorum. Item recedendum est à vana crudelitate & idololatria. Homo enim qui diligit dominum suum libenter recedit à cultura & à familia aduersarij sui. Sic fidelis recedere debet à quacunque cultura & reuerentia diaboli Ezec. 14. Conuertimini, & recedite ab idolis. Item recedendum est ab omni iniquitate & malitia. Aues enim aliquæ de regionibus frigidis solent in hyeme recedere, ne ipsas propter frigus oporteat succumbere. Iniquitas est frigus congelans animam per indeuotionem & peccatum, & ideo est ab eo recedendum. Vnde Prou.3. Time Deum & recede à malo, contra illud 4.Reg.15. Nō recessit Zacharias rex Israel à peccatis Hieroboam. Item recedendum est ab impietate & iniustitia. Vnde Ecclesiast. 35. Salutare sacrificium attendere mandatis, & deprecatio pro peccatis, recedere ab iniustitia. Iste est ergo recessus bonus & fructuosus.

¶ Tertio principaliter dico, quod est recessus grauis & dolorosus. Et iste est ille recessus quo Dominus recedit à peccatoribus & iniustis, ipsis gratiam subtrahens in præsenti, & gloriam in futuro. Vnde 1.Reg.28. Philistijm pugnat contra me, & Dominus recessit à me. Et vere quando Dominus recedit ab homine, bene sequitur, quod Philistijm, id est, Dæmones contra eum pugnant, quia vere qui à Domino deseritur, multis impugnationibus fatigatur. Vnde Oseæ 9. Sed & væ eis cum recessero ab eis. Istum tamen recessum procurant tria genera personarum, videlicet, G

Prosperitate gaudentes,
Carnalitate madentes,
Præsumptuositate tumentes.

De illis autem qui gaudent prosperitate, dicitur Iob 21. Ducunt in bonis dies suos &c. Qui dixerunt Deo, recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. De istis autem qui madent carnalitate dicitur Iob 22. Fluuius deliciarū (supple) subuertit fundamenta eorum qui dixerunt Deo, recede à nobis. De illis vero qui tument præsumptuositate, dicitur Esa.65. Recede à me, non propinques mihi, quia immundus es.

¶ Si autem vis aliquid dicere negatiue, scilicet, de non recessu H
quod idem est, quod alicubi vel cum aliquo stabiliter permanere, & ab eodem non excedere vel exire, dic quod viri stabiles & constantes à Deo & à virtutibus non recedunt, sed durabiliter ibi sistunt. Exemplo Iob, qui dicebat Iob 27. Donec deficiā, non recedam ab innocentia mea. Igitur nota, quod est dare

Non recessum fortis constantiæ, quem iustus appetit,
Non recessum iugis malitiæ, qui malis competit,
Non recessum duræ tristitiæ, qui malos appetit seu impetit,
Non recessum gratæ lætitiæ, qui semper suppetit, id est, sufficit.

Primus non recessus pertinet ad iustos,
Secundus non recessus pertinet ad stultos,
Tertius non recessus pertinet ad damnatos,
Quartus autem non recessus spectat ad beatos.

¶ Dicam igitur quod est vnus non recessus qui est perfectorum. I
Vir enim iustus & perfectus nunquam fugit aut recedit à Christi fide quam semel suscipit, à Christi verbis quæ semel percipit, à sancta vita quam semel incipit, à bono amore quem semel accipit. Dico à Christi fide quam semel suscipit Psal. Non recessit retro cor nostrum. Et Eccl.8. Ne festines recedere à facie eius. Item non recedit à Christi verbis seu mandatis quæ semel percipit, Vnde de Ezechia dicitur 4.Reg.18. quod adhæsit domino, & non recessit à vestigijs eius, fecitq; mandata eius. Et Iob 3. A mandatis labiorum eius non recessi. Item non recedit à sancta vita quā semel incipit, sicut scilicet facit bonus religiosus, qui à via incepta non faciliter recedit Exo.33 Iosue non recedebat à tabernaculo. Vnde 1.Reg.12. præcipitur sic. Nolite recedere à tergo Domini, sed seruite domino in omni corde vestro. Item non recedit ab amicitia quam semel accipit, iuxta illud Sen. Sic diligamus, quasi desinere non liceat: hic est igitur non recessus hominum perfectorum.

¶ Deinde dico, quod est dare non recessum hominum iniustorum, illorum, scilicet, qui in suis malitijs obstinati nunquā volunt recedere ab iniquis 4.Reg. 17. Ambulauerunt filij Israel in vniuersis peccatis Hieroboam, & non recesserunt ab eis. Nauis enim vbi est ferrū, quando à casu ad rupem adamantis trahitur, vix aut nunquam potest amplius recedere: ferrū enim quod ibi est tanto impetu trahitur ab adamante, quod amplius recedere non permittitur. Sic vere in naui mentis humanæ ferrū duræ obstinationis cū fuerit coniunctū adamanti attractiuo, id est, peccato & eius complacentijs, taliter adhærebit, quod amplius re- K

cedere

cedere non permittitur. Sic verè in naui mentis humanæ ferrũ duræ obſtinationis, cum fuerit coniunctum adamanti attractiuo, i peccato & eius complacentijs, taliter adhærebit, ꝙ ampliꝰ recedere non licebit, quia ſicut dicitur Prou. 22. Adoleſcẽs iuxta viam ſuam graditur, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea. Senuerit, inquit, i. in peccatis antiquatus fuerit. Q̃uo igitur euadet aut recedet durus & obſtinatus peccator? certè neceſſe eſt, ꝙ faciat ſicut nautæ, qui videntes ſe in mari ab adamante detentos, rupẽ illam adamantinam circũeunt, & quandoq; fit, ꝙ talẽ angelum rupis inueniunt, qui ferrum non attrahit, imò fugat. Sicut.n. dicunt doctores, & ego p experientiam vidi ſæpè, in eodem lapide eſt vnus angulus attractiuus, & alius retractiuus. Sic verè eſt de peccato. Habet .n. cum ſuis angulis & conditionibus cõplacentibus & attractiuis multos alios retractiuos. Circui ergo, & conſidera, & certè multas cauſas inuenies recedẽdi. Vñ Nahũ 3. Omnis, qui viderit te, reſiliet à te. Vt & ſic dicat peccator pœnitens ipſi peccato ſuo dimiſſo illud Hier. 3. Receſſimus, non veniemꝰ vltra ad te. Eſt ergo dare non receſſum hominũ iniuſtorũ.

L ¶Deniq; dico, ꝙ eſt dare nõ receſſum hominũ damnatorũ, & iſte certè eſt ille, quo in inferno ligatis recedere non licebit. Iob 15. Nõ recedet de tenebris, & ramos ipſius arefaciet flam̃a Iſti.n. amplius nõ recedẽt à malis, & mala amplius nõ recedent ab eis. Prouer. 17. Non recedet malum de domo eius: & Nahum 3. Non

M recedet à te rapina. ¶Vltimo vero dico, quod eſt dare non receſſum hominum beatorum, illorum ſc. qui ſunt in patria & gloria ſempiterna, quia ſc. iſti exinde recedere nec volunt nec poſſunt. Ipſa etiam gaudia Paradiſi ab eis recedere nunquam poſſunt. Eſai. 54. Miſericordia autem mea non recedet à te. Sufficit. Vide tit. de Fugere, de Dimittere, de Relinquere.

Recenſere.

Nota, quod recenſere idem eſt, quod numerare, vel computare. Et ſi vis, vide ibi.

▲ Recidiuum.

Nota, ꝙ recidiuũ dicitur à reincido, dis, ſeu recido, dis. Et eſt propriè recidiuũ idẽ quod reiteratus caſus. Eſt aũt recidiuus caſus magis periculoſus & magis vituperabilis, quàm caſus. Quia ſc. primus caſus debet eſſe cautio & præſeruatio recidiui, ſicut Sen. in Prou. dicit, quod cautio eſt in reliquum, lapſus anterior. Etiam in infirmitatibus periculoſiora ſunt recidiua. Igitur dico, ꝙ loquendo moraliter ille recidiuare dicitur, qui poſt conuerſionem aut pœnitentiam relabitur in peccatum. Quia tamẽ non inueniuntur concordãtiæ vocales de huiuſmodi recidiuo, tranſeo, quia. ſ. in alijs titulis, ſicut sũt Redire, Retrorſum, & Reuerti, plenariè ſatis tangã, &c.

Reclinare.

Vide in tit. Inclinare.

Recludere.

Vide in tit. Includere.

▲ Recipere.

Nota, ꝙ recipere ſumitur multipliciter in ſcriptura. Eſt enim generaliter loquendo

Receptio {
Contributiua,
Retributiua,
Conſolatiua,
Caſtigatiua,
Condemnatiua,
Charitatiua,
Obeditiua.

¶Primo ergo dico, quod eſt generaliter receptio contributiua, & illa eſt, qua quis recipit, vt contribuat, & vt reddat. Et ita recipiunt illi, qui à Deo recipiunt gratias & virtutes, & ipſi contribuunt & reddunt opera virtuoſa. Exemplo terræ, quæ recipit ſemen, & fructum reddit. Exemplo radicis, quæ humorem à terra recipit, ipſum tamen ſibi non retinet, ſed ad ramos reſtituit & transfudit, quia ſc. homo iuſtus recipit à Deo ſemen bonæ inſpirationis, & retribuit fructum bonæ operationis; recipit à Deo temporalem poſſeſſionem, & ipſam retribuit per gratiarum actionẽ, vel per eleemoſynarum recompenſationem. Exẽplo ſpeculi, quod ſpeciem & imaginem à facie recipit, & eam per reflexionem radiorum iterum faciei & oculis reſtituit & remittit. Quia. ſ. viri gratifici quicquid beneficij à Domino recipiunt, ſtatim ipſi Domino p gratiarum actionem, vel per boni vſus exequutionem vſq; ad oculos Dei repræſentant, reijciunt, & remittunt. Et ſic faciunt iuxta illud, quod dicitur Eccl. 4. Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. Quod eſt contra illos, qui benè recipiunt, ſed nihil reddunt, ſimiles aeri vel alij corpori diaphano, quod benè ſpecies & imagines recipit, ipſas tamen non replicat oculo, neq; reddit. Sic verè mali cõtinuè Dei & aliorum beneficia recipiunt, ipſa tamen nec per recompenſationem, nec per gratiarum actionem reſtituunt neq; reddunt, contra illud Rom. 13. Reddite omnibus debita. Quod eſt etiam contra illos, qui non ſolum bona recepta non reſtituunt, imò quod etiam peius eſt, pro bono recepto malum reddũt. Exemplo malæ terræ, quæ quamuis recipiat bonum ſemen, reddit tamen aliquoties malum fructum Pſalm. Retribuebant mihi mala pro bonis, ſterilitatem animæ meæ. Iſta eſt ergo receptio contributiua ſeu reſtitutiua. ¶Secundo dico, quod eſt rece- B

ptio retributiua, & iſta eſt illa, qua mali in iſto mundo lautè recipiunt mundi bona pro totali retributione & mercede. Mat. 6. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Iſti .n. non habẽt oculum, niſi ad recipiendum & aggregandum. Et iſti ſunt fatui, quia cum natura plus de cibis recipit, quàm digerere poſſit, infirmitatem incurrit. Sic iſti, quia de bonis mundi magis recipiunt, quàm digerant, & quàm debitè diſpenſent, infirmitates diuerſorum vitiorum, & poſtea mortẽ æternalium tormentorum exinde finaliter incurrunt. Et iſta quotidiè inueniuntur in auaris, qui non ceſſant bona mundi plenis hauſtib. recipere, & nullam ſatietatem habere. Sunt enim de natura materiæ, quæ ſecũdum Philoſophos habet poſſibilitatem recipiendi omnẽ formã. Sic iſti capacitatẽ habent ad recipiendum omnem pecuniã. Sed audiant quid dictum fuit epulanti diuiti Luc. 16. Fili, recepiſti bona in vita tua, Lazarus autem ſimiliter mala. Nunc autem iſte conſolatur, tu vero cruciaris. Quia pro certo de receptione diuitiarum peruenit ad receptionem pœnarum. Et ſic dico, ꝙ iſta eſt receptio retributiua, quia ſc. tales recipiunt ſuum præmium

in hoc mundo. ¶ Tertio dico, quod eſt receptio conſolatiua, & C

iſta eſt illa, qua iuſti à Deo in Paradiſum recipiuntur, & qua ipſi à Deo ſua præmia recipiunt & amplectuntur. Luna enim tunc à ſuperiori parte plenã à Sole illuminationem recipit, quando ei immediatius in nouiluniõ ſe coniungit. Tunc à parte cœli plenè illuminatur, quamuis a parte terræ carere lumine videatur. Sic verè beati in patria, quando cum Sole iuſtitiæ Chriſto coniuncti ſunt, tunc a parte ſuperiori, ſc. quantum ad animã, illuminationem gloriæ Paradiſi recipiunt, & tunc à Deo per gloriam ſuperius illuminantur, quamuis à parte inferiori, id eſt, quantũ ad corpus eclipſari, & perire hic inferius ſuperficialiter cognoſcantur. Et de tali receptione dicitur Gal. 5. Vt adoptionem filiorum Dei reciperemus. Ibi

Recipiunt {
Operarij lucrum & vtilitatem,
Obſeſſi pacem & ſecuritatem,
Deuij hoſpitium & humanitatem,
Infirmi remedium & ſanitatem,
Famelici conuiuium & ſatietatem.

Dico, quod ibi recipitur plena merces, & vtilitas ab operatijs. Ruth 2. Plenam mercedem recipies à Domino. Item recipitur pax & ſecuritas ab obſeſſis. Tob. 3. Recepi in pace ſpiritum meũ. Item recipitur hoſpitium à deuijs. Luc. 16 Recipiant vos in æterna tabernacula: & 1. Macch. 2. Helias dum zelat zelum legis, recipitur in cœlum. Item recipitur remedium ab infirmis. 4. Reg. 5. Recipiet ſanitatem caro tua. Item recipitur conuiuium à famelicis. Vnde Iudic. 19. Poſtquam lauit pedes eorum, recipit eos in conuiuium. Iſta eſt ergo receptio conſolatiua.

¶ Quarto dico, quod eſt receptio caſtigatiua, & iſta eſt illa, D

qua homo in mundo iſto recipit caſtigationes & flagella, quia ſicut dicitur Hebr. 12. Flagellat Deus omnem filium, quem recipit. Et non ſolum viri iuſti recipiunt tribulationem, imò etiam viri impij & iniuſti, quia ſicut dicitur Prouer. 11. Si iuſtus in terra recipit, quanto magis impius & peccator? Iſta tamen eſt differẽtia, quia iuſti recipiunt patienter, iniuſti verò impatienter, quia ſicut dicitur Hier. 7 Hæc eſt gens, quæ non audiuit vocem Dei, nec recepit diſciplinam.

¶ Quinto eſt receptio condemnatiua, & iſta eſt illa, quã poſt E

laborem huius vitę mali recipiunt in inferno loco denarij diurni. Coloſſ. 3. Qui iniuriam facit, recipiet id, quod iniquè geſſit.

¶ Sexto eſt receptio charitatiua, & iſta eſt illa, qua quis reci- F

pit alios ad hoſpitium & ad veniam. Hebræ. 13. Hoſpitalitatem nolite obliuiſci, per hanc enim quidam placuerunt Angelis hoſpitio receptis. De quo Matth. 10. Qui vos recipit, me recipit.

¶ Septimo eſt receptio obeditiua, & iſta eſt illa, qua Deus per G

fidem & deuotionẽ in corde recipitur à deuotis, de qua Ioan. 1. Quotquot aũt receperunt eum, dedit eis poteſtatẽ filios Dei fieri. Iſta igitur de receptione ſufficiant. Vide ſupra de Accipere, & infra de Suſcipere.

Recordari.

Cum de meminiſſe & memoria, de meditatione & conſideratione ſint ſuperius multa A

dicta, de recordari breuius eſt dicendum. Cum igitur recordari nihil aliud ſit, quàm aliquid præteritum meditari, poſſumus notare, quod in ſcriptura inuenitur recordatio duplex, ſcilicet,

Humana, & Diuina.

Recordari enim pertinet ad mentem rationalem, quia recordatio eſt actus ipſius rationis.

¶ Dicamus ergo primo de his, quæ Dominus recordatur. Recordatur enim aliqua, quantum ad ſe, & aliqua, quantum ad nos. Quantum ad ſe enim recordatur, ſcilicet,

Suam {
Immenſam nobilitatem,
Clementem benignitatem,
Coniunctam fraternitatem.

Quantum

Quantum ad nos verò ipse recordatur

Nostram {
Paternalem generositatem,
Deuotam sedulitatem,
Innatam fragilitatem,
Perpessam aduersitatem,
Commissam iniquitatem.
}

Ista enim omnia recordatur Deus vel ad nostram miseratione, vel ad nostram punitionem. Recordatur ergo Dominus suæ supernalis nobilitatis. Vir enim potens & nobilis nocere debili dedignatur, quando suam eminentem celsitudinem recordatur. Et istud allegat Hieremias, volens Deum ad misericordiam prouocare, dicens Hiere. 14. Solij gloriæ tuæ recordare, ne irritum facias pactum tuum nobiscum. Item recordatur suæ naturalis benignitatis. Recordatus est misericordiæ suæ, & veritatis suæ domui Israel: & in Psalm. Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis. Item recordatur suæ fraternalis communitatis, quia scil. ipse recordatur, quomodo ipse per incarnationem fuit humano generi fraternaliter copulatus. Gen. 6. & 9. Cumque apparuerit arcus meus in nubibus, recordabor pacti mei, quod pepigi tecum. Item ipse recordatur nostræ paternalis generositatis, sicut faciunt homines, qui quandoque recordantes parentum nobilitatem seu probitatem, contemplatione eorum faciunt filijs multa bona. Sic Deus recordatur sanctorum fundatorum & prædecessorum nostrorum. Exo. 32. Recordare Abraham Isaac & Iacob. Item ipse recordatur nostræ spiritualis sedulitatis, quia sc. homo alteri facilius miseretur, quando precum suarum instantiam recordatur. Vnde Hier. 18. Recordare, quod steterim in conspectu tuo. Item recordatur nostræ corporalis fragilitatis. Deus enim nobis facilius indulget, quando fragilitatem conditionis nostræ videt. Psalm. Recordatus est, quoniam puluis sumus, homo sicut fœnum, dies eius tanquam flos agri sic efflorebit. Et iterum: Recordatus est, quia caro sunt, spiritus, & non rediens. Item ipse recordatur nostræ temporalis aduersitatis. Deus enim illis libentius compatitur, qui mundi tribulationibus affliguntur. Psal. Requirens sanguinem eorum recordatus est, non est oblitus clamorem pauperum. Item recordatur nostræ criminalis iniquitatis, quia scil. quamuis modo crimina nostra dissimulat, tamen recordatur, & ea finaliter puniet. Ose. 8. Nunc recordabitur iniquitatem eorum, & visitabit peccata eorum. Ista sunt igitur illa, quæ Dominus recordatur.

B ¶ Secundò dico, quod sunt aliqua, de quibus iustus recordari tenetur. Et sic nota, quod ad quemlibet iustum pertinet recordari multa, videlicet,

Flagitia, quæ commisimus,
Supplicia, quæ meruimus,
Solatia, quæ amisimus,
Iudicia, quæ perpendimus,
Seruitutem, quam euasimus,
Maiestatem, quam offendimus,
Christi passionem, quam causauimus,
Tribulationem, quam habuimus,
Beneficia, quæ recepimus.

Igitur recordemur flagitia, quæ commisimus. Ezechi. 16. Recordaberis viarum tuarum, & confunderis: & Ezech. 20. Recordamini viarum vestrarum. Exemplo Petri, de quo dicitur Matt. 26. quod recordatus verbi, quod dixerat illi Iesus, egressus foras, fleuit amarè. Item recordemur supplicia, quæ meruimus, s. mortem, iudicium, & infernum. Contra quod dicitur Thren. 1. Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui. Item recordemur solatia, quæ perdidimus, scil. bona Paradisi, quæ per peccatum perduntur. Psalm. Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur in Sion. Item recordemur iudicia, quæ perpendimus. Ista enim sunt summè recordanda, sc. iudicia Dei, quomodo sc. Deus punit nocentes, & seruat innocentes, de quo Iob 4. Recordare obsecro, quis vnquam innocens perijt? Contra quod de malis iudicibus dicitur Daniel. 13. quod auerterant oculos suos, ne recordarentur iudiciorum iustorum. Item recordemur seruitutem, quam euasimus, quia sc homo, qui euasit à peccato, semper debet recordari seruitutem peccati. Deute. 16. Recordaberis, quoniam seruus fueris in Ægypto. Item recordemur maiestatem, quam offendimus. Esa. 46. Redite præuaricatores ad cor, recordamini prioris sæculi: & Esa. 64. In vijs tuis recordabuntur nominis tui. Item recordemur Christi passionem, quam causauimus. Thren. 3. Recordare paupertatis meæ, absinthij & fellis. Item recordemur tribulationem, quam propter peccatum pertulimus. Thren. 1. Recordata est Hierusalem dierum afflictionis suæ. Item recordemur beneficia, quæ recepimus. Luc. 16. Fili recordare, quoniam recepisti bona in vita tua. Ista igitur sunt illa, quæ vir iustus recordari tenetur.

C ¶ Tertiò dico, quod sunt aliqua, quæ vir vnicus recordari probatur. Et sic nota, quod peccator recordatur

Deliciarum ad delectandum,
Iniuriarum ad vindicandum,
Nequitiarum ad complacendum.

De delicijs dicitur Nume. 11. Recordamur piscium, quos comedebamus in Ægypto. De iniurijs etiam dicitur 1. Maccha. 10. Recordati sunt malitiæ magnæ, quam fecerunt. De nequitijs etiam, de quibus sc. ad complacendum mali recordantur, dicitur Ezechi. 21. Recordati estis iniquitatis vestræ, reuelastis præuaricationes vestras, & apparuerunt peccata vestra. Sic ergo patet, quomodo aliqua recordatur Deus, aliqua iustus, aliqua impius. Vide supra de Memoria, & de Consideratione &c.

Rectus. Rectitudo.

A Nota, quod rectitudo est quædam rerum dimensio, per quam in æqualitate & proportione debita perseuerent, ita quod non plus ad vnam partem, quàm ad alteram se inclinant. In moribus autem rectitudo idem est, quod perfectio veritatis, sanctitatis, & debita conditio. Rectum ergo idem est, quod debitum & iustum, & ideo possumus dicere, quod rectitudo nihil est, quàm morum iustitia & sanctitudo. Et sic rectus dicitur quilibet homo iustus, qui in nulla parte fui est per hypocrisim vel per fallaciam vel per aliam nequitiam tortuosus. Et inest ista rectitudo homini naturaliter, nisi per accidens inclinetur, sicut exemplum habemus de istis arboribus, sicut sunt tribuli seu vepres. De intentione enim naturæ est, quod faciat arborem rectam, & quod rectè ipsam eleuet versus cœlum, ita etiam, quod in principio, quãdo de terra nascuntur, rectæ sunt, & versus cœlum tendunt, sed pro certo tanta est in eis debilitas naturalis, quod statim, quando creuerũt, ad terram inclinantur, & quanto plus senuerint, tanto amplius incuruantur, & tanto magis à rectitudine deprauantur. Sic verè homo naturaliter creatur rectus, quantum ad animam, quia sc. homo à natura habet synderesin seu rectitudinem rationis, per quam cognoscit naturaliter, quid sit iustum, & per quam naturaliter tendit sursum ad Deum per desiderium & affectum, quia sicut dicitur Prou. 27. Cor rectum exquirit sapientiam. Sed proculdubio conditio carnis & mentis nostræ ita est debilis, quod statim ad terram, id est, ad terrenorũ miseriam inclinatur, & ad mundum & mundana, quanto plus vixerit, incuruatur, & sic tota ipsius rectitudo in tortuositatis vitium commutatur. Et hoc est, quod dicitur Eccl. 7. Hoc, quod inueni, quod fecerit Deus hominẽ rectum, & ipse infinitis se immiscuit quæstionibus. Quia igitur talis rectitudo naturalis de facili corrumpitur per peccatum, necesse est, quod homini insit alia rectitudo, quæ est moralis & virtualis, quæ sc. idem est, quod iustitia, quæ non sinat hominem deflecti ad aliqua vitia vel peccata. De quo in persona Iob dicitur Iob 1. quod erat vir ille simplex, & rectus, & timens Deum.

B ¶ Vbi aduerte, quod res recta, siue sit regula, siue columna, est, vt communiter,

Firmior ad manendum,
Pulchrior ad videndum,
Planior ad tangendum,
Verior ad sequendum.

Est firmior, per patientiæ fortitudinem (Erat, inquit, vir)
Est pulchrior, per apparentiæ gratitudinem (Ille) demõstratiuè loquitur.
Est planior, per innocentiæ mititudinem (Simplex)
Est verior, per existentiæ certitudinem (Rectus.)

Primo igitur dico, quod ille, qui simpliciter est rectus, habet fortitudinẽ patientiæ, quod ostenditur, cum dicitur: Erat vir. Istud n. verbum Erat, signat firmã stabilitatẽ; & istud nomen Vir, signat virtualẽ fortitudinẽ & firmitatẽ. Nam sicut columna, quanto magis est recta, tanto magis est firma, & tanto sub onere plus est solida atq; fixa: sic homo, quanto in moribus est rectior, tanto ad sustinendũ onera tribulationum per patientiam est fortior, & ad perseuerandum in bono per fortitudinẽ est firmior. 2. Esdr. 9. Cum absoluisset legẽ, omnes recti steterunt. Iste n. videtur similis columnæ cypressinæ, quæ cum est benè recta, vix aut nunquã flectitur sub onere: sic nec iustus. Vñ Sen. Stat rectus sub quolibet põdere, nulla illũ res moueri facit. Vir, inqt, erat in terra Hus, nomine Iob. Vnde de stabilitate & perseuerantia talium dicitur Iob 4. Recordare obsecro, quis vnquam innocens perijt, aut quãdo recti deleti sunt? quasi diceret: Tales, qui sunt recti & iusti, non faciliter pereũt per peccata, & ideo non merẽtur deleri per tormẽta. Isti igitur habent fortitudinem patientiæ. Erat, inquit, vir.

C ¶ Secundo dico, quod illi, qui sunt spiritualiter recti, habent pulchritudinem apparentiæ, quod ostenditur, cum dicitur, Ille, quod est pronomen demonstratiuum. Res enim, quæ sunt notabiliter pulchræ, solent esse libentius demonstratæ. Et ideo cũ isti demonstrantur per istud pronomen Ille, benè videtur significari, quòd isti sunt per honestam apparentiam demonstrabiles atque pulchri. Res enim, quæ sunt rectæ & altæ, sunt ad videndũ, vt communiter, valdè pulchræ, sicut patet de illis arborib. & columnis, quòd quanto sunt altiores & rectiores, tãto sunt ad videndũ pulchrio-

pulchriores, delectabiliores & mirabiliores. Et maxime quia tales rectæ & altæ arbores sunt vt communiter continue reuirentes. Sic vere illi qui sunt recti in actu per iustitiam, sunt vt communiter delectabiles in aspectu per honestam apparentiam. Et ideo de isto ille, id est, de ista demonstrabili apparentia dicitur Sap. 10. Iustum deduxit dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei. Isti ergo habent pulchritudinem apparentiæ.

D ¶ Tertio dico quod isti qui spiritualiter sunt recti habent mititudinem innocentiæ. Simplex inquit. Res enim quæ sunt bonæ & rectæ sunt vt communiter bene leues, & suaues & planæ, quia alias si haberent gibbositates & asperitates, nō essent rectæ. Sic vere illi qui spiritualiter sunt recti, debent esse innocentes, simplices atque plani, non enim debent habere aliquam concauitatem falsitatis, sed simplicitatem & planitiem totius veritatis. Simplex inquit, id est, sine plica, quia scilicet res quæ sunt sine plica & sine tortuositate, sunt rectæ. Sic illi qui sunt innocentes & simplices, sunt sine fraude. Vnde Prou. 2. Qui enim recti sunt, habitabunt in terra, & simplices permanebunt in ea. Ac si diceret. Iidem sunt recti & simplices. Habent igitur isti aptitudinem innocentiæ.

E ¶ Quarto dico quod isti qui spiritualiter sunt recti, habent certitudinem existentiæ, quia scilicet tales nihil habent curuum, fictum & falsum, sed totum quicquid est in eis, & interius in intentione, & exterius in conuersatione, totum est verum, solidum atque fixum. Et hoc notatur in verbo. Rectus & timens Deum. Rectum enim & verum pro eodem supponunt. Et ideo ille proprie rectus dicitur, qui sine quacunque fictione verus, firmus & solidus inuenitur, vt sic cuilibet tali possit dominus dicere illud quod dictum fuit Dauid 1. Reg. 29. Rectus tu, & bonus in conspectu meo. Istam autem rectitudinem existentiæ debemus habere potissime religiosi & clerici, qui sumus exemplar & regula aliorum. Regula enim summe debet esse recta, quia si esset falsa & curua, omnia regulata fierent similiter ita curua. Sic vere nos qui sumus exemplar & regula aliorum, habemus necessario esse recti & virtuosi, quia alias si essemus torti, curui & defectuosi, omnes alii nostri imitatione fierent vitiosi. Rectus ergo & timens Deum Prou. 21. Qui autem rectus est, dirigit viam suam. Sed procul dubio istud est aduertendum quod ad habendum rectitudinem omnimodæ perfectionis multa recta sunt necessaria. Debemus enim habere

Rectum cor intentionis,
Rectos oculos discretionis,
Rectos pedes affectionis,
Rectos amplexus dilectionis,
Rectas pennas contemplationis,
Rectas manus operationis,
Rectas vias conuersationis,
Recta verba prædicationis,
Recta labia eruditionis,
Rectam vocem iubilationis,
Rectos frænos moderationis.

Omnes enim rectitudines istas debet habere homo ad hoc quod possit spiritualiter esse rectus. Igitur habeat rectitudinem in corde intentionis, quia sicut dicitur in Psal. Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia: & iterum. Quam bonus Israel Deus his qui recto sunt corde. Alibi vero. Benefac domine bonis & rectis corde. Rectitudo enim intentionis & cordis super omnia placet Deo. Item habeat rectitudinem in oculo discretionis. Hier. 26. Facite mihi vt bonum est & rectum in oculis vestris. Quod est contra inuidos, qui rectis oculis non possunt respicere alios, vt patet 1. Reg. 18. Vbi dicitur. Non rectis ergo oculis aspiciebat Saul Dauid. Quod est contra fatuos, qui etiam de suis propriis actibus recte nesciunt iudicare, quia sicut dicitur Prou. 12. Via stulti recta in oculis eius sed non sic, sed iuxta illud quod dicitur Prou. 4. Oculi tui recta videant. Item habeat rectitudinem in pede affectionis Eze. 1. Pedes eorum pedes recti. Item rectos amplexus dilectionis Can. 1. Recti diligunt te. Item rectas pennas contemplationis Eze. 1. Pennę eorum rectę alterius ad alteram. Item rectas manus operationis Prou. 20. Ex studiis suis intelligitur puer si recta & munda sunt opera eius. & 3. Reg 15. Fecit Asa rectum in conspectu domini. Item rectas vias vitæ & conuersationis. Vnde Sap. 10. Iustum deducit dominus per vias rectas. & Eccl. 51. Ambulauit pes meus iter rectum. Quamuis de malis dicatur illud Prou. 2. quod ipsi relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas. Quinimo sicut dicitur Prouer. 29. Abominantur impii eos qui in recta sunt via. Quia sicut dicitur Prou. 16. Est via quæ videtur homini recta, & nouissima eius ducunt ad mortem. Item recta verba prædicationis Prou. 8. Veritatem meditabitur guttur meum, aperientur labia mea, vt recta prædicent. Item habeat recta labia eruditionis Prou. 8. Recti sunt omnes sermones mei

Item rectam vocem iubilationis Psal. Rectos decet collaudatio. Laudabuntur omnes recti corde. Iustitiæ domini rectæ, lætificantes corda. Rectis corde lætitia. Item habeat rectum frænum moderationis: & Eccl. 28. Facito frænos ori tuo rectos. Et sic habebit spiritum r ctum gratiæ & deuotionis Psal. Cor mūdum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Et sic finaliter perueniet ad terram rectam æternæ habitationis Psal. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo. Istis igitur modis efficitur homo rectus, quamuis multi sunt ita peruersi, quod nihil volunt cogitare, dicere aut facere recte, similes cancro, qui nunquam vadit recte, & similes cani rabido, qui vacillando & nunquam recte dicitur incedere, quia breuiter hodie sunt pauci homines ita recti, quia sicut dicitur Mich. 7. Periit iustus de terra, & rectus in hominibus non est: & Amos 3. Nescierunt facere rectum, &c. Non sic ergo, sed sit homo verus, rectus, realis & non deuius vel obliquus. Rectus inquit, & timens Deum. Sic habebit existentiæ certitudinem, innocentiæ mititudinem, apparentiæ pulchritudinem, permanentiæ fortitudinem. Et sic bene dicetur: Erat vir ille simplex & rectus, & timens Deum. Sufficit. Vide supra de iustitia.

Reconciliatio.

Nota quod reconciliatio idem est quod de discordia ad pacem & ad concordiam reductio. Et quia supra de pace & pacificatione plenarie est tractatum, modo superest aliquid dicendum. Nota ergo ꝙ reconciliatio est scil. actus charitatis, actus benignitatis, indulgentiæ, veniæ & pietatis. Et ideo est triplex reconciliatio, videlicet A

Vna quam { Fecit Deus carnem assumendo,
Facit homo corde pœnitendo,
Facit iustus mente remittendo. }

¶ Est igitur reconciliatio cœlestis numinis placatiua. Et ista est illa per quam Deus fuit mundo reconciliatus, quando filius extitit incarnatus. Ista enim reconciliatio facta est per matrimonium filii Dei, quando sororem nostram humanam naturam per incarnationem accepit in vxorem. Christus enim fuit sicut sapphyrus, qui dicitur discordes reconciliare, quia scilicet iste Deum & hominem reconciliauit, ad vanitatem fidei concordauit. Vnde 2. ad Cor. 5. Omnia autem ex Deo, qui reconciliauit nos sibi per Christum. Et ibid. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. ¶ Item est reconciliatio Dei & hominis vnitiua, & ista fit per pœnitentiam. Quando enim Deus B
est inimicus & contrarius alicui propter peccatum, si vult reconciliari, necesse est quod pœnitentia interueniat satisfaciendo, culpam cogitando, & emendam agendo, & se in hominibus humiliando. Adamas enim & magnes dicuntur lapides reconciliationis, quia sicut dicit Dioscorides, per istos mulier repudiata redit in gratiam viri sui. Sic pœnitētia animam peccatricem Christo viro suo reconciliat, ipsosque simul pacificat & concordat Iud. 19. Secutusquę est eam vir suus, volens reconciliari. Potissime autem ista reconciliatio fit quando mater ipsius Dei pro peccatoribus intercedit. Oratio enim beatæ virginis & sanctorum, & etiam oratio propria multum facit. vnde 2. Mach. 1. Exaudiat dominus orationes vestras, & reconcilietur vobis, nec vos deserat in tempore malo. ¶ Item est reconci- C
liatio fraterni turbinis lenitiua, & ista est illa qua homo tenetur reconciliari fratri suo sibi discordi & offenso. Charitas enim non debet pati quod nos qui fratres sumus in Christo, per rixam aut per odium diuidamur, quinimo necesse est quod statim inuicem concordemur. Exemplo gruum, quæ quandoque inter se dicuntur fortiter pugnare, sed statim finita pugna inuicem reconciliatæ, non omittunt propter hoc inuicem volitare, & communiter vt prius habitare. Sic vere nos si alter alteri aliquoties irascimur, necesse est quod inuicem reconciliemur & quod omni odio & rancore dimisso, in habitatione & in volatu, id est, in oratione simul iterum copulemur. Et hoc Matth. 5. Si frater tuus habet aliquid aduersum te, vade prius reconciliari fratri tuo, & sic offeres munus tuum. Rom. 5. Reconciliati salui erimus ab ira. Deus enim qui charitas est, non haberet munus gratum si sibi ab odiosis & iracundis offerretur, & ideo vult vt ante omnia reconciliemur, & vt per charitatem inuicem concordemur 2. Mach. 13. Reconciliatus obtulit sacrificium. Patet ergo quod est reconciliatio fraterna, interna, externa, &c. Vide supra de Pace. Pacificare. Concordia. Charitate. Amore, & similibus &c.

Recumbere

Vide in tit. Accumbere, seu Accubare, & in tit. discumbere.

Redarguere. Reprehendere, seu Reprobare.

A

Nota quod multiplex redarguere inuenitur, videlicet redarguere quod facit

Animus, Optimus, Pessimus.

¶ Primo

¶Primò dico, quòd est vnum Redarguere, quod facit animus, & est euitandum. Et istud pro certo nihil aliud est, quàm remorsus conscientiæ, quia.f.scientia vt homo malum aliquod faciat, ipsum redarguit atque remordet. Est enim sicut verticulum supra campanile, quod statim & subito vento contrario se opponit. Vnde Sap. 17. Frequenter enim præoccupant pessima, redarguente eos consciẽtia. Boni autem & iusti huiusmodi redargutionem vitant, quia sc. à reprehensibilibus rebus cauent, & sicut impij corda sua non molestant, sicut Iob de seipso dicebat Iob 27. Iustificationem, quam cœpi tenere, non deseram, neq; enim reprehendit me cor meum in tota vita mea: & Iudith 8. dicitur: Omnia, quæ locuta es, vera sunt, & non est in sermonibus tuis vlla reprehensio. Sic est tamen, quod certè talis conscientiæ reprehensio tunc est vtilis, quando ex tali redarguitione emendatio sequitur & quando per pœnitentiam mordente conscientia reformatur, sicut Iob de seipso dicebat Iob 42. Ipse me reprehẽdo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere. Et benè dicit: Ago pœnitentiam; quia sc. ex tali cordis redarguitione non debet sequi obstinatio vel desperatio, sed potius spes veniæ & pœnitentia seu conuersio, sicut benè videtur innuere scriptura, sc. 1. Ioan. 3. vbi dicitur sic: Si reprehendit nos cor nostrum, maior est Deus corde nostro; q. d. Maior est Deus, vt indulgeat, quàm debeat esse cordis desperatio, vt remordeat. Ista est igitur redarguitio, quam facit animus.

B ¶ Secundò dico, quòd est redarguitio, quam facit optimus, hoc est dictum, bonus prædicator seu prælatus, qui scilic. malos redarguit & castigat, iuxta illud Iudæ: Redarguere oportet impios. Vt de malis operibus dicatur illud Eph. 5. Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. Et certè non solum mali & mala redargui debent, imò etiam ipsi boni, si ipsos contingat malè agere, sicut Paulus legitur reprehendisse Petrum, pro eo quod gentes iudaizare cogebat, sicut sc. ipse dicit Galat. 2. Restiti, inquit, Petro in faciem, quia reprehensibilis erat. Ista est igitur redarguitio, quam facit optimus.

C ¶ Tertiò dico, quòd inuenitur redarguitio, quam facit pessimus. Inuidi enim & detractores nihil inueniunt ita benè factũ, quin iugiter reprehendãt. Boni autem econuerso; quia scil. boni redarguunt se, & non alios; alij verò non se, sed alios. Vnde de viro iusto dicitur in Psalm. Factus sum sicut homo non audiens, & non habẽs in ore suo redarguitiones. Sufficit. Vide de Arguere, & Corrigere, & similibus.

A **Reddere.** Nota, quòd Reddere præsupponit promissionem, receptionem, vel aliqualem obligationem. Et quia homo obligatur & tenetur Deo, proximo, sibi, & prælato, quia etiam Deus tenetur homini, sicut

Creator creaturæ,
Factor facturæ,
Genitor genituræ.

Hinc est, quòd Reddit aliqua

Deus,
Homo.

Reddenda sunt aliqua

Deo,
Homini.

B ¶ Primò quidem dicamus de Deo. Sicut enim dicitur Eccle. 5. Altissimus est patientissimus redditor. Patientissimus enim dicitur, quia sc. non reddit promissa sua, siue bona, siue mala, quinimò communiter consueuit differre vsque ad tempus, sed finaliter optimè reddit homini, quicquid debet; ipse enim est sicut grus, quæ subitò non mouetur à terra, imò in principio antequã volare incipiat, dicitur facere nouem passus; postquam verò incepit, citò volat. Sic Deus non statim prorumpit ad volatum suorum actuum exequendum, vel ad reddendum pręmia iustis, vel supplicia iniustis. Multos enim passus solet transire, dissimulans peccata hominum, vt emendentur, & merita iustorũ, vt melius probentur. Sed pro certo quando ipse incipit reddere, ipse non solet pro modico desistere, imò solet actum suum exercere celeriter & complere, & vnicuique restituere & reddere, quod meretur. Psalm. Tibi Domine misericordia, quia tu reddis vnicuique secundũ opera sua. Ipse est enim sicut terra, quæ si benè colitur, reddit homini fructus bonos; si verò nõ benè colitur, reddit ei spinas & tribulos, & alios fructus malos. Quia pro certo Deus reddit generaliter bona bonis, & etiam, vt communiter, mala malis. Apoc. 22. Ecce citò venio, & merces mea mecum est reddere vnicuique secundum opera sua. Dispensator enim, qui est super opera sua, non reddit mercedem operarijs omni sero, imò expectat vsque in finem septimanæ, & tunc reddit omnibus solarium, quod promisit. Sic Deus finem septimanæ huius vitæ expectat, vbi post mortem reddet omnibus, quod debebit. Prou. 24. Seruatorem animæ nihil fallit, reddetque homini iuxta opera sua.

¶ Notemus igitur, quod Deus reddet C

Gratiam pœnitentibus,
Copiam indigentibus,
Gloriam triumphantibus,
Eloquentiam prædicantibus,
Brauium militantibus,
Præmium laborantibus,
Gaudium lamentantibus,
Salarium miserantibus,
Supplicium delinquentibus.

Dicamus igitur, quod Deus pœnitentibus reddit gratiam. Eccl. 3. Dominus prospector est, qui reddet gratiam. 3 Re. 2. Filijs Berzellai reddes gratiam. Item indigentibus reddit copiam. Ioel. 2. Reddam vobis annos, quos comedit locusta. Item triumphãtibus reddit gloriam. Zacha. 9. Hodie quoq; annuncians duplicia reddam tibi. Per duplicia enim intelligitur gloria Paradisi, propter duplicem stolam, animæ sc & corporis. Item prædicantib. reddit facundiam. Vnde Sophoni. 3. Tunc reddam populis labiũ electum. Item dico, quòd Deus militantib. reddit brauium. Vnde 2. Tim. 4. Cursum consummaui, fidem seruaui, bonum certamen certaui, ideò reposita est mihi corona iustitię, quam reddet mihi Dominus iustus iudex. Item laborantibus reddit præmiũ. Vnde Sap. 10. Reddet Deus iustis mercedem laborum suorum, & deducet eos in via mirabili. Item lamentantibus reddit gaudiũ. Psa. Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali cõfirma me. Item miserantibus reddit salarium, quia scil. Deus valde remunerat homines misericordes. Vnde Dauid postquam pepcisset Sauli, dictum sibi fuit 1. Reg. 24. Reddat tibi Dominus vicissitudinem. Vnde Prou. 25. Si esurierit inimicus tuus, ciba illũ, & Dominus reddet tibi. Item delinquentibus reddit supplicium, quia .f. ipse est, qui reddit retributionem superbis. Ps. Ipse est, qui reddit impijs & peccatorib. vindictam. Eccl. 12. Ipse est, qui reddit vltionem hostibus suis, & his, qui oderunt eum, retribuet. Et sic patet, quod est quædam redditio superior & diuina.

¶ Secundò verò dico, quòd est quædam redditio inferior & D humana; & ista est illa, qua homo tenetur reddere vnicuique quod suum est. Omnia enim, quæ sunt, libenter reddũt illud, ad quod naturaliter obligantur, sicut patet de stellis, quæ libenter reddũt illuminationem; de terra, quæ libenter reddit fructuum productionem. Quia breuiter omnes creaturæ sine difficultate cõsueuerunt reddere illum debitum famulatum, ad quem ipsas natura voluit obligare. Et quia homo Græcis & Barbaris, sapientib. & insipientibus debitor est, necesse est, quòd vnicuiq; reddat, quod debet, videlicet, Deo, proximo, prælato, subdito, sibiipsi, iuxta illud Matth. 22. Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.

¶ Vbi aduerte, quòd in ista redditione tria sunt breuiter attendenda, videlicet, E

Voluntatis promptitudo,
Æquitatis rectitudo,
Dignitatis celsitudo.

Primum facit auctoritas legis (Reddite.)
Secundum facit necessitas gregis (Quæ sunt, inquit, Cæsaris, Cæsari.)
Tertium probat sublimitas Regis (Quæ sunt, inquit, Dei, Deo.)

Istæ enim sunt tres causæ, propter quas debet homo reddere illud, quod debet, videlicet,

Propter timorem legis mandatorum (Reddite.)
Propter amorem gregis proximorum (Quæ sunt Cæsaris, Cæsari.)
Propter honorem Regis supernorum (Quæ sunt Dei, Deo.)

¶ Igitur dico, quòd ad reddendum debita nos excitat auctoritas mandatorum Dei vel legis. Et hoc ostenditur, cum dicitur (Reddite) quod est imperatiui modi, significans, quod ex legis imperio & mandato ad reddendum debita obligamur, iuxta illud Rom. 13. Reddite omnibus debita, cui tributum, tributũ; cui vectigal, vectigal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem: & Matth. 18. Redde, quod debes. Quicquid enim à Deo vel à proximo recepimus, necesse est, quod vno modo vel alio reddamus. Exemplo maris, quod aquas fluminum & fontium recipit, ipsasq; iterum fontibus & fluminibus restituit atque reddit. Sic & nos bona, quæ à Deo recepimus, reddere debemus per gratiarum actionem. Ps. Vouete & reddite Domino Deo vestro. Illa verò, quæ recepimus à proximo, debemus sibi reddere per compẽsationem. Hiere. 50. Reddite illi secundum opus suum. Aduerte tamen, quod quidã sunt similes sanguisugæ, quę sanguinẽ benè bibit & recipit, ipsum tamẽ non, nisi per violentiã reddit, sic sunt multi, qui semper volũt recipere, & nihil reddere. Hier. 22. Mercedem eius non reddet ei. Non sic ergo, sed reddamus, quia ad hoc excitat auctoritas mandatorum Dei legis.

¶ Item

F ¶Item reddamus debita, quia ad hoc nos inuitat necessitas proximorum gregis. Quæ sunt inquit cęsaris cæsari, id est, quæ sunt hominis homini. Ac si dicat. Reddite proximis vestris illa quæ tenemini eis reddere. ¶Vbi nota, quod nos debemus reddere, scilicet,

Parentibus pietatem,
Maioribus humilitatem,
Vxoribus charitatem,
Seruitoribus vtilitatem,
Conquerentibus æqualitatem,
Delinquentibus seueritatem,
Arguentibus veritatem.

Igitur reddamus nostris parentibus pietatem, Exemplo quarũdam auium quæ parentes suos senio confectos fouent & nutriũt sicut in iuuentute ab eis fuerant enutritę. Et vocantur istæ aues ciconiæ, & tales sunt aues illius naturæ, sicut dicit Plin. dantes nobis exemplum vt parentibus vicem reddamus, & quod eos necessitatis tempore nutriamus 1. Tim. 5. Mutuam vicem redde parentibus. Item reddamus nostris maioribus humilitatem, quia scilicet ad ipsos pertinet dicere nobis illud Luc. 16. Redde rationem villicationis tuæ. Tenemur enim eis humiliter reddere rationem de regimine vitæ nostræ. Item reddamus charitatem nostris vxoribus, videlicet vxoribus naturalibus, si sumus laici, vel spiritualibus, scilicet, ecclesijs & beneficijs, si sumus clerici. Vnde 1. Cor. 7. Vir vxori debitum reddat. Item reddamus vtilitatem nostris seruitoribus Matt. 20. Voca operarios, & redde illis mercedem. Item reddamus æqualitatem de nobis conquerentibus Lu. 19. Si aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Itẽ reddamus seueritatẽ malis delinquentibus. Vnde Hest. 9. Percusserũt Iudæi inimicos, reddentes eis, quod sibi parauerant facere. Itẽ reddamus veritatem arguentibus Actor. 14. Virtute magna reddebant Apostoli testimoniũ resurrectionis Iesu Christi &c. Sic igitur patet, quod homo debet reddere quæ sunt cæsaris cæsari. i. reddere cuilibet quod secundũ diuersam cõditionẽ ipsius sibi debet. Vñ Mar. 12. Reddite quæ sunt cæsaris cæsari. Patet igitur, ꝙ ad reddendum debita nos inuitat necessitas proximorum gregis.

G ¶Tertio dico, quod ad hoc nos inuitat sublimitas supernorũ regis. Quæ sunt inquit Dei, Deo. Quia scilicet honor & excellẽtia tanti principis nos debet inducere ad sibi reddendũ illa quæ debemus eidem Psal. Redde altissimo vota tua. Nota ergo, quod sibi reddenda sunt vota & promissiones, preces & orationes, laudes & gratiarum actiones. De promissionib. dicitur Ecc. 5. Si quid voueris Deo, non moreris reddere. De orationibus dicitur Oseæ 14. Reddemus vitulos labiorum nostrorũ. De gratiarũ actionibus autem dicitur Eccle. 35. Bono animo gloriam redde Deo. Et in Psa. Tibi reddetur votum in Hierusalem. Sic igitur patet quomodo reddendum est aliquid supernorum regi, aliquid proximorum gregi, aliquid mandatorum regi. Et ista est redditio inferior & humana. Ista igitur de reddere sufficiant. Vide supra de Recipere, & de Restituere.

A Redigere. Redactus.

Cum redigere idẽ sit quod aliquid in aliud cõuertere vel mutare, possumus dicere, quod in scriptura reperitur

Redigere quo { Vita terminatur, Corpus castigatur, Virtus eneruatur, Libertas ligatur, Fortuna mutatur. }

¶Est igitur quædã redactio terminatiua. Et ista est illa qua caro nostra finaliter redigitur in cinerẽ & in mortem. Vnde Iob 16. In nihilũ redacti sunt oẽs artus mei. Et Iob 17. Caligauit ad indignationẽ oculus meus, & membra mea quasi ad nihilum redacta

B sunt. ¶Itẽ est redactio carnis subiugatiua, & ista est illa qua iustus corpus suum in seruitutem redigit, & qua etiam mentem & intellectum in fidei obedientiam supponit, de corpore enim quomodo per spiritum viri iusti in seruitutem redigitur, patet 1. ad Cor. 9. vbi dicitur. Castigo corpus meum, & in seruitutẽ redigo, ne forte cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. De intellectu vero quõ in fidei obedientiam captiuatur patet 2. ad Cor. 10. vbi Apostolus dicit sic. In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.

C ¶Item est redactio virtutis destructiua, & ista est illa quando per peccata boni mores & conditiones ad nihilũ rediguntur, & in malos & superfluos conuertuntur, & qua etiã mens humana in seruitutem carnis seu diaboli redigitur & fręnatur, sicut Dauid de seipso dicebat in Psal. Et ego ad nihilum redactus sum, & nesciui. Vt sic peccatoribus dicatur illud Iob 13. Memoria nostra comparabitur cinere, & redigentur in lutũ ceruices nostræ. Cuius tamen contrariũ dicebat Apostolus de seipso 1. ad Cor. 6. vbi scilicet, dicebat sic. Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate.

D ¶Item est redactio pauperum grauatiua, & ista est illa qua iustos impij & tyranni sub suæ tyrannidis redigunt potestate, sicut scilicet, de Circe legitur in Ouid. li. 14. fab. 14. quod hospites ab ea recollectos in porcorum effigiem conuertebat, & in seruitutem propriã redigebat. Quia scilicet tyranni hospites suos. i. illos qui in suis territorijs hospitantur & manent, solent in seruitutẽ suam redigere, & à libertatis effigie transmutare. Vnde Sap. 19. Alij quidem ignotos non recipiebant aduenas, alij autem bonos hospites in seruitutem recipiebant. Vt & sic de bonis talibus iniurias sustinentibus, dicatur illud 2. ad Cor. 11. Sustinentes inquit si quis vos in seruitutem redigit, si quis deuorat, si quis accipit, si quis in faciem vos cedit.

¶Item est redactio fortunæ mutatiua, & ista certè est illa qua E
mundi diuites & peccatores, qui scilicet modo magni & excelsi quo ad mundanam gloriam reputantur, finaliter in nihilũ rediguntur Psal. Domine in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges. Et 2. Esd. 1. Omnia honorifica eius ad nihilum redegerunt. Vt & sic breuiter de redactione fortunæ eorum in nihilũ quæ fit per tribulationem, & etiam de redactione animæ eorum in nihilum, quæ fit per gratiæ & gloriæ amissionem & finalẽ damnationem, dicat Dominus illud Ezech. 26. Porro cum dedero gloriam tuam in terra viuentium, in nihilum redigam te, & non eris Psal. Ad nihilum rediges valde Israel. Istam autem redactionem in nihilum, quæ. s. per culpam & pœnam efficitur summe timebat Hieremias dicẽs Hier. 10. Scio inquit Domine quia nõ est hominis via eius, nec vt ambulet & dirigat gressus suos. Corripe me Domine, veruntamen in iudicio, & non in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me. Et sic igitur patet quomodo diuersi diuersimode in aliud rediguntur. Si vis latius cum exemplis & figuris, vide in titul. Conuertere vel mutare.

Redimere.

Nota, quod redemptio proprie habet locũ in seruitute, in captiuitate, in venditate, vel hæreditate. Et ideo quia A

Mundus fuit { Seruituti peccati subiugatus, Ad captiuitatem inferni damnatus, Hæreditate paradisi priuatus. }

Christus nobis ista tria restituit & redemit, quando pro istis obligationibus Deo patri in crucis supplicio pro suo populo satisfecit Esa. 63. In dilectione .n. sua redemit nos. Et generaliter & spiritualiter loquendo per redemptionem intelligitur illa salus & liberatio quam Christus natus & mortuus suis fidelibus procurauit. Et ita redemptio idem est quod salus & saluatio. ¶De ista ergo aliquid est dicendum. Et dicamus, quod sicut hæreditas vẽdita, per proximum potest redimi, sicut habemus ex legibus ciuilibus & diuinis, & hoc introductum est, ne hæreditates extra genus illorum quorum sunt, deuoluantur, & si casu vẽditæ fuerint vel distractæ, vt per redemptionem ad genus & ad sanguinẽ reuertantur, sic vere charissimi, cum primogenitus frater noster Adam vendiderit posteritatem suam & nostram . s. hæreditatem gratiæ & glorię, ipsamque diabolo obligauerit pro vno miserabili morsu pomi, voluit Dei filius per carnis assumptionem fieri frater noster, vt haberet ius hæreditatem redimendi, & nobis restituendi & reddendi Leu. 25. Si attenuatus frater tuus vendiderit hæreditatem suam, propinquus eius poterit eam redimere. Deus .n. pater misit filium suum sicut thesaurum preciosum repositum in sacco humanitatis vteri virginalis, ad redimendum captiuos suos, quos diabolus subiugauerat seruituti suæ, quia sicut dicitur in Psal. Redemptionem misit Dominus populo suo mandauit in æternum testamentũ suum. Quia s. iste est qui venit dare animã suã in redemptionem pro multis sicut dicitur Matt. 20. Tantum est. n. precium salutis humanæ, quod nulla res corporalis poterat sufficere ad redemptionẽ, ideo oportuit, quod pro ista redemptione daret Dei filius vitam suã, quia sicut dicitur 1. ad Tim. 2. Ipse dedit in redemptionẽ semetipsum pro nobis.
¶Et nota, quod sicut ille, qui redimit aliquem à captiuitate, facit B
sibi generaliter tria bona, quia . s. ipse ab hostibus liberatur, ipse qui erat seruus, liber efficitur, ipsi etiam patria & hæreditas restituitur, sic vere Christus nos redimendo, hostium tulit potestatem, gratiæ dedit libertatem, gloriæ restituit hæreditatẽ. Quãtum ad primũ ipse nos redimit à dæmonum iurisdictione Psal. Quos redemit de manu inimici, de manu peccatoris liberauit eos. Quantũ ad secundũ ipse nos redemit de criminũ obligatione Psal. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorũ. Quantum ad tertium ipse nos redemit de inferni inflãmatione, quia sicut dicitur in Psal. Ipse est qui redemit de interitu vitam tuã, qui coronat te in misericordia & miserationibus. In prima redẽptione confringitur hostium ditio quia iste est qui redemit nos de manu tribulationis Psa. 77. In secunda redẽptione aboletur vilis cõditio. s. seruitus peccati Psal. Et ipse redemit Israel ex omnib. iniquitatibus eius. In tertia vero redẽptione aperitur patriæ regio vel conceditur cœli possessio, de qua Lu. 21. Appropinquat redẽptio vestra. Quia sicut dicitur de Christo ad Heb. 9. Ipse per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redẽptione inuenta.

inuenta. Et de ista etiam dicitur Ro.8. Expectantes redemptionẽ corporis nostri. Ista est igitur triplex redemptio qua Dominus nos redemit. Sicut .n. dicitur in lib Odorici de mirabilib. orientis, est in India quædã regio vbi homines vadunt nudi, faciẽ caninam habentes, qui si hominẽ in bello capiunt, si nõ sit, qui eũ redimat, ipsum comedunt, si vero aliquis redẽptor fuerit, ipsum liberũ dimittũt. Sic vere charissimi, in regione inferni seu mũdi sunt dæmones, qui sunt nudi spiritualiter virtutib. vel naturaliter sine corporib. vel temporaliter sine reb. mundialib. Et secundum hoc dicit Grego. Nudi ergo cum nudo luctemur. Isti igitur faciem habent caninam, propter crudelem insatiabilitatem. Et ideo homines quos in bello tentationũ possunt capere per peccatum, solent in inferno comedere & vorare, præter illos quos Christus ex sua misericordia voluerit redimere & saluare Ps. Dominus .n. redẽptor meus & adiutor meus, & in ipso sperauit cor meũ, & adiutus sum. In isto ergo redẽptore nostro debemus gaudere, & ei de redẽptione per eũ nobis data gratias agere, & eum collaudare, iuxta illud Psalm. Dicant nunc qui redempti sunt à Domino, quos redemit de manu inimici, de regionibus cõgregauit eos. Ista ergo de redemptione sufficiant. Vide supra de Liberare, & infra de Saluare, & similibus titulis &c.

A **Reducere.** Nota, quod reducere idem est, quod iterum vel retro aliquid ducere. Et pertinet reductio ad illos qui sunt extra locum proprium vel extra statum. Et sic dico, quod reducere pertinet, scilicet,

Ad victores, Ad rectores,
Ad pastores, Ad prædicatores,
Per victorem reducimur de captiuitate,
Per pastorem de deuietate,
Per rectorem ab iniquitate,
Per speculatorem seu Prædicatorem à fatuitate.

Deus enim est victor qui reducit captiuos virtualiter eruendo. Prælatus est pastor, qui reducit deuios exemplariter præcedendo Iudex est rector, qui reducit iniquos corporaliter puniendo. Prædicans vero est speculator, qui reducit fatuos terribiliter clamando. Ergo quidam reducuntur per

Deum victorem virtualiter,
Bonum pastorem exemplariter,
Iustum rectorem manualiter,
Verum doctorem affabiliter.

¶ Primo igitur dico, quod est reductio virtualis quæ completur per Deum victorem. Sicut enim rex potens de aduersario suo triumphans, captiuos suos quos alius primo acceperat, solet de captiuitate liberare, & ad propria reducere & saluare, sic vere Deus qui de diabolo triumphauit in cruce, captiuos sanctos patres de inferno liberauit, & ad patriam quam perdiderant reduxit, & superius ad gloriã secum duxit & traxit. Ipse enim (sicut dicitur 1.Re.2.) mortificat & viuificat, deducit ad inferos, & reducit. Deus enim mortificauit, & ad inferos humanũ genus deduxit, quãdo ipsum propter peccatũ Adæ morti corporis animæ, pœnæ .s. æternæ condẽnauit. Ipsum vero tunc viuificauit & reduxit, quãdo per mortem suam eripuit & saluauit. Nu. 35. Liberabitur innocens, & reducetur per sententiam in vrbem. i. in paradisum. Quotidie etiam illos qui in carcere obstinationis à diabolo tenentur captiui, solet Dominus ad salutem reducere, & eos misericorditer liberare Deut. 30. Reducet te Dominus Deus tuus de captiuitate tua. Ipsos .n. reducit quãdoq; per cõsolationes, qñq; per inspirationes, qñq; per tribulationes. Per cõsolationes .n. reducitur, per prospera blandiendo. Iud. 19. Secutus est eã (s. animã peccatricem) vir suus, volens blandiri, & secum reducere. Per tribulationes etiã reducit, per aspera deterrendo Ruth 1. Egressa sum plena, sed vacuam me reduxit omnipotẽs. Per inspirationes vero reducit, mirabiliter conuertendo, sicut fecit Paulum. Quia scil. secundũ occulta sua iudicia sæpe dimittit hominẽ ire in adinuentionib. suis secundũ praua desideria cordis sui, vt postea eũ mirabiliter reducat. Vnde Esa. 58. Vias eius vidi, & dimisi eũ, & reduxi eũ. Et sic de ista reductione & cõuersione, q̃ multipliciter facit Deus, ipsemet dicit Za. 10. Reducã eos de terra Ægypti. Vt sic hõ sic reductus dicat sibi illud Ps. De abyssis terræ iterũ reduxisti me. Ista est ergo reductio spiritualis, quæ completur per Deum

B victorem. ¶ Secundo dico, quod est reductio exemplaris, quæ cõpletur per iustum pastorem. Quia .s. sicut pastor ouiũ præcedit gregẽ, ita quod oues eum sequũtur, & sic à campis & pascuis ad domicilium reducuntur, sicut etiã oues errãtes quandoq; vocando, quandoq; verberando, quandoque etiam præcedendo & viã ostendendo ad semitã rectam reducit, sic prælatus præcedendo per bona exempla, clamando per bona monita, vel feriẽdo per aspera facta, debet deuios subditos ad viã rectitudinis reducere, & eos vsque ad domiciliũ .s. ecclesiæ vel religionis, gratiæ etiam vel æternæ saluationis domiciliũ anteire 2. Re. 15. Reduc tecum fratres tuos. Elephas .n. dicitur hominẽ errantem ad viam reducere, & in viam se ponens, dicitur eum præcedere, & viam ostendere. Sic vere bonus prælatus in via iustitiæ exemplum dando se ponit, & subditos errantes ad veritatem reducit. Vnde prælatus dicit illud Ezec. 34. Quod perierat, requiram, quod abiectũ fuerat, reducam, quod confractum fuerat, alligabo, & quod infirmum fuerat, consolidabo, & quod pingue est & forte, custodiã. Ista est ergo reductio exemplaris, quæ completur per bonum pastorem.

¶ Tertio dico, quod est reductio manualis, quæ cõpletur per iustum rectorem, & ista est illa quam faciunt mundi iudices & rectores, qui violenter & per timorem pœnarum reducunt homines à deuio vitiorum, similes alchymistis, qui vi metalla puluerizata & calcinata non reducunt in corpus, nisi per ignis violentiam, cum adiunctione rerum liquabilium admixtarum. Baculus etiam tortus ad rectitudinem non reducitur, nisi primo in igne ponatur, & nisi per violentiam ad partem oppositam conuertatur. Sic vere necesse est, quod mali & impij per rigorem iustitiæ reducantur ad bonum, quia alias semper vacarent ad malum, quamuis isti sunt quandoque sicut asina Balaam, de qua dicitur Nu. 22. quod cum Balaam verberaret eam, volens ad semitã reducere, ipsa increpabat eum reprehendendo, dicens. Cur me cedis ecce iam tertio? &c. Quia scil. tales in patientia non recipiunt huiusmodi castigationes, sed potius cũ murmure & querela. Propter hoc tamen non debet iustus iudex cessare, sed proteruum populũ ad rectitudinẽ iustitiæ reducere. (Exemplo bubulci, qui stimulo boues reducit) dicens Esa. 37. Ego reducam te in viã per quam venisti. Ista est ergo reductio manualis, quæ completur per iustos rectores. C

¶ Quarto dico, quod est reductio verbalis, quæ exercetur per prædicatores, doctores enim & prædicatores clamando, docendo, monendo, arguendo reducunt homines ad salutem. Vnde ipsis dicitur illud Gene. 29. Date potum ouibus, & sic ad pastum eas reducite. Et sic igitur patet quomodo est quadruplex reductio. Sed vide supra de conuersio, & infra de Reuerti. D

Redundare. Vide in titul. Abundare.

Reædificare. Vide in titul. Ædificare.

Referre. Reportare. Nota, quod Referre idem est, quod iterum ferre seu iterato portare aut reportare, & sic dico, quod nos inuenimus multiplex referre. Et sic certe dico, quod à diuersis diuersimode referuntur A

Fructus & opera, Verborum pondera,
Merces & munera, Grates non aspera.

¶ Primo igitur dico, quod referuntur fructus & opera, quia sicut arbor recipit humorem, & ager semen, & tandem fructum restituunt & referunt prout possunt, sic homines semen & humorem gratiæ & boni propositi recipiunt, & tandem fructum bonorum operum reportant & referunt. Vt sic dicant tales fructifici relatores illud Gen. 43. Inuenimus pecuniam in ore saccorum, quã nunc eodem pondere reportamus. Pecunia enim ista est diuina gratia, quæ s. in ore sacci conscientiæ recipitur, sed tandem per multiplicationem bonorum operum eodem pondere .i. proportione debita reportatur. Vnde ibidem dicit Iacob filijs suis, pecuniam duplicem ferte vobiscum, & illam quã inuenistis in sacculis, reportate. Cuius tamen contrarium faciunt multi, qui scil. bonos fructus non referunt, imo nullos, vel saltem inutiles seu paucos. Nullos dico, quia .s. multi sunt qui sicut bonæ arbores in fide & in ecclesia plantantur & seminantur, qui tamẽ per peccata corrupti à bonis fructibus impediuntur, sicut de semine iacto inter spinas dicit Dominus Lu 8. Et hi sunt qui audiunt, & à solicitudinib. & diuitijs & voluptatib. vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum Paucos etiã, quia .s. multi sunt qui paucos bonorum operũ fructus reportãt. Sicut Hier. 14. dicitur, quod .s. ierũt ad hauriendũ aquam, & non inuenerunt, reportauerunt vasa sua vacua, patet ergo, quod referuntur fructus & opera.

¶ Secundo dico, Præferuntur munera. Ille enim referre debitum munus dicitur à quo merces iuxta quod meruit reportatur. Homo enim qui alicui domino seruiuit, hoc solum debet ab eo reportare, quod apud eum noscitur meruisse. Ideo bene dicitur 2. Cor. 5. quod omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt recipiat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum. Vt sic de bonis dicatur illud Heb. 10. Patientia inquit nobis necessaria est, vt facientes voluntatem Dei reportetis promissionem. ¶ Tertio dico, quod referuntur verborum pondera, quia reuera illi qui verba Dei referunt, sicut sunt prædicatores & qui aliena verba reportant & dicunt sicut sunt nuncij vel relatores, debent verba sua debite ponderare, & id quod iustum & verum est reportare 3. Regum 6. Reuersi nuncij retulerunt omnia. Et Iudicum 7. In modum referebat, quod viderat. Quod tamen est contra multos relatores verborum, qui scilic. non charitate sed adulatione moti, B C

moti, solent. quæ & plus quàm audierunt, referre. Sed de talibus relatoribus & relationibus seu reportationibus bonis & malis transeo, quia multa dicta sunt in titul. Dicere vel Narrare, & in tit. Verbum seu Sermo, & similia, & in tit. Detractio, Inuidia, seu Murmur.

D ¶ Quartò autem dico, quòd referuntur grates, non aspera, quia sc. gratias benefactoribus nostris debemus referre, & ipsos de sua munificentia commendare. Vnde Nehemi. 12. Secundus gratias referentium ibat ex aduerso. Vide supra satis de Gratiarum actione, & supra de Narrare, & similibus, quia breuiter transeo de Referre.

A **Reficere. Refectio.** Nota, quòd Reficere quandoque sumitur pro reparare, sicut cum dicitur Matt. 4. quòd Christus vidit duos fratres reficientes retia sua. Quandoque verò & communiter sumitur pro satiare seu recreare. Et sic igitur dico, quod in scriptura reperitur

Refectio:
- Spiritualis, qua reficitur homo serenus,
- Fraternalis, qua reficitur languens egenus,
- Supernalis, qua reficitur homo præclarus, scilicet, beatus,
- Mundialis, qua reficitur ardens auarus.

¶ Primò igitur dicam, quòd est dare refectionem hominis sereni, hoc est dictū, refectionem hominis spiritualis & iusti. Nōne paterfamilias consueuit seruos suos post laborem ad refectionem vocare, & auicula etiam pullis suis refectionem afferre & procurare? Sic Deus deuotos suos reficit, & quandoq; per gratiā, quandoq; per Eucharistiam, & quandoq; per diuinæ scripturæ scientiā eos pascit. Vnde ipse dicit Matt. 11. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Iustus enim à Deo spiritualiter reficitur, ipse etiam econuerso delectat spiritualiter & reficit ipsum Deū, sicut ipse Deus noster innuit Mar. 14. vbi ait: Vbi est refectio mea, vbi pascha cum discipulis meis manducem? Et etiam homo iustus reficit & recreat alterum, sicut sc. Paulus dicebat Philemoni: Itaq; frater ego te fruar in Domino, refice viscera mea in Christo. Ista est igitur refectio animi sereni.

B ¶ Secundo dico, quòd est dare refectionem pauperis egeni, & ista est illa, qua pij & eleemosynarij nutriunt & reficiunt indigētes. Iudith 6. Vocatis omnibus expleto ieiunio refecerūnt: & Acto 27. dicit Paulus: Et post exitum maris incolæ regionis accēsa pyra reficiebant eos. Et certè talis refectio facienda est, quia sc. ipse Deus reputat sibi factam, sicut ipse dicit Esai. 28. Hæc est requies mea, reficite lassum, & hoc meum est refrigerium. Est igitur dare refectionem pauperis egeni.

C ¶ Tertiò verò dico, quòd est dare refectionem hominis supni, & ista certè est illa, qua beati in patria per fruitionem beatificam reficiuntur, & qua ibi perpetuò delectantur. Psal. 22. Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascue, ibi me collocauit. Super aquam refectionis educauit me.

D ¶ Quartò autem dico, quòd est dare refectionem diuitis externi, illam sc. qua diuites in hoc mūdo replentur, & qua facultatibus & voluptatibus satiantur. Contra quos dicitur Eccle. 10. Beata terra, cuius rex nobilis, & cuius principes vescuntur tempore suo ad reficiendum, & non ad luxuriam. Transeo, quia satis dictum est in titulo Satietas &c.

A **Refrigerium. Refrigerari.** Nota, quòd refrigerari est de calore ad frigiditatem transire. Et ideo secundum quod inuenitur multiplex æstuatio, sic inuenitur multiplex refrigeratio. Et sic nota, quòd est dare

Refrigerium, quod fit in:
- Pectore interiori,
- Littore exteriori,
- Sub arbore superiori,
- Recore deteriori,
- Feruore posteriori.

Iustus refrigeratur ab ardore tentationis,
Pauper refrigeratur à furore vexationis,
Beatus refrigeratur à feruore mutationis,
Peccator refrigeratur à sudore solationis,
Damnatus refrigeratur à sudore consolationis.

B ¶ Primò igitur inuenitur refrigerium, quod interior facit deuotio. Sicut enim videmus, quòd feruor continuæ febris hominem occideret, nisi refrigerium interueniret, quod feruorē huiusmodi terminaret: sic verè ardor tentationum animam p con-sensum occideret, nisi ipsas gratiæ & deuotionis refrigeriū temperaret. Ideo iusti dicere videntur Domino illud Psal. Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.

C ¶ Aduerte autem, quod sicut Medicus pro refrigerando ardorem infirmitatis, plura exhibere solet antidota: sic verè si ardorem tentationis refrigerare volumus, plura temperatiua adhibere debemus. Adhibeatur igitur

Contritionis gemitus,
Confessionis vomitus,
Subiectionis aditus,
Turbationis fremitus,
Deuotionis spiritus.

Refrigerat igitur mentem gemitus & fletus contritionis seu compunctionis. Aqua enim frigida summè solet refrigerare, sic aqua seu profluuium lacrymarum; & de hoc Hier. 18 Numquid depetra agri deficiet nix Libanis, aut auelli possunt erumpētes aquæ frigidæ & defluentes? q. d. non, imò tales aquæ frigidæ semper debent in petra agri, id est, in firma conscientia reperiri. Item refrigerat mentem vomitus & iactus confessionis. Homo .n. quādoque refrigeratur & sanatur per vomitum, sic peccator per cōfessionis iactum. Vnde Eccl. 31. Surge de medio, & vome, & refrigerabit te, & non adijcies corpori tuo infirmitatem. Item refrigerat mentem aditus & motus subiectionis. Motus enim in rebus subtilibus solet refrigerare, patet in aere, & in vento. Sic verè motus obedientiæ & diligentiæ mentem ab ardore tentationis solet refrigerare. Vnde Eccl. 3. Qui obedit patri, refrigerabit matrem, id est, conscientiam seu mentem. Item refrigerat animum fremitus & metus turbationis, sc. diuini timoris. Vnde ipsi menti humanæ potest dici illud Hier. 47. Vsquequo conciderisò mucro Domini? Vsquequo non quiesces? ingredere in vaginā tuam, refrigerare, & sile. Item refrigerat mentem spiritus & virtus deuotionis. Ros enim, & etiam auræ flatus solent refrigerare: sic veræ deuotionis ros & inspirationis flatus refrigerant mētem æstuantem & motam. Vnde Eccl. 18 Nonne ardorem refrigerabit ros? Quia sc. sicut dicitur Eccl. 43 Ros obuians ab ardore venienti humilem efficit eum. Vnde etiam Dauid talem refrigeratiuum spiritum appetebat, dicens: Remitte mihi, vt refrigerer, priusquam abeam, & amplius non ero. Et breuiter iustus debet esse frigidus, & non feruidus, quia ad temperandum se & alios debet esse refrigeratus & maturus, exemplo cerebri, quod cum sit frigidæ naturæ, cordi, quod est naturæ feruentis, pro tanto fuit oppositum, vt refrigeraret & temperaret suo frigore cordis æstum. Quia re vera frigidi & temperati viri feruorem & rigorē diuinæ iustitiæ, & etiam alienū rigorem temperant, ipsum quoque refrigerant atque sedant, dicentes sc. illud prædictum Hier. 47. Vsquequo conciderìs, ò mucro Domini? &c. In omni enim communitate deceret habere tales, qui scilic. Deum per orationem, rigorosos socios per discretam monitionem sciāt & valeāt temperare, & debito refrigerio moderari. Sicut enim dictum est supra Eccle. 18. Ardorē refrigerabit ros. Sic igitur patet, quod inuenitur refrigerium, quod interior facit deuotio.

¶ Secundò dico, quòd inuenitur refrigerium, quod exterios D facit compassio. Et istud est refriger um misericordiæ, quo scil. pauperes & egeni à viris misericordibus refrigerantur per opera pietatis, & à mundi tribulationibus & miserijs recreantur. Quādo .n. fatigatus & æstiuans inuenit arborē folijs & fructib. plenam, magnam complacentiam & refrigerium sumit ibi: sic certè pauper & tribulatus, quādo inuenit hominē misericordē, qui sc. ipsum sub vmbra hospitij sui recolligit, & fructibus eleemosynarum suarum eum pascit & nutrit, maximum refrigerium ibi sumit. Vnde Apostolus de seipso dicebat 2. Tim. 1. Det misericordiam Dominus Onesiphori domui, quia sæpè me refrigerauit. Vnde Dominus de tali refrigerio dicit Esa. 28. Reficite lassum, & ecce hoc est meum refrigerium. Istud est ergo refrigerium, quod exterior facit compassio.

¶ Tertiò dico, quòd inuenitur refrigerium, quod superior facit saluatio seu habitatio seu mansio, & istud est certè refrigeriū gloriæ Paradisi. In altis enim montibus inuenitur gratius refrigerium, quàm in vallibus. Vnde pro habendo aere frigidiore & puriore solent diuites loca ardua frequentare in regionibus feruentibus: sic verè in altis montibus Paradisi inuenitur & est locus refrigerij & quietis, & non in vallibus huius mundi. Sapi. 4. Iustus si præoccupatus fuerit morte, in refrigerio erit. Et ideò monet scriptura Hier. 6. dicens sic: Interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium animabus vestris. E

¶ Quartò dico, quòd inuenitur refrigerium, quod inferior facit defectio, seu etiam, quod deterior facit affectio, & istud est illud, quo per infeuorionem à feruore charitatis & deuotionis peccator refrigeratur, & in diuersis vitijs congelatur. Matth 24. Quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorū. Vnde de infrigidatione talium dicitur Zacha 14. In illa die non erit lux, sed frigus & gelu. F

¶ Quintò verò dico, quòd inuenitur refrigerium, quod posterior facit damnatio. Pœna enim inferni frigori comparatur, pro eo quod ibi morte tam temporali, quā æternali virtus totaliter eneruatur, & omnis præcedens fortuna penitus adnullatur. Deu, 28. Percutiet te Dominus febre & frigore. Vt de damnatis & de-monibus dicatur illud Iob 24. Nudos dimittunt homines, vesti- G

menta tollentes, quibus non eſt operimentum in frigore. Dæmones.n. dimittunt damnatos nudos, ab omni.ſ. veſtiměto ſpei, gratiæ, & fortunæ, & ipſos frigore damnationis æternæ grauant. Beati verò huiuſmodi refrigerium non timent, ſed cœleſti & cõſolabili refrigerio gaudent. Prouer.31. Non timebit domui ſuæ à frigoribus niuis, omnes enim domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus. Iſta ergo de Refrigerio ſufficiant, tam in bono, quàm in malo. Vide ſupra in tit Frigus ſeu Frigiditas &c.

A **Refugium.** Nota breuiter, quod quia ille, qui non eſt ſatis potens hoſtibus obuiare, ſolet ad alterius refugium recurrere & adire, hinc eſt, quod cum nos ſatis fortes & potentes non ſimus, vt noſtris hoſtibus ſpiritualibus obuiemus, neceſſe eſt, vt ad tuta & ſecura refugia recurramus. Igitur nota, quod nos inuenimus

Refugium { Tutum & ſecurum,
Bonum & purum,
Vanum & obſcurum.

B ¶ Primo dico, quod refugium tutum & ſecurum eſt Deus. Ad iſtum enim debemus refugere, & ſuę protectioni & cuſtodiæ nos cõmittere, & noſtra, à facie inimici, defendere. Exẽplo .ſ. piſciũ, qui à facie Leuiathan refugiunt ad caudã ceti, vt ab eo defendãtur, qui ſcil. pugnat pro ipſis viriliter contra illum, ſicut dicit Iorath. Sic verè nos Leuiathan, i. diaboli pugnam atq; inſidias metuentes, debemus ad Chriſtum per orationem refugere, & eius protectioni & cuſtodiæ nos committere, qui ſcil. nouit ſuos defendere & ſaluare. Dicat igitur quilibet illud Pſ. Deus noſter refugium & virtus, adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos. Et certè dico, quod iſte eſt refugium, ſcilicet,

Pauperibus, ne fame pereant,
Debilibus, ne hoſti pareant,
Vagantibus, ne domo careant,
Sperantibus, vt tuti floreant.

Eſt dico Deus refugium, ne fame pereant, pauperibus. Pſal. Factus eſt Dominus refugium pauperi, adiutor in opportunitatibus. Item eſt refugium, ne hoſti pateãt, debilibus, qui ſc. ſe defendere non poſſent. Pſa. Petra refugium erinacijs. Item eſt refugiũ, ne domo careant vagantibus. Pſa. Eſto mihi in Deum protectorem, & in domum refugij, vt ſaluum me facias. Item iſte eſt refugium, vt tuti floreant ſperantibus. Pſal. Tu es refugium meum à tribulatione, quæ circumdedit me. Deus eſt igitur refugium tutum & ſecurum.

C ¶ Secundo dico, quod inuenitur refugium ſanum atq; purũ, & iſtud certè nihil aliud eſt, quàm religionis atq; pœnitẽtiæ ſecuritas, ſeu etiam bonorũ & iuſtorũ ſocietas. Homo .n. qui fortes & impios habet hoſtes, ſolet refugere ad loca ſeu ad caſtra fortia atq; tuta, ſeu etiam ad conſortia ſolida atq; firma. Vñ etiã de conchyli marino dicit Solinus, ꝙ videns piſcatorum inſidias, ad ſcopulos refugit, vel ad canũ marinorum auxilium refugiẽs, ipſorum conſortio ſeu refugio ſe committit. Sic verè homo, qui hic inſidias tot hoſtium experitur, ad aſperos ſcopulos & ad caſtrum religionis vel pœnitentiæ debet refugere, & canibus marinis, i. bonis paſtoribus ſeu alijs iuſtis hominibus lupos, i. dæmones impugnantibus ſe committere, ſeq; eorum orationibus commẽdare, vt ſic poſſit horum confugio tutus eſſe. Vnde illud prædictum: Petra refugium erinaceis. Petra, inquit, i. pœnitẽtiæ duritia. Vt & ſic cuilibet taliter refugienti dicatur illud Pſal. Altiſſimum poſuiſti refugium tuum. Iſtud eſt igitur refugium ſanum atque purum.

D ¶ Tertiò dico, quòd inuenitur refugium vanum & obſcurũ, illud ſc. quo mali recurrunt ad auxilia, ſeu refugia mundanorũ. Quod potiſſimè eſt contra illos, qui refugiunt in neceſſitatibus ad ſortilegia, & ad artes magicas, & ad dæmonum refugia, quæ non valent. 2. Macchabæ.2. Eos, qui ab igne refugerant, gladius peremit. Et hæc de refugio ſufficiant, quia paucæ ſunt auctoritates. Vide ſupra de Fugere.

Refulgere. Vide ſupra in titulo Fulgor, ſeu Fulgere.

Regalis. Vide in titulo de Rege, atque in titulo Regius.

A **Regere.** Nota, quod Regere pertinet ad rectorem. Et inde dicitur rectitudo, eo quod ad rectorem pertinet, quòd ſit rectus. Dicamus ergo primo de rege & rectore, & poſtea de rectitudine & de recto, & ſucceſſiuè de rege & regina & regno. Notemus igitur, quod

Regere eſt actus { Sapientiæ,
Diligentiæ,
Eminentiæ.

Ille.n. qui vult ſe & alios benè regere, debet habere ſapientiã & ſubtilitatem. 1. Para.21. Det tibi Dominus ſapientiam & ſenſum, vt regere poſſis Iſrael. Quia ſc. illi, qui alios regunt, & regere per ſapientiam debent. Vnde Prou.13. Qui autem omnia agunt cum conſilio, reguntur ſapientia. Item debet habere diligentiã & ſedulitatem. Pſa. Qui regis Iſrael, intende. Item debet habere eminentiam & auctoritatem. Reges eos in virga ferrea. Iſta.n. tria ꝑtinent ad rectorem, quia ſc. ſicut ille, qui ducit alios, non debet eſſe cœcus, ſed clarè videns; nõ debet eſſe dormiens, ſed ad viam attendens; non debet eſſe impotens, ſed gradu & auctoritate alios præcedens: ſic verè ille, qui ſe & alios vult benè regere & docere, debet clarè videre per diſcretionem, debet benè attendere per diligentiæ meditationem, debet etiam alijs præeminere per prælationem & iuriſdictionem, vt ſic de quolibet dicatur illud Apoc.7. Agnus, qui eſt in medio throni, reget eos. Prælatus enim vel doctor dicitur agnus, ab agnoſcendo, propter ſapientiam; dicitur eſſe in medio regendi, propter diligentiam; dicitur eſſe in throno, propter eminentiam.

¶ Dicamus igitur hic, quod ſecundum verba iſtius auctoritatis, propter illa, quæ dicta ſunt, rector debet habere tres ſpeciales virtutes, denotat, quod ipſe debet habere B

Clementiam & mititudinem, quia debet eſſe agnus,
Iuſtitiam & rectitudinem, quia debet eſſe in medio,
Potentiam & celſitudinem, quia debet eſſe in throno,
Primum probat nomen pietatis,
Secundum probat locus æquitatis,
Tertium probat ſtatus dignitatis.

¶ Dico ergo primò, quod rector debet habere mititudinem & clementiam, quia debet eſſe agnus. Exemplo rectoris apum, qui aculeo dicitur carere, iuxta illud Eccl.32. Rectorem te poſuerunt, noli extolli, eſto in illis, ſicut vnus ex ipſis. Valdè .n. commendatur clementia in rectore, ſicut dicit Seneca lib. de Clemẽtia ad Neronem. Quia ſcil. rector debet eſſe agnus dulcis & humilis & benignus. Apoc.14. Vidi ſupra montem Sion agnũ ſtantem. Nõ auſterus, impius, aut crudelis. Pietas enim in ſuos, gladius eſt in hoſtes. Et ideo pius debet eſſe, vt ſecundum doctrinã Apoſtoli 1. Timo.5. diſcat prius domum ſuam regere, & mutuam vicem reddere parentibus. Habeat ergo mititudinem & clementiam, iuxta illud Eſa.49. Miſerator eorum reget eos.

¶ Secundo dico, quod rector debet habere rectitudinem & C iuſtitiam, quæ notatur, cum dicitur: In medio. Medium enim iuſtitiam ſignat, ſicut ſupra de Medio viſum eſt. Quia ſc. rector debet eſſe in medio per æquitatem, non in angulo per perſonarum aut munerum acceptionem & partialitatem. Vt ſic ſit ille, de quo dicatur illud Gen.1. Firmamentum in medio aquarum. Firmus enim & firmamentum debet eſſe rector, vt non niſi ſecundum iuſtitiam moueatur. Vt de eo dicatur illud Eccl. 49. Natus eſt homo princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrũ, ſtabilimentum populi: & Eccl.10. In medio fratrum illorum rector in honore.

¶ Tertio dico, quod rector debet habere celſitudinem & po- D tentiam. Throni, inquit. Quia ſc. ad rectorem pertinet, vt habeat auctoritatem, vt honoretur; & potentiam, vt timeatur. Exemplo rectoris apum, qui duplo dicitur alijs eſſe maior. Aliàs enim nunquam poſſet benè regere, niſi haberet potẽtiam, qua rebelles poſſet per violentiam gubernare. Exemplo cœli, quod planetas inferiores regit & mouet, ipſoſque malo velle ſuo contra naturam ſui proprij curſus ſecum per ſuam potentiam ducit & tenet, quia ſc. rector debet eſſe potens in iuriſdictione, dignitate, & virtute, vt ſubditos rebelles poſſit per violentiam gubernare, & proteruos, qui volunt obedire, poſſit violenter regere, & ad ſequendum curſum & ordinem iuſtitiæ contra appetitũ proprium coercere. Pſal. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. Throni, inquit. Quia ſc. thronus ſignat iudiciariam poteſtatem, de qua in Pſa. Sediſti ſuper thronum, qui iudicas iuſtitiam. Quia ſicut dicitur Apoc. 4. De throno procedebant fulgura & voces & tonitrua. Et ſic igitur dico, quod ad rectorem pertinet habere potentiam & auctoritatem, iuſtitiam & æqualitatem, clementiam & benignitatem. Sufficit. Vide infra de Rege, & ſupra de Iudice &c.

Rex. Reges. Regnare. Nota, quod rex eſt nomen dignitatis, officij, & poteſtatis. Et dicitur rex ille, qui regnat dominando & regit et gubernãdo. Et poſſum⁹ diſtinguere, ꝙ in ſcriptura inuenitur Rex A

Æternalis,
Spiritualis,
Temporalis,
Infernalis.

Rex æternalis eſt ſuperior, ſc. Deus, de quo Eſai.33 Dominus rex noſter, legifer noſter, Dominus iudex noſter. Rex ſpiritualis eſt rex interior, & iſte eſt quilibet homo iuſtus, qui benè & debitè ſe regit, de quo 1. Petr.1. Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotiũ, gens ſancta. Pſ. Domine in virtute tua lætabitur rex. Rex temporalis eſt rex exterior, vt ſic per regem intelligantur omnes mundi principes & prælati, ſiue boni, ſiue mali, de quibus Luc. 21. Reges gentium dominantur eorum. Rex infernalis eſt rex inferior, & de iſto dicitur Iob 41. Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ: & Apoc.

& Apocaly. 9. dicitur, quod ipsi habebant regem super se Angelum abyssi.

B ¶ Igitur charissimi, cæteris omissis, dicamus aliquid, scilicet,

De Rege { Glorioso & admirabili, Virtuoso & laudabili, Vitioso & damnabili.

¶ Primo ergo dicamus, quod est quidam rex admirabilis & gloriosus. Et iste est Deus, qui est rex regum, & Dominus dominantium, Apoc. 1. & 19. Quia sicut dicitur in Psalm. Iste est Deus magnus, & rex magnus super omnes Deos. Sicut enim qualibet communitas hominum vnum prælatum, iudicem vel rectorem habet (sicut Eccl. 17. dicitur: In vnamquamque gentem constituit rectorem) sic necesse est, quod sit vnus rex regũ, qui præsideat omnibus alijs regibus, & omnibus etiam creaturis, vt sic non sit processus in infinitum. Quia sicut dicitur Eccl. 5. Excelso excelsior alius est, & insuper vniuersæ terræ rex imperat seruienti. Non enim est dare aliquid, quin habet superiorem præter Deum, qui est Dominus super omnes. Omnes enim numeri ad vnitatem resoluuntur, ibi autem est status, nec vlterius est processus. Sic omnes mundi dignitates ad vnitatem diuinæ potentiæ terminantur. Vltra istam enim non est præcedere, nec vltra alium regem dare; summum enim & vltimum gradum tenet. Iste enim vnus est, & modum vnitatis tenet, à qua omnes numeri oriuntur, & ad quam etiam resoluentur, quia iste vnus est omniũ principium atq; finis. Eccl. 1. Vnus est altissimus creator omniũ, omnipotens rex, potens & metuendus nimis. Et ideo breuiter de isto rege vnico possumus exponere illud Ezechi. 37. Rex vnus erit omnibus imperans.

C ¶ Vbi aduerte, quod iste rex habet quinque conditiones boni regis. Quilibet enim

Rex debet esse { Sapiens, Liberalis, Fortis, Communis, Seuerus.

Sapiens ad gubernandum (Rex, inquit)
Liberalis ad præmiandum (Vnus) quia vnitas se communicat alijs numeris.
Fortis ad defendendum (Erit) quod est verbum substantiuum.
Communis ad iudicandum (Omnibus)
Seuerus ad castigandum (Imperans) quod scil. est verbum correctiuum.

Sic verè dico, quod Deus habet
Sapientiam prudentissimam, quia rex,
Clementiam diffusissimam, quia vnus,
Potentiam stabilissimam, quia erit,
Prouidentiam communissimam, quia omnibus,
Iustitiam seuerissimam, quia imperans.

Ad istos enim quinque actus pertinet, quicquid in mundi regimine Deus facit. Omnia enim, quæ ipse facit,

Sunt actus aut suæ { Sapientiæ, Clementiæ, Potentiæ, Prouidentiæ, Iustitiæ.

D ¶ Dicamus ergo, quod Deus est rex sapiẽs & prudentissimus, quod ostenditur in nomine Rex, qui dicitur à regendo, quia sc. regere & se & alios, est actus hominis sapientis, iuxta illud:

Si bene regna regis, dignus es nomine Regis.

Iste autẽ regit & ordinat vniuersa. Et ideo præsupponere oportet ipsum habere sapientiam infinitam, qui tot creaturas scit regere & ordinare. Similis Soli, qui dicitur rex naturæ, qui sc. splẽdore lucis omnes planetas alios excedit, & qui videtur regere vniuersa, quia sc. iste lucem habet sapientiæ infinitæ per quam omnia benè regit. Vnde Martianus dicit, quod Sol est principiũ lucis, rex naturæ, mens mundi, fulgor olympi, moderator firmamenti. Vnde de Christo sic sapiente & lucido dicitur in persona Dauid: Suscitabo Dauid germen iustum, & regnabit rex, & sapiens erit. Quia sicut dicitur Iob 9. Sapiens corde est, & fortis robore. Rex, inquit. Et ideo de sapienti regimine huius regis potest sibi dici illud 3. Reg. 21. Grandis auctoritatis es, & benè regis regnum Israel. Iste est ergo rex sapiens & prudentissimus.

E ¶ Item Deus est rex pius & clementissimus, quod ostenditur, cum dicitur, Vnus. Vnitas enim se communicat omnibus numeris. Non enim est dare numerum, quin constet ex vnitatibus aggregatis. Sic Dominus cum sit vnus, omnibus se communicat per misericordiam & liberalitatem. Nec est dare aliquem, qui dona suæ communicatiuæ clementiæ nõ sentiat in seipso. Prou. 20. Misericordia & veritas custodiunt regem: & Ecclesi. 1. Vnus est altissimus omnipotens rex &c.

F ¶ Item Deus est rex præpotens & stabilissimus. Erit, inquit. Ad regem enim pertinet, quod habet potestatem ad impugnandũ inimicos, & stabilitatem ad defendendũ sub ditos. Sic Deus potens est ad operandũ, & stabilis ad perpetuò perseuerandũ. Erit, inquit, quod signat essentiæ stabilitatẽ, & temporis æternitatẽ; quia sicut dicitur Dan. 7. Potestas ei* potestas æterna, & regnum eius non auferetur, aliàs corrumpetur: & 1. Reg 11. Regnabis super omnia, quę desiderat anima tua, erisq; rex super Israel. Alij enim reges, propriè loquendo, non sunt, nec erunt, quia omnis potentatus breuis vita. Ecclesi. 10. & Esa. 40. Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo. Iste aũt solus est, & erit. Ps. Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.

G ¶ Item Deus est rex prouidens & communissimus. Omnibus, inquit. Iste enim rex per suam occultissimam prouidentiam non solum de vno vel de pluribus solet curare, sed de omnibus rebus & personis solet vniuersaliter prouidere. Causæ enim vniuersales æqualiter se habent ad omnia, sicut pater in Sole, qui est pater Planetarum, secundum Ambr. & alijs corporibus similibus, quæ generaliter influunt vniuersis, propter quod Sol in medio aliorum à Deo est creatus, vt omnibus æqualiter esset influere magis promptus. Sic Deus pro certo ad omnes, & ad omnia generaliter, mediocriter, & æqualiter se habet, sicut causa vniuersalis, & pater & dominus numinis; quia sc. non est personarũ acceptio apud Dominum, quia ad modũ Solis paratus est omnes illuminare, & per suam prouidentiam paratus est de regimine omnium, tam naturali, quam spirituali curam gerere & habere. Omnibus, inquit. Sap. 6. Æqualiter est ei cura de omnibus. Oculi enim, qui sunt ad regimen corporis constituti, non magis curant de salute vnius membri, quam alterius, imò generaliter de omnibus curant. Sic Deus facit, quia sicut dicitur in Psal. Rex omnis terræ Deus, psallite sapienter. Est ergo rex prouidens & communissimus.

H ¶ Item Deus est rex iustus & seuerissimus, quod ostenditur, cũ dicitur, Imperans. Imperium enim iustitiam & rigorem signat. In cuius signum Imperator solet ensem euaginatum ante se facere portare, in signum, quod est semper paratus malos & impios detruncare, iuxta illud Rom. 13. Vis non timere potestatẽ? bonum fac, & habebis laudem ex illa. Sequitur: Si autem malũ feceris, time, non enim sine causa gladium portat. Leo enim, qui est rex animalium, est animal asperũ & seuerũ, quia sc. quãdo famescit, durè solet bestias deuorare. Sic verè Deus rex omnium, qui continuè esurit & sitit iustitiã, seueriter solet bestias, id est, bestiales homines condemnare, & eos per mortẽ animæ & corporis acerrimè deuorare. Prou. 20 Sicut rugitus leonis, ita est ira regis. Imperans, inquit. Esa 45. Meæ sunt iustitiæ & imperium: & Es. 9. Multiplicabitur eius imperium, & regni eius non erit finis. Et potissimè ista seueritas istius regalis iustitiæ apparebit in iudicio, vbi impios seueriter condemnabit, iuxta illud Sapi. 11. Illos tanquam durus rex interrogans condemnasti. Sic ergo patet, quomodo & quare Deus dicitur rex. Vnde etiam de Christo dicitur: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus. Istũ enim regẽ quærebant magi cum sedulitate. Istum regem deridebant Iudæi cum fatuitate. Istum regem describebat Pilatus cum subtilitate. Magi enim dicebant inquirendo, Matth. 2. Vbi est, qui natus est rex Iudæorum? Iudæi autem dicebant deridendo Mar. 15. Aue rex Iudæorum. Pilatus vero dicebat describendo Luc. 23. Hic est Iesus Nazarenus rex iudæorum. Et: Ecce rex vester. Iste autem rex fecit in sua beata incarnatione, sicut solent facere reges præliũ ingressuri, qui quandoque accipiunt arma, & habitum alienum, ne ab hostibus cognoscantur, iuxta illud, quod dixit rex Israel 3. Reg. 22. Mutabo habitum, & sic ibo ad pugnandum. Sic Deus prælium mundi ingrediens, habitum & arma aliena nostrę humanitatis assumpsit, in quibus cum dæmonibus dimicauit. Figuratus in Ioue, de quo dicit Ouid. quod de cœlo veniẽs ad terram occidere illum tyrannum impium Lycaonem, mutauit se in hominem. Vt de Christo dicatur illud 3. Reg. 22. Rex Israel mutauit habitum suum. Vbi describitur vt notabiliter honoratus, quia rex. Vt laudabiliter sociatus, quia rex Israel, id est, videntiũ Deum, scil. Sanctorum & Angelorum. Vt mirabiliter alteratus, quia mutauit habitum suum.

I ¶ De isto ergo rege possumus notare, quod ipse est Rex

Amorosus,	Gaudiosus,
Speciosus,	Vigorosus,
Gloriosus,	Rigorosus.

Quod sit rex amorosus, patet in Ps. vbi animæ dicitur: Concupiscet rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus. Quod sit rex speciosus, patet Esa. 33. vbi de homine beato dicitur: Regem in decore suo videbit. Quod sit rex gloriosus, patet 2. Reg. 6. vbi dicitur: Quàm gloriosus fuit hodie rex Israel: & in Ps. Dominus virtutũ ipse est rex gloriæ. Quod ipse sit rex gaudiosus, patet in Ps vbi dicitur: Domine in virtute tua lætabitur rex: & alibi: Rex vero lætabitur in Deo. Quod sit rex vigorosus, patet Esai. 19. vbi dicitur: Rex fortis dominabitur eorum. Quod sit rex

rex rigoroſus, patet Eſai. 32. vbi dicitur: Ecce in iuſtitia regnabit rex. Pſ. Honor regis iudicium diligit. Et ideo Hieremias dicebat Hier. 10. Quis non timebit te, ô rex gentium? Et ſciendum eſt, ꝙ ſedes iſtius regis fuit crux, diadema fuit de ſpinis, ſceptrum fuit de clauis. Et ideo Iudęi dicebant? Si rex Iſrael es, deſcende de cruce. Contra quos Bernard. dicit: Imo ſi rex Iſrael es, regni ſolium non dimittas. Et ſic ergo dico, quod Deus dicitur rex, ſc.

Propter iuſtitiam, Propter clementiam,
Propter prouidentiam, Propter ſapientiam.
Propter potentiam,

K Benè ergo dicit: Rex vnus erit omnib. imperans. ¶Secundo principaliter dico, quod dicendum eſt de rege laudabili, & virtuoſo. Et ſic dico, ꝙ per regẽ intelligitur omnis bonus iudex, princeps, prælatus, vel etiam vir perfectus, q ſe & alios benè regit. Qualibet .n. caterua apum dicitur habere vnum regem, cui aliæ obediunt, & obſequuntur, & à quo aliæ reguntur & gubernantur. Sic verè in omni caterua populi, in omni ſc. regione vel legione, religione vel natione, neceſſe eſt eſſe aliquem regem, id eſt, aliquẽ dominum, iudicẽ, vel rectorem, cui à ſubditis obediatur, & per quem ſubditi debitè gubernẽtur. Eccl. In vnamquamq; gentem propoſuit rectorẽ. Vt ſic de quolibet tali rege dicatur illud Hier. 23. Suſcitabo Dauid germẽ iuſtum, & regnabit rex, & ſapiẽs erit. Iſtam auctoritatem vide ſupra diuiſam & proſecutam tit. de Dauid, vbi oſtenduntur, quæ debent quinq; eſſe in quolibet princi-
L pe vel prælato. ¶Sed adhuc nota, ꝙ rex temporalis vel ſpiritualis debet habere multas perfectiones & conditiones. Quanto enim maior eſt honor, tanto magis debet habere de bonitate. Nota ergo, quod iſte debet eſſe, ſc.

Audax ad præcedendum,
Fortis ad reſiſtendum,
Cautus ad præuidendum,
Clemens ad indulgendum,
Iuſtus ad iudicandum,
Diligens ad inquirendum,
Humilis ad ſeruiendum,
Aſtutus ad cognoſcendum,
Stabilis ad perſeuerandum,
Authenticus ad imperandum,
Liberalis ad præmiandum,
Sapiens ad gubernandum,
Innocens ad operandum,
Pacificus ad conuiuendum,
Honeſtus ad conuerſandum,
Flebilis ad Deum timendum,
Deuotus ad offerendum,
Tranquillus ad audiendum,
Seuerus ad corrigendum,
Modeſtus ad loquendum,
Facilis ad conſilium credendum,
Parcus ad vina guſtandum.

Iſtæ ſunt .n. viginti duæ conditiones, quas debent habere boni reges & boni prælati, & etiam quicunq; boni iudices & præfecti, ſicut poſſunt probari exemplis creaturarum & auctoritatib. ſcripturarũ. Dico ergo, ꝙ quilibet talis debet eſſe audax ad præcedendum, quia ſc. prælatus debet alios audacter pręcedere, bonum exemplum eis dando, terribilia pro eorum defenſione non timendo, & pro defenſione reipublicæ primus ad terribilia incedendo, ſicut de rege apum legitur, quod primus de alueari egreditur, & poſt ipſum totus grex apum ſequitur & obſequitur. Sicut etiam de Iulio Cæſare legitur nunquam eum dixiſſe militibus ſuis, Ite illuc, ſed ſemper venite huc. Exẽplo leonis regis animalium, qui eſt animal audaciſſimum, ita ꝙ de eo dicitur Prouer. 30. Leo fortiſſimus beſtiarum ad nullius pauebit occurſum. Vt de tali proceſſiua & exemplari audacia dicatur illud Mich. 2. Tranſibit rex eorum coram eis: & 1. Reg. 12. Nunc rex graditur ante vos, & pugnabit bella veſtra. Sit ergo audax ad pręcedendũ. Item debet eſſe fortis ad reſiſtendum. Bos enim, qui dicitur eſſe rex iumentorum, eſt animal fortiſſimum in labore. Prou. 14. Ibi manifeſta eſt fortitudo bouis. In quo notatur, quod illi, qui ſunt reges & præſides aliorum, debent eſſe virtutibus fortiores, & ad ſuſtentationem laborum terribilium, & pœnarum pro defenſione populi & vtilitate patriæ infatigabiliter promptiores. Exẽplo etiam regis apum, qui in duplo dicitur alijs apibus eſſe maior & corpore & virtute. Quia breuiter ſi fortitudo ſpiritualis ad pugnandum contra diabolum requiritur in ſubditis inferiorib. multo magis in prælatis & in regibus. Vnde Eſai. 19. Rex fortis dominabitur eorum. 1. Eſd. 4. Reges fortiſſimi fuerunt in Hieruſalem. Item debet eſſe cautus ad præuidendum, quia ſcil. ipſe debet cautè præuidere pericula gregis ſui, & inſidias hoſtium dæmonum, ſc. hæreticorum. Exemplo regis gruũ, qui caput cæteris frequẽter erigit, & vndiq; frequẽter circũſpicit, & ſi aliquẽ inſidiantẽ viderit ad pcauendum clamãdo pręmunit. Sic płatus dẽt curã de ſubditis gerere, caput intentionis & intellect⁹ ſæpè ſurſũ erigere, & ne ſibi & ſubditis ſuis aliquod periculum accidat, debet cautius circumſpicere, & videre, & ſi quod periculum videt imminere, debet eos clamore prædicationis præmunire, & ad præcauendum periculum animare, iuxta illud Act. 20. Attendite vobis, & vniuerſo gregi, ſuper quẽ Spiritus ſanctus vos poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei. Item debet eſſe clemẽs ad indulgendum. De natura .n. regum & principũ debet eſſe, ꝙ ſint clementes illi, qui pœnitẽt deliquiſſe. Non .n. debent eſſe crudeles, nec vindicatiui. Exemplo regum apum, qui quamuis habeant aculeum, nunquam tñ vtuntur aculeo ſecundum Ambr. & Plini. Exemplo etiam leonis regis animalium, qui mulieribus, pueris, & proſtratis ſolet parcere, & ipſos, niſi fame compulſus, nunquã lædere. Quia videlicet prælati & ſuperiores debẽt parcere miſeris & pauperibus, & quamuis habeant aculeum, id eſt, potentiã vindicandi, ipſo tamẽ non debent vti, niſi forte fame, i. zelo iuſtitiæ compellãtur. 3. Reg. 20. Reges domus Iſrael clemẽtes ſunt. Nihil .n. melius ſedet, quàm clemẽtia in principe, ſicut vult Sen. li. de clementia ad Nero. vide ibi. In ſignum cuius de Dauid, qui etiam inimico ſuo capitali bis pepercit, ſc. Sauli, dicitur 1. Macc. 2. quod Dauid in ſua miſericordia conſecutus eſt ſedẽ regni in ſæcula: & Prou. 20. dicitur: Miſericordia & veritas cuſtodiũt regem. Item iſte debet eſſe iuſtus ad iudicandum. Iuſtitia .n. ſuper oẽs alias virtutes debet eſſe ſuperioribus deſponſata. Iſta .n. eſt illa, per quam cõmunitates reguntur, per quam iura ſua omnibus redduntur, & per quam impij puniuntur, & per quam innocentes ab impijs defenduntur. Iſtam ergo debent habere reges tam temporales, quàm ſpirituales. Pſ. Honor regis iudicium diligit: & Prou. 29. Rex iuſtus erigit terram ſuam. Exẽplo Solis, qui rex dicitur Planetarũ, & ideo locũ tenet mediũ inter eos. Ad denotandum, ꝙ tales debẽt eſſe iuſti & medij inter partes, & non plus ad vnam partẽ, quam ad aliam per acceptionẽ perſonarum tendere ſeu pendere. Vnde de talibus regibus loquitur ſub metaphora Solis Ambr. in hexameron, dicẽs ſic: Sol, inquit, eſt oculus mundi, iucunditas diei, pulchritudo cœli, mẽſura temporũ, virtus & vigor omnium terræ naſcẽtium, decor & perfectio ſtellarum, rex & dominus planetarũ. Et ideo breuiter de tali virtute iuſtitiæ dicitur 2. Para. 9. Idcirco poſuit Dñs regem ſuper populũ ſuum, vt faciat iudicium & iuſtitiam. Item iſte debet eſſe diligẽs ad inquirendum. Debet .n. prælatus diligenter inquirere veritatem, & de illis, quæ pertinẽt ad animam, & de illis, q̃ pertinẽt ad rempublicam, quia ſicut dicitur Prou. 35. Gloria regum eſt inueſtigare ſermonem. Diligentes .n. debent eſſe, & potiſſimè ad cuſtodiam ſubditorum. Exemplo regis apum, qui in domo manẽs non ceſſat vndiq; circuire, dans exemplum ſuperiorib. qualiter debent eſſe ſolliciti & diligentes ad cuſtodiam domus Dei. Can. 3. Surgam, & circuibo ciuitatem. Vnde de diligẽti inquiſitione & circumſpectione talium regum dicitur Iob 29. Cum ſederẽ quaſi rex circumſtante exercitu. Sequitur: Oculus fui cœco, & pes claudo, & cauſam, quam neſciebam, diligenter inueſtigabam. Item iſte debet eſſe humilis ad ſeruiendum, quia ſcil. ipſi debent ſeruire & Deo & populo. Vnde etiam Papa, qui eſt rex regũ, vocat ſe ſeruum ſeruorum Dei. Vt & de illis dicatur illud Pſa. Reges vt ſeruiant Dño: & Eſa. 60. Reges eorũ miniſtrabant tibi. Itẽ iſte debet eſſe aſtutus ad cognoſcendum, quia ſc. ſicut aquila regina auium viſum habet limpidiſſimum & clariſſimum, in tantum, ꝙ ab altitudine aeris videt piſces in mari natantes, leo etiam rex animalium dicitur oculis apertis dormire: ſic verè tales, qui aliorum ſunt rectores & reges, debent habere oculos cordis & intellectus limpidos atque claros, apertos, vigiles, & attentos, vt ſcilic. diſcretè videant agenda & fugienda, tenenda pariter & vitanda, ita quod ſiue dormiant in temporali proſperitate, ſiue ſurſum præſideant in dignitatis ſublimitate, debent tamen ſemper cogitare, attendere, & videre, quid inferius faciunt piſces, id eſt, ſubditi in huius ſæculi vanitate. Eſaiæ 49. Reges videbunt, & conſurgent principes. Pſalm. Et nunc reges intelligite, erudimini, qui iudicatis terram. Item iſte debet eſſe ſtabilis ad perſeuerandum. Non enim decet regem eſſe nec in dictis nec in factis mutabilem atque vanum. Exemplo leonis regis animalium, qui collum dicitur habere immobile, quia ſc. edictũ & voluntas talium debent eſſe immobilia atque firma. Dani. 7. Scito rex, quod lex Medorum & Perſarum eſt, vt omne decretũ, quod ſtatuerit rex, non liceat immutari. Item iſte debet eſſe authenticus ad imperandum. Exemplo leonis regis animalium, qui inceſſu, vultu, geſtu, & rugitu, auctoritatem prætendit, in tantum, quod ſolo viſu vel auditu à cunctis animalib. timetur. Sic verè reges & prælati debent eſſe authentici, in geſtu, habitu, opere & ſermone, & hoc non, vt ſuperbiant, ſed ne ſubditi eos deſpiciant, & vt terrorem malefactoribus incutiant. 2. Paralipo. 9. Magnificatus eſt Salomon ſuper omnes reges. Item iſte debet eſſe liberalis ad præmiandum. Exemplo aquilæ auium reginæ, & leonis animalium regis, quæ conditionem habẽt mirabiliter libera-

liberalem, quia.ſ.prædam ſuam ſoli non comedunt.ſ.ipſam alijs
auibus ſe inſequentibus condiuidunt, quia.ſ. ad iuſtos pertinet
liberalitatem habere, bona ſua alijs diuidere, & bene meritos
præmiare. Exéplo regis Darij, de quo dicitur 2.Eſd.3. Rex Darius
fecit cœnam magnam. Et in ſignum huius reges conſueuerunt
inungi, ad denotandũ quod oleo pietatis & liberalitatis debent
totaliter eſſe vncti 2.Re.5. Vnxerunt Dauid regẽ ſuper Iſrael: ma-
nus.n.vncta faciliter mittit labi quod tenet. Res etiã vncta valde
eſt ſuauis, mollis & lenis. Sic vere illi qui ſunt vncti oleo pietatis,
ſcil. reges ſpirituales, bona ſua debẽt alijs libenter dimittere &
largiri, & mites & ſuaues ab omnib. inueniri 2. Reg. 2. Me vnxit
domus Iuda in regem. Pietas.n. eſt mamilla qua tales reges debẽt
ſubditos nutrire iuxta illud Eſa. 49. Erunt reges nutritij tui, &
Reginæ nutrices tuæ Et Eſa. 40. Mamilla regum lactaberis. Sis
igitur liberalis ad præmiandum. Item iſte debet eſſe ſapiens ad
gubernandum Vnde illud Eſa.32. Ecce in ſapientia regnabit rex.
Et Sap. 6. Rex ſapiens populi ſtabilimentum. Item innocens ad
operandum 2.Re.13. Et Rex & thronus eius ſit innocens. Itẽ pa-
cificus ad conuiuendum 3.Re.1. Viuat rex Salomon, qui.ſ. inter-
pretatur pacificus. Item honeſtus ad conuerſandum Eſa.33. Regẽ
in decore ſuo videbit. Item flebilis ad Deum timendũ 2. Reg. 13.
Rex & omnes ſerui eius fleuerunt. Item deuotus ad offerendum
Pſ. Reges tharſis & inſulæ munera offerent &c. Itẽ trãquillus ad
audiendum Sap.6. Audite reges & intelligite. Itẽ ſeuerus ad cor-
rigendum Prou.20. Diſſipat impios rex ſapiens. Item modeſtus ad
loquendum Eſa.52. Continebunt reges os ſuum. Item facilis ad
conſilium credendum, quia.ſ. illud ſumme pertinet ad regẽ iu-
dicem vel prælatum, eſt credere & habere bonum conſiliũ, quia
ſicut rex apum ſemper eſt circũdatus multitudine apum, aculeo
armatarum, ipſum iuuare & defendere paratarum, ſicut quilibet
talis debet ſecum habere multitudinem bonarum perſonarũ &
diſcretorum conſiliariorum aculeo & ſtimulo ſtrictæ conſcien-
tiæ munitorum, quorum conſilio regatur, & quorum adiutorio
vtatur Iob 29. Cum ſederem quaſi rex circunſtante exercitu, erã
tamen mœrentium conſolator. Item parcus ad vina guſtandum.
Nam & ſi immoderatus vini vſus in omni ſexu, in omni ætate, in
omni hominum conditione turpitudinis alicuius & vitii ſit ad-
miniculum & fomentum, magis tamen in regibus & principi-
bus, qui maieſtatis nomen, in crudelitatis crimen vertere non e-
rubeſcentes, putant ſibi quicquid libet, licere, maxime vino æ-
ſtuantes Propterea Salomon quamuis rex, regibus tamen vinũ
prohibet, dicens Prou.31. Noli regibus dare vinum. Iſtæ ſunt er-
go conditiones boni regis. Et ſic dico quod dictum eſt de rege
laudabili & virtuoſo, quamuis hodie poſſimus dicere illud Iud.
M 17. In diebus illis nõ erat rex in Iſrael. ¶ Tertio principaliter poſ-
ſumus aliquid de rege odibili & vitioſo dicere, id eſt, de fatuo
principe vel prælato. Et poſſumus dicere, quod mali prælati &
principes hodie ſunt vitioſi, quia ſcilicet,

Delicijs impinguantur, Sæuitijs effrænantur,
Blanditijs delectantur, Ignorantijs hebetantur.
Luxurijs inquinantur,

¶ Dico, quod tales impinguantur magnis delicijs. Vnde Gen.49.
Aſer pinguis panis eius, & præbebit delicias regibus. Item dico,
quod delectantur falſis blanditijs, quia.ſ. tales hodie non diligũt
niſi adulatores Oſeæ 7. In malitia ſua lętificauerunt regem, & in
mendacijs ſuis principes. Item dico, quod iſti inquinantur fœdis
luxurijs, ſimiles baſiliſco venenoſiſſimo regi ſerpentum, cui lu-
xurioſi comparantur, qui viſu interficiunt & aſpectu. Et cõpara
eos Plutoni regi inferni Pſal. Concupiſcet rex decorem. Item ef-
fręnantur diris ſæuitijs, ſimiles aquilæ Reginæ auiũ, & leoni regi
animalium, qui ſuper omnia ſunt crudeles. Vnde Dan. 2. dicitur
quod rex in furore, & in ira præcepit vt perirent ſapientes. Item
iſti hebetantur magnis ignorantijs, ſimiles boui regi iumento-
rum, quod eſt animal hebes, ſtolidum & inane Eccl.10. Rex inſi-
piens perdet populum ſuum: & Eccl.10. Væ terræ cuius rex puer
eſt. Iſta igitur ſufficiant de rege vitioſo, virtuoſo & glorioſo.
N ¶ Sed ſi velis vlterius procedere, dic quod in ſcriptura fit mẽ-
tio principaliter de quatuor regibus, ſcilicet, de rege Iudæ, de re-
ge Dauid, de rege Salomone, de rege Iſrael, qui ſcilicet quatuor
ſtatus eccleſiæ ſignificant, quorum tres ſunt in via, & vnus in pa-
tria. Et iſti certe ſunt

Incipientes, Virtuoſe viuentes,
Proficientes, Glorioſe gaudentes.

Primi viuunt in vera fidei cõfeſſione. Rex Iuda, qui interpretatur
confitens. Secundi viuunt in boni operis patratione, Dauid, ma-
nu fortis. Tertij viuunt in quieta virtutum perfectione. Salo-
mon, pacificus. Quarti vero viuunt in beata ſalutis adeptione,
Iſrael, videns Deum.

Primum eſt regnum nouiter conuerſorum,
Secundum eſt regnum fortiter actiuorum,
Tertium eſt regnum penitus perfectorum,
Quartum vero eſt regnum cœlitus beatorum.

Primum eſt regnum pœnitentium,
Secundum eſt regnum militantium,
Tertium eſt regnum ſuperantium,
Quartum vero eſt regnum triumphantium.
In primo regno incipiunt tyrones,
In ſecundo regno exercentur agones,
In tertio regno vincunt commilitones,
In quarto regno condiuidunt prædones.

¶ Dicamus ergo, quod eſt dare vnum regnum incipientiũ, in quo
viuunt homines pœnitentes, & iſti ſignantur per regẽ Iuda, quia
ſcilic. Iuda interpretatur confitens vel glorificans, quia videlicet
illi qui nouiter conuertũtur ad Deũ debent peccata ſua confi-
teri & dicere, Deũ etiã debent per veræ fidei confeſſionẽ agno-
ſcere, ipſumque laudare, benedicere & agnoſcere Hie. 17. Sta in
porta per quã ingrediuntur reges Iuda. Porta .n. iſta eſt pœnitẽ-
tia ſeu fides, quæ.ſ. eſt porta ingredientiũ ad ſalutem. Vnde bre-
uiter de quolibet tali rege iuda ſeu rege iudæorum poteſt dici
illud Matt. 2. Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum? vidimus ſtellã
eius in oriente. Talis enim rex nouiter natus dicitur ſtella, quia
ipſius vitæ claritas in oriente ſpectatur, vbi certe à magis ſeu re-
gibus.i.a perfectis omnibus laudatur & adoratur. Conſtat enim
quod viri iuſti nouiter incipientes cõmendant, ipſorumq; nouũ
regnum, & regimen magnificant atque laudant dicendo, ſ. Mat.
27. Tu es rex iudæorum, & ibidem. Aue rex iudæorum. Aduerte
tamen quod multi ſunt reges Iuda.i. reges bene incipientes, ci-
to autem deficientes, & mala per omnia finientes, ſicut ad lite-
ram videmus de mundi regibus & principibus, & etiã de noſtris
prelatis antiſtitibus, & ſic notabis de talibus nouis regibus, ꝙ iſti

Chriſti eccleſias ſolent ſpoliare.
Vanas phantaſias ſolent frequentare,
Legis iuſtitias ſolent abdicare,
Pœnæ moleſtias ſolent tolerare.

Iſti dico, grauant & ſpoliant Chriſti eccleſias. Vnde 4.Re.12. Tu-
lit Ioas rex Iuda omnia ſacrificata, quæ ſacrificauerunt patres ſui
reges Iuda. Item iſti agunt & frequentant multas nequitias. Vn-
de 4.Re.21. Fecit Manaſſes rex Iuda abominationes peſſimas ſu-
per omnia quæ fecerant ante eum Amorrhæi. & ponuntur ibi
horribilia auguria de iſto rege Iuda. Item iſti ſolent abdicare le-
gis iuſtitias Vnde Eccl.49. Reliquerunt regem potentis (alias al-
tiſſimi) reges Iuda, & contempſerunt timorem Dei. Item iſti ſo-
lent tolerare duras moleſtias.ſ. finaliter in inferno, vbi ſcilic. dæ-
monib. ſubiugantur 4. Reg. 24. Egreſſus eſt Ioachim rex Iuda ad
regem Babylonis, & tranſtulit fortes exercitus in captiuitatem
&c. Non ſic boni incipientes non, quia ſicut dictum eſt, eſt dare
vnum regnum incipientium, quo viuunt homines pœnitentes.
¶ Deinde dico, quod eſt dare vnum regnum proficientium, quo O
viuunt homines laborantes, ſeu etiam militantes. Ibi .n. regnat
& imperat rex Dauid, qui interpretatur manu fortis, quia ſcilic.
illi, qui per bonas operationes & fortes manualiter ſeu actuali-
ter laborant & militant, in iſto regno, id eſt, in iſto ſtatu eccleſiæ
imperant atq; regnant. Et ſi vis, de iſtis manu fortibus & ad bene
operandum & laborandum habilibus poſſumus notare, quod
iſti reges

Deuotionis titulo ſunt dotati,
Compaſſionis riuulo ſunt rigati,
Durationis tumulo ſunt fundati,
Saluationis cumulo ſunt lætati.

Dico ergo, quod tales reges Dauid dotantur titulo deuotionis,
quia ſcilicet iſti ſunt qui Deo per orationem & deuotionem a-
ſtant, & qui ideo ſacrificant & immolant. Et hoc eſt quod dici-
tur 2.Reg.7. Ingreſſus autem Dauid rex ſedit coram Domino. Et
3. Paral. 18. Vaſa aurea argentea & ænea conſecrauit Dauid rex
Domino. Itẽ iſti reges Dauid rigãtur riuulo cõpaſſionis, ſicut ſc.
de Dauid rege legitur 2.Reg.13. quod compaſſione ductus ceſſa-
uit perſequi Abſalõ, quãuis Amon ipſius primogenitũ occidiſſet
Itẽ iſti reges Dauid fundãtur tumulo durationis, durãt.n. & per-
ſeuerant in bono 3.Re.1. Rex Dauid ſenuerat. Senectus .n. ſignat
longã durationẽ & perſeuerantiã. Vnde ibidem, Viuat Dominus
meus Dauid rex in æternũ. Itẽ iſti reges Dauid lętantur iubilo
cõſolationis 1.Par.19. Sed & Dauid rex lætatus eſt gaudio magno
& benedixit Dño. Patet ergo, ꝙ eſt dare vnũ regnum proficien-
tiũ, quo regnant homines laborãtes. ¶ Deniq; dico, ꝙ eſt dare P
vnum regnũ ſanctæ viuentiũ, quo regnant vitia ſuperantes. Et
iſtud eſt regnum hominum perfectorum, qui.ſ. intelligũtur per
regẽ Salomonem, q interpretatur pacificus, quia ſcil. viri perfe-
cti reges pacifici proprie nuncupantur. Reges dico, eo quod de-
bite ſe & alios regere dignoſcuntur. Pacifici, & quod pacem cum
hoſtib. mentalib. mundialib. & infernalibus per virtutis præno-
minantiam conſequuntur. De viro .n. perfecto dicit Sen. ꝙ iſte
fecit ſibi pacẽ, nil timendo, diuitias nõ concupiſcendo. Vnde de
tali rege Salomone dicitur Eccl.47. Salomõ imperauit in dieb.
pacis, & 3.Re.4 Salomon pacem habebat ab omni parte. Et bre-
uiter nota, quod talis rex Salomon, id eſt, vir perfectus ſolet

Affluere dono liberali,
Mitescere more maternali,
Clarescere luce doctorali,
Fragrescere fama virtuali,
Excrescere throno magistrali.

Dico ergo, quod tales dono liberali solent affluere 3.Reg.10. Rex Salomon dedit reginæ omnia quæ voluit. Item tales more maternali solent mitescere, quia scilicet tales solent esse vncti in regem, id est, benigni, misericordes & mites 3.Reg. 5. Misit Hyram rex tyri seruos suos ad Salomonem, audiuit enim quod vnxissent eum in regem. Item tales luce doctorali solent clarescere, quia scilicet isti luce sapientiæ fulgent 3.Reg 3. Dedit Dominus Salomoni sapientiam. Vnde 3.Reg.10. Vasa de quibus bibebat rex Salomon, erant aurea. Aurum autem splendorem Sapiētiæ signat. Item tales fama virtuali solent fragrescere. Ista sunt aromata bonæ famæ quæ regina Saba attulit Salomoni, quia sicut dicitur 3.Reg. 10. Aromata dedit regina Saba regi Salomoni. Aromata autem significant fragrantiam bonæ famæ, quam scilicet regina virtutum sapientia solet dare. Item tales throno magistrali solēt præcellere, quia scilicet tales viri perfecti & in hoc sæculo & in futuro excellentia maiestatis digni sunt præsidere 3.Re.10. Fecit rex Salomon thronum de ebore. Et ibidem. Magnificatus est rex Salomon super omnes reges &c. Sic igitur patet, quod est dare vnum regnum sanctę viuentium, quo regnant vitia superantes.

Q ¶ Quarto dico, quod est dare vnum regnum semper lætantiū quo regnant cœlitus triumphantes. Et istud certe est regnum paradisi, quod scilicet per regnum Israel & per reges Israel denotatur, quia scilicet interpretatur videns Deum, quia, scilicet, visio beatifica est merces & gloria triumphalis, quæ scilicet beatis conceditur post obtentam victoriā vitiorum. Vt sic cuilibet tali dicatur illud, Rabi, tu es filius Dei, tu es rex Israel. Sic ergo patet quod in scriptura fit mentio de quadruplici bono rege.

R ¶ Sed si vis adhuc dic, quod in scriptura fit mentio de quadruplici malo rege, videlicet, de Rege
Assyriorum,
Amorrhæorum,
Babyloniorum,
Ægyptiorum.

Isti enim quatuor reges & regna filios Israel grauauerunt, Deum contempserunt, & superbe super alios regnauerunt. Et ideo certe per istos possum dæmones vel tyrānos intelligere, qui scilicet semper superbe & tyrannice solent alijs imperare. De diabolo enim legitur, quod ipse est rex super omnes filios superbiæ Iob 41. De tyrannis autem seu malis prælatis dicit Dominus Oseæ 8. Ipsi regnauerunt, sed non ex me, principes extiterunt sed non per spiritum meum. Nota igitur de talibus malis regibus quoniam isti sunt,

Qui captiuant iustos & exulant,
Qui prædantur atque depopulant,
Qui occidunt, grauant & iugulant,
Qui affligunt, pungunt & stimulant,
Qui promittunt falsum & stipulant,
Qui se malis iungunt & copulant,
Qui se morte æterna iaculant.

Dic igitur, quod mali reges libertatem solent exulare, quia scilic. dæmones animas libertate gratię & glorię spoliant, & eas in seruitutem peccati & inferni captiuant. Vnde 4.Reg.18. Transtulit rex Assyriorum Israel in Assyrios. Et 4. Reg. 24. Omnes viros fortes & bellatores duxit rex Babylonis captiuos. Item facultatē solent populare, seu etiam deprædando vastare, quia scilicet dæmones depopulant possessionem virtutum, tyranni vero possessionem diuitiarum. Vnde Hie.36. Rex Babylonis vastabit terrā hanc. Item innocentes solent iugulare. Tyranni enim etiam innocentibus non parcunt. Vnde Hie 52. Iugulauit rex Babylonis filios Sedechiæ. Item quiescentes solent stimulare, seu etiā perturbare Esa. 7. In die illa reddet Dominus his qui trans flumen sunt in rege Assyriorum. Item verbis & promissionibus suis cōfidentes solent decipere, & eis falsa & mendacia narrare, sicut patet 1.Mach. 11. vbi dicitur quod Ionathas misit ad regem Demetrium vt eos qui in arce erant, eiiceret. Cui respondit Demetrius. Non hoc tantum faciam tibi & genti tuę, sed etiam gloria illustrabo te & gentem tuam, sequitur. Mentitus est Demetrius cuncta quę dixit, & abalienauit se à Ionatha. Item pestilentes solēt exaltare seu copulare, scilicet, sibi, quia scilicet, mali principes & tyranni malos & impios sibi iungunt & copulant, ipsosque in suis curijs & officijs promouent & exaltant. Vnde Hest.3. Rex Assuerus, exaltauit Aman & posuit soliū eius super omnes principes quos habebat. Item delinquentes solent damnare, scilicet, in fine, quando Deus postquam isti dure alios grauauerūt, austere ipsos in inferno condēnat. Vnde Eze.30. Ecce ego ad Pharaonē regē Ægypti, & comminuā brachiū eius forte, sed confractum, & eijciam gladium de manu eius, & confortabo brachia regis Babylonis (id est, diaboli contra eos & brachia Pharaonis concident.) Et hæc de rege in bono & in malo sufficiant &c.

Regina. Nota, quod Regina in scriptura potest intelligi anima deuota, vel quælibet sancta virgo, vel etiā virgo Maria. Istæ enim reginæ sunt, quia se ipsas bene rexerunt, & regis summi sponsæ & vxores sunt. Nota ergo, quod ad reginam pertinet, scilicet, A

Regem cum populo concordare,
Semper clementiam demonstrare,
Semper decentiam adornare,
Hostis potentiam refrænare,
Regis amicitiam vendicare.

Hæc enim omnia facit beata virgo, vel etiam sancta anima vel persona Ista ergo est regina cum rege populi concordatiua. Populus enim ad reginam solet recurrere, quando vult regem ad veniam aut clementiam inuitare. Exemplo reginæ Hester, ad quam Mardochæus cū populo iudæorū recurrens, regis Assueri iram & sententiam mutauit & ipsum Iudæis reconciliauit & cōcordauit, sicut patet Hest. 7. vbi dicitur, quod cum rex Assuerus vidisset Hester reginā, placuit oculis eius, & dixit ei. Quid petis Hester regina? quæ est petitio tua? si dimidiā partē mei regni petieris, dabitur tibi. At illa respondit. Da mihi animam meā, pro qua rogo, & populum meū, pro quo obsecro. Ista enim regina in tantum placet regi Assuero, id est, Deo, quod peccatores sibi pro libito reconciliat, & omnia quæ vult ab ipso acquirit & impetrat. Item dico, quod ista magnæ clementiæ est demonstratiua. Ad reginam enim proprie pertinet, quod sit clemens & misericors, & ad indulgendum, & ad gratiam impetrandum, & ad beneficia concedendum, & ad miseris veniam procurandū. Daniel. 5. Regina ingressa est domum conuiuij. Et Hester 1. Regina Vasthi fecit conuiuium, quia scilicet, ista est liberalis, ita quod conuiuium misericordiæ suæ omnibus est paratum, Vnde Esa. 49. Erunt reges nutritij tui, & reginę nutrices tuę. Item dico, quod ista est magnæ decentiæ repræsentatiua. Ad reginā enim pertinet, ꝙ decētissime sit ornata. Sic ista ornata fuit virtualiter per honestatem, nunc vero ornata est supernaliter per gloriam & maiestatem. Vnde in Psalm. Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circundata varietate. Item ista est hostis potentiæ refrænatiua, quia scilicet ista sola est quę hostem humani generis superat & prosternit Luc. 11. Regina austri surgit in iudicio aduersus generationem istam, & condemnabit eam. Item ista est Dei amicitiæ obtentiua vel vendicatiua, quia scilicet regina super omnes alias personas à rege diligitur, & familiaritatē ipsius assequitur, & amplectitur. Vnde Neem. 2. dicitur, quod regina sedebat iuxta regem. Istis ergo rationibus ad istam reginam debemus per orationem recurrere, & eam per deuotionem colere, & per humilia obsequia venerari Hier. 44. Venite, sacrificemus reginæ cœli. Vnde Hester 7. Aman autem surrexit vt rogaret reginam pro anima sua, intellexit enim paratum à rege sibi malū. Ista igitur, quæ tanti regni est regina, & quę tanti regis est mater, filia & amica, potest dicere illud Apoc.18. Sedeo vt regina, & vidua non sum. ¶ Vbi ostenditur, quod ista B

Caret labore, Pollet honore, Feruet amore.
Primum probat status tranquillitas. (Sedeo)
Secundum regni sublimitas. (Vt regina)
Tertium viri communitas. (Vidua inquit non sum)

Ista enim est in { Refrigerio firmitatis (Sedeo) / Fastigio dignitatis (vt regina) / Coniugio charitatis. (Vidua non sum) }

Et breuiter dic, quod

Regina debet esse {
Decens & speciosa,
Placens & amorosa,
Clemens & viscerosa,
Tremens & timorosa,
Cultu religiosa,
Statu imperiosa,
Egeno pascuosa,
Impio rigorosa,
Solio gloriosa. }

Igitur dic, quod regina debet esse decens & speciosa. Decet enim vt reges pulchras vxores habeant ne vxorum turpium tædio, ad adulteria aliarum prorumpant. Vnde de Assuero dicitur Hest.1. quod præcepit vt introducerent reginam Vasthi coram rege, vt ostenderet cunctis populis & principibus illius pulchritudinem. Item debet esse placens & amorosa. Vnde de Assuero dicitur Hester 5. Cumque vidisset Hester reginam stantem placuit oculis eius, & dixit. Quid petis regina? &c. Item debet esse clemens & viscerosa, quia, scilicet, decens est vt reginæ clementia mitiget iram regis. Vnde Hest.7. Surrexit Aman vt rogaret reginam pro anima sua, intellexit enim paratum à rege sibi malum. Itē debet esse tremens & timorosa, quia scil. regē debet timere & reuereri. Vnde Hest. 15. Cumque, inquit, rex eleuasset

faciem

faciem, & ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit, colore in pallorem mutato. Item debet esse cultu religioso, Deum orando, & ipsum deuote colendo. Vnde Hest. 14. Hester quoque regina fugit ad Dominum &c. Item debet esse statu imperiosa. Vnde in Psal. Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate. Item debet esse egenis pascuosa, quia scilicet libenter debet pauperes recreare. Vnde Hest. 1. Vasthi quoque regina facit conuiuium &c. Item debet esse impijs rigorosa, quia scilicet regina nunquam debet esse ita clemēs & pia, quin bene permittat impios & proteruos suspendi, sicut Hester regina permisit Aman suspendi, licet legatur ipsam rogasse pro anima sua. Matt. 12. Regina Austri surgit in iudicio cōtra generationem istam, & condemnabit eam &c. Item debet esse solio gloriosa, dicens, scilicet, Apoc. 18. Sedeo vt regina, & vidua non sum. Sufficit. Vide supra de Filia, de Puella, & infra de Vxore.

A **Regius. Regalis.** Cum regnum seu regale dicatur illud quod ad reges noscitur pertinere, seu à regibus dependere, hinc est, quod secundum diuersitatem regum inuenitur diuersitas regiorum. Et quia est dare reges bonos & malos, hinc est quod regiū sumitur in bono & in malo. Et primo quidem in bono. Et sic certe dico, quod illud regium dicitur, quod bonum, dignum, virtuosum, honestū & authenticum inuenitur, sicut scilicet, id quod à summo rege Deo procedere inuenitur, vel quod ad viros sanctos & iustos (qui in scriptura. f. Apoc. 1. regnum seu reges & sacerdotes dicuntur) pertinere probatur. Sic ergo dico, quod est dare aliquod Regium

Temporaliter,
Virtualiter,
Æternaliter.
Primum debet parum reputari,
Secundum multum honorari,
Tertium semper affectari.

B ¶ Igitur dico, quod est dare regium temporale, quod est vanū & transitorium, quia re vera omnia illa, quæ in hoc mundo regalia vel regia dicuntur, periculosa, vana & transitoria comprobantur. Et hoc certe multiplici ratione, videlicet, propter

Dissensiones & controuersias,
Vagationes & insolentias,
Occisiones & iniustitias,
Detractiones & inuidentias,
Ambitiones & auaritias,
Proditiones & fraudulentias,
Extorsiones & violentias,
Delectationes atque blanditias,
Epulationes & gastrimargias.

Et, breuiter dicam, quod in domibus & curijs regijs solent communiter esse & vigere controuersiæ & dissensiones. Vnde 3. Reg. 10. dicitur, quod suscitauit Dominus aduersarium Salomoni de semine regio. Item ibi solent vigere insolentiæ & vagationes. Vt communiter enim tales regij ocijs & vagationibus intendunt. Sicut de Dauid legitur 2. Reg. 11. quod cum deambularet in solario aulæ regiæ, vidit Bersabeæ se balneantem, & eam concupiscens fœdauit, & Vriam virum eius occidit. Item ibi solent vigere iniustitiæ & occisiones. Multa enim homicidia iniusta vel publica vel occulta solent in curijs regijs perpetrari, sicut in multis regnorum historijs legitur quod semen regium extinctum est, vt alij iure possent succedere loco sui, sicut 4. Re. 11. legitur quod Athalia omne semen regium interfecit, vt regnaret in Hierusalem. Item ibi solent vigere inuidentię & detractiones, sicut de Aman legitur Hest. 5. quod inuidia motus dixit. Cum hæc inquit omnia habeam, nihil me habere puto quamdiu videro Mardochæum Iudæum sedentem ante fores regias &c. Item ibi solent vigere auaritię & ambitiones. Semper enim solent ad ampliores diuitias anhelare, & ad altiores status ambire. Exemplo Aman, de quo dicitur Hest. 6. quod Aman atrium domus regiæ intrauerat, quando scilicet vocatus fuit à rege vt diceret quo honore dignus esset quem rex honorare vellet, credensque pro se fieri quęstionem, dixit sic. Homo quem honorare rex cupit, debet indui vestibus regijs, & accipere regium diadema &c. Item ibi solent vigere fraudulentiæ & proditiones, sicut de Ismael legitur Hiere. 41 quod Ismael qui erat de semine regio, venit ad Godoliā in Masphat, & comederunt panes simul, & tamen interfecerunt eum ipse & socij sui. Et sequitur ibidem quod Ismael incedens & plorans venit in occursum 40. virorum, & occidit eos &c. Item ibi solent vigere violentiæ & extorsiones, quia scilicet tales officiales regij solent rapinas & extorsiones facere, & crudelitatibus & violentijs se & regium palatium inflammare. Vnde 3. Reg. 16. dicitur, quod Zamri ingressus est palatium, & succendit se cū domo regia. O quot sunt hodie tales in regijs palatijs, qui scilicet per suas adinuentiones & consilia domos regias igne rapinæ violentiæ incendūt? Item ibi solent vigere blanditiæ & delectationes, quia scilicet tales regij delicijs & blanditijs solum vacāt, Vnde Esa. 7. dicitur Babylonicæ ciuitati. Ornasti te inquit regio vnguento, & multiplicasti pigmenta tua. Item ibi solent vigere gastrimargiæ & epulationes. Vnde de Vria legitur 2. Re 11. quod cibus regius secutus est eum, dormitque ante portas domus regiæ. Et tamen constat quod occasione illius dormitionis fuit mors ipsius machinata. Sic igitur patet, quod est dare regium temporale, quod est vanum & transitorium.

C ¶ Secundo dico, quod est dare regium virtuale, quod est sanū & meritorium. Et sic dico, quod illi dicuntur regij vel regales, qui scilicet Christo regi cœlesti sunt dedicati, vel ipsius regijs virtutibus sunt dotati. Illa enim bona regia dicuntur vel regalia quæ scilicet sunt magnifica & honesta, & à Christo rege regum data, & ex ipso dependentia & concessa. Siue igitur nos agamus de supremis, siue regalibus, seu regijs, dico, quod in scriptura reperitur, scilicet,

Regia seruitus,
Regius transitus,
Regius habitus,
Regius affectus,
Regius aspectus,
Regius pastus,
Regius potus,
Regius cœtus,
Regium genus,
Regium munus.

Et sic dico, quod viri iusti & sancti pro tanto dici possunt regij vel regales, quia subsunt sub regis districtu, quia scilicet isti in seruitute regis Christi viuunt, sibique in statu religionis timoris, vel pœnitentiæ seruiunt atque subsunt dicentes illud Gen. 47. Eme nos in seruitutem regiam. sequitur. Et læti seruiemus regi. Item, quia viuunt virtuoso vel regio conuictu, vita enim virtuosa, vita est regia & gloriosa, de qua scilicet dicitur Num. 21. Via regia gradiemur, non declinabimus ad dexteram aut sinistram. Item quia pollent regio contextu, hoc est dictum, sanctā & honesta cōuersatione, quia. f. honesta cōuersatio est regius habitus regis Christi. Vñ de quolibet sancto & honesto viro pōt dici illud Ester 8. Mardochæus aūt de palatio ac de cōspectu regis egrediēs, fulgebat vestib. regijs, hyacinthinis & ærinis, coronā auream portans in capite, & amictus pellio serico atque purpureo. Itē quia parcunt regio affectu, quia scilicet viri perfecti debent habere pium & regium animum, faciliter indulgendo. Exemplo regis Assueri, de quo dicitur Hest. 8. quod sceptrum regium aureum protendit, scilicet, ad Esther quo signum clementiæ monstrabatur. Item placent regio aspectu. Isti enim habent aspectum regium, authenticum videlicet & honestum. Vnde Dan. 1. dicitur. Dentur inquit nobis legumina ad vescendum, & aqua ad bibendum & contemplare vultus nostros, & vultus puerorū qui vescuntur cibo regio &c. Item quia cibantur de regio pastu, scilicet sacramento altaris. Vnde 2. Reg. 11. Secutus est eum cibus regius. Et illud supra dictum. Puerorum qui vescūtur cibo regio. Item quia potantur de regio gustu seu potu, scilicet sanguine precioso Christi Esther 1. Vinum quoque magnificentia regia dignum erat. Item quia sociantur à regio cœtu, hoc est dictū, à digna & honesta iustorum societate. Vnde de rege Assuero dicitur Esth. 6. quod ipse interrogauit sapientes, qui ex more regio semper ei aderant. Item quia extolluntur regio genere 1. Pet. 2. Vos estis genus electum, regale sacerdotium. Et Dan. 1. Ait inquit rex præposito eunuchorum vt introduceret de filijs Israel & de semine regio, scilicet finaliter in paradisum, vt scilicet illis dicatur quod dictum est 3. Re. 10. de regina Saba, id est, de anima beata, quod rex Salomon, id est, Christus dedit ei omnia quæ voluit & quę petiuit, exceptis his quæ vltro obtulerat ei munere regio. Sic igitur patet, quod est dare regium virtuale, quod est sanum & meritorium.

D ¶ Tertio dico, quod est dare regium ęternale, quod est dignū & permansoriū, & istud certè signat bona & dona regia gloriæ paradisi, vt sic de anima beata & Christo rege & sposo suo dicatur illud ꝙ de rege Assuero & regina Hester dicitur Hest. 15. Cumq; (inquit) Hester regio fulgeret habitu, stetit cōtra regem, vbi ipse residebat super soliū regni, indutus vestib. regijs, auroq; refulgens. Et sic ergo patet, quod est dare quoddā regium quod est æternale, quoddam regium quod est virtuale, quoddam regium quod est temporale. Et hęc sufficiant pro præsenti.

A **Regio.** Nota, quod Regio inuenitur multiplex in scriptura, dicitur Regio Viatorum, Perfectorum, Beatorum, Peccatorum, Vitiorum, & Meritorū, Tormentorū. Regio viatorum est vita temporalis. Ista est enim regio in quam missus est Adam peregrinari post peccatum. Ruth 1. Abijt homo de Bethlehem, vt peregrinaretur in regione Moabitide.

B ¶ Regio perfectorū est vita spiritualis, & ista est regio religionis vel ecclesię, vel sanctæ scripturæ, in qua scil. viri perfecti habitant

bitant & meditantur. Iſta eſt regio de qua dicitur Ioan. 11. quod Ieſus abijt in regionem iuxta deſertum. Iſta eſt regio ad quam venit Dei filius per incarnationem accipere ſibi regnum, & recuperare poſſeſſionem animarum Lucæ 19. Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam, accipere ſibi regnum. Iſta eſt regio in qua ſancti ſicut ſpirituales mercatores merces virtutum portauerunt, & lucrum meritorum & præmiũ reportauerunt. Quia ſicut dicitur in Pſ. Deus dedit illis regiones gentium & labores populorum poſſideount.

C ¶ Regio beatorum eſt patria ſupernalis, & iſta eſt illa regio vbi ſancti poſt huius vitæ labores quieſcunt: de qua in Pſal. dicitur Placebo domino in regione viuorum.

D ¶ Regio peccatorum eſt patria mundialis, & iſta eſt regio quã alter alteri aufert violenter, & in qua vnus multa mala facit & infert, de qua Eſa. 1. Regionem veſtram coram oculis veſtris alieni deuorant. Iſta eſt regio quæ quamuis peccatoribus ſit delicioſa, eſt tamen ipſis damnabilis & periculoſa, ſicut de Loth legimus, quod ipſe eleuatis oculis vidit omnem regionem circa Iordanem, quæ vniuerſa irrigabatur aquis. Et ſequitur quod ibi fuit paulo poſt captus & captiuatus.

E ¶ Regio vitiorum & meritorum eſt habitatio cordialis, & iſta eſt de qua dicitur Eſa. 9. Habitantibus in regione vmbræ mortis lux orta eſt eis. Regio enim vmbræ mortis eſt excœcatio cordis, vbi lux ſpiritualis oritur, quando expulſis vitijs gratia ſubintrat.

F ¶ Regio damnatorum eſt habitatio infernalis. Et de iſta poteſt dici illud Ioelis 1. Flamma ſuccendit omnia ligna regionis. Iſta igitur de regione ſufficiant. Vide de regno, de patria, de Habitatione, de Ciuitate & alijs ſimilibus titulis locum vel patriam ſignificantibus.

A Regnum. Regnare.

Nota, breuiter quod in ſcriptura multiplex regnũ inuenitur tam in bono quam in malo. In bono enim inuenitur regnum

Superius,
Inferius,
Interius,
Exterius.

Primum eſt regnum eccleſiæ triumphantis,
Secundum eſt regnum eccleſiæ militantis,
Tertium eſt regnum animæ vel conſcientiæ virtuoſæ,
Quartum vero eſt regnum ſcripturæ vel ſapientiæ luminoſæ.

In primo regno regnant beati,
In ſecundo regno regnant prælati,
In tertio regno regnant deuoti,
In quarto regno regnant edocti.

Iſta enim ſunt quatuor regna Dei, videlicet Patria, Eccleſia, Anima, & Scriptura. Regnat enim Deus in patria, ſicut rex in conuiuio, de quo Luc. 14. Beatus qui manducabit panem in regno Dei. Regnat Deus in Eccleſia, ſicut rex in exercitu ſeu prælio, de quo Hier. 23. Regnabit rex, & ſapiens erit, & faciet iudicium & iuſtitiam in terra. Regnat Deus in anima, ſicut rex in camera ſeu in palatio 3. Reg. 2. Salomon ſedit ſuper thronum, & firmatum eſt regnum eius. Regnat etiam Deus in ſcriptura, ſicut rex in ſecreto conſilio, & de hoc Micheæ 4. Regnabit Dominus ſuper illos in monte Sion. Et breuiter iſta ſunt regna quibus loquitur Dauid in Pſal. Regna terræ cantate Deo, pſallite domino. Et ideo ſicut legitimi hæredes regni naturaliter habent affectum & appetitum ad regnum, ſic cum nos ſimus hæredes & ſucceſſores iſtius quadruplicis regni Dei, (Iacob 2. Hæredes regni quod repromiſit &c.) debemus iſtud regnum diligere & appetere, & ad ipſum totis affectibus anhelare, iuxta illud Mat. 6. Primum quærite regnum Dei. Nam

Regnum gloriæ eſt quærendum, vt occupetur,
Regnum eccleſiæ eſt quærendum, vt gubernetur,
Regnum animæ eſt quærendum, vt reparetur,
Regnum ſcripturę eſt quærendum, vt contempletur.

Et ideo breuiter de iſto quadruplici regno exponamus illud Lu. 13. Videbitis Abraham, Iſaac, Iacob, & omnes prophetas in regno Dei. Vbi oſtenditur quod (ſicut dictum eſt) Deus habet quadruplex regnum, quod à nobis diuerſimode eſt quærendum, videlicet regnum

Beatorum,
Prælatorum,
Perfectorum,
Diſcretorum.

Beati enim regnant in patria. Et iſti ſunt Iſaac, qui interpretatur riſus. Prælati regnant in eccleſia, & iſti ſunt Abraham, qui interpretatur pater multarum gentium. Perfecti regnant in propria conſcientia, & iſti ſunt Iacob, id eſt, ſupplantator, ſcilicet, diaboli. Diſcreti regnant in ſcripturæ ſapientia, & iſti ſunt prophetæ.

B ¶ Primo ergo dicamus, quod eſt vnum regnum paradiſi, quod datur intelligi per Iſaac, qui interpretatur, riſus ſeu gaudiũ, pro eo quod illi qui ſunt illic, ſunt in perpetuo gaudio atque riſu. Pſal. Dominus regnauit, exultet terra, lætentur inſulæ multæ. Gen. 21. Vocauit Abraam nomen filij ſui Iſaac, dicens. Riſum fecit mihi Dominus. Et poſſumus notare, quod iſtud regnum eſt affectandum multiplici ratione, videlicet, quia habet ſemper

Interminabilem ſeu durabilem æternitatem,
Indefectibilem fertilitatem,
Imperturbabilem tranquillitatem,
Inobfuſcabilem claritatem,
Incontriſtabilem amœnitatem,
Indepreſſibilem auctoritatem.

Quod enim ſit æternitas interminabilis, patet Dan. 7. vbi dicitur poteſtas eius poteſtas æterna, & regnum eius non corrumpetur. Et Dan. 3. Regnum eius regnum ſempiternum. Item quod ibi ſit fertilitas indefectibilis, patet in illo verbo Luc. 14 Beatus qui manducabit panem in regno Dei. Ideo de pauperibus dicitur Matth. 5. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Sequitur. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Item quod ibi ſit tranquillitas imperturbabilis, patet Lucæ 12. vbi dicitur. Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum. Itẽ quod ibi ſit claritas ſeu formoſitas inobfuſcabilis, patet Matth. 13. vbi dicitur. Fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno patris eorum. Itẽ quod ibi ſit iucunditas incontriſtabilis, & amœnitas inæſtimabilis, Patet Sap. 5. vbi dicitur, quod ſancti accipient regnum decoris, & diadema ſpeciei de manu domini. Item quod ibi ſit auctoritas indepreſſibilis, patet in Pſalm. vbi dicitur. Regnum ipſius omnibus dominabitur. Iſtud eſt regnum ſuperius, quod eſt affectandum.

¶ Secundo dico, quod in ſcriptura inuenitur regnum inferius quod eſt gubernandum, & iſtud eſt regnum eccleſiæ militantis, quod nullus debet appetere vt præſit, ſed ſolum vt proſit, vt ſcilicet, ſibi poſſit dici illud 3. Reg. 21. Grandis auctoritatis es, & bene regis regnum Iſrael. Et hoc oſtenditur cum dicitur Abraham, qui interpretatur pater multarum gentium, ſignificans prælatos, qui in regno eccleſiæ principantur, qui ſcilicet patres ſpirituales merito nuncupantur. Lucæ 1. Sicut iurauit ad Abraham patrem noſtrum, daturum ſe nobis. Et nota, quod in iſto regno debet eſſe C

Iuſtitiæ rectitudo,
Innocentiæ mititudo,
Perſeuerantiæ longitudo,
Pœnitentiæ arctitudo,
Concordiæ quietudo.

De iuſtitia dicitur Eſa. 32. Ecce in iuſtitia regnabit Rex. De innocentia dicitur Matt. 19. Sinite paruulos venire ad me, talium eſt enim regnum cœlorum. De perſeuerantia dicitur Luc. 9. Nemo mittens manum ad aratrum & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. De pœnitentia dicitur Matt. 3. Facite pœnitentiam, appropinquauit enim regnum cœlorum. De concordia dicitur 3. Re. 3. Confirmatum eſt regnum in manu Salomonis, qui ſcilicet interpretatur pacificus. Iſtud eſt regnum inferius, quod eſt gubernandum. Abraham inquit.

¶ Tertio dico, quod in ſcriptura inuenitur regnum interius D quod eſt reformandum, & iſtud eſt regnum potentiarum animæ & appetituum corporis, & deſideriorum corporalium ſenſuum. Iſta enim ſimul iuncta faciunt vnum regnum, in quo nullus niſi perfectus dominatur ad plenum. Vnde Seneca epiſtola 37. Multos reges. ſi te ratio rexerit. Et de iſto regno dicitur Luc. 17. Regnum Dei intra vos eſt. Iacob inquit, qui ſcilicet interpretatur ſupplantator, & qui etiam fuit luctator, quia ſcilicet illi qui ſunt Iacob, id eſt, illi qui ſciunt diabolum deludere & ſupplantare, & qui contra propria deſideria ſciunt luctari, ſciunt in anima ſua ſpiritualiter regnare, & ſuis appetitibus imperare. Et iſtud eſt illud regnum de quo dicitur ad Rom. 14. Non eſt regnũ Dei eſca & potus. Quia ſcilicet illi qui volunt eſcis & potibus indulgere, nunquam poſſunt in regno animæ imperare, quia videlicet non per carnis delectationes, ſed per multas tribulationes oportet nos regnum cœlorum intrare Actor. 14. Iacob inquit Luc. 1. Regnabit in domo Iacob in æternum. Et ideo de iſto regimine ſiue regno dicit Origenes, & habetur in glo. Rex inquit à regendo dictus eſt. Si ergo animus rite regnat, & corpus obtemperat, ſi vitia fræno ſobrietatis premas, merito rex vocaris, quia iuſte te regis, & affectus talis vt digne ad audiẽda verba rex voceris. Iſtud eſt ergo regnũ interius, quod eſt reformandum. Et ſecundũ iſtũ modum regnandi quilibet viri iuſti dicuntur regnũ & reges, iuxta illud Apo. 1. Feciſti nos Deo noſtro regnum. Et ſecundum illud commune. Seruire Deo, regnare eſt.

¶ Quarto vero dico, quod eſt regnum exterius, quod eſt habitandum. Eſt iſtud eſt regnum ſacræ ſcripturæ & fidei Chriſtianæ, quod deſignatur per prophetas, quia ſcilicet Deus multifa- E

rie lo-

riè loquens patrib. in Prophetis, i. in scripturis Prophetarum &c. Heb. 1. Et de isto regno dicitur Luc. 13. Multi venient ab oriente & occidente, & recũbent cum Abraham, Isaac & Iacob in regno cœlorum, filij aũt regni eijcientur in tenebras exteriores. Tenebras, inquit, i. in cæcitatem & obstinationem æternam. Istud est .n. regnum, quod perdiderunt Iudæi, & translatum est ad gentes, quia sicut dicitur Eccl. 10. Regnum transfertur de gente in gentem propter iniustitias, iniurias, cõtumelias, & diuersos dolos. Vnde Mat. 21 Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Istud igitur est quadruplex regnũ Dei, sc.
F Scripturæ, Animæ, Ecclesiæ, & Patriæ. Et sic dico, quod regnum accipitur in bono. ¶ Sed adhuc dico, quod regnum accipitur in malo. Et sic dico, quod est triplex malum regnum, scil. Regnum

Emiuentiæ temporalis, Pestilentiæ infernalis.
Conscientiæ criminalis,

Regnum { Temporale est regnum tyrannorum;
Criminale est regnum vitiorum,
Infernale est regnum damnatorum.

Regnum tyrannorum est transitorium. Et de hoc dicitur Dan. 2. quod Deus mutat tempora, & ætates, transfert regna, atq; constituit. Regnum vitiorum est infectorium; quia scil. qñ vitia in anima regnant & dominantur, oẽs virtutes ipsius corrumpũtur. Ideo dicitur Ro. 6. Non regnet peccatum in mortali corpore vestro, vt obediatis concupiscentijs eius. Regnum damnatorũ est afflictorium. Et de hoc dicitur Apo. 16. ꝙ quintus Angelus effudit phialam suam in bestiam, & factum est regnũ eius tenebrosum. Quia .s. Angelus Christus, qui quintus potest dici, pro eo, ꝙ ipse supeminet spiritibus, sicut essentia quinta corporibus, phialam veneni suæ indignationis in bestiam, i. in diabolũ effudit, & sic totum regnum inferni triste & tenebrosum fuit. Et de hoc dicitur in Ps. Effunde iram tuam in gentes, quæ te non nouerunt,
G & in regna, quæ nomen tuum non inuocauerunt. Et sic dico, ꝙ in scriptura inuenitur triplex malum regnum. ¶ Sed de temporali regno possumus ad hoc notare, quod illud regnum est vituperabile, scilicet, propter suam

Instabilem mobilitatem, Odibilem fallacitatem,
Turbabilem diuersitatem, Mirabilem carnalitatem.
Terribilem crudelitatem,

Istud .n. regnum habet mobilitatem mutabilem, quia sc. sicut dicitur Eccle 10. Regnũ transfertur à gente in gentem. Istud est regnum Tyri, vbi semel accidit, ꝙ serui dominos expulerunt & occiderunt, & loco eorũ regnauerunt, sicut ponit Iustinus. Sic verè in regno mũdi & præsentis Ecclesiæ mali imperãt, serui regnãt, domini vero, i. viri iusti & boni seruiunt atq; subsũnt. Eccl. 10. Vidi seruos in equis, & principes ambulantes quasi seruos sup terram. Vnde 4 Re. 2. dicit Adonias: Meum erat regnum, sed trãslatum est regnum, & factum est fratris mei: & Dan. 4 Regnum tuũ transibit à te: & Dani. 5. Diuisum est regnũ tuum, & datũ est Persis & Medis. Item habet diuersitatem turbabilem, quia scil. in regno huius mundi non est pax. Vnde Ps. Conturbatę sunt gentes, & inclinata sunt regna: & Lu. 21 Surget gens contra gentẽ, & regnum aduersus regnũ. Item habet crudelitatẽ terribilẽ. Vñ Prou. 30. dicitur: Terra mouetur per seruũ cum regnauerit. Vñ versus:

Crudelius nihil est humili, cum surgit in altum.

Item hẽt fallacitatẽ cunctis odibilẽ. Vñ Dan. 11. Veniet clã, & obtinebit regnũ in fraudulẽtia. Itẽ habet carnalitatẽ valde mirabilem, quia hodie in multis regna regũtur per mulieres. Vñ versus:

Regna regunt vulua, clamat gens tota simul, Væ.
Dedecus est Regi, de muliere regi.

Ista ergo de regno & de regnare sufficiant. Vide supra de Regere, & de Regno, & de Rectitudine, & in tit. Princeps & Ministrare, & in titu. Pugna, quia ibi inuenies de regno & ministerio bonorum & malorum Angelorum, &c.

Regredi.

Vide in titulo Reuerti.

Regula.

A Nota, quod regula dicitur à regendo, quia sc. illud debitè regulatum dicitur, quod est iustè & debitè gubernatum & rectum. Est enim regula idem quod regimen vel mensura. Et si vis, dic, quod nos inuenimus Regulam

Rationis, Lectionis, Iussionis.

¶ Regula rationis est in cordiali conscientia, quia sc. quilibet in corde suo habet instinctũ & regulã rationis, secundũ quam si se regulauerit, nõ errabit. Ista est .n. regula valdè recta, ad cuius exẽplar si lineas operũ tuorum ꝓtraxeris, opus rectũ & perfectũ operaberis. Ad ꝙ monet scriptura Leu 19. dicẽs: Nolite facere iniquum quid in iudicio, in regula, in pondere, in mensura. Ille .n. in regula iniquũ aliquid facit, qui cõtra consciẽtiã suã agit. Ista est
B ergo regula rationis, q̃ est in cordiali consciẽtia. ¶ Regula lectionis est in literali sapientia, quia scil. scriptura sacra regula est & doctrina, secundũ quam rectè & sanctè viuitur in hoc mũdo. Figura ad hoc 3. Re. 6. vbi dicitur, ꝙ Salomõ in tẽplo sculpsit Cherubin & palmas, operuitq; omnia laminis aureis opere quadro ad regulã. Cherubin .n. interpretatur plenitudo scientiæ. Palmæ semp virẽtes significãt imortalitatẽ. Quia pro certo verus Salomon Dñs Deus in tẽplo Ecclesiæ sacrã scripturã durabilẽ & immortalẽ posuit, vbi plenitudinẽ scientiæ collocauit, quam certè opere quadro ad regulã fabricauit, in quantũ in ipsa omniũ virtutũ regulas & omnis certitudinis quadraturas signauit: & de illa dicitur Phil. 3. Idẽ sapiam⁹, & in eadẽ pmaneamus regula. Cuius tñ contrariũ faciunt hæretici, qui .s. in ista sacræ scripturæ regula nõ idem sapiũt cum fidelib. nec in eadẽ regula pmanent cũ eisdem. Figurati in illo Achior, qui abscõdit regulam aureã, propter ꝙ populus Israel cecidit in prælio, & ideo lapidat⁹ est. Quia .n. istã regulam aureã scripturæ diuinæ & ipsius veritatẽ hæretici celant & abscondũt, imò etiã malè interpretando confundunt, & sic populũ Israel decipiendo cadere ante hostes suos dęmones per diuersos errores faciũt, ideo propter hoc ipsi finaliter in inferno pereunt & succũbunt. Non sic, sed sequamur verã regulam lectionis, q̃ est in literali sapiẽtia, iuxta illud 2. Cor. 10. Spem, inquit, habẽtes crescentis fidei vestræ, in vobis magnificari secundum regulã nostrã. ¶ Regula iussionis est in fraternali seu in vir- C
tuali obseruantia. Et ista certè est regula Ecclesiæ vel religionis, quæ stat in obseruantia mandatorũ, quam .s. qui professus semel fuerit, ppetuo seruare debebit, quam si dignè seruauerit, æternæ vitæ præmium reportabit, iuxta illud Gal. 6. Quicunq; hanc regulam secuti fuerint, pax super illos, & misericordia super Israel Dei. Quod nobis concedat, qui viuit & regnat.

Religio. Religiosus.

Nota, ꝙ religio nihil aliud A
est, q̃ status hominum perfectorũ sub certis mandatis & regulis Deo famulantiũ. Et dicitur religio à religo, gas, quia .s. illi, qui in baptismo ad fidei cognitionem obligantur & ligantur, in religione ad morũ perfectionẽ voluntariè astringuntur, & p certa vincula votorũ ibidẽ fortius religantur. Et breuiter, religio dẽt esse in mũdo, sicut turris fortior & altior in castro. Quia sicut illi, qui in ciuitate vel in castro tuti non sunt, ad turrim pro securitate refugiunt, sic infirmi, qui in mundo à diabolo timẽt capi, ad turrim religionis accedũt. Ibi .n. à longè cõcursus hostiũ speculantur, ibi tutius viuitur, & ibi securius habitatur. Ista est .n. sicut turris Libani, quæ respicit cõtra Damascũ, mille clypei pendẽt ex ea, omnis armatura fortiũ. Breuiter igitur nos possumus notare, ꝙ status talis est tanquam securior eligendus propter multas laudabiles virtutes, quæ ibidem esse noscuntur. Et istæ proculdubio sunt, scilicet, virtus

Castitatis, Humilitatis, Taciturnitatis,
Paupertatis, Communitatis, Habitus vilitatis.

Ista sunt enim quædam spiritualia ligamina, quibus homo ligatus religiosus efficitur. Nam

Castitas ligat luxuriam,	Charitas ligat iracundiam,
Paupertas ligat auaritiam,	Taciturnitas ligat oris insolentiam,
Obedientia & humilitas ligat superbiam,	Operositas ligat acediam,
Communitas ligat inuidiam,	Habitus vilitatis ligat inanem gloriam.
Parcitas ligat gulæ immunditiã,	

Ista sunt ligamina, quib. religauerũt sancti patres pueros & subditos suos in cunabulo Ecclesiæ vel religionis, ne .s. per vitia defluerẽt, sed vt intra disciplinę limites psisterent & manerẽt. ¶ Di- B
camus ergo primo de virtute floridæ castitatis. Ista est .n. spiritualis virtus religiosorũ, quia sicut apes, q̃ communiter in eodẽ alueari morantur, ppetuam castitatẽ seruãt, & nunquã carnaliter cohabitant, nec immũdas aut fœtidas sedes libenter visitant aut frequentant: sic verè religiosi, q̃ communiter habent viuere, debent castitatẽ perpetuam tenere, omnia immũda & carnalia fugere, & nunquã se per carnis vitiũ maculare. Et ideo dicitur Iac. 1. Religio munda & immaculata apud Deũ hæc est, immaculatũ se custodire. Et ideo Cyprian. li. de 12. abusionib. dicit, ꝙ pudicitia seu castitas est ornamentum nobiliũ, exaltatio humiliũ, nobilitas ignobiliũ, pulchritudo vilium, solamen mœrentium, augmentum pulchritudinis, decus religionis, minoratio criminũ, multiplicatio meritorum, amica creatoris omnium. Ista autem proculdubio sunt hodie contra multos, similes columbis, quæ quamuis in communitate viuant, & quamuis sub eiusdẽ columbaris ambitu redeant, sunt tamẽ aues vltra modum luxuriosæ & immundæ, in tantũ, ꝙ etiam tẽpore senectutis etsi operari non valeãt, tamẽ osculari nõ cessant. In quo notatur, ꝙ non oẽs illi, qui in collegijs & cœnobijs viuũt, casti sunt, quinimò multi sũt, qui vltra modũ luxuriæ & immunditiæ non solũ in iuuentutis, sed etiã in senectutis tẽpore se submittunt, sicut ad præsens patet de religiosis infinitis, qui plus vacant hodie voluptati, quàm castitati, plus luxuriæ quàm continentiæ vel religioni, & hoc est, quia luxuria domina mundi tantæ est improbitatis, ꝙ vbiq; se ingerit. Referat enim palatia principum, penetrat cameras prælatorum, possidet aulas clericorum, subuertit currus contemplatiuorum, rumpit cellulas religiosorum. In senibus enim fumigat, in iuuenibus militat, in mulieribus imperat. Quid

plura?

plura? totum fœdat, totum inficit, totum aquis diluuij consumit ista domina luxuria. Patet igitur, quod religiosi debent habere virtutem floridæ castitatis.

C ¶Secundo dico, ꝙ ipsi debẽt habere virtutẽ intimæ paupertatis, quia .s. religiosi debẽt esse pauperes voluntarij, & omnia bona temporalia debent vilipẽdere; & à mente sua totaliter abdicare. Exemplo apum, quæ stercora sua volitando eijciunt, ita ꝙ ad alueare suũ ipsa nunquam portant neq; deferunt. Columbæ & hirundines dicuntur de nidis stercora sua eijcere, & ad hoc suos filios edocere. Sic verè religiosi, quando alueare religionis sunt ingressuri, debẽt omnia stercora diuitiarum dimittere, & ipsa à nido cordis sui, quantum ad amorem & desiderium, totaliter abdicare. Vnde dicit Cæsarius in admonitione 25. ꝙ ad perfectionem religionis pertinet subiectione & abiectione gaudere, paupertatis studium quærere, & non solum facultates, imò etiam voluntates de cordibus extirpare. Nihil enim habere, interdum necessitatis est, nihil autem cupere, est virtutis. Et ista sunt contra multos religiosos, qui magis sunt ad temporalia inclinati, & in amore temporaliũ inuoluti, quàm alij, qui sunt in sæculo nutriti, similes vpupæ, quæ de nido stercora non eijcit, imò ipsa ibidem aggregat & dimittit, quia sc. tales stercora diuitiarum nõ eijciunt, nec relinquũt, sed in nido cordis & hospitij sui ipsa per auaritiam accumulant, & dimittunt, in tantum, quod multi, qui paupertatem professi sunt, ditiores in claustro fiunt, quàm essent, si in sæculo remansissent. Quod benè apparet in religiosis, qui deberent semp stare in claustro, & in ecclesia ad deuotionem & orationem, assimilantur formicis aggregantibus corporalia, & conuersis, qui deberent facere temporalia, & congregare in horrea pro monachis, modo sunt grilli, quia stant iuxta monasterium ad seruitium, monachis vagantibus ad exteriora, de quibus Hieron. in epist. ad Heliodorum. Multi, inquit, sunt ditiores monachi, quã fuerant sæculares, & sub Christo paupere opes possident, quas sub diabolo locuplete non habebant. Suspiret ergo eos religio diuites, quos mundus habuit indigentes. Non sic ergo, sed

D habeant religiosi virtutẽ intimæ paupertatis. ¶Tertiò dico, quod isti debent habere virtutem obedientiæ & humilitatis. Obediẽtia enim est propria virtus religiosorum, qui propriæ voluntati renunciant, & voluntati prælatorum se subiugant. Exemplo apum, quæ miro modo obediunt regi suo, ipsumq; præcedentem sequuntur, & ipsum fatigatum deferunt, & ei obsequuntur: sic religiosi miro modo debent regi, id est, prælato suo obedire, & ipsum patienter & humiliter supportare. Vnde Bernard' in quodam serm. dicit, quod in religione viuendum est ordinatè, socialiter, & humiliter. Ordinatè, sc. quantum ad se; socialiter, quãtum ad proximum; humiliter, quantum ad Deum & prælatum. Quæ tamen sunt contra multos religiosos, qui prælatis nolunt obedire, sed contraire; non eis obsequi, sed eos persequi; nõ sub ferula laborare, sed vndiq; sine regula diuagari. Similes vapori igneo in ventre nubis detento, qui dedignans ibi manere, & exterius ad libertatem appetens exire, nubem rumpit, & exterius fulminando oculos intuentium valde lædit, quia sc. tales in vẽtre nubis, id est, in claustrali obedientia morari nõ curantes religionem rumpunt, exterius vagando exeunt, & coruscatione malorum exemplorum oculos intuentium valde lædunt. Cõtra quos loquitur Bern. super Cant. serm. 10. Non, inquit, estis contenti Christi vita, non sufficit vobis regulare ieiunium, solennes vigiliæ, imposita disciplina, priuata præfertis communibus, & illam, quam nobis semel subiecisti, sc. propriam voluntatẽ, iterum habetis magistram. Nõne ista est, quæ docet nos naturæ nõ parcere, rationi nõ acquiescere, seniorum exemplis & concilijs contraire, nobis etiam nõ parere, cum tamẽ melior sit obediẽtia, quàm victima, & vt nostra testatur regula, quicquid sine patris spiritualis mandato fit, vanæ gloriæ deputabitur, nõ merce-

E di. Debẽt ergo habere virtutẽ obedientię & humilitatis. ¶Quarto dico, quod isti debent habere virtutem amicitiæ & cõmunitatis, quia .s. apes commune habent exercitium, communem regem & dominum. Sic religiosi omnia debẽt habere communia. Act. 4. Et specialiter ad bonos religiosos pertinet habere cõmunem vitam, non partialẽ, quia sc. vita partialis semper habet aliquid de hypocrisi, vel de vana gloria intermixtũ. Quia pro certo vita cõmunis religionis cuicunq; perfecto satis est ardua, & cuicunq; infirmo satis est congrua. Vnde Hugo de claustro animæ li. 1. dicit sic: Abundans est pauperi religio, mediocri sufficiẽs, tolerabilis diuiti; infirmis larga, delicatis compatiens, fortioribus moderata, pœnitentib. misericors, peruersis seuera, bonis optima. Hæc sunt, inquit, beneficia religionis. Quod est cõtra multos, qui vitam communem nolunt tenere, & maximè contra illos, qui in diuersitate lauti victus, dissoluti gestus, curiosi habitus, amœni cantus, & omnis superflui actus student, quãto plus possunt, à communi conuictu aliorum totaliter deuiare. Cõtra quos Hugo de 12. abusionib. dicit sic: Sunt quidam, qui mẽte vagi, oculis attoniti, habitu dissoluti, aliud cantant, aliud cogitãt. In choro sunt corpore, in foro mente, nunc intus sunt, nunc foris exeunt &c. Non sic ergo, sed sit in ipsis regula communitatis.

¶Quinto dico, quod in eis debet esse silentium magnæ taciturnitatis. F Apes enim certis horis silentium dicuntur seruare, & nõ nisi vsq; ad crastinum, postquam licentiam surgendi habuerint, amplius strepere vel aliqualiter murmurare non audent. Sic & boni religiosi silentium seruant, & non nisi cum licentia vel pro necessitate debita locutionibus vacant. Apoc. 8. Factum est silentium in cœlo trib. horis &c. Quamuis de multis dicat Cæsarius admonitio. 28. quod nihil prodest in habitatione silentium, si in cogitatione sit vitium. Nec valet exterior serenitas, si in corde vel animo sit tẽpestas.

¶Sexto dico, quod in religione debet esse G habitus magnæ vilitatis, & etiam cibus magnæ sobrietatis. Exẽplo formicarum, quæ in congregatione viuunt, quæ habent coloris deformitatem, quantum ad vilitatis habitum; penitus strictam tenuitatem, quantum ad sobrietatis victum; laboris continuitatem, quantum ad sedulitatis actum. Et ideo dicit Eusebius in serm. quod verus religiosus debet esse neglector quietis, fugax voluptatis, appetitor laboris, patiens abiectionis, impatiens honoris, pauper in pecunia, diues in conscientia, humilis ad merita, superbus ad vitia. Quæ tamen proculdubio sunt hodie contra multos, qui re vera in religione non diligunt sobrietatẽ, sed ebrietatem; non habitus vilitatem, sed curiositatem; non laboris sedulitatem, sed magis quietis & lasciuiæ voluptatem. O Deus, vbi sunt hodie religionis pristini professores, eremorum frequentatores, deliciarum corporis contemptores, diuitiarum sæculi relictores, cœlestium contemplatores, disciplinæ & pœnitentiæ sectatores, & Dei solius amatores, & sub asperitate & vilitate habitus, Domini seruitores? Pauci sunt enim hodie in claustro tales, quia pro certo modo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capitẽ omnium platearum, vt scribitur Thre. 4. Modo enim non est, qui consoletur Hierusalem ex omnibus charis eius; quia hodie facta est quasi vidua domina gentium, princeps prouinciarum facta est sub tributo. Teste enim Prospero libr. de vita contemplatiua, quidã ad religionẽ cõuersi, ex pristinis morib. nihil abijciunt, quia sc. non mutantur mente, sed veste; non actu, sed habitu; non opere, sed sermone. In religione enim sæculariter viuũt, opinionem virtutis pro virtute quærunt, prædicant magna, nec faciunt; accusant vitia, nec deponunt, publicè sibi displicere simulant, quod occultè committunt. Quid plura? Magni student non fieri, sed videri. Non sic, charissimi, sed habeat religiosus in habitu vilitatem, in verbo taciturnitatem, in conuictu communitatem, in obedientia humilitatem, in mente paupertatem, in carne continentiam & castitatem. Et sic erit religiosus, id est, virtutibus & spiritualibus vinculis religatus. Sufficit. Vide de ꝑdictis virtutib. in titulis suis. Itẽ vide de Iusto & de Perfecto &c.

Relinquere.

Nota, quod relinquere sumitur in bono, A & in malo, quia sc. malum est relinquere bona, & bonum, relinquere mala. Et est relinquere idem, quod dimittere, fugere, spernere, abijcere, &c. similia. ¶Et possumus breuiter notare, quod in scriptura inuenitur

Relinquere
- Virtuosum,
- Vitiosum,
- Fructuosum,
- Dolorosum,
- Amorosum,
- Gloriosum,
- Periculosum.

Virtuosè enim relinquit sanctus iniquitatem. Ecclesia. 17. Conuertere ad Dominum, & relinque peccata tua. Vitiosè relinquit iniustus bonitatem Prouerb. 2. Relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas. Fructuosè relinquit iustus post se bona documenta & exempla. Dolorosè relinquit diues prosperitatem, & hoc est in morte, quando relinquent alienis diuitias suas, & sepulchra illorum domus eorum in æternum. Amorosè relinquit Deus hæreditatem, scil. Paradisi, quando fuit incarnatus Hieremi. 12. Reliqui domum meam, dimisi hæreditatem meam, dedi dilectam animam meam in manu inimicorum eius. Gloriosè relinquit beatus mortalitatem, videlicet, quando in morte relictis temporalibus anima anhelat ad æterna, dicens illud Ioan. 16. Exiui à patre, & veni in mundum, & iterum relinquo mundum, & vado ad patrẽ. Periculosè relinquit Deus fragilitatem, quia sc. si Deus propter peccatum relinquit hominem sibiipsi, statim cadit. Vnde Ezechi. 6. Qui relictus fuerit obsessus, fame morietur. ¶Dicamus ergo primo, quod est quod- B dam relinquere virtuosum. Et istud est illud, quo viri sancti relinquunt illa, quæ suæ contraria sunt saluti. Naturale est enim animalibus aliquibus præsentire pericula, & ipsa relinquere & fugere toto posse, sicut de equis pluries est expertum. Sic homo, qui peccata sua scit sibi esse valdè periculosa, debet ipsa relinquere, & ne propter ipsa pereat, refutare.

Exemplo

Exemplo castoris, qui propria membra, scilicet, testes, venatori relinquit, propter quæ imminere periculum sibi sentit, & sic venatoris periculum effugit & euadit. Quia, scilicet, homo videns sibi imminere periculum mortis spiritualis & æternæ, debet omnia illa propter quæ sibi imminet, relinquere, vt sic possit periculum euitare, iuxta illud Prou. 28. Qui confessus fuerit & reliquerit peccata sua, misericordiam consequetur, sicut de Apostolis legimus Matt. 4. quod relictis retibus & patre, secuti sunt dominum. In quibus verbis ostenditur, quod tria sunt, quæ sunt principaliter relinquenda, videlicet,

Anxiæ sæculi facultates,
Noxiæ corporis voluptates,
Propriæ cordium voluntates.

Mundi facultatem probat factio alligatiua. (Retibus,)
Carnis voluptatem probat dictio generatiua (Patre,)
Cordis voluntatem probat optio prosecutiua. (Secuti sunt Dominum)

Homo enim alligatur à sæculi facultatibus. Et hoc ostenditur cũ dicitur. Retibus. Homo etiam generatur ex corporis voluptatibus; & hoc ostenditur per vocabulum Patre. Homo insuper famulatur cum animi voluntatibus, & hoc ostenditur cum dicitur. Secuti sunt dominum.

Per rete ergo intelligitur sæculi facultas,
Per patrem intelligitur corporis voluptas,
Per consecutionem intelligitur animi voluntas.

¶ Et breuiter dico, quod relinquere debemus

Anxiam rerum possessionem: quæ notatur per rete.
Noxiam carnis infectionem: quæ notatur per patrem.
Propriam mentis affectionem: quæ notatur per hoc quod dicitur, Secuti sunt Dominum.

Sequi enim alium quam se, signum est, quod hoc est contra propriam voluntatem.

C ¶ Igitur relinquamus rerum anxiam possessionem, quod ostenditur cum dicitur. Relictis retibus. Mundi enim possessiones & bona sunt quædam retia quibus in hoc Mari magno & spatioso piscator diabolus per auaritiam homines cepit, ipsosque per malam consuetudinem taliter inuoluit, quod ad littus inferni ipsos pertrahit & perducit Abacuc. 1. Facies homines sicut pisces maris, & sicut reptilia non habentia ducem, totum in hamo suo subleuauit: traxit illud in sagena sua, & cõgregauit in rete suum. Talia enim retia sunt relinquenda, & à prudenti animo contemnenda. Exemplo cuiusdam piscis qui dicitur mugil, qui per mare discurrẽs, vbi rete piscatoris sentit, ita fortiter in oppositum resilit & recedit, quod dum ante se rete relinquit, à periculo se liberat & euadit. Quia vere dum retia ista, scilicet, mundi bona videmus ante nos, non debemus illuc per desiderium fortius impingere, sed per contemptum ipsa refugere & relinquere, & retrorsum ad considerationem illorum, quæ primo retro nos veniunt, scilicet, mortis, iudicii & inferni, toto conatu animi nos transferre, & ita poterimus auaritiæ periculum euadere, & à diaboli insidiis nos saluare. Relictis inquit retibus Marc. 1. Relictis retibus secuti sunt eum. Figurati Gen. 39. vbi dicitur, quod Ioseph relinquens pallium in manu mulieris, quæ tenebat eum, & ad peccatum inducere volebat, fugit, & peccatum luxuriæ & proditionis euasit, propter quæ super totum regnum postmodum præfectus fuit. Diabolus enim dicitur mulier, propter malitiam, quia breuis omnis malitia super malitiam mulieris. Ecclesia. 25. Bona mundi dicuntur pallium, quia exterius nos operiunt, & quia nos calefaciunt per auaritiam. Sed pro certo dum istud pallium per contemptum relinquitur, multiplex peccatum vitatur, & regni cœli solium impetratur. Vnde Christus discipulis suis quærentibus Matthæi decimo nono, & dicentibus. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? legitur respondisse. Omnis qui reliquerit propter me domum, patrem, matrem, sororem, fratres vxorem, filios & agros, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Relictis ergo retibus, id est, contemptis bonis temporalibus. Quod est contra multos, qui ista retia non relinquunt, sed ipsa pro viribus reparant & reficiunt, & in eis, quod peius est, per auaritiam se inuoluunt, iuxta illud Iob 18. Immisit in rete pedem suum, tenebitur planta eius laqueo. Pisces enim habent visum valde obscurum, & ideo in reti faciliter capiuntur. Aues vero, quæ visum naturaliter habent clarum, in reti non faciliter inuoluuntur, nisi forte de nocte, quando ab ipsis retia non videntur. Et ideo dicitur Prouerbiorum primo, quod frustra iacitur rete ante oculos pennatorum, ipsi enim cõtra sanguinem suum insidiantur. Sic vere illi, qui sunt pisces fragiles & defectuosi, qui scilicet, visum discretionis habent debilem & obscurum, in talia retia faciliter per cupiditatem impingunt. Illi vero, qui visum discretionis habent clarum, & qui pannis contemplationis sursum tendunt, tales dico talia retia præcauent, fugiunt & relinquunt, ita quod quilibet talis & de se, & de aliis potest dicere illud Psalm. Cadent in retiaculo peccatores. Relinquamus igitur rerum anxiam possessionem 1. Mach. 2. Relinquebant quæcunque habebant in ciuitate. Et proculdubio charissimi relinquere temporalia quantum ad affectum, nõ debet esse nobis graue: cum certi simus, quod infra breue siue velimus, siue nolimus, necesse erit nobis omnia in morte dimittere, Ecclesi. 11. Nescit inquit, quod vita prætereat, & mors appropinquet, & relinquat omnia alienis. Et Eccl. 14. Relinques alienis labores tuos. Præueniamus ergo voluntate necessitatem, & relinquamus mentaliter (vt dictum est) rerum anxiam possessionem. Relictis inquit retibus.

D ¶ Deinde dico, quod nos debemus relinquere carnis noxiam voluptatem seu infectionem, quæ ostenditur cum dicitur. Patre, quia, scilicet, carnis voluptas est ille Pater qui producit & generat vniuersos. De quo Ezech. 16. Pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa. Talem ergo patrem, scilicet, carnis voluptatem & infectionem, debemus relinquere & horrere Ge. 2. Propter quod relinquet homo patrem & matrem suam; id est, corpus & carnem & omnem carnis infectionem, & adhærebit vxori suæ, id est gratiæ & virtuti. Sicut enim dicit Saluator. Qui diligit Patrem suum, & matrem suam plus quam me, non est me dignus Matth. 10. & Luc. 14. Relicto ergo patre, id est, relicta omni carnali infectione, & omni carnali affectione. Vnde 2. Esd. 4. Homo patrem suum reliquit. Quod est contra illos, qui non possunt relinquere carnis infectionem, sicut sunt viles & luxuriosi, nec carnalis parentelæ excessiuam affectionem, sicut sunt multi Ecclesiastici Prælati, qui sunt vltra debitum circa parẽtes affectuosi. Isti enim non relinquunt patrem, filios & fratres, hoc est dictum, affectionem carnalium amicorum, quinimo ipsos per nimium affectum continuum secum portant. Similes simiæ, quæ filios nimis diligens & eos relinquere nolens, sed potius secum portans, à venatore capitur, &c. Vide supra de filiis. Non sic ergo, sed relinquamus carnis infectionem, iuxta illud Prouerbiorum nono. Relinquite infantiam, & venite. Et etiam carnalem affectionem, id est, nimium affectum parentum. Vnde Tob. 14. Reliquerunt gentes idola sua. Igitur relinquamus carnis noxiam infectionem. Patet inquit Ruth 2. Nunciata sunt omnia quæ feceris, & quod reliqueris parentes tuos, & veneris ad terram quam nesciebas.

E ¶ Denique dico, quod debemus relinquere mentis propriæ volitionem seu affectionem. Secuti sunt inquit Dominũ. Quãuis enim canis quandoque appetat alicubi currere, videns tamẽ Dominum & magistrum suum ad partem oppositam ire, solet proprium iter dimittere, & ad sequendum Dominum se transferre. Sic vere quamuis nos ex appetitu nostro multa velimus facere, si tamen Dominus noster Deus vel Prælatus contrarium nobis dicat, propriam voluntatem nostram debemus relinquere, & nos voluntati Domini conformare. Secuti inquit sunt Dominum. Vnde de paralytico per Dominum Saluatorem curato dicitur Luc. 5. quod relictis omnibus surgens secutus est eum. Sic igitur patet quomodo tria sunt principaliter relinquẽda, & quomodo est vnum relinquere virtuosum.

F ¶ Sed secundo principaliter dico, quod est vnum relinquere vitiosum. Et istud est relinquere malorũ, qui, scilicet, relinquunt illa, quæ sunt vtilia ad salutem, similes puero, qui libenter relinquit castrum, vt habeat pomum. Et qui libenter relinquit scholas, vt currat ad choreas. Quia breuiter peccator voluntarie relinquit bonum, & eligit malum. Relinquit Paradisum, & currit ad infernum. Vnde nota, quod isti Relinquunt

Deum per iniquitatem,
Parentes per impietatem,
Correctionem per proteruitatem,
Religionem per apostasiæ prauitatem.

Dico ergo, quod isti relinquunt Deum per iniquitatem Deut 32. Deum qui te genuit, dereliquisti. Et ideo ipse Dominus dicit 2. Par. 12. Reliquisti me, & ego reliqui vos. Et 3. Para. 5. Reliquerunt Dominum Deum patrum suorum. Item relinquunt parentes per impietatem 2. Esdræ 4. Homo patrem suum relinquit, & ad mulierem suam coniungitur. Item relinquunt correctionẽ per peruersitatem. Vnde Prouerbiorum decimo. Qui autem odit increpationem, errat. Item relinquunt religionem per apostasiæ prauitatem. Vnde Prouerbiorum 27. Sicut auis transmigrans de nido suo, sic homo qui relinquit locum suum. Istud est ergo relinquere vitiosum.

G ¶ Tertio vero dico, quod est vnum relinquere fructuosum. Et istud est illud, quod faciunt iusti, quando relinquunt posteris suis bona documenta, & bona exempla, vt dicitur 2 Machab. 6. Adolescentibus exemplum forte relinquam. De relinquentibus vero bonam doctrinam & bona documenta dicitur Ecclesia. 24. Prophetiam quasi aquam effundam, & relinquam eam quæren-

tibus ſapientiam. Mali vero poſt relinquunt mala exempla: ſimiles limaci, quæ poſt ſe infectionis ſuæ veſtigium relinquit. Sic iſti relinquunt vbique ſigna & veſtigia ſuæ malæ vitæ Sap. 2. Vbique relinquamus ſigna lætitiæ noſtræ. De relinquere doloroſo, amoroſo, glorioſo, periculoſo collige ex præmiſſis & etiã ex tabula. Iſta igitur de relinquerę ſufficiant.

A **Reliquiæ.** Nota, quod reliquiæ dicuntur omnia illa, quæ poſt conſumptionem alicuius rei remanent & relinquuntur. Et ſic reliquiæ propriæ idem ſunt, quod reſiduum. Et ideo nota, quod in ſcriptura inueniuntur Reliquiæ

Mortalitatis,
Proſperitatis,
Poſteritatis.

Et ſic dico, quod Reliquiæ noſtræ ſunt illa, quæ poſt nos remanent de corpore, de rebus, & de genere. Et ſic dico, quod ſunt Reliquiæ

Naturæ,
Fortunæ,
Parentelæ.

Primæ ſunt reliquiæ corporales,
Secundæ ſunt reliquiæ temporales,
Tertiæ ſunt reliquiæ perſonales.

B ¶Reliquiæ corporales ſunt honorandæ, & iſtæ ſunt reliquiæ ſanctorum, quæ nobis poſt eorum mortẽ ſunt relictæ. Iſtæ enim deuote debent recolligi, & honorifice pertractari Mich. 5. Erunt reliquiæ Iacob, quaſi ros à Domino. Iſtæ enim ſunt reliquiæ & fragmenta, quæ nobis remanſerũt de menſa Chriſti. In menſa enim Chriſti quæ eſt eccleſia, mundus & ſui tyranni parauerunt diuerſa genera ferculorum, id eſt, diuerſa genera ſanctorum, iuxta illud Matt. 22. Tauri mei & altilia mea occiſa ſunt. De quibus reliquiæ ſuorum corporum & eis adiacentium nobis ſicut pauperibus remanſerunt. De Chriſto enim remanſerunt nobis veſtimẽta quibus fuit veſtitus, ſcilicet, crux, claui quibus fuit aſtrictus, ſpinæ quibus fuit infixus, ſecuris cum qua fuit perfoſſus, ſcilicet, lancea, & quod plus eſt, ſecundum aliquos præputium, quo fuit circumciſus, lacryma qua fuit plorando perfuſus, ſanguis q fuit in cruce excuſſus. Præputium enim dicitur ab Angelo Carolo regi delatum, & in eius nomine monaſterium de Corroſio Pictauen. Diœceſis eſſe factũ, & Corroſiũ à carne ſibi nũcupatum. Lacrymæ vero in monaſterio Vindocimenſi oſtẽduntur. Et ſanguis in diuerſis mundi locis à fidelibus honoratur & veneratur. Quãuis enim mirum aliquibus videatur, quod aliquid de corpore in virgine aſſumpto remanſit in terra, non eſt tamen inconueniẽs, quia ſufficit dicere, quod illud ſolum de Chriſti corpore cum eo reſurrexit, quod de neceſſitate humanę naturę fuit. Iſta vero, quę non neceſſaria, imo quodammodo ſuperflua ipſi naturæ fuerũt, in mundo ad conſolationem fidelium remanſerunt, & pro incõparabilibus reliquiis, Regi Franciæ & eius populo tanquam ſpeciali filio fideli & pacifico ex Dei prouidentia reſtituerunt Pſalm. Quoniam ſunt reliquiæ homini pacifico. Iſtæ enim primo fuerunt in Hieruſalem, tandem Athenis, tandem Romæ, tandem Pariſiis Eſa. 37. De Hieruſalem exibunt reliquiæ. Iſtud tamen mirum videtur, quod in prædictis ciuitatibus, quamdiu ibi reliquię iſtæ fuerunt, tamdiu liberales artes & ſcientiæ floruerunt. Hieruſalem enim Athenis & Romæ magna ſuis temporibus fuerunt ſtudia, quæ modo cum reliquiis Pariſios ſunt translata Zach. 9. Poſſidere faciam reliquias. Iſtæ enim reliquiæ, quæ fuerunt nobis in teſtamento Patris noſtri Chriſti relictæ, per diuerſas ſucceſſiones ad nos ſunt poſtmodum deuolutæ. Quia ſicut dicitur Eſa. 10. In veritate reliquiæ Iſrael conuertentur. Et bene dicit cõuertentur, quia, ſcilicet, iſtæ ad Francos finaliter ſunt conuerſæ Mich. 3. reliquiæ fratrum eius conuertentur ad filios Iſrael. Iſtæ ſunt igitur reliquiæ corporales, quæ ſunt venerandæ. De diuerſis autem reliquiis ſanctorum, & de infinitis miraculis eorum poſſent infinita narrari, ſed tranſeo gratia breuitatis. Illud ſolũ adde, quod quando reperiuntur reliquiæ ſanctorum, magnum debet eſſe gaudium & deuotio populorum, iuxta illud quod dicitur 4. Reg. 19. Fac orationem pro reliquiis quę repertę ſunt. Quia ſcilicet tunc debet homo orare, & plus quam alias deuotus eſſe. Et ecce, quod hic oſtenditur grandis deuotio, quam debes habere. Fac orationem. Diues poſſeſſio qua debes ſplendere. Pro reliquiis. Noua detectio qua debes gaudere. Repertę ſunt. Proſequere ſicut vis. Sunt igitur quędam reliquiæ corporales, quę ſunt venerandæ. Et ſi vis pone hic, quomodo ſatis poſſibile videtur, & non eſt mirum ſi reliquiæ ſanctorum faciant miracula, cum etiam membra hominum mortaliter viuentium miranda faciunt in hac vita. Ponit enim Plin. lib. 2. quod in Scythia, quædam erũt mulieres, quæ aſpectu ſuo homines occidebant. Nec mirũ, cum & Cicero fœminas omnes vbique viſu nocere aſſerat, quæ duplices pupillas habeant. Adeo natura cum ferarũ more, commedendi homines, in homine rabiem voluit generare, & etiam venena in aliquibus membris aliquorũ hominum ponere, ne quid mali eſſet, quod homini deeſſet. Sicut tamen natura poſuit venenum in aliquibus membris hominum aliquorum, ſic certe non mirum, ſi in aliquibus hominum membris poſuit remedia ſanitatum. Vnde ait idem lib. 7. cap. 2. quod pollex dextri pedis Pyrrhi Regis ſolo tactu lienoſos ſeu arenoſos curabat. Vnde etiam (vt ait) dictus pollex cum reliquo corpore cremari non potuit, imo in templo pro reliquiis conditus fuit. Sicut etiam dicit idem Plinius, & Varro aſſerit, certum eſt quoſdam eſſe quorum ſaliuæ ſerpentum ictibus medeantur. Etiam hic apud nos, Reges Francorum tactu ſuo infirmitatẽ gutturis ſeu glandulas curant. Quæ certe omnia ad virtutem ſanctarum reliquiarum applicari poſſunt. Quia certe ſi membra infidelium paganorum talia potuerunt, multo fortius talia poſſe debent membra fidelium ſanctorum. Sicut enim ponit Ouid. lib. 13. fab. 3. quod mortuo in bello Troiano Menone ab Achille occiſo, & in Phrygia ſepulto, omni anno ad ſepulchrum Menonis conueniunt aues dictæ Menonides, & memores belli, ibi fortiter inter ſe confligunt (quod etiam Plin. lib. 19. cap. 26. dicit,) ſic non mirum ſi etiam à fidelibus ſanctorum corpora viſitantur & honorantur, ex quo aues irrationabiles ſimile facere cõprobantur, quia, ſcilicet, Deus vult vt ſancti in memoria hominum viuant, qui, ſcilicet, dum viuerent in hac vita ſoli Domino viuere curauerunt. Vnde Eccl. 44. Corpora ſanctorum in pace ſepulta ſunt, & viuent nomina eorum in æternũ. Rom. 9. Reliquiæ Iſrael ſaluæ fient.

C ¶Secundo dico, quod ſunt quædam reliquiæ temporales, quæ ſunt erogandæ. Et iſtæ ſunt reliquiæ bonorum temporaliũ, quæ reliquiæ dicuntur, eo quod ad modum reliquiarum iſta parum valent & parum reputantur, & quia tanquam ſuperflua & nõ neceſſaria eſſe dignoſcuntur, vel etiam quia poſt mortem filiis & parentibus & aliis relinquuntur Pſal. Dimiſerunt reliquias paruulis ſuis. Et pro certo iſti dimittunt reliquias bonorum temporalium paruulis ſuis, nolentes ipſas pauperibus dare, ſed magis ſtudentes eas ſuis ſucceſſoribus erogare. Quia ſicut diuites prælati & alii magnas reliquias faciunt vt pauperibus dentur, ſic impii auari magnas poſſeſſiones congregant vt ſuis filiis relinquantur. Relinquunt enim alienis diuitias ſuas, & ſepulchra illorum domus eorum in æternum.

D ¶ Tertio vero dico, quod ſunt quædam reliquiæ perſonales, quæ ſunt informandæ. Et ſic reliquiæ accipiuntur pro ſucceſſionibus & filiis, qui poſt hominem relinquuntur. Iſtæ reliquiæ quandoque ſunt bonæ, quandoque malæ. Bonæ enim reliquiæ ſunt boni filii bene docti, de quibus dicitur Tobiæ decimo tertio. Beatus ero, ſi fuerint reliquiæ ſeminis mei ad videndum ciuitatem Hieruſalem. Vnde de bono filio ſic relicto, dicitur Eccleſiaſt. 30. Mortuus eſt inquit Pater eius, & eſt quaſi non mortuus, ſimilem enim ſibi reliquit poſt ſe filium. Malæ vero reliquiæ ſunt mali filii male docti, de quibus dicitur in Pſalm. Reliquię impiorum interibunt. Quia ſicut dicitur Eccl. 16. Vtilius eſt mori ſine filiis, quam relinquere filios impios. Et ſic ſecundum iſtum modum accipiendi, per reliquias, per relictos, & per reliquos intelliguntur viri iniqui, qui, ſcilicet, à Deo relinquuntur, & qui reliquiæ nullius valoris eſſe noſcuntur, & qui reliqui, ſuperflui & non neceſſarii inueniuntur. Vnde nota, quod iſti Relicti, id eſt, peccatores, per

Diſcordiam diuiduntur,
Sæuitiam efferuntur,
Auaritiam alios perſequuntur,
Inconſtantiam facile dilabuntur,
Inanem gloriam de Paradiſo expelluntur,
Iniuſtitiam damnati finaliter puniuntur.

De reliquorum enim diuiſione dicitur 1. Regum vndecimo, quod reliqui diſperſi ſunt, ita vt non relinquerentur duo pariter. De reliquorum crudeli inuaſione, dicitur Matthæi vigeſimo ſecundo capite, quod reliqui tenuerunt ſeruos patrisfamiliãs, & contumelia affectos eos occiderunt. De auara vero talium perſecutione dicitur Zachar. vndecimo. Reliqui deuorent vnuſquiſque carnem proximi ſui. Et Baruch 2. Spoliabunt te omnes, qui reliqui fuerunt de populis. De talium autem inconſtantia & fugitiua delapſione dicitur primo Machabæorum tertio. Reliqui autem fugerunt in terram Philiſtiim. De finali vero talium a Paradiſo excluſione dicitur Matthæi vigeſimo quinto, quod nouiſſime venerunt reliquæ virgines, quibus dictum fuit: neſcio vos, & quibus clauſa eſt ianua nuptiarum. De finali autem talium damnatione & punitione dicitur Apocalyp. 12. quod draco, id eſt, diabolus abiit facere bellum cum reliquiis, &c. Sufficit.

A **Remanere.** Cum recedere & remanere ſint contraria, hinc eſt, quod vbicunque recedere eſt bonum, remanere ſemper eſt malum, & econuerſo. Si enim recedere eſt malum, proculdubio remanere bonum. Nota ergo, quod remanere ſignat vt communiter ſtationem & perſeuerantiam, ſiue in bono, ſiue in malo. In bono enim ſignat bonam perſeuerantiam, quia, ſcilicet, homo remanet in ſtatu gratiæ, nec exinde per peccatum recedit Exemplo Regis apum, qui ſemper dicitur in alueari remanere, & exinde nunquam recedere, niſi ad locum competentiorem cum toto agmine ſuo ex toto decreuerit ſe transferre. Sic vere nec nos à ſtatu gratiæ, vel à gradu promotionis, Eccleſiæ vel religionis nobis à Deo conceſſæ, vnquã per peccatum vel per ambitionem vel alias recedere debemus, ſed ibi per perſeuerantiam continue remanere, niſi forte ad locum & gradum & ſtatum alium meliorem contingat ex cauſa rationabili nos transferre, quod potiſſime pertinet ad curatos & ad prælatos, qui Reges ſunt & præſides aliorum, qui, ſcilicet, de ſuis officiis, beneficiis & Eccleſiis non debent ſine cauſa recedere, ſed ibi continue reſidere. Exemplo Chriſti, de quo dicitur Luc. 2. Remanſit puer Ieſus in Hieruſalem.

¶ Vbi nota, quod taliter remanentes, & in ſuo loco & ſtatu perſeuerantes, vt communiter,

Solent { Viuere magis humiliter,
Regere magis vtiliter,
Cernere magis ſubtiliter.

Talis enim remanentia valet ad magis ſinceriter cõuerſandum, quia facit hominem eſſe puerum. Ad magis vtiliter gubernandũ, quia facit hominem eſſe Ieſum, id eſt, ſaluatorem. Ad magis ſubtiliter contemplandum, quia facit hominem eſſe in Hieruſalem, quæ, ſcilicet, interpretatur viſio pacis. Quod ergo homo remanendo in domo vel clauſtro efficiatur mundior in conuerſando patet cũ dicitur Puer, quia ſcilicet ipſe efficitur quaſi purus aer. Vide ſupra de puero, titulo de puero. Conſtat enim quod multa mala exterius exeundo committimus, quæ non fierent ſi in domibus, clauſtris & beneficiis maneremus. Manus enim Moyſi dum in ſinu manebat, erat munda, dum vero eam extrahebat, apparebat leproſa. Puer inquit Ioan. 6. Eſt puer vnus hic, &c. Quod etiam homo ſic remanendo, ſit vtilior in gubernando, patet, quia ſcilicet homo ſit Ieſus, id eſt, ſaluator, quia conſtat, quod homo magis iuuat & ſaluat populum & ſubditos ſuos cum eis remanẽdo, quam ab eis recedendo. Vnde Iohan. Remanſit Ieſus ſolus, & mulier in medio. Quod inſuper homo ſic remanens ſit ſubtilior ad contemplandum, patet in verbo Hieruſalem, quæ interpretatur viſio pacis, quia vacat homo melius ad vidẽdum & contemplandum vitam æternam interius remanendo, quam exterius euagando. In Hieruſalem inquit 2. Reg. 11. Dauid ergo remanſit in Hieruſalem. Sic ergo patet, quod recedere ſignat in bono. Quod tamen eſt contra multos, in quibus nihil boni remanet Dan. 10. Nihil remanſit in me virium. Et qui in nullo bono remanent Pſ. vnus ex eis non remanſit.

B ¶ Sed adhuc dico, quod remanere ſignat in malo. Et ſic remanere nihil aliud eſt, quam in malo perſeuerare, vel à bono deſiſtere & tardare, & ſic remanere pertinet ad tardos & ad pigros. Iſti enim ſunt ſicut vinaceum, quod remanet poſt primã expreſſionem, quod exinde non exit niſi per violentiam torcularis, & ideo vt communiter parum valet. Sic tales qui ad omne bonum faciendum ſemper volunt vltimi remanere, & nunquam à malis ſuis conſuetudinibus niſi violenter exire, parũ certe poſſunt aut facere, aut valere Numer. 33. Qui remanſerint, erunt vobis quaſi claui in oculis. Et ideo docet ſcriptura Exod. 10. dicens. Non remanebit ex eis vngula. Et ſicut dicitur Ezec. 21. Qui remanſerint, gladio concident, &c. Vide ſupra de Perſeuerare, de Manere, Permanere, & ſimilibus.

A **Reminiſci.** Vide in tit. Memoria & in tit. recordari. Et ſi vis dic, quod nos inuenimus

Reminiſci { Dei iuſtitiæ,
Dei clementiæ,
Noſtræ prudentiæ.

Eſt dico reminiſci Dei iuſtitiæ, quod eſt metuendum. Et ſic dicebat Tobias Tob. 3. Ne reminiſcaris domine delicta noſtra vel parentum noſtrorum neque vindictam ſumas de peccatis noſtris. ¶ Item eſt reminiſci Dei clementiæ, quod eſt appetendum. Et ſic dicendum eſt illud Pſalm. Reminiſcere miſerationum tuarum Domine, & miſericordiarum tuarum, quæ à ſæculo ſunt. ¶ Item eſt reminiſci noſtræ prudentiæ, quod eſt faciendũ. Et ſic certe dico, quod nos debemus reminiſci malorum, quæ commiſimus 1. Mach. 6. Reminiſcor malorum, quæ feci in Hieruſalem. Et in Pſalm. Reminiſcentur & conuertentur ad dominum vniuerſi fines terræ. Et bonorum quæ recepimus, ſcilicet, à Deo & à parentibus & ab amicis. Vnde Eſa. 63. Qui reminiſcimini Domini, ne taceatis, &c. Tranſeo, quia non ſunt authoritates, & ſupra ſatis dictum eſt de memorari ſeu memoria.

Remittere. Remiſſio. Nota, quod remittere quandoque idem eſt, quod retro ſeu iterum mittere. Et ſic ſumitur Lucæ 23. vbi dicitur, quod Herodes remiſit Ieſum ad Pilatum, quem, ſcilicet, idem Pilatus ſibi miſerat. A

¶ Item ſumitur pro relaxare. Vnde res dicitur eſſe remiſſa, quando eſt inanis & laxa. Vnde ſic ſumitur Eccl. 4. Noli eſſe remiſſus & inutilis in operibus tuis. Et hoc quia ſicut dicitur Proue. 12. Manus remiſſa tributis ſeruiet.

¶ Item ſumitur remittere pro indulgere, parcere, miſereri, condonare. Et ſic communiter ſumitur in ſcriptura. Et ita

Remittere eſt actus { Pietatis,
Libertatis,
Benignitatis.

Vnde nota, quod tam Deus quam homo remittant & indulgeant. Et ſic eſt Remiſſio

Diuina & ſuperior,
Humana & inferior.

¶ Eſt dico remiſſio diuina & ſuperior, & iſta eſt illa qua, ſcilicet, Deus Remittit & remittet B

Peccata pœnitentibus,
Debita poſtulantibus,
Tormenta reſurgentibus.

¶ Et iſta eſt triplex remiſſio, ſcilicet,

Remiſſio { Culparum,
Debitorum,
Pœnarum.

Primo ergo dico, quod Deus remittit peccata pœnitentibus, quia, ſcilicet, ſtatim quando homo pœnitet de peccato, Deus eſt paratus indulgere delicto Pſalm. Cogitabo pro peccato meo, & tu remiſiſti iniquitatem peccati mei. Sicut enim videmus, quod homo remittit offenſam ſibi factam quando plures amici eius pro remiſſione huiuſmodi intercedunt, ſic Deus tunc remittit nobis peccata, quando amici eius, ſcilicet, gratiæ & virtutes pro parte noſtra ſunt, & ſe pro nobis apud Deum interponunt. Iſtæ autem virtutes quibus mediantibus Deus nobis peccata remittit, ſunt, ſcilicet, Chriſti

Nominis inuocatio,
Sanguinis irrigatio,
Fluminis expiatio,
Luminis apparitio,
Fluminis inflammatio,
Culminis exoratio,
Duri turbinis tribulatio,
Parui criminis confeſſio.

Remittuntur dico per Chriſti nominis inuocationem 1. Iohan. 2. Remittuntur vobis peccata per nomẽ eius. Item per Chriſti ſanguinis irrigationem. Vnde Heb. 9. Sine ſanguinis effuſione non fit remiſſio. Item per Chriſti fluminis expiationem, ſcilicet, baptiſmum Luc. 3. Prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem omnium peccatorum. Item per Chriſti luminis apparitionem, ſcilicet, per lumen fidei & ſcientiæ Luc. 1. ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius in remiſſionem peccatorum eorum. Item per Chriſti flaminis inflammationem, ſcilicet, per ardorem charitatis. Vnde Luc. 7 Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Item per Chriſti culminis exorationẽ, ſcilicet, per humilem deuotionem & precem. Vnde Act. 8. Roga Deum ſi forte remittat tibi peccata. Item per duri turbinis flagellationem, ſcilicet, per tempeſtates & miſerias huius vitæ. Vnde Eccle. 2. Remittet in die tribulationis peccata. Item per omnis criminis cõfeſſionem. Vnde in Pſ. Dixi confitebor aduerſum me iniquitatẽ meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Patet ergo, quod Deus remiſit peccata pœnitentibus, quod eſt primum.

¶ Secundo dico, quod ipſe dimittit debita poſtulantibus. Nos enim tenemur ſibi ad multa debita, quia ſcilicet non ſolum tenemur ſibi ratione peccatorum, quæ erga eum commiſimus, imo etiam ratione beneficiorum, quæ continue ab eo recipimus, tenemur ſibi recompenſare. Et quia impotentes ſumus ei retribuere, neceſſe eſt, quod nobis clementer remittat Matth. 18. Omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me. Vnde 1. Mach. 10. Remittimus vobis præſtationes multas. Et 11. Quæ ad nos pertinebant decimarum & tributorum remittimus. Deus ergo remittit debita petentibus. C

¶ Tertio vero dico, quod Deus remittet tormenta ſanctis reſurgentibus. Pater enim noſter Adam obligauit nos Deo ad habendum miſeriã, mortem & pœnam, ſed pro certo iſta omnia in reſurrectione vltima ſanctis remittentur, quãdo D

abſorbebitur mors in victoria, & immortalitas reſtituetur. Et ideo vita æterna ſignificatur per iubilæum annum, in quo omnes poſſeſſiones ad primos Dominos reuertebantur, in quo omnis ſeruus ad libertatem reſtituebatur, & omnia quæ vẽdita fuerant, ſine precio redimebantur, ſicut dicitur Leu. 25. ſignificans ſtatum illum in quo eſt plena remiſſio omnium miſeriarum huius vitæ. De quo Leu. 26. Sanctificabitis annum quinquageſimũ & vocabitis eum remiſſionem. Sic ergo patet quomodo Deus remittit offenſam, debitum, & pœnam. Et ſic dico, quod eſt quædam remiſſio ſuperior & diuina.

E ¶ Sed adhuc dico, quod eſt quædam remiſſio inferior & humana. Et iſta eſt illa, qua nos tenemur aliis remittere & offenſas & pœnas, & non vltra debitum nec rigoroſe procedere contra ipſos, ſed ipſis potius indulgere. Sed de hoc vide ſupra de Parcere, quia hic non ſunt auctoritates vocales. Vide ſi vis in Mauritio, vbi inuenies multam theoriam.

A **Renes.** Nota, quod renes ſunt membra corporis ad humorum depurationem, & ad caloris conſeruationem, ad prolis ſuſcitationem & generationem ordinata. Vis enim generatiua, vis veneris excitatiua, vis humoris venerei communicatiua, latet in renibus. Et ideo ſpiritualiter loquendo, per renes poſſunt multa intelligi, videlicet,

Viri ſpirituales,
Affectus cordiales,
Appetitus carnales.

Viri enim ſpirituales ſunt renes Eccleſiæ,
Affectus cordiales ſunt renes animæ,
Appetitus carnales ſunt renes carnis noſtræ.

B ¶ Primo ergo dico, quod per renes deſignantur viri ſpirituales. Renes enim habent virtuti generatiuæ ſeruire, calorem naturalem fortificare, ſanguinem purificare, & vrinam à ſanguine ſugere, & ad veſicam deſtinare. Sic vere viri perfecti in corpore Eccleſiæ generationi bonorum operum, vel generationi, id eſt, cõuerſationi fidelium deſeruiunt. Calorem charitatis in ſe, & in aliis cuſtodiunt. In aliis etiam purificant ſanguinem, id eſt, deuotionem. Et vrinam ſcilicet peccati, ab aliis ſugunt, audiendo eorum confeſſionem. Iſti ſunt ergo renes Chriſti & eccleſiæ, de quibus dicitur Eſa. 11. Fides cinctorium renum eius. Et Dan. 10. dicitur, quod ille vir mirabilis quem vidit Daniel, per quem Chriſtus ſignificatur, habebat renes accinctos auro obryzo. Quia ſcilicet viri ſpirituales accincti auro ſplendidæ honeſtatis. Et ſicut videmus, quod inter renes ille qui eſt dexter, eſt ſemper altior, quam ſiniſter, & etiam vt communiter minus pinguis, ſic inter viros ſpirituales, illi qui ſunt magis dextri, id eſt, magis virtuoſi & perfecti ſunt per contemplationem, & affectionem magis alti & magis macri per paupertatem & rerum attenuationem. Vnde etiam poteſt dici de iſtis illud Thr. 3. Miſit in renibus meis filias pharetræ ſuę ſcilicet ſagittas paupertatis. Per renes ergo poſſunt ſignificari viri ſpirituales.

C ¶ Secundo dico, quod per renes poſſunt denotari affectus cordiales. Sicut enim in renibus eſt deſiderium carnis, ſic in affectu eſt deſiderium mentis. Vnde de Deo dicitur. Scrutans corda & renes Deus. Vnde in Pſalm. Vre igne renes meos & cor meum, Deus meus & ſpes mea, Deus in æternum. Et Hier. 11. Prope es tu ori eorum, longe autem à renibus ipſorum: à renibus inquit, id eſt, ab affectibus.

D ¶ Tertio dico, quod per renes poſſunt denotari appetitus carnales. Quia enim in rebus eſt ſedes & domicilium libidinis, bene poteſt per renes tota carnalis infectio, & tota carnalis conditio deſignari, id eſt, Iſti enim ſunt renes qui per delicias inficiuntur, diſſoluti per laſciuiam. Renes commutari per inconſtantiam. Renes madefacti per affluentiam. De diſſolutione enim laſciuiæ dicitur Ezec. 29. Diſſoluti ſunt omnes renes eorum. De commutatione vero debilis inconſtantiæ dicitur in Pſal. Renes mei commutati ſunt. De madefactione ſeu indefectione temporalis affluentiæ dicitur Ezech. 27. Transduxit me per aquam vſque ad renes. Et ideo quia tales renes ſunt ita diſſolubiles, ita variabiles & defectibiles, ita madefactibiles & corruptibiles, neceſſe eſt, quod iſti, ſcilicet, Per

Mundam continentiam contegantur,
Strictam abſtinentiam arceantur,
Arctam pœnitentiam vrgeantur,
Mortis reminiſcentiam compeſcantur.

De munditia enim continentiæ dicitur Exod. 28. quod Sacerdotes debent operiri fœminalibus lineis à renibus, vſque ad fœmora. De abſtinentiis poteſt dici illud Exod. 12. Renes veſtros accingetis, id eſt, ſtringetis. Et loquitur de eſu agni, qui cum lactucis agreſtibus comedebatur. De pœnitentia dicitur in Pſalm. Vre renes meos & cor meum. De mortis memoria dicitur 3. Reg. 1. quod Helias erat Zona pellicea accinctus renibus. Zona enim pellicea, quæ fit de pellibus animalium mortuorum, mortis memoriam deſignat. Sufficit.

Renouare. Nota, quod ſupra de Nouitate ſatis dixi, & A etiam alibi in titulis pluribus. Sed quia ſupra de innouare nihil dixi, ideo modo ſimul & de renouare aliquid eſt dicendum. Igitur dic, quod in ſcriptura reperitur Renouatio

Naturalis,
Virtualis,
Mundialis,
Criminalis,
Supernalis,
Infernalis.

Prima, Secunda, Tertia, Quarta, Quinta, Sexta, } eſt innouatio { naturæ, gratiæ, fortunæ, culpæ, gloriæ, pœnæ.

¶ Primo igitur dico, quod eſt quædam innouatio ſeu renouatio quæ eſt naturalis, & iſta eſt illa, quæ per viciſſitudinem temporum omnia renouat omni anno, ſicut, ſcilicet, patet de floribus herbis & fructibus, qui virtute diuina cum adminiculo cœleſtiũ corporum, pluuiarum, nubium & ventorum, annis ſingulis renouantur, & ad nouitatem priſtinam reducuntur. De quo literaliter intelligitur illud Pſ. Emitte ſpiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Spiritus enim ventus eſt, cuius flatus ad terræ renouationem cooperatur. Vnde de ſapientia æterna dicitur Sap. 7. quod in ſe permanens innouat omnia. Deus enim idem manet, omnia autem alia per eum immutantur & innouantur. Iſta eſt ergo renouatio naturalis.

¶ Secundo dico, quod eſt renouatio virtualis, & iſta eſt illa B qua homo de venuſtate peccati mediante pœnitentia per gratiam renouatur. Quia ſcilicet ſicut aquila iuueneſcit & renouatur, quando aſcendens ſurſum verſus ſolem calefit, & tandem in fonte balneatur, quia ſcilicet tunc pennis antiquis relictis ipſius iuuenilis nouitas reparatur, ſic in vitiis antiquatus, feruore contritionis calefactus, & fonte lacrymarum rigatus, & per confeſſionem pennis veteribus, id eſt, præteritis criminibus denudatus fit ſpiritualiter renouatus Pſalm. Iuuentus mea renouabitur vt aquilæ Threnor. 5. Innoua dies noſtros ſicut à principio. Nonne ſicut ſupponit Ouidius libro ſeptimo, fabula ſecunda. Medea incantatrix Theſſaliæ Regem in lebete decoctum renouauit, & ad iuuentutem priſtinam reparauit, ſtellarum, ſcilicet, & herbarum influentia mediante? Quia reuera fides noſtra, quæ ſ. mẽtes humanas ſic ſpiritualiter capit, quod ipſas facit credere, quod nulla ratio nobis dictat (Pſalm. Venefici incantantis ſapienter) iſta dico ſapiens incantatrix homines in vitiis antiquatos per deuotionem contritionis, & pœnitentiæ renouat, & mediante lumine & influentiæ gratia ipſum ad ſtatum priſtinum reſtituit & reformat Pſalm. Cor mundum crea in me Deus & ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis. Et breuiter dico, quod iuſti renouantur per pœnitentiam vitia relinquendo, & ſemper etiam per gratiam, de virtute in virtutem procedendo, & ſemper in melius ſe mutando & florendo Pſalm. Et refloruit caro mea.

¶ Vnde nota, quod iſti Renouant

Conſcientiam interiorem,
Apparentiam exteriorem,
Amicitiam intimiorem,
Sapientiam ſinceriorem,
Pœnitentiam aſperiorem.

De renouanda conſcientia interiori fit mentio Epheſiorum 4. vbi dicitur Renouamini ſpiritu mentis veſtræ & induite nouum hominem: de renouanda apparentia exteriori dicitur Coloſſ. tertio. Expoliantes veterem hominem, induite nouum hominem, qui renouatur in agnitione Dei. Iſtud enim eſt ſpeciale Dei Templum, quod certe ſemper eſt virtutibus reparandum 1. Machabæorum quarto. Aſcendamus nunc mundare ſancta & renouare Tob. 3. Domus, quæ eſt in ea incenſa, reædificabitur. De renouãda amicitia intimiori dicitur 1. Machabæorum 12. quod Ionathas ſummus ſacerdos miſit Romam renouare amicitiam cum Romanis. Vera enim amicitia nunquã veteraſcit imo continue renouatur, bonum tamen eſt, quod per gratas epiſtolas, & per viſitationes & munuſcula multoties renouetur: Vnde ibidem dicitur. Elegimus inquit Eumenium & Antipatrem & miſimus ad Romanos renouare cum eis amicitiam & ſocietatem priſtinam. De renouanda ſapientia interiori ſeu lim-

pidiori dicitur Eccl. 50. Iesus filius Syrach renouauit sapientiam in corde suo. De renouanda pœnitentia asperiori dicitur in Psal. Obmutui & humiliatus sum, & silui à bonis & dolor meus renouatus est. Qui enim vult se per pœnitentiam renouare, aut in se pœnitentiam renouare, necesse est eum ab huius sæculi & mundi deliciis abstinere. Pœnitentia enim est illud per quod (sicut supra dictum est) omnia renouantur, & per quod domus conscientiæ reædificatur, & ad statum pristinum renouatur. Vnde Amos 9. In die illa visitabo tabernaculum Dauid quod cecidit, & reædificabo aperturas murorum eius, & ea quæ corruerant, instaurabo. Ista est ergo renouatio virtualis.

D ¶ Tertio dico, quod est renouatio mundialis seu fortunalis. Et ista est illa, qua fatui peccatores quotidie multiplicant & innouât in se mala, & qua mundus quotidie mutat & innouat malos mores. Membra enim superflua quemadmodum in homine continue renouantur, sicut sunt vngues & capilli, sic mali cogitatus & actus. Sed de hoc vide supra de nouitate.

E ¶ Quarto dico, quod est renouatio criminalis, & ista est renouatio dolorum, qui in peccatoribus quotidie renouantur. Superbus enim etsi corporis pulchritudine vigeat, si honoris & dignitatis conscendat fastigia, semper tamen dolet aliquâ superesse ad quæ non potest attingere. Auarus et si multa possideat, dolet tamen quia timet se illa non semper aucturum, vel scit se ista aliquando relicturum. Iuuentuti, ad veneris oblectamenta, suspicio; Senectuti, impotentia obstat: vterque dolore torquetur. Ira sæpe fieri suadet, quod post factum pœnitet fecisse, vel pœna est facere non potuisse. Gulę, stomachi tarda digestio est molesta. Inuidia prius lædit inuidentem quam inuisum. Acedia et si plurimum corporis mollitiem foueat, & animæ contemnat salutem, diuina negligendo, humana tamen verecundia stimulata, dolet se deliciis non posse frui ad sanitatem. Itaque nullum est crimen quod non aliquo dolore quotidie renouetur, ex quo criminosus nō offendatur. Bene igitur dico, quod est renouatio criminalis, ita vt quocunque vitio quis fuerit irretitus, dicere cogatur illud Psalm. Dolor meus renouatus est.

F ¶ Quinto dico, quod est renouatio æternalis seu supernalis, & ista est renouatio beatorum in Paradiso, quorum, scilicet, gloria nunquam cessat imo continue renouatur, sicut, scilicet, lux solis renouatur & renascitur omni die. Vnde Iob 29 Sicut palma multiplicabo dies, gloria mea semper innouabitur, & arcus meus, in manu mea semper instaurabitur.

G ¶ Sexto vero dico, quod est renouatio infernalis. Renouatio dico & continuatio tormentorum, sicut, scilicet, posuerunt poetæ de Sisypho à diis in inferno damnato, quod, scilicet, pœna ipsius perpetuo renouatur. Damnatus enim fuit saxum grauissimum ad altissimi montis cacumen portandum, vbi cum statim saxum portauit, inferius cum saxo ruit, quod iterum sursum reportat & extollit, & sic pœna eius vbi cessare visa fuerat renascitur & recrescit. Sic est de pœnis & miseriis damnatorum, renouatur enim quotidie & reuenit. Vnde de Antiocho Rege dicitur 1. Machab. 6. quod decidit in languorem, & erat illic dies multos quia cum eo renouata est tristitia magna. Sufficit de renouare.

Renunciare.

Vide supra in tit. Annunciare, & Narrare. & Referre, &c.

A Repellere.

Nota, quod repellere idem est, quod retro seu iterum pellere. Et est idem quod Fugare, Abiicere, Repudiare, & refutare, & sic notabis quod nos inuenimus

Repellere
- Summi creatoris,
- Iusti viatoris,
- Stulti peccatoris.

Primum repellere facit iustitia,
Sed secundum facit prudentia,
Sed tertium facit stulta nequitia.

¶ Primo igitur dico, quod est vnum repellere quod diuina facit iustitia. Ista est enim quæ

Quosdam Repellit
- Ordinatiue,
- Castigatiue,
- Executiue.

¶ Prima repulsio fit per æternam derisionem. Et ista est illa qua ab æterno duxit impios reprobandos, & à sua misericordia repellendos. Ab æterno enim vidit, qui erant mali futuri, & ideo repudiauit & repulit, & à sua prædestinatione & gratia reprobauit Malach. 1. Rom. 9. Iacob enim dilexit, & Esau odio habuit. Et repulit tabernaculum Sylo, & tribum Ephraim nō elegit, sed tribum Iudam, montem Sion quem dilexit, sicut dicitur in Psalm. Alia Dei repulsio fit per modernam correctionem. Et ista est illa quam Dominus facit ad tempus, in quantum, scilicet, bonos & prædestinatos solet temporaliter affligere, & eos quantum apparet, à suo amore repellere, & ac si de eis non curaret, ipsos à sui amoris scrinio reiicere & fugare, & variis tribulationibus subiugare. De quo, scilicet, conqueritur Dauid in Psalm. dicens, Quare me repulisti, & quare tristis incedo dum affligit me inimicus. Et aduerte, quod talis repulsio superficialis apparet in tormentorum inflictione Psalm. Ad quid Deus repulisti in finem, despicis in opportunitatibus in tribulatione?

¶ Item in petitorum negatione. Deus enim videtur petentem repellere, quando non statim concedit quod petitur Psalm. Ad quid repellis orationem meam de medio sinu tuo in finem? ¶ Item in præmiorum dilatione Psalm. Tu vero repulisti, & despexisti, distulisti Christum tuum. Sed quid? certe talis tribulatio nō est repulsio, sed est attractio, nec reprobatio, sed finalis miseratio sicut, scilicet, ipse Dauid dicit in Psalm. Deus repulisti nos, & destruxisti nos, iratus es, & misertus es nobis. Quia pro certo Deus fideles suos à se finaliter non repellit, sed ad se potius tribulando attrahit & impellit Psalm. Non repellet Dominus plebem suam, quia in manu eius sunt omnes fines terræ. Et Thr. 3. dicitur. Non repellet in sempiternum Dominus, quia si abiecerit, & miserebitur. Ista est igitur Dei repulsio quæ fit per modernam correctionem. Est adhuc alia vera Dei repulsio, quæ fit per postremam seu per finalem damnationem, quando, scilicet, ipse Dominus exequetur repulsionem superius primo dictam, quod, scilicet, ordinauerat ab æterno. Et ista est illa quam metuebat Dauid quando dicebat in Psalm. Exurge, quare obdormis Domine, exurge & ne repellas in finem. Et quantum ad istam repulsionem dicitur alibi in Psalm. de bonis. Quoniam nō repellet dominus plebem suam, & hæreditatem suam non derelinquet. De malis aūt & de damnatis dicitur Ps. 88. Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non es memor amplius, & ipsi de manu tua repulsi sunt. Patet igitur, quod est vnum repellere, quod diuina facit iustitia.

¶ Secundo dico, quod est vnum repellere, quod humana facit prudentia. Et istud certe est illud quo iusti repellunt & abiiciunt à se malum, sicut, scilicet, bene dicitur Ezech. 43. Nunc ergo repellant à se procul fornicationes suas, & ruinas regum suorum, & habitabo cum eis in medio eorum semper. Et Eccl. 38. Ne dederis in tristitia cor tuum, sed repelle eam à te, & memento nouissimorum. B

¶ Tertio vero dico, quod est vnum repellere, quod insana facit stultitia. Et istud est illud quo peccatores & fatui repellunt & abiiciunt à se bona. Exemplo, scilicet, phrenetici, qui repellit à se Medicos & etiam medicinas. Vnde nota quod isti C

Repellunt
- Deum, ipsum contemnendo;
- Amicum, ipsum fugiendo;
- Seipsum, sensum & scientiam non curando.

Repellunt igitur Deum, detestando suam iustitiam. Et sic de Deo dixit Stephanus loquens Iudæis Actor. 7. Cui inquit noluerunt obedire Patres vestri, sed repulerunt eum. Repellunt etiam proximum, abdicando suam fiduciam, sicut de Dalila dicitur Iudicum 16. quod postquam torondisset Samsonem, cepit abiicere eum, & à se repellere. Repellunt insuper cor suum, non curando veram scientiam. Vnde de talibus dicit Dominus Oseæ 4. Quia tu scientiam repulisti, repellam te. Patet ergo quod in scriptura reperitur triplex repulsio. Vide supra de expellere & Abiicere, & Eiicere, &c.

Repente. Repentinus.

A Nota, quod Repente idem est quod subito, cito, celeriter & instanter. Et possumus notare, quod aliqua sunt quæ repente operantur, scilicet,
- Dei benignitas peccatores conuertendo,
- Dei seueritas peccatores puniendo,
- Iustorum sedulitas maioribus obediendo;
- Malorum crudelitas innocentibus officiendo.

Dicam ergo, quod est quoddam repente diuinæ benignitatis. Et istud est illud quo Deus quandoque repente inspirat & conuertit hominem ad bonum, sicut apparuit in Paulo, qui repente fuit à Domino inspiratus. Vnde Ambrosius. Nescit enim tarda molimina Spiritus sancti gratia. Et ideo dicitur Act. 2. Factus est repēte de cœlo sonus tanquam aduenientis spiritus vehementis, & repleuit totam domum, &c.

B ¶ Item dico, quod est vnum repente diuinæ seueritatis. Et sic dico, quod tria sunt quæ repente à diuina seueritate fiunt, scilicet,
- Mors,
- Casus,
- Iudicium.

De morte enim planū est, quod repente subito & insperato corrigat Hier. 6. Repente veniet vastator super vos. Et 1. Thess. 5. Cum dixerint pax tunc repentinus superueniet interitus. De casu etiam apparet, quia, scilicet, quotidie videmus, quod diuersi casus & infortunia repente accidunt diuersis, sicut de Iob habemus Iob 1. quod repente ventus irruit à regione deserti, qui domum concutiens, filios eius oppressit. Vnde Ezech. 26. Attoniti super repentino casu tuo mirabuntur. Et Hier. 4. Repente vastata sunt taber-

tabernacula tua. Ista potissime videmus de his qui florentes prosperitate mundana, repente quandoque infortuniis obruuntur Esa.47. Repente veniet super te miseria quam nescis. De iudicio etiam certum est, quod Dominus repente veniet Mar.13. Ne cum venerit repente, inueniat vos dormientes. Et Luc 21. Repente superueniet in vos dies illa.

C ¶ Item dico, quod est vnum repente moralis sedulitatis, quia scilicet boni obedientes repente, id est, subito obediunt. Iudicũ 21. Exite repente de vineis.

D ¶ Item dico, quod est vnum repente mundanæ crudelitatis, quia, scilicet, mundi Principes & tyranni sine deliberatione repente solent alios molestare. De quo dicitur Proue. 3. Ne paueas repentino terrore impiorum Sed pro certo sicut ipsi repente lædunt alios, sic à Deo repente perimuntur, & diuersis cladibus obruuntur, sicut ad sensum patet. Vnde Prou.24. Repente veniet iudicium eorum, &c. Sufficit.

A Reperire. Nota, quod in sacra scriptura inuenitur

Reperire { Dei, / Iusti, / Impii.

¶ Primo quidem reperire Dei. Quamuis enim ipsum multi videantur in præsenti subterfugere, & ab eo se abscondere vel cassare, finaliter tamen ipsos reperiet, & bonum vel malum secundum quod meruerunt, eis reddet, sicut facit bonus iudex, qui facta inquisitione, secundum quod tunc iustitiam reperit, iura dicit. Vnde de Deo qualiter in fine reperiat mala nostra dicitur Iob 4. Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit prauitatem. Etiam de venialibus qualiter Deus ipsa reperit atque punit, patet Iob 33. vbi Iob de Deo dicit sic. Quia inquit querelas in me reperit, arbitratus est inimicum suum. Istud est igitur reperire Dei.

B ¶ Secundo dico, quod inuenitur reperire iusti. Canes enim nobiles, & maxime parui & qui habent aures pendentes, magis valent ad reperiendum prædam quam rustici vel maiores. Ad denotandum, quod illi qui in moribus & virtutibus nobiles sunt, & qui per humilitatem sunt parui, & per obedientiam aurib. inclinati, sunt ad reperiendum & obtinendum prędã gratiæ & gloriæ magis apti, vt sic dicat quilibet homo iustus illud Iob 31. Lætatus sum super diuitiis meis multis, & quia plurima manus mea reperit. Diuitiis inquit, scilicet, virtutibus. Iustus enim multa reperire dicitur, in quantum illa quæ sibi saluando sunt vtilia, acquirit, reperit, & sectatur. Et sic dico, quod iusti acquirunt & reperiunt & intendunt, scilicet,

Summam diuinitatem, vt diligatur,
Gratiæ voluptatem, vt hauriatur,
Rerum vtilitatem, vt acquiratur,
Bonam societatem, vt habeatur,
Cordis iniquitatem, vt expellatur,
Scripturæ veritatem, vt addiscatur,
Sensus maturitatem, vt teneatur,
Cœli fœlicitatem, vt nanciscatur.

Dicam ergo, quod iustus reperit summam diuinitatem. Ista enim se voluntarie quærentibus offert. Et ideo non mirum si ab eis reperitur vt sic de quolibet iusto dicatur illud Iob 11. Forsitan vestigia Dei comprehendes, & vsque ad perfectum omnipotentem reperies. Item reperit gratiæ voluptatem, seu etiam bonitatem. Vnde Gene.26. dicitur de seruis Isaac, quod ipsi foderunt in torrente, & repererunt aquam viuam. Item reperit rerum vtilitatem. Vnde Iud.17. dicitur de illo leuita, quod ipse peregrinari voluit vbicunque sibi commodum reperisset. Item reperit bonam societatem. Vnde de Helia dicitur 3 Reg 19. quod profectus inde reperit Helisæum Sequitur. Consurgensque abiit, & secutus est Heliam, & ministrabat ei. Item reperit cordis iniquitatem, scilicet, vt ipsam per pœnitentiam & confessionem expellat. Vnde 2. Par.29. Sacerdotes quoque ingressi sunt templum domini vt sanctificarent illud, & extulerunt omnem immunditiã q̃ intus repererant. Sacerdotes enim, id est sacri duces, id est, quilibet iusti tẽplum Domini, id est, propriam conscientiam ingrediuntur per considerationem, & immunditiam peccati quam ibi reperiunt, extra per confessionem procul repellere moliuntur. Sacerdotes etiam reales conscientias subditorum debent inuestigare, & peccata quæ reperiunt, expellere & fugare. Item reperit scripturæ veritatem. Vnde 4. Reg.22 Librum legis reperi in domo Domini. Item reperit sensus maturitatem. Vnde Prou.16. Corona dignitatis senectus, quæ in viis iustitiæ reperitur. Item reperit cœlestem vbertatem, quia. s. iustus postquam in mundo isto reperit plura meritoria & virtuosa, in fine reperit præmia gloriosa. s. vbertatẽ gloriæ Paradisi 1. Par.4. Vberrima ibidem pascua reperiunt. Patet igitur quod inuenitur reperire iusti.

¶ Tertio dico, quod nos inuenimus reperire stulti. Et hoc certe est illud quo peccatores & impii res malas & inutiles reperire nituntur. Vnde nota, quod mali reperiunt C

Diuitias temporales,
Delicias gutturales,
Luxurias corporales,
Discordias fraternales,
Molestias æternales.

Mali ergo tẽporales reperiunt diuitias & ad hoc tendit tota intentio auarorum. s. ad diuitias rapiendas & acquirendas. Ad hoc n. vacat tota suarum venatio rapinarum. Vnde Prou. 1. dicunt alterutrum: Abscondamus tendiculas contra insontem. Sequitur. Omnem preciosam substantiam reperiemus, replebimus domos nostras spoliis Et Gen.42. dicitur, quod repererunt in ore saccorum ligatas pecunias. Item illi gutturales reperiunt delicias. Vnde Prou.23. dicitur in persona hominis ebriosi. Quando euigilabo, & rursus vina reperiam? Item isti corporales reperiunt spurcitias seu luxurias. Vnde de muliere luxuriosa & iuuene dicitur Prou.7. quod. s. apprehensum deosculatur iuuenem, & procaci vultu blanditur, dicens: idcirco egressa sum in occursum tuum desiderans te videre, & reperi te. Item isti fraternales reperiũt discordias. Vnde Iud.5. Diuiso contra se Ruben magnanimorum reperta est contentio. Itẽ isti æternales reperiunt molestias. s. in infernali pœna. Vnde Ios.10. dicitur, quod Iosue cũcta quæ in Hebron reperit cõsumpsit gladio. Hebron quæ fuit ciuitas paganorum, interpretatur transcendens vel transgressio. Quia. s. oẽs illi qui in transgressione Dei mandatorum reperiũtur æternæ mortis, gladio finaliter feriuntur. Et sic igitur patet, quomodo est vnum reperire quod fit à peccatore. Aliud à iusto viatore. Aliud vero à summo creatore. Sufficit, Vide supra in tit. inuenire, &c.

Replere. Plenus. Plenitudo. Nota quod plenitudo seu repletio significãt generaliter abundantiam & complementum, siue in bono siue in malo Plenitudo enim se habet positiue, sicut vacuitas priuatiue: possumus ergo notare, quod est repletio seu plenitudo humana & diuina. Humana autem est multiplex, scilicet, A

Interior quæ est virtualis,
Exterior, quæ est temporalis,
Inferior, quæ est criminalis,
Superior, quæ est æternalis,
Subterior, quæ est infernalis.

Iusti enim replentur interius plenitudine meritorum. Diuites replentur exterius plenitudine pecuniarum. Mali replentur inferius plenitudine vitiorum. Beati replentur superius plenitudine gaudiorum. Damnati replentur subterius plenitudine tormentorum, De plenitudine virtuali dicitur Eccl.36. Reple Sion inenarrabilibus virtutibus tuis De plenitudine temporali dicitur in Psal. Dextera eorum repleta est muneribus. Et alibi. Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud. De plenitudine aũt criminali dicitur Eccl.23. Vir multum iurans replebitur iniquitate. De plenitudine vero æternali dicitur in Psal. Replebimur in bonis domus tuæ, sanctum est templum mirabile in æquitate Esa.6. Plena est omnis terra gloria tua. De plenitudine vero infernali, qua, scilicet, anima damnata repletur dicitur Thr. 1. Subuersum est cor meum in semetipsa, quoniam amaritudine plena sum. Et Ezech.16. Eras nuda, & confusione plena.

¶ Primo igitur dicamus, de plenitudine virtuali, quæ est meritorum. Viri enim iusti sunt pleni gratiis & virtutibus. Sicut enim quod vacuitas in scriptura reprobatur Exod.23. & Deute.16. Non apparebis in conspectu Dei tui vacuus. Et ideo isti student donis & gratiis se replere, vt digne coram domino valeant comparere. Sicut. n. videmus quod pisces & animalia tunc habẽt plenitudinẽ medullarũ, quando luna superius plene lucet. s. in plenilunio, sic iusti tũc medullis gratiæ & deuotionis pleni sũt quãdo luna perfecta in æternũ & testis in cœlis. s. Christus super eos plene lucet. i. quando per suã gratiã ipsos illuminat atq; replet, dicentes illud Ps Repleti sumus mane misericordia tua, Exultauimus & delectati sumus. Istud bene apparuit in Apostolis in die Pentecostes, quando luna illa. s. Dei filius, plene eis reluxit, & lumen sancti spiritus eis misit, quia. s. tunc pleni & repleti fuerunt Spiritus sancti donis & vniuersis gratiis atq; bonis Acto. 2. Factus est repente de cœlo sonus aduenientis spiritus vehementis & repleuit totã domum vbi erant sedentes, & repleti sunt oẽs Spiritu sancto, &c. De ista ergo spirituali plenitudine qua repletur vir iustus, potest dici illud Ps. Replet in bonis desiderium tuum, renouabitur vt aquilæ iuuentus tua In quib. verbis ostẽditur quod secundum quod homo triplicem vacuitatẽ naturalem habet in tribus potentiis animæ, secundum hoc triplici bono debet repleri. Homo enim habet tres potentias in anima, scilicet, B

Concu.

Concupiscibilem, quæ tendit in bonum,
Rationabilem, quæ tendit in verum,
Irascibilem, quæ tendit in arduum & in summum.

Et quantum ad istas tres potentias dico quod homo habet, dum est in via, triplicem vacuitatem, quia, sc. homo caret boni debita obtentione. Et ideo Deus contra istam triplicem vacuitatem, triplici plenitudine gratiæ replet iustos, sicut ostenditur in auctoritate prædicta, quia, scilicet, ipsos replet

Debito feruore dilectionis,
Inclyto splendore cognitionis,
Prædicto honore promotionis.

Iste enim replet iustos boni dilectione quantum ad affectum. Replet in bonis inquit desiderium tuum. Veri cognitione quantum ad aspectum seu ad intellectum. Vt aquila inquit. Summi promotione quantum ad profectum se & quantum ad finale obiectum, quia, scilicet, ipse facit renouari iuuentutem tuam. Iste ergo replet iustos

Sanctitatis amore,
Veritatis splendore,
Dignitatis honore.

Primum facit in ingressu,
Secundum in progressu,
Tertium in egressu.

In ingressu enim repletur virtuali sanctitudine. Replet inquit in bonis desiderium tuum. In progressu repletur cordiali limpitudine quæ notatur per aquilā. In egressu repletur supernali beatitudine, quæ notatur per renouationem iuuentutis.

C ¶ Dico igitur quod isti sunt pleni virtuali sanctitudine, quod ostenditur cum dicitur. Replet in bonis desiderium tuum. Desiderium enim est affectus animæ, hoc est dictum, volūtas seu potentia concupiscibilis, sunt recte in anima sedes omnium virtualium bonorum, quia, scilicet, nihil est bonum, nisi in quantum est volūtarium. Vnde cū dicitur. Replet in bonis desiderium tuū, istud intelligitur de bonis virtutum moralium, quibus viri iusti se cumulant atque replent Prou. 12. De fructu oneris sui vnusquisque replebitur bonis. Sicut enim mala granata plena sunt granis rubentibus sicut fœcundæ arbores replentur in æstate pomis & fructibus, sicut etiam prata replentur herbis virentibus, sic procul dubio viri iusti pro posse suo se replent bonis virtutibus. Replent inquit in bonis desiderium tuum Luc. 1. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Luna enim plena est lumine à parte superiori quando obscura est à parte inferiori, scilicet, in nouilunio, significans desiderium & voluntatem humanam, quæ ad modum lunę fluit & refluit per varios cogitatus. Quia sicut dicitur Iob 20. Multæ cogitationes versantur in corde viri. Quæ proculdubio tunc est plena lumine virtutum superius quo ad Deum, quando caret lumine bonorum temporalium inferius quo ad mundum. Quia pro certo mens tunc in virtutibus plenius illuminatur, quando in effectione bonorum temporalium eclipsatur. Et ideo sancti pleni lumine virtutum superius in anima fuerunt, quia lumine consolationum temporalium inferius in corpore caruerunt. Replet, inquit, in bonis desiderium tuum. Tob. 12. Bonis omnibus per eum repleti sumus. Et ideo bene dicuntur pleni, quia scilic. illud, quod est plenum, non potest amplius aliquid recipere, quod maioris ponderis solet esse, & si percussum fuerit, sonum non consueuit emittere, & exterius solet abundanter supereffluere, sicut ad sensum videmus de dolio vino pleno. Sic verè, charissimi, illi, qui sunt pleni Deo & Dei gratia, meritisque & operibus virtuosis, nihil aliud in hoc mundo recipere & acquirere quærunt. Patet in Apostolis & primis Ecclesię discipulis, qui repleti Spiritu sancto bona sua vendebant & distribuebant, & nihil præter Deum in mundo habere volebant, sicut dicitur Act. 3. Isti etiam graues & ponderosi per humilitatem erant, per iustitiam & misericordiam alijs supereffluebant, & quando mundi tribulationibus percutiebantur, vllum sonum impatientiæ non reddebant, sed quod maius est, in tribulationibus exultabant, sicut de ipsis sic repletis dicitur Act. 5. quod ibant Apostoli gaudentes à conspectu cōsilij, quoniā digni habiti sunt ꝑ nōīe Iesu contumeliā pati. ¶ Prima est plenitudo religiosorum, qui scilic. debent bona temporalia refutare, dicentes illud Psal. Si esuriero &c. Meus est enim orbis terræ, & plenitudo eius. ¶ Secunda est plenitudo cōpassiuorum, qui scil. ad modum fontis pleni solent bona sua abundanter alijs erogare. Psalm. Flumen Dei repletum est aquis, parasti cibum illorum ¶ Tertia est plenitudo virorum stabilium & perfectorum, qui sine murmuratione solent mundi tribulationes tolerare. De quo Iob 6. Nunquid mugiet bos, cum ante præsepe plenꝰ fuerit? q. d. nō. Quilibet ergo talis sit sicut Stephanꝰ, de quo dicitur Act. 7. ꝙ ipse erat plenus sapientia & fortitudine, & faciebat signa & prodigia magna in populo. Replet ergo in bonis desiderium tuum Ps. Replebimur in bonis domus tuæ: Ad ostendēdū autem quæ sunt ista bona quibus replentur viri iusti possumus notare quod est sicut paterfamilias, qui secundum quod habet vasa diuersarum conditionum, replet ea rebus diuersorum valorum sicut dolia vino, arcas grano, bursas argento, & sic de aliis. Sic vere Deus secundum quod videt fideles suos diuersimode dispositos, variis & diuersis virtutibus replet ipsos. Vnde nota quod ipse replet

Pœnitentes contritione,
Præsidentes discretione,
Innocentes deuotione,
Contemplantes sapientia,
Laborantes permanentia,
Prædicantes eloquentia,
Indigentes abundantia,
Miserantes affluentia.

Dico quod Deus contritione replet pœnitentes. Et sic loquitur Hier. 15. vbi dicit Solus sedebam, quoniam amaritudine replesti me. Item discretione replet præsidentes Esa. 58. Replebit splendoribus animam tuam. Item deuotione replet innocentes Psal. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Item sapientia replet contemplantes Esa. 11. Repleta est terra scientia domini. Et Eccl. 39 Spiritu intelligentię replebit illum. Item permanentia replet laborantes Mich. 3. Ego autem repletus sum fortitudine spiritus domini. Item eloquentia replet prædicantes Act. 2. Repleti sunt omnes spiritu sancto, & ceperunt loqui. Item abundantia replet indigentes Luc. 1. Esurientes impleuit bonis. Et Iohel. 2. Dabo vobis frumentum, vinum & oleum, & replebimini in eis. Item affluentia replet miserantes Luc. 11. Date, & dabitur vobis, vnde Prou. 3. Da pauperibus inquit, & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia redundabunt. Et sic igitur patet quomodo sancti à parte virtutis concupiscibilis pleni & repleti sunt virtuali sanctitudine. Replet in quit in bonis desiderium tuum. Et hoc est primum.

¶ Deinde dico quod isti sunt pleni cordiali limpitudine. Vt a- D quila inquit. Aquila enim clarissimum habet visum, significans illos qui sunt pleni sapientiæ claritate, quia, scilicet, Deus replet viros iustos splendore sapientiæ & doctrinæ, vt, scili. sciant quid agere vel quid omittere teneantur. Vt aquila inquit Iob 36. Ad præceptum tuum eleuabitur aquila &c. Vnde de homine sic repleto limpitudine cordiali potest dici illud Ezech. 27. Tu cherub extentus & protegens, plenus sapientia & perfectus decorē &c. Videcam supra de Cherub. Cherub enim figurā aquilæ prætendere dicitur, & plenitudo scientiæ interpretatur. Vnde Exod. 28. Loquere cunctis sapientibus corde quos repleui prudentia. Iusti ego replentur cordiali limpitudine.

¶ Denique dico quod iusti replentur æternali beatitudine, & E hoc ostenditur cum dicitur Renouabitur iuuentus tua. Sicut n. secundum Macrob. qñ luna renouatur, mare in summo dicitur esse plenum, sic quando per coniunctionem cum sole iustitiæ anima in gloria efficitur noua, tunc vere in mari voluntatis redundat bonorum omnium plenitudo Ps. Commoueatur mare, & plenitudo eius. Aſtrion enim lapis est vbi refulget stella ad similitudinem plenæ lunæ, significans beatos in quibus refulgebit splendor æternæ gloriæ Deus, ad similitudinem ipsius lunæ, i. ipsius Christi, qui sicut luna plena in diebus suis lucet Eccl. 50. Renouabitur inquit iuuentus tua, vt anima possit dicere illud Psal. Introibo ad altare Dei, ad Deum, qui lætificat iuuentutem meam. Et nota quod sancti qui sunt in patria, replentur

Laudis amœnitate,
Status auctoritate,
Vitæ æternitate,
Mentis iucunditate,
Bonorum fertilitate.

De laudis amœnitate dicitur in Ps. Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam &c. De status auctoritate dicitur in Psal. Replebitur maiestate eius omnis terra. De vitæ æternitate dicitur in Psalm. Longitudine dierum replebo eum. Et Ecclesi. 24. In plenitudine sanctorum detentio mea. De mentis iucunditate dicitur in Psalm. Adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vsque in finem Luc. 15. Petite & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum. De bonorum fertilitate dicitur in Ps Campi tui replebuntur vbertate, & valles abundabunt frumento. Sic ergo patet quomodo iuſti replentur, scilicet, Gloriæ beatitudine. Sapientiæ limpitudine. Gratiæ sanctitudine. Et sic patet quod est quędā plenitudo seu quædā repletio virtualis, quæ est interior. Et hoc est primū principale. ¶ Se- F cūdo dico ꝙ est quędā repletio tēporalis, quę est exterior. Et ista

eſt plenitudo bonorum temporalium, qua, ſcilicet, mundi diuites ſunt repleti. Sicut enim arbores Sylueſtres ſunt communiter fructibus fœcundiores & pleniores, ſic mundani ſunt diuitiis abundantiores & ſicut pili vituli marini exiſtente in plenitudine feruoris ſui ſolent horreſcere, dato quod ſint in pelle mortua & detracta, ſumme etiam in plena luna dicuntur gaudere, ſic vere mundi diuites quando vident mare & lunam plenam eſſe, id eſt, mundi proſperitatem, quæ ad modum maris & lunæ ſemper eſt in augmento vel decremento, ſolent per ſuperbiam horreſcere, & per inanem gloriam exaltare. De tali ergo plenitudine dicitur Iob 3. quod reges, coſules & principes terræ ædificant ſibi ſolitudines & poſſident aurum, & replent domos ſuas argento Pſ. Impleta eſt terra poſſeſſione. Iſta eſt ergo plenitudo temporalis, quæ eſt exterior.

G ¶ Tertio principaliter dico quod eſt quædam plenitudo criminalis, quæ eſt inferior ſeu deterior. Et iſta eſt illa repletio qua mali replentur vitiis & peccatis. Repletio enim malorum humorum generat mortem temporalem, & repletio vitiorum generat mortem æternalem. Pleni enim dicuntur peccatores, ſcilicet, peccatis, quia homo natus de muliere breui viuens tempore, repletur multis miſeriis Iob 13. Nam ſicut res plena (prout certe dictum eſt) nihil amplius poteſt recipere, ſicut patet de phiala, quæ quamuis ore aperto in aqua immergatur, nihil tamen de aqua in eam ſubintrauit. (Quia enim vas plenum eſt aere, qui exinde fugere nequit nec exire, neceſſe eſt quod non poſſit inibi aqua ſubintrare, non obſtante quod os vaſis ſit apertum, quia, ſc. duo corpora non poſſunt eſſe ſimul). Sic vere cum iſti ſint pleni vitiis & peccatoris, conſtat quod de bonis gratiæ & gloriæ nihil poſſunt aut volunt recipere, & hoc pro tanto, quia cum gratia & culpa, gloria & pœna, virtus & vitium, dolor & gaudium ſimul nequeant habitare, neceſſe eſt peccatoribus vitia emittere, ſi intra ſe velint gratiam & virtutes recipere. Et ideo cuilibet peccatori ſic pleno poteſt dici illud Act. 13. O plene omni dolo & omni fallacia fili diaboli inimice omnis iuſtitiæ, vſquequo non deſinis peruertere vias domini rectas.

H ¶ Et ſic poſſumus notare, quod peccatores hodie ſunt repleti

Stultitia & fatuitate,
Auaritia & cupiditate,
Gaſtrimargia & guloſitate,
Violentia & crudelitate,
Immunditia & carnalitate,
Ignorantia & obſcuritate,
Ignominia & vilitate,
Superbia & pompoſitate,
Malitia & fallacitate.

Pleni & repleti ſunt dico fatuitate & ſtultitia Prou. 12. Viis ſuis replebitur ſtultus. Item cupiditate & auaritia. Vnde Matt. 24. Intus autem pleni eſtis rapina, & Iob 3. Replet domos ſuas auro. Item guloſitate & gaſtrimargia Eſa. 28. Omnes menſæ repletæ ſunt vomitu. Item crudelitate & violentia Hie. 19. Reges mundi repleuerunt locum iſtum ſanguine innocentium. Item carnalitate & immunditia Ezech. 9. Repleta eſt terra ſanguinibus. Item obſcuritate & ignorantia Baruc. 3. Deus perfecit terram in ſempiterno tempore, & impleuit eam pecudibus & quadrupedibus. Item vilitate & ignominia Ezech. 16. Erat nuda, & confuſione plena. Et Abacuc 2. Repletus eſt ignominia pro gloria. Item pompoſitate atque ſuperbia, vnde 2. Mach. 9. Superbia repletus, ignem ſpirans animo. Item fallacitate & malitia. Vnde illud prædictum Act. 13. O plene omni dolo & fallacia &c. Sic ergo patet, quomodo eſt multiplex repletio ſeu plenitudo, ſcilicet, criminalis & deterior. Mundialis & inferior. Virtualis & ſuperior. De æternali vero viſum eſt ſupra in §. Denique dico. De infernali, id eſt, de repletione quæ ſuo pondere mergit in infernum, poteris dicere omnia quæ in hoc ipſo §. ſunt dicta. Sufficit.

A Reponere.

Nota, quod reponere idem eſt quod retro ſeu in abſcondito ponere, ſeu deponere, ſeu idem quod in loco tuto ponere, vt ſcilicet, reſeruetur. Dicam ergo quod eſt dare vnum Reponere quod eſt

Prudentiæ,
Miſeriæ,
Clementiæ,
Stultitiæ,
Fiduciæ,
Dementiæ,
Iuſtitiæ.

Eſt dico vnum reponere quod faciunt prudentes, & iſtud eſt illud quo reſeruamus & reponimus pro futuris caſibus bona certa. Et ſic reponuntur theſauri & etiam vina & alia neceſſaria pro ſe, ſuis, & pauperibus loco & tempore refouendis. Vnde Leu. 10. Comedetis in loco mundiſſimo, tibi enim & liberis tuis repoſita ſunt. Sicut etiam fit in theſauris regum & Eccleſiarum, vnde Ioſ. 6. Quicquid auri & argenti fuerit & valorum æris & ferri, domino conſecretur, repoſitum theſauris. Item dico quod eſt vnum reponere quod incurrunt cadentes, id eſt, morientes, quia, ſcilicet, poſt caſum mortis reponuntur in loculo vel in ſepulchro, ſicut de Iacob dicit Gen. 50. quod conditus aromatibus repoſitus eſt in loculo. Item dico quod eſt vnum reponere quod faciunt clementes, qui, ſcilicet, diuitias ſuas in ſinu pauperum reponunt, vt eas inueniant poſt hanc vitam. Illa enim quæ hic pauperibus in Eccleſiis dantur, ſicut in quodam theſauro pro alterius vitæ neceſſitatibus reponuntur, ſicut de Salomone legitur 3. Reg. 7. quod aurum & argentum & vaſa repoſuit in theſauris domus domini. Item eſt reponere quod faciunt dementes, ſcilicet, auari, qui, ſcilicet, non ceſſant congregare & reponere diuitias & theſauros, nihil in bonos vſus expendentes. Sicut de illo qui acceptam mnam abſcondit, & ipſam dando pauperibus non multiplicauit, dicitur Luc. 19. Ecce mna tua quam habui, repoſitam in ſudario. Item eſt vnum reponere quod faciunt fidentes, ſeu in vita æterna ſperantes. Virtutes & merita iuſtorum ſeu ſiet quidam theſauri repoſiti in cœlis, quos, ſcilicet, inuenient in gloria beatorum, ſicut Iob 19. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. Et ad Col. 1. Propter ſpem inquit quæ repoſita eſt vobis in cœlis, quam ante audiſtis in verbo veritatis Euangelij. Item eſt vnum reponere quod faciunt delinquentes. Et iſtud nihil aliud eſt quam pœna æterna, quam, ſcilicet, iſti peccando ſibi reſeruant, & ſibi in inferno reponunt, vbi, ſcilicet, animæ eorum finaliter reponuntur. Vnde de talibus poteſt dici illud 2 Pet. 3. Repoſiti ſunt igni reſeruati in diem iudicij & perditionis impiorum hominum. Item eſt vnum reponere quod acquirunt ſeu faciunt triumphantes, ſcilicet, ſuperius in paradiſo. Vnde Apoſtolus 2. ad Tim. 4. In reliquo autem repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi, &c. Hæc ergo de reponere ſufficiant. Vide infra de reſeruare.

¶ De componere vero quia ſupra dictum eſt in litera C. quod ſcilicet, idē eſt quod ſimul ponere, Aggregare, Conficere, vel Patrare, quod etiam quandoque ſumitur pro Ordinare, Facere vel Ornare, notare poſſumus quod in ſcriptura, (cæteris omiſſis) inuenitur ſcilicet, Componere B

Moralis ornatus,
Verbalis affatus,
Realis conatus.

Igitur habeamus compoſitam conuerſationem, vt ſcilicet, habitus & geſtus noſtri ſint ornati & compoſiti ſicut, ſcilicet, de ornatu Iudith dicitur Iud. 10. quod omnis illa compoſitio ei non ex libidine, ſed ex virtute pendebat quaſi diceret. Licitum eſt cuicunque ſecundum ſtatum ſuum ponere habitum & ornatum, dum tamen ornatus ille non ex libidine, ſed ex virtute procedat. Cuius tamen contrarium faciunt multi, ſe libidinoſe & ſuperflue componentes Pſal. Filiæ eorum compoſitæ, circumornatæ &c. Et Eſa. 3. Pro eo quod eleuatæ ſunt filiæ Sion, & ambulauerunt collo extento, & pedibus ſuis compoſito gradu incedebāt, decaluabit dominus verticem filiarum Sion &c. Non ſic ergo, ſed habeamus compoſitam conuerſationem Eccl. 49. Memoria Ioſiæ in compoſitione odoris.

¶ Item habeamus compoſitam prolocutionem. Valde enim decet quod verba noſtra ſint ornata, compoſita, & honeſta, ad quod facit quod lingua noſtra certis clauſuris & limitibus eſt incluſa, ita quod extra limites ad illius clauſuram ordinatos ſe vt communiter non extendit. Sic vere debet eſſe lingua locutionis noſtræ: certos enim & ordinatos habere debet limites atque fines, quia ſicut dicitur Prou. 16. Fauus mellis verba compoſita. Iſtud certe ſumme decet oratorem & aduocatum ſeu etiam prædicatorem atque prælatum. Quia breuiter omnis qui pluribus habet loqui, ſumme indiget pulchra ſerie verborum. Verba enim quandoque magis mouent quam opera. Ideo Eſther volens ſuadere Aſſuero regi, & populum ſuum de mortis manibus liberare, recurrebat ad dominum & dicebat Eſther 7. Tribue inquit ſermonem compoſitum in ore meo in conſpectu leonis huius, & transfer cor eius in odium hoſtis noſtri. Aduerte tamē quod multi vtuntur verbis compoſitis & ornatis ad malum finem, non ad bonum, videlicet, C

Ad fatua narrandum,
Ad impia tractandum,
Ad ſimplices fallendum,
Ad debiles lædendum, ſeu terrendum.

¶ Primi ſunt vani torculatores, de quibus dicitur Prou. 17. Non decent ſtultum verba compoſita, nec principem labium mentiens. Cuius tamen contrarium faciunt principes noſtri, qui, ſ. in

talium labiis mentientibus delectantur. Compositio enim talium inanium verborum similis est compositioni op'j vel veneni, quod, sc. facit comedétes dormire. Contra quod dicitur Exo. 30. Talem compositionem non facietis.

¶ Secundi sunt falsi machinatores, qui sc. cum suis falsis verbis compositis & ornatis falsa & proditoria consilia machinantur, sicut de duobus senibus dicitur Dan. 13. Ecce morior cum nihil horum fecerim, quæ ipsi malitiose composuerunt aduersum me. Et Dan. 2. Vna est inquit sententia de vobis, quod interpretationem quoque fallacem & deceptione plenam composueritis, vel loquamini mihi donec pertranseat tempus. ¶ Tertij sunt cauti exoratores seu fabulatores, illi, s. qui ornatis, fictis, & compositis verbis quæstus gratia orant, prædicant & supplicant, & sic quasi obdormire faciunt audientes, sicut, sc. sunt caymandi, quorum quidam se fingunt membris truncatos aut desiccatos, alij patria expulsos & ab hostibus captos, alij morbo caduco cadentes, alij reliquias sanctorum portantes &c. Omnes enim isti verbis compositis ad decipiendum vtuntur, & tamen viri prudentes de talibus fictionibus & compositionibus nihil admirari, sed auisati, verbis suis fallacibus faciliter non fraudantur iuxta illud Iob 41. Non parcam ei verbis potentibus ad precâ dum compositis. ¶ Quarti sunt diri comminatores, qui ex certa scientia verba terribilia componunt & dicunt, & verbis etiam dura & crudelia facta adiiciunt, & sic ad faciendum voluntatem suam alios attrahunt & inducunt vnde Gen. 22. dicitur quod pro Isaac immolando Abraam ædificauit altare, & de super ligna composuit. Non sic ergo, sed bono & honesto modo habeamus compositam prolocutionem.

B ¶ Tertio vero dico quod habere debemus compositam operationem. Opera enim nostra debent esse composita & honesta, & finibus & limitibus debitis ornata. Boni enim artifices in omnibus quæ faciunt & componunt, solent seruare regulam & mensuram, sicut patet de latomis & aliis manualibus artificib. quibuscunq; omnia enim opera talium composita, sc. pondere, numero & mensura ordinata & facta. Sic certe dicam in moribus, quia, sc. omnes actus nostri debent esse compositi, & debitis modis & regulis ordinati, vt sic dicatur de quolibet tali illud 2. Mach. 8. Diligenter omnia composuerunt. Et bene dicit omnia, quia, scilicet, omnia debita & honesta sunt à iustis fidelibus cóponenda. Et hæc certe principaliter, scilicet,

Lux & scientia veritatis claræ,
Pax & concordia vnitatis charæ,
Ros & clementia pietatis miræ,
Flos & fragrantia sanctitatis puræ.

De luce veritatis & scientiæ, qualiter, scilicet, debeat componi & ordinari, patet Exod. 30. vbi dicitur quod Aaron mane quando componet lucernas, adolebit incensum. De pace & concordantia veræ vnitatis & charitatis quod, scilicet, sit componenda, & ordinanda, patet 1. Mach. 11. vbi dicitur quod Ionathas misit ad Bachidem, componere cum eo pacem, & reddere ei captiuitaté. Et 1. Mach. 9. dicitur sic. Veni componamus inter nos pacem, & dabo tibi filiam meam. De rore autem clementiæ & pietatis qualiter sit componenda & conficienda, patet Exod. 37. vbi dicitur quod Moyses composuit oleum ad sanctificationis vnguétum, & thymiama de aromatibus. Oleum enim & vnguentum dulcedinem pietatis designant. De flore vero bonæ famæ & fragrantiæ sanctitatis potest dici illud Exod. 30. Facies thymiama compositum opere vnguentarij, mixtum diligenter & purum, & sanctificatione dignissimum. Thymiama enim quæ erat confectio summe redolens, bonæ famæ fragrantiam signat, quam s. summe decet sanctos habere, vnde ibidem dicitur. Facies oleum vnctionis sanctum, vnguentum compositum opera vnguentarij. Sic ergo patet quomodo iusti debent habere compositam operationem, prolocutioné, conuersationem. Hæc igitur de componere & Reponere sufficiant.

Reportare. Vide in titul. Referre, & Narrare.

Reprehendere. Vide in titul. Arguere & redarguere.

A **Reprobare.** Nota quod reprobare sumitur p repudiare, pro refutare, p repellere, pro respuere, pro damnare, vel etiam pro abiicere, vel pro nón curare. Et sic dicam quod in sacra pagina reperitur reprobatio multiplex, secundum quod multi sunt qui diuersimode reprobantur, videlicet,

Christus quem reprobat iudæa regio,
Iustus quem reprobat malorum legio,
Stultus, quem reprobat diuina sanctio,
Fractus, id est, pauper, quem reprobat diuitum optio.

¶ Primo igitur dico quod Christus fuit reprobatus per iudaicam concionem, & tamen sæpe contingit quod lapis qui ab ædificatibus reprobatur, & tanquam inutilis refutatur, & locus pro ipso ponendo in ædificio non inuenitur finaliter vbi non speratur, inuento sibi loco idoneo non reprobatur, sed vtilis iudicatur, & ab omnibus qui reprobatus fuerat, acceptatur. Sic Christus qui à Iudæorum populo reprobatus fuit, tandem ab ipsorum pluribus est approbatus Ps. Lapidem quem reprobauerunt ædificátes hic factus est in caput anguli. Tunc enim ipsum Iudæi reprobauerunt quando dixerunt. Tolle, tolle, crucifige eum. Tunc vero ipsum receperunt & approbauerunt, quando reuertentes in pectora sua dixerunt. Vere filius Dei erat iste. Et certe simile sæpe videmus in mundo, quod scilicet, illi qui vilipenduntur, & reprobantur, tandem magistri se probantium efficiuntur. Vnde de Christo dicitur 1. Pet. 2. Ad quem accedentes, lapidem viuum ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum & honorificatum. Iudæi enim & alij infideles non solum reprobant Christum, imo etiam exprobrant sibi & fidelibus suis Sibi dico, ipsum blasphemando, sicut dicitur 1. Reg. 17. de Goliath quod, s. ipse exprobrauit acies Dei viuentis. Fidelibus vero, ipsos arguendo & vilipendendo, sicut, sc. Dauid de seipso dixit in Ps. Posuisti nos in opprobrium vicinis nostris, subsannationem & derisum, &c. Sequitur. Confusio faciei meæ cooperuit me à facie exprobrantis & obloquentis &c. Sed quid? Certe dominus consolatur tales sic reprobatos, dicens, sc. Luc. 6. Cum vos oderint homines & exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum tanquam malum propter filium hominis gaudete & exultate in illa die, ecce enim merces vestra multa in cœlis. Christus ergo fuit reprobatus per iudaicam concionem.

B ¶ Secundo dico quod iustus est reprobatus per pestificam legionem, hoc est dictum, per impios & peruersos, quia, scilicet, isti sunt qui bonos reprobant & contemnunt, quia, sc. sicut dicitur Eccl. 33. Contra bonum malum est, & contra vitam mors, sic & contra virum iustum peccator. Mali enim reprobant, & bonos & bona, quia, sc. non placent talibus nisi mala, iuxta illud Esa. 30. Reprobastis verbum, & sperastis in calumnia. Et Ezec. 20. Leuaui inquit dominus manum meam vt disperderem illos & ventilarem eos, eo quod iudicia mea non fecissent & præcepta mea reprobassent, & sabbatha mea violassent. Cuius tamé contrarium faciunt viri iusti, quia, scilicet, ipsi approbant bonos & bona, reprobant vero malos & mala, vt sic sint de illis de quibus dicitur Esa. 7. qui, scilicet, butyrum & mel comedunt, vt sciant reprobare malum, & eligere bonum Butyrum dico suaue & pingue hoc est charitas. Mel vero sapidum & dulce, hoc est sapientiæ dulcis hæreditas quæ, scilicet, dicit Eccl. 24. Spiritus meus super mel dulcis, & hæreditas mea super mel & fauum. Patet ergo quod iustus reprobatur per pestiferam legionem.

C ¶ Tertio dico quod stultus seu peccator reprobatur per dominicam sanctionem. Deus enim ab æterno sciuit & nouit qui secundum merita vel demerita sui erant futuri, & qui bona opera vel mala ex proprio suo arbitrio essent facturi, & exinde vitam æternâ meriturí vel perdituri. Hos igitur prædestinauit, & alios reprobauit. Iste enim ab æterno omnia præsentialiter vidit, nullum habens præteritũ aut futurum. Et ideo de futura malorum damnatione tanquam sibi præsenti & tanquam causas ipsius damnationis præsentialiter videns potuit iudicare, & eos reprobare. Isti enim videntur similes leprosis & bannitis seu relegatis, qui, scilicet, sicut indigni à societate sanorum & bonorum reprobantur, & sententialiter expelluntur. Ita quod anima sic reprobata videtur figurari in muliere cui vir suus libellum repudij dabat, & eam à se & à suo coniugio expellebat Deu. 24. Quia, sc. Deus ab æterno talem libellum scripsit, dicens illud Hier. 6. Argentum reprobum vocate eos, quia dominus proiecit illos. ¶ Et

D breuiter dico quod peccatores dicuntur reprobi multiplici ratione, videlicet propter

Stultitiam qua sunt hebetati,
Luxuriam qua sunt inflammati,
Pigritiam qua sunt eneruati,
Facundiam qua sunt effrænati,
Cœcitatem qua sunt obscurati,
Vbertatem qua sunt denotati,
Voluptatem qua sunt delicati,
Vanitatem qua sunt eleuati.

Tales ergo reprobi possunt dici propter stultitiam qua sunt fatuati, quia, scilicet, sicut dicitur ad Ro. 1. Quia non probauerũt habere Deũ in notitia, tradidit eos in reprobũ sensũ, vt faciant q̃ eis non expedit. Itẽ isti reprobi dicuntur propter luxuriã quã sunt inflãmati. vnde Eccl. 9. p̃pter speciẽ mulieris multi perierũt. Et ex hoc concupiscentia quasi igni exardescit. Sequitur. Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti sunt.

Item isti reprobi dicuntur propter pigritiam, qua sunt eneruati, quia sc. isti non vacant ad aliquod bonum opus. Vnde ad Tit. 1. Confitentur, inquit, se nosse Deum, factis autem negant, cum sint abominati & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi. Item reprobi dici possunt propter facundiam, qua sunt effrenati seu inordinati, quia sc. isti non loquuntur moderatè vel ordinatè. Vnde Eccl. 20. Ex ore fatui reprobatur parabola, eo quod non dicit eam in tempore suo. Itẽ reprobi possunt ęstimari & dici propter cœcitatem, qua sunt deuiati, scil. à fidei veritate. Vnde 2. Timoth. 3 Resistunt, inquit, veritati circa fidem, sed vltra non proficient. Insipientia enim eorum manifesta erat omnibus. Item isti reprobi dici possunt propter vbertatem, qua sunt vacuati, quia sc. isti opulentia bonorum moralium carent, & malorum copia clarent, spinas & tribulos producunt, bonos verò fructus non proferunt. Vnde ad Hebr 6. dicitur, quòd terra proferens spinas & tribulos, reproba est, & maledicta. Item reprobi dici possunt propter voluptatem, qua sunt delicati. Et ideo Apostolus dicit 1. Cor. 9. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Item reprobi dici possunt propter vanitatem, qua sunt eleuati. Vanitatem dico præsumptionis & vanæ spei, sicut de Esau dicitur Heb. 12. quod cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus est. Et causa redditur ibi, quia sc. antea vendiderat primogenita sua, & ideo benedictionem, quæ sibi non debebatur, præsumptuosè & vanè & indebitè petebat. Patet igitur, qualiter reprobatur stultus per dominicam sanctionem. Vnde Psalm. Dominus reprobat cogitationes, id est, vanas præsumptiones populorum, & reprobat consilia principum. Vnde etiam de reprobatione seu repudiatione animæ peccatricis dicitur Leu. 21. & Ezech. 44. quod sacerdos viduam & repudiatam non ducet vxorem. Non mirum ergo, si Deus tales repudiatas non acceptat, & si propter ipsarum demerita ipsas reprobat atque damnat. Aduerte tamen, quod talis reprobatio necessitatem peccandi non inducit, quia scilic. liberum arbitrium homini dedit, quo videlicet peccator liberè peccans mortem æternam incurrit. Vnde ipse Deus illos, qui de necessitate peccare se dicunt, redarguit Es. 50. vbi ait: Quis est, inquit, iste liber repudij matris vestrę, quo dimisi eam? aut quis est iste creditor, cui vendidi vos? Ecce enim in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram, quasi diceret: Talis repudiatio aut reprobatio propter peccata vestra à Deo, ab æterna præsentia fit, libertatem tamen arbitrij nunquam tollit, quia scil. tempus nostrum, quo peccamus, cum ipsa Dei æternitate concurrit, temporisque successio, quæ nos mensurat, æternitatis Dei præscientiam non immutat. Et si vis adhuc aliquantulum dilatare, dic, quod Deus non solũ malos reprobat, imò etiã malos, & malis & mala redarguit & exprobrat Quia spiritualiter iste duobus generibus hominum peccatorum insultat & exprobrat in scriptura, videlicet nolentibus pœnitere, & fidei nolentib. adhærere. De nolentibus enim pœnitere dicitur Matth. 1. quod Iesus cœpit exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ fuerant plurimæ eius virtutes, quia non egissent pœnitentiam. De incredulis vero & fidei adhærere refutantibus dicitur Marc. 6. quod Christus recumbentibus discipulis apparuit, & exprobrauit incredulitatem illorum, & duritiam cordis, quia ijs, qui viderant illum resurrexisse, non crediderant. Patet igitur, quod reprobatur stultus per dominicam sanctionem; & hoc est tertium.

E ¶Quarto vero dico, quòd reprobatur fractus, hoc est dictum, pauper & egestate contemptibilis, fractus per tyrannicam pressionem. Constat enim, quod pauperes & simplices à malis non probantur, & ab ipsis non releuantur, sed aggrauantur 1 Reg. 15. Quicquid autem vile fuit & reprobum, demoliti sunt. Vt sic dicat quilibet taliter à talibus reprobatus illud Psalm. Dum confringuntur ossa mea, exprobrauerunt mihi, qui tribulant me, inimici mei. Et tamen isti deberent aduertere ad illud, quod dicitur Prou. 14. quod sc. ille, qui calumniatur egentem, exprobrat factori eius, honorat autem eum, qui miseretur pauperis. Patet ergo, quod reprobatur seu exprobratur fractus per tyrannicam pressionem. Sufficit.

A **Reptile. Reptilia.** Cum reptilia sint animalia circa terram repentia, quæ à reptando dicta sunt reptilia, notandum, quod per reptilia possunt intelligi

Occulti tentatores,
Auari peccatores,
Affectus vagatores.

¶Repunt enim dæmones circa nos per tentationes inuenenãdo: quia sicut dicitur in Psal. Hoc mare magnum & spatiosum manibus, illic reptilia, quorũ non est numerus. Quod Amb. in serm. de confess. de Dæmonib. ponit. ¶Repunt auari circa terram solũ terrestria diligendo. Mich. 7. Sicut reptilia terræ pturbabuntur.

¶Repunt etiam carnis affectus in nobis nos per delectationes inficiendo, & per cogitationes molestando. Vnde Ezech. 8. Omnis similitudo reptilium depicta erat in pariete.

¶Si vis dic vltra quod per reptilia intelliguntur peccatores, qui affectione & occupatione non cessant repere circa terram. B
Et sic nota quod nos inuenimus Reptilia, quæ

Fœdant tangentem,
Spernunt regentem,
Gubernant gentem,
Feriunt cogentem.

Peccatores ergo dicuntur reptilia, qui fœdant se contingentes. Immunda enim erant secũdum legem reptilia, & ideo quicquid tangebant, immundum faciebant. Sic vere peccator quicquid per societatem frequentat & tangit, immundum & simile sibi reddit Leu. 5. Anima quæ tetigerit aliquid immundum aut quodlibet reptile, rea erit. Et Leu. 22. dicitur sic. Qui tangit reptile, immundus erit. Item quia spernunt sese regentes Abacuc. 1. Facies hominis sicut pisces maris, & sic reptilia non habentia ducem. Item quia regunt populos & gẽtes. Lacertæ enim & scarabæi & alia reptilia ascendunt super tecta. Sic mali sunt illi qui præ cæteris ad altas dignitates ascendunt. Sicut .n. dicitur Eze. 8. Omnia genera reptilium depicta erant in parietibus templi, ipsisque thurificabatur, & contra Deum à populo colebantur. Quia, scilicet, mali sunt illi qui parietes templi Ecclesiæ præ cęteris aliquando tenent & occupant, & quos alij hodie exaltant & honorant. Ad quod etiam facit illud quod dicitur Act. 1. vbi B. Petrus dicit quod in linteo sibi misso de cœlo ipse videbat quadrupedia terræ, & bestias, & reptilia, & volatilia cœli. Quia reuera in linteo Petri, id est, in Ecclesia quæ fuit à principio cœlitus sibi data & missa, habitant hodie omnia genera peccatorũ, scilicet, quadrupedes, id est, illi quos quatuor regunt affectiones Bestiæ, id est, illi qui sensu carent per ignorantias & obliuiones. Reptilia, id est, illi qui mundi quærunt occupationes. Volucres cœli, id est, illi qui alta ambiunt per superbias & elationes. Illic ergo reptilia quorum non est numerus. Item finaliter pereunt per pœnas ingentes, scilicet, in inferno Vnde Gen. 7. Consumpta est omnis caro quæ mouebatur super terram, volucrum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium quæ repebant super terram.

¶In bono vero significato dic quod reptilia sunt boni rustici C
& laborantes, qui circa terram præ cæteris intendunt Isti enim

Cum Deo sunt colligati,
In Deo sunt occupati,
Per Deum sunt liberati.

Colligati dico seu confœderati. Vnde Oseæ 2. Percutiam fœdus in die illo cum bestia agri, & cum volucre cœli, & cum reptili terræ, & dormire eos faciam fiducialiter. Occupati etiam in laudibus Dei vnde in Ps. Laudent illum cœli & terra, mare & omnia reptilia in eis. Liberati insuper, scilicet, à submersione damnationis æternæ Vnde Gen 8. Omnia reptilia egressa sunt de arca secundum genus suum. Et hæc de reptili sufficiant in bono & in malo, &c.

Reputare. Reputans. Reputatus. A

Nota quod reputare, sumitur pro æstimare, opinari, credere ascribere, iudicare. Igitur dicam breuiter quod siue actiue siue passiue loquimur, nos inuenimus in scriptura multiplex reputare. Est enim reputatio quæ est

Verax & certissima,
Fallax & nequissima,
Audax & stultissima.

Primo igitur dicam quod est reputatio cognitionis veracis. Et ista est illa qua Deus & vir iustus res appreciant & reputant quãtum valent. Et sic dicam quod isti reputant

Culpæ statum vilem & sordidum,
Mundi statum vanum & fluidum,
Iusti statum sanctum & floridum.

Igitur dico quod iusti reputant culpæ statum abominabilem. Et sic de diuersis generibus immundorum animalium & reptilium dicitur Leu. 11. Omnia hæc immunda sunt vobis, hæc quoq; inter polluta reputabuntur. Et sic dicat illud Psal. Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ. Item iusti reputant mundi statum parum durabilem, & sic de vana mundi lætitia dicitur Eccl. 2. Risum reputaui errorem, & gaudio dixi. Quid frustra deciperis? Et de gloria hic viuentium & dominantium dicitur Esa. 40. Ecce inquit gentes quasi stilla situlæ, & quasi momentum stare reputatæ sunt. Sequitur. Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum reputatæ sunt. Et Act. 16. Magnę Dianæ templum in nihilum reputabitur. Vnde & de mundi diuitibus

uitibus dicatur illud Dan.4 Habitatores terræ in nihilum reputati sunt. Item Deus & sancti reputant iusti fructum dignum, & nobilem, quia, scilicet, & Deus & sancti viros iustos reputant & æstimant omni honore temporali & cœlesti dignos sicut de fideli Abraham dicitur Gen. 15. quod credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam. Et de Zelo legis quem habuit Phinees, dicitur in Ps. quod stetit Phinees & placuit &c. & reputatũ est ei ad iustitiã &c. Cuius tamen in multis videtur hodie contrarium, quia, scilicet, multi sunt ita impij & superbi quod nullum reputant aliquid valere, nisi se aut sibi similes. Vnde de impio dicitur Es.33. Dissipatæ sunt viæ, cessauit trãsiens per semitã, irritum factum est pactum, proiecit ciuitates, non reputauit homines. Et sic igitur patet quod est reputatio cognitionis veracis.

B ¶ Secundo dico quod inuenitur reputatio opinionis fallacis. Et ista certe est illa qua mali reputant bona esse mala, vel etiam bonos malos. Et sic nota quod hi Reputant

Fatuos vigere,
Pauperes fœtere,
Deum nil videre,
Iustum non valere.

Reputant dico quod vigeat stultorum potestas. Vnde isti nihil reputant nisi statum & gloriam mundanorum. Vnde de mundi gloria & prosperitate dicitur Deu.2. Terra gigantũ reputata est, & in ipsa olim habitabant gigantes. ¶ Reputant etiam quod fœteant pauperum egestas. Nihil enim reputant pauperes & egenos. Vnde isti videntur dicere de paupere illud Esa.53. Et nos reputauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum. Sequitur. Et cum sceleratis reputatus est. ¶ Reputant insuper quod non videat diuina maiestas, quia, scilicet, eo quod Dei patientia iram suam non ostendit, videtur quod mali ipsum reputant non videre. Nam ipsi dicunt Ezec.8 Dereliquit dominus terram, & dominus non videt, vt sic de Deo videantur dicere illud Esa.53. Quasi absconditus vultus eius & despectus, vnde nec reputauimus eum. Vnde Iob 22. Quasi nihil posset facere omnipotens, æstimabant eum. Reputant nihilominus quod nil valeat sanctorum honestas. Vnde de hoc quod isti nihil valere reputant viros iustos, potest dici illud Thren.4 Filij Sion & inclyti eius amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli. Vt sic talibus dicant ipsi iusti illud Iob 18. Reputati sumus vt iumenta, & sorduimus coram te. Patet igitur quomodo inuenitur reputatio opinionis fallacis.

C ¶ Tertio vero dico quod inuenitur reputatio præsumptionis audacis, quia, scilicet, mali & superbi seipsos reputant vltra debitum honore & gloria dignos esse. Exemplo, scilicet, Aman, de quo dicitur Hest. 6. quod honorandum à rege summo honore iudicauit extollendum. Reputans inquit neminem alium quam se honorare vellet, vt & de illo qui fortitudinem suam reputat nimis magnam, derisori èdicatur illud Iob 41. Reputabit inquit quasi paleas ferrum, & quasi lignum putridum æs, & non fugabit eum vir sagittarius, in stipulam versi sunt ei lapides fundæ. Sic igitur patet quod triplex reputatio reperitur, scilicet,

Stulta & præsumptuosa,
Falsa & perniciosa,
Vera atque virtuosa.

De reputatione pessima, in quantum, scilicet, potest significare bonam vel malam famam, multa possent dici, sed auctoritates desunt ad propositum istud. Vide supra de nomine, de noscere, & de fama & opinione, & in tit. putare &c.

A Requies. Requiescere.

Nota quod requiescere quandoq; accipitur pro cessare. Et sic dicitur Esa.13. Requiescere faciam superbiam infidelium. Aliquando sumitur pro dormire Psalm. In pace idipsum dormiam & requiescam. Aliquando vt communiter sumitur pro à labore desistere, & pro dilationem & contemplationem habere. Et sic communiter sumitur in scriptura. Sic ergo notemus quod in scriptura multiplex requies inuenitur. Est enim requies

Interna,
Externa,
Æterna,
Subterna.

Prima significat mentis tranquillitatem,
Secunda designat mentis prosperitatem,
Tertia denotat cœli fœlicitatem,
Quarta signat mortis finalitatem.

Prima est requies virtuosa,
Secunda est requies vitiosa,
Tertia est requies gaudiosa,
Quarta est requies dolorosa.

Prima est requies hominum perfectorum, qui, scilicet, labores sæculi dimittentes in solo domino requiescunt. De quo Hier.31. Vadet ad requiem suam Israel. Secunda est requies diuitum mũdanorum. De qua Eccl 31. Laborauit in congregatione substantiæ, & in requie sua replebitur bonis suis. Tertia est requies sanctorum triumphantium. De qua in Ps. Hæc requies mea in sæculum sęculi, hic habitabo, quoniam elegi eam. Quarta est requies omnium morientium. De qua Iob 3. Nunc enim dormiens silerem, & somno meo requiescerem. De quadruplici ergo requie scilicet, Interiori, Exteriori, Superiori, & Posteriori aliquid est dicendum.

¶ Primo dicamus quod est quædam requies interior & virtuosa. Et ista est requies mentis in Deo per amorem & desideriũ quiescentis. Omnia enim quæ sunt, in locis propriis requiescũt. Et cum locus proprius animæ sit solummodo ipse Deus, hinc est quod in ipso solummodo requies eius. Piscis enim non quiescit extra aquam. Homo non quiescit extra patriam. Membrum nõ quiescit extra sui loci existentiam. Quia piscis extra aquam corrumpitur. Peregrinus extra patriam laboribus afficitur. Membrum detruncatum magnis doloribus affligitur. Sic vere cum Deus sit locus & patria cordis nostri, restat quod cor nostrum non potest alibi requiem inuenire, imo quamdiu extra locum istum per pęccatum fuerit, & quamdiu diuagando per mundum ab ipso peregrinus extiterit, tamdiu habet doloribus & laboribus & corruptionibus subiacere, & ab omni requie longe esse. Patet in mundi peccatoribus & diuitibus, qui pro certo non habent requiem nec in corde nec in corpore, nec in animo, nec in mundo. Quia, scilicet, in corde laborant per varios amores & affectiones. Iuxta illud Iob 30. Interiora mea efferbuerunt absque vlla requie. In corpore vero discurrũt per infinitos labores & afflictiones. Figurati in spiritu immundo: Luc.11. qui ambulat per loca deserta & inaquosa, quærens requiem & non inuenit, imo finaliter dicit. Reuertar in domum meam vnde exiui. Quia procul dubio homo qui in locis desertis, inuiis & inaquosis huius mundi, scilicet, in officiis sęcularibus, in deliciis corporalibus, in diuitiis temporalibus vult requiem quærere, impossibile est inuenire Threnorum 1. Migrauit Iudas propter afflictionem & multitudinem seruitutis, habitauit inter gentes, nec inuenit requiem. Quinimo necesse habent ad dominum Deũ, sicut ad refugium suum à quo per peccatum recesserant, reuenire, si volunt requiem reperire, dicentes illud Ps. Conuertere anima mea in requiem tuam, quia dominus benefecit tibi. Et illud Psalm. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam.

¶ Vbi aduerte ad mentis requiem habendam quatuor sunt necessaria, videlicet,

Mentis sedulitas, quæ requiem solet requirere. [Quis dabit mihi inquit]
Mentis agilitas, quæ requiem potest acquirere [Pennas]
Mentis simplicitas, quæ requiem solet diligere. [Columbæ]
Mentis sagacitas, quæ requiem nouit eligere. [Volabo]
Nam requiem requirit affectio desideratiua [Quis dabit]
Nam requiem acquirit perfectio mentis erectiua. [Pennas]
Nam requiem diligit conditio pacis amatiua. [Columbæ]
Nam requiem eligit discretio deliberatiua. [Volabo inquit].
Primum probat amoris desiderium. Quis inquit dabit mihi,
Secundum probat valoris opertorium. Pennas inquit, per quas, scilicet, virtutes significantur,
Tertium probat timoris ministerium. Columbæ inquit, quæ, scilicet, semper timet, & ideo diligit pacem & requiem,
Quartum vero probat honoris magisterium, cum dicitur Volabo.

¶ Dico igitur quod ad requiem mentis habendam requiritur affectio desideratiua, quod ostẽditur cum dicitur. Quis dabit mihi. Ille enim qui continue ab hostib. fatigatur, summe solet pacem & requiẽ desiderare, & eam prece vel precio procurare, maxime quando videt quod nequit se defendere vel saluare. Sic vere quia dum sumus in corpore, sumus sicut in castro obsesso, in quo à diuersis hostibus, id est, à variis tentationibus impugnamur, ideo necesse est ꝙ requiem & pacem cordis desideremus, & ipsam totis affectibus procuremus. Quis dabit inquit mihi, quasi dicatur. Ego indigeo Sic videbatur desiderando loqui sponsa Cant.3. dicens. Quis mihi det vt inueniam te fratrem meum solum foris, & osculer te? Et illud Hier.9. Quis dabit capiti meo aquam? &c. Quia proculdubio re-

bio requies ſpiritualis debet deſiderari, & ſummo ſtudio procurari. Omnia enim, quæ ſunt, mouentur naturaliter ad locum, vbi poſſint requieſcere & ſedere, ſicut patet de igne, qui hic inferius detentus nunquam quieſcit, imò ſemper eſt in motu, ſemper appetens ſurſum ferri, vt in ſphæra propria requieſcat. Sic verè vbicunque detineatur homo hic inferius, nunquam inuenit requiem, nec in officijs nec in beneficijs huius mundi. Et ideo ſi ſit hic inferius per malas complacentias alligatus, ſemper debet deſiderare, quod diſſoluatur, & quod ad requiem propriæ ſphæræ, id eſt, ad tranquillitatem propriæ conſcientiæ reducatur, dicens: Quis dabit mihi; ſupple, requiem. Et ſic deſiderando quærebat requiem ille, qui dicebat Eccl. 24. Gyrum cœli circuiui, profundum abyſſi penetraui, in fluctibus maris ambulaui, & in omni terra ſteti, in omnibus primatum habui; excelſorum & humilium colla calcaui, & in omnibus his requiem quæſiui. Vbi oſtenditur, quod requies ſpiritualis eſt quærenda,

Cœlum circumeundo per contemplationem,
Abyſſum inferni penetrando per meditationem,
Fluctus maris, id eſt, mundi amaritudines perambulando per patientiæ roborationem,
In terra, id eſt, in terrena proſperitate ſtando per ipſius conculcationē, & per nullam animi depreſſionē,
In omni populo primatum tenendo per debiti regiminis ordinationem,
Excelſorum & humilium, id eſt, ſuperborum & hypocritarum colla calcando per ipſorum deteſtationem.

In his .n. omnib. requies quæritur, & per iſta ſupradicta hæreditas Domini, id eſt, pax & tranquillitas inuenitur. Et ſic ergo dico, quod ad iſtam requiem habendam neceſſaria eſt affectio inueſtigatiua ſeu deſideratiua. Quis, inquit, dabit mihi &c.

D ¶ Deinde dico, quod ad iſtam requiem habendam neceſſaria eſt perfectio alleuiatiua. Pennas, inquit. Quia ſcilic. neceſſe eſt, quod homo habeat pennas virtutum, quibus ſc. poſſit acquirere requiem iſtam. Sicut enim aues fluuiales in aqua requieſcunt & delectantur mediantibus pennis ſuis, quibus videlicet corpora earum alleuiantur, ne inferius ſubmergantur, ſic verè viri iuſti in aqua huius fluxibilis vitæ ſpiritualiter in Domino requieſcunt, quando pennis virtutum induuntur & ſupportantur. Et de hoc dicitur in Pſalm. 138. Si ſumpſero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris. Ac ſi diceret, quod in mari huius vitæ non poteſt aliquis quieſcere aut manere ſine pennis virtutum. Eſa. 40. Aſſument pennas vt aquilæ, current, & non laborabunt; volabunt, & non deficient. Et nota hic, quod animalia ſancta, quæ vidit Ezechiel, habebant pennas per quatuor partes, ſicut dicitur Ezech. 1. Ad denotandum, quod illi, qui mediantib. pennis virtutum volunt in Domino requieſcere, debent quatuor ſpirituales pennas, id eſt, quatuor ſpeciales virtutes acquirere & habere. Et iſtæ ſunt, ſcilicet,

Spes ſupernorum,
Timor infernorum,
Horror terrenorum,
Vigor animorum.

Iſtæ enim ſunt quatuor pennæ, quibus vir ſpiritualis diuerſimodè volat, ſcilicet,

Spes,
Timor,
Temperantia,
Patientia.

Spes enim volat ſurſum ad cœli fœlicitatem. Iſta enim eſt in anima ſicut anchora in naui, quæ ſcil. facit nauim requieſcere in mari ſtabiliter & ſecurè, & quæ facit eam maris & venti impetus non timere, quia ſc. quando anima per anchoram ſpei ſuperius in interiora velaminis Paradiſi firmiter radicatur, conſtat, quod non obſtantibus huius mundi fluctibus, ſpiritualiter requieſcere comprobatur. Pſalm. Caro mea requieſcit in ſpe: & Iob 11. Requieſces, & non erit, qui te exterreat, & habebis fiduciam propoſita tibi ſpe. Timor volat deorſum ad inferni pœnalitatem. Pœna enim timoris eſt illa, qua ſancti volant in infernum per conſiderationem tormentorum, & iſta etiam facit requieſcere hominem, quia deprimit eum per humilitatem. Res enim infimæ & depreſſæ ſunt magis quietæ, quia ſicut patet de terra. Res vero altæ ſunt in periculo & in motu, ſicut patet de cœlo. Quia ſcil. homines inferiores ſunt in requie mentali, ſuperbi verò & ſuperiores ſunt in motu & labore continuo temporali. Et ideo, quod pœna timoris faciat animam requieſcere, patet Nume. 21. vbi dicitur, quod ſcopuli torrentium inclinati ſunt, requieuerūt in Arnon. Arnon enim interpretatur arca mœroris, ſignans timorem diuinum, in quo ſcopuli inclinati requieſcunt, id eſt, in quo viri humiles delectantur. Temperantia volat dextrorſum ad mundi proſperitatem. Homo enim in mundi proſperis non requieſcit. Non enim habet pennam temperantiæ, per quam ſciat vti mundi proſperis moderatè. Temperantia enim introducit contemptum rerum, eo ſc. quod non diligit res propter ſe, ſed propter neceſſitatem; non ſuperfluè, ſed moderatè; non auarè, ſed debitè & iuſtè: exemplo Apoſtoli dicentis ad Phil. 3. Omnia arbitratus ſum vt ſtercora, vt Chriſtū lucrifaciam, & inueniam in eo requiem; q. d. Sine contemptu terrenorū non inuenitur requies ſpiritualis. Patiētia vero volat ſiniſtrorſum ad mūdi aduerſitatem. Penna .n. patientiæ facit hominem requieſcere etiam in aduerſis. Iſta enim eſt ſicut Mandragora, quæ ita facit hominē requieſcere & dormire, ꝙ non ſentit, ſi ab aliquo ſecetur aut ſcindatur. Vnde talis patiens poteſt dicere illud Abac. 3. Requieſcam in die tribulationis, & aſcendam ad populū accinctum noſtrum. Et illud Gen. 49. Vidit requiem, quod eſſet bona, & ſuppoſuit humerum ad portandum, & factus eſt tributis ſeruiens &c. Iſtæ ergo ſunt quatuor pennæ, i. quatuor virtutes, quæ ſunt neceſſariæ ad requiem mentis habendam. Quia ſicut dictū eſt, ad hoc requiritur perfectio alleuiatiua. Pennas, inquit.

¶ Denique dico, quod ad iſtam requiem requiritur intentio E
pacis amatiua, quod oſtenditur, cum dicitur: Columbæ. Colūba n. eſt auis ſimplex & quieta, pacifica & modeſta, pace gaudens, & ſocietate, pacificè requieſcens, ſignificans illos, qui ſunt ſimplices, humiles, & benigni, qui tunc ſunt in requie & gaudio, quando ſunt in pacis & concordiæ coniugio. Pſal. Si dormiatis inter medios cleros pennæ columbæ deargentatæ. Columba .n. eſt pacifica. Vnde de ea dicitur Gen. 9 ꝙ nō inueniens vbi requieſceret pes eius, redijt ad Noe in arcam. Et ibidem legitur, quod in ſignum pacis hominibus reſtitutæ, ipſa poſtmodum ramū virentis oliuæ in ore ſuo portauit. Vnde talis poteſt dicere illud Pſ. In pace idipſum, dormiam & requieſcam. Sit ergo in tali intentio pacis amatiua.

¶ Inſuper dico, quod in eo debet eſſe diſcretio deliberatiua, F
quod oſtenditur, cum dicitur: Volabo, deliberatiuè loquendo, quod .ſ. deliberare eſt opus hominis ſapientis. Et bene dicit, Volabo, & requieſcam; quia verè ad hoc, quod homo poſſit requiē mentis habere, neceſſe eſt eum per contemplationem volare, & per mundanorum contemptum ſe à nocumentis elōgare. Multa enim ſunt in mundo, quæ turbant requiem & pacem. Vide ſupra de ſeptem, quæ pacem & requiem deturbant, in tit. de pace. Quia igitur in iſto mundo infinita ſunt, quæ requiem mentis turbant, neceſſe eſt, quod omnia iſta fugiat, & quod volando per contemplationem à mundi tumultibus ſe abſcondat. Volabo, inquit. Apocal. 12. Datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ, vt volaret in ſolitudinem. Marc 6. Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite. Sic igitur patet, quod quatuor ſunt ad requiem ſpiritualem neceſſaria, ſcilicet,

Sagax diſcretio,
Simplex conditio,
Morum perfectio,
Ardens affectio.

Et iſtud eſt primum principale. Iſta eſt ergo requies interior & virtuoſa.

¶ Secundo principaliter dico, quod eſt quædam requies ex- G
terior & vitioſa. Et iſta eſt illa requies malorum, qui ſcil. requieſcunt & delectantur

In prauitatibus & vitijs,
In poſſeſſionibus & diuitijs,
In carnalitatibus & delitijs,
In dignitatibus & officijs.

Requieſcunt dico in vitijs & prauitatibus, ſimiles porcis, qui in luto & fæcibus requieſcunt, & ibi dormiunt & pingueſcunt, vbi tamen nullum animal debet requiem inuenire, quia ſc. porci, i. peccatores ita habent appetitum corruptum, quod ipſi in immunditijs peccatorum delectationem inueniunt, & quietem, vbi tamen omnis homo debet inuenire triſtitiam & dolorem.

¶ Vnde nota, quod

Superbi requieſcunt in honoribus,
Auari requieſcunt in ardoribus,
Luxurioſi requieſcunt in fœtoribus,
Inuidi requieſcunt in doloribus,
Iracundi requieſcunt in furoribus,
Guloſi requieſcunt in ſaporibus,
Acedioſi requieſcunt in torporibus.

Eſt igitur quædam requies ſuperborum, qui ſcil. requieſcunt in honoribus. Vnde ſuperbi ſunt illæ volucres cœli, de quibus dicitur Luc. 13. vbi loquitur de ſinapi, quæ eſt herba aſpera, & lacrymarum inductiua, & tamen dicitur ibidem, quod volucres cœli requieuerunt in ramis eius, quia .ſ. eminentiæ huius ſæculi, quāuis multas acerbitates & multas lacrymarum cauſas habeant, ipſæ tamen ſunt requies volucrum, i. ſuperborum. Eſa. 15. Requieſcere faciam ſuperbiam infidelium. Vnde Ezech. 24. Tolle ab eis fortitudinem & gloriam dignitatis, & deſiderium oculorum, ſuper quæ requieſcunt animæ eorum.

¶ Et nota, quod hic oſtendit tres cauſas ſuperbiæ, ſcilicet,

Forti-

Fortitudinem & poteſtatem,
Celſitudinem & dignitatem,
Pulchritudinem & oculorum delectabilitatem.

Eſt etiam quædam requies auarorum, qui requieſcunt in ardoribus ſimiles ſalamandræ, quæ requieſcit in igne. Quia tales in igne & ardore auaritiæ quem continue ſentiunt in acquirendo, ſuper omnia delectantur. Vnde de auaris poteſt intelligi illud Eſa.13. Requieſcent ibi beſtię, & implebuntur domus eorum draconibus. Dracones enim ignem ſpirantes, auaros deſignant, qui in diuitiis requieſcunt temporaliter, & tamen abſque requie intus ardent cordialiter Iob 30. interiora mea efferbuerunt abſq; vlla requie. Item eſt quædam requies luxurioſorum, qui requieſcunt in fœtoribus, quia, ſcilicet, iſti delectantur in rebus & membris fœtidiſſimis, ſimiles vpupæ, quæ quamuis ſit auis colorata, criſtata & valde pulchra, eſt tamen valde immunda, quia in nido de ſtercoribus canis facto dormit. Sic iſti quamuis ſint pulchri corpore, ſunt tamen valde immundi & fœtidi in opere. Et de hoc Hier. 48. Fertilis fuit Moab ab adoleſcentia ſua, requieuit in fæcibus ſuis, in captiuitatem non abiit. Vbi etiam oſtendit tria quæ luxuriam inducunt, quæ, ſcilicet, ſunt

Rerum opulentia [Fertilis inquit fuit]
Gratiæ inſolentia [Ab adoleſcentia]
Laboris carentia, [Quia in captiuitatem non abiit].

Iſti ergo requieſcunt, & eſt tamen iſta falſa requies & non vera, ſicut eſt requies ſomniantium terribilia, qui plus laborant requieſcendo & dormiendo quam facerent vigilando, quia, ſcilicet, omnibus conſideratis, plus eſt in iſto vitio de labore quam de requie, quod bene figuratum eſt in Dalila, quæ ſicut dicitur Iud.15. moleſta erat Samſon per multos dies, nec ei ad requieſcẽdum, ſpatium tribuebat. Item eſt quædam requies inuidorum, qui requieſcunt in mœroribus, quia, ſcilicet iſti gaudent de illis de quibus conſuetum eſt dolere, ſcilicet, de infortuniis aliorum, ſimiles Sirenis & Delphinis, qui magis delectantur, & gaudent in tempore tempeſtatis quam ſereno. Vnde Num. 21. Scopuli torrentium inclinati ſunt, requieuerunt in Arnon. Arnon enim interpretatur arca mœroris, quia, ſcilicet, iſti requieſcũt in mœroribus vicinorum. Et nota quod iſti dicuntur ſcopuli, propter aſperitatem. Dicuntur torrentes, à torreo torres, quia torrentur per doloris immenſitatem. Item eſt quædam requies iracundorum qui requieſcunt in cruoribus ſeu in furoribus. Et iſti ſunt tyranni, quorum requies & delectatio tota eſt in ſanguine & in ira. Exemplo leonis qui tunc eſt in gaudio & requie quando poteſt ſanguinem bibere animalium innocentium occiſorum. Leo enim eſt animal iracundum, impium, & crudele. Sic iſti &c. Vnde Gen.49. Ad prædam aſcendiſti fili mi, requieſcens accubuiſti vt Leo: Eccleſiaſt. 7. Ira in ſinu ſtulti requieſcit. Item eſt quędam requies guloſorum, qui requieſcunt in ſaporibus, dicentes illud Luc.12. Anima mea, multa bona habes repoſita annos plurimos, requieſce, comede, bibe, epulare. Sed vere triſte eſt valde quod ſequitur. Stulte, hac nocte repetent animã tuam à te: & cætera. Item eſt quædam requies deſidioſorum, qui requieſcunt in corporibus, dicentes illud Eccl. 4. quod melior eſt pugillus cum requie, quam plena vtraque manus cum labore. Quibus dicitur Prou. 6. Vſquequo piger dormis? Vſquequo de ſomno conſurges? parum inquit dormies, modicum dormitabis, pauxillum conſeres manus tuas vt quieſcas & veniet tibi, quaſi viator, egeſtas, & mendicitas, quaſi vir armatus. Ecce ergo quomodo multipliciter requieſcunt mali in mundi proſperitate. Ideo de tali requie dicitur Neem.9. Cum requieuiſſent, reuerſi ſunt vt facerent malum. Et certe requies mundanæ proſperitatis, & requies internæ malæ complacentiæ & voluptatis cauſa eſt omnis malitiæ & iniquitatis Exod 8. Cum que requieuiſſet, induratum eſt cor Pharaonis Iſta eſt ergo requies exterior & vitioſa.

H ¶ Tertio principaliter dico quod eſt requies ſuperior & glorioſa. Et iſta eſt requies beatorum. Res enim tanto magis eſt in requie quanto magis coniungitur rei immobili & quietæ. Quia igitur beati immediatiſſime coniunguntur ipſi Deo qui eſt immobilis & quietus: hinc eſt quod in perpetua ſunt quiete & pace. Et ideo ſicut milites qui diu militauerũt, nautæ q diu nauigauerũt, operarij qui diu laborauerũt, peregrini qui diu extra domũ fuerunt, ſolent finem laborum, viarum, præmiorum, & exiliorũ deſiderare, & præmium, portum, domum & requiem affectare, ſic & nos hic qui ſumus dum viuimus ſicut milites dimicantes (Iob 7. Militia eſt vita nimis ſuper terram) ſicut nautæ transfretantes (Eccleſ.43. Qui nauigant mare, enarrant mirabilia eius) ſicut operarij laborantes (Matt.20. Voca operarios, & redde illis mercedem) ſicut etiam peregrini per ſæculum tranſeuntes (2. Cor.5. Quamdiu ſumus in corpore, peregrinamur à domino) debemus paradiſum ſicut locum & portum quietis appetere, & vt ibidem quieſcamus, illuc totis affectibus debemus anhelare, iuxta dictum Apoſtoli dicentis, ad Heb.4. Feſtinemus ingredi in illam requiem. Et cauſam reddit ibidem, dicens quod qui ingreſſus eſt in illam requiem, requieuit in ipſo operibus ſuis Et ideo bene dicit Feſtinemus, ſcilicet,

Ad locum tutiorem,
Ad paſtum ſuauiorem,
Ad agrum vberiorem.

Vide eam ſupra Et ratio quare debeat appeti requies iſta, ponitur Eſa.32. vbi ponuntur conditiones iſtius loci, dicendo ſic. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulẽta. Quia, ſcilicet ibi ſedet Iraſcibilis in pulchritudine pacis. Rationalis in tabernaculis fiduciæ. Concupiſcibilis in requie opulenta. De conditionibus autem iſtius requiei poſſumus hic aduertere quod eſt ibi tranquillitas excludens laborem. Sedebit inquit. Societas concludens requiem. Populus meus Amœnitas continens decorem. In pulchritudine. Suauitas auferens dolorem. Pacis. Securitas non timens terrorem. In tabernaculis fiduciæ. Fertilitas ſatians ardorem. In requie opulenta. Eſt ergo ibi tranquillitas laboris excluſiua, & hoc oſtenditur cum dicitur quod ipſe ſedebit. Sedebit inquit. Sedere enim ſignificat carentiam motus laboris & conſtantiam ſtatus & vigoris, & præſidentiam ſitus & honoris. Ibi enim eſt laboris ſumma carentia, quia ſicut dicitur Apoc.14. A modo iam dicit ſpiritus requieſcant à laboribus ſuis. Ibi etiam eſt vigoris ſumma cõſtantia, quia, ſcilicet, iſti de cætero non poſſunt lædi quacunque tribulatione Abacuc.3. Requieſcam in die tribulationis &c. Ibi etiam eſt honoris ſumma præſidentia, quia ſicut dicitur Gen.8. Arca, id eſt, anima requieuit ſuper montes Armeniæ, id eſt, in celſitudine bonorum æternæ gloriæ. Ibi ergo eſt ſedes. Sedebit inquit. Vt anima poſſit dicere illud Apoc. 18. Sedeo vt regina & vidua non ſum. Eſt igitur ibi tranquillitas laboris excluſiua. Sedebit inquit. Item ibi eſt communitas amoris concluſiua. Populus inquit meus. Perfecta enim complacentia ſeu requies non poteſt eſſe cum ſeipſo ſolo ſed magis cum multitudine bonarum lætarum, gratarum & innocentium perſonarum, quæ, ſcilicet, omnia cõcurrunt ibi, quia, ſibi eſt populus, id eſt, multitudo & communitas beatorum, quia ſicut dicitur Heſt.2. Rex Aſſuerus dedit requiem vniuerſis. Quia, ſcilicet, ſicut dicitur in Pſal. Iſte eſt populus quem elegit dominus in hæreditatem ſibi. Iſti ſunt populi qui confitentur domino in æternum. Iſte eſt populus cuius dominus Deus eius. Iſte eſt populus de quo dicitur quod beneplacitum eſt domino in populo ſuo (filiis, ſcilicet, Iſrael) appropinquanti ſibi. Conſtat igitur quod eſt ibi communitas amoris concluſiua. Populus meus inquit. Item eſt ibi amœnitas decoris contentiua. In pulchritudine inquit, quia, ſcilicet ibi eſt pulchritudo Dei, in quem deſiderant Angeli proſpicere 1.Pet.1. Pulchritudo beatæ virginis, quæ eſt pulchra vt luna, electa, vt ſol, cui omnes appetunt reuerentiã facere. Pulchritudo Angelorum, quam non poſſet lingua dicere. Pulchritudo animarum quam Angeli ſolent diligere. Et poſſemus iſtam pulchritudinem conficere de diuerſis coloribus, quia, ſcilicet, ibi eſt color niueus in Maria & virginibus. Color igneus & rubeus, in Chriſto & martyribus. Color aureus in Apoſtolis & doctoribus. Color cœleſtis & lazureus in prælatis & confeſſoribus quorum in cælis conuerſatio fuit. Color niger ſeu terreus in eremitis & pœnitentibus. Eſt igitur ibi pulchritudo Eccl.43. Pulchritudinem coloris admirabitur oculus. Et maxime ibi eſt Pulchritudo ſeptem dotium &c. Sedebit ergo populus meus in pulchritudine Ezec. 23. Sediſti in lecto pulcherrimo, & menſa ornata eſt ante te. Eſt igitur ibi amœnitas decoris contentiua. Item eſt ibi ſuauitas doloris ablatiua. Pacis inquit, quia, ſcilicet, ibi eſt pax ab omnibus impugnationibus interioribus & exterioribus. Mentem enim non impugnabunt delectationes. Ibi enim homo habebit pacem cum Deo, cum proximo, cum ſeipſo. Ibi non impugnabitur ab inimicis, ibi non decipietur à falſis amicis. Vnde Luc.10 Requieſcat ſuper illum pax veſtra. Et Eſa.5. Veniat pax, & requieſcat in cubili ſuo. Itẽ ibi eſt ſecuritas terroris expulſiua. In tabernaculis inquit fiduciæ. In iſto enim tabernaculo nihil timet homo, nec mortem, nec infirmitatem, nec cuiuſcunque tyrranniduerſitatem Pſal Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? &c. Cuilibet enim beato videtur dominus dicere illud 2 Reg 19. Veni mecum, vt requieſcas ſecurus in Hieruſalem. Et illud Iob 11. Habebis fiduciam propoſita tibi ſpe, requieſces, & non erit qui te exterreat. Itẽ ibi eſt fertilitas ardoris repletiua ſeu ſatiatiua, quia, ſcilicet, ibi eſt tanta abundantia requiei, quod ardorem deſiderij ex toto ſatiat atque replet, quod oſtenditur cum dicitur. Opulenta Iob 36. requies menſæ tuæ erit plena pinguedine Et Eccl.31. in requie ſua replebitur bonis Iud.18. Vidimus terram valde opulentam & latam. Iſta eſt igitur requies beatorum, quæ laboribus emitur,

quæ peccatoribus interdicitur, quæ à sanctis hominibus inuenitur. Laboribus dico emitur, iuxta illud Eccl.51. Modicum laboraui, & inueni mihi multam requiem. Peccatoribus etiam interdicitur Thren.5. Lassis non dabatur requies. Et in Ps. Quibus iuraui in ira mea, si introibunt in requiem meam. Sanctis vero hominibus conceditur. Et ideo dixit Christus Matth.11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos, & inuenietis requiem animabus vestris. Et sic patet quod est quædam requies superior & gaudiosa.

I ¶ Quarto principaliter dico quod est quædam requies posterior & tædiosa, & ista est requies naturæ corporalis. Et ista secũdum Mauricium est triplex, scilicet, Sanitatis, Dormitionis, & Mortis. Requies enim sanitatis est in disposita cõplexione Eccl. 38. Medici deprecabuntur dominũ vt dirigat eorum requiem & sanitatem. Requies dormitionis consistit in sensuum corporalium ligatione Mar. 14. Dormite iam & requiescite. Requies mortis est in laborum sæculi exclusione Eccl 22. Modicum plora super mortuum, quoniam requiescit.

K ¶ Quinto principaliter possum dicere quod est requies inferior, quæ est periculosa, scilicet, requies inferni. De qua Esa.13. Non figet ibi tẽtoria arabs, nec pastores requiescent ibi, sed requiescent ibi bestiæ, & replebuntur domus eorum draconibus, & habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi, respondebunt ibi vlulæ & Sirenæ in ædibus voluptatis. Vbi ostenduntur multa genera peccatorum quæ in inferno requiescunt. Sed vide eam expositam supra &c. Sufficit. Vide supra de quiescere, & supra de Perfectione super vocabulo Noe, qui interpretatur requiescens.

A **Requirere.** Proprie loquendo nihil aliud est quam aliquod debitum expetere. Ille enim proprie dicitur requirere, qui illud quod alicui tradidit, vel de quo aliquis sibi tenetur, reperit. Et sic breuiter loquendo, dico secundum Mauricium quod, scilicet,

Requirit {
Deus animas de manibus prælatorum,
Prælatus bona opera de manibus subditorum,
Iudex vindictam de operibus impiorum,
Pauper auxilium de manibus dominorum,
Peccator misericordiam à facie vitiorum,
Vasallus dominum à facie inimicorum.

B ¶ Primo ergo dico quod requiruntur animæ de manibus prælatorum. Ipsis enim traditæ sunt sicut oues pastoribus ad regendum. Et ideo quando propter defectum eorum pereunt, de ipsorum manibus requiruntur tanquam illa de quibus rationem reddere obligantur. Vnde Ezech.3. Ipse autem impius in iniquitate sua morietur, animam autem eius de manu tua requiram. Et ideo iste pastor quando videt quod anima errantis subiecti est ab eo requirenda, ipse primo debet eam requirere, & per correctionem ad viam salutis reducere, & ne pereat, ad domum Ecclesiæ verbo vel verbere facere reuenire. Vnde bonus pastor dicit Ezec.34. Quod perierat, requiram, quod abiectum fuerat, reducam, quod fractum fuerat, alligabo, quod infirmum erat, consolidabo, & quod pingue & forte, custodiam. Quia alias nisi sic faciant, dominus dicit eis illud quod ibidem dicitur. Requiram gregem meum de manu eorum. Et loquitur de pastoribus & de speculatoribus per quos prælati intelliguntur, qui sunt pastores, gregem domini gubernando, & speculatores, quæcunque nocua præuidendo. Requiruntur ergo animæ de manibus prælatorum.

C ¶ Secundo dico quod requiruntur opera bona de manibus subditorum. Sicut enim agricola requirit fructus ab arboribus quas colit, sic Deus & prælatus requirit bona opera à fidelibus quos regit Ps. Nonne Deus requirit? ipse enim nouit abscondita cordis. Et alibi. Veritatem requirit Deus, & retribuet abundanter facientibus superbiam.

D ¶ Tertio dico quod requiritur vindicta de operibus impiorum. Vñ constat quod dominus requirit sanguinem & mortem innocentium de manu illorum qui eos occiderunt. Requiritur dico ad vindicandum & puniendum, & sic de aliis iniquitatibus, quia sicut dicitur Iob 23. Deus inultum abire non patitur. Vnde de tali vindicta dicitur Gen 9. Sanguinem animarum vestrarum requiram de manu bestiarum &c.

E ¶ Quarto requiritur auxilium de manu dominorum, quia, scilicet, pauperes debent requirere auxilium à diuitibus; subditi instructionem à superioribus, peccatores gratiam & veniam à Deo & à sanctis cœlestibus. Isti enim ad hæc omnia reddenda sunt obligati, & maxime si debite fuerint requisiti. Et nota hic quod ipsi debent requirere & quærere à Deo tanquam à debitore suo ista quæ sequuntur, videlicet,

Pacis tranquillitatem,
Laudis iocunditatem,
Vitæ æternitatem.

De pacis ergo tranquillitate dicitur Ezech. 7. quod angustia superueniente requirent pacem. De laudis iucunditate dicitur in Psal. Laudabunt dominum qui requirunt eum. De vitæ æternitate dicitur in Psal. Vnam petii à domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meæ. Ista igitur de requirere sufficiant. Qualiter autem peccator requirat misericordiam & vasallus domini potentiam, vide in tabula, & vide supra de quærere, de inquirere, de acquirere, de petere, rogare, &c.

Res. Nota, quod in scriptura sacra omnia quæ sunt dicuntur res, siue sint substantiæ, accidentia, passiones, habitus siue actus. Vnde breuiter nota quod nos inuenimus in scriptura in malo significato, A

Res {
Fugitiuas & deficientes,
Nocitiuas & inficientes,
Pungitiuas & afficientes.

In bono vero significato nos inuenimus

Res {
Iuuatiuas & proficientes,
Directiuas & perficientes,
Refectiuas & sufficientes.

Ista enim sunt sex genera rerum tam bonarum quàm malarum, de quibus debet quilibet cogitare.

¶ Primo dico quod nos inuenimus res deficientes & fugitiuas, quæ sunt contemnendæ. Et istæ sunt res huius mundi, scilicet, bona temporalia & terrena. Ista enim sunt quędam res quæ nihil habent stabile seu fixum, nihil pacificum aut quietum. Vnde de mundo & de rebus ipsius potest dici cuilibet illud quod dicitur Romanorum 13. Non concupisces rem proximi tui. Proximus enim noster est mundus, cuius, scilicet, res à nobis non sunt concupiscendæ, nec à perfectis cordibus appetendæ. Narrat Ouidius quod Proserpina filia Cereris à Plutone rapta, de inferno non potuit liberari, pro eo quod de inferni rebus aut fructibus gustauisset. Lex enim inferni ita erat secundum poetas, quod, quicunque descendens ad inferos de inferni fructibus comedisset, nequaquam amplius exinde exire posset. Ad quod facit illud quod narratur, & audiui de insula puellarum, quæ, scilicet, in mari dicuntur viuere immortales, quas videlicet magis crederem esse spirituum certum genus, quam aliquam rem humanam. Audiui enim quod cum nautæ quidam casu ad illam insulam applicassent, & ibi solas fœminas excepto vno solo homine reperissent, consultum est ipsis per hominem illum quod de bonis & fructibus insulæ non comederent aut tangerent quoquo modo, quia si hæc facerent de insula recedere de cętero non valerent. Cur nautæ credentes bona insulæ non tetigerunt, & sic liberi sine periculo recesserunt. Talis insula est mundus, qui, scilicet, bene insula dicitur, quia mari Oceano vndique circuitur, quia reuera bona omnia istius insulæ, quæ, scilicet, sunt diuitiæ, deliciæ & honores, talis conditionis existunt, quod si aliquis ipsis vsus fuerit, vel si quis ea per complacentiam tetigerit, inde sine miraculo non exibit. Qui vero à tactu & amore talium abstinet, exiens sine periculo tutus manet. Res enim istæ, scilicet, mundi bona, venenosæ sunt, quia, scilicet, suos occidunt & inuenenant dilectores. Vnde Leuiticorum 7. Qui tetigerit immunditiam omnis rei quæ polluere potest, peribit de populis suis. De talibus autem rebus dicitur 1. Regum 15. & consulitur sic. Vade inquit demolire Amalech, & demolire vniuersa eius, nec parcas ei, nec concupiscas aliquid ex rebus ipsius. Est igitur dare res deficientes & fugitiuas, quas quilibet debet non amare. Res enim istæ fugaces sunt similes vmbræ, quæ, scilicet, ita fugit quod cum eam apprehendere credideris, nihil habes. Et ideo de talium vanitate dicitur Ecclesiast. 3. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curiosus. B

¶ Secundo dico quod est dare res inficientes & nocitiuas, quas quilibet debet euitare. Et istæ res nihil aliud sunt quam vitia & peccata, malaque opera & peruersa. De qua Neem 5. Non est bona res quam facitis. Et Neem. 13. Quæ est res hæc mala quam vos facitis? Et si vis dic quod talia sunt, scilicet, C

Res

Res { Luxuriæ, quæ maculant,
Iniuriosæ, quæ stimulant,
Deliciosæ, quæ fistulant,
Proditiosæ, quæ vinculant,
Periculosæ, quæ iugulant. }

De re luxuriosa dicitur Leu. 20. Qui duxerit vxorem fratris sui, rem fecit illicitam. Vnde etiam Dauid qui vxorem Vriæ fœdauerat, dicitur 2. Reg. 12. Tu es rex qui fecisti rem hanc. Vnde de filiis Iacob, & Sichem qui sororem eorum corruperat, dicitur Gen. 34. quod irati sunt valde, eo quod fœdam rem esset operatus in Israel, & violata filia Iacob rem illicitam perpetrasset. De re etiam iniuriosa dicitur in Ps. quod, scilicet, impij intenderunt arcum rem amaram, vt sagittent in occultis immaculatum. De re deliciosa dicitur Prou. 20. quod luxuriosa res est vinum, & tumultuosa ebrietas. De re proditiosa dixit Dauid in Ps. Non proponebam ante oculos meos rem iniustam, facientes præuaricationes odiui. De re periculosa dicitur Leu 20. Qui acceperit sororem suam &c. occidentur ambo, nefariam rem operati sunt. Et Tob. 2. Huius rei causa interfici iussus es. Est igitur dare res inficientes & nociuas, quas quilibet debet euitare.

D ¶ Tertio dico quod est dare res afficientes & læsiuas, quas vir iustus debet tolerare. Et istæ res nihil aliud sunt quã mundi miseriæ & tribulationes, quas, scilicet, iusti tollerant patienter. Vnde vir iustus tribulationibus & rebus aduersis assuetus est, sicut ille de quo dicitur 2. Mach. 8. Adiuncto inquit Gorgia viro militari & in bellicis rebus expertissimo.

E ¶ In bono vero significato dic quod est dare res proficientes & iuuatiuas, quas debet quilibet frequentare. Et istæ certe sunt bona opera quæ proficiunt ad salutem. De quibus potest dici illud 1. Mach. 5. Audiuit Iosephus princeps virtutis res bene gestas & prælia quæ facta sunt, & dixit. Faciamus & ipsi nobis nomen. Et nota quod res bene gestæ proprie possunt dici

Res quæ fideliter incipiuntur,
Res quæ viriliter perficiuntur,
Res quæ diligenter examinantur,
Res quæ sapienter expostulantur.

De inceptis fideliter patet Gen. 22. de Abraham proprium filium occidere volente, vt domino obediret, cui dictum fuit. Nunc cognoui quod timeas dominum, quia fecisti rem hanc, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me. De perfectis viriliter potest dici illud Ruth. 3. Bene res acta est. Et Iud. 1. Perfectam rem faciet dominus tecum. De examinatis diligenter patet Deut. 13. Diligenter rei veritate perspecta, si inueneris verum esse quod dicitur, percuties ciuitatem. Et 2. Mach. 1. dicitur quod considerans rex, & rem diligenter examinans, cum probasset, sacerdotibus donauit multa bona. De expostulatis sapienter potest dici illud Num. 27. Iustam rem postulant filiæ Salphaat. Res enim iustæ à Deo petendæ sunt, & non iniustæ, quia alias non obtinerentur, iuxta illud Iacob 4. Petitis & non accipitis, eo quod male petatis. Et 3. Reg. 3. dicitur quod Deus summe gratum habuit quod Salomon rem huiuscemodi, scilicet, sapientiam & non diuitias postulasset. Ideo bene dicitur Iob 22. Tunc inquit (scilicet quando iusta postulastis) eleuabis ad Deum faciem tuam. Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua reddes. Decernens rem, & veniet tibi, & in viis tuis splendebit lumen. Bona ergo opera sunt res proficientes & iuuatiuæ, quas quilibet debet frequentare.

F ¶ Deinde dico quod est dare proficientes & directiuas, quas quilibet debet procurare. Et istæ certe sunt virtutes & merita, etiam sacræ scripturæ documenta & verba. Istæ enim sunt res quæ ornant & perficiunt vitam nostram. De quibus Prou. 8. Audite (inquit sapientia diuina) quoniam de rebus magnis locutura sum. Aperientur labia mea vt recta prædicent. Res enim magnæ sunt virtutes & scientiæ, & certe difficiles ad acquirendum. Sicut enim dicit Philosophus, virtus est de bono & difficili. Vnde de istis dicitur Eccl. 1. Cunctæ res difficiles, & non potest eas homo explicare sermonibus. Est igitur dare &c.

G ¶ Denique dico quod est dare res sufficientes & refectiuas, quas quilibet debet affectare, scilicet, res bona gloriæ paradisi, de quibus dicitur Iud. 18. Tradet nobis dominus locum in quo nullius rei erit penuria eorum quæ gignuntur in terra. Hæc igitur de Re in bono & in malo sufficiant, de Re etiam seu de Rebus generaliter.

A **Respublica.** Nota quod respublica dicitur communis status plurium simul viuentium & sub eisdem legibus, moribus atque ritibus coniunctorum, sicut, scilicet, est status regum, vel ciuitatis, vel etiam cuiuslibet collegij vel communitatis. Et sic dic quod nos inuenimus Rempublicam

Temporalem,
Generalem,
Specialem,
Spiritualem,
Criminalem,
Infernalem,
Supernalem.

Prima est laicorum, quæ, scilicet, signat ciuitates & regna,
Secunda est omnium christianorum, scilicet, fides, & Ecclesia,
Tertia est religiosorum & collegiatorum,
Quarta est hominum perfectorum,
Quinta est hominum peccatorum,
Sexta est hominum damnatorum,
Septima est hominum beatorum.

De omnibus .n. istis rebuspublicis innumera possent dici, sed de qualibet in suo speciali titulo satis dixi, vide ergo de Ecclesia, Religione, Gloria æterna &c. Veruntamen licet in scriptura nullæ sint prorsus authoritates vocales, aliquid tamen in quantum tangit communitatem regni, ciuitatis, Ecclesiæ vel collegij, de republica dicere volo, ne forte ipsam penitus prætermittam. Dic igitur quod respublica debet

Fideliter adamari,
Viriliter defensari,
Nobiliter adornari,
Vtiliter ordinari,
Sagaciter gubernari. Sufficit.

Reseruare. Nota, quod reseruare idem est quod retro, id est, in posterum seruare. Et sic dico quod nos inuenimus in scriptura vnum Reseruare quod facit A

Sapiens,
Nesciens,
Patiens,
Puniens.

Reseruat { Sapiens magis iuuantia,
Nesciens magis placentia,
Patiens magis vtilia,
Puniens magis crudelia. }

¶ Igitur dico quod est reseruare quod facit sapiens, quia, scilicet, iste sibi reseruat meliora, & dimittit & respuit viliora, sicut videmus de prudentibus qui in thesauris suis preciosiora reseruant, viliora vero & magis transitoria expendere non formidant. Sic vere spiritualiter si sapientes simus, preciosa & nobiliora, sc. virtutes & merita in thesauris cordium nostrorum reseruabimus, vilia vero temporalia contemnemus. Exemplo, sc. auium, quib. natura dedit vesiculam in gutture pro granis contra futuram esuriem reseruandis, vnde Ioseph Gen. 45. fratribus suis dixit. Præmisit me dominus vt reseruemini, & Num. 31. Mulieres quæ nouerunt viros, in coitu interficite, omnes vero fœminas virgines reseruate, quasi dicatur, meliora sunt reseruanda, deteriora abiicienda. ¶ Iterũ dico quod est reseruare ꝙ facit nesciens, sc. B fatuus & ignorans, qui, sc. contrarium facere consueuit, quia, sc. reseruat deteriora, dimittitque & abiicit meliora. Et istud est quod Pharao, id est, diabolus præcepit Ægyptiis Exod. 1. Vbi dicit. Si masculus fuerit, interficite illum, si fœmina, reseruate. Masculus enim bona virtuosa signat, fœmina vero bona temporalia, mollia & transitoria, nec non mala & defectuosa. Nu. 31. Cur fœminas reseruastis? Et ista habent locum in illis qui iram & odium in corde reseruant, vt, sc. vindictã quando poterunt inde sumant, vnde Eccl. 28. Qui vindicari vult, a Deo inueniet vindictam, & peccata illius seruans seruabit, sequitur. Ipse dum caro sit, reseruat iram, & propitiationem quærit à Deo. Istud etiam potest allegari de auaris, qui, sc. bona terrena non diuidunt pauperibus sed reseruant filiis & parentibus similes vulturi, qui residuum prædæ more aquilæ aliis auibus non diuidit, sed in nido pro se & pullis reponit, contra illud Num. 18. Omnia quæ offeretis ex decimis, in donaria domini optima & electa erunt, sequitur. Et non peccabitis super hoc, egregia vobis & pinguia reseruantes. ¶ Iterum dico quod est reseruare quod facit patiens, C quia si patiens mala quæ sustinet, reseruat iudicio & punitioni, vel etiam quousq; tempus resistendi valeat inuenire est postea redditio iocunditatis. Cuius tamen contrarium faciunt stulti, qui, sc. statim indicant iram suam, nec aliquid sciunt in posterũ reseruare vel expectare, vnde Prou. 29. Totum spiritum suum profert stultus, sapiens autem differt & reseruat in posterum. ¶ Iterum dico quod est reseruare quod facit puniens, quia, sc. iu- D dices qui malefactores volunt punire, solent ipsos in carcere detinere, & ad dies quibus iura redduntur, ipsos vt ibi secundum demerita sua recipiant reseruare, sicut parisius facit præpositus, qui, sc. malefactorum pœnam solet vsque ad sabbathum finem

hebdomadæ referre, & ibi ſua præmia reſeruare. Sic vere Deus ad diem iudicij vbi generalia iura reddentur,& ad finem hebdomadę vitæ præſentis puniendos reſeruat,& pœnas etiam ibidem reſeruat impiis inferendas. Sicut enim dicitur Iob 21. Ad diem vltionis ſeruatur malus, vnde 2.Pet.2. Nouit Deus iuſtos de tentatione eripere,iniquos vero in die iudicij reſeruare cruciandos. Sicut enim ibidem de impiis dicitur,Hi ſunt fontes ſine aqua,& nebulæ turbinibus exagitatæ quibus caligo tenebrarum reſeruatur.Sufficit,vide in tit.Seruare.

A **Reſidere.Reſiduum.** Nota, quod reſidere idem eſt quod remanere ſeu reſtare; reſiduum vero illud quod finaliter inuenitur, ſeu quod in aliquo loco reſtat,remanet & moratur. Dic igitur quod in ſcriptura ſacra multiplex reſidere ſeu reſiduum inuenitur, videlicet reſiduum

Luminis intimi,
Criminis peſſimi,
Turbinis vltimi,
Graminis optimi.

Primum eſt reſiduum virtutum & meritorum,
Secundum eſt reſiduum culparum & peccatorum,
Tertium eſt reſiduum pœnarum & tormentorum,
Quartum vero eſt reſiduum donorum & præmiorum.

B ¶ Primo igitur dico quod eſt reſiduum luminis intimi,& hoc eſt virtutum & meritorum.Virtutes enim &merita ſunt illa reſidua quæ viri iuſti ſibi reſeruant, quia,ſcilicet, quicquid de bonis temporalibus ſeu etiam de corporalibus accidit, ſpiritualia tamen & virtualia ſicut quędam reſidua expendere non audentes de eis apud animam boni theſaurizant. Vnde de bonis Laban datis Iacob dixerunt Rachel & Lya Gen. 31. Nunquid habemus quicquam reſidui in facultatibus,& hæreditate domus patris noſtri, quaſi dicatur, ſic.Quia ſcilicet,virtutes & merita ſunt reſiduum quod iuſtus reſtat & reſidet de facultatibus Dei patris. Vnde de tali reſiduo dixerunt filij Iſrael domino 2.Paral.20.Cum ignoremus quid agere debeamus,hoc ſolum habemus reſiduum, vt oculos noſtros erigamus ad te.Iſtud eſt ergo bonum reſiduum,ſc.

C charitas,gratia ſeu virtus.¶ Et certe ab iſto reſiduo viri iuſti reſidui nuncupantur.Vnde nota quod iſti dicunturReſidui,quia

Reſeruati ſpecialiter,
Conculcati temporaliter,
Roborati virtualiter,
Dedicati regulariter,
Sublimati ſingulariter.

Iuſti enim dicuntur reſidui quia à Deo ſpecialiter reſeruantur. Iſti enim reſpectū malorum non ſunt niſi quoddam modicum reſiduum, & quædam modicæ reliquiæ, quas ſibi dominus reſeruauit. Vnde Leuit. 10. Locutus eſt dominus ad filios Aaron, qui erant reſidui. Tollite ſacrificium quod remanſit, & comedite illud iuxta altare abſque fermento, quia ſc. ſanctum ſanctorum eſt. ¶ Item iuſti dicuntur reſidui, quia à mundo temporaliter conculcantur, reſidui etiam contemnuntur.Reſiduum enim dicitur quaſi retro ſedens,quia ſcilicet iſti à mundo retro ponuntur & poſtponuntur. Vnde Heſt.1. dicitur quod duces Perſarum atque Medorum qui videbant faciem regis,poſt eum reſidere ſoliti erant.Et tamen de talibus propoſitis, reſiduis & contemptis dicitur Eſa.4. Et erit inquit omnis qui relictus fuerit in Sion, & reſiduus in Hieruſalem, ſanctus vocabitur omnis qui ſcriptus fuerit in vita in Hieruſalē.¶ Item iuſti dicuntur reſidui,quia in ſeipſis virtualiter roborantur.Et ideo dicuntur reſidui ſeu etiam reſidentes,id eſt, in ſtatu virtutis firmiter remanentes Luc. 7. Reſedit qui erat mortuus,& cepit loqui. De quo dicitur 1.Machab.9.quod licet videret Iudas quod fluxiſſet exercitus eius,ipſe tamen dixit his qui reſidui erant. Surgamus,& eamus ad aduerſarios noſtros, ſequitur. Abſit vt fugiamus ab eis, & ſi appropiauit tempus noſtrum, moriamur in virtute,& non inferamus crimen gloriæ noſtræ.Dicuntur ergo iſti reſidui, quia in ſeipſis virtualiter roborantur. ¶ Item dicuntur reſidui, quia Deo regulariter dedicantur, ſicut enim videmus quod reſidua ciborum dantur pauperibus,ſic viri iuſti & illi qui in mundo reputantur reſidui,& quaſi reliquiæ,modicum reputati, Chriſto pauperi dedicantur, & ipſius ſeruitio deputantur, ſicut patet de illis qui claudos & mancos in religione ponunt, ſanos vero ſi ponerent,perditos reputarent.Igitur de talibus reſiduis domino dedicatis dicitur 2. Paral.34. quod Ioſias rex Iuda abſtulit omnes abominationes de vniuerſis regionibus filiorum Iſrael,& fecit omnes,qui reſidui erant in Iſrael,ſeruire Domino Deo ſuo.¶Item dicuntur reſidui,quia ſurſum ſingulariter eleuatur. Videmus enim, quod illi,qui ſunt reſidui de genere alicuius regis,principalibus hæredibus mortuis, quandoque ſublimantur ad regnum.Sic iuſti principalibus hæredibus regni cœleſtis, ſcilicet , Angelis decedentibus per peccatum, ad iſtud paradiſi regnum ſicut vltimi & reſidui aſſumpti fuerunt,& loco ipſorum finaliter regnauerunt, ibique reſederunt & remanſerunt, vnde de Aſſuero dicitur Heſt. 15. quod ipſe reſidebat ſuper ſolium regni ſui,indutus veſtibus regiis. Veſtes enim regiæ quas habent iſti reſidui,id eſt,veſtes beatorum,ſunt

Iocunditas & exultatio,
Fertilitas & cumulatio,
Æternitas ſeu duratio.

Iſti enim reſidui,ſc beati ſeu ſancti lætantur valde iocunde,vnde Eſa.28.Erit dominus in die illa corona gloriæ, & ſertum exultationis reſiduo populi ſui. Item iſti fruuntur ſemper abunde.Vnde de quolibet beato poteſt dici illud Can.5.Oculi eius ſicut columbæ ſuper riuulos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident ſuper fluenta pleniſſima.Item ipſi figuntur valde profunde,quia ſc.iſti ſunt fixi, indeficientes, perpetui & æterni,vnde Apoſtolus in perſona beatorum dicit 1.ad Theſ.4. Nos autem qui viuimus, qui reſidui ſumus,rapiemur obuiam cum Chriſto in aera,& ſic ſemper cum domino erimus.Et breuiter de beatis dicitur Iohel. 2.In monte Sion & in Hieruſalem erit ſaluatio in reſiduis quos dominus vocauerit. De damnatis vero dicitur e conuerſo Hier. 44.Non erit qui effugiat & ſit reſiduus. Et ibidem. Non relinquetur de reliquiis veſtris quicquam reſiduū. Iſtud enim potiſſime patet de impiis quorum ſubſtātia fama,gloria,progenies & memoria perit cum ſonitu, ita quod de his omnibus nihil poſt ipſos reſtat reſidui,quia,ſcilicet,ipſis non reſeruat dominus ſuū reſiduum,ſc.gloriam paradiſi,quinimo etiam reſiduum quod in mundo relinquunt, finaliter totum perit,quia,ſ.iſtud reſiduum partim per tyrannos, partim per malos famulos aut etiam per hæredes fatuos cito tranſit Iohel.1.Reſiduum erucæ comedit locuſta,& reſiduum locuſtæ comedit bruchus,& reſiduum bruchi comedit erugo.Non ſic boni non,quia certe iſti habent reſiduū bonum gloriæ paradiſi,& ſunt etiam reſidui & beati De damnatis autem & peccatoribus dicitur 2.Reg.21.Nec vnus quidem reſiduus ſit. Patet ergo quod eſt dare reſiduum luminis intimi, quod eſt virtutum & meritorum. ¶ Secundo dico quod eſt dare D

reſiduum fulminis peſſimi,quod eſt culparum & vitiorum.Peccatum enim reſiduum dicitur, pro eo quod ſemper in conſcientia reſidet per remorſum, & pro eo quod ad punitionem ad vltimum iudicij reſeruatur,quodq; illos qui peccant vltimos & reſiduos facit eſſe. Vnde breuiter nota quod tales reſidui, ſcilicet, peccatores

Labiliter diffugiunt & vagantur,
Mentaliter ſuperbiunt & leuantur,
Finaliter depereunt & damnantur.

Iſti igitur vagantur & diffugiunt labiliter ſeu faciliter, quia, ſcilicet,nihil veræ ſtabilitatis habent,vnde Ezec.17.Reſidui autem in omnem ventum diſpergentur. Item iſti leuantur & ſuperbiūt inaniter ſeu mentaliter 1.Mach.9.Reſidui fugerunt in montem. Item iſti damnantur & deficiunt ſeu depereunt finaliter, vnde Deut.32.Videbit quod infirmata ſit manus,& clauſi quoque defecerunt,reſiduique conſumpti ſunt. Patet igitur quod eſt dare reſiduum fulminis peſſimi &c.¶ De reſiduo ergo gratiæ & culpæ ſatis dixi , de reſiduo autem gloriæ & pœnæ tranſeo,quia etiam E aliquid de eis ſupra dixi.

Reſiſtere. Nota,quod reſiſtere eſt actus contrarietatis & obuiationis,controuerſiæ,& repulſionis.Reſiſtentia enim non eſt inter ſimilia , ſed inter contraria. Omnia A enim quæ ſunt reſiſtunt naturaliter ſuis contrariis. Et ideo poſſumus notare quod eſt quædam reſiſtentia,ſcilicet,

Supernæ iuriſdictionis & potentiæ,
Internæ contradictionis & conſtantiæ,
Humanæ obſtinationis & ſtultitiæ.

¶ Primo dico quod reſiſtit potentia Dei affectionibus ſuperborum,quia ſicut dicitur Iacob 4 Deus ſuperbis reſiſtit,humilibus B autem dat gratiam. Video enim in iſtis horologiis ferreis quod quamuis ibi ſint diuerſi circuli diuerſimode ſe mouentes,eſt tamen inter alios vnus circulus qui vadit contra impetum aliorum, qui nihil penitus operatur, niſi quod reſiſtit impetui aliorum, ipſoſque facit retardare ne currant citius quam oportet. Natura etiam videns, quod propter impetum firmamenti multa poſſent contingere incommoda , dedit ſibi vnum reſiſtens, ſcilicet,curſum & motum naturalem planetarum,qui continue contra curſum firmamenti mouentur, & hoc facit vt per talem reſiſtentiam ſui motus violentia reſtringatur. Sic vere Deus eſt circulus contradictiuus , & humano impetui reſiſtiuus. Cum enim in horologio huius mundi multi & diuerſi ſunt circuli , id eſt , multæ & diuerſæ perſonæ , quæ diuerſos & contra-

contrarios habent motus, id eft, multas diuerfas & contrarias conditiones, affectiones & inclinationes, vnus enim currit ad diuitias, alius ad delitias, vnus diligit culmen honorum, alius appetit vindictas inimicorum, dico breuiter quod impetus iftorum & fe & alios deftrueret, nifi circulus contrarius, hoc eft dictum, motus occultæ Dei prouidentiæ per fuam occultam refiftentiam, ipforum impetum impediret. Et ideo non funt timendæ malorum fæuitiæ, cum certiffimum fit quod non poffunt fæuire vltra quam eis permiffum eft, cum certi fimus quod Deus qui eft circulus & fphæra incircumfcriptibilis, cuius centrum vbique eft, circumferentia autem nufquam, fecundum Philofophum, qui habet ftatum hominis in manu fua, fuo motu contrario eorum affectionibus & violentiæ refiftit, ipfofq; vltra quam expediat aliquid facere non permittit Sap.18. Reftitit iræ, & finē impofuit neceffitati. Ifte eft enim cui nullus poteft refiftere, & qui folus poteft omnibus contraire, vnde Heft.13. in ditione tua cuncta funt pofita, & non eft qui tuæ poffit refiftere voluntati. Et ifta eft prima refiftentia, qua, fcilicet, refiftit Dei potentia affectionibus malorum.

C ¶ Secundo dico quod eft quædam refiftentia qua refiftit iufti conftantia tentationibus impiorum. Apes enim femper dicuntur paratæ refiftere cuilibet domicilium fuum impetenti, & mella fua rapere cupienti. Aper etiam fcutum offeum, hoc eft dictum, carnem duram ad modum fcuti offei dicitur habere in latere dextro, quod iaculis venatoris folet opponere, vt fibi poffit melius refiftere & ab ipfius impetu fe faluare. Sic vere chariffimi nos debemus femper effe parati refiftere hoftibus fpiritualibus, fc. mundo, carni & diabolo, & eorum tentationibus, fuggeftionibus & impugnationibus fcutum fidei & conftantiæ debemus opponere, vt poffimus aduerfus eos debite præualere 1.Pet.5. Aduerfarius vefter diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, cui refiftite fortes in fide. Sicut enim inter lapides preciofos Amethyftus & Dyonifius dicuntur refiftere ebrietati, Amerites, alias, Amatides dicitur refiftere igni, quia veftis ab eo tacta non comburitur igni, Ceramus, alias, Ceraunius & Corallus dicuntur refiftere tempeftati, fic vere chariffimi nos debemus refiftere

Ebrietati carnalis voluptatis,
Igneitati auaræ cupiditatis,
Tempeftati diabolicæ malignitatis.

Iudicum 20. Qui fimulauerant fugam, verfa vice fortius refiftebant: & 2. Paral.26. Viri robuftiffimi reftiterunt regi. Quamuis hodie proculdubio de multis poffit dici illud Leu.26. Nullus veftrum audebit inimico refiftere. Hodie enim ita fumus fpiritualiter impotentes, quod nec inimicis refiftimus, nec etiam ab eis fugere volumus, fed quod peius eft ab ipfis capi nos permittimus. Ad minus enim ex quo nos nequimus eis refiftere, faltem nos debebamus fugere, & occafiones vitiorum totis viribus declinare. Exemplo leporis & capreæ, quæ animalia funt valde timida & debilia, nullius impetui refiftere valentia, & ideo natura ipfis de velocitate curfus prouidit, vt quæ per fortitudinem nequeunt aliis refiftere, faltem poffint per fugæ remedium fe faluare. Sic vere, & nos in quibus non eft tanta fortitudo, quod poffumus refiftere multitudini, ficut dicitur 1. Parap. 20. debemus nobis fugæ remedia quærere, & occafiones pugnæ prudenter, & fagaciter declinare, ficut faciebat ille qui dicebat in Pfal. Ecce elongaui fugiens, & manfi in folitudine. Ifta eft ergo illa refiftentia qua refiftit iufti conftantia tentationibus dæmoniorū.

D ¶ Tertio dico, quod eft quædam refiftentia qua refiftit impij ftultitia præceptionibus prælatorum. Mali enim & obftinati refiftunt

Dei infpirationibus,
Prælati inftructionibus,
Proximi voluntatibus,
Subditi fupplicationibus.

Refiftunt enim mali Deo, fimiles gallo qui eft fupra campanile, qui femper verfa facie videtur refiftere vento: vnde Act. 3. Dura facie, & incircumcifis cordibus femper fpiritui fancto reftitiftis. Item mali refiftunt prælato, & cuilibet viro iufto 2. ad Tim.3. Iannes, & Mambres reftiterunt Moyfi &c. Item mali refiftunt proximi voluntatibus 1. Reg. 15. Reftitit Amalech filiis Ifrael in via cum afcenderent de Ægypto. Item mali refiftunt fub fupplicationibus 2. ad Tim. 4. Alexander ærarius valde reftitit verbis meis. Sufficit. Vide fupra de Contrarietate &c. & de Obuiare & fimilibus &c.

A Refpicere. Refpectus.

Nota, quod refpicere. Idē eft quod aliquid attendere vel videre. Et inuenitur in fcriptura duplex refpectio, Dei, fcilicet, & hominis.

¶ Deus enim habet tres oculos quibus refpicit vniuerfa, fcilicet,

Oculum fcientiæ, quo mundum refpicit ad gubernandum,
Oculum clementiæ, quo bonos refpicit ad adiuuandum,
Oculum iuftitiæ, quo malos refpicit ad contemplandum.

Iftis enim tribus oculis refpicit Deus vniuerfa,

Oculus enim fcientiæ, eft filius, cui attribuitur fapientia,
Oculus clementiæ eft Spiritus fanctus, cui attribuitur bonitas,
Oculus iuftitiæ eft pater, cui attribuitur potentia.

Et fic dic quod Deus habet

Vnum refpectum valde luminofum,
Vnum refpectum valde gratiofum,
Vnum refpectum valde rigorofum.

Refpectus luminofus eft refpectus fuæ fcientiæ. Ifte eft enim refpectus lyncis, quæ videt vltra parietem. Refpectus aquilæ, quæ de fummo aeris loco videt pifciculos in aqua natare. Refpectus folis, qui fecundum Philofophos dicitur oculus mundi, & fecūdum poetas ante omnes alios Deos omnia dicitur primus refpicere & videre, iuxta illud Eccl.42. Sol illuminans per omnia refpexit. Quia, fcilicet, iftum refpectum diuinæ fcientiæ nullus paries poteft occupare, nulla diftantia poteft impedire, nulla nox vel obfcuritas poteft obfufcare. Tefte enim Pfal. Excelfus dominus, & humilia refpicit & alta à longe cognofcit vnde Iob 24. Omnia quæ fub cœlo funt, refpicit. Refpectus amorofus eft refpectus fuæ clementiæ, Ifte eft enim ficut oculus charadrij refpiciendo infirmum morbum ipfius ad fe trahit, ipfum quoque qui debet fanari, libenter refpicit, ab alio vero oculum auertit. Sic Deus oculo fuo mifericordiæ refpicit illos qui fecundum occulta fuæ prædeftinationis per eum finaliter funt faluandi, & qui in paradifo perpetuo funt collocandi. Nota ergo quod ifte refpicit pœnitentes & tribulatos, indigentes & pauperatos, patientes & humiliatos. De pœnitentibus enim dicitur Luc.22. quod Dominus conuerfus refpexit Petrum, & recordatus Petrus verbi Iefu, egreffus foras, fleuit amare. De indigentibus dicitur in Pfal. Oculi eius in pauperem refpiciunt, palpebræ eius interrogant filios hominum. De humilibus vero dicitur Luc. 1. Refpexit humilitatem ancillæ fuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Ifte autem refpectus diuinę clementiæ fumme apparuit in incarnatione verbi, quando refpexit indigentias noftras, & venit nos vifitare, iuxta illud Pf. Refpice de cœlo & vide, & vifita vineam iftam. Ifte eft ergo refpectus amorofus fuæ clementiæ. Refpectus rigorofus eft refpectus fuæ iuftitiæ. Ifte eft enim refpectus Bafilifci, qui inuenenat alios quos refpicit. Quia fcilicet, refpectus diuinæ iuftitiæ quando finaliter refpicit malos, ipfos inuenenat & occidit Pf. Refpice inimicos meos, quoniam multiplicati funt nimis: & alibi. Qui refpicit terram, & facit eam tremere, qui tangit montes, & fumigant: & illud Exod. 14. Refpiciens dominus fuper caftra Ægyptiorum in columna ignis & nubis, interfecit exercitum eorum. Et ifti funt tres oculi Dei, quibus, fcilicet, refpicit vniuerfos. Et fic dico quod ifte eft refpectus diuinus.

B ¶ Secundo dico quod eft refpectus humanus, & ifte fimiliter eft duplex, bonus, fcilicet, & malus. Bonus enim refpectus hominis nihil aliud eft quam fenfus & difcretio cordialis, quo fcilicet, homo debet refpicere & videre illa, quæ fibi funt vtilia ad falutem, de quo Eccl.23. Nihil melius & dulcius quam refpicere in mandata Dei. Et fic nota quod funt

Aliqua refpicienda { Superius, Inferius, Exterius, Interius, Pofterius.

¶ Superius enim funt refpicienda, fc. gaudia beatorum, & exemplo ftruthionis, quæ videndo & refpiciendo verfus ftellas cœleftes parit & concipit oua fua fecundum Gregor. in Moral. Quia vere dum ftellæ cœleftes, i. beati qui funt in patria per contemplationem & deuotionem, per orationem & per fui auxilij imploratione m refpiciuntur, oua bonorum operum & bonorum affectuum à deuotis fidelibus pariuntur. Et ideo Luc.21. præcipit dominus dicens. Refpicite & leuate capita veftra. Quod eft contra illos qui nō refpiciūt ad bona fuperiora, fed ad inferiora, nō ad cœleftia, fed ad terreftria non ad immortalia, fed ad corruptibilia, fimiles beftiis, quæ furfum refpicere non poffunt, fed folū inferius verfus terram. Figurati in illa muliere curua & contracta de qua dicitur Luc. 13. quod omnino furfum refpicere non poterat. ¶ Inferius funt refpicienda fupplicia damnatorum. Leo

enim terram reſpicit quando videt venatores, & exinde audaciam contra eos reſumit. Sic vere homo debet terram miſeriæ & tenebrarum reſpicere & ex aſpectu tormentorum timorem Dei cõcipere, & ſic poterit contra venatores inferni fortis eſſe. Vt ſic ſibi poſſit dici illud 2. Mach. 1. Contemptos & abominatos reſpice.

D ¶ Exterius autem ſunt reſpicienda ſuſpiria egenorum. Homo enim debet oculis miſericordiæ miſerias hominum reſpicere, & eis affectum compaſſionis oſtendere, & ſibi quantum poterit ſubuenire, ſicut de Cherubin præcipitur Exod 25. Reſpiciant ſe mutuo verſis vultibus. Quod eſt contra quoſdam ſuperbos & crudeles, qui hominem in neceſſitate poſitum reſpicere non dignantur Hier. 47. Non reſpexerunt patres filios manibus diſſolutis.

E ¶ Interius reſpicienda ſunt flagitia vitiorum. Exemplo mulieris quæ in ſpeculo diligenter reſpicit maculas vultus ſui, ſic & nos in ſpeculis conſcientiæ noſtræ debemus reſpicere defectus & maculas vitæ noſtræ 2. Paral. 13. Reſpiciens Iudas vidit inſtare bellum.

F ¶ Poſterius reſpicienda ſunt diſpendia futurorum, illa, ſcilicet, quæ veniunt poſt nos, ſcilicet, dæmones, mors & iudicium, & ſimilia. Exemplo ſerpentis qui hoc habet proprium quod poteſt poſt ſe reſpicere ſecundum Plin. Et ſcribitur 2. Reg. 2. Reſpexit Abner poſt tergum ſuum. Iſti ſunt igitur boni reſpectus quibus homines reſpiciunt vtilia ad ſalutem.

G ¶ Sed de reſpectu malo poteſt dici quod multi ſunt qui libentius reſpiciunt vilia quam vtilia, ſicut ſunt illi qui reſpiciũt mulieres & delectabilia mundi. Similes ceruo, qui omnem nouitatem admirans, quicquid pulchrum videt, libenter reſpicit, propter quod ſibi aduenit quod à venatoris iaculo ſæpe perit. Sic tales qui pulchritudinem incaute reſpiciunt, ſæpe per malas concupiſcentias pereunt. Ideo conſulitur Eccl. 25. Non reſpicias in mulieris ſpeciem. Et hæc de reſpicere ſufficiant. Vide de aſpicere, de conſiderare de oculo, de videre, &c.

A **Reſpondere.** Nota, quod reſpondere nihil aliud eſt quam aliquid dicere, vel cauſam alicuius allegare. Et eſt reſpondere verbum ſatisfactorium, quia ille qui reſpondet intendit ſatisfacere potenti. Eſt igitur reſpondere verbum

Obedientiæ & humilitatis,
Sapientiæ & ſubtilitatis,
Iuſtitiæ ſeu æquitatis,
Stultitiæ ſeu præſumptuoſitatis.

Quod enim ſit verbum humilitatis, patet, quia, ſcilicet, ad humiles perſonas pertinet humiliter de petitis reſpondere. Quia, ſcilicet, ſecundum quod dicitur Prou. 15. Reſponſio mollis frangit irã ſermo durus excitat furorem. Humilis enim nunquã dedignatur aliis reſpondere Iob 12. Loquere terræ, & reſpõdebit tibi. Superbi vero ſæpe reſpondere dedignantur, quamuis audierint quæ dicuntur Iob 19. Seruum meum vocaui, & non reſpondebat mihi, ore proprio deprecabar illum: & Prou. 29. Seruus, quod dicis intelligit & reſpondere contemnit.

B ¶ Item quod reſpondere ſit verbum ſapientiæ, & ſagacitatis, patet, quia conſtat quod ad ſapientem pertinet de dubiis & arduis reſpondere, iuxta illud Eccleſ. 5. Si eſt tibi intellectus, reſpõde proximo tuo, ſin autẽ nõ, ſit digitus tuus ſuper os tuum, ne capiaris in verbo indiſciplinato, ac ſi diceret Ad ſapiẽtes & intelligentes pertinet reſpondere, ad ignorantes vero pertinet ſubiicere.

C ¶ Item quod reſpondere ſit verbum iuſtitiæ & æqualitatis, patet in hoc quod ſicut reſponſio debet adæquari petitioni, ſic reſponſioni debet eſſe proportio adæquata interrogantis, quia, ſcilicet, inter petitionem & reſponſionem debet eſſe proportio adæquata, ſic ſecundum adæquationem iuſtitiæ, pœna culpæ, & præmium merito proportionabiliter comparatur. De pœna enim & culpa dicitur Eſa. 59. Peccata veſtra reſponderunt vobis. De præmio vero & merito dicitur Gen. 30. Cras reſpondebit mihi iuſtitia mea.

D ¶ Item quod reſpondere ſit quandoq; verbũ fatuitatis, patet, quia fatui nullam habentes patientiam, loquaces nullam habẽtes moderantiam, ſemper volunt ad verba omnia reſpondere, ſimiles illi voci montium quæ dicitur Echo, quæ ad omnia vltima verba reſpondet, ſimiles campanæ, quæ non poteſt ita parum tangi quin reſpondeat & quin ſonet. Sic tales impatientes modo tactu dure reſpondent, & tales loquaces ad omnia verba reſpondere ſtudent. De reſponſione enim talium loquacium dicitur Prou. 28. Qui prius reſpondet quam audiat, ſtultum ſe eſſe demonſtrat, & confuſione dignum. De reſponſione impatientium dicitur Eſa. 13. Reſpondebunt ibi vlulæ in ædibus ſuis &c. Vlula enim dicitur ab vlulando. Sic igitur patet quomodo reſpondere diuerſimode poteſt ſumi &c.

Reſtituere. Nota, quod in ſcriptura inuenitur multiplex reſtitutio. A

Nam reſtituitur { Gratia, Gloria, Temporalis ſubſtantia.

Gratia enim reſtituitur pœnitentibus,
Gloria reſtituitur triumphantibus,
Subſtantia reſtituitur indigentibus.

De reſtitutione enim gratiæ conſtat quia videlicet pœnitentia eſt vna virtus quæ gratiam perditam ſolet reſtituere, & reddere pœnitenti. Coluber enim poſt pellis veteris dimiſſionem reſtituitur ad priſtinam fortitudinem & virtutem, ſic homo: ſed per pœnitentiam reſtituitur ad priſtinam gratiam & ſalutem. Vt ſic ei poſſit dici illud Gen. 40. Tres adhuc dies ſunt poſt quos recordabitur Pharao miniſterij tui, & reſtituet te in gradum priſtinũ. Iſti enim tres dies ſunt tres partes pœnitentię, ſcilicet, contritio, confeſſio, & ſatisfactio, quæ, ſcilicet, plenam reſtitutionem faciunt de perditis per peccatum ¶ Et nota quod Reſtituendo gratiam, Deus Reſtituit

Diſcretionis viſum,
Locutionis vſum,
Operationis actum,
Habitationis pratum.

De viſu diſcretionis dicitur Marc. 8. quod cœcus ille reſtitutus eſt ita vt clare videret. De locutionis vſu patet de Zacharia, de quo dicitur Luc. 1, quod nato Ioanne, ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & reſtituta eſt ei locutio, vnde Soph. 4. Reddam populis labium electum. Ioannes interpretatur in quo eſt gratia, quia ſcilicet, in ortu & in natiuitate diuinæ gratiæ, recta locutio ſolet reſtitui peccatori. De actu bonæ operationis dicitur Luc. 6, de illa quæ habuerat manum aridam, quod Chriſtus dixit ſibi Extende (inquit) manum tuam, & extendit, & reſtituta eſt manus illius. Manus autem operationem deſignat. De ſtatu priſtinæ dominationis qualiter quandoque reſtituitur a domino patet Dã. 4. vbi Rex Nabuchodonoſor a Deo propter peccata fuit de regno eiectus, tandem peracta pœnitentia ad regnum iterum reſtitutus. Vnde ipſe dicit ibidem. In tempore illo ſenſus meus reuerſus eſt ad me, ſequitur. Et in regno meo reſtitutus ſum, & magnificentia amplior reddita eſt mihi. Et breuiter Deus eſt ille qui (ſicut dicitur Iob 12) multiplicat gentes, & perdit eas, & ſubuerſas in integrum reſtituit. Pone hic ſi vis materiã iuris, quomodo ſc. alíqui ſunt quos iura reſtituunt in integrum, vt ſic dicatur de quolibet à Deo reſtituto illud 2. Reg. 16. Hodie reſtituit mihi dominus Iſrael regnum patris mei. De ſitu vero tutæ habitationis, & potiſſime de ſitu cœleſtis patriæ quomodo bonis reſtituitur, poteſt dici illud Dan. 14. Angelus domini reſtituit Abacuc in locum ſuum. Et breuiter de reſtitutione virtutum quæ ſit per gratiam, dixit Dauid in Pſ. Domine quando reſpicies, reſtitue animam meam à malignitate illorum, & à leonibus vnicam meã. Hæc igitur eſt reſtitutio gratiæ.

¶ De reſtitutione etiam gloriæ planum eſt. Homo enim hæreditatem gloriæ paradiſi per peccatum Adę perdit, Chriſtus vero per ſuam beatam incarnationem eam ſibi reſtituit Pſal. Tu es qui reſtitues hæreditatem meam mihi. Phenice enim in igne cõſumpto, ipſa eadem auis ex eiſdem cineribus in integrum reſtituitur, & noua auis de antiquis cineribus efficitur. Sic in vltima reſurrectione reſtituetur nobis humana forma, quæ per ignem & incinerationem mortis fuerat deſtituta 4. Reg. 5. Reſtituta eſt caro eius ſicut caro pueri. Iſtam autem plenam reſtitutionem faciet dominus in vltimo iudicio, quia tunc (ſicut dicitur Matt. 17). Helias venturus eſt, & reſtituet omnia. Et bene dixit omnia, quia, ſc. tunc reſtituetur bonis gloria, malis pœna. Gloria dico bonis, ſicut de Tobia dicitur Tobiæ 1 quod facultas eius reſtituta eſt ei. Vnde etiam de pauperibus qui tunc beatificantur, dicitur Ezech. 38. Deſerti fuerunt, & poſtea reſtituti. Pœna etiam ipſis malis reſtitui dicitur Iob 34. Iuxta vias ſingulorum reſtitues eis. B

¶ De reſtitutione vero temporalis ſubſtantiæ patet quod debeat fieri, quia, ſcilicet, quicquid de alieno habetur, debet reſtitui creditori. Vnde 4. Reg. 8. Reſtitue ei omnia quæ ſua ſunt. Vnde etiam anima poterit dicere illud Daniel. 4. In regno meo reſtitutus ſum. Quod eſt contra multos qui nihil volunt reſtituere quod debeant vel cauſa debiti vel cauſa meriti, vel cauſa iniuriæ vel delicti niſi violenter. Exemplo ſpongiæ, quæ ſcilicet, aquam ebibitam nunquam reſtituit aut reuomit, niſi violenter comprimatur. Item exemplo ſanguiſugæ quæ etiam ſanguinem bibitum nunquam reſtituit vel euomit, niſi violenter comprimatur. Sic vere multi ſunt qui illud quod de alieno biberunt, nolunt reſtituere niſi per tribulationem C

latio[n]um vel aliam diuinam vel humanam compulsionem compu[lsi] fuerint vel coacti, contra illud Tob. 4. Quicunque tibi aliquid operatus fuerit, ei statim mercedem restitue. Statim enim voluntatem denotat, non coactionem. Ad denotandum, quod restitutio debet fieri voluntarie, nō coacte. Sic ergo patet, quod est triplex restitutio, scilicet, gratiæ, gloriæ, & temporalis substantiæ, &c. Vide supra de Reddere, & infra de Retribuere.

Resurgere. Resurrectio.

Nota, quod resurgere idem est, quod iterum surgere. Res enim quando cecidit, tunc resurgit quando ad statum pristinum iterum surg[i]t. Specialiter autem resurrectio nihil aliud est, quam de morte ad vitam reuersio. Et ideo secundum quod vita & mors diuersimode capiuntur in scriptura, secundum hoc multiplex potest resurrectio reperiri. Sicut enim contingat hominem cadere à statu prosperitate, à vitæ mortalitate, à gratiæ stabilitate, secundum hoc est dare triplicem resurrectionem, videlicet,

Resurrectionem { Temporalem, Corporalem, Spiritualem.

Et sic dico, quod

Resurgit { Anima spiritualiter per gratiæ restitutionem, Homo temporaliter per substantiæ recuperationem, Corpus personaliter per naturæ reparationem.

B ¶ Dicamus primo, quod est resurrectio animæ, quæ est spiritualis. Anima enim per peccatum efficitur mortua, iuxta illud Ezec. 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Sed ab ista morte anima resurgit, quando vita gratiæ restituta de peccato cōsurgit. Et de ista dicit Salomon Prouer. 24. Septies in die cadit iustus, & resurgit. Similis ficui Ægyptiacæ, quæ contra naturam omnium arborum si in aqua ponatur, statim submergitur, sed cum bene imbibita fuerit, iterum mirabiliter resurgit, & superius reascendit significans virum iustum, qui si aliquando in aqua mundanæ voluptatis per peccatum mergitur, ibi tamen non remanet, sed iterum ad gratiam resurgere, & reascēdere comprobatur. Etiam sæpe fit, quod quanto plus primo per peccatum imbibitur, tanto plus post conuersionem ad altiorem gradum gratiæ resurgere multoties inuenitur, iuxta illud Apostoli ad Roma. 5. Vbi abundauit delictum, ibi superabundauit & gratia. Et ista est proprie resurrectio prima, de qua dicitur Apo. 20. Hæc est resurrectio prima. Beatus & sanctus, qui habet partem in resurrectione prima. Prima enim dicitur ista resurrectio, quia, scilicet, prius debet anima resurgere per gratiam, quam corpus resurgat ad gloriam. Et possumus aduertere, quod tria sunt istius spiritualis resurrectionis effectiua, vel iuuatiua, & tria sunt ipsius impeditiua, & retardatiua. Prima tria sunt scilicet

Eleemosyna,
Eucharistia,
Pœnitentia.

De eleemosyna dicitur Eccl. 17. Eleemosyna viri quasi sacculus, & gratiam hominis conseruabit, & postea resurget. De Eucharistia vero dicitur Ioan. 6. Qui manducabit meam carnem, ego resuscitabo eum. De pœnitentia vero dicitur 1. ad Thess. 4. Mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi. Mortui enim signant illos, qui per pœnitentiam mortificant membra sua. Tria vero, quæ istam resurrectionem impediunt, sunt

Obstinatio voluntatis,
Perpetratio iniquitatis,
Detentio in bonis mundanæ prosperitatis.

Et de istis dicitur in Psalm. Nunquid qui dormit, non adiiciet vt resurgat? Et Esa. 24. Grauabit eam iniquitas sua, & non adiiciet vt resurgat. Ista est ergo resurrectio animæ, q[uæ] est spiritualis: prior ad Timotheum primo. Admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, &c.

C ¶ Secundo dico, quod est quædam resurrectio fortunæ, quæ est temporalis. Et ista est illa, qua quis quandoque cadit à statu mundanæ prosperitatis, & tandem inde iterum ad prosperitatem resurgit Psalm. Domine probasti me, & cognouisti me, tu cognouisti sessionem meam, & resurrectionem meam. Quam multis multi sunt, qui ita penitus cadant, quod nunquam amplius resurgunt Esa. vigesimo quarto. Corruet, & non adiiciet vt resurgat.

D ¶ Tertio vero dico, quod est quædam resurrectio naturæ, quæ est personalis. Et ista est illa, qua omnis homo in nouissimo die resurget, & ante tribunal Christi personaliter assistet, vt iudicium pro se vel contra se recipiat, & pœnam aut gloriam reportet, & habeat, de qua dicitur Iob 19. In nouissimo die de terra surrecturus sum, & in carne mea videbo saluatorem meum, quem visurus sum ego ipse, & non alius. Et possumus notare, de ista resurrectione, quod ista

Naturaliter exemplatur,
Exemplariter demonstratur,
Figuraliter prædicatur,
Spiritualiter reuelatur.

Dico ergo, quod ista exemplatur naturaliter. Natura enim naturans Deus volens, quod articulum resurrectionis firmiter crederemus, nobis plura exempla posuit in natura. Leo enim filios mortuos natos, suo rugitu, & clamore in cubili vbi sunt, motu pariter, & tremore facit resurgere, & vitam recipere, & habere. Filii etiam pellicani mortui à matre resuscitantur, & per matris sanguinem personaliter ad vitam pristinam restaurantur. Coluber etiam dimissa veteri pelle in foramine arcto dicitur renouari, & per nouæ pellis resumptionem ad iuuentutem pristinam restaurari. In quibus quidem exemplis designat natura, quod ad terrorem, & clamorem ipsius leonis Christi, per Angelos clamantis & præconizantis, surgite mortui, venite ad iudicium, omnes qui mortui fuerant resuscitabuntur, & resumpta pelle corporum, quam in arcto mortis foramine iam antiquatam dimiserant, iuuentutem & nouitatem corporum assequentur, ad Ro. 6. Christus resurrexit à mortuis, ita & nos in nouitate vitæ. Resurrectio ergo exemplatur naturalibus.

E ¶ Item dico, quod ista demonstratur exemplariter. Istius enim vltimæ resurrectionis exemplum præcessit in resurrectione Christi, qui, sicut dicitur, vbicunque intrat caput, intrant vel possunt intrare communiter alia membra. Sic quia Christus ad immortalitatem intrauit per resurrectionem, signum & exemplum est, quod ad eandem possumus finaliter introire. Christus enim secundum Apostolum priori ad Corinthios decimo quinto, resurrexit, primitiæ dormientium, quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Ista ergo demonstratur exemplariter.

F ¶ Item dico prædicatur figuraliter. Resurrectio enim vniuersaliter figuratur Ezech. 37. in illo campo magno pleno ossibus aridis, quæ spiritum non habebant, in quæ venerunt caro, nerui & cutis, & ingressus est in ea spiritus, & vixerunt, steteruntque super pedes suos exercitus magnus valde.

G ¶ Et sic quarto concluditur, quod ista ordinatur seu reuelatur spiritualiter, quia, scilicet, in scriptura in multis locis ponitur ista materia resurrectionis Ioan. 11. Resurget frater tuus. Cui respondit Martha. Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die. Et 1. ad Cor. 15. Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. Vbi aduerte, quod

Resurrectio { Vniuersaliter extenditur. (Omnes inquit.) Infallibiliter concluditur. (Quidē, id est, certe.) Diuisibiliter distinguitur. (Quia nō omnes immutabimur, scilicet, à sua prima vili & ponderosa conditione.)

Corpus enim beatum immutabitur per dotes animæ & corporis, quia, scilicet, quidam resurgent ad vitam æternam, & immutabuntur per dotes animæ & corporis, quidam resurgent ad pœnam æternā, & isti nō immutabuntur à sua prima vili & pōderosa conditione. Corpus. n. beatum immutabitur in resurrectione de mortalitate & passibilitate ad immortalitatē & impassibilitatē, de ponderositate ad agilitatem, de obtusitate ad subtilitatem, de obscuritate ad claritatem. Sed pro certo corpus damnatum mutationes huiusmodi non habebit, quinimo in sua obscuritate, grauitate & passibilitate perpetuo remanebit. Sola enim immortalitas sibi dabitur, & hoc non ad præmium, sed ad supplicium, quia sicut dicitur Apoc. 9. Tunc desiderabunt mortem, & fugiet mors ab ipsis. Non ergo omnes immutabimur, quia pro certo sicut dicitur 1. ad Cor. 15. Stella differt à stella in claritate, sic & resurrectio mortuorū. Sic ergo dico, quod resurrectio probatur spiritualiter, figuraliter, exemplariter, naturaliter, &c. Vide infra de vita, & resurrectione Christi in litera C. & infra de Surgere.

Rete.

A Nota, quod rete, sagena sunt quædam filorum vel viminum instrumenta, ad captionem piscium, animaliū vel volatilium ordinata, & potest significare in bono & in malo. In bono enim significato dico, quod est vnum

Rete { Mentale, Verbale, Reale.

¶ Primo dico, quod est Rete mentale, quod significat cordis affectionē. Ista est enim qua mediante, homo capit bona gratiæ & gloriæ. Et ideo præcipitur Luc. 5. Laxate retia in capturam. Et respondsum est ibidem. Per totam noctem laborauimus, & nihil prendidimus, in verbo autem tuo laxabo Rete. Ad denotandum, quod nihil de bono acquiritur, nisi quando

 ad vo-

ad voluntatem Dei rete affectionis ad capturam ſpiritualium relaxatur, iuxta illud Ioan. 21. Mittite in dexterã nauigij rete. Dextera enim nauigij eſt Eccleſia, & ſignat bona ſpiritualia, & æterna, ad quorum proculdubio captionem rete voluntatis & affectionis debet extendi, & non ad ſiniſtram bonorum temporalium relaxari. Iſta ſunt etiam

Retia { Mergenda per contritionem,
Lauanda per confeſſionem,
Reficienda per ſatisfactionem.

Quod ergo retia affectionũ ſint per contritionem in mari mergenda, patet Matth. 4. Vidi duos fratres mittentes retia in mare, id eſt, in amaritudinem contritionis. Item quod iſta retia per confeſſionem ſint lauanda, patet Luc. 5. vbi piſcatores deſcenderant ad littus, & lauabant retia ſua. Item quod per ſatisfactionem ſint reficienda, patet Matth. 4. vbi Ieſus vidit Iacobum & Ioannem reficientes retia ſua. Iſtud eſt ergo rete mentale, quod ſignat cordis affectionem.

B ¶ Secundo dico, quod eſt rete verbale, quod ſignat verbi prædicationem. Prædicatio enim doctorum dicitur rete, quia iſto mediante homines in naui vel mari huius mundi per conuerſionem capiuntur, & ad littus fidei & Eccleſiæ pertrahuntur. Vnde Marc. 1. dicitur quod Ieſus cum videret Simonem & Andream mittentes retia ſua in mare (erant enim piſcatores) dixit eis. Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum. Iſtud figuratur 3. Reg. 7. vbi Hyram fecit capita duarum columnarum ad modum retis. Duæ enim columnæ duo ſunt teſtamenta, quæ ſcilicet rete authoritatum, & ſententiarum habent, in quo myſteria regni Dei ſpiritualiter continentur. Exod. 27. Facies craticulam in modum retis æneam.

C ¶ Tertio dico, quod eſt rete reale, quod ſignat Eccleſiæ congregationem. Eccleſia enim eſt rete, & ſagena miſſa in mare huius mundi, in quo omnia genera piſcium, id eſt, hominum congregantur, & in fine ad littus mortis, & iudicij pertrahuntur, & boni in reſeruationem paradiſi eligũtur, mali vero in infernum reiiciuntur. Matth. 13. Iſtud eſt rete Simonis quod plenum fuit magnis piſcibus centum quinquaginta tribus, & cum tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete. Ioan. 21. Per iſtos enim piſces vniuerſitas fidelium deſignatur, pro eo quia quotquot fuerunt ibi piſces, tot ſpecies hominum ſunt Eccleſiam repræſentantes. Rete tamen iſtud, ſcilicet Eccleſia propter iſtorum multitudinem non ſcinditur, quia ſcilicet Eccleſia nunquam per ſchiſmata diuiditur aut caſſatur. Vna eſt enim columba mea, &c. Iſtud eſt ergo triplex bonum rete, & ſpirituale, ſcilicet Eccleſiaſticæ congregationis, dominicæ prædicationis, ſanctificæ affectionis ſeu meditationis.

D ¶ Sed adhuc dico, quod rete poteſt accipi in malo. Et ſic ſignat omne illud per quod homo capitur, inuoluitur vel decipitur. Et ſic dico, quod ſecundum quod inueniuntur tria genera rerum quæ retibus capiuntur, videlicet piſces cum cæteris natatilibus, feræ cum cæteris greſſibilibus, aues cum cæteris volatilibus, ſecundum hoc poſſunt inueniri tria genera malorum retium ſpiritualium, videlicet

Rete { Deliciarum, ad capiendum carnales & natatiles,
Diuitiarum, ad capiendum auaros & greſſibiles,
Eminentiarum, ad capiendum ſuperbos & volatiles.

Irretiuntur ergo carnales in reti corporalium deliciarum, & ſic loquitur ſcriptura Eccl. 7. vbi nominat mulierem ſagenam. Vincula inquit ſunt manus eius, ſagena cor eius. Sic loquitur etiam Prouerb. 7. vbi de mala muliere loquens dicit, quod irretiuit iuuenem multis ſermonibus, & ſtatim eam ſequitur quaſi bos ductus ad victimam, & neſcit quod ad vincula ſtultus trahatur. Et bene dicit ſermonibus, quia pro certo falſi ſermones ſiue mulierum ſiue adulatorum ſunt rete quibus incauti homines capiuntur. Vnde Prouerb. 29. Homo qui blandis fictiſque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit pedibus ſuis.

¶ Item dico, quod irretiuntur auari in reti diuitiarum temporalium. Summa enim mundi bona ſunt quædam retia, vbi dum incautè homines appropinquant, ſubito diabolus auceps trahit chordam auaritiæ, & eos ibi detinet & inuoluit. Figuratus in illo leunculo qui magnus leo factus eſt, & didicit rapere prædam, cui dicitur. Extendam ſuper te rete meum. Quia ſcilicet tales homines leonini qui non quærunt niſi prædam bonorum temporalium acquirere, in rete auaritiæ finaliter inuoluuntur, de quo recedere à diabolo prohibentur. Ezech. 12. Extendam ſuper illum rete meum, & capietur in ſagena mea, adducamq; eum in Babylonem ibique morietur: tales enim qui in reti auaritiæ capiuntur in Babylonem infernalem deducuntur, & ibi per æterna ſupplicia moriuntur. Et iſta ſunt propriè retia relinquenda, de quibus fit mentio ſupra de relinquere, §. 1.

¶ Item dico, quod irretiuntur ſuperbi in rete eminentiarum ſæcularium. Mundi enim dignitates & eminentiæ ſunt quædam retia quibus capiuntur ſuperbi, & ambitioſi, ſicut aues quæ altè volantes quandoque inueniunt rete appenſum in altis montibus, & arboribus quibus ſubito ſe inuoluunt, ſicut patet de aue, quæ dicitur Auicena. Sic ſuperbi alte volantes in dignitatibus mundi, inueniunt rete pomparum, quibus per ſuperbiam ſe inuoluunt Oſe. 5. Quaſi rete expanſum ſuper mõtes Thabor. Thabor enim interpretatur, veniat lux. Quia, ſcilicet, illi qui inuoluuntur in reti eminentiæ ſeu auaritiæ in montibus dignitatum, nihil quærunt niſi aduentum lucis, id eſt, niſi quod in lucem veniant facta ſua. Iſta ergo ſunt tria genera malorum retium, quę proculdubio ſunt fugienda & relinquenda, iuxta illud Matthæi quarto. Relictis retibus & patre, ſecuti ſunt eum. Vide ſupra de relinquere, §. 1. Et iſta de retibus ſufficiant in bono, & in malo. Vide de ligare, & de vinculis, & in cæteris titulis ſimilibus.

Retinere.

Nota, quod in ſcriptura multiplex retentio reperitur, videlicet, A

Retentio { Nocens & damnificans,
Docens & notificans,
Arcens & rectificans,
Seruans & ſaluificans.

Primo dico, quod inuenitur retentio damnificatiua. Et iſta pro certo eſt retentio diuitiarum, quæ per eleemoſynas non expelluntur. Retentio miſerorum, qui in ſeruitute retinentur & includuntur, nec libertati reſtituuntur, retentio peccatorum, quæ per confeſſionem non excluduntur. Omnis enim talis retentio periculoſa eſt. Quia pro certo, ſicut ſanguis menſtruus & alii mali humores in corpore retenti nec euacuati, multas infirmitates & quandoque etiam mortem cauſant, ſic bona terrena in arcis, peccata vero in conſcientiis retenta multorum vitiorum, & finaliter mortis æternæ & infernalium tormentorum pericula generant. Quod etiam de impiis verum eſt, qui, ſcilicet, in ſuis carceribus retinent pauperes & captiuos. Et etiam de vſurariis, quia, ſcilicet, pauperes ſuis falſis contractibus laqueatos retinent & obligatos, ipſoſque propriis ſubſtantiis ſpoliant deuorantes, ſimiles illi piſci qui dicitur pinna, qui teſte Plinio, cum ſit de natura conchylium, teſtam ſuam late aperit, & piſciculos ibi recipit, quos tandem retinendo ſe claudit, & retentos deuorat & cõſumit. Sic vere vſurarii piſciculis, id eſt, pauperib. ſub ſpecie charitatis ſe aperiunt, quos cum ſuis laqueis & contractibus inuoluerint, tamdiu retinent inuolutos, quod quicquid habent deuorant & conſumunt. Idem vere faciunt tyranni, qui, ſcilicet, captiuos ſuos vſque ad mortem ſolent (niſi ſe redimant) retinere, dicentes, ſcilicet, illud Matth. 5. Amen dico tibi, non exibis inde, ſcilicet, de carcere, donec reddas vltimum quadrãtem. Talis fuit Pharao, qui, ſcilicet, filios Iſrael in ſeruitute perpetua retinere volebat, ita quod ipſos non niſi violenter dimittere volebat. Vnde Exod. 9. ſibi Dominus dicitur mandaſſe. Adhuc inquit retines populum meum, & non vis dimittere eum. En pluam grandinem multam nimis, qualis nõ fuit in Ægypto. Quod etiã dici poteſt de tentationib. eorum, qui diuitias ſuas retinent nec dimittunt, niſi forte, quando per mortem aut tribulationem premuntur. Exẽplo ſpongiæ, quæ aquas bibit & eas retinet, nec dimittit niſi quando comprimitur violenter Apoc. 3. Tene quod habes. Iſta eſt igitur retentio damnificatiua.

¶ Secundo dico, quod inuenitur retentio notificatiua. Et iſta B certe eſt illa, qua nos in mente noſtra retinemus Dei mandata & documenta, peccata & nocumenta. Virtus enim retentiua valde proficit ſanitati, quia ſcilicet niſi iſta eſſet, cibaria ſtatim emitterentur nec digererentur, & ſic corpus minime nutriretur. Sic vere virtus retentiua & memoratiua valde proficit animæ ſanitati, quia. ſ. niſi per quinque ſenſus recepta retinerentur & memoriæ commendarentur, nunquam anima ſpiritualiter nutriretur. Vnde Lu. 8. dicitur. Qui autem in terram bonam, hi ſunt qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructũ afferunt in patientia. Iſta eſt igitur retentio notificatiua.

¶ Tertio dico, quod inuenitur retentio modificatiua, & iſta C eſt illa qua nos retinemus & retrahimus & cohibemus malos appetitus ne corruant in malos conſenſus, & qua etiam nos retinemus alios, quos, ſcilicet, videmus ad malum labiles & decliues, ne, ſcilicet, ruant in aliquos malos actus. Rota enim molendini retinetur, nec nimis impetuoſe currat, per pondus lapidis ſeu molæ & per retinaculum quod eſt ibi. Sic vere pondus diuini timoris, & retinaculum temperantiæ moderantis, & prudentiæ gubernantis, & boni etiam prædicatoris admonentis, debet mentes noſtras ab impetu malorum appetituum aut actuum retinere, & ſub debita regula coercere. Vnde ſecundo Regum decimo octauo dicitur, quod Ioab cecinit buccina, & retinuit populum ne perſequeretur fugientem Iſrael. Iſta eſt ergo retentio modificatiua.

¶ Quarto

D ¶ Quarto dico, quod inuenitur retentio saluificatiua, & ista nihil aliud est quam perseuerantia, quæ, scilicet, alias virtutes retinet & reseruat. Non sufficit enim quod canis prædam capiat, nisi prædam ceptam reseruet & retineat. Virtutes igitur capiamus & custodiamus. Vnde Hebr. 3. domus inquit Christi sumus nos, si fiduciam & gloriam spei vsque ad finem firmam retineamus. Hæc igitur sufficiant de retinere. Vide de tenere, seruare, & reseruare, &c.

A **Retrahere.** Cum retractio sit idem, quod alicuius ab aliquo termino vel proposito retrotractio: possumus dicere, quod est, scilicet, Retractio

Virtuosa,
Vitiosa,
Periculosa.

Virtuosa dico, sicut cum nos retrahimus nos & alios à peccato. Vitiosa etiam cum retrahimus nos & alios à bono proposito facto seu consortio. Periculosa etiam, sicut cum per diuinam & occultam sententiam mali retrahuntur ab huius mundi vita & solatio. De talibus ergo retractionibus multa possent dici, sed auctoritates vocales desunt. Vide ergo de trahere, extrahere, amouere, reducere, &c.

Retorquere. Retortus. Vide infra Torquere.

A **Retribuere.** Nota, quod retribuere idem est quod recompensare, satisfacere, reddere, vel pro aliquo beneficio vel maleficio competens præmium assignare. Et dicitur à re, quod est contra, & tribuo, buis. Vnde retribuēs, quasi econtrario tribuens. Retributio enim semper supponit præcedere tributionem. Et sic tribuere se habet per modum meriti, & retribuere per modum præmii. Notare ergo possumus quod in scriptura inuenitur, scilicet, Retributio

Meritoria,
Damnatoria,
Saluatoria,
Afflictoria.

Primo dico, quod est retributio æquitatis & iustitiæ, & ista est illa qua quilibet tenetur retribuere & recompensare alteri beneficia, quæ ab ipso recepit, tam Deo, scilicet, quam proximo. Deo dico secundum quod est sibi possibile, iuxta illud Psa. Quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Ac si diceret. Si alias non possum Deo tribuere seu satisfacere, saltem teneor per orationem & gratiarum actionem nomen ipsius inuocare. Proximo etiam facienda est retributio, satisfactio & recompensatio de benefactis & de beneficiis per ipsum acceptis. Vnde Proue. 12. De fructu oris sui vnusquisque replebitur bonis, & secundum opera manuum suarum retribuetur ei Ecclesiast. Honora patrem tuum, & matrem tuam, & retribue illis, quomodo & illi tibi. Exemplo ciconiarum, quæ secundum Plinium sunt aues maximæ pietatis. Parentes enim suos senio confectos solent nutrire, sicut in iuuentute ab ipsis fuerant enutritæ. Quod est contra multos ingratos, &c. de ista autem retributione, vide supra vbicunque agitur de gratiarum actione. Ista est ergo retributio æquitatis & iustitiæ.

B ¶ Secundo dico, quod est retributio prauitatis & nequitiæ, quia, scilicet, multi sunt ita peruersi, quod non solum pro bonis non retribuunt bona, imo etiam pro bonis multoties reddunt mala Psal. Retribuebant mihi mala pro bonis sterilitatem animæ meæ.

C ¶ Tertio dico, quod est retributio bonitatis & clementiæ, & ista est illa, qua Deus retribuit bonis & iustis retributionem vitæ æternæ Prouerbiorum decimo tertio. Iustis retribuentur bona. Nullum enim bonum facit homo quin retribuatur ei, vel in hoc sæculo, vel in futuro. Verumtamen melior est futura retributio, quam sit præsens. Melius enim retribuitur filio quam seruo, quamuis seruus quotidianam mercedem accipiat, filius vero ad futuram attendat hæreditatem, quia, scilicet, seruus modico præsenti salario contentatur, filius vero expectans hæreditate paterna finaliter præmiatur. Sic vere multi sunt sicut serui, qui in præsenti seruiunt, & aliqua bona faciunt, & bona temporalia à Deo sicut totale suum salarium accipiunt. Boni vero sunt sicut filii, qui a Deo Patre parum recipiunt in hoc mundo, sed ab ipso retributionem æternæ gloriæ recipient in futuro Lucæ 4. Retribuetur tibi in retributione iustorum. Et in Psalm. Expectant iusti donec retribuas mihi. Ista est ergo retributio bonitatis & clementiæ.

¶ Quarto vero dico, quod est quædam retributio seueritatis D & potentiæ, & ista est illa quā Deus remunerat malos in inferno retribuens eis supplicia, quæ merentur, dicens illud Deuteronom. trigesimo secundo. Mea est vltio, & ego retribuam eis in tempore, & labatur pes eorum. Teste enim sapiente Eccl. 11. Facile est Deo in die obitus retribuere vnicuique secundū vias suas. Deus enim tunc retribuet abundanter facientibus superbiam, quia sicut dicitur Esa. 76. Vox domini reddentis retributionem inimicis suis, &c. Vide supra de reddere, de restituere, de dare, de præmio, de mercede & simil.

Retro. Retrorsum. Nota, quod ista aduerbia retro A & retrorsum videntur significare partem anteriorem & posteriorem. Significat enim quandoque præteritum, quandoq; futurum. Et sic generaliter est aduertendum, quod diuersimode significant in scriptura. Vnde nota, quod Retro sunt aliqua

Videnda,
Timenda,
Cauenda,
Habenda,
Spernenda,
Promerenda,
Pauescenda.

Et sic dico, quod est Retro
Pœnalitatis,
Mortalitatis,
Iniquitatis,
Humilitatis,
Prosperitatis,
Diuinitatis,
Aduersitatis.

¶ Primo ergo dico, quod est vnum retro, quod est attendendum, B & istud signat omnia illa, quæ nobis retroacto tempore acciderunt, videlicet vitia quæ commisimus, beneficia quæ recipimus, supplicia quæ sustinuimus, & bona quæ facere potuimus & omisimus. Collum enim factum fuit flexibile & mobile, vt homo posset post se respicere ad denotandum, quod ad virum discretum pertinet seipsum per considerationem ad retroacta flectere, & ipsa in mente gerere & habere, sicut de ciuitate peccatrice dicitur Threnorum primo, quod ipsa gemens conuersa est, retrorsum. Et ideo sancta animalia non solum à parte ante, sed etiam à parte retro habebant oculos Apocalyp. 4. Animalia erant plena oculis ante & retro. Et Iudicum vigesimo. Beniamin aspiciens retro vidit flammas in sublime ferri Esaiæ 44. Conuersi sunt sapientes retrorsum. Istud est ergo vnum retro attendendum.

¶ Secundo dico, quod est vnum retro metuendum, & istud si- C gnat mortem, iudicium & infernum. Ista enim dicuntur esse retro, quia non sequuntur & persequuntur, quia non videntur nec cognoscuntur, quia, scilicet, homo non videt retro se, & quia etiam ista præ oculis à fatuis non habentur. Inimici enim qui pugnant à parte retro, magis sunt timendi, quia, scilicet, eorum insidiæ non possunt bene perpendi 2. Paralip. 13. Ieroboam retro moliebatur insidias. Dum enim ceruus ad venatorem qui ante ipsum sibilat, respicit, venator qui retro latet, ipsum sagitta percutit & occidit. Et ideo talia quæ modo sunt retro, & quæ modo sunt nobis incognita & ignota, debent discrete meditari, & magis à sapientibus formidari Ps. Conuertantur retrorsum, & erubescant. Istud est igitur retro, quod est metuendum. ¶ Tertio di- D co, quod est vnum retro, quod est præcauendum, & illud retro nihil aliud est, quam peccatum vel etiam status peccati. Peccator enim & peccatum dicitur esse retro, quia, s. peccatores peccatum retro ponunt, nec de ipso tollendo curant vel etiam quia peccatum occulte nobis insidiatur, vel pro eo etiam quod ante oculos non habetur. Peccatores etiam retro dicuntur, pro eo, quod de ipsis apud Dominum non curatur, imo in inferno retro ponentur, & retro à facie Domini reiicientur. Vnde de peccatoribus dicitur. Ier. 7. quod facti sunt retrorsum, & non in ante, i. in statu peccati, non gratiæ. Peccator enim est semper retro Deum, id est, in statu peccati. Iustus vero dicitur semper esse ante Deum, scilicet, in statu gratiæ, iuxta illud Psalm. Non recessit retro cor nostrum, & declinasti semitas nostras à via tua. Istud est illud retro in quod cecidit Heli præ desperatione, de quo dicitur 1. Regum quarto, quod audita morte filiorum & captione arcæ dedit de sella retrorsum, & confractis ceruicibus expirauit. Quia. s. quicunque retro à statu gratiæ ad statum peccati cadit, nisi ipsum subleuet Deus, mortem incurrit spiritualé & æternam Gen. 49. Cadat ascensor eius retro. Et ideo 1. Tim. 5. dicitur, quod multæ viduæ abierunt retro post satanā. Retro enim ire, nihil aliud est quam

qua à recto itinere iuſtitiæ retrocedere & abire. Exemplo planetarum, qui quandoque efficiuntur retrogradi. Exemplo etiam fluminis, quod per virtutem lapidis achatis quandoque à magis retrouertitur à rectitudine curſus ſui, ſicut dicit Plinius. Quia, ſcilicet, magis dæmones mediante lapide, id eſt, duritia peccati retrouertunt à rectitudine iuſtitiæ ſpirituales, & faciunt eos retrogrados, id eſt, peccatores & obſtinatos, quemadmodum ſunt illi, qui nihil volunt facere iuſte vel recte, imo quicquid faciunt agunt more cancri retrograde & iniuſte Ioan. 6. Multi diſcipulorum abierunt retro, & iam cum Chriſto non ambulabant. Cuius tamen contrarium eſt de iuſtis, de quibus dicitur 2. Regu. 3. quod ſagitta Ionathæ, id eſt, voluntas viri iuſti nunquam retrorſum abiit. Et Eſa. 50. Ego autem non contradico, retrorſum non abiit. Dico igitur, quod eſt vnum retro, quod eſt præcauendum,

E ¶ Quarto dico, quod eſt vnum retro, quod eſt acquirendum, & iſtud eſt retro, quod ſignat ſtatum pœnitentiæ, quia, ſcilicet, pœnitentia facit homines reuerti ad ſtatum gratiæ, quem dimiſerunt per peccatum, ſicut de Magdalena pœnitente dicitur Ioa. 20. quod conuerſa retrorſum vidit Ieſum: & illud Threnor. 1. Iſta gemens conuerſa eſt retrorſum. Vel etiam ſignat ſtatum humilitatis, quia, ſcilicet, viri humiles non ſe reputant dignos apparere ante, ſed magis eſſe retro, id eſt, in ſtatu poſteriori & depreſſiori, ſicut de muliere hæmorrhoiſſa legimus Lucæ 8. quod ipſa acceſſit retro, & tetigit fimbriam Ieſu, & ideo meruit ſanari. Sicut etiam de Magdalena legitur Luc 7. quod ſtans retro ſecus pedes Ieſu, flendo, lauando, tergendo & oſculando pedes Domini, meruit audire à Domino. Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Iſtud eſt ergo vnum retro acquirendum & habendum, ſcilicet, ſtatus pœnitentiæ & humilitatis, quia, ſcilicet, ſicut bos ſecundum Plinium paſcitur retrocedendo, ſic iuſtus paſcitur gratiis, & impinguatur virtutibus retrocedendo per pœnitentiam, & per humilitatem retro ſe tenendo. De quo Geneſis quadrageſimo nono Gad accinctus præliabitur ante eum, & ipſe accingetur retrorſum. Iſtud eſt ergo vnum retro, quod eſt acquirendum.

F ¶ Quinto dico, quod eſt vnum retro, quod eſt dimittendum, & iſtud retro ſignat proſperitatem mundanã & bona huius mũdi, quæ, ſcilicet, retro dicuntur eſſe, quia retro non ante in morte, ſcilicet, remanebunt. Vel retro, quia, ſcilicet, retro nos debent eſſe, id eſt, in obliuione & contemptu, ipſaque debemus retroponere, & ante mentis oculos non habere, iuxta illud Apoſtoli ad Phil. 3. Quæ retro ſunt, obliuiſcens, ad ea vero, quæ ante ſunt, extendens meipſum, deſtinatum proſequor ad brauium. Et iſtud potiſſime requiritur in religioſis, qui, ſcilicet, nunquam debent retro reſpicere ad bona mundi, quæ poſt ſe reliquerunt recto itinere ſine retroceſſione ad Deum per paupertatis ſemitam ambulare, quia ſicut dicitur Gen. 19. Vxor Loth retro reſpiciẽdo mutata eſt in ſtatuam ſalis. Quia ſicut dicitur Luc. 9. Nemo mittens manum ſuam ad aratrum & aſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. Quod tamen eſt contra multos modernos religioſos, qui pro certo oculum cordis ſemper habent retro ad deſiderium terrenorum. Similes Saturno, qui tunc dicitur eſſe peſſimus, quando eſt retrogradus, quia, ſcilicet, illi religioſi ſunt peſſimi, qui retrogradi dicuntur, id eſt, qui ad retro dimiſſa per ipſos, more canis reuertentis ad vomitum conuertuntur Pſalm. In conuertendo inimicos meos retrorſum, ipſi infirmabuntur & peribunt à facie tua. Et ideo bene præcipit Luc. 17. Qui in agro eſt, non redeat retro. Quia ſicut dicitur 2. Pet. 2. Melius eſt viã veritatis non agnoſcere, quam poſt agnitam retrorſum conuerti. Iſtud eſt ergo vnũ retro, quod eſt dimittendum.

G ¶ Sexto vero dico, quod eſt vnum retro, quod eſt promerendum, & iſtud eſt retro quo Chriſtus à dignitate propria retroceſſit, quando humanam carnem aſſumpſit. Figuratus in ſole, qui (ſicut 4. Reg. 20. dicitur,) reuerſus eſt retrorſum decem gradibus.
H Vnde Eccl. 48 Retro rediit ſol, & addidit vitam regi. ¶ Sed ſeptimo etiam poteſt dici, quod eſt vnum retro, quod eſt paueſcendum, & iſtud eſt illud, quo mali in iudicio proiiciẽtur retrorſum, ſcilicet, inferius in inferno, de quibus dicitur Iud. 18. Abierũt retrorſum, & ceciderunt. Sic ergo patet quomodo ad ſeptem genera rerum poteſt referri illud aduerbium retro, &c. Vide ſupra de poſt & poſterius.

A **Reuelare.** Nota, quod reuelare nihil aliud eſt, quam ſecretum ſuum alicui declarare, & illud dicitur reuelare, quaſi retro velare, id eſt, contrarium deuelare. Et notemus, quod in ſcriptura inuenitur quadruplex genus reuelationis, ſcilicet, Reuelatio

Admirabilis & gratioſa,
Commendabilis & virtuoſa,
Deteſtabilis & vitioſa,
Confuſibilis & tædioſa.

Prima eſt reuelatio diuinæ inſpirationis, quia ſicut dicitur Iob 12. cap. Ipſe eſt qui reuelat profundas [illegible] tenebris,
Secunda eſt reuelatio mentalis confeſſionis de qua in Pſ. Reuela domino viam tuam,
Tertia eſt reuelatio humanæ oſtentationis, contra illud Prouerbior. vigeſimo quinto. Secretum extraneo ne reueles,
Quarta vero eſt reuelatio æternæ confuſionis & damnationis.

Vnde animæ damnatæ dicitur Eſa. 47. Reuelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum. De iſtis igitur quatuor generibus reuelationum & manifeſtationum aliquid per ordinem eſt dicendum.

¶ Dicamus igitur primo, quod eſt quædam reuelatio diuina valde mirabilis, & iſta eſt illa, qua Deus reuelat ſecreta, quæ latuerãt illis, quibus datum eſt deſuper reuelari, quia, ſcilicet, Deus multa abſcondit à ſapientibus, & prudentibus, & reuelat ea paruulis, ſicut dicitur Matth. 11. Deus enim eſt ſicut Rex qui ſecrete cum conſiliariis ſuis tractat de regimine regni ſui, & tãdem quod ordinatum ſecrete fuerat, diuerſis diuerſimode publicat & reuelat. Quia, ſcilicet, Deus in ſecreta camera ſuæ occultæ prouidentiæ primo diſponit omnia quæ facit, ipſaque primo ſuis ſecretariis, ſcilicet, angelis oſtendit, & tandem ſeneſchallis & balliuis regni ſui, ſcilicet, Prophetis & Apoſtolis ipſa primo declarat, & finaliter per ipſos omnibus publicat & denunciat. Sic fecit Deus de ſecreto ſuæ beatæ incarnationis. Sic facit Deus de ſecreto ſuæ prouidentiæ & mundi gubernatione. Sic faciet Deus in vltimo iudicio & in die ſuæ magnæ iuriſdictionis. Et ideo de multiplici reuelatione Dei poſſumus exponere verbum illud Eſa. 56. Iuxta eſt ſalus mea, vt veniat, & iuſtitia mea, vt reueletur. ¶ In quibus verbis oſtenduntur quatuor, quæ à Deo ſunt, vel erunt hominibus reuelata. Et iſta ſunt B C

Aliqua quæ pertinent ad:
- Ligam amoris,
- Culmen honoris,
- Limam rigoris,
- Lucem ſplendoris.

Et ideo dico, quod apud Deum eſt, ſcilicet, Reuelatio
Amoroſa,
Fructuoſa,
Rigoroſa,
Luminoſa,

Prima fuit in verbi incarnatione. (Iuxta eſt inquit.)
Secunda eſt in animæ præmiatione. (Salus mea.)
Tertia eſt in impiorum condemnatione. (Iuſtitia.)
Quarta eſt in ſecretorum demonſtratione. (Reueletur.)

Et ſic dico, quod eſt quædam Reuelatio
Grandis amoris,
Summi valoris,
Magni rigoris,
Magni ſplendoris.

Eſt dico, quædam amoris reuelatio inæſtimabilis, & iſta eſt illa, qua ipſe Deus ſe per carnis aſſumptionem hominibus reuelauit, quæ oſtenditur cum dicitur. Iuxta eſt, quia, ſcilicet, per iſtam iſte factus eſt iuxta nos in hoc ſæculo, ſocius & vicinus Pſalm. Iuxta eſt Dominus his, qui tribulato ſunt corde, & humiles ſpiritu ſaluabit. De quo Eſa. 40. reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro pariter ſalutare Dei. Sicut enim Sol aliquando diu latet in nubilo, qui tandem clare hominibus reuelatur, ſic Deus qui ab origine mundi latuerat à viſibus hominum fuit in incarnatione publice reuelatus Luc. 3. Viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael. Iſta eſt ergo reuelatio amoris inæſtimabilis. Iuxta eſt inquit. Amor enim inæſtimabilis iudicatur, quod Rex iuxta pauperẽ velit ſedere, & multo fortius, quod Deus voluerit per incarnationẽ iuxta homines homo corporeus apparere Iud. 9. Conſtituerunt Regem Abimelech iuxta quercum, quæ eſt in Sichem.

¶ Deinde dico, quod eſt quædam Dei reuelatio valoris incomparabilis, & iſta eſt illa qua Deus ſe reuelat animabus, quæ ſunt in Paradiſo, ſe eis per viſionem beatificam intimando, & ſalutem perpetuam influendo, & hoc oſtenditur cum dicitur. Salus mea Eſa. 45. Iſrael ſaluatus eſt in Domino ſalute æterna. Vnde de tali reuelatione dicitur 2. ad Cor. 3. Nos autem reuelata facie gloriã Domini ſpeculantes, transformamur à claritate in claritatem. Iſta eſt ergo reuelatio valoris incomparabilis. ¶ Denique dico, quod eſt quædam Dei reuelatio rigoris intemperabilis. Iuſtitia inquit mea. Et iſta eſt illa, qua Deus reuelabit in iudicio abſcondita & occulta hominum fallacium, & malorum, qui recte ſunt D E

ſicut

ſicut tartuca, quæ infra teſtam ſuam taliter ſe occultat, quod nihil de ipſa videtur penitus præter teſtam, quando tamen in aqua calida ponitur, tunc oſtendit & manus & pedes, & ſic quicquid ſub teſta latuerat, reuelatur. Sic vere multi ſunt ita inuoluti in vita iſta in teſta cuiuſdam exterioris fictæ conuerſationis, quod malefacta ipſorũ nõn poſſunt nec inſpici nec cognoſci. Sed pro certo in die iudicii, quando in aqua calida æternæ miſeriæ bullient, tunc omnia quæ ipſis latuerant, reuelabuntur, & caput ſuæ malæ intentionis, pedeſque ſuæ malæ affectionis omnibus intuentibus monſtrabuntur, iuxta verbum Saluatoris Matthæi 10. Non eſt opertum, quod non reueletur, & occultum, quod non ſciatur. Tunc enim omnis vſurariorum contractus falſus reuelabitur. Tunc hypocritarum cooperta falſa intentio manifeſtabitur, & quicquid in conſcientia latuerat, quod non per confeſſionem, vel contritionem deletum eſt, ibi coram cunctis viuentibus oſtendetur. Ideo bene conſulitur Eccl. 1. Ne fueris hypocrita in conſpectu hominum, ne forte cadas, & reuelet Deus abſconſa tua in medio ſynagogæ 1. Cor. 3. Dies domini declarabit, quia in igne reuelabitur vniuſcuiuſque opus quale fuerit. Iuſtitia inquit mea. Vnde in Pſalm. In conſpectu gentium reuelabit iuſtitiam

F ſuam. Iſta eſt ergo reuelatio rigoris intemperabilis. ¶ Inſuper dico, quod eſt reuelatio ſplẽdoris inobfuſcabilis, & iſta eſt illa qua Deus Prophetis & ſanctis ſecrete reuelauit futura. Et hoc eſt, quod oſtenditur in verbo Reuelabitur. Quia ſicut dicitur in Pſal. Dominus reuelabit condenſa, & in templo eius omnes dicent gloriam. Et eſt ſciendum, quod reuelatio ſecretorum Dei voluntatis magis conſueuit fieri ſimplicibus, quam ſapientibus magis humilibus, quam ſublimibus, magis pauperibus, quam diuitibus ſicut ad literam videmus de Prophetis & Apoſtolis, qui fuerunt de valde modico ſtatu, id eſt, de humili plebe. Amos enim fuit paſtor. Petrus piſcator. Paulus perſecutor, &c. Spiritus vbi vult ſpirat, &c. Sicut enim ſol ſolet ſecundum diuerſitatem nubium ſe diuerſimode reuelare, & inde eſt, quod ſecundum quod nubes magis eſt rara, vel clara, denſa vel ſpiſſa, ſol clarius vel turbulentius in ea reuelatur, ſic ſecundum quod Deus inuenit mentem humanam diſpoſitam, ita ſibi per reuelationes & inſpirationes amplius intimatur. Oleum enim infuſum in profundum maris clarificat totum mare, ibique facit reuelari & apparere illa, quæ primitus latitabant. Sic vere gratia Dei effuſa in profundo cordis, ibidem reuelat & manifeſtat illa, quæ pertinent ad ſalutem. Vnde de Deo dicitur Dan. 2. quod ſpiritus reuelat profunda & abſcondita, & nouit in tenebris conſtituta, & lux cum eo eſt. Et iſta ſunt contra illos, qui reuelationes & occultorum manifeſtationes quærunt ab aliis, quam à Deo, ſicut ſunt augures & ſortilegi, & dæmonum conſultores, cum tamen ſolus Deus ſit ille à quo omnis ſpiritualis reuelatio procedit. Vnde ad Epheſ. 1. Deus det vobis ſpiritum reuelationis in agnitionem eius. Et ſic patet, quod multiplex eſt reuelatio diuina, ſcilicet,

Luminoſa,
Rigoroſa,
Glorioſa,
Amoroſa.

Et ſic dico, quod eſt quædam reuelatio diuina valde mirabilis, &c.

G ¶ Secundo principaliter dico, quod eſt quædam reuelatio humana valde laudabilis, & iſta eſt illa reuelatio, qua homo reuelat peccata ſua ſacerdotibus. Qua prædicator reuelat Dei voluntatem auditoribus. Prẽlatus reuelat periculorum incommoda ſubditis inferioribus. Peccator enim debet eſſe ſicut infirmus, qui vilem infirmitatem non verecundatur diſcreto Medico reuelare pro opportuno remedio apponendo, ſic & peccator ſacerdoti Pſalm. Reuela Domino viam tuam. Et Hier. 11. Tibi enim reuelaui cauſam meam Luc. 2. Reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Prædicator etiam debet eſſe ſicut præco, qui edicta Regis aliis annunciat & reuelat, vt, ſcilicet, quilibet ſciat voluntatem Principis, & vt agnoſcat quilibet quid facere teneatur. Vnde prẽdicatori loquens Deus dicit Eſa. 49. Dedi te in fœdus populi mei vt ſuſcitares terram, & poſſideas hæreditates diſſipatas, & diceres his qui in carcere ſunt exite, & his qui in tenebris ſunt reuelamini. ¶ Quod tamen eſt contra multos prædicatores, ſimiles cani, qui herbas quibus ſe purgat, præ inuidia ſolet occultare, nolens quod aliis reuelentur. Sic ſunt multi prædicatores & doctores, qui herbas ſalutiferas quas cognoſcunt, id eſt, ſecreta ſcientiarũ quæ ſciunt, bona verba & documẽta, ſermones & libros quos habent, quæ ſcilicet eccleſiæ poſſunt eſſe neceſſaria ad purgationem ſpiritualem animarũ, nulli volunt communicare vel reuelare, ſed potius abſcondere, & celare, & ſibi ſolummodo reſeruare Iud. 14. Nolunt reuelare, quod mel de ore leonis aſſumpſit. Os enim leonis Chriſti quo mediante nobis loquitur, eſt ſacra ſcriptura, mel vero quod exinde ſumitur, eſt ſciẽtia & doctrina Prælatus etiam eſt ſicut canis qui latratu ſolet feras & latrones prodere. Et eſt etiam ſicut Saura paruus lacertulus, qui ſaltãdo ſuper faciem hominis dormientis ſolet ſerpẽtis inſidias reuelare, quia ſcilicet ad prælatum pertinet ad ſubditorum pericula & hoſtium ſpiritualium inſidias præuidere, & ipſas ſubditis vel latratu prædicationis, vel ſalute bonæ operationis ſagaciter demonſtrare Eſa 22. Reuelabitur operimentum Iudæ. Et ſic dico, quod iſta eſt reuelatio triplex humana, quæ eſt laudabilis. ¶ Tertio principa- H liter dico, quod eſt quædam reuelatio mundana, quæ eſt damnabilis, & iſta eſt illa, quam habent Proditores & ſimulatores, & ſuorum criminũ oſtentatores. Iſti enim nihil ſciunt celare, quin etiam quicquid habent in corde, ſiue bonum fuerit ſiue malum, volunt omnibus reuelare. Iſta enim tria peccata, ſcilicet, proditio, iactantia, & hypocriſis, ſimilia ſunt cuidam lapidi qui dicitur Quirin, qui eſt talis conditionis, quod ſuppoſitus capiti dormientis facit eum communiter reuelare omnia ſecreta cordis. Sic pro certo facit proditio, quia ſicut dicitur Prou. 11. Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana. Ita etiam facit hypocriſis & ſimulatio, ſeu etiam iactãtia, ſeu elatio, quia ſcilicet tales quicquid habent de bono, ſemper volunt aliis reuelare Ezec. 13. Deſtruam parietem, & reuelabo fundamentum. Iſto etiam modo facit detractio & diffamatio, quæ ſemper conſueuit reuelare omnia vitia aliorum, contra illud Leuit. 18. Turpitudinem patris, matris, filii, neptis, ſororis, fratris, &c. non reuelabis. Iſtud etiam facit malorum iactantia & oſtentatio, quia ſcilicet volunt omnibus reuelare mala ſua Eſa. 26 Reuelabit terra ſanguinem ſuum. Iſtud etiam facit luxuria & infectio, quæ ſcilicet ſecreta impudicitiæ diſcooperit. Vnde de luxurioſis dicitur Leu. 20. Occidantur ambo quia turpitudinem ſuam reuelauerũt. Et ſic igitur dico, quod eſt quædã reuelatio mundana, quæ eſt damnabilis. ¶ Quarto dico, quod I eſt quædam reuelatio æterna quæ eſt triſtabilis, & iſta eſt illa qua Deus reuelabit in iudicio & in inferno cuncta abſcondita malignorum. Et qua etiam ira Dei & rigor ſuæ iuſtitiæ, quæ modo nõ percipiunt ipſi mali eiſdem reuelabuntur in futurum. Ad Rom. 1. Reuelabitur ira Dei ſuper omnem impietatem & iniuſtitiam. Sed de tali reuelatione vide ſupra §. Denique. Et hæc igitur de reuelatione ſufficiant. Vide ſupra de Apparere. Oſtendere. Manifeſtare & ſimilibus.

Reuereri. Reuerentia.

Nota, quod reuereri idẽ A eſt, quod dubitare & ideo reuerentia vt communiter accipitur pro honore cum quadam dubitatione exhibito vel impenſo, licet quandoque accipiatur pro confuſione vel terrore. Nota igitur, quod eſt dare Reuerentiam

Humilis & ſubiecti,
Nobilis & perfecti,
Flebilis & deiecti.

Primo dico, quod eſt reuerentia hominum humilium & ſubiectorum, & iſta eſt illa, qua viri humiles & ſubiecti ſolent alios & maxime ſuperiores ſeniores & humiliores honorare & reuereri, & eiſdem cum reuerentia in geſtu, ſitu, ordine & affatu ſubmitti. Genua enim facta ſunt flexibilia, vt ad reuerentiam poſſint curuari. Manus & brachia flexibilia ſunt, vt ad exhibendã reuerentiam poſſint coniungi Etiam caput & collum, vt ad reuerentiam valeãt inclinari. Vult enim Deus quod maiores, meliores, ſeniores & doctores, potentiores & ſuperiores ab aliis honorentur, & inferiores, iuniores atque minores ipſos honorent & reuereantur, & quod eis cum reuerentia ſubmittantur Heb. 12. patres inquit habuimus eruditiores, & reuerebamur eos, quaſi dicat, decet filios reuereri patres, & ignaros reueri doctores. Exemplo vituli, qui teſte Plinio, voce & vultu populum ſalutat, & ſic nos debemus locutione & operatione noſtros reuereri maiores 1. ad Cor. 15. Vigilate iuſti, & nolite peccare. Ignorantiã enim Dei quidam habent ad reuerentiam, vobis loquor. Quod certe eſt contra multos irreuerentes, deuios & proteruos, de quibus dicitur Luc. 18. quod Deum non timebat & hominem non reuerebatur. Similes ſcilicet leoni, qui dicitur non poſſe flectere collum. Et etiam ſimiles elephanti, qui ſua genua nunquam flectit, quia, ſcilicet, iſti nec per reuerentiam caput ſubmittunt, nec per humilitatem genua ſua poſſunt flectere, quia, ſcilicet, neminem reuereri ſeu honorare volunt. Figurati in illis vineæ Dominicæ cultoribus, de quibus Dominus dixit Marc. 12. Reuerebuntur inquit filium meum, quem tamen ſibi miſſum reueriti non fuerunt, ſed potius occiderunt. Quia pro certo cultores vineæ Domini, id eſt, mundi rectores iuſtos qui filii Dei ſunt miſſos, non reuerentur, ſed potius perſequuntur. Vnde ipſi dicere videntur illud Sapient. 2. Non parcamus viduæ nec veterano, nec reuereamur canos multi temporis. Vnde Baruch 4. Non ſunt reueriti ſenem, neque puerorum miſerti ſunt. Et loquitur de crudelitate hominum furore armatorum, qui, ſcilicet, nec ſenem verentur, nec iuueni miſerẽtur. Cuius tamẽ contrariũ faciũt animalia bruta. Quædam. n. naturali inſtinctu faciem hominis reuerẽtur, ſicut de lamia monſtro marino valde crudeli dicitur quod ſi homi-

nem ca-

nem capere poteſt, ipſum occidit. Vnde nautæ, qui in mare deſcendunt pro anchoris quando retentæ ſunt, expediendis, ſi lamiam viderint, mortuos ſe putant. Remedium tamen habent, quia quam diu monſtrum illud recto vultu & apertis oculis reſpiciunt, ipſos nunquam tangere audet. Et ideo monſtrum directe aſpiciendo retrocedunt, & ad nauem retrocedendo refugiũt & ſaluantur. Cuius ſimile dicitur de Leone. In hoc enim apparet, quod reuerentiam faciei humanæ exhibent, quam, ſcilicet, ſe digniorem ſentiunt atque vident. Multo igitur fortius nos qui rationem habemus, debemus alios digniores & meliores nobis reuereri, & ipſis tanquam venerabilibus & reuerendis honorẽ debitum impartiri. Bene ergo docet ſapiens Eccl 32. Audi tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Adoleſcens, loquere in tua cauſa vix cum neceſſe fuerit Et aduerte, quod reuerentia inuenitur duplex, ſcilicet, Actiua, de qua dixi, illa, ſcilicet, qua quis alios reueretur, & dicitur venerãs aut reuerens. Paſſiua, qua quis ab aliis veneratur, & dicitur venerabilis ſeu etiam reuerendus. Viri enim nobiles & prudentes, honeſti pariter & potentes reuerendi dicuntur Et loca etiam diuina & ſancta, & etiam ſanctorum reliquiæ ſeu feſta dicuntur ſimiliter veneranda, ſicut Exod. 39. Fecerunt laminam ſanctæ venerationis. Et Num. 29. Dies primitiuorum venerabilis & ſancta erit. Hic tamen nota, quod multi videntur venerabiles ſeu reuerendi, qui non ſunt, ſed potius contemnendi, ſicut ſunt hypocritæ, ſimiles idolis, quæ dii reputabantur, & non erant, de quibus dicitur Baruch 6. Non ſunt dii inquit, non ergo reueremini eos. Mali enim non attendunt ad reuerentiam ſtatus ſui, & ideo merentur à Domino derelinqui, ſicut dicitur Eccl. 29. Repromittit de proximo ſuo, & cum perdiderit reuerentiam, derelinquetur ab eo. Patet igitur, quod eſt reuerentia hominum humilium, & ſubiectorum ſeu diſcretorum.

B ¶ Secundo dico, quod inuenitur reuerentia hominum nobilium & perfectorum ſeu deuotorum, & iſta eſt illa, qua viri ſancti & iuſti Deum ſuper omnia reuerentur, ipſumque timent & honorant, atque magnifice venerantur, iuxta illud Hebr. 12. Seruiamus inquit placentes Deo cum metu & reuerentia. Et bene dicit placentes Deo, quia, ſcilicet, tales reuerentes & tremuli Deo placent, ſicut de Ioſia patet 2. Paral 34. vbi dixit. Quia inquit audiſti verba voluminis huius atq; mollitum eſt cor tuum ſequitur. Reuerituſque faciem meam, ſcidiſti veſtimenta tua, & fleuiſti, ego quoque exaudiui te, dicit Dominus. Et bene dixit, exaudiui te, quia pro certo Deus præ cæteris tales reuerentes exaudit, ſicut de Chriſto legitur ad Heb. 5. quod exauditus eſt pro ſua reuerentia. Quod tamen eſt contra illos qui Deum non timent, reuerẽtur, ſeu honorant, de quibus dicitur 2. Par. 33 Nõ eſt reueritus Amon faciem domini ſicut reueritus eſt Manaſſes pater eius. Iſta eſt igitur reuerentia hominum nobilium & deuotorum.

C ¶ Tertio dico, quod inuenitur reuerentia hominum flebilium & damnatorum ſeu etiam miſerorum. Et ſic reuerentia idem eſt quod confuſio ſeu timor, quia, ſcilicet, mali ſemper ſunt in confuſione, miſeria & timore Pſalm. Confundantur & reuereantur, quærentes animam meam, ſequitur. Induantur confuſione & reuerentia, qui maligna loquuntur ſuper me. Et ſic ergo patet, quod triplex reuerentia reperitur. Vide infra de Verecundia, & de vereri & infra de Salutare, & ſupra de Honorare. &c.

D ¶ Quia tamen reuereri quandoque ſumitur pro vereri, notabis ſi vis, quod reuereri eſt idem quod timere, ſeu etiam dubitare. Et ſic dic, quod vereri in bono ſumitur & in malo. Vnde nota, quod iuſti

Reuerentur:
- Præſidentem diuinitatem,
- Præcedentem iniquitatem,
- Nunc præſentem calamitatem,
- Defluentem proſperitatem,
- Imminentem feſtiuitatem.

Igitur vereatur & reuereatur à iuſtis diuinitas, quæ ſumme præſidet Eccl. 8. Cognoui, quod erat bonum hominibus timentibus Deum, qui reuerẽtur faciẽ eius. Item vereri debet iniquitas, quæ factis inſidet. Et ſic dicitur Iob 9. Verebar omnia opera mea, ſciens quod non parceres delinquenti Quod tamen eſt cõtra multos, qui, ſcilicet, non verentur pauperes opprimere & grauare, ſicut Iob de ſeipſo dicebat Iob 30. Abominantur me, & longe fugiunt à me, & faciem meam conſpuere non verentur. Innocentes occidere & turbare, ſicut 2. Machab. 4. dicitur de Andronico, qui omnia etiam datis dextris peremit, non veritus iuſtitiam. Item vereri debet calamitas, quæ præſens aſſidet ſicut ſcilicet Iob de ſua præſenti calamitate dicebat Iob 3. Antequam comedam, ſuſpiro: ſequitur. Quia quod timebam, euenit mihi, & quod verebar, accidit. Nonne diſſimulaui? nõne ſilui? nonne quieui & venit ſuper me tribulatio. Item vereri debet proſperitas, quæ parum reſidet. Vnde Eccl. 10 Qui gloriatur in ſubſtantia paupertatem vereatur. Item vereri debet feſtiuitas, ſi quando euitet. Vnde 2. Mach. 6. dicitur, de illis ſanctis Machabæis, quod verebantur propter religionem, ſibimet auxilium ferre.

¶ De malis autem dic econuerſo, quod, ſcilicet, ipſi nihil vereantur, propter præſumptuoſitatem quam habent, dicentes, ſcilicet, illud Eccl. 23 Quis inquit me videt? tenebræ circumdãt me, & nemo circumſpicit me, quem verear, quaſi diceret, nullum &c. Vide de Verecundia, &c. E

Reuerti. Reuertẽs. Reuerſus.

Nota, quod in ſcriptura poteſt multiplex reuerſio reperiri Inuenitur enim Reuerſio A

- Chriſti aſcendentis,
- Cordis pœnitentis,
- Culpæ redeuntis,
- Carnis morientis,
- Vitæ renaſcentis.

Et ſic poſſum dicere, quod Chriſtus reuertitur ad patris gloriam. Pœnitens reuertitur ad patris gratiam, Peccator reuertitur ad culpæ materiam. Caro reuertitur ad mortis miſeriam. Natura reuertitur ad reſurrectionis victoriam. Chriſti reuerſio fuit in ſua aſcenſione, de qua Tob. 12. Tempus eſt vt reuertar ad eũ, qui miſit me. Pœnitentis reuerſio eſt in ſua conuerſione. Vnde Oſeæ 3. Reuertentur filii Iſrael, & quærent Dominum Deum ſuũ. Culpæ vero reuerſio fit in mentis obſtinatione, & peccati reuerſio fit in culpæ iteratione. Vnde Oſeæ 7. Reuerſi ſunt vt eſſent abſque iugo. Et Neemiæ 9. Reuerſi ſunt vt facerent malum. Carnis reuerſio fit in mortis diſſolutione, de qua Iob primo. Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc, vitæ reuerſio fiet in vltima reſurrectione, de qua poteſt dici illud Eccleſiaſtic. primo. Oritur ſol & occidit, & per circulos ſuos reuertitur.

¶ Et ſic ergo dico, quod in ſcriptura Reuerſio accipitur quandoque pro B

- Chriſti reaſcenſione,
- Gratiæ renouatione,
- Culpæ iteratione,
- Mortis diſſolutione,
- Vitæ reſtitutione.

Dicamus ergo primo, de reuerſione Chriſti reaſcendentis. Chriſtus enim fuit ſicut aquila, quæ in arduis locis habet nidum, & ſurſum eſt ſolita in altib. montis habitare. Et ideo ſi ad terrã pro præda deſcenderit, ibi diutius non reſtabit, quinimo ſtatim aſſumpta præda ſurſum ſolet reuerti, & ab infimis fugere, & diuerti. Fuit etiam Chriſtus ſol, qui in mane ſuper noſtrum hemiſphærium oritur, ibique mundum illuminando aliquandiu labitur, & finaliter per vmbram terræ à noſtris viſibus occidit & abſconditur, & in craſtino iterũ reuenit & reuertitur. Fuit inſuper Chriſtus ſicut ciconia, quæ in hyeme nidum ſuum ſolet dimittere, & ad remotas regiones tranſire, ſed tandem in æſtate ſolet ad nudum quem dimiſerat, reuenire, & ibi pullos facere & nutrire. Sic vere chariſſimi Chriſtus, qui eſt aquila propter Regiam Maieſtatem, qui eſt ſol propter nimiam claritatem, qui eſt ciconia, quæ, ſcilicet, iuxta domos hominum nidificat, propter eximiam charitatem, altam rupem & nidum Paradiſi reliquit, & pro præda ſanctorum patrum de inferno liberanda, hic inferius ad remotam mundi regionem nuper in hyeme, id eſt, in die natiuitatis intrauit, ibique perſonaliter oriens, mundum per 33. annos illuminauit, & tandem modo in æſtate ad proprium nidum & domicilium reuertens, iterum vnde venerat reaſcendit, dicens illud Num. 10. Reuertar in terram meam in qua natus ſum. ¶ Vbi aduerte, quod Chriſtus reuerſus fuit per aſcenſionem, ſcilicet, G

Ad:
- Maieſtatem ſupernæ prælationis. (Reuertar inquit,)
- Vbertatem æternæ poſſeſſionis. (In terram meam,)
- Ciuitatem paternæ ſucceſſionis. (In qua natus ſum.)

Iſte ergo reuerſus fuit in ſua aſcenſione

Poſt:
- Victoriam ad ſtatum honoris, vt coronetur. (Reuertar,)
- Miſeriam ad locum valoris, vt ſatietur. (In terram meam,)
- Triſtitiam ad locum amoris vt conſoletur. (In qua natus ſum.)

Dico ergo, quod iſte reuertitur ad ſtatũ honoris poſt victoriam. Et hoc oſtenditur cum dicitur. Reuertar Romæ enim antiquitus legati & milites, quando contra hoſtes reipublicæ victoriam habuerant, victor ſolebat à populo vrbis eidem occurrente & obuiante mirabiliter honorari, & ſuper currum quem trahebant quatuor equi candidi, ſolebat in vrbem recipi, & omnes captiui quos in bello ceperat, ſolebant ad currum ipſius alligari, & ſic

cum

cum hymnis & laudibus solebat honorabiliter acceptari. Sic vere Christus, qui ab vrbe Paradisi à Deo patre ad istum mundum legatus missus fuit, vbi in prælio crucis de lucifero triumphauit, & captiuos sanctos Patres de eius Dominio accepit, ipsosque secum ad vrbem Paradisi reuertens traxit & duxit, (iuxta illud Hie. 49. Reuerti faciam captiuos clam) ibi in curru nostræ humanitatis cum quatuor equis, id est, cum quatuor corporis glorificati dotibus introiuit, cui & reuertenti populus ciuitatis, id est, collegium angelorum applaudens victoriæ redeuntis, obuiam veniens multipliciter honorauit. Ideo dicitur de ipso in Psal. quod ipse ascendit in altum, captiuam duxit captiuitatem. Reuertar inquit. Vnde Zach. 1. Reuertar in Hierusalem. Et Exod. 4. Reuertar ad fratres meos. Et Luc. 11. Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et sic igitur dico, quod iste reuertitur ad statum honoris post victoriam. Reuertar inquit, supple de prælio cum corona, vel de prælio ad honorem, quia sicut dicitur 1. Timo. 3. Non coronabitur nisi qui legitime certauerit. Ergo supponit, quod Christus qui legitimae certauerat, in reuersione ad cœlum debuerit coro-
D nari 2. Reg. 19. Reuersus est Rex pacifice in domum suam. ¶ Deinde dico, quod iste reuertitur ad locum valoris post miseriam. Et hoc ostenditur cum dicitur. In terram meam. Terra enim nomen est fertilitatis, & abundantiæ & vbertatis, quia, scilicet, non est elementum ita fœcundum sicut terra, vt in Psal. dicitur. Terra dedit fructum suum. Et ideo per terram bene potest intelligi cœli fertilitas & fœlicitas, vbi potest omnium abundantia reperiri, quia scilicet sicut peregrinus dum vadit per mūdum, solet multa sustinere, qui tandem ad terram suam reueniens & reuertens, solet bonis quam plurimis abundare, sic Christus qui in peregrinatione huius mundi sustinuerat multa mala, & magnis pœnis fuerat aliquoties fatigatus, debuit modo quando ad terram suam Paradisi reuersus fuit, infinitis opulentiis & gaudiis redundare. Terram inquit meam. Vnde potest exponi illud Psal. Spiritus enim reuertetur in terram suam. Hirundines enim quæ de terra sua in hyeme egrediuntur in terram longinquam, in æstate iterum reuertuntur. Sic Christus qui de terra opulenta Paradisi fuit egressus, ad eandem terram in præsenti tempore est reuersus Eccl. 12. Reuertetur puluis in terram suam. Iste ergo re-
E uertitur ad locum valoris post miseriam. ¶ Denique dico, quod iste reuertitur ad locum amoris post angustiam seu tristitiam, & hoc ostenditur cum dicitur. In qua natus sum. Homo enim naturaliter diligit locum natiuitatis suæ, & nullus vt communiter maior amor, quam inter illos, qui de eodem sanguine vel patria generantur. Et ideo quando dicit, quod ibi natus est, bene supponit ibi esse locum dilectionis & amoris. Columba enim locum in quo nata est, naturaliter diligit, & si alibi deferatur, illuc reuertitur atque redit. Et inde est, quod in Ægypto columbæ ad loca remota portantur, & cum necesse est, literæ eis sub ala ligantur, & volari permittuntur, & sic per se ad locum natiuitatis, vna cum dictis literis reuertuntur, quamuis sæpe cōtingat, quod antequam attingant reuersionis suæ terminū, ab hostibus propter literas sagittantur. Christus igitur est columba, qui in locū natiuitatis suæ Paradisi & sinum patris naturaliter dilexit, & ideo quando ad terram remotam, huius mundi per Gabrielis ministerium portatus fuit, ibidem Spiritus sanctus literam nostræ humanitatis sibi coniunxit & alligauit, quam ad terram natiuitatis reuertens, hodie transportauit. In cuius tamē itinere ipsum hostis, id est, Iudæorum populus mortis aculeo sagittauit. In qua inquit natus sum. Vnde Ezech. 21. Reuertere in vaginam tuam o mucro Domini, in locum in quo creatus es, in terram natiuitatis tuæ. Et 2. Reg. 19. Reuersus est Berzellai in locum suum. ¶ Vbi ostenditur

Ministerium suæ ascensionis (Reuersus est,)
Fastigium suæ prælationis. (Berzellai,) Qui interpretatur fortitudo mea.
Refugium suæ possessionis. (Locum inquit suum,)

Vel dic, quod ibi ostenditur

Virtus suæ conditionis. (Berzellai,)
Actus suæ redditionis. (Reuersus est,)
Status suæ prælationis. (In locum suum)

Sic igitur patet quomodo Christus reuersus fuit ad locum amorosum & amicabilem, ad locum fructuosum & delectabilem, ad statum gaudiosum, & honorabilem. Ista igitur est reuersio numi-
F nis ascendentis. Et hoc est primum principale ¶ Secundo principaliter dico, quod est reuersio hominis pœnitentis, & ista est illa, qua homo reuertitur à peccato, vel qua reuertitur à bono commutabili ad bonum incommutabile. Animalia .n. quamuis careant ratione, illam tamen habent industriam, quod optime sciūt reuerti ad domicilia sua, quanquam ad remota spatia multoties transferantur, sicut patet generaliter de auibus & de bestiis vniuersis. Multo fortius ergo homo vtens ratione, si per peccatum à domo sua, quæ est ecclesia & communitas fidelium recesserit, & in longinquam regionem peccati peregrinatus fuerit, nunquam debet per Dei obliuionem taliter peruerti, nec inter mundi negotia taliter diuerti, quin illuc sciat reuenire per pœnitentiam & reuerti. Ad hoc est illud Esa. 55. dicentis. Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad dominū, & miserebitur eius. Et Ezech. 18. dicitur, & quare moriemini domus Israel? sequitur. Reuertimini, & viuite. Et loquitur ac si pastor loqueretur oui erranti, & ad hospitium reuerti nolenti, & se luporum & latronum periculis exponenti. Peccator enim errat sicut ouis quæ periit, & tamen reuerti ad domum dedignatur, nisi boni pastoris prædicatoris vel prælati diligentia reducatur. Et ideo omnibus peccatoribus generaliter loquitur scriptura dicēs. Et quare moriemini? &c. ¶ Vbi ostenduntur tria propter quæ à G
peccato ad pœnitentiam est generaliter reuertendum, scilicet,
Propter quoddam

Damnabile nocumentum,
Amabile ligamentum,
Notabile documentum.

Primum probat mortis occasio. (Quare moriemini inquit,)
Secundum prolis coniunctio. (Domus Israel,)
Tertium dulcis instructio. (Reuertimini & viuite.)

Ista enim tria bene considerata faciunt reuerti hominem à peccato, scilicet,

Periculum terroris quod declaratur. (Quare inquit moriemini,)
Tenaculum amoris quo alligatur. (Domus Israel,) Domus enim accipitur pro cognitione.
Vocabulum dulcoris, quod prædicatur. (Reuertimini & viuite)

Igitur dico, quod reuerti debemus per pœnitentiam ad Dominum, vt caueamus nocumentum æterni terroris. Quare inquit moriemini? quasi dicat, nisi reuertamini, parata est vobis mors æterna. Videmus enim quod animalia bruta dum præsentiunt pericula, nunquam volunt vltra progredi, sed retrocedere potius & reuerti. Istud videmus de aliquibus equis, qui citius se permitterent laniari calcaribus, quam vltra procederent præsentibus insidiis vel latronibus. Homines etiam non libenter per illā viam incedunt, per quam & in qua prædecessores suos periisse vel cecidisse cognoscunt. Pisces .n. semper & etiam boues illum locum abhorrēt & fugiunt, vbi aliquos pisces & boues occisos fuisse vident, & vbi eorum sanguinem cernunt. Sicut enim dicit Sene. in Prou. Ruina præcedentium posteros docet. Et quia incedenti per viam vitiorum paratum est periculum mortis æternæ, in tantum quod quilibet potest videre ibidem prædecessores suos cecidisse, & etiam periisse, & nullum tute ibi transiuisse, merito debemus istud periculum timere & iniquorum præcedentium mortem & sanguinem abhorrere, & à tali via per pœnitentiam retrocedere & abire. Et quare inquit moriemini? quasi dicat, mortui estis si proceditis, saluati si reuertimini vel reditis. Sicut enim dicitur Ezech. 18. Non vult Deus mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Ideo consulit Ezec. 33. Conuertimini à viis vestris pessimis. Et quare moriemini? Figura de Ioram, de quo dicitur 4. Regu. 8. Vulnerauerunt viri Ioram, qui reuersus est vt curaretur. Igitur reuertendum est vt caueamus nocumentū æterni mœroris. Quare inquit moriemini? quasi dicat, defectus vester erit si moriamini propter defectum non reuertendi.

¶ Iterum dico, quod reuertendum est ne dissoluamus tenacu- H
lum amoris, & hoc ostēditur cum dicitur. Domus Israel. Domus enim accipitur pro cognatione vel pro congregatione, quæ omnia significant amorem. Et ideo quando rogat, quod domus Israel ad dominū reuertatur, bene vident supponere vt huiusmodi reuersio ex amore & amicitia compleatur. Domus Israel. Iuxta illud Abdiæ 1. Erit domus Iacob ignis, & domus Ioseph flamma. Flamma enim & ignis ardorem dilectionis designāt. Sicut enim naturaliter omnia libenter reuertuntur ad illa, quæ diligere tenentur, & maxime ad illa à quibus originale principium sortiuntur, quia, scilicet, res de facili reuertūtur ad naturam priorem (& inde est, quod filius fatuus postquam diu vagatus fuerit ad patrem reuertitur, & eius mandatis necessario subiugatur, sicut de filio prodigo exemplum habemus Luc. 15. qui postquam omnia consumpsit, ad patrem suum sicut ad vltimum refugium reuersus fuit) sic quia nos Deum sicut patrem & creatorem, & originalem omnium fundatorem diligere debemus, ipsumque naturaliter diligimus (vt & tenemur) hinc est, quod si ab ipso per peccatum recessimus, necesse est, quod pro dicto amore reparando ad ipsum per pœnitentiam reuertamur. Domus inquit Israel 2. Reg. 20. Reuertere in tabernacula tua Israel. Ad quod ipse etiam Deus monet nos, dicens animæ peccatrici illud Hierem. 3. Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me, & ego suscipiam te. Quod tamen est contra obstinatos, qui nec amore paterno, nec dolore interno, nec labore externo, possunt moueri, quod ad Dominū debeant regredi vel reuerti. Auis enim

prædalis aucupem clamantem voce non reuertitur, quando in venti contrarii flatibus delectatur, quando plus debito impinguatur, vel etiam quando laqueis ſtringitur. Sic vere peccatores ad Deum patrem ſuum dedignantur reuerti prædicta triplici ratione, ſcilicet,

Propter { Ventum ſuperbiæ, quæ ipſos agitat,
Carnalitatem luxuriæ, quæ ipſos impinguat,
Laqueum auaritiæ, quæ ipſos detinet & alligat.

Iſtis enim tribus rationibus peccatores in vitiis indurantur, ita quod reuerti ad Dominum non dignantur Hier. 5. Indurauerunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reuerti. Non ſic ergo, ſed reuertamur ad Dominum, quia ipſe cepit & ſaluabit nos, &c. ne diſſoluamus ligamentum amoris.

I ¶ Rurſum dico, quod eſt reuertendum, vt impleamus documentum valoris. Et hoc oſtenditur cum dicitur. Reuertimini & viuite. Iſtud enim ſaluberrimum eſt documentum. Deus enim his verbis docet, imperat, & promittit Reuertimini inquit & viuite. Ac ſi diceret. Reuertimini & viuetis. Auerſio enim à Deo, cauſat mortem, reuerſio vero ad Deum, cauſat vitam. Vnde Ezech. 33. Viuo ego dicit Dominus Deus, nolo mortem impii, ſed vt reuertatur impius à via ſua, & viuat. Et notandum, quod iſta reuerſio eſt facienda propter multa, quia videlicet per ipſam

Acquiritur honeſta pulchritudo,
Promittitur ſalutis certitudo,
Dimittitur culparum turpitudo,
Procuratur diuina gratitudo,
Roboratur humana fortitudo,
Renodatur amoris viciſſitudo,
Renouatur virtutum plenitudo,
Præparatur animæ quietudo.

Reuertimini igitur, quia per hoc acquiritur honeſta pulchritudo. Per reuerſionem enim ad Deum efficitur homo pulcher, & honeſtus, & ſumme delectabilis ad videndum Eſa. 30. Reuertamini, & quieſcatis & ſalui eritis. Vnde Cant. 16. Reuertere Sunamitis vt intueamur te. Item quia per hoc promittitur ſalutis certitudo Eſa. 30. Reuertimini & ſalui eritis. Item quia per hoc dimittitur culparum turpitudo. Vnde Eccl. 17. Reuertere ad dominum, & auertere ab iniuſtitia. Item quia per hoc procuratur diuina gratitudo Eſa. 19. Reuertentur Ægyptii ad dominum, & placabitur eis. Item quia per hoc roboratur vigoris fortitudo. Vnde Dan. 10. Nunc reuertar vt prælier aduerſus principem Regis Perſarum. Item per hoc renodatur amoris viciſſitudo. Vnde Dominus dicit Malach. 3. Reuertimini ad me, & ego reuertar ad vos. Item quia per hoc renouatur virtutis ſanctitudo. Vnde Iob. Conſumpta eſt caro eius à ſuppliciis, reuertatur ad dies adoleſcētiæ. Et Ezech 16. Tu autem & filiæ tuæ reuertimini ad antiquitatem veſtram. Item quia per hoc præparatur animæ quietudo 1. Regu. 29. Reuertere ergo & vade in pace. Bene ergo dicit Reuertimini & viuite quia ſcilicet per talem reuerſionem acquiritur vita gratiæ, & vita gloriæ, & iſta chariſſimi ſunt contra multos, qui ad Dominum nolunt reuerti, ſed ab ipſo per peccatum diuerti 2. Paral 36. Indurauit ceruicem ſuam & cor, vt non reuerteretur ad dominum. Et quod plus eſt, multi ſunt qui quamuis tot beneficiis alliciantur, quamuis etiam multis pœnis & ſuppliciis affligātur, ita tamen corda eorum in vitiis indurantur, quod nequaquam ad Dominum reuertuntur Eſa. 9. Adhuc manus eius extenta, & populus eius non eſt reuerſus ad percutientem ſe. Et Hierem. 15. Interfeci & perdidi populum meum, & tamen à viis ſuis non ſunt reuerſi. Non ſic chariſſimi, ſed reuertimini & viuite Hierem. 3. Reuertimini filii reuertentes. Sic igitur patet, quod reuertendum eſt ad Dominum vt impleatur vtile documentum, vt reiungatur amoris ligamentum, ne incurratur æternum nocumētum. Et ſic dico, quod eſt reuerſio hominis pœnitentis. Et hoc eſt ſecundum principale.

K ¶ Tertio dico, quod eſt reuerſio hominis delinquentis, & iſta eſt illa, qua homo reuertitur ad retroacta vitia & peccata, ſimilis cani, qui malos humores euomit dum infirmatur, & tandem ad eoſdem humores ſeu cibos reiectos reuertitur cum ſanatur. Idem autem facit ſerpens, qui coiturus cum muræna, venenum euomit, ſed completa copula, ad illud tandem redit, & ipſum iterum recipit & reſumit Idem etiam de leone dicitur, qui, ſcilicet, cibos ipſum grauantes timens venatorem reiicit, ſed tandem fame compulſus, ad eos cibos comedendos iterum redit. Sic proculdubio faciunt multi, qui quando vident infirmitatem tribulationis ineſſe, & venatorem, id eſt, mortem timent adeſſe, tunc vt cum muræna, id eſt, cum Chriſto per gratiam copulentur, aliquando venenum & humores peccatorum per confeſſionem euomere & dimittere comprobantur Pſalm. Cum occideret eos, quærebant eum, & diluculo reuertebantur venientes ad eum. Sed proculdubio ceſſante tribulatione vel infirmitate, ad venenum peccatorum reuertuntur, & ipſo ficut prius imbuuntur & replentur Prouerbiorum 26. Sicut canis reuerſus ad vomitum, ſic ſtultus qui iterat ſtultitiam ſuam. Et Neem. 9. Reuerſi ſunt, vt facerent malum. Et Hierem. 11. Reuerſi ſunt ad iniquitates patrum ſuorum priores. Quod pro certò ſancti viri non faciunt, figurati in ſanctis animalibus, de quibus Ezec. 1. dicitur, quod non reuertebantur cum incederent. Iſta eſt ergo reuerſio hominis delinquentis.

¶ Quarto principaliter dico, quod eſt reuerſio hominis morientis, & iſta eſt illa, qua homo qui de terra eſt, in terram p mortem reuertitur, quia ſicut dicitur Eccleſiaſt. 3. facta ſunt omnia, & in terram pariter reuertentur. Omnia enim naturaliter reuertuntur ad aliam originalem materiam, de qua facta ſunt & creata. Et ideo cum de terra fuerimus procreati, neceſſe eſt, quod ad eam ſimus finaliter reducti & in eam commutati Geneſ. 3. Puluis es, & in puluerem reuerteris. Et in Pſal. Auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in puluerem ſuum reuertentur. L

¶ Quinto vero dico, quod eſt reuerſio naturæ reſurgentis, & iſta eſt illa, qua natura eſt reuerſura de morte ad vitam in nouiſſimo die, de qua poteſt dici illud Prouerbiorum. Non eſt vir in domo ſua, abiit via longiſſima, in die plenæ lunæ reuerſurus eſt. Spiritus enim hominis, quam diu eſt à corpore ſeperatus, eſt ſicut peregrinus extra domum ſuam, qui tunc ad domum corporis reuertitur, quando in reſurrectione corpori perſonaliter reunitur Pſalm. Exibit ſpiritus eius, & reuertetur in terram ſuam. Tunc enim reuertetur ſpiritus ad corpus ad reſurrectionem, anima ad Deum ad reddendum rationem. Deus ad mundum ad rationis auditionem. Iſte eſt enim ille homo quidam nobilis, qui modo abiit in regionem longinquam accipere ſibi regnum: poſt multum vero temporis reuertetur cum ſuis famulis rationem poſiturus, malos ſeruos pro negligentia puniturus, bonos autem pro apportato commodo præmiaturus Luc. 19. Quia igitur ad iſtum iudicem, à quo per creationem exiuimus, iterum per reſurrectionem reuerſuri ſumus, debemus facere ſicut apes, quę ad alueare non reuertuntur, niſi prius floribus onerentur. Elephantes etiam poſtquam ſimul cohabitauerunt, ad gregem non prius dicuntur reuerti, quam prius fuerint in flumine balneati. Igitur antequam reuertamur ad illum magnum gregem, & ad illud magnum alueare, quod in valle Ioſaphat congregabitur in nouiſſimo die oneremus nos floribus virtutum, & lauemus nos à maculis vitiorum, & ſic non ſolum reuertemur ad Deum corpora reſumpturi, imo etiam reuertemur ad Paradiſum cum ipſo & per ipſum æterna præmia recepturi 1. Eſdr. 2. Reuerſi ſunt de Babylone in Hieruſalem, &c. Sufficit. M

Reuiuere.

Vide in tit. Viuere & reſurgere.

Reuocare.

Nota, quod reuocare idem eſt quod retro ſeu iterum vocare, & de termino ad quem itur ad præcedentem terminum reducere vel vocare. Et ſic dic moraliter, quod in ſcriptura reperitur Reuocatio A

Ad bonum prouocatiua,
Ad malum reclinatiua,
Ad ſtatum reparatiua,
Ad ſupplicium directiua.

Reuocatur { Homo per pœnitentiam ad vitæ brauium,
Stultus per inſolentiam ad culpæ deuium,
Miſer per Dei gratiam ad cœli gaudium,
Diues per Dei peſtilentiam ad mortis tædium.

¶ Dicam ergo, quod eſt reuocatio quam facit pœnitentia. Per pœnitentiam enim homo de malo ad bonum reuertitur, & de morte ad vitam, & de iniquitate ad iuſtitiam reuocatur. Sicut enim videmus, quod venator quando videt, quod canes prædam indebitam perſequuntur, ſolet eos clamando ſeu cornuando ad ſe iterum reuocare, quod etiam venator ſolet de accipitre per aerem vagante facere, & eum ad laqueum & muſcipulam clamando iterum excitare, ſic Deus mediante cornu & tuba ſacræ ſcripturæ, vel etiam aucupis ſeu prædicatoris voce peccatores deuios & errantes, & prædas inutiles, hoc eſt dictum, peccata ſeu bona terrena ſequentes & diligentes, ad ſe & ad viam ſalutis reuocat, & eos ad gratiæ ſtatum reformat. Vnde videtur, quod bonus prædicator, paſtor vel rector, qui, ſcilicet, reuocat homines ad ſalutem, ſimilis eſt illi Regi Ioſaphat de quo dicitur 2. Paralip. 19. quod ipſe reuocauit populum Iſrael ad Dominum Deum Patrum ſuorum. Vt & ſic de Deo animas interius inſpirante, & ad Deum reuocante, dicatur illud Iob 33. Ecce hæc omnia operatur Deus vt reuocet animas ſingulorum à corruptione, & B

ſe, & illuminet in luce viuentium. Et 2. Regum 14. Reuoca puerum Abſalon. Sicut enim anima reuocatur ad corpus, & mortuus reuocatur ad vitam ſuam, ſic per pœnitentiam homo reuocatur ad gratiam. Vnde de eo poteſt dici illud Ezec. 37. Inſufla ſuper interfectos iſtos, & reuiuiſcent. Vt & ſic de quolibet ſic reuocato dicatur illud Luc. 15. Frater tuus mortuus fuerat, & reuixit. Et 2. Eſdr. 1. Miſit dominus Angelum ſuum & reuocauit eos. Hæc eſt ergo reuocatio, quam facit pœnitentia.

C ¶ Secundo dico, quod eſt reuocatio quam facit inſolentia. Sicut enim videmus, quod canis ruſticus & indoctus facile reuocatur à perſecutione, ſic vir inſolens & inconſtans facile ſolet à perſecutione bonorum operum & virtutum ceſſare. Vnde de illis qui bonos reuocant ad peccatum, poteſt dici illud Exod. 10. vbi dicitur, quod ſerui Pharaonis reuocauerunt Moyſen & Aaron ad Pharaonem, quia pro certo ſerui diaboli ſemper nituntur bonos ad Pharaonis, id eſt, diaboli magiſtri ſui ſeruitium reuocare.

D ¶ Tertio dico, quod eſt reuocatio quam facit Dei gratia, & iſta eſt illa qua miſeri & depreſſi de hac mundi miſeria ad cœli gloriam reuocantur. Sicut enim quandoque de captiuitate reuocatur quis ad libertatem, ſic reuocantur & reducuntur homines de præſenti miſeria ad ſalutem. Vnde Dominus dicit Baruch 2. Reuocabo inquit illos in terram, quam dedi patribus eorum, ſequitur multiplicabo eos, & non minorabuntur.

E ¶ Quarto dico, quod eſt reuocatio, quam facit Dei iuſtitia & hæc eſt illa, qua Deus iuſte iudicans reuocat à præſentibus gaudiis peccatores, &c. Vide infra de vocare, & ſuperius de Conuocare, item de Reducere, de Appellare, de Reſtituere, & de Reconciliare, &c.

A **Ridere. Riſus.** Nota, breuiter quod in ſcriptura inuenitur multiplex riſus tam in bono ſignificato quam in malo. Inuenitur enim riſus iuſtorum, ſcilicet, Riſus

Spei & iucunditatis,
Amoris & charitatis,
Gloriæ & fœlicitatis.

¶ Item inuenitur riſus malorum, ſcilicet, Riſus

Stultitiæ & fatuitatis,
Gaudii & alacritatis,
Iactantiæ & pompoſitatis,
Ignauiæ & dubietatis,
Blanditiæ & fallacitatis,
Deriſionis & peruerſitatis,
Diſſimulationis & tepiditatis,
Temporalis conſolationis & proſperitatis.

Dico ergo primo, quod rident iuſti per ſpem futurorum & iucunditatem, & ſic Abraham ſpe futuræ prolis legitur riſiſſe Gen. 17. Cecidit Abraham in faciem ſuam, & riſit, audito ſcilicet quod erat filium geniturus. Et ſic iuſti in tribulatione rident, pro eo, quod æterna præmia tandem ſperant: vnde Iob 5. In vaſtitate & fame ridebis, & beſtiam terræ non formidabis.

¶ Item dico, quod iuſti rident propter amorem & propter charitatem. Vnde 3. Eſd. 4 dicitur. Si arriſerit, ridet. Vnde ſic videtur riſiſſe Daniel, Dan. 14. vbi dicitur, quod riſit Daniel, & tenuit regem. Et ſic videtur Sara riſiſſe in partu ſuo filii ſui Iſaac, dicēs Geneſis 21. Riſum fecit mihi dominus. Et ideo filium ſuum Iſaac nominauit, qui interpretatur riſus.

¶ Item dico, quod iuſti rident propter æternam gloriam & fœlicitatem, & iſte eſt riſus & gaudium beatorum, de quo Luc. 6. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Sardinia enim inſula habet quendam herbam, quæ dicitur riſus apum, quia pro certo in inſula cœli (quæ proprie dicitur inſula, quia ibi non intratur niſi per fluctus tribulationum) eſt hæc herba gloriæ æternæ, quæ riſus apum dicitur pro eo, quod apes, id eſt, viri iuſti riſu huius cōſolantur. Vnde Prouerb. 31. Fortitudo & decor indumentum eius, & videbit in die nouiſſimo. Iſti ſunt ergo diuerſi riſus bonorum.

B ¶ Sed quantum ad riſus malorum dico, quod aliqui rident per iuſtitiam & iniquitatem ſeu fatuitatem Vnde Prou. 10. Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus. Item aliqui rident per gaudium & alacritatem, ſicut voluptuoſi & immundi proſperitatibus & vanitatibus iucundi, de quibus Eccleſ. 27. Narratio peccantium odioſa, & riſus illorum in delictis peccati. Item aliqui rident per iactantiam & pompoſitatem Eccleſ. 21. Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam, vir autem ſapiens vix tacite ridebit. Item aliqui rident per ſcrupulum & dubietatem. Et ſic riſit Sara, credens impoſſibile, quod poſſet parere tam antiqua. Vnde Gen. 18. Riſit Sara poſt oſtium, & tandem negauit, dicens. Non riſi. Item aliqui rident per blanditiam & fallacitatem, ſicut ſunt adulatores. Vnde Eccleſiaſtic. decimo. In riſu faciunt panem. Item aliqui rident per deriſoriam verboſitatem & ſic dicitur Hierem. 51. Vana ſunt opera, & riſu digna, & ſic etiam loquitur Iob 21. Suſtinete me vt ego loquar, & poſt mea (ſi videbitur) verba ridete. Item aliqui rident per diſſimulationem & tepiditatem. Et tales ſunt quidam qui nihil habent ſeueritatis in moribus, de quibus dicitur Eccleſiaſt. 7. Melior eſt ira riſu, quia per triſtitiam vultus, corrigitur animus delinquentis. Item aliqui rident per mundi conſolationem & proſperitatem. Iſta enim eſt ſicut herba, quæ dicitur Apum riſus, quæ interficit hominem ridendo. Vnde Prouerbiorum 14. Riſus dolori miſcebitur, & extrema gaudii luctus occupat. Et Lucæ 6. Væ vobis, qui nunc ridetis, quia plorabitis, &c Sufficit ergo de riſu tam in bono, quam in malo. Vide ſupra de Gaudio, & de Lætitia.

Rigare. Nota, quod rigare eſt aqua ſeu re humecta, vel liquida aliquid irrigare. Sed vide ſupra de Irrigare, vbi dixi ſatis plene. A

Ripa. Nota, quod ripa idem eſt, quod littus fluminis ſeu maris, illa, ſcilicet, externa pars terræ, quæ aquam immediate contingit, cum igitur ripa ſit illa pars terræ, per quam de aqua ad terram ſolidam ſubintratur, poſſum dicere, quod cum mare vel fluuius ſignificent A

Vitam moralem,
Statum vitalem,
Culpam lethalem,
Mundum venalem,
Statum mortalem.

Poſſem notare, quod per ripam deſignatur,

Mortis concluſio, quæ vitam terminat,
Culpæ corruptio, quæ mentem fulminat,
Sancta conuerſio, quæ corda ruminat,
Cœli poſſeſſio, quam virtus germinat,
Legis inſtructio, quæ mores ſeminat.

¶ Primo igitur eſt dare ripam mortalis concluſionis. Mors enim ripa eſt & terminus huius vitæ, quia, ſcilicet, quando de mundi amaritudinibus & Luctibus exitur, tunc ad ripam terræ ſolidæ, hoc eſt dictum, ad terram & ad ſepulchrum, ſeu etiam ad ex tunc inuariabilem & ſolidum mortis ſtatum tanquam ad finalem terminum peruenitur, quod, ſcilicet, figuratur Exod. 2. vbi dicitur, quod mater Moyſis expoſuit eum in carecto ripæ fluminis. Quia ꝑ certo mater noſtra, ſcilicet natura, deponit nos finaliter in carecto ſeu in arundineto fluminis, hoc eſt dictum, in concluſione fluminis huius vitæ, & ſupra ripam torrentis, id eſt, in ripa & littore mortis, vbi, ſcilicet, finaliter eſt ſtatus & repoſitio noſtræ carnis. Vnde de Heliſæo dicitur 4. Regum 2. quod ipſe reuerſus ſtetit in ripa Iordanis cum pallio Heliæ. Helias enim eſt Deus, pallium autem ipſius humanæ naturæ datum eſt ſudarium. Heliſæus ergo, id eſt, quilibet mortalis homo reuerſus, id eſt, quando reuertitur de hoc mundo, cum tali pallio in ripa Iordanis, id eſt, in ſtatu mortis ſtat, vbi finaliter ſeu perenniter perſeuerat Ezechielis quadrageſimo ſeptimo. Eduxit inquit me, & conuertit me ad ripam torrentis Iſta eſt ergo ripa mortalis concluſionis. B

¶ Secundo dico, quod eſt ripa lethalis corruptionis. Et ſic per ripa intelligitur peccatum, quia, ſcilicet, iſtud eſt finis & meta, & etiam littus & ripa vbi fluuius gratiæ & mare pœnitentiæ terminatur. Piſcis enim ſine aqua non viuit, & ideo quando per violentiam fluctuum & ventorum ad ripam & ad arenas proiicitur, neceſſe eſt vt moriatur. Sic homo quando ad ripam & arenam peccati proiicitur, oportet quod ſpiritualiter moriatur. Vt ſic de anima peccatrice dicatur illud Ioſuæ 13. Aroher ſita eſt in ripa torrentis Arnon. Aroher enim interpretatur vacuatio, & ſignat animam gratia vacuatam. Arnon interpretatur anathema erroris, vel imago triſtitiæ, & ſignat peccatum, quia reuera ciuitas Aroher, id eſt, anima gratia vacuata ſuper ripam Arnon, id eſt, ſuper ſtatum peccati ponitur, ibique ſedet, ſiſtitur & firmatur. Hæc eſt ergo ripa lethalis corruptionis. C

¶ Tertio dico, quod eſt ripa vitalis conuerſionis, id eſt, ripa pœnitentiæ, ad quam, ſcilicet nauis animæ, quæ per fluctus peccati vagata erat, applicatur finaliter & ſaluatur, & ab æternæ mortis & damnationis periculo liberatur. Ripę enim fluminum, vt communiter habent arenas ſqualentes, habent herbas virentes, habent fluctus ingentes. Et ſic vere dico, quod pœnitentiæ vel religionis ſtatus continet ſqualorem ſiccitatis & aſperitatis, virorem honeſtatis & virtuoſitatis, fluctus bonæ operationis & bonitatis Ezechielis quadrageſimo ſeptimo. Ecce in ripa torrentis ligna multa. Et Da. 12 Duo alii ſtabant, vnus hinc ſuper ripam fluminis & alius inde ex altera ripa fluminis. Ligna enim multa, id eſt, multæ virtutes & merita in ripa religionis & pœnitentiæ inueniuntur, & ibi Angeli, id eſt, viri angelici conuerſantur. Hæc eſt ergo ripa vitalis conuerſionis. D

E ¶ Quarto dico, quod inuenitur ripa finalis saluationis, & ista est Paradisus, quæ, scilicet, est finalis terminus seu ripa vbi fluctus & labores huius sæculi terminantur, vt sic de beatis possit dici illud Gen. 41. Pascebantur inquit in ipsa amnis ripa in locis
F vberibus & virentibus. ¶ Quinto autem si vis dic, quod inuenitur ripa realis instructionis, & ista est sacra scriptura. Ista est enim ripa fluminis imperscrutabilis voluntatis diuinæ, in qua, scilicet, ripa bibunt homines & iumenta, id est, docti & indocti. Vnde illud prædictum Dan. 12. Ecce inquit duo alii (videlicet Angeli) stabant, vnus hinc super ripam, & alius inde ex alia ripa fluminis. Quia reuera scriptura duas habet ripas, scilicet, hinc & inde, hoc est dictum, duplicem intellectum, rudem videlicet, & subtilem. Ibi igitur duo Angeli, id est, duo genera hominum, docti scilicet indocti, & hinc solidum cibum alii, & alii inde lac simplicis eruditionis hauriunt, &c. sufficit. Vide de Littore.

A **Ritus.** Cum ritus nihil aliud sit quam mos, obseruantia, cõditio seu modus, dico, quod est dare Ritum

Iustum & tolerabilem,
Sanctum & admirabilem,
Stultum & detestabilem.

Ritus { Tolerabilis est iustorum sæcularium,
Admirabilis seu obseruabilis est religiosorum & ecclesiasticorum,
Detestabilis est virorum criminalium. }

¶ Primo ergo dico, quod est dare ritum supportandum & tolerabilem, & iste est ritus, mos & modus & obseruantia sæcularis. Iste enim etsi in pluribus est fugiendus, est tamen ad euitãdum scandalum tolerandus. Exemplo, scilicet, Samaritanorum, de quibus dicitur 4. Reg. 17. quod Deum quidẽ colebant, ritum tamen gentis suæ, vnde originaliter processerant, obseruabant. Quia, scilicet, sæculares licet Deum colant fidem credendo, diuersos tamen ritus diuersæ nationes seruant, se quælibet alteri præferendo. Quilibet enim in sua secta, ritu & obseruantia credit saluari. Et ideo oportet de iudicio reseruatos cum patientia tolerari, sicut etiam de schismaticis videmus, & de Græcis quos Ecclesia tolerat patiẽter, & maxime de Georgianis, Armenis, Nubianis, & Græcis, quorum diuisiones certæ malæ sunt & vitandæ, sicut etiam singularitas rituum atque morum inter fideles & catholicos est vitanda, & vnitas & communitas obseruanda, iuxta illud Num. 15. vbi dicitur sic. Tam inquit indigenæ, quam peregrini eodem ritu offerent sacrificia. Vnum erit præceptum atque iudicium tam vobis, quam aduenis terræ. Est igitur dare ritum supportandum & tolerabilem.

B ¶ Secundo dico, quod est dare ritum admirandum & venerabilem, & iste est ritus obseruantiæ ecclesiasticæ & fidei, & etiam ritus religionis & honestæ conuersationis. Vnde de ritu bonorum Ecclesiasticorum & religiosorum dici potest illud 1. Para. 23. Separatus est Aaron vt ministraret in sancta sanctorum ipse & filii eius in sempiternum, & adoleret incensum Domino secũdum ritum suum. Sequitur in fin. cap. Coram Domino custodiant obseruationes tabernaculi fœderis & ritum sanctuarii. Hic posses dicere de diuersis & mirabilibus ritibus orientalium regionum, quos prætextu sanctitatis obseruant, sicut, scilicet, est apud columbum, vbi homines præ fatua deuotione pro Deo suo se occidunt, seu etiam trucidantes sub curru idoli se supponunt. Sicut etiam de illis, qui filios suos diis suis immolant & offerunt, & amorem Dei sui sibi & filiis anteponunt. Sicut insuper de illis mulieribus, quæ in rogum maritorum mortuorum cum ipsis comburendæ, viuas se iniiciunt, & vt cum ipso ad aliud sæculum trãseant, seipsas cum eodem comburunt, sicut hæc & multa alia similia narrant Marcus Paulus Orosius & Odoricus, de mirabilibus orientis, quæ tamen ad propositum possunt adduci. Quod si isti per fatuas credulitates diis suis, id est, dæmonibus tam incredibilia faciant, æquum ergo & consonum rationi videtur, quod nos iuste & rite credendo vero Deo debitas obseruantias faciamus, & quod amore ipsius ritus sanctos & tolerabiles obseruemus. Bene ergo dicit ille Ietro socero suo Moysi Exod. 12. vbi ait sic. Esto populo in his, quæ ad Deum pertinent vt referas ad eum quæ dicuntur, ostendasque populo ceremonias ritumque colendi. Et bene dicit Cæremonias ritumque, quia, scilicet, non est inconueniens si diuersæ religiones & ecclesiæ, diuersos & varios habent ritus, dum tamen omnes sint ritus & obseruantiæ catholicæ, & diuino cultui opportunæ Ezech. 43. Hæc dicit Dominus Deus. Hi sunt ritus altaris.

C ¶ Et breuiter dico, quod circa altare, hoc est, in statu religionis & ecclesiæ inueniuntur Ritus

Arctæ pœnitentiæ,
Puræ continentiæ,
Deuotæ obseruantiæ,
Sumendæ eucharistiæ.

De ritu pœnitentiæ potest dici illud Numer. 19. Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima eius de populo suo. De ritu vero continentiæ potest dici illud Num. 8. Tolle inquit leuitas de medio filiorum Israel, & purificabis eos iuxta ritum hunc. Aspergantur aqua lustrationis, & radant omnes pilos carnis suæ. Ritus enim continentiæ requirit, quod homo à societate sæcularium separetur, aqua lacrymarum lustretur & expietur, & quod pili carnis suę, id est, omnes carnales motus reiiciantur, radantur & abstergantur. De ritu etiam deuotæ obseruantiæ, sicut, scilicet, est ritus obseruantiæ festorum dicitur Exod. 12. Custodietis diem istum ritu perpetuo. De ritu insuper sumendæ eucharistiæ dici potest illud, quod de agno paschali dicitur Exod. 12. Iuxta quem ritum tolletis & hœdum, immolabitque hœdum vniuersa multitudo filiorum Israel, &c. Sed pro certo multi sunt, qui ritus tabernaculi, id est, ritus & obseruantias religionis & ecclesiæ nunquam tenent, sed ad ritus sæculares & fatuos se transportant, & in gestu, & in habitu, actu pariter & affectu ritibus sæcularibus & moribus se gubernant, sicut de filiis Israel dicitur 4. Regum 17. quod coluerunt Deos alienos, & ambulauerunt iuxta ritum gentium. Et potissime religiosi & clerici nostri, qui excurrunt, & circumcidunt vestes suas ad ritum & formam iuuenum sæcularium fatuorum, possunt dicere illud Gen. 34. Si circumcidamus masculos nostros ritum gentis imitantes, & substãtia eorum & pecora cuncta, quæ possident, nostra erunt. Non sic sed obseruemus ritus religionis & Ecclesiæ debitos & honestos, dimittamus sæculares ritus inutiles superuacuos & funestos, iuxta illud Iud. 14. Achior relicto gentilitatis ritu credidit Deo, Vt sic ipsi dicatur illud Leu. 8. Septem inquit diebus finitur consecratio, sicut in præsentiarum factum est, vt ritus tabernaculi compleretur, die ac nocte manebitis in tabernaculo obseruantes custodias domini, vt & dicatur illud 2 Par. 35. Omnis ergo cultura domini rite compleatur. Patet igitur, quod est dare ritum admirandum & venerabilem.

¶ Tertio vero dico, quod est dare ritum euitandum & detestabilem, & iste certe est mos & ritus hominum impiorum, & potissime idololatrorum & hæreticorum, & diuersis hypocrisibus & suspectis obseruantiis deditorum, sicut de prophetis Baal dicitur 3. Reg. 18. quod clamabant voce magna & incidebant se iuxta ritum suum cultris & lanceolis. Et breuiter dic, quod mali sequuntur Ritum D

Popularis insolentiæ,
Sæcularis auaritiæ,
Singularis obseruantiæ.

De ritu insolentiæ popularis quomodo, scilicet, omnes mali ipsum sequi nituntur, patet de Iasone, de quo dicitur 2. Macha. 4. quod post principatum receptum contribules suos ad gentilem ritum transferre cepit. Quia reuera illi, qui in hoc mundo diuitias & principatum habent, contribules suos, id est, filios & amicos ad superfluos mundi ritus transferre student. De ritu auaritiæ sæcularis dici potest illud 2. Par. 28. vbi dicitur, quod ille pessimus Rex Achaz adoleuit incensum in valle Hennon, & lustrauit filios suos in igne iuxta ritum gentium, quas interfecit Dominus. Lustrare enim in igne nihil aliud est, quam ardore auaritiæ pro viribus filios atque subditos inflammare. De ritu insuper obseruantiæ singularis quem, scilicet, hypocritæ obseruant, & à communi ritu aliorum se separant, potest dici illud 2. Macha. 11. Audiuimus inquit Iudæos non consensisse patri meo, vt transferrentur in ritum Græcorum. Sic igitur patet, quomodo est dare ritum tolerandum, venerandum, & detestandum. Vide in tit. Mos. Modus. Consuetudo, &c. similia.

Riuus. Riui. Cum riuus nihil aliud sit, quam profluuiũ aquarum fluentium de flumine vel de fonte, possumus notare breuiter, quod in scriptura inueniũtur multæ species riuorum. Sunt enim Riui A

Cruoris & afflictionis,
Mœroris & compunctionis,
Dulcoris & compassionis,
Splendoris & discretionis,
Saporis & vegetationis,
Valoris & fruitionis,
Fœtoris & infectionis,
Laboris & vexationis.

Dico igitur, quod inueniuntur riui cruoris Christi passionis per varias plagas sicut per quosdam riuos. Vnde Deuteronom. octauo dicitur, quod pro potando populo in deserto, Deus eduxit riuos de petra durissima. Petra autem erat Christus, sicut dicitur 1. ad Cor. 10.

¶ Item inueniuntur riui mœroris in cordis compunctione, & isti

ifti riui nihil aliud ſunt, quàm profluuia lacrymarum Ioel. 2. Super riuos Iuda ibunt aquæ. Iuda enim interpretatur confeſſio vel confitens, qui ſcilicet debet habere riuos & profluuia lacrymarum. ¶ Item inueniuntur Riui dulcoris in fraterna compaſſione. Homo enim compaſſiuus & pius ad modum fontis ſemper conſueuit ad alios beneficia ſua effundere ſicut quoſdam riuulos pietatis Iob 29. Petra fundebat mihi riuos olei. ¶ Item inueniuntur riui ſplendoris ſancti ſpiritus diffuſione. De fonte enim ſancti ſpiritus proueniunt ad nos inferius ſeptem dona Eſa. 11. Percutiet Dominus fluuium in ſeptem riuis, ita vt transeant per eum calceati ¶ Iſti ſunt riui ſuper quibus debent creſcere & vegetari animæ deuotæ, & ibidem fructificare: Eccle. 39. quaſi roſæ plantatæ ſuper riuos aquarum fructificate. Iſti ſunt riui ſpiritualis doctrinæ in ſacræ ſcripturæ apertione quibus eſt anima riganda, & in quibus ſpiritualiter eſt paſcenda. Vnde Ezec. 34. Paſcam eos in montibus Iſrael, & in riuis & in cunctis ſedibus terræ.

¶ Item inueniuntur riui valoris in cœli beatificatione, & iſti ſunt illi riui æternæ gloriæ, quibus animæ in patria ſuperius irrigantur, in quibus perpetuo delectantur Deute. 8. Dominus introducet te in terram bonam, terram riuorum, aquarum atque fontium.

¶ Item inueniuntur riui fœtoris in carnis infectione. Et de hoc dicitur Exod. 5. Extende manum tuam ſuper fluuios, riuos & paludes.

¶ Item inueniuntur riui laboris in mundana proſperitate, id eſt, poſſeſſione. Iſti ſunt riui bonorum huius mundi, qui fluunt, & defluunt Amos 8. Defluet quaſi riuus Ægypti, &c. Vide ſupra de Fluuio, de Aqua, de Fonte, & infra de Rore.

A **Rixa.** Nota, ſi vis breuiter, quod rixæ fugiendæ ſunt & vitandæ multiplici ratione, quia, ſcilicet, fouent natam diſcordiam, continent ſtultam facundiam, reuelant ſtructam infamiam, generant promptam iniuriam. Rixa enim eſt

Diſcordiæ nutrix,
Stultitiæ tutrix,
Infamiæ dictrix,
Iniuriæ factrix.

Eſt dico diſcordiæ nutrix. Odia enim & diſcordiæ & iracundiæ, & etiam inimicitiæ nutriuntur, & generantur, & continuantur per rixas Prou. 17. Qui meditatur diſcordias, diligit rixas, qui ſapiens eſt, ſuſcitatas mitigat. Eſt etiã ſtultitiæ tutrix. Multa enim ſtulta verba dicuntur in rixis Proue. 18. Labia ſtulti immiſcent ſe rixis. Eſt inſuper infamiæ dictrix ſeu etiam reuelatrix. Vnde Eccl. 6. Eſt amicus, qui conuertitur ad inimicitiam, & eſt qui odium & rixam, & conuitia denudabit. Eſt nihilominus iniuriæ factrix, quia pro certo ex rixis & brigis multæ iniuriæ & violentiæ ſolent ſequi Eccleſ. 27. Effuſio ſanguinis in rixa ſuperborum. Sufficit. Vide in tit. Iracundia. Diſcordia. Lis. Contentio. vel Tumultus, &c.

A **Roboam.** Nota, quod Roboam ſucceſſor atque filius Salomonis fuit Rex Iſrael. Sed quia ſuperbe locutus eſt populo, & quia audiuit conſilia iuuenum, & reliquit conſilia ſeniorum, ſicut dicitur 3. Regum 12. ideo decem tribus ab eo receſſerunt, & Ieroboam in Regem elegerunt, & ſolum duę tribus, videlicet Iuda & Beniamin, Roboam adhæſerunt. Interpretatur enim Roboam impetus vel latitudo, ſeu etiam dilatans populum, ſeu etiam diſſipans populos. Igitur ſi per Roboam vis intelligere bonum principem aut Pręlatum, dic quod iſte eſt ſucceſſor & vicarius Salomonis, id eſt pacifici Ieſu Chriſti 3. Regum 11. Dormiuit Salomon, regnauitque Roboam. Iſte enim licet ſit ſui populi dilatator, fit tamen quandoque quod à Ieroboam, id eſt, à malis & aduerſariis impugnatur, & quod etiam quandoque magna pars ſuæ potentiæ ſibi ſubtrahitur & aufertur, quia etiam de iſto Roboam legitur 3. Regum 14. quod quinto anno regni ſui aſcendit contra eum Seſach Rex Ægypti in Hieruſalem, & tulit Theſauros Templi, & Theſauros regios. Boni enim multoties malis ſuccumbunt, & à propriis ſubditis regno & prælatura priuantur, & mali loco eorum ſuccedunt. Vnde 2. Par. 13. dicitur, quod viri vaniſſimi & filii Belial congregati ſunt ad Ieroboam, & præualuerunt contra Roboam filium Salomonis. Quod, ſcilicet, poteſt applicari ad prælatorũ & maiorum electiones, quia pro certo ibi ſolent viri vani & impii ad Ieroboam inuicem coniurare, proprium Regem & hæredem, id eſt, iuſtum & bonum electum dimittere, & cum Ieroboam, id eſt, cum aliquo inſufficienti & impio conuenire, & contra Roboam, id eſt, boni electi iuſtitiam præualere.

B ¶ Si vero per Roboam velis fatuum principem deſignare, dic quod iſte ſit electus in locum Salomonis, id eſt, regis vel Prælati mortui ſubſtitutus, qui, ſcilicet, ſolet

Carere ſenſus gloria,
Contemnere ſana conſilia,
Incurrere bella tranſuaria,
Regere ſine modeſtia,
Præſidere cum ſæuitia,
Amittere regni imperia.

Sic certe dico, quod mali principes & prælati in ſenſus gloria non ſolent vigere 2. Paral. 13. Porro Roboam erat rudis, & corde pauido. Item iſti ſana conſilia non ſolent habere, quia, ſcilicet, magis ſequuntur conſilia iuuenum quam ſenum. Vnde 3 Reg. 12. dicitur, quod Ieroboam adhibuit adoleſcentes, qui nutriti fuerant cum eo, & non acquieuit conſilio ſenum. Item bella tranſuaria ſolent ſuſtinere, quia vt communiter tales nunquam ſunt in pace, ſed in continuis diſcordiis litibus ſeu guerris 3. Regum 14. fuit bellum inter Roboam & Ieroboam cunctis diebus. Item omni prudentia ſeu modeſtia hi ſolent carere. Et ideo Roboam interpretatur impetus, quia, ſcilicet, non moderate, ſed impetuoſe regnauit. Vnde Eccl. 47. Dormiuit inquit Salomon cum patribus ſuis & dereliquit poſt ſe de ſemine ſuo gentis ſtultitiam, minutum ſenſu Roboam Item pleni ſæuitia ſolent præſidere, quia, ſcilicet, tales per crudelitatem diſſipant ſubditos atque grauant. Ideo Roboam interpretatur diſſipans populos, Vnde de iſto Roboam legitur 3 Reg. 12. quod ipſe reſpondit populo. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus, &c. Et ideo ſequitur, quod iſti ſolent dominia diu non tenere, quia, ſcilicet, tales vel moriuntur vel deponuntur, ſicut, ſcilicet, de Roboam dictum fuit. Sufficit.

Roborare. Robur. Robuſtus. Nota, quod cum Robur nihil aliud ſit, quam fortitudo & ſtabilitas, poſſumus breuiter tranſeundo notare, quod in ſcriptura inuenitur Robur A

Diuinæ firmitatis,
Humanæ bonitatis,
Tyrannicæ poteſtatis,
Diabolicæ prauitatis.

Robur {
Dominicum eſt venerandum,
Canonicum eſt amplexandum,
Tyrannicum eſt deteſtandum,
Dæmoniacum eſt formidandum.

¶ Dico ergo primo, quod eſt quoddam robur quod debet admirari ſeu etiam venerari, & iſtud eſt robur diuinæ potentiæ, quod tantum eſt, quod à nullo poteſt concuti, quod etiam tantum eſt, quod per ipſum poſſunt omnia alia roborari, ſicut Dauid de ſe dicebat 2. Regum 22. Dominus petra mea, & robur meum. Vnde Iob 9. Sapiens corde eſt & fortis robore. Et ibidem. Si fortitudo quæritur, robuſtiſſimus eſt.

¶ Secundo dico, quod eſt quoddam robur humanæ virtutis & conſtantiæ, quo, ſcilicet, iuſti ſunt fortes & robuſti ad reſiſtendum tentationibus, ad ſubſiſtendum tribulationibus & ad inſiſtendum bonis operationibus Ioſue 1. Confortare, & eſto robuſtus valde. Vnde de Dauid dicitur 1. Regum 16. Vidi filium Iſai fortiſſimum robore, virum bellicoſum, &c. Vide eam ſupra de Dauid. B

¶ Et nota, quod ad ſpirituale robur habendum plura ſunt neceſſaria & proficua, videlicet,

Clementia lenificatiua,
Prudentia modificatiua,
Conſultatio deliberatiua,
Exhortatio fortificatiua.

De clementia enim legitur Prou. 20. quod miſericordia & veritas cuſtodiunt Regem & roborabitur clementia thronus eius. De prudentia vero dicitur Proue. 14. quod ſapientia ædificabitur domus, & roborabitur prudentia. De conſilio autem dicitur Prouerbiorum 20. quod cogitationes conſiliis roborantur. De exhortatione autem dicitur Iob 16. Conſolarer vos ſermonibus & roborarem vos ore meo. Ad corroborandum enim cor populi in prælio valde facit exhortatio ducum & tubicinarum, & ſic exhortatio Dei, ſcripturæ, prælatorum & prædicatorum Et ideo ad iſtud robur exhortatur Dominus Deuteron. 31 Confortare, & eſto robuſtus. Et 2. Regum 13. dicitur. Roboramini, & eſtote viri fortes.

¶ Tertio dico, quod eſt quoddam robur, quod debet deteſtari, & iſtud eſt robur mundanæ poteſtatis & potentiæ tyrãnorum, quod proculdubio eſt deteſtandum, quia iſtud C

Per {
Superbiam erigitur,
Auaritiam accenditur,
Peſtilentiam deſtruitur.

Erigitur dico per ſuperbiam Ezechielis vigeſimo octauo. Eleuatum eſt cor tuum in robore tuo. Item accenditur per auaritiam

Iob 18. Attenuetur fame robur eius. Item destruitur per finalem pestilentiam, quod sicut dicitur Exod 15. Robustos Moab obtinuit tremor, &c. Et Hierem. 17. Deuoratum est robur eorum, facti sunt quasi mulieres. Istud est ergo Robur quod debet detestari. D ¶ Quarto vero dico, quod est quoddam Robur quod debet formidari, & istud est robur dæmonum. Vnde de dæmonibus videtur loqui Deus in figura Gad. Ezechielis trigesimo octauo. Venient inquit latera aquilonis, & totum Robur eius, & multi populi tecum, &c. Et sic patet, quod est quadruplex Robur. Vide supra de Fortitudine bona & mala. Et vide in tit. Vir, & in titul. potentia, &c.

A **Rogare.** Nota, quod rogare idem est, quod precari, orare, petere, requirere, supplicare. Et est rogare officium

Humilitatis,
Sedulitatis,
Flebilitatis,
Pœnalitatis,
Credulitatis,
Vtilitatis,
Sagacitatis.

Breuiter ergo dico, quod debemus Deum rogare cum cordis humilitate. Tanta enim est nostra infirmitas & ipsius Dei sublimitas, quod bene requirit, quod in eius rogatione debeat humilitas inueniri. Ira enim Leonis dicitur mitigari, quando homo coram ipso ad terram prosternitur, sic ira Dei contra hominem temperatur, quando homo coram ipso ad adorandum prosternitur & humiliatur 2. Mach. 10. Rogabant Dominum prostrati in terram.

¶ Item rogari debet cum grandi sedulitate. Multum enim valet deprecatio iusti assidua Iacob 5. Ergo si non sit assidua, nihil valet Vnde Luc. 7. dicitur, quod Pharisęi rogabant dominum sollicite vt sanaret filium Centurionis dicentes. Dignus est, vt hoc ei præstes, &c.

¶ Item rogari debet cum mentis flebilitate. Deuote enim & flebiliter, est deprecatio facienda Ose. 12. inualuit ad Angelum, & confortatus est, fleuit & rogauit eum.

¶ Item rogari debet cum pœnitentiæ pœnalitate. Ieiunare enim & pœnitētiam facere debemus, si impetrare volumus, quod rogamus Dan. 9. Posui faciem meam ad Deum rogare & deprecari in ieiuniis.

¶ Item rogari debet cum firma credulitate. Fides enim ad obtinendum quod petitur, summe est necessaria, iuxta illud. Quicquid orantes petitis, credite quia accipietis. Vnde Luc. 22. Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua, &c.

¶ Item rogari debet cum intentionis vtilitate, quia, scilicet, quicquid rogare volumus, debemus vel pro nostra vel pro proximi vtilitate rogare. Et sic debemus rogare gratiam, concordiā, & gloriam. De gratia potest dici illud Act. 3. Rogauit vt eleemosynam acciperet. De concordia dicitur in Psal. Rogate, quę ad pacem sunt Hierusalem. De gloria vero potest dici illud Ioa. 12. Rogabant dicentes. Domine volumus Iesum videre.

¶ Item rogari debet cum discreta sagacitate, quia, scilicet, sagaciter & discrete sunt orationes faciēdæ. Necesse est enim plura considerare, scilicet, proprium meritum, arduitatem negocii, rem de qua agitur, personam à qua petitur. Debemus ergo cogitare sagaciter, vt, scilicet, rogemus illud quod necessarium est, & ab illo, qui potest replere omne, quod necessarium est, & id, scilicet, à Deo, non à diabolo vel à mundo, quod contra idololatras est & sortilegos, qui inuocant alium quam Deum. Vnde Esa. 45. Rogant Deum non saluantem. Et Sap. 13. Pro sanitate infirmum inuocat, & pro vita mortuum rogat. Non sic ergo, sed sagaciter rogemus illum qui potest proficere & iuuare, scilicet, Deum 1. Esdræ octauo Rogauimus Dominum, & euenit nobis prospere. Ista igitur de Rogare sufficiant. Vide supra de oratione & similib.

Roma. Romanus. Cum Roma fuerit temporaliter, nunc autem spiritualiter caput orbis, multa certe possent temporaliter dici de Romæ

Nobilitate,
Antiquitate,
Strenuitate,
Fidelitate.
Malignitate,
Cupiditate,
Pompositate,
Finali calamitate.

Nobilitas, à diis est fundata,
Antiquitas, est à Troia nata,
Strenuitas est cunctis prælata,
Fidelitas nunquam est mutata.
Malignitas, nunquam est pacata,
Cupiditas, nunquam est satiata,
Pompositas, est semper elata,
Calamitas cunctis est monstrata.

¶ O quot & quanta de Romanis virtutibus & vitiis possent tangi, si fas esset moralia dimittere, & ad historica me transire. Ille enim excellentissimus historiographus Titus Liuius (cui certe in styli nobilitate, breuitate & difficultate nemo est secūdus, quem & beatus Hieronymus in prologo Biblię de eloquentia commēdat in libro suo de Romana historia, quem ego (licet indignus) ad requisitionem domini Ioannis inclyti Francorum Regis, non sine labore & sudoribus in linguam Gallicam transtuli de latina) tot & tanta miranda memorat de prudentia, constantia, fide & amicitia Romanorum, etiam quandoque de ipsorum discordia, inuidia, superbia & auaritia, & aliis vitiis, quæ plerunque virtutibus sunt admixta, (quod vt verum fatear) audiuisse de alio quocunque populo similia non recordor. Quia tamen in hoc opere tractare de historicis nō intendo, cum istius libri materia sit moralis, remitto lectorem historica cupientem, ad ipsum Titum Liuium, & ad Trogum Pompeium, Iustinum pariter atq; Florum, & etiam ad Orosium, qui, scilicet, Romanorum historias tractauerunt, & etiam ad Innocentium, qui certe in libro suo de miseria conditionis humanæ, de Romanorū vitiis multa dicit. ¶ Moraliter ergo dicam, quod Roma quæ fuit orbis caput, & quæ interpretatur magisterium frangens, tonans & sublimis, seu tonitruum aut sublimitas, potest moraliter quatuor designare, scilicet, quendam B

Lucum interiorem,
Lucum exteriorem,
Statum inferiorem,
Situm superiorem.

Lucus interior est noster animus, qui intus latitat.
Lucus exterior est mundus pessimus, qui foris habitat, & qui iustos fatigat.
Status inferior est vitiis proximus, quo iustus militat.
Situs superior est polus optimus, quem Deus visitat.

¶ Primo ergo dico, quod per Romam potest intelligi humanus animus, qui est interior. Sicut enim Romæ antiquitus fuit Imperator, Papa, clerus, senatus, consistorium, aduocati, Cardinales & auditores, ita quod ibi iustitia tunc vigebat, sic dico, quod in animo, seu in anima viri iusti habitat Imperator, id est, libera voluntas, Papa, id est, ratio, clerus, id est, memoria, senatus virtutum moralium, consistorium virtutum Cardinalium, aduocati, id est, bonæ affectiones, Cardinales diuinarum contemplationum, auditores, id est, bonæ scientiæ & bona iudicia & determinationes. Et sic certe à tali Roma, id est, à tali perfectione virtutum poterit quilibet vir iustus dici Romanus, id est, virtutum plenitudine decoratus, & omnium vitium rectitudine moderatus. Et sic certe de ipso dicetur illud Actor. 22. Hic enim homo ciuis Romanus est. Lucus ergo interior est noster animus, qui intus habitat. ¶ Secundo dico, quod per Romam potest intelligi C lucus exterior, id est, mundus pessimus, qui iustos fatigat. Sicut enim in luco, id est, in vmbroso & tenebroso nemore quandoque habitant latrones, qui homines, qui ibi transeunt, deprædantur, sic vere huius simile fuit Romæ, quia sicut in variis libris & historiis inuenitur, multi viri boni fuerunt ibi depressi, sicut, scilicet, dicit Titus Liuius de Camillo prudentissimo & fortissimo, inuidia populi bannito, & postea in angustia temporum contra Gallos & populos hostiles reuocato, sicut etiam patet de Scipione, duce quidem Romano fœlicissimo, finaliter tamē à Romano populo taliter infestato, quod post tot præclaras victorias, totque parta & parturita Romanis imperia, necesse habuit fugere, & in exilio vitam finire, sicut etiam patet de Coriolano à Romanis iuste exulato, qui tandem tamen cum contra eos adduxisset exercitum, solo obiectu matris, vxoris & matronarum vrbis pacatus ab obsidione destitit. Sicut enim apud Romanos benemeritis & iustis virtus profuit, sic vere ipsis aliquoties furor & inuidia populi nocuit. Talis proculdubio est ista exterior Roma nostra, videlicet iste mundus. Quia reuera sæpissime contingit quod boni, prudentes, virtuosi & benemeriti, ab honoribus & dignitatibus eiiciuntur, quodq; necessitatis tempore repetuntur, vnde de expulsione bonorum potest dici illud Acto. 8. quod præcepit Claudius omnes Iudæos à Roma recedere, vt & sic iniuste repulsi dicant de talibus Romanis illud Ioan. 11. quod venient Romani, & tollent locum nostrum & gentem. Patet igitur, quod lucus exterior est mundus pessimus, qui iustos fatigat. ¶ Tertio autem de D significatione Romæ dicam, quod status inferior est vitiis proximus, quo iustus militat. Et iste certe est status & vicus Ecclesiæ militantis, quæ, scilicet, Roma dicitur, pro eo quod realiter & Imperator & Papa, senatus & consilium prælatorum, & etiā cohabitatio fidelium & iustorum ibi reperitur. Vnde Lucas Act. 28. dixit sic. Cum autem venissemus Romam, permissum est paulo manere sibimet. Et si vis, nota, quod in Roma, id est, in Ecclesia debet inueniri, scilicet,

Amicitia corda confœderans,
Diligentia quærens & properans,
Eloquentia docens & reserans,
Patientia ferens & tolerans,
Sapientia dictans & moderans.

De amicitia confœderatiua patet 1. Mach 8. vbi dicitur quod Iudas Machab. misit Legatos suos Romam constituere amicitiam & 1. Mach. 14. dicitur quod Simon summus sacerdos misit legatos suos Romam amicitiam renouare. De diligentia exercitatiua dici potest illud quod Paulus de discipulo suo dixit 2. ad Tim. 1. Cum Romam venisset, sollicite me quęsiuit. De eloquentia insinuatiua, hoc est dictum, de officio prædicationis & doctrinæ dicitur Act. 23. quod, s. dominus dixit Paulo. Te oportet Romæ testificari. Et Ro. 1. dicebat Apostolus. In me inquit prōptū est & vobis qui Romæ estis, Euangelizare. De patientia pœnarum passiua dicebat Paulus Acto. 16 Cæsos inquit nos publice indemnatos homines Romanos miserunt in carcerem. De sapientia vero seu etiam de iustitia moderatiua dicitur Act. 25. Non est consuetudo Romanis damnare aliquem hominem priusquam is qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat. Patet igitur quod ista Roma seu etiam quod status inferior est vicus proximus, quo iustus militat.

E ¶ Quarto vero tractando de significatione Romæ dico quod situs superior est polus optimus, quem Deus visitat, scilicet, paradisus, quem, scilicet, Paulus summe desiderabat, dicens Act. 19. Postquam fuero ibi, scilicet, Hierosolymæ, Oportebit me Romam videre. Romam inquit, id est, paradisum. Hæc igitur de Roma & Romanis breui moralique sermone sufficiant.

A **Ros.** Nota, quod ros est quædam aeris impressio frigida & humida, quæ in medio aeris generatur, & hic ad nos inferius deriuatur. Et potest significare multipliciter in scriptura, inuenitur enim, scilicet, ros

Proficiens,
Reficiens,
Inficiens,
Perficiens.

Ros qui proficit, stillat à cœlo superiori. Et iste est Dei filius, qui ad modum roris in maris conchylia descendentis, & ipsa precioso lapide imprægnantis, in beatam virginem inuisibiliter descēdit, & eam precioso lapide, scilicet, Christo Deo & homine fœcundauit. Figuratus in rore qui vellus Gedeonis tota terra existente sicca mirabiliter madidauit Iud. 6. quia sc. ros sancti spiritus contra naturam omnium aliarum parientium fœminarum, vellus istud, scili. beatam virginem mirabiliter imprægnauit & madidauit, de quo Esa. 40. Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum. Aperiatur terra, & germinet saluatorem.

B ¶ Ros qui reficit, stillat in parte posteriori, & iste est ros paradisi, & dulcedo vitæ æternæ. Quia sicut ros post occasum solis venit, ita & gloria æterna post occasum vitæ, & iste est ille ros de quo dicitur Gen. 17. In rore cœli desuper, & in pinguedine terrę erit benedictio tua.

C ¶ Ros qui inficit, stillat in parte exteriori. Et iste est ros, dulcedo & pinguedo mundanæ prosperitatis. Sicut enim ros corruptus frumentum & alias segetes nouas solet inficere & inde generaliter fit illa segetum pestilentia quæ dicitur rubigo vel ærugo, quando, scilicet, tota spica cedit in puluerem, & nigredinem sic mundi prosperitas omnia quæ tangit, solet ad nihilum deducere. Ros enim faciliter dissoluitur, & fructus arborum rore madidi facilius ab arbore cadere dignoscūtur. Et inde est quod propter roris grauitatem fructus solent de nocte magis cadere, quā de die. Sic vere mundi prosperitas faciliter destruitur, & illi quos imbuit, faciliter de arbore diuinæ gratiæ cedere & corruere comprobantur. Et iste est ergo ros quo fuit intinctus Nabuchodonosor de regno eiectus & in bestiā mutatus, sicut dicitur Dā. 4. Alligetur inquit vinculo ferreo in herbis quæ foris sunt, & rore cœli tingatur, & cum feris sit pars eius in herba terræ, quia pro certo tales qui de regno Dei scilicet, de statu gratiæ per peccatum eiiciuntur, in bestiam, id est, in virum bestiarum & peccatorem mutantur, vinculo ferreo auaritiæ ligantur, & cum feris, id est, cum aliis crudelibus peccatoribus in herbis bonorum temporalium conuersantur, & rore cœli, id est, mundanæ prosperitatis dulcedine intingunt se, vnde ibidem Dan. 4. dicitur. Rore cœli corpus eius est infectum, donec capilli eius crescerent sicut capilli aquilarum & vngues eius.

D ¶ Ros qui perficit, stillat in parte interiori, & iste est ros, dulcedo & suauitas gratiarum, quæ sursum est descendens à patre luminum, interius rorificans corda nostra, de quo Iob 38. Quis est pluuiæ pater? aut quis genuit stillas roris? quasi dicatur. Deus. Sicut enim ros occulte flante austro per influentiam lunarem in aere generatur, à quo tandem herbarum superficies irrigatur, & earum vires quæ per ardorem diurnum marcuerant, reparantur, & in decore, virore & pulchritudine renouatur, sic vere ros diuinæ gratiæ occulte & inuisibiliter per austrum & per lunam, id est, per spiritum sanctum & beatam virginem in aere humanæ conscientiæ generatur, ibique ardores tentationum temperat, virtutes spirituales reparat, & virorem honestatis, & decorem conuersationis introducit & renouat Eccl. 18. Ardorem refrigerabit ros. Et ideo breuiter de rore isto potest dici cuilibet viro iusto illud Gen. 17. In rore cœli desuper & in pinguedine terræ erit benedictio tua. In quibus verbis ostenditur quod sicut ros naturaliter est

Lucidus, Frigidus,
Humidus, Fluidus.

Sic vere ros diuinæ gratiæ dicitur

Lucidus & illuminatiuus, ideo dicitur [Cœli]
Humidus & mollificatiuus, ideo dicitur [Pinguedo]
Frigidus & refrigeratiuus ideo dicitur [Terræ]
Fluidus & fructificatiuus, ideo dicitur [benedictio tua]

Et sic dico quod diuina gratia est Ros

Illuminatiuus quantum ad actum discretionis [In rore cœli]
Mollificatiuus quantum ad tactum compassionis [In pinguedine]
Refrigeratiuus quantum ad motum repressionis [Terræ]
Fructificatiuus quantum ad habitum deuotionis [Erit benedictio tua].

¶ Primo ergo dico quod diuina gratia est ros illuminatiuus per scientiam & discretionem. Cœli inquit, quod sc. rutilat, & illuminat atque splendet. Ros enim de se splendet & lucet. Habet. n. naturam specularem, cum sit naturæ aqueæ. Sic etiā gratia quātum ad habitum scientiæ, est lucida, & per spirituale inspirationem splendida & fulgida Es. 26 Ros lucis ros tuus. Et hoc ostenditur cum dicitur, Cœli Cœli, n. qui fundunt lumen, sunt, Deus, Angeli, sancti & prædicatores, boni viri & iusti, qui fundunt nobis sapientiæ & doctrinæ & scientiæ rorem Gen. 27. Det tibi Deus de rore cœli, quamuis dicatur Aggæi 1. quod prohibiti sunt cœli ne darent rorem suum. Ros enim facit germinare, crescere, viuere terram & herbam, sic doctrina. Nam sicut ros quamuis faciliter dissoluatur, effectus tamen & virtus eius in herba remanet, per quam spiritualiter vegetatur & impinguatur, sicut patet de margarita, quæ virtute roris in piscium ventriculis generatur, sic vere quamuis ros doctrinæ superficialiter videatur transire, solet tamen virtus ipsius remanere, quæ corda nostra facit spiritualiter donis & gratiis impinguari, & preciosum lapidem, scilicet, Christum in nostris cordibus generari, vnde Ozeæ 14. Ero quasi ros, & Israel germinabit quasi lilium. Israel interpretatur quasi videns Deum, significans illos qui per rorem doctrinæ ad videndum dominum illustrantur. Ista est ergo ros illuminatiuus per scientiam & doctrinam & discretionem. ¶ Secundo dico quod gratia est ros mollificatiuus per clementiam & compassionē. Pinguedine inquit. Pinguedo enim quæ mollis est, & quæ est nutrimentum ignis, signat virtutem clementiæ quæ ignem dilectionis nutrit, & mollit terram, & benignam reddit, id est, mollit diuitem terrenis abundantem. Et iste est ros qui mollis & humidus, qui est & humoris in herbis reparatiuus, & pullorū coruorum in nido dum non habent qui ipsos nutriat, depastiuus Quia, sc. dulcedo & pietas virorum misericordium deferunt humores bonorum temporalium per Eleemosynas & alia beneficia, quibus restaurant, supplent, fouent & nutriunt pullos coruorum, id est, pauperes, qui aliunde non habent auxilium Ozeæ 6. Misericordia nostra quasi nubes matutina, & quasi ros cito pertransiēs. Viri enim misericordes sunt sicut nubes roris in die messis. Pinguedine inquit Gen. 27. Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam. Ista tamen sunt contra multos qui istius roris pinguedinem nunquam habent. Ros enim flante aquilone nunquam inuenitur bonus. Sicut enim ventus aquilonis rorem generari non permittit, imo si rorem inuenerit, ipsum penitus destruit & consumit; sic vere frigidus ventus aquilo, id est, auaritia quæ corda per indeuotionem infrigidat, ipsaque per parcitatem congelat & indurat, rorem compassionis & clementiæ non sinit venire, imo ipsum solet destruere & siccare 2. Reg. 1. montes Golboe nec ros nec pluuia veniant super vos. Contra illud quod in persona doctorum dicitur Deut. 32. Fluat vt ros eloquium meum, quasi imber super herbam. Nō sic ergo, sed habeamus rorem gratiæ, quia iste est ros mollificatiuus per clementiam & compassionem. ¶ Tertio dico quod gratia est ros refrigeratiuus per potentiam & repressionem. Terræ inquit. Quia scilicet, sicut terra est elementum frigidum, sic ros ita est naturaliter frigidus, & ardorem & intemperantiam aeris refrigerat atque sedat. Ros est etiam ita potens & virtuosus, quod animalia venenosa de nocte parum aut nihil nocere possunt quando rore cœlesti membra ipsorum frigescunt. E F G

Sic proculdubio ros diuinæ gratiæ ardorem carnis & animi appetitus refrigerat, & dæmones etiam & venenosos tyrannos ne vltra debitum noceant, contemperat & refrȩnat, vnde Eccl.43. Ros mane obuians, ab ardore venienti humilem efficiet eum. Terræ inquit Iud.6. Totum vellus siccum sit, & omnis terra rore madens. Et istud refrigerium roris gratiæ benefiguratur Dan.3. vbi dicitur quod cum tres sancti pueri essent in fornace, cuius flamma quadraginta nouem cubitis ascendebat, Angelus domini descendebat de cœlo, & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem. Fornax enim Babylonis mundum designat, vbi flamma auaritiæ, luxuriæ, iracundiæ, sæuitiæ & pestilentiæ hominem afficit & inflammat, & quadraginta nouem cubitis, id est, numero 49. qui constat ex septē septies ductis, hoc est dictum, per vniuersitatem temporalium bonorum, per vniuersitatem septem capitalium vitiorum (quia, scilicet, numerus septenarius vniuersitatem designat) ipsos grauiter cremat atque grauat. Sed quid? pro certo quando Angelus magni consilij Dei filius interponit misericorditer partes suas, tunc facit medium fornacis sicut ventum roris flantem, hoc est dictum quod omnē talem arborem vitiorum & tormentorum rore suæ gratiæ refrigerat & temperat, & exinde fideles liberat, soluit atque saluat. Vnde Eccl.18. Nonne ardorem refrigerabit ros? Gratia igitur est ros & refrigeratiuus per potentiam & repressionem. Terra inquit, quæ, scilicet, est elementum frigidum.

H ¶ Quarto vero dico, quod gratia est ros dulcificatiuus per pietatem, & deuotionem, & hoc ostenditur cum dicitur. Erit benedictio tua. Benedictio enim designat dulcedinem deuotionis, iuxta illud Ps. Domine præuenisti eam in benedictionibus dulcedinis. Dulcedo enim roris solet & mel in floribus, & manna in quibusdam graminibus (quæ sunt res dulcissimæ) generare. Sic vere ros diuinæ gratiæ, mel & manna deuotionis generat, & totum cor benedictione dulcificat & irrorat Num. 11. Cumq; descenderet supra castra ros, descendebat pariter & manna. Vnde de tali benedictione dicitur Deut. 33. De benedictione domini terra eius, de pomis cœli & rore. Sic ergo patet quomodo diuina gratia est ros, sc. dulcificatiuus, refrigeratiuus, mollificatiuus, illuminatiuus. Et sic patet quod sunt quatuor genera spiritualis roris, videlicet,

Ros qui perficit stillans interius,
Ros qui inficit stillans exterius,
Ros qui reficit stillans posterius,
Ros qui proficit stillans superius.

Et ista de rore sufficiant, vide de pluuia & de aqua &c.

A **Rosa.** Nota, quod rosa est flos fragrantissimus, placentissimus, amantissimus, virtuosissimus,

Cuius decor, Cuius odor, Cuius valor

quasi cunctis floribus antefertur. Et potest significare rosa Mariam, Ecclesiam, Christum, & quemlibet martyrem seu iustum. Sed quia in bibliis valde paucæ sunt authoritates de rosa, omitto gratia breuitatis. Vide ergo in diuersis locis vbi exempla habentur de rosa. Et maxime supra de licentia, vbi pone illa quæ habentur in sermone de Lætare Hierusalem, vbi Papa dat rosam auream &c.

A **Rota.** Nota, quod rota est instrumentum volubile & rotundum, faciliter vertibile & mobile, strepitum faciens & clamorem. Est enim rota idem quod circulus seu sphæra, quamuis inter se differant aliquo modo. Dicamus ergo quod inuenitur

Rota { Naturalis,
Temporalis,
Supernalis,
Magistralis,
Scripturalis,
Virtualis,
Criminalis.

Ista enim sunt septem genera spiritualium rotarum. ¶ Primo dico quod in mundo inuenitur rota naturalis, & ista est illa qua omnia naturalia sunt in circulo & in rota. Cœlum enim & omnes orbes continue circumeunt & rotantur, rotunda. n. sunt & mobilia more rotæ. Generatio etiam, i. alteratio rerum mutatio & variatio temporū, nihil sunt aliud nisi rota, continue enim voluuntur de vno statu ad alium & semper reueniunt in idipsum. Vnde 3. Reg. 7. dicitur quod bases lucernæ templi habebant quatuor rotas & axes æreos. Quia res naturales quæ sunt bases & fundamentum omnium, habent quatuor rotas, quæ sc. voluuntur. Et istæ quatuor rotæ quatuor humores, quatuor tempora, quatuor elementa designant. Istis enim rotis voluuntur omnia, & potissime vita nostra, & humana complexio naturalis. Ista enim continue mouentur & rotantur, & nunquam in eodem statu versantur. Et ista est rota figuli de qua dicitur Hier.18. Descendi inquit in domum figuli, & ecce faciebat opus super rotam, & dissipatum est vas, quod faciebat de luto. Figulus enim noster est Deus iuxta illud Hier.18. Sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israel. Iste ergo figulus Deus super rotam humanæ mortalitatis & fluxibilitatis vas humani corporis fabricat, quod tandem mors dissipat atque truncat. Et sic dico, quod ista est rota naturalis.

¶ Secundo dico, quod inuenitur rota temporalis. Et ista est rota fortunæ & mundani successus, quæ more rotæ B

Modo est alte,
Modo est basse,
Modo vnus ascendit,
Modo idem descendit.

Et breuiter mundus & status mundanorū casuum siue sint prosperi, siue aduersi, semper sunt in rotatione & commotione, ita quod in mutatione & conuersione istius rotæ, quod erat superius, fit inferius, & quod inferius, fit superius, & hoc potissime fit in morte & in iudicio, vbi rota mundani status & fortunȩ penitus reuoluta, inferiores fient superiores, pauperes diuites, depressi sublimes, & econuerso, magni fient parui, diuites egeni, maiores minimi. Vnde de Deo & eius occulta prouidentia rotā huiusmodi gubernante dicitur Ecc 38. Figulus sedet ad opus suum, conuertens pedibus rotam.

¶ Tertio dico, quod est rota supernaturalis. Et ista est tumultus & strepitus diuinorum iudiciorum, quibus terret ne deuient rectores. Istæ autem rotæ in vltimo iudicio specialiter resonabunt. Sunt enim inter animalia quædam quæ timent summe sonum & strepitum rotarum secundum Plin. Sic vere iusti valde debent timere strepitum diei iudicij, de quo Dan. 7. Antiquus dierum sedit, & libri aperti sunt. Et sequitur. Rotæ eius ignis accensus, fluuius igneus rapidusque egrediebatur a facie eius. Loquitur enim scriptura more regum, qui quando vadunt ad prælium solent facere strepitum præ multitudine curruum & rotarum. C

¶ Quarto dico, quod inuenitur rota magistralis, & sic per rotam possunt intelligi prædicatores & doctores, qui more rotæ prædicando & docendo solent facere strepitum & tumultum Psal. Vox tonitrui tui in rota. D

¶ Quinto dico, quod inuenitur rota scripturalis, & ista est volubilitas diuinæ scripturæ, quæ more rotæ potest ad omnem partem volui secundum intellectum & subtilitatem lectoris. Figurata in rota Ezechielis Eze. 1. & 10. quæ erat plena oculis ante & retro, & quæ sequebatur animalia sancta, & erat rota in medio rotæ. Scriptura sancta plena est oculis, id est, intellectibus varijs & diuersis. Ista tamen rota quatuor animalia, id est, quatuor euangelistas sequitur, inquantum quicquid est in scriptura, totum ad quatuor euangelia ordinatur. Rota vero in medio rotæ dicitur, quia testamentum vetus in testamento nouo impletur, & testamentum nouum in testamento veteri figuratur. Vnde de rotis sacræ scripturȩ potest dici illud Eze. 20. Sume ignem, supple charitatis, de medio rotarum. E

¶ Sexto dico, quod inuenitur rota virtualis, & sic per rotam intelligitur quilibet homo iustus, velox, volubilis, obediens, sollicitus & attentus, de quo Eze. 11. Apparuit rota vna super terrā. Vbi aduerte, quod hic ostenditur cuiuslibet iusti volubilitas cōuersationis. Mobilitas operationis. Agilitas contemplationis. Probat conuersationem apparitio generosa. Apparuit inquit. Probat operationem reuolutio vigorosa. Rota. Probat contemplationem eleuatio virtuosa. Super terram inquit, non infra. F

¶ Septimo dico, quod inuenitur rota criminalis. Et sic per rotam intelligitur status malorum, qui ad modum rotæ est valde tumultuosus valde etiam mutabilis, volubilis & defectuosus, de quo dicitur in Psal. Deus meus pone illos vt rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. Et Ezec. 26. à sonitu rotarum & equorum mouebuntur muri tui. Et sic igitur patet quomodo rota signat septempliciter in scriptura. Sufficit &c. G

Ruben. Nota, quod Ruben filius Iacob, vnus scilicet de 12. patriarchis, fuit ille qui Balaam cōcubinā patris fœdauit, qui Ioseph liberare tentauit, qui vltra Iordanem possessionem accepit & hæreditauit, & qui tamen fratres suos ad prælium anteiuit, & hostes præcedens alios expugnauit, Qui scilicet interpretatur videns filium visionis seu etiam videns in medio, aut videns per medium. Possumus ergo notare, quod per Ruben potest intelligi vir perfectus, & etiam vir infectus. Vir dico perfectus, quia scilicet, iste est A

Qui { Fratres misericors cupit liberare,
Trans hoc sæculum vult hæreditare,
Exemplariter vult præambulare,
Dei filium vult considerare.
Se medium semper vult monstrare.

¶ Igitur dico, quod per Rubē intelligitur vir perfectus, quia hic B

miseros

miseros nititur saluare, quia, sc. Ruben visus fuit liberare Ioseph de manibus impiorum fratrum Gen. 37. Vnde Ioseph in cisterna non reperto dixit puer non comparet, & ego quo ibo? Item iustus trans istud sæculum vult hæreditare, sicut, sc. fecerunt illi de tribu Ruben, qui citra Iordanem hæreditatem habere noluerunt, sed vltra, sicut dicitur Num. 32. quia, sc. viri iusti citra Iordanem, qui interpretatur riuus iudicij, id est, citra riuum mortis, hoc est dictum, in vita ista nolunt hæreditatem habere Psal. Portio mea domine sit in terra viuentium. Et alibi. Dominus pars hæreditatis meæ &c. Item iustus dicitur Ruben, qui exēplariter vult præambulare, quia, sc. sicut filij Ruben præcesserunt filios Israel ad prælium contra hostes, sic iusti contra vitia præcedunt exemplariter subsequentes, dicentes, sc. illud Num. 32. Nos autem ipsi armati & accincti pergemus ad prælium ante filios Israel, vt sic dominus dicat cuilibet tali Ruben illud Gen. 49. Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, tu principium doloris mei. Viuat ergo Ruben & non moriatur Deut. 33. Item iustus dicitur Ruben quia Dei filium vult considerare, quia, sc. Ruben interpretatur videns filium, seu etiam filius visionis Gen. 29. Genuit filium, & vocauit nomen eius Ruben. Item iustus dicitur Ruben, quia se medium semper vult monstrare. Medium enim & mediatorem se monstrat iustus, quia, sc. semper vult esse in medio æquitatis & debitæ iustitiæ constitutus. Et ideo Ruben interpretatur videns in medio, aut videns per medium Et ideo de Ruben legitur Gen. 37. quod mediatorem inter fratres suos & Ioseph se exhibebat, in quantum Ruben nitebatur liberare eum. Et breuiter de filiis Ruben, id est, de viris iustis, constat quod Apoc. 7. dicitur. De tri-
C buRuben duodecim millia signati. ¶ Si autem per Ruben vis peccatores intelligere, dic quod isti

Luxuriæ fæce maculantur,
Discordiæ lite perturbantur,
Iniuriæ verbis efferantur.

Isti enim sunt immundi & luxuriosi. Vnde Gen. 35. dicitur quod Ruben dormiuit cum Bala concubina patris sui. Item sunt discordes & litigiosi Iud. 5. Diuiso contra se Ruben magna minorū reperta est contentio Num. 16. Chore inquit & Dathan de filiis Ruben surrexerunt contra Moysen. Item sunt verbosi & iniuriosi, vnde Deut. 27. dicitur quod filij Ruben fuerunt ordinati ad maledicendum.

A **Rubor. Rubedo.** Nota, quod Rubedo secundum quod possum inuenire, est

Color { Igneus, Roseus, Fulminens, Sanguineus, Purpureus.

B ¶ Et hinc est quod multa potest significare. Signat enim charitatem & amicitiam, quæ est ignea Thren. 4. Rubicundiores ebore antiquo, saphiro pulchriores. ¶ Item signat humilitatem & verecundiam, quæ est rosea Can. 5. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus. Candidus dico per castitatem. Rubicundus per verecundiæ venustatem. ¶ Item signat crudelitatem & sæuitiam, quæ est flammea Matt. 16. Hodie erit tempestas, rutilat enim triste cœlum ¶ Item signat carnalitatem & luxuriam, quæ est carnea seu sanguinea 4 Reg. 3. Viderunt Moabitæ aquas rubeas quasi sanguinem ¶ Item pœnalitatem & patientiam, quę est purpurea. Et sic signat martyres & sanguinem Christi & martyrum. Figurata in operimento tabernaculi, quod erat de pellibus arietum rubricatis Exod. 26. Ideo Christi martyri dicitur Es. 36. Quare ergo rubrum est indumentum tuum? Et respondet: Torcular calcaui solus &c. De martyribus dicitur Sap. 10. quod Deus transtulit illos per mare rubrum, & transuexit eos per aquā
C nimiam ¶ De rubore vero in quantum signat confusionem finalem, quam damnati in inferno sustinebunt, potest dici illud Luc. 14. Cum inuitatus fueris ad nuptias, non recumbas in primo loco, ne forte honoratior te fuerit inuitatus, & dicatur tibi, da huic locum & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. Locus enim nouissimus est infernus, qui, sc. cum rubore & verecundia possidetur, quando in hac vita nimis præsumitur & ambitur. Rubedo enim confusionem designat, eo quod cum quis verecundia suffunditur, facies ipsius rubricatur. Et dic si vis per mare rubrum vbi filij Israel perambulauerunt, & vbi persequentium Ægyptiorum periculum euaserunt, ibi tamen ipsi Ægyptij submersi fuerunt & perierunt, & quo etiam transacto Israelitæ ad terram promissionis venerunt, quam, sc. obtinuerunt & possederunt, potest designari pœnitentiæ status, vbi, sc. amaritudo est in contritione, rubedo vero verecundiæ in confessione, quia reuera ibi Ægyptij, id est, dæmones & peccata delentur & submerguntur Ps. Excussit Pharaonem & virtutem eius in mari rubro. Ibi filij Israel, id est, Christi fideles deuoti, s. & pœnitentes & saluantur & liberantur Sap. 10. Transtulit illos per mare rubrum. Et 1. Mach. 4. Mementote quomodo salui facti sunt patres nostri in mari rubro. Ibi etiam, hoc est circa maris rubri, id est, pœnitentiæ fines iusti habitant & commorantur, vnde Num. 33. dicitur quod filij Israel fixerunt tentoria super mare rubrum: quia pro certo per mare rubrum, hoc est, per pœnitentiam ad terram promissionis, hoc est dictum, ad terram paradisi, & ad statum saluationis de hoc sæculo pertransitur. Vnde Exod. 15. Tulit autem Moyses Israel de mari rubro, & egressi sunt per desertum Sur. Hæc igitur sufficiant.

Rubigo. Cum rubigo sit illud quod in metalli, ferri vel gladii superficie generatur, a quo, sc. splendor ipsius hebetatur, & substantia consumitur & damnatur, quæ etiam quandoq; in aquis & segetibus inuenitur potest dici quod per rubiginem intelligitur peccatum, quia, s. Istud est quod metallum, i. fortem conscientiam inficit, infectam vero per remorsum corrodit, corrosam autem spiritualiter destruit & cōsumit. Ideo de anima peccatrice dicitur Eze. 24. Væ inquit ciuitati sanguinum, ollæ cuius rubigo in ea est, & rubigo eius non exiuit ex ea. Ista est etiam quæ segetes virtutum dissipat, & famem infernalis pœnæ procurat Leu. 28. Fruges terræ tuæ rubigo consumet. Igitur necesse est quod talis rubigo per pœnitentiam abstergatur, vt vasi seu metallo, hoc est dictum, animæ seu cordi humano pulchritudo quam perdidit, inferatur Prou. 25. Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum. Nam quādo vas seu ferrum in igne ponitur, tunc liquescente metallo rubigo ipsius adnullatur. Quia pro certo quando anima peccatrix per contritionem liquescit rubigo peccati ab eo recedit & euanescit, & pristina munditia reuertitur & recrescit. vnde ergo dicitur Eze. 24. Pone eam, s. ollam, i. animam peccatricem, super prunas vacuam, vt incalescat æs eius, & liquefiat, & rubigo eius cōsumatur. ¶ Specialiter autem per rubiginem quæ adhæret ollæ & corrodit substātiam eius potest intelligi peccatum originaliter, quod animæ noscitur originaliter adhærere, ipsamque per motus & concupiscentias continue molestare, & nisi per baptismū tergatur, totam eius substantiam videtur deuorare, & per damnationem æternam consumere & grauare Ioel. 1. Residuum bruci comedit rubigo. Sufficit. Vide de peccato. A

Rubus. Nota, quod rubus est frutectum seu arbor in desertis abundans & crescens, spinosa & lædens & pungens. Et quia spinæ suæ sunt recuruæ, vellera ouium vestesq; hominum ipsam tangentiū est dilacerans atque rumpens, rosas tñ candidas generans atque ferens, & ad medicinas varias valde valens. Est etiam arbor superius non se erigens, sed ad terram inferius respiciens & inclinans. Medulla etiam plena est & abundās, & pro pastorum & pauperum edulio rubeos fructus portans. Tales fuerunt homines pœnitentes, & maxime Eremitæ & Anachoritæ & etiam alij religiosi deuoti. Quia pro certo isti in desertis & solitudinibus habitauerunt, spinis diuini timoris & conscientiæ pungentis cum curuitate reuerentiæ & honoris armati fuerunt, rosis patientiæ & candidæ pudicitiæ floruerunt, tangentes se, i. subditos seu socios male operantes per correctionem læserunt, & pupugerunt, sursum per superbiam non se erexerunt, sed inferius ad terram, i. ad mortem continue respexerunt, medulla pietatis & deuotionis abundauerunt, & per diuersas medicinas virtutum saluti hominum valuerunt, & pauperes suis fructibus nutrierunt. Testatur enim Plinius quod radix rosæ syluestris, id est, rubi contra morsum canis rabidi summe valet, quia, scilicet, tales rubi, i. viri sancti contra morsum canis rapidi, i. contra tentationes diaboli solent valere, & sanitatis remedium procurare. B
¶ Vel si vis dic ꝙ talis est pœnitētiæ virtus, vel etiā B. Virgo quæ bene figurata est in illo rubo qui ardebat & non comburebatur, & in quo dñs Moysi loquebatur Exo. 3. Vadā inquit Moyses, & videbo quare non cōburebatur rubus. Et tñ dictū est sibi. Ne appropies inquit huc. Solue calceamenta de pedib. tuis, locus. n. in quo stas, sanctus est. Quia reuera Maria, quæ rubi proprietates superius positas præ cunctis habuit ardere, hoc est dictū, virginitatē perdidisse visa est, in quantum, sc. filium genuit & peperit, incōbusta tamen mansit, in quantum & in partu & ante & post partū virginitatem habuit & seruauit. Deus. n. in isto rubo per incarnationem latuit, & exinde, i. in carne ibi assumpta, Moysi, i. humano generi locutus est & prædicauit, rubumque istum, sc. virginē gloriosam locum esse sanctissimum demonstrauit, appropinquari tamen ad locum prohibuit, hoc est dictum, quod inuestigari mysterium diuinæ incarnationis, partumque virginis & cōceptionis per fatuam præsumptionem fieri denegauit Act. 7. Apparuit autem Angelus in igne flammæ rubi.
¶ Sed si vis in malo significato dic quod rubus est auarus, ad terram, i. terrena inferius inclinatus, aculeis rapinæ plenus, & gētium, hoc est dictum, vicinorum velleribus, id est, possessionibus trahendis & rapiendis intentus, fructibus tamen bonis, id est, bonis operibus vacuus, omni soliditate fortitudinis & virtutis priuatus Luc. 6. neque enim de spinis colligunt ficus, neque C

de rubo

de rubo videmiant vuam. Sufficit, quia valde paucæ ſunt auctoritates.

Rudis. De ruditate ſeu rudi, incompoſito, indocto & in geſtu, & in actu, & intellectu materiali & groſſo, multa poſſent dici, ſed auctoritates deſunt. Vide ergo in tit. Imbecillis, Stolidus, vel Ineptus.

A **Ruere. Ruina.** Cum ruere nihil aliud ſit quam ſubito & inſperate cadere, inde eſt quod illud dicitur ruinoſum, quod eſt propinquum & facile ad ruendum. Cum ergo inueniantur aliqui qui ruunt à ſtatu ſuo ſpiritualiter, aliqui temporaliter, aliqui æternaliter, hinc eſt quod eſt quædã

Ruina { Spiritualis, quæ eſt præcauenda,
Temporalis, quæ eſt toleranda,
Æternalis, quæ eſt formidanda.

Prima eſt ruina peccatorum,
Secunda eſt ruina miſerorum,
Tertia eſt ruina damnatorum.

Prima ruina eſt interius,
Secunda ruina eſt exterius,
Tertia ruina eſt inferius.

B ¶ Prima eſt ergo ruina quam debemus cauere. Et iſta eſt ruina peccati, qua, ſcilicet, homo ruit de gratia in culpam, de qua Eze. 18. Agite pœnitentiam, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Sicut enim fortis ventus facit magnas arbores ruere, quanquam videantur fortiter radicare, ſic vere ventus diabolicę tentationis facit quandoque ruere, cadere & deficere à ſtatu gratiæ & virtutum arbores, id eſt, homines ſublimes & fortes, qui videbantur alios in virtutibus eminere. Iſtud autem accidit quando non ſunt bene fundati in fundamento humilitatis, ſicut ſunt præſumptuoſi, qui, ſcilicet, nimis præſumunt de ſeipſis, & alios ruẽtes contemnunt, tales enim permittit Deus ruere in peccatum, quia ſicut dicitur Prou. 17. Qui in ruina lætatur alterius, non erit impunitus, vnde Matt. 7. Venerunt flumina, flauerunt venti, & irruerunt ſuper domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna. Et vere magna & terribilis eſt ruina talium. Magna enim fuit ruina Luciferi quando cecidit. Magna fuit ruina Adæ quando peccauit. Magna fuit ruina Petri quando negauit. Magna fuit ruina Iudæ quando deſperauit. Non eſt ergo bonum nimis præſumere, quia exinde contingit faciliter ruere & cadere Eſa. 26. Terram gigantum detrahes in ruinam. Iſta eſt ergo ruina quam debes præcauere.

C ¶ Item eſt ruina temporalis fortunæ, quæ, ſcilicet, facit nos per multa infortunia cadere & ruere. Mundi enim ruinæ, tribulationes & pœnæ, ſunt ſuſtinendæ, ſicut propria onera, proprij cenſus, & propriæ redonantiæ terræ noſtræ. Parum enim ſumus, & impoſſibile eſt quin à ſtatu proſperitatis ſæpiſſime corruamus & ideo pœnitentiam habere debemus, & laudare dominũ quoties ruinas huiuſmodi ſuſtinemus Leu. 9. Laudauerunt dominum ruentes in facies ſuas. Multa autem ſunt quæ in ruinis & tribulationibus mundi poſſunt ad pœnitentiam nos mouere, videlicet quia tales etiam & ipſis maioribus ſæpius inferũtur. Quia etiam iſta a Deo occulte ordinantur. Quia inſuper in iſtis fideles ſuos Deus conſolatur. ¶ Quod enim ipſi maiores ſæpe patiantur ruinam tota die videmus ad oculum. Alta enim ædificia & citius & periculoſius ruunt quam infima. Sic vere altas perſonas videmus quandoque citius ruere, & periculoſius declinare Pro. 17. Qui altam facit domum ſuam, quærit ruinam. Quod etiam à Deo proueniant huiuſmodi ruinæ vel ad hominum punitionem vel ad probationem, patet Eſa. 2. vbi dicitur Ruina hæc in manu tua. Quod inſuper Deus conſoletur bonos quando ſuſtinent huiuſmodi ruinas, patet in Pſ. vbi dicitur. Iudicabit in nationib. implebit ruinas, & illud Eſa. 51. Conſolabitur Deus omnes eius ruinas. Iſta eſt ergo ruina quam debet iuſtus ſuſtinere.

D ¶ Tertio dico quod eſt quædam ruina quam abhorrere debemus. Et iſta eſt illa ruina qua peccatores per huius mundi ſolatia ruunt inferius in infernum 2. Mac. 15. Cognouerunt Nicanorem ruiſſe cum armis ſuis. Fulgur enim de cœlo cum impetu ruit ad terram, & non ſolum vſque ad terram, imo etiam ſe profundat infra terram. Sic vere peccator de cœlo, id eſt, de altitudine dignitatum ruit finaliter, & hoc non ſolum ad terram, id eſt, ad ſepulchrum, imo etiam infra terram, id eſt, ad infernum, de quo 2. Paralip. 14 Ruerunt Æthiopes vſque ad internecionem, quia domino cedente contriti ſunt. Et ſicut in ruina magnorum ædificiorum fit magnus ſtrepitus & tumultus, ſic in ruina talium clamat atque tumultuatur, loquitur & murmurat totus mundus Hiere. 49. A voce ruinæ eius commota eſt terra. Et poſſumus notare quod iſtam ruinam æternæ mortis procurant multa, videlicet,

Amor & amicitia peruerſorum,
Cultus & reuerentia idolorum,
Contemptus & iniuria diuinorum,
Imprudens eloquentia labiorum,
Tumor atque ſuperbia animorum,
Iniuſta præeminentia malignorum.

Dico ergo quod æternam ruinam operatur peruerſorum amicitia. Vnde Exod. 34. Caue ne cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias, quæ tibi ſint in ruinam. Item idolorum reuerentia Leu. 26. Cadetis inter ruinam dolorum veſtrorum. Item diuinorum offenſa Pſal. Irritauerunt Deum in adinuentionibus ſuis & multiplicata eſt in eis ruina. Item labiorum mala eloquentia Prou. 25. Os lubricum operatur ruinas. Item ſuperborum excellentia Prou. 16. Ante ruinam exaltatur ſpiritus. Item malignorũ præſidentia. Vnde Prou. 28. Regnantibus impiis ruinæ hominũ. Iſta eſt ergo triplex ruina, ſcilicet æternalis, externalis, internalis. Vide ſupra de Cadere & ſimilibus.

Rufus. Rufedo. Nota, quod in ſcriptura tam in bono quam in malo ſignificato rufus dicitur in ſcriptura Chriſtus ſanguine cruentatus. Iuſtus flamine rubricatus. Peccator crimine maculatus Rufedo enim color eſt rubeus, ſub nigris maculis punctuatus. ¶ Primo igitur dicã quod Chriſtus dicitur rufus propter ſanguinis cruentationem. Sanguis enim ſuæ benedictiſſimæ paſſionis carnem & pellem ipſius inrufauit. Et ideo iſte in vacca rufa extitit figuratus, quia ſicut dicitur Num. 19. ad Moyſen adducebatur vacca, à quo, ſcilicet, occidebatur, & populus eius ſanguine expiabatur. Moyſes enim Populum Iudaicum deſignat, qui, ſcilicet, vaccam rufam, id eſt, Chriſtum occidit & immolauit, & ſic populus fidelium à peccatis ſuis expiatus fuit. Vnde ibidem, ſcilicet, Num. 19 dicitur. Adducant inquit ad te vaccam rufam &c. Vide hiſtoriam. Chriſtus igitur dicitur rufus propter ſanguinis cruentationem. A

¶ Secundo dico quod iuſtus dicitur rufus propter flaminis rubricationem. Calor enim interior & complexio cholerica & ignea efficit colorem rubicundum & rufum. Sic vere ignis & calor ſancti ſpiritus quando abundat in homine, ipſum per charitatem facit rufum, & per honeſtam verecundiam rubicundum. Vt ſic de quolibet tali rufo dicatur illud 1. Reg. 16. Erat autem Dauid rufus & pulcher aſpectu. Iſte enim eſt ille Angelus de quo dicitur Zach. 1. Ecce inquit vir aſcendens ſuper equum rufum, & ipſe ſtabat inter myrteta quæ erant in profundo. Quia pro certo vir virtuoſus equum rufum, id eſt, corpus charitate & verecũdia rubicundum habet & in profundo inter myrteta, hoc eſt, in ſocietate bonorum habitat atq; manet. Myrtus enim arbor eſt, ſignificans viros famoſos & bonos. Myrtetum vero, hoc eſt, viridarium myrtorum, habitationem ſignat eorundem Zach. 6. In quadriga prima equi rufi. Et ſi vis dic quod iſti ſunt religioſi qui portant habitum rufum &c. Sed de hoc plene dixi in reductorio meo morali, vbi Bibliæ figuras moralizando, de viſionibus Zachariæ tractaui. Iuſtus ergo rufus dicitur propter flaminis rubricationem. B

¶ Tertio dico quod etiam vir impius dicitur rufus propter criminis maculationem. Et ideo de Eſau peccatore dicitur Gen. 25. quod qui primus egreſſus eſt, rufus erat. Vnde etiam iſte dixit fratri ſuo, ibidem. Da mihi de coctione hac rufa. Color enim rufus vt dicit Phyſiognomus, malitiam ſignat, & in facie ſubnigras maculas multas portat, & propter cholericam complexionem quam prætendit, ad vindictam & ſanguinem cito volat. Talis certe eſt vir impius, quia, ſc. iſte eſt iniquitate, & malitia plenus, maculis infamiæ textus, & ad vindictam & iracundiam ſemper promptus. De malitia enim talium poteſt figuraliter dici illud Apoc. 12. Ecce inquit draco magnus, rufus, habens capita ſeptẽ, & cornua ſeptem. Vide expoſitionem alibi ſi vis in reductorio meo prædicto. De iracundia autem iſtorum dici poteſt illud Apoc. 6. Ecce inquit alius equus rufus, & qui ſedebat ſuper eum, datum eſt, vt ſumeret pacem de terra &c. De infamia vero luxuriæ iſtorum poteſt dici illud Leu. 13. vbi dicitur quod ſi cicatrix ſubrufa apparuerit in cute, iudicabatur eſſe leproſus. Sequitur. Veſtis inquit quæ alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra inquit iudicabitur. Lepra autem quæ inficit, vitium luxuriæ ſignat &c. Vide in tit. rubedo vel rubor. C

Rugitus. Nota, quod rugitus eſt vox, & clamor leonis, ſicut barritus eſt vox, & ſonitus elephantis. Et eſt rugitus quædam vox terribilis audientibus furorem pectoris ſignificans à quo procedit Et vt breuiter tranſeamus per rugitum poteſt denotari omnis vox doloroſa, clamoroſa, & præ pectoris impetu furioſa. Et ſic nota quod inuenitur A

Rugitus pœnitentium,
Rugitus præſidentium,

Rugitus { Iudicantium, Prædicantium, Murmurantium, Seruientium, Insidiantium.

Dico ergo quod præ dolore gemunt & rugiunt homines pœnitentes Psal. Rugiebam à gemitu cordis mei. Item dico quod rugiunt iudices præsidentes. Vox enim illorum debet esse sicut rugitus leonis ad terrendum malefactores, sicut ad rugitum leonis alia animalia deterrentur Amos 3. Leo rugiet, quis non timebit? Vnde Prou. 16. Sicut rugitus leonis, ita est furor regis. Item rugiunt Deus & Angeli iudicantes. Vnde Iohel 3. & Amos 1. Dominus de Sion rugit, Hierusalem dabit vocem suam. Ad literam enim rugitus iudicij fiet circa Hierusalem & circa montem Synai, de quo Ozeæ 11. Ipse rugiet, & formidabunt filij maris. Item rugiunt homines indigentes. A quibus se liberatum videns, gratias agit Deo sapiens Eccl. 51. Liberasti inquit me à rugientibus præparatis ad escam. Item rugiunt prædicatores diuina iudicia resonantes Iob 37. Post eum rugiet sonitus. Item rugiunt rebelles contra superiores murmurantes Hier. 2. Super eum rugierunt leones. Item rugiunt tyranni in subditos sæuientes Iud. 14. Apparuit catulus leonis sæuus & rugiens. Item dico quod rugiunt dæmones insidiantes. Vnde 1. Pet. 5. Aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret &c.

B ¶ Cum igitur rugitus idem sit quod terribilis vox leonum (quia, scilicet, rugitus est vox leonum, mugitus boum, garritus auium, & hinnitus equorum, barritus elephantum, grunnitus porcorum, ruditus asinorum, balatus pecudum, sibilusque serpentum) possum adhuc dicere quod sicut rugitus est terribilis vox leonis, sic multiplex rugitus, id est, multiplex terribilis vox & sonus in sacra pagina reperitur, scilicet, rugitus

Mirifice dominantium,
Mœstifice pœnitentium,
Iuridice præsidentium,
Famelice indigentium,
Authentice prædicantium,
Venefice murmurantium,
Tyrannice sæuientium,
Malignice nos mordentium,
Damnifice desperantium.

¶ Primo ergo dico quod inuenitur rugitus mirificæ dominationis. Et iste certe est ille rugitus quem facit dominus in scriptura viris impiis comminando, & post hanc vitam in iudicio terribilius arguendo. De præsenti enim rugitu terribilis comminationis dicitur Ozeæ 11. Dominus quasi leo rugiet, & formidabunt filij maris. Filij enim maris, id est, filij amaritudinis, scilicet, homines timorosi & pœnitentes, formidant & tremunt quando rugitum leonis, id est, verba Christi in sacra scriptura audiũt. De futuro vero rugitu quem in iudicio exercebit, quando, scilicet, impios iudicabit, potest dici illud Hier. 25. Dominus inquit de excelso rugiet & de habitaculo suo dabit vocem, rugiens fugiet super habitatores terræ, & Amos 3. Leo rugiet, quis non timebit? Omnia enim animalia timẽt rugitum Leonis, etiã homo stupefit quando audit. Sic certe omnes homines tunc timebunt, quando audient rugitum Christi, etiam homines, id est, viri rationabiles & iusti, timebunt asperitatem & sententiam iudicantis. Iste est igitur rugitus mirificæ dominationis.

C ¶ Secundo dico quod est rugitus mœstificæ lamentationis, hoc est dictum, rugitus pœnitentiæ. Quia reuera sicut leo tunc rugit & frendet quando prædam suam se percipit perdidisse, sic homo considerans quantam prædam & quantum lucrum amisit, præ dolore commissorum frendere pariter & dolere incipit Ps. Rugiebam à gemitu cordis mei, afflictus sum, & humiliatus sum nimis. Vnde pœnitens potest dicere illud Iob 3. Antequam comedo suspiro, & quasi inundantis aquæ, sic rugitus meus. Pœnitens enim debet habere suspirium contritionis, inundationẽ seu irriguum lacrymationis, vocem & rugitum doloris confessionis.

D ¶ Tertio dico quod est rugitus magnificę iurisdictionis. Sicut enim leo raro se ostendit familiarem aliis animalibus, nisi forte catulis secum nutritis, imo toruitate vultus & rugitu vocis sicut dictum est terret eos, sic bonus prælatus & princeps nunquam debet subditis suis nimis familiaris esse, sed toruitate vultus, id est, auctoritate personæ suæ, & rugitu etiam & terrore vocis suę debet eos à malo coercere, & in obedientia debita continere Prou. 20. Sicut rugitus leonis, ita & terror regis, princeps enim & iudex debet esse ita fortis, & ita etiam in loquendo seuerus, quod solo rugitu vocis suæ debet superbos quoslibet deterrere

Zach. 11. Vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Iordanis. Iste est ergo rugitus magnifice iurisdictionis.

¶ Quarto dico quod est rugitus famelicæ seu tristificæ desolationis. Et iste certe est ille rugitus & ille clamor quem miseri in paupertate & tribulationibus faciunt in hac vita, sicut, scilicet, Esaias de se & suis similibus dicebat Esa. 59. Rugiemus inquit quasi vrsæ omnes, & quasi columbæ meditantes gememus. Expectauimus iudicium, & non est, salutem, & elongata est à nobis. E

¶ Quinto dico quod est rugitus authenticæ prædicationis. F Prædicator enim alte clamans & comminans similis est rugienti leoni, qui, scilicet, solo rugitu suo infra circulum cauda factum continet ne exeant omnes feræ. Quia pro certo prædicator rugitu prædicationis suæ debet auditores taliter deterrere, quod de circulo Dei mandatorum non audeant prorumpere vel exire. Vnde de Israel Hier. 2. dicitur sic. Super eum rugierunt leones, dederunt vocem suam. Hic est igitur rugitus authenticæ prædicationis.

¶ Sexto dico quod est rugitus veneficæ murmurationis. Detractores enim terrent & inficiunt autores, & etiam illos de quibus obloquuntur, quando contra eos, ipsos diffamando rugiũt & obloquuntur. Vnde de talibus detractoribus potest dici illud Baruc. 6. Sacerdotes inquit sedent habentes tunicas scissas. Sequitur. Rugiunt autem clamantes contra Deos suos sicut in cœna mortui, quasi dicatur, quod detractores contra Deos suos solent faciliter murmurare. G

¶ Septimo dico quod est rugitus tyrannicæ deprædationis. H Tyranni enim more leonis rugiunt, & prædam & lucrum capere violenter semper quærunt Sopho. 3. Principes in medio eius quasi leones rugientes. Et illud Prou. 28 Leo rugiens, & vrsus esuriẽs, princeps impius super populum pauperem. Sicut enim rugiendo & sequiendo leo rapit, & si non potest rapere, magis rugit, sic tyranni rugiendo & comminando rapiunt alienum, & si rapere nequeunt, tunc amplius irascuntur. Vnde Esa. 5. dicitur de tyranno. Rotæ inquit eius quasi impetus tempestatis, rugitus eius vt leonis, rugiet vt catulus leonum. Et Ezec. 19. Leo inquit factus est, & didicit capere prædam, & homines deuorare. Sequitur. Et desolata est terra & plenitudo eius à voce rugitus ipsius.

¶ Octauo dico quod est rugitus malignicæ machinationis. Et iste est ille quem diabolus nos tentando contra homines rugire & machinari non cessat 1. Pet. 6. Fratres sobrij estote & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide. I

¶ Nono dico quod est rugitus pestificæ desperationis, ille, scilicet, quo damnati in inferno reclusi dolent & rugiunt incessanter. Vnde de inferno & rugitu habitatorum suorum dici potest illud Hier. 51. Erit inquit Babylon in tumulos, habitatio draconum, stupor & sibilus. Simul vt leones rugient, excutient comas velut catuli leonum. Et hæc sufficiant. Vide supra de leone, &c. K

Ruminare. Cum ruminare & masticare idem sit loquẽdo spiritualiter quod cogitare, desiderare, studere, & deliberare, multa possent dici, sed authoritates desunt. Vide si vis in reductorio meo super Leu. 11. vbi fit mentio de animalibus ruminantibus in lege mundis vel immundis. A

Rumor. Nota, quod rumor dicitur nouitas alicuius facti de nouo auribus publicata. Vide supra in tit. nouitas quia authoritates non sunt. A

Rumpere. Nota, quod rumpere idem est quod cõtinuitatem intercidere vel cassare. Et potest significare in bono & in malo. In bono enim signat dissolutionem culpæ & tentationis, & sic dicitur in Psal. Dirumpamus vincula eorum, & proiiciamus à nobis iugum ipsorum. In malo vero designat diruptionem culpæ & tentationis, spiritualium bonorum, & Dei specialiter mandatorum. Et ideo breuiter nota, quod rumpunt A

Boni culpæ prauitatem,
Mali morum honestatem,
Mors vitæ vanitatem,
Fortuna mundi prosperitatem,
Diabolus bonorum tranquillitatem,
Deus malorum potestatem.

Quod ergo boni rumpant culpæ prauitatem, patet Iudicum decimo sexto, vbi dicitur quod Samson rupit vincula Dalilæ, quomodo si rumpat quis filum de stuppa. Item quod mali rumpant morum honestatem, patet Luc. 8 vbi de demoniaco dicitur quod ruptis vinculis agebatur à dæmoniis in deserto.

Item

Item & mors rumpat vitæ vanitatem, patet Eccl. 7. Antequam rumpatur funis argenteus, & confringatur hydria ſuper fontem. Item quod fortuna rumpat mundi proſperitatem patet Gen. 7. vbi dicitur quod rupti ſunt omnes fontes abyſſi. Et Eſa. 59. Oua aſpidum ruperunt, & tales araneæ texuerunt, quæ, ſcilicet, difficiliter texuntur, & faciliter rumpuntur. Item quod diabolus rũpat bonorum tranquillitatem, patet Iob 30. vbi de dæmonibus poteſt dici illud. Quaſi rupto muro & aperta ianua irruerunt in me. Item quod Deus rumpat malorum poteſtatem & pompoſitatem patet Luc. 5. vbi dicitur quod vinum nouum rumpit vtres veteres.

B ¶ Si vero vlterius vis aliquid dicere de ruptura, dic quod in ſcriptura reperitur ruptio quam facit

Chriſtus,
Iuſtus,
Stultus,
Lætus,
Fletus.

Primo dico quod eſt ruptio quam facit Chriſtus. Et iſta pro certo eſt illa qua Deus dirumpit diuerſimode diuerſa. Ipſe enim dirumpit

Scelera, quæ mentes vinculant,
Aſpera, quæ iuſtos iaculant,
Proſpera, quæ mali cumulant.

¶ Dirumpit dico ſcelera quæ vinculant mentis libertatem. Peccata enim funes & vincula dici poſſunt, quibus, ſcilicet, anima taliter vinculatur, quod non niſi per Dei gratiam liberatur, ſicut dicitur Eccl. 4. Funiculus triplex difficile rumpitur. Peccatum enim dicitur funiculus, eo, ſcilicet, quod triplicem animæ potentiam ligat, videlicet intellectum, memoriam, volũtatem. Sed pro certo vincula diaboli Deus rumpit, quando gratiam ſuã in mentem influit & infundit. Exemplo, ſcilicet, ſapphiri lapidis precioſi, de quo, ſcilicet, dicit lapidarius quod vincula tacta dirumpit. Et ideo in Pſ. dicitur. Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Quod potiſſime contigit in inferno, quando Chriſtus ruptis vinculis diabolicæ poteſtatis, ipſos inde eripuit & extraxit Pſal. Eduxit eos de tenebris & vmbra mortis, & vincula eorum dirupit. Deus ergo dirupit ſcelera quæ vinculant mentis libertatem.

C ¶ Deinde dico quod dominus dirumpit aſpera quæ iaculant iuſti bonitatem. Aſperitates enim mundi tribulationum quibus ſcilicet, in hoc mundo affliguntur iuſti, quandoque Deus miſericorditer rumpit, ſicut ad literam factum fuit de temporalibus vinculis B. Petri Act. 12. Vnde Hier. 30. Conteram iugum (ſcilicet, Iſraelis) de collo ſuo vincula eius dirumpam, & non dominabuntur ei amplius alieni.

D ¶ Denique dico quod dominus dirumpit proſpera quæ cumulant culpæ prauitatem. Deus enim fatuorum proſperitates dirumpit, & per temporales & æternales aduerſitates gaudia peruerſorum ſubuertit Pſ. Tu dirupiſti fontes & torrentes, tu ſiccaſti fluuios Ethan. Deus enim irritatus nequitiis impiorum ſolet primo ſecretum ſuæ patientiæ rumpere, iuxta illud Gen. 7. Rupti ſunt omnes fontes abyſſi, & cataractæ cœli apertæ ſunt. Et poſt ſolet iram ſuam contra eos fulminare, & eorum proſperitates & gaudia dirumpere & vaſtare. Sicut enim videmus quod rupta nube fulmina mittuntur, tonitrua audiuntur, & pluuiæ inferius in terram iaculantur & tranſmittuntur (Pſ. Diſrupit petram, & fluxerunt aquæ, abierunt in ſicco flumina. Vnde etiam dicit dominus de impiis Oze. 13. Occurram eis quaſi vrſa raptis catulis, & dirumpam interiora iecoris eorum) ſic etiam Chriſtus.
E Patet igitur quod eſt ruptio quam facit Chriſtus. ¶ Secundo principaliter dico quod eſt ruptio quam facit iuſtus. Et iſta certe eſt illa qua quis

Peccatorum rumpit habenas,
Miſerorum rumpit catenas,
Malignorum rumpit ſequelas.

Rumpit dico iuſtus vitiorum habenas Pſ. Dirumpamus vincula eorum, & proiiciamus à nobis iugum ipſorum, ſcilicet, dæmonum vel vitiorum. Item rumpit iuſtus miſerorum catenas Eſa. 58. Dimitte eos qui confracti ſunt, liberos, & omne onus dirumpe. Item dirumpit iuſtus impiorum ſequelas, hoc eſt dictum, cõcordias & fœdera hominum peruerſorum, ſicut, ſcilicet, mouebat Aſa rex Iuda regem Syriæ, dicens 2. Paral. 16. Rupto itaq; fœdere quod habes cum Baaſa, eum facias à me recedere. Iſta eſt ergo ruptio quam facit iuſtus.

F ¶ Tertio principaliter dico quod eſt ruptio quam facit ſtultus ſeu impius vel iniuſtus. Mali enim dirumpunt & rumpunt, ſcil.

Diuina mandata,
Fœdera iurata,
Secreta ligata,
Honeſta relata.

Diuina inquit mandata, quia pro certo rumpunt vincula mandatorum nec iugo Dei, quod eſt obedientia & obſeruantia, teneri poſſunt, exemplo, ſcilicet, illius dæmoniaci qui ruptis vinculis agebatur à dæmonibus in deſerto, ſicut dicitur Luc. 8. Quod potiſſime poteſt dici de inſolentibus & apoſtatis, quos vincula mandatorum ſeu obedientiæ nulla tenent Hie. 2 A ſæculo confregiſti iugum, rupiſti vincula mea, & dixiſti, non ſeruiã. Et Hier. 5. Noluerunt inquit accipere diſciplinam, indurauerunt facies ſuas ſupra petram, noluerunt reuerti. Sequitur. Ecce hi ſimul confregerunt iugum, ruperunt vincula &c. Rumpunt ergo mali diuina mandata. Item mali dirumpunt fœdera iurata, quia, ſc. vincula fœderum & naturales etiam leges quæ ſunt de iure gentium, tales rumpunt, & omnem fidelitatem confundunt, ſicut de illo Antiocho dicitur 1. Maccha. 6. quod rupit citius iuramentum quod iurauit &c. Item mali dirumpunt ſecreta collata ſeu ligata, ſcilicet, ſecreta cordis ſui, quia, ſcilicet, nullum proprium ſecretum ſciunt celare, ſimiles vtribus ſeu doliis plenis muſto, quæ ſi aperta dimittantur, non rumpuntur, ſi vero clauſa fuerint & obſtruſa, ſtatim per violentiam ſpiritus qui ibi per ebullitionem dilatatur & generatur, neceſſe eſt quod rumpantur. Sic vere multi ſunt qui melius tenent res apertas quam clauſas, & minus tentantur dicere & reuelare res communes & publicas quam ſecretas. Quod patet ſic quia quicquid eorum fidelitati committitur, ſtatim totum illud ſecretum rumpitur, & omnib. publicatur. Vnde ille Eliu dicebat Iob 33. En venter meus quaſi muſtum abſque ſpiraculo, quod laguncculas primas dirumpit Matt 9. Rumpuntur, & vinum effunditur. Item mali dirumpunt honeſta relata, ſcilicet, bonam famam aliorum, quam, ſcilicet, per detractionem diſſipant & dirumpunt. Vnde Matth. 7. Ne conuerſi canes dirumpant vos. Iſta eſt ergo ruptio quam facit ſtultus.

¶ Quarto vero dico quod inuenitur ruptio quam facit lætus G
hoc eſt dictum, mors temporalis, ſcilicet, & æterna, quia mors temporalis rumpit & diſſipat, ſc.

Corporum naturam,
Charorum iuncturam,
Fortunæ figuram.

In morte enim tam temporali quam æterna maxima fit diruptio, diuiſio & deſtructio. De quibus ſupra ſatis dixi, vt, ſcilicet, de diruptione mortis æternæ, quæ, ſcilicet, animam diſſecat & dirumpit, dicatur illud Eſa. 19. Dirumpetur ſpiritus in viſceribus eius, & conſilium eius præcipitabo. Et Sap. 4. dicitur ſic. Illos inquit dominus irridebit. Et erunt poſt hæc decidentes ſine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum, quoniam dirumpet illos inflatos ſine voce, & commouebit illos à fundamentis, & vſque ad ſupremum deſolabuntur. Sufficit de rumpere & dirumpere.

Rurſus. Rurſum.

Cum Rurſus vbicunque adiungatur, ſemper ſignificet iterationem, multiplicationem vel reuerſionem, poſſum breuiter notare quod in ſcriptura inuenitur rurſus A

Corporalis reſurrectionis,
Spiritualis reformationis,
Virtualis iterationis,
Criminalis reformationis.

¶ Primum Rurſus fiet in temporum vltimis finibus, quia, ſc. in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & rurſus circundabor pelle meo, & in carne mea videbo Deum ſaluatorem meum Iob 19. Vnde etiam de rurſus reſurrectionis dicebat ipſe Iob 17. Rurſum poſt tenebras ſpero lucem. Vide ſupra exempla de reſurrectione. ¶ Secundum Rurſus fit in pectorum intimis cordibus vel ſordibus, ſcilicet, rurſus pœnitentiæ ſpiritualis, quo, ſ. homo poſt peccatum rurſus vertitur ad viam ſalutis. De iſto dicitur Iob 14. Putas ne mortuus homo (ſupple, per peccatum) rurſus viuat, ſupple, per gratiam? quaſi dicatur, difficile eſt, tamen eſt poſſibile. Et de hoc dicitur Iob 14. Si præciſum fuerit lignum, rurſum vireſcit, & rami eius pullulant. Vide ſupra de pœnitentia & conuerſione. ¶ Tertium Rurſum fit in operum oportunis fructibus. Et iſtud eſt illud quo iuſti rurſus, id eſt, iterum & iterum multiplicant opera bona ſua, ſimiles naturæ, quæ non eſt contenta ſemel producere fructus, imo tam in arboribus quam in animalibus rurſus & rurſus omni anno multiplicat & renouat fructus ſuos, ſic iſti bona opera. Vnde Iob 36. In manibus abſcondit lucem, & præcipit ei vt rurſus adueniat ¶ Quartum Rurſus fit in ſcelerum peſſimis fructib. Et iſtud eſt illud rurſus quo mali rurſus non ceſſant reiterare, renouare & facere mala facta. De quo dicitur Heb. 6. Rurſus crucifigentes in ſemetipſis filiũ Dei. Iſtud eſt ergo quadruplex rurſus. ¶ Sed ſi vis dic adhuc de bono Rurſus hoc eſt dictum, de bona & virtuoſa bonorum operum multiplicatione & iteratione. Et ſic dic quod iuſti ſemper volunt & quærunt, ſcilicet, rurſus

Conci-

Concipere,vt bona pariant,
Effodere,vt aquam hauriant,
Reſpicere,ſi bona veniant,
Comedere,vt rurſus dormiant,
Quieſcere,vt alta videant,
Conſulere Deum, ne pereant,
Tremiſcere,vt fletu madeant,
Horreſcere vana,quæ tranſmeant,
Acquieſcere ſanctis, vt valeant,
Reſurgere,vt ſemper videant,
Conſolantur,vt cœlum habeant.

Dicam ergo,quod iuſti rurſus concipiunt, vt bona rurſus pariāt virtutum opera. Non enim ſufficit iuſtis ſemel bona opera concipere & parere,imò rurſus & ſæpius nituntur bona opera parere. Gen.30. Rurſusque Bala concipiens peperit alterum filium. Item rurſus effodiunt, vt rurſus hauriant gratiæ munera. Effodiunt dic.),ſcil. per humilitatis profundum. Geneſ.26. Rurſus Iſaac fodit alios puteos. Sequitur: Foderunt in torrente, & inuenerunt aquam viuam. Item iuſti rurſus reſpiciunt, ſi forte veniant bona vel proſpera. Quia ſc.iuſtus,quando aliquid orando à Domino petit,non debet ceſſare,ſi ſtatim non exauditur,ſed rurſus & iterum attendere & reſpicere, quouſque veniat, quod optauit. Vnde Helias daturus aquam populo dicebat 3.Reg.18. puero ſuo: Aſcende,& proſpice contra mare. Et rurſum ait illi: Reuertere ſeptem vicibus,ſeptima autem vice peracta facta eſt pluuia grandis. Item viri iuſti cibos accipiunt,vt rurſus dormiant in patris dextera. Iuſti enim iterum & iterum comedunt & recipiunt corpus Chriſti, vt iterum per deuotionem dormiant & quieſcant. Vnde de Helia dicitur 3.Reg.19. quod ipſe comedit & bibit,& rurſus obdormiuit. Item iuſti rurſus requieſcunt,& ita ſomniant læta vel aſpera. Et ſic de Pharaone dicitur Gen.41. quod rurſus dormiuit, & vidit aliud ſomnium, ſcil. de ſeptem ſpicis & plenis & vacuis. Sequitur ibidem: Rurſus ſopore depreſſus vidi ſomnium &c. Item iuſti rurſus conſulunt Deum, ne pereant per lethi vulnera. 1.Re.24. Rurſum ergo Dauid conſuluit Dominum. Item iuſti rurſus contremiſcunt, vt rurſum defleant culpas & ſcelera. Iob 37. Flante Deo concreſcit gelu,& rurſus latiſſimè funduntur aquæ. Item iuſti rurſus perhorreſcunt bona, quæ trāſmeant in vita miſera,ſcil. bona temporalia. Eccl.2. Videns mala vniuerſa eſſe ſub Sole,& cuncta vanitatem & afflictionem ſpiritus, rurſus dereſtatus ſum. Item iuſti rurſus deprecantur, vt ipſis valeant ſupera, ſicut ſcil. de Helia dicitur Iac.5. Rurſus orauit,& cœlum dedit pluuiam. Item iuſti formantur, vt rurſus gaudeant ſurſum in æthera. Vnde de ſpirituali reſurrectione & reformatione iſta poteſt dici illud Daniel.9. Rurſus ædificabitur platea. & Ion.2. Rurſus videbo templum ſanctum tuum: & Zacha.12. Rurſus habitabitur Hieruſalem. Item iuſti rurſus conſolantur, vt tandem habeant cœlum & ſydera. Iob 17. Rurſum poſt tenebras ſpero lucem. Et Baruch 4. Qui enim iuduxit vobis mala, ipſe rurſus adducet vobis ſempiternam iocunditatem cum ſalute veſtra. Sic ergo rurſus ſumitur in bono.

C ¶ Iterum vero dico, quod Rurſus quandoque ſumitur in malo. Quia ſc.viri peccatores & impij multiplicant & iterant mala ſua. Habent enim vnum Rurſus

Carnalis infectionis,
Mentalis præſumptionis,
Realis diſſenſionis,
Lethalis obliuionis,
Finalis perditionis.

In iſtis enim rurſus iteratur carnis affectio. Iſta eſt enim Dalila, de qua dicitur Iudic.16. quod rurſum Dalila vincit Samſonem. Item in his rurſus iteratur mentis præſumptio, & ſic dicitur Iudicum 20. quod filij Iſrael rurſus fortitudine & numero confidentes conflixerunt contra filios Beniamin, & victi ſunt. Item in ipſis rurſus iteratur dira diſſenſio. Vnde 2.Reg.21. Factum eſt rurſum prælium Philiſtinorum contra Iſrael: & 4.Reg.24. Rurſum rebellauit Ioachim contra Nabuchodonoſor. Item in iſtis iteratur cæca obliuio. Hebr.5. Cum deberetis magiſtri eſſe propter tempus, rurſus indigetis vt doceamini. Item in ipſis iteratur dura perditio, ſeu etiam damnatio. Vnde 4.Reg.1. dicitur, quod rex Iſrael rurſum miſit alium principem ad Heliam, qui quia loquebatur ſuperbè, deſcendit ignis de cœlo, & deuorauit eum. Sufficit. Vide in titulo Iterum, & in titulo Reuerti, & ſupra de retro & retrorſum, & ſimilia &c.

S.

Abbathum. Nota, quod ſabbathum accipitur pro feſtiuitate. Dies enim ſabbathi fuit prima dies, quæ præcepta eſt à Domino feriari. Iſta enim fuit & eſt dies ſeptima, quæ ſabbathum dicitur,à Saturno,qui prima hora diei ſabbathi dominatur. Iſtud igitur ſabbathum fuit in præcepto ad literam obſeruatum, ſed tandem in lege euangelica ſabbathum ſpiritualiter intellectum, in diem dominicum eſt mutatum, & ad alia feſta Eccleſiæ dilatatum. Præceptum enim de obſeruantia ſabbathi partim fuit cæremoniale, & ſic tranſijt: partim fuit morale, & ſic in noua lege remanſit. Sabbathum enim idem eſt, quod requies, quia ſicut dicitur Geneſ. 2. Dominus in ſabbatho requieuit, ſignans requiem ſpiritualem, & ceſſationem à vitijs, quæ principaliter in ſabbathis & ſolennitatibus eſt habenda. Quia tamen non eſt intentionis meæ loqui ſcientialiter, ſed ſolum moraliter, poſſum notare, quod in ſcriptura fit mentio de quatuor generibus ſabbathorum, videlicet, de Sabbatho A

Exteriori,
Interiori,
Anteriori,
Superiori.

Primum fuit ſabbathum legale,
Secundum eſt ſabbathum mentale,
Tertium eſt ſabbathum feſtiuale,
Quartum eſt ſabbathum æternale.

¶ Primum fuit ſabbathum Iudæorum. Iſtud enim ſeruauerunt Iudæi ita ſtricte, quod nec ignem aſcendere, nec aliquid coquere, nec vltra mille paſſus ire de ſuis tabernaculis audebant. Iſtud ita ad literam ſeruauerunt, quod etiam ipſam terram colere ſabbatho noluerunt, nam ſeptimam diem & ſeptimum annum ſabbathum vocauerunt. Septima enim dies erat ſabbathum. Exod.20. Memento vt diem ſabbathi ſanctifices. Septimus autem annus erat ſabbathum terrarum, quo ſcil. etiam ipſa terra non colebatur, ſed quaſi quieſcere in ſuo ſabbatho videbatur. Leu.5. Septimo anno ſabbathum erit terræ. B

¶ Secundum ſabbathum eſt deuotorum. Iſti enim celebrant ſabbathum ſpirituale in corde ſuo, in quo ſc. ab operibus ſeruilibus, id eſt, a vitijs requieſcitur, in quo Deus laudatur & honoratur, in quo inſuper ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus in ara cordis, & in igne & feruore charitatis offertur. Leuit.16. Sabbathum requietionis eſt, id eſt, requietionis animi. C

¶ Tertium ſabbathum eſt ſabbathum Chriſtianorum; & iſtud eſt ſabbathum feſtiuitatum Dei & ſanctorum, quæ debemus colere & feſtiuare, & in quibus nos debemus in Dei & ſanctorum laudibus occupari. Ezechiel.46. Adorabit populus terræ in ſabbathis, & in Calendis. D

¶ Quartum ſabbathum eſt beatorum. Gloria enim æterna dicitur ſabbathum, quia ibi eſt E

Requies ſine labore,
Feſtiuitas ſine dolore.

Iſtud eſt enim illud ſabbathum, in quo poſt labores hebdomadæ huius vitæ tranquilliter ſine timore beatæ animæ requieſcunt. Eſa.58. Vocaberis ſabbathum delicatum. Et ſic ergo patet, quod per ſabbathum poteſt omnis feſtiuitas deſignari, & ideo ad culturam ſabbathi, id eſt, omnium tam ſpiritualium quàm temporalium feſtiuitatum monet nos Deus, dicens Exo. 31. Cuſtodite ſabbathum meum. Quia ſicut dicitur Nehemi. 12. Præcepta bona & ſabbathum ſanctificatum oſtendiſti eis.

¶ Breuiter ergo poſſumus notare, quod in diebus ſabbathorum & feſtorum, ſi ipſa benè volumus colere, plura neceſſaria requiruntur. Eſt enim neceſſarium, F

Abſtergere fæces carnalitatis,
Deponere pondus cupiditatis,
Peragere opus vtilitatis,
Perſiſtere ſtatum ſtabilitatis,
Adorare culmen diuinitatis,
Informare plebem ſimplicitatis,
Cogitare ſtatum mortalitatis,
Manducare cibum ſuauitatis,
Liberare à pœnis aduerſitatis.

¶ Quod ergo in iſtis ſabbathis ſit carnalitas abſtergenda, patet Eſa 65 vbi dicitur, quod beatus vir cuſtodiens ſabbathum, ne polluat illud. Quod eſt contra multos, qui magis tunc vacant pollutionib. carnalitatis & immunditiæ, quàm in alijs diebus, quibus dicitur Ezech. 22. Sanctuaria mea ſpreuiſtis, & ſabbatha meà polluiſtis. ¶ Item quod ibi ſit cupiditas deponenda, patet Hiere.17. vbi dicitur: Nolite portare onera die ſabbathi. Onera enim ſignant pondus terrenæ cupiditatis, & onus terrenorum negotiorum, quæ ſc. in ſabbathis nullatenus ſunt ferenda. Quod eſt contra illos, qui magis ſe implicant in ſæcularibus negotijs in feſtiuitatibus, quam alias, ſicut patet de vſurarijs & mercatoribus. Vnde Nehe.23. Vidi calcantes torcularia in ſabbatho. ¶ Item quod in feſtis ſit operum vtilitas exequenda, patet Matt 12. vbi dicitur: Itaq; licet ſabbathis benefacere. Quod eſt contra illos, qui magis vacant in diebus feſtiuis ad mala opera, quam ad bona, de quibus Ezech.20. In præceptis meis non ambulauerũt, iudicia mea proiecerunt, & ſabbatha mea violauerunt. ¶ Item quod in feſtis ſit ſtabilitas amplectenda, patet Matth.24. vbi dicitur: Orate, vt non fiat fuga veſtra in hyeme, vel in ſabbatho. Item quod ibi ſit diuinitas adoranda, patet Ezec.46 vbi dicitur: Adorabit populus in ſabbathis. ¶ Item quod ibi ſit ſimplicitas informanda & docenda, patet Marc. 6. vbi dicitur, quod Chriſtus facto ſabbatho incepit in ſynagoga docere. ¶ Item quod ibi ſit mortalitas meditanda, patet Matth. 28. vbi dicitur, quod valdè manè vna ſabbathorum veniunt ad monumentum, orto iam Sole. Venire autem ad monumentum nihil aliud eſt, quàm mortis memoriam habere. ¶ Item quod ibi ſit euchariſtiæ ſuauitas manducanda, patet Luc. 14. vbi dicitur, quod Ieſus intrauit domum cuiuſdam Phariſæi ſabbatho manducare panem. ¶ Item quod in feſtis ſit miſerorum calamitas ſupportanda, patet Luc.14 vbi dicitur: Si bos cadit in foueam, ſabbatho liberatur. Et ſic ergo patet, quomodo plura ſunt neceſſaria ad ſpiritualem obſeruantiam ſabbathorum. Sed pro certo chariſſimi hodie non ſic, quia proculdubio pauci ſunt hodie, qui in obſeruantia feſtiuitatum faciunt ſupradicta. Diabolus enim plus nititur tentare homines de peccatis in feſtis, quam alias, iuxta illud 2. Macchab.15. vbi ille Nicanor cogitauit cum omni impetu die ſabbathi committere bellum. Et ideo quia magis ibi vrget diabolica tentatio, maior eſt hodie vitiorum commiſſio, quia breuiter non eſt hodie, qui dignè colat feſta, vel qui dignè obſeruet ſabbatha, quinimò in modernis feſtiuitatibus & ſabbathis plura fiunt hodie diabolica maleficia, quam diuina officia; plura peccata, quàm ſacramenta; plura delicta, quam præparamenta animæ. In feſtis enim modernis corpora lautius pinguãtur, ludi & choreæ frequentantur, gentes ſuperfluè adornantur, & immundis operibus plus quàm alio tempore occupãtur. Nota. Serpentes enim plus nocent de die Sole præſente, quàm de nocte ipſo abſente. Sic mali plus peccant in feſtiuitatibus in præſentia Dei & ſanctorum, quàm in alijs diebus. Quod potiſſimè apparet in iſtis, qui in feſtis non veniunt ad Eccleſiam ad audiendum diuina, ſed potius ad committendũ delicta, ſicut ſunt illi, qui ad videndum mulieres viſitant Eccleſias, & cætera ſimilia. Vnde proculdubio iam videmus fieri illud, quod aliàs fuit dictum 2. Macch.5. quod ſc. templum luxuria & comeſſationib. erat plenum, & ſcortantium cum meretricibus. Et ſequitur: Neque autem ſabbatha cuſtodiebantur, neque ſolennes dies more patrio ſeruabantur. Et ideo proculdubio Dominus hodie in noſtris ſabbathis non delectatur, ſed ipſa potius abominatur, ſicut dicitur Eſa. 1. Neomeniam, ſabbathum & feſtiuitates alias non feram, iniqui ſunt cœtus veſtri, incenſum abominatio eſt mihi. Non ſic, ſed cuſtodiamus ſabbatha, ſicut dictum eſt, iuxta illud Deut. 5. Obſerua diem ſabbathi, & ſanctifica eum. Iſta ſufficiant de ſabbatho. Vide ſupra de Celebrare.

A **Sacrificium. Sacrificare.** Nota, quod cum ſacrificium idẽ ſit, quod officium ſeu ſacram oblationem facere vel offerre, & ſit ſacrificare vel offerre ſub ſpe gratiæ, vel veniæ, vel gloriæ impetrandæ, poſſumus notare, quod ſacrificium ſumitur in bono, & in malò, ſecundum quod videmus, quod non ſolum inueniuntur ſacrificia ſanctorum, ſed etiam ſacrificia idolorum. Opera enim noſtra, actus & affectus, ſunt quædam ſacrificia, quæ ſi bona ſint, ſunt ſacrificia virtuoſa; ſi verò mala, tunc ſunt ſacrificia vitioſa. Dico ergo, quod eſt inuenire, ſcilicet,

Sacrificium, quod eſt {
- Mirabile,
- Laudabile,
- Damnabile.

Primum eſt, quo ſacrificamus corporis munera glorioſa.
Secundum, quo ſacrificamus Domino opera virtuoſa.
Tertium, quo ſacrificamus dæmoni ſcelera vitioſa.

B ¶ Primum ergo ſacrificium eſt cum ſumma reuerentia offerendum, quia pro certo ſacramentum ſeu ſacrificium euchariſtiæ eſt offerendum, non à perſonis immundis, ſed ab hominib. humilibus & honeſtis, Deo placitis, reconciliatis & gratiæ, iuxta illud 2. Maccha 13. Reconciliatus obtulit ſacrificium. Quod primo Deo patri pro peccatis noſtris in ara crucis fuit oblatum, quod etiam à ſacerdotibus in altari & in ſacramento continuè ſacrificatur, figuratum Leu.2. vbi dicitur, quod de ſimila ſacrificium coctum in clibano immolatur: & Leui. 23. vbi præcipitur, quod nouum ſacrificium Domino de nouis nouarum frugum panibus offeratur. Quia ſc. ſacrificium iſtud ad literam de ſimila (quantum ad ſuam primordialem materiam) conficitur, & in clibano coquitur, & ſic in altari Deo offertur, vbi in corpus Chriſti transformatur. Veruntamen nota, quod quoties ſimila ſacrificabatur, ſemper oleum apponebatur, & ſemper in clibano coquebatur, ſicut dicitur Leu.26. Ad denotandum, quod illi, qui ſacrificant corpus Chriſti, debent habere ardorem dilectionis, & oleum deuotionis & compaſſionis. Num.7. Simila conſperſa oleo in ſacrificio. Quamuis proculdubio de multis poſſit hodie dici illud Ioel.1. Interijt de domo Dei noſtri ſacrificium & libatio. Quia ſc. pauci ſunt hodie in domo Dei (quæ domus ſumus nos, teſte Apoſtolo Hebr.3.) qui ſacrificium iſtud faciant, & qui libationem deuotionis habeant. Iſtud ergo ſacrificium eſt cum ſumma reuerentia offerendum.

¶ Secundum ſacrificium eſt laudabile, quod eſt cum diligentia faciendum, & iſtud eſt ſacrificium ſpirituale, quo homo offert ſpiritualiter ſe & ſua Domino, ſcil. perſonam & bona. Et ſic illa ſpiritualiter Deo ſacrificat, qui cor, verbũ & opus ad ipſum ordinat. Et ſic breuiter potes notare, quod inuenitur C

Sacrificium {
- Contritionis,
- Confeſſionis,
- Correctionis,
- Deuotionis,
- Dilectionis,
- Orationis,
- Afflictionis,
- Religionis,
- Gratiarum actionis.

De ſacrificio contritionis dicitur in Pſ. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies. De ſacrificio confeſſionis dicitur Malach. 3. Placebit Deo ſacrificium Iuda & Hieruſalem. Iuda enim confitens interpretatur. De ſacrificio correctionis Pſalm. Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate in Domino. De ſacrificio deuotionis dicitur Nume 28. quod ſacrificia ſingulorum erant ex ſimila conſperſa oleo. Simila enim & oleum dulcedinem deuotionis deſignant. De ſacrificio dilectionis dicitur Leui.6. Omne ſacrificium ſacerdotum igne conſumetur. Ignis enim ardorẽ dilectionis ſignat. De ſacrificio orationis dicitur in Pſal. Eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum. De ſacrificio afflictionis dicitur 1. Eſdr.9. In ſacrificio veſpertino ſurrexi de afflictione mea. De ſacrificio religionis dicitur Exod. 5. Viam trium dierum earum vt ſacrificemus Deo noſtro in ſolitudine. De ſacrificio laudis & gratiarum actionis dicitur in Pſalm. Sacrificium laudis honorificabit me, & illic ter, quo oſtendam illi ſalutare Dei. Iſta ſunt ſacrificia offerenda, & Deo ſpiritualiter exhibenda, quia proculdubio ſicut dicitur Eccleſ.35. Salutare ſacrificium attendere mandatis, & diſcedere ab iniquitate. Et ſi vis, potes ponere, quo antiquitus ſacrificabantur Boues, Oues, Tauri, Hœdi, Columbæ, Turtures, Thus, Oleum, Farina, & ſic de alijs, quæ omnia poſſent exponi, niſi eſſet prolixum, & ideo vide de Hoſtia, & de Offerre. Iſtud ergo eſt ſacrificium laudabile, quod eſt cum diligentia faciendum.

¶ Tertium eſt ſacrificium damnabile, quod eſt cum vigilantia fugiendum, & illud eſt ſacrificium malorum operum, quod diabolo faciunt peccatores. 1. Macch.2. Acceſſit quidam Iudæus in oculis omnium ſacrificare idolis. Antiquitus enim ſolebant ſacrificare filios & filias ſuas dæmonijs, & etiam in aliquibus partibus Indiæ, aliqui ſunt, qui idolis ſuis immolant & ſacrificant ſemetipſos. In præſentia enim idoli ſe occidunt, & ſic pro Deo ſe mori dicunt. Sic verè chariſſimi hodie multi ſunt, qui diabolo & ſe & filios ſuos, id eſt, ſe & imitatores ſuos ſacrificant & offerunt, in quantum mala opera faciunt, & in quantum ad voluntatem ipſius viuunt. Vnde nota, quod ſacrificant diabolo quidam D

Sacrificium {
- Superbiæ,
- Pigritiæ,
- Iniuſtitiæ,
- Luxuriæ,
- Rapinæ, ſeu auaritiæ.

De ſacrificijs ſuperbiæ dicitur 3. Reg. 22. Adhuc populus ſacrificabat in excelſis. Et Eſaiæ 65. Sacrificauerunt ſuper montes. De ſacrificijs pigritiæ dicitur in Pſalm. Comederunt ſacrificia mortuo-

mo[illegible]uorum. Pigri enim dicuntur mortui, quia non possunt se [illegible]re. De sacrificiis iniustitiæ dicitur Sap. 12. quod odibilia opera faciebant per medicamina, & sacrificia iniusta. De sacrificiis luxuriæ dicitur Sap. 12. quod Aegyptii obscura sacrificia faciebant, hoc est dictũ, opera luxuriæ, quæ semper volunt fieri in obscuro. De sacrificiis vero rapinæ & sæuitiæ dicitur Eccl. 36. Qui offert sacrificium de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris. Sic ergo patet quo modo sunt sacrificia sceleris vitiosi. Sacrificia operis virtuosi. Sacrificia muneris gloriosi. Sufficit de sacrificio. Vide supra de hostia & de offerre.

A **Sacramentum.** Quia loqui de sacramentis magis pertinet ad scientiam quam ad mores quamuis ipsa sacramẽta sunt remedia cõtra peccatũ, supersedeo, maxime quia paucæ sunt auctoritates in bibliis, & potissime quia de sacramentis faciunt tractatus infinitos theologi doctores in libris, quorum corrigiam soluere non sum dignus, & maxime quia de particularibus sacramentis locis pluribus est tractatum. Et vide infra de septem. vbi forte aliquid dicam de septem sacramentis, &c.

A **Sacerdos.** Nota quod sacerdos nomen est officii per quod quis diuinis vsibus deputatur, & ad exequendum cultum diuinum specialiter dedicatur. Et quia breuiter per sacerdotes intelligi possunt omnes illi qui sunt in Ecclesia diuino cultui deputati siue sint subditi siue prælati, possumus dicere quod ex ipsa nominis sacerdotalis significatione sacerdotes tenentur esse homines virtuosi. Nam

Sacerdos etymologizatur { Sacer dux, / Sacra dans, / Sacra docens.

Quia pro certo iste debet esse

Sacer dux per vitæ sanctæ conuersationem.
Sacra dans per sacramentorum ministrationem.
Sacra docens per sanctæ doctrinæ prædicationem.

Iste. n. est sacer dux, quia habent alios exemplariter præcedere. Exemplo arietis qui est dux gregis ouium. 2. Regum 7. Elegi te vt esses dux super populum meum Israel. Item iste est sacra dans quia iste habet alios sacramentaliter pascere, & ideo tales dicuntur pastores à pascendo, quia scilicet ad tales pertinet tẽporaliter & spiritualiter subditos pascere & nutrire. vnde sacerdotibus dicitur 1. Pet. 5. Pascite qui in vobis est gregem. Item iste est sacra docens, quia habet alios spiritualiter instruere. Vnde Malac. 2. Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius. Et breuiter de bonis sacerdotibus potest dici illud 2. Esdr. 5 Steterunt sacerdotes habentes stolas cum
B tubis. ¶ Vbi aduerte quod

Sacerdos hic describitur quantum ad { interiora, / exteriora, / vlteriora.

Et sic dico quod illi describuntur ad illa quæ sunt habenda

Interius quantum ad cordis purificationem
Exterius quantum ad operis vel corporis honestatẽ.
Vlterius quantum ad verbi veritatem,

Et ita dico quod sacerdotes debent habere consciẽtiæ & innocentiæ sanctitudinem, quia debent esse sacerdotes, id est, sacri duces. Apparentiæ & euidentiæ pulchritudinem, quia debent habere stolas. Sapientiæ & eloquentiæ rectitudinem, quia debent habere tubas. Isti enim debent esse sacerdotes, id est, sacri duces per innocentiam interiorem. Isti etiam debent habere stolas, id est, mundas vestes per apparentiam honestiorem. Isti insuper debent habere tubas, id est, resonantiam vocis per
C eloquentiam vberiorem. ¶ Dico ergo primo quod in istis debet esse conscientiæ & innocentiæ sanctitudo, quod ostenditur cum dicitur. Steterunt sacerdotes, id est, perseuerauerunt sacri duces. Ille enim sacer dicitur, qui in mente purus & innocens inuenitur, & ideo proprie illi sunt sacerdotes, qui sunt in conscientia innocentes. Nota. Res sacra dicitur, quando Deo simpliciter dedicatur. Sic vere illi sacerdotes & sanctæ personæ dicuntur, qui per mentis & vitæ innocentiam domino spiritualiter dedicantur. Steterunt inquit sacerdotes 2. Paral. 35. Steterunt sacerdotes in officio suo. Et bene dicit steterunt, ad denotandum, quod personæ Ecclesiasticæ debent in fide, & moribus stabiles persistere. Igitur sunt sacerdotes, id est, sacri, & sancti duces. Et vere charissimi isti debent esse sancti, & à cunctis vitiis expediti. Homo enim debet merito esse sanctus, qui tam sancti principis est famulus, & qui est ad tractandum tam sanctas reliquias deputatus iuxta illud Leu. 19. Sancti estote quoniam ego sanctus sum. Quod ergo isti debeant esse sancti & sacri exẽplo naturali patet, quia scilicet illa corpora quæ sunt situaliter altiora, sunt vt communiter puriora sicut patet de stellis superioribus respectu sc. inferiorum. Illa etiam quæ magis suo principio appropinquant in puritate potius perseuerãt, sicut patet de riuulo qui magis est purus vbi est contiguus ipsi fonti, quam quando ab eo est remotus. Sic vere cum sacerdotes sint in gradu & dignitate cęteris altiores, & fonti sapientiæ, verbo Dei, omnium originalium principio in sacramenti ministerio propiores, ita quod stellæ positæ in firmamento cœli ad alios illuminandum, & riui aquarum viuentium ad alios irrigandum bene & congrue possunt dici, ipsi procul dubio debent esse puri, sacri & sancti, & ab omni culparum macula mũdi, iuxta illud 1. Mac. 4. Eligit sacerdotes sine macula. Dicit enim Plin. quod Arabes circa thura tantam religionem seruant, quod arborem thuris nullus est ausus incidere vt gummi destillet, nisi sit sacerdos mundus & sanctus præ omnibus circa illud tempus non pollutus, sic enim credunt (vt dicitur) thus maiorem efficaciam habere, & ampliori influentia præeminere. Multo ergo fortius sacerdotes nostri mundi & sancti esse debent qui non solum thus, imo etiam illum qui thurificatur in altari, sanctificant atque tractant. Et ista proculdubio non solum exemplantur naturaliter, imo & figurantur literaliter, vtpote Leu. 21. vbi præcipitur quod si homo maculas habuerit non offerat panes Deo suo, nec accedat ad ministerium eius. Maculas autem enumerat, dicens. Si cœcus fuerit, si claudus, si paruo vel grandi vel torto naso, si fracto pede, si mancus, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, iugem scabiem, si impetiginem in corpore, si herniosus. Ecce quot sunt maculæ vitiorum à quibus debent mundari sacerdotes. Isti enim non debent esse cœci in intellectu, non claudi in affectu, non pigri in opere vel effectu. ¶ Item non debent habere dif- D
formitatem in naso discretionis, quia nasus discretionis talium non debet esse nimis paruus per ignorantiam, non tortus per malitiam, non nimis magnus per pręsumptionis stultitiam, iuxta illud Rom. 12. Non plus sapere quàm oportet sapere. Isti non debent esse

Per affectionem defectuosi,
Per imperfectionem monstruosi,
Per superbiam gibbosi,
Per inuidiam lipposi,
Per vanam gloriam albuginosi,
Per luxuriam scabiosi,
Per auaritiam impetiginosi,
Per pigritiam herniosi.

Tales enim difformitates corporis, maculas signant mentis. Et ideo si tunc temporis illi qui sic erant difformes corporaliter, repudiabuntur, multo fortius repudiandi sunt illi qui vitiorum maculis defœdantur. Dicit enim Psa. Qui ingreditur sine macula, debet in tabernaculo domini habitare, & ambulans in via immaculata, debet domino ministrare. Et hoc non solum naturaliter vel auguraliter, immo etiam scripturaliter & figuraliter præcipitur. Vnde Exo. 19. Sacerdotes qui accedunt ad dominum, sanctificentur, ne percutiat eos. Ecce ergo quomodo quod isti debeant esse sacri, patet in natura, in figura, in scriptura, quia, scilicet Sacerdotes, id est, sacri duces, & sancti principes & magnates. ¶ Et possumus notare plura quæ re- E
quiruntur ad hoc quod sacerdotes sancti & sacri efficiantur. Requiritur enim quod

Maneant stabiliter per mentis firmitatem,
Caueant diligenter prauam societatem,
Horreant mentaliter mundi prosperitatem,
Polleant sinceriter carnis castitatem,
Fulgeant moraliter per mentis sanctitatem,
Arceant viriliter regni iniquitatem,
Subeant carnaliter grauem pœnalitatem, Vel
Sustineant corporaliter pœnitentiæ asperitatem,
Defleant veraciter culpæ malignitatem,
Teneant realiter cibi sobrietatem,
Præbeant vtiliter exempli veritatem,
Habeant humiliter orandi voluntatem,
Videant subtiliter status sublimitatem.

Istæ ergo sunt 12. conditiones quæ in sacerdote requiruntur ad hoc quod spiritualiter possit esse sanctus. Dico ergo quod iste per mentis firmitatem debet manere, quia scilicet ipse debet esse firmus & stabilis in moribus & in fide, iuxta illud Exo. 29. Eruntque sacerdotes mei in religione perpetua. In Ecclesiis etiam suis debent personaliter residere, non vndique diuagari, vnde 1. Mac. 7. Sacerdotes steterunt ante altare. Item iste debet caue-

bet cauere prauã ſocietatẽ. Vnde Leu. 21. præcipitur cum dicitur Sacerdotes ad mortuos non accedant, ne cõtaminentur in mortuis. Item iſte mundi proſperitatem debet horrere, quia ſcilicet iſte debet habere in mente bona paradiſi, non bona huius mundi. Vnde Deu. 18. dicitur. Non habebunt ſacerdotes & leuitæ hæreditatẽ cum reliquo populo Iſrael. Dominus enim ipſe eſt hæreditas eorum. Vnde 4. Reg. 12. Prohibiti ſunt ſacerdotes accipere pecuniam. Item iſti per carnis caſtitatem debent pollere. Vnde Neem. 12. Mundati ſunt ſacerdotes & leuitæ, & mundauerunt populum. Item iſti vitæ ſanctitate debent fulgere. Vnde 1. Paral. 15. Sanctificati ſunt ſacerdotes & leuitæ. Item iſti principum prauitatem debent arcere. Vnde 2. Para. 26. Sacerdotes domini reſtiterunt regi. Item iſti debent pœnitentiæ aſperitatem ſuſtinere. Iudith 4. Induerunt ſe ſacerdotes ciliciis Figura 2. Par. 4. vbi dicitur, quod ſacerdotes in mari labantur. Mare enim amaritudinem pœnitentiæ deſignat. Item iſte culpæ malignitatem debet deflere. Culpam enim ſuam debet flere per compunctionem Ioelis 1. Plangite ſacerdotes & vlulate miniſtri altaris. Et culpam aliorum per compaſſionem Ioel. 3. Inter veſtibulum & altare plorabant ſacerdotes miniſtri domini, & dicent parce, domine, parce populo tuo, &c. Item iſte vitæ ſobrietatem debet tenere. Vnde Ezech. 44. Vinum non bibet omnis ſacerdos, quãdo ingreſſurus eſt atrium interius. Item exempli vanitatem debent præbere. Vnde Deu. 17. Accipietis exempla à ſacerdotibus leuiticæ tribus. Item orandi voluntatem debent habere. Vnde 2. Mac. 1. Sacerdotes autem Pſallebant hymnos vſquequo conſumptum eſſet ſacrificium. Item humilitatem debent habere. Videre enim & attendere debent ad ſublimitatem & eminentiam ſui ſtatus, de quo dicitur 1. Pet. 2. Vos autem eſtis genus electum, regale ſacerdotiũ gens ſancta, populus acquiſitionis. Iſta ergo ſunt quæ faciunt ſacerdotes eſſe veros ſacerdotes, id eſt, ſacros duces, ſacros doctores, & ſacrorum datores. Et ſic igitur patet quod in iſtis debet eſſe innocentiæ ſanctitudo, quod oſtenditur cum dicitur Sacerdotes.

F ¶ Secundo dico, quod hic oſtenditur apparentiæ vel euidentiæ pulchritudo, quæ oſtenditur cum dicitur Stolas. Stola idem eſt quod nobilis veſtis, quia ſcilic. ſacerdotes debent habere veſtes, id eſt, exteriores conuerſationes nobiles & honeſtas. Honeſta enim conuerſatio ſumme requiritur in ſacerdote, quia ſcilicet, ſicut illa communiter libentius parantur & ornantur, quæ viſibus hominum principaliter exponuntur, & etiam quæ homines libentius intuentur, & inde eſt, quod mulieres ſolent melius & precioſius ſuas facies ornare, ad quas ſciunt viſus intuentium aſpirare, ſic quia vita ſacerdotis eſt ſicut ſignaculum, ſicut ſpectaculum, & ſicut miraculum, ad cuius vitam & mores reſpiciunt vniuerſi, neceſſe eſt, quod bene ſtoletur, & honeſta conuerſatione & virtutum multiplicatione multipliciter adornetur. Stolas inquit. De quibus dicitur 2. Eſd. 1. Statuit ſacerdotes per vices dierum, amictos ſtolis. Vt ſic ſacerdotes figurentur in 24. Senioribus, de quibus dicitur Apoc. 4. quod ſedebant ſuper thronos amicti ſtolis albis. Inueniuntur enim binæ ſtolæ, ſcilic. prima & ſecunda. Prima eſt gratia, quæ datur filio prodigo reuertenti Luc. 15. Cito proferte ſtolam primam, & induite eum. Secunda eſt gloria, quæ datur bonæ animæ de corpore exeunti, de qua Eccl. 45. Stola gloriæ induit eum. Et iſtæ ſunt binæ ſtolæ quibus Ioſeph induit fratres ſuos Gen. 45. vbi dicitur quod proferri fecit ſingulis binas ſtolas. Beniamin autem dedit quinque ſtolas optimas. In generali enim omnibus dantur binæ ſtolę, ſcilicet, gratia in præſenti, & gloria in futuro. In ſpeciali autẽ dabuntur, quinque ſtolæ, ſcilicet, quando reſumpto corpore quinque ſenſus corporis quintuplici gloria dotabuntur, & tunc implebitur quod dicitur Apoc. 7. Vidi turbam magnam &c. amicti ſtolis albis, & palmę in manib. eorum. Et nota, quod hic per ſtolas, id eſt, per veſtes ſacerdotales poſſunt intelligi illæ virtutes quæ requiruntur ad ornandum conuerſationem ſacerdotis & cuiuslibet viri iuſti.

G ¶ Veſtes enim ſacerdotales ſunt iſtæ, ſcilicet,

Prima eſt linea interior,
Secunda eſt amictus,
Tertia linea exterior, vel ſuperior,
Quarta eſt cingulum,
Quinta eſt ſtola,
Sexta eſt manipulus,
Septima eſt caſula.

¶ Secundum enim iſta ſeptem ego inuenio ſeptem ſpirituales ſtolas quibus viri iuſti ornantur, ſcilicet,

Stolam puritatis & innocentiæ,
Stolam firmitatis & patientiæ,
Stolam caſtitatis & continentiæ,
Stolam charitatis & amicitiæ,
Stolam humilitatis & obedientiæ,
Stolam ſtabilitatis & perſeuerantiæ,
Stolam fœlicitatis & affluentiæ.

¶ Eſt igitur habenda ſtola innocentiæ & puritatis, & iſta eſt illa veſtis linea quæ interius prius eſt ante omnia & habenda, & à viris eccleſiaſticis induẽda. Vnde dicitur 2. Re. 6. quod Dauid indutus ſtola byſſina ſaltabat ante arcam. Byſſus .n. eſt ſpecies lini cãdidiſſimi. Quia ſc. Ezec. 44. præcipitur, quod ſacerdotes & leuitæ lineis induantur.

¶ Item eſt habenda ſtola patientiæ & firmitatis, & iſta ſignificatur per amictum, quod eſt ornamẽtum humerorum, qui portant onus, quia, ſcilicet, patientia munit & ornat hominem ad hoc quod poſſit tribulationum onera ſuſtinere. Et de iſta ſtola dicitur Eſa. 63. Iſte formoſus in ſtola ſua, gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ 3. Reg. 8. Tulerunt ſacerdotes, & portauerunt arcam domini. Et Geneſ. 49. Suppoſuit ad humerum ad portandum.

¶ Item habenda eſt ſtola continentiæ & caſtitatis. Iſta ſignificatur in veſte linea ſuperiori, quæ dicitur eſſe lata & lõga quod pedes attingat. Quia ſcilicet, caſtitas debet ſe extendere vſque ad pedes, id eſt, affectus interiores, quia ſcilicet, non ſufficit caſtitas corporis, niſi adſit caſtitas mentis. Quod eſt contra hypocritas, qui iſtam ſtolam habent exterius in corpore, ſed nunquam in corde, de quo Mar. 12. Cauete vobis à ſcribis & phariſæis, qui volunt ambulare in ſtolis, ſupple exterius, & non interius. Ideo de ſtola perfectæ caſtitatis poteſt dici illud quod de Angelis dicitur Marc. 16. quod viderunt iuuenem ſedentem in dextris, coopertum ſtola candida, id eſt, viderunt iuuenem angelicum ſtola caſtitatis indutum.

¶ Item eſt habenda ſtola amicitiæ & charitatis, & iſta ſignificatur in cingulo quo pectus ſacerdotale debet ſtringi. Nam

Amor eſt {
Cingulum copulatiuum,
Vinculum colligatiuum,
Cingulum amplexatiuum.

Iſto ergo debent eccleſiaſtici cingi, quia Deo & proximo debent charitatis amplexibus ſemper cingi ſeu iungi. Vnde de iſtis dicitur illud 2. Machab. 5. quod apparuerunt equitantes per aera diſcurrentes, auratas ſtolas habentes. Aurum enim charitatem deſignat.

¶ Item habenda eſt ſtola obedientiæ & humilitatis, & iſta ſignificatur in ſtola qua ligatur collum ſacerdotis quæ deſignat Chriſti iugum ſuaue, & onus eius leue, ſcilicet, obedientiam voluntariam & humilitatem. Eccl 6. Torques illius in ſtola gloriæ, Torques enim quæ pendet in collo, obedientiam ſignificat, cui ſubijcimus colla noſtra.

¶ Item habenda eſt ſtola perſeuerantiæ, & ſtabilitatis, & iſta ſignificatur in manipulo, quod ponitur in ſiniſtra manu, quia ſcilicet, in ſiniſtra aduerſitatis neceſſaria eſt perſeuerantia ne ſuccũbat. Vnde igitur in impoſitione manipuli dicit epiſcopus: Accipe miniſter manipulum, miniſterium tuum imple. Et de iſta ſtola poteſt dici illud 1. Macha. 14. Iuuenes induebant ſe gloria & ſtolis belli. Perſeuerantia enim eſt illa ſtola, quæ ſumme neceſſaria eſt in bello.

¶ Item habenda eſt ſtola æternæ gloriæ & fœlicitatis ſignificata per caſulam, quæ eſt ſuperior, contexta ex filis nobiliſſimis, quia vt communiter ſolet fieri de pannis aureis & ſericis & auaris. Quia ſcilicet ſtola æternæ gloriæ eſt aurea, ſplendens, rutilans & fulgens. Iſta eſt ſtola qua Deus veſtit milites ſuos poſt triumphum vitiorum Apoc. 6. Vidi ſub altari animas interfectorum propter verbum Dei, & datæ ſunt ei ſingulæ ſtolæ. Iſta eſt illa ſtola iucunditatis, de qua dicitur in Pſalm. Stola iucunditatis induit eum dominus. Et breuiter iſtæ ſunt ſtolæ binę & multiplices, & veſtes virtutum, quibus debent ſacerdotes indui iuxta illud Pſa. Sacerdotes eius induantur ſalutari. Et ſic bene dico, quod in ſacerdotibus debet eſſe apparentiæ & eminentiæ pulchritudo, quod notatur cum dicitur Stolas.

¶ Sed tertio dico, quod in ipſis debet eſſe ſapientiæ & eloquentię rectitudo, & hoc oſtenditur cum dicitur. Cum tubis. H
Per tubam enim in ſcriptura intelligitur prædicatio, redargutio & comminatio prælatorum & etiam ſacerdotum. Ad iſtos pertinet tubare, id eſt, alios corrigere & eis prædicare. Et quia prædicatio ſine ſcientia non poteſt eſſe, ideo notandũ eſt quod ſicut aquila excedit alias aues in dignitate, & in vocis reboantis terribilitate, ſic ſacerdotes & eccleſiaſtici, qui re vera ſunt alijs gradu eminentiores, debent eſſe in ſcientia clariores, & in tubali voris eloquentia auditoribus terribiliores iuxta

iuxta illud Ose. 9. In gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum Domini. Aquilæ enim debent esse propter visus, id est, scientiæ amplitudinem, quia sc. ad istos pertinet scire, quid sit agendum, iuxta illud Nehemi. 7. Donec surgeret sacerdos doctus & eruditus. Isti enim tenentur scire iudicium inter mundum & immundum, inter lepram & peccatum, & potissimè in confessione. Ideo leproso dicitur Matt. 8. Vade, ostende te sacerdotibus. Sicut enim dicitur Hier. 18. Non peribit lex à sacerdote, nec consilium à sapiente, nec sermo à Propheta.

I ¶ Ad denotandum, quod isti

Debent scire legem diuinam & mandata,
Debent dare consilium & salubria documenta,
Debent more Prophetarum denunciare futura gaudia vel tormenta.

1. Macch. 2. Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius. Item tubam debent habere super domum Domini per auctoritatem eloquentiæ, iuxta illud 2. Par. 5. Concrepabant stantes sacerdotes canentes tubis, quia teste Gregor. super illa verba, Dignus est operarius mercede sua: Magnæ damnationis est, inquit, sine labore mercedem sumere, & vitiorū præmia manducare, nihilque contra vitia prædicare. Vide infra de Tuba. Et sic bene apparet, quomodo sacerdotes debent habere ista tria principalia, videlicet,

Eloquentiam ad docendi rectitudinem,
Apparentiam ad conuersandi pulchritudinem,
Innocentiam ad viuendi sanctitudinem.

Bene ergo dictum est in auctoritate: Steterunt sacerdotes habentes stolas cum tubis. Ista igitur dicta sunt de bonis sacerdotibus.

K ¶ Sed heu proculdubio charissimi, quàm pauci sunt hodie in sancta Ecclesia sacerdotes, qui habeant omnia supradicta, quia teste scriptura, impletur hodie illud Esa. 24. Et erit sicut populus, sic sacerdos &c. imò verè melior populus, quàm sacerdos. Postquam igitur visum fuit de illis, dico breuiter, sicut ad sensum videmus, moderni sacerdotes præcellunt alios,

Non in virtutibus, sed in criminibus,
Non in sanctitate, sed in temporali potestate,
Non in iustitia, sed in stultitia,
Non in perfectione, sed in vitę & morum corruptione.

Nam pro certo charissimi, sunt hodie isti

Simoniæ professores,
Superbiæ præcessores,
Auaritiæ possessores,
Ignorantiæ successores,
Malitiosi machinatores,
Præsumptuosi opinatores,
Delitiosi conuersatores,
Luxuriosi inquinatores.

Quod isti sunt simoniæ professores, patet hodie, quia multi sunt, qui simoniacè ingrediuntur, & qui simoniacè progrediuntur. De ingressu enim dicitur quod intrent simoniacè. 3. Reg. 12. Igitur quicunque volebat, implebat manum suam, & fiebat sacerdos, q. d. qui manibus plenis ingrediuntur sacerdotij dignitatem, quamuis indigni consequuntur. De progressu etiam simoniaco talium dicitur Miche. 3. Principes eius in muneribus iudicabant, & sacerdotes eius in mercede docebant, & Prophetę eius in pecunia diuinabant. Quod etiam ipsi sint superbiæ præcessores, patet ad literā, quia verè nulla est hodie maior superbia quàm in personis ecclesiasticis. Vnde isti sacerdotes excelsorum, quos Ieroboam de nouissimis plebis constituit, 3. Reg. 13. Quia scil. in Ecclesia illi, qui sunt de nouissimis plebis, id est, de vili & humili plebe, sunt sacerdotes excelsorum, id est, sunt hodie magis superbi & elati, quando ad sacerdotium sunt promoti, & tamen isti deberent timere illud, quod dicitur 4. Reg. 23. quod Iosias occidit omnes sacerdotes excelsorum. Quod etiam isti sint auaritiæ possessores patet Ezech. 40. vbi in visione monstratum est ei gazophylacium sacerdotum, qui excubabant in custodijs templi, q. d. propterea excubant, vt gazam colligant. Ad quod facit illud Malach. 1. Quis est in vobis, qui claudat ostia, & incendat altare meum gratuitò? q. d. nullus. Quod etiam sint ignorantiæ successores, patet 2. Paralip. 5. vbi dicitur, quod sacerdotes non poterant stare, nec ministrare propter caliginem. Quod isti sint malitiosi machinatores, patet Hierem. 6. vbi dicitur: A minore vsque ad maximum omnes auaritiæ student, & à Propheta vsque ad sacerdotem omnes faciunt dolum. Quod etiam isti sint præsumptuosi opinatores, patet 1. Macc. 5. vbi dicitur, quod sacerdotes ceciderunt in bello, dum noluerūt fortiter agere. Quod etiā isti sint deliciosi conuersatores, patet, quia hodie magis vacant delitiis, quam diuinis officijs, patet Es. 28. vbi dicitur: Sacerdos & ꝓpheta nescierūt, præ ebrietate absorpti sunt à vino. Quod etiam isti sint luxuriosi inquinatores, patet ad sensum. Quilibet enim vult habere suam. Vnde in persona diaboli potest dici illud Hiere. 31. Inebriabo animas sacerdotum pinguedine. Isti enim in pinguedine luxuriæ suæ, & nutriendo vxores & filias suas, expendunt patrimonium crucifixi. Figurati in sacerdotibus Belis, Danie. 14. quibus occultè cum vxoribus & paruulis de nocte subintrantibus, quicquid in altari ponebatur, consumebant. Et ideò breuiter de pinguedine luxuriæ suæ potest dici illud Hier. 23. Propheta namque & sacerdos polluti sunt in domo mea; inueni malum eorum, ait Dominus. Ecce ergo quales sunt hodie multi sacerdotes nostri. Et inde est pro certo, charissimi, quia tot vitijs inficiuntur, quòd hodie à cuncto populo contemnuntur, & à tyrannis & principibus corroduntur, & finaliter in inferno à dæmonibus affliguntur. De præsenti maledictione dicitur Mal. 2. Ad vos, inquit, mandatum hoc, ô sacerdotes. Sequitur: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius. Vos autem recessistis de via, & scandalizastis plurimos in lege, & irritum fecistis pactum Leui, propter hoc dedi vos contemptibiles & humiles cunctis populis. De futura enim talium damnatione dicitur 2. Parali. 23. Nathan sacerdotem Baal interfecerunt. Et ideo de malis modernis sacerdotibus pulchrè loquitur Hugo libr. de 12. abusion. vbi dicit sic: Sacerdotes, inquit, nostri

Ocio vacant,
Ebrietatibus student,
Terrena sapiunt,
Assidui in plateis,
Rari in ecclesijs,
Tardi ad inuestigandum culpam peccatoris,
Parati ad inquirendum vestigium leporis,
Libentius congregant canes, quàm pauperes,
Velocius panem cani, quàm pauperi porrigentes,
Plures seruiunt ad mensam, quàm ad missam,
Famulos habent multos clericos paucos, quorum
Thalamus ornatior est, quam Ecclesia,
Mensa paratior, quàm altaria,
Scyphus calice preciosior,
Equus missali charior,
Cappa pulchrior casula,
Camisia delicatior, quàm alba,
Et quod horribile est auditu, mundiora fœmoralia, quā corporalia,

Ecce ergo, quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus. Hæc Hugo de Sancto Victore. Sic igitur breuiter ostēsum est de conditionibus tam bonorum quàm malorum sacerdotum sufficienter &c.

Satiare.

Vide infra in tit. Saturitas, vbi ponetur vtrumq; simul, & inuenies.

Saccus.

Notā, quod saccus est vestis seu instrumentum, quod est A

Vtile ad continendum,
Pœnale ad induendum,
Vile & detestabile ad intuendum.

Et ideo possumus dicere, quod per saccum in scriptura potest intelligi

Saccus {
Conscientiæ interioris,
Pœnitentiæ exterioris,
Mortalitatis fragilioris,
Prosperitatis deterioris,
Iniquitatis horridioris.
}

¶ Dicamus igitur primo, quod inuenitur saccus mentalis conscientiæ. Mens enim humana est quidam saccus, qui licet alia te præter Dominum impleri non possit, debemus tamen ipsum pro viribus implere rebus pertinentibus ad salutem. Impleatur igitur iste saccus

Duplici charitate,
Multiplici pietate,
Sapientiæ claritate,
Totius iustitiæ æquitate.

Igitur in isto sacco ponantur duo talenta duplicis charitatis. Vnde 4. Reg. 5. Ligauit duo talenta in duobus saccis. Item in isto sacco ponantur frumenta nutricis pietatis. Gene. 44. Imple saccos eorum frumento. Item in isto sacco ponatur calix scientiæ & subtilitatis, iste est enim calix Ioseph, de quo dicitur Gen. 44. quod inuenit scyphum in sacco Beniamin, qui scil. erat minor filiorum Iacob. Ad denotandum, quod scyphus doctrinæ & scientiæ abentius inuenitur in sacco, id est, in mente & conscientia humilium & minorum, quàm superbientium & malorum. Item

in facco isto ponantur pondera iustitiæ & æquitatis. De quo Deut.25. dicitur: Non habebis in vno facco diuersa pondera. Et sic igitur patet, quomodo inuenitur faccus mentalis conscientiæ.

B ¶ Secundo dico, quod inuenitur faccus pœnalis pœnitentiæ. Saccus enim, qui est vestis aspera & pungitiua, significat punctiones pœnitentiæ, de quibus dicitur Ioel. 1. Cubate in facco ministri Dei mei. Et Ion. 3. Vestiti sunt faccis à maiore vsque ad minorem: & Esa.22. Vocauit Dominus ad fletum, ad planctum, ad caluitium, & ad cingulum facci. Sed de isto facco pœnitentiæ potes videre titulum de Pœnitentia.

C ¶ Tertio dico, quod inuenitur faccus mortalis impotentiæ, & iste est faccus corporis humani, qui à beato Bern.in lib.5. Meditationum dicitur sperma fœtidum, faccus animarum, cibus vermium. Corpus enim est faccus animæ. Vnde sancti in morte post exitum huius facci dicunt regratiando illud Psalm. Conscidisti faccum meum, & circumdedisti me lætitia.

D ¶ Quarto dico, quod inuenitur faccus temporalis affluentiæ, & iste est ille faccus, quem Dominus prohibet Apostolis, dicens Luc.16. Nolite portare facculum, neque peram. Et Luc.12. Facite vobis facculos, qui non veterascunt, thesaurum indeficientem in cœlis. Saccus enim est vile indumentum, quo sc. soli viles homines induuntur. Vnde Hester 4. dicitur, quod indutum facco non erat licitum aulam regis intrare; fignans mundi prosperitatem, quæ rectè est indumentum hominum peccatorum, quo qui induti sunt, vix aulam regis Paradisi intrabunt. Et de isto facco dicitur Aggæ.1. Qui diuitias congregauit, misit eas in faccum pertusum.

E ¶ Quinto vero dico, quod inuenitur faccus iniquitatis & nequitiæ. Saccus enim est vile indumentum, quod faciliter contrahit multas sordes, sic peccatum. Vnde Esa.20. præcipitur: Solue faccum de lumbis tuis. Sic igitur patet, quod faccus quinque modis sumitur.

A Sagitta.

Nota, quod sagitta est instrumentum bellicosum, ad proijciendum de lege ordinatum, & ad penetrandum, vel pungendum principaliter præparatum; & habet sagitta tria propria, scilicet,

Subito currere,
Acute pungere,
De longe procedere.

Et ideo breuiter dicamus, quod sagitta potest accipi in bono & in malo. Vnde nota, quod in scriptura inueniuntur tres sagittæ bonæ & tres malæ. Bonæ sagittæ sunt istæ, scilicet,

Sagittæ { Contritionis, Correctionis, Prædicationis.

Contritio est sagitta cordis compunctiua,
Correctio est sagitta carnis afflictiua,
Prædicatio est sagitta gentis arguitiua.

B ¶ Dico igitur primo, quod est sagitta contritionis pro pœnitentibus compũgendis. Ex dolore enim contritionis fiunt quædam sagittæ spirituales, quibus compungitur cor hominis pœnitentis. Ipsę enim sunt sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatorijs, quia sc. contritio est acuta per compunctionis dolorem, & habet carbones desolatorios per peccatorum præteritorum recordationem. Præterea sagittæ tria habent, scilicet,

Ferrum durum & acutum,
Lignum rectum & planum,
Pennas ligatas & ceratas.

Sic contritio debet esse, vel debet habere

Ferrum doloris & displicentiæ,
Lignum æquitatis & iustitiæ,
Pennas spei & fiduciæ.

Habere enim debet sagitta contritionis

Doloris mœstitudinem ad corda transfigendum, & ista est ferrum durum.
Æquitatis rectitudinem ad culpam cum pœna compensandum, & istud est lignum rectum.
Spei vero & fiduciæ certitudinem & celsitudinem ad veniam, gratiam, gloriam sperandum & affectandũ.

Et istæ sunt tres pennaturæ sagittæ contritionis, scilicet spes de triplici bono, scilicet,

De { Venia procuranda, Gratia acquirenda, Gloria finaliter obtinenda.

Istæ ergo sunt tres sagittæ, quas Deus de longe immittit in cor humanum. Istæ sunt sagittæ volantes, citissimè decurrentes, iuxta illud Psalm. Etenim sagittæ tuæ transeunt, fiue tonitrui tui in rota. Istæ sunt sagittæ pungentes, & vsque ad interiora pectoris penetrantes. Psalm. Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, & confirmasti super me manum tuam. Istæ sunt sagittæ, quibus venator Deus occulte & subito cepit Paulum & Magdalenam, ipsosque interius taliter vulnerauit, quod fons lacrymarum exinde stillauit. Vnde breuiter ipsi Deo potest dici illud Psalm. Sagittæ tuæ acutæ populi sub te cadẽt in chorda. Istæ ergo sunt sagittæ contritionis pro pœnitentibus compungendis.

C ¶ Secundo dico, quod est sagitta correctionis pro delinquentibus puniendis. Sagittæ enim rigorem iudiciarium designant, quo scil. prælati debent pungere & corrigere delinquentes. Prælatus enim in manu tenere debet arcum iudiciariæ potestatis, in quo est lignum durum, quod tamen est curuum, & chorda mollis, quæ tamen est recta, quia scilic. in prælato debet esse lignum duri rigoris, quod per pœnitentiam flectatur, & chorda mollis misericordiæ & dulcoris, quæ tamen per iustitiam rectificetur, vt scilic. nunquam fit fine iustitia pietas, nec fine pietate iustitiæ seueritas. De isto igitur arcu debet prælatus sagittas correctionis emittere, & peccatores deuios sagittare. Prælati enim dicuntur sagittarij, qui præibãt exercitum Domini exercituum. Quia sicut ad sagittarium pertinet clarè videre, & attentè respicere, & inde est, quod vnum oculum solet claudere, vt rem sagittandam melius possit discernere, & magis certè sagittam iacere, sic prælatus debet clarè videre per discretionem, attente respicere per diligentem deliberationem, vnum oculum, scil. oculum carnis, qui scilic. non videt, nisi preces, fauores, odia & præmia, debet claudere per fauoris & odij reiectionem, & cum oculo spiritus rectè discernere per delictorum examinationem, & sagittanda sagittare per iustam correctionem & punitionem, ne forte sit sicut Lamech, qui cum esset cœcus, & haberet arcum, & à puero duceretur, pro bestia hominem sagittauit, & Cain loco vnius bestiæ interfecit, sicut dicitur in hostia scholastica. Quia pro certo illi, qui ducuntur à puero, id est, à propria sensualitate, & maximè si careant claro visu, id est, discretionis subtilitate, si tales habent arcum, id est, si pollent iudiciaria potestate, solent sæpe pro bestia hominem lædere, & iustum loco impij vulnerare. 3. Reg.22. In incertum sagittam dirigens, casu percussit regem Israel. Istæ enim sunt sagittæ in manu potentis, quibus vtuntur filij excussorum. Aduerte tamen, quod sagittæ correctionis debent habere

In ferro acutiem seueritatis,
In ligno planitiem benignitatis, & rectitudinem æquitatis,
In penna mollitiem pietatis & dulcissimæ charitatis.

Quia secundum veritatem in correctione debet esse

Seueritas,	Pietas,
Æquitas,	Charitas.
Benignitas,	

Ista enim sagitta debet remitti contra contritos & humiliatos, quia tunc sagittæ paruulorum debent fieri plagæ eorum, & debet acui contra proteruos & obstinatos, fortior enim sagitta requiritur ad vulnerandum hominem armatum, quàm nudum. Sic verè fortior correctio requiritur ad castigandum obstinatos, & duritia & excusationibus armatos, quàm alios mansuetos. Multi enim ita sunt fortes in malitia sua, quod nullus potest eos domare. Similes isti militi Troiano, qui dicebatur Cygnus, cui Neptunus, qui est Deus maris, pater erat, sicut narrat Ouid.lib.12 fabu.3. & concesserat, quod nec ferro poterat penetrari, quem tamen Achilles cum toto impetu suæ fortitudinis ad terram prostrauit, & superauit, & ipsum Neptunus in albam auem mutauit. Quia ergo pro certo charissimi aliquando inueniuntur aliqui ita duri & obstinati, quod ipsi ferro & sagitta correctionis sunt impenetrabiles, ita quod possit de talibus dici illud Iob 41. Non fugabit eum vir sagittarius, in stipulam versi sunt ei lapides fundæ, contra tales ergo non est mitius procedendum, sed cum conatu & impetu est ab Achille, id est, à bono prælato talibus obuiandum, vt sic à malis vsibus recedere compellantur, & vt in albam volucrem, id est, in viros perfectos necessariò conuertantur. Iudith 7. Filij Israel non in lancea vel in sagitta confidunt, sed montes defendunt eos. Ista est igitur sagitta correctionis pro delinquentibus puniendis.

D ¶ Tertio dico, quod inuenitur sagitta prædicationis pro auditoribus arguendis. Prædicator enim est sicut sagittarius, qui pharetram sacræ scripturæ, quæ plena est sagittis eloquiorum diuinorum, secum debet portare, quibus debet impios verbaliter vulnerare dicendo Abac. 3. In luce sagittarum tuarum ibunt in splendore fulgurantis hastæ tuæ; q.d. Sagittæ diuinorum eloquiorum non solum sunt lux & splendor ad viam veritatis ostẽdendam, imo etiam sunt sagitta & hasta ad peccatores pungendum, arguendum, & percutiendum. Prædicator enim aliquando dicitur sagittarius, & aliquando sagitta. Sagittarius enim fingitur esse animal, quod est in inferiori parte corporis equus, & in superiori parte homo cum arcu & sagitta. Quia sc. prædicator debet

debet esse equus propter diligentem discursionem, & debet esse sagitta propter diuinorum eloquiorum diffusionem. Secundum hoc prædicator potest comparari sagittario signo cœlesti, qui est

Signum { Igneum, Masculinum, Diurnum.

Quia isti debent esse { Ignei per feruorem charitatis, Masculini per vigorem probitatis, Diurni per splendorem veritatis.

¶ Sagittarius etiam secundum astrologos est

Domus { Itineris, Fidei, Sapientiæ, Honoris, Astrorum, Diuinationis, Somniorum.

Quia isti debent esse { Discursiui & veloces per sedulitatem, Firmi per fidei firmam crudelitatem, Sapientes & magistri per doctrinæ sublilitatem, Honesti per vitæ venerabilitatem, Syderei per cœlestis ciuitatis considerationem, Diuini per æternæ aduersitatis præmeditationem, Somniantes per superne fœlicitatis contemplationem.

Ecce ergo qualis sagittarius debet esse quilibet prędicator, & etiam quilibet vir iustus & perfectus. Et ideo breuiter de isto potest dici illud Gen. 21. Creuit puer, & mansit in solitudine, & factus est iuuenis sagittarius. Vbi aduerte, quod quilibet perfectus debet habere

In profectu sedulitatem (Creuit)
In affectu simplicitatem (Puer)
In effectu stabilitatem (Mansit)
In conuictu asperitatem (In solitudine)
In intellectu sublimitatem (Factus est iuuenis)
In affatu seueritatem (Sagittarius.)

Sed adhuc dico, quod iste non solum est sagittarius, imo & ipse aliquãdo dicitur sagitta, quia ipse est sagittarius alios verbaliter arguendo, & est sagitta & de ipso sagittam faciens, alios exẽplariter reprehendẽdo. Et sic loquitur Esa. 49. c. Posuit me Dominus sicut sagittam electam in pharetra sua &c. Et prædicator etiam & prædicatio debet esse sagitta irreuocabilis, quia sc. nullius timore debet retrocedere, iuxta illud 2. Re. 1. Sagitta Ionathæ nunquã abijt retrorsum. Et sic igitur patet quod inuenitur sagitta prædicationis. Et sic ostenditur, quomodo in bono significato inueniuntur tria genera sagittarum, scilicet,

Prædicatio,
Correctio,
Contritio.

F ¶ Sed pro certo dico, quod in malo significato inueniuntur alia genera sagittarum, videlicet,

Sagitta { Tentationis, Detractionis, Tribulationis.

¶ Dico igitur, quod est sagitta tentationis. Et ista est tẽtatio diabolica, quæ scil. impedit diuersimode viros. Ceruus enim dum in latratu canum in sibilatione venatoris delectatur, ab alio venatore subito sagittatur. Ceruus enim simplex animal est admirans quicquid viderit de nouo, & ideo cum duo sint venatores sibi insidiantes, vnus sc. aperte, alius vero occulte, cum illius aperti & canum suorum admiratur latratum & sibilum, occulte sentit sagittam & venabulum, & non euadit mortis periculum. Sic vere charissimi, plures venatores spirituales nobis insidiantur, scilic. vnus apertus cum multis canibus, sc. mundus cum omnibus delectationibus, & vnus occultus cum sagittis & arcubus, scil. diabolus cum infinitis tentationum generibus. Cõstat enim quod si incaute in latratu & sibilo istius aperti venatoris. i. in amplexu delectationũ mundi intendimus, venator occultus diabolus sagittas tentationũ emittet, & dum eum non præcauemus, nos subito per aliquod peccatũ mortale percutiet & occidet. Tẽtator enim est sagitta volans in die, negotiũ perambulans in tenebris, incursus in dæmoniũ meridianum. Sagitta .n. volãs dicitur, quia sagitta perambulans. i. subita, in tenebris, quia occulta, incursus & dominij, quia violenta. Et ideo sicut sagittæ balistarũ non sunt expectandæ, sed potius fugiendæ, nisi homo fortiter sit armatus, sic & tentationes diabolicæ sunt fugiendæ, non expectãdæ, nisi homo magnis virtutib. ita quod resistere valeat, sit munitus Hie. 4. A voce equitis & mittentis sagittas fugit omnis ciuitas. Ista est igitur sagitta tentationis.

¶ Deinde dico, quod est sagitta detractionis. Lingua enim detractorum dicitur sagitta, quia scilicet, ab occulto & à longinquo, hoc est dictum, absentia venit. Vnde in Psal. Filij hominum dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Lingua enim detractorum similis est linguæ serpentis, quæ similis est ferro sagittæ, & semper fundit venenum, & ista ad modum sagittę vsque ad cor vulnerat, & venenum infamiæ fundit & prauas locutiones. Vnde Hie. 9. dicitur, quod sagitta vulnerans lingua eorum, pacem cum amico suo loquitur, & occulte ponit ei insidias. G

¶ Denique dico, quod est sagitta tribulationis. Et ista est illa qua Deus vtitur aliquando ad probandum bonos, aliquando ad puniendum malos. Tyranni enim & dæmones sunt arcus & balista diuinæ iustitiæ, quibus mediantibus sagittas iudiciorum suorum & mundi tribulationum & tormentorum emittit Psal. Emitte sagittas tuas, & conturbabis eos. Istis autem sagittis punguntur boni in præsenti ad ipsorum probationem. Vnde Iob 6. de seipso dicebat. Sagittæ domini in me sunt quarũ indignatio edidit spiritum meum & terrores domini militant contra me. Vnde 2 Reg. 11. dicitur, quod dixerunt iacula sagittarij ad seruos Dauid. Istis igitur percutiuntur mali per multiplicẽ tribulationem Deut. 32. Sagittas meas complebo in eis. Istis insuper percutiuntur damnati, scilicet, in iudicio per æternam damnationem, quia scil. tunc accipient sagittam suæ seueræ sententiæ, iuxta illud Hie. 6. Sagittam & scutum arripiet, crudelis est, & non miserebitur. Et ipsos percutiet per executionem æternæ miseriæ & tristitiæ Deu. 31. Inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus deuorabit carnes, & de cruore occisorum, & de captiuitate nudati inimicorum capitis &c. Sic ergo patet quomodo tam in bono quam in malo multa sunt genera spiritualium sagittarum videlicet, H

Tribulationis,
Detractionis,
Tentationis,
Prædicationis,
Correctionis,
Contritionis.

Sufficit ergo. Vide supra de Arcu.

Sal.

Sal. Cum Sal sit illud quo cibi condiuntur, quo carnes saliuntur, quo à putredine pręseruantur, possumus breuiter dicere secundũ diuersas proprietates salis. Multa enim inueniũtur genera saliũ spiritualium in scriptura sancta. Inuenitur enim A

Sal { Sapientiæ, Pœnitentiæ, Amicitiæ, Imprudentiæ, Affluentiæ.

¶ Primo dico, quod inuenitur sal sapientiæ & discretionis. Sal enim habet virtutem condendi cibos, & saporem congruum cõferendi. Sic vere discretio & sapientia condit & temperat omnes actus humanos, ipsisque saporem tribuit & valorem. Sicut enim sine sale nullus cibus est sapidus quam alias esset bonus, sic sine discretione nullus actus est validus, quamquam esset alias virtuosus Iob 6. Nunquid poterit comedi insulsum, quod sale non est conditum? Et ideo viris sapientibus aliorum facta temperantibus dicitur Mat. 5. c. Vos estis sal terræ. Istud est etiam potissime sal quo debent condiri verba nostra iuxta illud Col. 4. Sit inquit sermo vester in gratia, semper salè conditus. Quia sicut dicitur Leu. 12. In omni sacrificio tuo, id est, in omni opere tuo sal appones.

¶ Secundo inuenitur sal pœnitentię & afflictionis. Sal enim habet virtutem corrosiuam, & carnis superfluæ consumptiuam. Sic pœnitentia carnem superfluam, id est, carnalitatem consumit, & corporaliter mortificat & affligit. Vnde de impositione pœnitentiæ potest dici illud Ezech. 43. Offeres inquit hircum caprarum & vitulum & arietem & mittent sacerdotes super eos sal. Quia scilicet, quando peccator, qui recte est B

Hircus fœtens per luxuriam,
Vitulus saliens per superbiam,
Aries lanam portans per auaritiam.

Vult se Domino spiritualiter offerre, sacerdos debet sibi sal pœnitentiæ imponere & inferre. Sicut enim sal præseruat à putredine, ita pœnitentia à damnatione. Et ideo sicut per salis immissionem Helisæus aquas sanauit, sicut dicitur 4. Reg. 2. sic per pœnitentiæ concessionem, Christus mundum à vitijs liberauit. Et animæ damnatæ dicitur Ezech. 54. Aqua inquit non es lota in salutem, nec sale salita. Istud est ergo sal pœnitentiæ & afflictionis.

C ¶ Tertio dico, quod inuenitur sal amicitiæ & coniunctionis. Vnde nota. Antiquitus enim, quando componebant homines inter se pacta & confœderationes, solebant comedere sal, in signum, quod sicut sal est incorruptibile, & quodammodo perpetuum & æternum, sic amicitiæ & confœderationes absque vlla corruptela perpetuæ & æternæ essent futuræ. Et ideo dicitur sal fœderis, Leu.1. vbi dicitur: Non auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo. Et sic dicitur etiam 2.Paralip. 13. quod Deus dedit regnum Iuda filijs Dauid in pactum salis. Sic etiam loquebantur illi, qui scribebant regi 1.Esdr.4. Damna, inquiunt, regis videre nefas ducimus, memores salis, quod in palatio comedimus. Istud igitur sal confœderationis & amicitiæ cum Deo & proximo debemus habere, & de isto nos aspergere & salire. Mar. 9 Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos.

D ¶ Quarto dico, quod inuenitur sal imprudentiæ & imperfectionis, & sic per sal intelligitur vir iniquus. Sal enim est quid ponderosum, est etiam quid infructuosum, quia nihil crescit seminatum in sale. Sic verè peccator grauis est, & onerosus ad sustinendum, iuxta illud Eccl.22. Arenam & salem & massam ferri facilius est portare, quàm virum stultum. Sterilis etiam est & infructuosus ad fructum bonorum operum producendum. Soph. 2. Siccitas spinarum, & acerui salis, & desertum vsque in sempiternum. Vnde proprie est sicut sal Siciliæ, quod in igne liquescit, & ab aqua resilit, contra naturam cuiuscunque salis. Sic verè peccator aquam deuotionis & gratiæ refugit, & in igne tentationis deficit & liquescit. Matth.5. Si sal euanuerit, ad nihilum valet vltra, nisi vt mittatur foras &c.

E ¶ Quinto dico, quod est sal affluentiæ & temporalis successus. Sal enim terram, vbi seminatur, facit sterilem, in tantum, quod si aqua maris egressa limites suos effunditur super terram fructuosam, vix de octo annis potest fructificare. Talis est mundi prosperitas, quia pro certo facit sterilescere ab omnibus operibus dilectores suos. Et ideo Deus facit, sicut solebant facere antiqui victores, qui capta aliqua ciuitate, quando nolebant, quod amplius reædificaretur, post destructionem seminabant ibi sal, in signum perpetuæ sterilitatis & destructionis. Quia verè diabolus, postquàm animam spiritualiter vicerit & destruxerit, quandoque sal mundanæ prosperitatis in ea seminare nititur, vt sterilis perpetuo possit esse. Deut.3. Vsque ad mare deserti, quod est salsissimū. Vnde de Abimelech dicitur Iudic. 9. quod destruxit vrbem, ita vt sal in ea dispergeret. Et sic patet, quomodo sal multis modis sumitur in scriptura.

A **Salomon.** Nota, quod Salomon potest significare Christum, vel etiam quemlibet virum iustum, & potissime regem, iudicem, vel prælatum, & hoc triplici ratione, scilicet,

Ratione { Nominis, Ominis, Culminis.

Habuit enim { Nomen gratiosissimum, Omen fructuosissimum, Culmen gloriosissimum.

Nominis gratiositas patet in ipsius interpretatione, quia s. Salomon interpretatur pacificus, iuxta illud: Salomon imperauit in diebus pacis, Eccles.47. Quia sc. ad virum iustum pertinet, quod sit pacificus & modestus,

Interius, quantum ad se,
Exterius, quantum ad proximum,
Superius, quantum ad Deum.

Vnde 3.Reg.4. dicitur: Salomon habebat pacem ab omni parte. Ominis fructuositas patet in bonorum multiplicatione, quia. s. iste ex diuino munere fuit dotatus omnibus bonis gratuitis & fortuitis, sicut patet 3 Reg.20. vbi dicitur, quod magnificatus est rex Salomon super omnes reges diuitijs & sapientia, & vniuersa terra desiderabat videre vultum Salomonis, & audire sapientiam eius. Culminis gloriositas patet in regiminis administratione, quia sc. iste fuit rex potens & excelsus. Vnde 3.Reg.4. dicitur, quod in iurisdictione Salomonis erant omnia regna à flumine terræ Philistijm, vsque ad terminum Ægypti.

C ¶ Ad denotandum, quod ille, qui vult esse verus Salomon, & spiritualiter Salomon debet iustè regere se, & sua, & suos. Quod potissimè pertinet ad prælatos. De quo potest dici illud 1. Paral. 29. Sedit Salomon in solio Dei in regem pro Dauid patre suo, vt sic de quolibet tali Salomone dicat Deus illud 1.Parali.22. Salomon filius meus paruulus puer est, & delicatus.

B ¶ Vbi aduerte, quod Salomon, spiritualiter loquendo, est Nomen

Amoris & dilectionis (Filius, inquit) quod est nomen magni amoris.
Honoris & promotionis (Meus Deus) Honorabile est enim esse filium magni regis.
Timoris & subiectionis (Puer) ad quem sc. pertinet subijci & timere.
Splendoris & discretionis (Paruulus) Animalia enim paruula magis sunt sagacia, vt patet in formica & aranea.
Dulcoris & deuotionis, quia (Delicatus.)

Ergo qui velit esse Salomon, habeat amorem & dilectionem. Filius, inquit. 3.Reg.1. Salomon filius tuus regnabit. Item habeat honorem & promotionem, vt sc. sit filius ipsius Dei. Meus, inquit: supple, ipsum imitando &c. Vnde 1.Par.28. Deus elegit Salomonem filium meum. Item habeat timorem & subiectionem, vt sit puer, quia scilic. ipse debet esse more pueri simplex, timens Deum, & seruiens ei. 1 Paral.28. Tu autem Salomon fili mi, scito Dominum Deum patris tui, & serui ei corde perfecto. Item habeat splendorem & discretionem, vt sit paruulus, quia sc. paruuli communiter plus abundant in sensu, quàm magni. De Salomone vero dicitur, quod ipse fuit sapientissimus, sicut supra patet. Item habeat dulcorem & deuotionem, quia sc. Salomon sic, vt vir catholicus & deuotus ædificauit Deo templum, sicut patet 3.Reg.5. & deinceps. 2.Paralip.1. Ascendit Salomon ad altare. Sufficit.

A **Saluator. Saluare. Salus.** Nota, quod saluare idem est, quod adiuuare, protegere, liberare. Et

Saluare est actus { Pietatis, Potestatis, Charitatis.

Et ergo quia saluare pertinet ad virum pium, qui hoc velit, & potentem, qui hoc possit, possumus notare, quod saluare pertinet propriè ad solum Deum, qui vult & potest seruare sperantes in se. Quia scil. & salus, honor, virtus, & gloria attribuitur Deo nostro, qui sedet super thronum, & agno, Apoca.7 Dicamus igitur de salute illa, quæ à solo Deo procedit. Et dicamus, quod Deus

Saluat { Temporaliter, à miserijs mundialibus, Spiritualiter, à nequitijs cordialibus, Æternaliter, à supplicijs infernalibus.

Tria enim sunt pericula, à quibus necessarium est nos saluari, scilicet,

Mundi miseriæ & afflictiones,
Cordis nequitiæ & deceptiones,
Inferni molestiæ & damnationes.

Est dico quædam saluatio à miserijs temporalibus. Et de hac dicitur in Psalm. Clamauerunt ad Dominum, cum tribularentur, & de omnibus tribulationibus eorum saluauit eos. Item est saluatio à pectoralibus nequitijs. Et de hoc dicitur in Psalm. Iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde, & humiles Spiritu saluabit. Item est saluatio ab æternalibus supplicijs. Et de hoc dicitur in Psalm. Salua me ex ore leonis, & à cornibus vnicornium. Deus igitur est Saluator,

Ad cuius salutem est recurrendum,
In cuius salute est sperandum,
Per cuius adiutorium est triumphandum,
Per cuius misericordiam est genus humanum liberandū.

Istud expertus fuisse videbatur Iacob, qui dicebat Genes.32. Vidi Dominum à facie ad faciem, & salua facta est anima mea. In quibus verbis ostenduntur plura genera saluationum, quibus Deus saluat homines. Ipse enim saluat homines

Per mentis illustrationem (Quia vidi)
Per hostis expugnationem (Quia Dominum)
Per carnis intuitionem (Quia à facie ad faciem)
Per cœli retributionem (Quia salua facta est anima mea)

Deus enim saluat hominem,

Fidem & gratiam offerendo,
Hostis potentiam conterendo,
Carnis substantiam deferendo,
Cœli fœlicitatem afferendo.

Primo modo saluat interius à mentis obscuritate. Vidi, inquit.
Secundo modo saluat exterius ab omni aduersitate. Dominum, inquit.
Tertio modo saluat inferius ab omni captiuitate. Et apparuit ei à facie ad faciem.
Quarto modo saluat superius in cœli fœlicitate. Salua facta est, inquit, anima mea.

Prima est salus magnæ bonitatis,
Secunda est salus magnæ probitatis,

Tertia

Tertia eſt ſalus magnæ charitatis,
Quarta eſt ſalus magnæ largitatis.

B ¶ Dicamus, quod homines ſaluat primo diuina bonitas per mentis illuſtrationem, & hoc oſtenditur, quando dicitur, Vidi, quia ſc. ille dicitur ſaluare hominem à periculo, qui lucernã accendit, & periculum ei oſtendit, & modum ipſum euadendi ſibi declarat & prætendit. Sic verè Deus hominem ſaluare dicitur, in quantum in obſcura domo conſcientiæ peccatoris, lucerna fidei & gratiæ per ipſum accenditur, & periculum peccati, modusque dictum periculum exeundi oſtenditur & monſtratur. Vidi, inquit. Baruch 4. Viderunt in celeritate ſalutem: & Iob 16. Videbo in carne mea Deum Saluatorem meum. Nulla enim maior ſalus poteſt dari cœco, quam reſtituere ſibi viſum. Sic nec illi, qui eſt mentaliter excœcatus, donum maius poteſt conferri, quàm quod viſus debitæ diſcretionis in eo reparetur. Vnde ille cœcus, cui Dominus dixit: Quid vis vt faciam tibi? nihil charius potuit petere, niſi vnum: Domine, vt videam; ſicut dicitur Mar. 10. Iſta igitur eſt ſalus prima, quam introducit bonitas diuina, ſ. liberatio à peccato. Sed pro certo ſicut ad plenam ſalutem viſus habendam tria naturaliter faciunt, ſcilicet,

Organi diſpoſitio,
Luminis apparitio,
Collyrij appoſitio.

¶ Sic ad ſalutem iſtam facit gratia, quæ diſponit mentem, & aufert omne impediens ſc. peccata, & per conſequens operatur ſalutem. Vnde Act. 15. Credimus ſaluari per gratiam. ¶ Item apparitio luminis, ſc. fidei, quæ eſt lumen dirigens & erigens rationem, & per conſequens lumen ſalutem faciens & procurans. Vnde, Marc. 10. Fides tua te ſaluum fecit. ¶ Item appoſitio collyrij ſacræ ſcientiæ & ſcripturæ, quæ data eſt in ſalutem omnium credentium, Iudæo primùm & Græco. Vnde Luc. 1. Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius. Et ſic igitur patet, quomodo ſaluat diuina bonitas per mentis illuſtrationem. Vidi, inquit.

C ¶ Secundo dico, quod ſanat diuina probitas per hoſtis expugnationem, quod oſtenditur, cum dicitur, Dominum. Ad Dominũ enim pertinet iuuare, ſaluare, protegere, & defendere vaſallum ſuum ab omnibus impugnationibus inimicorum, quando ſc. requiritur à vaſallo. Sic verè Dominus noſter etiam nos vaſallos, qui corpus & animam tenemus, ab eo neceſſe eſt ipſum per deuotam orationis inſtantiam requiramus, quod contra inimicos noſtros ſalutem ſui adiutorij ſentiamus. Pſal. Domine Deus ſalutis meæ obumbraſti ſuper caput meum in die belli. Iſte enim eſt iuſtus Dominus, qui non dimittit nos tentari vltra, quam poſſumus ſuſtinere, quinimò ſtatim paratus eſt defendere & ſaluare, quando eius auxilium imploramus, dum tamen de repugnando tentationibus & tribulationibus noſtrum debitum primitus faciamus. Pſal. Ad ipſum ore meo clamaui, & Dominus ſaluauit me. Vnde notandum eſt, quod Dominus noſter ſaluat nos à cunctis hoſtibus mentis & corporis, & ſpecialiter ipſe ſaluat nos ab iſtis, ſcilicet,

Ab hoſtili tentatione,
A carnali infeſtatione,
A temporali tribulatione,
A criminali infectione,
A corporali afflictione.

Saluat dico iſte Dominus deuotos ſuos à tentationibus hoſtilibus. Et re vera nullus eſt, qui poſſit reſiſtere tentationibus diaboli, niſi per ipſum ſaluetur & iuuetur. Veruntamen iſte eſt ſicut adeps leonis, quo ſecundum Plinium, ſi quis inunctus fuerit, à cunctis ſerpentibus & reptilibus eo tempore ſaluus erit. Sic verè adeps & gratia iſtius leonis de tribu Iuda, ſi animam linit vel inungit, & quis eo impinguatus fuerit, pro certo à reptilibus, id eſt, à dæmonibus & eorum tentationibus eum ſaluat. Vnde Hierem. 15. Ego tecum ſum, vt ſaluem te: & in Pſalm. Deus ſaluabit eos de manu audientium, vt notam faceret potentiam ſuam. Itẽ ſaluat ab infeſtationibus carnalibus. Nota, quod lapis, qui dicitur Gelaticem, ſeruat & ſaluat portantem à morſibus vermium, & muſcarum, quamuis melle fuerit ſiue lacte inunctus, & à veſtibus totus mundus, ſicut videtur dicere Plinius. Sic verè Deus, quando præſens eſt homini per gratiam, ſeruat eum à muſcis carnis, id eſt, à malis & immundis delectationibus & cogitationibus, quamuis melle proſperitatis aliquoties inungatur. Ezec. 36. Ego ero vobis in Deum, & ſaluabo vos ab omnibus inquinamentis veſtris. Item iſte ſaluat à tribulationibus temporalibus. Iſte eſt enim ſicut lapis, qui dicitur Ceraunius, vel ſicut lignum arboris, quæ dicitur laurus, quorum præſentia ſaluat & ſeruat hominem à fulgure & tempeſtate. Quia ſc. nulla tempeſtas tribulationum temporalium nocet homini, quam Dominus per præſentiam ſuæ gratiæ ſaluare voluerit. Exemplum habemus de martyribus. Vnde Apoſtoli ſentientes tempeſtatem maris, dixerunt Matth. 8. Domine ſalua nos, perimus. Et ſequitur, quod imperauit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna. Ipſe enim ſaluat à tribulationibus,

Vel eas tollendo, vel temperando,
Vel in eis patiendi fortitudinem concedendo,
Vel illos, qui ipſas inferunt, ſubtrahendo, vel auferendo.

Vñ in Pſ. dicitur: Saluaſti .n. nos de affligẽtib. nos, & odientes nos diſpdiſti. Vñ Eſa. 43. ipſe valde conſolatoriè loquitur cuilibet tribulato, dicens ſic: Noli timere ſeruus meus Iacob, quia ego tecum ſum. Cum tranſieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te. Cum ambulaueris per ignem, non combureris, & flamma non ardebit in te, quia ego Dominus Deus tuus Iſrael, Saluator tuus. Item iſte ſaluat ab infectionibus criminalibus, id eſt, à peccatis. Matth. 1. Iſte ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Item iſte ſaluat à paſſionibus corporalibus. Vnde Marc. 6. Quicunque eum tangebant, ſalui fiebant ab infirmitatibus ſuis. Sic igitur patet, quomodo ſaluat diuina probitas per hoſtium ſuperationem. Dominum, inquit.

D ¶ Tertio dico, quod hominem ſaluat diuina charitas per carnis intuitionem, & hoc oſtẽditur, cum dictum eſt, A facie ad faciem. Iſte enim eſt ſicut Chaladrius, qui infirmum ſaluat & ſanat, quando faciem ſuam ſibi vertit, & viuet, quando à facie ad faciem ipſum ſpectat. Sic verè Deus tunc humanum genus propriè ſaluauit, quando per beatam incarnationem faciem ſuam perſonaliter declarauit, & quando à facie ad faciem mundum vidit. Iſtud bene videbatur Dauid prætendiſſe, cum dicebat in Pſalm. Veni ad liberandum nos Domine Deus virtutum, oſtende faciem tuam, & ſalui erimus. Veni, inquit: ſupple, perſonaliter carnem aſſumendo, quia .ſ. filius hominis venit ſaluare, quod perierat. Vnde Matthæ. 18. & Luc. 19. dicitur, quod filius hominis non venit animas perdere, ſed ſaluare. Sciens enim filius Dei, quia vana ſalus hominis, & quia longè à peccatoribus ſalus, operatus eſt ſalutem in medio terræ, vt ſc. ipſe daret ſalutem regibus, & redimeret Dauid ſeruum ſuum. ¶ Vnde nota, quod tunc temporis ipſe

Saluauit mundum { A diaboli poteſtate, Ab inferni captiuitate, A peccati malignitate.

Saluauit dico mundum à diaboli poteſtate. Eſa. 49. Quod ablatum fuerit à robuſto ſaluabitur. Item à captiuitate inferni. Hie. 30. Saluabo te de terra longinqua. Item à malignitate peccati. Vnde 1. Timoth. 1. Dominus Ieſus Chriſtus venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere. Saluat igitur hominem diuina charitas per carnis intuitionem. A facie, inquit, ad faciem. De quo Sophon. 3. Dominus Deus tuus in medio tui fortis ipſe ſaluabit.

E ¶ Sed quarto dico, quod ſaluat hominem diuina largitas per cœli retributionem, & hoc oſtenditur, cum dicitur. Salua eſt, inquit, anima mea. Iſta autem ſalus fiet ſpiritualiter in iudicio, quando Saluatorem expectamus Dominum noſtrum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, Philip. 3. Tunc enim ſaluabitur populus omnis, qui inuentus fuerit ſcriptus in libro vitæ, ſicut dicitur Dan. 12. Et poſſumus notare, quod iſta ſalus æterna dabitur finaliter, ſcilicet,

Peccata fugientibus,
Tormenta ſuſtinentibus,
In Deo confidentibus,
Dominum inuocantibus,
Humiliter conuerſantibus,
Carnaliter continentibus,
Perfectè pœnitentibus,
Pacificè quieſcentibus,
Integrè confitentibus,
Limpidè contemplantibus,
Canonicè ſubintrantibus,
Iuſtificè cogitantibus,
Seipſos contemnentibus,
In fide permanentibus,
Baptiſmum profitentibus,
In finem pertingentibus ſeu perſeuerantibus.

Dico, quod Deus ſaluat peccata fugientes. Ezechiel. 7. Qui fugerint, ſaluabuntur. Vnde dicebat Dauid 1. Regum 27. Melius eſt, vt fugiam, & ſaluer. Item ſaluat tormenta ſuſtinentes. Tobi. 13. Tu flagellas & ſaluas, deducis ad inferos & reducis. Matth. 10. Qui perſeuerauerit vſque in finem, ſaluus erit. Item ſaluat in Deo confidentes. Vnde Pſalm. Saluabit eos, quia ſperauerunt in ſe. Item ſaluat Dominum inuocantes. Pſalm. Clamaui, & Dominus ſaluabit me. Et Ioelis ſecundo cap. Omnis, qui inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. Item ſaluat humiles & timentes. Pſalm. Humiles ſpiritu ſaluabit. Item ſaluat caſtos & continentes. Prouerbiorum nono capit. Qui abſceſſerit ab

ab ea, sc. à muliere, saluabitur. Item saluat perfectè pœnitentes. Vnde Esa. 45. Conuertimini ad me (supple, per pœnitentiam) & salui eritis. Item saluat in pace quiescentes. Esa. 30. Si reuertimini, & quiescatis, salui eritis. Item saluat integre confitentes. Hie. 32. & 33. In diebus illis saluabitur Iuda, quæ interpretatur confitentes. Item saluat limpide contemplantes. Dabo in Sion salutem, & in Hierusalem gloriam meam. Sion enim interpretatur specula. Item saluat debitè subintrantes, scil. in Ecclesiam, & in beneficia. Ioan. 10. Per me si quis introierit, saluabitur. Item saluat iustè & sanctè cogitantes. Psalm. Saluos facit rectos corde. De corde autem exeunt cogitationes, Matth. 15. Item saluat seipsos affligentes. Luc. 9. Qui perdiderit animam suam propter me, saluam faciet eam. Item saluat in fide permanentes. Vnde Luc. 7. Fides tua te saluam fecit. Item saluat baptismum profitentes. Tit. 3. Saluos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis. Item saluat semper perseuerantes. Vnde Matt. 24. Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Ecce igitur charissimi, quot genera personarum saluat Dominus in æternum, quia sicut dicitur Esa. 45. Saluatus est in Domino salute æterna. Et sic igitur patet, charissimi, quomodo inuenitur quadruplex salus, scilicet,

Salus diuinæ largitatis & retributionis,
Salus diuinæ charitatis & intuitionis,
Salus diuinæ potestatis & liberationis,
Salus diuinæ bonitatis & illustrationis.

Et sic sufficit. Vide de Laborare &c.

A **Salutare.** Nota, quod salutare nihil aliud est, quàm salutem alicui implorare. Vnde ille salutat hominem, qui salutem & bonum imprecatur ei, & orat. Et est salutare officium valde commune; nulli enim debet denegari salutatio, imò omnibus sicut commune debitum debet ab omnibus exhiberi. Ad hoc etiam ipsa bruta debent nos monere. Psittacus enim seu Panagallus in suo cantu dicitur naturaliter promere verbum salutatorium, sci. Aue, vel χαῖρε. Vitulus etiam marinus, qui est animal valde disciplinabile, dicitur etiam voce & vultu homines salutare. Elephas edocetur regem cognoscere, & cum reuerentia honorare. In quo instruitur homo, quod salutationē omnibus debet libenter & benigniter communicare, & nulli penitus denegare. 1. Pet. 3. Salutate inuicem in osculo pacis. Et nota, quod salutatio debet fieri, quia

Salutatio est actus {
Charitatis,
Pietatis,
Largitatis,
Fidelitatis,
Sedulitatis,
Tranquillitatis,
Iocunditatis,
Necessitatis.

Quod salutare sit actus charitatis, patet 1. Cor. 16. vbi dicitur: Salutate omnes fratres in osculo sancto. Item quod sit actus pietatis, patet 4. Reg. 10. vbi post mortem Ochoziæ regis Iuda fratres eius descenderant ad salutandum filios eius. Item quod sit actus largitatis, patet 1. Reg. 10. vbi dicitur, quod cum salutauerint, dabunt tibi duos panes. Item quod sit actus fidelitatis, patet Eccl. 22. vbi dicitur: Amicum salutare non confundaris, & à facie illius te non abscondas, & si malè tibi euenerit, per illum sustinebis. Item quod sit actus sedulitatis, patet Luc. 1. vbi dicitur: Exurgens Maria abijt in montana cum festinatione, & salutauit &c. Item quod sit actus tranquillitatis, patet Exod. 18. vbi dicitur, quod Iethro & Moyses salutauerunt se inuicem verbis pacificis. Item quod sit actus iocunditatis, patet Luc. 1. vbi dicitur: Vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. Item quod sit actus necessitatis, patet, quia scilicet tunc efficitur salutatio, quādo fit aliqua supplicatio. Etiam illi humiliter salutantur, à quibus bona aliqua supplicantur. Vnde 1. Reg. 25. dicitur, quod Dauid volens à Nabal aliquid impetrare, dicit: Sic venietis ad Nabal, & salutabitis eum, dicentes: Quodcunque inuenerit manus tua, da mihi &c. Et sic etiam salutari debent Christus & beata virgo pro gratia impetranda, & etiam alij sancti, iuxta illud Apostoli 1. Corin. 16. Salutate Mariam, quæ multum laborauit in fratres. Exemplo Elephantum, qui teste Solino, postquam aqua loti fuerint, ortum Solis quibusdam nutibus salutant.

B ¶ In malo autem possumus dicere, quod inuenitur

Salutatio {
Elationis,
Derisionis,
Proditionis.

Primo dico, quod est salutatio elationis & superbiæ; & istam volunt habere inanis gloriæ dilectores, de quibus dicitur Matt. 23. quod ipsi diligunt salutationes in foro, & vocari ab omnibus Rabbi. Secunda est salutatio derisionis & insolentiæ, & sic Matthæ. 27. dicitur, quod milites cœperunt salutare Iesum in cruce, dicentes: Aue rex Iudæorum. Tertia est salutatio proditionis, & sic loquitur 1. Macchab. 7. vbi dicitur, quod Nicanor proditoriè venit ad Iudam, & salutauerunt se verbis pacificis, hostes autem parati erant rapere Iudam. Et sic dico, quod salutare sumitur in bono & in malo.

Sanitas. Sanare. Cum sanitas nihil aliud sit, quàm quædam corporis bene temperata qualitas, sanare vero nihil aliud, quàm corpus infirmum ab infirmitate liberare, & ad temperantiam reducere, possumus dicere, quod sanitas spiritualiter loquendo, nihil aliud est, quàm animæ spiritualis incolumitas, & per diuinam gratiā ab infirmitate peccati restituta bonitas aut libertas. His igitur præmissis possumus notare, quod in scriptura triplex sanitas inuenitur, scilicet, A

Sanitas {
Corporalis,
Cordialis,
Æternalis.

Prima facit hominem sanum à carnis infirmitatibus,
Secunda facit hominem sanum à cordis iniquitatibus,
Tertia facit hominem sanum à mundi calamitatibus.

Prima est sanitas corporis alleuiatiua, & de hac dicitur 4. Reg. 5. Laua te septies in Iordane, & sanitatem recipiet caro tua. Secūda est sanitas criminum exterminatiua, de qua in Psalm. Ego dixi, Domine misereri mei, sana animam meam, quia peccaui tibi. Tertia est sanitas gloriæ administratiua, de qua Hier. 17. Sana me Domine, & sanabor; saluum me fac, & saluus ero, quoniam laus mea tu es. Qualicunque igitur modo accipiatur sanitas, siue

Pro {
Corporis liberatione,
Animæ depuratione,
Gloriæ retributione,

Istud tamen planum est, quod sanitas tanquam summum bonū summè est diligendum, procurandum & recuperandum, conseruandum & continuandum. Teste enim Sapiente Eccl. 30. Nō est census super sanitatem corporis, & non est oblectatio super cordis gaudium. Et propter hoc consulebat Dominus illi mulieri Hæmorrhoissæ, per quam peccatrix anima designatur, dicēs Marc. 5. Vade in pace, & esto sana. In quibus verbis ostenduntur tria, quæ ad sanitatem animæ requiruntur, secundum tria, quæ in sanitate corporis requiruntur. Constat enim sanitas corporis

Ex morborum resecatione, quæ fit per alterationem malæ complexionis. Quia vade, inquit.
Ex virium reparatione, quæ fit per conseruationem & reformationem bonæ proportionis. Quia in pace.
Ex virtutum conseruatione, quæ fit per conseruationem status perfectionis. Quia esto, inquit, sana.

Sic verè charissimi, dico, quod ad sanitatem spiritualem requiritur,

Quod exeas culpam infectiuam (Vade.)
Quod habeas normam refectiuam, scilicet pacem (In pace.)
Quod teneas vitam perfectiuam (Esto sana.)

Debet enim, qui vult esse sanus,

Quod {
Inficit, relinquere vel horrere,
Reficit, assumere vel habere,
Perficit, diligere & tenere.

Primum facit pœnitentia status immutatiua, quæ ostenditur, cum dicitur, Vade, id est, exi de peccato.
Secundum facit innocentia cordis quietatiua, quæ ostēditur, cum dicitur, In pace; quam scilicet facit innocentia.
Tertium facit permanentia status conseruatiua, quod ostenditur, cum dicitur, Esto sana, id est, perseuera in sanitate.

¶ Dico igitur primo, quod homo sit spiritualiter sanus per motum immutationis pœnitentiæ, & hoc ostenditur, cum dicicitur, Vade. Pœnitere enim nihil aliud est, quam de peccato ad gratiam ire, procedere, vel transire. Peccator enim est sicut peregrinus. Quamdiu enim est in peccato, valde longè est à Deo; quia sicut dicitur Prouerb. 15. Longè est Deus ab impijs. Sed tunc temporis ad Deum vadit, quando per pœnitentiam ad ipsum reuertitur & accedit. Sicut enim ille, qui vadit, dimissa posteriori parte ad anteriorem transit, sic pœnitens posteriorem partem, id est, statum peccati dimittit, & ad anteriorem partem, id est, ad statum virtutum progreditur atque tendit. Etenim B

Ad Deum accedit cor per contritionem,
Vadit lingua per confessionem,
Tendit manus per satisfactionem.

Teste

Teste enim Constantino, multum confert ad sanitatem habendam & conseruandam ire & ambulare. Motus enim & exercitiũ est vnum de illis sex quæ ad sanitatis custodiam requiruntur, de quibus vbi tractatum est, quære in tabula. Per motum enim

Humor superfluus consumitur,
Calor naturalis confortatur,
Appetitus prouocatur,
Venter etiam euacuatur.

Sic vere charissimi, istud ire pœnitentiæ de quo dicitur, est principium pro sanitate animæ recuperanda.

Humores enim peccati consumit per contritionem,
Calorem charitatis confortat per vulnerum Christi meditationem,
Appetitum bonorum æternorum prouocat per affectum & adoptionem,
Ventrem conscientiæ euacuat per confessionem & gratiæ restitutionem.

Vade ergo Et de hoc 4. Reg. 5. Vade lauare septies in Iordane, & recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis. Expone auctoritatem sicut in eo loco exposita est, ad quem te tabula remittit. Vnde de isto vadere dicitur Cant. 4. Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris Myrrha enim quę est liquor amarissimus, verumtamen quasi morborum omnium sanatiuus, signat amaritudinem pœnitentiæ & afflictionis, thus autem in scriptura vaporem deuotæ orationis, quia ista duo sanant animam à peccatis, & ipsam liberant à tormentis. De myrrha enim pœnitentiæ potest dici illud Hier. 51 Tollite resinam ad dolorem eius, si forte sanetur De oratione dicitur Tob 8. Orabant ambo pariter, vt sanitas daretur eis. Patet ergo, quod fit homo sanus per motum immutantis pœnitentiæ. Vide, id est, per pœnitentiam immutare.

C ¶ Secundo dico, quod fit homo sanus per actum quietantis innocentiæ quod ostenditur cum dicitur, In pace. Sicut enim ille est corporaliter sanus, in quo est debita humoris proportio & adæquatio, & nulla repugnantia vel turbatio, sic ille est sanus spiritualiter, in quo est affectuum quietudo, innocentiæ rectitudo, aut innocentiæ restitutio. In pace inquit. Quamdiu enim homo in peccato est, nunquam potest habere pacem neque sanitatem, semper enim impugnatur interius per conscientiæ stimulationem, & semper est infirmus per fortitudinis relaxationem. Vnde in Psalm Non est sanitas in carne mea à facie irę tuę, non est pax ossibus meis a facie inimicorum meorum. Pax igitur cordis, tranquillitas animi, & innocentia mentis, sunt sanitas spiritualis. Quia breuiter omnes viri iusti sunt illi qui habẽt spiritualiter sanitatem & pacem, impij infirmitatem & litem. Vnde Esa. 57. Creaui fructum labiorum pacem, pacem his qui prope, & pacem his qui longe, & sanaui eos. Impij vero quasi mare feruẽs, quod quiescere non valet, & non est pax impijs, dicit Dominus. Et posses hic dicere vel ponere quomodo plura sunt quæ impediunt istam pacem, sicut supra de pace, & plures etiam infirmitates quæ impediunt mentis sanitatem &c. Sicut supra de infirmitate. Fit igitur homo sanus per actũ quietantis innocentiæ. In pace inquit.

D ¶ Tertio dico, quod homo fit sanus per statum conseruantis permanentię, hoc est dictum, per virtutem continuantis perseuerantiæ, quod ostenditur cum dicitur Esto sana. Istud enim verbum esto, perseuerantiam designat, sicut supra visum est in loco suo. Et proculdubio proprie ille nõ est sanus, qui occasione modica fit infirmus. Vnde lunatici non sunt sani proprie, quia quãuis aliquando non sunt infirmi actualiter, sunt tamen infirmi habitualiter, ita quod illa infirmitas reducitur de potentia ad actum valde faciliter, sic vere spiritualiter loquendo ille non dicitur sanus qui per inconstantiam faciliter fit malus sed ille solus per perseuerantiam semper est bonus. Esto inquit sana, perseuera in sanitate, iuxta illud Ioan. 5. Ecce sanus factus es, iã noli peccare, ne deterius tibi contingat. Et ideo sicut videmus, quod sanitas perdita difficiliter recuperatur, quapropter necesse est, quod habita diligentissime conseruatur. (Et inde est, quod pro conseruanda sanitate, solent homines à nociuis abstinere, & de speciebus & herbis medicinalibus electuaria conficere & habere) sic vere charissimi, cum difficiliter peccator à peccati infirmitatibus resilire possit, ad sanitatem gratiæ reuenire, & quãdo potissime à planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas (Esa. 1.) hoc est dictum, quando est in vitijs induratus, scil. quando impletur illud Hier. 46. Frustra multiplicabis medicinã sanitas non erit tibi, proculdubio si quis sanitatẽ habuerit, debet eã custodire, & à nociuis mũdi delectationibus abstinere, & electuario perfectionis, quod de multis speciebus, id est, de multis virtutibus conficitur, sanitatem huiusmodi sustinere. Esto inquit sana Luc. 8. Inuenerunt hominem vestitum, & sanę mẽtis.

E ¶ Et possumus notare, quod aliqua sunt istius sanitatis restitutiua, & ista proculdubio sunt ista, scilicet,

Summi numinis incarnatio,
Christi sanguinis immolatio,
Sacri fluminis depuratio,
Fidei luminis illustratio,
Dolentis hominis suspiratio.

Dico igitur, quod sanitas spiritualis est, & fuit humano generi restituta per incarnationem summi numinis. Prima. n. quæ fuit salutis & sanitatis humano generi restitutiua, fuit incarnatio verbi, iuxta illud Psalm. Misit verbum suum, & sanauit eos. Verbum enim in mundum missum per incarnationem, sanationis, & sanitatis humani generis causa fuit, figuratum 4 Regum 20. vbi pet jt rex Ezechias infirmus dicens. Quod erit signum, quod dominus saluabit me? Et sic factum est, quod Deus dedit sibi signum sanationis, retrocessionem solis, quia, scilicet, sol retrocessit per decem lineas, in tantum, quod sicut dicitur Eccl. 48. Retro redijt sol, & addidit vitam regi. Sic vere charissimi, quia rex omnium, scilicet, homo, infirmus erat diuersis peccatis, Deus volens ipsum sanare, fecit solem iustitiæ filium suum à nobilitate propria per carnis assumptionem retrocedere, & sic voluit sanitatem humano generi procurare. vnde Sap. 16. Sermo tuus domine sanat omnia. Item dico, quod ista sanitas restituta est, & etiam continue restituitur per Christi sanguinis immolationem. Christi enim passio, & sui sanguinis effusio, causa fuit sanitatis humani generis, iuxta illud Esa. 53. Eius liuore sanati sumus. Nam leo cum infirmatur, gustato sanguine simiæ sanatur. Ad denotandum, quod sanguis Christi (qui fuit simia, eo quod per incarnationem humanam speciem simiauit) est remedium & sanitas peccatorum, & potissime quando per deuotionem aspicitur, & per considerationem, & compassionem teneriter cogitatur, quia sicut videlicet dracontium herba, quæ similis est serpentibus in colore, facit serpentes fugere & à morsibus serpentum sanat, sic Christus qui fuit in colore, id est, in apparentia similis serpentibus, id est, dæmonibus quantum ad naturam corporalis & mortalis substantiæ, sicut etiam dæmones, & visibiles & mortales apparent assumpto, & accomodato aliquo corpore (iuxta illud Rom. 8 Misit Deus filium suum, in similitudinem carnis peccati) contrarius est serpentibus, id est dæmonibus, & contra morsus & tentationes ipsorum præbet hominibus sanitatem. Figuratus etiam in serpente æneo fabricato à Moyse, & suspenso in palo, vt illi qui percussi erant à serpentibus, dum illum aspicerent, sanarentur, sicut dicitur Nu. 21. Quia proculdubio suspensus in palo crucis, scilicet, Christus, sanat illos qui à malis serpentibus dæmonibus per tentationes percutiuntur, si à percussis deuote pendens in crucis patibulo speculetur. Sic igitur patet, quod ista sanitas restituitur per Christi sanguinis immolationem. Item dico, quod ista sanitas est restituta per sacri fluminis irrigationem. Baptismus enim post prædicta duo reparat principaliter animæ sanitatem. Vnde illud prædictum 4. Reg. 5. Lauare inquit septies in Iordane, & recipiet sanitatem caro tua iuxta illud Ezec 47. Sanabuntur aquæ, & viuent omnia ad quę peruenerit torrens. Torrens dico, id est, aquæ baptismales. Item restituitur ista sanitas per fidei luminis illustrationem. Fides enim restituit sanitatem animæ, quando per incredulitatis vitium est infirma. Vnde prædicatori dicitur ad Titum 2. Loquere quæ decent sanam doctrinam, & admone senes, vt sobij sint, & sani in fide Actor. 3. Fides quę per eum est dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. Item restituitur ista sanitas per dolentis hominis suspirationem scilicet, per pœnitentiam, de quo dicitur in Psalm. quod Deus sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. Pœnitentia enim sanat

Cor per contritionis dolorem,
Os per confessionis clamorem,
Manum per satisfactionis vigorem.

Sanat dico cor per dolorem contritionis Luc. 4. Euangelizare pauperibus misit me, & sanare contritos corde. Sanat etiam os per clamorem confessionis, de quo Eccl. 17. Viuens & sanus cõfiteberis. Sanat insuper manum per vigorem bonę operationis, & satisfactionis Matth. 12. Manum suam extendit, & restituta est sanitati. Ista sunt, scilicet, quinque quæ sunt sanitatis restitutiua, scilicet, pœnitentia, fides, baptismus, Christi passio, Christi incarnatio.

F ¶ Sed pro certo adhuc dico, quod sunt aliqua istius sanitatis custoditiua, & conseruatiua. Et ista sunt

Feruor orationis,
Cultus religionis,
Honestas locutionis,

Dulcor

Dulcor deuotionis,
Ictus tribulationis,
Auditus prædicationis,
Nitor conuerſationis,
Parcitas epulationis,
Timor diuinæ dominationis.

De oratione dicitur Geneſ. 20. quod orante Abraham ſanauit Deus Abimelech. De religione dicitur Matt. 21. quod cœci, & claudi acceſſerunt ad Ieſum in templo, & ſanauit eos. De honeſta locutione dicitur 2. ad Timot. 1. Formam ſanorum verborum habe. De deuotione dicitur Eccl. 38. quod vnguentarius faciet vnguenta ſuauitatis, & vnctiones conficiet ſanitatis. De tribulatione dicitur Iob 5. quod Deus percutit, & manus eius ſanabit. & Eſa. 19. Pertutiet Deus plaga, & ſanabit eos. De audita prædicatione dicitur Lucæ 6. quod multi venerunt vt audirent Ieſum, & ſanarentur. & Lucæ 22. dicitur quod Ieſus tetigit auriculam eius, & ſanauit eum. De honeſta conuerſatione dicitur illud Lucæ 7. Inuenerunt hominem veſtitum, & ſanæ mētis. De parca epulatione dicitur Ecc. 31 Somnus ſanitatis in homine parco. Et ibidem. Sanitas animæ, & corporis ſobrius potus. De timoris conturbatione dicitur Eccl. 34. quod oculi domini ſuper timentes eum. ſequitur. Dans ſanitatem, & vitam, & benedictionem. & Prouer. 3. Time Deum, & recede à malo, ſanitas quippe erit in vmbilico tuo. Sic ergo patet quomodo plura ſunt quæ faciunt ad ſanitatis animæ conſeruationem & reſtitutionem. Et hoc eſt tertium principale. Eſto igitur ſana. Iſta igitur ſunt tria requiſita principaliter ad ſanitatem ſcilicet

Permanentia,
Innocentia, &
Pœnitentia.

Vnde. Vade igitur in pace, & eſto ſana. Sufficit.

A Sanctus. Sanctitas. Sanctificatio.

Nota, quod ſanctus dicitur ille, qui à peccatis, & vitiis eſt immunis. vnde proprie ſanctus dicitur, qui virtutibus eſt plenus, & vitiis expeditus. Et etiam ſanctitas idem eſt quod puritas, & munditia, bonitas, & iuſtitia. Et eſt ſanctitudo nomen commune, continens generaliter omnes particulares gratias, & virtutes. Vnde ſanctus etymologizatur quaſi ſanguine vnctus, vel quaſi ſine terra, vel quaſi ſanus & iuſtus Ad denotandum quod ille proprie dicitur ſanctus, qui ſanguinem Chriſti per ſuę mortis compaſſionem imaginatur, qui eſt ſine terra, id eſt, terrenorum amore non afficitur, & qui ſanus in affectibus inuenitur. De ſanguine enim Chriſti dicitur Heb. 9. Si enim ſanguis vitulorum inquinatos ſanctificat, quanto magis ſanguis Chriſti, & cætera. Vnde breuiter de ſancto tali, id eſt, de quolibet tali iuſto poteſt dici illud Eccle. 45. c. quod de Aaron dicitur. In fide & lenitate ipſius ſanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne. De Chriſto etiam pontifice ſancto dicitur Hebr. 7. Talis enim decebat vt nobis eſſet pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, excelſior cœlis factus. Quia ſcilicet ille qui vult eſſe ſanctus, debet eſſe

Pontifex, id eſt, pontem ad paradiſum faciens per bonam operationem,
Innocens per perfectam intentionem,
Impollutus per caſtam conditionem,
Segregatus à peccatoribus per ſingularem cōuerſationē,
Excelſior cœlis factus per æternorum contemplationē.

Talem enim ſanctitatem debent habere illi, qui in altari cordis volunt Deo miniſtrare ſpiritualiter. Homo enim debet eſſe ſanctus, tum quia ſanctam vitam ſeruare fide profitetur, tum quia ſanctum officium exequitur, tum quia membrum ſancti capitis Chriſti efficitur, tum quia à ſancta matre eccleſia nutritur, & tum quia ſancto ſpiritu ſuggerente domino famulatur. Et hoc eſt quod præcipitur Leui. 19. vbi dicitur. Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſū. Vbi aduerte quod ſanctitudo eſt habēda,

Quia { Virtualiter poteſt haberi (Sancti inquit)
Generaliter ſolet doceri. (Eſtote)
Exemplariter ſolet videri. (Quia ego ſanctus ſū)

Eſt dico habenda ſanctitas,

Quia { Conficitur multis virtutibus,
Præcipitur diuinis iuſſibus,
Oſtenditur exemplis pluribus.

Dico igitur, quod ſanctitas eſt habenda propter virtutum cumulum, & ornamentum, & hoc oſtenditur in verbo. Sancti. Propter præcepti ſtimulum, & documentum, & hoc oſtenditur in verbo Eſtote. Propter exempli ſpeculum, & ornamentum, & hoc oſtenditur cum dicitur & allegatur. Quia ego ſanctus ſum.

B ¶Primo igitur dico, quod debemus eſſe ſancti propter virtutum cumulum aſſumendum, quod oſtenditur in verbo Sancti. Iſtud enim nomē ſanctus excludit omnē iniquitatē, & includit virtutem & bonitatem. Aliæ enim virtutes particulares habent effectus, iſta autem vniuerſalem. Lapides enim precioſi contenti ſunt vnam vel duas proprietates habere. Et inde eſt, quod vnus lapis proficit ad vnum, alius ad aliud, & nullus ad omnia. Et ideo, qui inueniret vnum lapidem qui omnium aliorum contineret virtutes, ſumme deberet diligi, & cum diligentia procurari. Sic aliæ virtutes operantur particulariter, quia ſcilicet caſtitas facit hominem caſtum, & iuſtitia iuſtum, & ſic de aliis, ſed ſanctitas in tantum eſt vniuerſalis virtutum, quod ipſa ſola habita neceſſe eſt eſſe hominē in cunctis particularib. virtutib. virtuoſum. Si. n. vna virtus deficeret, ſanctus proculdubio nunquam eſſet. Et ideo de iſta virtutis plenitudine dicitur Eccl. 24. In plenitudine ſanctorum detentio mea. Et ideo illi dicuntur

Sancti, qui { timent diuinam maieſtatem,
amant diuinam bonitatem,
orant diuinam pietatem,
habent fidei claritatem,
tenent ſupernam charitatem,
ſciunt omnem veritatem,
ſciunt pacis tranquilitatem,
ſentiunt mundi aduerſitatem,
frequentant bonam ſocietatem,
abhorrent omnem iniquitatem,
contemnunt mundi proſperitatem,
appetunt cœli fœlicitatem,
iubilant laudis amœnitatem,
retinent cordis iocunditatem,
vendicant gloriæ nobilitatem.

Iſtę enim ſunt quindecim proprietates, & conditiones per quas cognoſcitur homo ſanctus, quia procul dubio vt dictum eſt debent timere Dei maieſtatem. Pſal. Timete dominum omnes ſancti eius, quia non eſt inopia timentibus eum. Item debent diligere Dei bonitatem Pſa. Diligite dominum omnes ſancti. Item orare Dei pietatem Apoc. 8. Data ſunt ei incenſa multa, quæ ſunt orationes ſanctorum. & Iudith 8. dicitur. Ora pro nobis, quia mulier ſancta es. Item habere fidei claritatem. Eccl. 45. In fide, & lenitate ipſius ſanctum fecit illum dominus & Sap. 18. Sanctis autem tuis maxima erat lux. Item tenere ſupernam communitatem. Pſal. Congregate illi ſanctos eius, Itē cognoſcere ſcientiarum veritatem. Prouer. 30. Noui ſcientiam ſanctorum. & Prouerb. 9. Scientia ſanctorum prudentia. Item iſti debent amare pacis tranquillitatem. Pſal. Loquetur pacem in plebem ſuam, & ſuper ſanctos ſuos. Item ſentire mundi aduerſitatem, quia ſcilicet ſancti ſuſtinent præ cæteris mala mundi, tribulationes & pœnas. vnde Heb. 11. Sancti ludibria, & verbera experti inſuper, & vincula, & carceres, ſecti ſunt, lapidati ſunt, tentati ſunt &c. Et in Pſal. dicitur. Sanctis qui in terra ſunt eius, mirificauit omnes voluntates meas in eis, multiplicatæ ſunt infirmitates eorum. Item debent ſectari bonam ſocietatem. Pſal. Cum ſancto ſanctus eris &c. & Eccl. 27. Cum homine ſancto aſſiduus eſto. Item debent horrere omnem iniquitatem. Pſal. Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem Item debent dimittere ſeu contemnere mundi proſperitatem. Matt. 27. Corpora ſanctorum qui dormierant, ſurrexerunt, & venerunt in ſanctam ciuitatem. Item debent appetere cœli fœlicitatem, quia ſcilicet ipſi debent mentaliter habitare in paradiſo. Epheſ. 2. Iam non eſtis hoſpites, & aduenæ, ſed eſtis ciues ſanctorum, & domeſtici Dei. Item debent iubilare laudis ſuauitatem Pſal. Cantate domino canticum nouum, laus eius in eccleſia ſanctorum. Item debent dilatare cordis iocunditatem. Pſal. Sancti eius exulatione exultabunt. Et ſic ſequitur vltimum ſcilicet quod ipſi poterunt vendicare regni nobilitatē. Dan. 7. Sancti obtinuerunt regnū. Et in pſ. Gloria hæc eſt omnibus ſanctis eius. Ecce ergo quomodo, & quibus concurrentibus ſit homo ſanctus. Iſta ſunt enim quindecim gradus ſcalæ perfectionis per quas ſancti de mundo ad patrem aſcenderunt, & quibus mediantibus nomen ſancti habere meruerunt. Sancti inquit. Iuxta illud Exod. 22. Viri ſancti eritis mihi. Vt tales ſic poſſint dicere illud Epheſ. 1. Elegit nos Deus ante conſtitutionem mundi in Chriſto, vt eſſemus ſancti immaculati Vt & ſic de quolibet ſancto poſſit dici illud 4. Regum 4. Animaduerte, quod vir Dei ſanctus eſt iſte qui frequenter tranſit per nos, faciamus ergo ei cœnaculum paruum, & ponamus in eo lectulum, menſam & ſellam, & cadelabrum, vt cum venerit ad nos, maneat ibi. Sancti enim frequenter tranſeunt per nos, quia ſcilicet omni anno ſemel ad minus veniunt feſta eorum, & ideo pro certo nos debemus eis parare cœnaculum conſcientiæ, & affectionis, & ibi ad honorem ipſorum habere menſam miſericordiæ, & compaſſionis, & ibi tenere lectum mollis dulcedinis, & deuotionis, & ibidem ponere candelabrum prudentiæ, & diſcretionis, & ibi ſtatuere ſtellam iuſtitiæ, & iudicialis ordinationis, & ſic ſancti nobiſcum per gratiam manebunt, & ſuum nobis patrocinium propinabunt. Patet igitur chariſſimi, quod nos debemus eſſe ſancti, virtutū cumulū aſſumendo

Sancti

Sancti, inquit. Vt quilibet efficiatur templũ Dei, de quo 1. Cor. 3. Templum Dei sanctum est, quod estis vos.

C ¶ Secundo dico, quod nos debemus esse sancti mandati stimulum exequendo, & hoc ostenditur quando nobis sub præceprodicitur Estote. Sub præcepto enim nobis iniungitur sanctitas, quod scil. verbum imperatiuum estote, demonstrat. Iuxta illud Eccl. 37. Cum viro sancto assiduus esto Leu. 20. Sanctificamini, & estote sancti. Vnde aduerte, quod per ista duo verba esto, & estote, præcipiuntur nobis omnia quæ ad sanctitudinem requiruntur. Præcipitur enim &c. Vide supra in titulo suo, & dic sicut ibi. ¶ Nota tamen hoc, quod sicut videmus, quod illa quæ ad cultum diuinum vendicantur, sancta & sacra, & sanctificata esse iubentur, & illa quæ in eis continentur, sicut patet de templis, & altaribus eorum, vestibus & vasibus, & vtensilibus, ita & nos cum simus per fidem & baptismum Deo principaliter dedicati, debemus esse gratijs, & virtutibus sanctificati, atque sanctis virtutibus adornati. Et ideo possumus notare, quod nos debemus habere

> Sanctum locum religionis,
> Sanctum templum orationis,
> Sanctum oleum deuotionis,
> Sanctam hostiam subiectionis,
> Sanctos libros discretionis,
> Sanctum candelabrum contemplationis,
> Sanctas vestes conuersationis,
> Sanctas carnes Eucharistiæ recreationis.

Igitur estote sancti, & sitis in loco sancto religionis, fidei, & catholicæ professionis, de quo Exo. 3. Et Iosuæ 5. Solue calceamenta de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est. In isto enim loco habitat Deus, quia sicut dicitur in Psal. Deus in loco sancto eius &c. Item estote sancti, & clamate in templo sanctæ orationis, hoc est dictum, in consciẽtia sancta & deuota, de qua in Psa. Sanctum est templum tuum, mirabile in æquitate. Et ideo dicite Deo. Adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo. Item estote sancti, & habete oleum sanctum deuotionis, de quo Exod. 30. Oleum vnctionis sanctum erit. Vnde de Dauid dicitur in Psal. Inueni Dauid seruum meum, oleo sancto meo vnxi eum. Item estote sancti, & sitis sancta hostia humilitatis, & subiectionis. Ad Rom. 12. Exhibete corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem. Item estote sancti, & habete sacros libros sacræ scripturæ, & scientiæ, & discretionis 1. Mach. 12. Habentes solatio sanctos libros. Item estote sancti, & habete sanctum candelabrum sapientiæ, & contemplationis. Et de hoc Eccl. 26. Lucerna splendens super candelabrum sanctum. Item estote sancti, & habete sanctas vestes conuersationis, de quo Exo. 28. Facies vestem sanctam Aaron fratri tuo. Et Tobiæ 14. dicitur de Tobia, quod in bona vita & in sancta cõuersatione permansit. Item estote sancti, & comedite carnes sanctas dominicæ refectionis, seu sacramentalis recreationis, de quo Exod. 29. Coques carnes in loco sancto. Et sic ergo patet, quod debemus esse sancti mandati stimulum exequendo. Estote inquit.

D ¶ Tertio dico, quod nos debemus esse sancti, exempli speculum exequendo seu imitando, quod ostenditur cũ dicitur. Quia ergo sanctus sum. Ac si diceret. Accipiatis in me exemplum sanctitatis. Et re vera charissimi, ipse sanctus est, quia sicut dicitur 1. Re. 2. Non est sanctus vt est Dominus, neque enim est alius extra te, & non est fortis sicut Deus noster. Sicut enim de apibus legitur, quod sunt animalia valde munda, quia nunquam habitat nisi in loco puro & mundo, sic nec Christus delectatur habitare nisi in loco puro & mundo. Ipse enim habitat in quatuor locis, scilicet,

> In Maria,
> In conscientia,
> In ecclesia,
> In patria.

In Maria dico Eccl. 24. In ciuitate sanctificata similiter requieui. In conscientia etiam viri iusti. Iste est enim quidam locus valde honorandus, & sanctus, de quo in Psal. Tu autem in sancto habitas laus Israel. In ecclesia etiam. Ista est enim propria domus Dei, quæ immaculata est & sancta, de qua 2. Mach. 10. Hierusalẽ sit sancta, & libera cum finibus suis. In patria insuper, vbi scilic. est locus sanctus, & locus sanctorum, quia sicut dicitur in Psal. Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium, Dominus in eis in Syna in sancto. Sanctus igitur est, quia vere in omnibus actibus suis semper apparuit sanctus, & hoc

> In carnis assumptione,
> In passionis redemptione,
> In resurrectione, & ascensione,
> In sancti spiritus missione.

Et quod sit sanctus in incarnatione, patet Abacuc 3. vbi dicitur, Deus ab austro veniet, & sanctus de monte Pharam, quod etiã sit sanctus in passione & redemptione, patet Esa. 63. Afflixerunt spiritum sancti eius. Et Esa. 49. Hæc dicit Dominus redẽptor Israel sanctus eius, quod insuper sit sanctus in resurrectione & ascensione, patet Actor. 3. vbi dicitur. Vos sanctum & iustũ negastis &c. Hunc Deus suscitauit à mortuis. Et nihilominus quod sanctus sit in sancti spiritus apparitione, patet Esa. 10. vbi dicitur. Erit lumen Israel in igne, & sanctus eius in flamma. Sanctus ergo est, quod bene senserant seraphin, cum dicebant. Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth & cætera Esa. 6. Iste igitur est ille sanctus, diligens & inhabitans loca sancta, amans etiam & desiderans gentem sanctam. Vnde dico, quod nos exemplo eius debemus esse sancti. Quia inquit sanctus ego sum. Et sic igitur patet, quod nos debemus esse sancti

> Propter exempli speculum,
> Propter mandati spiculum,
> Propter commodi cumulum.

Sicut iam superius est ostensum. Vnde Lucæ 1. In sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. De sancto autem sanctorum dicitur illud quod est specialissimum sanctum. Vnde in lege antiqua sanctum sanctorum accipiebatur pro quibusdã sacratissimis hostijs. Vnde de oleo vnctionis & de thymiamate & de pluribus alijs dicitur Exo. 30. Sanctificabis omnia, & erunt sanctum sanctorum. Vel accipiebantur pro secretiori parte tabernaculi seu templi, vbi arca testamenti cum Cherubin & propitiatorio apponebantur, & vbi sacerdos semel in anno cũ sanguine ingrediebatur, sicut dicitur 3. Reg. 5. Fecit domum interiorem oraculi in sanctum sanctorum. Et Exod. 30. Deprecabitur Aaron super cornua altaris semel cum sanguine, sanctum sanctorum erit in Domino.

¶ Et dico, quod per sanctum sanctorum spiritualiter loquendo potest intelligi B

> Hostia corporis Christi,
> Conscientia viri iusti,
> Status ecclesiæ militantis,
> Domus ecclesiæ triumphantis.

Dico, quod hostia corporis Christi dicitur sanctum sanctorum, de quo Leu. 9. omnis masculus de genere Aaron vescetur carnibus eius, quia sanctum sanctorum est. Et Leu. 24. Panes comedent in loco sancto, quia sanctum sanctorum est. De pollutis vero sacerdotibus, qui scil. duxerunt vxores alienigenas, dicitur Neem. 7. proiecti sunt de sacerdotio vt non manducarent de sanctis sanctorum de quo dicitur Dan. 9. Impleatur visio & prophetia, & vngatur sanctus sanctorum. Item conscientia viri iusti dicitur sanctum sanctorum. Ibi enim debet esse arca testamenti & ordinatio diuinæ voluntatis. Ibi debẽt esse Cherubin, id est, plenitudo scientiæ & veritatis. Ibi debet esse propitiatorium clementiæ & pietatis. Ibi etiam debet esse sacerdos cum sanguine, id est, Christus consideratus in statu crucis & mortis, & suæ sanguineæ passionis & aduersitatis. Vnde Exo. 26. Facies propitiatorium super arcam testamenti in sancta sanctorum. Item status militantis ecclesiæ dicitur sanctum sanctorum, quia s. ibi sunt hostiæ sacramentorum, & ibi etiam est arca propitiatorium &c. Sicut supra & de hoc Ezech. 41. Mensus est longitudinem & latitudinem templi, & dixit. Hoc est sanctum sanctorum. Item æterna gloria seu cœli patria dicitur sancta sanctorum, quia scilicet, ibi est arca testamenti Deus. Ibi est sacerdos cum sanguine, Christus homo. Ibi est propitiatorium & propitiatrix beata virgo. Ibi sunt cherubin, id est, angelorũ scientifica plenitudo Heb. 9. Post velamentum erat factum secundum tabernaculum, quod dicitur sanctum sanctorum. Hæc igitur de sancto sanctorum sufficiunt.

Sanctificare. Sanctificatus.

A Sanctificatio. Cum sanctificare nihil aliud sit quam aliquid purum facium & sanctum facere, vel aliquid Deo dicare vel sanctificare, vel sanctum aliquid celebrare possumus dicere proprie quod illi sanctificentur, qui cunctis vitijs depurantur, & qui in statu gratiæ constituuntur, & virtutibus adornantur, & qui ad ministrandum in sancto officio vel sanctificatione, vel in sancto loco, hoc est dictum, in ecclesia vel in gradu ecclesiastico deputantur. Sanctificatio enim in scriptura accipitur vt communiter pro templo vel pro ecclesia vel pro statu ecclesiastico, sicut 1. Mach. 1. de Antiocho dicitur, quod intrauit sanctificationem cum superbia. Et sanctificatus accipitur pro illo qui digne debet ibi ministrare, sicut 2. Paral. 30. vbi dicitur, quod leuitæ sanctificati imolauerũt phase. Dico igitur quod nos debemus sanctificari, & sancti & puri fieri, ad hoc quod sancto Deo in sancta fide sua & ecclesia possim us congrue famulari, iuxta illud Exod. 19. Sacerdotes qui accedunt ad dominum, sanctificentur, ne percutiam eos. Nam & gentilium sacerdotes seruant ritũ suæ sanctificationis. Sicut enim dicit Solinus de cinna-

momo quod in Æthiopia in tanta reuerentia habetur, ꝙ colligi nō niſi à ſacris flaminibus, id eſt, ſacerdotibus permittitur (idque lucente ſole) qui ſi bene ſanctificati fuerint, pars cinnamomi quā ſoli offerunt, per ſe accenditur & incrematur, multo fortius nos qui non cinnamomum, ſed multiplex eccleſiæ ſacramentū habemus tractare, debemus ſanctificari & eſſe ſancti, vt à ſole iuſtitiæ Chriſto in noſtris cordibus relucente, poſſit noſtrum ſacrificium acceptari, & per charitatis ardorem, in noſtris cordibus cōflagrari. Ideo præcipitur Leu. 20. Sanctificamini & ſancti eſtote, quia ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter. Iſtud potiſſime debet eſſe quando corpus dominicum eſt ſumendum, quia nūc debet ſanctificatio & criminum depuratio præcedere, & virtutū ſanctitas anteire, iuxta illud Num. 11 Sanctificamini, cras comedetis carnes. Et poteſt optime prędicari in vigilia paſchæ, vel etiam in die mercurij dominicæ paſſionis.

B ¶ Et nota, quod ad iſtam ſanctificationem debet nos monere.

Pectoris ſanctitas, quę debet placere. Sanctificamini, id eſt, ſancti efficiamini.
Temporis breuitas, quæ debet vrgere. Cras inquit.
Corporis ſanctitas, quę debet replere. Comedetis carnes.

Igitur ſanctificemur propter pectoris ſanitatē. Sicut enim corpus ſanatur quando à malis humoribus euacuatur & purificatur ſic anima ſanatur qn̄ cor peccatorum fæcibus expurgatur. Ideo dicitur 2. Para. 7. quod ipſe ſcilicet Salomon ſanctificauit mediū atrij, hoc eſt dictum, mediū cordis. Item ſanctificemur propter temporis breuitatem. Cras inquit Homo enim ſolet magis feſtinare, quando videt terminum inſtare, ſic quia cras, id eſt, cito & inſtanter debet fieri negotium, quod ſanctificationē requirit, neceſſe habemus ſanctificari &c. Cras inquit Nu. 11. Sanctificamini, cras comedetis carnes. Item ſanctificemur propter Chriſti corporis ſanctitatem, quod ſcil. debemus ſumere. Comedetis inquit carnes. Etiam vas in quo poni debent iſtæ carnes, primo & ante omnia debet eſſe ſanctificatum. Vnde Zac. 14. dicitur, quod omnis lebes in Hieruſalem & in Iuda ſanctificatus eſt Domino exercituum, quia dicitur Leu. 22. Alienigena, id eſt, peccator non comedet &c. Vide ſupra de ſancto per omnia. Et ſic ſufficit.

A **Sanguis.** Nota, quod ſanguis eſt humor corporis animalis calidus & humidus, ad nutrimentum membrorum, naturaliter ordinatus. Et quia ſanguis quaſdam habet bonas, & quaſdam malas proprietates, hinc eſt, quod ſpiritualiter loquendo, ſanguis in ſcriptura in bono ſumitur & in malo. Dico, quod in bono ſignificato eſt inuenire

Sanguinem {
Redemptionis,
Affectionis,
Compaſſionis,
Afflictionis,
Nutritionis.
}

Sāguis redēptionis eſt ſanguis virtuoſus, & iſte eſt ſanguis Chriſti, de quo Eph. 1. Habemus redemptionem per ſanguinem eius. ¶ Sanguis affectionis eſt ſanguis amoroſus. Sāguis enim eſt cauſa amoris, quod patet, quia homo ſanguineus faciliter amat, & inde eſt, quod illi qui attinent ſibi in gradu conſanguinitatis, & qui ex eodem ſanguine procreantur ſe inuicem ſolent magis diligere. Ideo per ſanguinem intelligitur bona affectio quæ faciliter diligit & affectat Apoc. 1. c. Dilexit nos, & lauit nos in ſanguine ſuo. ¶ Sanguis compaſſionis eſt ſanguis virtuoſus. Pietas enim & compaſſio per ſanguinem intelligitur. Sanguis enim eſt humor valde dulcis & benignus, & naturę placidus, ſignans virtutem pietatis, quæ valde Deo & proximo eſt amica. Iſte eſt ſanguis innoxius, de quo Dan. 13. dicitur, quod ſaluatus eſt ſanguis innoxius illa die Leu. 17. Sanguis eſt pro animæ piaculo. ¶ Sāguis afflictionis eſt ſanguis doloſus vel doloroſus. Et ſic per ſanguinē intelligitur mors & pœna quæ bonis infertur, & maxime martyribus de quo in Pſalm. Effuderunt ſanguinem eorum (ſcilicet ſanctorum) in circuitu Hieruſalem, & non erat qui ſepeliret. Et iterum in Pſal. Vindica Domine ſanguinem noſtrum qui effuſus eſt. ¶ Sanguis nutritionis ſeu ſuſtentationis eſt ſanguis fructuoſus, ſcilicet, diuitiæ. Subſtātia enim hominis dicitur ſanguis, pro eo quod ad vitæ neceſſitatem hominibus eſt conceſſa, Et de hoc dicitur Deut. 12. Sāguis eorum pro anima eſt, id eſt, pro vita. Talis enim ſanguis dicitur neceſſarius eſſe homini, & ideo ei per rapinam aut per ſæuitiam non auferendus, ſed ei potius dimittēdus Leu. 7. Sanguinem omnis animalis non ſumetis in cibum. Cuius tamen contrarium faciunt vſurarij & tyranni, qui more leonum viuunt de ſanguine, id eſt, de temporali ſubſtātia innocentum. De quib. dicitur Eſa. 1. Manus veſtræ plenæ ſunt ſanguine. Et ſic dico, quod in ſcriptura in bono ſignificato inuenitur

Sanguis valoris vel amoris, qui eſt precioſus,
Sanguis dulcoris, qui eſt virtuoſus,
Sanguis doloris, qui eſt luctuoſus,
Sanguis ſudoris, qui eſt laborioſus.

¶ Dico igitur primo, quod in ſcriptura inuenitur ſanguis valoris vel amoris precioſiſſimus. Et iſte eſt ſanguis Chriſti, qui eſt ſic precioſus, quod vna gutta ſuffeciſſet B

Ad mundi redemptionem,
Ad hominum ſaluationem,
Ad paradiſi reſtitutionem,
Ad omnium vitiorum expiationem.

Vt de eo dicatur 1. Petr. 1. quod non corruptibilibus auro vel argento redempti ſumus, ſed precioſo ſanguine agni. Sāguis enim iſte aſſimilatur liquori balſami, qui valde eſt precioſus. Valet enim contra omnia genera paſſionum. Vinea enim balſami in ęſtate cultellis ferreis in Iudæa perforatur, liquorque balſamus dicitur, qui de illius vineę vitibus deſtillatur, qui in phialis appenſis vitibus ab incolis recipitur, & contra varias paſſiones vſui reſeruatur. Sic vere chariſſimi, ille qui dicitur vinea facta dilecto in conu filio olei (ſcilicet Chriſtus) fuit in æſtate, id eſt, in paſſionis ardore, in Iudæa ad literam, cultellis ferreis, ſcilicet, clauis & lancea perforatus, liquorque & balſamus ſui ſanguinis precioſi fuit de ſuis vulneribus deſtillatus, qui ſi in phiala deuoti cordis receptus fuerit, ad tollendas infirmitates vitiorum omniū bonus erit. Iſte ergo fuit & eſt ſanguis precioſus, qui ab infirmitate peccati mundum ſanauit, quando in Chriſti paſſione de illis ſacris vulneribus emanauit. Similis ſanguini pellicani, qui voluntarie ſe vulnerans, & ſanguinem ſuum ſuper pullos a ſerpente occiſos ſtillans, viuificat, ipſosque ſuſcitat atque ſanat, quia ſcil. Chriſtus voluntarie ſanguinem ſuum fudit, ipſo quæ ſuper humanum genus à diabolo ſerpente antiquo occiſum in perſona præuaricatoris Adæ, effudit, & ſic eos à morte peccati & inferni ſaluauit, ab inferni carcere, & à poteſtate diaboli liberauit, vt ad eum referatur illud Zach 9. Tu autem in ſanguine teſtamēti tui eduxiſti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua.

¶ Vbi aduerte, quod Chriſti ſanguis eſt precioſus, quia valet principaliter ad quatuor, videlicet, Ad iniquitatis expiationem. In ſanguine. Ad captiuitatis liberationē. Eduxiſti vinctos tuos. Ad profunditatis vacuationem. De lacu. Ad hęreditatis noſtræ reſtitutionem. Teſtamenti. Sanguis enim Chriſti C

Eſt criminis expurgatiuus,
Eſt captiuitatis diſſolutiuus,
Eſt voraginis vacuatiuus,
Eſt hæreditatis reſtitutiuus.

Dico ergo, quod ſanguis Chriſti effuſus in cruce, & conſideratus in mente, eſt expiatiuus omnis iniquitatis, quod etiam oſtēditur in verbo. Sanguine. Tu autem inquit in ſanguine. Sanguis enim aliquorum animalium habet virtutem abſterſiuam & mūdificatiuam, ſicut de ſanguine extracto de ſub ala dextra hirundinis vel columbæ legitur quod abſtergit maculas oculorum ſi ibi inſtilletur. Sic vere chariſſimi ſanguis Chriſti qui fuit columba per ſimplicitatem, & fuit hirundo nuncians in ſuo aduentu temporis gratiæ nouitatem, qui fuit ad literam de ſub ala dextera, id eſt, de Chriſti latere, & de ſub dextero brachio à Iudæis extractus, de oculis cordis humani, ſi ibi per deuotionem inſtilletur, maculas peccatorum abſtergit, & ſanitatem animæ reſtituit atque reddit, quia ſicut dicitur Heb. 9. c. Omnia penè in ſanguine mundantur, & ſine ſanguinis effuſione nō fit remiſſio. Et vere omnia mundantur, quia ſcilicet, humanum genus quod propter caſum Adę fuerat infirmū, virtute Chriſti ſanguinis fuit ſanitati redditum, & etiam per ſanguinis Chriſti compaſſionem, infirmitas peccati tollitur, conſciētia mundatur, diabolus conteritur, & homo à mortis æternæ periculo liberatur. Iſte enim eſt ſanguis capræ qui valde eſt medicinalis, vt dicit Plin. Nā (vt dicit) venenum expellit, ſerpentes fugat, & leopardū infirmum liberat atque ſanat. Sanguis etiam capræ dicitur venena depellere, & à morſibus ſcorpionum hominem liberare. Sic vere chariſſimi, ſanguis Chriſti qui vere recte fuit capra, animal ſimpliciſſimum, à canibus Iudæis inter montana Iudeæ venatum, & inter ſpineta crucis deprehenſum finaliter & occiſum, valde fuit & eſt medicinalis. Iſte enim venenum vitiorum exterminat, leopardū infirmum, ſcil. genus humanū, ab originali peccato ſanat, morſus tentationum ipſorum ſcorpionum dęmonum curat, & etiā ipſos ſerpentes dæmones exterret pariter atque fugat, Quia procul dubio diabolus nunquā audet hominem tentare, nec corā eo comparere, nec cōtra eū præualere, in cuius corde viderit Chriſti ſanguinem, id eſt, ſanguinis ſui deuotā memoriam. Et ſic figuratur in ſanguine hœdi ſeu agni paſchalis, qui in exitu Iſrael de Ægypto domus Iacob de populo barbaro, mandatus fuit occidi. Exod. 12. Deus enim volens filios Iſrael liberare & eripere de Ægypto, & Ægyptiorum primogenitos trucidare, præcepit agnū & hœdum occidi, & de ſanguine vtrumque poſtem oſtij domus aſpergi, & ſic factum eſt, quod angelus exterminans, domus ſignatas ſanguine non fuit auſus tangere, ſed ipſis ſaluatis alijſq; percuſſis fecit eos totaliter interire. Sic vere chariſſimi, De⁹ me-

diante

diante ſanguine hœdi, capræ, ſeu agni, ſcilicet Ieſu Chriſti, populum ſuum in Ægypto, id eſt, in hoc mundo à morte peccati ſaluat & præſeruat. Quia pro certo illæ domus .i. illæ conſcientiæ quæ iſto ſanguine per paſſionis memoriam intinguntur, à deuaſtante angelo non læduntur, ſed præ timore ſanguinis, illæſæ, ſanæ & liberæ dimittuntur. Vnde Exo. 12. Cum viderit ſanguinē in ſuperliminari & in vtroque poſte, tranſcendet oſtium domus, & non ſinet angelum percutientem ingredi domos veſtras. Et breuiter, in lege antiqua per ſanguinem & per ſanguinis immolationem peccata dimittebantur, leproſi & immundi purificabantur, & Deo homines placabantur. Quia ſcil. Deus pater iratus de humano genere perdito, non ante fuit placatus, nec homini reconciliatus, quā ſanguis Chriſti ſibi in cruce extitit præſentatus Quia videlicet ſanguis Chriſti eſt & fuit cauſa placationis iræ diuinæ & reconciliationis humanæ, iuxta illud Apoſtoli ad Coloſſ. 1. Omnia pacificans per ſanguinem crucis eius quæ in terris ſunt & quæ in cœlis. Vnde de effuſione iſtius ſanguinis poteſt dici illud Leu. 1. Sanguinem fundent ſuper altare filij Aaron. Ad literam enim filij Aaron, id eſt, principes ſacerdotum, fuerūt cauſa effuſionis iſtius ſanguinis benedicti. Iſte igitur ſanguis eſt expiatiuus omnis iniquitatis. In ſanguine inquit. Vnde Apoſtolus ad Heb 9. Si enim ſanguis taurorum aut vitulorum & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis quanto magis ſanguis Chriſti emundabit conſcientiam noſtrā ab operibus mortuis? Sanguis Chriſti inquit, qui ſcilicet eſt effuſus ſepties in ſcriptura, contra ſeptem maculas mortalium peccatorum. Homo enim erat maculatus

In genitalibus, per carnis concupiſcentiam,
Intus in ſanguine, per iracundiam,
Extra in carne, per gulæ laſciuiam,
Supra in capite, per ſuperbiam,
Exterius in manibus, per auaritiam,
Inferius in pedibus, per acediam,
Interius in corde, per inuidiam.

Sed pro certo contra iſtas ſeptem maculas Chriſtus ſepties ſanguinem ſuum deſtillauit. Primo à genitalibus in circunciſione, contra peccatum luxuriæ Luc. 2. Secundo à ſudore in oratione, contra peccatum iræ Luc. 22. quia ſc. ira nimia facit quandoque ſudare. Et de Chriſto legitur Lucæ 22. quod factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Tertio in carnis flagellatione, contra peccatum gulæ Matth. 27. Gula enim nimis delicate nutrit carnem. Quarto à capite in ſpinarum coronatione, contra peccatum ſuperbiæ Matt. 27. Quinto à manibus in clauorum infixione, contra peccatum auaritiæ, Ibidem. Tunc enim fuerunt manus eius extentæ & apertæ. Sexto à pedibus in ipſorum conclauatione, contra peccatum acediæ. Ibidem. Tunc enim fuerunt pedes puniti, pro eo, quod ad bonum ſunt nimis tardi. Septimo à corde in lateris effoſſione, cōtra peccatū inuidiæ. Ex iſtis ergo membris Chriſti ſanguis profluit, qui (ſicut dictum eſt) ab omnibus maculis nos lauit, & in quantum in ſe eſt, nos lauare continue non deſiſtit, quia ſicut dicitur Apoc. 7. Sancti lauerunt ſtolas ſuas, id eſt, animas & conſcientias, & cādidas eas fecerunt, in ſanguine agni. Vnde Apocalyp. 1. Lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. In cuius ſeptemplicis loturæ figura dicitur Leu. 14. quod ſacerdos aſpergat eum qui à lepra mūdatus erat, ſepties cum ſanguine paſſeris occiſi & cum aqua. Iſta eſt igitur (vt dictum eſt) ſanguis expiatiuus omnis iniquitatis. In ſanguine inquit.

D ¶ Deinde dico, quod iſte ſanguis dicitur precioſus, quia diſſolutiuus noſtræ captiuitatis. Eduxiſti inquit vinctos tuos. Chriſti enim ſanguis non ſolum humanum genus à vitiorum fæcibus mundauit, quinimo ſanctos patres qui in inferno tenebantur vincti, de captiuitatis vinculo liberauit. Sanguis enim hirci hāc habet proprietatem quod dura ſolet frangere, & compacta & ſolida relaxare. Vnde de ſanguine hirci legitur, quod quamuis adamas ſit lapis durus & ſolidus, in tantum quod nec ferro nec chalybe poteſt frangi, ſi tamen cum dicto hircino ſanguine primitus humectetur, faciliter ſculpitur, frangitur & quaſſatur. Sic re vera chariſſimi, quamuis vincula quibus tenebantur antiqui ſancti patres in captiuitate dæmonis & inferni, eſſent recte adamantina, hoc eſt dictum, indiſſolubilia, fortia & infirma, in tātum, quod ea nec ferrum, id eſt, nulla potentia poterat frangere vel etiam aperire (ſicut in fabulis poetarum dicitur, quod Vulcanus faber Iouis cum inueniſſet vxorem ſuam Venerem concūbentem cum Marte, ligauit eos catena adamantina, ita quod diuidi ab inuicem nequierunt quouſque omnibus dijs cœleſtibus ridiculum facti fuerunt, quia ſcilic. Dea Venus, id eſt, anima peccatrix, cum marte, id eſt, cum inferno, procurante viro ſuo Vulcano, id eſt, diabolo, primo catena adamantis, hoc eſt dictum, cum vinculo indiſſolubili ligata extitit, ita quod omnibus dijs cœleſtibus ridiculum facta fuit Thren. 1. Viderunt eam hoſtes, & deriſerunt ſabbatha eius, quia ſicut dicitur Hiere. 17. Peccatum Iuda ſcriptum eſt in ſtylo ferreo in vngue adamantino) tamen pro certo quando ſanguis hirci, id eſt, Chriſti (qui ſc. fuit hircus, in quantum venit in mundum in ſimilitudinem carnis peccati, ſecundum Apoſtolum ad Rom. 8. & qui etiam pro peccatis hominum eſt oblatus, ſicut dicitur de hirco Leu. 16.) fuit effuſus, iſtud adamantinum vinculum fuit fractum, & humanum genus de inferni carcere liberatum. Eduxiſti inquit vinctos tuos Vnde etiam Deus pater de Chriſto dicit Eſa. 49. Seruaui te, & dedi te in fœdus populi mei vt ſuſcitares terram, & poſſideres hæreditates diſſipatas, & diceres his, qui vincti ſunt, exite, & qui in tenebris ſunt, reuelamini. Et iſta bene figurata ſunt Exod. 13. vbi dicitur, quod per tranſitum maris rubri populus Iſrael fuit de captiuitate Ægyptiaca liberatus. Mare enim rubrū Chriſti ſanguinem ſignat qui in colore fuit rubeus, & in effuſione fuit amarus. Ipſe enim Chriſtus figuratus fuit Apoc. 19. vbi dicitur, quod ille, qui ſedebat in equo albo, cui nomen erat fidelis, & verax qui habebat in capite ſuo multa diademata, & habebat in fœmore ſuo ſcriptum, rex regum, & Dominus dominantium, & vocabatur nomen eius verbum Dei, habebat veſtes aſperſas ſanguine, & apprehendit beſtiam, & poſuit eam in ſtagnum ignis, & ſulphuris, & exercitus qui in cœlo ſunt, ſequebantur eum in equis albis. Quia Chriſtus qui fidelis, & verax, rex regū, & verbū Dei dicitur, & qui omnium dignitatum diademate coronatur, poſtquam veſtem humanitatis in cruce aſperſam ſanguine habuit (Eſaiæ 63. Quare ergo rubrum eſt indumentum tuum? Reſpondet. Aſperſus eſt ſanguis eorum ſuper veſtimenta mea, & omnia indumenta mea inquinaui) poſtquam ibi de beſtia lucifero triumphauit, eumque in ſtagnum ignis, & ſulphuris condēnauit ipſe ſuper equum album glorificatæ humanitatis reſurrexit, & exercitum cœlorum, id eſt, conuentum ſanctorum patrum ſequentium poſt ſe duxit, quos ſcil. in ſtolis albis immortalitatis de inferno eripuit, & eduxit Eduxiſti ergo vinctos tuos Pſ. Eduxiſti me de lacu miſeriæ, & de luto fæcis. Iſte igitur eſt ſanguis diſſolutiuus noſtræ captiuitatis.

¶ Denique dico, quod ille ſanguis precioſus eſt, quia vacuatiuus duræ profunditatis, ſcil. inferni, & peccati, quod ſcil. oſtenditur cum dicitur. De lacu. Infernus enim dicitur lacus ratione profunditatis, ratione fœditatis, ratione capacitatis Pſal. Æſtimatus ſum cum deſcendentibus in lacum factus ſum ſicut homo inter mortuos liber. Iſtum igitur lacum ſanguis Chriſti euacuauit, in quantum ſanctos patres exinde virtus ſanguinis eius liberauit Apoc. 14. Et calcatus eſt lacus, & exiuit ſanguis de lacu vſque ad frænos equorum. E

¶ Inſuper dico, quod iſte ſanguis eſt precioſus, quia reſtitutiuus noſtræ hæreditatis, & hoc oſtenditur in verbo. Teſtamenti tui. F
Quia ſicut in teſtamento, & in virtute teſtamenti hæreditas aduenit hæredi ſecundum iura, ſic virtute ſanguinis Chriſti, hæreditas gratiæ, & gloriæ aduenit generi humano Marci 14. Hic eſt ſanguis noui teſtamenti, id eſt, æterni ſacramenti. Quia ſicut dicitur ad Hebr. 9 Chriſtus per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta, quaſi dicat, ſanguis Chriſti eſt cauſa quare in ſancta, id eſt, in paradiſi tabernaculū poteſt intrari. Et ideo ſicut videmus, quod ille qui eſt inſtitutus hæres in teſtamento, eſt diligens de teſtamento ſeruādo, ne forte perdito teſtamento perdat pariter & hæreditatem, ſic vere cū nos ſimus inſtituti hæredes vitæ æternæ in teſtamento ſanguinis Chriſti, vel in iſto ſanguine Chriſti teſtamenti, valde debemus eſſe diligentes de iſto teſtamento in ſcrinio noſtri pectoris per deuotionem ſeruando, & nunquam à memoria dimittendo, vt ſic quis ſemper dicat illud Matth. 26. Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti. Merito ergo ſanguis iſte eſt habendus, & in memoria retinendus. Teſte enim Auicenna, animalia habentia ſanguinē, multo ſunt nobiliora, maiora, meliora, & notabiliora non habētibus, ſicut patet de animalibus corporis citi, corporis auulſi, corporis annuloſi. Animalia enim habentia ſanguinem habent pulmonem, habent medullam, habent cor, quæ tamen non habentibus deficere dignoſcuntur. Sic vere chariſſimi illi qui in ſe habent ſanguinem Chriſti per deuotionem, & compaſſionem, ſunt in virtutibus maiores, in maioribus meliores, & in viribus fortiores, in tantum quod iſti habent

Cor diſcretionis ad recte meditandum,
Pulmonem deuotionis ad ſanctum ſpiritum attrahendū,
Medullā compaſſionis ad benigniter alijs ſuccurrendum
& ad alios miſericorditer nutriendum.

Quia breuiter talis ſanguis eſt

Cauſa { Vitæ,
Clementiæ,
Vigoris, & conſtantiæ contra diabolum. }

Cauſa vitæ dico Ezech. 16. Dixit tibi in ſanguine tuo. Viue. Clementiæ etiam: Rom. Poſuit Deus propitiatorem in ſanguine cō-

ſtantiæ inſuper. Vnde 1. Mach. 6. dicitur, quod elephantib. pugnaturis, vt ſcil. ad prælium animarentur, oſtenderunt eis ſanguinē vuæ, & mori. Habeamus igitur in mente iſtud teſtamentū, ſcilic. ſanguinem Chriſti & eius paſſionem, quia .ſ. ſine iſto teſtamēto, id eſt, ſine iſtius ſanguinis memoria, impoſſibile eſt hæreditatem paradiſi haberi, vel gloriam cœli adipiſci. Vnde ad Heb. 9. dicitur quod teſtamentum in mortuis confirmatum eſt. Vnde nec primum quidem ſine ſanguine dedicatum eſt. Patet igitur chariſſimi, quod ſanguis Chriſti reſtaurauit æternam hæreditatem, vacuauit inferni profunditatem, diſſoluit noſtram captiuitatem, expiauit omnem iniquitatem. Et iſta ſunt quatuor membra auctoritatis. Patet igitur, quod in ſcriptura inuenitur ſanguis valoris precioſiſſimi.

G ¶ Secūdo principaliter dico, quod in ſcriptura inuenitur ſanguis dulcoris virtuoſiſſimi, ſcilicet ſanguis gratiæ. Gratia enim eſt in anima ſicut ſanguis in corpore, quia ſcilicet, ſicut ſanguis corpori dat vitam, ſic gratia animæ. Et ſicut videmus, quod ſanguis cauſat

In
- Carne calorem,
- Vultu ruborem,
- Actu vigorem,
- Intellectu ſubtilitatem,
- Affectu pietatem,
- Manu largitatem,
- Voce iucunditatem.

Sic vere diuina gratia cauſat
- Interius calorem charitatis,
- Exterius calorem ſeu ruborem verecundæ honeſtatis,
- Vigorem virtuoſæ operationis, & probitatis,
- Splendorem diſcretæ ſubtilitatis,
- Dulcorem pietatis,
- Valorem largitatis,
- Canorem iucunditatis.

Vnde verſus naturales dicunt, quod ſanguineus eſt

Largus, amans, hilaris, cantans, rubeique coloris.

Et breuiter, ſanguis iſte eſt vita, & ſpiritus ipſius animæ, quia ſicut dicitur Leu. 17. Anima omnis carnis in ſanguine eſt. Anima inquit. Iuxta illud Ezech. 16 In ſanguine tuo viue. Corpus enim ſi perdat ſanguinem, ſtatim moritur, ſic etiam anima, quæ per peccatum perdit gratiam, quia ſicut dicitur Eze. 18. Anima quæ peccauerit, ipſa morietur. Et aduerte, quod ſecundum Auicennam, animalia carentia ſanguine, multo plures habent alas, & pedes, quam animalia ſanguinem habentia, ſicut patet de iſtis vermibus, erucis, papilionibus, & ſimilibus. Tanta eſt enim virtus ſanguinis (vt dicit) quod natura in animalibus habentibus ſanguinem per pauciora inſtrumenta poteſt operari, quam in non habentibus per plura. Ad denotandum, quod ſanguis gratiæ facit animam paucioribus eſſe contentam. Illi autem qui iſto ſanguine carent, ſcilicet, peccatores, multis abundant pedibus malarū affectionum, & multis alis diuitiarum temporalium poſſeſſionum. Ideo bene dicitur Deut. 32. quod Deus conſtituit populum ſuum ſuper excelſam terram, vt ſugeret mel de petra, & vt ſanguinem vuæ biberet meraciſſimum. Iſte eſt ergo ſanguis dulcoris virtuoſiſſimi, ſcilicet, ſanguis gratiæ.

H ¶ Tertio principaliter dico, quod in ſcriptura inuenitur ſanguis doloris luctuoſiſſimi, & iſte ſanguis eſt mors, & pœna martyrum, & bonorum, quæ per ſanguinem denotatur, quia ſcilic. ſanguis nō ſine dolore extrahitur, & per extractionē homo moritur. Et ideo per ſanguinem mors, & pœna merito deſignatur. De quo Geneſ. 4. Vox ſanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. Effuſio enim ſanguinis iniuſta ſemper clamat iuſtitiam, & vindictam, ad cuius clamorem Deus taliter excitatur, quod ſine vindicta tranſire effuſionem ſanguinis non patitur, iuxta illud Pſal. Vltio ſanguinis ſeruorum tuorum, quia effuſus eſt, introeat in conſpectu tuo. Vnde etiam ipſe Dominus dicit Gene. 9. Quicunque fuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis ipſius. Et quod plus eſt, ipſe dicit illud, quod non tantum de manibus hominum, ſed etiam de manibus beſtiarum eſt vindicta humani ſanguinis requirenda. Vnde etiam de harpya legimus, quod cum hominem occiderit, tandem videns vultum ſuum virgineum in aqua, & perpendens animal ſibi ſimile occidiſſe, in tantum dolet, quod mori dicitur præ dolore. Dei enim iuſtitia nō patitur quia qui hominem iniuſte occiderit, morte conſimili lædatur. Apis enim quæ aculeum infixerit, nequaquam amplius fructum facit, quinimo cito moritur atque perit. Sic vere homo qui gladio animā pungit, morti neceſſario ſubiacebit, quia ſicut dicitur Matt. 26. Qui gladio percuſſerit, gladio peribit. Quod tamen non attendunt quidam qui ad ſanguinē fundendum contra naturā inclinantur, & in occidendo, & vulnerādo alios delectātur, & ſcire vel poſſe interficere gloriantur. Iſti ſunt quorum pedes ad malū currunt, & feſtinant vt effundant ſanguinē. Prou. 1. Iſti deberent attendere, quod animalia crudelia quamuis ſitiant ſanguinem, nunquam tamen ſitiunt ſanguinem aliorum ſibi ſimilium, quia ſcilic. alia ſui generis, vel ſuæ ſpeciei non occidunt. Iſti tamen illos qui ſunt eiuſdem naturæ cum eiſdem, & Chriſtiani homines ſicut ipſi, vulnerant & occidunt, alios vero qui ſunt ſibi diſſimiles in moribus, & in fide videlicet Sarracenos, contra quos deberent vertere iram ſuam, non fatigant neque lædunt. Iſti aſſimilantur quibuſdam hominibus cuiuſdam patriæ, quam Solinus lib. de mir. mun. notat, de quibus dicit ibidē, quod ſunt famuli Dei matris, & in honorem ipſius, enſes adorant, & homines ipſis enſib. ſacrificant, & humanum ſanguinem eis. Et re vera chariſſimi tales ſunt illi, qui de enſibus faciunt Deos ſuos, qui plus gloriātur in enſibus & lanceis, quam in quibuſcunque bonis operib. Iſti enim homines ſacrificant, ipſos impie occidendo, & per enſes eorum ſanguinem effundendo. Iſti enim ſunt qui immolant homines vitulos adorantes Oſeæ 13. Iſti ſunt qui effuderunt ſanguinem innocentem, ſanguinem filiorum ſuorum, & filiarum ſuarum, quas ſacrificauerunt ſculptilibus Chanaam Pſalm. 105. Et ideo hodie interfecta eſt terra à ſanguinibus, quoniam maledictum, furtum, adulterium & mendacium inundauerunt ſuper terram, & ſanguis ſanguinem tetigit Oſeæ 4. Iſte eſt igitur ſanguis doloris, qui eſt luctuoſus.

¶ Quarto dico, quod in ſcriptura inuenitur ſanguis ſudoris, I
qui eſt laborioſus. Et iſte eſt ſanguis ſubſtantiæ temporalis, quæ pro eo ſanguis dicitur, quod humana vita ex eo ſuſtentatur. Veruntamen ſicut videmus, quod aues impiæ ſanguine viuunt & hoc cum alieno non ſuo, & tamen illæ aues nobiles nuncupātur, ſic homines iniqui de ſanguine innocentium, id eſt, de ſubſtātia pauperum viuunt, ipſamque vel per rapinam vel per vſuram deuorant, & ebibunt, quidā ſc. violenter, & aperte deuorando per rapinam, more leonis, de quo Nu. 23. Non accubabit leo donec rapuerit prædam, & occiſorum ſanguinem bibat. Quidam occulte, & fraudulenter ſugendo per auaritiam, & vſuram, ſicut ſanguiſuga. Vnde Prou. 30. Sanguiſugæ duæ filiæ ſunt, dicentes. Affer, Affer. Sanguiſugæ enim ſunt vſurarij, qui imperceptibiliter ſanguinem temporalis ſubſtantiæ nobis auferunt, ita quod exinde nobis vacuatis ipſi groſſi, & pleni ſiunt Eſa. 1. Manus veſtræ ſanguine ſunt plenæ. Et Eſa. 15. Aquæ Dibon repletæ ſunt ſanguine. Iſti ſunt qui vehementer emungunt, & ideo eliciunt ſanguinem Prou. 30. Iſti ſunt viri ſanguinum & doloſi, qui vt cōmuniter non dimidiant dies ſuos. Iſta potiſſime ſunt cōtra crudeles principes, & prælatos, qui ſunt ſicut leo, & aquila, qui reges ſunt animalium, & auium, qui ipſa quibus principantur, ſolent occidere, & ſe de eorum ſanguine impinguare. Sic vere iſti ad hoc videntur eſſe reges, & principes aliorum, vt eos per iniuſtas exactiones temporaliter occidant, & de ſanguine ſuæ temporalis ſubſtantiæ ſe impleant. Et de hoc Iudit. 8. Iam ordinant vt occidant pecora ſua, & ſanguinem eorū bibant. Iſte eſt igitur ſanguis ſudoris, qui eſt laborioſus. Et ſic patet, quod ſanguis in bono ſignificato ſignat multipliciter in ſcriptura.

¶ Sed adhuc in malo ſignificato nota, quod in ſcriptura mul- K
tipliciter malus ſanguis inuenitur, videlicet, ſanguis
- Luxuriæ, & carnalitatis,
- Nequitiæ, & iniquitatis,
- Sæuitiæ, & crudelitatis.

Item inuenitur ſanguis carnalitatis, & luxuriæ. Per ſanguinem enim intelligitur peccatū luxuriæ, quod ad modū ſanguinis maculat, & corrumpit. Vnde de luxurioſo poteſt dici illud quod de Holoferne à muliere occiſo dicitur Iudith 14. quod inuenerūt cadauer Holofernis ſine capite in ſuo ſanguine volutatum. Iſti enim videntur ſimiles illi ſerpenti, qui dicitur hæmorrhois, qui morſu facit ſanguinem fluere vſq; ad mortem. Quia ſcilic. quos diabolus per tentationem luxuriæ momorderit, fluxu ſanguinis carnalis voluptatis ipſos inficit, & corrumpit Exo. 4. Quicquid hauſeritis de flumine, vertetur in ſāguinē. Tn̄ ſancti & iuſti bene cauent ab iſto fluxu ſanguinis. Habent enim lapidem precioſum topazion, qui dicitur ſanguinem ſtringere, hoc eſt dictum, virtutem caſtitatis, quæ non permittit iſtius ſanguinis corruptionē ſentire, quia ſcilicet, iſti non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt Ioann. 1. Iſte eſt ſanguis carnalitatis, & luxuriæ. Iſte autem ſanguis non ſolū ſe extēdit ad luxuriæ infectionē, imo etiā ad nimiam carnis affectionē. Sanguis .n. ſi ſuperabundet, dicitur oculos obſcurare, acutiē etiā gladij dicitur hebetare. Sic vere ſanguis carnalis affectionis oculum recti iudicij peruertit, & acutie iuſtitiæ confundit. Vnde Petro dictum eſt Mat. 16. Beatus es Simō Bariona, quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi. Item inuenitur ſanguis iniquitatis, & nequitiæ, & iſte eſt ſanguis iniquitatis culpæ, qui in fine corrumpit animam, de quo Eſaiæ 59. Manus veſtræ pollutæ ſunt ſanguine. Item inuenitur ſanguis crudelitatis & ſæuitiæ, & ſecundum hoc viri impij, & crudeles dicuntur viri ſanguinū ſeu viri ſanguinolenti, qui pro minimo habent fundere ſanguinem. De quo dicitur 1. Reg. 2. Effuderunt ſan-

guinem

guinem belli in pace. Et tamen isti deberent timere illud Esaiæ 9. vbi dicitur, quod vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem, & cibus ignis. Sed de isto sanguine supra visum est. Sufficit.

A **Sapientia. Sapiens.** Nota, quod sapientia dicitur a sapere, & etiam de sapore, secundum Isid. in lib. etymol. Quia inquit, sicut gustus dicitur à discretione ciborum, sic sapientia à cognitione rerum & causarum. Et est differentia inter sapientiam, & scientiam, & prudentiam, quia

Sapientia propriè dicitur de æternis & intellectualibus,
Scientia de naturalibus & rationalibus,
Prudentia vero de humanis & agibilibus.

Sæpè tamen fit, quod sapientia accipitur pro quolibet prædictorum. Et ideo notemus, quod in scriptura multiplex sapientia inuenitur, scilicet, Sapientia

Increata,
Illustrata,
Offuscata,
Deprauata.

Prima est diuina & superior,
Secunda est humana & interior,
Tertia est mundana & exterior,
Quarta est diabolica & inferior, seu deterior.

B ¶ Est dico sapientia superior, quæ est increata, & sic sapientia nihil aliud est, quàm persona filij, quia scil. sapientia filius est patris. Ille enim est sapientia

Increata,
Incarnata,
Inscrutabilis,
Infallibilis.

Increata dico, de quo Eccle. 24. Sapientia laudabit animam suã. Et sequitur: Ego ex ore altissimi prodij, primogenita ante omnẽ creaturam. Incarnata. Iob 38. Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? Inscrutabilis etiam. Vnde Rom. 11. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius: & Esa. 40. Neque est inuestigatio sapientiæ eius. Infallibilis insuper; quia sicut dicitur in Psalm. Sapientiæ eius non est numerus. Et sic Deus habet sapientiam

Increatam, quantum ad paternam generationem,
Incarnatam, quantum ad maternam obumbrationem,
Inscrutabilem, quantum ad Iudæorum excæcationem,
Infallibilem, quantum ad creaturarum dispositionem.

Quia breuiter iste sapiens corde est, & fortis robore. Ista est ergo sapientia increata, quæ est superior. Sed quia indignus sum aperire os ad loquendum de ista sapientia infinita, iuxta illud Prou. 24. Excelsa est stulto sapientia, in porta non aperiet os suum. Ideo prætermitto.

C ¶ Est etiam sapientia illustrata, quæ est interior, & ista est sapientia virorum sanctorum & iustorum, qui sciunt & sapiunt illa, quæ pertinent ad salutem, de quibus Prou. 27. Esto sapiens, & dirige in via animam tuam.

D ¶ Est insuper sapientia excæcata, quæ est exterior, & ista est sapientia mundi, quę quamuis videatur esse videns, est tamẽ cæca in illis, quæ pertinent ad salutem. De quo 1. Cor. 3. Sapientia huius mundi stultitia est apud Deum.

E ¶ Et est sapientia deprauata, & ista est sapientia diaboli, quæ quamuis de se sit valdè limpida, est tamen per malitiam valdè turbida. Vnde diabolo dicitur Ezech. 28 Perdidisti sapientiam in decore tuo. Quia sicut dicitur Iac. 3. Ista est sapientia terrena, animalis, & diabolica. His igitur præmissis & omissis, dicamus solum de illustrata sapientia, f. vera & vana, diuina & mundana. Et dicamus, quod sapientia est virtus, per quam animæ res sapiunt, prout debent. Et sic sapientia dicitur à sapio, sapis; quia res ei sapiunt, prout sunt, secundum Bern. Vel à sapore, quia ista distinguit de sapore seu de virtute & conditione rerum. Vnde Ecclesiast. 6. dicitur, quod sapientia secundùm nomen eius sapidã habet scientiam: & Bernar. dicit: Inuenisti, inquit, sapientiam, si prioris vitæ peccata defleas, si huius sæculi desideria paruipendas, si æternam beatitudinem toto desiderio concupiscas. Inuenisti sapientiam, si horum tibi singula sapiunt, prout sunt. Ista est igitur sapientia propriè sapida, sc. considerare & cognoscere vnamquamque rem secundum suum valorem. Et istam sapientiam proculdubio debemus habere, ipsamque, si defuerit, procurare. Etiam animalia bruta quodam instinctu naturæ dant nobis exemplum intendendi. Sciunt enim

Nociua fugere,
Remedia quærere, &
Contra pericula futura vtilia procurare.

Nociua, dico, fugere. Vnde de apibus legimus, quod loca fœtida fugiunt & dimittunt. Remedia quærere. Vnde de ceruo legimus, si vulneratus fuerit, dictamum comedit, & de corpore sagittam expellit; de cane, qui gramen comedit, & sic humores corruptos euomit, & periculum euadit. Vtilia etiam procurare. Vnde de formica videmus, quod sapienter illud in hyeme comedit, quod in æstate congregauerat. Idem legitur de mure Auetano, qui dicitur Marmota. Et ideo ad considerandum iustorum sapientiam monet Sapiens Prou. 6. Vade ad formicam, ô piger, & considera vias eius, & disce sapientiam. Exemplo igitur istorum qui sapiẽs esse voluerit, vitiorum pericula præcauebit, & si peccare eum cõtigerit, pœnitẽtiæ remedium adhibebit; & contra futura infortunia virtutum copiam congregabit, & spiritualia cõmoda procurabit: & sic dicitur Prouerbi. 15. Qui congregat in messe, filius sapiens est.

¶ Vbi aduerte, quod tria requiruntur ad hoc, quod sapiens F possit quis esse, videlicet,

Subiugatio propriæ affectionis,
Cumulatio moralis perfectionis,
Vendicatio finalis saluationis.

Primum probat nomen subiectiuum, Filius.
Secundum probat nomen coniunctiuum, Congregat,
Tertium probat nomen refectiuum, In messe.

Quia proculdubio ad sapientiam pertinet

Humiliter affectus subiugare. Filius.
Vtiliter virtutes coniungere. Congregat.
Fertiliter præmia reportare In messe.

Per primum vitia corriguntur,
Per secundum merita colliguntur,
Per tertium pręmia eliguntur.

¶ Dico primo, quòd sapientes debent subiugare cordis affectionem, quod ostẽditur, cum dicitur, Filius. Filius enim est nomen timoris, obedientiæ, subiectionis, & disciplinæ. Filius enim naturaliter est subditus patri suo. Ad denotãdum, quod ille, qui vult esse sapiens, debet se subijcere Deo, prælato, & alijs maioribus, & affectionem cordis sui debet per rationem frangere, & ipsam rationis legibus subiugare; sicut enim dicitur Prou. 10. Filius sapiens lætificat patrem. Et ideo Prou. 23. docet hominem esse sapientem, & filium Dei. Audi fili mi, & esto sapiens, & dirige in via animam tuam. Sequitur: Audi patrem tuum, qui genuit te &c. Nullus enim propriè potest esse sapiens, nisi sit filius, id est, nisi sit sub disciplinæ regulis constitutis. Et ideo qui nulli volunt subesse, neque aliquibus legibus subiacere, & propriæ prudentiæ consentire, & sibi soli credere, nunquam possunt esse sapientes. Talibus dicitur Esai. 5. Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. Isti sunt præsumptuosi, qui omnia volũt facere secundum proprium caput, qui similes sunt phreneticis, quibus videtur, quod ipsi vident mirabilia, quamuis penitus nihil videant, nec possibile est, quod aliud detur eis intelligi, quàm quod in phantasia conceperunt. Tales sunt multi, qui quamuis nihil penitus sciant, ipsi tamen credunt se mirabilia scire, quinimò aliorum sapientiam solent contẽmnere, & suam, quæ nulla est, solent alijs anteferre. Contra istud dicitur 1. Cor. 3. Si quis vult sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat, vt sit sapiens: & Prouer 3. dicitur: Ne sis sapiens apud temetipsum: & ne innitaris prudentiæ tuæ, sed sapientiæ tuæ pone modum. Dico igitur, quod ille, qui vult esse sapiens, debet subiugare cordis elationem. Filius, inquit.

¶ Et nota, si vis, quod ad filium sapientem pertinet G

Diligenter audire,
Dulciter assentire,
Superbè non sentire,
Maiori obedire,
Cum bonis conuenire.

Ista enim quinque faciunt hominem sapientem, scil. diligenter audire. Eccles. 6. Si dilexeris audire, sapiens eris Item consulitur Prou. 22. Fili mi, inclina aurem tuam, & audi verba sapientum. Itẽ dulciter assentire. Pertinet enim ad sapientem non repugnare omnibus, quæ dicuntur, sed assentire his, quæ fuerint rationis. Vnde Tob. 4. Consilium à sapiente perquire: & Eccl. 4. Sapientia & scientia, sensus & doctrina in ore sensati. Sequitur: Nõ contradicas verbo veritatis vllo modo. Item sapientis est superbè non sentire. Vnde Iob 13. Vtinam taceretis, vt putaremini sapientes. Item sapientis est maiori obedire, de quo Prou. 28. Qui custodit legem, filius sapiens est. Custodit legem, inquit, id est, qui obedit legislatori. Item sapientis est cum bonis conuenire. Prou. 13. Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit. Et sic pro certo qui ista quinque habuerit, filius sapiens erit, ita quod de ipso poterit dici illud 2. Parali. 2. Benedictus Dominus, qui dedit Dauid regi filium sapientem & eruditum. Patet igitur, quod ad sapientem pertinet subiugare cordis affectionem, vel mentis elationem. Filius, inquit.

¶ Secundo dico, quod ad ipsum pertinet cumulare morũ perfectionem. Congregat, inquit, quia, s. animalia prudẽtia congre- H

gant flores & mella, sicut apes, & sicut ericius, qui congregat poma, sicut formica, quæ congregat grana. Congregare enim est officium sapientum, sicut diipergere stultorum. Quia verè si sapientes esse voluerimus, debemus flores gratiarum, grana meritorum, poma & mella virtutum in persona propria congregare. Congregat, inquit. Vnde Prouer.6. Vade, inquit, ad formicam, ô piger, & disce sapientiam, quæ cum non habeat ducem, aut præceptorem, nec principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe, quod comedat in hyeme.

I ¶ Et possumus notare, quod sapientes debent congregare & accumulare in seipsis virtutem

Amoris,
Timoris,
Vigoris,
Doloris,
Fidelitatis,
Humilitatis,
Sedulitatis,
Taciturnitatis,
Patientiæ & stabilitatis,
Seueritatis.

Isti ergo aggregant virtutem amoris & dilectionis, quia scil. isti sunt, qui (sicut dicitur Prou.6.) dicunt Sapieniiæ, Soror mea es, & prudentiam vocaui animam meam. Item virtutem timoris & concussionis, quia sicut dicitur in Psalm. & Prouer.1. Principium sapientiæ est timor Domini. Item virtutem vigoris & durationis. Prou.24. Vir sapiens fortis est, vir doctus robustus & validus. Item virtutem mœroris & contritionis, quia sicut dicitur Eccl. 7. Cor sapientis vbi tristitia. Item aggregant virtutem fidelitatis. Psalm. Testimonium Domini fidele, sapientiam præstans paruulis. Item virtutem humilitatis. Prou.11. Vbi humilitas, ibi est sapientia. Item virtutem sedulitatis, quia scil. sapientes sunt seduli ad obediendum Deo, & ad mandata ipsius facienda. Vnde Exod.35. Quis vestrûm est sapiens? veniat, & faciat, quod Dominus imperauit. Item virtutem taciturnitatis. Eccle.20. Homo sapiens tacebit vsque ad tempus, quinimò sicut dicitur Prouerb. 17. Stultus etiam si tacuerit, sapiens reputabitur. Nam (vt dicitur Eccl.21.) In corde sapientum os illorum. Item virtutem patientiæ & stabilitatis, sicut dicitur Prou. 19. Si corripueris sapientem, intelliget disciplinam: & Prouer.9. Argue sapientem, & diliget te. Item virtutem seueritatis. Prou.20. Dissipat impios vir sapiens. Patet igitur, quod ad sapientem pertinet cumulare morum perfectionem. Congregat, inquit.

K ¶ Tertio dico, quod ad sapientem pertinet vendicare vitæ saluationem. In messe, inquit. Ille enim propriè est sapiens, qui de præmissis suis scit bonam conclusionem eligere, & qui de operibus suis scit finem vtilem attingere, qui etiam de omnibus, quæ facit, scit lucrum & præmium acquirere, & qui per omnes vias, per quas tendit, scit ad debitum portum & terminum peruenire, & proculdubio sapiens est ille, qui scit taliter ordinare se, actus, & affectus suos, quod finem, terminum, portum, conclusionem, & præmium gloriæ Paradisi nouit finaliter reportare, quæ omnia ostenduntur, quando dicitur, In messe. Messis enim, quæ est tempus, in quo fit recollectio fructuum, & in quo agricola recipit præmium de laboribus totius anni, signat Paradisum, in quo fructus gloriæ colliguntur, & in quo labores huius vitæ remunerantur. Prou.6. Congregat in messe, vt comedat. Ista est enim messis multa, operarij tamen pauci, Matth.11. Quia scil. soli sapientes istam messem recolligunt, & ad istam perueniunt & attingunt, iuxta illud Prou.3. Gloriam sapientes possidebunt, stultorum exultatio ignominia. Ista est enim vtilissima & optima sapientia, de qua dicitur Sap.6. quod concupiscentia sapientiæ deducet ad regnum perpetuum. Ista est clara, & quæ nunquam marcescet Ibidem Sap.6. Et sic patet, quomodo sapiens propriè est ille, qui

Attingit vitæ conclusionem,
Acquirit morum perfectionem,
Deponit omnem præsumptionem.

Potissimè autem talis sapientia requiritur in prælatis. Isti enim, quia non solum habent regere se, imò etiam alios, necesse habent maiori sapientia illustrari, sicut rex Salomon de seipso dicebat Eccle.2. Sapientia, inquit, perseuerauit mecum, & præcessi sapientia omnes, qui fuerunt ante me in Hierusalem, & transiui ad contemplandum sapientiam &c. Et Ideo docet Sapi.6. Si igitur, inquit, delectamini in sedibus, & sceptris perpetuis, ô reges populi, diligite sapientiam, vt in perpetuum regnetis. Et circa hoc pones, quicquid volueris, de sapientia seu prudentia prælatorum. Sic igitur dico, quod est quædam sapientia virtuosa.

L ¶ Sed adhuc dico, quod inuenitur sapientia vitiosa, & ista est sapientia mundana, qua scil pollent hodie sapientes mundi, qui secundum doctrinam Saluatoris, prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt, Luc.16. Ista est enim sapientia, quæ stultitia est apud Deum, 1.Corin.3. Et possumus notare, quod illa est propriè stultitia, multiplici ratione, videlicet, quia

Generat mentis elationem,
Inducit Dei obliuionem,
Incendit fratrum deceptionem,
Peruertit rectam intentionem,
Procurat æternam damnationem.

¶ Dico igitur, quod mundi sapientia est mentis elationis generatiua. Vt communiter enim mundi sapientes sunt superbi, & præ superbia alios vilipendunt. Vnde 1.Cor.8 Scientia inflat, charitas ædificat. Exemplo bufonis, qui oculos habet lucidos, & valde pulchros, & tamē super omnia animalia istud est, quod magis faciliter se inflat. Ad denotandum, quod illi, quorum visus per mundi sapientiam plus est clarus, animus per superbiam facilius fit inflatus. Elementa enim perspicua & lucida habent motum suum à centro ad circumferentiam; semper enim volunt superius ascendere, & etiam sursum esse, sicut patet de aere & de Igne. Sic illi, qui lumine mundanæ sapientiæ sunt fulgidi, vt communiter, per superbiam sunt tumidi; semper enim volunt sursum ad eminentiam ferri, & alijs in omnibus anteferri. Quod benè aduertebat Sapiens, qui dicebat Eccl.1. In multa sapientia multa est indignatio, & qui addit scientiam, addit laborem. Ista igitur mentis elationis est generatiua.

M ¶ Deinde dico, quod Dei obliuionis est introductiua. Constat enim, quod illi, qui magis sunt in sæculo sapientes, sunt Dei, & illorum, quæ ad salutem pertinent, amplius ignorantes. Illæ enim aues, quæ vident clarius de nocte, vident obscurius de die, sicut patet de bubone, & similibus. Ad denotandum, quod illi, qui in nocte negotiorum mundi clarius vident, in die virtutum ignorantius se habent. Hiere.4. Sapientes sunt, vt faciant mala, bene autem facere nescierunt. Breuiter istud est hodie verum, quod illi, qui sunt in mundi sapientia clariores, sunt in moribus deteriores. Aquila enim in visu est clarissima, & tamen est in actibus impijssima & crudelissima. Dracones habent oculos valde splendentes, & tamen sunt in veneno valde nocentes. Noctiluca de nocte videtur lucere, & tamen in rei veritate vermis est sine decore, qui ad nihilum potest valere. Re vera charissimi, tales etiam sunt, qui oculos habent in sęcularibus clariores, & qui in nocte huius vitæ iudicantur sapientiores, quia pro certo isti hodie more aquilæ sunt crudeles, & rapaces, & iniuriosi, more autem draconis inflammati & ambitiosi, more etiam noctilucæ sunt vermes viles, luxuriosi, & ignominiosi. Isti igitur non sunt sapientes, sed magis insipientes. Esai.44. Conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens. Ista est ergo Dei obliuionis introductiua.

N ¶ Denique dico, ꝙ ista est omnis deceptionis machinatiua. Ista sapientia ad nihil aliud ordinatur, quàm ad deceptionem proximorum. Ista est sapientia catti, qui de nocte videt, contra naturam aliorum animalium: nam tota malitia sua ad nihil aliud est, nisi ad mures explorandum & decipiendum, deuorandū & comedendum. Sic verè charissimi, sapientia mundanorum tunc optima dicitur, quando socios decipit, & contra ipsos fraudes atque malitias machinatur. Tota enim sapientia talium ad nihil aliud vacat, quàm ad alios decipiendum, inuoluendum, & per vsuras deuorandum. Ista enim est similis lapidi, qui dicitur Optalius, qui portantis oculos acuit, ita quod clarius solito videt, circumstantium autem oculos ita illudit, quod cum alios videat, ipse ab alijs non videtur; & iste est lapis, qui dicitur hominem facere inuisibilem. Quia verè sapientia mundi oculos intellectus possessoris sui solet clarificare, sed circumstantes solet decipere, & per diuersas malitias offuscare. Alios enim videt, & ipsi sunt inuisibiles, quia sc. ipsi sciunt, quid faciunt alij, & intentio eorum tot & tantis malitijs palliatur, quod à nullo percipitur aut videtur. Et de hoc dicitur Iac.3. Non est hæc sapientia de sursum, sed terrena, animalis, & diabolica. Veruntamen istud per experientiam probatur, quod illi, qui per astutiam sapientiæ suæ non cessant alios decipere, in fine taliter decipiuntur, quod de pertinentibus ad salutem nihil cogitant, nec meditantur, sicut dicitur Esa. 47. Sapientia tua & scientia tua hæc decepit te. Est igitur ista sapientia deceptionis machinatiua.

O ¶ Insuper dico, quod ista sapientia est intentionis perturbatiua. Perturbat enim & peruertit in istis rectam intentionem, quod patet, quia intentio istorum debet esse in æternis, semper tamen ponitur in terrenis. Vnde isti sunt filij Agar, qui exquisierunt prudentiam. Similes talpæ, quæ optimè est sapiens ad se in terra regendum, sed non extra terram. Sic isti in terrenis, & non in spiritualibus sunt sapientes, quia sicut dicitur Matth.11. Deus abscondit hæc a sapientibus & prudentibus, & reuelauit ea paruulis.

P ¶ Vltimo dico, quod talis sapientia est damnationis procuratiua. Tales enim facilius damnantur, quàm alij, & meritò, quia quanto plus habent de ratione, tanto, cum peccant, plus merētur da-

tur damnationem, sicut enim dicitur Luc. 12. Seruus sciens voluntatem domini sui, & non faciens, plagis vapulabit multis. Et ideo dicitur Dan. 2. quod præceptum fuit quod interficerentur sapientes Babylonis, quia sicut dicitur ad Rom. 8. Sapientia carnis, mors, sapientia autem spiritus, & pax & vita. Et sic igitur patet quomodo sapientia mundi est damnationis procuratiua, intentionis perturbatiua, deceptionis machinatiua. Dei obliuionis introductiua, mentis elationis generatiua. Sufficit. Vide supra de prudentia, & infra de Scientia.

A **Saturare. Satiare.** Nota, quod saturitas idem est quod repletio, de qua supra satis est factum. Et possumus notare, quod saturitas sumitur in bono & in malo. Primo in malo. Et sic dico, quod est saturitas

Gulositatis,
Crudelitatis,
Iniquitatis,
Mundanæ prosperitatis.

Dico, quod est saturitas gulositatis. Et de ista dicitur Prouer. 25. Comede, quod sufficit tibi, ne forte satiatus euomas. Item est saturitas crudelitatis, & ista est illa qua mali satiantur de pœnis aliorum Iob 31. Si non dixerunt viri tabernaculi mei, quis edet de carnibus vt eis saturemur? Quod etiam pertinet ad detractores, qui recte satiantur, & delectantur in diffamationibus aliorum, de quibus Iob 19. Quare persequimini me sicut Deus, & carnibus meis saturamini? Item est saturitas iniquitatis, & ista est illa, qua mali se satiant vitiis, & peccatis, de qua dicitur Ezec. 16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ saturitas, & abundantia panis, ocium, & superbia vitæ Item dico, quod est saturitas mundanæ prosperitatis, & ista est illa, qua diuites replentur bonis & gaudiis huius mundi, videlicet diuitiis temporalibus, & deliciis corporalibus. Ista est quædam saturitas valde periculosa & etiam causa multorum malorum. Ista enim talis est quæ

Inflammat cordis affectionem,
Inducit mentis elationem,
Contemnit dulcem deuotionem,
Subuertit pacis quietationem,
Excitat carnis corruptionem.

B ¶ Dico, quod inflammat mentis affectionem. Saturitas enim bonorum mundi, & eorum repletio semper portat secum desiderium magis habendi Psalm. Manducarunt, & saturati sunt nimis, desiderium eorum attulit eis. Quanto enim magis satiatur, & replentur, tanto magis sunt insatiabiles, semper enim crescit venter auaritiæ Prou. 13. Venter impiorum insatiabilis. Bulimus enim canum nunquam ad plenum satiatur, sic nec appetitus auarorum Esa. 56. Canes impudentissimi nescierunt saturitatem. ¶ Item dico, quod ista inducit cordis elationem. Satietas enim generat inflaturam, sic vere mundi prosperitas generat superbiam Osee 13. Saturati subleuauerunt cor suum, & sunt obliti mei. Nota. Lupus saturatus non quærit nisi ludere, sic nec isti nisi mundi ludis, & deliciis inhiare, & de Deo penitus non curare Neem. 9. Saturati sunt, & impinguati, abundauerunt in deliciis.

¶ Item dico, quod ista contemnit omnem deuotionem. Rusticus enim nimis saturatus grossis cibariis minus de sapore inuenit in delicatis. Sic illi qui grossis mundi bonis saturantur, nunquam in bonis delicatis, & spiritualibus delectantur Prou. 27. Anima saturata calcabit fauum.

¶ Item subuertit pacis quietationes. Sicut enim ille qui est satiatus & plenus, solet pati eructationes, & molestias in ventre, sic ille qui plus debito in diuitiis satiatur, pœnas, sollicitudines, & controuersias sustinet in mente Eccles. 5. Saturitas diuitis non sinit dormire eum.

¶ Item ista excitat carnis corruptionem Vnde Hiere. 5. Saturaui eos, & mœchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur. Et sic dico, quod saturitas prosperitatis facit multa mala. Et ita C patet, quod saturitas multipliciter sumitur in malo. ¶ Sed adhuc dico, quod saturitas multipliciter sumitur in bono. Et sic dico, quod saturitas bona multiplex est. Deus enim satiat bonos

Spirituali deuotione,
Sacramentali refectione,
Temporali afflictione,
Æternali consolatione.

Satiat inquam eos deuotione spirituali. Vnde in Psalm. De petra melle saturauit eos. Item satiat eos refectione sacramentali Psal. Pluit illis manna ad manducandum, & pane cœli saturauit eos. Item satiat eos temporali tribulatione Iob 10. Non leuabo caput saturatus afflictione, & miseria. Item satiabit illos æternali consolatione, scilicet, voluptate gloriæ Paradisi De quo Luc. 6. dicitur Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini. Et Dauid dicebat in Psalm. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Illa est igitur vera satietas, quia dum viuit homo, nunquam repletur cor humanum, iuxta illud Eccl. 1. Non saturatur oculus visu, nec auris auditu. Sed tunc erit perfecte saturatus, quando Deus qui infinitus est, satiabit hominem de seipso, & tunc dicetur illud Psal. Edent pauperes, & saturabuntur, & laudabunt dominum eum qui requirunt, viuent corda eorum in sæculum sæculi. Sufficit. Vide supra de Replere.

Scandalum. Scandalizare. Nota, quod proprie scandalum est illud quod est causa vel occasio ruinæ. Scandalizare autē nihil aliud est quam aliquid offendere, vel causam seu occasionem ruendi accipere vel habere. Et est proprie scandalum idem quod obex, obstaculum, seu offendiculum. Et sic dico, ꝙ per scandalū potest intelligi spiritualiter illud quod in via morum nos facit cadere vel errare. ¶ Vnde nota, quod inuenitur scandalum A

Cruoris,
Timoris,
Amoris,
Tentationis,
Locutionis,
Operationis,
Prædicationis,
Conuersationis,
Oppositionis.

¶ Scandalum cruoris est peccatum infidelitatis, scilicet cultus B idolorum, vel defectus credendi. Ipsa enim idola erant alijs in scandalum & ruinam Exo. 23. Si seruieris dijs eorum, erit tibi in scandalum. Christus enim & crux isto modo dicuntur scandalū cruoris, in quantum Iudæi nolentes credere, offenderunt in istū sicut in quendam lapidem quem pedibus concussissent, propter quod à fide ceciderunt, & per obstinationem retrorsum corruerunt. Vnde 1. Pet. 2. dicitur, quod Christus non credentibus factus est lapis offensionis, & petra scādali. Vnde 1. ad Cor. 1. dicitur. Prædicamus Christū crucifixū, Iudæis quidē scandalū, gentibus autem stultitiam. Et sic dico, quod idola fuerunt scandalum fatue eis credendo: Christus vero scandalum est ipsum fatue denegando.

¶ Scandalum timoris est quando per timorem aliquis corruit C in peccatum, sicut fecerunt discipuli qui propter timorem mortis vel fugerunt, vel Christū negauerunt, de quo Mat. 26. Omnes vos in hac nocte scandalum patiemini in me.

¶ Scandalū amoris est quādo amor alicuius rei est alicui cau- D sa peccati. Vnde 1. Re. 18. dixit Saul de Michol filia sua quam diligebat Dauid. Dabo inquit sibi, vt fiat ei in scandalum.

¶ Scandalum tentationis est quando tentatio vel suggestio E diaboli vel etiam peccatoris est causa vel occasio delinquendi. Vnde de talibus tentationibus dicit Dauid in Psal. Loquens de dæmonibus dicens. Iuxta iter scandalum posuerunt mihi.

¶ Scandalum locutionis est quando ex verbis alicuius accipit F homo occasionem peccandi. Vnde de incaute loquentibus dicitur Eccl. 37. Nouissime peruertet os suum, & in verbis suis dabit scandalum.

¶ Scandalum operationis est quando ex operib. alicuius alij G scandalizantur, & ad peccatum vel ad malam operationem inuitantur, de quo Malach. 2. Vos autem scandalizastis plurimos in lege, irritum fecistis pactum leui. Et loquitur malis sacerdotib. quorum mala opera sunt scandalum aliorum. Et de his potest intelligi illud Matt. 5. Si manus dextera tua scandalizat te, eijce eam, & proijce abs te. Manus enim dextera est ille ad cuius operam debemus habere exemplum, sed si iste male operando scandalizat te, eijce eum, & dimittet te, iuxta illud Matt. 23. Quæ autem faciunt, nolite facere.

¶ Scandalum prædicationis est quando doctor vel prædica- H tor bene docet, & male operatur, quia inde scandalum in populo generatur, qui magis ad opera quam verba attendens, malæ faciendi auctoritatem sumit, & bene faciendi doctrinam contemnit, & ita tales doctores & prædicatores & sibi & alijs occasio scandali fiunt contra illud Eccles. 1. Non scandalizeris in labijs tuis.

¶ Scandalū conuersationis est quando ex mala conuersatione I maiorum redundat malum exemplum ad oculos subditorum. Et de hoc potest dici illud Matt. 5. Si oculus tuus scandalizet te erue eum, & proijce abs te. Oculus enim dirigit corpus, & ideo oculus noster est ille cuius conuersatio & discretio debet esse operis nostri exemplariter directiua. Quod si propter malam cōuersationem scandalum operationis præbeat, non debet imitari, sed ab eius consortio separari.

K ¶Scandalum oppoſitionis eſt quando aliquis per duritiam ita omnibus indebite ſe opponit, quod aliis eſt ſcandalũ faciendi aliquod bonum. Et ſic Chriſtus dicens ſe crucifigendum, Petro dicente. Abſit à te domine, non erit tibi hoc, reſpondit Matth. 16. Vade retro ſatana, ſcandalum mihi es. Iſtis & aliis multis modis ſumitur ſcandalum, ſed quocunque modo ſumitur, eſt malum facere vel præbere, ſiue ſit in verbis vel in operibus & in factis, quia ſicut dicit ſaluator Mat. 18. Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in mare. Sufficit. Vide ſupra de Ruina, & Cadere.

A Scelus.

Nota quod ſcelus accipitur pro quocunque enormi vitio vel peccato. Et ideo ſecundum diuerſitatem mortalium peccatorum, potes diſtinguere varietatem ſcelerum & immanium delictorum. Vide vbi agitur de peccato, ſiue generaliter ſiue particulariter.

A Scindere. Sciſſura

Nota quod ſciſſura nihil aliud eſt quã diuiſio alicuius continui. Et poteſt accipi in bono & in malo. Vnde nota quod breuiter loquendo in ſcriptura inuenitur pluribus modis ſciſſura, videlicet, ſciſſura

Contritionis,
Confeſſionis,
Afflictionis,
Compaſſionis,
Diuiſionis,
Damnationis.

B ¶Eſt dico ſciſſura contritionis. Contritio enim habet virtutem inſciſiuam. Res enim inciſiuæ dantur à medicis ad compactæ materiæ diſſolutionem, & ad habilitandum eam ad expulſionem. Sic vere contritio materiam vitiorum in corde per obſtinationem compactam incidit & diſſoluit, & ad expulſionem confeſſionis ipſam habilitat & diſponit. Et de hoc Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde &c. Et ſcindite corda veſtra.

C ¶Item dico quod eſt ſciſſura confeſſionis. Membrum enim quandoque ſcinditur, vt malus humor ibi contentus exterius expellatur. Sic vere homo cum gladio linguæ ſeipſum per confeſſionem ſcindit & aperit, & ſic humor vitiorum exit. Et iſta eſt proprie ſciſſura veſtimentorum, de qua fit toties mentio in ſcriptura. Veſtes enim operimentum vitiorum ſignificant, quæ tunc temporis ſcinduntur, quando per confeſſionem apparent & aperiuntur. Iob. 2. Sciſſis veſtibus ſparſerunt puluerem ſuper caput ſuum. Vbi aduerte quod iſti debent

Tollere omnem excuſationem. Sparſerunt.
Cernere mortis reſolutionem. Puluerem,
Demere cordis exaltationem. Super caput.

Vnde 4. Reg. 19. dicitur quod audiens Ezechias minas Sennacherib, ſcidit veſtimenta ſua, & indutus eſt ſacco.

D ¶Item dico quod eſt ſciſſura afflictionis ſeu correctionis. Ferrum enim & lapis & pannus ſcinduntur vt ad aliqua opera adaptentur. Per ſciſſuram enim amouentur ſuperflua, quæ niſi ſcinderentur & tollerentur, nunquam debito modo præpararentur, vel ad opera congrue aptarẽtur. Sic vere ad hoc quod homo ſit bene diſpoſitus in moribus & aptatus, neceſſe eſt quod per correctionem & temperantiam ſit à cunctis ſuperfluis præſciſsus, & totaliter reſecatus, & de hoc Eccl. 3. Tempus ſcindendi, & tempus conſuendi.

E ¶Item dico quod eſt ſciſsura compaſſionis. Sicut enim arbores in æſtate ſcinduntur vt liquor intus latitans deſtilletur, ſicut patet de balſamo, de vinea, & de thure, ſic vere dolor alienæ miſeriæ debet nos per compaſſionem ſcindere, ita quod liquorum beneficiorum debemus aliis deſtillare Abacuc. 3. Fluuios ſcindes terræ, viderunt te aquæ, & doluerunt montes. Quod bene figuratur Zac. 14. vbi dicitur. Scindetur mons oliuarum ex media parte ſua. Mons oliuarum eſt vir miſericors, qui tunc temporis ſcinditur quando compaſſione confoditur, & ad adiuuandum miſeros aperitur. Quod figuratum eſt in velo templi, quod Chriſto moriente ſciſsũ legitur fuiſse. Matt. 27 quia corda miſericordium & piorum ſcinduntur & penetrantur in miſeriis aliorum.

F ¶Item eſt ſciſsura diuiſionis ſeu diſsenſionis. Quando enim aliqua res ſcinditur tunc vna pars ab alia ſeparatur. Sic quando diſcordia aliquos ſcindit tunc vnum ab amore alterius ſeparat & ſeiungit 1. ad Cor. 11. Conuenientibus vobis in eccleſia Dei, audio ſciſsuras eſse inter vos. Et talis ſciſsura diſcordiæ partialitatis & inuidiæ multum eſt hodie in eccleſia & in religione. Quod figuratum eſt 3. Reg. 11. vbi dicitur quod Ahias propheta ſcidit pallium ſuum in 12 Partes, & vnam partem ſolum dedit Salomoni. Ad denotandum quod Deus ſcindebat & deuidebat regnum Salomonis, & quod vna ſola pars ſuis hæredibus remanebat. Quia proculdubio chariſſimi regnum Salomonis & pallium Ahiæ, hoc eſt dictum, eccleſia Chriſti & religio ſciſſa eſt hodie in multas partes. Non enim eſt ibi vnitas vel continuitas concordiæ vel amoris, & ideo vix duodecima pars remanet Salomoni pacifica. Quia pro certo de nobis vix duodecimus inuenitur qui ſit pacificus aut modeſtus, aut qui ſit à ſciſſura diſcordiæ & partialitatis aut inuidiæ alienus. Ideo diabolus poteſt dicere illud quod dictum eſt Roboam 3. Reg. 14. ſcidi regnum domus Dauid, & dedi tibi. Iſta igitur eſt ſciſſura diuiſionis

G ¶Item dico quod eſt ſciſſura damnationis. Membra enim ſcinduntur ſceleratis ad pœnam & ad punitionem. Talis eſt ſciſſura damnatorum, qua etiam ſcinditur & affligitur diuerſis tormentis, qua etiam ſcinditur & diuiditur à conſortio beatorum de qua ſciſſura poteſt dici illud quod dictum eſt Can. 13. Ecce Angelus ſtat euaginato gladio, & accepta ſententia ab eo ſcindet te medium. Iſtud autem de ſciſsura pœnæ æternæ intelligitur, quia conſtat quod ſenes, quibus hoc dictum eſt, non fuerunt per angelum corporaliter ſciſſi, ſed propterea lapidati. Sciſsura ergo ſicut patet, accipitur multis modis. Et ſic ſufficit.

Scire. Scientia A

Nota quod ſcientia multipliciter accipitur. Inuenitur enim Scientia

Diuina, quæ eſt ſuperior,
Mundana, quæ eſt inferior,
Spiritualis, quæ eſt interior,
Scripturalis, quæ eſt exterior.

Dico quod Deus habet ſcientiam inſcrutabilem. Mundus habet ſcientiam variabilem. Iuſti habent ſcientiam ſpiritualem. Scriptura habet ſcientiam infinitam. De ſcientia diuina dicitur ad Rom. 11. O altitudo diuitiarum, ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, &c. de ſcientia mundana dicitur Hier. 10. Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia. De ſcientia ſpirituali dicitur 1. ad The. 4. Sciat vnuſquiſque vas ſuum poſſidere in ſanctificatione & honore. De ſcientia ſcripturali dicitur Io. 7. Quomodo literas ſcit, cum non didicerit.

¶His igitur præmiſſis & omiſſis, dicamus ſolum de ſpirituali ſcientia, quæ nihil aliud eſt quam diſcretio vel prudentia, per quam ſcilicet ratio illuminatur ad cognoſcendum bonum à malo, & verum à falſo, & ad ſciendum quid agendum, & quid credendum, & quid refutandum, &c. ſimilia. Quia breuiter iſta eſt vera ſcientia per quam ſciuntur cœleſtia, & appetuntur B

Deus & ſancti vt diligantur,
Virtutes vt acquirantur,
Terrena vt contemnantur,
Diabolus & peccatum vt fugiantur,
Infernus & peccatum & tormentum vt caueantur.

Iſta enim omnia ſunt ſcienda, & per veram ſcientiam cognoſcenda, quia ſicut dicitur Luc. 1. Data eſt ſcientia ſalutis plebi eius in remiſſionem peccatorum. Illa eſt enim vera ſcientia per quam cognoſcuntur principia & media & concluſiones. Cum igitur per iſtam cognoſcantur principia rerum, ſcilicet Deus & illa quæ de Deo ſunt credenda (iuxta illud Pſal. Scitote quoniam dominus ipſe eſt Deus.) item media, ſcilicet illa bona quæ facienda ſunt & mala quæ ſunt vitanda (Eſa. 7. Sciat reprobare malum & eligere bonum.) item concluſiones, ſcilicet bonorum præmia, & malorum ſupplicia, (1. Io. 3. Scimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam.) dico quod iſta eſt vera ſcientia, & quod nulla alia debet dici ſcientia, nec ſapientia reputari. Et ideo iſtam ſcientiam dat Deus amicis ſuis. Exemplo patrisfamilias, qui libenter docet filium aliquem ſecretum punctum, per quem proficere poſſit & valere. Vnde Sap 10. dicitur quod iuſtum deduxit dominus per vias rectas, & oſtendit illi regnum cœlorum, & dedit illi ſcientiam ſanctorum. Scientia enim ſanctorum eſt ſcientia ſcripturæ & ſpiritualis ſapientiæ doctrinæ, per quam ſcilicet Deus cognoſcitur, & per quam cognitus diligitur, per quam etiam dilectus acquiritur & habetur. Et ad hoc ipſemet nos excitat in ſcriptura, dicẽs Hie. 9. Non glorietur ſapiens in ſapientia, nec fortis in fortitudine ſua, nec diues in diuitiis ſuis, ſed in hoc glorietur, qui gloriatur, noſse me, quia ego ſum dominus. Vt ſic cuilibet noſtrum dicatur illud Matt. 13. Vobis eſt datum ſcire myſterium regni Dei.

¶Vbi aduerte quod iſta ſcientia etiam conſideratur hic

quantum ad { Principium, Medium, Terminum.

Iſta enim { Interius influitur, Exterius diffunditur, Superius refunditur.

Influitur dico interius per animorum inſpirationem. Vobis inquit datum eſt. Diffunditur exterius ad ſecretorum reuelationem,

nem. Scire mysterium. Refunditur superius ad diuinorum contemplationem. Regnum Dei.

C ¶Dicamus ergo primo, quod ista scientia à domino solet procedere, Vobis inquit datum est, Item ista scientia ex speciali dato diuino habetur, quia ad ipsam homo nunquam attingeret, nisi hoc Deus desuper sibi daret. Etenim super possibilitatẽ naturæ est scire quid pertinet ad salutem. Vobis inquit datum est Sap. 10. Dedit illi scientiam sanctorum, honestauit eũ in laborib. Vnde Iaco. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectũ desursum est descendens à patre luminum. Sequitur. Scitis fratres mei dilectissimi. Et illud Luc. 1. Ad dandã scientiam salutis plebi eius in remissionem &c. Quod est contra alias scientias, & contra illos qui in alijs scientijs occupantur, quæ scil. dantur non à Deo, sed à mundo, quales sunt hodie ecclesiastici & prælati, qui libẽtius se occupant in scientijs humanis quam diuinis, quibus dicitur Oseæ 4. Quia tu scientiam repulisti, repellam te ne sacerdotio fungaris mihi. Non sic, quia est proprie scientia ecclesiasticorum. Vobis datum est inquit Dan. 1. cap. Danieli dedit Deus scientiam & disciplinam. Ista ergo scientia à domino solet procedere.

D ¶Secundo dico, quod ista scientia cuncta bona solet ostendere. Scire inquit ministerium, scil. salutis nostræ, & generaliter omnia quæ pertinent ad salutem, & quæ necessaria est nos scire, Nota ergo, quod per istam scientiam nos debemus scire multa, scilicet,

Carnis propriæ fragilitatem,
Vitæ labilitatem,
Mortis necessitatem,
Iudicij asperitatem,
Resurrectionis integritatem,
Dei æternam auctoritatem,
Dei asperam seueritatem,
Culpæ damnositatem,
Cœli æternam fœlicitatem,
Laudis diuinæ iucunditatem,
Cordis deuotam humilitatem,
Teuere munditiam & castitatem,
Habere honestatem,
Sufferre paupertatem,
Parati pati aduersitatem,
Discere sapientiam,
Consolari alienam calamitatem,

Dico ergo charissimi, quod ista sunt scienda, & æternæ memoriæ commendanda. Sciamus igitur carnis propriæ fragilitatem Psalm. Sciant gentes quoniam homines sunt. Et Esa. 53. Vidimus eum virum dolorum, & scientem infirmitatem. Quod est contra illos qui vilitatem propriæ conditionis ignorantes, ad prophana & inutilia scienda, omnem curam, omnem laborem, omnem temporis cursum conferunt. Contra quos Bern. in meditationibus dicit. Multi multa sciunt, & seipsos nesciunt. Item sciamus modernæ vitæ labilitatem 2. Regu. 1. Sciebam enim, quod viuere non poterat post ruinam. Et in Psalm. Notum fac mihi Domine finem meum, vt sciam quid desit mihi. Ecce mensurabiles posuisti dies meos, & substantia mea tanquam nihilum ante te. Item sciamus futuræ mortis necessitatem Iob 30. Scio quod morti trades me, vbi constituta est domus omnium viuentium. Item sciamus futuri iudicii asperitatem Iob 19. Fugite à facie gladii, quoniam vltor iniquitatum gladius est & scitote esse iudicium. Item sciamus futuræ resurrectionis integritatem Iob 19. Scio, quod redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & in carne mea, &c. Item sciamus Dei æternam auctoritatem Deut. 4. Scito & vide quoniam dominus ipse est Deus. Item sciamus Dei asperam seueritatem Iob 11. Verebar omnia opera mea sciens quod nõ parceres delinquenti. Item sciamus culpæ commissæ damnositatem Hier. 2. Scito & vide quia malum est & amarum reliquisse te Deum tuum, & non esse timorem eius apud te. Item sciamus æternam cœli fœlicitatem. Vnde 1. Ioan. 3. Scimus quoniam cum apparuerit, similes illi erimus. Itẽ sciamus laudis diuinæ iucunditatem, quia sicut dicitur in Psalm. Beatus populus qui scit iubilationem. Item sciamus cordis deuotam humilitatem Philip. 4. c. Scio humiliari. Item sciamus seruare munditiam & castitatem 1. ad Thessal. 4. Sciat vnusquisque vas suum possidere in sanctificatione. Item sciamus sanctimoniam & honestatem. Vnde 1. ad Tim. 3. Scias quomodo oporteat te in domo Dei conuersari. Item sciamus sufferre inopiam & paupertatem ad Phili. 4. Scio abundare, & penuriam pati. Item sciamus pati miseriam & aduersitatem ad Rom. 5. Scientes quia tribulatio patientiam operatur. Item sciamus discere sapientiam & veritatem. Ad Coloss. 4. Sciatis quomodo vos oporteat vnicuique respondere. Item sciamus consolari omnem alienam calamitatem. Vnde Esa. 50. Dedit mihi dominus linguam eruditã, vt sciã sustinere eum qui lapsus est verbo. Ex istis charissimi cõstat mysterium salutis, quod diuina scientia facit scire. Scire inquit mysterium Dan. 1. Danieli mysterium per reuelationem reuelatũ est. Dico ergo, quod ista scientia res secretas solet ostendere, Scire inquit mysterium.

¶Tertio dico, quod ista scientia res cœlestes facit appetere. E
Regni inquit Dei. Per istam enim scientiam naturalia contemnuntur, & cœlestia recognoscuntur, & cognita appetuntur. Regni inquit Dei. Vnde illud Sap. 10. Ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum. Sic ergo patet quod scientia spiritualis habet

Suum { Terminum in cœlestibus & supernis,
Medium in moralibus & mundanis,
Principium in supernaturalibus & diuinis.

Vide supra de Sapientia, & prudentia, & infra de Scriptura. Et sic sufficit.

Scribere. Scriptura.

Nota breuiter, quod secundum diuersitatem librorum A
inuenitur diuersitas scripturarum. Et sic dico, quod inuenitur in sancta scriptura, scriptura

Sapientiæ,
Præscientiæ,
Apparentiæ,
Recordantiæ,
Iniustitiæ,
Affluentiæ,

Prima scribitur liber mandatorum,
Secunda scribitur liber secretorum,
Tertia scribitur liber meritorum,
Quarta scribitur liber animorum,
Quinta scribitur liber vitiorum,
Sexta scribitur liber præmiorum.

¶Dico ergo, quod est scriptura sapientiæ, qua scribitur liber mãdatorum, & ista est scriptura sacra in qua, sc. Deus scripsit omnia illa mandata quæ sunt vtilia ad salutem. Ista enim est sicut tabulæ testamenti, in quib. scripsit nobis testator noster Deus, quicquid vult per nos hæredes suos salubriter adimpleri. Figurata in duabus tabulis legis, quæ erant scriptæ digito Dei ex vtraque parte, quia sc. ista in veteri, & in nouo testamento digito diuinæ inspirationis extitit exarata, & per ipsum Deum hominibus diuulgata Exod. 32. Item 2. ad Tim. 3. Omnis scriptura diuinitus inspirata vtilis est. Ista est sicut arbor plena floribus, campus plenus frugibus, pratum plenum graminibus, hortus plenus fructibus. Quia pro certo charissimi in ista arbore, in isto campo, in isto horto, in isto prato inueniuntur

Flores bonorum exemplorum,
Fruges bonorum documentorum.
Herbæ salubrium sacramentorum,
Fructus vtilium præmiorum.

Et ideo sicut apes de herbis, & arboribus flores quandoq; amaros, quandoque dulces solent colligere, quibus solent mel conficere, & componere, animalia etiam quæ solent in pratis pascere, nunc herbas suaues & dulces, nunc asperas, & amaras solent comedere, homines etiam inter fructus solent eligere, quosdam enim pro cibo, quosdam pro medicina solent sumere, sic vere nos debemus ad sacram scripturam ire, & ibi diuersitatem florũ, fructuum & herbarum, id est, varietatem diuersarum sententiarum, & auctoritatum videre (quarum, scilic. quędam sunt dulces per promissiones præmiorum, quædam sunt amaræ per comminationes tormentorum) & inde quod expediat recipere, vt mel deuotionis pro nobis, & mel doctrinæ pro alijs conficiatur, & ad cibum, & medicinam animæ conseruetur. Simus igitur sicut illi de quibus dicitur Acto. 17. qui susceperunt verbum Dei cum omni auiditate, quotidie scrutantes scripturas. Ista est enim fons & fluuius aquæ vitæ. Est dico

Fons suauissimus,
Fons amœnissimus,
Puteus profundissimus,
Fluuius communissimus.

In fluuio enim sunt diuersæ partes, & diuersa loca, quorum quædam sunt satis parua, quædam valde profunda, quædam ex toto inattingibilia. Sic vere in scriptura sunt loca parua pro simplicibus, loca profunda pro sapientibus, loca inattingibilia pro de se præsumentibus. Vnde Gregor. in prolog. moralib. dicit, quod sacra scriptura fluuius est, in quo agnus ambulat, & elephas natat, quasi dicat. Ibi inuenit agnus, id est, simplex in quo potest proficere. Ibi etiam inuenit elephas, id est, quicunq; magnus doctor quod nõ potest attingere, & in quo ipsum oporteat dubitare, quia sicut Hug. dicit de arca Noe in primo libro;

Scriptu-

Scriptura liber est vitæ,

Cuius
- Origo æterna,
- Incorporalis essentia,
- Cognitio vita,
- Scriptura indelebilis,
- Aspectus desiderabilis,
- Doctrina facilis,
- Scientia dulcis,
- Profunditas inscrutabilis,
- Verba innumerabilia, vnum tamen verbum sunt omnia.

Iste fluuius figuratur Ezechi. 47. vbi dicitur, quod Angelus mensus est aquas redundantes à latere dextro, & duxit eum per aquã vsque ad talos. Item mensus est, & duxit eum vsque ad genua. Item mensus est, & duxit eum vsque ad renes. Item mensus est torrentem, & non potuit pertransire, quia intumuerunt aquæ profundæ torrentis, qui non potest peruadari. Re vera charissimi, istæ sunt aquæ & torrens sacræ scripturæ, quæ à latere dextro ipsius Christi, id est, ab ipso pectore mentis diuinæ originem habuerunt. Istas enim mensurat Angelus testamenti Christus, vni dans vnum talentum, alij duo, alteri quinque, vnicuique secundum propriam virtutem, Matth. 25. Et inde est, quod

Quidam ibi currunt vsque ad talos, qui inueniunt sensum literalem,
Quidam vsq; ad genua, qui inueniunt sensum allegoricũ,
Quidam vsq; ad renes, qui inueniunt sensum moralem,
Quidam autem inueniunt torrentem ita profundum, quod non potest peruadari, & isti sunt, qui volunt inquirere illud, quod transcendit capacitatem naturalẽ.

Vnde dicit August. super Gen. c. 3. quod scriptura sic loquitur, quod

Altitudine superbos irrideat,
Profunditate attentos terreat,
Virtute magnos pascat,
Stabilitate paruulos nutriat.

Et breuiter ista est copiosissima quædam apotheca, in qua inuenit omnis homo, quicquid necessarium est ei ad salutem, quia sicut dicit Chrysost. super Matth. c. 22. In scripturis sacris inuenit

Ignorans, quid addiscat,
Contumax, quid timeat,
Laborans, quo præmietur,
Pusillanimus, quo nutriatur,
Famelicus conuiuium,
Vulneratus remedium,
Impinguatus refrigerium.

Dico igitur, quod ista est scriptura sapientiæ, qua scribitur liber mandatorum. Ista est ergo scriptura, de qua Apocaly. 11. Beatus, qui audit verba prophetiæ huius, & seruat ea, quæ in ea scripta sunt.

B ¶ Dico secundo, quod est scriptura præscientiæ, qua scribitur liber secretorum. Ista est scriptura illa, qua in libro mentis diuinæ scribuntur boni & mali cum meritis & demeritis suis, secundum quam quidem scripturam sunt & fient omnia, quæ sunt, & quæ erunt. Esa. 8. Sume tibi librum grandem, & scribe in eo. Sicut enim in libris scribuntur leges & regulæ, quibus homines reguntur, & quibus humana iudicia disponuntur: sic in libro prouidentiæ Dei sunt ordinationes & regulæ, quibus omnia inferiora gubernantur. Psalm. In libro tuo omnes scribentur. Scriptura tamen multum est obscura; nullus enim ibi potest legere, nisi iudex, & secretarij sui, quousque veniat dies iudicij, quando liber explicabitur, & legendus omnibus exponetur. Ezechiel enim vidit manum, in qua inuolutus erat liber scriptus intus & foris, qui tandem coram eo est expansus, ita quod scriptura, quę inuoluta fuerat, fuit aperta, sicut dicitur Ezech. 2. Lamentationes, carmen, & væ sunt ibi scripta. Sic pro certo charissimi, scriptura diuinæ prouidentiæ & præscientiæ modo est valde obscura & inuoluta, in iudicio tamen erit manifesta, ita quod ibi apparebit, quod

A Scriptura sacra venit
- Lamentatio miserorum,
- Væ & damnatio damnatorum,
- Carmen & saluatio beatorum.

Quod enim ab ista scriptura veniant præsentes miseriæ & damnationes, patet Dan. 5. vbi manus scribens in pariete mutationem regni Babylonis, captiuos ciuitatis, & mortem regis designauit. Quod etiam in ipsa ordinentur futuræ reproborum damnationes, patet Zachar. 5. vbi dicitur, quod omnis fur & periurus, sicut scriptum est in libro, iudicabitur: & Iob 13. Scribis enim contra me amaritudines, & consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ. Tunc enim scribet Dominus libellum repudij, quem dabit vxori suæ, animæ sc. damnatæ. Quod in ista scriptura ordinentur sanctorum beatorum beatificationes, patet Apo. 14. vbi dicitur: Scribe, beati mortui, qui in Domino moriuntur. Ista est ergo

Scriptura
- Miseriæ, quantum ad miseros,
- Mortis, quantum ad damnatos,
- Vitæ, quantum ad beatos.

Et de hoc Dan. 12. Saluabitur populus tuus omnis, qui inuentus fuerit in libro vitæ; de malis vero dicitur Ezechie. 12. In scriptura domus Israel non scribentur. Et ideo concluditur Apo. 21. quod in ciuitatem nouam Hierusalem non intrabunt, nisi illi, qui scripti sunt in libro vitæ. Ista est ergo scriptura diuinæ prouidentiæ seu præscientiæ.

C ¶ Tertio dico, quod est scriptura moralis apparentiæ, quæ est liber meritorum. Et sic dico, quod quilibet debet de seipso facere librum, & scribere in seipso scripturam virtutum & bonorum exemplorum, vt alij possint in ipso legere in verbis bona documenta, & in factis bona exempla, vt sic isti sint de illis, de quibus dicitur Apoca. 14. quod ipsi habebant scriptum in frontibus suis nomen agni, quia sc. nomen, fama, fides, & conuersatio agni immaculati Christi scripta sunt per imitationem in frontibus, id est, in conuersationibus ipsorum.

D ¶ Quarto dico, quod inuenitur scriptura mentalis recordantiæ, qua scribitur liber animorum. Boni enim debent scribere in cordibus suis perpetua memoria Dei mandata, & alia ad salutem pertinentia. Vnde Hier. 13. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in cordibus eorum scribam eam.

E ¶ Quinto dico, quod est quædam scriptura iniustitiæ, qua scribitur liber vitiorum. Et sic peccata dicuntur quædam scripturæ diabolicæ, quæ sc. in cogitatione scribuntur interius, & in conuersatione exterius. Peccator enim liber est diaboli, in quo scribit diuersa vitia, ita quod cuicunque legere volenti sunt apparentia. Hier. 22. Scribe virum istum sterilem, virum, qui in diebus suis non prosperabitur &c. & Apoca. 17. dicitur de Babylone (per quam congregatio malorum designatur) quod habebat in fronte sua scriptum nomen mysterij, Babylon meretrix magna, mater fornicationum.

F ¶ Sexto dico, quod inuenitur scriptura finalis seu æternalis affluentiæ, qua scribitur liber præmiorum, & ista est scriptura gloriæ Paradisi, qua sc. Deus scribit in animabus sanctis & beatis cantilenas & gaudia Paradisi, de quo Apoc. 2. dicitur, quod in calculo erat nomen Dei scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. Vnde & Apoc. 3. dicitur: Qui vicerit, scribam super eum nomen meum, & nomen ciuitatis nouæ Hierusalem. Hæc igitur de scripturis dicta sufficiant.

Scrutari.

A Nota, quod scrutari accipitur in scriptura pro inuestigare, vel pro diligenter inquirere, vel videre. Vide in Mauritio de Scrutinio. Et inuenitur in scriptura Scrutari

Creatoris,
Præceptoris,
Viatoris,
Peccatoris.

Scrutatur enim creator qualitatem nostrorum animorum. Psa. Scrutans corda & renes Deus. Scrutatur præceptor qualitatem suorum subditorum. Vnde Amos 9. Si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos. Scrutatur iustus viator veritatem mandatorum. Vnde Ps. Ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua. Scrutatur peccator vanitatem alienorũ secretorum. Vnde Gen. 31. Scrutatus es omnem supellectilem meam. Sufficit. Vide de Diligentia, & de Inquirere supra.

Scutum.

A Nota, cum scutum sit armatura ad defensionem & tuitionem scil. hominis ordinata, possumus dicere, quod per scutum intelligitur illud, per quod homo spiritualiter defenditur vel tuetur. Et sic dico, quod inuenitur Scutum

Æternum, Supernum,
Internum, Externum.

Primum est scutum diuinæ tuitionis,
Secundum est scutum moralis perfectionis,
Tertium est scutum bonorum prælatorum,
Quartum est scutum prauorum tyrannorum.
Deus enim est scutum in se sperantium,
Virtutes sunt scutum se possidentium,
Prælati sunt scutum sub se iacentium,
Iniquitates sunt scutum tyrannizantium.

¶ Dico igitur primo, quod est scutum diuinæ tuitionis, ad quod est fugiendum, vt sic dicamus ipsi Deo illud Ps. Apprehende arma, & scutum, & exurge in adiutorium mihi. Vnde Dauid dicebat 2. Reg. 22. Dominus scutum meum, & cornu salutis meę. Dominus enim scutum dicitur, quod est triangulum, propter tres personas, quę sunt in diuinitate. Dicitur cornu salutis, quod quidem cornu de carne nascitur, propter salutem, quæ facta est in humanitate, vt sic ei dicamus illud Psalm. Scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti eos. Et alibi: Scuto circumdabit te veritas eius, non timebis à timore nocturno.

¶ Secundo

¶ Secundo dico, quod eſt ſcutum moralis perfectionis, quod eſt poſſidendum. Virtutes enim ſunt ſcutum contra diabolum & peccatum. Quælibet enim virtus eſt vnum ſcutum, quo armatus reſiſtit iaculo illius vitij, cui opponitur. Scutum enim in ſiniſtra parte portatur, ſic virtus in ſiniſtra parte, ſc. aduerſitatis & tentationis eſt neceſſaria. Et ideo nota, quod in ſcriptura inueniuntur diuerſa ſcuta ſpiritualia, ſcilicet, Scutum

Fidei & firmæ cognitionis,
Humilitatis & altæ orationis,
Iuſtitiæ & omnis æquitatis,
Eleemoſynæ & dulcis pietatis.

De ſcuto fidei dicitur Eph. 6. In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela inimici extinguere. De ſcuto humilitatis dicitur Sap. 18. quod Moyſes protulit ſeruitutis ſuæ ſcutum orationem. De ſcuto æquitatis dicitur Sap. 5. quod Deus in iudicio ſcutum ſumet inexpugnabile, æquitatem. De ſcuto vero eleemoſynæ & pietatis dicitur Eccle. 29. quod eleemoſyna ſuper ſcutum potentis, & ſuper lanceam, aduerſus inimicum pugnabit. Iſtud eſt igitur ſcutum moralis perfectionis, quod eſt poſſidendum. Sine enim tali ſcuto non eſt homo benè armatus, quia ſicut dicitur 1. Paralipomen. 5. Viri bellatores ſcuta penetrabunt, & gladios.

C ¶ Tertio dico, quod eſt ſcutum paſtoralis prælationis, in quo eſt ſperandum, quia ſcil. prælati ſunt ſcuta ad ſuſtinendum ictus tribulationum

Pro membris,
Pro corpore,
Pro Eccleſia, &
Pro ſubditis ſuſtinendis & defendendis.

Vnde iſti ſunt ſcuta aurea, quæ Salomon dicitur feciſſe, 3. Reg. 10. Fecit rex Salomon ſcuta trecenta, & ducentas lanceas, de auro puriſſimo. Plura enim ſcuta, quàm lanceas. Ad denotandum, quod prælati debent magis per patientiam ſuſtinere, quàm per ſeueritatem inuadere. Ipſi enim debent eſſe & ſcuta & lancea, quicquid tamen fuerint, debent eſſe aurei, ſancti, precioſi, & perfecti, quamuis proculdubio videatur illud verificatum hodie 4. Reg. 14. vbi dicitur, quod Seſach rex Ægypti (per quem diabolus deſignatur) diripuit ſcuta aurea, quæ fecerat Salomon, pro quibus facta ſunt ſcuta ærea. Quia pro certo, chariſſimi, in Eccleſia hodie aurum mutatum eſt in æs; qui erant aurei, facti ſunt ærei, id eſt, qui erant boni, facti ſunt mali. Quod in ſtatua Nabuchodonoſor ſignificatur, cuius caput fuit aureum, venter verò & fœmora fuerunt ærea, quia ſemper (quod dolendum) mundus procedit deteriorando, & de auro in æs, id eſt, de bono in deterius ſe mutando, quia hodie, ſicut dicitur in Pſalm. diabolus ibi confregit potentias, arcum, ſcutum, & gladium, & bellum. Iſtud eſt igitur ſcutum paſtoralis protectionis, quod eſt extendendum.

D ¶ Quarto dico, quod eſt ſcutum temporalis iuriſdictionis, quod eſt deteſtandum. Per ſcutum enim intelligitur duritia & obſtinatio malignorum. Iob 41. Corpus eius quaſi ſcuta fuſilia. Scutum enim repercutit ictus aduerſariorum: ſic obſtinatio refutat omnes correptiones, & monita, & verba prælatorum. Vnde de crudelibus obſtinatis dicitur Hieremiæ 6. Sagittam & ſcutum accipiet crudelis, & non miſerebitur. Iſta igitur de ſcuto ſufficiant.

A **Secretum.** Nota, quod in ſcriptura inueniuntur plura ſecreta, videlicet,

Secretum
- Conſcientiæ interioris, quod eſt reuelandum in confeſſione,
- Sapientiæ ſubtilioris, quod eſt ſpeculandum cum diſcretione,
- Amicitiæ fidelioris, quod eſt obſeruandum ſine fictione,
- Iniuſtitiæ deterioris, quod eſt deteſtandum cum attentione,
- Eminentiæ ſuperioris, quod eſt affectandum cum deuotione.

¶ Primo dico, quod eſt ſecretum conſcientiæ, quod in confeſſione debet reuelari, quia ſcil. nullum eſt ita ſecretum & occultum peccatum, quin ſit in confeſſionis articulo reuelandum. Vt ſic dicat homo ſacerdoti illud Iudic. 3. Verbum ſecretum habeo ad te ô rex. Et merito ſecretum peccatum debet reuelari, quia pro certo quanto magis in confeſſione reuelatur ad Deum, tanto magis eſt ſecretum apud mundum, quia ſecundum Auguſtin. ſi tegis, Deus detegit; ſi detegis, Deus tegit. Communiter enim illud, quod magis tenetur Deo abſconſum, amplius publicatur; illud vero, quod magis dicitur, amplius abſconditur & celatur. Rex enim Midas fingitur aures aſini habuiſſe, quod quidam Secretarius ſuus volens bene celare, fecit magnam foueam, in cuius profundo ſecretum domini ſui dixit, & humo cooperuit, vt ſecretum domini ſui celaretur in perpetuum. Sed quid accidit? in illo loco natus eſt ſambucus, de quo à caſu facta fiſtula nihil aliud poterat dicere, niſi quod rex Midas habet aures aſininas; & ſic quod magis credebat eſſe ſecretum, fuit amplius publicatum. Quia ſæpiſſime ſit, quod diligentiſſimè abſconditur, ex Dei iudicio vndecunque exeat, & reueletur, iuxta illud Matth. 10. Non eſt occultum, quod non ſciatur &c. Debet igitur in confeſſione reuelari Deo, ne ex Dei iudicio reueletur mundo. Iſtud eſt igitur ſecretum conſcientiæ, quod in confeſſione debet reuelari.

B ¶ Secundo dico, quod eſt ſecretum ſapientiæ, quod cum diſcretione debet perſcrutari. Debemus enim inquirere Secreta

Diuinæ voluntatis, vt ea compleamus,
Fidei veritatis, vt ea teneamus,
Diuinæ poteſtatis, ſiue iuſtitiæ, & æquitatis, vt ea timeamus.

Vt ſic cuilibet noſtrûm poſſit dici illud Ezechie. 48. Ecce ſapientior es tu Daniele: omne ſecretum non eſt abſconditum à te. Veruntamen talia ſecreta neſciunt, nec percipiunt, niſi Secretarij Dei quibus ſc. ipſa reuelare dignatur. Vnde Iob 11. Vtinam Deus loqueretur tibi, & oſtenderet tibi ſecreta ſapientiæ ſuæ.

C ¶ Tertio dico, quod eſt ſecretum amicitiæ, quod cum attentione debet obſeruari. Inter omnia enim, quæ magis decent ſapientem, ſummum eſt ſeruare linguam ſuam. Vnde verſus:

Virtutem primam eſſe puto compeſcere linguam.

Et ſecreta proximorum ſeruare. Sicut enim dicitur Eccl. 27. Deſperatio eſt animæ infœlicis reuelare amici commiſſum. Et ideo quia multi ſunt ſecretorum perſcrutatores, & proditoriè reuelatores, conſulit Sapiens, ne ſecretum alicui, niſi amicis fidelibus reueletur. Prouer. 15. Cauſam tuam tracta cum amico, & ſecretum extraneo ne reueles. Prouerb. 21. Nullum ſecretum, vbi regnat ebrietas.

D ¶ Quarto dico, quod eſt ſecretum iniuſtitiæ, quod cum abiectione debet refutari. Et iſtud eſt ſecretum vitiorum, quia ſcil. aliqua ſunt vitia, quæ ſemper volunt fieri in ſecreto, ſicut luxuria & vſura Vnde de peccatore poteſt dici illud Iob 40. Sub vmbra dormit, in ſecreto calami, in locis humentibus.

E ¶ Quinto dico, quod eſt ſecretum cœleſtis patriæ, quod cum affectione debet habitari. Vnde nota, quod aliqua ſunt animalia, quæ neſciunt morari, niſi in locis ſolitarijs & ſecretis, ſicut Onager, Pelicanus, & Phœnix. Sic & viri iuſti per affectionem & deuotionem habitant in locis ſecretis Paradiſi. Vnde Iudith 8. In ſuperioribus domus ſuæ fecit cubiculum ſecretum ſibi. Sic igitur patet, quod ſunt multa genera ſecretorum. Vide ſupra de Abſcondere & Reuelare.

A **Sæculum.** Nota, quod ſæculum quandoque accipitur pro menſura temporis, ſc. pro centum annis, & ſic accipit Ouidius. Aliquando pro ſtatu hominum peccatorum. Aliquando pro ſtatu hominum beatorum, & temporum futurorum. Poſſum igitur notare, quod in ſcriptura inuenitur

Sæculum
- Tranſitorium & defectibile,
- Infectorium & infectibile,
- Permanſorium & infinibile.

¶ Sæculum tranſitorium ſignat huiuc vitæ labilitatem. Sæculum enim iſtud, id eſt, præſens vita, ſemper labitur & defluit, & finaliter deficit atque perit. Matth. 24. Quod ſignum aduentus tui, & conſummationis ſæculi. Sæculum ergo eſt tranſitorium. ¶ Sæculum infectorium ſignat ſtatus mundi iniquitatem, de quo Rom. 12. Nolite conformari huic ſæculo nequam. ¶ Sæculum permanſorium ſignat æternitatem, de quo Eſa. 26. Speraſtis in Domino in ſæculis æternis. Et iſtud eſt ſæculum futurum, quod eſt perpetuum & æternum. In iſto enim futuro ſæculo eſt

Amor charitatis,
Honor dignitatis,
Splendor veritatis,
Status, qui non labitur,
Vita, quæ non moritur,
Victus, qui non minuitur.

Eſt dico ibi amor charitatis, & hoc apparet, quia ibi eſt Deus, qui eſt pater omnium. Paternitas aũt eſt nomen amoris & charitatis. Eſai. 9. Pater futuri ſæculi, princeps pacis. Itẽ ibi eſt honor dignitatis, quia ſc. Deus eſt ibi rex. Vnde 1. Timot. 1. Regi autem ſæculorum immortali & inuiſibili honor & gloria. Item ibi eſt ſplendor veritatis. Sapi. 18. Incipiebat incorruptum nomen legis ſæculo dari. Item ibi eſt ſtatus, qui non labitur. Eccleſiaſt. 40. Fides autem in ſæculum ſtabit. Item ibi eſt vita, quæ non moritur. Lucæ 18. Habebitis in futuro ſæculo vitam æternam. Item ibi eſt abundantia, quæ non minuitur. Vnde Eph. 2. Vt oſtenderet in ſæculis ſuperuenientibus abundantes gratias diuitiæ ſuæ. Iſta ergo de ſæculo ſufficiant, quia ſatis ſupra dictum eſt de mundo. ¶ Iſtud tamen aduerte, quod vbicunque dicitur à ſæculo, ſemper ſumitur de ab æterno; & ſimiliter ſæcula ſæculorum

ſignat

signat æternitatem temporum futurorum. Vnde breuiter, istud est vnum, quod à sæculo significat æternitatem præteritam à parte ante, sæcula sæculorum verò signat æternitatem futuram à parte post.

A **Secundus.** Nota, quod cum Secundus sit ille à parte post, qui immediatè venit post primum, possumus notare, quod in scriptura Secundus est nomen

Humilitatis,
Auctoritatis,
Æqualitatis,
Sedulitatis,
Propinquitatis,
Nobilitatis,
Fœlicitatis,
Pœnalitatis.

Est, dico, nomen humilitatis, quia sc. ille, qui est secundus, non præcedit, imò sequitur. Et sic ille dicitur secundus, qui est Deo vel prælato humilis & subiectus. 1. Reg. 23. Tu regnabis super Israel, & ego ero tibi secundus. Item est nomen auctoritatis, quia sicut dicitur 1. Corin. 15. Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis. Secundus homo dico, sc. Christus, qui dicit de seipso Matthæ. 28. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Item est nomen æqualitatis. Nihil enim tam æquale primo, sicut illud, quod est contiguum & secundum. Vnde Matth. 22. Secundum autem est simile huic. Item est nomen sedulitatis. Homini enim sedulo & intelligenti non sufficit semel benefacere, sed secundo vel tertio iterare. Vnde Iosu. 5. Circumcide secundo filios Israel. Item est nomen propinquitatis, & sic dicitur ille esse secundus alicui, qui est sibi magis per amicitiam proximus & vnitus. Vnde 2. Esdr. 3. Secundo loco post Darium sedebit. Item est nomen nobilitatis. Familia enim vadit prima, dominus vero, qui nobilior est, vadit secundus. Vnde de Adam & Christo fit mentio per illud prædictum 1. Cor 15. quod primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis. Item est nomen fœlicitatis; quia sc. fœlicitas non venit nūc in primo tempore, sed finaliter veniet in futuro. Vnde sicut Hebræ. 9. dicitur: Factum fuit primum tabernaculum & secundum. Sed per primum intelligebatur Ecclesia militans, & per secundum triumphans. 3. Reg. 9. Apparuit Dominus Salomoni secundo. Et sic etiam gloria & fœlicitas dicitur stola secunda, sicut gratia dicitur stola prima, Luc. 15. Item est nomen pœnalitatis, quia sc. pœna & mors æterna in secundo anno veniet, & non in primo, & in futuro, & non in tempore isto, & ideo dicitur mors secunda. Vnde Apocalyps. 2. Qui vicerit, non lædetur à morte secunda. Sic igitur patet, quomodo vir iustus dicitur secundus multiplici ratione. Et sic sufficit.

A **Secundum.** Nota, quod ista præpositio Secundum, semper significat mihi

Quandam { Adæquationem, Imitationem, Comparationem.

Vnde idem est quod Sicut, Vt, Quemadmodum, Quasi, & ceu, & cætera similia, & de quo superius iam actum est. Possum tamen breuiter notare, quod Secundum signat assimilationem in bono, & in malo. Vnde possumus distinguere & notare, quod tam in bono, quàm in malo nos inuenimus vnum Secundum, quod est

Virtuosum,
Amorosum,
Gratiosum,
Viscerosum,
Rigorosum,
Gaudiosum,
Fructuosum,
Vitiosum,
Dolorosum,
Luctuosum.

B ¶ Secundum virtuosum est illud, per quod nos adæquamur & assimilamur regulis legis diuinæ. Et de hoc 2. Esdr. 8. Omnia secundum legem Dei fiant. Vnde Luc. 2. dicitur, quod ipsi portauerunt puerum suum Iesum in Hierusalem, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo.

¶ Secundum amorosum est illud, quo homo conformat affectum suum Deo per virtutem charitatis; & de hoc Rom. 7. Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem.

¶ Secundum gratiosum est illud, quo homo in interiori conuersatione ita bonis hominibus se conformat, quod Deo & mundo efficitur gratiosus: & de hoc 1. Corin. 14. Omnia honestè & secundum ordinem fiant in vobis.

¶ Secundum viscerosum seu dulcorosum est illud, quo quis petit secundum viscera misericordiæ Dei, & non secundum rigorem suæ iustitiæ iudicari, dicens illud Psalm. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.

¶ Secundū rigorosum est illud, quod Deus secundū merita habet hominem iudicare. Ps. Tu reddis vnicuiq; secundum opera sua.

¶ Secundum gaudiosum est illud, quo Deus præmiat bonos in patria, aliqñ secundum iustitiā. Ps. Retribuet mihi Deus secundū iustitiam meā, & secundū puritatē manuum mearū. Aliqñ secūdum misericordiam. Vnde Tit. 3. Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundū suam misericordiam saluos nos fecit.

¶ Secundum fructuosum est illud, quo Christus conformis fragilitati nostræ, in crucis arbore peperit nobis fructum redēptionis gratiosæ. Ephes 1. Deus gratificat nos in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, secundum diuitias gratiæ eius &c.

¶ Secundū vitiosum est illud, quo peccator se cōformat, & quo homo ambulat secundū praua desideria cordis sui. Ps. Dimisi eos secundū desideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis.

¶ Secundū dolorosum est conformitas, qua hominis mors & natiuitas ad inuicē adæquantur, de qua dicitur Ose. 2. Statuā eā secundum diem natiuitatis eius, & ponam eam in solitudinem.

¶ Secundum vero luctuosum est illud, quo scil. tormenta malorum fiunt in inferno secundum vitia ipsorum. Vnde Roman. 2. Secundum duritiam tuam & impœnitens cor tuum thesaurizas tibi iram. Sic patet, quomodo Secundum signat in diuersis materijs assimilationem, imitationem & exemplaria, regulæ consecutionem &c. vide de Sicut, & alijs similibus.

Securus. Securitas. Nota breuiter, quod in scriptura inuenitur securitas bona & mala. Vnde generaliter est notandum, quod est securitas triplex, videlicet, A

Securitas { Interior, Exterior, Superior.

Interior est perfectorum, & est virtuosa,
Exterior est peccatorum, & est vitiosa,
Superior est beatorum, & est gloriosa.

¶ Est dico primo securitas, quæ est virtuosa, & ista est illa, quam habent boni & iusti in hac vita, quia scilic. securi viuunt in Domino, expectantes beatam spem, & aduentum Domini sui magni Dei. Spes enim est mater securitatis; & quia isti posuerunt in Deo spem suam, ideo sunt securi, iuxta illud 2. Paralipom. 20. Audite me Iuda & Israel, credite Domino Deo vestro, & securi eritis. ¶ Vbi aduerte, ꝙ quatuor sunt, quæ faciunt hominem spiritualiter securum, & a timore desperationis tutum, videlicet,

Futurorum secreta promissio,
Secretorum clara cognitio,
Vitiorum firma expulsio,
Animorum pura conditio.

Prima est securitas spei. Audite me.
Secunda est securitas fidei. Credite Domino.
Tertia est securitas pœnitentiæ. Iuda, id est, confessio.
Quarta est securitas innocentiæ. Hierusalem, inquit.

Ista enim quatuor reddunt hominem securum. Nam

Spes de Dei auxilio confidit,
Fides homines in alto & forti castro custodit,
Pœnitentia omnes inimicos expellit & confundit,
Innocentia cum omnibus pacem reddit, & dum nullum vult lædere, se credit à nullo lædi.

¶ Dico igitur, quod bonos facit esse securos certa promissio futurorum. Audite me, inquit: supple, quanta sunt, quæ promittuntur electis. Spes enim præmij facit militem securum & audacem. Vnde dicitur: Securitas præmij minuit vim flagelli. Boni igitur, quia audiunt, quod benè militantibus promittitur vita æterna, & præmium gloriæ Paradisi, non gaudia huius mundi, quæ sunt ad matutinum lætitia, & ad vesperum fletus, (quæ non erunt illis merces, sed B

Gaudia cœlestis Paradisi dedita sanctis,
Hos facient lætos, & pax æterna quietos,
Semper ibi viuet, diuino munere diues.)

Ideo securi aggrediuntur bona, & sine timore sustinent mala. Quia breuiter certa spes, quā habent iusti de Dei auxilio, & certa spes, quā habēt de præmio futuro, facit ipsos securos, & inter hostes fiducialiter stare tutos. Sciunt quia ꝙ Deus non sinit nos tentari vltra quàm possumus, 1. Corinth. 10. Quinimò protector est omnium sperantium in se, sicut dicitur in Psalm. Sciūt enim, quod parata est viatoribus corona, quam reddet illis Dominus in illo die iustus iudex 2. Timot. 4. Et ideo talibus loquitur scriptura 1. Macchabæor. 4. State in fide contra inimicos vestros, & expugnate eos, & post hæc sumetis spolia securi. Audite ergo Apoc. 2. Qui habet aures audiendi, audiat, quid spiritus dicat ecclesijs. Vincenti dabo manna absconditum &c. Facit igitur bonos securos certa promissio præmiorum, Audite, inquit.

¶ Insuper

C ¶ Insuper dico, quod ipsos facit spiritualiter securos clara cognitio secretorum, hoc est dictum, fides, quæ reuelabit homini secreta Dei, & illa quæ pertinent ad salutem quæ quidem fides notatur cũ dicitur. Credite domino. Fides enim est fortissimum castrum in quo qui bene stetit contra pericula saluus erit. Lux enim mater est securitatis, sicut tenebra est mater timoris. Et inde est, quod homo securior est de die quam de nocte. Et vere lux fidei securitatem mentis generat, hominemq; ita rutificat & confirmat, quod nihil aduersum trepidat aut formidat. Ista apparuerunt in martyribus, quos fides ita fecit securos, quod nihil aduersi timuerunt, & ideo contra tyrannos viriliter perstiterunt. Similes elephantibus, qui tunc ad prælium animantur & audaces & securi efficiuntur, quando vino inebriantur vt ad prælium acuantur. Vinum fidei tantum feruorem generat, quod inebriatos rutificat & lætificat. vnde 2. Esdr. 3. Vinum (id est, securitas) mentem vertit in iucunditatem. Credite inquit domino 1. Pet. 1. Credentes exultabitis lætitia inenarrabili & glorificata. Facit igitur hominem securum clara cognitio secretorum. Credite inquit domino.

D ¶ Deinde dico, quod hominem facit securum fortis expulsio vitiorum, quod ostendit cum dicitur Iuda, quod interpretatur confessio. Nullus enim bene potest esse securus quam diu est hostibus circumseptus. Tunc autem securus redditur, quando expulsis hostibus de eorum manibus liberatur. Igitur hostes nostros, id est, vitia & peccata nostra quæ insidiantur animabus hominum, sicut dicitur Eccl. 21. debemus per confessionem expellere, vt securi possimus in castro pœnitentiæ habitare. Iuda inquit, id est, confessio. Quia sicut dicitur Hier. 23. Saluabitur Iuda, & Hierusalem habitabit confidenter. Homo enim cum istis hostibus, quos, scilicet, in sua cõscientia portat, securus esse non potest, semper enim est in periculo quod ab eis perimatur, & ideo antequam sit securus, necesse est quod vitia expellantur, & quod ante omnia superentur. vnde Iob 11. Si iniquitatem tuam quæ est in manu tua, abstuleris à te &c. Sequitur. Habebis fiduciam proposita tibi spe; & defossus securus dormies. Facit igitur hominem securum fortis expulsio vitiorum. Iuda inquit.

E ¶ Denique dico, quod hominem facit securum pura conditio animorum, hoc est dictum, innocentia, quod intelligitur in Hierusalem, quia Hierusalem interpretatur visio pacis. Innocentia enim cum omnibus habet pacem, nullum enim lædit, & ideo à nullo timet lædi, & ideo est secura Zach. 14. Hierusalem sedebit secura. Innocens enim nihil timet, quia secundum Arist. pueri innocentia sua alios mensurant. Cum tales enim æstimant alios quales ipsi seipsos esse sciunt, ideo quia nullum libenter lęderent, securos ab omnibus esse se credunt. Vnde Aug. de innocentia dicit sic. Gaude inquit & lætare innocentia, quia vbiq; secura. Cum enim teritaris, proficis, si humiliaris, erigeris, si pugnas, vincis, si deprimeris, coronaris &c. Vide autem eam supra de Innocentia. Sic igitur patet, quomodo quatuor sunt quæ faciunt hominem spiritualiter esse securum; scilicet, innocentia pacificatiua, pœnitentia culpæ expulsiua, fides illuminatiua, spes fortificatiua. Et ista proculdubio sunt contra peccatores, qui reuera semper sunt in desperatione & timore, & nunquam in securitate & amore. Non enim habent spem fortificantem, non fidem illuminantem; non pœnitentiam hostes expellentem, non innocentiam pacẽ conseruantem. Quomodo.n. securi sunt illi qui in castro conscientiæ sentiunt ciues rebellare, videlicet mentis affectus & carnis, qui sentiunt hostes expugnare, scilicet, mundum, carnem & diabolum? qui supra sentiunt Deum flagellare, & qui subtus sentiunt infernum eos expectare? Et breuiter isti non possunt habere perfectam securitatem, nisi ex toto amiserint rationem. Cœcus enim quandoq; est securus, quamuis in periculo sit constitutus, sic isti Eccles. 8. Sunt impij qui ita securi sunt, ac si iustorum facta habeant. Non sic iusti, quia isti habent securitatem in mente, quia sic dicitur Prouerb. 15. Secura mens quasi iuge conuiuium. Ista est ergo securitas virtuosa, quę est interior.

F ¶ Secundo principaliter dico, quod est securitas vitiosa, quæ est exterior, & ista est securitas præsumptionis malorum; qui, scilicet, in prosperitate mundi gaudentes, non cogitant periculum damnationis in quo sunt. Nautæ enim qui cognouerunt ire per mare, magis sunt in maris fluctibus securi quam in terræ siccis littoribus, & tamen sæpe fit, quod illa die qua securi & læti cantauerunt, quod subuersionis periculum incurrunt. vnde Seneca dicit Epistol. 4. Illa die qua luserant nauigia absorbentur. Sic vere mali qui assueti sunt fluctibus maris, id est, negocijs sæculi, in ipsis securi & læti habitant, & inferni submergium non formidant, sæpe tamen fit, quod ipsorum falsa securitas fallitur & quod subito ad inferni periculum pertrahuntur. Vnde de Gedeon dicitur Iud. 8. quod ipse percussit castra hostium, qui securi erant & nihil aduersi pati formidabant. Ista est ergo securitas valde fatua. Non est enim proprie securitas, sed potius præsumptio & fatuitas. Vnde de talibus dicitur, quod filij Dan viderunt populum securum & quietum, nullo eis penitus resistente, quem subito captiuauerunt, & bonis omnibus spoliauerunt, sicut dicitur Iud. 18. Ista est igitur securitas exterior, quę est vitiosa. ¶ Tertio dico, quod est securitas gloriosa, quæ est superior, & ista est securitas beatorum. Isti enim sunt in securo, veniunt enim de via ad terminum, de cursu ad brauium, de labore ad præmium, de nauigatione ad portum. Illi ergo modo sunt in perfecta securitate, quia iam sunt certi de sua fœlicitate. Et de hoc potest dici illud Ezec 34. Securi dormiunt in saltib. & ponam eos in circuitu collis mei. Vnde breuiter de ista securitate loquitur Bern. di. Festinemus inquit ad locum tutiorem, ad agrum vberiorem, vt habitemus sine metu, abundemus sine defectu, iocundemur sine tædio, epulemur sine fastidio. Ista igitur de triplici genere securitatis sufficiant. G

Sedere. Sedes.

Nota, quod in scriptura inuenitur quadruplex genus sedendi, videlicet A

Sedere {
Virtuosum,
Gloriosum,
Vitiosum,
Luctuosum.
}

Sedent {
Iusti in mentis tranquillitate,
Beati in cœli fœlicitate,
Impij in temporali prosperitate,
Damnati in inferni calamitate.
}

De sessione tranquillitatis dicitur Luc. 10. Maria autem sedens secus pedes domini audiebat verbum illius. De sessione fœlicitatis dicitur Esa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ; & in requie opulenta. De sessione vero prosperitatis dicitur Ex. 32. Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. De sessione autem infernali vel pœnalitatis dicitur Thre. 1. in persona animæ damnatæ. Sedet in tristitia domina gentium, princeps prouinciarum facta est sub tributo. Et sic dico, quod est Sedere virorum

Perfectorum,
Beatorum,
Impiorum,
Damnatorum.

Ista ergo in duas partes solummodo distinguamus; & dicamus, quod est sedere bonorum & malorum. Et quidem dico, quod est sedere iustorum & perfectorum. Isti enim sedere dicuntur pro eo, quod in serenitate conscientiæ quietantur. Ille enim qui sedet, non se agitat, quia, scilicet, iusti & sancti non sunt in motu vanorum desideriorũ, nec in casu temporalium negociorum, quinimo ipsi per tranquillitatem animi sunt sedentes, & in Deo mentaliter & in affectu cœlestium cordialiter quiescentes. Vnde Apoc. 4. Ecce in cœlo sedes posita erat, & supra sedem sedens. Vbi aduerte, quod boni sedere solent triplici genere sessionis, videlicet

Interiori,
Exteriori,
Superiori.

Sedent interius in sede conscientiæ quietatæ. Sedes inquit posita erat. Sedent exterius in sede præeminentis sublimitatis. Supra sedem. Sedent superius in sede affluentiæ non creatæ: Sedens inquit. ¶ Triplici enim ratione contingit hominem sedere.

Sedet enim ad {
Quiescendum,
Præsidendum,
Comedendum.
}

Prima sede sedent perfecti,
Secunda sede sedent prælati,
Tertia sede sedent beati.

¶ Dico ergo primo, quod iusti sedent in tranquillitate mentalis conscientiæ. Sedes inquit posita erat. Sedes enim iustorum ponitur quando conscientia eorum in tranquillitate animi stabilitur, & quando a cunctis mundi motibus & fluctibus segregatur Marc. 5. Viderunt hominem sedentẽ vestitum & sanæ mentis. Homo enim quamdiu currit, non potest aliquid boni facere, sed quando stat vel sedet, tunc potest vtilius laborare. Aliquæ sunt bonæ artes quæ non possunt fieri nisi homo sedeat, sicut sutura, scriptura, & similia. Sic vere homo quamdiu in cursu & B

motu mundanorum negociorum & mentalium desideriorum, vagatur, nequaquam bonum aliquid operatur, necesse est enim si vult opera virtuosa facere, quod in tranquillitate animi sedeat, & a vanis motibus se compescat. Elephas enim sedendo dormit: nunquam enim totaliter ad terram se prosternit, quinimo flexis posterioribus poplitibus sedendo arbori innititur, & sic dormit & quiescit & soporatur. Sic vere homo nunquam debet ex toto corpore se ad terram prosternere, id est, ad amorem terrenorum deflecti, sed arborem sanctæ crucis per deuotionem amplecti, & sedendo per mentis tranquillitatem in illo domino quietari. Sedes inquit posita erat, vt sic viro iusto dicatur illud Psal. Sedes tua Deus in sæculum sæculi, virga directionis, virga regni tui. Et nota hic, quod iusti seruando mentis tranquillitatem diuersimode solent sedere, sicut nos inuenimus in scriptura. Inuenimus enim quod

Sedent quidam {
In terra,
In vmbra,
In petra,
In cinere,
Sub arbore,
In puluere,
In littore,
In mari,
In naui,
In domo,
In sepulchro,
In monte,
In igne,
In cœlo.

In terra sedent vt ibi lugeant,
In vmbra sedent vt minus ferueant,
In petra sedent vt tutius maneant,
In cinere sedent vt ibi doleant,
Sub arbore sedent vt fructum habeant,
In puluere sedent vt viles pareant,
In littore sedent vt mergi caueant,
In mari sedent vt fluctus timeant,
In naui sedent vt mare transeant,
In domo sedent vt ibi studeant,
In sepulchro sedent vt mortem videant,
In monte sedent vt ibi doceant,
In igne sedent vt intus ardeant,
In cœlo sedent vt semper gaudeant.

C ¶ Dicamus igitur, quod iusti sedent in terra per suijpsius deiectionem. Vnde Threnorum II. Sederunt in terra, conticuerunt senes, filiæ Sion asperserunt capita sua cinere, abiecerunt in terra capita sua virgines Hierusalem. Item sedent in vmbra, id est, in diuinæ protectionis memoria & fiducia per deuotionem Canticorum 2. Sub vmbra illius quem desiderabam, & sedi, & fructus eius dulces gutturi meo. Item sedent in petra, id est, in fortitudine constantiæ, & propositi confirmatione Iudicum 20. Sederunt in petra Remmon quatuor mensibus. Numerus quaternarius quadraturam constantiæ designat. Item sedent in cinere per pœnitentiæ macerationem, Ionæ 3. Surrexit rex de solio suo, & scidit vestimenta sua, & indutus est sacco, & sedit in cinere. Item sedent sub arbore, scilicet, crucis per passionis Christi recordationem. Vnde Iudic. 4. dicitur, quod Delbora prophetissa sedebat sub palma. Item sedent in puluere per propriæ vilitatis æstimationem Esaiæ 47. Descende & sede in puluere virgo filia Babylonis. Item sedent in littore, scilicet, sacræ scripturæ, per scientiarum discussionem. Vnde de Apostolis dicitur Matthæi 13. quod sagenam plenam piscibus, id est, scripturam plenam scientijs educentes, & secus littus sedentes, elegerunt bonos. Item sedent in mari, id est, in amaritudine pœnitentiæ per compunctionem & lacrymationem. Vnde Ezechielis 27. In cathedra Dei sede, in corde maris. Item sedent in naui,
G supple voluntariæ paupertatis per bonorum mundi abdicationem. Vnde de Christo dicitur Lucæ 5. quod sedens in nauicula docebat. Item sedent in domo conscientiæ, scilicet, per ipsius iugem examinationem Ioann. II. Maria autem domi sedebat. Item sedent in sepulchro per mortis & inferni considerationem. Vnde Matth. 27. dicitur, quod ibi erat Maria Magdalena, & altera Maria, sedentes iuxta sepulchrum. Item sedent in monte legis diuinæ per scientiam & discretionem. Vnde Matthæi 5. dicitur, Iesus ascendit in montem, & cum sedisset, aperiens os suum, docebat discipulos suos. Item sedent in igne per charitatem & dilectionem. Vnde de Petro dicitur Marci 14. quod Petrus sedebat cum ministris, & calefaciebat se ad ignem. Item sedent in cœlo per cœlestium contemplationem Esaiæ 66. Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Ecce ergo charissimi quomodo diuersimode sedent iusti. Bene igitur dictum est, quod ipsi sedent in tranquillitate mentalis conscientiæ. Sedes inquit posita erat. Et hoc est primum.

¶ Secundo dico, quod iusti sedent in sublimitate pastoralis eminentiæ, & sic dico, quod sedere pertinet ad prælatos & ad iudiciariam potestatem, quod notatur cum dicitur supra sedem, In sede enim sedent præsules ad præsidendum, principes ad imperandum, iudices ad iudicandum. vnde in Psal. Illic sederunt sedes in iudicio, sedes super domum Dauid. Et possumus notare, quod ista sedes debet esse Sedes D

Iustitiæ,
Modestiæ,
Potentiæ,
Prudentiæ,
Clementiæ,
Concordiæ,
Innocentiæ,
Præsidentiæ.

Hæ sunt enim conditiones quas debent habere illi qui sedent super sedem regiminis pastoralis. Dico ergo, quod isti debent esse iustitiam tenentes. Ad illos enim qui sedent ad iudicia, summe pertinet quod sint iusti Psalm. Sedisti super thronum qui iudicas iustitiam. & Esaiæ 32. Iustitia in Chermel sedebit. Item necesse est, quod isti sint modestiam possidentes. Patientiam enim & temperantiam debent habere in actibus suis, vt possint temperate & deliberate procedere & consulte. Vnde de Christo dicitur quod inuenerunt eum in templo, in medio doctorum sedentem, & interrogantem eos Lucæ 2. Quod est contra multos qui non sedent in medio doctorum bonorum consiliatorum, sed potius in medio raptorum, adulterorum, & iniquorum. Exemplo Danielis, de quo dicitur Daniel. 13. quod ipse sedebat in medio leonum. Item necesse est, quod isti sint potentes viri. Nihil enim valet iudex prælatus, nisi sit potens. Hoc enim esset dare gladium in manus paralytici. Ideo dicitur Esaiæ 9. quod super solium Dauid & super thronum eius sedebit, vt confirmet illud, & corroboret. Sola enim potentia puniendi incutit timorem delinquentibus ne delinquant, iuxta illud Prouerbiorum 20. Rex qui sedet in solio suo dissipat omne malum intuitu suo. Item isti debent esse viri prudentes, quia alias si essent fatui istud esset dare gladium in manum phrenetici. Ideo 2. Regum 23. dicitur. Sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres. Et inde est, quod Dauid voluit, quod Salomon qui erat sapiens, sederet in solio suo, post ipsum, dicens 1. Paralip. 28. Dominus elegit Salomon filium meum vt sederet in solio. Item isti debent esse viri clementes. Ad prælatum enim & iudicem summe pertinet quod sit clemens & quod loco & tempore sciat miseris misereri, quia sicut dicitur Esaiæ capitulo decimo sexto. Præparabitur in misericordia solium, & sedebit super illud in veritate iudicans. Vnde Iob dixit de seipso Iob 29. Cum sederim quasi rex circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator. Item isti debent esse concordiam amantes. Ad istos enim qui sedent in ista sede, pertinet quod sunt pacifici & modesti. Et ideo de Salomone qui interpretatur pacificus, dicitur 1. Paral. 29. Sedit Salomon super solium pro Dauid patre suo. & Esaiæ 32. dicitur. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. Item isti debent esse innocentiam seruantes, quia, scilicet, nulla ibi debet esse corruptio & acceptio personarum vel munerum Psal. Sedet super sedem sanctam suam. Isti etiam debent esse authentice præsidentes 2. Paralipomen. 18. Rex Israel & Iosaphat Rex Iuda vterque sedebant in solio suo. Sic igitur patet quales debent esse illi qui sedent in sede pastoralis eminentiæ. Supra sedem inquit. Vt sic quilibet bonus prælatus sit de illis senioribus de quibus dicitur Apocalyp. II. quod viginti quatuor seniores in conspectu Dei sedebant in sedibus suis. Istud figuratur Apocalyp. 14. vbi Ioannes vidit Angelum sedentem supra nubem candidam, similem filio hominis, habentem in capite coronam auream, & in manu falcem acutam. Iste enim Angelus est bonus prælatus, qui dicitur Angelus propter sanctitatem, dicitur sedere propter dignitatem, dicitur esse supra nubem candidam propter castitatem, dicitur habere coronam auream propter charitatem, & dicitur habere falcem acutam propter iustitiæ seueritatem, dicitur filio hominis similis, id est, Christo propter diuinæ conuersationis conformitatem. Isti igitur sunt qui non sedent in cathedra pestilentiæ, nec sedent in consilio vanitatis, & cum impijs non sedebunt, quinimo proculdubio charissimi, sicut dictum est, isti sedent in sede pastoralis eminentiæ. Et

hoc

B hoc est secundum. ¶ Tertio dico, quod isti sedent in sede supernalis affluentiæ. Sedens inquit. Et ista sessio est qua in cœlo sedent beati, quæ nihil aliud est quam sessio seu quies sempiterna, qua beati quiescunt & sedent, dicentes cuilibet illorum illud 1.Reg. 20. Ego ex more sedere soleo iuxta regem ad vescendum. Figurati Gen.43. vbi dicitur, quod filij Iacob sederunt coram Ioseph, vnusquisq; secundum progenita sua &c. Fiat expositio sicut supra titulo suo. ¶ Et nota, si vis quod sedes æternæ gloriæ est
F Sedes

Honoris,
Dulcoris,
Splendoris,
Vigoris.

Est dico sedes honoris & dominationis. Quælibet enim anima beata est ibi regia & regina, dicens illud Apoc.18. Sedeo vt regina & vidua non sum. Deus enim eleuat pauperem vt sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat 1.Reg.2. Est etiam sedes dulcoris & refectionis. Vnde animæ beatæ potest dici illud Ezec.23. Sedisti in loco pulcherrimo, & mensa ornata est ante te. Est insuper sedes splendoris & illuminationis. Ibi enim rex regum stellato sedet solio. Vnde quilibet beatus potest dicere illud Esa.vlt. Cœlum mihi sedes est. Est etiam sedes vigoris & triumphationis, quia, scilicet, in ista sede non sedet nisi qui de vitijs, carne, mundo & diabolo habuerit triumphum. Vnde Apoc.3. dicitur. Qui vicerit, faciam illum sedere mecum in throno meo, sicut & ego vici, & sedeo cum patre meo in throno eius. Ecce ergo quomodo sedes æternæ quietis est sedes vigoris, splendoris, dulcoris & honoris. Et sic dico quod ista est certa sedes in qua sedent sancti scilicet, sedes supernalis affluentiæ. Et sic ergo dico, quod iusti diuersimode sedent, scilicet, in quantum sunt perfecti, in quantum sunt beati seu refecti. Patet igitur, quod sedere & sedes accipiuntur in bono. ¶ Sed adhuc dico quod sedere accipitur in malo. Et
G sic dico, quod in scriptura inuenitur multiplex mala sedes, videlicet, Sedes

Carnalitatis,
Cupiditatis,
Prosperitatis,
Fallacitatis,
Crudelitatis,
Tepiditatis,
Flebilitatis.

Prima est sedes immundorum & lasciuorum, de quib. Ex.32. Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere. Isti sunt illi qui percussi in posterioribus fecerunt sibi sedes pelliceas 1.Re.5. Secunda est sedes auarorum, qui, scilicet, quotidie sedent ad lucra, sicut patet de mercatorib. & telonarijs, qui sunt similes araneis, quæ quotidie sedent in foramine telæ suæ, & expectant si musca veniat quam capiant. vnde Mat 9. dicitur quod Iesus vidit hominem sedentem in telonio, nomine Leui. Et Io.2. dicitur quod Iesus inuenit in templo nummularios sedentes, & subuertit mensas eorum. Et isti figurantur in cœco, de quo dicitur Luc.18. quod cæcus sedebat secus viam mendicans. Isti enim sunt cœci per mentis obstinationem, sunt secus viam per verecundiæ ostentationem, sunt mendicantes per auaritiam & ambitionem. Tertia est sedes hominum superborum, de qua Eccl.10. Sedes ducum superborum destruxit Deus. Quarta est sedes doctorum malignorum, de qua Mat. 23. Super cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi, quæ dicunt, facite, quæ faciunt nolite facere. Quinta est sedes principum & tyrannorum. Et de hac Eccl.11. Multi tyranni sederunt in throno. Sexta est sedes hominum tepidorum, quia, scilicet, pigri & deliciosi non faciunt nisi sedere. Contra quos Nu.32. dicitur. Nunquid fratres vestri vadent ad pugnam; & vos hic sedebitis? Septima est sedes hominum damnatorum. Damnati enim sedent in carcere infernali; vbi perpetuis vinculis sunt ligati, de quib. in Psal. Sedentes in tenebris & vmbra mortis, vinctos mendacitate & ferro. Patet igitur charissimi quomodo in scriptura inuenitur diuersitas sedium & thronorum in bono
H & in malo. ¶ Sed quia plerunque fit mentio de sede vel sessione Dei; notandum est quod in scriptura inuenitur quintuplex sedes Dei. Dicitur enim

Sedere in { Corde per gratiæ infusionem, / Virgine per carnis assumptionem, / Cruce per mortis tolerationem, / Cœlo per gloriosam ascensionem, / Iudicio per rigorosam iurisdictionem.

In corde sedet sicut in lecto ad quiescendum, & de ista dicitur in Psalm. Deus sedet super sedem suam sanctam, id est, in anima sancta. In virgine sedet sicut in thalamo ad vestes mutandum, quia, scilicet, in ista sede fecit se Deus calceari & vestiri in noua veste humanitatis. Et ideo de beata virgine, quæ fuit sedes ista, dicitur in Ps. Parata est sedes tua ex tunc; à seculo tu es. Item in cruce sedit sicut in ludo ad ludibria sustinendum, & sicut in equo ad dimicandum. Et de hoc potest dici illud 1.Re.4. Heli sedebat super sellam. Sequitur. Et cecidit de sella, & fractis ceruicibus mortuus est. Item in cœlo sedet sicut in conuiuio ad festinandum. Vnde 3. Reg. 22. Vidi dominum sedentem super solium suum, & exercitus cœli erat circa eum à dextris & à sinistris. Item sedebit finaliter in valle Iosaphat sicut in palatio ad iudicandum. Et de hoc Matthæi 19. Cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ; tunc & vos sedebitis super thronos; iudicantes duodecim tribus Israel. Et sic patet quomodo Deus diuersimode inueniatur sedere. Vide supra de habitare & alijs similibus.

Seditio.

A Nota, quod seditio propriè est illa dissensio vel turbatio quam ciues vel domestici inter se suscitant contra superiores, principes & rectores. Teste enim Gregorio in Homilia de martyribus, bella quippe ad hostes pertinent, seditiones ad ciues. Sic ergo possum dicere spiritualiter quod per seditionem potest discordia, inuidia, murmuratio, & quælibet ciuium ecclesiæ, id est, Christianorum, & maxime clericorum dimisio & dissensio denotari. Et proculdubio talis seditio debet summopere præcaueri, generat enim omne malum. Vnde nota, Vrbem enim Romanam plus destruxerunt seditiones interiores, quam quæcunque clades exteriores; sicut patuit de seditionibus pro lege agraria, pro matrimonijs patritiorum, pro consule ex plebeis creando, pro tribunis obtinendis, sicut etiam patuit de sessione plebis in monte Auentino, sicut hæc & alia infinita patent Titum Liuium intuenti. Patet etiam de bellis ciuilibus, Scillano, Scipiano, Pompeiano, Iuliano, & Antoniano, in quibus omnib. tot & tantæ fuerunt seditiones quod respublica fere ad nihilum est redacta. Hodie enim ad literam videmus quod interiores seditiones quæ fiunt in collegijs & ciuitatibus, causæ sunt destructionis & damnationis earum Actorum 19. Periclitamur argui seditionis hodiernæ, sic tamen est quod quidam ita sunt peruersæ & seditiosæ naturæ, quod vbicunque sint, solent lites & discordias excitare. Similes sideriti lapidi, de quo dicit Solinus quod maleficus est lapis; nam quoquo inferatur, discordias suscitat. Sic vere multi ad hoc videntur esse creati, vt discordias suscitent atque lites; ita quod de eis potest dici illud 2. Macchabeor.14. Illi qui dicuntur assidui; bella nutriunt; seditiones mouent, nec patiuntur regnum esse quietum. ¶ Et B proculdubio talibus solet in fine male accedere; quia vt communiter Seditiosi

Nefanda solent committere,
Horrenda solent appetere,
Stupenda solent incurrere.

Isti enim dico committunt nefanda, sicut patet Matt.15. de Barraba qui in seditione fecerat homicidium. Item appetunt horrenda, sicut de carnalibus populis legitur Num.20. quod versi in seditionem dixerunt, vtinam periissemus in Ægypto, quando sedebamus super ollas carnium. Item incurrunt stupenda, sicut de Core legitur Nu.17. Perierunt in seditione Core. Merito igitur dicebat Apostolus 2. Cor.12. Timeo inquit ne forte contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint inter vos &c. Vide supra de discordia.

Seductio. Seducere.

A Nota; quod seducere idem est quod decipere vel fraudare, prodere, fallere vel nocere. Dicitur autem seducere quasi seorsum a via veritatis & recta ducere. Nota. Sicut enim latrones in syluis se peregrinos simulant, & viatoribus se associant ipsosq; seorsum a via ducunt, & in manib latronum tradunt & in periculum trahunt. & isti propriè seductores, id est, seorsum ductores sunt, sic hodie multi sunt qui à via recta securitatis & veritatis alios solent seorsum ducere, & eos fallere & seducere, & ab omni fortitudine & rectitudine trahere & declinare, & ad pericula trahere & minare. Patet

In { Diabolo tentatore, / Viurario prædatore, / Muliere vel luxurioso blanditore, / Falso amico adulatore, / Hypocrita proditore.

Omnes enim isti homini se associant, vt ad spiritualé vel æternale periculum ipsum trahant, & sic fatuos à via securitatis educunt, & seorsum ad periculum secum trahunt. Vnde in secunda Canonica Ioannis dicitur. Multi seductores exierunt in mundum.

dum. Et ſi volumus, poſſumus illos comparare cuidam piſci qui dicitur pinna, qui eſt piſcis cum teſta, de genere conchylium, de quo dicit Plin. li. 9. c. 42. quod coram alijs piſcibus ſe aperit, & mortuum ſe fingens, tanquam ad deuorandum omnibus ſe exponit, cum vero concham ſuam plenam piſciculis ſenſerit, continuo ſe claudere conſueuit, & piſciculos ſic ſeductos deuorat & conſumit. Etiam potes notare de Renardo, qui finxit ſe eſſe mortuum, & ſic quadrigarij poſuerunt eum in curru ſuo, & deuorauit haleca. Reuera ſic faciunt ſeductores, fingunt enim ſe mortuos, id eſt, quaſi ſimplices & ignorantes & incautos, & ſe etiam alijs quandoque in aliquibus aperiunt, & eis in obſequijs & familiaritatibus ſe exponunt, vt eos attrahant ad ſeipſos, ſeducti igitur ſimplices, in talibus confidunt, & eis approximant, & accedunt Ioan. 7. Nunquid & vos ſeducti eſtis? Iſti tamen ſeductores ſolent ſe ſubito claudere, fauorem & auxilia negare, & decec C ptos in ſuis clauſuris & laqueis retinere. ¶ Patet de diabolo, qui primo ſe aperit & exponit delectabilia offerendo, promotiones & proſperitates dando, & ſub ſpecie boni, temporalia concedendo, qui tandem incautos ſeducit, & clauſa manu per mortem ipſos ſecum retinet, & in inferno conſumit. Vnde de iſto Apoc. 12. dicitur. Serpens antiquus qui eſt diabolus & Satan, ſeduxit D vniuerſum orbẽ. ¶ Patet in vſurario, qui bona ſua pauperibus exponit, arcas ſuas eis aperit, & ſe quaſi mortuum, id eſt, ſimplicem & omnis malitiæ expertem oſtendit, tandem vero ipſis ligatis & obligatis ſe claudit, & eos exhæredat, & conſumit, & ſic eos ſub ſpecie boni decipit & ſeducit 2. Ioan. 1. Hic eſt ſeductor & An- E tichriſtus. ¶ De muliere vero mala quid dicam? Iſta oblectando & obſequendo ſe exponit & aperit vt virum demulceat, cum vero ipſum in amore ſuo ligauerit & incluſerit, ipſum vorat, & ſic deducit miſerum & deuaſtat. Vnde iſta eſt Iezabel, de qua Apoc. 2. dicitur. Permittis enim (inquit) Iezabel docere, & ſeducere ſeruos F meos, fornicari, & mãducare de idolothytis. ¶ De adulatoribus & proditoribus planum eſt, quod ante omnia illis quos volunt ſeducere aliqua ſecreta ſua reuelare ſolent, & vt ad ſe eos alliciant ſe aperiunt, & eis dulcibus promiſſionibus ſe exponunt, cum vero ipſos capere poſſunt, contra eos mox inſurgunt, & ad ſeducendum ſe eis aperiunt, & oſtendunt. Vnde de adulatoribus dicitur Roman. 16. quod per dulces ſermones, & benedictiones ſe- G ducunt mentes innocentium. ¶ De hypocritis, & hæreticis idem conſtat ꝙ ſe ſimplices, & mortuos ſimulant, vt ad amorem ſuum gentes attrahant, & vt ſeducant, & in erroribus inuoluant, ita quod iſti poſſunt dicere illud Neæm. 1. Per vanitatem ſeducti ſumus. Breuiter igitur notare poſſumus, quod diuerſimode homines ſeducuntur, Nam

Seducuntur quidam per
- Vinum, & ebrietatem,
- Mulierem, & carnalitatem,
- Mendacium, & vanitatem,
- Peccatum, & iniquitatem,
- Hypocriſim, & falſitatem,
- Diabolum, & malignitatem,
- Adulatorem, & verboſitatem,
- Hæreticos, & eorũ peruerſitatem,
- Falſos amicos & eorum familiaritatem,
- Malos prelatos & eorum exempla & prauitatem.

H ¶ Dico igitur, quod quoſdam ſeducit vinum & ebrietas. Vnde 2. Eſdr. 3. Viri quam præualet vinum omnibus qui bibunt illud, ſeducit mentem regis, & orphani facit mentem vanam. Item quoſdam ſeducit luxuria & carnalitas. Vnde Prou 5. Quare ſeduceris fili mi ab aliena, & foueris in ſinu alterius? Item quaſdam ſeducit mendacium & vanitas Hier. 23. Seduxerunt populum meum in mendacio ſuo, & in miraculis ſuis Iſtud potiſſime poteſt dici cõtra quæſtores & reliquiarum portitores: Item quoſdam ſeducit peccatum ſeu iniquitas ad Ro. 7. Peccatum ſeducit me, & occidit. Item quoſdam ſeducit hypocriſis atq; falſitas. Figurati in illis qui per ſigna pſeudoprophetæ decepti ſunt Apoc. 19. Pſeudopropheta qui fecit ſigna quib. ſeducit gentes, miſſus eſt in ſtagnum ignis. Item quoſdam ſeducit diaboli malignitas Apoc. 20. Soluetur Satanas de carcere ſuo, & exibit, & ſeducet gentes. Item quoſdam ſeducit adulatorum verboſitas, de quo Eſa. 9. Erunt qui beatificant populum iſtum ſeducentes, & qui beatificantur, prȩcipitati. Et ideo dicitur ad Eph. 5. Nolite ſeduci inanibus verbis: Item quoſdam ſeducit hæreticorum peruerſitas à doctrina veritatis ad doctrinam falſitatis. Vnde taliter ſeductis poteſt dici illud 2. Cor. 11. Sicut ſerpens Euam ſeduxit aſtutia ſua, ita corrumpuntur ſenſus veſtri, & excidunt à ſimplicitate quæ eſt in Chriſto. Item quoſdam ſeducit amici ficta familiaritas. Vnde Sedechiæ dictum eſt Hier. 38. Seduxerunt te, & præualuerunt aduerſum te viri pacifici tui, demerſerunt in cœno & lubrico pedes tuos. Item quoſdam ſeducit malorum ſuperiorum prauitas & exemplaritas. Vnde de Manaſſe Rege Iuda dicitur 4. Reg. 21. Manaſſes Iudam & Habitatores Hieruſalem ſeduxit vt facerent malum. Sufficit de ſeducere. Vide in tit. decipere, & in tit. fraus. dolus &c.

Seges.

A Nota, quod cum ſeges nihil aliud ſignet, quam blada ſeu ſpicas adhuc exiſtentes in campis, breuiter dicam quod diſcurrendo ſcripturam, inuenio plures, & multas ſegetes moraliter intellectas &c. Eſt igitur Seges

- Virtutum, & meritorum,
- Salutum, & præmiorum,
- Sanctorum, & perfectorum,
- Paruorum, & peccatorum,
- Culparum, & vitiorum,
- Gazarum, & terrenorum.

B ¶ Seges meritorum eſt multum vtilis. Iſta eſt enim ſeges quam boni, & ſancti congregant in horreo cordis ſui, vt exinde tempore hyemis, & mortis viuere valeant in æternum. Et de hoc Gen. C 41. In manipulos redactæ ſegetes congregatæ ſunt. ¶ Seges præmiorum eſt appetibilis. Iſta eſt enim ſeges quam poſt hyemem huius vitæ beati colligunt in gloria æterna. De iſta enim dicitur in Pſalm. Euntes ibant, & flebant, mittentes ſemina ſua, ſcilicet, dum viuerent. Nunc vero venientes veniunt cum exultatione, portantes manipulos ſuos. Et de iſtis dicitur Prou. 14. Vbi pluri mæ ſunt ſegetes, ibi manifeſta eſt fortitudo bouis. Beati enim quanto fuerunt fortiores, tanto ſunt his ſegetibus pleniores. D ¶ Seges perfectorum eſt commendabilis. Perfecti enim ſunt ſeges Chriſti, quam in agro Eccleſiæ ſeminauit, & quam in horreo cœli finaliter congregabit. Vnde de talibus ſegetibus poteſt anima dicere illud verbum Ruth. 2. Præcepit mihi Booz vt tamdiu meſſoribus iungerer, donec omnes ſegetes meterentur. Meſſores enim ſunt Angeli, iuxta ſententiam ſaluatoris Matth. 13. Quibus pro certo anima debet iungi per deuotionem, quamdiu ſegetes, id eſt, congregatio perfectorum adhuc eſt in mundo, ſcili- E cet, in agro huius vitæ. ¶ Seges peccatorum vel iniquorum eſt deteſtabilis, & iſta eſt illa ſeges diaboli figurata in ſegetibus Philiſtinorum, quas vulpes Samſonis ligatis ad caudas facibus combuſſerunt, ſicut dicitur Iudicum 15. Quia vulpes, id eſt, dæmones quando à Samſone, id eſt, à Chriſto poſt mortis terminum emittentur, ſegetem reproborum in inferno comburent F 2. Reg. 14. Succenderunt ſerui Abſalon ſegetem igni. ¶ Seges vitiorum eſt execrabilis. Iſta enim eſt ſeges quæ in agro cordis reconditur, & quæ tandem à vermib. conſcientiæ deuoratur Hier. G 5. Comedit ſegetes tuas &c. ¶ Seges terrenorum eſt impermanſibilis. Iſta eſt enim ſeges diuitiarum, quam, ſcilicet, diuites non debent ſibi totaliter retinere, ſed partem earum debent pauperibus erogare, iuxta illud Leu. 19. Cum meſſueris ſegetem, non tondebis vſque ad ſolum, ſed relinques aduenis, & pauperib &c. Sufficiat de ſegete. Vide ſupra de Meſſe, & infra de Semine ſatis habebis.

Semen. Seminare.

A Nota, cum ſemen de ſe habeat rationem principij initiatiui, ſucceſſiui, termini multiplicatiui, hinc eſt, quod ſecundum diuerſas ſuas acceptiones, diuerſas habet morales ſignificationes. Et ſic dico, quod ſemen in ſcriptura tam in bono quam in malo ſignat. Et ſic dico, quod inuenitur Semen

- Nobile, & virtuoſum,
- Vtile, & fructuoſum,
- Mirabile, & glorioſum,
- Damnabile, & vitioſum,
- Horribile, & pudoroſum, vel
- Fluxibile, & lubricoſum,

¶ Dico, quod ſemen virtuoſum ſignat iuſtos de quo Ioannis 8. Semen Abrahæ ſumus, & non ſeruiuimus vnquam. Semen fructuoſum ſignat bona opera, de quo Oſeæ 10. Seminate vobis in veritate iuſtitiam, & metite in ore miſericordiæ. Semen glorioſum ſignificat Chriſtum, de quo Geneſ. 26. In ſemine tuo benedicentur omnes tribus terræ. Semen vitioſum ſignat peccatores, de quo Dani. 13. Semen Chanaan, & non Iuda, ſpecies decepit te. Item ſemen pudoroſum, & lubricoſum ſignat peccatum carnis, de quo Leu. 15. Vir qui patitur fluxum ſeminis, immundus B eſt &c. ¶ Dicamus ergo de duobus tantum, & dicamus quod per Semen intelligitur bonorum congregatio virtuoſa. Boni enim & ſancti dicuntur ſemen quia Semen eſt illud quod deciditur à parentibus. Semen eſt illud quod dat originem ipſis fructibus. Semen eſt illud quo mundus ditatur fructibus multis. Item tribus rationib. ſancti dicuntur ſemen, quia, ſcilicet, à ſanctis patribus, & parentibus fuerunt deſcenſi, & deriuati per ſucceſſionem,

& imi-

& imitationem. Et ideo de sanctis loquens Dauid in Psalm. dicit semen Abraham, serui eius, filij Iacob, electi eius. Isti etiam fructibus bonorum operum dederunt originem per sanctitatem, & perfectionem. Vnde de ecclesia dicitur Esa. 6. Semen sanctum erit id quod steterit in ea. Item insuper fructus æternæ gloriæ sibi ipsis multiplicant per æternæ vitæ adeptionem, de qua Eccles. 44. Cum semine ipsorum perseuerant bona. Isti sunt semen, quod dominus in agro Ecclesiæ seminauit, quod doctrinis, & gratijs irrigauit, & quod tandem fructib. bonorum operum pullulauit Luc. 8. Semen cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum. O Deus quot boni fructus prouenerunt de bonis seminibus, id est, de bonis personis quas dominus antiquitus in agro Ecclesiæ seminauit. Sed pro certo mundus, & Ecclesia videtur esse sicut quædam terra sterilis, sicut est Noruegia. Nam sicut aliquæ sunt terræ steriles in quibus bona semina iactata degenerant in mala, ita quod si bonum frumentum tacitur successu temporis siligo efficitur, sic vere charissimi videtur esse in ecclesia. Deus enim seminauit in principio bonum semen, bonum triticum, bonum populum, sed pro certo successu temporis semper fuit deterioratum, quia facta sunt nouissima hominis illius peiora prioribus Luc. 11. Ita quod hodie videtur frumentum in siliginem, & aurum in rubiginem commutatum. O quam obscuratum est aurum, mutatus est color optimus. Thre. 1. Et ideo dominus conqueritur de Ecclesia Hier. 2. dicens. Quomodo conuersa es mihi in amaritudinem vitis aliena? Ego plantaui te vineam electam, & omne semen verum, quasi dicat, modo nõ sic. Nos etiam admiratiue possumus dicere illud Matt. 13. Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo? vnde ergo habet zizania? Et ipse potest respondere illud quod sequitur. Inimicus homo hoc fecit, scilicet, diabolus. Figura habetur in Athalia 4. Reg. 11. vbi dicitur quod ipsa occidit omne semen regium in Hierusalem. Quia breuiter isti modo non videntur de tam bonis seminibus processisse 1. Esdr. 2. Non poterunt iudicare semen suum in Israel, vtrum ex Israel essent. Non sic charissimi, sed simus semper semen bonum & sanctum, vt simus imitatores bonorum prædecessorum, & detestatores malorum successorum, iuxta illud Neæ. 9. Separatum est semen filiorum Israel ab omni alienigena. ¶ Vbi aduerte, quod sicut agricola sapiens Semen, quod seminandum est, solet C

Purgare,
Inter alia blada eligere,
A Cunctis bladis alijs separare.

Sic vere illi qui bonum semen volunt esse in ecclesia, sunt

Corrigendi per disciplinæ purgationem. Separatum inquit, id ppie ab immunditijs,
Eligendi per examinis discussionem, quia, scilicet, ipsi debent esse semen filiorum Israel,
Seiungendi per iniquorum vitationem, quia, scilicet, separandi sunt ab omni alienigena.

¶ Dico, quod isti sunt corrigendi. Separatum inquit, quia, scilicet, sicut semen per ventum, & flagellum separatur a paleis, sic homo per flatum bonæ doctrinæ, & asperæ disciplinæ separatur à vitijs Hier. 15. Si separaueris preciosum a vili, quasi os meum eris. ¶ Deinde dico, quod isti sunt eligendi, quia sicut agricola de D melioribus granis eligit ad seminandum, sic vere illi qui in ecclesia seminantur, electi inter alios esse tenentur, iuxta illud Hier. 2. Ego plantaui te vineam electam, & omne semen verum Deut. 4. Dilexit dominus patres tuos, & eligit semen eorum post eos. Et hoc ostenditur cum dicitur. Semen filiorum Israel, quod scilicet fuit semen electum à domino super omnes alias nationes. Vt de tali Israelitico semine dicatur illud Hier. 31. Adhuc seminabo domum Israel, & domum Iuda semine hominum, id est, semine personarum rationabilium, & nobilium. Quod est hodie contra prælatos, qui non seminant domum ecclesiæ semine Israel, per quos intelligo bonos, & discretos, & videntes Deum, sed potius ibidem seminant semen suum, scilicet, ignorãtes nepotulos, & parentes, de quibus dicitur Eccl. 47. Dereliquit post se de semine suo gentis stultitiam. Et pro certo tale semen post suos promotores, & carnales introductores non perseuerat, quia sicut per prædecessorum affectum introducuntur, sic sæpe fit quod per successorum odium deponuntur, de quo Sapi. 3. Ab iniquo throno semen exterminabitur. Quod etiam est contra principes, & tyrannos, qui pro certo non seminauit in patria bonos, & custos officiales, & balliuos, sed crudeles impios, & iniquos, & de hoc Esa. 14. De radice enim colubri egredietur regulus, & semen eius absorbens volucrem. Colubri enim, id est, mali principes producunt malos balliuos, qui pro certo sunt quoddam semen pessimum, per quod volucres absorbentur, id est, per quos boni qui sunt in patria, rapinis & exactionibus deuorantur.

¶ Deniq; dico, quod isti sunt seiungendi. Ab omni inquit alienigena. Quia sicut agricola semen suum electum ad partem ponit, E nec ipsum bladis immiscet, sic & isti qui semen sanctum volunt esse, debent esse ad partem positi, scilicet, per vitæ excellentiam, necnon per societatis fugam ab omni alienigena, id est, ab omni mala persona separati, & disiuncti. Quod tamen est contra multos in agro ecclesiæ seminatos, qui pro certo à malis personis non seiunguntur, sed eis potius adiunguntur. Scriptura enim præcepit Leu. 19 Non seres agrum diuerso semine. Sed pro certo ager ecclesiæ multum diuerso semine seminatur, quia, scilicet, non tantum vnum semen hominum, sed multiplex, & diuersum, scilicet, paruulorum, & mulierum ibi seritur, ita quod hodie verificatur illud 2. Esd. 8. Commixtum est semen sanctum alienigenis gentibus. Et quid? pro certo dico, quod quia seminatores sunt immundi, necesse est quod semina sint immunda. Quis enim potest facere mundum de immundo conceptum semine? Iob 14. Et ideo talibus potest dici hodie illud Esaiæ 57. Accedite huc filij auguratricis, semen adulteræ, & fornicariæ. Attamen non sic, sed simus semen sanctum, à malis distinctum, semen electum, semen purgatum atque correptum vt de nobis dicatur illud Esaiæ 61. Isti sunt semen cui benedixit dominus. Et sic nos erimus semen

Humile ad seruiendum,
Vtile ad possidendum,
Stabile ad resistendum,
Flebile ad pœnitendum,
Fertile ad producendum.

Sint igitur boni humiles ad seruiendum Psalm. Et semen meum seruiet ipsi. Item sint vtiles ad possidendum Psalm. Semen seruorum eius possidebit eam, & qui diligunt nomen eius, habitabunt in ea, scilicet, in terra paradisi. Item sint stabiles ad resistendum Psal. Potens in terra erit semen eius, generatio rectorum benedicetur. Item sint flebiles ad pœnitendum, quia sicut dicitur in Psal. Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent. Item sint fertiles ad bona opera producendum Iob. 5. Multiplex erit semen tuum. Sic igitur patet quomodo per semen intelligitur sanctorum congregatio virtuosa.

¶ Adhuc dico per semen intelligitur virtutum acquisitio fru- F ctuosa. Virtutes enim & bona opera sunt semina quæ in autumno huius vitæ seruntur. Paradisus vero & æterna præmia sunt fructus qui in æstate futuri sæculi colliguntur. Bona etiam documenta dicuntur semina, iuxta verbum Christi, dicentis Matt. 13. Semen est verbum Dei. Istud enim in corde auditorum seminatur, vt fructus bonorum operum reportetur Mat. 13. Exijt qui seminat seminare semen suum &c. Sic ergo videmus, quod secundum quantitatem seminum expectatur quantitas fructuum quia secundum Apostolum 2 ad Cor. 9. Qui parce seminat, parce & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Et sic secundum quantitatem virtutum, & meritorum, possumus sperare copiam præmiorum, & gaudiorum. Et ideo multis talibus seminibus debemus conscientiam seminare, vt possimus gloriæ copiam reportare, vt & simus de illis de quibus dicit Psalm. Seminauerunt agros, & plantauerunt vineas, & fecerunt fructum natiuitatis. Vbi aduerte, quod Semen materiale

Primo in agro dispergitur,
Secundo in terra affigitur,
Tertio pluuijs aspergitur,
Quarto in fructus conuertitur.

Et sic dico, quod per istam quadruplicem seminis conditionem possunt quatuor semina spiritualiter intelligi, quæ debent à fidelibus seminari, videlicet, Semen

Substantiæ temporalis,
Constantiæ virtualis,
Scientiæ spiritualis,
Clementiæ cordialis.

Semen substantiæ est dispergendum. Seminauerũt inquit agros. Semen constantiæ, id est, boni propositi est infigendum. Plantauerunt inquit. Semen scientiæ est effundendum. Vineas inquit. Semen clementiæ est infuendum. Fecerunt inquit fructum. ¶ Dico igitur primo, quod est dispergendum semen substantiæ G temporalis, quod ostenditur, cum dicitur Seminauerunt agros. Quia, scilicet, ad diuites pertinet semen bonorum & opum temporalium spargere, & exinde agros pauperum irrigare, & impinguare. Teste enim Greg. Secundus est ager pauperum, & cito reddit seminantibus fructum. Et ideo in tali agro est seminandum,

dum, vbi est cœleste præmium colligendum Gen 26. Seminauit Isaac in terra illa, & inuenit in illo anno centuplum. Istud est contra crudeles, qui agros, id est, pauperes per eleemosynas non seminant, sed ipsos per rapinas depopulantur, & exterminant. Quod bene figuratur in parabola seminantis, vbi dicitur, quod volucres cœli comederunt semen quod ceciderat secus viam. Via enim quæ continue conculcatur, pauperes tribulatos designat. Quia pro certo volucres cœli.i. mundi raptores, & superbi non cessant semen huius viæ, id est, substantias pauperum deuorare. Igitur eis potest dici illud quod dicitur Leu. 26. Frustra seretis sementem, quia ab hostibus deuorabitur. Non sic charissimi, quia sicut ostensum est, dispergendum est semen substantiæ temporalis. Seminauerunt inquit agros.

H ¶ Secundo dico, quod infigendum est semen propositi pectoralis, & hoc ostenditur cum dicitur. Plantauerunt. Bonum enim propositum est quasi quoddam semen, à quo, scilicet, ampla seges pullulat operum, & virtutum. Istud ergo semen plantandum est, & per perseuerantiam in corde firmiter radicandum. Semen enim nisi mittat radicem, fructum non facit, & sic bonum propositum nisi habeat perseuerantiam, statim perit. Plantauerunt inquit, quod scilicet, designat radicum firmitatem, iuxta illud Hieremiæ 12. Plantasti eos, & miserunt radicem. Vnde de firmitate talis seminis potest dici illud Iob 21. Semen eorum permanet coram eis. Et illud Genes. 22. Multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli. Stellæ enim à stando dicuntur. Quod tamen est contra multos qui bono proposito non sunt stabiles, sed potius variabiles, & defectibiles. Figurati in semine quod cecidit supra petram, quod natum aruit, quia radicem figere non potuit. Quare vere multi sunt ita duri, & petrei, quod licet semen boni operis, semen boni propositi, & gratiæ diuinæ recipiant, quia tamen in ipsis non figitur, in bono minime perseuerant. Psalm. Semen impiorum peribit. Non sic ergo, sed dico, quod infigendũ est semen propositi pectoralis. Plantauerunt inquit. ¶ Tertio dico, quod effundendum est semen scientiæ spiritualis.
I Semen enim verbum Dei est, quod prædicator docendo seminat, & paterfamilias Deus fructum bonorum operum reportat. Vnde Apostolus dicit 1. Corin. 9. Si nos spiritualia seminauimus vobis, non magnum est si vestra carnalia metamus. Et hoc semen intelligitur cum dicitur Vineas. Quia, scilicet, vinea quæ emittit vinum quod inebriat & lætificat, signat illum qui semen doctrinæ docet & prædicat Hierem. 2. Ego plantaui te vineam electam, & omne semen verum. Sed quid pro certo multis prædicatoribus potest dici illud quod dicitur Mich. 6. Tu seminabis, & non metes. Et Aggæi 1. Seminastis multum, & intulistis parum. Quia, scilicet, multi sunt qui semen doctrinæ bene recipiunt, sed fructum operum non faciunt, imo quandoque peiores quam ante fiunt, & tunc impletur illud Hierem. 12. Seminauerunt triticum, & messuerunt spinas. Ideo ergo dico, quod effundendum est semen scientiæ spiritualis. Vineas
K inquit. ¶ Quarto dico, quod influendum est semen clementię supernalis. Fecerunt inquit fructum. Semen enim quod producit fructus ad homines nutriendum, est pietas quæ fructus bonorum producit & quæ indigentes adiuuat atque nutrit Matth. 13. Semen cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum. Et sicut semen modicum est respectu fructus, sic bonum opus valde est modicum respectu præmij. Et breuiter omnia bona opera sunt quædam semina fructus gloriæ æternæ productiua, cum tamen lacrymarum profluuio fuerint irrigata, quia sicut dicitur in Psalm. Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent. Verumtamen ille qui seminat, cauet à nimio vento, sic & ille qui facit bonum opus, debet cauere à vanæ gloriæ figmento, quia alias de ipso dicetur illud Oseæ 8. Seminabunt ventum, & turbinem metent. Quia videlicet quando cupido vanæ gloriæ & vanę laudis fit in semine, messis præmij erit turbine. Non sic, seminemus semina nostra sine tali vento, & sic reportabimus fructum bonum, iuxta illud Gen. 47. Accipite semina, & serite. Quia sicut dicitur Galat. 6. Quod seminauerit homo, hoc & metet. Sic ergo patet quomodo quatuor semina sunt habenda, & à fidelibus diuersimode seminanda. Hoc ergo de semine sufficit.

A Semita.

Cum semita nihil aliud sit quam parua & breuis via, & sæpissime vnum pro alio assumatur, possumus dicere quod per semitam potest intelligi vita nostra & transitus huius mundi, in quo diuersimode ambulamus. Breuiter ergo dico, quod inuenitur triplex semita, scilicet,

Semita quędam { Breuis & transitiua, / Suauis & directiua, / Grauis & deceptiua.

Semitam { Breuem currunt omnes mortales, / Suauem currunt omnes morales, / Grauem currunt omnes carnales.

Semita ergo signat vitam mortalium, de qua Iob 16. Semitam per quam non reuertar, ambulo. Semita etiam signat statum moralium, hoc est dictum, vitam iustorum & perfectorũ, de quo Prou 4. Iustorum semita quasi lux splendens. Significat insuper vitam carnalium, hoc est dictum, vitam & conditionem malorum. & de hoc Iob 22. Nunquid semitam sæculorum custodire cupis, quam calcauerũt viri iniqui? Semita ergo Prima est naturalis, quæ morte clauditur. Secunda est semita virtualis, qua iustus graditur. Tertia est semita criminalis, quæ à malo teritur
¶ De prima nihil ad præsens, de secunda vero & tertia est aliquid B
dicendum. Dicamus ergo quod est quædam semita virtuosa & quædam semita vitiosa: semita virtuosa est vita perfectorum. Ista est enim semita per quam Christus ambulauit & perambulandum docuit & mandauit Esa. 2. Venite, ascendamus ad montem domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius. Semita enim est arcta via per quam transeunt homines, non quadrigæ, quam vt communiter non omnes sciunt, & quæ breuius ducit ad terminum, quam via publica, & per quã insuper pauci vadunt. Sic & nunc via perfectionis est sicut quædam parua semita iuxta viam publicã huius mũdi posita, quã proculdubio pauci intrant, quia sicut dicitur Mat. 7. Arcta est via quæ ducit ad vitam æternam & pauci ingrediuntur per eam. Soli.n. homines.i. soli perfecti viri & personę ratione vtentes, semitam perfectionis ambulant, quia.s. quasi omnes vadunt per stratam publicam status mundani, pauci.n. vidẽtur scire istam.s. perfectionis semitam, & ideo necessarius est ibi ductor.s. Christus, qui nos doceat ambulare & conducat. Quod bene petebat Dauid, dicens. Deduc me domine in semita mandatorum tuorũ, quia ipsam volui, quia sicut dicitur Iob 28. Semitam ignorauit auis, nec intuitus est eam oculus vulturis. Aues.n. alte volantes, id est, superbi & præsumptuosi, vultures ponderosi & tardi.i. carnales luxuriosi, istam viam ignorant, nec ipsam libenter intrant. Ista.n. est via secretior, & per consequens securior, & ad transeundum terminum paradisi est breuior: citius.n & facilius saluatur ibi homo, quam in via publica.i. quam in statu sæcularium personarum. Sicut igitur cerui & alia animalia syluestria nõ libenter vadunt per vias publicas, timentes venatores, & canes & homines transeuntes, sed potius vadunt per semitas solitarias & secretas, & à paucis transeuntibus frequentatas, sic & nos debemus semitam perfectionis intrare, & nos à via publica.i. à communi tumultu sæculi elongare, vt sic a canibus inferni possimus nos tutius seruare, quia sicut dicitur Prou. 12. In semita iustitiæ vita Pro. 3. dicitur quod viæ eius (scilicet sapientiæ) viæ pulchræ, & semitæ eius pacificæ omnes. Et sic cuilibet poterit dici illud Psal. In mari via tua, & semitæ tuæ in aquis multis. ¶ Vbi aduerte quod sicut semita habet tres conditiones, quia, scilicet, ipsa est strictior, rectior & mundior, sic semita status & perfectionis habet & continet,

Pœnitentiæ amaritudinem. [In mari,]
Iustitiæ rectitudinem. [Semitæ tuæ,]
Continentiæ seu munditiæ pulchritudinem. [In aquis multis.]

¶ Primo igitur dico, quod in ista semita debet esse pœnitentiæ amaritudo, cum dicitur. In mari. Mare.n. salsum & amarum, vndosum, difficile ad potandum, vtile tamen ad medicandum, pœnitentiam designat, quæ difficilis est & aspera, & tamen vtilis atq; sana. Semita.n. (vt dictum est) stricta est, & etiam difficilis aliquoties & aspera, transit.n. per loca altiora, quæ sunt ad ascendendum communiter grauiora. Sic vere pœnitentia grauis est & difficilis ad eundum in cœlum, est tamen breuis & penetrabilis. In mari inquit Esa. 43. Dominus dedit in mari viam, & in aquis torrentibus semitam. De ista tamen semita nõ curant deliciosi. Vnde de carnali muliere dicitur Prou. 5. Per semitam vitæ nõ inambulat, vagi sunt gressus eius, & inuestigabiles. Ista semita potissime designat statum religionis, vbi, scilicet, pœnitentia valde viget, vel vigere videtur. Sunt.n aliqui sicut animalia quædam indomabilia, q̃ nunquam volunt incedere per rectitudinem semitarum, sed potius vndiq; sine via & sine semita diuagari, sicut de onagris & bubalis dicitur q̃ sunt animalia q̃ sine iugo disciplinæ per sæculum diuagantur. Figurati in asina Balaam, q̃ quia vidit angelum cum gladio in via, declinauit à semita, & attriuit pedem sedentis, qui dum verberaret eam, & vellet ad semitam reducere, incepit asina murmurare sicut dicitur Numer. 22. Quia vere charissimi, asina, id est, vir carnalis dum in via pœnitentiæ & religionis videt stare Angelum cum gladio, id est, prælatum cum puniendi & corrigendi officio, timet illuc accedere, & quandoque nititur à tali semita retrocedere, sicut potissime patet in apostatis, quos si quis ad semitam vitæ & pœnitentiæ verbo vel opere reducere voluerit, statim contra eum reclamabunt. Et isti deberent aduertere quod Samson declinans per semitam, inuenit in ore leonis mortui fauum mellis, sicut dicitur Iudicum 14. Quia videlicet illi qui declinant se ad semitam pœnitentiæ, inueniunt ibi fauum mellis diuinæ sapientiæ & gratiæ. In mari inquit. Sapient. 5. Semita carinæ in fluctibus.

Sic

Sic igitur in ista semita est pœnitentiæ arctitudo, quod ostenditur in verbo semitæ.

D ¶ Quia scilicet de natura semitæ est quod sit breuis & recta, & quanto breuior, tanto rectior, iuxta illud Luc. 3. Dirigite vias domini, rectas facite semitas Dei nostri. Quia pro certo illi qui in semita perfectionis ambulant, & rectitudinem iustitiæ & breuitatem expeditionis seruant, quia scilicet ipsi sunt breues, alios celeriter expediendo, & recti, nunquam à iustitia deuiando. Esa. 26. Semita iusti recta est, rectus callis iusti ad ambulandum. Vide supra de rectitudine. Quod tamen est contra multos, quorum semita non est recta per iustitiam, sed tortuosa per fallaciam: non est breuis per celeritatem, sed prolixa per tepiditatem, sicut ad literam videmus de modernis multis iudicibus & prælatis, de quibus potest dici illud Esa. 59. Semitæ eorum incuruatæ sunt. Semita talium est sicut semita fluminum & aquarum, quæ semper est tortuosa & longa. Sic & conditio istorum tortuosa est per falsitatem, & longa per prolixitatem. Vnde de ipsis intelligitur illud Genes. 49. Fiat Dan coluber in via, cerastes in semitis. Coluber enim qui semper tortuosè incedit, & dicitur à collabendo, & cerastes qui est serpens cornutus, iuxta semitas insidians bestiis transeuntibus signat tales, qui scilicet sunt tortuosi per falsam intentionem, sunt collabentes per blandam adulationem, sunt cornuti per superbam elationem, sunt etiam insidiantes transeuntibus, per astutam deceptionem. Quia proculdubio aliud non videntur facere hodie tales iudices & prælati & balliui, nisi insidiari transeuntibus, vt ipsos mordeant rapinæ dentibus. Serpens enim quanquam sit in recta semita: nunquam tamen propter hoc rectè incedit, nec etiam venenum dimittit. Sic vere isti quamuis sint positi in semita rectæ iustitiæ, hoc est, in officio & in statu iudicaturæ vel prælaturæ, vbi scil. iustitia est facienda, nunquam tamen sunt iusti, sed venenosi, fallaces & infecti. Sunt enim in semita iustitiæ sed pro certo ipsam non sequuntur, nec per eam gradiuntur, sed magis in ipsa aliis insidiantur. Vnde ipsi dicere videntur illud Esa. 30. Auferte à me viam, declinate à me semitam, cesset à facie nostra sanctus Israel. Non sic charissimi non, sed sit in ista semita iustitiæ rectitudo, vt sic quilibet dicat illud Prouerb. 8. In viis iustitiæ ambulabo, in medio semitarum iudicij. Vt & eis dominus dicat illud Prouerb. 4. Ducam te per semitas æquitatis, quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui.

E ¶ Tertio dico, quod in semita perfectionis debet esse munditiæ seu continentiæ sanctitudo, quod ostenditur cum dicitur. In aquis multis. Aquæ autem quæ maculas tollunt, munditiam & puritatem designant. Quia scilicet sicut semita de sui natura debet esse munda, sic vita bonorum debet esse munda & pura. Vnde Esa. 43. dicitur quod dedit Deus in aquis torrentibus semitam. Et hoc est contra illos qui in semita perfectionis & religionis munditiam non obseruat. Quia pro certo ibi debet esse munditia & interius in corde, & exterius in carne, & scilicet vlterius in sermone. Prouerb. 3. Viæ eius viæ pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ. Istæ sunt igitur semitæ iustorum & perfectorum, scilicet

Munditia corporalis,
Iustitia virtualis,
Pœnitentia temporalis.

De quibus admiratiuè loquens scriptura dicit Iob 37. Nunquid nosti semitas nubium magnas & perfectas? Sancti enim & iusti dicuntur nubes, sicut superius est ostensum. Istæ enim sunt semitæ quas Dauid sibi doceri petebat, dicens in Psalm. Semitas tuas doce me. Istæ sunt semitæ in quibus deduci poscebat, dicens in Psalm. Deduc me domine in semita mandatorum tuorum. Istæ sunt semper semitæ in quibus illuminatum se dicebat. Psal. Lucerna pedibus meis verbum tuum & lumen semitis meis. Et sic

F igitur patet quod sunt semitæ virtuosæ. ¶ Adhuc dico quod sunt quædam semitæ vitiosæ. Et istæ sunt semitæ impiorum. Peccata enim sunt semitæ per quas gradiuntur iniqui. Et sic nota quod in scriptura inuenitur

Semita { Montuosa, Tortuosa, Tenebrosa, Lubricosa, Periculosa.

Montuosa dico est semita superborum. Isti enim semper appetunt alta. Vnde Iudith 15. dicitur de illis qui erant de exercitu Holofernis, quod ipsi fugiebant per vias camporum, & semitas collium. Tortuosa est semita auarorum. Isti enim in actibus suis nunquam rectè incedunt. Esa. 59. Semitæ eorum incuruatæ sunt. Et semper intendunt ad iniustitiam & rapinam. Prouerbiorum 1. Semitæ omnis auari animas possidentium rapiunt. Tenebrosa est semita inuidorum. Isti enim nunquam volunt videre bonum alicuius. Vnde Iob cap. 6. Inuolutæ sunt semitæ gressus eius. Lubricosa est semita immundorum. Vnde sicut semita per quam limax graditur, est infecta, ita quod appareat ibi vestigium gradientis, sic vita illorum ita est immunda, vt eorum vestigia appareant lubricosa. Iob. 41. Post eum lucebit semita. Periculosa est semita deceptorum. Vnde Iob 18. Decipula eius super semitam. Et sic igitur patet quod est semita virtuosa & vitiosa. Et hoc sufficit. Vide infra de via, & supra de Ambulare, & de Ire, & de Gradiri.

Semel.

A Nota, quod istud aduerbium semel in scriptura inuenitur vel sumitur in bono & in malo. Vnde breuiter dico quod in scriptura inuenitur

Semel { Authoritatis, Necessitatis, Mortalitatis, Seueritatis, Fœlicitatis, Pœnalitatis, Confessionis, Damnationis.

¶ Semel authoritatis pertinet ad quemlibet superiorem. Magni enim homines quod semel præcipiunt, debet fieri. Ad ipsos enim pertinet semel aliquid ordinare, & non nunc vnum, nunc aliud variare, sicut de Deo dicitur Iob 33. Semel loquitur Deus, & secundo idipsum non repetit. ¶ Semel necessitatis est illud quod si quis semel voluerit, necessario obligatus erit. De quo Deuter. 23. Quod semel egressum est de labiis tuis, obseruabis. ¶ Semel mortalitatis est illud quo homines tenentur semel necessario mortem pati. De quo Hebr. 9. Statutum est hominibus semel mori. ¶ Semel seueritatis est illud quo Deus semel in iudicio sententiam profert, quam nullus subterfugiet aut peruertet. Et de hoc in Psalm. Semel locutus est Deus. Duo hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi domine misericordia, quia tu reddes vnicuique secundum opera sua. ¶ Semel fœlicitatis est illud quo semel beati gloriam adipiscuntur, quam nunquam amplius perdere dignoscuntur. Vnde de Christo dicitur ad Heb. 9. quod per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta. ¶ Semel pœnalitatis est illud quo Christus oblatus est semel pro hominibus Deo patri. De quo 1. Pet. 3. Christus semel pro peccatis mortuus est iustus pro iniustis, &c. ¶ Semel confessionis est illud quo quilibet ad minus semel in anno tenetur confiteri. De quo potest dici illud 2. Reg. 14. Semel in anno tondebantur capilli Absalon. ¶ Semel damnationis est illud quo mali semel damnati, perpetuo remanent in inferno. De quo potest dici illud 1 Reg. 26. Percutiam eum semel lancea in terra, & secundo opus non erit. Sufficiat ergo de semel, quia exempla non allegaui, quamuis multa sint, quia transiui gratia breuitatis.

Semper.

A Nota, quod semper est vnum aduerbium quod significat continuitatem, frequentationem, & æternitatem tam in bono quam in malo. Et ideo breuiter discurrendo, possumus notare quod istud semper potest pertinere ad quatuor genera personarum, videlicet

Ad { Perfectos inferius residentes, Beatos superius præsidentes, Infectos exterius delinquentes, Damnatos subterius gemiscentes.

Et dico quod semper potest signare,

Perseuerantiam in { Gratia respectu perfectorum, Gloria respectu beatorum, Culpa respectu peccatorum, Pœna respectu damnatorum.

B ¶ Igitur dicamus primo de semper quod pertinet ad perseuerantiam perfectorum, quia scilicet perfecti viri semper in bono perseuerant, quia sua bona opera nunquam per peccatum mortale discontinuant seu cessant. Sicut enim creaturæ semper continuant actus suos, sicut videmus de igne continuè calefaciente, de cœlo continuè currente & influente, de sole semper illuminante, & sic de aliis, sic iusti semper continuant bona opera vel in habitu vel in actu. Semper enim mouentur obediendo, semper calescunt charitatiuè diligendo, semper luminant bona documenta & exempla aliis ostendendo, vt sic quilibet dicat illud Ioannis 8. Quæ placita sunt illi, facio semper. ¶ Et sic possumus C notare quod iusti debent

Semper { Sperare, Orare, Laudare, Videre, Gaudere, Ardere, Lucere, Docere.

Quod debeat ſemper ſperare in domino, exemplo, ſcilicet paruuli, qui innititur nutrici ſuæ, ne forte cadat in lutum, patet per Prophetam dicentem Oſeæ 12. Spera in Deo tuo ſemper. Quod etiam ipſi debeant ſemper orare, patet per Apoſtolum dicentem 1. Theſſ. 5. Semper gaudete, ſine intermiſſione orate. Et Luc. 18. Oportet ſemper orare. Quod inſuper ſemper debeant laudare, exemplo, ſcilicet Alaudæ & Philomelæ, quæ ſemper ſine intermiſſione cantant, patet Epheſ. 5. vbi dicitur. Gratias agentes ſemper pro omnibus. Item quod iſti debeant ſemper per contemplationē videre, exemplo ſcilicet leonis qui ſemper dormit oculos habens apertos, patet exemplo angelorum. de quibus dicitur Matth. 18 quod angeli ſemper vident faciem patris qui in cœlis eſt. Item quod etiam iſti debeant per Spiritus ſancti conſolationem ſemper gaudere, patet ad Phili. 4. vbi dicitur. Gaudete in domino ſemper; iterum dico gaudete. Quod etiam ipſi ſemper debeant per dilectionem ardere, exemplo, ſcilicet lapidis asbeſti, qui ſemel accenſus, ſemper ardet, patet Leuit. 6 vbi præcipitur. Ignis in altari meo ſemper ardebit. Quod nihilominus iſti ſemper debeant per diſcretionem lucere, exemplo, ſcilicet ſolis, qui lumen ſuum ſemper ſeruat, patet Exod. 27. vbi dicitur. Ardeat lucerna ſemper in tabernaculo. Quod etiam ipſi adhuc debeant ſemper per prædicationem docere, patet exemplo Chriſti, Ioannis 18. dicentis. Ego ſemper docui in Synagoga. Iſtud eſt ergo ſemper, id eſt, perſeuerantia in quantum pertinet ad perfe-
D ctos. ¶ Secundo dico, quod ſemper pertinet ad perſeuerantiam refectorum, id eſt, beatorum. Iſti enim omnia quæ habent, habent ſemper, & omnia quæ faciũt, ſemper faciunt. Iſti enim ſunt

Sicut {
Stellæ ſemper lucentes,
Palmæ ſemper virentes,
Angeli ſemper viuentes,
Piſces ſemper in aqua voluptatis æternæ reſidentes,
Sponſi ſemper gaudentes,
Reges ſemper regnantes,
Hæredes hæreditatem gloriæ ſemper diuidentes,

E ¶ Et ideo breuiter nota de iſtis quod ipſi

Semper ſunt in {
Lauta ſatietate,
Grata ſocietate,
Quieta tranquillitate,
Læta iocunditate,
Tuta ſecuritate,
Noua fœlicitate,
Magna fertilitate.

Dico, quod beati ſemper ſunt in lauta ſatietate, quia ſcilicet cuilibet ipſorum dominus, videtur dicere illud quod dixit Dauid Mephiboſet 2. Reg. 9. Tu comedes panem in menſa mea ſemper. Item dico, quod ſemper ſunt in grata ſocietate. Habent enim Deum pro ſocio. Ipſe enim dicit cœleſti Hieruſalem. Ezech. 43. Habitabo in medio tui ſemper. Et 1. Reg. 10. Beati ſerui tui qui ſtant coram te ſemper. Item dico, quod ſemper ſunt in quieta tranquillitate. Nullum enim inueniunt perturbantem. Vnde Eſa. 58. Requiem dabit tibi dominus Deus tuus ſemper. Item dico, quod iſti ſunt ſemper in læta iocunditate. Vnde 1. Theſſal. 5. Semper gaudete ſine intermiſſione. Item dico, quod iſti ſemper ſunt in tuta ſecuritate. Vnde 1. Theſſ. 4. Rapiemur ſimul obuiam Chriſto in aera, & ſic cum domino ſemper. Item dico, quod iſti ſemper ſunt in noua fœlicitate. Iob 29. Gloria mea ſemper innouabitur, & arcus meus ſemper in manu mea inſtaurabitur. Item dico, quod iſti ſunt ſemper in magna fertilitate. Vnde cuilibet tali dicitur a Deo Patre. Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt. Lucæ 15. Vbi oſtenditur, quod iſti ſunt

Nobiliter vocati. (Fili inquit)
Tenaciter obligati. (Tu ſemper mecum es)
Vtiliter ditati. (Quia omnia mea tua ſunt.)

Et ſic dico, quod dictio ſemper, pertinet ad perſeuerantiam per-
F fectorum. ¶ Tertio dico, quod ſemper pertinent ad perſeuerantiam malignorum. Mali enim ſemper ſunt perſeuerantes in vitiis, & ſemper addunt peccata peccatis. Et ideo notandum eſt, quod ſemper mali multis modis dicuntur mali, videlicet, quia

Semper ſunt {
Superbi & ambitioſi,
Diſcordes & litigioſi,
Peruerſi & inuidioſi,
Rapaces & penurioſi.

Dico ergo quod iſti ſunt ſemper præſumptuoſi. Pſalm. Superbia eorum qui te oderunt, aſcendit ſemper. Item ſemper ſunt litigioſi, quia ſicut dicitur Prouerb. 13. Inter ſuperbos ſemper ſunt iurgia. Item ſemper ſunt inuidioſi & odioſi. Geneſ. 27. Oderat ſemper Eſau Iacob. Item ſemper ſunt penurioſi, quia ſicut dicitur Prouer. 11. Alij diuidunt propria, & ditiores ſunt, alij rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt. Iſtud igitur eſt ſemper quod
G pertinet ad perſeuerantiam malignorum. ¶ Sed quarto dico, quod eſt vnum ſemper quod pertinet ad perſeuerantiam damnatorum. Et iſtud eſt illud quo damnati ſemper & perpetuo ſunt in pœna, &c. Allega, quia inuenio ad præſens. Vel dic ſicut immediate. Sufficiat ergo de ſemper.

Sempiternus.

A Nota, ꝙ ſempiternus idem eſt ꝙ ſemper æternus. Et poteſt ſempiternus accipi moraliter pro perſeuerantia ſempiterna, & diurna, ſiue bona ſiue mala; quia ſcilicet ille eſt moraliter ſempiternus, qui in bono vel in malo propoſito eſt durabilis & æternus. Et ideo tam moraliter quam literaliter accipiendo, poſſum breuiter dicere, quod in ſcriptura inuenitur

Sempiternitas {
Virtuoſa,
Vitioſa,
Gaudioſa,
Tædioſa.

B ¶ Prima eſt hominum perfectorum, quia ſcilicet boni dicuntur ſempiterni pro eo quod perſeuerando in bono ſunt ſtabiles, & diuturni. Vnde Hierem 1. Apponentur ad dominum fœdere ſem-
C piterno. ¶ Secunda eſt hominum peccatorum; quia ſcilicet mali quandoque ſunt in ſua mala voluntate taliter obſtinati, quod in ſempiternum videntur ibi eſſe immutabiliter confirmati. Vnde quilibet talis debet dicere illud Threnor. 3. In tenebris collo-
D cauit me ſicut mortuos ſempiternos. ¶ Tertia eſt ſempiternitas hominum beatorum, quia ſcilicet iſti ſunt ſuperius in gloria ſempiterna, vbi ſine defectu cuncta ſunt eis perpetua, & æterna. Quia proculdubio iſti habent

Sempiternam {
Lucem,
Ducem,
Nomen,
Omen,
Lætitiam,
Amicitiam.

Dico ſempiternam lucem. Eſa. 60. Erit tibi dominus in lucem ſempiternam. Dico etiam ſempiternum ducem. Hierem. 10. Ipſe Deus tuus, & rex ſempiternus. Item nomen ſempiternum. Eſa. 56. Nomen ſempiternum dabo eis. Dico ſempiternum omen. Eſa. 51. Salus mea in ſempiternum erit. Item ſempiternam lætitiam, quia ſicut dicitur Eſa. 35 Lætitia ſempiterna ſuper capita eorum: gaudium & exultationem obtinebunt. Item ſempiternam amicitiam. Eſa. 55 Feriam vobiſcum pactum ſempiternum quod nulla obliuione delebitur. Iſta eſt igitur ſempiternitas
E beatorum. ¶ Quarta eſt ſempiternitas reproborum, qui ſempiternè cruciantur. Vnde in Pſalm. dicitur, quod Deus percuſſit inimicos ſuos in poſteriora, opprobrium ſempiternum dedit illis, &c. Vide vbi perpetuus, & æternus.

Senex. Senectus.

A Nota breuiter, quod in ſcriptura inuenio triplicem ſenectutem, videlicet

Senectutem {
Moralem, quæ eſt perfectionis,
Lethalem, quæ eſt infectionis,
Carnalem, quæ eſt defectionis.

Prima ſenectus eſt virtualis,
Secunda ſenectus eſt criminalis,
Tertia ſenectus eſt naturalis.

¶ Dico primo quod eſt ſenectus perfectionis. Moraliter enim loquendo, ſenectus ſignificat vitam perfectam, virtuoſam, & honeſtam, quia ſicut dicitur Sap. 4. Senectus venerabilis eſt vita immaculata. Palma enim dum eſt iuuenis, non fructificat, ſed tunc incipit fructum facere, quando incipit ſeneſcere. Sic vere homo dum eſt ignarus, & iuuenis, per bona opera non bene fructificat. Quando vero eſt ſenex, id eſt, prudens, maturus, & honeſtus, & in moribus bene compoſitus, & formatus, tunc proculdubio fructus bonos facit, & producit, & in bonis operibus fertiliter ſeneſcit. Vnde Pſalm. Multiplicabuntur in ſenecta vberi, & bene patientes erunt vt annuncient. Et Eccleſ. 46. vſque ad ſenectutem permanſit in eo virtus. Et ideo quilibet vir perfectus, & iuſtus, & in ſtatu, & in gradu honoris ſemel, vtpote in ſtatu prælationis conſtitutus, poteſt dicere de ipſo illud Pſal. Iunior fui, etenim ſe-
B nui. ¶ In quibus verbis oſtenduntur tria quæ quilibet ſenex, id eſt, quilibet vir virtuoſus, debet habere, ſecundum tres conditiones naturales ſenectutis,

Senes enim naturaliter ſunt {
Senſu clariores,
Statu curuiores,
Motu grauiores.

¶ Sic vir iuſtus ſpiritualiter
Senſus claritatem debet poſſidere,
Mortis curuitatem ſeu qualitatem debet præuidere,
Morum grauitatem debet tenere.
Primum probat ætatis complexio. (Iunior.)
Secundum temporis defluxio. (Fui.)
Tertium nominis conditio. (Senui.)

¶ Dico igitur quod ſenex ſpiritualiter debet poſſidere ſenſus claritatem, quod oſtenditur cum dicitur, Iunior. Quia ſicut iuuenes plus

nes plus pollent in ſenſibus corporalibus, ſic ſenes plus pollent, vel ſaltem pollere debēt in ſenſibus ſpiritualibus. Senex enim dicitur qui prudens, & diſcretus eſt in illis, quæ pertinent ad ſalutē. Pſal. Senes eius prudentiam docent. Vnde etiam Danieli, quamuis temporaliter valde iuueni, pro eo ꝙ prudenter ſciuit iudices redarguere, dictum fuit Dan. 13. Veni, & ſede in medio noſtrum, quia tibi Deus hodie dedit honorem ſenectutis. Nota quod in India eſt genus hominum (vt dicit Plinius) qui in ipſo ſeptennio dicuntur caneſcere, & ita ſimul, & ſemel ſenectutem, & iuuentutem habere. Sic vere moraliter poſſibile eſt, quod homo ſit iuuenis corpore, canus tamen ſenex prudens & maturus ſit in mente. Deuter. 33. Sicut dies iuuentutis tuæ, ita & ſenectus tua. Iunior inquit. Iob 29. Videbant me iuuenes, & abſcondebantur, & ſenes aſſurgentes ſtabant: ac ſi diceret; in talibus, iuuenis, id eſt, motus iuueniles abſconduntur, & ſenes, id eſt, prudentiæ ſeniles habitant, & morantur. Patet igitur, quod ille qui locum, & officium ſenum vult tenere, debet habere ſenſus claritatem.

C ¶ Deinde dico quod qui ſpiritualiter vult eſſe ſenex, debet præuidere mortis curuitatem. Fui inquit, quaſi dicat. Iam tranſiui tempus meum, iam non ſum, nec ero, ſed fui.

Senes enim naturaliter ad terram incuruantur,
Senes etiam libentius terram intuentur,
Senes inſuper ad mortem amplius proximantur.

Iuxta illud Hebr. 8. Quod autem antiquatur & ſeneſcit propè interitum eſt. Sic vere chariſſimi, ille qui ſpiritualiter vult eſſe ſenex, debet ſemper ad terram ad quam tendit reſpicere, & ad mortis conſiderationem oculos inclinare, & ſe moriturum in proximo cogitare, dicendo. Fui iuxta illud Apocalyp. 17. Beſtia quam vidiſti, fuit & non eſt, & in interitum vadit. Igitur iſte debet præuidere mortis curuitatem.

D ¶ Denique dico, quod iſte debet continere morum honeſtatem ſeu grauitatem, & hoc oſtenditur in verbo. Senui. De natura enim ætatis ſenis eſt, quod ſit in moribus bene compoſitus, & maturus, iuxta illud Apoſtoli ad Tit. 2. Admone ſenes vt ſobrij ſint. Sicut enim videmus, quod ſenex naturaliter eſt curuior, albior, ſiccior, triſtior, tardior, & honeſtior, quia ſcilicet ſenem pudet multa facere, quæ iuuenem non puderet, ſic vere illi qui tenent locum ſenum, vel qui ſenes volunt ſpiritualiter eſſe, debent eſſe

Curui per humilitatem,
Albi per innocentiam, & continentiæ puritatem,
Sicci per abſtinentiæ ſobrietatem,
Triſtes per timoris diuini anxietatem,
Tardi per deliberationis maturitatem,
Honeſti per geſtus, & habitus compoſitam venuſtatem.

Talis enim ſenex erat Abraham, de quo dicitur Geneſ. 24. Abraham erat ſenex, dierumque multorum, & dominus in cunctis benedixerat ei. Et ſic igitur dico, quod illi qui officium ſenum ducunt, & gerunt, ſcilicet eccleſiaſtici & prælati, & qui ſenes virtualiter eſſe volunt, debent

Mores vendicare,
Mortem cogitare,
Senſu redundare.

Iunior fui, etenim ſenui. Et ſic figurabuntur in 24. ſenioribus qui in diuerſis ſedibus iuxta agnum cum coronis, & citharis, & phialis morabantur, ſicūt dicitur Apocal. 4. Quia pro certo illi qui iuxta ſedem Dei, & agni (quæ eſt Eccleſia) in diuerſis ſedibus, id eſt, in diuerſis, & diſtinctis officiis, & dignitatibus ſedent, coronam ſingularis perfectionis, citharam laudis, & gratiarum actionis, & phialam deuotionis habere debent iuxta illud Pſal. Iuuenes, & virgines ſenes cum iunioribus laudent nomen domini. Iſta eſt igitur ſenectus moralis perfectionis.

E ¶ Secundo principaliter dico, ꝙ in ſcriptura inuenitur ſenectus lethalis corruptionis. Et iſta eſt ſenectus peccati. Senectus enim antiquitatis, & diuturnitatis & conſuetudinis continuitatem deſignat. Et ideo ille propriè ſenex dicitur, qui per malam conſuetudinem in vitiis antiquatur. Prouer. 22. Adoleſcens iuxta viam ſuam graditur, & cum ſenuerit, non recedet ab ea. Dico ergo, quod peccator dicitur ſenex, multiplici ratione, videlicet quia

Senex naturaliter habet:
- Viſum hebetatum,
- Vultum corrugatum,
- Corpus incuruatum,
- Pilum dealbatum,
- Dentem delocatum,
- Caput decaluatum,
- Naſum inquinatum.

Sic vere peccator eſt hebetatus propter defectum viſus diſcretionis, & contemplationis. Geneſ. 27. Senuit Iſaac, & videre non poterat: quod bene apparuit in quantum Iacob pro Eſau benedixit. Item eſt corrugatus propter defectum honeſtæ conuerſationis. Vultus enim exterioris apparentiæ totaliter eſt infectus. Vnde Eſa. 13. Facies combuſtæ vultus eorum. Item eſt incuruatus quo ad effectum auaritiæ, & ambitionis. Semper enim reſpicit per auaritiam inferius ad terram. Pſalm. Dorſum eorum ſemper incurua. Et Thren. 2. Iacent in terra fortes ſenex & puer. Figuratus Iudic. 8. vbi Gedeon combuſſit ſenes ciuitatis cum ſpinis deſerti. Spinæ enim diuitiæ ſunt gregum cum quibus pro certo ſenes, id eſt, procuratores per auaritiam concuruantur. Item eſt dealbatus per canitiem hypocriſis, & ſimulationis. Prouerb. 20. Dignitas ſenum canities. Item eſt extenuatus propter defectum diſcretæ locutionis. Neſciunt enim dicere vnum bonum verbum, nec dare vnum bonum conſilium. Ezech. 7. Peribit lex à ſacerdote, & conſilium à ſenioribus. Item eſt decaluatus propter diſcooperturam iactantiæ, & elationis; quia ſcilicet peccator ſemper habet caput intentionis nudum in quantum cor ſuum indiſcretè reuelat. Vnde Eſa. 3. Decaluabit dominus verticem filiarum Sion. Et Ezech. 29. Omne caput decaluatum, & omnis humerus depilatus. Item eſt inquinatus per carnis infectionem. Figuratus in ſenibus qui ſurrexerunt contra Suſannam. Dan. 13. Vnde 3. Reg. 11. Salomon cum iam eſſet ſenex, deprauatum eſt cor eius per mulieres. Et ideo breuiter de talibus ſenibus poteſt dici illud Ezech. 8. Certè vides fili hominis quæ ſeniores Iſrael faciunt, vnuſquiſque in ſecreto. Cubili ſuo. Iſta eſt igitur ſenectus lethalis corruptionis.

¶ Tertio dico principaliter, quod eſt ſenectus carnalis ſeu naturalis conditionis. Iſti enim ſenectuti omnia corruptibilia ſubiecta. Nihil enim de quatuor elementis componitur, quin ſenectutem neceſſario patiatur. Illa enim quæ ſunt æterna, & perpetua, non ſeneſcunt. Illa vero, quæ ſunt temporalia, neceſſario veteraſcunt. Iſta ergo ſenectus continet multa commoda, & incommoda. Commoda autem ſunt iſta, quia ſcilicet F

Per ſenectutem:
- Caro ſubiicitur,
- Senſus acuitur,
- Finis aſſequitur,
- Honor impenditur.

¶ Dico, quod caro ſubiicitur; quia ſcilicet in ſenectute, & motus, & actus iuueniles, & carnales minuuntur, mores ſpirituales, & virtuales confortantur, & componuntur. Vnde Seneca dicit. Gaudeo quod ſenui, eo quod vitia in me ſenuerint. Vnde Eccleſ. 46. Vſque in ſenectutem permanſit in eo virtus. ¶ Dico etiam quod ſenſus acuitur. Sicut enim dicitur Iob 12. In antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia. Vnde Eccl. 25. Corona ſenum multa peritia. Et ideo ibidem docet ſapiens in iuuentute diſcere, vt homo in ſenectute valeat prudens eſſe. Quod inquit in iuuentute non congregaſti, quomodo in ſenectute reperies?

¶ Item dico, quod finis attingitur, quia ſenectus eſt ſtatus propior morti, videlicet

Vbi:
- Terminatur pugna, & acquiritur victoria,
- Completur ſeruitium, & adipiſcitur ſalarium,
- Labores terminantur, & attrahuntur honores.

Vnde Iob 42. dicitur quod mortuus eſt in ſenectute bona, plenus dierum, & diuitiis. ¶ Item dico, quod honor impenditur, vt habetur Leuit. 19. Honora patrem, & matrem exemplo ciconiarum, quæ ſunt aues parentibus confectis ſenio alimenta adminiſtrantes. Quod tamen eſt contra multos præſumptuoſos, & proteruos, qui ſcilicet non reuerentur ſenes, nec eis impendunt honorem. De quibus Thre. 4. Facies ſacerdotum non erubuerunt, neque ſenum miſerti ſunt. Quinimo ſenes hodie vilipenduntur, & à fatuis iuuenibus abhorrentur. Vnde Eſa. 3. Tumultuabitur puer contra ſenem, & ignobilis contra nobilem. Et illud Ezech. 9. Non reuereamur ſenem, &c. Sed non ſic boni, quia pro certo ipſi impendunt honorem, amorem, obſequium, & ſubſidium ſenioribus. Eccleſ. 8. Ne ſpernas hominem in ſenectute, ſciens quia ex vobis ſeneſcunt. Patet igitur, quod plura ſunt commoda ſenectutis.

¶ Sed adhuc dico, quod multa ſunt ſenectutis incommoda. G
Senes enim ſunt naturaliter, vt videmus,

Paratiores ad iraſcendum,
Rapaciores ad acquirendum,
Tenaciores ad poſſidendum,
Debiliores ad ſubſiſtendum.

¶ Dico, quod iſti ſunt ad iraſcendum paratiores. Senes enim deficiunt in caloribus, & in ſpiritibus vitalibus, quæ ſunt cauſa dilatationis cordis, & lætitiæ, & ideo propter frigiditatem conſtringentem, neceſſe eſt, quod faciliter iraſcantur. Vnde Innocentius in libro de miſeria humana dicit ſic. Senex facilè prouocatur, ſed non facilè reuocatur: citò credit, & tarde decredit: velox eſt ad loquendum, tardus ad audiendum, ſed non tardus ad rixandum. ¶ Item dico, quod iſti ſunt ad acquirendum rapaciores. Sicut enim ouis auidius comedit in ſero quam in mane,

ſic vere

ſic vere homo auidius acquirit in ſenectute ſerotina, quam in iuuentute matutina, quia ſcilicet teſte Seneca, cæteris vitiis in homine ſeneſcentibus, ſola auaritia iuueneſcit. ¶ Item iſti ſunt ad poſſidendum tenaciores. Senes enim naturaliter ſunt parci, ſimiles auibus prædalibus, quæ quanto plus antiquantur, tanto vngues earum plus clauduntur, & incuruantur. Sic vere manus iſtorum tanto ſunt ad dandum clauſiores, quanto ſunt ſeniores, & antiquiores. Et iſti ſunt fatui ſenſus ſenectutis, quia quanto minus reſtat de via, tanto plus augent, & ſeruant de viatico.

¶ Item iſti ſunt ad ſubſiſtendum debiliores, quia ſcilicet in ſenectute virtus naturalis corrumpitur, harmonia corporis diſſoluitur, & membrorum congeries eneruatur. Ideo de miſeria ſenum loquitur Innocentius vbi ſupra, dicens ſic. In ſenectute (inquit) cor affligitur, & caput concutitur: langueſcit ſpiritus, & fœtet anhelitus: facies rugatur, & ſtatura curuatur: caligant oculi, & vacillant articuli: nares effluunt, & crines defluunt: tremit tactus, & deperit actus: dentes putreſcunt, & aures ſurdeſcunt. Hæc igitur de ſenectute ſufficiant tam in bono, quam in malo.

A **Sentire. Senſus.** Nota, quod ſentire nihil aliud eſt, quam aliquid percipere, attingere, opinari, vel cognoſcere. Et ideo à ſentire dicitur ſenſus, in quantum accipitur pro ratione mentali de rebus diſcretè ſentiente & iudicante, vel etiam in quantum accipitur pro ſenſu, & potentia naturali vel communi vel particulari obiecta exteriora cognoſcente, & menſurante. His igitur prælibatis dicamus de ſenſu, & ſentire quo ſentiuntur illa quæ pertinent ad ſalutem. Et dicamus, quod ſicut corpus per quinque ſenſus naturales exteriora percipit, & cognoſcit, quia ſecundum Philoſophum, omnis noſtra cognitio incipit à ſenſu, ſic anima per quinque ſenſus ſpirituales illa, quæ ad ſalutem pertinent, apprehendit, videlicet

Per:
- Viſum ſapientiæ diſcretionis,
- Auditum obedientiæ ſubiectionis,
- Odoratum redolentiæ contemplationis,
- Guſtum ſuauis deuotionis,
- Tactum penetrabilis compaſſionis.

¶ Sicut enim homo non viuit niſi habeat ſenſus naturales, quinimo membrum dicitur mortuum vel paralyticum, quod nō ſentit, ſic vere anima per gratiam non eſt viua, niſi ſpiritualibus ſenſibus ſit dotata, quinimo ſi illa quæ ad ſalutem pertinent, ſentire, & perpendere non cognoſcitur, perfectè mortua iudicatur, & per peccatum mortale ſicca, & paralytica comprobatur. Et ideo ad ſpiritualia ſentiendum monet Apoſtolus ad Philip. 2. dicens ſic. Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu. ¶ In quibus verbis oſtenduntur quatuor quæ ſunt à piis cordibus ſentienda, ſcilicet

Aliqua quæ ſunt:
- Inferius,
- Interius,
- Exterius,
- Superius.

¶ Igitur

Sentiamus:
- Inferius mundi diſpendia. (Hoc inquit) quod eſt demonſtratiuum,
- Interius cordis flagitia. (In vobis)
- Exterius crucis ſupplicia. (In Chriſto)
- Superius cœli ſolatia. (Ieſu) qui interpretatur ſaluator.

B ¶ Dico igitur primo, quod nos debemus ſentire mundi diſpendia, vt caueantur. Hoc inquit, quod ſcilicet eſt pronomen demonſtratiuum, ſignificans diſpendia quæ in mundo ſuſtinentur, ſicut ſunt

Voluptates quæ decipiunt,
Aduerſitates quæ afficiunt,
Mors, & pœnalitates quæ concutiunt.

Iſta enim ſunt demonſtrabilia, quia præſentia, & ideo magis ſunt ſentienda, & ne noceant præcauenda. Hoc inquit. Vnde Philip. 3. Quicunque perfecti ſumus, hoc ſentiamus. Melius enim ſentiuntur præſentia, quam abſentia, & melius demonſtrata ad digitum quam denunciata ad placitum. Senſibile enim præſentatum potentiæ ſenſitiuæ, magis mouet ſenſum. Et ideo iſta quæ ſunt C præſentia, debemus ſentire, & ab ipſis ſi mala ſunt, ſicut à nociuis retrocedere, & abire. Salmo enim ſentiens aquam amaram, retrocedit ad dulcem. Apes & formicæ ſentientes fumi vel alterius rei fœtorem, locum illum dimittunt. Bos etiam ſentiens cadauer alterius bouis de nouo mortui, & occiſi, horrende mugit, & fugit. O chariſſimi, quot ſunt in mundo amaritudines, & dolores, quot ſunt immunditiæ, & fœtores, & quot ſunt inſuper mortes, occiſiones, triſtitiæ, & mœrores. Iſta ergo ſi diſcrete ſenſerimus, ipſa pro certo fugiemus, & ab ipſis mentaliter recedemus. Hoc ergo ſentite, ad Phil. 1. Eſt mihi iuſtum hoc ſentire. Sed ꝓ certo videtur, ꝙ multi poſſunt dicere illud 2. Reg. 19. Nunquid vigent ſenſus mei ad diſcernendum? quaſi dicat, non. Quia pro certo multi ſunt qui ita ſenſum diſcretionis habent turbatum, quod inter bonum, & malum, & inter vtile, & inutile diſcernere neſciunt, quinimo vnum pro alio recipiunt, mundique tribulationes, & miſerias non fugiunt neque ſentiunt. Sunt enim

Similes:
- Porcis, qui non ſentiunt fœtorem ſtercorum,
- Vrſis, qui non videntur ſentire dolorem verberum,
- Aſinis, qui non ſentiunt laborem onerum.

Ita enim ſunt dediti ad mundi delectabilia, & ad mundi triſtabilia, quod illa non curant, imo quod peius eſt ipſa diligunt, & procurant. Vnde videntur dicere illud Prouer. 23. Verberauerunt me, & non dolui, traxerunt me, & non ſenſi. Iſti enim non ſentiunt, nec mundi verbera, quæ retrahunt, nec mundi vbera quæ attrahunt. Hierem. 4. Senſus cordis mei turbati ſunt. Non ſic ergo, ſed ſentiemus mundi diſpendia vt caueantur. Hoc inquit ſentite. ¶ Secundo dico, quod ſentiamus cordis flagitia, vt deleantur. Et hoc oſtenditur cum dicitur. In vobis. Nihil enim eſt tantum in nobis ſicut ſunt peccata, quia ſcilicet iſta ſunt intus in medio cordis noſtri. Sunt enim in nobis, & de nobis, & à nobis, & ideo ſicut ille qui habet ſpinam, bene ſentit illum, ſic & nos debemus ſentire ſpinam peccatorum, quæ ſemper conſcientiam pungit, & remordet, niſi forte fuerimus ex toto mortui, id eſt, in malo penitus obſtinati. In vobis inquit. Vnde illud Actor. 20. Attendite vobis, & vniuerſo gregi, &c. Quod eſt contra multos, ſimiles phrenetico vel lethargico, qui proprias infirmitates non ſentiunt, & ideo vnus dormiendo, & alius cantando moriuntur, & deficiunt. Sic vere, multi ſunt, qui vitiorum pondere ſunt grauati, & ita in profundum vitiorum demerſi, quod propriam non ſentiunt infirmitatem, quinimo cantando, & dormiendo, & in bono dies ſuos ducendo, incurrunt dum non aduertunt, mortis æternæ pœnalitatem. De quibus ad Roman. 1. Quia non curauerunt habere Deum in notitia, tradidit illos in reprobum ſenſum. Non ſic chariſſimi, ſed ſentiamus cordis flagitia, vt deleantur. In nobis inquit. ¶ Tertio ſentiamus crucis ſupplicia, vt videantur. In Chriſto inquit. Chriſtus enim poteſt dici chriſmate D vnctus vel quaſi cruci traditus, & ideo per nomen Chriſti bene poteſt crucis ſupplicium deſignari. Illud enim debemus ſentire, & per compaſſionem, & deuotionem in corde iugiter continere. Sap. 1. Sentite de domino in bonitate. Si enim caput patitur, totum corpus ſentit; quia caput noſtrum Chriſtus eſt, etiam crucis, & mortis illius ſentiamus dolorem. Et ſic faciebat ille, qui dicebat Galat. 6. Chriſto confixus ſum cruci. Membrum tamen non ſentit dolorem capitis, niſi quamdiu capiti eſt coniunctum. Et ideo peccatores qui ab iſto capite ſunt diſiuncti, non ſentiunt hodie pœnam ſuam, ad Roman. 11. Quis cognouit ſenſum domini? quaſi dicat, pauci. Nota, Oleum mandragoræ facit hominem ita dormire, quod puncturas aut ſectiones non ſentit. Vnguentum etiam de ſemine iuſquiami factum, ita ſtupefactum facit membrum cui apponitur, quod quaſi totaliter perdit ſenſum. Sic vere quia hodie multi ſunt liniti oleo delitiarum, & repleti ſemine diuitiarum, hinc eſt, quod ſenſus compaſſionis, & doloris Chriſti, & proximi perdiderunt ita, quod quaſi inſenſibiles remanſerunt. Sap. 4. Inconſtantia concupiſcentiæ tranſuertit ſenſum. Non ſic ergo ſed ſentiamus crucis ſupplicia, vt videantur. In Chriſto inquit. ¶ Quarto ſentiamus cœli ſolatia, vt habeantur. E Ieſu inquit, quod interpretatur ſaluator; quia ſcilicet ſalus, & ſaluatio gloriæ eſt ſentienda, & toto deſiderio appetenda; quia ſicut dicitur Roma. 8. Qui ſecundum ſpiritum ſunt, quæ ſunt ſpiritus ſentiunt. Nota. Vultur dicitur ſentire prædam ſuam etiam vltra mare, valde enim viget in ſenſu odoratus. Canis etiam poſtquam prædam ſuam ſenſerit, non ceſſat donec inueniat. Illam ergo prædam æternæ gloriæ ſentiamus, & ipſam quærere per bona opera non ceſſemus, quouſque in patria habeamus, quia ſicut dicitur Sapientiæ 6. Cogitare de illo, ſenſus eſt conſummatus. Quod eſt contra multos ſimiles illis qui comedunt fructus dulces, qui ſaporem non ſentiunt boni vini; quia certe nec ſapor nec odor æternæ gloriæ ſentitur, ſi ſenſus cordis temporalium dulcedine repleatur. Sapientiæ 9. Deprimit inhabitatio terrena ſenſum. Non ſic ſed ſimus ſicut Iſaac, de quo Geneſ. 27. dicitur quod ſtatim vt ipſe ſenſit odoris veſtimentorum Iacob fragrantium, ipſe dixit. Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni. Et ſic patet, quod quatuor ſunt quæ ſunt mentaliter ſentienda. ¶ Sed adhuc nota de ſenſu (in quantum dicit mihi F rationem) quod in ſcriptura inuenitur multiplex ſenſus, videlicet

Senſus:
- Diſcretionis,
- Corruptionis,
- Præſumptionis,
- Elationis.

Primus eſt ſenſus hominum perfectorum, de quo 1 Paralip. 22. Det tibi dominus ſenſum, & prudentiam, vt regere poſſis Iſrael. Secundus eſt ſenſus hominum peccatorum, de quo Geneſ. 8. Senſus, & cogitatio hominis in malum prona eſt ab adoleſcentia ſua.

ſua. Tertius eſt ſenſus hominum ſuperborum, qui ſcilicet ſemper præſumunt ſcire maiora quam ſciant. De quo ad Roman. 14. Vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundat. Quartus vero eſt ſenſus hominum fatuorum. Vnde ad Epheſ. 3. Gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui, &c. Vide ſupra de ſapientia, prudentia, & ſcientia.

A **Separare. Separatus.** Nota, quod ſeparare idem eſt quod diuidere, ſegregare, diſiungere, vel ab inuicem ſpargere. Et ſic poſſumus notare breuiter, quod eſt

Separatio { Virtuoſa, Vitioſa, Doloroſa, Luctuoſa.

¶ Prima eſt ſeparatio grandis bonitatis, & iſta eſt illa qua iuſti ſeparantur à vitiis, & à malis conſortiis, & qua ipſi deputantur diuinis ſeruitiis & obſequiis. De qua 1. Paralip. 23. Separatus eſt Aaron vt miniſtret in ſancta ſanctorũ. ¶ Secunda ſeparatio eſt magnæ prauitatis, & iſta eſt illa qua homo à Deo per peccatum diuiditur, & qua homo ab aliis per diſcordiam ſeiungitur, & qua homo per partialitatem, & ſingularitatem à communi more hominum ſeparatur. De qua 2. Paral. 26. Habitauit Oſias in domo ſeparata, plenus lepra.

¶ Tertia ſeparatio eſt magnæ neceſſitatis. Et iſta eſt illa qua corpus ab anima per mortem ſeparatur. De qua 1. Reg. 15. Siccine ſeparat amara mors?

¶ Quarta eſt ſeparatio magnæ aduerſitatis. Et iſta eſt illa qua impij, ſicut excommunicati à Deo & à Sanctis in iudicio ſeparabuntur, & qua ab ipſis perpetuo diuidentur. Vnde Matth. 25. ſeparabit eos quemadmodum paſtor ſegregat gregem ſuum, & ponet quidem oues à dextris, & hœdos à ſiniſtris. ¶ Nota. Ignis coniungit ſimilia & ſeparat diſſimilia, ſicut patet in metallis. Et ideo ignis conflagrationis, ſeu etiam ignis, id eſt, rigor diuinæ iuſtitiæ, malos à bonis tanquam diſſimiles ſeparabit, bonos vero tanquam inuicem ſimiles, in cœlo, malos etiam ſicut inter ſe ſimiles & conformes, in inferno locabit. Matth. 13. Exibunt Angeli, & mittent eos in caminum ignis ibi erit fletus & ſtridor dentium. ¶ De ſeparatione peccati & excommunicationis debes habere iſtam auctoritatem diuiſam. Geneſ. 30. Separauit in illo die
B capras & oues & hircos, & arietes. Pone eam hic. ¶ De ſeparatione vero bona & virtuoſa, qua ſcilicet iuſti per vitæ ſingularem ſanctitatem ab aliis ſunt diſtincti, necnon à vitiis & à malis malorum conſortiis ſeparati, poſſumus dicere quod ſicut natura creaturas nobiliores ab ignobilioribus ſeparauit, ignobiles vero inferius in terra dimiſit, nobiles autem ſurſum in cœlo & in æthere collocauit, ſicut patet de ſtellis ſurſum poſitis & de animalibus deorſum dimiſſis, quæ ſcilicet ſeparata ſunt quantum ad naturalem cõditionem, & quantum ad loci diſtinctionem, ſic vere chariſſimi, boni ſe debent à malis diuidere, & ab eis quantum ad mores per ſingularem excellentiam ſegregare, necnon per loci ab ipſis diſiunctionem ſeparare. Neem. 9. Separatum eſt ſemen filiorum Iſrael ab omni alienigena. Vide eam diuiſam ſupra de ſemine. In vino enim illud quod eſt purum, optime ſe ſeparat ab impuro. Sic vere inter homines ille qui eſt iuſtus optime ſe diuidit ab iniuſto. Hierem. 15. Si ſeparaueris precioſum à vili, quaſi os meum eris. Vnde breuiter de quolibet viro iuſto poteſt dici illud Eccleſ. 47. Surrexit Nathan propheta in diebus Dauid, & quaſi adeps ſeparatus eſt de carne. ¶ Vbi aduerte, quod illi qui in partem domini ſeparantur ab aliis ſeparati, quantum ad quatuor eſſe tenentur, quia videlicet ipſi Tarditatem debent excutere. Surrexit inquit. Largitatem debent perficere. Nathan, qui interpretatur donans. Charitatem debent coniungere. Quaſi adeps. Voluptatem debent diſiungere. Separatus à carne. Primum probat motus virtuoſus. Surrexit. Secundum actus gratioſus. Nathan. Tertium viſcus glutinoſus. Adeps. Quartum cibus
C venenoſus. A carne. ¶ Dico ergo primo quod iſti debent à carne excutere omnem tarditatem, quod oſtenditur in verbo ſurrexit. Res quanto ab iſtis inferioribus ſunt amplius ſeparatæ, tanto ſunt motu velociori agitatæ, ſicut patet de cœlo & de plateis reſpectu inferiorum. Nubes etiam quanto plus eſt ſeparata à terreſtri materia, tanto mouetur ampliori & fortiori violentia. Sic vere illi qui ab aliis & gradu & actu & loco & merito ſunt diſtincti, ſicut ſunt eccleſiaſtici & religioſi, debent in motu bonorum operum eſſe velocius occupati: quod oſtenditur cum dicitur. Surrexit. Surgere enim motũ ſignificat & virtutem. Vnde Matth. 25. Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades ſuas.

D ¶ Secundo dico, quod iſti debent diuidere rerum facultatem, quia videlicet quilibet ipſorum debet eſſe Nathan, id eſt, donans, quia ſcilicet ipſi debent donare iniurias, & dare eleemoſynas. Quia ſcilicet ſicut illæ res quæ altius ſunt ſeparatæ ad influendum magis paratæ, ſic illi qui in ſorte domini ſeparantur, plus liberales eſſe tenentur, ſcientes quod teſte ſcriptura Prouerb. 18. Donum hominis dilatat viam eius, & ante principes ſpatium ei facit.

¶ Tertio dico, quod iſti debent coniungere cordium claritatem, quod oſtenditur cum dicitur. Adeps, quæ ſcilicet eſt viſcoſa & glutinoſa & in adhærentia magis prompta: vt dicat illud Pſal. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. E

¶ Quarto dico, quod iſti debent dimittere corporis voluntatem, quia ſicut dicit Apoſtolus ad Rom. 8. Qui autem in carne ſunt Deo placere non poſſunt. Sic ergo dico quod iſti debent eſſe ſeparati ab immunditiis & à vitiis per virtutes. Vnde Leuit. 20. Ego dominus Deus veſter, qui ſeparaui vos ab vniuerſis populis. Separate ergo mundum ab immundo, &c. Tranſeo cauſa breuitatis. Vide de diuidere & de diſcordia & in aliis ſimilibus titulis, & ſatis de materia inuenies. F

Sepelire. Sepultura. Nota, quod ſepelire idem eſt quod aliquid abſcondere & contegere, vel etiam operire. Et poteſt accipi literaliter & moraliter in bono & in malo. Et nota quod homines diuerſimode ſepeliuntur, ſcilicet A

In { Clauſtro per vitæ religionem, Animo per morum abſconſionem, Peccato per mentis indurationem, Mundo per rerum delectationem, Sepulchro per mortis conditionem, Paradiſo per gloriæ adeptionem, Inferno per æternam damnationem.

¶ Dico ergo quod eſt ſepultura quæ fit in vitæ religione; quia religioſi iam ſunt ſpiritu mortui & ſepulti, & in proprio ſudario inuoluti. Et de hoc 3. Reg. 13. Cum mortuus fuero, ſepelite me in ſepulchro in quo vir Dei ſepultus eſt. Item fit ſepultura in morum abſconſione, & iſta eſt ſepultura humilitatis. Vir enim humilis abſcondit, velat & ſepelit bona ſua. Mortuum enim & nullius valoris ſe reputat & ideo ſepeliendum & ab hominibus non videndum. De quo Eccleſ. 44. Corpora eorum in pace ſepulta ſunt, & viuent nomina eorum in æternum. Item fit ſepultura in mentis obſtinatione. Peccator enim ſepultus dicitur, quando per obſtinationem totus in vitiis inuoluitur & quando per malas excuſationes peccatum eius ſicut per quoddam ſudarium inuoluitur & abſconditur, & quando ſub tuba, id eſt, ſub pondere malæ conſuetudinis ſepelitur. Et de hoc Hierem. 20. Ibis in captiuitatem in Babylonem, & ibi ſepelieris. Sepultores autem talium ſunt adulatores qui peccata aliorum excuſant & ſepeliunt & abſcondunt. De quibus Luc. 9. Dimitte mortuos ſuos. Item fit ſepultura in mundi delectatione, quia ſcilicet multi ſunt qui ita diligunt mundum & mundana, quod ibi videntur penitus eſſe ſepulti. De quo 4. Reg. 21. Dormiuit Manaſſes cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in horto domus ſuæ. Item fit ſepultura in cadaueris tumulatione, ſcil. in monte. Et de hoc Tob. 4. Cum acceperit dominus animam meam, corpus meum ſepeli. Item fit ſepultura in paradiſi habitatione. Ibi enim eſt cœmiterium vbi ſepeliuntur animæ beatorum. Vnde 2. Paral. 26. dicitur quod ſepelierunt eum (ſcilicet Oſiam) in agro regalium ſepulchrorum. Item fit ſepultura in inferni regione & manſione. De qua Luc. 16. Mortuus eſt diues & ſepultus eſt in inferno. ¶ His igitur prælibatis dicamus aliquid de ſepulturis iuſtorum. Sicut enim videmus quod ſemina in terra ſepeliuntur & abſconduntur, vt iterum reueniant, & naſcantur, ſic Deus ordinauit quod homo ſepeliatur in terra, & velut ſeminetur in morte, vt finaliter glorificatus reſurgat in beatorum ſorte, & quod etiam (moraliter loquendo) homo per humilitatem ſepeliatur, vt tandem fructificans oriatur per gratiam. Et ideo breuiter de diuerſis ſepulturis & ſepulchris beatorum poteſt dici illud 3. Reg. 2. Dormiuit Dauid cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in ciuitate. Vbi aduerte quod boni tripliciter ſunt ſepulti, videlicet

Corporaliter in terræ puluere,
Spiritualiter in morum vellere,
Æternaliter in cœli littore.

Primum probat actus quietionis, quia ſcilicet dormiuit,
Secundum probat nomen perfectionis, quia Dauid,
Tertium probat locus refectionis, quia in ciuitate.

¶ Dico ergo primo quod eſt quædam ſepultura quæ eſt corporalis. Et iſta eſt illa qua humana corpora ſepeliuntur, & qua poſt mortem iuxta morem Eccleſiæ reconduntur: quæ oſtenditur cum dicitur, Dormiuit, per dormitionem enim ſepultura intelligitur, quia ſicut homo volens dormire, infra pannos ſolet in lectum intrare, & ibi requieſcere & ſedere, ſic homo per mortem dormire volens, pannis ſudarij ſolet inuolui, & ſic in loco ſepulchro requieſcit corporaliter & ſopitur, & ibidem abſconditur & velatur. Pſalm. Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris. Et 3. Reg. 11. Dormiuit Salomon cum patribus ſuis, & ſepultus eſt & talis proculdubio ſepultura eſt meditanda, eſt frequentanda, B

eſt etiam

eſt etiam deflenda, & cum mœſtitia deploranda. Eccleſ. 38. Fili in mortuum produc lacrymas, & quaſi dira paſſus, incipe plorare, & nõ deſpicias ſepulturam eius. Et iſtud eſt vnum ex operibus miſericordiæ, ſcilicet ſepulturis mortuorum intereſſe, & eos ſi neceſſe fuerit ſepelire. De hoc enim commendatur Tobias dicente Angelo Tobiæ 12. Cum orabas cum lacrymis, & ſepeliebas mortuos, ego detuli orationem tuam domino. Et bene dicit. Cum lacrymis orabas, quia ſcilicet cum lacrymis compaſſionis, & cum feruore orationis debent fieri ſepulturæ. Propter enim multa debet homo ſepulturis intereſſe, videlicet

Ad {
Pietatis officium exercendum,
Orationis & eleemoſynæ ſuffragiũ impendendum,
Communis caſus naufragium meditandum,
Amicorum ſuſpirium conſolandum,
Vanæ gloriæ diſpendium deteſtandum,
Humanæ vitæ compendium cogitandum.
}

¶ Igitur dico quod in ſepulturis debet pietatis officium exerceri. Mouet enim pietas naturalis. Quod enim tibi vis fieri, aliis debes impartiri. Et ideo qui poſt mortem ſepeliri deſiderat, iuſtum eſt quod ad ſepeliendum alios manum mittat. Vnde Geneſ. 49. Sepelite me cum patribus meis. Sepultura enim corporum fuit à fidelibus tam noui quam veteris teſtamenti ſeruata, licet loco ſepulturæ combuſtio vel comeſtio mortuorum ſit à multis nationibus frequentata. Antiqui enim corpora mortua comburebant. Ipſa etiam Indi loco ſepulturæ comburunt. Hircani vero ipſa ne putreſiant, comedunt & conſumunt. Sed pro certo fidelium pietas non patitur vt corpus humanum taliter pertractetur, ſed potius abſconſum à viſibus, ſepulturæ eccleſiaſticæ commendetur. Ioſuæ 24. Mortuus eſt Ioſue, & ſepelierunt eum. Ibi ergo debet pietatis officium exerceri, orationis etiã ſuffragium debet adimpleri, & ſic de aliis. Quod tamen eſt contra multos, qui magis ſepulturas frequentant cauſa vanitatis quam vtilitatis, magis ad mundi gloriam quam ad mortis lætitiam, magis ad populi honorem quam ad mortui ſubſidium & amorem. Et hoc patet, quia tranſacto die ſepulturæ, nullum bonum faciunt amplius pro eiſdem. Patet igitur quod eſt quædam ſepultura corporalis.

C ¶ Secundo dico quod eſt quædam ſepultura virtualis. Et iſta oſtenditur cum dicitur Dauid, qui ſignificat virtuoſum hominem, ſicut ſupra in ſuo titulo eſt oſtenſum, quia ſcilicet quilibet virtuoſus & perfectus debet eſſe per humilitatem ſepultus, & in ſeipſo reconditus & abſconſus. Vnde Geneſ 15. Tu autem ibis ad patres tuos in pace ſepultus, in ſenectute bona. Sicut enim ille qui ſepelitur,

Primo ſudario inuoluitur,
Secundo in feretro ornato ponitur,
Tertio circa ipſum cerei accenduntur,
Quarto ad foueam defertur,
Quinto à cantantibus ſacerdotibus conducitur,
Sexto in terra inferius inhumatur.

Sic pro certo iuſtus debet poni in ſudario, ſcilicet puritate conſcientiæ,
Poni etiã in feretro ornato exterius honeſtate apparentiæ,
Cereis etiam & luminaribus circumdari, id eſt, claritate ſapientiæ,
Ad foueam mortis deferri per conſiderationem mortis & humanæ defluentiæ,
Circa eum debet cantus audiri, ſcilicet laudis diuinæ & ſpiritualis lætitiæ,
Et ſic debet inhumari per ſepulturam & abſconſionem ſuæ virtutis & exiſtentiæ. Et ſic erat Dauid.

Iſta tamen ſunt contra multos, qui ſcilicet per abſconſionem virtutum non ſepeliuntur, ſed magis ſine ſepultura ante conſpectum hominum dimittuntur, ſicut ſunt hypocritæ, qui magis volunt videri, quam à conſpectu hominum ſepeliri. Sicut ſunt etiam apoſtatæ, qui magis volunt exterius vagari quam in religionis tumulo latitare. Hierem. 16. Non plangentur, & non ſepelientur in ſterquilinium ſuper faciem terræ erunt. Nota. Hiæna beſtia eſt horribilis, quæ in ſepelitione corporum delectatur, homineſq; de ſepulchris extractos deuorare ſecundum Plinium, comprobatur. Sic vere diabolus tales de ſepulchris religionis, humilitatis, abſconſionis vel etiam conſiderationis per inanem gloriam vel apoſtaſiam extrahit, & eos per diuerſa peccata deuorat & conſumit. Hierem. 8. Eiiciant oſſa eorum qui habitauerunt Hieruſalem, de ſepulchris, & expandent ea ad ſolem & lunam. Non ſic, ſed ſepeliamur vt dictum eſt, quia iſta eſt ſepultura virtualis. Dauid inquit.

D ¶ Tertio dico quod eſt quædam ſepultura ſupernalis. Et iſta eſt ſepultura animarum beatarum, quæ ſuperius in paradiſo ſepeliri dicuntur, in quantum à noſtris viſibus abſconduntur: ꝙ oſtenditur cum dicitur. In ciuitate, id eſt, cœleſtium ciuium fœlicitate. Nota quod in hibernia dicitur eſſe quædam inſula vbi ſepulta corpora non putreſcunt, ſignans paradiſum, vbi ſi homo poſt iudicium ſepelitur, nunquam perpetuo corrumpetur. Vnde 1. Paralipo. 19. Sepelierunt eum in ſepulchro ſuo quod foderat in ciuitate. Quod eſt contra multos, qui non in paradiſo, ſed in inferno ſepeliuntur, ſicut ſunt illi, qui in peccato mortali decedunt, qui tanquam excommunicati non ſunt digni in paradiſi cœmiterio ſepeliri, ſed potius in ſterquilinio infernali. Hierem. 22. Sepultura aſini ſepelietur, putrefactus & eiectus extra portas Hieruſalem. Vt cuilibet peccatori dicat dominus illud 3. Reg. 13. Quia inobediens fuiſti voci meæ, non infertur cadauer tuum in ſepulchrum patrum tuorum. Et Eſa. 24. Tu autem proiectus es de ſepulchro tuo, tanquam ſcriptura inutilis. Sed non ſic ſancti, quia pro certo ipſi ſunt ſepulti in agro figuli qui fuit emptus precio ſanguinis Ieſu Chriſti, in quo ſepeliuntur peregrini beati. Matth. 27. Vnde de talibus poteſt dici illud Iob 5. Ingredieris in abundantia ſepulchrum tuum, ſicut infertur aceruus tritici in tempore ſuo. Iſta eſt ſepultura ſupernalis. Et ſic patet quod eſt quædam ſepultura perfectorum.

¶ De ſepelitione autem malorum & etiam de multiplici genere ſepulchrorum, poſſumus breuiter dicere quod in ſcriptura inuenitur E

Sepulchrum {
Virtuoſum,
Glorioſum,
Vitioſum,
Lubricoſum,
Doloroſum,
Curioſum,
Gaudioſum,
Pernitioſum,
Periculoſum.
}

¶ Primum eſt ſepulchrum humilitatis. Matth. 27. Munierunt ſepulchrum ſignantes lapidem cum cuſtodibus. ¶ Secundum eſt ſepulchrum diuinitatis, ſcilicet ſepulchrum Chriſti. Vnde de radice Ieſſæ qui ſtat in ſignum populorum, dicitur Eſa. 11. ꝙ ipſum gentes deprecabuntur, & erit ſepulchrum eius glorioſum. Et Zachar. 3. dicitur. Adducam ſeruum meum orientem, & ego celabo ſepulchrum eius. ¶ Tertium eſt ſepulchrum iniquitatis, de quo in Pſalm. Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſè agebant, &c. ¶ Quartum eſt ſepulchrum carnalitatis. Numer. 11. Sepelierunt populum qui deſiderauit carnes, & vocauerunt nomen loci illius, ſepulchrum concupiſcentiæ. ¶ Quintum eſt ſepulchrum mortalitatis. Iob 17. Spiritus meus attenuabitur, dies mei breuiabuntur, & ſolum mihi ſupereſt ſepulchrum. ¶ Sextum eſt ſepulchrum fallacitatis, ſicut hypocriſis & duplicitatis. De quo Matth. 23. Væ vobis hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ apparent exterius hominibus ſpecioſa, intus autem ſunt plena oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia. ¶ Septimum eſt ſepulchrũ fœlicitatis. Et de hoc Iob 3. Gaudentque vehementer cum inuenerint ſepulchrum. ¶ Octauum eſt ſepulchrum proſperitatis, de quo diuitibus dicitur Eſa. 22. Tu quis es, quia excidiſti tibi hic ſepulchrum. ¶ Nonum eſt ſepulchrum damnoſitatis, ſcilicet ſepulchrum inferni, de quo dicitur in Pſal. 88. vbi dicitur de damnatis, quod ipſi ſunt ſicut vulnerati dormientes in ſepulchris quorum non es memor amplius, & ipſi de manu tua repulſi ſunt. Et Pſalm. Sepulchrum illorum, domus illorum in æternum. Sufficit.

Septem. Septimus.

Nota breuiter ꝙ ſecundum Gregor. per numerum ſeptenarium vniuerſitas deſignatur, ſiue bona ſiue mala. Et iſtud probat idem in homilia de Maria Magdalena, quia vniuerſitas creaturarum in ſeptenario conſiſtit, Nam A

Terra diſtinguitur ſeptem climatibus,
Cœlum regitur ſeptem ſyderibus,
Tempus voluitur ſeptem diebus,
Mundus labitur ſeptem ætatibus.

Et breuiter omnia quæ ſunt, in quodam ſeptenario non conſiſtunt, quapropter de tam generali numero in ſcriptura tam multipliciter dilatato poſſumus notare quod in ſcriptura inuenitur

Septenarius {
Iuſtorum,
Malorum,
Donorum,
Bonorum,
Dolorum,
Doctorum,
Prælatorum,
Vitiorum,
Præmiorum,
Remediorum,
Dæmoniorum,
Angelorum,
Tormentorum.
}

Dicamus

B ¶Dicamus ergo primo de ſeptenario iuſtorum, quia ſcilicet per iſtum numerum iuſtorum vniuerſitas deſignatur. Iſti enim ſunt ſicut ſeptem planetæ qui contra curſum proprium, firmamenti motui ſe conformant. Quia ſcilicet iuſti non curſum voluntatis propriæ ſunt ſecuti, ſed firmamentum Eccleſiæ Chriſtum ſunt in moribus imitati. Vnde iſti ſunt ſeptem ſtellæ illæ quas filius hominis in dextera ſua tenebat, & illa ſeptem candelabra in quorum medio ambulabat. Apoc. 1. Et ideo iſti configurantur 3. Reg. 19. in illis ſeptem millibus iuſtorum quos ſibi Deus ſeruauerat, qui non curuauerunt genua ſua ante Baal. Iſti figurantur in ſeptem filiis Iob de quibus Iob 41. & 42. dicitur. Iſti figurantur in ſeptem filiis Angelis ſtantibus ante Deum, de quibus dicitur Tob. 12. Quia proculdubio chariſſimi iſti ſunt ſtellæ per ſtatus eminentiam, & ſunt candelabra per ſplendentem ſapientiam, non curuantur ante Baal per idololatriam, imo ſunt filij Iob, id eſt, Chriſti, per ſpecialem amicitiam, & ſunt Angeli per puram innocentiam, ſtantes ante Deum per firmitatem & conſtantiam. Et ideo de ſeptenario iuſtorum dicitur Zach. 4. Iſti ſunt ſeptem oculi Dei diſcurrentes, per vniuerſam terram. Habent enim ſapientiæ ſplendorem, quia oculi. Habent etiam diligentiæ vigorem, quia diſcurrentes. Habent inſuper pœnitentiæ laborem, quia ſcilicet ipſi vadunt per vniuerſam terram. Vnum tamen aduerte de iſto ſeptenario, quod Geneſ. 41. dicitur quod ſcilicet Pharao vidit in ripa fluminis ſeptem pulchras & pingues vaccas, quæ vireta carpebant, & ſeptem alias macerrimas, quæ illas pulcherrimas conſumebant. Sic pro certo hodie fit, quia boues pingues, id eſt, viros iuſtos qui per virtutes ſunt pinguiſſimi, deuorant hodie & infeſtant ſeptem macræ, id eſt, vniuerſitas malorum qui per defectum gratiæ ſunt macerrimi. Patet igitur quod eſt ſeptenarius iuſtorum, quia etiam ſicut dicitur Geneſ. 4. in arca Noe, id eſt, in Eccleſia poſita ſunt de mundi animalibus ſeptena & ſeptena, quę

C ibidem ad diluuium ſunt ſaluata. ¶ Secundo dico quod eſt ſeptenarius malorum. Vniuerſitas enim malorum ſicut & iuſtorum poteſt per ſeptenarium denotari. Iſti enim figurantur in ſeptem capitibus draconis, quæ ſeptem erant diadematibus inſignita. Apoc. 12. Iſti etiam figurantur in ſeptẽ malis Angelis cum ſeptem phialis quæ iræ Dei continebant venena. Apoc. 16 Iſti inſuper figurantur in ſeptem viris de ſtirpe Saulis, qui à Dauid ſuſtinuerunt crucis ſuſpendia 2. Reg. 21. Quia proculdubio chariſſimi mali, in iſto mundo dicuntur ſeptem capita, in quantum capitanei & magiſtri, & in quantum etiam diadematibus, id eſt, vniuerſis officiis & honoribus ſunt in mundo præ cæteris inſigniti. Dicuntur Angeli, in quantum, ſcilicet habent limpidam ſenſus ſubtilitatem, habentes ſeptem phialas iræ Dei, id eſt, cunctorum criminum vniuerſitatem. Dicuntur inſuper ſeptem viri de ſtirpe Saulis, id eſt, diaboli, qui finaliter ſuſpenduntur ad furcas æterni patibuli. De iſto etiam ſeptenario poteſt dici illud Lucæ 11. quod malignus ſpiritus aſſumit alios ſeptem ſpiritus nequiores ſe; quia ſcilicet peccatores ſunt quodammodo ipſis immundis ſpiritibus nequiores. Iſte eſt ergo ſeptenarius malorum.

D ¶ Tertio dico, quod eſt ſeptenarius donorum. Septem enim ſunt dona Spiritus ſancti, quibus ſancti mentaliter ſunt repleti. Iſti enim ſunt ſeptẽ crines Sanſonis, quibus per Dalilam, id eſt, diabolum ſubtractis, receſſit ab eo ſpiritus, & amiſit fortitudinem, captus & à Philiſtæis eſt & incarceratus & ligatus. Quia pro certo tunc homo à dæmonibus excæcatur, quando ſeptem crinibus, id eſt, ſeptem donis ſpiritus viduatur. Et ideo iſta dona figurantur in illo candelabro de quo dicitur Zach. 4. Ecce candelabrum aureum totum, & ſeptem lucernæ eius ſuper illud. Iuſtus enim dicitur candelabrum, quia portat ignem charitatis. Dicitur aureus, quia cõtinet ſplendorem honeſtatis. Dicitur habere ſeptem lucernas, quia habet ſeptemplicem ſpiritum virtutis. Vnde Num. 8. Cum poſueritis ſeptem lucernas, candelabrum

E in parte auſtrali erigatur. ¶ Quarto dico ꝙ eſt ſeptenarius bonorum, & iſte eſt ſeptenarius virtutum, & etiam miſericordiæ operum. Vniuerſitas enim virtutum ad ſeptenarium reducitur, ſcilicet trium theologicarum, & quatuor cardinalium: vel etiam ſeptem virtutes figurantur in ſeptem lampadibus quæ ante thronum Chriſti ardebant, ſicut dicitur Apoc. 4. Iſti ſunt ſeptem gradus templi, per quos homines ad veſtibulum aſcendebant, ſicut dicitur Ezech. 40. Iſti ſunt ſeptem panes qui in deſerto turbam Chriſti famelicam ſatiabant. Matth. 15. Vnde proculdubio chariſſimi, ſeptem opera miſericordiæ, & ſeptem virtutes, vel vt breuius loquar, vniuerſitas bonorum operum & virtutum comparantur ſeptem lampadibus; quia mentem habent illuminare & accendere. Comparantur ſeptem gradibus, quia animam habẽt ad cœlum eleuare & erigere. Comparantur etiam ſeptem panibus, quia mentem habent ſpiritualiter ſatiare & reficere. Et ideo de iſto ſeptenario poteſt dici illud Geneſ. 41. Septem ſpicæ pullulabant in culmo vno; quia ſcilicet in culmo vno, id eſt, in animo vno debent ſeptem ſpicæ, id eſt, vniuerſitas virtutum & operum

F pullulare. Et ſic patet quod eſt ſeptenarius bonorum. ¶ Quinto dico quod eſt ſeptenarius dolorum, quia ſcilicet per ſeptenarium intelligitur vniuerſitas pœnarum tam temporalium quam æternarum. Et de hoc Iob 5. In ſex tribulationibus viſitabit te, & in ſeptima non tanget te malum. Sex enim tribulationes ſunt, fames, ſitis, frigus, æſtus, labor, & dolor; & mors eſt ſeptima.

¶ Sexto dico ꝙ eſt ſeptenarius doctorum & etiam prædicatorum, & iſti figurantur per ſeptem Angelos ſeptẽ tubas habentes, de quibus dicitur Apoc. 8. Vidi ſeptem Angelos ſanctos in conſpectum Dei, & datæ ſunt eis ſeptem tubæ. Angeli enim qui dicuntur nuntij, prædicatores ſunt, qui debent eſſe nuntij diuinæ voluntatis; & Angeli mirandæ puritatis, & habere tubas vocalis auctoritatis. Vnde Apoc. 10. Locuta ſunt ſeptem tonitrua voces ſuas. ¶ Septimo dico quod eſt ſeptenarius prælatorum, quia ſicut H viſum eſt, per ſeptenarium prælatorum poteſt vniuerſitas denotari. Et ſic dico quod iſti figurantur in ſeptem ducibus, de quibus dicitur Heſter 1. quod erant primi & proximi ſeptem duces Perſarum qui videbant faciem regis, & primi poſt eum ſedere ſoliti erant. Quia ſcilicet prælati & eccleſiaſtici ſunt duces exercitus Chriſtiani, & gradu & ſtatu ſunt proximi regis Chriſti, & in ſacramento altaris faciem ipſius intuentur. Et ideo Micheæ 5. dicitur. Suſcitabimus ſuper eum ſeptẽ paſtores, & octo primates homines. ¶ Octauo dico ꝙ eſt ſeptenarius vitiorum, quia ſ. vniuer- I ſitas vitiorum ſub ſeptenario continetur, & ſeptem capitalibus vitiis ſubalternatur. Figurata in ſeptem dæmoniis quæ dominus de Magdalena eiecerat. Luc 8. quia de peccatore dicitur Prouer. 26. Cum ſubmiſerit vocem ſuam, ne credas ei, quoniam ſeptem nequitiæ in corde illius ſunt. De iſto poteſt etiam exponi illud Deut. 28. quod per vnam viam veniẽt ad te, & per ſeptem fugient à facie tua. Quia ſcilicet per vnã viam venitur ad Deum, ſcilicet per viam gratiæ & pœnitentiæ, & per ſeptem ab eo receditur, ſcilicet per viam ſeptem criminalium peccatorum. Iſti enim tunc ſeptem funes quibus ligatus fuit Samſon à Dalila, id eſt, diabolo: vnde Iudicum 16. Si ligatus fuero ſeptem funibus; ero infirmus ſicut cæteri homines. Et ſic eſt ſeptenarius vitiorum. ¶ Nono di- K co ꝙ eſt ſeptenarius præmiorum. Præmia enim æterna in ſeptenario conſiſtunt, ſ. in tribus dotibus animæ, quæ ſunt viſio, fruitio, & dilectio: & in quatuor corporis, quæ ſunt agilitas, ſubtilitas, impaſſibilitas, claritas. Iſti enim ſunt ſeptem dies conuiuij Aſſueri, in quo fuit regina Heſter, id eſt, anima coronata, de quo Heſter 1. dicitur ꝙ rex Aſſuerus (qui interpretatur beatificans) ſeptem diebus iuſſit cõuiuium præparari. Et hoc bene figuratur Eſa. 30. vbi dicitur ꝙ tunc erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum. Luna enim humanam conditionem ſignat, quæ ad claritatem ſolis per beatificationem reducitur, in quantum per iſtum ſeptenarium augmentatur. Iſte eſt enim ſeptenarius ſabbathorũ, in quo terra à culturis & laboribus quieſcebat, in quo quilibet ſeruus liber fiebat, ſicut dicitur Deuter. 15. Iſte etiam eſt dies ſeptimus, in quo dominus dicitur omnia compleſſe, & quem dicitur benedixiſſe, & in quo dicitur quieuiſſe, & requieſcere præcepiſſe, ſicut dicitur Geneſ. 2. Quia pro certo in iſta ſeptima die, id eſt, in ſtatu gloriæ paradiſi eſt perfecta requies beatorũ, & liberatio ſeruitutum & laborũ, & complementum omnium gaudiorum Exod. 13. Die ſeptima erit ſolennitas domini. Iſte eſt ergo ſeptenarius præmiorũ. ¶ Decimo L dico quod eſt ſeptenarius remediorum. Et iſte eſt ſeptenarius ſacramentorum, quæ ſunt remedia contra omnia vitia & peccata figurata in ſeptem vicibus quibus Naaman in Iordane fuit lotus & à lepra curatus 4. Reg. 5. Vade lauare ſepties in Iordane, & recipiet ſanitatem caro tua. Et in ſeptem vicibus quibus digitus in feſto expiationis in ſanguine intingebatur. Num. 19. Et in ſeptẽ vicibus quibus leproſus mundificandus ſanguine paſſeris aſpergebatur. Leuit. 14. Figurata etiam in ſeptimo menſe vbi fiebat feſtum expiationis. Leuit. 13. Et in ſeptimo anno, qui erat annus remiſſionis. Deut. 15. Quia proculdubio chariſſimi ſeptenarius ſacramentorum, qui in Iordane gratiæ inuenitur, & qui in ſanguine paſſeris mortui, id eſt, Chriſti, effigiem ſortitur, leproſos, id eſt, peccatores ſanat & mũdat, & eos expiat & depurat. Vt ſic cuilibet dicatur illud Pſal. Argentum igne examinatum, probatum terræ purgatum ſeptuplum. Et Ioan. 4. dicitur ꝙ hora ſeptima dimiſit eum febris. Febris enim peccati tunc ſanatur, quando ad horam ſeptimam, id eſt, ad ſeptem ſacramentorũ remedium peruenitur. Iſte eſt ergo ſeptenarius remediorũ. Et nota de ſeptem virtutibus contra ſeptem peccata. ¶ Vndecimo dico quod eſt ſe- M ptenarius dæmoniorum, quia ſ. vniuerſitas dæmonum per ſeptenarium intelligitur, ſicut de aliis eſt expreſſum. Vnde iſti figurantur in ſeptem Angelis qui habebant ſeptem plagas nouiſſimas Apoc. 15. Et qui habebant ſeptem phialas iræ Dei. Quia ſcilicet dæmones habent phialas, vbi eſt venenum tentationis, & faciunt plagas æternæ mortis & damnationis. ¶ Duodecimo vero dico N quod eſt ſeptenarius Angelorum. Iſti figurantur Apocal. 5. vbi dicitur quod agnus Dei habebat cornua ſeptem, & oculos ſeptem: qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei miſſi in omnem terram. Iſti enim

dicuntur cornua agni Chriſti, propter ipſorum ſortem & inuincibilem poteſtatem. Dicuntur etiam oculi eius, propter ipſorum puritatem, quia ſcilicet iſti regunt mundum, ſicut oculus regit corpus Zachar.3. Super lapidem vnum ſeptem oculi ſunt. Et ꝙ etiam iſti per ſeptenarium intelligantur, patet per Raphaelem dicentem Tob.12. Ego ſum vnus ex ſeptem qui aſtamus ante
O Deum. Iſte eſt ergo ſeptenarius Angelorum. ¶ Tertio decimo vero dico ꝙ eſt ſeptenarius tormentorum, quia ſcilicet per iſtum numerum poteſt etiam pœnarum infernalium vniuerſitas deſignari. Et ſic loquitur Gen.4. Qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur. Sic etiam loquitur Leuit. 26. Addam plagas veſtras in ſeptuplum propter peccata veſtra. Figurata Daniel.3. vbi dicitur ꝙ Nabuchodonoſor præcepit vt ſuccenderetur fornax ſeptuplum. Fornax enim Babylonis, id eſt, pœna inferni, ſeptuplum ſuccēditur, quando reprobis pœnarum vniuerſitas intentatur. Vnde in Pſalm. dicitur. Redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu eorum. Et Eccleſ.7. dicitur. Non ſemines mala in ſulcis iniuſtitiæ, & non metes ea in ſeptuplum. Sic igitur patet chariſſimi, quomodo numerus ſeptenarius ſæpe vniuerſaliter ſignificat, & quomodo diuerſimode ſumitur in ſcriptura.

A **Sequi. Secutus.** Cum de ſequi ſit dictum in multis locis & titulis, de quibus dicitur in præcedentibus, tamen breuiter poſſumus dicere quod ſequi moraliter loquendo, ſumitur pro conſentire, pro imitari, pro obedire, & etiam pro confirmare. Et ideo nota quod ſequi ſumitur in bono & in malo, vt ſequitur. Eſt enim quoddam

Sequi { Vtilitatis,
Iniquitatis,
Damnoſitatis,
Fœlicitatis. }

Primum eſt ſequi perfectorum, de quibus dicitur Actor. 12. Circunda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me. Secundum eſt ſequi peccatorum, qui ſcilicet ſequuntur diabolum ei obediendo, & ſequuntur alios malos, ſe eis conformando, & eorum conſortia frequentando. Vnde de fatuo & muliere dicitur Prouerb.7. quod ſtatim eam ſequitur quaſi bos ductus ad victimam, & neſcit quod ad vincula ſtultus trahatur. Tertium eſt ſequi reproborum, qui ſcilicet neceſſario diabolum in infernum ſequuntur, & ab ipſo in baratrum pertrahuntur. De quo poteſt dici illud 2. Reg. 20. Separatus eſt omnis populus Iſrael à Dauid, & ſecutus eſt Syba filium Bochri. Quartum eſt ſequi beatorum. Iſti enim Deum ſecuti ſunt vſque ad paradiſum bene operando, ipſum etiam ſequi dicuntur, ipſi aſſociando, & cum eo perpetuo perſeuerando. De quibus dicitur Apocal. 14. Hi ſequuntur agnum quocunque ierit: hi empti ſunt ex omnibus primitiæ Deo & agno.
B ¶ Dicamus ergo primo quod eſt vnum ſequi vtilitatis, quod eſt valde virtuoſum, & iſtud eſt illud quo iuſti ſequuntur dominum vel prælatum, vel etiam opera virtuoſa. Nota quod

Canis		Benefactorem,
Captiuus		Redemptorem,
Exercitus	ſolet ſequi ſuum	Ductorem,
Pupilli		Tutorem,
Diſcipuli		Doctorem,
Filij		Genitorem.

Sic vere nos debemus ſequi Deum noſtrum, & creatorem, nec non prælatum, & præceptorem, & quemlibet iuſtum rectorem, & informatorem, & hoc exemplo Apoſtolorum, dicentium Matth.19. Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Vbi oſtenduntur quatuor neceſſaria ad hoc, quod aliquis per humilem ſubiectionem vel per morum imitationem ſequatur dominum vel prælatum. Debet enim

Diſponere motum volitiuum. (Ecce nos)
Deponere malum retractiuum. (Reliquimus omnia)
Perficere actum contemplatiuum. (Et ſecuti ſumus)
Reſpicere finem allectiuum. (Te inquit.)
Primum facit diſpoſitio mentis obedientis,
Secundum diſpoſitio rei impedientis,
Tertium frequentatio motus perficientis,
Quartum meditatio finis allicientis.

C ¶ Igitur chariſſimi dico, quod debemus diſponere mentem obedientem. Ecce nos inquit. Voluntarie enim non coacte eſt ſequela obediētiæ facienda. Canis enim nobilis cum magno gaudio ſequitur dominum ſuum quando vadit venari. Magis enim eſt neceſſe, quod teneatur ne excedat, quam quod prouocetur vt accedat. Sic vere, & nos cum magna voluntate debemus ſequi dominum, ei humiliter obediendo, & voluntatem eius faciendo & quod præcepit gaudenter exequendo, & nos ei virtualiter conformando, dicentes. Ecce nos. Exemplo Eſa. 5. & 6. Ecce ego, mitte me: gloria enim magna eſt ſequi dominum, ſicut dicitur Eccleſ.23. Et ideo ſicut prompti, & voluntarij debemus nos præofferre ad ſequendum dominum vel ſuperiorem vel meliorem, & nunquam retrocedere vel differre. Ferrum enim voluntariè ſequitur adamantem, & ſolſequium voluntariè ſequitur ſolem. Sic pro certo, & tu voluntariè debes ſequi Chriſtum vel quemlibet præceptorem, exemplo illius qui ſe præofferebat ad ſequendum Chriſtum, dicens Matth. 8. Magiſter ſequar te quocunque ieris. Quod eſt contra multos, qui non ſequuntur Deum vel prælatum voluntariè, ſed coactè, ſicut ſunt illi quibus eſt neceſſaria impulſio tribulationum, vel iniunctio mandatorum ad hoc ꝙ voluntatē Dei velint facere, vel ſuperioribus obedire. Canis enim qui conſueuit ſequi vnum dominum, non libenter ſequitur alium niſi tractus. Planetæ etiam qui habent curſum proprium contrarium motui firmamenti, nunquam ipſum firmamentum ſequerentur, niſi per violentiam traherentur. Sic vere chariſſimi, quia multi ſunt qui pleni motu propriæ voluntatis ſemper motui voluntatis diuinæ ſolent contrariari, & qui alium dominum, ſcilicet diabolum, per diuerſa vitia ſolent ſequi, hinc eſt, quod non voluntariè Chriſtum vel prȩlatum ſequuntur, imo neceſſe eſt, quod per violentiam tribulationis aut correptionis ad ſequendum trahantur. Tobiæ 11. Lento greſſu ſequantur iter noſtrum familiæ. Et de Petro dicitur Matth.26. Petrus autem, id eſt, peccator durus, ſequebatur à longe. Non ſic ſed habeamus mentem obedientem. Ecce inquit nos. Quia ſicut dicitur Luc. 9. Si quis voluerit me ſequi deneget ſemetipſum, id eſt, propriam voluntatem, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Debemus igitur diſponere mentem obedientem. ¶ Deinde dico, quod nos D
debemus deponere cauſam impedientem. Reliquimus inquit omnia. Supple impedientia. Quia ſcilicet neceſſe eſt, quod homo dimittat

Onera bonorum temporalium,
Fœdera amorum ſæcularium,
Scelera fœtorum carnalium,
Munera bonorum mundialium.

Iſta enim omnia ad ſequendum dominum ſolent impedire, quapropter neceſſe eſt ipſa dimittere, vel ſaltem ab eis ſi non realiter, tamen mentaliter reſilire. Exemplo Apoſtolorum, de quibus dicitur Matth. 4. quod relictis retibus ſecuti ſunt Chriſtum. Hæc enim omnia ſunt quædam retia ſequelam domini impedientia. Vide ſupra de Relinquere. Dicitur enim de ferro quod ſi inunctum fuerit allio vel pinguedine, nunquam poteſt ſequi adamantem. Quia pro certo chariſſimi, illi qui prædictis vnguentis liniuntur, & qui prædictis retibus vinciuntur, obediendo dominum vel prælatum non ſequuntur, nec eiſdem vt requiritur famulantur. Reliquimus inquit omnia. Matth. 19. Vos qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos, &c. Oportet igitur deponere cauſam impedientem.

¶ Denique dico quod qui vult ſequi dominum, oportet perfi- E
cere motum expedientem, quod oſtenditur cum dicitur. Secuti ſumus, quaſi dicat, iam compleuimus. Non enim ſufficit quod homo incipiat, niſi perficiat. Vnde nota quod aliquando ruſticus canis incipit ſequi prædam, ſed inuentis cadaueribus vel ſpinis, & ſepibus ſtatim ſequi omittit, canis vero nobilis nō ſic, quia quod ſemel ſequi inceperit, nunquam quouſque apprehenderit vel apprehendat ſi ſit poſſibile, prætermittit. Sic vere multi ſunt qui quandoque ſequi dominum incipiunt, ſed occaſione modica prætermittunt. Sancti vero, & iuſti ex quo ſequi ceperint, nunquam ceſſant, quouſque ipſum in gloria apprehenderint, & quouſque voluntatem ſuam fecerint, & compleuerint. Secuti inquit ſumus. Tob. 6. Profectus eſt Tobias, & canis ſecutus eſt eum. Selenites enim lapis eſt qui ſequitur motum lunæ, imago enim lunæ candidæ in ipſo refulget, quæ ſecundum quod luna in cœlo variatur, ſic & ipſe ſequendo lunæ influentiam variatur, cum noua enim innouatur, cum antiqua antiquatur, & cum eclipſante eclipſatur, ſicut dicitur in lapidario. Sic pro certo chariſſimi, illum qui eſt luna perfecta in æternum, & teſtis in cœlo fidelis, videlicet Chriſtum debemus mentaliter ſequi per dilectionem, & ſubiectionem, & nos ei conformare per ſuorum actuum imitationem. Marc. 14. Sequimini eum quocunque introierit. Magnes enim lapis eſt qui trahit ferrum ſicut adamas, Veruntamen ſi ambo lapides ſint præſentes, ferrum adamantem ſequitur, & à magnete fugiens elongatur. Sic vere chariſſimi, magnes, id eſt, diabolus trahit poſt ſe homines ſicut Chriſtus. Veruntamen Chriſto exemplariter nobis præſentato vel nobis in paſchate ſacramentaliter reuelato, vel coram nobis in natiuitate corporaliter incarnato, ipſum ſequi & eligere debemus, & à magnete, id eſt, diabolo reſilire. Secuti inquit ſumus, Iob 23. Veſtigia eius ſecutus eſt pes meus, viam eius cuſtodiui, & non declinaui ex ea. Quod etiam in iſtis agibilibus debemus facere, quia dato quod aliquando ſecuti fuerimus aliquas malas ſocietates vel operationes, quando tamen nobis beatorum exempla proponuntur, ipſos cæteris omiſſis, ſi prudentes fuerimus, ſequamur. Matth. 9. Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire

pelire mortuos suos. Matth. 8. Deus enim tales sequentes, id est, tales humiliter subiacentes valde diligit, & ipsos aliis amore maiori anteponit, iuxta illud Genes. 26. Amorem sequentis priori prætulit. Quia scilicet priores, id est, maiores & potentes à Deo repudiantur, sequentes vero, id est, subditi, & humiles ab eo temporaliter, & æternaliter præferuntur. ad Heb. 10. Aufert primum vt sequens statuat. Secuti sumus. Patet ergo quod nos debemus
F perficere motum expedientem. ¶ Insuper dico, quod qui vult digne sequi dominum, ipse debet respicere finem allicientem. Te inquit. Finis enim est causa eorum quæ sunt ad finem. Et ideo quanto finis est melior, tanto ad alliciendum quærentem est delectabilior. Cum igitur in ista inquisitione dominus ipse sit finis qui debet consequi, & haberi, ideo dico quod necesse est ipsum respicere, & ad eum accedere. Obiectum enim mouet potentiam. Et ideo si consideretur qualis, & quantus est iste quem sequimur ad ipsum proculdubio alliciemur, & ipsum faciliter consequemur. Te inquit, scilicet ô Deus Hier. 17. Ecce ego non sum turbatus te pastorem sequens. Bonum est enim sequi bonum ductorem, qui libenter ducit ad bonum hospitium. Vnde ille de se dicit Ioan 8. Qui sequitur me, nõ ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Ideo docetur Deut. 13. Dominum Deum vestrum sequimini, & ipsum timete. Vide supra de Respicere, &c. Sic igitur patet quomodo quatuor requiruntur ad hoc, ꝙ digne dominus sequatur. Istud est igitur vnum sequi quod est
G virtuosum. ¶ Secundo dico, quod inuenitur vnum sequi iniquitatis, quod est valde vitiosum, & istud est illud quo mali sequuntur diabolum, eius suggestionibus fauendo, vel quo sequuntur peccatum, ipsum implendo & eligendo, vel quo sequuntur malum consortium. Nota, porcus enim libentius sequitur illum qui portat stercorum fœtorem, quam illud qui fragrat rosarum odore. Sic mali plus amant stercora peccatorum, quam rosas virtutum, & meritorum. Hier. 2. Prophetæ prophetauerunt in Baal, & idola secuti sunt. Et nota, quod mali

Sequuntur & nituntur Sequi
- Auaritiæ cupiditatem,
- Immunditiæ carnalitatem,
- Superbiæ pompositatem,
- Simoniæ peruersitatem,
- Nequitiæ malignitatem,
- Mentis propriæ simplicitatem.

¶ Quod enim isti sequantur auaritiam, patet Ezech. 34. vbi de malis dicitur quod auaritiam sequitur cor eorum. Et Esa. 1. dicitur, ꝙ omnes diligunt munera & sequuntur retributiones. Similes linguæ stateræ, quæ illam partem sequitur vbi plus de põdere ponitur. Quod etiam sequantur immunditiam, patet 2. Pet. 3. vbi dicitur, quod multi sequuntur eorum luxurias. Quod etiam isti sequantur eorum superbiam, patet Oseæ 12. vbi dicitur, Ephraim pascit ventum. Et sequitur æstum. Quod insuper sequantur simoniam, patet 4. Reg. 6. vbi dicitur de Giezi (per quem simoniaci intelliguntur.) Secutus est post tergum Naaman. Quod isti sequantur nequitiam, patet Iob 36. vbi dicitur. Caue ne declines ad iniquitatem, hanc enim cepisti sequi. Quod etiam isti sequantur mentem propriam, patet Ezech. 13 vbi dicitur. Væ prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum.
H Istud est igitur sequi vitiosum. ¶ Tertio dico, quod est vnum sequi damnositatis, ꝙ est valde dolorosum, & istud est illud quo mors æterna sequitur, & consequitur peccatores. Figurata Apoc. 6. vbi dicitur. Ille qui sedebat super equum pallidum, nomen illi mors, & infernus sequebatur eum. Vnde Prouerb. 18. Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit, sed sequitur eum
I ignominia, & opprobrium. ¶ Quarto vero dico, quod est vnum sequi fœlicitatis, quod est valde gloriosum, & istud est illud quo gloria æterna sequitur bonos post mortem. De quo Apocal. 14. Amodo iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis, opera enim illorum sequuntur illos.

A **Sermo.** Nota, cum sermo nihil aliud sit quam verbum seu locutio seu quam ordinata verborum pronuntiatio, possumus notare breuiter, quod inuenitur in scriptura multiplex sermo tam in bono significato quam in malo. Inuenitur enim

Sermo
- Diuinus,
- Humanus.

Diuinus sermo est multiplex. Habet enim Deus

Sermonem
- Naturalem, qui est interius,
- Scripturalem, qui est exterius,
- Regularem, qui est posterius,
- Legalem, qui est superius.

B ¶ Primum ergo sermonem Deus interius generauit. Iste enim sermo est filius, qui in mente patris æternaliter est conceptus, & tandem voce, id est, humanitate corporaliter est vestitus, & finaliter per partum virginis, sicut per os patris, exterius temporaliter est prolatus. Et de isto dicitur Sap. 18. Cum medium silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter perageret: Omnipotens sermo tuus domine de regalibus sedibus venit. Et Deuter. 30. Iuxta est sermo valde in ore tuo. ¶ Secundum C
sermonem Deus procul promulgauit, scilicet sermonem sacræ scripturæ. Iste est sermo qui primo fuit cogitatus in inspirationibus prophetarum, tandem fuit dictatus in libris, & voluminibus scripturarum, postea vero fuit diuulgatus in dictis doctorum & prædicatorum. Et de isto dicitur Prouerb. 30. Omnis sermo Dei ignitus clypeus est omnibus sperantibus in se. Iste enim sermo dicitur sermo Dei, quia continet diuinitatis honorem. Dicitur ignitus, quia inflammat charitatem vel charitatis ardorem. Dicitur clypeus, quia roborat firmitatis vigorem. Iste est sermo de quo dicitur Ioannis 17. Sermo tuus veritas est. Quia sicut dicitur in Psalm. Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis.

¶ Tertium sermonem Deus posterius fulminabit, & iste est D
sermo quem dicet reprobis in iudicio, de quo Eccles. 8. Omnia quæcunque voluerit faciet, & sermo illius potestate plenus est. Ita quod etiam reprobi dicent tunc temporis illud Ioan. 6. Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?

¶ Quartum vero sermonem Deus superius exclamabit, quan- E
do scilicet beatis dicet. Venite benedicti patris mei, &c. Quia sicut dicitur Prouerb. 12. Mœror in corde viri humiliabit eum, & sermone bono lætificabitur. Et sic dico breuiter, quod inuenitur multiplex sermo diuinus. ¶ Sed adhuc dico, quod inuenitur F
sermo multiplex humanus Et sic dico, quod tam in bono quam in malo in scriptura inuenitur

Sermo
- Bonus, & fructuosus,
- Vanus, & vitiosus,
- Durus, & furiosus,
- Duplex, & malitiosus,
- Simplex, & suspitiosus,
- Multus, & præsumptuosus,
- Stultus, & infructuosus,
- Falsus, & proditiosus,
- Iniquus, & pernitiosus.

¶ De sermone bono dicitur 1. Cor. 12. Alij datur per spiritum sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ. De sermone vano dicitur Eccles. 32. Vbi non est auditus, non effundas sermonem. De sermone duro dicitur Prouerb. 15. Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem. De sermone duplici dicitur Eccles. 41. Non duplices sermonem auditus. De sermone simplici dicitur 2. ad Corinth. 11. Nam si imperitus sum sermone, non tamen scientia. De sermone multo dicitur Iob 32. Plenus sum sermonibus, & coarctat me spiritus vteri mei. De sermone stulto dicitur Iob 38. Quis est iste inuoluens sententias sermonibus imperitis? De sermone falso dicitur in Psalm. Molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. De sermone iniquo dicitur in Psalm. Firmauerunt sibi sermonem nequam. Igitur de sermonibus bonis, & fructuosis, & virtuosis possumus aliquantulum dilatare, & dicamus, quod sicut

Bona arbor facit bonum fructum,
Bonus succus habet bonum gustum,
Bonus fructus stillat bonum succum,
Bona vitis profert bonum vinum.

Sic vere vt communiter bonus homo profert bonum verbum. Nam sicut bonus liquor, & sapidus demonstrat bonum esse vasculum de quo stillat, sic bonus sermo demonstrat seu denotat hominem bonum esse à quo manat. Boni enim homines non libenter se occupant in vanis sermonibus, sed in bonis, iuxta illud Apostoli ad Ephes. 3. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat. Et potissime illud pertinet ad doctores, ad prædicatores, & prælatos, & præceptores. Isti enim qui alios debent docere, debent habere sermones limatos, & ab omni turpitudine depuratos, vt sic quilibet possit dicere illud, quod dicit sapientia diuina Prouerb. 8. Audite me, quoniam de rebus magnis locutura sum, aperientur labia mea vt recta prædicent, veritatem meditabitur guttur meum, labia mea detestabuntur impium. Iusti sunt omnes sermones mei, & non est in eis prauum quid, neque iniquum. ¶ In quibus verbis intelligitur tota ars prædicandi, & G
sermonem faciendi, quia scilicet homo debet sermocinari de rebus magnis. Audite inquit me, quoniam de rebus magnis locutura sum, id est, de rebus arduis, & æternis, de rebus gloriosis, & periculosis, de rebus ad salutem pertinentibus, & spectantibus, non ad mundum pertinentibus. Vnde ad Hebr. 5. De quo inquit nobis grandis sermo & interpretabilis ad dicendum. ¶ Item de- H
bet sermocinari cum summa rectitudine. Vt recta inquit prædicent, quia scilicet nec fauore nec timore debet deuiare à recto, dicens illud Hest. 14. Da sermonem rectum & bene sonantem in ore meo. Sed hoc est contra multos qui non audent recte prędicare, quinimo per adulationem solent à sermonis rectitudine deuiare. Et tamen scriptura dicit Prouerb. 29. quod homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico, rete expandit

I ante pedes eius. ¶ Item debet sermocinari cum veritatis certitudine. Veritatem inquit. Vera enim debet dicere, non falsa, quia scilicet si falsa diceret, errandi auditoribus causa esset, & ideo vt veritatem sciat dicere, primo debet addiscere, post docere, vt sic ei
K dicatur illud Ioan. 17. Sermo tuus veritas est. ¶ Item debet sermocinari cum deliberationis plenitudine. Meditabitur inquit guttur meum. Vnde versus. Qui bene vult fari, bene debet præmeditari. Non enim debet loqui à casu & fortuna, sed magis ex deliberatione & ratione, quia sicut dicitur Prouerb. 17. Qui modera-
L tur sermones suos, prudentissimus est. ¶ Item debet esse sermo cum correctionis acredine & fortitudine. Quia, s. prudens debet loqui contra vitia, & ea detestari. Labia inquit mea detestabuntur impium. 1. Reg. 24. Confregit Dauid viros suos in sermoni-
M bus. ¶ Item debet esse sermo cum acceptionis vicissitudine. Iusti inquit sunt sermones mei. Iustus dicitur sermo quando æqualiter arguit diuites & pauperes, notos & ignotos. Psalm. Disponet sermones suos in iudicio, vbi scilicet debet esse summa æquitas.
N ¶ Item debet esse sermo sine quacunque turpitudine. Non est inquit in eis paruum quid, neque iniquum, quia scilicet in sermone nihil debet hæreticum, nihil dissolutum, nihil etiam inhonestum sonare. Iuxta illud Eccles. 12. Composuit sermones rectissimos, ac veritate plenos. Et sic poterit talis sermocinator dicere illud Sap. 7. In manu Dei sumus nos & sermones nostri. Et bene dicit in manu Dei: quia pro certo homo qui propriæ sententiæ innititur, nunquam vt communiter bene sermocinatur. A Deo debet egredi sermo, non ab homine, quia alias non haberet virtutem. Eccles. 43. Consummatio sermonum ipse est. Genes. 24. A Deo egressus est sermo, & non possumus aliud. Et ideo prudens in principio sermonis debet dominum orare, vt sermonem eius velit dirigere & iuuare, dicens illud Hester 14. Da sermonem rectum & bene sonantem in os meum. Vbi ostenditur quod ipse debet

Implorare diuinam maiestatem. Da.
Intimare verborum venustatem. Sermonem rectum.
Intimare diuinam voluntatem. Bene inquit sonantem.

Et sic pro certo charissimi sermones tales audientur, & ab auditoribus implebuntur. Quamuis certe hodie sermones nec libenter audiantur, nec efficaciter compleantur. (Ezech. 33. Audiunt sermones tuos, & non faciunt eos.) sed quod peius est, deridentur, & vt in pluribus contemnantur. Vnde de multis potest dici illud 2. Paral. 36. Subsannabant nuncios Dei, & paruipendebant sermones eius, &c. Omitto. Vide supra de Loqui, de Lingua, & labiis.

A **Serpens.** Nota breuiter quod per serpentem generaliter possunt intelligi quatuor, videlicet Christus, iustus, impius, & diabolus. Et sic dico quod inuenitur in scriptura

Serpens {
Mirabilis & gloriosus,
Laudabilis & virtuosus,
Execrabilis & vitiosus,
Detestabilis & odiosus.
}

¶ Dico primo quod inuenitur serpens gloriosus & mirabilis. Et sic per serpentem intelligitur Christus, qui dicitur serpens, à serpendo, quia scilicet circa terram serpit homo corporaliter incedendo. Teste enim Plinio, corium serpentis puluerisatum valde est medicinale. Sic pro certo humanitas Christi, quæ scilicet fuit corium & pellis ipsius Dei, est contra crimina medicinalis, potissime quando accipitur puluerisata, id est, considerata vt ad summam humilitatem redacta, & in hasta crucis cremata, & quasi in cinerem commutata. Teste enim eodem Plinio, qui pinguedine serpentis mortui inungitur, à cunctis aliis viuis serpentibus formidatur. Sic vere si istius serpentis, id est, Christi mortui pinguedine te per deuotionem & compassionem inunxeris, à viuis serpentibus, id est, à peruersis & immortalibus dæmonibus tutus eris. Quod bene figuratur Exod. 4. vbi virga Moysi dicitur in serpentem mutata fuisse, & serpentes magorum Pharaonis legitur deuorasse. Quod etiam figuratur Num. 21. vbi dominus propter peccata populi misit in eos serpentes ignitos, id est, serpentes, ignem spirantes, vel dolorem ardoris ignei inferentes, homines pungentes & inuenenantes: præcepto tamen domini factus est serpens æneus, & sursum pro signo in palo leuatus, quem quicunque intuebatur, à serpentum morsibus sanabatur. Item dicit Plinius de serpente quod dicitur esse quidam serpens qui vocatur tyrus, de quo mortuo tyriaca conficitur, quæ serpentum morsibus contrariatur. Sic pro certo charissimi est de Christo, qui voluerit ipsum sequi, & eius pinguedine inungi, &c. Item proculdubio virga Moysi id est, Christus, qui est virga virtutis Dei, quē misit dominus ex Sion dominari in medio inimicorum suorum, in serpentem, id est, in corporalem hominem est mutatus, & tandem postquam factus fuerat æneus, id est, per prædicationem resonans in palo alte coram omnibus est leuatus, & sic per ipsum alij serpentes, scilicet dæmones, fuerunt victi & deuorati, & illi qui flammis tentationis ipsorum vrebantur, per aspectum, id est, per fidem & cōsiderationem ipsius sunt sanati. Et ideo ipse Christus de seipso loquens dicit Ioan. 3. Sicut exaltauit Moyses serpentem in eremo, sic exaltari oportet filium hominis. Iste est igitur serpens gloriosus & mirabilis.

¶ Secundo dico quod est serpens virtuosus & laudabilis. Et B
sic dico quod per serpentem intelligitur homo iustus. Serpens enim quandoque in capitibus habet lapides preciosos. Serpens etiam in hoc summam prudentiam dicitur habere, quia pro tuitione capitis totum corpus exponit percussori. Sic vere charissimi vir iustus in cuius capite, id est, in cuius mente inuenitur lapis preciosus Christus, & eius fides & gratia, quia scilicet, quod in suo capite, scilicet Christo vel in fide consistit proprie vita sua percussionibus & tribulationibus se exponit pro ipso, scilicet defendendo, & se sibi perpetuo conseruando. Et ideo bene nos monet Deus Matth. 10. Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Et in Psalm. etiam dicitur. Laudate dominum de cœlis, bestiæ & vniuersa pecora, serpentes & volucres pennatæ. Isti enim dicuntur bestiæ, propter simplicitatem. Dicuntur serpentes, propter sagacitatem. Dicuntur volucres, propter contemplationis sublimitatem. Dicuntur etiam pennatæ, propter aliarum virtutum multiplicitatem. Sic ergo dico quod iustus dicitur serpens virtuosus & laudabilis.

¶ Tertio dico quod inuenitur serpens vitiosus & execrabilis. C
Et sic dico quod per serpentem intelligitur peccator. Serpens enim est animal nociuum & venenosum, sic peccator per mala verba exempla & opera nociuus est & venenosus. Ideo peccatoribus loquitur dominus Matth. 23. Serpentes genimina viperarum quomodo fugietis à iudicio gehennæ. Vnde breuiter possumus dicere quod

Peccatores sunt Serpentes {
Deceptione fallentes,
Ambitione feruentes,
Detractione mordentes,
Turbatione sæuientes.
}

¶ Sunt dico fallentes per deceptionem. Serpens enim sibilando D
mordet & inuenenat. Serpens enim est valde lenis & suauis, vix enim potest teneri, sicut nec anguilla, & ideo dicitur coluber à collabendo. Serpens insuper nunquam recte, imo semper tortuosè incedit, signans peccatorem, qui quandoque ita est tortuosus & cautelosus, quod etiam dum sibilat, id est, dum blande & suauiter loquitur, ipse tamen inuenenat & persequitur. Ita enim scit per cauillationes collabi, quod vix potest ab aliquo comprehendi. Et ideo de serpente loquitur scriptura Genes. 3. Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ. Talis figuratur in serpente qui seduxit Euam, qui secundum Iosephum vultum habebat virgineum, corpus tamen serpentinum, mulieri vero quam decipiebat, vultum virgineum ostendebat, corpus vero serpentis sub arboris foliis abscondebat. Sic vere multi sunt qui quando aliquem volunt decipere, corpus serpentinum suum, id est, suam prauam intentionem, & suam venenosam conditionem solent sub foliis palliationum abscondere, & vultum virgineum, id est, faciem blandientem & fallacem solent aliis demonstrare. Eccles. 12. Quis medicabitur (alias miserebitur) incantatori à serpente percusso? Et ideo de cautelis & malitiis talium dicitur. Hierem. 8. Ecce mittam vobis serpentes & regulos, quibus non sit incantatio. Isti ergo sunt fallentes per deceptionem.

¶ Item dico quod isti sunt feruentes per ambitionem. Sunt E
enim serpentes aliqui tanti feruoris, quod etiam pelles eorum in aqua frigida positæ faciunt eam feruere, vt dicit Plin. Serpens toto corpore terram tangit, & semper adhærendo terræ incedit. Serpens insuper terram comedit, & de puluere cibum sumit. Sic vere charissimi multi sunt peccatores qui per auaritiam & ambitionem sunt feruentissimi. Numer. 21. & Deuteron. 8. Misit dominus in populum serpentes ignitos. Toto enim corde & corpore, id est, tota affectione & occupatione terram & terrena tangunt & diligunt, puluerem bonorum temporalium summe volunt. Esa. 15. Serpenti puluis panis eius. Et ideo serpentem legitur dominus maledixisse, dicendo sic Genes. 3 Super pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus. Isti igitur sunt feruentes per ambitionem.

¶ Item dico quod isti sunt mordentes per detractionem. Lin- F
gua enim serpentum est venenosa, ita etiam agitatur per violentiam veneni, quod videtur duas linguas habere. Sic vere lingua peccatorum per detractionem venenosa est, & per duplicitatem furcosa est. Psalm. Acuerunt linguas suas sicut serpentes, venenum aspidum sub labiis eorum. Isti enim non cessant alios mordere, & ipsos veneno infamiæ inficere & nocere. Ecclesiast. 10. Quemadmodum si mordeat serpens in silentio, sic qui detrahit proximo in secreto. Isti igitur sunt mordentes per detractionem.

¶ Item

¶ Item dico quod iſti ſunt ſæuientes per turbationem. Serpens enim prouocatus ſolet acriter indignari, & hominem quãdoque inuadere & rimari. Quando enim venenum ſuum calefit, tunc faciliter percutit atque lædit. Sic vere peccator quando venenum ſuæ iracundiæ in cordis ſui viſceribus incaleſcit, ita quãdoq; furit & in iracundiã ardeſcit, ꝙ modica occaſione alios verbo vel facto percutit aut inuadit. Pſal. Furor illius ſecundum ſimilitudinem ſerpentis. Et ſic figuratur Apoc. 9. vbi dicitur quod equi locuſtarum de ore ſuo emittebant ſulphur, ignẽ & fumum; & caudę eorum erant ſimiles ſerpentibus. Quia ſcilicet tales ſunt ſuperbi ſicut equi, de ore ſuo ſolent verba ſulphurea propter infamationis fœtorem, verba ignea propter iracundiæ furorẽ, verba fumea propter iactantiæ clamorem emittere, ita quod cauda eorum eſt ſerpentina, in quantum finis verborũ, qui per caudam intelligitur, ad malum dicitur declinare. Deuter. 32. Dentes beſtiarum immittam in eos, cum furore trahentium ſuper terram atque ſerpentium. Sic igitur dico ꝙ per ſerpentem intelligitur peccator. Et ſic patet quod in ſcriptura inuenitur ſerpens vitioſus & damnabilis.
H ¶ Quarto dico ꝙ eſt ſerpens venenoſus & odibilis, & iſte ſerpens eſt diabolus, qui dicitur ſerpens propter malitiam in decipiendo, & propter venenoſitatem in tentando & ſuggerendo. Iſte eſt ſerpens quẽ dominus de cœlo proiecit. Quia ſ. ſicut inſula Hibernię nullum ſerpentem admittit, ſic inſula paradiſi nullum diabolum recipit, aut ibi ſtare permittit. Vnde Apocal. 12. dicitur quod de cœlo proiectus eſt draco ille magnus ſerpens antiquus, &c. Iſte enim ſerpens qui peccatores in inferno mordebit, & ipſos atrociter deuorabit. Vnde peccatoribus dicit dominus Amos 9. quod ſi celauerint ſe in profundo maris, ibi mandabo ſerpenti, & mordebit eos. Et Eccleſ. 10. dicitur quod homo cum mortuus fuerit, hæreditabit ſerpentes & vermes: Veruntamen iſte ſerpens finaliter viſitabitur, & ad ignem æternum condemnabitur, quia ſicut dicitur Apoc. 20. Angelus qui habebat clauem putei abyſſi, apprehendit draconem ſerpentem antiquum qui eſt diabolus & ſatanas, & ligauit eum, clauſitque, & ſignauit ſuper eum. Iſtud autem erit in iudicio, quando Chriſtus qui eſt Angelus teſtamẽti, luciferũ relegabit, & eum in abyſſi puteo ligabit. Eſa. 27. Viſitabit dominus ſuper leuiatan ſerpentem antiquũ, &c. Sic igitur patet quomodo per ſerpentẽ poteſt diabolus, peccator, iuſtus, & Chriſtus intelligi, &c. Vide de Colubro, & in titulis infinitis, vbi plura de ſerpentibus ſunt exempla.

A **Seruare.** Nota, quod ſeruare ſignificat rei poſſeſſionem, tuitionem & defenſionem. Et inuenitur in ſcriptura multiplex ſeruare, videlicet

Seruare { Diuinæ protectionis, / Mundanæ afflictionis, / Humanæ diſcretionis, / Æternæ damnationis.

Deus enim ſeruat iuſtos ne confundantur. 2. Paral. 19. Diligit Deus Iſrael, & vult ſeruare eum in æternum. Mundus ſeruat bonos vt affligatur. Act. 12. Petrus autem ſeruabatur in carcere. Deus ſeruat peccatores vt conuertantur. Iuſti vero ſeruant ſeipſos ne deſtruantur. Vnde in epiſtola Iudæ. Vos ipſos in dilectione ſeruate. Diabolus ſeruat iniquos vt occidant, ſicut carnifex qui ſeruat pingue animal & porcũ ad occidendum; Iob 21. In diem perdi-
B tionis ſeruatur malus, & ad diem furoris ducetur. ¶ Dicamus ergo breuiter & generaliter ꝙ eſt vnum ſeruare diuinum, & vnum humanum. Seruare diuinum eſt illud quo Deus ſeruat iuſtos,

Ipſos { Liberando à tentatione, / Præſeruando à damnatione, / Collocando in ſaluatione.

Primo ergo dico quod Deus ſeruat iuſtos, ipſos à tentatione liberando. Deus enim eſt ſicut nutrix, quæ ſeruat puerum ne cadat in lutum, ne maculetur. Deus eſt ſicut diues mercator, qui ſeruat bonam pecuniam ne expẽdatur. Deus eſt ſicut tutor, qui ſeruat pupilli hæreditatem ne conſumatur. Deus eſt ſicut ductor, qui ſeruat illum quem ducit ne in errorem mittatur. Quia proculdubio chariſſimi Deus eſt

Iuſtorum { Nutritor, / Mercator, / Tutor, / Ductor.

Et ideo ipſos tanquam ſuos à peccato ſeruat, & ne perdant hæreditatem gratiæ, ipſos cuſtodit benigniter & præſeruat. Vnde 1. Reg. 2. Pedes ſanctorum ſuorum ſeruabit, & impij in tenebris conticeſcent, quia non in fortitudine ſua roborabitur vir. Deus
C igitur ſeruat iuſtos, à tentatione liberando. ¶ Secundo dico ꝙ Deus ſeruat iuſtos, à damnatione præſeruando; Medicus enim qui curã habet de ægro, ſeruat eum à morte & infirmitate, dando ei aſperas medicinas. Sic Deus qui curam habet, generaliter de omnibus (Sap. 6.) hominem à morte inferni præſeruat, dum ſibi aſperas medicinas tribulationum miniſtrat. Mundi enim tribulationes medicinæ ſunt, quia ſecundum Hieronym. quod creditur eſſe pœna, medicina eſt. Et ideo dominus poſtquam licentiam vulnerandi & depauperandi Iob dederat diabolo legitur ſibi dixiſſe Iob 2. Veruntamen animam eius ſerua. Vnde Apoc. 3. Quoniam ſeruaſti verbum patientiæ meæ, & ego ſeruabo te ab hora tentationis. ¶ Tertio dico quod Deus ſeruat iuſtos, in ſal- D
uatione collocando. Ille enim qui vult aliquid bene cuſtodire & ſeruare, ſolet illud in tuto loco reponere & locare. Patet in iſtis magnis hominibus, qui libenter ponũt theſauros ſuos in religionibus, & maxime literas ſuas & priuilegia. Sic vere qui vult ſeruare iuſtos. Ideo ponunt iuſti theſauros ſuos & cor ſuum in Deo, qui eſt vera religio, & iſte eos in perpetuum ſibi vult reſeruare, & ideo in tuto loco, ſcilicet in paradiſo ponit eos. Fructus enim qui bene ſeruantur & cuſtodiuntur, in tuto loco ponuntur. Sic & iſti. Vnde Eſa. 49. Seruaui te & dedi te fœdus populi Deus, ergo in paradiſo ſeruat bonos, & bona eorum in paradiſo pro eis reſeruat. Nota, ꝙ homo meliora & vtiliora ſeruat pro amicis, viliora autem dat extraneis. Sic Deus pro iuſtis ſeruat æterna, peccatoribus ſeruat temporalia & terrena. Pſal. In æternum ſeruabo illi miſericordiam meam, & teſtamentũ meum fidele ipſi. Et ſic patet quod eſt quoddam ſeruare diuinum. ¶ Adhuc dico quod eſt E
vnum ſeruare humanum. Et iſtud eſt illud quo quis ſe ſeruat à vitiis & à peccatis, & quo quis ſeruat illa quæ ſunt vtilia ad ſalutem. Ille enim qui ſe vult ab infirmitate ſeruare, ſolet bonam diætam & bonum regimen, necnon & mandata Medici obſeruare. Sic vere qui ab infirmitate & morte perfectè ſe ſeruare voluerit, regimen diſciplinæ & mandata Dei neceſſario obſeruabit, iuxta illud verbum cœleſtis Medici Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Vbi aduerte quod ad ſeruandum

Animus requiritur. (Si vis)
Fructus promittitur. (Ad vitam ingredi)
Modus oſtenditur. (Serua mandata.)

Homo enim qui vult ſe bene ſeruare,

Debet { Habere motum electiuum. (Si vis) / Habere fructum allectiuum. (Vitam) / Tenere modum profectiuum. (Mandata.)

¶ Igitur habeamus motum ſeu etiam votum electiuum. Si vis in- F
quit. q.d. voluntas requiritur, quia ſcilicet niſi homo velit ſeruare ſeipſum, impoſſibile eſt quod poſſit ſeruari. Bona enim voluntas & bonus affectus eſt primum requiſitum ad cuſtodiam viri iuſti. Si vis inquit. q.d. niſi velis, impoſſibile eſt. Phreneticus enim vix poteſt à morte ſeruari, & hoc eſt, quia non vult nec patitur curari, nec credit infirmari. Sic vere nec homo à morte æterna ſeruatur, qui infirmitate peccati voluntariè delectatur. Voluntas enim interior eſt neceſſaria, alioquin cuncta cuſtodia eſt fruſtratoria. Eccl. 15. Si volueris mandata conſeruare, conſeruabunt te & in perpetuum fidem placitam ſeruare. Appoſuit tibi Deus aquam & ignem, ad quod volueris porrige manum. Mors & vita appoſita ſunt homini, quod placuerit ſibi, dabitur ei. Si vis ergo. Et nota quod iſta dictio ſemper ſignificat conditionem, quia pro certo multæ conditiones requiruntur ad hoc ꝙ homo debite à peccato ſeruetur. Requiritur enim dilectio. Ioa. 14. Si diligitis me, mandata mea ſeruate. Requiritur etiam verbi impletio. Ioan. 14. Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit. Requiritur inſuper mortis euaſio, quia ſicut dicitur Ioan. 8. Si quis mãdata mea ſeruauerit, mortem non guſtabit in æternum. Et bene dicitur mortis euaſio, id eſt, peccati euaſio. Habeamus igitur chariſſimi motum electiuum. Si vis. Quod eſt contra multos, qui non volunt à malo ſeruari, imo voluntariè criminibus ſubiugari. Quia ſcilicet teſte Auguſt. peccatum à Deo eſt voluntarium, quod ſi voluntarium non eſt, non eſt peccatum. Iſti enim ſunt ſimiles pueris, qui voluntariè intrant lutum, quamuis ſciant ꝙ ibi maculentur, & quamuis exinde à matre ſæpius verberentur. Quia proculdubio miſer peccator voluntariè currit ad peccatum, quamuis exinde ſciat certiſſimè ſe reportare primo maculam, poſt tormentum, iſte deberet attendere ad illud, ſcilicet ꝙ finaliter ſequitur, & dicere illud Dan. 13. Si enim hoc egero, mors mihi eſt. Non ſic ergo, ſed ſeruemus nos & habeamus motum ac votum electiuum, & firmam voluntatem. Si vis inquit. ¶ Inſu- G
per dico quod videamus fructum allectiuum. Vitam inquit. Ad conuiuium regis inuitatus, ſeruat ſe à puerilibus ne fœdetur, ſeruat ſe à fæcibus ne maculetur, & à vanis conſortiis ne tardetur. Clericus enim ſciens qui ſperat aliquam bonam collationem, ſicut bonum beneficium, bene cauet quod habeat proceſſum bonum, & bene ſeruat ſe ne faciat aliquẽ exceſſum: timet enim quod ſibi obiiceretur quando vacante beneficio ipſum apprehendere niteretur. Cum igitur chariſſimi nos ſimus impetrantes & expectantes collationem ſummi prælati Dei, & cum omnes ſimus inuitati ad illud æternum conuiuium ſummi regis, & omnes ſperemus illud æternum beneficium reportare, & nos in illo dulci conuiuio recreare, bene debemus ſeruare nos ne vltra quam deceat excedamus, & cauere vt proceſſum bonarum virtutum & operum habeamus, nec non ne fœdemur maculis vitiorum, ne

fatiemur groffis cibariis terrenorum, & ne tardemur vanis folatiis mundanorum. Ad vitam inquit ingredi. q.d. ingreffus vitæ æternæ illi promittitur, qui voluntatem Dei feruat, & qui à vitiis præferuatur. Vnde Prouerb. 7. Serua mandata mea, & viues. Igitur videamus fructum allectiuum. Ad vitam inquit ingredi.

H ¶ Denique dico quod neceffe eft quod teneamus modum directiuum feu perfectiuum. Serua inquit mandata. Obferuantia enim mandatorum eft propriè modus & regula feruandi nofmetipfos. Mandata enim Dei, id eft, diuina, funt ficut recepta Medici, quæ infirmus debet feruare, vt ipfe valeat à mortis periculo fe liberare & faluare. Sicut enim dicitur Apocal. 1. Beatus qui legit & qui audit verba prophetiæ huius, & qui feruat ea quæ in ea fcripta funt. Quia ficut dicitur 1. Ioan. 2. Qui feruat mandata eius, in ipfo manet. Et ideo breuiter nota quod ifta mandata præcipuè mandantur feruari, videlicet

Mandatum { Charitatis,
Caftitatis,
Firmitatis,
Puritatis.

De obferuantia charitatis dicitur Ephef. 4. Solliciti feruare vnitatem in vinculo pacis. De obferuantia caftitatis dicitur Tobiæ 3. Mundam feruaui animam meam ab omni concupifcentia. De mandato firmitatis dicitur Deuteron. 23. Quodcunque femel egreffum eft de labiis tuis, obferuabis. De obferuantia puritatis dicitur Genef. 37. Manus veftras feruate innoxias. Et fic igitur patet quomodo & quæ debemus feruare, tenere & complere, vt generaliter dicatur illud Matth. 23. Omnia quæcunque dixerint vobis, facite & feruate, vt & fic dicat homo illud Marc. 10. Hæc omnia feruaui à iuuentute mea. Hæc igitur de feruare & obferuare fufficiant.

A **Seruire. Seruus.** Cùm feruire pertineat ad fubditum, feruiri vero pertineat ad magiftrum, poffumus dicere quod generaliter in fcriptura inueniuntur quatuor genera feruitutis. Inueniuntur enim

Seruitus { Virtuofa,
Vitiofa,
Gaudiofa,
Tædiofa.

Prima eft feruitus perfectorum,
Secunda eft feruitus peccatorum,
Tertia eft feruitus beatorum,
Quarta eft feruitus damnatorum.

¶ Prima eft feruitus magnæ perfectionis, & ifta eft qua boni feruiunt Deo vel prælato. De qua Luc. 1. Seruiamus domino in fanctitate & iuftitia coram ipfo.

B ¶ Secunda eft feruitus vilis conditionis, & ifta eft feruitus vilis peccati, qua homo feruit diabolo vel peccato, de qua Iudic. 2. Fecerunt filij Ifrael malum in confpectu domini, & feruierunt Baalim & Aftaroth.

C ¶ Tertia eft feruitus magnæ prælationis, & ifta eft illa qua beati feruiunt Deo. De qua dicitur quod feruire Deo regnare eft. De qua poteft dici illud 3. Reg. 10. Beati funt ferui tui qui ftant coram te femper. Et Efa. 65. dicitur, & eft verbum domini loquentis de ipfis damnatis. Ecce inquit ferui mei comedent, & vos efurietis, ferui mei bibent, & vos fitietis, ferui mei lætabũtur, & vos contriftabimini, ferui mei laudabunt præ exultatione, &c.

D ¶ Quarta eft feruitus duræ damnationis & ifta eft illa qua reprobi funt in inferno fubiecti, & ipfis tormentis & dæmonibus fubiugati. De qua Hierem. 5. Seruietis ibi (fcilicet in Babylone) diis alienis qui non dabunt vobis requiem die ac nocte. Generaliter ergo dicamus aliquid de feruitute bona & mala, & dicamus quod per feruum poteft intelligi quilibet perfectus vir qui fcilicet Deo & prælato humiliter obedit & feruit. Seruus enim dicitur ille qui non eft fui iuris, fed qui potius eft fubditus alienæ voluntati, & dicitur feruus à feruiendo, vel etiam à feruando. Illi enim qui in bello capiuntur, cum occidi poffint, à morte feruantur, & ideo ferui victorum efficiuntur, & poteftati ipforum fubiiciuntur. Sic vere chariffimi cum Deus nos à morte æterna præferuauerit, & in bello crucis acquifierit, iuftum eft vt ei obediamus, & vt voluntatem noftram voluntati ipfius totaliter fupponamus, iuxta illud Iofuæ 23. Timete dominum, & feruite ei corde perfecto. Vt & de iuftis dicamus fiue exponamus illud Apoc. 22. Serui eius feruient ei, & videbunt faciem eius. ¶ Vbi aduerte

E quod ille qui vult effe feruus Dei debet habere quatuor, quæ debet habere feruus cuiuslibet magni viri. Seruus enim magni viri, debet effe

Ornatus & compofitus,
Diligens & expofitus,
Difcretus & informatus,
Ditatus & præmiatus.

Sic ferui Dei
Moraliter difponuntur, quia funt ferui eius,
Diligenter exponuntur, quia feruient ei,
Subtiliter inftruuntur, quia videbunt,
Vtiliter aftruuntur, quia contemplantur faciem eius.
Primum facit virtutum opulentia difpofitiua. Serui.
Secundum operum diligentia expofitiua. Seruient.
Tertium fenfuum vigilantia fpeculatiua. Videbunt.
Quartum bonorum affluentia præmiatiua. Faciem eius.
Primum pertinet ad virtualem difpofitionem,
Secundum pertinet ad manualem operationem,
Tertium pertinet ad cordialem fpeculationem,
Quartum pertinet ad æternalem retributionem.

Dicamus ergo quod ifti funt
Difpofiti virtualiter,
Expofiti actualiter,
Illuftrati cordialiter,
Retributi feu præmiati æternaliter.

¶ Dico ergo primo φ ifti funt virtualiter difpofiti, quia fcilicet ipfi funt ferui eius, fcilicet Dei, qui eft omnipotens rex, potens, & metuendus nimis. Ad magnum enim dominum pertinet quod habeat feruos difpofitos & ornatos & in habitu & in geftu. Vnde etiam de Salomone legimus quod miniftri eius erant ita difpofiti & ornati, quod regina Saba fuper hoc eft mirata, ficut legitur 3. Reg. 10. Sic vere chariffimi Deus qui eft rex regum & dominus dominorum, vult quod ferui fui fint in moribus bene difpofiti, & gratiis & virtutibus adornati. Serui inquit eius. Vt etiam de eis intelligatur illud Apocal. 7. ifti funt qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt ftolas fuas in fanguine agni, & dealbauerunt eas, ideo funt ante thronum Dei & feruiunt ei die ac nocte. ¶ Et nota quod

Seruitor debet effe { Lætus,
Lotus,
Erectus,
Accinctus,
Succinctus,
Veftitus,
Humilis & verecundus,
Pauidus & tremebundus.

¶ Dico pro certo chariffimi quod ferui Dei debent effe læti per F fpiritualem iocunditatem. Pfalm. Seruus autem tuus lætabitur. Hilaris enim dominus nunquam diligit feruum triftem. Et item viri iufti debent effe læti, & in diuinis laudibus occupati. Efa. 65. Serui mei laudabunt cum exultatione. Vt fic dicatur illud Gen. 47. Salus noftra in manu tua eft, refpiciat tamen nos dominus nofter, & læti feruiemus regi. ¶ Item debent effe loti per mundi- G tiæ puritatem. Mundus enim dominus mundam vult habere familiam. Vnde illud prædictum Apoc. 7. Lauerunt ftolas fuas, &c. Luc. 1. Seruiamus illi in fanctitate. ¶ Item debent effe erecti per H contemplationis fublimitatem. Homo enim nunquã bene feruit, quamdiu eft ad terram proftratus, fic nec homo quamdiu ad terrena eft per affectum inclinatus. Valde enim eft dominus excelfus & altus, quia fcilicet ipfe dicit quod cœlum fibi fedes eft, & terra fcabellum pedum fuorum. Efa. 66. Et ideo neceffe eft φ ille qui feruit fibi, fit furfum mentaliter erectus, & ad bona æterna per affectum & defiderium eleuatus. Vnde Efaiæ 52. Ecce intelliget feruus meus Iacob, exaltabitur & eleuabitur, & fublimis erit valde. ¶ Item debet effe accincti per abftinentiæ parcitatem. I Quando enim homo cingitur, venter eius conftringitur. Nota quod feruitores libenter aliqua zona nobili fe accingunt. Sic vere chariffimi, ferui Chrifti debent zona abftinentiæ fe cingere, & ventrem fuum per parcitatem ftringere & arctare. Vnde Eccleſ. 33. Onus & virga & cibus afino, panis & difciplina feruo cum opere. ¶ Item ifti debent effe fuccincti per promptæ obedientiæ K voluntatem. Seruitores enim folent veftes fuas fuccingere, vt ad obfequia poffint liberius currere & circuire. Sic vere ferui Chrifti debent effe parati ad obediendum, & ad obfequia difcurrendum. Eccl. 4. Qui feruiunt ei, obfequẽtes erunt. ¶ Item ifti debent effe L veftiti per honeftæ apparentiæ venuftatẽ. Non enim decet feruitorem effe nudum, ne forte appareat in ipfo aliqua turpitudo. Sic vere ferui Dei debent per honeftam conuerfationem effe veftiti, & ante intuentium oculos cooperti. Honeftas enim omnia folet tegere, & nihil finit in homine apparere. Vnde Prouerb. 31. Omnes domeftici eius veftiti funt duplicibus. Vnde de quolibet tali feruo poteft exponi illud Philip. 2. Formam ferui accipiens, in fimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Iftud totum eft hodie contra multos domini feruitores, qui pro certo funt hodie ita infolentes & impudentes, quod ac fi nudi accederent fiue incederent, omnes eorum turpitudines funt omnibus apparentes. Figurati in feruis Dauid, quos rex Moab in vituperium Dauid vfque ad nates veftibus detrunca.

truncauit, & eis mediam barbam rasit, sicut dicitur 2. Reg. 10. Barba in viro prudentiam signat, quæ duas partes habere debet, quia, scilicet, necesse est, quod homo sit prudens in spiritualibus, & temporalibus. Sed quid? pro certo rex Amon diabolus seruos Dauid religiosos & ecclesiasticos hodie dehonestauit, quia pro certo mediam partem barbæ suæ, hoc est dictum, prudentiam & discretionem spiritualem eis abstulit, aliam vero mediam partem, hoc est dictum, prudentiam terrenorum eis dimisit. Vestes vero honestatis eis totaliter truncauit, & nates eis discooperuit, in quantum suarum natium turpitudinem & libidinem omnibus declarauit, vt de talibus seruis dicatur hodie illud Esa. 20. Ambulauit seruus meus Esaias nudus & discalceatus & discoopertis natibus. Non sic ergo, sed sint vestiti per honesta-
M tem ¶ Item serui Christi debent esse humiles & verecundi per reuerentiæ simplicitatem. Ad seruum enim pertinet, quod sit verecundus, humilis & reuerens Dan. 13. Erubuerunt serui vehementer. Et quod superioribus impendat reuerentiam & honorem. Sic vere debent esse ad literam serui Christi. vnde Phil. 2. Semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens. Vt sic dicat illud verbum humilitatis quod dicitur in Psal. Seruus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ. Istud est contra multos seruitores Christi, qui magis sunt superbi quam alij. Nam hodie sicut abundant in terrenis facultatibus, ita etiam abundant in superbijs & vanitatib. vnde Prou. 30. dicitur, quod per tria mouetur terra. & sequitur. Per seruum cum regnauerit. Seruus enim superbus diceretur, qui proprio domino dedignaretur seruire, nec vocatus insuper respondere. Tales sunt mali ecclesiastici, qui pro certo domino suo proprio Christo seruire dedignantur. Patet in canonicis, qui intrant ad ecclesias ad recipiendum, & non ad seruiendum. De talib. superbis loquitur Iob 39. Nunquid volet rhinoceros seruire tibi, aut morabitur ad præsepe tuum? q. d. ꝙ non. Rhinoceros enim, id est, vnicornis qui nulla arte domatur, à virgine tamen decipitur, in cuius gremium inclinatur, signat tales cornutos & superbos, qui libenter in mulierum gremijs inclinantur, nunquam tamen per obedientiam domantur, nec ad præsepe Christi, id est, ad diuinum officium morantur, quinimo sibi seruire præ arrogantia dedignantur. Quod potissime apparet de multis fatuis nobilibus qui in religione vel ecclesia positi nolunt facere officia consueta, dicentes illud Ioan. 8. Filij Abrahæ sumus, & non seruiuimus vnquã. Et de eis potest dominus dicere illud Iob 19. Seruum meum vocaui, & non respondit mihi, ore proprio deprecabar illum &c. Non sic charissimi, sed sint humiles & verecundi per simplicitatem. vnde Iud. 8. In spiritu contri-
N to & humiliato seruientes illi. ¶ Item dico, quod isti debent esse pauidi & tremebundi per diuini timoris dubietatem. Seruus enim semper debet esse pauens & timidus, ne forte faciat quod displiceat domino suo. Sic serui Christi, sicut dicitur in Psal. Seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore. Et sic charissimi dico, quod serui Christi debent habere prædictas octo conditiones, & sic erunt virtualiter dispositi. Serui inquit eius, quod est primum authoritatis Genes. 44. Omnes serui sumus domini
O nostri. ¶ Secundo dico, quod illi qui volunt esse proprie serui Christi debent actualiter esse expositi, ꝙ ostenditur cum dicitur Seruient ei. Seruus enim debet esse diligens & attentus ad seruiendum magistro suo, & expositus & paratus, & sic isti seruiunt ei. Serui enim officium est seruire, quia alias seruus proprie non diceretur, si seruire non dignaretur. Et ideo serui Christi debent esse seduli in seruiendo, & in laborem pœnitentiæ sustinendo, iuxta illud Apostoli 1. Cor. 9. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Et domino etiam per bona opera ministrando 1. Regum 7. Præparate corda vestra domino, & seruite illi soli. Et bene dicit illi soli, quia pro certo illi qui soli Deo sunt dedicati, & qui eius patrocinio & patrimonio sunt ditati, debent in eius seruitio esse solummodo occupati. Vnius enim materiæ vnica est forma, vnius serui vnus debet esse dominus, vnius ministri vnus debet esse prælatus. Ideo cuilibet seruitori Christi dicitur Deuter. 6. Dominũ Deũ tuũ timebis illi soli serуies. Quod est contra multos seruitores Christi, qui quamuis in ecclesia Deo soli sint dedicati, mundi tamen negocijs sunt communiter occupati, cum tamen dicat dominus Luc. 16. quod nemo potest duobus dominis seruire &c. Istud patet de clericis beneficiatis & prælatis, & alijs, qui curias principum frequentantes, magis seruiunt regibus quam Deo vel cœli ciuibus. Et tamen istis loquitur scriptura 1. Cor. 6. Precio empti estis magno, ac si diceret. ¶ Ideo nolite fieri serui hominum. Vnde nota, quod isti non habent vnum dominum, imo multos. Seruiunt enim

Delicijs corporalibus,
Diuitijs temporalibus,
Blanditijs fœminalibus,
Principibus sæcularibus,
Dæmonibus spiritualibus,

Quod enim isti seruiant delicijs corporalibus, scilicet, potibus atque cibis, patet ad Romanos 16. vbi dicitur. Domino non seruiunt, sed suo ventri. Item quod seruiant temporalibus diuitijs, patet per illum qui dicit quod largus expendit diuitias vt dominus, auarus autẽ custodit eas vt seruus. vnde ad Gal. 4. Rursum conuertimini ad infirma & egena mundi elementa, quibus denuo seruire vultis. & ad Ro. 1. dicitur, quod seruierunt creaturę potius quam creatori. Item quod isti seruiant fœminalib. blandicijs, patet Ose. 12. vbi dicitur Seruiuit Israel in vxorem. Et de luxurioso dicitur ad Ro. 6. Exhibuistis mẽbra vestra seruire immunditiæ. Item ꝙ isti seruiant sęcularib. negocijs, patet Iud. 3. vbi dicitur. Melius est vt viuentes seruiamus Nabuchodonosor regi magno, sicut sunt illi q dimittunt seruire ecclesijs suis, ꝓpter seruitiũ regũ. Itẽ ꝙ isti seruiant spiritualib. nequitijs, patet Iud. 10. Seruierũt idolis Baalim & Astaroth. Et breuiter isti videntur seruire dæmonib. dũ suis suggestionib. obediunt, iuxta illud 2. Pet. 2. A quo quis superatus est, huius & seruus est. Videntur etiam seruire vitijs, in quantum ipsa implent & perficiũt, iuxta illud. Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati Io. 8. Non sic charissimi, sed seruiamus eius, scilicet, Deo Hier. 20. Seruient domino Deo suo, & Dauid regi suo. ¶ Tertio dico, quod illi qui volũt esse serui Chri- P
sti, debent esse cordialiter illustrati, quod ostenditur cum dicitur Vident. Seruus enim qui non potest videre bene, nunquam potest bene seruire. Et ideo de seruo dicitur Lucæ 12. Beatus ille seruus quem cũ venerit dominus eius inuenerit vigilantem. Quia proculdubio charissimi, seruus Dei debet videns esse per discretionem, & vigilans per considerationem, & per vtilium meditationem. Videns inquit Apoc. 3. Collyrio inunge oculos vt videas. Ideo istam discretionem petebat Dauid in Psal. dicens. Seruus tuus sum ego, da mihi intellectum. q. d. intellectus & discretio est necessarius seruo Dei Esaiæ 52. Ecce intelliget seruus meus Iacob. Quia pro certo charissimi sicut dicitur Prou. 17. Seruus sapiens dominabitur filijs stultis. Seruus enim sapiẽs est homo iustus; filius vero stultus est diabolus, cui pro certo seruus sapiens damnatur; quando sibi obuians suis tentationibus contrariatur Eccl. 19. Seruo sensato liberi seruiunt. Vel etiam per liberos possunt intelligi sæculares, qui pro certo seruis sensatis, id est, viris iustis & religiosis seruiunt, quando sensatos eos conspiciunt, iuxta illud Ecclesiast. 7. Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua. Aduertendum tamen quod dicit dominus Luc. 12. quod ille seruus qui cognouerit voluntatem domini sui, & non fecerit eam, plagis multis debet vapulare. Quia proculdubio multi sunt hodie serui Dei qui bene sunt prudentes & discreti, & bene sciunt quid oportet facere, & quid cauere, sed pro certo Dei voluntatem nunquam faciunt, nec ad aliquod bonum manum ponunt, & ideo finaliter plagis æternæ miseriæ se exponunt. Quod bene figuratur in seruo pigro, qui negociari noluit in talento, sed illud in terram abscondit, & ideo audire meruit. Seruum inutilem eijcite, & in tenebras exteriores proijcite, sicut dicitur Matt. 25. Quia pro certo ille in tenebras exteriores, id est, in infernum proijcitur, qui talentum scientiæ vel prudentiæ sibi concessum, in terra, id est, in terrenis nogocijs fodere & expendere nititur, & exinde vitam æternam per virtutes & bona opera non lucratur. Non sic ergo charissimi, sed sint cordialiter illustrati.
¶ Quarto dico, quod illi qui sunt serui Dei, erunt supernaliter Q
præmiati. Faciem eius inquit Facies enim Dei est gloria æterna, quia visio est tota merces. Istam igitur serui eius pro præmio videbunt quando cœlestem gloriam obtinebunt, dicentes ipsi Deo illud Hester 14. Valde enim admirabilis es domine, & facies tua plena est gratiarum. Vt de tali præmio seruorum dicatur illud Esaiæ 41. Et tu Israel seruus meus quem elegi, semen Abraham amici mei, in quo apprehendi te ab extremis terrę & à longinquis vocaui te, & dixi tibi, seruus meus es tu, elegi te &c. Quilibet enim beatus dicitur videns Deum qui ab extremis terræ, id est, ab ista mortali vita sursum vocatur, vbi à Deo perpetuo præmiatur. Sic igitur patet charissimi quomodo serui Dei debent præmiari supernaliter, debent doceri cordialiter, debent moueri actualiter, debent ornari virtualiter. Bene ergo dictum est. Serui eius seruient ei, & faciem eius videbunt. Et hoc de bonis seruitoribus sufficit.

¶ Sed adhuc dico, quod seruitus accipitur in malo. Et sic per R
seruum intelligitur peccator. Homo enim eo ipso quod peccat, subijcit se seruituti diaboli, & peccati, quia sicut dicitur Ioan. 8. Qui facit peccatum, seruus est peccati. Et illud prædictum 2. Pet. 2. A quo quis superatus est, eius seruus efficitur. Et ideo breuiter dico, quod peccator est Seruus

Obliuiosus,
Tædiosus,
Præsumptuosus,
Luxuriosus,
Pernitiosus,
Malitiosus,

Prōditiosus,
Furiosus.

Est dico peccator seruus obliuiosus. Obliuiscitur enim ea quæ pertinent ad salutem, ac ignorat domini voluntatem Ioan. 15. Seruus nescit quid facit dominus. Vnde de seruo qui obliuioni dederat, quod dominus suus redire deberet dicitur Luc. 12. Veniet dominus serui illius die qua non sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum, partemq; eius ponet cum infidelibus. Est etiam peccator seruus desidiosus, id est, piger. Vnde iste est ille qui præ desidia operari noluit in talento Matth. 25. Ideo à domino legitur audiuisse. Serue male & piger sciebas, quod homo durus sum &c. Peccator enim piger est ad omne bonum faciendum Iob 7. Seruus desiderat vmbram. Vnde de malo seruo dicitur Eccles. 23. Seruum inclinant operationes assiduæ. Sequitur. Mitte illum in operationem, ne vacet. Multa enim mala docuit ociositas. Et ibidem. Operatur in disciplinam, & quærit requiescere, laxa manus illi, & quærit libertatem. Item peccator est præsumptuosus, quia, scilicet, indignatur seruire Deo suo vel prælato Hie. 2. Locutus sum tibi in abundantia tua, dixisti, non seruiam: & Iob 19. Seruum meum vocaui, & non respondit mihi. Item peccator est seruus luxuriosus Rom. 7. Carne seruio legi peccati. Item est seruus perniciosus, id est, iniquus & ingratus. Vnde figuratur in illo (Matth. 18.) qui veniam a domino suo obtinuit, & tamen conserui sui misereri noluit, & ideo in carcere positus fuit. Serui inquit nequam, nonne & te oportuit conserui tui misereri, sicut & ego misertus tui sum? vt habetur ibidem. Item est seruus malitiosus, de quo Eccle. 23. Seruo maleuolo tortura, & compedes. Item est seruus prōditiosus, qui, scilicet, fidelitatem non seruat domino, imo per peccatum se iungit diabolo sui domini inimico 3. Reg. 21. Tetenderunt ei insidias serui sui, & interfecerunt eum. Item est seruus furiosus, & ebriosus. vnde Luc. 12. Quod si dixerit seruus ille, moram facit dominus meus, & cœperit comedere, & bibere, & percutere familiam, veniet dominus eius hora qua nescit, & partem eius ponet cum infidelibus. Et sic igitur patet, quomodo peccator subijcitur criminum seruituti, & quomodo comparatur in scriptura multipliciter malo seruo. Et ideo breuiter de peccatore dicitur Thre. 1. Migrauit Iudas propter afflictionem, & multitudinem seruitutis, habitauit inter gentes, nec inuenit requiem. Quia pro certo peccator nunquam potest proprie requiescere quamdiu subiectus est seruituti peccati: semper enim spinis remorsus conscientiæ pungitur, & semper à magistro suo diabolo de peccato in peccatum discurrere compellitur, multis etiam flagellis, & tribulationibus subiugatur Psalm. Multa flagella peccatoris &c. Vnde de tali seruitute dicitur Hie. 5. & 16. Seruietis ibi dijs alienis, qui non dabunt vobis requiem die ac nocte. Hoc igitur de seruitute sufficit tam in bono significato quam in malo.

A **Sex.** Nota breuiter cum senarius sit numerus perfectus, diuersimode significat in scriptura. Vnde breuiter dico, quod iste numerus Sex, signat statum

Mortalis conditionis,
Moralis perfectionis,
Pœnalis afflictionis,
Finalis saluationis,
Lethalis corruptionis.

¶ Dico primo, quod senarius signat mortalem conditionem, videlicet statum vitæ præsentis. Iste enim est status laboris, & doloris, figuratus in sex annis quibus seruire seruum emptitium oportebat, figuratus in sex annis, quibus seminare decebat, figuratus in sex diebus quibus operari licebat, figuratus etiam in sex diebus quorum curriculo ciuitas Hiericho corruebat. De sex annis seruitutis dicitur Exod. 21. Si emeris seruum hebræum, sex annis seruiet tibi, & septimo egredietur liber. De sex annis seminationis dicitur Exod. 23. Sex annis seminabis terram tuam, & in septimo cessabis seminare, & metere. De sex diebus operationis dicitur Exod. 23. Sex diebus operaberis. & Luc. 13. Sex dies sunt quibus operari oportet. De sex vero diebus destructionis Hiericho dicitur Iosuæ 6. Circuite inquit vrbem &c. Sequitur. Sic facietis sex diebus. Et dicitur ibidem, quod tandem muri Hiericho corruerunt. Et iste senarius charissimi signat vitam præsentem, quæ per sex mundi ætates vsque ad mortem discurrit, & tandem in septima cum mortuis requiescit. In isto enim senario diuersis seruitutibus subiugamur. In isto senario gratijs, & virtutibus seminamur. In isto senario varijs operibus occupamur. In isto senario more ciuitatis Hiericho a nostris hostibus impugnamur, & tandem muris corporis cadentibus per mortem destruimur & cassamur. Christus enim sexta hora mortuus est, sicut dicitur Luc. 23. & Ioan. 19. Ad denotandum, quod in isto senario statutum est hominibus semel mori. Igitur significat iste numerus conditionem mortalem. ¶ Secundo dico, quod significat perfectionem moralem. Vnde per numerum senarium possunt intelligi opera pietatis corporalia, quæ continentur in isto versu. Visito, poto, cibo, recolligo, vestio, condo. Et etiam sex opera spiritualia quæ similiter in hoc versiculo continentur. Instrue, castiga, solare, remitte, fer, ora Iste enim senarius est numerus perfectionis. Flos enim lilij sex habet folliculos. Lapis preciosus qui dicitur Iris, sex habet angulos. Leæna cum primo pariit sex habet catulos. Quia pro certo charissimi vir perfectus vel etiam anima sancta debet istos sex folliculos producere, in istos sex angulos se diuidere, istos sex catulos generare atque parere, dicens illud Gen. 30. Mecum erit maritus meus, eo quod genuerim ei sex filios. Iste senarius figuratur in sex calamis, & in sex brachiis candelabri per quod tabernaculum illuminabatur Ex. 25. Sex calami egredientur de laterib. candelabri. Figuratus fuit in sex alis quibus Seraphin volare dicebantur Esaiæ 6. Seraphin stabant super illud, sex alæ &c. Figuratus insuper fuit in sex gradibus quibus ad thronum Salomonis ascendebatur 2. Par. 9 Fecit & sex gradibus quibus ascendebatur ad solium. Figuratus nihilominus in sex hydrijs lapideis in quibus aqua in vinum in nuptijs à domino transmutabatur Ioann. 2. Erant ibi lapideæ hydriæ sex positæ &c. Quia proculdubio sancti viri qui debent esse B

Sicut { Candelabrum lucentes per honestatem,
Seraphin ardentes per charitatem,
Salomon pacifici per vitæ tranquillitatem,
Sponsi nuptias facientes per spiritualem iocunditatem. }

Debent habere sex opera pietatis, quia pro certo ista sunt sex brachia quibus pauperes amplexamur. Ista sunt sex alæ quibus in cœlum eleuamur. Istæ sunt sex gradus quibus ad solium æterni culminis sublimamur. Istæ sunt sex hydriæ in quibus aqua tribulationis in vinum consolationis mutata, in paradisi nuptijs consolamur. Et sic ergo dico, quod iste numerus significat perfectionem moralem.

¶ Tertio dico, quod iste numerus signat afflictionem pœnalem. Cunctæ enim miseriæ hominis in quodam senario continentur, quia, scilicet, C

Quicquid patitur homo aut est { Labor,
Dolor,
Timor,
Casus,
Infirmitas,
Mors. }

Et de hoc senario dicitur Iob 5. In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum. Quia pro certo vt communiter illi qui hic istis sex tribulationibus affliguntur, septima tribulatione, id est, morte æterna non tanguntur.

¶ Quarto dico, quod iste numerus significat saluationem finalem. Sex enim sunt quæ constituunt gloriam paradisi, scilicet, D

Perfecta dilectio,
Clara cognitio,
Æterna duratio,
Grata associatio,
Corporis glorificatio,
Immortalis incorruptio.

Et ideo isti videntur esse sex dies quibus gloria domini obumbrauit montem Sion de quo dicitur Ex. 24. Habitauit gloria domini super Synai, tegentes eum nube sex diebus.

¶ Quinto dico, quod iste numerus signat corruptionem lethalem, quia, scilicet, per senarium potest intelligi multitudo peccatorum, vel etiam vitiorum Iste enim numerus non attingit ad septenarium virtutum, & donorum. Et ideo dicitur Prouerbiorum 6. Sex sunt quæ odit Deus &c. Et hæc de Senario sufficiant. E

Siccitas. Siccare. Nota, quod siccitas est quædam passiua qualitas contractiua, mortificata, & de circumferentia ad centrum habens motum, & potest significare in bono, & in malo. Et ideo nota, quod Siccitas significat A

Ætatis antiquitatem,
Pœnitentiæ aduersitatem,
Abstinentiæ tenuitatem,
Virtutum vacuitatem.

Diui-

Diuitiarum sterilitatem,
Tormentorum pœnalitatem.

B ¶ Prima est siccitas naturalis. Item est enim qua consumpto humido radicali corpus humanum in senectute siccatur, de qua Ezech. 38. Erant inquit ossa multa super faciem terræ, siccaq; vehementer.

C ¶ Secunda est siccitas virtualis. s. siccitas pœnitentiæ, quæ. s. siccat, & attenuat superfluitatem omniũ vitiorũ. Ista est. n. sicut sal, quod primo carnem remollit, deinde ipsam siccat, & consumit. Quia, scilicet, pœnitentia remollit hominem per pœnitentiam & compunctionem, & tandem desiccat eum per omnium superfluorum absterfionem, de qua Ex. 14. Ingressi sunt filij Israel per medium maris sicci. Pœnitentia enim est vestis Christi qua tacta sanatus est fons sanguinis mulieris, sicut dicitur Mar. 5. Quia vere tunc sanguis peccati, & immunda delectatio siccatur, quando vestis Christi, quæ est pœnitentia, tangitur, & habetur Psa. Abiecerunt in sicco flumina.

D ¶ Tertia est siccitas corporalis, & ista est siccitas abstinentiæ, quæ, scilicet, facit hominem macidum atque siccum. Cinnamomum enim siccum magis valet quam humidum, sic plus valet homo abstinens, quam delicijs se humectans Hier. 51. Desertum faciam mare eius, & siccabo venam eius.

E ¶ Quarta est siccitas criminalis. Peccator enim dicitur siccus, in quantum humore gratiæ vacuatur. Ardor enim tentationis, & peccati tantus est, quod rigorem virtutum, & gratiarum statim desiccat. Vnde de peccatore dicit diabolus illud Esa. 27. In vestigio enim pedis mei ego siccaui omnes riuos aggerum. Virga enim sicca facilis est ad frangendum, inhabilis ad fructificandum, apta est ad comburendum. Brachium etiam siccum, & paralyticum quamuis à corde aliqualiter nutriatur, nihil tamen amplius operatur. Sic vere peccator faciliter frangitur per peccatum, nunquam tamen à corde vel à radice, scilicet, ab ipso Deo per gratiam vegetatur, & ideo nunquam potest bonorum operum fructu fœcundari, nec aliquid virtutis operari Zachar. 11. Brachium eius dextrum ariditate siccabitur, & oculus eius dexter tenebrescens obscurabitur.

F ¶ Quinta est siccitas temporalis, quia, scilicet, fortuna temporaliter aliquando siccat in vno homine mundanam prosperitatem, & aliquando facit eam in alio reuirescere. Fortuna enim facit de hominibus sicut natura de arboribus, alios enim facit per prosperitatem virescere, alios autem per paupertatem arescere. Vnde de ipsa potest dici illud Ezec. 17. Humiliaui lignum sublime, & exaltaui lignum humile, & siccaui viride, & frondere feci lignum aridum.

G ¶ Sexta vero siccitas est æternalis, & infernalis, & ista est illa qua impij in inferno cremantur, & qua à cunctis bonis naturalibus, & temporalibus siccantur Eccl. 40. Substantiæ impiorum quasi fluuius siccabuntur. vnde Apoc. 16. Sextus angelus effudit phialam suam in Euphratem, id est, in peccatorem, & ipsum ab omni bono deficcauit Esa. 19. Desolabitur fluuius, & siccabitur. Sic igitur patet quomodo sex sunt genera siccitatis, & de Siccare sufficit.

A **Sicut.** Cum ista dictio sicut semper denotet similitudinem, cõformitatem, & æqualitatẽ, possumus dicere, quod secundum quod diuersa sunt genera personarum quæ diuersis rebus assimilantur, & conformantur, secundum hoc possumus inuenire diuersa sicut, id est, diuersa genera similitudinum. Notemus ergo, quod istud aduerbium Sicut, designat similitudinem

Virtuosam, & laudabilem,
Gloriosam, & mirabilem,
Vitiosam, & damnabilem,
Tædiosam, & tristabilem.

Prima pertinet ad gratiæ professores,
Secunda pertinet ad criminum executores,
Tertia pertinet ad gloriæ possessores,
Quarta pertinet ad inferi habitatores.

B ¶ Dicamus primo aliquid de sicut, id est, de similitudine perfectorum, quia, scilicet, iusti se debent conformare Deo, angelis, sanctis & bonis personis alijs, & prælatis, iuxta illud Apostoli 1. ad Cor. 7. Volo omnes esse sicut meipsum. Sicut enim mare conformat se lunæ, & solisequium se conformat soli, ita quod sicut luna, & sol superius mouentur, & disponuntur, sic mare, & solisequium inferius reguntur, & regulantur, quia generaliter omne inferius appetit esse sicut suum superius, sic vere nos, qui sumus hic inferius in lacrymarum valle, qui ad modum maris fluimus, & refluimus, & nunquam in eodem statu manemus, & qui more solisequij solem iustitiæ Christum per spem sequimur, & nos ad ipsum per desiderium inclinamus debemus nostris superioribus per imitationem assimilari, & soli, & lunæ, id est, Deo & sanctis conformari, & sicut se habuerunt, sic & nos debemus moraliter, & virtualiter ordinare Mat. 6. Sufficit discipulo, quod sit sicut magister eius, quasi dicat. Sicut filius imitatur patrem, discipulus magistrum atq; doctorem, sic homo debet imitari suum creatorem, & quemlibet boni exempli datorem, & collatorem, iuxta illud ad Ephe. 5. Estote imitatores Dei, sicut charissimi. Vt sic de tali cõformitate exponatur illud quod de angelo dicitur, qui apparuit mulieribus Matt. 28. Erat autem aspectus eius sicut fulgur, & vestimenta eius candida sicut nix. Vbi ostenditur, quod nos debemus esse similes Deo, & sanctis in quatuor, videlicet,

In { Sensus claritate,
Cordis charitate,
Morum honestate,
Carnis puritate.

Primum probat splendor limpidus. Aspectus eius,
Secundum ardor feruidus. Sicut fulgur,
Tertium pudor nitidus. Vestimenta,
Quartum candor floridus. Sicut nix.

¶ Igitur dico, quod debemus esse sicut sancti in sensus splendore, quod ostenditur cum dicitur. Aspectus eius, quod idem est, quod oculorum visus. Iusti enim debent esse sicut lynx, cuius aspectus transcendit parietem, quia, scilicet, aspectus discretionis & cognitionis nostræ debet penetrare vsque ad intima, & profunda, non enim debet esse contentus cognitione istorum exteriorum temporalium, sed vt etiam penetret vsque ad profundum spiritualium, & æternalium vnde Ezech. 1. Similitudo animalium, & aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum. Sequitur. Statura quoque erat in rotis, & aspectus horribilis, & totum corpus plenum oculis in circuitu. Vt de tali repræsentatione dicatur illud Matthæi 17. Resplenduit facies eius sicut sol. Et istud est contra illos quorum aspectus non est sicut sol per discretionem, quia, scilicet, magis delectantur aspicere exteriora temporalia quam æternalia, magis sunt discreti in temporalibus quam in spiritualibus. Similes enim sunt noctuæ, cuius aspectus est magis acutior de nocte quam de die. Non sic ergo, sed simus similes Deo in sensus splendore. C

D ¶ Deinde dico, quod debemus esse similes Deo, & sanctis in cordis ardore. Sicut fulgur inquit. Fulgur est quid ardentissimum, ita quod quicquid tangit, inflammat & vrit. Sic nos debemus ita per charitatem esse flammei, quod nos, & alios in Deo amorem inflammando videamur esse fulgurei. Sicut fulgur inquit Matt 14. Sicut fulgur exit ab oriente, & apparet in occidente, sic erit aduentus filij hominis, iuxta illud Eph. 5. Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit vos. & illud Matt. 22. Dilige proximum tuum, sicut & teipsum &c. Tamen de fulgere vide supra si est aliquid in litera F. Simus igitur Deo conformes in cordis feruore. ¶ Deniq; dico, quod debemus esse sibi similes in morũ decore. Vestimenta inquit. Per vestimenta enim quæ tegunt omnia pudenda, & pudibunda, intelligitur honestas, gestus, actus & habitus exterioris, quæ sicut exteriora quædam indumenta visibus hominum exponuntur, & ab ipsis omnia turpia si quæ in corde latitant, occultatur, sicut chamæleon qui in pellis coloribus omnibus rebus circumiacentibus se conformat. Sic & nos debemus in moribus exterioribus omnibus bonis personis, & adiacentibus conformari. Vestimenta inquit Mat 17. Vestimenta eius facta sunt alba sicut nix. & Gen. 29 dicitur, quod Isaac vt sensit vestimentorum Iacob fragrantiam, dixit. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, cui benedixit dominus. In ista autem exteriori conuersatione potissime debent apparere quatuor spirituales virtutes, scilicet, E

Humilitas in obediendo,
Stabilitas in sustinendo,
Sublimitas in contemplando,
Liberalitas in erogando.

Dico, quod ibi debet esset obedientia, quia, scilicet, ipse debet conformare voluntatem suam voluntati Dei, & prælati, & dicere illud Mat. Verumtamen non sicut ego, sed sicut tu vis. Item dico, quod ibi debet esse patiẽtia Esa. 53. Sicut ouis ad occisionem ductus est. & Mat. 10. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum &c. Item ibi debet esse contemplationis eminentia. vnde Esaiæ 53. Ascendet sicut radix de terra sitienti. Item ibi debet esse compassionis misericordia Lucæ 6. Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est. Igitur simus Deo similes in morum decore. ¶ Insuper dico, quod debemus esse Deo, & sanctis conformes in carnis candore seu pudore. Sicut nix inquit. F

Nix

Nix enim quæ eſt candidiſſima, caſtitatem deſignat, in qua nos debemus quantum poſſumus ſanctis hominibus ſimilari Marc. 9. Veſtimenta eius facta ſunt candida ſicut nix, vt ſic imitemur illum, qui dat niuem ſicut lanam, nebulam ſicut cinerem &c. Sic igitur patet quomodo ſicut denotat conformitatem vel ſimili-
G tudinem quam gerunt perfecti. ❡ Secundo dico principaliter, quod ſicut quandoq; denotat ſimilitudinem quam habent imperfecti, hoc eſt dictum, peccatores. Et circa hoc breuiter nota, quod iſti dicuntur eſſe Sicut

Ignis, propter Feruorem crudelitatis,
Aqua, propter Algorem tepiditatis,
Cera, propter Fluorem carnalitatis,
Ouis, propter Errorem ſimplicitatis,
Locuſta, propter Ardorem voracitatis,
Vacca, propter Feruorem fatuitatis,
Vmbra, propter Horrorem obſcuritatis.

Dico primo, quod peccatores ſunt ſicut ignis qui comburit ſyluam, & hoc propter crudelitatem. Ideo Pſal. Sicut ignis qui comburit ſyluam, & ſicut flamma comburens montes. Item ſunt ſicut aqua per tepiditatem Pſalm. Sicut aqua effuſus ſum, & diſperſa ſunt omnia oſſa mea. Item ſunt ſicut cera quæ fluit per carnalitatem. vnde Pſal. Sicut cera quæ fluit auferentur, ſupercecidit ignis, & non viderunt ſolem. Item ſunt ſicut ouis per ſimplicitatem Pſalm. Erraui ſicut ouis quæ perijt. Item ſunt ſicut locuſta per veracitaté Pſal. Excuſſus ſum ſicut locuſta &c. Item ſunt ſicut vacca propter fatuitatem Oſeæ 4. Sicut vacca laſciuiens &c. Item ſunt ſicut vmbra per obſcuritatem, vel etiam per debilitatem & inſtabilitatem. vnde in Pſalm. Sicut vmbra cum declinat, ablatus ſum. Iſtud igitur ſicut, denotat ſimilitudinem quam
H gerunt imperfecti. ❡ Tertio dico principaliter, quod ſicut denotat ſimilitudinem quam gerunt beati, & ſic dico, quod beati ſunt ſicut

Sol, propter Splendorem inobfuſcabilem,
Angelus, propter Vigorem indefectibilem,
Deus, propter Honorem inæſtimabilem.

Iſti enim habent æternum ſplendorem Matth. 13. Fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno patris eorum. Item iſti habent æternum vigorem, quia, ſcilicet, ſunt ſicut angeli immortales Marc. 12. In regno illo non nubent neque nubentur, ſed ſicut angeli Dei ſunt. Item habent ſupernum honorem, quia, ſcilicet, ſicut iſti homines ſunt, ſic & ipſe Deus eſt homo. vnde 1. Ioan. 4. Fiduciam habeamus in die iudicij, quia ſicut ipſe eſt, & nos ſumus Et ſic dico, quod ſicut, denotat ſimilitudinem quam gerunt beati.
I ❡ Quarto dico, quod ſicut denotat conformitatem quam gerunt damnati. Et ſic dico, quod iſti ſunt, Sicut

Fulgur igne inflammati,
Oues lupis deuorati,
Greges valde diſſipati.

Sunt dico ſicut fulgur quod ſemper inflammatur Lucæ 10. Videbam Satanam ſicut fulgur de cœlo cadentem. Item ſunt ſicut oues quæ à lupis deuorantur Pſalm. Sicut oues in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos. Item ſunt ſicut grex qui valde diſſipatur Matth. 9. Erant vexati & iacentes ſicut oues non habentes paſtorem. Hoc igitur de Sicut ſufficit. Vide in titul. de Quaſi, de Secundum, de Velut, de Vt, de Tanquam, & infra de Similitudine &c.

A Signum. Signare.

Cum ſignum dicatur omne illud quod eſt alicuius rei futuræ vel occultæ ſignificatiuum, poſſumus dicere, quod quælibet virtus poteſt aliqualiter dici ſignum. Signat enim ſignum, quod gratia latet inferius, & quod gloria venit finaliter & poſterius. Virtus enim ſignum eſt gratiæ, & gratia eſt arrha futuræ gloriæ. Deus enim ſignat ſuos gratijs & virtutibus, vt eſſe ſui ab omnibus cognoſcantur, & ne ab alijs, ſcilicet, à dæmonibus infeſtentur. Nam ſicut vexillum regiū ante domū ponitur, in ſignum quod ipſa eſt in ſaluaguardia & protectione regis, ſic Deus ſigna diuerſarum virtutum in ſuis ponit, ad oſtendendum quod ipſos ſuos reputat, & in ſui tuitione reponit. Breuiter igitur notabo quod tam in bono, quam in malo ſignificato inuenio primo, ſcilicet, Signum

Redemptionis,
Defenſionis,
Perfectionis,
Infectionis,
Damnationis,
Saluationis.

Signum redemptionis eſt Chriſti incarnatio, de quo Eſaiæ 7. Pete tibi ſignum à domino Deo tuo: ſequitur. Propter hoc dabit dominus ipſe vobis ſignum. Ecce virgo concipiet & pariet filium &c. Signum defenſionis eſt crucis eleuatio, de quo Eſa. 5. Leuabit dominus ſignum in nationes. Signum perfectionis eſt virtutum decoratio, de quo Eccleſi. 45. Corona aurea ſuper mitram eius expreſſa ſigno ſanctitatis, gloria honoris, & opus fortitudinis. Signum infectionis eſt culparum maculatio, quia, ſcilicet, peccata ſunt quædam ſigna quibus diabolus ita ſignat homines, quod faciliter ab alijs cognoſcuntur, de quo Ezec. 16. In cunctis plateis ad omne caput viæ ſigna ædificaſti, proſtitutionis tuæ, & loquitur animæ peccatrici. Signum damnationis eſt tormentorum flagellatio, de quo Thren. 3. Poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam. Signum ſaluationis eſt præmiorum cumulatio, de quo Apocalyp. 12. Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarum duodecim. Mulier enim iſta, eſt anima beata, quæ ſole, id eſt, immortali claritate tegitur, & quæ lunam, id eſt, fluxibilem mortalitatem calcat, & quæ duodecim ſtellis, id eſt, duodecim cœli gaudijs coronatur. Iſtis igitur duobus omiſſis, dicamus aliquid de quatuor generibus primorum ſignorum.

❡ Dicamus igitur primo aliquid de ſigno incarnationis Chri- B
ſti. Chriſti enim incarnatio fuit vnum valde mirabile ſignum, nullus enim potuit ipſum facere niſi Deus, iuxta illud Ioan. 3. Nemo poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis, niſi Deus fuerit cum eo. Vnde poſſumus notare, quod in Chriſti incarnatione fuerunt quatuor notabilia ſigna, quia, ſcilicet,

Stabilitas fuit Immutata,
Virginitas fuit Impugnata,
Seueritas fuit Temperata,
Sublimitas fuit Inclinata.

❡ Dico quod fuit immutata Dei ſtabilitas. Quodam enim mo- C
do fuit immutatus ille qui eſt immutabilis & æternus, quando de immortali factus eſt mortalis. Et iſtud eſt illud ſignum quod fecit Moyſes coram Pharaone, quando virgam ſuam proiecit in terram, & mutata eſt in draconem, ſicut dicitur Exod. 5. Quia vere Moyſes, id eſt, Deus pater volens coram Pharaone, id eſt, coram humano genere ſicut ioculator mirabilis facere ſigna ſua, virgam ſuam, id eſt, filium ſuum benedictum, qui virga eſt virtutis Dei, proiecit in terram, id eſt, in beatam virginem, vbi per carnis aſſumptionem in ſerpentem, id eſt, in ſimilitudinem carnis peccati fuit mutatus, & in hominem transformatus. Fuit igitur immutata Dei ſtabilitas. ❡ Deinde dico, quod fuit mira- D
bile ſignum, quia fuit imprægnata matris virginitas. Et ſic figurata fuit in Aaron, quæ ſicca floruit, & flores & fructus produxit, ſicut dicitur Nu. 17. Vnde ibidem dicitur Refer virgam Aaron in tabernaculum teſtimonij, vt ſeruetur in ſignum. Virga enim iſta de radice Ieſſæ, id eſt, beata virgo quamuis ſicca ſine carnalitatis humore ſemper fuerit per virginitatem, florem tamen & fructum, id eſt, ipſum Dei filium produxit, quantum ad humanitatem. Et de iſto ſigno dicitur illud prædictum Eſa. 7. Dabit dominus ipſe vobis ſignum, ecce virgo concipiet &c. Vt de beata virgine dicat humanum genus illud Deuter. 22. Hæc ſunt ſigna virginitatis filiæ meæ. Fuit igitur imprægnata matris virginitas.
❡ Denique tertium ſignum fuit, quod ibi fuit temperata Dei E
ſeueritas. Et ſic fuit figuratum in Aſſuero, qui ita erat rigidus & Auſterus quod nullus ſub pœna mortis erat auſus ingredi ad ipſum niſi vocatus, niſi forte virgam auream quam tenebat, in ſignum clementiæ tenderet, & ideo dicitur, quod regina Heſter iſti regi placuit, & virgam auream pro ſigno clementiæ ſibi tetendit, & ſic dicta regina Heſter reconciliationem populi ſui qui ad mortem adiudicatus fuerat pro qua ad regem intrauerat, impetrauit, ſicut dicitur Heſt. 4. & 8. Sic vere chariſſimi cum tanta eſſet regis Aſſueri, id eſt, Dei patris ſeueritas, quod totum populum morti inferni adiudicauerat, quod nullus intrare ad eum poterat, niſi primo virgam ſuam, id eſt, filium ſuum benedictum pro ſigno reconciliationis extenderet in hunc mundum, tandem ad reginam Heſter, id eſt, ad beatam virginem in ſignum clementiæ fuit per incarnationem extenta, & ſic populo, id eſt, humano generi venia eſt obtenta, & tota ſeueritas temperata, iuxta illud Gen. 9. Arcum meum ponam in nubibus, id eſt, filium meum ponam in Mariæ puris viſceribus, & erit ſignum fœderis inter me & terram. Eſt igitur temperata Dei ſeueritas. ❡ Inſuper F
quartū ſignū fuit ꝙ ibi fuit inclinata cœli ſublimitas. Magnum enim ſignum & mirabile eſſet, ſi cœlum ad terram deſcenderet Eſa. 64. Vtinam dirumperes cœlos, & deſcenderes. Iſtud ſignum fuit

fuit bene figuratum in Ezec.4. Reg.19. Cum enim sibi infirmanti sanitas promitteretur, pro signo suæ futuræ sanitatis sol reuersus est decem lineis in horologio Achaz. Ita quod tunc (sicut dicitur Eccles.46.) facta est vna dies quasi duorum, quia (vt dicitur Eccl.48.) retro rediit sol vt adderet vitam regi. Rex iste est humanum genus, quod super alias creaturas mundi regnat. Quia igitur sanitas redemptionis fuerat humano generi per prophetas promissa, hinc est, quod pro signo suæ sanitatis perficiendæ, sol, id est, Dei filius in horologio corporis virginalis vsque ad humilitatem incarnationis retrocessit, & hoc per 10. lineas, id est, vsque ad decimum ordinem, qui de hominibus constituitur, nouem, scilicet, angelorum ordinibus prætermissis. Vnde de isto signo humilitatis potest dici illud Luc.2. Et hoc vobis signum, inuenietis infantem pannis inuolutũ positum in præsepio. Et sic potest humana natura dicere illud Dan. 13. Signa & mirabilia fecit apud me Deus excelsus, placuit mihi prædicare signa eius, quia magna sunt, & mirabilia eius, quia fortia. Et ideo de istis multiplicibus signis potest exponi illud Luc. 21. Erunt signa in sole & luna & stellis. In sole enim, id est, in filij diuinitate, in luna, id est, in matris virginitate, in stellis, id est, iustorum communitate, fuerunt tunc temporis multa signa, quia, scilicet, sicut dicitur Act.2. per Apostolos multa signa & prodigia fiebant in Hierusalem. Et aduerte, quod ista authoritas. Erũt signa. Tria signa quæ fecit Deus hominibus videtur includere, scilicet,

Signum { Amoris, Terroris, Stuporis.

G ¶ Signum amoris est delectabile, sicut osculum dilecto impensum. Signum terroris est formidabile, sicut patibulum latroni ostensum. Signum stuporis est admirabile, sicut miraculum de nouo factum. Et istud triplex signum legitur ostendisse Deus quando ad ostendendum amorem de isto fecit signum in sole Ios.10. quando sol stetit in medio cœli, & non festinauit occũbere spatio vnius diei, vt populus Israel se vindicaret de suis inimicis. Ad incutiendum terrorem, sicut faciet in die iudicij vel in aduentu, sicut dicitur Io.2. Sol conuertetur in tenebras. & Mat.24. Post tribulationem dierum illorum obscurabitur sol: & Apoc.6. vbi dicitur, quod sol factus est niger sicut saccus cilicinus. Sed ad inducendum stuporem fuit signum quando sol reuersus est in decem lineis per gradus quos ascenderat in horologio Achaz 4. Reg.20. & ideo Gen.1. Cumque dominus fecisset duo luminaria, dixit quod essent in signa. Certe beata virgo comparatur soli aptissime, quia sicut sol materialis cæteras stellas & planetas excedit in quatuor, vel extra quatuor, quia, scilicet, Sol est maioris

Splendoris in claritate,
Feruoris in caliditate,
Valoris in fœcunditate,
Dulcoris in suauitate.

Sic beata virgo comparatur soli in claritate, patet, quia habuit inter omnes gratiam Dei, non solum sicut & cæteri fidem, imo experimentalem cognitionem, nam ipsa sciuit se sine virili semine concepisse, sine dolore peperisse, & multa alia. Ideo dicamus quod Virgo fuit

Clarior in cognitione,
Feruentior in dilectione,
Fœcundior in operatione,
Dulcior in exauditione.

Vnde ipsa sola fides in passione remansit Luc. 2. Maria autem conseruabat omnia verba hæc in corde suo &c. ¶ Nota sex conditiones quas beata virgo seruauit, videlicet,

Viuendo innocenter,
Inquirendo sapienter,
Conferendo libenter,
Memorando frequenter,
Obediendo humiliter,
Continuando perseueranter.

Habuit puritatem incorruptionis, quia Virgo. Sedulitatem inquisitionis Quomodo fiet istud? Vtilitatem collationis. Conferens in corde suo. Assiduitatem rememorationis. Conseruabat omnia verba hæc. Humilitatem obeditionis. Ecce ancilla domini. Firmitatem continuationis Act.1. Hi omnes erant vnanimiter perseuerantes in oratione cum mulieribus & Maria matre Iesu. Item ipsa fuit feruentior in dilectione. Patet in passione filij sui domini nostri, nec mirum si vnicum filium diligebat summe. Item ipsa fuit fœcundior in operatione. Vnde beatus Ambros. in lib.2. de virginitate dicit. Quid nobilius Dei matre, quæ omnium regum nobilissimum genuit Deum? quid splendidius est ea, quam splendor elegit? quid castius est ea, quæ corpus sine corporis contagione generauit? vt de cæteris virtutibus taceam, virgo erat non solum corpore, sed etiam mente, corde humilis, verbis grauis, animo prudens, loquendi parcior, legendi studiosior, non in numero diuitiarum, sed in præcepto pauperum spem reponens, intenta operi, verecunda sermone, arbitrium habens non hominem, sed Deum quærere, nullum lædere, omnibus bene velle, maioribus consurgere, rationem sequi, virtutem amare. Quando ista fastidiuit humilem? quando deseruit debilem? quando vitauit inopem? nihil est in oculis toruum, nihil est in verbis procax, nihil in actu verecundum, non gestu fractior, non incessu solutior, non vox speculator, vt ipsa species corporis simulachrum fuerit mentis, figura probitatis, talem hanc euangelista demonstrauit, talem Angelus reperit, talem spiritus sanctus elegit, quæ digna fuit ex qua filius Dei nasceretur. Item ista fuit suauior in exauditione. Vnde beatus Bernar in quodam sermone dicit. Ille solus sileat ô beata virgo Maria laudes tuas, qui te fideliter inuocatam senserit vnquam in suis necessitatibus defuisse. Et quid mirum si inuocata adest, quæ etiam non vocata præsto adest? Item in alio sermone. Maria omnibus omnia facta est, sapientibus & insipientibus copiosissima charitate debitricẽ se fecit, omnibus misericordiæ saccũ aperuit, vt de plenitudine ipsius accipiant vniuersi, captiuus redemptionem, ęger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, angelus lætitiam, deinde tota trinitas gloriam. Dictum est igitur de signo nostræ redemptionis, scilicet, de Dei filio incarnato. ¶ Secundo principaliter dicendum est de signo nostræ defensionis, scilicet, de signo crucis. Crucis enim signum significat dominicam passionem, nostram per lignum saluationem, hostium exterminationem, paradisi apertionem. Et sic breuiter notabo quod Crux est signum H

Amoris,
Valoris,
Terroris,
Honoris,
Decoris,
Defensionis.

Est dico crux signum amoris. Sicut enim color rubeus significat calidam & feruidam complexionem, sic vere crux Christi sanguine rubefacta signum summi amoris & feruidi fuit facta. Vt sic ab ipsa cruce dicatur illud Cantic. 8. Pone me vt signaculum super cor tuum. Item dico, quod est signum valoris, & sic figuratur per serpentum æneum pro signo in palo eleuatum, quẽ aspicientes a serpentum morsib. sanabantur Nu. 21. Fac serpentẽ æneum, & pone eũ pro signo &c. Quia si signum crucis & serpentis id est, Christi in eo pendentis aspexeris, ab alijs serpentib. s. dæmonib. saluus eris. Christus. n. crucifixus fuit signum, quia positus est in ruinam & resurrectionem multorum & in signum cui contradicetur Luc. 2. Item dico, quod crux est signum terroris. Signum enim & vexillum magni ducis, terror est ipsis inimicis, signum enim saluegardiæ regis solent homines timere, & ne contra faciant pauere. Sic vere signum crucis ab hostibus infernalibus timetur, & vbi in corde deuoto & in conuersatione sancta signum illud viderint, statim retrocedere compelluntur. Vnde etiam diabolus de Iudæo qui signum crucis fecerat, inuenisse se dixit vas vacuum, sed signatum, sicut dicitur in vitis patrum. Et ideo in Psal. dicitur. Timebunt qui habitant terminos terræ à signis tuis. Vt & nos dicamus. Ecce signum domini, fugite partes aduersæ, quia hoc signum crucis erit in cœlo cum dominus ad iudicandum venerit. Item dico, quod crux est signum honoris. Illi enim qui portant signa & arma regis, sibi reputant ad honorem, sic vere illi qui istud crucis vexillum portant in corpore & in opere & in corde, vt sic crux dicatur expressa signo sanctitatis, gloria honoris, & opus fortitudinis. Item dico, quod est signum decoris, quia certe istud signum totam decorat conuersationem fidelium, quando ipsum in seipsis per bona opera portant Psal. Signatum est super nos lumen vultus tui domine. Item dico, quod crux signum est defensionis. Per istam enim ab hostib. defendimur, & à periculis mortis æternæ præseruamur. Iuxta illud Ezec. 9. Signa thau super frontes virorum gementium & dolentium &c. Et dicitur ibidem, quod omnes illi qui signati fuerunt, à morte præseruati fuerunt, omnes aũt alij perierunt. Thau aũt litera est quæ signũ crucis repræsentat. Quia pro certo qui istud signum in fronte, id est, interiori & exteriori conuersatione habuerit, à mortis æternæ periculo tutus erit. Sic ergo dictum est de signo defensionis. s. de cruce. ¶ Tertio principaliter dico de signis perfectionis. Et sic dico, quod per signa possunt intelligi gratiæ & virtutes, quibus viri iusti sicut peregrini tendentes ad cœlestem gloriam sunt signati. Peregrini enim portantes signa I

sancto.

ſanctorum, viri deuoti iudicantur, & ad ſuum hoſpitium reuerti merito æſtimantur. Pauperes etiam portantes ſignum, recipiuntur in conuiuium, & oues propriæ à paſtore ſignatæ, in domicilium introducuntur. Sic pro certo chariſſimi, illi qui ſigna virtutum ſecum portant, de peregrinatione huius mundi ad cœli patriam properant, & ad ſummi regis conuiuium ſine refutatione intrant. Igitur angelus qui habebat ſignum Dei, legitur dixiſſe Apoc. 7. Signemus ſeruos Dei noſtri, in frontibus eorum. Vt cuilibet virtutibus ſignato dicatur illud Ezec. 18. Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſcientia, perfectus decore &c. Et potes hic ponere quomodo equi boni, ſpecies & moneta certo ſigno cognoſcuntur. Et applica ſimiliter quo modo iuſti certis ſignis cœleſtibus comparantur. Et nota de ſeptem ſigillis alio loco. Et aduerte quomodo diuerſa diuerſis cauſis ſolent ſignari. Signatur enim

Litera vt expediatur,
Arca ne aperiatur,
Locus vt inueniatur,
Rex vt cognoſcatur,
Mercatura vt bona dicatur,
Domus ne plus inuadatur.

Iſtis ſignis proculdubio chariſſimi ſignat Deus ſignis virtutum viros ſanctos &c. Vide in ſermone. Audiui numerum ſignatorum. Vbi de ſigillis ſeptem & de ſignatione virtutum inuenies ad plenum, & pone totum hic. Iſtud eſt dictum de ſigno perfe-
K ctionis. ¶ Quarto principaliter dico, quod in ſcriptura inuenitur ſignum corruptionis, correptionis, vel infectionis. Homines enim & porci leproſi cognoſcuntur per certa ſigna, ſic pro certo peccatores & infecti & corrupti per certa indicia cognoſcuntur. Vnde nota, quod peccator cognoſcitur per Signum

Superbiæ & pompoſitatis,
Luxuriæ & carnalitatis,
Malitiæ & fallacitatis,
Auaritiæ & cupiditatis.

L ¶ Dico ergo, quod ſunt quædam ſigna ſuperborum, & iſta ſunt eleuatio oculorum, curioſus veſtimentorum, iactantia verborum, &c. ſimilia. De hoc Heſter. 14. Tu ſcis quod abominer ſignum ſuperbiæ quod eſt ſuper caput meum. Superbia enim ſigno leonis comparatur, in cuius conſtellatione nati, iracundi & ſuperbi efficiuntur. Eſt n. ſignum igneũ & diurnum, quod eſt de prima triplicitate, quia, ſcilicet, ſuperbia homines facit vanos, igneos & crudeles, primam triplicitatem, id eſt, prima loca diligentes, & diem manifeſtationis ſuorum, laudabilium operum
M appetentes. ¶ Item eſt ſignum immundorum, quia pro certo luxurioſi cognoſcuntur per plura ſigna mala. Luxuria enim ſimilis eſt ſigno capricorni, quod homines facit turpes, & per ſe in immunditijs delectantes. Eſt enim ſignum terreum, & nocturnum in quo dominatur ſaturnus. Sic vere luxuria homines turpes, & infames facit, ipſoſq; ad delectationem immunditiarum allicit, & nocturnum ſignum dicitur, eo quod in obſcuro, & in occulto opera ſua facit. Et de iſto ſigno luxuriæ dicitur Apoc. 13. quod beſtia quæ aſcendit de abyſſo, faciebat ſigna, ita vt ignem faceret de cœlo deſcendere. Beſtia enim, id eſt, beſtialitas luxuriæ quæ de abyſſo, id eſt, de inſatiabilitate carnis aſcendit, ignem malorum deſideriorum in hominibus accendit, & tunc plura mala ſigna exterius oſtendit. Vnde luxurioſis perſonis dicitur illud prædictum Ezech. Feciſti tibi proſtibulum in cunctis plateis, & ad omne caput viæ, id eſt, publicæ. Quia, ſcilicet, mali ornatus, diſſoluti greſſus, & inhoneſti affatus, ac immundi aſpectus, quæ à mulieribus in publico fiunt, ſigna luxuriæ ſunt manifeſta. E-quo enim qui eſt vendendus, ponitur certum ſignum ſuper ca-
N put. Sic iſtis &c. ¶ Item dico, quod eſt ſignum proditorum hominum, & iſtud eſt ſignum hypocriſis, & fallacis amicitiæ. Signum enim quandoq; eſt falſum, quod, ſcilicet, non ſuum repræſentat ſignificatum. Vnde latrones quandoq; ponunt ſigna publica in vijs periculoſis, vt homines iſtis ſignis inducti, & decepti, ad periculum trahantur, ſic diabolus ponit falſa ſigna hypocriſis in malis hominibus, & proditoribus, vt per eos leuius tranſeuntes per mundum ad inferni periculum trahantur. De quibus Matt. 24. Surgent Pſeudochriſti, & Pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna, & multos ſeducent. Iſtud ſignum ſimile eſt ſigno ſcorpionis, quia ſcorpio facie lambit, & cauda pungit. Sic proditor oſculando blanditur, & tamen blandiendo decipit atq; lædit Matt. 26. Traditor autem dedit eis ſignum, dicens: quemcunq; oſcula-
O tus fuero, ipſe eſt, tenete eum. ¶ Item eſt ſignum auarorum, & iſtud eſt ſignum Cain (qui interpretatur poſſeſſio,) ſcilicet, tremor capitis, quia, ſcilicet, ſolent continue formidare. De illis igitur malis ſignis vide infra de inuentionibus ſeptem ſigillorum, Et hæc igitur ſufficiant quo ad præſens.

Silentium. Silere.

Nota, quod ſilere accipitur pro tacere, accipitur pro quieſcere, A
accipitur pro ceſſare, accipitur pro non audere. Pro tacere ſumitur 1. Mach. 7. Siluit terra Iuda per paucos dies. Pro quieſcere ſumitur Iob 3. Nunc enim dormiens ſilerem, & ſomno meo requieſcerem. Pro ceſſare ſumitur Hier. 47. vbi dicitur. Mucro domini ingredere in vaginam tuam, & refrigerare, & ſile. Pro non audere ſumitur 1. Machab. 1. vbi de Alexandro dicitur, quod ipſe obtinuit ſpolia gentium, & ſiluit terra in conſpectu eius. Non proſequor, quia infra de Taciturnitate dicetur, & quære in loco ſuo.

Similitudo.

Nota, quod in ſcriptura inuenitur multiplex ſimilitudo, ſcilicet, A

Quædam { Admirabilis, & ſtupenda, / Laudabilis, & habenda, / Damnabilis, & cauenda.

Prima eſt ſimilitudo Chriſti incarnati,
Secunda eſt ſimilitudo iuſti reparati,
Tertia eſt ſimilitudo impij damnati.

Primo modo fuit Chriſtus mortalibus aſſimilatus, quia ſicut dicitur ad Phil. 2. Ipſe fuit in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Secundo modo iuſtus ſemper eſt melioribus conformatus Luc. 12. Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum, quando reuertatur à nuptijs. Tertio modo impius ſemper eſt deterioribus comparatus, quia ſicut dicitur in Pſal. Homo vanitati ſimilis factus eſt. Et de iſta igitur tri-
plici ſimilitudine aliquid eſt per ordinem dicendum. ¶ Dicamus B
ergo primo, quod eſt ſimilitudo mirabilis & glorioſa, & iſta eſt illa qua Deus ſimilis factus eſt hominibus per carnis aſſumptionem, & per mortalem conditionem, & complexionem. Sol enim videtur aliquando eclipſari, & obſcurari ad ſimilitudinem lunæ, quamuis in veritate nec eclipſetur nec mutetur, hoc enim facit vmbra, & interpoſitio lunæ, quæ quandoque viſum ſolis impedit, quando ſibi in nouilunio ſe coniungit. Sic vere ipſe ſol Dei filius ad lunæ, id eſt, ad mortalis, & fluxibilis naturæ ſimilitudinem obſcuratus fuit quando ipſi lunæ, id eſt, mortali & carnali naturæ extitit vnitus, & coniunctus, quamuis in rei veritate nunquam in ſe fuerit immutatus, iuxta illud Malach. 2. Ego dominus, qui non mutor. Vnde de iſta ſimilitudine dicitur ad Roma. 8. quod Deus filium ſuum miſit in mundum in ſimilitudinem carnis peccati. Radius enim tranſiens per vitrum, vitri colorem, & ſimilitudinem ſecum portat, & tamen vitrum non violat neque caſſat. Sic vere cũ Chriſtus per carnem virginis tranſiuit, ipſam non corrupit nec violauit, & tamen carnis ſimilitudinem, ſcilicet, corpus proprium, quod aſſumpſit, ſecum traxit. Vnde iſte videtur poſſe dicere illud quod Samſon, Iud. 6. Si ligatus fuero nouis funibus qui nunquam fuerunt in opere, infirmus ero, & aliorum hominum ſimilis. Noui enim funes fuerunt viſcera virginis glorioſæ, quorum amor Samſonem Dei filium traxit, & ligauit, quæ in opere carnali nunquam fuerunt, in quantum illam per carnis copulam nullus hominum maculauit. Iſtis igitur ligatus, infimus factus eſt carnem aſſumendo, & ſimilis alijs hominibus humanitus conuerſando, dicens illud Sapient. 7. Sum quidem & ego mortalis homo, ſimilis homini-
bus ¶ Vbi aduerte, quod iſte ſimilis eſt hominibus, ſcilicet, quan- C
tum ad

Naturæ veritatem,
Propriam diuinitatem,
Corporis qualitatem,
Intimam charitatem.

Primum probat realis quidditas. Sum quidem,
Secundum probat nominis dignitas. Ego,
Tertium probat carnis raritas. Mortalis homo,
Quartum probat communis paritas. Similis hominib.

Dico quod Deus eſt ſimilis nobis quantum ad naturæ veritatem: Veram enim carnem habuit, & non fictam, ſicut dixerunt hæretici, quod oſtenditur cum dicitur. Sum quidem. Vnde cum diſcipuli turbarentur de Chriſto, dicentes quia phantaſma eſt, ipſe reſpondit. Habete fiduciam, quia ego ſum. q. d. non ſum phantaſticus, imo verus. Vt ſic ei dicatur illud Eſa. 14. Et tu vulneratus es ſicut & nos, noſtri ſimilis effectus es, & illud Exod. 4. Erat ſimilis carni reliquæ.

¶ Deinde dico, quod nobis eſt ſimilis quantum ad propriam D
diuinitatem, Ego inquit, quod eſt primæ perſonæ, ſignans illum qui dicit. Ego ſum primus, & nouiſſimus Eſa. 44. Quia, ſcilicet, Deus habet ſimilitudinem cum anima rationali quantum ad intelle-

intellectum, memoriam, & voluntatem, dicens illud Gen 2. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.

E ¶ Denique dico, quod est nobis similis quantum ad corporis qualitatem, quia, scilicet, ipse fuit mortalis homo. vnde ad Phil. 2. dicitur, quod ad similitudinem hominũ factus est, & habitu inuentus vt homo, humiliauit semetipsum factus obediens vsq; ad mortem.

F ¶ Insuper fuit nobis similis quantum ad mutuam charitatem Similis inquit hominibus. Similitudo enim signat amorem, quia, scilicet, similitudo mater est amicitiæ, Christus autem hominibus se charitatiue assimilauit, & omnium salutem appetens se diuersis diuersimode conformauit. Vnde & aliquando cum Apostolis orabat, aliquando cũ peccatoribus manducabat. Vt de ipso dicamus illud Iacob 5. Helias homo erat similis nobis. Et ideo finaliter propter istam quadruplicem similitudinem quam ad humanum genus habuit, sancti in gloria summe gaudebunt, quando Deum sibi similem videbunt, iuxta illud 1. Ioann. 3. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus. Ista est igitur similitudo mirabilis, & gloriosa. Verumtamen adhuc possumus dicere, quod iste secundum diuersas conditiones ad diuersas refertur assimilationes. Vnde iste dicitur similis Homini quantum ad incarnationem. Boui quantum ad passionem. Leoni quantum ad resurrectionem. Aquilæ scilicet, aquilæ quantum ad ascensionem. Iste figuratur in similitudine quem vidit Ezechiel, qui vidit vnum animal quod erat simile in quatuor suis partibus quatuor dictis animalibus &c. Vnde ipse de seipso potest dicere illud Psa. Similis factus sum pellicano solitudinis, factus sum sicut passer solitarius in tecto. Narra si vis de pellicano, qui se vulnerat pro viuificatione pullorum &c. Ista est ergo similitudo mirabilis, & gloriosa.

G ¶ Secundo dico, quod est quædam similitudo laudabilis, & virtuosa, & ista est illa qua quilibet debet esse pro posse suo similis, scilicet, Deo, & sanctis, quamuis enim dicatur illud Psalm. Non est similis tui in dijs domine, & non est secundum opera tua, nihilominus tamen in quantum est humanæ conditioni possibile, semper debet homo conari, quod Deo, & sanctis in virtutibus assimiletur, & quod eis in moribus conformetur. Omnia enim appetunt assimilari principio, & suo esse. Et inde est, quod in omni perfecta generatione semper producitur simile, sicut de homine generatur homo, de frumento frumentum, de vite vinum, & sic de alijs, quamuis in imperfecta productione quandoque dissimile, de dissimili oriatur, sicut patet, quia pediculus nascitur de homine, & vermis de carne. Sic proculdubio charissimi nos debemus naturaliter appetere assimilari in moribus Deo, & sanctis, qui fidei, & salutis nostræ sunt causa, & totius bonitatis principium, & origo Gen. 1. Faciamus hominem ad similitudinem nostram. Sapphirus enim quanto est melior, tanto est colori cœlesti propinquior, & similior, sic pro certo illi, qui sunt in moribus meliores, sunt in colore, id est, in conuersatione cœlo, id est, cœlestibus hominibus similiores. Vt sic dicat homo illud Esa. 14. Ascendam in cœlum, super astra cœli exaltabo solium meum, similis ero altissimo. Vide eam supra de Ascendere. Vt & sic figuretur homo in illis similitudinibus, de quibus 3. Regum 7. dicitur, quod Salomon sculpsit in tabulis Cherubin leones, &

H palmas, & similitudinem hominis stantis. ¶ Vbi aduerte, quod nos debemus Deo, & sanctis in quatuor conditionibus assimilari, videlicet,

In scientiæ splendore limpido, [Cherubin,]
In audaciæ rigore feruido, [Leones,]
In clementiæ dulcore fluido, [Palmas,]
In constantiæ vigore solido [Hominis stantis.]

Igitur simus homines Similes viris

Limpidis & prudentibus,
Rigidis & audacibus,
Fluidis, & clementibus,
Solidis & constantibus.

Dico, quod debemus esse similes viris prudentibus & limpidis. Et istud denotat similitudo Cherubin, quæ erat quædam figura vergens ad similitudinem aquilæ, quæ est auis clarissimi visus. Et denotat illos qui in templo ecclesiæ visum discretionis, & prudentiæ habent clarum, & ita quod prudenter vident, cõsiderant & cognoscunt illa quæ pertinent ad salutem Deut. 28. Adducet dominus super te gentem in similitudinem aquilæ volantis. Vt sic figurentur tales in illis similitudinibus animalium quæ vidit Ezechiel, vbi erat similitudo aquilæ, & similitudo animalium, & aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum, sicut dicitur Ezec. 1. Quia pro certo charissimi inter sancta animalia, id est, inter sanctos viros illi sunt præcipue admirandi, qui sunt similes Aquilæ clarè videnti per splendorem sapientiæ. Carboni ardenti per feruorem amicitiæ. Lampadi splendenti per fulgorem honestæ apparentiæ. Et istud etiam signat ista interpretatio nominis Cherubin, quia, scilicet, Cherubin secundum Hiero. interpretatur scientiæ plenitudo. Et ideo de similitudine tali, um potest dici illud 1 Par. 28. Dedit eis aurum multum vt ex ipso fieret similitudo quadrigæ Cherubin. & Ezec. 28. dicitur. Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore. Sequitur. Tu Cherub extentus, & protegens. Vide si vis supra de cherub. Simus igitur similes, vt dictum est, viris prudentibus, & prouidis. ¶ Simus etiam similes viris audaci- I
bus, & rigidis. Leones inquit, quia, scilicet, ad modum leonum debemus esse audaces ad omne opus bonum agendum, quia, scilicet, sicut dicitur Prou. 30. Leo fortissimus bestiarum ad nullius pauebit occursum. Ista potissime pertinent ad prælatos, qui debent esse rigidi, & sæui in iustitia prosequenda. Ista etiam apparuerunt in martyribus, qui audaciores leone tyrannis intrepide restiterunt. Leones inquit. Vt sic de quolibet tali dicatur illud 1. Mach. 3. Similis factus est leoni in operibus suis. Vide supra de Leone, & assimila virum iustum quibus volueris conditionibus. Leones inquit. ¶ Simus insuper similes viris clementibus, & flui- K
dis. Palmas inquit. Palma enim quæ fructus dulces dactylorum producit, propter quod ab elephantibus frequentatur, viros misericordes designat, qui portant fructum dulcem misericordiæ, & operum pietatis, quo, scilicet, elephantes, id est, pauperes nutriunt, qui ipsos frequentant, & circumeunt. Vnde de assimilatione virorum piorum, & clementium dicitur Luc. 10. Vbi dominus petijt quis videretur proximus illi sauciato, & respondit legisperitus, quod illi qui misericordiam fecerat in illum. Christus vero dixit ei. Vade, & tu fac similiter. Palmas inquit. Vt sic dicat quilibet pauperum illud Cantic. 7 Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Vide supra de Palma, & compara virum pium etiam in alijs conditionibus palmæ. Similes ergo simus viris clementibus, & fluidis.

L ¶ Denique simus similes viris constantibus, & solidis. Et similitudinem inquit hominis stantis. Stare enim constantiam signat, & virtutem, sicut cadere designat inconstantiam, & infirmitatem. Quia proculdubio nos debemus esse similes sanctis viris, qui in fide, & in moribus fuerunt stabiles, & manentes, vt simus similes non stellis erraticis, imo fixis, quæ scilicet hærent perpetuo firmamento, iuxta illud 1. ad Corinth. 10. Qui stat, videat ne cadat. Similitudinem inquit hominis stantis. Vnde Luc. 12. Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum. Vide infra de State. Et sic igitur dico, quod nos debemus esse similes viris constantibus, clementibus, audentibus, & prudentibus. Quæ tamen proculdubio sunt hodie contra multos qui magis volunt, & student esse similes malis personis, quam bonis viris, impiis quam honestis, vnde proculdubio charissimi isti non sunt Cherubin similes, seu aquilæ, sed noctuæ, non leonibus, sed leporibus, non palmæ, sed spinæ, non homini stanti, sed potius homini corruenti. isti enim non habent more aquilæ, visus claritatem, sed potius more noctuæ oculorum cordium cœcitatem. Isti etiam more leonis non sunt audaces, sed more leporum sunt fugaces. Isti insuper more palmæ non sunt hominum per eleemosynas nutritiui, sed more spinæ sunt eorum rapinis, & exactionibus pungitiui. Isti nihilominus more hominis stantis non sunt in bono perseuerantes, sed potius more ruentis hominis ab omni bono opere desistentes. Et ideo breuiter de istis potest dici illud Luc. 8. quod similes sunt in pueris sedentibus in foro, quia scilicet puer nec est sagax, nec est audax, nec est per eleemosynam fluidus, nec est per constantiam solidus. Non habeamus igitur similitudinem sicut isti pueri qui non sunt per constantiam solidi. Non sic charissimi, sed habeamus bonam similitudinem, & non malam, quia sicut dictum est quædam est similitudo laudabilis, & virtuosa. De hoc autem quod homo libenter assimilatur illi cui associatur, vide infra de societate.

M ¶ Tertio dico, quod est quædam similitudo vitiosa, & damnabilis, & ista est illa qua mali aliis malis libenter assimilantur. Quia sicut cera mutat dispositionem suam, & figuram suam ad dispositionem sigilli, quod ei imprimitur, & sigillo similis efficitur, sic vere homo aliorum moribus se assimilat, & sic quando eis per societatem adiungitur, ipsorum malis impressionibus, & conditionibus se conformat, iuxta illud Prouer. 13. Amicus stultorum similis efficitur. Possum igitur notare quod mali libenter se conformant

Viris
Impiis & crudelibus,
Immundis & carnalibus,
Auaris & tenacibus,
Hypocritis & fallacibus,
Superbis & inanibus,
Lasciuis & ludentibus,
Obstinatis & seipsos indurantibus.

Habent igitur isti similitudinem crudelium. Vnde isti sunt figurati in illa horribili bestia de qua fit mentio Apoc. 13. de qua ibidem dicitur, quod similis erat pardo. Pardus enim est animal crudele ad sanguinem præceps valde. Item gerunt similitudinem carnalium. Vnde isti sunt similes bestiis, quæ naturaliter sunt immundæ. Ecclesiast. 3. dixit de filiis hominum vt probaret eos Deus, & ostenderet eos similes esse bestiis. Vnde de luxuriosis dicitur Hier. 23. In prophetis Hierusalem vidi similitudinem adulterantium. Item gerunt similitudinem tenacium. Et sic sunt similes vrso, qui cibos suos nulli vult libenter dimittere: sic nec auarus bona sua: vnde Dan. 7. Ecce bestia alia similis vrso in parte. Item isti gerunt similitudinem fallacium hypocritarum, de quibus Mat. 23. Væ vobis hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis. Item gerunt similitudinem inanium, de quibus Psalm. Homo vanitati similis factus est. Item gerunt similitudinem ludentium, quia, scilicet, isti nihil aliud quærunt, quam in ludis, & spatiamentis occupari Mat. 11. Similis factus est pueris ludentibus in foro. Item gerunt similitudinem seipsos indurantium. vnde Iob 38. In similitudinem lapidis indurantur aquæ. Hoc igitur de similitudine sufficit. Vide supra de Imagine, de Imitari, de Sicut, de Quasi, & in alijs similibus, & infra vide de Societate.

Simon.

Vide supra in titul. Beatitudo, in illa authoritate. Beatus es Simon Bariona, & si non sufficit, adiunge quæ tabula indicat adiungenda.

A Simplex. Simplicitas.

Cũ simplex dicatur quasi sine plica, notãdum, quod simplicitas idem est quod innocentiæ veritas, & puritas. Vir enim innocens, & simplex in suis moribus, & actibus semper est planus, nunquam per duplicitatem, & fallaciam plicatus. Plica enim obscuritatem continet, & duplicitatem habet. Quando enim pannus plicatur, tunc duplicatur, & tũc sub plica aliquid occultatur. Sic vere plica falsitatis, & malitiæ duplicitatem importat, semper aliquid de veritate abscondit in corde interius, & occultat. Sed pro certo simplex qui nunquam vtitur tali plica, semper est planus, & apertus, & nunquam absconditus aut latus, iuxta illud. Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ Matthæi 10. Vbi aduerte, quod simplex innocens habet

Longitudinem in duratione, [Estote,]
Limpitudinem in cognitione, [Prudentes,]
Aptitudinem in coniunctione, [Sicut,]
Mititudinem in conditione, [Serpentes,]
Firmitudinem in dilectione, [Et,]
Rectitudinem in intentione, [Simplices,]
Promptitudinem in affectione, [Sicut,]
Pulchritudinem in conuersatione. [Columbæ.]

Istæ enim sunt octo conditiones viri simplicis.

B ¶ Primo dico, quod isti habent durationis longitudinem. Quia sicut res simplices in natura sua magis sunt durabiles quam cõpositæ, sic viri innocentes, & simplices magis sunt in moribus perseuerantes, quod ostenditur cum dicitur Estote. Iuxta illud Eccl. 5. Esto firmus in via domini. vnde Iob 2. Adhuc permanes in simplicitate. Elephas enim est animal simplicissimum, in viuendo diuturnissimum, & in stando fortissimum. Vnde de durabilitate talium dicitur Prou 2. Qui enim recti sunt habitabunt
C in terra, & simplices permanebunt in ea. ¶ Secundo dico, quod isti habent cognitionis limpitudinem. Res enim quanto simpliciores, tanto sunt communiter clariores. Patet in corporibus cœlestibus & in luce, quæ simplicia dicuntur, eo quod de elementis minime componuntur, sic simplex homo à Deo plus illuminatur vera prudentia, quam illi qui confidunt in sua sapientia. Capra enim quæ est animal simplicissimum, visum habet limpidissimum, & acutissimum, sic vere homines simplices visum discretionis habent subtilissimum. Et de hoc potest dici illud Lu. 11. Si oculus tuus fuerit simplex totũ corpus tuũ luminosum erit. Et hoc ostenditur cũ dicitur prudentes, de quo Mat. 25.
D Prudentes virgines aptauerũt lampades suas. ¶ Tertio dico, ꝙ isti habent coniunctionis aptitudinem. De natura enim simplicis est faciliter credere, & se libenter alijs conformare. Res enim quæ sunt puriores, & simpliciores, sunt naturaliter conuertibiliores, pater in aqua pluuiali. Etiam ouis quæ est animal simplex faciliter sequitur præcessorem. Sic isti, quod ostenditur cum dicitur Sicut. Quia isti faciliter fiunt, sicut alii per imitationem vt dictum est. vnde Phi. 2. Sitis sine querela, sicut simplices filii Dei.
E ¶ Quarto dico, quod isti habent conditionis mititudinem. Mites enim plane, dulciter, & suauiter conuersantur, quod ostenditur cum dicitur Serpentes. Quia, scilicet, serpentes nõ currendo nec saltando, sed suauiter collabendo incedunt. vnde Prou. 11. Iustitia simplicis dirigit viam eius. Concorda de serpente sicut supra. ¶ Quinto dico, quod isti habent dilectionis firmitudinem. Simplices enim veracissime, & tenacissime diligunt quicquid amant, quod ostenditur cum dicitur Et, quod est coniunctio copulatiua. vnde Actor. 2. Sumebant cibum cum exultatione, & simplicitate. ¶ Sexto dico, quod isti habent intentionis rectitu- G
dinem, quod ostenditur cum dicitur Simplices, id est, sine plica, quia, scilicet, res recta sine plicatione nullam habet plicam. Vt de quolibet dicatur illud Iob 1. Erat vir ille simplex, & rectus, ac timens Deum. ¶ Septimo dico, quod isti habent affectionis H
promptitudinem, quia, scilicet, statim volunt facere sicut præcipiunt superiores. Sicut inquit, dicentes illud. Non sicut ego volo, sed sicut tu. & Eph. 6. Serui, obedite dominis in simplicitate cordis. ¶ Octauo dico, quod isti habent conuersationis pulchri- I
tudinem, quod ostenditur cum dicitur Columbæ, quæ, scilicet, in collo pulcherrimas habet pennas, & quæ est auicula valde simplex 2. ad Cor. 1. In simplicitate, & sinceritate conuersati sumus in hoc mundo. Vide supra de Columba. Sufficiat ergo. Vide de Innocentia.

Simul.

A Cum illa quæ simul habitant, soleant vt communiter se magis diligere, & se melius cognoscere, & inter se melius conuenire, patet, quod per istud aduerbium simul potest intelligi societas, & coniunctio, amicitia & dilectio, siue bona siue mala. Nota ergo, quod in scriptura inuenitur quadruplex simul, & quadruplex societas, videlicet, Simul

Charitatiuæ dilectionis,
Maculatiuæ coniunctionis,
Superlatiuæ religionis,
Copulatiuæ punitionis.

Primum est simul hominum perfectorum, quia, scilicet, perfecti habitant simul per charitatem. vnde Gen. 34. Habitantes simul vnum efficiamus populum. Secundum est simul hominum peccatorum. Mali enim & peccatores simul per malas concordias combinantur, & per malarum societatum vinculum inuicem adunantur, de quo Psal. Simul inutiles facti sunt. Tertium est simul hominum beatorum. Beati enim omnes simul habitant in paradiso, sicut omnes stellæ simul sunt in firmamento. vnde Esa. 60. Gloria libani ad te veniet, abies & pinus, & buxus simul. Quartum est simul hominum reproborum, qui, scilicet, simul in inferno puniuntur, & sicut vuæ in torculari simul premuntur. vnde in Psal. Simul insipiens, & stultus peribunt. Igitur de duobus primis, scilicet, de copulatione, & societate bonorum, & malorum aliquid dicamus. Boni enim simul combinantur, in quantum in vna fide firmantur, vno amore ligantur, vni Deo famulantur, & in vna ecclesia, religione vel patria commorantur. Omnes enim quæ sunt animalia innocentia, apes quæ sunt animalia fructificantia, formicæ, quæ sunt animalia prudentia, cerui qui sunt animalia valde simplicia, simul consueuerunt commorari, & in vno loco pacifice simul conuersari, Sic proculdubio & nos si innocentes, vtiles, prudentes & simplices esse volumus, simul per charitatem, & communitatem, & per morum conformitatem esse debemus, iuxta illud Psal. Simul in vnum diues, & pauper. Vbi aduerte, quod vbicunq; de communi vtilitate agitur vel de concordiæ vnitate, oportet tria facere, videlicet,

Personaliter conuenire,
Cordialiter consentire,
Corporaliter subuenire.

Primum facit plurium congregatio. Simul,
Secundum cordium copulatio. In vnum,
Tertium omnium contributio. Diues & pauper.

Iste enim est triplex modus, qui boni debent esse simul, scilicet, Tenendo conformitatem personalem. Habendo concordiatem cordialem. Regendo communitatem temporalem. ¶ Igitur B
primo dico, quod nos debemus conuenire personaliter. Simul inquit. Simul enim oportet conuenire communitatem, quando de republica vult tractare. Nunquam enim negocia publica bene fierent, nisi illi quos tangit, inuicem conuenirent. Bonum enim commune debet præponi priuato. Nam etiam ipsi planetæ, & stellæ simul omni die super nostrum hemisphærium transeunt & non sibi, imo communitati creaturarum prouident, & succurrunt. Quando etiam planetæ plures in vno signo conueniunt, tunc opera rerum mirabilia faciunt, & effectus mirabiles quos separati non facerent, introducunt. Simul igitur conueniamus vt vtilitatem communem tractemus, & faciamus, iuxta illud Ioan. 21. Erant simul Petrus, & Thomas, & Nathanael. Quod est

est contra multos qui ad colloquia publica conuenire nolunt &c. Istud etiam simul potest pertinere ad illos, qui sunt eiusdem collegij, vel consilij, qui, scilicet, non solum debent esse simul per communem habitationem, imo etiam quantum ad morum & actuum cõformitatem. Apes enim quæ simul in eodem aluea-ri morantur, simul laborant, & operantur, & simul in viuendo alter alteri conformantur. Quod vtique est contra singulares qui sunt in ecclesia vel religione, qui non sunt simul cum alijs communiter viuendo, sed sunt separati ab alijs singulariter vi-uendo, & partialiter conuersando. Et tales proculdubio sunt hy-pocritæ inter regulares, diuites vero, & superbi inter sæculares quia, scilicet, isti de communitate, & concordia non curant, sed discordant. vnde Gen. 36. Diuites erant valde, & simul habi-tare non poterant. Non sic, quia nos debemus, vt dictum est, conuenire personaliter. Simul inquit. Vt de diuersis generibus hominum dicatur illud Esa. 11. Vitulus, leo, & ouis simul mora-
C buntur. ¶ Conuenire igitur debemus, potissime religiosi, ad Simul

Laudandum,
Tractandum,
Laborandum,
Habitandum,
Manducandum.

Debemus igitur simul dominum laudare Iob 38. Cum me lau-darent simul astra cœli, & iubilarent omnes filij Dei. Item simul negocia tractare Esaiæ 41. Simul ad iudicium propinquemus. Item simul laborem tolerare. vnde 2. Mach. 11. Hortatus est cæ-teros simul secum periculum subire. Item simul in vnum habi-tare. Vnde illud prædictum Esa. 11. Vitulus, leo, & ouis simul mo-rabuntur. Item simul adinuicem manducare. vnde Esa. 65. Lupus, & agnus pascentur simul. Dico ergo, quod nos debemus conue-nire personaliter.

D ¶ Secundo dico, quod nos debemus consentire cordialiter. In vnum inquit. Nihil enim valeret corpora esse simul, si corda in vnum non iungerentur. Sicut enim anima, & corpus quamuis sint res diuersæ, efficiuntur tamen vnum quando simul iungun-tur, videlicet vnus homo sic ex nobis quamuis diuersis debet modo fieri vnum per vnitatem concordiæ in negocio, quod tractatur, vt dicatur, quod vnus spiritus, vna fides erat in eis. Et illud dictum Gen. 34. Simul habitantes, vnum efficiamus popu-lum. Igitur debemus consentire cordialiter. vide infra de vno.

E ¶ Tertio oportet subuenire generaliter, quod ostenditur cum dicitur. Pauper & diues quia, scilicet, ad diuites, & pauperes per-tinet contribuere secundum conditionem cuiuslibet, quia ne-gocium est commune, iuxta illud Prou. 22. Diues, & pauper ob-uiauerunt sibi. Inuehe si vis contra diuites, qui minus volunt contribuere quam egeni, & minus ad istam simultatem venire &c. Non sic simus, sed simul subueniamus, iuxta illud Esaiæ 45. Accedite simul, quia saluati estis. Istud est ergo simul in bono.

F ¶ In malo vero dico, quod simul malorum concordiam desi-gnat. Canes enim, & lupi, quamuis non sunt animalia simul gre-gatim naturaliter incedentia, nec simul vt communiter pascen-tia vel viuentia, sed magis inter se discordantia, & pugnantia, si-mul tamen multoties conueniunt, quando, scilicet, aliquam bestiam simul deuorant aut inuadunt. Sic mali quamuis inter se non habeant concordiam neque pacem, simul tamen quando-que veniunt ad nocendum, & ad diuersa crimina faciendum Psal. Congregati sunt, & conuenerunt in vnum aduersus domi-num, & aduersus Christum eius. Nota quod dracones volentes transire mare, simul conueniunt, & deinde per caudas se ligant, & inuoluunt, & sic tutius transeunt, vt dicit Plin. Sic isti etiam. ¶ Et ideo mali solent conuenire multipliciter, videlicet, ad Simul

Deficiendum,
Decipiendum,
Se deuorandum,
Alios inuadendum.

Isti enim solent simul deficere Psal. Simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum. Item solent simul decipere Psal. Simul ad-uersum te testamenta disposuerunt tabernacula Idumeorum, & Ismaelitæ. Item solent simul se lædere. vnde Esa. 9. Manasses de-uorabit Ephraim, & Ephraim Manassen, simul ipsi contra Iudam. Item solent simul alios inuadere. Vnde in Psal. Circumdederunt me tota die, circumdederunt me simul Ista igitur de Simul suffi-ciant tam in bono quam in malo. Vide in tit. de Congregare, de Concordia, de Pariter, & de Vno.

A **Simulacrum.** Nota, quod simulacrum dicitur à si-mulo, las, pro eo, quod simulacrum seu idolum res est ficta, & simulata, non existens, neque propria ne-que vera. Dico igitur, quod per simulacra possunt intelligi o-mnia illa quæ nullam habent veram essentiam, nec durabilem veritatem. Et sic dico, quod signat

Vanitatem bonorum terrenorum,
Falsitatem hominum deceptorum,
Qualitatem vanorum amicorum,
Vilitatem diuitum mundanorum.

¶ Dico ergo primo, quod simulacrum signat terrenam vanita- B
tem, quia, scilicet, bona mundi non sunt bona, quia duntaxat sunt quædam bonorum imagines, & simulacra Psal. Simulacra gentium argentum, & aurum. & Ozeæ 10. dicitur, quod iuxta v-bertatem terræ suæ exuberauerunt simulacris. Ista enim simula-cra hodie odorantur, & sicut dij à mundi cupidis reputantur Psa. Confundantur qui gloriantur in simulacris suis. Verumtamen ista sunt proijcienda, & à cordibus hominum expellenda Esa. 2. Proijciet homo idola argenti sui, & simulacra auri sui. Significat igitur terrenam vanitatem.

¶ Secundo significat hominum prauitatem, & significat pro- C
prie hypocritas, qui sunt simulati, & ficti, & qui sunt imagines, & non res, qui aliud simulant, & aliud cogitant, iuxta illud 2. Reg. 14. Lugere te simula, & induere veste lugubri. Talia enim simu-lacra debent de domo Dei (quæ est ecclesia) proijci, & exinde o-mnis hypocrisis relegari, sicut de Manasse dicitur, id est, de bo-no prælato 2. Paral. 3. quod abstulit Deos alienos, & simulacra de domo Dei. Per simulacra etiam intelliguntur luxuriosi, qui sci-unt simulare falsos amores, & dolores, vt decipiant mulieres, & isti sunt simulacra Priapi. Priapus enim fuerat quidam magnus rusticus, qui habuit virile membrum valde, & excessiue magnum: ideo sicut Deus à mulieribus gentilibus fuit cultus. vnde 2. Para. 15. dicitur, quod rex proiecit in luto simulacrum Priapi. Ad de-notandum, quod luxuriosi sunt semper lutei, & fimosi. Per simu-lacra etiam possunt intelligi ignorantes homines, qui hodie in ecclesia pro dijs, id est, loco hominum sanctorum sunt positi, & exculti, & ibidem ab iniustis promotoribus introducti. Figurati 1. Reg. 19. vbi inuentum est simulacrum super lectum Dauid. Et nota de illo simulacro sicut supra de Dea, & inuehe bene contra nepotes prælatorum, qui sunt simulacra muta &c 1. ad Corinth. 12. Ad simulacra muta ducebamini euntes. Nesciunt enim nec bene operari nec bene loqui Zachariæ 1. Simulacra locuta sunt inutile. Et tamen ista simulacra oportet adorare, & honorare, & ipsis per adulationem thurificare Actorum 7. Obtulerunt ho-stiam simulacro. Sed pro certo de istis simulacris, & simulatis dicit Seneca vnum notabile. Nihil, inquit, quod simulatum, & fictum est, potest esse diuturnum. Quia vere tales ficti non diu perseuerant. vnde Ezechiel. 6. Confringentur simulacra vestra. Quod etiam de hypocritis, & de malis diuitibus, & de falsis ami-cis videmus, tales enim cito deficiunt, & non durant 2. Par. 31. E-gressus omnis Israel confregit simulacra. Igitur dico, quod simu-lacra signant hominum prauitatem.

¶ Tertio dico, quod signant mundanam charitatem, & mun- D
danam amicitiam, quia, scilicet, mundi amici non sunt veri ami-ci nec perseuerantes, sed simulati, & apparentes, & in necessita-tis tempore desistentes. Et ideo consulitur bene 1. Ioan. 5. Cu-stodite vos à simulacris.

¶ Quarto etiam signant diuitum vilitatem, quia, scilicet, di- E
uites mundi sunt sicut simulacra, qui quamuis non valeant nec bene operentur, tamen per prosperitatem pinguntur, & deau-rantur, & principaliter ab alijs honorantur Ozeæ 11. Simulacris sacrificabant. Sufficit. Vide supra de Idolo.

Synagoga, Cum synagoga proprie loquẽdo nihil aliud A
sit, quam Iudæorum cõgregatio vel ecclesia possumus breuiter dicere, quod per synagogam potest intelligi omnis congregatio hominum iniquorum, de quibus Apoca-lyp. 3. Ecce dabo tibi de synagoga satanæ qui se dicunt iudęos, & non sunt, & mentiuntur. Et ideo breuiter nota quod (sic-ut possum videre percurrendo scripturam) ista synagoga, id est, malorum collectio, habet generaliter ista vitia, sci-licet,

Superbiæ tumorem,
Sæuitiæ furorem,
Malitiæ liuorem,
Iracundiæ stridorem,
Auaritiæ ardorem.

De superbia patet Eccl. 3. vbi dicitur, quod synagogæ superborũ non erit sanitas. De sæuitia dicitur Mat. 10. In synagogis suis fla-gellabunt vos. De malitia, id est, de hypocrisi dicitur Mat. 6. quod hypocritæ faciunt eleemosynas &c. De iracundia dicitur Luc. 4. Repleti sunt omnes in synagoga ira. De auaritia dicit Psal. Exar-sit ignis in synagoga peccatorum. Sufficit

A **Sine.** Nota, quod iſta dictio ſine, eſt præpoſitio conſignificatiua: per ſe enim non ſignat, ſed cum alio. Semper autem habet aliquid tollere, & priuare, ſiue bonum ſiue malum fuerit. Et ideo ſecundum quod ſunt quatuor genera perſonarum, ſcilicet,

Viri { Iuſti, Impij, Beati, Damnati.

Secundum hoc poteſt hæc dictio ſine diuerſimode ſignare. Signat enim quo ad Viros

Perfectos, carentiam vitiorum,
Imperfectos, carentiam meritorum,
Beatos, carentiam tormentorum,
Damnatos, carentiam gaudiorum.

Dico enim quod ſunt

Perfecti ſine criminibus,
Imperfecti ſine virtutibus,
Beati ſine ſupplicijs,
Damnati ſine ſolatijs.

B ¶ Dico ergo primo, quod eſt vnum ſine quod pertinet ad viros perfectos. Viri enim iuſti ſunt ſine vitijs, & ſine alijs quæ ſuam poſſent impedire ſalutem. Et ad hoc potes applicare omnia illa quæ ſupra dicta ſunt de Relinquere, & de abſtinere, quia ſine illis debemus eſſe, quæ de neceſſitate ſalutis ſunt relinquenda, vel etiam fugienda. Et ideo breuiter nota, quod beati ſunt, & debent eſſe Sine

Luxuriæ fœtore,
Inuidiæ liuore,
Deſidiæ torpore,
Triſtitiæ mœrore,
Auaritiæ ardore.

Dico ergo, quod debent eſſe ſine fœtore luxuriæ. Mundi enim & puri ſunt ſicut apes, quæ ſine copula, & ſine luxuriæ macula vitam ducunt. Vnde dicit Pſal. quod ille habitabit in tabernaculo tuo, & quieſcet in monte ſancto tuo qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiam. Quod bene ſciuit Iudas Machabæus, de quo dicitur 1 Macha. 4. quod ipſe elegit ſacerdotes ſine macula. Quia, ſcilicet, iſti debent eſſe ſpeculum ſine macula, & imago bonitatis Dei, ſicut dicitur Sapient. 7. Item debent eſſe ſine torpore deſidiæ. Exemplo, ſcilicet, ſolis, & cœli, qui ſine requie ſemper currunt, & fluunt Vt ſic dicat iuſtus illud Pſal. Sine iniquitate cucurri, & direxi. Homo enim ſine intermiſſione præcipitur orare 1 ad Timot. 5. Sine torpore præcipitur laborare, quia ſicut dicitur Iac. 2. Fides ſine operibus mortua eſt. Item debent eſſe ſine liuore inuidiæ, exemplo creaturarum irrationabilium, quæ, ſcilicet, ſine inuidia communicant alijs bona ſua. De quo Sapient. 7. Sapientiam inquam ſine fictione didici, & ſine inuidia communico. Item debent eſſe ſine mœrore triſtitiæ, de quo Eccl. 4. Declina pauperi aurem tuam ſine triſtitia. Item debent eſſe ſine ardore auaritiæ. Exemplo arborum, quæ fructus ſuos hominibus in æſtate dimittunt, & ſine fructibus in hyeme perſiſtunt, quia, ſcilicet, fructus diuitiarum alijs debemus dimittere, & ſine eorum affectu in hyeme præſentis vitæ viuere, & manere, quia ſicut dicitur Eccl. 35. Beatus vir qui inuentus eſt ſine macula, & qui poſt aurum non abijt, nec ſperauit in pecuniæ Theſauris. Iſtud eſt ergo ſine, id eſt, carentia quæ pertinet ad viros perfectos. Vide exempla in morali proprietatum in tabula de carere.

C ¶ Secundo dico, quod eſt vnum ſine quod pertinet ad viros imperfectos. Et ſic dico, quod mali ſunt ſine virtutibus, & gratijs & ſine rebus pertinentibus ad ſalutem. Quia, ſcilicet, vrſa parit catulum ſuum in ſpecie fruſti carnis, ſine pedibus, ſine auribus, ſine oculis, ſine quibuſuis alijs membris Sic peccatores qui vrſi. i. diaboli ſunt filij, carent pedibus, id eſt, virtute perfectionis, carent auribus, id eſt, auditu obedientiæ, & ſubiectionis, carent oculis, id eſt, viſu prudentiæ, & diſcretionis, carent etiam membris moralis perfectionis. Quia breuiter ſicut limax eſt ſine viribus, ſic peccator ſine virtutibus. Breuiter igitur nota quod peccator eſt

Sine vigore,
Sine timore,
Sine dulcore,
Sine honore,

Sine { Rege, Lege, Auxilio, Conſilio, Deuotione, Quietione, Cognitione, Operatione.

Sunt dico peccatores ſine vigore. vnde Iudith 5. Homines ſunt ſine virtute & ſine peritia artis pugnæ Item ſunt ſine timore. Ideo dicitur Eccleſ. 1. Qui ſine timore eſt, non poterit iuſtificari. Item ſunt ſine dulcore, ſcilicet, miſericordiæ Sapient. 19 Illis ſine miſericordia ira ſuperueniet. Item ſunt ſine honore Iudith 8. Humiliabit omnes gentes, & faciet illas ſine honore. Item ſunt ſine rege, nolunt enim regi nec à ratione, nec à Deo, nec à bono prælato Ozeæ 3. Longo tempore ſedebunt filij Iſrael ſine rege & ſine principe. Item ſunt ſine lege, non enim ſequuntur regulam neque legem, cum tamen dicat Apoſtolus ad Rom. 2. Qui ſine lege peccauerunt, ſine lege peribunt. Item ſunt ſine auxilio non enim habent auxilium gratiæ Dei Pſal. Factus ſum ſicut homo ſine adiutorio inter mortuos Item ſunt ſine conſilio, non enim ſequuntur conſilium ſapientum, cum tamen dicatur Eccleſ. 32. Fili ſine conſilio nihil facias. Item ſunt ſine deuotione vnde Ozeæ 3. dicitur, quod filij Iſrael ſedebunt ſine ſacrificio, ſine altari, ſine ephot, & ſine teraphim. Item ſunt ſine quietione, hoc eſt dictum, ſine pace, cum tamen dicatur ad Heb. 12. Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videt Deum. Item ſunt ſine cognitione, id eſt, ſine lumine fidei & ſcientiæ, cum tamen dicatur ad Hebr. 11. Sine fide impoſſibile eſt placere Deo &c. Item ſunt ſine bona operatione, cum tamen dicatur Iac. 2. quod fides ſine operibus mortua eſt. Et ſic igitur patet, quod eſt vnum ſine, id eſt, vna carentia quæ pertinet ad viros imperfectos, ſcilicet, ad peccatores.

D ¶ Tertio dico, quod eſt vnum aliud ſine quod pertinet ad viros beatos, quia, ſcilicet, iſti ſunt in patria ſine quocunq; malo, dicentes illud Lu. 1. Vt ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati ſeruiamus illi.

E ¶ Quarto vero dico, quod eſt vnum ſine quod pertinet ad viros damnatos, quia, ſcilicet, iſti ſunt perpetuo ſine omni bono, vnde Ecc. 20. Mors hominum mendacium ſine honore. Hæc igitur de Sine, gratia collationis ſufficiant.

Sinere, Vide in tit de Ceſſare, de Permittere, de Relinquere, & de Dimittere.

A **Singularis.** Vide in titu. de ſingularitate, id eſt, de excellentia virtutum, vel de ſingularitate, id eſt, de partialis vitæ vanitate, infra de Solus & de Vnus, & in tabula in locis infinitis.

Siniſtra. Cum pars ſiniſtra hominis ſit illa quæ minus habet de calore & naturali virtute & vigore, & cum qua homo non bene vt communiter operatur, quamuis ſupra in locis & exemplis pluribus, & potiſſime in titulo de Dextera ſint de ea multa dicta, poſſum tamen notare quod ſiniſtra multipliciter ſignificat in ſcriptura. Significat enim ſiniſtra

Proſperitatis ſucceſſum,
Iniquitatis proceſſum,
Aduerſitatis exceſſum.

¶ Dico primo, quod ſignat ſucceſſum proſperitatis, quia, ſcilicet, in ſcriptura per partem dexteram intelliguntur æterna, per partem ſiniſtram intelliguntur terrena. Dextera enim mundi pars, ſcilicet, meridionalis eſt clara, calida & lucida, quia ibi eſt ſemper ſol perfecte influens & lucens. Mundi vero ſiniſtra pars, ſcilicet, ſeptentrionalis, ſemper eſt frigida & obſcura, quia, ſcilicet, ſol ad partes illas nunquam totaliter ſe conuertit. Sic vere chariſſimi in dextera parte bonorum ſpiritualium, & æternorum ſol iuſtitiæ ſemper lucet, ſemper calor charitatis feruet, & ſplendor veritatis fulget. In parte vero ſiniſtra proſperitatis mundanæ, obſcuritas ignorantiæ abundat, & frigus indeuotionis viget ibique ſolis Chriſti præſentia nunquam apparet. De iſta ergo parte duplici dicitur Prouer. 3 Longitudo dierum in dextera eius, & in ſiniſtra illius diuitiæ & gloria. Et ſiniſtram diligunt multi magis quam dexteram, quia, ſcilicet, multi ſunt qui plus amant temporalia q̃ æterna, & plus poſſunt in temporalib. quam in ſpiritualib. & multi ſunt qui minus valent in parte dextera quam in ſiniſtra Vnde de ſtulto dicitur Eccle. 10. quod cor ſapiẽtis in dextera eius, & cor ſtulti in ſiniſtra illius. Calor enim ſtulti & affectio ſemper eſt in ſiniſtra terrenorum, quamuis in ipſa non ſit ſatietas animorum, iuxta illud Eſaiæ 9. Comedet ad ſiniſtram, & non ſaturabitur. Etiam dicitur omne animal habet

bet eorin ſiniſtra patre,excepto illo monſtro marino quod dici- tur Kylion &c. Videbis multa de iſta materia in Oculo morali. Signat igitur ſiniſtra ſucceſſum proſperitatis.

G ¶ Secundo dico,quod ſignificat proceſſum iniquitatis.Status enim peccati ſignatur per ſiniſtram. Siniſtra enim minus eſt di gna, imo etiam ad ſiniſtram ponuntur illa quæ minus diligun- tur. Siniſtra etiam dicuntur illa quæ mala & improba dicuntur, & de hoc Prou.4.Peruerſæ viæ quæ à ſiniſtris ſunt.

D ¶ Tertiò dico,quod ſignat exceſſum aduerſitatis. Dextera e- nim quandoque proſperitatem ſignat, ſiniſtra verò aduerſita- tem 2.ad Corinth.5.Per arma iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris. Vn- de etiam de peccatoribus dicitur Matth. 25. quod Chriſtus in iudicio ponet agnos,id eſt,iuſtos à dextris, hœdos, id eſt, pecca- tores à ſiniſtris &c. Vide ſupra de dextra, & adiunge plura exem- pla ſi vis ſicut ponitur infra de videre quomodo deluditur viſus, & ſic ſufficit.

A **Sion.** Nota, quod hiſtoricè loquendo, Sion erat quædam pars ciuitatis Hieruſalem,vbi erat caſtrum & fortaliti- um ciuitatis, & ideo pars illa erat altior & tutior & mundior & pulchrior, & ideo quia caſtrum illud eminebat ciuitati, ita quod per illud poterat tota ciuitas Hieruſalem defendi,ſicut per matrem filia defenditur & tuetur, hinc eſt quod in pleriſque ſcripturæ locis Sion mater dicitur, & Hieruſalem filia nuncu- patur. Et inde eſt quod in Pſalmo dicitur ſecundum aliam translationem.Mater Sion dicet homo,& illud Thren.1.Egreſ- ſus eſt à filia Sion,id eſt,ad Hieruſalem omnis decor eius. Quia, ſcilicet,Hieruſalem quæ erat ciuitas inferior,dicitur filia, & Si- on quæ erat pars ciuitatis ſuperior, dicitur mater eius. Igitur cum per Sion in ſcriptura poſſit intelligi eccleſia militans,eccle- ſia triumphans, beata virgo, & anima ſancta, poſſum notare, quod in anima inuenitur

Sion { Inferior, Superior, Interior, Exterior.

Prima eſt locus ſaluationis,
Secunda eſt locus refectionis,
Tertia eſt locus deuotionis,
Quarta eſt locus defenſionis.

B ¶ Dico primo, quod eſt Sion inferior quæ eſt locus ſaluationis quia,ſcilicet,in Eccleſia ſolummodo inuenitur ſalus animarum. Omnes enim aliæ ſectæ hominum ſunt extra ſalutem,præter il- los qui ſunt Eccleſia per fidem & gratiam collocati. Sion enim erat locus magnæ fortitudinis, vbi tutius morabatur,iuxta illud Eſa.26.Vrbs fortitudinis noſtræ Sion.Sic vere Eccleſia eſt locus in quo qui bene ſtat per gratiam &per fidem,non timet aliquem ſpiritualem impugnatorem, nec aliquem animæ tentatorem. Ibi enim & non alibi eſt defenſio tuta.Et hoc eſt q̃ dicit Abdias. In monte Sion erit ſaluatio. Compara ſi vis Sion, id eſt, religio- nem eccleſiæ vel religionis, illi inſulæ hiberniæ vbi dum homo fuerit non moritur, & illi vbi corpus nunquam putreſcit aut corrumpitur, quia in iſta Sion, id eſt, in religione vel eccleſia ſi quis debite vixerit & manſerit,nunquam corrumpitur per vitia, nec moritur per ſupplicia. Ideo breuiter de laudibus & condi- tionibus iſtius Sion,ſcilicet, de ſtatu religionis vel eccleſiæ po- teſt dici illud Eſa.47. Dabo in Sion ſalutem, & in Hieruſalem gloriam meam. Vbi aduerte, quod in iſta Sion eſt vel debet eſſe locus valde famoſus,& virtute plenus,ſcilicet,

Locus { Liberalis collationis,[Dabo,] Virtualis cognitionis, [In Sion,] quæ in- terpretatur ſpecula. Specialis tuitionis,[Salutem,] Supernalis coniunctionis,[Hieruſalem,] Virtualis laudationis.[Gloriam.]

C ¶ Dico igitur,quod hæc debet eſſe locus liberæ collationis,quia, ſcilicet,ibi debent libere dari & conferri beneficia, & libere mi- niſtrari ſacramenta.Dabo.q.d.do gratis,non do ſi detis. Iuxta il- lud.Gratis accepiſtis,gratis date Mat.10. Thus enim quod libere exit de arbore, multo plus valet quam illud quod cum vinculis ferreis per fractionem corticis extorquetur, ſicut etiam de myr- rha dicit Plin.Quia pro certo viri eccleſiaſtici debent liberaliter dare ſua beneficia ſiue eleemoſynas, & non expectare quod pre- cibus vel preciis extorqueantur, vel quod per ſimoniam acqui- rantur.Dabo inquit.Pſal. Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael? Sit igitur ibi locus liberæ collationis. Quod eſt contra multos &c. Inuehe contra auaros & contra ſimoniacos,qui non libere dant

D imo vendunt. ¶ Deinde dico, quod iſte debet eſſe locus limpidæ cognitionis.Sion inquit, quod interpretatur ſpecula, quia, ſcili- cet,in iſta Sion debent eſſe homines ſpeculatiui, quia, ſcilicet, viri eccleſiaſtici debent ſpeculari & circumſpicere pro ſe & pro alijs illa quæ pertinent ad ſalutem. Debent enim eſſe ſicut ſpecu- latores in exercitu Chriſtiano,quia,ſcilicet,aduentum inimico- rum debent præuidere,& alijs intimare Ezech. 33. Fili hominis ſpeculatorem dedi te domui Iſrael.Sed pro certo multi eccleſia- ſtici ſic non faciunt, imo ſunt ſpeculatores pulchrarum mulie- rum.Non ſic chariſſimi.Nota in exercitu apum dicuntur aliquæ eſſe quæ vice ſpeculatorum funguntur, & quæ pro ſui & exerci- tus cuſtodia alijs quieſcentibus vigilare dicuntur:quod etiam in gruibus dicitur eſſe notum.Tales igitur debent eſſe eccleſiaſtici in exercitu Chriſtiano,quia,ſcilicet,debent eſſe vigiles & ſpecu- latiui vt præſeruent ſe & alios à nociuis,ſcilicet,ab inſidijs infer- nalium proditorum. Quod etiam bene deſignant & nomen & locus Sion,quia,ſcilicet, nomen interpretatur ſpecula, & locus altus ad ſpeculandum, & de longe inſultus hoſtium intuendum. Et hoc eſt quod videtur ſupponi in Pſal. vbi dicitur, circumdate Sion, & complectimini eam, narrate in turribus eius. Narrate inquit, ſcilicet, aduentus & inſidias hoſtium. Eſt igitur religio vel eccleſia locus limpidæ cognitionis.Sion inquit. Et hoc po- tiſſime,quia ibi debet Deus diligi & cognoſci. Pſalm. Videbitur Deus Deorum in Sion. ¶ Denique dico, quod iſte eſt locus ſecu- E ræ tuitionis. Salutem inquit, quia ibi, & non alibi eſt ſalus & ſecuritas animarum.Sion enim erat pars fortior & tutior ciuita- tis.Ideo dicitur de Eccleſia 4 Re.19.quod ſaluator exiet de mon- te ſion.Vide ſupra de ſalute & ſalutare. ¶ Inſuper dico,quod iſte F eſt locus fraternæ quietionis vel concordis coniunctionis,quod oſtenditur cum dicitur Hieruſalem, quæ interpretatur viſio pa- cis.Quia,ſcilicet,ſicut in ſuperiori parte aëris non fiunt tonitrua nec grandines,ſic nec in eccleſia vel religione debent eſſe litigia nec diſſenſionum turbines. Vide ſupra de Hieruſalem. Vnde in Pſal.dicitur.Benedicat tibi dominus ex ſion,& videas bona Hie- ruſalem omnibus diebus vitæ tuæ. Eſt igitur locus concordis coniunctionis. ¶ Etiam dico, quod iſte eſt locus ſolennis lauda- G tionis. Gloriam inquit meam. Quia, ſcilicet, in iſta ſion debet eſſe gloria,laus,honor & magnificentia Dei,quia ad literam in latere montis ſion dominus iugiter laudabatur, ſic debet & in eccleſia Pſal. Lauda Hieruſalem dominum, lauda Deum tuum ſion.Gloriam meam inquit Pſal.Diligit dominus portas ſion ſu- per omnia tabernacula Iacob. Glorioſa dicta ſunt de te, ciuitas Dei.Et vere glorioſa fuerunt dicta, quia ibi fuit Dei gloria col- laudata,iuxta illud Pſal.Pſallite domino qui habitat in ſion,an- nunciate inter gentes ſtudia eius.Iſta eſt igitur ciuitas quæ vt di- ctum eſt

Locus eſt { Lætus, Quietus, Tutus, Clarus, Gratus.

Et ideo iſtis rationibus iſtum locum dicitur Deus

Diligere,
Eligere,
Habitare,
Conſeruare.

Quod ipſum diligat, patet in Pſal.vbi dicitur. Diligit dominus portas ſion.Quod ipſum eligat,patet in Pſal. vbi dicitur. Elegit dominus ſion.Quod etiam ipſum habitet,patet in Pſal. vbi dici- tur.Mons ſion in quo habitaſti in eo. Quod inſuper ipſum con- ſeruet, patet in Pſal.vbi dicitur, Deus ſaluam faciet ſion, & ædifi- cabuntur ciuitates Iudæ. ¶ Sed adhuc proculdubio & pro certo præſens eccleſia vel religio non videtur hodie talis Sion, quia proculdubio hodie in ea non ſunt prædictæ quinque virtutes, ſed potius loco quinque virtutum eſt ibi quintuplicitas vitio- rum. Vnde pro certo, ſicut hodie video, ibi ſunt hodie iſti,ſci- licet,

Superbia tumentes,
Fallacia pallentes,
Pigritia torpentes,
Culturam Dei ſpernentes,
Mundi bona vellentes.

Dico quod ibi eſt hodie copia hominum ſuperborum. vnde Eſa. 3.Eleuatæ ſunt filiæ ſion,& ambulauerunt extento collo. Et no- ta,quod iſtæ dicuntur filiæ,& non filij,pro eo quia ipſi ſunt qua- ſi fœminæ effecti, & per carnalitatem & inconſtantiam ad fœ- mineitatem deducti. Item ibi eſt copia hominum deceptorum, ſcili-

ſcilicet,hypocritarum,vnde Eſa 33.Conterriti ſunt in Sion peccatores, poſſedit tremor hypocritas. Item eſt ibi copia hominum torpentium,& pigrorum. Vnde Eſa 52. Solue vincula colli tui captiua filia Sion. Item eſt ibi copia hominum Dei cultum contemnentium & laſciuorum quia,ſcilicet,nec Deo dignantur diuinum officium celebrare Thren.1. Viæ Sion lugent, eo quod non ſit qui veniat ad ſolennitatem. Item ibi eſt copia hominum crudelium & iniquorum quia, ſcilicet, non faciunt conſcientiam acquirere per extorſionem auaritiæ vel rapinæ, de quo Micheæ 3. Væ qui ædificatis Sion in ſanguinibus, & in Hieruſalem in iniquitate. Non ſic chariſſimi, quia pro certo Sion inferior
I (vt dictum eſt) ſcilicet, eccleſia debet eſſe locus ſaluationis. Et hoc eſt primum principale. ¶ Secundo principaliter dico, quod eſt Sion ſuperior quæ eſt ſtatus refectionis, & iſta eſt ciuitas paradiſi, vbi eſt ſalus & refectio beatorum. Iſta enim eſt Sion ſuperior Vbi

Apparet Dei magnitudo,
Eminet Dei celſitudo,
Abundat laudis gratitudo,
Fulget luminis limpitudo.

De magnitudine dicitur in Pſalm. Deus in Sion magnus. De Dei celſitudine dicitur in Pſa, Ego conſtitutus ſum rex ab eo ſuper Siõ montem ſanctum eius. De laudis plenitudine dicitur Eſa 35. Veniet in Sion cum laudibus. De luminis limpitudine dicitur in Pſal. Videbitur Deus deorum in Sion. Eſt ergo Sion ſuperior locus refectionis ſeu promotionis.

K ¶ Tertio dico, quod inuenitur Sion interior, quæ eſt locus deuotionis. Et ſic per Sion intelligitur anima ſancta, vbi, ſcilicet, Deus ſpiritualiter commoratur, & quæ Deum mentaliter contemplatur, iuxta illud Io.3 In Sion dominus commorabitur.

L ¶ Quarto principaliter dico, quod eſt Sion exterior, quæ eſt locus defenſionis. Et ſic pro certo dico, quod per Sion intelligitur beata virgo, a qua & in qua omnis homo poteſt defendi & ſaluari, qui ad iſtum locum per ſpem voluerit fugere, & ibi per deuotionem morari. Ideo docet in Pſalm. Circumdate Sion, & complectimini eam. Iſta eſt enim Sion ſpiritualis, in qua Deus perſonaliter habitauit, quam cordialiter illuſtrauit, quam dominus mirabiliter adamauit, & quam dominus ſpecialiter dedicauit. Beata enim virgo & etiam quælibet ſancta perſona ſicut in ſcriptura patet a Deo

Spiritualiter habitatur,
Cordialiter conſolatur,
Efficaciter adiuuatur,
Supernaliter adamatur,
Specialiter dedicatur,
Virtualiter roboratur.

Deus enim eſt iſtius Sion ſpiritualiter habitator Ioan.3. Ego dominus Deus veſter habitans in Sion. Item eſt iſtius Sion amicabilis conſolator Eſa. 51. Conſolabitur Deus Sion. Item eſt iſtius Sion promptiſſimus adiuuator Pſal. Diligit dominus portas Sion. Item eſt iſtius Sion ſupernalis adamator Zach.8. Zelatus ſum Sion zelo magno. Item eſt iſtius Sion ſpecialiſſimus dedicator Pſal. Elegit dominus Sion. Item eſt iſtius Sion virtualiſſimus roborator, quia ipſe dicit 1. Paralip.2. Ponam in Sion lapidem angularem, quia, ſcilicet, Deus ſemper adiuuat, roborat & fortificat perſonam ſanctam, & maxime virginem glorioſam, & ideo de ipſa dicitur Eſaiæ 26. Vrbs fortitudinis noſtræ Sion, ſaluator, ponetur in ea murus. Iſta igitur ad Sion pertinent quæ dicta ſunt. Et ſic de Sion ſufficit quantum ad omnes partes.

A Sitis. Sitire.

Cum ſitis nihil aliud ſit quam bibendi appetitus ex interiori calore cauſatus, poſſumus notare, quod tam in bono quam in malo ſitis diuerſimode ſumitur in ſcriptura, Vnde nota quod inuenitur Sitis

Amoris charitatiui,
Ardoris inflammatiui,
Doloris maceratiui,
Feruoris concrematiui,
Dulcoris delectatiui.

Prima ſignat deſiderium hominum perfectorum, de quo dicitur in Pſal. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. Secunda deſignat deſiderium malignorum de quo in Pſal. Eſurientes & ſitientes, anima eorum in ipſis defecit. Tertia denotat ſpiritum & indigentiam miſerorum, de quo ad Rom.12. Si eſurierit inimicus tuus ciba illum, ſi ſitit, potum da illi. Quarta denotant ſupplicium damnatorum, quia pœna valde grauis eſt ſitis exceſſiua. Vnde de anima damnata poteſt dici illud Ozeæ 2. Ponam eam quaſi ſolitudinem, & ſtatuam eam velut terram inuiam, & interficiam eam ſiti. Quinta vero ſignat appetitum beatorum, qui, ſcilicet, quanto plus eum vident, tanto amplius ipſum ſitiunt & cupiunt. vnde Eccle.24. Qui edunt me, adhuc eſurient, qui bibunt me, adhuc ſitient. De duplici ergo ſiti bona & mala in genere aliquid ſpecialiter eſt tractandum. ¶ Dicamus ergo, quod eſt ſitis B
beatorum, quæ eſt virtuoſa, & iſta eſt proculdubio ſitis illa qua ſancti ſitiunt, deſiderant & cupiunt omne bonum. Nota, quod onager in tantum diligit aquam claram, quod licet multum ſitiat, nunquam vult bibere, dato quod inueniat aquam turbidam, imo ſitim ſuam dicitur tolerare quouſque reperiat aquam puram. Quod etiam videtur ſupponere Dauid in Pſal. cum dicitur. Expectabunt onagri in ſiti ſua. Vide ſupra de Expectare. Sic vere homo naturaliter ſitiat & appetat aquam puram, ſcilicet, Deum & bona ſpiritualia & æterna, nunquam pro certo debet aquam turbidam, ſcilicet, delectabilia bonorum temporalium bibere, nec ex illis ſitim ſui deſiderij refrigerare, ſed potius ipſum Deum & bona æterna vſque poſt iſtam vitæ miſeriam expectare, dicens cum Pſalm. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei. Vbi aduerte quod tria principaliter ſitienda, & toto deſiderio appetenda, videlicet,

Stabilitas deſiderij,
Fœcunditas refrigerij,
Nobilitas miniſterij.

Primam ſitim prouocat gratia Sitiuit inquit anima mea ad Deum. Secundam prouocat gloria. Ad fontem viuum. Tertiam prouocat patria. Quando veniam &c. Igitur

Sitiamus { Gratię ſocietatem,
Gloræ ſatietatem,
Patriæ ſecuritatem.

¶ Dico ergo primo, quod nos debemus ſitire dulcem ſocieta- C
tem, quæ ſit à gratia. Ad Deum inquit. Sponſa enim deſiderat ad ſponſum ſuum attingere, & ipſum amplexari perſonaliter, & tenere, ſic anima debet Deum amplexari per charitatem, & tenere, & attingere per gratiæ ſocietatem. Ad Deum inquit. Ad Deum enim ſignificat dependentiam ad terminum ad quem Vnde ipſe Deus dixit Ioa.7. Qui ſitit, veniat ad me, & bibat, ſcilicet, aquam vitæ, gratis. Quando enim homo ſitiens non poteſt inuenire aquam, ſolet quandoq; temperare ſitim ſuam cum malogranato vel cum lapide candi in ore poſito quouſq; per aquam penitus ſatietur, ſic vere quia nos ad præſens non poſſumus attingere, ad fontem gloriæ ſempiternæ, vbi eſt refrigerii plenitudo, neceſſe eſt quod ſitim deſiderij cordis noſtri temperemus cum lapide, & cum malogranato, id eſt, cum illo qui lapis angularis dicitur, & qui in ſcriptura malum punicum nuncupatur. Vnde ſcriptura dicit Sap.11. Sitierunt, & inuocauerunt te, & data eſt eis de petra altiſſima aqua, & requies ſitis de lapide duro. Ad Deum ergo Pſal. Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Debemus ergo ſitire dulcem ſocietatem quæ ſit à gratia. Ad Deum inquit.

¶ Secundo debemus ſitire plenam ſatietatem, quæ ſit à gloria D
Fontem inquit viuum. Ceruus enim ſitiens non bibit in riuulo, imo currit ad fontem, vbi ſatiatur ad plenum, ſic nos non debemus bibere in riuulo bonorum mundi, quia ibi non eſt requies ſitis noſtræ, quia, ſcilicet, de aqua iſta dicitur Ioa. 4. Qui biberit ex hac aqua, ſitiet iterum. Quinimo debemus properare ad fontem viuum gloriæ paradiſi, qui ad plenum refrigerat, & ſatiat cor humanum. vnde Ioa.4. Qui biberit ex aqua quam ego dabo, non ſitiet in æternum, ſed aqua quam dabo illi, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Vnde breuiter de temperamento iſtius ſitis dicitur Apocal.7. vbi loquitur de beatis. Non eſurient neque ſitient amplius, neque cadet ſuper eos ſol neque vllus æſtus quoniam agnus qui eſt in medio throni, reget eos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum &c. Igitur ſitiamus plenam ſatietatem, quæ ſit à gloria. ¶ Tertio dico ſitiamus tutam ſecuri- E
tatem quæ ſit in patria. Quando inquit veniam, & apparebo &c. Sicut enim peregrinus valde ſitit, & appetit reuenire ad patriam, miles bannitus de curia valde deſiderat reuerti ad regis præſentiam, mulier repudiata valde cupit redire ad viri gratiam, ſic homo qui in Adã de patria paradiſi fuit bannitus, & in hoc mundo relegatus, & peregrinatus, & Dei regis, & viri ſui præſentiæ deſtitutus, valde debet ſitire, & appetere, quod ibi ſit iterum reſtitutus Quando inquit veniam, & apparebo ante faciem domini. Idem faciebat Abſalon, qui bannitus propter fratricidium dicebat Ioab 2. Reg. 14. Obſecro ergo vt videam faciem regis. Quando inquit veniam? Vnde de iſto deſiderio, & de iſta ſiti veniendi ad patriam, dicitur Apocal. 22. Sponſus & ſponſa dicunt,

tiunt, veni: & qui fitit, veniat, & qui vult accipiat aquam vitæ gratis. Sic igitur patet: quomodo fitienda eft bonitas beatorum quæ eft virtuofa, quia pro certo bonorum eft fitire bona 1. ad Cor. 4. Efurimus, & fitimus, & nudi fumus, quia ficut dicitur Matth. 5. Beati qui efuriunt, & fitiunt iuftitiam quoniam ipfo-
F rum eft regnum cœlorum. ¶ Sed adhuc dico quod eft fitis malorum, quæ eft vitiofa. Mali enim femper fitiunt, & defiderant mala. Scytala enim ferpens eft, qui fi quem momorderit, fiti perit. Sic diabolus poftquam hominem peccato mortali inuenenauerit facit eum taliter per mala defideria fitire, qp æternam mortem folet incurrere, & fentire. Vt de talibus fic mortis dicatur illud Ezech. 19. Tranfplantata in defertum in terra inuia, & fitienti. Et ideo nota quod mali

Sitiunt
- Diuitias, & facultates,
- Delicias, & voluptates,
- Eminentias, & dignitates,
- Violentias, & feritates.

¶ Sitiunt ergo auari facultatem diuitiarum. Sicut enim draco animal fitibundum fitit fanguinem elephantis, quia cognofcit eum effe melancholicum, & frigidum, propter quod contra eum folet pugnare, & fanguinem eius bibere, & haurire, fic auari fitiunt pauperum fanguinem, & fubftantiam temporalem. Iftos enim impetunt, ad terram, id eft, ad miferiam trahunt, & eorum diuitias vfuris, & rapinis ebibunt. Et de hoc Iob 5. Cuius meffem famelicus comedet, & ipfum rapiet armatus, & bibent fitientes
G diuitias eius. ¶ Item fitiunt luxuriofi voluptatem delitiarum. Et de iftis dicitur Efaiæ 50. Computrefcent pifces fine aqua, & morientur in fiti. Nota quomodo dicuntur pifces, ficut fupra in titulo fuo. Pifces enim nunquã videntur poffe fatiari aqua, ipfam enim femper habent intus, & extra, & ficifti delitias, &c. Fons enim delitiarum eft ficut fons Tantali, qui eft in aqua vfque ad os, & tamen nunquam fatiatur, imo perpetuo eft in fiti. Iob 24.
H Calcatis torcularibus fitiunt. ¶ Item ambitiofi fitiunt vanitatem eminentiarum. Ifti enim funt ficut draco, qui tanto ardore fitis vritur, quod totum mare non poteft eum refrigerare fufficienter, & ideo furfum volat ad vela nauium, vt refrigeret fitim fuam. Sic ifti non poffunt fatiari beneficiis vel officiis, & ideo ad vela nauium, id eft, ad alta culmina dignitatum femper nituntur volare, vt fitim fuæ ambitionis valeant fatiare, & ipfam vento inanis gloriæ recreare. Vnde de ambitiofis poteft dici illud Efa.
I 53. Afcendet quafi radix de terra fitienti. ¶ Item feditiofi fitiunt feritatem violentiarum. Multi enim funt ficut leo, femper vindictam, & fanguinem fitientes, & oppreffionem hominum appetentes. de quibus Efa. 25. Spiritus robuftorum ficut turbo impellens parietem, & ficut æftus in fiti. Et tales potiffime funt noftri moderni nobiles, qui femper funt per appetitum rapinæ fitibundi, iuxta illud Efa. 5. Nobiles eius interierunt fame, multitudo eius fiti exaruit. Ifta eft igitur quadruplex fitis quæ inflammat & fatigat peccatores. Nam ficut ebriofi fitientes tantum bibunt, quod quicquid habent expendunt, ficut peccator fiti malorum defideriorum accenfus, bibit ita ad plenum iniquitatem, quod ipfe perdit gloriæ, & gratiæ bonitatem, & paradifi etiam habitationem feu ciuitatem. Iudi. 7. Fatigati fiti tradent ciuitatem fuam. Et fic ergo patet, quod eft fitis mala, & vitiofa, & qp eft fitis bona, & virtuofa. Sufficit de Siti. Vide fupra de Fame.

A **Sobrius. Sobrietas.** Cum fobrietas nihil aliud fit quam temperantia, notare poffumus breuiter, quod in tribus principaliter fobrietas, & temperantia eft habenda. Debet enim haberi

In
- Senfu, ne nimium præfumamus,
- Actu, ne nimium effluamus,
- Victu, ne nimium excedamus.

De fobrietate enim fenfus dicitur ad Roman. 12. Non plus fapere, quam oportet fapere, fed ad fobrietatem. De fobrietate actus, fcilicet operum, & verborum, poteft dici illud Eccl. 31. Infirmitas carnis fobriam facit animam. De fobrietate vero victus, cibi fcilicet atque potus, poteft dici illud Ecclef. 31. Æqua vita hominibus vinum in fobrietate potatum. Talem ergo fobrietatem triplicem debent homines habere, & à cunctis rebus fuperfluis abftinere, iuxta illud 1. ad Timoth. 5. Nos qui diei fumus, fobrij fi-
B mus. ¶ Vnde etiam notandum, quod fecundum fcripturam quinque genera hominũ percipiuntur fobrietatem habere, videlicet
- Prælati, vt debitè poffint principari,
- Religiofi, vt attentè poffint contemplari,
- Viri fenes, vt difcretè poffint meditari,
- Viri iuuenes, vt aftutè poffint famulari,
- Mulieres, vt pudicè poffint conuerfari.

De fobrietate enim prælatorum dicitur 2. ad Timoth. 4. vbi Timotheo epifcopo Apoftolus loquitur fic. Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Euangeliftæ, minifterium tuum imple, fobrius efto. De fobrietate religioforum dicitur 1. Petr. 5. Fratres, fobrij eftote, & vigilate. De fobrietate fenum dicitur ad Tit. 2. Admone fenes, vt fobrij fint. De fobrietate iuuenum dicitur fimiliter ad Titum 2. Iuuenes fimiliter hortare vt fobrij fint. De fobrietate mulierum dicitur 1. ad Tim. 2. quod oportet effe mulieres pudicas, fobrias & fideles in omnibus. Vt fic generaliter de omnibus iftis dicatur illud 1. Petr. 1. Sobrij & perfecti fperate in eam quæ offertur vobis gratiam. Non allego exempla, nec alias profequor, fed vide fupra. De Abftinentia, & de Ieiunio, vbi eft illa auctoritas profecuta. Minifterium tuum imple, fobrius efto. Et fic fufficiat.

Societas. Socius. Nota quod focietas eft plurium perfonarum coniuncta communitas. A
Eft autem focietas bona, & mala acceptanda, & refutanda, frequentanda, & fugienda. Verum quia fupra in locis pluribus de focietate, & fœdere eft tractatum, vt fupra de amicitia, & coniũctione, & de cõgregatione, & de fimul, & de pariter, & in titulis fimilibus, ideo de focietate in breuiloquio eft loquendum, maxime quia nomen focietatis eft rarum in fcriptura, nihilominus tamen inuenitur focietas multiplex, videlicet

Societas
- Vnita virtuofe,
- Iuncta vitiofe,
- Stricta dolorofe,
- Vincta dulcorofe.

Prima eft focietas hominum perfectorum, quæ eft laudabilis,
Secunda eft focietas hominum prauorum, quæ eft horribilis,
Tertia eft focietas hominum damnatorum, quæ eft triftabilis,
Quarta eft focietas hominum faluatorum, quæ eft lætabilis.

Prima focietas eft defideranda, fcilicet focietas bonorum, & fociabilitas, & affabilitas cum eifdem, de qua dicitur Prouerb. 18. quod vir amabilis ad focietatem, magis amicus erit quam frater. Secunda focietas eft vituperanda, fcilicet focietas malorum, de qua Iob 30. Frater fui draconum, & focius ftruthionum. Tertia focietas eft confideranda, fcilicet focietas reproborum, de qua Iob 18. vbi de diabolo dicitur, quod habitent in tabernaculo eius focij eius qui non eft, fcilicet diaboli. Quarta focietas eft remuneranda, fcilicet focietas bonorum vel beatorum, & de hac 2. ad Cor. 1. Sicut paffionum focij eftis, & ita confolationum eritis.

¶ Igitur in genere de bona & mala focietate aliquid eft dicendum. Et dicamus de focietate bona, quod fummopere eft quærenda. Valde enim eft vtile homini fe bonis fociis iungere, & fe bonis hominibus copulare. Cuprum enim durum, & rubeum fi diu nitro liquefactum bulliat, & ductibile, & clarum efficitur, & à rubore, & fragilitate aliqualiter immutatur. Sic vere homo quanquam fit per carnalitatem rubeus, & per obftinationem durus, & per impatientiam fragilis, & impurus, fi tamen nitro, id eft, bonis, & claris perfonis adiungatur, folet immutari, & temperari, & à fuis malis conditionibus alterari, & in bonis fi ipfas habeat conferuari. Exemplum habemus de Saul, & feruis, qui quamuis prophetiæ fpiritum non haberent, imo ad perfequendum Dauid in malo propofito effent, dicitur tamen 1. Reg. 19. quod venientes ad cuneum prophetarum, ceperunt cum eis prophetare, & conditionem propriam alterare. Vnde de Saul dicitur 1. Reg. 10. quod mutatus eft in virum alterum, quando fcilicet venit ad prophetarum cuneum. Item de ramo fylueftri oliuæ domefticæ inferto, id eft, de malo homine per bonam focietatem alterato, dicit Apoftolus ad Rom. 11. Socius radicis, & pinguedinis oliuæ factus es. q. d. ficut furculus radici vel ftipiti infertus, participat ipfius radicis influentiam, & virtutem, ita quod ficcari non permittitur, fed potius virtute radicis viret, fructificat, & augmentatur, fic ille qui adiungitur cum bona focietate, participat cum ipfius bonitate. 2. Mach. 2. Particeps factus eft malorum, poftea fiet focius bonorum. Vt fic quilibet focius dicat illud Apoc. 1. Ego Ioannes frater vefter, & particeps in tribulatione, & regno. ¶ Et poffumus notare, quod illi qui volunt effe focij, debent omnia communiter habere. Et ideo dico quod ifti C

Communiter
- Gratiosè debent conuerfari,
- Amorosè debent amplexari,
- Seriosè debent coaptari,
- Vigorosè debent fatigari,
- Gaudiosè debent profperari.

Communiter dico
- Gratiosè (Ioannes)
- Amorosè (Frater vefter)
- Seriose (Particeps)
- Vigorosè (In tribulatione)
- Gaudiosè (Et regno.)

Dico ergo primo quod ifti debent conuerfari inuicem gratiosè, quia fcilicet focij tenentur amicabiliter, & fociabiliter fe ha-

bere,quia ſicut dicitur Prôuerb.18. Vir amicabilis ad ſocietatem, magis amicus erit quam frater. Et hoc oſtenditur cum dicitur Ioannes,qui interpretatur,in quo eſt gratia. Vide ſupra de Ioanne. Quod eſt contra illos qui in ſocietate ſe non exhibent nec amicabiles nec benignos. ¶ Secundo dico,quod iſti debẽt copulari inuicem amoroſe. Frater inquit: Fratres enim debent eſſe, id eſt, fraternaliter ſe diligere, ſicut & animalia bruta ſocios diligunt, & cognoſcunt, ſicut de bobus, & equis pluribus eſt expertum. Vide ſupra de fratre 1.Machab. 8. Quare grauaſti iugum ſuper amicos noſtros, & ſocios Iudæos? q. d. illi ſicut ſocij ſunt, & amici. Cuius tamen in multis contrarium inuenitur. ¶ Tertio dico, quod iſti debent coaptari inuicem ſeriosè. Particeps inquit. Quia videlicet ad ſocios pertinet,quod ſint eiuſdem ſimilitudinis,& paritatis,quia ſcilicet non decet ſocios eſſe diuerſi ſtatus, & gradus. Vnde Eccleſ.13. Ditiori te ne ſocius fueris. Et ibidem. Omnis homo ſibi ſimili ſociabitur. Particeps inquit.

¶ Quarto dico,quod iſti debent fatigari inuicem vigorosè. In tribulatione inquit. Quia ſcilicet illi qui ſunt in vna ſocietate, debent ſimul eſſe in labore, & aduerſitate, quia ſcilicet alij non debent viuere in ſolatio, & alij in labore, & ſupplicio, quia ſicut dicitur 2.ad Cor.1. Si fuerimus ſocij paſſionum, erimus & conſolationum. ¶ Quinto dico, quod iſti debent proſperari inuicem gaudiosè. Et regno inquit. Per regnum enim proſperitas intelligitur,in qua debent eſſe participes ſocij, ſicut participes in labore. Matth.25. Percipite paratum vobis regnum. Vnde Eccleſ.4. melius eſt duos eſſe ſimul quam vnum:habent enim emolumentum ſocietatis ſuæ : ſi vnus ceciderit, ab altero fulcietur : & ſi ſimul duo dormierint,fouebuntur mutuo. Iſta tamen ſunt contra multos malos ſocios qui bene volũt cum aliis,imo præ aliis gaudere, & tamen cum aliis nolunt laborare: volunt ſoli percipere proſpera, & tamen nolunt ſentire aſpera : volunt habere ſocietatis emolumentum, ſed nullum recipere nocumentum. De quo dicit Auguſt. ꝙ multi volunt gaudere cum ſanctis,& tribulationes mũdi nolunt ſuſtinere cum ipſis. Non ſic,ſed ſecundum eundem, ſi nunc laboramus, & conregnabimus. Habeamus igitur iſtam quintuplicem conditionem, & ſic erimus ſocij competentes. Et ſic patet,quod dictum eſt aliquid de ſocietate bona. Patet ergo ꝙ ſocietas bona debet frequentari, quia ſicut videmus,animalia domeſtica in ſocietate viuunt,& ſe inuicem diligũt, & cognoſcũt,quia ſicut dicitur Iudicum 18. ille populus qui in remotis ſolitarius habitabat, & cum nullo hominũ ſocietatem habebat fuit à tribu Dan depopulatus,& bonis omnibus viduatus. Et breuiter multa mala eueniunt ſolitariis, & ſingularibus, quæ nõ eueniunt ſocialibus. Vt breuius concludam, verum eſt verbum Senecæ dicentis in epiſtola quod nullius boni ſine ſocio iocunda eſt poſſeſſio. ¶ Sed adhuc dico, quod inuenitur ſocietas mala quia ſunt

C

Socij
- Litigioſi,
- Proditioſi,
- Deſidioſi,
- Raptores,
- Deceptores.

De litigioſis,id eſt, de murmuratoribus & queruloſis, iracundis, & litigioſis dicitur Iob 30. Frater fui draconum, ſocius ſtruthionum. De proditioſis qui, ſcilicet tantum ſe ſociant homini in proſperitate, & ſtatim ipſum dimittunt in aduerſitate, Poeta. Fronte capillata,poſt hæc occaſio calua. Et Eccleſ.6. Eſt amicus ſocius menſæ, ſed non permanebit in die neceſſitatis. De deſidioſis, qui ſcilicet volunt quieſcere, & ſocietatis onera non ſufferre, poteſt dici illud prædictum Iudic. 18. quod cum nullo hominum habent quicquam ſocietatis, & negotij. De raptoribus poteſt dici illud Iob 17. Prædam pollicentur ſociis,&c. De deceptoribus vero dicitur Eſa.1.quod principes infideles,ſocij furum. Sufficiat ergo gratia breuitatis. Vide de amicitia, de fraternitate,de coniungere, congregare, inter, pariter, ſimul, & aliis titulis ſimilibus.

A **Sol.** Cum ſol ſit principium luminis, & caloris, poſſum dicere, quod in ſcriptura in bono ſumitur, & in malo. Vnde nota,quod per ſolem intelligitur

Conditio regis æternalis,
Perfectio viri virtualis,
Combuſtio pœnæ temporalis,
Elatio gloriæ mundialis.

¶ Dico ergo primo quod ſol ſignificat regem æternalem, quia ſcilicet ſol dicitur quaſi ſolus lucens per excellentiam,& iſte dicitur ſolus omnipotens. Et de hoc dicitur Eccl.26. quod ipſe ſicut ſol oriens mundo in altiſſimis. ¶ Secundo ſignat virum virtualem, quia ſcilicet ſol inter, & ſuper omnia corpora eſt ſummæ perfectionis,& virtutis. Vnde Eccleſ.27. dicitur quod homo ſanctus in ſapientia manet ſicut ſol. ¶ Tertio ſignat pœnam temporalem, quia videlicet ſol habet comburere, & deſiccare,& etiam affligere cor humanum. Vnde de beatis, qui ab iſta pœna ſunt liberi,dicitur Eſa. 49. Non percutiet eos æſtus,& ſol. Et Apocal.7. Non cadet ſuper eos ſol neque vllus æſtus. ¶ Quarto dico, quod deſignat gloriam mundialem; quia ſcilicet ſol ſummè eſt pulcher, & fulgidus, oculorum tamen intuentium eſt nociuus, ſic & mundi gloria eſt delectabilis, & ſuis amatoribus nociua, & damnabilis. Vnde Eccleſ.43. Tripliciter ſol exurens montes excœcat oculos. Et dicitur tripliciter, propter tria genera bonorum gloriæ, & proſperitatis mundanæ,quæ ſunt deliciæ,diuitiæ, & honores. De duobus autem primis aliquid eſt dicendum.

¶ Dicamus ergo primo de ſole, quod ſignat diuinam conditionem. Deus enim quantum ad diuinitatem,& quantum ad humanitatem poteſt dici ſol, quia ſicut B

Sol habet
- Claritatem quæ non obfuſcatur,
- Celeritatem quæ non retardatur,
- Caliditatem quæ non refrigeratur,
- Vtilitatem quæ non impeditur,
- Mobilitatem quæ non percipitur.

Sic proculdubio Chriſtus habuit claritatem ſapientiæ, qua prædicando mundum illuminauit. Eccleſ.42. Sol illuminans per omnia reſpexit. Item habuit celeritatem potentiæ qua mundum creauit. Pſalm. Fecit ſolem in poteſtatem diei. Item habuit caliditatem amoris perfecti qua mundum fouit & reformauit 1.Reg. 11.Cras erit vobis ſalus cum incaluerit ſol. Item habet & habuit vtilitatem omnis ſufficientiæ qua mundum ditauit. Eccleſ.26. Sol oriens mundo, id eſt, ad omnium quæ in mundo ſunt vtilitatem. Item habet & habuit mobilitatem occultæ & imperceptibilis prouidentiæ qua mundum gubernauit,quia ſcilicet ſicut motus ſolis non percipitur, cum tamen conſtet ipſum valde celeriter moueri, ſic motus prouidentiæ non percipitur, quamuis omnia regendo continuè moueatur. Vnde de ſole dicitur Eccleſ. 1. quod oritur ſol & occidit: & in circulos ſuos reuertitur: gyrat ad meridiem, & flectitur ad aquilonem : quaſi dicat: Deus per ſuam prouidentiam vndique circuit & gyrat. Et ideo breuiter de iſto ſole Chriſto & de eius conditionibus & effectibus poteſt exponi illud Ioel. 2. Sol conuertetur in tenebras, & luna in ſanguinem. Vide eam diuiſam ſecundum alium intellectum in ſermone. Reſplenduit facies eius ſicut ſol. Vbi aduerte quod ſicut aliquando inuenitur

Sol
- Velatus,
- Eclipſatus,
- Illuminatus,
- Rubricatus.

Sic Chriſtus
- Fuit velatus per carnis aſſumptionem,
- Fuit obſcuratus per mortis afflictionem,
- Fuit illuminatus per vitæ reſumptionem,
- Erit rubricatus per iudicij prælationem vel correctionem.

Iſtæ enim ſunt quatuor reuolutiones iſtius ſolis Chriſti, ſcilicet natiuitas,& mors, & vita,& ſtatus poſt mortem, ſcilicet reſurrectio & aſcenſio, & finalis aduentus ad iudicium. ¶ Dico igitur ꝙ iſte ſol deſcribitur quantum ad quatuor in his verbis, ſcilicet

Quantum ad
- Aſſumptionem carnalis naturæ,
- Afflictionem mortalis iacturæ,
- Reſumptionem nouæ veſtituræ,
- Correctionem duræ prælaturæ.

Primum probat vigor immutatus. Conuertetur,
Secundum ſplendor obſcuratus. In tenebras,
Tertium fulgor renouatus. Luna.
Quartum ardor inflammatus. In ſanguinem.

¶ Dico igitur ꝙ Chriſtus ſol iuſtitiæ fuit immutatus aſſumendo carnis naturam. Conuertetur. Conuerti enim nihil aliud eſt quam mutari. Et ideo iſte dicitur conuerſus, quando in hominem eſt mutatus. Iſta enim fuit conuerſio non per ſe, ſed per accidens, non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, non in toto, ſed in tanto. Quamuis enim ſol non mutetur nec conuertatur formaliter aut realiter, mutatur tamen & conuertitur ſuperficialiter & localiter,quia ſcilicet quando velatur nubibus, tunc mutatur in colorũ varietatem,quam vero de oriente in occidentem progreditur, tunc mutatur ad locorum diuerſitatem. Sic verè chariſſimi, Dei filius quamuis in ſe ſit immutabilis & æternus, iuxta illud Malach. 3. Ego dominus qui nõ mutor,cum tamen nubibus, id eſt, puris & ſanctis carnib.fuit veſtitus, tunc fuit viſus ſuperficialiter mutatus, & de cœlo ad terram localiter inclinatus. Conuertetur. Vnde Actor. 2. Dabo prodigia in cœlo ſurſum, & ſigna in terra deorſum. Sequitur. Sol vertetur. Pone ſi vis quomodo heliotropium lapis qui interpretatur ſolis conuerſio, facit ſolem conuerti in ſanguineum colorem. Applica. Vide ſupra titulo de applicare. Figura quomodo ſol tempore Ezechiæ regis reuerſus eſt in horologio Achaz decem lineis. Vide eam ſupra vbi ſignare vel ſignum. Iſta autem conuerſio fuit facta in ortu ſolis iſtius, id eſt, in natiuitate & incarnatione Dei filij. Sol enim ad literam in ortu ſuo apparet alterius coloris quam ſit ſecundum C

rei ve-

rei veritatem. Possumus ergo notare quod in isto ortu factæ sunt mirabiles conuersationes, quia, videlicet

Humilitas	conuertitur in	sublimitatem,
Maternitas		virginitatem,
Deformitas		formositatem,
Diuersitas		concorditatem.

Quod enim tunc conuersa in sublimitatem fuerit humilitas, apparuit in pastoribus & gentilibus, quibus fuit ista natiuitas plus quam magnis hominibus reuelata, cum tamen à Iudæis reputarentur viles, humiles & deiecti. Et de hoc dicitur Hester 11. Sol ortus est, & humiles exaltati sunt. Item quod tunc in virginitatem conuertatur maternitas, patet ex hoc quia virgo & mater Maria simul fuit. Et de hoc 2. Reg. 23. Lux auroræ, id est, virginitas Mariæ oriente sole mane absque nubibus rutilat. Item quod in virtutum formositatem conuertatur vitiorum deformitas, patet in Psalm. vbi dicitur. A solis ortu vsque ad occasum ex Sion species decoris eius. Quod etiam in concordiam conuertatur diuersitas, patet ex hoc quod tunc gentiles populi & Iudæi qui semper fuerant contrarij & diuersi, in vnitate fidei sunt coniuncti. Psalm. Ortus est sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur. Ecce ergo quomodo isto conuerso etiam alia sunt conuersa. Conuertetur inquit. Tunc enim fuit alia claritas solis, alia lunæ, alia stellarum. 1. ad Cor. 15. Vide eam supra de claritate. Patet igitur quod hic fuit alteratus assumendo carnis naturam.

D ¶ Deinde dico de isto sole quod hic fuit eclipsatus sustinendo mortis iacturam, & hoc ostenditur cum dicitur. In tenebras. Sol enim quamuis in sui existentia semper sit clarissimus, in nostra tamen apparentia quandoque eclipsatur, & efficitur obscurissimus. Sol enim in nouilunio quandoque eclipsim patitur, & in exteriori apparentia obfuscatur. Sic Christus quamuis quantum ad diuinitatem semper fuit lucidus, per mortem tamē factus est apparenter in humanitate eclipsatus, obscurus & pallidus, & in nouilunio, id est, in nouitate & ortu nostræ fidei, mortis tenebris obscuratus. In tenebras inquit Ioel. 3. Sol & luna obtenebrati sunt. Sol inquit & luna, id est, Christus & fides sua, quia scilicet tunc verificatum fuit illud Ezech. 32. Solem nube tege & luna non dabit splendorem suum, quia scilicet quando sol iste fuit nube, id est, mortis turbine obscuratus, tunc splendor lunæ, id est, fides fuit in discipulis omnibus, excepta Maria virgine eclipsatus. Matth. 24. Post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur. Mors enim fuit occasus istius solis, qui quidem occasus ab ipso sole fuit præcognitus. Psalm. Sol cognouit occasum suum. In meridie fuit dispositus. Amos 8. Occidit sol in meridie. Iuxta Hierusalem fuit completus. Iudic. 19. Occubuit sol iuxta Gabaon. Ad salutē populi fuit confectus. Leu. 21. Cum occubuerit sol, mundatus vescetur sanctificatis. Et tandem per sepulturam fuit perfectus. Vnde de Ioseph potest dici illud Tob. 2. quod scilicet cum sol occubuisset, abiit & sepeliuit eum. Fuit igitur eclipsatus sustinendo mortis iacturam. In tenebras inquit. Quod etiam bene apparuit in morte sua, vbi sol materialis fuit obscuratus, in signū quod sol æternalis per mortem fuerat eclipsatus. Quod bene figuratum est Apoc. 9. vbi dicitur quod obscuratus est sol & aer de fumo putei abyssi. Ad denotandum ꝙ fumus, id est, inuidia quæ processit de puteo abyssi, id est, de cordibus Iudæorum, fecit solem Christum per mortem obscurari, & vitæ lumine spoliari. Fuit igitur vt dictum est, eclipsatus sustinendo mortis iacturam.

E ¶ Deinde dico quod iste sol fuit renouatus acquirendo vitæ vestituram. Et istud proculdubio fuit in resurrectione & ascensione, vbi per corporis glorificationem & per æternæ prælaturæ adeptionem iste sol factus est lucidus atque clarus, sicut sol qui postquam fuit sub nihilo, ad suam tamen reuertitur claritatem: & hoc ostenditur cum dicitur Luna, quia scilicet luna est stella quæ de claritate ad obscuritatem deducitur & iterum de obscuritate ad claritatem reducitur, & de vetustate ad nouitatem renouatur, signans istum qui primo per immortalitatem erat clarus, tandem factus est mortalis & obscurus, finaliter tamen in resurrectione & ascensione ad immortalitatem extitit renouatus, & claritate gloriæ perpetuo illustratus. Luna inquit. Vnde de Christo dicit Deus pater illud Ps. Thronus eius sicut sol in conspectu meo, sicut luna perfecta in æternum, & testis in cœlo fidelis: vt etiam possimus dicere illud Esa. 60. Non occidet vltra sol tuus, & luna tua non minuetur. Fuit igitur iste sol renouatus acquirendo vitæ vestituram.

F ¶ Insuper dico de isto sole quod iste erit inflammatus exercendo mundi prælaturam, scilicet in iudicio, vbi ipse erit rigidus & seuerus, quod ostenditur cum dicitur. In sanguinem, quia scilicet iste erit tunc totus feruidus & sanguineus per iustitiam & rigorem. Sol enim quando est in medio orbis, scilicet in puncto meridiei, solet esse feruentissimus: sic Christus quando in medio cœli & in medio terræ, scilicet in iudicio apparebit, & quando se in valle Iosaphat quæ est in medio mundi demonstrabit, vbi scilicet mundum iudicabit & mediabit, tunc dico per rigorem iustitiæ erit feruidus & condemnando peccatores sanguineus & seuerus. Quod bene figuratum fuit Apocal. 19. vbi dicitur quod datum fuit soli affligere homines æstu & igni, & æstuauerūt homines æstu magno, & blasphemauerunt Deum. Sol enim feruore suo in æstate quando est in leone, solet herbas siccare, quas tempore veris contigerat reuirere. Sicut Christus in illo feruore iudicij vir ferus & leoninus apparebit, peccatores siccabit, & virorem prosperitatis qua in mundo viruerant, deuastabit. Iacob. 1. Exortus est sol cum ardore suo & arefecit fœnum, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperiit. Sic igitur patet quomodo sol iste signat diuinam conditionem, quod est primum principale.

G ¶ Secundo principaliter dico quod sol designat virtualem perfectionem. Et sic dico quod per solem potest intelligi homo iustus, qui ad modum solis habet calefacere per charitatem, habet illuminare per doctrinæ veritatem, & per exemplorum bonitatem & honestatem. Sol enim nunquam perdit lumen suum: sic nec iustus gratiam. Et breuiter sicut sol perseuerat semper infra ambitum cœli, sic iusti semper manēt per gratiam infra ambitum Ecclesiæ sponsæ Dei, iuxta illud Iosuæ 10. Stetit sol in medio cœli. Vbi aduerte quod sol habet quatuor conditiones quas debent habere generaliter viri iusti. Sol est perpetuus. Stetit. Sol est perspicuus vel assiduus. Sol, id est, solus lucens. Sol est planetarum medius vel perarduus. In medio. Sol est elementis altius. Cœli. Sic vere iusti debent habere

Longitudinem in duratione. (Stetit)
Limpitudinem in cognitione. (Sol)
Rectitudinem in intentione. (In medio)
Celsitudinem in affectione. (Cœli.)

H ¶ Igitur dico quod iustus debet habere durationis longitudinem. Stetit inquit. Sol enim perpetuo manet in eadem qualitate, nunquam enim amittit propriæ essentiæ quantitatē nec proprij luminis claritatem, nec sui motus continuitatem. Sic vere nec vir iustus lumen gratiæ perdit, sed per diligentiam semper currit, & per perseuerantiā in bono semper manet & existit. Vnde Esa. 60 Non occidet vltra sol tuus. Stetit inquit 1. Paral. 4. In domo iusti stare fecit solem suum. Quod tamen est contra multos, non soli sed lunæ comparandos, qui quamuis aliquando habeant perseuerantiæ stabilitatem, non habent tamen durabilitatem, imo statim vertuntur ad desistentiæ mobilitatem, iuxta illud Eccles. 27. Homo sanctus in iustitia manet vt sol, stultus autem vt luna mutatur. Non sic iustus charissimi, quia semper vt dictum est, est durationis longitudinem faciens? iuxta illud Iosuæ 10. Sol contra Gabaon ne mouearis.

I ¶ Item iste debet habere cognitionis limpitudinem. Sol inquit, quia scilicet quasi solus lucens. Solus dico, scilicet per excellentiam. Quia pro certo sicut sol lucet interius & exterius, in tantū etiam quod lux ipsius illuminat totum mundum, sic iustus lucet interius per discretionem & sapientiam, & per fidei veritatem & scientiam, exterius autem lucet per honestam apparentiam, & per bonorum exemplorum redundantiam. Et ideo quantum ad primum, ipse illuminat alios docendo & prædicando, & quantum ad secundum, exemplo vitæ præbendo & ostendendo 1. Mach. 6. Refulsit sol in clypeos aureos & æreos, & resplenduerunt montes ab eis. Eccles. 17. Quid lucidius sole? & hic supra solem. Ista tamen sunt contra multos, qui scilicet nec discretione nec conuersatione sunt splendentes. Sicut enim lunæ interpositio obscurat solem, & eum facit eclipsari, nubium etiam oppositio ipsum aut totaliter impedit, aut alterius coloris ostendit, sic vere charissimi, nubes carnalis humilitatis, & luna fluxibilis & mutabilis prosperitatis, facit multos turbidos & obscuros, & lumine scientiæ & honestæ apparentiæ denudatos. Apoc. 6. Sol factus est niger sicut saccus cilicinus. Non sic, sed habeat homo iustus cognitionis limpitudinem. Sol inquit.

K ¶ Tertio dico quod iustus debet habere intentionis rectitudinem, quod ostenditur cum dicitur In medio. Medium enim rectitudinem designat, quia illud quod medium est, non declinat ad dexteram nec ad sinistram. Sol etiam in medio planetarum dicitur esse situs. Et ideo dicitur quod iste alios planetas in suis modulationibus concordare facit, sicut chorda media instrumenti. Sic vere charissimi viri iusti vel iustus, & maxime iustus prælatus, debet medium & iustitiæ tenere rectitudinem, & in medio aliorum per iustitiam incedere, & alios sicut mediator ad concordiam reducere, & ipsos in pace & concordia retinere. Et sic talis dicetur sol iustitiæ à Deo datus & ordinatus ad iustum regimen aliorum. Psalm. Iustitia eius sicut sol in conspectu meo. Et Malach. 4. Timentibus nomen meum orietur sol iustitiæ. In medio inquit. Vnde Ioan. 20. dicitur quod stetit Iesus in medio & dixit discipulis suis Pax vobis, &c. Vide supra de medio. Habeat igitur homo iustus rectitudinem intentionis.

¶ Item iustus debet habere celsitudinem affectionis. Cœli. L

Quia

Quia ſicut ſol ſemper ſurſum perſiſtit, nunquam vero ad terram peruenit & deſcendit, ſic iuſtus ſemper debet mentaliter in cœlo morari & nunquam in terra ſeu terrenis mentaliter conuerſari, dicens illud Apoſtoli ad Phil. 3. Conuerſatio noſtra in cœlis eſt. Et Eccleſ. 26. Sol oriens mundo in altiſſimis Dei. Sic ergo patet quomodo ſol ſignificat virum iuſtum per dictas quatuor rationes. Et propter hoc videtur quod iuſtus vel perfectus poteſt comparari vel figurari in illo filio hominis qui tenebat ſeptem ſtellas in dextera ſua, & ambulabat in medio ſeptem candelabrorum, cuius facies erat ſicut ſol in regno patris eorum. Patet igi-
M tur quod ſol ſignificat viri iuſti perfectionem. ¶ Sed adhuc poteſt dici quod ſol ſignificat virtutum conditionem. Sol enim in quantum feruet, ſignificat charitatem. In quantum ſplendet, ſignat fidei & ſcientiæ claritatem. In quantum continue ſe mouet, ſignat diligentiæ ſedulitatem. In quantum lumen omnibus exhibet, ſignat largitatem. In quantum in medio permanet, ſignat æquitatem. In quantum ſurſum reſidet, ſignat contemplationis ſublimitatem. Quia ſol, id eſt, diuina gratia eſt iſte

Sol qui per { Charitatem feruet,
Fidei claritatem ſplendet,
Diligentiam currit,
Pietatem influit,
Iuſtitiam medium tenet,
Contemplationem ſurſum reſidet. }

Quod ferueat per charitatem, patet Iacob. 1. Exortus eſt ſol cum ardore. Item quod ſplendeat per veritatem, patet 2. Machab. 1. vbi dicitur quod ſol refulſit, qui prius erat in nubilo. Multi tamen dicunt illud Sap. 5. Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis. Item quod per diligentiam ſe moueat, patet Naum. 3. Ortus eſt ſol, & auolauerunt. Et Eccleſ. 48. Retroceſſit ſol, & addit regi vitam. Item quod per pietatem alios foueat, patet in Pſalm. Ortus eſt ſol & congregati ſunt. Supple pauperes ad eleemoſynam accipiendam. Item quod per iuſtitiam medium teneat, patet Ioſuæ 10. Stetit ſol in medio cœli. Item quod ſurſum per contemplationem reſideat, patet Eccleſ. 26. Sol oriens mundo in altiſſimis Dei. Vel etiam poſſunt iſtæ conditiones competere viro iuſto, quia ſcilicet

Vir iuſtus { Feruet per charitatem,
Splendet per honeſtatem,
Se mouet per ſedulitatem,
Alios mouet per pietatem,
In medio eſt per paupertatem,
In cœlo manet per contemplationis ſublimitatem. }

Concorda ſicut in præcedenti de ſole. Sufficit. Vide quaſi in titulis infinitis.

A **Solennitas.** Cum ſolēnitates fuerint inſtitutæ ad Deum laudandum, collaudandum & honorandum, poſſum tamen dicere quod ſolennitas ſumitur in bono & in malo. Vnde nota quod inuenitur quadruplex ſolennitas in ſacra ſcriptura, ſcilicet

Solennitas { Interior,
Exterior,
Superior,
Inferior. }

Solennitas { Interior eſt commendanda,
Exterior eſt celebranda,
Superior eſt affectanda,
Inferior eſt deteſtanda. }

B ¶ Dico primo quod eſt ſolennitas interior quæ debet commendari. Et iſta eſt ſolennitas ſpiritualis quam faciunt virtutes in corde viri iuſti, vbi fides inuitat cæteras & illuminat, deuotio eſt ſacerdos: honeſtas eſt ſacriſta qui altaria ornat: oratio vero eſt ſacriſta qui campanilia tangit & pulſat. Et de hoc dicitur in Pſal. Buccinate in neomenia tuba, in inſigni die ſolennitatis veſtræ, gratiarum actio tenet librum quæ cantat & laudat. ¶ Secundo dico quod eſt ſolennitas exterior quæ debet celebrari. Et iſta eſt ſolennitas ſanctorum 2. Reg. 8. Conuenit vniuerſus Iſrael ad Salomonem in die ſolenni. ¶ Tertio dico quod eſt ſolennitas ſuperior quæ debet affectari. Et iſta eſt ſolennitas beatorum, de qua 2. Paral. 30. Congregatique ſunt in Hieruſalem multi, vt facerent ibi ſolennitatem azymorum. ¶ Quarta eſt ſolennitas inferior, quæ debet deteſtari: & iſta eſt ſolennitas, gaudium & iocunditas mundanorum, de qua Eſa. 1. ſolennitates veſtras odiuit anima mea. Vide de feſto ſupra de celebritate.

A **Sollicitus. Sollicitudo.** Nota quod ſollicitudo idem eſt quod diligentia ſeu cura. Vnde poſſumus notare breuiter quod in ſacra ſcriptura inuenitur

Sollicitudo { Naturalis,
Virtualis,
Criminalis. }

Prima eſt mortalium vniuerſorum,
Secunda eſt mortalium virtuoſorum,
Tertia eſt mortalium vitioſorum.

¶ Dico ergo primo quod eſt quædam ſollicitudo quæ eſt naturalis. Et iſta eſt illa qua nos ſumus naturaliter ſolliciti & attenti de conuerſatione vitæ, de euaſione pœnæ, de ciborum prouiſione, & de morborum curatione: quod etiam non ſolum homines, ſed etiam animalia faciunt & procurant. De iſta dicitur 1. ad Corinth. 12. Pro ſe inuicem ſollicita ſunt membra. Et Matth. 6. Craſtina dies ſollicita erit ſibi ipſi. Iſta tamen ſollicitudo reprobatur in viris perfectis, quia ipſos retrahit ne ſolliciti ſint de his quæ pertinent ad ſalutem. Puer enim pro quo pater & mater continue cogitant, non debet eſſe ſollicitus quid induat ſeu manducet. Satis enim parentes curabunt, & vlterius, quia cura pueri non ſufficeret nec valeret. Sic pro certo nec homo, & maxime vir perfectus, debet eſſe nimis ſollicitus de prædictis. Habet enim patrem in cœlis qui cogitat & prouidet ſuper iſtis. Luc. 12. Nolite ſolliciti eſſe animæ veſtræ quid manducetis. Et ſequitur. Pater enim veſter ſcit quod his omnibus indigeatis. Et ideo ſicut pulli auium nunquam ſollicitantur quærere cibum, ſed ſolum ſollicitantur clamare ad patrem & ad matrem, qui ſolliciti ſunt pro ipſis ſic nec viri perfecti debent ſolliciti neceſſaria quærere, ſed in Deo ſperare, & ad ipſum recurrere & clamare, iuxta illud 1. Pet. 5. Omnem ſollicitudinem veſtram proiicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt vobis. Iſta eſt ergo ſollicitudo naturalis. ¶ Secundo dico quod eſt ſollicitudo virtualis. Et iſta eſt il- B
la qua ſancti & iuſti ſunt ſolliciti de pertinentibus ad ſalutem. Exemplo creaturarum quæ ſollicitæ ſunt & in continuo motu & exercitio exequendo officium quod ſibi datum eſt à natura, ſicut patet

In { Cœlo ſollicite currente,
Sole ſollicite illuminante,
Aqua continuè fluente & refrigerante. }

Et ſic de aliis. Exemplo etiam boni ſeruitoris, qui valde eſt ſollicitus & attentus ꝙ magiſtro ſuo bene ſeruiat & placeat. Exemplo canis, qui in multitudine hominū ſequens dominum ſuum, valde ſollicite attendit ne ipſum perdat. Quia pro certo chariſſimi iuſti debent eſſe ſolliciti facere officia ſua ſibi iniuncta. Ioſuæ 23. Eſtote ſolliciti vt cuſtodiatis cuncta quæ ſcripta ſunt. Et facere Deo & magiſtro aut domino ſuo ſeruitia debita & honeſta. Vnde Micheæ 6. dicitur. Indicabo tibi ô homo quid ſit bonum, & quid dominus à te requirat. Vtique, facere iudicium, miſericordiam & iuſtitiam, & ſollicite ambulare cum Deo tuo. Vide eam ſupra poſitam & diuiſam in titulo de bonitate. Vnde nota quod debemus eſſe ſolliciti de multis, videlicet

De { Faciendo orationem,
Exhibendo compaſſionem,
Conſeruando pacis coniunctionem,
Gubernando ſumptam prælationem. }

Simus igitur ſolliciti pro aliis orare, iuxta illud Coloſſ. 4. Salutat vos Epaphras ſemper ſollicitus pro vobis in orationibus. Item ſimus ſolliciti alios adiuuare, iuxta illud Apoſtoli 1. Cor. 12. Per ſe inuicem ſollicita ſunt membra. Item ſimus ſolliciti fœdera conſeruare. Epheſ. 4. Solliciti ſeruate vnitatem in vinculo pacis. Item ſimus ſolliciti ſumpta officia gubernare. Roman. 12. Qui præeſt in ſollicitudine, &c. Iſta eſt igitur ſollicitudo virtualis.

¶ Tertio dico quod eſt ſollicitudo criminalis, & iſta eſt illa C
qua peccatores ſunt ſolliciti & attenti de rebus non pertinentibus ad ſalutem, ſcilicet de diuitiis & delitiis & honoribus acquirendis, &c. Contra illud Philip. 4. Nihil ſolliciti ſitis, ſed orationes veſtræ innoteſcant apud Deum. Pueri enim & fatui magis ſolliciti ſunt de rebus inutilibus quam de vtilibus. Non enim ceſſant pueri opera puerilia facere, & circa illa ſollicite vigilare, in quibus tamen nihil proficiunt, ſed ſeipſos maculant & inficiunt. Sic peccatores. Vnde nota quod iſti ſunt

Solliciti de { Carnis voluptatibus,
Mundi facultatibus,
Negociorum magiſtratibus. }

Solliciti ſunt de carnis voluptatibus. Luc. 8. A ſollicitudinibus & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur. Item de mundi facultatibus, de quo Matth. 13. Sollicitudo ſæculi & fallacia diuitiarum ſuffocant verbum. Item de mundi dignitatibus, de quo Luc. 12. Nolite ſolliciti eſſe animæ veſtræ. Et ſequitur. Nolite in ſublime extolli. Item de negociorum miniſtrationibus. De hoc dictum eſt Luc. 10. Martha Martha ſollicita es, & turbaris erga plurima. Vnde etiam de figulo dicitur Eccleſ. 38. In ſollicitudine poſitus eſt propter opus. Sic igitur patet, quomodo triplex inuenitur generaliter in ſacra ſcriptura ſollicitudo. Vide in libro de oculo & attentione oculi. Vide ergo ſupra de exercitio & in aliis ſimilibus.

A **Solium.** Nota quod ſolium propriè dicitur vel eſt ſedes ſeu thronus regalis vel iudiciariæ maieſtatis. Et poſſum breuiter notare quod in ſcriptura inuenitur multiplex ſolium, videlicet

Solium {
Æternum,
Internum,
Supernum,
Externum.

Solium {
Æternum debet venerari,
Internum debet præparari,
Supernum debet affectari,
Externum debet refutari.

Primum eſt ſolium diuinæ maieſtatis,
Secundum eſt ſolium mentalis voluntatis,
Tertium eſt ſolium ſummæ fœlicitatis,
Quartum eſt ſolium mundanæ authoritatis.

In ſolio maieſtatis ſedet Deus æternaliter. Eſa. 6. Vidi dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & plena erat omnis terra maieſtate eius. In ſolio voluntatis ſedet Deus ſpiritualiter, vnde de anima ſancta dicitur Hieremiæ 3. vocabitur Hieruſalem ſolium domini. In ſolio fœlicitatis ſedent ſancti ſupernaliter. Vnde de Deo dicitur Iob 36. quod reges in ſolio collocat, quia ſcilicet ibi quilibet beatus eſt rex. In ſolio vero authoritatis ſedent prælati virtualiter, & etiam tyranni criminaliter: vt de bono iudice vel prælato dicatur illud Prouerb. 20. Rex qui ſedet in ſolio iudicij diſſipat omne malum intuitu ſuo. Quia ſicut dicitur Prouerb. 16. Iuſtitia firmabitur ſolium. De malo vero iudice vel tyranno dicitur illud Amos 6. Væ qui opulenti eſtis in Sion. Sequitur. Qui ſeparati eſtis in diem malam, & appropinquatis ſolio iniquitatis qui dormitis, &c. Solium maieſtatis eſt adorandum, vt dicamus Deo illud Eſaiæ 63. Vide de habitaculo ſancto tuo & ſolio gloriæ tuæ. Solium voluntatis eſt præparandum. Eſaiæ 16. Præparabitur in miſericordia ſolium eius. Solium fœlicitatis eſt affectandum. Iob 14. Quis mihi det vt videam & vt cognoſcam illum & veniam vſque ad ſolium eius? Solium authoritatis mundanæ refutandum. Ionæ 3. Surrexit rex de ſolio ſuo, & abiecit veſtes, &c. Vide ſupra de ſede, ſedere, & infra de throno. Sufficit, &c.

A **Solus.** Cum ſolus dicatur ille qui nulli alij eſt aſſociatus vel coniunctus, poſſumus dicere quod aliquando ſolitudo ſumitur in bono, aliquando etiam in malo inuenitur: ſignificat enim quandoque

Dei ſublimitatem inattingibilem,
Iuſti ſanctitatem incomparabilem,
Impij prauitatem inenarrabilem,
Pauperis contemptibilitatem miſerabilem,
Damnatorum aduerſitatem inæſtimabilem.

Deus enim dicitur ſolus, qui ſuperat in omni qualitate. Vnde 2. Machab. 1. Deus creator terribilis, omnipotens, ſolus iuſtus, & ſolus præſtans. Iuſtus dicitur ſolus, quia ſe ſeparat à mundi communitate. Hieremiæ 15. Solus ſedebam, quoniam amaritudine repleſti me. Peccator dicitur ſolus, quia caret Dei ſocietate. Eccleſ. 4. Væ ſoli, quia ſi ceciderit, non eſt qui ſubleuet eum. Pauper dicitur ſolus, quia caret amicorum fertilitate. Eſaiæ 63. Torcular calcaui ſolus, &c. Damnatus vero dicitur ſolus, quia caret ſanctorum amore & charitate & totius auxilij ſecuritate. Leuit. 3. Quicunque maculatus fuerit lepra, ſolus habitabit extra caſtra. Dicamus ergo breuiter quod eſt

Solitudo pertinens ad {
Deitatem,
Sanctitatem,
Prauitatem.

B ¶ Primo igitur dico quod eſt ſolitudo pertinens ad deitatem, quia ſcilicet Deus dicitur ſolus per excellentiam, ſicut ſol dicitur ſolus lucens. Solus enim eſt, quia nullum habet parem in diuinitate, nullum æqualem in maieſtate, nullum ſocium in bonitate. Excellit enim in tantum omne quod eſt, quod nihil ad eius perfectionem attingit, & ideo ſolus permanet & exiſtit. Pſalm. Tu es Deus ſolus. Iſte enim eſt ſicut phœnix, quæ eſt auis ſola & vnica in natura. Et ideo res ſi habetur ſola in ſuo genere, plus diligitur quam ſi multiplex haberetur. Vnde etiam

Si ſolus habetur oculus diligentius conſeruatur,
Si ſolus filius habetur, melius adamatur,
Si ſolus etiam dominus habetur, melius ſeruitur & honoratur.

Hinc eſt quod cum iſte ſit ſolus Deus, dico quod debemus ipſum ſumme diligere, diligenter ſeruare, & ei humiliter ſeruire. Luc. 4. Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Vna enim vxor ſola vni viro coniungitur & ſi pluribus nupſerit adultera eſſe iudicatur. Sic vere anima ſoli Deo debet coniungi per fidem & amorem. Ideo bene dicitur 1. Timoth. 1. Regi ſæculorum inuiſibili ſoli Deo, &c. ¶ Et poſſumus notare quod Deus dicitur ſolus quantum ad multa, quia ſcilicet C

Solus eſt in {
Potentiæ fortitudine,
Clementiæ plenitudine,
Scientiæ limpitudine,
Bonitatis ſanctitudine,
Æquitatis rectitudine,
Dignitatis celſitudine,
Æternitatis longitudine.

Dico ergo quod iſte ſolus poteſt peccata dimittere. Luc. 10. Quis poteſt peccata dimittere, niſi ſolus Deus. Solus etiam poteſt mirabilia facere. Pſalm. Qui fecit mirabilia ſolus. Solus inſuper poteſt ſaluare & eripere. 1. Reg. 10. Solus Deus ſaluauit nos de vniuerſis tribulationibus. Item dico quod ſolus habet clementiæ plenitudinem. Vnde Apocal. 15. Quis non timebit te domine & magnificabit? quia tu ſolus pius. Item dico ſolus habet ſcientiæ limpitudinem. Vnde 3. Reg. 8. Tu noſti ſolus corda filiorum hominum. Item habet ſolus bonitatis ſanctitudinem. Vnde Marc. 10. Nemo bonus niſi ſolus Deus. Item ſolius habet æquitatis rectitudinem. Pſalm. Memorabor iuſtitiæ tuæ ſolus. Et illud Eccleſ. 18. Deus ſolus iuſtificabitur. Item ſolus habet dignitatis celſitudinem. Vnde in Pſalm. Tu ſolus altiſſimus ſuper omnem terram. Vide eam ſupra de altitudine. Item dico quod ſolus habet æternitatis longitudinem, quia ſicut dicitur 1. Timoth. 6. Solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inacceſſibilem.

¶ Secundo dico quod eſt quædam ſolitudo pertinens ad vitæ ſanctitatem. Et iſta eſt illa qua viri iuſti & ſancti ſoli quandoque viuere volunt, & à mundi negotiis nec non à tumultibus & ſolatiis & à vanis hominum conſortiis fugere, & ſoli Deo vacare, & à cunctis abſtinere, ſicut ad literam fecerunt eremitæ & alij quam plurimi viri ſancti. Nam ſicut aues nobiles non ſolent ſocietates hominum frequentare, ſed ſolum in locis ſecretis & remotis nidificare & habitare, ſic viri ſancti tumultus & plauſus non requirunt, ſed ſoli in mentis ſecreto Chriſto viuere ſemper volunt. Vnde etiam vox de cœlo lapſa legitur dixiſſe beato Antonio. Si vis ſaluari, fuge homines. Vnde etiam ſanctus vir Dauid dicebat in Pſalm. Ecce ego elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. Et ideo Hieremias de ſeipſo dicit Hierem. 15. Solus ſedebam, quoniam amaritudine repleſti me. ¶ Vbi aduerte quod talis D

Solitudo {
Pacis tranquillitatem ſolet generare,
Culpæ peruerſitatem ſolet deplorare,
Morum fœcunditatem ſolet ampliare. E

Solitudo notat {
Pacis tranquillitatem (Sedebam)
Culpæ peruerſitatem (Amaritudine)
Morum fœcunditatem (Repleſti me.)

Eſt igitur talis ſolitudo pacis & tranquillitatis generatiua, quod oſtenditur cum dicitur. Sedebam. Sedere enim quietem & tranquillitatem deſignat. Vnde illud Eſa. 52. Conſurge, ſede Hieruſalem, induere veſtimentis gloriæ tuæ. Ille enim qui ſolus eſt, non habet, qui eum moleſtet. Et ideo qui vitæ ſolitudinem quærunt, in pace & tranquillitate viam tranſigunt. Threnor. 3. Sedebit ſolitarius, & tacebit, quoniam leuauit ſe ſupra ſe. Tales potiſſimè debent eſſe boni religioſi, qui ſoli habitare voluerunt, id eſt, ſoli viuere elegerunt, & à mundi tumultibus receſſerunt, & etiam ſoli ſine ſuipſius multiplicatione per carnis copulam viuere decreuerunt. De iſtis enim videtur loqui Iob 3. ſecundum quod exponit Grego. vbi dicit. Quare data eſt miſero lux, &c. Sequitur. Nunc enim dormiens ſilerem, & ſomno meo requieſcerem cum regibus & conſulibus terræ, qui ædificant ſibi ſolitudines, qui poſſident aurum, & replent domos ſuas argento. Iſti enim reges & conſules qui ſeipſos bene regunt, & ſibi de ſalute conſulunt, in quantum vitæ ſolitudinem ædificant & eligunt, abundant in auro ſapientiæ, & in argento eloquentiæ. Sedebam ergo. Quamuis hodie de multis dicat plangendo Hieremias illud Threnor. 1. Quomodo ſedet ſola ciuitas, &c. Non ſic ergo, ſed dico quod iſta ſolitudo debet eſſe pacis & tranquillitatis generatiua.

¶ Deinde dico quod debet eſſe culpæ & peruerſitatis deploratiua. Amaritudine inquit. Solitudo enim amica eſt mœroribus. F
Vnde illi ſoli ſedere conſueuerunt, qui plorare vel plangere decreuerunt, iuxta illud Eſa. 35. Sciſſæ ſunt aquæ in deſerto, & torrentes in ſolitudine. Sic vere illi qui in tali ſolitudine perſiſtunt, peccata præterita plangunt. Exemplo turturis, quæ amiſſa ſocia ſemper ſola incedit, & continuè plorat & gemit. Sic illi qui ſociam ſuam, id eſt, gratiam vel charitatem perdiderunt, debent ſoli incedere, & ſocietatem perditam deplorare. Amaritudine inquit. Eſaiæ cap. 22. Recedite, amare flebo, nolite incumbere vt conſolemini me ſuper vaſtitate filiæ populi mei. Vnde etiam quilibet pœnitens poteſt dicere illud Pſalm. Similis factus ſum pellicano, &c. Et ſequitur. Et factus ſum ſicut paſſer ſoli-

ſer ſolitarius in tecto. Pellicanus enim eſt auis valde ſicca & macra, quæ ſemper in ſolitudine moratur. Nycticorax autẽ eſt auis quæ nocte in domibus deſertis vlulare & plangere conſueuit. Paſſer etiam ſolitarius cum aliis auibus nõ eo conſueuit volare, ſed in domo ſolus ſine aliis habitare. Ad denotandum quod illi qui ſolitudinem frequentant pœnitentiæ, debent eſſe per abſtinentiam ſicci, debent per compunctionem plangere, & aliorum conſortia fugere & vitare, dicentes illud quod in perſona Hieruſalem dicitur Eſa. 48. Ego ſterilis, & non pariens, tranſmigrata & captiua, ego deſtituta & ſola ſolitudo omnis iniquitatis deploratiua.

G ¶ Deinde dico quod ſolitudo eſt morum fœcunditatis ampliatiua. Repleſti me inquit. Solitudo enim & deſertum quamuis non abundat granis & frugibus, abundat tamen herbis & floribus: arbores enim quæ duæ vel plures in vna radice naſcuntur, minus proficere dignoſcuntur. Illa vero quæ aliis ſubtractis ſola remanet, creſcit amplius & ingroſſatur. Etiam ſi ſolus oculus homini remanet, virtus viſiua in eo fortificatur. Sic vere chariſſimi, illi qui ſoli & ſolitarij eſſe volunt, quamuis granis & fructibus bonorum temporalium ſint pauperiores, virtutum tamen fructibus ſunt vt communiter pleniores. Tales enim ſolent virtutibus augmentari, gratiis & meritis ampliari. Repleſti me inquit. Pſalm. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima. Vnde de diuerſis virtutum floribus & fructibus quæ in ſolitudine abundant, dicitur Eſaiæ 41. Dabo in ſolitudinem cedrum, & pinum & myrtum, & lignum oliuæ, abietem quoque, vlmum, & buxum ſimul. Vide eam alibi, & expone ſicut ibi expoſitum eſt quo te tabula remittit.

H ¶ Et nota quod illi qui ſolitariè volunt viuere, ſed in ſolitudine religionis & pœnitentiæ remanere, debent habere has virtutes, videlicet

Celſitudinem contemplationis,
Limpitudinem circumſpectionis,
Magnitudinem tribulationis,
Plenitudinem conſolationis,
Gratitudinem exultationis,
Rectitudinem iuriſdictionis,
Acritudinem correctionis,
Dulcedinem refectionis,
Querelam orationis,
Tutelam habitationis.

Dico quod in iſta ſolitudine debet eſſe ſublimitas contemplationis, vt ſic dicat quilibet talis ſolitarius illud Eccleſ. 24. Gyrum cœli circumiui ſola. Item ibi debet eſſe circumſpecta viſio, vt dicatur illud Daniel. 10. Vidi ego Daniel ſolus viſionem. Item debet eſſe laboris fatigatio, quia ſicut dicitur Eſaiæ 18. Sola vexatio dabit intellectum. Item ibi debet eſſe diuina conſolatio. Exod. 16. Reſpexerunt ad ſolitudinem, & ecce gloria domini apparuit in nube. Item ibi debet eſſe exultatio laudantium dominum. Eſaiæ 35. exultabit ſolitudo & florebit ſicut lilium. Item ibi debet eſſe iuſtiſſima iuriſdictio. Eſaiæ 32. Habitabit in ſolitudine iudicium. Et Eſaiæ 40. Rectas facite in ſolitudine ſemitas Dei noſtri. Item ibi debet eſſe acerrima caſtigatio. Matth. 28. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolum. Item ibi debet eſſe dulciſſima refectio, ſcilicet corporis Chriſti Marc. 8. Quis poterit multitudinem hanc panibus ſaturare in ſolitudine? Item ibi debet eſſe feruentiſſima oratio ſeu ſupplicatio, de qua Matth. 24. Aſcendit in montem ſolus orare. Item ibi debet eſſe tutiſſima habitatio. Vnde in Pſalm. Elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. Et Iob 28. Onagro dedi in ſolitudine domum. Et ſic igitur de tali ſolitudine & de eius conditionibus poteſt dici illud Eſa. 52. Ponet deſertum quaſi delicias, & ſolitudinem quaſi hortum domini. Patet ergo quod talis

Solitudo eſt { Morum fœcunditatis ampliatiua, / Pacis & tranquillitatis generatiua, / Culpæ & peruerſitatis deploratiua.

Et ſi vis potes inuehere contra ſolitudinem religionis, quomodo filij Iſrael ſolitudinem, vt irent in terram promiſſionis, intrauerunt, & ibi diuerſis cladibus perierunt. Et pone ſi vis & applica pericula. Iſta eſt igitur ſolitudo pertinens ad vitæ ſanctitatem.

I ¶ Tertio principaliter dico quod in ſcriptura inuenitur ſolitudo pertinens ad morum prauitatem. Et ſic proculdubio dico quod ille dicitur ſolus, qui à Dei & ſanctorum ſocietate per peccatum eſt ſegregatus, & qui ab aliorum communi vita & charitate per ſingularitatem & odium eſt diſtinctus. Et ſic dico quod ſolitudo ſemper in malum deſignat. Eſt enim

Solitudo contraria { Societati, / Charitati, / Largitati.

Iſtæ enim tres virtutes ſcilicet ſocietas, charitas & largitas, nunquam volunt eſſe ſolæ. Et ideo poſſumus dicere quod talis ſolitudo eſt vitioſa, & cunctis ſanctis hominibus odioſa. Teſte enim Auicenna, Homo perfectiſſimus animalium non poteſt viuere ſolus: formicæ vero & apes in hoc ſibi conueniunt prout dicit. Sic viri ſancti qui ſunt homines, id eſt, rationales per ſagacitatem, qui ſunt formicæ, id eſt, diligentes per ſedulitatem qui ſunt apes, id eſt, mel eleemoſynarum propinantes per pietatem, tales dico nunquam volunt per peccatum & partialitatem ſoli viuere, ſed magis ſemper volunt per gratiam, & ſocietatem ſimul atque communiter permanere. Audiunt enim quod illi ſoli à Deo maledicuntur, & à ſanctis hominibus contemnuntur. Eccleſ. 4. Væ inquit ſoli (dicit Salomon) quia ſi ceciderit, non eſt qui ſubleuet eum, & ſi dormierint duo ſimul, mutuo fouebuntur, vnus quomodo calefiet? Et tamen multi ſunt, qui ſolitarij eſſe volunt, & qui Dei, & bonorum ſocietatem fugiunt, & contemnunt. Et tales reprehenduntur 1. Reg 21. vbi dicitur. Quare tu ſolus, & nullus tecum eſt? q. d. male ſtas. Et poſſumus notare, quod ſola eſſe dicuntur tria genera peccatorum, videlicet

Charitate carentes,
Vanitate tumentes,
Parcitate rigentes.

¶ Soli ſunt qui carent Chriſti charitate. Tales enim poſſunt dici ſoli, ſicut vidua, quæ ſola poſt virum remanet. Sicut orphanus, qui ſine patre reſidet. Sicut pupillus, qui ſine tutore ſolus ſe regere neſcit. Sicut ouis, quæ ſola à grege remanſit deuians, quæ parti luporum ſolet cedere. Et ideo de anima peccatrice poteſt dici illud Threnor. 1. Quomodo ſedet ſola ciuitas, &c. Vide ſi vis ſupra, & applica totum reſiduum illius capituli ad animam peccatricem. Sicut enim palma fœmella non poteſt fructificare ſola ſine maſculo, quinimo vult ſemper habere ſociam, ſic nec anima ſine gratia Dei. Niſi enim Deum habeat ſocium, nullum bonorum operum profert fructum. Quia ſicut mulier concipere non poteſt nec parere ſine viro, ſic nec anima poteſt bonum facere ſine Deo. Et ideo anima peccatrix poteſt dicere illud Eſaiæ 49. Ego ſterilis, & non pariens, &c. Sequitur. Ego deſtituta, & ſola. Iſta eſt ergo K

Solitudo peccati, in qua ſolet homo faciliter { Errare, / Perire, / Timere.

Quia ſcilicet in ſolitudine non ſunt viæ, nec ibi eſt qui doceat iter & etiam ſolus homo faciliter errat: ouis etiam ſi ſola eſt, audiens tonitruum, ſolet abortire: ſolus etiam homo faciliter ſolet timere. Sic vere in ſolitudine, id eſt, in ſtatu peccati ſolet faciliter homo errare. Pſalm. Errauerunt in ſolitudine in inaquoſo, &c. Item ibidem faciliter periculum incurritur 2. Cor. 11. Periculum in ſolitudine. Item faciliter ibidem timetur. Iudicum 7. Si ſolus ire formidas, deſcendat tecum Phara puer tuus. Iſti igitur ſunt ſoli qui carent Chriſti charitate.

¶ Soli ſunt etiam illi, qui tument pompæ vanitate. Et iſti L ſunt qui gloriantur in ſingularitatibus, & qui volunt ſoli videri, & honorari, & per ſuperbiæ vanitatem, & vitæ ſingularitatem à cunctis aliis ſegregari, & ſocietatem hominum dedignari. Iſti ſunt ſicut populus qui dicuntur Seres, de quo dicit Solinus, quod ita eſt populus ſingularis, quod cum nullo mortalium aliorum habet ſocietatem: aſpernantur enim omnes alias nationes, reputantes ſe cunctis hominibus ſanctiores. Vnde dicit quod quando mercatores de longe veniunt ad eorum fines, ipſos non dignantur videre, imo oportet quod mercatores in certo loco precia reponant. Illi vero de terra illa nocte venientes aſſumptis preciis ſecundum valorem in loco eodem merces collocant, quas mercatores in craſtino inuenientes, abſque hoc quod homines videant, ſecum portant. Tales ſunt proculdubio homines ſingulares, ſolitarij, & ſuperbi, qui ſcilicet nullius ſocietatem ſectantur, ſed aliorum merita deteſtantur, & ſoli apparere vel aliquid ſoli facere gloriantur, ſicut ad literam in religione patet de hypocritis, & partialibus infinitis. Talibus loquitur Iob 12. vbi dicitur. Ergo vos eſtis ſoli homines, & vobiſcum morietur ſapientia? Tales enim ſunt fatui, quia pro certo magis valet ſocietas quam partialitas. Sola enim chorda in inſtrumento nihil proficit, quæ tamen cum aliis poſita dulcem faciet melodiam. Solus miles hoſtibus non præualet, qui coniunctus aliis ipſos terret. Solus carbo faciliter extinguitur, qui tamen vnitus cum aliis conſeruatur. Et breuiter verum eſt quod dicit Senec. quod omnia mala docuit ſolitudo, quia ſicut dicit ſcriptura, populus Lais, cum nullo hominum habebat ſocietatem, & ideo nullo ferente præſidium, à tribu Dan extitit interfectus, ſicut dicitur Iudicum 18. Vnde de talibus videtur loqui ſcriptura dæmonibus, dicens Hieremiæ 49. Aſcendite ad gentem quietam, & habitantem confidenter non oſtia, non vectes ſunt eis, ſoli habitant. Daniel. etiam 13. dicitur quod Suſanna quæ

erat in

erat in pomerio sola quando senum impudicorum falso succubuit testimonio, si sola non fuisset, nunquam senum malitiam incurrisset. Et si vis potes dicere, quod tales volunt esse soli, & singulares, sicut bos, qui solus dicitur herbam retrocedendo carpere. Sicut crocodilus, qui solus superiorem maxillam dicitur mouere. Sicut ceruus, qui solus cornua sua dicitur mutare. Sicut camelus, qui solus dicitur inter alia animalia caluescere. Tales enim solitudines, & singularitates, quas communitas aliorum non facit, placent talibus quamuis illa quæ magis sunt singularia non sunt magis vtilia vt communiter, dicentes illud Deuter. 32. Videte quod ego sim solus, & non sit alius Deus præter me, &c. Dico ergo quod soli esse volunt, vt dictum est, illi qui tument
M pompæ vanitate. ¶ Denique soli esse volunt illi qui rigent dura parcitate, sicut auari. Soli enim volunt viuere, & esse in patria, vt soli habeant omnia lucra, vt patet de vsurariis. Soli enim volunt esse in domo sua: nullum enim alium volunt inuenire, cui bona sua oporteat erogare. Similes cani, qui solus consueuit os rodere, & non nisi violenter aliis aliquid dimittere, dicens illud Ecclesiastici 11. Inueni requiem mihi, & nunc manducabo de bonis meis solus. Iuxta illud Prouerb. 5. Habeto eas solus, scilicet diuitias, & non sint alieni participes tui. Ista est ergo triplex mala solitudo, scilicet parcitatis, vanitatis, iniquitatis, quæ pertinent ad
N morum prauitatem. ¶ Sed si vis adhuc dicere de solitudine in quantum significat terram desertam, inuiam & inaquosam, quæ ab hominibus non frequentatur, sed à solis auibus, & animalibus habitatur, potes notare, quod in scriptura inuenitur

Solitudo
- Superior quæ est virtuosa,
- Interior quæ est vitiosa,
- Exterior quæ est periculosa,
- Inferior quæ est tempestuosa.

¶ Prima solitudo est status perfectorum, scilicet religio, quæ est in multis sterilis, & aspera, & tamen in multis dulcis, & prospera, & ideo ista à viris perfectis habitatur, & ab ipsis libenti animo frequentatur, iuxta illud Hierem. 2. Cursor leuis explicans vias suas, onager assuetus in solitudine. Et si vis dilatare, expone omnia quæ supra sunt exposita vbi agitur de solitudine quæ pertinet ad vitæ sanctitatem, & præcipuè illa quæ ponuntur in se-
O cundo membro. ¶ Secunda est solitudo peccatorum, quia scilicet peccator non est nisi solitudo carens virtutum floribus, & fructibus meritorum. De qua Hierem. 17. Ciuitates Iuda dabo in
P solitudinem. ¶ Tertia est solitudo status mundanorum. Mundus enim solitudo dicitur, quia nullum bonum ibi crescere comprobatur, & quia à bestiis, & peccatoribus habitatur. De quo Soph. 2. Ponet speciosam in solitudinem. Et Ezech. 26. Colloca-
Q bo te in terra nouissima sicut solitudines veteres. ¶ Quarta vero est solitudo status damnatorum, quibus dicitur Num. 14. In solitudine hac iacebunt cadauera nostra. Ista est enim solitudo valde aspera, vbi est carentia omnis boni. De qua Numer. 21. Cur eduxisti nos de Ægypto vt moreremur in solitudine, &c. Vide supra de deserto. Et si vis dic de solitudine mundi, quod ista est solitudo per quam filij Israel ad terram promissionis ambulare decreuerunt, vbi tamen plurimi perierunt nec terram quam quæsierant intrauerunt. Ibi enim inuenerunt

- Ignem deuorantem. Numer. 17.
- Terram absorbentem. Numer. 16.
- Serpentem mordentem. Numer. 21.
- Plebem rebellantem. Numer. 20.

Ibi etiam dereliquerunt Deum,

- Vitulum adorando,
- Carnes desiderando,
- Contra Moysen murmurando,
- Moabitidas adamando.

Ibi enim alij adorant vitulum, id est, diabolum, eidem seruiendo, & superbiam sectando. Alij carnes desiderant, gulam laute pascendo. Alij contra alios murmurant, discordiam suscitando. Alij mulieres alienigenas amant, luxuriam frequentando. In quibus notatur, quod in solitudine mundi huius per peccatum pereunt homines multis modis. Nam

Alios
- Deuorat ignis per iracundiam,
- Mordent serpentes per detractionem,
- Turbant rebellantes per tribulationem,
- Trahit mundus per condemnationem.

Istis enim de causis, & pluribus aliis pereunt homines in solitudine huius mundi, ita quod impediuntur ab introitu gloriæ paradisi. Iuxta illud supradictum. Errauerunt in solitudine in inaquoso, &c. Hæc igitur de solitudine sufficiant. Vide superius de deserto in litera D.

A **Soluere.** Nota, quod soluere accipitur pro reddere seu satisfacere, accipitur etiam pro deligare vel dirumpere, accipitur etiam pro liquefacere seu liquefieri. Et sic dico, quod est vnum soluere satisfactionis. Esa. 19. Vota vouebunt domino, & soluent. Item est vnum soluere liquefactionis seu relaxationis. 2. Petr. 3. Elementa vero calore soluentur. Item est vnum soluere deligationis seu expeditionis, de quo dicitur in Psalm. Dominus soluit compeditos, &c. De isto igitur genere solutionis in quantum dicit mihi expeditionem, seu deligationem seu ligamenti apertionem, possumus notare, quod multiplex vinculum est soluendum, scilicet

Vinculum
- Scelerum criminalium,
- Onerum temporalium,
- Fœderum corporalium.

¶ Soluendum est ergo primo vinculum sceleris criminalis. Pec- B
cata enim sunt quædam vincula, quæ ita hominem per malam consuetudinem ligant, quod vix potest inde liberari. In corde enim per mentis duritiam ligant ne possit pœnitere. Quandoque in ore per verecundiam vt non possit clamare. Quandoque in manibus per pigritiam vt non possit laborare. Quandoque in pedibus per ignauiam vt ad bonum non possit ambulare. Vinculum enim cordis debet dissolui per contritionem remollitiuam. Et de hoc Iob 28. Sicut lapis solutus calore in æs conuertitur. Vinculum oris debet solui per confessionem apertiuam. Marc. 7. Solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur recte. Vinculum manuum debet solui per operum satisfactionem occupatiuam. Et de hoc Luc. 13. Quanto magis hanc filiam non oportuit solui à vinculis diaboli. Vinculum vero pedum debet solui per laborum executionem fatigatiuam. De quo Ioan. 11. Soluite eum, & sinite abire. Talis enim solutio vitiorum debet fieri, & à nobis summopere exerceri, iuxta mandatum scripturæ dicentis animæ peccatrici. Esaiæ 52. Excutere de puluere, consurge sede Hierusalem, solue vincula colli tui captiua filia Sion. Vide eam expositam, & diuisam in eo loco ad quem te tabula remittit. Patet ergo, quod soluendum est vinculum sceleris criminalis.

¶ Secundo dico, quod soluendum est vinculum oneris tem- C
poralis, quia in nobisipsis debemus soluere, & dimittere onera bonorum temporalium, ipsa contemnendo, & pauperibus erogando. De quo Iosuæ 5. Solue calceamenta de pedibus tuis, &c. Temporalia enim sunt calceamenta, & ligamina pedum, & affectionum. In aliis vero debemus soluere onera tribulationum mundialium, de quibus dicitur Esa. 58. Solue fasciculos deprimentes, dimitte eos, qui confracti sunt, liberos, & omne onus dirumpe.

¶ Tertio dico, quod soluendum est vinculum fœderis corpo- D
ralis, id est, amoris carnalis, qui scilicet est quoddam vinculum valde strictum: qui enim ipso ligatus fuerit, de ipso vix amplius exibit. Et ideo dicitur 1. Cor. 7. Solutus es ab vxore, noli quærere vxorem. Ista igitur de soluere sufficiant. Vide de contritione, de confessione, de vinculo, & de ligamento.

Somnus. Sopor. Cum supra de dormire satis di- A
ctum sit, breuiter notabo, quod sex sunt genera somnorum, videlicet

Somnus
- Finitionis mortalis,
- Deuotionis mentalis,
- Infectionis carnalis,
- Successionis temporalis,
- Damnationis infernalis,
- Refectionis supernalis.

¶ Somnus mortalis est somnus omnium viatorum, quia nullus est hic viator, quin finaliter ad somnum mortis veniat. De quo dicitur Ioan. 11. Lazarus amicus noster dormit, &c. Iste est somnus quo si quis sopitus fuerit, nunquam vsque in diem iudicij euigilabit. De quo potest dici illud Iudicum 4. Soporem morti sociians defecit, & mortuus est. ¶ Somnus mentalis est omnium B
perfectorum. Viri enim perfecti dormiunt somno deuotionis, in quo scilicet per spem, & desiderium in domino requiescunt. Psal. Si dedero somnum oculis meis, &c. Iste est somnus in quo vidit Iacob scalam cuius summitas cœlum tangebat. Genes. 28. Quia sancti viri in somno deuotionis de secretis cœlestibus multa gustant. 1. Reg. 21. Omnes dormiebant, quia sopor domini irruerat super eos. ¶ Somnus infectionis carnalis est somnus hominum C
peccatorum, qui somno torporis, & desidiæ volunt quiescere, & dormire, & ad nullum bonum opus consurgere vel vacare. Quia sicut dicitur Prouerb. 19. Pigredo immittit soporem, cum tamen dicatur Prouerb. 20. Noli diligere somnum, ne egestas te opprimat. Et hoc dicit Apostolus Rom. 13. Hora est iam nos de somno surgere. ¶ Somnus temporalis est diuitum mundano- D
rum. Prosperitas enim mundana quid est nisi somnus? in quo diuites ita delectantur, & quiescunt, quod ibi penitus videntur consopiti, de quo Ecclesi. 5. Dulcis est somnus operanti, saturitas autem diuitis non finit eum dormire, &c. Psalm. Dormierunt somnum suum, &c. quasi dicat prosperitas est quidam somnus, qui faciliter labitur, ita quod tota copia diuitiarum annullatur. Iste est enim sopor Ionæ, qui in naui in qua periclitabatur, dormiebat sopore graui; quia scilicet tales ac si essent imbuti veneno aspidis, quod somnum faciendo occidit, in naui mundanæ

prosperitatis dormiunt, vbi tamẽn mortem pœnæ, & culpæ incurrunt. Talibus ergo dicitur Ionæ 1. Qui diu sopore deprimeris, surge, inuoca Deum tuum. E ¶ Somnus infernalis est somnus damnatorum. Isti enim ita sunt sopiti, & depressi, quod perpetuo non veniunt ad salutem. Et ideo dicitur somnus sempiternus, quia quamuis in iudicio à somno corporis resurgendo euigilent, nunquam tamen à mortis æternæ somno resurgent. Hieremiæ 51. Sopientur, & dormiẽt somnum sempiternum. ¶ Somnus supernalis est hominum beatorum, qui scilicet post vitæ huius labores vbi sustinuerunt pondus diei, & æstus, ad somnum, & requiem gloriæ peruenerunt. Et de hoc in Psalm. Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas domini. Multa possent dici de isto sextuplici somno, sed supra satis dictum est de dormire, & pluribus aliis titulis huius libri.

A Somniare. Somnium.

Cum somnia quandoque proueniant à Deo per inspirationem, quandoque à libertate animæ per suiipsius à dormiente corpore expeditionem, quandoque à diabolo per fallacem deceptionem, & machinationem, quandoque à mente per nimiam solicitudinem seu circa aliquam rem intentionem, quandoque ab humore in corpore abundante per fumorum, & fantasiarum cerebri eleuationem, & dictæ fantasiæ immutationem, quandoque à complexione corporis secundum suam naturalem dispositionem, & sic somnia secundum suarum causarum varietatem aliquando contineant veritatem, aliquando falsitatem, possum de somniis multa, & varia fabulari, nisi quod intentio nostra non est tractare de aliquo nisi proprie potest ad aliquid moraliter applicari. Dicamus ergo breuiter, quod per somnia, quæ prout communiter nullam firmitatẽ roboris prætendunt, sed potius falsam imaginariam vanitatem, possumus intelligere fatuas imaginationes hominum peccatorum, qui somniant, & imaginantur, præsumunt, & opinantur multa, & varia de istis temporalibus, & mundanis. Vnde nota, quod

Somniant {
Auari de diuitiis,
Luxuriosi de immunditiis,
Superbi de officiis,
Seditiosi de litigiis,
Pauidi de tristitiis.

B ¶ Et sic dico primo quod est quoddam somnium cupidorum. Sicut enim sæpe contingit, quod homo somniat tractare, & acquirere pecuniam, & de quo quamdiu somniat, multũ gaudet, & tamen cum euigilat nihil inuenit de præmissis, sic diuites modo non faciunt nisi somniare. Videtur enim eis, quod acquirant mirabilia, quod tamen penitus nihil est, quando vero excitabuntur per mortem, tunc inuenient se delusos, & cognoscent certifice, quod ipsi somniauerint vanitatem, & nullam prorsus viderint veritatem. Sicut enim dicitur in Psal. Dormierunt somnium suum, & nihil inuenerunt diuitiarum in manibus suis. Vnde de auaris dicitur illud Esa. 29. Somniat esuriens, quod comedat, & cum expergefactus fuerit, vacua est anima eius. Istud est ergo somnium cupidorum.

C ¶ Secundo dico, quod est somnium hominum immundorum luxuriosorum. Homines enim sanguineæ complexionis dicuntur somniare læta. Isti sunt carnales, qui non somniant nec desiderant nisi festa. De talibus loquitur Deut. 23. vbi dicitur, quod illi qui nocturno polluti erant somnio, debebant egredi extra castra, quia scilicet tales somniatores extra castra paradisi debent excludi. Et bene voluptas carnis dicitur somnium, nõ enim perseuerat, nec satiat. Vnde Esa 29. Somniat, quod bibat, & cum expergefactus fuerit, adhuc sitiet.

D ¶ Tertio dico ꝙ est somnium superborum. Homines enim qui habent vacuum cerebrum, multum solent somniare, sic superbi, qui præ cæteris sunt vacui, & inanes, semper somniant, quod debeant ad maiora promoueri & à cunctis hominibus honorari, dicentes illud Genes. 37. Vidi per somnium quasi solem lunam, & stellas, &c.

E ¶ Quarto dico, quod est somnium litigiosorum, quia scilicet multi sunt ita litigiosi, & brigosi, ꝙ non cogitant nec somniant nisi discordias atque brigas, similes illis, qui sunt complexionis cholericæ, qui semper dicuntur res igneas somniare, quia scilicet tales se solent in igne discordiæ, iræ & controuersiæ delectare. Et istud est somnium Pharaonis, qui vidit septem macras vaccas quæ septem alias pingues deuorabant. Genes. 41.

F ¶ Quinto dico, quod est somnium timidorum. Timidi enim semper somniant, & opinantur quod eis inferri debeat nocumentum, sicut sunt illi qui sunt complexionis melancholicæ, qui semper somniant nigra, turpia & obscura, & res terribiles & nociuas, sicut illi qui somniant quod suffocantur sicut sunt illi qui sanguine vpupæ inunguntur, qui secundũ Plinium somniant quod à dæmonibus opprimuntur. Vnde Sap. 18. dicitur. Visus somniorum malorum turbauerat eos. Hoc de somno moraliter accipiendo sufficiat. Vide infra de visione, & supra de prophetia & reuelatione.

Sonare. Sonus. Sonitus.

A Quia supra dictum est de loqui & de clamare & de cantare, infra vero dicetur de voce, hinc est quod ad præsens de sonare modicum dicendum est, & ne tamen intactum dimittatur, dicamus quod moraliter accipiendo, possum dicere quod sonus in bono sumitur & in malo. ¶ Et primo quidem in bono, quia Deus

Sonat in corde {
Interius inspirando,
Exterius informando,
Superius in paradiso beatos delectando,
Inferius in iudicio homines iudicando.

Iustus etiam sonat ad Deum ipsum collaudando,
Propter Deum ipsi gratias agendo,
Propter proximum ipsum instruendo,
Ad subditum ipsum corrigendo,
Ad presbyterum culpas confitendo.

B ¶ Sic igitur dicam quod tam referendo ad Deum quam ad virum iustum, in scriptura inuenitur multiplex sonus, scilicet

Sonus {
Inspiratiuus,
Informatiuus,
Consolatiuus,
Disceptatiuus,
Deprecatiuus,
Collaudatiuus,
Indicatiuus,
Castigatiuus,
Prædicatiuus.

¶ Est igitur dico sonus inspiratiuus, & iste est ille quo Spiritus sanctus sonat in cordibus deuotorum, ipsos scilicet inspirando, & ad bona opera incitando, sicut bubulcus qui aliquando solo sibilo ad laborandum excitat boues suos. Et de hoc Actor. 2. Factus est de cœlo sonus tanquam aduenientis spiritus. C ¶ Item est sonus informatiuus, & iste est ille quo Christus personaliter sonuit prædicando, de quo Cantic. 2. vbi sponsa loquitur sponso. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis & facies tua decora. Vel quo etiam ipse Christus in scriptura sonat nos literaliter admonendo; quia scilicet per ora sanctorum & prophetarum in scriptura dominus insonuit, & nos mirabiliter docuit & instruxit. Eccles. 47. Stare fecit cantores ante altare, & in sono ipsorum dulces facit modulos.

D ¶ Item est sonus consolatiuus. Et iste est illa melodia gaudiorum, de quibus Deus in patria sonat, dicens. Venite benedicti patris mei, &c. qui ita eis est delectabilis, quod omnis miseriæ obliuiscuntur, & omni gaudio perfruuntur. De quo Eccles. 50. In magna domo factus est sonus suauitate plenus. E ¶ Item est sonus disceptatiuus, & iste erit in iudicio Dei, vbi Deus more tonitrui aliquando sonabit bassè quantum ad bonos, aliquando alte & seueriter quantum ad malos. De quo Iob 38. Quis dedit vehementissimo imbri cursum suum, & viam sonantis tonitrui? Imber enim dicitur sonus quantum ad bonos propter refrigerium dulcoris, tonitruum vero dicitur quantum ad malos propter exterminium terroris. F ¶ Item quo ad iustos dico ꝙ est sonus deprecatiuus, & iste est ille quo iusti sonant & citharizant in auribus Dei. Deus enim est sicut ceruus, qui valde in sonitu campanarum delectatur, & est sicut murænula, quæ sonitu & sibilo ad serpentis copulam prouocatur. Est insuper sicut bos, qui ad arandum sono vocis bubulci excitatur. Quia pro certo charissimi, Deus delectatur in sono deuotæ orationis, & per ipsum ad faciendum quod petimus excitatur & nobiscum per amorem ligatur. Iste est enim sonus quem audiri Deus præcepit quando ad sacrificandum & adolendum incensum sacerdos intrauerat tabernaculum. Quia scilicet quoties ad altare vel Ecclesiam accedimus, sonum orationis facere debemus. Exod. 28. Audiatur sonitus quando sacerdos ingreditur sanctuarium. G ¶ Item est sonus collaudatiuus, sicut patet in auibus quæ suis sonis & canticis Deum collaudant. Ideo dicitur in Psalm. In cymbalis bene sonantibus laudate Deum. Et Psalm. Laudate eum in sono tubæ, laudate eum in psalterio & cithara. H ¶ Item est sonus indicatiuus, & iste est ille quo peccator indicat in confessione sacerdoti culpam suam. Sonus enim melodiæ fugat dæmones, sicut patet 1. Reg. 16. vbi per melodiam Dauid spiritus malus recedebat à Saul. Sic verè illum sonum, scilicet confessionis melodiam diabolus valde timet. De quo potest dici illud Iob 15. Sonitus terroris semper in auribus impij, & cum pax sit ille, semper inimicitias suspicatur. Et ideo talem sonum facere debemus, vt possimus dæmones deterrere. Lupus enim timet sonitum lapidum collisorum. Sic diabolus tunc timet quando homo paruulos suos, id est, conceptus mentis suæ ad petram, id est, ad confessionem allidit. Ideo dicitur in Psalm. In voce exultationis & confessionis sonus epulantis.

¶ Item est sonus castigatiuus & iste est sonus ille quo prælatus sonat in auribus subditorum; ipsos scilicet admonendo & arguendo. Iste enim est sonitus leonis, qui terret animalia vt figere
K velint gressum. Vnde Leuit. 21. Terrebit eos sonitus. ¶ Item est sonus excitatiuus seu prædicatiuus, & iste est ille quo prædicatores excitant homines ad virtutes. Inter apes enim est vna quæ quodam sono excitat apes facto sero ad quiescendum, & facto mane ad surgendum. Quia scilicet sonus prædicationis excitat nos vt surgamus ad laborum executionem, & vt quiescamus per pacem & contemplationem. Iste enim est sonus tubæ, quo homines excitantur ad bene bellandum. Vnde Hier. 48. Cor meum ad Moab quasi cithara æris sonabit. Iustum autem sonum debent facere Ecclesiastici viri, quia ad ipsos pertinet. De quo Eccles. 50. dicitur, quod filij Aaron in tubis ductilibus sonauerunt. Et in Psalm. In omnem terram exiuit sonus eorum, &c. Ista igitur dicta sufficiant de sono in quantum sumitur in bono.
L ¶ Secundo dico, quod sonus sumitur in malo. Et nota quod in scriptura inuenitur multiplex malus sonus, videlicet

Sonus { Clamoris & discordiæ,
Terroris & mœstitiæ,
Erroris & fallaciæ,
Canoris & lætitiæ.

Primus est sonus detractorum, qui scilicet ad modum æris modica percussione sonant multum, de quo Esa. 16. Venter meus ad Moab quasi cithara sonabit. Boni enim sunt sicut aurum, quod percussum non sonat. Mali vero sunt sicut æs, quod ad tactum modicum statim clamat. Hierem. 46. Vox eius quasi vox æris.
M ¶ Secundus est sonus tyrannorum, qui scilicet sonitu minarum & iactantiarum suarum terrent pauperes & egenos, vt pauperibus dicatur illud Ezech. 26. A sonitu clangoris & rotarum
N curruum mouebuntur muri tui. ¶ Tertius est sonus deceptorum, scilicet hæreticorum, adulatorum, hypocritarum, & similium, de quo in Psalm. Inimici tui seruauerunt, & qui oderunt
O te, &c. ¶ Quartus vero est sonus lasciuorum illorum, scilicet qui delectant in sonis & canticis huius mundi, de quibus Iob 21. Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies, &c. Sicut enim post magnum cantum & sonitum syrenarum solet ingruere turbo & sonitus tempestatum, sic talibus post ineptas lætitias dat Deus tempestates & molestias. Esa. 24. Cessauit gaudium tympanorum, quieuit sonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ cum gaudio, nõ bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam. Quia proculdubio tales de sonitu tantæ lætitiæ cadunt sæpe in sonitum summæ miseriæ. De quo in Psalm. dicitur. Periit memoria eorum cum sonitu, &c. Primi ergo sonant sicut campana fracta, quæ sonat nimis raucè. Secundi sicut chorda nimis tracta, quę sonat nimis altè. Tertij sicut moneta plumbea, quæ sonat nimis bassè & obscurè. Quarti sicut buccina argentea, quæ sonat nimis clarè. Sufficit. Vide infra de voce & aliis similibus, &c.

A **Sordes. Sordidus.** Cum per sordes intelligantur peccata quæ animam sordidant atque fœdant, à quibus potissimè est cauendum, iuxta illud Leuit. 15. Docete filios Israel vt caueant immunditias, & vt non moriantur in sordibus, possumus notare quod vitia sordibus, comparantur, à quibus anima polluitur & sordidatur. Sordescit dico anima, videlicet

A { Superbiæ tumore,
Luxuriæ fœtore,
Simoniæ sudore,
Gastrimargiæ fluore,
Ab insolentiæ liuore.

B ¶ Sordescit dico à superbiæ tumore. Vnde superbæ ciuitati loquitur scriptura Ezech. 22. Sordida: nobilis: grandis interitu. Item sordescit per luxuriæ fœtorem, de quo Esa. 4. Si abluerit dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Hierusalem lauerit. Item sordescit per simoniæ sudorem. Dona enim simoniaca etiam à canonistis dicuntur sordes, eo quod apud Deum & homines faciant hominem sordescere. Vnde de simoniacis iudicibus dicitur Oseæ 5. Calumniam patiens factus est Ephraim, fractus iudicio, quoniam cœpit abire post sordes. Item sordescit per gastrimargiæ fluorem, id est, per gulæ vitium. De quo Esa. 28. Omnes mensæ repletæ sunt sordium vomituumque. Item sordescit per insolentiæ, id est, per inhonestæ apparentiæ liuorem. De quo dicitur Zachar. 3. quod Iesus sacerdos erat indutus sordidis vestibus. Vide de immunditia & similibus.

A **Soror.** Breuiter notando possumus dicere quod

Soror nomen est { Charitatis,
Fraternitatis,
Æqualitatis,
Communitatis.

Et ideo loquendo spiritualiter possumus dicere quod illud nomen potest competere animæ, Mariæ, & cuilibet sanctæ. Vtraque enim istarum propter amorem quem ad ipsam debemus habere, vel quem ad nos gerit, potest propriè soror dici. Soror enim naturaliter diligit fratrem, & diligitur à fratre. Et ideo ista beata. N. soror nostra nos diligit & à nobis se diligendam ostendit. Canticorum 4. Vulnerasti cor meum soror mea. ¶ Nota igitur quod tam in bono quam in malo soror multipliciter accipitur in Scriptura. Est enim

Soror { Vituperanda,
Desideranda,
Custodienda,
Prædiligenda.

¶ Prima est soror criminibus prostituta. Et ista est caro, quæ est soror animæ, quam diabolus cunctis vitiis prostituit & corrumpit. Iob 17. Putredini dixi: Pater meus es, & mater mea, & soror mea, vermibus. Et Ezech. 22. Socer nurum suam polluit nefariè, frater sororem suam filiam patris tui oppressit in te. B
¶ Secunda est soror cœlestibus instituta, & ista est sapientia, seu etiam quælibet virtus, quam debemus diligere vt sororem. C
Prouerb. 7. Dixi sapientiæ, soror mea es, & prudentiam vocaui amicam meam. ¶ Tertia est soror virtutibus destituta, & ista est anima soror corporis. Figurata in Thamar sorore Amon quam D
proprius frater fœdauit. De qua 2. Reg. 13. Habebat sororem speciosissimam vocabulo Thamar. ¶ Quarta est soror pro omnibus constituta, & ista est beata virgo, quæ soror omnium potest E
dici. Vt de quolibet dicatur illud Luc. 10. Huic erat soror nomine Maria. Vbi de beata virgine notatur

Affectio generalis. (Huic erat)
Dilectio cuilibet specialis. (Soror)
Conditio virtualis. (Maria.)

Vt igitur beata virgo vel quælibet sancta sit propria soror Christi & nostra, possumus notare quod sicut soror potissimè quando est paruula, à parentibus dotatur, à fratribus adamatur, à seruientibus honoratur, sic ista à patre suo Deo in patria est dotata, à fratribus suis, scilicet Angelis fuit & est seruata & adamata, à seruientibus, id est, deuotis Christicolis est honorata. Ista enim per humilitatem paruula fuit, & ideo Deo & hominibus placuit, & etiam Angelis grata fuit. Vt de eius commendatione dicatur illud Canticorum 8. Soror nostra paruula est, & vbera non habet. ¶ Vbi aduerte quod ista est F

Charitatis vimine ligata,
Pietatis flumine rigata,
Humilitatis culmine fundata,
Carnalitatis crimine priuata, &
Virginitatis nomine dotata.

¶ Dico ergo primo quod fuit ligata vimine charitatis, quia soror est nomen amoris. Vnde Cant. 4. Vulnerasti cor meum soror mea. Ista enim omnes iuuat & diligit sicut fratres, vt de ea possit quilibet dicere illud Genes. 20. Vere soror mea est filia patris mei. Et ideo ipsam sicut sororem, imo etiam sicut vxorem debemus diligere, & per charitatis ligamentum cum ipsa nos firmiter vnire, vt & nos possimus dicere sicut Abraham, de quo dicitur quod dixit de Sara vxore sua. Soror mea est. Ipsius etiam Dei est vxor & soror, similis ipsi deæ Iunoni, de qua dixerunt poetæ quod ipsa erat Iouis, qui summus Deus erat, & vxor & soror, & tamen semper virgo, nunquam enim vt dicunt, à Ioue fuit carnaliter cognita, quamuis sibi coniugaliter coniuncta. Sic & ista summi Dei per summam copulam charitatis & coniunx & vxor fuit, virgo tamen & integra semper permansit. Vnde Genes. 21. Cumque interrogaretur super vxore sua, dixit soror mea est. Et ideo Deus beatificando ipsam potuit sibi dicere illud Cantic 5. Veni in hortum meum soror mea sponsa. ¶ Secundo dico, quod ipsa est rigata flumine pietatis, quia nostra. Viri enim misericordes & pij G
non sunt propriè sui, imo sunt aliorum. Et ideo ista dicitur nostra, quia ad proficiendum semper nobis est parata, & nobis exhibita & donata. Et ideo beneficia sua recordando possumus dicere illud Cantic. 8. Quid faciemus sorori nostræ? q. d. non possumus dignè tanta beneficia pensare. Est igitur rigata flumine charitatis. ¶ Tertio dico, quod est fundata culmine humilitatis. Paruula inquit. Vide supra de conditionibus paruuli. Vnde H
sibi possumus dicere illud Genes. 23. Soror nostra es, crescas in mille millia. ¶ Quarto nota quod ipsa fuit priuata crimine carnalitatis, quia vbera inquit. Vbera enim dicuntur ab vbertate I
lactis, quia sine corruptione præcedente non habetur, & ideo quando vbera non habet, dicitur esse virgo, & casta supponitur, iuxta illud Cantic. 4. Hortus conclusus, soror mea: hortus conclusus, fons signatus. Pro certo ista soror semper fuit clausa, & per virginitatem signata. Vbera inquit non habet, iuxta illud Oseæ 9. Da eis vuluam sine liberis, & vbera arentia. Ista enim non habuit vbera, quæ pertinent ad corruptas, sed habuit mammillas, quæ pertinent ad virgines & ad castas. Vnde Canticorum 4. Quam pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea sponsa. Sic ergo

patet quomodo ista est soror, quia habuit virginitatem, humilitatem, pietatem, & charitatem. Vide supra de Fratre in litera F.

A **Sors.** Nota, quod sors propriè est illud quod à casu vel à fortuna prouenit, & quod dispositioni hominis non subsistit, sed quod solum à dispositione quadam occulta accidit. Inde fuit introductum quod portiones rerum & hæreditatum sortes sunt dictæ, eo quod facta prius distincta diuisione, per sortes sunt cuilibet distributæ. Possumus ergo narrare de sorte quod sors generaliter dicitur quicquid extra humanam dispositionem hominibus accedere comprobatur, antiqui enim in omnibus actibus suis vtebantur sorte, sicut patet discurrendo scripturam. Occulta enim diuina prouidentia per euentum sortium ostendebat veritatem negotij quod petebant, sicut patet in Aaron per sortem electo. Numer. 17. Patet in Achor per sortem inuento. Iosuæ 7. Patet etiam in Ionatha per sortem super comestione mellis deprehenso. 1.Reg.14. Supposuerunt enim antiqui quod Deus ordinabat quæ sors prima & quæ vltima veniebat. Quod etiam velle videtur ipse Salomon. Prouerb 16. Sortes mittuntur in sinum, sed à domino temperantur. Omnes etiam antiqui philosophi in inuestigatione secretorum & futurorum sortibus sunt vsi. Vnde etiam sci[illegible]ntias diuinatorias habuerunt, quæ solummodo super sorte fundatæ fuerunt & secundum quod sorte signa esse videbant, secundum hoc de suis interrogationibus iudicabant. Vnde etiam sicut patet per Senec. lib. 5. de naturalibus quæstionibus vbi agit de augurio auium & extorum earum, à Deo occultè prouidente dixerunt sorte signa talia procedere, vt per talia signa sicut per quædam suæ occultæ prouidentiæ instrumenta possit Deus veritatem ostendere. Verum quia ista poterant simplicibus occasionem errandi præbere, hinc est quod sortes cum omnibus scientiis sortilegis vel super sortem fundatis, quæ sunt

Geomantia,
Hydromantia,
Aerimantia,
Pyromantia,
Spatulamantia,
Extimantia,
Animantia.

Ab Ecclesia sunt tanquam superstitiosè vel saltem nimis curiosè repudiatæ, & ne essent causa damnationis, fidelibus interdictæ.

B ¶ Sed quia de istis sortibus nihil ad præsens, hoc solum notabo quod siue accipiatur sors pro insperato rei euentu vel proportionis obtentu quatuor genera sortium in scriptura ponuntur, videlicet

Sors {
Flebilium & miserorum,
Potentium & superborum,
Fœlicium & beatorum,
Mœrentium & damnatorum.

¶ Dic de illis sortibus generaliter illam authoritatem. Sapien. 5. Tunc stabunt iusti, &c. vsque ibi. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est.

A **Species. Speciosus.** Nota, quod species quandoque sumitur pro materiæ vel pro rerum varietate, & sic sumitur Ezech. 47. vbi dicitur. Plurimæ species erunt piscium eius. Quandoque etiam sumitur pro rerum formositate, sicut in Psalm. Speciosus forma præ filiis hominum. Et sic dico quod species, forma, pulchritudo & similitudo idem esse videntur. Sed quia satis dictum est de pulchritudine, ideo de specie breuiter est dicendum, quia in scriptura inuenitur

Species {
Vilitatis,
Falsitatis,
Veritatis,
Vanitatis,
Sanctitatis,
Dignitatis,
} quæ est valde {
Periculosa,
Ridiculosa,
Miraculosa,
Defectuosa,
Virtuosa,
Speciosa.

¶ Species vilitatis est species dominorum. Ista est enim valde periculosa, similis speciei & splendori peluis candentis vrsorum oculos excœcanti, & etiam similis speciei seu pulchritudini fulguris coruscantis omnia comburenti & destruenti; quia scilicet quando pulchritudinem corporum homines admirantur, statim malis desideriis vruntur, & peruersis concupiscentiis excœcantur. Et de tali specie loquitur scriptura Eccles. 9. Non concupiscas speciem alienam. Speciem enim mulieris multi admirati reprobi facti sunt. Hierem. 6. Speciosæ, & delitiosæ assimilaui filiam Sion.

B ¶ Species falsitatis est species hypocritarum, quæ valde est ridiculosa, quia isti videntur speciosi, & non sunt, speciosi enim sunt exterius, & non interius, similes pennis pauonis, &c. Vel similes stellioni, qui quamuis sit in pelle speciosus, in carne tamen est venenosus. Et ideo de istis bene dicitur Eccles. 11. Non laudes virum in specie. Et propter hoc Christus comparat eos sepulchris dealbatis, quæ apparent hominibus pulchra, intus autem plena sunt spurcitia, & ossibus mortuorum. Matth. 23. Vnde etiam ista sunt vasa ærea de quibus dicitur 2. Esdræ 8. quod de Babylone ad Hierusalem apportata sunt vasa ærea, auri speciem reddentia.

D ¶ Species veritatis est species creaturarum, quæ pro certo est valde miraculosa. Mirum enim est videre, & attendere quanta species, & ordo naturæ, de qua Eccles 43. Species cœli gloria stellarum illuminans in excelsis dominus. Ista est enim species qua cognoscitur species conditoris, iuxta illud Sap. 13. A magnitudine speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterit horum creator videri. Ipse enim Deus est speciosissimus artifex, iuxta illud Exod. 23. Species gloriæ domini quasi ignis. Et ideo speciosas condidit creaturas.

E ¶ Species vanitatis est species diuitiarum, scilicet species gloriæ mundanæ. Ista est enim valde defectuosa, similis glaciei vel vitro, cuius est mira pulchritudo, nulla tamen est in eis durabilis fortitudo, quia siquis ipsis inniteretur, faciliter laberetur, & glacies etiam frangeretur. Teste enim Seneca, Fortuna vitrea est dum splendet, frang[i]tur. De quo Soph. 2. Ponam speciosam in solitudinem.

F ¶ Species sanctitatis est species gratiarum, quæ valde est virtuosa. Ista est species morum, & virtutum, quæ facit hominem coram Deo, & hominibus speciosum 2. Mach. 3. Apparuerunt duo iuuenes speciosi.

G ¶ Species dignitatis est species cœlestium diuitiarum, quæ valde est speciosa. Illic enim nulla est displicens turpitudo, sed in omnibus, & per omnia omnimoda pulchritudo, de qua Sap. 5. Accipient iusti regium decoris & diadema speciei de manu domini. Istis igitur præmissis, de specie virtuosa nos aliquantulum dilatemus, & dicamus, quod spiritualiter loquendo ille dicitur speciosus, qui est apud Deum & homines virtuosus. ¶ Nota quod arbores, quæ semper virent, sunt præ cæteris speciosæ: sic & illæ personæ, quæ semper virtutibus vigent, & pollent, sunt præ cæteris gratiosæ. Quia sicut Cedrus, & oliua speciosæ sunt, quia nunquam folia deponunt, sicut iusti, quia nunquam virtutes ex toto perdunt. Ideo de quolibet iusto potest dici illud Cantic. 5. Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus. Species eius vt Libani, electus vt Cedri.

H ¶ Vbi aduerte, quod species, & pulchritudo consistit in quinque, scilicet

In {
Puritate continentiæ,
Venustate verecundiæ,
Claritate sapientiæ,
Honestate apparentiæ,
Suauitate redolentiæ.

Primum probat continentia species candoris, quia candidus,
Secundum probat verecundia species ruboris, quia rubicundus,
Tertium probat sapientia species valoris, quia electus ex millibus,
Quartum probat apparentia species viroris, quia Libani,
Quintum probat redolentia species doloris, quia Cedrus, quæ semper fragrat.

¶ Primo igitur dico, quod ad faciendum hominem speciosum debet conuenire continentiæ puritas, quæ signatur per candorem cum dicitur candidus, sicut supra de albedine visum est. Quia castitas est illa virtus per quam summè efficimur speciosi. Vnde Eccles. 26. Non est condigna ponderatio animæ continentis. Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus suæ. Et nota, quod ipse comparat speciem hominis continentis speciei solis splendentis, & illuminantis. Candidus inquit. Apocalypsis 1. Capilli eius erant candidi sicut nix.

I ¶ Secundo debet esse ibi venustas verecundiæ, & ista signatur per ruborem. Rubicundus inquit. Rubedo enim valde bene sedet super candorem. Sic vere verecundia, quæ faciem rubere facit, optime sedet quando mixta est cum castitate candoris, vel cum castitatis candore. Nota quod verecundia, quæ apparet, in facie est hac de causa, quia facies est principale subiectum in quo habet esse verecundia, & ideo quando homo habet verecundiam, sanguis amicus naturæ deducit sanguinem ad faciem. Hæc Philosophus. Sic anima sancta debet fugere ad omnia membra interiora, scilicet ad cor cogitando de Deo qui passus fuit mortem, & expendit sanguinem pro se, & ista cogitando, debet habere ruborem, & mittere ad faciem super candorem, tunc erit optimus color, & tunc rubicundus. Flos etiam rosarum, qui est rubeus, id est, rubor verecundiæ optimè sedet in serto virtutum. Vt sic figuretur in pellibus rubricatis quibus tabernaculum tegebatur. Exod. 16. Vnde etiam sancti dicuntur candidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores. Threnor. 4. Vnde etiam sancto de tali specie potest dici illud Ezechielis 49. Ecce vir cuius species erat quasi species æris.

Æs enim

Æs enim vergit ad ruborem,& candorem. Sit igitur ibi venustas verecundiæ.

K ¶ Tertio dico, quod ibi debet esse claritas sapientiæ, quia ipse debet esse electus ex millibus: supple propter sapientiæ claritatem, quæ facit homines eligibiles, & honorabiles super omnes, quod patet Exod. 18. vbi Moyses elegit ex omni populo viros sapientes,& gnaros,&c. Vnde de ista speciositate dicitur Ecclesiastici 43. Vide arcum, & benedic qui fecit illum: valde enim speciosus est in splendore suo. Sit igitur ibi claritas sapientiæ.

L ¶ Quarto dico, quod ibi debet esse honestas apparentiæ. Vt Libani, Libanus est mons semper virens. Sic iustus per honestatem: vt sic dicat illud Ecclesiastici 24. Quasi Cedrus exaltata sum in Libano,quasi oliua speciosa in campis. Sicut enim sine vestibus exterioribus nullus dicitur speciosus, sic nec sine exteriori honestate cōuersationis,quæ per vestes signatur, potest esse quis gratiosus. Ideo dicitur Iob 40. Circumda tibi decorem,& in sublimi erigere & speciosis induere vestibus.

M ¶ Quinto dico, quod ibi debet esse suauitas redolentiæ, hoc est bona, & sana fama, quæ notatur in Cedro. Vt Cedri inquit. Cedrus habet iocundum odorem,signans virū iustum, qui odorem bonæ famæ, sine qua nemo est moraliter speciosus, vndique circumfundit. Ezech. 16. Egressum est nomen tuum in gentes propter speciem tuam. Cedri inquit. Psalm. Iustus vt palma florebit, sicut Cedrus Libani multiplicabitur, id est, diuulgabitur per famam. Ista est ergo speciositas virtutum, quam si habuerimus, erimus Deo & hominibus grati, ita quod cuilibet dicetur illud Psalm. Specie tua, & pulchritudine tua,intende prospere, procede,& regna. Et illud. Speciosus forma præ filiis hominum, &c. quæ nobis concedat Christus. Amen.

A **Speculum.** Nota quod speculum signat virum iustum, & honestum. Sed de hoc vide in illa authoritate. Candor enim est lucis æternæ, & speculum sine macula. Vide supra in tit. de Luce. ¶ Item speculum signat scripturæ præsentatiuam luciditatem. ¶ Item signat mundanam prosperitatem: sed de omnibus vide supra in variis titulis. Multa enim possent dici de diuersis varietatibus speculorum, sed paucæ sunt authoritates de speculo, ideo supersedeo quo ad præsens.

A **Speculari.** Vide supra in tit. de contemplatione vel considerare, quia scilicet speculator est, qui constituitur in ciuitate ad insidias, & aduentus hostium præuidendum,ad vigilandum,& ad clamandum,signans prælatos, & prædicatores,&c. Vide de Prælatis,de Contemplatione,& Consideratione. Et sic sufficit.

A **Spes. Sperare.** Cum spes, & timor sint duæ mentis affectiones,quæ semper respiciunt ad futura, sicut dolor, & gaudium sunt illæ duæ quæ semper respiciunt ad præsentia, & moderna, possumus dicere, quod tam in bono quam in malo significato spes multimodè sumitur in scriptura. Vnde nota, quod inuenitur ibidem

Spes { Vacua, Fatua, Nocua, Ardua.

Prima est sine fulcimento,
Secunda sine nutrimento vel condimento,
Tertia est sine iuuamento,
Quarta est sine fraudamento.

¶ Primo igitur dico, quod est spes vacua quæ stabilitatis caret fulcimento,& ista est illa qua homo

Sperat in { Diuitiis temporalibus, Blanditiis fœminalibus, Amicitiis sæcularibus, Eminentiis popularibus.

B ¶ In diuitiis non est sperandum. Istæ enim sunt quædam arbores, quæ optimè florent, ita quod ad sperandum fructuum copiam hominem inuitant, flores tamen faciliter fluunt, & gelu vel vento excutiuntur, ita quod tota spes quam habuerat, enervatur. Sic vere est de illis, qui sperant in diuitiis diuitiarum, quamuis enim videantur vtilitatem futuramque durabilitatem prætendere, solent tamen facillimè deficere, & possessorem suum spe quam habuerat defraudare. Psalm. Sperauit in multitudine diuitiarum suarum,& præualuit in vanitate sua. Et Sap. 3. dicitur quod vacua est spes illorum, & labores sine fructu,& inutilia eorum opera,cum tamen dicatur in Psalm. Nolite sperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiscere. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Et nota, quod dicit cor.

C ¶ Item in blanditiis non est sperandum, scilicet in fœminalibus,quia istæ blandientes,& decipientes adulatrices similes sunt serpentibus,qui valde sunt suaues dum tanguntur,sibilant dulciter dum audiuntur, sed tamen certum est, quod valde mordent, & inuenenant acriter dum sentiuntur. Nota.

Fistula dulce canit volucres dum decipit auceps.

Sic igitur in talibus sperare non est tutum. Istæ enim sunt sicut glacies, quæ quamuis splendeat, & aliquam fortitudinem prætendat, in ipsa tamen sperantem, & desuper ambulantem solet decipere, quia statim vt sentit aliquantulum oneris vel caloris, incipit liquescere, & quassari. Sic vere tales licet splendeant & arrideant,statim tamen cum senserint onus alicuius tribulationis, vel calorem alicuius tentationis, isti desistunt, & deficiunt atque cessant, & in se sperantem, & confidentem decipiunt atque fraudant. Ideo dicitur Iob. 19. Quasi euulsæ arbori abstulit spem meam. Ideo contra illos, qui in mundi adulatoribus imprudenter confidunt, dicitur Esa. 30. Væ filij desertores vt faceretis consilium, & non ex me, & ordiremini telam, & non per spiritum meum, sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in vmbra Ægypti.

¶ Item non sperandum in eminentiis,quia nulla est tanta eminentia,quin possit defluere,& perire. Res enim altiores non sunt firmiores,& montes alti terræmotum sæpius, quam planæ terræ patiuntur. Cœlum etiam quod est altum, semper est in motu. Spes igitur altitudinis dignitatum non est tuta. Quod tamen est contra illos, qui semper sperant ascendere ad maiora, nec in suis desideriis gressum figunt contra illud Apostoli 1. ad Timoth. 6. Præcipe diuitibus huius sæculi non sublime sapere,nec sperare in incerto diuitiarum. Ista est igitur spes vacua, quæ stabilitatis caret fulcimento. D

¶ Secundo dico, quod est spes fatua, quæ sagacitatis caret cōdimento, & ista proculdubio est illa spes qua mali sine meritis E

Sperant in { Dei misericordiæ plenitudine, Suarum virium fortitudine, Suæ vitæ longitudine.

¶ Dico enim quod fatuè speratur ab ipsis de Dei misericordiæ plenitudine, quia tales peccare non cessant, pœnitere recusant, & tamen finaliter saluari sperant,& damnationis periculum non formidant, cum tamen spes, & timor sint duæ sorores, quarum vna sine altera non debet esse. Isti sunt similes porco, qui secundum Plinium sedens in luto, multo plus sedet vel iacet in dextro latere, quam sinistro. Quia scilicet tales qui in luto vitiorum iacent,parum aut nunquam sedent in sinistro latere,id est, in consideratione aduersitatis æternæ sed potius in dextero latere, id est, in spe misericordiæ supernæ, & sperant in misericordia illa quam portant illi armigeri,scilicet scuto quod portatur in sinistro latere, id est, sperant in fortitudine, cum tamen sit valde fatuum sine meritis sperare,quod nullus potest de communi cursu sine meritis obtinere. Isti videntur dicere illud Esa. 28. Posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus, pepigimus fœdus cum morte. ¶ Item dico, quod fatuum est ipsis sperare in virtute propriæ fortitudinis. Isti quidem sunt fatui, qui tantum confidunt de propriis viribus, quod etiam in tentationibus nec in tribulationibus dignantur in Deo sperare,nec ipsius auxilium implorare. Similes puero, qui dum sperat bene posse incedere, solet in lutum cadere, & se turpiter maculare. Et ideo de talibus dicitur Ecclesiast. 38. Omnes hi in manibus suis sperauerunt. ¶ Item dico, quod fatue speratur in vitæ propriæ longitudine. Fatuum enim est sperare diu manere vbi videmus nos breuiter, & cito pertransire. Et tamen multi sunt,qui quamuis alios quotidie mori videant,ipsi tamen viuere semper sperant, & ista occasione multa mala faciunt atque pensant. Teste Isidor. simiæ quæ habent longam caudam, cæteris sunt peiores. Quia pro certo illi, qui in spe, & in imaginatione sua habent longam caudam,id est,longam vitam,hoc est dictum, & illi qui diu viuere sperant, cæteris sunt deteriores, quia scilicet propter talem spem faciunt multa mala Istis ergo videtur,quod semper debent iuuenescere, dicentes illud Iob 17. Rursum post tenebras spero lucem. Ista est igitur spes fatua, quæ sagacitatis caret condimento.

¶ Tertio dico,quod est spes nocua, quæ fidelitatis caret iuuamento. Et ista est illa qua hæretici sperant in diabolo, cum tamen in illo nullo modo sit sperandum, quia quod promittit, totum est ad nocendum, & decipiendum. Mus enim non pro eo debet sperare in catto. quod cum eo ludat, cum constet, quod post multos ludos semper solet eum deuorare. Sic vere tales fatuos post ludos,& plausus solet diabolus decipere, & eos temporaliter detegere, & dimittere, & in inferno finaliter deuorare, quapropter nullus debet in eo confidere vel sperare. Et de hoc Prouerb 25. Deus putridus, & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustiæ, &c. Ista est igitur spes nocua, quæ fidelitatis caret iuuamento. F

¶ Quarto dico, quod est spes ardua, quæ securitatis pollet complemento, & ista proculdubio est spes bonorum, quia ipsi sperant in Deo vero, & contra impetum tribulationum, & contra insultum tentationum. Sicut enim piscis qui dicitur Echinus,secundum Ambrosium, quando sentit tempestatem,timens G

flu&#x1F;ctibus de mari eiici, lapillum arripiens, ipsi tam fortiter adhæret, quod eius pondere sistitur, & à periculo liberatur, sic vere vir iustus, qui quamdiu nauigat in hoc mari, in periculo est, quod fluctibus tribulationum, & tempestatum de statu, & aqua gratiæ eiiciatur, & piscatorum infernalium periculis exponatur, debet Christum, lapidem, scilicet angularem adire, & ei per firmitatem fidei, & spei firmiter adhærere, & se sibi soli committere, & simpliciter commendare, & sic sine dubio ab ipso, & per ipsum liberabitur, ita quod dictis fluctibus non mergetur. Dicat igitur illud Psalmistæ. Mihi autem adhærere Deo bonum est, &c. Ad quod etiam nos monet Dauid dicens in Psa. Sperate in eo omnis congregatio populi, &c. Et ideo breuiter ad sperandum in Deo, & ad ipsum sinceriter confidendum nos monet in Psalm. Dauid, dicens. Spera in domino, & fac bonitatem, & inhabita terram, & pasceris in diuitiis eius. Vbi aduerte, quod Dauid volens suos inducere ad sperandum in Deo,

Præponit actum, qui iniungitur. Spera in domino.
Supponit modum, qui requiritur. Fac bonitatem.
Proponit locum, quo perficitur. Inhabita terram.
Exponit lucrum, quod promittitur. Pasceris in diuitiis.

Hic ostenditur

Actus virtuosus,
Modus gratiosus,
Locus gloriosus,
Fructus preciosus.

H ¶ Igitur dico, quod hic iniungitur, actus virtuosus. Spera in domino. Spes enim in domino est vna de virtutibus theologicis. Quia proculdubio summè est virtuosum, & à corde virtuoso, & nobili procedens, sperare illud quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Spes enim est virtus, qua homo de seipso non vult confidere, & qua quod à se habere non potest, à Deo satagit obtinere. Spera inquit in domino. Nota. Pulli videntes miluum, ad alas gallinæ confugiunt vt defendantur secundum Philosophum, & quamdiu ibi fuerint, non læduntur: si vero exterius vagati fuerint, rapiuntur. Etiam secundum Philosophum, columba existens sub vmbra arboris, quæ dicitur Parcidion, draconem non timet, quod si vmbram dimiserit, draco ipsam rapiet, & occidit. Sic vere si ad alas protectionis diuinæ per spem, & fiduciam recurramus, & si ad vmbram suæ potentiæ fugiamus, & ibidem per spem, & desiderium maneamus, draconem, & miluum, id est, diabolum contra nos præualere non habebimus timere, sed ab ipso salui, & liberi poterimus permanere. Psalm. In vmbra alarum tuarum sperabo, &c. Clamabo, &c.

Spes enim est {
Fortissima propugnatrix,
Dulcissima consolatrix,
Doctissima procuratrix,
Promptissima subleuatrix.
}

I ¶ Dico ergo, quod est propugnatrix fortissima. Ista est enim similis lapillo, qui dicitur alectoria, qui facit homines inuincibiles, quia homo qui in domino sperauerit, nunquam tribulationibus, & tentationibus victus erit. Psalm. In domino sperauit cor meum, & adiutus sum. Patuit in martyribus, qui spem firmam in domino habuerunt, & in ipso tam fortiter sperauerunt, quod nunquam in pœnis, & verberibus defecerunt. Psalm. Domus Israel sperauit in domino, adiutor, &c. Fidelis enim dominus fidelem vasallum in ipso sperantem, & ad eum recurrentem non libenter dimittit, sed ei in necessitate subuenit, & succurrit. Psalm. Quoniam in me sperauit, liberabo eum, &c.

K ¶ Item dico, quod ista est consolatrix dulcissima. Spes enim quam habet homo in tribulatione positus de finali euasione, de diuinæ gratiæ acquisitione, & æterna retributione, ipsum confortat, & consolatur, ita quod facilius sustinet quicquid angustiæ intentatur. Myrtus enim arbor est, quæ fessa membra dicitur confortare: mitigatiuæ enim & refrigeratiuæ est naturæ, & semper vt communiter crescere noscitur iuxta mare, vt dicit Pli. & Hieronym. Talis est spes ista: temperat enim, & mitigat miserias, dolores & tribulationes refrigerat, & confortat, & ideo ista iuxta mare, id est, in statu amaritudinis tribulationis debet inueniri, vt per ipsam possimus debitè consolari. Vnde Esaiæ 25. dicitur, quod dominus factus est fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua spes à turbine. Vmbraculum ab æstu. Et breuiter ista est sicut papauer, quod patientem facit dormire: sicut mandragora, quæ potantem facit gladium non sentire, sicut cygnus auis, quæ quando vult mori, solet dulciter canticum facere, & garrire. Quia pro certo ista facit hominem quiescere in labore. Psalm. Caro mea requiescet in spe. Nihil sentire de mundano dolore. Psalm. In Deo speraui, non timebo quicquid facit mihi homo. Lætari, & cantare etiam in mortis periculo, & terrore. Prouerb. 14. Sperat autem iustus in morte sua. Et illud. Si me occiderit, sperabo in eum. Ista est igitur consolatrix dulcissima.

¶ Item ista est procuratrix doctissima. Ista enim vadit vsque ad interiora velaminis, & nobis apud summum iudicem procurat securitatem, satietatem, & in bono stabilitatem, diuinam misericordiam, & bonitatem. De securitate enim dicitur Ecclesiastici 34. Qui timet Deum, nihil trepidabit neque pauebit quoniam ipse est spes eius. De satietate dicitur in Psalm. Oculi omnium in te sperant domine De perfecta insuper stabilitate dicitur Esa. 40. Qui sperant in domino, assument pennas vt aquilæ, volabunt & non deficient. De misericordia autem dicitur in Psalm. Sperantes in domino misericordia circumdabit. Ista igitur spes vt visum est, procuratrix est doctissima. L

¶ Item dico, quod ista est subleuatrix promptissima, vel etiam gubernatrix certissima. Ista ante nos ad paradisum vadit, & nos ab inferioribus ad superiora subleuat, & extollit. Prouerb. 29. Qui sperat in domino, subleuabitur. Glossa super illud Psalm. Sperat in domino. Spes est introitus fidei, per quem intratur ad illud videndum quod creditur. Ad spem videtur pertinere illud Esa. 54. Sustollam te super altitudinem terræ. Patet igitur, quod M

Spes est {
Subleuatrix,
Procuratrix,
Consolatrix,
Propugnatrix.
}

Bene igitur dico, quod hic iniungitur actus virtuosus. Spera inquit in Deo. Et hoc est primum auctoritatis.

¶ Deinde dico, quod hic subiungitur modus fructuosus, &c. cum dicitur. Fac bonitatem. Iste enim est rectus modus sperandi in Deo, scilicet facere bene, quia ille, qui non vult bene facere, non debet in Deo sperare: vbi enim bona facta, & bona merita non præcedunt, bona præmia communiter non succedunt. Fac ergo bonitatem, quia sicut dicitur Matth. 7. Bona arbor bonos fructus facit. Seruitor enim non debet sperare salarium, nisi bene fecerit seruitium. Sap. 1. Sentire in domino in bonitate. Fac ergo bonitatem, id est, exerce virtutem, vel virtutum copiositatem, vt sic possis à Deo sperare præmij æterni voluptatem. Oseæ 12. Misericordiam, & iudicium custodi, & spera in Deo tuo. Igitur dico, quod hic subiungitur modus fructuosus. N

¶ Denique dico, quod hic proponitur locus gratiosus, scilicet paradisi. Inhabita inquit terram. q. d. Iste est locus in quo tu debes sperare recipere salarium, non in isto mundo, quia videlicet iam in illa terra debemus habitare per spem vt tandem ibi habitemus per speciem. Ceruus enim viget in sensu odoratus, in tantum quod etsi terram quæ est vltra ripam non videat, ipsam tamen qualis est odore dicitur sentire, & ad eam transfretare secundum Plin. Sic & nos licet terram, quæ est vltra ripam huius mundi minime videamus, odore tamen spei ipsam cognoscere debemus, vt ad eam per desiderium mentaliter transfretemus. Inhabita terram. Psalm. Iusti hæreditabunt terram, &c. Vnde de tali spe dicitur Heb. 11. quod fides est sperandarum rerum substantia, argumentum non apparentium. Et ad Rom. 8. Quæ non videmus, speramus. Dico ergo, quod hic proponitur locus gratiosus. O

¶ Insuper dico, quod hic exponitur fructus preciosus. Pasceris inquit in delitiis eius. Iste enim fructus est, qui reportatur de bona spe, scilicet delitiæ, & pabulum gloriæ paradisi. Arbor enim & vinea solent finaliter fructum, & pastum reddere, dato quod quasi per annum oportet expectare. Sic vere Deus postquam ipsum per spem expectauimus fructum æternæ gloriæ nobis reddet, quo nos in paradisi delitiis nutriet atque pascet. Ideo dicitur ad Titum 2. Expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei, quando scilicet dominus dicet illud Ezech. 34. de beatis animabus. In pascuis vberrimis pascam eas, & in montibus excelsis Israel erunt pascuæ earum. Sic ergo ad bene sperandum debet nos mouere, & inducere fructus preciosus, locus gratiosus, modus fructuosus, & actus virtuosus. Et sic sufficiat. Vide supra de confidere, & aliis multis locis. P

Spelunca.

Nota, quod spelunca secundum quod habet multas conditiones, secundum hoc diuersimode sumitur in scriptura tam in bono, quam in malo. Est enim A

Spelunca {
Tutior,
Inferior,
Secretior,
Immundior,
Obscurior,
} quæ est {
Perfectorum,
Mortuorum,
Animorum,
Mundanorum,
Damnatorum.
}

¶ Est ergo spelunca pœnitentium perfectorum, quæ est virtualis, & ista propriè significat statum religionis, quæ more speluncæ debet esse infima, humilis, & secreta. Et de hoc dicitur Iudic. 6. quod filij Israel fecerunt sibi antra, & speluncas in montibus. Vnde etiam de sanctis viris dicitur Heb. 11. quod ipsi habitabant in solitudinibus, & in montibus, & in speluncis, & in cauernis terræ. Nam sicut dicitur 3. Reg. 18. Abdias abscondit quinqua-

genos

genos in ſpeluncis, & pauit eos in ſpe. Ad denotandum, quod illi, qui in ſpelunca religionis abſconduntur, à Deo ſpiritualiter paſcuntur, & educantur. Et tamen de multis poteſt dici illud Matt. 21. Scriptum eſt: Domus mea, domus orationis vocabitur:
B vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum. ¶ Item eſt ſpelunca mortuorum, quæ eſt corporalis, & iſta eſt ſpelunca ſepulchri, vbi mortua corpora reponuntur. de qua Geneſ. 49. Sepelite me
C cum patribus meis in ſpelunca. ¶ Item eſt ſpelunca animorum, quæ eſt pectoralis, & iſta eſt ſpelunca conſcientiæ, quæ iuſtis eſt ſerena, & impijs eſt obſcura & infecta, de hoc Eſa. 32. Tenebræ,
D & palpatio factæ ſunt ſuper ſpeluncas. ¶ Item eſt ſpelunca mundanorum, quæ eſt temporalis, & iſta eſt mundus, qui eſt ſpelunca vilis, & immunda, in qua iacent, & habitant beſtiæ pecorales. Vnde de quolibet raptore, & deceptore poteſt dici illud Pſalm.
E quod ipſe inſidiatur in abſcondito quaſi leo in ſpelunca ſua. ¶ Item eſt ſpelunca damnatorum, quæ eſt infernalis, & iſta eſt ſpelunca vilis, putrida, & immunda, obſcura atq; periculoſa, quia ibi animæ à diabolo trahuntur crudeliter, & deuorantur. Vnde de diabolo poteſt dici illud Nau. 2. quod leo cepit ſufficienter ſibi, & impleuit ſpeluncas ſuas præda, & cubile ſuum rapina &c. Vide de cauerna, ſi eſt aliquid ſupra.

A
Spina.

Spina eſt arbor aculeata, vel etiam ipſe aculeus, & poteſt multipliciter ſignare in ſcriptura. Vnde nota, quod breuiter diſtinguendo ego inuenio in multis locis ſpinam, ſcilicet,

Spinam ad { Defendendum, Offendendum, Comburendum, Affligendum.

B ¶ Primo dico, quod eſt ſpina defenſiua, ſignificans pœnitentiæ ſtimulum, quia ſicut videmus, quod de ſpinis fiunt ſepes circa hortos, quæ ipſos à b animalibus muniunt, & defendunt, ſic de aſperitate pœnitentiæ fit in horto animæ munimentum, per quod à tribulationibus, & tentationibus defenſatur Ozeæ 2. Sepiam vias tuas ſpinis, & ſepiam eas maceria. Roſa enim quæ eſt arbor cuius flos eſt fragrans, & nobilis, & ſethim quæ eſt arbor incremabilis, & imputribilis, arbores ſunt ſpinoſæ. Cinnamomum etiam, quæ eſt arbor bona, & vtilis, inter vepres ſecundum Pli. creſcit, a quibus ſic defenditur, quod cum difficultate tollitur. Re vera chariſſimi, quando ſancti fuerunt magis fragrantes per famoſitatem, & magis incremabiles, & imputribiles per conſtantiæ, & perſeuerantiæ firmitatem, magis vtiles per viæ & doctrinæ bonitatem, tanto ſunt ſpinis pœnitentiæ magis muniti, & ne faciliter à diabolo euellantur, ſpinis timoris diuini amplius ſunt circumſepti. Quod bene præcipitur Eccle. 28. Sepi aures tuas ſpinis, & noli audire verbum nequam. Iſta eſt igitur ſpina defenſiua.

C ¶ Secundo dico, quod eſt ſpina offenſiua. Spina enim nocet, & pungit tangentem, naſcitur in terra ſterili, ſemen etiam iactum inibi impedire, & ſuffocare noſcitur, dolorem membro cui infigitur magnum facit & niſi ſpina extracta fuerit, dolor ab homine non recedit. Talis ſpina eſt peccatum vel etiam diuitiæ. Iſta enim duo in homine ſterili, & virtutibus vacuo ſolent abundare. De diuitijs dicitur Pſal. Ecce ipſi peccatores abundantes in ſæculo obtinuerunt diuitias. De peccato dicitur Prou. 24. Per agrum hominis pigri tranſiui, & ecce operuerant ſuperficiem eius ſpinæ. Iſta enim mentem poſſeſſorem ſuorum per ſolicitudinem, & per remorſum conſcientiæ inquietant, & moleſtant, ſemen verbi Dei vel boni propoſiti impediunt, & ſuffocant, & niſi de corde extractæ fuerint, ſcilicet, peccata confitendo, & diuitias contemnendo quietis ſpatium nulli præſtant. Exortæ enim ſpinæ ſuffocauerunt ſemen ſicut dicitur Luc. 8. Quapropter tales ſpinæ debent à cordibus noſtris euelli, & ne nobis dolorem inferant, extirpari Ezec. 28. Non eris vltra domui Iſrael offendiculum, nec ſpina dolorem inferens. Et ſicut videmus, quod arbor, quæ habet ſpinas ſolet tangentes pungere, animalia etiam ſpinoſa ſicut eſt ericius, & porcus ſpinoſus ſolent ſe ſpinis ſuis mediantibus defendere, ſic illi qui habent ſpinas vitiorum vel diuitiarum alios contingentes, id eſt, vicinos circa ſe commorantes, vel etiam prædicatores eos corrigere cupientes, pungunt per moleſtias, & exactiones, & etiam per mala verba, & detractiones, mediantibus etiam ſpinis diuitiarum, & munerum quas ſolent prælatis, & iudicibus pro ſcuto opponere, ipſi ſolent à cunctis oppoſitis ſe ſaluare, ita quod tales correctores poſſunt dicere illud Pſal. Conuerſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina. Nos etiam ipſis munerum acceptoribus dicere poſſumus illud Geneſ. 3. Cum operatus fueris terram, non dabit fructus ſuos, ſed ſpinas &c. Iſte eſt igitur ſpina offenſiua.

D ¶ Tertio dico, quod inuenitur ſpina combuſtiua, & ſic ſpinæ ſignificant congregationem peccatorum. Spinæ enim nihil valent niſi ad ignem fouendum, ſiccæ enim ſunt naturæ, & ideo facillime comburuntur. Habent autem proprium ſpinæ, quod ſe inuicem complectuntur, & licet omnes alios pungant, vna tamen ab alia non pungitur. Sic ſe inuicem mali complectuntur, & diligunt, & ſimul iuncti omnibus alijs nocent, & tamen ſeſe inuicem non lædunt Naum. 1. Sicut ſpinæ pariter ſe inuicem complectuntur, ſic conuiuium eorum pariter potantium. Et ideo tales ſicciſſimi per indeuotionem apti ſunt non ad paradiſi ædificationem conſtruendam, ſed potius ad inferni incendium ſuccendendum Pſalm. Exarſerunt ſicut ignis in ſpinis. & Eſaiæ 33. Spinæ congregatæ igni comburentur. Iſta eſt ergo ſpina crematiua.

E ¶ Quarto dico, quod eſt ſpina afflictiua, & ſic per ſpinam intelligimus tribulationes, punitiones, & ſupplicia damnatorum. Spinis enim comburi ſolent ſcelerati, & hæretici. vnde Iud. 8. dicit Gedeon. Conteram carnes veſtras cum ſpinis, & tribulis deſerti. Sic ergo patet, quod ſpina generaliter loquendo ſumitur quatuor modis, vt ſupra. Et ſic ſufficit.

A
Spiritus.

Nota, quod propriè loquendo ſpiritus dicitur quælibet materia aërea, ſubtilis, & leuis, ſicut eſt anhelitus, & flatus quæ faciliter poteſt ſe diffundere vel ſpirare. Et poſſum notare, quod generaliter loquendo inuenio multa genera ſpirituum in ſcriptura, videlicet, Spiritum

Corporis,
Temporis,
Pectoris,
Ætheris,
Fœderis,
Hominis,
Luminis,

Spiritus corporis eſt quo corpora animalium naturaliter vegetantur, de quo Sap. 2. Extinctus cinis erit corpus noſtrum, & ſpiritus diffundetur tanquam mollis aër. Spiritus temporis eſt quo omnia perflantur, & aſpirantur, ſcilicet, turbo ſeu ventus, de quo dicitur in Pſal. Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum, quæ faciunt verbum eius. Item ſpiritus pectoris eſt quo homo cogitat aliquid vel imaginatur, de quo Iob 32. Plenus ſum ſermonibus, & coarctat me ſpiritus vteri mei, & venter meus quaſi muſtum abſque ſpiraculo. Item ſpiritus ætheris eſt ille quo homo in caliginoſo loco vel aëre tentatur vel impugnatur .ſ. diabolus de quo Matth. 12. Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida &c. Item ſpiritus fœderis de quo homo iuuatur, & concomitatur, ſcilicet, Angelus, de quo Aggæi 2. Spiritus meus erit in medio veſtri. Item ſpiritus hominis eſt, quo conſtituitur, & viuificatur, ſcilicet, anima, de quo Luc. 24. Palpate, & videte, quia ſpiritus carnem, & oſſa non habet. Item ſpiritus luminis eſt quo mundus regitur, & gubernatur, ſcilicet, ſpiritus ſanctus, qui eſt vna perſona in deitate, de quo Sap. 1. Spiritus domini repleuit orbem terrarum.

¶ His igitur præmiſſis, notandum, quod hic non intendo de ſpiritu ſancto ſcientialiter, in quantum videlicet emanat à patre, & filio, ſed ſolummodo moraliter, in quantum, ſcilicet, ad vtilitatem animarum ſpectat, de aliquibus eius effectibus aliquid balbutire. Ille igitur ſpiritus, qui vbi vult ſpirat, dignetur aliquid in imaginem mei ſpiritus per ſuam gratiam inſpirare, quod ego qui pro ſiccitate indeuotionis reſpirare non valeo, ad ipſum poſſim taliter ſuſpirare. Veni ergo ſancte ſpiritus, & reple tuorum corda fidelium. Igitur dico, quod hic de triplici ſpiritu per ordinem eſt dicendum, videlicet

De { Spiritu ſupremo, & ſuperiori, ſcilicet, de ſpiritu ſancto,
Spiritu peſſimo, & deteriori, ſcilicet, de peccato, & diabolo,
Spiritu intimo, & inferiori, ſcilicet, de anima vel de vita.

B ¶ Dico ergo primo, quod eſt vnus ſpiritus ſummus, & admirabilis, ſcilicet, ſpiritus ſanctus. Spiritus enim ſanctus admirabilis poteſt dici, quia in rebus mirabiliter operatur. Ad ipſum enim pertinet creare de nihilo, illa quæ ſunt deperdita recreare, illa quæ ſunt deſtructa reformare, & illa quæ ſunt vetera renouare. Ecce quam admirabilis magiſter. Ideo de ſpiritu ſancto dicitur Sap. 8. quod ſpiritus domini omnium eſt artifex, omnem habens virtutem, omnia proſpiciens. Et ideo ſpiritus ſanctus cōparatur igni, qui ſecundum Dionyſium habet Virtutem

Immutatiuam,
Copulatiuam,

Conſeruatiuam,
Eleuatiuam,
Renouatiuam,
Illuminatiuam.

Immutat enim ignis materiam in quam agit, ſicut patet quia de cinere facit vitrum. Conſeruat etiam res naturales, quia, ſcilicet, caloris naturalis beneficium facit, & continuat corpus viuum. Eleuat materiam ſuam, ſicut patet, quia virtute ignis ſcintilla quamdiu fuerit ignita, fertur ſurſum. Copulat etiam diuerſas materias, ſicut patet, quia de duabus laminis ferri facit vnum. Renouat inſuper omnia, quia ſicut patet, virtute caloris quolibet anno renouat totum mundum. Talis ignis proculdubio eſt ſpiritus ſanctus, quia, ſcilicet,

Immutat per conuerſionem,
Copulat per dilectionem,
Conſeruat per tuitionem,
Eleuat per æternorum affectionem,
Renouat per virtutum productionem,
Illuminat per gratiarum collationem.

¶ Quod iſte habeat immutare peccatores, ipſos, ſcilicet, mirabiliter conuertendo, patet in Saul, Petro, Dauid, Paulo & ſimilibus, qui per ſpiritum ſanctum conuerſi ſubito in aliud ſunt mutati. Ouidius enim non potuit tot mirabiles mutationes ponere ſicut quotidie facit iſte. vnde 1. Reg. 10. Inſiliet in te ſpiritus domini, & prophetabis, & mutaberis in virum alterum. Item quod iſte habeat copulare, ſcilicet, diuerſas ſectas ad vnitatem fidei producendo, & diuerſa corda ad vanitatem amoris reducendo, patet Eph. 4. vbi dicitur. Soliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Item quod ipſe habeat conſeruare, in bono perſeuerare, faciendo, & ab hoſtis tentationibus defendendo, patet Mich. 2. Nunquid abbreuiatus eſt ſpiritus domini? vt ſcilicet ſaluare non poſſit. Item quod iſte habeat eleuare, ſcilicet, mentem ad contemplanda, & deſideranda cœleſtia inflammando, patet Ezech. 11. Eleuauit me ſpiritus, & introduxit ad portum orientalem. ¶ Quod inſuper iſte habeat renouare hominem virtutum floribus venuſtando, patet in Pſal. vbi dicitur. Emitte ſpiritum tuum,
C & creabuntur, & renouabis faciem terræ. ¶ Quod autem iſte habeat mentem illuminare gratijs, & donis ſuis inſpirando, & informando, patet Io. 14. vbi dicitur, quod ſpiritus veritatis quē mittet pater in meo nomine, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia &c. Et breuiter iſte ſpiritus habet tot effectus, & virtutes, quod etiam mortuos, id eſt, peccatores obſtinatos ad vitam gratiæ ſuſcitat, & in bono ſtabiliit, & confortat, ſicut patet Ezec. 37. De oſſib. aridis, quæ ſpiritum non habebant, de quibus dicitur ibidem, quod ingreſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerunt, ſteteruntq; ſuper pedes ſuos. In quib aduerte, quod ſpiritus corporalis .ſ. aër vel anhelitus ſeu ventus, habet

Subintrare,
Inſufflare,
Agitare,
Confirmare,
Eleuare,
Inflammare.

Spiritus
- Penetratiuus ſubtiliter inſpirando, Ingreſſus inquit,
- Inſufflatiuus ſagaciter informando. Spiritus,
- Agitatiuus vitaliter animando Vixerunt,
- Roboratiuus viriliter confirmando. Steterunt,
- Eleuatiuus ſublimiter defendendo. Super,
- Inflammatiuus mentaliter accendendo. Pedes ſuos, id eſt, affectus.

Spiritus enim ſanctus

Penetrat per occultam inſpirationem. Ingreſſus,
Inſufflat per diſtinctam eruditionem. Spiritus in ea,
Vegetat per gratiæ diſtributionem. Vixerunt,
Roborat per virtutum confirmationem. Steterunt,
Eleuat per cœleſtem contemplationem. Super,
Illuminat per calefactam affectionem. Pedes ſuos.

¶ Dicamus igitur de ſpiritu ſancto, quod ipſe per inſpirationem habet penetrare. Ingreſſus eſt inquit. Spiritus enim mundi, ſcilicet ventus, ita eſt ſubtilis, & penetratiuæ naturæ, quod vbicunque inuenit foramen apertum, quanquam ſit modicum, intrat. Spiritus etiam corporis per occultas venas neruos, & arterias per corpus ſe diffundunt, & ibi ſenſum & motum faciunt, & infundunt. Sic vere chariſſimi, ſpiritus ſanctus ita labilis, & penetratiuæ eſt naturæ, quod vbicunque foramen cordis ſibi per affectum aliquantulum aperitur, ſtatim vult intrare, & in mentibus hominum ſe præſentare, & eis ſenſum contritionis, & motum bonæ operationis miniſtrare, quinimo etiam quandoque venit ad hominem non vocatus, ſicut in Paulo apparuit, quem ſubito & non vocatus ingrediens, prædicatorem & Apoſtolum fecit. Ingreſſus eſt inquit Ezechiel. 2. Ingreſſus eſt in me ſpiritus poſtquam locutus eſt mihi, ſtatuit me ſuper pedes meos. Aër qui ſpiritualis eſt naturæ, ſtatim ingreditur vbicunque locus aliquis aliquo corpore vacuatur. Etiam de verme qui dicitur bombyx, dicitur quod quando de ſuis viſceribus fila fecerit, de quibus domum & habitaculum cōtra hyemis frigora ſibi facit, ita vacuus efficitur, quod ſolo aëre plenus inuenitur, à quo tamen mirabiliter ſuſtentatur, ſicut dicit Pli. Sic vere chariſſimi, ſi de corde tuo peccata ieceris .i. bona temporalia pauperibus erogando, domum in paradiſo de ipſis tempore mortis hyemis præparaueris, ſtatim aër, id eſt, ſpiritus ſanctus ſubintrabit, qui te replebit ſpiritualiter & dotabit Actorum 2. Factus eſt repente de cœlo ſonus &c. Iſte igitur per inſpirationem habet intrare.

¶ Etiam dico, quod iſte per eruditionem habet inſufflare ſeu D
informare. Spiritus inquit. Spiritus dicitur a ſpirando. Spirare enim nihil aliud eſt quam ore flatum emittere vel cauſare. In quo notatur, quod iſte ſpiritus non eſt aliud quam quidam flatus ab ore patris & filij procedens, qui nobis inſufflat & inſpirat, docet, inſtruit & reuelat illa quæ pertinent ad ſalutem. Spiritus inquit Ioann. 3. Spiritus vbi vult ſpirat & vocem eius audis. Et de doctrina ſpiritus ſancti dicitur Ioann. 16. Cum autem venerit ille ſpiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. Iſte eſt ſicut legatus, qui a ſede patris veniens, voluntatē eius nobis inſinuat, & in illis quæ ad ſalutem pertinent, nos informat. Quod bene apparuit in Apoſtolis, qui per miſſionem ſpiritus ſancti omnia linguarum genera ſciuerunt, & donum prophetiæ receperunt, & varijs linguis Dei magnalia retulerunt, ſicut dicitur Actorum 2. Nam ſicut lapis precioſus qui de oculis hyænæ extrahitur, facit eum, cuius dormientis capiti ſupponitur, futura prædicere & occulta & ardua diuinare, ſecundum Dioſcori. ſic ſpiritus ab ipſo patre & filio emanans & extractus fecit Apoſtolos cognoſcere & prophetare futura, & prædicare abſcondita & obſcura Actorum 2. Ceperunt loqui varijs linguis prout &c. De hoc eſt quod dicit Apoſtolus 1. ad Corinth. 12. quod alij datur per ſpiritum ſermo ſapientiæ, alij ſermo ſcientiæ, ſecundum eundem ſpiritum &c. Diuiſiones enim gratiarum ſunt, vnus autem atque idem ſpiritus diuidens ſingulis prout vult. Iſte ergo per eruditionem habet informare.

¶ Iterum dico, quod iſte ſpiritus per inſpirationem habet ve- E
getare. Vixerunt inquit. Quia ſicut ſpiritus corpus ipſum vegetat & viuificat, ipſum ad motum & operationem diſponit & habilitat, ſic ſpiritus iſte animam cui per gratiam infunditur, ſolet ſpiritualiter viuificare & ad motum bonorum operum diſponere & aptare Ezechiel. 37. Intromittam in vos ſpiritum meum, & viuetis. Cœlum enim ſecundum Ariſt. mouetur a ſpiritu motore & ſecundū eundem, orbes & planetæ a ſpiritibus mouentur, de ſe enim nec motum nec vitam haberent niſi ipſi ab alieno poſſiderent. Sic vere chariſſimi homo ſanctus ſpiritum ſanctum ſolum, ſcilicet, habet motorem, & ſuorum bonorum directorem, ſine enim ſpiritu iſto nec ſpiritualiter viueret, nec motū bonorū operum exerceret. Quod bene figuratur Ezech 37. In illis oſſib. aridis in quibus extenſa eſt caro & nerui & cutis, & tamen non vixerunt nec ſe mouerunt, donec à quatuor ventis ſpiritum habuerunt. Quia, ſcilicet, peccator quamuis habeat carnem, id eſt, humorem naturalis compaſſionis, neruum, id eſt, ligaturam mundialis dilectionis, cutem, id eſt, veſtituram exterioris conuerſationis, ſi tamen careat iſto ſpiritu, non debet dici per gratiam viuere, nec poteſt per bona opera ſe mouere. Iſte enim ſpiritus dicitur mobilis, quia ſubito mouet ſe, in diuerſorū ſe cordibus ingerendo. Vnde 1. Reg. 10. inſiliet in te ſpiritus domini. Vnde etiam Acto. 2. dicitur, ſpiritum ſanctum repente aduenisſe, quia ſicut dicit Ambroſius. Neſcit tarda molimina ſancti ſpiritus gratia. Vnde Sap. 7. iſte dicitur ſpiritus diſertus, mobilis, & incoinquinatus. Dicitur etiam mouens, quia iſte, ſcilicet, mouet nos ad bene operandum, ambulandum, & incedendum Ezech. 1. Vbi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur, ſpiritus. n. vitæ erat in rotis. Vnde etiā Ezec. 8. dicitur. Eleuauit me ſpiritus, & adduxit in Hieruſalem in viſione Dei. Vixerunt inquit Ioan. 6. Verba quæ ego loquor vobis ſpiritus & vita ſunt Roman. 8. Viuificabit mortalia corpora noſtra propter inhabitantem ſpiritū eius in nobis. Dico ergo, quod iſte per inſpirationem habet vegetare.
¶ Deinde dico, quod iſte per confirmationem habet roborare. F

Stete-

Steterunt inquit. Quia ficut fpiritus corporis facit eum ftare, durare,& perfeuerare, quod patet, quia corpus fine fpiritu non poteft ftare, imo neceffe habet cadere vel iacere, & durare non poteft, quia citò habet corrumpi & putrefieri & fœtere, fic vere ifte fpiritus folus facit homines ftabiles & perfeuerantes, fortes, durabiles & conftantes. Ignis enim vafa fictilia & lutea deco-quendo facit ftabilia atque dura. Illud autem apparuit in apo-ftolis, qui ante aduentum fpiritus fancti erant lutei, timidi atq; fragiles, poftquam igne fpiritus fancti funt afflati, facti funt au-daces atq; conftantes. Vnde Mich.3. Veruntamen ego repletus fum fortitudine domini iudicio & virtute, vt annunciem Iacob fcelus fuum, & Ifrael peccatum fuum. Steterunt inquit Iob 4. Dum fpiritus me præfente tranfiret, inhorruerunt pili carnis meæ, ftetit quidam cuius non agnofcebam vultum &c. quafi di-ceret, tranfitus huius fpiritus caufa eft ftabilitatis, iuxta illud E-zech.2. Ingreffus eft in me fpiritus,& ftatuit me fuper pedes me-os. Vnde etiam Iob 26.& 27. dicitur, quod fpiritus domini or-nauit cœlos, qui folidiffimi quafi ære fundati funt. Ifte ergo per confirmationem habet roborare.

G ¶ Denique dico, quod ifte fpiritus per contemplationem ha-bet fubleuare. Super inquit. Qu a, fcilicet, fi ifte habitat in homi-ne, non permittit eum inferius in terrenis morari imo facit eum furfum per contemplationem ad cœleftia fubleuari. Ignis enim fauillas & ventus paleas eleuat. Sic illi qui igne & flatu fpiritus fancti moti erunt ftatim fe ad contemplandum cœleftia fub-leuabunt. Super inquit. Ezec.3. Leuauit me fpiritus, & affumpfit me Ozeæ 4. Spiritus ligauit eum in alis fuis. Vnde de ifto poteft dici illud Efa.61. Spiritus domini fuper me, eo quod vnxerit me. & Marc.1. dicitur, quod fpiritus fanctus defcendit in columbæ fpecie fuper Chriftum. Igitur dico, quod ifte per contemplatio-nem habet eleuare. Super inquit.

H ¶ Infuper dico, quod ifte per affectionem habet inflammare, & hoc oftenditur cum dicitur. Pedes fuos, quia per pedes intelli-guntur affectiones, iuxta illud Aug. Pes meus affectus meus, eo feror quocunque feror, quia fcilicet, pedes affectionum quando igne fancti fpiritus tanguntur, tunc per fancta defideria inflam-mantur Apoc.1. Pedes eius fimiles orichalco cum eft in camino ignis. Spiritus enim feu ventus facit ignem fortiter ardere, fic fpiritus fanctus mentem feu voluntatem per charitatem facit accendi. Vnde Roman.5. Charitas Dei diffufa eft in cordibus no-ftris per fpiritum fanctum qui datus eft nobis. Ifti igitur funt fex effectus iftius fpiritus, quia pro certo chariffimi ifte habet tot effectus mirabiles & ftupendos, quot non poffunt ab homine delectari. Ifte enim eft ficut quidam fluuius, qui per feptem riuu-los, id eft, per feptem dona diuifus fœcundat & irrigat cor huma-num. Vnde Efa.11. poftquam feptem dona fpiritus fancti enume-raffet, dicens, replebit eum fpiritus domini, fpiritus fapientiæ & intellectus, fpiritus fcientiæ & pietatis, fpiritus confilij & forti-tudinis, & fpiritus timoris domini, dixit, Percutiet dominus flu-uium Ægypti feptem riuis, ita vt tranfeant per eam calceati. Quia pro certo ifte eft fimilis flori lilij, qui in medio fex folio-rum mollium habet feptem aurea grana, id eft, feptem fpiritua-lia dona Genef.41. Septem fpicæ pullulabant in culmo vno. Pro-pter hæc igitur & his fimilia iftum fpiritum defcribit fapiens Sapient.7. vbi dicit. Eft inquit in fapientia fpiritus intelligentiæ, fpiritus multiplex. vnicus, fubtilis, modeftus, difertus, mobilis, & incoinquinatus, certus, fuauis, amans, bonus, humanus, beni-gnus, ftabilis, fecurus, omnem habens virtutem, omnia pro-fpiciens. Ifte igitur, vt vifum eft, eft fpiritus fummus &

I admirabilis. ¶ Sed adhuc dico, quod poteft dici admirabilis, quia eft

Ductor ad gubernandum,
Doctor ad informandum,
Tutor ad protegendum,
Rector ad corrigendum,
Paftor ad nutriendum,
Confolator ad mitigandum,
Mediator ad concordandum,
Roborator ad confolandum,
Præmiator ad remunerandum.

Quod ifte habeat officium ductoris patet, quia ficut ventus du-cit naues ad portum fic fpiritus fanctus animas ad paradifum Pfalm. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Item quod ifte officium habeat doctoris, patet Ioan.16. vbi dicitur il-lud prædictum, Spiritus veritatis ille vos docebit omnem veri-tatem. Item quod ifte habeat officium tutoris & defenforis, pa-tet Roma. 8. vbi dicitur, quod fpiritus adiuuat infirmitatem no-ftram. Item quod ipfe habeat officium rectoris, & correctoris patet 2. Theffal. 2. vbi dicitur quod dominus Iefus Antichriftum interficiet fpiritu oris fui. Vnde Efa.30. dicitur, quod fpiritus do-mini velut torrens inundans &c. Item quod ifte habeat officium paftoris & nutritoris, patet Eccl. 24. vbi dicitur. Spiritus meus fuper mel dulcis & hæreditas mea fuper mel & fauum. Item quod habeat officium confolatoris, patet, quia dicitur paracle-tus, qui interpretatur confolator. Vnde etiam Sap.12. O quam bonus & fuauis eft domine fpiritus tuus in nobis. Item quod habeat officium mediatoris, patet Ezech.36. vbi dicitur. Ponam fpiritum nouum in medio veftri. Item quod habeat officium confirmatoris, patet in Pfalm. vbi dicitur, fpiritu principali con-firma me. Item quod habeat officium præmiatoris, patet Apoc. 14. Amodo dicit fpiritus, vt requiefcant à laboribus fuis, opera enim illorum fequuntur illos. Ifte eft ergo fpiritus fummus & admirabilis.

K ¶ Secundo principaliter dico, quod inuenitur fpiritus peffi-mus & deteftabilis. Spiritus enim accipitur in malo, & fic per fpiritum intelligitur diabolus, vel etiam mala peccandi volun-tas, vel etiam ipfe peccator. Vnde generaliter loquendo, dico, quod fpiritus in malo fignat quatuor, fcilicet,

Dæmones hominum impugnatores,
Homines dæmonum imitatores,
Afflatus malarum cogitationum,
Impetus grauium tribulationum.

L ¶ Dicamus ergo, quod inueniuntur fpiritus hominum impu-gnatores, & ifti funt immundi fpiritus qui de paradifo fuerunt exclufi, & hic cum hominibus in caliginofo aere ad eorum exi-tium vfq; in diem iudicij funt inclufi, & finaliter poft iudicium in inferno erunt pofiti & reclufi. Ifti enim non ceffant homines tentare, feu tentationibus impugnare, & diuerfis moleftationi-bus infeftare. Vnde de quodam Marc.9. dicitur, quod fpiritus

M conturbauit eum, & elifus in terra volutabatur. ¶ Item dico, quod funt fpiritus dæmonum imitatores, & ifti fpiritus funt mali homines, qui dicuntur fpiritus, quia, fcilicet, nihil habent de conftantiæ firmitate, multum autem de inanitate Lucæ 24. Palpate & videte, quia fpiritus carnem & offa non habet. Etiam offibus firmitatis carent. Ifti enim dicuntur fpiritus, quia impe-tuofe ambulant per fuperbiam. Sonitum faciunt per iactantiam Omnia commouent per difcordiam. Arbores frangunt, domos diruunt per tribulationem & malitiam. Et fic fecundum hoc peccator quandoque dicitur fpiritus fuperbiæ & tumoris Pfalm. Dixit & ftetit fpiritus procellæ, & exaltati funt fluctus eius Item dicitur fpiritus iactantiæ & clamoris. Vnde Apo.16. dicitur quod Ioannis vidit tres fpiritus immundos ad modum ranarum de o-re beftiæ exijffe. Rana enim loquaciffimum animal eft. Item di-citur fpiritus difcordiæ & rancoris. Omnes enim alios commo-uet 1. Reg.16. Exagitabat enim Saul fpiritus nequam. Item dici-tur fpiritus peftilentiæ & terroris, quia, fcilicet, ifti ad modum fpiritus & turbinis non ceffant alios moleftare. Vnde 3. Regum 19. Ecce fpiritus grandis & fortis fubuertens montes & conte-rens petras ante dominum, fed non in fpiritu dominus. Patet ergo, quod peccatores dicuntur fpiritus dæmonum imita-tores.

N ¶ Item dico, quod funt fpiritus cordium deturpatores, & fic per fpiritus intelliguntur malæ cogitationes & affectiones, quæ in mente peccatorum ventilant atq; fpirant. Et fic dico, quod ifi bi flant & fpirant Spiritus

Superbiæ & pompofitatis,
Luxuriæ & carnalitatis,
Somnolentiæ & tepiditatis,
Infolentiæ & fatuitatis,
Iracundiæ & crudelitatis.

De fpiritu fuperbiæ dicitur Zac.5. quod ipfe vidit duas mulieres egredientes, & fpiritus erat in alis earum. De fpiritu luxuriæ di-citur Ozeæ 5. quod fpiritus fornicationis erat in medio eorum. De fpiritu fomnolentiæ dicitur Efa. 29. quod dominus mifcuit eis fpiritu foporis. De fpiritu infolentiæ dicitur Efa 19. quod do-minus mifcuit Ægyptijs fpiritum vertiginis. De fpiritu iracundiæ dicitur Nu. 5. Si fpiritus zelotypiæ concitauerit virum contra v-

O xorem. Ifti ergo funt cordium deturpatores. ¶ Item dico, quod inueniuntur pœnarum fabricatores & fic per fpiritus ventos & turbines, intelligo pœnas & miferias fempiternas, quæ damna-tos perpetuo perflabunt, de quib. in Pfa. patet. Ignis, fulphur, fpi-ritus procellarum &c. Quia ficut dicitur Ecc.39. Sunt fpiritus, qui ad vindictam creati funt. Sic igitur patet quomodo fpiritus di-uerfimode fumitur in malo, & quod eft fpiritus peffimus & de-

P teftabilis. ¶ Tertio principaliter dico, quod inuenitur fpiritus intimus & amicabilis, & ifte eft fpiritus humanus, qui quandoq; accipitur pro vita, quãdoq; pro ipfa anima vitæ caufa. Nota igitur quod fecundũ Medicos & naturales tria genera fpirituum funt fcili-

ſcilicet, naturalis quo vegetamur, & iſte habet ſedem in hepate. Vitalis, quo viuificamur, & iſte habet ſedem ſuam in arterijs & in corde. Animalis quo ſentimus & mouemur, & iſta habet ſedem ſuam in neruis & in cerebro. Secundum igitur iſtum triplicem ſpiritum corporalem poſſumus dicere quod ſpiritus inquantum refertur ad hominem, poteſt intelligi tribus modis. Eſt enim Spiritus

Tranſitorius & temporalis,
Volitorius & cordialis,
Permanſorius & æternalis.

¶ Primus ſignat hepatis actiuitatem, quæ ſemper ſanguinem concomitatur, & ad nutriendum ipſum corpus humiditat atque defert, quia, ſcilicet, vita præſens ſanguinea eſt & carnalis & humani nerui corporis nutritiua, Iſte eſt enim ſpiritus tranſitorius, quia parum durat, quia ſicut dicitur Iob 17. Spiritus meus attenuabitur &c. ¶ Secundus ſignificat cordis voluntatem. Voluntas enim dicitur ſpiritus, quia ſicut ſpiritus ſpirat & reſpirat, ſic voluntas generaliter vult & non vult. De quo Eccl. 7. Humilia valde ſpiritum tuum, id eſt, voluntatem tuam & mentem, quia vindicta carnis impij ignis & vermes. ¶ Tertius autem ſpiritus ſignificat animæ quidditatem, quæ, ſcilicet, à carne ſeparatur, & Deo creatori ſuo iungitur & vnitur, de quo in Pſal. Auferes ſpiritum eorum, & deficient. & Eccleſiaſt 12. Donec ſpiritus redeat ad Deum qui fecit illum. Iſti ergo ſunt tres ſpiritus quorum primus cum carne eſt defectibilis Sapient. 2. Spiritus diffundetur tanquam mollis aër. Secundus eſt cum carne compaſſibilis. Voluntas enim & caro ſe inuicem compatiuntur, de quo Matthæi 16. Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Tertius vero eſt à carne ſeparabilis, de quo in Pſalm. Exibit ſpiritus
Q eius & reuertetur in terram ſuam, ſupple, caro. ¶ Igitur chariſſimi, de ſpiritu ſiue denotet animam, ſiue voluntatem, ſiue etiam denotet virum iuſtum & ſpiritualem, poſſumus dicere quod talis

Spiritus per {
Pœnitentiam renouatur,
Sapientiam illuſtratur,
Gratiam conſeruatur,
Continentiam depuratur,
Amicitiam præſentatur,
Imprudentiam moleſtatur,
Eleuationem diſſipatur,
Contritionem acceptatur,
Dei timorem conturbatur,
Laudis coronam iocundatur,
Dilectionem inflammatur.
}

Iſtæ enim ſunt conditiones boni ſpiritus, id eſt, bonæ voluntatis vel bonæ animę. Et dico quod iſta debet per pœnitentiam renouari Ezec. 8. Facite vobis cor nouum, & in Pſalm. Et ſpiritum nouum. & in Pſal. Spiritum rectum innoua in viſceribus meis. Item debet per ſapientiam illuſtrari Rom. 7. Prudentia ſpiritus vita & pax. Item debet per Dei gratiam conſeruari Iob 10. Viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum meum. Item debet per continentiam depurari Luc. 24. Spiritus carnem & oſſa non habet. Item debet per amicitiam præſentari Coloſſ. 2. Si corpore abſens ſum, ſpiritu tamen præſens ſum. Item ſolet per imprudentiam impugnari Galath. 5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Item ſolet per elationem diſſipari Prou. 16. Ante ruinam exaltatur ſpiritus. Item per dilectionem debet inflammari Actor. 18. Feruens ſpiritu loquebatur ea quæ ſunt Ieſu. Item debet per contritionem acceptari. Vnde Pſalm. Cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies Dan. 3. Animo contrito & humili ſpiritu ſuſcipiamur domine à te. Item per Dei timorem debet conturbari. Vnde de Chriſto dicitur Ioa. 11. Infremuit ſpiritu, & turbauit ſemetipſum. Item per laudis canorem debet iocundari. Vnde Luc. 1. Exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Et ideo breuiter de ſpiritu morali, id eſt, de bona voluntate vel anima, vel etiam de ſpirituali homine poteſt poni & exponi illud prædictum Sapient. 7. Spiritus ſanctus multiplex & ſuauis & ſubtilis &c. Expone ſi vis, Item per dilectionis feruorem debet inflammari Galath. 5. Fructus ſpiritus eſt charitas. Charitas vero incendit Luc. 24. Cor noſtrum ardens erat in nobis, ſcilicet, præ charitate. Iſta ſufficiant de ſpiritu humano, qui eſt intimus & amicabilis. Et ſic patent a-
R liqua de ſpiritu intimo & peſſimo & optimo. ¶ De ſpiritualibus autem bonis multa poſſunt dici, ſed paucæ ſunt auctoritates. Hoc ſolum nota quod ſpiritualia & temporalia contrariæ ſunt naturæ, quia ſi vnum proficit, aliud deficit, & econuerſo. Nam vt dicit Plinius, ſi ver ſit ſiccum, mella apum abundant, filij autem earum depauperantur, ſi vero ver ſit humidum tunc filij abundant, & mella minuuntur. Sic vere, ſi præſentia vitæ per paupertatem & temporalium tenuitatem ſiccum fuerit, tunc mel bonorum ſpiritualium abundabit. Si vero ver illud per proſperitatem fuerit humidum, tunc vere quantum ad mella bonorum ſpiritualium erit ſiccũ. De filijs apũ, id eſt, de amicis mũdanis contrarium eſt, quia iſti pro certo tempore humido proſperitatis abundant. In tempore vero ſicco paupertatis deficiunt &c. Multa alia poſſent adduci ſed omitto gratia breuitatis, quia in infinitis titulis feci de bonis ſpiritualibus mentionem. Ideo ſufficiat ad præſens.

Splendere.

Cum ſplendor ſit fluxus corporis glorioſi, poſſum dicere ſicut de luce, claritate, & fulgore, quod ſplendor ſumitur in bono, & in malo. Breuiter notandum eſt ergo, quod in ſcriptura inuenitur Splendor A

Honeſtatis,
Veritatis,
Caſtitatis,
Falſitatis,
Vanitatis,
Dignitatis.

¶ Splendor honeſtatis, debet conſiderari, & de iſto dicitur Eccle. 22. Lucerna ſplendens ſuper candelabrum ſanctum, & ſpecies ſpeciei ſuper ætatem ſolidam. Iſte enim eſt ſplendor chryſopraſi, qui in nocte lucidior eſt quam in die. Quia, ſcilicet, virtus honeſtatis plus abundat in nocte tribulationum quam in die conſolationum. Quia pro certo ſæpe ſit quod ille, qui aduerſitatis tempore de ſanctorum ſplendoribus illuſtratur, ſi aduenit proſperitas, per vitia obſcuratur Ioel 2. Stellæ retraxerunt ſplendorem ſuum. B

¶ Splendor veritatis debet deſiderari. Iſte enim eſt ſplendor qui oſtendit res vt ſunt, ſcilicet, veritas, quæ neſcit aliquid palliare Daniel. 12. Qui docti fuerint, fulgebunt ſicut ſplendor firmamenti.

¶ Splendor caſtitatis debet appropriari. Iſte eſt ſplendor, qui ſuper omnia oculos delectat. Vnde de anima caſta dicitur Apocal. 19. Vxor agni præparauit ſe, & datum eſt ei vt operiat ſe byſſino ſplendenti, & candido.

¶ Splendor falſitatis debet vituperari, & iſte eſt ſplendor hypocrytarum, qui ſplendent ſicut nocticula, lucens ſolum in nocte. Similes lunæ, quæ licet aliquando ſplendeat, perdit tamen aliquando lumen ſuum, patet Marc. 13. Luna non dabit ſplendorem.

¶ Splendor vanitatis debet renunciari, ſcilicet, ſplendor proſperitatis mundanæ, quæ in diuitibus ſplendet, ſicut de diuite dicitur Luc. 16. quod epulabatur quotidie ſplendide.

¶ Splendor vero dignitatis debet appreciari, ſcilicet, ſplendor fœlicitatis æternæ, qua ſplendent beati, de qua Actor. 26. Vidi de cœlo ſupra ſplendorem ſolis circumfulſiſſe me lumen &c. Vide de luce, lumine, fulgere, & ſimilibus.

Spolium. Spoliare.

Nota, quod ſpolium ſiue ſpolia intelliguntur exteriora indumenta, & etiam quæcunq; bona exteriora, & generalia omnia quibus poſſunt ſpoliari homines vel veſtiri. Aduertendum ergo eſt, quod in ſcriptura inuenio A

Spolia {
Infima,
Intima,
Peſſima,
Optima.
}

Prima ſignant temporalem poſſeſſionem,
Secunda virtualem perfectionem,
Tertia criminalem infectionem,
Quarta æternalem ſucceſſionem.

Temporalia ſunt exuenda,
Virtualia ſunt induenda,
Criminalia ſunt refutanda,
Æternalia ſunt affectanda.

¶ Dicamus ergo primo, quod ſpolia quæ debemus exuere ſunt bona temporalia, quæ pro certo exuenda ſunt ſaltem quantum ad affectionem. Nota quod pinus arbor groſſi corticis, faciliter vermibus corroditur ſi cum tali cortice cuſtoditur, & ideo qui ipſam ſine corruptione ſeruare voluerit, neceſſe eſt, quod tali cortice ſpolietur, vt dicit Plin. Oues etiam ſub groſſo vellere nimis caleſierent, niſi ipſas paſtores annis ſingulis velleribus ſpoliarent. Arbores etiam propter onera fructuum frangerentur, niſi vel à natura, vel à caſu, vel ab ipſis annis ſingulis ſpoliarentur. Sic pro certo chariſſimi cortex, vellus & fructus temporalium quando vltra debitum in nobis abundant, poſſunt eſſe cauſa plurium vitiorum, quia, ſcilicet, faciunt nos. Vermibus ſolici- B
tudi-

[...]udinem corrodi. Calore auaritiæ accendi. Fractione iracundiæ quaſſari. Et ideo iſta debemus quantum ad effectum dimittere, & nos eis ſaltem mentaliter ſpoliare, & ea ſi neceſſe ſit pauperibus erogare, quinimo Deus paſtor, & creator omnium his vellerib us ſolet nos ſæpe per infortunium exuere, ne nobis cauſa criminum poſſint eſſe Ioel. 1. Ficum meam decorticauit, & nudans ſpoliauit eam. Figuratus in illo rege Alexandro, de quo dicitur 1. Maccha. 11. quod iuſſit Ionathan ſpoliari veſtibus ſuis, & indui eum purpura. Quia, ſcilicet, Chriſtus iubet ſuos veſtibus bonorum temporalium ſpoliari, & purpura ſpiritualium veſtiri. Iſtud tamen aduerte, quod quamuis iſta temporalia ſint exuenda, hoc tamen nunquam debet vt communiter fieri, quin ſemper debeamus victui, & ſtatui neceſſaria reſeruare. Papyrus enim quando in lampade ponitur ad illuminandum, nunquam ex toto decorticatur, quinimo ſemper vna pars ſibi remanet, vt per eam medulla, quæ eſt debilis, ſuſtentetur. Sic vere chariſſimi nunquam nos debemus cortice temporalium ita penitus, & totaliter, exuere, quin ſemper debemus ſuſtentationi noſtræ neceſſaria reſeruare. Quod bene faciebat ille qui dicebat Prouer. 30. Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo neceſſaria. Iſta tamen ſunt contra raptores, qui, ſcilicet, ſpoliant homines ſine quacunq; pietate, non curantes de ipſorum neceſſitate, nec aliqui dimittentes pro ſuſtentanda ſuæ vitæ fragilitate, quod non ſolum inuenitur in publicis raptoribus, & tyrannis, imo etiam in multis iniquis iudicibus, & prælatis, quibus dicitur Iob 22. Abſtuliſti pignus fratrum tuorum ſine cauſa, & nudos ſpoliaſti veſtibus. & Eſa. 3. dicitur. Populum meum exactores ſui ſpoliauerunt. & Iob 24. Vim fecerunt prædantes pupillos & vulgum pauperem ſpoliauerunt. Vnde quilibet talis videtur habere nomen de quo loquitur Eſa. 7. Voca nomen eius accelera, ſpolia detrahe, feſtina prædari. Tales enim mali videntur ad rapiendum inducere, & ad ſpolia inuitare Prouerbiorum 1. Implebimus domos noſtras ſpolijs, ſortem mittamus, marſupium vnum ſit omnium. Non ſic chariſſimi, ſed exuamus illa ſpolia m[...]taliter, & ſpontaneè, ne per tyrannos cogamur ipſa dimittere violenter. Iſta igitur ſunt ſpolia quæ debemus exuere.

C ¶ Secundo dico, quod ſunt ſpolia quæ debemus induere, & iſta ſunt ſpolia bonorum ſpiritualium. Iſta etiam ſunt ſpolia ſcientiarum philoſophorum, quæ debemus ab ipſis poetis, & philoſophis tollere, & ſcientijs fidei applicare, & exinde tabernaculum eccleſiæ conſtruere, & ornare. Nota quamuis ericius ſit animal inutile, ſpolium tamen pellis ſuæ ad pannos leniendos eſt vtile. Serpens etiam quamuis ſit venenoſus, ſpolium tamen pellis competit medicinæ. Sic vere chariſſimi, quamuis antiqui philoſophi, & poetæ in multis fuerunt vitioſi, ſpolia tamen eorum, quæ nobis dimiſerunt, ſcilicet, ſcientiæ quas dictauerunt, nobis, & eccleſiæ, & fidei in multis vtiles ſunt, & fuerunt. Figurata in ſpolijs Ægyptiorum, de quibus filijs Iſrael in deſerto domino tabernaculum conſtruxerunt Exo. 3. Non exibitis vacui, ſed ſpoliabitis Ægyptum Sap. 10. Iuſti tulerunt ſpolia impiorum &c. Iſta ſunt igitur ſpolia, quæ debemus induere Pſal. Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui inuenit ſpolia multa. Quod bene poterat dicere Paulus, de quo exponitur illud Gen. 49. Mane comedit prædam, & veſpere diuidet ſpolia. Comedit dico mane in Iudaiſmo prædam, id eſt, eſca ſcientiarum legalium, & propheticarum, & veſpere, id eſt, tempore vocationis ad apoſtolatum, diuiſit ſpolia, id eſt, à litera legali euangelicam, & ſpiritualem doctrinam intellexit eſſe diuidendam, quia litera occidit, ſpiritus autem viuificat 2. Cor. 3.

D ¶ Tertio dico, quod ſunt ſpolia, quæ debemus renuere. & iſta ſignant vitia, & peccata, quæ ſunt quædam valde turpia veſtimenta, quæ pro certo ſunt expolianda, & per confeſſionem ſacerdoti dimittenda. Exemplo cerui, qui ſe ſolet ſpoliare veteribus cornibus. Et exemplo ſerpentis, qui ſe ſpoliat antiquis pellibus Mich. 1. Faciam luctum quaſi draconum, & planctum quaſi ſtruthionum, vadam ſpoliatus, & nudus.

E ¶ Quarto dico, quod ſunt ſpolia, quæ debemus appetere. Iſta enim ſunt ſpolia vitæ æternæ, quia hic per bona opera rapimus & tandem eam illic diuidimus, iuxta illud Eſa. 9. Exultant victores quando diuidunt ſpolia. vnde 2. Mach. 8. dicitur, quod poſt ſabbathum debilibus orphanis, & viduis diuiſerunt ſpolia. Sic patet quod ſunt ſpolia appetenda, refutanda, induenda, exuenda. Vide ſupra de Exuere, de Nuditate, & de Induere. Et ſic ſufficiat.

A Sponſus. Sponſa.

Nota, quod ſponſus poteſt ſignificare Chriſtum, qui humanæ naturæ fuit deſponſatus per incarnationem, & qui etiam ſponſatur animæ Chriſtianæ per baptiſmum, & fidei ſuſceptionem. De ipſa etiam dicitur in Pſal. Tanquam ſponſus dominus procedens de thalamo ſuo, quantum ad primum. & Ozeæ 2. Ipſe Chriſtus animæ Chriſtianæ dicit illud. Sponſabo te mihi in fide, quantum ad ſecundum. Poteſt ſignificare etiam prælatum, qui eſt ſponſus eccleſiæ cui præeſt Ioan. 2. Qui habet ſponſam, ſponſus eſt. ¶ Igitur poſſum dicere breuiter, quod B

Sponſus nomen eſt {
- Amoroſum,
- Gaudioſum,
- Studioſum,
- Gratioſum.

Ideo debet ſponſus {
- Amoroſe cum ſponſa ligari,
- Gaudioſe cum ſponſa lætari,
- Studioſe cum ſponſa morari.
- Gaudioſe veſtibus ornari.

¶ Sic vere ſponſus eccleſiæ prælatus debet iſtam ſponſam diligere, nullam aliam deſiderando, dicens illud Sap. 8. Hanc amaui, & exquiſiui ſponſam mihi aſſumere eam, & amator factus ſum formæ illius. Quod tamen eſt contra ambitioſos, qui eccleſias non videntur diligere, niſi in quantum quotidie cupiunt ad alias ſe mutare Ioel. 2. Egrediatur ſponſus de cubili ſuo. ¶ Item iſte ſponſus debet cum ſponſa gaudere, Deum laudando, & eidem gratias agendo Eſa. 62. Gaudebit ſponſus ſuper ſponſam. Quamuis de multis ſponſis, & eorum eccleſijs, & ſponſabus poſſit dici illud Apoc. 18. Vox ſponſi, & vox ſponſæ non audietur in te. ¶ Item iſte ſponſus debet cum iſta ſponſa morari, cum ipſa perſonaliter reſidendo. Quod eſt contra illos, qui ſponſas, id eſt, eccleſias fugiunt, quiq; eas non viſitant nec frequentant, niſi tempore recipiedi bona. Similes locuſtis, quæ nõ apparent niſi in tempore verno, & in pratis, & in hyeme deficiunt, & non apparent, & multis ſimilibus ita quod eccleſia poteſt dicere illud Exod. 4. Sponſus ſanguinum tu mihi es. ¶ Item debet propter iſtam ſponſam ornari, ſe virtutibus præparando, dicens illud Eſa. 61. Indumento iuſtitiæ circumdedit me quaſi ſponſum decoratum corona &c. Dic de ſponſa quod per ſponſam intelligitur eccleſia militans vel triumphans, vel etiam anima de quo Apoc. 21. Vidi ciuitatem ſanctam Hieruſalem deſcendentem de cœlo à Deo paratam ſicut ſponſam ornatam viro ſuo. Vide eam in titulo de ciuitate, & hæc ſufficiant.

(Margin letters beside this passage: C, D, E, F.)

Sponte. Spontanee. A

Nota, quod ſponte dicitur illud quod fit libenter, voluntarie, vltro, gratanter, & ex corde. Et de his ſupra dictum eſt in multis titulis, & de voluntate dicetur infra. Hoc ſolum breuiter eſt notandum, quod quatuor ſunt ſponte, & voluntariè facienda, ſcilicet,

Eleemoſynarum erogatio,
Tribulationum toleratio,
Obedientiæ ſubiugatio,
Fraternæ charitatis copulatio.

Quod debeamus ſponte tribuere, patet Exod. 35. vbi dicitur, quod mulieres quæ venerant, dederunt ſponte omnia tribuentes. Item quod debeamus ſponte pœnitere, patet Iudicum 5. Qui ſponte obtuliſtis domino animas veſtras diſcrimini, benedicite dominum. Item quod debeamus ſpontaneè maioribus ſubiacere, patet Iudith. 7. Sponte tradamus nos omnes populo Holofernis. Item quod debeamus ſponte alter alterum diligere poteſt dici illud Iudith. 12. Suade hebræam illam vt ſponte conſentiat habitare mecum. Vide ſupra in titulis ſupradictis. Sufficit.

Stare. Stabilis. Stabilitas. A

Nota, quod ſtabilire idem eſt quod ſtatuere, ſtare vero accipitur pro ſiſtere quandoque, ſicut dicitur Exod. 15. Stetit vnda fluens. Quandoque pro erectus eſſe Ezechiel. 2. Surge, & ſta ſuper pedes tuos. Quandoque pro morari ſeu pro manere, ſicut Hier. 26. Sta in atrio domus domini, & prædica ibi verba, quæ ego loquor ad te. Verumtamen quocunque modo ſumatur ſtare, ſemper ſignificat, moraliter loquendo,

Animi ſtabilitatem,
Perſeuerantiæ durabilitatem,
Conſtantiæ firmitatem.

Iſtud enim ſtare dicitur, quod non fluit, nec circuit, nec mouetur, & ideo ille dicitur moraliter ſtabilis, qui in bono ſtatu manet immobilis. Iſte eſt enim virtus propria perfectorum omnium. Sicut enim hæmatites lapis reſiſtit ignibus, quia ſ. in igne nõ conſumitur, ſed purgatur, ſic vere vir perfectus ita debet eſſe perfectus, & ſolidus atque conſtans, quod ignes tribulationum debet contemnere, & ſine læſione peccati in eiſdem immobilis, & ſtabilis permanere, & quanquam talibus ignibus affligatur,

debet

debet tamen ſemper clarior, & lætior apparere, quia non contriſtabit iuſtum, quicquid ei acciderit Prou.12. Quinimo illos quos habet tangere, id eſt, illos cum quibus habitare debet, per bona exempla ad conſtantiam ſimilem, & non ad ſentiendum ignes tribulationum viriliter animare. Vnde de tali ſtabilitate dicitur Eph.6. Induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare. Armatura Dei quæ reſpuit tela tribulationum eſt animi conſtantia, quæ facit hominem ſtare, & mundi tribulamina non timere. Et ideo ad iſtam ſtabilitatem habendam monet ſapiens Eccleſiaſtici 2.
B Fili, accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia, & timore. ¶ Vbi aduerte, quod res naturaliter quinque modis efficitur ſtabilis, videlicet, Quando

Rei firmæ fortiter coniungitur,
Inferius in terra figitur,
Superius recte erigitur,
Grauius in terra premitur.

Sic pro certo dico, quod hominem ſtabiliunt

Charitatis coniunctiſſima fortitudo, [Fili,]
Firmitatis atque ſpei certitudo, [Accedens,]
Veritatis, & fidei limpitudo, [Ad ſeruitutem,]
Æquitatis indeuians rectitudo, [In iuſtitia,]
Grauitatis concutiens mœſtitudo. [Timore.]

Iſta enim quinq; faciunt nos ſtabiles, & firmos, videlicet

Dilectio qua Deo copulamur,
Spes qua à Deo ſuſtentamur,
Fides qua in Deo radicamur,
Iuſtitia qua à Deo rectificamur,
Timiditas qua à Deo grauamur.

C ¶ Dico ergo primo, quod homo ſtabilis efficitur atque conſtans quando per amorem fortiter alligatur, quod oſtenditur cum dicitur. Fili, quia filius eſt nomen amoris. Sicut enim videmus, quod illud quod fortiter ligatur, & ſtringitur cum re firma, non faciliter cadit imo ſtat, & perſeuerat, ſicut patet de vinea quę per ſe ſtare non poteſt cum ſit valde debilis, tamen ſtat per aliud, ſcilicet, per palum vel arborem cui alligatur, ſic vere homo qui de ſe debilis, & inſtabilis eſt, tunc conſtans & perſeuerans efficitur, quando cum Deo qui in æternum ſtat, per amoris tenaculum copulatur. Nauis enim quamdiu eſt in mari, ſemper eſt in motu, verumtamen quando piſcis qui dicitur echineis eis adhæret, ita ſtabilis efficitur, quod ventis, & fluctibus non mouetur. Sic vere homo qui eſt ſicut nauis fluctuans in hoc mari, tunc efficitur conſtans, firmus, & ſtabilis, quando Chriſto per charitatem adhæret, & ei efficitur filius familiaris, & amicabilis. Fili inquit. Vnde de ſtabilitate iſtius amoris poteſt dici illud Io.8. Filius manet in æternum. Et illud 1. ad Cor.15. Fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote, & immobiles. Qui enim perfecte aliquem diligit, perfecte cum eo ſtat, & manet. Sic vere ſi Deum dilexerimus, cum ipſo per gratiam perſeuerabimus, iuxta illud ad Philip.4. Fratres mei dilectiſſimi, & deſideratiſſimi, gaudium meum, & corona mea, ſic ſtate in domino chariſſimi. Fit ergo homo ſtabilis, quando
D per amorem fortiter alligatur. ¶ Secundo dico, quod homo efficitur ſtabilis, quando per ſpem firmiter ſuſtentatur. Accedens inquit. Acceſſus enim proximationem ſpei deſignat, quia ille Deo accedit, & proximat qui in ipſo confidit, & ſperat, & in eo per ſpem, & deſiderium ſe ſtabilit, & ſuſtentat. Iſte enim acceſſus hominem facit ſtabilem, quia ſicut illud, quod fundamentum habet firmiſſimum, eſt ſtabile ſeu firmum, ſic ille qui ponit in Deo ſpem ſuam, ſicut in fortiſſimum fundamentum (iuxta illud 2.Tim.2. Firmum fundamentum Dei ſtat) conſtans, & ſtabilis efficitur, & in perſeuerantia firmatur. Accedens inquit. & ad Ro.5. Acceſſum habemus ad Deum per gratiam in qua ſtamus. Vt ſic vir iuſtus dicatur eſſe terra, de qua dicitur in Pſalm. quod Deus fundauit terram ſuper ſtabilitatem ſuam &c. Electrum enim gummi eſt liquidum quando de arbore ſtillat, quando vero ſuper terram vel lapidem ceciderint, mox in metalli duritiem ſe conuertit. Sic vere chariſſimi vir iuſtus quamuis in principio ſit fragilis, & fluxibilis, quando, ſcilicet, de arbore mundi naſcitur, quando tamen ad terram, id eſt, ad Deum per deſiderium, & per ſpem peruenit, in metalli duritiem per ſtabilitatem conſtantiæ, & vertitur, & mutatur Iob 11. Eris ſtabilis, & non timebis. Iſta bene apparuerunt in martyribus, qui propter ſpem cœleſtis gloriæ ita conſtanter ludibria ſuſtinuerunt. Fit ergo homo ſtabilis
E quando per ſpem firmiter ſuſtentatur. Accedens inquit. ¶ Tertio dico, quod homo fit ſtabilis, quando per fidem intime radicatur, quod oſtenditur cum dicitur Seruitutem Dei. Quia illi, qui ſunt proprie ſerui Dei, ſcilicet, fidei ipſius profeſſores, ſunt præ cæteris ſtabiles, & conſtantes. Nota. Arbor quæ profundam habet radicem, ſtabilior eſt, & contra impetum ventorum firmior. Sic vere illi qui per fidem ſunt profunde in domino radicati 1. ad Corint.16. Vigilate, ſtate in fide. Quia ſeruitus Dei facit hominem audacem. Seruitutem inquit Dei 3.Reg.10 Beati ſerui tui, qui ſtant coram te ſemper. Vnde in Pſal. Laudate ſerui domini dominum, qui ſtatis in domo domini &c. Fit igitur homo ſtabilis cum per fidem intime radicatur. ¶ Quarto dico, quod homo fit ſtabilis cum per æquitatem optime regulatur. Iuſtitia inquit. Columna enim recta magis eſt ſtabilis quam obliqua. Sic vere homo quando per iuſtitiam eſt rectus, magis eſt (vt communiter) ſtabilis atq; firmus. Non dignatur enim homo iuſtus à ſtabilitate propoſiti vel verbi recedere, nec per fraudem aut inconſtantiam variare. vnde Sap. 5. Stabunt iuſti in magna conſtantia aduerſus eos, qui ſe anguſtiauerunt. Sta ergo in iuſtitia. Et nota, quod iuſtitia omnes alias virtutes comprehendit. ¶ Et ideo poſſumus dicere, quod ad ſtandum in iuſtitia, neceſſe eſt, quod ſimus & quod Stemus in

Mentis eleuatione,
Carnis caſtigatione,
Dei contemplatione,
Corporis immolatione,
Laboris operatione,
Humilitatis ſubiugatione,
Sedulitatis executione,
Sublimitatis affectatione,
Societatis combinatione,
Iniquitatis impugnatione,
Diuerſitatis concordatione,
Prauitatis intuitione,
Veritatis prædicatione,
Maieſtatis meditatione,
Confeſſionis reuelatione,
Orationis ſupplicatione,
Scientiarum acquiſitione,
Omnium rerum circumſpectione.

Iſta enim ſunt illa, in quibus debemus ſtare & perſeuerare, vt iuſti poſſimus eſſe & in iuſtitia permanere. Stemus igitur in mentis eleuatione Baruch.5. Hieruſalem ſurge, & ſta in excelſo. Stemus in carnis depuratione Eph.6. State ſuccincti lumbos veſtros Stemus in Dei contemplatione Exod. 14. State & videte mirabilia Dei Stemus in corporis immolatione 3.Reg. 3. Stetit Salomon coram arca fœderis domini, & obtulit holocauſtum. Stemus in laboris operatione. Vnde Ruth. 2. De mane vſque nunc ſtat in agro. Stemus in humilitatis ſubiugatione Ioſuæ 8. Abijt Ioſue nocte illa, & ſtetit in vallis medio. Stemus in ſedulitatis executione 2. Paralip. 35. Steterunt ſacerdotes in officio ſuo. Stemus in ſublimitatis affectatione Ioſuæ 10. Stetit ſol in medio cœli. Stemus in ſocietatis congregatione Ezechielis 2. Cum euntibus ibant, & cum ſtantibus ſtabant. Stemus in iniquitatis impugnatione 2. Paralip. 18. Rex Iſrael ſtabat in curru ſuo contra Syros vſque ad veſperam. Stemus in diuerſitatis concordatione 1. Regum 10. Stetit Saul in medio populi. Stemus in propriæ prauitatis intuitione Hierem. 6. State ſuper vias veſtras 1. ad Corinth. 10. Qui ſtat, videat, ne cadat. Stemus in veritatis prædicatione 2. Eſdræ 9. Stetit Eſdras ſacerdos & lector legis ſuper ligneum tribunal. Stemus in maieſtatis meditatione Iob 37. Auſculta hic Iob, & ſta & audi mirabilia Dei. Stemus in confeſſionis reuelatione Neæmiæ 9. Steterunt coram domino & confitebantur peccata ſua. Stemus in orationis frequentatione Pſalm. Qui ſtatis in domo domini, extollite manus veſtras in ſancta. Stemus in ſcientiarum acquiſitione Neæmiæ. 8. Stetit Eſdras ſcriba ſuper gradum ligneum quem fecerat ad loquendum, ſtetitque populus in gradu ſuo, & legerunt in libro legis. Stemus in omnium rerum circumſpectione Eccleſiaſti. 24. Gyrum cœli circuiui ſola, & in omni terra ſteti, & in omni loco primatum habui. Iſta ergo ſunt quæ componunt iuſtitiam moralem, & quæ ſtabiliunt conſcientiam cordialem. Sta inquit in iuſtitia. Et ſic oſtenditur quod homo fit ſtabilis cum per æquitatem optime regulatur vel rectificatur.

¶ Quinto dico, quod homo fit ſtabilis cum per Dei timorem H
in fine aggrauatur. Et timore inquit. Res enim quanto grauior, tanto ſtabilior & immobilior, ſicut patet in montibus, & rupibus, quæ faciliter non mouentur. Sic vere illos quos timor premit & aggrauat, Deus in bono ſtabilit atque firmat. In timore inquit. Quod bene innuitur Eccleſiaſt. 27. vbi dicitur, quod niſi in timore tenueris te inſtanter, cito ſubuertetur domus tua. Vnde de Tobia dicitur Tobiæ 2. quod immobilis in Dei timore permanſit. Et 2. ad Corinth. 7. Illa quæ ſecundum Deum triſtitia,

ſtitia,

stitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Sic igitur patet, quod quinque sunt quæ causant stabilitatem mentis, scilicet, timor, iustitia, fides, spes, charitas. Vt sic de homine sic stabilito dicatur illud ad Heb. 13. Optimum est gratia stabilire cor. Et Prou. 4. Viæ tuæ stabilientur. Et sic patet quomodo stabilitas
I accipitur in bono. ¶ Sed pro certo charissimi multi sunt hodie qui non videntur stare, imo potius cadere, deficere vel cessare. Et isti proculdubio sunt

Amici fallaces,
Hypocritæ fluentes,
Homines mentientes,
Diuites eminentes.

Amici falsi non stant in amoris firmitate. Hypocritæ non stant in virtutis bonitate. Mendaces non stant in verborum veritate. Diuites non stant in mundana prosperitate. De instabilitate enim falsorum amicorum dicitur in Psal. Qui iuxta me erant de longe steterunt. De instabilitate hypocritarum dicitur Iob 8. Sicut tela aranearum, sic fiducia eius. De instabilitate vero mendacium & verbosorum dicitur Ioan. 8. In veritate non stetit, quia veritas non est in eo. De instabilitate vero & labilitate diuitum dicitur in Psalm. Expulsi sunt, nec potuerunt stare. Isti enim non habent stabilitatem, nec in bono permanentiam & firmitatem, similes nubibus quæ nihil habent firmitatis seu stabilitatis, semper enim sunt in motu & fluxu, modo sunt, modo desinunt, modo apparent, modo disparent. Quia pro certo charissimi tales proprie non stant nec existunt, sed faciliter desistunt & defluunt Ezech. 31 Non stabunt in sublimitate omnia quæ irrigantur a-
K quis. Ista ergo dicta sint de bona stabilitate. ¶ Sed adhuc potest dici, quod stare accipitur in malo. Multi enim sunt qui male manent & male stant, scilicet, illi, qui indurati & obstinati sunt in malo. Vnde nota, quod male stare & male perseuerare videntur tria genera personarum, videlicet,

Ambitiosi,
Proditiosi,
Desidiosi.

Stant enim ambitiosi vt valeant sursum ascendere, de quo Hier. 14. Onagri steterunt in rupibus, attraxerunt ventum quasi dracones. Itē stant desidiosi vt valeant læti quiescere, & de quo Mat. 20. Quid hic statis tota die ociosi? Item stant proditiosi vt valeant gentes decipere. Et de hoc Iob 4. Stetit quidam cuius non agnoscebam vultum imago coram oculis meis. Ista igitur de stare sufficiant.

A **Statim.** Nota, quod statim denotat celeritatem siue bonam siue malam, & est statim idem quod celeriter, cito, subito, prompte, & sic de Aliis. Vide in aliis titulis, quia omitto gratia breuitatis.

Statua. Vide de statua in titul. Idolum. Et in titul. Simulacrum, &c.

A **Statuere.** Nota, quod statuere accipitur pro stabilire Ezech. 2. Ingressus est in me spiritus domini, & statuit me super pedes meos. Quandoque vero sumitur pro ordinare, sicut Hebr. 9. Statutum est hominibus semel mori. Et in Psalm. Oculos suos statuerunt declinare in terram. Quandoque vero pro ponere sumitur, sicut dicitur Dan. 3. quod Nabuchodonosor fecit statuam auream, & statuit eam in campo Duram. Breuiter ergo & generaliter statuere nihil aliud est, quā aliquid stabiliter facere & firmare, & ideo mandata & ordinationes maiorum statuta dicuntur, pro eo quod stabiliter obseruari præcipiuntur, iuxta illud Dan. 6. Non immutetur, quod statutum est à
B Medis & Persis. ¶ Et nota breuiter, quod debemus statui & poni firmiter atque locari

In { Christo per deuotionem & fidem,
Cœlo per spem & affectionem,
Ecclesia per disciplinam & religionem,
Patria per continuam contemplationem.

Quod nos debeamus statui in Christo, patet in Psalm. vbi dicitur. Statuisti supra petram pedes meos. Et 1. ad Cor. 10. Petra autem erat Christus. Quod etiam debeamus statui in cœlo, patet in Psalm. vbi dicitur. Statuisti in loco spatioso pedes meos. Quod debeamus statui in ecclesia, patet Num. 8. Statues leuitas in cōspectu Aaron. Quod insuper statui debeamus in patria, patet in Psalm. vbi dicitur. Super ecclesia statuens me. Sed contra alii sunt statuti in terra per auaritiam, alii, &c. Vide supra de ponere, de Statuere, de stare, & Firmitate, & aliis similibus. Vide supra de Præcepto & Mandato.

A **Stella.** Cum stellæ dicantur à stabilitate, eo quod stabiliter stent in cœlo, possumus dicere moraliter loquendo, quod in scriptura inueniuntur Stellæ

Interiores,
Exteriores,
Superiores,
Inferiores.

Primæ signant virtutum nitorem, qui est interius.
Secundæ signant iustorum splendorem, qui est exterius.
Tertiæ denotant beatorum decorem, qui est superius.
Quartæ demonstrant peccatorum fulgorem, qui est inferius.
Stellæ interius splendentes sunt virtutes, &c.
Stellæ exterius fulgentes sunt viri iusti, qui sicut Stellæ dant lumen in custodiis suis.
Stellæ superius lucentes sunt beati.
Stellæ inferius pollentes sunt mundi diuites & peccatores, qui more stellarum lumine prosperitatis inter alios splendent

De quo Apoc. 8. Nomen stellæ dicitur apsinthium. Virtutes enim sunt stellæ splendētes. Vnde de filio hominis dicitur Apo. 1. quod ipse habeat septem stellas, id est, Septem virtutes. Iusti vero sunt stellæ manentes de quibus Iud. 5. Stellæ manentes in ordine & cursu suo, aduersus Sissaram pugnauerunt. Beati autem sunt stellæ lucentes, de quibus Eccl. 43. Species cœli gloria stellarum, illuminans in excelsis. Mali insuper sunt stellæ cadentes de quibus dicitur Apoc. 6. Stellæ ceciderūt de cœlo, sicut ficus emittit grossos suos. Et Ezech. 32 Nigrescere faciam stellas. ¶ Vt ergo præsens intelligamus viros iustos, scilicet, Christum, beatam virginem, Angelos & perfectos, possumus dicere, quod isti sunt stellæ, & sicut stellæ factæ sunt a Deo ad ornatum superiorum & ad regionem inferiorum sic sancti & sanctæ facti sunt vt inferiora, scilicet militantem ecclesiam regerent & iuuarent, superiora vero, id est, triumphantem ecclesiam per suam finalem præsentiam adornarent. Vnde de luminaribus dicitur Gen. 1. quod Deus posuit stellas in firmamento cœli, & voluit vt essent in signa & tempora & dies & menses & annos. Quælibet enim bona persona est stella ad decorem ecclesiæ constituta. Mulier enim amicta sole coronam de duodecim stellis habebat, sicut dicitur Apoc. 12. Filius vero hominis septem stellas in dextera sua continebat Apoc. 1. Quia, scilicet, iusti qui sunt stellæ spirituales, sunt gaudium & corona mulieris amictæ sole, id est, ecclesiæ militantis Christo coniunctæ, dum hic inferius continentur. In manu vero Dei sunt quando sursum in gloria collocātur. Spes enim cœli gloria stellarum, sicut dicitur Eccles. 43. Et ideo quilibet homo iustus vel sanctus potest dicere illud Apoc. 22. Ego sum genus & radix Da-
uid, stella splendida & matutina. ¶ Vbi aduerte, quod sancti di- B
cuntur stellæ propter sex conditiones stellarum, quæ in ista auctoritate continentur, quia sicut stellæ habent

Existentiam permansiuam (Ego sum inquit.)
Influentiam diffusiuam. (Genus,) quod se communicat speciebus.
Adhærentiam coniunctiuam. (Radix,) quæ firmiter adhæret terræ.
Apparentiam delectatiuam vel electiuam. (Dauid) qui interpretatur vultu desiderabilis.
Eminentiam superlatiuam. (Stella,) quæ habet locum in cœlo.
Luculentiam illustratiuam vel perfectiuam. (Splendida.)

Sic vere quisquis spiritualis stella esse desiderat, debet

Per { Firmitatem semper manere. (Ego sum,)
Pietatem semet exhibere. (Genus,)
Charitatem simul adhærere. (Radix,)
Honestatem cunctis complacere. (Dauid,)
Affectionem sursum residere. (Stella,)
Discretionem intus relucere. (Splendida.)

¶ Dico ergo primo, quod si volumus esse stellæ necesse est, quod per firmitatem solidi maneamus. Ego sum inquit. Substantia enim stellarum ita est solida & firma, quod nec vetustate corrumpitur, nec putredine remollitur, nec aliquo casu dissipatur, & inde est, quod stellæ à stando sunt dictę, sic viri iusti in constanti soliditate animi persistunt, ita quod nulli corruptione peccati subsunt. Nullo enim tribulationis impetu quatiuntur, nullo tentationis turbine corrumpuntur. Ego sum inquit, quasi dicatur, Ego non fui nec ero, imo continue sum Exod. 3. Ego sum, qui sum. Vnde Deut. 1. Estis hodie sicut stellæ cœli. Ista tamen sunt contra multos, qui non habent constantiæ vel perseuerantiæ firmitatem, sed potius inconstantiæ & desidiæ vanitatem. Tales sunt illi, qui in vno proposito non persistunt, similes vaporibus inflammatis, qui videntur esse stellæ & non sunt, ideo non persistunt, imo subito apparent, & subito deficiunt. Sic tales quamuis aliquando videantur apparere, & manere, solent tamen firmitate cadere & cessare, & nunquam in firmitate propositi vel mentis residere, sicut patet de hypocritis non existentibus, & falsis amicis non perseuerantibus, & de viris inconstantibus, & non per-

 manen-

manentibus. Iſti enim non poſſunt dicere, Ego ſum, imò poſſunt dicere, Ego fui. Apocaly.17. Beſtia, quam vidiſti, fuit, & non eſt. Nec poſſunt dici ſtellæ manentes, ſed potius cadentes & deſiſtentes. Matthæ.24. Sol obſcurabitur, & ſtellæ cadent de cœlo. Non ſic, chariſſimi, ſed neceſſarium eſt, ſi volumus dici ſtellæ ſpiritualiter, quod per firmitatem ſolidi maneamus.

C ¶ Secundo dico, quod neceſſe eſt, quod per pietatem noſipſos præbeamus. Genus, inquit. Stellæ enim continue habent influere, & ſuam influentiam inferius deriuare. Sic iuſti per pietatem in alios influunt, & bona ſua etiam alijs diſtribuunt & exponũt, & hoc oſtenditur, cum dicitur, Genus, quia ſicut genus eſt illud, quod naturam ſuam communicat omnibus ſpeciebus (non eſt enim dare ſpeciem, in qua non poſſit natura generis reperiri, ſicut animal, quod genus inuenitur in boue & in homine, quę ſunt ſpecies) ſic verè pij ſe habent per modum generis, non per modum indiuidui, quia ſcil. ipſi volunt generaliter & liberaliter viuere, & bona ſua alijs diſtribuere, & communicare, & diuidere, & non indiuidualiter manere. Genus, inquit. 1. Pet. 2. Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis. Vnde de talibus ſtellis ſic communicatiuis & diffuſiuis dicitur Gen. 26. Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli. Quod eſt contra multos, qui non ſunt ſicut ſtellæ diffuſiuæ, piæ & communicatiuæ, ſed potius ſunt ſtellæ per auaritiam inflammatiuæ, & per cupiditatem attractiuæ. Similes ſtellæ, quæ dicitur Mars, & illi, quæ dicitur canicula, quæ ſunt ſtellæ feruentiſſimæ, & figurati in illa ſtella, de qua dicitur Apocaly.8. quod ſtella magna cecidit de cœlo ardens ſicut facula, quia ſc. iſti per auaritiam & cupiditatis deſiderium ſunt feruentes. Non ſic, chariſſimi, ſed per pietatem noſipſos præbeamus. Genus, inquit.

D ¶ Tertio dico, quod neceſſe eſt, quod per charitatem firmiter hæreamus. Radix, inquit. Stella enim firmiſſimè adhæret cœlo, & in eo taliter radicatur, quod nunquam euellitur ab eodem. Sic verè homo per charitatem & veram amicitiam ita debet adhærere firmiter Deo & proximo, quod nullo caſu debet euelli, nec ſeparari, ſed ibidem firmiter radicari. Radix, inquit. Et hoc potiſſimè pertinet ad viros fideles, qui ſcil. radicantur tenaciter in Dei amore, ita quod de eis poteſt dici illud Eſai.11. Ecce radix Ieſſæ, quæ ſtat in ſignum populorum, ipſum gentes deprecabuntur. Et benè dicit, Deprecabuntur, quia verè tales ſtabiles & fideles, quando inueniuntur, ſunt deprecandi, & cum omni reuerentia venerandi. Vnde talibus ſtellis poteſt dici illud Dan. 23. Qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Quod tamen eſt contra multos, qui ſimiles ſunt Planetis, & non ſtellis in cœlo fixis, quia ſc. ad modum Planetarum (quæ ſtellæ erraticæ dicuntur) aliquando vadunt cum cœlo, aliquando contra cœlum, quia aliquando ſeruant fidem & amorem Deo & proximo, & aliquando faciunt contrarium, ſicut ad literam de perſonis imperfectis, & de amicis inconſtantibus apparet, qui nec cum Deo, nec cum hominibus perſeuerant. Figurati Apoc.12. vbi dicitur, quod cauda draconis trahebat tertiam partem ſtellarum: & Dan. 8. dicitur, quod cornu modicum quarti animalis deiecit de fortitudine & de ſtellis, quia draco, id eſt, diabolus cum cauda ſuæ fallaciæ de fortitudine ſtabilitatis & fidelitatis trahit ſecum ſtellas cœli, in quantum facit ipſos à Dei amicorum conſortio variare. Ideo de talibus inconſtantibus dicitur in Canonica Iudæ: Hi ſunt nubes ſine aqua, quæ à ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus ſeu maris deſpumantes ſuas confuſiones, ſydera errantia, quibus procella tenebrarum reſeruata eſt. Quia breuiter iſti ſimiles ſunt ventis & nubibus, marinis fluctibus, ſtellis errantibus, arboribus eradicatis, & cito ardentibus, ſiccitatem & ſterilitatem incurrentibus. Non ſic, chariſſimi, ſed per charitatem firmiter hæreamus. Radix, inquit.

E ¶ Quarto dico, quod ſi volumus ſpiritualiter eſſe ſtellæ, neceſſe eſt, quod per honeſtatem omnibus placeamus, quod oſtenditur, cum dicitur, Dauid, qui dicitur vultu deſiderabilis, quia ſc. ſicut ſtella habet decorem in aſpectu, ita quod ipſam delectabile eſt videre, ſic vir iuſtus in aſpectu ſuæ exterioris conuerſationis propter reſplendentiam honeſtatis debet eſſe deſiderabilis & delectabilis ad videndum. Dauid, inquit. 1. Reg. 16. Vidi Dauid ſcientem pſallere, fortem robore, pulchrum viſu, prudentem verbis, & Dominus eſt cum eo. Sicut enim ad aſpectum ſtellæ nautæ in mari diriguntur, & ſicut ferrum acus tactum ab adamante, adamantem naturaliter ſequitur: ſic verè ad aſpectũ bonorũ exemplorũ & honeſtatẽ cõuerſationis iuſtorũ alij diriguntur ad vitã, & ab ipſis ad bonum trahuntur, & per ipſos veniunt ad ſalutem. Matth. 2. Vidimus ſtellam eius in oriente, & venimus adorare eum cum muneribus. Iſta tamen ſunt contra multos, qui per honeſtatem non ſunt fulgidi, ſed per inhoneſtatem ſunt obſcuri. Ezechiel. 32. Cœlum nube tegam, & nigreſcere faciam ſtellas eius. Poteſt enim eſſe verbum diaboli, qui cœlum, id eſt, eccleſiam nube vanitatis tegit, & ſtellas eius, id eſt, perſonas per inhoneſtatem nigreſcere facit. Non ſic chariſſimi, ſed per honeſtatem omnibus placeamus.

F ¶ Quinto dico, quod ſi volumus eſſe ſpiritualiter ſtellæ neceſſe eſt, quod per affectum ſurſum reſideamus, cum dicitur Stella, quia de natura ſtellæ eſt, quod ſurſum in cœlo reſideat, iuxta illud Gen.1. Stellas poſuit in firmamento cœli. Ad denotandum, quod ſurſum in cœlo debemus per affectionem manere, & ibi per mentis deſiderium reſidere Dan.3. Benedicite ſtellæ cœli Domino. Quod tamen eſt contra multos, qui magis ſunt in terra per deſiderium terrenorum, quam in cœlo per deſiderium ſupernorum. Figurati in illa tertia parte ſtellarum, quam draco cum cauda trahebat in terram Apoc.12. Vnde Matth.24. Sol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cœlo. Non ſic chariſſimi, ſed per deſiderium ſurſum reſideamus, &c.

G ¶ Sexto dico, quod ſi volumus ſpiritualiter eſſe ſtellæ neceſſe eſt, quod per diſcretionem intus reluceamus. Splendida inquit & matutina. Stella enim non ſolum ſplendet exterius per apparentiam, imo etiam & intra & infra in ſubſtantia. Habet enim ſtella ſubſtantiam peruiam & diaphanam, quæ à ſolis radiis penetratur, quod intus ſicut exterius illuſtratur, ſic vere iuſtus non ſolum eſt lucidus exterius per honeſtam conuerſationem, imo etiam interius per ſcientiam & diſcretionem. Splendida inquit Baruch 3. Stellæ dederunt lumen in cuſtodiis ſuis Tob.13. Luce ſplendida fulgebis. Radius enim diuinæ gratiæ & influentię dum corda iuſtorum penetrat, ipſos dono ſcientiæ & ſapientiæ illuminat & illuſtrat. Splendida inquit & matutina. Ita quod de quolibet iuſto poteſt dici illud Eccleſiaſt. 50. Quaſi ſtella matutina in medio nebulæ, & ſicut luna perfecta in diebus ſuis lucet. Quod tamen eſt contra multos, qui per diſcretionem nõ ſplendent, ſed per ignorantiam ſunt turbidi & obſcuri, ita quod nec ſe ſciunt in via morum dirigere, nec alios inſtruere vel docere Eſa.13. Stellæ cœli & ſplendor earum non expandent lumẽ ſuum. Non ſic chariſſimi, ſed per diſcretionem intus luceamus. Per affectionem ſurſum ſedeamus. Per honeſtatem cunctis placeamus. Per charitatem iuncti hæreamus. Per pietatem noſmetipſos præbeamus Per firmitatem fortes maneamus. Et ſic bene dicet quilibet taliter ſtellatus. Ego ſum genus & radix Dauid, ſtella ſplendida & matutina. Et optime talis ſtella fuit Chriſtus, quia ſicut in ventre lapidis precioſi qui dicitur Aſteria, lucet interius quoddam lumen ad ſimilitudinem vnius ſtellæ, & ideo Aſteria dicitur, eo quod in ſe continet quoddam aſtrum, ſic vere in ventre veri lapidis precioſi, ſcilicet, virginis glorioſæ, apparuit quædam ſtella, ſcilicet, Dei filius benedictus, qui ibi per incarnationem ſplenduit, & tandem in natiuitate exterius prodiit, & per radium ſtellæ materialis magos ad ſe adorandum adduxit, quia, ſcilicet, iſti lumen requiſierunt lumine, Deum fatentes munere. Iſta eſt ſtella, de qua dixerat Balaam Numer.24. Orietur ſtella ex Iacob. Et ideo ſicut Elephantes nouæ ſtellæ, ſcilicet, lunæ renouatæ ſolent inclinare, Orix ſtellam quæ dicitur canicula, quando de nouo oritur; ſolet reſpicere, ita quod eam videtur adorare, ſicut dicit Plinius, ſic vere quando iſta ſtella Dei filius per incarnationem ortus, reuelatus & renouatus fuit, ſtatim Elephantes & origes, hoc eſt dictum, paſtores & gentiles ipſum inquiſierunt, per fidem aſpexerunt, & per deuotionem adorauerunt. Videntes enim ſtellam, gauiſi ſunt gaudio magno valde, &c. Matthęi ſecundo. Et ideo breuiter iſte bene poterit dicere prædictam auctoritatem. Ego ſum genus & radix Dauid, ſtella ſplendida & matutina. Vide eam diuiſam in quatuor membris in ſermone. Videntes ſtellam, & pone eam ibi, quia ponendus eſt hic.

H ¶ Et ſi vis dicere, per ſtellas poſſunt intelligi angeli, iuxta illud Apocalyp. primo Septem ſtellæ angeli ſunt ſeptem Eccleſiarum. Vide ſupra in ſermone. Stellæ vocatæ ſunt, & dixerunt adſumus. Et pone illam auctoritatem diuiſam quæ ibi ponitur, Stellæ manentes in ordine & curſu ſuo aduerſus Siſſaram pugnauerunt. Hoc igitur ſufficit de Stella.

I ¶ Et ſi vis potes addere adhuc & dicere, quod quilibet iuſtus dicitur ſtella, quia

Sicut Stellæ ſunt in
- Situ altiſſimæ,
- Viſu pulcherrimæ,
- Statu firmiſſimæ,
- Actu potentiſſimæ,
- Motu velociſſimæ,
- Ordine diſpoſitiſſimæ,
- Lumine abundantiſſimæ.

Sic

Situ alti furfum contemplando,
Visu pulchri,fanĉte conuerfando,
Statu firmi,femper perfeuerando,
Sic viri iufti funt Virtute pleni,bene operando,
Motu veloces,prompte obediendo,
Ordine funt difpofiti, alterutrum non nocendo,
Lumine limpidi, fe & alios inftruendo,
&c.

Si vis profequere & concorda ficut fupra, quia omitto gratia breuitatis.

A **Sterilis. Sterilitas.** Nota, quod fterilitas, quæ nihil aliud eft, quam fructuum nullitas vel tenuitas, producendi fructus debilitas vel impoffibilitas, poteft fignificare in bono, & in malo, fecundum quod fructus diuerfimode accipiuntur in fcriptura. Vnde nota, quod ficut inuenio fructus bonorum temporalium, fructus malorum criminalium, fructus operum virtualium, fructus munerum fupernaliū, fic inuenitur quadruplex fterilitas prædictis fructibus correfpondens, fcilicet, Sterilitas

Paupertatis,
Sanctitatis,
Prauitatis,
Grauitatis.

Pauper eft fterilis, quantum ad fructum temporalium diuitiarum,
Iuftus eft fterilis, quantum ad fructus criminalium nequitiarum,
Peccator eft fterilis, quantum ad fructus virtualium iuftitiarum,
Damnatus eft fterilis quantum ad fructus æternalium deliciarum.

B ¶ Dico primo, quod eft fterilitas egenorum, quia, fcilicet, pauperes & egeni carent fructibus & diuitiis huius mundi. Similes arboribus fyluarum, quæ quamuis ad fructificandum fint fteriles, funt tamen ad ædificandum magis vtiles, ita quod fæpe fit, quod in nobilibus ædificiis ponuntur, vbi arbores fructiferæ exterius ad æftum & ad frigora dimittuntur. Sic vere pauperes fterilitatem temporalium vacillantes, tanquam magis accepti à Deo reponuntur in ædificio Paradifi. Illi vero qui fructibus diuitiarum abundant, multoties dimittuntur in frigore infernali. Ideo in Pfalm. dicitur, quod Deus habitare facit fterilem in domo matrem filiorum lætantem. Quinimo ficut fæpe fit, quod arbor fructifera efficitur quandoque fterilis, & fterilis fructifera, fic etiam in iftis temporalibus videmus, quod Deus facit diuites fterilefcere, & ad paupertatem venire, pauperes vero facit fructificare, & diuitiis abundare. Quod bene figuratur Gene. 29, vbi dicitur, quod Rachel pariens defpiciebat Lyam fororē fuam fterilem, propter quod indignatus Dominus aperuit vuluam Lyæ, forore fterili permanente. Quia fæpe fit occulto iudicio Dei, ꝙ diuites alios quos vident pauperes & fteriles contēnētes, ad paupertatē veniunt, pauperes vero qui contēpti fuerāt mox refurgūt 1. Reg. 2. Sterilis peperit plurimos, & quæ multos habe-

C bat filios, infirmata eft. Ifta eft igitur fterilitas egenorum. ¶ Secundo dico, quod eft fterilitas perfectorum, & ifta eft illa qua iufti volunt effe nudi & fteriles, quo ad productionem vitiorum. Mala. n. arbor fructum facit. Et ideo tali fructu fteriles volunt effe, ne poffint malæ arbores apparere. Ideo talib. fic fterilibus dicitur ad Gal. 4. Lætare fterilis quæ non paris, erumpe & clama q̄ nō parturis. Potiffime aūt fterilis dicitur ille qui eft caftus, qui f. per carnis propagationem fructum non facit, de quo Sap. 3. Fœlix fterilis & incoinquinata quæ nefciuit thorum in delicto. Ifta

D eft ergo fterilitas perfectorum. ¶ Tertio dico, quod eft fterilitas peccatorum, qui. f. bonorum operum fructum non producūt. Similes mulo, qui eft animal fterile naturaliter, pro eo quod ab afino & equa generatur, quia nullum animal æquiuoce generatū generat fecundū Arift. quia animaliū poffent effe infinita genera fpecierū. Sic vere mali & iniq; quos afinus diabolus in mūdo generat & producit, quo ad fructum bonorum operum funt fteriles, vacui pariter & inanes, vt fic dicatur illud Hier. 22. Scribe virum iftum fterilem virum, qui in diebus fuis non profperabitur. Ifta eft fterilitas, quam introducit peccatum & etiam temporalia mundi bona. Arbor. n. aliquando fit fterilis propter fructuum nimiam fœcunditatem, quia arbor, quæ in iuuentute multum fructificat, cito dicitur fterilefcere. Quandoque etiam propter terræ nimiam pinguedinem & vbertatem. Vnde etiam palma in terra pingui plantata, fterilis efficitur. Quandoque infuper propter ramorum nimiam multiplicationem. Vinea. n. cui rami fuperflui dimittuntur, de facili fterilefcit. Quandoque propter aquæ vel aeris contigui malignitatem, quia. f. aqua falfa vel fulphurea fterilefcere facit terram in quam fluit. Vnde etiam in Sicilia dicitur effe fons cuius aqua potata facit mulierē fterilefcere. Quandoque etiam propter folis abfentiam. Vnde Norwegia quę eft terra remotiffima à fole, eft penitus quafi fterilis. Ifte funt ergo caufæ, quibus arbor efficitur fterilis. Quæ etiam moraliter intellectæ poffunt in homine reperiri, quia proculdubio charifsimi homo à fructu virtutum efficitur fterilis & inanis, quādo in iuuentute fructuum & diuitiarum fœcundatur, quando in terrā & in ftatu pingui deliciarum collocatur, quando in multitudine ramorum, id eft, nepotum, familiarium & parentum fœcundatur, cum aqua falfa & maligna mundanæ profperitatis irrigatur, cum etiam à folis Chrifti gratia & pœnitentia per obftinationem elongatur. His igitur & pluribus aliis modis perdit homo virtutum & bonorum operum fœcunditatem, & incurrit vacuitatem & fterilitatem, ita quod tali poteft dici illud Efa. 48. Venerunt tibi duo hæc, fterilitas & viduitas. Ifta eft fterilitas, quā Dominus prohibet Deut. 7. Non erit apud te fterilis vtriufq; fexus. Et ideo fponfa commendatur de hoc, quod talis fterilitas ei deficit, vel quia tali fterilitate caret, laudatur, Vnde Cant. 4. Dētes tui ficut greges tonfarum, & fterilis non eft in eis. Ifta eft ergo fterilitas peccatorum. ¶ Quarto dico, quod eft fterilitas damnatorum. Ifta enim funt fteriles omni folatio & in bono: Vnde anima damnata poteft dicere illud Efa. 49. Ego fterilis & nō pariens, tranfmigrata & captiua. Ifta de Sterilitate fufficiant. Vide fupra de fructibus. B

Sternere. Nota, quod fternere nihil aliud eft, quam aliquid ad infima deprimere, vel ad terræ fuperficiem adæquare. Et ideo ftratura dicitur pauimentum quo viæ fternitur, & ad ambulandum & ornandum difponitur. Eft igitur ftratura illud, quod inferius ponitur, vel quod trāfeuntib. fubiicitur, & quod ab homine & omnibus conculcatur. ¶ Et ideo breuiter nota, quod fex funt principalia loca, quę fternuntur fex generibus perfonarum & rerum, videlicet, A B

Sancta ecclefia, quæ fternitur rebus fructuofis,
Bona confcientia, quæ fternitur rebus fructuofis,
Mens plena nequitia, quæ fternitur culpis periculofis,
Cœli curia, quæ fternitur viris gloriofis,
Mundi patria, quę fternitur viris vitiofis,
Inferni miferia, quæ fternitur viris vel pœnis dolorofis.

De viris virtuofis quibus fternitur ecclefia dicitur Efa. 54. Sternam per ordinem lapides tuos. Et Tob. 13. dicitur. Ex lapide candido & mundo plateæ eius fternentur. De virtutibus etiam fructuofis, quibus fternitur bona cōfcientia, poteft dici illud 2. Par. 3. Salomon ftrauit pauimentum precioffiffimo marmore. Bona enim confcientia eft illud cœnaculum in quo paratur cœna domini, de quo dicitur Marc. 14. Oftendet vobis cœnaculum grande ftratum. De peccatis vero & moribus defectuofis, quibus fternitur mens impia, dicitur Efa. 15. fubter te fternetur tinea; & operimentū tuū erunt vermes. De viris autem gloriofis quibus fternitur cœli curia, poteft dici illud Efa. 54. Sternam per ordinem lapides tuos, fundabo te in Saphiris, & bonam iafpidem propugnacula tua, &c. De viris autem vitiofis quibus fternitur mundana patria, dicitur illud Prouerb. 7. vbi mala mulier, id eft, mundi profperitas dicit fic. Lectulum meum ftraui tapetibus pictis ex Ægypto. De pœnis dolorofis quibus fternitur in inferni mifèria, poteft dicere quilibet damnatus illud Iob decimo feptimo. In tenebris ftraui Lectulum meum. De ftratu vero in quantum fignificat lectum, vide fupra de Lecto. Item vide fupra de Profternere, &c.

Stola. Cum ftola nihil aliud fit, quam indumentum ad ornamētum hominis præparatum, poffumus diftinguere de ftola ficut de veftimento. Nota ergo breuiter, quod tam in bono, quam in malo fignificato in fcriptura inuenio multas ftolas, vide in fermone. Hi filii Dei funt. Inuenies enim ibi Stolam A

Incipientium,
Proficientium,
Perficientium,
Prædominantium,
Potentium,
Decipientium.

¶ Dico ergo, quod eft ftola qua vtuntur incipientes, fcilicet, illi qui de nouo funt conuerfi. Ifti enim induuntur ftola prima, fcilicet gratia Dei, quæ nulli redeunti negatur. Quod bene figuratur Luc. 15. de filio prodigo reuertente, de quo dixit pater. Cito proferte ftolam primam, & induite eum. ¶ Item dico, quod eft ftola qua vtuntur proficientes, & ifta eft pœnitentia, quæ, fcilicet, eft neceffaria proficientibus, vt ipfos dirigat & augmentet. Pœnitentia. n. eft ftola belli, de qua dicitur 1. Macha. 14. Iuuenes induebant fe gloriam & ftolas belli. ¶ Item dico, quod eft ftola qua vtuntur perficientes, & ifta eft perfeuerantia, quæ eft indumentum perfectorum, vel etiā honefta apparentia, de qua 2. Efd. 1. Statuit Sacerdotes per vices dierum ftolis amictos. ¶Itē eft ftola qua induuntur cœlo manentes. f. beati, & ifta ftola eft vefti- B

mentum gloriæ, qua Deus ſtolat & induit triumphantes, de qua Eccl.15. Stola iucunditatis induit eum Dominus & coronã precioſam poſuit ſuper caput eius. ¶ Item eſt ſtola qua induũt mundi potentes, & iſta ſignificat indumentum bonorum temporalium & gloriæ mundialis 2. Mach 5. Vidi per aera equites diſcurrentes, amictos ſtolis aureis. ¶ Item eſt ſtola qua induuntur mũdum fallentes, ſcilicet, hypocritæ, & iſta eſt ſtola exterioris apparentiæ honeſtæ, & conuerſationis hypocriticæ, de quo Matt.
C 12. Cauete à ſcribis, qui volunt in ſtolis ambulare. ¶ Vel dic, quod in ſcriptura inueniri poteſt

Stola nitoris,
Stola decoris,
Stola vigoris,
Stola honoris,
Stola ſplendoris.

¶ Prima ſtola induuntur caſte continentes, & iſta eſt ſtola byſſina qua Ioſeph mutatis carceris veſtibus eſt indutus Gen. 41. Vnde Leuit. 16. dicitur, quod ſacerdotes ſtolis lineis induantur. Byſſus vero eſt linum candidum, quod caſtitatem deſignat. ¶ Secunda ſtola induuntur ſancte conuerſantes, ſcilicet ſtola decoris & honeſtæ apparentiæ, de qua Geneſ. 45. dicitur quod Ioſeph proferri iuſſit ſingulis fratribus binas ſtolas, Beniamin vero dedit 300. argenteos cum quinque ſtolis. Binæ enim ſtolæ ſunt, honeſtas in ſermone & opere, quinque vero ſtolæ ſunt quinque ſenſuũ continentia. ¶ Tertia ſtola induuntur viri militantes, ſcilicet illi qui continue ſunt in pugna & iſta eſt ſtola conſtantiæ, de qua illud prædictum 1. Machab 14. Iuuenes induebant ſe gloriam & ſtolas belli. ¶ Quarta ſtola induuntur viri triumphantes de vitiis, & iſta eſt illa ſtola qua ſancti in patria induuntur & veſtiuntur, & de quibus Apoc. 7. dicitur, quod illi qui erant ante thronum Dei erant amicti ſtolis albis & palmæ in manibus eorum. Et dictum eſt, quod iſti ſunt, qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni. ¶ Quinta vero ſtola induuntur beati contemplantes ſcilicet angeli & beati, qui ſtola gloriæ & ſplendoris induuntur. Figurati in 24 ſenioribus, qui ſedebãt ſuper thronos 24. circumamicti ſtolis albis. Vnde de angelis dicitur Marc. 16. quod mulieres inuenerunt iuuenem ſedentem coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt. Vide de veſte & de induere, in litera I & V.

Studium. De ſtudentibus & ſcholaribus & eis neceſſariis, vide in libro de Oculo morali. cap. 40. Et in aliis ſeptem capitulis ſequentibus, & pone hic ſi vis, & vide ſupra in tit. Deſiſtere.

A **Stultitia.** Nota, quod ſtultitia & fatuitas eſt quoddam vitium quo mens taliter hebetatur, quod contra rationem aliquid operatur. Eſt ergo ſtultitia rationis carentia. Et ideo ſtultus proprie dicitur, qui ſine ratione vel conſideratione vel debita diſcretione aliquid exiſtimat vel imaginatur, vel facit vel operatur, eligit vel deteſtatur. Quãuis ergo ſtultitia aliquando poſſit accipi in bono, in quantum, ſcilicet, per ſtultos intelliguntur illi quos mundus ſtultos reputat ſcilicet viros iuſtos, de quibus 1. ad Cor. 1. Stulta mundi elegit Deus, communiter tamen ſtultitia ſumitur in malo. Vnde peccator proprie dicitur ſtultus, quia ſecundum Ariſt. qui omiſſis omnibus melioribus deteriora ſectatur, ſtultus eſt. Et ideo peccator qui meliora omittit ſcilicet bona ſpiritualia & æterna, ſectatur vero deteriora ſcilicet terrena bona, ſtultus merito poteſt dici. Animalis homo non percipit ea quæ Dei ſunt, ſtultitia enim eſt illi, & nõ po-
B teſt intelligere 1. Co. 2. ¶ Et ideo breuiter & notabiliter dico, quod ſtultus eſt naturaliter

Superbus & præſumptuoſus,
Indignans & deſpectuoſus,
Iraſcens & ſeditioſus,
Torpens & deſidioſus,
Loquax & tumultuoſus,
Procax & iniurioſus,
Lætus & ſolatioſus,
C Inſcius & obliuioſus.

Dico, quod ſtultus eſt ſuperbus & præſumptuoſus, quia ſtultus videtur ſibi ſapientior eſſe aliis, præſumit enim de ſeipſo vltra debitum. Vnde Eccl. 10. Stultus iuxta viam ſuam ambulans, cum ipſe inſipiens ſit, omnes ſtultos exiſtimat. Vnde de talibus præſumptuoſis dicitur ad Rom. 1. Dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Item eſt indignans & deſpectuoſus. Stulti enim deſpiciunt quicquid faciunt alii, & etiam omnes alios. Vnde Prou. 1. Sapientiam atque doctrinam ſtulti deſpiciunt. Iob 19. Stulti quoque deſpexerunt me. Item eſt iraſcens & ſeditioſus. Facilis enim eſt ad mouendum brigam magnam & ſeditionem. Vnde Prouer. 14. Impatiens operabitur ſtultitiam. Et Iob 5. dicitur, quod virum ſtultum interfecit iracundia. Item eſt torpens & deſidioſus. Tardus enim eſt ad omne bonum, & credendum & faciendum. Vnde Luc. 24. O ſtulti & tardi corde ad credendum his quæ locuti ſunt Prophetæ. Et Eccleſ. 4. dicitur, quod ſtultus complicat manus ſuas, & laborat ſi ad os miſerit eas. Item eſt loquax & tumultuoſus. Eſt enim proprium ſtulti ſemper velle loqui Eccleſiaſt. 10. Stultus verba multiplicat. Et Eſa. 19. Stultus autem fatua loquitur. Et Eccle. 5. In multis ſermonibus erit ſtultitia. Item eſt procax & iniurioſus. Vnde Prouerb. 29. Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus Eccl. 10. Labia imprudentium præcipitabunt illum, initium verborum eius ſtultitia. Item eſt lætus & ſolatioſus. Stultus enim non quærit niſi eſſe in lætitia & quiete. Vnde Eccl. 7. Cor ſtultorum vbi lætitia. Et Prouer. 10. Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus. Item eſt inſcius & obliuioſus, quia ſtultus neſcit aliquid quod pertineat ad ſalutem. Vnde Prouerb. 7. Neſcit quod ad vincula ſtultus trahatur. Et 1. Cor. 2. Stultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere. Et in Pſalm. Vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non intelliget, &c. Et ſic ſufficit de Stultitia.

Stupor. Stupere. Nota, quod ſtupor proprie idem eſt, quod inſenſibilitas. Vnde mẽbrum dicitur ſtupidum, quod inſenſibile efficitur. Mens enim ſtupere dicitur quando præ nimia admiratione nihil exterius ſentit. Quia igitur ſupra de imitari ſatis dictum eſt hoc ſolum notandum eſt, quod eſt ſtupor mentis, qui accidit de rebus inſolitis, arduis & ignotis. Et ideo poſſum dicere, quod quandoque ſtupet homo & vehementer miratur A

De mirabili ſcientiæ limpitudine,
De notabili decentiæ pulchritudine,
De terribili iuſtitiæ rectitudine,
De laudabili potentiæ fortitudine.

Stupor ergo accidit de limpitudine ſcientiæ mirabilis, & ſic ſtupemus, quando audiuimus ſubtiles ſcientias & occultas. Vnde de Regina Saba dicitur, quod audita ſapientia Salomonis præ ſtupore non erat in ea ſpiritus 2. Paral. 9. Item accidit de pulchritudine notabilium decentiarum. Stupet enim homo quando videt pulchritudinem admirandam. Et ſic ſtupebant Aſſyrii videntes Iudith. Vnde Iudith 10. Stupentes mirati ſunt nimis pulchritudinem eius. Item ſtupor accidit de mœſtitudine terribilium moleſtiarum ſeu rectitudine ſupernalium iuſtitiarum, & ſic ſtupemus quando videmus terribilia Dei iudicia & in proximis & in nobis Deuteronom. 28. Stupebis ad terrorem eorum, quæ videbũt oculi tui. Item ſtupor accidit de magnitudine, ſiue de fortitudine æternalium potentiarum. Et ſic vere ſtupemus, quando videmus aliqua mirabilia in natura, quæ, ſcilicet, ſunt impoſſibilia fieri per potentiam inferiorem, ita quod ſolum pertinent ad potentiam diuinam, & ſuperiorem. Et ſic ſtupebant homines de mirabilibus Chriſti & Apoſtolorum. Vnde de paralytico curato dicitur Luc 5. quod ſurrexit, & tulit lectum ſuum in quo iacebat, & ſtupor apprehendit omnes, &c. Vide ſupra de Mirari, & de Miraculo.

Suadere. Nota, quod ſuadere eſt idem, quod monere, inducere, attrahere, hortari. Et pertinet ſuadere ad benignitatem, ſicut præcipere ad ſeueritatem. Et ſumitur communiter in malo, quia ſcilicet illi ſolent blande inducere, & ſuadere qui volunt decipere vel fraudare, ſimiles aucupi, qui ſibilando auem trahit ad laqueum. Et ſic dicitur Iud. 14. Blandire viro tuo, & ſuade vt tibi dicat quid problema ſignificet. Sic etiam ſuadebant ſibiinuicem illi de quibus dicitur 1. Mach. 1. Exierunt de Iſrael viri iniqui, & ſuaſerunt multis dicentes, eamus & diſponamus teſtamentum cum gentibus. ¶ Aliquando tamen ſuaſio ſumitur in bono, & ſic nihil aliud eſt quam blanda, & ſuauis ad bonum inductio, & monitio. Et ſic ſumitur Act. 13. vbi Paulus, & Barnabas ſuadebant fratribus, quod permanerent in gratia. Et Apoc. 3 dicitur. Suadeo tibi emere aurum probatum ignitum vt locuples fias. Et ſic ſufficit. A

Suauis. Suauitas. Cũ ſuauitas, & dulcedo quaſi pro eodem ſupponant, excepto hoc, ꝙ dulcedo pertinet ad guſtum, & ſuauitas pertinet ad actum, notare poſſumus, quod ſicut de dulcedine dictum eſt, ſuauitas multis modis ſumitur. Inuenitur enim in ſancta ſcriptura A

Suauitas { Deſiderabilis,
Remunerabilis,
Vituperabilis.

Prima eſt ſuauitas æternæ fœlicitatis,
Secunda eſt ſuauitas æternæ benignitatis,
Tertia eſt ſuauitas externæ delectabilitatis.

¶ Primo dico, quod eſt ſuauitas quam debemus concupiſcere, & iſta eſt illa qua Deus eſt miſericors, & ſuauis ipſum diligentibus, & qua æterna gloria eſt ſuauis, & delectabilis deguſtantibus. Vnde de ipſo poſſumus dicere, quod ipſe eſt

Suauis

Suauis { Pœnitentibus, ipsis misericorditer indulgendo,
Contemplantibus, ipsos spiritualiter confortando,
Triumphantibus, ipsos supernaliter præmiando.

De suauitate quam in ipso inueniunt pœnitentes, dicitur in Psa. Tu Domine suauis, & mitis, & multæ misericordiæ omnibus inuocantibus te. De suauitate quam in ipso inueniunt cōtemplantes, dicitur in Psalm. Gustate & videte quoniam suauis est dominus, beatus vir qui sperat in eo. Et Matth. 11. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. De suauitate vero, quam in ipso inueniunt triumphantes, scilicet, beati in gloria permanentes, potest dici illud Psalm. Et tu Domine fac mecum propter nomen tuum, quoniam suauis est misericordia tua. Vnde & beati possunt dicere illud Sap. 12. O quam bonus, & suauis est Domine spiritus tuus in nobis, quia sicut dicitur in Psalm. Suauis Dominus vniuersis, & miserícordia eius super omnia opera eius. Ista est ergo
B suauitas quam debemus concupiscere. ¶ Secundo dico, quod est suauitas quam debemus cunctis facere, & ista est suauitas benignitatis, qua, scilicet, nos debemus esse omnibus misericordes, & suaues, scilicet, In verborum eloquentia. In operum efficacia. In famæ redolentia. De suauitate sermonis dicitur Eccl. 40. quod tibia, & psalterium suauem faciunt melodiam, & super vtraq; lingua suauis. De suauitate operis dicitur Iudic. 9. Nunquid possum deserere dulcedinem meam fructusque suauissimos? De suauitate vero famæ vel nominis dicitur Eccle 39. Quasi libanus suauitatem odoris habete Eccl. 33. Quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris. Ista est ergo suauitas, quam debemus cunctis reddere.
C ¶ Tertio dico, quod est suauitas delectabilium huius mundi, scilicet,

Diuitiarum temporalium,
Deliciarum corporalium,
Eminentiarum sæcularium.

De suauitate diuitiarum dicitur Prou. 20. Suauis est homini panis mendacii, & postea implebitur os eius calculo. De suauitate deliciarum dicitur Eccl. 10. Muscæ morientes perdunt vnguenti suauitatem. Muscæ enim sunt mundi peccatores, qui quādo moriuntur suauitate deliciarum priuantur. De suauitate vero eminentiarum dicitur Gen. 2. quod mulier concupiscens Deitatem, videns lignum pulchrum visu, & ad gustandum suaue, gustauit de pomo vetito. Ista est ergo triplex suauitas mala, de qua dicitur Esa. 3. Erit pro suaui odore fœtor, & pro crispato crine caluitium, &c. Vide supra de Dulcedine, & quære exempla si vis.

A **Subter. Sub.** Nota, quod sub & subter, quæ sunt præpositiones, statum, partis, & loci inferioris significatiuæ, & significare possunt multipliciter in scriptura tam in bono quam in malo. Notare ergo possumus breuiter, quod in scriptura sacra inuenitur vnum sub quod est

Frequentandum,
Tolerandum,
Detestandum,
Conculcandum,
Formidandum.

B ¶ Et dico primo vnum Sub, quod debet cum diligentia frequentari, & istud est refugium diuinæ protectionis, quo, scilicet, ad Deum confugimus per orationem, dicendo illud Psalm. Sub vmbra alarum tuarum protege me. Exemplo pullorum, qui à facie milui fugiunt sub alis gallinæ, quia ipse est qui congregat filios suos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alis, sicut Matth. 23. Et sub vmbra crucis diuinæ passionis debemus manere per deuotionem Cant. 2. Sub vmbra illius quem diligebam sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Iste est enim sicut arbor ficus, sub qua ruta melius dicitur virere, & proficere, & sub qua tauri ligati melius dicūtur mansuescere. Quia, scilicet, si sub cruce per deuotionem manserimus, melius per gratiam virescimus, & per patientiam, & mansuetudinem nos domamus. Vnde Iud. 6. dicitur, quod Angelus sub quercu sedit. Et Iob 9. Sub Deo incuruantur, qui portant orbem. Istud est igitur sub, quod debet cum diligentia frequentari.
C ¶ Secundo dico, quod est vnum sub, quod debet cum patientia tolerari, & sic per sub, intelligitur status subiectionis, quo sub iugo obedientiæ residemus. Balsamus enim non Sophisticatus descendit sub aqua, signans bonos, quæ semper subesse volunt, & non præesse, & per obedientiam inferius subiacere. Radix n. quæ est sub terra, est pars arboris vtilior, & melior, & ad sustētandum arborem habilior, quia, scilicet, illi qui sunt in statu subiectionis, & obedientiæ, maioris sunt virtutis, & efficaciæ Ezec. 17. Radices eius sub ipsa erant. Vnde de isto dicitur Luc. 7. Nam & ego homo sum habens sub me milites, & dico huic, vade, &c. Istud ergo sub, debet cum patientia tolerari.

¶ Tertio dico, quod est vnum sub quod debet cum sapientia detestari, & illud sub significat illam subiectionem qua nos diabolo subiacemus per peccatum, & qua carni, & mundo per malas concupiscentias sive complacentias subiicimus, & substamus. Peccatum enim nos facit esse sub, & non supra, contra illud dicitur iustis Deut. 28. Constituet te Dominus in caput, & non in caudam, & eris semper supra, & non subter. Vnde peccator de illo sub potest dicere illud ad Rom. 7. Ego autem carnalis sum, venūdatus sub peccato. Diabolus enim est sicut arbor nucum, quæ dicitur à nocendo, quia cunctis, quæ sub ipsa sunt nocet, sic iste omnibus, qui ei per peccatū subiiciuntur. Similis Marti, quo dicitur contineri bellum, carcer & inimicus secundum Astron. quia, scilicet, qui sub potestate diaboli sunt, sunt Dei inimici, carcere peccati detenti, & bello tormentorum infernalium reseruati. Psalm. Populi sub te cadent in corda inimicorum regis. Vnde de isto sub animæ peccatrici dicitur Hier. 2. Sub omni ligno frondoso prosternebaris meretrix. Istud est ergo sub, quod debet cum sapientia detestari. D

¶ Quarto dico, quod est vnum sub, quod debet cum vigilantia conculcari, & illud sub, nihil aliud est vel significat, quam bona mundi, quæ hic subtus & inferius continentur. Ista enim sunt conculcanda, & cordialiter comdemnenda. In oleo & vino illud quod submanet, est impurum & fæculentum, ita quod nihil valet. Illud vero quod est supra, est vtile atque bonum. Ad denotādum, quod ista quæ sunt hic sub cœlo & sub sole, non sunt respectu superiorum vtilia, sed potius inutilia atque vana Eccl. 12. Vidi cuncta, quæ sub sole sunt, & ecce vniuersa vanitas. Et ideo talia debent vilipendi & conculcari. Vnde de muliere euangelica dicitur Apoc. 12. quod ipsa erat amicta sole, & luna sub pedibus eius. Luna enim, id est, mundialis prosperitas debet esse per contemptum sub pedibus mentis nostræ. E

¶ Quinto dico, quod est vnum sub, quod debet cum tremulentia formidari, & istud est sub, quod est inferius in inferno, vbi scilicet sub terra lugent dæmones & damnati. Vnde Iob 16. Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis. Istud est ergo quintuplex sub, quod in scriptura multipliciter reperitur. Et sic sufficit. F

Subditus. Subiectus. Subdere. Subiicere. Nota, quod subditio vel subiectio seu etiam subiugatio sunt, quædam nomina seruitutis. Vnde quia seruitus quandoque est bona, quandoque est mala, notabo, quod subiectio sumitur multis modis. Est enim A

Subiectio { Perfectorum,
Peccatorum,
Bonorum,
Damnatorum.

Subiiciuntur { Perfecti suis maioribus,
Infecti multis criminibus,
Beati cœli numinibus,
Damnati inferni dæmonibus.

¶ Est igitur subiectio perfectorum, quæ est virtuosa, quia etiam de Christo dicitur Lucæ 2. quod pergens cum parentibus erat subditus illis. Item est subiectio peccatorum, quæ est vitiosa, & ista est illa qua peccator subiicitur criminibus, & peccatis, de qua Sap. 1. In maleuolam animam non intrabit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Item est subiectio beatorum, quæ est gaudiosa, & ista est illa qua ipsi perfecte subiiciūtur Deo, & qua eisdem subiiciuntur omnia, de qua in Psal. 8. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Item est subiectio damnatorum, quæ est dolorosa, & ista est illa qua ipsi damnati subiiciuntur miseriis, & tormentis, de qua Hier. 27. Subiicite colla vestra Regis Babylonis iugo. B

¶ His igitur præmissis, de bona, & morali subiectione est aliquid dicendum. Dicamus ergo, quod sicut in natura sunt aliquæ creaturæ superiores, aliquæ inferiores, ita tamen, quod superiores regunt, & dominantur, inferiores vero obediunt, sequuntur & subiiciuntur, sic vere in Ecclesia Deus aliquos posuit vt præessent, alios statuit qui subessent Prælati enim sunt instituti ad dominandum, subditi vero facti sunt ad ministrandum, quia, scilicet, ad prælatos pertinet dominari, ad subditos pertinet obedire. Et ideo breuiter de subiectione, quæ fit per humilitatem, dicitur in Psalm. Subditus esto Domino, & ora eum. Et sic dicitur 2. Mach. 2. Iustum est mortalem subditum esse Deo. De subiectione vero Prælati, quæ fit per obedientiæ sedulitatem, dicitur ad Roma. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. De subiectione etiam proximi, quæ fit per mutuam charitatem dici-

dicitur 1. Pet. 2. Subditi estote omni humanæ creaturæ propter
C Deum. Et ad Eph. 5. Subiecti inuicem in timore Dei. ¶ Vbi aduerte, quod subditi debent

Humiliter subiugari,
Communiter colligari,
Reuerenter famulari.

Isti enim internam humilitatem debent obseruare. Fraternam charitatem debent colligare. Supernam authoritatem debent formidare. ¶ Dico ergo primo, quod subditi debent humiliter conuersari. Subditi inquit. Nomen enim subiectionis, status inferioritatem, & humilitatem designat. Natura.n. quamuis dederit cornua arietibus, non tamen ouibus, elementa etiam superiora quamuis sint leuia, illa tamẽ q̃ subsunt. s. inferiora, sunt põderosa naturaliter, & grauia. Quia pro certo charissimi quamuis in grege fidelium illi qui sunt arietes. s. prælati superiores & maiores, habeant quandoq; cornua per superbiam vel superbiæ vanitatem, illi tamen qui oues sunt. s. simplices subditi, debent carere talibus cornibus per humilitatem, & obedientiam. Quamuis. n. illi sursum per elationem mentis quandoq; eleuentur, isti tamen per humilitatẽ inferius premuntur. Subditi inquit 1. Par. 22. Subiecta sit terra corã Domino. Et bene subditi dicuntur terra, quæ. s. ventis interclusis agitatur, omnibus elementis subiicitur, à cunctis conculcatur transeuntibus, grandinibus à nubibus venientibus flagellatur, à leone etiam cum iratus fuerit, ictibus caudæ verberatur. Quia proculdubio simplices, & subditi inter se ventis vanitatis interclusis agitantur per discordiam à transeuntib. s. à balliuis, & officialibus conculcantur per iniuriã, à nubibus, i. à superiorib. grandinibus flagellantur per exactionem, & molestiam, à leonib. i. à tyrannis crudelibus verberantur per sæuitiam, & rapinam Gen. 1. Replete terram, & subiicite eam. Isti ergo debent humiliter conuersari, quia, scilicet, illi debent esse subiecti. Quod tamen est cõtra multos, qui, scilicet, nolunt subiici, sed præfici, nolunt subesse, sed præesse, nolunt humiliter cõuersari, sed magis superbe, & sublimiter dominari. Istud patet in ambitiosis, similibus vento, & igni, qui si sub terra teneantur, nõ cessabunt eam concutere donec egrediantur exterius, quia tales ambitiosi abhorrent locum subiectionis, & affectant locum eminentiæ, & prælationis, & ideo non cessant terram, id est, ecclesiam in qua sunt, per lites, & contentiones concutere, donec possint pertingere ad optatũ, & venire 2. Pa. 21. Rebellauit Edom ne esset subditus Iudæ. Non sic fratres charissimi, sed debemus conuersari. Subiecti inquit. 1. Petr. 2. Adolescentes subditi estote
D senioribus. ¶ Secundo dico, quod isti debent tenaciter copulari inuicem, quia illi, qui sunt eiusdem Domini subditi, debent & cum Domino suo, & inter se simul stabiliter & concorditer esse iuncti. Exemplo apum, inter quas illæ, quæ vni Regi subiiciuntur, simul & inuicem commorantur. Ad denotandum, quod nos qui vni Deo vel vni prælato sumus subditi debemus esse per amorem, & concordiam simul iuncti. Inuicem inquit. Vnde 1. Ioa. 4. Diligamus inuicem, quia charitas ex Deo est, quia sicut dicitur ibidem. Si Deus dilexit nos, & nos debemus inuicem diligere, quia si diligamus inuicem, Deus in nobis manet. Vnde de tali charitatiua combinatione, & subiectione potest intelligi illud Exod. 26. Binæ bases singulis tabulis per duos angulos subiician-
E tur. Isti ergo debent concorditer colligari. ¶ Tertio dico, quod isti debent mentaliter excitari vel turbari. In timore inquit. Ad subditum enim pertinet, quod reuereatur, & timeat Dominum suum, & magistrum. Vnde etiam aliæ aues aquilæ subditæ dicũtur ipsam timere, & vocem ipsius formidare, sic nos debemus illos quibus sumus subditi, timere, & eis cum reuerentia obedire. In timore inquit. Vnde 1. Pet. 2. Serui, subditi estote dominis in omni timore. Hæc ergo de Subditis sufficiant. Vide de Obedire, de Sequi, de Seruus, & in aliis similibus titulis.

A Sublimitas. Sublimis.

Nota, quod in scriptura inuenitur multiplex sublimitas, videlicet Sublimitas

Interioris intentionis,
Vtilioris perfectionis,
Superioris prælationis,
Exterioris promotionis,
Deterioris elationis.

¶ Prima est sublimitas mentalis, quia scilicet affectio mentis nostræ debet esse sublimis, & erecta superius ad æterna, & hoc ipsa contemplando, & etiam ipsa affectando. Et de ista sublimitate mentis potest dici illud Iob 40. Circumda tibi decorẽ, & in sub-
B limi erigere, & speciosis induere vestibus. ¶ Secunda est sublimitas affectus moralis, & ista est sublimitas vitæ, & morum, id est, excellentia perfectionis, & sanctitatis, ad quam est difficile attingere, de qua Esa. 52. Ecce intelliget seruus meus Iacob, & exaltabitur, & sublimis erit valde.

C ¶ Tertia est sublimitas supernalis culminis scilicet gloriæ Paradisi, in qua scilicet beati gloriosi sunt & sublimes, de qua dicitur Iob 5. quod Deus ponit humiles in sublime, & mœrentes erigit sospitate. ¶ Quarta est sublimitas status, & gloriæ mundano- D
rum, qua Dan. 2. facta interpretatione somnii, Rex Danielem in sublime extulit. Verumtamen ista sublimitas cito deprimitur, quia quando rota voluitur, illud quod erat sublime bassum efficitur, & illud quod infimũ erat, eleuatur. Sic isti qui in hoc mundo infimi, & pauperes sunt, post mortem in Paradiso sublimes erunt, illi vero qui modo in mundo sunt sublimes, tunc temporis bassi erunt, de qua Esa. 2. Oculi sublimis hominis humiliati sunt, & incuruabitur altitudo virorum. Et Ezech. 17. Humiliaui lignum sublime, &c. ¶ Quinta est sublimitas criminalis, cordialis, E
scilicet, superbiæ, quæ cor facit altum, & sublime, contra illud quod dicitur Luc. 12. Nolite sublime extolli. Et 1. ad Tim. 6. Præcipe diuitibus huius sęculi non altum, & sublime sapere, nec sperare in incerto diuitiarum. Ista est ergo quintuplex sublimitas tam in bono, quam in malo, sed non prosequor, nec pono exempla, quia supra de Altitudine, & de Elatione, & de excelso satis dictum est, & infra de Sursum aliquid docetur.

Subito.

Nota, quod subito significat actuum celeritatem, A
secundum quod illa quæ fiunt subito, sunt siue bona siue mala, secundum hoc actus subitaneus potest dici bonus vel malus. Et sic possum notare, quod in scriptura inuenio vnum Subito

Prompti vigoris,
Magni valoris,
Magni timoris,
Magni furoris,
Grandis doloris.

¶ Primum est subito obedientiæ, quia scilicet obedientes debent B
subito, & prompte, & celeriter obedire, similes luci, quæ ab oriente in occidentem subito se diffundit, de quo Actor. 9. Subito circumfulsit eum lux de cœlo. ¶ Secundum est subito Dei poten- C
tiæ, quia scilicet Deus operatur subito. Natura enim non consueuit facere aliquid subito, nec in instanti sicut Deus. Vnde Esa. 60. Ego Dominus subito faciam illud. ¶ Tertium est subito Dei D
iustitiæ, quia iustitia diuina subito irruit in iniustos. Exemplo aquilæ, quæ subito irruit in ardeam vel in picam quem videt inferius natitare. Et de hoc Esa. 30. Subito dum non speratur, veniet contritio eius. ¶ Quartum est subito magnæ sæuitiæ, & istud est E
illud quo crudeles mouentur ad iram subito, & quo præcipites iudices moueantur subito ad vindictam vel etiam ad rapinam. Similes catto, qui insidians muri fingit se mitem, & tamen statim quando videt eum, prosilit in eundẽ, sic tales in pauperes, & simplices. Vnde in Psalm. Subito sagittabunt eum, & non timebũt, &c. ¶ Quintum vero subito est magnæ tristitiæ, & illud est subito F
mortis quia scilicet subito dum non speratur, veniet mors Iob 7. Visitas eum diluculo, & subito probas illum. Vnde etiam animæ desolatæ dicitur Esa. 47. Venient tibi hæc duo subito in die vna, sterilitas & viduitas. Vide de Cito, de Repente, & de similibus.

Substantia.

De substantia in quantum dicit mihi cuiuslibet rei essentiam & qualitatem, quidditatem ex materia & forma cõstantem, nihil ponitur in scriptura, sed substantia in quantum potest significare possessionem seu diuitiarum acquisitionem vel congregationem, aliquid est dicendum. Cum ergo homo possit habere & possidere sex genera rerum, scilicet, corpus, animam, gratiam, scientiam, gloriam, & mundi opulentiam, possum notare, quod in scriptura Inuenio substantiam multipliciter intellectam. Inuenio. n. Substantiam A

Corporalem,
Pectoralem,
Virtualem,
Cordialem,
Æternalem,
Temporalem.

¶ Substantia corporis est fragilissima, de qua in Psalm. Memora- B
re quæ mea substantia, &c. Et alibi: Substantia mea tanquam nihilum ante te. ¶ Substantia pectoris est anima, quæ est nobilissima, & de hac potest dici illud Eccl. 13. Bona est substantia cui nõ est peccatum in conscientia.

¶ Substantia virtualis seu gratiæ est vtilissima, & de ista potest dici illud Prou. 10. Substantia diuitis vrbs fortitudinis eius. Et Iosuæ 22. In multa substãtia & diuitiis reuertimini ad sedes vestras. Istam tamen substantiam perdunt homines quando peccãt. Exemplo filii prodigi, qui dissipauit substantiam suam viuendo luxuriose Luc. 15. Quia sicut dicitur Eccl. 40. Substantia impiorum quasi fluuius siccabitur.

¶ Substantia cordialis seu scientiæ est amantissima, facit enim hominem honorari Ecclesi. 10. Est homo honorabilior propter suam substantiam.

Substantia æternalis seu gloriæ est fœcundissima. Ista nunquam deficit nec minuitur. Et de ista potest dici illud quod dixit dominus Salomoni: Diuitias, gloriam & substantiam dabo tibi, & Sap. 16. Substantiam tuam & dulcedinem tuam in filios ostendisti. ¶ Substantia vero opulentiæ est debilissima, quia temporalis opulentia parum durat, vnde Prou. 13. Substantia festinata minuetur. De substantia ista vltimo modo sumpta, scilicet, de diuitiis huius mundi multa possunt dici, sed supra de diuitiis satis dictum est, & etiam in multis titulis huius operis.

C ¶ Hoc solum ergo notabo quod tales substantiæ temporales si expenduntur, sunt proficuæ, si retinentur sunt nocuæ. Istæ enim ad propriam sustentationem & ad pauperum releuationem sunt ordinatæ, & ideo qui aliter ipsis vtitur, sine ratione operatur Eccl. 14. Viro tenaci & cupido sine ratione est substantia, vnde Prou. 3. Honora dominum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum da pauperibus. Et bene dicit de tua; quia Eleemosyna non valet nisi de proprio detur, sicut nec minutio infirmo proficeret, si alienum sanguinem extraheret & non suum, quia sicut dicitur Eccl. 34. Qui offert sacrificium de substantia pauperis, sicut qui victimat filium in conspectu patris. Vide supra de Diuitiis.

A **Subuertere.** Cum subuertere nihil aliud sit quam illud quod sursum est subtus vertere, possum dicere quod subuersio quadruplex inuenitur, scilicet, Subuersio

Virtuosa,
Criminosa,
Dolorosa,
Luctuosa.

Virtuose subuertitur reus pœnitendo,
Criminose subuertitur homo peccando,
Dolorose subuertitur diues decipiendo,
Luctuose subuertitur reus moriendo.

B ¶ Primo quod est quædam subuersio virtualis mutationis, & ista est illa qua congeries vitiorum, ędificium diabolicum per pœnitentiam subuertitur & quassatur, de qua Ionæ 3. Adhuc 40. dies & Niniue subuertetur, quia Niniue quæ est ciuitas diabolica, scilicet, conscientia peccatorum, tunc proculdubio subuertitur quando per quadragesimam vel pœnitentiam in melius commutatur, vnde 3. Reg. 19. Spiritus fortis & grandis subuertens montes, & conterens petras apparuit Heliæ. Talis autem subuersio fit per ministerium boni prædicatoris, cui dæmones videntur dicere illud Luc. 23. Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram &c. Nam prædicatoribus dicitur Iob 12. quod si Deus continuerit aquas, omnia siccabuntur, & si dimiserit eas, subuertent terram. Deus enim vt dicitur ibidem, multiplicat gentes, & perdit eas, & subuersas in integrum restituit.

C ¶ Secundo dico quod est quædam subuersio criminalis corruptionis, & ista est illa qua homo per vitia & peccata a virtutum rectitudine subuertitur & cassatur, subuertuntur enim

Quidam per superbiæ vanitatem,
Quidam per luxuriæ voluptatem,
Quidam per discordiæ contrarietatem,
Quidam per auaritiæ cupiditatem,
Quidam per hæresis & malitiæ falsitatem.

Quod superbia subuertat, patet Eccl. 10. vbi dicitur quod initium peccati superbia, qui tenuerit eam, adimplebitur maledictis, & subuertet eum in finem. Quod luxuria etiam subuertat, patet Dan. 13. Vbi seni luxurioso dictum est. Semen Chanaam, & non Iuda species decepit te, & concupiscentia subuertit cor tuũ. Item quod discordia subuertat, patet 2. Tim. 2. vbi dicitur. Noli verbis contendere, ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionem audientium. Item quod auaritia subuertat, patet Iob 28. vbi dicitur ꝙ terra de qua oriebatur panis in loco suo igni subuersa est. Item quod hæresis mala doctrina subuertat, patet ad Titum 1. vbi dicitur de hæreticis quod vniuersas domos subuertunt, docentes quæ non expedit. Ista est ergo subuersio criminalis corruptionis.

D ¶ Tertio dico quod est quædam subuersio temporalis afflictionis & est illa qua diuites a statu proprio aliquoties subuertuntur, & qua per occulta Dei iudicia ad paupertatem de diuitiis reducuntur. Deus enim subuertit a radicibus montes, sicut dicitur Iob 28. Figura in Ægyptiis & Pharaone qui dum in equis & curribus persequerentur filios Israel, & per sicci maris mediũ introissent, reduxit super eos Deus aquas maris & subuertit rotas curruum in profundum, sicut dicitur Exod. 14. Ad denotandum quod sæpe fit quod cum diuites & superbi in suis potentiis gloriantes mare mundanæ flexibilis prosperitatis ingrediuntur, filios Israel, id est, pauperes & simplicos persequentes, dominus ipsos quandoque subuertit, & in profundum paupertatis & miseriæ demergit. Vnde de fortuna & talibus dicitur Iob 22. quod sublati sunt ante tempus suum, & fluuius subuertit fundamenta eorum. Ista est ergo subuersio temporalis afflictionis.

¶ Quarto dico quod est subuersio æternalis punitionis, & ista est illa qua peccatores in inferno subuertuntur, & qua post vitæ discessum damnationi perpetuæ supponuntur, de qua Amos 4. Subuerti vos sicut subuertit dominus Sodomam & Gomorrhã: & Iud. 8. dicitur quod Gedeon subuertit turrem Phanuel occisis habitatoribus ciuitatis. Hoc igitur de subuersione sufficit gratia breuitatis. E

Succendere. Nota quod succendere idem est quod ignem ministeri aliter inflammare, & ad ardendum quibusdam adminiculis excitare. Et ideo secundum quod in scriptura inuenitur diuersitas ignium, secundum hoc inuenimus diuersitatem succensionum. Notemus ergo quod quadrupliciter homines succenduntur, scilicet, A

Virtuose sanctis feruoribus,
Vitiose malis ardoribus,
Dolorose mundi laboribus,
Luctuose orci doloribus.

¶ Primo modo succenditur iustus per veram dilectionem, quia scilicet, quando per ventum sancti spiritus insufflatur, vel quando pinguedine diuinæ gratiæ impuguatur vel quando prædicatorum sermonibus sicut ventilabris excitatur, tunc ad sancte diligendum & affectandum multipliciter inflammatur. Et de hoc in Psal. Ignis a facie eius exarsit, carbones succensi sunt ab eo, & Esa. 10. dicitur quod gloria succensa ardebit quasi ignis combustio, & erit lumen Israel in igne & sanctus eius in flamma. B

¶ Secundo succenditur peccator per malam affectionem, quia sicut arbores gummosæ qualis est pinus & abies, fallaciter succenduntur, & difficiliter extinguuntur sic peccator qui gummosa pinguedine carnalitatis est plenus, faciliter per mala desideria accenditur, sed accensus non faciliter temperatur Esa. 9. Succensa est quasi ignis impietas. Dæmones enim quando capiunt ciuitatem animæ per peccatum, statim succenditur per malum desiderium & affectum 1. Reg. 30. Amalechitæ impetum fecerunt in Sycelech, & succenderunt eam. Aliquando enim ibi succenduntignem iracundiæ, aliquando ignem luxuriæ, & sic de aliis malis ignibus. Vide eos supra de igne Hier. 50. Succenderunt Chaldæi domum regis. C

¶ Tertio dico quod succenditur pauper per mundi tribulationem & afflictionem. Ignis enim mundanæ tribulationis quotidie per tyrannos in pauperibus succenditur, & per adulatorum sufflamina augmentatur, ita quod turba pauperum succenditur & crematur Hier. 7. Patres succenduntignem, filij apportant ligna, mulieres conspergunt adipem ad faciendum placentas, & Esa. 1. Ciuitates vestræ succesæ sunt igni, regiones vestras coram oculis vestris alieni deuorant. D

¶ Quarto modo succenditur anima per damnationem. Exemplo lapidis Asbesti, qui semel succensus, nunquam amplius potest extingui Deut. 22. Ignis succensus est in feruore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. Est igitur quadruplex succensio. Vide supra de Igne & de accendere, vbi plene est factum. E

Succingere. Vide supra de Accingere: & sufficit.

Sufficientia. Nota quod sufficientia est virtus qua appetitus animi a suis desideriis quietatur. Sine enim ista non potest animus quiescere, quinimo sine ista semper solet ad alia aspirare. Sufficientia vero medium tenet, diminutum & superfluum sunt extrema. Et ideo breuiter notare possum quod triplex est sufficientia. Reperitur enim sufficientia bonorum A

Exteriorum,
Interiorum,
Superiorum.

Prima est corporis sustentatiua,
Secunda est animi quietatiua,
Tertia est bonorum cumulatiua.

Prima est in rerum temperata possessione,
Secunda est in mentis regulata affectione,
Tertia est in cœli cumulata successione.

¶ Primo dico quod est quædam sufficientia corporalis, & ista nihil aliud est quam temperata mediocritas bonorum temporalium huius mundi, ad vitæ necessaria requisita. Sufficientia enim temporalium est comẽdabilis, superfluitas vero & diminutio detestabilis, Ille.n. qui discrete nutrit apes, non debet eis de melle B

melle nimis vel parum dimittere, sed mediocrites & ad sufficientiam, quia si nimis de melle habuerint, moriuntur, sicut dicit Plinius. Sic vere mellis bonorum temporalium sufficientia proficit, superfluitas vero vel diminutio officit. Nam si nimis abundat, tunc ad opera bona pigrescimus, si vero plus debito deficit, tunc per desperationem & impatientiam deficimus & perimus. Et ideo bene dicitur Exod.16. Colligat vnusquisque quod sufficit ad vescendum. Carnes enim si sint superfluè pingues vel nimis macræ, non sunt ad esum vtiles. Superflua enim pinguedo inflammat calorem, stomachum lubrefacit, macræ vero carnes stomachum infrigidant, & à sanguine depauperant totum corpus. Mediocritas vero commendatur. Sic vere charissimi est de substantia temporali, si enim est nimis pinguis & lauta, nocet, quia hominem inflammat per auaritiam, & lubrefacit per luxuriam. Si vero fuerit nimis macra vel tenuis, facit hominem per impatientiam & desperationem frigidum, & sanguine diuinæ gratiæ denudatum. Sufficientia ergo quæ tenet medium commendatur. Paupertas vero & diuitiæ excessiuæ, quæ sunt extremi termini, reprobantur. Non enim oportet excedere in diuitiis, iuxta illud Exod. 36. Cessatum est à muneribus offerendis &c. non oportet excedere in miseriis. Vnde Angelo percutienti dicit Deus 2.Reg.23. Sufficit, contine manum tuam. Sed oportet incedere viis mediis, exemplo Apostoli, dicentis Philip. 4. Ego autem didici in quibus sum sufficiens. Quia sicut ipse dicit 1. Tim.6. Quæstus magnus est pietas cum sufficientia. Et propter hoc ipse docet 2. Cor. 9. In omnibus omnem sufficientiam habentes abundetis in omne opus bonum. Ista est igitur sufficientia temporalis.

C ¶ Secundo dico quod est sufficientia cordialis, & ista est illa qua sancti & iusti ita sunt gratia Dei repleti, quod gradu & statu sibi à Deo concesso per omnia sunt contenti. Exemplo canis nobilis, qui quamuis multum currat & laboret ad magistri sui imperium, cõtentus tamen est vili & modica parte prædæ, quinimo si nihil penitus habuerit, ex hoc ad aliam currere, non dimittit. De dromedariis etiam legimus, quod sunt animalia parci victus, & quod post longissimos terrarum circuitus, vili & modico cibo, sc. dactylorum ossibus sunt contenti. Sic vere charissimi, viris sanctis & virtuosis & nobilibus sufficit tenuitas, & bonorũ temporalium modica quantitas. Sufficit enim eis voluntatem Christi magistri sui facere, & ad laborẽ & ad bona opera currere, & de bonis solum vitæ necessaria reportare 2.Cor. 12. Saule, sufficit tibi gratia mea. Et bene dicit gratia, quia pro certo victus sufficientiæ non habetur, nisi prius Deus & Dei gratia habeatur. Deus enim solus replet cor humanum, & ideo bona quæ habentur, illis non possunt sufficere, qui primo Dei gratia non studuerint se replere, teste Apostolo 2.Cor.3. Sufficientia nostra ex Deo est. Et propterea sanctis modica sufficiunt, quia semper secum Deum (qui est maximus) habent. Quando enim delicatis cibariis fuerit homo primo satiatus, pauca grossa cibaria sufficiunt in fine mensæ. Sic qui gratia & virtutibus fuerit repletus, contentus paucis temporalibus erit, iuxta illud 4. Reg. 13. Contentus esto gloria, & esto in loco tuo. Ista est ergo sufficientia cordialis, quæ sola diuites facit, quia secundum Sene. Diues est qui minus cupit, non qui magis habet, & econuerso pauper est non qui minus habet, sed qui plus cupit. De tali sufficientia dicitur Tob.4. Sufficiebat nobis paupertas nostra, & Eccl.29. dicitur. Minima pro magnis tibi placeant. Quod proculdubio est contra multos, qui, sc. ita sunt ambitiosi, cupidi & auari, quod in acquirendo nõ possunt figere gradum, quin in acquirendo quanto plus acquirunt, tanto minus sufficiunt acquisita, & tanto semper appetunt ampliora. De natura enim ignis est quod quanto plura ligna in eo ponuntur, tanto amplius inualescit. Ideo Prou.30. dicitur. Ignis nunquam dicit sufficit, quia, sc. cordi inflammato per auaritiam non sufficiunt omnia bona mundi. Quod apparuit in Alexandro, cui non suffecit vnum mundum acquisisse, quando audiuit plures alios mundos esse, vnde Esa.40. Libanus non sufficiet ad succẽdendum, & animalia eius non sufficient ad holocaustum. Sed de hoc vide supra de Ambitione & Auaritia. Patet ergo quod est quædam sufficientia cordialis vel etiam virtualis.

D ¶ Tertio dico quod est quædam sufficientia supernalis, & ista sufficientia est gloria paradisi, quæ tanta est, quod quilibet propria gloria taliter est contentus, quod amplius nihil vult habere, appetere seu velle. Nos etiam qui sumus in mundo, sumus sicut materia elementaris, quæ non est contenta forma sua, & ideo omnia elementa illa sunt corruptibilia. Illi autem qui sunt in gloria, sunt sicut materia corporum cœlestium, cui sufficit forma sua in tantum quod nulli alij appetit subiici, quapropter corpora cœlestia contingit, non corrumpit. Sic vere charissimi, voluntas beatorum est totaliter repleta & satiata beatifica forma sua, in tantum quod sibi sufficit, taliter quod nihil amplius appetit seu cupit. Nos autem qui elementares sumus, nullam sufficientiã in formis, id est, in bonis temporalibus reperimus. Tria enim sunt quæ causant sufficientiam beatificam, scilicet,

Plenissima delectatio,
Clarissima speculatio,
Dignissima sublimatio.

Ibi enim est plenitudo summi dulcoris Prou. 25. Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi. Item ibi est limpitudo clari splendoris, clare enim vident Deum Ioan.14. Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Item ibi est celsitudo grãdis honoris, quia scilicet, quilibet quodammodo est æqualis ipsi Deo. Vnde Mat. 10. Sufficit discipulo si sit sicut magister ei*. Sic igitur patet quod triplex est sufficientia, scilicet superior, interior, & exterior. Vide supra &c.

Summus. Summitas.

Nota, quod summus vel summum proprie dicitur illud quod in vnoquoque genere excellens, supremum & arduũ inuenitur, & sic summitas nihil aliud est quam cuiuslibet rei cacumen vel altitudo. Possum ergo notare quod sicut supra de altitudine, eleuare, erigere, & de sublimitate dictum est, multiplex etiam potest summitas reperiri, scilicet, summitas A

Æternæ Deitatis,
Internæ voluntatis,
Supernæ dignitatis,
Externæ potestatis,
Mundanæ vanitatis.

¶ Est igitur summitas maiestatis æternæ quia, scilicet, Deus super omnia est summus, & sua maiestas est super omnia summa. Vnde dicitur in Ps. A summo cœlo egressio eius &c. Vnde de ipso dicit Balaam Num.23. De summis silicibus videbo eum. ¶ Item est summitas voluntatis internæ, quia voluntas summa & excelsa efficitur, quando per affectionem & contemplationem sursum eleuatur. De qua in Ps. dicitur. Erit firmamentum in terra in summis montium, superextolletur super libanum fructus eius, & florebunt de ciuitate sicut fœnum terræ. ¶ Item est summitas dignitatis supernæ, & ista est summitas gloriæ paradisi, de qua Hie.38. Estote sicut columba nidificans in summo ore foraminis. ¶ Item est summitas potestatis externæ, & ista est summitas sæcularium dignitatum, in quibus ambitiosus semper desiderat summus esse. Vnde de ambitioso Iasone dicitur quod in semetipsum retorsit summum sacerdotium 2. Mach.4. ¶ Item est summitas vanitatis mundanæ, & ista est summitas & celsitudo superbiæ, quia, scilicet, superbi volunt esse in summo, de quo in Ps. Posuerunt sua signa, & non cognouerunt, sicut in exitu super summum. Patet ergo quomodo summitas sumitur multis modis, sed non prosequor, quia in prædictis titulis multa dixi. B

Super. Supra. Superius.

Superior. Sursum. Nota, quod super est quędam præpositio significans cuiuslibet rei, loci vel operis superioritatem vel excellentiam vel sublimitatem Et ideo secundum distinctiones quibus adiungitur, potest significare in bono, & in malo. Notare ergo possumus, quod ista dictio super, ad quinq; generaliter se extendit. Et sic videlicet dico, quod in scriptura inuenio super, quod pertinet ad A

Summum creatorem,
Altum præceptorem,
Iustum viatorem,
Vanum peccatorem,
Malum tentatorem.

Deus enim dicitur super, cunctis prædominando. Et sic dicitur in Ps. Excelsus super omnes gentes dominus, & super cœlos gloria eius. Prælatus est super, subditos præcellendo. Et de hoc Es.9. Super thronum Dauid, & super regnum eius sedebit, vt confirmet illud, & corroboret in iudicio &c. Iustus est super, summa concupiscendo. Et de hoc Esa.40. Super montem excelsum ascẽde tu, qui Euangelizas Sion. Impius est super, se cunctis præferẽdo, dicens cum diabolo illud Esa.14. Ascendam super altitudinem nubium, super astra cœli exaltabo solium meum. Diabolus est super, malos subiiciendo, & sic dicitur Iob 41. Ipse est rex super omnes filios superbiæ.

¶ Dicamus ergo primo, quod est superioritas summi creatoris, quia ipse Deus est super omnes, & quantum ad excellentiam naturæ, & quantum ad prædominium prælaturæ. De natura enim & de proprietate ipsius alios præcellente dicitur Ioan.3. Qui de terra est, de terra loquitur, qui de cœlo venit, super omnes est. De prælatura vero, & de potestate ipsius aliis prædominante dicitur in Ps. Exaltare super cœlos Deus &c. Sol enim superius B

residens in hemisphærio suo inferioribus influit, cunctaque fouet, vegetat atque regit. Vnde sol est super omnes creaturas non solum per nobilitatem conditionis, imo etiam per superioritatem prælationis, significans ipsum Deum, qui supereminet vniuersis, & sicut rex, & superior omnium habet curam. Et ideo sicut videmus, quod corpora superiora, & maxime sol ista inferiora solet illuminare, vegetare, & inflammare, sic Deus inferius illuminat corda per gratiam illustrando, vegetat cuncta per misericordiam confouendo, inflammat per iustitiam puniendo. De gratia sua dicitur Matth. 5. quod pater solem suum facit oriri super bonos, & malos. De misericordia sua dicitur in Ps. Fiat misericordia tua domine super nos &c. Miserationes eius, super omnia opera eius De iustitia vero dicitur 1. Reg. 2. Dominum formidabunt aduersarij eius, & super ipsos in cœlis tonabit. Quia pro certo charissimi de isto super, id est, de superioritate Dei, nō solum venit ad nos benignitas misericordiæ, imo etiam veritas, & iustitia, asperitas & seueritas, sicut de nubibus, quæ sunt desuper, non solum descendit ros, & pluuia imo etiam grando, fulgura & tonitrua, quia ipse non solum facit misericordiam humilibus iuxta illud Ps. Veniat super nos misericordia tua domine salutare tuum, imo etiam faciat iustitiam delinquētibus, quia sicut dicitur in Ps. Ipse pluit super peccatores laqueos, ignis, grando, nix &c Ista est igitur summitas vel superioritas summi creatoris. Ista autem superioritas tunc summe apparuit quando in Ascensione inferiora reliquit, & sursum ad cœlestia transuolauit. Exemplo ignis, cuius natura est sursum ascendere, & de imis ad superiora se leuare. Superius enim est sua regio, suaque propria habitatio, & mansio, iuxta illud Deut. 4. Dominus ipse est Deus in cœlo sursum, & Deut. 33. Habitaculum eius sursum. Vbi aduerte, quod ipse Deus in superioritate maiestatis

Habet { Securitatem imperturbabilem [Habitaculum]
Authoritatem inæstimabilem [Eius]
Sublimitatem inattingibilem [Sursum].

Et propter hoc ipse sicut superior debet amari, & totis visceribus & desideriis honorari, quamuis peccatores nolint ipsum habere superiorem, nec eius iussionibus obedire, dicentes illud Luc. 19. Nolumus hunc regnare super nos. Ipse vero malis gratibus eorundem super eos regnabit, & ipsos in iudicio condemnabit, iuxta illud Ezec. 20. In manu forti, & brachio extento, & in furore effuso regnabo super vos. Patet igitur, quod per semper intelligitur superioritas summi creatoris.

C ¶ Secundo dico quod per super intelligitur superioritas boni præceptoris, scilicet, iusti prælati, quia, scilicet, ipse est super subditos, sicut magister super discipulos, vt ipsos doceat, & sicut gallina super pullos suos, ipsos fouendo, tutor super pupillos, vt ipsos sustineat. Et ideo de tali superiori, & superioritate sua potest dici illud Ps. quod ipse est sicut aquila prouocans pullos suos ad volandum, &c. Cœlum enim est sursum, & terra deorsum, sicut dicitur Prou. 25. Quia cœlum, id est, prælatus qui totus debet esse cœlestis, sursum est in maiestate, terra vero, id est, populus subditus, deorsum esse debet in humilitate. Prælatus enim debet esse superior

Ad { Prouidendum,
Corrigendum,
Instruendum.

Dico ad prouidendum, quia sicut de superioribus veniet pluuia, quæ est inferiorum omnium nutritiua, sic vere de prælatis debet pluuia beneficiorum descendere, quibus debent in necessariis subditis subuenire, vnde Luc 12. dicitur quod iste debet esse fidelis seruus, & prudens &c. Item debet esse super ad corrigendum. Loca enim superiora sunt vt communiter frigidiora, patet in montibus. Sic vere prælati, & superiores debent esse per iustitiam asperiores, & seueriores. Vnde de lapide angulari, id est, bono, & iusto prælato dicitur Luc. 20. quod si quis super lapidem istum ceciderit, conquassabitur, super quem vero ceciderit, cōminuet eum. Item super debet esse in instruendo, quia lumen venit de superioribus, non de inferioribus. Et ideo de prælatis ad illuminandum alios institutis dicitur Matth. 5. Lucerna non ponitur sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt, & vt ingredientes lumen videant. Sic igitur patet, quod per super intelligitur superioritas boni præceptoris

D ¶ Tertio dico, quod per super intelligitur superioritas iusti viatoris, quia sicut stellæ sunt sursum in cœlo, & non deorsum in terra, sic iusti sunt ad Deum per desiderium erecti, & ad bona cœlestia per affectum eleuati, & ad morum excellentiam sublimati, vt sic dicant imperfectis hominibus, & terrenis illud Ioan. 8. Vos de deorsum estis, ego de superius sum, & merito, quia sicut dicitur Iacob 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, de sursum est descendens à patre luminum. Videmus enim quod res cęteris leuiores, quod res cęteris pinguiores, quod res cæteris calidiores, semper volunt superius esse, & nunquam volunt deorsum, nisi per violentiam, detineri. De rebus enim leuibus patet in aere. De rebus calidis, & feruentibus patet in igne. De rebus pinguibus patet in oleo vel in pice. Quia pro certo leuia, & ardentia, & pinguia naturaliter sursum petunt, & nunquam nisi violenter deorsum, remanent aut subsistunt. Sic proculdubio viri iusti, qui sunt

Leues per obedientiæ agilitatem,
Feruentes per amicitiam, & charitatem,
Pingues per clementiam, & pietatem.

Nunquam deorsum in amore terrenorum manere, sed sursum ad bona æterna semper quærunt mentaliter se transferre. Sicut enim supponitur Eccl. 3. Spiritus, id est, affectus filiorum hominum ascendit sursum, & spiritus iumentorum deorsum. Quia iumenta, id est, homines bestiales deorsum ad bona mundi descendunt, spiritus vero, & voluntas hominum, id est virorum rationabilium, & iustorum, superius ad cœlestia ascendunt. Arbor enim quamuis inferius radicetur in terra, sursum tamen erigitur, & leuatur. Sic homo quamuis in terra quo ad corpus sit necessario radicatus, debet tamen mentaliter superius esse eleuatus, vnde Esa. 37. Mittet radicem deorsum, & fructum suum faciet sursum. Ad hoc monet scriptura ad Coloss. 3. vbi Apostolus monet sic. Quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.

¶ In quibus verbis aduerte, quod illa quæ sursum sunt, sunt affectanda, contemplanda, & meditanda multiplici ratione, scilicet, E

Quia { Clariora,
Puriora,
Tutiora,
Tranquilliora,
Dulciora,
Vtiliora.

Primum probat locus luminosus, qui declaratur. Sursum,
Secundum hospes gloriosus, qui receptatur. Vbi Christus est,
Tertium vigor virtuosus, quo quis iuuatur In dextera Dei,
Quartum status gratiosus, quo quis firmatur. Sedens,
Quintum cibus dulcorosus, qui ministratur. Sapite,
Sextum fructus vitiosus, quo quis resecatur. Non quæ super terram.

Est enim vt patet in auctoritate prædicta, superius claritas inobfuscabilis, quia Sursum, quia pars superior mundi magis est luminosa. Puritas immaculabilis. Vbi Christus est inquit, quasi dicatur, alias non esset ibi, nisi esset locus purus. Firmitas inconcussibilis, quia in dextera Dei, quia, scilicet, proteguntur, & defenduntur sancti Dei. Tranquillitas impertubabilis. Sedens. Sedere enim tranquillitatem signat. Suauitas inæstimabilis. Sapite, quasi dicatur, ibi sunt res sapidæ. Vtilitas seu nobilitas incōparabilis. Non quæ super terram, quasi dicat, ista non sunt vtilia sicut illa.

¶ Igitur quæramus ista superiora tanquam loca cunctis clariora. Ibi enim est claritas corporalis, & materialis, & etiam spiritualis, quia ibi est perfecta claritas scientiarum & perfecta scientia rerum. Montes enim, & loca superiora sunt magis vt communiter luminosa, & aues nobiles, quæ lumen diligunt, in locis altis, & superioribus nidum faciunt, sicut de Aquila dicit Greg. super illud Iob 39. Eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum. Sic & nos, qui sumus nobiles, & virtuosi, debemus patriam illam superiorem diligere, & verum lumen claræ cognitionis, quod ibi est appetere, & amare. Sursum inquit Iacob 1. Omnem enim datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est descendens à patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Quod tamen est contra multos, qui plus diligunt bona inferiora cum sua obscuritate, quam superiora cum sua claritate. Similes talpæ, quæ oculos habent sub corio nihil videt, & in locis obscuris, scilicet, non supra, sed infra terram residet atque manet. Sic vere isti, de quibus dicitur. Oculos habent, & non videbunt, superiora bona spiritualia, & æterna cum claritate veræ sciētiæ vilipendunt, inferiora vero, & terrena cum obscuritate sęcularium scientiarū appetunt, habent & attendunt Ps. Introibunt in inferiora terræ, tradentur in manus gladij, partes vulpium erunt. Non sic charissimi, sed quæ sursum sunt quærite, sicut loca cunctis clariora. Sursum. F

¶ Iterum

G ¶Iterum dico, quod sunt appetenda illa, quæ sunt sursum, tanquam loca cunctis puriora. Vbi Christus est inquit. Præsentia enim Christi denotat locum esse purum, & mundum. Ipse.n. more apum non habitat nisi in loco puro, & mundo. Loca enim superiora magis sunt munda, quam inferiora: patet de montibus & vallibus. Ideo cum in ista valle lacrymarum non sit perfecta munditia, debemus superiora appetere, vt cum Christo munde possimus habitare. Vbi inquit Christus est, quia dicitur ad Gala. 4. Quæ sursum est Hierusalem, libera est, quæ est mater nostra. Vt sic dicat quilibet illud ad Phil. 1. Cupio dissolui, & esse cum Christo. Quod tamen est contra multos, qui non curant nec de mundo loco, nec de munda societate, scilicet, de immundo potius, & immunda, sicut sunt luxuriosi, similes porcis, qui non respiciunt sursum, imo deorsum, qui non delectantur in mundis, sed potius in fœtidis, & impuris, sicut &c. Vnde Thre. 4. Qui vescebantur voluptuose, amplexati sunt stercora. Non sic charissimi, sed sursum vbi sunt loca cunctis puriora, & mundiora, vbi est Christus, dicens Ioan. 14. Vado parare vobis locum, vt vbi sum ego, & vos sitis.

H ¶Etiam dico, quod habitemus sursum, quia ibi sunt loca cunctis tutiora. Dextera inquit Dei, quæ, scilicet, defendit & tuetur sanctos, & eos reddit tutos, & securos Psal. Dextera tua protexit me: in locis enim superioribus est difficilior hostium accessus, ibi enim fundantur castra fortiora, & propter hoc loca sunt ad habitandum tutiora. Auis etiam quam diu est superius, magis est in loco tuto, quam si esset in aliquo basso loco, sursum enim nec laqueus attingit, nec sagitta volat. Sic vere, quam diu mens nostra sursum fuerit in contemplatione, & affectione æternorum, tamdiu ab hostium impugnationibus est secura. Et econuerso, si deorsum ad terrena descenderit, tentationum periculum statim subit. Et ideo bene consulitur Matth. 24. Qui supra tectum est, non descendat. Simus igitur sursum, quia loca sunt cunctis tutiora.

I ¶Deinde dico, quod ibi sunt loca cunctis tranquilliora. Sedens inquit. Sedere enim tranquillitatem designat, eo quod ille qui sedet, videtur quiescere, non moueri. De quo Apocal. 4. Ecce sedes posita erat, & supra sedem sedens. Quia superior pars aeris plus est tranquilla, & quieta, quam inferior, eo, scilicet, quod ibi tonitrua, venti & turbines non ascendunt, quæ tamen partem inferiorem perambulant, & discurrunt. Sic vere superioritas ista affectionis vel contemplationis, vel etiam cœlestis habitationis tranquilla est, & quieta: nõ.n. ibi sunt venti, & flatus tentationũ, turbo & tonitruum comminationum, grando & fulgura tribulationum, quæ tamen omnia hic inferius inueniuntur, vbi homines nulla tranquillitate viuere comprobantur. Sursum ergo sedeamus. Sedens inquit, vnde Matt. 21. dicitur, quod imposuerunt Apostoli vestimenta sua pullo asinæ, & eum desuper sedere fecerunt. Et ideo breuiter de ista tranquillitate pacis vel mentis, quæ est in isto super, id est, in excellentia perfectionis, potest dici illud Apoc. 14. Vidi supra montem Sion agnum stantem, quasi dicatur, ibi sursum est quies, & status, & deorsum non: & Luc. 22. Edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeatis super thronos, quia loca ibi sunt tranquilliora.

K ¶Denique dico, quod simus sursum, quia loca sunt cunctis dulciora. Sapite inquit. Fructus enim in arbore superiores sunt vt communiter sapidiores, & maturiores. Sic pro certo loca superiora spiritualia & æterna, splendidiora sunt, & magis delectabilia, quam terrena, vnde Eccl. 24. dicitur. Spiritus meus super mel dulcis, & hæreditas mea super mel, & fauum. Sapite inquit, i. saporem cognoscite ad Rom. 12. Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Quod tamen est contra multos, qui plus sapiunt, quam necesse est, quia, sc. ipsi inueniunt saporem in inferioribus, & tamen dicitur Iaco. 3. Non est ista sapientia de sursum, sed terrena, animalis & diabolica. Sunt enim animalia, quę habent dentes in inferiori mandibula tantum, sed non sunt aliqua quæ tantum habent in mandibula superiori. Ad denotandum, quod multi inueniuntur, qui solum masticant, & sapiunt inferiora. Non sic sed quæ sursum sunt sapite, vbi sunt

L loca cunctis dulciora. ¶Insuper simus moraliter, & mentaliter sursum, quia loca sunt cunctis nobiliora. Non super terram inquit, quasi dicatur, ista sunt notabilia, nobilia & non illa. Differunt enim sicut perpetuum, & incorruptibile, sicut permanens, & mutabile, sicut existens, & defectibile. Et ideo ista nobilia possunt dici, & maxime quia ista, & non illa à sanctis viris solent eligi, & amari, non ergo illa quæ sunt super terram, sed superius, quæ sunt in cœlo Ps. Super omnes cœlos gloria eius. Sicut enim Leu. 11. dicitur, animal quod super manus ambulat, terram videlicet tangendo immundum erat, quia, scilicet, illi qui super terram per affectum ambulant, & bona, quæ sunt supra terram amant, immundi apud Deum dici debent. Quod est contra ambitiosos, quibus dicitur Gen. 3. Super pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Patet igitur, quod sex sunt causæ, propter quas superioritas magis debet appeti quam inferiora. Igitur bene dico, quod ista superioritas est iusti viatoris, quia, scilicet, ipse debet esse sursum, & super alios, ipsos, scilicet, per perfectionis apicem præcellendo, & mentem suam ab istis infimis eleuando, & in locis superioribus habitando, & ea cordialiter affectando, iuxta illud Deut. 28. Constituet te dominus in caput, & non in caudam, & eris semper super, & non sub- M
tus. ¶Vel dic si vis, quod iustus debet esse, scilicet, super

Deum per deuotionem,
Proximum per compassionem,
Cœlum per affectionem,
Seipsum per considerationem,
Mundum per detestationem,
Infernum per formidationem,
Empyreum per gloriæ adeptionem.

Sit ergo super Deum ipsum diligendo Mich. 3. Super dominum requiescebant, & de anima deuota dicitur Cant. 8. Quæ est ista quæ ascendit per desertum deliciis affluens, innixa super dilectum suum? Item sit super proximum, ipsum confouendo, vnde Gen. 43. dicitur quod Ioseph videns Beniamin fleuit, quia commota sunt viscera eius super fratre suo. Item sit super cœlum, ipsum contemplando Esa. 14. Ascendam super altitudinem nubium. Item sit super seipsum, se considerando Hier. 6. State super vias vestras, & videte, & interrogate de semitis antiquis. Item sit super mundum, ipsum detestando, per ipsius vanitatis recogitationem, de quo Marc. 8. dicitur quod Iesus præcepit turbæ discũbere super terram. Item sit super infernum, ipsum formidando Esa. 8. Suscipiet sursum, & ad terram intuebitur. Et tunc tremens dicet domino illud. Super me confortatus est furor tuus &c. Ecc. 5. Deus in cœlo, & tu super terram. Et sic sequitur, quod finaliter ipse erit super empyreum, ipsum habitando, & ibi cœlestem gloriam vendicando Deut. 33. Habitaculum eius sursum. Ita quod tunc dicetur illud Deut. 32. Constituit eum dominus super excelsam terram, vt comederet fructus agrorum &c. Et tunc etiam habebit illas sex conditiones, quæ supradictæ sunt in authoritate. Quæ sursum sunt quærite. Et ita apparet, quod est quædam superioritas vel quoddam super iusti viatoris, quod est tertium principale.

¶Quarto dico, quod est vnum super vani peccatoris & illud su- N
per nihil aliud est quam superbia, quia scil. superbi & ambitiosi semper volunt esse in altis dignitatibus & officiis, iuxta illud Matthæ. 23. Super cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi &c. Vide supra de Ambitione, vbi ponitur quædam authoritas: Ascendam super altitudinem nubium.

¶Quinto vero est superioritas hostis deceptoris, sc. diaboli, O
qui supereminet peccatoribus, sicut accipiter superuolat auibus. Vnde de ipso potest dici illud Psalm. quod ipse pluet super peccatores laqueos: supple, tentationum. Ipse enim est super eos fouendo per delectationem, tandem ipsos tangendo, & capiendo per tentationem, & finaliter occidendo per æternam damnationem. Vnde de ciuitate malorum dicitur in Ps. quod circundabit eam super muros eius iniquitas &c. Ista ergo de Super & Superius & Sursum sufficiant.

Superare.

Nota, quod superare tribus modis sumitur in A
scriptura. Sumitur enim pro excedere, vel pro præcellere, vel pro manere, vel pro vincere. Pro præcellere vel excedere sumitur, quando dicitur, quod vna res superat aliam in aliqua qualitate. Et sic dicitur Eccl. 33. vbi dicitur. Dies diem superat, & lux lucem. Pro manere sumitur quando dicitur, quod cibus remanens quem comedere nequimus, nos superauit, & in similibus. Et sic sumitur Ioan. 6. vbi dicitur. Colligite fragmenta quæ superauerunt. Pro vincere vero sumitur quando ille, à quo quis vincitur vel vincimur, superare dicitur. Et sic sumitur 2. Petri 2. A quo quis superatus est eius seruus efficitur, secundum autem illum modum ponitur communiter. Et ideo de tali superatione vel victoria possent multa dici, sed paucæ sunt auctoritates. Et ideo vide infra de Vincere, & de Victoria, vbi tractabitur.

Superbia. Superbus.

Cum superbia sit vitium vitiorum, & super omnia alia A
graue, & reprobum reputetur, & hoc propter hoc, quod quasi contra naturam esse videtur pro eo, quod fragilitate naturæ suæ homo ad humilitatis semitam inuitatur, possemus multa de eo dicere nisi quia de eo fuerunt in diuersis præcedentibus titulis multa dicta. Breuiter ergo dico, quod superbia est vitium mentis quo quis vltra debitum de seipso præsumitur, & tantum se glorificans alios vilipendit. Terra enim quamuis sit vile, & graue elementum, quandoque tamen in interioribus ventus generatur, qui terram concutiens terręmotum, & tonitruum magnũ facit,

facit. Sic vere quamuis terra, id est, homo terreus, & mortalis vtilissimæ sit naturæ, contingit tamen, quod ventus vanitatis, & præsumptionis, elationis & superbiæ in eo generatur, ita quod terræmotum tribulationum excitat, & tonitruum verborum, & comminationum promulgat, contra illud Eccl. 10. Quid superbis terra & cinis? quasi dicatur. Non decet terram superbire, id est, non decet terrenum hominem ad quem humiliari pertinet, per superbiæ vitium insanire. Istud enim vitium primum, & principale dicitur aliorum. Nam sicut dicitur Ecclesiasticorum 10. Initium peccati superbia. Et ideo illud vitium est summe fugiendum. Hoc monebat Tobias cum dicebat Tobiæ 4. In sensu tuo aut in verbo tuo superbiam nunquam dominari permittas, ab ipsa enim sumpsit initium omnis perditio. Et bene dicit dominari, quia, scilicet, primi motus superbiæ non sunt in nobis vel in nostra potestate, cum forsitan à complexione nascatur. Dominatio vero superbiæ interdicitur, & hoc quia non nisi in homine voluntarie principatur.

B ¶ Dico ergo, quod superbiam debemus fugere multiplici ratione, scilicet, quia est

Diuinæ displicentiæ prouocatiua,
Internæ iracundiæ concitatiua,
Verbalis arrogantiæ suscitatiua,
Mentalis sapientiæ excæcatiua,
Crudelis violentiæ executiua,
Pompoſæ extollentiæ declaratiua,
Verbosæ eloquentiæ generatiua,
Criminosæ excrescentiæ augmentatiua,
Ruinosæ opulentiæ dissipatiua,
Dolorosæ pestilentiæ introductiua.

Ista enim decem mala vel cornua facit ista bestia mala superbia, propter quæ debet à nobis refugi, & vitari. Figurata per decem cornua bestiæ quam mulier purpurata æquitabat, sicut dicitur Apoc. 17. Quia, scilicet, superbia quam equitant, & portant purpurati huius mundi, habet decem cornua supradicta.

C ¶ Primum cornu est diuinæ displicentiæ prouocatio. Deo enim summe displicet superbia, quia superbus est sicut basiliscus, quem mustela parua bestiola persequitur, & odit, vnde Iud. 9. Superbi nō placuerūt tibi ab initio. Vnde & ipse Deus Amos 6. Detestor ego superbiam Iacob. Sicut enim similitudo est mater amoris, sic dissimilitudo est mater odij, & rancoris. Et ideo sicut Deus qui est humilis, alios diligit sibi similes, sic superbos sibi contrarios persequitur, & inuadit. Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Iacob. 4. Ideo dicitur Eccl. 10. quod odibilis est coram Deo, & hominibus superbia. Et propterea ipsa sapientia increata Dei filius Prou. 8. dicit sic. Arrogantiam, & superbiam, & viam prauam, & os bilingue ego detestor. Igitur primum cornu illius bestiæ est diuinæ displicentiæ prouocatio.

D ¶ Secundum cornu est internæ iracundiæ concitatio. Superbus enim faciliter irascitur, & difficiliter complacatur. Patet de leone, quod est animal superbum, & tamen ad iracundiam prōptissimum. Istud patet ad literam de superbis, qui inter se nunquam habent pacem, sed potius discordiam atque litem. Duo enim corpora rotunda sphærica vel tumorosa non possunt inuicem copulari, solum enim in puncto se tangunt, & ideo nunquā tenaciter se coniungunt, imo ab inuicem faciliter se disiungunt. Sic vere tumorosi, superbi & inflati ita parum se coniungunt per amorem, quod nunquam possunt per concordiam copulari firmiter, quinimo facillime solent litibus, & controuersiis ab inuicem separari. Nam sicut dicitur Prou. 13. Inter superbos semper sunt iurgia. Secundum ergo cornu istius bestiæ est internæ iracundiæ concitatio.

E ¶ Tertium cornu est verbalis arrogantiæ stimulatio. Superbi enim vt communiter sunt arrogantes in verbis, nullum enim possunt dicere verbum gratiosum, sed magis arrogans, indignū & iniuriosum Ps. Muta fiant labia dolosa, quæ loquuntur aduersus iustum in superbia, & abusione. Elephas enim qui flectere nequit genua, detestabilem promit arrogantiæ barritum. Vnde Esa. 16. Audiuimus superbiam Moab, superbus est valde superbia eius, & arrogantia eius plus, quam fortitudo eius. Et ideo Hier. 48. dicitur illud idem, scilicet, Audiuimus superbiā, vt supra Hie. 49. dicitur. Arrogantia tua, & superbia tua decepit te qui habitas in cauernis Petræ, & apprehendere niteris altitudinem collis. Istud ergo cornu tertium est verbalis arrogantiæ stimulatio.

F ¶ Quartum cornu superbiæ est mentalis sapientiæ excæcatio. Superbus enim videtur esse cæcus, non enim videt seipsum, nec cogitat in his, quæ pertinent ad salutem. Bubo enim quæ videtur esse auis cornuta, debilissimum visum habet, sic superbus cornutus, & elatus, parum visu sapientiæ illustratur. Ventus enim & fumus superbiæ oculos intellectus ita heberat, & obfuscat, quod nec se nec alios videt. Non enim videt superbus vnde venit, nec vbi est, nec quo vadit, non videt etiam quanta est aliorum sufficientia, quia, scilicet, seipsum reputat solum, & omnes alios vilipendit. Et ideo de sapientia dicitur Ecclesiast. 15. Homines stulti non videbunt illam, longe enim abest à superbia, & dolo. Est igitur quartum cornu superbiæ mentalis sapientiæ excæcatio.

G ¶ Quintum cornu est crudelis violentiæ executio. Superbi enim naturaliter sunt crudeles, rapinæ, & violentiæ professores, simplicium & pauperum oppressores Prou. 21. Arma & gladius in via superbi. Draco enim qui alte videtur volare, & ignem dicitur emittere, & spirare, est animal crudelissimum, elephanti bestiæ simplici inimicum: sic vere superbi, volatiles & elati ignē crudelitatis spirant, & simplices, & pauperes persequuntur, odiunt atque grauant Psalm. Dum superbit impius, incenditur pauper. Est igitur quintum cornu crudelis violentiæ executio.

H ¶ Sextum cornu est pompoſæ excellentiæ ostentatio. Superbi enim gestu, & habitu sunt elati, quod patet, quia vix hominem dignatur respicere, erecti solent in suis actibus, & verbis semper superbiam declarare. Similes hyenæ superbæ bestiæ, quæ collum habet inflexibile, quia superbi collum flectere non dignantur. Et tamen isti deberent attendere, quod equus qui non potest flectere genua, faciliter cadit, sic tales. Vnde Danielis 4. dicitur quod Deus gradientes in superbia potest humiliare.

I ¶ Septimum cornu superbiæ est verborum, & iactantiæ cumulatio. Superbi enim semper volunt loqui, habere enim volunt omnia verba, & de suis factis, & diuitiis se iactare. Tympanum enim plenum vento quando est bene siccum, & extentum, multum est sonorum, sic vere, qui vento superbiæ est repletus, & ad omne malum per obstinationem extentus, & per defectum diuinæ gratiæ aridus atque siccus, per verbositatem iactantiæ & superfluæ eloquentiæ communiter est sonorosus Modica enim occasione superbus prorumpit ad sonum. vnde Sopho. 3. Auferam de medio tui magniloquos superbiæ tuæ Psal. Os eorum locutum est superbiam. Istud est ergo septimum cornu superbiæ, scilicet, verborum iactantiæ cumulatio.

K ¶ Octauum cornu est criminosæ excrescentiæ augmentatio. Quia, scilicet, superbia est vitium quod continue crescit. Ventus enim quando à mari vel à terra oritur, est vapor modicus, sed tandem continue crescens efficitur aliquando valde magnus, sic vere superbia à corde procedens, quamuis in sui principio sit modica, continue tamen crescendo fit postea valde magna Psal. Superbia eorum, qui te oderunt ascendit semper. Superbi enim in sua superbia facilius obstinantur quam alij criminosi. Ventus enim superbiæ ipsos agitare non cessat, quousque per mortem, ipsos interficiat, & occidat. Vnde de Nabuchodonosor dicitur Dan. 5. quod spiritus eius obfirmatus est ad superbiam, & depositus est de solio regni sui, & gloria eius ablata est ei, & ab hominibus eiectus est. Expone si vis contra superbos. Vnde de tali obstinatione dicitur Iob 5. Cunctis dieb. suis impius superbit. Istud est ergo octauum cornu superbiæ, scilicet, criminosæ excrescentiæ augmentatio.

L ¶ Nonum cornu est ruinosæ opulentiæ dissipatio. Superbia enim causa est, & occasio, quod superborum gloria, & opulentia parum durat, & faciliter dissipatur. Luna enim quæ stella est cornuta, faciliter perdit lumen. Montes enim qui præ aliis partibus terræ eleuantur, terræ motum sæpius quam valles patiuntur, sic vere elati, & cornuti superbi lumen prosperitatis, & gloriæ suæ temporalis faciliter perdunt, & terræmotum tribulationum incurrunt, vnde Eccl. 21. Domus quæ nimis locuples est, annullabitur superbia.

M ¶ Decimum cornu superbiæ est dolorosæ pestilentiæ introductio, scilicet, mortis æternæ. Quia pro certo non sufficit Deo temporaliter superbos prosternere, quinimo solet eos sagitta mortis æternæ iaculari. Fulmen enim quod cœleste iaculum ab antiquis dicebatur, solet magis alta loca percutere, sic iaculum mortis æternæ, & percussio diuini iudicij solet libentius lædere corda superba Iob 40. Disperge superbos in furore tuo, & omnē arrogantem humilia. Maiori enim impetu, & conatu impellit fulgur loca fortia, & resistentia, quam humilia, & debilia. Patet de leone, qui libentius inuadit erectos homines, quam prostratos, iuxta illud Hier. 46. Fortis impegit in fortem. Sic Deus magis vult resistere sibi resistentibus & superbis, quam humilibus, & benignis, quia sicut dictum est Iaco. 4. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Sic igitur patet, quod superbia est bestia habens decem cornua propter decem mala quæ causat, & septem capita propter septem genera quibus constat. Quia, scilicet, superbia habet septem species, quæ sunt

Arrogan-

Arrogantia, quæ fit quando bonum quod non habet, se credit vel dicit habere,
Inanis gloria, quando de bonis suis laudem hominum quærit,
Iactantia, quando homo seipsum ostentat, & laudat,
Singularitas, quando aliquod bonum, solus se credit habere,
Præsumptio, quando bonum quod habet, suis attribuit meritis,
Proteruia, quando aliis subiici dedignatur,
Ambitio, quando aliis vult præfetti.

Ista ergo bestia cum suis septem capitibus, & decem cornibus summe debet vitari, & à cunctis hominibus declinari Vide supra in titulis de Altitudine, Ascendere, Exaltare, Eleuare, &c.

Supplantare. Vide supra de Decipere.

Superuenire. Vide supra de accidere.

Supplicium. Vide de pœna, & in tit. aduersitas, tribulatio, vel afflictio.

A **Surdus. Surditas.** Nota, quod surditas, quæ nihil aliud est, quam defectus & impossibilitas audiendi, potest sumi in bono siue in malo. Vnde nota, quod est surditas

Patientiæ,
Ignorantiæ,
Pestilentiæ.

¶ Prima est surditas magnæ perfectionis. Et ista est quando vir patiens iniuriis, & improperiis, quæ sibi dicuntur, se præbet surdum patienter audiendo, de quibus in Psalm. Ego autem tanquam surdus non audiebam &c.

B ¶ Secunda est surditas magnæ defectionis, & ista est quando, scilicet, homo est ita simplex, & imperfectus, quod nescit aliquid intelligere vel audire. Talis surditas est supportanda, & benigniter informanda. Exemplo Christi Marc. 7. Surdos fecit audire, & mutos loqui, vnde etiam Leu. 19. præcipitur. Non maledices surdo, & coram cœco non ponas offendiculum.

C ¶ Tertia est surditas magnæ peruersionis, & ista est quando homo est ita obstinatus, & superbus, quod aliquod bonum verbum non vult audire, de quo in Ps. Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas &c. Vide de Audire, de Auribus vt supra, &c.

A **Surgere.** Nota, quod surgere nihil aliud est, quam de loco basso, & infimo se sursum erigere, & leuare. Vnde surgere idem est, quod sursum pergere vel sursum se erigere. Igitur notandum, quod quadruplex surrectio vel sursum erectio inuenitur in scriptura, scilicet,

Surgere morale, & virtuosum,
Surgere mirabile, & gloriosum,
Surgere amabile, & fructuosum,
Surgere lethale, & vitiosum.

Primum est surgere mentalis eleuationis, de quo Eph. 5. Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Secundum est surgere diuinæ suscitationis, illud, scilicet, quo Christus à mortuis surrexit in resurrectione, de quo Mar. 16. Surrexit, non est hic, venite, & videte locum. Et illud quo Christus de mũdo surrexit in ascensione, de quo potest dic illud. Surgam, & ibo ad patrem meum Luc. 15. Tertium est surgere tribulationis, illud, scilicet, quo sancti post mortem surgunt de miseria mundi ad gloriam paradisi. Et propter hoc potest dici cuilibet animæ beatæ illud Esa. 60. Surge illuminare Hierusalem, quia venit lux tua, & gloria domini super te orta est. Quartum est surgere superbæ contradictionis, quia superborum alter surgit contra alterum, & alter semper surgere vult & erigi contra alium, vnde Luc. 21. Surget gens contra gentem, & regnum aduersus regnum. Vnde etiam superbo, & iniquo Achab dixit Iezabel 3. Reg 21. Surge posside vineam Naboth. Igitur de isto quadruplici surgere est aliquid dicendum.

B ¶ Dico ergo primo, quod est vnum surgere humanum, & virtuosum, & istud est illud quo mens fugit à depressione vitiorum, vel ab affectu mundanorum, & quo se leuat ad contemplationẽ bonorum æternorum. Vas enim plenum aere, si sub aqua ponitur, ibidem non residet, imo statim surgit superius, & ibi residet atque manet, sic vere homo, qui aere Spiritus sancti est plenus, si quandoque cõtingat aliqua carnis delectatione, vel aliqua rerũ temporalium affectione, vel aliqua mundi negociorum occupatione inferius deprimi, nunquam debet ibi quiescere, sed statim ad Deum sursum surgere & redire. Iuxta illud 1. Reg. 28. Surrexit Saul de terra, & super lectum sedit. In terra enim, id est, in affectu terrenorum non debemus esse sicut talpæ, sed debemus sursum ad cœlum, & ad cœlestia ascendere, & surgere sicut aues, vnde Iosuæ 7. Surge, cur iaces pronus in terra.

¶ Vbi aduerte, quod ad surgendum mentaliter debent quatuor præcipue nos mouere, videlicet, C

Excitatio Dei præcipientis. [Surge]
Increpatio verbi corripientis. [Cur iaces]
Dispositio status deficientis. [Pronus]
Inquinatio mundi inficientis. [In terra].

Primum probat verbum imperatiuum. [Surge].
Secundum probat verbum reprehensiuum. [Cur iaces].
Tertium probat nomen inclinatiuum. [Pronus].
Quartum probat nomen maculatiuum. [In terra].

Igitur surgamus propter excitationem Dei præcipientis. Surge inquit. Vapor enim purus, & leuis solet surgere quando sol solet eum attrahere, & superius eleuare. Camerarius etiam regis non surgit, nisi ad excitationem regis continuo surgere niteretur, sic vere sol iustitiæ Dei filius dulciter ad surgendum nos attrahit, & inuitat. Vnde debemus ipsum audire, & sicut puri vapores ad ipsius vocem de mundo, & de peccato surgere, & exire. Surge inquit Luc. 7. Adolescens tibi dico surge. ¶ Et aduertendum est, quod ad Christi præceptum, & excitationem debemus surgere, scilicet, D

Ad {
Deum amplexandum per dilectionem,
Deum deprecandum per deuotionem,
Hostes impugnandum per orationem,
Mortem meditandum per discretionem,
Plebem informandum per prædicationem,
Iter parandum per operationem,
Mundum fugiendum per detestationem,
Corpus Christi sumendum per recreationem,
Culpam dimittendum per confessionem.
}

Dico quod Deus præcipit nos surgere ad ipsum amplexandum. Et sic dicit animæ Cant. 2. Surge, propera amica mea. Item præcipit nos surgere ad ipsum deprecandum. Et sic dicitur Ionę dormienti Ionæ 1. Surge, inuoca Deum tuum? & Apostolis dormiẽtibus dictum est Luc. 22 Surgite, & orate, ne intretis in tentationem. Item præcipit nos surgere ad hostes impugnandum Esa. 21. Surgite principes, accingite gladios. Item præcipit surgere ad mortem meditandum Et sic potest intelligi illud Hier. 18. Surge & descende in domum figuli, & dicitur ibi, quod cum intrasset domum confractum est, quod faciebat figulus supra rotam. Et de hoc etiam Luc 24. Surgens Petrus cucurrit ad monumentum Item præcipit nos surgere ad plebem informandam Ionę 1. Surge, & vade in Niniuem ciuitatem magnam, & prædica ibi. Item præcipit nos surgere ad iter peragendum Mat. 9. Surge tolle grabatum tuum, & ambula, & Ioan. 14. Surgite, eamus hinc. Item præcipit nos surgere ad mundum fugiendum Matt. 2. Surge, accipe puerum & matrem eius, & fuge in Ægyptum. Item præcipit nos surgere ad ipsum manducandum 3. Reg. 19. Surge, comede, grandis tibi restat via. Item præcipit nos surgere ad culpam confitendum. Et sic dicitur Ecc. 31. Si grauatus fueris in edendo multum, surge de medio, & vome Ps. Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Sic igitur patet, quod ad diuersa spiritualia negocia debemus surgere, propter excitationem Dei præcipientis.

¶ Deinde surgamus propter increpationem verbi corripientis. Cur iaces inquit. Ipse enim non monet, sed arguit & increpat E contrarium facientes, sicut enim aucupes solent secum habere aliqua tympana vel instrumenta vt aues territæ de terra seruant, sic Christus volens (quia hora est iam de somno surgere,) ad partem suam capere, sono terribilium comminationum & redargutionum nos concutit & excitat, vt à peccato nos erigat & extollat. Cur iaces inquit. Similis reprehensio ponitur Matth. 20. vbi dicitur. Quid hic statis tota die ociosi? Et ideo à talibus passionibus in quibus homo iacet, debemus surgere, vt increpationis possimus stimulis obedire. Exemplo Iudith, de qua dicitur Iudith. 10. quod surrexit de loco in quo iacueram. Vide si vis supra de Iacere. Surgamus igitur propter increpationem Dei corripientis.

¶ Denique surgamus propter dispositionem status deficien- F tis Pronus inquit. Pronitas & inclinatio ad temporalia est vitiũ vel status vitiosus. Homo enim curuus & pronus est in natura defectiuus Sic illi qui ad vitia & ad temporalia sunt mentaliter inclinati. Et ideo à tali pronitate est surgendum, & prauis cogitationibus recedendum. Sicut enim dicitur Gen. 8. sensus & cogitatio hominis prona sunt in malum. Et ideo cuilibet prono

potest

poteſt dici illud Ionæ 1. Quid tu ſopore deprimeris, ſurge. Surgamus igitur propter diſpoſitionem ſtatus conficientis.

G ¶ Inſuper ſurgendum eſt propter inquinationem loci inficientis. In terra inquit Homo enim qui cadit in aliquem locum fœtidum & immundum, cito & velociter ſolet ſurgere, timet enim ibi fœdari, & verecundatur ibi videri. Sic quia peccatum & mundus ſunt loca fœtida & immunda in quibus homo fœdatur, & propter quæ pudor & verecundia incurritur & habetur, inde debet homo velociter ſurgere, & omnia peccata dimittere horrere. In terra inquit. Exemplo Iob, qui dicebat Iob 19. De terra ſurrecturus ſum, & in carne mea videbo Deum ſaluatorem meũ. Sic igitur patet quomodo quadruplici ratione ſurgendum eſt à mundi deſideriis & peccatis & quomodo mens debet ſurſum in amore Dei & bonorum æternalium leuari, & ibi firmiter radicari, vt ſic dicat quilibet illud Luc. 15. Surgam, & ibo ad patrem. Et hoc eſt quod conſulitur Mich. 2. vbi dicitur. Surgite & ite quia non habetis hic requiem. Vide alias authoritates de ſurgere, ſcilicet, Surrexit rex de ſolio ſuo, quas habes ſupra de ambire (ſicut credo valde bonas, & multas in multis locis. Iſtud eſt igitur ſurgere laudabile & virtuoſum. Et ſi vis inuehe contra non ſurgentes, iacentes & dormientes, ligatos, & iniuſtos &c.

H ¶ Secundo principaliter dico quod eſt vnum ſurgere mirabile & glorioſum, & iſtud eſt illud quo Chriſtus ſurrexit à mortuis, & quo mortui à morte reſurgent. De Chriſto enim dicitur Luc. 24. Surrexit dominus vere, & apparuit Simoni. De mortuis etiam dicitur 1. ad Cor. 15. Quod ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria. Sed de tali ſurgere vide ſupra vbi Reſurgere, & infra de Chriſti reſurrectione. Iſtud eſt igitur ſurgere mirabile & glorioſum.

I ¶ Tertio principaliter dico quod eſt vnum ſurgere amabile & fructuoſum, & iſtud eſt illud quo ſancti ſurgunt de miſeria mundi ad gloriam cœli ita quod eis poteſt dici illud Mic. 2. Surgite & ite, quia non habetis hic requiem, & Act. 9. Surge, ingredere ciuitatem.

K ¶ Quarto vero dico quod eſt vnum ſurgere damnabile & vitioſum, & iſtud eſt illud quo mali per ſuperbiam volunt ſurgere. Nota quod mali ſurgunt multipliciter, ſcilicet,

Ad obloquendum mordaciter,
Ad deridendum nugaciter,
Ad cogitandum fallaciter,
Ad imitandum malos moraliter.

Surgunt dico ad mordaciter detrahendum Dan. 7. Surge, comede carnes plurimas. Ad nugaciter deridendum Pſ. Surgentes teſtes iniqui quæ ignorabam, interrogabant me. Item ad fallaciter cogitandum, vnde Soph. 2. Diluculo ſurgentes corrumpunt omnes cogitationes ſuas. Item ad malos moraliter imitandum, de quo Num. 32. Vos ſurrexiſtis pro patribus veſtris &c. Iſta ergo de ſurgere ſufficiãt. Vide de Eleuare & de Erigere, & Aſcendere, de cæteris ſimilibus.

Surſum.

Vide ſupra in titulo de Super.

A Suſcipere.

Nota, quod ſuſcipere ſicut recipere ſumitur multipliciter in ſcriptura. Vnde nota quod in ſcriptura inuenitur ſuſceptio diuina & ſuſceptio humana.

Prima debet mentaliter concupiſci,
Secunda debet realiter adipiſci.

¶ Dicamus ergo primo quod eſt ſuſceptio diuina quæ eſt mentaliter concupiſcenda. Deus enim manu ſuæ miſericordiæ ſuſcipit hominem, & ipſum liberat atque ſaluat iuxta illud Pſ. Salus tua Deus ſuſcepit me. Suſcipere enim nihil aliud eſt quam aliquid in ſuum accipere. Et ideo peccator à Deo ſuſcipitur quando per ſuam miſericordiam ſuus efficitur, & quando per pœnitentiam ab eo acceptatur. Rex enim illum quem in ſuum caſtrũ & tuitionem ſuſcipit, tutius protegit & defendit, ſic Deus qui fideles ſuos ſuſcipit ad gratiam, à tentationibus & periculis eripit, & eos liberaliter cuſtodit Pſ. Suſcepit eos de manu iniquitatis eorum &c. Potiſſime autem Deus ſuſcipit in ſui tutelam humiles & tribulatos. Sicut etiam rex in ſui protectione ſuſcipit perſonas mirabiles, ſcilicet, religioſos, viduas, & pupillos, ſicut auis quæ dicitur Kym, ſuſcipit filios ab aquila derelictos Pſ. Pupillum & viduam ſuſcipiet, & vias peccatorum diſperdet.
B ¶ Nota quod Deus ſuſcipit

Pœnitentes ad remiſſionem,
Confidentes ad tuitionem,
Morientes ad ſaluationem,
Seruientes ad promotionem,
Innocentes ad defenſionem,
Manſueſcentes ad dilectionem.

Dico quod iſte ad remiſſionem recipit pœnitentes Hier. 3. Reuertere ad me & ego ſuſcipiam te. Item ad tuitionem ſuſcipit confidentes Pſ. Suſcepiſti me de vtero matris meæ, de ventre matris meæ tu es protector meus. Item ad ſaluationem ſuſcipit morientes. Vnde mortuus poteſt dicere illud Pſ. Adhæſit anima mea poſt te, me ſuſcepit dextera tua domine. Item ad promotionem & remunerationem ſuſcipit ſeruientes, vnde in Pſ. Suſcipe ſeruum tuum in bonum &c. Item ad defenſionem ſuſcipit innocẽtes Pſ. Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti. Item ad dilectionem ſuſcepit manſuetos vnde in Pſal. Suſcipiens manſuetos dominus, humilians autem peccatores vſque ad terram. Iſtud eſt ergo ſuſcipere quo ſuſcipit Deus.

¶ Secundo dico quod eſt vnum ſuſcipere quo ſuſcipit homo C
iuſtus. Et ſic debemus ſuſcipere nos

Verbum Dei ad audiendum,
Hoſpites ad reficiendum,
Infirmos ad compatiendum,
Fidem ad ipſam credendum,
Diſciplinam ad ipſam tenendum,
Chriſtum ad ipſum colendum.

Suſcipiamus ergo verbum Dei, vt ei obedire poſſimus Act. 17. Suſceperunt verbum cum omni auiditate. Item hoſpites vt eos reficiamus, ad Rom. 15. Suſcipite inuicem ſicut & Chriſtus ſuſcepit vos. Item infirmos, vt eis condoleamus Act. 20. Oportet ſuſcipere infirmos, &c. Item fidem vt eam corde teneamus Iac. 1. In manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſaluare animas veſtras. Item diſciplinam, vt eam teneamus Prou. 19. Suſcipe diſciplinam vt ſis ſapiens. Item Chriſtum vt eum colamus, vnde Luc. 1. Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ.

¶ Tertio dico, quod eſt vnũ ſuſcipere quo ſuſcipit vir iniquus D
Et ſic dico quod iniuſtus ſuſcepit denotandũ Pſ. Suſceperunt me ſicut leo paratus ad prædam &c. Vide de Accipere, & Recipere, vbi ad plenum inuenies.

Suſcitare.

Nota, quod ſuſcitare accipitur multoties pro A
excitare Prou. 6. Vade, ſuſcita amicum tuum. Item pro generare, & ſic ſumitur Hier. 23. vbi dicitur. Suſcitabo Dauid germen iuſtum. Item pro releuare, & hoc vel à ſtatu paupertatis, ſicut Amos 7. Quis ſuſcitabit Iacob, quia paruulus eſt: & Amos 9. Suſcitabo tabernaculum Dauid quod cecidit. Vel à ſtatu mortis. Et ſic dicitur Ozeæ 6. quod Deus viuificabit nos. Item ſumitur pro introducere vel ordinare, vnde Abac. 1. Vtilem rectorem ſuper te Chaldæos gentem amaram, & Eccl. Vtilem rectorem in tempore ſuſcitabis.

¶ Breuiter ergo accipiendo ſuſcitare pro introducere, pro- B
mouere, & exaltare, poſſumus notare quod Deus ſuſcitat

Filium ad mundi redemptionem,
Prælatum ad mundi directionem,
Egenum ad ſtatus promotionem,
Mortuum ad vitæ reſumptionem,
Impium ad culpæ remiſſionem,
Diabolum ad malorum punitionem,
Malignum ad inferni damnationem.

Eſt igitur ſuſcitatio Dei filij mundum redimentis. Iſte eſt enim qui magno tempore videbatur dormiſſe quando ad carnis aſſumptionem viſus fuit excitatus & ſuſcitatus fuiſſe. Vnde Deo patri dicebat Abac. 3. Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum &c. Item eſt ſuſcitatio boni prælati mundum gubernantis. Deus enim quandoque patitur Eccleſiam bono prælato carere, ſed tandem miſericordia motus, ſolet ei vnum prouidum ſuſcitare. Et ſic dicitur Hier. 23. Suſcitabo Dauid germen iuſtum, & regnabit rex, & ſapiens erit. Vide eam ſupra de Dauid vbi diuiditur & proſequitur, vbi inuenies ſex proprietates quas debet habere prælatus à Deo ſuſcitatus. Et tamen dominus indignatus videtur dicere Zach. 11. Suſcitabo paſtorem in terra qui delicta non viſitabit. Item eſt ſuſcitatio egeni ſtatum erigentis. Sicut enim parua herba exiens de terra ſurſum creſcit & augmentatur, ſic ſæpe fit quod pauper in terra depreſſus, per ſolius Chriſti influentiã ſurſum ad ſtatum proſperitatis erigitur & leuatur Pſ. Suſcitans de terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem. Item eſt ſuſcitatio mortui vitam reſumentis. Et ſic Chriſtus mortuus fuit reſuſcitatus. Exemplo leonis, qui natus mortuus, rugitu patris poſt triduum ſuſcitatur 1. Theſſ. 1. Expectare filium eius de cœlis quem ſuſcitauit à mortuis. Humanum enim genus in fine mundi à morte ſuſcitabit exemplo phœnicis, qui combuſtus & incineratus, in auem priſtinam ſuſcitatur. De quo Ioan. 5. Sicut pater ſuſcitat mortuos & viuificat, ſic & filius quos vult viuificat. Item eſt ſuſcitatio impij culpam dimittentis. Peccator enim de morte culpæ ſpiritualiter ſuſcitatur, quando ad ſtatum gratiæ reformatur, de quo Matt. 3. Potens enim eſt Deus de lapidibus

iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. Item eſt ſuſcitatio diaboli bonos affligentis. Deus enim ad exercitium iuſtorum quandoque ſuſcitat diabolum & membra ſua, vt per eorum punctiones ſtimulentur ad bonum, & vt mali puniantur propter peccatum, de quo Eſa. 10. Suſcitabit dominus exercituum ſuper eum flagella iuxta plagam madian Abacuch 2. Suſcitabit lacerantes te. Item eſt ſuſcitatio impij pœnam incurrentis. Impij enim modo videntur dormire, & tunc ſuſcitabuntur, quando inferni malleis turbabuntur Iob 3. Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan. Iſta de Suſcitare ſufficiant, vide ſupra de Excitare, de Eligere, de Promouere, & cæteris ſimilibus.

Suſpendere. Vide ſupra in titulo Apprehendere.

A **Suſtinere.** Nota, quod ſuſtinere ponitur pro portare, pro expectare, pro diſſimulare, pro pati, pro ſupportare, & pro aliquid in patientia tolerare. Nota igitur quod eſt

Suſtinentia { Patientiæ, Violentiæ, Peſtilentiæ, Amicitiæ.

Primam habent ſtabilitate firmati, de qua Eccl. 1. Vſque ad tempus ſuſtinebit patiens, & poſtea redditio iocunditatis. Secundam autem habent aduerſitate grauati, ſcilicet, pauperes, qui continue ſuſtinent violentiam iniquorum. De quo Eſa. 1. Facta ſunt mihi moleſta, laboraui ſuſtinens. Tertiam vero habebunt æternitate damnati, de qua Iudas facti ſunt exemplum ignis æterni pœnam ſuſtinentes. Quartam vero habent in charitate fundati, illi, ſcilicet, qui amicos & eorum onera ſuſtinent & ſupportant, de quo ad Rom 15. Nos qui firmiores ſumus, debemus imbecillitates infirmorum ſuſtinere. ¶ Cæteris igitur omiſſis, loquamur de ſuſtinentia patientiæ, qua boni ſuſtinent onera grauiora propter Deum. Sicut enim aurum tunc verum reputatur quando violentiam ignis poteſt ſine diminutione ſuſtinere & ſubſtantię & ponderis, ſic ille apud Deum optimus reputatur, qui mundi tribulamina ſine impatientiæ vel indiſpoſitionis vitio poteſt in patientia tolerare. Sicut enim rex diligit militem qui propter eũ ſuſtinuit multas plagas, ſic Deus diligit illos qui propter eum ſuſtinent mundi mala. Et ideo Deus illum commendat qui propter ipſum pœnas ſuſtinuerat, vnde Apoc. 2. dicitur. Suſtinuiſti propter nomen meum, & non defeciſti.

B ¶ Vbi aduerte quod in ſuſtinentia tribulationum tria requiruntur, ſcilicet, modus, cauſa, & finis. Nos enim debemus habere

Modum humilem expedientem, quia Suſtinuiſti, id eſt, tenuiſti,
Cauſam vtilem & ſufficientem. Propter nomen meum,
Finem ſtabilem & perficientem. Et non defeciſti,
Modus expediens ſit pro fundamento,
Cauſa ſufficiens ſit pro ſupplemento,
Finis perficiens ſit pro complemento.

¶ Primo igitur dico quod ad patienter ſuſtinendum debet eſſe humilitas pro fundamento, quod oſtenditur in verbo ſuſtinuiſti. Suſtinere enim nihil aliud eſt quam ſubeſſe ſe tenere, quia ille qui aliquid ſuſtinet, ſub & inferius ſe tenet. Ad denotandum quod ſubeſſe debemus per humilitatem, ſi in ſuſtinendo volumus habere firmitatem. Arbor enim melius ventorum impetus ſuſtinet, quando ſub terra profunde radicatur & ponitur. Columna ad ſuſtinendum ſtabilior eſt, quæ fundata eſt inferior & profundior. Sic vere chariſſimi, ille melius mundi tribulationes ſuſtinet, qui inferius per humilitatem ſe tenet, & per mortis cõſiderationem magis ſub terra remanet atque iacet. Suſtinuiſti inquit Eccl. 2. Quicquid tibi applicitum fuerit, accipe & in dolore ſuſtine. Humilitas enim & conſideratio mortis valde valẽt ad patientiam. Nota. Ouis quæ breuem habet caudam, melius ſuſtinet hyemem, quam quæ longam. Ad denotandum quod illi qui caudam, id eſt, finem vitæ ſuæ reputant breuem per conſiderationem mortis, communiter melius ſuſtinent & patientius mundi mala Eccle. 2. Deprime cor tuum, & ſuſtine. Illi vero qui longam habent caudam, id eſt, illi qui diu ſperant viuere, ſicut ſunt diuites, qui ſolent in delicijs abundare, nihil poſſunt in patientia tolerare, debiles enim ſunt, & ideo nihil poſſunt in patientia tolerare, iuxta illud Iob 6. Quæ enim fortitudo mea vt ſuſtineam, aut quis finis meus vt patienter agam? Nec enim fortitudo mea vt fortitudo lapidum, nec caro mea ænea eſt. Suſtinuiſti inquit. Et nota quod debemus ſuſtinere patienter

Tarditatem æternæ conſolationis,
Grauitatem præſentis tribulationis,
Aſperitatem mortalis reſolutionis,
Oneroſitatem fraternæ ſupportationis.

¶ Dico igitur quod ſuſtinenda eſt & patienter expectanda æterna conſolatio. De quo Eccl. 2. Metuentes dominum ſuſtinete miſericordiam eius, quia ſicut dicitur in Pſal. Suſtinentes dominum, id eſt, ipſum expectantes & in eo ſperantes, ipſi hæreditabunt terram. Item ſuſtinenda eſt mundana tribulatio, de quo 2. Cor. 4. Perſecutiones patimur, & ſuſtinemus. Item ſuſtinenda eſt mortalis reſolutio. Mortem enim nõ debemus timere, ſed ipſam in patientia ſuſtinere. Exemplo Chriſti, de quo dicitur Heb. 12. quod propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem. Item ſuſtinere debemus fraternam ſupportationem, id eſt, ſuſtinenda eſt fraterna ſupportatio, quia fratrum & proximorum debemus onera ſuſtinere & eos in ſuis neceſſitatibus adiuuare Eccl. 22. Amicum ſalutare non confundatis, & à facie illius non te abſcondas, & ſi male tibi euenerit propter illum, ſuſtinebis. Patet igitur quod in ſuſtinendo mundi tribulamina debet eſſe humilitas pro fundamento.

¶ Secundo dico quod in ſuſtinendo aduerſa debet eſſe vtilitas pro cauſamento. Propter nomen meum inquit. Cauſa fecit martyrem & non pœna. Vnde qui propter Deum pœnam ſuſtinet, cauſam proculdubio iuſtam habet. Si quid enim patimur propter iuſtitiã, beati. Suſtinere enim ꝓpter mũdum nõ eſt meritorium ſed propter Deum tantummodo. Vnde 1. Pet. 2. Hæc eſt gratia ſi quis propter Deum ſuſtinet triſtitias. Quod eſt contra multos qui pœnam libentius ſuſtinent propter mundum, quam propter Deum. Similes piſcibus, qui plus laborant de nocte quã de die, ſimiles etiam argento viuo, quod ſuſtinet magnum lapidem ſuperpoſitum, modico vero auro ſuperpoſito ſtatim cecidit. Quia, ſcilicet, iſti in nocturnis mundi negocijs plus laborãt quam in ſpiritualibus & diuinis, & grauem lapidem onerum temporalium libentius ſuſtinent quam modicum aurum, & quam modicum pondus ſpiritualium paſſionum. Dicunt enim illud Exod. 18. Vltra vires tuas eſt negocium iſtud, ſolus non poteris ſuſtinere. Non ſic, ſed ſuſtineamus. Propter nomen meum inquit, dicentes cum martyribus illud Pſ. Propter te mortificamur tota die. Et illud. Propter te ſuſtinui opprobrium. Et ſic intelligitur illud Iacob. 5. Beatificamus eos qui ſuſtinuerunt. Sit igitur ibi vtilitas pro cauſamento. C

¶ Tertio dico quod ibi debet eſſe ſtabilitas pro complemento. Non defeciſti inquit, quia, ſcilicet, neceſſe eſt vt ſtabiles & perſeuerantes ſimus, & quod ſuſtinendo non deficiamus. Vnde Eſa. 40. Ambulabunt, & non deficient Gal. 6 Bonum facientes nõ deficiatis. Vide ſupra de deficere. Quod tamen eſt cõtra multos qui ſtatim deficiunt ſub onere, dicentes illud Hiere. 20. Defeci, ferre non ſuſtinens &c. Vide infra de vinculo, & ſupra in multis locis. D

T.

TAbernaculum. Nota, quod tabernaculum eſt domus portabilis vel mutabilis, facta de pellibus, pannis, folijs ſeu lignis. Et poteſt accipi in bono & in malo. In bono enim primo inuenio quatuor genera tabernaculorum, videlicet A

Tabernaculum ad { Habitandum, Meditandum, Militandum, Feſtinandum.

Primum eſt tabernaculum pudicitiæ virginalis,
Secundum eſt tabernaculum conſcientiæ cordialis,
Tertium eſt tabernaculum Eccleſiæ temporalis,
Quartum eſt tabernaculum familiæ ſupernalis.

¶ Eſt igitur tabernaculum interius, quod factum eſt ad Dei habitationem, & illud eſt tabernaculum humanitatis Chriſti, in quo Dei filius habitauit, de quo Apocalyp. 21. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus. In quo Chriſtus nouem menſibus latitauit, de quo in Pſalm. In circuitu eius tabernaculum eius. Et iterum. In ſole poſuit tabernaculum ſuum &c. B

¶ Eſt tabernaculum exterius, quod factum eſt ad noſtram meditationem, & illud eſt tabernaculum cordis noſtri, in quo debet homo ſpecialiter meditari. Et de hoc poteſt dici illud 2. Regum 20. Reuertere in tabernacula tua Iſrael, id eſt, in ſecreta conſcientiæ. Et de hoc dicitur C

etiam illud Gen. 18. Apparuit Deus Abrahæ ſedenti in oſtio tabernaculi ſui.

D ¶ Eſt tabernaculum inferius, quod factum eſt ad bonorum militationem, & illud eſt tabernaculum Eccleſiæ, in quo nos omnes quamdiu ſumus in hac vita militamus. Et de iſto intelligitur illud Pſalm. Vox exultationis, & ſalutis in tabernaculis iuſtorum.

E ¶ Eſt tabernaculum ſuperius, quod factum eſt ad beatorum recreationem. Et de hoc in Pſal. Quam dilecta tabernacula tua domine &c. Et illud introibo in locum tabernaculi admirabilis vſque ad domum Dei. Et illud. Domine quis habitabit in tabernaculo? &c. Vide eam ſupra titulo de habitare.

F ¶ His igitur præmiſſis, ſiue per tabernaculum intelligatur B. Virgo, quæ eſt tabernaculum Chriſti ſiue etiam quilibet iuſtus vel conſcientia boni viri in qua eſt tabernaculum ſummi regis, ſiue etiam religio, quæ eſt tabernaculum fidelium, poſſumus ſi placet exponere illud Num. 9. Die qua erectum eſt tabernaculum, operuit illud nubes. Et poteſt eſſe thema de aſcenſione Chriſti, vel de aſſumptione B. Mariæ. Ecce igitur, quod ſicut tabernaculum in quo ponuntur reliquiæ, habet quatuor conditiones, quia, ſcilicet, ipſum erigitur, depingitur, clauditur, atque mundatur, ſic dico ad hoc, quod homo ſit tabernaculum Dei ſpirituale, ipſe neceſſario

Eleuatur, & extollitur per contemplationem. Erectum eſt,
Ornatur & depingitur per honeſtam conuerſationem. Tabernaculum,
Seratur atque clauditur per virtutum occultationem. Operuit,
Purgatur atque tergitur per culparum abdicationem. Nubes.

Primum probat ſtatus erectio,
Secundum loci conditio,
Tertium loci concluſio,
Quartum roris aſperſio.

G ¶ Igitur dico primo, quod tabernaculum debet ſurſum leuari per ſublimem conditionem. Erectum eſt inquit, quia ſicut tabernacula ſurſum eriguntur, & in locis altis, & eminentibus collocantur, & per formam pyramidis quam obtinent ſuperius extolluntur, ſic vere iuſti debent ſurſum mentaliter leuari per affectionẽ in Deum, & ſurſum ad cœleſtia erigi, & extolli. Erectum eſt inquit. Homo erectam figuram habet non ad modum brutorum preſſam. Ad denotandum, quod ſi figura corporis erigitur, multo magis mentem debemus ad Deum erigere, & leuare Exo. 40. Menſe primo prima die menſis eriges tabernaculum. Vide ſupra de erigere. Quod tamen eſt contra multos, qui non ſunt tabernaculum erectum, ſed deiectum, non ſuperius, ſed inferius non ad cœlum per contemplationem leuatum, ſed ad terram per auaritiam inclinatum, iuxta illud Num. 10. Depoſitum eſt tabernaculum. Et ideo talibus eſſet neceſſarium, quod dominus diceret Amos 9. Suſcitabo tabernaculum Dauid quod cecidit. Quia vere multi ſunt, qui ita per vitia ceciderunt, & qui per cupiditatem ad terram mentem, & animum depreſſerunt, quod non poterunt ſurſum erigi, niſi mereantur à domino per miſericordiam ſuſcitari. Patet ergo, quod iſti debent ſurſum leuari per ſublimẽ contemplationem.

H ¶ Secundo dico, quod iſti pulchre ornari debent per honeſtam conuerſationem. Tabernaculum inquit, quod etiam per nomen tabernaculi denotatur. Quia tabernacula in quibus ponitur corpus Chriſti, ſolent eſſe depicta, & etiam multipliciter diſpoſita, & cælata. Ad denotandum, quod ſi tabernaculum Chriſti eſſe volumus neceſſe eſt, quod picturam, & celaturam virtutum, & honeſtæ apparentiæ habeamus. Tabernaculum inquit. Et ſic de nobis poterit dici illud Num. 24. Quam pulchra ſunt tabernacula tua Iacob. Quod bene figuratur Deut. 16. vbi præcipitur filiis Iſrael, quod de lignis pulcherrimis tabernacula facerent, in quibus diebus ſeptem habitarent. Quia illi qui tabernaculum Dei eſſe volunt, debent honeſtatis virore, & pulchritudine ſe ornare. Tale enim tabernaculum fuit B. Virgo, & ideo dominus in ea habitauit, ſicut dicit ipſa Eccl. 24. Qui creauit me requieuit in tabernaculo meo. Tale etiam tabernaculum debet eſſe religio vel Eccleſia, quia ipſa debet honeſtatis floribus eſſe picta, iuxta illud Eſa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta. Tale etiam tabernaculum debet eſſe vir iuſtus, quia ſemper debet per ſanctã conuerſationem eſſe pictus, & honeſtus Pſ. Sanctificauit tabernaculum ſuum altiſſimus. Vt ſic de diuerſis picturis virtutum in iſto tabernaculo relucentibus intelligatur illud Heb. 9. Tabernaculum factum eſt primum, in quo erant candelabra & menſa & propoſitio panum. Quia, ſcilicet, in quolibet viro iuſto debet eſſe

Candelabrum honeſtatis ſplendentis,
Menſa pietatis cibantis,
Propoſitio panum Euchariſtiæ nutrientis.

Sic ergo, dico quod illi qui tabernaculum Dei volunt eſſe, debent ornari per honeſtam conuerſationem.

¶ Tertio dico, quod tute debet ſerari vel velari per virtutum occultationem. Operuit inquit. Tabernaculum enim diligenter clauditur, ne reliquiæ illic contentæ perdantur, pannis etiam ſolet velari, ne per ſubintrantem puluerem valeat maculari. Sic vere chariſſimi nos debemus per diligẽtem cuſtodiam nos claudere, & per humilitatem nos abſcondere, & tegere, ne reliquias virtutum per inanem gloriam perdamus, & fæces alicuius præſumptionis vel ſuperbiæ incurramus. Operuit inquit Exod. 40. Operuit nubes tabernaculum teſtimonij, & gloria domini impleuit illud. Quod bene figuratum eſt Exo. 36. Vbi dicitur, quod tabernaculum fœderis tribus operimentis erat opertum, videlicet, I

Primo operimento ſagorum,
Secundo pellium rubricatarum,
Tertio pellium hyacinthinarum.

Saga enim quæ erant de pellibus caprarum, quæ valde ſunt pungentes, ſignificant timorem mortis, quia, ſcilicet, valde pungit, & corpus facit fœtidum ſicut capra. Pelles rubeæ ſignant timorem inferni vbi, ſcilicet, eſt rubor igneus, & vbi furor ſanguineus inuenitur. Pelles vero hyacinthinæ, quæ colorem habent cœleſtem, ſignant amorem paradiſi, qui, ſcilicet, in cœlo ſurſum eſſe creditur, & præparatur.

¶ Iſta enim tria, ſcilicet, mortis timor, horror inferni, & amor paradiſi debent nos claudere, & velare, & à cunctis exterioribus vagationibus conſtringere, & arcere Matt. 17. Faciamus hic tria tabernacula. Operuit inquit. Vnde Exod. 26. Facies operimentum de pellibus. Quod tamen eſt contra multos, qui non ſunt operti ſed aperti, non abſconditi ſed expoſiti, non per humilitatem incluſi, ſed per inanem gloriam ſunt excluſi &c. Vnde de abſcondere & aperire ibi multa inuenies. Non ſic ſed qui tabernaculum ſpirituale volunt eſſe caute debent velari per virtutum occultationem. Nota quod tribus indumentis induit ſe ſacerdos.

K ¶ Quarto dico, quod iſti munde debent rigari vel purgari per culparum expiationem, quod oſtenditur cum dicitur, Nubes. Nubes enim quæ habet pluere, ſolet terram abluere & lauare. In tabernaculo etiam non reponuntur reliquiæ prius quam à cunctis ſordibus emundetur. Ad denotandum, quod illi qui tabernaculum Dei volunt eſſe, ſe per confeſſionem debent abluere, & à cunctis culparum ſordibus ſe mundare, & ſic in munditia perpetua ſe ſeruare. Nubes inquit, per quam, ſcilicet, puritas deſignatur. Vnde Numer. 16. Apparuit gloria domini, & operuit nubes tabernaculum. Et Exod. 40. Operuit nubes tabernaculum. Quod eſt contra multos qui nube puritatis, & munditiæ non ſunt operti, ſed per multas culparum immunditias ſunt polluti De quibus poteſt intelligi illud Num. 11. Nubes receſſit, quæ erat ſuper tabernaculum. Quia pro certo hodie de tabernaculis Eccleſiarum videtur nubes puritatis, & munditiæ receſſiſſe, & ipſos in multis immunditiis dimiſiſſe Pſ. Polluerunt tabernaculum nominis tui, & Num. 10. Eleuata eſt nubes de tabernaculo. Non ſic chariſſimi, ſed ſi volumus eſſe tabernaculum vbi Deus debeat habitare, habeamus prædictas quatuor conditiones, ſc.

Munditiæ loturam [Nubes]
Cuſtodiæ clauſuram [Operuit]
Decentiæ picturam [Tabernaculum]
Eminentiæ præturam [Erectum].

Bene ergo dictum eſt. Die qua erectum eſt tabernaculum, operuit illud nubes. Hoc igitur de tabernaculo in bono ſignificatõ ſumpto ſufficit.

¶ Sed adhuc dico, quod tabernaculum poteſt accipi in malo & ſic poſſum notare, quod in ſcriptura inuenitur multiplex tabernaculum, videlicet Tabernaculum L

Corruptibile,
Deteſtabile,
Exterribile.

Primum ſignat ſtatum mortalitatis,
Secundum ſignat ſtatum proſperitatis,
Tertium ſignat ſtatum pœnalitatis.

Eſt igitur tabernaculum corruptionis, & iſtud eſt tabernaculum corporis noſtri, in quo, ſcilicet, anima miſerabiliter hoſpitatur. Corpus enim tabernaculum dicitur, quia tabernaculum ad manendum non ſemper ſed pro tempore extenditur, ſic corpus ad manendum non ſemper, ſed pro tempore extenditur, & finaliter per mortem colligitur, & alibi, ſcilicet, ad ſepulchrum perſona-

liter transportatur Esa. 38. Generatio mea ablata est, & conuoluta est à me, quasi tabernaculum pastorum, quasi dicatur. Sicut enim pastores complicant, & mutant sua tabernacula, sic & mors humanum corpus. Istud enim tabernaculum

A { Dæmonibus per tentationes impugnatur,
Mundo per tribulationes fatigatur,
Morte per afflictiones dissipatur. }

Quod à dæmonibus impugnetur, patet Iob 16. vbi de dæmonibus dicitur. Simul venerunt latrones eius, & fecerunt sibi viam per me, & absconderunt in gyro tabernaculum meum. Item quod mundi tribulationibus fatigetur, patet Dan. 11. vbi dicitur. Figet tabernacula sua inter Maria super montes. Inter Maria inquit, i. inter amaritudines. Itē quod à mortis vexationibus perturbetur, patet 2. Petr. 1. vbi dicitur. Velox est depositio tabernaculi mei. Istud est ergo tabernaculum mortalis corruptionis.

M ¶ Deinde dico, quod est tabernaculum mundanæ possessionis, & illud est tabernaculum status mundanorum, de quo dicitur Iob 39. Tabernacula eius in terra salsuginis. Et nota, quod ista tabernacula sunt mala, & vituperanda, scilicet,

Quia { Ditantur per iniquam prosperitatem,
Turbantur per malorum aduersitatem,
Cremantur per auaram cupiditatem,
Cassantur per instabilem mobilitatem,
Damnantur per diuinam auctoritatem. }

¶ Dico ergo, quod ista tabernacula, scilicet, mundanorum per prosperitatem ditantur, quia sicut dicitur Iob 12. Abundant tabernacula prædonum, qui audacter prouocant Deum. Item dico quod per aduersitatem turbantur, & vastantur Hier. 4. Repente tabernacula mea vastata sunt, vnus enim malus inuadit, & perturbat domum, statum, & tabernaculum alterius Abacuch 1. Suscitabo contra eos Chaldęos, vt possideant tabernacula non sua. Item per cupiditatem cremantur. In istis enim tabernaculis abundat ignis auaritiæ. Vnde Hier. 51. Incensa sunt tabernacula eius. Item dico, quod per mobilitatem variantur vel etiam destruuntur, quia talia tabernacula non perseuerant nec durant Esa. 24. Agitatione agitabitur terra auferetur sicut tabernaculum vnius noctis. Item dico, quod per Dei auctoritatem damnantur. Deus enim non reputat imo reprobat mala tabernacula, quia sicut dicitur in Psalmo. Deus repulit tabernaculum Ioseph, & tribum Effren non elegit. Istud est ergo tabernaculum mundanæ possessionis.

N ¶ Denique dico, quod est tabernaculum æternæ damnationis, scilicet, domus, & tabernaculum inferni, vbi habitant dæmones, & damnati, & de isto dicitur Iob 20. Deuorabit eum ignis, qui non succenditur, scilicet, damnatum, affligetur relictus in tabernaculo suo. Istud est ergo triplex malum tabernaculum.

O ¶ Si vis adhuc dicere tabernaculo cœli vel Ecclesiæ, potes notare, quod illud tabernaculum est

Æternum, & immutabile,
Iocundum, & delectabile,
Amœnum, & consolabile,
Excelsum, & admirabile,
Amandum, & appetibile,
Firmum, & inexpugnabile,
Pulchrum, & immaculabile,
Splendidum, & inobfuscabile,
Extensum, & incoarctabile.

¶ Dico ergo, quod illud tabernaculum est immutabile ad semper perseuerandum Esa 33. Oculi tui videbunt Hierusalem habitationem opulentam, tabernaculum, quod nunquam transferri poterit, & Luc. 16. Vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Item est delectabile ad iocunde semper exultandum, Ps. Vox exultationis, & salutis in tabernaculis iustorum. Item est spectabile ad amœna considerandum Num. 24. Quam pulchra tabernacula tua Iacob. Item est admirabile ad profunde semper cogitandum Ps. Transibo in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domum Dei. Item est affectabile vel appetibile ad amorose concupiscendum Ps. Quam dilecta tabernacula tua domine virtutum &c. Item est inexpugnabile ad secure ibi habitandum Esa. 32. Sedebit populus meus in tabernaculis fiduciæ, & requie opulenta. Item est immaculabile ad ibi honeste viuendum Ps. Sanctificauit tabernaculum suum altissimus. Item inobfuscabile ad ibi clarissime videndum Ps. In sole posuit tabernaculum suum altissimus. Item incoarctabile ad spatiose ibi manendum Vnde de cœlis dicitur Esa. 40. quod dominus expandit eos sicut tabernaculum ad habitandum. De tali tabernaculo dicit Dauid in Ps. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? quasi dicatur. Nullus est dignus.

Tacere. Taciturnitas.

A Nota, quod taciturnitas seu tacere in scriptura inuenitur generaliter loquendo duplex, diuinum & humanum. Deus enim tacet, vel per modum tacentis, se solet habere tribus modis, scilicet,

Peccata sufferendo,
Supplicia non inferendo,
Præmia differendo.

Patientia enim Dei dicitur tacere quando peccata fieri tolerat atque suffert, de quo conqueritur Abacuch 1. Taces inquit deuorante impio iustiorem se. & facies hominis sicut pisces maris, & sicut reptilia non habentia ducem. Deus enim tacet quando fiunt peccata, nec ipsa fieri impedit, cum hoc possit, pro eo quod de tali semper scit elicere bona. Et ideo peccatori suam taciturnam patientiam contemnenti dicitur Esa. 57. Cogitasti in corde tuo, quia ego tacens, & quasi non videns, & mei oblita es.

¶ Item Deus tacere dicitur, quia patientia sua supplicia non infert, quia, scilicet, iste statim non punit peccata, imo dissimulat peccata hominum propter pœnitentiam, veruntamen sicut sagitta quanto plus arcu trahitur, tanto dimissa currere fortius debacchatur, sic patientia Dei quanto magis retrahitur à percutiendo, & quanto magis Deus tacere videtur pœnam pro criminibus non inferendo, nisi emendati fuerimus, acrius nos punget, & puniet finaliter nos damnando. Vnde Esa. 42. Tacui, semper silui, patiens fui, quasi parturiens loquar, dissipabo, & absorbebo simul. B

¶ Item Deus tacere dicitur, quia iustorum præmia differt, & sic orabat Dauid in Ps. dicens Deum laudem meam ne tacueris, & illud. Ne taceas neque compescaris Deus, scilicet, de benefaciendo nobis. Et talem taciturnitatem promittit se Deus non commissurum Esa. 48. Propter Sion non tacebo &c. Sed de ista triplici taciturna patientia vide supra de misericordia, iustitia, patientia, & aliis multis titulis. C

¶ Sed adhuc dico, quod inuenitur taciturnitas humana. Et sic notabo, quod taciturnitas nihil aliud est quam locutionis raritas seu paucitas. Ista autem aliquando est virtuosa, aliquando vitiosa. Vnde nota, quod inuenio tacere D

Patientiæ,
Sapientiæ,
Ignorantiæ,
Pestilentiæ.

Est dico vnum tacere hominum patientium, quia viri patientes iniuriati non respondent, imo quando etiam docentur, non solent redarguere, sed patienter audire, & tacere. Vnde Iob 6. Docete me, & ego tacebo, & si quid ignoraui, instruite me.

¶ Item est vnum tacere hominum sapientium. Ad sapientem enim tacere pertinet, non multum loqui, quia in multiloquio non deerit peccatum, sicut dicitur Prou. 10. Elephas qui secundum Plin. inter bruta plus vtitur ratione, modicam dicitur habere linguam, quæ, scilicet, vltra os raro aut nunquam videtur. Sic illi qui ratione magis vtuntur, minori lingua, id est, rariori linguæ vsu abundant in tantum, quod per taciturnitatem silentij lingua eorum, id est, locutio raro videtur. Vnde quidam petiit à Socrate qualiter posset sapiens reputari, serua silentium continue. Sic dicitur Prou. 17. Stultus si tacuerit, sapiens reputabitur. Vnde Cato. Virtutem primam reputo compescere linguā. Proximus ille Deo est, qui scit ratione tacere. Amos 5. dicitur. Prudens in tempore illo tacebit quia dies mali sunt. Istud est ergo tacere hominum sapientium. E

¶ Item dico, quod est tacere hominum insipientium vel ignorantium, & istud est quando homo tacet, quia nescit loqui vel dicere quicquam boni. Et de hoc Eccl. 20. Est tacens, non habens sensum loquelæ. F

¶ Item est tacere hominum pestilentium, & illud est quando aliquis tacet malitiose, illa quæ tenetur dicere, sicut peccata in confessione, sicut sunt responsiones in quæstione, & cętera similia. Quia G

Tacent quidam à loquela confessionis,
Tacent quidam a loquela instructionis,
Tacent quidam a loquela orationis,
Tacent quidam à loquela responsionis.

¶ Tacent igitur male qui peccata nolunt reuelare. Talis enim taciturnitas causat mentis indurationem, & malæ consuetudinis obstinationem, de quo in Psal. Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea. Item male tacent qui nolunt prædicare, sicut illi qui quamuis habent scientiam, nolunt tamen, & non dignātur frequen-

frequentare prædicationem. Contra illud Esa.62. Super muros tuos Hierusalem constitui custodes,tota die,& nocte non tacebunt. Isti enim sunt sicut speculator super murum, qui merito puniri deberet,si videns hostes à clamore taceret. Vnde Hier.4. Non tacebo,quoniam vocem buccinæ audiui.Item male tacent illi qui nolunt dominum exorare. Contra quos Esa.62. Qui reminiscimini Deum, ne taceatis, & ne detis silentium ei. Item male tacent illi qui nolunt debite respondere, quia multi sunt qui ex indignatione tacent & nolunt dicere veritatem, sicut e-rant Pharisæi,quibus dominus dicebat Luc.14. Si licet sabbathis bene facere? at illi tacuerunt. Ista sunt igitur quatuor taciturnitatis genera quibus homo solet tacere,& loquendo variis causis abstinere.

H ¶His ergo præmissis, de bono silentio quod seruatur vel ratione sapientiæ, vel ratione patientiæ, vel ratione præsentiæ & disciplinæ,aliquid est dicendum. Bona enim taciturnitas & silentium & ineptæ locutionis carentia & in natura commendatur, & in scriptura prædicatur. In natura dico, quia, scilicet, apes dant nobis formam & exemplar silentij. In sero enim vna ipsarum facto bombo seu sono alias ad silentium inuitat, quod tunc quælibet rite seruat, quousque eadem excitante de mane exeat & exurgat,vt dicit Ambr. & Plin. In quo quidem natura nos docet, & maxime religiosos, quod ad sonitum & monitum prælati silentium seruemus,& quod nisi eiusdem licentia os nostrum ad eloquia non laxemus,sed quod in taciturnitate debita maneamus Esa.23. Tacete qui habitatis in insula. In India enim dicuntur esse homines carentes ore omnino,& nullum verbum proferentes, loco sermonis signis vtentes, & loco cibi odore arborum viuentes, secundum Isidorum & Plin signantes vtiq; religiosos & homines prudentes & maturos,qui ore carere dicuntur,silentium seruantes, quia ad superflua colloquia non laxantur, cibo etiam superfluo dicuntur carere per abstinentiam & carnis macerationem & odore bonorum æternorum dicuntur viuere per deuotionem. Vnde de quolibet tali dicitur illud Thr. 3. Sedebit solitarius,& tacebit,quoniam leuauit se supra se. Quia videlicet ad religiosum & ad pœnitentem pertinet quod sedeat per mentis tranquillitatem, quod taceat vitando verbositatem, quod sit solitarius per vitæ singularitatem, quod eleuat se supra se per contemplationis sublimitatem. Et ideo breuiter cuilibet tali potest dici illud Esa.47. Sede,tace,intra in tenebras. In quib. verbis aduerte quod silentium seu taciturnitas valet ad tria, scilicet,

Ad { Sedandum mentis affectionem (Sede)
Vitandum malam locutionem (Tace)
Spectandum mortis afflictionem (Intra in tenebras).

I ¶Valet ergo taciturnitas ad affectionem mentis sedandam,quia sede inquit;sedere enim quietem à motu designat.Cum ergo vana locutio mentis quietem impediat, bene sequitur quod taciturnitas ipsam procuret & faciat. Vnde illud prædictum Thr.3. Sedebit solitarius,& iacebit &c. Vide supra de sede. Valet igitur silentium ad affectionem mentis sedandam.

K ¶Deinde dico q valet ad locutionē vanā vitandā. Tace inquit. Frænum in ore equi ponitur,vt totus equus melius ducatur. Ore enim regulato & frænato cætera membra faciliter reguntur. Sic ver si homo bene voluerit regere equum suum, scilicet,carnem, quia equi eorum caro & non spiritus, (Esa.31.) necesse est quod in ore frænum silentij sibi ponat,& quod ponitur ab inanibus,& mordacibus verbis abstineat, vt sic residua membra, id est, residuos actus melius dirigat atque regat, Tace inquit. Ezec.24. Ingemisce tacens in conturbatione spiritus.

L ¶Deinde dico quod silentium valet ad afflictionem mortis spectandam. Intra in tenebras inquit,quia dum homo in verbis non occupatur, in pœnis mortis iudicij & inferni & in secretis conscientiæ melius & profundius meditatur Gen.37. Pater vero rem tacitus considerabat. Intra ergo in tenebras, id est,cogita illa tenebrosa loca Naum.3. Intra in lutum,&calca. Iob 38. Nunquid apertæ sunt tibi portæ mortis,& ostia tenebrosa vidisti? Ideo de tali taciturna meditatione potest dici illud Dan.10. Deieci vultum in terram,& tacui, vide supra de intrare. Sic ergo patet quod taciturnitas valet ad meditandum rerum profunditatem, ad euitandum oris verbositatem,ad quietandum mentis mobilitatem,vnde ergo dictum est,sed tace &c. Vide supra de Loqui, Lingua,Labiis,Ore,Mutus,& similibus.

A Talis.

Cum talis & qualis sint duo relatiua semper significantia similitudinem alicuius antecedentis, verum tamen est quod talis magis habet rationem fundamenti demonstratiui quam qualis. Breuiter ergo notabo de tali quod in bono sumitur & in malo. Signat enim adæquationem& similitudinem inter duo. Vnde talis qualis tantum valent simul iuncti sicut tanquam,vel sicut vel quemadmodum,vel quasi &c. similia. Notabo igitur quod talis signat

Conditionem hominis virtuosi,
Infectionem hominis vitiosi,
Afflictionem grauaminis dolorosi,
Refectionem solaminis gloriosi.

¶Primo dico quod est qualitas, id est, quædam comparatiua qualitas hominis virtuosi, quia, scilicet, homo iustus dicitur talis quasi demonstratiue loquendo, vt sit exemplum & regula aliorum. Vnde de quolibet viro iusto potest dici illud Cant.5. Dilectus meus candidus, & rubicundus electus ex millibus caput eius aurum. Et sequitur. Talis est dilectus meus,& ipse est amicus meus, imo etiam ipse Christus fuit dilectus talis Heb. 7. vbi dicitur. Talis decebat vt nobis esset pontifex,sanctus,innocens, impollutus,& excelsior cœlis factus. Etiam Paulus Apostolus fuit dictus talis. Vnde ipse dicit Act 26. Cupio omnes qui me audiunt, tales fieri qualis ego sum. Et merito quia pro certo illud nomen significat virtutum excellentiam, & promeretur cœlorum opulentiam. Significat dico excellentiam virtualem,sicut in illis prædictis duobus. Talis est dilectus meus,& Talis decebat vt nobis esset pontifex &c. Vnde etiam Iud.11. Non est talis mulier super terram in sensu verborum & pulchritudine. Meretur etiam opulentiam æternalem,quia,scilicet,illi qui sunt tales id est,ita in virtutibus excellentes, cœlestis gloriæ sunt hæredes. Vnde Matt.19. dicitur. Sinite ad me paruulos venire,talium est enim regnum cœlorum. Et sic dico quod talis potest significare perfectionem hominis virtuosi. B

¶Secundo dico quod significat infectionem hominis vitiosi. Peccator enim qui excellenter est malus, dicitur talis propter excellentiam prauitatis. Vnde Ironice dicitur Malach.2. Omnis qui facit malum, bonus est in conspectu Dei,& tales ei placent. Isti enim videntur tales,& opera eorum talia dicuntur. Vnde Ro. 1. dicitur quod qui talia agunt,digni sunt morte. Vnde etiam de malis operibus dicitur Hier.5. Stupor & mirabilia facta sunt in terra,prophetæ prophetabant mendacium, sacerdotes plaudebant manibus & populus meus dilexit talia. Et tamen Gal.5. dicitur quod qui talia agunt,regnum Dei non possidebunt. G

¶Tertio dico quod talis significat excellentiam oneris dolorosi, scilicet, laboris & grauaminis huius sæculi, de quo ad Heb.12. Recogitate eum qui talem sustinuit aduersum se à peccatoribus contradictionem. D

¶Quarto dico quod talis potest significare eminentiam muneris gloriosi,scilicet,gloriam paradisi,vbi est grandis honoris excellentia, dulcis saporis opulentia, suauis odoris redolentia. Ista enim tria sunt in cœlo, quæ propter excellentiam talia possunt dici. De eminenti enim honore qui ibi est, potest dici illud Paral.9. Non fuit tale solium in vniuersis regnis. De dulci etiam sapore qui est ibi, potest dici illud 4.Reg.13. Non est factum tale phase à diebus iudicum. Phase enim erat factum in quo agnus paschalis comedebatur, significans paradisum, vbi agnus qui est in medio throni,cibat & pascit beatos. De suaui etiam odore qui ibi est,potest dici illud 2.Para.9. Non sunt visa talia aromata allata,sicut dedit Regina Saba Salomoni. Sic igitur patet quomodo Talis & Tale potest diuersimode applicari, secundū quod aliis rebus diuersis & variis copulatur. E

Tangere.

Cum sensus tactus sit ille qui magis prope tangit obiectum suum, hinc est quod in sensu tactus est maior afflictio & maior delectatio quam in cæteris sensibus inuenitur. In tangendo enim semper agens passo applicatur,& vnum alteri præsentialiter coniungitur & aptatur. Et ideo moraliter loquendo, possum notare quod multiplex tangere inuenitur in scriptura,scilicet, A

Tangere {
Dilectionis,
Infectionis,
Deuotionis,
Probationis,
Præsumptionis,
Correptionis,
Inspirationis,
Prædicationis,
Imitationis,
Tribulationis.

¶Dico primo quod est tactus dilectionis,quia nihil propius tāgit quam amor. Vnde Assuerus in signum amoris & clementiæ dixit Hester. Hester.15. Accede ad me & tange sceptrum. B

¶Secundo est tactus infectionis, & iste est quando aliqua mala persona aliam per malam combinationem tangit, de quo Leuit.22. Qui tetigerit quodlibet immundum, immundus erit.

¶ Tertio est tactus deuotionis, & ille est quando anima cupit mentaliter Deum tangere, & se ei per deuotionis obsequium applicare, sicut de muliere infirma legimus Matt. 9. quod cupiebat tangere fimbriam vestimenti Iesu, dicens, si tetigero fimbria vestimenti eius, salua ero. ¶ Quarto est tactus probationis. Res enim tangitur vt probatur, sicut videmus quod monetæ probantur per tactum, & sic voluit tangere Isaac Iacob, dicens Gen. 27. Accede ad me vt tangam te, & probem si tu sis filius meus Esau. ¶ Quinto est tactus præsumptionis, & istud est quando homo præsumit tangere res sanctas, quarum tactu non est dignus, sicut Oza, qui præsumptuose tetigit arcam testamenti, de quo 1. Paral. 13. Iratus dominus percussit Ozam, eo quod tetigisset arcam. ¶ Sexto est tactus correptionis, & istud est quando aliquis à Deo vel prælato aliqua afflictione tangitur, vt à sui excessibus corrigatur. Et de hoc Iob 19. Miseremini mei, miseremini mei saltem vos amici mei, quia manus domini tetigit me. ¶ Septimo dico quod est tactus inspirationis. Deus enim tangit hominem spiritualiter suam gratiam inspirando, & ad ipsum ad pœnitentiã conuertendo. Et de hoc dicitur 1. Reg. 10. quod cum Saul abiit pars exercitus quorum tetigerat Deus corda. ¶ Octauo est tactus prædicationis. Prædicator enim tangit & excitat audientes dure ipsos arguendo, suauiter ipsos monendo, ipsos consolando & docendo. Et de hoc potest dici illud 2. Reg. 19. Angelus domini, id est, prædicator, tetigit Heliam dicens. Surge & comede, grandis tibi restat via. ¶ Nono est tactus imitationis, & illud est qñ aliquis illos quos associat, tangit, i. siue in bono, siue in malo imitatur. Exẽplo ceræ, quæ impressionem sigilli à quo tãgitur, solet recipere. Quod .n. tactus & societas malorũ hominẽ faciat malũ, patet Eccl. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Quod etiam tactus bonorum faciat hominem bonum, patet 4. Reg. 13. vbi dicitur quod mortuus positus in sepulchro Helisæi cum eius ossa tetigisset, reuixit. ¶ Decimo est tactus tribulationis, & iste est quando mali aliquos tribulationibus tangunt, & vexationibus conterunt & affligunt. Contra quos in Ps. Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis &c.

C ¶ His igitur præmissis possumus generaliter dicere quod est quadruplex tactus, videlicet,

Tactus quidam:
- Correctiuus,
- Perfectiuus,
- Infectiuus,
- Afflictiuus.

¶ Primo dico quod est quidam tactus per quem corrigimur, & iste est quo Deus nos tangit per tribulationem, vel quo prælatus nos tangit ad correptionem. Equus enim insolescens quando calcaribus fortiter tangitur, ad semitam quasi violenter reducitur. Limax etiam qui leuato capite & erectis cornibus incedit, statim quando tactus fuerit, ad testam rediens se includit. Calculus etiam quamuis sit frigidus & durus, tamen si sit ferro fortiter tactus, ignis de eo mox exibit. Etiam ferrum ponderosum & frigidum ad stellam maris vertitur, si adamante fuerit tactum, & leui ligno appensum in qua apponatur. Sic proculdubio charissimi tactus correptionis quo à Deo vel prælato tangimur, facit nos insolentiam carnis dimittere, & ad semitam veritatis redire. Facit nos cornua elationis & superbiæ deponere, & in testam humilitatis includere & venire. Facit nos, quanquã more calculi frigidos & indeuotos, duros etiam & obstinatos, ignem charitatis emittere, & nos sanctis desideriis incendere & inflammare. Facit etiam nos quanquam feroces & ponderosos, ad stellam maris, scilicet, ad ipsum Deum & ad beatam virginem recurrere & reuerti, & ipsos per deuotionis & orationis suffragium inspicere. Ecce ergo quot bona facit ille tactus quo per tribulationem à Deo tangimur, vel per correptionem à prælato ferimur. Et hoc vtique figuratum est Luc. 5. de leproso, vbi dicitur quod Christus tetigit eum, dicens. Volo mundare, & statim mundatus est, Lucæ 7. etiam dicitur quod tacto lectulo, in quo ferebatur iuuenis mortuus ipsum statim à mortuis liberauit. Marci etiam 9. dicitur quod adducto cœco ad Iesum, rogabant vt eum tangeret, quem protinus illuminauit. Quia proculdubio charissimi tactus tribulationis & correptionis à lepra infectionis & luxuriæ nos emundat, à morte obstinationis & malitiæ nos suscitat & à cœcitate ignorantiæ nos illuminat. Quia breuiter sicut dicitur in Psal. Ipse est qui respicit terram, & facit eam tremere, qui tangit montes, & fumigant. Quia videlicet terra, id est, terrenus peccator quando per tribulationem tangitur solent ex consideratione diuinæ potentiæ tremere, & sic ad Deum cogitur resurgere, & ad ipsum per orationem compellitur fumigare. Et si vis potes aduertere & dicere quod hic ostenduntur quatuor genera bonorum quæ tactus tribulationis facit quia per talem tactum

Reportatur fructus possessio. Respicit terram,
Refrenatur cordis elatio. Facit eam tremere,
Formidatur Dei punitio. Tangit montes,
Inflammatur mentis afflictio. Fumigant.

D ¶ Dico ergo quod talis tactus generat fructuum perfectionem. Respicit inquit terram. Tactus enim ferramentorum, aspectus solis, & tactus radiorum corporum cœlestium, terrã ad fructus proferendum disponit, quia pro certo terra fructus non generat, nisi ferris & aratris tangeretur, & nisi à radiis solaribus videretur. Sic vere homo per bona opera fructificat, quando radio diuinæ gratiæ interius penetratur, & quando tactu tribulationum exterius fatigatur, quod ostenditur cum dicitur. Terram, quia terra est elementum fructificatiuum Amos 9. Dominus Deus exercituum tangit terram. Ista tamen sunt contra multos, qui tali tactu non emendantur, sed potius indurantur, similes incudi, quæ tactu malleorum non mollitur, sed magis duratur Iob 41. Cor eius indurabitur quasi lapis, & stringetur quasi malleatoris incus. Non sic, sed generet iste tactus in nobis fructuum perfectionem.

E ¶ Deinde dico quod iste tactus concutit mentis præsumptionem. Facit eam inquit tremere. Timorem enim Dei & tremorem introducit. Forte enim tonitruum quando terram tangit, quandoque generat terræmotum, sic tonitruum tribulationum si hominem tangit, ipsum ad tremendum excitat & inducit Iob 2. Tange os eius & carnem nisi in faciem benedixerit tibi. Tunc dicit homo illud Ps. Timor & tremor venerunt insuper me, & contraxerunt me tenebræ.

F ¶ Deinde dico quod iste malleus vel tactus deprimit cordis elationem. Tange inquit montes, id est, elatos & superbos, vt supple humilientur, quia, scilicet, tactus & impulsus ventorum mõtes ita fortiter concutit, quod terra aperta mons ipse in concauitatem propriam se recludit, ita quod vbi fuerat mons altissimus, inuenitur vallis & locus infimus. Sic vere tactus & impulsus tribulationum montuosos & elatos solet deprimere, & ad concauitatem humilitatis reducere, & ad sui considerationem & cognitionem inferius inclinare. Tange inquit montes Iob 14. Mons cadens defluit, & alluuione terra paulatim consumitur. Quod tamen est contra multos similes bufoni, qui quanto plus tangitur, tanto per impatientiam plus inflatur. Sic isti quanto plus tribulationibus & correptionibus reprimuntur, tanto plus per superbiam eleuantur. Quod bene figuratur Exod. 11. vbi dicitur quod dominus dixit, Adhuc vna plaga tangam Pharaonem, Et sicut patet ibidem, ex tali tactu non est Pharao emendatus, sed magis contra Deum inflatus, & ad persequendum filios Israel animatus propter quod in maris barathrum est submersus. Tactus igitur iste deprimit cordis elationem.

G ¶ Insuper dico quod iste tactus accendit mentis affectionem, quod ostenditur cum dicitur. Fumigare enim ignem arguit. Quia sicut impulsus venti solet ignem accendere, & fumum sursum eleuare & euolare, sic tactus tribulationis ignem charitatis accendit, & sancti desiderij fumum eleuat & extollit. Fumigant inquit. Vnde in Ps. dicitur. Tange montes & fumigabunt, fulgura coruscationem, & dissipabis eos, emitte sagittas tuas, & conturbabis eos. Tactus enim fulguris & sagittæ conturbatio solet hominem mentaliter cõturbare, & eũ à statu peccati moraliter dissipare, & eum per æternorum desiderium, & per mundanorũ contemptum compellere fumigare. Et sic patet quod tactus correptionis & tribulationis in nobis efficit multa bona. Quod tamen est contra multos qui sunt similes illi morbo, qui dicitur Noli me tangere, quia ille morbus quãdo tangitur, indignatur. Quia pro certo multi sunt qui nullo modo per correptionem volunt tangi, sed potius per adulationem palpari, qui si à Deo vel prælato tanguntur, statim per impatientiam indignantur. Aes enim nunquam potest ita modicum tangi quin sonet. Sic nec tales quin murmurent. Et ideo isti similes sunt illi lapidi qui dicitur pyrites, de quo dicit Isidorus in lapidib. quod tangi vult leuiter blandaque manu teneri, nam pressus nimium digitos tangentis adurit. Sic ergo oportet quod tales intacti & incorrepti dimittantur, quia alias suos tactores comburere & lædere niterentur. Ideo consulitur Num. 16. Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent. Non sic ergo, quia pro certo medicina non sanat infirmum, nisi personaliter tangat ipsum. Et sic est ergo tactus per quem corrigimur.

H ¶ Secundo principaliter dico quod est alius tactus per quem perficimur, & iste est tactus societatis bonorum, quia pro certo si bonos socialiter tangimus, mores eorum induimus, & nos eorum conditionibus conformamus. Smaragdus enim est lapis viridissimus, aerem quem tangit, in virorem conuertit, significans viros bonos, qui illos quos frequentant

& tan-

& tangunt suis doctrinis & exemplis, virides & honestos faciũt. Quia pro certo, qui consortium bonorum frequentauerit, se ipsorum similitudini faciliter conformabit. Bonos igitur tangamus & frequentemus, vt nos eorum moribus conformemus, quia sicut dicitur Luc. 6. Omnis turba quærebat Christum tangere, quia virtus de illo exibat & sanabat omnes. Iste est igitur tactus per quem perficimur.

I ¶ Tertio principaliter dico, quod est alius tactus per quem inficimur, & iste est ille, quo tangimus mundi bona ipsa diligendo, quo nos tangimus malorum vitam ipsam imitando, & quo nos etiam tangimus aliorum iniquitatem ipsam explorando, tales enim tactus illiciti sunt & nobis penitus interdicti. Viadecos enim est lapis preciosus, qui si tetigerit mortuum virtutem suam amittit. Sic pro certo & homo quanquam preciosus sit & sanctus, per tales tamen malos contractus virtutem & gratiam perdit, sicut enim dicitur Numer. 19. Quicquid tetigerit immundus immundum faciet. Et Leuit. 5. dicitur, quod anima quæ aliquid immundum tetigerit rea erit. Bonum est ergo (teste Apost. 1. Corinth. 7.) mulierem non tangere, & se à talibus tactibus abstinere, quamuis Ose. 4. dicatur. Maledictum, furtum, adulterium, inundauerunt super terram, & sanguis sanguinem tetigit. Iste est ergo tactus per quem inficimur.

K ¶ Quarto dico, quod est alius tactus per quem affligimur, & iste est tactus æternæ damnationis. Bonum est ergo vt præsentibus pœnis tangamur, ne æternis miseriis affligamur, vt de nobis possit dici illud Sap. 3. Iustorum animæ in manu Dei, & sunt, & non tanget illos tormentum mortis, & sic ergo patet, quod est quadruplex tactus, scilicet, Afflictiuus, Infectiuus, Perfectiuus, & Correctiuus, & sic sufficit.

A **Tanquam.** Cum tanquam denotet mihi quandã comparatiuam similitudinem, sicut quemadmodum & similia aduerbia, & quia omnia quæ sunt, possunt aliquibus similitudinibus comparari possumus dicere, quod illud vocabulum tanquam potest pertinere ad viros

Perfectos,
Infectos,
Damnatos,
Beatos.

Primum est tanquam magnæ bonitatis,
Secundum est tanquam magnæ prauitatis,
Tertium est tanquam grandis aduersitatis,
Quartum est tanquam summæ fœlicitatis.

B ¶ Igitur primo dico, quod est vnum tanquam, quod pertinet ad viros perfectos. Viri enim perfecti & iusti rebus variis comparatur. Isti enim quandoque gerunt similitudinem diuersarum rerum. Sunt enim Tanquam

Surdi non audientes per patientiam,
In fornace manentes per pœnitentiam,
Vxoribus carentes per continentiam,
Nihil habentes per paupertatem,
Paruuli lactantes per humilitatem,
Lapides viuentes per stabilitatem.

¶ Dico, quod isti sunt sicut surdi non audientes per patientiam. Vnde Psalm. Ego autem tanquam surdus non audiebam, &c. Item sunt tanquam in fornace ardentes per pœnitentiam. Et de hoc Sap. 3. Tanquam aurum in fornace probauit eos Dominus, & quasi holocausti hostiam accepit eos. Item sunt tanquam vxoribus carentes per continentiam. Vnde 1. Corin. 7. Qui vxores habent, sint tanquam non habentes. Item tanquam nil habentes per paupertatem 2. Corinth. 6. Tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Item sunt tanquam paruuli lactantes per humilitatem 1. Cor. 13. Tanquam paruulis in Christo lac dedi vobis edere, non escam. Item sunt tanquam lapides viuentes per constantiæ stabilitatem. Vnde 1. Petri 2. Vos tanquam lapides viui superædificamini domos spirituales. Igitur illud est tãquam, id est, illa similitudo seu comparatio quæ pertinet ad viros perfectos.

C ¶ Secundo dico, quod est vnum tanquam, quod pertinet ad viros infectos, & sic de ipsis dicitur in Psalm. quod tanquam fœnum velociter arescent, & quemadmodum olera herbarum cito decident.

D ¶ Item tertio dico, quod est vnum tanquam quod pertinet ad viros damnatos, & sic de Christo in iudicio dicitur. Reges eos in virga ferrea, &c.

E ¶ Quarto dico, quod est vnum tanquam quod pertinet ad viros beatos, & sic ipsis dicitur Hebr. 12. Tanquam filiis se offert Deus. Vide de sicut, & de aliis titulis similibus.

A **Tantum.** Idem est quod solummodo. Vide ergo de solus. Tantum enim videtur esse dictio priuatiua. Priuat enim omnem vlteriorem dictionem vel positionem. Et ideo dilata si vis, sed omitto, quia vocabulum est sterile.

Tantus. Idem est, quod tam magnus. Vide supra de magnitudine.

Tarditas. Nota, quod tarditas multa posset significare, A sed valde paucæ sunt authoritates notabiles, ne tamen intacta videatur totaliter, notandum, quod est Tarditas

Commendabilis,
Detestabilis,
Formidabilis,
Tolerabilis.

Est dico primo tarditas commendanda, & ista est tarditas deliberatiua, qua, scilicet, homo tardat & deliberat facta sua facere, vt ad ipsa mature procedat. Bos enim & asinus sunt animalia valde tarda, sunt tamen multo magis vtilia quam tigrides vel leones, quæ valde leuia & velocia esse dignoscuntur. Sic vere meliores sunt illi qui per deliberationem sunt tardi, quam illi qui per nimiam præcipitationem sunt in suis actibus præcipites atque citi. Ideo Iacob 1. dicitur. Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. ¶ Secundo dico, quod est tarditas detestanda, & illa est tarditas pigritiæ qua homo est tardus & piger ad faciendum illa, quæ pertinent ad salutem, similes limaci, quod est animal valde tardum. Contra quos dicitur Deut. 23. Cum votum voueris domino tuo, non tardabis reddere. Et Ecclesiastic. 5. Ne tardes conuerti ad Dominum. B

¶ Tertio dico, quod est tarditas formidanda, & ista est tarditas diuinæ patientiæ, qua, scilicet, ipse tardat vsque post mortem reddere retributionem superbis, quia ipse est sicut aries, qui quanto plus tardat percutere retrocedendo, tanto durius percutit veniendo. Tarda enim videtur ista iustitia iniuriam patienti, non est tamen tarda in conspectu Dei, cui omne quod est, totum est in præsentia, & ideo dicitur Eccl. 7. Memento iræ quoniam non tardabit. C

¶ Quarto dico, quod est tarditas, quæ est toleranda, & ista est tarditas diuini auxilii & gratiæ, & tarditas fœlicitatis æternæ. Deus enim tardat dare beneficia sua vt auidius appetantur, sed quanto plus tardat, tanto abundantius remunerat, similis patrifamilias, qui ex certa scientia tardat reddere operario mercedem vsque ad finem septimanæ, vt in fine septimanæ merces sibi reddita plus ametur. Ideo dicitur Abac. 2. Si moram fecerit, expecta eum, quia non tardabit. Vide supra de Patientia, Differre, Amicitia, Pigritia, & aliis similibus. D

Taurus. Nota, quod taurus in scriptura accipitur vel sumitur quatuor modis. Per taurum enim quod est animal indomitum, nulli adhuc iugo subiectum, possum intelligere Christum, qui dicitur taurus propter fortitudinem indomabilem Deut. 33. Fortitudo eius rhinocerotis, quasi primogeniti tauri pulchritudo eius. ¶ Item significat diabolum, propter crudelitatem incredibilem. Vnde de damnatis dicitur Esa. 34. Descendent vnicornes cum eis & tauri cum potentibus. ¶ Item significat quemlibet martyrem propter immolationem Deo placabilem. Tauri enim Deo solent immolari, & de carne etiam tauri mortui apes, vt dicitur, solent nasci, quia scilicet corpora sanctorum Deo fuerunt immolata, & multitudo apum, id est, fideliũ de corporibus suis mortuis fuit nata, quia occasione mortis ipsorum in fide fuit generata. Vnde Matth. 22. dicitur in persona Christi. Tauri mei & altilia mea occisa sunt. ¶ Item significat quemlibet impium propter prauitatem detestabilem: sic communiter sumitur in scriptura. Sicut enim Taurus est Animal A B C D

Ceruicosum,
Lubricosum,
Furiosum,
Clamorosum.

Sic vere peccator est elatus & ceruicosus per superbiam, quia, scilicet, more tauri caput portat elatum per superbiam & cothurnum. Contra quod Ecclesiastic. sexto. Non te extollas in cogitatione tua sicut taurus. Item est immundus & lubricosus per luxuriam. Vnde de luxurioso dicitur in Psalm. Congregatio taurorum in vaccis populorum. Item est proteruus & furiosus per discordiam. Ipse enim more tauri gloriatur cum aliis luctari, & pugnam aliis præofferre. Vnde de illis potest dici illud Psalm. Tauri pingues obsederunt me. Item est clamarosus & verbosus per iniuriam, quia, scilicet, more tauri non cessat per murmurationem mugire, & per iniuriam alios perturbare Hier. 50. Effusi estis sicut vituli super herbam, & mugistis vt tauri, &c. Vide supra de Boue.

Tecum. Vide infra in tit. Vobiscum.

A **Tegere. Tegimen. Tectum.** Multa possent dici de tegere, sed deficiunt authoritates notabiles, & ideo vide in aliis titulis, scilicet de abscondere, operire, velare, celare, induere & vestire, omnia enim huiusmodi tegumenta designant, quia in scriptura inuenitur Tegumentum

Honestatis,
Potestatis,
Pietatis,
Falsitatis,
Excusationis,
Obstinationis,
Luxuriationis,
Occultationis.

De tegumento honestatis quo boni teguntur, dicitur 3. Regu. 6. quod Salomon texit domum tabulis cedrinis. De tegumēto potestatis quo Deus tegit & protegit in se sperantes, dicitur in Psal. Sub vmbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas. Et Sap. 5. Dextera Domini teget sanctos. De tegumento pietatis quo nudorum corpora sunt tegenda, dicitur To. 4. De vestimentis tuis nudos tege. De tegumēto falsitatis quo hypocritę se velant, & de tegumento excusationis quo adulatores diuites excusant, vide alibi. De tegumento obstinationis dicit Aug. Si tegis, Deus deteget, si detegis, Deus teget. De tegumento luxuriæ & consanguinitatis dicit Ouidius, Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus. De tegumento vero occultationis quo vir humilis tegit & occultat facta sua virtuosa, nolens ea videri, dicitur Ezech. 32. Solē nube tegam, & luna non dabit splendorem suum: transeo. Vide in aliis titulis supradictis.

A **Tempestas.** Nota quod tempestas nihil aliud est quā quædam aeris distemperantia, quæ intuentibus & sentientibus horrorem incutit & terrorem, quæ scilicet ex aqua, vēto, turbine, fulgure & grandine & aliis aeris impressionibus generatur. Possum ergo moraliter notare quod

Tempestas significat { Iniquitatis redundantiam, Prosperitatis affluentiam, Crudelitatis violentiam, Aduersitatis pestilentiam.

B ¶ Est igitur tempestas iniquitatis. Multitudo enim vitiorū est sicut quædam tempestas quæ submergit & obruit peccatores. Ps. Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Tempestas vitiorum illum submergit, qui altitudinem maris, id est, mūdi eminentiam ascendit. Exemplo Sirenæ, cuius cantus & plausus signa sunt tempestatis. Sic vere solatia, & prosperitates malorum signa sunt tempestatis præsentium vitiorum & futurorū tormentorum. Hie. 23. Tempestas erumpens super caput impiorum Contra quod Dauid in Psal. Non me demergat tempestas
C aquæ &c. ¶ Item est tempestas prosperitatis. Tempestas enim vltra debitum abundans omnia dissipat atque turbat. Vnum tamen est quod modicum perseuerat atque durat. Sic vere malorum prosperitas aliis est nociua, parum tamen est durabilis aut mansiua. Cito enim mali in sua gloria deficiunt, & quamuis dum durant multa mala faciūt, cito tamen pereunt & desistunt. Prou. 10. Quasi tempestas transiens impius non inuenitur, iustus aūt
D quasi stabile fundamentum. ¶ Item est tempestas crudelitatis, quia tyranni more tempestatis alios fulminant, & crudeliter inflammant. Vnde de crudeli Nabuchodonosor dicitur Esa. 5. quod rotæ eius quasi impetus tempestatis. Ista tamen vtilis est patientia. Exemplo graminis & herbæ, quæ viridior est tempore
E tempestatis. ¶ Item est tempestas aduersitatis, illa, scilicet qua Deus in inferno fulminabit damnatos, de qua in Psalm. Ignis in conspectu eius exardescet, &c. Ita quod quilibet damnatus poterit dicere illud Thre. 5. Pellis nostra quasi clibanus exusta est à facie tempestatis & famis. Contra istam tamen valet corallus rubeus, id est, memoria sanguinis Christi. Sufficiat. Vide de Fulgure, Grandine, & Turbine.

Temperantia. De temperantia nihil pono, quia paucæ sunt authoritates notabiles. Vide ergo de ea originalia, & pone ea si vis.

A **Templum.** Cum templum proprie sit locus ad cultum Dei dedicatus, & ad religionis officium ordinatus, possumus dicere, quod secundum quod aliqui spiritualiter colunt diuersos, quidam, scilicet, Deum cœli, quidā Deum sæculi huius, secundum hoc possunt inueniri bona templa, & mala.

B ¶ De templo ergo in bono & malo significato sumpto primitus est dicendum. Notemus ergo quod est Templum

Interius,
Exterius,
Inferius,
Superius.

Templum { Interius est deuotorum, Exterius est clericorum, Inferius est perfectorum, Superius est angelorum.

Primum fit de virtutibus,
Secundum fit de lapidibus,
Tertium fit de hominibus,
Quartum fit de spiritibus.

¶ Primum ergo est templum interius, quod est deuotorum, & illud est templum conscientiæ, quia scilicet iustus & iusti conscientia templum est & habitaculum Spiritus sancti. Ideo dicitur 1. Cor. 3. Templum Dei sanctum est, quod estis vos. ¶ Secundum C est templum exterius, quod est clericorum, & illud est materiale in quo viri ecclesiastici seruiunt Deo, de quo Ioan. 18. Semper docui in Synagoga & in Templo, quo omnes Iudæi conueniunt. ¶ Tertium est templum inferius, quod est templum perfecto- D rum, & illud est templum ecclesiæ, id est, status fidelium & potissime ecclesiasticorum, de quo in Psalm. Adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo. ¶ Quartum est Tem- E plum superius, quod est beatorum, de quo in Psalm. Dominus in templo sancto suo, dominus in cœlo sedes eius. His præmissis de templo morali, hoc est dictū, de statu ecclesiastico aliquid est dicendum, & dicamus quod sicut ista templa materialia solent firmiter fundari, decenter ornari, diligenter mundari sic status ecclesiæ firmiter fundatur scilicet super fidei fundamento, de quo 2. Esd. 5. Fundauerunt templum domini in nouilunio, id est, in nouitate fidei. Decenter ornatur virtutum ornamento, de quo 1. Mach. 4. ornauerunt faciem templi coronis aureis. Et si vis pone quod sicut ad ornandum templum multa requiruntur scilicet panni, cerei, candelabra, campanæ, & cantores, crux, & sanctorū imagines, sic in templo ecclesiæ, vel etiam conscientiæ debent esse panni aurei, decentis honestatis, lampas, & cerei splēdentis veritatis, campanæ & cantores diuinæ laudis & sonoræ suauitatis, crux, id est, passio Christi mortis & calamitatis, imagines sanctorum, id est, imitatio sanctitatis & bonitatis Hier. 30. Templum iuxta ordinem suum fundabitur. Item diligenter mūdatur, scilicet, à culparum & criminum purgamento 2. Mach. 10. Purgato templo aliud altare fecerunt, De tali altari & templo sic fundato possumus dicere illud Ps. Sanctum est templū tuum, mirabile in æquitate. ¶ Aduerte ergo, quod templum ecclesiæ F vel etiam quælibet bona persona debet habere

Puritatem immaculabilem,
Libertatem inuiolabilem,
Excellentiam considerabilem,
Æquam lancem imperturbabilem.

Primum probat status conditio, quia sanctum,
Secundum Dei possessio, quia tuum,
Tertium loci perfectio, quia mirabile,
Quartum iusta libratio, quia in æquitate.

Templum ergo debet esse

Per { Nullam fæculentiam deturpatum. (Sanctum.) Nullam pestilentiam violatum. (Tuum.) Summam excellentiam honoratum. (Mirabile.) Rectam lancem regulatum. (In æquitate.)

¶ Dicamus ergo primo, quod templum illud debet pollere pu- G ritate, quia, scilicet, sanctum est mundum & purum, & nullis vitiis defœdatum iuxta illud prædictum 1. Cor. 3. Templum Dei sanctum est. Sicut enim turtur loca munda diligit, immunda vero odit & refugit. Apes autem flores mundos & bonos sectātur, in mundo loco sistunt, aut morantur, sic vere Deus qui turturē vel ape mundior & purior esse dignoscitur, in loco quem inhabitat scilicet, in templo ecclesiæ vel conscientiæ munditiam vult inuenire, alias ad illud non solet accedere nec venire, sed potius inde recedere & abire. Sanctum est ergo Psalm. Deus in templo sancto suo. Cum igitur iste locus debeat esse sanctus & mundus, non decet, quod ab immundis hominib. frequentetur, nec quod vitiorum immunditiis maculetur. Dicit enim Solinus de mirabilibus mundi, quod aues quæ dicuntur Diomedeæ quæ plumā habent albam & oculos igneos, domum & habitaculum in altissima maris rupe sibi ædificant, quam quodā ritu mirabili omni die con-

dic consecrant & sanctificant. Ad mare enim descendentes in aqua se demergunt, & sic domum lustrantes, ipsam alis vibratis quodammodo mundant, sanctificant, consecrant, & purificant, & aspergunt, signantes illos, qui in habitaculo ecclesiæ constituti (quod etiam in alta rupe, scilicet super firmam petram Christum in medio maris fluctuosi sæculi est fundatum) intra ipsum habitaculum suum, scilicet, Ecclesiam vel religionem in qua sunt, omni die nituntur in aqua pœnitentiæ se balneare & se aqua lacrymarum aspergere, Deo se consecrare, & ædificare, & dedicare, & ipsum in sanctitate seruare, & ab omnibus sordibus & immunditiis se depurare. Sanctum inquit est templum 2. Paral. 29. Sacerdotes ingressi sunt templum domini, vt sanctificarent illud. Quod tamen est contra multos, qui templum conscientiæ vel ecclesiæ non sanctificant, nec sanctificare curant, sed potius ipsum variis vitiis deturpant, maculant atque fœdant, iuxta illud Psalm Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum. O Deus quot hodie sunt pollutores huiusmodi, & quot sanctitudinis fœdatores. Videtur enim impletum illud 2. Mach. 6. Templum luxuria & commessationibus erat plenum, & scortantium cum meretricibus in sacrisque ædibus mulieres vltro se ingerebant. Non sic charissimi non, quia proculdubio sicut dictum est templum illud, scilicet, ecclesia religio vel conscientia debet puritate pollere. Sanctum
H est inquit templum. ¶ Secundo dico, quod illud templum debet libertate gaudere, cum dicitur. Tuum. Istud enim pronomen Tuum est pronomen possessiuum. Et ideo sicut videmus, quod possessiones fisci & ecclesiæ magnis libertatibus & priuilegiis sunt dotatæ, in tantum quod nullus audet eas violare, sic templum ecclesiæ & conscientiæ, quod proprie est tuum. Deus summa libertate gaudet, in tantum quod hic & non alibi potest homo saluari, & propter hoc non potest nec debet, nec per dæmones, nec per homines violari 1. Cor. 3. Qui templum domini violauerit, destruet eum dominus. Tuum, supple ô Deus. Quis est ille, qui auderet domum regis inuadere, vel qui fugientem ad immunitatem materialis ecclesiæ, etsi crimen maximum commisisset, auderet violenter extrahere? Non enim debet præsumptuose inuadi, sed ob reuerentiam illius cuius est, cum reuerentia venerari. Tuum inquit Psalm. Adorabo ad templum sanctum
I tuum domine, & confitebor nomini tuo. ¶ Istud est enim templum suum, vbi

Moratur,
Laudatur,
Honoratur.

Dico, quod ibi moratur Psalm. Dominus in templo sancto suo. Dico, quod ibi laudatur Psalm. In templo eius omnes dicēt gloriam. Dico, quod ibi honoratur Psal. A templo sancto tuo, quod est in Hierusalem tibi offerent reges munera. Istud est tamen cōtra multos, qui quamuis sciant, quod ecclesia est proprium templum Dei, ipsi tamen ipsum non honorant nec reuerentur, sed ipsum violenter offendunt & deprædātur, sicut sunt potissimum tyranni, & vt communiter sæculares domini & balliui, qui pro certo summe student templum domini offendere, possessiones Ecclesiæ inuadere, & quicquid habent templi & Ecclesiæ seruitores, pro viribus deuastare. Exemplo vrsi, qui examen apum non obstantibus apum punctionibus cassat atque laniat, vt mella eorum deuoret atque rodat. Quia pro certo tyranni hodie student examen apum, id est, congregationem bonorum, hoc est dictum, domum & templum Ecclesiæ cassare, & indere quicquid habent, vt melle diuitiarum suarum possint famem auaritiæ suæ satiare. Istud proculdubio videmus, quod propter tales vrsos famelicos & furibundos quasi templum ecclesiæ est penitus destructum Naum. 2. Portæ fluuiorum apertæ sunt & templum ad solum dirutum est Fluuii enim dicuntur tales homines violenti, figurati in Antiocho, de quo dicitur 1. Machabæorum 6. quod cum audisset in ciuitate Helymaide esse templum locuples valde, quærebat capere ciuitatem, sed occurrentes illi de ciuitate ad prælium contra eum exierunt, & eum fugere compulerūt. Quia pro certo multi sunt tyranni inuidentes templo & ecclesiæ, qui vt possent locupletari, ipsum penitus raperent & destruerent, nisi illi de illo templo & de ciuitate eis concurrerent, & se viriliter defensarent. Et breuiter isti sunt illi de quibus dicitur Ezech. 8. quod dorsa habebant contra templum, & adorabant ad ortum solis, quia, scilicet, isti contra templum ecclesiæ dorsa verterunt. Non sic charissimi, quia vt dictum est, templum illud debet libertate gaudere, quia tuum inquit.

K ¶ Tertio dico, quod illud templum excellentiam debet habere, quia mirabile Illud enim templum antiquum, quod ædificauit Salomon, valde fuit excellens & mirabile, in tantum, quod ipse 1. Paralipomenon. vigesimo secundo, de eo dicebat. Domus quam ædificare cupio, talis debet esse, vt in cunctis regionibus nominetur. Discipuli etiam admirantes mirabilia ædificia templi dixerunt Christo Marc. decimo. Magister, aspice quales lapides & quales structuræ. In quo notatur, quod ecclesia vel conscientia viri iusti debet habere excellentes & notabiles virtutes, quod merito debet ab aliis admirari. Sicut enim nos Miramur

Cœlum propter stellarum multitudinem,
Mare propter aquarum amplitudinem,
Terram propter fructuum multitudinem,
Aerem propter auium celsitudinem.

Sic proculdubio mirari debet ecclesia propter virtutum magnitudinem. Mirabile inquit Luc. 1. Erat populus expectans in templo, & mirabatur, ita quod antiquitus solebant dicere illud Luc. 5. Vidimus mirabilia hodie. De mirabilibus autem quæ erant in tēplo illo, per quæ possunt mirabiles virtutes Ecclesiæ denotari, possumus dicere, quod sicut in templo illo erat arca testamēti continens manna, virgam & tabulam legis Dei, quæ quidem arca erat cooperta propitiatorio, & duo Cherubin deportabant, iuxta vero arcam erat altare thymiamatis, vbi incensum offerebatur, tandem erat ibi velum candelabrum, mensa & altare holocaustorum, sicut dicitur 3. Reg 7. sic proculdubio charissimi in templo ecclesiæ debent esse omnia ista mysterialiter intellecta. Per arcam enim testamenti intelliguntur viri præsidentes, quia, scilicet, manna, id est, dulcorem pietatis, virgam, id est, rigorem seueritatis, tabulas legis, id est, scientiam totius veritatis debent continere, secum vero duo Cherubin, qui interpretantur plenitudo scientiæ, id est, duos ad minus sapientes consiliarios debēt habere, propitiatorium veniæ & misericordiæ debent tenere, & iuxta altare incensi & thymiamatis, id est, iuxta exercitium deuotionis & orationis debent manere: Per velum autem intelliguntur virgines & continentes: Per candelabrum doctores & alios illuminantes. Per mensam boni diuites pauperes pascentes. Per altare holocaustorum martyres & religiosi, seipsos Domino immolantes. Omnes tales personæ in templo ecclesiæ solebant reperiri, propter quod merito poterat admirari. Vnde verificatur proprie illud 3. Reg 6. quod nihil erat in templo, quod non auro tegeretur, quia pro certo omne illud, quod in illo templo esse solebat, auro sanctitatis & munditiæ præpollebat. Cuius tamen proculdubio est hodie contrarium, quia pro certo personæ ecclesiasticæ non sunt hodie mirabiles sanctæque & aureæ, sed potius immundæ atque terreæ. Hodie non mirantur excellentiam suæ sanctitatis, sed potius nequitiam suæ prauitatis, atque fallaciæ nimiæ magnitudinis. Vnde 1. Mach. 1. dicitur, quod Rex Antiochus tulit de templo Dei altare aureum & candelabrum luminis, & vasa concupiscibilia deportauit. Sic Rex diabolus de templo ecclesiæ prædictas sanctas personas sustulit & subtraxit, & in loco earum malas personas instruxit & instituit. Vnde proprie hodie videtur verificatum illud Dan. 9. vbi dicitur, quod in templo erit abominatio desolationis. Non sic charissimi, sed sicut dictum est istud templum excellentiam habere debet. Mirabile inquit.

¶ Quarto dico, quod in isto templo æqua lanx debet manere, L
quia in æquitate inquit, ibi enim debet esse æquitas, iustitia, & veritas adæquata in iurisdictione & in subditorum promotione. Latera enim templi Hierusalem debebant esse æqualia, sicut dicitur Apoc. 21. Sic seruitores huius templi debent per sanctitatem esse æquales, non per acceptionem munerum vel personarum inæquales, scilicet, promouendo vnum, & alium dimittēdo. Vnde Leuit. 9. Æqua mensura, & æquum sit pondus. Vt de quolibet ecclesiastico dicatur illud Mala. 2. In pace & æquitate ambulauit mecum. Vide supra de æquitate, de acceptione, de muneribus. Acceptio enim personarum & munerum facit inæqualitatem promotionum. Et ideo dominus vendentes & ementes, id est, munera dantes & recipientes legitur eiecisse sicut dicitur Io. 2. Sed pro certo illi extra templum illud non diu manserunt, imo continuo redierunt. Tanta est enim ibi copia talium, & sunt ita hodie multiplicati, quod non percipitur, quod vnquam fuerint à Domino expulsi & eiecti, sicut de Lysia legimus 2. Mac. 11. quod æstimabit se ciuitatem Hierusalem habitaculum gentium facturum, templum verò sicut cætera delubra gentium in quæstum pecuniæ habiturum. Non sic, sed sit ibi æquitas, &c. Sic patet quomodo templum Dei, quod est ecclesia vel conscientia, debet habere

Iustitiam adæquatam,
Excellentiam antelatam,
Libertatem priuilegiatam,
Puritatem nunquam maculatam.

Sic igitur dico, quod templum sumitur in bono.

¶ Adhuc dico, quod Templum sumitur in malo.
Templum enim non solum est locus vbi Deus adoratur, im- M
mo etiam dicitur locus vbi diabolus cum suis idolis adoratur.

Et ideo

Et ideo breuiter per diuersa templa idolorum possum intelligere diuersos status vitiorum, vel etiam hominum iniquorum. Et sic notabo breuiter, quod in scriptura inuenitur

Templum { Dagon,
Astaroth,
Nesrath,
Baal,
Remon,
Dianæ,
Belis. }

¶ Et ita possum dicere, quod est

Templum { Iracundiæ,
Luxuriæ,
Acediæ,
Auaritiæ,
Superbiæ,
Gulæ,
Inuidiæ. }

N ¶ Habet igitur, dico, templum suum iracundia, in hoc templo iracundus est sacerdos, enses sunt cærei, comminationes & iniuriæ sunt campanæ, relatores vero verborum sunt incensores, illi vero qui ad vindictam excitant, sunt cantores. Et illud proculdubio est templum Dagon, qui interpretatur piscis iniquus vel piscis mœroris, quia, scilicet, iracundia dicitur piscis, quorum maior deuorat minorem, ratione crudelitatis, dicitur iniquus, ratione malignitatis dicitur mœroris, ratione factæ & executæ cōtra alios aduersitatis. Et de isto templo dicitur 1. Mach. 10. quod Ionathas illos qui ad Templum confugerant, vna cum templo succendit, quia, scilicet, illi qui in templo iracundiæ hospitantur, furoris ignibus succenduntur.

O ¶ Habet templum domina luxuria & capellas suas, & dominatur & vocatur magna ecclesia. In isto luxuriosus est sacerdos, mala mulier est altare, quod multum adoratur, lenones sunt ministri infamiæ hominum sunt campanæ, mali laudatores aut deceptores & procuratores, ac cautelæ vetularum sunt cantores. Et istud est templum Astaroth, qui interpretatur cubile, quia tales semper in cubilibus & impudicitiis volunt esse. Vnde de Philistæis dicitur 1. Reg. 31. quod ipsi posuerunt arma Saul in templo Astaroth Saul interpretatur abutens, quia nullus bonis naturæ magis abutitur, quam luxuriosus.

P ¶ Habet templum suum acedia, & in isto templo sacerdos est acediosus, lectus est altare, quies somnus, & deliciæ sunt ministri. Et istud est templum Nesrath, qui interpretatur tentatio tenera, quia, scilicet, illi qui sunt ita teneri, quod labores nequeunt sustinere, semper per acediam solent quiescere & dormire, & multis solent tentationibus subiacere. Vnde de Sennacherib dicitur 4. Regum 9. quod cum adoret in templo Nesrath, fuit à filiis interfectus.

Q ¶ Habet templum suum auaritia. Et illud templum est mercatura vel tabula, auarus est sacerdos, arca est altare, pecunia est Deus, qui colitur & adoratur, quia pecuniæ obediunt omnia Ecclesiast. 10. Vxor vero & filii necnon proseucæ & famuli sunt ministri. Et illud est Templum Baal, qui interpretatur deuorator, quia, scilicet, auaritia deuorat circumstantes. Et de hoc dicitur 4. Reg. 10 quod Rex Iehu omnes Prophetas Baal in templo ipsius congregauit, & eos ibi morte damnauit.

R ¶ Habet templum suum domina superbia, & illud templum est status eminentiarum, vbi superbus est sacerdos, adulatores & blanditores sunt cantores, iactantiæ sunt campanæ & sic de aliis. Et istud est templum Remon, qui interpretatur exaltatio inutilis, quia, scilicet, superbi inutiliter exaltantur. Et de hoc 4. Reg. 5. dicitur, quod Rex Syriæ adorabat in templo Remon.

S ¶ Habet templum suum gula seu gastrimargia, & illud

Templum est taberna,
Gulosus est sacerdos,
Mensa est altare,
Mappa est corporale,
Cocus est minister,
Odor ciborum est incensum.

Et illud est templum Dianæ, quia Diana interpretatur suscitans ægritudines, significans gulam, quæ infirmitates excitat & inducit. De quo dicitur Actor. 19. Templum magnæ Dianæ in nihilum reputabitur.

T ¶ Vltimo est templum inuidiæ, quæ & habet templum suum, & illud est aliena prosperitas, inuidus est sacerdos, murmuratores sunt ministri, &c. Et illud est templum Belis, qui interpretatur vetustas, quia, scilicet, inuidia est primum & vetustissimum peccatum. Peccatum enim illud, quod primo homini nocuit, fuit inuidia diaboli, quia sicut dicitur Sap. 2. Inuidia diaboli intrauit mors in orbem terrarum. Et illud Dan. 14. dicitur, quod venit Rex cum Daniele in templum Belis. Hoc igitur de templo sufficit. Vide supra de domo, de tabernaculo, & similibus.

Tentare. Tentatio.

Nota, quod tentatio aliquādo sumitur pro probare, sicut Gen. 22. Tentauit Deus Abraham. Aliquando sumitur pro suggerere, seu ad malum inclinare. Et de hoc Iacob 1. Deus autem intentator malorum est, ipse enim neminem tentat. Aliquando pro tribulare vel tribulationem sustinere, & sic sumitur Iudith 8. vbi dicitur. Tentati sunt patres vestri vt probarentur. Est igitur triplex genus tentationis, videlicet, A

Tentatio { Probatiua,
Inductiua,
Afflictiua. }

Sed istæ tres possunt reduci ad duas. Et sic breuiter distinguo, quod duplex est tentatio, scilicet,

Vna sustinenda cum patientia,
Altera fugienda cum diligentia.

¶ Dicamus ergo primo, quod est quædam tentatio, quæ est sustinenda cum patientia, & ista est illa, qua Deus per tribulationes nos tentat vt probet si firmi & stabiles maneamus Aurifaber enim aurum in igne solet ponere, vt bonitatem illius probare valeat & tentare. Moneta etiam tactu lapidis tentatur. Etiā balsamus probatur cum in aqua portatus ad profundum descendit & deriuatur. Etiam quidam sunt homines in vna regione, qui ita sunt zelotypi de mulieribus suis, quod quando mulier habet infantem, & volunt probare an sit suus, portant eum ad quendam serpentem, & si serpens ille non tangat puer est suus, & si tangat, non est suus. Quia quandoque Deus bonitatem hominum probat & tentat igne infirmitatis ipsos affligendo. Aliquando ipsos lapide tribulationum tangendo. Aliquando aqua mundanæ prosperitatis abluendo, talis enim tentatio si bene sustinetur, proficit, bonitatem moralem declarat & ostendit, quia sicut dicitur Iacob 1. Beatus qui suffert tentationem, &c. Vide eam supra de probare vel sufferre. Ista est igitur tentatio sustinenda. B

¶ Sed secundo dico, quod est tentatio metuenda, & ista est tentatio suggestionis, vel inductionis, quia, scilicet, ad malefaciendum mundus, caro, dæmonia nos alliciunt atq; tentant. Tentatio itaque suggestionis nihil aliud est, quam ad casum inductio atque impulsio. Sed quia supra quasi in locis infinitis de tali tentatione est actum, ideo ad præsens parum est de ea dicendū. C

¶ Hoc solum ergo notandum est, quod Tentatio huiusmodi D

Inchoatur à cogitatione,
Meditatur in delectatione,
Terminatur in executione.

Quia, scilicet, diabolus primo facit hominem de peccato cogitare. Secundo facit hominem in peccato huiusmodi delectationem inuenire, scilicet, proponendo sibi delectabilia quæ sunt ibi. Tertio facit eum consentire, & negocio operam demum dare. Tentatio enim est sicut serpens qui sibilat dulciter in ingressu, occidit turpiter in egressu.

¶ Et aduerte, quod homini in tentatione tria sunt necessaria, videlicet, E

Fugere omnem occasionem,
Tollere omnem præsumptionem,
Quærere Dei tuitionem.

Dico ergo, quod occasionem oportet fugere. Non enim oportet, quod homo frequentet illa, quæ possunt esse causa vel materia tentationis, sed quod inde fugiat & recedat. Papilio enim quando in splendore lampadis delectatur, non combureretur nec in oleo submergeretur, nisi frequentando lampadi approximaretur. Balæna etiam incaute littori appropians mari subito recedente sibi sistit, & piscatorum insidiantium parti cedit, est igitur vtile Balænæ à littore se elongare, & in profundo maris manere. Papilioni vero vtile est à lāpade recedere, & à suis splendoribus præcauere. Sic vere charissimi, summe est vtile homini, quod præsentiam rerum, quæ tentationem possunt inducere, fugiat, & quod inde pro viribus retrocedere studeat. Cum enim incaute littore mundi & lampadi prosperitatis appropiat, & eorum splendoribus se delectat, subito igne tentationis comburitur, & per malum desiderium in mundi littore circa diuitiarum sabulum arrestatur, & sic à venatore diabolo per consensum malum capitur, & per mala opera punitur & necatur, quia sicut dicit Apostolus 1. Timot. 6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli. Igitur dico, quod occasionem tentationis oportet fugere, quod etiam Dominus in oratione dominica docet petere in illo verbo, & ne nos inducas in tentationem, hoc est dictum, ne nos permittas induci in occasionem tentationis.

¶ Deinde dico, quod præsumptionem oportet tollere. Necesse est enim quod homo non sit præsumptuosus, & quod in propriis viribus non confidat, tales enim sæpius solent cadere, quia F

Deus vt

Deus vt experiatur vires suas, ipsos solet sibiipsis dimittere, vt tandem debilitatem suam cognoscentes, in se non præsumant confidere vel sperare, sed cor suum in domino stabilire. Istud videmus quotidie in nouitiis religionis, & etiam multis aliis, qui præsumunt de suis viribus vltra modum, quod si vident aliquos delinquentes, ipsos horrent & contemnunt. Contra tales loquitur Apostolus Gal. 6. Fratres si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales, &c. Et bene dicit, ne & tu tenteris, quia, scilicet, Deus permittit quandoque tentari vt expertis viribus propriis possint humiliari. Exemplo Petri, qui in propriis viribus dicebat confidens. Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo, & tamen ipsum dimisit Deus cadere, vt disceret de suis virib. nec præsumere nec sentire, vtilis .n. est talibus talis casus. Nam vt dicit Plinius? Deus lupi sanat passionem lunaticam sustinentes, quia pro certo illi qui sunt lunatici, id est, præsumptuosi, tunc temporis sanantur, quando dentibus lupinis, id est, tentationibus dæmonum supponuntur Sap. 18. Tetigit autem & iustos tunc tentatio. Igitur dico, quod præsumptionem oportet tollere.

G ¶ Denique dico, quod tuitionem Dei oportet quærere Est enim necesse, quod homo tentatus recurrat ad Deum se ei committendo, & ne vincatur ab hostibus ipsum humiliter deprecando Matth. 26. Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Pulmo in corpore animalis est necessarius ad spiritum attrahēdum, & ad cordis ardorem temperandum, & ad refrigerium procurandum. Sic vere attractio Spiritus sancti per deuotionem & orationem est homini necessaria vt tentationum suarum ardorem temperet, & vt appetitus & mala desideria cordis sui refrigeret & immutet. Orate inquit. Et merito, quia pro certo Deus ipse nos potest contra tentationes iuuare, nos vero non possumus sine eius auxilio contra diabolum triumphare. Non est enim potestas super terram quæ ei comparetur, qui factus est vt nullum timeret Iob 41. Sed pro certo si Deum in adiutorium requirimus constat, quod eo mediante omnibus hostibus præualemus. Iste enim est sicut allectoria lapis preciosus, cuius virtus facit in prælio vincere, Iste est sicut lapis amatides, qui vestem tactam facit incendia non sentire. Quia, scilicet, qui Dei præsentia per gratiam adiuuatur, nec in bello tentationis vincitur, nec tentationum ignibus inflammatur. Vnde in Psal. In te eripiar à tentatione & in Deo, &c. Deus enim à tentatione eripit, in quantum succumbere non permittit 2. Pet. 2. Nouit Deus pios de tentationibus eripere. Ipsos tamen quandoque fortiter tentari permittit, & statim non adiuuat nec succurrit, vt eorum virtus & patientia comprobetur. Sic etiam rex fortiorem militem hostibus opponit, & eum ex certa scientia, quandoq; bene verberari permittit, glorians in eius virili defensione, sicut de Tobia legimus Tob. 2. quod Deus & hanc tentationem permisit euenire, vt posteris daretur exemplum patientiæ Et Tob. 12 dicitur ab angelo. Quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt tentatio te probaret. Ipse enim facit illud, quod ipse aliis consulit Eccles. 6. Si habes amicum, in tentatione posside illum. Quando enim videt, quod ipse facit quod in se est, ipsum solet eripere, & ne succumbat, ab hostibus liberare, quia sicut dicitur 1. Cor. 10. Fidelis est Deus, & non permittit vos tentari vltra quam potestis, sed facit cum tentatione etiam prouentum, vt possitis sustinere. Et ad Heb. 2. dicitur, quod Christus propter hoc quia tentatus est, potens est & his qui tentantur, auxiliari. Igitur dico, quod homini Tentato

Tuitionem oportet quærere,
Præsumptionem oportet tollere,
Occasionem oportet fugere.

Ista de tentatione sufficiant, quia de ea tractatum est in titulis infinitis. De tentatione vero in quantum dicit probationem, vide de probatione, & aggrega si vis authoritates notabiles in illa authoritate. Beatus vir qui non abiit in consilio, &c.

A **Tempus.** Nota, quod tempus secundum Philosophos nihil aliud est quam mensura motus. Omne enim quod fit virtute creata, fit cum quadam successione, & cum quadam motus continuatione, & ista successio seu continuatio dicitur tempus. Cum igitur diuersæ sint rerum quæ sunt in motu, conditiones, necesse est esse diuersas temporum variationes.

B ¶ Et ideo breuiter & moraliter loquendo possum notare, quod in scriptura inuenitur Tempus

Viuentis fragilitatis,
Labentis prosperitatis,
Vrgentis aduersitatis,
Sequentis mortalitatis,
Ardentis calamitatis,
Gaudentis societatis.

Ista enim sunt tempora [illegible]uum, personarum, videlicet,
Viuentium corporaliter.
Labentium temporaliter,
Egentium miserabiliter,
Morientium naturaliter,
Pereuntium infernaliter,
Triumphantium æternaliter.

Dico ergo primo, quod est vnum tempus præsentis vitæ, scilicet, fragilitatis viuentis. Vita enim præsens proprie dicitur tempus, quia tempus semper fluit & currit, & de præsenti in futurum transit, & de ipso nihil omnino præter nūc existit, in eodem statu etiam tempus non moratur, sed subito de serenitate ad obscuritatem, aliquoties transmutatur. Sic procul dubio vita nostra à die natiuitatis vsque ad diem mortis non cessat fluere & currere, & nunquam potest in eodem statu sistere aut manere, quinimo per diuersas ætates labitur, & de statu ad statū subito transmutatur. Et ideo de tali loquitur Eccl. 18. A mane vsque ad vesperā mutabitur tempus. Vide eam in sermone & pone eam ibi, quia sicut dicitur Iob 14. Homo natus de muliere, breui viuens tempore repletur multis miseriis, qui quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, constituisti terminos eius. ¶ Istud enim tempus habet G

Vilem inceptionem, quia natus de muliere,
Curtam dimensionem, quia breui viuens tempore,
Tristem afflictionem, quia repletur multis miseriis,
Debilem conditionem, quia quasi flos egreditur,
Labilem durationem, quia conteritur & fugit velut vmbra,
Stabilem præfixionem, constituisti terminos eius.

¶ Istæ sunt sex conditiones temporis vitæ nostræ, quia breuiter illud est tempus viliter inceptiuum. Natus inquit de muliere, Iob 25. Nunquid apparere potest mundus natus de muliere? quasi diceret, non. Vnde Eccl. 3. dicitur, quod tempus nascendi, &c Item illud tempus est leuiter transitiuum. Breui inquit viuens tempore Sap. 2. dicitur Exiguum & cum tædio est tempus vitæ nostræ. Item illud tempus est grauiter afflictiuum. Repletur inquit multis miseriis. Vnde illud tempus, de quo dicitur Soph. 1. Dies illa dies iræ, &c. Et Ezech. 30. Dies nubis tempus gementium. Quia puer statim gemitum & planctum solet emittere, ad significandum, quod ad laborem & gemitum natura nos voluit parturire. Item illud est tempus debiliter permansiuum. Super omnia enim debilis est & fragilis vita nostra, quia quasi flos inquit egreditur Cant. 2. Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit, quasi diceret, vita nostra sicut flos in iuuentute apparet & egreditur, cito vero conquassatur dum per mortem tollitur & putatur. Item illud tempus celeriter est defectiuum, quia conteritur inquit & fugit velut vmbra Vnde Sap. 2. Vmbræ transitus est tēpus vitæ nostræ. Itē tempus illud stabiliter est præfixum, quia, scilicet, tempus vitæ nostræ est apud Deum limitatum & certum. Constituisti inquit terminos eius, qui præteriri non poterunt. Constat enim quod illud tempus durationis vitæ nostræ, quod à Deo constitutum est & præfixum, impossibile est pertransiri. Sicut enim dicitur Iob 24. Ab omnipotente non sunt abscondita tempora. Et ideo bene dicitur Iob 14. Constituas mihi tempus in quo recorderis mei. Sic igitur patet, quod est vnum tempus fragilitatis viuentis.

¶ Secundo dico, quod est vnum tempus prosperitatis labentis. Prosperitas enim mundi est sicut tempus, quia, scilicet, sicut D more temporis continue mouetur atque labitur. Istud enim est tale tempus quale est quando pluuia & tempestas est ventura, tunc enim solet ardor solis fortior esse, pulices & muscæ solent acrius pungere, Sirenæ solent dulcius cantare, delphini solent altius saltare, sed pro certo tale tempus solet statim deficere, & tempestas & pluuia cito venit, quæ totam serenitatem præteriti temporis obnubilat & obducit. Quia vere mundi prosperitas tempus huius vitæ est, vbi vrget ardor auaritiæ fortioris, vbi pungunt pulices & muscæ, id est, ministri & sæuitiæ acriotis, vbi cantant & saltant Sirenæ & delphini, id est, diuites qui nunc gaudent fructu lætitiæ plenioris, verumtamen cito perit & deficit talis serenitas, & subito per mortem adnihilatur talis prosperitas & maiestas, quia sicut dicit Seneca Reproborum læta cito ad perniciem veniunt. Et breuiter de tali tempore dicitur Ecclesiastic. vndecimo. Tempus præterit mors appropinquat. Et illud proculdubio non considerant tales, quia videtur eis quod tempus semper debeat durare, cōtra quos dicitur Eccl. 18. Memor esto paupertatis in tempore abundantiæ, quod vtiq; multi nō faciunt, & ideo sicut nautæ, qui mutationem temporis non præuident, in mare inferni se detrahunt & submergunt. Isti enim modo habent tempus suum, sed pro certo finaliter

veniens

venient ad tempus alienum. Et breuiter illud est tempus, de quo dicitur Oseæ 2. Cessare faciam omne gaudium eius, solemnitates eius, neomeniam eius, sabbathum eius, & omnia festa tempora eius, quia sicut dicitur Dan. 2. Deus mutat tempora & ætates, transfert regna, atque constituit. Istud est ergo tempus prosperitatis labentis.

E ❡ Tertio dico, quod est vnum tempus necessitatis vrgentis, seu aduersitatis præsentis, & illud est tempus quo in mundo diuersimode flagellamur, de quo Hester 14. Ostende te nobis in tempore tribulationis. Istud est enim sicut tempus hyemis, quod quamuis videtur asperum, turbidum & sterile, est tamen rebus naturalibus congruum & vtile. Virtus enim naturalis per ramos arborum, & per membra animalium dispersa, ad interiora retrahitur, vbi fortificatur & reparatur, ita quod in vere, & in æstate ad fructificandum aptior inuenitur. Sic vere tempus tribulationis quamuis sit frigidum & rigidum, & ad sustinendum asperum, est tamen ipsum in patientia sustinentibus quam plurimum virtuosum. Compellit enim affectus & appetitus mentales vndique ad temporalia dispersos ad interiora retrocedere, de salute cordis & animæ cogitare, & sic homo ad fructificandum per bona opera habilitatur, & virtus spiritualis in eo reparatur. Vnde de bona arbore dicitur Hierem. 17. quod tempore siccitatis non erit sollicita, nec aliquando desinet facere fructum, quinimo sicut gramina secundum Plinium in tempore tempestatis gaudent, & tempore pluuiæ magis virent, sic iusti tempore aduersitatis fiunt meliores sanctitate, & moribus pulchriores. Et ideo tempus pœnitentiæ, tribulationis & miseriæ præsentis, est illud tempus de quo loquitur Apost. 2. Cor. 6. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis Esa. 49. Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis audiui te. Patet ergo, quod est vnum tempus aduersitatis præsentis.

F ❡ Quarto dico, quod est vnum tempus mortalitatis sequentis, & illud est tempus mortis, quod, scilicet, comparatur nocti, quod est tempus naturaliter obscurum, & diei & luminis priuatiuum, quod quamuis in meridie nō videatur de propinquo, tamen de aduentu ipsius nullatenus dubitatur, quia, scilicet, nox, id est, tempus mortis, quod diem præsentis vitæ destruit necessario est futurum, & quamuis non videatur, debet tamen præuideri continue sicut certum, de quo Eccl. 11 Si multis diebus vixerit homo, & in his omnibus lætus fuerit, meminisse debet temporis tenebrosi & dierum malorum.

G ❡ Quinto dico, quod est vnum tempus calamitatis ardentis seu vrgentis, & illud est tempus iudicii vel inferni, de quibus dicitur Deut. 32. Iuxta est dies perditionis, & adesse festinant tempora. Illud est tempus, in quo mali cum suis vitiis puniuntur, quia, scilicet, animalia, quæ in æstate impinguantur, sicut oues & boues, econuerso in hyeme carnibus depauperantur, & econtra illa, quæ tempore æstatis sunt macra, sicut sunt aues fluuiales, quæ in hyeme propter quietem sunt pinguia Sic vere tempus æstatis huius vitæ, & tempus hyemis mortis sunt duo tempora contraria, quia diuites qui in æstate huius vitæ per prosperitatem sunt pingues, in hyeme mortis suæ erunt miseri atque macri. Econtra autem illi qui modo sunt macri per paupertatem erunt tunc pingues per æternam voluptatem & fœlicitatem. Teste enim sapiente Ecclesiast. 3. Omnia tempus habent, & suis spatiis transeunt vniuersa. Et ideo de piscibus videmus, quod secūdum temporum veritatem suam augent pinguedinem, vel minuunt bonitatē. Tēpus ergo quo mali aliquid valent est in præsenti. Tempus ergo, quo mali aliquid valēt, est in præsenti. Tempus vero quo nihil reputabuntur, erit finaliter in sequenti. Ideo de istis dicitur Deuteronom. 32. Mea est vltio, & ego retribuam eis in tempore, vt labatur pes eorum Psalm. Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Istud est igitur tempus calamitatis ardentis.

H ❡ Sexto dico, quod est vnum tempus societatis gaudentis, vel tempus satietatis replentis, & illud est tempus gloriæ Paradisi. Homo enim nunquam seminat & metit eodem tempore, & modo, sed potius contrario, quia quod homo vno tempore serit in tempore contrario colligit, & quod vno tempore seminatur dispergendo, in contrario tempore colligitur aggregando. Sic vere charissimi, cum tempus huius vitæ sit ordinatum ad semina virtutum & bonorum operum seminandum, & ad bona nostra pauperibus dispergendum, necesse est, quod sit aliud tempus contrarium, scilicet, tempus vitæ æternæ, vbi seminata metantur, & vbi dispersa aggregentur. Vnde secundum Apostolum, qui seminat in lacrymis, in gaudio metet posteriori ad Corinthios nono, & Gal. 6. Tempore enim suo metemus non deficientes. Et ideo de tali tempore dicitur Danielis septimo, Tempus aduenit, & sancti obtinuerunt regnum. Omnia enim habent tempus suum, quia sicut dicitur Eccl. 8. Omni negocio tempus & opportunitas. Vnde de conchylibus videmus, quod vno tempore, scilicet, nouilunii inueniuntur vacua, contrario vero tempore, scilicet, plenilunio fiunt plena Sic vere pauperes non habēt modo tempus suum, sed habebunt in futuro, modo eis splendet luna noua, id est, prosperitas temporalis, quæ est valde diminuta & ideo isti modo sunt inanes & vacui, & bonis temporalibus non repleti, sed pro certo in futuro tempore, quando luna plena prosperitatis æternæ fulgebit, tunc proculdubio omnibus bonis replebuntur. Vnde de sanctis dicitur Sap. 4 quod in tempore erit respectus illorum, quando (vt dicitur Sap. 3.) donum & pax est electis Dei. Non ergo debent tristari pauperes si in tempore præsenti flagellantur, sed potius gaudere & exultare, sperando quod in futuro tempore lætabuntur, quia sicut dicitur Eccl. 1. Vsque ad tempus sustinebit patiens, & postea redditio iucunditatis. Sic ergo patet, quod inter cæteros modos, tempus sex modis sumitur. Omnia ergo, quæ sunt sub tempore ad aliquod istorum temporum pertinent & reducuntur, & ideo diuersa negocia diuersis tēporibus competere dignoscuntur. In verbis enim & in factis obseruanda sunt tempora, quia quæ debito tempore non fiunt, melius est, quod non fierent quam si fierent. Vnde etiam de verbo debito tempore dicto dicitur Prou. 25. quod mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. Econtra Eccles. 20. dicitur, quod ex ore fatui reprobatur parabola, eo quod non dicit ea in tempore suo, & sufficiat.

Temporalia.

De temporalibus possent infinita dici, sed nullæ sunt authoritates notabiles, & de eis in pluribus locis est tractatum, idcirco omitto. Vide de diuitiis & similibus. Et si vis pone hic materiam & allega originalia.

Tendere.

Nota, quod tendere quandoque sumitur pro A
fortiter extendere, quandoque sumitur pro insidias parare, quandoq; ꝓ crescere, quandoq; pro ire vel pro ambulare. Quod enim sumatur pro forti vel rigida extensione, patet 2. Reg. 16. Tetenderunt Absalon tabernaculum in solario. Item quod sumatur pro insidiarum præparatione, patet 2. Par. 25. vbi dicitur, de quodam rege quod postquam recessit à Domino, tetenderunt ei insidias serui sui. Item quod sumatur pro augmētatione, vel cremento, patet Exo. 19. vbi dicitur, quod sonus buccinæ paulatim crescebat, & in prolixius tendebatur. Item quod sumatur pro ire vel ad aliquam partem peragere dicitur Iosuæ 8. quod qui simulauerunt fugam, & tendebant ad solitudinem, reuersi sunt, &c. vide in prædictis titulis.

Tenere.

Nota breuiter, quod tenere & teneri in scriptura A
multipliciter sumitur. Vnde breuiter notandū est sicut in aliis materiis, quod in scriptura inuenitur

Tenere { Virtuosum, Vitiosum, Dolorosum, Gaudiosum.

❡ Est dico tenere virtuosum & commendabile & illud est quando homo tenet vel seruat diuina mandata iuxta illud Pro. 4. Tene disciplinam, & ne dimittas eam. Item est tenere vitiosum & detestabile, & illud est, quando homo tenet & seruat vitia & peccata de quo Eccles. 10. Initium omnis peccati superbia, qui tenuerit eam adimplebitur maledictis. Vel etiam quando homo à peccatis tenetur & occupatur, de quo Luc. 4. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus. Item est tenere dolorosum & cōtristabile, & istud est illud, quo homo in tribulationibus tenetur, de quo Matthæi decimo quarto. Herodes autem tenuit Ioannem, & ligauit eum in carcerem, &c. Item est tenere gaudiosum & consolabile, & istud est illud quo beati tenent & perseueranter retinent gloriæ dignitatem, quia sicut dicitur 1. Regum 2. Deus de stercore erigit pauperem vt sedeat cum principibus & solium gloriæ teneat.

❡ Igitur dicamus aliquid de tenere commendabili & vir- B
tuoso. Tenere enim idem est, quod adimplere, & aliquid inuiolabiliter obseruare, quia pro certo sicut videmus, quod illud, quod ab aliquo fortiter tenetur, abire non permittitur, sed seruatur, sic homo debet virtutes & merita ita tenere, & Dei mandata taliter seruare & implere, quod non debet ab ipso fugere nec abire. Tenere enim perseuerantiam denotat in tenente. Et etiā vir iustus similis debet esse viti, quæ dicitur quasi vi tenēs, vel quasi virtuose tenēs, eo quod de natura vitis est arbori se proximæ iungere, & illud cui adhæret stringere fortiter & tenere, quia pro certo viri iusti aliis per charitatem se fortiter iungunt, & bonum quod semel ceperint, de cætero non dimittunt. Quod vtique patet de viris charitatiuis, qui tenaciter diligunt, dicentes illud Cantic 3. Inueni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam. Quod etiam patet in viris perseuerantibus & nūquam defectiuis, quia, scilicet, virtutes quas semel apprehenderunt, semper tenent, iuxta illud 1. Thessalon 5. Omnia probate, quod

bonum eſt tenere. Quod tamen eſt contra multos, qui manum perſeuerantiæ ita habent infirmam, quod nihil poſſunt tenere, imo quicquid virtutis habuerint, ſolent dimittere & laxare. Similes dolio fracto vel deligato, quod liquorem tenere non poteſt, quia tales qui circulis diuinorum mandatorum non ſunt ligati, ſed potius diuerſis vitiis diſsipati, virtutes contentas nõ tenent, ſed ipſas perdunt potius atque fugant Eccl. 21. Cor fatui quaſi vas confractum, perdet omnem ſapientiam. Non ſic, ſed teneamus quæ ſunt tenenda, iuxta illud Apoc. 3. Tene quod
C habes & nemo accipiat coronam tuam. ¶ Vbi aduerte quod talis tenentia & perſeuerantia debet teneri vel haberi triplici ratione, ſcilicet,

Vt compleamus mandatum quod præcipitur,
Ne careamus virtute quæ recipitur,
Ne amittamus ſalutem quæ promittitur.

¶ Igitur primo tenenda ſunt, complenda & obſeruanda quæ ſunt ad ſalutem vtilia. Tene inquit, imperatiue loquitur. Vnde 2. Theſſa. 2. Qui tenet, nunc teneat. Et illud prædictum. Quod
D bonum eſt tenete. ¶ Et nota quod præcipimur tenere,

Baculum ad ſuſtentandum,
Clypeum ad protegendum,
Gladium ad pugnandum,
Thuribulum ad incendendum,
Organum ad decantandum,
Deum ad adorandum,
Proximum ad adiuuandum.

Igitur teneamus baculum crucis, vt ſuſtentemur Exod. 12. Tenentes baculos in manibus comedentes agnum. Item teneamus clypeum fidei, vt defenſemur 1. Paral. 12. Fugerunt ad Dauid viri robuſtiſsimi clypeos tenentes. Item teneamus gladium verbi Dei vt dæmonibus aduerſemur. Vnde de fortibus Salomonis dicitur Cant. 3. En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt, omnes tenentes gladios. Item teneamus thuribulum orationis vt in Deum mentaliter inflammemur. Vnde de Ozia dicitur 2. Paral. 26. quod in manu tenebat thuribulum vt adoleret. Item teneamus organum lætitię, vt gratias agendo & Deum laudando gratulemur & iocundemur 2. Paral. 29. Steterunt leuitæ tenentes organa Dauid. Item teneamus Deum per fidem vt ipſum veneremur Mar. 14. Tenete eum, & ducite cautè. Item teneamus proximum per charitatem vt ei fœderemur. Vnde Geneſ. 25. Alter egrediens plantam fratris manu tenebat Iob 41. Tenentes ſe nequaquam ſeparabuntur. Igitur teneamus
E tenenda, vt quæ præcipiuntur teneamus.

¶ Secundo dico quod tenere debemus tenenda ne quod acquiritur, careamus. Quod habes in quit. Natura enim abhorret vacuum, & ideo dolium plenum illud quod continet, in tantum diligit & tenet, quod quanquam perforatum fuerit, niſi ab alia parte aer poſſit ſubintrare, ipſum fluere non permittit, Sic vere & nos debemus abhorrere vacuitatem virtutum, in tantum, ꝙ illas quas habuerimus dimittere non debemus. Quod habes inquit. Vnde Apocal. 2. Veruntamen illud quod habetis, tenete donec veniam. Iſtud tamen eſt contra non perſeuerantes qui illa quæ habent, non poſſunt tenere. Similes illi qui brachium habent fractum. Vnde de talibus poteſt dicere diabolus, Brachium Pharaonis confregi & ecce non eſt obuolutum, &c. Non ſic chariſſimi, ſed teneamus tenenda, ne quod acquiritur
F careamus.

¶ Tertio dico quod tenere debemus tenenda, ne quod promittitur amittamus. Vt nemo inquit accipiat coronam tuam: quaſi diceret, coronam ꝓmiſſam perdes, niſi bene teneat quod poſſides. Sicut dicitur 2. ad Timo 2. Non coronabitur niſi qui legitime certauerit. Quia pro certo corona gloriæ non dabitur niſi qui perſeueranter tenuerit & impleuerit quod præcipitur, quia ſicut dicitur Eccleſ. 17. Niſi in timore domini tenueris te inſtanter, cito ſubuertetur domus tua. Patet ergo quod tenere debemus illa quæ pertinent ad ſalutem, ne quod promittamus vt quod præcipitur faciamus. Iſta de bono tenere ſufficiunt.
G ¶ Sed adhuc dico, quod tenere accipi poteſt in malo. Et ſic dico quod eſt tenacitas

Auaritiæ mundialis,
Immunditiæ corporalis,
Amicitiæ temporalis,
Violentiæ infernalis.

Eſt dico tenacitas mundialis auaritiæ. Auari enim quod ſemel rapiunt, nunquam amplius volunt dimittere vel reſtituere, ſed continue retinere, ſimiles leoni, qui prædam quã rapuit, quandoaliquem viderit, timens quod eam velit ſibi auferre, fortius ſolet tenere, & eam amplexando cubare deſuper & ſedere, ſicut dicit Plinius. Sic vere raptores & auari illud quod rapuerunt, nunquam amplius dimittere quærunt, ſed ſemper fortius illud tenent, amplexantur & cuſtodiunt. Vnde Eſaiæ 5. de raptore dicitur. Rugitus eius vt leonis, rugiet vt catuli leonum & frendet, & tenebit prædam, & amplexabitur, & non erit qui eruat. Iſta eſt ergo tenacitas mundialis auaritiæ.

¶ Deinde dico quod eſt tenacitas corporalis immunditiæ. H
Luxuria enim ita fortiter ligat & tenet quod ſemel infectum vix illæſum dimittit. Similis bithalaſſo periculo maris qui ita tenet nauem impingentem quod citius frangitur quam euadat, quia ſ. luxuria illum quem tenet, vſque ad fracturam mortis non dimittit. Vnde de luxurioſis mulierib. dicitur Prouer. 18. Qui tenet adulteram, ſtultus eſt, ſupple, & ſtultior, qui teneatur ab illa.

¶ Denique dico quod eſt tenacitas temporalis amicitiæ. Amicitia enim mala valde ligat & tenet, ſimilis adamanti, a quo trahitur & tenetur ferrum. Vnde de ſquamis Behemoth dicitur Iob 41. Tenentes ſe nequaquam ſeparabuntur. I

¶ Inſuper dico quod eſt tenacitas infernalis violentiæ. Illi enim qui ſunt ibi tenaciter ibi tenentur, dicentes ex deſperatione illud 2. Reg. 1. Interfice me, quia tenent me anguſtiæ. Hoc ergo ſufficiat de tenere. Vide de ligare, de retinere, ſi fiat aliquid. K

Tentorium.
Idem eſt quod tabernaculum. Vide in tit. tabernaculum.

Tenebra
Cum tenebra dicitur a tenendo, eo quod teneat oculos ne videant, & nihil aliud eſt quã obſcuritas aeris ex carentia luminis generata, poſſum dicere quod in ſcriptura breuiter inuenitur multiplex tenebra, ſcilicet, A

Tenebra
- Superior,
- Inferior,
- Anterior,
- Interior,
- Exterior,
- Poſterior,
- Subterior.

¶ Primo dico quod tenebræ ſuperiores ſignant diuinam humilitatem. Sol enim quandoque videtur obſcurari, quandoq; nube immergitur vel eclipſim patitur. Sic Dei filius quodammodo viſus eſt duobus modis a ſuo lumine obtenebratus, quãdo videlicet poſitus eſt in nube, id eſt, in virgine Maria per incarnationem, & quando eclipſim paſſus eſt per paſſionis afflictionem. De incarnatione enim eius dicitur in Pſalm. Poſuit tenebras latibulum ſuum in circuitu eius tabernaculum eius. De paſſione vero eius poteſt dici illud quod legitur Lucæ 23. ꝙ moriente domino factæ ſunt tenebræ ſuper vniuerſam terram. Et breuiter ſicut dicitur Iohel. 2. & exponitur ſupra de ſole, Sol conuertetur in tenebras, & luna in ſanguinem. Sol enim Dei filius conuerſus eſt in tenebras carnem aſſumendo Pſal. Exortum eſt in tenebris lumen rectis corde, & luna, id eſt, aſſumpta mutabilis caro ſua conuerſa eſt in ſanguinem mortem ſuſtinendo. Sic ergo dico quod tenebrę ſuperiores ſignant diuinam humanitatem. Tunc enim Deus ita fuit in tenebris, quod quaſi a nemine fuit notus quamuis ipſe eſſet lux quæ in tenebris lucebat, tenebræ tamen eam non comprehenderunt Io. 1. B

¶ Secundo dico quod tenebræ inferiores ſignant ſcripturæ profunditatem. Abyſſus enim propter ſuam profunditatem eſt tenebroſa, & hoc quia lumen ſolis non poteſt attingere ipſius profundum. Sic vere tanta eſt abyſſus diuinæ ſcripturæ, & tanta eſt ibi copia aquarum & ſcientiarum, quod propter ſuam ꝓfunditatem omnibus eſt tenebroſa, & quaſi nulli hominum clara, peruia aut luminoſa. Vnde in Pſal. dicitur. Tenebroſa aqua in nubibus aeris. Veruntamen ſicut illi qui ſunt in ꝓfundo maris in tenebris, ſolent oleum habere in ore, quo emiſſo ſolent videre & reſpirare, ſic vere ſi in profunditatem ſacræ ſcripturæ volueris videre, neceſſe eſt oleum diuinæ gratiæ habeas, vt tenebras obſcuritatis repellas. Vt de ſcriptura dicatur illud Exod. 14. Eratque nubes tenebroſa, & illuminans noctem. quia ſicut dicitur 2. Cor. 4. Deus facit de tenebris lumen ſplendeſcere. Et ſicut dicitur Iob 12. Ipſe reuelat profunda de tenebris. Tenebræ igitur inferiores ſignificant ſcripturæ profunditatem. C

¶ Tertio dico quod ſunt tenebræ anteriores, quæ ſignificant iuſtorum humilitatem. Humilitas enim tenebris comparatur, quia omnia bona ſua vult abſcondere, & nihil per inanem gloriam propalare Amos 5. Dies domini tenebræ, & nox lux. Vnde etiam de viris iuſtis dicitur Eſaiæ 50. Induam cœlos tenebris, & ſaccum ponam operimentum eorum. Sancti enim viri ſunt obtenebrati & tenebroſi per mortis & iudicii meditationem, & vmbroſi & obſcuroſi per ſuarum virtutum occultationem & abſconſionem, vt de ipſis poſsit dici illud Pſal. Tenebræ non obſcurabuntur a te & nox ſicut dies illuminabitur, &c. Iſtæ D

&c. Istæ sunt ergo tenebræ anteriores, quæ signant iustorum humilitatem. Anteriores dico quia istæ tendunt ad bona spiritualia & æterna, quæ ante nos sunt.

E ¶ Quarto dico quod sunt tenebræ interiores, quæ significãt cordium obscuritatem, seu culparum iniquitatem, & istæ sunt tenebræ ignorantiæ vel peccati, quæ pro tanto dicuntur tenebræ, quia sicut tenebra

Lumini contradicit,
Colores rerum abscondit,
Verecundiam tollit,
Timorem incutit,
Somnolentiam nutrit.

Sic peccatum

Lumen veritatis repellit per ignorantiam,
Colorem honestæ conuersationis abscondit per insolentiam,
Verecundiam tollit per impudentiam,
Timorem desperationis incutit per spei carentiam,
Somnolentiam malæ delectationis nutrit per acediam & pigritiam.

F ¶ Habet ergo tenebra peccati lumen veræ cognitionis repellere, quia s. ita obnubilat oculum intellectus, quod non videt quæ pertinent ad salutem. Vnde Io. 11. Qui ambulat de nocte, offendit, quia lux in eo non est. Et 1. Ioann. 2. Qui odit fratrem suum, ambulat in tenebris, & nescit vnde veniat aut quo vadat. Quia peccator non aduertit vnde venit per vilem natiuitatem, aut quo vadat per tristem mortis aduersitatem. Ideo breuiter possumus dicere illud Esaiæ 59. Palpauimus quasi cæci parietem & quasi absque oculis attrectauimus, impegimus meridie quasi in tenebris. Item habet tenebra peccati colorem honestatis abscondere. Peccator enim vix ostendit bonæ conuersationis honestatem vel colorem. Matthæ. 6. Si oculus tuus, id est, conscientia tua nequam est, totum corpus tuum tenebrosum. Item habet ista tenebra verecundiam & pudorem tollere. Peccator enim & obstinatus existens in tenebris peccati non verecundatur de suis sceleribus, quod tamen faceret si in lumine gratiæ esset, dicens illud Eccl. 23. Tenebræ circundant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me, quem vereor, delictorum meorum non memorabitur altissimus, &c. Item ista tenebra habet timorem incutere. Peccatores enim trepidauerunt timore vbi non erat timor. Tenebra enim peccati facit eos desperare de salute, & per consequens timere mortem & iudicii aduersitatem Ps. Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ. Item habet ista tenebra somnolentiam facere. Tenebra enim est aptum tempus ad dormiendum, quia scilicet illi qui in tenebris peccati delectantur, debent dormire, propterea quod ad exercitium bonorum operum non vigilant & occupantur Psal. Tenebræ conculcabunt me, & nox illuminatio mea in deliciis meis. Et ideo qui sunt in tenebris peccati, non possunt nec bene facere nec bene incedere. Via enim peccatorum tenebrosa, nesciunt vbi corruunt Prou. 4. Multa tamen turpia & enormia perpetrant, quia istæ tenebræ peccatoribus audaciam præstant, quia sicut dicitur Iob 24. Perfodiunt in tenebris domos, & in tenebris quasi in luce ambulant.

¶ Vnde aduerte quod quatuor genera operum consueuerunt fieri in tenebris, scilicet,

Auaritiæ contractus,
Immunditiæ contactus,
Detractorii latratus,
Inuidiosi sufflatus.

Quod enim contractus auarorum & vsurariorum fiant in tenebris & absconditis, patet Iob 5. vbi dicitur. Per diem incurrent tenebras, & quasi in nocte sic palpabunt in meridie. Patet ēt de mercatoribus pannorum quorum domus sunt tenebrosæ. Quod etiam luxuriosorum actus fiant in tenebris patet, quia, constat quod talia opera volunt fieri in absconditis & occultis. Vnde Prouer. 7. dicitur. Considero væcordem iuuenem qui transit sic per plateas iuxta angulos domus mulieris malæ, graditur in obscuro aduesperascente die, in noctis tenebris & caligine. Quod etiam detractorii latratus habeant fieri in tenebris, id est, in absentia & in occulto, patet Eccle. 5. vbi dicitur quod cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris, & in curis multis & ærumna & tristitia. Quod etiam inuidiosi sufflatus fiãt in tenebris patet, quia viri inuidi semper sunt tenebrosi, pallidi & obscuri. Inuidia enim in tenebris solet latere, & nunquam in palam euenire. Vnde inuidus potest dicere illud Iob 7. Replebor doloribus meis vsque ad tenebras. Sic ergo patet quod sunt tenebræ interiores, quæ significant criminum iniquitatem.

¶ Quinto dico quod sunt tenebræ exteriores, quæ significant mundanam prosperitatem. Prosperitas enim mundi tenebris comparatur, quia pro certo omnia prædicta mala quæ facit peccatum in hominibus, prosperitas operatur. Vnde dominus loquens homini iusto dicit Esa. 60. Ecce tenebræ operient terram, & caligo populos, super te autem operietur dominus, quasi diceret, terræ & populis & mundi peccatoribus dabo tenebras mundanæ prosperitatis, tibi vero orietur dominus per lucem gratiæ & spiritualis claritatis. Quia pro certo sicut bubones plus diligunt tempus noctis quod est tenebrosum quam diem qui est luminosus, sic peccatores plus diligunt tenebrositatem prosperitatis, quam claritatem spiritualis sanctitatis. Vnde Ioa. 3. Dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Istæ ergo sunt tenebræ exteriores, quæ significant mundanam prosperitatem. G

¶ Sexto dico quod sunt tenebræ posteriores, quæ significant corporis mortalitatem Mors n. tenebris comparatur, quia per eã homo lumine vitæ priuatur & obscuratur Iob 17. In tenebris straui lectulum meum. Et Iob 38. Nũquid apertæ sunt tibi portæ mortis, & ostia tenebrosa vidisti? Vnde etiam istæ sunt tenebræ post quas sperabat Iob ad lucem vitæ redire, dicens Iob 17. Et rursum post tenebras spero lucem. Vnde etiam de morte potest intelligi illud Psa. Posuisti tenebras, & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiæ syluæ. Istæ ergo sunt tenebræ posteriores, quæ significant corporis mortalitatem. H

¶ Septimo dico quod sunt tenebræ subteriores, quæ significant doloris aduersitatem scil. tribulationes mundi & inferni, quia ibi est tempus tenebrosum, tædiosum & dolorosum. Vnde de tenebris præsentis tribulationis potest dici illud Exod. 10. Extende manum tuam & fient tenebræ per vniuersam terram Ægypti Tob 5. Quale gaudium est mihi qui in tenebris sedeo? &c. quasi diceret, nullum. De tenebris vero infernalis desolationis dicitur Matthæ. 25. Seruum vero inutilem proiicite in tenebras exteriores, &c. Quia sicut dicitur in epistola Iudæ. Isti sunt sydera errantia, quib. caligo tenebrarum in æternum conseruata est. Sic igitur patet quomodo tenebra sumitur septem modis. Vide infra de vmbra, & supra de cæcitate & obscuritate. I

Ter. Tertio.

Vide infra in tit. tria & tres.

Terra.

Nota quod terra multipliciter significat in scriptura, in bono & in malo. Possumus enim dicere quod terra in bono significato potest multa denotare, scilicet, A

Iustorum perfectionem,
Bonorum collectionem,
Sanctorum possessionem,
Viuorum defectionem,
Iniquorum conditionem,
Afflictorum deiectionem,
Mortuorum detectionem,
Damnatorum incarcerationem,
Mundanorum habitationem.

Isti sunt nouem modi quibus terra sumitur in scriptura. Dicamus ergo quod per terram designatur perfectio hominum iustorum, quia sci. Christus, beata virgo Maria, & etiam quilibet homo iustus potest dici terra, quia sicut dicitur Genes. 1. Protulit terra herbam virentem & facientem semen.

¶ Item per terram designatur collectio hominum bonorum & sic terra designat ecclesiam vel religionem, vbi boni homines habitant & versantur. Et de hoc Gene. 12. Egredere de terra tua & de cognatione tua, & veni in terram quam monstrauero tibi. ¶ Item per terram designatur possessio hominũ sanctorum, s. gloria paradisi, de qua dici potest illud Genes. 27. In rore cœli & pinguedine terræ erit benedictio tua. ¶ Item per terram significatur defectio hominũ viuorum, hoc est, conditio fragilis humanæ naturæ, de qua Eccl. 10. Quid superbis terra & cinis. ¶ Item per terram designatur cõditio hominum malorum quia s. peccator multis rationibus cõparatur terræ. Vnde Iob 16. Terra ne operias sanguinem meum. Et Iob 14. Alluuione paulatim terra consumitur. ¶ Item per terram designatur deiectio hominum miserorum, sc. status deiectionis & tribulationis, & sic sumitur in Ps. Deus suscitat de terra inopem & de stercore eleuat pauperem. ¶ Item per terram significatur corruptio hominum mortuorum. Et sic sumitur Iob 19. In nouissimo die de terra surrecturus sum.

¶ Item per terrã significatur incarceratio hominũ damnatorũ s. infernus, & sic sumitur Iob 10. Dimitte me vt plangã paululũ dolorẽ meũ antequam vadam & non reuertar ad terrã tenebrosam, & opertam mortis caligine. ¶ Itẽ per terrã significatur habitatio hominum mundanorum, & sic sumitur pro mundo vel pro mundi statu & prosperitate. Vnde Gene. 1. Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi.

His

His igitur præmissis dicendum est per ordinem aliquid de istis nouem conditionibus.

B ¶Dico ergo principaliter quod terra sumitur pro iustorum perfectione. Terra enim quamuis sit in apparentia elementum turpissimum, est tamen in efficacia vtilissimum, quia per terram omnia sustentantur, & etiam tam animalia quam volatilia per terræ beneficium educantur; significans per omnia viros iustos, qui quamuis sint in apparentia per humilitatem viles, sunt tamen virtuosi & vtiles. Ipsi enim totius Ecclesiæ fundamentum, & suis bonis doctrinis & exemplis spirituale nutrimentum. Vnde 1. Paral. 4. Inuenerunt pascua vberrima & terram latissimam quietam & bene fertilem. Quia pro certo sicut videmus quod terra quamuis sit exterius deformis & hispida, intus tamen preciosis metallis & lapidibus aliquoties est referta; sic vere iusti quamuis in apparentia sunt deformes & deiecti, vel inanes, intus tamen in corde preciosas virtutes cōtinent quibus se cumulant atque replent. Virtus enim cœlestis, id est, gratia spiritus sancti ad interiora illius terræ iugiter influit, ita quod ibi virtutum copiam generat & producit Psalm. Visitasti terrā & inebriasti eam multiplicasti locupletare eam. Terra enim dicitur terra, eo quod continue teritur. Dicitur humus, quia humore aquarum & fluminum continuè imbibitur. Dicitur tellus, quia fructus eius omni anno tollitur. Dicitur ops, quia omnibus opem dat, vel quia opes ab ea reportantur. Dicitur arida, vel quia naturali ariditate fundatur, vel aratura hominum subiugatur. Sic vere homo iustus in vita teritur per multas tribulationes Esaiæ 24. Confractione confringetur terra, contritione contereretur. Item humore & aqua diuinæ gratiæ imbibitur per occultas inspirationes Iudicum 6. Sit omnis terra rore madens Humorem & gratiam emittit per lacrymarum destillationes Psal. Dedit terram sine aqua in exitus aquarum. Fructus suos, id est, bona temporalia sæpissime perdit per raptorum iniurias & exactiones. Vnde de tyranno dicitur Iob 22. Egeno subtraxisti panem & in fortitudine brachii tui possidebas terram. Opem fert omnibus per suas inuentiones, quia scilicet iustus est terra quæ portat fructum vnde alii viuunt, quia sicut dicitur in Psalm. Misericordia domini plena est terra. Et alibi. Terra dedit fructum suum. Arida est à carnis voluptatibus per deliciarum abdicationes Gene. 1. Vocauitque Deus aridam terram. Aratur etiam per disciplinas & afflictiones, quia sicut dicitur Prouerbior. 12. Qui operatur terram, saturabitur panibus. Sic ergo patet ex diuersis nominibus quod iustus comparatur terræ, & propter hoc de ipso potest dici illud 1. Paral. 4. Inuenerunt terram latissimam, quietam &
C fertilem. ¶Vbi aduerte quod ista terra, scilicet Christus, beata virgo vel quicunque iustus habet quinque conditiones terræ moraliter intellectas.

Nam

Terra est {
Media ad coniungendum,
Infima ad subsidendum,
Extensa ad continendum,
Quieta ad persistendum,
Fœcunda ad nutriendum.
}

Sic vere iustus vult esse
Medius per promptam subuentionem,
Infimus per humilem subiectionem,
Extentus per magnam dilectionem,
Immotus per duram & fortem durationem,
Foecundus per piam nutritionem.

¶Et sic dico quod ad virum iustum pertinent ista quæ sequuntur, scilicet,
Celeriter adesse (Inuenerunt,)
Humiliter subesse, (Terram,)
Patienter prodesse, (Latissimam,)
Stabiliter inesse, (Quietam,)
Vtiliter prodesse, (Fertilem.)

Dicamus igitur, quod ille qui vult spiritualiter esse terra, debet succurrere cunctis celeriter, quod ostenditur quādo dicitur Inuenerunt quia vir iustus semper debet inueniri in necessitate. Quia sicut terra est in medio elementorum, quæ tamen à loco proprio nunquam fugit, imo semper in medio elementorum potest inueniri, sic vere iustus nunquam est in angulo, sed semper in medio, semper enim in præsenti paratum se exhibet, & nunquam à fidelitate variando, absconditur seu latet, quinimo semper paratus ad subueniēdum aliis inuenitur, & nequaquam fugit, variat aut mutatur. Inuenerunt inquit. Vnde in Ps. Inuenerunt eum in terra deserta, id est, in loco necessitatis. Vt sic de quolibet tali dicatur illud Sapien. 6. Inuenitur ab his qui quærunt illam. Vide supra de inuenire. Ista tamen sunt contra multos, qui non sunt in medio se aliis paratos exhibendo, sed sunt in angulo, se ab aliis in necessitatis tēpore abscōdendo qa isti in necessitate nō inueniūtur, sed ab aliis fugiūt, & abscōduntur. Vnde isti sunt illa terra de qua dicitur Gen. 1. Terra aūt erat inanis & vacua, quia s. isti sunt illa terra, nō habentes aliquam firmitatem, & vacui non habentes aliquam bonitatem, sed potius omnem vanitatem & mutabilitatem Ps. Vidit & commota est terra. Non sic ergo charissimi, sed sicut dictum est, iustus debet succurrere cunctis celeriter. Inuenerunt inquit.

D ¶Deinde dico quod si quis vult spiritualiter esse terra debet se subiicere humiliter. Terra inquit. Quia terra est omnium elementorum infima, & sub omnibus aliis constituta, sic iustus omnibus per humilitatem se subiicit, & per subiectionem omnibus se supponit. Vnde de tali terra dicitur 1. Paral. 22. Subiecta est terra coram domino & coram populo eius. Et aduerte quod quamuis terra sit omnibus elementis infimior, est tamen herbis & fructibus foecundior, floribus & foliis ornatior. Sic vere vir iustus quanto per humilitatem est magis infimus, tanto fructu bonorum operum est opulentissimus, & floribus virtutum ornatissimus. Vnde de viro iusto potest dominus dicere illud Cant. 2. Flores apparuerunt in terra nostra. Debet ergo vir iustus subiicere se cunctis humiliter, terram inquit.

E ¶Iterum dico quod qui spiritualiter vult esse terra debet se extendere cunctis mentaliter Latissimam inquit. Quia sicut terra maximam habet latitudinem, in tantum quod a termino vsque ad terminum attingit, in tantum etiam quod infra ambitum suum continet totum mundum, sic iustus debet esse per charitatis ambitum valde latus. De termino enim amicorum vsque ad terminum inimicorum se debet extendere, & omnes tam bonos quam malos, tam amicos quam inimicos sub charitatis brachiis continere. Latissimam inquit. Eccl. 1. Altitudinē cœli & latitudinē terræ, & profundū abyssi quis dimensus est? q.d. latitudo charitatis nostræ debet attingere vsq; ad cœlum, i. ad superiores, ad abyssum, id est, ad inferiores, ad terram id est, ad partes exteriores. De ista ergo latitudine dicitur Gen. 34. Negocientur in terra quæ spatiosa & lata est, & cultoribus indiget. Et bene dicit cultoribus indiget, quia pro certo pauci sunt hodie qui hanc latitudinem charitatis colant, quinimo hodie potest verificari illud Iosuæ 13. Terra latissima derelicta est. Et bene dicitur iustus terra lata, quia Deum quem coeli capere non poterant, continet spiritualiter. Ipsum etiam continuit beata virgo personaliter. Vnde etiam de latitudine beatæ Mariæ quæ continuit ipsum Deum, dicitur admiratiuè Hiere. 14. Quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator ad manendum. Et breuiter terra ista vir iustus latissima dicitur, vel debet dici, s. quia in ipsa possunt omnes virtutes & gratiæ contineri. Continetur enim ibi
Clementiæ plenitudo,
Scientiæ limpitudo,
Iustitiæ rectitudo,
Constantiæ fortitudo,
Munditiæ sanctitudo,
Mœstitiæ magnitudo.

Quod enim ista terra s. iustus contineat clementiæ plenitudinem, patet in Ps. vbi dicitur quod misericordia domini plena est terra. Et alibi. Terra dedit fructum suum. Quia vir iustus solet dare aliis quicquid habet. ¶Item quod contineat scientiæ limpitudinem, patet Esa. 9. vbi dicitur quod repleta est terra scientia domini. ¶Item quod contineat iustitiæ rectitudinem, patet Esaiæ 45 Rorate cœli desuper, &c. ¶Item quod contineat constantiæ fortitudinem, patet Ecc. 1. Terra autem in æternum stat. ¶Item q̄ contineat nunditiæ sanctitudinē, patet Esa. 65. vbi dominus dicit. Ecce ego creo cœlos nouos & terram nouam ¶Item quod cōtineat tristitiæ mœstitudinem, patet, quia sc. sicut terra semper stillat aquas, sic vir iustus lacrymas Hier. 4. Lugebit terra, & mœrebunt cœli. Iustus igitur terra lata, quę tot bonis contentis permanet occupata. Latissima inquit, vt de eo dicatur illud Iob 11. Longior terra mensura eius, & latior mari. Patet igitur quod iustus est terra, quia se dat extendere cunctis mentaliter. Latissimam inquit.

F ¶Denique dico quod vir iustus debet subsistere malis stabiliter. Quietam inquit. Quia sicut terra est omnium fundamentum grauium, & quamuis omnia alia sint mobilia, ipsa tamen ita firmiter stabilitatur, quod nullo impetu potest concuti vel moueri, quinimo semper est stabilis & quieta, sic pro certo iustus in tanta firmitate & constantia solidatur, q̄ nunquam à veritate fidei, nec à fidelitate amicitiæ, nec à stabilitate boni propositi concutitur nec mouetur Psal. Fundauit terram super stabilitatem suam, &c. Est enim iustus quoddam stabilissimum fundamentum, quod potest omnia grauia & difficilia sustinere, & sub omnium tribulationum pondere permanere. Quietam inquit. Esaiæ 3. Conquieuit & siluit omnis terra. Et

in Psal. Terra tremuit & quieuit. Et aduerte quod dicit Aristo. quod causa quietis terræ est, quia omnes partes eius naturaliter tendunt ad centrum, & ideo dicit quod circa centrum ita suis æquis ponderibus, & partes eius quæ sunt ponderosæ, circa centrum aliter cōprimuntur, quod quiete & stabilitate perpetua solidantur. Sic procul dubio quia omnes partes, id est, affectiones pondera & inclinationes viri iusti tendunt ad centrum, id est, ad Deum & ad eum inclinantur, & circa eum per desiderium comprimuntur, hinc est quod ipse in pace & constantia animi solidatur. Quietam inquit. Iudi.3. Quieuit terra 40. annis. Quod tamen est contra multos qui more terræ patiuntur multoties terræmotum. Quia sicut terra quamuis sit naturaliter stabilis, aliquando tamen propter inclusionem ignium vel ventorum fit accidentaliter mobilis, sicut patet in terræ motu, sic vere quamuis homo iustus in Deo debeat stabiliri, aliquando tamen per ventum superbiæ vel per ignem auaritiæ contingit ipsum à firmitate boni propositi concuti vel moueri 2. Reg. 22. Mota est & contremuit terra. Non sic pro certo iustus, quia debet malis subsistere stabiliter.

G ¶ Insuper dico quod si vult spiritualiter dici terra, ipse debet bona vtiliter producere. Fertilem inquit, quia sicut terra est elementum valde fœcundum, ita tantum quod cunctis viuentibus profert cibum, sic iustus ita fœcundus & fertilis debet esse, quod fructus bonorum operum, exemplorum & documentorum debet ferre, quos aliis possit producere & offerre Fertilis inquit. Vnde breuiter iustus videtur esse illa terra de qua dicitur 4. Reg. 18. Transferam inquit vos in terram fructiferam & fertilem vini, terram panis & vinearum, terram oliuarum & olei & mellis. Iustus enim dicitur

Terra panis, quia alios nutrit per doctrinam erudiendo,
Terra vini, quia alios lætificat consolando,
Terra olei & oliuarum, quia alios mitigat & lenit misericordiam faciendo.

Et ideo breuiter terra fertilis potest dici. Vnde Iud. 18. dicitur. Vidimus terram valde opulentam. Et Num. 14. Terra quam circuimus, valde bona est. Quod tamen est contra multos qui sunt terra sterilis. Vide supra de sterilitate. Sed non sic iustus, quia pro certo iste est terra fertilis. Et ideo bene deductum est quod vir iustus dicitur terra, quia

Producit fructum vtiliter,
Sustinet cuncta patienter,
Continet cuncta stabiliter,
Subsidet cunctis humiliter,
Adiuuat cunctos benigniter.

¶ Et talis terra proculdubio fuit beata Virgo, quia ipsa est ad adiuuandum promptissima, ad sustinendum humillima ad cōtinendum latissima, ad subsistendum fortissima, ad producendum opulentissima. Ista est enim terra quæ germinauit saluatorem, quæ pacem homini generauit, & quæ sine cultura virilis seminis Deum omnibus apportauit. Vnde Psal. Benedixisti domine terrā tuam, auertisti captiuitatem Iacob. Quia veritas de terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit. Quia terra de qua dicitur Ezech. 36. Illa terra inculta facta est quasi hortus voluptatis. Patet igitur primo & principaliter quod terra sumitur pro iustorum refectione.

H ¶ Secundo principaliter dico quod terra quandoque sumitur pro bonorum collectione. Et sic terra nihil aliud est quam ecclesia vel religio, vel quodlibet collegium omnium perfectorum. Sicut enim videmus quod omnes herbæ in terra sunt radicatæ & plantatæ, ita quod ibidem viuunt & vegetantur, si vero eradicatæ fuerint, desiccantur, sic pro certo omnes plantæ, id est, omnes fideles in terra ecclesiæ sunt per fidem plantati per charitatem radicati, & per gratiam nutriti & vegetati, alias nisi in ista terra per fidem & charitatem radicentur, vita gratiæ priuantur, & per peccatum virtutibus desiccantur. Extra enim istam terram non est vita. Vnde dominus potest dicere de istā terra illud 4. Reg. 18. Veniam & transferam vos in terram fructiferam & fertilem & viuetis, & non moriemini.

I ¶ Et breuiter ecclesia vel religio potest comparari terræ promissionis, quia illa erat terra

Speciosa,
Spaciosa,
Preciosa,
Montuosa,
Pascuosa,
Fructuosa,
Bellicosa,
Dulcorosa,
Humorosa,
Virtuosa.

Sic pro certo terra religionis vel ecclesia debet esse

Speciosæ conuersationis,
Spaciosæ delectationis,
Preciosæ reputationis,
Montuosæ contemplationis,
Pascuosæ recreationis,
Fructuosæ operationis,
Bellicosæ propugnationis,
Dulcorosæ degustationis,
Humorosæ lacrymationis,
Virtuosæ consolationis.

¶ Dicamus ergo quod ista terra speciosa, quia sicut terra efficitur speciosa propter flores quibus induitur, propter flumina quibus imbuitur, propter castra quibus construitur, sic pro certo religio speciosa & gratiosa debet dici propter flores virtutū quibus est induta Can. 2. Flores apparuerunt in terra nostra Propter flumina scientiarum quibus est imbuta Psal. Qui fundauit terram super aquas. Propter castra diuinarum protectionum quibus est conseruata Ezech 34. Habitabunt in terra sua absque vllo timore. ¶ Item dico quod ista est terra spatiosa, quia sc. homo potest ibi viuere sine offendiculo delectabilium terrenorum. Vnde etiam ista terra est sicut hortus delectabilis in quo possunt homines spatiari, & a mundi laboribus quietari. Vnde Gen. 34. Negocientur in terra quæ spatiosa est & lata, & cultoribus indiget. ¶ Item dico quod ista est preciosa. Istam enim reputat dominus valde charam vnde est hæreditas ipsius specialis. Vnde Sap. 12. dicitur de terra promissionis quod Deo omnium charior est terra, de qua dominus dicit illud Esa. 66. Sedes mihi cœlum est, & terra scabellum pedum meorum.

¶ Item iste est terra montuosa, quia sc. in ipsa debet esse mōtuositas & celsitudo contemplationis. Illi enim qui sunt ibi, debent sursum ad cœlestia eleuari. Vnde Deut. 32. dicitur de populo Israel quod dominus constituit eum super excelsam terram, vt comederet fructus agrorum, &c. Vide eam supra de excelso. ¶ Item ista terra est pascuosa. Ibi enim inueniuntur pascuæ doctrinæ verborum & exemplorum, vbi simplices possunt nutriri, & in fide & in moribus erudiri. Vnde 1. Paral. 4. Inuenerunt pascua vberrima, & terram latissimam quietam & fertilem. ¶ Item dico quod ista terra est fructuosa. In terra enim crescunt omnes fructus, sic in ecclesia & religione crescunt omnia opera bona Psal. Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum.

¶ Item ista terra est bellicosa. In terra enim promissionis semper fuerunt viri iusti & strenui. Sic in ista terra debent homines strenue viuere, & contra hostes animæ strenue militare. Vnde Nu. 13. Venimus ad terrā ad quā misit nos quæ re vera lacte & melle manat, sicut ex fructibus cognosci potest, sed fortissimos cultores habet. ¶ Item ista est terra dulcorosa. In terra enim promissionis humana natura abūdantia lactis & mellis fruebatur, & ideo terra fluens lac & mel dicebatur, signans terram religionis & ecclesiæ, vbi lac & mel deuotionis debet abundare, quæ possit deuotam animam confortare. Vnde Ezec. 20. Eduxi eos de terra Ægypti in terram quam promiseram eis, quæ fuit lacte & melle. ¶ Item ista terra est humorosa vel influosa, quia scilicet in ista terra abundant fluuii lacrymarum, fluuii scientiarum & eleemosynarum. Vnde Deute. 8. Dominus introducet te in terram bonam, terram riuorum atque fontium, terrá olei & mellis. ¶ Item ista terra est virtuosa, quia s. sicut in terra promissionis abundabant oliuæ, & arbores aliæ aromaticæ, de quibus gummi suauis odoris & saporis manabat, sic in terra religionis debent abundare homines virtuosi, qui oleum pietatis debent aliis vicinis diffundere, & liquorem compassionis debent destillare Psalm. Terra mota est, etenim cœli destillauerunt. Vnde 4. Regum 18. Transferam vos in terram vini & oliuarum, &c. Istæ sunt igitur decem conditiones terræ propter quas multum debet amari, & à viris perfectioribus frequentari. Ibi enim tutius viuitur, & ibi securius habitatur Psalm. Isti autem hæreditabunt terram, &c. Si vis inuehe contra terram religionis vel ecclesiæ, & contra conditiones illius dic illa quæ inferius dicentur de terra in quantum significat mundum & mundi prosperitatem, quia hodie procul dubio non est religio vel ecclesia talis terra, quia pro certo hodie verificatur illud Ps. quod scil Deus conuertit terram fructiferam, in salsuginem, à malitia inhabitantium in ea Salsugo enim est terra penitus sterilis. Quando enim aqua maris refluit aliquo casu in terram fertilem, tanta est eius salsugo, quod ex solo refluxu illa terra fit sterilis per sex annos, & talis terra pro-

prie

prie dicitur salsugo, à maris salsedine sic vocata. Sic vere ex quo aqua maris, id est, affluentia temporalis cœpit influere in terram fructiferam religionis, ipsa pro certo facta est sterilis & inanis 4. Reg. 2. Aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis. Dic si vis figuram, quia breuiter ex quo in religione & ecclesia vitia abundauerunt, virtutes & merita defecerunt Zach. 7. Posuerunt terram desiderabilem in desertum & hoc à malitia habitantium in ea quia sicut dicitur Esaiæ 24. Infecta est terra ab habitatoribus suis, deserta est omnis lætitia, & translatum est gaudium terræ, relicta est in vrbe solitudo. Sic igitur patet quod terra sumitur pro iustorum collectione, hoc est dictum, pro religionis vel ecclesiæ habitatione.

K ¶ Tertio dico principaliter quod terra sumitur pro sanctorum possessione, hoc est dictum, pro sanctorum regione & congregatione, s. pro terra paradisi. Sicut enim videmus quod terra est in se stabilissima, ita quod cunctis aliis rebus in motu existentibus ista sola est immobilis, ad terram etiam omnia grauia descendunt, ibique & nusquam alibi requiescunt sic vere status & gloria paradisi est sine quacunque mutatione stabilis & æternus, & isto solo excepto omnis alius status est mutabilis atque vanus Eccl. 1. Terra autem in æternum stat, & ideo omnia grauia, id est, mortalium corda ad istam debent naturaliter tendere quia hic solum & nusquam alibi possunt perfectam requiem inuenire, dicentes illud Psa. Portio mea domine sit in terra viuentium. Nautæ n. quamdiu sunt in mari, semper sunt in periculo & motu, & ideo valde desiderant esse in terra firma, stabili & in portu, & ideo non cessant cōtinue currere, quousque ad terram & portum quem expectant vel petunt, applicare potuerint. Nos igitur qui in fluxu & in mari mortalis vitæ viuimus, nunquam à cursu bonorum operum desistamus, quousque ad terram paradisi ad portum salutis personaliter attingamus, iuxta documentum Sen. Epistol. 19. In freto viximus, moriamur in portu. Quod tamen est contra multos similes pyratis, qui nunquam vellent attingere terram, sed semper esse in mari & viuere, vt transeuntes possint deprædari & occidere. Sic mūdi raptores, & peccatores attingere terram & portum paradisi non curant, sed esse & viuere in fluctibus vitæ præsentis affectant, vt alios noceant & inuadant. De quibus dicitur in Ps. Pro nihilo habuerunt terram desiderabilem, &c. Non sic charissimi, sed ꝑ certo boni & iusti ad terram paradisi trāseunt mentaliter, & inibi viuere & esse appetunt æternaliter Deut. 4. Vos transibitis, & possidebitis terram egregiam.

L ¶ Vbi aduerte quod ad istam terram habendam tria sunt necessaria, scilicet,

Dimittere quod inficit, (Vos transibitis,)
Appetere quod proficit, (Et possidebitis,)
Attendere quod allicit, (Terra egregia.)

¶ Dimittamus ergo mundum inficientem. Transibitis. Ille enim qui transit vnum locum, ad suum contrarium tendit, sic & nos debemus mundum dimittere, & ad terram paradisi accedere & transire. Esaiæ 23. Transi terram tuam quasi fluuium filia maris. Et bene dicitur filia maris, quia pro certo quamdiu est in mundo, semper est in amaritudine & dolore, & ideo sicut vitulus marinus postquam diu in mari voluit natare solet ad terram transire, vbi solet catulos parere & fouere, sic vere anima hominis ꝑ iniquitatē lassata, debet per affectum illud mare dimittere, & ad terram paradisi per desiderium se transferre, & ibi mentaliter quiescere & iacere, & catulos bonorum operum educare & nutrire. Transibitis inquit. Psal. Transibo in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei. Vnde Iosuæ 22. Transite ad terram in qua tabernaculum domini est. Vt dicamus illud Num. 20. obsecro vt liceat mihi transire per terram tuam. Igitur dimittamus mundum inficientem.

M ¶ Item appetamus fructum proficientem. Possidebitis. Possessio enim totum fructum & vtilitatem importat. Proprietas enim sine possessione nihil valet, & ideo quamuis per mortem Christi facti sumus hæredes & proprietarii terræ paradisi, in hoc tamē nullum fructum habebimus, nisi possessionem ipsius per bona opera acquiramus. Possidebitis inquit. Vnde de quolibet iusto potest dici illud Iob 1. Operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra. Quia sicut dicitur Matth. 5. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Vide supra de possidere. Igitur appetamus fructum proficientem.

N ¶ Item attendamus locum allicientem. Terram egregiam inquit. Quia scilicet, paradisus potest dici nobilis, egregia & amœna. Et ideo bonum est nobiles conditiones eius attendere, vt allecti possimus libentius illuc ire. Obiectum enim delectabile attrahit potentiam, & ideo Moyses allectus delectabilitate terræ promissionis, ipsam intrare cupiebat Deuteronom. 3. Transibo igitur & videbo terram hanc optimam trans Iordanem montemque istum egregium & libanum. Et bene dicit trans Iordanem, quia scilicet ista terra est vltra flumen mortalitatis humanæ. Bene dicit montem, quia ibi est mons sublimitatis æternæ, Bene dicit libanum, qui candor interpretatur, quia ibi est candor & pulchritudo claritatis supernæ. Ista est igitur terra egregia,

Vbi {
Nullus perturbatione concutitur,
Nullus malus intrat nec recipitur,
Quilibet iustus ducitur & introducitur,
Deus personaliter videtur,
Gloria in suo fonte gustatur & percipitur,
Timor mortis fugatur & excluditur,
Opulentia bonorum habetur & inuenitur.
}

¶ Dico quod in ista terra beati tribulationibus non concutientur Matt. 2. Vade in terram Israel, mortui enim sunt qui quærebant animam pueri. Item dico quod ibidem nulli mali recipiuntur. Vnde Prouer. 10. Iustus in æternum non mouebitur, impii vero habitabūt super terram. Item dico quod ibi omnes boni introducuntur Ps. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Item dico quod ibi tres personæ visibiliter conspiciuntur Psal. Credo videre bona domini, in terra viuentium. Item dico quod ibi gloriæ voluptatis sensibiliter percipiuntur Psal. Super omnem terram gloria tua. Item ibi mors & timor abiiciuntur Ezech. 34. Habitabunt in terra tua absque vllo timore. Item ibi omnes opulentiæ habentur & inueniuntur. Vnde Iud. 18. Dabit vobis dominus terram in qua nullius boni erit penuria. Ista est igitur terra egregia. Vnde Ezechie. 20. dicit dominus. Eduxi eos de terra Ægypti in terram quam promiseram eis, fluentem lacte & melle, quæ est egregia inter omnes terras. Sic igitur patet quod terra sumitur pro sanctorum possessione. Et hoc est tertium principale.

¶ Quarto dico quod terra sumitur pro mortalium defectione. Mortalis enim homo terra dicitur, eo quod de terra factus in terrā finaliter commutatur, quia scilic. sicut dicitur Eccl 3. Cuncta subiacent vanitati, & omnia pergunt ad vnum locum de terra facta sunt, & in terram pariter reuertentur. Nam Eccl. 17. dicitur: Deus de terra creauit hominem, non de auro, vel lapide precioso, ne forte superbiret, sed potius materiam humilitatis in seipso inueniret. Caro enim est illa terra de qua dicitur Genes. 3. Cum operatus fueris terram, non dabit fructus suos, sed spinas & tribulos germinabit tibi. O

¶ Nam sicut terra non profert nisi scindatur, aperiatur, seminetur, fimetur, & rastris & aratris excolatur, sic homo terreus & fragilis non fructificat per bonam operationem, nisi prius P

Scindatur per contritionem,
Aperiatur per confessionem,
Seminetur per instructionem,
Fimetur per propriæ vilitatis meditationem,
Aretur & excolatur per maceratiuam satisfactionem.

¶ Homo enim debet per contritionem scindi & concuti Ps. Cum mota est & cōtremuit terra, sana contritiones eius, quia cōmota est, ¶ Per confessionē debet aperiri Ps. Aperiatur terra & germinet. ¶ Per instructionē debet seminari Gen. 26. Seminauit Isaac in terra illa. ¶ Per propriæ vilitatis consideratione debet fimari, quia sicut multarum regionum agri steriles sunt nisi fimo impinguentur, sicut dicitur 4. Reg. 2. Terra sterilis est, sic multi sunt homines omnino steriles à bonis operibus nisi per humanæ vilitatis memoriam squalidi, tumidi & impinguati spiritualiter ad fertilitatem aptentur, vt terræ sic aptatæ possit dici illud Esaiæ 4. Erit fructus terræ sublimis. ¶ Per satisfactionem & carnis macerationem debet exarari Amos 3. Triturabitur & circuietur terra, & sic per bonas operationes poterit fœcundari. Quia sicut dicitur Eccles. 20. Qui operatur terram suam, inaltabit aceruum frugum. Sumitur ergo terra pro mortalium defectione. ¶ Quinto dico ꝙ terra sumitur pro iniquorum conditione. Et sic dico quod per terram intelligitur peccator, quia sicut terra est elementum durum & solidum, siccum & frigidum, turpe & hispidum, graue & ponderosum, fuscum & tenebrosum, fœdum & maculosum, sic pro certo peccator dicitur terra, quia Q

Durus & solidus per mentis obstinationem,
Siccus & frigidus per mentis indeuotionem,
Turpis & hispidus per malam conuersationem,
Grauis & ponderosus per malam inclinationem,
Fuscus & tenebrosus per mentis obscurationem,
Fœdus & maculosus per carnis inquinationem. R

¶ Igitur dico quod peccator est terra, quia per obstinationem est solidus. Terra enim est ita firma ꝙ non potest de suo loco muta-

mutari,ita profunda quod non poteſt faciliter diſſipari.Sic vere peccator ita eſt per mentis obſtinationem & indurationem firmus,ſolidus & profundus,quod per prædicationem non penetratur, nec per conuerſionem de propria malitia tranſmutatur,& ideo ipſe eſt proprie illa terra de qua dicitur Deuter.28. Sit terra quam calcas,ferrea.Diabolus enim ita ſæpe tranſit & calcat ſuper peccatorem, quod ipſum neceſſario durum facit, ſicut via efficitur alia terra durior pro eo quod à pluribus conculcatur.¶ Item dico quod peccator eſt terra,quia per indeuotionem eſt frigidus. Terra enim naturaliter eſt frigida & ſicca, quæ ſunt duæ qualitates mortificatiuæ, & ad centrum deſcenſiuæ & compreſſiuæ & ideo terra immobilis inuenitur,quia per ſuas mortiferas qualitates verſus centrum comprimitur & calcatur. Sic vere peccator per indeuotionem eſt frigidus,& per incompaſſionem aridus Geneſ.1.Vocauit Deus aridam terram. Iſtæ enim ſunt duæ peſſimæ qualitates,quæ ipſum ad centrum id eſt, ad mundum & ad mundanam gloriam comprimunt, & motum bonorum operum ſibi tollunt Ezec.1. Terra autem in æternum ſtat Prou.20.Propter frigus piger arare noluit.

¶Item dico quod peccator eſt terra, quia per malam conuerſionem eſt hiſpidus, terra turpis & pallidi eſt coloris, ſic & peccator infamis eſt conuerſationis Hier. 4. Vidi terram,& vacua erat & nihil, & cœlos, & non erat lux in eis. ¶ Item dico ꝙ peccator eſt terra,quia per malam inclinationem eſt ponderoſus. Terra enim eſt ponderoſa & grauis, ſemper deſcendens ad imum,ſignificans peccatorem, qui grauis & ponderoſus eſt ad benefaciendum, & ſemper eſt inferius inclinatus ad temporalia diligenda Prou.25. Cœlum ſurſum, & terra deorſum. Sicut enim terra naturæ eſt auidæ, in tantum omnes aquas ſolet bibere,& pluuias haurire, ſic peccator omnes mundi diuitias & delicias appetit acquirere & habere, figuratus Apocal.15. Vbi dicitur quod aperuit terra os ſuum, & abſorbuit fluuium. Ideo Salomon Proue.30. Inter inſatiabilia numerat terram,quæ nõ ſatiatur aqua. Iſte eſt igitur terra,per malam ſc.inclinationem ponderoſus.¶ Item dico quod peccator eſt terra,quia per mentis obſcurationem eſt tenebroſus. Terra enim elementum eſt obſcurum, & tenebroſum, nihil habens perſpicui vel ſplendoris. Sic vere peccator non habet aliquid de lumine diſcretionis ſpiritualis, quinimo totus eſt obſcurus,& plenus turbine ignorantiæ & erroris Amos 8. Tenebreſcere faciam terram in die luminis.¶ Item eſt peccator terra,quia per carnis inquinationem eſt maculoſus ſeu lutoſus. Quia ſicut terra faciliter in lutum & in immunditiam conuertitur quando cum aqua plus debito commiſcetur, ſic peccator aquis deliciarum admixtus, fit faciliter lubricoſus, & per luxuriam maculoſus, ita quod ei poteſt dici illud Ezech. 22. Tu es terra immunda, & non compluta. Sic igitur patet quod terra quandoque ſumitur pro iniquorum conditione.

S ¶ Sexto dico quod terra ſumitur pro afflictorum tribulatione. Terra enim quæ eſt elementum aſperum, deforme & infimum,ſtatum paupertatis, pœnitentiæ & aduerſitatis,ſubiectionis & humilitatis deſignat, de quo Gen.41. Creſcere me fecit dominus in terra paupertatis meæ.Iſta eſt enim terra

In qua humiles verſantur,
In qua poenitentes purgantur,
A qua purgati eleuantur,
Ad quam ſuperbi deducuntur.

¶Dico ꝙ in tali terra humiles ſolent conuerſari, quia ſicut aper non poteſt lædere ad terram proſtratum, ſic nec diabolus hominem inferius humiliatum Deute.10.Deiecit vultum meũm in terram,& tacui.vnde Pſ.In terra deſerta inuia & inaquoſa,&c. Item tali terra poenitentes ſolent expiari, quia ſicut lapides precioſi in terra & arena purgantur & poliuntur,ſic pœnitentes in terra pœnitentiæ & tribulationis purgantur & emundantur. Vnde animæ poenitenti dicitur Hier.2. Secuta es me in deſerto in terra quæ non ſeminatur. Item à tali terra humiles ſolent eleuari, quia ſicut dicitur in Pſal. Deus ſuſcitat de terra inopem,& de ſtercore erigit pauperem. Item ad talem ſuperbi ſolent detrahi & condemnari. Vnde ciuitati ſuperbæ dicitur Luc.19. Circumdabunt te inimici tui vallo, & ad terram proſternunt te. Sic ergo dico quod terra ſumitur pro miſerorum
T afflictione. ¶ Septimo dico quod ſumitur pro mortuorum corruptione vel reſolutione. Mors enim & etiam mortuus terra dicitur, eo quod in morte homo in terram conuertitur, vel quia terra tegitur & abſconditur,vel quia per inſenſibilitatem terræ ſimilis efficitur, Pſ. Spiritus eius reuertetur in terram ſuam ſ. homo,& Ezech.31.Omnes dati ſunt ad mortem ad terram vltimam. Mors enim terra vltima eſt,quia ad ipſam vltimo neceſſario peruenitur. Et ideo ſicut videmus quod & vultus & ſenſus animalium reſpiciunt ad terram, ſic & mens & cogitatio hominum debet reſpicere verſus mortem Eſa.51.Videte ſub terra deorſum. Leo enim terram reſpiciens fit audacior contra venatorem. Aſpis etiam cum cauda & cum obiectione terræ auriculas ſuas claudens, fit tutior contra incantatorem. Quia pro certo ille qui terram mortis ſuæ bene conſiderauerit & viderit,& qui terram ſuæ vtilis conditionis, & caudam ſuæ finalis reſolutionis in aure poſuerit, procul dubio à tentationum incantationibus tutus erit,venatorem diabolum non timebit, vnde Num.13. Conſiderate terram qualis ſit, & Dan.10. Vultus meus hærebat terræ. Sic ergo patet quod terra ſumitur ꝓ mortuorum corruptione vel reſolutione.

¶ Octauo principaliter dico quod terra quandoq; ſumitur V
pro damnatorum concluſione ſci.pro ipſo habitaculo inferni. Sicut enim terra eſt domus & habitaculum omnium reptilium & ſerpentum, ſic infernus eſt locus & habitaculum omnium damnatorum, tam hominum quam angelorum. Iſta eſt terra in qua iniqui reponuntur, et ibidem perpetuo morantur,ſicut de Antiocho dicitur 1. Machab.6.quod mortuus eſt in triſtitia magna in terra aliena. Iſta eſt enim

Terra {
Mœroris,
Feruoris,
Doloris,
Laboris,
Occiſionis,
Obliuionis,
Detentionis.
}

¶Eſt enim in iſta moeror inconſolabilis. Vnde Hier.4 Lugebit terra,& moerebunt coeli. Coeli inquit,id eſt, alti viri.Item ibidem eſt feruor ſeu ardor inextinguibilis. Vnde Eſaiæ 34. Conuertentur torrentes eius in picem et humus eius in ſulphur, & erit terra eius in picem ardentem die ac nocte, non extinguetur. Item ibi erit dolor intollerabilis Eſa.13. Torſiones et dolores tenebunt.Et ſequitur. Ecce dies domini ira plenus ad ponendum terram in ſolitudinem. Item ibi eſt labor intemperabilis.Vnde Pſ.Laborabit in æternum, et viuet adhuc in finem. Hier.5. Sicut ſeruiſtis diis alienis in terra veſtra,ſic ſeruietis diis alienis in terra non veſtra, hoc eſt dictum. Sicut ſeruiſtis in mundo criminibus & peccatis, ſic & in inferno ſeruietis dæmonibus.Item ibi eſt occiſio i.crudelitas immitigabilis. Vnde Eſa.34. Inebriabitur terra eius ſanguine, et humus eius adipe pinguium. Et Pſal. Introibunt in inferiora terræ, tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt. Item ibi eſt obliuio immemorabilis,quia ſ.memoria talium cito perit.Vnde Pſal.Memoria eorum veteraſcet in inferno à gloria eorum. Et ideo in Pſ. dicitur. Nunquid cognoſcentur in tenebris mirabilia tua, et iuſtitia tua in terra obliuionis? Item erit ibi detentio ineuitabilis,quia qui ſemel illuc iuerit, exinde amplius non exibit. Vnde Hier.17. Habitabit in deſerto in ſiccitate, in terra ſalſuginis et inhabitabili. Sic igitur patet quod terra ſumitur ꝓ damnatorum habitatione ſeu concluſione.

¶ Nono dico quod terra ſumitur pro terrenorum ſucceſſio- X
ne,ſeu mundanorum poſſeſſione et regione. Et ſic dico per terram intelligitur ſtatus et conditio terrenæ proſperitatis,et iſta eſt procul dubio fugienda, quia ſicut videmus quod auis vt cõmuniter non capitur quamdiu volat in aere,ſed quando deſcẽdit vel appropiat circa terram, ſic vere nec homo eſt in periculo delinquendi,quamdiu ad coeleſtia vel ſpiritualia volitat, ſed quando deſcendit vel approximat per acceſſionem et affectum inferius ad terrena.Vtile eſt igitur terram,i.terrena mentaliter dimittere, et ab ipſis fugere et abire iuxta illud Geneſ. 12. Egredere de terra tua, et de cognatione tua,et de domo patris tui,et veni in terram quam monſtrauero tibi. Vide eam ſupra de egredi, vt ſic nobis dicatur illud Ezech.10. Eleuauerunt Cherubin alas ſuas,et exaltata ſunt à terra.

¶ Vbi aduerte quod tria ſunt neceſſaria ad hoc quod terrena Y
proſperitas fugiatur,ſcilicet,

Feruidus affectus ſuperiorum,(Eleuauerunt alas ſuas,)
Limpidus aſpectus interiorum,(Cherubin) quod interpretatur plenitudo,
Solidus deſpectus exteriorum,(Exaltata ſunt à terra.

Dico igitur ꝙ ad hoc ꝙ terrena proſperitas euitetur,neceſſarius eſt feruidus ſuperiorũ affectus Eleuauerunt inqt alas.Alæ n. noſtræ quibus ad cœleſtia vehimur, ſunt affectus,quos ꝓ certo ſurſum ad bona paradiſi debemus erigere, vt ſic poſſimus à terrenorum periculis nos liberare Iob 39. Cum tempus fuerit,in altum alas erigit. Et ideo bene monet Apoſtolus Coloſſen.3. Quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram. Res enim leues ſicut eſt ignis et aer, ſemper nituntur ſurſum aſcendere,

graues nitũtur deorſum deſcẽdere. Quia pro certo illi qui ſunt leues & puri, ſurſum mentaliter ſe erigunt ad æterna, illi vero qui ſunt graues & per peccata immundi, inferius ſe redigunt ad humana. Quia procul dubio hodie non eſt alia cauſa quare iſta terrena ita ardenter quæruntur & diliguntur, niſi quia ſuperiora & cœleſtia non deſiderantur nec amantur, quia pro certo ſi iſta bene amarentur, illa neceſſario ſpernerentur. Sic igitur patet, quod in nobis debet eſſe ſuperiorum affectus feruidus. ¶Rurſum dico, quod in nobis debet eſſe interiorum aſpectus limpidus, quod notatur cum dicitur cherubin, quod interpretatur plenitudo ſcientiæ, quia pro certo quod terrena diligantur & appetantur, illud non eſt niſi propter defectum veræ ſcientiæ, quia proculdubio ſicut dicitur Oſeæ 4. Non eſt veritas, non eſt miſericordia, non eſt ſcientia Dei in terra. Et bene dicit non eſt ſcientia Dei, quia, ſci. ſatis eſt ibi de ſcientia mundi, de qua dicitur Hie. 4. Sapientes ſunt vt faciant mala, bene aũt facere neſcierunt. Iſta eſt enim ſimilis lumini lunæ; quod ſolum apparet de nocte & non de die, ſic ſcientia ſæculi vtilis eſt circa terrena, quæ ſunt nocturna, nihil vero proficit circa ſpiritualia & æterna. Quinimo ſicut videmus, quod aues & animalia quæ de nocte vident clarius, de die vident obſcurius & deterius, ſic vere illi qui in terrenis ſunt clarius videntes, ſunt in ſpiritualib. plus ignorantes. Non ſic chariſſimi, ſed ſimus Cherubin, id eſt, habeamus plenitudinẽ ſcientiæ, vt terrenorũ vilitatem & vanitatem cognoſcamus, & vt ipſa cognita fugiamus Ezech. 28. Tu cherub extentus & protegens, plenus ſapientia, & perfectus decore, &c. Igitur neceſſarius eſt interiorum aſpectus limpidus. ¶Demum dico, quod neceſſarius eſt exteriorum deſpectus ſolidus ſeu prouidus. Exaltata ſunt inquit à terra. Homo enim qui vult ſeruare corporis ſanitatẽ, libenter dimittit locum vbi ſentit aerẽ corruptã. Etiam auis prædalis parũ ſolet in terra manere, ſed ſtatim ſurſum aſcendere & volare. Terra enim, id eſt, terrena proſperitas eſt fugienda, & ne ibi corrumpamur aut capiamur, mentaliter deteſtanda

Z Zach. 2. Fugite de terra aquilonis. ¶Et nota hic quod iſta terra debet deſpici multiplici ratione, videlicet quia

Tenaciter ſolet irretire,
Mentaliter facit eſurire,
Faciliter ſolet pertranſire,
Diſcorditer facit ſentire,
Realiter facit ſuperbire,
Crudeliter facit inſanire,
Carnaliter facit laſciuire,
Finaliter ſolet deperire.

¶Dico ergo quod iſta terra, id eſt, terrena proſperitas & facultas irretire ſolet tenaciter. Eſt enim ſicut terra argilloſa, pro eo ꝙ ibi homo ita per malas complacentias ligatur, vt difficiliter expediatur. Terra enim quanto eſt maioris fœcunditatis, tanto eſt tranſeuntibus maioris tenacitatis & lubricitatis, ſicut patet de terra pingui tempore pluuiali. Sic & proſperitas quanto eſt amplior, tanto eſt ad detinendum habilior. Vnde Eſa. 24. Formido, fouea & laqueus ſuper te qui habitator es terræ. Homo enim qui eſt in terra mundanæ proſperitatis, de leui formidat & ſuſpicatur, in foueam peccati faciliter intrat & inclinatur, à laqueo vero malarum complacentiarũ, difficiliter extrahitur & liberatur. Iſta igitur irretire ſolet tenaciter. ¶Item dico quod iſta terra eſurire facit mentaliter. Dant enim famem & ſitim auaritiæ, nec ſatiat, imo vacuat cor humanũ. Vnde de iſta terra dicitur Hier. 2. vbi dicitur. Tranſduxi vos per terram ſitis & imaginẽ mortis. Vnde auari & mundani ſimiles ſunt onagro de quo dicitur Iob 39. Quis dimiſit onagrum liberum, & vincula eius quis ſoluit? cui dedi in ſolitudine domũ, & tabernaculũ eius in terra ſalſuginis. Terra enim ſalſuginis dicitur illa quæ propter ſalſuginẽ maris & propter ſiccitatẽ propriã eſt ſterilis & deſerta. In aliquib. enim partibus Britanniæ minoris terræ fæx & limus maris in campis portatur, & quamuis illæ fæces ſalſæ de ſe ſteriles ſint, terrã tamen in qua ponuntur per accidens, faciunt fertilem, virtute enim ſua calida humorẽ ab interiorib. ad terræ ſuperficiẽ attrahunt, & ſic fertilem eam reddunt, ſed poſt 20. annos ſterilis efficitur, & ratione opulentiæ præcedentis maior ſterilitas generatur. Sic vere chariſſimi ſalſugo mundanæ proſperitatis in principio, ſc. in vita præſenti facit hominẽ diuitiis abundare, ſed pro certo in futuro ipſum faciet eſurire, quia, ſc. quanto ipſum in præſenti maiori opulentia ditat, tanto in futuro maiori ſterilitate & indigentia ipſum damnat, iuxta illud Oſeæ 4. Secundũ gloriam eius multiplicata eſt ignominia eius, iſta eſt igitur terra ſalſuginis quæ eſurire facit mentaliter. Item dico quod iſta terra pertranſire ſolet faciliter. Terra enim, id eſt, proſperitas cito tranſit Matth. 24. Cœlum & terra tranſibunt. Cœlum enim ſignificat altas ſæculi dignitates, terra vero deſignat magnas ſæculi facultates, quæ, ſc. non ſunt ſtabiles, ſed potius variabiles & mutabiles Eſa. 13. Mobitur terra de loco. ¶Itẽ dico quod iſta terra ſentire facit diſcorditer. Quia ſicut nulla eſt terra ita firma, quin terræmotus ibidẽ aliquando generetur, quando fortibus vaporibus interius agitatur, ſic vere nulla eſt tam magna proſperitas, quin terræmotũ diſſenſionum & tribulationum patiatur, quando vaporibus, id eſt, malis hominibus inuicem collidentib. & ſe inuicem litigiis impellentibus concutiuntur & mouentur Pſa. Commota eſt & contremuit terra 1. Paral. 1. Nomen viri Phalech, quia in diebus ſuis diuiſa eſt terra. In iſta terra mundanæ proſperitatis continentur mali vapores, id eſt, mali & iniqui habitatores, quia ſicut dicitur Hier. 30. Dabo terram in manu peſſimorum, & ideo ibidem non ſolet pax & concordia habitare, ſed potius lis & diſcordia pullulare. Quod bene figuratur Apocal. 8. vbi dicitur, quod ignem miſit in terram, & facta ſunt tonitrua & terręmotus, quia ignis iræ, inuidiæ & auaritiæ quando in terra ponitur terræmotus contradictionis, & tonitrua litigationis ibi audiuntur. Iſta ergo terra ſentire facit diſcorditer. ¶Item iſta terra facit ſuperbire realiter. Terra enim multos habet montes & tumores. Sic mundi proſperitas multas habet ſuperbias & præſumptiones Mich. 1. Attendat terra & plenitudo eius. ¶Item dico, quod iſta terra inſanire facit crudeliter, quia pro certo terra, id eſt, abundantia proſperitatis eſt aliquando cauſa crudelitatis & impietatis, quod patet, quia illi ſunt crudeliores qui ſunt in terra & in ſæculo ditiores. Vnde de crudelibus dicitur Ezechielis 32. quod ipſi dederunt terrorem ſuum in terra viuentium, & ideo portauerunt ignominiam ſuam cum his qui deſcendunt in lacum Ezech. 7. Terra plena eſt iudicio ſanguinum. ¶Item iſta terra laſciuire facit carnaliter, vnde Oſeæ 1. Fornicans fornicabitur terra à Domino, & Oſeæ 3. Maledictum, mendacium, furtum, adulterium & homicidium inundauerunt, & ſanguis ſanguinem tetigit, propter hoc lugebit terra. ¶Item dico, quod iſta terra deperire facit finaliter. Quia nulla eſt terrena proſperitas quin finaliter deſtruatur, & potiſſime in morte & in iudicio, quia dominus in furore conculcabit terram, & in furore obſtupefaciet gentes Abac. 3. & Sophon. 1. In igne enim zeli mei deuorabitur omnis terra. Iſtis igitur octo rationibus patet quod terra, id eſt, terrena proſperitas eſt contemnenda, & mentaliter fugienda. Et ſic ergo dico, quod iſta tria ſunt neceſſaria ad terram, id eſt, ad terrenam proſperitatem ne noceat, euitandam, ſcil. terrenorum prouidus deſpectus, interiorum limpidus aſpectus, ſuperiorum feruidus affectus. Vnde ergo dictum eſt de iſta terra quod eleuauerunt Cherubin alas ſuas, & exaltata ſunt à terra. Hæc igitur ſufficiant de terra quantum ad nouem eius partes.

Terror. Terribilis. Territus.

A Terrere. Cum terror ſeu terribilitas nihil aliud ſit quam quædam exceſſiua timoris ſpecies ſeu qualitas, quæ ex exceſſu alicuius ſubiti ſenſibilis excellentis & inſoliti generatur, poſſumus dicere, quod in ſcriptura inuenitur multiplex terror, ſcil. terror

Humani timoris,
Deuoti tremoris,
Mundani furoris,
Diuini rigoris.
Primus eſt terror iniquorum,
Secundus eſt perfectorum,
Tertius eſt miſerorum,
Quartus eſt damnatorum.

¶Dico primo quod eſt terror imbecillis pauiditatis, & iſte eſt quãdo homo pauet vel terretur ſine cauſa. Impii enim ſunt ſemper in timore & deſperatione, quia ſicut dicitur Iob 15. Sonitus terroris in aurib. impii, & cum pax ſit, inimicitias ſemper ſuſpicatur. Homo enim cui propria conſcientia male reſpondet, & qui nihil habet gratiæ vel meriti in quo confidat, merito terretur, quia, ſcil. ſicut melancholici propter abundantiam nigræ choleræ corpus occupantis, & imaginatiuam capitis denigrantis, ſolent ſine cauſa timere, concuti & terreri, ſic vere illi in quibus niger humor peccati dominatur, ita quod imaginatio & conſcientia maculatur, modica tribulatione temporali, vel mortis futuræ afflictione, vel diuini iudicii executione ſupernali vſque ad deſperationem terrentur, & ſine cauſa legitima perturbantur. Sic territi fuerunt populi carnales, qui audientes fortitudinem habitatorum terræ promiſſionis de Dei auxilio diffidentes, in Ægyptum redire voluerunt Deuter. 1. Nuncii terruerunt cor noſtrum, vnde Leuit. 26. Terrebit eos ſonitus folii volantis. Iſte eſt ergo terror deſperantis pauiditatis.

B ¶Secundo dico, quod eſt terror formidantis humilitatis, & iſte eſt terror quo terrentur boni, quia ſicut pueri faciliter terrentur ab aſpectu virgę, ſic humiles & puri ex aſpectu diuinę potentiæ & iuſtitiæ faciliter conturbantur, dicentes Deo & Angelis illud Ioſu. 9. Prouidimus animab. noſtris, terrore vero compulſi. Deus enim & opera ſua valde debent eſſe terribilia cordibus deuotorum. Cantus galli mirabiliter terret lupum ſecundum Plin. Sic vere verba Chriſti debent terrere virum iuſtum, vt dicat illud Iob 6. Terrores domini militant contra me. Et nota ſi vis quod

Deus debet esse terribilis tam bonis quam malis propter multa, videlicet propter suæ

Clementiæ plenitudinem,
Iustitiæ rectitudinem,
Scientiæ limpitudinem,
Potentiæ fortitudinem.

¶ Terribilis est ergo Deus propter plenitudinem suæ clementiæ. Iste enim fecit opera valde terribilia &mirabilia in carnis assumptione,& in mundi clementi redemptione. Tunc enim Deus fecit magnalia in Ægypto, mirabilia in terra Chan, terribilia in mari rubro. Terra Ægypti est mundi regio, vbi terribile fuit diuinitatem descendisse. Terra Chan est matris perfectio, in qua terribile fuit virginitatem remansisse. Mare rubrum est Christi passio,vbi terribile fuit Deum mortẽ sustinuisse. Et breuiter sicut in Psal.dicitur. Iste est Deus terribilis & laudabilis, & faciens mirabilia.Item terribilis est iste propter rectitudinẽ suæ iustitiæ. Terribile enim est videre iudicia Dei, & quantum sunt iusta, & quantum sunt occulta.Sicut enim in Psal. dicitur.Quoniam dominus excelsus terribilis super omnes Deos, & rex magnus super omnem terram. Item est terribilis propter limpitudinẽ suæ scientiæ,quia sicut dicitur in Psal.Iste est terribilis in consiliis super filios hominum.Item ipse est terribilis propter fortitudinem suæ potentiæ, vnde Deut 10.dicitur,quod Deus magnus terribilis & potens,qui personam non accipit.Et bene est terribilis potentia sua, quia etiam ipsi dæmones audito eius nomine exterrentur.Sanctum enim & terribile nomen eius:Initium sapientiæ timor domini. Sicut enim de beata virgine legimus, ipsa est terribilis inimicis, quia sicut leo terretur quando videt gallum album, sic diabolus quando videt contra se militare virginẽ castitate candentem.Ideo de ipsa dicitur Can.6.Terribilis vt castrorum acies ordinata. Ita quod etiã nos possumus dicere illud Gene.28.Quam terribilis est locus iste,non est hic aliud nisi domus Dei & porta cœli.Patet igitur quod est quidam terror humilitatis formidantis.

C ¶ Tertio dico,quod inuenitur terror iniquitatis alios impugnantis. Et sic dico quod tyranni dicuntur terribiles propter crudelem afflictionem. Alii vero mali dicuntur terribiles propter horribilẽ conuersationem. Tyranni enim sunt sicut leo, cuius aspectus & rugitus est terribilis omnib.animalib.quia scil.tyrannorum dicta & opera pauperibus sunt terribilia. Figurata in bestia quæ(Dan.7.) erat terribilis, mirabilis & fortis nimis, qui dentes ferreos magnos habebat, comedens & comminuens, & reliqua pedibus suis conculcans, dissimilisq; erat aliis bestiis quas Daniel viderat ante eam. Tales enim bestiæ sunt tyranni,quia scil.ipsi sunt fortes, in quantũ habent sæculi & iurisdictionis potestatem,dentes habent ferreos,in quantum habent crudelem iniquitatem,comedunt & comminuunt, in quantum contemnunt aliorum auctoritatem,dissimiles sunt aliis,in quãtum omnes excellunt,quantum ad morum vilitatem & prauitatem.Et ideo de talibus dicitur Dan.2. Eratq; statua illa magna, & intuitus eius terribilis valde. De illis vero qui sunt terribiles propter iniquam conuersationẽ, potest dici illud Esa.18. Ite Angeli veloces ad gentem conuulsam & dilaceratam, ad populum terribilem,post quem non est alius, ad gentem expectantem & conculcatam, cuius dirupuerunt flumina terram eius. Iste est

D igitur terror malignitatis alios impugnantis. ¶ Quarto dico, quod est quidam terror seueritatis impios iudicantis. Deus enim in iudicio valde terribilis apparebit, impiosq; valde terribiliter iudicabit Psal. Terribilis es, & quis resistet tibi? ex tunc ira tua. Quia sicut dicitur Esa.10 Dominus Deus exercituum confringet lagunculas in terrore. Et ita sufficit. Vide supra de timore.

A Terminus.

Nota quod termini dicuntur limites vsq; ad quos aliqua res extenditur & infra quorum ambitum continetur. Et possum breuiter notare quod in scriptura inuenimus multos terminos, quia sunt

Termini quidam { boni, mali, tenendi, prætermittendi.

Et ideo nota,quod inuenitur

Terminus {
exclusiuus,qui nequit præteriri,
inclusiuus,qui debet custodiri,
completiuus,qui debet inueniri,
despectiuus qui debet pertransiri,
infectiuus,qui debet non adiri,
afflictiuus,qui debet præsentiri.
}

B ¶ Primus est terminus humanæ durationis,quia sc.vita & humana duratio continetur infra duos terminos,scilic.natiuitatem & mortem, quæ cum ad vltimum terminum peruenit,transire vlterius nõ valebit. Similis mari cui Deus terminos limitauit certos,quorum non potest ambitum pertransire. Vnde de aquis dicitur Ps.Terminum posuisti eis,quem non transgrediuntur,&c. Et de hoc Iob 38.dicit dominus,circumdedi mare terminis meis, & posui vectem & ostia,& dixi, hucusq; venies, & non pertransibis amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos. Et nota, quod isti termini maris nihil aliud sunt, quam eius littora vel arena,de quo Hier.5. Posuit arenam terminum maris. Quia pro certo mare fluctuosæ vitæ nostræ vsque ad arenam & terminum mortis potest venire, sed impossibile est vlterius pertransire Iob 14.Constituisti terminos eius qui præteriri non poterunt.Iste est igitur terminus humanæ durationis. ¶ Secundus est terminus C moralis inclusionis seu perfectionis. Dei enim mandata & prælatorum statuta sunt quidam termini infra quos oportet permanere. Quia sicut leo facit circulum & signat terminum animalibus quem transgredi non audent, sic Deus terminũ statutorum suorum constituit hominib.quem nullo modo preterire debent Exo.19. Constare populum ne forte velit transcendere terminos ad videndum dominum. Ista dicuntur contra clericos præsumptuosos, qui terminos humanæ cogitationis nituntur transcendere, & vltra quam liceat de diuinitatis secretis inquirere & videre,quia,scil.potentiæ intellectiuæ,&potentiæ volitiuæ termini sunt præfixi, vltra quos non licet aliquem proficisci Prou. 22. Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerũt patres tui. D Iste est ergo terminus moralis inclusionis. ¶ Tertio dico, quod est terminus finalis saluationis. Terminus iste est illud in quo homo post vitę decursum quiescit,&quod cursor attingere semper quærit. Sic vere vita æterna est finis ille & terminus ad quem debet quilibet recurrere,& in quo potest quiescere & manere.Et de hoc Iosuæ 13. Factus est terminus filiorum Ruben Iordanis fluuius. Ruben interpretatur videns per medium, & significat sanctos,qui in paradiso vidẽt per medium Trinitatis claræ,quia pro certo Iordanis fluuius, id est, affluentia gloriæ paradisi factus est terminus eorundem. Iste est ergo terminus finalis saluationis. ¶ Quarto dico,quod est terminus temporalis possessio- E nis. Et iste est terminus mundi & mundanorum, in quo procul dubio non est sistendum,nec infra eius ambitum mentaliter remanendum. Et ideo nos debemus dicere mundo illud Num.20. Gradiemur via publica,nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes,donec transeamus terminos tuos. Iste est igitur terminus temporalis possessionis. ¶ Quinto dico, quod est terminus cri- F minalis infectionis. Et iste est terminus peccati, quia peccatum habet generaliter duplicem terminum,scil.declinare à bono, & facere malum, & ideo tales termini non sunt attingendi,sed toto desiderio fugiendi.Vnde de istis terminis dicitur Mal.1. Vocabuntur termini impietatis,&populus cui iratus est dominus.Iste est igitur terminus criminalis infectionis. ¶ Sexto dico quod est G terminus infernalis damnationis. Infernus enim est vltimus terminus peccatorum, ad istum enim per peccatum tendunt, & illum per tormentum attingunt.Vnde de peccatore damnato potest dici illud Iosuæ 15. Mare magnum termini eius,quia sc. quilibet peccator ad mare magnum,id est,ad magnam inferni amaritudinem terminatur.Sic igitur patet,quod sunt sex genera terminorum.

Thesaurus. A

Nota quod thesaurus nihil aliud est, quam locus occultus & secretus, rebus preciosis & charis repletus. Breuiter ergo per thesaurum potest omnis opulentia denotari, siue bona siue mala. Nota igitur quod inuenio in scriptura thesaurum

Admirabilem,
Imperscrutabilem,
Commendabilem,
Affectabilem,
Detestabilem.

¶ Primus est thesaurus,sc diuinæ præscientiæ quia,sc.ipsa occul- B ta Dei præscientia est thesaurus occultus,in quo sunt omnia iudicia occulta,abscondita, & à quo secundum quod ordinat clauis suæ scientiæ seu sapientiæ,diuersis temporibus educuntur. Et sic loquitur Deut.32. Nonne hæc condita sunt apud me & signata à thesauris meis? quia proculdubio sicut Psal. dicitur. Iste est qui producit ventos de thesauris suis. ¶ Secundus est thesaurus C diuinę sapientiæ, & iste thesaurus nihil aliud est quam sancta scriptura, in qua pro certo sicut in quodam inexhaustibili thesauro est omnis sapientia abscondita & exclusa Col. 2. in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. Vnde de sacra scriptura dicitur Sap. 7. quod infinitus thesaurus est hominibus. ¶ Tertius est thesaurus internæ conscientiæ. Conscientia D enim viri iusti est thesaurus preciosissimus, in quo virtutũ abundãtia per humilitatẽ reconditur & seruatur Mat.12. Bonus homo de thesauro cordis sui profert bona: & sic dicitur Matt.13. Paterfamilias profert de thesauro suo noua & vetera,& Pro.21. dicitur E quod thesaurus desiderabilis & oleũ in habitaculo iusti. ¶ Quartus est thesaurus supernæ opulentiæ, & iste est thesaurus gloriæ paradisi,in quo Deus habet & reseruat omnia bona sua, quæ tamen nullis nisi tantum suis amicis & familiaribus vult aliqualiter reuelare. Nam sicut diues homo thesaurum suum non solet

aliis oſtendere niſi ſuis amicis, ſic nec Deus theſaurum glorię paradiſi peccatoribus oſtendit, ſed tantum ſanctis, qui eius ſunt amici intimi. Illis enim dicitur Eſa. 45. Dabo tibi theſauros abſconditos, & arcana ſecretorum. Iſte eſt igitur theſaurus affectādus, & toto deſiderio procurandus, iuxta illud Matt. 6. Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur, theſaurizate autem vobis theſauros in cœlo &c. Modus enim acquirendi iſtum theſaurū eſt dare eleemoſynam, quia quādo theſaurus temporalis per eleemoſynam erogatur, theſaurus cœleſtis acquiritur & lucratur. Nam ſicut illi qui tute volunt portare theſaurum ad patriam alienam, ſolent illum in terra ſua ſociis mercatoribus tradere, & aſſumptis literis ſolent in patria ad quam vadunt ab aliis mercatoribus illorum mercatorum ſociis theſaurum quem tradiderant rehabere, ſicut quotidie in Romana curia faciunt Florentini, ſic vere cum ad patriam paradiſi pertranſire cupiamus, neceſſe eſt quod in terra iſta theſauros diuitiarum noſtrarum mercatoribus regni cœleſtis, id eſt, pauperibus erogemus, & ſic virtute literarum Euangelii ab eorum ſociis, ſcilicet ab Angelis cum illic peruenerimus, theſaurum noſtrum recuperabimus & ſumemus. Vnde Matt. 19. Omnia quæ habes da pauperibus & habebis theſaurū in cœlo. Iſte eſt ergo theſaurus ſupernæ opu-
F lentiæ. ¶ Quintus eſt theſaurus mundanæ affluentiæ, & iſte eſt theſaurus generaliter loquendo, qui ſignificat congregationē diuitiarum temporalium, & iſte eſt theſaurus deteſtabilis & vituperabilis. Eſt enim pauperibus erogandus, & non in arcarum abditis retinendus. Quin ſicut dicitur Eccl. 20. Sapientia abſcōdita & theſaurus occultus, quæ vtilitas in vtroque? q.d. nulla. Et ideo breuiter ille commendatur Eccl. 31. Qui inuentus eſt ſine macula, nec ſperauit in theſauris pecuniæ. Et ſequitur. Quis eſt hic? & laudabimus eum. q.d. pauci ſunt tales. Quia pro certo bene pauci, quia quaſi nulli ſunt hodie qui theſauros pecuniarum non diligant, & qui in eis ſpem & deſiderium nunquam ponant; & illud pro certo eſt fatuum, ſicut dicitur Pro. 10. Nihil proderunt theſauri iniquitatis, iuſtitia autem liberabit à morte. Et ideo bene dicitur Prouer. 15. Melius eſt parum cum timore Dei, quam theſauri magni & inſatiabiles. Et ſic breuiter oſtenſum eſt quod quinque ſunt genera theſaurorum. Et ſic ſufficit.

A **Teſtamentum. Teſtari.** Nota quod teſtari idem eſt quod ordinare, diſponere vel tractare & poteſt dici teſtamentum à teſtibus eo quod plures teſtes ibidem requirebantur, vel à teſtari, eo quod voluntas defuncti ibi teſtabatur & reuelabatur, ſignificans ſacram ſcripturam vel diuinam præſcientiam, quæ ſunt diuinæ voluntatis ordinatiuæ, vel ipſius declaratiuæ. Scriptura enim continet duo teſtamenta, vetus, ſcili. atq; nouum. De veteri enim dicitur in Pſal. Diſpoſui teſtamentum meum electis meis. Quia ſcilicet vetus teſtamentum fuit diſpoſitum & traditum amicis Dei ſcilicet patriarchis & prophetis, de teſtamento nouo dicitur Baruch. 2. c. Statuam eis teſtamentum alterum ſempiternum. Et breuiter ſicut teſtamentum à teſtatore ordinatur, in morte confirmatur, & per teſtamentum hæreditas acquiritur, & legatarii diſponuntur &c. ſic lex vel ſcriptura à Deō fuit ordinata, in morte fuit confirmata, & per ipſam hæreditas paradiſi nobis eſt conceſſa, & virtutum abundantia eſt delegata &c. Quia videtur mihi materia ſterilis, vide ſupra de ſanguine, vbi eſt illa authoritas. Tu autem in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos tuos de lacu.

A **Teſtis. Teſtimonium.** Cum teſtis ſit ille qui veritatem alicuius teſtimonii teſtatur, refert vel affirmat, poteſt ergo teſtificatio capi in bono & in malo. Et inuenio in bono

Teſtem ſuperiorem,
Teſtem interiorem,
Teſtem exteriorem,
Teſtem inferiorem.
Teſtis ſuperior eſt Deus infallibilis,
Teſtis interior eſt conſcientia immentibilis,
Teſtis exterior eſt operatio demonſtrabilis,
Teſtis inferior eſt iuſtus vere ſtabilis.

B ¶ Primo dico quod eſt quidam teſtis ſuperior. Eſt enim Deus teſtis qui non fallitur. Ipſe.n. videt facta noſtra, & ideo de ipſis poterit teſtificari, & verum iudicium perhibere. Vnde ipſe dicit illud Hier. 29. Ego ſum iudex & teſtis, dicit dominus. Ipſe eſt ſecundum Pſalm. ſicut luna perfecta in æternum, & teſtis in cœlo fidelis. Ipſe enim poteſt

Teſtificari de { Cordium qualitate,
Bonorum ſanctitate,
Malorum prauitate.

¶ Teſtis enim eſt de cordium qualitate & animorum. Vnde Iob 16. Ecce in cœlis eſt teſtis meus & conſcius meus in excelſis. Item teſtis eſt de bonitate ſanctorum & perfectorum. Vnde Apo. 3. dicit Dominus animæ. Teſtis fidelis & verus, & principiū creaturæ Dei. Item teſtis eſt de prauitate malorū & iniquorum. Vnde ipſe dicit Malac. 3. Accedam ad vos in iudicio, & ero teſtis velox maleficis adulteris & periuris. Iſte eſt ergo teſtis qui non fallitur. ¶ Secundo dico quod eſt quidam teſtis interior qui non flectitur, & iſte eſt conſcientia, quæ ita eſt recta, quod nullo modo flectitur, quin ſemper teſtificetur homini cuiuſcunq; negocii veritatem 2. ad Cor. 1. Nam gloria noſtra hęc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Iſte enim teſtis nihil aliud eſt quam innocentia, quia, ſc. innocentia conſcientiæ eſt ille teſtis cuius teſtimonium ſuper omnia reddit hominem ſecurum, vnde Rom. 9. Veritatem dico, & non mentior, teſtimonium perhibente mihi conſcientia mea in Spiritu ſancto. Iſte eſt ergo teſtis qui non flectitur. ¶ Tertio dico, quod eſt teſtis exterior qui non vincitur, & iſte eſt operatio. Opera enim ſumme teſtificantur de homine, quia ſicut dicitur Ioh. 10. Opera quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me. Sicut enim dicitur Deut. 17. & Ioh. 8. In ore duorū vel trium teſtium ſtabit omne verbum. Primus enim teſtis eſt conſcientia. Secundus eſt operatio. Tertius eſt bona fama. De primis duobus viſum eſt, de tertio vero, ſc. de teſtimonio famę bonę dicitur Act. 6. Conſiderate fratres viros ex vobis boni teſtimonii. Quando enim iſti tres ſunt boni, ſcil. conſcientia, operatio, & fama, tunc non debet timere homo, quin pro ſe iudicium reportet. Et ſic dicitur 1. Ioh. 5. Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, & tres ſunt qui teſtimonium dant in terra. Si vero mali & ſibi contrarii fuerint, ſententiam in iudicio pro ſe ſperare penitus nunquā poſſunt, quia ſicut dicitur Nu. 35. Homicida ſub teſtibus interficietur. Iſte eſt igitur teſtis exterior qui non vincitur. ¶ Quarto dico, E quod eſt quidam teſtis inferior qui non peruertitur, & talis teſtis eſt quilibet vir iuſtus qui habet inferius reſidere, quia vir iuſtus & verax ſemper eſt teſtis veritatis, dicens illud Ioh. 18. In hoc natus ſum vt teſtimonium perhibeam veritati. Teſtis verus ſimilis eſt vitro ſeu ſpeculo mundo & albo, quod verum colorem cuiuslibet rei oſtendit, quia vir fidelis & verus nihil ſcit palliare, ſed veritatem negocii ſolet certifice declarare Ioh. 1. Hic venit vt teſtimonium perhiberet de luminē. Multi enim ſunt ſimiles vitro rubeo, quod colorē rei impoſitæ ſolet mutare vel penitus abſcondere vel celare, quia, ſcil. falſi teſtes veritatem negociorum non demonſtrant, ſed ipſam mutant penitus & abſcondunt Prou. 12. Qui autem mentitur, teſtis eſt fraudulentus. ¶ De teſtibus vero F in malo ſignificato poſſum dicere quod tria ſunt genera teſtium malignorum, ſcil.

Mendaces deieratores,
Mordaces murmuratores,
Loquaces adulatores.

¶ Deieratores enim teſtificantur illa quæ neſciuerunt, vnde de falſis teſtibus dicitur Matt. 26. Audis quanta aduerſum te teſtificantur. Murmuratores teſtificantur illa quæ non viderunt, contra quos Eccl. 28. Lingua teſtificans adducet mortem. Sicut de Suſanna dicebant falſi iudices Dan. 13. Nos huius rei teſtes ſumus. Adulatores vero teſtificantur illa quæ non fuerunt, quia, ſc. adulatorum eſt aliorum dicta approbare, & de vanis & falſis & friuolis laudibus teſtimonium perhibere, & alios ſuis nouis teſtimoniis commendare. Vnde diuites poſſunt dicere de adulatore illud Rom. 8. Spiritus teſtimoniū reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei. Spiritus qui caret oſſibus viros vanos ſignat. Et ſic dico, quod teſtimonium ſumitur in bono & in malo. Et ſufficit.

Timor. Timere. Nota quod timor in bono ſumitur A & in malo. Vnde breuiter poſſum dicere quod in ſcriptura inuenitur triplex timor, ſcil.

Timor { Filialis, — Primus eſt gratiæ & humilitatis,
Criminalis, — Secundus eſt culpæ & iniquitatis.
Infernalis. — Tertius eſt pœnæ & aduerſitatis.

Primus eſt hominum perfectorum, de quo Deut. 6. Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſeruies. Secundus eſt hominum peccatorum, de quibus in Pſal. Trepidauerunt timore vbi non erat timor. Tertius eſt timor hominum damnatorum, de quo loquitur Sapie. 5. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis. De iſto triplici timore B per ordinem eſt dicendum. ¶ Primo dicamus quod eſt timor hominum perfectorum. Viri enim perfecti ſemper ſunt in timore, quia ſemper

Timent { Deum offendere,
Gratiam perdere,
Culpam committere,
Pœnam incurrere.

Exemplo leonis, qui quamuis ſit audaciſſimum animal, dicitur tamen timere multa, ſcilic. gallum & eius criſtam & cantum, & ignem & eius ardorem & ictum, & rotas & earum clamorem &

ſtrepitum

ſtrepitum. Item beſtiam venenoſam quæ dicitur leolefares, & eius morſum. Item verberationem ſui catuli & ſuæ pœnæ exemplum, ſicut dicunt Plinius & Solinus. Sic pro certo chariſſimi, quamuis homo iuſtus ratione innocentiæ quam ſibi videt ineſſe ſit audax, ſolidus & ſecurus, (iuxta illud Prou. 28. Iuſtus quaſi leo confidens abſq; terrore erit) habet tamen timorem finalem impreſſum, quo ipſe timet multa, quia, ſcil. ipſe timet gallum, id eſt, ipſum Deum ratione ſuæ criſtæ ſeu mitræ altæ iuriſdictionis, & ratione lapidis precioſi ſuæ ſanctiſſimæ perfectionis, & ratione cantus ſuæ altæ prædicationis & comminationis. Iſtis enim de cauſis debemus Deum timere, & ipſius potentiam formidare. Exemplo Iob, dicentis Iob 23. A facie ipſius turbatus ſum, & conſiderans eum, timore ſollicitor. Item ignem, ſcil. infernalem & æternam pœnā Deu. 5. Timuiſtis ignē, & non aſcendiſtis in montem. Item ſtrepitum rotarum, hoc eſt dictum, rugitum commninationis diuinæ & verborum ſacræ ſcripturæ Eze. 26. A ſonitu rotarum eius mouebuntur muri tui. Item debet timere beſtiam venenoſam, ſcil. diabolum & morſum tentationum ſuarum, quia, ſc. nullus eſt ita ſanctus quin debeat venenum diaboli formidare. Vnde de Holoferne dicitur Iudith 2. quod cecidit timor illius ſuper omnes habitantes terram. Item debet timere quando videt coram ſe catulum verberari, id eſt, quando alios videt à Deo propter peccata ſua & mala puniri & vindicari, iuxta illud Pſal. Deus deſtruet te in finē, &c. Sequitur. Videbunt iuſti & timebūt, &c. Et ideo breuiter dico, ꝙ iuſtus debeat eſſe timidus, patet Pro. 14. vbi dicitur quod ſapiens timet, & declinat a malo. Et ad hoc monet Dauid in Pſal. vbi dicit. Timete dominum omnes ſancti
C eius, quoniam non eſt inopia timentibus eum. ¶ Vbi aduerte, quod timor Dei eſt habendus triplici ratione, videlicet propter

Obiectum excellentiſſimum,
Subiectum diſpoſitiſſimum,
Adiectum fructuoſiſſimum.

Primum probat dominus qui præficitur [Dominum]
Secundum famulus qui ſubiicitur [Sancti eius]
Tertium cumulus qui ſubſequitur [Non eſt inopia timētibus eum.]

¶ Iſta enim tria debent inueniri in diuino timore, ſcil.

Obiectum grandis authoritatis [Timete dominum]
Subiectum grandis humilitatis [Sancti eius]
Adiectum grandis vtilitatis [Non eſt, &c.]

¶ Igitur timeamus Deum propter

Suam prælationem,
Noſtram ſubiectionem,
Noſtri finis ſucceſſionem.

Igitur dico, quod Deus eſt timendus propter celſitudinem ſuæ prælationis. Timete inquit dominum, omnia enim quæ ſunt, timent & reuerentur illud quod præficitur eis in natura, propter quod animalia dicuntur rugitum leonis timere, & eius audito ſonitu, de eis pręfixo circulo ſeu termino egredi non audere, Leo enim rex animalium eſſe dicitur, & ideo iuſtum eſt quod ab aliis ſicut rex timeatur. Cum ergo Deus ſit rex & dominus vniuerſalis, iuſtum eſt, quod iſtum ſubditi ſui reuereantur, ipſumq; timeant, ita quod de circulis & terminis mandatorum ſuorum exire penitus non præſumant Amos 3. Leo rugiet, quis non timebit? Iſte enim eſt dominus, & per conſequens timendus, iuxta illud Deu. 6. Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſeruies. Timete dominum inquit. Quia proculdubio dominatio & poteſtas & iuriſdictio eius debet mouere corda noſtra ad ipſum timendum, & ipſius poteſtatem reuerendam. Oculus enim non poteſt reſpicere ſolem, quin reuerberetur, & quin ſeipſo recludatur. Sic vere nec oculus mentis noſtræ ſolem iuſtitiæ Chriſtum poteſt reſpicere, quin in ſeipſo habeat per timorem reſilire, & infra clauſtra ſuæ humilitatis ſe abſcondere & redire. Timete dominū inquit Apoc. 14. Timete dominum, & date illi honorem, & Apocal. 15.
D Quis non timebit te domine. ¶ Et proculdubio metuendus eſt, quia habet

Potentiam inuincibilem,
Prudentiam infallibilem
Iuſtitiam implacabilem,
Magnificentiam admirabilem.

¶ Timenda eſt eius poteſtas ſeu potentia inuincibilis Hiere. 10. Quis non timebit te ô rex gentium? & Matth. 10. Timete eum qui poteſt animam & corpus mittere in gehennam. Item timenda eſt eius ſcientia infallibilis 3. Reg. 3. Timuerunt regem videntes ſapientiam in eo. Item timenda eſt eius iuſtitia implacabilis. Pſalm. Confige timore tuo carnes meas, à iudiciis enim tuis timui. Item timenda eſt eius magnificentia admirabilis. Vnde in Pſalm. Timebunt gentes nomen tuum domine, &c. Patet igitur quod Deus eſt metuendus propter celſitudinem ſuæ prælationis. Timete inquit dominum 1. Pet. 2. Deum timete, regem ho-
E norificate. ¶ Deinde dico quod Deus eſt timendus propter aptitudinem noſtræ conditionis, ſeu noſtræ ſubiectionis. Sancti inquit eius. homines enim naturaliter timent illum cuius iuribus ſunt ſubiecti, ſicut patet, quia ſeruus timet dominum, & filius timet patrem. Leu. 19. Vnuſquiſque patrem & matrem timeat. Cum ergo iuſti & ſancti ſint ſerui & filii Dei, eius ditioni ſubiecti, ſicut patet, quia redempti ſunt ab eo & creati, bene ergo dico quod ipſum debent timere, & ex conditione propria ſe eidem ſubmittere vel ſubeſſe. Sancti inquit eius. Iſtud pronomen eius ſubiectionem ſignificat. Animalia enim qui iuriſdictioni hominum ſunt ſubiecta, naturaliter ſunt timida, ſicut patet in ouibus & iumentis, quæ ſimpliciter ſolent viuere. & cum timore ſuis rectoribus & dominis & paſtoribus obedire. Nos igitur qui Dei ſumus, & qui ſub manu eius viuimus & manemus, debemus eſſe timidi, & in obediendo Deo & ſuperioribus tremebundi, dicentes Matt. 17. Audientes diſcipuli ceciderunt in facies ſuas, & timuerunt valde. Vnde etiam Daniel dicebat Dan. 1. Dominū meum regem timeo. Humilitas, Innocentia, Simplicitas, & Timor, ſorores ſunt. Quod eſt contra multos, qui non ſunt ſimiles animalibus ſubiectis & mitibus, ſed potius feris & crudelibus, quæ, ſc. naturaliter non ſunt timida, ſed potius crudelia & ferocia. Vnde de iſtis dicitur in Pſ. Contritio & infœlicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt, non eſt timor Dei ante oculos eorum. Et ideo tales non timent nec Deum, nec iudicem, nec prælatum. Dicunt enim illud Oſeæ 10. Ecce Deum non timemus, & rex quid faciet nobis? Figurati in illo iudice iniquitatis, de quo Luc. 18. dicitur quod Deum non timebat, nec hominem verebatur. Cum tamen dicatur illud Eccl. 1. Qui ſine timore eſt, non poterit iuſtificari. Non ſic ergo, ſed timemus Deum propter apti-
tudinem noſtræ ſubiectionis, quia ſancti inquit. ¶ Deniq; dico, F
quod Deus timendus eſt propter plenitudinem dandæ ſucceſſionis. Non eſt inopia timentib. eum, inquit. q. d. Plenitudo omnium bonorum comitatur illos qui timent dominum. Amygdalo enim ſterili & antiquæ, quando in radice clauus transfigitur, fœcunda & fertilis efficitur. Sic proculdubio illi qui aculeis diuini timoris in radice cordis transfiguntur, fertilitatem omnium bonorum conſequentur. Et de hoc Eccl. 1. Timenti Deum bene erit in extremis. Et ideo de illis bonis quæ ex Dei timore ſequuntur, poſſum dicere quod ſicut radix ſe habet reſpectu ramorum, ſic timor reſpectu omnium bonorum, iuxta illud Eccl. 1. Radix
ſapientiæ timere Deum. ¶ Breuiter ergo notabo, quod ab iſta radice, ſci. Dei timore, oritur & naſcitur G

Mentis ſtabilitas,
Cordis ſecuritas,
Pacis tranquillitas,
Vera credulitas,
Sagax ſubtilitas,
Prompta ſedulitas,
Morum fertilitas,
Læta iucunditas,
Pura ſinceritas,
Culpæ fugacitas,
Cœli ſuauitas,
Salutis firmitas,
Luminis claritas,
Veniæ largitas.

¶ Dico ergo quod timor Dei generat mentis ſtabilitatem, quia ſicut dicitur in Pſ. Firmamentum eſt dominus timentibus eum, & Eccl. 2. Sta in iuſtitia & timore, & prępara animā tuam ad tentationem. Item generat cordis ſecuritatem Eccl. 34. Qui timet dominum, nihil trepidabit. Item generat pacis tranquillitatem Prou. 13. Qui timet dominum, in pace verſabitur. Item generat veram credulitatem Exo. 14. Timuit dominum populus, & credidit, & Eccl. 2. Qui timetis dominum, credite illi. Et iterum Ecc. 2. Qui timent dominū, non erunt incredibiles verbo eius. Item generat claram ſagacitatem, vnde Eccl. 1. Plenitudo ſcientiæ timere Deum. Et in Pſ. Initium ſapientiæ timor domini. Item generat promptam ſedulitatem, facit enim hominem humilem & ſollicitum ad ſeruiendum & obediendum Pſ. Seruite domino in timore, & Deut. 6. Dominū Deum tuum time, & illi ſoli ſeruies. Item generat morum fœcunditatem Tob. 4. Pauperē vitam gerimus, ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum. Item generat lætam iucunditatem Pſ. Lætetur cor quęrentium dominū. Et iterum. Lætetur cor meum vt timeat nomen tuum. Item generat puram ſinceritatem, quia purgat hominem à peccato Iob 41. Timebunt angeli, & territi purgabuntur. Item generat culpæ fugacitatem. Facit enim fugere & declinare à peccato, vnde Eccl. 1. Timor domini expellit peccatum. Eſt enim timor ſicut bonus ianitor, qui de domo eiicit gartiones, & ſicut dictamum herba, quæ ſagittam de corpore eiicit, & ſicut os quod eſt in corde cerui, quod partum accelerat & adducit, quia, ſci. timor domini habet peccatum repellere, & ab eius conſortio declinare, vnde Pro. 15. Per timorem enim domini declinat omnis à malo. Item generat cœli ſuauitatem Pſ. Quod magna multitudo dulcedinis tuæ domine

domine, quam abſcōdiſti timentibus te. Item generat ſalutis ſirmitatē Pſal. Prope timentes eum ſalutare ipſius. Item generat luminis claritatē Malac. 4. Orietur ſol iuſtitiæ vobis timentib. nomen meum, & Luc. 2. Claritas circumfulſit illos, & timuerunt timore magno, Itē generat veniæ largitatē, quia ſicut dicitur Luc. 1. Miſericordia eius à progenie in progenies timentib. eum. Ecce ergo quantā opulentiā virtutum generat Dei timor. Non eſt ergo inopia timentib. eum. Et ſic patet in authoritate quod Deus eſt metuendus. Propter plenitudinem moralis vtilitatis, propter aptitudinē ſeruilis humilitatis, propter celſitudinem ſupernalis auctoritatis. Bene ergo dictum eſt. Timete dominū omnes ſancti eius, &c. Et illud eſt primū principale. Patet igitur quod eſt timor

H hominū perfectorū ¶Secundo principaliter dico, quod eſt timor hominum peccatorū, & iſte eſt timor ſeruilis, qui eſt contrarius charitati, quia ſicut dicitur 1. Ioh. 4. Perfecta charitas foras mittit timorem. Peccator enim ſemper eſt in timore. Sicut enim dicunt naturales, obſcuritas mater eſt timoris, ſicut claritas mater eſt ſecuritatis. Et inde eſt quod homo facilius timet de nocte, quam de die. Inde etiā eſt, quod homines patientes melancholicā paſſionem timent & neſciunt de quo. Humor enim melancholicus in eis abundans niger eſt & obſcurus, & ideo dum cellulā phantaſticam occupat, generat timorē atq; cauſat. Sic pro certo chariſſimi, obſcuritas peccati, & defectus luminis gratiæ, timorē & deſperationem in mentē inducit, & ſecuritatem ſpei eiicit & educit. Vnde de Adam antequam peccaſſet, non legimus quod timuiſſet, ipſe aūt poſt peccatum legitur dixiſſe Gen. 3. Vocē tuam domine audiui, & abſcondi me & timui, eo quod nudus eſſem. Animalia enim quāto minus habent de ſanguine & calore, tanto magis ſunt timida, ſicut patet de mulieribus, quæ reſpectu virorū deficiunt in ſanguine & calore. Sic vere quia peccator deficit in ſanguine gratiæ & pietatis, & in calore & feruore charitatis & deuotionis, neceſſe eſt quod non timenda timeat, & quod ſpei ſecuritatem & audaciam amittat. Vnde populo peccatori loquitur Moyſes Deut. 28. Timebis diē & nocte, & non credes vitæ tuæ. Et Pſ. Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me. Et 2. ad Cor. 7. Foris pugna, & intus timor. Quia ſ. mali ſunt in pugna exterius & turbatione, & intus in timore, & deſperatione. Iſti enim timent

Amittere mundi proſperitatem,
Incurrere mundi aduerſitatem,
Aggredi pœnitentiæ probabilitatem,
Ingredi mortis acerbitatem.

De malis dicitur in Pſ. Trepidauerunt timore vbi nō erat timor. Et ideo iſte timor reprehenditur Prou. 29. Qui timet hominem, cito corruet. Bene ergo dicitur Matt. 10. Noli timere eos qui occidunt corpus, animā aūt non poſſunt occidere. Patet ergo quod

I iſte eſt timor hominum peccatorum. ¶ Tertio dico principaliter quod eſt timor hominū damnatorum. Ipſi enim ſunt ſicut ouis quæ deuoratur à lupo, quæ timendo moritur, & moriendo timet. Ita quod quilibet damnatus poteſt dicere illud Pſ. Timor & tremor venerunt ſuper me, & contexerunt me tenebræ. Vbi aduerte quod iſtum

Timorem cooperatur { Debilitas animorum: Timor & tremor, / Immenſitas tormentorū: Venerūt ſuper me, / Obſcuritas oculorum: Contexerunt me tenebræ. }

Et breuiter iſte eſt timor ſine ſecuritate. Tremor ſine ſtabilitate. Pauor ſine firmitate. Dolor ſine ſanitate. Labor ſine quietis tranquillitate. Deu. 28. Timebis nocte & die, & non credes vitæ tuæ. Timet ergo anima damnata. Sicut ouis quæ à lupis deuoratur. Sicut auicula quæ à falconibus deplumatur. Sicut latro qui ad patibulum applicatur. Sicut reus qui à carnifice capite detruncatur. Iudit 14. Intolerabilis timor & tremor cecidit ſuper nos. Patet igitur quod triplex eſt timor humanus ſcilicet ti-

K mor perfectorum, peccatorum, & damnatorum. ¶ Sed adhuc poſſum dicere & inuenitur timor diabolicus

Diabolus enim timet { Signum crucis, / Matrem lucis, / Vires boni ducis. }

¶Timet ergo ſignum crucis, quia ſicut de lupo legimus, ſi ſequatur hominem, & homo faciat aliquod ſignum figendo in via baculum vel aliud ad modum crucis lupus omittit eum proſequi, timens illaqueari propter ſignum. Etiam leones videntes alium leonem ſuſpenſum, ſolent timere, & à perſecutione hominum recedere & ceſſare. Quia pro certo leo & lupus, id eſt, diabolus timet leonem de tribu Iuda in cruce pendentem, & ſigno crucis ſe munientem, tales enim præ timore ſolent dimittere, & à ten-

L tationibus abſtinere. Pſ. Timebunt qui habitant terminos, à ſignis tuis. ¶Item timet matrem lucis, id eſt, virginem glorioſam. Exemplo ſtellionis, quod eſt animal ſtellatum, quod in tantum à ſcorpionibus timetur ſecundum Iſid. q̃ eo viſo pauorem eis incutit. Sic vere beata virgo virtutibus ſtellata, & in muliere quæ duodecim ſtellarum coronam portabat figurata Apo. 12. ſcorpionibus & dæmonibus ſolet timorem & terrorem incutere, & eos à ſuis punctionibus & venenoſis tentationibus coercere. Vnde de dæmonibus beatam virginem contra ſe venientem videntibus poteſt dici illud Iudith 15. Solo timore agitati fugæ præſidiū quæ-

M runt. ¶Item timent vires boni ducis, id eſt, virtutem viri iuſti. Exemplo pugilis, qui timet aggredi illum quem non ſperat poſſe vincere, & à quo aliquoties fuit victus. Exemplo etiam Baſiliſci, qui timet quando videt muſtelam armatam paſtū rutæ. Quia pro certo diabolus timet iuſtos, quando ruta pœnitentiæ inuenit eos armatos, & hoc quia ipſos faciliter non vincit, ſed ſub ipſis deficit & ſuccumbit. Vnde de viro iuſto dicitur 1. Mac. 3. Cecidit timor Iudæ ſuper omnes gentes in circuitu. Hoc igitur ſufficit de Timore tam diabolico quam humano, quia in aliis locis pluribus de eo eſt tractatum.

Tyrannus. Multa poſſunt dici ſecundum multos, ſed omitto, quia deficiunt auctoritates.

Tollere. Nota, quod tollere quandoque ſumitur pro auferre, quandoque pro portare & poteſt ſumi ſecundum vtrumque ſignificatum in bono, & in malo. Igitur notemus, quod inuenitur Tollere

Pœnitentiæ,
Sapientiæ,
Patientiæ,
Diligentiæ,
Obedientiæ,
Sufficientiæ,
Reuerentiæ,
Violentiæ,
Negligentiæ,
Peſtilentiæ.

¶ Eſt dico vnum tollere pœnitentiæ. Et ſic loquitur Mat. 11. Tollite iugum meum ſuper vos & diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde. Pœnitentia enim eſt illa reſina medicinalis de quā dicitur Hier. 51. Tollite reſinam ad dolorem eius, ſi forte ſanetur. Item eſt vnum tollere ſapientiæ. Et ſic loquitur Deut. 31. Vbi dicitur de libro legis. Tollite librum illum & pōnite in latere arcæ: liber ſapientiam diuinam ſignat. Item eſt vnum tollere patiētiæ. Et ſic loquitur Mat. 16. Vbi dicitur. Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Crucem enim tollere nihil aliud eſt quam cruciatum & pœnam in patientia ſuſtinere. Itē eſt tollere diligentiæ. Et ſic loquitur Mat. 9. Vbi paralytico dicitur. Tolle grabatum tuum, & ambula. Itē eſt vnum tollere obedientiæ, Et ſic loquitur Matt. 21. Si dixeritis monti huic tolle te, & iacta te in mare, obediet vobis. Item eſt vnum tollere ſufficientiæ. Et ſic cuilibet ſcriptura dicit Matt. 20. Tolle quod tuum eſt, & vade. Item eſt vnum tollere reuerentiæ. Et ſic petiit Ioſeph licentiam à Pilato vt tolleret corpus Ieſu Ioh. 19. Item eſt vnum tollere violentiæ. Et ſic raptorib. loquitur ſcriptura de pauperib. Mich. 3. violenter tol'itis pelles eorum deſuper eis. Item eſt vnum tollere negligentiæ. Et ſic de diis gentium dicitur Hie. 10. Portata tollentur, quia incedere non valent. Item eſt vnum tollere peſtilentiæ, & illud eſt de quo à damnatis tolluntur omnia bona. De qua Matt. 25. Tollite ab eo talentum, & Actor. 22. Tollite huiuſmodi, & Ionæ 1. Tollite me, & mittite in mare. Sufficit de tollere. Vide de ferre & auferre, portare & ſuſtinere, &c.

Tonitruum. A Cum tonitruum nihil aliud ſit quam quidam terribilis ſonus aliquando ex concurſu ventorum in terræ viſcerib. aliquando ex extinctione ignium in nubibus, aliquando ex corruptione nubium in aere generatus, poſſumus breuiter notare, quod in ſcriptura per tonitruum intelligitur

Sonitus prædicationis,
Tumultus tribulationis,
Rugitus iuriſdictionis.

¶ Dico primo, quod inuenitur tonitruum prædicationis, quia B prædicatio more tonitrui debet eſſe quandoque alta de paradiſo, quandoque baſſa de inferno, quandoque media de mundo, quandoque terribilis contra vitia, quandoque temperata pro virtutibus, vt ſic de vniuerſitate prædicatorum dicatur illud Apocal. 10. Locuta ſunt ſeptem tonitrua voces ſuas. Cum tonitruo enim deſcendunt pluuia, coruſcatio & fulgur, quia in prædicatione debet eſſe pluuia doctrinæ & eruditionis, & coruſcatio boni exempli & claræ operationis, fulgur etiam, id eſt, ardor iuſtitiæ & reprehenſionis, & ſic verificatur illud Apoc. 4. De throno procedebant fulgura & voces & tonitrua. Iſtud eſt ergo tonitruū prædicationis. ¶ Secundo dico, quod eſt toni- C truum tribulationis. Terror enim tribulationis per tonitruum deſignatur, quo fulgur rapinæ & exactionis emittitur, & quo patria pauperum deuaſtatur, vnde Eccleſi. 40. Subſtantiæ iniuſtorum ſicut fluctus & ſicut tonitrua magna in pluuia perſonabunt

bunt, ſicut etiam Eccl. 43. Vox tonitrui eius verberabit terram. Tonitruũ enim agnos præ timore occidit, vina perturbare conſueuit, & oues prægnantes abortire facit. Sic vere impetus tribulationis vel tentationis innocentes & ſimplices ſolet terrere, cõſcientiam ſolet turbare, & abortum fœtus boni propoſiti ſolet multoties generare Apoc. 8. Facta ſunt tonitrua & voces & fulgura & terræmotus magnus. Iſtud eſt ergo tonitruum tribulationis ſeu tentationis. D ¶ Tertio dico, quod eſt tonitruum diuinæ iuriſdictionis, quia, ſcil. diuinum iudicium ſimile erit tonitruo, ſed de hoc vide ſupra de Iudicio, & allega illam auctoritatem 1. Reg. 2. Dominum formidabunt aduerſarii eius, & ſuper illos in cœlis tonabit, dominus iudicabit fines terræ. Sic igitur patet, quod tonitruum ſumitur tribus modis. Et hoc ſufficit.

A **Torcular.** Breuiter per torcular qui eſt locus ad exprimendum vina diſpoſitus, poteſt intelligi

Redundantia diuinæ ſcripturæ,
Affluentia temporalis iacturæ,
Abundantia proſperitatis terrenæ,
Violentia infernalis preſſuræ.

B ¶ Dico ergo quod eſt torcular diuinæ ſcripturæ. Scriptura enim ſancta torcular Dei dicitur, eo quod exinde de diuerſis vuis, id eſt, de diuerſis ſanctorũ ſententiis vinum ſcientiæ eliquatur. Vnde eccleſia eſt vinea domini, in qua torcular ſacræ ſcripturæ foditur Mat. 21. Vnde ſapiens de ſeipſo Eccl. 33. dicit. Quaſi qui vin- C demiat, repleui torcular. ¶ Item eſt torcular iacturæ mundanæ, quia, ſc. mundi iactura & tribulatio torcular dicitur, eo quod ibi vua, id eſt, homo diuerſimode premitur, in tantum quod ſæpe lacrymas deſtillare comprobatur. Vnde Chriſtus de tribulatione ſuæ paſſionis dicit Eſa. 63. Torcular calcaui ſolus, &c. Thre. 1. D Torcular calcauit dominus virgini filiæ Iuda. ¶ Item eſt torcular proſperitatis terrenæ, in quo vinum diuerſarum conſolationum inuenitur, & tamen à pondere & preſſura nos liberabit. Vnde de iſto dicitur Prouer. 3. Implebuntur horrea tua ſaturitate, & vino torcularia tua redundabunt. Proſperitas enim dicitur torcular vbi diuites inebriantur, & vbi more ebriorũ ſiti auaritiæ inflammantur Iob 24. Inter aceruos eorum meridiati ſunt qui calcatis E torcularibus ſitiunt. ¶ Item eſt torcular aduerſitatis æternæ, in quo, ſc. vuæ, id eſt, peccatores premuntur. Et de hoc dicitur Apo. 19. quod ſedens in equo albo calcat torcular furoris Dei. Patet igitur quod torcular poteſt ſignificare æternam preſſuram, mundanam vncturam, terrenam iacturam, & diuinam ſcripturam.

A **Torrens.** Torrens eſt fluuius ex aquis aduentitiis generatus. Torrens enim ex aggregatione aquarum pluuialium introducitur, ita quod quandoq; ſubito inundat, & ſubito deſiccatur. Loquendo igitur moraliter, notandum, quod in ſcriptura torrens ſumitur multis modis in bono & in malo. Eſt enim torrens

Notabilis vtilitatis,
Laudabilis ſuauitatis,
Fluxibilis mortalitatis,
Damnabilis iniquitatis,
Mutabilis proſperitatis,
Triſtabilis aduerſitatis.

Iſta enim ſunt ſex genera torrentium, in quibus homines diuer- B ſimode balneantur. ¶ Et primo dico, quod eſt vnus torrens vtilitatis valde notabilis, & iſte eſt torrens ſcripturæ & inſtructionis, torrens gratiæ & deuotionis, torrens lacrymarum & compunctionis, torrẽs baptiſmi & ablutionis, torrens pœnitentiæ & ſaluationis. Torrente enim ſcripturæ potantur ſapientes, vt patet 1. Mac. 5. vbi dicitur quod Iudas ſtatuit ſcribas populi ſecus torrentem. Torrente gratiæ potantur contemplantes, Pſal. De torrente in via bibit, propterea exaltauit caput: torrente lacrymarum potantur pœnitentes Thr. 2. Deduc quaſi torrentem lacrymas per diem ac noctem. Torrente baptiſmi lauantur innocentes Hiere. 31. Adducam eos per torrentem aquarum in via recta. C Iſte eſt ergo torrens vtilitatis valde notabilis. ¶ Secundo dico, quod eſt torrens ſuauitatis valde laudabilis, & iſte eſt torrens gloriæ paradiſi, in quo beati balneantur, & in quo à cunctis mundi arboribus refrigerantur. Iſte eſt torrens

Lætificatiuus,
Charitatiuus,
Viuificatiuus,
Fructificatiuus.

¶ In torrente enim gloriæ paradiſi eſt voluptas delectabilis Pſal. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Item in iſto torrente eſt charitas contemplabilis Pſ. Torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. Item in iſto torrente eſt viuacitas indefectibilis Ezech. 47. Omnis anima viuens quæ ſerpit, quocunq; venerit torrens, viuet. Item in iſto torrente eſt fœcunditas inæſtimabilis, quia, ſcil. ibi eſt copia fructuum & bonorum. Vnde Ezec. 47. dicitur, quod ex vtraq; parte ripæ torrentis orientur lignum pomiferum, non defluet folium eius, & non deficiet fructus eius. Quia proculdubio chariſſimi in torrente gloriæ paradiſi eſt fructus qui non minoratur, vita quæ non terminatur, claritas quæ non obfuſcatur, voluptas quę non faſtiditur ſeu reprobatur. Vnde breuiter de gloria æterna & de ipſis beatis dicit dominus Eſa. 66. Ecce declino ſuper eos vt flumen pacis, & quaſi torrentem inundantem gloriam gentium, vnde Iob 22. Dabit pro terra ſilicem, & pro ſilice torrentes aureos. Patet igitur quod eſt torrens ſuauitatis valde laudabilis. ¶ Tertio dico, quod eſt torrens mortalitatis valde fluxibilis. D Torrens enim currit ſemper, nec habet cauſam fluendi perpetuam, ſed temporalem, quinimo ſi hodie currit, cras forſitan deficiet & areſcet, & ſignificat mortalem vitam noſtram, quæ non eſt perpetua, ſed defectiua, non eſt permanſoria, ſed tranſitoria atq; vana. Vnde de iſto eſt ille torrens, qui raptim tranſit in conuallibus, ſicut dicitur Iob 6. Figuratus in illo torrente de quo dicitur 3. Reg. 2. Quacunq; die tranſiens torrentem cedron, ſcito te interficiendum. Quia, ſcil. ſtatim quando torrentem vitæ tranſimus, per mortem interficimur & perimus. Iſte eſt igitur torrens mortalitatis ſemper fluxibilis. ¶ Quarto dico, quod eſt quidam E torrens iniquitatis valde damnabilis. Impii enim homines torrentes dicuntur, quia more torrentium quamdiu ſunt ſicci & aridi, id eſt, pauperes depreſſi, nulli nocere vel proficere videntur, quando tamen aquis diuitiarum repleti fuerint, tunc per ſuperbiam ita tumeſcunt & inflantur, quod circummanẽtes pauperes & eorum poſſeſſiones corrodunt, & deprædantes Pſa. Torrentes iniquitatem conturbauerunt me. Nullus enim fluuius vel fluxus eſt periculoſior, vilior aut immundior, turbidior atq; violentior, quam ſit torrens qui ſubito venit de ſiccitate ad plenum, & de nihilo venit ad ſummum. Quia pro certo nullus, prout cõmuniter, deterior inuenitur, quam ille qui de paupere diues efficitur, & qui de ſtatu infimo in aliquod altum officium promouetur. Tales enim vt communiter ſunt peiores, & contra alios pauperes nequiores. Exemplo Saul, qui de aſinario rex factus fuit crudelis & nequiſſimus, ſicut dicitur 1. Reg. 9. & 15. Exemplo Abimelech, qui ſpurius ad regimen aſſumptus fratres legitimos occidit, & vltra modum crudeliter imperauit, ſicut dicitur Iud. 9. Et propter hoc Ariſt. ſcribens Alexandro, ipſum docebat in epiſtola, quod nunquam illos quos natura iacere præcepit, exaltaret, quia ſicut dicitur Prouer. 30. Terra mouetur per ſeruum cum regnauerit. Ideo poeta dicit quod torrens qui paulatim pluuialibus tumuit vndis acrior eſt amne perenni, &c. Dic verſus ſi vis. Et ideo pauperes poſſunt dicere talibus torrentibus illud 2 Reg. 22. Torrentes Belial terruerũt me. Patet igitur, ꝙ eſt torrẽs iniquitatis valde damnabilis. ¶ Quinto dico, quod eſt vnus torrens F proſperitatis valde mutabilis. Torrens enim vt dictum eſt, non habet cauſam durabilem, ſed aduentitiam, modo enim eſt paruus, modo magnus, modo ſiccus, modo plenus. Sic vere mundi proſperitas aliquando creſcit, aliquando decreſcit, parum autem durat in ſua plenitudine vel augmento, tamen magis ſolet nocere aliis quando eſt in ſummo quam quando eſt in decremento Hie. 47. Aquæ aſcendent ab Aquilone, & erunt quaſi torrens inundans. ¶ Sexto dico, quod eſt vnus torrens aduerſitatis G valde triſtabilis. Aduerſitas enim temporalis & æterna per torrentis violentiam deſignatur. Mundi enim tribulatio eſt torrens Pſ. Torrentem pertranſiuit anima noſtra, forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam intollerabilem. Infernus etiam eſt torrens vbi damnati cremantur & ſubmerguntur Eſa. 34. Conuertantur torrentes eius in picem, & Eſa. 30. Præparata eſt tophet à rege profunda & dilatata nutrimenta eius ignis & ligna multa, ſtatus domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam. Per torrentem iſtam poteſt deſignari impetus diuini iudicii, de quo Iob 28. Lapidem caliginis & vmbram mortis diuidit torrens à populo peregrinante, id eſt, à ſanctis qui ſunt in iſto ſæculo peregrini, diuidit lapidem caliginis, id eſt, vmbroſus & caliginoſus peccatores, quando, ſcilic. Chriſtus ſeparabit malos de medio iuſtorum, &c. Patet igitur, quod ſex modis ſumitur torrens. Vide ſupra de flumine & Aqua. Et ſic ſufficit.

A **Totus.** Nota cum totus ſignificet rei integritatem & complementum, poſſumus dicere quod in bono poteſt accipi & in malo. Et ſic poſſum dicere, quod eſt quædam totalitas bonorum, & quædam totalitas malorum. De bonis igitur dicamus, quod ſicut balſamus eſt arbor tota medicinalis, eo quod quicquid in ea inuenitur totum eſt bonum, lignum, cortex, folium, fructus, & ſuccus, ſicut dicit Plinius, ſic proculdubio nos debemus eſſe toti. ſcil.

Quantum ad
- Fructum operationis,
- Folium locutionis,
- Lignum corporalis conditionis,
- Succum interioris affectionis,
- Corticem exterioris conuerſationis.

Toti enim & integri debemus eſſe boni, ita quod in nobis non debet

debet esse aliquid mali, vt cuilibet nostrum possit dici illud Can. 5. Species eius vt libani, electus vt cedri guttur eius suauissimum, & totus desiderabilis & bonus, quia pro certo si aliquid deficeret, homo perfectus non esset, quinimo vnicum mortale peccatorum omnem virtutum copiam solet corrumpere & fœdare 1. Cor. 5. Modicum fermentum totam massam corrumpit, & Iac. 2. Si quis totam legem seruauerit, deliquerit autem in vno, fit omnium reus. Toti igitur & integri esse debemus, & Deo totaliter militari. Figurati in holocausto, quod dicitur ab holon, quod est totum, & cauma, quod est incendium: eo quod totum Deo incendebatur & offerebatur, & exinde nihil aliis diuidebatur. Ad denotandum, quod viri perfecti debent Deo toti & totaliter consecrari, & sibi generaliter dedicari, ita quod nihil de suis actibus & morib. debet aliis, sci. carni, mundo & diabolo aliqualiter immolari, vt sic animæ viri perfecti dicatur illud Cant. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula nō est in te, & breuiter de quolibet tali viro iusto Deo totaliter dedicato potest dici illud Zach. 3. Ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius super caput
B ipsius. ¶ Vbi aduerte, quod vir iustus debet esse

Totaliter { Luminosus, Virtuosus, Amorosus.

Primum facit splendor honestatis. Candelabrum.
Secundum valor sanctitatis. Aureum.
Tertium ardor charitatis. Lampas.

¶ Primo igitur dico, quod debemus esse luminosi per honestatem. Ecce inquit. Candelabrum enim lumen portat, & non solum se, sed alios illuminat & illustrat. Sic homo iustus charissimi lumen honestæ conuersationis debet habere, quia debet se & alios illustrare Matt. 5. Nemo accēdens lucernam, ponit eam sub modio, sed super candelabrum, &c. Similes igitur simus soli, qui est totus & totaliter luminosus, vt toti simus lumine honestæ conuersationis pleni, & in omnibus actibus & morib. luminosi, iuxta illud Luc. 11. Si totum corpus tuum lucidū fuerit non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidū totum. Quod est contra multos similes lunæ quæ nunquam est tota luminosa, imo semper habet vnam maculam intermixtam. Sic vere multi sunt qui quamuis sint in plurib. clari, sunt tamen semper in aliqua parte nigri, quia quāuis pro maiori parte virtutib. fulgeant, semper tamen in aliquo vitio peccant, propter quod suam famā totam & pulchritudinē obnubilant & obscurant. Vnde dicitur Matt. 6. Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Non sic charissimi, sed simus totaliter luminosi per
C honestatem. ¶ Secundo dico, quod debemus esse virtuosi per sanctitatem, quia nos debemus esse toti aurei. Aureum inquit. Totum aureum enim dicitur illud quod interius & exterius est de auro, quia, scil. debemus esse aurei, id est, sancti & iusti non solum exterius in conuersatione, sed etiam interius in intentione. Aureum inquit totum 1. Par. 29. Totis viribus pręparaui impensas domus Dei mei, aurum ad vasa aurea, argentum ad argentea, æs ad ærea. Quod tamen est contra multos qui non sunt aurei, sed auari, quia, scil. non habent sanctitatem totalem, sed superficialem, non sunt sancti in conscientia, sed in apparentia, non in intentione, sed solum in cōuersatione, sicut sunt hypocritæ. Vnde isti non sunt aureum totum, sed aureum in parte. Et pro certo sicut denarius qui non est totus de argento vel auro, quāuis non cognoscatur à simplicibus, bene tamen cognoscitur à prudentib. sc. in pondere & in tactu, & etiam in sono & colore, sic hypocritæ & falsi amici, &c. Quomodo enim obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? Thren. 4. Non sic charissimi,
D sed aureum totum inquit ¶ Et aduerte, quod ad hoc quod simus toti aurei & sancti, necesse est nos

Totaliter { Amare, Orare, Sperare, Clamare, Saltare, Laborare, Mutare, vel se Conformare, Perseuerare.

¶ Dico ergo quod debemus habere totalem integritatem in cordis dilectione Matth. 22. Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Item in totali vocis oratione 2. Para. 20. Iosaphat timore perterritus, totum se contulit ad rogandum Deum. Et in Ps. Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo. Item in totali spei confessione. Vnde Pro. 3. Habe fiduciam in domino Deo in toto corde tuo. Item in totali laudis proclamatione Psa. Clamaui in toto corde meo, exaudi me domine. Item in totali gaudii exultatione 2. Reg. 6. Dauid totis viribus saltabat coram arca. Item in totali laboris executione Luc. 5. Domine tota nocte laborantes nihil cepimus. Item in totali ad Deum conuersione Hie. 24. Toto corde reuertentur ad dominum. Item in totali domini subiectione Gen. 31. Nostis quod patri vestro seruiui totis virib. Item in totali cum Deo permansione & duratione Esa. 62. Tota die & nocte non tacebunt in perpetuum, sc. prædicare nomen domini. Sic igitur patet, quod nos debemus esse totaliter E
virtuosi per sanctitatē. ¶ Tertio dico, quod nos debemus esse totaliter amorosi per charitatē. Lampas eius inquit, quæ, scil. solet ignē & oleum continere, quia, sci. lampas charitatis ignem continet, & oleum dulcoris Esa. 62. Saluator eius vt lampas accendatur. Vnde de isto vero & totali amore debet esse sicut de reb. simplicibus, quæ ad vnam partem totaliter se conuertunt, sicut apparuit in natura angelica, quę ex toto se conuertit vel ad bonum vel ad malum. Si igitur simplices & innocentes fuerimus, nos ex toto per ordinem ad dominum & ad proximum conuertemus, & ipsos sine fictione totaliter & veraciter diligemus, vnde Act. 2. dicitur, quod Spiritus sanctus in specie ignis descendens, & per consequens igneam charitatem prætendens, repleuit totam domum vbi erant discipuli sedentes. Patet igitur quod nos debemus esse

Per { Charitatem toti amorosi, Sanctitatem toti virtuosi, Honestatem toti luminosi.

Et sic dico, quod totum potest sumi in bono. ¶ Sed adhuc dico, F
quod totus potest accipi in malo, & sic signat illam totalem & integralem corruptionem & imperfectionem qua multi sunt totaliter corrupti. Multi enim sunt qui in toto videntur pessimi, ita quod in eis inuenitur penitus nihil boni Prou. 24. Per agrum pigri hominis transiui, & ecce totū repleuerant vrticæ & spinæ, &c. Vnde tales sunt similes arbori quę dicitur taxus, in qua quicquid est, totum est venenosum, sci. fructus, folia, rami, succus, & etiam vmbra. Sic quicquid est in talibus, totum est malum, & aliis inutile & damnosum Ioh. 9. In peccatis natus est, &c. Vide supra de Omni.

Tradere. Traditio. Traditus.

Nota breuiter, quod tradere sumitur ꝑ exponere, subiicere & cōcludere, & sic sumitur vt cōmuniter in scriptura Iudic. 3. Iratus dominus contra Israel, tradidit eos in manus Chusan. Quandoque sumitur pro concedere, & sic sumitur Matth. 11. vbi dicitur: Omnia mihi tradita sunt à patre meo, & Matt. 25. vbi paterfamilias vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. Quandoq; sumitur pro prodere vel decipere, & sic sumitur Ioh. 13. vbi Christus de Iuda dixit. Vnus ex vobis tradet me. Quandoq; sumitur pro ordinare, & sic sumitur 1. Cor. 11. vbi dicitur. Ego enim accepi à domino, quod & tradidi vobis. Quandoque sumitur pro ordinatione vel traditione, vnde 2. Thess. 2. Tenete traditiones quas didicistis. ¶ His igitur præ- B
missis, & omissis, dicamus solum aliquid de tradere, in quantum sumitur pro exponere, dare, ponere vel subiicere. Et dicamus, quod

Traduntur aliqui ad { Pœnitentiam, Immunditiam, Violentiam, Pestilentiam.

¶ Primo dico, quod est vnum tradere pœnitentiæ & subiectionis, & illud est quando homo tradit corpus suum pœnitentiæ & afflictioni, vel quando tradit voluntatem suam obedientiæ & subiectioni. Et sic videtur tradidisse Christus semetipsum Esaiæ 53. Tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis deputatus est. Sic etiam loquitur Eccl. 39. vbi de iusto dicitur. Iustus cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad dominum qui fecit illum, &c. ¶ Secundo dico, quod est vnum tradere immunditiæ & cor- C
ruptionis, & illud est quando homo tradit & exponit seipsum ditioni diaboli, vitiis & peccatis, vel etiam quando exigentibus demeritis à Deo permissiue traditur & exponitur ditioni diabolicæ. Vnde de talibus dicitur ad Rom. 1. quod quia non probauerunt Deum habere in notitia, sed seruierunt creaturæ & non creatori, tradidit eos Deus in passiones ignominiæ, tradidit eos Deus in desideria cordis eorum, tradidit eos in reprobum sensum, vt faciant quæ eis non expedit. ¶ Tertio dico, quod est vnum D
tradere violentię & punitionis vel correptionis, & illud est quando Deus hominem peccatorē tradit & exponit aliquando mundi tribulationibus & tormentis vt reuerti ad pœnitentiam compellatur. Vnde 1. Cor. 5. de fornicario dicit Apostolus, quod tradere iudicauit ipsum diabolo in interitum carnis suæ vt spiritus saluus sit in die domini Iesu Christi. Sic etiam tradit dominus iustos pœnis & laboribus huius mundi, vt à futuris tribulationibus liberentur 2. Cor. 4. In mortem tradimur propter Christum.
¶ Quarto dico quod est vnum tradere pestilentiæ & damnatio- E
nis, & istud est illud quo Deus tradit peccatores dæmonibus ad deuorandum, tormentis ad affligendum. Tradi enim dęmoni-

bus timebat Dauid in Pſ. cum dicebat. Ne tradas beſtiis animam confitentem tibi, & animas pauperum tuorum &c. Tradi autem inferni tribulationibus timebat cum dicebat. Ne tradideris me in animas tribulantium me. Quia procul dubio damnati tradentur dæmonibus & tormentis, vt ibi perpetuo puniantur. Mat. 18. Tradidit eum tortoribus donec redderet vniuerſum debitũ. Ioſuæ 11. Ne timeas eos, cras enim omnes iſtos tradam vulneratos in manus tuas. Patet igitur de tradere. Et ſic ſufficit gratia breuitatis.

A **Trahere. Attrahere.** Nota breuiter quod in ſcriptura inuenio multiplicem tractum, videlicet bonum atque malum. Et ſic dico quod in bono ſignificato inuenitur

Tractus { Inductiuus, Eductiuus, Reductiuus, Conductiuus.

Primus eſt ſupernæ delectationis,
Secundus eſt diuinæ inſpirationis,
Tertius eſt æternæ caſtigationis,
Quartus eſt fraternæ commotionis.

B ¶Dico igitur primo quod homo trahitur per ſupernam delectationem. Obiectum enim delectabile trahit & mouet potentiam. Et ſic dico quod pulchritudo luminis trahit oculum ad videndũ, dulcedo ſaporis guſtum ad guſtandum, & ſic de aliis. Vnde etiam de adamante videmus quod quadam ſua occulta perfectione & virtute ferrum ſolet attrahere, & ipſum ad ſe viſibiliter inclinare. Talis tractus procul dubio eſt tractus amoris, quo ſcilicet homo ex conſideratione bonitatis diuinę & ſupernæ fœlicitatis ad ipſum trahitur, & ratione ſuæ perfectionis ad eum inclinatur, & ad eum diligendum, & ſe ad eum conuertendum ſpiritualiter inuitatur. Sic videbatur trahi amore cœleſtis patrię Sapiens, qui dicebat Cant. 1. Trahe me poſt te, curremus in odore vnguentorum tuorum, oleum effuſum nomen tuum. Aduerte tamen quod iſte tractus amoris eſt duplex, quia ſcilicet homo trahitur à re amata, Deus vero ad ſe trahit rem amatam, & iſte videtur eſſe tractus ſimilis, quia ſecundum Medicos ſimile attrahit ſuum ſimile. Et inde eſt quod ſol ſoleat ipſos vapores attrahere, ipſos ſuperius eleuare. Sic vere ipſa charitas, ipſe feruor amoris ſolis iuſtitiæ Chriſti, puros & innocentes ad ſe trahit, & ipſos ad bonum excitat & inducit Hier 31. In charitate perpetua dilexi te, & ideo attraxi te miſerans tui. Patet igitur quod homo trahitur ad bo-

C num per ſupernam delectationem. ¶ Secundo dico, quod homo trahitur ad bonum per diuinam inſpirationem. Naturales enim dicunt & aſſignant quoddam genus tractus quod dicitur à tota ſpecie, & illud fit, quando non apparet ratio virtutis attractiuæ, ſicut eſt in ſtella maris, quæ quadam incognita virtute attrahit ferrum, & ſicut eſt in ambra, quæ quadam occulta potentia trahit ad ſe paleam ſeu lignum. Et ſic breuiter videtur trahere potentia diuina ſeu inſpiratio, quia ratio ſui tractus nõ bene poteſt cognoſci, quadam enim occulta ſuæ prouidentiæ virtute ſolet quandoq; ex inſperato hominẽ peccatorem, qui, ſc. ferro durior, palea vilior videbatur, poſt ſe ad pœnitentiam trahere, & ipſum per occultam inſperationem ad veritatis ſemitam inuitare, vt in Paulo videtur penitus eſſe factum, vnde Iob 34. Quod ſi homo ad Deum direxerit cor ſuum, ſpiritum eius & flatum ad ſe trahet. Et proculdubio chariſſimi ſine tali tractu diuinæ inſpirationis nullus ſaluatur, quia ſicut dicitur Ioh. 6. Nemo poteſt venire ad me, niſi pater meus traxerit eum. Sic bene dico, quod homo tra-

D hitur ad bonum per occultam inſpirationẽ. ¶ Tertio dico, quod homo trahitur ad bonum per apertã tribulationẽ. Tractus enim quo cœlum trahit ſtellas ſecum in ſe fixas, eſt tractus naturalis, ſed proculdubio tractus quo ſecum trahit ſtellas erraticas, quæ in eo non ſunt fixæ, non eſt naturalis, ſed violentus & accidentalis. Sic vere in mundo inuenio quod Deus duplici modo trahit homines ad virtutem. Quidam ſunt in eo fixi per gratiã & amorem, ſc boni & iuſti & iſti proculdubio ab ipſa potentia & gratia diuina trahuntur vbi voluerit, voluntarie non coacte Oſe. 11. In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis. Alii vero ſunt qui non ſunt in eo fixi, ſci. peccatores, qui ſtellæ erraticæ poſſunt dici. Et ſic iſti à Deo voluntarie non trahuntur, ſed contra impetum proprii curſus & propriæ voluntatis ab ipſo quandoque ad gratiam per tribulationum violentiam pertrahuntur. Vnde Paulo quaſi per violentiam reducto & conuerſo dicitur Act. 9. quod ad manus ipſum trahentes introduxerunt Damaſcum. Figuratũ in illo magno piſce, qui de flumine extractus & exenteratus Tobiæ factus eſt medicina, de quo dicitur Tob. 6. Apprehende brãchiam eius, & trahe eum ad te. Ad bonum ergo trahitur homo

E per aſperam tribulationem. ¶Quarto dico quod ad bonum homo trahitur per fraternam commotionem. Sicut enim vnus annulus ferreus tractus & tactus ab adamante, trahit ſecum plures alios annulos, & etiam ſicut virtute primi motoris prima ſua motura trahit & mouet ſecundam, ſic ſpiritualiter loquendo vnus homo iuſtus Deo ſpiritualiter motus & tractus, plures alios ad bonum trahit, & eos ſuis doctrinis & exemplis ad bonum excitat & inducit. Vnde de illo magno piſce dicitur. Tob. 6. quod Tobias iuuenis attraxit eum in ſiccum, & palpitare cepit. Sic ergo homo trahitur ad bonum quatuor modis. ¶ Sed F adhuc dico quod in malo ſignificato ſumendo poſſum dicere quod eſt

vnum Trahere { Tentationis, Vexationis, Damnationis.

¶Primum eſt hominum peccatorum, quia ſicut Sirenæ ſuis cantibus trahunt nautas ad ſubmergendum, ſic dæmon, mundus, & caro ſuis tentationibus trahunt homines ad peccatum. Diabolus enim trahit peccatores, figuratus in illo dracone de quo dicitur Apoc. 12. quod trahebat in terram tertiam partem ſtellarum. Mundus etiam & caro ipſos attrahunt, figurati in cocyto flumine infernali, de quo dicitur Iob 21. quod poſt ſe omnem hominem trahet, & ante ſe innumerabiles. Iſte eſt ergo tractus hominum peccatorum. ¶ Secundus eſt tractus hominum miſe- G rorum, quia ſicut illud periculum maris quod dicitur charybdis, violenter trahit in maris voraginem naues tranſeuntes, ſic tyrãni trahunt ad ſupplicia violenter pauperes innocentes. Acto. 21. Apprehendentes Paulum traxerunt extra templum. ¶ Tertius H tractus eſt hominum peccatorum & damnatorum, qui poſt mortem violenter trahuntur ad infernum ſimiles latroni, qui violenter trahitur ad ſuſpendium. De dęmonibus ipſos trahentibus dicitur Deu. 32. Dentes beſtiarum immittam in eos, &c. Patet igitur quomodo tractus ſumitur multipliciter in ſcriptura.

Transferre. Nota quod transferre dicitur à trans quod eſt vltra, & ferre, quia, ſcil. illud quod trans- A fertur, de vno loco ad alium vltra fertur. Transferre igitur ſignificat quandam mutationẽ & tranſitionem, & quandam de vno loco ad alium motionem. Et ſic poſſum dicere pro certo quod generaliter diſtinguendo in ſcriptura inuenio translationem

Affectabilem,
Delectabilem,
Honorabilem,
Variabilem,
Deteſtabilem,
Formidabilem.

¶ Prima eſt translatio bonorum pœnitentium, quia, ſcil. per pœ- B nitentiam de culpa ad gratiam transferuntur, & continue de bono in melius mutantur, de quibus 1. Ioh. 3. Translati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. ¶ Secunda transla- C tio eſt iuſtorum diſcedentium, qua, ſc. per mortem de hoc mundo transferuntur ad patrem, & de huius vitæ tenebris transferuntur ad lucem, de quibus Eccleſiaſt. 44. dicitur, quod Enoch placuit Deo, & translatus eſt in paradiſum. ¶ Tertia translatio D eſt ſanctorum triumphantium, & iſta eſt illa qua corpora ſanctorum transferuntur, & de loco ad locum tranſuehuntur, vt à populis honorentur, & vt à fidelibus deuotis excolantur. Et de iſta translatione poteſt dici illud Iob 14. Saxum transferunt de loco ſuo. ¶ Quarta eſt translatio gloriæ mundanorum. Mundi E enim proſperitas nunquam in eodem ſtatu permanet, ſed continue transfertur de ſtatu ad ſtatum, de vno ad alium, de præſenti ad futurum. Et ſic loquitur Eccleſiaſt. 10. Regnum de gente in gentem transfertur, & Daniel. 2. Deus mutat tempora & ætates, transfert regna atque conſtituit. ¶ Quinta eſt translatio homi- F num iniuſtorum, qui continue ſe transferunt de gratia ad peccatum, de vitio ad vitium, de malo ad malum. Vnde in Pſa. Nutantes transferantur filii eius, & mendicent, &c. ¶ Sexta eſt transla- G tio hominum impiorum, qui transferuntur de mundo ad infernum, & de mundi gloria ad tormentum. Vnde in Pſal. dicitur. Transferentur ad cor maris. Vnde de diabolo dicitur 4. Reg. 17. quod rex Aſſyriorum cepit Samariam, & tranſtulit in Aſſyrios.

H ¶ His igitur præmiſſis de translatione bona aliquid eſt dicendũ. Boni enim transferuntur, vt dictum eſt, de bono in melius, quia ſicut videmus quod porri & olera proficiunt & emendantur, quando transferuntur & tranſplantantur, ſic homo proficit quãdo ſpiritualiter de peccato ad gratiam, de mundo ad eccleſiam, de ſæculo ad cœli gloriam transfertur & tranſit, vt ſic de quolibet viro iuſto dicatur illud Pſal. Vineam de Ægypto tranſtuliſti. Vbi aduerte, quod ad hoc quod bene & vtiliter transferamur, neceſſe eſt quod

Interiora bene diſponamus, quia debemus eſſe vinea,
Exteriora caute deſeramus, quia debemus exire de Ægypto,
Vlteriora ſemper adeamus, quia debemus eſſe translati.

¶ Primo igitur dico quod nos debemus diſponere mentem interiorem, quia nos debemus eſſe vinea. Vinea inquit. Vinea enim habet

habet multū de humore, & ideo apta est, quod alibi possit transferri, & quod vbicunque translata fuerit, possit vtiliter radicari & fundari. Sic vere ad hoc quod prędictis modis transferri possimus, necesse est quod more vineæ humorem gratiæ intus habeamus, & quod voluntatem nostrā in bono proposito radicemus. Vineam inquit Eze. 17. Tulit de semine, & posuit illud in terram, vt firmaret radicem super aquas multas. Sequitur. Et creuit in vineam latiorem. Istud tamen est contra multos, qui non se disponunt interius per mentis immutationē & boni propositi confirmationem, & ideo quamuis ad statum religionis transferantur localiter, ipsi tamē non mutantur, nec transferuntur formaliter aut moraliter. Arbor enim de sylua ad hortum translata nunquam fructificat nec vegetatur, nisi radix cum arbore transferatur, Nam si radix in sylua remaneat, truncus vero ad hortum feratur, non fructificat propter hoc, sed siccatur. Sic proculdubio nisi radix cordis translata fuerit & mutata de sylua mundi & per contemptum eradicata, non potest proficere moraliter, quāuis localiter ad hortum religionis vel ecclesiæ fuerit delata. Et ideo religiosi vel ecclesiastici qui radicem cordis sui in sæculo dimiserunt, & solum truncum corporis ad ecclesiam, id est, ad diuinum seruitium transtulerunt, non possunt in virtutibus proficere, nec de culpa ad gratiam se transferre. Isti ergo primo & principaliter debent dicere illud 2. Reg. 24. Precor domine, vt transferas iniquitatem serui tui. Igitur si volumus bene transferri de culpa ad gratiam, de mundo ad ecclesiam, & de sæculo ad religionem transmutari, nos debemus disponere mentem nostram interiorem, quia, scil. nos debemus esse vinea. Vinea inquit. Quia sicut dicitur Esa. 5. Vinea domini Sabaoth domus Israel est.

K ¶ Secundo dico quod nos debemus dimittere formam exteriorem, scil. mundum & peccatum. De Ægypto inquit. Nam sicut res aliqua à loco seu forma à natura non transfertur, nisi locus & forma quam habuerat, dimittatur, sic vere nos ad formā gloriæ non transferimur, nisi mundum & peccatum primitus dimittamus. Exemplo corallii, quod ad hoc quod de radice lignea transformetur, necesse est, quod de mari ad terram antea deferatur. Quia proculdubio nullus lapideus efficitur, nisi primo à mari peccati vel sæculi transferatur. De Ægypto inquit Oseæ 11. Ex Ægypto vocaui filium meum, vnde 4. Reg. 25. Translatus est Iuda de terra sua. Oportet igitur dimittere locum exteriorem.

L ¶ Tertio dico, quod qui vult transferri, necesse est locum acquirere vlteriorem. Transtulisti inquit, id est, te vlterius tulisti. Quia pro certo si moraliter transferri volumus, necesse est quod trans, id est, vlterius vsque ad bona paradisi nos mentaliter transferamus Luc. 8. Transfretemus trans stagnum Ioh. 6. Venerunt trans mare capharnaum. Capharnaum interpretatur ager pinguedinis, significans paradisum & bona spiritualia & æterna, quæ proculdubio trans mare, id est, vltra fluxum præsentis mortalitatis inueniuntur, quando ibi corda mentaliter transferuntur. Transtulisti inquit Hebr. 11. Fide Enoch translatus est, ne videret mortem, quoniam transtulit eum dominus. Patet igitur quomodo ad translationem spiritualem necesse est aspicere quod potest prodesse, dimittere quod solet obesse, disponere quod debet adesse. Et sic sufficit.

A **Transformare. Transfigurare.** Multa possent dici de transformare & transfigurare morali, quod nihil aliud est quam conuersio seu mutatio spiritualis, sed vide in tabula, & supra de conuersione, quia auctoritates notabiles in ista materia sunt valde paucæ. Pone ergo hic illa quæ sunt in sermone de transfiguratione domini si vis.

A **Transgredi.** Nota quod trāsgredi idem est quod transire, præterire, & vltra terminos alicuius loci procedere & abire, & transgredi idem est quod vlterius gradi & transire. Cum igitur ire & gradi idem sint, vide infra de transire, & supra de Gradi & Gressus, de Egredi & similibus.

A **Transire.** Nota, quod transire idem est quod ire vltra, significat enim transire motum & fluxum de termino à quo ad terminum ad quem. Et ideo tam in bono quam in malo significato per transitum potest intelligi motus noster. Notemus ergo quod in scriptura inuenitur

Transitus
- Diuinitatis,
- Moralitatis,
- Mortalitatis,
- Prosperitatis,
- Iniquitatis.

B ¶ Ista ergo sunt quinque genera transituum, de quibus potest fieri mentio in scriptura. ¶ Dicamus primo quod est transitus summæ diuinitatis. Deus enim transire dicitur quamuis non varietur, nec transeat, nec mutetur, & hoc quia quantum ad imaginationem humanam, ad modum transeuntis in aliquibus operibus suis regulatur. Ille enim qui transit, de vno loco ad alium vadit. Sic vere Deū transire videtur multis modis. Iste enim transit, vt mihi apparet ex scriptura sacra,

Per
- Virginem, carnem assumendo,
- Hominem, ipsum visitando,
- Pauperem, ipsum consolando,
- Peccatum, ipsum conuertendo,
- Iniustum, ipsum iudicando.

¶ Transit enim Deus per virginē sicut dignissimus imperator, qui transit aliquando per medium ciuitatis in regia maiestate. Vnde beata virgo dicitur illa porta clausa de qua dicitur Eze. 44. Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritq; clausa principi, princeps ipse sedebit in ea. Item transit per hominem sicut dulcissimus visitator. Quia sicut visitator transit per conuentus, ipsos reformando, sic Deus per corda hominum, ipsa inspirando, & ipsa quandoq; tribulationibus castigando, & fide & moribus reparando, vnde Ezec. 16. loquens dominus animę peccatrici, dicit. Et eras nuda & confusione plena, & transiui per te, & vidi te. Sequitur. Expandi amictum meum super te, & operui ignominiam tuam. Item transit per pauperē sicut piissimus consolator. Quia, scil. ipse Deus transit per miseros & depressos, vt ipsos liberet & tueatur, & vt ipsos præmiet & consoletur Esa. 31. Proteget dominus Hierusalem, & erit transiens & saluans. Item transiet per peccatorem, sicut seuerissimus iudicator, quia, scil. modo videtur peccata hominum dissimulare, quandoq; tamen transit vt videat quid agatur, & per mortem temporalem & æternam contra impios debacchatur Exo. 12. Transiuit dominus percutiens Ægyptios. Ita quod ipsi mali possunt dicere domino illud Psal. In me transierunt iræ tuæ, & omnes fluctus tuos induxisti super me. Isti enim sunt quatuor transitus quibus transit Deus ad homines Mich. 2. Transibit rex eorum coram eis. Patet igitur primo quod est quidam transitus summæ diuinitatis.

G ¶ Secundo principaliter dico, quod est transitus sanctæ moralitatis, & iste est transitus quo homo spiritualiter & moraliter procedit & transit, & quo nec in mundo quiescit aut sistit. Iusti enim in hoc mundo semper fuerunt in transitu & motu. Transierunt enim in hoc mundo sicut peregrini, nihil superfluum appetentes, sed solum vitæ necessaria inquirentes. Similes canibus in Ægypto, de quibus dicit Solinus quod quando in Nilo flumine volunt bibere, solent currendo & lambendo aquam bibere, & præ timore crocodilorum ibidem latitantium celeriter pertransire. Sic proculdubio sancti & iusti de flumine & aqua mundanæ prosperitatis modicum tetigerunt, quinimo quia crocodilos, id est, dęmones ibidem insidiantes timuerūt vitam istam quasi eam contemnentes velociter transierunt. Figurati in filiis Israel, qui dicebant regi Edom, id est, mundo, Num. 20. Obsecramus vt transire nobis liceat per terram tuam, non ibimus per agros nec per vineas, nec bibemus aquas de puteis tuis, gradiemur via publica, nec ad dexteram nec ad sinistram declinantes, donec transeamus terminos tuos. Quia pro certo sancti terram huius mundi sicut terram alienam quasi de licentia habitauerunt, aquam deliciarum & diuitiarum non biberunt, nec ad dexteram prosperitatis, nec ad sinistram aduersitatis declinauerunt, sed sicut dictum est, per mundi terminos celeriter transierunt 2. Regum 17. Transierunt festinanter gustata paululum aqua, sc. Dauid & sui, signans Christum & sanctos. Iste est ergo transitus virtualis. Vnde de isto videntur sancti dicere. Transeamus vsq; Bethleem. Vnde aduerte quod iste est transitus

Appetibilis,
Terminabilis,
Præmiabilis.

Primum probat verbum optatiuum. Transeamus. Secundum signum præfixiuum. Vsq;. Tertium nomen refectiuum Bethleem, qui interpretatur domus panis. Et sic dico, quod

Oportet
- istum transitum desiderare. Transeamus.
- in isto transitu perseuerare. Vsque.
- post iustum transitum exuberare. Bethleem.

D ¶ Dico quod iste transitus est affectabilis. Naturale enim est cuilibet rei velle transire ad nobilem formam, & inde est secundum naturales, quod ista inferiora sunt corruptilia, quia, scil. forma sua quæ imperfecta est, non sunt contenta, & ideo ipsam cupiunt exuere, & alium induere, & de ignobili ad nobilem transire. Vellet enim appetitus naturalis ad aliam formā perfectam transire, quæ suam capacitatem posset replere, & quæ secum sine corruptione posset manere. Sic pro certo charissimi, nos qui sumus in peccato, vel in mundo sub forma imperfecta & incompleta, transire ad nobilem formam gratiæ & gloriæ debemus appetere, & ad hoc totis viribus laborare, & hoc ostenditur cum dicitur. Transeamus optatiue. Vnde ipse dominus dicit Ecclesia. 24. Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini. Et bene dicit. Transite ad me, contra illos

quorum motus & tranſitus, affectus & appetitus non ſunt ad Deum, ſed potius ad carnem, ad diabolum vel ad mundum, quia ſcilic. iſti non tranſeunt de malo ad bonum, nec de bono ad melius, ſed potius de bono ad malum, & de malo in deterius vel peius Hierem. 50. De monte ad collem tranſierunt, obliti ſunt cubilis ſui. Non ſic chariſſimi, ſed tranſite ad me, &c. Iuxta illud 4.
E Regum 9. Tranſi & ſequere me. ¶ Et aduerte, quod nos debemus

Tranſire ad { Statum religionis,
Affectum compaſſionis,
Amplexum dilectionis,
Aſpectum contemplationis,
Profectum operationis. }

¶ Tranſeamus ad ſtatum religionis Ioſuæ 22. Tranſite ad terram in qua tabernaculum domini eſt. Item ad affectum compaſſionis Thren. 1. O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Item ad amplexum dilectionis Heſt. 2. Compoſitæ de tricliuio fœminarum ad concubitum regis tranſibāt, ſcilicet animæ. Item ad aſpectum contemplationis Eccleſiaſt. 2. Tranſiui ad contemplandum ſapientiam, & Deut. 3. Tranſibo igitur, & videbo terram hanc optimam & libanum. Item ad profectum operationis Num. 32. Omnis vir bellator armatus Iordanem tranſeat. Iſte eſt igitur vt dictum eſt, tranſitus appetibilis, tranſeamus inquit, optatiue loquendo.
F ¶ Deinde dico, quod eſt tranſitus terminabilis. Vſque inquit. Motus enim & tranſitus faciliter aggreditur, quando certo fine & termino limitatur, ſic vere quia motus & tranſitus virtuoſus modicum durat, & vſque ad certum & præfixum terminum porrigitur, ſcilicet, vſque ad mortem. iuſtum eſt, quod libenti animo frequentetur. Vſque inquit, quia, ſcilicet, iſta dictio Vſque ſignificat terminum mortis, in quo tranſitus laborum finitur, & ſignat terminum paradiſi in quo tranſitus appetitiuus terminatur. Vſque inquit. Lapis enim deſcendens vſque ad terram, ſtatim ceſſat à tranſitu & motu. Sic pro certo iuſtus quando ad paradiſum vſque peruenit, tranſitus eius deficit & quieſcit Pſal. Tranſibo in locum tabernaculi admirabilis, vſque ad domum Dei. Exemplo Heliæ, qui ſicut dicitur 3. Regum 19. ambulauit in
G fortitudine cibi aſſumpti vſque ad montem Dei Oreb. ¶ Sed aduerte, quod ad hoc quod ad iſtud vſque, id eſt, ad terminum perſeuerantiæ attingamus, neceſſe eſt quod omnia mundi delectabilia tranſeamus. Tranſire ergo oportet

Delicias ne inficiamur,
Diuitias ne alliciamur,
Eminentias ne deiiciamur.

¶ Tranſeamus dico delicias inficientes, figuratas in flumine Iordanis, quod neceſſarium fuit tranſire vt filii Iſrael poſſent vſque ad terræ promiſſionis limites peruenire, quia, ſcilicet, qui fluuium deliciarum non tranſit aut prætcrit, vſque ad terram paradiſi nunquam peruenit 1. Reg. 13. Hebræi autem tranſierunt Iordanem. Item tranſeamus diuitias allicientes. Vnde de tranſitu, id eſt. de contemptu terrenorum dicitur Eſaiæ 23. Tranſi terram quaſi flumen filia maris. Item tranſeamus eminentias deiicientes, vnde Micheæ 2. Tranſibit rex eorum coram eis, & Oſeæ 10. Tranſire fecit Samarias regem ſuum. Iſta ergo tria debent iuſti tranſire & contemnere, vſque ad paradiſum poſſint finaliter peruenire. Vſque inquit. Vnde Iud. 19. Non introibo oppidum gentis alienæ, quæ non eſt de filiis Iſrael, ſed tranſibo vſque
H Gabaa. iſte eſt tranſitus terminabilis. Vſque inquit. ¶ Denique dico quod eſt tranſitus præmiabilis quia quando tranſitus virtuoſus perficitur, exinde cœleſte præmium reportatur, quod oſtenditur cum dicitur Bethleem, quod interpretatur domus panis, ſignificans paradiſi præmium, quo per talem tranſitum reficimur & nutrimur, iuxta illud Eccleſi. 11. Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas, & poſt multos dies inuenies illum. Cerui ſolent lata & magna flumina tranſire, vbi odoratu ſolent pinguia pabula præſentire. Sic vere chariſſimi quia vltra fluuium mundi, ſcilicet in cœleſti gloria ſunt paſcua vberrima voluptatis æternæ, ita quod ibi proprie eſt Bethleem, id eſt, domus panis, hinc eſt quod illuc debemus per affectum tranſire, & per mentis deſiderium nos transferre, vt ſic pro iſto tranſitu poſſimus ſummum præmium reportare. Bethleem inquit 1. Re. 16. Venit in Bethleem, & admirati ſunt ſeniores. Deuteron. 4. Vos tranſibitis & poſſidebitis terram egregiam. Vide eam, ſupra de Terra. Coturnices & ortygometræ mare tranſeunt, & per mare ad regiones calidas ſe transferunt. Sic vere viri iuſti per mare tribulationum ad paradiſum tranſeunt, & ibi finaliter requieſcunt. Hie. 48. Propagines tuæ tranſierunt mare. Qui figurati ſunt in filiis Iſrael, qui quando de ægypto tranſierunt, exierunt per deſertum horribile ad terræ promiſſionis ſolatia, quia ſcilicet per deſertum pœnitentiæ & tribulationis, ad terram promiſſionis, id eſt, ad paradiſum tranſitur, & ibidem finaliter peruenitur. Iudith. 8. Quotquot Deo placuerunt, per multas tribulationes tranſierunt. ¶ Vbi aduerte quod ad illud cœleſte præmium tranſitur I

Per mare contritionis,
Per aquam compunctionis,
Per ignem afflictionis,
Per eremum tribulationis.

Iſti ſunt quatuor paſſus per quos oportet tranſire ſcilicet Per mare contritionis. Sapient. 14. Tranſeuntes mare per ratem liberati ſunt, per aquam compunctionis. Eſaiæ 43. Cum transieris per aquas, tecum ero. Per ignem correctionis. Pſa. Tranſiuimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium. Per eremum macerationis. Deut. 1. Tranſiuimus per eremum terribilem, Patet igitur quod eſt ſpiritualiter trāſitus faciendus, quia videlicet vt dictum eſt, per iſtum tranſitum præmium reportatur. Iſte tranſitus leui terminatur. Iſte tranſitus à bonis affectatur. Iſtud eſt igitur ſecundum principale. Vide ſupra de currere, egredi & exire. Iſte eſt igitur tranſitus ſanctæ moralitatis. ¶ Ter- K tio principaliter dico, quod eſt tranſitus vilis mortalitatis. Vita enim mortalis ſemper eſt in tranſitu & motu, nunquam autem in reditu vel ſtatu, ſimilis flumini, quod non ceſſat labi, currere & tranſire, quouſque ad mare peruenire valeat. Quia pro certo vita continue labitur quouſq; perueniat ad mare, id eſt, ad mortis amaritudinem. Et ideo ſcriptura dicit & comparat vitam humanam pluribus rebus, quæ ſemper ſunt in tranſitu & in fluxu, videlicet,

Vmbræ fugienti,
Telæ & eam ſuccidenti,
Naui transfretanti,
Mane tranſeunti,
Herbæ floreſcenti.

Quod enim comparatur vmbræ fugienti, patet Sap. 2. vbi dicitur. Vmbræ enim tranſitus eſt tempus noſtrum. Item quod comparetur telæ & eam ſuccidenti, patet Iob 7. vbi dicitur, dies noſtri velocius trāſierunt, quā à texente tela ſuccidi tur. Item quod comparetur naui transfretanti, patet Iob 9. vbi dicitur, quod tranſierunt quaſi naues poma portantes. Item quod comparetur mane tranſeunti & herbæ floreſcenti, patet in Pſ. vbi dicitur, Mane ſicut herba floreat & tranſeat, &c. Iſte eſt ergo tranſitus noſtræ mortalitatis. ¶ Quarto dico, quod eſt tranſitus vanæ proſpe- L ritatis. Mundi enim proſperitas ſimilis eſt lumini lunæ, quæ cōtinue tranſit de vna figura ad aliam. Similis eſt etiam mari, quod continue eſt in tranſitu & in motu, quia, ſcil. mundi proſperitas nunquam in eodem ſtatu permanet. Continue enim fluit & defluit, creſcit & decreſcit, & finaliter tota perit, & faciliter finitur, deficit atq; tranſit, vnde 1. Ioh. 2. Mundus tranſit, & concupiſcentia eius. Quia breuiter nulla bona mundi ſunt durabilia, ſed tranſitiua & mutabilia Sap. 5. Trāſierunt omnia velut vmbra. Iſte eſt igitur tranſitus vanæ proſperitatis. ¶ Quinto dico, quod eſt M tranſitus grauis iniquitatis, quia, ſcilicet, iniqui homines ſemper tranſeunt & mutantur de deſiderio ad deſiderium, de vitio ad vitium, de mundi miſeria ad tormentum. Dico de deſiderio ad deſiderium Pſ. Tranſierunt in deſiderium cordis. Item tranſeunt de vitio ad vitium, vnde Eccl. 8 Quaſi vmbra tranſeunt qui non timent faciem domini. Item tranſeunt de mundi proſperis ad tormentum, vnde Prou. 10. Quaſi tempeſtas tranſiens non erit impius. Et ſic igitur patet, quomodo tranſire generaliter loquendo ſumitur quinq; modis. Vide ſupra de currere, mouere, mutari & ſimilibus.

Tremor. Tremere.

Cum tremor ſit filia timoris, A hinc eſt, quod filia pro matre id eſt, tremor pro timore ſæpius ſumitur in ſcriptura. Breuiter ergo notandum, quod inuenio in ſcriptura Tremorem

Perfectorum,
Peccatorum,
Miſerorum,
Damnatorum.

¶ Tremunt enim perfecti à facie diuinæ ſublimitatis, dicentes B illud Pſ. Timor & tremor venerunt ſuper me, &c. Exemplo Tobiæ, de quo dicitur Tob. 2. quod manducauit panem cum luctu & tremore. ¶ Tremunt infecti, ſc. peccatores à facie propriæ iniquitatis 1. Eſdr. 10. Stetit omnis populus tremens pro peccato & pro pluuiis. vnde Exod. 15. Robuſtos Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes habitatores Chanaam. ¶ Tremunt miſeri à facie calamitatis propriæ Hierem. 49. Diſſoluta eſt Damaſcus, tremor apprehendit eam. ¶ Tremunt damnati à facie æternæ pœnalitatis Sap. 17. Serpentum ſibilatione commoti tremebundi peribant. Sufficit, vide ſupra de Timere.

Tres. Tria. Tertius. Trinitas.

De multiplici morali A Trinitate poſſent multa dici, veruntamen quia in ſermone, Videbam vitē in qua erant tres propagines, &c. dixi multa de multiplici trinitate, vide in tabula.

A **Tribuere.** Nota quod tribuere idem est quod concedere vel donare. Notemus ergo breuiter quod in scriptura inuenitur quod Deus tribuit

Iustis gratiam,
Sanctis gloriam,
Humilibus prudentiam,
Indigentibus sufficientiam,
Peccantibus pestilentiam.

B ¶ Tribuit dico Deus gratiam iustis pœnitentibus Psal. Cantabo domino qui bona tribuit mihi. Quia sicut dicitur Gal. 3. Deus est qui operatur in vobis spiritum, & tribuit vobis virtutes. ¶ Item tribuit gloriam triumphantibus Psal. Vitam petiit à te, tribuisti et domine longitudinem dierum in sæculum sæculi. ¶ Item tribuit sapientiam vel prudentiam patientibus, quia sicut dicitur Pro. 29. Virga atq; correctio tribuit sapientiam. ¶ Item sufficientiam tribuit indigentibus Pro. 30. Non diuitias nec paupertatem dederis mihi domine, tantũ victui meo tribue necessaria. ¶ Item tribuit pestilentiam delinquentibus Psal. Redde retributionem eorum ipsis, secundum opera manuum eorum tribue illis. Vide supra de dare. Et sic sufficit.

A **Tribulatio. Tribulare.** Tribulatio, aduersitas, infortunium idem est, & quia quasi in infinitis locis de tribulatione fit mentio, & maxime supra de labore, dolore, afflictione, & similib. intendo breuiter transire. Notabo tamen quod est

Tribulatio { exterior, interior, posterior.

Prima est cum patientia toleranda,
Secunda est cum diligentia declinanda,
Tertia est cum reuerentia formidanda.

Prima est tribulatio exterioris vexationis, de qua in Psal. Multæ tribulationes iustorum, &c. Secunda est interioris tentationis, de qua in Ps. Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt. ¶ Tertia est tribulatio posterioris damnationis, de qua Esa. 5. Aspiciemus in terram, & ecce tenebræ tribulationis. His præmissis solum de tribulationib. mundanarum vexationum aliquid est dicendum. Sicut enim videmus quod natura ordinauit diuersa diuersis officiis (Et inde est quod hyems fuit exposita ventis, frigoribus & pluuiis, æstas vero floribus, fructibus & solatiis) sic proculdubio Deus hyemem præsentis vitę, & æstatem futurę gloriæ diuersimode variauit, quia pro certo ista hyems habet tribulationum frigora tolerare, & futuræ vitæ serenitatem & gaudium expectare. Nam vt communiter ille qui in præsenti tempore tribulationibus affligitur, in futuro gaudiis consolatur, iuxta illud Ps. Quantas ostendisti mihi tribulationes multas, & in &c. Nam sicut de hyeme ad æstatem, & de æstate ad hyemem peruenimus, sic de hyeme tribulationum ad æstatem consolationum pertingimus, & econuerso de æstate præsentium consolationũ ad hyemem futurarum tribulationum venimus. Nam sicut videmus, quod in insulam non intramus nisi mare prius transfretemus, sic nec paradisum ingredimur nisi primo dum viuimus, per mare tribulationum transeamus. Et hoc quidem dicit Apostolus Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum.
B ¶ Et aduerte, quod mundi tribulationes sunt

Plurimæ & ingruentes,
Intimæ & adhærentes,
Optimæ & præualentes.

Primum probat ipsarum multitudo quæ semper augmentatur. Per multas tribulationes. Secundum ipsarũ certitudo quæ nunquam euitatur. Oportet inquit. Tertium cœlestium plenitudo quæ per has reparatur. Intrare in regnum cœlorum inquit. ¶ Et sic dico quod tribulationes

Mirabiliter solent excrescere [per multas tribulationes]
Infallibiliter solent contingere [Oportet]
Multipliciter solent proficere [Intrare in regnum cœlorum]

¶ Primo dico, quod istæ sunt mirabiliter excrescentes, quia multas inquit. Nam sicut videmus quod

Mare concutitur multis fluctibus,
Terra stringitur multis frigoribus,
Aer vero mouetur multis flatibus.

Sic vere homo quamdiu viuit, hic tribulatur diuersis aduersitatibus. Nam sicut elementa non vni impressioni seu alterationi, sed multiplici mutationi & inquietationi subiiciũtur, sic pro certo homo nõ vna tribulatione potest transire, imo multas & magnas tribulationes habet necessario persentire Psal. Quantas ostendisti mihi tribulationes, vt supra. Nam sicut dicit Isidorus de summo bono. Impossibile est quod homo sit, & tribulationes non sentiat, & ad cœlorum gaudia perueniat. Per multas inquit. Quia sicut dicitur in Psal. Multæ tribulationes iustorum. Nauis enim quando transit per mare, multis ventorum impulsibus, multis aquarum fluctibus, multis piratarum insultibus subiicitur, & cum vnum pertransierit, ad aliud deuenit, & quousque ad portum venerit, nunquam tuta aut secura, nunquã immunis aut libera iudicatur. Sic vere quamdiu homo nauigat in mari huius amatæ vitæ, semper de vna tribulatione ad aliam deuenit, & cum euasisse se credit, tribulamina noua sentit, ita quod tribulationes sæculi nunquã euadimus, quousq; ad portũ salutis paradisi & ad mortis terminũ attingamus. Per multas inquit. Quod bene Iob 5. senserat qui dicebat. In sex tribulationib. liberabit te, & in septima nõ tanget te malum. Sex enim tribulationes quibus in hoc mundo affligimur, sunt dolor, labor, esuries, timor, infirmitas, & casus, septima vero est mors, in qua malũ temporale non tanget nos amplius. Causa aũt quare tot & tantas posuit Deus tribulationes in dorso nostro, est ista secundũ Gregorium, vt, sc. dum iter præsentis vitæ plenum tribulationib. inuenimus, ibidẽ sistere pedem non amemus, & ne viam pro termino acceptemus, sed vt tribulationib. impulsi alibi quietẽ quæramus, & per bona opera ad patriã properemus, & æternæ vitæ terminũ totis visceribus affectemus. Cerui enim & aliæ feræ non libenter consueuerunt morari in illa parte nemoris vbi solent quotidie à canib. & venatorib. infestari. Sic vere homo in mundo morari non debet appetere, vbi tot insultib. canum & venatorum, id est, tot tribulationib. & tentationib. dęmonum & tyrannorũ se videt toties subiacere Iudith 8. Per multas tribulationes transierunt fideles. Sic igitur patet, quod tribulationes sunt mirabiliter excrescẽtes. Per multas inquit. ¶ Secundo dico, quod istæ sunt infallibiliter C
contingentes. Oportet inquit. q. d. necessarium est quod veniant. Nam sicut video quod motus & mutatio naturaliter insunt mari, in tantum quod de propria conditione maris est, quod continue moueatur, ignis etiam est elementum valde mobile, ventorumq; flatib. agitabile & turbabile, aer etiam valde est passibile elementum, ita quod diuersis impressionib. supponitur, & per superiorũ influentiã de vna qualitate ad aliam transmutatur, & inde est quod ibi nunc ventus, nunc pluuia, nunc grando, nunc tonitrua, nunc æstus, nũc frigus generatur, sic proculdubio charissimi, quia motus & fluxus tribulationum nobis insunt naturaliter adhærẽtes, & erga nos contingentes necessario à proprietate conditionis humanæ, necessario habemus mundi miseriis subiacere, & tribulamina sustinere, quod ostenditur cum dicitur Oportet. Quia etiam sicut dicitur Luc. 24. Oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam. Et bene dicit Oportet, quia pro certo impossibile est quod etiam vna sola dies sine tribulatione transeat, vnde secundũ Homer. antiqui iuxta Iouẽ 2. vasa à dextris & à sinistris pingebant, per hoc dantes intelligi quod Iupiter, id est, Deus & fortuna duo habent dolia, vnum plenum tribulatione, aliud plenum consolatione, ita quod quoties aliquem de dolio consolationis & prosperitatis potant, semper aliquid de dolio tribulationis miscent, & econuerso nunquam ita homo dolio tribulationis potatur, quin semper sit sibi aliquid de consolatione mixtum. Oportet inquit. Quod bene de illo rege legitur qui malis gratibus fortunæ diem lætum transire voluit, & tamen à casu oculum perdidit, & sic fortuna suum maximum gaudiũ in tribulationẽ maximam cõmutauit. Quia sicut dicit versificator, Post vinum verba, post imbrem nascitur herba, Post flores fructus, post maxima gaudia luctus, oportet inquit Marc. 8. Oportet filium hominis pati. Et 1. Petr. 1. Nunc oportet tristari in variis tribulationib. Esa. 5. Aspiciemus in terram, & ecce tenebræ tribulationis. Et quia igitur charissimi tribulationes sunt census & tributũ ad quod reddendum natura est obligata, onus ad quod portandum est subiugata, iugum ad quod trahendum est alligata, ipsas debemus benigniter portare, & humiliter in patientia sustinere. Exemplo cameli, qui ad sustinendum onus voluntarie se inclinat. Et exemplo formicæ, quæ onus maius quam ipsa sit secum portat Gal. 6. Vnusquisq; onus suum portabit. Aduerte tamen, quod si infirmos nos sentimus, tribulationes non appetere, sed fugere debemus, quia sicut apes in hyeme latitant in cauernis, quia propter viriũ paruitatem si exterius egrederentur, ventis, pruinis, & pluuiis obruerentur, & propter hoc tali tempore solent latitare, & serenitatem temporis expectare, sic vere infirmi debent asperitatẽ tribulationũ fugere, & ne succumbant, ad tempus donec transeat latitare, exemplo Christi, qui gerens personã infirmorum, sicut dicitur Ioh. 8. Iudæis ipsum lapidare volentib. se non opposuit, sed de templo exiens se abscõdit Psalmus. In tribulatione inuocasti me, exaudiui te in abscondito tempestatis, &c. Ita etiam faciebant sancti, quia sicut apes quando præsentiunt diem serenum, volant ad pastum, alias in ergastulo suo manent, sic antiquitus sancti viri quando serenitas pacis se offerebat, ad prædicandum currebant, quando tyrannorum rabies sæuiebat, se in latibulis abscondebant, & cum dissimulatione malitiæ cedebant, & importunitatem temporis pertrãsibant Iob 15. terrebit eos tribulatio & angustia. Patet igitur quod tribulationes sunt infallibiliter contingentes. Oportet

inquit. Vt etiam Christo dicat quilibet illud Matth. 27. Et si me D oportuerit mori tecum, non te negabo. ¶ Tertio dico, quod mundi tribulationes sunt multipliciter præualentes seu proficientes, quod ostenditur cum dicitur. Intrare in regnum cœlorum. Supponit enim, per tribulationes introitur & acquiritur regnum Dei. Apoca. 1. Ego Ioannes frater vester & socius particeps in tribulatione & regno. Et ideo de vtilitate quam per tribulationes acquirimus, possumus dicere, quod per istas

Mentaliter eleuamur,
Humiliter inclinamur,
Vtiliter castigamur,
Faciliter adiuuamur,
Nobiliter sublimamur.

E ¶ Dico ergo quod mundi tribulationes nos faciunt mentaliter eleuari, quia, scil. sicut quamuis per impulsum venti ignis prematur & turbetur, inde tamen fortius accenditur & sursum erigitur & leuatur, sic vere homo impulsus & tribulatus, quãuis in mente turbetur, solet tamen exinde in Deum per charitatem fortius accendi, & ad Deum per desiderium erigi, & ad ipsum per orationis suffragium eleuari Psal. Ad dominum cum tribularer, clamaui, & exaudiuit me. Quia secundum Gregor. Mala quæ nos hic premunt, ad Deum citius venire compellunt. Ignis enim Salamandram dicitur nutrire, & acetum apes mortificatas oleo, dicitur viuificare, quia pro certo ignis & ardor tribulationis à morte peccati solet saluare, & vitam charitatis & gratiæ generare Tob. 3. Hoc pro certo habet omnis qui colit te, quia vita eius si in probatione fuerit, coronabitur, si autem in tribulatione fuerit, liberabitur. Facit ergo tribulatio mentaliter eleuari. ¶ Deinde F dico, quod nos facit humiliter inclinari. Limax enim si tangitur, statim in propriam testudinem recluditur, quia tamen ante elatis cornibus ferebatur. Quia vere homo tribulationib. tactus, solet cornua præsumptionis & superbiæ deponere, & ad seipsum redire, & in tactum humilitatis se recludere & sopire Soph. 1. Tribulabo homines, & ambulabunt vt cœci. Et Psal. Iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu saluabit. Facit ergo tribulatio nos humiliter inclinari. ¶ Etiam facit nos vtiliter G castigari, quia, scil. sicut leo castigatur videns catulum verberari, elephas etiam verberibus castigatur, sic iustus tam in se quam in aliis tribulationum verbera vigere videns, si sapiens est, castigatur & timet, & à malo abstinet atque cauet Tob. 3. In tempore tribulationis peccata dimittis. Facit ergo tribulatio vtiliter castigari. ¶ Deniq; dico, quod facit nos faciliter iuuari. Deus enim H libentius iuuat tribulatos quam alios. Exemplo apum quæ socias fatigatas solent portare. Exemplo elephantum, qui socios vulneratos solent defendere & iuuare. Ideo de homine tribulato dicit Deus in Psal. Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Et iterum. In tribulatione dilatasti mihi. Facit ergo tribulatio vtiliter iuuari. ¶ Quinto vero dico, quod nos I nobiliter facit sublimari, quia, scil. per tolerantiam tribulationis pertingimus ad regnum perpetuæ saluationis. Aurũ enim quod sine diminutione sustinet ignem melius reputatur, & in thesauro ponitur & seruatur. Sic vere illos quos ignis tribulationis consumpsit, sed probauit & purgauit, in thesauro paradisi erunt repositi, & corona cœlestis gloriç coronati Esaiæ 22. Coronans coronabit te tribulatione. Patet igitur quomodo tribulatio est vtilis, & quomodo per tribulationem veniunt nobis multa bona. Vide infra de Vtilitate §. Secundo dico. Et inde est proculdubio quod sancti statum tribulationis elegerunt, & per ipsum ad regna cœlestia peruenerunt. Et istud est tertium auctoritatis. Intrare inquit regnum cœlorum Eccl. 4. De carcere educitur quis ad regnum. Et bene dico, quod tribulationes mundi habent vtilitatem, habent necessitatem, habent pluralitatem. Sufficit ergo, vide supra de affligere, percutere, & consimilibus, in aliis titulis infinitis, vbi particulariter de tribulatione tractatur.

Tribus.

A Nota quod tribus idem est quod genus. Est enim tribus collectio populi eiusdem consanguinitatis vel generis. Et ideo possum notare, quod in scriptura inuenitur

Tribus { Bonorum & perfectorum,
Malorum & iniquorum,
Sanctorum & beatorum,
Prauorum & damnatorum.

B ¶ De tribu enim bonorum dicitur in Psal. quod Deus elegit tribum Iuda, montem Sion quem dilexit. Iuda enim interpretatur confitens, signans iustos, qui Deum confitentur & laudant. Tribus enim iustorum Deum sequitur, & ab ipso benedicitur & iuuatur. Quod enim Deum sequatur, patet 3. Reg. 12. quod non est secutus quisquã domũ Dauid præter tribum Iuda solam. Quod etiam à Deo benedicatur, patet in Psal. In ipso benedicentur omnes tribus terræ, omnes gentes magnificabunt eum. ¶ De tribu malorum dicitur Apocal. 13. quod bestiæ, id est, diabolo data est potestas super omnem tribum, &c. ¶ De tribu beatorum dicitur in Ps. quod Deus habitare fecit in tabernaculis suis tribus Israel, id est, collegium videntium Deum. ¶ De tribu vero damnatorũ dicitur Apocal. 1. Ecce veniet cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & plangent se super eum omnes tribus terrç, id est, omnia genera damnatorum, &c.

Tributum. Tributarius.

Tributum dicitur à A tribuis, eo quod in signum subiectionis & seruitutis tribuatur, Et ideo possumus dicere, quod in scriptura inueniuntur quinque genera tributorum, scil.

Tributum { Perfectionis,
Subiectionis,
Afflictionis,
Infectionis,
Damnationis.

¶ Est dico tributum gratiæ & perfectionis, & illud est tributum B bonorum operum, quod Deo, scilicet, à seruis suis redditur & quod ad reddendum quilibet obligatur, & de hoc dicitur Genesis 49. vbi de Isachar dicitur, quod vidit requiem quod esset bona, & terram quod esset optima, & supposuit humerum ad portandum, factusque est tributis seruiens. ¶ Item est tributum C pœnitentiæ & subiectionis. Istud est quando homo carnem & mundum subiicit, & sibi seruire, & tributum obedientiæ reddere compellit. Vnde de bonis qui sibi subiiciunt motus carnales dicitur Iosuæ 17. Filii Israel subiecerunt chananæos, & fecerunt sibi tributarios. Filii enim Israel chananæos delere penitus nequiuerunt, ipsos tamen subiecerunt, & sub tributo viuere dimiserunt, sicut dicitur Iosuæ 16. Quia pro certo iusti non possunt delere chananæos, id est, motus carnales, & ideo in terra carnalitatis nostræ necesse habent remanere, sub tributo tamen & sub lege seruitutis debent viuere, & rationis motibus obedire 3. Reg. 8. Facta est Syria seruiens Dauid sub tributo. Et 3. Regum 9. Quos non poterant filii Israel exterminare, fecit Salomon tributarios. ¶ Item est tributum miseriæ & afflictionis, & istud est tribu- D tum tribulationum mundi, scil. laboris, doloris, mortis, &c. quod super humanũ genus fuit impositũ quando de paradiso fuit eiectum. Vnde de ciuitate Hierusalem per quam poterat designari humana natura, dicitur Thren. 1. Facta est quasi vidua domina gentium. princeps prouinciarum facta est sub tributo. ¶ Item est E tributum culpæ & infectionis. Anima enim tributaria diabolo efficitur, quando sibi per peccatum subiugatur. Nam quæ peccando diabolo seruit, tributum malorũ operum sibi reddit Pro. 12. Manus fortium dominabitur, quæ autem remissa est, tributis seruiet. ¶ Item est tributum pœnæ & damnationis. & istud est il- F la pœna quam ex perpetuo tributo luunt miseri in inferno Hest. 10. Cunctas maris insulas fecit tributarias. Insulæ enim quæ sunt in mari, signat animas quæ sunt in amaritudine infernali. Et sic dico quod est tributum pœnæ & turbationis. Et sic patet, quomodo sunt quinque genera tributorum.

Tristitia. Tristis.

Nota quod tristitia est dolor ani- A mi, aliquando ab interiori, aliquãdo ab exteriori causa proueniens. Potest igitur inueniri tristitia bona & mala. Vnde nota, quod est tristitia

Commendabilis,
Detestabilis,
Formidabilis.

¶ Prima est tristitia hominum perfectorum, quia, scil. viri iusti in B hac vita nunquam sunt læti, sed more columbæ semper sunt tristes, meditantes & gemebundi. Et de tali tristitia dicitur Eccl. 7. Cor sapientis vbi tristitia. ¶ Secunda est tristitia hominum peccatorum, qui, sc. ex mundi infortuniis faciliter sunt tristes, & aliquando desperantes, de qua Eccl. 3. Tristitiam longe repelle à te. ¶ Tertia est hominum damnatorum, quia scil. sunt in perpetua tristitia & mœrore, de quo potest dicere quilibet damnatus illud 1. Machab. 6. Ecce pereo tristitia magna in terra aliena. Igitur dicamus aliquid de tristitia commendabili & virtuosa. Ista enim tristitia quæ contrariatur lætitiæ mundanæ, quia sancti in hac vita raro lætantur, & sæpe per spiritualem tristitiam desolantur. Sol enim in vespere apparet pallidus. Sic vere homo qui prope vesperam mortis se existimat, fit faciliter gemebundus 1. Esdr. 9. Sedebam tristis vsq; ad vespertinum sacrificium. Et aduerte quod quatuor sunt quæ faciunt hominem spiritualiter esse tristem, sc. quando considerat

Iram offendisse numinis ingentis,
Culpam commisisse criminis labentis,
Pœnam incurrisse turbinis præsentis,
Ignem acquisisse fulminis sequentis.

¶ Tristatur enim iustus quando videt se
Offendisse maiestatem superiorem,
Commisisse prauitatem interiorem,
Incurrisse aduersitatem exteriorem,
Acquisisse pœnalitatem posteriorem.

C ¶ Dico igitur primo homo debet tristari ex offensione maiestatis diuinæ. Quia sicut homo tristis efficitur quãdo rex sup ipsum offenditur & irascitur, sic homo tristis & pallidus debet esse quando regem cœli se grauiter videt offendisse Mal.3. Ambulauimus tristes coram domino exercituum.

¶ Secundum dico quod debet tristari ex commissione interna prauitatis, quando se videt fecisse facta vilia & enormia. Exemplo crocodyli qui videns se offendisse hominem dicitur tristari & dolere, quod etiam de harpyia inueni scriptum. Vnde Baruc.2. Non mortui qui sunt in inferno dabunt honorem & iustificationem domino, sed anima quæ tristis est super multitudinem malitiæ suæ, & incedit curua, &c.

¶ Tertio dico quod homo debet tristari ex incursione aduersitatis mundanæ. Quia scilicet homo qui bene consideraret quod miseriis & tribulationibus humana natura subiicitur, nunquam gauderet aut lætaretur, sed omni tempore tristaretur, dicens aliis in miseria positis illud Mar.14. Tristis est anima mea vsque ad mortem, sustinete adhuc modicum, & vigilate mecum.

¶ Quarto debet tristari ex inspectione pœnalitatis æternæ. Quia scilic. consideratio iudicii & inferni facit hominem tristem, sicut carceratus debet tristari quando considerat quod est necessario iudicandus, & quod adhuc est in periculo vtrum sit ad patibulum iudicandus Esaiæ 29. Circumuallabo Ariel, & erit tristis & mœrens. Ista est igitur bona tristitia, quia pro certo boni timere & tristitiam habere debent, & nihilominus per spem & lætitiam debent gaudere 2. Cor 6. Quasi tristes, semper autem gaudentes. Bona enim tristitia spem & consolationem comitatur, & finaliter in æternæ salutis gaudium commutatur, iuxta illud Ioann.16. Mundus autem gaudebit, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Patet ergo quod est vna tristitia commendabilis & virtuosa.

D ¶ Adhuc dico quod est quædam tristitia detestabilis & vitiosa, sicut tristitia peccatorum, qui sine causa tristātur, & non ponentes in Deo spem suam, propter mundi fortunam vsque ad desperationem aliquando deflectuntur. Vnde Eccles.30. Ne dederis in tristitiam cor tuum, sed expelle eam à te. Vnde etiam Matthæ.6. dicit dominus. Nolite fieri sicut hypocritæ tristes, quasi diceret non solum tristitia vera, imo etiam tristitia hypocritica est detestanda, quia sicut dicitur Eccle.14. Beatus homo qui non habuit animi tristitiam, &c. Vide de Timore & Dolore, &c.

A **Triticum.** Triticum est granum quoddam quod melius inter alia reputatur, & quod ad victum hominum specialiter deputatur. Possum ergo intelligere quod

Triticum significat {
Perfectionem virtualem,
Refectionem cordialem,
Collectionem spiritualem,
Possessionem temporalem,
Nutritionem supernalem.
}

B ¶ Primo dico quod triticum signat perfectionem virtualem quia scilicet triticum significat gratias, scientias & virtutes, quas in corde debemus seminare, vt inde bona scilicet opera possint pullulare 1. Regum 6. Bethsamitæ mittebant triticum in valle. Multi tamen triticum bonæ doctrinæ recipiunt & ipsi bona opera non faciunt nec producunt. Sicut enim dicitur Matth.13. Inimicus homo in tritico Zizania seminauit, quod sic totam fructuum copiam deprauauit. Vnde Hier.12. Seminauerunt triticum, & messuerunt spinas. Et ideo propter defectum talis tritici potest dici illud Iohel.1. Luxit humus, quoniam vastatum est triticum. Significat ergo virtutum perfectionem.

C ¶ Secundo dico quod signat sacramenti refectionem, quia scilicet triticum significat corpus Christi, quod nobis conceditur in sacramento altaris, de quo Oseæ 14. Viuent tritico, & germinabunt vt vinea. Et Exod.29. Lagana azyma, oleo aspera, de simila triticea facies.

D ¶ Tertio dico quod significat iustorum collectionem. Iusti enim triticum, qui cum flagello tribulationum de paleis vitiorum purgantur, & in horreo paradisi reponuntur. Vnde Matt. 13. Congregabit triticum in horrea, paleas autem comburet igni inextinguibili.

E ¶ Quarto dico quod significat temporalium possessionem. Copia enim tritici est illud quo multi homines sunt ditati, & ideo per triticum possunt mundi diuitiæ designari. Legimus enim 2. Reg.4. quod dum ancilla ostiaria purgando triticum obdormiret, latrones subintrauerunt, qui regem Israel occiderunt. Quia pro certo dum ostiaria sensuum naturalium sc. discretio, circa temporalia occupata obdormit, rex Israel i. ratio quæ est Regina animæ, per latrones i. dæmoniorum tentationes damnabiliter suffoditur & necatur. Et ideo debemus nos tale triticum spernere, & ab ipso quanto poterimus abstinere. Exemplo illorum de quibus dicitur Act.27. ꝙ alleuiabant nauem, iactantes triticum in mare.

¶ Quinto dico quod significat cœlestem nutritionem. Vnde E Christus in paradiso est ille seruus de quo dicitur Luc.12. quem constituit dominus super familiam suam, &c. Vide supra de Frumento. Et sufficit.

Thronus. Cum thronus proprie sit locus in quo reges A vel iudices solent sedere, possum notare quod in scriptura inuenitur generaliter triplex thronus, scil.

Thronus in quo sedet {
summus imperator,
iustus iudicator,
paruus dominator.
}

Primus est thronus Dei superioris quia sicut in Psal. dicitur. Sedes super thronum, qui iudicas iustitiam. Secundus est thronus iusti prædecessoris, s. boni prælati, de quo Esaiæ 28. Spiritus iudicii sedet super thronos. Tertius est thronus crudelis exactoris, de quo Eccl.11. Multi tyranni sederunt in throno, & insuspicabilis portauit diadema. Igitur dicamus de throno Dei vel de throno bono boni iudicis vel prælati.

¶ Dico igitur primo ꝙ inuenitur thronus maiestatis diui- B næ. Sicut enim reges mundi habent thronos vel sedes diuersas in quibus diuersis temporibus sedent, scil.

Thronum vnum in {
hospitio ad quiescendum,
conuiuio ad comedendum,
iudicio ad ius reddendum,
palatio ad præsidendum.
}

Sic vere Deus habet quatuor genera thronorum, sc.

Thronum {
Pudicitiæ virginalis,
Conscientiæ virtualis,
Præeminentiæ iudicialis,
Excellentiæ imperialis.
}

In primo throno sedet habitans personaliter,
In secundo throno videt visitans spiritualiter
In tertio sedebit iudicans terribiliter,
In quarto sedebit imperans mirabiliter.

¶ Primus thronus Dei est virginalis pudicitiæ. Virgo enim C fuit ille thronus de quo dicitur Apoc.20. Vidi thronū magnum & candidum & sedentem super eum, quia s. ista fuit magna per charitatis latitudinem, fuit candida per puritatis sanctitudinem, fuit thronus & sedes per æquitatis rectitudinem. Et ideo figuratur bene in throno Salomonis, de quo dicitur 3. Reg.10. quod rex Salomon fecit sibi thronum de ebore grandem qui auro purissimo tegebatur, ad quem sex gradibus ascendebatur & in duodecim leonculi aurei ponebantur. Quia vere charissimi rex Salomon Christus thronum suum s. virginem benedictam mirabiliter fabricauit ebore interioris candidæ castitatis, & auro exterioris fulgentis honestatis vestiuit mirabiliter & dotauit. Circa ergo istam 12. Leonculi, i. Apostoli 12. fuerunt conuersati, & ad ipsam per sex gradus, id est, per sex pietatis opera sublimati. Et ideo breuiter de isto throno dicitur Ezech. 1. quod ipse vidit super firmamentum similitudinem throni, & super similitudinem throni, similem filio hominis. Ista enim super firmamentum fidei fuit fundata, & ipsi filio Dei thronus & habitaculum fabricata. Vnde Deus pater potuit dicere illud 1. Para.28. Elegi Salomonem filium meum vt sederet in throno regni. Iste est ergo thronus virginalis pudicitiæ.

¶ Secundo dico quod est thronus virtualis conscientiæ. Cō- D scientia enim viri iusti est thronus & sedes Christi.

Nam

Thronus, in quo sedet rex, solet esse {
mundus,
firmus,
altus.
}

Sic vere vir iustus ad hoc quod sit thronus Dei debet esse mundus per innocentiam 2. Regum 14. Rex autem & thronus eius sit innocens. Firmus per constantiam 1. Paralipomen. 17. Thronus eius erit firmissimus in perpetuum. Altus per contemplationis eminentiam Eccles.24. Ego in altissimis habito

PPpppp 4 & thro-

& thronus meus in columna nubis. Iste est thronus virtualis conscientiæ.

E ¶Tertio dico quod est thronus iudicialis eminentiæ, quia scilicet ipse Deus sedebit in iudicio in throno iustitiæ & æquitatis, & in sede iudiciariæ potestatis, de quo dicitur Daniel. 7. Thronus eius flammæ eius ignis rotæ eius ignis accensus, fluuius igneus rapidusque egrediebatur à facie eius. Et loquitur de antiquo dierum, id est, de Deo adueniente in iudicio mundum iudicaturo, quia sc. thronus iste est seueritate plenus, ita quod igni & flammæ & flumini rapido & igneo merito poterit cōparari, quia sicut dicitur Apoc. 4. De throno procedebant fulgura & voces & tonitrua. Iste est

Thronus in quo pauperes { saluantur, / assecurantur, / exaltantur.

Quod enim ibi saluentur & eripiantur à tyrannis, patet Apoc. 12. vbi dicitur quod filius mulieris raptus est ad Deum & thronum eius, ne à dracone deuoretur. Item quod ibi assecurentur & tueantur à nociuis, patet Heb. 4. Vbi dicitur. Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ eius. Itē ꝙ ibi promoueantur & exaltentur, patet Matt. 19. & Luc. 22. vbi dicitur. Vos qui reliquistis omnia & secuti estis me, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, &c. Iste est thronus iudicialis eminentiæ.

F ¶Quarto dico quod est thronus imperialis excellētiæ, quia sicut imperator sedet in palatio, sic Deus sedet in throno coeli. Vnde Matth. 5. dicitur quod cœlum thronus Dei est. In isto ergo throno & in excellentia suæ maiestatis sedens dominus solet ad libitum de creaturis & earum operibus ordinare, & secundum secreta suæ occultæ prouidentiæ solet multa & varia differre Apoc. 21. Et dixit, qui sedebat in throno ecce noua facio omnia. In isto etiam throno solent angeli & beati seruire, & multipliciter Deum honorare. Vnde de ipsis dicitur Apoca. 14. quod sine macula sunt ante thronum Dei. Et sic ergo patet quomodo Deus quadruplicem habet thronum. Et ita dico ꝙ in scriptura inuenitur thronus maiestatis diuinæ.

G ¶Sed adhuc dico quod inuenitur thronus dignitatis humanæ. Per thronum enim intelligitur vt dictum est, potestas iudiciaria prælatorum, ita quod quilibet debet dicere illud Eccl. 24. Ego in altissimis habito, & thronus meus in columna nubis. Vbi aduerte quod præsidentes debent habere quatuor cōditiones. Debent enim esse

Contemplando sublimiores, (Ego in altissimis habito,)
Iudicando maturiores, (Thronus meus,)
Præsidendo constantiores, (Columna,)
Miserando benigniores, (Nubis.)

H ¶Dico ergo quod iste thronus debet habere sublimitatem in contemplando. In altissimis inquit habito, quia regulam iustitiæ Dei & Deum semper debet præ oculis habere, & quicquid faciat, ad Deum debet attendere & videre 3. Reg. 5. Eleuetur thronus Dauid super Israel. Scriptor enim qui recte vult scribere, debet semper ad exemplar respicere. Sic prælatus & iudex ad Deum qui est ipsius regula & exemplar. In altissimis inquit habito Deut. 33. Habitatio eius sursum. Habeat igitur iste thronus sublimitatem in considerando.

I ¶Deinde dico quod debet habere maturitatem in deliberādo, quia s. isti debent habere thronum qui s. institutus est ad sedendum, non currendum. Thronus inquit meus ad denotandum quod ad bonos iudices pertinet per præcipitationem sententiarum & processuum non currere, sed potius per deliberatiuam prudentiam in throno maturitatis sedere Matt. 19. Sedebitis super sedes iudicantes, &c. Quod est contra multos fatuos & præcipites iudices & prælatos, de quibus potest dici illud Dan. 7. Thronus eius flamma ignis fluuius igneus rapidusque egrediebatur à facie eius, qui scilicet thronus talium est igneus per rapacitatem, rapidus & violentus per indeliberatam celeritatem. Non sic ergo, sed habeat iste thronus maturitatem in deliberando. Thronus inquit.

K ¶Denique dico quod debet habere stabilitatem in perseuerando, quia scilicet iudex debet esse constans, immobilis, strenuus & audax ita quod nihil debet omittere de his quæ sunt iustitiæ, per ignorantiam aut timorem, quod ostenditur cum dicitur. Columna, quæ s. debet esse recta & firma. Ad denotandum quod thronus iudiciarius debet habere rectitudinē iustitiæ & firmitatem constantiæ, quia sicut dicitur Prouerb. 25. Aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur iustitia thronus eius, vt sic constanti & firmo iudici & prælato dicatur illud Hierem. 1. Ego quippe dedi te in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æneum, & debellabunt aduersum te, & non præualebunt. Habeant igitur stabilitatem in perseuerando.

¶Insuper dico quod iste thronus debet habere benignitatem in compatiendo seu in miserando quod ostenditur cum dicitur nubis. Quia sicut nubes non solum emittit ignem, imo loco & tempore stillat aquam, sic iudex & prælatus non solum debet habere ignem rigoris, & iustitiæ, imo etiam aquam dulcoris & gratiæ vel clementiæ, quia Prou. 20. dicitur. Misericordia, & veritas custodiūt regem, & roborabitur clementia thronus eius, quia sc. iudex vel prælatus debet esse subditus in nube diei, tota nocte in illuminatione ignis. Quod tamen est contra multos, de quorum throno non procedit pietas, sed crudelitas Apoc. 4. De throno procedunt fulgura voces & tonitrua, vt supra fulgura, sc. rapinarum & exactionum et deceptionum, tonitrua et voces et comminationum et tribulationum procedunt hodie de throno multorum iudicum et prælatorum, iuxta illud. Præsidentes in thronis sæculi sunt hodie dolus & rapina, & dic totum si vis. Non sic charissimi, sed habeat iudiciariæ potestatis clementiam, constantiam, prudentiam, iustitiam seu eminentiam. Sufficiat quod dictum est de throno, vide de sede, solio, iudice, & similibus. L

Tuba.

Cum tuba sit quoddam instrumentum ad vocem & sonum emittendum, possumus notare quod secundum quod in scriptura sonus & vox sumuntur multis modis, secundum hoc tuba multipliciter potest sumi. Nota igitur quod in scriptura inuenio A

Tubam ad { iubilandum, / conuocandum, / excitandum, / deterrendum.

Prima est tuba laudationis,
Secunda est tuba orationis,
Tertia est tuba prædicationis,
Quarta est tuba comminationis.

¶Tuba laudis & confessionis est qua vtuntur contemplantes, qui non cessant Deum laudare, & ipsum & eius opera voce tubicina laudare & magnificare. Vnde in Ps. Buccinate in neomenia tuba, &c. Vnde 2. Paral. 29. dicitur quod sacerdotes coeperunt laudes canere domino, & clangere tubis, & organis concrepare. B

¶Tuba planctus & orationis vtuntur pœnitentes, qui in conspectu Dei veniam exorando vlulant atque tubant. Vnde 1. Mach. 5. dicitur de populo in tribulatione posito Dei auxilium implorante. Clamauerunt in oratione. C

¶Tuba doctrinæ & excitationis vtuntur prædicantes, qui sc. in conspectu populi habent tubicinare, & mandata Dei declarare. Vnde 1. Machab. 6. Clamauerunt tubis & ostenderunt elephantibus sanguinem vuæ & mori. D

¶Tuba terroris & comminationis vtuntur iudicantes, qui scilicet ad terrorem aliorum malorum debent vti voce terribili & tubante. In signum cuius etiam in executionibus solent vti tubis. Vnde Amos 3. dicitur. Si clanget tuba in ciuitate, & populus non expauescet? Vnde etiam ad denotandum terrorem iudiciariæ potestatis quam dominus in iudicio prætendet, supponitur quod in extremo iudicio erunt tubæ sicut dicitur 1. ad Corinth. 15. Canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti. Et Apoc. 19. Audiui quasi vocem magnam tubarum multarum in cœlo. E

¶His igitur præmissis, solum de tuba prædicationis erit aliquid dicendum. Per tubam enim intelliguntur prædicator & eius prædicatio. Prædicatores enim sunt tubæ quibus spiritus sanctus clamat et resonat verbum Dei, iuxta illud Num. 10. Fac tibi duas tubas argenteas, quibus conuocare possis multitudinem. Scriptura etiam et prædicatio sunt tubæ, quibus sc. sancti & doctores vtuntur quando per ipsos ad bonum populi excitantur, & quando per ipsos ipsis mandata domini exponuntur Oseæ 8. In gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum domini. Sicut enim tuba vtuntur homines F

In { solenniis populos ad ecclesiam conuocando, / præsidiis contra insidias hostium præmuniendo, / præliis ad prælium milites excitando, / iudicio mandata regum præconizando, / conuiuiis gaudium & lætitiam deducendo.

Sic vere tuba prædicationis ad multa est & erit necessaria. Per istam enim ad cœleste festum & solennium conuocamur Num. 10. Quam-

10. Quando congregandus est populus, erit simplex clangor tubarum. Per istam contra hostium insidias præparantur Ezech. 7. Canite tuba præparentur omnes. Item per istam ad præliandum viriliter contra tentationes hostium excitamur. Vnde 1. Mach. 4. dicitur quod cum nationes contra populum Israel aduenissent, exclamauerunt tubis filii Israel magna voce, se sc. alterutrum ad prælium exhortando. Item per istam tubam de diuinis mandatis informamur Apocalyp. 1. Audiui vocem magnam, quasi tubæ dicentis mihi quod vides, scribe. Item per istam tubam ad lætitiam conuiuii inuitamur & animamur Ps. Laudate eum in sono tubæ, &c. Et breuiter tuba doctrinæ & prædicationis ad multa est vtilis. Igitur prælati & prædicatores talem tubam debent habere, & cum ipsa psallere & cantare & bonos instruere & docere, malos vero destruere ac terrere. Figurati Apocal. 8. vbi dicitur quod septem angeli qui habuerant septem tubas, præparauerunt se vt tuba canerent. Septem angeli vniuersitatem prædicatorum & prælatorum designant, quia procul dubio angeli, id est, viri angelici debent esse. Isti ergo debent se præparare ad tuba canendum & ad prædicationis officium exercendum, quia sicut dicitur 2. Esdræ 5. Steterūt sacerdotes habentes stolas cum tubis. Quod tamen est contra multos qui tubicinare nesciunt vel docere Apocal. 18. Vox citharœdorum, & tuba non audietur in ea Sed non sic charissimi quia pro certo Esaiæ 58. præcipitur sic. Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, &c. Vide eam, supra de clamare, vbi exponitur, vel supra de Annunciare.

A **Tunica.** Nota quod tunica cum sit quoddam indumentum corporis, possum notare quod sicut vestis sic & tunica multipliciter potest sumi. Et sic dico quod inuenio in scriptura,

Tunicam { decoris, honoris, laboris, mœroris, horroris.

B ¶ Prima tunica est quæ debet indui, & ista est tunica gratiæ & virtutum. Figurata in tunica superhumerali, quæ erat quoddam nobilissimum ornamentum, de quo Exo 39. dicitur quod fecerunt sibi tunicam superhumeralem totam hyacinthinam.

C ¶ Secunda tunica est quæ debet integre consui, & ista est tunica honestæ conuersationis, quæ debet esse integra & consuta. Quod tamen est contra multos, figuratos in seruis Dauid, quos dehonestauit rex Amon, sicut patet 1 Paral. 19. Et præcidit eis tunicas à natibus vsque ad pedes, quia pro certo multi sunt hodie quibus tunicam honestatis diabolus ita præcidit, quod nates, id est, viles actus suæ luxuriæ sunt patentes. Multi tamen sunt qui quamuis istam tunicam habent exterius integrā, ipsam tamen subtus habent hypocrisi laceratam. Figurati in illis 2. Mach. 12. quibus sub tunicis inuenta sunt donaria idolorum Et ideo dominus vult quod tunica honestatis sit simplex & nullam habeat hypocrisis foderaturam. Vnde Matt. 10 præcipit ne duas tunicas habeamus, quia si tunicam honestatis habeamus nunquam debemus tunicam habere hypocritica falsitatis.

D ¶ Tertia tunica est quæ debet exui, & ista est tunica bonorum temporalium quam debemus exuere ex affectu, quia Lucæ 3. præcipitur Si quis habet duas tunicas, det vnam non habenti, Et ideo 1. Re. 18. legimus quod se expoliauit Ionathas tunica sua, & dedit eam Dauid.

E ¶ Quarta est tunica quæ debet ablui, & ista est tunica carnis Gen. 3. Fecit dominus Adæ tunicam pelliceam, quam debemus per pœnitentiam abluere & mundare, & ista est tunica parua quam fecit mater Samuelis eidem. Ista est tunica quam filia Dauid à fratre suo primogenito deflorata legitur scidisse 2. Regum 13. vbi dicitur quod cinere aspergens caput, scissa talari tunica, virginitatem perditam deplorabat. Quia scilicet anima filia Dei à proprio fratre, id est, a diabolo filio primogenito creaturarum corrupta, debet tunicam carnis per pœnitentiam scindere, cinere mortalis resolutionis per considerationem se aspergere, & gratiam perditam deplorare.

F ¶ Quinta est tunica quæ debet destrui, & ista est tunica peccati & inhonestæ conuersationis, de qua Cant. 5. Expoliaui me tunica mea, quomodo induar ea? q. d. non debeo. Vnde in canonica Iudæ dicitur. Odientes eam quæ carnalis est, maculatam tunicam.

Tumulus. Vide supra de Sepelire.

Tumultus. Vide supra de clamore & discordia.

A **Turbare. Turbatio** Nota quod homo turbatur ratione timoris, vel ratione doloris, vel ratione terroris. Ideo possum breuiter notare quod inuenitur in scriptura turbatio quadruplex, scil.

Turbatio { Virtuosa, Vitiosa, Dolorosa, Venenosa.

B ¶ Prima est turbatio hominum perfectorum, quia viri iusti semper per spiritualem iustitiam turbantur. Vnde Dauid dicebat in Psalm. Anima mea turbata est valde, sed tu domine vsquequo?

C ¶ Secunda est hominum peccatorum, qui sine ratione turbantur, & nunquam spirituali lætitia consolantur Psa. Turbati sunt omnes insipientes corde.

D ¶ Tertia est hominum miserorum, qui à tyrannis quotidie turbantur 1 Esdræ 3. Factum est vt populus turbaret eos in ædificando.

E ¶ Quarta est turbatio hominum damnatorum qui sunt in perpetua damnatione & turbatione & desolatione Sap. 5. videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis. ¶ His præmissis, dicamus quod est

Turbatio quædam { laudabilis, damnabilis.

B ¶ Est ergo quædam turbatio laudabilis, & ista est qua boni in hoc mundo pauent faciliter & turbantur. Ad virum enim simplicem & innocentem pertinet quod de facili turbetur. Res enim turbidæ non sunt semper deteriores, sed aliquoties meliores. Vinum enim rupellense quod super alia vina est sapidum, raro aut nunquam est bene clarum, sed semper vt communiter est in colore turbidum & obscurum. Nilus etiam nobilissimus fluuius qui irrigat Ægyptum, est de quatuor fluminibus paradisi, semper inuenitur turbidus, nunquam autem limpidus vel clarus. Quid plura? in aqua enim turbida homo melius piscatur, & bibere aquam turbidam equus & camelus amplius delectantur. Sic procul dubio charissimi qui per Dei timorem & per contritionis dolorem spiritualiter sunt turbati, & qui per inanem lætitiam nunquam sunt limpidi seu clari, meliores apud Deum reputantur, & in eis melius piscatores & prædicatores spiritualiter piscātur, & à Deo diliguntur. Homo enim turbatus timore, citius prædicationē recipit. Et ideo prudens prædicator & piscator primo & ante omnia peccatorem turbat ei scilicet Dei tribulamina indicando & præferendo, & sic capit eum facilius & conuertit, sicut in Ps. dicitur. Sonuerunt & turbatæ sunt aquæ eorum, conturbati sunt montes in fortitudine. Sonuerunt scilicet prædicatores, turbatæ sunt aquæ, id est, audientes, conturbati & contriti sunt montes, id est, ipsi superbi peccatores. Et ideo breuiter de tali turbatione possunt Deo dicere iusti illud Ps. Turbatus est à furore oculus meus, inueteraui inter omnes inimicos meos. ¶ Vbi aduerte quod iustus turbatus est quadruplici ratione, scil.

Propter { offensionem regis superioris, amissionem lucis interioris, commissionem culpæ exterioris, vexationem pœnæ posterioris.

Pro primo dicitur. Conturbatus est à furore, suple, ipsius Dei,
Pro secundo Oculus,
Pro tertio Inueteraui scilicet pro peccatis,
Pro quarto dicitur, inimicos meos.

G ¶ Primo dico quod turbati debemus esse de offensione diuini rigoris. Turbatus inquit à furore. Sicut enim vina turbida efficiuntur quando forti tonitruo vel forti aeris motu concutiuntur, mare etiam turbatur quando ascendente canicula aer feruentius inflammatur: animalia etiam turbantur quando rugitu leonis terrentur, sic vere iusti viri turbidi & pauidi fiunt quando tonitruum diuinorum iudiciorum percipiunt; quando feruorem diuini rigoris sentiunt, & quando rugitum diuini furoris audiunt. Dicūt enim iusti ipsi Deo Iob 23. A facie ipsius

ipsius turbatus sum,& considerans eum timore sollicitor. Quia procul dubio qui furorem diuinæ iustitiæ contemplaretur, nõ mirum si continue turbaretur. Turbatus inquit à furore Psal. Domine in ira tua defecimus, & in furore tuo turbati sumus. Turbemur ergo de offensione diuinæ rigoris.

H ¶ Secundo turbemur de amissione æterni splendoris,oculus inquit meus. Homo enim non modicum turbaretur, si lumen oculorum perdere cogeretur. Aer enim tunc turbatur,quando per immissionem nubium vel vaporis solari lumine spoliatur. Sic vere iusti dolent & turbantur quando lumen gratiæ vel fidei perdidisse se vident. Oculus inquit meus. Nam quando oculus turbatur, visus necessario impeditur. Turbatio oculi,signum est animalis diu mortui vel corrupti. Sic vere si oculus cordis per carentiam luminis gratiæ, & fidei turbetur,signum est quod homo putrescit & corrumpitur Hierem. 4. Ventrem meum doleo,sensus cordis mei turbati sunt Ps. Turbatus est in ira oculus meus,anima mea & venter meus. Turbemur ergo de amissione æterni splendoris.

I ¶ Tertio turbemur de commissione terribilis horroris,cum dicitur Inueterauit,quia sci. quando videt homo se in peccatis inueterasse,& nouitatem gratiæ perdidisse,multum debet turbari & præ contritione plurimum contristari,dicens illud Psa. quoniam tacui,inueterauerunt omnia ossa mea. De pauone enim legitur,quod tunc temporis turbatur quando turpitudinem & rugosam & quasi inueteratam pellem pedum suorum contemplatur. Sic vere iustus tristatur & dolet quando pellem suæ cõuersationis in malis inueteratam videt. Vnde iustus dicit sibiipsi illud Baruc.3. Quid est Israel quod in terra inimicorũ es,inueterasti in terra aliena,coinquinatus es cum mortuis,deputatus es cum descendentibus in infernũ,redditur causa. Dereliquisti enim inquit fontem sapientiæ. Sicut enim videmus quod aqua vinum & oleum turbatur quando per eius motionem propriæ fæces admiscentur, sic iustus tunc solet turbari quando per considerationem suas proprias fæces i. propria sua delicta sibi facit mentaliter admisceri. Recordatio enim priorum peccatorum materia est dolorum, & exterminium temporalium gaudiorum de quo in Psa. Anxiatus est in me spiritus, & in me turbatum est cor meum, memor fui dierum antiquorum. Turbemur igitur de commissione horroris.

K ¶ Quarto turbemur de aspectione postremi doloris. Inter omnes inimicos meos inqt. quia sicut homo turbatur quando videt inimicos suos spirituales (.mundi tribulationes, hostium machinationes,iudicii comminationes,inferni concremationes,quæ quidem parata sunt occidere, nec se potest de eorum manibus liberare,debet multum turbari,& ad Deum recurrendo in bono corde contristari. Inter omnes inimicos meos inquit Ps. Turbatus sum à voce inimici & à tribulatione peccatoris. Istis igitur quatuor rationibus iusti debent esse turbati, dicentes cum Dauid in Psal. Renuit consolari anima mea,memor fui Dei mei, &c. Consideratio enim istorum quatuor,scilicet,

Pœnæ quam meruimus,
Culpæ quam commisimus,
Gratiæ quam perdidimus,
Iustitiæ Dei quam offendimus.

Similis est illi lapidi qui dicitur galactites, qui in ore positus mentem solet turbare & appensus ad collum solet vbera lacte replere,quia sc.consideratio præmissorum mentem per Dei timorem & per contritionis dolorem solent turbare,& lac diuinæ gratiæ facit in homine redundare Ps. Cor meum conturbatum est intra me,formido mortis cecidit super me. Patet igitur quod est quædam turbatio laudabilis & virtuosa.

L ¶ Sed adhuc dico quod est quædam turbatio damnabilis & vitiosa, & ista est turbatio & iracundia seruilis impatientiæ timoris & tristitiæ. In aqua enim turbata imagines non videntur sic nec in conscientia turbida imago Dei & gratia non generatur. Ideo de peccatoribus dicitur in Ps. Conturbati sunt principes sicut ebrius & om.sa.eorum deuo. est. Exod.16. Conturbati sunt principes Edõ, robustus Moab obti. tre. ob. omnis habi. tha. Sufficit. Vide de timore, tristitia, & similibus sicut turbare.

A **Turba.** Nota, quod turba est nomen collectiuum sicut tribus, populus, plebs, gens & similia. Significant enim omnia multitudinem congregatam. Ideo notandum est quod inuenitur in scriptura turba multiplex, videlicet,

Turba perfectorum,
Turba miserorum,
Turba mundanorum,
Turba vitiorum,
Turba peccatorum,
Turba beatorum.

B ¶ Turba perfectorum est collaudanda. Ista est enim turba quæ culpam vult abluere, quæ fidem vult recipere,quæ Dei opera vult admirari, quæ Dei munera vult amplexari. Quod enim turba bonorum velit abluere propriam prauitatem,patet Luc.3. Vbi dicitur quod exibant turbæ vt baptizarentur à Christo. Quod etiam velit recipere fidei veritatem,patet Marc. 4. vbi dicitur quod cœpit Iesus docere, & congregata est ad eum turba multa. Quod etiam velit admirari diuinam potestatem, patet Lucæ 11. vbi dicitur quod locutus est mutus & admiratæ sunt turbæ. Quod ista turba velit amplexari diuinam bonitatem,potest patere Lu.6. vbi dicitur quod omnis turba quærebat Iesum tangere,quia virtus de illo exibat,& sanabat omnes. Turba ergo perfectorum est collaudanda.

C ¶ Item turba miserorum est sustentanda. Vnde de Christo dicitur Lu.9. quod ipse panes quos multiplicauerat,distribuit discipulis vt ponerent ante turbas. Quia panes bonorum temporalium discipulis suis i. christianis maxime ecclesiasticis voluit distribuere largiter,vt inde possent turbas,& turmas pauperum sustentare Marc 8. Misereor super turbas, quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent.

D ¶ Item turba mundanorum est declinanda, quia scilicet viri sancti debent turbam mundanorum fugere,& populorum frequentiam declinare Matthæ.5. Videns Iesus turbas ascendit in montem. Quod est contra multos qui turbas diligunt & frequentant, sicut ad literam sunt multi religiosi & mendicantes, qui omnia mundi negocia volunt ordinare,& sicut multi sunt episcopi, qui omnia regum consilia volunt tractare, cum tamen se deberent à turbis populorum & eorum negociis penitus absentare. Similes sunt ciconiis, quæ iuxta hominum domicilia semper faciunt nidos suos,& in propinquitate hominum delectantur, & tamen illæ præ cæteris venenosis vtuntur nutrimentis. Quia pro certo qui turbas hominum frequentant & diligunt necessario venenosa vitia sæpe committunt Lucæ 8. Præceptor turbæ te comprimunt & affligunt. Et Lucæ 4 dicitur quod turbæ detinebant Iesum ne discederet ab eis, quia pro certo ista est turba de qua dicitur Ioann.7. Turba quæ non nouit legem, maledicti sunt. Non sic ergo, sed exemplo Christi fugiamus istam turbam, de qua dicitur Io. 7. quod ipse declinauit a turba constituta in loco. Turba ergo mundanorum est declinanda.

E ¶ Item turba vitiorum est detestanda. Ista est illa turba quæ impedit accedere ad Iesum, sicut legitur de Zachæo principe publicanorum quod quærebat videre Iesum, & non poterat præ turba,quia statura pusillus erat.

F ¶ Item turba peccatorum est vitanda. Ipsa enim est parata ad malum dicendum & faciendum. Dico dicendum, quia sicut dicitur Io. 7. Turba respondit Iesu,dæmonium habes. Faciendum,sicut dicitur Marc.14. Ecce Iudas & cum eo turba multa cum gladiis & fustibus venerunt ad capiendum dominum.

G ¶ Item turba beatorum est affectanda.& de ista Apocalyp.7. Post hæc vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat,&c. Sic igitur patet quod sunt sex genera turbarum. Vide supra,de gente & populo.

A **Turbo.** Nota quod per turbinem quæ nihil aliud est quã violentus aeris motus circumuolute incedens ex colluctatione diuersorum ventorum sibi inuicem prouenicns, potest intelligi quilibet violentus & fortis actus, siue bonus siue malus. Notabo ergo breuiter quod in scriptura inuenitur

Turbo {
supremi vigoris,
extremi rigoris,
externi doloris,
æterni furoris.
}

B ¶ Primo est turbo potentiæ deificæ, quia scilicet Deus quando vult, se habet ad modum turbinis, sci. malos fortiter eradicando, bonos leuiter eleuando & prouehendo. Turbo enim arbores fortes eradicat, paruas vero & subtiles suo impetui non resistentes solum plicat, paleas vero & res leues sursum eleuat atque portat. Sic vere turbo Dei sibi resistentes radicitus euellit pauperibus vero sibi obtemperantibus parcit, leues vero & puros ad paradisum extollit atque rapit. Quod enim turbo diuinæ potentiæ malos euellat, patet Esaiæ 41. Vbi de malis dicitur ipsi Christo. Ecce ventilabis eos,& ventus tollet & turbo disperget. Quod etiam iste turbo humilibus parcat, patet Esaiæ 25. Vbi dicitur domino. Factus es fortitudo

paupe-

pauperi tribulatione sua, spes à turbine, vmbraculum ab æstu. Quod insuper iste bonus ad paradisum extollat, patet 4.Reg.2. vbi dicitur quod dominus per turbinem rapuit Heliam in cœlum. Iste est ergo turbo potentiæ deificæ.

C ¶ Secundo est turbo iustitiæ iuridicæ & sic finale iudicium turbini comparatur, quia scilicet iustitia diuina ad modum turbinis malos rapiet ipsosque destruet & subuertet Hiere.23. Ecce turbo dominicæ indignationis egredietur, & tempestas erumpens super caput impiorum irruet.

D ¶ Tertio dico quod est turbo sæuitiæ tyrannicæ. Tyranni enim more turbinis impetuosè incedūt, & per rapinas & violentias alios destruunt & diruunt Esaiæ 25. Spiritus robustorum quasi turbo impellens parietem. Aduertendum tamen quod turbo cito habet deficere & parum durare quia sicut dicit Seneca. Turbo quanto plus habet de violentia & virtute, tanto minus de tempore habet. Sic vere tales qui more turbinis faciunt quicquid mali possunt, parum durare dignoscuntur, & cito pereunt, deficiunt & vertuntur Abacuc. 2. Maledixisti sceptris eius.

E ¶ Quarto dico quod est turbo moestitiæ damnificæ scilicet, turbo violentiæ infernalis, qui dicitur turbo, quia turbat omnia damnatorum. Vnde de peccatoribus dicitur Oseæ 8. Seminauerunt ventum, & turbinem metent. Quia vere quando ventus inanium operum seminatur, turbo damnationis perpetuæ reportatur. Et etiam breuiter de turbine inferni dicitur Soph.1. Dies illa dies iræ, dies tribulationis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ, &c. Vide supra de tempestate.

Turris.

A Cum turris sit altum ædificium & forte, ædificiis præeminens ad defensionem castri, villæ vel ciuitatis ordinatum, possumus breuiter dicere quod in scriptura potest multiplex turris inueniri, scilicet,

Turris {
- Superior, quæ est mirabilis,
- Inferior, quæ est durabilis,
- Interior, quæ est amabilis,
- Exterior, quæ est laudabilis,
- Posterior, quæ est mutabilis,
- Deterior, quæ est damnabilis.

B ¶ Dicamus ergo primo quod est turris mirabilis, quæ est superior, & iste est ipse Deus & beata virgo Maria, qui sunt turris & defensio in se sperantium & afflictorum. Vnde Prouerb. 18. dicitur quod turris nomen domini, ad eam fugit iustus, & saluabitur. De beata virgine etiam dicitur Cantic.7. Collum tuum sicut turris eburnea. Quia proculdubio ipsa est turris Dauid, quæ respicit contra Damascum mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium Cantic. 4. Turris enim Dauid dicitur beata virgo quia scilicet de stirpe Dauid (qui interpretatur sanguinem bibens) respicere dicitur, eo quod oculi suæ misericordiæ ad peccatores sanguinem diuitiarum bibentes misericorditer conuertuntur. In ista igitur sunt mille clypei, id est, mille genera ad alios defendendum ita quod omnis armatura fortium proprie potest dici, vt quilibet dicat illud Ps. Deduxisti me, quia factus es spes mea, turris fortitudinis à facie inimici. Ista etiam turris potest dici gloria & habitatio paradisi, quæ more turris superius est eleuata, vbi pro certo secure viuitur & quiete, iuxta illud Psalm. Fiat pax in virtute tua, &c. Ista est igitur turris superior, quæ est mirabilis.

C ¶ Secundo dico quod est turris inferior, quæ est durabilis & ista est triplex, scilicet turris religionis, ecclesiæ & scripturæ. Istæ enim sunt tres turres hic inferius in mundo fundatæ, & ad defensionem hominum constitutæ. Vnde de qualibet ipsarum potest dici illud Matthæi 21. quod paterfamilias plantauit vineam, in qua ædificauit torcular & turrem, quia scilicet vinea mundi est turris ecclesiæ, in vinea ecclesiæ est turris religionis. In vinea religionis est turris scripturæ 2.Para.17. Ædificauit in Iuda domos ad instar turrium.

D ¶ Tertio dico quod est turris interior quæ est amabilis, & ista est turris contemplationis, quæ interius in ciuitate animæ construitur, vt per rationem ibi speculantem hostium insultus præuideantur, & ipsa ciuitas defensetur Iud. 9. Erat turris excelsa in media ciuitate.

E ¶ Quarto dico quod est turris exterior quæ est laudabilis, & ista turris est quilibet vir iustus, per contemplationem altus, per constantiam & perseuerantiam robustus: tunc enim ciuitas religionis vel ecclesiæ fortis dicitur, quando turribus, id est, sanctis & altis hominibus roboratur 2. Parali. 14. Ædificemus ciuitates, & roboremus eas turribus & portis. Vnde Iudith. 1. dicitur ꝙ ille rex ædificauit ciuitatem potentissimam, & turres posuit in altitudine cubitorum centum. Quia sc. ciuitas ecclesiæ fundata supra firmam petram, turribus i. sanctis hominibus munitur, qui cētum cubitis, i. omnimoda virtutum perfectione dotantur 1.Mac.4. ædificauerunt murū Sion, & per circuitum eius turres. Ista est turris exterior quæ est laudabilis.

F ¶ Quinto dico quod est turris posterior, quæ est mutabilis, & ista turris est status excellentiæ mundanæ, quia pro certo ista est turris transitoria, mutabilis & vana, & est turris Babel, quam gigantes ædificauerunt, & quam vsque ad cœlum erigere voluerunt Genes.11. Faciamus ciuitatem & turrim cuius cacumen cœlos tangat. Sicut tamen turris illa excellentissima fuit destructa, & ædificium per confusionem linguarum frustratum, sic turris mundanæ eminentiæ destruetur & præ ædificantium suorum superbia confundetur Ezec.26. Dissipabunt muros Tyri, & destruent eius turres.

G ¶ Sexto dico quod est turris deterior, quæ est damnabilis, & ista turris nihil aliud est quam peccator superbus qui quasi more turris per superbiam est erectus. Vnde de diabolo & superbis potest dici illud prædictum Iudith 1. quod ciuitatis suæ turres posuit in altitudinem cubitorum centum. Et sic ergo patet ꝙ sunt sex genera turrium, & sic sufficit ad præsens.

Turpitudo.

A Cum turpitudo nihil aliud sit spiritualiter loquendo quam peccatum vel inhonestas conuersationis, possum notare quod sunt turpes & deformes, scil.

Quidam in {
- Intentione,
- Affectione,
- Locutione,
- Operatione.

B ¶ Est igitur turpitudo intentionis, de qua Eph.5. Quæ in occulto ab eis fiunt turpe est dicere. ¶ Item est turpitudo affectionis, & iste est turpis affectus temporalium. Vnde Apostol.1.ad Timo.3. Decet diaconos non esse bilingues, nec multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes. ¶ Item est turpitudo locutionis, de qua 1.ad Cor.14. Turpe est in ecclesia mulieri loqui.

¶ Item est turpitudo operationis, & maxime carnalis delectationis. Vnde Exod. 28. præcepit dominus quod sacerdotes habeant fœmoralia linea, quibus operiant carnem turpitudinis suæ. Et ideo dicit Apostolus Ephes. 5. Fornicatio & omnis immunditia aut turpitudo aut stultiloquium non nominetur in vobis, &c. Vide supra de pulchritudine, &c.

Thus. Thuribulum.

A Nota quod tā per thus quā per thuribulū intelligitur virtus orationis vel deuotionis, quæ super carbones feruentis charitatis posita, fumum sanctorum desideriorum emittunt, sed de isto vide in tabula, quia omitto gratia breuitatis.

V.

Vacuus. Vacuitas.

A Nota quod vacuitas cōtraria est plenitudini, & ideo in scriptura sumitur in bono & in malo sicut etiam plenitudo, vt contrariorum sit eadem disciplina. Notandum ergo quod est

Vacuitas {
- Perfectorum,
- Egenorum,
- Iniquorum,
- Damnatorum.

Prima est affectanda,
Secunda est supportanda,
Tertia est detestanda,
Quarta est formidanda.

¶ Dico primo quod est vacuitas affectanda, quæ est perfectorum. Nam

Perfecti vacuantur criminum fæcibus,
Egeni vacuantur terrenis opibus,
Iniqui vacuantur virtutum moribus,
Damnati vacuantur mundanis risibus.

B ¶ Dico igitur primo quod est vacuitas affectanda, quæ est perfectorum, quia pro certo perfectorum est vel pertinet quod à vitiis vacuentur, & quod virtutibus impleantur. Instrumētum enim musicum si terra vel liquoribus esset plenum nūquam daret sonum oportet enim vt de talibus vacuetur, vt intrato

trate aere sonum harmoniacum operetur. Medicina et quando stomacho vacuo porrigitur, melius operatur, &c. Etiam de lupo legitur quod quando præ fame terram comedit, & inde ventrem suum repleuerit, tandem inuentis bonis cibariis solet pristina euacuare, vt ipsis se possit reficere & replere Sic vere charissimi viri sancti solent criminibus & terrenis affectibus esse vacui, & spiritualibus bonis esse pleni. Cum enim homo talibus criminibus vacuatur, tunc sonum diuinæ laudis melius modulatur. Medicina pœnitentiæ in ipso citius operatur, & bonus cibus eucharistiæ dignius sumitur & hauritur. Vnde 1. Corinth.13. Cum essem paruulus, loquebar vt paruulus, &c Et talis vacuitas figuratur Exod.38. vbi dicitur quod altare holocausti erat quadratum, & concauum, & intus vacuum, & Iudic. 7. dicitur quod Gedeon militibus suis contra Madian pugnaturis dedit tubas in manu lagenasque vacuas, & lampades in medio lagenarum. Quia pro certo charissimi altare cordis nostri debet esse quatuor cardinalibus virtutibus quadratum, per humilitatem curuum, & concauum, & a cunctis vitiis & terrenis cupiditatibus mundum & vacuum. Nam illi qui contra Madiam diabolum volunt præliari, tubas prædicationis & orationis debent tenere, lampadibus honestæ cõuersationis debent splendere, & lagenas vacuas mundæ & humilis affectionis debent habere. Ista igitur est illa vacuitas de qua dicitur Eccles.38. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis. Ista tamen sunt contra multos iudices & prælatos, qui nunquam volunt esse vacui, sed muneribus semper pleni, dicentes omni homini qui habet facere cum illis, illud Exod. 23. Non apparebit in conspectu meo vacuus. Natura enim abhorret vacuum, compara eos ventosæ quæ vacua attrahit ad se sanguinem vt impleatur, &c. sicut in sequenti §. Ceruus & vnicornis habent cornua non vacua, sed repleta, contra naturam omnium animalium cornutorum. Sic vere cornua iurisdictionis talium non sunt hodie muneribus vacua, sed volunt esse plena. Vnde 2. Regum 1. Gladius Saul non est reuersus vacuus. Non sic boni, sed pro certo ipsi a criminibus sunt vacuati, muneribus sunt nudi 1 Re. 20. Apparuit locus Dauid vacuus. Vnde Apostol in persona viri iusti dicit 1. Corint.13. Cum factus sum vir euacuaui quæ erant paruuli. Ista est ergo vacuitas affectanda, quæ est perfectorum.

C ¶ Secundo dico quod est vacuitas supportanda, quæ est egenorum. Egeni enim dicuntur vacui, quia diuitiis temporalibus non sunt pleni. Vas enim vacuum minus ponderat quam plenum, & ideo pauperes qui non sunt diuitiis pleni sed vacui, minus criminibus sunt aggrauati, & ideo ad cœlum sunt leuiores, eruntque facilius subleuati. Isti enim sunt vacui modo, sed finaliter erunt pleni. Vnde ouis duos habet ventres, quorum vnus in pascuis repletur, & alter euacuatur, & inde est quod ouis dum est in pascuis nunquam satiatur, imo in sero dum ruminat, ad ventrem vacuum cibum transferendo plene reficitur & repletur. Tales proculdubio sunt pauperes huius, in sero tamen quando sunt in morte, quando ducentur ad hospitium paradisi, tunc perfecte replebuntur, & omni bono satiabuntur. Vnde de istis in præsenti potest dici illud Mar.12. Vbi dicitur quod agricolæ seruum patrisfamilias ceciderunt, & dimiserunt vacuum. Quia pro certo pauperes qui sunt serui Dei, ab agricolis, id est, diuitibus terrenis tribulationibus cæduntur, & per rapinas nudi & vacui dimittuntur. Natura enim abhorret vacuum, & ideo vas quod dicitur ventosa, per actionem ignis aere vacuatum, solet de membris hominum sanguinem attrahere, vt vacuitatem suam possit replere. Sicut dicitur Matth.5. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Sed vere diuites huius mundi quorum cor per actionem ignis auaritiæ est vacuatum, qui etiam quanto magis habent tanto magis sunt vacui & inanes, vacuum paupertatis abhorrent, & ideo non cessant sanguinem substantiæ aliorum sugere, & attrahere, & per rapinam & vsuram acquirere, vt vacuitatem sui cordis possint replere, & alios bonis propriis euacuare Eccles.13. Euacuabit te, & non dolebit de te. Vnde breuiter de talibus vacuis pauperibus dicitur Hiere.14. Venerunt ad hauriendum aquam, & non inuenerunt, reportauerunt vasa vacua. Ista est ergo vacuitas quæ est toleranda, quæ est egenorum.

D ¶ Tertio dico quod est vacuitas detestanda, quæ est iniquorum. Peccator enim dicitur vacuus, & non plenus. Peccatum enim nihil est, ideo non replet locum quem inhabitat sed semper ipsum vacuum relinquit. Vnde de peccatore dicitur Hiere. 4. Respexi terram, & ecce vacua erat. Gratia vero Dei est aliquid, & ideo quem inhabitat, plenum facit 1. Corinth.5. Gratia Dei sum id quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit, & gratia eius semper in me manet. Et bene dicitur peccator vacuus, quia res vacua faciliter erigitur, sicut patet de spica quæ plena granis solet incuruari, vacua vero solet eleuari, sicut etiam patet de dolio, quod plenum solet submergi, vacuum vero solet natare. ¶ Item res vacua percussa sonat. Item res vacua faciliter mouetur. Sic vere charissimi peccator qui est virtutibus vacuus, per superbiam erigitur faciliter, per impatientiam cito sonat & loquitur, per inconstantiam faciliter agitatur. Timor enim Dei qui corda habet deprimere, talibus deficit, & ideo cor eorum faciliter erigitur per superbiam & insurgit Iob 15. Quantum in te est, euacuasti timorem. Et ideo de peccatore breuiter dicitur Gene.1. quod terra erat inanis & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi. Nam sicut videmus quod vas ad ignem positum vacuum faciliter frangitur & liquescit, sic vere peccator si ad ignem tribulationum vel tentationum applicatur, faciliter per impatientiam solet frangi, vel per luxuriam eliquari. Vnde Ezech. 24. De ciuitate peccatrice in figura vnius ollæ dicitur. Pone eam super prunas vacuam, vt incalescat æs eius, & liquefiat. Et non mirum si peccator sit vacuus, qui scilicet, bonis terrenis, quæ vacua sunt & vana, innititur, & in firmitate æternorum bonorum per bonum desiderium non solidatur. Contra illud Ecclesiast. 4. In superuacuis rebus nolite scrutari. Et ideo breuiter concludit scriptura Sapient.3. Vacua est spes illorum, & labores sine fructu, & inutilia eorum opera. Sapient.5. dicitur de peccatore. Cinis est cor eius, & terra superuacua spes illius & luto vilior vita illius. Ista est ergo vacuitas detestanda, quæ est iniquorum.

E ¶ Quarto dico quod est vacuitas formidanda, quæ est dãnatorum. Peccatores enim nunc videntur esse pleni, sed pro certo in fine inuenientur bonis operibus vacui. Sicut enim oculator videtur ponere aliquando sub aliquo vase multa & infinita, sed quando aperitur, totum vacuum inuenitur, sic modo diabolus videtur implere peccatores multis & mirandis, scilicet diuitiis, honoribus & mundi bonis, sed vere in fine postquam mors ipsos tulerit de medio, tunc vacui inuenientur, & omnia quæ videbantur eis inesse, ab eis subtrahentur Esaiæ 29. Somniat esuriens quod comedat, & cum expergefactus fuerit, vacua est anima eius. Et merito isti fiunt vacui, quia sicut de duabus situlis in vno puteo videmus quod alternatim plena efficitur vacua, & econuerso vacua efficitur plena, sic fit de duobus hominum generibus, pauperum, scilicet & diuitum, quia illi qui modo sunt vacui, scilicet pauperes, finaliter bonis omnibus replebuntur, illi vero qui modo sunt pleni, scilicet diuites, bonis omnibus nudabuntur Lucæ 1. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Illi ergo vacui erunt bonis spiritualibus, temporalibus & æternis. Spiritualibus dico, de quibus Galat 5. Euacuati estis a Christo. Temporalibus etiam Prouerbior. 27. Oleum dexteræ suæ euacuabit. Æternis vero, de quibus Iudith.1. dicitur, Qui omnes remiserunt eos vacuos, & sine honore abiecerunt. Sic ergo patet quod quadruplex est vacuitas.

Vado. Vadere

A Cum supra satis sit tractatum de ambulare, ire, gradi, & similibus, hinc est quod de vadere modicum est dicendum. Breuiter ergo dico quod istud verbum vado denotat motum de termino a quo, ad terminum ad quem, & significare potest quemcunque incessum, profectum & progressum spiritualem, siue bonus sit siue malus. Proceditur igitur

Naturaliter,
Virtualiter,
Criminaliter,
Temporaliter,
Infernaliter,
Supernaliter.

Ista enim sunt sex genera processuum humanorum, quibus tam boni quam mali diuersimode incedunt.

B ¶ Dico ergo primo quod istud verbum vado significat processum naturalem. Vita enim nostra non est nisi vnum vado, quia s. homo naturaliter

Vadit de { natiuitate ad mortem, / sanitate ad infirmitatem, / iuuentute ad senectutem.

Et ideo homini dicitur Ionæ 1. Quod est opus tuum, quæ terra tua, & quo vadis, vel ex quo populo es tu. Istæ n. sunt quatuor quæstiones attendendæ. Dicitur ergo homini. Quod est opus tuum, quod defectuose facis? Quæ terra tua de qua materialiter exis? Quo vadis, i. quo per mortem continue tendis? Ex quo populo es tu, id est, ex quibus parentibus per originem descendis? Quia breuiter homo debet notare vnde venit nascendo, & quo vadit moriendo, vt sic breuiter dicatur

sibi

fibi illud Gene. 16. Agar Ancilla Sarai vnde venis, & quo vadis? Et ipsa respondeat illud Iob 8. Scio vnde venio, & quo vado. Patet ergo quod vado significat processum naturalem.

C ¶Secundo dico quod signat processum virtualem, quia scilicet vir perfectus nunquam à virtutum processu desistit, sed de bono in melius transit & vadit, similis fluminis, quod continue vadit vltra. Sic possumi notare quod iustus spirituali-ter

Vadit ad:
- humilitatem vt occultetur,
- baptismum vt depuretur,
- eucharistiam vt satietur,
- amicitiam vt concordetur,
- obedientiam vt operetur,
- pœnitentiam vt lamentetur,
- confessionem vt emundetur,
- prædicationem vt in ea occupetur,
- bonorum conditionem vt in ea confirmetur,
- pauperum collationem vt consoletur,
- mortem vt meditetur,
- infernum vt conturbetur,
- paradisum vt iocundetur.

Isti enim sunt termini tredecim ad quos diuersimode vadunt iusti. Dico enim quod iusti vadunt ad humilitatem vt possint occultari, exemplo cerui pinguis, qui fugit & vadit ad abditа ne inueniatur. Vnde 3. Regum 17. Vade ad orientem, & abscondere in torrente charith. Esaiæ vigesimo sexto. Vade populus meus, intra cubicula tua, claude ostia tua super te, & abscondete. Item vadunt ad baptismum, vt possint expiari similes elephantibus, qui libenter vadunt ad fluuium balneari. Vnde 4. Regum 5. Vade lauare notatoria Siloe. Item vadunt ad sacramentum euchatistiæ vt possint satiari. Vnde 4. Regum 6. Comedant & bibant, & vadant ad domum suam. Item vadant ad amicitiam vt possint concordari Matthæi 5. Si offers munus tuum ante altare, vade prius reconciliari fratri tuo. Item vadunt ad obedientiam, vt possint operari, Matth. 8. Habeo sub me milites, & dico huic, vade, & vadit. Item vadunt ad pœnitentiam vt possint lamentari. Vnde Michæ. 1. super hoc plangam & vlulabo, vadam spoliatus & nudus. Item vadunt ad confessionem vt possint emundari. Vnde Matthæi 8. Vade & ostende te sacerdoti. Et Io. 8. vade, & amplius noli peccare.

Item vadunt ad prædicationem vt possint occupari. Vnde Ionæ 3. Vade in Niniuen ciuitatem magnam, & prædica ibi verbum domini. Et Lucæ 9. Vade & annuncia regnum Dei.

Item vadunt ad bonos vt eis possint confirmari Prouerb 6. Vade ad formicam o piger, & considera vias eius, & disce sapientiam. Vnde Lucæ 10. Vade & tu fac similiter.

Item vadat ad pauperes, vt ipsos possint consolari. Vnde Matthæi 19. Vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Item vadunt ad mortem vt possint eam meditari Ioann. 11. Vadit ad monumentum vt ploret.

Item vadunt ad infernum, vt per hunc possint conturbari. Vnde Esaiæ 38. Ego dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi.

Item vadunt ad paradisum vt ipsum possint contemplari, & vt per eum possint iocundari Hierem. 31. Vadet ad requiem suam Israel. Isti ergo sunt tredecim passus quibus ad Deum vadit iustus, & quibus ad paradisum graditur iustus & deuotus dicens illud Ioann. 16. Relinquo mundum, & vado ad patrem. Quod de Christi ascensione & assumptione virginis vel etiam cuiuslibet sancti vel etiam de depositione vel festo potest esse thema. Vbi ostenditur quod ille abhorruit locum inficientem. Relinquo inquit mundum. Exercuit actum proficientem. Vado inquit. Obtinuit fructum reficientem. Ad patrem, inquit. Vide eam supra diuisam & prosecutam. Patet ergo quod istud verbum vado signat incessum virtualem.

D ¶Tertio dico quod signat incessum criminalem. Mali enim & criminosi semper ad malum aliquod vadunt, & de vitio ad aliud vadunt. Et ideo breuiter notandum quod isti

Vaduntad:
- Delicias & carnalitates,
- Sæuitias & crudelitates,
- Discordias & peruersitates,
- Stultitias & mobilitates.

Vadunt isti ad delicias, vt patet Ecclesiast. 2. vbi dicitur. Vadam & affluam deliciis, & fruar bonis. Item quod vadant ad sæuitias, patet Ezechiel. 21. vbi gladio limato dicitur. Accede & exacuere, & vade ad dexteram & ad sinistram.

Item quod vadant ad discordias, patet Matth. 6. vbi Petro contrarianti domino dicitur. Vade retro me satanas, scandalum mihi es. Satanas aduersarius interpretatur.

Item quod vadant ad stultitias, patet Hierem. 8. vbi dicitur. Omnes conuersi sunt ad cursum quasi equus impetu vadens in prælium. Et breuiter malus semper dicitur ire, & nunquam in eodem statu sistere vel manere, quia sicut dicitur in Psalm. de ipsis malis, Recordatus est quia caro sunt, spiritus vadens & non rediens. Patet ergo quod vado significat incessum criminalem.

¶Quarto dico quod significat defluxum temporalem. Mundus enim & temporalis prosperitas semper vadit & transit, & nunquam in eodem statu permanet siue subsistit, quia sicut dicitur Sap 5. Transierunt omnia velut vmbra E

¶Quinto dico quod significat descensum infernalem Apocalyp. 16. Bestia quam vidi, fuit, & non est, & in interitum vadit, loquitur de bestiali peccatore, qui continue vadit ad infernum. F

¶Sexto vero signat accessum supernalem, & sic istud dicitur ire quo iusti vadunt post mortem ad gloriam paradisi, quibus potest dici 1. Regum 25. Vade pacifice in domum tuam. G

¶Sed adhuc dico quod de Christo possumus dicere quod ipse multoties dicit vado, quia ipse H

Vadit ad:
- Infirmos ad ipsos medicandum,
- Socium ad ipsum visitandum,
- Cœlum ad locum præparandum,
- Dominum ad ipsum famulandum, &
- Patrem ad ipsum honorandum.

Vadit dico ad infirmos sicut medicator doctissimus. Vnde de Lazaro mortuo sanando & suscitando dicitur Ioann. 11. Lazarus amicus noster dormit vado vt à somno excitem illum.

¶Vadit ad socios sicut visitator dulcissimus. Vnde Ioan. 14. audistis quia ego dixi vobis, vado & venio ad vos. Vadit insuper ad cœlum sicut præparator altissimus. Vnde ipse dicit Apostolis Ioan. 14. Vado vobis parare locum. Vadit ad dominum & ad patrem, Ioan. 14. vado ad patrem, quia pater maior me est. Ista ergo de vado sufficiant quoad præsens, vide supra de ambulare, ire, gradi & currere, transire, & aliis vocabulis motum significantibus.

Vagus. Vagabilitas.

Nota quod ille dicitur vagus, qui sine propria vel certa mansione vndequaque vagatur. Notabo ergo quod de vagis possunt dici tria genera personarum, scilicet, A

- Sanctitate pollentes,
- Facultate carentes,
- Vanitate nutantes.

¶Sunt ergo vagi viri sancti & virtuosi, quia scilicet sancti certas habitationes non elegerunt in mundo, sed vagi per diuersas partes mundi circumiuerunt, & habitationem cœlestem tantummodo quæsierunt, similes peregrinis. Vide supra de peregrinis in suo titulo. Dicebant enim illud Hebr. 13. non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Vnde etiam de Christo dicitur Hierem. 14. quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum, quare futurus es quasi vagus. B

¶Item vagi dicuntur inopes viri & penuriosi, qui sine proprietate domorum & rerum mendicando vagantur. Et sic dicitur Esaiæ 58. Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam, &c. C

¶Item vagi dicuntur vani & defectuosi, quia scilicet viri inconstantes & mutabiles & vani mentem suam in stabilitate boni propositi non possunt figere, sed desideria sua ad mundi delectabilia deflectunt, sicut sunt ambitiosi, quorum mens per omnia mundi officia & beneficia vagatur, sicut etiam sunt inconstantes, qui nunquam in eodem proposito firmantur, sicut auari, qui terminum non ponunt in acquirendo, sed semper ad amplius accenduntur. Tales figurantur in Cain, qui interpretatur possessio, qui fuit vagus & profugus super terram, sicut dicitur Gen. 4. Vnde etiam de vana & instabili muliere dicitur Prouerbior. 5. quod vagi sunt gressus eius, & inuestigabiles. Et Prouerbior. 7. dicitur quod ipsa est garrula & vaga, quietis impatiens & non valens in vno loco consistere pedibus suis. Ideo breuiter de peccatoribus instabilibus dicitur D

Oseæ 9. Abiiciet eos Deus meus quia non audierunt eum,&c erunt vagi in nationibus,&c.Vide infra de vanitate.

Valere. Vide supra in titul.Bonitas,& infra in titul.Vtilitas.

Validus. Vide in tit. Fortis.

A **Valde** Nota quod istud aduerbium qualitatis valde semper signat excessum vel excellentiam ipsius cui adiungitur, potest igitur competere bonis & malis.Et ideo possum notare quod quilibet vir iustus & bonus debet habere istud aduerbium valde, quia in suis qualitatibus valde efficax debet esse.

¶Dico ergo quod iustus debet esse

Valde { fortis & vigorosus,
diligens & amorosus,
pauidus & timorosus,
formosus & speciosus,
subtilis & luminosus,
lætus & gaudiosus,
humilis & obsequiosus,
mirabilis & gloriosus.

B ¶Sit igitur vir iustus fortis & vigorosus Iosuæ 1. Confortare, & esto robustus valde Naum 2. Contemplare viam, conforta lumbos,robora virtutem valde.

Item sit valde feruens & amorosus.Vnde 1.Regum 19. dicitur quod Ionathas diligebat Dauid valde.

Item sit valde pauidus & timorosus. Vnde 3.Reg. 18. Abdias timebat dominum Deum Israel valde.

Item sit valde pulcher & speciosus,scilic. per honestam conuersationem. Vnde de arcu cœlesti dicitur Ecclesiast.43. Vide arcum & benedic ei,qui fecit illum. Valde enim speciosus est in splendore suo.

Item sit valde subtilis & luminosus seu industriosus Esaiæ 52. Ecce intelliget seruus meus Iacob, eleuabitur & exaltabitur, & sublimis erit valde.

Item sit valde iucundus & gaudiosus 1.Macha.4.Et facta est lætitia magna in populo valde. Item valde sit humilis & obsequiosus.Vnde Eccle.7.Humilia valde spiritum tuum,quia vindicta carnis impii ignis & vermis.

Item sit valde mirabilis & gloriosus,vt ei dicatur illud Hest. 15.Valde mirabilis es domine,& facies tua plena est gratiarum. Sic ergo patet quod valde signat virtutum excellentiam, quæ pertinet ad bonos

C ¶Sed adhuc dico quod significat excellentiam vitiorum, quæ pertinet ad malos siue iniquos.Vnde Ezec.9 Iniquitas domus Iuda & Israel nimis magna est valde, sed ita sufficit. Vide supra,&c.

A **Vallis.** Cum vallis sit locus terræ bassus & infimus, & in medio montium constitutus, possumus dicere ꝙ multipliciter sumitur in scriptura. Et sic dico quod secundum conditiones naturalis vallis, possunt quatuor valles spiritualiter denotari,quia sicut

Vallis naturaliter est locus { inferior,
fœcundior,
obscurior,
immundior.

Sic inuenio

Vallem humilem quæ est infima,
Vallem fertilem quæ est optima,
Vallem obscuram quæ est diuidua,id est,dubia,
Vallem imputam quæ est pessima.

B ¶Dico primo quod vallis inferior est status miserorum.Pauperes enim & miser vallis dicuntur, pro eo quod inferius præ cæteris deprimuntur & calcantur. Vnde Hiere. 49. Defluxit vallis tua filia delicata. Montes prælatos designant, valles vero pauperes & subditos manifestant. Nam sicut vallis est locus securior quam sit mons eo quod ventus non flat ibi, nec faciliter accidit ibi terræmotus,& sic ædificia secura ibi remanent& intacta, sic vere status subiectionis & paupertatis quanquã sit obscurior & turbulẽtior,est tamẽ in veritate solidior & securior,quia scilic.valles, i. pauperes non ita flantur ventis inanis gloriationis,& sic ita non concutiuntur impetu tentationis,& sic non incurrunt terræmotum æternæ damnationis. Tutius est ergo in valle paupertatis & subiectionis manere quam in dignitatum montibus residere. Et ratio redditur Luc.3 vbi dicitur quod omnis vallis implebitur, & omnis collis humiliabitur, scilicet interdum in hac vita & deprimetur finaliter in inferno.

¶Pone si vis quomodo vallis humanæ naturæ ante Christi aduentum carebat C

Semine foecundante,
Lumine illustrante,
Omine consolante,
Culmine subleuante.

Propter primum steriliter degebat Deuteronom. 21. Ducent eum ad vallem saxosam & asperam, quæ non seminatur. Propter secundum debiliter videbat Esa.22. Onus vallis visionis. Propter tertium seruiliter sine omine consolante viuebat Hierem. 7. Non vocabitur vallis tophet, id est, protectio, sed vallis interfectionis. Propter quartum flebiliter gemebat Esaiæ 22. Dies fletuum domini exercituum in valle. Sed procul dubio huius vallis sterilitas, cæcitas, calamitas, & infimitas fuit in aduentu Christi permutata. Nam contra istos quatuor defectus Christus impleuit vallem humanæ naturæ

Semine diuinitatis ad eius indigentiam foecundandam,
Lumine veritatis ad eius ignorantiam illustrandam,
Homine benignitatis ad eius mœstitiam seu tristitiam consolandam,
Culmine dignitatis ad eius subiacentiam subleuandam.

Iste enim esurientes impleuit bonis Lucæ 1. Vallis igitur inferior est vallis miserorum.

¶Secundo dico quod vallis foecundior est status perfectorum. Perfecti enim & eorum status scilicet religionis & ecclesiæ valles dicuntur,quia sicut in Vallibus est D

Loci infimitas,
Terræ vacuitas,
Fructus fertilitas,
Aquæ fluxibilitas.

Sic procul dubio vir perfectus vel eorum status est

Infimus per humilitatem,
Vacuus per paupertatem,
Foecundus per bonorum operum vbertatem,
Irriguus per lacrymarum fluxibilitatem.

¶Ibi enim est infimitas humilitatis Hier.2. Vide tuas vias in conualle, & scias quid feceris. Conuallis enim humilem conscientiam designat, vbi viæ nostræ sunt videndæ,& per compũctionem feruidam meditandæ. Item ibi est vacuitas tenuitatis. Status enim perfectorum bonis temporalibus est vacuus, bonis vero spiritualibus repletur. Nam sicut in valle vbi est vacuitas citius niues liquefiunt quam in monte, cum sit locus calidior quam sint montes, sic viri perfecti qui quantum ad affectum terrenis opibus sunt vacui, niues diuitiarum non solent diu seruare, sed ipsas mediante calore charitatis faciliter pauperibus destillare Michæ.1 Valles scindentur sicut cera à facie ignis, & sicut dicitur in Psal. Deus emittit fontes in conuallibus, &c. Fontes dico misericordiæ, quibus pauperes potantur, & per quorum destillationem opum foecunditas vacuatur. E

Item ibi est foecunditas totius bonitatis, Ibi enim abundant fructus bonorum operum,& flores honestæ vitæ Psalm. Valles abundabunt frumento, &c. Item ibi est fluxibilitas lacrymositatis. Fluuii enim lacrymarum in istis vallibus fluunt Psalm. Ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum in loco quem posuit. Status ergo perfectionis dicitur vallis

Lacrymarum,
Salinarum,
Syluestris,
Illustris,
Saxosa,
Nemorosa.

Vallis ergo lacrymarum dicitur, quia ibi vigent lacrymæ compunctionis Psalm. Qui emittis fontes in conuallibus. Item dicitur vallis salinarum, quia ibi acredo est asperæ correctionis 2. Paral. 25. Amasias abiit in valle salinarum, & percussit filios Seyr. Amasias est qui in valle ecclesiæ scilicet religionis corrigit & percutit insolentes. Item vallis syluestris dicitur ꝑpter solitudinem solitariæ habitationis. Vnde Gen.14. dicitur quod vallis syluestris habebat multos puteos. Item vallis illustris dicitur propter nobilitatem famosæ reputationis. Vnde de Abraham & Loth dicitur Genes. 12. quod ipsi venerunt vsque ad vallem illustrem.Item vallis saxosa dicitur propter asperitatem

ritatem laboris vexationis. Vnde de vinculo siue iugo profici-entium dicitur Deuter.21. quod duci debebat ad vallem aspe-ram & saxosam. Item vallis nemorosa dicitur propter amœni-tatem honestæ conuersationis. Vnde Num.24. Quam pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israel, vt valles nemo-rosæ, & vt horti iuxta fluuios irrigui.

F ¶ Tertio dico quod vallis obscurior est status mundano-rum. Mundani enim & ipse mundus vallis dicuntur, eo quod sicut vallis est naturaliter Locus obscurior, A cœlo remotior, Infer-no propinquior, sic vere mundus & mundanus per ignoranti-am sunt obscuri, per vitia & peccata inferno sunt propinqui, & à cœlo & cœlestibus sunt remoti. Longe enim a peccatoribus salus quia iustificationes tuas non exquisierunt. Valles sunt lo-ca secreta & loca profunda, & ideo fere solent in vallibus ha-bitare & latrones insidiando transeuntibus latitare. Sic vere charissimi vallis miseriæ huius mundi est habitatio & locus be stiarum, i. hominum immundorum, locus etiam furum rapto-rum & auarorum. Vnde de malis hominibus vallem istam in-habitantibus dicitur Num 14. quod Amalech & Chananæus, habitabant in vallibus. Et 1. Paral.14. dicitur quod Philistiim diffusi sunt in valle Raphaim. Et 2. Regum 23. Castra Philistino-rum erant posita in valle gigantum. Amalech interpretatur lā-bens sanguinem, Chananæus negociator, Philistum poculo tuens interpretatur, gigantes signant superbos. Quia procul dubio charissimi vallis huius mundi est proprie locus horum qui lambunt sanguinem deliciarum i. hominum luxuriosum, illorum qui sunt negociatores i. hominum auarorum & mun-danorum, & etiam illorum qui poculo ruūt i. hominum ebrio-sorum & gulosorum Esa.28. Væ coronæ superbiæ, ebrius Ephra-im, qui erant in vertice vallis pinguissimæ & etiam illorum qui sunt gigantes i. hominum magnorum & superborum. Omnes enim isti in valle huius mundi inhabitant, & ibi dominantur & militant. Et sic bene dico quod vallis obscurior est status mun-danorum.

G ¶ Quarto dico quod vallis immundior est status damnato-rum. Infernus enim vallis dicitur, eo quod, s. ad modum vallis fæces immunditiæ i. viles homines peccatores ibi descendunt, & eo quod ad modum vallis inferius in terræ voraginibus ha-bet situm. Ista figuratur in valle filiorum Ennon, vbi dicitur quod antiquitus dicebatur esse gehenna, eo quod semper ar-debat, & eo quod idololatræ ibidem filios comburebant, sicut supponitur Hiere.7. quia scil. in inferno semper est ignis & ver-mis, ita quod dæmones filios suos peccatores ibi comburunt & occidunt Hier.19. Non vocabitur amplius locus iste tophet, sed vallis occisionis.

A **Vanum. Vanitas.** Nota quod illud proprie dicitur vanum, quod in se habet vacui-tatem, quod in se habet instabilitatem, quod in se habet inuti-litatem, & sic verificatur illud commune dictum quod Vanum est quod non præbet plenitudinem continenti, nec fulcimentum innitenti, nec fructum laboranti. Ergo possum dicere quod vanitas semper accipitur in malo. Et sic notabo, quod in scri-ptura inuenitur

Vanitas { naturalis, temporalis, personalis, criminalis.

Prima est vanitas omnium creaturarum,
Secunda omnium bonorum terrenorum,
Tertia omnium hominum peccatorum,
Quarta omnium operum malignorum.

B ¶ Primo ergo dico quod inuenitur vanitas quæ est omnium creatorum. Omne enim illud quod creatum est, eo ipso quod creatura est, quandam naturalem habet vanitatem, qua scil. à principio natum est deficere, & in nihilum tendere. Vnde et-iam Aug. dicit quod omnia tenderent in nihilum, nisi Dei ma-nutenentia tenerentur. Vnde in Psalm dicitur. Veruntamen vniuersa vanitas omnis homo viuens, sicut enim dicitur Rom. 8. Vanitati subiecta est omnis creatura non volens. Teste Sap. Eccl.1. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Ista est ergo vani-tas naturalis, quæ est omnium creaturarum.

C ¶ Secundo dico quod est vanitas temporalis, quæ est bono-rum mundanorum. Omnia enim bona temporalia dicuntur vana, quia mentem non satiant velut inania, tum quia inniten-tem fallunt velut instabilia, tum etiam quia spem frustrantur velut mendacia & inutilia. Res enim vana dicitur quæ apparen-tiam habet non existentiam, quæ videtur fortis, & est debilis, quæ videtur durabilis, & est defectibilis, patet in vesica, quæ plena vento aliquid videtur esse firmum, quod tamen in veri-tate est vacuum & inane. Sic vere sunt mundi bona, quæ quam-uis firma & durabilia aliquamdiu videantur, tamen debilia & defectibilia comprobantur. Et ideo dicit Eccles. 1. Vidi cuncta quæ fiunt sub sole, & ecce vniuersa vanitas & afflictio spiri-tus.

D ¶ Et vere charissimi vniuersa vanitas & afflictio, quia non est dare aliqua bona mundi qui inueniantur vana, & mentis & spiritus afflictiua. Inuenitur enim in scriptura Vanitas

In diuitiis temporalibus,
In deliciis corporalibus,
In scientiis sæcularibus,
In amicitiis mundialibus,
In corporum pulchritudinibus,
In laborum mœstitudinibus,
In verborum amplitudinibus.

Dico quod est vanitas in temporalibus diuitiis. Vnde Eccles.5. Qui amat diuitias fructus non capiet ex eis, & hoc ergo vani-tas. Vbi opes sunt plurimæ, multi qui comedunt eas. Item est vanitas in corporalibus deliciis. Vnde Ecclesia.12. Adolescen-tia & voluptas vana sunt. Item est vanitas in sæcularibus scien-tiis. Vnde Ecclesiastic.2. Sapientia perseuerabit mecum. Sequi-tur. Et vidi in omnibus esse vanitatem Hierem.4. Doctrina va-nitatis illorum lignum est.

Item est vanitas in mundialibus blanditiis seu amicitiis Psa. Veruntamen filii hominū mendaces. Itē est vanitas in corporū pulchritudine Prouer.31 Fallax gratia, & vana pulchritudo. Item est vanitas in laborum sollicitudine Eccles.2. Alius labo-rat in sapientia & doctrina & sollicitudine, & homini ocioso quæsita dimittet, in hoc ergo vanitas, & magnum malum.

Item est vanitas in verborum amplitudine. Vnde Psal. Quo-rum os locutum est vanitatem, dextera eorum, dextera iniqui-tatis. Ista ergo sunt septem genera vanitatum quæ in bonis tē-poralibus inueniuntur, propter quæ tanquam vana & super-flua à prudentibus contemnuntur sicut de Dauid legimus, qui dicebat in Psalm. Auerte oculos meos ne videant vanitatem, &c. Et sic ergo dico quod est quædam vanitas temporalis, quæ est mundanorum.

E ¶ Tertio dico quod est quædam vanitas personalis, quæ est hominum peccatorum. Peccatores enim dicuntur vani, quia s. vitiorum vanitatis sunt pleni & repleti, & rebus vanis & tempo-ralibus sunt innixi. Isti enim non habent nec stabilitatem nec vtilitatem, sed in omnibus habent vanitatem Sap.13. Vani sunt omnes homines qui non habent scientiam Dei. Res enim va-na dicitur quæ fulcimento & fundamento priuatur quæ in pē-dulo constituitur, quæ nulla stabilitate firmatur, sicut est ven-tus, nubes, lampas, quæ non sunt res firmæ, sed vacuæ, & ideo non stant, sed potius vndequaque discurrunt, & nunc ad vnam partem, & nunc ad aliam se deflectunt. Talis igitur peccator est cui deficit gratiæ fundamentū. Talis enim est sicut res quæ est in pendulo, quia cunctis motibus tribulationum subiacet, & firmitate constantiæ caret. Vnde Psal. Homo vanitati simi-lis factus est, dies eius sicut vmbra prætereunt. Peccator enim proprie vmbra dicitur, eo quod more vmbræ vanus non soli-dus inuenitur, sicut in hypocritis, vanigloriosis, iactantibus & superbis, sed de ipsis vide supra in suis titulis.

F ¶ Ergo possum notare quod peccator multipliciter est va-nus, scilicet,

Vanus in { sensu & cognitione, corde & affectione, verbo & locutione, mente & cogitatione, manu & operatione, habitu & conuersatione, superbia & præsumptione.

Dico quod peccator vanus est in sensu & cognitione Ephe. 4. Gens ambulans in vanitate sensus sui. & Ezech.13. Vident vana & diuinant mendacia. Item est vanus in corde & affectione, er-go appetit res inutiles & vanas Psal. Filii hominum vsquequo graui corde? ad quid diligitis vanitatem, & quæritis mendaci-um? Item est vanus in verbo & locutione Ps. Vana locuti sunt v-nusquisque ad proximum suum, &c. Et iterum. Inquirebant mala, locuti sunt vanitates.

Item vanus est in mente & cogitatione Ps. Dominus scit co-gitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Item vanus est in manuum operatione Vnde Hier.51. Vana sunt opera, & risu di-gna.

Item vanus est in habitu & conuersatione 1. Pet.1. Redempti estis de vana conuersatione. Item vanus est in vana superbia & præsumptione. Vnde Iob 5. Vir vanus in superbia erigitur, & tā-quam pullum onagri se liberum natum putat. Ista est ergo va-nitas

G nitas personalis, quæ est hominum peccatorum. ¶ Quarto dico quod est vanitas criminalis, quæ est operum malignorum. Mala enim opera dicuntur vana, eo quod finali retributione frustrantur, eo quod à malis hominibus in vanum exequuntur Hier. 10. Vanum est opus, & risu dignum. Potissime autem opera superbiæ dicuntur vana seu vanitas, quia sci. illa quæ fiunt ad superbiam, pōpam seu gloriam sæculi non habent aliquam iustam causam, nec merentur aliquem bonū fructum. Et ideo illi cōmendantur in Ps. Qui non acceperunt in vano animam suam nec iurauerunt in dolo proximo suo. Sic igitur patet ꝙ quatuor sunt genera vanitatum. Veruntamen ad vanitatem potest referri materia de instabilitate & leuitate, & aliæ similes.

A Varius. Varietas.

Cum varietas nihil aliud est quā rerum & maxime colorū diuersitas & contrarietas, possumus notare ꝙ in bono sumitur & in malo. Vnde nota quod in scriptura inuenitur

Varietas { Commendabilis, Euitabilis, Detestabilis.

Prima est varietas honestæ apparentiæ,
Secunda est mentalis inconstantiæ,
Tertia est fallacis fraudulentiæ.

B ¶ Prima est varietas hominum perfectorum, qui sci. varietatem habent honestatis, similes pantheræ, quod est animal pulchrum variis coloribus picturatum. Quia, sc. in pelle, i. in conuersatione iustorum debent esse varii colores, & variæ virtutes lucere. Exemplo iridis, in qua omnium colorum varietas relucet. Quod bene figuratur Exod. 26. Vbi præcipitur quod in tabernaculo fiat velum quatuor colorib. compositum, & pulchra varietate textum, quia sc. viri iusti qui tabernaculi ecclesiæ sunt ornamentum & velum, quatuor virtutibus cardinalibus spiritualibus componūtur, & per honestatem morum, virtutum honestatibus distinguuntur Ps. Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate. De palatio regis Assueri etiam dicitur Hester. 1. quod ipsum mira varietate pictura decorabat. Ista est ergo varietas hominum perfectorum.

C ¶ Secundo dico quod est varietas hominum infirmorum. Viri enim infirmi & imbecilles leues & inconstantes varii dicuntur in eo quod in nullo proposito bono perseuerāt, sed de vno ad aliud variantur, similes hyænæ, quæ mutat & variat sexum. Similes etiam istis marinis conchylib. quæ secundū varia tempora variantur, ita quod in vno tempore plena, & in alio vacua inueniuntur. Similes etiam sunt mari, cuius colores variantur & fluxus. Similes insuper sunt & lunæ, cuius figura variatur & status. Et breuiter isti in eodem statu non perseuerant nec subsistunt sed variantur continue & transeunt, & de conditione ad conditionem, de affectu ad affectionem, de verbo ad verbum, de desiderio ad desiderium seflectunt. Vnde ad Titum 3. Eramus & nos aliquando insipientes & increduli, errantes, seruientes desideriis & voluptatibus variis. Ista est ergo varietas hominum lasciuorum.

D ¶ Tertio dico quod est varietas hominum dolosorum. Fallaces enim fraudulenti & dolosi sciunt variare & mores & verba, si possint decipere innocentes. Varii enim inueniuntur adulatores, quia vnum dicunt ante, & aliud retro. Falsi amici, quia vnū fingunt in verbo, & aliud habent in animo. Hypocritæ, quia vnum mōstrant in apparentia, & aliud celant in cōscientia. Isti ergo sunt similes pardo, quod est animal variis coloribus distinctum. Similes lupis æthiopiæ, de quibus dicit Isidor. quod ita varii sunt quod nullus color eis deficit. Sic vere charissimi tales mira varietate pinguntur, & in suis conditionibus & moribus esse duplices & varii dignoscuntur. De istis dicitur Hier. 13. Si mutare potest æthiops pellem suam, & pardus varietates suas, sic & vos poteritis bonum facere, cum didiceritis malum. Sic ergo patet quomodo varietas potest tripliciter sumi. Vide supra de Mutare & de Colore, &c.

A Vas. Vasa

Nota quod per vasa in scriptura intelliguntur homines Vnde Apost. Romano. 9. distinguit duo genera vasorum, bonorum, scilicet & malorum. Dicit enim quod figulus de eadem massa facit diuersa vasa, aliud quidem in contumeliam aliud vero in honorem. Quia s. Deus de eadem massa scilic. de nihilo, diuersos homines creat, quorum alii contumeliose damnantur, alii honorifice saluantur. Notabo igitur quod in scriptura inueniuntur Vasa

Fragilissima,
Nobilissima,
Vtilissima,
Vilissima,
Clarissima,
Turpissima.

Prima sunt vasa mortalis conceptionis,
Secunda sunt mentalis affectionis,
Tertia sunt moralis perfectionis,
Quarta sunt lethalis infectionis,
Quinta sunt vitalis saluationis,
Sexta sunt finalis damnationis.

B ¶ Dico ergo quod sunt quædam vasa mortalis corpulentiæ, & ista sunt vasa corporum nostrorum, quæ proprie possunt dici vasa lutea, quæ sci. sicut vasa quæ de luto componuntur, cito franguntur, & nunquam postea reparantur, sic pariformiter corpora nostra naturaliter sunt materialiter confecta Iob 10. Memento quod sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me. Quæ cum per mortem fracta fuerint, non possunt amplius esse reparata naturaliter Hier. 18. Ecce figulus faciebat manibus suis vas super rotam, & dissipatum est vas quod ipse faciebat manibus suis de luto. Istud est vas quod per contritionem fricatur & per confessionem lauatur, & per satisfactionem frāgitur & cassatur, & sic secundum Apo. 1. Thes. 4. Sciat vnusquisque vas suum possidere in sanctificatione & honore.

C ¶ Item sunt quædam vasa mentalis conscientiæ. Conscientiæ enim sunt vasa illa in quibus debemus diuinæ gratiæ balsamum recondere, & ad vsum bonorum operum reseruare, exemplo apothecarii, qui in vasis vnguenta & electuaria colligit, & pro medicinæ vsibus in posterum custodit. Figurata in lapientibus virginibus, quæ accipientes oleum in vasis suis, ad spōsi nuptias sunt receptæ Mat. 25. & Hier. 40. Colligite vindemiam & messem, & oleum recondite in vasis vestris.

¶ Vbi ostenditur quod in vase conscientiæ debet quilibet colligere

Sanguinis poculum, (Vindemiam,)
Corporis ferculum, (Messem,)
Gratiæ riuulum, (Oleum.)

Quod tamen est contra multos qui in vase conscientiæ non reponunt preciosum liquorem, sed potius vitiosum fœtorem. Figurati in illa muliere diabolica Apoc. 17. quæ habebat vas plenum abominationibus fornicationis suæ. Mulier enim meretrix est anima peccatrix, quæ pro certo vas conscientiæ abominatione plenum habet, & in ipso fæces vitiorum continet atque tenet Esaiæ 65. Comedunt carnem suillam, & ius prophanum in vasis eorum. Ista ergo sunt mentalis conscientiæ, quia sicut dicitur Eccles. 21. Cor fatui quasi vas confractum omnem sapientiam non tenebit.

D ¶ Item sunt vasa moralis continentiæ, & ista vasa nihil aliud sunt quam viri iusti, qui sunt diuinæ gratiæ contentiui. Ista sunt illa vasa de quibus dicitur Prou. 20. Aurum & multitudo gemmarum & vas preciosum labia sapientiæ, sed de hoc dicetur infra latius.

E ¶ Item sunt vasa lethalis iniustitiæ, & ista nihil aliud sunt quam viri impii & iniqui, qui in scriptura dicuntur vasa, eo ꝙ sunt omnium criminum contentiui. Vnde in persona peccatoris dicit Ps. Factus sum tanquam vas perditum, quoniam audiui vituperationem, &c. De diabolo dicitur etiam ꝙ ipse parauit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit. Vasa n. mortis dicuntur eo ꝙ morte culpæ interficiuntur, & morti pœnæ æternæ reseruantur In scriptura enim omne instrumentum vas dicebatur. Vnde etiam gladii interfectionis vasa dicebantur. vn de Ezec. 9. Vnusquisque vas interfectionis habet in manu sua, & signat peccatores, qui vasa interfectionis dicuntur, vel quia aliquos spiritualiter vel temporaliter interficiunt, vel quia à dæmonibus finaliter occiduntur, quando s. de istis implebitur illud ꝙ in Ps. de eis dicitur, Reges eos in virga ferrea, & tāquam vas figuli confringes eos.

F ¶ Item sunt vasa vitalis eminentiæ, & ista vasa sunt beati qui munus gloriæ continent in seipsis. Vnde 2. ad Tim. 2. Si quis emundauerit se à peccato, erit vas in honorem sanctificatum a domino vtile Eccl. 43. Vas castrorum in excelsis in firmamento cœli resplendens.

G ¶ Item sunt vasa finalis pestilentiæ, & sic per vasa intelliguntur damnati, qui dicuntur vasa iræ. Vnde Hier. 50. Aperuit dominus thesaurum suum, & protulit vasa iræ suæ. Quia sicut dicitur Hier. 48. Dominus contriuit Moab i. peccatorem, sicut vas inutile.

H ¶ His præmissis dicamus generaliter ꝙ per vasa in bono significato intelliguntur boni viri & iusti quos sci. dominus per tribulationes fabricat, per tentationes probat, per gratiam & virtutes exornat, & per gloriæ dationem in thesauro suo custodit & seruat. Isti enim sunt vasa

Aurea,

Aurea,
Argentea,
Lignea,
Fictilia.

Isti enim sunt

Qui per { Patientiam fulgent tanquam aurei,
Eloquentiam resonant tanquam argentei,
Parcitatem sicci sunt sicut lignei,
Humilitatem ponderosi sicut terrei.

Et ideo breuiter Apostol.2.ad Tim.2.dicit quod in magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed etiam lignea & fictilia. Ac si diceret in domo diuersa vasorum sunt genera differentium, omnia tamen sunt vtilia & ad domum necessaria. Sic in domo Dei quæ est ecclesia, diuersa sunt genera differentium hominũ in virtutibus qa vnicuique data est gratia secundum mensuram donationis Christi, & non omnis caro eadem est caro, sed alia est caro volucrum, alia bestiarum 2.Cor.15. Veruntamen omnes necessarii sunt ad vnum vel ad aliud opus. Sic enim ipsa bonitas Dei de ipsis malis bona elicere, & eorum mala opera ad vtilitatem bonorum ordinare. vnde dicit Ber. quod in domo magna, sunt vasa aurea & fictilia, tamen vtraque sunt necessaria. Et ideo breuiter de viro iusto dicitur Eccles.50. Ipse est quasi vas aurei solidum, ornatum omni lapide precioso. Vbi aduerte quod sicut vasa quædam solent habere

Vacuitatem vt possint tenere, (Vas,)
Nobilitatem vt possint habere, (Aurei,)
Soliditatem vt possint manere, (Solidum.

Sic viri iusti dicuntur vasa, quia in ipsis est

Aptitudo continentis tenoris, (Vas,)
Sanctitudo mirabilis valoris, (Auri,)
Fortitudo durabilis vigoris, (Solidum,)
Pulchritudo amabilis decoris, (Ornatum.)

I ¶ Dico primo quod dicitur vas propter aptitudinem magni tenoris, quia sicut vas sui natura est naturæ contentiuæ, & hoc quia est profundum & concauum, & ideo quicquid recipit, cõtinet & custodit, sic vere iustus cum sit per humilitatem concauus & profundus, & virtutes quas acquirendo recipit, perseuerando retinet, & continue secum habet recte vasi comparatur. Quod bene figuratur Exo.19. vbi dicitur. Sume vas vnum & pone ibi manna, vt custodiatur in futuras retro generationes. Manna enim quod erat cibus dulcissimus, dulcedinem gratiæ signat, quæ pro certo in vase, id est, in viro iusto per longas generationes custoditur & seruatur. Quod est contra multos qui sicut vasa fracta, non integra, quia scilicet res subtiles non possunt tenere, res vero grossas & palpabiles solent optime tenere, sicut patet de dolio fracto, quod bene tenet plumã vel terram, vinum autem & oleum non tenet. Sic vere charissimi multi sunt qui per peccatum sunt fracti, & à statu innocentiæ dissipati, & isti proculdubio liquores preciosos diuinæ gratiæ & sapientiæ non retinent, sed grossa & inutilia, scilicet bona temporalia, peccata & inutilia verba optime continent, conseruant atque retinent, sicut enim dicitur Ecclesia.21. Cor fatui quasi vas confractum omnem sapientiam non tenebit. Istud optime apparet de illis qui illud bonum quod dicit prædicator, non tenent, sed bene dicunt, sic prædicauit, & prædicat, & non plus, si quis vere minus benedictum dixerit, statim memoriæ commendant. Sed non sic iusti, quia isti sunt vasa bonorum contentiua, malorum vero & inutilium emissiua similes vasi quod fit ex hædera, quod ad probandum vina (sicut dicit Plinius) mirabilem habet virtutem, si vinum lymphatum infunditur, in vase vinum retinetur, & aqua effunditur, quia procul dubio quando iustis offeruntur duo, scilicet, vinum & aqua, hoc est dictũ, bona & mala, spiritualia & temporalia, virtutes, & vitia, proculdubio ipsi bonum retinent & malum dimittunt. Exemplo bonarum virginum, quæ acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus Matthæi vigesimo quinto. Sed pro certo econuerso mali sunt sicut vasa papyrea, quæ in vino & aqua impleta simul solent aquam attrahere & bibere, vinum vero dimittere, quia scilicet isti citius bibunt aquam, quam vinum, id est, melius continent mala quam bona, temporalia quam æterna Apocalyp.17. Habebat in manu sua vas abominatione plenum. De bonis ergo vasis, id est, de viris iustis dicitur Ecclesiast.34. Sol in conspectu annunciãns in exitu, vas admirabile opus excelsi. Quia pro certo mirabile est videre quomodo excelsus operatus est ista vasa, patet de beato Paulo, qui mirabiliter fuit conuersus. Ideo de eo dicit Christus Actorum 9. Vas electionis est iste mihi, vt portet nomen meum coram regibus & principibus & filiis Israel. Pater in beata virgine, cuius pro certo conceptus & ortus conuictus & decessus fuerunt mirabiles. Ista enim similis vasi ioculatoris. Ioculatores enim aliquando minimo vase videntur ponere res maximæ quantitatis, quia scilicet in vase sui vteri preciosi Deus pater posuit filium suum, cuius tanta est quantitas quod cœli & terra capere non valebant. Vnde dicitur. Quia quem cœli capere non poterant tuo gremio contulisti. Istud est vas mundissimum, in quo Deus pater posuit reliquias omnes Paradisi, de quo Prouerbior. 25. Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum. Vbi describitur ipsa vt

Prauitatis purgata fæcibus. Aufer rubiginem, supple originalis vel actualis peccati.
Castitatis dotata floribus. De argento, quod ratione cãdoris castitatem designat,
Sanctitatis ornata moribus. Vas purissimum s. per omnimodam sanctitatem.

Patet ergo quod iusti vasa sunt propter aptitudinem magni tenoris.

¶ Secundo dico quod iusti dicuntur vasa propter sanctitudinem magni valoris. Auri inquit. Magnates enim non dignantur habere vasa in domibus suis nisi magni pretii & valoris. Exemplo de Assuero magno rege, in cuius conuiuio omnes sui bibebant in vasis aureis, sicut dicitur Hester 1. Sic vere nos qui sumus vasa spiritus sancti, debemus esse valentes, & preciosi, & cunctis motibus virtuosi, quod ostenditur cum dicitur Auri. K
Nam vasa aurea sunt maioris valoris quam alia, signantia viros iustos, quorum valori non potest aliquid comparari, iuxta illud Esaiæ 13. Preciosior est vir auro, & homo mundo obryso. Quare autem iustus dicatur aurum vel aureus, vide supra de auro, quia proculdubio heu pauca sunt hodie vasa aurea in ecclesia sancta Dei. Verificatum enim videtur 2. Paral. 36. quod Nabuchodonosor vniuersa vasa domus domini tam maiora quam minora transtulit in Babylonem. Et 4. Reg. 24. dicitur. Concidit vniuersa vasa aurea quæ inuenit in domo domini. Quia pro certo hodie Nabuchodonosor diabolus vasa argentea, id est, viros iustos & sanctos de domo Dei, quæ est ecclesia, transtulit & amouit, ipsosque destruxit & occidit & contregit, & in Babylonem, id est, in confusionem peccati portauit. Et ideo breuiter ibi modo non sunt vasa aurea, sed potius

Ænea,
Lutea,
Lignea,
Saxea,
Papyrea.

¶ Vasa enim ænea quæ faciliter sonant, signant viros discordes & litigiosos, qui pro certo sunt hodie in ecclesia in magna quantitate 2. Reg.8. Tulit Dauid æs multum, de quo fecit Salomon vasa ænea.

¶ Item lutea & terrea signant mundos & luxuriosos, & illi sunt vasa de quibus dicitur 2. Regum 17. quod Berzellai Galaadites ministrauit Dauid vasa fictilia Ozeæ 8. Deuoratus est Israel, nunc factus est in nationibus quasi vas immundum. Sic sunt religiosi, quia volunt habere de omnibus decimas, scilicet de mulieribus. Et hoc apparet, quia tota ecclesia Dei est deturpata. De isto paruo vitio non oportet probare, quia satis videmus ad oculum.

¶ Item vasa lignea signant viros leues & criminosos. Lignum enim leue faciliter supernatat in aqua. Isti enim sunt illa vasa de quibus Leuit. 15. dicitur q vas ad tactum fluxus feminis fiebat immundum, q si inter se terreum erat, debebat frangi, sed si ligneum erat debebat aqua lauari. Quia p certo tales leues, & insolentes qui terrei sunt & lignei, i. fragiles & infirmi, si semine carnalis voluptatis inficiunt, debentur correctionib. frãgi, & aqua confessionis lauari. ¶ Item vasa saxea signant diuites crudeles & maritiosos, de quibus dicitur Exod.7. q cruor erat in Ægypto tam in vasis ligneis quã saxeis. ¶ Item vasa papyrea signant viros inanes, hypocritas, & superstitiosos, qui s. ad modum papyri, quæ est quædam species iunci, sunt in intentione vani & in conuersatione virides & honesti, de quibus Esa.18. Væ terræ cymbalo alarum quæ est trans flumen æthiopiæ, quæ mittit per mare legatos suos & in vasis papyri super aquas. Non sic iusti, non sic charissimi, quia isti sunt aurei. Et sic dico q isti dicuntur vasa propter sanctitudinem grandis valoris Auri.

¶ Tertio dico quod isti sunt vasa propter fortitudinem magni vigoris. Solidum inquit. Vas enim solidum & firmum melius valet, q sc. nec faciliter frangitur, nec faciliter liquescit, & inde est quod vasa quæ faciliter franguntur & vasa stannea quæ faciliter igne liquescunt, parum a diuitibus reputantur. Sic vere charissimi ad hoc quod nos sumus vasa domini preciosa, ne- L

esse est quod per constantiam simus solidi, & per patientiam valde firmi. Deus enim illos non approbat, qui per impatientiam cito franguntur, & per mala desideria resoluuntur. Solidum inquit. vt sic de nobis dicatur illud Iob 37. Nunquid cum eo fabricatus es cœlos, qui solidissimi quasi ære fusi sunt. Quod tamen est hodie contra multos, qui pro certo per inconstantiam non sunt solidi, sed per impatientiam & per inconstantiam valde vani Hier. 51. Reddidit me quasi vas inane, absorbuit me quasi draco. Vnde etiam plangit hodie scriptura Thren. 4. Filii Sion & inclyti eius quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli. Et quasi hodie omnes sunt testei & non ærei, debiles & non stabiles, fluidi & non solidi, cadentes & non constantes. Non sic charissimi, sed simus vas solidum Ezec. 19. Egressæ sunt de eo virgæ solidæ, &c. Habeamus ergo similitudinem firmi valoris.

M ¶ Quarto dico quod debent habere pulchritudinem magni decoris, quod ostenditur cum dicitur. Ornatum omni lapide precioso. Preciosi lapides virtutes & bonos mores designant, quibus qui ornantur, pulchri & honesti & in anima & in corpore reputantur, vnde illud prædictum Prouer. 20. Aurum & gemmarum multitudo, & vas preciosum, labia scientiæ. Vnde de ista pulchritudine honestatis potest dici illud Nu 4. Cuncta vasa altaris operientur velamine hyacinthino. Ita ꝙ cuilibet tali potest dici illud Ezech. 28. Omnis lapis preciosus operimentum tuum. Hic potes dilatare si vis quomodo diuersi lapides significant diuersas virtutes, quæ vasorum spiritualium sunt fulgidum & placitum ornamentum. Sed de hoc vide supra de lapidibus in suo titulo. Sic ergo patet quomodo viri sancti & iusti debent habere quatuor, scil.

Pulchritudinem vt placeant,
Fortitudinem vt permaneant,
Sanctitudinem vt præualeant,
Aptitudinem vt obtineant.

Et sic bene dictum est. Quasi vas auri solidum ornatum omni lapide precioso. Sufficiat ergo de vase. Vide de vasis in speciali sicut de calice & de arca & similibus Et nota sicut audiuisti, ꝙ quatuor sunt genera vasorum, fortia, vacua & sana, &c. Et nota ꝙ signum est quod vas sit plenum, quando tactum non sonat, quando igni appositum non frangitur, quando sæpe fluit, quando amplius non recipit, quando non ponderat, & expone, &c.

A Vastitas. Vastus. Vastator.

Nota quod vastitas idem est ꝙ vacuitas. Vnde res dicitur esse vasta, quæ est omnibus bonis vacuata. Et sic vastare nihil aliud est quam aliquam rem siue locum bonis omnibus vacuare. Notare ergo possumus secūdum quod generaliter sunt tria genera bonorum s. spiritualia, temporalia, & æterna, secundum hoc sunt tria genera vastitatum, videlicet,

Vastitas { Interior, Exterior, Posterior.

Prima est vastitas peccatorum, qui vastantur bonis spiritualibus. Secunda est vastitas egenorum, qui vastantur bonis temporalibus. Tertia est vastitas damnatorum, qui vastantur bonis æternalibus.

B ¶ Dico igitur primo quod est quædam vastitas interior spiritualis, & ista est illa qua corda humana bonis spiritualibus vastantur, & qua per peccatum & diabolicam tentationem gratiis & virtutibus denudantur. Sicut enim videmus quando aduersarii possunt murum castri frangere, statim solent ingredi & bona omnia deuastare, sic vere diabolus statim quando potest murum ciuitatis in voluntate animæ dirumpere, malum sensum immittendo, solet totum vastare, & destruere, virtutes & gratias dissipando. Vnde de Philisteis dicitur 2. Paralip. 21. quod ipsi descenderunt in terram Iudam, & vastauerunt eam, & diripuerunt cunctam substantiam domus regis. Philistiim enim sunt dæmones, qui in terram Iudam, id est, in ecclesiam ascendunt (quia Iuda interpretatur confitens, eo quod ibi fit cōfessio nominis Iesu Christi) ipsamque vastant virtutibus & cōcidunt, & quicquid inueniunt in domo regis, i. in ecclesia, dirumpunt & vastant, & vacuam reddunt eam. Vnde de anima peccatrice potest dici illud Hier 6. Iniquitas & vastitas audietur in ea, infirmitas & plaga. Ista enim quatuor habent se per ordinem, quando anima peccat, sc. iniquitas delinquendo, vastitas virtutes perdendo, infirmitas fragilitatem incurrendo, plaga de qua mors infernalis sequitur nisi per pœnitentiæ medicamina succurratur. Ista est ergo vastitas interior & spiritualis. ¶ Secundo dico, quod est vastitas exterior & temporalis, & C ista est illa qua tyranni, & raptores vastant, & diripiunt bona pauperum, similes locustis, quæ aliquando in aliquibus regionibus ita abundant, quod segetes & omne viride vastant. Figurati in illis locustis quæ Ægyptum vastauerunt, & eorum fructus & segetes vorauerunt, sicut dicitur Exod. 10. quia scil. isti rosores, vsurarii & vastatores, balliui, officiales, & raptores abundant in tantum modernis temporibus in hoc mundo, quod omnia subditorum bona ab eis deuastantur, & per tribulationem variam deuorantur. Isti figurantur in Madianitis, de quibus dicitur Iudicum 6. quod ipsi & reges eorum venerunt super terram Israel instar locustarum vniuersa deuastantes. Vnde Iudicum 9. Habitatores Sichem egressi sunt in agrum vastantes vineas. Sed quid, pro certo de istis vastatoribus verificatur multoties illud Hier. 30. Vbi dicitur populo. Propterea omnes qui comedunt te, deuorabuntur & omnes hostes tui in captiuitate ducentur, & vastantes te vastabuntur. Quia procul dubio plerunque accidit, quod illi qui sunt aliorum deuoratores scil. vsurarii & balliui, tandem a suis maioribus deuorantur, & exemplo piscium qui minores se molestauerunt, tandem à suis maioribus molestantur Michæ. 5. Nunc vastaberis filia latronis. Est ergo vastitas exterior & temporalis.

¶ Tertio dico, ꝙ est vastitas posterior & æternalis, & ista est D vastitas qua miser dānatus vastatur quando bonis fortuitis, & gratuitis spoliatur, & in tortorū manib. dimittitur vt torqueatur, & sine fine vastetur. Vnde de vastatione hominum superborum dicitur Zachar. 11. Vlula abies quoniam cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt. Ista est ergo triplex species vastitatis quando accipitur in malo.

¶ In bono vero accipitur quando Deus per se, & prædicato- E res suos vastat, & dissipat terram diaboli, scil. peccatores, bellum scil. prædicationes inferendo, & ignem sancti spiritus immittendo, & possessiones suorum cordium segetibus, hoc est dictum, vitiis, & criminibus extirpando. Et de hoc potest intelligi illud 2. Regum 11. Misit Dauid Ioab & seruos suos qui erant cum eo, & vastauerunt filios Amon. Dauid enim qui Deum patrem signat qui Ioab, id est, Christum, & seruos eius, id est, prædicatores & sanctos misit, filios Amon, id est, dæmones deuastauit 1. Re. 14. Irruamus super Philisteos nocte, & vastemus eos, &c. Et sic de vastitate sufficit.

Vbera.

Cum vbera sint illa membra in quibus lac pcreatur, à quo pueri lactantur, & nutriuntur, notare A possumus, quod sunt duo genera vberum s. diuina, et humana. Tria enim Deus habet vbera, videlicet,

Vber vnū quo lactat homines { pœnitentes, triumphantes, ignorantes.

Sicut enim videmus quod animalia generaliter pariunt tot fœtus, quot vbera habent, sic pro certo Deus, qui est mater nostra, secundum quod habet varios foetus, secundum hoc habet varia vbera pro eis lactandis, et nutriendis. Habet enim

Aliquos filios qui indigent { miseratione, eruditione, consolatione.

¶ Primi sunt poenitentes, qui lactant vbere miserationis. B Vnde ipsis poenitentibus dicitur Esa. 32. Accingite lumbos vestros, semper vbera plangite. Sicut enim videmus quod canicula nescit denegare vbera sua catulis suis adhuc coecis. (Vnde ipsi etiam quanquam coeci quodam instinctu naturali sciunt vbera petere, et se ad sugendum lactis dulcedinem applicare) sic vere Deus vbera misericordiæ suæ nulli denegat, quamuis ꝓ peccatū fuerit excœcatus. Solem enim suum facit oriri super bonos, et malos, sicut dicitur Matth. 5. Et ideo nos quanquam simus coeci et peccatores debemus vbera diuinæ misericordiæ cognoscere, et ad obtinenda Dei beneficia nos disponere, et sursum ad ipsum per deuotionem et conuersionem mentaliter nos erigere et leuare, dicentes illud Can. 1. Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguētis optimis. primi ergo filii Dei sunt qui lactantur vbere miserationis.

¶ Secundi sunt filii ignorantes qui lactantur vbere eruditio- C nis. Deus enim habet duo vbera sacræ scripturæ, sc. vetus et nouum testamentum, quibus pueri, id est simplices lacte doctrinæ potantur, quibus in fide et moribus imbuūtur Iohe. 2. Congregantes paruulos et sugentes vbera.

¶ Tertii filii sunt indigentes, qui lactantur vbere consolati- D onis. Deus n. habet vbera æternæ retributionis et affluentiæ, quibus lactat et satiat tribulatos. Sicut n. paruulus quanquam doleat

doleat & plangat, statim tamen quando ad vbera venit, consolatur, à ploratu quiescit, & pristinum dolorẽ obliuiscitur, sic miseri, pauperes & tribulati quando veniunt ad ista verba, perfectè consolantur, & in omnib. bonis delectantur Esa. 11. delectabitur infans ab vbere. Vnde etiã Deus dicit illud Cant. 1. Dilectus meus mihi inter vbera mea commorabitur, vnde Esa. 66. Gaudete vniuersi cum Hierusalem, qui lugebatis super eam, vt sugatis & repleamini ab vberibus consolationis eius. Ista igitur sunt vbera
B diuina. ¶ Sed adhuc dico, quod sunt vbera humana, & sic dico, quod inueniuntur

Vbera { Clementiæ & pietatis,
Scientiæ & claritatis,
Opulentiæ & prosperitatis,
Immunditiæ & carnalitatis. }

¶Sunt dico vbera clementiæ & pietatis, & ista sunt illa quæ debent habere diuites pro pauperib. nutriendis. Vnde de ipsis pauperibus debent dicere illud Esa. 66. Ad vbera portabimini, & su-
F per genua blandientur vobis. ¶Sunt etiam vbera charitatis & scientiæ, & ista vbera nihil aliud sunt quam labia prædicatorum, à quibus lac doctrinæ sugitur & hauritur Cant. 7. Duo vbera tua sicut duo hinnuli gemellæ capreæ. Et tamen de multis dicitur Ose. 9. Da eis domine, quid dabis eis? vuluam sine liberis, & vbe-
G ra arentia. ¶ Item sunt vbera prosperitatis & mundanæ opulentiæ, & ista sunt vbera quibus diabolus lactat malos, & de quibus Iob dicit plangendo. Quare non in vulua mortuus sum egressus de vtero statim perii? quare exceptus genibus? cur lactatus vbe-
H ribus? Iob 3. ¶Sunt nihilominus vbera carnalitatis & immunditiæ seu luxuriæ, & sic loquitur mulier mala fatuo iuueni Prou. 7. Veni inebriemur vberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illucescat dies. Vide supra de Lacte, vbi satis inuenies, & sufficit ad præsens.

A **Vbi.** Nota quod vbi aliquando sumitur interrogatiue, & aliquando positiue. Vel aliter, vbi significat per modum positionis, & sic potest esse aduerbium interrogandi, sicut Ioan. 8. Vbi sunt qui te accusabant? Aliquando sumitur per modum inhæsionis, & sic est aduerbium loci, sicut quando dicitur Matt. 6. Vbi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum. Dicamus ergo quod istud vocabulum interrogatiue sumptum, signat quæstionem, & per consequens dubitationem, cum quomodo non fiat nisi de dubiis. Possum igitur generaliter dicere, quod per vbi intelligitur dubietas humanę conditionis. Sicut enim quandoq; est quæstio dubitatiua de tempore, sic est quandoque quæstio dubitatiua de
B loco. ¶ Sed dicamus melius, quod vbi significat dubitationis incertitudinem, & sic significat quæstionem & dubietatem status & conditionis humanæ. Circa quod notandum, quod status noster est dubius & incertus in multis, & maxime

De Dei benignitate,
De status securitate,
De morum stabilitate,
De mortis propinquitate,
De status post mortem varietate.

C ¶Primo quidem sumus incerti de Dei benignitate, quia nescit homo vtrum amore vel odio dignus sit, sicut dicitur Ecclesia. 9. Quamuis enim homo sciat se à Deo dilectum, nescit tamen si sua gratia apud eum perseuerabit, quia, scilicet, sua occulta & æterna prædestinatio aliquando peccatores facit iustos, aliquando iustos patitur fieri peccatores. Sicut enim secundum Isidorum est quoddam genus adamantis in Æthiopia cuius vnus angulus attrahit ferrum, alius depellit ipsum, ita quod iste lapis secundum diuersos angulos simul & semel attrahit ferrum & fugat, sic vere Deus per suam occultam prouidentiam vnum attrahit, conuertit & saluat, quia cuius vult miseretur Deus, & quem vult indurat, id est, indurari permittit Rom. 9. Alios etiam attrahit per prosperitatem, alios repellit per aduersitatem. Et ideo de Christi gratia, acceptione & beneuolentia possumus dicerę & dubitare per vbi, dicentes illud Psal. Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquæ domine? Et potissime illi qui in tribulatione temporali sunt & æternali, possunt dicere illud 4. Regum 2. Vbi est Deus Heliæ? Et nos pro certo possumus respondere illud Psa. Deus autem noster omnia quæcunque voluit, fecit. Sumus ergo incerti de Dei benignitate.

D ¶ Secundo dico quod sumus incerti de status securitate. Quãdiu enim sumus in hac vita, nos sumus sicut arbor in flore, quæ faciliter incurrit periculũ, & faciliter à frigore vel calore, à consecutione fructuũ impeditur. Sic verè homo nihil potest habere securitatis in hoc mundo, quia semper est in periculo, quod per mentalẽ tentionẽ vel per corporis infirmitatem & vexationẽ vel per rerũ exteriorẽ aduersitatẽ & tribulationem aliquod infortunium temporaliter, spiritualiter, & æternaliter consequatur. Et ideo dicit Ambrosius in sermone de confessoribus. Quis nisi in tuto & sine trepidationibus positus, potest sibi quicquam vendicare de meritis, vbi de præterito meminit se habere quod doleat, & de futuro videat sibi superesse quod timeat? Ideo de ista incertitudine potest fieri cuilibet ista quæstio Genes. 3. Adam vbi es? Et illud Ioh. 1. Rabbi vbi habitas? Et maxime potest peccatoribus, qui reuera habitant in mundo in statu peccati, responderi & dici illud Apoc. 2. Scio vbi habitas, vbi sedes, est Satanæ, finaliter autem erunt in inferni tormento, vbi habitabunt in terra tenebrosa & operta mortis caligine, vbi vmbra mortis & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat Iob 10. Et breuiter cuilibet qui est in statu peccati, potest dici illud Ezechiel 2. Impii subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Sumus igitur incerti de status securitate.

¶ Tertio dico, quod sumus incerti de morum stabilitate, quia scilic. nescimus quamdiu stemus in vitiis & peccatis, & quamdiu E
perseuerabimus in statu gratiæ Iob 4. Vbi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, & perfectio viarum tuarum? Ad quod ipse debet respondere. Fortitudo mea & laus mea dominus, &c.

¶Quarto dico, quod sumus incerti de mortis propinquitate. Sicut enim videmus quod nauta quamdiu est in mari, tamdiu est in statu incerto, & hoc quia nescit quando ventus mutabitur, nec vtrum ad bonum portum applicabit, vel vtrum fracta naue in profundum mergetur, sic vere charissimi homo, qui in fragili naue corporis nauigat per hoc mare huius mundi, vbi sunt reptilia, quorum non est numerus, semper est incertus, quando ventus suæ vitæ mutabitur, quando nauis sui corporis ad portum & ad littus mortis applicabit, & vtrum in profundo abyssi per desperationem vel damnationem animæ submergetur. De ista ergo incertitudine mortis potest fieri ista quæstio 1. Cor. 15. Vbi est mors victoria tua? &c. Et potest responderi illud Bernardi lib. de meditation. Scito quod mors vbique te expectat, tu ergo si sapiens fueris, vbiq; eam expectabis. Sumus ergo incerti de mortis propinquitate.

¶ Quinto dico, quod sumus incerti de status post mortem varietate. Quia siue simus reges siue principes, nescimus vbi eri- G
mus, vbi sunt qui nos præcesserunt, vnde Baruch 3. Vbi sunt principes gentium qui dominantur super bestias quæ sunt in terra, qui in auibus cœli ludunt? &c. vsque. Alii loco eorum surrexerunt. Patet ergo quomodo per vbi intelligitur status humanæ conditionis. Et breuiter de finali quæstione dubitatiua dicamus illud Iob 14. Homo cum mortuus fuerit, nudatus atque consumptus, vbi quæso est? In quibus verbis ostenduntur quinque quę summe sunt apud nos dubia & incerta, scilicet

Labilitas carnalis naturæ [Homo]
Flebilitas finalis iactura [Mortuus]
Debilitas moralis structuræ [Consumptus]
Mobilitas mundialis texturæ [Nudatus]
Finalitas localis clausuræ [Vbi quæso est?]

Sumus enim incerti de carnalis naturę fragilitate. Homo inquit qui, sc. modo est viuus, modo mortuus, modo sanus, modo infirmus. Item de finalis iacturæ velocitate. Mortuus, inquit, quia, sc. de morte nescimus, quando, vbi, & quomodo veniet. Item de moralis structuræ debilitate. Consumptus, inquit, qui nescimus vtrum illud modicum quod homo de gratiis habet & virtutibus, consumetur vel durabit. Item de mundialis texturæ mobilitate. Nudatus, inquit. Quia quamuis modo simus diuites, nescimus tamen vtrum per fures, vel per ignem, vel per raptores, vel per aliud infortunium nudabimur cunctis bonis. Item incerti sumus de localis clausuræ finalitate. Vbi quæso est? inquit, quia, sc. postquam homo recessit de hac vita nescitur vbi propriè est vel in inferno, vel in paradiso, vel in purgatorio. Potest igitur quæri de quolibet illud Gen. 4. Vbi est Abel frater tuus? ¶ Sed adhuc di-
camus quod vbi de Christo potest fieri, & maxime de Christo na- H
to, vnde Matt. 2. Vbi est qui natus est rex Iudæorũ? Item de Christo in sacramento recepto illud Ioh. 20. Dicito mihi, vbi posuisti eum? Item de Christo refecto Matt. 29. Vbi vis paremus tibi comedere pascha? Ad primam ergo quæstionẽ respondetur, quod ipse natus est in loco paupertatis, vnde Lu. 2. Inuenietis puerum pannis inuolutum. Ad secundã quæstionẽ dico, quod Christus in sacramento recipiendus est in loco puritatis, sc. in corde puro. Et dicamus ergo. Ecce locus vbi posuerunt eum Mar. 16. Ipse tamen dicit de peccatoribus. Posuerunt me in lacu inferiori in tenebrosis, &c. Ps. 87. Ad tertiam quæstionem dico, quod iste est refectus cibo pietatis, sc. corde pio & deuoto, vnde Mar. 14. Vbi est refectio mea, vt cum discipulis meis manducem? Et ad hoc ipsemet respondet Esa. 28. Reficite lassum, & hoc est refrigerium meum, &
noluerunt audire, &c. ¶ Nota, quod sicut supra dictum, vbi non I
solum significat interrogatiue, sed etiam localiter & inhæsiue. Circa quod possumus aduertere, quod vbi in bono signat & in malo. In bono enim significat

Locum
- Vbertatis,
- Charitatis,
- Dignitatis,
- Æquitatis,
- Sanctitatis,
- Fœlicitatis,
- Societatis,
- Nobilitatis.

Significat enim locum vbertatis & opulentiæ, vnde Prou. 14. vbi autem multitudo segetis, ibi fortitudo bouis manifesta est. Item locum charitatis & amicitiæ Matth. 18. Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Itē locum dignitatis & eminentiæ. Ideo dicebat Christus Ioh. 7. Vbi ego sum, ibi non potestis venire. Item locum æquitatis, vnde Luc. 17. vbi fuerit corpus, illuc congregabuntur aquilæ. Item locū sanctitatis, quia sicut dicitur 2. Cor. 3. Vbi spiritus domini, ibi libertas. Item locum fœlicitatis, vnde Matt. 6. Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Item locum societatis, vnde Ioh. 14. Vbi sum
K ego, & vos sitis. Item locum nobilitatis, ideo dicitur Col. 3. Quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est. ¶ Sed adhuc dico quod vbi potest significare in malo, potest enim significare

Locum
- moralis sterilitatis,
- realis tenuitatis,
- finalis pœnalitatis,
- carnalis iniquitatis.

Significat enim & denotat sterilitatem moralem, vnde Prouer. 14. Vbi non sunt boues, præsepe vacuum est. Item significat tenuitatem realem, id est, paupertatem, vnde Luc. 9. Filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Item significat pœnalitatem finalem, sc. infernum, vnde Iob 10. Vbi vmbra mortis & nullus ordo, &c. Item locum carnalis iniquitatis, vnde Augustinus super Ioannem. Vbi caro imperat, & spiritus seruit, peruersa domus est. Quid peius domo vbi fœmina habet imperium super virum? Recta autem domus, vbi vir imperat, fœmina obtemperat. Rectus ergo ipse homo vbi spiritus imperat, & caro seruit, & sic sufficit de vbi.

A **Vbique. Vbicunque.** Nota quod ista aduerbia significant generalitatem, & possunt referri

Ad
- Deum,
- Prælatum,
- Subditum.

Habet enim
- Deus generalissimam potestatem,
- bonus prælatus generalissimam charitatem,
- bonus subditus generalissimam obedientiam.

Dei enim potestas est vbique ad proficiendum, vnde 2. Regum 7. Brachium tuum extentum vbique. Et illud Phil. 4. vbi & in omnibus institutus sum. Item prælatus debet esse

Vbique ad
- subueniendum,
- instruendum,
- corrigendum.

Vnde 2. Reg. 7. Et fui tecum in omnibus vbicunque ambulasti. Item subditus debet esse vbiq; ad obediendum, & ad se voluntarie cunctis bonis obsequiis subiiciendum, vnde Sap. 7. Attingit
B vbique propter suam munditiam. ¶ Item Vbique & vbicunque signare possunt in malo, scil.

- Curiosos exploratores,
- Vitiosos murmuratores,
- Gulosos deuoratores.

Dico curiosos exploratores, qui vbiq; volunt videre, omnia scire, inuestigare & inquirere, vnde Luc. 17. Vbicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ. Item vitiosos murmuratores, quia vbicunque volunt esse ad loquendum, murmurandum, & detrahendum. Vnde Act. 28. De secta hac notum est nobis quod vbique ei contradicitur. Item significat gulosos deuoratores, qui vbicunq; sentiunt aliquod conuiuium, ibi currunt, vnde Iob 39. Vbicūq; senserit cadauer, statim adest, & hoc de vbicūq; sufficiat.

A **Væ.** Nota quod istud nomē væ, nomen est comminatorium, & nomen maledictorium. Nam per istud potest intelligi quicunque malus successus, & quodlibet infortunium & grauamen. Igitur triplex incommodum potest homini inesse, scil. miseriæ, culpæ, & pœnę. Hinc est quod Mauricius bene prosequitur & scribit quod triplex potest inueniri væ. Quod, sc. bene figuratur Apoc. 8. vbi dicitur quod Ioannes audiuit vocem magnam aquilæ volantis per medium cœlum, dicentis, væ, væ, væ, habitantibus super terram. Aquila enim ista est Dei filius, qui pro certo charissimi habitatoribus terræ, id est, dilectoribus mundi triplex
B væ, id est, triplicem maledictionem comminatur, sci. væ miseriæ, væ culpæ, væ æternæ pœnæ. ¶ Notabo igitur quod inuenitur in scriptura

Væ vnum, quod est
- miserorum,
- peccatorum,
- damnatorum.

Primum væ debet sustineri cūm patiēntia,
Secundum debet abhorreri cum diligentia,
Tertium debet præcaueri cum sapientia.
Primum væ est terrenæ tribulationis cui subiicimur,
Secundum est internæ inquinationis per quā inficimur,
Tertium est externæ damnationis per quam affligimur,

¶ Dicamus ergo quod est vnum væ cui miseri subiiciuntur. Multis enim afflictionibus & maledictionibus, & multis infortuniis casibus subiicimur in hoc mundo. Nam

Subiicimur
- dolori,
- mœrori,
- errori,
- languori,
- timori,
- clamori.

Subiicimur dico væ multorum dolorum, vnde Hierem. 45. Væ mihi misero, quia addit dominus dolorem dolori meo. Item incurrimus væ multorum mœrorum. Dominus enim mittit nobis quotidie librum Ezechielis, vbi scripta erant lamentationes & carmen & væ Ezech. 2. Quia quotidie risus dolori miscetur, & extrema gaudii luctus occupat. Item incurrimus væ multorum errorum. Sæpe enim fit quod errore seducti nos dicimus bonum esse malum, & econtrario malum esse bonum Esa. 5. Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum, &c. Et merito nos erramus quando sensualitas & non ratio nos gubernat, vnde Eccl. 10. Væ terræ vbi rex est puer. Item incurrimus væ multorum languorū. Quotidie enim languoribus affligimur & grauamur, vnde Hier. 10. Væ mihi super contritione mea, pessima plaga mea. Item incurrimus vę multorū timorum Ps. Timor & tremor venerunt super nos, & contexerunt nos tenebræ, vnde Hier. 4. Væ mihi quia defecit anima mea propter interfectos. Item incurrimus vę multorum laborum seu clamorum, quia, scil. non sumus in loco pacis, sed potius discordiæ & clamoris, vnde Hierem. 15. Væ mihi mater mea, quia genuisti me virum rixæ & discordiæ in vniuersa terra. Sic ergo patet quod est vnum væ cui subiiciuntur mise-
ri. ¶ Secundo dico quod est vnum væ quod est pœnæ, per quod C
homines inficiuntur, & illud est væ culpæ. Quælibet enim culpa quam contrahimus, est vnum væ & vna maledictio quam incurrimus. Vnde Iob 10. Et si impius fuero, væ mihi est. Et dico quod per istud væ in scriptura maledicuntur multa genera peccatorum, scilicet,

Viri
- mendaces,
- loquaces,
- fallaces,
- tenaces,
- rapaces,
- procaces,
- voraces,
- mordaces,
- læte viuentes,
- male regentes,
- contradicentes,
- insipientes,
- male pensantes,
- dure regnantes,
- carnem amantes,
- Deum linquentes,
- dupla loquentes,
- superbientes,
- de se sperantes,
- decipientes.

¶ Est igitur vnum væ viris mendacibus, vnde Esa. 5. Væ qui dicitis D
bonum malum. Item est væ viris loquacib. id est, adulatorib. quia tales verbis alios decipiētes, à Deo maledicti sunt Eze. 13. Væ qui consuunt puluillos, id est, puluinaria, sub omni cubito. Item est væ viris fallacib. sc. hypocritis Matt. 23. Væ vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis, &c. per totū illud capitulum. Item est væ viris tenacib. & auaris Aba. 2. Væ qui multiplicat non sua Esa. 5. Vę qui coniungitis domū ad domum. Item est væ viris rapacib. Esa. 23. Væ qui prædaris, nonne & ipse prædaberis? Item væ est viris procacib. & fatuis, insolentib. obstinātib. inobedientib. Esa. 29. Væ qui profundi estis corde. Item est væ, viris voracib. gulosis, sc. & ebriosis Esa. 5. Væ qui potentes estis ad bibendum vinū, & fortes ad miscendam ebrietatē. Et Pro. 23. Cui væ, cuius patri væ, cui rixæ, cui foueæ, cui suffusio oculorū, cui sine causa vulnera, nisi his, qui morantur in vino, & student calicib. epotandis? Item est væ mordacib. viris, sci. detractoribus, & prouocatorib. Soph. 3. Væ prouocatrix & redempta ciuitas. Itē est væ læte viuentibus, id est, diuitib. mundi Luc. 6. Vę vobis diuitibus, qui hic habetis consolationem. Et Amos 6. Vę qui opulenti estis in Sion. Item est væ male regentibus, sci. malis iudicibus, & prælatis Hierem. 24. Væ pastoralibus qui dispergunt & dilacerant

ſant gregem paſcuæ meæ dicit dominus. Et Ezech. 34. Væ paſtoribus Iſrael qui paſcebant ſemetipſos. Item eſt vnum væ contradicentibus, ſc. rebellibus inobedientibus & rixoſis Eſa. 45. Væ qui contradicit factori ſuo. Et Luc. 17. Væ autem homini illi per quē ſcandalum venit. Item eſt væ inſipientib. Ezech. 13 Væ prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum, & nihil vident. Item eſt væ male penſantibus ſeu cogitantibus Mich. 2. Vę qui cogitatis inutile & operamini malum. Item eſt væ dure furentibus ſeu regnantibus, ſcil. viris crudelibus Eſa. 10. Væ Aſſur virga furoris mei, &c. Item eſt væ carnem amantibus Naum. 3. Væ ciuitas ſanguinum, &c. Item eſt væ Deum ſpernentib. Eccl. 41. Væ vobis impii qui dereliquiſtis legem Dei. Et Oſeæ 7. Væ eis, quoniam receſſerunt à me. Item eſt væ dupla loquentibus, ſc. viris duplicib. & fallacibus Eccl. 2. Væ duplici corde & labiis ſceleratis. Item eſt væ ſuperbientibus Eſa. 28. Væ coronæ ſuperbiæ, ebriis Ephraim. Item eſt væ de ſe ſperantibus Eſa. 5. Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris. Item eſt væ decipientibus, ſc. proditorib. & iniquis, vnde Matt. 26. Væ homini per quem filius hominis tradetur Abac. 2. Væ qui dat potum amico ſuo miſcens fel. Iſta ſunt viginti væ, id eſt, viginti maledictiones, quæ generibus viginti peccatorum applicantur, & quibus ipſi peccatores ſpiritualiter corrumpun-
E tur. Sic ergo dico, quod eſt vnum væ per quod inficimur. ¶ Tertio dico, quod eſt vnum væ per quod affligimur & illud eſt væ, id eſt, maledictio pœnæ æternæ, quod ſequitur, væ miſeriæ, & væ, ſcil. quo damnati ipſi maledicuntur & excommunicantur, & à Deo perpetuo reprobantur. Et aduerte, quod iſtis eſt væ propter multa, videlicet,

Quia pœna ipſorum { non releuatur, / ſemper augmentatur, / nunquam terminatur.

Quod non releuetur pœna eorum vel temperetur, patet Eccl. 4. vbi dicitur, Vę ſoli, quia ſi ceciderit, non habet qui ſubleuet eum. Quod etiam ſemper augmenteтur, patet Hie. 45. vbi dicitur. Væ mihi miſero, quoniam addidit dominus dolorem dolori meo. Et quod etiam nunquam terminetur, patet Soph. 2. vbi dicitur. Væ væ qui habitatis funiculum maris, gens perditorum. Funiculus enim ligamentum æternitatis deſignat. Mare autem amaritudinem deſignat. Perditio vero quod nunquam amplius debet inueniri, denotat. Ideo ipſis dicitur Num. 21. Væ tibi Moab periſti popule chamos. Sic ergo patet quomodo generaliter loquendo, triplex væ, id eſt, tria damna vel infortunia in ſcriptura ponuntur, miſeriæ, pœnæ, & culpæ. Et ſic ſufficit quo ad præſens.

A Velare. Velum. Velamen. Velamentum.

Cum velare nihil aliud ſit quam tegere vel operire, poſſumus notare, quod multiplex velare vel tegere inuenio in ſcriptura, ſcilicet,

Velamen { Humilitatis, / Nobilitatis, / Securitatis, / Obſcuritatis, / Duplicitatis, / Fallacitatis, / Simplicitatis.

B ¶ Et dico primo, quod eſt velamen humilitatis. Nam precioſæ merces groſſo velamine ſolent tegi & velari, vt mundius, ſecretius & tutius poſſint cuſtodiri. Etiam natura aliquibus dedit fructibus quædam groſſa & rudia velamenta, vt ipſis ſint vtilia tutamenta, ſicut patet in pineis & malogranatis, quæ in rudibus & duris thecis velantur, & ibi ne faciliter pereant, abſconduntur. Etiam ſunt quædam animalia quæ ſpinis & thecis rudibus velantur, vt ipſo velamine tutius à nociuis defendantur, ita quod ſi quid nociuum ſenſerunt ſtatim ſub eo recluduntur, ſicut patet in ericiis & formicis. Sic vere chariſſimi natura naturans Deus vult quod precioſæ merces virtutum ſi ſint in homine, ſub velamento humilitatis ſeruentur, & ne ibidem per inanem gloriam pereant, occultentur, quia pro certo groſſa & rudia humilitatis velamenta ſunt virtutum tutiſſima munimenta. Nam ſi ſine iſto velamine viſibus hominū exponuntur, cito per inanem gloriam à dæmonibus rapiuntur, quia ſecundū Greg. in homil. Deprædari deſiderat qui theſaurum publice in via portat. Ac etiam de iſto velamine rudi apparet de cœlo, quod eſt coopertum nubibus & multis impreſſionibus. Iſtud velamentum fuit figuratum in veteri teſtamento. Nam Exo. 40. Præceptum eſt quod ante arcam teſtamenti velum poneretur, ne, ſc. ab intuentibus videretur. Etiam de Sara legimus Gen. 20. quod eſt ſibi data pecunia pro faciendo velamine faciei ſuę, ne forte pulchritudo ipſius videretur, & ab intuentibus per violentiam raperetur. Ad denotandū quod pulchritudo virtutum noſtrarum per humilitatem debet velari, vt poſſint melius ab intuitu hominum, & à periculo inanis gloriæ conuerſari 1. Cor. 11. Debet mulier, id eſt, anima velum habere, ſuper caput ſuum, &c. Et Num. 4. præcipitur filiis Caath quod arcam teſtamenti inuoluant velamine hyacinthino. Iſtud eſt ergo velamen humilitatis. ¶ Secundo dico, quod eſt velamen no- C
bilitatis, & ſic per velamen poteſt intelligi virtus honeſtatis, quæ omnia interiora operit & velat, & cuncta contegit atq; celat. Figuratum in velo tabernaculi, quod de quatuor coloribus precioſis erat factum, & quod erat ad ornamentū tabernaculi conſtitutum. Ibi enim erat byſſus, hyacinthus, purpura, & coccus bis tinctus, ſicut dicitur Exod. 36. Quia, ſc. velum honeſtæ conuerſationis vt exinde poſſimus moraliter ornari, debet diuerſis coloribus, id eſt, multis & variis compoſitis virtutibus aggregari. Ibi enim debet eſſe coccus qui dicitur igneus color, qui ſignificat iuſtitiæ rigorem. Purpura quæ eſt roſeus color, qui ſignificat patientiæ vigorem. Hyacinthus qui eſt color cœleſtis & aereus, qui ſignificat prudentiæ ſplendorem. Byſſus vero qui eſt color candidus atq; niueus, qui ſignificat caſtitatis atque temperantiæ nitorem. Quia proculdubio chariſſimi velum honeſtæ conuerſationis debent quatuor iſti colores, id eſt, quatuor cardinales virtutes in nobis conficere, & nos moraliter adornare, & omnes mores interiores contegere & velare Ezech. 27. Byſſus varia de Ægypto texta eſt tibi in velum. Vnde Cherubin per quæ viri ſpirituales intelliguntur, dicuntur habuiſſe quatuor alas Ezech. 1. quarum duabus velabant corpora ſua, & duabus tegebant capita ſua, quia duæ alæ, id eſt, duæ ſpecies honeſtatis, actus ſcilicet, & geſtus, debent velare corpora conuerſationis exterioris, & ſic duæ alæ aliæ, ſci. honeſtas cogitationis & affectus, debent velare capita, id eſt, mentem hominis interioris. Vt ſic de ſancta eccleſia poſſit intelligi illud 1. Mach. 6. vbi dicitur, quod in Perſide erat ciuitas nobiliſſima dicta Elymaida, vbi erat templum, & illic velamenta aurea & loricæ & ſcuta. Iſtud eſt ergo velamen no-
bilitatis. ¶ Tertio dico, quod eſt velamen ſecuritatis, & iſtud eſt D
velamen protectionis diuinæ. Nam ſicut gallina ſub velamine alarum ſuarum ponit pullos, vt ipſos à rapacibus auibus tueatur, ſic vere Deus ſub velamento protectionis ſuæ pullos ſuos, id eſt, deuotos contegit, ipſosque à rapacitate dæmonum & tyrannorum cuſtodit. Iſta autem protectio fit quotidie hic à Deo, finaliter autem fiet in paradiſo, quando complebitur illud Pſalmi, quod beatus quilibet poteſt dicere. Inhabitabo in tabernaculo tuo, in ſæculum, protegar in velamento alarum tuarum. ¶ Quar- E
to dico, quod eſt velamentum obſcuritatis, & iſtud eſt velamen, id eſt, ſecretum & abſconditum occultæ Dei prouidentiæ, & etiam difficultas ſacræ ſcripturæ, ibi enim ſunt quædam velamina, id eſt, quædam obſcuræ profunditates, quæ non poſſunt faciliter penetrari nec cognoſci vel videri. Nam vt dicit Seneca in libro de naturalibus quæſtionibus (vbi loquitur de cometis, reddens rationem quare non ſit certa ſcientia de eiſdem, ſicut de aliis ſtellis, cum ipſas dicat ſtellas veras) Multa futuris ſæculis reſernat rerum natura, ſecreta ſua non ſimul tradit. Ac ſi diceret, non eſt nobis mirum ſi natura aliqua velit eſſe occulta & velata, quia forte eorum manifeſtatio aliis temporibus reſeruatur. Iſtud velamen figuratur Exo. 34 vbi dicitur, quod Moyſes videns quod populus abhorreret claritatem vultus eius, poſuit velamen ſuper faciem ſuam vt ſaltem mediante velatione videretur. Quia ſcil. Moyſes, id eſt, Deus videns quod propter debilitatem viſus noſtri intellectus, nos non poſſumus ipſum videre nude, cum claritas ſuæ eſſentiæ cœcet penitus noſtrum ſenſum, ideo velamen ænigmatum & figurarum in rebus & in ſcripturis poſuit, vt per fidem ambulantes & non per ſpeciem ipſum ſub tali velamine videremus 2 Cor. 3. Cum legitur Moyſes, velamen eſt poſitum ſuper cor eorum, cum autem conuerſus fuerit ad Deum, auferetur velamen, quaſi dicat, modo ſumus ſub velamine ſpei & fidei, in futura autem gloria erimus in claritate fidei & rei. Velum enim poſitum erat in tabernaculo, & nulli præterquam ſacerdotibus erat licitum intrare intra velum, vel videre quæ intus erant vel etiam deponere velum, ſicut dicitur Nume. 4. Ad denotandum, quod ſoli ſacerdotes digni ſunt velum, id eſt, obſcuritatem ſcripturæ & diuinorum iudiciorum deponere & exponere, & vſq; ad interiora intellectus penetrare, & ſecreta, quæ ibi latent, aſpicere & videre. Iſtud eſt ergo velamen obſcuritatis. Veruntamen illud velamen obſcuritatis poteſt bene ſignificare velamen humanitatis Chriſti, quo, ſcilicet, Deus voluit velari, & ſub corporis obſcuritate celari. Exemplo reliquiarum, quæ non nudæ oſtenduntur, ſed ſub velamine, vel ſub tecto, vt ſit ipſe Deus in Moyſe figuratus, qui filiis Iſrael claritatem ſuam intueri non valentibus ſub velamine, id eſt, ſub carnis tegmine demonſtrauit, quod quidem eſt oſtenſum, quia, ſci. myſterium velaminis inclinationis Chriſti non omnib. eſt licitum tangere vel tractare, ſed ſolum ſacerdotibus, id eſt, ſacra dantibus & perfectis Leu. 21. Omnis qui habuerit maculam, in velum non ingredietur. Eſt igitur velum obſcuritatis.

¶ Quinto dico, quod eſt velamen duplicitatis. Viri enim prodi- F
tores & duplices ſemper ſub quodam velamine duplicium verbo-

rum

rum solent loqui ita quod vix vel nunquam potest sciri quid volunt loqui vel tractare. Similes leoni, qui volens in bestias subito insilire solet se sub velamento foliorum abscondere, vt in ipsas possit cum opportunitatem viderit, insilire. Sic isti sub velamento fallaciū dissimulationū se contegunt, vt opportunitate accepta dum non cauentur, illis noceant quos odiunt 1. Corin. 11. Vir non debet velare caput. q. d. ad hominē virilem & perfectum non pertinet quod sit duplex varius & velatus. Istud est ergo velamen
G duplicitatis. ¶ Sexto dico quod est velamen fallacitatis, & istud est velum hypocritarum, qui velamine honestæ cōuersationis se velant, vt alii quam sint appareant, de quo velamine dicitur 1. Cor. 11. Omnis vir orās velato capite (supple, velamine fallacitatis) de-
H turpat caput suum. ¶ Septimo dico, quod est velamen simplicitatis, quando, scil. simplices erroris velamine sunt operti, & de hoc Luc. 6. Ignorabant verbum, & erat velatum ante eos. Vt sic cuilibet tali dicatur illud Eze. 12. In caligine effereris, faciem tuam velabis, & non videbis terram. Ista ergo sunt septem velaminum genera, de quibus facit diuina pagina mentionem. Vide supra de abscondere & tegere, & sufficit ad præsens.

A **Velle. Voluntas.** Quia voluntas est illa animæ potentia à qua liberum arbitrium noscitur emanare, & quæ in bonum naturaliter tendit, possum notare, quod per voluntatem communiter intelligitur ipse actus, ita quod vnum pro alio sæpissime sumitur in scriptura. Et etiam velle aliquando sumitur pro cogitare, ordinare, amare, & similibus. Quocunq; ergo modo velle accipiatur, notandum quod in scriptura inuenitur voluntas quadruplex, scilicet,

Voluntas { ordinata, regulata, deuiata, obstinata.

Prima est voluntas summi creatoris,
Secunda est voluntas iusti viatoris,
Tertia est voluntas vani peccatoris,
Quarta est voluntas diri tentatoris.
Prima est voluntas quæ est imitanda,
Secunda est voluntas quæ est regulanda,
Tertia est voluntas quæ est refrænanda,
Quarta est voluntas quæ est refutanda.

B ¶ Dico ergo quod est voluntas summi creatoris, quæ est imitanda. Ipse enim videtur dicere illud 1. Cor. 7. Volo omnes homines esse sicut meipsum. Et ideo nos debemus intelligere, & sibi respondere illud Luc. 22. Veruntamen non mea voluntas, sed tua voluntas fiat. Et illud: Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut
C tu. ¶ Item est voluntas iusti viatoris, quæ est regulanda, quia, scil. isti debent suam voluntatem secundū Dei voluntatē ordinare & regulare. Deus enim sicut dicitur Phil. 2. operatur in illis velle & perficere. Et ideo de ipsis canitur Luc. 2 Gloria in excelsis Deo, &
D in terra pax hominib. bonæ voluntatis. ¶ Item est voluntas vani peccatoris, quæ est refrænanda; vult enim & non vult, sicut dicitur Ose. 10. Confundetur Israel in voluntate sua Ecc. 18. Post con-
E cupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. ¶ Item est voluntas diri tentatoris, quæ est refutanda, sci. voluntas diaboli, quæ est obstinata in malo Apocal. 2. Dedit illi dominus tempus
F pœnitentiæ, & ipsa non vult pœnitere à fornicatione sua. ¶ His igitur præmissis, possumus aliquid dicere de voluntate

Dei, quæ est gloriosa,
Iusti, quæ est virtuosa,
Impii, quæ est vitiosa.

¶ Dicamus ergo primo quod est quædam voluntas quæ est summæ potentiæ, & ista est voluntas & dispositio diuina, quia, scilic. quicquid ipse Deus vult, hoc totum facit, quia sicut dicitur Eccl. 8. Omne quod voluerit, faciet, & sermo eius potestate plenus est. Deus enim habet triplicem voluntatem, scilicet,

Potestatiuam, quæ est metuenda,
Ordinatiuam, quæ est facienda,
Benefactiuam, quæ est promerenda.

G ¶ Prima est voluntas magnæ potestatis, quæ debet timeri. Ista est similis motui & cursui firmamenti, cuius impetus trahit secum omnes inferiores orbes, & ipsis inuitis ipsos cursum suum sequi compellit. Ista est etiam sicut impetus fluminis, qui facit voluere molendinum, & cuius cursum non est facile impedire, quia pro certo motus & impetus voluntatis diuinæ omnia facit ad votum propriū volui, nec est qui ipsum valeat retardare. Sicut enim dicitur in Ps. Omnia quæcunq; voluit dominus fecit in cœlo & in terra, in mari & in omnib. abyssis. Et ideo fatui sunt illi qui voluntati Dei obuiare nituntur, cum quicquid agant, ab ipsa trahatur & voluatur, & eam sequi necessario compellantur. Ipsum enim sequuntur nostri affectus & effectus. De affectib. enim nostris quod à Deo & eius voluntate moueantur & ordinentur, patet Pro. 21. vbi dicitur, quod cor regis in manu Dei est, quocunq; voluerit, inclinabit illud. De effectib. etiam & operib. nostris, & ab ipso & eius voluntate ordinentur, patet Iob 37. vbi de nubib. dicitur quod illustrant cuncta per circuitum, quocunque eas voluntas gubernantis duxerit. Nubes enim sunt homines, qui in aere huius inanis vitæ incerti vagantur & currunt. Istos ergo vel occulte vel aperte ad voluntatem suam Deus dirigit, & ipsos ordinat & disponit vt sic quilibet possit dicere illud Ioh. 6. Descendi de cœlo, id est, à Deo per creationem, non vt faciam voluntatem meā, sed eius qui me misit. Spiritus enim vbi vult spirat, sicut dicitur Ioh. 3. quia non est volentis neq; currentis, sed Dei miserentis Rom. 9. Ista est ergo voluntas magnæ potestatis, quę debet timeri. ¶ Deinde dico, quod est volūtas magnæ veritatis, quæ H
debet impleri, & ista proculdubio est voluntas ordinatiua. Sicut enim artifices habent certas regulas, & rectas quas suis discipulis ostendunt, quas sequentes iidem discipuli non deficiunt, sed recte & debite semper agunt, sic Deus quandā certam & infallibilem regulam, scil. voluntatē suam tradidit adimplendam, quam sequendo non deuiamus, quinimo recte facimus quod debemus. Tegula enim torta nunquam rectificatur, nisi certæ regulæ applicetur, & nisi ei conformetur. Sic vere voluntas nostra quæ est sicut tegula quædam valde torta, quia semper à recto deuiat, & à vero declinat, nunquam rectificaretur, nisi cum regula voluntatis diuinæ quæ est recta & infallibilis, corrigeretur, & eidem per imitationem efficaciter aptaretur. Si autem tu quæris quæ sit ista voluntas Dei, Apost. 1. Thess. 4. respondet, vbi dicit quod hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra. Si etiam tu quęris quomodo voluntas nostra voluntati Dei confirmabitur, respondet Apostol. Hebr. 13. Deus autem pacis aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem. Et nota, quod sicut videmus quod stella quæ fixa est in firmamento, ad motum ipsius sine rebellione se mouet, sic vere homo qui Deo per amorem & affectionem infigitur, ipsum voluntarie sequitur, & voluntati ipsius confirmatur, dicens illud Actor. 9. Domine, quid me vis facere? q. d. In omnibus paratus sum obedire. ¶ Et nota quod nos debemus face- I
re voluntatem eius, quia

In scriptura nobis iniungitur,
Ex officio nobis committitur,
Præmium inde promittitur,
Mens nostra ad hoc instruitur.

Dico quod istud in scriptura nobis iniungitur, quia sicut dicitur in Psal. In capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam, Deus meus, volui & legem tuam in medio cordis mei. Dico etiam quod ex officio nobis committitur. Nos enim sumus serui & ministri Dei, & ideo voluntatem magistri debemus facere & ex iniuncto nobis officio sibi in omnibus obedire, vt dicitur in Psal. Benedicite domino omnes virtutes eius ministri eius qui facitis voluntatem eius. Dico insuper; quod magnum præmium inde promittitur, quia sicut dicitur 1. Ioh. 2. Omnis qui facit voluntatem domini, manet in æternum. Vnde Hebr. 10. Facientes voluntatem domini reportetis promissionem. Dico etiam quod mens nostra instruitur ad hoc, quia, scilic. sicut magister habens nouum seruitorem, solet illum instruere illa quæ sunt beneplacita suæ voluntatis, sic Deus per documenta & exempla nos instruit, quid est illud quod ipse nos facturos desiderat atque cupit. Ps. Notas fecit vias suas Moysi, filiis Israel voluntates suas. Quod etiam bene petebat Dauid in Psalmis, dicens: Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Nos enim sumus sicut hæredes, qui debemus facere voluntatem testatoris, sicut ministri, qui debemus facere voluntatem præceptoris, sicut viæ ignari, qui debemus facere voluntatem conductoris. Ideo bene dicitur Rom. 12. Vt probetis quæ sit voluntas Dei beneplacens & perfecta. Quia breuiter sicut dictum est 1. Thess. 4. Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra. Vbi aduerte, quod scriptura

Ostendit quod est videndum exemplariter,
Prætendit quod est tenendum regulariter,
Intendit quod est habendum singulariter.
Primum est via moralis bonitatis. Hæc est.
Secundū est necessariū diuinæ voluntatis. Voluntas Dei,
Tertiū est forma æternæ sanctitatis. Sanctificatio vestra.

Et sic patet quod est voluntas Dei ordinatiua, quæ, sc. est implenda, & totis viribus facienda, vt sic commendemur, sicut ille de quo legitur in Psal. In lege domini fuit voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Patet igitur quod inuenitur vna Dei voluntas summæ veritatis. ¶ Denique dico, quod inuenitur K
vna Dei voluntas summæ bonitatis seu largitatis. Deus enim habet voluntatem non solum ordinatiuam ad potestatis fortitudinem, & etiam ad veritatis seu æquitatis rectitudinē imo etiam ad bonitatis seu largitatis amplitudinē, & ista est propria Dei voluntas, qua ipse vult omnes homines saluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire, sicut dicitur 1. Tim. 2. Tanta est eius bonitas quod ipse semper nobis vult proficere, & nō nocere. Et ideo sicut pater solet filiis hæreditatē diuidere, & vnicuiq; propriā portionem secundū voluntatē suam assignare, sic pro certo Deus nobis

bona

bona sua spiritualia & æterna diuidit,& secundum liberalem suam voluntatē de cunctis ordinat & disponit, sicut dicitur 1. Cor. 12. Diuisiones gratiarum sunt, vnus autem spiritus diuidens vni-
L cuique prout vult. ¶ Et ideo circa hoc nota, quod voluntas Dei est quæ

Quosdam
- extollit ad promotionem,
- mundat per confessionem,
- turbat per afflictionem,
- ducit per directionem,
- dimittit per obstinationem,
- destruit per damnationem.

Dico igitur quod Dei voluntas quosdam extollit ad promotionem, vnde sicut dicitur Esa. 46. Ipse vocat ab Oriente iustū & de terra longinqua virum voluntatis suæ, vnde Mar. 3. dicitur, quod cum Christus ascendisset in montem, vocauit ad se quos voluit. Item dico, quod aliquos mundat per confessionem vel gratiæ collationem, vnde Matth. 8. Domine si vis potes me mundare,& respondit, volo mundare. Item quosdam turbat per temporalem afflictionem. Vnde etiam de Christo dicitur Esaiæ 53. Dolus non est inuentus in ore eius, & dominus voluit conterere eum in infirmitate. Item aliquos deducit per directionem, vnde Ps. In voluntate deduxisti me. Item aliquos dimittit per obstinationem, vnde Rom. 9. Cui vult miseretur Deus,& quem vult indurat. Item aliquos destruit per damnationem. Vnde de Amasa peccatore dicitur 2 Par. 25. quod noluit audire verbum domini, quia voluntas Dei fuit vt traderetur in manus hostium. Sic ergo patet, quod triplex inuenitur voluntas Dei, scil. Vna pertinet ad Dei bonitatem dispensatiuam. Alia quæ pertinet ad Dei veritatem ordinatiuam. Alia vero quæ pertinet ad Dei potestatem operatiuam. Et
M sic dictum est de voluntate Dei quæ est gloriosa. ¶ Secūdo principaliter dico, quod est voluntas iusti, quæ est virtuosa. Voluntas enim de sui natura est potentia vana & vaga: discurrit enim per omnia delectabilia mundi, nec aliquid est quod possit eam satiare, quousque in Deum figatur,& quousque motus desideriorum suorum terminetur. Quamdiu enim auis currit per aerem, semper est in pendulo & in motu, quando vero ad nidum suum venerit,& quando alicui rei firmæ adhæreſcit, tunc in certo est statu & firmo. Sic voluntas humana quamdiu volat per desiderium, per aerem huius mundi, semper est inquieta & vaga, pendula, dubia & incerta. Rei enim firmæ & stabili, scilic. ipsi Deo, qui est proprie nidus cordis humani & habitaculum mentis nostræ debemus per desiderium inniti, vt in stabilitate boni propositi possimus firmiter stabiliri, quia sicut dicit Augustinus, inquietum est cor meum bone Iesu, donec quiescat in te. Voluntas enim viri iusti est ferro similis, quod contra naturam propriæ grauitatis adamantem sequitur,& in eo sistit & quiescit & terminatur. Vnde de viris iustis potest dici illud 2. Par. 15. In tota voluntate quæsierunt dominum,& inuenerunt. Quia sicut dicit Psa. Beatus vir
N qui timet dominum, in mandatis eius volet nimis. ¶ Vbi diligenter aduerte, quod voluntas viri iusti debet habere

Vnum
- repressiuum,
- allectiuum,
- directiuum,
- erectiuum.

Nam voluntatem nostram debet

Reprimere timoris grauitas [quia beatus inquit vir qui timet]
Allicere diuina bonitas [Dominum]
Dirigere mandati veritas [in mandatis]
Erigere amoris veritas [Volet nimis]

Dico ergo quod voluntas nostra debet habere per quod reprimatur,& illud pro certo debet esse timor, quia timor diuinæ offensæ debet eam reprimere à vanitate affectuum lasciuorum. Beatus inquit vir qui timet. Voluntas enim est sicut puer sine sensu, qui multa inutilia faceret, nisi à matre vel à patre verberari timeret. Nam sicut oculi falconis operiuntur corio, & pedes ligantur laqueo, vt à volatu superfluo refrenetur, quia alias ad omnes prędas quas videret volare vellet nisi haberet quod ipsū reprimeret vel teneret, sic vere voluntas nostra & cor nostrum debet corio diuini timoris velari, & laqueo diuini amoris ligari, vt sic possit à vanis volatibus & affectibus refrænari. Beatus inquit vir qui timet. Quia sicut dicitur in Psal. Voluntatem timentium se faciet,& deprecationem eorum exaudiet & saluos faciet
O eos. Habeat ergo aliquid voluntas per quod reprimatur. ¶ Item habeat aliquid per quod attrahatur. Dominum inquit. Voluntas enim naturaliter tendit ad bonum, sicut intellectus in verum,& ideo quanto res est magis bona, tanto magis est attractiua voluntatis. Cum igitur Deus sit summū bonum & summus bonus, dico quod summe debet esse voluntas nostra allectiuus,& ad sui amorem attractiuus. Dominum inquit Psal. In lege domini fuit
P voluntas eius,& in lege eius meditabitur die ac nocte. ¶ Item dico quod debet habere aliquid per quod dirigatur. In mandatis eius. Equus enim non bene ambulare docetur, nisi eius pedes quibusdā chordulis astringantur. Sic proculdubio voluntas humana quæ recte est sicut equus indomitus & effrænis, nunquam bene vel recte in via morū ducitur, nisi fręno diuinorum mandatorum vndiq; coerceatur, semper enim effrenate ad mundi delectabilia tenderet, nisi ipsam Dei mandatorū chordula retineret. In mandatis inquit eius. Vnde de isto velle per mandata domini regulando dicitur Matt. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Et Psa. Deduc me in semita mandatorū tuorū, quia ipsam vo-
lui. Habeat igitur aliquid per quod dirigatur. ¶ Itē dico, quod de- Q
bet habere aliquid per quod erigatur, vel per quod accendatur vel moueatur,& istud nihil aliud est quam amor. Quia, sc. amor mouet & accendit voluntatem, ipsamq; facit cito & voluntarie, quicquid facit, quod ostenditur cum dicitur, volet nimis, quando enim homo vult aliquid valde, sine difficultate exequitur & facit. Sicut enim videmus, quod scintilla accensa per se sursum solet ascendere,& celeriter vndiq; discurrere & transire, quando autē est extincta, non solet penitus se mouere, sic vere voluntas igne feruentis amoris accēsa, celeriter per se & faciliter solet discurrere obediendo, & sursum ascendere contemplando Sap. 16. vnusquisq; voluntati deseruiens, ad quod quisq; volebat conuertebatur: ista potissime debent esse de voluntate boni obedientis. Sed proculdubio illi qui per peccatum sunt extincti, & igne diuini amoris priuati non solent voluntarie per obedientiam se mouere, imo necesse ipsos coarctare, & per violentiam excitare. Et tamen isti deberent attendere,& aduertere quod placent Deo opera voluntaria magis quam coacta. Quia etiā thus & myrrha preciosiora reputantur, quando de arbore voluntarie exeunt, quam quando per incisuras corticis per violentiam extorquentur. Et ideo dicebat Dauid in Psa. Voluntarie sacrificabo tibi,& confitebor nomini tuo. Volet inquit nimis. Sed circa hoc nota, quod plura sunt quæ à fidelibus volenda & voluntarie cupienda sunt. Debent enim velle

Christi visionem,
Pacis vnionem,
Vitæ regionem.

Dico Christi visionem Ioh. 12. Domine, volumus Iesum videre. Dico pacis vnionem Psal. Exultent & lætentur qui volunt pacem serui eius. Dico insuper vitæ regionē Psal. Quis est homo qui vult vitam,&c. Sic ergo patet, quomodo aliquid dictum est de volun-
tate iusti quæ est virtuosa. ¶ Tertio principaliter dico, quod est R
aliquid dicendū de voluntate impii quæ est vitiosa. Impii enim habent voluntates diuersas & peruersas, sc. à bono incommutabili auersas,& ad bonum cōmutabile conuersas. In muliere enim de nouo prægnante quandoque peruertitur appetitus, ita quod bonos cibos abominatur, in malis vero & insipidis delectatur, sicut patet quia multæ sunt quæ tunc comedunt terram & carbones. Sic vere charissimi cum diabolus fæce peccati impręgnauerit animam peccatricem, statim appetitus voluntatis suæ peruertitur & mutatur. Nam bona & sapida, sci. bona spiritualia & æterna abhorrere, horrida vero & vilia, scil. bona temporalia & carnalia velle incipit & amare Ioh. 6. Animæ esurienti etiam quę amara sunt, dulcia esse videntur,& quæ prius nolebat tangere anima mea, modo præ amaritudine cibi mei sunt. Infirmus enim magis vult quæ sibi sunt contraria quam illa quæ sunt vtilia. Sic peccator nociua vult & appetit, vtilia vero renuit & derelinquit.
¶ Notabo ergo quod isti volunt S

Discordias & diuersitates,
Delicias & carnalitates,
Diuitias & crudelitates,
Blanditias & familiaritates,
Proditiones & fallacias,
Stultitias & præsumptiones,
Adulationes & versutias.

Dico quod mali volunt discordias & diuersitates,& ideo dicit Ps. Domine dissipa gentes quæ bella volunt. Item volunt carnalitates & delicias. Ideo quilibet talis reprehenditur H e. 2. Quid tibi vis in via ægypti, vt bibas aquā turbidā? quia isti sunt qui dicunt illud Eph. 2. Conuersati sumus in desideriis carnis nostræ, facientes voluntatem carnis 1. Timot. 6 Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli. Item volunt crudelitates & diuitias. Dicunt enim cum filia Herodiadis Mar. 6. volo protinus vt des mihi in disco caput Ioannis baptistæ. Itē volunt familiaritates & blanditias. Et tamen dicitur Iac. 4. Qui voluerit amicus esse huius sæculi, inimicus Dei constituetur. Item volunt proditiones & fallacias. Dicunt enim illud Matt. 26. Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? Item volunt præsumptiones & stultitias. Et sic dicitur Pro. 29. quod puer qui voluntati suę dimittitur, confundit matrem suam. Item volunt adulationes & verborum versutias. Dicunt enim illud Gen. 27. Fac mihi pulmētum, sicut velle me nosti. Ista ergo de voluntate sufficiant. Vide de affectione, cogitatione, concupiscentia,&c.

A **Velox. Velocitas. Velociter.** Cum Velocitas in bono & in malo significet, possum notare quod in scriptura inuenitur scilicet,

Velocitas
- Metuenda,
- Requirenda,
- Fugienda,
- Attendenda,
- Exequenda,
- Dimittenda,
- Intuenda.

B ¶ Prima est velocitas seueritatis diuinæ, quæ cito & celeriter punit malos Hier. 48. Prope est interitus Moab, & malum eius velociter occurret, & vbi non sperant, occurrit malis, sicut de Balaam dicitur Num. 23. C Velociter occurrit ei Deus. ¶ Secunda est velocitas benignæ Deitatis. Deus enim velociter quando necesse est, iuuat suos. Quod bene sciebat sanctus Dauid dicens in Ps. D Quoniã tribulor, velociter exaudi me. ¶ Tertia est prosperitas velox, vel velocitas mundanæ prosperitatis, quia, scil. ista est sicut torrens qui velociter transit & currit. Vnde de mundanis potest E dici illud Ps. Velociter tanquam fœnum arescent, &c. ¶ Quarta est velocitas humanæ mortalitatis. Vita enim mortalis valde velociter transit & currit Iob 9. Dies mei velociores fuerũt cursore, & iterum. Dies mei velocius transierunt, quasi à texente tela F succiditur. ¶ Quinta est velocitas moralis agilitatis, quia nos debemus esse veloces & agiles Deo & prælatis celeriter ad bona opera facienda iuxta illud Eccl. 31. In omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi, quia sicut dicitur Pro. 29. Vidisti hominem velocẽ in opere suo, coram regibus sta- G bit. ¶ Sexta est velocitas lethalis fatuitatis, quia, sc. fatui & iniqui veloces sunt & pręcipites ad malum faciendũ, sicut dicitur in Ps. Veloces pedes eorum ad effundendũ sanguinem. Iuxta illud Esa. 8 Accelerat velociter, spolia detrahe, festina prædari. Similes enim sunt tigridi & pardo, quæ sunt animalia iniqua, velocia & crudelia, tamen Pro. 6 dicitur, quod Deus odit pedes veloces ad currendũ in malum. Item ad irascendum, contra illud Eccl. 7. Ne sis velox ad irascendũ, quia ira in corde stulti requiescit, Item ad vane loquendũ, vnde Prou. 29. Vidisti hominem velocem ad loquendũ stultitia speranda est de ipso, &c. Similes enim sunt serpẽti, qui tactus velociter irascitur, & si torquetur linguam habet valde celerem & velocem, sic isti, vnde Esa. 32. Lingua balborum velociter loquetur. Contra illud Iac. 1. Sit omnis homo velox ad H audiendum, &c. Ista est velocitas lethalis fatuitatis. ¶ Septima est velocitas mortalis celeritatis, quia mors valde velociter nos sequitur & consequitur. Nullus enim est ita velox qui possit effugere morsum suum Esa. 30 Et dixistis, super veloces ascendemus, ideo velociores erunt qui persequentur vos, vnde Amos 2. Peribit fuga à veloce, & fortis non obtinebit virtutẽ suam, & sequitur. Robustus non saluabit animam suam, & velox pedibus non saluabitur. Et sic sufficit, vide supra de Cito, statim, subito, celeriter, &c.

A **Venatio.** Nota quod venatio est quando quis aliquod animal pro capiendo insequitur. Significat ergo venatio diligentiam & inquisitionem, morsum & apprehensionem. Notemus ergo moraliter quod multa sunt genera venatorum. Nam

Subditos venatur prælatus, vt per eum puniantur,
Peccatores venatur prædicator, vt per eum conuertãtur,
Animas venatur diabolus, vt per eum capiantur,
Pauperes venatur tyrannus, vt per eum deprædentur.

B ¶ Dico ergo quod est quædam venatio diligentis visitationis, & ista est illa qua prelatus venatur & inquirit proteruos, vt ipsis inuentis puniat sicut decet. Nobiles etiam venantur lupos & leones non ad comedendum, sed ad occidendum. Sic vere prælatus debet venari, inquirere & persequi hæreticos, tyrannos & obstinatos, ad ipsos puniendum & expellendũ de grege ecclesiæ. vnde C Hier. 16. Mittam eis venatores multos, & venabuntur eos. ¶ Item dico quod est quædam venatio curiosæ prædicationis. Prædicator enim est sicut canis nobilis, qui peccatores venatur & capit, & ipsos sibi per dilectionem incorporat, vt ad Deum conuertat. Non cessat enim latrare in prædicando, vndiq; currere, vt prædam domino suo, sc. Deo valeat inuenire Gen. 27. Cumq; venatu aliquid apprehenderis, fac mihi inde pulmentum sicut velle me D nosti. ¶ Item est venatio diabolicæ machinationis. Diabolus enim tentando, & retia mundi delectabilium tendendo, non cessat animas venari, vt ipsas in inferno valeat deprædari. Vnde potest dici de ipso illud Genes. 25 Fuit Esau homo gnarus venandi. Ipse enim quandoque tendit laqueum & rete suum, sc. malas mulieres, vt homines irretiat & inuoluat, vnde Eccl. 7. Inueni mu- E lierem morte amariorem, quæ laqueus venatorum est. ¶ Item est venatio tyrannicæ deprædationis. Tyranni enim sunt sicut leones, qui animalia grossa venantur, balliui & alii inferiores sunt aranea, quæ muscas & papiliones venantur. Vnde breuiter de istis dicitur Eccl. 13. Venatio leonis onager in eremo, sic pascua diuitum sunt ipsi pauperes. Isti enim sunt sicut Nemrod, qui erat robustus venator coram domino, sicut dicitur Gen. 10. Vide supra de prædari, &c.

Vendere. Vendens. Nota quod vendere nihil aliud est quam proprietatem A alicuius rei cum alterius pecunia commutare. In venditione enim, id quod nostrum est, amittimus, & quod alienum, acquirimus. Notabo igitur quod moraliter loquendo, venditio sumitur multis modis. Est enim venditio

- Temporalis & necessaria,
- Spiritualis & meritoria,
- Criminalis & deceptoria,
- Noxialis & damnatoria.

¶ Prima est venditio hominum mercatorum, quia, scil. mercato- B res pro necessitate reipublicæ solent vendere & emere res venales, & de vna patria ad aliam transportare, & ipsas etiam ad necessitatis opera reseruare. Natura enim in hyeme humores de ramis & remotis partibus arborum retrahit, & ipsos pro custodia vitæ arboris & radicis ad interiora colligit & custodit, quos tandem in vere ad ramos nutriendos iterum influit & remittit. Quod si forte non faceret, aduenienti forti frigore tota arboris substantia deperiret. Sic vere boni mercatores merces victualium recolligunt & ipsas pro necessitate reipublicæ custodiunt & reponunt, eisque loco & tempore distribuunt & refundunt. Exemplo Ioseph, qui postquam frumenta per septem annos recollegisset, tandem (sicut dicitur Gen. 41.) aperuit horrea & vendidit frumenta ægyptiis. Quod tamen est contra multos malos mercatores, qui non recolligunt ad vtilitatem publicam, sed priuatam, quod patet, quia vltra debitum precium tempore necessitatis solent vendere, & quod peius est malas merces pro bonis solent pauperibus tradere, & quod deterius est, ad mensurã magnam solent recipere solutionem, & ad paruam tradere vel præstare. Contra quos dicitur Amos 8. Audite hoc inquit qui conteritis pauperem, & deficere facitis egenos terræ, dicentes. Quando transibit messis & sabbathum, & venundabimus merces & operiemus frumentum, vt imminuamus mensuram, & augeamus siclum, & supponamus stateras dolosas, vt possideamus in argento egenos & pauperes pro calceamentis, & quisquilias frumenti vendamus? Ista est venditio hominum mercatorum. ¶ Se- C cundo dico quod est venditio hominum perfectorum. Viri enim iusti seipsos Christo solent vendere, & ius suæ propriæ voluntatis Christo & prælatis tradere, & ad religionis seruitutem pro reportando precio gloriæ se quamdiu vixerint obligare. Dicunt enim illud Gen. 47. Eme nos in seruitutem, & læti seruiemus regi. Vnde de ista venditione dicitur Deut. 15. Cum venditus fuerit frater tuus hebræus sex annis seruiet tibi, & septimo egredietur liber. Et possunt esse verba directa ad Christum, cuius fratres sumus, cui scilicet bonus Christianus venditur & obligatur, vt dictum est, veruntamen sex annis, id est, sex mundi ætatibus debet seruire, in septimo vero, id est, post mortem debet cum eo in paradiso esse liber. Esa. 52. Gratis venundati estis, & sine argento redimemini. Ista est ergo venditio hominum perfectorum. ¶ Tertio dico quod est venditio hominum prodito- D rum, qui scilicet alios vendunt dominis suis, & maioribus ipsos falso accusando, & ipsos in manibus eorum obligando, vnde in Ps. Vendiderunt populum meum sine precio &c. Isti enim vendunt alios sine precio, quia tales detractores ab his quibus detrahunt, precium & lucrum non reportant, quia secrete & in occulto dicunt pestifera verba sua. Ista est ergo venditio hominum proditorum, qui scilicet figurantur in Iuda, qui Deum vendidit. Iohel 3. Filios Iudam & hierusalem vendidistis filiis græcorum. ¶ Quarto dico quod est venditio hominum iniquorum. Et E sic inuenitur

Venditio
- Simoniæ,
- Luxuriæ,
- Blanditiæ,
- Scientiæ,
- Nequitiæ.

¶ Mali enim ecclesiastici vendunt spiritualia per simoniam, & sic dicitur Ioan. 2. quod Christus eiecit de templo vendentes & ementes, & etiam cathedras vendentium columbas euertit. Lenones vendunt carnalia ad luxuriam, quia scilicet mala mulier seipsam vendit, & vetula iuuenculam tradit. Iohel. 3. posuerunt puerum in prostibulo, & puellam vendiderunt pro vino vt biberent. Item adulatores vendunt pulchra verba per fallaciam. Et sic dicitur Matth. 25. Ite potius ad vendentes & emite vobis. Vbi dicit Greg. quod oleum vendere, nihil aliud est quam verba dicere adulatoria. Item aduocati vendunt sensum suum per auaritiam. Contra quos dicitur Prou. 23. Veritatem eme, & noli

vendere

vendere ſapientiam, doctrinam & intelligentiam. Item peccatores vendunt animas ſuas per nequitiam, quia quando homo peccat mortaliter, tunc aliquid delectabile pro precio accipit à diabolo, & animam ſuam vendit, vnde Rom. 7. Ego autem carnalis ſum venundatus ſub peccato. Et Eſa. 50. dicitur peccatoribus. In iniquitatibus veſtris venditi eſtis. Iſti enim vendunt ſemetipſos in ſeruitutem diaboli, qui ipſos tandem ſicut ſeruos flagellat, lacerat & occidit. Vnde de dæmonibus poteſt dici illud Zacha. 11. Paſce pecora occiſionis, quæ qui poſſidebant, occidebant & vendebant, & ſufficit.

A **Venenum.** Cum per diuerſa genera venenorum pôſſint accipi variæ ſpecies vitiorum, quia tamen auctoritates deficiunt, & etiam in pluribus exemplis dicta ſunt plurima de venenis, ideo omitto. Faciã enim tabulam, Deo dante, per quam iſta quæ per librum ſparſa ſunt, ad certum ordinem reducentur.

Venerabilis. Venerari. Vide in tit. Honor.

Venia. Vide ſupra de miſericordia, de indulgere, de Parcere.

A **Venire.** Nota quod venire nihil aliud eſt quam ad aliquem terminum applicare, & de vno termino ad alium accedere & tranſire. Accipitur etiam quandoque venire pro accidere, vel euenire. Et breuiter notare poſſum, quod in ſcriptura venire multiplex inuenitur. Eſt enim venire

Perfectorum,
Peccatorum,
Meritorum,
Vitiorum,
Tormentorum,
Præmiorum,
Diuinorum,
Malignorum.

¶ Veniunt perfecti vt Deo pareant Eſa. 60. Filii tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere ſurgent. Veniunt peccatores vt bonis noceant Hiere. 6. veniet repente vaſtator ſuper vos. Veniunt merita vt bonos foueant Sap. 7. Inuocaui, & venit in me ſpiritus ſapientiæ. Sequitur. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. Veniunt vitia vt bona tranſeant Ezec. 1. Ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone. Veniunt tormenta vt alios arceant Pſal. Veniat mors ſuper illos, & deſcendant in infernum viuentes. Veniunt præmia vt boni gaudeant Iob 14. Cunctis diebus quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Veniunt diuina vt boni valeant, vnde Io. 14. dicit Chriſtus de viro iuſto: Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Veniunt etiam maligna, ſc. ipſi dæmones vt mala compleant Matt. 13. Dum dormirent homines, venit malus homo, & ſuperſeminauit zizania. Et de omnibus iſtis generibus veniendi multa poſſent dici, ſed ſolum ad præſens intendo dicere de venire iuſti viatoris, de
B venire vani peccatoris, & venire pii ſaluatoris. ¶ Igitur primo dicamus, quod eſt vnum venire iuſti viatoris. Et iſtud eſt illud venire quo iuſti veniunt ad Deum, ſcilic. per gratiam moraliter in præſenti & in futuro per gloriam perſonaliter. Videmus enim naturaliter quod omnia veniunt & accedunt ad illud vbi inueniunt fundamentum, vbi inueniunt nutrimentum. De fundamento patet, quia lapis ſurſum iactus, naturaliter venit ad terram, vbi ſtabilitur. De nutrimento etiam patet, quod bos & porcus venit ſeduliter ad ſtabulum vbi educatur. Sic etiam chariſſimi, iuſtus venit & accedit ad Deum, quia Deus eſt fundamentum defenſatiuum, Deus eſt nutrimentum delectatiuum, quia iſte eſt qui ſuſtinet debiles & fatigatos Heb. 1. Portans omnia verbo virtutis ſuæ. Iſte eſt qui adiuuat miſeros impugnatos Pſ. Deus adiutor noſter in æternum. Iſte eſt qui reficit pauperes deſolatos, dicens Ioh. 6. Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi. Et ideo pro certo chariſſimi cum nos indigeamus

Iſto { Fundamento tanquam fatigati,
Iuuamento tanquam impugnati,
Nutrimento tanquam depauperati.

Dico quod ad iſtum debemus venire nos eis conformando, & ad eum charitatiue appropinquando, moraliter accedere & tranſire. Ad quod etiam ipſe monet Matt. 11. Venite ad me omnes qui
C laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. ¶ Vbi aduerte quod ad veniendum ad Deum mentaliter & moraliter, quatuor nos breuiter inducunt,

Primum eſt quo benigniter inducimur,
Secundum eſt quo fideliter recipimur,
Tertium eſt quo ſeueriter incutimur,
Quartum eſt quo ſuauiter attrahimur.

Primum probat clamor attractiuus [Venite]
Secundum amor locatiuus, cum dicitur [Ad me]
Tertiũ terror impulſiuus [Quia laboratis & onerati eſtis]
Quartum dulcor allectiuus [Et ego reficiam vos.]

¶ Dico ergo quod venire debemus ad Deum propter clamorem vocatiuum, per quem inducimur benigniter. Venite inquit. Omnia enim domeſtica ſolent venire, & ad vocationem ſui magiſtri veniunt & occurrunt. Cum igitur dominus noſter & magiſter vocaliter nos vocet, ad eum venire debemus. Patet etiam in pauonibus, caponibus & gallinis, qui ad pabula vocati ſtatim veniunt & occurrunt. Et ideo quia vocat nos Chriſtus in ſcriptura, dicens, Venite, ideo nos debemus proculdubio ad ipſum venire, & nos ſibi per verum amorem coniungere & copulare. Venite inquit. Et aduertendum eſt quod Chriſtus in ſcriptura per iſtud verbum, Venite, vocat nos ad omnia quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem. Dicit enim

Venite ad { Præſumptionem dimittendum,
Dei operationem admirandum,
Euchariſtiæ refectionem manducandum,
Dei contemplationem ſpectandum,
Diligentem inquiſitionem faciendum,
Gratiæ inſpirationem hauriendum,
Verbi prædicationem frequentandum,
Laudis modulationem decantandum,
Chriſti deſponſationem copulandum,
Cœli creationem nanciſcendum.

¶ Iſta enim ſunt decem officia ad quæ per iſtud verbum Venite conuocamur, & ad quæ veniendo ad ipſum Deum illi coniungimur, & cum eo copulamur. Dicit enim venite ad dimittendum omnem præſumptionem. Et ſic dicitur Iob 17. Conuertimini & venite, & non inueniam in vobis vllum ſapientem. Item venite ad admirandum Dei operationem Pſ. Venite & videte opera domini terribilia in conſpectu eius ſuper filios hominum. Item venite ad guſtandum euchariſtiæ refectionem Prou. 9. Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miſcui vobis. Item venite ad contẽplandum cœli conditionem Eſa. 2. Venite aſcendamus in montem domini, & ad domum Dei Iacob. Item venite ad faciendum bonam inquiſitionem Eſa. 21. Si quæritis quærite, conuertimini & venite. Item venite ad gratiæ infuſionem vel inſpirationem hauriendũ Eſa. 55. Omnes ſitientes venite ad aquas. Item venite ad frequentandum prædicationem, vnde Matth. 4. Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum. Item venite ad decantandum laudis modulationem Pſal. Venite exultemus domino, iubilemus Deo ſalutari noſtro. Item venite ad copulandum Chriſti deſponſationem. Matth. 22. Omnia parata ſunt, venite ad nuptias. Item venite ad obtinendum vitæ participationem Matth. 25 Venite benedicti patris mei, percipite paratum vobis regnum. Sic ergo patet, quod Deus dicendo Venite, ad multa bona nos inducit, & ad veniendum ad ſe multipliciter excitat & exclamat. Venite inquit. Vt & noſipſi dicamus illud Pſal. Venite & videte omnes qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ. Patet ergo quod veniendum eſt ad Deum propter clamorem vocatiuum per quem inducimur. ¶ Deinde dico, quod ad ipſum veniendum eſt propter amorem locatiuum per quem recipimur fideliter, & hoc oſtenditur cum dicitur, Ad me. Iſte enim eſt ſicut amoroſus hoſpes, qui inuitat & recipit tranſeuntes, & qui vnicuique, ſecundum quod vult expendere, parat menſam & cameram meliorem. Quia, ſcilicet, iſte eſt ſemper paratus hoſpitari & recipere omnes venientes ad eum, & omnes ad ſe conuertentes, nullum enim ſcit refutare, quinimo ſecundum quod quilibet vult de bonis vel de laboribus pro eo expendere, ſolet ſibi de gradu & ſtatu meliori ſpiritualiter prouidere. Ad me inquit Ioh. 6 Omne quod dat mihi pater, ad me veniet, & eum, qui venit ad me, non eiiciam foras. Iſta enim præpoſitio Ad ſignificat terminum ad quem, qui, ſc. recipit & terminat ad dependentiam à quo, Et ideo bene dicit Ad me, vbi dat nobis intelligere quod ſe offert ad dependentiam affectuum noſtrorum, ſicut finalis terminus. Ad me inquit Ioan. 7. Qui ſitit, veniat & accipiat aquam vitæ gratis. Et nota, quod ad iſtum eſt veniendum, D

Sicut ad { Doctorem vt informemur,
Paſtorem vt recreemur,
Medicum vt conſolemur,
Dominum vt præmiemur,
Fontem vt ſatiemur,
Hoſpitem vt receptemur.

¶ Dico ergo quod ad ipſum venire debemus ſicut ad doctorem, vt informemur. Exemplo reginæ Saba, quæ venit ad regem Salomonem audire ſapientiam eius, ſicut dicitur 3. Regum 10. Vnde Eſa. 2. venite aſcendamus ad montem domini, & docebit nos vias ſuas. Item ad paſtorem vt recreemur. Paſcit enim & recreat cor deuotum. Vnde ipſe dicit Ioh. 6. Ego ſum panis vitæ, qui ve-

nit ad me, non esuriet, & qui credit in me, non sitiet. Item ad medicum vt consulemur vel vt sanemur Psal. Exaudi orationem meam, ad te omnis caro veniet. Item ad dominum vt præmiemur Oseæ 6. Venite & reuertamur ad dominum, quia ipse cepit & sanabit nos, &c. Item ad fontem vt satiemur Gene. 24. Veni ad fontem aquæ. Et illud Ioan. 7. qui sitit, veniat ad me & bibat. Item ad hospitem vt receptemur, & vt apud eum commoremur, dicentes illud Ioh. 14. Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Istis enim rationibus est ad Deum veniendum, & ad ipsum per desiderium est fugiendum. Iste est enim sicut liberalis dominus qui omnes venientes solet de familia sua recipere, & sicut pius testator qui solet etiam extraneos quandoque in filios adoptare. Ad me ergo, supple, venite. Quod est contra multos qui ad Deum non veniant, scil. ad mundum, similes auiculæ, quæ veniens ad sibilum aucupis laqueo capitur & occiditur. Quia, scil. illi qui veniunt & accedunt ad sibilum diaboli, carnis & mundi (qui, sc. non cessant sibilare & dicere illum versum. Ad mea decepti iuuenes præcepta venite) laqueis malarum complacentiarū capiuntur, & per peccata mortalia perimuntur. Quod figuratū est in Iahele, quæ Sissaræ fesso & calefacto dixit. Intra ad me domine mi, ne timeas quæ offerens sibi lac, fecit dormire, & dum dormiret, clauo tabernaculi ipsum occidit. Vide istam figuram supra. Non sic ergo charissimi, sed ad Deum veniamus. Venite inquit ad me Ps. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, &c. Veniendum est ergo ad Deum sicut patet propter amorem loca-

E tiuum per quem recipimur. ¶ Deniq; dico, quod veniendum est ad Deum propter terrorem incussiuum, per quem impellimur seueriter, & hoc ostenditur cum dicitur. Omnes qui laboratis, & onerati estis. Quia, scil. labor & onus mundanarum tribulationum nos compellit ad Deum venire, & nos ad ipsum conuertere & redire, quia secundum Gregor. Mala quæ nos hic premunt, ad Deum citius nos venire cōpellunt. De ceruo enim legimus quod impulsus à canibus solet venire ad hominem, sciens eum esse animal benignum. Ventus etiam naui contrarius quandoque ipsam impellit ad meliorem portum quam alias esset ventura. Quia breuiter & mundi canes & tyranni & morsus eorum & latratus, nec non & ventus contrarius mundanarum aduersitatum nos compellunt de amore mundi resilire, & ad ipsum hominem Christum per deuotionem redire, & ad portum salutis accedere & venire. Qui laboratis inquit, & onerati estis Psal. humiliatum est in labore cor eorum, & appropinquauerunt. Veniendum est ergo ad Deum propter terrorem concussiuum per

F quem impellimur. ¶ Insuper veniendum est ad Deum per dulcorem allectiuum, per quē attrahimur suauiter, quia ego reficiam vos inquit. Deus enim non solū infert mundi verbera vt retrahamur, imo etiam exponit vbera vt attrahamur. Promittit enim ad se venientibus æternam refectionem, & æterni solatii regionem. Et ideo sicut puer libenter venit ad matrem, vt lacte reficiatur, sic vere libenter debemus venire ad Deum, vt lacte suæ dulcedinis in gloria satiemur. Reficiam inquit vos Psal. Super aquam refectionis educauit me. Quod bene figuratur Luc. 14. In illo rege qui misit seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent, quia parata sunt omnia. Quia rex noster Christus prandium suum paradisum parauit, vbi per seruos suos Apostolos, Prophetas & alios prædicatores, ad veniendum illuc totum genus humanum inuitauit. Paratus est enim omnes reficere, & sic nulli ostium denegare, dicens Matt. 22. Omnia parata sunt, venite ad nuptias. Veruntamen aduertendum est quod tria genera hominum se venire ad illas nuptias excusarunt, vnus, scil. qui dicebat se emisse villam, alius qui dicebat se emisse quinque iuga boum, alius qui dicebat se duxisse vxorem, sicut totum patet ibidem Lu. 14. Nam charissimi emptor villæ significat mundanos opulentiç possessores. Ductor vxoris significat carnalis immunditiæ dilectores, Emptor parium boum significat sensuum incontinentiæ sectatores. Quia proculdubio ista tria genera hominum, quæ, sc. in his tribus mercemoniis occupantur, ad festum paradisi non veniunt nec accedunt, sed inde per peccata potius fugiunt & recedunt, dicentes Christo illud Hierem. 2. Recessimus, non veniemus vltra ad te. Sed non sic boni, quia isti veniunt ad Deum per gratiam in præsenti, & in futuro per gloriam. Isti enim finaliter veniunt ad paradisum, sicut

Milites vt coronentur,
Diuites vt spatientur,
Virgines vt desponsentur,
Principes vt honorentur.

Veniunt dico iusti vel iustorum animæ ad paradisum vt ibi coronentur Cant. 4. Veni de libano soror mea sponsa, veni de libano, & coronaberis. Veniunt ibidem ad Deum spatiari Cant. 5. Veni in hortum meum soror mea. Veniunt ibidem à Deo præmiari vel honorari Matt. 25. Venite benedicti patris mei, &c. Sed proculdubio charissimi, est impossibile venire ad terminum nisi per viam. Via autem veniendi ad cœlum est via virtutum, pœnitentiarum & laborum, quia sicut dicit Gregor. Ad magna præmia peruenire non potest nisi per magnos labores. Et ideo si ad paradisum venire volumus, per viam virtutum incedere debemus. Notabo igitur quod ad istum terminum allectiuum peruenitur,

Per { Parcitatem abstinentiæ, Puritatem innocentiæ, Pietatem amicitiæ, Arctitudinem indigentiæ, Mœstitudinem conscientiæ, Promptitudinem obedientiæ.

¶ Dico igitur quod ad veniendum ad paradisum oportet transire per istam scalam in qua sex isti gradus requiruntur, scilicet abstinentiæ parcitas, & sic dicitur Matt. 11. Venit Ioannes non manducans neque bibens. Item requiritur innocentiæ puritas, & sic dicitur Matth. 19. Sinite paruulos ad me venire &c. Item requiritur amicitiæ pietas, & sic videtur Dominus dicere Matth. 25. In carcere eram, & venistis ad me. Item requiritur indigentiæ arctitudo, scilicet, paupertas spiritualis, & sic dicitur diuiti Matth. 19. Vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Item requiritur conscientiæ mœstitudo, scilicet, compunctio lacrymarum, & sic dicitur Hierem. 31. In fletu venient ad me, per torrentes aquarum deducam eos in viam rectam. Item requiritur obedientiæ rectitudo vel promptitudo, & sic loquitur Matth. 16. vbi dicitur. Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Istam auctoritatem diuisam & prosecutam habes alibi pone eam hic si vis. Sic ergo patet charissimi, quomodo sunt multæ viæ veniendi ad Deum & ad gloriam paradisi. Nam si omnes istas vias tenuerimus ibi pro certo veniemus, ita quod implebitur illud Psal. Euntes ibant & flebant mittentes semina sua, venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos, &c. Sic igitur patet, quod veniendum est ad Deum spiritualiter & moraliter

Propter { Dulcorem allectiuum, Terrorem impulsiuum, Amorem receptiuum, Clamorem vocatiuum.

Bene ergo dictum est. Venite ad me omnes qui laboratis, &c. Sic ergo patet primo principaliter quod est vnum venire iusti viatoris. ¶ Adhuc dico quod est vnū venire vani peccatoris. Peccator G venire dicitur ad malum, & non ad bonum, sicut enim venit aqua absque hoc quod vocetur, sic vere vbi mali nocere sciunt, veniunt non vocati. Veniunt etiam dæmones quotidie, & ad nocendum accelerant & occurrunt. Vnde de ipsis videtur dici homini illud 2. Paral. 20. Nunciauerunt Iosaphat, dicentes, venit contra te multitudo magna. Ipsi etiam hortantur se ad contra nos veniendum, dicentes illud Matt. 21. Hic est hæres, venite occidamus eum, vnde Esaiæ 55. Omnes bestiæ agri venite ad deuorandum. ¶ Sed tertio principaliter dico quod est vnum venire pii H saluatoris. Christus enim venit in mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum 1. Tim. 1 Iste enim

Venit ad { Virginem vt incarnaretur, Sæculum vt visitaretur, Hierusalem vt repararetur, Patibulum vt immolaretur, Infernum vt vacuaretur. Sepulchrum vt suscitaretur, Cœlum vt coronaretur, Iudicium vt formidaretur, Cor humanum vt fœcundaretur.

¶ Dicamus ergo quod iste venit ad carnem assumendum Ioa. 20. Venit Iesus ianuis clausis. Item venit ad mundum visitandum Matt. 26. Venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi. Item venit ad vrbem Hierusalem reparandum. Ideo sibi Hierusalē ingredienti fuit dictum Luc. 19. Benedictus qui venit in nomine domini. Item venit ad crucem tolerandum Ioh. 9. Ego in iudicium veni in mundū, & Marc. 14. Venit hora, & filius hominis tradetur, &c. Item venit ad infernum spoliādum. Vnde de ipso ad inferos venturo dicitur Mat. 11. Tu es qui venturus es an alium expectemus? Quia secundum Bernardum, venit medicus ad ægrotos, venit redemptor ad perditos, &c. Item venit ad corpus resumendum. Vnde ipse dixerat Ioh. 14. Vado & venio ad vos. Iterum Ioh. 14. Veniam iterum ad vos, & accipiam vos ad meipsum. Item venit ad cœlum ascendendum, vnde Aggæi 2. Venit desideratus cunctis gentibus. Vnde sibi poterat dicere Deus pater illud 2. Reg. 19. Veni mecum vt requiescas securus in Hierusalem. Item veniet ad iudicium iudicandum Esaiæ 3. Ecce dominus ad iudicium veniet. Item quotidie veniet ad mentem illustrandum 1. Corinth. 4. Veniet dominus, & illuminabit abscondita tenebrarum

brarum,&c. His igitur præmiſſis, poſſumus breuiter dicere de aduentu Chriſti, non ſolum de aduentu in mentem qui eſt ſpiritualis,ſed etiam de aduentu carnis qui eſt perſonalis,&etiam ad iudicium qui eſt imperialis. Sed de omnibus iſtis ſupra litera & titulo de aduentu vide,vbi ad plenum inuenies quatuor auctoritates diuiſas & proſecutas de venire, ſcil. veniat dilectus meus in hortum ſuum Cant.5.Item hucuſque venies Iob 28.Ego lux veni in mundum Io. 12. Item,Ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone,nubesque magna,& ignis inuoluens Ezech. 1. De venire in quantum idem eſt quod accidere,contingere,vel venire,vide ſupra de aduenire. Et pone hic auctoritates notabiles ſi vis, quia paucæ ſunt.Et ſufficit quantum ad præſens.

A **Venter.** Cum venter ſit illa corporis concacuitas qua cibi recipiuntur, & in qua iecur & alia inteſtina cum multis aliis membris continentur,& in qua appetitus carnis generaliter originatur,poſſumus dicere, quod generaliter per ventrem poſſumus intelligere,quodcunque abditum vel ſecretum quod interior conſcientia & affectio mentis noſtræ verſat. Notandum igitur,quod in ſcriptura inuenitur

Venter {
Corporeus,
Eburneus,
Pectoreus,
Stercoreus,
Extraneus,
Æthereus,
Tartareus.
}

Primus ſignat noſtram natiuitatem,
Secundus matris virginitatem,
Tertius cordis profunditatem,
Quartus carnis fragilitatem,
Quintus mundi cupiditatem,
Sextus veram humilitatem,
Septimus inferni voracitatem.

B ¶ Dico ergo primó,quod eſt venter corporeus noſtræ nouitatis. Iſte eſt enim venter noſtræ matris,vbi nouem menſibus hoſpitamur, & tandem in hanc vallem miſeriæ parturimur,& ideo dicitur Eccl.40.Graue iugum creatum eſt omnibus hominibus à die exitus de ventre matris ipſorum vſque in diem ſepulturæ eorum
C in matrem omnium. ¶ Dico ſecundo quod eſt venter eburneus puræ virginitatis,&iſte eſt venter virginis glorioſæ,quæ eburnea dicitur, pro eo quod caſtitatis nitoribus candidatur. Et ideo de ipſa & eius ventre dicitur Cant. 5. Manus eius tornatiles plenæ hyacinthis, venter eius eburneus, diſtinctus ſapphiris,venter enim & manus iſtius hyacinthos &ſapphiros habuerunt,in quantum preciosis virtutibus ſemper ſplenduerunt.Etiam de conceptu mirabili huius ventris dicitur Eccl. 11. Ignoras quæ ſit via ſpiritus,&c.Ergo fuit bene dictum Luc.11. Beatus venter qui te portauit,& vbera quæ ſuxiſti. Iſte ergo venter eſt eburneus puræ
D virginitatis.¶ Tertio dico quod eſt venter pectoreus cordis profunditatis. Cor enim & conſcientia viri iuſti dicitur venter, quia ibi continetur iecur quod amare facit, id eſt,feruens amor & dilectio,vnde Cant.5.dicit anima ſponſo. Venter meus intremuit ad tactum eius. Item ibi eſt ſplen, qui ridere facit, id eſt, virtus ſpei virtualis conſolationis Pſal. Tu es qui extraxiſti me de ventre,ſpes mea ab vberibus matris meæ. Item ibi eſt fel quod iraſci facit,id eſt,ſpiritualis dolor & contritio Pſal. Conturbatus eſt in ira oculus meus,anima mea & venter meus.Ibi ſunt fæces,id eſt, materia vilis cogitationis meditatio, de quo poteſt exponi illud Pſal. Conglutinatus eſt in terra venter meus,&c. Animal ruminans habet duos ventres vel plures. Vnde etiam de camelo legimus quod quinque habet ventres interius, ita quod de vno ad alium cibum tranſmittit,vt melius decoquatur. Sic homo debet habere plures ventres, id eſt, plura conſcientiæ receptacula, in quibus,ſcil.cogitationes decoquantur,& ad perfectionem conuertantur,quinque enim ventres ſunt quinque conſiderationes. quæ in omnibus factis ſunt habendæ,& dictis,quæ,ſc.in iſto verſu continentur. Quis,quid,cui dicas,cur, quādo,quomodo quęras. Vel: Quis,quid,cur facias, cui, quando,quomodo quætas. Iſta enim ſunt quinq; diuerticula mentis noſtræ, vbi omnia dicta & opera noſtra debemus voluere antequam exterius operemur.Iſte eſt enim venter de quo dicitur Apoc.10.quod cum Ioannes comediſſet librum amaricatus eſt venter eius,quia,ſcil. dum liber ſacræ ſcripturæ attenditur, venter conſcientiæ merito conturbatur.Et ſi in ventre conſcientiæ de peccatis confitendis agitur, per quinque reuolutiones primo à prudentibus deuoluuntur,quia,ſcil.conſiderari debet quis,quid,cui,cur,quando, quomodo. Quis qui offendiſti,ſcil. religioſus vel laicus,prælatus vel ſubditus,&c.quid de quo ſit offenſa,ſc. quam vile fuerit factum, vel quomodo contra rationem. Cui facta eſt offenſa. Cur,id eſt, quibus additis vel circumſtantiis,delectationibus vel accidentibus. Et quo tempore vel quo locō,vtrum,ſcilicet, in ieiunio vel in feſto. Iſta enim duo,quomodo & quando,ſub vno poſſunt optime comprehendi. His enim ventriculis mentis noſtræ cibus peccati deducitur, vt per confeſſionem expelli valeat & educi, quia ſicut dicitur Matth.15. Omne quod in os intrat,in ventrem vadit,& in ſeceſſum emittitur. His enim conſiderationib. mens concutitur, & in contritionis amaritudinem commutatur,vnde anima dicit illud Thren. 1. Venter meus conturbatus eſt, ſubuerſum eſt cor meum in memetipſa, quoniam amaritudine plena ſum. Iſte enim eſt venter pectoreus cordis profunditatis.
¶ Quarto dico,quod eſt venter ſtercoreus, qui eſt venter noſtræ carnalitatis. Et ſic dico,quod per ventrem intelligitur ſenſualitas carnis noſtræ, in quo continentur fæces omnium peccatorum, & vilitas conditionis humanæ. Nam quia in ventre puer generatur,bene per ventrem natura noſtræ vilis conditionis deſignatur.Vnde Sapien.7. Septem menſibus in ventre matris meæ figuratus ſum caro. Venter enim iſte eſt conditio carnis noſtræ. & etiam ipſe carnalis appetitus,quæ,ſcilicet,niſi per prudentiam ab illicitis reſtringatur, totus homo ipſum interius & exterius maculatur. Apes enim & formicæ quæ animalia ſunt prudentiſſima,circa ventrem ſunt valde ſtricta, ventrem enim habent magis ſtrictum quam pectus contra naturam aliorum animalium. Sic vere chariſſimi,aliqui ſunt prudentes viri qui habent vt communiter ventrem ſtrictum, quia,ſcilicet, ventrem corporis,& ipſam conditionem ſenſualitatis & carnis pro viribus reſtringunt. Plus enim abundant in pectore vbi eſt animus, quam in ventre vbi eſt ſtercus,hoc eſt dictum, quod magis vigeant in ſpirituali bonitate,quam in carnali voluptate &ſenſualitate.Quod bene penſabat Sapiens Eccleſiaſt. 23. Cum dicebat, aufer à me concupiſcentias ventris,&c. Quod eſt contra multos qui ventrem ſenſualitatis & voluptatis & carnis habent valde magnum & latum. Similes locuſtæ,quæ non habet niſi vnum inteſtinum, totum enim corpus eſt quaſi venter.Serpens etiam reſpectu corporis ventrem habet longiſſimum & maximum,Vnde etiam Plinius narrat quod ſub Claudio Cæſare ſerpens quidam fuit occiſus,in cuius ventre puer integer fuit inuentus, & de noſtris ſerpentibus apparet, quod habent magnum ventrem, quia auiculas ſolent deglutire.Sic vere chariſſimi,quidam habent ventrem carnalis appetitus & ſenſualitatis valde latum, toti enim videntur eſſe venter, quia, ſcil.nihil de ſe ſpiritualiter videntur ſapere vel habere, quod apparet, quia omnia mundi delectabilia non poſſunt ſuum ventrem, id eſt,ſuum carnalem appetitum implere Prou.13.Iuſtus comedit & replet animam ſuam, venter autem impiorum inſaturabilis eſt. Et bene inſaturabilis, quia iſti habent

Ventrem {
Cupiditate voracem,
Carnaliter vomacem,
[illegible]itate loquacem,
[V]oracitate capacem,
Verboſitate mordacem.
}

¶ Venter enim malorum inflatur per cupiditatem.Iſtud enim figuratur in filio prodigo,qui cupiebat replere ventrem ſuum de ſiliquis quas porci manducabant,ſicut dicitur Luc.15. Et tamen dicitur Ezech. 7. Animam ſuam non ſaturabūnt, & ventres eorum non implebuntur.Item ſpumat per carnalitatem, ideo venter ſatur facile ſpumat in libidinem. Item feruet per loquacitatem, vnde Iob 32. En venter meus quaſi muſtum ſine ſpiraculo, quod lagunculas nouas dirumpit,loquar &reſpirabo paululum. Item capax eſt per voracitatem,vnde Eccl.36.Omnē eſcam manducabit venter.Item mordet per detractoriam verboſitatem,vnde Eccleſiaſt.40.In ore imprudentis conculcābitur inopia,& in ventre eius ignis ardebit,ignis enim mordaciter vrit.Et breuiter iſte eſt venter vtilitatis noſtræ, omnia enim vilia ſunt in ventre, & ideo ventrem Deus poſuit in medio corporis, & etiam à parte ante, vt ſic vtilitatem & conditionem vilitatis noſtræ ante oculos & in cordis medio poneremus vel portaremus. Sic etiam dico,quod ventrem fragilitatis humanæ cum omnibus fæcibus vitiorum præ oculis debemus habere, & in cordis medio collocare. Quia proculdubio iſte venter eſt pars noſtra vilior, & pars noſtra ponderoſior,& pars noſtra fragilior. Animal enim citius læditur in ventre quam alibi. Et ideo vnicornis ſciens quod elephas habet mollem ventrem,ſemper ſolet ipſum in ventre,ſi poteſt,percutere,vt ipſum citius poſſit occidere,quod ſciēs elephas, ſolet ſibi dorſum vertere, & ſic ſolet pericula declinare. Sic vere chariſſimi,ſenſualitas & caro ſunt partes hominis magis debiles & molles,& ideo vnicornis,id eſt, diabolus libentius nos percutit in hoc ventre,in quo,ſcil.de peccatis carnis libentius nos tentat. Scit enim quod valde ſumus debiles, quia ſicut dicitur Tit.1. Cretenſes ſemper mendaces,malæ beſtiæ,ventris pigri. Quapropter ſolet ibi libentius percutere, vt contra nos poſſit facilius præualére. Quod nos præſentientes dorſum ſibi debemus vertere,& occaſiones peccatorum & tentationum fugere & vitare,&

ſic ab huius vnicornis cornibus poterimus nos ſaluare, maxime
ſi cum Dauid ad dominum proclamantes dicamus. Salua me de
ore leonis,& à cornibus vnicornium humilitatem meam. Caue-
ant autem illi quorum Deus venter eſt Phil. 3. quia ſicut dicitur
Iob 20. Diuitias quas deuorauerunt euoment, & de ventre eo-
rum extrahet eas Deus. Iſte eſt ergo venter ſtercoreus carnalita-
F tis noſtræ. ¶ Quinto dico, quod inuenitur venter extraneus
mundi cupiditatis. Mundus enim eſt venter noſter, quia, ſc. ibi in
peccatis concipimur & nutrimur, & inde in lucem fidei & gratię,
vel etiam in lucem religionis vel eccleſiæ à domino parturimur.
Puer enim in ventre matris non plorat, ſed ibi viuendo de matris
mẽſtruis ſe delectat, ſed ſtatim quando de matre extrahitur, plo-
rare incipit. Sic peccator exiſtens in mundo nutritus in immun-
ditiis & peccatis, non plorat, nec ad cauſas ſui planctus attendit,
quando tamen ad eccleſiam vel religionem parturitur, ſtatim in-
cipit vitæ miſeriam agnoſcere, & ad planctum & lacrymas ſe do-
nare. De iſto ventre gaudebat ſe Dauid exiſſe in Pſal. Quoniam
tu es qui extraxiſti me de ventre, &c. Multi tamen ſunt qui de iſto
ventre, ſc. de mundi proſperitate egrediuntur, & ſtatum religio-
nis vel eccleſiæ confitentur, & tamen in iſtum ventrem iterum
ingrediuntur, in quantũ ad mundana negocia reuertuntur. Gla-
rea enim monſtrum eſt marinum, quæ filios ſuos quos peperit,
videns tempeſtatem, ne ſubmergantur, ſolet in ventrem iterum
reponere, vt poſſit à fluctibus ipſos liberare. Sic vere diabolus il-
los quos aliquo caſu de ventre mundanæ proſperitatis peperit
& euomuit, videns ꝙ fluctus tribulationum & inundatio lacry-
marum poſſent ipſos ſibi penitus auferre, & ad dominũ conuer-
tere, ſolet eos pro viribus in iſtum ventrem iterum inferre & re-
ponere, & ipſos ſolet allicere & fouere, & ſibi eos quos iam per-
didiſſe videbatur, penitus retinere, ſicut ad literam videmus de
clericis mercatoribus, & de prælatis officialibus regum, & de re-
ligioſis negociatoribus. Iſtud videtur reprehendere Nicodemus,
dicens Ioh. Quomodo, inquit, poteſt homo naſci, cum ſit ſenex,
id eſt, quomodo poteſt homo in mundum & ad mundana redi-
re, cum debeat eſſe perfectus, Nunquid poteſt in matris ſuę ven-
trem iterato introire & renaſci? q. d. non debet, imo pro certo
cum Eſaia debet dicere & clamare Eſa. 49. Dominus ab vtero vo-
cauit me, de ventre matris meæ recordatus eſt nominis mei, po-
ſuit os meum dominus vt gladiũ acutum, ſub vmbra manus ſuæ
protexit me, & poſuit ſicut ſagittam electam, in pharetra ſua ab-
ſcondit me, & dixit mihi ſeruus meus es tu Iſrael, quia in te glo-
riabor. Quia proculdubio chariſſimi Deus ex ſpeciali priuilegio
nos extrahit, & in eccleſiæ & religionis pharetra nos abſcondit,
vbi nos ſagittam vel gladium facere intendit, & ſic ſeruos ſuos in
quibus glorietur ſpecialiter ordinat & facit. Et ideo iſtum ven-
trem vnde exiuimus, debemus horrere, & illud amplius per mun-
di concupiſcentias non redire, dicentes domino illud Eccleſi. 23.
Aufer à me concupiſcentias ventris. Iſte eſt ergo venter extra-
G neus mundanæ cupiditatis. ¶ Sexto dico, quod eſt venter æthe-
reus perfectæ humilitatis, & iſte eſt venter religionis & eccleſiæ,
vbi Deus generat concipit & nutrit filios ſuos, ſcil. religionis cle-
ricos. Item in ventre nubis generatur lapis precioſus qui dicitur
ceraunius. Sic vere in ventre religionis generantur viri precioſi
& perfecti. Vnde de Hierem. dicitur Eccl. 49. quod à ventre ma-
tris ſuæ conſecratus eſt propheta. Iſtud eſt tamen contra multos
ſimiles filiis viperarum, qui abhorrentes eſſe in ventre matris
ſuæ, volunt exire, expectare nolentes naturæ ſolutionem, & ideo
corrodunt latera eius, & ſic exeunt ſine partu. Sic vere multi ſunt
quibus diſplicet venter religionis & ſtatus interioris clauſtri, &
ideo ſuam matrem religionem deſtruunt & corrodunt, & ſic per
apoſtaſias vel per appellationes fugiunt & recedunt. Multi enim
ſunt in eccleſia viperei filii qui ſunt cauſa corroſionis & deſtru-
ctionis propriæ matris ſuæ, quibus dicitur Eſaiæ 48. Scio enim
quod præuaricans præuaricaberis, & tranſgreſſorem de ventre
vocaui te. Iſte eſt ergo venter æthereus perfectæ humilitatis, &c.
H ¶ Septimo dico, quod eſt venter tartareus æternæ calamitatis, &
iſte proculdubio eſt venter inferni, vbi diabolus peccatores con-
cipit & recipit, ipſos tamen nunquam amplius parturit vel emit-
tit. Iſte eſt venter ceti, in quo Ionas deuoratus fuit. Iſta eſt altitu-
do ventris inferi, de quo dicitur Eccleſiaſt. 51. Liberaſti me domi-
ne de altitudine ventris inferi & de leonibus præparatis ad e-
ſcam, &c.

A **Ventus.** Nota quod ventus nihil aliud eſt quam ſpiritus
vel flatus. Eſt enim proprie ventus idem quod
aer motus cum ſiccis vaporibus intermixtus. De vento igitur
materiam tractare quid ſit, & quare ſint 12. venti, & nunc flat
vnus, nunc alius, nihil ad præſens pertinet opus. Sed quid ventus
poſſit moraliter ſignificare, hoc ſolum breuiter eſt dicendum.
Dicamus ergo quod ventus habet aliquos effectus bonos & ali-
quos malos, & ideo nunc bonum nunc malum ſignificat in ſcri
ptura. Notabo ergo ſecundum quod inuenio in ſcriptura, quod
ventus naturaliter habet

Sufflare,
Siccare,
Pulſare,
Mundare,
Turbare,
Leuare,
Inflare,
Inſpirare,
Refrigerare.

¶ Sic vere dico, quod moraliter loquendo, plura genera vento- B
rum inueniuntur. Eſt igitur ventus ſufflatiuus qui ſignificat ma-
lam ſuggeſtionem. Multi enim ſunt ſicut ventus, qui per mala
conſilia & colloquia non ceſſant aliis aliquid mali ſuggerere &
ſufflare, & per adulationem & ſuggeſtionem aliquid ſibilare Ec-
cleſiaſt. 43. Frigidus ventus aquilo flabit, & gelabit cryſtallus ab C
aquis. ¶ Item eſt ventus ſiccatiuus, qui ſignat hoſtis tentationem.
Iſte enim quando fortiter ſufflat, ſolet omnem virorem gratiæ
deſiccare. Figuratus in illo vento calido & vrente qui ſiccauit il-
lam viridem hęderam, ſub cuius vmbra Ionas delectabatur, in
tantum quod Ionas incepit æſtuare, ſicut dicitur Ionæ 4. Quia
ſcil. tentatio diabolica virorem & vmbram gratiæ deſiccat & vrit,
& æſtum malorum deſideriorum in cordibus introducit. Vnde
de diabolo dicitur Abac. 1. quod facies eius ventus vrens. ¶ Item D
eſt ventus pulſatiuus, qui ſignat mundi tribulationem, quæ pul-
ſat, deſtruit & ſubuertit. vnde Iob 1. Repente ventus vehemens
irruit à regione deſerti, qui concuſſis angulis domus ſubuertit E
eam, & liberos interfecit. ¶ Item eſt ventus mundatiuus, qui ſi-
gnificat violentam correctionem, Ventus enim bladum à palea
purgat. Et ſic loquitur Matth. 3. vbi dicitur quod ventilabrum in
manu domini, & mundabit aream ſuam. Vnde Prou. 25. Ventus
aquilo diſſipat pluuias, & facies triſtis linguam detrahentem.
¶ Item eſt ventus turbatiuus & ſublatiuus, qui ſignat æternam F
damnationem, ſicut dicitur in Pſal. quod impii erunt ſicut pul-
uis quem proiicit ventus à facie terræ. ¶ Item eſt ventus leuati- G
uus, quia ventus eleuat paleas, qui ſignat proſperam ſucceſſio-
nem, de quo Iob 30. Eleuaſti me, & quaſi ſuper ventum ponens,
eliſiſti me valide. ¶ Item eſt ventus inflatiuus, qui ſignat cordis e-
lationem & præſumptionem, ventus enim veſicam inflat. Et ſic
de vanigloriosis, elatis, ſuperbis & præſumptuoſis loquitur Hie.
14. vbi dicit quod onagri ſteterunt in rupibus, & attraxerunt ven-
tum quaſi dracones. ¶ Item eſt ventus inſpiratiuus, qui ſignificat
diuinam reuelationem, & de iſto dicitur in Pſal. quod Deus pro-
ducit ventos de theſauris. ¶ Item eſt ventus refrigeratiuus, qui ſi-
gnat ſancti ſpiritus inflammationem, & ſic dicitur Dan. 3. quod
Angelus fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem.
¶ His igitur præmiſſis poſſum notare, quod ventus ſignificat in H
bono & in malo. Et ſic dico quod eſt

Ventus { gratiæ, qui eſt mirabilis, / culpæ, qui eſt damnabilis, / pœnæ, qui eſt triſtabilis. }

Primus flat ab interiori,
Secundus flat ab inferiori,
Tertius flat à poſteriori.

¶ Dico ergo primo quod eſt ventus gratiæ, qui eſt glorioſus, &
iſte proculdubio nihil aliud eſt quam Spiritus ſanctus & gratia
quæ per eum inſpiratur. Spiritus enim eſt quaſi ventus. Sed de
hoc vide ad plenum ſupra de ſpiritu in primo membro princi-
pali. Sicut enim ventus habet

Arbores agitare,
Aerem depurare,
Ignem inflammare,
Æſtum temperare,
Naues tranſportare,
Fæces deſiccare,
Paleas eleuare,
Omnia fœcundare (quia, ſci. ventus aquilo coope-
ratur quod maſculi generentur.)

¶ Sic vere Spiritus ſanctus agitat per mentis diſcuſſionem. Vnde I
Chriſtus vocat beatum Ioannẽ arundinem vento agitatum. Item
deputat per vitiorum reſtrictionem, vnde Iob 37. Aer cogetur in
nubes, & ventus tranſiens fugabit eas, quia, ſcil. ventus purificat
aerem tollendo nubes. Item inflammat per charitatem & dile-
ctionem Ezechiel. 1. Ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone,
nubesque magna, & ignis inuoluens. Item temperat & refri-
gerat per gratiæ irrorationem Daniel 3. Fecit medium fornacis
quaſi ventum roris flantem. Vnde de viro iuſto dicitur Hiere. 2.
quod ipſe ſicut curſor leuis explicans vias ſuas, & onager aſſuetus
in ſolitudine, in deſiderio animæ ſuæ attraxit ventũ. Item tranſ-
portat. ſ. naues. i. animas ad paradiſum per ſpũalẽ deductionem.

Iac.3. Naues cum magnæ ſint, à ventis validis minantur. Deſiccat per omnium ſcelerum abſterſionem, vnde Exo.14. Abſtulit mare dominus flante vento vehementi & vrenti tota nocte, & vertit in ſiccum? Eleuat per cœleſtem contemplationem Ioh.6. Mare autem magno vento flante exurgebat. Fœcundat etiam per bonam operationem & per gratiarum irrigationem. Vnde 3.Reg. 18. dicitur, quod cœli obtenebrati ſunt, & nubes & ventus, & facta eſt pluuia magna & grandis. Iſtis ergo & multis aliis rationibus poteſt intelligi per ventum Spiritus ſanctus, & maxime per ventum ſubſolanum, qui ventus eſt orientalis; dictus ſubſolanus, quia ſub ſole oritur, & ab ortu ſolis nobis dirigitur. Sic vere ſpiritus ſanctus à loco vnde ſol iuſtitiæ Chriſtus oritur, ſc. à paradiſo, nobis mittitur, & inde nobis ſpiritualis deriuatur. Vnde Pſal. A ſummo cœlo egreſſio eius, &c. Vide de iſto ſupra de aduentu in illa auctoritate. Ecce vẽtus turbinis, &c. Iſte eſt ergo ventus gra-
K tiæ, qui eſt glorioſus. ¶ Secundo dico, quod eſt ventus culpæ, qui eſt vitioſus, & iſte eſt ventus quem diabolus continue ſuſcitat, per quem nos ad malum incitat atque pulſat. Ventus enim ex refractione & conflictu brachiorum maris in quatuor mundi partibus oritur, & inde eſt quod quatuor venti principales oriuntur & inueniuntur, eo quod, ſc. mare confligendo mouẽs aerem? incorporatis vaporibus ventum alternatim in diuerſis mundi partibus operatur. Mare enim chariſſimi, ſignificat diabolum, qui continue eſt in labore & motu, qui per deſperationem eſt turbidus & amarus. Iſte ergo per conflictum brachiorum ſuorum, id eſt, per executionem malitiarum ſuarum ventum peccati generat, per quem nos concutit & perturbat. Quatuor autem iſti venti ſunt

Subſolanus, qui eſt orientalis,
Fauonius, qui eſt occidentalis,
Auſter, qui eſt meridionalis,
Aquilo ſeu boreas, qui eſt ſeptentrionalis.

Orientalis ſignat mundi vanitatem & eleuationem,
Occidentalis ſignat mundi prauitatem & tentationem,
Auſtralis ſignat mundi proſperitatem & ſucceſſionem,
Aquilonaris ſignat mundi aduerſitatem & afflictionem.

Iſti ergo ſunt quatuor venti diabolici, quibus quotidie impellimur & turbamur. Figurati Dan.7. vbi dicitur, quod quatuor venti pugnabant in medio maris. Quia pro certo in mari huius mundi ſemper iſti quatuor venti contra nos pugnant, & nunc vnus, nunc alius nos impugnat, ſic dicitur illud 1.Par.9. per quatuor ventos erant oſtiarii, id eſt, dęmones qui per iſtos ventos deambulant, & eos contra nos flare faciant, & per eos nos deſtruant & ſubuertant. Figurati Apoc.7. in quatuor Angelis qui habebant dominium in quatuor ventos cœli. Proſequamur ergo de iſtis quatuor ventis

Elationis,
Tentationis,
Proſperitatis,
Aduerſitatis.

L ¶Dico ergo, quod eſt ventus elationis & ſuperbiæ, & iſte eſt ventus ſubſolanus & orientalis, qui ſubſolanus dicitur, quia ſub ſole oritur, & ab ortu ſolis deriuatur ad nos, & ſignat ſuperbiam, quæ ſurſum in paradiſo vnde ſol iuſtitiæ Chriſtus venit, cum lucifer fuit ortus. Iſte enim eſt ventus qui ipſum luciferũ de paradiſo ſubuertit. Ventus enim ſuperbiæ inflat per præſumptionem, eleuat per elationem, ventat per iactantiam, vbiq; intrat per inanem gloriam. Iſti enim ſunt quatuor venti proſperitatis, ſcil.

Sufflare,
Leuare,
Clamare,
Subintrare.

Quia proculdubio ventus ſuperbiæ ſeu homo ventoſus & ſuperbus

Inflatur de ſe præſumendo,
Eleuatur ſe aliis præferendo,
Clamat bona ſua verbaliter iactando,
Subintrat bona ſua aliis per inanẽ gloriam oſtendendo, & ſe coram hominib. exponendo.

Quod enim iſti per præſumptionem inflentur, patet Ioh. 6. vbi dicitur, quod mare vento magno flante exurgebat. Item quod iſti per elationem leuentur, patet in Pſal. vbi dicitur. Aſcendit ſuper cherubin, & volauit ſuper pennas ventorum. Item quod iſti per iactantiam loquantur, patet Iob 15. vbi dicitur. Nunquid ſapiens reſpondebit quaſi in ventum loquens? Item quod iſti per inanem gloriam vndique oſtendantur, patet in canonica Iudæ, vbi dicuntur tales nubes inanis gloriæ, quia vndique circumferunt eos venti ad tyrocinia, ad feſta, & quælibet loca publica, vbique enim volunt diſcurrere, vbiq; volũt quicquid habent de bono oſtendere, vt vbiq; poſſint de vana gloria aliquid obtinere. Similes chamęleonti, qui de vento dicitur viuere. Similes draconi, qui attrahendo ventum ſolet ardorem pectoris minuere. Similes etiam onagro, qui ventum pro inueniendo vxore ſua montes aſcendendo ſolet attrahere. Apes autẽ ventum timent, ne per ipſum proiiciantur: & ideo cum ipſum ſenſerint, baſſe volant, & lapillum vt magis ponderent, ſecum portant. Ericii etiam præſentientes & timentes ventum, ad cauernã fugiunt, & ibidem ſe ſagaciter abſcondunt. Chamæleon & draco ventum diligunt, & onagri ipſum attrahunt & bibunt. Et draco eſt (vt dicit Plinius) animal criſtatum quibuſdã ſitulis, quib. attrahit ventum, & cum ſit ardentis naturæ, pro vento inueniendo libenter aſcendit ad flauis malum. Sic pro certo chariſſimi, apes, id eſt, viri iuſti & ſancti ſolent iſtũ ventum fugere, per humilitatẽ baſſe volare, lapillum, id eſt, pondus diuini timoris portando pericula præcauere. Videntes enim ventũ validum, id eſt, mundi pompas & ſuperbias ventilare, ipſi more Ericii ad cauernam. i. ad ſepulchrũ per mortis memoriam ſolent recurrere, & ibi à periculis ſe ſaluare. Nam ſicut dicitur Matth.14. Petrus videns ventum venientẽ timuit, & ad precandum dominũ ſe conuertit, Chriſtus vero ipſum miſericorditer liberauit. Quia pro certo tales pondus diuini timoris portantes, dum ad Deum humiliter recurrunt, venti huius impetu non ſuccumbunt, imo dicunt cum Apoſtolo Eph.4. non ſimus paruuli fluctuantes, vt circumferamur omni vento. Sed quid? Pro certo nõ ſic in eccleſia & in mundo, quia pro certo ibi ſunt chamæleontes, qui habent pellem omnium colorum capacẽ, id eſt, hypocritæ & palliati. Item ibi ſunt onagri, qui ſunt animalia libera, & nulli iugo ſubiecta, id eſt, homines mobiles & effrænati. Ibi ſunt dracones animalia criſtata & inflãmata, id eſt, homines clerici & mitrati, qui pro certo de vẽto vanæ laudis, præſumptionis, iactantiæ & elationis ſolent viuere, & ipſum bibere & diligere, & corde ſitibundo vt ipſum ventum hauriant ad alta dignitatum officia ſe transferre, & per ambitionem aſcendere & volare Oſe.12. Ephraim paſcit ventum, & ſequitur æſtum, vnde Hier.14. Onagri ſteterunt in rupib. & attraxerunt ventũ quaſi dracones. Iſte eſt ergo vẽtus elationis & ſuperbiæ, de quo Hie.51. Cor ſuum leuauerunt quaſi ventum peſtilentẽ. ¶Deniq; dico, quod eſt ven- M
tus tentationis & malitię, & iſte eſt ventus proculdubio occidentalis, & dicitur occidentalis, eo quod vt animam occidat, ſemper incipit à blanditiis & fauore, ſemper enim proponit dulcia vt alliciat, & tandẽ fortiter impellit vt deiiciat. Ventus enim in principio quando ſurgit, valde eſt paruus, ſed per additionẽ vaporum continuam, quando venit ſurſum ad aerem, efficitur valde magnus, in tantum quod aliquoties per ipſum arbores euelluntur, terra etiam quando ventus eſt in ipſius viſceribus concutitur, & turres & ædificia ſubuertuntur. Sic pro certo chariſſimi ventus tentationis à principio ſurgit paruus, ſed paulatim diabolus admiſcet vapores diuerſarum complacentiarũ, ita quod ventus iſte continue recipit incrementũ, & breuiter niſi a principio reſiſtatur, in tantum creſcit & augmentatur, quod eius violentiæ non faciliter reſiſtitur, quinimo arbores & ædificia, id eſt, viri ſancti, qui in fide & moribus videbantur radicati per eum euelluntur, & peccando mortaliter deſtruuntur 1. Mac. 6. Niſi præueneris eos velocius, maiora his facient, & non poteris obtinere eos. Ideo de iſto vento breuiter dicitur Matt.7. Venerunt flumina, & flauerũt venti, & irruerunt ſuper domum illã, & cecidit. O Deus quantũ peſtilens eſt iſte ventus, vix enim eſt aliquis qui reſiſtat, quinimo ſicut ventus corporalis fortius impellit & citius eradicat fortes arbores quam debiles, & hoc quia magis agit contra reſiſtentes quam contra obedientes (iuxta illud Hiere.46. Fortis impegit in fortem.) Sic vere tentatio diabolica fortius impugnat bonos qũi ſibi reſiſtunt, quam malos qui ſibi faciliter obediunt. Et ideo neceſſe eſt quod ſimus optime radicati, ſi ab iſto vento non volumus euelli. Teſte enim Seneca, inuicti eſſe poſſumus, inconcuſſi nequaquã. Et quia neceſſe eſt quod impulſus tentationum ſuſtineamus, ſimus in fide radicati, & perfecti in morib. vt vincamus, quia ſicut dicitur ibidem, multi inueniuntur, qui multas habent vrbes, & populos in ſua poteſtate, pauciſſimi vero ſunt qui ſe habent. Et ſequitur, quod nulla eſt maior victoria, quam vitia deuiciſſe, veruntamen cauendũ eſt de iſto vento, quia, ſcil. iſte ventus ſolet incedere circulariter, & non recte. Ventus etiam aliquando cauſatur ab influentia corporũ cœleſtiũ, quia, ſc. ſicut dicunt Aſtrologi, ſi in principio anni planetæ fuerint cõgregati in ſignis aereis & ventoſis, totus annus pro maiori parte erit ventoſus. Quia pro certo diabolus non immediate ſeu directe tentat de peccato enormi (ſcit enim quod nunquam ſubito ratio conſentiret, imo ſolet venire circulariter & indirecte diuerſas imagines ad complacentias & circumſtantias ſuggerendo, & tandem ad ſuum propoſitum concludendo. Et ideo de iſta circumuolutione iſtius venti dicitur in Pſ. Domine pone illos vt rotam, & ſicut ſtipulã ante faciem venti. Veruntamen ad hunc eſt potiſſime attendendum, pro certo quia iſte ventus tentationis aliqua venit ex influentia & ordinatione ſuperiorum Dei, ſcil. & Angelorum, quia ſæpe fit, quod aliquis quando de viribus ſuis præſumit, nec propriam fragilitatem attendit, Deus ipſum (vt experiatur vires

propriasꝫ tentari permittit,& in manibus hostis tradit. Quapropter bene consulit Apostolus ad Gal.c.6.quod homo de suis viribus non confidat,& quod alios non contemnat,sed quod fragilitatem propriam cognoscat, & quod exinde patientibus compatiatur,indulgeat delinquentibus dicens. Considerans temetipsum, ne & tu tenteris. Quia sæpe fit quod Deus producit ventos de thesauris suis,id est,de suæ prouidentiæ occultis permittit flare tentationes, & percutit primogenita Ægypti vsq; ad pecus id est, permittit percuti, id est, tentari perfectos & imperfectos.

N Patet igitur quod est ventus tentationis & malitiæ. ¶ Deniq; dico,quod est ventus prosperitatis & affluentiæ.Diabolus enim videns quod non potest præualere contra hominem per duos primos ventos,scil. per ventum elationis & per flatum tentationis, apponit quandoque tertium ventum mundanæ prosperitatis & successionis,quæ proprie comparatur vento,eo quod more venti nullam habet firmitatem,sed transitoriã labilitatem,& quandam tumultuosam pompositatem. Iste est ventus auster, qui est ventus laxatiuus & mollis, impetuosus & turbatiuus, nauium à recto itinere retardatiuus, & ipsarum in mare submersatiuus,& ipsarum quando non sperant, ad manus piratarum vel ad aliud periculum deductiuus. Sic vere ventus mundanæ prosperitatis instabilis & ventosus valde est periculosus. Valde enim per mala desideria nos emollit,& nobis ad nauigandum ad portum paradisi multipliciter contrariatur, sicut dicitur Matt. 14. Nauicula iactabatur in mediis fluctibus, erat enim ventus contrarius illi. Quod autẽ contrarius sit ad nauigandũ in cœlum ventus mundanæ prosperitatis, patet per illum qui dicit quod facilius est intrare camelum per foramen acus,quam diuitem in regnum cœlorum Matt. 19. Nam proculdubio illi qui ducuntur isto vento, quamuis non sperent damnari,sed finaliter ad salutem peruenire, iste tamen ventus ita est impetuosus, quod contra spem propriam ipsos ad portum mortis impellit,& in piratarum infernalium manus eos ducit, vt sic nauiculæ animæ dicatur illud Ezec. 27.Ventus auster contriuit te,in corde maris diuitiæ tuæ, & thesauri tui,& multiplex instrumentum tuum, nautæ qui erant in medio tui,carent in corde maris. Quid ergo? Pro certo iste ventus non est sequendus, nec eius flatui motus animi est laxandus, imo eius impulsui est contrariandum, & fortunæ fauoribus obuiandum. Exemplo prudentis rectoris nauis qui sentiens ventũ contrarium,deponit velum,& mittens anchoram,in medio figit gressum.Exemplo etiam lupi, qui vadens ad prædam,solet contra ventum incedere,ne canes villarũ ad quas vadit, per ventum possint aduentum ipsius præsentire, & opus ipsius impedire. Sic vere charissimi nos qui in mari huius sæculi fluctuamus, & ad portum cœlestis gloriæ nauigamus,quando videmus quod ventus mundanæ prosperitatis nobis obuiat,& canes inferni contra nos excitat,gressus desideriorum nostrorum debemus ad Deum figere,&anchoram fidei nostræ vsque ad interiora velaminis penetrare,& huius venti impulsui pro viribus obuiare.Ad quod Seneca lib.3.q.nat.dicebat sic.In secundis nemo confidat,in aduersis nemo deficiat,alternæ sunt vices rerum.Et sequitur. In melius aduersa, in deterius optata flectuntur. Quod proculdubio est contra multos qui fortunæ fauoribus & ventosis suis promissionibus non repugnant, sed quantum potest flare, tantum velum animi sibi laxant,quare fit quod dum ad finis periculum non attendunt,ad aduersitatem corporis & animi sæpe vadunt.Oseæ 8. Seminauerunt ventum,& turbinem metent. Quod bene figuratum est Exo. 10 vbi dicitur quod locustas quas ventus auster adduxerat,frigidus ventus aquilo proiecerat in mare. Sic pro certo patet, quod illos quos ventus prosperitatis nutrit, finaliter ventus aduersitatis frigidus confundit Esaiæ 57. Omnes eos auferet ventus, & tollet aura. Iste est ergo ventus prosperitatis & opulentiæ.

O ¶ Insuper dico,quod inuenitur ventus aduersitatis & pestilentiæ, & iste est quartus ventus qui dicitur boreas, qui de locis frigidissimis veniens,corpus stringit & affligit, flores & vineas dissipat & comburit. Sic proculdubio ventus aduersitatis est multum noxius,flores enim,id est,imperfectos & insipiẽtes solet destruere,&fructus bonorũ operum in eis impedire. Diabolus.n. illos quos non potest per illos tres primos ventos destruere, nec vento elationis, nec vento tentationis, nec vento successionis mouere,solet vento tribulationis concutere, vt saltem per istum ventum possit eos in fide vel in moribus variare. Vnde de qualibet persona debili & inepta dicitur Ezech. 17. Ecce plantata est, ergone prosperabitur? nonne cum tetigerit eum ventus vrens, siccabitur? Iste ergo ventus est debilibus periculosus, iustis tamen & perfectis vtilis est & fructuosus. Ventus enim aquilo licet corpus affligat, aerem tamen serenat, & nubes fugat, &c. Vide supra de aduentu in vltima auctoritate diuisa in primo membro.Boni enim isto vento non debent succumbere, sed ei fortiter resistere,& viriliter præualere, vnde Sene. de vento circio loquens libro de naturalib. quæstionib. 5. dicit quod huic etiam ædificia quassanti incolæ gallici gratias agunt, tanquam salubritatem cœli attribuanti, quod credo intelligendum de illa parte Galliæ Lugdunen. quæ Prouincia nuncupatur, quæ vltra modum est patria ventosa. Dicitur enim quod ventus ille depurat aerem,& quod tota patria aere corrupto inficeretur, nisi aer per venti impetum purgaretur. Iste ventus charissimi potest signare impetum mundanæ tribulationis, qui proculdubio viros perfectos non permittit corrumpi, nec in eis aliquid mali generari. In vitis enim patrum de quodam fratre legitur quod cum vltra modum tentaretur de peccato carnis,& nullo modo posset tentationem euadere, quinimo vellet monasterium dimittere confessus fuit Abbati, qui sicut vir prudens, duos alios fratres ipso ignorante contra ipsum instituit, qui fortiter eũ de adulterio accusauerunt, quare cum de purgatione sua frater fortiter continue tribularetur, tentationem penitus est oblitus. Et sic per ventum aduersitatis aer suæ conscientiæ fuit depuratus, & ipse à periculo liberatus, & ecce ergo de isto vento quomodo sibi profuit. Talis ergo ventus tribulationis quamuis à diabolo possit multoties introduci,debet in potentia tolerari, & sic poterit fructus plurimus ex eo reportari, iuxta illud Senecæ vbi dicit quod animus debet esse contra calamitates fortis & contumax, nec auidus periculorum, nec fugax. Iste est ergo ventus qui iustis & perfectis patienter sustinentibus proficit, imperfectis vero & desperantibus officit. Et ideo de isto vento & de mente debili per ipsum dissipata potest dici illud Ezec. 19. Euulsa est in ira,in terramque proiecta est, & ventus vrens siccauit fontes eius. Iste est ergo ventus aduersitatis & pestilentiæ. Et sic apparet quomodo per istos quatuor ventos homines ad peccatum attrahuntur,& à bonis operibus retrahuntur, & sic dicit diabolus istis peccatoribus illud Zach.2.In quatuor ventos cœli dispersi vos. Igitur sic patet principaliter secundo quod est ventus culpæ, qui est vitiosus.

¶ Tertio dico principaliter,quod est ventus pœnæ,qui est do- P
lorosus. Et sic dico,quod per ventum potest intelligi pœna æterna,quæ paleas, id est, superbos & vanos importat peccatores,& pulueres,id est,vanos & auaros & terrestres dissipat, & lutum,id est,carnales & viles desiccat. Vnde Psal. Erunt sicut puluis ante faciem venti,vt lutum platearum delebo eos. Vnde de ista pœna dicit dominus Ezec.13.Dabo lapides prægnantes desuper,&ventum procellæ dissipantem. De Christo enim in mundum istum ventum emittente dicitur Deut. 33. quod cornua rhinocerotis cornua eius,in ipsis ventilabit gentes. Sic igitur patet, quod generaliter loquendo, inuenitur ventus pœnæ, qui est dolorosus, ventus culpæ qui est vitiosus,ventus gratiæ qui est gloriosus. Ista igitur de vento sufficiant.Vide supra de spiritu & de Flare. Et sic sufficit.

Verberare.

Vide de Percutere,& de Tribulatione.

Verbum.

Nota quod verbum proprie loquendo est ille A
mentis conceptus qui de voce formanda & emittenda concipitur, antequam vlterius ad labia producatur. Sæpe tamen accipitur pro voce & locutione & pro prædicatione,vel pro filio Dei, qui dicitur verbum patris. Et ideo breuiter notandum est quod quintuplex verbum inuenitur,scilicet,

Verbum { Incarnatum, Exaratum, Prædicatum, Moderatum, Effrænatum.

Primum verbum quod est caro factum,
Secundum quod est in libro scriptum,
Tertium quod est a sanctis dictum,
Quartum quod est à sanctis datum,
Quintum quod est à malis fictum.

¶Primum est verbum summæ diuinitatis,de quo Ioan.1.In prin- B
cipio erat verbum,& verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.¶Secundum est verbum summæ veritatis,scil. verbum scripturæ,vnde Matth. 24. Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. ¶ Tertium est verbum magnæ sanctitatis, scil.verbum prædicationis,de quo Luc.8.Semen est verbum Dei. ¶Quartum est verbum grandis honestatis,sc.verbum locutionis iustorum, de quo Eccl. 28. Verbis tuis facito stateram & frænos ori tuo rectos. ¶ Quintum est verbum magnæ vanitatis, scil.loquela fatuorum,de quo Prou. 14. Vbi verba sunt plurima,ibi frequenter egestas. ¶Videmus & dicamus igitur quod inuenitur C

Verbum { Æternæ generationis, Diuinæ prædicationis, Humanæ prolocutionis.

Dico primo quod est verbum generationis æternæ. & istud est Dei filius,qui in mente patris fuit conceptus,& in esse genitus& productus,& tandẽ humanitate per incarnationẽ fuit inductus,

&ex-

& exterius ad mundum eductus, vbi per prædicationis officium fuit expositus & auditus. Sicut enim aqua primo in venis terræ secretissimis inuisibiliter generatur, & tandem in fontem recipitur, à quo visibiliter destillatur, sic verbum patris ab æterno in secreto mentis diuinæ fuit inuisibiliter genitum, quia sci. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, tandem fuit ad fontem misericordiæ s. ad beatam virginem per incarnationem emissum, quia fons sapientiæ verbum Dei in excelsis Eccle. 1. sumpta carne humana fuit hominibus visibiliter publicatum, & tunc fuit verificatum illud Esaiæ 2. De Sion exibit lex, & verbum domini de Hierusalem. Vbi aduerte quod istud verbum

Humiliter se inclinauit,
Benigniter nos visitauit,
Moraliter nos regulauit,
Vocaliter nos informauit,
Mentaliter nos concordauit.

¶Primum probat locus altæ generationis de Sion,
Secundum actus suæ incarnationis, quia exibit,
Tertium status suæ conuersationis, quia s. fuit lex,
Quartum sonus suæ prædicationis, quia fuit verbum,
Quintum modus nostræ coniunctionis. Hierusalem, quia fuit pax.

D ¶Dico ergo quod istud verbum se inclinauit humiliter, quia scil. ipse venit de Sion, id est, de altitudine deitatis suæ. Sion enim qui est mons altus iuxta Hierusalem, signat ipsum Deum, & eminentiam paradisi, de quo istud verbum originem sumpsit, & vbi ab æterno habitauit, iuxta illud Ps. Dominus in Sion magnus & excelsus super omnes populos venit iterum illud Psal. Ex Sion species decoris eius, &c. De Sion, id est, de cœlo venit illud verbum quod vtique fuit magna humilitas. vnde Esa. 55. Quomodo descendit imber & ros de cœlo, sic erit verbum quod egredietur de ore meo. De humilitate istius verbi quasi. de cœlo voluit descendere, possumus dicere quod iste est similis ceraunio lapidi precioso, qui sursum in nubibus in loco tonitrui generatur, & tandem cum tonitruo veniens contra fulgura plurimum operatur, significans verbum Dei, quod de profunda paternorum secretorum mente vbi ab æterno fuit genitum, ad nos venit, & pro salute nostra multum profuit, & nos contra tempestatem damnationis iuuauit. Et ideo in Psal. dicitur de Deo patre quod misit verbum suum, & sanauit eos. Sicut enim dicitur Esaiæ 9. Verbum misit dominus in Iacob, & cecidit in Israel. Patet ergo quod istud verbum humiliter se inclinauit. De Sion inquit Iohe. 3. dominus de Sion rugiet, de Hierusalem dabit vocem suam.

E ¶Etiam dico quod istud verbum nos visitauit humaniter, quod ostenditur cum dicitur. Exibit enim homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vesperam. Et bene dicit operationem, id est, redemptionem nostram, quia scilicet exiuit de cœlo in virginis vterum, de vtero ad mundum, de mundo ad patibulum, de patibulo ad infernũ, de inferno ad sepulchrum, de sepulchro ad coelum, de coelo exibit ad iudicium. Vnde iste est ille de quo Ioan. Exiui a patre, & veni in mundum, & iterum relinquo mundum & vado ad patrem. Istud enim

Verbum exiuit à patre vt mundum
- Visitaret,
- Habitaret,
- Liberaret,
- Illustraret,
- Sustentaret,
- Manifestaret.

Dico ergo quod istud verbum incarnatum exiuit ad mundum visitandum. Ideo dicebant antiqui illud Hiere. 17. Vbi est verbum domini? veniat.

Item ad mundum habitandum, sicut dicitur Ioan. 1. Et verbum caro factum est & habitauit in nobis, &c. Item ad mundum liberandum, quia istud verbum liberat atque soluit. Vnde Iacobi 1. In mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras. Item ad mundum illustrandum Ps. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Item venit ad mundum sustentandum, & in Psal. Sustinuit anima mea in verbo eius, sperauit anima in domino.

Item ad se manifestandum. Vnde Lucæ 2. Transeamus in Bethleem, & videamus hoc verbum quod factum est, &c. Dico ergo quod istud verbum visitauit nos humaniter. Exibit inquit Ecclesiast. 24. Exiui de paradiso, & dixi rigabo hortum plantationum mearum.

B ¶Deinde dico quod istud verbum regulauit nos moraliter Ipse enim fuit lex & regula bene viuendi. Conuersatio enim vita, regula & doctrina ipsius fuerunt lex, quam sequendo, ipsi nos in cunctis moribus optime regulamus. Sicut enim in Psal. dicitur. Rectum est verbum domini, & omnia opera eius in fide. Ista enim est lex domini conuertens animas, testimonium domini fidele, sapientiam præstans paruulis. Vide supra de lege. Dico igitur quod istud verbum nos regulauit moraliter.

¶Denique dico ꝙ istud verbum nos informauit vocaliter, & hoc ostenditur cum dicitur Verbum. De natura enim verbi secundum suam communem acceptionem, est quod audiatur, & quod per ipsum homines informētur. Quia proculdubio istud verbum Dei filium Maria virgo produxit, quia prædicando nos informauit, & in fide & in moribus instruxit. Et inde dicitur Lucæ 10. Maria sedens secus pedes domini audiebat verbum illius. Et merito, quia sicut dicitur Io. 5. Qui audit verbum meum, habet vitam æternam. Igitur istud verbum nos informauit vocaliter. G

¶Insuper dico quod istud verbum nos concordauit mentaliter. Hierusalem inquit, quæ interpretatur visio pacis. Quia scilicet per verbum patris pax fuit in terra inter Deum & hominem reformata quando per ipsum Deum fuit humanitati diuinitas copulata, Vide supra de Hierusalem. Verbum est medium inter mentem & vocem, sic persona filii media est inter Deum & carnem. Et ideo potest dici illud Actor. 6. quod verbum domini crescebat, & multiplicabatur in Hierusalem. Et ideo breuiter de virtute mediatiua & concordatiua istius verbi dicitur Ecclesiast. 6. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos. Sic ergo patet quomodo verbum concordatiuum patris fuit, & suipsius inclinatiuum & humiliatiuum. Si vis dilatare de incarnatione verbi, vide supra de Christi aduentu, & supra in litera C de incarnatione Christi. Vide supra de Sion & de exire, de lege, de Hierusalem, quia transeo gratia breuitatis. Istud est ergo verbum æternæ generationis, quod est primum principale. H

¶Secundo principaliter dico quod inuenitur verbum diuinæ prædicationis. Scriptura enim sacra & doctrina sanctorum nec non prædicatio doctorum catholicorum dicitur verbum Dei. Deus enim per istud verbum voluntatem suam nobis aperit, & nos etiam de agendis, omittendis, & credendis instruit & erudit. Illi enim qui istud verbum proferunt, non sunt nisi os & instrumentum diuinæ mentis, quia se verba Dei & non propria dicunt, sicut dicitur in Ps. Dominus dabit verbum euangelizantibus, &c. Et ideo sicut videmus quod edicta regum audiuntur reuerentur & seruantur, sic debet verbum Dei quod nihil aliud est quam summi imperatoris edictũ, reuerēter audiri, & diligenter perfici & impleri. Exemplo animaliũ innocentiũ, quæ timent leonem. Exemplo auium rapacium, quæ timent aquilæ volatum, quia certe clamor diuinæ prædicatoris ab innocentibus & rapacibus, id est, à bonis & malis est timendus, & in reuerentia audiendus, & executioni debitæ demandandus, iuxta illud Lucæ 8. Audientes verbum domini retinent, & fructum afferunt in patientia. Vbi aduerte quod verbum Dei debet I

Seduliter auscultari. Audientes,
Stabiliter conseruari. Retinent,
Vtiliter adimpleri. Fructum afferunt,
Humiliter sustineri. In patientia.

¶Dico quod verbum Dei est seduliter attendendum, quod ostenditur cum dicitur. Audientes, quia sci. libenter & attente debent audiri, iuxta illud Lucæ 10. Maria sedens secus pedes domini audiebat verbum illius. Vide supra de audire. Sicut enim homo libenter recipit bonos cibos vt nutriatur, sic anima debet libenter recipere bona verba, vt Dei gratia impleatur. Verbum enim Dei nutrimentum est animæ, sine quo vita gratiæ non potest seruari, nec diutius retineri. Quamuis enim animalia viuant aliquamdiu sine cibo, nunquam tamen semper. Sic vere quamuis homo sine cibo verbi Dei possit vita gratiæ aliquamdiu viuere, non potest tamen semper, imo nec diu sine isto cibo in vita gratiæ permanere, quia sicut dicitur Matthæ. 5. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei, Audientes ergo, &c. Boues & cerui delectantur melodiā audiēdo. Sic vere nos gaudere debemus, quādo verbi Dei melodiā attēdimus & audimus Act. 13. Audientes gētes gauisæ sunt, & glorificabant verbũ domini. Sed scitis quid? quamuis sit generale ꝙ animalia bibant aquā, illud tamē fallit in illis animalibus quorũ cibus multũ est humidus, sicut sunt aues prædales, quæ vtũtur crudis carnib. & sicut cuniculi, qui vtũtur herbis virētib. q̃a talia animalia raro bibũt. Sic vere charissimi quamuis generaliter oēs teneamur bibere, haurire & audire aquam diuinæ sapientiæ & verbi Dei. Istud tamē nō faciunt qui K

habitant in cauernis terræ, vſurarii ſcil. & auari, & prædales, qui vtuntur carnibus crudis, id eſt, crudeles, nobiles & tyranni. Quia proculdubio aquam verbi Dei non bibunt libenter nec audiunt, nec ipſum recipiunt aut faciunt, quia ſicut dicitur de iſtis Ioann. 8. Qui ex Deo eſt, verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis. Eſt igitur verbum Dei ſeduliter attendendum.

L ¶ Item dico quod iſtud eſt memoriter addiſcendum. Retinent inquit. Cibus enim ſumptus vel etiam medicina non proficiunt niſi retineantur. Sic vere nec verba prædicationis niſi tenaciter memoriæ commendentur. Si enim infirmus medicinam ſumptam ſtatim vomeret, potius noceret quam iuuaret. Litera enim ſcripta in pergameno ſi ſtatim deleretur illa ſcriptura non proficeret, ſed pergamenum per eam defœdaretur. Sic vere neceſſe eſt quod verba prædicationis in corde maneant, & quod ſtatim non fugiant nec recedant Lucæ 2. Maria autem conſeruabat omnia verba hæc, conferens ea in corde ſuo. Retinent inquit Hebræ. 3. Initium ſubſtantiæ eius vſque in finem firmum retineamus. Quod tamen eſt contra multos qui verba ſalutis non retinent, imo quicquid de bono eis prædicatur, obliuioni tradentes pro nihilo totum habent, ſimiles illis petris ſuper quas ſemen proiectum non fructificauit, eo quod ſe nunquam interius fundauit, ſicut patet quod per vnam aurem intrat, & per aliam euolat, contra illud Deut 4. Ne obliuiſcaris verborum quæ viderunt oculi tui. Patet ergo quod verbum Dei memoriter eſt retinendum.

M ¶ Item dico quod iſtud verbum eſt vtiliter adimplendum. Fructum inquit afferunt. Non enim ſufficit verbum audire, niſi fructum bonorum operum ſtudeat quiſque dare, & verbum executioni demandare. Ager enim non bonus diceretur eſſe qui ſemina acciperet, & fœcunditate fructuum orbaretur. Vnde ad Col. 1. Spes quæ vobis repoſita eſt in cœlis, in verbo Euangelii, fructificat & creſcit.

N ¶ Item dico quod iſtud humiliter eſt ſuſtinendum. In patientia inquit. Quia ſc. ſicut ſapiens infirmus libenter ſuſtinet medicinam, quamuis aſperam ipſam inueniat & amaram, ſic quãuis verbum Dei nobis ſit quandoque aſperum, correctorium & ſeuerum, non eſt propter hoc fugiendum, ſed in patientia ſuſtinendum, quia ſicut dicitur 2. ad Tim. 4. Prædicans verbum Dei debet inſtare opportunè, importunè, arguere & increpare in omni patientia & doctrina. Quod eſt contra multos qui verba correctionum nequeunt ſuſtinere, de quibus Hier. 6. Ecce verbum Dei, ſanctum eſt eis in opprobrium, & non ſuſcipiunt illud. Quia ſ. iſti diligunt verba adulatoria & non correctoria, & ideo prædicatores noſtri ſolent ipſis adulatoribus parcere, nec audent triſte aliquid immiſcere. Cuius tamen contrarium debet eſſe, quia ſicut dicitur Eccl. 12. Verba ſapientum debent eſſe quaſi ſtimuli vt timorem incutiant auditori Pſal. A verbis tuis formidauit cor meum. Sic ergo patet quod verbum eſt humiliter ſuſtinendum, vtiliter adimplendũ & exequendum, memoriter continendum, ſeduliter attendendum. Sed vide ſupra de audire & prædicare. Patet ergo quod eſt verbum diuinæ prædicationis, quod eſt ſecundum principale.

O ¶ Tertio dico principaliter quod eſt verbum humanæ locutionis. Et ſic dico quod inuenitur verbum bonorum, & verbum malorum. Vnde de verbis iuſtorum nota quod iſti debent habere verba

Dulcis benignitatis,
Certæ veracitatis,
Prudentis maturitatis,
Aſperæ ſeueritatis,
Euidentis vtilitatis,
Conſolantis alacritatis,
Gratæ & acceptæ ſonoritatis.

P ¶ Dico ergo quod verba iuſtorum debent eſſe benigna & dulcia, quia ſicut dicitur Eccleſ. 6. Verbum dulce multiplicat amicos. Vnde Roboam fuit dictum 2. Paral. 10. Si linieris populum verbis clementibus, ſeruiet tibi omni tempore, ꝙ tamen non fecit, ideo perdidit regnum ſuum. ¶ Item debent eſſe verba certa & veracia. Vnde Eccl. 37. Ante omnia verbum verax præcedat te. Ideo petebat Dauid in Pſ. Ne auferas de ore meo verbum veritatis vſquequaque. ¶ Item debent eſſe matura & ſagacia Eccl. 18 Senſati in verbis ſapienter egerunt. ¶ Item debent eſſe aſpera & pungentia, quia vt dicitur Eccl. 12. Verba ſapientum quaſi ſtimuli. ¶ Item debent eſſe vtilia & proficua. Vnde de Salomone dicitur Eccl. 12. quod ipſe compoſuit parabolas multas, quæ ſunt verba vtilia.

¶ Item debent eſſe læta & conſolatiua. Vnde 1. ad Theſ. 4. Itaque conſolamini inuicem in verbis iſtis: & 2. Paral. 32. Confortatus eſt populus verbis Ezechiæ regis. ¶ Itẽ debent eſſe grata & complacentia, quia ſicut dicitur Eccle. 20. Sapiens in verbis amabilem ſe facit.

¶ Sed nota quod verba malorum hominum ſunt contrariæ conditionis, quia iſta ſunt Q

Vana & pompoſa,
Falſa & doloſa,
Dulcia & adulatoria,
Multa & copioſa,
Mendacia & vitioſa,
Mordacia & venenoſa.

Dico quod iſta habent vanam pompoſitatem. Vnde Iob 16. Nunquid finem habebunt verba pompoſa & ventoſa. Item falſam doloſitatem. Vnde in Pſ. dicitur. Verba oris eius iniquitas & dolus, &c. Item blandam falſitatem, vel adulatoriam duplicitatem. Vnde de mala muliere dicitur Prouerb. 16 quod fauus mellis verba compoſita, & Prou. 18. Verba bilinguis quaſi ſimplicia. Item habent multam loquacitatem, & tamen dicitur Prou. 14. Vbi verba ſunt plurima, ibi frequenter egeſtas, & Eccleſ. 20. dicitur quod qui multis vtitur verbis, lædit animam ſuam.

Item habent omnem mendacitatem, cum tamen dicatur Proue. 29. quod princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes miniſtros habebit impios. Item habẽt detractoriam mordacitatem Prouerb. 6. Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa perueniunt vſque ad interiora ventris. Iſta ergo ſufficiant. Vide ſupra de loqui, labiis, vbi de iſta materia magis ad plenum tractatur.

Verecundia.

Nota ꝙ verecundia eſt quædam animi paſſio a timore originaliter generata. A Eſt enim verecundia timor confuſionis, & accipitur in ſcriptura in bono & in malo. Vnde breuiter nota quod in ſacra ſcriptura eſt

Verecundia quædam { commendabilis, deteſtabilis, confuſibilis.

Prima eſt perfectorum,
Secunda eſt peccatorum,
Tertia eſt damnatorum.

B ¶ Dico quod eſt verecundia commendabilis & virtuoſa, & iſta eſt illa qua multi iuſti ſunt verecundi & pudibundi, & qua verecundantur facere aliquid inhoneſtum. Iſta eſt vna virtus quam & ſacra ſcriptura & natura commendant. Natura dico, quia etiam animalia aliqua ſunt, quæ de rebus turpibus verecũdantur. Vnde de elephantibus legimus, quod in tantum verecundantur vinci, quod victoris vocem ſemper ſolent timere, & ad eius præſentiam erubeſcunt amplius apparere. Vrſa etiam erubeſcit videri quando cum ſuo maſculo vult carnaliter copulari, quapropter abdita loca ſolet quærere, vt tunc ſecurius poſſit latitare. De leone et legimus, ꝙ ſolet verecundari quando perſecutus a venatore in nemoribus occultatur, quapropter tunc de nemore ſolet velociter decurrere, vt extra nemus in publicum poſſit apparere. Si igitur natura, bruta verecundiam habere voluit, multo fortius hominibus ratione vtentibus ipſam imperauit. Quapropter verecundiam debemus habere ſi ab hoſtibus vincimur, ſi inficimur carnaliter, & ſi per ignauiam ab occurſu perſecutorum eccleſiæ occultamur.

C ¶ Prima debet eſſe verecundia pœnitentiæ, quia pro certo viri pœnitentes, quando conſiderant ſe à diabolo in tot tentationibus victos fuiſſe, erubeſcere debent & ex indignatione ad prælia fortius anhelare. Verecundia enim ſuccumbendi, magna pars eſt victoriæ. Vnde Ambroſius de morte Abel dicit ꝙ erubeſcere debemus & condemnare peccatum, non defendere quia peccatum pudore minuitur, & culpa defenſione augetur.

D ¶ Secunda verecundia eſt prudentiæ, quia ſcilicet ad prudentem pertinet verecundari facere peccatum. Quamuis enim à tentatione vincatur carnalitate ſua, tamen ſecurius quod poterit debet operari, confidens de Dei auxilio, quod etiam natura in radice mandragoræ indicare voluit, quæ cum formam prætendat humanam, tamen manum tenet dexteram ſuper virilia & ea operit atque cœlat. Ad denotandum quod quicquid fit circa illa membra, eſt celandum, & cum verecundia occultandum. Exemplo ſenum impiorum & malorum, qui turpitudinem cogitationis & carnalitatis ſuæ quam in Suſannam habebant, erubeſcebant indicare ſibi inuicem, ſicut dicitur Daniel. 13. Cuius tamen contrarium eſt de multis, qui non verecundan-

cundantur ſi eorum carnales turpitudines videantur, ſed in his potius gloriantur, ſimiles pueris & beſtiis, qui non verecundantur nudi videri. Vnde Gene.2. dicitur de Adam & Eua quod erat vterque nudus & non erubeſcebant. Vnde Hier.6. Confuſione non ſunt confuſi, erubeſcere neſcierunt, & Hier.3. Frons
E mulieris meretricis facta eſt tibi, & noluiſti erubeſcere.

¶ Tertia eſt verecundia audaciæ & conſtantiæ, quæ potiſſimè pertinet ad prælatos, qui debent verecundari, perſecutionis tempore latitare, imo ipſi tyrannis & perſecutoribus ſe publice debent opponere & eis obuiare. Pueri enim habent fugere & timere, ſed viri non. Et ideo loquitur Seneca talibus in epiſtola 25. Numera annos tuos & pudebit eadem velle, quæ volebas puer. Iſta eſt igitur verecundia virtuoſa, qua viri virtuoſi ſectantur & per quam à turpibus operibus retrahuntur. Nobiles enim caniculi habent aures pendentes, & etiam elephantes, qui animalia ſunt nobiliſſima, ſignantes viros iuſtos, qui aures pendentes dicuntur habere, in quantum verecundia, reuerentia & obedientia faciliter ſuffunduntur. Sciunt enim quod (ſecundum Bernardum ſuper cantica) Verecundia eſt bonæ ſpei nuncia, bonæ indolis indicium, virga diſciplinæ, expurgatrix malorum, propugnatrix prauitatis, gloria conſcientiæ, famæ cuſtos, vitæ decus, virtutum ſedes, gratiarum primitiæ, naturæ laus, totius inſigne honeſtatis. Ecce quomodo commendat verecundiam. Et breuiter, Seneca dicit epiſtola 25. ꝙ quamdiu durat in homine verecundia peccandi, tamdiu non eſt de correctione ipſius deſperandum. Et ideo ipſe docet epiſtola 25. quod ſumme prodeſt ad verecundiam nutriendum, ſi quicquid facimus ſic facimus (vt Epicurus) tanquam ſpectet aliquis. Prodeſt enim ſine dubio cuſtodem ſibi imponere, & habere in quem reſpicias. Patet ergo quod eſt verecundia commendabilis & virtuoſa.

F ¶ Secundo dico quod eſt verecundia deteſtabilis & vitioſa, & iſta eſt illa qua homo verecundatur confiteri, ſimilis oui, cui lupus ſtringit guttur ne clamet & liberetur, quia ſcilicet verecundia ſimilis eſt morbo qui dicitur ſquinantia quo guttur ita ſtringitur, quod ſpiraculum denegatur. Similes ſtrangulo ſuſpenſorum, &c. ſicut dicitur in Pſal. Tota die verecundia mea contra me eſt, & confuſio, &c. Sicut etiam ſunt aliqui qui verecundantur facere quæ tenentur, ſicut ſunt aliqui religioſi & clerici qui verecundantur & erubeſcunt ſe portare religioſè, & facere cærimonias regulares, imo econuerſo volunt imitari actus & habitus ſæculares, dicentes illud Luc.16. Fodere non valeo, mendicare erubeſco. Non attendentes quod dominus dicit in euangelio Lucæ 9. Qui erubuerit me coram hominibus, hunc filius hominis erubeſcet cum venerit in maieſtate ſua, &c. Tales enim ſunt illi qui verecundantur recognoſcere humilitatem ſui generis, & amare pauperem parentelam. Similes illi mulo qui requiſitus de quo genere eſſet, noluit cognoſcere patrē ſuum aſinū, ſed dixit ſe nepotem equi regis Hiſpaniæ, qui frater fuerat matris ſuæ. Totū eſt iſtud hodie, quia ſi tales habent aliquem nobilem in genere ſuo quamuis longinquum, ſolent eum præponere, pauperes vero quamuis ꝓpinquos ſolent poſtponere, erubeſcere & horrere, contra illud Eccl.4. Non verearis proximum tuum in caſu ſuo. Iſta eſt igitur verecundia deteſtabilis & vitioſa.

G ¶ Tertio dico quod eſt verecundia confuſibilis & damnoſa, & iſta eſt qua damnati in inferno confundantur & verecūdantur, ſicut homo qui venit de alto ſtatu ad infimum, de regno ad patibulum & cuius ſcelus venit de occulto ad publicum. Et ideo dicitur in Pſal. Erubeſcant impii, & deducantur in infernum muta fiant labia doloſa. Iſti enim ſunt ſicut lupus, qui tunc tēporis valde erubeſcit, quando ſe in foueam cecidiſſe videt vnde nequit exire. Sunt etiam ſicut latro, qui publice ſe deprehēſum videt & ſentit. Sic ergo patet quod eſt verecundia doloroſa, vitioſa, & virtuoſa. Vide ſupra de Confuſione.

A Vermis.

Cum vermis ſit animal vile & modicæ virtutis, turpiſſimique coloris, poſſum dicere quod moraliter loquendo, poteſt accipi multis modis. Sic igitur notabo quod inuenitur

Vermis { Deſpectiuus, Corruptiuus, Corroſiuus.

B ¶ Primus ſignat humilitatem Chriſti. Iſte enim in ſcriptura vermis dicitur, quia ſicut aliqui ſunt vermes, qui ſine ſexus cōmixtione naſcuntur, quia tacti molliſſimi, tangentes vero duriſſimi inueniuntur, in quantum ligna duriſſima per tactum eorum perforantur, qui etiam amara fugiunt, & dulcibus delectantur, & qui inſuper nec ſalſa nec aromatica corrodere dignoſcuntur, ſic vere Chriſtus ſine ſexu virili genitus, ſi per orationem tangitur, inuenitur molliſſimus & piiſſimus, in iudicio vero quando tāget, inuenietur duriſſimus, qui in hoc mūdo vilis apparuit & deſpectus. Vnde Pſ. Ego aūt vermis ſum, & nō homo, opprobrium hominū, & abiectio plebis. Nam iſte peccatores fugit, benignos & dulces diligit, aromaticos vero, id eſt, virtuoſos & famoſos, & ſalſos, i. pœnitentes & doloroſos non lædit ideo dicitur de Dauid 2. Reg.13. quod ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus.

¶ Secundus vermis ſignificat culpæ malignitatem, & iſte eſt vermis peccati, qui corrumpit & inficit mentem noſtram. Diuerſa enim ſunt genera vermium, quia C

Generant quidam in {
- Herbis, vt erucæ,
- Arboribus, vt teredines,
- Carnibus, vt mandones,
- Veſtibus, vt tineæ,
- Animalium viſceribus, vt lumbrici,
- Animalium pilis & pellibus, vt pediculi,
- Hominum capitibus, vt lendes,
- Hominum manibus, vt cirones.

Sic vere chariſſimi diuerſa inueniuntur genera peccatorum, quia quædam ſunt in herbis, id eſt, in pauperibus & depreſſis, vt eruca corrodens, hæc eſt impatientia. Vnde Iob 21. Simul in puluere dormient, vermes cooperient eos. Alii ſunt in arboribus, id eſt, in altis hominibus, hæc eſt, teredo conterens, id eſt, rapina & ſæuitia Eccle.7. Vindicta carnis impii ignis & vermis. Alii ſunt in carnibus i. in viris carnalibus ſ. mandones, hæc eſt, gula & luxuria 2. Mach.9. De corpore impii vermes ſcaturiunt. Alii ſunt in veſtibus i. in religioſis, qui per veſtes cognoſcuntur, hæc eſt inuidia, ſ. tinea occulte conſumens Eccleſiaſt.10. Cum mortuus, id eſt, religioſus fuerit homo, hæreditabit ſerpentes & beſtias & vermes. Alii ſunt in viſceribus, hæc eſt ira & triſtitia Vnde Act.12. dicitur de Herode. Conſumptus eſt à vermibus, & expirauit. Alii ſunt in pilis diuitiarum, vt pulices, & pediculi, hæc eſt, auaritia Deuterono.28. Vineam plantabis, & non bibes vinum quoniam vaſtabit eam vermis. Alii ſunt in capitibus, hoc eſt, in intentione cordis, ſicut ſunt lentes, id eſt, hypocriſis & inanis gloria. Vnde 1. Mach.2. Gloria eius ſtercus & vermis. Alii vero ſunt in manibus, id eſt, in operationibus, ſicut ſunt cirones, hoc eſt, ocium & pigritia. Vnde negligenti dicitur Eſaiæ 14. Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erit vermis. Iſta enim ſunt genera varia vermium, id eſt, culparum, quibus vas animæ corroditur, & quibus ne teneat liquorem gratiæ, perforatur. Et ſic dico quod vermis ſignificat culpæ malignitatem.

¶ Tertio dico quod vermis ſignificat pœnæ acerbitatem. D
Poena enim & miſeria tam temporalis quam æterna per vermes deſignatur, à quibus homo corroditur & vaſtatur. Corpus enim vermibus corporalibus traditur, & anima peccatorum vermibus infernalibus deuoratur. De corpore dicitur Iob 17. Mater mea & ſoror mea vermibus. De anima vero dicitur Eſa. 66. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Vermis iſte eſt corroſio conſcientiæ, vel ipſe diabolus infernalis. Vnde Iudith.16. de damnatis dicitur quod dabit dominus ignē & vermes in carnibus eorum, vt vrantur & ſentiant vſque in ſempiternum. Patet ergo quod eſt vermis deſpectiuus, corruptiuus, & corroſiuus. Si vis dic de verme qui inuolutus luto intrat ventrem crocodili, qui ſignat auaritiam. Item de verme quem comedens bos inflatur interius, qui ſignificat inuidiā. Item de verme qui eſt in capite arietis, ꝗ ſignat ſuperbiam & ſtultitiam. Vel potes applicare de vermibus particularibus, ſicut eſt ſerpens, ſcorpio, eruca, & ſic de aliis. Vide ergo ſupra in locis pluribus, & inuenies plura, &c.

Vertex.

Vertex eſt illud ſummum cacumen quod in mōtibus eminet & apparet, & accipitur vertex pro capite pro eo quod caput eſt pars altior in homine, & pro eo quod vertex dicitur a vertendo, quia caput de ſui natura vertibile membrum eſt & mobile. Vertex igitur per omnia poteſt ſignificare idem quod altitudo. Notare ergo poſſum quod in ſcriptura inuenio, ſc. verticem A

- Intentionis,
- Perfectionis,
- Promotionis,
- Elationis.

¶ Primus eſt vertex interior, & iſte eſt vertex intellectus, qui eſt caput mentis. Vnde Seneca ad Paulum dicit. Cum ſit altiſsimus vertex omnium mentium Danie.14 Apprehendit B

hendit eum angelus domini in vertice eius. Et sic dicitur de peccatore Esaiæ 1. A planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas, planta enim pedis est affectus, vertex vero intellectus, quia scil. peccator infirmatur in pedibus affectus per malum desiderium & amorem, in vertice intellectus per malam opinionem & errorem. Vnde de diabolo dicitur Iob 2. quod ipse percussit Iob vlcere pessimo à planta pedis vsque ad verticem capitis, &c.

C ¶ Secundus est vertex perfectionis & eminentiæ. Status enim perfectionis vertici comparatur, eo quod aliis supereminet, & præ aliis in morum celsitudine eleuatur. Vnde Exod. 17. dicitur quod Moyses & Aaron & Vr, qui fuerunt viri perfectissimi, ascenderunt in verticem montis. Et 3. Regum 18. Ascendit Helias in verticem carmeli.

D ¶ Tertius est vertex sublimioris excellentiæ, & iste procul-dubio est vertex dignitatum & prælationum, & status ecclesiæ & religionis, de quo Esa. 2. Erit in nouissimis diebus præparatus mons domus domini in vertice montium, & fluent ad eum omnes gentes. Fluere enim debemus ad istum verticem,

Vt ibi { Secure habitemus, Mandata prædicemus, Animum eleuemus.

Ibi enim securius habitatur Iud. 4. Præoccupauerunt omnes vertices montium, & circumdederunt muris. Ibi etiam lex domini aptius prædicatur. Vnde Proue. 8. dicitur quod sapientia clamitat in plateis, dat vocem suam & loquitur in summis excelsisque verticibus. Ibi insuper Deus splendidius speculatur, Vnde Nu. 14. Mane surgentes filii Israel descenderunt verticem montis. Israel enim interpretatur videns Deum.

E ¶ Quartus est vertex elationis & arrogātiæ, & iste est vertex elationis & superbiæ, id est, fatuorum, qui sci. incedunt vertice elato. Vnde Esaiæ 3. Pro eo quod eleuatæ sunt filiæ Sion, & extento collo ambulauerunt, decaluabit dominus verticem filiarum Sion. Et sic breuiter dico quod vertex sumitur quatuor modis, sed transeo, quia supra de monte, de altitudine, & de capite satis dictum est.

A **Vertere.** Nota quod vertere nihil aliud est quam mouere, voluere & mutare, & potest accipi in bono & in malo. Et ideo breuiter notabo quod in scriptura inuenitur versio

Poenitentium,
Sapientium,
Pestilentium,
Fugientium,
Adamantium,
Prosperantium,
Desperantium,
Indigentium,
Adulantium,
Pereuntium.

B ¶ Dico ergo quod vertuntur homines poenitentes. Isti enim vertuntur quando per poenitentiam ad virtutes de vitiis commutantur, sicut videmus quod per calorem ignis minera terræ conuertitur in metallum. Vnde Iob 28. Lapis solutus calore, in æs vertitur. Vt sic dicat quilibet poenitens illud Iob 30. Versa est in luctum cithara mea, tympanum meum in vocem flentium.

C ¶ Item vertuntur homines sapientes. Sciunt enim se ad plura consideranda vertere, & per dissimulationem dicta & opera palliare. Similes serpentibus, quorum totum corpus flexibile est & etiam vertibile, quia illi sunt prudentes sicut serpentes, sunt nunc ante, & nunc retro, id est, nunc ad præterita, nunc ad futura, nunc ad præsentia se conuertunt. Vnde Eccles. Verti me ad alta, & vidi quæ sub coelo sunt. Et per dissimulationem se etiam sciunt vertere, i. sciunt sub vna cogitatione & sub fictione vnius aliud cogitare. Exemplo de Dauid, qui coram Achis linguam in amentiam sibi conuertit 1. Reg. 21. Exemplo Iosuæ qui vertendo vultum fugere simulauit Iosuæ 8. Fugiamus & terga vertamus donec persequentes nos longius ab vrbe pertrahantur. Vnde versus. Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.

D ¶ Item vertuntur homines pestilentes sc. obstinati & peccatores, qui similes sunt gallo qui est supra campanile, qui semper vertit faciem contra ventum, quia isti in omnibus factis suis contra ventum spiritus sancti vertuntur, & contra eum per obstinationem obdurantur. Figura in vxore Loth Gen. 19 quæ respiciens retro, versa est in statuam salis. Vnde isti vertunt Deo & prælato tergum & contra eos stomachando, & de mandatis eorum non curando Hier. 32. Verterunt ad me tergum, & non faciem.

E ¶ Item vertuntur homines fugientes, & isti sunt imperseuerantes & inconstantes, qui vbi teneri in aliquo proposito creduntur, statim in oppositum vertuntur, similes linguæ stateræ, quæ facillima occasione de vna parte ad aliam partem se vertit. Sic inconstantes & falsi amici & alii proditores Proue. 26. Sicut ostium vertitur in cardine sua, sic piger in lecto suo. Et tamen isti deberent attendere illud quod dicitur Iosuæ 7. Terga vertentes, percussi sunt viris vrbis Hay.

F ¶ Item vertuntur homines diligentes, quia s. illi qui se diligunt, libenter se vertunt mutuo. Similes acui tactæ ab adamante, quæ ad adamantem faciliter se conuertit. Vnde de Cherubin dicitur Exod. 25. quod respiciebant se mutuo versis vultibus.

G ¶ Item vertuntur homines prosperantes, quia illi qui prosperitate fruūtur, faciliter ad infortunia cōuertuntur, similes rotæ, cuius ad infima altitudo vertitur, & ad terram motus eius continuo inclinatur, quia s. isti de alto vertuntur in bassum i. de prosperitate in infortunium & in casum. Vnde prouer. 12. Verte impios, & non erunt. Vnde ipsi dicunt illud Thre. 5. Hæreditas nostra versa est ad alienos, domus nostræ ad extraneos.

H ¶ Item vertuntur homines desperantes, qui ex toto in crudelitatem, & in iniquitatem vertuntur, similes aliquibus hominibus secundum Isidorum, qui certis temporibus de hominibus conuertuntur in lupos. Figura in virga Moysi Exod. 4. quæ proiecta in terram, versa est in colubrum.

I ¶ Item vertuntur homines indigentes, quia s. pauperes & indigentes in consolationem vertuntur, quando de mundi miseria ad coeli gloriam transferuntur, similes cineri pallido, qui quando igne forti succenditur, in vitri substantiam conuertitur & mutatur. Quia illi qui in igne tribulationis hic vruntur, de cinere in vitrum clarū i. de infortunato in prosperum commutantur, iuxta illud Io. 16. Tristitia vestra vertetur in gaudium. Sicut in rota vertente pars superior inferior efficitur vt dictum est, & inferior efficitur superior. Vertente enim rotam fortuna, & mutato continuo statu rerum, diuites fiunt infimi, & pauperes fiunt summi, quia s. mali diuites ad inferos trahuntur, boni vero & pauperes ad superiora extolluntur. Vnde de ista versione dicitur Hester. 9. quod Iudæi quibus ab aduersariis interit⁹ parabatur, versa vice superiores esse ceperunt, & de suis hostibus se vindicauerunt.

K ¶ Item vertuntur homines adulantes, & isti similes sunt fistulæ, quæ vertit faciem ad aquam quousque sit plena, & statim post vertit ei dorsum, quia isti vertunt faciem ad hominem blādiendo, vt bona eius hauriant se adimplendo. Similes etiam sunt illi serpenti, qui velociter vertit linguam suam diuersimode, secundum quod magis superant placere. Similes illi vetulæ quæ dicit 2. Reg. 14. Ioab præcepit mihi figuram sermonis vertere.

L ¶ Item vertuntur homines pereuntes, s. damnati, quibus fortuna vertitur de prospera in aduersam. De ipsis n. facit diabolus sicut facit latro de veste furata, quam facit in aliā formam ne cognoscatur, quia s. de tunica facit supertunicale, &c. Sic diabolus omnia ista vertit in contrarium, s. diuitias in paupertatem, gaudium in tristitiam, gloriam in vilitatem. Ideo ipsi dicunt illud Threno. 5. Cecidit corona de capite nostro, cessauit gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster, væ nobis quia peccauimus. Sic igitur patet quomodo vertere sumitur multis modis. Prosequere de versione pœnitentiæ & diuinæ gratiæ, sed supra de reuersione fuit plane tractatum. Vide igitur supra de Mutare & aliis titulis similibus.

Verus. Verax. Veritas. Vere.

A Nota quod veritas est illa virtus per quam rerum quidditas demonstratur. Possum ergo notare quod in scriptura triplex veritas inuenitur, scilicet,

Veritas { Æterna, Interna, Externa.

Prima est veritas diuinæ permanentiæ,
Secunda est veritas moralis existentiæ.
Tertia est veritas verbalis eloquentiæ.

Et hoc diuisionis membrum in vltimo §. huius vocabuli propter auctoritatis conuenientiam expeditur.

B ¶ Dico q̄ est veritas quæ est existens & realis, & ista est veritas diuinæ essentiæ & naturæ, quæ s. vere, certe & perfecte est nihil habens compositum, fictum seu mixtum. Vnde ipsa dicit Io. 14. Ego sum, via, veritas, & vita.

¶ Item

Item dico quod est quædam veritas permanens & moralis, & ista est veritas vitæ virtutum & morum, quam sc. iusti habent qui nihil habent hypocriticum seu fictum. De quo Hier. 2. Ego plantaui te vineam electam, & omne semen verum. ❡ Item dico quod est veritas eloquentiæ verbalis, & ista est illa quam homo habet in ore quando verbis certis & veris vtitur & non falsis de qua in Psal. Non auferas à me verbum veritatis vsque-
C quaque, quia in iudiciis tuis speraui.

❡ His præmissis dicamus aliquid de veritate morali & æternæ permanentiæ, sci. de ipso Christo Dei filio, qui se vbique prædicat veritatem. Iste enim non solum fuit verus, imo etiam veritas in abstracto. Verum enim balsamum cognoscitur ex hoc quod semper ad profundum aquæ in qua ponitur descendere comprobatur. Sic veritas suæ charitatis apparuit per hoc quia per carnis assumptionem de coelo ad terram descendit. Vnde in Psal. Veritas de terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit. Vbi aduerte quod iste habuit, habet & habebit veritatem

Qualitatis corporeæ,
Deitatis æthereæ,
Bonitatis pectoreæ.

Primum probat ortus humanitatis, (De terra orta est,)
Secundum probat ritus æqualitatis, (Iustitia,)
Tertium probat locus diuinitatis, (De coelo prospexit.)

Prima est carnalis & exterior,
Secunda est moralis & interior,
Tertia est realis & superior.

D ❡ Dico igitur quod iste habuit veritatem carnalis humanitatis, quod ostenditur cum dicitur. De terra orta est, nihil enim potest oriri de terra, quin veraciter corporeum sit & terrestre. Igitur iste de terra, id est, de corpore virgine fuit ortus. Vnde dico quod ipse fuit veraciter humiliatus, iuxta verbum eiusdem qui dicit Io. 3. Quod natum est de carne, caro est. Quod contra quosdam hæreticos est qui dixerunt Christum carnem habuisse fucatam, aeream, & nō veram. Cuius contrarium fuit verum, quia ipse veraciter fuit verus homo. Vnde ipsi Deo de assumpta humana carne potest dici illud Psalm. Domine Deus virtutum quis similis tibi? &c. in circumitu enim diuinitatis fuit veritas humanitatis. Veritas inquit de terra orta est Vnde in Psal. Lux orta est iusto. Lux dico, de qua dicitur Io. 1. Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mūdum. Ergo veritas humanitatis carnalis de terra orta est.

E ❡ Deinde dico quod iste habuit veritatem moralis sinceritatis seu bonitatis, & hoc ostenditur cum dicitur Iustitia. Iustitia enim continet omnes virtutes. Quia proculdubio omnia quæ in Christo fuerunt s. dicta & facta, fuerunt iusta, vera, sancta atque bona Apoc. 15. Domine Deus omnipotens iustæ, & veræ sunt viæ tuæ. Circa quod nota quod iste habuit veram

Perfectionem,
Compassionem,
Protectionem,
Locutionem,
Correctionem,
Durationem,
Ordinationem,
Illuminationem,
Conuersationem.

F ❡ Dico igitur quod in isto fuit vera perfectio. Non enim fuit hypocrita, sed verus & sanctus. Vnde Ps. Omnes viæ tuæ veritas. ❡ Item vera compassio. Vere enim & non ficte compatitur miseris Ps. Misericordia & veritas præcedent faciem tuam.

❡ Item vera protectio. Iste enim est solus qui vere protegit & saluos facit Ps. Scuto circumdabit te veritas eius.

❡ Item vera locutio, quia non mendaciter loquitur Ps. Principium verborum tuorum veritas, &c. ❡ Item vera correctio. Tribulationes enim quas immittit atque correctiones, iustæ sunt atque veræ. Vnde Psal. Iustitiæ domini rectæ, &c. Et iterum. In veritate tua humiliasti me. ❡ Item vera duratio. Veritas enim suarum virtutum nunquam deficit. Vnde Psa. Veritas tua manet in æternum. ❡ Item vera ordinatio, quia s. lex & mandata eius sunt vera & sancta Ps. Omnia mandata tua veritas iniqui persecuti sunt, adiuua me domine. Et alibi. Iustitia tua iustitia in æternum, & lex tua veritas.

❡ Item vera illuminatio, quia sicut dicitur 1. Ioan. 2. Tenebræ transierunt, & verum lumen iam lucet.

❡ Item vera vita & conuersatio. Vnde ipse dicit Eccles. 24. In me gratia omnis vitæ, & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtutis. Ecce ergo quomodo iste habuit veritatem realis bonitatis, quæ per iustitiam designatur. Iustitia inquit. Vnde in Psal. dicitur. Propter veritatem & mansuetudinem & iustitiam, &c. G

❡ Denique dico quod iste habuit veritatem realis diuinitatis cum dicitur. De coelo prospexit. Coelum enim est proprie locus Dei. Vnde dicitur Esaiæ 56. Coelum mihi sedes est. Et ideo bene concluditur quod iste est verus Deus, quando dicitur in coelo fuit locus eius in Ps. In æternum misericordia eius ædificabitur in coelis, &c. Istud fuit contra multos hæreticos sicut fuerunt Nestoriani, quorum adhuc maxima est copia in oriente, qui dixerunt Christum purum hominem & non Deum, cuius contrarium est verum quia ipse per omnia fuit verus Deus, Vnde Hier. 10. Dominus autem Deus verus est, ipse Deus viuens & rex sempiternus. De coelo inquit Psa. Dominus de coelo in terram aspexit. Et aspexit dico de coelo in terram, id est, de vera diuinitate in veram humanitatem. Quia scilicet dicitur in Psal. Domine in coelo misericordia tua, &c. Patet ergo quod Deus Dei filius fuit verus in reali diuinitate, in morali bonitate, & in carnali humanitate. Et ideo ipse est qui dicit Io. 15. Ego sum vitis vera, & pater meus agricola est. Ego sum inquit, quod pertinet ad diuinitatem, quæ, sc. sola vera est. Vitis inquit, quod pertinet ad moralem bonitatem, quia ista vitis vinum spiritualis iocunditatis hominibus procurat. Et pater meus agricola est, quod pertinet ad carnalem humanitatem, quæ ex hac agricultura spirituale recipit nutrimentum. Et ideo breuiter possumus dicere illud Gen 28. Vere dominus est in loco isto, &c. ❡ Et bene dicit vere, quia sicut dictum est, p certo iste H

Verè fuit
Carne velatus,
In cruce grauatus,
A morte leuatus,
Virtute dotatus,
Honore ditatus,
In altare sacratus,
Propheta vocatus.

❡ Dico ergo quod iste fuit vere carne velatus, vnde Esai. 45. Tu es vere Deus absconditus. Item fuit in cruce vere grauatus Esaiæ 53. vere languores nostros ipse portauit. Item fuit vere à morte leuatus. Vnde Lucæ 24. Surrexit dominus vere, & apparuit Simoni. Item ipse fuit vere virtute dotatus. Vnde Lucæ 23. Vere hic homo iustus erat. Item fuit vere honore ditatus, quia de eo dicitur Matth. 27. Vere filius Dei erat iste. Item fuit in altari vere consecratus siue sacratus, quia sicut dicitur Io. 6. Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Item ipse fuit vere propheta vocatus. Vnde de ipso dicebatur Io. 6. Hic est vere propheta qui venturus est in mundum. Sic ergo patet quomodo primo & principaliter quædam est veritas æternæ permanentiæ.

❡ Secundo dico quod est veritas moralis eminentiæ, & ista proculdubio est illa veritas qua quilibet iustus dicitur esse verus & non fallax, varius seu falsus. In cœlo enim inueniuntur stellæ veræ, quæ sc. nunquam pereunt neque cadunt, sed in firmamento fixæ sunt, & cum eo semper vadunt. Ibi etiam quandoque falsæ stellæ apparent vere, quæ quia veræ non sunt, ideo quamuis aliquamdiu splendeant cito tamen pereunt & recedunt, sicut patet de vaporibus in aere inflammatis, qui à rusticis dicuntur stellæ esse, quæ de nocte cadere existimantur. Sic procul dubio in mundo duo sunt genera perfectorum, scil. falsi & veri. Falsi nullam habent existentiam, veri autem habent in moribus & in fide perpetuam permanentiam. Falsi à perfectione quam videntur habere, cito pereunt atque cadunt, veri autem in firmitate propositi semper sunt, & cum firmamēto Deo vere & virtualiter semper vadunt, ita quod de talibus dicere videtur Christus illud Io. 8. Si manseritis in sermone meo, verē mei discipuli eritis, quasi diceret. In hoc cognoscitur homo verus, si in fide & in moribus stabiliter manet firmus. Ita quod de quolibet tali potest dici illud Io. 6. Hic est vere propheta. In quibus verbis ostenditur triplex veritas quam iusti tenentur habere, videlicet,

Veritas
Tenenda,
Credenda,
Dicenda.

Prima pertinet ad moralem existentiam, (Hic est,)
Secunda pertinet ad mentalem sapientiam, cum dicitur (Vere,)

Tertia

Tertia pertinet ad verbalem eloquentiam, cum dicitur
(Propheta)

K ¶Dico ꝙ iustus debet habere veritatem moralẽ veræ existẽ-
tiæ,&hoc ostẽditur cum dicitur Hic est quod est pronomen re-
præsentatiuum,id est, demonstratiuũ.Est vero est verbum sub-
stantiuum,vtrunque ergo realem existentiam denotat, & veri-
tatem morum & veram firmitatem & virtutum substantiam
manifestat. De vero enim homine,qui sc.est in amicitia & vir-
tutum existentia semper firmus,dicitur, Hic est. De falsis vero
amicis, & de fictis hypocritis & de variis hominibus atque va-
nis non proprie dicitur, hic est,imo potius,hic non est,quia sc.
illi proprie non sunt,qui faciliter desinunt esse,& non existen-
tiam, sed solum apparentiam prætendunt, ita quod de eis po-
test dici illud Io.9.Alii dicebant quod hic est,alii dicebant,non
sed similis eius est, sed de hoc vide supra de esse, & in sermone,
Est puer vnus hic. Sed de viro iusto & vero, reali existente dici-
tur,hic est,sc.indeficiens & permanens, non vanus nec defecti-
uus,sed ad omnia paratus, tam in amicitia quam in moribus
duraturus,& sic de illo potest dici illud Matt.15.Vere hic homo
filius Dei erat, & vere filius Dei, quia sc.Deus diligit homines
firmos & veros, & ipsos reputat filios suos & seruos, quia sicut
dicitur in Psal. Veritatem diligit Deus,Gratiam & gloriam da-
bit dominus. De vero enim amico dicitur,hic est,quia scil.nun-
quam mutatur in alium,sed semper idem perseuerat in prospe-
ris & in aduersis. Ideo dicitur Eccl 25. Beatus qui inuenit ami-
cum verum. De viro etiam constante dicitur, hic est,quia sc.in
tentatione & extra semper manet idem.Vnde Psa. Tu autem i-
dem ipse es, & anni tui non deficient. De iusto etiam dicitur,
hic est, quia sc. non debet esse aliud quam sit, vt vnum videa-
tur in apparentia,&aliud sit in existentia,sicut hypocrica, sic-
vt de triplici veritate bonorum dicatur illud Lucæ 23. Vere hic
homo iustus erat. Sed heu ista triplex veritas hodie in multis
variatur,sicut dicitur in Psal. Diminutæ sunt veritates à filiis
hominum & vana locuti sunt vnusquisque ad proximum suum.
Similes enim sunt Mercurio, qui est planeta varius, & mutabi-
lis,in tantum quod nunc bonus, nunc malus,nunc fœmineus,
nunc masculus inueniatur. Sic isti nullam habent in moribus
firmitatem, sicut patet de falsis amicis & viris iustis inconstan-
tibus & hypocritis, de quibus non potest dici hic est,sed porius
illud. Venite & videte locum,surrexit,non est hic.Non sic cha-
rissimi, sed habeat iustus vir virtutem moralis existentiæ. Hic
est inquit, vt sibi dicatur illud Matt.14. Vere filius Dei es. Quia
dicit Seneca in epistola 79. Veritas in omnem sui partem ea-
dem est.

L ¶Item habeat veritatem mentalis sapientiæ, quæ notatur
cum dicitur Vere, quia scilicet ipse vere cognoscere & sentire
debet tam in fide quam in naturalibus mundi rebus, vt sic di-
cat illud Act. 12. Nunc scio vere. Clarum enim lumen & clarus
visus requiritur ad hoc quod quis bene iudicat & de coloribus
& de rebus. Cœcus enim vere nunquam iudicat de colore, et-
iam de nocte non vere iudicatur, imo vna res pro alia sæpissi-
mè extrahitur. Sic vere ad lumen veræ fidei & gratiæ verus vi-
sus & verus intellectus scientiæ requiritur, ad hoc quod vere
veritas rerum cognoscatur, & ideo illi qui in cœcitate igno-
rantiæ sunt constituti, & sapientiæ, & fidei lumine sunt priua-
ti, non de rebus vere iudicant neque sentiunt, sed sæpe vnum
aliud credunt. Patet in antiquis philosophis, qui lumen fidei
non habuerunt,& ideo de Deo & aliis plurimis mala iudicaue-
runt. Sicut enim dicitur Ro.1. Ipsi euanuerunt in cogitationi-
bus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. Et sequitur.
Commutauerunt veritatem Dei in mendacium. Fides enim est
illa lux quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc
mũdum Io.1. Quia s. ista oculum cordis disponit ad videndũ et
credendum veritatem Dei. Vnde Ioan. 8. Si manseritis in ser-
mone meo, vere discipuli mei eritis, & veritas liberabit vos:&
2. ad Tim.3. dicit apostolus Aliqui sunt semper discentes,nun-
quam ad veritatem Dei venientes. Isti enim sunt sapientes mũ-
di, similes noctuæ, quæ pulcherrimos habet oculos,tamen nũ-
quam respicit vel videt lumen solis,quia s. isti oculos limpidos
intellectus atque pulchros habent in mundi scientiis exercita-
tos,sed in lumine solis,id est,in veritate fidei & in scientia bo-
norum spiritualium parum vident, imo falsas opiniones & hæ-
reticas semper tenent. Ita potissime videmus de aduocatis, qui
magis diligunt falsa,quam vera,quod patet, quia ad veritatem
negociorum non vadunt, sed ad cautelas & falsitates vadunt&
tendunt contra illud Zach. 8. Tantum veritatem & pacem di-
ligite. Quod s. isti non faciunt,quia non pacem,sed litem,non
veritatem sed falsitatem,non concordiam sed discordiam sem-
per volunt. Similes piscatorib. qui magis diligunt aquam tur-
bidam quam claram, quia in clara pisces retia sua vident, ipsi
vero in turbida non se cauent. Sic istis ad capiendum & ad illa-
queandum alios, obscuritas quam claritas, hoc est dictum,fal-
sitas magis quam veritas prodest, nam si clarè & verè incede-
rent, homines retia suarum cautelarum viderent, sed quia in
turbedine suarum falsitatum nihil videtur,hinc est quod ab eo-
rum malitiis non cauetur. Vnde breuiter tales possunt dicere
illud Esa. 59. Concepimus & locuti sumus verba mendacii, &
conuersum est retrorsum iudicium & iustitia à lõge stetit, quia
corruit in plateis veritas, & æquitas non potuit ingredi. Isti e-
nim proprie sunt inimici veritatis. Vnde Seneca, Nihil mole-
stius veritati,quam nimia sublimitas. Veruntamẽ si veritas mo-
do ab eis deprimitur, finaliter tamen præualet, & inuitis ad-
uersariis dominatur. Ista enim similis est oleo, quod sub aqua
aliquandiu potest, non penitus detineri, quia semper solet su-
perius eleuari. Sic vere veritas quomodocunque ad tempus
supprimitur finaliter præualens libertati tradita dominatur,&
se omnibus reuelat. Vnde 2. Esdræ 4. Veritas magna est, & for-
tior præ omnibus. Omnis terra veritatem inuocat, & coelum
etiam benedicit. Sequitur. Veritas valet & inualescit in æter-
num,& viuit & obtinet. Sequitur. Magna est veritas,& præua-
let. Istud enim multoties ad literam videtur quod veritas quæ
longo tempore occultata fuerat, finaliter reuelatur, & potis-
sime hoc fiet in iudicio quãdo omnium veritas apparebit,quia
sicut dicitur in Ps.Dominus custodit veritatem in sæculum,&c.
Non sic ergo, sed habeat iustus vir veritatem mentalis consci-
entiæ & sapientiæ. Vitæ inquit, dicens illud 4. Regum 5. Vere
scio quod non sit alius Deus in terra vniuersa,nisi tantum De-
us Israel.

¶Item habeat iustus veritatem verbalis eloquentiæ, & hoc M
ostenditur cum dicitur. Propheta. Prophetæ erant illi qui veri-
tatem dicebant, & nunquam mendacium dicebant siue prædi-
cabant. Vnde Hebræ.1. Multifariè multisque modis olim Deus
loquens patribus in Prophetis. Quia sc. secundum hoc quili-
bet debet esse propheta,id est,veriloquus & fidelis, dicens illud
Prouer. 8. Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea
detestabuntur impium. Iusti erunt omnes sermones mei. Lin-
gua enim nostra formata est plana, non curua neque angulo-
sa,& mollis, non aspera nec dura ad significandum quod lin-
gua vel locutio debet habere planitiem veritatis,& non curui-
tatem falsitatis vel mendacitatis,benignitatis mollitiem,non
asperitatis duritiem Act.26 Nõ insanio optime Feste, sed veri- N
tatis & sobrietatis verba eloquor. ¶Et aduerte quod veritas
habenda est in ore

Prædicando,
Iudicando,
Respondendo,
Corrigendo.

Dico prædicando, quia scili. nos qui docemus & prædicamus,
summe debemus curare quod dicamus omnem veritatem,vt
sic dicatur nobis illud Matth. 22. Magister scimus quia verax
es, & viam Dei in veritate doces, Quod tamen est contra mul-
tos qui magis volunt prædicare vana,quam vera, & potius mi-
rabilia quam vtilia,quod est contra Ps. qui dicit. Non est in o-
re eorum veritas,&c.

¶Dico etiam iudicando, quia semper ad iudicem pertinet O
veritatem dicere,et tam in sententia quam in processu nihil ni-
si verum supponere et dicere, vt dicatur de iudice et aduocato
illud Malach.2. Lex et veritas fuit in ore eius, et iniquitas non
est inuenta in labiis eius. Quod est contra multos, de quibus
potest dici illud 1. Macha. 7. Veritas et iudicium non est in eis.

¶Dico insuper et respondeo, quia scil. quicquid à nobis pe- P
titum fuerit,veritas dicenda est,vel saltem sub simulatione ta-
cenda Eccl.26. Et est qui emittit verbum certum, enarrans ve-
ritatem. Quod est contra multos, qui in quibusdam collocu-
tionibus et responsionib. vix possunt veritatem dicere,sed sem-
per per mendacia respondere, vnde Oseæ 4. Non est veritas,
non est misericordia, non est iustitia in terra.

¶Dico etiam corrigendo, quia ad viros iustos pertinet in Q
correctionibus veritatem dicere et tam magnos quam par-
uos veritatis eloquiis castigare. Vnde 2. ad Tim. 2. Ser-
uum Dei non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes,
docilem, patientem, et cum modestia corripientem eos qui
resistunt veritati. Nõ enim debet propter timorem auditorum
dimittere veritatem,exemplo apostoli, qui dicebat ad Gala.4.
Ego inimicus factus sum vobis, vera dicens vobis. Debet enim
aduertere ꝙ secundum Terentium, Veritas odium, obsequium
amicitiam amicumque parit. Veritas n. non auditur,sed potius
contemnitur et horretur. Similes n. sunt peccatores aspidi, quæ
aures incantatori claudit,quia proculdubio quando veritatem
de vitiis suis audiunt, statim renuunt et recedunt,contra quos
2. ad Ti.4. dicitur quod erunt quidam in nouissimis diebus qui
à veritate quidem auditum auertent, & ad fabulas conuer-
tentur.

tentur. Sic ergo patet quomodo triplex eft habenda veritas, fcilicet, in locutione, in cogitatione, in conditione. Et fic dictum eft de veritate humana & diuina &c.

A **Vefcor. Vefceris.** Nota, quod vefci idem eft quod manducare, comedere, cibo, potu, pane, & alijs fimilibus corpori alimenta miniftrare. Vide in tabula.

A **Vefpera.** Nota, quod vefpera vltima pars diei, quæ fecundum diuerfas proprietates poteft in fcriptura varia defignare. Notabo ergo, quod in fcriptura inuenitur

Vefpera { Antiquitatis, Iniquitatis, Mortalitatis, Longanimitatis, Finalitatis.

C ¶ Dico ergo primo, quod vefpera fignificat fenum antiquitatem. Vefpera enim eft hora diei nocti propinquior, in qua dies incipit obtenebrari, & calor refrigerari. Sic vere in fenectute dies vitæ noftræ minuitur, claritas fenfuum obfcuratur, calorq; naturalis debilitatur, & nox mortis in proximo comitatur. Tota enim vita de mane vfq; ad vefperã labitur, & a iuuẽtute vfq; ad fenectutem mutatur, ibiq; finaliter terminatur Eccl. 18. A mane vfque ad vefperam immutabitur tempus. Et aduerte de ifto vefpere quod ficut viator qui habet adhuc ante noctem ire magnam viam, & qui in mane parum proceffit, folet quando videt aduefperafcere diem, citius procedere, & ad veniendum ad terminum properare, fic vere chariffimi, nos qui in mane iuuentutis parum profecimus, & quibus adhuc de virtutum itinere multum reftat, quo ad ciuitatem paradifi intremus, debemus faltem in vefpere fenectutis laborare, & per virtutum exercitium celeriter ambulare, ne forte nox (fcilicet, mortis) præoccupet nos, & non poffimus ianuam introire, & hoc eft, quod dicitur Ecclef. 11. Mane femina femen tuum, & vefpere ne ceffet manus tua. Quod figurabatur antiquitus Ex. 2. vbi dicitur, quod iuge facrificium fieret, fcilicet, vnus agnus mane, & vnus agnus vefpere ad fignificandum, quod homo debet de feipfo facere facrificium, & fe exhibere agnum immaculatum mane & vefpere, hoc eft, in iuuentute & in fenectute, hoc eft dictum, continue & femper, iuxta illud Pfal. Vefpere & mane & meridie narrabo & annunciabo laudem tuam. Oues enim auidius comedunt in vefpere quam in die & mane. Sic vere nos auidius debemus comedere pabulum gratiæ & doctrinæ in fenectute quam in iuuentute. Multi funt fimiles iftis magnis dominis fiue burgenfib. qui de mane comedunt diuerfa cibaria, tot & tanta, quod in vefpere non poffunt comedere, caufa eft, quia de mane nimium comederunt. Ita funt multi qui nimis faciunt in iuuentute de abftinentia, antequam fint bene membrati & ita diuerfis pœnitentijs fe macerant, quod in fenectute non poffunt proficere. Non fic eft bonum, fed moderamine & regula corpus eft cuftodiendum. Item operarius qui vfq; ad vefperam non continuat diætam, præmium non reportat. Nam fi præmium paradifi habere volumus, neceffe eft quod vfque ad vefperam fenectutis, finis & mortis in virtutibus laboremus. vnde Pfal. Exibit homo ad opus fuum &c. Ifta eft ergo vefpera, quæ fignificat fenum antiquitatem.

C ¶ Secundo dico, quod vefpera fignificat cordis iniquitatem. Vefpera enim fignificat ftatum peccati, in quo lux gratiæ deficit, & color charitatis tepefcit. Sicut enim videmus quod vmbra in vefpere eft longior, noctes propinquiores, aues nocturnæ funt lætiores, feræ funt ad nocendum promptiores & potentiores, fic vere in vefpere peccati vmbra bonorum temporalium exiftimatur longior, nox æternæ mortis imminet propinquior, immunda auis, fcilicet, peccator difcurrit lætius, fera vero, id eft diabolus pugnat audacior, & contra nos eft tunc promptior & paratior. Illi enim qui in ftatu peccati funt, reputant magnam vmbram mundanæ profperitatis. Vnde Hier. 6. Væ nobis quia inclinata eft dies, & factæ funt lõgiores vmbræ vefperi. Itẽ in ifto vefpere magis fæuit ira diabolicæ poteftatis, & tyrannicæ prauitatis. vnde Sopho. 3. Iudices eius lupi rapaces vefpere & Abac. 1. dicitur, quod leuiores pardis equi, velociores lupis vefpertinis. Ad literam lupi plus nocent de vefpere quam de mane. Sic vere raptores & alij homines lupini plus fæuiunt in pauperes in vefpere fenectutis, vel in obfcuro iniquitatis, quam in mane iuuentutis vel gratiæ bonitatis. Tefte enim Seneca. Auaritia, fenefcente homine iuuenefcit. Vnde de iftis & de pauperibus dicitur Hier. 5. Lupus ad vefperam vaftauit eos, pardus vigilans fuper ciuitates eorum. Item in ifto vefpere appropinquat & præfto eft nox æternæ mortis & calamitatis. Vnde 3. Reg. 22. Rex Ifrael ftabat contra Syros, & mortuus eft vefpere. Patet ergo, quod vefpera fignificat culpę malignitatem.

D ¶ Tertio dico, quod vefpera fignificat mortis obfcuritatem. Dies enim in vefpera finitur, & operarijs præmium redditur & donatur. Sic vere in vefpera mortis dies præfentis vitæ deficit, & tam bonis quam malis præmium & falarium Deus reddit. Video enim quod Vefpere

Dormiunt qui vigilauerunt,
Quiefcunt qui laborauerunt,
Comedunt qui ieiunauerunt.

Sic vere dico, quod in vefpera mortis iufti dormiunt & delectantur, quia, fcilicet, homines & animalia vadunt de vefpere ad lectos. vnde Efa. 21. In faltu ad vefperam dormietis. Item iufti ceffant à laboribus & confolantur. Vnde in Pfal. Ad vefperam demorabitur fletus. Quia ficut dicitur in Pfal. Exitus matutini & vefpere delectabis. Item iufti cibo æternæ gloriæ pafcuntur & fatiantur. Videmus enim quod homines vefpere vadunt ad cœnam. vnde Iud. 12. dicitur, quod manebat in tabernaculo vfque dum acciperet efcam fuam ad vefperam. Dico igitur quod vefpera fignificat mortis obfcuritatem.

E ¶ Quarto dico, quod vefpera fignificat vitæ longinquitatem. Hora enim vefpertina eft finis diei, & fignat virtutem perfeuerantiæ, quæ finis eft omnium virtutum. Ifta enim eft hora quam Deus magis elegit, fcilicet, finalis vefpera. Et ideo Chriftus legitur Mat. 26. cum difcipulis vefpere difcubuiffe. Et mulieres leguntur Mat. 28. Ad fepulchrum ad vngendum dominum in vefpere acceffiffe. Et breuiter ifta eft hora qua lux diuinæ gratiæ lucet, & per quam homo fummo Deo placet. vnde Zachar. 14. In tempore vefperi erit lux. & Iob 21. dicitur cuilibet bene perfeueranti, Meridianus fulgor confurget tibi ad vefperam. Et breuiter, fi fic homo aduefperafcit, manet cum eo Deus, ita quod tunc quilibet poteft fibi dicere illud Luc. 24. Mane nobifcum domine quoniam aduefperafcit. Patet igitur, quod vefpera quandoq; fignificat vitæ longinquitatem, feu perfeuerantiæ longanimitatem.

F ¶ Quinto dico, quod vefpera defignat mundi finalitatem. Finis enim mundi dicitur vefpera, eo quod in fine fæculorum, fecundum apoftolum ad Hebr. 9. Chriftus incarnatus eft Marc. 11. Cum iam vefpera effet, venit Iefus in Bethaniam &c.

A **Veftibulum.** Nota, quod veftibulum eft domus feu locus circa templum fanctorum, vel circa cameras regum vel dominorum, ad veftes induendum fpecialiter ordinatus. Vnde poffum dicere, quod eft Veftibulum

Superius,
Inferius,
Interius,
Exterius.

B ¶ Superius eft patria, vbi fumuntur veftes immortalitatis, & iftud eft veftibulum horti vbi Affuerus fecit conuiuium præparari Heft. 1. de quo dicitur Ezec. 40. quod in veftibulo portæ domus domini erant duæ menfæ. Duæ enim menfæ funt in paradifo, fcilicet, Chrifti diuinitatis & humanitatis. In prima enim delectabitur anima, in fecunda corpus.

C ¶ Inferius eft ecclefia, vbi fumuntur veftes fanctitatis & honeftatis, & iftud eft veftibulum quod ftatus ecclefiafticorum, de quo dicitur Io. 2. Inter veftibulum & altare plorabunt facerdotes & leuitæ miniftri domini &c.

D ¶ Interius eft confcientia, vbi fumuntur veftes fanctitatis Heft. 1. Iuffit præparari conuiuium in veftibulo horti.

E ¶ Exterius eft miferia, vbi fumuntur veftes pœnæ & calamitatis; vel etiam veftes mundanæ profperitatis, & iftud eft veftibulum corporis feu mundi, de quo dicitur Hier. 38. Præcepit Zedechias vt traderetur Hieremias in veftibulo carceris. Vide fupra de Tabernaculo & confimilibus.

A **Veftigium.** Nota, quod veftigium idem eft quod fignum, verumtamen fignum extendit fe ad omnia, veftigium extendit fe folum ad præterita. Eft enim veftigium fignum quod remanet poft alicuius rei tranfitum vel receffum. Nota igitur loquendo moraliter quod in fcriptura inuenitur Veftigium

Mirabile & gloriofum,
Laudabile & virtuofum,
Damnabile & vitiofum,
Mutabile & fluctuofum.

B ¶ Primum eft veftigium æternæ maieftatis, & iftud eft illud fignum & imago, illa fimilitudo, illa impreffio, ille character ipfius in anima & in omnibus creaturis, quia in omnibus creaturis refultant & apparent quædam manifefta veftigia potentiæ bonitatis & fapientię Dei, in quantum, fcilicet, Deus creaturas creare potuit, fciuit, & voluit. Vnde de creaturis poteft dici illud Ezec. 43. Hic eft locus veftigij pedum meorum, vbi habito in medio Ifrael.

C ¶ Secundum eſt veſtigium moralis bonitatis, & iſtud eſt illud quod Deus in hoc mundo reliquit, & quod etiam ſancti nobis poſt eos reliquerunt, ſcilicet, character & impreſſio bonorum exemplorum, & bonorum documentorum. Iſta enim ſunt quædam veſtigia bonitatis, & vitæ ipſorum, quæ à nobis ſunt ſequenda, & ſubtiliter attendenda. Nota. Venator ſequendo veſtigia prædæ, ad ipſam venit & attingit, ipſamq; accipit & acquirit. Sic vere Deum & ſanctos in paradiſo inuenimus & accipimus, ſi in hoc mundo veſtigia eorum ſequimur, & ſi eorum vitam moraliter imitamur, vt ſic dicamus illud Iob 23. Veſtigia eius ſecutus eſt pes meus, viam eius cuſtodiui, & non declinaui ab ea. Sicut enim dicitur 1. Pet. 2. Chriſtus pro nobis paſſus eſt, relinquens nobis exemplum vt ſequamur veſtigia eius. Vnum eſt tamen aduertendum, quod in eccleſia ſunt multi quorum veſtigia non ſunt ad ſequendum facilia, nec etiam vtilia. De ceruo enim dicitur, quod ad finem, quod venator perdat veſtigia eius & canis perdat odorem, ipſe facit tres vel quatuor ſaltus, non recte, ſed à dextris & ſiniſtris, vt ſic ad quam viam declinauerit, neſciatur. Etiam de leone legimus, quod cũ cauda delet veſtigia ſua, ne à venatorib. poſſit deprehendi. Sic vere ſunt multi qui dato quod nobis relinquant aliquando multa veſtigia bonorum exemplorum & documentorum, ipſi tamen quandoque faciunt aliquos ſaltus tranſuerſales, id eſt, aliqua enormia facta, per quæ odor ſuæ vitæ bonæ perditur, & ſuorum operum veſtigia demittuntur. Nam quando cauda, id eſt, finis vitæ malus efficitur, tunc omnium bonorum præcedẽtium veſtigia ſubmouentur, ita quod cuilibet tali poteſt dici illud Pſal. In mari vitæ tuæ, & ſemitæ tuæ in aquis multis, & veſtigia tua non cognoſcentur. & Greg. Non reſpicit Deus quales ante vixerimus, ſed quales circa finem vitæ erimus. Non ſic chariſſimi, quia boni eccleſiaſtici, & prælati maxime debent habere bona veſtigia vt a ſubditis merito ſint ſubſequenda, & executioni debite demandanda iuxta illud Gen. 33. Præcedat dominus ſeruum ſuum, & ego paulatim ſequar veſti-

D gia eius. Iſtud eſt ergo veſtigium moralis bonitatis. ¶ Tertium eſt veſtigium prauitatis localis, & iſtud nihil aliud eſt quam veſtigium malorum hominum, qui, ſcilicet, vbicunq; vadunt relinquũt veſtigium malorum exemplorum. Limax eſt vermis viliſſimus, vbicunq; enim vadit, relinquit veſtigium fœdum. Et de ſerpentibus etiam dicitur, quod corpus habent valde humidum, quapropter ſolent veſtigium quoddam relinquere, & poſtmodum ſolẽt intuentibus apparere. Sic vere tales ſerpentini peccatores vbiq; relinquunt mala veſtigia vitæ ſuæ. vnde Dan. 14. Reſpice cuius ſunt veſtigia, & dicitur quod totum templum plenum erat veſtigijs puerorum & mulierum. Quia proculdubio in eccleſijs non apparent hodie niſi veſtigia & exempla muliebria & puerilia, & inania, & inepta, qui proculdubio non ſunt ſequenda, ſed potius dimittenda, vt ſic dicatur illud Thren. 4. Lubricauerunt veſtigia noſtra in itinere platearum noſtrarum. Iſtud

E eſt ergo veſtigium localis prauitatis. ¶ Quartum eſt veſtigium mutabilis vanitatis. Vita enim noſtra non eſt proprie vita, ſed quoddam veſtigium & quædam ſimilitudo vitæ, & ſic loquitur Sap. 2. vbi dicitur. Tranſibit vita noſtra tanquam veſtigium nubis. Et ſic ergo patet, quomodo veſtigium ſumitur multis modis Vide ſupra de Imagine & ſimilitudine &c.

A

Veſtis. Veſtire. Veſtimentum.

Nota, ꝙ in ſcriptura multa inueniuntur genera veſtimentorum. Eſt enim Veſtis

Naturalis,
Corporalis,
Temporalis,
Virtualis,
Supernalis,
Criminalis,
Infernalis.

¶ Sunt dico veſtes naturales, quia ſicut videmus, omnia quę ſunt vtuntur quibuſdam naturalibus indumentis. Patet de arboribus quæ veſtiuntur corticibus, de pratis quę veſtiuntur graminibus, de animalibus quæ veſtiuntur pellibus. Corpus etiam nihil eſt aliud quam veſtimentum animæ, pellis vero nihil aliud quam corporis indumentum, de quo Iob 10. Pelle & carne veſtiſti me, oſſibus, & neruis compegiſti me. ¶ Item dico, quod ſunt veſtes corporales, quæ, ſcilicet, non debent eſſe nimis protenſæ, nec vltra ſtatum debitum ſumptuoſæ Et de hoc dicitur Eccleſi. 11 In veſtitu ne glorieris vnquam. ¶ Item dico, quod ſunt veſtes temporales, quia, ſcilicet, teſte Greg. Omnia quæ videmus, non ſunt niſi quædã corporis indumenta. vnde Eſa. 49. Poſtquã enarraſſet bona multa temporalia, dicit. His omnibus velut ornamento veſtieris. ¶ Item dico, quod ſunt veſtes virtuales vel ſpirituales. Virtutes enim ſunt quædam ſpiritualia indumenta, de quib. Apoca. 16. Beatus qui vigilat & cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus ambulet. Item ſunt veſtes ſupernales. Bona enim cœleſtia ſunt quædam beatorum nobiliſſima veſtimenta, de quibus dicitur ipſi animæ beatæ Eſa. 53 Conſurge, induere fortitudine tua Sion, induere veſtimentis gloriæ tuæ, Hieruſalẽ ciuitas ſancta. ¶ Item ſunt veſtes criminales. Vitia enim & peccata & inhoneſtæ conditiones ſunt quædam veſtimenta quibus diabolus veſtit malos. Vnde de peccatore dicitur in Pſal. Induit maledictionem ſicut veſtimentum, & intrauit ſicut aqua in oſſibus eius. ¶ Item dico, quod ſunt veſtes infernales, & iſtæ nihil aliud ſunt quam pœnæ æternæ, quibus damnati ſicut quibuſdam veſtibus circumdantur. Vnde de quolibet damnato poteſt dici illud Pſal. quod abyſſus ſicut veſtimentum amictus eius, ſuper montes ſtabunt aquæ. Aquæ enim miſeriarum, montes, id eſt, ſuperbos in inferno operiunt, veſtimentaq; pœnarum ipſos veſtiunt atq; tegunt. ¶ His B ergo præmiſſis, dicendum eſt generaliter de veſtimentis bonorum & malorum. Et ſic poſſumus dicere, quod ſunt

Veſtimenta quæ ſunt { Induenda, Exuenda.

¶ Dico igitur primo & principaliter, quod ſunt veſtimenta quæ ſunt induenda, & iſtæ ſunt veſtes virtutum, quas .ſ. ſancti & iuſti debent induere, & exinde pro ornamento ſe veſtire. Sicut enim turpe eſt quod homo ſit nudus ſine veſtimento, ſic turpe eſt quod homo ſit ſine virtutum quolibet ornamento. Sicut enim nobiles & diuites ſolent induere bonis veſtibus filios ſuos, econtra ruſtici & pauperes faciunt filios ſuos ire nudos, ſic vere nobilis & diues pater Chriſtus vult quod illi qui ſunt filij ſui, virtutum bonis veſtibus ſint veſtiti 2. Par. 9. Fecit ſolium, & veſtiuit illud auro mundo. Sed proculdubio pauper ruſticus, id eſt, diabolus non curat filios ſuos eſſe veſtitos virtutibus, imo gloriatur ſi videt ipſos nudos. Iſti ſunt ſicut improbi mendici, qui bonas veſtes datas filijs ſolent vendere, & eos faciunt vt eleemoſynam habeant, eſſe nudos Iob 23. Nudos dimittunt homines, veſtimenta tollentes. Veſtimenta enim virtutum hominibus auferunt, ipſoſq; nudos gratijs deſerunt & dimittunt, vt ſic diabolo dicatur illud Iob 22. Abſtuliſti pignus fratrum tuorum ſine cauſa, & nudos ſpoliaſti veſtib. Et ideo de veſtimento virtutum inducendo, acquirendo & habendo dicatur cuilibet viro iuſto illud Pſal. Confeſſionem & decorem induiſti amictus lumine ſicut veſtimento. ¶ Vbi aduerte, quod iuſti tria habent generaliter C veſtimenta, ſcilicet, Veſtimenta

Doloris,
Honoris,
Splendoris.

Dico, quod ſunt quædam iuſtorum veſtes, quæ ſunt lugubres & luctuoſæ. Et proculdubio iſtæ ſunt veſtes pœnitentiæ, quæ notantur cum dicitur. Confeſſionem, quia .ſ. confeſſio & pœnitentia ſunt fratres. Sicut enim videmus, quod quando amici noſtri moriuntur, veſtes lugubres ſumuntur, & in ſignum doloris homines ſaccis induuntur, & ſecundum ritum aliquarum terrarum veſtes in ſignum maioris triſtitiæ ſcinduntur & coram omnibus hominib. lacerantur, re vera chariſſimi talia ſunt pœnitentię veſtimenta: lugubria .n. & doloroſa eſſe noſcuntur, & in ſignũ doloris ab omnib. accipiuntur. Quando .n. accidit ꝙ amici noſtri .i. anima, ſpiritus & virtutes ſunt mortui interius per peccatũ, nos pro certo debemus dolorem & pœnitentiam inducere, gaudium & lætitiam exuere, ſaccum aſperitatis accipere, & noſmetipſos ꝑ confeſſionem aperire & ſcindere iuxta illud 3. Re. 19. vbi dicitur, quod audiens Ezechias Sennacherib verba, ſcidit veſtimẽta ſua & indutus eſt ſacco. De Dauid etiam dicitur 2. Reg. 1. ꝙ quando audiuit mortẽ Saul, & Ionathæ amici ſui, ſtatim veſtimenta ſua, ſcidit, & omnes viri qui cum eo erant, planxerunt, & ieiunauerũt & fleuerunt. Nux .n. ſeu nucis nucleus ſeu fructus tria habet veſtimenta .ſ. pellem interiorem, corticem exteriorem, teſtam ſuperiorem. Sic vir iuſtus debet habere interiorẽ tunicam, quę cordi adhæret, hoc eſt, contritionem, ſuperiorem corticem, quæ fracta ſonat, hoc eſt confeſſionem, exteriorem teſtam, quæ amariſſima eſt, hoc eſt, ſatisfactionẽ. Sicut .n. Ericij veſtiũtur pelle ſpineata, caſtanea ẽt habet veſtimenta pungitiua, malogranata habet veſtimenta dura & pallidiſſima, poma quæ dicuntur arenchiæ vel citrones, habent veſtimenta amariſſima, ſic vere nos ſi fuerimus pœnitentes, veſtiemur in exteriori cõuerſatione, veſtimẽto pœnitentiæ, quod .ſ. pungit per contritionem. Et ſicut citrones habent veſtimenta amariſſima & rubicundiſſima, ita pœnitens ruber eſt per verecundiæ confeſſionem, pallidus per abſtinentiæ macerationem, durus & amarus per laborum & dolorũ tollerationem. vnde Eccl. 39. Aqua, panis, ignis, ferrum, lac, mel, oleum, veſtimentum, hæc omnia ſanctis in bona. ¶ Et ideo veſtes pœnitentiæ figurantur in ſcriptura, vbi inuenio Veſtem

Cilicinam,
Saccinam,
Camelinam,
Igneam,

Pur-

Purpuream,
Candidam,
Fulgidam.

¶ Quia, scilicet, vestis pœnitentiæ debet esse cilicina per aspe-
ritatem Psal. Posui vestimentum meum cilicinum. ¶ Item debet
esset saccina per vtilitatem Ionæ 3. Abiecit rex vestimenta sua, &
indutus est sacco, & sedit in cinere. ¶ Item debet esse camelina
per humilitatem. Camelus enim quando oneratur, super genua
se inclinat. Exemplo Ioannis Baptistæ, de quo dicitur Matth. 3.
quod ipse habuit vestimentum de pilis camelorum. ¶ Item debet
esse ignea per contritionis feruorem, & per diuinæ dilectionis
ardorem Iob 37. Nonne vestimenta tua calida sunt cum perflata
fuerit terra austro? quamuis de multis hypocritis potest dici ho-
die illud quod de Dauid sene dicitur 3. Reg. 1. quod, scilicet, cum
operiretur vestibus, non calefiebat. ¶ Item debet esse purpurea
per verecundæ confessionis ruborem Ioan. 19. Exiuit ergo Iesus
portans spineam coronam, & purpureum vestimentum. ¶ Item
debent esse candida per innocentiæ nitorem Eccl. 9. Omni tem-
pore sint vestimenta tua candida, & oleum de capite tuo non
deficiat. ¶ Item debet esse fulgida per honestæ conuersationis
decorem Psal. Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato &c.
¶ Item sunt vestes lugubres & luctuosæ 2. Reg. 14. Lugere simula,
& induere veste lugubri. Patet ergo, quod sunt quædam vestes
iustorum, quæ sunt lugubres & luctuosæ, quod ostenditur cum
dicitur, Confessionem, eo quod confessio est pars pœnitentiæ,
& debet esse in mœrore & luctu. Vnde Mat. 1. Baptizati sunt con-
fitentes peccata sua, vt sic de quolibet dicatur illud Psal. Confes-
D sio & magnificentia opus eius, manet in sæculum sæculi. ¶ Dein-
de dico, quod sunt quædam vestes iustorum & sanctorum, quæ
sunt salubres & virtuosæ, & istæ sunt vestes gratiarum & virtu-
tum quibus anima induitur & vestitur, quod ostenditur cum di-
citur Decorem. Quia sicut decor mulieris procedit ex naturali
habitudine & ex vestium pulchritudine, sic spiritualis decor ani-
mæ consistit in sua conditione, & vestimentorum virtutum di-
spositione. Decorē inquit iuxta illud Prou. 31 Fortitudo & decor
indumentum eius. Vt animæ sic spiritualiter ornatæ dicatur il-
lud Ezech 16. Vestita es bysso & polymito & multis coloribus si-
milam & mel & oleum comedisti, & decora facta es vehemen-
ter. Et bene dixit multis coloribus, quia, scilicet, vestes virtutum
ex multis perfectionibus consistunt. Vnde ipsi animæ dicitur i-
bidem: Sumpsisti vestimenta tua multicoloria, & vestita es eis. Et
ideo multitudo vestimentorum spiritualium, scilicet, virtutum,
optime potest figurari in vestimentis sacerdotalibus antiquæ le-
gis, quæ erant varia & miranda.

E ¶ Summus enim sacerdos debebat habere (sicut dicitur Exo.
28. 29. & 30. & in aliis multis locis) ad hoc quod consecraretur, &
quod digne domino ministraret quædam mirabilia vestimenta.
Ipse enim debebat

Primo ad ostium tabernaculi Moysi applicari,
Secundo corpus eius aqua lauari,
Tertio tunica linea vestiri,
Quarto fœminalibus lineis circa fœmora operiri,
Quinto veste superhumerali super humeros insi-
gniri,
Sexto veste rationali iudicii in pectore decorari,
Septimo balteis, vittis & annulis constringi,
Octauo oleo inungi,
Nono mitra super caput eius locari,
Decimo lamina super capitis frontem ligari,
Vndecimo tunica hiacynthina cum caputio or-
nari,
Duodecimo tintinnabulis sonantibus & in tunica
pendentibus iugiter ingrediendo tabernaculum
comitari: & hoc ritu (sicut ibidem dicitur) debebat
domino consecrari.

F ¶ Sic vere charissimi quilibet sacerdos (sacra docens, sacer dux,
vel sacre doctus, id est, quilibet Christianus, & maxime ecclesia-
sticus vel prælatus ad hoc, quod Deo cōsecre ur spiritualiter, est
necesse quod virtutum varijs vestimentis induatur. Iste ergo de-
bet ad ostium tabernaculi ad Moysen applicari, quia scilicet, iste
debet Moysi, id est, suo superiori ad ostium tabernaculi, id est,
dum adhuc est in ostio & ingressu, applicari, id est, diligenter
examinari. Vestes enim quæ debent emi, solent bene explicari &
videri & examinari, sic & vestes virtutum quas isti habent, à præ-
lato vel à superiori emi videntur, in quantum propter eas bene-
ficium confertur. Dico igitur, quod bene debent per examina-
tionem videri, & per discussionem penitus explicari, & debet si-
bi dici illud Esa. 3. Vestimentum tibi est, esto princeps. Vnde de
ista applicatione dicitur Exod. 20. Applica ad te Aaron fratrem
tuum. Quod est tamen contra multos, qui sine applicatione, si-
ne examinatione solent alios promouere, contra quos facit il-
lud, quia omne animal quod erat in tabernaculo offerendum,
primo debebat per sacerdotes videri, & si haberet maculam, re-
futari, si vero careret macula, acceptari, sicut dicitur Leu. 22. iu-
xta illud Apostoli 1. ad Thess. 5. Omnia probate, quod bonum est,
tenete. ¶ Secundo dico, quod isti debebant lauari, quia vere ad G
ecclesiasticos pertinet, quod sint loti, & à cunctis vitiorum im-
munditiis depurati. Serui enim regis solent habere vestes mun-
das. vnde Exo. 19. Lauent vestimenta sua, & sint parati. Quod est
contra multos ecclesiasticos, quorum vestes exterioris conuer-
sationis non sunt lotæ, sed carnalitatum fæcibus maculatæ, ita
quod possunt dicere illud Esa. 63. Aspersus est sanguis eorum su-
per vestimenta mea, & omnia indumenta mea inquinaui. Et ta-
men isti debent aduertere, quod illi soli qui non inquinauerunt
vestimenta sua, reputantur digni in albis sedere, & coram filio
hominis ministrare Apoc. 3. ¶ Tertio dico, quod isti debent tu- H
nica linea vestiri, per quam puritas innocentiæ & interioris con-
scientiæ designatur, quibus, scilicet, anima inferiori tunica linea
induitur & vestitur. Linea enim tunica, id est, camisia puritatem
designat, de quo Leu. 8. Vestiuit pontificē subucula linea. Quod
tamen est contra multos ecclesiasticos, qui pro certo habent
conscientiam magis impuram & immundam quam cæteri sæ-
culares Psal. Induit maledictionem sicut vestimentum, & intra-
uit sicut aqua interiora eius. ¶ Quarto dico, quod isti fœminali- I
bus circa lumbos debent operiri scilicet, circa virilia, & illa si-
gnificant castitatem, quæ, scilicet, membra virilia operit atque
seruat, quia vtique tales debent vestiri, & à carnis affectionibus
reseruari vel refrenari. Vnde Leu. 16. Vestietur sacerdos tunica li-
nea, fœminalibus lineis verenda celabit. Quod est contra mul-
tos qui non videntur portare fœminalia, quia non videntur ha-
bere aliquid quo stringant impudicitiam carnis suæ. Vnde isti
figurantur in Iesu sacerdote, de quo dicitur Zach. 3. quod Iesus
erat indutus vestibus sordidis. Et magis istud est vituperandum,
quia quando ignis tenetur in vna domo in parte anteriori & in
fronte, & domus est alta, difficilius defenditur ignis quam si te-
neretur in posteriori domo, quia aliqualiter defenditur magis de
posteriori quam de anteriori. Sic est de istis ecclesiasticis, qui de-
bent esse ostium sanctæ matris ecclesiæ, & via paradisi, quia si
ignis luxuriæ & peccati tenetur in eis, qui debent esse exemplum
aliorum, difficile intrabunt alii in viam rectam, si accipiant in-
troitum viarum eorum. ¶ Quinto dico, quod isti superhumerali K
debent insigniri. Erat autem superhumerale vestis preciosa qua
humeri ornabantur, quæ duos lapides onychinos continebat, in
quibus duobus patriarcharum nomina sculpta erant. In com-
positione vero vestis istius erat aurum, hiacynthus, purpura, coc-
cus bis tinctus, byssusq; retorta. Et ista proculdubio signant vir-
tutem spei. Humeri enim qui onera portant, patientiam desi-
gnant. Vestis autem quæ patientiam ornat, est spes. Nunquam
enim sine spei consolatione patientia præualeret. Aduerte ta-
men, quod ista vestis debet habere quinq; colores, id est, quinq;
subalternas virtutes, scilicet, aurum sapientiæ & discretionis,
quia spes sine sapientia præsumptio est. Item hiacynthum cœle-
stis apparentiæ & altæ contemplationis. Item purpuram quæ
habet colorem sanguineum, id est, exemplum patientiæ Christi
& dominicæ passionis. Item coccum colorem igneum bis tin-
ctum, id est, ardorem duplicis charitatis & dilectionis. Item bys-
sum etiam retortam, id est, puritatem carnis & affectionis, & sic
animæ tot coloribus vestitæ dicetur illud Ezechiel. 16. Vestiui te
discoloribus, calceaui te hiacyntho, & cinxi te bysso Iud. 5. Vestes
diuersorum colorum Sisaræ traduntur in prædam. Ista etiam
vestis debet habere duos lapides onychinos qui sunt ima-
gines obscuræ, repræsentantes & generantes tristitiam, per
quos duo testamenta figurantur, quæ nobis imagines & verita-
tes rerum, obscure tamen & ænigmatice repræsentant, & mentis
timorem & tristitiam delinquentibus incutiunt & intentant.
Istos enim lapides in scripturæ scientia debemus habere quæ
nomina filiorum Israel, id est, vitam, mores & exempla sancto-
rum noscitur continere, quæ per imitationem nobiscum debe-
mus gerere & portare. Et ideo de ista veste superhumerali, id est,
de virtute spei & patientiæ cum suis appendiciis dicitur Leu. 8.
quod Moyses vestiuit pontificē subucula linea, & desuper hume-
rale posuit. ¶ Sexto dico, quod isti rationali iudicii debebant in L
pectore ornari. Ista enim erat vestis quædam quæ super pectus
posita, rationale dicebatur, in quo 12. lapides preciosi poneban-
tur, in quibus 12 patriarcharum nomina scribebantur, & ista ve-
stis significat pro certo virtutem prudentiæ, quam in pectore
debet prælatus vel ecclesiasticus habere, & in eis debet habere
12. lapides preciosos, id est, 12. articulos fidei, cum nominibus
patriarcharum, id est, doctrinis & exemplis doctorum, vt sic ra-
tionale iudicij, id est, rationem in iudicio posit ostendere & te-
nere. Ista tamen vestis erat quadrangula & duplex, & in ea erat

scripta doctrina & veritas Psalm. Sacerdotes tui induantur iustitiam &c. Quod est contra multos iudices & prælatos, qui non habent aliquid prædictorum, de quibus 1. Mac. 7 Veritas & iudi-
M cium non est in eis. ¶ Septimo dico, quod vitijs & balteis, id est, charitatis ligaminibus stringantur, & per veram concordiam inuicem coarctentur. Vnde de talibus stricturis & iuncturis dicitur Exod. 29. Indues Aaron vestimentis suis, scilicet, linea tunica, superhumerali, & rationali iudicij, quod constringes balteo. Quæ tamen hodie sunt contra multos qui sunt in ecclesia & in mundo, qui pro certo non habent vestem iunctã & constrictam scilicet, concordiæ & vnitatis, sed potius vestem scissam, id est, diuisionis, discordiæ & diuersitatis. Vnde Gen 37. dicitur, quod
N Iacob scissis vestibus indutus est sacco. ¶ Octauo isti oleo purissimo debebant inungi, & istud proculdubio significat virtutem pietatis, quæ, scilicet, per oleum designatur, qua ecclesiastici debent, & per compassionem & misericordiam aliorum miserijs misereri. In cuius etiam signum manus nostrorum sacerdotum in sua consecratione oleo inunguntur. Ad denotandum, quod pietatis dulcore liniti esse tenentur. Res enim vncta oleo, suauis est. Manus etiã inuncta oleo nõ solet bene tenere, imo solet faciliter dimittere quod habet. Sic vere isti qui oleo pietatis sunt vncti, mites & suaues debent esse, & illud quod tenent, scilicet, bona temporalia debent per eleemosynas faciliter pauperibus dimittere & laxare. Et ideo breuiter de veste pietatis per oleum designata dicitur Eccl. 6. Omni tempore sint vestimenta tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat. Quod tamen est contra multos ecclesiasticos, qui non videntur esse vncti oleo pietatis, sed potius sanguine crudelitatis. Et isti tamen deberent aduertere ad illud quod dicitur Esa. 9. quod vestimentũ mixtum
O sanguine erit in combustionem, & cibus ignis. ¶ Nono dicitur, quod mitra super caput debet poni. Caput charissimi significat intentionem, quæ est caput cuiuslibet operis & principium. Mitra quæ caput ornat, & pyramidaliter sursum tendit, significat rectam ad Deum mentis eleuationem & erectionem, quia, scilicet, ecclesiastici debent rectam intentionem ad Deum erectam habere, & quicquid agant, semper intentionem iustam & licitam habere, de quo Exod. 28. Balteos & tiaras facies in gloriam & decorem, vestiesque his omnibus Aaron fratrem tuum. Quod tamen est contra multos qui non habent vestem rectæ intentionis, sed vestes falsitatis, duplicitatis & deceptionis, sicut habent illi qui vnum dicunt exterius, & aliud cogitant interius. Contra quos dicitur Leu. 29. Veste quæ ex duobus texta est, non indueris. & Deut. 22. Non indueris vestimentum quod ex
P lana linoque contexitur. ¶ Decimo dicitur, quod in fronte lamina aurea cum nomine Dei tetragrammaton debebat ligari. Et ista proculdubio signat virtutem deuotionis, & reuerentiam diuinæ potentiæ, & sui nominis & dominationis, quæ in fronte & ante oculos debet haberi, & à Christi fidelibus intueri Leuit. 8. Contra frontem posuit laminam auream consecratam. Quod est contra multos qui præ oculis non habent nomen Dei, nec suæ potestatis magnificentiam, nec videntur Deum in potentia cogitare, contra quos dicitur in Psal. Non posuerunt te in con-
Q spectu suo. ¶ Vndecimo dicitur, quod isti tunica hyacinthina debent velari. Istud enim erat maius & latius vestimentum, quod sub rationali & humerali erat positum, & constrictum, & signat conuersationem bonam, & cœlestem, quia hyacinthus color est cœlestis, vt sic dicatur illud Phil. 3. Conuersatio nostra in cœlis est. In ipsa tamen tunica erat caputium, quod sub se premit & continet omnia alia vestimenta. Ipsa etiam tunica habebat limbum seu oram textilem, ne faciliter rumperetur, quod significat timorem Dei, quia sicut dicitur Eccl. 25. Timor domini super omnia se superposuit. Quia pro certo in veste nostræ conuersationis cœlestis semper debet timor domini superesse, qui vestes virtutum, ne per vanam gloriam perdantur, sub se contineat, ipsasq; deprimat & componat. Limbum etiam & oram finalis perseuerantiæ debet habere, ne tunica bonæ conuersationis rumpatur, sed vt perpetuo conseruetur. Vnde de ista tunica dicitur Exod. 28. Facies inquit tunicam totam hyacinthinam, in cuius medio erit caputium & ora textilis per gyrum, sicut solet fieri in extremis vestium, ne facile rumpantur. Istud tamen est contra multos, quorum vestis conuersationis facile rumpitur, sicut dicitur de hypocritis in Psalm. Omnes sicut vestimentum veterascent, & sicut opertorium mutabis eos. ¶ Duodecimo dicitur,
R quod tintinnabulis & malis punicis aureis circa tunicam pendentibus debebat muniri, ita quod eius incessus per tabernaculum debebat audiri. Charissimi, per mala punica, quæ sunt fructus nobiles, intelliguntur opera fructuosa. Per tintinnabula sonantia intelliguntur verba vtilia & fructuosa. Quia pro certo in fine tunicæ conuersationis nostræ ista duo debent pendere, scilicet, fructus bonæ operationis, & sonus vtilis locutionis, id est, prædicationis & confessionis, laudis & gratiarum actionis Sine enim isto sono tintinnabulorum non debemus templum domini ingredi, nec in statu ecclesiæ, conuersari. vnde Eccl. 45. Induit illum stola gloriæ. Sequitur. Circumpediles & fœmoralia & humerale imposuit ei, & cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro, dare sonum in incessu suo. Sic ergo patet quibus vestib. id est, quibus virtutibus ecclesiastici debent ornari, & quib. ritib. debent domino consecrari. Et de hoc Exo. 28. Vesties his omnib. Aaron fratrem tuum, & filios eius cum eo, & cunctorum consecrabis manus. Et bene dicit omnibus his, quia, scilicet, nos debemus indui omnium virtutum generib. ¶ Circa quod notandum, S
quod vestiri debemus, scilicet, Vestibus

Patientiæ,
Pœnitentiæ,
Abstinentiæ,
Continentiæ,
Honestæ apparentiæ,
Iocundæ conscientiæ.

Habeamus dico vestes patientiæ, quæ, scilicet, in aduersis non atteruntur Deut. 29. Non sunt attrita vestimenta vestra. ¶ Item habeamus vestes pœnitentiæ Exemplo Beati Ioannis Baptistæ Marc. 1. Ipse Ioannes vestitus erat pilis camelorum. ¶ Item habeamus vestes abstinentiæ, quia sicut dicitur Ecclesiast. 29. Initium vitæ hominis, aqua, panis, & vestimentum. ¶ Item habeamus vestes continentiæ Ezec. 9. Vir qui erat in medio eorum, vestitus erat lineis. ¶ Item habeamus vestes honestæ apparentiæ, de quo in Psal. Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate. ¶ Item habeamus vestes iocundę conscientiæ, de quib. Iud. 10. Induit se vestimentis iocunditatis. Sic ergo patet, quod sunt quædam vestes sanctorum atq; iustorum, quæ sunt salubres & virtuosę. Decorem inquit. Istę enim sunt illę vestes nuptiales, quas non habens à Christo reprehenditur à conuiuio paradisi excluditur & à tortorib. carceris religatur Mat. 22. Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem. ¶ Deniq; dico, ꝙ T
sunt vestes iustorũ celebres atq; virtuosæ, & hoc ostenditur cum dicitur Amictus lumine sicut vestimento. Istæ sunt vestes beatorum, quæ sunt septem. s. quatuor dotes corporis & tres dotes animæ. Sicut enim videmus, ꝙ homo alijs vestib. vtitur in dieb. ferialib. & alijs in dieb. solemnib. sic vere homo nunc in vita ista laboriosa simplicib. vestib. i. gratia & virtutib. vti debet, vt tandem quando solennitas æterna venerit preciosis vestib. gloriæ possit vti. Figurata Gen. 41. Vbi antequam introducerent Ioseph incarceratum ad regem, mutauerunt vestes carceris eius, & ipsum nouis vestibus induerunt. Quia vere charissimi quando homo de carcere huius mundi & carcere carnis educitur, & ad regem paradisi introducitur, tunc vestes interiorum laborum mutantur, & nouæ vestes gloriæ induuntur. vnde Iud. 10. dicitur, quod ipsa descendens in domum suam, abstulit à se cilicium, & exiuit vestimentum viduitatis suæ, & vnxit se myrro optimo, discriminauit crinem capitis sui, & imposuit super caput suum mitram, & induit se vestibus iocunditatis, vide eam supra de induere. Amictus inquit lumine sicut vestimento. Vt sic anima figuretur in illa muliere Apoc. 12. quæ erat amicta sole, & luna sub pedibus eius & in capite eius corona stellarum 12. De lumine exponitur supra. Lumine inquit sicut vestimento, quia, scilicet, lumen, id est, æternorum præmiorum claritas erit vestis beatorum, & Luc. 24. de angelis dicitur. Ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis, id est, veste fulgenti. Istud est enim

Vestimentum { Splendoris, Honoris, Valoris.

Splendoris dico, quia beatus est solium Salomonis, quod fuit vestitum de auro mundo, sicut dicitur 2. Paralyp. 9. Honoris etiam, vnde cuilibet beato dicitur illud Iob 40. Circumda tibi decorem, & in sublime erigere, & speciosis induere vestibus. Valoris insuper. Vnde beatus dicit illud Esaiæ 61. Induit me dominus vestimento salutis &c. Et sic patet, quomodo ibi habent varias vestes tam in præsenti quam in futuro sæculo, scilicet,

Vestes { Celebres, Salubres, Lugubres.

Et sic patet, quod in scriptura inuenitur vestis iustorum & perfectorum. ¶ Secundo principaliter dico, quod est vestis malorum. V
Et sic dico, quod peccator habet vestẽ carnalitatis, & est illa de qua dicitur illud pdictum Esa. 9. Vestimentũ mixtũ sanguine erit in cõbustionem, & cibus ignis. ¶ Habent & vestem prosperitatis. X
Bona. n. mundi sunt quædam vestimenta quib. homo indutus, p auaritiam calescit, per luxuriam sudat faciliter & sordescit Zac. 3.

Iesus

Ieſus autem erat indutus veſtibus ſordidis. Bona enim tempora-lia ſordida dicuntur, quia etiam ſordes in canonibus nominan-tur. Iſta enim ſunt illa veſtimenta de quibus Iob 27. Si compor-tauerit quaſi terram argentum, & ſicut lutum præparauit veſti-menta, præparabit quidem, ſed iuſtus veſtietur illis. ¶ Habent in-ſuper veſtem duplicitatis, & iſta eſt veſtis hypocritarum, qui, ſci-licet, veſtem conuerſationis habent precioſam, mentem vero habent vilem & vitioſam, vnde 2. Par. 20. dicitur, quod ipſi inter cadauera carnalis vitæ inueniuntur ſæpe. Veſtes precioſæ appa-rentiæ. Iſti ſunt qui habent veſtem peregrinam, contra quos di-cit dominus Soph. 1. Viſitabo ſuper eos qui induti ſunt veſte pe-regrina. Vide ſupra de Induere, &c.

A **Vetuſtas. Vetus.** Nota, quod vetuſtas ſicut ſenectus ſignat in bono & in malo, quia

Aliqua ſunt, quæ Veteraſcunt in { Gratia, Pœna, Culpa.

Notabo igitur quod inuenio

Vetuſtatem quæ debet { Haberi, Horreri, Terreri.

Prima eſt vetuſtas veteris conuerſationis,
Secunda eſt vetuſtas mentalis obſtinationis,
Tertia eſt vetuſtas infernalis habitationis.

B ¶ Eſt igitur primo vetuſtas perfectorum & ſapientum, & ſic ve-tuſtas nihil aliud eſt quam ſenſus & prudentia, maturitas & con-uerſationis bonitas, bonæque conſuetudinis antiquitas & hone-ſtas. Multa enim ſunt quibus commendatur vetuſtas. Palma enim quanto vetérior, tanto fœcundior. Corallium etenim antiquius eſt rubicundius. Vinum etiam quanto veterius tanto calidius. Ebur quanto plus ſeneſcit, tanto plus candeſcit. Sic ve-re chariſſimi vetuſtas bonæ conuerſationis, conſuetudinis & prudentis maturitatis, eſt multipliciter commendanda. Per hanc enim in bonis operibus ſumus fœcundiores. Per honeſtam verecundiam ſumus rubicundiores. Per deuotam orationem ſu-mus feruentiores, & Per innocentiam ſumus puriores. Ad omnia enim iſta ſolet valere vetuſtas, & in iſtis proficere & iuuare Luc. 5. Nemo vinum bibens vetus, ſtatim vult nouum, dicit enim ve-tus melius eſt. Noua enim ſolent plus placere, ſed pro certo cæ-teris paribus vetera plus ſolent valere. Quod bene figuratur Io-ſuæ 9. In Gabaonitis, qui induentes ſe veſtibus veteribus & cal-ceamenta ſumentes vetera & ſaccos & vtres aſinis imponentes, filijs Iſrael confœderati fuerunt, & ſic mortis periculum euaſe-runt, & ex tunc cum ſua poſteritate in templo domino ſeruie-runt, de Hieremia etiam legimus Hier. 38. quod cum pannis ve-teribus de lacu fuit leuatus, & ne ibi moreretur, de laci fæcibus liberatus. Quia illi benefiunt qui in vetuſtate perſeuerantiæ dele-ctantur, in quibus veſtes & calcei exterioris conuerſationis, nec non ſacci & vtres interioris capacis affectionis in bonis moribus antiquantur & qui non varias nouitates, ſed honeſtas vetuſtates ſectantur, ſolent Ioſuæ & filiorum Iſrael, id eſt, Dei & angelo-rum amicitiam acquirere, & de lacu peccatorum ſe eripere, & de mortis periculo æternæ ſe ſaluare. Et ideo bene conſulit Sa-piens Eccleſiaſt. 2. dicens: Crede Deo, & recuperabit te, dirige vi-am tuam & ſpera in illum, ſerua timorem eius, & in illo vetera-ſce. Iſta eſt igitur vetuſtas perfectorum & ſapientium, de quaEc-cleſ. 9. Vinum nouum amicus nouus, veteraſcet, & cum ſuauitate bibes illud.

C ¶ Secunda eſt vetuſtas peccatorum, & delinquentium. Pec-catores enim veteraſcere dicuntur, in quantum per malas con-ſuetudines in vitijs indurantur, & in malis operibus antiquan-tur. De quo Iudicum 10. dicitur. Filij autem Iſrael peccatis veteribus iungentes noua, fecerunt malum in conſpectu do-mini. Iſta eſt enim vetuſtas valde vituperabilis. Veſtes enim & aliæ

Res Veteres, vt communiter, perdunt { Colorem, Vigorem, Valorem.

Perdunt { Colorem, quia turpes efficiuntur, Vigorem, quia faciliter dilaniantur, Valorem, quia parum reputantur.

Sic iſti qui tali veteri antiquitate grauantur, Perdunt

Vigorem perſeuerantiæ & durationis,
Colorem honeſtæ conuerſationis,
Valorem bonitatis & perfectionis.

Et ideo de talibus dicitur in Pſal. Omnes ſicut veſtimentum ve-teraſcent &c. Et ideo chariſſimi iſta vetuſtas eſt damnanda & deponenda, & à prudentibus abhorrenda. Vetuſtas enim à ſuis poſſeſſoribus non amatur, imo ſi poſſunt faciunt vt ab eis remo-ueatur, in ſerpente, qui nouam pellem comparat, & veterem ab-ducit, In ceruo, qui vetera cornua abijcit. In arbore quæ veteres fructus & folia exuit & noua induit & producit. Et ideo apoſto-lus monens Coloſſen. 3. dicit ſic. Expoliantes vos veterem homi-nem cum actibus ſuis, induite nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt. Ergo chariſſimi expurgemus vetus fermen-tum, vt ſimus noua conſperſio, & ambulemus in nouitate ſpiri-tus, & non in vetuſtate literæ 1. Cor. 5. Et Rom. 7. Iuxta illud Leu. 26. Nouis ſuperuenientibus vetera proijcietis. Iſta eſt ergo vetu-ſtas peccatorum & delinquentium.

D ¶ Tertio dico, quod eſt vetuſtas damnatorum & pereuntium, & iſta eſt illa ipſius loci inferni, qui à mundi principio fuit fa-ctus, vbi impij taliter veteraſcunt, quod ex eo quod illuc fuerint memoria eorum non durat, vnde ipſis dicitur Ezec. 26. Colloca-bo te in terram nouiſſimam, ſicut ſolitudines veteres. Et in Pſal. dicitur de ipſis, quod auxilium eorum veteraſcet in inferno à gloria eorum. Iſta igitur ſufficiant de vetuſtate, quia ſupra de an-tiquitate dicitur ſatis plene &c.

A **Vexatio.** Nota, quod vexatio ſumitur pro tribulatione, pro caſtigatione, pro tentatione, pro damnatio-ne. Notabo ergo breuiter quod

Iuſti vexantur mundi verberibus,
Pauperes vexantur raptorum manibus,
Subditi vexantur à correctoribus,
Tentati vexantur à dæmonum actibus,
Damnati vexantur pœnis & ignibus.

B ¶ Eſt ergo quædam vexatio mundanæ tribulationis, & iſta eſt il-la quam iuſti patiuntur in hoc mundo. De qua Sap. 3. In paucis vexati, in multis bene diſponuntur. Item eſt vexatio rapinæ, & exactionis, & iſta eſt illa qua pauperes vexantur continue à ty-rannis De qua Pſal. Vexati ſunt à tribulatione malorum, & do-lore. ¶ Item eſt vexatio diſciplinæ & correctionis, & iſta eſt illa, qua prælati vexant & corrigunt inſolentes. De qua Eſa. 28. Sola vexatio dabit intellectum. ¶ Item eſt vexatio diabolicæ tenta-tionis & ſuggeſtionis, de qua Mat. 15. Filia mea, id eſt, anima mea, male à dæmonio vexatur. ¶ Item eſt vexatio æternæ damnationis & afflictionis Hierem. 24. Dabo eos in vexationem vniuerſis re-gnis terræ, Vide ſupra de afflictione, de tribulatione, tentatione, dolore, ardore, & conſimilibus &c.

A **Via.** Cum via ſit illud terræ ſpatium per quod itur, & per quod de termino ad terminum pertranſitur, poſſumus notare, quod per diuerſas vias poſſunt intelligi varij mundi ſta-tus, per quos, ſcilicet, de mundo ad patrem incedimus, & per quos de vita ad mortem iugiter incedimus & ambulamus. ¶ No-tabo ergo quod in mundo inueniuntur tres viæ per quas diuerſi tranſeunt, ſed diuerſimode, videlicet,

Via { Naturalis, Virtualis, Criminalis,

Prima eſt via cunctorum,
Secunda eſt via bonorum,
Tertia eſt via malorum.

Per { Primam vadunt vniuerſi, Secundam vadunt conuerſi, Tertiam vadunt ſubuerſi.

B ¶ Dico primo & principaliter, quod eſt via naturalis quæ eſt via cunctorum. Natura enim humana non dicitur proprie eſſe in termino, ſed in via. Continue enim tranſit & labitur, & de ſtatu commutatur. Omnia enim naturalia habent vias ſuas certas, naturales & neceſſarias, per quas vadunt, ſicut de flumine patet vel de fonte, quæ, ſcilicet, per tramites viæ ſuæ currunt continue verſus mare. Sic vere chariſſimi cum homo ſit res naturalis, & ex naturalibus principiis conſtitutus, neceſſe eſt quod viam natu-ralem habeat, per quam neceſſario tranſeat atque vadat. Et iſta proculdubio nihil aliud eſt quam ſtatus & decurſus humanę na-turæ, infra cuius ambitum vadunt & veniunt vniuerſi, iuxta il-lud Eſa. 30. Hæc eſt via, ambulate in ea, non declinetis ex ea neq; ad dexteram neque ad ſiniſtram. ¶ Et aduerte, quod via naturalis eſt triplex, ſcilicet,

Via per quam { Venimus, Tranſimus, Eximus.

Prima via eſt ortus vel ingreſſus,
Secunda eſt vita vel progreſſus,
Tertia eſt via mortis vel egreſſus.

C ¶ Dico quod eſt quædam via naturalis per quam ingredimur, & iſta eſt proculdubio via natiuitatis humanæ, per quam intramus ad miſeriam huius mundi, de qua poteſt quilibet dicere cum naſcitur, illud Ioſuæ 23. Heu viam vniuerſæ carnis ingredior hodie. Et bene poteſt dicere heu, quæ eſt interiectio dolentis, quia pro certo ingreſſus huius viæ ſi bene conſideremus quam viliter celebratur, & ad quantam miſeriam ordinatur, bene eſt triſtitiæ materia & doloris. Iſta enim eſt via immundiſſima, quia, ſcilicet, hanc ingredimur menſtruis nutriti, & hanc intramus pelle viliſſima ornati & veſtiti Ezech. 36. Iuxta immunditiam menſtruatæ facta eſt via eorum coram me. & 1. Reg. 21. Porro via hæc polluta eſt. Iſta eſt via naturalis per quam ingredimur,

D ¶ Deinde dico, quod eſt via naturalis per quam progredimur, & iſta proculdubio eſt via vitæ præſentis, per quam neceſſe eſt progredi & tranſire & iſta eſt ſicut via ſpatij per quam de termino ad terminũ peruenitur, Iſta autem via eſt aſpera & ad tranſeundum moleſta. Similis enim à vijs montium ſunt tortuoſæ & mõtuoſæ, & aſperę & tædioſæ, & propter inſidias latronum atque ferarum dubiæ & periculoſæ. Sic proculdubio via huius vitæ noſtræ eſt per tribulationem aſperrima, & per diuerſos errores tortuoſiſſima, & per inſidias tyrannorum, & dæmonum periculoſiſſima. De inſidijs dæmonum quæ ſunt in iſta via, poteſt dici illud Prou. 23. Inſidiatur in via quaſi latro, & quos incautos viderit interficiet. De moleſtia peccatorum quæ hic inuenitur, dicitur Gen. 46. Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita. De aſperitate vero tribulationum, infirmitatum, laborum, caſuum & infortuniorum dicitur Baruch. 4. Delicati mei ambulauerunt vias aſperas. Iſta ergo eſt vna via naturalis per quam progredimur.

E ¶ Denique dico, quod eſt vna via naturalis per quam egredimur & iſta proculdubio eſt via mortis, per quam, ſcilicet, de hoc mundo exeunt vniuerſi. Iſta enim eſt via valde ſtricta, ſimilis viæ per quam tranſit coluber quando vult dimittere pellem ſuam quia, ſcilicet, per foramen ſtrictum inter duos lapides tranſit, vbi violenter pellem ſuam dimittit, & vlterius nudus exit. Quia pro certo via mortis eſt ſtricta, dura & arcta. Ibi enim pellis corporis exuitur, & veſtimentum bonorum temporalium dimittitur, & nudus homo egreditur, & cum dolore vehementi per foramen huius mundi pertranſit. Et de hoc dicitur Ezec. 47. Eduxit me per viam portæ aquilonis, & conuertit ad viam foras portam exteriorem. Pars enim aquilonaris frigida eſt & gelida, ſignificans viam mortis, vbi ſpiritus, & vita gelantur, & vbi tribulationum frigora intentantur. Homo enim moriens, per iſtam viam educitur, & vltra portam iſtam vſq; ad paradiſum, purgatorium vel infernum transducitur & portatur. Iſta ergo eſt via maris trans Iordanem galileæ gentium, quæ ſuper hominem aggrauatur, ita quod in galilæam, id eſt, tranſmigrationem mortuorum trans Iordanem, id eſt, vltra fluuium huius vitæ miſerabiliter transportatur, ita quod moriens poteſt dicere illud quod Dauid in proximo moriturus dicebat. Ego ingrediar viam vniuerſæ terræ &c. 3. Reg. 2. Patet igitur chariſſimi, quod eſt via Egredientium, Progredientium, Ingredientium. Et ſic dico, quod eſt quædam via naturalis quæ eſt via cunctorum, & hoc eſt primum principale.

F ¶ Secundo principaliter dico, quod eſt quædam via virtualis quæ eſt bonorum, & iſta eſt via virtutum, per quam, ſcilicet, boni ad paradiſum vadunt, & per quam à mundo, & peccato recedunt. Formicæ enim vias tritas, & rectas, & ſtrictas ſolent facere, per quas ſolent iugiter incedere, & per quas ſolent grana ad ſuum domicilium deportare. Sic proculdubio formicæ per quas viri perfecti & ſapientes intelliguntur, vias virtutum ſibi eligunt, per quas vadunt & per quas grana meritorum ad paradiſi domicilium ſecum trahunt, iuxta illud Prou. 6. Vade ad formicam ô piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiã. Iſtæ tamen viæ ſunt arctæ, tritæ & rectæ, quia, ſcilicet, in vijs virtutum poteſt arctitudo pœnitentiæ, tritio ſeu tritura tribulationis, & anguſtiæ, & rectitudo veritatis ſignari. Quia pro certo via virtutis eſt via arcta vel ſtricta per pœnitentiæ arctitudinem, igitur dicitur Matt. 7. Arcta eſt via quæ ducit ad vitam, & pauci ingrediuntur per eam. Item eſt trita per laborũ multitudinem. Vnde Pſal. Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodiui vias duras. Et Num. 20. Per tritam gradiemur viam. Item eſt recta per iuſtitiæ rectitudinem, de quo Prou. 11. Iuſtitia ſimplicis diriget viam eius. Et ideo breuiter quælibet virtus eſt vna via ad eundum in cœlum, ita quod eundo nõ deficimus, ſi per virtutum vias & ſemitas ambulemus, & ratio redditur Prou. 3. vbi dicitur, quod viæ eius viæ pulchræ, & omnes ſemitæ illius pacificæ. Viæ inquit eius, ſcilicet, Dei, hoc eſt dictũ, virtutes, quæ, ſcilicet, ſunt viæ per quas Deus venit ad nos, & per quas nos venimus ad Deum.

G ¶ Aduerte ergo, quod viæ virtutum ſunt tenendæ multiplici ratione, videlicet,

Quia pluriores,
Quia puriores,
Quia breuiores,
Quia tutiores,
Primum probat pluralis multitudo, quia [Viæ,]
Secundum amœna gratitudo, quia [Pulchræ,]
Tertium ſpatij rectitudo, quia [Semitæ,]
Quartum ſecura quietudo, quia [Pacificæ]

¶ Dico, quod iſtæ viæ tenendæ ſunt propter ipſarum multitudinem. Viæ inquit. Plures. n. viæ & nõ vna ſola datæ ſunt hominib. ad ſalutem. Ad eundem. n. terminum poſſunt eſſe plures viæ, quia aliquando vna via aſperior eſt pro peditib. aliquando vna via latior pro equitib. aliquando vna via ſecretior pro familiarib. Melius eſt. n. habere plures vias quam vnã, quia ſi homo in vna via deficiat, ad aliam ſe conuertat. Exemplo muris, qui plures vias & ſemitas eundi ad cauernas ſolet habere, vt catto in vna inſidiante, ad aliam poſſit introire. Sic proculdubio chariſſimi ad eũdum ad paradiſum, conſtituit nobis Deus plures vias, id eſt, plures virtutes, & plura opera virtuoſa. Quædam enim faciliores & latiores ſunt ſicut eleemoſyna, & charitas, & iſtæ ſunt viæ pro diuitib. Quædam ſunt viæ aſperitatis . ſ. ieiunium, pœnitentia, peregrinatio & ſimilia, pro pauperib. Quia breuiter nobis datę ſunt plures viæ ſalutis, vt ſi in vna deficiamus, ad aliam recurramus, vt ſi tentatio diaboli inſidiantis in vna nobis paretur, ſtatim per aliam ambulemus. Nam ſi carne, & diabolo impedientib. non poſſimus per pœnitentiam ambulare, ſtatim debemus ad aliam viam . ſ. ad miſericordiam recurrere, & ſic de vna via in aliam, de virtute in virtutem debemus diſcurrere, quouſq; poſſimus ad æternæ gloriæ viam peruenire. Viæ inquit, in plurali. Ad quod monet Hieremias 5. vbi dicit. Circuite vias Hieruſalem, aſpicite & conſiderate &c. Et merito, quia pro certo ſicut in Pſal. dicitur. Vniuerſæ viæ domini miſericordia & veritas. Viam igitur virtutum teneamus, & vias, & greſſus noſtros per eas dirigamus 2. Par. 27. Corroboratus eſt Ioathan, eo quod direxiſſet vias ſuas coram domino. ¶ Igitur de pluralitate viarum iſtarum poſſumus notare, quod tenenda eſt & etiam ambulanda, ſcilicet, H

Via { Veritatis, Pietatis, Puritatis, Sanctitatis, Honeſtatis, Paupertatis, Charitatis, Æquitatis, Iucunditatis.

Via { Veritatis eſt via certior, Pietatis eſt planior, Puritatis eſt mundior, Sanctitatis eſt tutior, Honeſtatis eſt pulchrior, Paupertatis eſt breuior, Charitatis eſt latior, Æquitatis eſt rectior, Iucunditatis eſt lætior.

¶ Igitur chariſſimi ambulemus, & vadamus per viam veritatis & prudentiæ. Iſta. n. eſt via certior, iuxta illud Pſal. Viam veritatis elegi, iudicia tua non ſum oblitus. Vnde de Tobia legitur Tobiæ 1. quod in captiuitate poſitus, viã veritatis nõ deſeruit. Homines n. libenter vadunt per viam certam & notam, & inter omnes virtutes nulla via certior veritate. ¶ Item vadamus per viam pietatis, & clementiæ. Iſta. n. eſt via planior, quia. ſ. iſta non eſt via aſpera, ſed mollis & læuis, de qua 2. Reg. 15. Cunctus populus incedebat per viam oliuæ. ¶ Item curramus per viam puritatis & munditiæ, quia, ſcilicet, iſta eſt via mundior, & hæc eſt innocentia interior, & continentia exterior, de qua Pſal. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege domini. Quia ſicut dicitur Pſal. Deus meus impolluta via eius. ¶ Item vadamus per viã ſanctitatis & decentiæ. Iſta. n. eſt via tutior, ſignata p viã tritam, de qua Deut. 19. In medio terræ quam dedit tibi Deus, ſternas diligenter viam tuam. ¶ Item vadamus per viam honeſtatis & congruentiæ, & iſta eſt via pulchrior Prou. 3. Viæ eius, viæ pulchræ, & omnes ſemitæ eius pacificæ. ¶ Item vadamus per viam paupertatis & inopiæ. Iſta enim eſt via breuior. Minus enim inuenit vbi erret quam in alia. Vnde de via iſta 2. Reg. 18. Currens Achimaas per viam compendij, præuenit Chuſi. ¶ Item vadamus per viam charitatis & amicitiæ. Iſta eſt enim via latior. Continet enim Deum & proximum, & amicum & inimicum. Vnde iſta eſt via regia, de qua Numer. 20. & 21. Gradiemur via publica, non declinantes ad dexteram, neque ad ſiniſtram. ¶ Item eamus per viam æquitatis & iuſtitiæ, & iſta eſt via rectior 1. Reg. 12. Docebo vos viam rectam. ¶ Item vadamus per viam ſpiritualis iocũditatis & lætitiæ.

Iſta

Iſta enim eſt via latior, de qua Pſalm. Cantent in viis domini, magna eſt gloria domini, Patet ergo quod eundi ad cœlum plures ſunt viæ, quæ omnes ſunt vtiles & rectæ. Ideo dicitur Sapien. 20. quod iuſtum deduxit dominus per vias rectas, &c. De quo etiam regratiando Deo, Dauid dicebat. Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis me, &c. Sed quid certamus de viis virtutum, cum ipſe Chriſtus ſit generalis via per quam ambulantes non deficiunt nec errant? Ipſe enim dicit Ioan. 14. Ego ſum via, veritas & vita. Quod exponens Auguſt. de quatuor virtutibus, dicit. Via factus eſt tibi ipſe ſaluator, ſurge, ambula, habes quo, noli pigreſcere. Quæris quo? vides eam. Quæris quo ducat, ſcilicet ipſa via? ad veritatem & ad vitam ducit. Si ergo amas veritatem, & deſideras vitam, ſi cupis ad vitam & ad veritatem venire à via noli errare. Video inquis viam, & cupio ambulare, ſed aſpera eſt. Arcta enim eſt via, quæ ducit ad vitam: ſed Chriſtus tranſiuit, & adhuc aſpera eſt? caput tranſiuit, & adhuc membra dubitant. Sed Chriſtus inquis Deus & homo: vide quot millia tranſierunt. Senes enim iuuenes, pueri & puellæ tranſierunt & viam quam times, tritam tibi fecerunt. Hæc Auguſt. Patet ergo quod viæ virtutum ſunt viæ vtiles, per quas debemus ambulare. Quod tamen proculdubio pauci hodie faciunt, quia pro certo multi ſunt qui vias virtutum renuunt, & vias vitiorum cupiunt atque volunt, dicentes illud Eſa. 30. Loquimini nobis placentia: videte nobis errores: auferte à me viam: declinate à me ſemitam, ceſſet à facie noſtra ſanctus Iſrael. Et ideo propter raritatem ambulantium, iſtæ viæ ſunt hodie diſertæ, & omni frequentia hodie deſtitutæ. Sicut enim dicitur Thren. 1. Viæ Sion lugent, eo quod non ſit qui veniat ad ſolennitatem. Et merito, quia ſicut dicitur Eſa. 33. Diſſipatæ ſunt viæ, & ceſſauit tranſiens per ſemitã, &c. Non ſic chariſſimi, ſed teneamus vias virtutum, quia pro certo iſtæ ſunt eligibiles propter ipſarum multitudinem. Viæ inquit. Si vis, pone
I quare diſſipatur via in ſyrtibus. ¶ Item dico quod iſti debent eligi propter ipſarum gratitudinem. Pulchrè inquit. Et vere viæ virtutum pulchræ ſunt & pulchrum eſt incedere per virtutes. Dicitur enim

Via pulchra, quando {
Sternitur herbis virentibus,
Alluitur aquis fluentibus,
Frequentatur auibus cantantibus.

Sic vere merito viæ virtutum pulchræ poſſunt dici, quia

In iſtis {
Viror decentiæ abundat,
Aqua diuinæ gratiæ fluitat,
Cantus ſpiritualis lætitiæ Deum laudat.

Vnde iſta eſt illa via de qua dicitur Sapien. 10. Reddidit dominus mercedem laborum ſanctorum ſuorum, & deduxit illos in via mirabili, &c. Et ideo de pulchritudine animæ viã iſtam frequentantis dicitur illud Cant. 7. Quam pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis filia principis. Iſta enim via & eius pulchritudo figurantur per viam qua Phaeton iuit ad palatium Solis ſecundum fabulas poetarum, de quo Ouidius in Meta. Eſt via ſublimis, &c. Iſtam vocat viam ſublimem, viam lacteam, & viam ſplendentem, viam vergentem ad orientem, viam ſigna 12. continentem, quia proculdubio via virtutum eſt ſublimis & alta, dulcis & admirabilis, lactea, pulchra & delectabilis & clara, & à 12. ſignis, id eſt, ab vniuerſitate ſanctorum 12. fidei articulos continentium frequentata. Iſti ſunt beati immaculati in via, quia ſicut dicitur in Pſalm. Hic ambulans in via immaculata, mihi miniſtrabat. Dico igitur quod viæ virtutum ſunt eligendæ propter earum
K gratitudinem. ¶ Item dico quod viæ virtutum ſunt vtiles propter ipſarum rectitudinem, & hoc oſtenditur cum dicitur. Semitæ eius. Sunt enim ſemitæ pulchræ viæ, difficiliores, & magis arctæ quam natura factæ, & ſignificant virtutum viam, quæ quamuis ſit difficilior, aſperior, occultior & ſecretior, eſt tamen ad eundum ad cœlum certior, & breuior atque rectior. Ioannis 1. Dirigite viam domini, rectas facite ſemitas Dei noſtri. Et ideo ad incedendum per iſtam viam monemur Eſa. 2. Venite aſcendamus ad montem domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias ſuas & ambulabimus in ſemitis ſuis. Quod tamen eſt cõtra multos de viæ rectitudine nõ curantes, & per obliqua vitiorum continuè decurrentes: qui propriè ſimiles ſunt fluminibus, quæ nũquam viam rectam vadunt, ſed per vias obliquas incedunt. Sic iſti ſunt de quibus dicitur Prouerb. 2. quod ipſi dereliquerunt iter rectum & ambulauerunt per vias tenebroſas. Non ſic chariſſimi, ſed vadamus per vias virtutum, propter ipſarum rectitudi-
L nem. ¶ Item ambulandum eſt per iſtas vias propter ipſarũ quietudinem. Pacificè inquit. Viæ enim virtutum ſunt pacificæ & quietæ: quamdiu enim in iſtis ſumus, ſpiritualium latronum rapinas aut homicidia non ſentimus, & ab ipſis dæmonibus tuti ſumus. Luc. 1. Ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis. Si vero ad vias vitiorum acceſſerimus, viam virtutum pacificam derelinquentes, ſtatim ſumus in periculo ne ſpiritualiter & æternaliter à dæmonibus occidamur. Diabolus enim ſicut dicitur Prouerb. 23. inſidiatur in viis quaſi latro, quos incautos viderit, occidet. Et ideo contra fatuos qui magis volunt viam vitiorum litigioſam, quam viam virtutum pacificam, dicitur in Pſalm. Contritio & infœlicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt. Non ſic chariſſimi, ſed eligantur & diligantur viæ virtutum propter quietudinem, quia pacificè inquit. Propter rectitudinem, quia ſemitæ. Propter gratitudinem, quia pulchræ. Propter multitudinem, quia viæ. Sic ergo patet ſecundo & principaliter quod eſt vna via virtualis, quæ eſt bonorum.

¶ Tertio principaliter dico quod eſt vna via criminalis, quæ M
eſt malorum. Iſta ergo via nihil aliud eſt quam proceſſio ſæuorum criminum vel operum malignorum. Iſti enim habent vias ſuas per quas hunc mundum tranſeunt, & per quas ad infernum vadunt. Et ideo ſecundum quod ſunt diuerſa peccatorum genera, ſecundum hoc ſunt diuerſa genera itinerum & viarum. Et ſic notabo, quod in malo ſignificato inuenio

Viam {
Superborum, quæ eſt altiſſima,
Immundorum, quæ eſt fœdiſſima,
Iniquorum, quæ eſt baſſiſſima,
Mundanorum, quæ eſt longiſſima,
Proditorum, quæ eſt tortuoſa,
Imperitorum, quæ eſt tenebroſa,
Fatuorum, quæ eſt præſumptuoſa,
Laſciuorum, quæ eſt ſolatioſa.

¶ Dico ergo quod eſt via alta, quæ eſt ſuperborum. Iſti ſunt ſicut N
capra, quæ ſemper vult in altis locis eſſe, ſicut ſunt rupes, cuius contrarium eſt de oue, quia ſemper volunt ſummitates conſcendere, & ita ſuperbus contra ſuperbum inſurgere. Hoc eſt ꝙ ſcribitur Prouerb. 13. Inter ſuperbos ſemper ſunt iurgia. Ideo ſuperbi ſemper quærunt in altis dignitatibus ambulare. Ezech. 9. Sex viri veniebant de via portæ ſuperioris. Et in Pſal. In via hac qua ambulabam, abſcon. la. mi. ¶ Item dico quod eſt via fœda, quæ eſt immundorum ſeu luxurioſorum. Iſti enim ſunt ſicut limax, cuius via apparet immunda & limoſa. Pſalm. Inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore. ¶ Item eſt via baſſa, quæ eſt iniquorum & auarorum. Iſti enim more talpæ infra terram, id eſt, in bonis terrenis quærunt & faciunt vias ſuas, de quibus Iob 3. Quaſi effodientes theſaurum, gaudent vehementer cum inuenerint ſepulchrum viro cuius abſcondita eſt via. ¶ Item eſt via longa, quæ mundanorum. Mundani enim vadunt vnam viam longiſſimam: vix enim poſſunt venire ad terminum, id eſt, paradiſum, qui eſt terminus. Prouerb. 6. Abiit via longiſſima, ſacculum pecuniæ ſecum tulit. Et Ioſuæ 9. Tollite in manibus veſtris cibaria ob longiſſimam viam. ¶ Item eſt via torta, quæ eſt proditorum qui ſunt ſimiles cancro vel ſerpenti, qui nunquam faciunt viam rectam. Vnde Eccleſ. 2. Dereliquerunt vias rectas, & diuerterunt in vias prauas. ¶ Item eſt via obſcura, quæ eſt via imperitorũ. Viri enim ſimplices & ignorantes ſunt ſicut illi qui ſine lumine de nocte vadunt qui faciliter in lutum cadunt. Vnde Prouer. 4. Via impiorum tenebroſa, neſciunt vbi corruant. ¶ Item eſt via incerta, quæ eſt fatuorum, de quibus Prouer. 12. Via ſtulti recta in oculis eius. ¶ Item eſt via lata, quæ eſt diuitum repletorũ, de quibus Matth. 7. Spatioſa eſt via quæ ducit ad mortem: & ſic de aliis malis viis. Iſtæ enim ſunt

Malæ viæ quæ ſunt {
Præuidendæ,
Cauendæ,
Dimittendæ.

Quia ſcilicet homo debet conſiderare, & videre quibus viis, & operibus tranſacto tempore vitam egit. Hier. 2. Vide vias tuas in conualli, ſcito quid feceris. Et Hierem. 6. State ſuper vias veſtras. Sunt etiam præcauendæ, quia multum præcauere debet homo ne intret huiuſmodi malas vias. Pſalm. Ab omni via mala prohibui pedes meos. Sunt inſuper dimittendæ. Non eſt enim ſapiens qui eſt in via mala, niſi citius quam poterit ipſam dimittat, & ad rectam & vtilem ſe conuertat, quia quanto ibi diutius tardabit tanto à termino longius declinabit. Ideo dicitur Hierem. 18. Reuertatur vnuſquiſque via ſua mala, &c. Quod eſt tamen contra multos, qui vias ſuas malas nolunt præuidere, præcauere, dimittere vel horrere, imo in ipſis nituntur perſeuerare, & diutius remanere. Contra quos Hieremiæ 2. Vilis facta es nimis, iterans vias tuas: & hoc male, quia pro certo tales viæ ducunt ad malum terminum, ſcilicet ad hoſpitium dæmonum & latronum. Quia ſicut dicitur Prouerb. 14. Eſt via quæ videtur homini recta, & nouiſſima eius, &c. Sic chariſſimi patet quomodo generaliter in ſcriptura inueniuntur tres viæ, ſcilicet via malorum, quæ eſt criminalis, via beatorum, quæ eſt virtualis, via cunctorum, quæ eſt naturalis. Et hæc ſufficiant de Via. Vide ſupra de ſemita, de ire, de ambulare, & conſimilibus.

Vicis. Viciſſitudo. Viciſſim, &c. A

Nota, quod accipiuntur vt communiter pro ſimili caſu vel recompenſatione, vel pro alterna retributione. Et poſſum notare, quod in ſcriptura inuenitur quadruplex viciſſitudo. Vna

Viciſſitudo, quæ redditur { Pauperibus, Diuitibus, Peccantibus, Promerentibus.

B ¶ Eſt dico viciſſitudo indigentium. Pauperes enim viciſſim habent bonum, & malum

In { Prima vice habent malum in hoc ſæculo, Secunda vice habent bona mirabilia in futuro.

Vnde de Iudæis prima vice captiuatis, & ſuppeditatis dicitur
C Heſt. 7. quod Iudæi verſa vice ſuperiores eſſe cœperunt. ¶ Item eſt viciſſitudo proſperantium, quia ſcilicet illi qui ſunt in proſperitate, verſa vice erunt in aduerſitate. Vnde ipſi poſſunt dicere illud diabolo vel mundo quod dixit Iacob Geneſ. 31. Mutauit
D mercedem meam decem vicibus. ¶ Item eſt viciſſitudo delinquentium, quia ſcilicet iniuſti hac vice faciunt peccatum, ſed altera vice ſentiunt tormentum, de quo dicitur Hierem. 51 quod
E dominus reddet viciſſitudinem Babyloni. ¶ Item eſt viciſſitudo promerentium, quia iuſtum eſt quod iuſtis & promerentibus dotes reddantur, & quod vices ſuæ ſecundum merita præmientur 1. ad Tim. 5. Doce inquit filios mutuam vicem reddere pa-
F rentibus. ¶ Nota quod viciſſim ſeu vicis accipitur pro temporis ſucceſſionibus vel pro certa & diſtincta temporis portione. Vnde Lucæ 1. dicitur: Zacharias ſacerdotio fungebatur in ordine vicis ſuæ. Et 2. Reg. 17. dicitur. Non eſt bonum conſilium Achitophel hac vice, &c.

A **Vicinus.** Nota quod vicinus idem eſt quod propinquus, ſocius, & amicus. Et ideo quia ſupra de ſocietate & amicitia ſatis dictum eſt, hinc eſt quod breuiter de vicinitate & vicino aliquid eſt tangendum. Notabo ergo quod eſt dare

Vicinum { Honorabilem, Amicabilem, Commendabilem, Caſtigabilem, Deteſtabilem, Formidabilem.

B ¶ Dico primo, quod eſt vicinus honorabilis, & iſte pro certo eſt Chriſtus, qui per carnis aſſumptionem factus eſt vicinus noſter, & prope nos in hoc ſæculo 30. annis & amplius manſit. Exod. 12. Aſſumet vicinum ſuum, qui eſt iunctus domui ſuæ. Ipſe enim vicinum ſuum, id eſt, hominem aſſumpſit, qui domui ſuæ,
C id eſt, Eccleſiæ per charitatem, & gratiam iunctus fuit. ¶ Item eſt vicinus amicabilis, & iſte eſt angelus, qui Deo & hominibus eſt vicinus. Vnde iſte eſt vicinus ille de quo dicitur Prouerb. 27. Melior eſt vicinus iuxta, quàm frater procul. Vicinus enim iuxta eſt
D angelus, frater vero procul eſt diabolus. ¶ Item eſt vicinus commendabilis, & iſte ſignificat bonū ſocium vel amicum, qui cum vicinis ſuis in proſperis ſolet congaudere, & in aſperis condolere.
E Lucæ 1. audierunt vicini, & cognati eius, &c. ¶ Item eſt vicinus caſtigabilis, & iſte nihil aliud eſt quam caro, & corpus, & mundus, qui animæ vicinantur, quia ipſi debent caſtigari, & ſpiritui ſubiici, vt ſic dicat anima illud Eſa. 33. Cognoſcite vicini forti-
F tudinem meam. ¶ Item eſt vicinus deteſtabilis, & iſte eſt peccator vel iniquus ſocius vel propinquus. Vnus enim malus vicinus eſt cauſa multorum malorum in vicinis. Vnde illi ciuitati, ſcilicet Hieruſalem ſub typo pulchræ mulieris dicitur Ezech. 16. For-
G nicata es cum filiis Ægypti vicinis tuis. ¶ Item eſt vicinus formidabilis, & iſte eſt diabolus, quia ſcilicet dæmones nobiſcum in iſto caliginoſo aere commorantes, ſunt vicini noſtri. Vnde Hierem. 12. Hæc dicit dominus aduerſus omnes vicinos meos peſſimos, &c. omitto. Vide ſupra de ſocietate, amicitia.

A **Victima.** Nota quod victima nihil aliud eſt quam ſacrificium, hoſtia, immolatio. Vnde victima, ꝓprie dicebatur quando animal vinctum ad mactandum adducebatur, & domino immolabatur. Et ideo victima dicebatur, quaſi ad mactandum vincta. Cum igitur victima de ſuo ſignificato ſignificat aliquam occiſionem, vel aliquam carnis combuſtionem ad Dei honorem vel glorificationem notabo, quod tam in bono quam in malo inuenio in ſcriptura

Victimam { Saluationis, Afflictionis, Religionis, Deuotionis, Corruptionis, Damnationis.

B ¶ Victima ſaluationis eſt Chriſtus, qui in ara crucis pro ſalute hominum victimatus fuit. Prouerb. 7. Victimas pro ſalute deuoui. Vnde Exod. 12. Victima tranſitus domini eſt. Et Num. 19. Iſta
C eſt religio victimæ, quam conſtituit dominus. ¶ Victima afflictionis ſignificat martyres, qui Deo fuerunt victimati & immolati. Vnde Exod 42. Immolauerunt victimas pacificas Deo.
D ¶ Victima religionis ſignificat ipſos religioſos, qui de ſeipſis faciunt victimas Deo patri. Vnde de loco religionis dicitur quod Dauid rogauit vt iret celeriter in Bethleem, quia victimæ ſolennes ibi ſunt 1. Reg. 20. ¶ Victima deuotionis ſignificat volunta- E
tem cuiuſlibet viri iuſti, qui domino victimatur, quando deuotioni & obedientiæ ſubiugatur. Melius eſt enim obedientia quã victimæ ipſi domino immolatæ. Eccleſ. 4. Significat etiam opera virtuoſa, quæ ſunt quædam ſpeciales victimæ ipſi domino immolatæ, de quibus dicitur Marc. 9. Victima omnis ſale ſalietur; quia ſcilicet in omni victima bonæ operationis debet apponi ſal ſapientiæ, & diſcretionis. Vnde Prou. 9. Sapientia ædificauit ſibi domū, &c. ¶ Victima corruptionis ſignat mala opera ma- F
lorum, quæ continuè ipſis dæmonibus offeruntur, de quibus Prouerb. 15. Victimæ impiorum abominabiles domino. ¶ Victi- G
ma damnationis ſignificat ipſos damnatos, qui ſcilicet ipſis dæmonibus finaliter offeruntur, vt ab eis cremantur & puniantur. Vnde auibus cœli & dæmonibus dicitur Ezech. 39. Concurrite ad victimam quam ego do vobis & immolo. Tranſeo & omitto, quia materia eſt ſatis ſterilis. Vide de ſacrificio & hoſtia.

Videre. Cum videre ſit actus nobiliſſimæ potentiæ ſenſitiuæ, videlicet viſus & oculi corporalis, & videre il- A
lud per quod cognoſcuntur rerum colores & quantitates, poſſumus notare quod videre ſpiritualiter loquendo nihil aliud eſt quam aliquid cognoſcere vel ſentire: ſicut enim videt homo exterius per ſenſum, ſic videt interius per intellectum. Notabo ergo quod inuenio in ſcriptura duplex videre, ſcilicet

Videre { Diuinum, & Humanum.

Deus enim videt { Se, In ſe, Omnia alia à ſe.

Homo autem videt { Deum ſupra ſe, Animam intra ſe, Mundum extra ſe, Infernum ſubtus ſe.

Breuiter ergo poſſum diſtinguere quatuor genera viſionum, ſ.

Viſionem { Dei, Iuſti, Impij, Diaboli.

Videt { Deus per limpidam cognitionem, Iuſtus per prouidam diſcretionem, Impius per inuidam inquiſitionem, Diabolus per liuidam explorationem.

Dico quod Deus dicitur omnia videre cognoſcendo. Vnde Geneſ. 1. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, &c. Item videt iuſtus prouide diſcernendo, & ſic loquitur Pſalm. Vt videam voluntatem domini, & viſitem templum eius. Item videt impius inuide inquirendo, & ſic loquitur Pſalm. vbi dicit quod peccator videbit, & iraſcetur dentibus, &c. Item videt diabolus omnia explorando. Vnde Iob 41. Omne ſublime videt, & eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. ¶ Deus aliquando dicitur videre

Benigniter compatiendo,
Seueriter officiendo,
Vtiliter proficiendo.

Viſus { Primus eſt pietatis, Secundus eſt ſeueritatis, Tertius eſt liberalitatis.

¶ Videt enim benigniter dolorem patientium. Sicut enim dicitur Ezech. 16. Deus miſeræ ciuitati loquitur, dicens, Tranſiens B
per te, vidi conculcari te in ſanguine tuo. Vnde in lib. Petr. Damiani narratur quod Deus apparuit cuidam barbitonſori qui pauperes amore Dei radebat, in ſpecie pauperis radi petentis, quē cum vellet radere, vidit ſibi oculos in capite, de quo cum miraretur, dixit dominus. Iſti ſunt oculi quibus vidi porcum quem furatus es, & ſic euanuit, & alter pœnituit, & ſe correxit. Iſta enim eſt viſio diuinæ miſericordiæ qua ipſe videt miſericorditer delinquentes & etiam deſolatos. Quod petens anima dicebat Thr. 1. Vide domine & conſidera quam vilis facta ſum. Et ſic ſimilis eſt caladrio, qui videns infirmum ſanat eum. Vnde Pſalm. Vide humilitatem meam & laborem meum, & dimitte omnia delicta mea. ¶ Item iſte videt ſeueriter peccata delinquentium. Iſte enim diſſimulat ſe non videre, in quantum peccata quæ fiunt, non ſo- C
let ſtatim ad vnguem punire, ſed ac ſi neſciret, ipſa ſub diſſimulationis pallio pertranſire, omnia tamen videt & intelligit, & in fine omnia vindicabit atque puniet. Et de hoc Deut. 32. Vidit dominus, & ad iracundiam concitatus eſt, &c. Et iſte eſt viſus terroris incuſſiuus. Homo enim à peccato & peccati commiſſione debet ceſſare, quando ſcit Deum ipſum reſpicere & videre. Exemplo leonis, qui videns animalia ipſa terret. Quod eſt contra multos, qui non credunt Deum iſta inferiora videre, dicentes illud Ezech. 8. Dereliquit dominus terram & dominus non videt.

¶ Item iſte videt vtiliter merita laborantium; quia ſcilicet iſte eſt qui cuſtodit operarios qui optime ſcit & videt quomodo, D
quantum

quantum operantur, vt ipsos præmiet ſecundum merita ſingulorum. Matth. 6. Pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi. Multa poſſent dici de iſto triplici videre diuino, ſed ſupra de oculo, aſpectu, & de aſpicere vide magis. ¶ His igitur præmiſſis dicamus ſecundum Apoſt. 1. Cor. 13. Videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Vbi ipſe oſtendit duplicem viſionem, ſcilicet

Vnam { Temporalem, Ænigmaticam, Speculatiuam, Perfectorũ quæ eſt in via, } & aliam { Æternalem, Claram & veridicam, Intuitiuam, Beatorum quæ eſt in patria.

E ¶ Primo igitur dicamus de iſta viſione morali, qua boni & iuſti vident illa quæ pertinent ad ſalutem. Nullum enim animal eſt perfectum niſi videat. Et ideo canes, vrſi, lupi, vulpes, imperfecti dicuntur naſci, pro eo ꝙ cœci, & ſine viſu naſcuntur. Viſus enim eſt potentia ſenſitiua, ſine qua nullum in corde generatur gaudium. Quod bene aduertebat Tobias, dicens Tob. 5. angelo. Quale gaudium mihi eſt, qui in tenebris ſedeo? &c. Sic vere chariſſimi, ille non poteſt dici ſpiritualiter perfectus, qui viſu diſcretionis & ſapientiæ eſt priuatus. Oportet enim illa, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, videre & bonũ à malo ſcienter diſcernere, & quod eſt bonum & malum, clare cognoſcere & ſentire, alias ſi ignorantes fuerimus atque cœci, nec perfecti eſſe poterimus neque læti. Et ideo vt dicitur Deut. 15. animal quod oculos non habebat, Deo immolari non debebat. Leuit. etiam 21. à ſacerdotali miniſterio repellitur qui cœcus vel albuginem habens in oculo reperitur. Sic proculdubio nullus eſt dignus domino immolari, vel ad eius miniſterium in Eccleſia dedicari, niſi qui oculos clari intellectus habet, & niſi qui per diſcretionem clare intuetur & videt. Vnde Prouerb. 14. Acceptus eſt regi miniſter intelligens. Quod eſt hodie contra multos, de quibus dicitur in Pſalm. Oculos habent & non vident, &c. Sed adhuc inferius dicitur magis planè. Vel inuehe ſi vis, & pone de aſina Balaam. Et Eſa. 42. Quis cœcus niſi ſeruus meus, &c. Clare ergo chariſſimi debemus videre, & in quantum proficimus vel deficimus, aduertere vel ſentire. Ad quod monet nos ſcriptura Marc. 13. dicitur. Vigilate, videte & orate. Et bene dicit videte imperando & excitando, quia ſcilicet peccator qui longo tempore fuit criminibus excœcatus, in cœcitate permanet, niſi ad videndum per diſcretionẽ & gratiam fuerit fortiter excitatus. Quod bene ſciebat Hieremias, qui ciuitati vel animæ peccatrici dicebat Hieremiæ 3. Leua oculos tuos in directum, & vide vbi nunc proſtrata ſis. ¶ Et aduerte quod in iſtis verbis oſtenduntur ſeptem quæ ſunt videnda, & quæ ſunt cum diligentia meditanda, ſcilicet

Cœli dignitas, vt eam habeamus,
Vitæ veritas, vt eam teneamus,
Fratrum charitas, vt eam foueamus,
Morum prauitas, vt eam horreamus,
Rerum vanitas, vt eam caueamus,
Vitæ breuitas, vt eam defleamus,
Pœnæ grauitas, vt eam timeamus.

Primum probat mentis erectio (Leua oculos)
Secundum morum directio (In directum)
Tertium ligans coniunctio (Et)
Quartum culpæ inſpectio (Vide)
Quintum dubia dictio (Vbi)
Sextum curta duratio (Nunc)
Septimum vilis depreſſio (Proſtrata.)

F ¶ Dico quod videnda eſt ſumma bonitas, vt habeatur, & hoc oſtẽditur cum dicitur. Leua oculos tuos, ſupple ſurſum ad Deum ad cœleſtia & æterna. Potentia enim viſiua habet locum ſuum in alto loco corporis, ſ. in capite, vbi quanto profundius radicatur, tanto clarius videt homo. Exemplo aquilæ cuius oculi ſunt parui & in capite foſſati, & ideo ad videndum optimè ſunt diſpoſiti. Sic vere viſus diſcretionis & cognitionis noſtræ debet eſſe principaliter locatus. ſ. in rebus ſublimibus & æternis, & ſurſum in bonis gloriæ paradiſi, & potiſſimè in capite, id eſt, Deo, quia primo & ante omnia nos videre debemus Deum & eius potentiam & largitatem, & gloriæ paradiſi claritatem, qualitatem & bonitatem. Leua inquit oculos tuos. Vnde Geneſ. 22. dicitur de Abraham quod cum leuaſſet oculos ſuos, vidit locum procul. Et maxime iſta pertinent ad eccleſiaſticos & prælatos, qui more contemplatoris in alto ſpeculationis loco conſtituuntur, vt ſecreta Dei & bonorum æternorum videant & contemplentur, & aliis enarrare conentur. Eſa. 21. Pone ſpeculatorem, & quodcunque viderit, annunciet. Herodius enim die qua aquilam viderit vel audierit, præ timore venari vel prædari, hoc eſt dictum, volare nõ audebit. Sic vere homo die qua per cõtemplationem dominum intuetur, à venatione & comparatione cuiuſcunque prędæ malæ operationis retardatur Prouerb. 15. Per timorem domini declinat omnis à malo. Quod bene figuratur Exod. 28. vbi onychinus qui oculos intuentium tremulos facit præcipitur in indumento ſacerdotis poni, & ibi præcipuè contineri. Ad denotandum quod conſideratio diuinæ maieſtatis quæ oculos mentis facit tremulos, præcipuè eſt habenda, & à ſacerdotibus & viris eccleſiaſticis poſſidenda, vt ſic quilibet cum Heſter poſſit dicere illud Heſter 15. Vidi te quaſi angelum Dei ſtantem, & conturbatum eſt cor meum prę timore gloriæ tuę. Valde enim admirabilis es domine & facies tua plena eſt gratiarũ. Hæc etiam figurata ſunt in lamina aurea in qua nomen domini tetragrammaton ſculptum erat, quam in fronte ſuper oculos ſacerdos ponebat. Ad notandum ꝙ Deum & nomen eius præ oculis habere debebat. ¶ Et aduerte G
quod viſus cognitionis & attentionis noſtræ debet eſſe eleuatus ad videndum & conſiderandum ea quæ ſunt procul, videlicet

Dei { Auctoritatem, Benignitatem, Humilitatem, Seueritatem, Fœlicitatem,
Virginis puritatem,
Angeli bonitatem,
Cœlorum fœlicitatem,
Sanctorum ſocietatem.

Hæc enim omnia ſunt videnda, & diligentius attendenda. ¶ Dico ergo quod attendenda eſt Dei auctoritas & potentia. Eſa. 6. Vidi dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & plena erat omnis terra maieſtate eius. Et potiſſime potentia & magnificentia eius, quæ eſt in vnitate deitatis, & in Trinitate perſonarum, debet videri, & multipliciter adorari. Geneſ. 40. Videbam coram me vitem in qua erãt tres propagines. Sicut enim in ſcientia perſpectiua experimentaliter videtur, ſi radius ſolis in aqua poſitum ſpeculum percutiat, apparebunt duæ ſolis imagines, & ſi videbitur eſſe ſol triplex, ſcilicet vnus in cœlo, & duo in aqua & ſpeculo, & tamen ſecundum rei veritatem non eſt niſi vnus. Sic vere chariſſimi ſi radius diuinæ gratiæ nos illuminauerit, & ſpeculo cordis in aqua deuotionis fuerit infuſus, ſtatim tres ſoles, id eſt, tres perſonæ apparebunt in ipſa Trinitate, cum tamen conſtet quod non eſt niſi vnus ſol, id eſt, vnus Deus in ſua ſimplicitate & quidditate. Ideo de Abraham dicitur Gen. 18. Tres vidit, & vnum adorauit. Magnificentia enim qua creauit omnia de nihilo, & qua cunctis modo præſidet in empyreo, eſt videnda, iuxta illud Pſal. Venite & videte opera domini terribilia, &c. Vt ſic dicat quilibet contemplator illud Eſa. 6 Regem dominũ exercituum vidi oculis meis. ¶ Item videnda eſt Dei benignitas quam habuit in H
carnis aſſumptione, & mundi redemptione, & eius clementia videnda eſt deuotè, & à fidelibus intuenda. Pſalm. Guſtate & videte quoniam ſuauis eſt dominus. Beatus vir qui ſperat in eo. Iſtud eſt enim myſterium viſionis rubi, qui ardebat & non comburebatur, de quo dixit Moyſes Exod. 3. Vadam & videbo viſionem hanc magnam, quare non comburatur rubus. Quia vere valde fuit videnda & admiranda viſio ignis, qui ardebat, & rubi qui nõ comburebantur, id eſt, deitatis apparitio, & rubi, id eſt, virginitatis non conſumptio, de quo Luc. 2. Videamus hoc verbũ quod factum eſt, quod dominus oſtendit nobis. Et potiſſimè illa dulcedo diuina, qua Deus indulget delinquentibus, qua ipſe ſubuenit indigentibus, eſt attendenda, de qua in Pſalm. Venite & videte opera domini, & narrate omnes qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ. ¶ Item videnda eſt Dei humilitas & patientia, I
quia ſcilicet humilitas quam habuit in mundo conuerſando, patientia quam ſuſtinuit mortem ſuſtinendo, ſummè debet attendi, de qua Eſa. 53. Vidimus eum, & non erat aſpectus, & deſiderauimus eum deſpectum & nouiſſimum virorum, virum dolorum, & ſcientem infirmitatem. Ad quem etiam ſpinis coronatum cõſiderandum monet nos ſcriptura diuina Cant. 4. Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate ſuo, &c. O inquit filiæ Sion, id eſt, animæ deuotæ egredimini, & in diademate ſpinarum regem Chriſtum coronatum à ſynagoga matre in cruce intuemini. ¶ Item videnda eſt Dei ſeueritas atque iuſti- K
tia, & potiſſimè illa quam in iudicio prætendet, quando ſcilicet ipſe veniet cum nubibus, & videbit eum omnis oculus. Vnde Iob 19. Et in carne mea videbo Deum ſaluatorem meum. Iſte enim ſtatus debet à iuſtis videri, & cum formidine intueri & cogitari. Ad quod ipſe etiam inuitat Deuteron. 32. Videte quod ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus præter me: ego occidam, &c ¶ Item L
videnda Dei fœlicitas & eminentia; quia illa ſumma fœlicitas & gloria ipſius cuius intuitiua viſio eſt tota merces, debet nunc per fidem in ænigmate videri, & ſpeculatiue mentaliter intueri, de quo in Pſalm. Videant pauperes & lætentur, quæ do & vi. anima veſtra. Et Eſa. 33. Regem in decore ſuo videbit.

¶ Item videnda eſt virginis puritas & continentia, quia ho- M
nor, & excellentia beatæ virginis debet per deuotionem videri, & per contemplationis ſpeculum intueri, de quo Cant. cap. 6.

Viderunt

Viderunt eam filiæ Sion, & beatissimam eam prædicauerunt, &
N Reginæ laudauerunt eam. ¶ Item videnda est angelorum com-
munitas & consonantia. Vnde Genes.32. dicitur quod Iacob ob-
uiam fuerunt angeli Dei, quos cum vidisset, ait, castra Dei sunt
O hæc. ¶ Item videnda est fœlicitas cœlorum & opulentia, id est,
fœlicitas vitæ æternæ summè est consideranda, vt ad eam attra-
hamur. Vnde Psalm. Videas bona Hierusalem omnibus diebus
vitæ tuæ. Videndum enim est quomodo ista gloria est læta, lata,
alta & æterna, interna, superna, pura, secura, & non obscura &
consimilia, vt dicat homo illud Psal. Credo videre bona domini
P in terra viuentium. ¶ Item videnda sanctorum societas & amici-
tia. Vnde Numer. 24. Vidit Balaam Israel in tentoriis, & dixit.
Quam pulchra tabernacula tua Iacob. Sic igitur patet quomodo
videnda sunt bona superiora, scilicet Deus & bona æterna. Leua
inquit oculos tuos. Psalm. Leuaui oculos meos in montes. Grues
enim volentes transfretare, primo solent altissimè ascendere, vt
videant ad quam partem debeant declinare. Sic & nos mentali-
ter sursum per contemplationem ascendamus, vt illa bona æter-
na videamus, & ad ea transeamus. Num. 23. De summis excelsis-
que silicibus videbo eum. Patet ergo quomodo videnda est bo-
Q nitas summa vt habeatur. Leua inquit oculos tuos. ¶ Etiam di-
co quod est videnda vitæ sanctitas vt teneatur, & hoc ostenditur
cum dicitur, In directum. Quia sicut videmus quod artifex li-
benter videt regulam & exemplar secundum quod debet opera-
ri, & ad ipsum sæpe respicit & attendit, sic vere & nos debemus ad
exemplar & regulas vitę nostræ sæpe videre, scilicet ad virtutes &
scientias attendere, vt eas sequendo possimus aliqualiter non er-
rare. In directum inquit. q. d. in directione morum, scilicet vir-
tutes debemus attendere, ipsasque videre & respicere. Vnde Psal.
Pes meus stetit in via recta, in Ecclesiis benedicam dominum.
Vnde Genes. 13. Leua oculos tuos, & vide. Videri enim debet &
considerari dicta sanctorum, præcepta malorum, exempla iusto-
rum, opera singulorum. Sic videbatur videre sapiens cum dice-
bat Eccles. 1. Vidi cuncta quæ fiunt sub sole. Et Prouerb.14. Cum
vidissem, posui in corde meo, & exemplo didici disciplinā. Quod
tamen est contra multos, qui magis sunt diligentes ad videndum
vilia quam vtilia, curiosa quam virtuosa, exemplo Dauid, cui vi-
sio mulieris se in fluuio balneantis fuit causa ruinæ, sicut dicitur
2. Reg 11. Exemplo Dinæ, quæ voluit videre mulieres regionis, &
oppressa est. Genes.34. Ideo dicitur Eccles.3 In superuacuis rebus
ne fueris curiosus. Non enim est tibi necessarium ea quæ abscon-
dita sunt, videre. Dico igitur quod videnda est vitæ sanctitas, vt
teneatur. In directum inquit Prouer.4. Oculi tui directa videant,
R & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. ¶ Iterum dico quod est
videnda fratrum charitas vt foueatur, & hoc ostenditur cum di-
citur Et. Ista enim syllaba, &, est coniunctio copulatiua, signifi-
cans illos, qui sunt nobis vicinitate, familiaritate, charitate, fide,
religione, ordine, vel alia causa coniuncti, quia à nobis debent
videri ad defendendū, sicut Moyses, qui egressus ad fratres suos,
vidit afflictionem eorum, & virum Ægyptium percutientem
quendam de Hebræis fratribus suis, occidit. Exo. 2. Ne forte He-
bræus frater ab Ægyptio occideretur. Item debent videri ad ve-
niam concedendam, si in nos deliquerunt, vel debent videri ad
fouendum si egent. Exemplo Ioseph, qui fratribus de commisso
in eum scelere non solum pepercit, sed etiam eos humaniter tra-
ctauit, eorum inopiam suis opibus leuauit, sicut clare dicitur Ge-
nes. 43. Videatur ergo fratrum claritas vt foueatur. Et si placet,
iunge hic illa quæ ponuntur infra in sermone. Videte quomodo
caute ambuletis, sub §. Quarto dico quod videnda est fraterna
S charitas, &c. ¶ Rursum dico quod est videnda morum prauitas vt
horreatur, & hoc ostenditur cum dicitur Vide, iuxta illud Hier.
2. Vide vias tuas in conualle, scito quid feceris. Infirmus debet
sæpe videre sua vulnera vt saltem ex dolore & horrore eorum
compellatur remedium adhibere. Vnde Oseæ 5. Vidit Ephraim
languorem suum. Sic vere homo debet videre & attendere quæ
& quanta sunt suorum vulnera vitiorum, ex hoc enim mouetur
ad pœnitentiam & dolorem, & ad considerandum Dei offensam
& Dei iustitiam, & ad concipiendum reuerentiam & timorem.
Pauo enim videns turpitudinem pedum suorum, dicitur rotam
suam deponere, & de plumarum gloria non curare. Sic vere cum
turpitudo defectuum nostrorum respicitur, rota superbiæ depo-
nitur, & si quas plumas pulchras, id est, aliquas virtutes & gra-
tias habuerimus, non curatur. Et ideo ad ista videnda monet
scriptura. Hierem.2. Scito & vide quia malum amarum est dere-
liquisse te dominum Deum tuum, & non esse timorem eius apud
te. Quod est tamen contra multos, similes oculo, qui videt alia,
non se, quia multi sunt qui vident aliorum defectus, & non suos,
quinimo defectus suos paruos reputant. Visus enim quandoque
decipitur, quia quod longè est, maius ab eo reputatur. Vnde &
luna existens & in oriente, maior nobis videtur quam quando
est in meridie, vbi tamen constat nobis propiorem esse. Et ideo
dicitur Matth.7. Quid inquit vides festucam in oculo fratris tui?
&c. Diabolus enim in principio & ante omnia nititur peccato-
rem excœcare, vt propriam vilitatem non possit videre. Exemplo
latronis, qui quomodo intrauerit domum, ante omnia solet ex-
tinguere lumen, vnde de Antiocho dicitur 1. Macha. 1. ꝙ de tem-
plo dicitur candelabrum abstulisse. Sicut enim videmus quod vr-
sus primo excœcatur, & tandem coram domino suo ludere doce-
tur, sic diabolus peccatorem ne peccatum videat excœcat, & sic
ad libitum suum per mala opera ludit & saltat. Figura de Samso-
ne, qui primo fuit tonsus, & tandem excœcatus; deinde in car-
cerē ligatus, & ad ludendum coram Philistiim est locatus. Quia
scilicet peccator primo virtutum crinibus spoliatur, deinde per
obstinationem ne peccatum suum videat excœcatur, & sic funi-
bus malæ consuetudinis ligatur, & sic coram diabolo ludos ma-
lorum operum operatur. O Deus si oculos mentis apertos habe-
rent, culpam suam noscerent & viderent. Vnde de gentibus regis
Syriæ dicitur 4. Reg. 6. Domine percute gentem hanc cœcitate.
Et sequitur. Aperis oculos eorum vt videant: & viderunt se esse
in medio ciuitatis, s. inter hostes. Ad denotandum ꝙ si peccator
oculos cordis apertos haberet, in medio hostium se videret. Et
ideo Augustinus dicit sic: O homo si te videres tibi displiceres, &
mihi placeres, nunc autem quia te non vides, tibi places, & mihi
displices, veniet tempus, quomodo tibi & mihi displicebis, mihi
quomodo iudicaberis: & tibi quādo ardebis. Videatur ergo mo-
rum prauitas vt horreatur. Vide inquit. ¶ Adhuc dico quod est T
videnda rerū vanitas vt caueatur, & hoc ostenditur cum dicitur.
Vbi enim quando interrogatiuè, significat locum dubium & in-
certum, sicut dicitur Genes. 5. Vbi est Abel frater tuus? Aliquan-
do etiam ponitur inhæsiuè & positiuè, & sic significat constructi-
uè & certitudinaliter locatiue, sicut dicitur Matth.9. Vbi est the-
saurus tuus, &c. Et ideo propriè per illud significantur mūdi bo-
na, quæ sunt dubia & incerta, breuia, limitata & arcta. Vbi in-
quit. Istud ergo vbi, id est, vanitas rerum temporalium, est vi-
dendum, & discretis cordibus intuendum. Vnde Matth.18. Veni-
te & videte locum vbi, &c. Homo enim qui est in nundinis, solet
libenter videre merces quas vult emere, & secundum ꝙ valent, in
precio conuenire. Sic vere in nundinis huius vitæ mundi necesse
est quod bona temporalia discretius videantur, ne vltra debitum
reputantur & ne nimis charum precium, scilicet anima pro eis
expendatur, quia s. sicut dicitur 2. Cor.4. Quæ videntur, tempo-
ralia sunt, quæ autem non videntur æterna sunt. Ideo bene dice-
bat ista se vidisse Sapiens Eccles.1. dicens, Vidi in omnibus vani-
tatem & afflictionem spiritus. Videatur ergo rerum vanitas vt
caueatur, iuxta illud Naum. 3. Omnis qui viderit te, resiliet à te.
Quod tamen est contra multos, similes illi, qui est in aere nebu-
loso, qui non videt se ibi esse, sed ille qui extra illum aerem, ne-
bulositatem ipsius bene videt. Quia illi qui sunt inuoluti in aere
nebuloso mundanæ prosperitatis, obscuritatem ipsius non per-
cutiunt neq; vident: Sancti vero qui extra istum grossum aerem
positi sunt, eius obscuram turbulentiam bene noscunt: vt de ta-
libus dicat mundus Omnes qui viderunt me, deriserunt me. Vi-
deatur ergo rerum vanitas vt caueatur. Vbi inquit. ¶ Deinde di- V
co ꝙ est videnda vitæ breuitas vt defleatur. Nunc inquit. Nunc
enim est breuissima pars temporis; quia nunc est illud tempus &
momentum, ꝙ in præsenti durat, ꝙ scilicet multum est atten-
dendum, quia de certitudine vitæ non habemus nisi nunc. Vnde
Iob 7. Ecce nunc in puluere dormiam. Quia pro certo sumine
debemus videre & considerare istud nunc, scilicet breuitatem vi-
tæ nostræ, s. quam vilis sit in ingressu, quam fragilis in progressu,
quam debilis sit in egressu. Ad quod nos monet in scriptura di-
cens Marc.13. Videte vosmetipsos; quia scilicet nos debemus nos
considerare quantum ad vanitatem, & quantum ad nostræ vitæ
labilitatem, & quantum ad nostræ mortis necessitatem. Cattus
enim non solum videt de die, sed etiam de nocte: quod etiam de
capra dicitur. Sic nos debemus de die videre, & etiam de nocte,
id est, illa quæ pertinent ad diem præsentis miseriæ, & ad noctem
futuræ mortis. Vnde Matth. 28. Venit Maria Magdalena & alte-
ra Maria videre sepulchrum. Videatur igitur vitæ breuitas, vt de-
fleatur. Nunc inquit. Vnde Exod. 6. Dominus dixit Moysi, nunc
videbis. ¶ Denique dico quod videnda est pœnæ grauitas vt ti- X
meatur, cum dicitur, Prostrata sis. Humana enim natura prostra-
ta fuit à statu suæ primæ conditionis per peccatum Adæ & pœ-
nis temporalibus subiugata. Quotidie etiam anima prosterni-
tur in inferno per peccatum proprium, & à statu gloriæ & gratiæ
supplantatur. Ista prostratio est videnda, & quotidie meditanda,
quia s. videndæ sunt prostrationes & miseriæ temporales, pœnæ
& tristitiæ infernales. De quo 1. Reg. 14. Ecce multitudo prostra-
ta huc atque illuc diffugiens. Sequitur. Inquirite, & videte. Præ-
sentes enim & futuri casus sunt videndi, & diligentius intuendi,
& ne eueniant metuendi. Quod maxime verum est de pœnis in-
ferni, quas bene attendebat ille qui dicebat Hiere.1. Ollam suc-
censam ego video. Leo enim timet quando flammam & ignem
videt. Sic vere pœnas & ignes æternos vitabimus, si ipsos per
consi-

consíderationem timeamus. Et Esaiæ 33. Ecce videntes clamabunt foris, angeli pacis amarè flebunt. Sicut enim leo castigatur & timet quando videt catulum verberari, sic & nos castigamur & peccare timemus, quando in mundo vel in inferno peccatores castigari videmus. Zach. 9. Videbit Ascalon, & timebit. Sic ergo patet quomodo septem sunt in genere quæ principaliter sunt videnda, & à deuotis cordibus attendenda. Ista est ergo visio spe-
Y culatiua, quod est primum principale. ¶ Secundo principaliter dico quod est visio intuitiua, & ista est visio beatorum, qua scilicet beati vident in patria intuitiue & intrinsecè faciem Dei patris, quæ est eis causa beatitudinis sempiternæ. De qua Matth. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt, &c. Est igitur quædam

Visio
- Lætificatiua,
- Desideratiua,
- Saluificatiua,
- Recreatiua,
- Certificatiua.

Z ¶ Est dico visio lætificatiua, quia sicut apes dicuntur lætari quando vident regem suum, sic beati in visione Dei dicuntur summopere lætari. Ioan. 20. Gauisi sunt discipuli viso domino. Nec mirum si beati qui sunt amici Dei gaudent in Dei visione, quia ipse etiam inimicus Herodes in eius visione non beatifica, sed ænigmatica dicebatur gaudere. Vnde Luc. 23. dicitur quod Herodes viso Iesu gauisus est. Erat enim multo tempore videre eum cupiens: & merito, quia sicut dicitur Eccles. 11. Delectabile est oculis videre lumen. ¶ Item est visio desideratiua; quanto enim plus videtur, tãto magis desideratur, scilicet videri, sicut pulchritudo coloris & magnitudo amoris solet visum attrahere ad videndũ, & ad intuẽdum aliquid inuitare. Vnde prouerbialiter: Vbi amor, ibi oculus. Vnde de panthera legimus quod est animal gratum & amicabile, pulchrum, coloratum, & delectabile, ideo ab aliis animalibus aspicitur libenter & videtur, & ab ipsis diligitur ac etiam frequentatur. Sic vere charissimi, beati, qui perfectissime Deum diligunt, & qui infinitam pulchritudinem in eo cernunt, ipsum semper videre desiderant, & quanto plus vident, tanto magis desiderant videre & tenere. Vnde 2. Paral. 9. Omnes reges terrarum desiderabant videre faciem Salomonis; quia sicut dicitur 1. Petr. 1. Iste est in quem desiderant angeli prospicere. ¶ Item est visio saluificatiua, quia eo ipso quod beati vident Deum, sunt saluati & in securitate salutis positi, & à cunctis malis præsentibus & futuris expediti. Quod bene sentiebat Iacob quando dicebat Genes. 32. Vidi Deum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. ¶ Item est visio recreatiua. Videndo enim Deum omnes animæ appetitus satiantur, & nihil aliud desiderant, sed in isto solummodo delectantur. Ps. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Quia eis propriè potest dici illud Psalm. Gustate & videte quoniam suauis est dominus. Vnde de ista opulenta saturitate dicitur animæ beatæ Esa. 60. Tũc videbis & afflues, & mirabitur, &c. ¶ Item est visio certificatiua, qua s. videndo Deum, etiam omnia alia videntur & eo beatificè cognito, omnia alia cognoscuntur. Psal. Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. Et Greg. in homilia. Quid est quod non videant, qui videntem omnia vident? Ista est ergo visio intuitiua, quæ est beatorum. Et supra visum est de visione speculatiua, quæ est viatorũ.
X ¶ Sed adhuc dicere possumus quod videre aliquando significat admirationem, attentionem, vel circa aliquid occupationem. Et ideo sicut videmus quod diuites & potentes diligunt illos seruos qui res notabiles solent discernere & videre, & ipsas postquã viderunt recitare, sic vere apud Deum discretiores reputantur, qui res mundi notabiles contemplantur, ipsasque aliis prædicando nunciant & loquuntur. Ideo Apoc. 1. cuilibet nostrum præcipitur & dicitur. Quod vides, scribe, id est, omnia quæ videris, diligenter retine & attende. Vnde etiam ipse Deus facit sicut diligẽs pater, qui volens filium suum instruere, ducit eum secũ, & ostendit ei secreta, quæ possint ei esse vtilia & honesta, dicens illud Psalm. Venite & videte opera domini. Et sic videbatur instruxisse & ad videndum Dei mirabilia inuitasse beatum Ioannem Euangelistam, quando sibi Apocalypsim reuelauit, dicens Apocal. 6. & in aliis multis locis. Veni & vide. Vbi in isto & quolibet alio sancto ostenditur quod ipsum

Benigniter inuitauit,
Veraciter adamauit,
Subtiliter informauit.
Primum probat verbum allectiuum. (Veni)
Secundum signum coniunctiuum (Et)
Tertium dictum instructiuum. (Vide.)

De sua allectiua vocatione quæ ostenditur cum dicitur Veni, vide supra de venire. De sua copulatiua dilectione, quæ ostenditur cum dicitur Et, vide supra. De sua vero instructiua informatione quæ ostenditur cum dicitur Vide, possumus aduertere, quod Deus informauit eum de omnibus absconditis, & secretis. Ostendit enim sibi

Quæ sunt
- Credenda,
- Tenenda,
- Facienda,
- Respicienda,
- Timenda,
- Petenda.

Et breuiter de omnibus quæ sunt virtuosa, & quæ sunt vitiosa, ita quod dominus poterat sibi dicere illud Ezech. 8. Certe vides fili hominis. Et ideo sicut videmus quod homo narrat libenter mirabilia quæ vidit, vt auditores incitet ad stuporem, sic beatus Ioannes mirabilia & notabilia quæ vidit in mundo, nobis narrat & dicit. Igitur si quæratur ab ipso, quid vidisti, vel illud Matth. 11. Quid existis in desertum videre? ipse potest optime respondere,

Vidi
- Deum cunctis imperantem,
- Angelum Deo famulantem,
- Prælatum dignè gubernantem,
- Iustum sancte se regentem,
- Egenum multa sustinentem,
- Cœlum beatos continentem.

¶ Sed si quæras, quid vidisti de malo tam pœnæ quam culpæ, ipse proculdubio respondet,

Vidi
- Diabolum cunctis insidiantem,
- Infernum malos recipientem,
- Mundum malos præficientem,
- Impium mala perficientem,
- Hominem fictum bonum dissimulantem,
- Iudicem malos exterminantem.

¶ Ista enim sunt duodecim mirabilia, quæ dicit Ioannes se vidisse, & in rerum ordine perspexisse. ¶ Primo ergo dicit quod vidit 2
Deum cunctis imperantem, & sic loquitur Apoc. 4. vbi dicit. Vidi, & ecce ostium apertum in cœlo, & ecce sedes posita erat, & in circuitu sedis 24. sedilia, & super thronos 24. seniores sedentes circumamicti vestimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ, & de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua, & septem lampades ardentes ante thronum, quæ sunt septem spiritus Dei. Charissimi, ostium diuinæ reuelationis isti primo fuit apertum, & ideo ante omnia super sedem maiestatis æternæ ipse vidit sedentem, & cunctis imperantem dominum, seniores vero, id est, sanctos in suis sedibus cum coronis aureis æternæ dignitatis, & cum vestibus albis æternæ claritatis circa ipsum vidit sedere. Lampades vero ardentes, id est, spiritus & Angelos charitate feruentes circa ipsum vidit lucere, & iridem, & arcũ æternæ iurisdictionis in circuitu suæ sedis vidit manere, & de ista sede voces, fulgura, & tonitrua, id est, diuinorum iudiciorum diuersa genera vidit exire, & ad nos inferius peruenire. Vnde de isto vidi dicit Esaiæ 6. Vidi dominum sedentem super solium excelsum, & plena erat omnis terra maiestate eius. Seraphin stabant super illud, &c. Istud est enim illud quod primo volunt sancti videre, scilicet ipsum Deum, cuius honorem, & maiestatem volunt contemplari, & ante omnia sentire. Exemplo Iacob Genes. 32. qui dixit. Vidi dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Iste ergo vidit Deum cunctis imperantem. ¶ Secundo dico, quod iste vi- 3
dit Angelorum cœtum in Deo famulantem. Et sic loquitur Apocal. 8. vbi dicit. Vidi septem Angelos stantes in conspectu Dei, & datæ sunt eis septem tubæ. Septem enim vniuersitatem angelorum designat, qui in conspectu Dei semper stant, & voluntatem Dei per occultas inspirationes, vel per suorum iudiciorum executiones nobis diuersimodè tubant. Apocal. 14. Vidi alterum Angelum volantem, per medium cœli habentem Euangelium sempiternum. ¶ Tertio dico, quod iste vidit chorum prælato- 4
rum digne gubernantem. Et sic dicit Apoc. 10. Et vidi alium Angelum fortem descendentem de cœlo, amictum nube, & iris in capite eius, oculi eius erant vt sol, & pedes eius vt columna ignis, & habebat in manu sua libellum apertum. Iste Angelus charissimi est bonus prælatus, qui dicitur fortis per constantiæ firmitatem, dicitur de cœlo descendere per suæ promissionis deriuantem à Deo sublimitatẽ: dicitur amictus nube per pietatis quam debet habere rorifluitatem, dicitur habere iridem in qua sunt colores multi, id est, conuersationis honestatem, & virtutum multiplicitatem, dicitur habere librum, id est, sacræ scripturæ omnimodam veritatem, & iste liber dicitur apertus, quia scilicet ipsum aperire solet aliis per prædicationis, & eloquentiæ claritatem. Et ideo de aspectu boni iudicis vel prælati breuiter dicit ipse Apocal. 14. Vidi & ecce nubem candidam similem filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, & in manu sua falcem acutam. Quia scilicet tales qui personis rationalibus similes debent esse, & qui coronam dignitatis noscuntur portare, debent in nube roridæ pietatis sedere, & tamen falcem iustitiæ acutæ debet in manu iugiter tenere siue continere. Vidit igitur iste prælatorum chorum dignè gubernantem.

¶ Quar-

5 ¶ Quarto dico, ꝙ ipse vidit iustorum populum sanctè se regentem. Et sic loquitur Apoc. 6. Vidi & ecce equus albus, & qui sedebat super eum habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit vincens vt vinceret. Iusti enim habent equum album, id est, corpus mundum, scilicet per mundissimam castitatem, habent arcum, id est, iustitiam & æquitatem. Et ideo quia vincunt peccata per vigorem, & probitatem, ipsi pro certo finaliter reportant coronam, id est, gloriam & claritatem. Eccles. 43. Vide arcum, & benedic qui fecit illum. Iste ergo vidit iustum iuste se regentem.

6 ¶ Quinto dico, ꝙ iste vidit pauperem multa sustinentem. Et sic loquitur Apoc. 6. Vidi cum aperuisset sigillum sextum, & ecce terræmotus factus est magnus, & sol factus est niger tanquã saccus cilicinus, & luna tota facta est tanquam sanguinis, & stellæ ceciderunt de cœlo. Terræmotus charissimi motum tribulationum designat qui, s. tantus est in hoc mũdo, ꝙ sol, & luna, & stellæ, id est, superiores, medij, & inferiores multas miserias patiuntur, & nunc nigri per timorem, nunc sanguinei per ruborem, cadentes de proprio statu per tribulationis horrorem sæpissimè efficiuntur. Vnde simile videbatur vidisse Sapiens, Eccles. 4. Verti me inquit ad alia, vidi calumnias quæ sub sole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem consolatorem, nec posse resistere eorum violentiæ cunctorum auxilio destitutos, & laudaui magis mortuos quam viuentes. Vidit ergo pauperem multa sustinen-
7 tem. ¶ Sexto dico, quod ipse vidit paradisum bonos recipientem, & sic loquitur Apoc 21 Vidi cœlum nouum, & terram nouam, & vidi ciuitatem Hierusalem nouam descendentem de cœlo à Deo paratam. Et audiui vocẽ magnam dicentem, ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & ipse cum eis erit eorum Deus, & absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum. Paradisus enim est cœlum nouum, & terra noua, quia s. ibi intrantibus omnia noua, & mirabilia videntur. Iste enim locus Deo, & hominibus præparatur, & inde omnis luctus, & lacryma resecatur: vt sic dicat quilibet ibi existens illud prædictum Gen. 32. Vidi dominum facie ad faciem, &c. Istæ enim sunt sex visiones quas vidit Ioannes, & quas quilibet potest mentaliter videre, quæ pertinent ad bonos, de quo Ezech. 8. Leuauit me spiritus, & adduxit me in Hie-
8 rusalem in visione Dei. ¶ Sed adhuc septimo dico, ꝙ ipse vidit diabolum cunctis insidiantem, & sic dicit Apoc. 13. Vidi de mari bestiam ascendentem habentem capita septem, & cornua decem. Sequitur. Et bestia quam vidi, similis erat pardo, & pedes eius sicut pedes vrsi, & os eius sicut os leonis, & dedit illi draco virtutem suam, & potestatem magnam, & admirata est vniuersa terra, & adorauerunt bestiam dicentes. Quis similis bestiæ; quis poterit pugnare cum bestia? &c. Ista bestia charissimi est diabolus, cui draco lucifer dat potestatem, & qui de mari inferni contra nos pugnare mittitur in hunc mundum, quia pro certo iste dicitur

Pardus propter versipellitatem,
Vrsus propter instabilitatem,
Leo propter crudelitatem.

¶ Quis ergo isti similis? quis contra ipsum pugnare poterit, qui generaliter omnes vincit? Iste proculdubio à multis adoratur, & eidem quasi ab omnibus obeditur, & ideo de tam mirabili visione dicitur Apocal. 16. Vidi de ore draconis exire tres spiritus immundos in mundum ranarum: hi sunt spiritus dæmoniorum, facientes signa. Et nota, quod dæmones dicuntur tres, pro eo, ꝙ triplici concupiscentia tentant. Vidit ergo diabolum cunctis in-
9 sidiantem. ¶ Octauo dico, quod ipse vidit infernum malos recipientem. Et sic loquitur Apoc. 20. Vidi Angelum descendentem de cœlo, & habentem clauem abyssi catenam in manu sua, & apprehendit serpentem antiquum, & misit eum in abyssum, clausitque, & signauit super illum. Quia proculdubio abyssus, id est, insatiabilis infernus, per Angelum qui habet clauem eius, id est, per diabolum peccatoribus aperitur, & ibi serpens antiquus, id est, quilibet malitiosus peccator recluditur, & ligatur. Vnde ipsemet dicit Apocal. 19. Vidi bestiam, & reges terræ, & exercitus eorum congregatos. Et sequitur. Viui missi sunt in stagnum ignis ardentis, & sulphuris. Vnde ista est illa visio de qua dicitur Esaiæ 21. De terra horribili visio dura demonstrata est mihi. Vidit igitur in-
10 fernum malos recipientem. ¶ Nono dico, quod ipse vidit mundum malos præficientem. Istud est enim de maioribus monstris, & mirabilibus huius mundi, scilicet quod mundus indignos præficit, & exaltat. Illa enim quæ videntur in speculo, videntur euersa; quia scilicet dextera videntur sinistra, alta videntur bassa, sinistra videntur dextra, bassa videntur alta. Sic hodie in mundo qui debent esse in alto, sunt in infimo statu, & depressione, & illi qui debent esse in dextra, & prosperitate, ponuntur in sinistra & aduersitate. Quia. s. viri perfecti qui deberẽt esse in dextera, & prosperitate, id est, in alto statu, & in alta prælatione, sunt in infimo statu, & depressione, & econuerso illos qui inferius deberent iacere, videmus in altis dignitatibus præsidere, & illos qui digni sunt sinistra aduersitatis, videmus in dextera prosperitatis. Ista viderat ipse Ioannes Apoc. 14. vbi dicit. Vidit inquit agnum stantem supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen eius, & nomen patris sui. Quia proculdubio agnos insufficientes, & ignorantes super nomen Sion, id est, super omnes dignitates videmus præsidere, & de portantibus nomen suum, id est, de illis de genere suo videmus cum ipsis centum quadraginta quatuor millia, id est, infinitam multitudinem habitare. Et ideo ad istud videbatur attendere sapiens cum dicebat Ecclesiastes 10. Vidi inquit sub sole quasi per errorem egrediẽs à facie principis, positum stultũ in dignitate sublimi, & diuites sedere deorsum. Vidi seruos in equis, & principes ambulantes super terram. Iste ergo vidit mundum malos profi-
cientem. ¶ Decimo dico, quod iste vidit impium bonis officien- 11
tem. Vnde etiam de magis mirabilibus, quæ possunt fieri, est ꝙ iniqui præsumunt bonos offendere, ꝙ illi, qui digni sunt omni supplicio, malum audent aliis ex officio intentare, sicut ad literam videmus de iniquis iudicibus, & balliuis, qui proprios defectus non vident, sed alienos. Vnde similes sunt oculo, qui melius videt distantia, quam sibi adhærentia, quinimo alios videt, seipsum non. Et tales iniquos bene vidit Ioannes, dicens Apocal. 17. Vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam plenam nominibus blasphemiæ, quæ habebat capita septem, cornua decem, & erat ornata purpura, auro, & lapide precioso, & habebat in manu vas plenum abominatione fornicationis, & erat ebria sanguine martyrum Iesu. Ista mulier significat malos iudices & balliuos, molles fœmineos, & ineptos, qui scilicet super bestiam portantur coccineam, in quantum bestialibus principibus, coccineis, sanguineis, & crudelib. coniunguntur, & ab eis sustinentur. Isti enim dicuntur habere plura capita, id est, plures capitaneos & magistros, plura etiam habent cornua, id est, plura officia, dignitates, eminentias & præbendas. Et ideo isti sunt, & dicuntur purpura, & auro, & lapide precioso ornati, in quantum, s. tam propter magistros quos habent, quam propter prælaturas, dignitates vel officia quæ tenent, præ cæteris diuites fiunt iuxta illud Psalm. Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo obtinuerunt diuitias. Quid plura? pro certo isti habent vas plenum fornicatione, in quantum ipsi abundant in luxuria & sanguine martyrum Iesu, id est, pauperum substantia. Sunt ebrij, in quantum ipsi abundant in rapina & sæuitia. Et ideo de isto vidi, id est, de impiorum visione dicitur in Psalm. Vidi impium superexaltatum, &c. Vidit ergo Ioannes impium bonis officientem. ¶ Vnde-
cimo dico, quod iste vidit hypocritam bona dissimulantem, & 12
sic loquitur Apoc. 6. dicens. Vidi & ecce equus pallidus, & qui sedebat super illum, nomen ei mors, & infernus sequebatur eum. Hypocrita dicitur equus carnalis, & realiter dicitur pallidus, quia abstinens est, superficialiter dicitur morsus, quia detrahendo alios occidit, mordaciter dicitur ab inferno sequi, quia pro certo infernus apprehendit eum finaliter. Ideo de isto vidi dicitur Eccles. 8. Vidi impios sepultos, quæ cum adhuc viuerent, in loco sancto erãt, & laudabantur in ciuitate quasi iustorum operum. Vidit ergo hypocritam bona dissimulantem. ¶ Duodecimo 13
dico, quod iste vidit iudicem malos exterminantem, postquam enim multa in isto mundo visa fuerint, dies iudicij sicut vltima conspicietur, vbi mali recipient quod merentur. Et sic loquitur Apoc. 20. vbi dicit. Vidi sedes & sederunt super eas, & iudicium datum est illis. Sequitur. Et libri aperti sunt, & iudicatum est de singulis secundum opera eorum. Ecce ergo quæ, & quanta mirabilia dicit sanctus Ioannes se vidisse, & quomodo discretionem legitur ad videndum mirabilia extendisse. Iste est ergo qui potuit dicere Ioan. 9. Abij & laui & vidi. Quia exemplo istius nos debemus

Dimittere quod officit (Abij)
Abstergere quod inficit (Laui)
Aspicere quod proficit (Vidi.)

Sic ergo dico, ꝙ videre signat admirationem, vel alicuius enarrabilis attentam cõsiderationem & narrationem. ¶ Sed adhuc di- 14
co ꝙ videre in bono significato sumitur multis modis. Iusti enim

Vident { Discutiendo, Inspiciendo, Compatiendo.

Primum est videre iudicatiuum,
Secundum est videre contemplatiuum,
Tertium est videre miseratiuum.

Dico ergo primo, ꝙ prælati vident discretè discutiendo. Sicut enim aquila rex auium dicitur limpidissimè videre, sic illi qui reges sunt & iudices aliorũ, debent visum discretionis, & discussionis habere clarum, & merita subditorum promouendorum, vel puniendorum discretè examinare, & causas negociorum cautè discutere, vt veritate comperta possint ꝙ iustum est iudicare. Vnde Apostolus Eph. 5. dicit. Videte quomodo cautè ambuletis. Et illud Col. 2. Videte ne quis vos decipiat. Et illud etiam Marc. 13. Videte vigilate & orate. ¶ Vbi dicit quod isti debent esse 15

Per { Discretionem illustrati. (Videte)
Attentionem excitati. (Vigilate)
Deuotionem occupati. (Orate.) }

Sic ergo dico quod prælati habent videre discretè discutiendo.
Prælatus enim debet esse sicut oculus, qui non solum pro se, sed
pro toto corpore videt, sicut speculator, qui pro toto castro vi-
det, vigilat, & attendit. Ideo ipsis dicitur Marc. 13. Videte ne quis
16 vos seducat. ¶ Secundo dico, quod attentè vident contempla-
tiui, scilicet conspiciendo, quia contemplatiui, scilicet morales,
debent habere visum more lyncis, quæ videt vltra parietem, quia
scilicet isti

Vident illa quæ sunt in remotis partibus { Superiora,
Inferiora,
Interiora,
Exteriora. }

17 ¶ Superiora dico, scilicet Deum, angelos, beatos, bona æterna, &
etiam quanta Dei bonitas est & eius pietas, qua scilicet voluit
carnem sumere, & crucem subire. Vnde Matth. 24. Videbunt fi-
lium hominis venientem in nube: quantum ad incarnationem.
Luc. 24. Videte manus meas, & pedes meos: quantum ad passio-
nem. Et in Psalm. Venite & videte opera Dei ter. in consi. su. fil.
hom. Vnde dicitur Hierem. 3. Leua oculos tuos in directum, &
18 vide. ¶ Inferiora etiam debet videre, scilicet mortem, iudicium, &
infernum. Psalm. Ipsi viderunt opera domini, & mirabilia eius in
19 profundo. ¶ Interiora etiam debet videre, scil. cor & conscien-
tiam, cōsiderando quantum proficimus, & quantum deficimus,
quot culpas cōmisimus, quanta bona omisimus, & quanta præ-
20 mia amisimus, Marc. 13. Videte vosmetipsos, &c. ¶ Exteriora et-
iam debet videre, scilicet quanta est in carne vilitas, quanta in
mundo vanitas, quanta est in hoste fallacitas. Vnde in Psalm. Vi-
di præuaricantes, & tabescebam, quia eloquia tua non custodie-
runt. Et sic tales cum suo quadruplici visu figurabuntur in ani-
malibus ocularibus, quæ habebant ante, & retro totum corpus
plenum oculis, sicut dicitur Apoc. 4. & Ezech. 1. & 10. Contempla-
tiui ergo & literales, id est, scholares, debent videre, & attendere,
& studere. Et si vis pone hic illa septem quæ pertinent ad scho-
laris visus instructiones, quæ ponuntur in li. de oculo: vel pone
ea quæ posita sunt supra de studere vel discere. Patet ergo quod
contemplatiui vident attentè conspiciendo. Quod bene potest
dici de subditis, & religiosis, qui semper debēt videre, & præ ocu-
lis habere mandata superiorum, & exempla hominum melio-
rum. Ipsis enim dicunt superiores illud Iudicum 7. Quod me vi-
deritis facere, hoc statim facite; quia sicut discipulus nititur fa-
cere ꝙ magistrum videt fecisse, sic & isti debent, iuxta illud Ioan.
5. Non potest filius facere quicquam nisi quod viderit patrem fa-
cientem, quæcunque enim ille fecerit, hæc & filius similiter fa-
21 ciet. Contemplatiui ergo vident attentè conspiciendo. ¶ Tertio
dico, quod boni actiui vident deuotè compatiendo, quia ad bo-
num virum pertinet pauperes, & desolatos videre, eorū miseriis
condolendo. De proprietate enim oculi est, ꝙ faciliter ploret:
multum enim habet de humido, & proprium est oculo, quod suo
compari assimiletur, & pro eius læsione aliquoties lacrymetur.
Sic vere viri iusti debent se pauperibus conformare, & eis condo-
lere, & pro eorum infortuniis lacrymas compassionis emittere,
& stillare. Ad quod inuitant ipsi pauperes Thren. 1. vbi dicitur. O
vos omnes qui transitis per vitam attendite, & videte si est dolor
similis dolori meo. Quod tamen est contra multos qui de visio-
ne pauperum nō curantes, ad ipsorum miseriam non attendunt.
Sicut enim ille qui est in lumine non videt eum qui est in tene-
bris, sed bene econuerso qui est in tenebris videt eum qui est in
lumine, sic vere charissimi illi qui sunt in lumine prosperitatis,
non dignantur videre hodie illos qui sunt in tenebris miseriæ, &
aduersitatis, & econtra illi qui in tenebris, & in vmbra mortis se-
dent, alios qui sunt in prosperitatis lumine bene vident, & ad
ipsorum auxilium respiciunt, & anhelant. Quod bene figuratum
est Genes. 40. in illo pincerna Pharaonis, qui existens in tenebris
carceris, bene cognoscebat Ioseph, sed tandem ad lumen pro-
speritatis eductus, succedentibus prosperis oblitus est interpre-
tis sui in carcere remanētis. Exemplum audiui de quodam scho-
lari nobili, qui magistro suo dicere solebat, & consueuerat, quod
si Episcopus fieret, ipsum egregie beneficiaret, qui tandem Epi-
scopus factus, de magistri miseria non curauit, & ideo quadam
die sibi Parisiis venienti magister in meridie cum multis lumina-
ribus ardentibus cereis ei occurrit, cui quærenti cur hoc faceret,
Respondit magister: Domine quia non videtis, & quia vt video,
compassionis oculos perdidistis. Isti enim oculos habent & non
vident, aures habent, & non audiunt, &c. Et breuiter istud est ge-
nerale, quod homines diuites pauperes propinquos non solent
libenter cognoscere, si vero ad paupertatem ipsos venire contin-
gat, tunc solent eos libenter cognoscere & videre. Exemplo stru-
thionis, quæ oua sua dum sunt in sabulo, obliuiscitur, cum vero
pulli creuerunt, ipsos libenter recipit, & maternis visceribus am-
plexatur. Quia illi qui in sabulo paupertatis iacent, à suis con-
sanguineis non videntur. Si vero per prosperitatem creuerint, vel
per dignitatem aliquam, libenter ab eis cognoscuntur, si vident
eos promoueri in aliquo gradu: dicunt enim. Nonne fuit filius
illius? & sic videntes, & dicentes inter se: Pater suus siue mater
erat de genere nostro propinquo, & sic cognoscunt, non in sabu-
lo paupertatis. Sicut enim habetur per scientiam perspectiuam,
quicquid in aqua ponitur, melius videtur. Vnde ponatur, quod
denarius sit in tanta distantia, quod non possit amplius appare-
re, & dicatur, si in ea distantia ponatur in aqua, quod statim clarè
cognoscitur, & videtur. Sic vere proculdubio charissimi dato, ꝙ
aliquis à nobis distet tantum propter sui pauperis status diffor-
mitatem vel per remotam consanguinitatem vel familiarita-
tem, quod ipsum non videamus, & quod de ipso penitus non cu-
remus, si contingat, quod iste in aqua mundanæ prosperitatis
ponatur, seu in dignitate, & quod diues, & prosper efficiatur, sta-
tim ipsum cognoscimus, & videmus, & non obstante quacunque
distantia generis patriæ seu status, ipsum diligimus & amamus.
Quod bene figuratum est in Nabuchodonosor Dan. 4. quem
mutatum in bestiam principes sui de regno suo eiecerunt, sed
cum ipsum viderunt remutatum in hominem ipsum gratificè re-
ceperunt. Sic ergo fit (sicut dicitur Ioan. 9. Vt qui non vident, vi-
deant, & qui vident, cæci fiant. Non sic ergo, sed egenos paupe-
res, & tribulatos videamus, exemplo Matathiæ, de quo dicitur
1. Machab. 2. quod videns miseriam filiorum Israel, doluit & con-
tremuerunt renes eius, iuxta illud Abacuc 3. Viderunt, & dolue-
runt montes. Ista ergo est triplex bona visio compassionis, atten-
tionis & discussionis. ¶ Sed adhuc hodie proculdubio videtur
verificatum illud Ezechiæ 12. In longum differentur dies, & ces-
sabit omnis visio. Quia hodie cessauit apud prælatos visio discus-
sionis. Non enim curant videre vel discutere de meritis causa-
rum, sed de donatione bursarum, non de sufficientiis persona-
rum, sed potius de exactione pecuniarum, non de iustitia nego-
tiorum, sed de receptione munerum vel donorum. Quod patet
in multis prælatis indignos sine deliberatione promouentibus,
& multis iudicibus, sententias sine debita causæ cognitione præ-
cipitantibus. Isti enim videre non videntur, in quantum merita
singulorum non discutiunt nec rimantur. Gen. 27. Senuit Isaac,
& caligauerunt oculi eius, & videre non poterat. Item cessauit
apud religiosos visio attentionis seu contemplationis, quia pro-
culdubio isti libentius vident hæc terrestia quam cœlestia, tem-
poralia quam spiritualia, mundi fauores, & solatia quam cœli
dulcores, & beneficia. Figura Ezech. 13. de prophetis insipienti-
bus qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident. Item cessauit
in actiuis visio compassionis, quia proculdubio nullus videt
alium ei compatiendo, sed potius ad eum

Deridendum,
Explorandum,
Contemnendum.

Ad eum dico deridendum. Psalm. Viderunt me, & mouerunt ca-
pita sua. Ad eum etiam explorandum. Genes. 42. Vt videatis in-
firmiora terræ, venistis. Ad eum insuper contemnendum, dicens
Sap. 2. Grauis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis
est aliis vita eius. Et breuiter tales bonæ, & spirituales visiones
perierunt, & videntes videnda defecerunt. Ecclef. 12. Obtene-
brescent videntes per foramina. ¶ Quibus præmissis possumus 22
dicere, quod multa sunt quæ visum, & discretionem mentis im-
pediunt, sicut optime ponit auctor de oculo morali, & accepit
de scientia perspectiua, scilicet

Propter { Digiti impulsionem,
Medij obscurationem,
Nimiam attentionem,
Medij variationem,
Speculi appositionem,
Radij fracti reflexionem,
Diuersi situs dispositionem,
Directam appropinquationem. }

¶ Decipitur ergo visus propter oculi fortem impulsionem. Nam 23
sicut in scientia perspectiua ostenditur, oculus impressus digito
videt vnam rem esse duo. Sic pro certo loquendo spiritualiter,
quando ab aliquo consiliatore malo fortiter inducimur, & im-
pellimur, tunc male videre, & iudicare compellimur. Nam duo
vnum videntur, quando per malum consiliarium aliquid forti-
ter allegatur. Istud patet de consiliariis principum, & prælato-
rum, qui siue excusent siue accusent, semper de vna re faciunt vi-
deri duo, quia scilicet si accusent de festuca, solent trabem face-
re, & vt pecuniam exigant, faciunt vnum defectum duos videri,
& apparere, ita quod accusati possunt dicere illud Psalm. Viden-
tes me deriserunt me, locuti sunt labiis, & mouerunt caput. Si
enim aliquem apud dominum suum commendant, & excusant,
ita fortiter solent impellere, quod bona eius faciunt duplicia
apparere, ita quod sufficientiam non vnius sed duorum in mo-

ribus continere videtur, vt sic dicat consiliarius illi commendato illud Zachar. 9. Ego autem annuncians duplicia reddam tibi. Dicũt enim ipsi domino ipsius vel magistro illud Matth. 11 Quid existis in desertum videre, prophetam? etiam dico vobis plus quam prophetam. Et illud Cant. 7. Quid videbis in Sunamitide, nisi choros castrorum? Et breuiter isti sunt Magi Pharaonis, qui de seipsis possunt dicere. Digitus Dei est hic. Et bene magi, quia illud quod nihil est, faciunt aliquid, & quod aliquid est faciunt nihil videri. Si enim princeps vult exactionẽ facere, vel aliquam malitiam exercere, statim adest Achitofel, cuius consilium quasi si quis consuleret, dominum cum alicuius falsæ causæ allegatione impellit, & eum male iudicare compellit, exemplo aliorum tyrannorum. Dicit enim talis prælatus sic facit, & talis sic subditi vestri tantum deliquerunt, vos habetis modo talem necessitatem, &c. Si quis etiam prælatus aliquem indignum vult promouere, statim adest malus consiliarius ad excusandum, quia si dicitur, puer est, respondet Hieremiam, & præcursorem fuisse pueros, & Danielem puerum senes iudicasse, & de iniustitia condemnasse. Si ignobilis, & illiteratus, respondet ignobilia mundi secundum Apostolum electa fuisse, & Apostolos studia nunquam frequentasse. Elinguis est dicet. Aaron qui fuit impeditioris linguæ; functus est sacerdotio. Luxuriosus est. Sed & Oseæ propheta fornicariam legitur accepisse mulierem, & Dauid legitur adulterium commisisse. Percussor est & vinolentus: sed & Petrus legitur gladio percussisse. Dominus vini potator legitur dictus fuisse. Obiurgator est & contentiosus. Sed & Paulus legitur Petro Apostolorum principi in faciem restitisse, & ipsi Apostoli leguntur quis eorum esset maior, contendisse. Et breuiter nullam causam repulsionis poterit quis allegare, quam non sciat malus consiliarius excusare, quinimo si ex toto inutilis, & ineptus dicitur, respondebit quod Samson in mandibula asini Philistæos expugnauit, & ꝙ potens est Deus nunc de lapidibus filios Abrahæ suscitare. O Deus quot, & quanti tales digiti curiam dominorũ frequentant, ipsosque ad malè iudicandum, & videndum excæcant, & inclinant. ideo bene consulitur Eccles. 37. A malo consiliario serua animam tuam. Vnde de talibus dicitur Esa 59. Digiti eorum pleni sunt iniquitate. Impeditur ergo visus per fortẽ impulsionem, quia mali consiliarij sunt illi de quibus dicitur Esa. 30. quod ipsi dicunt videntibus: nolite videre, & aspicientibus,
24 nolite aspicere nobis ea, quæ recta sunt. ¶ Secundo dico, quod visus decipitur per obscuram habitationem, quia scilicet experimento probatur, ꝙ oculus existens in aere turbulento, non videt nec percipit turbulentiam in qua manet, quãdo vero ad clarum aerem venerit, tunc bene videt turbulentiam in qua fuit. Talis turbulentia charissimi est peccatum, quod s. oculum & visum rationis in tantũ turbat, ꝙ ibidem existens se illic esse ignorat, ita ꝙ vilitatem proprij status non videt nec considerat neq; spectat. Contra quod Hiere. 3. Leua oculos tuos in directum, & vide vbi nunc prostrata sis. Quando vero surrexerit de peccati vilitate in qua iacuerat, tunc agnoscit. Exemplo phrenetici, qui dum est in infirmitate, non se sentit infirmum, quando vero sanari incipit, tunc se esse fractũ, debilem, & infirmum fuisse sentit. In figuram cuius dicitur Exod. 14. quod filij Israel de seruitute Ægypti recedentes, leuauerunt oculos, & viderunt Ægyptios post se. Quia pro certo dum Ægyptus, & Ægyptius, id est, peccatum & peccati status dimittitur, tũc perfectè cognoscitur, & videtur. Anselmus de similitudinibus dicit, ꝙ consuetudo vitij est vt non facile videatur ab ipso qui ipso premitur, sed mox vt cessauerit, videtur, & illa in qua quis iacuerat fœditas tunc sentitur. Visus ergo deci-
25 pitur per obscuram habitationem. ¶ Tertio decipitur visus propter nimiam meditationem & attentionem. Vnde sicut sensibiliter experitur, & in præfata scientia probatur, & monstratur, si oculum valde conuerteris ad aliquid, & virgam vel digitum in medio duorum oculorum inter te, & rem visam posueris, tunc duos digitos videbis, & ꝙ mirum est, si oculum dextrum clauseris, disparebit imago sinistra, econuerso si sinistrũ, dextra. Quod valde mirũ reputat. Aug. lib. 10. de trinitate. Ista deceptio accidit charissimi in illis qui nimis attentè respiciunt, quia carnalem affectum habent ad nepotulos, & parẽtes. Illud enim quod vnum est, videtur duo, quia bona eorum videntur eis in duplo maiora quam sint, sicut omnia quę videntur in aqua, videntur esse maiora, & meliora esse creduntur. Vt de tali visione dicatur Ioan. 20. Inclinauit se, & prospexit in monumentum, & vidit duos Angelos. Isti enim habent duos oculos, scilicet oculum dextrum veri iudicij, & oculum sinistrum carnalis affectus, qui in re visa considerant dextra, & sinistra, id est, eorũ virtutes & defectus. Quod si isti claudant oculum dextrũ recti iudicij, statim disparet imago sinistra, quia nihil vident in talibus de sinistro & malo, si vero oculum sinistrum carnalis affectus clauderent, & oculum dextrum veri iudicij apertum tenerent, statim dextra pars illorum dispareret, in quantum, scilicet in ipsis nullum meritum appareret. Quia breuiter clauso carnali affectu, & aperto oculo recti iudicij, nihil videtur in istis dextrum siue bonum. Sed quia econuerso isti oculum carnalis affectus aperiũt, oculum vero recti iudicij claudunt, idcirco nihil sinistrum possunt videre, sed cuncta solent bona, & dextera existimare. Inde de multis modernis affectuosis, & carnalibus prælatis, & aliis parentum, & amicorum delectoribus potest dici illud Esa 6. Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude ne forte videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat. Vnde Zachar. 9. Oculus eius tenebrescens obscurabitur. Deluditur ergo visus propter nimiam attentionem seu meditationem.

¶ Quarto dico, quod deluditur visus propter medij variatio- 26
nem. Res enim quæ est in raro medio, sicut aere, videtur minor, & remotior, & res quæ est in grosso medio, sicut est aqua, videtur grossior & propinquior. Et inde est quod baculus quamuis sit rectus, si tamen pars sit in aqua, vel videtur fractus, vel tortus. Et pro certo charissimi talis delusio spiritualiter intellectus contingit in multis, quia, s. quamuis aliquis religiosus vel alius sit rectus & perfectus, si tamen aliquis videt eum in aquis delitiarum in parte perfusum, vtpote quia laxat se ad aliquas temporales diuitias vel promotiones, statim credit eum esse fractum, deuium vel iniustum. Istis deberet dici illud Matt. 7. Quid vides festucam, &c. Et ideo religiosi non debẽt in conspectu sæcularium cõsolationes accipere, ne forte scandalum possint parere, & malas opiniones in eis generare: facilè enim de prælatis & religiosis malè iudicatur, & eorũ vita magis mala quam bona in exemplum trahitur & habetur. Et ideo secundum Apostolum 1. Cor 8. quãuis comedere idolothyta non esset peccatũ, illa tamẽ comedi coram infirmis prohibentur, ne videntes scandalizentur, & ad gehennã ducantur, quia sicut dicit Claudianus, Regis ad exemplum totus componitur orbis. Mobile semper cum principe vulgus.

¶ Quinto dico, quod deluditur visus propter speculi appo- 27
sitionem. Constat enim quod res visæ in speculo, videntur euersæ, quia scilicet homo videt dextrum sinistrum, & altum bassum, & quod plus est, memoria illorum quæ videntur in speculo, valde est labilis, quod accidit ideo, quia illa visio causatur per reflexiones, & fractos radios non directos. Et inde est quod homo melius recordatur de forma alterius, quam aspexit nude, quam de forma propriæ faciei quam in speculo sæpe vidit. Charissimi, per speculum quod est fragile, & tamen splendet, intelligo mundi prosperitatem, quæ fragilis est, & de facili frangitur, pulchra tamen videtur, splendens & amabilis. Modo sic est, quod quicquid mediante isto speculo cernitur, non rectè, sed per radios fractos vel reflexos aspicitur, quia pro certo illi qui non nude vel directè ad hominem aspiciunt, sed ipsum mediante speculo mũdanæ suæ prosperitatis, diligunt & attendunt, non est dubium, quod istam visionem in seipsos reflectant, in quantum propriam vtilitatem in visione huiusmodi semper quærũt 2. Phil. 2. Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ sunt Iesu Christi. Quid ergo? pro certo illi qui sic vident aliquid in speculo, id est, illi qui visum, & aspectum cordis ad speculum prosperitatis mundanæ vertunt, deluduntur, quia quod vnum est, aliud credere noscuntur, quod patet, quia omnia vident præpostera & euersa, quia pro certo viros iustos, & sanctos, qui in veritate sunt sublimes, & alti in rei reputatione, & nobiles atque summi, vident & æstimant infimos, ignobiles, viles & depressos: econuerso mali homines, & iniqui, qui apud Deum, & in veritate sunt infimi videntur à speculanter videntibus esse summi. Et quare? certè quia spiritualia quæ in veritate apud Deum sunt dextera, & prospera, ab ipsis reputantur sinistra & aspera, temporalia vero quæ apud Deum sunt aduersa, & sinistra præcipua, & prospera esse credunt. Et igitur propter speculum mundanę prosperitatis visus, & aspectus veri iudicij deluditur, in quantum bonum quod malum est, & malum quod bonum est reputatur. Contra quos Esa 4. Væ qui dicitis bonum malum, &c. Et bene isti ponunt tenebras lucem, & econuerso, quia pro certo isti sicut dictum est, dexrera reputant sinistra, & sinistra reputant dextera, temporalia existimant prospera, & spiritualia credunt aduersa. Cuius tamen Deus contrarium facit, quia pro certo illud quod mundus credit altum, Deus credit infimum, & illud quod Deus credit infimum, mundus altum credit, quia sicut dicitur 1. Cor. 1. Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus, quia infirma mundi elegit Deus, vt cõfundat fortia Sicut dicitur ibidem, & illa quæ mũdus dextera reputat, dominus sinistra prædicat, & aduersa, & econuerso quod sinistrũ & aduersum à mũdo creditur, & à Deo dextrũ, & prosperum reputatur. Ita ꝙ Deus mũdanè iudicanti, & specularitèr videnti potest dicere illud Genes. 13. Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo, si dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam. Quod bene figuratũ fuit in patriarcha Iacob, q (sicut dicitur Gen. 48) cum ordinati essent Ephraim ad dextera qui erat primogenitus, & Manasses ad sinistram qui erat secundo genitus, Iacob benedictionẽ daturus cancellauit manus, & dextram manum posuit super sini-

per finistram super dextram. In quo possumus videre, quod summus patriarcha Deus dextrum reputat, quod mundus sinistrum. Nam super Ephraim qui interpretatur augmentum, id est, super diuites & opulentos, qui modo videntur primogeniti esse, & dexteram prosperitatis tenere, sinistram suæ iustitiæ Deus ponit, vt ostendat eos non esse dextros, sed sinistros, & finaliter in sinistra aduersitatis æternæ ponendos, quando scilicet dicet tūc his qui à sinistris sunt. Ite maledicti in ignem æternum, &c. Super Manassen vero qui interpretatur obliuio, id est, super pauperes qui nunc obliuioni dantur, & qui nunc in sinistra aduersitatis locantur, & sicut vltimo geniti postponuntur, dexteram suæ gratiæ collocat, vt statum eorū magis prosperum, quam aduersum ostendat, & vt dexteram æternæ prosperitatis eis finaliter porrigat, quando scilicet his qui à dextris eius sunt, dicet Venite benedicti patris mei, &c. Psalm. Me suscepit dextera tua domine. Quæ etiam figuratur Apoc. 10. vbi Angelus pedem dextrum super mare, & sinistrum super terram legitur posuisse. Et vere angelus testamenti Christus dexteram prosperitatis æternæ, mari, id est, amaris & fluctuosis pauperibus extendit, sinistram vero æternæ miseriæ, super terram, id est, super terrenos diuites ponit. Quod insuper imago crucifixi denotat, quæ dexteram aquiloni, id est, illius qui sunt in frigore aduersitatis, videtur ostendere & promittere, sinistram pœnæ æternæ ad meridiem, id est, ad illos qui nunc sunt in claritate prosperitatis, videtur extendere & donare. Circa quod est aduertendum quod imago virginis ad aquilonem ponitur. Ad denotandum quod Deus nullum habet tam charum quin in mundo isto aquiloni, id est, mundi frigoribus & tribulationibus exponatur, vt sic sua diuinæ protectionis dextera protegatur, & ad externæ prosperitatis dexteram assumatur, dicens illud Psalm. Dextera domini facit virtutem, dextera domini exaltauit me, non moriar, &c. Sic ergo patet quomodo visus decipitur propter speculi appositionem. Sed quid? pro certo talis visio facta in speculo non est durabilis, quia vere si quis mediante speculo suæ prosperitatis ab aliquo aspicitur, & diligitur & videtur, sua visio faciliter obliuioni traditur, quia deficiente prosperitatis speculo, nunquam amplius de eo recordatur. Etiamsi homo seipsum mediante tali speculo respiciat, ita quod oculum considerationis suæ primo ad speculum in quo relucet, id est, ad mundi diuitias quas obtinet principaliter conuertat, statim iudicando de seipso decipitur, & sibiipsi alius quam sit esse videtur. Et sicut supra dictum est, de seipso dextrum sinistrum, & sinistrum dextrum, id est, bonum malum, & malum bonum à suo decepto oculo æstimabit. Vnde tales dicere possunt illud 1. Cor. 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate. Nude ergo, & non cum speculo & nos & alios videamus, & non ad fortunam, sed ad naturam: non ad prosperitatem, sed ad personæ sufficientiam principaliter intendamus, quia alias sicut dicitur Iacob 1. Hic comparabitur viro consideranti vultum, &c. Fallitur ergo visus per speculi appositionem.

28 ¶ Sexto dico, quod visus fallitur per radiorum reflexionem. Visio enim quæ fit per radios fractos vel reflexos, nūc est certa sicut visio nuda, & directa. Et inde est, quod de quantitate rei visæ in speculo vel in aqua nunquam vere iudicatur. Sic vere charissimi quando visus recti iudicij per aliquid delectabile frangitur, tunc veritas cognitionis impeditur. Et inde est quod quando auaritia, inuidia vel luxuria immiscetur, nunquam de re veraciter iudicatur. Et istud patet de doctoribus, qui quando vident peccatum directè, scilicet quando prædicant vel disputant, tunc quantitatis veritatem optimè monstrant. Si vero veniat tentatio quæ radios veri iudicij frangat, tunc proculdubio male iudicant, in quantum ad illud condemnauerunt, se inclinant. Threno. 2. Prophetæ eius non inuenerunt visionem à domino. De inuidis quid dicemus, in quibus inuidia ita visum recti iudicij frangit & cœcat, quod de homine quanquam propinquo nihil boni existimant. Sicut enim dicitur Genes. 37. Videntes fratres Ioseph venientem, dixerunt, Ecce somniator venit, &c. Dicunt enim inuidi illud Sap 2. Grauis est nobis etiam ad videndum. Sed quid de auaritia iudicabimus? Ista enim dominatur in omni terra Ægypti, quæ scilicet oculos sapientium & verum iudicium contemplatiuum, & iudicatiuum peruertit, & omnem viri cognitionem confundit, istud patet de munerum acceptoribus, qui à veritate iudicij excœcantur. Isti enim sunt sicut vrsus qui videndo peluim candentem, excœcatur, quia scilicet dum istis munera, & vasa vbi ardor auaritiæ est inclusus, offeruntur, ipsi à vero iudicio excœcantur. Vnde Daniel. 13. Auertunt oculos suos ne videant cœlum, & ne reminiscantur iudiciorum iustorum. Quia breuiter apud istos nihil fit sine muneribus, sed cum muneribus quicquid volunt. Vnde de malis iudicibus, & eorum curiis, & familiaribus pulchrè loquitur versificator qui dicit. Audito nummo quasi viso principe summo, soluuntur valuæ, nihil auditur nisi salue. Patet ergo quod visio deluditur per radij reflexionem.

29 ¶ Septimo dico quod visus deluditur propter diuersi situs variationem. Probatum est enim in dicta scientia sicut ponit dictus auctor de oculo, quod oculus existens in medio raro, vtpote in aere, videt illud quod est in medio grosso, sicut est aqua, esse maius quam sit in rei veritate & econuerso qui est in aere grosso, videt illud ꝙ est in medio raro, esse minus. Charissimi medium rarum, & tenue significat paupertatem, medium vero grossum & pingue signat temporalium facultatem. Pauperum ergo & diuitum visus & discretio taliter diluditur, quod illi qui sunt in raro paupertatis, diuites qui sunt in grosso medio terrenæ facultatis, magnos existimant, diuites vero pauperes quos vident, paruos & minimos esse putant. Vnde breuiter ipsi pauperes videndo magnos status diuitum dicunt illud Numer. 13. Filios Enachim vidimus ibi, quibus comparati quasi locustæ videbamur. Diuites vero de pauperibus quos contemnunt; dicunt illud Esa. 53. Vidimus eum, & non erat aspectus, virum dolorum & scientem infirmitatem. Contra quos dominus dicit Matth. 18. Videte ne contemnatis vnum ex istis, &c. Angeli eorum semper vident faciem patris, &c. Deluditur ergo visus per medij variationem.

30 ¶ Octauo dico quod visus deluditur propter directam appropinquationem. Videmus enim quod stella vel luna videtur maior quando à nobis est remota, scilicet in oriente, quam quando est in puncto meridionali, vbi constat quod est magis prope nos. Et ideo talis proculdubio delusio inuenitur quotidie in nobis, quia pro certo illi qui sunt aliquantulum à nobis remoti, & minus familiares, nobis videntur maiores, & meliores. Illi vero quotidiani familiares & propinqui quamuis præ cæteris sint excellentes, dicuntur respectu aliorum esse parui. Teste enim Terentio. Obsequium gratiam, & familiaritas contemptum parit. Istud etiam ad mortuos applicatur, quia constat quod quamdiu aliquis viuit, & est prope nos, sua quantitas, suus honor, valor & bonitas non videtur, quando vero moritur, & à nobis elongatur, tunc quantum erat vtilis cognoscitur, & eius sufficientia melius declaratur. Istud insuper apparet de officialibus, & aliis maioribus, qui dum sunt præsentes, parui & mali reputantur, si vero recesserint, & à nobis remoti fuerint, tunc aliis deterioribus succedentibus ipsi meliores esse probantur. Iniquitas enim succedentium auget famam præcedentium. Vnde Ezech. 16. Hierusalem nequissimæ ciuitati dicitur. Tu autem iustificasti sorores tuas, sceleratius agens ab eis. Illa ergo quæ sunt remota, melius videntur, quia etiam cœcutiens melius videt aliquantulum à remotis, sicut de Hely dicitur 1. Reg. 3. quod non poterat videre lucernam domini, donec extingueretur. Sic ergo patet charissimi, quod visus recti iudicij octo causis vel casibus deluditur, ita ꝙ vnum aliud creditur, & sic visio vana & falsa perficitur & causatur. Vnde de talibus sic videntibus dicitur Oseæ 10. Loquimini verba visionis inutilis. De quo tamen iudicio visionis Dauid se absolui rogabat, dicens in Psalm. Auerte oculos meos, ne videant vanitatem.

31 ¶ De videri confusionis, quo scilicet reproborum opera praua quæ modo abscondita sunt, in die iudicij videbuntur, possum dicere quod lapis qui dicitur chrysopasus, melius videtur de nocte quam de die, quia sicut dicit Dioscorides, istum lux celat, & prodit obscuritas: sic vitia talium quæ in die præsentis vitæ celantur, in nocte futuri iudicij videbuntur, quia nihil opertum quod non reueletur, & nihil absconditum quod non sciatur in die iudicij. Vnde dominus loquens animæ peccatrici dicit sic Ezech. 16. Nudabo ignominiam tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuam, & iudicabo te iudicio adulterorum. Nota quod

Videre volunt:
- Luxuriosi,
- Præsumptuosi,
- Inuidiosi,
- Gulosi,
- Curiosi.

¶ Luxuriosi, contra illud Matth. 5. Qui viderit mulierem, &c. Sed de visu & aspectu mulierum vide supra vbi agitur de oculo luxuriosi. ¶ Item præsumptuosi, qui volunt videre & inquirere de diuinis secretis. Contra quos Numer. 4. Alij nulla curiositate videant quæ sunt in sanctuario. Tales enim per talem visum incidunt in errorem. Figurati in viris Bethsames, qui quia viderunt arcam nudam, mortui sunt, quia sicut dicitur Ex 33. Non enim videbit me homo & viuet. Et ideo ipse dicit Moysi ibidem posteriora mea videbis, faciem autem meam non videbis. Quia præceptum est simplicibus ne faciem Dei, id est, sublimia diuinitatis videant aut scrutentur, sed quod in dorso eius, id est, in superficialibus & magis grossis studeant & meditentur. Deum enim nemo vidit vnquam, sicut dicitur Ioan. 4. Quia sicut dicitur 1. Timoth. 6. Ipse est qui lucem habitat inaccessibilem: quem nemo hominum vidit, sed nec videre potest. Supple pro tempore vitæ præsentis nudę & intimæ. Alias tamen in vita futura, ibi eum videbimus sicuti est 1. Ioan. 3. ¶ Item vident inuidiosi, de quo in

Pſalm. Peccator videbit & iraſcetur, dentibus ſuis fremet & ta-
beſcet, &c. Item male vident guloſi & curioſi. Vnde Geneſis
32 3. dicitur quod mulier vidit lignum, &c. ¶ Videri vero loquendo
paſſiue accipitur in bono & in malo. In bono, quia ſcilicet malus debet velle videri vt colligatur: bonus vero vt eius exemplo alius melior efficiatur. Dico malus vt caſtigetur. Infirmus enim bene vult vt Medicus eum videat, & vt eius conſulat ſanitati. Sic & peccator debet velle quod peccata eius ſacerdos in confeſſione videat, prælatus vero in viſitatione videat, & vt ſalutis remedium interponat. Vnde talis debet dicere correctori vel confeſſori illud Thren. 1. Vide domine & conſidera, quia facta ſum vilis. Item bonus vt per eum alius informetur. Exemplo boni magiſtri, qui bene vult, quod diſcipulus videat opera ſua & addiſcat. Et ſic dicitur Matth. 5. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, &c.

33 ¶ Sed vere illud videri paſſiuum accipitur in malo, & ſic refertur ad vaniglorios, hypocritas & curioſos, qui volunt videri ab hominibus & vt laudentur ab hominibus intueri. Matth. 6. Faciunt opera ſua vt videantur ab hominibus. Similes ſimiæ quæ gloriatur, quando homines vident catulos ſuos. Similes etiam pauoni, qui gloriari dicitur quando cauda & rota ſua ab hominibus inſpicitur, & videtur. Sic vere hypocritæ, qui habent pulchram conuerſationem, & mulieres & iuuenes qui habent pulchram iuuentutem: bene vero parati & induti qui habent pulchrum ornatum & diſpoſitionem, ab hominibus videri cupiunt, & ideo quicquid habent pulchrum vt videatur oſtendunt, imo ſi non haberent niſi truncum, valde bene oſtendunt. Patet in iſtis armigeris tam in veſtibus quam in aliis dicentes illud Sap. 9. In multitudine videbor bonus, & in bello fortis. Contra illud Matt. 6. Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis, &c. Sed de tali videri ſupra de apparere in titulis conſimilibus. Iſta igitur de videre ſufficiant. Vide de aſpicere, Apparere, Oſtendere, & ſimilibus titulis. Et ſic ſufficit.

SERMO DE QVO PER DICTIONArium ſæpe mentionem auctor facit.

A Videte quomodo caute ambuletis.

Epheſ. 5. In lumine tuo videbimus lumen. Pſalm. 35. Quia chariſſimi ad viſionem corporalem non ſolum eſt neceſſaria obiecti præſentatio, nec ſolum neceſſaria eſt organi diſpoſitio quinimo neceſſaria eſt luminis influitio, hinc eſt quod nos qui ſecundum thematis noſtri continentiam de viſu morali locuturi ſumus, nõ ſolum indigemus obiecto materiarum nobis præſentato, organo potentiarum bene diſpoſito, quinimo ſuper omnia indigemus lumine diuinæ gratiæ nobis ſurſum à patre luminum deriuato. Et hoc videtur dicere verbum ſuperius ſecundo dictum: In lumine tuo videmus lumen. Ac ſi dicat quod ſine lumine diuinæ gratiæ nihil vtiliter videre vel cognoſcere poſſimus. Iſtud eſt enim lumen quod non ſolum illuminat cognitionem, quinimo mouet, & informat rectam, & debitam locutionem. Ideo indigemus lumine diuinæ gratiæ vt vtiliter videre vel cognoſcere poſſimus. Quia pro certo, chariſſimi, nec prædicator bene videt ſeu loquitur, nec auditor bene retinet ſine hoc lumine. Quod probari poteſt

Naturaliter,	Exemplariter,
Figuraliter,	Scripturaliter.

¶ Naturaliter enim iſtud patet in iſtis auiculis, quæ adueniente ſolis lumine ſolent dulcius, & lætius reſonare, & voces ſuas altius exaltare, & creatorem ſuum modulo ſuo attentius collaudare. ¶ Figuraliter iſtud patet in Apoſtolis, qui tunc variis linguis Dei magnalia locuti fuerunt, quando lumen cœleſte, ſcilicet Spiritum ſanctum in forma luminoſa ignea receperunt. ¶ Exemplariter illud probo, & hoc quidem per exemplum ſatis mirabile. Legitur enim quod Alexander poſtquam Indias peragraſſet, & ad terminos Liberi patris & ad Herculis columnas attigiſſet, inuenit in deſerto duas arbores ſoli & lunæ dedicatas, & ipſis ſpecialiter à gentilibus cõſecratas, quæ quidem arbores certis temporibus loquebantur, & de omnibus quęſitis reſponſa certiſſima quærentibus fatebantur. Erat enim error gentium quod ſol & luna in his arboribus effabantur. Verum tamen ſic erat quod iſtæ non loquebantur, nec reſpondebant, niſi quando lumen ab iſtis ſuis numinibus recipiebant. Vnde ſic fiebat quod in mane quando ſolares radij tangebant arborem ſolis, ipſa arbor quærentibus reſpondebat. In ſero vero arbor lunæ quærentibus loquebatur, quando lux lunaris ſuper eam influebat. Reuera chariſſimi ſic eſt ꝙ prædicatores poſſunt dici Apoſtoli, poſſunt dici arbores. Aues, quia debent volare cœleſtia contemplando. Pſal. Volauit ſuper pennas ventorum. Apoſtoli ſunt & nuncij, quia debent fidei, & morum myſteria nuntiare auditoribus prædicando. Eſa. 66. Nuntiabũt gentibus fortitudinem meam. Arbores ſunt, quia debent fructificare bona opera faciendo, & etiam fructum doctrinæ proferre alios erudiendo. Dan. 4. Ecce arbor in medio terræ, & fructus eius nimius. Et ſpecialiter iſti debent eſſe arbores ſolis, & lunæ, quia ſ. ſoli iuſtitiæ Chriſto & lunę perfectæ in æternum, id eſt, virgini glorioſæ debẽt eſſe dati & dedicati, & per deuotionem, & confeſſionem eiſdem penitus conſecrati, ita quod de iſtis poſſit dici illud Eſa. 60. Non occidet vltra ſol tuus, & luna tua non minuetur. Iſti etiam ſunt arbores, quæ habent loqui omnimodam ſanctitatem, & de ſecretis fidei reſpõdere quærentibus veritatem. Eccleſ. 5. Si tibi eſt intellectus, reſponde proximo. Et in Pſal. Magnificentiam gloriæ tuæ loquentur, & mirabilia tua narrabunt. Sed quia pro certo iſti nunquã poſſunt nec bene loqui, nec bene dicere, nec bonum reſponſum aliis facere, niſi cœleſtis luminis, id eſt, diuinæ gratiæ radiis tangantur, & niſi ſolis & lunæ, id eſt, Chriſti & Mariæ lumine ſeu gratia perfundantur. (Teſte enim beato Gregorio, in vanum laborat lingua prædicatoris, niſi intus fuerit gratia ſaluatoris.) ¶ Et hoc etiam probatur quarto Scripturaliter, quia Marc. 7. de illo muto & ſurdo dicitur quod cum Chriſtum ipſum ſputo tetigiſſet, ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & loquebatur recte, Chriſtus enim interpretatur vnctus, & ſignificat cœleſtem vnctionem, quæ ſcilicet motus, id eſt, prædicatores inſcios, & ſurdos, id eſt, tepidos auditores facit diſcrete loqui, & prædicare, & attentè intendere & audire. Et ſequitur. Bene omnia facit (diuina, ſcilicet gratia) ſurdos fecit audire, & mutos loqui. Igitur chariſſimi, pro iſto lumine cœleſti impetrãdo, ad noſtra duo numina ſolem & lunam, id eſt, Chriſtum & Mariam recurramus, & ipſam lunam, id eſt, beatam virginem pro obtentu iſtius luminis ſalutemus, dicentes. Aue Maria, &c. ¶ Videte quomodo cautè ambuletis. Epheſ. 5. Chariſſimi ſicut ex ſcripturis poſſumus colligere, præter viſionem corporalem, ſenſibilem & communem, quatuor ſunt ſpecies mentalium viſionum. Eſt enim

Viſio { Naturalis vel mathematica, / Figuralis vel ænigmatica, / Moralis atque ſanctifica, / Realis atque beatifica.

Prima eſt viſio demonſtratiua,
Secunda eſt viſio optatiua,
Tertia eſt viſio meditatiua,
Quarta eſt viſio intuitiua.

Vident { Philoſophi mathematicè, & naturaliter, / Contemplatiui ænigmatice & figuraliter, / Viri ſanctificè vel moraliter, / Viri beati certificè vel realiter.

Eſt ergo quædam Viſio { Philoſophantium, / Fidem tenentium, / Iuſtè viuentium, / Beatè fruentium.

¶ Dicó ergo primo quod eſt quædam viſio naturalis & mathematica, quæ quandoque eſt vana & curioſa, & ſub iſta volo comprehendere omnem ſcientiam literalem, ſiue ſit phyſica, ſiue ſit ciuilis, vel canonica, quia pro certo tales ſcientiæ quanto cordi magis approximantur, tanto maiora mala quantum ad animam operantur. Nam ſicut oculus corporalis hebetatur quando reſpicit nimiam claritatem, ac etiam viſus excœcatur quando reſpicit peluim candentem, & ſicut claritas exceſſiua ſolet ſpiritum viſualem attrahere & diſgregare, nihilominus vero calor humorem neruorum viſualium deſiccare, & ſic neceſſario oculum excœcare, ſic vere chariſſimi, quando oculus mentis noſtræ nimis curioſè attendit, & reſpicit ad claritatẽ ſubtilitatum ſcientialium, ſpiritus interioris affectionis ita quandoque delectatur, & attrahitur, & ita per varias opiniones, & per magnas ſciendi affectiones diſgregatur & diſpergitur, quod humor gratiæ in eo conſumitur, & quod homo ſiccus & indeuotus efficitur, & ſic ſpiritualiter excœcatur. Figurati Act. 9. in Apoſtolo Paulo, quem primo circumfulſit lux de cœlo, & ſtatim extitit excœcatus, ita quod apertis oculis nihil videbat. Ad denotandum, quod ſplendor, & ſubtilitas ſcientiarum mentem ſpiritualiter excœcat, & dato ꝙ homo oculos intellectus habeat apertos & acutos, de his tamẽ quæ ad ſalutẽ pertinent nihil ſpectat, ſicut ad literam videmus multis clericis in ſpiritualibus hebetatis atq; cœcis. Vnde Hier. 10. Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia. Quod eſt figuratum in Eua quæ videns ſcientiæ lignum, contempſit lignũ vitæ, & dum ipſius fructum guſtauit, lignum vitæ, & paradiſi amœnitatẽ amiſit. Sic vere multi ſunt, qui plus volunt ſcire quam viuere, ſcientiam q̃ gratiam, ſubtilitatem quã ſanctitatem, & ideo dum ſcientiarũ fructũ guſtant, & colligũt, lignũ vitæ, id eſt, diuinam gratiam & deuotionem negligunt, & paradiſum neceſſario perdunt. Et ideo de tali curioſa viſione dicitur Eccl. 3. Altiora te ne quæſieris, & in ſuperuacuis rebus ne fueris curioſus. Non enim eſt neceſſarium quæ abſcondita ſunt, videre oculis tuis. B

Iſta eſt

Ista est ergo visio scientifica, quæ est curiosa. Rom. 12. Non plus sapere quam oportet sapere.

C ¶ Secundo dico, quod est quædam visio ænigmatica, quæ est caliginosa, & ista est visio fidei. Quia sicut aues nocturnæ quæ habent debilem visum, non possunt videre lumen solis, & ideo de nocte in lumine tanquam magis contemperato volitant, sic & nos pro tempore huius vitæ intellectus visum valde debilem habemus, in tantum quod claritatem solis, id est, mysteria regni Dei nudè videre & clarè cognoscere non valemus, donec lunare lumen, id est, obscuram fidei cognitionem nobis voluerit dominus concedere, vt sic ipsum temperato lumine videamus. Figuratum in Moyse, cuius vultum splendidum & cornutum filij Israel videre non poterant, quapropter velamen super faciem suam posuisse legitur, & sic filij Israel vultum ipsius contemperato lumine aspexerunt. Sic vere quia ipsius Moysi, id est, ipsius Dei non possumus videre diuinitatem aut claritatem, nec faciem cornutam, nec maiestatem vel potestatē, adhibuit fidei velamentum, quo scilicet mediante vultum ipsius cernimus, & ipsum naturaliter cōspicimus & videmus. Et de hac tali caliginosa visione loquitur Apostolus 1. Cor. 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate. Ista est ergo visio ænigmatica, quæ est caliginosa.

D ¶ Tertio dico, quod est visio moralis & sanctifica, quæ est vtilis & fructuosa, & ista nihil aliud est quam spiritualis meditatio & cognitio, qua nos videmus, & attendimus illa quæ pertinent ad salutem, scilicet vtilia quæ sunt facienda, & nociua quæ sunt fugienda & præcauenda. Exemplo galli qui vnū oculum ad granum inueniendum ad terram vertit. Alium vero ad accipitrem præcauendum sursum erigit, significans, scilicet virum iustum, qui vnum oculum, scilicet considerationis vertit ad grana virtutum quærenda, alium vero erigit ad nociua omnia præcauenda, & machinamenta accipitris diaboli euitanda. Colos. 2. Videte ne quis vos decipiat. Hæc est ergo visio sanctifica & fructuosa, quæ est vtilis.

E ¶ Quarto dico, quod est quædam visio beatifica, quæ est gaudiosa, & ista est pro certo illa qua beati in patria vident intuitiuè, & communicatiuè essentiam deitatis, de qua dicitur, quod visio est tota merces, significata per philosophos Indorum, de quibus dicit Solinus ꝙ Indi in arenis feruentibus solem irreuerberatis oculis intuentur, & in ipso orbe candentis luminis quædam secreta incessanter rimantur. Sic vere sancti Angeli in ipso deserto, & in loco occulto paradisi nō cessant solem, id est, claritatem diuinę essentiæ contemplari, & secreta deitatis videre, cognoscere & rimari, & in hoc multipliciter delectari, iuxta illud Eccles. 11. Delectabile est oculis videre lumen. Et illud Gen. 33. Vidi dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Quia sicut dicitur 1. Petr. 1. Iste est in quem desiderant Angeli prospicere. Figuratus in Salomone, de quo dicitur 3. Reg. 10. quod omnes reges terræ desiderabāt videre faciem Salomonis, & audire sapientiam eius. Quid ergo charissimi? pro certo Apostolus in themate pręassumpto nos monet ad istam visionē beatificam, quia bene scit, quod ista non est pro tempore huius vitæ apprehendenda, nec ad visionem fidei seu ænigmaticam, quia supponit quod quilibet habeat eam, nec etiam ad visionem scientialem mathematicam, quia ista quandoq; nocet magis quam proficit, sed vere ipse monet nos ad visionem moralem seu sanctificam, quæ scilicet nos, bona docet eligere, mala fugere, rectè viuere, & ad gloriam paradisi per passus bonorum operum ambulare: & hæc facit in themate præassumpto. Videte, &c. In quibus Apostolus facit tria. Vidit enim Apostolus, quod homo in mundo generaliter patiebatur tria mala, scilicet

In { Cognitione ignorantiam,
Conuersatione insolentiam,
Operatione negligentiam. }

In cognitione carebat lumine directiuo,
In conuersatione carebat ordine correctiuo,
In operatione carebat lumine commotiuo.

¶ Contra ergo ista tria,
Ignorantiam monet illustrari,
Insolentiam monet regulari,
Negligentiam monet excitari.

¶ Habeamus ergo in aspectu mentalis sapientiæ splendorem. Videte. Habeamus in affectu moralis moderantiæ decorem. Quomodo caute. Habeamus vitalis operationis progressionem. Ambuletis. Mentalis meditatio sensus atque cognitio nobis iniungitur. Moralis ordinatio modus atque discretio nobis indicitur. Vitalis operatio motus atque progressio nobis præcipitur.

F ¶ Habeamus igitur primo, & principaliter in profectu morali diligentiæ vigorem Ambuletis. Et principaliter dicitur ꝙ debemus habere in aspectu mentalis splendorem sapientiæ. Videte inquit s. per sapientiam, prudentiā, & veram cognitionē. Ista est ergo veritas ꝙ sensus visus inter cęteras partes corporis est magis nobilis, & magis appetibilis & commendabilis, & istud patet

Exemplo naturæ,
Ænigmate figuræ,
Auctoritate scripturæ.

¶ Exemplo dico naturæ, quia visus inter potentias corporales magis est spiritualis, & inde est quod physiognomi magis iudicant de animæ passionibus & de hominis conditionibus per oculum & visum, quam per alia quæcunque membra. Ad quod etiam scriptura Eccles. 19. Ex visu cognoscitur vir & ex occursu faciei cognoscitur sensatus. Iste enim est sensus qui totum corpus habet regere, & cætera membra gubernare, & ideo natura voluit omne perfectum animal visu tanquam dono nobiliori & potiori nobilitare, dotare & etiam decorare. ¶ Item patet ænigmate figuræ, quia sicut legitur Leuit. 21. Ipse Deus naturæ, seruitores clare videntes & sensum visus habentes habere voluit, & omnes cœcos & oculis maculatos à suo ministerio repudiauit, & eos ab ingressu interioris tabernaculi reprobauit. ¶ Item istud patet auctoritate scripturæ, quia in scriptura patet quod illi qui visu carebant, se viles & miseros reputabant, sicut patet de Tobia. Tob. 5. Quale gaudium est mihi, qui in tenebris sedeo, & lumen cœli non video? &c. Illi etiam qui visum non habent, ipsum tanquam donum naturæ præcipuum totis affectibus appetebant, sicut dicitur de illo cœco Iesu adducto, cui cum dixisset dominus. Quid tibi vis faciam? respondit, Domine, vt videam. ¶ Si ergo corporalis visus qui regit totum corpus, commendatur & in scriptura, & in figura & in natura, multo magis est commendabilis visus spiritualis, scilicet prudentia seu meditatio, & circumspectio virtualis, qua s. anima regitur, quæ inter cæteras virtutes specialior, & vtilior iudicatur. Ista est enim quā omnis homo & omne animal perfectum tenetur habere. Ista est per quam à brutis, id est, à peccatoribus distinguimur. Ista est sine qua nullus dignus ministrandi in tabernaculo militantis Ecclesiæ iudicatur, sed potius tanquam indignus ab officiis, & beneficiis Ecclesiasticis à domino reprobatur. Ista est sine qua homo miser, & flebilis reputatur. Ista est quæ in speciali viris Ecclesiasticis iniungitur & mandatur. Videte inquit. Marc. 13. Videte, vigilate & orate. Sed heu, proh dolor, videtur quod vltima pars prælibatæ figuræ hodie tenetur ad vnguem, & hodie in hoc articulo videtur Ecclesia iudaizare. Dicitur enim Leuit. 21. Et sequenti capitulo, quod dato quod quis propter maculam vel albuginē vel etiam cœcitatem vel aliam quamcunque maculam quam in oculo pateretur, deberet à ministerio & ab ingressu interioris tabernaculi, vt dictū est, reprobari, si tamen erat de genere sacerdotum non propter hoc à commestione panum & sacrificiorum quæ offerebantur in tabernaculo, repellebatur, imo portionem suam sicut illi qui clare videbant, percipere noscebatur. Sic reuera charissimi hodie videmus quod multi sunt in Ecclesia militante, qui dato, ꝙ ipsi sint spiritualiter cœci & ignorantes, & diuersas vitiorum maculas sustinentes, dato etiam quod ipsi bene caueant ne Deo in tabernaculo Ecclesiæ seruiant aut ministrent (quia scilicet vix aut nunquam ipsum Ecclesiæ tabernaculum intrant, nisi forte pro fructibus, & distributionibus colligendis) istud tamen est verum, quod dum sint de genere sacerdotum, id est, consanguinei prælatorū, nunquam propter hoc à perceptione panum & sacrificiorum, id est, beneficiorum Ecclesiasticorum, & bonorum quę dudum à sæcularibus in tabernaculo Ecclesiæ sunt oblata, repelluntur, scilicet potius quanquam cœci & indigni portionem suam pinguem, & latam inde recipere comprobantur, quinimo quod dolendum est, tales cognati sacerdotum, & ipsorum consanguinei dato, ꝙ sint ignorantes, & cœci, & diuersis vitiorum maculis irretiti, sunt ipsis clare videntibus, id est, discretis viris sufficientibus in domo, & tabernaculo Ecclesiæ ditiores, & de istis panibus, & sacrificiis pinguiores. Ista enim est regula secundum Plinium, quod de catulis canum, ille qui tardius videt, est pinguior. Pinguedo enim lactis retardat visum. Sic vere sæpe fit, quod qui est magis cœcus, & imbecillis, est in bonis Ecclesię magis pinguis. Quia sicut videmus, multi viri clare videntes, id est, viri scientifici, & insufficientes, in Ecclesia præ paupertate languent, tales vero superfluunt, & abūdant de quo plangendo possunt dicere illud Luc. 15. Quanti mercenarij in domo patris mei, &c. Istud enim verum est, quod animalia crudelia & gulosa pariunt catulos imperfectos, sicut patet de leone, qui parit mortuos, de vrso qui parit in nullo formatos aut figuratos, de vulpe, lupo & cane qui pariunt eos cœcos Et est causa quare isti informes pariunt, qui etiam ipsi à suis parentibus informes & cœci parturiti fuerunt, & ideo ratione similitudinis filios informes parturiunt & emittunt. Sic vere charissimi animalia crudelia, & gulosa, id est, superiores crudeles & raptores, ambitiosi & auari solent hodie in suis antris & cubiculis, id est, in suis officiis & beneficiis & dignitatibus, filios, id est, subditos informes & male compositos, cœcos, inscios & ignaros introducere, & parere, & ipsos indebitè promouendo inibi generare, eo quod ipsi simili modo, scilicet per carnalem affectum, & per simoniacum in-

gressum fuerunt cœci & informes, mali & insufficientes, in cubilibus Ecclesiæ collocati. Et illud videtur figuratum Luc. 14. in illo patrefamilias qui misit seruum suum, dicens. Exi inquit per vicos ciuitatis, & quos inueneris debiles, cœcos & claudos, introduc huc, vt impleatur domus mea. Quia reuera isti hodie implent domum Ecclesiæ viris debilibus, & inconstantibus, viris claudis & duplicibus, viris cœcis & ignorantibus, & ad vtramque partem nunc à dextris adulando, nunc à sinistris detrahendo claudicantibus & vacillantibus. Et tamen isti deberent attendere ad illud quod dictum fuit Dauid Hierusalem ingredienti. Non ingredieris inquiunt huc, nisi abstuleris cœcos & claudos; quia scilicet tales debent eiusmodi defectuosôs de Hierusalem, id est, de Ecclesia repellere, non introducere, tollere, non promouere, supprimere, non parturire sed potius eiicere & bannire. Cuius contrarium faciunt, vt dictum est. Et breuiter de illis qui per malos superiores in Ecclesiam introducuntur, potest quilibet malus introductor dicere illud Hierem. 21. Ecce ego ducam eos, de terra aquilonis, & congregabo eos ab extremis terræ, inter quos erunt cœcus & claudus, prægnans & pariens simul. Et sic applica quomodo ab extremis terræ, id est, de patria sua congregant ad Ecclesiam in qua præsunt, suos cœcos & ignorantes nepotes, & etiam quomodo quandoque inter eos sunt concubinæ prægnantes, & parientes. Non sic charissimi, non introducantur in Ecclesiam homines ignorantes, sed potius scientifici, prudentes, videntes & cognoscentes. Videte inquit. Vt sic inuitando dicat superior illud Psalm. Venite & videte omnes qui timetis Deum. Vt etiam tales sic videntes sint similes oculis, quorum officium est videre, qui mobilis & vertibilis sunt naturæ, vt scilicet vnam rem solummodo non videant, sed ad omnia consideranda sese vertant. Sic vere nos per considerationem debemus nos ad omnem partem vertere, vt possimus non solum vnum, sed vniuersa vtilia cognoscere, & vniuersa nociua præcauere. Et hoc est quod præcipitur Genes. 13. Leua oculos tuos in directum, & vide in loco in quo nunc es, ad aquilonem & meridiem, ad orientem & occidentem. ¶ In quibus verbis aduerte quod homo debet videre & considerare multa, scilicet

Videre {
- Deum,
- Seipsum,
- Proximum,
- Mundum,
- Egenum,
- Impium,
- Paradisum,
- Terminum,

Et sic nota quod in ista auctoritate ostenditur,

Diuina bonitas, quæ est metuenda,
Humana vilitas, quæ est intuenda,
Fraterna charitas, quæ est attendenda,
Mundana vanitas, quæ est contemnenda,
Egeni paupertas, quæ est nutrienda,
Impii libertas quæ est punienda,
Cœli fœlicitas, quæ est appetenda,
Finis necessitas, quæ est præuidenda.

Et sic dico, quod tu debes videre

Deum, qui est superior. Leua oculos tuos.
Teipsum, qui es interior. In directum.
Proximum, qui est exterior. Et vide.
Mundum, qui est inferior. De loco in quo nunc es.
Egenum, qui est sterilior. Ad aquilonem.
Impium, qui est deterior. Ad meridiem.
Paradisum, qui est fœlicior. Ad orientem.
Finem seu terminum, qui est asperior. Ad occidentem.

¶ Istæ enim sunt octo partes considerationis ad quas debet oculus mentis nostræ deuolui, & quas debemus videre, & mentaliter perscrutari.

G ¶ Igitur primo dico, quod videre debet homo Dei bonitatem, quæ est superior, quod ostenditur cum dicitur. Leua oculos tuos, supple, ad Deum considerandum, ad maiestatem eius meditandum, ad ipsum timendum, amandum & honorandum, & ad ipsius misericordiam implorandum. Psalm. Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis quia reuera charissimi sicut oculus corporalis situs est in alto loco, scilicet in capite, sic vere oculus cordis nostri situs debet esse in capite nostro Deo. Et istud probare possumus

Per {
- Naturam,
- Figuram,
- Scripturam.

¶ Per naturam dico, quia pro certo natura videtur nobis ad hoc formasse vnum exemplum satis optimum. Sicut enim dicitur in libro de proprietatibus rerum, est quidam piscis qui nominatur granus qui vnicum habet oculum, & istum habet in occipitio capitis supra caput contra naturam omnium aliorum piscium, ita quod iste potest videre superius, & nunquam inferius. Sic vere homo qui in mari, id est, in amaritudinibus mundi vagatur & fluctuat sicut piscis (Abacuc 1. Facies hominis sicut pisces maris) debet vnum oculum, id est, vnicam ad Deum affectionem & intentionem habere, quam scilicet sursum in superiori parte rationis debet tenere, & sic Deum qui est superius debet continuè meditari & videre, & ad ista quæ sunt inferius mentem suam nullatenus inclinare, dicens ipsi Deo illud quod scribitur Iob 42. Auditu auris audiui te, nunc oculus meus videt te. ¶ Per figuram etiam patet quia sicut Exod. 28. dicitur, summus sacerdos vnam laminam auream in qua scriptum erat nomen domini, in fronte inter oculos portabat, quando in sanctuario ministrabat. Sic vere nos Ecclesiastici, qui Dei sumus sacerdotes, & qui in diuersis gradibus in sanctuario Ecclesiæ vel prælationis domino ministramus semper nomen domini præ oculis habere debemus; & hoc etiam patet per scripturam, quia sicut dicitur in Psalm. Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, ita oculi nostri ad dominum Deum nostrum donec misereatur nostri. Exemplo Esaiæ, qui dicebat Esa. 6. Regem dominũ exercituum vidi oculis meis. Sed heu, proh dolor, videtur hodie quod verificetur vna fabula poetica, quia antiquitus fuerunt in natura monoculi gigantes qui Cyclopes vocabantur, quorum vnum excœcauit Vlysses, ideo poetæ acceperunt licentiam fabulandi. Finxerunt ergo quod in quadam insula fuit gigas vnus monoculus qui Polyphemus appellebatur, qui tantæ erat fortitudinis, quod montes de loco ad locum proiicere dicebatur. Iste autem vnum oculum ad modum clypei in fronte habebat, quem quando dormiebat solebat iuxta se ponere, & quando vigilare volebat ipsum iterum in fronte ponebat. Vlysses igitur de destructione Troiana rediens ad illam insulam applicuit, & Polyphemum ibi dormientem inuenit & oculum iuxta se positum, qui caute accedens oculum gigantis est furatus, & eo recedente remansit miser fatuus excœcatus; quando enim euigilauit, oculum suum inuenire credidit, sed quia latro eum subripuerat, non inuenit. Charissimi istud verum est hodie in Ecclesia, quia Ecclesia militans potest insulæ comparari, pro eo, scilicet quod solet ictibus maris, id est, tribulationum fluctibus verberari. In ista enim fuerunt antiquitus gigantes, id est, viri in quantitate virtutum excellentes alios & etiam per doctrinam & exempla montes, id est, superbos de loco ad locũ mouentes, id est, de peccato ad virtutes, & ad fidem & pœnitentiam conuertentes. Baruch 3. Ibi fuerũt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt statura magna scientes bellum. Isti enim vnicum oculum habebant, id est, vnicam in Deum affectionem & meditationem, quia eum solum videbant, & cogitatum suum in eo iactabant. Vnde in Psalm. Oculi omnium in te sperant domine. Sed quid? Pro certo isti homines qui debebant & solebant (sicut dictum est) gigantes esse, nunc incipiunt in delitiis dormire, & in mundi prosperis delectari & requiescere. Et ideo iam oculum considerationis suæ de capite proprio, id est, de Deo auferunt, & istum iuxta se, id est, ad mũdi bona & ad carnales consanguineos recolligunt & reponunt. Istud enim est vitium nostrum commune, quia proculdubio oculum mentis à Deo videndo & considerando quasi penitus auertimus & ipsum iuxta nos ad parentelas carnales inclinamus Psalm. Lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum. Et ideo Vlysses, id est, diabolus oculum nostrum, id est, cognitionem & meditationem per diuersas distractiones subripuit, & nos cœcos & ignorantes dimittit. Quia vere pauci sunt hodie homines magis cœci in spiritualibus, quam religiosi & Ecclesiastici. Esa. 42. Quis cœcus nisi seruus meus, quia simplices & sæculares laici Deum vident: clerici vero non considerant neque student. Quod pulchre figuratum est Numer. 22. in Balaam propheta & in asina sua, quæ dum Angelus staret econtrario eorum in alto loco & arcto duorũ parietum euaginato gladio, asina videbat, & ideo à suo malo itinere propter angeli gladium non recedebat. Sic vere cum Angelus testamenti Christus stet aduersus peccatores, habens gladium suæ sententiæ contra eos euaginatum, & ad percutiendum paratum, & cum ipsos etiam expectet inter duos parietes, id est, in foramine mortis, in diuisione animæ & corporis, vt eos interficiat, nisi à sua mala via se diuertant, istud est verum, ꝙ asina melius videt Angelum, quam propheta, id est, quod simplices & brutales laici melius vident Deum, & magis præ timore eius à mala via declinant, quam nos alij clerici, qui prophetæ, id est, subtiles & literati possumus nuncupari. Quia breuiter illud Ioan. 9. iam videtur impletum vbi dicitur. Ego in mundum veni, vt qui nõ vident, videant, & qui vident, cœci fiant. Quod videtur exponere Aug. cum dicit. Simplices & idiotæ rapiunt cœlos, & nos cum literis nostris descendimus ad inferos. Quia iam reuera simplices in spiritualibus sunt videntes: Ecclesiastici vero qui tãquam prophetæ melius videre deberent, sunt cœcutientes: quapropter iam nos alij prophetæ maledicimur in scriptura Ezech. 43. vbi dicitur Væ prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident. Non

sic cha-

ſic chariſſimi, ſed videamus Deum. Leua inquit oculos tuos. Exemplo Abrahæ,de quo dicitur Geneſ.22.Eleuans oculos ſuos Abraham vidit.& Eſa. 6. Vidi dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum. Sic ergo patet, quod videnda eſt diuina H bonitas quæ eſt ſuperior, quod eſt primum auctoritatis. ¶ Secundo dico, quod videri debet humana vilitas, quæ eſt interior, cum dicitur,In directum,quia,ſcilicet,illa ſola viſio dicitur propria & directa, qua homo conſiderat ſemetipſum. Aliæ autem viſiones quibus videmus alios & alia, ſunt impropriæ viſiones & reflexæ Pſal.Pes meus ſtetit in directo.Directe ergo ſe debet homo quid ſit diligenter attendere &ſtudere.In hoc enim eſt differentia inter oculum corporalem, & oculum ſpiritualem, ſeu mentalem,quia,ſcilicet,oculus corporalis non poteſt videre ſeipſum,ſed bene videt alium. Spiritualis vero & mentalis oculus ſuper ſeipſum reflectitur,& ſic ſeipſum videt & intuetur.Sic vere inter carnales viros & ſpirituales eſt magna differentia quia oculi corporales, id eſt, homines mundani & terreni ac carnales non vident nec cõſiderant ſeipſos,nec defectus proprios, tamen optime aſpiciunt & iudicant alienos Matt.7. Vides feſtucam in oculo fratris tui,trabem autem quæ eſt in oculo tuo,non conſideras.Vnde Tullius ſic ait. Neſcio quomodo magis in alijs cernamus ſi quid delinquitur, quam in nobis. Sed pro certo mentalis oculus,id eſt,homo iuſtus & ſpiritualis, ſuper ſeipſum eleuatur per conſiderationem ſuæ vilitatis, & ſeipſum & ſuos proprios defectus intuetur 1.Cor.2.Quis enim nouit hominum quæ ſunt hominis niſi ſpiritus?id eſt,ſpiritualis homo?q.d.nullus. Ille enim eſt ſimilis lynci,cuius viſus eſt ita acutus & limpidus, ꝙ per parietem penetrat,& quod vltra modum videt,conſiderat& attendit. Sic vere conſideratio viri iuſti & eius viſus in tantum debet eſſe limpidus, quod in accidentibus, id eſt, exterioribus mundi bonis temporalibus non debet ſiſtere, nec ibi officium ſuum vel animum arreſtare, imo pro certo ipſe debet parietem ſui proprij corporis per conſiderationem penetrare, & quid ſit interius agnoſcere & videre.Figura habetur ad hoc Ezech.6. vbi dicitur. Fili hominis fode parietem & cũ fodiſſem, dixit ad me, Ingredere,& vide abominationes,& ingreſſus vidi,&ecce omnis ſimilitudo reptilium & animalium,abominatio & vniuerſa idola domus Iſrael depicta erant in pariete. Chariſſimi paries iſte ſignat corpus noſtrum, quod, ſcilicet, ad modum parietis conſtat ex lapidibus & ex terra, id eſt, ex oſſibus & ex carne, reptilia ſignant motus carnales & affectus animæ,qui ibi ſerpunt.Idola ſignificant vitiorum imagines, quæ ibi ſtrepunt. Quia reuera chariſſimi ſi parietem noſtri corporis perfodimus mentaliter noſtra interiora conſiderando,& exteriora contemnendo,tunc proprie cognoſcimus quid ſumus,tunc in nobis abominationis varietatem videmus,& tunc reptilia motuum carnalium, animalia affectionum mentalium,idola ſeu imagines,id eſt,imaginationes præſumptionum cordialium in nobis habitare cernimus, etiam videmus in nobis,ſcil.

Abominationem quantum ad corpus,
Horrorem quantum ad vilem ingreſſum,
Laborem quantum ad triſtem progreſſum,
Dolorem atq; fœtorem,quantum ad turpem egreſſum;

Etiam videmus abominationes quantum ad ſpiritum.ſcil.

In { Intellectu ignorantiam,
Affectu concupiſcentiam,
Memoria obliuionem,
Statu dubietatem. }

Et ſic poteſt dicere homo illud Hiere. 13. In agro vidi abomina-
I tiones.& Oſeæ 6.In domo Iſrael vidi horrendum.¶ Et quod homo debeat videre & conſiderare ſeipſum, poſſum probare multipliciter,videlicet,Ex verbis

Dominicis,
Propheticis,
Sanctificis,
Apoſtolicis,
Philoſophicis,
Diabolicis.

¶ Ex verbis dico dominicis, quia, ſcilicet, ipſe dominus ad hoc monet Marc.13.dicens. Videte voſmetipſos.Item patet ex verbis propheticis Hier.2.Vide vias tuas in conualle, & ſcito quid feceris.Item ex verbis ſanctificis, id eſt, ex verbis ſanctorum. vnde Hugo lib.9.de clauſtro animæ dicit ſic.Melius eſt,quod teipſum videas, quam quod curſus ſyderum, complexiones hominum, naturas animalium cognoſcas. Multi enim multa ſciunt, & ſeipſos neſciunt,cum tamen ſumma prophetia ſit ſeipſum cognoſcere.Ad quod facit quod dicit idem Hugo 3.lib.c.6.quod fruſtra videre Deum nititur, qui ad videndum ſeipſum inutilis reperitur. Item probatur ex verbis philoſophicis; quia ille moralis philoſophus Seneca dicit ſic. Interius teipſum conſidera, non qualis ſis alijs credas.Item probatur ex verbis Apoſtolicis ad Gal. 6. Conſiderans teipſum, ne & tu tenteris. Item patet ex verbis diabolicis,& ad hoc aduerte, quia antiquitus in mõte Parnaſſo fuit templum Dei Phaetontis Apollini dedicatum, vbi,ſcilicet, in idolo Apollinis, id eſt, ſolis, diabolus ita vera reſponſa dabat de quacunque materia, quod quaſi totus mundus ad iſtud idolum confluebat. Et ideo templum illud in tanta reuerentia apud orientales antiquitus habebatur, vt ſecundum Titum Liuium,iſtud vnicum & ſingulare humani generis oraculum diceretur.Philoſophi ergo ab iſto idolo& ab iſto diabolo qui loquebatur in illo,quem,ſcilicet,Deum ſolem eſſe dicebant,ſemel petierunt quid erat magis neceſſarium pro tempore huius vitæ. Qui reſpondit tantum duo verba,ſcilicet,γνῶθι σαυτὸν quod nihil aliud eſt græce, quam noſce teipſum, latine. Philoſophi ergo iſtorum verborum vtilitatem viderunt, & ideo iſta verba in tripode, id eſt, in corona ipſius Apollinis ad perpetuam rei memoriam deſculpſerunt. Et ſic patet, quod videnda eſt humana vilitas quæ eſt interior.In directum inquit. Heu proh dolor,videtur quod pauciſſimi ſunt hodie qui habeant talem viſionem, & qui conſiderent & videant ſuam vilem conditionem.¶ Vnde K
breuiter notare poſſum quod tria ſunt quæ impediunt ne homo videat aut conſideret ſeipſum,videlicet,

Proſperitas mundialis,
Cupiditas temporalis,
Fatuitas cordialis.

¶ Impediuntur ergo ſeipſos quidam cognoſcere ex mundana proſperitate,viſio enim quæ fit in ſpeculo, duos habet defectus. Vnus eſt,quia iſta eſt debilis & incerta, nam ſicut patet, homo melius recordatur de facie alterius quam ſemel vidit cum oculo,quam de ſua propria quam multoties vidit in ſpeculo. Alius eſt quia iſta viſio dicitur tranſuerſa, & non directa, quia illud quod videtur in ſpeculo, ſi ſit altum videtur infimum, ſi ſit dextrum,videtur ſiniſtrum, ſicut videmus ad ſenſum, & ſicut probat ſcientia perſpectiua. Chariſſimi ſpeculum quod eſt candidum & tamen fragile,ſignificat, mundi proſperitatem, de qua dicit Seneca quod fortuna vitrea eſt, cum ſplendet, frangitur: quia illi qui conſiderant & vident ſeipſos non directe, ſed potius ſpeculatiue, vtpote qui non conſiderant ſuam naturam, ſed ſuam fortunã, ita quod oculos mentis ſuæ ad propriam ſcientiam vel opulentiam, ad propriam dignitatem vel auctoritatem, ad corporis fortitudinem vel pulchritudinem conuertunt, non poſſunt ſe bene cognoſcere,nec de ſe proprie iudicare. vnde Iacob.1.vbi dicitur de illo qui conſiderauit vultum natiuitatis ſuę in ſpeculo. Conſiderauit ſe, & abijt, & oblitus eſt qualis fuit. Quinimo pro certo tales in ſeipſis vident omnia tranſuerſa.Infima vident alta, & econuerſo, quia, ſcilicet ,ſeipſos dato quod ſint viles & infimi, & de infima plebe nati, & infima ſcientia dotati,reputant altos,ſolemnes,& magnos, Altos vero & nobiles, ſcientificos vel perfectos reſpectu ſui infimos & deiectos, quia reuera in ſui imaginatione ipſi ponunt potentes de ſede,& exaltant humiles &c.Et illa quæ ſunt dextera, apparent eis ſiniſtra, & econtra,quia tribulationes quæ eis eueniunt, quæ ſecundũ veritatẽ magis eis eueniunt dexteræ q̃ ſiniſtræ,&magis ſpiritualiter quam temporaliter, & magis proſpere quam aduerſe,iudicantur ab eis ſiniſtre,peſtifere& obliq;.Siniſtra vero,id eſt,bona, tẽporalia de quib.Pro.3.dicitur.Longitudo dierũ in dextra eius, & in ſiniſtra eius diuitiæ & gloria, quæ in veritate ſunt ſiniſtra & damnoſa ac periculoſa, videntur ab eis dextra bona & vtilia, proſpera & iocunda. Itaque iſti figurari poſſunt in Iacob Geneſ. 49. qui cancellatis manibus ſuper filios Ioſeph, quorum vnus erat ad dexterã,alius ad ſiniſtram,de dextero fecit ſiniſtrum, & de ſiniſtro fecit dextrum. Sic vere iſti iſta mala & periculoſa reputant bona,& econtra bona mala. Et ideo contra tales dicitur Eſa.5.Væ qui dicitis bonum malum &c. Ecce quomodo viſum illudit viſio ſpecularis, id eſt, attentio ad propriam proſperitatem.Ideo Bern.in libro meditationum,vel Innoc.de vilitate conditionis humanę dicit ſic ponens duos verſus.Forma,fauor populi,feruor iuuenilis,opeſq; Subripuere tibi noſcere qd ſit homo. Et bene dicit forma,cõtra fatuos iuuenes&iuuenculas,qui in ſua forma corporali taliter delectantur, quod quid ſunt obliuiſcuntur, & quod per diuerſa vitia maxime per ſuperbiam & inanem gloriam moriuntur. Exemplo narciſſi, qui in tantum dilexit imaginem ſuam quam vidit in aqua, quod præ nimio amore perijt & deceſſit.Reſpiciebat enim ad figuram, non ad naturam,attendebat ad ſpeculum, non ad oculum, videbat pulchritudinem, non rectitudinem, attendebat vero ad vanitatem,non ad veritatem.Quia breuiter quando quis tali imaginaria vel ſpeculari viſione ſe cernit, nec ad ſuam imaginem

vel ſtatus ſui figuram attendit,mortem diuerſorum peccatorum
incurrit. Exemplo Alexandri,qui videns ſe mundi dominum,ſe
Deum eſſe & filium Iouis credidit.& ſe eſſe hominem oblitus,ſe
adorari,& ſibi ſacrificari mandauit,de quo cum ipſum Caliſthe-
nes philoſophus reprehenderet,naſum, aures,oculos, labia phi-
loſopho detruncauit , & ipſum cum cane ligatum per exercitũ
duci iuſſit.Quia breuiter ſicut concludit ſapiens Prou.1. Proſpe-
L ritas ſtultorum perdit eos. ¶ Item quidam impediuntur ſeipſos
cognoſcere ex cupiditate temporali , ſicut ſunt diuites huius
mundi, quibus nihil ſufficit. Iſti enim impediuntur ſeipſos co-
gnoſcere ex auaritia & cupiditate. Auaritia enim ſuper omnia
cæcat mentem,in tantum enim impedit rectum iudicium,quod
ipſe auarus neſcit ſe eſſe auarum,ſicut patet in talibus qui ſolent
magis contra auaros loqui,& liberalitatem commendare quam
alij,dato quod parciſſimi & cupidiſſimi à cunctis deprehendan-
tur eſſe.Ideo Seneca vrbane loquendo comparat tales vxori ſuę,
quæ, ſcilicet, cæca erat,& tamen bene ſe videre credebat, quin-
imo pædagogum ſuum à ſe fugabat, & domum tenebroſam di-
cebat.Vnde ipſe in Epiſtola 51. dicebat. At noſti inquit ô Lucili
Harpaſtem vxoris meæ fatuam,onus hæreditarium domui meæ
remanſiſſe. Hæc enim fatua videre ſubito deſijt. Narro tibi rem
incredibilem,ſed veram, ſe eſſe cæcam neſcit,& pædagogo dicit
quod migret,& domum dicit tenebroſam eſſe, hoc quod in hac
ridemus,omnibus nobis accidere liqueat tibi. Nemo ſe auarum
intelligit,nemo cupidum. Cæci tamen ducem quærunt,nos ſi-
ne duce erramus. Sic ergo patet quomodo iſti impediuntur ſe-
M ipſos cognoſcere ex temporali cupiditate. ¶ Denique quidam
impediuntur ſeipſos cognoſcere ex fatuitate cordiali,ſcilicet,ex
præſumptione, quia pro certo quidam ſunt ita præſumptuoſi &
elati,quod non conſiderant quid eſt homo.Præſumit enim

Quidam de { Iuſtitia,
Scientia,
Opulentia,
Sanctimonia.

¶ De iuſtitia dico, ſicut ſunt iſti crudeles iudices, qui ſine qua-
cunque iuſtitia effrenantur in delinquentes , non aduertentes,
quanta ſit hominis in delinquendo fragilitas, & quanta ſint oc-
caſionis & impulſionis neceſſitas, non attendẽtes quod ſecundũ
Senecam , Nobile genus vindictæ eſt ignoſcere. Et ſecundum
Hugo.Culpa eſt totam culpam proſequi.Ita quod de talibus po-
teſt proprie dici illud Dan. 4. Cor eius ab humano immutetur,
N & cor feræ detur ei. ¶ De ſcientia vero tam inter Theologos
quam inter ciuiles & etiam canonicos illi qui aliquid ſciunt,ſta-
tim de ſeipſis præſumunt, & omnes alios contemnentes, ſe ma-
gnos ſupra omnes credunt , & ſic conditionem priorem non
cognoſcunt,contra quos Hier.5. Stultus factus eſt omnis homo
O à ſcientia. ¶ De opulentia etiam patet, quod ſtatim quando ali-
quis ditatur,vel ad eminentiam eleuatur,de ſeipſo taliter præſu-
mit,& ſe alijs taliter anteponit,quod clare apparet quod ſe nul-
latenus cognoſcit. vnde Inn.de vili.hu.na. Ambitioſus ſtatim vt
ad ſtatum honoris prouectus eſt,in ſuperbiam erigitur, & in ia-
ctantiam effrenatur,non curat prodeſſe , ſed gloriatur præeſſe,
P præſumit ſe meliorem, qui ſe videt ſuperiorem. ¶ De ſanctimo-
nia etiam patet , quia reuera ſunt quidam qui ſtatim quando ſe
præpollere in aliqua virtute ſentiunt, vtpote quia in continen-
tia vel in abſtinentia, vel deuotione, vel in oratione alios ante-
cedunt,ſolent ſe mirabiliter reputare, & ſe dignos omni hono-
re reputare Iob 12.Ergo vos ſoli eſtis homines, & vobiſcum mo-
rietur ſapientia? Iſtud potiſſime allegari poteſt contra quoſdam
religioſos,quib. videtur, quod in mundo non ſunt homines niſi
ipſi,ita breuiter, quod tandem præſumere de ſeipſis videntur,
quod ſe homines minime eſſe recordantur,quod patet,in quan-
tum ardua opera & virtuoſa in tantũ aggrediuntur,quod quan-
doq; deficientes in via,vſq; ad finem attingere non merentur. A-
cres enim in principio,in fine franguntur,vt dicit Ariſto. Iſti igi-
tur videntur ſimiles quibuſdam melancholicis, quorum imagi-
natio ita quandoq; corrumpitur, quod ſe eſſe non homines, ſed
volucres opinantur. De quodam enim tali audiui, quod ſe eſſe
gallum credebat,& manibus percutiens more galli cantabat.De
alio etiam audiui quod nudum ſe ſub vepribus abſcondebat, &
ſe eſſe philomenam totaliter exiſtimabat.Vnde dicebat quando
vidit homines. Thy, thy, taceatis, ego ſum philomena. Sic vere
chariſſimi corruptus humor,id eſt,corrupta præſumptio imagi-
nationem multorum hodie inficit, ita quod ſe eſſe homines ne-
ſciunt,imo aues vel Angelos,vel vltra hominem ſicut dictum eſt,
eſſe ſe credunt, imo ſemel legi quod duo fratres germani cum in
vno deſerto vitam eremiticam aſſumpſiſſent , & pro laborando
& operando vnum tugurium elegiſſent , vnus eorum de ſeipſo
præſumens,dixit ſe nolle circa actiua opera laborare, ſed ſolum
velle circa contemplatiua vacare,nec amplius cibo vti, ſed ſicut
Angelus ſpiritualiter viuere,quod cum recedens à fratre aliquot
dies feciſſet,& ſine cibo diu per deſertum vagatus fuiſſet,horren-
da fame correptus, propriam fragilitatem cognouit,& ad tugu-
rium fratris rediens , ſibi aperiri & cibum dari popoſcit, à quo
cum frater peteret quis eſſet, & ipſe ſe fratrem ſuum diceret, e-
contra frater deridendo dixit.Nequaquam es frater meus,frater
enim meus Angelus factus eſt , & ſic eum vſq; mane in verbis te-
nens,ſibi cellulam aperuit , qui operari incipiens, nequaquam
de ſeipſo amplius præſumpſit.Et re vera chariſſimi,quando Deus
videt tales præſumptuoſos , ſolet ipſos quandoque ſibijpſis di-
mittere,& labi in peccatum dimittere,vt ex proprio caſu diſcant
fragilitatem propriam cogitare.vnde Greg.28. Moral. Sæpe in-
quit pia Dei diſpenſatione agitur, vt de ſe confidens anima ten-
tationis iaculo feriatur,vt infirmata, quid ſit inueniat, & de ſe-
ipſa amplius non præſumat. Seneca etiam in prouerbijs dicit,
quod cautio eſt in reliquum lapſus anterior.Ideo chariſſimi non
impediamur à præſumptionis fatuitate,nec auaritiæ cupiditate,
nec à mundana proſperitate,ſed pro Deo videat quilibet ſemet-
ipſum,iuxta illud Oſeæ 5. Vidit Ephraim languorem ſuum.vnde
Chryſoſt.de ſymbolo lib.3. Eſt principium ſapientiam affectan-
tis,cogitare quid ſit,quid intra,q̃d extra,quid ſupra.Hæc.n.cõſi-
deratio quadruplicem fructũ parit, videlicet vtilitatem ſibi,cha-
ritatem Chriſti, contemptum mundi, & amorem proximi. I-
gitur videnda eſt humana vilitas, quæ eſt interior. In directum
inquit.

¶ Tertio dico,quod videnda eſt fraterna charitas,quæ eſt ex- Q
terior,& hoc oſtenditur in illa ſyllaba.Et,quæ eſt coniunctio co-
pulatiua, ſignificans illos qui nobis ſunt vicinitate & familiari-
tate vel charitate cõiuncti,quia,ſcilicet,à nobis ſunt videndi be-
nigniter , vtiliter diligendi, & ſecundum merita promouendi.
Vide inquit Dan.9. Aperi oculos,& vide. Homo enim vt commu-
niter poteſt videre tria,ſcilicet,

Illæ quæ ſunt { Clara,vt candela,
Propinqua,& non nimis remota,
Solida,& non nimis rara.

Sic vere homo debet valde videre & attendere ad res claras , id
eſt,ad viros iuſtos ſcientificos & ſanctos, vt ipſos promoueat &
honoret.Item ad res propinquas,vt familiares & ſeruitores,vt e-
os ſtipendiet & remuneret.Item ad res ſolidas,id eſt,ad bonos &
fideles amicos,vt eos ſumme diligat & confideret.Quod tamen
hodie eſt contra multos , quia proh dolor, iam non eſt aliquis
qui videat

Viros ſcientificos in paupertate iacentes,
Seruitores bonos in dominorum domibus laboran-
tes,
Veros & fideles amicos aliorum auxilium imploran-
tes.

Re vera chariſſimi videtur de viris ſufficientibus, quod ipſi ſunt
ſimiles carbunculo, de quo dicit Dioſcorides quod eum lux ce-
lat,& prodit obſcuritas,quia,ſcilicet, iſte lapis de die non ruti-
lat,ſed de nocte. Sic vere iſti in die præſentis vitæ in oculis mun-
danorum non rutilant nec apparent, quia, ſcilicet, iſti eos non
reputant nec honorant, nec eos promouent aut vident , ſicut
patet de Democrito, de quo dicit Tullius lib.5. Tuſculanarum
quæſtionum. Veni Athenas inquit Democritus, nec ibi quiſ-
quam me agnouit. Verumtamen de nocte poſt mortem iſti
ſplendebunt & videbuntur,& coram Deo & Angelis eorum ſuf-
ficientiæ demonſtrabuntur Pſal. Nox illuminatio mea in deli-
cijs meis & ideo videtur quod mundus & mundani ſint figurati
in Heli.1.Reg.3.De quo dicitur,quod non poterat videre lucer-
nam Dei, donec extingueretur. Vnde de iſto videtur ſcriptura
ſupponere quod melius lucernam extinctam videret ,quam il-
luminatam,melius rem obſcuram quam claram. Sic vere mun-
dus & mundani melius vident malos quam bonos, extinctos
quam illuminatos,imbecilles & inſcios quam ſufficientes & bo-
nos.Apparet autem quod tales mali melius à mundo videntur,
pro eo quod iſti ab eo promouentur, boni vero impromoti ab
ingratis hominibus dimittuntur. Vnde de iſtis bene poteſt dici
illud Ex.10. Tribus diebus nemo vidit fratrem ſuum. ¶ Et ſi vis R
dic, quod tres mali dies ſunt qui impediunt diuites ne videant
fratres ſuos,& ne cognoſcant aut promoueant illos quos videre
& cognoſcere tenebantur , quæ ſunt tria vitia quibus diuites
hodie ſunt infecti,ſcilicet,

Vitium { Ingratæ obliuionis,
Diſtractæ intentionis,
Carnalis affectionis.

Et iſtud patet de vitio ingratitudinis, quia vere nullus eſt qui ſit
gratus,

gratus,nec erga benefactorem , nec erga ſeruitores, non vident
enim hominem , nec de eius promotione cogitant, niſi quam-
diu præſentialiter vel munera vel ſeruitia ab eo recipiunt & re-
portant,quinimo ſtatim ei dorſum vertunt,& de eo amplius ni-
hil curant.Et ideo ſimiles ſunt lynci,de qua dicit Petrus Damia-
nus in quodam ſermone , quod quamuis limpidiſſimum viſum
habeat,memoriā tamen habet debilem, in tantum quod quan-
do faciem ſuam auertit omne illud quod ante ſe viderat , obli-
uioni tradit. Sic vere ingrati nullum vident niſi præſentem , &
eis principaliter obſequentem. Vnde Seneca bene dicit quod
memoria beneficiorum labilis eſt. Iſtis enim ingratis videtur,
quod omnia eis fiant ex debito , & ideo omnia beneficia & ſer-
uitia,& omnes labores hominum ſolent abſorbere,& pauperes
ſeruitores irremuneratos dimittere. Similes enim ſunt duobus
fontibus qui ſecundum Plinium ſunt in agro cannenſi Hiſpa-
niæ, quorum vnus nihil recipit , alter autem omnia abſorbet.
Quia,ſcilicet,vt dictum eſt,pauperes ſeruitores nihil recipiunt,
mali vero domini & diuites omnia ſeruitia & beneficia abſor-
bent & deglutiunt Iob 40.Abſorbebit fluuium , & non mirabi-
tur.Habet enim fiduciam quod influat Iordanis in os ſuum. Et
bene dicit non mirabitur quia iſti ſicut dictum eſt , credunt ſibi
cuncta ex debito fieri , & ideo non ſolent de muneribus aut ho-
minum laborib.admirari.O ingrata generatio diuitum,ad quid
eſt manus tua ad accipiendum porrecta,ad tribuendū collecta.
Eccle.4.Interroga,ſupple iuméta,& docebunt te,& volatilia, &
indicabunt tibi Iob 12. Quia reuera vix eſt dare aliquod animal
ingratum præter hominem. Audi rogo te quid dicit ille autor
naturalis hiſtoriæ li.8.c.17.vbi agit de gratitudine animalium &
beſtiarum. Dicit enim Democritum narrare quod quidam ho-
mo dictus Thoas , dum erat puer,in aphrica dracunculum nu-
triebat,& ac ſi eſſet parens ſeruiens , manualiter educauit , qui
dum tandem ad horrendam quantitatem creuiſſet, timuit puer
ne à dracone huiuſmodi voraretur , quapropter ipſum longe in
ſolitudinem duxit, & ibi eum ſuæ libertati dimiſit. Accidit ergo
lapſu temporis quod illac Thoas per illas ſolitudines tranſiens
à latronib.inuaderetur,&quod vox illius clamantis à dracone il-
lo audiretur & intelligeretur,qui ſtatim ad locū currens , latro-
nes in fugam vertit& nutritorem ſuum de eorum manib.libera-
uit.Hic ergo aduertat, ingratus homo,an non debeat recogno-
ſcere ſuum benefactorem ſeu etiam ſeruitorem,quando videtꝙ
draco liberat ſuum nutritorem. Ideo beatus Bernardus ſuper
Cantica pulchre iſtud vitium deteſtatur.Ingratitudo inquit ini-
mica eſt animę,exinanitio meritorum,virtutum diſperſio,bene-
ficiorum perditio,ventus vrens,ſiccans fontem pietatis , rorem
miſericordiæ,fluenta gratiæ.Iſtud ergo eſt primum quod impe-
dit ne homo cognoſcat proximum.ſ.ingratæ obliuionis vitium.
S ¶ Item dico,quod iſtud impedit vitium diſtractæ attentationis.
Sicut enim ſerpens dicitur male ante ſe videre , pro eo quod o-
culos in temporibus habeat ſeu in capitis laterib. ſic homo et-
iam male videt ante ſe homines ſufficiētes,iuſtos & ſanctos,pro
eo quod habet oculos in temporib.vel capitis laterib.i.in rebus
collateralib.ſ.in exteriorib.negocijs vel diuitijs,quia etiam eius
intentio fertur ad conſanguineos,nepotes vel collaterales ami-
cos ad dexteram,quia,ſ.ad illos qui filij ſunt fratrum , & ad ſini-
ſtram.i.ad illos qui ſunt filij ſororum, ideo non vident ante ſe.ſ.
ſufficientiam hominum bonorum, nec ſuorum miſerias ſeruo-
rum Iob 23. Si ego me vertam ad dexteram,non videbo eum,ſi
ad ſiniſtram,non intelligam,ac ſi dicat quod iſti vertunt oculos
mentis ſuæ nunc ad dexteram,nunc ad ſiniſtram,nunc ad nego-
cia,nunc ad officia, nunc ad amicos carnales , nunc ad illos qui
munera offerunt vel diuitias temporales,nunc ad eos qui ad de-
xteram adulantur, nunc ad illos qui ad ſiniſtram obloquuntur.
Ideo alios recognoſcere & videre dedignantur. Hoc ergo eſt ſe-
T cundum impediens.ſ. vitium diſtractæ intentionis.¶ Item tertia
mala dies eſt vitium carnalis affectionis , quia iſti ita attente vi-
dent & diligunt ſuos carnales nepotulos,quod non vacat eis re-
ſpicere alienos.Et circa hoc aduerte quod carnalis affectio con-
ſanguineorum ſuorum non ſolum facit alios obliuioni tradere,
imo &iſta facit iſtos pluſquam valeant reputare.Probatur enim
in ſcientia perſpectiua in illo egregio opuſculo de oculo morali
per Petrum deSopia recitato,quod ſi quis digitum ſuum ad can-
delam applicet,&attentiſſime oculos figat,vnus digitus videbi-
tur ſibi duo,&quod magis eſt mirabile,ſi claudit oculū dextrum
diſparet imago digiti ſiniſtri , ſi vero ſiniſtrum clauſerit,diſpare-
bit dextri,cuius rationem difficile eſt reddere,niſi recurratur ad
rationem viſualium radiorum,& ad doctrinam perſpectiuæ. Sic
vere nos &alij viri eccleſiaſtici iſta cœcitate ſumus percuſſi,quia
ad digitos noſtros,id eſt,ad nepotes & ad conſanguineos noſtros
ita attente per carnalem affectionem intendimus , & eos diligi-
mus , quod præter eos nullum reſpicimus & videmus quod et-
iam vnum videtur nobis eſſe duo , in quantum bonum quod in
eis eſt duplum , quam ſit eſſe credimus , in quantum quemlibet
eorum duobus alijs æquipollere cenſemus. Vnde de iſtis poteſt
exponi illud Actorum 1. Videntibus illis eleuatus eſt,& nubes
ſuſcepit eum ab oculis eorum , & ecce duo viri aſtiterunt. Iſtis
inquit eccleſiaſticis viris vel quibuslibet alijs affectuoſe viden-
tibus & corporaliter aſpicientibus eum , ſcilicet , amicum con-
ſanguineum,ſtatim eleuatus eſt,ſcilicet, in eorum reputatione,
in quantum,ſcilicet,ab iſtis æſtimatur aliquid eſſe magis quam
eſt, & nubes , id eſt , carnalis affectio ſuſcipit & tollit hominem
huiuſmodi ab oculis eorum,id eſt,à iudicio euidentis veritatis.
Et ideo ſequitur.Ecce duo viri aſtiterunt in veſtib.albis quia.ſ.vt
dictum eſt,vnus apparet eſſe duo eis in ſufficientia & valore , v-
num bonum ꝙ in eis eſt videtur talib.maius duplo.Quod etiam
figurari poteſt Ecc. 46. vbi de Ioſue dicitur in iracundia ſua im-
peditus eſt ſol,& facta eſt vna dies quaſi duo:in iracundia .n.i. in
carnali affectione noſtra quæ contra nos prouocat iram Dei.
impeditur ſol,id eſt,claritas veri iudicij noſtri , & ſic in mente
noſtra fit vna dies quaſi duo,id eſt,vnus talis à nobis dilectus re-
putatur valere duos.Sed aduertamus vltra. Dictū eſt enim quod
clauſo vno oculo.ſ.dextro,diſparet imago ſiniſtra illius digiti,&
econuerſo clauſo ſiniſtro,diſparet dextra. Chariſſimi nos habe-
mus duos oculos.i.duo iudicia.ſ.dextrum.i. iudicium certum ꝙ
iudicat veritatem, quod eſt verum & ſpirituale, & ſiniſtrū quod
iudicat falſitatem, ꝙ eſt falſum vel carnale.Iſti etiam habēt du-
as imaginationes , ſcilicet , dexteram quæ ſignat aliqua eorum
bona,&ſiniſtram quæ ſignat ſua mala.Iſta ergo eſt veritas,quod
quando homo clauſum habet oculum dextrum,id eſt,verum iu-
dicium,&ſolum conſiderat tales dilectos cum ſiniſtro oculo car-
nalis affectionis,tunc diſparet imago ſiniſtra eorum , & apparet
ſolum dextra eorum quia,ſcilicet, tunc omnia in eis videbimus
eſſe dextera & bona,nulla vero ſiniſtra &mala,ſicut iam in mul-
tis apparet , qui quia oculum dextrum veri iudicij perdiderunt,
& ſolum oculum ſiniſtrum carnalis affectus retinuerunt , ideo
nulla ſiniſtra,ſcilicet, mala in talibus conſpiciunt, ſed omnia in
eis dextra & vtilia eſſe credunt &c Figurati in viris Iabes Galaad
1.Reg.11.cum quibus Naas qui coluber interpretatur, diabolus,
ſcilicet,princeps filiorum Amō,pactum volebat facere,ita quod
erueret oculos eorum dextros.Sic coluber diabolus videtur no-
biſcum tale pactum feciſſe,& dextros oculos veri iudicij eruiſſe,
& ſolos oculos ſiniſtros, id eſt , affectuoſum iudicium dimiſiſſe,
ita quod iam iſti tales à nobis dilecti poſſunt dicere illud Gal.4.
Teſtimonium perhibeo vobis,quia ſi fieri poteſt,oculos veſtros
eruiſſetis,& dediſſetis nobis. Vnde etiam de nobis iam videtur
loqui ſcriptura Zach. 11. Gladium ſuper brachium eius , & ſuper
oculum eius dextrum brachium eius ariditate ſiccabitur,&ocu-
lus eius dexter obtenebreſcens obſcurabitur.Brachium eſt ope-
ratio,oculus dexter eſt vera cognitio ,quæ, ſcilicet, quaſi corre-
latiue ſe habent , quia quando oculus dexter veri iudicij obſcu-
ratur , tunc & brachium dextrum , id eſt , fortitudo bonorum
operum exiccatur. Sed quid?pro certo chariſſimi ſi contrarium
faceremus,& tales digitos, ſcilicet, dilectos ſiue tales de quibus
nos dicimus,vere digitus eſt hic(Ex.8.)clauſo oculo ſiniſtro car-
nalis affectus,cum dextro oculo veri iudicij conſideremus,tunc
vere contrario modo iudicaremus,quia, ſcilicet, tunc ſola ima-
go ſiniſtra appareret, dextra autem diſpareret, in quantum o-
mnia in eis praua cognoſceremus , & pauca vtilia in eis videre-
mus.Ideo breuiter tales poſſunt dicere illud Gen.13. Si ad dexte-
ram ieris,ego ſiniſtram tenebo, ſi ad ſiniſtram &c. Ac ſi diceret
talis ſic affectuoſe viſus , ſi vadas ad dexteram me directe conſi-
derando , tunc ego ſiniſtram tenebo, in quantum omnia in me
videbis inutilia & ſiniſtra. Econtra vero ſi ad ſiniſtram ieris, id
eſt,carnali affectione videbis , tunc econtra ego ad dexteram
pergam , in quantum omnia in me apparebunt eſſe virtuoſa &
dextera & bona. Et ideo breuiter contra nos & alios carnales
affectuoſos loquitur ſcriptura Iob 10. dicens. Nunquid oculi
carnei tibi ſunt,aut ſicut homo videt,& tu videbis?q.d.quod ſic.
Ergo patet , quod tribus diebus nemo vidit fratrem ſuum , &
quomodo illa tria vitia , ſcilicet, carnalis affectio, mentalis di-
ſtractio,&ingratitudinis obliuio impediunt ne proximos videa-
mus. Quod bene figuratum eſt in illo pincerna Pharaonis,
qui poſt tres dies ad officium reſtitutus , ſuccedentibus pro-
ſperis oblitus eſt interpretis ſui,ſcilicet , Ioſeph , qui in carcere
etiam ſibi ſeruierat. Ad denotandum , quod illi qui poſt iſtos
tres dies,id eſt,poſt iſta tria vitia ad dignitates & officia promo-
uentur,ſuorum ſeruitorum,& bonarum perſonarum ſucceden-
tibus ſibi proſperis obliuiſcuntur. Non ſic chariſſimi,ſed videa-
mus viros proximos benemeritos & prouectos. Et vide inquit,
Vt quilibet dicat de tali Io. 9. Abij & laui & vidi. Idcirco dico,
quod videnda eſt mundana vanitas , quæ eſt exterior, & vidi in-
quit.¶ Quarto dico,quod videnda eſt mundana vanitas quæ eſt V
inferior,cum dicitur[De loco in quo ſtas] quia,ſcilicet,locus in
quo nunc ſumus & nunc viuimus,eſt mundus, qui reuera debet
videri,& quam plurimum reſpui, & horreri. Eſt enim mundus
ſicut

...us, qui occidit hominem si primo eum viderit, si ta-...ab homine præuisus fuerit, non nocebit. Vnde in vitis patrum legitur de fratre sancto, qui casu in deserto vidit basiliscum & statim territus clamauit (& non mirum si serpens hominem interficit videndo, quia sicut Solinus ponit, In scythia fuerunt mulieres cum duplici pupilla in oculo, quæ visu si quem viderant iratæ occidebant. Vnde Pli.li.6.c.2. Cicero auctor est quod cum Deus naturæ, ferarum more comedendi carnes humanas in aliquibus hominibus rabiem posuisset, in quorundam etiam oculis venena posuit, vt nullum malum esset quod homini deesset) O Deus inquit aut mihi moriendum est, aut isti, & statim basiliscus crepuit, fuerat enim præuisus, vt supra ponitur. Basiliscus animal venenosissimum significat mundum, cuius visus, id est, cuius fauor animam spiritualiter occidit, & aues, scilicet, contemplatiuos à volatu altæ contemplationis peruertit. Videre istius Basilisci significat mundi promotiones, quia tunc aliquem videre dicitur & respicere, quando solet eum honorare & promouere, iuxta illud Psal. Respice in me & miserere mei. Vide autem vt iam pluries dixi, discretionem seu limpidam cognitionem significat, quæ, scilicet, secundum considerationem significat veritatem atq; pensat. Igitur ista est veritas, quod Basiliscus, id est, præsens mundus viderit primo aliquem, id est, promouerit vel exaltauerit ipsum, pro certo per diuersa vitia enecabit, in quantum, scilicet, mediante tali visu superbiam, luxuriam & auaritiam in eo generabit. Iste enim potest dici mulier cum pupilla duplici. Mulier dicitur propter rerum suarum inconstantiam, duplex vero pupilla propter diuitiarum & honorum resplendentiam. Et ideo si istis duabus pupillis hominem viderit, id est, si alicui fauendo honores & diuitias dederit, re vera facile erit quod ipsum spiritualiter venenabit, quia talis est visus periculosus, & ijs qui sic visi sunt, venenosus, iuxta illud quod dicitur de muliere Prou. 23. Fouea profunda meretrix, & puteus angustus, aliena insidiatur in via quasi latro, & quos incautos viderit interficiet. Mundus enim dicitur meretrix, quia magis dantem prædiligere noscitur, solumque propter lucrum hominem sequitur. Dicitur fouea, quia in eius pericula facile caditur. Dicitur puteus angustus, quia exinde difficiliter exitur. Dicitur quasi latro insidiari, quia fallacijs, & insidijs est totus plenus. Dicitur quos viderit occidere, quia qui ab ipso visi & promoti fuerint, si non sunt cauti, diuersis insidijs moriuntur. Sed quid? De isto proculdubio Basilisco dico, ab homine discreto præuideatur, & ipsius vanitas cognoscatur, tunc nocere non poterit, dato quod gloria eius obtineatur. Mundus enim solum interficit qui eum non videt, nec vanitatem eius aut iniquitatem attendit, quia si eius vanitas & iniquitas præuidetur, homo indemnis & immunis meretur euadere. vnde Naum. Omnis qui viderit te, resiliet à te. Quia pro certo qui viderit mundum, ab amore eius resiliet & exibit. Et sic eum viderat Sapiens, qui dicebat Ecc. 1. Vidi cuncta q̃ sunt sub sole, & ecce vniuersa vanitas, & afflictio spiritus. Vide ergo de loco in quo nunc es, id est, de mundo Matthæi 28. Venite & videte locum, & Genes. 22. Vidit locum procul. Videri ergo debet mundana vanitas, quæ est respuenda.

X ¶ Quinto dico, quod videnda est egeni paupertas, quę est nutrienda, quia, scilicet, nos debemus videre misericorditer pauperes, & ipsos misericorditer confouere. Homo enim Medicus magis libenter videt membra læsa quam sana vel illæsa, & hoc secundum doctrinam Christi Mat. 9. non est opus valentibus Medicus, sed male habentibus. Sic vere pauperes tribulati, infirmi vel læsi sunt libentius à nobis videndi & benigniter recipiendi, quam illi qui nullo indigent, scilicet, diuites & opulenti, seu in prosperitatibus constituti. Exemplo Samaritani, de quo dicitur Luc. 10. quod sauciato appropians, videns eum misericordia motus est, & lauans vulnera eius, adhibuit oleum & vinum. Et hoc ostenditur cum dicitur, quod nos debemus videre ad aquilonem, quia, scilicet, pars aquilonis quæ est frigida, sterilis & munda, pauperes signat, qui, scilicet, sunt nudi propter frigiditatem, sicci propter famem, steriles & egeni propter paupertatem, quia sicut dicitur Hier. 1. Ab aquilone pandetur omne malum. & Eccl. 1. Ventus aquilo &c. Ad aquilonem ergo, id est, ad pauperes debemus respicere, & ipsis misericorditer subuenire. Exemplo beatæ virginis imaginis, quæ ad aquilonem solet esse iuxta imaginem crucifixi filij sui benedicti. Quia, scilicet, Christus dextram perpetuæ largitatis pauperibus porrigit, & beata virgo ipsos associat & custodit. Sic & nos debemus ad ipsos dexteram extendere bona largiendo Esa. 42. Dicam aquiloni, da. Et eos debemus associare, & in necessitatib. visitando, & ad partem aquilonarem stare, desolatorum pauperum iustitiam con-

Y fouendo Psal. Oculi eius in paupertatem respiciunt. ¶ Sed proh dolor videt hodie quod homines contra faciunt, quia pauperem non vident, nec respiciunt multa genera personarum, scilicet,

Tyranni rapaces,
Auari tenaces,
Iudices fallaces,
Amici nugaces.

¶ Dico quod pauperes miserando non vident tyranni rapaces, sicut sunt mali principes, officiales, balliui, & dominorum familiares, qui pauperibus non miserantur, nec ad eorum paupertatem attendere dignantur, sed magis contra eos quam contra diuites debachantur, Figurati in Saul & in socijs suis, de quibus dicitur 1. Re. 15. quod pepercerunt pinguiorib. Amalech, quicquid autem vile & reprobum fuit, demoliti sunt. Quia pro certo isti prædicti rex Saul & socij eius, id est, mundi principes & eorum balliui necnon & quicunq; vsurarij & tyranni, fouent diuites & pingues, & deprædantur reprobos & pauperes & viliores Psalm. Insidiatur vt rapiat pauperem, dum attrahit eum. Et bene dicit dum attrahit eum, quia, scilicet, balliui & vsurarij obsequio attrahunt, diuitibus blandiendo, occidunt officio pauperes exhæredando. Isti tamen non deberent auferre, sed conferre, quia sicut dicitur Prou. 11. Alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. Alij vero diuidunt propria, & ditiores sunt. Quia sicut dicitur Prou. 28. qui dat pauperi, non indigebit. Pauperes ergo non videntur à tyrannis rapacib.

¶ Item adhuc dico, quod non videntur ab auaris tenacib. quia Z
sicut patet, diuites auari non dignantur pauperes respicere, nec aliquid eis erogare. Similes situlæ plenæ, quæ vertit dorsum ad puteum, quia, scilicet, isti diuites pleni dorsum vertunt inhumaniter ad pauperes & egenos. Figurati in illo Leuita Luc. 10. vbi dicitur quod viso sauciato pertransijt, eiq; munus misericordiæ non impendit, contra illud Tob. 4. Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere, vt sic dicat cum propheta illud Esa. 66. Ad quem inquit respiciam nisi pauperem & contritum corde? Ergo non videntur homines pauperes ab auaris tenacibus.

¶ Etiam dico, quod non videntur ab iniquis iudicibus qui I
causas pauperum non dignantur respicere, sed magis solent ipsas dissimulare & protrahere, & contra eorum instantiam diuites sustinere. Ideo contra tales loquitur Innocentius de vilitate humanæ naturæ, vbi dicit sic. Vos non intenditis merita causarum sed personarum, non iura, sed munera, non quod ratio dictet, sed quod voluntas affectet, non quod cor sentiat, sed quod mens cupiat, non quod liceat, sed quod libeat. Sequitur. Pauperum causas cum mora protrahitis, diuitum tamen cum instantia promouetis, in illis rigorem ostenditis, in istis cum mansuetudine dispensatis, illos difficulter respicitis, istos cum fauore tractatis, illos negligenter auditis, istos subtiliter auscultatis. Patet ergo, quomodo videntur miseri malignis iudicibus. ¶ Denique dico, quod isti non videntur ab amicis nugacibus, quia. s. mundani amici, ita sunt ficti & falsi, ita inconstantes & vani, q; si quis amicus eorum ad paupertatem venerit, vel aliquod infortunium incurrit, nullus amplius ipsum respicere vel videre curabit. Et hoc probo

Exemplo naturali,
Ænigmate figurali,
Problemate fabulari,
Auctoritate scripturali.

¶ Probando ergo per naturam possum eos naturaliter comparare struthioni quæ est auis summè obliuiosa, in tantum quod postquam in desertis æthiopiæ in sabulo ouum suum ponit, statim obliuiscitur vbi ipsum posuerit & dimisit. Vnde etiam de hoc concordat scriptura Iob 39. vbi dicitur de struthione quod priuauit eam Deus sapientia, quando enim ponit in arena oua sua, obliuiscitur vbi posuit ea, sed pro certo istud ouum sic in arena oblitum, virtute solis fouetur, & in volucrem transformatur, quam videns mater assumptis plumis sibi similem, ipsum filium recognoscit, & ipsum recipiens & diligens, de eo optime recordatur. Sic vere faciunt hodie amici mũdani, qui postquam ouum suum, id est, aliquis consanguineus & amicus ad sabulum sterilitatis & paupertatis peruenit ipsum statim obliuiscuntur & contemnunt, ipsumq; amplius non respiciunt sed pro certo si contingit, quod virtute solis, id est, misericordia diuina talis sic despectus fiat de sabulo paupertatis auis plumosa, id est, diues efficiatur, & de ouo in pullum, id est, de paupere in diuitem conuertatur, & plumis, id est, diuitijs & beneficijs induatur, tunc ab ista matre, id est, ab isto fallaci amico vel parente colligitur, & tanquam pullus, id est, tanquam partus vel consanguineus recipitur, qui antea spernebatur.

¶ Et hoc vlterius probo per figurã, quia Dan. 4. dicitur, quod Nabuchodonosor rex Babylonis mutatus fuit in bestiam, & statim à principib. suis de solio regni sui fuit eiectus, tandem vero post septem tempora de bestia mutatus fuit in hominem, & in

folium

folium regni sui statim ab eisdem principibus est erectus & restitutus. Sic vere charissimi hodie si contingat quod aliquis amissa figura humana, id est, exteriori prosperitate & statu, in bestiam, id est, in pauperem conuertatur, pro certo principes, id est, priores amici sui ipsum contemnunt, eijciunt & detestantur, & eum videre dedignantur. Sed pro certo si contingat eum de bestia in hominem .i. de paupere in diuitem remutari, statim ipsum recipere, aduocare & ad honorem restituere comprobantur. ¶ Probat etiam hoc per poëticam fabulam vel ficturam. Calisto enim ex ira Iunonis fingitur in vrsam mutata, & quamuis mentem semper retineret humanam, humana tamen figura eidem penitus est adempta. Arcas autem filius suus semel ad venationem properans, matrem inuenit, quã propter mutationem naturæ nullatenus recognouit. Ipsa tamen eum videns, affectu ducta materno, ad eum venit, qui timens, eam sagittare voluit, sed ea clamante Iupiter impediuit. Sic vere charissimi, si mater, i. aliquis amicus vel benefactor vel consanguineus vrsa .i. pauper efficitur, amplius non cognoscitur, & dato ꝙ ipsa vrsa .i. ipse pauper filium .i. priorem amicum vel consanguineum bene cognoscat, & ad ipsum petendo auxilium respiciat, & ad eum veniat, ipse tamen fictus & malus filius & amicus ipsam non respicit, sed sagittet, & sagittis malorum verborum ipsam quandoq; percutit atq; grauat ¶ Et hoc vlterius per scripturam patet Gen. 22. vbi de Ioseph captiuato dicitur, quod fratres ipse cognoscens, non est agnitus ab eis. Quod etiam proh dolor de proprijs filijs naturalib. habetur, quia .s. pauperes parentes videre & respicere dedignantur, iuxta illud Prou. 14. Etiam proximo suo pauper odiosus erit. Et in isto articulo videntur reprehẽsibiles multi qui de paupere statu ad officia & alta fastigia veniunt, qui pro certo consanguineos pauperes vel amicos præ cæteris despiciunt & contemnunt, contra quos Innocen. vbi supra. Ambitiosus inquit statim vt ad honorem promotus est, in superbiam erigitur, in iactantia effrænatur, non curat prodesse, sed gloriatur præesse, præsumit se meliorem, quo se videt superiorem, priores detestatur amicos, notos ignorat, externos comites eligit, contemnit antiquos, vultũ auertit, ceruicem erigit, fastum prætendit, grandia loquitur, subtilia meditatur, subesse non patitur, præesse molitur. Et vt breuiter concludam, tales videntur figurati in Samuele, de quo dicitur 1. Reg. 15. quod postquam fuit Saul a domino reprobatus, non vidit Samuel vltra Saul. Non sic charissimi, non simus amici fallaces, nec simus iudices seu aduocati rapaces, nec auari tenaces ad egenos, sed misericorditer nos habeamus ad ipsos, & maxime ad priores & familiares proximos & amicos, quia sicut dicitur Prou. 14. Qui despicit proximum suum, peccat, & qui miseretur pauperi, beatus erit Ex. 15. Viderunt filij Israel ægyptios mortuos super littus maris. Vide inquit ad aquilonem .i. respice pauperem Hie. 1. Ollam succensam ego video, & facies eius ad aquilonẽ. Dico ergo, quod videri debet egeni paupertas, quæ est nutrienda, & hoc est quintũ quod est videndum.
3 ¶ Sexto dico, quod videri debet malorũ prauitas quæ est puniendа & fugienda, & hoc ostenditur cum dicitur. Ad meridiem. Pars .n. meridionalis vbi .s. est prouincia Gauloliæ, vbi secundum Geruasium oceanus sicut olla præ calore feruet, vbi est prouincia Thozoniæ, quæ perpetuis incendijs semper flammat & ardet, vbi est prouincia Æthiopiæ, quæ monstris & serpentib. abundat & scatet, & tamen his non obstantib. à sole plus contingit illuminari, & ampliori claritate pollere, peccatorem signat, qui serpentib. i. vitijs est plenus per carnis concupiscentiam, est corrosus per auaritiam, & per superbiam & discordiam est feruidus, tamen præ cæteris hominibus splendore humanæ gloriæ est lucidus atq; clarus Esa. 57. Impij quasi mare feruens, quod quiescere non valet. Tales enim videndi sunt .i. excutiendi, & examinãdi & ab inferiorib. declinandi & cõtemnendi, à superiorib. vero castigandi & puniendi, iuxta illud Pli. Videte canes, videte malos operarios Psal. Vidi impium superexaltatum &c. Vt de tali meridie dicatur illud Amos 8. Occidit Sol in meridie. Vt nunc etiam prælati in illis duodecim bobus figurentur, de quib. tres respiciebant ad meridiem 3. Reg. 7. Quod tamen est contra multos malos iudices, qui non vident nec examinant malos & publicos peccatores, imo clausis oculis transeunt, & eos facere permittũt quicquid volunt, ipsosq; nõ puniunt nec arguunt, sed potius sustinent, & defendunt, sicut patet ad literam de vsurarijs manifestis. Et si tu petis causam quare isti non vident tales, dico, quod duplex potest esse causa .s. munerũ excœcatio, & timoris remollitio. De excœcatione .n. patet, quod dona & munera quæ mali iudices respiciunt, oculos eis claudunt. Ophtalius .n. lapis preciosus est, qui si ab aliquo portetur, ita illudit oculus aliorum, ꝙ illum qui portat, non respiciunt nec percipiunt. Et ideo de isto dicitur in lapidario quod asseritur furtis tutissimus esse patronus. Sic vere charissimi quando aliquis malus timet à iudicib. videri, discuti & puniri, solet adhibere lapidem ophtalium preciosum .i. optabilia munera atq; dona. Et sic pro certo dum ista offert iudicibus atq; prælatis præsentat, oculos sui iudicij illudit & excœcat ita quod ipsum tunc nequeunt perpendere nec videre, quinimo ac si non viderent, solent ipsum impunitum dimittere & transire & sic mali inuisi & impuniti transeunt, & iudicum oculos cum suis munerib. sic illudunt Deut. 16. Munera excœcant oculos sapientum, & peruertunt verba iustorum. Item isti omittunt videre malos remollitione timoris, quod patet, quia, scilicet, mali fallaces & iniqui quandoq; nituntur in suum visorem & inquisitorem insurgere, & eum diffamare, lædere & grauare. Geruasius enim narrat esse quoddam stagnum in finibus scotiæ iuxta oceanum quod omni die fluit & refluit. Iuxta illud stagnum accidit mirabile, quod si faciem quis ad stagnum vertat, aqua quasi fortis pluuia dispergitur, & ipsum stagnum quasi indignatum supra sic videntem & respicientem insurgit, vt vix sine periculo euadat, si vero stagnum non respiceat aut videat, sed sibi potius dorsum vertat, tunc aquis eius non aspergitur, nec tumor eius nec tempestas aliqua sentitur. Sic vere in hoc sunt mali huic stagno similes, quia in suis malitijs nolunt videri, quinimo quãdo prælatus eos videre & examinare, & eorum malitiam explorare & cognoscere nititur, statim fluctibus infamiarum & iniuriarum & rixarum ac appellationum ab eis impetitur, qui tamen si faciem auerteret, & dissimulando transiret, in pace dimitteretur, nec ab ipsis malis subditis læderetur. Quapropter hodie multi superiores compelluntur sub dissimulatione transire, & malorum culpas non corrigere vel videre. Sicut enim dicitur Prou. 15. Non amat pestilens eum qui se corripit. Ideo de tali iudice qui sic per malos subditos dissimulare cogitur, dicitur Ecclesia. 19. Est qui declinat faciem suam, & fingit se non videre quod ignoratum est. Non sic charissimi, non simus dissimulantes malos, sed aspicientes & discutientes, & secundum iustitiam punientes. Et reuera sicut dictum est, videri debet malorum prauitas, quæ est punienda. Ad meridiem inquit. ¶ Septimo dico, quod videri debet fœlicitas cœli, quæ est appetenda, & hoc ostenditur 4
cum dicitur. Ad orientem. Pars enim orientalis quæ est luminosior, & in qua sol oritur paradisum designat, vbi lumen æternæ gloriæ continuetur, & vnde sol iustitiæ Christus mundo oritur atq; datur. Iste ergo locus debet videri, & in mente & desiderio semper haberi, & totis desiderijs semper affectari, quod vtique in tabernaculo fœderis figuratur quod in omnibus partibus erat clausum, & solum ad orientem & ad lucis ingressum aperiebatur. Ad denotandum, quod tabernaculum cordis debet esse clausum ad terrena, apertum vero ad orientem, id est, ad cœlestia & superna Gen 28. Dilataberis ad orientem. Et in Psa. Ascendisti super cœlum cœlorum ad orientem, quia orientalia, id est, bona æterna debent videri & contemplari, desiderari & affectari, bona vero terrestria respui, sperni, & abdicari. vnde Esaiæ 33. Oculi tui videbunt Hierusalem regionem opulentam, tabernaculum quod amplius transferri non potest. Peregrinus enim qui est captiuus in terra aliena, libenter recordatur patriam suam, & multum appetit reditum ad eandem. Vnde in persona captiuorum dicitur in Psal. Super flumina babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. Sic vere nos qui sumus peregrini & hospites super terram, & qui non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus (Hebr. 13.) Debemus patriam nostram de qua cecidimus, paradisum, scilicet, mentaliter videre, & ad eandem totis affectibus anhelare. vnde Psalm. Vt videas bona Hierusalem omnibus diebus vitæ tuæ. Quod tamen est hodie proh dolor contra multos, qui .s. orientem .i. paradisum nõ vident, nec quę & quanta sint illa bona considerant, quinimo in tantum sunt allecti bonis moralib. & caducis huius mundi quod nunquam mori vellent, & ꝙ semper bona terrena possiderent. Sicut .n. ponit Plin. in Aphrica est quædã arbor quę dicitur lethe, ꝙ interpretatur obliuio & hoc quia facit peregrinos obliuisci patriam, & hoc pro tanto dicitur, ꝙ fructus istius arboris est opulentissimus, & vere loco panis est eius fructus dulcissimus, & bibitur ab eis loco vini, quapropter cum incolæ & aduenæ inueniũt in ista arbore vnde sine labore possunt viuere, non quærunt amplius patriam suam ingredi nec videre, sicut ponit Pli. li. 30. c. 3. Naturalis mundi historiæ, in illis .n. partib. aphricæ est quidam fluuius dictus lethe, qui obliuionem inducit quapropter lethe .i. obliuio dictus fuit, quem .s. propter hoc garrulitas poëtica secundum infernalem fluuium esse dixit. Sic vere charissimi arbor mundanæ vitæ & mundanæ prosperitatis & status cum sua altitudine eminentiarum, cum suo succo deliciarum, & cum suis fructibus diuitiarum, nec non fluuius infernalis mundialium scientiarũ, ita hodie alliciunt mentes nostras, quod dato quod simus peregrini & aduenæ in hoc mundo, iuxta illud Hebr. 11. Peregrini & hospites sunt super terram, nihilominus tantum delectamur super terram & in istis terrenis ꝙ patriam nostram .s. paradisum obliuiscimur, & ꝙ ab eius visu & consideratione penitus impedimur. Figurati in Loth, qui interpretatur declinans, qui videns regionem circa Iordanem qui

irriga.

irrigabatur aquis ſicut paradiſus, elegit habitare ibidem, & receſſit ab oriente. Sic vere peccator qui facit malum & declinat à bono, regionem Iordanis, id eſt, mundum & irriguum proſperitatis eligit, & ab oriente, id eſt, à paradiſi & æternæ lucis amore fugit & recedit. Super quod videtur poſſe dici illud Iob 20. Non videbit riuulos torrentis mellis & butyri. Non ſic chariſſimi, ſed videamus ad orientem, id eſt, ad paradiſum Pſalm. Credo videre bona domini, in terra viuentium. Videri ergo debet cœli fœlicitas, quæ eſt appetenda. Ad orientem inquit Zac.6. Oriens nomen eius, & cum eo orietur lux eius. Si vis declarare, dic quomodo in oriente ſunt multa nobilia, ſcilicet, ſpecies, precioſi lapides, elephantes &c. Ac applica ad bona paradiſi, vel ad ipſos
5 beatos. ¶ Octauo dico, quod videri debet finis neceſſitas, quæ eſt præuidenda, & hoc oſtenditur cum dicitur. [Ad occidentem.] Pars enim occidentalis ad quam continue currit ſol, & quam continue reſpicit, & vbi ſolis claritas deficit & occidit, finem noſtrum ſignificat, ad quem vita noſtra continue labitur, in quo claritas vitæ noſtræ ceſſat & moritur, ad quem quilibet reſpicere & præmeditari tenetur Ioſ.1. Vſque ad ſolis occaſum erunt termini veſtri. Dum enim pauo videt pedes ſuos, faſtum rotæ & caudæ propter cuius pulchritudinem ſuperbierat, deponit & remouet. Sic vere ſi pedes noſtros & finem vitæ noſtræ & affectiones bene conſiderãdo cernimus, nunq̃ proculdubio ſuperbimus, ſed etiam faſtum & pompam deponimus & laxamus Dan.2. Tu rex cogitare cœpiſti in ſtratu tuo, quid futurum eſſet poſt hoc. Et ſic poſſet notari, quod circa finem conſideranda & videnda ſunt multa, ſcilicet, quia ibi Videre debemus

Mortis horrorem,
Iudicis terrorem,
Purgatorij ardorem,
Inferni dolorem,
Diaboli furorem.

6 ¶ De morte patet Apoc.6. vbi dicitur. Et ecce equus pallidus, id eſt, homo mortuus, & qui ſedet ſuper equum, nomẽ illius mors. ¶ De iudice patet Apoc 20. vbi dicitur. Vidi mortuos puſillos & magnos ante thronum, & libri aperti ſunt, & mortui iudicati ſunt de his quæ ſcripta in libris erant. ¶ De purgatorij ardore quod ſit videndum, patet Hier.1. vbi dicitur ollam ſuccenſam ego video. ¶ De inferni vero dolore videndo & conſiderando patet Apoc. 20. vbi ait. Vidi angulum deſcendentem de cœlo habentem clauem abyſſi, & catenam magnam in manu ſua, & comprehendit draconem, & miſit eum in abyſſum. ¶ Quod etiam diaboli malitia videnda ſit patet exemplo Chriſti, qui dicit Luc. 10. videbam ſatanam tanquam fulgur. Et Hier.1. vbi dicitur, virgam vigilantem video. De iſtis quinq; poſſet magnus fieri tractatus, ſed quodlibet habet ſuam materiam in inuentorio, ſcilicet, morali. vide ibi. Talia enim videnda ſunt vt homo ea timeat & territus à malo reſiliat, & recedat, exemplo leonis, qui dicitur timere quando videt ignem, & quando videt gallum, ſcilicet, album, & quando videt verberari catulum, & quando videt leocesanum animal leonibus venenoſum. Sic vere iuſtus timere debet quando videt iſta poſteriora, ſcilicet, quando videt ignem purgatorij, & gallum, id eſt, iudicem, ſtrepitum mortis, verberationem, & damnationem catuli, id eſt, impij, & venenum hoſtis noſtri diaboli. Vnde de iſto viſu poteſt dici illud quod de deſtructione Damaſci dicitur Zach 9. Ecce dominus percutiet in mari fortitudinem eius, & hæc igni deuorabitur. Videbit aſcalon &c. Et ſi vis inuehe contra diuites, qui non vident ad iſta poſteriora, ſimiles hyęnæ, quæ non poteſt flectere collum vt videat poſt ſe. Similes etiam quibuſdam qui breuem habent viſum, qui non vident aliquid niſi prope ſit &c. Contra quos Thren.1. Sordes eius in pedibus eius, nec recordata eſt finis ſui. Non ſic chariſſimi, ſed Videatur

Finis neceſſitas,
Cœli fœlicitas,
Malorum prauitas,
Pauperum egeſtas,
Mundana vanitas,
Fraterna charitas,
Humana vilitas,
Diuina maieſtas.

¶ Et ſic ad iſtas octo partes oculos mentis noſtræ vertimus, & circumſpicimus, in illis ſanctis animalib. quæ habebant oculos ante & retro (Apoc.4.) & in illis rotis quarum corpus in circuitu plenum erat oculis (Ezech.1.) figurati erimus, & ſic pro certo nos habebimus in aſpectu mentali ſplendorem, quod eſt primum
7 principale. Videre inquit. ¶ Secundo principaliter dico, quod nos debemus habere in affectu morali decorem moderantiæ, & hoc oſtenditur cum dicitur [Quomodo caute.] Ac ſi diceret quod in omnib. actib. noſtris adhiberi debet modus & cautela, quod vtiq; totum facit diſcretio, Vnde Petrus Rauen. in ſermo. quod diſcretio modum virtutibus adminiſtrat, & ſine diſcretione virtutis vitia reputantur, dicit, Sine iſta enim timor in deſperationem, amor in adulationem, ſpes in præſumptionem, lætitia in diſſolutionem, ira in furorem, dolor in amaritudinem commutantur. Notandum ergo ſi volumus de iſto vocabulo quomodo, quod multipliciter ſumitur in ſcriptura, tam per modum interrogationis, quam per modum ſimulationis. Vnde aduerte, quod quantum ad interrogationem ſumitur

Admiratiue,
Miſeratiue,
Deſolatiue,
Inquiſitiue,
Allegatiue,
Reprehenſiue,
Charitatiue,
Conſolatiue,
Superatiue,
Superlatiue,
Comparatiue,
Regulatiue,
Ordinatiue.

Sumatur iſtud vltimum quod eſt noſtrum quomodo, quod, ſcilicet, ordinem & regulam actuum noſtrorum deſignat. Quomodo inquit caute ambuletis 1. Theſ.4. Quemadmodum accepiſtis quomodo vos oporteat ambulare, ita ambuletis &c. De omnib. alijs ſi vis concordantias, vide ſupra in litera Q. tit. quomodo. Sed aduerte hic ꝙ non ſolum ponitur quomodo imo etiam Caute ambuletis, quia, ſcilicet, in noſtris actibus non ſolum neceſſarius eſt modus vt melius fiant bona, ſed neceſſaria etiam eſt cautela vt præcaueantur mala, vnde Sen. lib. de mora. dicit ſic. Cunctis inquit eſto benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus equus, ſæuior eſto iudicio quam ſermone, vita quam vultu, clementiæ cultor, clemens vltor, ſæuitiæ deteſtator, famæ bonæ, nec tuæ ſeminator, nec alienæ dettactor, ſuſpitionis minime credulus, ad iram tardus, ad miſericordiam pronus, in aduerſis firmus, & in proſperitate cautus, Quomodo inquit caute &c. 1. Machab.6. Ibant caute & ordinate. Et ſic patet ſecundum, ſcilicet, quod habere debemus in affectu morali decorem temperantiæ.

¶ Tertio principaliter dico, quod nos debemus habere in 8
profectu reali vigorẽ diligentiæ ꝙ oſtenditur cum dicitur [Ambuletis,] id eſt, de vno opere ad aliud procedatis, quia in via bonorum morum quodlibet bonum opus eſt vnus paſſus. Et ideo ſicut omnia animalia vt communiter procedunt anterius eundo, non poſterius redeundo, ſic omnis homo qui eſt per gratiam animatus, debet anterius per virtutes procedere, & nunquam poſterius ad vitia vel temporalia retroire. Exemplo Apoſtoli Phil. Quæ retro ſunt obliuiſcens, ad ea vero quæ ante ſunt extendens meipſum, deſtinatum proſequor ad brauium. Ambuletis inquit. Vt ſic poſſimus figurari in ſanctis animalibus, de quibus dicitur Ezec.1. quod ipſa erant quatuor, & quodlibet habebat quatuor facies, habebat quatuor pedes, habebat quatuor alas, & habebat ſub alis quatuor pennas, & vnumquodq; ante faciem ſuam gradiebatur, nec reuertebãtur dũ ambularent. Iſtam vide expoſitam in reductorio meo li.16. Ezec.1. Ambuletis ergo. Ad Col.1. Vt ambuletis digne per omnia Deo placentes, in omni opere bono fructificantes & creſcentes. Et ſic replicando dico, quod nos debemus habere diligentiæ victorem. Ambuletis. Moderantiæ decorem. Quomodo caute. Sapientiæ ſplendorem. Videte. Videte ergo quomodo caute ambuletis, vt, ſcilicet, exemplo Heliæ in fortitudine cibi iſtius ambuletis vſque ad montem Dei Oreb, & vt de virtute in virtutem taliter procedamus, quod Deũ Deorũ in Sion videamus. Iuxta illud Ioa.1. Vidimus gloriam eius gloriã quaſi vnigeniti à patre plenũ gratia & veritate. Quia ſicut dicit Auguſt. Ipſe erit finis deſideriorum noſtrorum, qui ſine fine videbitur, ſine faſtidio amabitur, ſine fatigatione laudabitur. Quod nobis concedat Chriſtus &c. Explicit ſermo.

Vidua.

Nota, quod vidua dicitur illa quæ virum habuit, ſed eſt viri ſolatio per mortis infortunium deſtituta. A
Et ideo breuiter in ſcriptura ſtatum deſolabilem & miſerabilem deſignat in bono pariter & in malo. Et ideo breuiter notare poſſumus quod inuenio

Viduitatem { Honorabilem, Miſerabilem, Deteſtabilem.

Prima eſt bonarum matronarum,
Secunda eſt pauperum perſonarum,
Tertia eſt malarum animarum.

¶ Di-

B ¶ Dico primo quod est viduitas matronarū honorabilium, & sic loquitur Apostolus 1.ad Tim.5. vbi dicit viduas honora, quæ veræ viduæ sunt. Vere enim viduæ honorandæ sunt, & in reuerentia habendæ. Harum enim status in turture designatur, quæ, sci. mortuo compare, nulli alii copulatur; scilicet, sola incedendo mortem comparis lamentatur; signans vbique bonam viduam & honestam quæ mortuo viro nullum alium quærit, sed sola sine coniuge in viduitate & castitate domino famulatur & seruit, & propter mortem coniugis semper gemit, in quantum pro ipso mortuo domino preces fundit, dicens illud 2.Reg.14. Heu mulier vidua ego sum, mortuus est enim vir meus. Vnde nota quod quæ volunt esse veræ Viduæ, debent

Pauperes nutrire,
Infirmis seruire,
Castitatem seruare,
Orationi vacare,
In pœnitentia laborare.

Dico quod debent pauperes nutrire per pietatem. Vnde Heliæ dicitur 3.Reg.17. Vade in Sareptam Sydoniorum, præcepi enim ibi mulieri viduæ vt pascat te. ¶ Itē debent infirmis seruire per sedulitatem. Vnde 1.Tim.5. Vidua eligatur in bonis operibus testimonium habens, si hospitio pauperes recepit, si sanctorum pedes lauit, si tribulationē patientib subministrauit. ¶ Item debēt castitatem seruare. Venerunt tibi hæc duo similiter, sterilitas & viduitas. Exemplo palmæ fœmellæ, quæ præcisa palma mascula sibi coniuncta intra triduum sterilescit. Denotans bonas viduas, quæ mortuo viro suo, fructui prolis non dant operam, sed continuum continentiam seruando sterilescunt. Quod est tamen contra multas, quæ quantumcunque sint viduæ vetulæ vel antiquæ, volunt tamē nubere & nō cōtinere, dicētes illud Esa.47. Nō sedebo vidua, & sterilitatem ignorabo, quinimo tantum esse extra statum viduitatis delectantur, quia videntur dicere illud Apoc.18. Sedeo vt regina, & vidua non sum. ¶ Itē debent orationi vacare, exemplo Annæ viduæ, de qua dicitur Luc. 2. quod hæc vidua erat, & non discedebat de templo ieiunii & orationibus seruiens die ac nocte. ¶ Item debēnt in pœnitentia laborare. Exemplo Iudith, de qua dicitur Iudith.8 Erat autem Iudith relicta vidua, & in superioribus domus suæ fecit sibi secretum cubiculum, scilicet in quo cum puellis suis clausa morabatur, & super lumbos habēs cilicium ieiunabat. Quod tamen est contra multas, quæ magis vacant deliciis quam ciliciis & ideo plus abundant in carnalitate quam in charitate de quibus 1. ad Ti.5. vidua quæ est in deliciis viuens, mortua est. Sequitur. Adolescentiores viduas deuita, cum enim luxuriatæ fuerint, volunt nubere, discunt enim vt ait circuire domos, scilicet, ociose, curiose & verbose, loquentes quæ non expediunt. Non sic pro certo quia bona & honesta viduitas
C est viduitas honorabilis. ¶ Secundo est viduitas miserabilis, & sic per statum viduitatis intelligitur omnis status tribulationis & paupertatis, vnde per viduam intelligitur omnis persona desolata & solatione destituta, cui est miserandum, & misericorditer succurrendum, quia sicut dicitur Iac.1 Religio munda & immaculata, hæc est, visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum. Notabo ergo quod tales viduæ sunt

Defendendæ,
Nutriendæ,
Consolandæ,
Visitandæ.

¶ Sunt dico defendendæ, ne molestentur Esai.1. Quærite, sci. iudicium, subuenite oppressio, iudicate pupillo, defendite viduā. Quod tamen est contra multos, qui viduas pauperes non defendunt, sed ipsas deprædantur & rapiunt ac offendunt. De malis enim iudicibus dicitur Esa.1. Pupillo non iudicant, & causa viduæ non ingreditur ad eos. De raptoribus dicitur Iob. 24. quod vim fecerunt pupillo deprædantes, & acceperunt pro pignore bouem viduæ, dicunt enim illud Sap.2. Non parcamus viduæ nec veterano. Item sunt nutriendæ ne moriantur. Diuites enim debent nutrire viduas, pauperes & egenos 1.ad Tim. 5. Si quis habet viduas, subministret eis. Item sunt consolandæ ne contristentur Iob. 29. Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ cōsolatus sum. Quod tamen est contra multos, qui magis nituntur molestare & contristare personas miserabiles quā potentes Eze. 22. Pupillum & viduam contristauerunt apud te, & Hier.22. viduam nolite contristare. Item sunt visitandæ ne desolentur, iuxta illud prædictum, Visitate pupillum & viduam &c. Ista est
D ergo viduitas miserabilis. ¶ Tertio dico quod est viduitas detestabilis, & ista est viduitas peccati. Anima enim quæ Christo in baptismo desponsatur per fidem, tunc spiritualiter viduatur, quando per peccatum Christi viri sui coniugio desolatur. Vnde de ista dicitur Thren.1. Facta est quasi vidua domina gentium, & princeps prouinciarum facta est sub tributo. Diabolus n. est ille de quo dicitur Eze.19 Factus est leo, & didicit prædam capere, & homines deuorare, didicit viduas facere, & ciuitates earum in desertum adducere. Quia pro certo diabolus per tentationes suas prædam meritorum subripit, & homines per peccatum deuorat & occidit, animas à Christo viduas facit, & ciuitates ecclesiarum desertas virtutibus reddit. Et si vis dic quod ista viduitas potest intelligi ecclesia, quæ, scilicet, vidua efficitur, quando bono pastore priuatur, & quando bono prælato viduatur, dicens illud prædictum 2. Reg. 14. Heu mulier vidua ego sum &c. Patet ergo quod est viduitas detestabilis & vitiosa, miserabilis & dolorosa, honorabilis, & virtuosa. Vide supra de pupillo.

Vigilare.

Nota, quod cum vigilare sit vnum de sex acci- A
dentibus hominem in esse conseruantibus, & proprie nihil aliud sit quam libera spirituum per organa sensus & motus diffusio, virtutis naturalis per corpus peragens passiones, possumus notare quod vigilia moraliter loquendo, nihil aliud est quam vigil & circumspecta diligentia. Accipitur enim vigilia in bono & in malo. Et ideo breuiter notabo quod inuenio vigiliam

Summi creatoris,
Nostri protectoris,
Iusti viatoris,
Beati fruitoris,
Vani peccatoris,
Hostis deceptoris.

¶ Dico igitur quod vigilat summus creator ad creaturarū gu- B
bernationem, quia, scilicet, iste videtur nunquam dormire, sed ad punitionē malorū, & promotionē bonorū cōtinue vigilare. Vn̄ Hier.31. Sicut vigilaui super eos vt euellerē, & demolirer & dissiparē, sic vigilabo super eos vt ædificem & plantē: & Hie.1. Vigilabo ego super verbo meo, vt impleā illud. ¶ Itē vigilat noster protector, Angelus, scilicet, ad mortaliū custoditionem. Angelus n. noster nunquam dormit, sed ad custodiendum nos continue intendit, & teste saluatore, semper faciem patris cernit. Et ideo in scriptura Angelus vigil dicitur, eo quod ad vigilandum super custodiam hominis ordinatur Dan. 4. Ecce vigil & sanctus descendit de cœlo, & Cant.3. Inuenerunt me vigiles qui custodiunt ciuitatem. ¶ Item vigilat iustus viator ad bonorum operum executionem, quia iusti tam subditi quam prælati debent vigilare in suis bonis operibus. Vnde 1. ad Thessal. 5 Non dormiamus sicut cæteri, sed vigilemus, & sobrii simul. ¶ Item vigilat beatus in paradiso, vbi, scilicet, per mortem perpetuo non dormiet, dicens illud Psalm. Deus Deus meus ad te de luce vigilo. ¶ Item vigilat impius, scilicet, in pœnis peccatorum per malitiæ circumspectionem Iob. 24. Vigilantes ad prædam, præparant panem liberis. Et Iob. 21. In diem perditionis seruabitur malus, & ad diem furoris ducetur, & ipse ad sepulchrum ducetur, & in congerie mortuorū vigilabit. ¶ Item vigilat hostis ad deceptiones, scilicet, diabolos per continuam machinationem, quia, scilicet, iste similis est draconi, qui raro vel nunquam dicitur dormire quia, scilicet, semper vigilat ad tentandum. Vnde de diabolo & peccatoribus dicitur Hier.5 Percussit eos leo de sylua, lupus ad vesperam vastauit eos, leopardus vigilans super ciuitates eorum. His præmissis, dicamus aliquid de vigilia bonorū,
quæ est virtuosa, & de vigilia malorum, quæ est vitiosa. ¶ Et pri- C
mo dico, quod est quædam vigilia, quæ est laudabilis & virtuosa, & ista est vigilia bonorum, quæ, scilicet, facit vigiles & attentos ad ea quæ pertinent ad salutem. Sicut enim dicit Arist. Omne animal habens sanguinem, ambulat, vigilat & dormit. Sic vere spiritualiter loquendo, omnis qui sanguine & humore diuinæ gratiæ vegetatur; debet ambulare bona opera frequentando, debet dormire de nocte in Deo quiescendo, debet vigilare discrete necessaria præuidendo, nociua cauendo, & proficua procurando, vt sic de tali vigilia dicatur illud Matth.13. Videte, vigilate & orate. Vigilia enim discretionem designat, quia ille qui vigilat, potest videre, & operari & sentire. Ille vero qui dormit, nec videt, nec operatur, nec scit quid sit circa ipsum. Sic vere ille qui est vigil, prouidus & discretus, potest operari vtilia, videre & cognoscere necessaria, illi vero qui per ignorantiam & negligentiam dormiunt, nec bona opera faciunt, nec quid debent facere sciunt. Et ideo dominus discipulos suos de dormire increpat, & ad vigilandum ipsos instruit & informat, dicens illud Mar.14. Non potuistis vna hora vigilare mecum? Et addit hortando. Sustinete hic, & vigilate mecum. Vbi aduerte quod homo solet vigilare propter quatuor, scil. propter

Commodum,
Periculum,
Præceptum,
Consortium.

Sic pro certo nos ad vigilandum debet mouere commodum copiosum quo in fine gaudemus, periculū tædiosum quod ad præsens videmus, mandatum vigorosum quod taliter impetremus, consortium generosum quod in istis habemus. Ad vigilandum ergo charissimi nos debet incitare fructus expectatus qui est

copiosus. Sustinete q. d. gaudebitis inde. Locus denotatus, qui est tædiosus. Hic, scilicet, in mundo, vbi est locus periculi. Actus imperatus qui est vigorosus, vigilate, quod imperatiue dicitur Nexus colligatus qui est amorosus. Mecum dicit ipse saluator.

D ¶ Dico ergo quod vigilandum est propter fructum copiosum quem consequi valemus, quod ostenditur cum dicitur. Sustinete q.d. non diu, imo breuissime durabit, sed post vigiliam semper venit festum, & post laborem venit quies. Sustinere enim patienter expectationem futuri commodi designat, iuxta illud Eccles. 1. Vsque ad tempus sustinebit patiens, & postea redditio iucunditatis. Quia si vigilia in præsenti sustinetur, commodum æternæ gloriæ ex hoc finaliter reportatur. Homo sanus postquam vigilauerit, dormit, alias si dormire nequit, sanus & incolumis esse nequit. Sic vere si sanitate gratiæ sumus sani, postquam in hoc mundo in bonis operibus vigilauerimus, finaliter in cœli requie dormiemus; si vero per peccatum ægrotamus, tunc de vigilia laborum mundi ad inferni vigilias pertransimus. Ideo de vigilantibus dicitur Luc. 12. Beati sunt serui illi quos cum venerit dominus inuenerit vigilantes &c. Ideo sancta ecclesia canit. Surgite vigilemus, venite adoremus, quia promisit dominus coronam vigilantibus. Et vere charissimi multa commoda possunt euenire ex sustinentia bonarum vigiliarum

Pastoribus,
Scholaribus,
Cursoribus,
Seruitoribus,
Laboribus,
Aegrotantibus.

Vigilant enim pastores gregem custodiendo. Quia prælatis qui sunt pastores gregis ecclesiæ, necessaria est vigilia & circumspectio super gregem, ne forte fiant negligentes, & dum dormierint, lupus inferni totum gregem destruat & deuoret. Vnde dicitur Lucæ 2. Quod pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Item vigilant scholares sapientiam contemplando & addiscendo. Sapientia enim sine vigiliis non acquiritur, & scientia sine laboribus non habetur. Vnde de quodam philosopho legitur quod cum quidam ab eo peteret quomodo in tantam scientiam peruenisset, respondit, quia plus consumpsi de oleo in crusibulo quam de vino in Scypho. Vnde quod ista scientia cum vigiliis acquiratur, innuitur Prouerb. 8. Vbi dicitur. Ego diligentes me diligo, & qui mane vigilauerint ad me, inuenient me. Et bene dicit mane, quia vt communiter melius est scholari vigilare de mane quam de sero: nunc enim propter cibos digestos & sensus somno quietatos, intellectus redduntur liberiores, spiritus puriores, & sensus acutiores. Vnde Esaias se dicebat de mane vigilare, dicens Esa. 26. De mane vigilabo ad te. Moraliter tamen loquendo, per mane intelligitur iuuentus, quæ est tempus aptum ad laborandum & vigilandum, & ad mores & scientias acquirendum. Quod est contra illos qui in sero vix volunt in sapientia vigilare, dicentes illud Eccl. 33. Ego nouissimus vigilaui. Item vigilant cursores iter continuando. Cursor enim si nimis dormiret, nunquam ad terminum præfixum bona hora perueniret. Nos igitur qui per viam vitæ præsentis currimus, in bonis operibus vigilemus, vt ad paradisum fœliciter attingamus 1. Re. 11. Ingressus est Saul in media castra in vigilia matutina. Item vigilant seruitores proprium dominum expectantes sollicite famulando. Deus enim qui dominus noster est, ad nos in morte veniens, quos in bono vigilantes inuenerit, præmiabit, quos vero dormientes in peccatis inueniet, condemnabit Matt. 24. Vigilate ergo, quia nescitis qua hora dominus vester venturus sit. Iste enim est dominus qui vult habere famulos vigilantes, & seruos attentos, dicens cuilibet seruitori suo illud 2. Timo. 4. Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac euangelistæ, ministerium tuum imple, sobrius esto. Item vigilant speculatores de hostibus præcauendo. Nos ergo qui sumus in militia huius vitæ, vbi hostes infiniti insidiantur, debemus vigilare, & ne pereamus ab hostibus præcauere, quia sicut dicitur Luc. 12. si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam. Item vigilant laborantes & sua bona opera frequentantes, & inde præmium æternum expectantes Eccl. 38. Cor suum dabit in consummationem operum, & vigilia sua ornabit imperfectionem. Item vigilant ægrotantes suis infirmitatibus obuiando, quia, scilicet, aliquæ sint infirmitates quæ per vigiliam sanantur, sicut est lethargia. Sic vigilia diligentiæ contra multas infirmitates valet, & maxime contra lethargiam inuidiæ, acediæ & luxuriæ, quæ dormire faciunt peccatorem. Vigilia enim & sollicitudo auferunt luxum carnis Eccl. 31. Vigilia honestatis tabefaciet carnes. Patet ergo quomodo vigilia est vtilis, & ideo debet in patientia sustineri. Sustinete inquit vt sic dicat quilibet illud Psalm. Sustinuit anima mea in verbo eius. Patet ergo quod vigilandum est propter fructum copiosum quem consequi valemus.

¶ Secundo dico quod vigilandum est propter locum periculosum in quo nos esse videmus. E
Hic, inquit. Sicut enim sensibiliter videamus, homo qui est in loco periculi, libenter vigilat sicut patet in illis qui sunt in exercitu & guerra, qui propter timorem ne hostes superueniant, solent libenter vigilare, & ad vigilandum alios aliquos ordinare. Vnde de gruib. legitur quod inter se de sero quando quiescunt, solent aliquam de suo grege ad vigilandum instruere, vt per ipsã possint hostium pericula præsentire. Cum igitur nos omnes simus in loco periculoso, scilicet, in exercitu huius mundi, vbi hostes multiplices nos impugnant (quia sicut dicitur Iob. 7. Militia est vita hominis super terram) necesse est vt attente ambulemus, & vt sic hostium aduentum præcaueamus, ad quod monet nos Apostolus Petrus 1. Pet. 5. Fratres sobrii estote, & vigilate &c. Iste enim locus periculosus est, cum dicitur Hic, quia in mundo locus est vbi oportet vigilare. Non enim habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus, vt dicit Apostolus ad Hebr. 13. Et ideo bene consulitur Mich. 1. Vbi dicitur Surgite & ite, quia non habetis hic requiem. Surgere & ire, vigiliam requirunt. Vigilandum est igitur propter locum periculosum in quo nos esse videmus.

¶ Tertio dico quod vigilandum est propter præceptum rigorosum quod taliter implemus, quia dicitur F
imperatiue. Vigilate. Homo enim qui ex officio & expresso mãdato vigilare intendit, solet vigilare, & a somno quanto plus potest nititur abstinere, patet in pastoribus armentorum, speculatoribus castrorum, seruitoribus magnorum dominorum. Sic dominus in verbo suo dat vigilandi speciale mandatum, dicens Vigilate. Necesse est ergo vt vigilemus, & quod diligenter in bonis operibus nos occupemus, quod potissime debent facere illi quibus ex officio incumbit, sicut pastores gregis ecclesiæ, sicut boni prælati & vigiles ciuitatis Hierusalem, sicut religiosi & contemplatiui, sicut etiam serui regis Christi, scilicet, boni actiui. Omnibus enim istis vigilia & sollicitudo præcipitur, & apud ipsos diligens circumspectio approbatur, & 1. Machab. 12. præcepit Ionathas suis vigilare, prælati enim debent vigilare super subditorum gubernatione Apocalyp. 3. Esto vigilans, & confirma cætera quæ moritura erant. Vnde illud prædictum Marc. 13. Videte vigilate & orate. Videte per discretionem. Vigilate per attentionem. Orate per deuotionem, Prælatus enim qui est vigil exercitus Christiani, & pastor gregis Christi, debet habere Quo ad se discretionem & sapientiam. Videte. Quo ad proximum diligentiam & attentionem. Vigilate. Quo ad Deum deuotionem & reuerentiam. Orate. Religiosi debent vigilare super cœlestium contemplatione. Vnde Matt. 25. Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam, & Marc. 13. Quod vni dico, omnibus dico, vigilate. Scholares etiam debent vigilare super suorum defectuum emendatione, & super criminum ratione. Et sic dicitur Matt. 22. Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Omnibus enim istis ex officio prælationis, vel Christianæ professionis, nec non ex speciali mandato diuinæ ordinationis incumbit vigilare, & a somno corporis & desidiæ abstinere. Exemplo piscium, qui rarissime dormire dicuntur, & quorum oculi nunquam claudi dicuntur, & si aliquo casu dormiunt, facillime excitantur. Vigilate ergo. Vnde 1. ad Cor. 16. Vigilate & state in fide, viriliter agite, & confortamini, & omnia vestra in charitate fiant. Vigilandum est ergo propter mandatum rigorosum quod taliter implemus, Vigilate, imperatiue.

¶ Quarto dico quod vigilandum est propter consortium G
gratiosum quod in istis habemus. Mecum inquit. Homo libentius solet vigilare quando videt gratum socium vel consortium. Homo enim solus solet libenter dormire, ille vero qui gratum habet consortium, non sic. Cum igitur vigilando in bonis operibus habemus socios Christum & Angelos qui nobiscum vigilant & laborant, dico quod ista vigilia non debet esse alicui grauis, sed libens, facilis atque leuis. Istud autem ostenditur cum dicitur Mecum. Pauper enim famulus libenter vigilat quando inuitat magnos dominos. Ille n. esset reprehensibilis, qui dormiret, & suũ dominũ vigilantem videret. Sic & nos si vigilante dño dormiemus. Ideo ipse cõquerens dicit Petro Mat. 26. Simon, dormis? non potuisti vna hora vigilare mecum? q. d. quod non bene factum est. Et vere qui Christum ardenter diligeret, libenter cum eo vigilaret. Amethistus enim est lapis qui scintillas igneas emittere videtur, qui secundum Diosco. hominẽ facit vigilem, bonum confert intellectum, valet contra ebrietatem, & malã aufert cogitationẽ. Et sic pro certo charissimi si Christũ lapidem preciosum socium habuerimus, ipsumque per amorem nobiscum portauerimus, ipse pro certo facit nos vigiles & diligentes & prudentes, intelligentes, sobrias, abstinentes, honesta cogitantes, & ebrietati & etiam luxuriæ resistentes. Bene ergo dicitur illud 1. Petr. 5. Sobrii estote &c. Et bene sobrii, quia sobrietas est mater honestarũ vigiliarum. Non dormiamus

ergo

ergo sicut cæteri, sed vigilemus, & sobrii simus 1. ad Timot. 5.& merito, quia dominus ipsis vigilare nolentibus comminatur, dicens Apoc.3. Si autem non euigilaueris, veniam ad te tanquam fur, & nescies qua hora veniam ad te. Mecum inquit Matt. 26. Vigilate mecum. Et bene mecum, quia pro certo sine istius inuocatione & auxilio nihil valent vigiliæ nostræ, quia sicut dicitur in Ps. Nisi dominus custodierit ciuitatem, frustra &c. Patet igitur quod vigilandum est propter

Consortium quod habemus,
Mandatum quod implemus,
Periculum quod timemus,
Commodum quod videmus.

Sustinete ergo hic, & viligate mecum. Et sic patet quod est vigilia
H bona & virtuosa, & istud est primum principile. ¶ Sed adhuc dico quod est mala vigilia & vitiosa, & ista est vigilia malorum, qui valde sunt vigiles solliciti & vigilantes diligenter ad sua mala opera facienda, sicut patet in luxuriosis, furibus, homicidis & auaris, qui pro implendis nequitiis suis quantum vigilent Deus nouit. Similes lupo, qui secundum Homerum dicitur animal esse vigil, & similes etiam senibus, qui propter frigiditatem cerebri & siccitatem solent esse vigiles & insomnes, quia pro certo impii lupini & crudeles indeuoti, & in malitia veteres atque senes solent esse ad optandum malum vigiles, & in suis iniquitatibus diligentes Sap.14. Obscura sacrificia facientes, aut insaniæ plenas vigilias habentes, neque vitam neque mundas nuptias iam custodiunt. Ista ergo de bona & mala vigilia sufficiant.

A **Viginti.** Nota quod numerus vicenarus significat in bono & in malo. Est enim numerus constans ex denario bis ducto. Et ideo in bono signat illos qui cum binario duplicis charitatis seruant denarium mandatorum. Et sic viri perfecti viginti esse dicuntur, in quantum in denario mandatorum cum binario duplicis charitatis Dei, scilicet, & proximi viuere dignoscuntur. Figurati Exo.26. in tabulis tabernaculi, vbi ex vtroque latere viginti tabulæ cedrinæ auro opertæ ponebantur, quia, scilicet, de illis tabulis cedrinis, id est, viris perfectis tabernaculum ecclesiæ construitur, qui viginti propter causam iam dictam esse dicuntur. Isti sunt viginti illi propter quos dicit do-
B minus se parciturum sodomæ Gen.18. ¶ In malo etiam potest significare, & sic significat malos, qui viginti dicuntur, pro eo quod ex quinario reducto constituūtur, in quantum quinq; sensuum inordinatis actibus, & affectionum inordinatis passionibus gubernantur. Et ideo isti sunt de quibus facit encenium suum diabolus. vnde Gen.32. dicitur quod Iacob parauit munera fratri suo Esau, viginti hircos, arietes viginti, tauros viginti, asinas viginti. Ad denotandum quod per vicenarium numerum signantur,

Hirci, id est, illi qui fœtent per luxuriam,
Arietes, id est, qui percutiunt per sæuitiam,
Tauri, id est, illi qui vadunt elate per superbiam,
Asini, id est, illi qui stolidi sunt per stultitiam.

Et sic de vnoquoque crimine per vicenarium designato potest dici illud Iud. 4. quod per viginti annos oppresserat filios Israel &c. Expone. Et sic sufficit.

A **Villa.** Cum villa nihil aliud sit quam domorum congregatio ad habitationem hominum constituta, possum notare quod sicut inueniuntur diuersa genera hominum, ita diuersa genera inueniuntur villarum. Et sic dico ꝙ inuenitur villa

Perfectorum,
Peccatorum,
Beatorum,
Damnatorum.

¶ Villa perfectorum est religio vel conscientia. Vnde Ios. 15. dicitur quod datæ sunt tribui filiorum Iuda villæ ad habitandū. Iuda autem qui interpretatur confitentes, virum perfectum solet significare, & Nee.12. dicitur quod cantores ædificauerunt villas in circuitu Hierusalem. ¶ Item villa peccatorum est carnalis parentela & mundi patria & de hac dicitur Luc. 15. quod filius prodigus missus est ad villam vt pasceret porcos. Mundus enim est villa, pro qua auarus videnda à cœna se excusat, dicens illud Luc.14.c. Villam emi, & necesse mihi est videre eam. Quia mundani in tantum delectantur mundi villam videre, ꝙ nō dignantur paradisi conuiuium intrare. ¶ Item villa beatorum est cœli gloria, de qua Mar.16. dicitur quod Christus in alia effigie ostēsus est duobus discipulis euntibus in villam Emaus. Sed non ita beatis ostendetur, quando non per speculum in ænigmate, sed facie ad faciem contemplabitur æternaliter. ¶ Item villa damnatorum est infernus & æterna miseria, de qua 1. Reg. 5. dicitur quod villæ & agri ebullierunt &c. Vide de ciuitate, de domo, quia illic parum iam dictum est.

A **Vincere. Victoria.** Nota quod victoria nihil aliud est quam prædominatio quam habet aliquis vel potest habere contra alium præualendo, & ei dominando. Est autem vincere idem quod dominari, præualere, vel superare, excellere, vel violenter aliquem edomare. Victoria enim non est sine aduersario repugnante. Nam sic dicit Sen. in prouerbiis, Victoria sine aduersario breuis est laus. Igitur notandum quod in bono & in malo potest multiplex victoria reperiri. Et sic dico quod

Laus est victoria { Dei, / Iusti, / Diaboli.

Vincit enim { Deus mirabiliter, / Iustus commendabiliter, / Diabolus detestabiliter.

¶ Dicamus ergo primo quod est victoria Dei quæ est mirabi- B
lis. Deus enim vincit omnia & superat in bonitate, in potestate, in sapientia & eminentia. Iste n. est sicut aquila quæ vincit alias aues quantum ad visus limpitudinem. Sicut leo, qui vincit alia animalia quantum ad virtutis magnitudinem. Sicut topazion, qui vincit alios lapides quantum ad claritatis pulchritudinem. Sicut rhinoceros, qui vincit alias feras quantum ad roboris fortitudinem. Quia iste vincit sicut aquila in visus & sapientiæ limpitudine Iob.36. Magnus enim Deus est, vincens scientiam nostram. Est enim sicut leo in virtutis & potentiæ magnitudine. Apocalyps. 5. Vicit Leo de tribu Iuda, Sicut topazion in claritatis & apparentiæ pulchritudine, nec non in dignitatis & eminentiæ celsitudine Abac.3. Super excelsa mea deducet me victor. Sicut rhinoceros in potestatis & prædominii fortitudine Iudit. 5. Deus eorum pugnat pro eis & vincit. Et breuiter de ipso dicitur 3. Esd.3. Super omnia vincit veritas. Deus enim quandoque & veritas permittunt se vinci, vt finaliter fortius vincant, more boni militis, qui quandoque permittit se fortiter verberari, & quasi non defendens, superari, & tandem fatigatis aduersariis in pugnatione ipse victus vires suas ostendit, & præualet in suæ virtutis ostensione. Deus enim & veritas videntur in principio suis oppugnatoribus cedere, & eisdem victoriæ palmam dare, finaliter tamen cum satis malas pugnationes & percussiones sustinuerunt, virtutem suam solent ostendere, & contra omnes fortiter præualere. Hoc potissime de veritate videmus, quod multoties supprimitur, & in fine vincere reperitur, quando enim non speratur, victrix omnibus declaratur. Similis est enim ficui ægyptiacę, cuius lignum in aqua positum statim mergitur, & tamen cum diu se occultauerit, & humectatum fuerit, ex insperato suscitatur, & contra naturam omnium lignorum madefactorum superius eleuatur. Sic pro certo veritas aliquando se permittit supprimi & submergi, & quasi victa abscondit se & celat, subito tamen & insperato postquam diu latuerit, solet vincere, & in conspectu omnium apparere. Nihil enim opertum quod reueletur &c. Mat. 10. Exemplo naturæ sanæ, quæ subito infirmitatem non vincit, sed paulatim solet contra eam pugnare, & in fine contra eam præualere 3. Esd.4. Magna est veritas, & præualet. Idem etiam de fide Christiana apparuit, quæ primo in martyribus submersa, id est in abscondito fuit sed vbi & vnde deficere videbatur, in hoc magis vincere & crescere noscebatur 1.Io. 5. Nam hæc est victoria quæ vincit mundum fides vestra. Et ideo de Deo & sua fide & veritate certum est quod nunquam finaliter possunt superari, iuxta illud Iudith. 16. Adonay domine rex, quem superare nemo potest. Et quod ipsa soleant omnia vincere, & finaliter omnia superare, patet Esa. 9. Virgam humeri eius & sceptrum exactoris eius superasti sicut in die Madian. Ista est enim victoria Christi, præcipue facta in prælio passionis, vbi spinis coronatus sicut rex diabolum superauit figuratus Apocal.6. Ecce equus albus, & qui sedebat super eum, habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit vincens vt vinceret. Christus enim in equo purissimi corporis sedens, & arcum crucis in manibus tenens, coronamque spineam in capite portans, exiuit in mundum, vt diabolum vincens vinceret. Ista est ergo victoria Dei, quæ est mirabilis. ¶ Secundo dico C
quod est victoria iusti quæ est laudabilis. Iustus enim contra multa habet pugnare, scil.

Contra { Diabolum, / Se, / Peccatum.

Et ideo quando vincit, victoria est multum laudabilis. Victoria enim tunc laudabilis dicitur quando de forti aduersario, vel quādo de multis triumphatur. Cum igitur isti aduersarii sint plurimi, sint pessimi, sint fortissimi, debet dico quod victoria laudabilis dicitur, cum per virtutes & merita triumphatur. Iustus enim debet esse sicut mustela, quæ quamuis parua sit bestiola, armata tamen ruta, audacter solet basiliscum inuadere & vincere, ac de ipso triumphare. Sic vere quamuis homo paruam virtutem in se habet, tamen ruta armatus, i. pœnitentia, poterit de basilisco, i. de diabolo, nec non de fortissimo inimico carne & mundo triūphare, & eos non per naturam, sed per gratiam vincere & domare. Berillus & allectorius lapides sunt qui portatorem victorem & immunem ab hostibus faciunt & reddunt, quia pro

pro certo possibile est quòd homo qui ex conditione humana debilis est naturaliter, fortis fiat per virtutes accidentaliter. Si n. betillum & allectorium, id est, virtutem fortitudinis & patientiæ habuerimus, inuicti esse poterimus, & hostes animæ superabimus & vincemus, ita quod de nobis poterit dici illud Hebr. 11. Sancti per fidem vicerunt regna, adepti sunt promissiones &c fides enim cum suis sororibus, scilicet, patientia & fortitudine faciliter vincit salutis inimicos, vbi aduerte quod ad victoriam habendam tria sunt necessaria, scilicet, Causa efficiens. Per fidem. Modus perficiens. Sancti operati sunt iustitiam. Finis alliciens. Adepti sunt promissiones. Prosequere si vis. Homo enim quatuor inimicos debet vincere, scilicet, quendam fortissimum, s. diabolum. Durissimum, scilicet, mundum. Falsissimum, scil. carnē. Familiarissimum, scilicet, propriam voluntatem. Diabolus enim cum superbia vincitur per humilitatem 1. Ioan. 2. Iuuenes fortes estis, & vicistis malignum. Mundus cum auaritia vincitur per contemptum, & spiritualem paupertatem, quia sicut dicitur 2. Ioan. 5. Omne quod natum est ex Deo, vincit mundum. Caro cum luxuria vincitur per continentiæ puritatem. Vnde Apocal. 6. dicitur quod ille qui sedebat in equo albo, id est, in corpore casto & mundo, habebat arcum, scilicet, ad sagittandum & stimulandum carnem, & data est ei corona, & exiuit vincens vt vinceret. Animus vero & propria voluntas vincitur per prudentiæ maturitatem & obedientiæ stabilem & promptam firmitatem, de qua Sene. in prouerbiis dicit quod bis vincit qui se vincit. Item in epistolis. Imperare sibi, magnum imperium. Et est vere charissimi magnum imperium vincere semetipsum. Homo enim quilibet est inimicus sibi, quoniam ipse habet magnam victoriam facere, & tamen facilius est omnia vincere quam seipsum. Vnde Sen. de Alexandro in quadam epistola dicit quod tot populorum & regnorum victor, iræ tristitiæque succubuit. Item de Hannibale fortissimo pugnatore dicitur quod armis vicit, sed victus est vitiis. Vnde alibi dicit Sen. quod multi sunt qui gentes & populos habuerunt in potestate, paucissimi autem qui se, & ideo dicitur Prou. 16. quod melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. Oportet ergo charissimi nosmetipsos vincere, & vitiis propriis non succumbere, sed de ipsis viriliter triumphare, vt sic nos victores quis valeat appellare, & de quolibet nostrorum dicatur illud Apoc. lyp. 5. Ecce vicit leo de tribu Iuda Dauid. In quibus ostenduntur quinque quæ ad habendam victoriam suffragantur, scil.

Dulcor amicorum,
Valor meritorum,
Splendor exemplorum,
Timor tormentorum,
Amor præmiorum.

¶ Primum probat mentalis promptitudo. Ecce. Secundum virium fortitudo. Leo. Tertium attenta sanctitudo. De tribu Iuda. Quartum inferni mœstitudo. Radix. Quintum superna pulchritudo. Dauid, id est, vultu desiderabilis.

D ¶ Dico quod ad victoriam suffragatur promptitudo bonorum operum, & animorum, quod ostenditur cum dicitur Ecce; homo enim qui promptus est obedientiæ, & maioribus parere, melius solet vincere, quam ille qui est solitus repugnare. Homo enim qui per fortitudinem non potest leonem vincere, solet se prosternendo & humiliando itam ipsius superare. Sic vere iras tyrannorum melius vincimus, si ipsis nō resistimus, sed paremus, dicentes Ecce, quod est aduerbiū prōptitudinē signans voluntatis, iuxta illud Esa. 6. Ecce ego, mitte me. De forti etiam vento videmus quod fortes arbores solet eradicare & vincere, flexibiles vero & debiles & impetui eius cedentes non resistentes, solet illæsas dimittere. Sic vere fortis tentatio & ipse diabolus vincit & superat, ipsos feroces, hoc est dictū, illos qui se fortes reputant, qui de suis præsumunt viribus & superant. A debilibus autem vincitur, id est, ab humilibus cedentibus, tentationib. & fortes flatus fugientib. & de suis virib. non præsumentib. superatur. Quia breuiter melius ipsi viri humiles vincunt hostes animæ qui fragilitatem suam propriam attendunt, & cedunt, quam multi fortes, qui de suis viribus confidentes, resistere volunt & credunt. In signum cuius dicitur Baruch, Iudi. 4. Victoria non reputabitur tibi, quia in manu fœminæ dabitur Sisara. Iuxta illud 1. Regum 2. Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore. Fatuum est enim de propriis viribus confidere, quia victoria non ab homine, sed a Deo solet contingere, sicut enim dicitur 1. Mac. 3. Non in multitudine exercitus est victoria belli sed de cœlo est auxilium. Quia pro certo illi qui de se & mundi adiutorio confidunt, non vincunt sed vincuntur, non superant, sed superantur 2. Paral. 25. Si in multitudine confidis, superari te faciet dominus ab hostibus tuis. Dicat ergo Ecce, id est, supponat se Deo & non sibi. Quia pro certo multum valet ad victoriam habendam mentalis promptitudo bonorum animorum. Ecce Iob. 36. Ecce magnus Deus & vincens.

E ¶ Iterum dico, quod ad victoriam operatur stabilis fortitudo, cum dicitur Leo, qui, scilicet, est ita fortis quod omnia animalia superat atque vincit. Sicut enim videmus quod fortitudo virium est causa victoriæ, & inde est quod alia anim dia fortia de cursu communi vincunt debilia, sic vere ad vincendum tentationes & vitia necessaria est virtutis plenitudo, & constantiæ fortitudo. Leo habet multas conditiones nobiles per quas virtutes morales intelliguntur, quæ ad triumphandum de vitiis suffragantur. Vnde notandum quod leo est &c. Vide supra titulo de leone & applica quicquid volueris. Ideo de leone, id est, de viro iusto potest dici illud Prouerb. 28. Iustus quasi leo confidens absque vllo timore erit. Et potissime leo habet duas conditiones propter quas melius vincit, quia verecundatur fugere, & dedignatur timere. In signum cuius quando vadit per nemus, incedit furtiue & curue, quasi verecundans abscondi, quando autem in plano est & in publico, non sic. In signum etiam huius quando pugnat, non solet spicula venatorum intueri, ne ipsum contingat metuere vel terreri. Sic vere charissimi duo sunt quæ iuuant hominem ad vincendum, scilicet, verecundia virtuosa, & audacia generosa, quando enim verecundatur & dedignatur timere, tunc solet fortius pugnare, & victoriam obtinere facilius. Verecundari enim debet homo si vincatur, exemplo elephantis qui in tantum verecundatur cum vincitur, & vocem victoris timet, & solo barritu ipsius terretur & verecundatur. Sic pro certo iustus si vinci & superari se videat, debet fortiter verecundari, iuxta illud Hierem. 48. Confusus est Moab, quoniam victus est. Et ideo ad pugnandum & vincendum debet fortiter animari. Leo inquit, id est, audax, strenuus & vigorosus. Iuxta illud Ezech. 19. Leo factus est, & didicit capere prædam. Et vt sibi dicatur illud 2. Paral. 9. Vicisti famam virtutibus. Et ideo sancti inuicti dici poterunt, pro eo quod diabolum, tyrannos & vitia cum fortitudine vicerunt. Vnde Augustinus de vera religione. Nunquam ab homine vinci potest qui sua vitia vicerit. Non enim vincitur is, cui, quod amat, ab aduersario non eripitur. Qui ergo amat id solum quod ab aduersario auferri non potest, ille inuictus est. Valet igitur ad victoriam stabilis fortitudo operum perfectorū.

F ¶ Deinde dico, quod valet ad victoriam habendam attenta sanctitudo nostrorum prædecessorum, seu bonorum exemplorū. De tribu inquit Iuda. Homo enim de nobili prosapia seu genere timet de genere, & ideo fortius ne vincatur solet pugnare. Et inde est quod probitas parentum ad memoriam reducitur, vt eorū exemplo filii & nepotes vincant & fortiter operentur. Sic vere charissimi per scripturam sacram probitates & merita sanctorum parentum nostrorum, scilicet, Christi & martyrum, & nostrorum fundatorum & institutorum ad memoriam reducuntur vt eorum exemplo ad pugnandum & vincendum quilibet animetur. Dicitur enim eis illud Esa. 51. Attendite ad Abraham patrem vestrum, & Saram, quæ peperit vos. Attendite ad petram, de qua excisi estis, q. d. Attendite quod vos estis de tribu Iuda, & quod sicut dicitur Apocal. 7. De tribu Iuda duodecim millia signati. Attendite quis locus cuiin officio pastorali succeditis, quia quales fuerunt illi quorum in terris locum tenetis, & in quorum religionibus & ecclesiis habitatis, horum exemplo fortiter agatis, & vt victores sitis prouide cog tate. Sicut enim lapis qui dicitur phanteron, si de mane respicitur, facit hominem inuictum in illa die, sic vere si Christum & sanctos qui nos præcesserunt, attente respiciamus, & per deuotionem & orationem oculos mentis in eos figamus, nos procul dubio exemplo & auxilio eorum hostes spirituales vincemus, & de diabolo & vitio triumphabimus. Vnde Sen. in epistolis ad exempla perfectorum virorum qui tribulationes & tentationes vicerunt volens nos inducere, sic ait. De his qui terribiles videntur, nihil est inuictum, singula priores vicere: iam multi vincunt, ignem Mutius, crucem Regulus, venenum Socrates, exiliū Rutilus, mortem ferro adductam Cato; & nos inquit etiam omnia aduersa, supple, istorum exemplo vincamus. Victores ergo charissimi nos faciunt exempla quæ respicimus orationes quas ad Deum fundimus. Quia sicut bonus dominus respiciens vasallum ad Deum recurrentem, ipsum iuuat ne vincatur, sic dominus hominem tentationem timentem, & ad dominum fugientem, & se protectioni ipsius committentem iuuat, ne à diabolo superetur. Cuius exemplum habemus Exod. 17. Vbi dicitur quod Moyse leuante manus, vincebat Israel, si vero manus dependerent, vincebatur. Ad Deum ergo & ad sanctos per deuotionem & orationem aspiciamus, & eorum exempla videamus, quia sicut dictum est, ad victoriam habendam multum facit attenta sanctorum promptitudo, vel sanctitudo nostrorum prædecessorum. De tribu Iuda. ¶ Denique dico quod ad hoc multum facit retenta mœstitudo inferni tormentorum, cum dicitur Radix. Radix enim quæ sub terra iacet, significat illos qui per considerationem sub terra, id est, inferius in inferno morantur, & qui ibi dolores & supplicia cōtemplantur, & exinde ad pugnandum & triumphandum per bona opera animantur. Sic

G

ut enim videmus quod pugil qui pro alio pugnat in stadiō, non solum perdit lucrum quod sperabat imo etiam suspenditur aut punitur, quapropter si sit sapiens, pro pœna euitanda quantum potest pro victoria habenda decertat, sic & nos qui contra hostes animæ in stadio mundi pugnamus, pœnam inferni, si victi fuerimus, incurremus. Attendamus ergo vt iuxta verbum Senecæ, ex desperatione etiam animum sumamus, & præ tormentorum timore faciamus taliter quod vincamus. Radix inquit, vt, sc. more radicis ad infernum mentaliter penetremus. Iuxta illud Esa. 37. Quod reliquum est, mittet radicem deorsum, & fructum faciet sursum. Et breuiter timor pœnæ & miseriæ est causa victoriæ. Vnde etiam de quodā imperatore legimus, ꝙ fugiētes ad bellum ire compulit, & victores qui victi fuerant esse fecit. Ad quod facit fabula poetica quæ dicit quod Styx palus infernalis, quæ interpretatur tristitia, filiam habuit nomine victoriam, quæ diis pugnantibus contra gigantes dicitur restitisse, ideo ipsa Styx legitur ab ipsis diis certum priuilegium accepisse. Ex qua quidem fabula poetæ nihil aliud intellexerunt, nisi quod Styx infernalis, id est, timor pœnæ inferni victoriam haberet à mortis sententia. Quod bene innuit qui dicit Apocalyp. 2. Qui vicerit non lædetur à morte secunda, q.d. præ timore illius mortis vincendum est. Igitur valet ad victoriam obtinendam retentam mœstitudo inferni tormentorum. H ¶ Insuper dico quod valet ad victoriam præuisa beatitudo gloriæ beatorum, cum dicitur Dauid, qui interpretatur vultu desiderabilis. Quicquid n. est ibi, summe est desiderabile & delectabile, scilicet, Deus, & beata virgo, & gaudia quæ sunt ibi. Istud n. summe solet consolare victorem, & ipsum iuuat ad vincendum, quia secundum Greg. in Hom. Consideratio præmii minuit vim flagelli. Vnde petitum fuit a quodā Philosopho quid erat quod non permittebat hominem fieri lassum, qui respondit, lucrum; quia certe quando de cœlesti præmio ꝙ promeretur attenditur, infatigabilius pugnatur, & per consequens victoria facilius reportatur. Ista autem bona futura quæ per victoriam habent victores, denotantur cum dicitur Dauid, i. vultu desiderabilis. Quia quicquid est desiderabile, per eam obtinetur. De quo Esa. 9. Exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia. Sequitur. Super solium Dauid & super regnum eius sedebit. Et aduerte quod istud præmium quod victoribus dabitur consistit

In deliciis cordialibus (Exultant,)
In deliciis spiritualibus. (Capta præda,)
In consortiis fraternalibus. (Diuidunt,)
In diuitiis æternalibus. (Spolia.)

¶ Isti enim cordialiter iocunditatem habent, & sunt similes equis qui gaudent cum vicerint. Vnde Iudit. 16. Per tres menses gaudium huius victoriæ celebratum est. Tres n. menses sunt visio, fruitio, & dilectio. Item habent spiritualem voluptatem. Capta inquit præda. Canes n. qui vicerunt & acceperunt prædam, de ea delectabiliter delectantur Num. 21. Victor existens duxit ex eo prædam. Vnde Apoc. 2. Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei. Et ibidem. Vincenti dabo manna absconditum. Item habent fraternalem charitatem. Diuidunt, sicut enim dicitur Act. 2. Diuidebatur vnicuique sicut opus erat. Item habent æternalem fœlicitatem. Spolia, sicut dicitur Apo. 21. Qui vicerit, possidebit hæc, & ego ero illi Deus, & ipse erit mihi filius. Sic ergo patet charissimi quod ad victoriam de spiritualib. hostibus obtinendam quinq; suffragantur & iuuant, sc.

Amor præmiorum,
Timor tormentorum,
Splendor exemplorum,
Fortitudo meritorum,
Ardor animorum.

Per ista n. quinque iustus vitia superat, & dæmones viriliter deuincit & expugnat, ita quod cum gaudio potest dici illud Hie. 50. Confusus est Bel, victus est meradach. Nosque dicamus de eo illud 2. Paral. 25. Diuulgatum est nomen eius per crebras victori-
I as. Patet ergo quod est victoria iusti quæ est laudabilis. ¶ Tertio dico quod est victoria diaboli quæ est damnabilis; & ista est victoria qua diabolus in tentationibus & tribulationibus vincit iustos. Iuxta illud 2. Petr. 2. A quo quis superatus fuerit, eius seruus efficitur. De quo potes videre supra de pugnare, & de tentatione. Est enim diabolus sicut draco, qui tunc vincit elephantem quando cauda eius pedes ligat &c. vide in suis titulis quia transeo, & sufficit.

A Vincere. Vinctus. Vinculum.

Nota ꝙ vinculū est illud quo quid tenetur, stringitur, vel ligatur. Et quia in scriptura inuenitur

Vinculum { Gratiæ, Culpæ, Pœnæ,

Notabo quod inuenio

Vinculum { Vtilitatis, Iniquitatis, Pœnalitatis.

Primum est perfectorum,
Secundum est peccatorum,
Tertium est damnatorum.
Primum est vinculum eligendum,
Secundum est vinculum dissipandum,
Tertium est vinculum formidandum.

¶ Est dico primo vinculum perfectorum, quod est eligendū, B & istud pro certo nihil aliud est quam illud quod ipsos stringit, ligat & vincit cum Deo & cum proximo. Et sic loquitur Deus ipsi Hieremiæ, Hier. 27. Fac tibi vincula & catenas, & pone eas in collo tuo. Sicut n. Boues vinciuntur & ligantur vt simul operentur, Equi vt ad præsepe pascantur. Tauri vero vt domiti reddantur, Cerui ne effugientes perdantur, Vineæ ne ad terram premātur. Dolia vt longius seruentur. Simiæ & feræ vt sub potestate teneantur, sic procul dubio dico quod iusti diuersis vinculis solent ligari, vt Deo & proximo adhæreant firmiter, & vt in fide & in moribus diutius remaneant, & ne a Christi seruitute & dominio recedant & retranseant, fortiter solent vinculari. Vnde de Ioanne (qui interpretatur gratia Dei) dicitur quod audiuit in vinculis opera Christi Mat. 11. Quæ autem sunt ista vincula perfectorum? Dico quod sunt vincula

Religionis,
Dilectionis,
Coniunctionis,
Durationis,
Coerctionis.

¶ Sunt dico vincula religionis, & ista sunt vincula mandato- C rum & statutorum, & potissime trium votorum, de quibus Ecc. 4. Funiculus triplex difficile rumpitur. Ista n. sunt vincula quibus homines Dei seruituti ligantur, & quibus ne libere fugiant, constringuntur, de quibus Ezechiel. c. 20. Subiiciam vos sceptro meo, & inducam vos in vinculis fœderis. Ista dico vincula multi rumpunt, & per transgressiones obseruantiarum, mādatorum & votorum volunt fugere & recedere. Isti sunt similes onagro, qui tantum diligit libertatem, quod nulli vinculo subiugatur Iob. 39. Quis dimisit onagrum liberum, & vincula eius quis soluit? Figurati in illo dæmoniaco Luc. 8. de quo dicitur ꝙ funibus multis & catenis ligabatur, & ruptis vinculis agebatur a dæmoniis in deserto. Ista ergo sunt vincula religionis.

¶ Item dico quod sunt vincula dilectionis. Amor n. fortissimū D est vinculum, qui ita stringit quod de duobus faciunt vnum. Isti n. qui isto vinculo vinculantur, vnum inter se, & vnum cum Deo efficiuntur. Vnde Col. 3. Super omnia charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis. Quod tamen est contra multos qui nec cum Deo, nec cum proximo suo veram charitatem habent, quod apparet, quia modica occasione rumpitur amor, & per vanitatem & inconstantiam & falsitatem facile dissipatur Hie. 2. A sæculo fregisti iugum meum, & vincula mea dirupisti.

¶ Item est vinculum coniunctionis, & istud est vinculum cō- E cordiæ & pacis, quod vagos firmiter debet iungere, ne alter ab altero per aliquam discordiam possit disgregari Ephe. 4. Solliciti seruate vnitatem spiritus in vinculo pacis. Quod tamen est contra multos qui moti vel arrogantia vel inuidia, nūquam possunt in pacis & vnitatis vinculis contineri. Similes simiæ, quæ vincula sua nititur rumpere, vt euagando possit officere & nocere. Quia vere multi sunt qui non cessant quærere tendicula occasionis qua possint vincula pacis rumpere, & vnitatis fœdera violare, dicentes illud Ps. Dirumpamus vincula eorum &c.

¶ Item est vinculum durationis, quia, sc. iusti vinculo tempe- F rantiæ ligantur, ita quod à bono proposito nunquam variantur Eccl. 6. Vincula eius alligantur. De qua perseuerantia duratiua potest dici illud Eze. 4. Ecce circumdedit te vinculis, & non te conuertes de latere vno ad aliud. Quod tamen est contra multos qui vincula perseuerantiæ cito rumpunt. Vnde Hie. 5. de optimatibus dicitur. Ecce ipsi magis confregerunt iugum, ruperunt vincula. ¶ Item est vinculum correctionis, quo, sci. mali ad opera G bona & solitaria exercenda ligantur, & ista sunt vincula tribulationum temporalium, infirmitatum corporalium, & tristitiarū cordialium. Sicut n. phreneticus vinculis ligatur, vt sanetur, sic Deus iustos vinculis tribulationum ligat, vt ipsos à malo coerceat, & ad sanitatem reducat. Vnde de eo dicitur in Ps. quod animā inanem satiauit bonis, sedentes in tenebris & vmbra mortis, vinctos in mendacitate & ferro. Sicut n. bos vinculis stringitur, stimulis pungitur, & sic arare cogitur, & compellitur, sic sancti vinculis tribulationum fuerunt ligati, stimulis infirmitatum fuerūt arctati, & sic ad arandum & ad laborandum & ad beneficiendū, & ad mala præcauendum fuerunt edocti. Exemplo Apostoli, qui quotidie ad literam in vinculis ponebatur, in quib. existens scribebat epistolas, per quas tota ecclesia illustratur. Vnde Eph. 4. di-

citur Obsecro vos ego vinctus in domino. Et Eph.3.dicebat Ego Paulus vinctus Christi Iesu.Et ideo breuiter ipse concludit Heb. 11. dicens : Sancti ludibria & verbera experti, &c. Ad quorum compassionem monet idem Hebreæor. 13. Mementote vinctorum tanquam simul vincti ? q. d. vinctis in carcerib.&ligatis in mūdi purgatoriis catenis atque funibus est compatiendum, & eis dulciter succurrendum, & eis misericorditer condolendum. Patet igitur quod sunt quinque genera bonorum vinculorum, scilicet, religionis, dilectionis, coniunctionis, durationis, & correctionis. Et sic dico quod sunt vincula homi-

H num perfectorum, quod est primum. ¶ Secundo dico quod sunt vincula hominum peccatorum. Peccatores enim vinculis vitiorum & complacentiarum & delectationum ligantur, vt in seruitute diaboli perpetuo teneantur. Illi enim qui furantur alienos canes, solent eos ligare, ne ad magistros suos redeant, & vt secum maneant vinculant. Aues etiam prædales vinculis ad perticam, ne volent sursum, fortiter astringuntur. Illos enim quos seruare volumus, alligamus, & ne manus nostras effugiant, astringimus & arctamus. Sic vere diabolus quando furatus est hominem per peccatum, timens ne ad magistrum suum, sc. Christum redeat per pœnitentiam, & ipsum deserat, ligare solet vinculis malarum cōplacentiarum, & obturatæ consuetudinis funibus ipsum astringere & ligare, & suo iuri penitus subiugare. Vnde Herodes misit & tenuit Ioannem, & vinxit eum in carcere. Nam diabolus solet hominem vinculare, scil. Vinculis

Carnalitatis,	Cupiditatis,	Pompositatis,
Tepiditatis,	Obscuritatis,	Taciturnitatis.

I ¶ Ligat ergo diabolus vinculis, sc. carnalitatis & immunditiæ. Mala enim mulier & eius visus, gestus & affatus sunt quędā vincula quibus qui per malas consuetudines ligatus fuerit, vix euadit. Vnde de fatuo iuuene & de mala muliere dicitur Pro.7. quod eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, & nescit ꝙ ad vincula stultus trahatur. Vnde de muliere dicit idem Sapiens. Inueni mulierem morte amariorem. Vincula sunt manus illius &c. Eccl. 7. ¶ Item ligat vinculis cupiditatis & auaritiæ. Auaritia enim est fortissimum vinculum. Istud enim in amore terrenorum hominem ligat taliter, quod ab affectu æternorum penitus abstrahitur & elongatur. Et isto vinculo videbatur ligatus Manasses cū dicebat 2. Paral. 36. Incuruatus sum multo vinculo ferri, & non est mihi respiratio. ¶ Item ligat vinculo pompositatis & vanæ gloriæ, & sic ligantur illi qui in amore pomparum mundi corpus & animā ponūt, similes suspensis qui in altis ligantur. Vnde de vinculo superbiæ dicitur Esa. 25. Præcipitabit dominus in mōte isto faciem vinculi colligati. ¶ Item ligat vinculo tepiditatis & acediæ. Acedia enim est vinculum pedum & manuum, & nō permittit aliquem benefacere Hier. 39. Vinxit eum compedibus & duxit eum in babylonem. ¶ Item ligat vinculo obscuritatis, & istud est vinculum cœcitatis mentis, obstinationis, & malæ consuetudinis, quod recte videt esse vinculum oculorū, de quo Sap. 17. Vinculis tenebrarum & longæ noctis cōpediti, inclusi iacuerunt. ¶ Item ligat vinculo taciturnitatis, & istud est quo ligat linguam per verecundiam ne confiteatur, & per consequens ne aliquid recte loquatur. De quo Marci 7. dicitur de muto quod solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur recte. Ista igitur charissimi sunt mala vincula, quibus cum peccator à diabolo vinculatur, vix aut nunquam liberatur. Et ideo statim quando nos sentimus vinctos, debemus vincula rumpere, & nos ab hostis dominio liberare, dicentes illud Psal. Dirumpamus vincula eorum &c. & hoc cum auxilio illius qui vinctos suos non despexit, sed eduxit eos in fortitudine &c. Hæc ergo sunt vincula pec-

K catorum. ¶ Tertio dico, quod sunt vincula hominum damnatorum, & ista sunt pœnæ æternæ & sententiæ diuinæ quibus dānati in inferno damnantur siue ligantur, vt ineuasibiliter pœnis æternis affligantur. Puniendi enim scelerati solent vinculis alligari, & ne euadant, firmiter vinculari. Sic damnati vinculo diuinæ sententiæ & ordinationis ligantur, quibus ineuasibiliter detinentur Esa. 22. Oēs qui inuenti sunt, vincti sunt pariter, dureq; ligati sunt. Et 2. Paral. 33. Dicitur quod Sedechias catenis & cōpedibus vinctus, ductus est in Babylonem. Patet ergo quod sunt vincula damnatorum, peccatorum, perfectorum &c. Omisi autem exempla, quæ supra de ligare posita sunt, vide de ligare, & laqueo, & similibus.

A **Vindicta.** Nota quod vindicta nihil aliud est quam punitio dura & seuera cum furore & iracundia executa, propter causam vel occasionem præcedentis iniuriæ generata. Et possumus notare quod in scriptura inuenitur triplex vindicta, scil. Vindicta

Crudelitatis & sæuitiæ,
Aequitatis & iustitiæ,
Auctoritatis & potentiæ.
Primam facit peccator crudelis,
Secundam facit prælatus fidelis,
Tertiam facit imperans in cœlis.

¶ Primo dico quod est vindicta crudelitatis & sæuitiæ, & ista est illa qua crudeles & etiam vindicatiui vindicant, qui nulli volunt parcere, imo volunt vltra debitum punire, & ad satisfaciendum priuatæ offensæ in publico supra aliquem penitus desæuire, cum tamen dicat Seneca quod culpa est totam culpam persequi. Et tales sunt similes vrso, qui de quolibet percutiente se nititur defendere vel vindicare, ita quod si vnus eum insequitur, & alius eum percutit, statim dimittit primum, & currit ad secundū, & sic deinceps. Similes etiam sunt cani, qui lapidem proiectum solet in ore recipere, & præ ardore iræ ipsum tentat destruere & mordere, in quo solet quandoque dentes proprios lædere & cassare. Similes etiam sunt api, quæ ita crudeliter infigit quandoq; aculeum, quod cum aculeo dimittit intestina, & sic dum vult lædere alium, proprium efficit nocumentum. Sic vere charissimi multi sunt ita iracundi & furibundi quod de qualicumque offensa sibi facta volunt accipere vindictam, & furore vrsi (qui solet de vno ad alium currere) nunc vnum, nunc alium infestare, & quod plus est, sæpe accidit quod dum isti se vindicare nituntur, amplius etiam læduntur, & grauantur, & vbi nocere plus crediderūt, plus nocentur, vt sic verificetur illud, ꝙ dicitur Ec. 28. Qui vindicari vult, à Deo inueniet vindictam, sicut videtur ad literam de superbis, qui volunt omnia vindicare, qui tamen cum non vindicent alios, de seipsis vindictam patiuntur. Ergo melius est dissimilare, vel penitus indulgere, quia testibus Hugo. & Sen. Nobile genus vindictæ est ignoscere. Et potissime cum sit vnus iudex & vindex omnium Christus, qui vindictam talium sibi specialiter reseruauit dicens Deut. 32. Mea est vltio, & ego retribuam eis in tempore. Cum igitur de beneficiis collationi Apostolicæ reseruatis, nullus alius prælatus se intromittat, nec nos ad vindictam sumendam vos intromittere debemus, quantum a Deo specialiter reseruatam videmus Rom. 12. Mihi vindictam, & ego retribuam. Quod tamen est contra multos crudeles, qui diuinum, scil. officium vsurpant & præsumunt, & vsque ad vltimam sæuitiam se vindicare contendunt. Similes billano, de quo inueni scriptum quod quando occidit hominem diu post auscultat si spirare audiat ipsum, ne forte ipsum viuum dimittat, quia pro certo multi sunt qui illum quem persequuntur, nolunt dimittere, nec à persecutione quiescere, quamdiu ipsum sentiunt respirare, & quousque ipsum ex toto videant mortuum, hoc est dictū, ad nihilum deuenire, de hoc dicitur illud 2. Reg. 2. Nunquid ad internetionem mucro tuus desæuiet ? q. d. non debet sic esse, quia naturaliter homo debet suo simili parcere & cum eo misericorditer agere, & non de malefactis omnibus vindicare, iuxta illud Leui. 19. Non quæras vltionem, nec memoreris iniuriæ ciuium tuorum. Vnde sapiens Eccles. 28. postquam dixisset quod qui vindicare vult, à Deo inueniet vindictam, dicit sic. Homo homini reseruat vindictam, & à Deo quærit medelam. In hominem similem sibi non habet misericordiam, & pro peccatis suis deprecatur. Ipse dum caro sit reseruat iram, & propitiationem quærit à Deo. Ad quod facit parabola de seruo cui misertus fuerat dominus, & tamen ipse conseruo suo noluit misereri Mat. 18. Etiam constat quod in multis delinquimus omnes, & ideo non debemus vindictam petere sed pro gratia Deum orare, vt velit eos emendare & corripere, vt saluentur. Vnde in Psalm. Lætabitur iustus cum viderit vindictam. Vnde scribitur. Fiet illi misericordia qui fecerit misericordiam, & qui non, non. Patet ergo quod est vindicta crudelitatis & sæuitiæ. ¶ Secundo dico, quod est vindicta seueritatis & iustitiæ, & ista est illa qua boni iudices & prælati vindicant illos qui iniuriam patiuntur. Apes enim habent aculeum ad duos, scil. ad superflui consumptionem, & ad mellis depurationem. Habet enim aculeus virtutem igneam, & per consequens solet consumere & purgare. Sic charissimi iudices & prælati propter duo habent potestatē & dominiū, s. ad consumptionē malorū, & ad purgationē & tuitionem bonorū. Debent n. cum aculeo iustitiæ & vindictæ superfluum, i. malos cōsumere ne noceant, & mel, i. bonos defendere ne pereant. Et sic loquitur Apostolus Rom. 13. vbi de iudice dicit. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, & vindex in ira ei qui malum agit. Aduerte tamen quod vindicta iudicis non debet culpam excedere, sed ei penitus adæquari. Exemplo leonis, qui inter multos lapides contra se iacientes, primo percutientem eligit, ipsumque secundum quod ipsum parum vel multum læserit, lacerat, rotat, & affligit. In quo instruitur iudex quod vindicta non debet culpam excedere, sed malos qui dereliquerunt castigare. Exemplo Iudæ Machabæi, qui fecit vindictam in viros desertores, vt dicitur 1. Machab. Et sicut poscebat illa Luc. 18. quod vindicaret eam de aduersario suo &c. ¶ Tertio dico quod est vindicta auctoritatis & potentiæ, & ista est illa qua Deus in præsenti & in futuro punit & vindicat maledicta, in præsenti enim vindicat, veruntamen occulte, & sub specie alterius causæ, quia quāuis permittat Deus quod quotidie fiant multa mala, quæ remanere videntur impunita, tamen sub dissimulatione alterius oc-

casionis

casionis punit Deus peccatorem ex causa criminis præcedẽtis. Vnde legitur, quod cum quidam induceret alium ad falsum testimonium dicendum, & allegaret quod duo falsa testimonia tulerat, & tamen nihil mali sibi euenerat, statim facta fuit vox de cœlo, dicens, mentiris, quia pro certo pro primo oculum perdidisti, pro secundo domum tuam amisisti. Deus enim facit, & vtitur rebus sicut ioculator suis instrumentis, quibus ita subtiliter vtitur, quod absque hoc quod percipiatur, vnum loco alterius inuenitur, & quod in loco vno reponitur, in alio reperitur. Et ideo breuiter de vindictis, & punitionibus quas Deus quotidie nobis facit, dicitur Esa. 59. Indutus est vestimentis vltionis, & opertus est quasi pallio zeli ad vindictam. Et bene dicit pallio, pro eo, quod sub coopertura vnius rei aliam efficit. In futuro autem Deus iudicabit, sed manifeste, & publice. Vnde nũc temporis peccata latent, sed tunc temporis patent: tunc enim in iudicio generali impios iudicabit, & oppressos de eorum iniuriis vindicabit. Sol enim qui naturaliter est clarus, & purus, quandoque propter terræ vapores apparet rubeus, & sanguineus & ardens, & obscurus. Quia pro certo sol iustitiæ Christus licet modo clarus, pius & placidus videatur propter vapores tamen vitiorum quos inueniet in mundo in die iudicii, per ardorem & rigorem iustitiæ, & vindictæ sanguineus, & igneus apparebit, in quantum zelo vindictæ impios destruet, & cremabit. Ignis enim in principio faciliter extinguitur, sed quando ad augmentum venerit nullatenus temperatur. Sic vere vindicta & ira Dei modo potest per misericordiam extingui, tunc vero tantum excrescet, quod non poterit apponi remedium. Prou. 6. Zelus & furor viri non parcet in die vindictæ, nec acquiescet cuiusquam precibus, nec recipiet pro redemptione dona plurima. Et vere non parcet, quia tunc non solum corpus, imo etiam animam interficiet, similis serpenti, qui dicitur seps, qui secundum Isid. ita venenose solet mordere, quod non solum carnem inficit, sed etiam ossa, quæ subtus sunt, solet liquefacere & ardere. Quia proculdubio Christus tunc carnem & ossa, id est, corpus & animam liquefaciet & destruet, & in inferno statuet & confundet, iuxta illud Hier. 46. Dies enim domini exercituum, dies vltionis, & vindictam retribuet inimicis suis. Quia sicut dicitur Deute. 32. Vindictam retribuet in hostes eorum, & propitius erit terræ populi sui, & sic patet quod est vindicta iustitiæ. & sic sufficit. Vide supra de Ira, Iudicio, Iustitia, &c.

A **Vinea.** Nota quod vinea est ille locus vbi vinea vel vites inuicem congregantur, quibus vinum in vsus hominum eliquatur. Per vineam potest (vt mihi videtur) quæcunque congregatio designari, siue bona fuerit siue mala. Et possum breuiter notare quod inuenio vineam

Perfectorum,
Reproborum,
Damnatorum,
Beatorum,
Meritorum,
Terrenorum,
Tormentorum,
Præmiorum.

B ¶ Est dico vinea perfectorum, quæ nihil aliud est quam religio, quæ est vinea domini, in qua vites, id est, viri perfecti inuicem congregantur, ibique per fidem plantantur & adiuuantur. De ista dicitur Esa. 5. Vinea domini Sabaoth domus Israel. ¶ Item est vinea reproborum, & ista est congregatio hominum malorum, qui sunt vinea diaboli, quia de botris suorum malorum operũ eliquatur vinũ destructionis animæ, & ista est vinea deserta, quę nullum bonum fructum portat. Et de illa dicitur Iohel 1. quod consumpta est, & ficus elanguit, & omnia ligna agri aruerunt. ¶ Item est vinea hominum damnatorum, & ista est vinea in qua nascitur vinum infernalium tormentorũ, de quo dicitur Deut. 32. Fel draconum vinum eorum, &c. De qua quidem vinea dicitur in Psalm. quod Deus occidit in grandine vineas eorum. ¶ Itẽ est vinea beatorum. Beati enim sunt illa vinea in qua vinũ æternæ consolationis colligitur, de quo dominus & angeli recreantur. De qua Za. 3. dicitur. Vocabit vir amicum suum subtus vineam suam. ¶ Item est vinea bonorum meritorum, & ista est vinea animæ vel bonæ conscientiæ, in qua sunt virtutes & merita sicut vites, & bona opera sicut fructus Vnde sponsus dicit sponsæ Cant. 7. Videamus si vinea nostra floruit, &c. ¶ Item est vinea bonorum terrenorum, & ista est vinea huius mundi, propter quam occisus fuit Naboth, sicut dicitur 2. Reg. 21. quia sæpe vineæ bonorum terrenorum causæ sunt quare ipsorum domini spiritualiter & temporaliter pereunt. Istas enim nituntur alter ab altero rapere & habere, & nisi ipsas dimiserint, solẽt ipsos tribulationibus molestare. Amos 5. Vineas amantissimas plantabitis, & non bibetis vinum earum. ¶ Item est vinea durorum tormentorum, & ista est vinea inferni, cuius vinum sunt miseriæ æternæ, quibus damnati inebriantur, & quibus in perpetuum sopiuntur. De qua Deut. 32. Vinea sodomorum vinea eorum, &c. Et notanter dicit de vinea sodomorum, quæ. s. igne & sulphure est consumpta. ¶ Item est vinea summorum gaudiorum, & ista est gloria æterna, cuius fructus sunt infinita gaudia, & cuius vinum lætificat cor hominis, & cor beatificat. De qua Can. 2. Vineæ florentes odorem dederunt. ¶ His præmissis, dico quod de quadruplici vinea solum est agendum, scilicet de quadam vinea

Gloriosa,
Virtuosa,
Fructuosa,
Luctuosa.

C ¶ Dicamus ergo primo quod est vinea gloriosa, & ista nihil aliud est quam vinea corporis Christi, vel etiam ipse Christus Dei filius incarnatus. De quo Cant. 1. Botrus cypri dilectus meus mihi in vineis engaddi. Vinea enim engaddi est illa in qua balsamus crescit signãs beatam virginem, & etiã crucẽ Christi, quæ botrũ cypri & ẽt balsamum verũ Christum portauerunt. Nam sicut vinea de vno loco accipitur, & ad aliũ transplantatur, variis ferramentis foditur, & discalceatur & nudatur, ad palũ, & arbores ligatur, soli vt maturescat exponitur, & sic vinum inde eliquatur, & in vasis diligenter recipitur, ex quo homines recreantur & inebriantur, reuera charissimi talis est Christus. Ipse enim à paradiso fuit assumptus, & in terram huius mundi fuit translatus, in horto humanæ naturæ fuit per incarnationem plantatus, ferreis instrumentis. s. clauis, spinis & lancea in passione fuit transfossus, arbori crucis fuit alligatus, & ardori solis fuit expositus, & sic exinde fuit vinum & sanguis preciosus ipsius destillatus. Istud. n. vinum in vasis cordium deuotorum recipitur, & exinde Christianus populus per deuotionem inebriatur, & tota gens fidelium iocundatur. De ista ergo vinea sic fossa & sic nudata loquitur Deus pater, vbi de populo iudæorum potest dicere illud Iohel. 1. Posuit vineam meam in desertũ, ficum meam decorticauit, nudans spoliauit eã, & proiecit. Ista vinea figuratur Ezec. 17. vbi dicitur ꝙ aquila grandis venit ad libanum, tulit medullã cedri, & transplantauit eã in terrã Chanaã, in vrbe negociatorũ posuit eã. cumq; germinasset, creuit in vineã latiorẽ, respiciẽtib. ramis eius ad eã. Facta est ergo vinea, & fructificauit in palmites, & emisit propagines. Aquila grandis charissimi est Dei filius, qui de cœlo ad libanum huius mundi venit, & medullam cedri. i. nobilissimã portionẽ humanæ naturæ assumpsit, quã in terra Chanaã. i. in Iudæa, & in vrbe negociatorum. i. in Maria per incarnationẽ ipse plantauit, quæ tandem ramos & propagines. i. fideles populos produxit & emisit, & sic in vineã latiorẽ quantũ ad corpus suũ mysticũ (quod est Christianitas) se diffudit, & rami eius id est, Christiani ad eã tenentur respicere, & per fidẽ & desideriũ anhelare. De ista dicitur in Psalm. Vineã de Ægypto transtulisti &c. Ægyptus. n. quæ interpretatur obscuritas, est paradisus, in quantũ hic ad nos locus iste est ignotus, & mirabiliter tenebrosus. Et quia pro certo vinea ista. s. Christus de ista Ægypto. i. paradiso ad mundũ fuit translata, ideo gentibus. i. gentium erroribus eiectis, in mundo per fidem fuit plantata, & sic per omnem terram est multiplicata, & vndique per cultores eius prædicatores & apostolos dilatata. Hier. 2. Ego plãtaui te vineam electam.

D ¶ Secundo dico quod est quædã vinea virtuosa. Et sic dico quod per vineã intelligitur anima & bona persona, & potissime Christus seu sanctus vel ẽt beata virgo. Sicut. n. videmus quod per vineæ coloris amœnitatem homines reficiunt visum, odoris suauitate reficiunt olfactũ, fructus dulcedine recreant gustũ, foliorum mollitie mulcent tactũ, sic vere iusti virore suæ honestæ cõuersationis recreant intuentes, odore suæ famæ & conditionis delectant audientes, & valore suæ operationis satiant & nutriũt degustantes. Hoc est dictũ, exempla & opera eorum imitantes, dulcore & mollitie suæ bonitatis mulcent & attrahunt contingentes, & eorum quorũ cõsortia sunt frequentantes. Istæ. n. sunt vineæ quæ virorem habent & florẽ honestæ cõuersationis. Cant. 7. Videamus si vinea nostra floruit. Item habent odorem famosæ reputationis. Cant. 2. Vineæ florentes odorẽ dederunt. Itẽ habẽt fructum gratiosæ operationis. Zach. 8. Vinea dabit fructũ suum, & terra dabit germẽ suum. Item habent humorem mollis & benignæ cõsolationis, & dulcis & amorosæ consolationis. Quia sicut vinea faciliter stillat lacrymas præ abundantia humoris, sic vir iustus faciliter compatitur præ abundantia benignitatis & dulcoris. Esa. 16. Plorabo in fletu Iazer & vineã sabama, inebriabo te lacryma mea. Et sic pro certo beatam virginem & quamlibet bonam personam possumus dicere Vineam

Speciosam, Fructuosam,
Odorosam, Lacrymosam.

¶ Vt sic possim dicere illud Eccl. 24. Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris, &c. Et ideo breuiter de vinea spirituali potest dici illud Cant. 7. Vinea nostra floruit. Vbi aduerte quod sicut in vinea de sui natura inuenitur

Liquor qui ſtillatur, & ideo dicitur Vinea, à vino,
Labor qui reportatur, Noſtra,
Decor, qui ſpeculatur, & dicitur Floruit.

Sic nos debemus habere, ſcilicet
Liquorem flebilis pietatis,
Laborem vtilis charitatis,
Decorem nobilis honeſtatis.

Primum probat pietatem humiditatis liquoris. Vinea,
Secundum charitatem communitatis laboris. Noſtra,
Tertium famoſitatem honeſtatis decoris. Floruit.

E ¶ Dico ergo quod ille vel illa qui vult eſſe ſpiritualis vinea, debet habere humiditatem flebilis pietatis, cum dicitur Vinea, quia ſicut vitis vineæ ſtillat vinum ſiue fundit, nomen vineæ ſonat vinum, fructus vineæ ſtillat vinum, (Vitis enim ſiue vinea duplicem fundit liquorem, ſcilicet aquam lacrymando, & vinum fructificando) ſic & nos debemus fundere duplicem liquorem pietatis, vnum ſcilicet lacrymando per compaſſionem & affectum, alium vero fructificãdo per eleemoſynam & affectum. Vir enim pius debet interius lacrymas pii affectus ſtillare, exterius autem vinum conſolationis debet ad pauperes ſeminare. Vinea inquit. Gen. 9. Plantauit vineam, bibitque vinum. Vitis enim plus habet de medulla quam aliæ arbores, & ideo plus poteſt emittere de humore. Sic vere ille qui in medulla charitatis & deuotionis abundat, generaliter in humore pietatis & compaſſionis redundat. Cuius tamen contrarium inuenitur, quia vineæ, id eſt, homines ab humore pietatis taliter deſiccatur, quod fructum eleemoſynarum non operantur. vnde Abac. 3. Ficus non germinabit, & non erit germen in vineis, mentietur opus oliuæ, & arua non afferent fructum. Iſtis enim accidit ſicut viti vel vineæ, quæ faciliter ſiccatur quando in terra ſalſa plantatur, humor enim ſalſus radicem eius rodit, & humorem conſumit, & ſic fructum retardat & impedit, & ideo in monte in quo eſt dulcor, ſolent vineæ dulciores fructus facere quam in valle. Sic vere chariſſimi vallis mundi vbi eſt terra ſalſa mundanæ proſperitatis (quæ quidem ſalſa dicitur, eo quod per ipſam ſitis auaritiæ prouocatur) ſolet in vinea, id eſt, in homine radicem cordis per ſollicitudinẽ corrodere, humorem deuotionis & compaſſionis conſumere, & fructum eleemoſynarum & bonorum operum deſiccare. Mõs ergo contemplationis & ſtatus & celſitudo perfectionis vtilis dicitur, quia ibi non ſalſedo auaritiæ, ſed dulcedo miſericordiæ reperitur. Iohelis 1. Poſuit vineam meam in deſertum. Non ſic chariſſimi, ſed habeamus humiditatem flebilis pietatis. Vinea inquit.

F ¶ Deinde habeamus vtilitatẽ communis charitatis. Noſtra. Charitas enim virtus eſt quæ non eſt proprie ſua, ſed noſtra, quia ſcilicet magis eſt communis quam propria. Vinea enim nõ curat de vtilitate propria, ſed communi, quia fructus non ſibi, ſed aliis proficiunt. Vinea enim ſeu vitis eſt arbor quæ multum ſolet ſe dilatare & extendere. Habet etiam quædam ligamina quibus ſolet ſe altera alteri colligare. Sic vere perſona charitatiua non quærit proprium commodum ſed publicum, quia magis quærit aliis proficere, & fructum ſuum, id eſt, bona ſua temporalia vtilitati aliorum communicare & diſtribuere, ſeque aliis cum tenaculis charitatis coniungere, & ſe ad alios per amorem & liberalitatem extendere, quam ſibi ſoli prodeſſe, & quã bona ſua ad vtilitatem ſolam propriam ordinare. Exẽplo Apoſtoli 1. Cor. 10. Ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi vtile eſt, &c. Iſtud potiſſime poteſt pertinere ad perſonas publicas, ſicut ſunt iudices & prælati qui debent eſſe noſtri, & non ſui, communes, & non proprii, publici, & non priuati. Noſtra inquit. Ioſuæ 5. Noſter es, an aduerſariorum? Multa enim accidunt in vinea quæ impediunt ne communitati fructus eius proficiat, tempore enim humido ex rore corrupto generãtur circa eam multi vermes germina corrodentes, ſcilicet eruca, teſtudines, araneæ, quæ circa vitem faciunt telas ſuas, & ibi nutriunt peſtiferum ſemen ſuum. Iſtæ enim vineæ germina depaſcuntur, & poſt ipſam dimittere dignoſcuntur. Sic vere chariſſimi multi mali vermes, id eſt, multi mali homines circa prælatos & perſonas publicas, & circa alios eccleſiaſticos hodie aggregantur, per quos ſua germina, id eſt, bona opera ſua temporalia & ſpiritualia deuaſtantur, & potiſſime tempore pluuioſo & in rore mundanæ proſperitatis tunc videbitis circa eos erucas, quę dicuntur ab erodendo, id eſt, detractores & falſos accuſatores, qui ſaltos moleſtant & rodunt. Iob 30. Rodebant in ſolitudine ſqualentes. Item ibi videbitis teſtudines, id eſt, adulatores, qui molliter incedunt, & eos qui adhærent, liniunt, & eos inficiendo corrumpunt. Ezech. 13. Prophetæ eorum liniebant eos ſine temperamento. Et nota quod iſti dicuntur Prophetæ, quia ſcilicet illi sẽper prognoſticant in bono illis quibus adulantur. Itẽ ibi videbitis araneas, id eſt, malos familiares circa tales habitantes, & circa eos genus ſuum peſtiferum nutrientes & pro muſcis beneficiorum & bonorum temporalium capiendis cancellaria retia facientes. Ab iſtis enim omnibus videmus vineam hodie, id eſt prælatos circumdari, & bona eorum temporalia etiam deuaſtari, ita quod ad vtilitatem aliorum. ſ. pauperum vel ſubditorum, non videntur aliquid ſuffragari. Figurati in illis ſacerdotibus. Dan. 14. qui cum vxoribus & paruulis cibos ſuper Arã appoſitos comedebant, & templum per occulta abdita introibant. Quia vero communiter illi templum eccleſiæ non per oſtium intrant, ſed aſcendunt aliunde ſicut fures, cibos bonorũ temporalium pauperibus non diſtribuũt, ſed ipſi cũ ſuis improbis famulis totum deuorant & conſumunt. Vnde talis vinea non eſt noſtra, imo penitus aliena, ita quod nobis poteſt dici illud Eſa. 16. Super vineam tuam vox calcantium irruit. Et nos poſſumus dicere illud Neemiæ 5. Agros noſtros & vineas alii poſſident. Non ſic ergo chariſſimi, ſed ſit prælatus noſter, nõ ſuus, nec alienus, proficiat pauperibus non parentibus, iuuet pauperes, non adulatores, proficiat eccleſiæ, nõ parẽtelæ vel familiæ, vt ſic dicatur ei illud Eſa. 3. Veſtimentũ tibi eſt, eſto princeps noſter. Si ergo volumus eſſe ſpirituales vineæ, habeamus vt dictũ eſt, vtilitatem cõis charitatis. G

¶ Denique habeamus formoſitatem decentis honeſtatis. Florent inquit. Sicut enim videmus quod vineæ habent flores qui delectant & reficiunt intuentes, ſic iuſti habent honeſta verba, & pulchra opera, quæ oculos recreant attendentes iuxta illud Cant. 2. vineæ florentes dederunt odorẽ ſuum. Flos enim vineæ delectabilis eſt omnibus hominibus, odibilis tamen & triſtabilis bufonibus, quia fama odorifera bonorum & eorum florida conuerſatio placet bonis, diſplicet tamen malis inuidis & malignis de quibus dicitur Iob 24. Maledicta ſit pars eius in terra, non ambulet per viã vinearũ. Vide ſupra de flore. Sic ergo patet quod iuſtus poteſt dici vinea, propter

Honeſtatis inclytum decorem,
Charitatis communem amorem,
Pietatis fluidum liquorem.

¶ Sic ergo patet quod eſt quædam vinea virtuoſa, quod eſt ſecundũ principale. H

¶ Tertium principale eſt quod eſt quædã vinea fructuoſa, & iſta nihil aliud eſt quã religio vel eccleſia, quæ vinea domini Sabaoth dicitur de qua ſicut dictum eſt, Eſa. 5. Vinea domini Sabaoth domus Iſrael eſt. Iſta enim dicitur in ſcriptura vinea ſabama, vinea ſoreth, vinea engaddi. Sabama enim interpretatur excelſa vel conuerſio. Soreth interpretatur vitis electa. Engaddi interpretatur fons, ſiue oculus tẽtationis. In quibus poteſt notari quod vinea eccleſiæ vel religionis poteſt dici Sabama, id eſt, altitudo, pro eo quod ibi cœleſtia ſolent contẽplari, & conuerſio, eo quod ibi crimina ſolent deplorari. vnde Eſa. 16. Plorabo in fletu Iazer & vineam ſabama. Item dicitur ſoreth, id eſt, vitis electa, pro eo quod vites, id eſt, perſonæ quæ ibi ſunt, à Deo ſpecialiter eliguntur, & diuinis vſibus deputantur. Vnde ſecundũ tranſlationem 70. Eſa. 5. dicitur ꝙ dominus plantauit vineam ſoreth. Item dicitur vinea engaddi, quæ dicitur fons vel oculus tentationis, pro eo quod viri eccleſiaſtici & eccleſia continue ab impiis & tyrannis tentantur & ſollicitantur, ſed balſamo diuinę gratiæ perfuſi non ſuperantur. Vnde de quolibet viro iuſto in iſta vinea cõmorante põt dici illud Can. 1. Botrus cypri dilectus meus mihi in vineis engaddi. Botrus. n. cypri groſſior & in vino eſt fœcundior, & ideo propter præexcellentiã ſcriptura facit de eo mentionẽ. Ad denotandũ ꝙ viri iuſti qui ſunt in vineis Engaddi. i. eccleſia, debẽt alios præcedere, & in honore gratiæ præ aliis abundare. Dicamus igitur, quod ſicut vinea diſcalceatur, & circa radices aperitur, deinde putatur, & de ſuperfluis expeditur, & tandem ſcinditur, & poſtea ad palos ligatur vt rurſus matureſcat fructus, à foliis pãpinatur, & ſic cuſtoditur & ſepitur, viſitatur, & finaliter vindemiatur, ſic vere religio vel eccleſia debet aperiri circa radicẽ cordis per confeſſionẽ, debet putari per contritionẽ. Leu. 15. Sex annis putabis vineam tuã. Debet ſcindi per diuini timoris incuſſionẽ. Ad palũ crucis debet ligari per paſſionis Chriſti cõpaſſionẽ. Luc. 13. Arborẽ fici habebat quidã plãtatã in vinea ſua. Debet pãpinari. i. foliis ſuperfluis bonorũ temporaliũ exui per ſuperfluarũ diuitiarũ reſecationẽ. Debet viſitari per prelatorũ circũſpectionẽ. Debet ſepiri per ſtatutorũ circũcluſionẽ. Debet à feris & canibus. i. tyrannis & hæreticis cuſtodiri per prælatorũ defenſionẽ. Can. 1. Poſuerunt me cuſtodẽ in vineis. Et ſic poterit vindemiare per bonorũ operum reportationẽ. Et ſic eccleſia vel religio figurabitur Eſa. 5. vbi dicitur ꝙ vinea facta eſt dilecto meo, &c. Iſta. n. vinea dilecti Ieſu Chriſti eſt eccleſia vel religio, quæ oleo pietatis debet eſſe plena, ſtatutis & diſciplinis debet eſſe ſepta, lapidib. i. offendiculis & vitiis debet eſſe nudata, & turri altæ contẽplationis debet eſſe ſtabilita, torculari vero, i. preſſura crucis Chriſti, hoc eſt, memoria paſſionis Chriſti debet eſſe munita. Et ideo breuiter iſta eſt vinea de qua dicitur Marc. 12. Vineã paſtinauit homo, & circũdedit ſepẽ, & circũfodit lacum, & ædificauit turrim. Cũ igitur in iſta vinea, ſicut patet in tractatu, ſint diuerſi operarii, ſ. foſſatores, putatores, cuſtodes & viſitatores, hinc eſt quod ad laborandum in iſta vinea dominus dicitur operarios conduxiſſe, & pro

denatio æterni præmii ad laborandum collocaſſe. Vnde Matth. 20. Homo exiit primo mane cõducere operarios in vineam ſuã. Et ideo ad laborandum monet ipſe ſaluator Matth. 21. Fili vade hodie operari in vineam, &c. Vbi aduerte quod ſicut homo ſolet operari quando res eſt propria quæ diligitur, quando mandatum, quod eſt expreſſum, iniungitur, quando expectatur cõmodum quod eligitur, ſic vere in vinea religionis & eccleſiæ laborandum eſt & operandum,

Quia { Propria eſt hæreditas,
Iniuncta eſt neceſſitas,
Promiſſa eſt vtilitas.

Primum probat hæreditatem diligens filiatio, quia Fili,
Secundum neceſſitatem præcedens imperatio. Vade operari,
Tertium vtilitatem afferens germinatio. Vineam meam.

I ¶ Dico quod vinea colenda eſt, quia eſt hæreditas noſtra quæ diligitur naturaliter cum dicitur Fili. Ac ſi vellet dicere quod nos ſumus filii. Iſta eſt hæreditas cuius ſucceſſores proprii & hæredes ſumus. Homo enim libentius colit hæreditatem propriã quam alienam. Et ideo cum ſimus huius hæreditatis filii & hæredes, dico quod ipſam proprie debemus colere, & per labores mentis varios ipſam exercere. Exemplo Naboth, qui in tantum dilexit vineam ſuam, pro eo quod ſua propria erat, & quod ipsã à patribus ſuis receperat, quod ipſam dimittere noluit, ſed occidi potius ſe permiſit 3. Regum 21. Abſit à me vt dem tibi hæreditatem patrum meorum. Et ideo iſte videbatur filius, & non ſeruus. Filius enim & ſeruus diuerſimode operantur in vinea, quia filius operatur fideliter & perſeueranter, ſicut in proprio, ſeruus autem ſuperficialiter, ſicut in alieno. Sic vere boni & mali diuerſimode operantur in vinea religionis vel eccleſiæ, quia boni diligenter & vtiliter ſolent ſeruire, mali vero ſuperficialiter ſolent tranſire. Iſtud patet in canonicis & aliis ſimilibus qui non ſtant nec laborant in ſeruitio diuino niſi habeant diſtributionem vel fructuum collectionem quod apparet, quia lucratis diſtributionibus & collectis fructibus, ſolent eccleſiam dimittere & recedere, & de labore & ſeruitio amplius non curare. Exemplo vineæ, quæ dum habet vinum ſeu fructum, optime viſitatur, circuitur, clauditur & cuſtoditur, collectis autem fructibus vaſtata & aperta dimittitur, & lupis & beſtiis exponitur, & de ea amplius non curatur. Ideo dicitur Eſa. 1. derelinquetur filia Sion ſicut vmbraculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumerario. Iſti ergo non ſunt filii ſed ſerui mercenarii, quod tamen nõ debet eſſe, quia pro certo nos debemus iſtam vineam colere tanquam filii, & non vt ſerui. Fili inquit. Vnde nobis loquitur iſte dominus Lucæ 15. Fili tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt, &c. Dico ergo quod colenda eſt, quia eſt hæreditas noſtra, quæ diligitur naturaliter. Fili inquit. Seruus enim non debet ma-
K nere in domo in æternum, ſed filius manet in æternum. ¶ Item dico ꝙ eſt colenda, quia ineſt neceſſitas quæ iniungitur magiſtraliter, cum dicitur imperatiue. Vade hodie operari. Subditus enim tenetur obedire mandato ſuperioris, pupillus tutoris, diſcipulus doctoris. Cum ergo Deus qui eſt ſuperior & doctor noſter, nobis præcipiat & indicat & iniungat, dicens Vade, &c. bene dico quod iſtud debemus pro viribus implere. Vade inquit operari. Iuxta illud quod de patrefamilias dicitur, quod ſcilicet exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam, qui dixit ocioſis illud Matth. 20. Ite & vos in vineam meam, & quod iuſtum fuerit, dabo vobis. Vide eam ſupra de Ire & vadere & ope-
L rari. ¶ Item dico quod eſt colenda, quia eſt ſubſtantiæ vtilitas quæ requiritur ſpecialiter, cum dicitur, Vineam meam. Cultor enim vineæ fructum & vtilitatem expectat. Sic vere quilibet iuſtus de labore quem in vinea religionis vel eccleſiæ ſuſtinet, lucrum ſpirituale & æternum reportat. vnde Amos 20. Plantabunt vineas, & bibent vinum earum, &c. Aduerte tamen quod vulpes, lupi & canes qui non arcentur à vineis, ita ſolent quandoque vaſtare fructus, quod ab accolis modicum reportatur. Sic vere canes mordaces & deſtructores, & lupi rapaces & prælati exactores, vulpes fallaces & hypocritæ & ſimulatores hodie omnes fructus eccleſiæ & religionis deuaſtant, & omnia beneficia & officia reportant, boni vero laboratores & viri boni qui perquam diu eccleſiæ ſeruierunt, & iſtam vineam bonis operibus coluerunt, nihil poſſunt aut modicum reportare, imo neceſſe habent pondus diei & æſtus continue tolerare. De talibus ergo vulpibus dicitur Can. 2. Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliunt vineas. Quia pro certo tales inutiles perſonæ ſunt de eccleſia eiiciendæ, & ibi nullatenus inducendæ. Scriptura enim dicit Deut. 22. quod vinea altero ſemine non ſeminetur, hoc eſt dictũ, quod nullus malus in vineam eccleſiæ ingredi dimittatur. Quia vere tales illud quod debetur aliis ſolent reportare, bonos beneficiis defraudare, & ideo ipſi boni videntur incurriſſe illam maledictionem quæ ponitur Deut. 28. Domum ædifices, & non habites in ea, plantes vineam, & non vindemies eam. Sic pro certo chariſſimi non debet eſſe quia fructus ſpirituales tẽporales & æternales debent boni & ſpirituales agricolæ reportare, qui vt dictũ eſt, ſolent ad culturam vineæ anhelare. Patet igitur quod vineã religionis & eccleſiæ eſt colenda propter

Futuram vtilitatem,
Mandati neceſſitatem,
Conceſſam proprietatem.

¶ Et ſic dico quod inuenitur quædam vinea, quæ eſt fructuoſa. ¶ Quarto principaliter dico quod inuenitur vinea quæ eſt M
luctuoſa, & iſta nihil aliud eſt quam congeries iniquorum, quæ vinea diabolica poteſt dici: iſtis enim querelando dicit dominus Hier. 2. Ego plantaui te vineam electam, & omne ſemen verum, quomodo ergo conuerſa es in prauum vinea aliena? Deus enim in fide eccleſiæ iſtos plantauit, in eis ſemen ſuæ gratiæ ſeminauit, & eos electos nominauit. Diabolus autem in malum ipſos conuertit & mutauit, & ideo eos peruertit & alienauit. Vinea inquit. Et poſſumus dicere quod iſta vinea ſterilis efficitur multis modis, aliquando propter defectum culturæ & putationis, aliquando propter malas herbas quæ ſecũ plantatur, vt eſt olus, raphanus, nitrum, alumen, & fabæ putamina, quæ omnia ſecundum Plinium vitium ſunt vineæ. Aliquando propter multitudinem ramorum inutilium & ſpuriæ purgationis. Aliquando propter ſalſam terram in qua collocatur. Sic vere chariſſimi vinea & ſtatus malorũ, fructus bonorum operum omittit producere. propter multa. Primo quando à multis ramis inutilibus. i. à multis nepotibus & parentibus humorẽ ſuæ ſubſtantiæ ſugentibus, & ipſum per ſuas ſollicitudines ſiccantibus, circuitur. Itẽ quando à Deo & prælato inculta ſine correctione dimittitur. Itẽ quãdo in ſalſa terra bonorũ mundi per auaritiam fundatur, & vltimo quando à malis vicinis & ſociis circumſtantur. Hæc enim faciunt vites. i. homines ſterileſcere, & fructus bonorum operũ ab eis diſſipari. Quod videtur dominus dicere Eſa. 5. Quid debui facere vineæ meæ & non feci ei? an expectaui quod faceret vuas, & fecit labruſcas? & nunc oſtendam vobis quid faciam vineæ meæ. O chariſſimi quam bene deſcribitur hic modus quomodo Deus vineam ſuam ſterilem. ſ. congeriem malorum gubernat: quia. n. facit in principio debitum ſuum erga eam, ipſa vero non vuas ſed labruſcas. i. non bona opera ſed mala producit, hinc eſt quod dominus ſemper & maceriem ſuæ cuſtodiæ ei ſubtrahit, & eam in direptionem ſæcularium, ſcilicet, tyrannorum & in conculcationem & contemptum dæmonum & aliorum tradit, quia, ſcilicet, de ipſa non curans, non putat, non corrigit, neque fodit, ſed potius in via ſuæ voluntatis dimittit, nubium pluuias. i. ſanctorum Angelorum conſolationes & gratias ei tollit, & ideo vepres & ſpinæ diuerſorum peccatorum ibi pullulant & aſcendunt. Iſta ergo dici ſolebat vinea Chriſti, ſed modo facta eſt vinea diaboli. Et ideo breuiter de ea dici poteſt illud Prou. 24. Per agrum hominis pigri tranſiui, & per vineam viri ſtulti, & ecce totum repleuerant vrticæ & vepres, ſed et maceria lapidũ deſtructa erat. Quid ergo de vinea dicẽdum eſt, pro certo illud quod reſtat Apo. 14. vbi dicitur quod angelus qui habebat falcem acutã, ad vocem alterius angeli dicentis, mitte falcem tuã acutã, & vindemia botros vineæ terræ quoniã maturæ ſunt, miſit falcem ſuã acutam in terrã, & vindemiauit vindemiã terræ, &c. Vinea. n. terræ eſt congeries malorũ, qui in die iudicii venient ad maturitatẽ, quando tempus erit ꝙ debeant colligi & abſcindi. Angelus aũt cum falce acuta. i. Chriſtus cum ſeueritate ſententiæ iudicialis, de mandato alterius angeli, ſ. Dei patris, cum falce ſuæ acutæ ſententiæ vineam. i. congeriem malorũ de terra colliget, & in locũ inferni coget atque mittet. Thre. 1. Vindemiauit me ſicut locutus eſt dominus. Patet ergo quod in ſcriptura generaliter loquẽdo, quadruplex vinea reperitur, ſcilicet vineã

Defectuoſa,
Fructuoſa,
Vitioſa,
Glorioſa.

Sufficit ergo ſicut dictũ eſt. Si vis vide ſup. de transferre, vbi ponitur illa auctoritas. Vineam de Ægypto tranſtuliſti. Item de ire, vbi ponitur illa auctoritas. Ite & vos in vineam meã. Item ſupra de adducere, vbi ponitur quod in inferno non eſt vinea delectationis vel conſolationis. ¶ Item de abſtinere, vbi ponitur ꝙ Nazaræus non bibebat de hoc quod naſcitur de vinea temporalis delectationis. Et ſic ſufficit ad præſens de vinea.

Vinum. Nota, quod vinum eſt ille precioſus liquor, qui à A
vinea naſcitur, vel qui à vite ad vſus hominum deſtillatur, & ideo dicitur vinum quaſi à vite natum. Cum igitur vinum omnibus notum, & omnib. familiare, & omnib. dilectũ, non oportet circa definitionẽ vini amplius immorari, ſed quot modis dicatur vinũ ſpiritualiter loquendo, neceſſe eſt ſpeculari. Notandum igitur ꝙ in ſcriptura inuenitur vinum, ſc.

Bonum & delectabile,
Summum & affectabile,
Vanum & deteſtabile,
Durum & execrabile.

¶ Pri-

B ¶ Primum eſt vinum quod bibitur interius, & illud eſt vinũ gratiæ & ſcientiæ, quod ſcilicet animã reficit & delectat, de quo Cã. 5. Bibi vinum cum lacte meo, comedi fauum cum melle meo. Secundum eſt vinum quod bibitur ſuperius, & iſtud vinum eſt voluptas æterna & conſolatio beatorum de quo in Pſalm. Vinum lætificat cor hominis. Tertium eſt vinum quod bibitur exterius, & iſtud eſt vinum mundanæ voluptatis, proſperitatis & carnalitatis, de quo Eph. 5. Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Quartum eſt vinum quod bibitur inferius, & iſtud eſt vinum pœnæ æternæ, de quo Deute. 32. Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile. His igitur præmiſſis, dicamus in generali de vino quod bibunt perfecti, & aliquid de vino quod C bibunt imperfecti. ¶ Dicamus igitur quod eſt vinum perfectorum, & iſtud eſt vinum gratiæ & ſcientiæ & doctrinæ, feruoris & amoris & cæterarũ virtutum, quæ per vinum poſſunt notari. Diuites enim generaliter bibunt vinum, aquam vero raro aut nunquam. Sic ſpiritualiter illi qui gratiis & meritis ſunt diuites, vinum gratiæ & ſcientiæ volunt bibere, & de aqua mundanæ ſapientiæ non guſtare. Chriſtus enim in conuiuio ſpirituali dat vinum ſuis bibere non aquam. Can 8. Dabo tibi poculum ex vino condito. Gratia enim diuina vinum conditum dicitur, pro eo quod ex herbis & ſpeciebus, id eſt, ex pluribus particularibus virtutibus conficitur & miſcetur. Et ſicut videmus quod vinum inter omnes liquores obtinet principatum & inter omnes ſuccos herbarum & fructuum principaliter habet vires, quia ſcilicet ſecundum Iſaac in diætis, vinum corpus nutrit, roborat & augmentat, intellectum clarificat, cor lætificat, dolorem & triſtitiam obliuiſci facit, & liberalitatem & audaciam inducit, & lacrymas quandoque excitat & educit, ſic vere diuina gratia infinitas ſpirituales habet virtutes. Iſta enim nutrit & vegetat per deuotionem, roborat & augmentat per conſtantiam & perfectionem, intellectum clarificat per fidem & diſcretionem, mentem lætificat per ſpem & ſpiritualem conſolationem, dolores & triſtitias obliuioni tradit per patientiam & indultionem, liberalem facit hominem per eleemoſynam & compaſſionem audaciam procurat per fortitudinem & fortium aggreſſionem, lacrymas & fletum excitat per pœnitentiam & contritionem. Et ideo breuiter de iſto vino dicitur Eccl. 31. Vinum moderate potatum ſanitas eſt corporis & animæ. In quibus verbis chariſſimi oſtenduntur quinque genera ſpiritualiũ vinorum quibus Deus potat ſuos, ſecundum quinque proprietates quæ in vino poſſunt reperiri. Vinum enim vt dictum eſt,

Corpus nutrificat,
Senſus clarificat,
Calorem viuificat,
Morbos mundificat,
Mentem lætificat.

Sic inuenio quinque genera bonorum & ſpiritualium vinorum, quibus Deus ſuos reficit, & quibus ipſos diuerſimode ſatiat atq; nutrit ſcilicet

Vinum {
Dulcoris & deuotionis. (Vinum.)
Splendoris & diſcretionis. (Moderate.)
Liquoris & curationis. (Sanitas.)
Doloris & afflictionis. (Corporis.)
Amoris & affectionis. (Animæ.)
}

Primum eſt vinum gratiæ numinis,
Secundum eſt vinum doctrinæ luminis,
Tertium eſt vinum diuini ſanguinis,
Quartum eſt vinum mundi turbinis,
Quintum eſt vinum æterni flaminis.

Liberalis enim paterfamilias non eſt contentus in menſa vinum vnum porrigere, imo ſolet nunc vnum nunc aliud propinare, etiam in eodem conuiuio non omnibus idem vinum datur, ſed ſecundum diſtinctiones perſonarum, vni de vno, & alteri de altero propinatur. Sic vere Deus multis ad inebriãdum & ſaturandum bonos vtitur, ita quod vnicuique ſecundum æternæ ordinationis prouidentiam vel de omnibus vel de vno vel alio liberaliter erogatur, iuxta illud Heſt. 1. Bibebant qui inuitati erant aureis poculis, &c. Vinum quoque vt magnificentia regia dignum erat, abundans, &c. Igitur dicamus de iſtis quinque ſpe- D ciebus vinorum. ¶ Et primo dicamus quod eſt vinum dulcoris & deuotionis, & iſtud eſt vinũ diuinæ gratiæ, quod ſcilicet animam vegetat per deuotionem, ipſamque in virtutibus augmentat, & hoc oſtenditur cum dicitur Vinum, quia vinum dicitur à vena, vel à vite natum. virtute enim ſolis humor à terra vſque ad interiores venas vitis attrahitur, ibique diſponitur & digeritur, & in vini ſubſtantiã commutatur. Sic vere chariſſimi vinum diuinæ gratiæ in vena cordis per ſolem iuſtitiæ. ſ. Chriſtum ſolet produci & generari, & ibi nutriri, quia. ſ. diuinæ gratiæ vinum non induſtria hominis naſcitur, ſed a Deo perficitur & creatur, iuxta illud Eccl. 31. Vinum in iocunditate creatum eſt. Et ita poteſt dici vinum dulce, quod præ aliis vinis ſolet reficere & nutrire, & corporaliter augmentare, quia ille qui vino dulci gratiæ nutritur, virtutibus & meritis perficitur, augetur, & temporaliter & ſpiritualiter & æternaliter augmentatur. Vnde Pſalm. A fructu frumenti vini & olei ſui multiplicati ſunt. Et ſicut videmus quod illi qui ſunt vino ebrii, ſolent eſſe iocundiores, audaciores, liberaliores, ſic vere illi qui vino gratiæ ſunt imbuti per ſpem, conſolationem, laudem & gratiarum actionẽ ſunt læti, Eccl. 40. Vinum & muſica lætificant cor. Illi etiam qui iſtud vinũ ad plenum bibunt ad aggrediendum opera vtilia, & ad ſuſtinendum terribilia audaces ſunt 3. Eſdræ 4. Viri quàm præualet vinum omnibus hominibus. ſequitur. mentem conuertit in ſecuritatem & iocunditatem, & non meminit omnem triſtitiam. Et ideo bene concluditur cap. ſeq. Forte eſt vinum. Quia breuiter nulla fortitudo alicuius boni operis perficitur, niſi homo vino diuinæ gratiæ inebrietur. Illi enim qui iſto vino ſunt pleni, ſunt præ cæteris liberales, compatientes & largi. De Iſaac enim legimus Geneſ. 27. quod cum Iacob dediſſet ſibi comedere, obtulit ei etiam & vinum, quo facto, benedictionem largiſſimam ſibi dedit. Quod etiam de Aſſuero legitur Heſt. 5. quod poſtquam vinum biberat abundanter, dixit Heſter. Quid petis Heſter regina? etiam ſi medietatem regni mei petieris, tibi dabo. Iſtud. n. eſt vinum dulcoris & deuotionis. Vinum inquit. de quo quilibet deuotus poteſt dicere illud Can. 5. Bibi vinum meum cum lacte meo. ¶ Secundo dico quod iuſti bibunt vinum ſplendoris & diſ- E cretionis. Vinum enim clarum & purum, quod. ſ. ſenſum & ingenium acuit, ſignificat ſapientiam & ſcientiam & ſpiritualem prudentiam & doctrinam, quæ. ſ. eſt bibenda, & fidelibus impartienda, & per ipſam intellectus ſubtilitas acuenda. vnde de ſapientia dicitur Prou 9. quod ſapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, immolauit victimas, &c. Sapientia enim increata Dei filius domum ſuam, id eſt, eccleſiam fabricauit, quã ſeptem columnis, id eſt, ſeptem donis ſpiritus ſancti ſtabiliuit, in qua menſam ſacræ ſcripturæ poſuit, & in qua panem & vinum fortis & ſimplicis doctrinæ miſcuit & confecit, quibus inſipientes & paruulos inſtruxit & refecit. Vinum enim doctrinæ debet eſſe mundificatiuum, quia & lætificatiuum debet eſſe mundatio corruptionis, dulcedo & lætificatio conſolationis & benignæ monitionis, quia ſicut dicitur Eccl. 31. Vinum iocunditate creatum eſt Apes enim in aluearì ſuo retinentur, quando vino dulci ſuperfundantur. ſic vere multi ſunt qui ab aluearìo eccleſiæ vel religionis per peccatum vel per apoſtaſiam recederent & per deſperationem & triſtitiam deperirent, niſi prædicatores vel prælati cum vino dulcis doctrinæ vel conſolationis benigne ipſos in ſtatu gratiæ & in aluearì eccleſiæ retinerent, & a ſuis malis voluntatibus coercerent. Ita quod talibus conſolatoribus poteſt dici illud Can. 7. Verba tua ſicut botrus vineæ, &c. Et hoc vinum oſtenditur cum dicitur, Moderate potatum, quia vinum ſcientiæ debet moderate ſumi, & cum temperantia & prudentia potari, iuxta illud Rom. 12. Non plus ſapere quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem, &c. Moderate inquit Eccleſiaſt. 32. Numerus muſicorum in iucundo & moderato vino. Eccleſ. 31. Quam ſufficiens eſt homini erudito vinum exiguũ, quaſi dicat. Melius eſt in ſcientiis moderate tranſire, quam profunditates nimias inquirere & ambire. Quod eſt contra multos, q in nimis profundis ſubtiliter ſe occupant & magis cauſa curioſitatis quam neceſſitatis de altis, & ſuperfluis ſæpe, tractant. Contra quos Seneca; O quanta dementia eſt ſuperflua de altis quærere in tanta temporis egeſtate. Non ſic ergo, ſed moderate vino ſcientiarum vtamur, ne forte ſi vltra modum potemus, in furorem, & ſuperbiã deducamur. Vinum. n. quod eſt nimis forte, lædit caput, ſic ſcientia, niſi aqua ſapientiæ fuerit temperata. Et ideo apoſtolus 1. ad Tim. 5. dicit. Modico vino vtere propter infirmitatem. Sic patet, quod eſt vinum ſplendoris, & diſcretionis. ¶ Tertio dico, quod ſancti bibunt vinum liquoris, & cura- F tionis, & iſtud eſt vinum dominici ſanguinis, quod vel per compaſſionem deſideratum, vel in altari receptum, & potatum, animam à peccatis ſanat, & per illud ſanitas gratiæ à Chriſto conceditur, perficitur, & augmentatur. Et iſtud vinũ oſtenditur cum dicitur. Sanitas. Hier. 51. Tollite reſinam ad dolorẽ eius, ſi forte ſanetur. Reſina. n. eſt ille liquor qui ab arbore ſtillat, ſicut & vinũ de vite, ſignificans ſanguinem Chriſti, qui more balſami de vinea engaddi. i. de vite, & arbore crucis ſtillauit, & animã peccatoris reficiens viuificauit, & ſanauit. Et teſte Philoſopho coagulum agni cum vino potatum, ſanat à morſibus araneatum. Sic vere coagulum. i. dulcedo benignitatis Chriſti cum vino ſui ſanguinis intermixto, à morſibus dæmonum nos ſanauit, quando humanum genus quod araneæ infernales momorderant, de inferis, ſui ſanguinis virtute liberauit. Quod bene figuratum eſt Luc. 10. vbi dicitur quod Samaritanus vulnera illius qui inciderat in latrones cum deſcenderet de Hieruſalem in Hiericho, alligauit, & pro medicina vinum, & oleum ſuperinfudit. Quia pro certo dum homo quidam. i. Adam (qui tunc ſolus erat) deſcendit per

pecca-

peccatum de Hierusalem in hiericho, id est, de paradiso in mun-
dum, ipsum latrones dæmones inuenerunt, qui ipsum spoliantes
gratuitis, & naturalibus virtutibus, sauciauerunt. Samaritanus
autem Christus vinum sui sanguinis superfundens, & oleum suæ
gratiæ adiungens, ipsum sanauit, & eius vulnera remediis spiri-
tualibus alligauit. Hier. 10. Obducam cicatricem tibi, & à vulne-
G rib⁹ tuis sanabo te. Istud est vinũ liquoris, & curationis. ¶ Quar-
to dico, quod iusti bibunt vinum doloris. & afflictionis. Vinũ. n.
infusum vulneribus, acriter mordet, & superfluitates consumit,
& mordificat, & deficcat. Sic vere potus mundanarum tribula-
tionum, & correctionum, quæ scilicet iustos inebriant in hoc
mundo, habet acriter mordicare & vrgere, & fæces vitiorum cõ-
sumere, & deficcare, & istud vinum ostenditur cum dicitur. Cor-
poris. quia scilicet tribulatio est similis vino turbido, & grosso,
quod fortiter secundum Isaac lædit caput. Corpus. n. grossum de
sui natura solet aliud corpus lædere, si ei collidatur, quod scili-
cet spiritus nunquam facit. Sic tribulatio. Vt sic homo dicat il-
lud 2. Mac. 7. Duros corporis sustineo dolores. Et istud est vinum
compunctionis, de quo loquitur Psalm. Potasti nos vino com-
punctionis. Sed vide de isto vino supra de bibere in tertio mem-
bro auctoritatis diuisæ. Istud. n. est vinum doloris, & afflictio-
H nis. ¶ Quinto dico, quod iusti bibunt vinum amoris, & refectio-
nis seu consolationis, & istud est vinum lætitiæ, & iocũditatis, ꝙ
à sanctis in patria bibitur, vbi anima cum Angelis iocundatur.
& hoc ostenditur cum dicitur. Animæ, quia lætitia spiritualiter
est vinum animæ, iuxta illud Eccl. 31. Exultatio animæ, & cordis,
vinum moderate sumptum. Vinum super omnes medicinas solet
mentem lætificare, quia vt dicit Isaac, timorem expellit, dolorẽ,
& tristitiam obliuisci facit. Sic vere vinum voluptatis æternæ fa-
cit homines perpetuo lætificari. Vnde Psal. Vinum lætificat cor
hominis. Ita etiam allicit eos, quod omnes præcedentes dolores,
& miserias facit eos obliuisci. Prou. 31. Da mœrentibus vinum: vt
ij qui in amaritudine sunt, bibant & obliuiscantur egestatis suæ
&c. Vinum. n. æternæ consolationis ibi ex omni parte funditur,
ita quod beata anima taliter imbibitur, quod de malis in mũdo
perpessis minime recordatur. Mulier. n. cum parit, tristitiam ha-
bet, &c. Ioan. 16. Sic enim est in paradiso, sicut in Æthiopia. Di-
cit enim Pli. quod ibi sunt palmæ tam varietate, quam suauita-
te mirabiles, quia ex ipsis quidam fructus caryotæ colliguntur,
& cibo quidem, & succo vberrimæ, ex quibus & præcipua
vina fiunt, & sic incolæ illius patriæ vino suæ culturæ pro suis
laboribus satiantur. Et sic patet de quintuplici vino quo iusti
potantur scilicet vino amoris & affectionis, doloris & afflictio-
nis, liquoris & curationis, splendoris, & discretionis, dulcoris
I & deuotionis. ¶ Adhuc dico, quod est vinum quo potantur im-
pii, de quo dicitur. Fel draconum vinũ eorum, &c. Deu. 23. Quod
etiam mundana aduersitas, & temporalis vinum dicantur, pa-
tet Hier. 51. Calix aureus babylon in manu domini, de vino eius
biberunt omnes gentes, & ideo commotæ sunt; sic igitur cha-
rissimi patet, quod vinum quantum ad malos, & quantum ad
bonos sumitur multis modis. Vide de bibere, de ebrietate, de po-
tu, & similibus.

A **Violentia. Violenter.** Nota breuiter, quod vio-
lentum, & voluntarium
differunt, & ideo violentum dicitur quicquid involuntarium
vel contra voluntatis desiderium efficitur. Nota ergo quod in-
uenio

Violentiam necessariam,
Violentiam compulsoriam,
Violentiam meritoriam,
Violentiam transgressoriam,
Violentiam infectoriam,
Violentiam afflictoriam.

B ¶ Dico, quod est violentia necessaria, & ista est illa qua prælati
aliquando sunt violenti quando subditos proteruos qui obe-
dire renuunt, per violentiam ad bonum compellunt, similes tor-
culari, quod per violentiam vinum de vindemia extrahit, quod
aliter non exiret. vnde sicut dicitur Esai. 59. iste debet esse sicut
fluuius violentus, quem spiritus domini cogit. ¶ Item est vio-
lentia compulsoria, & ista est illa qua Deus per quandam vio-
lentiam potentiæ compellit omnia suam facere voluntatem:
exemplo firmamenti, quod post se violenter trahit omnes pla-
netas, dato quod naturaliter contrarios habeant motus. Quia
dato, quod nos multos habeamus motus, & appetitus contra-
rios ipsi Deo, Deus tamen violenter omnia secum trahit, & non
ad nostram volũtatem, sed ad suam omnia ordinat, & disponit,
ita, quod dominus potest dicere illud Iob 34. Violẽta sagitta mea
absque vllo peccato. ¶ Item est violentia meritoria, & ista est illa
qua homo ad bonum cogit, & violentat propriam voluntatem,
de qua Mat. 11. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapi-
unt illud. ¶ Item est violẽtia transgressoria seu offensoria, & ista
est illa qua mali violant libertatem ecclesiæ, de qua 1. ad Cor. 3.
Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. ¶ Item est
violentia infectoria, & ista est illa qua mali violant, & fœdant
mulieres. de qua Esa. 13. Vxores eorũ violabuntur. ¶ Itẽ est vio-
lentia. s. afflictoria, & ista est illa qua mali per rapinæ violentiam
auferunt alienũ, vel qua grauant alios violenter, similes lupis, &
leonibus, qui violenter rapiunt sibi prædã. Micheæ 3. Violenter
tollitis pelles eorum desuper eis, & carnes eorũ desuper ossibus
eorum, &c. Vide supra de Potentia.

Vir. Viri. Cum vir sit nomẽ viriũ, hinc est, ꝙ vir potest di-
ci omnis qui habet fortitudinem, & virtutem. A
Et sic possum dicere, quod per virum intelligitur Christus, præ-
latus, amicus, diabolus, & vir malus. Inuenitur ergo

Vir {
Nobilis, & gloriosus,
Stabilis, & vigorosus,
Fertilis, & fructuosus,
Damnabilis, & malitiosus,
Inutilis, & perniciosus.
}

¶ Vir gloriosus, & nobilis est Christus, qui vir, & sponsus est ec-
clesiæ matris nostræ. Vnde de forti muliere dicitur Prou. 31. ꝙ
nobilis in portis vir eius. ¶ Vir vigorosus, & stabilis est bonus
prælatus, & sic sibi dicitur 1. Reg. 18. Esto vir fortis, & præliare
prælia domini. ¶ Vir fructuosus, & fertilis est homo iustus, de
quo in Psal. Beatus vir qui nõ abiit in consilio impiorũ, &c. Et
sequitur. Et erit tanquã lignũ, ꝙ plantatũ est secus, &c. ¶ Vir ma-
litiosus, & damnabilis est diabolus, de quo Micheæ 7. Vir fratrẽ
suum venatur ad mortem. ¶ Vir perniciosus, & inutilis est homo
iniustus, & iniquus, de quo in Psal. virum iniustum mala capient B
in interitu. ¶ Dicamus ergo primo, quod est quidam vir nobilis,
& gloriosus, & iste est Christus, qui est vir, & sponsus ecclesiæ,
& animæ nostræ, quam sibi per fidem sponsat, & secum indiui-
sibiliter in paradisi thalamo collocat atque portat. Sicut enim
videmus, quod vir vxorem suam miro modo diligit, & pro eius
copula patrem, & matrem dimittit, & pro eius defensione mor-
ti multoties se exponit, sic vere Christus ecclesiam suam, &
animam miro modo dilexit, quod apparuit, quia pro ea patriã,
& parentes. i. paradisum, & Angelos dimisit, & neglexit, & hũc ad
mundum in crucis patibulo moriturus personaliter se trans-
uexit. Et ideo iste est ille vir de quo dicitur Prou. 18. Vir amica-
bilis ad societatem magis proderit quam frater. Vbi aduerte
quod sicut vir

Debet se vxori inseparabiliter coniungere,
Debet vxoris negocia gerere,
Debet vxorem amare, & diligere.

Sic dico, quod Christus bonus vir spiritualis animæ Christianæ
debet se stabiliter nobis copulare

Per {
Vnitatem copulatiuam. (Vir amabilis ad societatem)
Probitatem operatiuam (Proderit)
Charitatem inflammatiuam. (Frater)
}

Iste enim {
Stabiliter nobis copulatur,
Vtiliter nobis operatur,
Veraciter in nos inflammatur.
}

¶ Dico ergo, ꝙ iste nobis copulatur benigniter, & stabiliter, cũ C
dicitur ꝙ est amabilis ad societatẽ. q. d. iste est amabilis, tracta-
bilis, & socialis, & istud fecit carnẽ assumendo, & quotidie facit,
mentẽ spiritualiter visitando, & se animæ sponsæ suæ per gratiã
infundendo. Christus. n. & Angeli sunt illi viri qui animæ sociã-
tur 1. Reg 14. Viri Israel sociati sunt. Vt sic de anima dicatur illud
ibidẽ. Vbicunq; videbat virũ fortẽ, sociabat eũ sibi, &c. Vide su-
pra de societate. Iste. n. factus est socius noster carnẽ assumẽdo, in
mundo cõuersando, & nobis in corde per gratiã suã adhærẽdo.
Similis. n. est ciconiæ, quæ est auis hominẽ diligens, & societatẽ
eius volens, & iuxta domicilia eius nidos suos faciens, & quasi
indiuisibiliter nidũ eundẽ custodiẽs, nõ dimittẽs, & licet sit ipsũ
in hyeme dimittens, ad ipsũ tamẽ in æstate est rediens, & reuer-
tens, sicut ad sensũ patet cuilibet intuenti. Sic Christus socialis,
& amicabilis, humanã naturã. i. ecclesiam, & animã sicut propriã
vxorẽ miro mõ dilexit. Col. 3. Viri diligite vxores vestras, sicut
Christus ecclesiã & iuxta eã in nido ꝓprii corporis, habitauit
personaliter quẽ in passionis hyeme dimisit, sed cito ad eũ rediit
quando reuixit. Quod ẽt quotidie cõpletur spiritualiter, cum
Christus vxori suæ. s. animæ per gratiã suã copulatur, & in eius
societate mirabiliter delectatur. Pro. 8. Deliciæ meæ esse cũ filiis
hominũ, Nidũ. n. humanæ cõsciẽtiæ inhabitat, qui nisi per pec-
catũ expellatur, & ẽt eiiciatur, ad ipsũ libẽter reuertitur, ipsũq;
reparat virtutib. atq; ornat. Anima. n. est vxor Christi, quæ sibi p
peccatũ aufertur, & sibi per pœnitẽtiã restituitur, & refertur. Gẽ.
20. Redde vxorẽ viro suo, quia propheta est, & orabit pro te.
Quod tamen est contra multas animas, quæ à Deo viro suo per
peccatum recedunt, & per obstinationem redire ad eum am-
plius nolunt, sed adultero suo diabolo, & mundo irreuertibili-
ter se iungunt. Vnde mulieri meretrici loquitur scriptura Hier.
3. Implesti malam cogitationem tuam, ostendisti contra virum,

fortitudinem. Et ideo Christus sicut homo nobilis de tali muliere fornicaria, quæ scilicet in peccato vult viuere, nec redire curat nihil curat, sed separatione perpetua tractans ipsam in inferni carcere collocat, & exinde se virum suum non reputat neque vocat. Hinc est, quod Deus hodie, & animam, & ecclesiam peccatricem deserit, ipsamque sicut vir non diligit nec custodit, dicens illud Oseæ 2. Matrem vestram iudicate, quoniam non ipsa vxor mea, & ego non vir eius. Et ideo Christus ecclesiæ vxori suæ videtur libellum repudij dedisse, & se ab ea penitus separasse, iuxta illud Prouerb. 7. Non est vir in domo sua, abiit via longissima. Quod tamen non debet esse, quia anima à Deo fornicata debet ad eum per pœnitentiam redire, diabolum dimittere, & societati domini sui se vnire, dicens illud Oseæ 2. Reuertar ad virum meum priorem, melius enim mihi erat magis tunc quam nunc. Patet ergo, quod Christus dicitur vir, quia copula-

D tur scilicet benigniter, & stabiliter. Societatem inquit. ¶ Deinde Christus dicitur vir, quia operatur nobis viriliter, & vtiliter, quod ostenditur cum dicitur. Proderit. Ad virum enim pertinet operari opera proficua, & vtilia, & ideo vir à virtute dicitur, pro eo, quod virtuosus sit in operando. Sic vir Christus dicitur pro eo, quod virtuosa, & proficua operatur Esa. 27. domine omnia opera nostra operatus es nobis. Iste enim est vir ad quem pertinet vxorem sc. animam vel ecclesiam regere, & sine quo nō possunt bona opera generari, quod ostenditur cum dicitur. Proderit. Ecclesi. 29 proderit tibi magis quam aurum. Aduerte tamen, quod in multis libris ponitur loco proderit, amicus erit, quia sicut amicus fidelis prodest amico, & pro ipso se exponit supplicio, sic Christus, ipsi animæ profuit, & pro ipsa periculo mortis se exposuit, opusque suæ redemptionis fideliter exercuit, & perfecit. Quia sicut dicitur Prouerb. 12. Qui negligit damnum propter amicum suum, vir iustus est. Quia sicut dicitur Prouerb. 11. Benefacit animæ suæ vir misericors. Iste est enim ille vir de quo Zach. 6. Ecce vir oriens nomen eius, & sub ipso orietur lux, &c. Et sic dico, quod iste vir dicitur, quia operatur nobis fideliter &

E vtiliter. Proderit inquit. Vel aliter alio modo. Amicus erit. ¶ Denique dico, quod Christus dicitur vir, quia obligatur tenaciter, & veraciter. Frater. Frater fratrem, & vir vxorem tenentur diligere, & ideo amor istius viri ad nos in hoc ostenditur, quod frater non extraneus nuncupatur 2. Reg. 1. frater mi Ionatha amabilis valde super amorem mulierum. Vir enim non est vxoris dominus, non est superior, sed æqualis. In signum cuius mulier non fuit facta de Adæ pedibus, sed de latere vel de costa. Et ideo Christus frater ecclesiæ vel animæ dicitur, quia animam tractat vt sociam vel sororem, & diligit vt collateralem, & amicam. Frater inquit. Gen. 37. Frater enim & caro nostra est. Iuxta illud Eph. 5. Vnusquisque diligat suam vxorem, sicut seipsum, vxor autem timeat virum suum. Iste est igitur frater. Sed aduerte, quod sicut frater dolet, quando videt sororem suam ab amico violari, vir quando videt sponsam adulterari publice, pater quando videt filiam suam prædilectam notorie fornicari, sic Christus de anima vel ecclesia vnica sua sorore sponsa, & filia dolet mirabiliter, & tristatur, quando videt, quod cum carne, mundo, & diabolo fornicatur. In cuius figuram 2. Reg. 3. dicitur quod cum Michol filia regis à viro suo violenter tolleretur, ipse vir plorans, & eiulans sequebatur. Quia pro certo cum anima filia regis Christum virum suum deserit, ipse Christus vir suus eam per dilectionem sequitur, & plorans, id est, sibi compatiens eam sibi si potest religat, & reiungit, & ad statum salutis restituit, & reducit, dicens, illud Hier. 3. Si vir dimiserit vxorem suam, scilicet recedens ab ea, &c. Patet igitur, quod Christus dicitur vir, quia per amorem magnum ad nos inclinatur, quia per fortem vigorem nobis operatur, quia per firmum tenorem nobis copulatur. Et si vis dilatare materiam de viro, applica figuram Dan. 10. de viro mirabili qui apparuit Danieli, & Ezech. 9. de viro induto lineis, &c. Patet

F igitur, quod inuenitur vir nobilis, & gloriosus. ¶ Secundo dico, principaliter, quod inuenitur stabilis vir, & virtuosus, & sic per virum vt dictum est, intelligitur prælatus, qui est ecclesiæ vir & sponsus. Quia scilicet iste vir debet pro vxore sua dæmonibus per orationem, tyrannis per defensionem, hæreticis per prædicationem, aliis peccatoribus per correctionem, & coarctionem se opponere, & eam immunem, & liberam conseruare, fœdus & iuramentum secundum promissum tenere, & in eius speciali matrimonio fideliter manere, & eam sicut vxorem legitimam diligere & fouere. Vnde prælatis potest dici illud Col. 3. Viri diligite vxores vestras, nolite esse amari ad illas. Et ideo tam de prælato, quam de alio viro iusto potest exponi illa figura Dan. 10. Ecce vir vnus indutus lineis, & renes eius accincti auro obryzo, & corpus eius sicut chrysolitus, & facies eius velut species fulguris, & oculi eius vt lampas ardens, brachia eius, & pedes quasi species æris, & vox sermonum eius vt vox multitudinis. Si vis, dic historialiter per modum narrationis, vel literaliter, per modum auctoritatis. Igitur charissimi consideremus virum istum mirabilem quem Daniel describit, & videamus suas cōditiones, quas debent habere prælati, vel quilibet alii viri iusti. Debent enim habere. In

- Habitu honestatis decorem. (Ecce vir vnus vestitus lineis,)
- Corpore castitatis pudorem. (Renes eius accincti auro)
- Animo firmitatis vigorem. (Corpus eius sicut chrysolitus, qui est lapis)
- Vultu venustatis nitorem. (Facies eius sicut species fulguris)
- Intellectu claritatis splendorem (Oculi eius sicut lampas ardens)
- Opere probitatis valorem. (Brachia eius)
- Corde charitatis feruorem. (Pedes eius vt species æris.)
- Verbo vel sermone veritatis clamorem. (Vox sermonum eius, vt vox multitudinis.)

¶ Dico ergo, quod qui vult esse vir debet habere in habitu deco- G rem honestatis. Ecce vir vnus indutus lineis. Vestes enim lineæ sunt puræ, & mundæ, nec tamen sunt vltra modum preciosæ, & per vestes istas honestatis habitus describitur, in quo necessariū est, quod honestas, & immunditia teneatur, & quod nimia scilicet deformitas, & preciositas caueatur. Hinc Deut. 22. prohibetur ne fœmineis vestibus vir vtatur. In quo intelligere possumus, quod viri perfecti non debent dissolutos habitus diligere, nec ornatus superfluos, qui ad mulieres pertinent (non ad viros) eligere vel portare, quia sicut Seneca dicit loquens de viris religiosis, & virtuosis. Non fuerunt inquit sicut mulieres, circa flosculos occupati, totus contextus illorum virilis est. Sequitur in fine epistolæ. Viros carpere flosculos turpe est. Ecce inquit vir vnus indutus vestibus lineis. quasi dicat. Ecce habitus virilis, non muliebris, honestus, sobrius, non deformis. Cuius tamen contrarium in ecclesia, & religione video, vbi muliebres, & dissoluti etiam habitus portãtur, vbi inhonestæ vestes ab illis qui viri esse debent, non horrentur. Non sic, sed ecce vir vestitus lineis. Ezech 9. Ecce vir qui indutus erat lineis, & atramentarium scriptoris ad renes eius. Habeat ergo vir honestus honestatis decorem in habitu. ¶ Item debet habere pudorem castitatis, cum H dicitur. Renes eius, &c. Renes enim in quibus est desiderium naturæ, & generatiua virtus, voluptatem carnis significant. Aurum vero quod est metallum imputribile, & quod etiam in pergameno albo nullius signi seu lineæ vestigium derelinquit, castitatem denotat, quæ imputribilem, & incorruptibilem hominem reddit, & nullius mali exempli vestigium imprimit aut dimittit. Quia pro certo viri spirituales, & maxime religiosi, & prælati, debent renes carnalis voluptatis auro imputribilis castitatis accingere, & constringere, & omnem fluxum luxuriæ per zonam continentiæ coarctare. Vnde de tali viro dicitur 4. Reg. 1. Vir pilosus occurrit nobis, zona pellicea accinctus lumbis seu renibus. Quod est contra multos, qui magis dici possunt pueri quā viri, quia non munde se cūstodiunt. vnde isti non videntur viri à virtute, sed à virore. Viride enim lignum calefactum spumam emittit, & ad quamlibet partem se flectit. Sic vere multi sunt ita virides, & molles, qui spumam immundiciarum carnalium non cessant diffundere, & cum calefacti fuerint per luxuriam, vbicunque impulerit diabolus se plicare, & nunc ad vnum peccatum, nunc ad aliud se inclinare. Et breuiter quilibet talis videtur esse sicut seruus ille effœminatus de quo loquitur Seneca in epistola, vbi dicitur, quod ipse erat in cubili vir, in conuiuio puer. Renes inquit eius. Iob 38. Accinge lumbos tuos sicut vir. Habeamus igitur in corpore pudorem castitatis. ¶ Item dico, quod I debet habere vir, id est, virtuosus in animo vigorem firmitatis. Ad virum enim pertinet quod sit fortis, stabilis & constans in tentationibus, & tribulationibus, non succumbens, sed in aduersis, & prosperis æqualiter se continens, & in cunctis immobiliter perseuerans, quod ostenditur cum dicitur. Corpus eius &c. Quia chrysolitus est lapis qui dæmones dicitur terrere, & contra timores nocturnos solet proficere, & valere, sicut dicit Diosco. Ad denotandum, quod per virtutem constantiæ corpus nostrum sit chrysolitinum, id est, lapideum atque forte, non facile penetrabile atque molle. Constantia enim animi est virtus quæ dæmones terret, pellit timores, & superat atque tollit. Et hoc est quod dicit Seneca de viro iusto. Nihil sapienti viro potest euenire, stat rectus sub quolibet pondere, nulla eum res minorem facit, nihil ei eorum, quæ ferenda sunt, displicet, quicquid cadere in hominem potest, in se cecidisse non queritur, vires suas nouit, scit homini omnia ferenda. Corpus ergo eius chrysolitus. Vnde de eo potest dici Iob 41. Corpus eius scuta fusilia, & compactum. Et aduerte quod vir debet esse constans, & fortis præcipue quo ad tria, scilicet

Adau-

Ad { Audacem aggreſſionem difficilium,
Stabilem perpeſſionem terribilium,
Durabilem fictionem volubilium.

¶ Debet enim vir perfectus audacter aggredi difficilia, iuxta illud 1. Reg. 18. Eſto vir fortis, & præliare prælia domini. Item debet patiẽter perpeti terribilia. Nulla enim pœna, & nullus labor debet virum perfectum frangere, ſed in omnibus patiens eſſe, & immobilis permanere. Vnde Seneca epiſtola 31. dicit, quod generoſos animos labor nutrit. Vnde non eſt viri timere ſudorem. Vnde etiam Seneca conſolans illum qui ſuper morte vxoris flebat, dicit ſic. Quare ploras? ſi maritum te cogitas, te cogita virũ. Ac ſi diceret: Non decet virum flere, ſed æquanimiter etiam omnia ſuſtinere. ¶ Item debet ſtabiliter figere cordialia, quia non debet animum ſuum fluctuare permittere, ſicut puer, nec modo vnum, nec modo aliud deſiderare ſicut mulier ſed in vno propoſito perſiſtere, ſicut vir ſolidus, & tenax. Exemplo Apoſtoli 1. Cor. 13. Cum eſſem paruulus, &c. Quæ tamen ſunt contra multos tam eccleſiaſticos quam laicos, qui nec in verbis nec in promiſſionibus, nec in factis, nec in operibus, nec in audaciis, nec in aggreſſionibus, nec in patientiis, nec etiam in ſupportationibus vllam habent penitus firmitatem, nec aliquam virilem fortitudinem nec ſtabilitatem, ſed potius puerilem mobilitatẽ, & muliebrem per omnia vanitatem. Similes illi Tireſiæ, qui ſecundum fabulas poetarum, de viro in fœminam per ſeptennium eſt mutatus, quia pro certo iſti ita ſunt hodie, & in agendo, & in patiendo effœminati, quod non viri, ſed fœminæ poſſunt dici. Hier. 31. Virum circumdabit fœmina &c. Figurati in filiis Iſrael, qui viros cunctos contra Madian in prælio occiderunt, & fœminas ſeruauerunt, ſicut dicitur Num. 31. Figurati etiam in Pharaone, qui viros, & mares in flumine fecit ſubmergi, & fœminas ſeruari. Quia ſcilicet iſti viros, id eſt, virtutem, & virilitatem in ſeipſis occidunt, fœminas vero, id eſt, mollitiem, & fœmineitatem cuſtodiunt. Quia multi ſunt de quorum moribus plus apparet de fœmina quam de viro. Eſa. 4. Apprehendent ſeptem mulieres virum vnum. Non ſic chariſſimi ſed ſimus viri conſtantes, non fœminæ, ſtabiles, non deſiſtentes aut mutabiles, iuxta illud 1. Reg. 4. Confortamini, & eſtote viri. quia ſicut dicitur 1. ad Tim. 2. docere mulieri non permitto, nec dominari in virum. Quod nihil aliud eſt, quam quod fœmina, id eſt, ſenſualitas, mollities & carnalitas non debet contra virilitatem præualere, nec ipſam ſuis legibus ſubiugare, quinimo mulieri, id eſt, ſenſualitati, & carnalitati debet vir, id eſt, ratio dominari, & penitus principari, Geneſ. 3. Mulieri quoque dixit: In dolore paries, & ſub poteſtate

K viri eris. Habeat ergo vir in moribus vigorem firmitatis. ¶ Item dico, quod iſte habere debet in aſpectu nitorem venuſtatis, ꝙ oſtenditur cum dicitur, quod habebat mirabilem faciem ſicut fulgur. Facies inquit eius ſpecies fulguris. Quia ad virũ perfectũ pertinet, quod habeat vultum, & faciem fulguream, nitidam, & ſplendentem, iocundam, vrbanam, hilarem, & ridentem, ſicut etiam dicitur Ecclеſ. 19. Ex viſu cognoſcitur vir, & ex occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus. Hilaritas enim vultus, & lætitia ſunt indicia boni viri, & cordis placidi, benigni, & fidelis. fidelis enim vir multum laudabitur, quia ſicut dicitur Prou. 18. Vir amabilis ad ſocietatem magis amicus erit quam frater. Iſtud potiſſimẽ debet eſſe in prælato, qui ſubditis ſe debet exhibere familiarem, & lætum, hilarem, & ſocialem, non triſtem aſperum vel crudelẽ. Quod tamen eſt contra multos, qui amaros, & aſperos aliis ſe oſtendunt, ita quod alicui gratiam vel fauorem non prætẽdunt. Similes illi Nabal, de quo dicitur 1. Reg. 25. Completa eſt malitia contra virum tuum, nam ipſe eſt filius Belial, ita quod nullus poteſt ei loqui. Non ſic chariſſimi, quia pro certo talis auſtera conditio reprehenditur, & maxime in prælatis, quia ſi faciẽ leoninam omnibus oſtenderent. Simplices ad iuſtitiam venire non auderent. Et ideo neceſſaria eſt in viris perfectis, & maxime in prælatis, hilaritas, & benignitas, non auſteritas vel poteſtas, iuxta illud Num. 12. Erat autem Moyſes vir mitiſſimus ſuper oẽs homines qui morabantur in terra. Vt de talibus intelligatur illud Ecclеſ. 26. Diuitis & pauperis cor bonum, omni tempore vultus eorum hilaris. Habeat ergo vir in aſpectu nitorem venuſtatis. Facies eius inquit quaſi ſpecies fulguris. Matth. 17. Reſplẽ-

L duit facies eius ſicut ſol. ¶ Item dico, quod virtuoſus debet habere in intellectu ſplendorem claritatis ſeu veritatis, cum dicitur. Oculi eius ſicut lampas ardens. Oculi enim animæ ſunt virtus intellectiua, & diſcretiua, quæ per claram cognitionem debent lucere, & quãtum ad veram boni, & mali notitiam clariſſime reſplendere. Apoc. 1. Oculi eius velut flamma ignis. Vir enim ſcilicet perfectus habet ſenſus corporales, quos tamen non habet puer, quia ſcilicet nos qui viri eſſe volumus, ſenſum & diſcretionem in agendis, & præcauendis habere debemus, quia ſicut dicitur Ecclеſ. 14. Beatus vir qui in ſapientia morabitur, &c. Naturaliter vir habet barbam, quæ virilis ſapientiæ, & conſtantiæ eſt ſignum. Vnde de quodam Philoſopho legitur in libro Philoſophorum moralium, quod quæſitum fuit ab eo quare toties tangebat barbam ſuam, qui reſpondit, vt dum tango barbam meam, virum me eſſe meminerim. Quod eſt contra multos, qui per ſapientiam non ſunt viri ſed per ignorantiam pueri poſſunt dici, Et circa hoc applica de puero quod volueris, vel de ignorãtia, & vide ſupra de oculo. Habeat ergo vir in intellectu ſplendorem veritatis vel claritatis. ¶ Item dico, quod vir debet habe- M

re in opere valorem probitatis, quod oſtenditur cum dicitur, quod ille vir mirabilia habuit brachia. Brachia eius ærea inquit &c. Per brachia cum quibus homo pugnat, & operatur, intelligo fortitudinem in bonum operando, & in ſubditos defendendo, & in hoſtes inuadendo. Pſalm. Qui docet manus meas ad prælium, &c. Nam vir debet eſſe

Fortis, & virtuoſus,
Audax & animoſus,
Iuſtus, & rigoroſus.

Fortis dico, & virtuoſus 2. Paralip. 17. Viri bellatores, & robuſti erant in Hieruſalem. Audax & animoſus, quia nullum debet timere in ſua iuſtitia, & maxime prælatus. Vnde Iob 34. Viri cordati audite me. Iuſtus etiam, & rigoroſus, quia iuſte, & rigide debet delinquentes punire, & contra eos fortiter præualere. Ezech. 23. Viri iuſti ſunt, & iudicabunt eos iudicio adulterarum. Quod eſt contra multos, tam laicos quam clericos, qui ſcilicet penitus nõ videntur viri, quia ſcilicet nec bene operando, nec malos impugnando aliquid viriliter faciunt, ſimiles lepori, qui eſt animal timidiſſimum, de quo dubitatur vtrum habeat ſexum maſculinum vel fœmininum, quia ſcilicet tales viri æſtimantur, & tamen fœmineliter operantur. Viri enim ſunt quantum ad gradũ, fœminæ vero quantum ad actum, quia ſcilicet iſti locum virorum tenent, & tamen opera inutilia, & fœminea ſemper exercent. Et ſic verificatur illud quod dicit Seneca, quod ſcilicet in loco in quo vir bonus quæritur, pauciſſimi ſedent. Iſti enim ſunt imbecilles, & inuidi, ita quod quantum ad opera videntur plus fœminæ quam viri. Iſti enim ſunt viri fictiles, & vani viles & fragiles, de quibus Hier. 48. Clamabo ad viros muri fictilis lamentantes. Non ſic, ſed ſi volumus eſſe viri habeamus in opere vigorem probitatis. Brachia inquit. Pſalm. Fiat manus tua ſuper virum dextræ tuæ, &c. Quia ſcilicet per brachium (vt dictum eſt) intelligimus fortitudinem ad operandum. Pſalm. In brachio virtutis tuæ, &c. ¶ Item dico, quod vir debet habere in corde N

feruorem charitatis, cum dicitur quod habebat pedes in ſimilitudinem æris candentis. Pedes enim qui portant cor, animæ ſunt affectus, qui tunc candentes efficiuntur, quando per charitatis incendium inflammantur. Apoca. 1. Pedes eius ſimiles orichalco ſicut in camino ardenti. Vir enim debet vere, & charitatiue diligere, non ficte nec mutabiliter affectare. Pedes debet habere æreos, & ardentes, quia affectus amoris ſui debent eſſe

Pedes per ſtabilitatem,
Ærei per durabilitatem,
Ardentes per fortem, & feruentem charitatem.

Quæ omnia bene pertinent ad virum. Vir enim ſtatim, & faciliter non debet alium diligere, imo debet deliberare, quod ſit talis, quod eius amicitia ſibi vtilis poſſit eſſe, ſed poſtquam dilexit, non debet ipſum dimittere amplius, ſed in eius amore ſtabiliter perſeuerare. Exemplo ferri, quod non faciliter calefit, ſed calorem cum caluerit, diu cuſtodit. Habeamus igitur in corde charitatem feruoris. ¶ Item dico, quod ſi volumus eſſe viri, ha- O

beamus in ore clamorem veritatis ſeu auctoritatis, cum dicitur. Vox ſermonum eius. & maxime ad prælatum pertinet authẽtice loqui, & alte, & ſeuere proferre ſermones. Teſte enim Plinio, voces virorum ſeu maſculorum ſunt groſſiores generaliter, quia ſcilicet illi qui virorum locum habent, debent per prædicationem ad terrorem delinquentium non molliter ſicut fœminæ, ſed more viri fortiter verbum dare, quia ſicut dicitur Prou. 12. Doctrina ſua cognoſcitur vir eſſe. Vt ſic alii poſſint dicere illud Geneſ. 3. vocem tuam domine audiui, & timui. vnde Apoc. 1. dicitur quod ille qui ſedebat in throno, vox illius erat ſicut aquarum multarum. Eſa. 58. Clama, ne ceſſes &c. Sed adhuc vide de hoc infra de voce. Quod tamen hodie non fit, quia multi eccleſiaſtici, & alii ſunt qui nihil viriliter dicunt vel agunt: deliciis enim taliter eneruantur, quod nihil fabulant, quia ſicut dicit Seneca Epiſtola 33. Mirum eſt aliquid fortiter dici ab homine mollitiem profeſſo. Patet igitur chariſſimi per prædictas octo conditiones, quod prælati, & eccleſiaſtici debent eſſe viri, id eſt, viribus, & virtutibus pleni. Et ſic bene patet, quod in ſcriptura inuenitur vir ſtabilis, & virtuoſus, & hoc eſt ſecundum principale.

¶ Tertio dico, quod in ſcriptura inuenitur vir vtilis, & fructuo- P

ſus, & ſic per virum poteſt intelligi homo ſanctus, non ſolum prælatus, ſed etiam alius. Vir enim habet complementum ætatis, & tunc bene poteſt laborare, operari, intelligere, generare, & alios actus facere, ſignans hominem perfectum, qui tunc vir, &

virtuoſus eſſe dignoſcitur quando diſcrete intelligit, bona opera generat, & producit, & in bonis operibus ſe exercet. Dic ſi vis illam figuram Dan. 10. Ecce vir vnus indutus lineis, &c.cum omnibus ſuis membris. Et ponitur immediate ſupra ſub § Secundo dico principaliter. quia quicquid ibi eſt pertinet ad virum perfectum. Iuſtus enim dicitur vir, à virtute, quia ſcilicet multæ vires, & virtutes requiruntur ad hoc, quod aliquis ſpiritualiter
Q vir dicatur. ¶ Et ſic notabo, quod ad hoc, quod aliquis ſit vir iuſtus, neceſſarium eſt quod ipſe ſit, ſcilicet, Vir

Fortis, & bellicoſus,
Sanctus, & virtuoſus,
Concors, & non rixoſus,
Rectus, & non tortuoſus,
Pius, & viſceroſus,
Prudens, & ſtudioſus,
Ratus, & precioſus,
Pauidus, & timoroſus,
Eloquens, & ſerioſus,
Pœnitens, & doloroſus, & ſic fuerit & erit
Vir beatus, & glorioſus.

Dico, quod iuſti ſunt viri fortes, & bellicoſi. Pugnant enim contra diabolum, contra mundum, contra ſeipſum, contra peccatum. Vnde Gen. 32. Ecce vir luctabatur cum eo. Et 1. Reg. 17. Hic autem vir bellator eſt ab infantia ſua. ¶ Item ſunt viri ſancti, & virtuoſi 4. Reg. 4. Animaduerto, quod vir Dei ſãctus eſt. Ita enim ſancti viri debemus eſſe, vt alios ſanctos faciamus. Pſalm. Cum ſancto ſanctus eris, &c. Item ſunt viri concordes, & non rixoſi. Et ſic dicitur 1. Eſdræ 3. congregatus eſt populus quaſi vir vnus. Item ſunt viri recti, & non tortuoſi, quia recte, & plane debent in ſuis actibus procedere, non tortuoſe vel falſe. Iob 1. Erat ille vir ſimplex, & rectus, & timens Deum, & recedens à malo. Item ſũt viri pii, & viſceroſi, & aliis miſericordes, quia ſicut dicitur Prou. 11. bene facit animæ ſuæ vir miſericors. Item ſunt viri prudentes, & ſtudioſi, quia ſicut dicitur Sap. 6. Melior eſt ſapiens viro forti. Item ſunt viri rari, & precioſi, quia pauci inueniuntur tales. Eſa. 13. Precioſior erit vir auro. & Eccl. 7. virum de mille vnum reperi. & Sene. dicit quod in loco in quo vir bonus quæritur, pauci ſedent. Item ſunt viri pauidi, & timoroſi. Pſal. Beatus vir qui timet dominum. Item ſunt viri eloquentes, & ſerioſi. Eccl. 37. Vir peritus multos erudiet. Item ſunt viri pœnitentes, & doloroſi. Ezech. 9. Signa thau in frontibus virorum dolentium & gementium. Item finaliter erunt viri beati, & glorioſi, ſ. in patria, quando verificabitur illud quod regina Saba dixit Salomoni 2. Paral. 9. Beati viri tui, & beati ſerui tui, qui aſſiſtunt, &c. His igitur, & aliis multis modis dicũtur homines ſpiritualiter eſſe viri, & ſpiritualibus virib. eſſe virtuoſi. Vt ſic de talibus dicatur illud Exodi 18. Prouide tibi ex omni plebe viros potentes, & timẽtes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiam, & conſtitue eos tribunos. q.d. tales viri debent eſſe in officiis, & conſtituti in beneficiis, & in dignitatibus ordinati. Patet igitur quod inuenitur
R vir vtilis, & fructuoſus. & iſtud eſt tertium principale. ¶ Quarto dico principaliter, quod inuenitur vir nequam, & vitioſus. Et ſic dico, quod inueniuntur, ſcilicet

Viri {
Leproſi,
Verboſi,
Rixoſi,
Pompoſi,
Mendoſi,
Inuidi, & odioſi,
Ignari, & tenebroſi,
Auari, & ambitioſi,
Carnales, & luxurioſi,
Crudeles, & pernicioſi.

Sunt dico in mundo viri. ſ. leproſi, id eſt, viri diuerſis vitiis infecti. Vnde 4. Reg. 5. de Naaman dicitur, quod ipſe erat vir fortiſſimus, & diues ſed leproſus. Item ſunt ibi viri verboſi, & doloſi, de quo in Pſalm. Viri ſanguinum, & doloſi. Iſti enim ſunt illi qui per dolum, & fallaciam ſub ſpecie amoris alios decipiunt, & produnt, de quibus Prou. 16. dicitur. Iniquus lactat amicum ſuum, & deducit eum per viam non bonam. Item ſunt viri rixoſi, de quibus Prouer. 15. & 29. Vir iracundus prouocat rixas. Item ibi ſunt viri pompoſi, & clari, de quibus Iob 11. Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & quaſi pullum onagri natum liberum ſe putat. Item ibi ſunt viri mendoſi, de quibus Prou. 19. Melior eſt pauper quam vir mendax. Item ſunt ibi viri inuidi, & odioſi, de quibus Prou. 19. Viri ſanguinum oderunt ſimplicem. Item ibi ſunt viri ignari, & tenebroſi, de quibus Pſal. Vir inſipiens non cognoſcet &c. Item ſunt ibi auari, & ambitioſi, de quibus Prou. 29. Rex iuſtus erigit terram ſuam, & vir auarus deſtruet eam. Item ibi ſunt carnales, & luxurioſi, de quibus Leuit. 15. vir qui patitur fluxum ſeminis immundus erit. Item ſunt ibi viri crudeles, & pernicioſi, de quibus Eſa. 9. Vir fratri ſuo non parcet. Iſti enim ſunt mali viri, de quibus extat copia tam magna, quia ſcilicet mali viri hodie ſuperabundauerunt, viri vero boni perierunt, iuxta illud Eſa. 57. Viri miſericordiæ colliguntur, & non eſt qui recogitet. Iſti enim viri non dicuntur à virtute, ſed à virulentia, quia iſti non ſunt viri, id eſt, vigoroſi vel virtuoſi, imo viri, id eſt, virulenti, & venenoſi, de quibus Soph. 1. Viſitabo ſuper viros defixos in fæcibus ſuis. Et Sopho. 3. Prophetæ tui veſani viri infideles. Iſta ergo de viris tam bonis, quam malis ſufficiant, quia in aliis locis pluribus eſt tractatum. Vide ergo plures auctoritates diuiſas, & proſecutas.

Virga.

Nota quod virga ſecundum ſuas proprietates poteſt variari, & multa deſignare. Vnde breuiter notare poſſum, quod in ſcriptura inuenio virgam ſcilicet A

Glorioſam, & admirabilem,
Specioſam, & amicabilem,
Virtuoſam, & venerabilem,
Rigoroſam, & formidabilem,
Amoroſam, & commendabilem,
Furioſam, & deteſtabilem.

¶ Prima eſt virga imperialis dominationis, & hæc virga eſt Dei B
benedictus filius, de quo in Pſal. Virgam virtutis ſuæ emittet dominus ex Sion, &c. quia ipſam de paradiſo emiſit, & in medio peccatorum, & inimicorum ſuorum dominari conſtituit, & perfecit. Paſtor enim mediante virga regit oues, ſic pater mediante filio regit mundum. & ideo iſte eſt virga Moyſi, cum qua ſigna mirabilia fecit coram Pharaone, quæ aquas Ægypti in ſanguinem mutauit, & quæ in draconem mutata virgas magorum deuorauit ſicut dicitur Exod. 4. & deinceps. Quia vere chariſſimi Moyſes dicitur Deus pater, qui per virgam ſuam Deum filium hic coram humano genere fecit multa ſigna, & mirabilia, quæ per beatam incarnationem in draconem, id eſt, in carnem ſeu hominem ſe mutauit, & conuertit, virgas magnorum, id eſt, poteſtatem regnorum, & dæmonum deſtruxit, & deuorauit, in quantum ſcilicet ſanctam eccleſiam inſtituit, & errores gentiliũ eneruauit. Et ideo iſta eſt virga ferrea, de qua dicitur in Pſalm. Reges eos in virga ferrea, &c. Quod potiſſime fiet in iudicio, quando cum iſta virga canes, id eſt, peccatores percutientur, & extra domum eccleſiæ in infernum expellentur. Exod. 8. Extende virgam tuam, percute puluerem terræ. Virga enim in principio de ſui natura eſt flexibilis, tenera & mollis, in fine vero ſit ſcilicet dura, groſſa, difficilis atque rudis. Quia nunc Chriſtus eſt dulcis, tener, flexibilis, & benignus, in fine tamen ſcilicet in iudicio fiet durus, percutiens & ſeuerus. Et ideo nunc poteſt figurari in virga Aſſueri aurea, quæ in ſignum clementiæ ad Heſter fuit extenta, tunc vero figurabitur in virga ferrea, quæ ad percutiendum impios eſt extenta. Apoc. 12. Recturus erat omnes gentes in virga ferrea. Iſta eſt virga imperialis dominationis. ¶ Secundo di- C
co, quod eſt virga virginalis propagationis. Virgo enim beata dicitur virga, eo quod ſine corruptione flos diuinitatis, & fructus humanitatis de ea propagatur. Vnde Eſa. 11. Egredietur virga de radice Ieſſæ, &c. Virga enim flexibilis eſt, & tenera, & quãto in arbore eſt altior, tanto eſt minor, gracilior & flexibilior. Sic iſta dulcis eſt, flexibilis, & pia, & ad preces noſtras eſt inclinabilis, & prompta, & quanto fuerit altior per ſanctitatem, & generis dignitatem, tanto fuit gracilior per humilitatem, & tenerior per mellifluam pietatem. Et ideo iſta fuit figurata in virga Aaron, quæ ſicca floruit. Num. 17. Inuenit germinaſſe virgam Aaron in domo leui, & gemmis turgentibus eruperant flores. Iſta eſt virga virginalis generationis. ¶ Tertio dico, quod eſt virga D
virtualis ſuſtentationis, & iſta virga eſt crux Chriſti, quia crux eſt illa virga qua canis inferni cum ſuis tentationibus depellitur, & ſuperatur per quam regnum eccleſiæ regitur, & ſpiritualiter gubernatur, cui debilis peccator per ſpem, & fiduciam innititur, cum qua nobis premia æterna menſurantur, & per quam pauperes ſimplices, & innocentes ne fiant viri peſtilentes, corriguntur. Dico ergo quod crux eſt virga ſcilicet

Defenſionis,
Directionis,
Suſtentationis,
Menſurationis,
Correctionis.

¶ Eſt dico virga qua tuemur, & defendimur, quia ſcilicet pueri E
cum virga ſeſe defendunt, ſcilicet, à canibus. Sic cum virga crucis, id eſt, cum memoria paſſionis defendimur ab hoſtibus, & peccatis. Iſtam enim virgam timet canis diabolus, ſciens quod alias per eam in Chriſti paſſione fuit victus. Eſaiæ 10. Pauebit Aſſur virga percuſſus. ¶ Item eſt virga qua regimur, & dirigimur. Sicut enim paſtor cum virga regit, & dirigit gregem ſuum, ſic Chriſtus mediante virga crucis ſuæ, & memoria paſſionis gregem

deuotum gubernat & regit, & in viam ſalutis dirigit, & deducit. Pſalm. Virga directionis virga regni tui, quia crux eſt ſceptrum, & virga regni Chriſti. ¶ Item iſta eſt virga per quam ſuſtētamur, erigimur, quia ſicut debiles, & inſani, & infirmi vtuntur virgis, & baculis ad ſui innixionem, & ſuſtentationem, ſic & nos qui infirmi, & debiles ſumus, & virgæ & baculo crucis inniti debemus per ſpem, & fiduciam, hic nē cadamus, vt ſic dicamus cum Pſalm. Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. ¶ Item iſta eſt virga qua menſurantur noſtra merita. Sicut enim virga ſolent rerum menſuræ accipi, & ſecundum eius quantitatem aliarum rerum quantitas menſuratur, ſic vere ſecundum quantitatem virgæ crucis, id eſt, ſecundum quantitatem deuotionis quā habemus ad crucem, merita noſtra menſurantur, quibus poſtea adæquantur præmia. Vnde Zach. 11. Aſſumpſi duas virgas, vnam vocaui decorem, alteram vero funiculum. Pſal. Diuiſit eis terram in funiculo diſtributionis. Duæ enim virgæ ſunt ſcilicet duo brachia ſanctæ crucis quæ ſunt decor eccleſiæ, & funiculus, id eſt, menſura etiam cœleſtium præmiorum, & pœna infernaliū tormentorum. Sic ergo patet quod eſt virga virtualis ſuſtentationis.
F ¶ Quarto dico, quod eſt virga iudicialis iuriſdictionis. Virga enim quam portant reges, præſides & paſtores, ſignificat iudiciariam poteſtatem, quæ in malis eſt impia, & peruerſa, quia ſcilicet cum ipſa lædunt impie ſubditos, & affligunt per eam nudos, pauperes, & non indutos, diuites vero nō lædunt. Iſta enim eſt illa virga quam Chriſtus diſcipulis ſuis inhibuit ne portarēt, dicens illud Matth. 10. nolite poſſidere aurum nec virgam nec peram. Nam tales mali iudices, & eorum malæ iuriſdictiones nihil aliud ſunt, quam quædam virgæ domini ad diſciplinandum pueros domini, id eſt, pauperes, ſimplices, & innocentes, ne forte fiant viri peſtilentes. Deus enim vtitur malis ſicut virgis ſuis ad alios affligendum. Eſa. 10. Væ Aſſur virga furoris mei ipſe eſt. Verumtamen ſciant tales, quia poſtquam homo virga vſus fuerit, & ipſa alios flagellauerint, in ignem aliquando eam proiicit, vel ipſam deſtruit atque frangit. Sic vere Deus poſtquam tales virgas, id eſt, tales iniquos iudices florere diu permiſerit (Iuxta illud Ezech. 7. Floruit virga, germinauit ſuperbia) & eorum miniſterio ad alios tribulandum, & affligendum vſus fuerit (iuxta Pſalm. Viſitabo in virga iniquitates eorum) ipſos tamen ſolet finaliter quandoque temporaliter deſtruere, & ad miſeriam deducere, & frangere. Hier. 48. quoniam confracta eſt virga fortis, baculus glorioſus, & in igne perpetuo concremare, & eos penitus eneruare. Eſa. 14. Comminuta eſt virga percuſſoris tui. Quia ſicut dicit dominus in Pſal. Non relinquit dominus finaliter virgam peccatorum ſuper ſortem iuſtorum. Et ſi tu quæris, ſi Deus talibus virgis vtitur, quare ex hoc puniūtur; ſecuris enim puniri non debet, imo manus. Ad hoc reſpondetur, quod dato quod iſti ſunt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, ex hoc tamen ſua malitia non minuitur, nec etiam excuſatur, quia ſcilicet mala quæ faciunt, ex ſua culpa proueniunt, & à ſuo libero arbitrio fiunt. Deus enim malis eorum voluntatibus punitiones aliorum per occulta ſua iudicia applicat, & per ipſos quamuis ignaros, executione ſuorum iudiciorum ordinat. Latro enim in ſylua inſidians vt primo tranſeuntem ſpoliet, & occidat non minus punitur, ſi Deus volens aliquem occidi, & ſpoliari, ipſum in manibus eius tradat, & ſic per illam viam occultam iuſtitiam diſpenſet. Quamuis ergo iſta duo occurrant ſimul, latronem tamen non excuſant. De iſtis habemus exemplum in Nabuchodonoſor rege Babylonis, & Sedechia rege Iuda Deus enim volens captiuare Sedechiam, & populum Hieruſalem propter eorum idololatrias, & peccata (ſicut etiam ante ipſum prædixerat per Pſalm. Super flumina Babylonis, &c.) vſus fuit ſuperbia, & crudelitate Nabuchodonoſor, qui prædictum Sedechiam captiuauit, & excœcauit. Dictus enim Nabuchodonoſor erat peſſimus, & Dei inimicus, qui ad Dei occultam iuſtitiam non attendebat, nec ibi à Deo aliquid fieri ſciebat, imo pro eo quod dictus Sedechias pactum, & iuramentum ſibi fregerat, & ab eius obediētia receſſerat, ipſum perſonaliter impugnabat. Concurrebant ergo ſimul Dei iuſtitia, Sedechiam de idololatria puniens, & Nabuchodonoſor ſæuitia impietatem ſuam exercens. Et Hierem. 25. & aliis locis plurimis Deus Nabuchodonoſor ſeruum ſuum vocat, pro eo, quod ipſe fuit virga furoris domini in filios peſtilentes. Vnde etiam Cyro regi dicit dominus Eſa. 10. Væ Aſſur virga furoris mei, & baculus ipſe eſt, in manu eius indignatio mea. Sequitur. Ipſe autem non ſic arbitrabitur, & cor eius non ita æſtimabit, ſed ad conterendum erit cor eius, & ad interfectionem gentium non paucarum q.d. iſti non credunt ſe eſſe inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, imo proprio corde ad iniquitatem mouentur, quapropter à Deo non minus puniuntur, quia ſibi non Deo imputant, & attribuunt facta ſua, & quaſi de propriis viribus gloriantur. Vnde ſequitur ibidem. Nunquid gloriabitur ſecuris contra illum qui ſecat? &c. Patet ergo, quod eſt virga mundialis iuriſdictionis ſeu
G temporalis afflictionis. ¶ Quinto dico, quod eſt virga paſtoralis caſtigationis. Et ſic dicō, quod per virgā intelligitur bonus prælatus, vel etiam iuſta, & charitatiua correctio ſcilicet prælatorū. Iſta enim eſt virga qua

Paſtores vtuntur oues reducendo,
Rectores vtuntur plebi præſidendo,
Magiſtri vtuntur pueros docendo,
Genitores vtuntur filios caſtigando,
Miniſtri vtuntur veſtes expoliando,
Balliui vtuntur aliis imperando,
Magi vtuntur ſerpentes incantando,
Menſores vtuntur ſortes aſſignando,
Mercatores vtuntur, pannos menſurando.

Quia chariſſimi, prælati, & ſuperiores qui ſunt ſubditorum balliui, magi, miniſtri, magiſtri, &c. Sunt correctionis virga ſiue iuriſdictionis, corporalis afflictionis & punitionis, oues ſcilicet ſimplices, & errantes, ſicut paſtor in viam veritatis reducendo, & dirigendo. Pſalm. Virga directionis virga regni tui. Item plebi ſcilicet ſubditorum imperando, & ſicut imperator maieſtatem ſuam eis oſtendendo. In cuius ſignum reges virgam, id eſt, ſceptrum portant in manu, ad deſignandum, quod iſti ſunt qui habent alios ad regendum, id eſt, virga iuriſdictionis regere, & virga correctionis caſtigare. Heſter. 5. Virgam auream tenebat in manu. Item pueros, id eſt, ignorantes carnales, ſicut magiſter inſtruendo, & doctor erudiendo. Prou. 22. Stultitia colligata eſt in corde pueri, & virga diſciplinæ fugabit eam. Item filios & ſubditos, ſicut pater caſtigando, & corrigendo. vnde Prou. 13. Qui parcit virgæ, odit filium. Item veſtes conuerſationis ſubditorum per diſcuſſionem viſitationis à puluere excutiendo, & à maculis peccatorum eorum emundando, & depurando. Exod. 8. extende virgam & percute puluerem. Item mandata ſuperioris ſui Dei ſicut balliui aliis. ſ. denunciando, & præcipiendo 1. ad Cor. 4. In virga veniam ad vos. Item ſerpentes. i. peccatores incantando, & ſicut bonus magus domeſticando, & conuertendo. Exod. 7. Proiecerunt magi ſinguli virgas. Iſta eſt virga ſomnifera, cum qua Mercurius ſomniauit Argum. Item ſortes beneficiorum & officiorum aliis ſicut menſor aſſignando, quia mediante virga iudiciariæ poteſtatis prælati debent menſurare, & aſſignare gradum ſuum cuilibet. Hie. 10. Iſrael virga hæreditatis eius. Item pannos i. peccata, quos eis vendunt, in quantum ipſos exinde puniunt virga correctionis menſurando, quia virga debet adæquari pāno. i. correctio, & pœna peccato, quia ſicut dicitur Deut. 25. Iuxta menſuram culpæ debet eſſe plagarum modus. Vnde de tali virga taliter peccatis adæquata, & menſurata Pſalm. Viſitabo in virga iniquitates eorum. Prælatus enim debet ſubditos viſitare, & virga correctionis iniquitates, & delicta menſurare. Et breuiter chariſſimi ſicut paſtor ſine virga non poteſt gregem regere, ſic prælatus ſine virga aſperæ correctionis non poteſt hodie ſubditos gubernare. Exemplo Moyſi, qui virga legitur ſigna feciſſe & populum Iſraeliticum direxiſſe. Vnde de ſubdito poteſt dici illud Eccleſiaſt. 33. Cibaria, & virga, & onus aſino. ¶ Vbi aduerte H
quod prælatus debet aſinum ſuum, id eſt,

Subditum recreare, (Cibaria.)
Subditum caſtigare, (Virga,)
Subditum occupare. (Onus.)

Correctio enim eſt illa virga de qua dicitur Prou. 29. Virga atq; correctio tribuit ſapientiam. Vbi etiam oſtenditur, quod virga correctionis eſt

Virtutum productiua, (Virga,)
Criminum punitiua, (Correctio,)
Cordium directiua. (Tribuit ſapientiam.)

Iſta enim virga

Virtutes producit,
Crimina educit,
Sapientiam inducit.

Dico ergo, quod iſta virga virtutes producit, cum dicitur Virga quia ſicut à virga oriuntur ramuſculi cum floribus, & fructibus, & foliis, ſic ex correctione oriuntur multæ virtutes cum bonis verbis affectionibus, & operibus, quia de iſta oritur in futurum

Opus perfectionis,	Aqua compunctionis,
Cibus deuotionis,	Lumen diſcretionis.

Dico, ꝙ iſta virga producit in nobis opus perfectionis. vnde Gē. 30. dicitur ꝙ oues Iacob ſolo aſpectu virgarum producebant fœtus diuerſorum colorum. Exemplo boni equi qui ſolum aſpectu virgæ citius currit. Item cibum deuotionis. De virga enim naſcitur fructus dulcis. ſic ſi quis virga correctionis percutitur, citius ad fructum deuotionis allicitur. & ſic dicit Heb. 9. quod in arca cum virga erant tabulæ, & manna. Ad denotandum, ꝙ manna gratiæ, & deuotionis virgam correctionis comitatur, & quod illi qui acriter corriguntur, finaliter cibo deuotionis, & gratiæ ſatiantur. Eccl. 33. Cibaria & virga, & onus aſino. Et Micchæ. 7. Paſce populum tuum in virga tua. Item aquam compunctionis, quia. ſ. homo quando corrigitur, ad compunctionis lacrymam

inuitatur. Vnde de Moyse dicitur Exod. 17. & Nume. 20. quod
ipse bis percussit virga silicem, & eruperunt aquæ largissimæ. Et
pro certo si homo quamuis sit durus, & lapideus, bis, id est, plu-
ries à Deo vel prælato percutiatur, vix aut nunquam erit quin
aqua compunctionis finaliter abundet. Item lumẽ discretionis,
quia scilicet homo virga correctionis docetur, & qui verbis non
potest, verberibus eruditur. Quod bene figuratur 1. Reg. 14. vbi
extremitas virgæ in melle ponitur, & comeditur, & oculi Iona-
thæ illuminantur. Quia pro certo si Ionathas, id est, subditus
de melle consolationis cui adiuncta sit virga asperæ correctio-
nis gustauerit, statim intellectus sui oculus clarus erit. Psal. Virga
tua correxit me, &c. aduerte tamen, quod virga & mel coniun-
guntur inuicem, & quod virga in melle inungitur, intingitur &
locatur. Ad denotandum, quod virga correctionis, melle dulcis
monitionis, compassionis & consolationis miscetur, & quod
mens per sapientiam illustretur. Psalm. Virga tua & baculus tuus
ipsa me consolata sunt. Patet ergo, quod virga correctionis vir-
I tutes solet producere. Virga. ¶ Deinde dico, quod ista virga cri-
mina solet educere. Correctio inquit. Eccl. 7. Per tristitiam vul-
tus corrigitur animus delinquentis. Virga enim vipera vel tyrus
verberatur, & ab ipsis venenum aufertur, & exinde tyriaca fit.
Sic vere peccator virga correctionis affligitur, vt veneno vitiorũ
fluente ipse tyriaca. i. sanctus & bonus efficiatur. vnde Leuit. 27.
dicitur quod decima pars ouis, & bouis & capræ quæ sub pasto-
ris virga scilicet transeunt, sanctificabitur. Et ideo prælatus vir-
gam correctionis debet in manu habere, quia illa est qua

Carnales debet superare,
Solide debet imperare,
Rigide debet fulminare,
Prouide debet liberare.

Est ergo virga correctionis carnalium maceratiua, quia præla-
tus cum ista virga debet carnales aliquoties tangere, ne per la-
sciuiam insolescant. vnde Iudicum 6. Extendit Angelus summi-
tatem virgæ, & tetigit carnes. Item ista debet esse. s. crudeliũm
impugnatiua. Nullus enim debet esse ita terribilis tyrãnus, quin
debeat prælatus eum aggredi cum hac virga. Exemplo Banaiæ
de quo dicitur, quod cum virga descendit ad gigantem Ægy-
ptium, & abstulit ei hastam, & interfecit eum 1. Paralip. 11. Item
debet esse solide imperatiua. Vnde de bonis iudicibus, & iurisdi-
ctionibus dicitur Ezech. 19. quod factæ sunt ex eis solidæ virgæ
in sceptra dominantium. Item debet esse rigide fulminatiua, &
comminatiua, quia correctio debet habere verba, & verbera. vn-
de Exod. 9. Extendit Moyses virgam, & facta sunt tonitrua ma-
gna, & grando, & discurrentia fulmina. Item ista debet esse pro-
uide liberatiua, quia per correctionem homo de pœna saluatur.
Vnde de puero ipsi prælato vel patri dicitur Prou. 23. Noli à pue-
ro subtrahere disciplinam, si enim percusseris, eum virga, non
morietur, tu virga percuties eum, & animam eius liberabis de in-
ferno. Sic ergo patet, quod ista virga crimina educit, quia corre-
K ctio inquit. ¶ Denique dico, quod ista prudentia solet inducere,
quod ostenditur cum dicitur, Tribuit sapientiam. quia virga di-
citur esse mater disciplinæ. Sicut enim dicitur Esa. 28. Afflictio
(alias vexatio) dat intellectum. Vnde de virga dicitur Prou. 22.
quod stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinæ fu-
gabit eam. Sapientiam inquit. Prou. 19. Suscipe disciplinam, vt sis
sapiens. Et sicut præmittitur, visum est quod sit virga pastoralis
L castigationis. ¶ Sexto modo dico, quod est virga æternalis indi-
gnationis, & ista est virga seueritatis diuinæ iustitiæ, qua finali-
ter flagellabit damnatos, de qua quilibet damnatus potest di-
cere illud Thren. 3. ego vir videns paupertatem meam in virga in-
dignationis eius, Sic ergo patet quomodo virga sumitur mul-
tis modis.

A **Virgo, Virginitas.** Nota, quod virginitas potest
accipi in bono, & in malo. In
bono enim significat carnis puritatem, & integritatẽ, & sic po-
test significare quamlibet virginem, siue monialem, siue aliam,
& maxime beatam Mariam vel quamlibet sanctã, vel quemlibet
in anima purum, & mundum. Et sic loquitur 2. Cor. 11. Despon-
di vos vni viro, &c. Quia secundum Aug. in hoc spiritualis ani-
mæ virginitas consistit, quod

Fides sit integra,
Spes sit solida,
Charitas sit sincera.

B ¶ In malo autem designat sterilitatem, & fructus bonorum ope-
rum raritatem. Et sic virgo potest dici quilibet peccator, vel quę-
libet mala anima vel persona, quæ fructum bonorum operum
non producit, nec sponso Christo per charitatis copulam se con-
iungit, sed in sterilitate perpetua semper cõsistit, & sic accipiuntur
illæ quinque fatuæ virgines quarum lampades inuentæ sunt va-
cuæ, & ideo in nuptiis non fuerunt receptæ, nec ipsis ianuæ sunt
apertæ sicut dicitur Matth. 25. Quia pro certo tales virgines oleũ
gratiæ non portant, & ideo ad sponsi nuptias nec ad paradisi ia-
nuas vnquam intrant. Et ideo breuiter de talibus virginibus per
quas hodie ecclesia deformatur, dicitur Thren. 1. Virgines eius
squalidæ, & sacerdotes eius gementes, & ipsa repleta est amari-
tudine. De scorpione dicit Plini. quod pungit acrius virgines
quam corruptas. Quia pro certo tales virgines steriles scorpio
diabolus in inferno finaliter punget, ipsasque destruet & occi-
det. Ezech. 9. Non parcat oculus vester, neque misereamini, senẽ,
adolescentulum, & virginem, & mulieres, & paruulos interficite.
¶ Dicamus ergo latius de virginitate tam spirituali quam corpo- C
rali. Virginitas enim est quædam mentis, & carnis integritas. Re-
ges enim non solent sibi ducere mulieres corruptas sed præle-
ctas virgines. Sic vere Rex Christus vult sibi iungere pulchras, &
mundas ac sanctas, & iustas, non peccatrices, fœtidas, & corru-
ptas. Et ideo Christus ad modum vnicornis in gremio beatæ
Mariæ requieuit, & ex tunc virginitatem amauit & voluit. In cu-
ius signum virginem præcursorem habuit, & discipulo virgini
matrem virginem commendauit, amore cuius quascũque alias
bonas virgines prædilexit Ps. Adducentur regi virgines post eam
&c. Animæ igitur nostræ seu mentis integritatem Deo seruent,
& etiam quæcunque bonæ religiosæ Deo mundas, & virgines se
conseruent, quia pro certo nulla nisi virgo vel mente vel
corpore Deo desponsabitur, nec in paradiso suis gratis amplexi-
bus perfruetur vnde Hester. 2. Quærantur regi puellæ ac virgi-
nes speciosæ. Illi vero qui mente, & carne erunt virgines, in para-
diso erunt virginis Mariæ socii & consortes. Apoc. 14. Hi sunt qui
cum mulieribus non sunt coinquinati, &c. Sed quia multa requi-
runtur ad custodiam virginitatis tam corporalis, quam menta-
lis hinc est quod possumus exponere ad virginum documentum
illud Esa. 47. Descende, sede in puluere virgo filia babylonis. In
quibus verbis aduerte, quod sicut lilium (per quod virginitas in
scriptura ostenditur, & denotatur) sex habet folia quibus gra-
num quod est interius circuitur, sic vere hic ostenditur, quod
virginitas sex habet speciales virtutes quæ in suo esse scilicet vir-
tuoso perficitur, & tenetur, & istæ proculdubio sunt

Humilitas subiectionis (Descende,)
Tranquillitas quietionis (Sede,)
Asperitas afflictionis (In puluere,)
Sterilitas possessionis (Virgo,)
Nobilitas conditionis (Filia,)
Timiditas confusionis (Babylonis.)

¶ Debet ergo primo habere humilitatem, & subiectionem. De-
scende inquit. Quia non debet alte sapere, nec de suis viribus
præsumere, nec per elationem super alios se efferre, sed potius
debet ad suæ fragilitatis considerationem descendere & virgi-
nitatem suam Deo humiliter commendare. Exemplo illius de
quo legitur, quod domino humilitatem, & virginitatem preci-
bus commendabat, Virginitas enim & castitas ex propriis viri-
bus non habetur, sed à Deo conceditur, & donatur. Sap. 8. Non
ero continens nisi Deus det, & ideo necesse est quod per humili-
tatem quæratur, vt sic in bonum exponatur illud Threno. 5. Hu-
miliauerunt virgines in ciuitatibus Iuda Descende inquit. Esa.
55. Descendit imber, & nix de cœlo. Nix enim personam candi-
dam, & castam designat, vt de tali descensu humilitatis intelli-
gatur illud Amos 5. virgo Israel proiecta est in terram. Et de tali
virginitate dicit Aug. de virginitate. Non solum prædicanda est
virgini humilitas vt ametur, imo etiam admonenda est ne infle-
tur. Vnde Bernardus super missus est de pulchra permixtione
virginitatis & humilitatis, Deo inquit placet illa anima in qua
virginitatem commendat humilitas, & in qua humilitatem ex-
ornat virginitas. Habeat igitur virgo humilitatem, & subiectio-
nem. Descende inquit. Si vis applica quomodo moniales debent
esse humiles, & maioribus subiectæ. ¶ Secundo habeat tranquil- D
litatẽ & quietionem. Sede inquit. Quia ad virginem pertinet do-
mi, & in claustro quiescere, & sedere, non ad ludibria mundi dis-
currere vel vagari. Vinum enim sæpe motum in æstate corrum-
pitur, si cum propriis fæcibus miscetur, si vero quiescere dimit-
titur, in puritate conseruatur. Sic multæ sunt iuuenculæ quæ si
domi sederent, & quiescerent, in puritate virgines remanerent,
quæ tamen quando discurrunt, corrumpuntur, & luxuriæ fæci-
bus admiscentur. Exemplum de Dina virgine filia Iacob, quæ
vadens & volens videre mulieres regionis, ab Emor est corru-
pta. Genes. 34. Sede ergo. Thren. 2. Sederunt in terra, conticue-
runt senes Sion, consperserunt capita sua cinere, abiecerunt, &c.
Et bene dixit cõticuerunt, quia. s. rariloquiũ, & taciturnitas mul-
tũ iuuant. Habeat ergo trãquillitatẽ & quietẽ. ¶ Tertio dico, ꝙ E
habeat asperitatem & afflictionẽ. In puluere inquit. quia ipsa
non debet in deliciis viuere. s. corpus per pœnitentiã macerare.
Periclitatur. n. castitas in deliciis, charitas in diuitiis, veritas in
multiloquio, bonitas in hoc mũdo secundũ Greg. Et ideo ipsa
in puluere, & cinere, id est, in asperitate & vilitate pœnitentiæ
dicitur

dicitur viuere, à carnis deliciis abstinere, & potissime vilitas, & asperitas habitus non ornatus, & curiositas requiritur ad hoc, quod castitas teneatur. Intus enim in anima debet ornari, & non extra, quia sicut dicitur in Psal. Omnis gloria eius ab intus. Puluere inquit. Puluis enim cinis & saccus erant arma pœnitẽtium, & plorantium. Iohel. 1. Plange quasi virgo accincta sacco. Et Thren. 2. Virgines Hierusalem accinctæ sunt ciliciis. Puluere inquit. Vt sic dicatur illud Iob 7. Ecce nunc in puluere dormiam. G Habeat ergo asperitatem, & afflictionem. ¶ Quarto habeat sterilitatem possessionis, quia necesse est, quod sit virgo, id est, sterilis quantum ad bona mundi, & non fœcunda per diuitias temporales. Vix enim potest esse diues & casta & virgo. Diuitię enim ad cogitandum in mundanis solent diuidere & trahere, paupertas præter Deum non habet vbi debeat cogitare 1. Cor. 7. Virgo H cogitat quæ domini sunt. ¶ Quinto dico, quod habeat nobilitatem, non deiectionem. Filia inquit non serua. Filia enim nobilis generis non faciliter in viles personas consentit. Cum igitur anima, & quælibet virgo siue Dei filiæ spirituales, non debent ad luxuriam faciliter accedere, sed nobilitatem, & statum sui generis cogitare, & de vili mundo corpore, & diabolo non curare, vt sic Deus possit dicere illud Iudicum 19. Habeo virginem filiã. I ¶ Sexto habeat timiditatem, & confusionem. Babylonis, inquit quæ interpretatur confusio. Confusio enim bona & verecunda & timorosa sunt conditiones virginũ honestarum. vnde Thrẽ. 2. Abiecerunt in terra capita sua virgines Iuda, vt sic de qualibet virgine dicatur illud Esaiæ 21. Babylon dilecta mea facta est mihi, &c. Debent etiam verecundari, & timere virginitatem amittere, & maxime pro eo, quod ipsam amplius nullus potest reparare. Amos 5. Virgo Israel proiecta est in terram, nullus est qui suscitet eam. Sic ergo patet, quod sex sunt speciales virtutes, quæ virginitati famulantur. Et sic sufficit de beata virginitate. vide supra.

A **Virtus.** Cum virtus nihil aliud sit, quam quædam mentis, dispositio qua mens rationi consentit, & Deo consonat, & obedit, possumus dicere, quod virtus secundum suas diuersas conditiones à diuersis diuersimode definitur, & sic dicit Philosophus, quod virtus est habitus voluntarius, & declarat, dicendo quod virtus consistit in medio duarum malitiarum. Augustinus de spiritu, & anima dicit quod virtus est habitus mentis bene constitutæ. Et libro de libero arbitrio dicit, quod virtus est bona qualitas mentis qua recte viuitur, qua nemo male vtitur, quam Deus in nobis sine nobis operatur Vnum enim ante omnia est aduertendum quod dicit Tullius, quod scilicet virtus antiquitus solum per fortitudinem sumebatur. Et secũdum hoc videtur loqui scriptura, quia vt communiter vbicunque agit de virtute, videtur intelligere de potentia, & fortitudine vel vigore. Ad præsens ergo intendo dicere aliquid de virtute in genere, in quantum nomen virtutis ad fortitudinem principaliter appli- B catur. ¶ Dicamus ergo generaliter in quantum virtus sumitur pro quacunque bona mentis dispositione. Sicut enim videmus, quod natura generat res informes, sed postea per diuersas dispositiones, & alterationes ipsas ad perfectum deducit, sicut patet de corpore, quod diuersis iuuamentis organizatur, & complementis, sic vere anima de se informis, & sine virtute, & gratia est, & ideo necesse est, quod habitus, & dispositiones virtutis eidem imprimantur, per quas in esse suo corporali siue morali compleatur, vt sic eidem possint dicere illud Ruth 3. Scit enim omnis populus mulierem te esse virtutis. Sicut enim videmus quod lapides preciosi in terræ venis generantur, sic vere virtutes in corpore humano & terreno per Dei influentiam producuntur. Virtus enim vt dicit Seneca, nudo hominis contenta est, nec aliquis est ita pauper, debilis, vel infirmus, quin multipliciter possit esse generosus & virtuosus. Vnde dicit Apostolus 2. Cor. 12. Virtus in infirmitate perficitur. Virtutes enim sunt quidam riuuli fonte diuinæ gratiæ procedentes, & se per terram animæ diffundentes, ipsam spiritualiter irrigantes, atque bonis operibus fœcundantes. vnde Gen. 2. dicitur quod de fonte paradisi quatuor flumina nascebantur, à quibus per diuersos riuulos tota terra irrigua reddebatur. Fons enim paradisi diuinam gratiam significat, qui se in terra in quatuor flumina. i. in quatuor cardinales virtutes ramificat, & quæ cum illis riuulis. i. cum aliis suis dependentibus animam totam irrigat & fœcundat. Vt sic anima virtuosa dicat illud Eccl. 24. In me gratia omnis vitæ, & veritatis, in me omnis spes vitæ, & virtutis. Et bene dicit spes vitæ, quia sicut videmus, quod apes solent in suis aluearibus mella conficere, taxi vero formicæ, & ericii in cauernis suis solent poma, & grana reponere, apothecarii solent in suis apothecis herbas, & species recolligere, vt inde in hyeme possint viuere, & proficere, sic vere dum durat æstas vitæ præsentis, mella, grana, & species diuersarum virtutum aggregare in cordibus nostris debemus, vt dum hyems mortis aduenerit, inde vitam æternam cum Deo sursum, & cum Angelis habeamus. Virtutes enim nos faciunt post mortem viuere, & Deum facie ad faciẽ cernere, & videre, iuxta illud Psal. Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus eorum in Siõ. Et merito, quia sicut dicitur Eccl. 40. Facultates & virtutes exaltant cor. ¶ Vbi aduerte quod virtutes sunt possidendæ, & acqui- C rendæ multiplici ratione, scilicet quia sunt

Cordium repletiuæ, (Facultates,)
Virium defensiuæ, (Virtutes,)
Mentium erectiuæ. (Exaltant cor.)

Dico ergo primo, quod istæ sunt cordium repletiuæ, quia facultates. Quia virtutes sunt illæ facultates, & d uitiæ, qua replent, ditant, & satiant cor humanum. Vnde Seneca dicit: Diuitiæ temporales dum placent, transeunt. Ad veras ergo conuertere potius diuitias. Sic vere dicit ibidem, quod veræ diuitiæ sunt in animo, non in patrimonio. In quibus videtur innuere, quod veræ diuitiæ sunt virtutes, quæ non bursam, sed mentem locupletãt, & quæ post mortem manent, nec deficiunt. Facultates. Vnde de Iacob dicitur Gen. 31. quod facultate ditatus factus est inclytus. Vnde Seneca dicit, quod nulla possessio, nulla vis auri vel argenti plus quam virtus æstimanda est. diuites enim thesauros suos faciunt non de rebus corruptibilibus, & putridis, s d durabilib. & sanis, & ideo aurum, & argentum, & lapides preciosos solent in suis thesauris ponere, quæ possunt longe manere. Sic vere sapientes non faciunt thesaurum de transitoriis rebus, & diuitiis terrenis, sed potius de permansuris virtutibus, & æternis. Diuitiæ enim quæ sunt exterius, à fortuna possunt interim; virtutes, q æ sunt interius, ab inimico nequeunt necari. vnde Stylbon Philosophus cum capta vrbe vna cum aliis conciuibus quicquid supellectilis haberet, in captiuitate perdidisset, quærenti cur aliis flentibus lætaretur, quia nihil inquit perdidi. Fortuna enim diuitias quæ suæ erant, accepit, diuitias autem quæ meæ erant, scilicet virtutes, malis gratibus dimisit. ac si diceret, possessio virtutum perpetuo durat, eo quod ab inimico nõ tollitur, & per fortunæ violentiam non aufertur. Sunt igitur virtutes cordium repletiuæ. Eccl. 36. Reple Sion inenarrabilibus virtutibus tuis. Facultates inquit. quia Macrobius dicit. Solæ virtutes beatum faciunt. ¶ Secundo dico, quod istæ sunt virium tuitiuæ seu defen- D siuæ, quod ostenditur cum dicitur, Virtutes, quasi vires tuentes. Virtus enim dicitur, quasi virium status, vel quasi vires tuens, vel quasi virilis actus, quia pro certo virtus facit virilem statum, viriliter agere, & vires suas solet defendere, & tueri. Vir enim virtuosus in virtutum stabilitate formatus concuti potest, sed vinci nunquam: nec enim temporalibus mulcetur, nec tribulationibus terretur, nec blanditiis fallitur, nec violentiis submergitur. Vnde Sene. dicit, quod non plus possunt aduersus virtutem, calamitates, damna, & iniuriæ, quam aduersus solem nebulæ. Vir enim virtuosus per sufficientiam vincit blanditias, per patientiam vincit tristitias, & violentias, &c. Vnde breuiter quilibet talis potest dicere illud Psalm. In Deo faciemus virtutem, & ipse &c. Virtutes inquit. Nota quod virtus dicitur à vi, quia scilicet virtuosi vim faciunt sibiipsis, in quantum se subiiciunt rationi, vnde Seneca. Vis habere magnum imperium? impera tibi. Istæ ergo sunt virium tuitiuæ, & iuuatiuæ. Virtutes inquit. vnde Seneca dicit, quod sicut solis claritas intuitiua lumina obscurat, sic dolores, angustias, molestias & iniurias magnitudine sua virtus elidit. Nam vt ait, actior est virtus ad occupanda pericula, quam crudelitas ad irroganda. Igitur virtutes sunt virium tuitiuæ, & iuuatiuæ. ¶ Tertio dico, quod virtutes sunt mentium ere- E ctiuæ, cum dicitur, Exaltant cor. Quia cor quod virtutibus ditatur, ab istis inferioribus segregatur, & sursum ad Deum erigitur & eleuatur. Virtutes enim sunt similes aeri, quo si dolium plenũ fuerit, nunquam descendere sub aqua ipsum permittit, imo ipsum aqua eleuari compellit. Cuius simile est de testa oui plena rore, interioribus vacuata, quæ tacta per radios solis, per hastam cui innititur solet sursum ascendere, & virtute roris ad solem ascendentis, & solis rorem attrahentis, se ab inferioribus eleuare. Quia proculdubio charissimi si testa, & dolium mentis nostræ, aere, & rore gratiarum, & virtutum fuerint plena, & interioribus vitiis vacuata, non est dubium quin ista inferiora contemnant, & dimittant, & sursum ad solem iustitiæ Christum per desiderium ascendant, & ad considerationem, & affectionem æternorum superiorum se faciliter conuertant. Exaltant inquit. Et sic videtur loqui Dauid in Psal. vbi dicit. Dextera domini fecit virtutem, dextera domini exaltauit me. Vnde Seneca. Validiorem omniũ, & celsiorem, & ampliorem facit virtus, nam cætera quæ cupiditates nostras irritant, animum deprimunt & labefaciunt. Sic igitur patet, quod virtutes sunt habendæ, & acquirendæ, quia sunt mentium erectiuæ, & virium tuitiuæ, &c. ¶ De virtutibus in genere multa, & infinita alia possunt dici, sed quia in particulari in diuersis titulis, & locis de virtutibus est tractatũ, ideo omitto, & transeo quo ad præsens. ¶ Sed adhuc dicendum est de F nomine virtutis in speciali. Et sic dico, quod generaliter in scriptura per virtutem intelligitur fortitudo, potentia, vis, & vigor.

Et sic sumendo, dico quod tam in bono quam in malo significato est

Virtus {
- Dominica, & est æternalis,
- Angelica, & est supernalis,
- Canonica, & est spiritualis,
- Pestifera, & est mundialis,
- Dæmoniaca, & est infernalis.

¶ Dico ergo, quod est virtus dominica, quæ debet formidari, & ista est virtus, quæ est potentia Dei, de qua in Psalm. Date gloriam Deo super Israel, &c. ¶ Item est virtus angelica, quæ debet admirari, & sic Angeli certi in scriptura virtutes dicuntur, pro eo, quod Deus per eos vires, & mirabilia operatur, & pro eo, ꝙ angelorum potentia, & virtus mirabilis inuenitur, & sic virtus sumitur pro ordine angelorum, qui dicuntur virtutes. de quo dicitur Luc. 21. Virtutes cœlorum mouebuntur. Et 1. Petr. 3. dicitur quod Christus profectus est in cœlum, subiectis sibi Angelis virtutibus, & potestatibus. ¶ Item est virtus canonica seu catholica, quæ debet roborari, & ista est virtus, & fortitudo viri iusti, qua scilicet contra tentationes, & tribulationes efficitur virtuosus. de qua cuilibet iusto dicitur. Naum. 2. Contemplare viã, conforta lumbos, robora virtutem valde. ¶ Item est virtus pestifera, quæ debet detestari, & illa est virtus, & potentia mundialis. Vnde 1. Machabæo. 3. dicitur quod Apollonius congregauit contra filios Israel gentes, & exercitum, & virtutem multã. ¶ Itẽ est virtus dæmoniaca, quæ debet subiugari, quia iusti debent virtutem diaboli superare, & eum in tentatione fortiter cõculcare, sicut Luc. 10. dicitur, vbi Christus Apostolis dicit. Ecce dedi vobis potestatẽ calcandi super serpentes, & scorpiones, & super virtutem inimici. ¶ His igitur præmissis, & pro magna parte omissis dicamus solum de virtute diuina & humana. Est. n. virtus di-
G uina, quæ est admiranda, & est humana, quæ est adiuuãda. ¶ Dico igitur ꝙ est virtus superior & diuina. Deus. n. sicut dicitur in Psal. Magnus dominus, & magna virtus eius. In rebus. n. corporalibus magnitudo, & virtus non semper adæquantur quia aliquando erit vnus communis lapis magnus, qui nihil habebit de virtute, vbi modicus lapis mirabiliter est preciosus. hoc ẽt sæpe est in animalibus, quia sæpe inuenitur vnum modicum preciosum virtuosum, & forte, & vnum magnum vanum impotens & debile. Hoc ẽt patet in moralibus, quia sæpe inuenitur hõ magnus quantum ad sæculum, qui nihil habet virtutis, & gratiæ quo ad Deum, & econtra inuenitur hõ modicus in corpore, & facultate, & tamen in virtutibus, & moribus erit magnus. Sed proculdubio nõ sic de Deo. Deus. n. magnus, & in magna virtus eius, quasi diceret, In Deo virtutes & magnitudo adæquantur, & magnitudo suæ essentiæ, & virtus suæ potentiæ infinita, & pura iudicantur. Vnde Sapien. 12. Virtutem. n. ostendis tu qui non crederis in virtute esse consummatus. Et si vellemus de potentia, & virtute diuina, possemus dicere multa, sed quia eius virtutes sunt notæ, & notabiles, infinitæ & inenarrabiles, summæ, & incogitabiles, ideo supersedeo, & solum ad virtutis suæ gloriam notabo, quod virtus diuina apparet

Carnem assumendo,
Mortem sustinendo,
Morti præualendo,
Cœlum ascendendo,
Mundum iudicando,
Malos condemnando,
Bonos præmiando,
Malos conuertendo,
Prauos subuertendo,
Bonos promouendo,
Tristes confortando,
Ægros sanando,
Mira operando,
Fracta confirmando.

O charissimi videte, quæ & quanta apparebit, apparuit & appa-
H ret virtus Dei. ¶ Dico ergo, quod ista virtus apparet in carnis assumptione: ex magna. n. virtute processit de virgine posse nasci. Vnde de conceptione dictum est Luc. 1. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrauit tibi. Item apparet illa virtus in mortis toleratione & perpessione. Ex magna enim virtute, & fortitudine prouenit mortem non timere, & mortẽ velle pati pro alio. Vnde de seipso Christus sibi, & aliis martyribus videtur dicere illud 1. Macha. 9. Moriamur in virtute propter fratres nostros. Vnde etiam ipse dixit in Psal. Aruit tanquam testa virtus mea & in puluerem mortis deduxisti me. Item apparet ista virtus in carnis resumptione, & resurrectione, seu in mortis superatione. Vnde ipse de Deo patre videtur dicere illud Psal. Deus præcinxit me virtute ad bellũ, & posuit immaculatam viã meã. Qui perfe. pec. &c. Item apparet in ascensione eius. Vnde de ascensione angeli dicebant illud Psalm. Exaltare in virtute tua, cantabimus, & Psallemus virtutes tuas. Item apparebit in mundi iudicatione. vnde Sapien. 12. Tu autẽ dominator es virtutis & cum tranquillitate iudicas. Item in malorum condemnatione Prou. 15. In abundanti iustitia virtus maxima est. Et in Psal. de ista sententia dicitur, Vox domini in virtute, vox domini in magnificentia, &c. Item in iustorum præmiatione, & beatificatione de qua in Psal. Dominus virtutem dabit populo suo. Vnde etiam quilibet beatus potest dicere illud Psal. Domine domine virtus salutis meæ obumbrasti super caput meum in die belli. Item apparet quotidie ista virtus in malorũ conuersione, in suæ gratiæ infusione. Ista enim est virtus solis, quæ siccas arbores florere facit. Et ideo dicitur Iudith 5. Quoties pœnituerunt se recessisse à cultura Dei sui, dedit eis virtutem. Nam sicut dicitur Gal. 3. Ipse qui vobis tribuit spiritum, & operatur virtutes in vobis. Item apparet in nobis ista virtus in prauorum subuersione, & impiorũ punitione. Vnde de nequissimo Antiocho à Deo oppresso & punito dicitur 2. Mach. 9. ꝙ humiliatus ad terram, in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso contestans. Itẽ apparet ista virtus in bonorum promotione. vnde Psal. Dextera domini exaltauit me. Item apparet in tristiũ consolatione. Psal. In virtute tua domine lætabitur Rex. Item apparet in debilium confirmatione. patet de apostolis infirmis, quibus dictum est Lucæ 24. quod expectarent donec induerentur virtute ex alto. Psal. Manda Deus virtuti tuæ, &c. Item apparet in ægrotantium sanatione Luc. 6. Virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Item apparet in mirabilium operatione. Vnde Act. 19. Virtutes non modicas faciebat dominus per manum Pauli. Et Matth. 13. Vnde sapientia huic, & virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur? Istæ ergo sunt virtutes Dei, quibus in nobis mirabiliter vtitur, & per quas virtuosus potens, & mirabilis operatur. Istas igitur virtutes debemus laudare, & ipsis suis laudibus commendare, dicentes illud Psalm. Exaltare domine in virtute tua, &c. Ista
est ergo virtus diuina & superior. ¶ Sed adhuc dico, quod est vir- I
tus interior, & humana, & ista est virtus, & fortitudo viri iusti. Sicut enim videmus quod virtus naturalis varios habet actus, quia scilicet ista nutrit, viuificat & mouet, secundum suos actus diuersos ista virtus dicitur Virtus

Nutritiua, Viuificatiua, Motiua.

Sic vere virtus animæ, & sua spiritualis fortitudo solet eam nutrire per deuotionem, viuificare per gratiæ infusionem, mouere & agitare per bonam operationem. Et sicut videmus, quod virtus exercitata solet crescere, sicut patet de igne, qui flatu venti pulsus, & aspersione aquæ solet augmentari, & in fortitudine roborari, sic vere virtus fortitudinis, & constantiæ tunc temporis augmentatur, cum infortuitorum obice irritatur. Flatus enim & pulsio tribulationum, sunt irritatio, & occasio virtutum, & operationum, quia vt communiter nulla virtus in suo esse perficitur, quando aliquo contrario non pulsatur. Et sic dicit apostolus 2. ad Corinth. 12. dicens, virtus in infirmitate perficitur. Quia sancti fortes, & virtuosi multa contraria infortunia habuerunt. Vnde Hebr. 11. Conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Hoc est quod dicit Seneca, vbi ait, quod non aliter erigitur virtus cum tacta, & impulsa est, quam scintilla flatu leui adducta ignem suum explicat. Vnum tamen aduertendum est, quod sicut virtus corporis principaliter ab interiori spiritu prouenit, quod patet, quia deficiente spiritu nulla amplius est virtus in corpore, sic proculdubio virtus fortitudinis nostræ, qua scilicet possumus bona facere, vel mala ẽt tolerare, non aliũde potest venire, quã à spiritu sancto, à Deo qui quãdiu in nobis per gratiã inhabitat, tãdiu nos roborat, & cõfirmat, sed cũ à nobis per peccatũ recessit, statim bene operandi, & malo resistendi virtus, & fortitudo trãsiet, & peribit. Istud bene apparuit in apostolis, qui virtutem resistendi tentationibus, & tribulationibus non habuerunt, donec spiritũ sanctũ receperunt. Postquã vero diuino spiritu sunt repleti, ex tunc virtute maxima sunt induti. vnde Act. 4. dicitur, quod virtute magna reddebant apostoli testimoniũ resurrectionis Iesu Christi, &c. Fatui sunt igitur, qui in suis virtutibus, & viribus cõfidunt, & qui in tribulationibus, & in operibus, ad Deũ non recurrunt. Tales. n. solet Deus destruere, & ad ꝓpriæ virtutis notitiã reducere, & eorũ superbiã eneruare. Iudith. 9. Allide virtutem illorum domine. A Deo enim occulte venit virtus, & potentia, & ab ipso prouenit magnificentia, & gloria. Psal. Dabit dominus virtutem populo suo, &c. Et ideo ille Micheas congratulando dicebat Micheæ 3. Ego autem
repletus sum fortitudine spiritus domini iudicio, & virtute. ¶ Et si K
vellem⁹ notare de virtute fortitudinis possumus dicere ꝙ ista est

Boni operatiua,
Mali toleratiua,
Sui augmentatiua,
Diu perduratiua.

Est dico bonorũ operatiua. õnia. n. quæ sũt, specialẽ habẽt virtutem qua mediãte cõplent, & faciũt act⁹ suos, nihil. n. sine virtute operatur. brachium. n. non operatur in quantum brachium, sed

in quan-

in quantum virtute fortitudinis eſt repletum. Sic vere chariſſimi in anima debet eſſe virtus fortitudinis, & per quam bona faciat & operetur, & per quam in bonis operibus occupetur. vnde 2.ad Tim.1. Conlabora in euangelio ſecundum virtutem. Eſt etiam virtus malorum toleratiua. Metallum enim quanto eſt fortioris virtutis, tanto melius reſiſtit ignibus, & tanto magis ſine ſuo detrimento ſuſtinet vires ignis, ſicut de auro patet, cuius tanta eſt virtus, quod ſine ſui compoſitione ſuſtinet omnes violentias ignis, & carbonum. Sic vere quanto quis magis habet de virtute conſtantiæ, & patientiæ, & fortitudinis, tanto ignibus tẽtationum, & tribulationum melius reſiſtit, & ſine ſui ſpirituali detrimento eorum violentias melius tolerat atq; ſuffert, ſine n. virtute violentia non portatur, nec in patientia ſuſtinetur. Vnde in Pſ. Domine in virtute tua præſtitiſti decori meo virtutem. Eſt inſuper ſui ipſius augmentatiua. Quamdiu enim creſcit corpus, tamdiu in eo creſcit virtus. Quanto etiam ad ſeptennium appropinquat ceruus tanto in eius cornib. vnus in anno creſcit ramus. Ad denotandum, quod virtus in perfecto homine ſemper debet creſcere, & quanto plus homo ſeneſcit, tanto plus debent cornua virtutis ſuæ plures ramuſculos generare, & pullulare Pſ. Ibunt de virtute in virtutem. Et nihilo minus perduratiua eſt iſta virtus longo tempore, quia virtus fortitudinis noſtræ eſt perſeuerantia, non n. iſta virtus ſolet tantummodo bene operari, ſed etiam cũ aduerſitate luctuari, & victrix in melius perficere, & augmentare, imo etiam ad ipſam pertinet perſeuerantiam operis prorogare. Non enim virtus fortitudinis videretur, ſi ante operis complementum finiretur. Vnde Seneca dicit, quod virtutis eſt ire, non retroire. Vnde Eccl. 46 dicitur, quod Caleph dedit dominus fortitudinem, & permanſit illi virtus vſque ad finem. Iſti igitur de virtute ad præſens ſufficiant.

A **Vis. Vires.** Nota quod vis in ſingulari ſignificat violentiam, in plurali vero ſignat fortitudinem, & virtutem. Et ideo poſſumus notare quod inuenio ſcil. Vires
Corporales,
Temporales,
Pectorales,
Naturales,
Tyrannales,
Supernales.

B ¶ Vires corporales ſunt ſubiugandæ, dẽ quo Iudith. 9. Non in fortitudine, & multitudine eſt virtus tua, nec in viribus equorum voluptas tua. Iſtæ enim ſunt illæ vires, quæ deflorauerunt thamar 2. Reg. 13. Præualens viribus Amon oppreſſit thamar.

¶ Vires temporales ſunt diſpenſandæ. Iſtæ autem ſunt vires ſubſtantiæ temporalis, quibus ſunt eleemoſynæ faciendæ. Vnde Eccl. 14 Secundum vires tuas porrigens da pauperibus. ¶ Item ſunt vires pectorales ſeu ſpirituales, quæ ſunt roborandæ. Et inde dicitur 2. Reg. 6. Saltauit Dauid totis viribus ante dominum.

¶ Item vires naturales ſunt attendendæ, quia, ſ. homo non debet præſumere de viribus ſuis naturalibus quantum ad executionem alicuius operis virtualis. Iſtæ n. non ſufficiunt, niſi vires gratiæ ſancti ſpiritus intercedant. Vnde Moyſi eſt dictũ Exo. 18. Stulto labore conſumeris, vltra vires tuas eſt negocium, quia dominus ſolus habet dare vires bene operandi, & malo reſiſtendi, iuxta illud Deut. 8. Recordare domini Dei tui, quod ipſe vires tibi tribuit.

¶ Itẽ vires tyrãnales ſunt abhorrẽdæ, & iſtæ ſunt vires, & violentiæ crudeliũ impiorum, de quibus Iob. 34. Vim fecerunt deprædantes pupillos, & vulgum pauperem ſpoliauerunt. ¶ Item vires ſupernales ſunt metuendæ, ſ. vires potentiæ diuinæ, quas ipſe Deus in diuerſis tribulationibus oſtendit, & quas finaliter in iudicio oſtendet, de quibus dicitur Eſa. 38. Domine vim patior. Et Abac. 1. Vſquequo clamabo, & non exaudies domine, vociferabor ad te vim patiens, & non ſaluabis? Sic ego patet, quod in ſcriptura fit mentio de ſex generibus virium vel virtutum. Vide ſupra de violentia, & fortitudine, & de virtute in vltimo.

A **Viſcera.** Nota quod viſcera ſecundum Iſidorum idem ſunt quod corporis inteſtina. Et ideo viſcera ſunt quædam membra interius latentia, cibos digerentia, vtilia retinentia, ſuperflua emittentia. Poſſumus ergo generaliter dicere, quod per viſcera poſſunt intelligi affectus interiores, ſiue boni

B fuerint ſiue mali. ¶ Et ideo notandum eſt, quod in ſcriptura inueniuntur Viſcera
Diuinæ dilectionis,
Internæ affectionis,
Humanæ infectionis.

Dico ergo primo, quod ſunt viſcera diuinæ dilectionis, & compaſſionis. Deus enim dicitur habere viſcera, in quantum habet erga nos intima dilectionis fœdera. Et ſic dicitur Lucæ 1. Per viſcera

C miſericordiæ Dei noſtri &c. ¶ Secundo ſunt viſcera internæ affectionis, omnia enim quæ in mente accipiuntur, animæ viſcera ſpiritualiter eſſe dicuntur. Et aduerte ꝙ viſcera mentis noſtræ

Per { Paſſionem debent impinguari,
Diſcretionem debent illuſtrari,
Deuotionem debent renouari,
Turbationem debent contriſtari. }

¶ Dico ergo, quod viſcera voluntatis, & mentis noſtræ debent impinguari per paſſionem. Viſcera n. ſunt membra valde mollia, & tenera, ad denotandum, quod viſcera mentis noſtræ, & affectiones cordis noſtri debent habere mollitiem benignitatis, & erga miſeriam proximorum, rectitudinem pietatis. Et ſic de Ioſeph dicitur Gen. 43. quod cum vidiſſet fratres ſuos tribulatos, & in præſentia ſua tremebundos, & fratrem ſuum Beniamin quem compulſi adduxerant, cœpit flere, commota ſunt quippe viſcera eius ſuper fratre ſuo. Et ſic præcepit apoſtolus Col. 3. dicẽs Induite vos ſicut electi Dei viſcera miſericordiæ. Itẽ viſcera mentis noſtræ debẽt illuſtrari per diſcretionẽ. Diſcretio n. & ſapientia non ſunt exterius in corpore, ſed interius in mẽtis & cordis viſcerib. Et ſic loquitur Iob 28. Quis poſuit in viſcerib. hominis ſapientiã? Et Eze. 3. Fili hominis implebũtur viſcera tua volumine iſto Hie. 31. Dabo legem meã in viſcerib. eorum. Itẽ iſta viſcera debent renouari per deuotionem. Deuotio n. & gratia ſancti ſpiritus ſunt illa quæ ſpiritualiter renouant viſcera mentis noſtræ. Et ideo petebat Dauid in Pſ. Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis. Item iſta ſunt viſcera, quæ debent contriſtari per turbationem, id eſt, per timoris diuini conceptionem, & ſic loquitur Thre. 2. Conturbata ſunt omnia viſcera mea, effuſum eſt in terra iecur meum. Iſta ſunt ergo viſcera internæ affectionis & intentionis. ¶ Tertio dico, quod inueniuntur viſcera humanæ corruptionis, & infectionis, & iſta ſunt viſcera peruerſæ, & infectæ mentis hominum peccatorum. Et aduerte, quod iſta ſunt, ſc. Per

Luxuriam pinguia,
Inuidiam triſtia,
Iactantiam potentia,
Infamiam fœtentia,
Sæuitiam ardentia.

F ¶ Sunt dico mentis viſcera malorum pinguia per luxuriam. Vnde de diuite carnali dicitur Iob. 21. quod viſcera eius plena ſunt adipe, & medulla oſſa eius irrigantur. Viſcera enim naturaliter ſunt pinguia, & continent omnes fæces, ſic mens carnalis, & luxurioſi. ¶ Item ſunt triſtia per inuidiam. In viſceribus enim accidunt colica, & iliaca paſſiones; quæ nihil ſunt aliud quam viſcerum torſiones. Iſte morbus eſt inuidia, quæ torquet homines, & peruerſorum viſcera, ſicut de peſſimo Antiocho dicitur, quod apprehendit eum dolor viſcerum. Vnde Eſa. 19. Dirumpetur ſpiritus ægypti in viſceribus eorum. ¶ Item iſta viſcera ſunt potentia per iactantiam. Eſt enim quædam infirmitas viſcerũ qua quandoque propter defectum virtutis contentiuæ viſcera laxantur, & per ſeceſſum exterius emittuntur. Talis eſt infirmitas iactantium, & inaniter gloriantium, nihil n. poſſunt continere, imo cordis ſui, & ſecreta mentis ſuæ ſiue bona ſiue mala fuerint, ſolent per iactantiam emittere, & per fatuitatem aliis oſtendere, & per inanem gloriam omnibus propalare. Figura in Iuda, qui ſuſpenſus crepuit medius, & effuſa ſunt omnia viſcera eius Act. 1. ¶ Item iſta viſcera ſunt fœtentia per infamiam. De viſceribus n. ſtercora emittuntur, ſic de malorum cordibus aliorum diffamationes detractiones, & iniuriæ producuntur. Vnde de illo iniquo rege Achab dicitur 2. Paral. 21. quod longa conſumptus eſt tabe, ita vt egereret inteſtina. ¶ Item iſta viſcera ſunt ardentia per ſæuitiam, fel n. vbi manet, ibi choleræ materia ardentiſſima adiacet. Ad denotandum quod fel, id eſt, ardor & amaritudo ſæuitiæ, & iracundiæ impiorum, in viſceribus mentis ſemper latet. Et ſic dicitur Prou. 12. Viſcera impiorum crudelia Pone ſi vis, quod ira, & inuidia ſunt ſicut illa auicula, quæ blande primo ingrediens poſtremo ſecat, & rodit viſcera crocodili. Vnde Sap. 12. Comeſtores hominum viſcerum, & deuoratores ſanguinis. Sic ergo patet, quod ſunt tria genera viſcerum ſpiritualium.

Viſitatio. Viſitare. Nota, quod Viſitatio dicitur à video, & frequentando, & ſic viſitatio idem eſt quod viſualis frequentatio, vel viſus frequens agitatio. Et poſſumus generaliter loquendo viſitationem duplicem inuenire, ſ. diuinam & humanam. A

¶ Primo dico, quod eſt viſitatio ſuperior & diuina. Sicut enim principales, & ſuperiores ſolent in ſuis capitulis ordinare viſitatores, quos per totum ordinem ſolent mittere, dantes poteſtatẽ eiſdem, quod viſitare poſſint vndiq;, & ſi quid reformandum fuerit, reformare, dicentes 1 Reg. 17. Fratres tuos viſitabis ſi recte agant, ſic ſuperior omniũ Deus pater prælatorũ in capitulo ſuo, id eſt, in curia paradiſi inſtituit filium viſitatorem hominum, & viſitandi, caſtigandi, & reformandi poteſtatem plenariam ſibi dedit, dicens ſibi illud 1. Eſdr. 7. Miſſus es vt viſites Iudæam. Et poſſumus notare, quod iſte viſitator viſitat, B

Veniendo perſonaliter,
Influendo ſpiritualiter,
Succurrendo temporaliter,
Affligendo corporaliter,
Promouendo ſupernaliter,
Puniendo æternaliter.

C ¶ Dico ergo, quod iſta viſitatio Dei quæ fit perſonaliter veni-
endo, fuit viſitatio beatæ incarnationis. Non enim ſufficit Me-
dico infirmum diligere, quin ipſum ſoleat perſonaliter viſitare.
Sic vere medicus noſter Chriſtus non ſolum nos amauit, imo car-
nem ſumendo perſonaliter nos viſitauit. Quod bene petebat ge-
nus humanum dicens. Memento noſtri domine in beneplacito
populi tui, viſita nos in ſalutari tuo. Iſta n. fuit viſitatio mirabi-
lis & vtilis. Mirabilis dico, eo quod rex totius vniuerſi in hoſpita-
li huius mundi dignatus eſt infirmum hominem viſitare. Quod
admirans Dauid dicebat. Quid eſt homo, quod memor es eius? Et
vtilis etiam eſt, quia, ſc. à cunctis malis voluit nos ſanare Iob. 10.
Viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum meum. Viſitat ergo Deus perſo-
D naliter veniendo. ¶ Item viſitat ſpiritualiter influendo. Sicut n.
amicus viſitat amicum mittendo ſibi xenia per nuncios ſuos, ſic
Deus influendo munus gratiæ, & deuotionis, viſitat quotidie de-
uotos ſuos, & amicos, mittendo eis per angelos xenium ſpiritua-
lis ſcientiæ, & reuelationis, & talem viſitationem petebat Dauid
dicens in Pſ. Reſpice de cœlo, & vide, viſita vineam iſtam, & perfice
E eam quam plantauit dextera tua. ¶ Item viſitat temporaliter ſuc-
currendo. Sicut n. bonus dominus famulos ſuos obſeſſos, & tri-
bulatos viſitat, & eos liberans auxilium eis præſtat, ſic Deus poſt-
quam hominem diu viderit tribulari, ſolet eum miſericorditer vi-
ſitare, & temporaliter conſolari Pſa. Probaſti cor meum, viſitaſti
F nocte. ¶ Item viſitat affligendo corporaliter. Paſtor n. viſitans o-
ues in paſcuis, ſolet errantes cum virga percutere, & ad domum
reducere, & a luporum periculo liberare. Sic Deus cum virga tē-
poralium tribulationum oues ſuas viſitat, & eas reducit ad ſalu-
tem, & à diabolo eas ſaluat Pſal. Viſitabo in virga iniquitates e-
orum, & in vrbe pec. eorum, miſericordiam autē meam &c. Quia
pro certo talis temporalis afflictio, & viſitatio ſignum eſt ſalua-
tionis, & miſericordiæ, ſicut econtrario hominem dimittere im-
punitum, ſignum eſt diuinæ offenſæ, & eius futuræ damnationis,
iuxta illud Oſeæ 4. Non viſitabo filias veſtras cum fuerint forni-
G catæ. ¶ Item viſitat ſupernaliter promouendo vel præmiando,
quia, ſcil. ſicut paterfamilias ſolet in ſero operarios viſitare, & eis
mercedem reddere pro labore, ſic Deus in ſero mortis bene ope-
rantes viſitat, & mercedem æternæ gloriæ eis præſtat. Ideo bene
conſulitur 1. Pet. 5. Humiliamini ſub potenti manu Dei, vt vos ex-
altet in die viſitationis. Iſta eſt viſitatio pacifica, & fructifera. Pa-
cifica dico. Vnde Eſa 60. Ponam viſitationem tuam pacificam.
Fructifera dico Pſ. Viſitaſti terram, & inebriaſti eam, multiplica-
H ſti locupletare eam. ¶ Item viſitat æternaliter puniendo. Quan-
do n. rex audit, quod ſunt multi malefactores in vna ciuitate, ſo-
let eam viſitare, & ſceleratos occidere, & punire. Sic & Deus fina-
liter in iudicio mundum iſtum viſitabit, & impios perpetue dam-
nabit. Vnde Iudith. 16. Væ genti inſurgenti contra genus meum,
dominus omnipotens vindicabit in eis, in die iudicii viſitabit il-
los. Et Eſ. 26. Dominus egredietur de loco ſancto ſuo vt viſitet in-
iquitates habitatorum terræ. Et ſi vis, potes notare, quod tunc
viſitabuntur, punientur & affligentur in iudicio, ſc.

Luxuria fœtentes,
Superbia tumentes,
Malitia fallentes,
Sæuitia nocentes,
Diſcordia feruentes,
Carnaliter gaudentes.

Dico quod tunc viſitabuntur fœtentes & luxurioſi. Vnde Leu. 18.
Polluta eſt terra, cuius ſcelera viſitabo. Et Zach. 20. Super hir-
cos viſitabo. Item tunc viſitabuntur ſuperbi, præſumptuoſi &
ambitioſi. Vnde Eſa. 10. Viſitabo ſuper fructum magnifici cor-
dis regis Aſſur. Et bene dicit regis, quia nullus eſt ita altus, & po-
tens, qui viſitationem iſtam euadat. Vnde Eſa. 24. Viſitabit do-
minus ſuper militiam cœli quæ eſt in excelſo. Item tunc viſita-
buntur fallentes & malitioſi Eſa. 27. Viſitabit dominus in gladio
ſuo duro, & forti, & grandi ſuper leuiathan ſerpentem vectem, &
ſuper leuiathan ſerpentem tortuoſum. Et Hier. 23 Viſitabo ſu-
per eos malitiam ſtudiorum eorum. Item tunc viſitabuntur no-
centes & ſeditioſi ſeu iniurioſi. Vnde Hier. 30. Viſitabo aduerſus
omnes qui tribulant eum, ſcilicet, populum Iſrael. Item tunc vi-
ſitabuntur diſcordes, & litigioſi Hier 46. Viſitabo ſuper tumul-
tum Alexandriæ. Item viſitabuntur carnales & delicioſi. Vnde
Hiere. 9. Viſitabo ſuper omnes qui incircumciſum habent præ-
putium. Omnes enim iſti dure à Deo viſitabuntur, & à Deo ſe-
ueriter damnabuntur. Vnde Eſa. 29. Repente confeſtim à do-
mino Deo exercituū viſitabitur in tonitruo, & commotione ter-
ræ, & voce magna turbinis, & tempeſtatis, & flamma ignis de-
uorantis. Et ſic patet quod eſt vna viſitatio ſuperior, & diuina.

¶ Secundo dico, quod eſt viſitatio inferior, & humana, & iſta I
eſt viſitatio prælatorum, qui viſitant corrigendo, & viſitatio
perfectorum, qui viſitant conſolando, & iuuando. Et ſic dico
quod eſt viſitatio

Conſolatiua,
Correctiua,
Caſtigatiua.

Conſolatiua, quia, ſcil. quilibet tenetur viſitare pauperes infir-
mos, & tribulatos, vt ipſos benigniter conſoletur, ſicut enim di-
citur Iac. 1. Religio munda, & immaculata hæc eſt, viſitare
pupillos, & viduas in tribulatione earum. Vnde Eccleſ.
7. præcipitur. Non te pudeat viſitare infirmum, ex hoc n. in cha-
ritate firmaberis. Quam quidem viſitationem ipſe Deus reputat
in perſona tribulatorum, & pauperum ſibi factam Matt. 25. Infir-
mus fui, & in carcere, & viſitaſtis me. ¶ Correctiua etiam, quia K
prælati debent viſitare ſubditos, & eos corrigere, & monere, & ſi
quid in ipſis reformandum fuerit, reparare, vt ſic ipſis per ſupe-
riorem qui ipſos mittit, dicatur illud prædictum 1. Reg. 17. Fratres
tuos viſitabis ſi recte agant. Vbi oſtenditur, quod viſitator debet

Odium exterminare,
Subditos examinare,
Diſcrete deliberare.

¶ Pro primo debet odium exterminare, quando dicitur, Fra- L
tres tuos, quia, ſ. amandi ſunt, & non odiendi. Pro ſecundo ſub-
ditos examinare cum dicitur. Viſitabis. Pro tertio diſcreta deli-
berate, cum dicitur, Si recte agant. Debent dico odium elimina-
re. Fratres quia, ſcil. ipſe debet ſe habere fraterne & charitatiue, &
cogitare quod illi cum quibus habet agere, ſunt fratres, non fa-
muli neque extranei, vt ſic ad charitatem magis quam ad ſeueri-
tatem moueatur, dicens Eſa. 60. Ponam viſitationem tuam pa-
cem. Et ſic cuilibet dicat illud Geneſ. 13. Ne quæſo ſit iurgium in-
ter me, & te, fratres enim ſumus. Vide ſupra de fratre, & adiunge
quicquid volueris. ¶ Item debet ſubditos examinare. Viſitabis,
quia, ſcil. ipſe debet viſitare, id eſt, videre, & frequentare ſtatus
& conditiones ſubditorum, & quod bonum eſt, fouere: quod
malum eſt, amouere, dicens illud Ezech. 34. Ego ipſe requiram o-
ues meas, & viſitabo eas, ſicut viſitat paſtor gregem ſuum, &c. Se-
quitur. Quod perierat, requiram, & quod abiectum fuerat, redu-
cam, & quod fractum fuerat, alligabo, & quod infirmum fuerat,
conſolidabo, quod pingue, & forte, cuſtodiam & fouebo. In iſta
auctoritate poteſt videri quid debeat facere viſitator, expone eā
ſi vis.

¶ Itē iſte debet diſcrete deliberare. Si recte agant. Iſta n. dictio
ſi, dubitationē ſignat, & per cōſequēs deliberationē deſignat, q̄a
iſte debet deliberatiue ꝓcedere, & magis ſub dubio quā ſub certo
de propoſitis negociis cogitare. Si recte agant inquit, vt ſic cui-
libet dicat illud 4. Reg. 4. Recte ne agitur circa te? ac ſi diceret, ſi
recte omnia tua ſunt, tu es dignus commendatione. Si vero recta
non ſunt, tu es dignus correctione, & emendatione, ita quod ti-
bi dicatur illud Oſeæ 9. Venerunt tibi dies viſitationis, venerunt
dies retributionis. Et bene viſitatio dicitur retributio, quia bo-
na, & mala debent retribui cuique Eſa. 15. Secundum magnitudi-
nem operis, erit viſitatio eorum. Et ideo mali viſitandi ſunt, &
puniendi, & ſecundum demerita caſtigandi. Vnde nota, quod
prælatus debet viſitare luxuria fœtentes, ſuperbia tumentes &c.
Dic per omnia ſicut ſupra. Et ſic patet quod eſt viſitatio inferior,
& humana. Vide ſupra de Correctione, de prælatis.

Vitis.

Quia vitis ſiue vites ſunt illa arbuſta ex quibus vinea A
conſtituitur, & ideo qui de vite eſt, qui voluerit ad vi-
neam redeat. Nota breuiter, quod in ſcriptura inuenio, quod per
vitem poteſt intelligi videlicet ipſe

Deus ſummus, & glorioſus,
Homo iuſtus, & virtuoſus,
Vir iniquus, & vitioſus,
Status bonus, & fructuoſus,
Status malus, & pernicioſus,
Baculus precioſus.

¶ Dico igitur, quod vitis poteſt dici Deus ſum̄us, & glorioſus, B
& ſic loquitur ipſe Deus Ioan. 15. Ego ſum vitis vera, & pater me-
us &c. Et de ipſa trinitate poteſt dici illud Gen. 40. Videbam co-
ram me vitē, in qua erāt tres propagines, id eſt, cognoſcebam di-
uinitatem, in qua videbam perſonarum trinitatem.

¶ Item vitis poteſt dici homo iuſtus, & virtuoſus, & ſic ſumi-
tur vitis Eccl. 24. vbi dicitur in perſona viri iuſti, Ego quaſi vitis
fructificaui, quia, ſcilicet, ad vitem, id eſt, ad virum iuſtum perti-
net quod fructum bonorum operum portet. Iſte n. debet eſſe illa
vitis quę ſublimari ad regnum noluit, timens propter regnū per-
dere vinum ſuum, ſicut dicitur Iudic. 9. Quia pro certo vir iuſtus
regna, ſcil. mundi, per cupiditatem non ſolet ambire, timens ne
ſi ipſa haberet, ſuum vinum, id eſt, interiorem gratiam continge-
ret de-

ret deperire. ¶ Item vitis poteſt dici vir iniquus, & vitioſus, & ſic ſumitur 4. Reg. 4. Vbi dicitur quod famulus Heliſæi inuenit vitem Syluestrem quaſi coloquintidas quæ ita fuit amara, quod manducari non potuit à filiis prophetarum. Vitis enim Syluestris eſt peccator: cuius fructus, id eſt, operà tanta amaritudine & malitia plena ſunt, quod à iuſtis manducari, id eſt, imitari non poſſunt. Mali n. ſunt vites ſteriles, debiles & inutiles. Vites dico ſteriles, quia, ſ. fructum bonorum operum non portant. Et dic ſi vis cauſam ſterilitatis, ſicut ſupra de vinea Hier. 8. Non eſt vna in vitibus, & non ſunt ficus in ficulnea. Vitis debilis eſt peccator, quia vitis non eſt lignum forte, ſed ſatis debile. Sic peccator debilis eſt ad bonum faciendum, & malum dimittendum. Vnde Eſa. 24. Luxit vindemia, infirmata eſt vitis. Item vitis eſt ad opus inutilis. Sic etiam peccator. Vnde Eze. 15. Fili hominis, quid fiet de ligno vitis? Sequitur. Nunquid vtile erit ad opus? etiam cum eſſet integrum non erat vtile. ¶ Item vitis poteſt dici bonus ſtatus, & virtuoſus, & ſic eccleſia vel religio dicitur vitis, quia, ſcil. viros iuſtos loco vinorum producit. Vnde Pſ. Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ &c. ¶ Item vitis poteſt dici ſtatus malus, & pernicioſus, & ſic per vitem poteſt intelligi mundus vel etiam malorum ſtatus, qui vinum carnalitatis producit. Et ideo dominus videtur dicere illud Mat. 26. Non bibam amodo de genimine vitis. ¶ Item vitis poteſt dici lapis precioſus ſiue baculus, ſcil. crux Chriſti: quia crux eſt illa vitis quæ botrum cypri, id eſt, Dei filium portauit. Vnde Chriſtus eſt Iuda, qui Gen. 49. ligauit ad vitem aſinam ſuam, id eſt, ad crucem corpus ſuum. Vnde 1. Mac. 14. Sedebat vnuſquiſque ſubtus vitem. Sufficit de Vite. Si vis, vide de vinea, quia plerunque in ſcriptura vitis pro vinea ſumitur, & econuerſo &c.

A **Vitulus.** Nota ꝙ vitulus eſt filius bouis, cum matre adhuc deditus, & lacte, & vberib. enutritus. Et eſt vitulus animal quod in aris deorũ antiquitus offerebatur. Et ideo breuiter dico ſecundum quod vitulus plures habeat conditiones, ſecundum hoc poteſt ſumi multipliciter in ſcriptura. Notabo ergo quod inuenitur Vitulus

Saginatus,
Immolatus,
Effrænatus,
Adoratus.

B ¶ Vitulus ſaginatus ſignificat noſtram redemptionem. Chriſtus enim redemptor noſter vitulus dicitur, qui ſaginatus gratiis, & virtutibus præ cæteris inuenitur. Figuratus Luc. 15. Vbi paterfamilias vitulum ſaginatum in aduentu filii prodigi legitur occidiſſe, & ipſum in conuiuio præ gaudio filii perditi comediſſe, & ad comedendum aliis obtuliſſe. Quia pro certo paterfamilias Deus pater pro recuperatione filii perditi, id eſt, gentilis populi, & totius generis humani, vitulum ſaginatum Chriſtum voluit occidi, & in ſacramento altaris à fidelibus manducari. Vnde Ge. 18. dicitur quod Abraham cum puero ad armentum cucurrit, & C tulit inde vitulum tenerrimum. ¶ Item vitulus immolatus deſignat iuſtum viatorem. Viri enim iuſti dicuntur vituli, eo quod per oblationem, & obedientiæ dedicationem Deo penitus immolantur, & ſibi in ara cordis per deuotionem offeruntur. Vnde 1. Eſdr. 6. dicitur quod in dedicatione domus Dei obtulerunt vitulos centum &c. Quia motus cordis noſtri vitulus cordis dicitur, in quantum Deo dedicatur, & offertur. Vnde etiam verba laudis, confeſſionis, & orationis vituli dicuntur Oſe. 14. vbi dicitur, Reddemus vitulos labiorum noſtrorum. Vnde in Pſ. Laudabo nomen Dei cum cantico &c. Item. Tunc acceptabis ſacrificiD um iuſtitiæ &c. ¶ Item vitulus effrænatus ſignificat ſtultum peccatorem. Vitulus enim iugo non ſubiicitur, lacte paſcitur, ludit, diſcurrit & erigitur, ſic vere peccator non quærit niſi ludere & ſaltare per inſolentiam Malach. 4. Salientes ſicut vituli de armẽto. Lactare & paſcere per carnalitatem & opulentiam Eſa. 27. Paſcetur vitulus, & accubabit. Sine iugo diſciplinæ manet per inobedientiam Hier. 31. Effuſi eſtis quaſi vituli ſuper herbam.

E ¶ Item vitulus adoratus ſignificat deceptorem hoſtem, ſc. diabolum, qui figuratur in vitulo conflatili, quẽ filii Iſrael adorauerunt Exod. 32. Iſte n. conflatilis à flatu malæ ſuggeſtionis dicitur, eo quod propter huiuſmodi flatum à fatuis adoratur quod ſit quando ſuis ſuggeſtionibus creditur Pſal. Fecerunt vitulum in oreb &c. Et quia parum valet, vide de boue.

A **Viuere. Vita.** Nota quod vita aliquando accipitur pro ipſa naturali diſpoſitione, aliquando accipitur pro morali conuerſatione. Generaliter ergo ſumendo, dico quod inuenitur Vita

Naturalis,
Virtualis,
Triumphalis,
Noxialis,
Gehennalis.

B ¶ Vita naturalis eſt vita cunctorum, de qua Iac. 4. Quid n. eſt vita noſtra, niſi vapor ad modicum parens? ¶ Vita virtualis eſt vita bonorum, & de iſta Gal. 2. Viuo ergo iam nõ ego, viuit autem in me Chriſtus. ¶ Vita triumphalis eſt vita ſanctorum, de qua Sa. 5. Iuſti autem in perpetuum viuent. ¶ Vita noxialis eſt vita malorum, de qua 1. Tim. 5. Vidua quæ in deliciis eſt viuens, mortua eſt. ¶ Vita gehennalis eſt vita damnatorũ, qui, ſ. habent vitã cũ morte, & mortem cum vita, de quo in Pſalm. Veniat mors ſuper illos &c. ¶ His ergo præmiſſis, dicamus primo quod eſt vita naturalis, C quæ eſt vita cunctorum. Iſta enim eſt illa quæ ex corpore & anima conſtituitur, quæ aere & ſpiritibus perficitur, quæ à ſtellis & orbibus influitur, quæ cibis & potibus ſuſtentatur, quæ pannis & veſtibus refouetur, & iſta chariſſimi eſt fragilis & defectibilis & difficilis & ex multis aliis neceſſariis conſtituitur, & tamen facillime diſſipatur. Iſta ergo eſt quaſi tela araneæ, Cuius

Conditio laborioſiſſima,
Subſtantia debiliſſima,
Deſtructio facillima,
Reparatio impoſſibilis.

¶ Sic vere chariſſimi tela vitæ noſtræ eſt difficilis ad conſtitue- D ndum. Quæ enim homini ſunt ad conſtitutionem & ad conſeruationem vitæ neceſſaria, qui vult ſcire, legat illud Eccl. 39. vbi dicitur. Initium neceſſariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, ferrum, & ſal &c. ¶ Item eſt debilis & fragilis ad durationem. Iſta n. durare non poteſt, quinimo ad modum venti & fluminis ſubito labitur atque tranſit Iob. 7. Memento mei Deus, quia ventus eſt vita mea. ¶ Item eſt facilis ad deſtructionem, nihil n. facilius quam vita deſtruitur & nihil triſtabilius diſſoluitur, nihil impoſſibilius reparatur. De quo lamentando dicebat Dauid in Pſ. Defecit in dolore vita mea, &c. Nam ſicut tela per multos dies texitur & orditur, quæ tamen ſubito rumpitur & caſſatur, ſic vere vita noſtra cum multos dies & annos durauerit, vno momento ſcinditur, deficiet & ceſſabit Eſa. 38. Præciſa velut à texente vita mea &c. ¶ Et ſicut tela ſucciſa nunquam poteſt ad eandem integritatem redire, ſic nec vita morte ſucciſa, poteſt naturaliter in priſtinum ſtatum redire. Vnde Eſa. ibidem Morieris tu, & non viues. Et ideo de conditione huius vitæ mortalis quãtum ſit fragilis & defectuoſa, vana, triſtabilis & doloroſa, dicitur Deut. 28. Erit vita tua quaſi pendẽs ante te: quaſi diceret: tota vita noſtra eſt quaſi in pendulo & incerto. Et ideo paucis verbis deſcribitur vita iſta Iob. 7. vbi dicitur. Militia eſt vita hominis ſuper terram. ¶ Aduerte ergo in verbis iſtis quod vita iſta eſt contemnenda tri- E plici ratione ſecundum tres ſtatus, ſcil. principium, medium, finem, & hoc propter

Ingreſſum vilis conditionis,
Progreſſum acris afflictionis,
Egreſſum triſtis eiectionis.

Primo probat vilem ingreſſum carnalis naturæ cum dicitur, (Vita hominis) Secundo probat autem progreſſum facilis iactura. (Militia,) Tertio probat triſtem egreſſum mortalis tractura. (Super terram.) ¶ Dico, quod humana vita quantum ad initium inchoatur à vili conditione, & hoc oſtenditur cum dicitur homines. Nullum n. animal habet ita vilem originem, ita fragile principium ſicut homo. Iſte n. in ventre menſtruis nutritur, tandem nudus de ventre progreditur, & cũ naſcitur, ita debilis eſt & impotens quod niſi aliunde iuuetur, nullo modo ſuſtentatur, quinimo propriam miſeriam & vilitatem præfigurans, & lacrymis, & planctibus occupatur. Et ideo de tali vilitate dicebat Iob. 13. quod homo natus de muliere, breui viuens tempore &c. Et ſi vis potes comparare vanitatem vitæ noſtræ, flori, fœno, vitro pleno aquæ, glaciei, vento, naui, nubi & ſimilibus, quæ debilem habent ſubſtantiam, & impoſſibilem reſiſtentiam. Vita hominis, quaſi diceret, quæ cæteris eſt vanior atque vilior. Et ſic dicit illud Pſa. Veruntamen vniuerſa vanitas omnis homo viuens. Iſta ergo inchoatur à vili conditione. Vita inquit hominis. ¶ Deinde dico, F quod mediatur cum acri turbatione, cum dicitur. Militia eſt. Quia totum tempus vitæ noſtræ non eſt niſi quædam laborioſiſſima militia, in qua q̃diu viuimus, in motu & labore ſumus. Cœlum enim duas habet extremitates, ſcil. polum arcticum, & antarcticum, & iſtæ ſunt partes cœli ſtabiles, & immobiles, totum vero reſiduum cœli eſt mobile, ita quod inter iſtos duos polos tota cœli ſubſtantia voluitur, & ſine ceſſatione iugiter circuit, & rotatur. Similiter vere chariſſimi cum homo plures habeat terminos, ſcilicet, principium, medium & finem, à quadam tamen mobilitate, & vitæ carentia incipimus, & in mortem vbi eſt immobilis vitæ carentia terminamus. Vnus eſt enim omnibus introitus ad vitam, & ſimilis exitus Sap. 7. Sed quid? pro certo inter duos iſtos polos, & terminos eſt vnum medium valde mobile, ſcilicet, tranſitus vitæ, qui in miſeriis, & tribulationibus ſemper mouetur, & tam corporis moleſtiis, quam animæ triſtitiis, tam mundi laboribus, & miſeriis, quam hoſtis malitiis & tentationibus continue agitatur. Militia inquit. Vnde Iob. 14. Cunctis diebus quibus nunc milito &c. Et ideo de laboribus huius

huius vitæ dicitur, quod tantis malis hæc vita repleta est, vt in cōparatione eius mors dicatur remedium. Et ideo Deus illam breuem fecit, vt molestiæ eius qui à prosperitate vinci non poterant, ex breuitate temporis finirentur. Et si ad plenum vis videre labores, & miserias huius vitæ, vide auctoritatem Aug. de origine, vbi tractat illud Iac. 4. Quæ autem est vita nostra &c. vbi dicit Vitam hanc dubiam, vitam ærumnosam, hanc dolores exterminant, honores desiccant, & æra morbidant, escæ inflāt, ieiunia macerant, ioci soluunt, tristitiæ consumunt, sollicitudo coarctat, securitas hebetat, diuitiæ iactant, paupertas deiicit, iuuentus extollit, senectus incuruat, infirmitas frangit, mœror deprimit, & post hæc omnia mors interimit, quæ ita vniuersis finem ponit, vt cum esse desierit, esse nec fuisse putetur. Hæc Aug. Ecce ergo quæ miseriæ, quæ angustiæ, qui motus, qui fluctus vel fluxus insunt isti, s. vitæ nostræ. Et ideo proprie comparatur mari, quod continue fluctuat, & mouetur, & nunc accedit, & egreditur, nunc recedit, & deprimitur, nunc est clarum, nūc obnubilatur, & quod infinitis periculis subiugatur. Narra de periculis si vis, quæ sunt in mari, & applica ad miserias huius, quia vita nostra mouetur tribulationib. erigitur elationib. deprimitur terroribus, obnubilatur errorib. & tota est in periculis, & tentationib. Militia est ergo. Ideo Ecc. 1. dicitur Idcirco tæduit me vitæ meæ, videntem mala esse vniuersa sub sole, & cuncta vanitatem, & afflictionem spiritus, Et bene dicit Tæduit, quia sicut in mari deambulanti, & nauiganti duo solēt accidere, s. error in imaginatione, & nausea in affectione, credit n. qui nauigat, & videtur sibi quod stet, cum ipse continue moueatur, & econtra littora quæ continue stant, fugiant & moueantur. Nauseam vero faciliter patitur, & præ fastidio stomachi ad vomendum faciliter prouocatur (sic nauiganti per mare huius mundi seu vitæ, contingit error, & horror quia videtur sibi quod ipse stat, & tamen currit, quia homo non percipit quando labitur vita sua, nec perpendit quam cito ad terrā tendit, semper n. sperat viuere, & nūquā videtur sibi, quod debeat desinere, cum tamen dicat Greg. moraliū 24. quod quot vitæ dies peragimus, tot passib. ad terminū itineris appropinquamus. De aliis vero videtur sibi, quod currant, & quod defluant, & veterascant, cum reuera ipsi magis quam ipse, nec deficiant nec senescant. Quia breuiter iste est error vitæ nostræ, quod aliorū semper vitā deficere, & cadere opinamur, & credimus, nos vero diu victuros, & difficiliter morituros existimamus, sicut ad literam patet de illis qui sperant aliis succedere in officiis, & beneficiis, qui alios mobiles esse credunt, se autem stabiles esse volunt, cum reuera sæpe fiat, quod illi alii sunt stabiles, & semper viuant, isti vero semper sint mobiles, moriantur, defluant & recedāt. Item isti sunt fatui, quia sicut dicit Senec. Quilibet debet vitam approbare aliis, & mortem sibi, hoc est dictum, quod quilibet debet existimare, quod alii diu viuant, de se vero ꝙ moriatur cito. Et merito, quia sicut dicit idem Seneca. Viuere noluit qui non vult mori, vita n. cū expectatione mortis data est. In ista ergo nauigatiōe est error. Sed adhuc dico, quod solet horror esse, quia nausea tædii & displicentię nos solet ibidem inuadere, in quantū pro miseriis quas ibidem videmus, vitam istam debemus contemnere, & odisse, & cum displicentiæ nausea eiicere, & horrere, sicut dicit Iob 60. Tædet animam meā vitæ meæ &c. Sic ergo patet, quod ista vita me-

G diatur acri turbatione. Militia inquit est. ¶ Denique dico, quod ista terminatur cum forti depressione, & tristi, quia, s. vita terminatur, & deprimitur per mortem, & hoc ostenditur cum dicitur. Super terram. Mors n. intelligitur per terrā, pro eo, quod homo mortuus terra efficitur, & pro eo, quod terra est vltimus terminus ad quem cadendo venitur, quia res cadēs peruenit necessario ad terram vbi sistit, nec procedit vlterius aut pertransit. Mors n. est vitæ nostræ terminus, ad quem dum descendimus, vlterius nō transimus. Super terrā inquit. Iuxta illud, Aperta est terra & deglutiuit &c. Et Amos 7. dicitur. In terra polluta morieris. Et ideo quærit in Psalm. Dauid. Quis est homo qui viuit, & non videbit mortem? quasi diceret nullus. Et quare? pro certo quia mors est terminus breuis & grauis. Grauis dico, quia multis cōitatur dolorib. Psal. Defecit in dolore vita mea. Breuis etiam, quia paruis progressib. prorogat, quia vita nostra in quātum est in præsenti, non est nisi temporis punctus qui dicitur nunc. Vnde Sen. Nulla vita est nisi breuis, nam si ad naturam rerum respexeris, etiam illius fuit vita breuis, qui inscribi in monumento suo fecit se nonaginta nouem annis vixisse. Sic igitur patet, quod vita nostra

Terminatur cum doloribus,
Mediatur cum laboribus,
Inchoatur cum fœtoribus.

Et sic bene dictum est, quod militia est vita hominis super terrā.

H Patet ergo, quod est naturalis, quæ est cunctorū. ¶ Secundo principaliter dico, quod est vita virtualis, quæ est vita bonorum, & ista est vita gratiæ, quæ consistit ex vnione animæ cum Deo. Sicut n. spiritus influit corpori vitam, & cum vita virtutes naturales & actus earum, & inde est, quod homo viuus potest loqui, operari, delectari &c. sic vere Deus animæ coniunctus per charitatem, sibi influit vitam & esse gratiæ, & virtutes cum operationib. dependentib. ab eisdem. Et inde est, quod homo qui viuit per gratiam, potest

Actus spirituales exequi per gratiam,
Loqui per confessionem,
Delectari per deuotionem,
Sentire per compassionem,
Videre per discretionem,
Operari per bonorum actuum executionem.

Et hoc quia breuiter Deus, & spiritus sunt vita animæ vnde Eze. 37. de ossibus aridis dicitur. Ingressus est in ea spiritus, & vixerūt, steteruntque super pedes suos, & Deu. 20. dicitur de Deo, Timeas dominum, & illi adhæreas, ipse n. est vita tua. Vita n. cuiuslibet animalis nobilissima conditio, non à parentibus producitur: sed à cœlestib. corporib. influitur, & à Deo de potentia materiæ educitur. Sic vere vita gratiæ non potest a nobis introduci, imo necesse est eam à Deo, & cœlesti virtute dari, & in subiecta materia, s. in anima generari. Ipse est inquit vita tua. Et propter hoc sicut videmus, quod vita reputatur summum bonū inter bona naturalia, & ideo vt communiter ab omnib. diligitur, & ab omnibus adipiscitur, & seruatur & propter hoc (sicut patet) serpens præcipue super omnia seruat caput, homo præcipue seruat cor, pro eo quod ibi principaliter sedes animæ, (iuxta illud Prou. 4. Omni custodia serua cor tuum, quoniam ab ipso vita procedit) sic vere in moralib. nullum est vita gratiæ maius bonum, & ideo super omnia à sapientib. quæritur, & habita cum diligentia custoditur. Et ideo Iacob sollicitus de acquisitione huius vitæ dicebat filiis suis Gen. 42. Emite nobis necessaria, vt possimus viuere. ¶ Et aduerte quod I
circa vitam istam tria considerantur, scil.

Motus præueniens, qui acquiritur,
Virtus subueniens, qua perficitur,
Fructus adueniens, qui colligitur.
Primum est inchoatiuum,
Secundum est mediatiuum,
Tertium est terminatiuum.
Primum facit cordium commutatio. Emite,
Secundum facit virtutum congregatio. Nobis necessaria,
Tertium gloriæ acquisitio. Vt possimus viuere.

¶ Dico ergo, quod circa vitam gratiæ attenditur motus præueniens, quia sci. motus bonæ voluntatis, & actus gratiæ præuenientis, & virtus gratiæ gratis datæ, primo & ante omnia requiritur ad hoc, quod vita spiritualis, id est, gratia gratum faciens acquiratur, & hoc ostenditur cum dicitur, Emite, quia ille qui emit, solet dare, quod suum est, vt scil. acquirat, quod alienum est. Sic vere primo, & ante omnia homo, quod in se est debet facere, & quod suum est debet dare, sc. bonam voluntatem, & promptitudinem mentis, & sic quod suum non est, s. vitam gratiæ poterit acquirere, & mercari, emere & habere. Emite inquit. Et sic loquitur Apo. 3. Suadeo tibi emere aurum probatum ignitum, vt locuples fias. Sicut enim videmus, quod multiplex alteratio, & dispositio in corpore requiritur ad hoc, ꝙ corpori vita infūdatur, quia, s. primo est necessarium, quod corpus organizetur, & informetur, & ad susceptionem vitalis animæ disponatur, sic vere ad infusionem vitæ gratiæ necessarium est dispositio voluntatis, & alteratio motum præueniat, vt sic Deus vitam hanc influat & immittat. ¶ Ista autem dispositio habet fieri tribus modis, sci. K

Culpam auferendo, Mentē offerendo, Deū inquirendo.

¶ Disponitur dico anima culpam auferendo, necesse est enim quod culpa primo exeat antequam vita gratiæ introeat Et sic loquitur Eze. 18. Quare moriemini filii Israel? reuertimini, viuite, quia sicut ibidem dicitur, Non vult Deus mortē peccatoris &c.

¶ Item disponitur mentem offerendo, quia homo debet mētem, & voluntatem, & se humilem, & deuotum, & hilarem Deo offerre, vt vitam gratiæ possit recipere & habere. Res n. non accipitur, nisi vas apertum teneatur. Obedientia n. mentem aperit, & Deus vitā gratiæ influit, & infundit. Et ideo dicit apostolis Heb. 12. Obtemperabimus patri spirituum, & viuemus. ¶ Item disponitur Deum inquirendo, quia sicut forma sine artifice non inducitur, sic nec gratia sine Deo infunditur. Quia sicut vita animalis à corde, vita arboris procedit à radice, sic vita animæ à Deo principaliter exit. Et ideo dicitur in Psal. Quærite dominum, & viuet anima vestra. Ista tamen sunt cōtra multos, qui ad recipiendum vitam non ita disponuntur, sed potius in peccati obduratione, & malitia obdurantur, & ideo non viuificantur, sed sine vita gratiæ perpetue indurantur. In venis lapidum aliquando inueniuntur figuræ animalium, sicut testudinum vel serpentum. Natura n. inueniens aliquam dispositionē materiæ, vult exinde animal producere, sed quia præualet frigiditas in dispositione, ideo vita nō introducitur, sed sine vita dimittitur. Sic vere charissimi naturās Deus licet sit semper paratus vitam gratiæ infundere, quia tamen multos inuenit indispositos, & frigiditate indeuotionis penitus

congela-

cōgelatos,ſolet eos ſine vita gratiæ dimittere,& ſi contingit illos
per obſtinationem in lapidis duritiē pertranſire, iuxta illud Iob 7.
Deſperaui,nequaquam vltra viuam. O Deus, quot ſunt tales ho-
die,qui in quantū ad actus morales magis videtur mortui quam
viuentes,imo multi ſunt qui magis in morte culpæ quam in vita
gratiæ gloriantur,iuxta illud,Dilexerunt homines mortem ma-
gis quam vitā. Et multi ſunt qui per hyprocriſim eſſe viui viden-
tur,& tamen per culpam mortui dignoſcuntur Apo.3. Nomen
habes quod viuas,& tamen mortuus es. In monte autem barba-
ro,qui eſt iuxta Neapolim,vbi ſunt ſub terra ædificia Virgilii di-
cuntur eſſe theſauri infiniti, ſed ibi ſunt imagines cupreæ ar-
gento viuo plenæ tali diſpoſitione factæ,quod ad leuem tactum
pauimenti,quod æreum eſt,& argento viuo plenum propter pō-
dus intrantis mouentur,& contra intrantem locum,propter ar-
genti viui ad locum impulſum,& calcatum,currentis mobilitatē
prætendunt,ipſumq; percutiunt & occidunt, & ſic imagines iſtæ
videntur eſſe viuæ,cum tamen in veritate ſint mortuæ,quia ſi ar-
gentum viuum quod intus eſt deeſſet,nunquam imago ſe moue-
ret.Reuera tales ſunt hypocritæ,iſti n.nomen habēt quod viuāt,
& tamen mortui ſunt. Quia procul dubio in monte eccleſiæ quē
defendere velle videntur, ipſi contradicūt, obuiant & occurrut,
ſicut quotidie patet de illis,qui impetrantes,& eccleſias, & in re-
ligionem intrare volentes, ſub zelo charitatis impugnant, ſicut
etiam patet de illis,qui ſub zelo& ſpecie charitatis alios reprehē-
dunt,&malitioſo animo eorū vtilitatib. ſe opponunt.iuxta illud
Ecc.19.Eſt correptio mendax in terra contumelioſi.Sed quid?pro
certo totum illud facit argentum viuum, quod eſt in cordib. eo-
rundem,hoc eſt dictum,vitium hypocriſis,& fallax mobilitas ſuæ
mentis,quæ argentum dicitur, propter pulchram eloquentiam,
viuum,propter creditæ ſanctitatis non exiſtentiam,mobile ta-
men eſt,& non verum argentum, propter fictam duplicitatem &
malitiam Hie.6.Argentum reprobum vocate eos,quia dominus
proiecit illos.Quia procul dubio argentum viuum, ſ. hypocriſis
quæ in iſtis latet,&quę iſtos ad opera ſua mouet,facit eos iuſtos,
& ſanctos apparere,cum tamē in veritate ſint mortuæ imagines,
hoc eſt,perſonæ peſtiferę non ſinceræ,motus n.iſtorum facit eos
viuos reputari,quia,ſ.motus ſuorum laborum, & ſuorum operū
facit eos iuſtos credi. Ipſi n.dicunt illud Act.17. In Deo viuimus,
mouemur & ſumus.Et tamen in veritate mortui ſunt,& per gra-
tiam nuſquam viuunt,ita quod proprie iſtud ſolet eis dici. Col.3.
Mortui eſtis,& vita veſtra abſcondita eſt. Non ſic chariſſimi,
non ſimus ad gratiam recipiendam indiſpoſiti, ſed per
mentis promptitudinem, & per gratiam præuenientem
diſpoſiti,& parati,quod oſtenditur cum dicitur Emite,i.quod ve-
ſtrum eſt exhibete,& facite,& vitam gratiæ accipite,& requirite,
vnd Prou.23.Veritatem eme,& noli vendere ſapientia.Patet ergo
quod erga vitam gratiæ habendam attenditur præueniens mo-
L tus.Emite inquit. ¶ Iterum attenditur virtus ſubueniens. Nobis
inquit neceſſaria. Multæ n.cauſæ occurrunt quæ ſunt neceſſariæ
ad vitam corpori influendā & habendam.Quædam n.ſunt cauſæ
efficientes,ſicut Deus,ſol,& anima,virtus vtriuſq; ſeminis. Quæ-
dam ſunt cauſæ materiales, ſicut vtrumq; ſemen ſpiritus,cor &
arteriæ, Quædā formales,ſicut intrinſecæ cōditiones vitæ.Quę-
dam finales,ſicut illæ propter quas fit vita.Sic chariſſimi ſpiritu-
aliter loquendo ad habendam vitam gratiæ,multæ cauſæ ſpiritu-
ales neceſſariæ ſunt, nam ſi vna virtus deficit, tota virtus & tota
vitæ ſubſtantia euaneſcit,iuxta illud Iac.2. Ille qui deliquerit in
vno,factus eſt omnium reus,imo neceſſarium eſt,quod quælibet
virtus aliquid de ſuo influat, ad hoc, quod vitam gratiæ habeat,
ſicut aſtrologi de vita corporali dicunt,quod neceſſe eſt, ꝙ quili-
bet planeta antequam infans poſſit eſſe viuax, influat ibi per v-
num menſem,& ſic ſeptimo menſe poteſt viuere, & in lucem ex-
ire,pro eo,quod tunc ibi ſeptem planetę per ordinem influxerūt.
Sic vere neceſſe eſt,quod in nobis ſeptem, i.vniuerſitas virtutum
M operetur & influat,ad hoc,quod vitam gratiæ nobis donet. No-
bis inquit neceſſaria.¶ In quib.chariſſimi ſubdiuidendo auctori-
tatem,poſſumus videre, quod decē ſunt neceſſaria ad vitā perfe-
ctam,& moralem habendam,&loquitur Ec.39.vbi dicitur,ꝙ in-
itiū neceſſariæ rei vitæ hominū aqua,ignis,ferru,ſal,& lac,panis
ſiligineus,& mel,& botrus vuæ,& oleū,& veſtimētū.In quib.ſūt.

Humor compunctionis.(Aqua,)
Feruor dilectionis.(Ignis,)
Rigor correctionis (Ferrum,)
Splendor diſcretionis.(Sal,)
Candor affectionis.(Lac,)
Sapor refectionis.(Panis,)
Dulcor deuotionis.(Mel,)
Dolor compaſſionis.(Botrus vuæ,)
Liquor miſerationis.(Oleum,)
Decor conuerſationis.(Veſtimentum.)

¶ Habeat dico qui ſpiritualiter & moraliter vult viuere com-
punctionis humorem,ſ.aquam lacrymarum.Aqua inquit, quia
ſicut piſces ſine aqua viuere non poſſunt,ſic homo non poteſt ſi-
ne lacrymarum irriguo vitam gratiæ conſeruare Pſal.Deus vitam
meam annunciaui tibi &c. Pinus enim vrtica, ſcirpus, & care-
ctum herbæ ſunt quæ ſine aqua neq; creſcunt vt cōmuniter neq;
viuunt.Sic pro certo vita gratiæ in homine non perficitur,niſi a-
qua lacrymarum radix cordis multoties irrigetur.Iob 8.Nūquid
virere poteſt ſcirpus ſine humore,&carectum ſine aqua?quaſi di-
ceret,non. ¶ Item habeat dilectionis feruorem.Ignis inquit. Ni- N
hil enim ſine beneficio caloris poteſt viuere,ſicut patet quia cir-
ca cor vbi eſt ſedes vitæ,ſolet calor præcipuus abundare, ſicut pa-
tet etiam in vere, vbi propter calorem temporis regnantem ſo-
lent arbores reuenire, & virere. Talis calor eſt feruor dilectio-
nis & charitatis. Iſta eſt enim vita propria cordis. Aug. Scito ani-
ma mea,quia amor eſt vita tua. Quia bene innuitur 1.Io.3.vbi di-
citur. Qui non diligit,manet in morte.Ignis inquit.Vt ſimus ſic-
ut ſalamandra,quæ in igne ſine conſumptione viuit, ſic iſti viuūt
in igne diuinæ charitatis, figurati in trib. pueris qui in igne for-
nacis Babylonis vixerunt. Carbo enim viuere non dicitur, niſi
quamdiu ignis præſentia inflammatur, quia vita gratiæ in igne
charitatis prouenit,in iſto igne permanet,&conſiſtit Tob.8.Par-
ticulam iecoris poſuit ſuper carbones viuos. ¶ Item neceſſarium O
eſt,quod habeat correctionis rigorem,cum dicitur Ferrum. Per
ferrum n.rigor iuſtitiæ,in quātum eſt culparū peremptiuus, in-
telligitur,per quem conſtat,quod vita,ſcilicet,gratiæ cuſtoditur
Pro.12.In ſemita iuſtitiæ vita & Sap.5. Iuſti autem in perpetuum
viuent,& apud dominum eſt merces eorū. Pluuia n.& æſtas faci-
unt herbas virere,& frigus,& intemperies hyemis calorem natu-
ralem ad interiora radicum compellens ſolet vitam in arboribus
conſeruare.Sic vere vita gratiæ in homine conſeruatur ſi per ſui
vel ſuperiorum inſtrumenta iuſtitiæ flagelletur. Tempeſtas n.tri-
bulationis,& frigus punitiuæ correctionis calorem interiorem,
i.feruorem affectuum non ſinit exterius ad mundana exire,imo
ipſos compellit per timorem interius latitare,& ſic vita gratiæ in
radice cordis fortificatur Pſ.Si ambulauero in medio tribulatio-
nis,viuificabis me.Sicut n.acetum, ſuperfuſum apib. oleo morti-
ficatis,ſolet eas viuificare,ſic pœnitentia,&acris iuſtitiæ executio
ſolet illos quos tangit,ad vitam gratiæ reuocare,iuxta illud Mat.
7.Arcta eſt via quæ ducit ad vitā Ferrū inquit, ꝙ durū eſt,& ſcin-
dens,vt ſic dicatur illud Sen. in epiſtolis, ꝙ vita humana eſt quaſi
ferrū, ꝙ ſi exerceas,cōteritur ſi nō exerceas, rubigine cōſumitur.
Vnde iuſtitia tam in nobis quam in aliis facienda dicitur Prou.
16.Initium viæ bonæ facere iuſtitiam. Habeat ergo correctionis
rigorem. ¶ Item neceſſarium eſt vt habeat diſcretionis ſplendo- P
rem,& hoc oſtenditur cum dicitur Sal. Cōmuniter enim homo
viuere non poteſt ſine diſcretione ſalis, Sal enim condimentum,
& temperamentum ſapientiæ, & moderamentum deſignat. Et
ideo puero tam vitam naturalem quam virtualem intranti,quā-
do baptizatur,ſal in ore ponitur, ad denotandum, quod tota vi-
ta ipſius ſale prudentiæ ſaliatur Mar.9. Habete in vobis ſal. quia
ſicut dicit ſapiēs.Sapiētiā filiis ſuis inſpirat. Vn̄ ipſa dicit Prou.8.
Qui me inuenerit,inueniet vitam,&hauriet ſalutem a dn̄o.Vnde
Seneca. Quæris inquit ampliſſime ſpatiū, vſq; ad ſapientiam vi-
uere.Iſta eſt n.lux ſpiritualis,ſine qua eſt impoſſibile,quod viua-
mus Io.1. Vita erat lux hominum.Habeat igitur qui ſpiritualiter
vult viuere,diſcretionis ſplendorem. ¶ Item habeat affectionis Q
candorem. Lac inquit,quia neceſſe eſt,quod ſit lacteus,& candi-
dus per caſtitatem exterius in corpore,& per innocentiæ clarita-
tem,& puritatem interius in affectione,& in mente.Lac n. quod
eſt candidum, & dulce, candorem & puritatem continuæ inno-
centiæ ſignificat,ſine quo quidem lacte nequaquam vita gratiæ
perſeuerat,ſicut nec puer viueret ſi in principio lac non haberet.
Et ſic dicitur Eſa.45.Venite &emite abſque argento vinum &lac.
Et Sequitur.Audite,& viuet anima veſtra.¶ Item habeat ſaporem R
refectionis. Panis inquit. Sicut enim panis cibus corporalis vi-
tam continuat corporalem,ſic cibus ſpiritualis,&ſacramentalis,
ſcil.panis Chriſti vitam cauſat,& efficit ſpiritualem.¶ Item neceſ- S
ſe eſt,quod habeat deuotionis dulcorem, quod oſtenditur cum
dicitur Mel.Mel enim quod eſt dulciſſimum,ſignificat deuotio-
nem,quæ,ſcil.nobis continuat vitam.Quia ſicut ros de cœlo ve-
niens continuat vitam aliquibus piſcibus, ſcil. oſtreis & conchy-
libus,ſic deuotio,& oratio Deo commendata,vitam gratiæ con-
tinuat hominib Mel inquit.Vnde de beato Ioanne legitur Matt.
3.quod ipſe viuebat de melle Syluestri,& locuſtis.Deuotio enim
Mel Syluestre dicitur,eo quod dulcedo eius multis eſt Syluestris,
& non domeſtica reperitur. Et iō de iſto melle, & de iſta vita pōt
dici illud Eze.16.Dixi tibi in ſanguine tuo,viue.Sequitur.Similā,
& mel & oleum comediſti. ¶ Item qui ſpiritualiter vult viuere, T
habeat compaſſionis dolorem,quia,ſ.dolor cōpaſſionis,& paſſi-
onis Chriſti neceſſarius eſt ad vitam gratiæ conſeruandam,quod
oſtenditur cū dicitur Botrus vuæ. Botrus n. fuit Chriſtus, q tres
naturas in ſe cōtinuit,ſ.diuinitatis,animæ & corporis,& q more
botri depreſſus in palo crucis pependit, de quo Cant.1. Botrus
cypri dilectus meus. Huius enim botri paſſio, & in torcula-
ricru-

ri crucis depressio, & vini, s. sui sanguinis expressio, deuote consi-
derata, & cum dolorosa compassione meditata vitam tribuit, &
gratiam continuat, & custodit. Vnde ad Gal. 2. dicitur Christo cō-
fixus sum cruci, viuo autem ego iam non, viuit vero in me Chri-
V stus. Habeat ergo compassionis dolorem. ¶ Item necesse est, ꝙ
habeat miserationis liquorem, & hoc ostenditur cum dicitur. O-
leum, quia in scriptura clementia, & pietas, miseratio, eleemosy-
na, & benignitas per oleum designantur, sicut supra de oleo fuit
dictū Mat. 6. Tu autem cum ieiunas inunge caput tuum oleo. Et
proculdubio sicut vita corporis in diebus ieiuniorum oleo su-
stentatur, sic vita gratiæ in ieiunio, & miseria huius mundi, oleo
misericordiæ refouetur, quia sicut dicitur Prou. 11. Clemētia præ-
parat vitam. Quod bene figuratum est 4. Re. 4. Vbi dicitur de o-
leo ipsi viduæ mulieri quod satisfaceret debitorib. suis, & quod i-
psa & filii sui viuerēt de reliquo. Quia breuiter sicut in Ps. dicitur,
Melior est misericordia super vitas. Habeat ergo, qui spirituali-
X ter vult viuere, miserationis liquorem. ¶ Item vltimo habeat cō-
uersationis decorem, qui ostenditur cum dicitur. Vestimentum.
Vestimenta enim ad vitam corporis sunt necessaria contra frigo-
ris tempestatem. Sic vere vestes honestæ apparentiæ, vitæ hone-
stæ conuersationis sunt vtiles & necessariæ. Nam sicut arbor nō
diu viueret si corticem non haberet, sic nec homo spiritualiter si
vestem honestatis, & bonæ conuersationis corticem derelinque-
ret, quia sicut dicitur Eccl. 29. Initium vitæ hominis aqua, & pa-
nis, & vestimentum. Ecce ergo quot sunt necessaria ad vitam mo-
ralem, & virtuosam habendam & conseruandam. Emite ergo vo-
bis necessaria &c. Et ideo dicitur Ge. 42. Cibaria domibus vestris
necessaria sumite, & abite. Patet ergo, quod circa vitam moralē
Y attenditur virtus subueniens. Necessaria inquit. ¶ Rursum dico,
quod attenditur fructus proueniens, & iste fructus est vita æter-
na, quæ sequitur vitā virtutis, quod ostenditur cum dicitur possi-
mus viuere. Nulla enim proprie dicitur vita, nisi ista, quia omnis
alia vita siue moralis siue naturalis potest deficere, sed ista non,
quia sicut dicitur Sap. 5. Iusti autem in perpetuum viuent &c. pos-
simus inquit viuere, optatiue loquitur, quia ista est sola optanda,
sicut faciebat Dauid in Ps. Portio mea in terra viuentium. Sed de
ista vita vide infra. Patet ergo charissimi, quod circa vitam virtu-
osam attenditur fructus succedens, & proueniens, quod est secū-
Z dum principale. ¶ Tertio principaliter dico, quod est vita æter-
nalis, quæ est vita sanctorum, & ista procul dubio est illa quam
angeli, & beati cum Deo possident, quæ æterna dicitur, pro eo ꝙ
mortem naturę, pœnæ, & culpæ de cætero nunquam timent. Sic-
ut n. in natura rerum sunt multa quę vitam habent quasi æternā,
sicut est palma inter arbores, elephas inter bestias, phœnix inter
aues, quia istæ sunt res diutissime viuentes, & cæteris rebus pere-
untibus permanentes, sic vere charissimi sunt illi beati, qui per-
petue viuunt, & nunquam amplius desistunt aut deficiunt. Cau-
sa n. quare res elementares corrumpuntur, est imperfectio suæ
formæ, quæ non potest replere omnes materiæ appetitus, & inde
est quod res cœlestes sunt perpetuæ, pro eo quod forma sua est
perfectissimæ naturæ. Et quia beati pro forma beatifica habent
ipsum Deum, qui est perfectissimus, & qui omnes appetitus eorū
cumulat atque replet, ideo necesse est, quod vitam æternam ha-
beant, & nunquam deficiant, sed quod perpetue semper viuant,
dum ipse saluator dicit Ioan. 10. Oues meæ vocem meam &c.
Nec mirum, quia sicut fons viuus, & æternus perpetuos riuulos
emittit, sic Deus qui est fons vitæ, riuos perpetuæ vitæ in beatos
diffundit. Vnde 1. Ioan. 5. Qui habet filium Dei, habet vitam æ-
ternam. Et de hoc dicebat Dauid in Psal. Domine apud te fons
1 vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. ¶ Vbi diligenter aduer-
te, quod ista vita principaliter habet quatuor, scil.

Dignitatem honoris, & prælationis. (Apud te,)
Voluptatem dulcoris, & refectionis. (Est fons,)
Firmitatem vigoris, & durationis. (Vitæ,)
Claritatem decoris, & splendoris. (Lumen.)

Habet ergo ista vita honorem, & prælationem, & hoc ostenditur
cum dicitur. Apud te. Est autem honor in ista vita, scil. in terris,
ꝙ homo sit de domo regia vel papæ, & ꝙ personaliter apud eū
commoretur, sed multo fortius in beatis, qui manent personali-
ter apud Deum. Apud te inquit. Ipsi n. manserunt apud Deum
mentaliter dum temporaliter viuerent, iuxta illud Psal. Apud do-
minum gressus hominis dirigentur. Ipsi etiam bona sua depo-
suerunt apud Deum dum ipsa pauperib. per eleemosynas distri-
buerunt, iuxta illud Psalm. Substantia mea apud te. Nunc vero
apud Deum inueniunt diuitias quas deposuerunt Psalm. Apud
dominum misericordia, & copiosa &c. Et apud ipsum accipiunt
mercedem quam promeruerant, scilicet, vitam quam affectaue-
rant. Et sic sumitur illud Sap. 5. Iusti in perpetuum viuent, & apud
dominum est merces eorum &c. Sic patet, quod ista vita habet
honorem, & prælationem. Apud te inquit. Item dico, quod ista
vita habeat dulcorem, & refectionem, & hoc ostenditur cum di-
citur. Est fons. Deus enim est fons à quo plene hauritur quicquid
desideratur. In quo quidem fonte

Memoria delectatur,
Intellectus speculatur.
Affectus satiatur.

Et ideo iustus ad istum aspirat, sicut ceruus desiderat ad fontes a-
quarum &c. sicut Dauid aiebat, & anhelabat ad istum fontem de-
liciarum, dicens. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. Et
bene viuum, quia nunquam deficit, & bene fontem, quia cuncta
reficit, & mentem allicit, fontes enim aquas patenter exponunt.
Quia pro certo fons, scilicet, iste omnibus est expositus, & in lo-
co tuto, & mundo positus, si tamen tu sis ad hauriendum ex hoc
fonte bene dispositus. Aqua enim vitæ omnibus dignitatibus
commendatur Apoc. 22. Qui sitit, veniat & bibat, & qui vult ac-
cipiat de fonte aquæ vitæ gratis. Deus enim qui est ibi pincerna
qui non improperat, dat omnibus affluenter, dicens Apoc. 21. Si-
tienti dabo de fonte vitæ gratis. Et tamen iste pincerna qui aquā
istā diuidit, est suauissimus, ita quod nulli est exasperans, & infe-
stus. Agnus enim dicitur in scriptura, eo quod benignissimus in-
uenitur Apocal. 7. Agnus qui est in medio throni, reget eos &c.
Salmo ergo dicitur aquam dulcem diligere, & de mari vsque ad
fontem procedere, & ex quo fontem inuenerit, ad amaram aquā
amplius non redit. Sic vere charissimi salmo qui à saliendo dici-
tur, pro eo quod volens vltra & contra impetum aquæ salire, in-
clusus molendinis, & locis strictis, vbi libere non potest contra
impetum aquæ currere, & transire, solet caudam in aure ponere,
& vltra fortiter prosilire, ita quod quandoq; inuentus mortuus
est, & palis casarum acutissimis infixus, significat sanctos, qui
contra impetū fluxus mundi fortiter cucurrerunt, in quantum
per vitam contrariam se contra mundi vitia erexerunt, & loca
stricta vbi sportulæ tendebantur, id est, dignitates & officia vbi
diabolus sportulam tentationum eis parabat, tanto contemptu
& impetu transilierunt, quod sæpe se morti exposuerunt, & ty-
rannorum gladiis perierunt 1. Reg. 22. in Deo meo transiliam
murum. Isti ergo salmones postquam fontem vitæ, id est, dulce
refrigerium paradisi degustauerunt per deuotionem, statim pro
certo amaram aquam mundi, & prosperitatem sæculi dimise-
runt, & horruerunt per contemptum & abominationem, nec
amplius cessauerunt currere per bonam operationem, quousq;
venerunt ad fontem vitæ paradisi, & ad æternæ voluptatis refe-
ctionem. Et ideo dicit Christus Ioan. 4. Aqua quam ego dabo, fi-
et in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Habet ergo vita
ista dulcorem, & refectionem. Fons inquit. Item dico, quod ista
vita habet vigorem, & durationem quia, scil. nunquam amplius
deficit, imo perpetuo durat, quod ostenditur cum dicitur Vitæ,
quod etymologisatur, quasi vim tenens vel quasi virtuosa vel te-
nax, quia vita ista virtuosa est, & tenens, & nunquam lubricosa
vel fugax. Ista enim beatos videtur quodammodo perpetuo te-
nere, in quantum etiam si vellēt, non permitteret eos mori, defi-
cere vel perire. Nec mirum si illi in perpetuum viuunt qui sunt
in gloria, quia in hibernia dicitur esse quædam insula vbi nullus
moritur quacunque angustia. O quam virtuosus est ille locus, &
ille fructus qui habitatus, & degustatus tribuit æterne viuere. Iste
est enim de quo Christus dicit Ioan. 6. Qui manducat panē hūc,
viuet in æternum. Et merito, quia sicut dicitur Ro. 6. Gratia Dei
vita æterna. ¶ Circa hoc notandum, quod sicut scriptura videtur
supponere, quatuor sunt virtutes quæ istam vitam principaliter
procurant, scil.

Eleemosynæ distributio,	Sapientiæ inquisitio,
Mandatorum adimpletio,	Terrenorum detestatio.

¶ Eleemosyna à morte liberat, & ipsa purgat peccata, & facit
inuenire vitam æternam, & hoc est de primo quando dicit ele-
emosynæ distributio, & hoc dicitur Tob 4. Item mandatorum
adimpletio. Vnde Luc. 10. Domine quid faciendo vitam æternā
possidebo? Cui respondit dominus. Si vis ad vitam ingredi, serua
mandata. Item sapientiæ inquisitio. Vnde de sapientia dicitur Ec.
24. Qui elucidat me, vitam æternam &c. Item terrenorum dete-
statio. Vnde Matt. 19. dicitur quod omnis reliquerit patrem vel
matrem &c. Ista est ergo vita æterna, quia sicut dicit Arist. supra
cœlum est vita permanens, & quieta. Habet ergo illa vita tenorē
& durationem. Item dico, quod ista vita habet splendorem, & dis-
cretionem, quod ostenditur cum dicitur. In lumine &c. quia in
lumine diuinæ essentiæ, & in speculo æterno vident beati lumē,
& cognitionem omnium cognoscibilium secretorū. Beati enim
vident lumen diuinæ essentiæ, & eo mediante vident lumen o-
mnium veritatum. Et sic loquitur Christus Ioan. 8. vbi dicit. Qui
sequitur me, non ambulat in tenebris &c. Quia sicut dicit Io. 17.
Hæc est vita æterna, vt cognoscāt te. Patet ergo, ꝙ ista vita habet

Claram cognitionem,	Plenam perfectionem,
Longam durationem,	Dignam promotionem.

Et sic dico, quod vita æternalis, quæ est vita sanctorū. ¶ Quarto 2
dico, ꝙ est vita mūdialis, quæ est vita malorū. Mali n. malā vitam
ducūt, & vitā sibi ad bñ opandū accōmodatum in malis vsib. du-
cunt, & expendunt. Similes enim videntur istis fatuis seruitoribus
rustico-

rusticorum,quibus de sero aliquantulum datur de candela vt videant ire ad lectum,qui tamen inde ludendo, & trufando suam candelam expendunt,ita quod postea sine lumine in tenebris ad lectum vadunt. Sic pro certo paterfamilias Deus seruitorib. suis hominibus modicum de candela vitæ præsentis accommodauit, quia sicut dicitur 1.Esd.9 Facta est deprecatio apud dominum vt daretur vobis pax, & illuminaret oculos vestros, & daret vobis vitam modicam in seruitute,vt cum ipsa ad lectum Paradisi tenderent,qui tamen candelam istam in aliis vsibus vilibus,scilicet, in malis operibus solent expendere Sap.15. Æstimauerunt lusum esse vitam nostram,& sic necesse est eos sine lumine gratiæ in tenebris inferni lectum sibi quærere Iob 27. In tenebris straui lectulum meum. ¶ De vita ergo malorum possum notare breui-
3 ter,quod est Vita

Præsumptuosa,
Tumultuosa,
Fastidiosa,
Laboriosa,
Opprobriosa,
Penuriosa,
Defectuosa,
Malitiosa,
Periculosa.

¶ Est dico vita præsumptuosa,quia isti dicunt illud Iob 27. Nec enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. Item est vita tumultuosa,quia semper isti faciunt aliquas brigas, tumultus,& litigia Psalm. Inimici multiplicati sunt super me Sequitur. Moab & Agareni,Gebal & Ammon, & Amalech, &c. Et de istis possumus dicere illud Sap 5. Vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Item est vita fastidiosa. Mali enim fastidiunt, & abhorrent omne bonum Iob 33. Abominabilis fit ei in vita sua panis, & cibus desiderabilis. Item est vita laboriosa. Mali enim magis laborant ad se damnandum, quam iusti ad se saluandum Psalm. Defecit in dolore vita mea, &c. Item est vita opprobriosa. Mali enim sunt in opprobrium Deo & angelis, & iustis Psalm. Conculcet in terra vitam meam, &c. Item est vita penuriosa Nihil potest eis sufficere,imo semper habent penuriam in corde, & famem auaritiæ. Vnde ipsi possunt dicere illud Tob. 4. Pauperem vitam gerimus. Item est ista vita defectuosa. Vnde Sene. in epistola 23. Quidam autem viuere defecerunt antequam inceperunt. Item est vita malitiosa Ecclesi. 6. Filii hominum replentur malitia,& contemptu in vita sua. Item est vita periculosa,& istam sequitur finaliter periculum mortis Psalm. Descendunt in infernum viuentes. Ista est ergo vita malorum, quæ non est vita proprie,sed potius mors dicenda. Vnde Seneca de illo,qui diu male vixit dicit. Nunquam vixit iste,sed in vita moratus est,nec sero mortuus,seu diu. Multa possunt dici de vitiis huius vitæ scilicet quomodo ibi abundant dolor, labor & rancor, inuidia,fallacia,auaritia,superbia,& sic de aliis, sed omitto quia in particularibus titulis est tractatum. Hoc igitur de quadruplici vita sufficit,scilicet,

Naturali,
Virtuali,
Supernali,
Mundiali.

4 ¶ Aduerte tamen hic,quod istud verbum viuo,quandoque significat in scriptura discretionem,aliquando commendationem,aliquando affirmationem. Significat enim affirmationem quando sumitur pro iuramento. Antiquitus enim ad affirmationem iuramenti iurabant per vitam ipsius Dei, dicentes, viuit Dominus,quod nihil aliud est dicere,quam,sicut verum est, quod dominus viuit,sic verum est istud quod dicitur. Tale etiam iuramentum solebat dominus facere,quando per vitam suam solebat asserere,& iurare,dicens illud Hierem. 47. Viuo ego dicit dominus Deus exercituum,& cætera similia. Commendationem etiam significat,sicut antiquitus,quando aliqui commendabant vitam suam,loco salutationis vitam implorabant,sicut hoc Dan. 6 Rex in æternum viue. Et illud 3 Regum 3. Viuat Rex Salomon. ¶ Ad
5 viuificationem vero potest notari,quod peccator viuificatur scilicet Per

Tormentorum tolerationem,
Mandatorum obseruationem,
Dei iudiciorum executionem,
Dei eloquiorum prædicationem,
Dei præcordiorum miserationem,
Dei præconiorum exaltationem.

¶ Dico ergo, quod peccatorem viuificat & ad vitam gratiæ reformat toleratio mundi tormentorum Psalm. Si ambulauero in medio tribulationis, viuificabis me. Item viuificat ipsum obseruatio mandatorum Psal. Viuifica me, & custodiam sermones tuos. Item viuificat ipsum executio Dei iudiciorum, quia Deus per occulta sua iudicia quandoque peccatori vitam tribuit Psal. Secundum iudicium tuum viuifica me. Item ipsum viuificat prædicatio Dei eloquiorum. Sæpe enim fit, quod conuertitur,& viuificatur peccator quando audit quæ loquitur prædicator Psal. Eloquium tuum viuificabit me. Item ipsum viuificat miseratio Dei præcordiorum Psalm. in misericordia tua viuifica me. Item ipsum viuificat exaltatio Dei præconiorum Psalm. Deus tu conuersus viuificabis nos, &c. Sufficit de viuere,vita & viuificare.

Vltio. Vlcisci.

Quia supra dictum est satis de vindicta, A
hinc est, quod modicum est dicendum de vltione. Nota ergo,quod triplex est vltio,scilicet,

Vltio { Desideranda, Vituperanda, Consideranda.

Prima est vltio zeli iustitiæ,
Secunda est vltio diræ nequitiæ,
Tertia est vltio Dei potentiæ.

¶ Est ergo vltio quæ debet affectari, & ista est vltio iustitiæ qua boni,& iusti secundum iudicium iustitiæ vlciscuntur malos propter impias iniurias iustis factas,& sic præceptum est Moysi Numer. 31. Vlciscere Israel de Madianitis.

¶ Item est vltio,quæ debet detestari, & ista est vltio tyrannorum,qui non secundum iustitiam sed iracundiam,& sæuitiã malos vlciscuntur, propter quod iram & vltionem à domino promerentur. Vnde Ezech 25. Tempus vltionis est domino, pro eo, quod fecit vltionem in idumæa vt se vindicaret de filiis Iuda. Cõtra illud Leu 19. Non quæras vltionem, nec memoreris iniuriæ ciuium tuorum.

¶ Item est vltio quædam quæ debet formidari, & ista est vltio diuinæ punitionis, quam temporaliter etiam Deus effundit, & quam præcipue in die iudicii publice declarabit, de qua Deut. 32. Reddam vltionem hostibus meis,&c. Vide quasi in omnibus locis in quibus de vltione fit mentio, quia vt communiter semper agit de ista vltima vltione Esaiæ 35. Ecce Dominus Deus noster vltionem adducit. Vide supra de Vindicta, vbi tractaui magis plene.

Vltimus. Vltra. Vlterior.

Vide vbi posterior, & A
nouissimus. Nota, quod vltra significat quandam superabundantiam aut superexcellentiam loci, numeri, rei vel temporis, quæ quandoque sumitur negatiue, quandoque etiam ponitur positiue, & quandoque in bono, & quandoque in malo. Nota ergo, quod inuenio

Vltra, quod est { Admirandum, Frequentandum, Detestandum, Formidandum, Affectandum.

¶ Primum est vltra diuinæ conditionis. Deus enim est magnus B
vltra quàm credi potest. Quantumcunque enim humanus intellectus facit posse suum de ipso cognoscendo, semper tamen inuenitur vnum vltra. Infinitus enim est, & ideo non habet numerum siue terminum præfixum. Psalm. Regnabit Dominus in æternum, & vltra. Ideo Iob 43. videns, quod multa adeo alta dixerat, dixit sic: Insipienter locutus sum, & quæ vltra modum excedunt scientiam meam.

¶ Secundum est vltra perfectæ successionis, & istud est, quan- C
do homo non est contentus vnum solum bonum fecisse, nec ad gradum perfectionis attigisse, quinimo quamdiu viuit, semper vult vltra procedere,& de virtute in virtutem transcendere. Non enim est notabilis artifex,qui vltra alios aliquid non facit,& qui communes mores aliorum alicuius prærogatiuæ titulo non transcendit. Et ideo sapiens Salomon dicebat Eccl. 10. Magnificaui opera mea,ędificaui domos,plantaui vineas. Sequitur. Vltra omnes qui fuerunt ante me in Hierusalem.

¶ Vltra etiam significat tertio aliquam transgressionem ali- D
cuius termini præfiniti,& sic mali semper volunt esse vltra,& extra,& non infra diuinorum mandatorum terminos contineri,& sic de tali vltra excessiuo, & transgressiuo potest dici cuilibet illud,quod dictum est Moysi Exod. 18. Stulto labore consumeris, vltra vires tuas,&c.

¶ Quartum est vltra æternæ damnationis, & tunc ponitur E
negatiue,& sic sumitur in damnatis,quia vltra non habebunt aliquam consolationem. Vnde animæ damnatæ dicitur Esaiæ 47. Vltra non vocaberis mollis, & tenera. Isti enim non habent vltra

Diuinam societatem,
Paradisi iucunditatem,
Mundanam prosperitatem.

Diuinam dico ſocietatem. Vnde Ioſuæ 7. Non enim vltra vobiſcum ero Supernam iucunditatem. Vnde 4.Reg.6. Non venerunt vltra latrones Syriæ in terram Iſrael. Mundanam proſperitatem, quia vltra non videbunt gaudia huius mundi. Vnde Iob 20. Nec vltra intuebitur eum locus eius. Quia ſicut dicitur Prou. 11 Mortuo impio nulla erit vltra ſpes, &c. Quia breuiter tunc nullum erit ſolatium ipſis damnatis. Vnde ipſe Deus dicit Zachar. 11. Non parcam vltra ſuper inhabitantes terram.

F ¶ Quintum eſt vltra æternæ ſaluationis, & iſtud eſt illud vltra in quo beatis omnes mundi miſeriæ denegantur, in quantū beati nullis vltra moleſtiis fatigantur, & hoc erit quando erunt vltra mare mortis in terra promiſſionis Paradiſi. Et ſic dico, quod beati non habebunt vltra, ſcilicet illic in Paradiſo

Litem vel contentionem,
Pugnam vel confuſionem,
Malignorum impugnationem,
Tormentorum tribulationem.

Iſti ergo non habebunt vltra litem vel contētionem. Vnde Mich. 4. Non diſcent vltra belligerare. Item non habebunt vltra verecundiam vel confuſionem Ioel. 2. Non dabo vos vltra opprobrium gentibus. Item non habebunt vltra inimicorum perſecutionem. Vnde Exod. 24. Ægyptios quos nunc videtis, nequaquam vltra videbitis in ſempiternum. Item non habebunt vltra tormentorum tribulationem Apoc. 21. Abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis ſanctorum, &c. Sic ergo patet, quomodo vltra ſumitur multis modis. Vide ſupra de trans & ſuis compoſitis, & tranſire, tranſcendere, & ſic ſufficit.

A **Vltro.** Nota, quod vltro eſt idem, quod voluntarie ſeu ſponte. Notabo igitur, quod inuenitur

Vltro {
Voluntariæ ſubiectionis,
Liberæ collationis,
Carnalis infectionis,
Præſumptuoſæ ambitionis,
Fructuoſæ operationis,
Liberalis ſaluationis.
}

¶ Eſt dico vltro volūtariæ ſubiectionis, & ſic dico, quod boni voluntariæ ſe Deo & prælato ſubiiciunt, & eis ſeruiunt, & obediūt, de quibus 1 Eſd. 3. Vltro offerebatur munus domino. Item eſt vltro liberalis collationis. Sponte. n. & non coacte eſt liberalitas facienda. Vnde de Salomone dicitur 3. Regu. 10. quod ipſe vltro multa obtulit Reginæ Saba munere regio. Item eſt vnum vltro carnalis infectionis. Luxuria enim vitium eſt, quod vltro diſcretionis magiſtro indigere non dignoſcitur. Teſte. n. Seneca: Virtutes magiſtro indigent, vitia per ſe diſcuntur. Vnde Saul vocauit Ionathan 1. Regu. 20. filium mulieris vltro virum ſapientis. Item eſt vnum vltro auaræ ambitionis. Ambitioſi enim vltro ſe ingerunt non vocati. Vnde 2. Mac. 6. Mulieres ſe vltro ingerebant in templum. Item eſt vnum vltro fructuoſæ operationis, quia iuſti bona opera faciunt voluntarie per ſeipſos Vnde Marc. 4. Vltra enim terra fructificabat. Item eſt vltro æternæ ſaluationis, quia Deus nobis vltro & liberaliter aperit Paradiſum. Vnde Actor. 12. Venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad ciuitatem, quæ vltro aperta eſt eis, & ſic ſufficit.

A **Vlulare. Vlulatus.** Nota, quod vlulatus nihil aliud eſt quam planctus cum clamore eductus vel factus, ſeu ſonus clamoroſus, ſine verbo. Notabo igitur, quod inueniuntur in ſcriptura quatuor genera vlulatuū, ſcilicet,

Bonorum & perfectorum,
Malorum & peruerſorum,
Miſerorum & depreſſorum,
Damnatorum & deſperatorum.

B ¶ Dico igitur primo, quod inuenitur vlulatus bonus & virtuoſus. Boni enim in miſeria huius mundi non lætantur, ſed potius vlulant & triſtantur. Canis enim qui eſt animal fideliſſimum, ex tribus cauſis videtur & ſolet vlulare, ſcilicet, quando ſuum perdit dominum, & maxime quando videt ipſum mortuum vel occiſum, ſicut multoties expertum eſt. Secundo, quando videt ſe ab hominum præſentia ſolum aliquo loco incluſum. Tertio, quando antiquus eſt, & ſentit ſe ad mortis terminum appropinquare. Quarto, quando videt ſibi mortem inſtare. Sic vere iuſtus quando videt Chriſtum dominum ſuum mortuum, & quando cogitat in ipſius paſſionem, item quando ſe ſentit incluſum in carcere carnis corporis, & in mundi incolatus deſolationem, item quando videt ſe antiquatum fuiſſe in vitiis & culparum infectione, & quarto quando videt ſibi paratam mortem infernalem propter peccati commiſſionem, tunc triſtis vlulat, plangit & plorat. Et ſic dico, quod iuſti habent Vlulatum

Compaſſionis,
Compunctionis,
Deſolationis,
Conturbationis.

Item iſti vlulant propter mortis Chriſti compaſſionem. Et ſic poteſt dici illud Ioel. 1. Flete & vlulate omnes qui bibitis vinum in dulcedine. Vinum enim ſanguinis Chriſti quod fideles per deuotionis dulcorem bibūt per Chriſti mortis compaſſionem ſuper ipſo vlulant atque plangunt. Vnde ibidem. Vlulauerunt vnicornes ſuper frumento, vino & hordeo quia periit, hoc eſt dictum, ſuper Chriſto mortuo, qui dicitur

Frumentum quantum ad carnem,
Vinum quantum ad ſanguinem,
Hordeum tectum palea quantum ad animam.

¶ Item iſti vlulant propter culparum compunctionem pro ſua ſpirituali antiquatione, & ſic dicitur illud Eſa. 65. Clamabitis propter dolorem cordis, & propter contritionem ſpiritus vlulabitis. Vnde Mich. 1 Super hoc plangam & vlulabo, vadam ſpoliatus & nudus. Vide eam in tabula. Et Hier. 3. Vox in Rama audita eſt, ploratus & vlulatus, &c. Item iſti vlulant pro præſentis incolatus prolongatione, & præſentis carceris deſolatione. Et ſic poteſt dici illud Iohan. 1. Confuſum eſt gaudium filiis hominum, accingite vos & plangite ſacerdotes, vlulate miniſtri altaris. Item iſti vlulant præ mortis æternæ timore & turbatione, & ſic ſumitur Ezech. 33 vbi dicitur. Vlulate. Væ, væ diei, quia iuxta eſt dies. Et Eſa. 23. Vlulate naues maris, quia deuaſtata eſt fortitudo veſtra, quaſi diceret, debent boni vlulare quando væ, id eſt, vaſtitatem æternæ mortis ſibi metuunt imminere. Iſte eſt ergo vlulatus bonus & virtuoſus.

¶ Secundo dico, quod eſt vlulatus malus & vitioſus. Aliquæ enim ſunt aues tam paluſtres quam nocturnæ, quę pro cantu reddunt horribilem vlulatum, ſicut de vlulis & bubonibus & onocrotalis & noctuis quotidie experitur. Sic vere chariſſimi, mali homines non ſolent ſonum dulcem bonorum verborum emittere, ſed pro cantu laudis confeſſionis inſtructionis & orationis ſolent per mala verba quotidie vlulare. Vnde nota, quod mali vlulant & clamant C

Inaniter gaudendo,
Mordaciter rodendo,
Loquaciter deridendo,
Iactanter ſuperbiendo.

Vlulant dico per inanem exultationem. Vnde de filiis Iſrael gaudentibus & laudantibus dictum eſt Exod. 32. Vlulatus pugnæ auditur in caſtris. Sequitur. Vocem cantantium ego audio. Item vlulant per mordacem detractionem. Detractor enim non ceſſat vlulare, & verba detractoria ſeminare. Vnde Eſa. 13. dicitur, quod reſpondebunt ibi vlulæ in ædibus ſuis, ſc. deſtructæ Babylonis, & Sirenæ in delubris voluptatis. Vlulæ enim ſunt detractores, qui vlulando cum triſtitia loquuntur. Sirenæ vero ſunt adulatores, qui vultu fœmineo blandiuntur, qui tamen ſimul hodie Babylone deſtructa, id eſt, confuſa Eccleſia morantur. Item vlulant per loquacē deriſionem. Vox enim vlulatum & noctuarum videtur vox deriſoria, quia quando aliquis deridetur, illi libenter dicitur vel clamatur, hu, hu, quia deriſores non ceſſant aliorum facta horrere & contēnere, & de ipſis ioculari & vlulare, ita quod eis poteſt dici illud Hier. 46 Vlulatus tuus impleuit terram. Item vlulant per iactantiam & elationem. Vnde Eſa. 16. Audiuimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valde &c Sequitur: Idcirco vlulabit Moab. Sic patet, quod inuenitur vlulatus malus & vitioſus.

¶ Tertio inuenitur vlulatus pius & dulcoroſus, & iſte eſt vlulatus pauperum & depreſſorum, qui in tribulationibus plangere & vlulare coguntur, tam pro ſuis, quam pro miſeriis alienis. Vnde Ezech. 21. Plange & vlula fili hominis. Et Hier. 51. Cecidit Babylon, & contrita eſt, vlulate ſuper eam. D

¶ Quarto dico, quod eſt vlulatus triſtis & doloroſus, & iſte eſt vlulatus damnatorum, quia ſc. ſicut lupus captus in pedica, præ deſperatione vlulare incipit: ſic damnati, ſcil capti in inferno ſolent vlulatum deſperationis emittere Iac. 5. Plorate & vlulate in miſeriis veſtris. Iſta igitur de vlulatu ſufficiant. Vide de Lugere, Flere, Plorare, Lamentari. E

Vmbra. Nota, quod vmbra nihil aliud eſt, quā fluxus quidam tenebroſus. Vmbra .n. & tenebræ differunt, quia A

quia vmbra requirit luminis præſentiam ſuper aliquod corpus opacum cadentem. Tenebra vero dicit totalem luminis carentiam aerem penitus occupantem. Notantur igitur, quod vmbra quantum ad ſuam ſimilitudinariam apparentiam, & quantum ad ſuam virtutem & efficaciam multa ſignat in ſcriptura. Notabo igitur, quod inuenio Vmbram

Humanæ conditionis,
Mundanæ poſſeſſionis.
Diuinæ protectionis,
Supernæ abſconſionis,
Internæ deuotionis,
Æternæ ſaluationis,
Peruerſæ conuerſationis,
Peccati corruptionis,
Obſcuræ damnationis.

B ¶Dico ergo primo, quod vmbra ſignat humanam conditionem, quia humana vita vmbra dicitur, & vmbræ proprie comparatur. Vmbra enim non eſt corpus ſed corporum ſimilitudo, & ideo nihil habet de ſtabilitate, multum autem de mobilitate Semper enim ſolet vmbra quæ à ſole cauſatur vel à luna, currere & fugere, aut creſcendo aut decreſcendo fluere, & nunquam per vnum momentum conſtare, poſſet tamen in eodem ſtatu modicum ſiſtere vel manere quamdiu corpus cuius vmbra eſt, contingit ſupereſſe, quo tamen amoto ſtatim ſolet deficere & ceſſare, & quia motum lunæ & ſolis ſequitur, ideo tranſit continue & mouetur, Sic vere chariſſimi, humana vita mobilis eſt & non ſtabilis, fugax & non tenax, tranſiens & non manens, & ex quo incipit, non ceſſat currere amplius & ſecundum motum ſolis & lunæ, id eſt, ſecundum ordinationem Dei de ætate ad ætatem, de ſtatu ad ſtatum continuo pertranſire, quouſque amoto corpore per mortem contingat ipſum penitus deperire. Et ideo conditionem ſuã mortalẽ cogitans Dauid dicebat. Sicut vmbra declinans ablatus ſum, &c. Et ideo quod vmbræ vita humana comparetur, bene patet Eſa.38. vbi Ezechias Rex Iuda poſtquam audiſſet, quod eſſet in proximo moriturus, & quindecim annorum dilationem impetraſſet, ſignum dictæ prolongationis, vmbram horologii accepiſſe legitur. Ad denotandum, quod vita humana vmbra eſt, & ſicut vmbra fugit & perit & vagatur Pſalm. Homo vanitati ſimilis factus eſt, &c. Iſta eſt enim vmbra, non corpus nec res firma, ſed ſolum ſimilitudo corporum & valde vana, quod patet, quia qui vmbram apprehendere quærit, cum ipſam apprehendere crediderit, nil tenebit. Quia iſta non eſt vere vita, ſed ſimilitudo vitæ, quæ, ſcilicet, vbi haberi creditur, ſubito per mortem fugere & euaneſcere etiam reperitur Pſalm. Dies mei ſicut vmbra declinauerunt, &c. Et ideo Dauid 1. Par. 29. dicebat de vitæ vanitate. Peregrini & aduenæ ſumus coram te, dies noſtri ſicut vmbra ſuper terram, & nulla eſt mora. Signat ergo vmbra humanam conditionem.

C ¶ Secundo dico, quod ſignificat mundanam poſſeſſionem. Mundi enim proſperitas vmbra dicitur, eo quod nulla firmiter fulcitur, ſed faciliter perit & deficit, defluit & caſſatur. Quia breuiter omnia mundi bona vmbra ſunt, & ſicut vmbra tranſeunt & recedunt Sap. 5. Quid nobis profuit ſuperbia aut diuitiarum iactantia? tranſierunt omnia ſicut vmbra, &c. Vmbra enim habet multas proprietates, quia, ſcilicet, ipſa eſt

Caloris ſolis repreſſiua,
Luminis obſcuratiua,
Maturitatis fructuum retardatiua,
Melancholiæ generatiua, & nutriciua,
Serpentum & colubrorum amica & nutritiua.

¶ Sic vere vmbra mundanæ proſperitatis reprimit calorem charitatis, obſcurat ſplendorem veritatis, retardat maturitatem honeſtatis, generat mœrorem triſtitiæ & ſanctitatis, nutrit & ſuſtentat ſerpentes & colubros, id eſt, communitatem omnis malignæ ſocietatis. Quia ſicut videmus, illi qui ſunt in vmbra proſperitatis, carent feruore dilectionis. Et ſic dicitur, quod Ionas fecit ſibi vmbraculum propter æſtum Ionæ 4. Item carent ſplendore cognitionis, quia, ſcilicet, quantum ad illa quæ pertinẽt ad ſalutem, ſunt in obſcuris. Vnde Iob 3. Obſcurent eum tenebræ & vmbra mortis, & loquitur de die proſperitatis Item carent maturitate honeſtæ conuerſationis, quia illi qui gaudent in vmbra proſperitatis ſunt inſolentes & leues. Vnde Ezech. 17. Vniuerſum volatile ſub vmbra frondium eius nidificabat. Item iſti habent melancholiam timoris & turbationis. Teſte enim Seneca. Quãtum acceſſimus ad ſucceſſum, tantum acceſſimus ad metũ. Vmbra enim proſperitatis habet timores varios admixtos. Vnde in Pſalm. dicitur Humiliaſti nos in loco, &c. Item iſti habent colubros & ſerpentes, id eſt, homines omnis peruerſæ conditionis. Quia ſæpe fit hodie, quod illi qui ſunt amplius peruerſi & ſerpentes, ſunt in vmbra proſperitatis maiores ſcabini & diuites. Vnde de Behemoth dicitur Iob 40. quod in vmbra dormit, in ſecreto calami, in locis humentibus. Et ſic dico, quod vmbra ſignificat mundanam poſſeſſionem. Et ſi vis pone quomodo iſta vmbra fugientes inſequitur, & inſequentes fugit, & quomodo illos qui vertunt ſibi faciem ſolet fugere, ad illos vero, qui vertunt ſibi dorſum ſolet currere. Quia vmbra proſperitatis mundanæ ſi eam per affectum aſpexeris, & te per amorem ad eam conuerteris, ipſamque ambiendo & procurando ſecutus fueris, ſolet fugere, quia vix tales poſſunt ad ea, quæ cupiunt attingere. Vnde Iob 13. dicitur iſta quaſi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra. [illegible] illos vero qui ipſam fugiunt & contemnunt, & qui dorſum c[illegible]ptus & diſplicentiæ ſibi vertunt, & ſolet accedere & venire [illegible] ut de Iona legitur Ionæ 4. ſuper cuius caput ex inſperato orta eſt hædera faciens ſibi vmbram. Et iſta quotidie videmus de multis cui toto tempore vitæ ſuæ ambiunt promotiones, nec eas attingunt, & de multis qui promotiones contemnunt, & contra ſpem ad eas veniunt, & accedunt, quia ſecundum Gregorium. Ad dignitates ambientes depelli debent, ipſas fugientes inuiti compelli. Et ſi vis poteſt adhuc poni, quod illi qui faciem cordis ad ſolem iuſtitiæ vertunt per affectionem, ſcilicet, boni & iuſti, vmbram & eminentiam ſui ſtatus & ſtatum mundanæ gloriæ retroponunt. Et econtra qui iſtam vmbram habent præ oculis, ſolem iuſtitiæ proculdubio contemnunt, & ab eius aſpectu neceſſario ſe diuertunt. Breuiter igitur hoc eſt verũ, quod iſta vmbra multa mala facit, & multa vitia introducit. Vnde Sapient. 15. Sic in errorem induxit nos mala artis cogitatio & vmbra picturæ. Multa poſſunt dici de vmbra proſperitatis, quæ ſupra in multis titulis ſunt inſerta. Patet ergo, quod vmbra ſignat mundanam poſſeſſionem.

D ¶ Tertio dico, quod ſignificat diuinam protectionem. Deus enim dicitur habere vmbram, id eſt, potentiam & virtutem. Vmbra enim ex corpore reſultat, & vltra corpus ſe extendit, & ſæpe accidit, quod vmbra videtur, dato quod corpus minime videatur. Sic Deus vmbram ſuæ gratiæ & potentiæ longe lateque diffundit, & quamuis perſona non appareat, vmbra tamen & reſultatio ſuæ potentiæ & bonitatis & clementiæ omnibus innoteſcit. Sub iſta vmbra petebat reponi Dauid, & à tribulationibus & tentationibus protegi & tueri Pſalm. Sub vmbra alarum tuarum protege me, &c. Et alibi. In vmbra alarum tuarum ſperabo.

E ¶ Quarto ſignificat ſupernam abſconſionem & diuinam incarnationem. Caro enim & humanitas vt ſupra dictum eſt, vmbra ſunt, in qua Deus fuit abſconditus, quãdo fuit in ventre matris incarnatus, & ideo eius incarnatio obumbratio dicitur ſicut etiam angelus teſtatur Luc. 1. Spiritus ſanctus ſuperueniet in te & virtus altiſſimi obumbrabit tibi, &c. Vt ſic de Deo patre dicat ipſe Chriſtus illud Eſa. 49. Dominus ab vtero vocauit me. Sequitur. Sub vmbra manus ſuæ abſcondit me, &c. Iob 27. Quaſi cuſtos fecit vmbraculum.

F ¶ Quinto dico. quod ſignificat internam gratiam & deuotionem. Vmbra enim refrigerat fatigatos. Sic Deus & gratia iuuat & temperat in tentationibus calefactos. In cuius ſignum Helias in vmbra iuniperi dicitur obdormiſſe, & ſe ibi præ laboribus & feruoribus recreaſſe 3. Reg 19 Vnde de gratia diuina & de deuotione poteſt dici illud Eſa. 32. quod ipſi ſunt ſicut riui aquarum in ſiti & ſicut vmbra, &c.

G ¶ Sexto dico, quod vmbra æternam ſaluationem, quia gloria Paradiſi dicitur vmbra, pro eo quod ibi delectatio & refrigerium inuenitur. Vnde de anima beata poteſt dici illud Canticor. 2. Sub vmbra illius quem deſiderabam ſedi, & fructus eius dulcis, &c.

H ¶ Septimo dico, quod ſignat inanem conuerſationem, ſcilicet, vitam & conditionẽ hypocritæ & cuiuslibet peccatoris, qui non ſunt res, ſed vmbræ, in quantum ſunt ficti & non veri, ſicut ad literam patet de hypocritis, falſis amicis & adulatoribus. Nam ſicut vmbra ſe ſolet cõformare corpori cuius eſt vmbra, ita quod eo moto mouetur, & eo ſiſtente ſiſtitur, ſic adulator aliis pro virtutibus ſe conformat, & ad eorum conditiones ſe variat atque mutat. Vmbra enim nullam habet exiſtentiam, ſed ſolum quandam imaginariam, & falſam apparentiam, propter quod poetæ animas diſcendentes vmbras vocauerunt & appellauerunt, pro eo quod ipſas eſſe ſine ſoliditate affirmauerunt. Sic hypocritæ in bono non firmantur, quinimo bonis fictis & imaginatione ſimulantur aliis, vnde de eis poteſt dici illud Iud. 9. Vmbram montium vides quaſi hominum capita, & hoc errore deciperis. Sicut enim videmus, quod vmbra ſemper in parte oppoſita ſoli & nunquam à parte ſolis inuenitur, ſic vere peccator per peccatum & obſtinationem ſoli iuſtitiæ opponitur, & nunquam à parte eius per gratiam reperitur Eſa. 38. Reuerti faciam vmbram in horologio Achas in ſole retrorſum, &c. Et ſicut maiores arbores faciũt

maiorem vmbram, ſic illi qui ſunt in clauſtro & in ſtatu maiori, ſunt quantum ad vitia, vmbroſiores, & vitiorũ tenebris depreſſiores. Et ſi vis pone quomodo in vmbra arborum requieſcunt ſerpentes, id eſt, mali familiares. Et pone figuram de arbore Da-
I nielis, ſub cuius vmbra animalia habitabãt. ¶ Octauo dico, quod vmbra ſignificat peccati corruptionem. Vmbra enim locum vbi eſt obſcurat & luce priuat, & etiam ſterilitatem efficit & procurat. Loca enim vmbroſa ſolent eſſe ſterilia, & fructibus vacua & inania. Sic vere vmbra peccati lucem gratiæ tollit, obſcuritatem ignorantiæ inducit, & fructum bonorum operum impedit & euellit. Vnde peccator de dæmonibus poteſt dicere illud Pſal. Po-
K ſuerunt me in lacu inferiori &c. ¶ Nono dico, quod ſignat inferni habitationem, quia ſicut Iob dicit, ille locus terra eſt tenebroſa & operta mortis caligine, vbi eſt vmbra mortis, & nullus ordo Iob 10. Sic patet quomodo vmbra ſignificat in ſcriptura. Vide ſupra de Obſcuritate, Tenebra, Caligine, & ſimilia.

A **Vnde.** Nota, quod vnde quandoque ponitur paſſiue, ſicut Io. 3. dicitur de ſpiritu. Neſcitis vnde veniat aut quo vadat. Interrogatiue, ſicut vbi Et ſic dico, quod ponitur

Reprehenſiue,
Inquiſitiue,
Execratiue,
Denegatiue,
Admiratiue,
Dubitatiue.

¶ Ponitur dico reprehenſiue, & ſic reprehendebat Angelus Agar quæ à ſua domina fugiebat, dicens Gen. 16. Agar ancilla Sarai. Vnde venis aut quo vadis? Sequitur? Reuertere, & humiliare ſub manu dominę tuæ, Item ponitur inquiſitiue, & ſic ponitur 1. Re. 30. vbi Dauid inquirens Ægyptium dixit. Quis es tu, & vnde venis, aut quo vadis? Item ponitur execratiue, & ſic ponitur 4. Re. 5. vbi Helizæus execrando lepram ſimoniace contractam à Giezi, dicit ei. Vnde venis Giezi? quaſi dicat, male feciſti. Item ponitur denegatiue ſeu deſperatiue, & ſic ponitur Ioan. 7. vbi Apoſtoli carentes pecunia dixerunt. Vnde ememus panes vt manducẽt hi? Et 4. Reg. 6. vbi de muliere fame pereunte dicit rex. Vnde poſſum te ſaluare, de area an de torculari, quaſi diceret, de nullo. Itẽ ponitur dubitatiue Ioan. 4. vbi mulier dubitando dicebat. Domine neque cum quo haurias habes vnde ergo aquam habes viuam? Item ſumitur admiratiue, & ſic ſumitur Lucæ 1. vbi dicit Elizabeth virginis humilitatem admirans. Et vnde hoc mihi vt veniat mater domini mei ad me? Et ſic ſufficit.

A **Vndecim.** Cum numerus vndenarius ſit ille, qui primo tranſgreditur denarium, dico quod poteſt ſignificare in malo, quia ſignificat illos qui tranſgrediuntur decalogum mandatorum. Et ſic poteſt dici illud Mat. 28. quod vndecim diſcipuli abierunt in Galilęam, quia ſcilic. Galilæa interpretatur tranſgreſſio vel transfiguratio, ¶ Item numerus iſte eſt medius inter denarium & duodenum, & ſic ſignat in bono ſcil. illos qui in bono proficiunt, & qui de obſeruantia decem mandatorum, ad fidem duodecim articulorum aſcendunt. Et ſic vndecim diſcipulis dicitur Dominus apparuiſſe Marc. 16. Vnde ſaga vndecim dicuntur in tabernaculo fuiſſe Exo. 36. Et vndecim ſtellæ dicuntur Ioſeph in ſomnis adoraſſe Gen. 37. Quia ſcilicet viri iuſti, qui vndecim dicuntur eſſe, ſolent à Deo viſitari per ſpecialem dilectionem, ſolent ſicut ſaga tabernaculum tegere per diligentem defenſionem, ſolent inſuper ſicut ſtellæ ſpirituales Ioſeph, id eſt, Chriſtum adorare per obedientiam & deuotionem &c. Sufficit, ad oſtendendum ſi contingat, quod vndecim in bono ſumitur & in malo,

A **Vndique.** Nota, quod vndique idem eſt, quod in omnì parte. Et nota, quod inuenio

Vndique {Bonorum, Malorum, Miſerorum, Damnatorum, Beatorum.}

¶ Dico, quod boni vndique habent vt victorias. Vnde de Dauid dicitur Eccle. 47. quod contriuit inimicos ſuos vndique. Item mali agunt vndique nequitias. Vnde Dominus Eze. 16. Loquitur de mala muliere, dicens. Donabas inquit amatoribus tuis vt intrarent ad te vndique ad fornicandum tecum. Item miſeri portant vndique moleſtias. Vnde Dan. 13. Anguſtiæ mihi ſunt vndique. Item damnati habent vndique triſtitias 2. Par. 15. Non erit pax ingredienti & egredienti, ſed terrores vndique Iob 15. Non credit, quod reuerti poſſit de tenebris ad lucem, circunſpectans vndique gladium. item beati habent vndique lætitiam. Vnde de Dauid dicitur 2. Re. 7. Quia Dominus dedit ei requiem vndique de inimicis ſuis.

Vngere. Vnctio. Vnguentum. Cum vnguentum ſemper mihi denotet pinguedinem, quæ eſt materia vnctionis, hinc eſt, quod ſecundum diuerſitatem pinguedinum poteſt poni diuerſitas vnctionum. Sic ergo generaliter poſſum dicere, quod in ſcriptura inuenitur Vnctio A

Deuotorum,
Prælatorum,
Peccatorum.

¶ Prima eſt vnctio fructus & dulcoris ſcilicet vnctio gratiæ & deuotionis & influentiæ Spiritus ſancti de qua Eſa. 41. Spiritus domini ſuper me, eo quod vnxerit me.

¶ Secunda eſt vnctio ſtatus & honoris, de qua 2. Reg. 15. Vnxerunt Dauid in regem ſuper Iſrael.

¶ Tertia eſt vnctio luxuriæ, & iſta eſt vnctio mundanæ proſperitatis, & humanæ carnalitatis aut adulatoriæ ſuauitatis, de qua dicebant impii Sap. 2. Vino precioſo & vnguento impleamus nos, igitur per ordinem de iſtis vnctionibus diſſeramus. ¶ Primo B
ergo dicamus, quod eſt vnctio deuotionis interioris, quia boni dicũtur vncti, pro eo quod virtute Spiritus ſancti ſunt pleni, qua fiunt mites, dulces, ſuaues & miſericordes, humiles & benigni. Res enim vncta & vnctuoſa

Eſt {Suauior quando tangitur, Dulcior quando comeditur, Plicabilior quando impellitur.}

Sicut patet de pannis qui in luminibus ponuntur, qui ſolent inungi, vt ſint ſuauiores. De ficubus & Dactylis qui quanto plus habent vnctuoſitatis tanto ſunt dulciores. De ſotularibus quando ſunt vncti, qui ſunt plicabiliores, & ne lædant aptiores & meliores. Sic proculdubio qui gratia Spiritus ſancti ſunt vncti, ſunt ſuaues per benignam conuerſationem, ſunt dulces & maxime pauperibus per piam & clementem miſerationem, ſunt molles & plicabiles per humilem obedientiam & ſubiectionem. Et ideo breuiter qui tali vnctione fuerint inuncti, tam Deo quam prælato quam proximo ſunt accepti. Vnde 2. Regu 12. Surrexit igitur Dauid de terra, & lotus vnctuſque eſt. Tales ergo à Deo ſpiritualiter inunguntur, & ſibi ſpiritualiter dedicantur. Figurati in tabernaculo & in vaſis eius, quæ oleo fuerunt inuncta, quando domino fuerunt conſecrata. Ad denotandum, quod ſi Deo volumus ſpiritualiter conſecrari, neceſſario eſt nos oleo diuinæ gratiæ inungi Num. 7. Compleuit Moyſes tabernaculum, & erexit illud, vnxitque illud & ſanctificauit.

¶ Aduerte tamen, quod ſicut Medicus vtitur quandoque vnguentis mordicatiuis, quandoque vnguentis mitigatiuis, quandoque vnguentis reparatiuis (quia, ſcilicet, C

Mordicatiua ſolent rodere humores malos,
Mitigatiua ſolent lenire graues dolores,
Reparatiua ſolent replere deperditos humores & replere plagas profundiores.)

Sic vere chariſſimi Medicus ſalutis Deus triplici vnguento ſolet ſuos inungere & linire, ſcilicet,

Vnguento {Mordicatiuo doloroſæ tribulationis, Mitigatiuo mundialis conſolationis, Reparatiuo ſpiritualis inſpirationis.}

Penuria & tribulatio crimina rodunt atque lacerant.
Tẽporalis promotio & conſolatio ſedant atq; tẽperant.
Gratia & deuotio virtutes augent atque reparant.

¶ Et ſic dico, quod Deus vngit mordicando per aſperas tribulationes. De myrrha & aloe quæ ſunt ſpecies amariſſimæ, fiunt vnguenta quibus carnes ſuperfluæ conſumũtur, quibus corpora mortuorum condiuntur, quibus mulieres vt redoleant inungũtur. Quia proculdubio chariſſimi vnguenta tribulationis cõtritionis, & pœnitẽtiæ quæ amaritudine & difficultate ſunt plena, rodunt à nobis omnem ſuperfluam carnalitatem, condiunt nos ne putreſcamus per iniquitatem, & nos redolere faciunt per virtutem & famoſitatem. Vnde Can. 4. dicitur, quod in horto ſpõſi erat myrrha & aloe cum vnguentis pigmentariorum. De Iudith etiam dicitur Iudith 10. quod melius fragraret & redoleret. Vnxit ſe myrto optimo. Etiam de Maria legitur quod ipſa vnxit pedes Ieſu, & etiam oſculabatur, ſicut Luc. 7. dicitur Maria enim id eſt, amaritudo pœnitentiæ & contritionis debet pedes Ieſu. i. ſimplices & ſubditos qui ſunt pedes Ieſu, & inferiores corporis eccleſiæ, vngere, à qua vnctione non debet oſculum charitatis abeſſe imo ſemper debet vnguentum iſtud cum oſculo, & cũ correctione dilectio intereſſe Io. 11. Erat autem Maria quæ vnxit pedes Domini cũ vnguento. Vngit ergo Deus ſeu prælatus mordi-
ficando per aſperas tribulationes. ¶ Deinde dico, quod ipſe vngit mitigãdo p mũdanas cõſolationes. Sæpe. n. fit q Deus iuſtus D

vncturam

vncturam mandatarum consolationum immittit, per quam nõ succumbant in laboribus eos b ait. Rota enim quadrigæ nunquam sine stridore onus portaret, si ipsam auriga aliquando nõ vngeret vel liniret. Et ideo auriga noster Deus ne sub onere tribulationum & laborum per impatientiam murmuremus & strideamus, aliquibus consolationibus nos solet vngere; & semper cum tentatione prouentum facere, & rigori dulcedinem immittere. Psalm. Vnxit te Deus tuus oleo lætitiæ. In quo etiam docet nos ipse Deus, quod alios tristes desolatos & pauperes oleo misericordiæ inungamus, & cum eorum tribulationibus oleum misericordiæ & consolationis misceamus, & eos quando indigent, beneficiis adiutoriis & verbis consolatoriis mulceamus. Exemplo filiorum Israel, de quibus 2 Par. 28. dicitur, quod fratres suos filios Iuda, nudos, captiuos, famelicos, vestierunt & calceauerunt, cibo, & potu refecerunt, & propter laborem vnxerũt, & debiles in iumentis imposuerunt, & ad propriam patriam reduxerunt. Vt sic de quolibet pio consolatiuo dicatur illud Eccle. 38 Curãs mitigabit dolorem, & vnguentarius pigmenta faciet suauitatis, & vnguenta conficiet sanitatis.

E ¶ Denique dico, quod Deus vngit per gratiæ inspirationes & infusiones. Medicus enim postquam vsus fuit vnguento corrosiuo & mordicatiuo, videns iam ægrum sanitati propinquum, vtitur vnguento consolatiuo siue consolidatiuo, & carnis deperditæ generatiuo, & cicatricis vulneris repletiuo. Sic vere Deus postquam mentem vitiis vulneratam per correctiones & consolationes sanitati reddit, solet vnguentum gratiæ adhibere, & virtutes deperditas reparare, & cicatricem animæ, id est, vacuitatem virtutum ad plenitudinem restaurare. Et sic animæ vulneratæ videtur dicere illud, quod dictum fuit Ruth 3. Lauare & inungere, & induere cultioribus vestimentis. Lauare dico per correctionem, & pœnitentiam. Vngere per deuotionem, & gratiam. Induere per virtutum cumulationem & abundantiam. Hic animæ tria iniunguntur principaliter, scilicet, Puritatis munda sanctitudo. Pietatis fluida mititudo. Honestatis florida pulchritudo. De lauare & induere potes videre supra. De vnctione vero pietatis nota, quod sicut arbores, quæ habent vnctuosum fructum siue humorem, sicut pinus & abies solent virere, nunquam enim perdunt virorem nec hyeme nec æstate. Et ideo dico, quod pinus & abies solent

Perenniter virere,
Faciliter ardere,
Suauiter hærere,
Vtiliter valere,
Lumen mundo præbere,
Odoris fragrantiam exhibere.

Primo dico, quod perenniter virere solent, quia nunquam perdunt virorem, nec hyeme nec æstate. Secundo ardere, quia ratione pinguedinis & humoris faciliter inflammantur. Tertio hærere, quia digitus statim adhæret arbori propter gummi tenacitatem. Quarto valere, quia gummi & fructum proferunt. Quinto præbere lumen, quia de talibus gummis fiunt quandoq; candelæ. Sexto exhibere odoris fragrantiam, quia tales quandoque consueuerunt esse aromaticæ. Sic vere chariffimi, illi qui sunt in corde vnctuosi & pii, & qui vnctione Spiritus sancti sunt pleni, & adipe deuotionis & gratiæ sunt imbuti, isti dico perenniter virẽt per mentis alacritatem Psal. Vnxit te Deus tuus oleo lætitiæ, &c. Item faciliter ardent per amorem & charitatem. Vnde Luc. 7. dicitur, quod Maria vngendo osculabatur, in quo ardor amoris intimi denotatur. Item suauiter hærent per concordiam & vnitatem. Vnde 1. Par. 29 dicitur, quod Salomon, qui interpretatur pacificus, inungitur. Item vtiliter valet per eleemosynam & largitates. Vnde de pauperibus potest dici illud Matth. 6. Vngebant multos ægros oleo, id est, eleemosynis. Item lumen aliis præbent per sapientiam & discretionem 1. Iohan. 2. Vnctio eius docet nos de omnibus. Item odorem emittunt, & exhibent per bonæ famæ fragrantiam & diffusionem, quia sicut dicitur Eccl. 7. Melius est nomen bonum, quam vnguentum preciosum, quia sicut dicitur Prou. 27. Vnguentis & variis bonis odoribus delectatur cor. De gratiæ ergo vnctione possumus dicere, quod figuratur in puero baptizato, qui aqua lauatur & chrismate inungitur, & lineis vestitur, &c. Et sic animæ per gratiam inunctæ potest Deus dicere illud Ezech. 16. Laui te aqua, vnxi te oleo, vestiui te discoloribus. Sic ergo patet, quod Deus tripliciter vngit bonos. Patet ergo, quod est vnctio deuotionis interioris.

F ¶ Secundo dico, quod est vnctio promotionis superioris. Et sic dico, quod per vnctionem in scriptura electio & promotio designatur. Videmus per dicta scripturarum & antiquorũ, quod quatuor genera personarum solebant inungi, quando ad aliquem gradum auctoritatis debebant extolli. Et sic dico, quod vngebatur Rex quando coronabatur. Pontifex quando consecrabatur. Athleta quando præliabatur. Propheta quando instituebatur, de rege enim habemus, quod debet inungi 4. Re. 9. vbi dicitur, quod dictum fuit Iehu, Vnxi te regem super populũ domini. De pontifice vero patet Exo. 29. vbi de Aaron summo pontifice dictum est. Oleũ vnctionis funde super caput eius. De athleta vero dicit Isid. quod in signum fortitudinis inungebatur. Ad quod dicit ipsa scriptura de Saul in bello occiso 2 Regu. 1 Abiectus est clypeus fortium, clypeus Saul, ac si non esset vnctus. De Propheta vero dicitur 2 Reg. 19. vbi dictum est Heli, Helisæum autem inunges Prophetam pro te. Sic vere chariffimi dico, quod ille debet in prælatum eligi & inungi, qui est Rex se & alios regendo. Pontifex pontem ad Paradisum per bona opera faciẽdo, Athleta, contra hostes spirituales viriliter pugnando. Propheta, multa & proficua vtiliter prævidendo. Quia pro certo charissimi, quicunque est prælatus, habet officium regis & pontificis & Imperatoris & pastoris, athletæ & propugnatoris, Prophetæ & prædicatoris. Et propter hoc qui est dignus & sufficiens ad ista, debet in prælatum eligi, institui & in pastorem inungi 2. Reg. 3. Vnxerunt sibi Dauid vt regnaret super domum Iuda ¶ Vbi nota, G quod tria sunt necessaria cuilibet electo & inuncto, quia scilicet ipse debet esse

Mitis in conuersatione,
Vtilis in administratione,
Fortis in operatione.

Primum probat suauis electura. Vnxerunt.
Secundum culminis præfectura. Vt regnaret.
Tertium vitium statura. Dauid.

Quia proculdubio chariffimi, prælatus in conuersatione siue in conuersando debet esse pius, suauis, vnctuosus & mollis, id est, dulcis, placabilis & benignus. Vnxerunt inquit. Item debet habere in operando virilitatem, quia ipse debet præ cæteris viriliter agere, & in fortitudine & viribus abundare, quod ostenditur cum dicitur Dauid, qui interpretatur manu fortis. Item in gubernãdo vtilitatem, quia ipse debet exercere officium suum publicũ, & ideo istud debet sedule facere, & exercere vtiliter, quod ostenditur cum dicitur Regnare.

¶ Dico igitur, quod prælatus inungitur quando eligitur ad suauiter conuersandum, quod ostenditur cum dicitur. Vnxerũt. Quia, scilicet, prælatus debet esse vnctus, id est, dulcis, suauis, placabilis & tractabilis, & pius & benignus, & pauperibus subueniens, & delinquentibus condescendens, vt sibi dicatur illud Ruth 3. Lauare & inungere, & induere cultioribus vestimentis, &c. Dic de vnctione per omnia sicut in tertio membro vbi inuenies de oleo vnctionis, &c. Quod tamen est contra multos, qui non videntur esse vncti, quia non sunt dulces nec pii, nec tractabiles nec benigni, sed duri, crudeles & impii ac maligni, quibus videtur dictum illud Mich. 6. Calcabis oliuam, & non vngeris oleo. Et bene calcabis oliuam, quia isti hodie vere calcant & vilipendunt oliuam pietatis & virtutem, quia student habere fœditatem & malitiam plus quam benignitatem aut clementiam, vt sic dicatur illud Deut. 28. Oliuam habebis in omnibus terminis tuis, & non vngeris oleo. Non sic chariffimi, sed inungamus quilibet ad suauiter conuersandum.

¶ Item dico, quod inungitur ad viriliter operandum. Dauid H inquit, id est, manu fortis bene operando, & tentationibus & tribulationibus viriliter resistendo. Exemplo nauis, quæ cõtra fluctus maris fortius est, quando ipsa pice & bitumine est inuncta. Quia ex quo quis in prelatum est inunctus, nunquam debet amplius tentationum & tribulationum fluctibus esse vnctus. Dauid inquit in Psalm Inueni Dauid seruum meum, oleo sancto meo vnxi eum, manus enim mea auxiliabitur ei nihil proficiet, &c. Quod est contra multos qui debiliores & deteriores efficiũtur, quando ad dignitatem & apicem inunguntur, similes cicadis, quæ oleo solent mortificari. Quia multi sunt, qui antequam eligerentur, erant boni, & postea sunt mali. Vnde illud prædictum 2. Reg. 1. Abiectus est clypeus fortium quasi non esset vnctus oleo. Nõ sic chariffimi, sed simus Dauid manu fortis 2. Regu. 12. Surrexit Dauid de terra, & lotus & vnctus est. Iste igitur inungitur ad bene operandum.

¶ Item dico, quod inungitur ad seduliter imperandum, quod I ostenditur cum dicitur Regnaret. Regnare enim est officium sedulitatis, auctoritatis, seueritatis, nobilitatis, &c. Vide supra de rege, & regnare. Vnde 4. Reg. 11. dicitur, Fecerunt eum regem & vnxerunt. Sic igitur patet quomodo prælatus inungitur

Ad { Imperandum,
Operandum,
Miserandum }

Et sic dico, quod est quædam vnctio promotionis superioris.

¶ Tertio dico, quod est quædam vnctio corruptionis, & sic dico, K quod

quod mali vnguntur, scilicet, tripliciter malo vnguento, & illud est Vnguentum

Inflammatiuum,
Maculatiuum,
Lenitiuum.

¶ Primum est prosperitas mundialis, quod inflammat per auaritiam. Vnde de pessimo Aza dicitur 2. Par. 16. Posuerunt eum super lectum plenum aromatibus & vnguentis meretriciis, & combusserunt eum ambitione nimia. Vnde de diabolo dicitur Iob 41. quod feruescere facit quasi ollam profundum maris, id est, cor peccatoris diuitis, & ponet quasi cum vnguenta ebulliunt. ¶ Secundum est carnalitas corporalis, quæ maculam contrahit per immunditiam Nihil enim vestes maris maculat quam vnguentum, vnde mulieri meretrici est dictum illud Esa. 57. Dilatasti cubile tuum, sequitur. Ornasti te regio vnguento, & multiplicasti vnguenta tua, &c ¶ Tertium est verbositas noxialis, scilicet, adulatio, quæ vngit & lenit auditores, ita quod dolorem non sentiunt aliorum. Vnde Amos 6. Bibentes vinum in phialis, & optimis vnguentis delibuti, nihil compatiebātur super cōtritionem Ioseph. Ista ergo sunt vnguenta mala, quæ debemus fugere & horrere, & ab eis totaliter abstinere. Exemplo Hester, de qua legitur Hester 14. quod pro vnguentis variis cinere & cilicio impleuit caput, &c. Et sic patet, quod sunt tria genera vnctionum vel vnguentorum.

A **Vniuersus. Vniuersitas.** Nota, de vniuersitate in quantum accipitur ciuiliter pro communitate, nihil ad præsens, verumtamen in quantum signat integritatem, totalitatem, & generalitatem rerum, notabo quod in scriptura inuenitur scilicet Vniuersitas

Videnda,
Credenda,
Tenenda,
Habenda,
Sectanda,
Vitanda,
Horrenda,
Timenda,
Petenda,
Regenda,
Attendenda.

B ¶ Dico, quod est videnda vniuersitas creaturarum, in quibus resultat potentia, bonitas diuina, & sapiētia. Ista. n. vniuersitas debet videri, & cum diligentia admirari. Vnde Eccl. 7. Lustraui vniuersa animo meo vt scirem, considerarem & quærerem sapientiam & rationem. Item est vniuersitas credenda, & ista est vniuersitas articulorum, quia sicut dicitur in Psal. Opera domini vniuersa bona valde. Opera Domini proprie sunt illa de quibus duodecim sunt articuli. Item est vniuersitas tenenda, & illa est vniuersitas Dei mandatorum, de qua dicitur Hier. 1. Ad omnia quæ mittam te ibis, &c. Item est vniuersitas habenda, & ista est vniuersitas bonorum operum virtutum & meritorum, de qua potest dici illud Gen. 41. Venient septem sterilitatis anni in vniuersa terra. Item est vniuersitas sectanda, & ista est vniuersitas hominū iustorum. Vnde 2. Reg. 5. Venerunt vniuersæ tribus Israel ad Dauid. Item est vniuersitas vitanda, & ista est vniuersitas malorum hominum, de qua dicitur illud Numer. 32. quod dominus circumduxit eos per desertum donec consumeretur vniuersa multitudo quæ fecerat malum. Et ista est vniuersitas, quæ semper ad malum parata est. Vnde Matth. 27. dicitur, quod ad crucifigendum dominum congregauerunt vniuersam cohortem. Item est vniuersitas horrenda, & ista est vniuersitas vitiorum, de qua in Psal. Vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. Stratus enim in quo iacet peccator, sunt ipsa peccata. Item est vniuersitas timenda, & ista est vniuersitas tormentorum. Vnde Luc. 11. dicitur, quod pressura gentium, maris, fructus, & expectatus superueniet vniuerso orbi. Item est vniuersitas petenda, & ista est vniuersitas cœlestium præmiorum, de qua potest dici illud Psalm. Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, &c. Item est vniuersitas regenda, & ista est vniuersitas subditorum. De quo Act. 21. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo posuit vos Spiritus sanctus regere ecclesiam Dei. Item est vniuersitas attendenda, & ista est vniuersitas mortis singulorum, quia vniuersi mortales sumus Psa. Verumtamen vniuersa vanitas omnis homo viuens. Quia sicut dicitur Iob 12. In manu domini anima omnis viuentis, & spiritus vniuersæ carnis hominis Sufficiat, quia sterilis est materia. Vide supra vbi omnis & multitudo, &c.

A **Vnitas. Vnus.** Nota, quod vnitas in scriptura sumitur multis modis, sed quia iste numerus diuersas habet proprietates, ideo etiam habet diuersas significationes. Vnde nota, quod vnus sumitur

Quandoque pro { Eminenti vel singulari dignitate,
Mentis indiuisa simplicitate,
Populi aggregata communitate.

¶ Accipitur dico, pro eminenti & singulari dignitate, & sic sumitur Eccl. 1. Vnus est altissimus creator omnium. Item sumitur pro mētis indiuisa simplicitate Eccl. 16. Melior est vnus timens Deū, quam mille filii impii. Item sumitur pro coniuncta communitate, & sic dicitur Act. 4. quod multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna. ¶ Dicamus igitur, quod vnitas signat in bono & in malo Et primo de vnitate bona dicamus, quod inuenitur vnitas, scilicet, B

Superior, quæ debet admirari,
Interior, quæ debet integrari,
Exterior, quæ debet aggregari.

Prima est summæ diuinitatis,
Secunda est mentis simplicitatis,
Tertia est iunctæ fraternitatis.

Primam vnitatem facit communitas indiuisibilis, de qua Io. 10. Ego & pater vnum sumus. Secundam vnitatem facit veritas inuariabilis, de qua Eccl. 7. Virum reperi vnum de mille, tertiam vnitatem facit charitas inseparabilis, de qua 1. Cor. 6. Qui adhæret Deo, vnus spiritus est. ¶ Dicamus ergo primo, quod est quædam vnitas diuinitatis & ista est illa qua Deus est Vnus non duo C quantum ad essentiæ communitatem. Vnus quantum ad potentiæ singularitatem. Vnus quantum ad principii productiuam vniformitatem. Iste enim numerus vnus est principium numerorū, quinimo sine isto nullus numerus potest esse, & per istius additionem omnes alii numeri multiplicantur. Vnde breuiter iste est numerus à quo omnes alii numeri originantur, & ad quem alii numeri resoluuntur, signans proprie ipsum Deum, qui est vnus & non multiplex, quia pro certo, Ab ipso sunt omnia per dationem. In ipso sunt omnia per conuersationem. Ad ipsum referuntur omnia per regiminis gubernationem. In ipsum resoluuntur omnia per finalem conclusionem. Et ideo dicitur Deu. 6. Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus vnus est. Quia sicut dicitur. Vnus Deus, vna fides, vnum baptisma cum sit vnus Deus omnia illuminans, refouens & gubernans, vnus Deus & pater omnium. Iste enim similis est soli, qui cum vnicus sit in natura omnia illuminans, refouens & gubernans, quandoque tamen apparēt tres soles, quando, scilicet, speculum in aqua ponitur, quia. s. apparēt duæ solis imagines in speculo & in aqua, & etiam vnus in cœlo, & licet tres appareant, constat tamen quod non est nisi vnus. Sic vere sol iustitiæ Deus vnus est, & nō plures, quamuis ratione trinitatis personarum, quæ ex ipso resultat, triplex esse videatur, vnus tamen est in essentia, & vnus simplex esse dignoscitur & tenetur, sicut dicitur 1. Io. 5. Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, pater, verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt. Et ideo sicut videmus, quod sol quamuis sit vnus solus, sufficit tamen ad totum mundum illuminandum, fouendum & gubernādum: sic Deus vnus existens omnia potest per gratiam illuminare, per sapiētiam gubernare, & per futuram gloriā refouere. Vnde breuiter sibi potest dici illud Tob. 10. Omnia in te vno habentes, nō debuimus te dimittere. ¶ Est dico D

Vnus in { Dignitate,
Raritate,
Pietate,
Charitate,
Potestate.

Propter { Dignitatem, Rationem, Pietatem, Charitatem, Potestatem. } est { Honorandus, Seruandus, Frequentandus, Amandus, Formidandus.

Iste ergo est vnus. Vnde nota quod Deus est vnus in dignitate, & ideo debet honorari, quia ille qui vnus singularis & summus est debet præ cæteris honorari. Vnde de ipso dicitur Ezech. 37. Rex vnus erit omnibus imperans. Item iste est Deus vnus in raritate, & ideo debet conseruari. Qui enim non habet nisi vnum oculum, diligentius ipsum conseruat & tractat. Et ideo vxor Tobiæ de vnico filio suo dicit Tob. 10. Omnia in te vno habentes, non te debuimus dimittere, sed conseruare Et 2. Reg 1. Sicut mater vnicum filium amat, ita te diligebam. Iste enim est charus, quod non est alius, similis illi aui quæ phœnix dicitur, quæ in rebus vnica reperitur Eccl. 4. vnus est, & secundum non habet. Item iste est vnus in pietate, & ideo debet frequentari. Qui enim non habet nisi vnum beneficium vel benefactorem vel nutritorem, diligit ipsum, & solet libentius frequentare. Sic igitur quia istum vnicum & solum benefactorem & gratiæ collatorem habemus, bene dico, quod ipsum obsequendo & deuote famulando frequentare debemus. Vnde de isto dicitur Ezech. 37. Pastor erit vnus omnium eorum, Item iste est vnus in charitate, & ideo debet adamari. Iste enim vnice & singulariter amat omnes. Iste est. n. pater omnium atq; mater Eph. 4. Deus vnus & pater omniū. Itē iste est vnus in potestate, ideo debet formidari. Homo n. minus timet qui habet plures dominos, quia de vno potest ad aliū appellare, sed quan-

ſed quando eſt vnus ſolus, non ſic. Et ideo de iſto dicitur Eccl.1. Vnus eſt altiſſimus creator omnium, omnipotens rex, potens & metuendus. Et bene dicit creator, quia iſta eſt poteſtas quæ vni Deo & nulli alij communicatur. Nam ſicut ab vno omnes alij numeri accipiunt principium, ſic à Deo omnes creaturæ habent initium Act.17. Ex vno omne genus hominum propagatum eſt.

E ¶ Et ſic dico quod iſte eſt vnus, id eſt, ſingularis & ſummus, vnus etiam, id eſt, ſimplex & eſſentialis, & ſolus vnus, id eſt, viuens, vigens, & continuus. Iſta eſt enim vnitas triplex ipſius Dei & potiſſime Chriſti, ſcilicet,

Vnitas { Perſonalis exiſtentiæ,
Supernalis eminentiæ,
Æternalis efficaciæ.

¶ Dico quod ipſe eſt vnitas eſſentiæ perſonalis, nam quamuis ex pluribus entibus in actu non fiat vnum, ſecundum Philoſophū, ex vno tamen ente in actu exiſtente, & aliis potentia manentib. pōt bene fieri vnum: in Chriſto ergo eſt perſona filij Dei vt actus exiſtēs, & natura humana vt pſonaliter deſcēdens vel depēdens. Perſona ergo & natura diuina, caro & anima humana vnum faciunt, & vnum hominem conſtituunt, ſcilicet, Deum & hominem Ieſum Chriſtum. Quod bene figuratur 1.Reg.10. vbi dictum eſt Sauli quod obuiam haberet tres viros, ſcilicet, vnum portātem tres hœdos, & alium portantem tres panes, & alium portantem lagenam vini. Tres enim viri ſunt pater & verbum & Spiritus ſanctus. Pater enim cui attribuitur potentia creandi, habet tres panes, id eſt, tria quæ in rerum creatione inueniuntur, quæ ſunt pondus, numerus & menſura. Vnde Eſa.40. dicitur quod iſte appendit tribus digitis molem terræ. Vnus autem portans tres hœdos qui ſunt tria animalia vnita, eſt filius, qui tres naturas vnitas in ſe habuit, ſcilicet, naturam diuinitatis, animæ, & corporis Gen.40. Videbam corā me vitem in qua erāt tres propagines. Vnus autem qui portabat vinum, eſt Spiritus ſanctus, qui vino conſolationis inebriat vniuerſa Cant.7. Guttur tuum ſicut vinū optimum. Iſte eſt igitur vnus, quia ſicut 1.ad Tim.2. dicitur. Vnus eſt Deus, vnus mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus. Vnde ſecundum Athanaſium, ſicut anima rationalis & caro vnus eſt homo, ita Deus & homo vnus eſt Chriſtus. Vnus non conuerſatione diuinitatis in carnem, ſed aſſumptione humanitatis in Deum: vnus autem non confuſione ſubſtantiæ, ſed vnitate perſonæ.

F ¶ Item in ipſo eſt vnitas eminentiæ ſupernalis, quia, ſcilicet, ſicut ſuperius dictum eſt, eſt ille vnus & illa vnitas à quo vel à qua omnia naturalia & omnia moralia deriuantur. Vnde de ſua vnitate & ſingulari eius virtute & poteſtate dicitur Sap.7. vbi de ſapientia increata dicitur. Cum ſit vna, omnia poteſt, & permanens in ſe, omnia innouat, & per nationes in animas ſanctas ſe transfert.

G ¶ Item in ipſo eſt vnitas efficaciæ virtualis, quia, ſcilicet, ipſe non ſolum eſt vnus quantum ad ſe, imo etiam quantum ad nos, quia, ſcilicet, iſte eſt per quem humana natura diuinæ vnitur & coniungitur, & per quem gentilis & iudaicus populus in fidei vnitate ligantur, & per cuius gratiam diuerſam corda in vnitate amoris & concordiæ quotidie aggregantur. Vnde de ipſo dicitur Eph.2. Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum. Iſte eſt ſine quo nec vera pax, nec verus amor, nec vera charitas poteſt eſſe, ſed vbicunque per gratiam fuerit, ſolet pro certo pax & vnitas intereſſe. Iſta eſt enim margarita candida, quæ ſecundum Iſidorum vnio dicitur, eo quod ſemper vna & non plures inuenitur, quæ dicitur confortare, & dolorem cordis tollere & ſanare. Sic iſte qui, ſcilicet, vnus eſt, vnicus & vnigenitus vt dictum eſt, corda per amicitiam confortat, & dolorem iracundiæ & triſtitiæ exinde tollit, vnde de ſuis diſcipulis ipſemet rogat patrem, dicens. Vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus &c. patet igitur quo modo Deus eſt vnus tripliciter. Iſta ergo eſt vnitas ſummæ diuinitatis.

H ¶ Secundo dico quod inuenitur vnitas ſummæ ſimplicitatis. Vir enim iuſtus & innocens vnus dicitur, eo quod non duplex vel multiplex inuenitur, vnus eſt ergo interius & exterius, in corde & in opere. Apparentia enim & exiſtentia vnum ſunt, & omnia quæ in eo ſunt, ſiue verba ſiue opera, in vnum tendunt, & nunquam per fallaciam aliud & aliud oſtendunt. Vnitas enim iſta, id eſt, mentis ſimplicitas, veritatis integritas, identitatis ſtabilitas, in homine iuſto requiritur, quia talis vnitas ſummopere commendatur. Et ideo dicitur Eccl.7. Virum de mille vnum reperi, mulierem ex omnibus non inueni, quaſi dicatur, ille qui eſt vir virilis & perfectus, debet eſſe ſimplex, id eſt, integer & vnus. Mulieres, id eſt, debiles & effœminati ſunt vnitate ſtabilis conſtantiæ priuati. Nam omnia quæ ſunt excellentia in natura, vnū ſunt, quia, ſcilicet, vnum eſt firmamentum, vnus ſol, vna terra, vnum mare. Ad denotandum quod qui in moribus magnus & notabilis eſſe voluerit, neceſſe vnus erit, & in vnitate firmę conſtantiæ permanebit, vt ſic de ipſo dici poſſit illud Dan.10. Erat vir vnus veſtitus lineis. Et ideo breuiter de tali vnitate poteſt exponi illud Eccl. 7. Virum vnum de mille reperi. ¶ Vbi aduerte quod talis vnitas commendatur I

A { Bonitate virtuoſa [Virum]
Ratione precioſa [De mille]
Veritate fructuoſa [Reperi].

Dico quod talis vnitas eſt magna & virtuoſa, quod oſtenditur cum dicitur, Virum, quia vir dicitur à virtute, eo quod ad virtuoſum pertinet quod ſit vnus, & non varius nec diuiſus. Res enim diuiſæ non ſunt ita magnæ, nec ita bonæ ſicut vnitæ & coniunctæ. Sic vere illi qui ſunt diuiſi, duplices & varij, nunc ad vnam partem, & nunc ad aliam inclinati, non ſunt communiter ita magni in reputationis famoſitate. Firmi in fidelitatis ſtabilitate. Boni in virtutum & gratiarum omnimoda ſanctitate. Ideo ad virum virtuoſum pertinet quod ſit vnus, firmus, conſtans, integer & perfectus [Virum, inquit]. Vnde de tali virili vnitate dicitur Ezech.9. Ecce in medio vir vnus veſtitus. Quod eſt contra multos qui non volunt eſſe vnus vir, quia, ſcilicet, plus diligunt vanam & variam duplicitatem quam vnam firmitatem virilem, dicentes illud Eccl. Melius eſt duo eſſe quam vnum. Et ideo volunt ſimiles eſſe lapidi qui dicitur Camaheu, qui faciem hominis repræſentat, qui tamen non habet faciem vnam, ſed plures. Quia pro certo tales quamuis faciem humanam & conditionem rationabilem prætendant, non tamen ſolent vna facie, id eſt, vniformitate morum contenti eſſe, quinimo multas facies, id eſt, multas & varias ſuperficies noſcuntur habere, nunquam in vnitate conſtantiæ permanere Figurati in animali Eze. quod habebat quatuor facies, vnam deſuper, quæ erat aquilæ, aliam anterius quæ erat hominis, aliam à dextris quæ erat leonis, aliam ad ſiniſtram quæ erat bouis ſicut dicitur Ezech.1.& 10. Quia pro certo plures facies, id eſt, apparentiæ inueniuntur in talibus, & non vna, quia iſti anterius in præſentia ſunt homines benigne applaudendo, de ſuper vero quando ſunt in dignitate, id eſt, officio, inueniuntur aquilæ per ſuperbiam volando. In ſiniſtris vero quando ſunt in aduerſitate & indigentia, tunc inueniuntur boues conuerſando humiliter & obſequendo In dextera vero proſperitatis quando ſunt diuites, tunc inueniuntur leones, alios deprimendo, & ſuperbe alios contemnendo, & crudeliter conuerſando & moleſtando alios. Habent igitur iſti facies quatuor & non vnam, quia ſicut dicitur Ezech.1. Quatuor facies vni erant, non ſic chariſſimi, ſed ſimus vnum. Virum inquit, ſimus vnum exemplo illius de quo dicitur Ioan. 1. Erat autem Andreas vnus. Andreas græce idem eſt quod virilis latine, quia pro certo talis vnitas a Deo diligitur, duplicitas vero & varietas à Deo reprobatur, vnde Matt.24. Erunt duo in lecto vno, vnus aſſumetur, & alter relinquetur. Patet ergo quod iſta vnitas eſt magna & virtuoſa. Vnum inquit 2. Reg.17. Virum vnum tu quæris, & omnis populus erit in pace.

¶ Deinde dico quod iſta eſt rara & precioſa, & hoc oſtenditur K cum dicitur. Mille: magna enim raritas eſt de vno reſpectu mille quia pro certo vix in mille inuenitur vnus, quia aliquādo in maxima multitudine vix inuenitur aliquis vnus conſtans, integer, fidelis atque firmus Pſal. Vnus ex eis non remanſit. Iſte eſt ſicut Phœnix, qui raro inuenitur in mundo, quia de tali & ſolido homine dicitur in Pſal. Omnes declinauerunt ſimul &c. Vnum inquit ex mille. Et ideo Eccl.6. dicitur Multi ſint pacifici tibi, conſiliarius ſit vnus ex mille, & Eccl.16. Melior eſt vnus timens Deū, quam mille filij impij? Et Pſal. Perſequebatur vnus mille &c. Ad denotandum quod plus valet vnitas moralis benedicta, quam varia multiplicitas maledicta. Iſta eſt igitur vnitas rara, & precioſa. Nam ſicut res raro venientes ſolent nobiliores & mirabiliores reputari, & amplius diliguntur, & diligentius cuſtodiuntur, ſic vere tales qui ſicut dictum eſt, ſunt valde rari, debent quādo inueniuntur, diligenter ſeruari & teneri. Et ſic dico quod quilibet talis vnus. A Deo diligitur & amatur. A Deo eligitur & acceptatur. Cum Deo colligitur & aggregatur. A Deo protegitur & defenſatur Per Deum erigitur & honoratur. A Deo inſtruitur & informatur. A Deo ſuſcipitur & præmiatur. Dico ergo quod talis qui eſt vnus & ſimplex, à Deo adamatur & diligitur. Ipſe.n. dicit Marc. 25. Quod vni ex minimis iſtis feciſtis, mihi feciſtis; quia iſte eſt vineæ procurator qui Matt. 20. Vni eorum dixit, Amice. Item iſte vnus à Deo acceptatur & eligitur, vnde Matt.24. Vnus aſſumetur & alter relinquetur. Item iſte vnus cum Deo aggregatur & colligitur 1.Cor.7 Qui adhæret domino, vnus ſpiritus eſt. Item iſte vnus à Deo protegitur & defenſatur, vnde Mat. 18. Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis minimis qui in me credūt, expedit &c Item iſte vnus à Deo acceptatur, honoratur, & præficitur, & ſic dicit dominus Matt.18. Videte ne contemnatis vnum ex his minimis. Item iſte vnus à Deo informatur & inſtruitur, vnde Matth.22. Interrogauit eum vnus &c. & Marc.13. quaſi informando dicit. Quod vni dico &c. Item talis vnus a Deo præmiatur & ſuſcipitur, & ſic dicitur quod mater filiorum

Zebedæi volebat quod vnus de filiis &c. Per dexteram beatitudo cœleſtis gloriæ intelligitur, de qua 1. Cor. 9. Omnes quidem currunt, ſed vnus accipit brauium.

L ❡ Denique dico quod iſta vnitas eſt vera & fructuoſa, & hoc oſtenditur cum dicitur Reperi. Res enim faciliter annullatur & immutatur, nunquam aut difficulter reperitur, & ideo talis vnus ſemper eſt immutabilis, & ad reperiendũ certus & ſtabilis, quod tamen non eſt ſi ſit de duplicibus & variis, qui quando creduntur reperiri, vnus inuenitur, & alius non inuenitur. Similes, ſcilicet, hyęnæ, quæ ſexum mutat ſecundum Plin. & ideo quando creditur reperiri maſcula, multoties reperitur fœmella, quia, ſcilicet, hypocritæ falſi amici, & alij duplices & varij, nunquam reperiuntur ſub vna forma, quia cum vnum eſſe creduntur, aliud efficiuntur Pſ. Quæſiui eum & non eſt inuentus locus eius. Non ſic, ſed quilibet talis vnus, & ita vnus & immutabilis, quod in neceſſitate valeat reperiri, vt de eo poſſit quilibet dicere illud Prou. 7. Egreſſa ſum in occurſum tuum, deſiderans te videre, & reperi. Et ideo breuiter ad hoc quod iſta vnitas ſit in homine firma & certa, poſſum notare quod ipſe homo debet vnum eligere. Requirere. Tenere. Habere. Nota quod inuenies mirabilia de vnitate in lib. Boethij de conſolatione. Et dico primo quod eſt vnum eligendum, quod eſt vnica Dei celſitudo, de qua Luc. 10. Porro vnum eſt neceſſarium. Vnum quod eſt requirendum, eſt vnica cœli beatitudo, de qua in Pſ. Vnam petij à domino &c. Et merito, quia ſicut dicitur in Pſ. Dies vna in atriis tuis ſuper millia. Item vnum quod eſt tenendum, eſt vnica vitæ ſanctitudo, de qua Mar. 10. Adhuc vnum tibi deeſt. Vade, & vende omnia quæ poſſides &c. Item vnum quod eſt habendum, eſt vnica mentis rectitudo, de qua ad Colo. 3. Vocati eſtis in vno corpore. Et ſic dico quod iſta vnitas, hoc eſt dictum, mentis ſimplicitas & integritas habet

Firmitatem,
Raritatem,
Bonitatem.

Patet ergo quod eſt vnitas ſummæ ſimplicitatis.

M ❡ Tertio dico quod eſt vnitas iunctæ communitatis, & iſta eſt vnitas amoris & concordiæ, & communitatis, & amicitiæ, & ſic vnitas & vnanimitas vnum ſunt. Iſta enim duplex eſt, ſcilicet, aggregatiua & compoſitiua. Vnitas aggregatiua eſt vnitas vel religionis vel Eccleſiæ, quæ vnitas aggregatiua dicitur, pro eo quod ex perſonis pluribus aggregatur, vnde Can. 6. Vna eſt columba mea, amica mea. Nam ſicut plura membra ſimul iuncta vnum corpus faciunt, ſic plures perſonæ ſimul per fidem vel habitationem iunctæ, vnam Eccleſiam vel vnum collegium conſtituunt Ad Rom 12. Sicut in vno corpore multa membra habemus, ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto. Iſtam autem vnitatem facit vna fides, quæ vna eſt. Et in vnam Eccleſiam conſtituit & componit. Vna eſt enim fides, vna ſpes, & vna etiam charitas, in quibus tribus vnitatibus tota Eccleſia eſt fundata, & iſta ſunt tria tabernacula Petri, de quibus Matth. 17. ſi vis, faciamus hic tria tabernacula &c. De iſtis tribus Chriſtus habet vnum, & hæc eſt charitas. Petrus paſtor Eccleſiæ vnum, hæc eſt fides. Helias item, id eſt, quilibet iuſtus, vnum habet, & hæc eſt ſpes. Ex iſtis enim tribus vnitatibus fundatur vnitas Eccleſiæ, quæ ita eſt, vna & indiuiſibilis, ꝙ proprie dicitur tunica Chriſti inconſutilis, pro eo quod nunquam eſt in partes diuiſibilis aut partibilis. Vnde iſta vnitas eſt illa ciuitas Chriſti de qua dicitur Eſa. 19. Ciuitas ſolis vocabitur vna. Quod eſt contra græcos, qui vnitatem Eccleſiæ ſemper denegant, & poteſtatem Petri plus quam aliorum Apoſtolorum nullam affirmant. Sed de hoc nihil amplius quo ad præſens.

❡ Vnitas vero compoſita eſt quando plura ſimul non ſolum aggregantur, imo etiam taliter miſcentur, componuntur & efficiuntur, quod qualitates vnius ab altero participantur, ita quod proprie vnum efficiuntur, ſicut fit quando de pluribus elementis fit vnum mixtum, & de granis pluribus fit vnus panis. Et iſta proculdubio vnitas eſt amoris, quæ diuerſa corda taliter facit vnum, quod confirmantur in idem, quod qualitates ipſorum inuicem participatæ, nihil extraneum ſapiunt vel diuerſum, & iſta eſt vnitas & vnanimitas quam ſummam debemus habere, & quã ſemper debemus ſeruare & tenere, & quam non debemus rumpere & delere, iuxta illud Gal. 3. Omnes enim vos vnum eſtis. Charitas enim eſt ſicut cæmentum, quod facit de pluribus lapidibus vnum parietem, quia ſicut dicitur de ſemine pſillij quod diuerſa fruſta carnis in olla bullientia facit ita reiungi, quod vnum fruſtum efficiuntur, ſic amor diuerſa corda ita ligat & integrat, quod in vnitatem perfectæ concordiæ coniungit. Vnde vbicunque ſemen charitatis, vel ipſe Chriſtus à ſancto ſpiritu ſeminatus per charitatem bullierit, neceſſarium eſt diuiſionem & diſcordiam recedere, vnitatem vero & concordiam aduenire, quia ſicut dicitur Eph. 2. Ipſe eſt pax noſtra, qui facit vtraque vnum. Cum ergo ab vno Deo dependeamus, vni prælato nos ſubiiciamus, in vno grege commaneamus, & in vna lege regi hęreamus. Hinc dico quod vnum debemus eſſe, & vnitatem concordiæ ſeruare, iuxta illud quod in Pſal. dicitur. Ecce quam bonum & quam iocundum &c. Quia ſicut dicitur Mal. 2. Pater vnus eſt omnium noſtrum.

❡ Et aduerte quod ſicut iſte numerus vnus eſt principium numerorum, & eſt numerus omnibus aliis numeris communicatus, quia, ſcilicet, omnes alij numeri ex vnitatibus aggregatis conſtant, ſic vere dico quod vnitas concordiæ ex tribus ſolet conſtare, ſcilicet, quando eſt vnus paſtor, vnus animus, vnus populus. Et ſic dico quod iſta prouenit N

Ex { Prælati ſingularitate [Pater inquit]
Animi vnanimitate [Vnus inquit]
Populi vniformitate [Omnium].

❡ Simus ergo vnum propter prælati ſingularitatem. Pater inquit. Filij enim eiuſdem patris quamdiu paruuli & innocentes fuerint, in vnum ſolent commorari. Sic vere illi qui eiuſdem patris vel prælati ſunt ſubditi, debent eſſe per amorem vniti, & per concordiam eſſe iuncti, quia membra quæ ſunt ſub vno capite, vnum corpus conſtituunt, & filij qui ſunt ſub eodem patre, vnam domum faciunt. Pater inquit. Pręlatus enim dicitur pater quia ſicut à numero vnitatis alij numeri deriuantur & generantur, à patre vero filij producuntur, ſic à prælato ſubditi dependent, & ad eum referuntur, & quod plus eſt, ab eo ſpiritualiter generantur. Et ideo dico quod pater ſicut vnus nomen eſt dignitatis, ſingularitatis, & auctoritatis. In cuius ſignum tiara papæ in modum pyramidis eſt facta, & ſurſum tendit in vnum. Vnde dicitur Ezec. 37. Rex vnus erit omnibus imperans. Bene ergo dico quod nos debemus eſſe vnum, & in vnitate concordiæ manere. Habemus enim

Vnum Deum in cœlis,
Vnum prælatum in terris,
Vnam fidem in cordibus,
Vnam legem in moribus,
Vnum regem in temporalibus.

❡ Et ideo bene dicitur Matt. 23. Vnus eſt Magiſter veſter, omnes vos fratres eſtis &c. Prælatus dicitur vnus propter ſtatus eminẽtiam, Magiſter propter cordis ſapientiam, Pater propter charitatis amicitiam, dicitur in cœlis propter contemplationis excellentiam. Dic ſi vis de patre ſicut ſupra. Et ideo de iſta ſingulari vnitate dicitur Ezech. 37. Paſtor erit vnus omnium eorum.

❡ Simus vnum propter animi vnitatem. Vnus inquit eſt. Quia O ſcilicet, animus noſter debet vnus eſſe, vt quicquid vnus voluerit, debeant alij ſimul velle. Multa enim membra ſunt in vno corpore, & tamen non habent niſi cor vnum. Sic & nos licet multi ſimus, vnum tamen cor & vnum animum habeamus iuxta illud Act. 4. Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna. Gorgones enim tres finguntur fuiſſe pulcherrimæ ſorores, quæ ſolum tres vnum oculum habebant, quo cum diligebatur altera alteri commodabat, ſicut ponit Ouidius & poetæ, ad denotandum quod quamuis corporaliter plus ſimus, vnum tamẽ oculum cordis debemus habere, quem inuicem communicemus, & quẽ alter alteri cõmodemus. Vnus inquit, ſupple animus. Vnde Ezech 11. Dabo eis cor vnum & ſpiritum vnum. Simus ergo vnum propter animi vnanimitatem.

❡ Simus vnum propter populi vniformitatem, cum dicitur Omnium noſtrum. Omnium vero vniuerſitatem ſimul iunctam P ſignat, noſtrum vero communitatem deſignat. Quia, ſcilicet, nos omnes & vniuerſi debemus eſſe vniformes, vnanimes & cõmunes. In nobis enim debet apparere communitas & vnitas in actibus, in habitibus, in affectibus, in habitationibus, in conuerſationibus, vnde Ezec. 1. Vna ſimilitudo ipſarum quatuor. Omniũ noſtrum ad Gal. 3. Omnes enim vos vnum in Chriſto. Omnes enim debemus communitatem diligere, communem victum, communem vitam tenere, communem habitum portare, & in communitate viuere & manere. Exemplo columbarum & aliorum ſimplicium animalium, quæ ſub vno tecto manent, & vnam vitam ſimul tranſeunt atque tenent. Et hoc monet Eſa. 27. dicens Congregamini vnus & vnus filii Iſrael, vt ſic poſſimus dicere illud Prou. 1. Marſupium ſit vnum, ſcilicet,

Viuentium communitatem,
Amantium integritatem,
Regentium identitatem.

Bene ergo dicitur in Pſ. Ecce quam bonum & quam iucundum

habitare

habitare fratres in vnum. Vbi etiam poteſt oſtendi quod talis vnitas & concorditas eſt habenda, quia, ſcilicet,

Melior [Ecce quam bonum]
Lætior [Et quam iucundum]
Clarior [Fratres]
Tutior [Habitare in vnum].

Tales enim, qui, inquit, vnum concordant, & manent, ſunt meliores. Ecce quam bonum. Quia vir bonus & bonitate alterius confortatur. Gen. 1. Vidit Deus, quod eſſet bonum, & factum eſt veſpere & mane vnus dies. Item ſunt lætiores. Et quam iucundum, inquit. Nulla enim poteſt eſſe iucunditas, niſi in vnitate, in ſocietate, in communitate, in charitate. Quia ſecundum Senecam: Nullius boni ſine ſocio iucunda poſſeſſio. Item ſunt clariores, quia fratres. Quia omnes debent eſſe ſicut fratres, & ſe diligere & amare. 1. Corinth. 11. Fratres conuenientibus vobis in vnum &c. Item ſunt tutiores. Habitare inquit in vnum. Quia ſcilicet, multæ virgulæ in vnum ligatæ non faciliter franguntur, quæ ſtatim ſingulariter poſitæ frangerentur. Multi etiam milites ſimul vniti non vincuntur, vbi diſperſi vincerētur. Vnitas ergo & communitas eſt tutior & ſecurior in vnum habitatio. Habitare inquit in vnum. Vnde in Pſ. dicitur. Deus habitare facit vnius moris in domo. Simus ergo chariſſimi, vnum & vnanimes exemplo Apoſtolorum. Potiſſime tamen & principaliter debet eſſe in electionibus vbi ſumma vnitas & vnanimitas requiritur, & inde eſt quod cardinales ſimul in electione includūtur, vt corde & corpore vnanimiter operentur. Vnde 2. Eſd. 5. Conuenerunt vnanimes in atrium. Vbi oſtenditur quod iſti debent,

Simul congregari [Conuenerunt]
Mentaliter adunari [Vnanimes]
Localiter conclauari [In atrium].

Quod tamen eſt contra multos, qui non ſunt vnum per concordiam, imo ſunt multi per diuerſitatem & diſcordiam, quia ſicut videmus quod theca leguminis in qua grana inuicem vnita cōtinebantur, in æſtate ſiccatur & aperitur, & tunc vnitas granorum diſiungitur, & vnum ab altero ſeparatur, ſic vere quia æſtas tentationis multos per indeuotionem ſiccauit, hinc eſt quod in vnum nolunt per concordiam manere, imo per diuerſa vota & affectus ſolent ſe alter ab altero ſeparare, & nunquā in diē vnanimiter conuenire, ſicut ad literam patet in electionibus, vbi verificatur illud Eccleſ. 33. Intuere in omnia opera altiſſimi, duo contra duo, vnum contra vnum. Non ſic, ſed ſimus vnanimes, iuxta illud quod dicitur Iud. 20. conuenit vniuerſus Iſrael quaſi homo vnus eadem mente eodemque conſilio. Iſta igitur de vnitate concordiæ ſufficiant. Vide ſupra de ſocietate, concordia, & ſimilibus.

Q ¶ Sed adhuc tamen eſt dicendum quod vnitas etiam poteſt accipi in malo, & ſic per vnitatem intelligitur mala ſingularitas, & etiam mala concordia. ¶ Et primo mala ſingularitas, quia homo partialis & ſingularis vnus dicitur, in eo quod nulli per concordiam & amorem ſociatur, vnde Eccl. 4. Vnus eſt, & ſecundum non habet. Vnde nota quod talis vnitas & partialitas habet

Incompaſſionem & cupiditatem,
Indeuotionem & tepiditatem,
Indiſcretionem & garrulitatem,
Contradictionem & crudelitatem.

Dico quod iſtam partialem vnitatem comitatur incompaſſio & cupiditas, ſic dicitur 1. Reg. 30. quod ibi vnus, ſcilicet, peſſimus voluit impedire ne præda Dauid laſſis remanentibus diuideretur. Item ipſam comitatur indeuotio & debilitas. Tales enim faciliter cadunt in peccata, quia ſicut dicitur in Pſ. Sicut vnus de principibus cadetis. Item ipſam comitatur indiſcretio & garrulitas, vnde Iob dixit vxori ſuæ Iob 2. Sicut vna de ſtultis mulieribus locuta es. Item ipſam comitatur contradictio & crudelitas. Vnde Eccl. 11. Ab vna ſcintilla augetur ignis, & ab vno doloſo augetur ſanguis, Et proculdubio chariſſimi ad literam in ſæculo & in clauſtro probatur, quod tales partiales & ſingulares vitam communem contemnētes, & per hypocriſim & alias ſingulariter viuentes, ſunt, vt communiter, auariores, indeuotiores, doloſiores, garruloſiores, & crudeliores. Iſta ergo eſt vnitas ſingularitatis. ¶ Eſt ſecundo vnitas malæ concorditatis. Mali enim ligant & vniunt ſemetipſos ad impugnandum Deum & ſanctos. Pſal. Reges terræ & principes conuenerunt in vnum &c. Illi qui ſunt ſimiles, ſunt facilius vniti, & mali ſunt ſimiles, & ideo concordant, & veniunt contra bonos. Ioſu. 9. Congregati ſunt, vt pugnarent contra Ioſue vno animo. Et ſic etiam de impiis dicitur Actorum 7. quod impetum fecerunt in beatum Stephanum vnanimiter. Vide ſupra de congregatione & ſocietate & coniunctione &c.

Vnicus. Vnigenitus.

A Nota, quod pro eodem ſupponunt, & poteſt intelligi per vnicum vel vnigenitum

Chriſtus,
Anima,
Animus,
Pauper,
Vir iuſtus.

¶ Chriſtus enim dico quod eſt vnigenitus à patre, quod vnigenitus à matre. Vnde ipſe dicit Prou. 4. Ego filius fui patris mei, & tenellus & vnigenitus. Qui pro nobis mittitur, & ideo diligendus. Qui pro nobis occiditur, ideo deplangendus. Qui hæres conſtituitur, ideo venerandus. Diligatur ergo, quia pro nobis mittitur 1. Ioan. 4. In hoc apparuit charitas Dei, quoniam vnigenitum filium ſuum miſit. Item deplangatur, quia pro nobis occiditur Hier. 6. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum. Item honoretur, quia hæres conſtituitur Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre. ¶ Item vnica dicitur anima, quia, ſcilicet, homo non habet niſi vnicam Luc. 8. Filia vnica erat illi, & hæc moriebatur. Et ideo ipſam debet ſumme cuſtodire, non pereat per peccatum, & ſollicitam debet curam gerere & habere exemplo Dauid, qui dicebat in Pſ. erue à framea Deus animam meam. ¶ Item vnicus etiam dicitur animus vel ſpiritus hominis, qui, ſcilicet, debet amari, & ſi per peccatum moritur debet per gratiam ſuſcitari Luc. 7. Ecce defunctus efferebatur vnicus filius matris ſuę &c. ¶ Item vnicus dicitur pauper, quia ſolus vnicus eſt in mundo, nullum habens adiutorium præter Deum Pſ. Reſpice in me, & miſerere mei &c. ¶ Item vnicus dicitur homo iuſtus. Iuſtum enim Deus quaſi vnicum diligit, & tanquam charum & precioſum cuſtodit 2. Reg. 1. Sicut mater vnicum diligit filium, ita te diligebam &c.

Vobiſcum. Nobiſcum.

A Mecum, Tecum, Secum. Nota quod iſtæ dictiones compoſitæ dicunt ſemper ſocietatem, præſentiam, vnitatem, aſſiſtentiam, propinquitatem. Et ideo breuiter notabo quod inuenitur, ſcilicet,

Societas quæ debet { Optari, Amari, Vitari.

¶ Dico primo quod eſt ſocietas quæ debet optari, & iſta eſt ſocietas ipſius Dei, quæ per gratiam inchoatur, & per gloriam cōſumatur. Sicut enim videmus quod omnia naturaliter appetunt eſſe, & coniungi ſuo originali principio, & etiam cum illa re quæ videtur eis vtilis & fructuoſa, ſicut patet de igne qui ſemper ſurſum aſcendit, & cum ſphæra ignis ſe coniungit, ſicut patet de aqua, quæ ſemper inferius deſcendit, & cum mari quod eſt principium ſuum ſe vnit, & ſicut patet de ferro, quod cum adamante coniungi nititur, vt exinde aliquam perfectionem acquirat, ſicut dicunt aliqui naturales, ſic vere chariſſimi cū Chriſto debemus per amorem & deuotionem coniungi & eidem per gratiam ſociari. Ab ipſo, ſcilicet, principium & originem accipimus, & in ipſo omnem perfectionem acquirimus & habemus. Sicut ergo lucifer ſemper cum ſole dicitur eſſe, & retro & ante ſemper procedere, ſic vere ſemper debemus Deum comitari, & cum ipſo per gratiam & charitatem commorari, ita vt ipſum præcedamus deuote orando, vel ſequamur deuote ei famulando. Et ſic dicamus illud Luc. 22. Paratus ſum tecum & in carcerē & mortem ire. Et merito talis ſocietas eſt affectanda, quia ſicut oues diligunt & debent eſſe cum paſtore a quo à lupis defenduntur. Milites cum duce à quo coducuntur. Pupilli cum tutore à quo gubernantur: Boni diſcipuli cum doctore à quo informantur: Pauperes cum benefactore à quo ſatiantur, ſic vere nos debemus eſſe cum Deo, à quo bona omnia reportatur, quia proculdubio chariſſimi, ſocietas ipſius inuenitur, B

Debilium reformatiua,
Flebilium lætificatiua,
Errantium certificatiua,
Timentium aſſecuratiua,
Egentium refatiatiua,
Ardentium refrigeratiua,
Laborantium adiuuatiua,
Morientium viuificatiua.

¶ Dico

¶ Dico ergo, quod iſta ſocietas eſt Debilium fortificatiua. Forte enim lignum ſuſtinet debilem vineam quando cum ipſo ligatur. Sic Deus fragilem hominem qui cum eo per gratiam ſociatur. De quo dicitur Iudi.13. Aperite portas, quia nobiſcum eſt Dominus, qui fecit virtutem. Et de Gedeone dicitur Iud. 6. Dominus tecum virorum fortiſſime. Item iſta eſt lætificatiua flebilium. Valde enim lætificat gentem ſuam præſentiam ducis boni, ſicut de apoſtolis dicitur Ioan. 20. quod gauiſi ſunt diſcipuli viſo Domino. Iſte eſt ſemper nobiſcum præſens Matth. 28. Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi. Item iſta eſt certificatiua errantium. Sol enim præſens illuminat, & nō abſens. Sic Chriſtus ſi nobiſcum fuerit, nos in fide & in moribus ſpiritualiter reformat & inſtruit. Vnde de ſapientia dicitur Sap. 9. Mitte illam de ſede maieſtatis tuæ vt mecum ſit. Item iſta eſt aſſecuratiua timentium. Homo enim minus ſolet timere cum alia perſona quam ſolus, & maxime ſi alius ſit fortis. Ideo cum iſte ſit fortiſſimus, reſtat quod ſecum per gratiam manens ſit tutiſſimus. Et ideo ipſe dicit Gen. 26. Noli timere, quia ego tecum ſum & Hie. 42. Nolite timere, quia ego vobiſcum ſum, vt ſaluos vos faciam, dicit dominus, & Num. 14. Dominus vobiſcum, nolite metuere. Item iſta eſt ſatiatiua egentium, præſentia enim obiecti delectat & ſatiat potentiam, ſic ſocietas Chriſti, maxime in præſentia. Et ideo dicitur Luc. 15 Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt. Item iſta eſt refrigeratiua ardentium, & per tentationes æſtuantium, vnde Eſa. 44. Cum tranſieris per ignem tecum ero. Item iſta eſt coadiuuatiua laborantium Sap 10. Mitte eam vt mecum laboret. Et 1. ad Cor. 15. Laboraui & ego, non ſolus, ſed gratia Dei mecum. Item iſta eſt ſaluificatiua & liberatiua pereuntium & morientium, vnde Hier. 1. Ego tecum ſum vt eruā te. Iſta eſt ſocietas quæ eſt affectanda.

C ¶ Secundo dico quod eſt vna ſocietas quæ eſt frequentanda, & iſta eſt ſocietas bonorum, quia nos debemus eſſe cum bonis vt eos imitemur, cum pauperibus vt eos adiuuemus. Iuſtos debemus nobiſcum habere, vnde eorum veſtigiis inhæreamus Exo. 24. Habetis Aaron & Hur vobiſcum. Pauperes debemus habere nobiſcum vt eos nutriamus Deu. 15. Aperies manum tuam egeno & pauperi qui tecum verſatur.

D ¶ Tertio dico quod eſt ſocietas quæ eſt euitanda, & iſta eſt ſocietas malorum Prou. 1. Si dixerint, Veni nobiſcum, inſidiemur ſanguini, ſequitur. Sortem mitte nobiſcum, marſupium ſit vnum omnium noſtrorum &c. Sufficiat. Vide ſupra de Cum in litera C. & fac inde tractatum ſi non ſit factus. Et vide ſi vis de ſocietate & de Mecum.

A **Vocare. Vocatus.** Nota, quod vocare ſumitur quandoque pro nominare, ſicut Luc. 1. Vocabant eum nomine patris ſui Zacharias. Aliquando vero vt communiter ſumitur pro appellare, ſicut Num. 23. Vocaui te vt malediceres, & tu benedicis. ¶ Igitur dicamus aliquid de appellatione vocatiua ſeu acclamatione. Et ſic notandum generaliter quod eſt vocatio diuina. Vocare enim nihil aliud eſt quam ad ſe aliquem appellare, & attentum facere, vel ad aliquid audiendum vel aliquid faciendum applicare. Et ideo Deus hominem vocare dicitur, quando vno modo vel alio ipſum conuertere nititur, & quando ipſum verbo vel verbere alloquitur vel affatur. Ipſe enim eſt ſicut auceps, qui auem quam timet fugere & a domino ſuo recedere, clamat & vocat, & eam illaqueat & ligat. Sic vere Deus ſolet verbis & verberib. peccatores ad ſe vocare, & a vitiorum deuio ad ſalutis itinera reuocare Gen. 3. Vocauit dominus Adam, & dixit ei, Adam vbi es? Et ſic dico quod eſt quadruplex vocatio Dei, ſcilicet,

- Spiritualis, vocat enim ſpiritualiter ad ſtatum perfectionis,
- Temporalis, vocat enim temporaliter ad gradum prælationis,
- Æternalis, vocat enim æternaliter ad locum refectionis,
- Infernalis, vocat enim infernaliter ad locum damnationis.

Vocatio {
- Prima eſt pœnitentium,
- Secunda eſt præſidentium,
- Tertia eſt bonorum morientium,
- Quarta eſt malorum pereuntium.

Dico ergo quod Deus vocat pœnitentes ad ſtatum perfectionis, quia ipſe vocat delinquentes ad pœnitentiam & conuerſionem pœnitentes vero ad vitæ & morum perfectionem Marc 9. Non veni vocari iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam Rom. 8. Quos vocauit, hos & iuſtificauit. Item vocat præſidentes ad ſtatum prælationis, quia ſicut dicitur Heb. 5. Nec quiſquam ſibi ſumat honorem, ſed qui vocatus eſt à Deo, tanquam Aaron. Item vocat iuſtos morientes ad locum refectionis, ſcilicet, ad gloriam paradiſi, vt 1. Pet. 3. In hoc vocati eſtis, vt benedictionem hæreditate poſſideatis. Item vocat etiam malos decedentes ad locum infectionis, ſcilicet, ad infernum. Vnde de ipſis dicitur Hier. 25. Gladium ego voco ſuper omnes habitatores terræ.

B ¶ His ergo præmiſſis dicamus primo quod eſt quædam vocatio interior & ſpiritualis, & iſta eſt illa qua Deus vocat ſuos ad diuerſas conditiones & mores, & per ſuam occultam inſpirationem & ordinationem, & per ſcripturæ prædicationem & inductionem. Et ſic Dei vocatio nihil aliud eſt quam quædam ſecreta Dei ordinatio, electio & prædeſtinatio, inductio & inſpiratio. Deus enim eſt ſicut bonus paterfamilias, qui ſecrete apud ſe diſponit quid quilibet ſeruorum in ſequenti die facturus ſit, ipſis tamen ſeruis ignorantibus facta ſua. In mane enim ſolet eos vocare, & diuerſis diuerſa officia iniungere, & diuerſis operibus diuerſos applicare. Et vere Deus apud ſe diſponit de ſeruis ſuis fidelibus ab æterno, ad quæ & ad qualia opera ſint vocādi, & ipſis ignorantibus ante eorum creationem de ipſis tractat, ordinat & diſponit. Et ideo particulatim ſolet ad diuerſas vias & varia opera ſalutis ſecundum ſuam ordinationem prudentiſſimam, cuilibet opus dare. Et inde eſt quod vnus vocatur ad induſtriam vnam, & ad vnum ſtatum, & ad vnum exercitium, alius vero ad aliud & ad alia, ſicut enim dicitur Ioan. 9. Paſtor oues proprias vocat nominatim. Quia, ſcilicet, Deus qui eſt paſtor omnium, ad certos ſtatus, conditiones & mores vocat ſingulos ſingulatim, vnde Matt. 25. Homo quidam vocauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua, & vni dedit quinq; talenta &c. Et Apoſtolus 1. Cor. 7. Vnuſquiſque proprium habet donum à Deo, alius ſic, alius autem ſic, quaſi dicatur, quidam quinque habet talenta, alius vero duo, alius vnum, hoc eſt dictum, diuerſimode ſecundum magis & minus. Et ideo chariſſimi tales vocationes noſtras debemus attendere, & vnuſquiſque vocatione, ſtatu & gradu proprio contentus eſſe, & non ad ampliora tendere & ambire, ſed in eodem, niſi forte ad aliud à Deo vocatus fuerit, permanere, vnde 1. Cor. 1. Videte vocationem veſtram fratres, quia non multi ſapientes ſecundum carnem &c. Et ſequitur c. 7. Vnuſquiſq; in ea vocatione qua vocatus eſt, in eadem permaneat, niſi ad aliud etiam à Deo ſit vocatus. Et ſic breuiter Deus hominem vocat

Ad {
- Pœnitentiam vt lamentetur,
- Sapientiam vt contempletur,
- Amicitiam vt iocundetur,
- Indulgentiam vt liberetur,
- Patientiam vt coronetur,
- Diligentiam vt operetur,
- Eminentiam vt honoretur,
- Continentiam vt emundetur,
- Opulentiam vt ſatietur.

¶ Dico ergo quod Deus vocat, ſcilicet, hominem vt lamentetur per pœnitentiam. Et ſic dicitur Matt. 9. Non venit vocare iuſtos &c. Iſta tamen vocatio à multis non recipitur, ſed in contrarium commutatur, vnde Eſa. 22. Vocauit dominus ad fletum & planctum &c. Item vocat nos Deus vt contemplemur per ſapientiam vnde Eſa 48. Audite me Iacob & Iſrael quem ego voco. Iſrael enim videns Deum interpretatur, per quem vir contemplatiuus intelligitur, qui videt Deum & contemplatur. Contra quod faciunt multi, qui de contemplatione cœleſtium non curant, cōtra quos Prou. 1. Vocaui, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret. Item vocat nos vt iocundemur per amicitiam, quia ipſe vocat ad ſocietatem Chriſti & ſanctorum, quæ læta eſt & iocunda 1. Cor. 1. Fidelis autem dominus per quem vocati eſtis in ſocietatem filij eius. Sed econtra multi ſunt qui vocati ad iſtam ſocietatem venire dedignantur, de quibus poteſt dominus dicere illud Thr. 1. Vocaui amicos meos, ipſi autem ſpreuerunt me. Item vocat nos vt liberemur per indulgentiam, vt ſic peccati laqueos exeamus. Heb. 9 Repromiſſionem accipiāt qui vocati ſunt, & Gal. 5. Vos autem in libertatem vocati eſtis. Item vocat nos vt coronemur per patientiam, & ſic vocantur martyres, de quorum patientia dicitur 1. Pet 5. Qui vocauit nos in æternam gloriam ſuam modicum paſſos. Item vocat nos vt operemur per diligentiam. Deus enim pater eſt ille paterfamilias qui conducit operarios in vineam ſuam, & tandem dicit procuratori ſuo, Voca operarios Matt. 20 Item vocat nos vt honoremur per eminentiam, & hoc eſt quando vocat nos ad Eccleſiaſticas dignitates. De quo Eſa. 22. Vocabo ſeruum meum Eliachim, & induam eum tunica. Item vocat nos vt emundemur per continentiam Soph. 1 Sanctificauit vocatos ſuos. Vnde 1. Theſ. 4. Non enim vocauit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem. Item vocat nos vt ſatiemur per opulentiam, quia ipſe, ſcilicet, verbis & verberibus vocat nos ad cœnam gloriæ paradiſi Matth. 22. Miſit ſeruos ſuos vocare inuitatos ad nuptias.

prias. Ad nuptias enim cœli omnes qui habent fidem vocantur, ficut dicitur ibidem. Illi enim qui habent fidem fine operibus refutantur, nam multi funt vocati, pauci vero electi Matt. 20. Illi vero qui fidem habent & mifericordiæ opera, recepetantur, de quibus Apoc. 19. Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati funt, & perueniunt, fupple. Ecce ergo quomodo diuerfi ad diuerfa vocantur, & quomodo ille qui numerat multitudinem ftellarum, & omnibus eius nomina vocat, de diuerfis diuerfimode meditatur. Nos ergo chariffimi iftas vocationes teneamus, iuxta illud 1. Cor. 7. Vnumquemque ficut vocauit dominus, ita ambulet. Vocationes etiam parendo humiliter audiamus, iuxta illud Baruc. 3. Stellæ vocatæ funt, & dixerunt, affumus. Et ipfi Deo per executionem bonorum operum refponfionem congruā faciamus, dicentes illud Iob 14. Vocabis me, & ego refpōdebo tibi, &c. Sed pro certo chariffimi multi funt ficut gallina, quæ in æftate vbique inueniens grana, non vult venire quando vocatur, & ficut falco & miluus carnibus repletus, qui non venit ad magiftrū quando inclamatur, & ficut feruus contumax, qui non refpondet domino fuo quando excitatur, & ficut dormiens vel in re mortis agens, qui non audit quando ab aliquibus appellatur, quia homines

> Granis diuitiarum ditati,
> Carnibus deliciarum fatiati,
> Contumacia fuperbiæ indignati,
> Somno pigritiæ aggrauati,
> A Deo per obftinationem elongati.

Iftas vocationes Chrifti non audiunt, nec ad ipfas veniunt nec attendunt. Vnde de iftis poteft dominus dicere illud Iob 19 Seruum meum vocaui & non refpondit mihi ore proprio deprecabar &c. Non fic chariffimi, fed fecundum doctrinam Apoftoli Eph. 4. ambuletis digne vocatione qua vocati eftis. Qua cuilibet C poteft dici illud Ioa. 11. Magifter adeft, & vocat te. ¶ Aduerte ergo quod ifta vocatio eft audienda & attendenda propter tria, fcilicet,

Propter vocationis { Honorem, Amorem, Clamorem.

Probat honorem magiftralis excellentia [Magifter]
Probat amorem perfonalis affiftentia [Adeft]
Probat clamorem virtualis eloquentia [Vocat te].

¶ Iftæ enim funt tres caufæ quare vocatio debet attendi, fcilicet, propter ftatum honoris. Magifter inquit. Libenter enim magiftrū vel dominū quilibet infirmus vel fubiectus fequitur, quādo vocatur. Cuius exemplum habemus in Samuele, qui credēs fe vocari in fomno ab Heli facerdote & magiftro fuo, ftatim refpōdit, dicens. Ecce ego, quia vocafti me 1. Reg. 3. Cum igitur Deus fit paftor & magifter, bene dico quod vocatio ipfius eft audienda, & ei per bona opera refpondendum Iob 4. Vocabis me, & ego refpondebo tibi. Pulli enim à matre vocati fequuntur eam, & agnus quando matrem fuam intelligit, poft eam ambulat & currit. Cum igitur ifte fit pater & mater & ductor, neceffe eft quod vocationi ipfius pareamus, & per bona opera poft eum ambulemus. Exemplo Petri & Andreæ, quos reficientes in naui retia fua vocauit dominus, & ftatim fecuti funt eum. Et fic poterit cuilibet dicere illud Ioan. 3. Vos vocatis me magifter & domine. Debet igitur audiri propter ftatum honoris. Item debet audiri propter fignum amoris, cum dicitur Adeft, quia affiftentia & præfentia vocantis eft fignum quod ipfe diligit illum quem vocat. Et ficut melius auditur præfens quā abfens, fic Chriftus, cū ipfe fe præfentem exhibeat inuocando Efa. 58. Vocabo & dices, ecce affum. Item debet audiri propter fonum clamoris quod oftenditur cum dicitur. Vocat te. Vocatio enim præfupponit altiorem fonum quam communis locutio. Sonus vero quanto plus clamat, tanto plus auditur. Et quia ifte vocat & clamat verbis fcripturarum, & verbis prædicatorum, verbis infpirationum, & verbis tribulationum, bene dico quod eft merito audiendus. Exemplo Samuelis 1. Reg. 3. vbi dicitur quod venit dominus & ftetit & vocauit, Samuel, Samuel. Ait Samuel, loquere domine, quia audit feruus tuus. Patet ergo quod eft quædam vocatio Dei interior & fpiritualis.

D ¶ Secundo principaliter dico quod eft quædam vocatio Dei exterior & temporalis, & ifta eft illa qua dominus ad dignitates temporales aliquos vocat, nominat & affumit. In curiam enim regis vel papæ nullus intrat non vocatus, qui. n. ibi non vocatus fe ingereret, forte verba & verbera fuftineret. Iftud enim figurabatur in aula regis Affueri, vbi nulli licebat ingredi nifi vocato, quod fi non vocatus ingrediebatur, fine remedio occidebatur, ficut dicitur Hefter 3. Sic vere chariffimi in aulam regis Chrifti (quæ eft Ecclefia) non debet aliquis intrare, nec ad dignitates & beneficia, Ecclefiaftica fe inferre, ni Deus per canonicam promotionem decreuerit hunc vocandum. Qui enim non vocatus à domino ingreditur, mortis æternæ periculum fubit, ficut fimoniaci & ambitiofi, qui fe ingerunt non vocati, quia proculdubio non gaudent nec profperantur, fed potius in miferiis & tribulationibus moriuntur, quia communiter tales intrantes in pace non finiunt dies fuos, vnde Sapien. 11. Quomodo poffet aliquis permanere nifi voluiffes, aut qui a te vocatus non effet conuerfaret, quafi dicatur, impoffibile eft. Aduerte tamen quod aliqui à ianitoribus per fauores introducuntur, licet à domino non vocentur, quinimo oftiarij folent illos quos papa plus vellet dimittere, & alios introducere non vocatos. O Deus quot funt hodie tales oftiarij in Ecclefia, fcilicet, mali & fimoniaci prælati, qui videlicet bonos & dignos quos fummus pontifex amplius diligit exterius dimittunt, malos vero à Deo non vocatos mediantibus pecuniis introducūnt, figurati in Adonia, qui præter voluntatem patris fui Dauid ambitiofe regnabat, qui multos alios indignos ad conuiuium vocauerat, Salomonem vero à Deo & a Dauid vocatum & electum dimifit, ficut dicitur 3. Reg. 1. Ioab vero principem militiæ, & Abiathar fummum facerdotem fibi pro parte fua confœderauerat, quibus fauentibus imperabat. Quia pro certo chariffimi Adonias, id eft, malus & ambitiofus & fimoniacus prælatus qui præter voluntatem patris fui Dauid, id eft, Chrifti, dominatur, & regnat, & qui per manum principum & fuperiorum prælatorum facerdotum promouetur & imperat, quos de bonis Ecclefiæ lautius impinguat, ad conuiuium Ecclefiafticorum officiorum non libenter Salomonem, qui interpretatur pacificus, id eft, bonos, iuftos, pacificos, maturos & à Deo vocatos & electos folet vocare, quinimo folet tales dimittere & excludere & malos fibi fauentes introducere & vocare, quia fæpe fit hodie quod mali raptores & impij a talibus eliguntur, boni vero qui filij funt Ecclefiæ, impromoti exterius dimittuntur. Vnde de talibus poteft loqui diabolus, dicens illud Efaiæ 8. Voca nomen eius, accelera, fpolia detrahe, feftina prædari. Quia pro certo tam principes quam mali prælati non vocant hodie in officiis & dignitatibus, nifi detractores, prædatores, feftinos præcipites & raptores, tales tamen quandoque à Deo patre fuo repudiantur & deponuntur, & alij loco iftorum inftituuntur Iob 34. Perdet multos & innumerabiles, & regnare faciet alios pro eis. Non fic chariffimi, non vocemur ab homine, fed à domino, quia non iufte introducitur quia domino non vocatur. Et ideo de quolibet fic vocato & electo dicitur Hier. 11. Oliuam vberem, fructiferam, pulchram, fpeciofam vocauit dominus nomen tuum, vide eam fupra de nomine, vbi inuenies eam diuifam & profecutam, vt fic de quolibet fic vocato dicatur illud 2. Reg. 14. Vocatus eft Abfalon vt intraret ad regem. Vide eam fupra de intrare. Ifti ergo vocantur ad gradum honoris & dignitatis qui per Dei orationem affignantur, vnde Efa. 62. Vocabitur tibi nomen nouum quod os domini nominauit.

¶ Vbi aduerte quod in tali vocatiua nominatione & electione debet ineffe, E

> Maturitas deliberatiua [Vocabitur, in futuro]
> Famofitas exuberatiua [Nomen nouum]
> Diuinitas præordinatiua [Quod os domini nominauit].

¶ Ifta enim tria per ordinem debent effe à parte electorum, à parte electi, & à parte ipfius domini, quia electorum prudentia debet deliberare, electi redolentia debet exuberare, diuina prouidentia præordinatiua debet determinare.

¶ Requiritur electorum prudentia deliberatiua, cum dicitur [Vocabitur, in futuro] Futurum enim tempus tarditatem & deliberationem defignat, quæ in ifto opere requiritur, quia neceffe eft quod deliberatio in electionibus apponatur. Natura enim nihil magnum fubito facit quinimo complementum cuiufcunque rei magnæ per fucceffiones & interualla operatur conftruit & componit, & quanto res debent effe meliores conditionis & longioris durationis tanto requiritur tempus diuturnioris dilationis. Et inde eft quod fœtus Elephantis non minus quam duobus annis in vtero perficitur qui tandem maximus inuenitur. Palma etiam ad fructificandum centenum annum expectat, quæ tandem poftea durat & fœcundiffime fructificat. Quercus etiā tardiffime crefcit, quæ tamen cōpleta diu perma-

permanet & perſiſtit. Natura.n.in reb. durantibus & notabilib. ſolet deliberare, & tarde perficere & procedere, & nihil magnum ſubito facere & procreate. Cum igitur procreatio & innouatio vel inſtitutio alicuius prælati ſit quoddam valde magnum & arduum & durabile atque firmum, reſtat quod cum deliberatione & tarditate debet eligi, & euidenti circumſpectione procreari. Vocabitur inquit, ſcilicet, in futuro cum deliberatione, & non cum præcipitatione, vt ſic de ipſo poſſit dici illud Zach. 8. Vocabitur Hieruſalem ciuitas veritatis, & Eſa.1. Vocabitur ciuitas iuſti, & vrbs beata & fidelis. Quia prælatus qui ſic cum deliberatione eſt vocatus, debet eſſe Hieruſalem, id eſt, viſio pacis, quia ſemper debet quærere pacem & dilectionem. Debet eſſe ciuitas iuſti quia ſemper debet habere iuſtitiam & correctionem. Debet eſſe vrbs fidelis, quia ſemper debet habere fidelitatem & perfectionem. Requiritur igitur in iſta electione & vocatione electorum prudentia deliberatiua. ¶ Deinde dico quod requiritur electi redolentia exuberatiua. [Nomen inquit nouum]. Ad denotandum quod electus debet habere nomen, virtutem & famam Luc.1. Vocabant eum nomine patris ſui Zachariam. Vide ſupra de nomine & appellatione, & pone quid volueris. Requiritur ergo electi redolentia exuberatiua. ¶ Denique requiritur diuina prouidentia præordinatiua. [Nominauit inquit dominus]. Neceſſe eſt enim quod à domino vocetur, & quod ſua vocatio à Deo principaliter ordinetur, vnde Eſa.49. Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus eſt nominis mei &c. Humor enim de profundo ſurſum ad ramos & ſummitatem arboris non erigitur, niſi per ſolis influentiam attractus: præueniens enim virtus & attractio cauſa eſt quare fit in arbore talis erectio & eleuatio. Sic vere homo occulte ſuperius eleuetur, & non per ſuam occultam rationem ſuperius attrahatur, quia ſicut ipſe Chriſtus dicit Ioan.6. Nemo poteſt venire ad me, niſi pater meus attraxerit eum ad me, vnde Eſa.45. Ego dominus, qui voco nomen tuum. Aduerte tamen quod talis vocatio, electio, erectio non continue fit à Deo. Sol enim quandoque attrahit puriorem aerem, vel etiam humorem qui ſit in arbore, ſic Deus quandoque vocat, eligit & præficit meliorem. Quandoq; vero attrahit fœdiorem, & deteriorem, & ſic fit quod multoties deteriores promouentur. Ecce enim vinum nouum turbidum & impurum & diuerſis fæcibus permixtum, ſolet fortius ebullire, & in dolio in quo eſt, moueri, currere, & feruere, tunc igitur accidit quod non pars vini purior, ſed impurior ſurſum erigitur, & fæx & ſpuma ad dolij ſuperficiem eleuatur. Sic eſt vere chariſſimi in doliis, id eſt, in collegiis quando quis eligitur, tunc enim non ceſſat ebullitio malarum affectionum, quinimo ſemper abundat ibi motio litium & turbationum. Et ideo Deus videns quod ſuis vocationibus volunt ſtare, ſolet ipſos ſibiipſis dimittere, & ſic ſolent impuram partem dolij, id eſt, deteriorem partē collegii aliquando eligere & præferre. Iſta eſt ergo vocatio humana, & non diuina, de quibus Hier. 6. Argentum reprobum vocate eos, quia dominus proiecit illos. Item Oſeæ 1. vbi dicitur Voca nomen eius, non populus meus. Quia tales qui ſic per affectiones vocantur, non populus domini ſunt, ſed potius ſine miſericordia inueniuntur. Non ſic ergo, ſed ſit ibi diuina prouidentia præordinatiua. Vocauit inquit dominus, vnde Tob.4. Vocauit Tobias filium ſuum 1. Reg. 3. Vocauit dominus Samuelem. Vbi oſtenditur quod talis electio deſcribitur,

Vt { Supernaliter ordinata [Dominus]
Actualiter deſponſata [Vocauit]
Virtualiter conſummata [Samuelem, ſcilicet, virum virtuoſum].

Sic ergo, dico, ꝙ eſt quædā vocatio Dei exterior & temporalis.

F ¶ Tertio principaliter dico quod eſt quædam vocatio diuina quæ eſt ſuperior & æternalis, & iſta eſt illa qua quis vocatur per mortem ad æternam gloriam paradiſi. Sicut enim paterfamilias mittit quandoque famulum ſuum, vt vocet homines ad cōuiuium, ſic Deus mittit mortem quæ eſt famula & oſtiaria ſua, vt amicos ſuos vocet & introducat ad cœleſte palatium, vnde de ſic vocato dicitur illud 2. Reg.4. Vocatus eſt Abſalon vt intraret ad regem. Mors enim eſt quædam vocatio & quædam peremptoria citatio, qua coram Deo comparere compellimur, & qua ſi boni fuerimus, ad cœleſte palatium adducamur. ¶ Aduerte ſi vis quod hic oſtenditur

Conditio de qua quis commendatur [Abſalon]
Citatio per quam quis excitatur [Vocatus eſt]
Promotio ad quam quis inuitatur [Vt intraret ad regem].

Vide ſupra de intrare, vbi ipſam inuenies. Boni enim ſunt ſicut operarij, qui in ſero noctis vocantur ad ſalarium, ſicut pauperes, quia diuites vocantur ad conuiuium, ſicut milites, qui à rege vocantur ad ſtipendium. Æterna enim gloria & ſalarium pro laborantibus. Vnde Matth.2. Voca operarios, & redde illis mercedem. Eſt etiam conuiuium fameſcentibus Luc.14. Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos. Eſt inſuper ſtipendium militantibus Phil.3. Deſtinatum proſequor & ad brauium æternæ vocationis. Et ſi vis dilatare quomodo citatur per mortem

Vt { Compareat,
Reſpondeat,
Suſtineat,
Obtineat.

Potes ſi vis dilatare, ſed omitto gratia breuitatis. Patet ergo quod triplex eſt vocatio diuina. De quarta vocatione, qua, ſcilicet, damnati ad infernum vocantur vide in tabula.

¶ Sed adhuc dico quod eſt vocatio humana Sicut enim video, G
omnia animalia in ſpecie ſua ſolent ſe mutuo vocare, & certis ſignis appellare, & ſic vocando affectiones ſuas alterutrum intimare, ſicut patet in bobus, in lupis, gallis, & ſimilibus. Sic vere neceſſe eſt quod alios ad nos vocemus & appellemus, & quod voce & opere conceptus noſtros vocibus exprimamus. Et ſic notare poſſumus quod nos debemus

Vocare { Deum vt exaudiat,
Prudentem vt erudiat,
Pauperem vt adueniat,
Amicum vt ſubueniat,
Virtutem vt proficiat,
Errantem vt deſiſtat,
Peccantem vt luctum faciat.

¶ Vocetur Deus vt exaudiat. Exemplo auis, quæ vocando vocat matrem ſuam ad ſui lactationem Zach 13. Vocauit nomen meū, & ego exaudiam eum. Item vocetur vir doctus vt erudiat. Exemplo alaudæ, quæ vocando vocat diem ad ſui illuminationem 1. Reg.28. Vocaui te vt oſtenderes mihi quid faciam. Item vocatur pauper vt ſe reficiat. Exemplo galli, qui grano inuento vocat gallinam ad ipſius communicationem Luc. 14. Cum facis conuiuium, voca pauperes & debiles. Item vocetur amicus vt ſubueniat. Exemplo elephantis, qui cadens nec reſurgere valens, barriendo vocat alios ad ſui releuationem Zach.3 Vocabit vir amicū ſuū. Item vocetur virtus vt proficiat. Exemplo infirmi, qui vocat ſanitatem ad ſui curationem Prou. 7. Dic ſapientiæ, ſoror mea es, & prudentiam voca amicam tuam. Item vocentur errantes vt ad viam veritatis redeant. Exemplo paſtoris, qui vocat ouem ad ſui reductionem, vnde Pro.9. dicitur quod ſapientia miſit ancillas ſuas vt vocarent ad arcem. Sequitur Si quis paruulus eſt, veniat ad me. Item vocetur peccator vt luctum faciat. Exemplo matronæ, quæ vocat ad mortuorum lamentationem Amos 5. Vocabunt agricolam ad luctum, & ad planctum eos qui ſciunt plangere. Sufficit igitur quod dictum eſt de vocare. Vide ſupra de clamare, appellare, nominare, inuocare, orare, & ſimilibus.

¶ De mala inuocatione qua diabolus vocat malos ad delectatio- H
nē, vel etiā qua ipſi mali vocāt alios ad deteſtabilia, dicitur Pro. 9. ꝙ mulier ſtulta & clamoſa ſtetit in alto vrbis loco, vt vocaret tranſeuntes. Et dicitur Prou. 15. quod melius eſt vocari ad olera cum charitate, quam ad vitulum ſaginatum cum odio.

Vociferari.

Nota, quod vociferari idem eſt quod vocem emittere more feræ. Eſt ergo vociferari idē quod vocare fortiter cum clamore. Et ſic nota quod inuenio vociferationem A

Bonorum,
Malorum,
Miſerorum,
Damnatorum,
Beatorum.

¶ Eſt ergo vociferatio hominum perfectorum. Boni enim ſolent multis modis vociferari etiam cum clamore, ſcilicet. Per contritionem peccata plorando. Per orationem dominum rogando. Per prædicationem ſeſe exhortando. Per exultationem Deum extollendo Per compaſſionem aliis miſerando. ¶ Dico ergo primo quod multi vociferantur per contritionem Num.14. Vociferans omnis turba fleuit nocte illa. Item per orationem Ioſ. 6. Vociferanti omni populo muri hiericho corruerunt. Item per prædicationem & exhortationem Ioſ 8. Vociferantes & ſe inuicem cohortantes perſecuti ſunt inimicos. Item per laudem & exultationem Pſ. Pſallite in vociferatione. Item per compaſſionē, ſupple de pœnis bonorū. Vociferabor ad te vim patiens, &c. Abac.1.

Abacuc.1. Ista est igitur vociferatio iustorum. ¶ Secundo dico quod est vociferatio malorum, qui, scilicet, vociferantur iactando, gaudendo, manifestando, aliis iniuriando: vnde Exod. 32. dicitur quod Iosuæ audiuit tumultum populi clamantis & vociferantis in castris.

¶ Tertio est vociferatio miserorum Exod. 2. Ingemiscentes filij Israel propter opera vociferati sunt.

¶ Quarto est vociferatio damnatorum, qui desperant & vociferantur præ dolore, de quibus potest dici illud 2. Para. 13. Illis vociferantibus perterruit dominus Hieroboam.

¶ Quinto est vociferatio beatorum, qui præ gaudio vociferantur atque cantant, de quo potest dici illud 1. Esdr. 3. Vociferantes in lætitia eleuabant vocem. Sufficit, vide supra de clamare & similibus.

A VOX. Nota, quod vox nihil aliud est quam aer à pulmone in canalibus gutturis motus & impulsus, & mediantibus naturalibus instrumentis in ore articulatus & formatus. Cum igitur tam ratione suæ formationis, quam ratione suę operationis vox diuersas proprietates habeat, hinc est quod moraliter accipiendo, vox multipliciter accipitur in scriptura. Notabo igitur quod inuenitur

Vox {
Admirabilis,
Commendabilis,
Detestabilis,
Refutabilis,
Formidabilis,
Amicabilis.

¶ Vox admirabilis est vox creatoris, [illegible]ia ipse Deus filius dicitur vox & verbum, vt in Psal. Ecce dabit [illegible]ci suæ vocem virtutis. Item vox commendabilis est vox viatoris, scilicet, vox bona & moralis, quam iustus viator multipliciter profert, de qua in Ps. Voce mea ad dominum deprecatus sum &c. Item vox detestabilis est vox peccatoris. Peccator enim habet multas voces detestabiles atque malas, de quo Soph. 2. Vox cantantis in fenestra, vox corui in superliminari. Itē vox refutabilis est vox deceptoris, scilicet, vox diaboli, qui voce malæ suggestionis loquitur omne malum Abacuc. 3. Dedit abyssus vocem suam, altitudo manus suas leuauit. Diabolus enim

Dicitur {
Abyssus propter profunditatem malitiæ,
Altitudo propter vanitatem elationis, & superbiæ,
Dare vocem propter inductionem suggestionis & fallaciæ.

Item vox formidabilis est vox summi terroris, scilicet, desperationis ipsorum damnatorum, de qua Soph. 1. Vox diei domini amara, tribulabitur ibi fortis. Item vox amicabilis est vox summi dulcoris, scilicet, vox lætitiæ beatorum, de qua Hie. 33. Adhuc audietur in loco (scilicet, paradiso) vox gaudij & lætitiæ, vox sponsi & sponsæ. Sic igitur patet quod inuenitur, scilicet,

Vox {
Audienda,
Proferenda,
Abhorrenda,
Fugienda,
Metuenda,
Appetenda.

¶ Longum esset ista sex membra per ordinem explicare, ideo statui ea arctare ad tria. Et sic dico quod est

Vox {
Admirabilis, quæ est audienda,
Commendabilis, quæ est proferenda,
Detestabilis, quæ est abhorrenda.

B ¶ Igitur primo dico quod est vox admirabilis quæ est audienda, & ista nihil aliud est quam Dei filius, qui vox & verbum dicitur esse patris, mediante enim isto Deus pater mentem suam hominibus declarauit. Legem vitæ prædicauit. In fide & moribus sæculum informauit. Dei enim filius vox fuit, & tamen ista vox vocem habuit. Vox dico fuit de mente patris egrediens. Vocem etiam habuit verbum salutis manifestando. Dico quod vox fuit. Verbum enim secundum Augu. in Homi. In principio erat verbum, dicitur conceptus mentis dum adhuc latet interius. Vox autem dicitur dum sonum induit, & iam in ore procedit exterius. Sic vere Dei filius verbum est dum inhabitat mentem. Vox vero est dum sumpto sono humilitatis & carnis exterius clamat & vigilat. Et ideo ipse Christus dicitur esse vox illa de qua Luc. 3. Vox de cœlo facta est, hic est filius meus dilectus &c. Vbi extenditur huius

Vocis {
Conditio debilissima. (Vox,)
Productio nobilissima, quia (de cœlo,)
Perfectio completissima. (Facta est.)

¶ Dico ergo, quod hic ostenditur conditio eius debilissima, quod ostenditur cum dicitur. (Vox,) quia, scilicet, vox est quid aereum, quod nullam habet existentiam firmitatis. Et ideo ipse Christus poterat dicere illud Luc. 3. Esa. 40. Ego vox clamantis in deserto: vide in sermone, Vox clamantis, & pone hic tria membra thematis, & omnia illa quæ faciunt, quod Christus sit vox.

¶ Item ostenditur, quod eius productio est nobilissima, quod ostendit loci sublimitas, quia de cœlis Matthæi tertio. Ecce vox de cœlis. Cœli enim habent vocem suam, quam tonitruum nominamus, &c. Compara tonitruum ipsi Christo.

¶ Item ostenditur huius perfectio completissima, quam ostendit morum integritas, quia facta est Luc. 1. Facta est vox salutationis tuæ in auribus meis. Et Lucæ 9. Facta est vox de nube. Christus ergo vox fuit. Dico, quod iste etiam habuit vocem, quia iste ab origine hominibus loqui non cessauit, ita quod vox eius auditur vbique. In scripturis enim loquitur ista vox magistraliter Apoc. 14. Audiui vocem de cœlo dicentē mihi, scribe. In creaturis loquitur exemplariter. Vnde in Psalm. Vox domini in virtute, &c. vsque vox domini præparantis ceruos. Ecce inquit in creaturis loquitur vox creatoris. In prædicando locuta est ista vox amicabiliter Apoc. 14. Vocem quam audistis sicut citharœdorum. In iudicando loquetur ista vox personaliter. Vnde Amos 1. Dominus de Sion rugiet, & de Hierusalem dabit vocem suam circa Hierusalem in monte Sion, & monte oliuarum, & valle Iosaphat. Dicatur ergo de voce suæ prædicationis sicut supra in sermone, Vox clamantis, vbi exponitur ista auctoritas. Vox turturis audita est in terra nostra, & pone eam hic. De voce vero suæ iurisdictionis nota, quod tunc Christus Deus noster dabit vocem suam terribilem, quia nunc contemnimus vocem eius amicabilem, tunc audiemus loquentem supernaturaliter, quia nunc non audimus loquentem appropinqualiter. O quam magna erit illa Vox quæ

Mortuos suscitabit,
Elementa renouabit,
Omnes iudicabit,
Iustos præmiabit,
Malos condemnabit.

¶ Tunc enim secundum Psalm. Dabit voci suæ vocem virtutis. Tunc sicut dicit Eccl. 12. Consurgent mortui ad vocem volucris, quantum, scilicet, ad corporum resurrectionem. Tunc enim sicut dicitur, Dabit terra vocem suam, & mouebitur terra, id est, terrena natura quantum ad elementorum renouationem. Tunc sicut dicitur 2. Pet. 1. Accipiemus à Deo Patre honorem & gloriā voce delapsa, quantum ad præmiationem beatorum. Tunc sicut dicitur Apoc. 18. Clamabunt voce forti, cecidit Babylon, quantum, scilicet, ad malorum damnationem. Et vere charissimi ista vox erit mirabilis & terribilis, & ideo ista in scriptura innuitur nobis per voces terribiles & horrendas. Comparatur enim ista vox leonis rugitui, qui omnes bestias terret Apoc. 10. Clamauit voce magna quemadmodum cum leo rugit, &c. Aquilæ reboatui, quæ terret omnes aues Apoc. 8. Audiui tanquam vocem aquilæ volantis per medium cœli. Clamori tonitrui, quo scilicet, turbantur vina Apoc. 14. Audiui vocem tanquam tonitrui magni. Turbarum tumultui, qui terret illos qui debent suspendi Apoc. 4. Vox prima quam audiui tanquam tubæ loquentis. Aquarum impetui, qui terreat audientes Apoc. 1. Vox illius tanquam vox aquarum multarum. In his enim omnibus innuitur huius vocis terribilitas, quæ considerata debet omnes homines terrere, & impios à malis coercere Soph. 1. Vox diei domini amara, tribulabitur ibi fortis. Et sic nos dicamus illud Gen. 3. Vocem tuam audiui in Paradiso, &c. Patet ergo, quod est vox quæ est admirabilis, quæ est attendenda.

C ¶ Secundo dico, quod est vox commendabilis, quæ est proferenda, & ista nihil aliud est quam vox bona, & honesta locutio, vtilis atq; sana. Vir enim sanus à leproso cognoscitur à voce, quia, scilicet, si homo sit sanus vocem habet claram & sanam, leprosus vero turbidam atque raucam. Virgines etiam ad voces cognoscuntur, quia puer quamdiu est virgo, vocem habet dulcem & claram, quando vero corrumpitur, incipit habere vocem grossam & raucam, turbidam & obscuram. Vir etiam ad vocem à fœmina distinguitur, quia fœmina habet vocem mollem & debilem, vir vero habet fortem, sonoram atq; stabilem. Sic vere charissimi voces, id est, locutiones hominum distinguuntur mora-

liter. Inter illos enim boni, & iusti & sani, qui virginei & virtuosi dicuntur, loquela & voce sana, vera, clara, vtili, dulci & proficua semper vtuntur, quia sicut dicitur in Ps. Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum. Illi vero qui molles sunt & muliebres, leprosi, luxuriosi, corrupti & infecti, solent habere molles voces, raucas, mordaces & corrosiuas Ps. Laboraui clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ. Et ideo sicut videmus quod pulchræ voces & suaues libenter audiuntur, & maxime quando pulchritudo & aptitudo personę comitatur, sicut patet quod pulchrum & delectabile est videre pulchram personam bene cantantem, sic vere vox suauis & honestæ locutionis libenter auditur, in Ecclesia maxime, quando morum pulchritudo & vitæ sanctitas suffragatur. Et ideo sponsus dicebat sponsæ Cant. 2. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Teste enim Aristo. li. 1. de animalibus omne animal spirans habet vocem, illa vero quæ non spirāt, cuiusmodi sunt pisces & serpentes non habent, sed carent voce, sed habent sibilum loco suæ vocis. Sic vere charissimi illi qui spirant per deuotionem, & illi qui spiritum attrahunt per orationem & gratiæ acquisitionem, debent habere vocem sanam, & vtilem locutionem. Nam si spiritu diuinæ gratiæ caruerimus, vocem perfectam habere non poterimus, sed loco vocis sibilum imperfectum & inutile colloquium emittemus.

D ¶ Ideo breuiter de bona voce virorum perfectorum potest exponi illud Psalm. Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum. In quibus verbis quinque ostenduntur genera vocum, quæ à fidelibus sunt habenda. Debēt enim habere, scilicet, vocem

Imploratiuam,
Collaudatiuam,
Meditatiuam,
Exhortatiuam,
Lucidatiuam.

Prima est vox humilis orationis, quia [Vox]
Secunda est vox hilaris locutionis [Exultationis]
Tertia est vox salubris confessionis [Salutis]
Quarta est vox feruentis prædicationis [In tabernaculis]
Quinta est vox vrgentis reprehensionis [Iustorum].

Prima est vox hominum deuotorum. Vox inquit, quæ dicitur à voto, vel à vocando,
Secunda est hominum perfectorum. Exultationis inquit, quia perfecti lætantur in domino & gratias agunt & laudant,
Tertia est vox hominum contritorum. Salutis inquit, quia confessio est illa quæ sanat contritos corde,
Quarta est vox hominum discretorum. In tabernaculis inquit quia prædium & taberna in quo vinū scientiæ emitur & venditur,
Quinta est vox hominum prælatorum. Iustorum quia iusti prælati debent subditos voce iustitiæ arguere, reprehendere & arcere.

¶ Habeamus ergo vocem humilis orationis, & hoc ostenditur cum dicitur Vox: quia vox dicitur à voto, vel à voco, vocas: eo quod per orationem Deus vocatur, & votum & desiderium aliquod interpretatur. Videmus enim quod aliqua animalia sunt quæ vocem habent querulam, sicut bubones, aliqua quæ habēt vocem lugubrem, sicut miluus, aliqua quæ vocem habet gemebundam, sicut turtur, aliqua quæ habent vocem repetitiuam, sicut cuculus. Ista enim animalia sono proprio videntur plangere, & aliquid petere & quærere vel rogare. Viros vtique signantes deuotos, quorum vox & oratio semper humiliter vlulat & gemit, & à Deo illa quæ sunt necessaria, voce flebili & querula semper quærit, & pro obtinendo illud sæpe repetit atque dicit, Vox inquit. Et ideo homini deuoto & humili gemebundo flebili & orāti videtur loqui scriptura Esa. 29 vbi dicit. Humiliaberis, de terra loqueris, & de humo audietur eloquium tuum. Et erit quasi Pythonis de terra vox tua, & de humo mussitabit eloquium tuum. Pytho erat ille qui per artem magicam mortuos ab inferis vocabat, & ipsos respondere compellebat, qui de terra loqui dicebatur, pro eo quod cum illis qui sub terra iacebant, voce submissa loquebatur. Cui vtique loquendo spiritualiter, est similis vir deuotus, cuius oratio mortuos peccatores ab inferno desperationis euocat & extrahit, ipsosque per confessionem loqui & respondere compellit, quia, scilicet, vox talis debet esse humilis, de terra etiam submissa, id est, de humili mente egrediens & emissa. Talis enim vox melius à Deo auditur, & quicquid sic voce humilis orationis petitur, melius impetratur, vnde Hier. 31. In excelsis audita est vox lamentationis. Et bene audita est, quia sicut in organis canales graciliores habent voces acutiores & altiores, sic spiritualiter vox illius apud Deum tanto est altior, & oratio validior, quanto gracilior est & humilior, sicut de Anna legitur, quæ humiliter orando & tacite obtinuit quod petebat 1. Reg. 1. Et in Psal. Voce mea ad dominum clamaui & exaudiuit me. Habeamus ergo vocem humilis orationis.

¶ Etiam dico quod habeamus vocem hilaris locutionis. Exultationis inquit. Viri enim perfecti debent habere voces lætas spiritualiter. Hilares & iocundas, lætanter enim debent Deum laudare, lætanter gratias agere, lætanter in domino exultant Ps. In voce exultationis & confessionis sonus epulantis. Aues enim luce incipientes sentientes solis aduentum lætantur, gaudent & gratulantur, cantant, & vocem lætitiæ faciunt & frequentant, sicut patet de alauda & Philomena, quæ in aurora modulantur & lætantur, signantes vtiq; viros iustos, qui ad solis iustitiæ magnitudinem & claritatem attendentes in vocem exultationis & lætitiæ afferuntur, & magnitudinem eius, vocis iubilo eloquuntur 2. Paral. 20. Leuitæ laudabant dominum Deum Israel voce magna in excelsum. Habeamus igitur vocem hilaris locutionis.

¶ Deinde dico habeamus vocem salubris confessionis. Salutis inquit. Confessio enim dicitur vox salutis, eo quod quando vox ista emittitur, homo à diaboli manibus eripitur & saluatur. Quando enim quis videt latronem vel ignem in domo sua, vel vicini sui etiam, clamando ad ignem vel ad latronem, à periculo liberatur. Sic proculdubio potest dici quod vox huiusmodi animæ domicilium saluat & custodit, si ibidem accedentem diabolum prodiderimus quia istum mediante tali voce repellimus, & nosipsos saluamus Apoc. 7. Audita est vox dicentium salus. Quia sicut dicitur Luc. 19 Hodie huic domui salus facta est. Habeamus igitur vocem salubris confessionis.

¶ Denique habeamus vocem vtilis prædicationis. In tabernaculis inquit. Tabernaculum enim dicitur a taberna, quia in tabernis vinum venditur, homines ad bibendum inuitantur, & ibidem inebriati propriis vestibus multoties spoliantur. Sic vere officium prædicationis ebrietatem spiritus inducit, & vitiorum vestibus facit denudari, sicut de Noe dicitur Gen. 9. quod inebriatus & nudatus est in tabernaculo suo. Ista igitur est vox prædicationis, & potest prædicatio dici vox, De voce ad vocandum homines ad salutem, sicut de doctrina & prædicatione dicitur in Ps. Hodie si vocem eius audieritis &c. De prædicatore dicitur illud Matth. 13. Ego vox clamantis in deserto. ¶ Notabo igitur quod tam prædicatio quam prædicator potest dici vox, scilicet, E

Exhortatiua,
Consolatiua,
Conuocatiua,
Excitatiua,
Modulatiua,
Reprehensiua.

¶ Dico ergo quod ista est vox per quam exhortamur ad bene operandum & sic dicitur prædicatori Esa. 58. Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam. Ista est vox per quam consolamur, quia vox prædicatoris debet esse quandoque consolatoria & benigna Cant. 5. Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea. Et est verbum prædicatoris animam benigniter alloquentis. Item ista est vox per quam conuocamur, quia per istam infideles ad fidem, peccatores ad gratiam, discordes ad concordiam conuocantur Act. 1. Facta autem hac voce conuenit multitudo, &c. Et 1. Esdr. 10. Facta est vox in Iudæa vt congregarentur in hierusalem. Item ista est vox per quam excitamur. Ista enim excitat peccatores a somno peccati per terrorem diuinorum iudiciorū, sicut videmus quod lethargicus excitatur, vt sic dicamus illud Hier. 30. Vocem terroris audiuimus, formido, & non pax. Item ista est vox per quam modulamur quia peccator interdum debet erumpere in laudes & modulos trinitatis, iuxta illud Ps. Iubilate Deo in voce exultationis. Et in Psalm. Iubilate Deo in cithara & voce &c. Item ista est vox per quam stimulamur Hier. 46. Stimulator ab aquilone veniet & vox eius quasi æs sonabit. Ista est igitur vox vtilis prædicationis Insuper dico quod nos debemus habere vocem authēticam, scilicet, reprehensionis & redargutionis, quæ pertinet ad prælatum, cum dicitur, Iustorum, quia ad illos qui habent facere iustitiam, pertinet quod habeant vocem authēticam & seueram. Quod bene figuratur in illo filio hominis Apoc. 1. qui habebat in ore gladium bis acutum, de quo dicitur quod vox eius quasi vox aquarum multarum. Sic igitur patet quales voces debent iusti habere, & quomodo diuersi debent diuersa diuersimode proclamare. Et sic dico quod est vox commendabilis, quæ est preferenda, quod est secundum principale.

¶ Tertio

F ¶ Tertio dico quod est vox detestabilis, quæ est abhorrenda, & ista est vox peccatoris, & vox etiam diabolicæ suggestionis. Et sic possum notare quod est multiplex mala vox, scilicet,

Vox { Detractionis, Elationis, Suggestionis, Adulationis, Comminationis.

Vox detractionis est nimis rauca,
Vox elationis est nimis alta,
Vox suggestionis est nimis falsa.
Vox adulationis est nimis blanda,
Vox comminationis est nimis dura.

Dico igitur quod inuenitur vox quæ est rauca, scilicet, inuidiæ & detractionis. Aues enim carnes comedentes habent voces raucas, terribiles, & graues, sicut patet in aquila & in coruo. Sic vere detractores qui carnes aliorum mordaciter deuorant, voce rauca, tristi & obscura vel etiam diffamatoria semper clamant Sopho. 2. Vox cantantis in fenestra, coruus in superliminaribus. Item ibi inuenitur vox altæ iactationis & elationis, communiter fœminæ habent vocem acutiorem quam viri. Sic vere fœminei & imperfecti altius se solent iactare quam boni Psalm. Eleuauerunt flumina vocem suam. Item inuenitur vox falsæ malitiæ & suggestionis, & ista est vox sirenarum, quarum vox & cantus dulcis trahit nauigantes ad interitum. Quia vox falsorum amicorum hypocritarum & malarum suggestionum sub specie boni decipit audientes, & submergit in barathrum per mare sæculi nauig n es. De tali voce dicitur Gen. 27. Vox quidem vox Iacob &c. Item inuenitur vox blanda falsæ adulationis, quia sicut serpens murenulas voce sibila solet vocare, sic adulator solet verbo adulationis ad se alios inclinare. De qua Act. 19. Vox facta est dicentium. Magna Diana Ephesiorum Item est vox dura, scilicet, iniuriæ & comminationis, scilicet, vox tyrannorum, quæ similis est voci leonis, quæ omnia animalia terret, & maxime bestias innocentes. Ideo de istis potest dici in Psal. Eleuauerunt flumina fluctus suos à vocibus aquarum multarum &c. Ista igitur de voce sufficiant. Vide supra de vocare, clamare & audire, lingua, loqui & similibus Et si vis pone illam prædictam auctoritatem. Vox turturis audita est, quæ est in sermone. Vox clamantis in deserto, sed non ponas ibi exemplum quod ibi est de panthera & dracone &c.

A Volare. Volatus.

Cum volare idem sit quod alis sursum ascendere & se cito & faciliter ad superiora transferre, & sit proprie notare auium, quæ propter hoc volatilia seu volucres dicuntur, possum notare quod volare sumitur in bono & in malo. Et sic dico quod inuenitur volatus

Gloriosus & admirabilis,
Virtuosus & appetibilis,
Vitiosus & detestabilis.

Dico igitur primo quod inuenitur volatus admirabilis & gloriosus, & iste est volatus ascensionis Christi, quia sicut aquila dicitur altissime ascendere & volare, in tantum quod ab humanis obtutibus occultatur; sic vere Christus in ascensione ita alte volauit, quod se in interiora velaminis vbi sursum intrauit, ab humanis obtutibus occultauit. Et de hoc in Psal. Ascendit super Cherubin, & volauit super pennas ventorum. Sed de isto volatu vide supra de ascensione, quia pro certo iste est admirabilis & gloriosus.

B ¶ Secundo dico, quod est quidam volatus appetibilis & virtuosus, quo, scilicet, spirituales volucres sursum volant ad paradisum mentaliter, & quo etiam Angeli sursum intenduntin Deum per amorem cordialiter Apoc. 12. Datæ sunt mulieri duæ alæ aquilæ, vt volaret in desertum. Vide eam supra de ala. De Angelis vero & beatis iam faciem patris contemplantibus potest dici illud Apoc. 8. Audi vocem vnius aquilæ volantis per medium cœli. Vide eam supra de aquila. Siue autem per volatum intelligatur ista contemplatio, vel mentis eleuatio ænigmatica & figuralis, quæ est in via, siue illa facialis quæ est in patria, possumus dicere quod sicut auis quando vult volare, solet plura facere, scilicet,

Caput inclinat,
Alas extendit,
Pedes protendit.

Sic vere ille qui vult in cœlum mentaliter vel personaliter volare, debet inclinare caput intentionis per reuerentiam & timorem, vnde Gen. 9. Terror & tremor vester sit super omnes volucres cœli. Debet etiam extendere & porrigere pauperibus alas suas, id est, bona suæ possessionis temporalis, scilicet, per Eleemosynarum largitionem Ezech. 1. Extendit (scilicet, Cherubin) alas suas. Debet insuper protendere & extendere vsque in cœlum pedes suæ affectionis per charitatem & amorem Esa. 6. Volauit ad me vnus de Seraphin, qui, scilicet, interpretantur incendium, signantes illos qui incensi sunt charitate. Si enim ista fecerit, scilicet,

Si { Caput Deo & prælato humiliauerit, Manus per Eleemosynas extenderit, Pedes affectuum vsque ad cœlos protenderit.

Tunc contemplando poterit volare, & sic volando viam paradisi gloriæ finaliter occupare, vt sic de iustis intelligatur illud Esa. 40 Sancti qui sperant in domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas, vt aquilæ volabunt & non deficient. Vide eam supra de ambulare. Et sic figurabuntur Esa. 6. in illis Seraphin qui sex alas habebant, duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant, & sic videbantur alas habere in capite, in medio, & in fine. Seraphin vero qui est ordo superior Angelorum, & qui interpretantur incendium, viros contemplatiuos significant & seraphicos, per amorem in Deum totaliter accensos, quia pro certo tales Seraphin vocantur, qui sex alas, id est, sex spirituales virtutes habere debent, quibus mediantibus in cœlum possunt ascendere & volare. In capite enim & in facie debent habere duas alas, iustitiæ, scilicet, & timoris. Iustitiam, scilicet, per quam regnantur, timorē per quem compellantur, quia iustitia est intentionis directiua, timoris con-pulsiua & correctiua. Et ideo Eccl. 1. dicitur Fili accedens ad seruitutem Dei sta in iustitia & timore. Et merito, quia sicut dicitur Eccl. 1. Qui sine timore est, non poterit iustificari. Item in pedibus affectionis qui portant animam, debent habere alas duas, scilicet, spem & charitatem, spem quæ affectiones erigat, charitatem vero quæ ipsas inflammet & incendat Psal. Sperat in eo omnis congregatio populi &c. Et sic erit sicut illud animal quod dicitur Pegasus, & dicitur animal esse maximum & alatum. Vnde equus Persei militis Pegasus esse fingitur, qui alas habebat in pedibus, per quas volando per aera vehebatur. Quia ale affectus pedum sunt spes & amor, quibus ad omnia appetibilia volamus, & quibus sub Perseo magistro nostro Christo, scilicet, ad aera, id est, ad cœlum per contemplationem ambulamus. Vnde de anima de se potest dicere quod ipsa est mater pulchræ dilectionis, & sanctæ spei Eccl. 24. Item in lateribus debet habere duas alas, scilicet, alam patientiæ in sinistra aduersitatis, alam misericordiæ in dextera prosperitatis. Et sic, scilicet, anima alam patientiæ extendat ad mundi aduersitates, ipsas sustinendo. Alam vero misericordiæ extendat ad mundi prosperitates & facultates ipsas pauperibus erogando. Et dicit Apostolus 1. Tim. 6. Sectare iustitiam, pietatem, patientiam. Et sic secundum eundem, Diriget dominus corda vestra in charitate & patientia Christi 2. Thes. 3. Iuxta illud Ephes. 4. Cū patiētia supportantes inuicem. Supportantes inquit. Eleemosynas erogando, cum patientia aduersa tolerando. Quid plura? Pro certo si istas sex alas habuerimus, volare per contemplationem ad Deum poterimus, ita quod sursum mentaliter veniemus, & illuc in fine præsentaliter accedemus, ita quod de nobis proprie dicatur illud Esa. Volauit ad me vnus de Seraphin. Ideo breuiter de viris perfectis ita volantibus admirando potest dici illud Esaiæ 60. Qui sunt isti qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas.

C ¶ Vbi aduerte quod sicut auis aliquando volat sursum, aliquando circumcirca, aliquando deorsum, aliquando ab inferius introrsum, sic vere vir spiritualis & iustus debet volare mentaliter

Superius ad cœlestes eminentias,
Exterius ad terrestres circumstantias,
Interius ad cordestres conscientias.

Primus volatus est contemplationis, qui est mirabilis, & ideo dicitur. Qui sunt isti? Secundus est circumspectionis, qui est perutilis, ideo dicitur Nubes, quia nubes circumeunt omnia. Tertius est meditationis qui est laudabilis, & ideo dicitur. Fenestras.

¶ Est enim mirabile quod per contemplationem superius ascendamus, ideo mirando dicitur. Qui sunt isti? Est perutile quod per circumspectionem exterius vagemur, & ideo dicitur. Nubes. Est enim laudabile quod interius medi-

meditationem pausemus, ideo dicitur. Quasi columbæ ad fenestras suas. Et sic breuiter dico quod est quidam

Volatus { Admirabilis, Commendabilis, Frequentabilis.

Primus est contemplantium superius,
Secundus est laborantium exterius,
Tertius est meditantium interius.

¶ Dico igitur quod iusti volant superius admirabiliter, & hoc ostenditur cum dicitur: Qui sunt isti? Si videremus homines sicut aues volare, non immerito miraremur, & diceremus etiam. Qui sunt isti? Et pro certo non minus est mirandum si videmus in terra natos, cœlum quærere, & circa terrena occupatos inferius, mentem superius eleuare. Et ideo sancti & sanctæ admirandi fuerunt, qui contra conditionem carnis, mundum in quo nati fuerunt, contempserunt, cœlum vero quod nunquam intrauerunt, petierunt, & per contemplationem affectu ad patriam quam ignorauerũt volauerunt. Qui sunt igitur isti? Et sic admirando videbatur quærere Ioannes Apoc. 7. dicens. Isti qui sunt amicti stolis albis, qui sunt & vnde venerunt? Respondetur. Isti sunt qui ex magna tribulatione venerunt. Et ideo ad aspiciendum & admirandum talia volatilia monet dominus Matt. 6. dicẽs. Respicite volatilia cœli, quia non serunt, &c. quasi dicat, isti qui sunt volucres cœli per cœlestium contemplationem & affectionem, per mentalem in cœlo habitationem, non quærunt temporalia congregare, sed potius cœlestia cogitare. Et sic dicitur in Psal. Volucres cœli & pisces maris &c. Pisces enim & volucres de eadem materia, scilicet, de aqua sunt facti, sicut dicitur Gen. 1. Iuxta illud, Summæ Deus potentiæ, qui ex aquis ortum genus partim leuas in aera, partim remittis gurgiti. & ideo simul ponit volucres cœli & pisces maris, ad denotandum, quod nos debemus esse volucres mentaliter ad cœlum volando, pisces maris inferni amaritudinem cogitando. Aduerte tamen de istis volucribus & volatilibus, quod quædam habitant in petris & altis rupibus, sicut aquilæ, quædam in ramis & arboribus sicut picæ, quædam in glebis & pulueribus, sicut alaudæ, quædam in tectis, & parietibus, sicut columbæ, quędam in aquis & fluminibus sicut cygni & onocrotali, quædã in luto, sicut vpupa. Sic vere charissimi de viris spiritualibus possumus dicere quod quidam nidificant & habitant in petris, id est, in fidei soliditate Psal. Volucres cœli super ea habitabunt, de medio petrarum dabunt voces. Quidam in arbore, id est, in crucis Christi acerbitate. Vnde de sinapi dicitur Mat. 13. ꝙ volucres cœli requieuerunt in ramis eius. Quidam in gleba & terra, id est, in deiectione & humilitate Psal. Sicut arena maris volatilia pennata. Quidam in tectis, id est, in Ecclesia, & religione & sic præceptum est Noe Gen. 6. quod ipse poneret in arcam, id est, in Ecclesiam de volucribus iuxta genus suum. Quidam in aquis, id est, in deuotione & misericordia Gẽ. 1. Producant aquæ reptile animæ viuentis & volatile. Quidam in luto, id est, in propriæ carnis vilitatis consideratione Gen. 5. Descenderunt volucres super cadauera. Ecce igitur quomodo conditiones istarum auium spiritualium sunt mirabiles, bene igitur quæritur. Qui sunt isti. Et sic dico quod isti volant superius admirabiliter.

D ¶ Deinde dico quod isti volant exterius commendabiliter & hoc ostenditur cũ dicitur. Nubes, quia sicut nubes habent currere circumquaque lateraliter & oblique, sic vere viri, & maxime boni actiui & prælati, habent lateraliter ad negocia temporalia currere, & ad vndique faciendum circuire, nunc ad bonos promouendum, & benefaciendum, & sic de aliis. Multos bonos volatus possunt boni & actiui facere per quos possunt prædam cœlestem acquirere & habere. Nubes inquit Iob 37. Nunquid nosti semitas nubium? Quia breuiter volatus actiui laboris nobis à natura iniũgitur, & ad hoc secundũ magis & minus quilibet astringitur, quia vt dicitur Iob 5. Nascitur homo ad laborem, & auis ad volandum. ¶ Notabo igitur de bonis actiuis quod ipsi debent volare

Ad { Aliorum eruditionem, Liberorum educationem, Vitiorum emendationem, Terrenorum ministrationem, Iniquorum castigationem, Diuinorum prædicationem.

Dico ergo quod quilibet bonus prælatus debet valere ad eruditionem aliorum, quia, scilicet, augures à volatilibus docentur, & de occultis secundum suam scientiam & per garritus & gestus, scilicet, volucrum informantur. In quo notatur quod prælati vel doctores debent alios docere, & tam verbis quam exemplis ipsos in moribus informare Iob 35. Docet nos super iumenta terræ, & in volucribus cœli erudit nos. Item volare debent ad educationem liberorum, quia sicut videmus, volucres diligenter ad hoc vacant. Ad denotandum quod prælati debent subditos pauperes educare, & alios filios & consanguineos sustentare. Et sic dicitur Luc. 9. Vulpes foueas habent, ad suos catulos, scilicet, nutriendos, & volucres cœli nidos, quia magna pars volucrum non iacet in nidis nisi quamdiu habet pullos. Item volare debent ad emendationem vitiorum. Vix enim est dare volucrem ita fortem quin ab homine dometur. Sic vere nullus debet esse ita malus, quin conuertatur ad dominum & mutetur Iacob. 3. Omnis natura volucrum domita est à natura humana. Item debent volare ad administrationem terrenorum, quia etiam volucres volant quærere cibos & prædas pro se & pro pullis suis, sic licitum est, imo necessarium actiuis tam pro se quam pro aliis de temporibus cogitare & cibos subditis suis procurare Abac. 1. Volabunt quasi aquila festinans ad comedendum. Item volare debent ad castigationem malignorum. Volucres enim nobiles ad auium fluuialium mortem volant. Sic boni prælati debent volare ad castigationem & punitionem malorum. Et sic pistori dictum est Gen. 40. Lacerabunt volucres cœli carnes tuas. Item debent volare ad prædicationem diuinorum, quia etiam volucres voces & sonos produnt Apocalyp. 8. Audiui vocem vnius aquilæ volantis. Patet igitur quod iusti volant exterius commendabiliter.

¶ Denique dico quod volant interius meditabiliter, quod ostenditur cum dicitur. Quasi columbæ &c. Sicut enim columba quæ auis est meditatrix non garrula, videns accipitrem solet ad fenestras seu foramina vbi habitat volare, vt sic se possit ab accipitre saluare, sic vere cum accipitrem, diabolum, scilicet, nobis insidiantem videmus, statim ad fenestram propriæ conscientiæ, vel ad fenestras vulnerum Christi debemus volare per considerationem, & ibi more columbæ gemere & meditari debemus Psl. Quis dabit mihi pennas sicut colũbæ? &c. Sic igitur patet quod triplex est volatus contemplationis, operationis, & meditationis. Et sic patet quod est volatus commendabilis & virtuosus. E

¶ Tertio dico, quod est volatus detestabilis & vitiosus, & iste est volatus malorum, qui similes sunt Icaro filio Dædali, qui cum secundum fabulas Ouidij vna cum patre Dædalo alas cum cera sibi ligasset, & etiam mare transiret, & insulam Cretæ in qua inuitus tenebatur exiret, Pater suus docuit ipsum quod volando medium teneret, & quod sursum non nimis ascenderet ne forte calore solis & cera fluente pennæ caderent, & quod inferius non nimis descenderet, ne forte terræ frigiditate & aquæ humore graues fierent, ipse vero mandata patris refutans, & de volatu gaudens, etiam superius nimis alte volauit, & ideo liquescentibus ceris, in mare cecidit & periit. Tales proculdubio sunt peccatores, cum enim habeant insulam huius mundi dimittere, & super mare multorum periculorum volando per bona opera ad terram firmam paradisi transire necesse est quod dimittant temporalia, & medium teneant. Quod multi tamen non faciunt, imo ad terram facultatum per auaritiam, ad aquas deliciarum per luxuriam, ad cœli eminentiam per superbiam nimis alte volitant, & accedunt, & hinc est quod alæ affectuum frigore indeuotionis gelantur, & humore carnalis delectationis grauantur, & ardore ambitionis liquescunt & dissoluuntur, & pennis virtutum cadentibus in mari vitiorum & tormentorum merguntur. Etiam similes sunt locustæ, quæ cum se volare credit, sursum se erigit, & subito propter põdus corporis cadit, quia tales sunt peccatores, ita graues quod dum volunt volare superbiendo & se magnificando, cadunt subito de iudicio temporaliter & æternaliter. Et ideo de grauitate talium dicitur in Psal. quod missa sunt filijs Israel sicut arena maris volatilia pennata. Et sic breuiter de malis volatilibus, id est, de vanis & superbis peccatoribus, & etiam de dæmonibus est notandum quod isti volant diuersimode ad vitia & peccata. Vnde dico quod isti F

Volant ad { Prosperitates, Pompositates, Carnalitates, Crudelitates, Voracitates.

Volant dico quidam ad prosperitates, vnde Ezechiel 17. dicitur quod sub vmbra cedri nidificabant volatilia. Vmbra enim mundi, transitoriam prosperitatem designat. Cedrus enim excellentias, scilicet, statuum designat. Vnde ibidem dicitur quod habitabant sub eo, omnes volucres cœli, & omne volatile sub

vmbra

vmbra ipfius nidificabat. Item aliqui volant ad pompofitates, ficut funt illi qui femper dignitates ambiunt Efa.30.Ex ipfis leę-na & leo, vipera & regulus volans.Et fi vis compara ambitiofos, & fuperbos iftis quatuor animalibus. Item aliqui volant ad carnalitates, ficut funt luxuriofi, de quibus dicitur Apoc. 10. quod Babylon facta eft cuftodia omnis volucris immundæ& odibilis. Item aliqui volant ad crudelitates,ficut funt iudices principes & raptores crudeles,de quibus dicitur Deut.28.Adducet dominus fuper te gentem in fimilitudinem aquilæ volantis cum impetu. Item aliqui volant ad voracitates,ficut funt gulofi,qui vbicunq; fentiunt conuiuia,volunt ire Abac. 1. Volant quafi aquila feftinans ad comedendum.Ifta igitur fufficiant de volare. Vide fupra de ala,penna,& aue &c.

A **Voluptas.** Nota,quod voluptas nihil aliud eft quam delectatio, quam in rebus, quibus vtimur, inuenimus. Accipitur autem quandoque pro complacentia bona quandoque pro mala,& hoc communiter. Vnde nota quod inuenitur voluptas,fcilicet,

Virtualis,
Æternalis,
Corporalis,
Temporalis.

¶ Voluptas virtualis eft gloria,& fic fumitur illud Ezech. 36. vbi dicitur quod illa terra inculta facta eft hortus voluptatis. Item voluptas æternalis eft fructuofa,de quaGen 2.Plantauerat enim dominus Deus paradifum voluptatis à principio,& fic etiam de beatis dicitur in Pſ. Torrente voluptatis tuæ potabis eos. Item voluptas corporalis eft lubricofa Eccl 12. Adolefcentia & voluptas vana funt. Item voluptas temporalis eft luctuofa, quia ifta eft quæ ducit ad luctum inferni. Vnde Mich.6. Ambulafti in voluptatibus vt darem te in perditionem. ¶ In vfu enim cuiufcunq; rei poteft homo inuenire improbam voluptatem &c. vide vbicunque agitur de deliciis &c.

A **Vouere. Votum.** Nota, quod votum quandoque fumitur pro defiderio, quandoq; vero & communiter pro promiffo. Quando autem votum idem eft quod defiderium,tuncvidetur fumere ortum à volo,vis,& fic fumitur in Pſ.quando dicitur.In me funt Deus vota tua, & Pro. 31.Quid dilecte votorum meorum?Et eft cōmunis locutio quādo de aliqua re dicitur quod accidit vel non accidit iuxta votum id eft, iuxta voluntatem. Quando vero votum idem eft quod promiffum, tunc dicitur à voueo, voues, quod idem eft quod aliquid firmiter promittere,& fe ad hoc iuramento vel fide promiffa cum deliberatione obligare.¶De voto igitur feu pacto feu promiffione vel etiam iuramento poffumus dicere quod votum & fimplex verbum ita videntur differre ficut glacies & cryftallus Glacies fuit primo aqua, & tamen faciliter refoluitur & iterum redit in aquam. Cryftallus vero primo eft aqua & in principio, fed ifta fubftātia cryftalli tanta firmitate conftringitur, quod nunquam amplius in primam conditionem reuertitur,nec amplius in aquæ fubftātiam cōmutatur. Sic pro certo fimplex verbum gelu dicitur, quod non fortiter fed fuperficialiter confirmatur & congelatur,& ideo licite poteft homo diffoluere,& ita fine magno præiudicio non tenere. Votum vero cryftallus dicitur, quia à principio fuit vt aquarum humor fluxibilis & ad faciendum habilis.Poftquam vero fuerit congelatum & firmum, ita fortiter conftringitur, quod nunquam amplius diffipatur, imo neceffe eft quod ex tunc fortiter teneatur,ficut de fato dicit Sen.lib.de naturalibus quæft.2.quod ordinem fati feries æterna difpofuit, cuius inquit prima lex eft ftare de cætero. Quia procul dubio à principio eft voluntarium,& poft factum erit neceffarium,ficut dicitur in Pſal. Vouete & reddite, quafi dicatur,ex
B quo votum eft reddendum eft.¶ Igitur dico quod votum debent quatuor comitari,fcilicet,

Maturitas,
Libertas,
Neceffitas,
Celeritas.

Maturitas dico, quia mature, prudenter & cum deliberatione debet fieri votum, quia ficut videmus in natura, illa quæ funt diuturnæ durationis, funt vt communiter tardi incrementi & difficilis inftitutionis, ficut de homine videmus,qui diutius durat quam equus,& ideo in principio folet tardius crefcere,& difficilius ad incrementum venire,quia homo triginta annis complementum fuum acquirit,quod equus 7.annis accipit,& fic de aliis infinitis. Sic vere quia votum eft res perpetua & durabilis, congruum eft quod eius inftitutio fit difficilis, & per deliberationem habitam tarda &non præceps nec volatilis, quia ficut dicit Sen.Diu deliberandum quod femel ftatuendum eft.Quod præfupponitur Hiere.44.vbi dicitur.Faciemus vota noftra vt facrificemus. Faciemus enim & facrificemus, verba funt futura, quæ vtique deliberationem defignant. Deliberare debet homo vtrum illud quod vouetur,fit licitum & honeftum vel vtrum fit decens vel poffibile adimpleri,contra Iephthe,qui(ficut dicitur Iud 11.) propter hoc quod vouerat indifcrete fe Deo facrificaturum quicquid de domo fua fibi victori primum occurreret, filiā fuam primo occurrentem facrificauit & occidit. De quo dicit Hieron. quod ipfe fuit in vouendo fatuus, & in reddendo impius.Patet igitur quod in voto debet effe maturitas.Item ibi debet effe libertas,quia,fcilicet, votum debet fpōte fieri,non coacte.Cum enim votum fiat ad hoc quod domino placeat.Neceffe eft quod à voluntate non coactione procedat,quia fi coactione & non à voluntate fieret,domino non placeret 1.Para.29.Lætatus eft populus cum propria fponte promitteret. Item ibi debet effe neceffitas,quia,fcilicet,ex quo prouectum votum fuerit & promiffum, ex tunc fit neceffarium, ita quod illud quod ante fuit voluntarium,ex tunc (dum tamen votum fit de fe licitum) neceffe eft quod reddatur, nifi forte per fuperiorem relaxetur, vel in melius commutetur Ionæ 2. Quæcunque voui,reddam pro falute mea domino. Item ibi debet effe celeritas,quia,fcilicet, ficut fapiens qui pecuniam quam debet citius quam poteft foluit timens fi ipfam perderet, non poffet amplius liberari, fic vere chariffimi vota quæ Deo promifimus, cito & celeriter foluere debemus,ne forte per mortem foluendi poteftatem perdamus,& obligati in purgatorio maneamus,vnde Deut.23. Si votum voueris domino Deo tuo,non tardabis reddere.Et fic patet quod votum debet effe acceleratum, neceffarium, voluntarium, & deliberatum &c.vide fupra de reddere promittere, & fufficit.

Vrbs. Nota, quod vrbs dicitur ab orbe, qui eft rotundus, A eo quod antiquitus vrbes formabantur rotundæ. Sed quia fupra de ciuitate dictum eft,ideo breuiter pertranfibo.Notabo tamen quod inuenio quod eft Vrbs

Superior,
Inferior,
Interior,
Exterior,
Deterior.

Prima eft opulentiffima,
Secunda eft roboratiffima,
Tertia eft gratiofiffima,
Quarta eft inquietiffima,
Quinta eft defperatiffima.

Prima eft hominum perfectorum, & ifta eft vrbs paradifi, vbi beati & Angeli fine fine lætantur Thr.2 Hæccine eft vrbs perfecti decoris & gaudium vniuerfæ terræ?Item fecunda eft vrbs hominum perfectorum,fcilicet,Ecclefia militans & religio quæ figuratur in vrbibus fugitiuorum Num.35.eo,fcilicet, quod rei qui ad iftas fugiunt tuti fiunt. Iftæ enim funt duæ ciuitates tutiffimæ,extra quarum alteram non eft falus 2. Par.8. Ædificauit Salomon vrbes firmiffimas.Item eft vrbs hominum deuotorum,& ifta eft vrbs confcientiæ, vbi intellectus eft rex, & voluntas regina,ciues vero funt boni habitus & virtutes. Hæc enim in fupercilio contemplationis debet effe pofita,in quo nulla tempeftate poffit effe impulfa,fed cunctis hoftibus femper tuta 2. Paral.23. Lætatus eft omnis populus,& vrbs quieuit. Item eft vrbs hominum peccatorum,& ifta eft ciuitas huius mundi,quæ femper eft in rebellione & turbatione 1.Efdræ 4. Vrbs hominum illorū rebellis eft,& regibus nocens & prouinciis.Item eft vrbs hominum damnatorum,& ifta eft vrbs inferni,quæ cum omnibus fuis,incendiis perpetuis eft damnata Iofuæ 6. Vrbem & omnia quæ in ea funt inuenta fuccenderunt. His igitur præmiffis,fiue per vrbem intelligatur confcientia fiue anima viri iufti, fiue etiam Ecclefia vel religio, feu etiam ciuitas paradifi, poffumus dicere ad laudem eius illud Efa. 26. Vrbs fortitudinis noftræ Sion &c. B.
¶ Vbi aduerte quod ifta vrbs

Firmitatis inexpugnabilis[Fortitudinis]
Charitatis indiuifibilis[Noftræ]
Claritatis inextinguibilis[Sion]
Firmitatem p. obat folida regio[Fortitudinis]
Charitatem probat communis legio[Noftræ]
Claritatem probat præfulgens vifio[Sion].

¶ Ifta igitur vrbs habet firmitatem inexpugnabilem, & hoc oftenditur cum dicitur [Fortitudinis]. Quia vrbs fortis dicitur,

quando in forti loco ponitur, quando forti muro cingitur, quando à fortibus militibus defensatur, quando à fortibus ciuibus inhabitatur. Et ideo vrbs ista, scilicet, religio vel anima, in loco forti, scilicet, in fide Christi est fundata, à rege forti, id est, à Christo est occupata, fortibus muris, id est, Angelorum custodiis est circumsepta, à fortibus militibus, id est, à bonis personis defensa, & à virtuosis viris inhabitata. Vnde dico quod fortissima stabilis & solida tuta & secura esse dignoscitur, ideo ꝓprie vrbs fortitudinis nominatur. Vrbs inquit fortitudinis. Vnde ista est illa vrbs diuitis regis Christi, de qua dicitur Prou. 10. Substantia diuitis vrbs fortitudinis eius. Quia ista dicitur vrbs fortis, quia quamuis ab hostibus impugnetur, nunquam tamen ab ipsis penitus subiugatur, Nauicula enim Petri legitur fluctuasse, sed non fluctibus periisse Matth. 8. & 14. Quia Ecclesia vel religio quamuis tribulationum vel tentationum fluctibus agitetur, nunquā tamen perit, aut penitus dissipatur Luc. 22. Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua. Vir autem perfectus conscientia vel anima spiritualiter potest impugnari, nunquam autem per violentiam penitus subiugari, quia secundum Senecam, Inuicti esse possumus, inconcussi nequaquam Ista est igitur vrbs fortitudinis. Sed quia proculdubio videmus quod istæ vrbes fortissimæ nunquam capiuntur inuite sed spontanee capiuntur non coacte, accidit enim in vrbibus fortibus, quod populus est proditor ipsi regi, & sic se tradit voluntarie inimicis, sic etiam sæpe fit in istis vrbibus, quia, scilicet, in vrbe Ecclesiæ vel religione sæpe cernimus quod milites & principes, id est, superiores & prælati & etiam religiosi clerici & alij subditi contra regem Christum, id est, contra statum Ecclesiæ coniurasse videntur, in quantum voluntarie hostibus eius, scilicet, carni, mundo & diabolo subiugantur, & ipsi regi Christo peccatis & criminibus opponuntur Thre. 1. Sacerdotes mei & senes mei in vrbe consumpti sunt, quia quæsierunt cibum sibi. Et ideo de talibus qui sic dimittunt vrbem istam tribulati, admirando loquitur scriptura, dicendo Hier. 49. Quomodo dereliquerunt ciuitatem laudabilem, vrbem lætitiæ, quasi dicatur, non debuerunt. Item in vrbe animæ hoc videmus, quotidie enim fit quod ciues huius vrbis, scilicet, habitus & affectus & sensus, cum ipsa Regina vrbis, scilicet, voluntate tradunt regem suum intellectum, & rationis iudicium produnt, & ab eius dominio fugiunt & recendunt. Hostes vero istam vrbem occupant, & ipsam capiunt & incēdunt Hier. 32. Vrbs data est in manus Chaldæorum. Et sic fit quod istæ vrbes non per fortitudinem capiuntur, sed voluntarie hostibus subiugantur Iudith. 2. Omnem vrbem subiugabis mihi. Vnde de tali vrbe fortitudinis videtur dici Esa. 15. Posuisti ciuitatem in tumultum, & vrbem fortem in ruinam &c. quasi dicatur, quod ciuitas animæ vel Ecclesiæ destruitur, pro eo quod domus alienorum & malorum ciuitas efficitur, & eo quod tumultibus & discordiis dissipatur. Non sic igitur, non tradatur vrbs ista voluntarie inimicis, quia ipsa pro certo se quantum est de se, firmitatem inexpugnabilem ponit. Vrbs inquit fortitudinis.

C ¶ Secundo dico quod ista habet charitatem indiuisibilem, & hoc ostenditur cum dicitur [Nostræ]. Quia istud pronomen nostræ, communitatem, charitatem & societatem designat, meum & tuum sunt partialia, & ista sunt, quæ lites & controuersias introducunt, & quæ charitatem & vnitatem tollunt. Vnde Sen. Quietissime viuerent homines, si hæc duo pronomina tollerentur, scilicet, meum & tuum. Nostra & vestra sunt communia, & ista sunt quæ charitatem custodiunt & faciunt, & vnitatem & concordiam introducunt. Nostræ inquit Hie. 40. Manete in vrbibus vestris.

D ¶ Tertio dico quod ista vrbs habet claritatem sustentabilem, cum dicitur [Sion], quod interpretatur speculatio, eo quod in ista vrbe per fidem & contemplationem, & rationem per verum iudicium & discretionem veritas contempletur, vt sic de ista dicatur illud Esa. 1. vocaberis ciuitas iusti, vrbs fidelis. Sion inquit Psal. Videbitur Deus deorum in Sion. Patet ergo quomodo in vrbe Ecclesiæ vel animæ est claritas, charitas & firmitas, vide supra de ciuitate.

A **Vrere. Vstio.** Nota, quod vstio sumitur in bono & in malo. Nam secundum quod sunt diuersa genera ignium, secundum hoc sunt variæ species adustionum. Et sic dico quod boni vruntur

Per { Dilectionem,
Correctionem,
Tentationem. }

Dico quod boni vruntur igne feruentis dilectionis, & sic dicitur in Ps. Vre renes meos, & cor meum. Item vruntur igne mordentis correctionis. Vult enim Deus quod boni tribulationibus vrantur, & quod (ne insolescant) correctionibus stimulentur. Vnde Iacob dicebat Gen. 31. Æstu vrebas & gelu. Et sic etiam prælati qui alios habent corrigere, dicuntur vrentes Psalm. Quia facit ministros suos ignem vrentem. Item vruntur igne ardentis tribulationis seu tentationis, quia Deus permittit eos ab hostibus tentari, & etiam tentationum ignibus concremari 2. Corint. 11. Quis scandalizatur, & ego non vror? Item dico quod mali suas habent adustiones. ¶ Vnde nota quod mali vruntur B

Interius malis affectionibus,
Exterius mundi tumultibus,
Posterius inferni flammatibus.

Vruntur dico interius desideriis affectiuis. Vnde de peccatore dicitur Hier. 4. Ventus vrens in viis. Item vruntur exterius doloribus euisceratiuis, scilicet, tribulationibus mundi. Quia tyranni sunt sicut ignis, qui non solum vrit bona ligna, imo etiam mala. Vnde de talibus dicitur Abacuc. 1. Suscitabo Chaldæos &c. Sequitur. Volabunt quasi aquila festinans ad comedendum, facies eorum ventus vrens. Item vruntur posterius, scilicet, in fine doloribus mitigatiuis. Vnde Iud. 16. dicitur quod super impios dabit dominus ignem & vermes vt vrantur & sentiant vsq; in sempiternum &c. Vide supra de Igne, Ardere, & Accendere.

Vrgere. Nota, quod vrgere, cogere & compellere sumuntur in bono & in malo. Et ideo breuiter notabo quod inuenitur Vrgere A

Dilectionis interioris,
Correctionis superioris,
Afflictionis exterioris,
Damnationis posterioris.

¶ Est dico vrgere dilectionis, zelus enim & feruor diuini amoris vrget nos benefacere, sicut videmus quod ignis compellit, scilicet, scintillas sursum ascendere, vnde 2. Cor. 5. Charitas Christi vrget nos. Item vrgere correctionis. Prælati enim instituti sunt sicut magistri operum, qui alios compellunt & vrgent. Vnde 1. Esdræ 3. Constituerunt leuitas, vt vrgerent opus domini. Item est vrgere afflictionis seu exterioris tribulationis. Quia sicut fortis ventus cogit aliquem ire retro vel ante, sic tribulatio vrget nos vt retrocedamus, & vt declinemus à malo, & vt ante vadamus bonum faciendo, vnde Exod. 12. dicitur quod ipsi Ægyptij qui erant pessimi, vrgebant filios Israel egredi de Ægypto. Item est vrgere damnationis, quia sicut sententia iudicis vrget vt latro ducatur ad patibulum, sic sententia Christi vrget malos ingredi in infernum Dan. 3. Missi sunt in fornacem ignis ardentis, nam iussio regis vrgebat &c. Vide supra in infinitis locis huius operis, vbi fit mentio de ista quadruplici genere compellendi.

Vsque. Nota, quod ista dictio Vsque siue sumatur inclusiue siue exclusiue, semper denotat mihi terminum atque finem. Et sic breuiter notabo quod per vsque intelliguntur boni & mali. Et sic dico quod inuenitur vsque A

Quod est { Appetibile,
Detestabile,
Intransibile,
Formidabile,
Admirabile. }

¶ Dico primo quod est vsque appetibile, & istud est ille finis, illa conclusio ad quam boni homines desiderant peruenire. Omne enim illud quod natura appetit, naturaliter est suum vsque, scilicet, venire vsque ad terminum quo possit appetitus suus quiescere, & amplius non fluere nec vacare, patet de lapide sursum iacto, qui naturaliter appetit vsque ad terminum, scilicet, ad terram descendere, vt vbi locus suus est proprius, possit quiescere & manere. Sic vere animus humanus qui in terris quietem non inuenit, debet petere suum vsque, id est, terminum, conclusionem & finem, in quo quietem inueniat, & vsque ad quem perueniat & intendat. Et sic dico quod boni debent attingere vsque

Ad { Cœlum æterna contemplando,
Finem, diu perseuerando,
Deum, gratiam impetrando,
Paradisum gloriam occupando. }

Dico

Dico igitur quod boni attingunt vſque ad cœlum per æternorum contemplationem. Vnde de quolibet viro iuſto dicitur Sap. 18. Vſque ad cœlos attingebat ſtans in terra. Vnde Hebr. 6. dicitur quod nos habemus ſpeciem ſicut anchoram firmam, attingentem vſque ad interiora velaminis. Et 2. Cor. 12. dicit Apoſtolus, quod ipſe ſciebat hominem raptum vſque ad tertium cœlū, & audiuit ibi arcana Dei, quæ non licet homini loqui. Item pertingunt vſque ad finem per perſeuerantiæ prolongationem. Et ſic videntur implere illud Eccl. 3. Vſque ad mortem certa pro iuſtitia. dicētes illud Apoc. 2. Eſto fidelis vſq; ad mortē, & dabo tibi coronam vitæ. Item attingunt vſque ad Deum per deuotionem & orationem Pſal. Tranſibo ad locum tabernaculi vſque ad domum Dei. Item accedunt vſque ad paradiſum per gloriæ occupationem, figurati in Helia, qui in fortitudine cibi ambulauit vſque ad montem Dei 3. Reg. 19. Iſtud eſt igitur vſque quod eſt appetibile.

B ¶ Secundo dico quod eſt vſque deteſtabile, quod nihil aliud eſt quam ille finis, illa concluſio vſque ad quam perueniunt mali, de quo Eſa. 1. A planta pedis vſque ad verticem non eſt in eo ſanitas. Et merito, quia ſicut dicitur in Pſ. Ipſi aſcendunt vſque ad cœlos, & deſcendunt vſque ad abyſſos, anima eorum in malis tabeſcebat. Et ſic nota quod attingunt

Vſque ad { Pompoſitatem, / Carnalitatem, / Ebrietatem, / Mundi proſperitatem.

De pompoſitate enim & ſuperbia poteſt dici illud prædictum in Pſal. Aſcendunt vſque ad cœlos &c. De carnalitate vero & luxuria ipſorum poteſt intelligi illud Hie. 2. Filii Mempheos conſtuprauerunt te vſque ad verticem. De ebrietate vero & temulentia poteſt dici illud Eſa. 51. Bibiſti vſque ad fundum calicis ſaporis, & potaſti vſque ad fæces. De proſperitate vero talium & opulentia poteſt dici illud Ezech. 47. vbi dicit quod ipſe fuit tranſductus per aquam, id eſt, fluxibilem proſperitatem, primo vſque ad talos, deinde vſque ad genua, deinde vſq; ad renes. Et notandum quod tales paulatim & ſucceſſiue veniunt de minimis vſque ad maxima. Iſtud eſt igitur vnum vſque quod eſt deteſtabile.

C ¶ Tertio dico quod eſt vnum vſque quod eſt intranſibile, & illud eſt iſtud vſque, id eſt, mortis, qui ſimilis eſt arenæ, ſcilicet, maris, vſque ad quam poteſt venire mare, & non vltra. Sic vita noſtra durat vſque ad mortem Iob 38. Circumdedi mare terminis meis, & dixi, hucuſque venies, & hoc confringes tumentes fluctus tuos. Et 4. Reg 20. dicitur quod ægrotauit Ezechias vſq; ad mortem.

D ¶ Quarto dico quod eſt vnum vſque formidabile, & iſtud eſt proprie infernus, de quo dicitur Matt. 11. Nunquid vſque ad cœlos exaltaberis? quaſi dicatur, non, ſed vſque ad infernum deſcendetes.

E ¶ Quinto dico quod eſt vnum vſque admirabile, & iſtud eſt vſque, ſcilicet, infinitas potentiæ diuinæ, de quo in Pſal. dicitur quod ipſe dominatur a mari vſque ad mare &c. Et Sap. 8. dicitur quod ipſe attingit à fine vſque ad finem fortiter &c. Vide ſupra de aduentu, vbi exponitur, Hucuſque venies, &c.

A **Vſquequo.** Nota, quod vſquequo eſt quædam interrogatiua dictio, quæ idem ſignificat quod, ſcilicet, quare, vel quo. Veruntamen communiter vſquequo quærit de tempore, & eſt ſenſus, Vſquequo, id eſt, Vſque ad quod tempus erit hoc? ſicut Dan. 12. Vſquequo finis horum mirabilium? Et ſic nota quod per iſtud aduerbium vſquequo quandoq; Deus reprehenditur quandoque homo. Homo enim videns opera Dei & ipſius iudicia, & neſciens cauſas ipſorum, quandoque proſilit ad diſputandum cum Deo, & ad quærendum vſquequo, id eſt, vſque ad quod tempus durabit? Et ſic dico quod per iſtud vſquequo conqueritur homo de Deo, ſcilicet,

De { Perfectis quos grauari permittit, / Malis quos ditari permittit, / Iniuſtis quos non punit.

¶ Conqueritur de iuſtorum grauaminibus & ſic in perſona tribulati loquitur Dauid in Pſ. Vſquequo domine obliuiſceris me in finem, vſquequo auertis faciem tuam à me? Et Abacuc. 1. Vſquequo clamabo & non exaudies? ſequitur. Quare taces deuorante impio iuſtiorem ſe? Item conqueritur de malorum ditaminibus de hoc, ſcilicet, quod videt eos proſperari, vnde in Pſal. Vſquequo peccatores domine gloriabuntur? Item conqueritur de iniuſtitiarum diſſimulatione, de hoc, ſcilicet, quod Deus non punit iniquitates malorum. Et ſic dicitur Apoc. 6. Vſquequo domine iuſtus & verax non vindicas ſanguinem noſtrum qui effuſus eſt? ¶ Item homo per iſtam dictionem vſquequo reprehenditur B

De { Temulentia, / Negligentia, / Inconſtantia, / Immunditia, / Auaritia, / Ignorantia.

¶ Dico quod arguitur homo de temulentia & ebrietate 1. Reg. 1. Vſquequo ebria eris? digere paulisper vinum quo mades. Item arguitur de negligentia & tepiditate Prou. 6. Vſquequo piger dormis, quando conſurges de ſomno tuo? Item arguitur de inconſtantia & varietate 3. Reg. 18. Vſquequo claudicatis in duas partes? Item arguitur de immunditia & carnalitate Hier. 31. Vſquequo deliciis diſſolueris filia vaga? Itē arguitur de auaritia & cupiditate Abacuc. 2. Væ qui multiplicat non ſua vſquequo aggrauat contra ſe denſum lutum? Item arguitur de ignorantia, & fatuitate Prou. 1. Vſquequo paruuli diligitis infantiam? Et ſic igitur patet quomodo iſta dictio Vſquequo eſt quædam arguitiua dictio &c. Vide de quare.

Vſura. Nota, quia ſupra de vſura in locis infinitis eſt dictum, ideo breuiter pertranſeam de vſura. Nota igitur quod vſurarij ſunt A

Mandatorum tranſgreſſores,
Gaudiorum contemptores,
Proximorum deceptores,
Terrenorum conſumptores.

¶ Dico igitur quod ſunt mandatorum Dei tranſgreſſores. Quotidie enim ſemper audiunt quod tam in iure canonico quā in diuino prohibetur vſura Deut. 25. Non fenerabis fratri tuo ad vſuram. Et tamen contrarium quotidie publice faciunt Ezech. 22. Vſuram & ſuperabundantiam accepiſti. Item iſti ſunt contemptores cœli gaudiorum. Iſti enim ſunt contenti præſentibus, & futura non quærunt ſicut dicitur Prou. 34. Non habent futurorum ſpem mali, & lucerna impiorum extinguetur, & ideo quia æterna non ſperant, quomodocunque habeant temporalia, nō curant, vnde Pſ. Non defecit de plateis eius vſura, & dolus. Item iſti ſunt fratrum proximorum deceptores. Sub ſpecie enim boni decipiunt proximos, ſimiles lupo, qui portare videtur ouem, & ſibi benefacere, & hoc inde eſt vt eam deuoret, ſimiles hyenę, quæ poſtquam aliud animal luſtrauerit, vix de circulo eius amplius ſe mouebit, quæ etiam fingendo vocem hominis, & canes, & paſtores etiam decipit, & occidit. Similes etiam araneæ, quæ primo muſcam alligat, & tandem humorem, & ſubſtantiam eius vorat. Quia pro certo iſti ſub ſpecie boni, & mutui videntur alios portare, ipſos tamen ſolent voce ficta decipere, & in laqueos ſuorum contractuum inuoluere, ita quod vix poteſt de laqueis ſuorum contractuum quis exire, & ſic totam ſubſtantiam deuorant, ſugunt, attrahunt atque vaſtant, quia breuiter ſicut dicitur Gen. 27. Vox quidem vox Iacob, ſed manus &c. Item iſti ſunt cōſumptores mundi terrenorum. Conſumunt enim omnia bona alienorum, aut augeant propria. Similes chordæ lupinæ, quæ in inſtrumento iūcta chordæ ouinæ, ipſam occulte rodit, & vaſtat. Similes etiam veneno aſpidis, quod primo facit dormire, ſed occulte totum corpus occupat, & ſi non aduertitur, totum necat. Similes etiam catto, qui poſtquam cum mure luſerit, ipſum exterminat, & manducat. Similes etiam crocodilo, qui poſtquam hominem deplorauerit, occiſum ipſum vorat atque comedit. Quia tales poſtquam bene luſerint, ipſum applaudendo exhaurient, quia venenum vſuræ dum homo delectatur, & non cogitat nec aduertit, ſolet totam ſubſtantiam eius rodere, & occulte totum corpus, id eſt, totam hæreditatem hominis occupare Pſ. Sicut eius quæ deuorat in abſcondito. Vide ſupra de auaritia.

Vterus. Quia ſupra de ventre ſatis dictum eſt, ideo breuiter pertranſibo. Notabo igitur, quod in ſcriptura inuenitur vterus bonus, & malus. Primo dico, quod vterus poteſt accipi in bono, & ſic eſt Vterus A

Æternæ præſcientiæ,
Maternæ pudicitiæ,
Internæ conſcientiæ,
Fraternæ ſubuenientiæ,
Fœcundæ operationis,
Sapientiæ, & diſcretionis.

¶ Dico igitur, quod inuenitur vterus æternæ diuinitatis, & iſte eſt vterus, & ſecretum prædeſtinationis diuinæ, vbi Deus à principio, & æterno omnia, quæ facturus erat, & compoſuit, & concepit,

cepit, quæ tandem creando, & opere complendo parturiit, & amisit. In isto igitur vtero homo ab æterno fuit, sed ipsum Deus exinde mediantibus causis secundariis in lucem huius vitæ produxit, vnde Hiere.1. Priusquam te formarem in vtero, noui te, & antequam exires de vulua &c. Et in Psal dicitur. In te proiectus sum ex vtero, id est, ab ipsa occulta prædestinatione, & ab ipso vtero sapientiæ, & memoriȩ tuæ ordinatum est de me apud te. Iste est vterus in quo ab æterno genuit filium Deus pater. Ex vtero ante luciferum genui te, vt dicitur in Psal Iste est igitur vterus in quo in imaginibus suis creaturæ sunt conceptæ, & ordinatȩ sunt ab æterno Iob 38. Quis est pluuiæ pater, aut quis genuit stillas roris? De cuius vtero egressa est glacies, & gelu de cœlo quis genuit? quasi diceret, omnia ista procedunt de vtero mentis diuinæ. Item inuenitur vterus maternæ virginitatis Matt.1. Inuenta est Maria in vtero habens. Et Luc. 1. Ecce concipies in vtero, & paries filium. Item est vterus internæ conscientiæ, & voluntatis, & sic vterus iusti nihil aliud est quam cor eius, & voluntas. Item est vterus in quo debent esse viscera pietatis, & compassionis, secundum illud Iob 31. Ab infantia creuit mecum miseratio, & de vtero egressa est mecum. Item est vterus in quo debemus portare, & concipere fœtus bonæ operationis Deut.30. Facies omnia quæ præcipio tibi, & abundare faciet te dominus sobole vteri tui. Item est vterus in quo est cor, & virtus sapientiæ, & discretionis Hier.1. In vtero noui te. Et sic dico, quod vterus multipliciter potest sumi in bono.

B ¶ Secundo dico, quod potest sumi in malo, & sic dico, quod caro, mundus, impius, & diabolus habent quilibet suum vterum Vnde nota, quod inuenio vterum

Carnalis immunditiæ,
Mentalis iniustitiæ,
Naturalis existentiæ,
Temporalis opulentiæ.

¶ Dico igitur, quod est vterus vilis carnalitatis. Vterus enim in quo latent fæces, & in quo sunt omnia vilia, & carnea, carnalitatem, & voluptatem designat, à quo fæces luxuriæ egeruntur, & in quo cuncta vilia, & fœtida esse noscuntur. Et de hoc potest dici illud 2.Paral.21. Tu autem ægrotabis languore vteri, donec vitalia egrediantur per singulos dies. Iste est enim vterus in quo se Iob querebatur fuisse, dicens illud Iob 10. Qui vtinam consumptus essem, ne oculus me videret, fuissem quasi non essem, de vtero translatus ad tumulum. Et merito, quia pro certo qui in vtero carnalitatis nascuntur, & qui ibidem per malas complacentias generantur, æternis tribulationibus deputantur Esa.13. Suscitabo super eos Medos, id est, dæmones, qui argentum non quærant, nec aurum velint, qui lactentibus vteri non miserebũtur, sed sagittis interficient paruulos. ¶ Dico etiam, quod est vterus iniquitatis, & iste est vterus voluptatis malorum. De quo Iob 20. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidis intrinsecus. Panis enim temporales voluptates designat, qui in vtero mentis in fel conuertitur, quando exinde remorsus consciẽtiæ, & amaritudo æternæ miseriæ generatur. ¶ Dico etiam, quod est vterus natiuitatis, & sic dico, quod iste vterus est ipsa conditionis humanæ fragilitas. Nihil enim debilius, quam puer quando est in vtero, sic nihil defectuosius quam homo in suo esse naturali, & corporeo. Figurari enim potest in illo qui claudus erat ab vtero matris suæ Act. 3. In multis enim defectibus abundamus, & ab ipso vtero contrahimus

Ignorantiam,
Impotentiam,
Indigentiam.

Dico ignorantiam Psal. Errauerunt, locuti sunt falsa. Impotentiam dico Act 3. Vir quidã erat claudus ab vtero matris suæ. Vnde propter debilitatem, & impotentiam naturalem indiget quilibet adiutore. Vnde Psal. Suscepisti me de vtero matris meæ. Et alibi. In te confirmatus sum ex vtero. Dico etiam indigentiam. Vnde Iob 1. Nudus egressus sum de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc. Et sic dico, quod iste est vterus natiuitatis. ¶ Dico quod est vterus prosperitatis. Mundus enim habet vterum suum scilicet, prosperitatem, vbi nutriuntur pueri peccatores, vbi locantur, & dormiunt, sed statim quando inde egrediuntur per mortem, ipsi plorant in inferis & lamentantur. Iste est vterus cȩti de quo Ionæ 2. dicitur, quod orabat Ionas de vtero piscis, quia qui in vtero mundanæ prosperitatis detinentur per peccata ipsi moriuntur, nisi per orationis suffragium liberẽtur, & ad terram pœnitentiæ euomantur. Vnde Esa.49. Deus ab vtero vocauit me &c. Sic igitur patet, quod vterus in bono sumitur, & in malo. Sufficit.

Vti. Vsus.

A Cum vsus rerum à Deo hominibus sit concessus, & propter hoc fuerint factæ res vt eis debitæ quilibet posset vti, possumus breuiter notare, quod triplex inuenitur vsus rerum, scilicet,

Virtuosus,
Fructuosus,
Vitiosus.

¶ Vsus igitur virtuosus est perfectorum, quia boni & virtuosi omnibus rebus virtuosis vtuntur. Vnde Augustinus de vera religione dicit, quod iustus vtitur amico ad gratiam, vtitur inimico ad patientiam, vti potest quolibet ad beneficentiam, vtitur omnibus ad complacentiam. Quia proculdubio charissimi iustus non solum bene vtitur bonis, imo etiam bene vtitur malis. ¶ Vtitur, dicitur, bene bonis, quia iustus bene vtitur gratiis, & virtutibus spiritualibus, quæ simpliciter sunt bonæ. Istis enim, vt ait Augustinus de libero arbitrio, nemo male vtitur, cæteris scilicet, mediis vel minimis, bene vel male quilibet vti potest. Hæc August. ¶ Mediis etiam bene vtitur, naturæ scilicet, bonis, fortitudine, pulchritudine, ingenio & similibus, ipsa in Dei seruitio expendendo. Item bonis fortunæ, scilicet, potentia, opulentia & eminentia, & similibus, ipsa debite, & iuste ministrando. Ista enim sunt indifferentia, quia eis bene possumus vti, & etiam male. Multa enim sunt vilia, & inutilia, quæ tamen vtentibus, & eis vti scientibus sunt vtilia. Et inde est, quod coriandrum quod hominibus est medicina, canibus est venenum. Amygdalum vulpibus dicitur esse mors, quod homini est medicina, & cibus. Etiam mandragora si quis discrete vtitur, dormire facit, & patientem iuuat, si vero immoderate sumitur, hominem occidit. Etiam tela araneæ, quæ esse inutilis videtur, si quis ea debite vsus fuerit, contra multas infirmitates erit vtilis. Quia breuiter tela mundanæ prosperitatis, & bona temporalia, & corporalia quæ vulpibus, & canibus, id est, hominibus bestialibus, & malis indebite vtentibus, & eis vti discrete nescientibus, & nolentibus, sunt nociua, & animæ damnatiua, quæ tamen hominibus, id est, personis rationabilibus ipsis moderate, & rationabiliter vtentibus suffragantur ad salutẽ, imo ad salutem sunt vtilia, & spiritualiter adiuuatiua. Boni enim vtuntur rebus mundanis, scilicet, diuitiis deliciis, & eminentiis, prudenter & moderate, non superflue nec nimis laute vel diminute vel nimis stricte. Vnde 1. Tim. 1. Scimus quoniam lex bona est si ea legitime quis vtatur. Vnde Augu. lib. de doctrina Christiana reprehendens nimis strictum vsum rerũ, & nimis lautum, dicit sic. In omnibus talibus non vsus rerum, sed libido in culpa est, & idem quid locis, & temporibus personisque conueniat diligenter est attendendum. ¶ Malis insuper vtitur bene iustus, quia, scilicet, vita mala talium vtitur ad suiipsius castigationem, vtitur mala morte eorum ad timoris diuini sibiipsi incussionem, & ad diuinæ iustitiæ commendationem, pœnis & tribulationibus à talibus malis illatis vtitur ad pœnitentiam, & ad virtutum cumulationem. Sicut enim dicit Plin. Æthiopes vtuntur sanguine draconum contra æstum, vtuntur etiam carnibus eius ad cibum, felle & cauda & lingua in quibus est venenum, reiectis. Sic vere charissimi caro, id est, vita, & sanguis, id est, mala mors, & vindicta impiorum draconum, id est, iniquorum ad vsum salutis sunt necessaria. Caro enim, id est, vita, & carnalitas talium est comedenda, & incorporanda per dilectionem, & compassionem, cum tamen fel, & lingua venenata id est, facta venenosa, & opera, & verba eiiciantur, vt sic natura non vitia diligatur. Sanguis enim, id est, mala mors eorum vtilis est, quando, scilicet, consideratur, quia timor domini Dei ex hoc concipitur, & incutitur, & ipsius iustitia commendatur, qua contra æstum, id est, contra diabolicam tentationem tuentur Psal. Lætabitur iustus quando viderit vindictam, &c. Et sic vita, & morte, & carne, & sanguine ipsorum malorum iusti bene vtuntur, & in omnibus proficiunt, & lucrantur. Exemplo prudentis mercatoris, qui ita bene scit lucrari in plumbo, & ferro, sicut in auro, & lapide precioso. Vasa enim fictilia ad vsum sunt vtilia, non solum aurea, & argentea. Ad denotandum, quod non solum boni sunt vsibus Ecclesiæ, & iustorum necessarij, imo etiam mali Rom.8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, vnde Leu.7. Adipem cadaueris mortui habebitis in varios vsus. Sic igitur patet quomodo homo iustus bene vtitur gratiis, & virtutibus, & mediis, id est, bonis naturalibus, & temporalibus, & infimis malis, id est, eorum malitiis, & criminibus, iuxta illud Eccl.31. Vtere quasi homo frugi his, quæ apponuntur tibi. Et sicut etiam de militibus illis dicitur Iud.3. quod vtraque manu vtebantur pro dextera, quasi dicatur, omnia erant eis dextera, & bona, & nihil inueniebant sinistrum aut malum. Patet igitur, quod est vsus virtuosus, qui est perfectorum.

¶ Secundo dico, quod est vsus fructuosus, qui est beatorum. Quamuis enim vti & frui differant, quia fruitio est vsus rei propter se, vti vero propter aliud, & sic proprie vti pertinet ad iustos viatores, frui vero ad beatos comprehensores, vnum tamen quandoq; sumitur pro alio. Vnde etiam possumus dicere, quod beati in patria vtũtur Deo, & bonis perpetuis iuxta votum. Et sic loquitur Raphael Angelus. Videbar quidem manducare B

ducare vobiſcum, & bibere, & ego cibo, & potu inuiſibili vtor Tob.12. Vſus enim totum votum, & totam vtilitatem importat, iuxta Aug. Vtile quicquid eſt, totum vtendo eſt vtile, non proficit enim dominium ſine vſu. Et ideo Minores ſapientiores fuerunt, qui vſum in rebus retinuerunt, proprietatem aliis dimiſerunt. Iuſti enim dum ſunt in hac vita, ſunt ſolū proprietarii, & domini regni cœlorum Matth.5. Quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Verumtamen adhuc non habent vſum, & ideo parū proficit ad præſens, ſed pro certo poſt mortem in patria ipſi habent vtilitatem, & vſum, & plenum emolumentum, & fructum Eccl. 2. Hanc ratus ſum partem meam, ſi vterer labore meo. Iſte igitur eſt vſus beatorum, qui eſt fructuoſus, vt ſic de homine ad tantorum bonorum vſum promoto dicatur illud 1. Mach.14. Conſenſerunt Simonem eſſe ducem, & vti fibula aurea. ¶ Tertio dico, C quod eſt vſus vitioſus, qui eſt malignorum, & iſte nihil aliud eſt quam abuſus. Vſus enim in bono vt communiter accipitur, quia ſecundum Auguſtinum, vti ab vtilitate dicitur. Deinde lib. 83. q. dicitur, quod vtile quicquid eſt, vtendo fit vtile, ita quod nemo vtitur niſi vtili, nō n. vtitur quiſquis aliquo, quo male vtitur. Verumtamen hic accipio malum vſum pro abuſu. Mali enim ſunt ſicut ſerpentes, qui quantumcunque bonos cibos, & ſanos comederent, totum in venenum conuerterēt & mutarent. Quia mali quibuſcunq; rebus vtantur, propter malū vſum omnia tam bona quam mala in venenum conuertunt, & mutant, & omnia in perniciem animæ conuertunt. Vnde Sene. dicit, quod malis omnia fiunt mala Patet de temporalibus rebus, quæ de ſe bonæ ſunt & vtiles, quando tamen quis bene vtitur eiſdem, verumtamen quia iſti eis non bene vtuntur, imo abutuntur, ideo non in bonum, ſed in malum conuertuntur. Vnde Eccl.39 Hęc omnia ſanctis in bonum, peccatoribus vero in malum conuertuntur. Dicit enim Plinius, quod quamuis glandes ſint cibus porcorum, porci tamen ſi nimis comedunt, faciunt abortiuos. Sic vere bona temporalia quamuis maſculis, & perfectis qui ipſis bene ſciunt vti poſſint eſſe vtilia, fœmellis tamen, & imperfectis, qui ipſis bene vti neſciunt, ſunt mirabiliter nociua. Palmæ enim boni fructus ſunt, & vtiles, & tamen dicit Plinius, quod quidam milites Alexandri ſe talibus fructibus ſtrangulauerunt, pro eo, quod ipſos immaturos, & virides comedere voluerunt. Iſti igitur quia male vſi ſunt, mortui fuerunt, quod tamen non fuiſſet, ſi vſi bene fuiſſent. Quia breuiter mali volunt omnibus etiā bonis male vti; igitur mortem ſpiritualem, & æternam ſolent pro præmio reportare ad Rom.14. Immutauerunt naturalem vſum in eum vſum, qui eſt contra naturam, dicunt enim illud Sap. 2. Venite & fruamur bonis, &c Et ſequitur, Vtamur creatura, &c. Et tamen iſti ſunt maledicti, quod conſtat, quia his omnibus poſſunt licite vti, dum tamen vellent bene vti, & ſi ſolum quærerent neceſſaria, & pauperibus tribuerent, & darent ſuperflua. Vnde Auguſtinus de verbis domini, ſermone 5. dicit ſic. Vtantur diuites conſuetudine ſua, ſed doleant aliter ſe non poſſe. Sequitur. Vtere cibis electis precioſis, quibus conſueuiſti, quia aliter non potes, quia ſi conſuetudinem mutas, ægrotas, conceditur tibi, vtere neceſſariis, & da ſuperflua pauperibus, vtere precioſis, da pauperibus viha. Patet igitur, quomodo inuenitur vſus malorum qui eſt vitioſus, vſus ſanctorum qui eſt fructuoſus, vſus bonorum, qui eſt virtuoſus. Sufficiat de vſu quantum ad hoc, & in quantum dicit cōſuetudinem, & alicuius rei frequentationem. De quo Baſilius in regula dicit, quod mos longo tempore confirmatus, tenet & obtinet vim naturæ. Et Ambroſius libro de officiis. Vſus cito inflectit naturam, vide ſupra de abuſu, & aliis conſimilibus, &c. & ſufficiat ad præſens.

A Vtilis. Vtilitas.

Nota, quod vtile dicitur ab vti, vnde vtile dicitur illud, quod ad vtendum eſt congruum, & habile, vtile ergo, & bonum æquiparantur, quia nihil eſt alicui vtile, niſi quod eſt bonum, honeſtum, proficuum vel delectabile. Notabo igitur, quod ſecundum differentiam bonorum, ſcilicet, temporalium, ſpiritualium, & æternorum triplex eſt vtilitas, ſcilicet,

Vtilitas { Spiritualis, / Æternalis, / Temporalis.

¶ Dico igitur, quod ſunt quædam vtilia homini ſpiritualiter. Et ſic dico, ꝙ ſibi ſunt vtilia omnia, q valent ad obtinendam ſalutē. Et ſic dico, quod ſicut ſolet apothecarius diuerſas & multas herbas, & amaras, & dulces tam laxatiuas, &c. colligere, vt ſic contra diuerſos morbos poſſit de remediis vtilibus prouidere, & hoc quia vix eſt dare herbam tam modici precii vel valoris, quin ſit in aliquo vtilis medicinæ, ſic vere homo, qui contra morbos vitiorum vult prouidere, & de ſanitate animæ procurare, debet vtilia remedia prouidere, & de diuerſis rebus quęrere diuerſimode, quę ad ſalute animarū tam ſui, quā aliorum poſſunt proficere, & iuuare. Et ſic videbatur loqui Angelus Tob. 6. vbi dicit, Exentera hunc piſcem, & cor eius, & fel repone, ſunt.n. hæc neceſſaria ad medicandum. Vix .n. eſt inuenire aliquam herbā.ſ.re ſiue bonam ſiue malam, ſiue dulcem ſiue amaram, quin exinde poſſit aliqua vtilitas elici, & quin ad vtilitatē tam ſuam quā aliorum poſſit aliquod commodū vendicari Eccl.2. Cogitaui in corde meo à vino abſtrahere carnē meā, & transferre animā meā ad ſapientiæ lucē, & videre quid ſit vtile filiis hominū. ¶Et ſic dico, quod multa ſunt vtilia ad ſalutem, quæ aut debent procurari, aut ſaltem cum patientia tolerari, ad ſalutem enim eſt vtile A B

Deo gubernari,
Pœnis tribulari,
Delictis infeſtari,
Impiis flagellari,
Bonis caſtigari,
Proximis ſuffragari.

Dicō primo, quod eſt vtile nobis, quod à Deo penitus gubernemur. Videmus.n. quod nihil poteſt eſſe vtilius pupillo, quā quod habeat bonum tutorem, cœco quam quod habeat bonum ductorem, diſcipulo, quam quod habeat bonum doctorem. Cum igitur chariſſimi, nos ſimus pupilli à patre noſtro Chriſto per peccatū multoties viduati (Threnor.4. pupilli facti ſumus abſq; patre, & matres noſtræ quaſi viduæ) cœci diuino lumine gratiæ p vitia denudati (Eſa.4. Quis cœcus niſi ſeruus meus?) Diſcipuli per ignorantiā obſcurati, & hebetati (Mat.15. Adhuc & vos ſine intellectu eſtis,) valde eſt nobis vtile, quod Deo nos penitus cōmittamus, & de nobiſipſis non præſumentes nec confidentes, cauſam ſalutis animæ noſtræ in eius manus commendemus, dicentes cū Pſ. In manus tuas commendo ſpiritum meum. Iſte enim eſt

Vtilis { Tutor, qui poteſt viriliter nos defendere, / Ductor, qui ſcit vtiliter ſuos conducere, / Etiam doctor, qui vtiliter ſcit ſuos inſtruere.

Et ideo ſibi committere nos debemus, qui melius ſcit, quę nobis ſunt vtilia, quā noſipſi ſciamus, & qui vtilius nobis procurat vtilia, quā noſipſi credemus. Et ſic loquitur Augu. ſoliloqui. dicens. Conſtanter crede Deo, eique te totum committe quantū potes, noli velle eſſe quaſi proprius dominus tui, ſed illius clementiſſimi, & vtiliſſimi te ſeruum eſſe profitere, ita enim te ad ſe ſubleuare non deſinet nihilque tibi euenire permittet, niſi quod tibi proficit, etiam ſi neſcias, lacta cogitatum tuum igitur in Domino, quia ſicut dictum eſt, vtile eſt, quod nos Deo penitus commendamus. ¶ Secundo dico, quod nobis eſt vtile, quod pœnis tribulemur. Herbæ. n. amaræ vt communiter magis vtiles ſunt medicinæ quam dulces. Vnde de apſinthio herba amariſſima ſecundum Platearium legitur, quod multipliciter vtilis ſit in medicina, hoc.n. principaliter habet, quod materiam duram indurat, & materiam mollem mollit & relaxat. Quia tribulationis afflictus amaritudo, & vſus materiam duram, & groſſam. ſ. corpus habet indurate ad patienter ſuſtinendum, materiam vero mollē, & leuem. ſ. animā, & voluntatem, habet relaxare ad Deum diligendum, & ad ſe humiliandum, & conuertendum ad Deum, quia per tribulationes duriores efficimur vt ſuſtineamus, laxiores vero vt flendo ad Deum humilius recurramus. Et ideo Deus tribulationes fidelibus ſuis procurat, vt. ſ. eos à peccando reſeruet, & in bono ipſos humiliet, & conſeruet. Vnde Aug. ſuper Pſal. 49. oſtendens quomodo Dauid à Saul profecutus nunquam legitur adulterium, proditionem, vel homicidium commiſiſſe, quæ tamē in proſperitate cōmiſit, dicit ſic, Res periculoſior eſt animo proſpera, quā aduerſa corpori. Dauid Saulem inimicū fugiens alienā non concupiuit, nec adulterata vxore, virum occidit. Erat.n. in infirmitate tribulationis ſuæ tanto Deo intentior, quanto videbatur miſerior. Vtilis quidē eſt tribulatio, & vtile medicamentū contra diaboli tentamentum, factus eſt Dauid ſecurus hoſtib. deuictis, preſſura caruit, tumore excreuit. Eſt igitur vtile, quod pœnis ſæculi tribulemur, ſed de hoc vide de tribulatione ſupra in tertio membro auctoritatis. ¶ Tertio dico, quod eſt vtile nobis, D quod caſu criminis impugnemur. Duo enim ſunt perſonarum genera quibus quandoque vtile eſt tentari, & in tentationib. ſuperari, ſcilicet, negligentes, & præſumentes. Vtile eſt dico negligentibus, quando enim homo eſt negligens, & non præcauet caute ne cadat, & quando nimis incaute ſe peccati occaſionibus exponit, tunc vtile eſt quandoque quod cadat, vt ex tunc caute ſe habere addiſcat, & ex tunc periculum diligentius præcaueat, ſicut facit homo, qui ſine aduertentia in lubrico cecidit, qui ibi iterum tranſiens melius cauet ne iterum cadat. Et ſic loquitur Seneca in Prouerbiis dicens, quod cautio eſt in reliquum lapſus anterior. Sicut etiam patet de lupo, qui non libenter vadit ad locum vbi ſemel fuit pedicatus, & de mure, qui non libenter intrat muſcipulam in qua alias fuit captus, & ſic de ſimilibus. Ergo vtile eſt cadere, vt ſimus in poſterum cautiores. Et ſic loquitur Iſidorus in ſententiis ſuis libro ſecundo, capite nono, dicens. Vtile eſt Dei ſeruo poſt conuerſionem tentari, quatenus à corpore negligentiæ ſollicitantibus vitiis excitetur, & ad virtutum actus per exercitium agitetur. Item eſt vtile præſumentibus. Arrogantes enim & de ſuis virtuti-

bus gloriantes,& fragilitatem propriam ignorantes, & propter virtutes si quas habent,alios quos peccare viderint contemnentes post casum meliores fiunt, quia concepta humilitate, vires proprias recognoscunt.Deus enim facit talibus sicut mater filio suo quem docet ambulare,aliquando enim dimittit ipsum sibi, & si cadat bis vel ter,non curat, dum tamen ambulare addiscat. Sic vere tales præsumptuosos ex industria dimittit cadere, & vt cognoscant vires proprias, solet eos sibiipsis dimittere, & licet cadant in diuersa peccata,dissimulat, vt ex hoc discat humilius, & melius per virtutem ad gloriam ambulare. Vnde Isid. ibid.c.33. Quidam dum plangunt vitiorum impulsum, frequenter de ipsa infirmitate per humilitatem validius conualescunt. Plerumque vtile est arrogantibus à Deo deseri, quatenus suæ infirmitatis conscii,ad humilitatem redeant,& humiles post casum existant. Et ista sunt quæ deducit Greg. lib. moral.32.cap.3. vbi dicit,quod peccata sunt vulnera, virtutes autem medicamenta,& ideo tales de medicamento vulnus faciunt, in quantum de ipsa virtute superbiunt,& ideo econuerso (vt ait) Deus de vulnere eis medicamentum facit, in quantum ipsos cadere per peccatum dimittit, & per peccatum ad humilitatem, ad cautelam, & ad sanitatem reducit. Vnde dicit. Qui acceptis virtutibus extollitur, non gladio,sed vt ita dixerim, medicamento vulneratur. Quid enim est virtus nisi medicamentum?quid est vitium nisi vulnus? quia igitur de medicamento facimus vulnus, facit Deus de vulnere medicamentum, vt qui virtute percutimur, vitio curemur. De hoc habemus exemplum de Petro,qui nimis de virtute propria confidens, præsumptuose dixit. Si me oportuerit mori tecum, &c. Nesciebat enim quid erat humana fragilitas, cum hoc diceret. De se enim nimis præsumens,alios contemnebat,in quantum se eis præferebat,dicens Et si omnes scandalizati fuerint, & non ego,&c. Matth.26. Sed quid? pro certo Deus ipsum sibiipsi dimisit,& statim cecidit,& fragilitate cognita, & humilitate concepta,flendo amare,fortior resurrexit,& medicina pro vulnere, & vulnus pro medicina salubriter illi fuit. De quo in Psal. Imple facies eorum ignominia,&c. Quod exponens Aug.lib.4.de ciuitate Dei cap.13.dicit. Audeo dicere, superbis vtile esse cadere in aliquod apertum manifestumq; peccatum, vt sibi displiceant, qui sibi placendo præsumebant. Salubrius enim sibi Petrus displicuit quando fleuit,quam sibi placuit quando præsumebat. Vtile est i-
E gitur nobis,quod casu criminis,impugnemur. ¶ Quarto nobis vtile,quod à viris impiis flagellemur. Vtile enim est herbæ, quod conculcetur, & quod ventis, & pluuiis infestetur. Bufo etiam quamuis sit venenosus, in multis tamen fit vtilis medicinæ, puluis enim ipsius combusti vulnera sanat,carnem & pellem consolidat, & restaurat. De Tyro etiam serpente venenoso fit tyriaca, quo nihil vtilius est contra venenum. Basiliscus est animal inimicum naturæ,in aliquibus tamen vtilis cognoscitur, ad transmutationem metallorum plurimum suffragatur. Etiam auium rapacium fel ad multũ proficit, & vtiliter oculos clarificat, quia breuiter(vt dicit Plin.)non est dare aliquod animal quin homini in aliquo sit vtile atque bonum. Sic vere charissimi, mali qui hic nobiscum viuunt,quamuis nobis venenosi videantur, tamen in pluribus sunt vtiles. Isti enim suis maledictis, & factis nos sicut tyriaca à veneno peccatorum purgant,& sicut metalla in melius nos transmutant,& oculos mentis nostræ occasionaliter clarificant,& illustrant.Deus enim malos contra nos dimittit etiã prævalere,quia videt,quod nobis ad cautelam vitiorum, & ad exercitium virtutum,& ad augmentum præmiorum seu meritorum possunt proficere & valere. Vnde Greg. in mor.lib. 20.c.18. Opus Deus inquit electorum suorũ aduersarios temporaliter permittit excrescere,vt per eorum sæuitiam purget bonorum nequitiã. Nunquam. n. dominus aduersarios bonis nocere permittit, nisi etiam in quantum prodessent,videret. Nam dum iniusti sæuiũt, iusti purgantur,& vtilitati iustorum militat vita prauorum,dum hanc puniendo,humiliat,& puniendo semper in melius format, quia reprobi bonos dum cruciãt,purgant, & vtilitati bonorum, ipsæ malorum potestates militant. Quia breuiter isti mali non sunt nisi ferramentum Medici nostri, cum quibus solet à nobis morbos cruentare,& ideo saluare seu sanare. Vnde etiã Aug.lib. de laude charitatis c. 8.dicit. Quodammodo ferramentũ Dei est ipse inimicus tuus,per quod saneris. Si igitur nouerit Deus vtile tibi esse, vt te expoliet, & vt per ipsum vapules vel cædaris, permittit,ipse de illo te curat,opta vt & ille sanetur. Ideo est vtile vt
F à viris impiis flagellemur. ¶ Quinto dico,quod est vtile vt à prælatis prouidis castigemur. Discretus n. Medicus magis respicit infirmi vtilitatem,quam voluntatem, & ideo quando videt vtile, percutere solet vel ligare,quamuis nouerit infirmo displicere. Sic bonus prælatus subditos quamuis inuitos debet corrigere, & curare.i,de vtilitate eorum pensare. Sicut.n.dicit Aug.in ench.c.27. Bona multa præstantur inuitis, quia eorum consulitur vtilitati non voluntati,quia ipsi sibiipsis inueniuntur inimici. Et ideo nihil vtilius quam bonus prælatus, qui scit de subditorum vtilitatibus prouidere. Tortura de auro facta, scilicet, de instrumento aureo,vtilior est quam de alio. Quia quãdo prælatus est aureus, & virtuosus,tortura & correctio, quam imprimit,vtilior inuenitur.Iste.n.debet esset vtilis sibi,ecclesię & subditis,quia magis debet quærere vtilitatem aliorum quam propriam. Exemplo Apostoli,qui dicit 1.ad Cor.11.Non quæro quod mihi vtile est, sed ꝙ multis vtile. Quia prælatus debet quærere publicam vtilitatem, non priuatam,& salutem diligere non solum propriam sed communem. Vnde prælato vtili loquitur Greg.in past.c.4. dicens sic. Sit pastor cogitatione mundus, actione præcipuus, discretus in silentio,vtilis in verbo,singulis compassione proximus. præ cunctis,contemplatione suspensus,bene agentibus per humilitatem socius,contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus, interiorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum prouidentiam in interiorũ sollicitudine non relinquens, Vtilis ergo debet esse prælatus,& corrigendo seueriter, & prædicando verbaliter,& gubernando sagaciter In istis ergo debet videre iustitia,quæ secundum Aug.communis est virtus, & ideo secundum Ambr.lib.de virginibus,est aliis nata magis quam sibi, quia non tam suas vtilitates quam publica emolumẽta rimatur. Oculi.n.qui sunt in capite,non sibi de visu prouident, sed membris aliis vniuersis.In quo notatur,quod mens, & cõsideratio capitis prælati magis debet vacare vtilitati aliorũ, quam propriæ, quia sicut dicit Arist. bonum quod est commune,est diuinũ. Vnde Ambr.super beati immaculati,exponens illud Feci iudicium, & iustitiam,quod pertinet ad prælatum, dicit, quod sola iustitia est quæ omnibus aliis potius est nata,quam sibi,quotidiano vsu, & fructu in publico suo damno alienas custodit vtilitates, quæ nihil habeat vtilitatis vel laudis. Vtile est igitur, quod a prælatis prouidis castigemur,& etiam gubernemur. ¶ Sexto dico, quod G
est vtile,quod nostris proximis suffragemur, quia omnis homo bonus debet proximos iuuare,& vtilitatem proximi curare. Exemplo elephantum, de quibus dicit Plin. quod alteri de altero maxima est cura,& hoc potissime pertinet ad actiuos,quia.s.vita actiua,quæ prouidet proximis,fructuosior est quam contemplatiua,& ideo contemplatio est aliquoties omittenda proximi vtilitate facienda,& hoc est,quod dicit Greg. in past.c.5. Qui suam cogitans vtilitatem, proximorum negligit,quasi vnius pedis calceamentum cum dedecore amittit. Sunt inquit nonnulli, qui magnis muneribus ditati, dum solius cõtemplationis studiis inardescunt, parere proximorum vtilitati in prædicatione refugiunt,secretum quietis diligunt,secessum speculationis quærunt, de quo si districtius iudicentur, ex tantis proculdubio rei sunt, quantis venientes ad publicum proficere potuerunt. Quia enim (inquit) mente illi,qui proximis pro futuris enitesceret, vtilitati proximorum secretum præponitur suum,quando videt, quod ipse patris vnigenitus vt multis prodesset, de sinu patris egressus est ad publicum nostrum? Hæc Grego. Proficiamus igitur proximo,quia opus est pietatis,& secundum Apostolũ 1. Tim.4 Pietas ad omnia vtilis est,promissionem habens vitæ quæ nunc est, & futuræ. Sic igitur patet,quomodo sunt sex quæ nobis summe vtilia iudicantur. patet, quod quædam sunt vtilia homini spiritualiter & hoc est primum principale. ¶ Adhuc dico, quod sibi H
sunt quædam vtilia æternalia, & ista sunt bona Paradisi, vita æterna,gloria,beatitudo,de quibus in titulis suis. ¶ Vltimo dico, I
quod sibi sunt vtilia quædam temporalia siue temporaliter, vt diuitiæ,sanitas, gaudium,&c.de quibus nihil ad præsens. Vide de vsu,vti,in suis titulis,& sufficit ad præsens.

Vua. Cum vua sit fructus de quo vinum exprimitur, & liquatur,videtur,quod per vuam fructus intelligatur. Et ideo sic de fructibus suis possumus distinguere. Et nota, quod inuenitur Vua A

Magni valoris,
Dulcis saporis,
Boni liquoris,
Falsi dulcoris,
Grauis horroris.

Inuenitur vua magni valoris, & ista est Christus qui de vite. I. de matre virgine natus,& in torculari expressus vinum scil. proprii sanguinis nobis stillauit, quod fideles inebriat atq; potat, vt sic de quolibet deuoto intelligatur illud Genes.49. Lauabit in vino stolam suam,&in sanguine vuę pallium suum. Ista est illa vua cuius sanguinis aspectu elephantes.i.martyres ad prælium animãtur 1.Mach.6.Ostenderunt elephantibus sanguinem vuæ,& mori. Et ista est vua passa, quæ in passione fuit ligata,& ad solem extra Hierusalem est siccata. Figurata in ligaturis vuæ quas Abigail præsentans Dauid ipsum pacificauit, & sibi coniungi matrimonialiter procurauit,sicut dicitur 1.Reg 25. Quia anima, quæ per deuotionem istam vuam Christum in cruce pendentem portat, gratiam Dauid.i.Dei patris impetrat, & ei per gratiam se maritat. Ista est igitur vua magni valoris. ¶ Secundo dico, quod est vua dulcis saporis,& sic vua significat bonorum operum,& virtutum fructum,

fructum, qui à vite, id eſt, à bono homine colligitur, ex qua vinum conſolationis, & gratiæ deſtillatur. De multis tamen conqueritur Deus, quod vuas bonorum operum non portant Hierem.8. Non eſt vua in vitibus, & non eſt ficus in ficulnea. Et quod plus eſt, quia in loco vuarum ſpinas, id eſt, in loco bonorum mala portant Eſa.5. Expectauit vt faceret vuas, &c. ¶ Tertio inuenitur vua boni liquoris, & iſta eſt vua ſacræ ſcripturæ, quæ vinum ſcientiæ nobis propinat. De quo Deut.32. dicitur, quod filii Iſrael conſtituti ſunt ſuper excelſam terram, &c. ¶ Quarto eſt vua falſi dulcoris, quæ ſunt bona temporalia, quæ vinum deliciarum nobis ſtillant, quo peccatores inebriant atque potant. Quod tamē prohibetur Num. 6. vbi dicitur. Qui ſe Deo volunt conſecrare, quicquid de vua exprimitur, non bibant. ¶ Quinto dico, quod eſt vua grauis horroris, & iſta eſt vua malorum operum, quā peccatores proferunt, de quo vinum infamiæ nobis fundunt, de quo Deu.32. Vua eorum vua fellis, &c. Vide de vino, vite, & ſic ſufficit.

Vulgus.

Vide ſupra de populo, plebe vel gente, &c.

A Vulnus. Vulnerare.

Nota, ꝙ vulnus eſt ſolutio in carne per violentiam introducta. Iſta.n. eſt differentia inter vulnus, & vlcus. Vulnus.n. per alium introducitur, ſed vlcus per ſe naſcitur. Vnde, Illatum vulnus, innatum dicitur vlcus. Cum autem vulnus propter ſanitatem corporis quandoque efficiatur, intra corpus infigatur, cum dolore infligatur, infirmitatē corporis operetur, & tandē mors per vulnera generetur, ita quod ſic poſſunt inueniri quinque genera vulnerum, vel quinque proprietates eorum.ſ. Vulnus

Sanatiuum,
Transfixiuum,
Afflictiuum,
Rimatiuum,
Interemptiuum.

Notandum, quod ſpiritualiter loquendo quinque genera ſpiritualium vulnerum poſſunt in ſacra ſcriptura inueniri, ſcilicet,

Vulnera, quæ debes videre,
Vulnera, quæ debes habere,
Vulnera, quæ debes ſuſtinere,
Vulnera, quæ debes præcauere,
Vulnera, quæ debes horrere.

Prima,	ſunt vulnera	noſtri redemptoris,
Secunda,		nexus, & amoris,
Tertia,		mundi, & laboris,
Quarta,		culpæ, & erroris,
Quinta.		æterni doloris.

B ¶ Dico igitur primo, quod inueniuntur vulnera charitatiua, quæ debemus videre, & iſta ſunt vulnera Chriſti, quæ cunctis intuentibus ſunt medela. Sicut n. videmus quādo homo minuitur, quod per vulnus brachii toti corpori medetur, ſic vere per vulnera ipſius brachii Chriſti, qui eſt brachium Dei patris (iuxta illud Ecc. 36. Glorifica manum, & brachiū dexterum) totum corpus eccleſiæ fuit ſanatum.i. gratiæ ſanitati reſtitutum. Iſte. n. fuit ſtrenuiſſimus pugil noſter, qui pro reſtituenda nobis Paradiſi hæreditate campum intrauit, vbi vulnera, & mortem ſuſtinuit, dum nobis gloriam acquiſiuit Eſa 53. Ipſe vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, &c. Et ideo poteſt iſte figurari in illo qui deſcendebat ab Hieruſalem in Hiericho, qui incidit in latrones, &c. Luc.10. quia Chriſtus de Hieruſalem.i. de Paradiſo veniens, in Hiericho mundi noſcitur incidiſſe, & nudatus, & ſpoliatus ab ipſis Iudæis crucem, & vulnera ſuſcepiſſe. Iſtum ergo ex toto non occiderūt, quia humanitatem tantum interfecerunt, quapropter dicūtur ipſum ſemiuiuum reliquiſſe Pſ. Super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Et ideo bene dico, ꝙ iſta vulnera ſunt videnda, & à deuotis cordib. intuenda. Iuxta illud Aug. lib. de virginitate. Inſpice vulnera & ſanguinē moriētis, preciū redimentis, cicatrices reſurgentis, &c. Quia ſicut dicit Iſid. lib. de quatuor virtutib. Fons vitę aceto potatur, à te ſalus vulneratur, vita moritur. Iſta igitur ſunt
C vulnera ſanatiua, q̄ debemus videre. ¶ Secūdo dico, ꝙ ſunt vulnera trāsfixiua, q̄ debemus habere, & iſta ſunt, vulnera diuini amoris, contritionis, & compaſſionis, q̄b. eſt cor noſtrum transfigendū, & intus fortiter vulnerandū. Et primo dico, ꝙ nos debemus habere vulnus intimæ dilectionis, exemplo ſponſi, q. ſponſę dicebat Can.4. Vulneraſti cor meū ſoror mea. Amor n. & vulnus cordis non tantū eſt bonus, ſed ēt malus, ſicut de duob. ſenib. impudicis dicitur Da.13 ꝙ ambo fuerūt vulnerati amore Suſānæ. Et ideo de tali vulnere carnalitatis, loquitur Gre. ſup Eze. extrema parte homiliæ 3. vbi de deuota anima dicit ſic, Vilis eſt ei ſalus ſui corporis, q̄ transfixa eſt vulnere amoris. Mala aūt eſt ſalus, quæ dolorē vulneris huius neſcit, cum vero anhelare.i. cœleſte deſiderium ſentire vulnus amoris cœpit, fit anima ſalubrior ex vulnere, quæ prius ægrotabat ex ſalute. Item debemus habere vulnus timoris, & contritionis. Sicut enim balæna non ſentit vulnus nec capitur quouſque vulneratur interius in carne intima, ſic peccator non capitur nec conuertitur, quouſque per contritionem in corde, & per timorem à Deo vulneretur. Sicut. n. ceruus vulneratus, in corde ſolet mugire, ſic homo vulnere contritionis afflictus, ſolet peccata confitendo clamare, & fortiter rugire. Vnde Hier.51. In omni terra mugiet vulneratus. Item debemus habere vulnera doloris, & compaſſionis. Miſeria enim proximorum debet pia corda transfigere, & compaſſionis gladio vulnerare, vt ſic poſſint nobis ipſi miſeri dicere illud Eſa.14. Tu vulneratus es ſicut & nos, noſtri ſimilis effectus es. Sunt igitur vulnera transfixiua, quæ debemus habere.

¶ Tertio dico, quod ſunt vulnera afflictiua, quæ debemus ſuſtinere, & iſta ſunt vulnera tribulationum huius mundi, & correctiones prælatorum, & vulnera noſtrarum carnalium paſſionum. Omnia enim talia vulnera ſunt ſuſtinenda, & in patientia toleranda. Sicut.n. ſolet Medicus atrociter aliquādo vulnerare, vt corruptis effluxis humoribus poſſit à periculo liberare, ſic vere Deus & prælatus per correctiones & tribulationes vulnerant hominem, vt ab infirmitate peccati liberent & ſanent. Vnde de Deo dicitur Iob 5. quod ipſe vulnerat, & medetur, percutit, & manus eius ſanabunt. De quo dicit Gregor. 6. Moral ca.14. quod Dominus vulnerando electos ſuos ad ſalutem reuocat, & dum ipſos affligit exterius, ipſos ſanat interius. Quod tamen eſt contra multos, qui nec vulneribus nec tribulationibus emendantur, more incudis, quæ quāto amplius percutitur, tanto per obſtinationem induratur. Iob 41. Cor eius indurabitur. quaſi lapis, & ſtringetur, quaſi malleatoris incus. Similes etiam vrſo, qui quandoque ita fortiter dormit, quod etiam vulneribus vix poteſt excitari, ſicut dicit Plin. Quia multi ſunt, qui in peccatis taliter dormiunt, & ita ibi ſopiti & inuoluti ſunt, quod vulnera, quibus per peccatum Adæ vulnerata eſt natura, vulnera etiam, quibus quotidiè vulnerat eos fortuna, non ſentiunt nec attendunt, nec propter ipſa à peccatis euigilant & exurgunt, dicentes illud Prouer.23. Verberauerunt me, & non dolui; vulnerauerunt me, & non ſenſi. Iſta igitur ſunt vulnera afflictiua, quæ debemus ſuſtinere. D

¶ Quarto dico, quod ſunt vulnera corruptiua, quæ debemus E
cauere, & iſta ſunt vulnera vitiorum. Sicut enim videmus, quod in vulnere eſt continuitatis ſolutio, ſanguinis effuſio, debilitatis introductio, doloris ſtimulatio, & niſi remedium apponatur, mortis ſubſecutio: ſic verè chariſſimi in vulnere peccati mortalis, continuitas, ſocietas, vnitas, quæ eſt inter nos & Deum, ſoluitur, ſanguis gratiæ effunditur, virtus reſiſtendi debilitatur, ſtimulus & dolor conſcientiæ introducitur, & ſic ſequitur mors æterna, niſi ſit pœnitentiæ remedium & cautela. Thre.2. Cum deficerent quaſi vulnerati in plateis ciuitatis. Iſta enim ſunt vulnera, quæ diabolus mordendo per tentationem violenter imprimit, quibus nos ſpiritualiter interficit & occidit. Vnde de dæmonibus poteſt intelligi illud Hier. 9. Sagitta vulnerans lingua eorum, pacem cum amico ſuo loquitur, & occultè ponit ei inſidias. Tentatio enim diaboli lingua & ſagitta dicitur, eo quod more linguæ eſt mollis blandiendo, more vero ſagittæ finaliter acuta eſt ſpiritualiter occidendo. Et ſic poſſum notare, quod dæmones nos occidunt, ſcil. Vulneribus ſuperbiæ & pompoſitatis, Vulneribus luxuriæ & carnalitatis, Vulneribus iracundiæ & crudelitatis, Vulneribus temulentiæ & ebrietatis, Vulneribus inuidiæ & obſcuritatis, Vulneribus blaſphemiæ & mordacitatis. Et ſic dico, quod inuenitur vulnus hominum ſuperborum. Pſal. Tu humiliaſti ſicut vulneratum ſuperbum. Item vulnus hominum immundorum. Vnde de illis, qui carnē præputii circumciderāt, & qui Dinam filiam Iacob corruperant, dicitur Gene.34. quod die tertia grauiſſimus vulnerum dolor erat. Item vulnus iracundorum, qui ſimiles ſunt iſtis, qui propriis vulneribus pereunt, quia iracundus citius vulneratur in corde, quàm alium vulneret in carne; & ſic dicitur 2.Paralipo.20. In ſeipſis conuerſi, mutuis concidere vulneribus. Item vulnus ebrioſorum. De quo Prouer. 23. Cui væ, cuius patri væ, cui rixæ, cui foueæ, cui ſine cauſa vulnera, cui ſuffuſio oculorum, nonne his, qui morantur in vino? Item eſt vulnus inuidorum. Eſa. 1. Vulnus, & plaga, & liuor tumens. Item vulnus blaſphemorum, de quo Apoc.16. Blaſphemauerunt Deum cœli præ doloribus & vulneribus ſuis.

¶ Iſta igitur ſunt vulnera periculoſa, quæ debent curari, & per pœnitentiā ſanari. Modus.n. ſanandi hæc vulnera fit potiſſimè p coctūram contritionis, per aperturam confeſſionis, per vncturā compaſſionis, per ſecturā correctionis. Nam iſta ſanāt, videlic.

Contritionis coctura,
Confeſſionis apertura,
Compaſſionis vnctura,
Correctionis ſectura.

Habeamus igitur pro iſtis vulnerib. ſanandis cōtritionis cocturam. Dolor.n. & coctura feruētis cōtritionis prima eſt huius vulneris medicina. De quo poteſt intelligi illud Hie.30. Obducā cicatricē, à vulnerib. tuis ſanabo te. Cicatrix.n. fuiſſe cocturā prætendit.

tendit. Item habeamus aperturam confessionis. De quo Gregorius in pasto. cap. 30 Vulnera clausa plus cruciant, nam cum putredo, quæ interius feruet eiicitur, ad salutem dolor aperitur. Item habeamus vncturam compassionis, quia vnguentum eleemosynarum summe sanat vulnera peccatorum, sicut de elephāte dicit Plinius, quod vulneratus a sagitta oleo sanatur. Vnde de Ezechia legitur, quod massa ficuum posita super vulnus sanauit eum Esa. 38 Ficus autem dulcis eleemosynas designat. Item habeamus secturam correctionis, & laboriosæ satisfactionis, quia sicut dicitur lib 8 moral. cap. 6. Sanctæ mentes, quæ correctiones sine putredine esse considerant, libenter sub manu Medici ad secandum se parant, vt aperto vulnere virus exeat, quod sub sanie latebat. Sed quid charissimi? pro certo, qui vulnera criminum vult sanare, debet ista quatuor remedia accelerare, & in ipsis perseuerare. In pœnitente enim celeritas commendatur, & tarditas reprobatur. Vnde Isid. lib. 2. sententiarum cap. 33. dicit, quod cito corrigitur culpa, quæ cito agnoscitur, tardius vero sanatur vulnus cui putrescentibus membris longo post tempore curatio adhibetur remediorum. Etiam perseuerantia in pœnitentia est necessaria in talibus vulneribus, desistentia vero penitus est nociua, iuxta illud Senecæ, qui dicit, quod non prosunt remedia, nisi minorentur peccata. Contra illos, qui in pœnitentia nō perseuerant, sed statim ad vitia redeunt, quæ frequentant, & ideo salutem de suis vulneribus non reportant. Vnde Isido. lib. soliloquiorum dicit, quod inanis est pœnitentia, quam culpa sequens coinquinat. Vulnus etiam frequenter iteratum tardius sanatur, sic frequenter peccans est tardior ad veniam poscendam vt sanetur. Sic igitur patet, quod sunt quædam vulnera corruptiua, quæ debemus cauere ¶ Quinto dico, quod sunt quædam vulnera peremptiua, & ista sunt vulnera pœnarum infernalium, quibus ipsi damnati perpetuo damnātur. De quibus dicitur in Psalmo. Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, &c. Et tales videntur esse similes illi lucifero ad inferos descendenti, iuxta illud Esa. 14. Et tu vulneratus es, sicut & nos, nostri similis effectus es. Et sic igitur patet, quod tam in bono, quam in malo significato quinque sunt genera vulnerum. Vide supra de plaga.

A **Vultus.** Cum vultus sit illud, quod summe est homini apparens, & per quod cognoscitur vnusquisque & in quo passiones animi denotātur, possumus breuiter dicere, quod per vultum potest proprie significari præsentia, apparētia, & notitia. Et sic dico, quod est vultus triplex in natura, scilicet,

Superioris diuinitatis,
Interioris voluntatis,
Exterioris qualitatis.

Primum debemus orare,
Secundum debemus mundare,
Tertium debemus ornare.

¶ Dico ergo, quod est vultus æternæ maiestatis, qui debet adorari Psalm. Vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis. Item est vultus internæ voluntatis, qui debet mundari Prou. 27. In aqua splendent prospicientium vultus. Item est vultus æternæ qualitatis, qui debet adorari, scilicet, vultus exterioris apparentiæ, quæ, scilicet, virtutibus est adornanda. de quo Dan. 1. dicitur, quod vultus puerorum apparuerunt meliores, & corpulentiores. B ¶ His igitur præmissis dicamus primo, quod est vultus Dei, qui est honorandus. Vultus enim Dei nihil aliud est, quam sua notificatio, præsentia vel manifestatio, quia diuersis diuersimode se ostendit. Sicut enim videmus, animus cognoscitur per vultum, & inde est, quod vultus aliquando est tristis, aliquando hilaris, & sic de aliis. Et propter hoc possumus dicere de vultu diuino, quod ipse dominus quatuor habet vultus, hoc est dictum, quatuor modos notificandi se nobis, scilicet, Vultum

Potentiæ,
Clementiæ,
Iustitiæ,
Lætitiæ.

Vultum potentiæ ostendit Deus in creaturarum gubernatione, & productione. Vnde Iob 26. dicitur, quod Deus extendit aquilonem super vacuum, & appendit terram super nihil, ligat aquas in nubibus suis, tenet vultum solii sui. Item vultum clemētiæ suæ ostendit peccatoribus conuersis, de hoc dicitur in Psalm. Illuminet vultum suum super nos. Item vultum suæ iustitiæ ostendet in reproborum punitione, scilicet, in die iudicii, quando implebitur illud Psalm. De vultu tuo iudicium, &c. Et illud. Vultus domini super facientes mala, &c. Itē vultum lætitiæ ostendit in beatorum saluatione, quoniam implebitur illud Psa. Quoniam dabis eum in benedictionem in sæculum sæculi, lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo, &c. Deus. n. figuratur in Dauid, qui interpretatur vultu desiderabilis, & in Salomone, de quo 3. Reg. 10. dicitur, quod vniuersa terra desiderabat videre vultum Salomonis. Quia vultus eius quanto plus videtur, tanto plus habitare cū eo delectatur Ps. Verumtamen iusti confitebuntur nomini tuo, &c.

Isti sunt quatuor vultus Dei, quibus diuersimode cognoscitur, & dicitur videri. Et sic bene figuratur in illis Cherubin, qui quatuor vultus habebant, sicut dicitur Ezech. 10. Quia, scilicet, Cherubin interpretatur plenitudo scientiæ, significans ipsum Deum, qui est omni scientia semper plenus, qui quatuor vultibus vtitur, quando quatuor modis notificatus apparet. Vnde Ezech. 10. Ipsi sunt vultus quos videram iuxta fluuium chobar. Iste est igitur vultus Dei, qui est honorandus. ¶ Secundo dico, quod est vultus mentis, qui est depurandus. Super omnia homo vult habere mundissimum vultum, & hoc quia macula in vultu magis apparet, & turpius fœdat. Sic vere nos debemus vultum conscientiæ, & voluntatis mundum seruare, quia iste est, qui a Deo principaliter respicitur, & in quo peccati macula turpior inuenitur. Et ideo anima debet esse sicut illa Regina Hester, de qua dicitur Heste. 15. quod ipsa erat roseo colore vultum perfusa, ac gratis, & nitentibus oculis. Iste est vultus. C

Quem debemus per { Amorem ad Deum conuertere, Timorem ad terram deprimere, Nitorem præ cunctis splendere. }

Igitur mentis vultum conuertamus ad Deum per veram dilectionem, vt sic simus sicut illi Cherubin, qui habebant vultus versos ad propitiatorium, & se mutuo respiciebant, sicut dicitur Exod. 25. Item vultum mentis deiiciamus ad terram per humilitatem, & subiectionem, sicut de Bersabee legimus 3. Reg. 1. quod submisso in terram vultu adorauit regem. Item vultum mentis illuminemus per claram discretionem, vt sic quilibet possit dicere illud Gen. 33. Vidi faciem tuam quasi vultum Angeli Iob 29. Lux vultus mei non cadebat in terram. Patet igitur, quod est vultus mentis, qui est præparandus. ¶ Tertio dico, quod est vultus corporis, qui est regulandus, & iste vultus significat exteriorem conuersationem, & apparentiam corporalem. Sicut. n. in mille vultibus non inueniuntur duo similes, sic nec in quibusuis conuersationibus inueniuntur duo pares penitus. In ista. n. debent relucere omnes virtutes spirituales, nam sicut in vultu hominis omnes sensus corporales, sic in vultu animæ omnes passiones apparent, & inde est, quod super omnia membra corporis vultus magis in diuersa mutatur, quia secundum mentis passiones, de vna qualitate ad aliam mutatur, iuxta illud Ezech. 27. Mutauerunt vultus negociatores populorum. Sic vere vultus conuersationis nostræ non debet semper in eodem subsistere, sed secundum conditiones temporum, & locorum in qualitates varias se mutare, & non vnam virtutem solam, sed plures & plures in se prætendere, & monstrare Luc. 9. Factum est dum oraret, facta est species vultus eius altera. Vnde nota, quod debet esse D

In Vultu nostro { Labor, & diligentia, Vigor, & permanentia, Splendor & sapientia, Rigor & displicentia, Humilitas & verecundia, Hilaritas & complacentia, Maturitas & reuerentia. }

Habeamus igitur in vultu nostræ conuersationis diligentiæ laborem Gen. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo Item prætēdamus ibi permanentiæ vigorem 1. Re. 1. Vultus eius nō sunt amplius in diuersa mutati Item prætendamus sapientiæ splendorē Eccl. 8. sapientia hominis lucet in vultu eius. Item prætendamus ibi displicentiæ rigorem Eccle. 7. Per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis. Item prætendamus humilitatē & verecundiam. Vnde Esa. 49 Vultu in terram demisso adorabūt te Dan. 10. Deieci in terram vultum meum, & tacui. Et 3. Re. 19. Operuit Helias vultum suum pallio. Item prætendamus ibi iucunditatem & complacentiam Pro. 16. In hilaritate vultus regis vita. Et Eccl. 35. In omni dato tuo hilarem fac vultum tuum Item prætendamus ibi maturitatem & reuerentiam, quia sicut dicitur Esa. 3. Honorabilem vultum ipse capit. Et sic si habuerimus tales vultus, de nobis poterit dici illud quod dicitur Dan. 1. de pueris tribus abstinentibus, quod vultus eorum apparuerunt meliores & corpulentiores cæteris. Et sic patet quomodo vultus accipitur in bono tribus modis.

¶ Sed ad quid? pro certo mali non habent tales vultus, nec tales apparentias faciales, quinimo isti hodie in omnes qualitates malas commutant vultus suos, videntur enim fuisse de temporibus poetarum, vbi illi dii mutabant vultus hominum in vultus bestiales iuxta votum, sicut de Circe incantatrice legitur in fabulis, quod quodam poculo quosdam nautas socios mutauit in porcos. Quia vere hodie incantator diabolus mutauit vultus, id est, apparentias multorum in bestias, id est, in homines bestiales, in animales & noxiales qualitates. Vnde Ezech. 22. Mutauerunt vultus omnes populorum negociatores. ¶ Et sic notabo, quod hodie inueniuntur multi mali vultus videlicet Vultus E

Mordaces & irati,
Fallaces & velati.

Procaces

Procaces & obſtinati,
Loquaces & effrænati.

Dico, quod mali habent vultus iratos & concitatos, & ſic de inuido Cain dicitur Gen.4. Iratus eſt Cain vehementer, & concidit vultus eius. Item habent vultus velatos & palliatos, & tales ſunt hypocritæ, falſi amici, adulatores & proditores, qui pallio hypocriſis ita operiunt vultus conuerſationis ſuæ, quod vix poſſunt intelligi vel cognoſci, ſicut de Thamar dicitur Gen.38. quæ volens imprægnari à Iuda, ſtetit in biuio induens ſe, &c. Quia hypocritæ cupientes cum Iuda Patriarcha, id eſt, cum aliquo prælato ſocietatem habere vel contrahere, vt ab eo donis & beneficiis valeant imprægnari, ſolent vultus honeſtæ apparentiæ accipere, in biuio, id eſt, in publico coram omnibus ſedere, & ne cognoſcantur, vultum conuerſationis ſuæ honeſtatis pallio operire, & ſic ſocietatem & imprægnationem beneficiorum ſolent communiter reportare. Vnde ipſi prælati de ipſis poſſunt dicere illud Iob 4. Stetit quidam cuius non agnoſcebam vultum imago coram oculis meis. Et bene dicitur imago, & non res, vide ſupra de imagine. Item habent vultus firmatos & obſtinatos, quia non confunduntur nec reuerentur, imo Deo & prælato obſtinate opponuntur Prou.21. Vir impius procaciter obfirmat vultum ſuum. Item habent vultus diſſolutos & effrænatos, quia non habent compaſſionem honeſtæ maturitatis nec in habitu nec in geſtu, nec in vultu. Vnde de mala muliere dicitur Prouer.7. quod apprehenſum oſculabatur iuuenem, & procaci vultu blandiebatur. Sic igitur patet, quomodo inuenitur multiplex malus vultus. Non dilato me, quia ſupra feci mentionem de facie, vbi exempla & figuras amplius aggregaui.

A **Vxor.** Nota, quod vxor proprie dicitur mulier, quæ alicui matrimonialiter eſt cõiuncta. Et ideo loquendo moraliter per vxorem poteſt intelligi omne illud quod alicui ſocialiter cõiungitur, ſiue in bono ſiue in malo ſignificato fuerit ſumptum. Et ideo dico, quod in bono ſignificato ſecundum quod vir ſumitur multis modis, ſic ſumitur & vxor, iuxta illud Epheſ.5. Viri diligite vxores veſtras: pluraliter enim nominat tam viros, quam vxores. Et ideo poſſum notare, quod inuenitur vxor.

Intima,
Optima,
Infima,
Suprema,
Extrema.

Vxor intima eſt anima, quæ eſt vxor Chriſti, & vxor etiam debet eſſe cuiuslibet viri iuſti. Et ideo de hac poteſt intelligi illud 1. ad Cor.7. Vxori vir debitum reddat ¶ Item vxor optima eſt in cœlo meditans, de qua Apoc.19. Venerunt nuptiæ, & vxor præparauit ſe. Iſta eſt vxor cui Chriſtus principaliter copulatur, & cui vir, iuſtus mentaliter vxoratur. Item vxor infima eſt eccleſia deorſum militans. Iſta enim eſt vxor Chriſti, & vxor etiam cuiuslibet boni prælati, iuxta illud Epheſ.5. Viri diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam. Item vxor ſuprema eſt humana natura in Chriſto latitans, & iſta eſt vxor cui Dei filius copulatus, ipſam amplius non reliquit 1. Cor.7. Alligatus es vxori, noli quærere ſolutionem. Item vxor extrema eſt quælibet vtilis, & humilis, & honeſta matrona, quæ, ſcilicet, inter omnes iſtas vxores extremum, & minus nobilem tenet locum, de quo dicitur Gen 2.
B Quamobrem relinquit homo patrem, & matrem, &c. ¶ His igitur præmiſſis, ſiue loquamur de vxore ſpirituali, quæ eſt anima, ſiue corporali, quæ eſt Eccleſia, ſiue de naturali, quæ eſt bona fœmina, exponamus illud Pſalmiſtæ. Vxor tua ſicut vitis abundans. Hic aduerte, quod in vxore qualibet debet eſſe triplex virtus, ſcilicet,

Humilitas, & ſubiectio. (Vxor tua,)
Fidelitas, & dilectio. (Sicut vitis,)
Vtilitas, & perfectio. (Abundans.)

Talis enim Vxor debet eſſe

Humiliter ſubiecta (Tua,)
Fideliter iniecta. (Sicut vitis,)
Vtiliter connexa. (Abundans.)

Dico igitur primo, quod talis vxor debet habere humilitatem, & ſubiectionem, quod oſtenditur cum dicitur. (Tua,) quia illud quod tuum eſt, tibi eſt ſubiectum. Tua enim eſt pronomen poſſeſſiuum. Ad denotandum, quod vxor eſt poſſeſſio viri, & ei naturaliter ſubiecta, ſicut Gen.3. dicitur Euę. Sub poteſtate viri eris. Quia & vxor marito, & Eccleſia prælato, & anima Chriſto debet humiliter ſubiici, & ei ſic ſubiecta cum diligentia famulari. (Tua inquit) Gen.12. Quare non indicaſti mihi, quod vxor tua eſſet? Sequitur. Nunc igitur quia coniunx tua eſt, accipe eam, & vade. Quod tamen eſt contra multos, qui viris ſuis ſpiritualibus ſunt rebelles, & contradicentes, non ſubiecti nec humiles, nec cum diligentia ſeruientes. Iſtud patet de anima peccatrice, quãdo viro ſuo Chriſto per peccatum contrariatur, de eccleſia, capitulo, collegio, quando prælato rebellat, & opponitur, de matronis etiam modernis, quæ viros contemnunt, & deteſtantur, figuratæ in vxore Iob, de qua dicitur Iob 2. dixit ei vxor ſua: Adhuc permanes in innocentia tua? benedic Deo, & morere. Quia breuiter de viris poſſumus hodie dicere, quod vxores non ſuæ, ſed magis propriæ viri ſui ſunt, quia iſtæ hodie nolunt ſubiici viris ſuis, ſed potius dominari, & rebellare multipliciter, & rixari, cum tamen dicat Apoſtolus 1. Tim.2. Docere mulieri non permitto, nec dominari in virum. Non ſic chariſſimi, ſed ſit iſta vxor tua, id eſt, hæc ſit tibi ſubiecta, & tibi humilis ac deuota, vt tam Chriſto de anima, quam prælato de Eccleſia, tam etiam marito de vxore vel matrona poſſit dici illud Gen.16. Perſpicuum eſt, quod vxor tua ſit. Habeat igitur quælibet talis vxor humilitatem, & ſubiectionem.

C ¶ Secundo dico, quod iſta debet habere fidelitatem, & dilectionem. (Vitis inquit.) Vxor enim debet virum diligere, & ſibi fidelitatem tenere, & nulli alii adhærere, quod non ſolum de vxore corporea, imo etiam de anima vel Eccleſia poteſt dici, & hoc oſtenditur cum dicitur, Vitis, quia, ſcilicet, vitis ſolet arbori cui innititur, cum quibuſdam tenaculis firmiter adhærere, & ſtabiliter ibi ſe tenere, & ideo dicitur vitis quaſi tenens vi Ad denotandum, quod talis vxor habet talibus maritis ſuis fideliter, & firmiter adhærere, & ipſos diligere, & timere, quia vxor iſta, ſcilicet, anima non debet frangere coniugiũ, nec eſſe infidelis Chriſto per peccatum, nec prælato Eccleſia per odium, nec coniux marito per adulterium, vt ſic dicat quælibet talis vitis illud Ioã. Ego ſum vitis vera, id eſt, ego ſum vxor fidelis, quia ſumma fidelitas, & fidelis charitas, & veritas debet inter virum, & vxorem eſſe, quæ nunquam debet violari aut frangi, ſed in amore, & vnitate fideliter conſeruari Gen.2. Adhærebit vir vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna. Iſtud tamen eſt contra multos, quia nec fidelis eſt vir vxori, nec vxor viro. Qui viri non ſint fideles vxoribus ad literam videmus de clericis, & prælatis. Iſti enim non diligunt vxores ſuas, ſcilicet, eccleſias ſibi commiſſas, quinimo patrimonia ipſarum diripiunt, & ipſas viduatas, & deſolatas relinquunt: non enim curant niſi fructus recipere, & alibi recedere, & vxorem relinquere, & abire, & de defenſione, & regimine eius amplius non curare. Similes elephantibus, quibus proprium eſt nunquam pro vxoribus pugnare, quod bene patet in iſtis, qui vxores ſuas vt dictum eſt dimittunt, & tyrannis ipſas deferunt, qui eas captiuant, diripiunt, & conſumunt 1 Regu.30 Duæ vxores Dauid captiuæ fuerant ductæ. Et bene dicit duæ, & non vna, quia hodie clerici verecundantur habere vnam vxorem, ſc. vnam eccleſiam vel præbendam, imo duas vel plures habere nituntur, & ſpiritualiter bigamiam contrahere non verentur. Quod etiam de prælatis videmus, quod vna vxor, id eſt, vna prælatura non ſolet eis ſufficere, imo non ceſſant de vna ad aliam ſe transferre, cum tamen dicat Apoſtolus 1. Tim.3. quod oportet epiſcopum eſſe irreprehenſibilem, & vnius vxoris virum. Et idem de diacono dicit ibidem. Iſti ergo non videntur eſſe homines, ſed tauri, quia, ſcilicet, vni homini vna data eſt vxor. Et ideo dictum eſt. Adhærebit vxori ſuæ, & non vxoribus, in ſignum cuius, vni homini Adæ Eua vnica eſt creata Sed de tauro & equo non ſic, quia iſti nõ habent vxores determinatas, imo nunc vnam, nunc aliam poſſident atque tenent, quinimo vnus ſolet vxorem alterius violenter auferre, & inter ſe ſolent pro vxoribus dimicare. Sic vere homines, id eſt, viri virtuoſi iuſti & rationabiles vna vxore, id eſt, vno ſufficiente beneficio ſunt contenti. Iuxta illud 1 Reg 30. Sufficiat vnicuiq; vxor ſua. Tauri tamen & equi. i ambitioſi & ſuperbi, non vnius imo pluriũ ſunt cupidi, & inde eſt, quod inter ſe lites & controuerſias ſolent habere, pro eo, ꝙ vnus vxorẽ i. præbẽdã alterius nititur occupare, ita ꝙ proprie de eis poteſt dici illud Hier.5. Æqui amatores & emiſſarii facti ſunt, vnuſquiſque ad vxorẽ proximi ſui hinniebat. Vnde Prou.19. A domino datur proprie vxor prudens. Ad denotandũ, quod nullus debet vxorẽ i. eccleſiã vel beneficiũ accipere niſi à Deo vel eius vicario canonice ſibi detur. Sed proculdubio intruſi Simoniaci non curãt de hoc, ſed Simoniace vel violenter tales vxores rapiunt & procurant, iuxta illud Prou.19. Rapite ſinguli vxores ſingulas. Patet igitur, ꝙ tales viri nõ ſunt fideles vxorib. ſed proculdubio videtur eſſe ſicut garamantes populus Æthiopiæ, q̃ dicuntur matrimoniũ nõ ſeruare, ſed ꝓ libito vxores quoties volũt eligere, & oẽs cões habere, & nullã propriã reputare, ſic iſti. Et ideo bene figurãtur in illis filiis Dei qui vidẽtes filias hominũ, ꝙ eſſent pulchræ, elegerũt ſibi vxores de omnib. quas elegerãt, ſicut dicitur Gen.6. Patet igitur chariſſimi, ꝙ iſti viri nõ ſunt fideles vxorib. ideo iuſto Dei iudicio permittit, quod eorum vxores non ſunt fideles eiſdẽ. Cuius ſimile videbatur Iob petere Iob 31. dicens Si deceptum eſt cor meum ſuper muliere, & ſi ad oſtium vicini mei inſidiatus ſum ſcortum alterius ſit vxor mea, & ſuper illam incuruentur alii. Non ſic chariſſimi, ſed ſimus fideles vxoribus, vt ipſæ ſint fideles nobis, quia pro certo vt dictum eſt, quælibet bona vxor debet habere fidelitatem.

¶ Tertio

D ¶ Tertio dico, quod quælibet talis vxor debet habere vtilitatem & perfectionem, quod notatur cum dicitur, (Abundans.) Quia istæ debent abundare in prole bonorum operum & virtutum, & maxime in operibus pietatis, dic sicut supra de abundare quicquid volueris Deut. 28. Abundare te faciat dominus in omnibus bonis. Ideo parentes vxoris Tobiæ iunioris docebant eam in illis virtutibus quæ decerent quamlibet vxorem Tob. 10. vbi dicitur, quod monuerunt eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, & seipsam irreprehensibilem custodire. Sic igitur patet, quomodo vxor bona, scilicet, anima vel ecclesia vel matrona debet esse

Fertilis & fructuosa. (Abundans,)
Fidelis & amorosa. (Quia vitis,)
Humilis & obsequiosa. (Quia tua)

Igitur vxor tua sit vitis abundans, & hoc de vxore bona sufficiat.

E ¶ Sed adhuc dico, quod vxor potest accipi in malo. Et sic dico, quod per vxorē intelligitur quælibet mala coniunctio, vel quælibet copula cuiuslibet vitii vel peccati. Et sic notabo, quod in scriptura inuenitur

Vxor { Luxuriosa, Litigiosa, Præsumptuosa.

Vxor { Luxuriosa est carnalitas, Litigiosa est cupiditas, Præsumptuosa est pompositas.

Istæ enim sunt malæ vxores, quæ sunt fugiendæ, & à fidelibus abdicandæ, sicut dicitur Deut. 22. de rege. Non habebit vxores plurimas quæ alliciant animum eius. Carnalitas allicit ad delicias. Cupiditas ad diuitias. Pompositas ad eminentias. Et istæ sunt vxores alienigenæ, quæ Salomonem fecerunt apostatare, à lege domini deuiare, sicut dicitur 3. Regu. 11. Et ideo necessarium est, quod vxores huiusmodi relinquamus, & ab earum oblectationibus caueamus, iuxta illud 2. Esd. 9. Discedite à gentibus terræ, & ab alienigenis vxoribus. Sic igitur patet, quomodo tam moraliter quam realiter vxor in bono sumitur & in malo. Si vis dicere de malis & adulteris, vide supra de viro, & de anima vxore Christi in principio quæ ibi dixi. Vide etiam de coniugio & de sponsa, &c.

Z.

A ZElus. Nota, quod Zelus proprie dicitur esse amor excessiuus vel dolor de nimio amore procedens & inde est, quod zelotypus dicitur ille, qui ita feruenter diligit aliquē, quod nollet, quod ab aliquo alio amaretur, & ita dilectionem eius sibi appropriat tam actiuā quam passiuam, & dolet quando aliū diligit, vel quādo ab alio adamatur. Et inde est, quod etiam zelus sumitur pro inuidia, quia inuidus in tantum diligit prosperitatem propriam, quod ipse dolet quando videt, quod alius prosperatur. Breuiter ergo notandum, quod zelus in scriptura accipitur pro aliquo excessiuo feruore vel rigore. Et sic nota, quod inuenitur in scriptura

Zelus { Dei, Iusti, Impii.

Primus est feruentis rigoris,
Secundus est ingentis amoris,
Tertius est dolentis liuoris.

¶ Dico igitur primo, quod inuenitur zelus rigoris, & iste est zelus iustitiæ diuinæ. Deus enim tanto zelo diligit animam sponsam suam, quod si delinquat, & fidem ei frangat, & adultero diabolo per peccatum se iungat ipsam solet vt zelotypus punire, & contra eam per iustitiam desæuire, nullo enim modo vult vt aliquis isti vxori præter eum copuletur, vel quod aliquis ab ipsa præter eum excolatur. Vnde ipse de anima vel ecclesia dicit Zach. 8. zelatus sum Sion zelo magno. Talem enim zelum contraxit potissime nobiscum in incarnatione, vbi tantum zelauit pro humana natura, quod eam sibi voluit copulare Esa. 9. zelus domini exercituum faciet hoc, Et ideo sicut homo zelotypus, istā vxorem suam, scilicet, animam vel hominem, quando videt, quod cum aliis mundo, scilicet, carne & diabolo colloquium vel factū malum habet, ipse solet punire, & libellum repudii sibi dare, dicens. Ego sum Deus zelator diligens & visitans iniquitatem patrum in filios. Exemplo leonis, qui leænam sentiens adulteratam cum pardo, solet punire, & propter quendam zelum excessiui amoris solet contra eam desæuire. Sic vere facit Deus de anima quæ cum diabolo per vitia fornicatur, quod potissime fiet in iudicio, quādo complebitur illud Psalm. Accendetur zelus tuus velut ignis. Verumtamen aduerte, quod zelus est signum amoris. Homo enim nunquam est zelotypus de muliere, quam non amat. Et ideo Deus qui ecclesiam solebat zelare, & se pro ipsa cunctis aduersariis exponere, ipsamque peccantem castigare & punire: eam iam videtur delinquere, & de ipsa penitus non curare. Homo enim non libenter est zelotypus de muliere quando videt, quod vnicuique se exponit. Sic quia Christus videt, quod anima vel ecclesia se omnibus vitiis exponit, iam non videtur zelotypus de eadem, quod patet de multis, quos delinquentes castigare non curat, & de ecclesia quam tribulatam non iuuat. Patet igitur, quod inuenitur zelus grandis rigoris. ¶ Secundo dico, quod inuenitur zelus fortis amoris, & iste est zelus quo iusti zelant honorem Dei, & ecclesiæ & fidei, & etiam cuiuslibet alterius viri B iusti, ita quod pro ipso fiunt zelotypi, in tantum quod sustinere nequeunt sibi inferri aliquid dedecoris vel delicti. Exemplo apū, quæ ita aluearia sua videntur zelare, quod quisquis ea tetigerit statim solent contra eum dimicare, & ad vindicandum propriis spiculis se armare. Exemplo etiam aspidum, quæ secundum Plin. ita zelant pro coniugibus & occisorem solent persequi & inuadere, & cum maximo furore vindictæ ipsum impetere & punire. Cum igitur ecclesia, patria, fides & reuerētia diuini nominis sint coniuges & alueária nostra, quibus per amorem debemus commorati, dico quod pro ipsis debemus zelare, & ipsis factas iniurias pro viribus vindicare, & eis iniuriantes impetere & mulctare, dicendo illud Psal. zelus domus tuæ comedit me. Exemplo Phinees Num. 25. qui videns iniuriam diuino nomini publice fieri, & contra legem cum scorto madianitæ vnum de filiis Israel publice fornicari, accensus est zelus eius, & accepto gladio interfecit vtrumque. Cuius exemplo iniuriantes Deo & ecclesiæ debemus punire. Vnde de ipso Phinees dicitur 1. Mac. 2. quod Phinees zelando zelum Dei, receptus est in cœlum. Iste igitur zelus est fortis amoris. Tertio dico, quod est zelus grauis liuoris, & sic per zelum intelligitur inuidia, quia mali ita diligunt propriam gloriam, & videtur eis, quod sibi in aliquibus derogatur, quando alii iuxta illos prosperantur, quapropter ad zelum & inuidiam commouentur, zelus enim est quando quis dolet ex eo, quod se minus videt diligi q̄ alterum, & alium plus diligi quam seipsum. Sic mali quia vident, ꝙ Deus vel fortuna plus alios amat q̄ seipsos, vel saltem quod se non amat, vel amat solosipsos, zelotypi efficiuntur & contra eos ad iram & inuidiam concitātur. Similes cani qui tunc dolet, quando videt alium canem in hospitium introduci & à domino diligi. Vnde de Iudæis dicitur Acto. 13. quod videntes turbas conuerti, repleti sunt zelo, & contradicebāt præ inuidia verbis Pauli Inuidus enim & zelotypus statim, quando videt bonum & gloriam alii euenire, solet iracundiæ zelo flagrare, quibus dicitur 1. Cor. 3. Cum sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis? Quia boni considerant finem malorum, & ideo non zelant nec inuident, nec cupiunt, nec desiderāt prosperitatem bonorum suorum temporalium. Vnde in Psalm. Noli æmulari in malignantibus neque zelaueris facientes iniquitatem. Sic igitur patet, quomodo est zelus impii, qui est inuidiæ, zelus amoris, qui est viri iusti, zelus Dei, qui est iustitiæ. Vide supra de vindicta.

Zona. Cum zona sit illud cingulum cum quo corpus stringitur & cingitur, possumus per zonam intelligere omnem illam virtutem, quæ mores nostros colligit atque stringit. Sumitur igitur zona in scriptura quadrupliciter, scilicet, in quantum refertur ad A

Perfectos,
Infectos,
Damnatos,
Beatos.

Perfecti enim cinguntur cingulo temperantiæ. Et sic dicitur de Ioanne Marc. 1. quod ipse erat cinctus zona pellicea circa lūbos. Temperantia enim est zona pellicea, pro eo quod stricta est atque longa.

¶ Infecti cinguntur cingulis auaritiæ. Auaritia enim stringit & ligat hominem tanquam zona 4. Regum 1. Vir pilosus, zona pellicea accinctus renibus. Illi enim & pelles diuitias designant.

¶ Damnati cinguntur cingulis diabolicæ sæuitiæ. Ignis enim & pœnæ infernales arctant miseras animas tanquam zona Psal. Fiat ei sicut vestimentum quo operitur, &c.

¶ Beati cinguntur cingulo lætitiæ. Gaudium enim circundat hominem tanquam zona decorans Apoc. 15. Præcincti circa pectora zonis aureis.

¶ His igitur præmissis, possumus aliquid dicere de zonis hominum perfectorum, & maxime prælatorum. Homini enim nō sufficit vna virtus, quæ ipsum cingat, sed oportet quod plures habeat. Et sic notabo, quod homo quandoque cingitur circa pectus, quandoq; circa ventrem, quandoque circa renes. Sic dico, quod tres zonæ spirituales debent esse in homine. Zona

Charitatis

Charitatis & amicitiæ,
Parcitatis & abstinentiæ,
Castitatis & continentiæ.

Zona { Charitatis cinguntur pectora,
Parcitatis stringuntur corpora,
Castitatis ligantur iecora. }

B ¶ Primo habeat zonam charitatis, qua pectus stringatur. Charitas enim est zona vna, quæ hominem Deo & proximo iungit, & quæ mentem tenet stabiliter, pectus enim, id est, cor zona huiusmodi constringatur, ne ab amore Dei & proximi laxetur. Et aduerte, quod zona ad minus debet habere tria instrumenta de metallo, scilicet,

Fermellam in principio,
Mordentem in medio,
Musquellum in fine siue termino.

¶ Per fermellam zona stringitur vel laxatur. Per mordentem zona ne nimis effluat retractatur. Per musquellum ne filum defluat coarctatur. Chatissimi, ista tria signant tres virtutes, quæ zonam charitatis debent comitari. Prima est virtus largitatis & clementiæ. Ista est fermella quæ zonam elargat ad proximum, & eam stringit & replicat ad seipsum, quia secundum Hier. in Homil. illud ieiunium Deus approbat, vt quod tibi subtrahis, proximo largiaris, vt vnde caro tua affligitur, caro egentis proximi reparetur: Secunda est virtus sagacitatis & prudentiæ, & ista est mordens, quia, scilicet, prudentia more mordentis debet zonam amoris ne nimis ad proximum effluat coercere, & sibi certos & limitatos terminos seruare. Amor enim & prudentia semper simul debent esse Proue. 7. Et prudentiam vocaui amicam meam. Tertia est virtus stabilitatis & perseuerantiæ. Ista enim est musquellum, quod ornat finem zonæ, quia perseuerantia requiritur in charitate, quia solum perseuerantia coronari meretur. Ideo dicit Seneca, Ita diligamus acsi desinere non liceat. Et sic talis zona charitatis figuratur Apocal. 1. vbi de filio hominis dicitur, quod ipse circa mammillas erat munitus zona aurea. Aurum enim quod vndique se dilatat, signat charitatem, qua se dilatat ad Deum, ad amicum, & inimicum. Mammilla vero quæ lac emittit, significat largitatem & pietatem, quæ lac beneficiorum destillant, & indigentes recreant & potant. Quia prælatus debet esse accinctus zona aurea charitatis, quæ mammillas contineat largitatis. Nam sicut in zona portatur bursa ad erogandum, cultellus ad scindendum, sic zona charitatis debet habere bursam largitatis ad præmiandum bene laborãtes, vt vnusquisque mercedem propriam accipiat secundum suum laborem 1. Cor. 3. Et gladium rigoris & seueritatis ad scindendum & puniendum perperam operantes Rom. 13. Non enim frustra gladium portat. Et sic ista charitas erit sibi zona iustitiæ, ad quam pertinet bonos præmiare & malos mulctare. Et sic de eo potest dici Eccl. 45. Dedit illi dominus sacerdotium gentis, beatificauit illum in gloria, & dedit illi zonam iustitiæ. Prælatus igitur vel iustus habeat zonam charitatis qua pectus cingatur. ¶ Secundo habeat zonam parcitatis qua venter stringatur. Parcitas enim & abstinentia est quædam zona quæ stringit ventrem, nec dimittit ipsum dilatari per gulam vel per rapinam, vt sic quilibet iustus sit similis formicæ, quæ habet ventrem valde strictum, & pectus latum, quod etiam verũ de canibus nobilibus reperitur. Ad significandũ, ꝙ iusti debent in ventre, id est, in ventris ingluuie per abstinentiam esse stricti: in pectore vero, i. in corde debent per sapientiam esse lati, figurati in beato Iohanne abstinentissimo, de quo dicitur Matth. 3. quod ipse zona pellicea cinctus erat. Habeat igitur zonam parcitatis qua venter stringatur. ¶ Tertio dico, quod habeat zonam castitatis, qua lumbos arceat. Quia sicut homines prælium commissuri solent se zona & balteis cingere supra lumbos, & ibi portare enses & gladios pro bellando, sic vere nos contra carnem præliaturi debemus lumbos nostros zona castitatis arcere, & carnis desideria diuini verbi gladio detruncare. Sicut enim dicit Isid. & Diosco. est species carbunculi, quæ zona candida est præcincta, quæ cæteris nobilior iudicatur. Quia pro certo illi inter carbunculos, id est, inter iustos nobiliores apud Deum reputantur, qui zona candida castitatis præ cæteris accinguntur. Figurati in Helia, de quo 4. Reg. 1. vir pilosus occurrit nobis, zona pellicea, &c. Zona pellicea quæ de pelle mortuorum animalium efficitur, mortificationem carnis vel etiam mortis memoriam designat, quæ, scilicet, ambo ad castitatem sunt necessaria, & ad carnis continentiam opportuna. Et sic dico, quod generaliter sunt tres zonæ iustorum, scilicet, vna circa renes, quæ est castitas, alia circa ventrem, quæ est parcitas, alia circa pectus, quæ est charitas. Quam triplicem zonam nobis præstare dignetur ille, qui viuit & regnat per sæcula sæculorum, Amen.

F I N I S.

Index

INDEX EORVM, QVÆ HOC DICTIONARII VOLVMINE CONTINENTVR.

A.

A Dictio ſumitur pro litera, interiectione & præpoſitione. a
a, etiam ſumitur effectiue, inceptiue, ſeparatiue, & collatiue. ib. b
a, ſignificat terminum a quo, ſicque a vnum eſt diligibile, cui & ſeruiendum. ib. c
a, vnum deteſtabile, a quo fugiendũ multipliciter. ib. d
a, vnum commendabile, cui inſiſtendum, ib. e
a, vnum formidabile, a quo metuendum, ib. f. & a vnum nunciabile, ad bene vtendum, ib. g
Aaron ſummus Sacerdos & Pontifex moraliter exponendo de Pontifice vel ſacerdote multipliciter, &c. a
Aaron non fuit promotus in alieno populo, ſed in ſuo. ib. b. a Deo in ſacerdotem electus. ib. c
antequam miniſtraret, lotus fuit. ib. d. in altum leuari debet. ibid. e. eloquenter fari debet. ibidem. f. Propheta vocari debet. ibid. g. ſceptro decorari debet. ib. h. Aaron interpretatur mons fortis. ib. i. Deo dedicari debet. ib. k. Aaron & filij eius debent per ſagacem ſuperiorum diſcuſſionem eligi. ib. l. per moralem conuerſationem veſtiri. ib. m. per ſpiritualem Deo dedicationem conſecrari. ib. n
Aaron & filij eius debent per pietatem & cõpaſſionem oleo ſacratiſſimo inungi. ib. o
per ſedulam occupationem in tabernaculo miniſtrare. ib. p
per temporalem ſuſtentationem certam oblatorum portionem accipere. ib. q
Aaron & filij eius ad fratrem applicandi, vt ſacerdotio fungantur. ib. r
Aaron & filij eius debent per dilectionem eſſe concatenati. ib. ſ
per ſubiectionem humiliati. ib. t
Aaron & filii eius ſunt filii deuotionis, ſanctificationis, &c. ib. u
debent per diſtinctionem eſſe Eccleſiaſtici diſſociati. ib. x
Aaronis virga eſt beata virgo. ib. y
Aaron ſignat diabolũ vel quemlibet ſuperbum ib. z
ab, præpoſitio ſignificat effectiue, ſeparatiue, inchoatiue, & expreſſiue. a
ab etiam ſignat ſeparationem laudabilẽ, damnabilem, & triſtabilem. ib b
Abel Chriſtum vel bonum prælatum Eccleſiaſticum ſignat. a
abdias ſeruus Domini interpretatur, multaque per eum ſignantur. a
Abia rex Iuda prælatũ vel principem bonum deſignat, &c. a
Abiathar bonum poteſt deſignare prælatum a. item malum. ib. b
abducere idem eſt, quod tollere, ſeparare, remouere. a
abies arbor, &c.
Abigail vxor Nabal, interpretaturque patris mei exultatio. a
abigere, i. effugare, abiicere. a
abiicere, abiectio aliquando in bono, aliquando in malo ſumitur, ſitq; ideo abiectio quędam laudabilis, quędam terribilis, quædam damnabilis, & quædã miſerabilis. a
abiicere debemus dignitatẽ ſupernalem. ib. a
abiicere, & contemnere debemus rerum facultatem. ib. b
carnis voluptatem. ib. c
abiicere etiam debemus cordis leuitatẽ, & conſiderare mortis aduentum, &c. ib. d
abiectio quædã damnabilis & vitioſa. ib. e
abire quoddam inſtabile & fluctuoſum. a
quoddam luctuoſum. ib. b
quoddam virtuoſum. ſ. quando quis progreditur de bono in melius, & hoc multipliciter. ib. c
abire quoddam gaudioſum. ſ. beatorum, quoddam vitioſum. ſ. hominum malorum, qui multiformiter mala ambulãt via, &c. ib. d
& quoddam doloroſum. ſ. damnatorum, &c. ibi. e
abire, &c. quoddam de imprudentia ad diſcretionem. ib. c
quoddam de iniuſtitia ad perfectionẽ ib. f
quoddam de indigentia ad repletionem. i. de mundi amore ad dictionem æternorum. ib. g
& abire quoddam de virtute ad vitium. ib. h. abire & recedere malorum a Dei ſocietate. ib. i
Abiſai frater Iacob conſanguineus Dauid iuſtus non intelligitur. a
abyſſus in ſacra Scriptura multis ſumitur modis, videlicet, abyſſus illuſtrabilis. ſ. damnatorum. a
abyſſus inſatiabilis. ſ. animus auarorum. ib. b
abyſſus inſcrutabilis. ſ. diuinitatis. ib. c
& abyſſus inexhauſtibilis. ſ. ſagacitas perfectorum ib. d
abyſſus continet in ſe multa, moraliter exponenda. e
abyſſus habet latam capacitatem. ib. e
habet etiam imam profunditatem. ib. f
nam abyſſalis humilitas cauſat contemplationem, promotionem, & perſeuerantiam, &c. ib. g
abyſſus etiam habet mobilitatem obedientiæ & ſubiectionis. ib. h
habet obſcuritatem tenebroſæ meditationis, & deiectiuæ conuerſationis. ibidem i
habet ſonoritatem eloquentis prædicationis. ib. k
habet ſtabilitatem repreſſæ dignationis. ib. l
habet immenſitatem gratiæ, ſcientiæ, & deuotionis. ib. m
& habet fructuoſitatem mundanæ tribulationis. ib. n
abyſſus interpretatur S. Thomas multis de cauſis. ib. d. & o
abyſſus etiam ſignat virum perfectum, vel ipſum Deum, ſicque abyſſus quædam virtuoſa, quædam doloroſa, quædam vitioſa, & quædam gaudioſa. ib. p
abyſſo. i. aquarum immenſitati ineſt profunditas, amaritudo, inſatiabilitas, & obſcuritas. ib. q
abyſſus, qui ſignat virum perfectum, debet habere humilitatis infinitatem. ib. q
mobilitatis agilitatem. ib. r
dilectionis capacitatem. ib. ſ
diſcretionis luciditatem. ib. t
abyſſus accipitur etiam pro tormento doloroſo. ſ. pro pœna inferni. ib. u. ibi tria hominum genera hoſpitabuntur, videlicet, fallacis amicitiæ ſectatores. ib. x
tenacis auaritiæ profeſſores. ib. y
& mordacis eloquentiæ detractores. ib. z
abyſſus etiam ſumitur pro homine vitioſo, pro paradiſo ſpatioſo. ib. z
abominatio, abominari & abhorrere idẽ ſignat. a
abominatio quædam frequentanda, quędam deteſtanda, & quędam formidanda, ib. a
abominãda eſt adulatoria verboſitas. ib. b
conſolatoria proſperitas. ib. c
& ſocietas mala. ib. d
abominatio quædã metuenda, qua Deus abominatur peccatores, magnatum conſultores, & vanæ lætitiæ ſectatores &c. ibid. e. abominatur Chriſtus idola peccatorum in templo cordis. ib. f. abominabilia apud Deum ſunt quatuor genera hominum. ib. g
abominabiles homines apud Deum plures reputantur. ib. h
abortiuum ſignat mortalitatis conditionem. a. peccati infectionem. ibid. b. & humilitatis dilectionem. ib. c
abner ſignat malum ſuperiorem. a. Chriſtum mediatorem. ib. b. bonum prædicatorem. ib. c. & ſimplicem ſeruitorem. ib. d

Abraham habuit firmitatis & constantiæ fortitudinem.ib.b
habet pietatis & clementiæ plenitudinẽ. ib.c
habuit veritatis & scientiæ certitudinem. ib.d
& habuit sanctitatis & iustitiæ longitudinem.ib.e
abbreuiare. vide Breuitas.
abs pro à separatiuo. a
Absalon signat diabolum plenum deceptione.a
subditum ambitiosum.b
peccatorem plenum rebellione.ib.c
Christum vel iustum plenum perfectione. ib.d
& iuuenem luxuriosum. ib.e
abscindere, sumitur in bono & in malo.a
abscinditur vita per mortis necessitatem. ib.a
absconditur gratia per culpæ iniquitatẽ, nam aliqui habent abscissum caput, aliqui abscissam manũ, aliqui abscissam aurem, aliqui cornu abscissum, aliqui vestes abscissas, & aliqui pedes abscissos, & quid moraliter per illud intelligatur.ib.b
abscinditur mala societas per prudentiã & sagacitatem. ib. c
& abscinditur damnatus per iustitiam & seueritatem.ib.d
abscondere multipliciter sumitur, &cet. a
absconsio quædam Dei. ib.a
quædam hominis.ib.b
absconsio quædam vituperabilis. ib.c
nam absconduntur mali per auaritiam & cupiditatem. ib.d
per simoniam & tenacitatem. ib. e
per fraudulentiam & fallacitatem spiritualem, ac etiam corporalem.ib.f
absconsio quædam desiderabilis.ib.g
abscondunt se boni per fælicitatis meditationem. ib.h
per prosperitatis detestationem. ib.i
& per aduersitatis declinationem. ib. k
abscondere nos debemus à mundi huius vanitate.ib.l
& etiam à mundi aduersitate. ib.m
absconsio adhuc quædam est auaritiæ. ib. n
quædam verecundiæ. ib. o
quædam luxuriæ.ib.p
quædam simoniæ. ib. q
quædam diuinæ prouidentiæ.ib.r
quædam infernalis miseriæ. ib. ſ
quædam æternæ gloriæ.ib.t
quædam Eucharistiæ. ib.u
& quædam pœnitentiæ. ib.x
absconsio adhuc quædã humilitatis, quędam mortalitatis. ib. y. quædam infirmitatis, quædam fidelitatis, quædam sagacitatis, & quædam timiditatis. ib. z
absentia. abesse in Scriptura multipliciter sumitur.a
absentia quædam iustorũ & prudentium. ib.a
abesse à præsumptuosa pompositate. ib. b.
abesse à proditiosa fallacitate. ib. c
& abesse à defectuosa societate. ib. d
absentia quædam fallacium amicorum. ib.e
quædam mendacium detractorum. ibid.f
& quædam vagantium clericorum. ib. g
absit verbum detestatiuum. ib.h
absorbere.i.deglutire, deuorare. a
absorbet mors humanam conditionem. ib.a
absorbet auarus terrenam possessionem. ib.a
nam auari absorbent diuitias alienas, vt suam satient voluntatem, vt amplient ventrem, i.domum, suam vt satient voluptatem.ib. b
absorbet infernus omnium malorum societatem. ib. c
nam absorbentur per inuidiam. ib. d. inflati per superbiam elati. ib.e. & per luxuriam ligati.ib.f
absoluere, absolutio. absoluere, i. à vinculo soluere, liberare & expedire.a
absolutio duplex secundum quod est duplex forus, s. absolutio spiritualis, quæ fit in foro pœnitentiali.ib.a. absolutio sacramentalis. ib. b. & absolutio iudicialis. ib.c
absque signat carentiam virtualium bonorum, habentque illud absque mali, qui hodie sunt absque consilio & prudentia, absque auxilio & potentia, absque lumine & scientia, absq; dulcedine & clementia, absque disciplina & temperantia, absq; iugo & obedientia, absque congregatione, concordia & amicitia, absque muro & continentia, seu custodia, & absque lege & sapientia.a
absque signat carentiam malorum criminalium, illudque pertinet ad iustos & virtuosos, qui sunt absque peccati corruptela multipliciter.ib.b
signat absque carentiam bonorum æternalium, & illud ad damnatos pertinet, nam tales sunt absq; virtute, salute, iocunditate, &c.ib.c
signat carentiam tormentorum infernalium, illudque est beatorum, qui in paradiso sunt absque pauore, terrore, dolore, & alia.ib.d
abstinentia sumitur spiritualiter & corporaliter. a
abstinendum ab affluentia temporali, & prosperitate mundana.ib.b
abstinendum à sagacitate & sapientia sæculari vel mundana. ib.c
abstinendum ab incongruis consortiis. ib.d
abstinendum ab assiduis delitiis.ibid. e
& abstinendum ab iniustitia criminali. ib. f
abstinentia appetenda est.ib.g
abstinere debemus, quia sumus hospitati in extera regione. ib.h
abstinere debemus, quia hospitati sumus cum aspera legione. s. carnalibus desideriis. ib.i
abstinere debemus, quia impugnati ab aspera passione.ib.k
& abstinere debemus propter duræ passionis anxietatem, propter diræ legionis societatem, & propter nostræ regionis alienitatem. ib. l
abstinentia stringit carnis luxuriam. ib. l. frangit carnis lasciuiam. ibid.m sternit hostis sæuitiam. ib. n. parit cordis lætitiam. ib.o. tollit mortis sæuitiam. ib.p. & confert æternam gloriam, seu diuinam gratiam. ib. q
abstinens, i. moderati victus sit homo sapiens. ib. r
abstinentia non est in ciborum asperitate. ib. ſ
abstinentia quid agere debemus. s. tempore pœnitentiæ.ib.t
abundare, abundantia, repletio, sufficientia, fertilitas, fœcunditas, idem videntur significare, &c. a
abundantia diuitiarum periculosa multipliciter.ib.a
nam aufert mentis humilitatem, confert culpæ iniquitatẽ, affert vanam iucunditatem, & infert falsam securitatem. ib. b
abundãtia nequitiarum perniciosa, nam est in cogitationibus præsumptuosis, locutionibus defectuosis, operationibus luxuriosis, & machinationib⁹ maliciosis.ib.c
abundantia iustitiarum, sicque abundare debemus dulci pietate, mentis puritate, morum bonitate, &c. ib.d
abundantia miseriarum. ib. e
suppliciorum siue pœnarum. ib. f
& solatiorum. ib.g
abuti, i. male vti.a
abutimur multis rebus hac in vita. ib.a
abusiones claustri 12. & abusiones in Ecclesia multæ. ib.b
abutimur sensu & sapientia. ib. c
abutimur affectione & voluntate. ib. d
& abutimur iurisdictione atque potestate. ib.e
Ac, signat multa, videlicet adiunctionem vtilem, sterilem, flebilem, & fertilem.a. sicque iustus habeat ac contritionis, confessionis, deuotionis, &c. ib.a
ac, signat augmentum vitiosum, s. profectum in malo, & multiplicationem vitiorum. ib.b
ac, signat augmentum dolorosum, s. tribulationum & pœnarum. ib. c
& ac signat augmentum gaudiosum. ib.d
Achab rex Israel peruersissimus. a. sicque prælati & superiores in Ecclesia male regentes per eum intelligi possunt, &c. ib.a
Achab potest etiã exponi in bono, signãs quemlibet iustum, &c.ib. b
Accaron fuit ciuitas Philistinorum nobilis.a.ideo per eam significare possumus mundum, infernum, & paradisum. ib. a
Achaz rex Iuda iniquissimus, a. ideoq; potest designare malum prælatum. ib. a.
potest etiam designare virum iustum, & bonum prælatum.ib.b
Achates gemmæ proprietas. vide annunciare. b
accedere, accessus quidam diuinus.a.nam Deus accessit ad hominem carnem assumendo, accedit gratiam infundendo, pœnas inferendo, & mundum iudicando. ib.a
accessus quidam diabolicus. s. vt noceat, decipiat & deiiciat. ib. b
accessus quidam humanus, & ille multiplex est. ib.c
& accessus quidam commendabilis. ib.d
accessus vero ad Deum per promotionis dignitatem, per affectionis caritatem, per compassionis leuitatem. ib. e
accessus malorum Ecclesiasticorum mortificatiuus. ib. f
accedere ad Dominum Christum, s. ad Eucharistiæ sacramentum, vel ad Ecclesię dignitates, multa personarum genera prohibentur. ib. g
acceditur ad Deum per charitatem & dilectionem.ib.h
& acceditur ad Deum per pietatem & cõpassionem.ib. i
accessus adhuc multiplex. s. beatificans.ib. k. iustificans.ib.l. viuificans.ib m. damnificans. ib.n. & mortificans.ib.o
accelerare, acceleritas in S. Scriptura moraliter loquendo multiplex est.a. acceleratio diligentiæ. ib. b. imprudentiæ. ib.c. diuinæ gratiæ.ib.d. & pestilentiæ. ib. e
accendere, accensio quædam numinis, i. Dei, quæ fit per amorem, dolorẽ, splendorem, & dolorem.a
accensio quædam hominis interioris, s. per dilectionem, compassionem, &cet. ib. b

&accen-

& accensio quædam dæmonis. s. per ignem tentationis, tribulationis, & æternæ damnationis.ib.c.accensus ignis tentationum varius. ib. d
accenduntur in inferno potentes,oppressores, fallaces,adulatores, inuidi, murmuratores,&c.ib.e
acceptio personarum plurimum à DEO reprobatur.a
acceptio personarum quædam per propinquitatem carnalem.ib.b
quædam per fallacitatem verbalem. ibid, c
per elatam prosperitatem.ib.d
& per velatam humilitatem sicut hypocritæ.ib.e
acceptantur faciliter quatuor hominum genera. ib. f
acceptandi siue promouendi sunt prouecti viri.ib.g
humiliter deiecti.ib.h
& veraciter perfecti. ib.i
Acceptabilis. Acceptus. Acceptandę sunt personæ iustiores, res spirituales,opera meliora,& munera certiora.a
accersere,i.vocare,adducere,&c.a
aceruus,i.accumulatio.a.& est multiplex. s.aceruus meritorum,peccatorum siue vitiorum,iustorum, malorum, diuitiarum,miseriarum,& lætitiarum.ib.a
acies est conuentus militantium.a.Est ergo acies quædam strenua iustorum hominum,fatua malorum,nocua dæmonum & vitiorum,& ardua Angelorum. ib.a
acetum res acris est, & mordicatiua. a. ideo per acetum potest intelligi omnis aspetitas. s.compassio dominicæ passionis,contritio,&c. ib.a
accidere, id est, contingere vel euenire, s. quod ex insperato & subito succedit, &c.a
accidens mirabilis naturæ Christi signat incarnationem. ib.b
accidens damnabilis mixtura, per peccati commissionem. ib.c
& accidens tristabilis iacturæ per grauem tribulationem.ib.d
acedia est animi torpor,quo quis negligit bona perficere, ideo fugienda.a
acedia etiam mentem indurat.ib.b.visum obscurat.ib.c
aurem obturat. ib.d. & damna procurat. s. corporalia, temporalia, spiritualia, & æternalia.ib.e
achimaas fratris mei onus interpretatur. a
actio, actiuus, actiua vita. vide de agere, operari,facere.
accingere pro pręparatione & munitione armorum accipitur. a
accingi & armari debemus habilitatis & firmitatis fortitudine.ib. b
sedulitatis promptitudine. ib.c
mortalitatis mœstitudine.ib.d
charitatis amicitia.ib.e
castitatis continentia. ib.f
& voluptatis temperantia.ib,g
accingitur homo pœnitentiæ asperitate, constantiæ virilitate, lætitiæ iocunditate,&c.ib.h
accipere, i. capere , acquirere, acceptare, procurare & vendicare. a
acceptio passiua & actiua. ib. a
acceptio actiua vituperabilis & nociua, s. numerum, rerum alienarum, & infernalium pœnarum. ib.b
accipere,i.gratiam acquirere.ib.c
accipere debemus sapientiæ fulgorem.ib. d
eloquentiæ dulcorem. ib.e
pœnitentiæ valorem. ib, f
apparentiæ nitorem. ib.g
patientiæ vigorem.ib.h
amicitiæ ardorem vel feruorem.ib.i
& continentiæ candorem. ib. k
acceptio passiua mirabilis, qua homo à Deo accipitur. ib.l
accipitur homo, vt temporaliter glorificetur. ib.m
vt æternaliter damnificetur.ib.n
& vt supernaturaliter beatificetur.ib.o
accipiunt beati in gloria valoris plenitudinem.ib.p
splendoris pulchritudinem. ib.r
& honoris celsitudinem. ib.s
accipiunt martyres virtutem ad perseuerandum,diuinitatem ad fruendum,sapientiam ad contemplandum, fortitudinem ad impetrandum,&c. ib.q
accipitur aurum, argentum, vnguentum, &c. ib.t
accipitur etiam alienum multipliciter.ib. u
accipitris proprietas. vide auster. g
acquiescere, i. obedire , consentire, concordiam facere , vel nutrire.a
acquiescamus obediendo imperantibus. s. Christo & prælatis. ib. b
subiiciendo corrigentibus,ib.c
compatiendo indigentibus.ib.d
& consentiendo conuiuentibus.ib.e
acquirere,i.accipere, lucrari, vendicare. a
acquisitio quędam superni numinis, quædam mortalis hominis,& quędam dæmonis. ib.a
acquisitio duplex,vitiosa, s. & virtuosa. ib. b
acquisitio gratiæ & virtutis habet bonitatis excellentiam. ib.c
dignitatis eminentiam. ib.d
& voluptatis affluentiam.ib.e
acquisitio quædam humana damnabilis. ib.f. acquisitio quædam dæmonis.ib.g
accubare seu accumbere , recumbere & cubare. a
accubitus multiplex, (scilicet) floridus & purus, aridus & durus, lucidus & securus, fætidus & impurus, & horridus atque obscurus.ib.a
accubitus bonorum est laudabilis securitate spei cōfidentis, in humilitate cordis patientis, & in posterioritate finis subsequentis. ib. b
accubitus per patiētiam supportatoriam. ib. e
& accubitus per prouidētiam futurorum continentium. ib.d
accubitus quidam gratiæ, qui est virtuosus.ib.e
quidam gloriæ, qui est gaudiosus multipliciter.ib.e
quidam malorum, qui est vitiosus & odibilis. ib. f
accumbunt in mundo gulositatis sectatores. ib.g
prosperitatis dilectores.ib.h
crudelitatis exactores. ib.i
& carnalitatis ficti velatores. ib.k
acuere, acutus, acuties multa significat tam in bono,quam in malo.a
acuties quædam diuinæ punitionis. ib.a.
quædam fraternæ correctionis. ib.b
quædam terrenæ afflictionis. ib. c
hostilis tentationis. ib.d
verbalis locutionis. ib.e
subtilitatis. ib. f
noxialis detractionis.ib.g
æternalis damnationis. ib.h
accusare, accusatio quædam cōfessionis.a
quædam correctionis.ib.b
quædam detractionis. ib.c
accusatio quædam depressionis inductiua. ib. d
quędam dilectionis destructiua.ib.e
& quædam coniunctionis corruptiua.ib.f
ad, præpositio respectiua,a,sicque ad, pertinet ad creatorem, ad deceptorem, & ad viatorem. ib.a
ad hominem Deus respicit inspirando secretius, reformando discretius, largiendo vberius,castigando seu puniendo strictius, visitando clementius, & iudicando potentius. ib. b
ad, refertur ad hominem viatorem. ibid. c
ad, signat fluxum mortalis naturæ, sicque mors est ad necessitatis, flebilitatis, cōmunitatis. ib.d
ad, etiam signat motum virtualem. ibid e
ad DEVM ascenditur per virtutes, & sic proficit charitas iuste fœderata, &c.ib.f
leuitas seu puritas pauperata.ib.g
bonitas sursum conspicata. ib. h
& deitas supplicata. ib.i
ad, signat motum criminalem.i.affectum malorum. ib. k
signat locum infernalem. ib.l
& signat terminum supernalem. s. paradisum.ib.m
Adam signat hominem deiectum. a. præfectum. ib b. & perfectum ib.c
& signat hominem imperfectum. ib. d
Adadezer Rex Syriæ diabolum vel hypocritam signat. a
adamantis lapidis proprietas. vide auertere. d
pœnitentia. h
adamare, vide amor, vel amare.
adaquare, vide potare.
Adar mensis duodecimus Iudæorum interpretatur. ib.a
adeps, i. pinguedo, crassitudo, vel aruina. a
adeps diuinæ gratiæ est inflammatrix affectionis.ib. b
ampliatrix deuotionis. ib. c
diuisionis religatrix.ib.d
& compassionis propitiatrix. ib.e
adeps signat quadruplicem amorem. ib. f
adæquare. vide æqualitas.
adeptus seu adipisci.i.accipere, vendicare. a
addere. i. adiungere, accumulare, aggregare, apponere, signatq; multipliciter a
additio quædam virtualis. ib.a
quædam criminalis. ib. b
quædam temporalis. ib. c
quædam spiritualis. ib. d
& quædam miseriæ (.s.) infernalis. ib. e
additio etiam quædam virtuosa, & quædam vitiōsa. ib. e
adducere. i. ad locum ducere vel applicare. a
adductio virtuosa, qua homo ducitur ad Deum, & ad gratiam, & ad gloriam. ib. a
adductioni ad aliquem locū necessarius est motus expediens. ib.b
sicque adductio ad regnum cęleste requirit pœniterit macerationem, eminētiæ contemplationem, caritatis copulam, & iustæ æquitatis regulam. ib. c
& necessaria est virtus obediens.ib.d
ductor erudiens. ib.e
locus alliciens. ib.f
& fructus reficiens. ib. g
adductio vitiosa, qua abducitur homo de sapientia ad ignorantiam. ib. h
Dei gratia ad iniustitiam. ib.i
& de opulentia ad indigentiam. ib.k
nam in inferno non est iuuamen stabilitatis. ib.l
non est solamen iucunditatis.ib.m

non est ibi ligamen communitatis & charitatis. ib. n
non est ibi libamen benignitatis & pietatis. ib. o
adducuntur in Babylonem peccatores. ib. p
adducuntur ad Christum, vel statum Ecclesiæ charitate feruentes, pietate fluentes, puritate nitentes, & humilitate iacentes. ib. q
adhærere, coniungi, & conglutinari idem sunt a
adhæsio quædam desiderabilis atque virtuosa. ib. a
nam adhęsio amoris & affectionis habenda est, quia per hanc Deitas æterna adamatur. ib. b
fraterna caritas copulatur. ib. c
& felicitas amplexatur. ib. d
adhæsio quædam vituperabilis atque vitiosa, quædam exasperabilis, atque dolorosa, & quædam vituperabilis atque gaudiosa. ib. e
adesse, adest Deus ad subueniendum multipliciter. a
diabolus ad decipiendum. ib. b
impius ad accipiendum. ib. c
& iustus ad obediendum. ib. d
adest bonus ad obediendum, obsequendum, adiuuandum, consolandum, consulendum, & defendendum. ib. e
adest malus ad nocendum, rapiendum, & dettahendum. ib. f
adiicere. i. adiungere, aggregare, &c. a
adiici quædam virtutis. ib. a
quædam salutis. ib. b
quædam peccati. ib. c.
& quædam tormenti. ib. d
adimplere. i. ad summum implere, & sic adimplentur iusti gratia, beati gloria, boni solatiis, & mali suppliciis & vitiis. a
adimpleri debemus viscerosis affectibus pietatis. ib b
gratiosis prouectibus sanctitatis. ib. c
& gloriosis successibus voluptatis. ib. d
adinuenire, adinuentio quædam diuina, quam Deus instituit. a. & quædam humana. s. vitiosa, qua homo cótra Deum instituit. ib b
adire. i. vsque ad terminum ire, & sumitur in bono & in malo. a
adiurare. i. aliquid iuramento firmare. a
adiurat nos Deus de veritate dicenda, de pietate tenenda, de tranquillitate seruanda, & de carnalitate vitanda. ib. a
adiutorium, adiuuare multiplex, videlicet adiuuare Dei & hominis adiuuare bonum, & adiuuare malum. ib. a
adiuuare alterum ratione similis naturæ. ib. b
flebilis puncturæ. ib. c
nobilis iuncturæ. ib. d
& stabilis structuræ. ib. e
adiuuemus nos propter structuræ firmitatem, iuncturæ paritatem, & iacturæ necessitatem. ib. f
adiuuat etiam Deus hominem multipliciter. s. conferendo defensionem. ibid. g
roborando perfectionem. ib. h
temperando tentationem. ib. i
recreando affectionem. ib. k
deprecando indultionem. ib. l
reuelando depressionem. ib. m
procurando promotionem. ib. n
illustrando cognitionem. ib. o
confortando conditionem. ib. p
infundendo deuotionem. ib. q
& influendo fruitionem. ib. r
admirari, admirabilis, admiratio est stupor ex re insolita generatus. a
admiranda sunt fidei Sacramenta. ib. a
admirabilis Deus ratione summæ præsidentiæ. ib. b
ratione seruilis subiacentiæ. ib. c
ratione claræ sapientiæ. ib. d
ratione patientis euidentiæ. ib. e
& ratione ingentis prouidentiæ. ib. f
admirabilia sunt virtutum ornamenta. ibid. g
admirari debemus honesti decoris gratitudinem. ib. h
casti pudoris pulchritudinem. ib. i
veri splendoris limpitudinem. ib k
pii dulcoris plenitudinem. ib. l
& veri amoris plenitudinem. ib. m
admiranda in malis culparum momenta. ib. n
in beatis gloriæ nutrimenta. ib o
& in damnatis miseriæ nocumenta. ibid. p
atque admiranda naturæ ordinamenta. ib. q
admiscere. vide mixtio.
admonere. i. recipere, concedere. vide, ibi.
admonere. i. applicare, adaptare. vide. ibi. d
adnullare, i. aliquid annihilare, destruere, dissipare. vide. ib.
adolere, id est, incendere, vel cremare. a
abolitio signat carnis macerationé, mentis inflammationem, cordis deuotionem, & vocis adulationem. ib. a
adolescentia est triplex. a
adolescentia quædam naturalis est vitæ nostræ principium propter faciliorem impressionem, manentiorem, durationem, & acceptiorem perfectionem. ib. a
adolescentiæ competit corporis fortitudo. ib. b
adolescentia operibus bonis insistere debemus. ib. c
adolescentia quædam virtualis. ib. d
adolescens habeat charitatis fauorem. ib. e
voluntatem parationem. ib. f
& puritatem formosiorem. ib. g
adolescentia quædam carnalis, quæ habet cupiditatis ardorem. ib. h
carnalitatis humorem fætentem. ib. i
& mobilitatis fragilitatem. ib. k
Adonias filius Dauid. a
Adonibesec rex Ierusalem pugnans contra Iosue, &c. a
adoptio quadruplex, scil. numinis. a
hominis ib. b
luminis. ib. c
& criminis. ib. d
adorare quid signat. a
adoratio quædam virtualis & meritoria, quædam criminosa & damnatoria. ib. a
adorans habeat moralem sanctitudinem. ib. b
mentalem celsitudinem. ib. c
localem aptitudinem. ib. d
finalem rectitudinem. ib. e
temporalem congruitatem. ib. f
& pastoralem sublimitatem. ib. g
adorare debemus multipliciter. ib. h
adoratio quædam carnalitatis & luxuriæ. ib. i
quædam superbiæ & ambitionis. ib. k
& quædam adulationis atque fallacitatis. ib. l
adoratores quidam altilium. ib. m
quidam sculptilium. ib. n
quidam reptilium. ib. o
quidam fictilium. ib. p
& quidam hostilium. i. dæmonum. ib. q
adhuc in Scriptura signat imperfectioné, continuationem, & superadditionem. a
adhuc est bona recuperans. ib. b
bona reiterans. ib. c
diu perseuerans. ib. d
& multum exuberans. ib. e
adhuc sumi potest in malo, & tunc signat actum imperfectum. ib. f
vitalem defectum ib. g
malam perfectionem. ib. h
auaram siue cupidam affectionem. ib. i
& æternam damnationem. ib. k
aduena sumitur multis modis, & tam in bono quam in malo. a
aduena viuere debet benigniter & reuerenter. ib. b
concorditer & communiter. ib. c
sagaciter & patienter. ib. d
steriliter siue abstinenter. ib. e
seu fertiliter seu affluenter. ib. f
aduentus Christi duplex. s. in carne & ad iudicium. a
aduenit Christus in hunc mundum multiformiter. ib. b
aduentus Christi quietatur amor desiderans ib. c
inflammatur amor confœderans. ib. d
& procuratur valor virtutum & gratiarú. ib. h
aduentus Christi diligendus, quia veniendo superat hostis malignitatem. ib. e
reparat mundi peruersitatem. ib. f
& declaratur cœli fœlicitas. ib. g
aduentus Christi attendit locum deputatum, tempus limitatum, modum ordinatum. ib. i
aduentus Christi fuit causa necessitatis. ib. k
complementum felicitatis ib. m
& fundamentum humilitatis. ib. n
aduentus Christi fuit sine maiestatis diminutione, & sine puritatis defœdatione. ib. l
aduentus Christi æterna diuinitas inclinatur. ib. o
superna claritas eclipsatur. ib. p
& superna claritas declaratur. ib. q
aduentus Christi est ventus æstuantium refrigeratiuus. ib. r
delinquentium exasperans ventus reuerberatiuus vel vituperatiuus. ib. s
reparatiuæ conditionis. ib. t
imperatiuæ conditionis. ib. u
aduenier Christus iudicio extremo paténter cum rigore magnæ iustitiæ, & subito apparendo potenter, &c. ib. x
aduenire quid significat, &c. a
aduenit homini spiritualis illustratio. ib. b
criminalis defraudatio. ib. c
mundialis consolatio. ib. d
fraternalis sustentatio. ib. e
temporalis tribulatio. ib. f
æternalis visitatio. ib. g
& infernalis condemnatio. ib. h
aduersari quid signat. a
aduersitas triplex, sc. tentationis, tribulationis, & damnationis. ib. a
aduersatur peccator Deo per inconstantiam leuitatis. ib. b
per extollentiam vanitatis. ib. c
per inundantiam facultatis ib. d
& per voluntatis obstinationem. ib. e
aduersantur animæ multa. ib. f
aduersitas mundana nobis infertur, vt castigemur, informemur, & consolemur. ib. g
aduertere quid signat. a
aduocatus quid significat. a. & est duplex, sc. temporalis & spiritualis. ib. a
aduocatio Christi, Mariæ, & Sanctorum habent bonitatis vtilitatem. ib. b
pietatis benignitatem. ib. c
& firmitatis stabilitatem. ib. d
aduocati nomine intelliguntur mali & fraudulenti consiliarii, &c. ib. e

aduocati mali habent regimina consiliaria prælationis. ib. f
sunt etiam grauamina subiectionis. ib. g
sunt peruersæ intentionis. ib. h
& sunt socii adiunctionis. ib. i
adulatio describitur. a
adulatoris conditio siue intentio. s. vt decipiat. ib. b
vt accipiat. ib. c
vt placeat. ib. d
& vt lateat. ib. e
adulatio offert verbalem deceptionē. ib. f
confert promotionem lætalem. ib. g
ligat affectionem mentalem. ib. h
& legat damnationem pœnalem. ib. i
adulterium tripliciter accipi potest, &c. a
adulterio dissipatur regula creatæ naturæ. ib. b
segregatur copula iuncturæ. ib. c
& excitatur regula diuinæ censuræ. ib. d
adulterium spirituale quid sit. ib. e
adulteri promouentur per cōiecturarum malignitatem, per pecuniarum cupiditatem, per carnalitatis infectionem, & per affinitatis affectionem. ib. f
Ædes, distingue de æde, sicut de domo. a
vel dic, quod multiplices ædes in Scriptura reperiuntur. ib. a
Ædificare, i. construere, componere & facere, & est multiplex. a
Ædificatio multiplex, scilic. temporalis, quando quis componit domum mundanæ prosperitatis & opulentiæ, &c. ib. a
Ædificatio virtualis seu morum virtuosa. ib. b
quam si ædificare volumus, habere debemus laborum pœnalitatem. ib. c
virium stabilitatem. ib. d
& virtutum fertilitatem. ib. e
Ædificatio criminalis, scilic. prauitatis & iniustitiæ. ib. f
Ædificatio spiritualis, qua nos in bono ædificamus, &c. concurruntque multa in hac ædificatione. ib. g
ædificatio materialis, scil. domorum corporalium. ib. h
& Ædificatio æternalis & imperialis. ib. k
ædificium nostrum priuatum superfluitatibus sagaciter præscindendum. ib. i
ægrotare, ægritudo multiplex inuenitur, scil. corporalis languoris, temporalis doloris, virtualis valoris, criminalis horroris, & infernalis laboris. a
Ægyptus signat multipliciter. a
Ægyptus denotat mundum, quia ibi est nimietas ardorum, scil. auaritiæ, luxuriæ, iracundiæ, aliorumq; vitiorū. ib. b
ibi est societas malorum. ib. c
& anxietas laborum. ib. d
Ægyptus signat mundum bonos afficientem. ib. e
Ægyptus, i. mundus est fugiendus & contemnendus propter multa. ib. f
Ægyptus signat statum pœnitentiæ. ib. g
signat peccatum, siue peccata multipliciter. ib. h
& infernum multiformiter. ib. i
æmulari, æmulatio, multis sumitur modis. a
Æneus, vide æs, æris.
æqualis, æqualitas signat quandam proportionem partium inuicem adæquatarum. a
æquitas, æqualitas, nam æqua dicuntur, quorum vnum alterum non excedit, &c. a
æquitatem & iustitiam habeat quilibet prælatus & iudex multipliciter. ib. b
in deliberando. ib. b
in determinando. ib. c
in corroborando. ib. d
æquitas diuina est æquissima, iustissima & rectissima. ib. e
aer in Scriptura sumitur multipliciter. a
aer signat virum perfectum. ib. b
nam talis habeat existentiæ veritatem, continentiæ puritatem, & influentiæ pietatem. ib. c
aërei, i. perfecti viri debent esse expulsiui carnalitatis. ib. b
exclusiui cupiditatis. ib. d
expressiui conformitatis. ib. e
ostensiui benignitatis. ib. f
aeris nomine potest intelligi vir peccator multipliciter. ib. g. in quo ruditatis obscuritas tenebrosa. ib. h
voluptatis humilitas. ib. i
vanitatis mobilitas. ib. k
palliationis luciditas. ib. l
indeuotionis frigiditas. ib. m
tribulationis acerbitas. ib. n
aer, qui est locus altus, paradisus intelligitur. ib. o
Æs, Æreus, Æneus. Æs est metallum rubeum, terreum & fœculentum, &c. a
signatque virum perfectum multipliciter ib. a
æs, metallum durabile virum perfectum signat, & sic talis habeat firmitatē constantissimam multipliciter. ib. b
honestatem intentissimam. ib. c
& pietatem feruentissimam. ib. d
æs signat hominem infectum & vitiosum, quia tales sunt clamosi, litigiosi, &c. ib. e
æs sumitur pro pecunia, & illud est effundendum per eleemosynam, &c. ib. f
Æsculapii fabula de pastoris corona. vide corona.
æstas est tempus anni calidum, in quo Sol nobis propinquior & vicinior est. a
æstas signat tempus veniæ vel pœnitentiæ. ib. a
statum gratiæ. ib. b
statum gloriæ. ib. c
vitæ præsentis. ib. d
prosperitatis. ib. e
statum aduersitatis, feruorem & ardorem mortis, iudicii & inferni. ib. f
& statum Christi aduentus, &c. ib. g
æstimare, æstimatio. Æstimare est de re aliqua opinatiue, & ex coniecturis aliquibus iudicare. a
æstimatio multiplex, scil. Dei. ib. a
iusti. ib. b
stulti & peccatoris. ib. c
æstimant mali male de Dei potestate. ib. d
æstimant mali male de iusti bonitate. ib. e
de æternis. ib. f
& de spiritualibus bonis aut virtualibus. ib. g
æstus multiplex, scil. ardoris & concupiscentiæ, amoris & amicitiæ & æstus aduersitatis & violentiæ. a
ætas signat temporis distinctiones. a.
nam sicut per ætates septem vita nostra decurrit, sic etiam per virtutes speciales vita spiritualis ad suum peruenit complementum. ib. a
ætas perfecta requiritur ad promotionis celsitudinem. ib. b
ad continendum durationis firmitudinē. ib. c
ætas virtutis & perfectionis requiritur ad acquirendam discretionis plenitudinē. ib. d
æternus. æternitas signat mensuram rei interminabilis, influxibilis & inuariabilis, &c. a
æternitas dici potest Dei immensitas, siue essentia, cœli, fœlicitas, dicitur etiam perseuerans & æterna, & bonorum morum bonitas seu stabilitas, &c. ib. a
æternitas sumitur etiam in malo pro voluntate obstinata, pro consuetudine indurata, & pro pœna inferni interminata. ib. b
æternitas quædam Dei, quæ est immutabilis, semperque manens. ib. c
quædam iusti imitabilis. ib. d
quædam cœli appetibilis. ib. e
& quędam inferni formidabilis. ib. f
Ætherei piscis proprietas. vide fluctus. c
Æthiopia regio feruentissima, solis ardoribus exposita ab omni aeris temperamento semota. a
Æthiopia multiplex, scil. pœnitentiæ. ib. a
opulentiæ. ib. b
pestilentiæ. ib. c
violentiæ. ib. d
defluentiæ. ib. e
& turbulentiæ. ib. f
Æthiopis proprietas. vide Amare. c. & d
Æthiopes populi nigri, solis ardoribus infestati. vide Alienigena. d
Æthiopiæ populi vadunt nudi. vide Nudus. e
Ætitis lapidis proprietas. vide protegere. a quærere. b
affectio, affectus. affectio accipitur pro desiderio & amore, suntq; affectiones quatuor. a
affectiones sunt bonorū & malorum. ib. b
affectionem habeant iusti altam. ib. c. latam. ib. d. rectam. ib. e. & iustam. ib. f
affectus vero malorum, &c. ib. g
afferre quid sit, & in Scriptura inuenitur afferre obedientiæ. a
beneuolentiæ. ib. k
iniustitiæ. ib. l
& auaritiæ. ib. m
afferre debemus honestatis splendorem. ib. b
castitatis candorem. ib. c
contritionis mœstitudinem. ib. d
& durationis fortitudinem. ib. e
afferre etiam debemus doctrinam speculantibus, vigorem militantibus, coronam triumphantibus, veniam pœnitentibus, &c. ib. f
afferuntur ad Deum iuuenes, infirmi, iusti, & iniusti. ib. g
affert arbor bene culta, & in terra bona, fructus plurimos, intelligendo spiritualiter de homine, &c. ib. h. & i
afficere quid significat. a
affectio quædam tœdii vel laboris, quædam odii vel doloris, quædam vitii vel fœtoris, & quædam supplicii vel terroris. ib. a
affigere quid sit. a
afflictio multiplex. a
afflictio quædam virtuosa, & quædam vitiosa. ib. a
afflictio sustinenda patienter. ib. b
afflictio tribulationis & contritionis diuini respectus, nam respicit tribulatos ad roborandum, ad liberandum, & ad temperandum. ib. c
afflictio mentalis affectus confert puritatem. ib. d
vbertatem. ib. e
afflictio crudelitatis. ib. f
afflictores affliguntur in dignitatis depressione. ib. g
in voluptatis abstersione. ib. h
& in claritatis priuatione. ib. i
affluentia quadruplex. s. delitiarum, diuitiarum, virtutum, & meritorum, & gloriæ atque præmiorum. a
affluentia adhuc quædam temporalis, & quædam æternalis. ib. b
affluentia cognitionis seu visionis intuitiuæ, abstractiuæ, speculatiuæ. ib. d
affluentia consistit in veritatis cognitione,

ne.ib.c. in voluptatis fruitione. ib. e. & in charitatis affectione. ib. f
Agar ancilla Abraham & Saræ,& sumitur in bono.a. & in malo.ib.b
ager multipliciter in Scriptura sumitur. a
ager S. Scripturæ colendus.ib.a
ager vero conscientiæ claudendus. ib.b
ager seminari debet per intentionem.ib.c
circulari per discretionem. ib.d
impinguari per compassionem. ib. e
& irrigari per deuotionem.ib.f
ager Paradisi appetendus multipliciter. ibid.g
ager mundi contemnendus.ib.h
& ager abhorrendus. ib.k
ager adhuc multiplex, scilicet, crudelitatis,deceptionis,proditionis, & perditionis.ib.i
agere quid signat. a
agere virtuosum, & est iustorum. ib. a
agendum operandumq; bene requiritur consolatrix spei certitudo. ib.a
adiutrix Dei celsitudo. ib.b
& roboratrix rei fortitudo. ib. e
agere vero vitiosum & malorum, vbi ostenditur peccatorum pluralitas. ib. e. iniquitas ib.e. & obscuritas. ib.f
agi, i. agitari, agitatur autem quis multipliciter. a
actiuus seu vita actiua distinguitur in contemplatiuam & actiuam. ib.a
nam actiua vita, quo ad statum est securior.ib.b quo ad proximum vtilior.ib.c
& quo ad mentem opulentior. ib. d
actiui & contemplatiui sunt in multa differentia. ib.e
agilis, vide leuis, motus, facilis, velox.
agnoscere sumitur multis modis. a
agnoscere debemus Deum. ib. b
nosmetipsos ib c. proximos. ib. d. subditos.ib.e.& benefactores ib.f
agnus sumitur multipliciter. a
agni proprietas. ib.b d
agnus dici potest vir iustus multipliciter. ib.c
agnus signat Christum regem.ib.d.e.f.g.h
agnus etiam habet conditiones defecti[ua]s.ib.i
ag[o]n... certamen, pugna, & accipitur pro tribulatione, & tolerantia. a
agg[raua]re, aggrauatio quid sit. a. & est multiplex. ib. a
aggredi, i. inuadere, impugnare, &c.
agrestis quid signat. a
agricola multiplex. s. prælatus, præfectus, beatus & mundanus, qui agrum colit.a
agricola debet spoliari, occupari & roborari, spiritualiter intelligendo,&c.ib.b
agricola vero in malo signat mundi diuites & auaros. ib c.d.e
ait, verbum in Scriptura sumitur multipliciter. a
ala instrumentum seu membrum volatus. a. & sumitur in bono & in malo.ib.a
ala extenta, erecta, retenta seu retracta, & perflata ad volitandum. ib. b
alæ affectionis. ib. c
dilectionis & charitatis.ib.d
& discretionis. ib.e
alæ hominis peccatoris, ideo dicitur peccator alatus,&c. ib.f.g.h
albedo multipliciter sumitur.a
albedo multiplex, s. puritatis, hypocrisiæ fallacitatis, æternæ fælicitatis, & externæ prosperitatis. ib.b.c.d
albedo hypocriticæ fallacitatis est sicut nix. ib.e
Alcyonis auis proprietas, desiderium.f
Asbestus lapis semel accensus extingui nõ potest, &c. vide ardor. c. vide perseuerantia.d. vide succendere.e. vide extinguere.f
Aleph, prima litera Alphabeti Hebraici.a estq; multiplex titulus præpositus. ib.a
Alexander interpretatur multipliciter. a. & signat Christum.ib.a
Alleluia, cantus gaudii & exultationis.a
alleuare, alleuatio, quædam Dei, & quædam diaboli. a
alleuiare. vide de Leuitate.
allicere i. attrahere.a
allidere, i. ad aliquid lædere. a. alliditur enim homo multipliciter. ib.a
alimentum quid sit, & est alimentum spirituale. a
alimenta enim corporalia alliciunt, expediunt, & proficiunt, paritérque spiritualia.ib.b
alienum quid sit, sumitur in bono, & in malo. a
alienus dici potest peccator multiformiter, quia nihil habet commune cum Deo.ib.b
quia agitatur dubietate. ib. c
quia instigatur peruersitate.ib.d
quia spoliatur hæreditate.ib.e
quia flagellatur aduersitate. ib. f
alienigena dicitur, qui aliunde genitus est a. & per alienigenam intelligitur peccator multipliciter. ib.a
alienigena hominẽ solitarium etiam designat. ib. b.c.d
alius signat hominem leuem & inconstãtem. a. & sumitur in bono, & in malo. ib. a
alius signat hominem ab aliis distinctum propter odium & malignitatem. ib. b
propter mentis cupiditatem. ib. c
& propter mundi prosperitatem. ib. d
alius dicitur, qui fallaciis palliatur.ib.e
alius etiam potest dici vir perfectus propter vitæ excellentiam. ibid. f. fluidum dulcorem. ib. g. & feruidum tenorem. ib. h
alligare diuersimode in Scriptura sumitur.a
alligatus debet tenaciter regulari, ib.b
viuaciter inspirari.ib.c
obedire velociter. ib. d
& peruenire feliciter. ib e
alioquin coniunctio disiunctiua, & signat idem quod vel.a
aliquis.& aliquid multipliciter sumuntur a.
aliquid vnum spectat ad Deum. ib.b
ad iustum.ib.c
& ad peccatorem. ib. d
aliquid dicuntur mundi bona, & pręcipue temporalia. ib. e
& aliquid dicuntur bona spiritualia, i. æterna. ib. f
aliquando aduerbium, quid signat. & sumitur in bono & in malo.a
aliter aduerbium qualitatis mutationem quandam seu contradictionem notat. a.& sumitur in bono & in malo.ib.a
alloqui. vide loqui.
a longe signat in bono & in malo. a
altare in scriptura multipliciter sumitur.a
altare Dei est cor nostrum per charitatis ardorem.ib.b
per vanitatis liuorem & abhorrẽtiam.ib. c
& per honestatis nitorem. ib.d
altare Domini. s. cor nostrum, sit locus timoris, & turbationis, amoris & dilectionis, & doloris atque contritionis, &c ib.e
altare Ecclesiæ statum siue diuinum cultum signat. ib.f
altaris ministri habeant euidentiæ claritatem. ib.g
innocentiæ puritatem.ib.h
constantiæ seu residentiæ firmitatem seu perfectionem. ib.i
sagacem æternorum affectionem. ib.k
& internorum feruentem orationem. ib.l
alter multis sumitur modis. a
alteratio seu mutatio, quædam virtuosa, & quædam vitiosa. ib. a
alterari si velimus necessarius est actor efficiens. ib.b
modus proficiens.ib.c
& finis sufficiens. ib. d
alteratio in malo pro peccatore sumitur. ib.e
alteratur homo siue mutatur à bona conuersatione multiformiter, &c.ib.f.g.h.i
alterutrum aduerbium sumitur in bono & in malo. a
altrinsecus diuersitatem signat. a
alternus, alternatim, i. vicissim, &c.a
altitudo profunditatem & sublimitatem signat.a
altitudo profunda multiplex. ib a
altitudo sumitur pro sublimitate æternali, temporali, & spirituali.ib b
altus efficitur quis per terrenorum detestationem. ib. c
per internorum roborationem. ib.d
per meritorum cumulationem. ib.e
& per æternorum contemplationem. ib. f
alti fiunt peccatores per præsumptionem pectoralem. ib.g
per elationem criminalem.ib.h
& per promotionem temporalem.ibidem i.
altissimus superlatiuus est ipse Deus, quia nihil habet altius superius.a
ergo est indiuisibilis singularitatis. ibid. b
insuperabilis supernalitatis.ib.c
& ineuitabilis generalitatis. ib.d
alueus quid signat.a
Amalech quid denotat. a
inde Amalechitæ, i. sæculi peccatores inuicem fœderantur, à malis honorantur, &c.ib.b
amon significat ambitiosos, &c a
amare, amor duplex est, scilicet spiritualis & temporalis, siue diuinus, & mundanus. a
amor calori comparatur. ib. b
amor verus fortificat. ib.c
pulchrificat.ib.d
& tutificat. ib.e
amor noster ad Deum fortissimus, &c. ib. f
amare videtur Deus ex ostensa benignitate.ib.g
expensa sedulitate.ib.h
& promissa hæreditate ib.i
amor mundi causat ambitionis anxietatem. a
inducit obliuionis ebrietatem.ib.b
luxuriosam carnalitatem. ib. c
& penuriosam cupiditatem.ib.d
amaritudo quædam temporalis, & quædam æternalis. a
amaritudo adhuc quædam mentalis contritionis. ib.b
quædam verbalis confessionis. ib.c
quædam carnis afflictionis.ib.d
& quædam subsequentis turbationis, sc. mortis, iudicii & inferni. ib. e
amaritudo detestabilis, s. culpæ & pœnæ æternæ. ib.f
iudicii seu supernalis iurisdictionis. ibid. g
& æternalis desolationis. ib.h
amaritudo infernalis damnationis habet impuritatem maculatiuam. ib.i. societatem perturbatiuam.ib.k. ebrietatem consopitiuam.ib.l. anxietatem eneruatiuam.ib.m
ambitio quid sit, a

ambitio inflammat defiderium.ib.b
affectar magifterium. ib. c.
poftponit viros virtuofos.ib.d
& præponit viros vitiofos,ib.e
ambitio habet inrepletam vacuitatem, ib.f
inquietam mobilitatem.ib.g
feu indifcretam inæftimabilem cupiditatem,ib. h
ambire, ambitus quid fignificet, a vide Circundare.
ambo.i.duo fignat combinationem,dualitatem,&c.a & accipitur in bono & in malo.ib.a
ambulare.i.pergere, progredi, & fumitur virtuofe & virtuofe.a
ambulare recte fi volumus requiritur fpes erigens.ib. b
lux dirigens.ib. c
vis diligens.ib. d
virtus fortificans.ib.e
fenfus rectificans.ib. f
ambulando corporaliter requiritur locus alliciens.ib. g
modus proficiens.ib.h
& virtus fufficiens.ib.i
ambulatio vero vitiofa.ib.k
amen dictio hebraica, & fignat multa, &c.a
amen fignat veritatem & exiftentiam.&c. ib.b
amicitia quædam naturalis, & quædam acquifita.a
amicitia conftat ex concordiæ ligamento.ib. b
fiduciæ tutamento.ib.c
& conftantiæ firmamento. ib.d
amicitia falfa & ficta præfentatur in profperitate.ib.e
variatur mobilitate.ib. f
& abfentatur in aduerfitate.ib.g
amicitia vera eft propter facramentum tutæ fidelitatis,ib.h
iuuamentum piæ benignitatis.ib.i
& ligamentum puræ focietatis.ib.k
amica multiplex, f. dignitatis, vtilitatis & fecuritatis.a
amictus eft tegumentum,veftimentum & ornamentum. a & eft amictus multiplex.ib.a
aminadab interpretatur multipliciter, &c. a
aman,amon,& ammon ,illa tria nomina de malis perfonis intelliguntur in fcriptura. a
amon interpretatur onerans vel onuftus, nutriens vel nutritus.ib. b
amos interpretatur, fortis,potens,aut robuftus.a & Chriftum fignificat,vel prædicatorem,aut prælatum.ib.a
amorrhæus interpretatur amarus vel loquens, &c.a
amouere, i.a loco mouere, &c.a & pertinet ad Deum, virum iuftum & etiam impium. ib.a
amplexari quid fignificat.a.eftque amplexus Dei,iufti,impij & diaboli.ibidem a
amplius quid fignificat,&c.a
ampliare, i.augmentare.a
amputare quid fignat. a eftque amputatio meritoria ,damnatoria , & afflictoria. ib. a
an in facra fcriptura multipliciter ponitur.a
an eft aduerbium redarguitiuũ & inquifitiuum.ib.b
ananias in fcriptura fumitur diuerfimode. a
anathema in fcriptura femper fumitur in malo, & fignat maledictionem,&c.a
anathoth obediens Deo interpretatur.a
ancilla pro famula , ferua & miniftra fumitur.a & in malo accipitur pro anima peccatrice & pro carne. ibidem. a
ancilla in bono fumitur multipliciter, ib.b
ancilla animam feu perfonam fignat,quę domino famulari defiderat. ibidem b
ancilla habeat in fe humilitatem,ib.c
fedulitatem. ib.d
& fagacitatem.ib. e
angelus nomen officij non naturæ. a eftque angelus bonus & malus.ib.a
angelus moraliter fignat viros prouidos, fpirituales,&c ib.a
angeli funt digniores creationis. ib.b
purioris conditionis,ib.c
amplioris fubiectionis.ib.d
& clarioris cognitionis.ib. f
angelorum minifterium multiplex, ibid. c
angelo vir perfectus comparari poteft, & nuncupari angelus propter eminentiæ dignitatem ib.g
refidentiæ firmitatem. ib.h
Humilitatis fubiectionem,ib.i
benigniffimam compaffionem.ib. k
fagaciffimam difcretionem.ib. l
angelici & perfecti viri conditiones multæ.ib.m
Angeli dici mali poffunt, &c. ib. n
angulus quid fit , fignatque in fcriptura multa.a
Angulus eft locus fecretior & claufior. ib.a
rectior.ib.b
firmior.ib. c
& tutior.ib.d
angulus vero in malo multiformiter fumitur. ib. e
Angulus etiam fignat peccatorem. ibidem.e
Anguftia quid fit.a
Anguftia quædam deteftabilis, quædam commendabilis,& quædam contriftabilis. ib. a
Anguftia infernali fecuritas excluditur. ib. b
libertas feu mobilitas concluditur.ib.c
& pœnalitas includitur.ib.d
Anguftia multiplex. f. terrenorum,fæculi flagellorum, f.tribulationum,&c. peccatorum hominum perfectorum feu contritorum obftinatorum & damnatorum.ib.e
Anima quid fit. a
Anima habeat perfeuerantiæ ftabilitatem.ib.b
confonantiæ conformitatem.ib.c
& opulentiæ virtutum fœcunditatem. ib.d
Anima viri iufti plures in fe habet conditiones.ibe.
Anima peccatorum habet ftatus vilitatem & indignitatem. ib. f grauitatem & cupiditatem.ib.g
& voluptatem atque carnalitatem. ibid. h
Anima fumitur quandoque pro vita corporali.ib.i
Anima peccatrix adhuc multas habet conditiones ib.a
Anima damnata nuda dicitur,&c.nudus f
Animal multiplex inuenitur in fcriptura.a
Animal eft homo iuftus multiformiter. ib.b
Animaliũ nomine poffunt intelligi peccatores.ib.c
Animus accipitur in fcriptura multiformiter a
Animus bonus & fanctus habet claritatem profperitatis & fapientiæ, ferenitatem & tranquillitatem immoderatiæ, durationem perfeuerantiæ & fublimitatem eminentiæ.ib.b
Animum adhuc boni habent multiplicem.ib.c
Animus malus & vitiofus notari poteft, &c.ib.d
Annæ quinque fuere in fcriptura facra.a interpretanturque diuinam gratiam multiformiter. ib.a
Anna fumitur pro fancta virgine, vel anima fancta.ib. b
Annus quid fit defcriptiue.a
Annus laboris ftatũ vitæ præfentis fignat, doloris.f.ftatum pænitentium, & valoris, fcilicet ftatum virtutis & gratiæ, curritque per quatuor tempora , fcilicet ver , æftatem , autumnum , &, hyemem, &c.ib.a, b
Annus vero in ftatu virtuofo,&c.ib.c
Annus multiplex, f. virtutis & gratiæ, timoris & punitionis,fœtoris,erroris,vel corruptionis, honoris , fplendoris, feu dulcoris. ib.d
Annunciare.i.intimare,narrare,prædicare a
Annunciatio multiplex , f. confeffionis, prædicationis,& angelicæ confolationis.ib.a
Annuncians.f.prędicator vel prelatus habeat diligentiæ fedulitatem.ib.b
eloquentiæ authoritatem.ib.c
& correctionis afperitatem.ib.d
Ante multa fignificat.a
Ante etiam defignat diuinam æternitatem , præfentem mortalitatem , diligentem præparationem , & præuenientem fagacitatem. ib. b
Ante etiam fignat Deus iuuentutis. ib.c
ftatum fenfualitatis vel mundanę profperitatis.ib.d
fpiritualitatis & fanctitatis ,& æternæ felicitatis ftatum.ib.e
fagacitatis & fedulitatis.ib.f
ftultitiæ & fatuitatis ib.g
Ante multiplex,fcilicet magnæ vanitatis, fimplicitatis,& imbecillitatis,præfumptionis & fatuitatis,audaciæ & proteruitatis. ib. g
Ante fumitur quandoq; ordinaliter multiformiter.ib.h
Ante etiam fumitur præfentialiter multipliciter,ib.i k l m n o p q r s
Antequam quid fignificat. a
Antequam dicitur de Deo.ib.a
viro iufto ib. b
& peccatore,ib.c
Antiquus fiue antiquitas,quæ mentaliter debet cogitari.a humiliter venerari,ib. b mortaliter imitari. ib. c ftabiliter amari.ib.d falubriter renouari, ib. e totaliter deteftari , ib. f veraciter obferuari, ib g & fagaciter præcaueri feu declinari.ib.h
Antichriftus vnde dicatur.a
Antichriftus eft filius iniquitatis quantum ad conditionem , operationem, durationem & damnationem.ib b
Antichriftus eft diabolus, vel vir iniquus. ib.c
Antrum.i.foffa, fouea, vel cauerna.
Annulus quid fit,&c.a
annulus valet ad fignandum.ib.b
portandum.ib.c
ftringendum.ib.d
fubarrhandum. ib. e
& ornandum. ib. e
Annulus vero in malo fignat mentis inftabilitatem, animi cupiditatem, mundi vanitatem , & fæculi dignitatem , ibidem g

Annulus mundanæ dignitatis, honoris & prosperitatis.ib.h
Antiochus, Antiochia, Antiochus Rex iniquissimus, & quid signat.a
Antiochus rex superbissimus, abominatio.ib.b.
Antiochia interpretatur paupertatis silentium & pauper silens. ib.c
Appellare quid sit, sumiturque pro litigatione & aliqua promotione.a
Appellantur.i. nominantur, eliguntur, & vocantur, scilicet affluentissime misc-rantes ib.b
studiose laborantes. ib. c
& eminentissime contemplantes. ib.d
apparere, apparitio quædam Angeli, & quædam Dei etiam. a
Apparcat in nobis amicitiæ veritas. ib. b
conscientię puritas ib.c
euidentiæ claritas. ib. d
& opulentiæ raritas.ib.e
Apparitio multiplex. s. decoris, terroris, & dulcoris.ib.f
Apparitio Dei multiformis, nam apparuit natiuitate.ib. g morte.ib h resurrectione. ib. i. & iudicio extremo apparebit. ib.k
Apparitio adhuc Dei apparet hominibus, nam apparet spiritualiter, sacramentaliter, potentialiter & ministerialiter. ib. l
appendere multis modis sumitur. a.
Appensio multiplex, s. contemplatiuorũ. ib.b discretorum seu prouectorum,ib.c iudicum siue prælatorum. ib. d fideliũ debitorum.ib. e peccatorũ.ib. f & sanctorum, atque perfectorum.ib.g
Aperire quid significat, & est multiplex apertio in scriptura. a
Aperiat homo cor ad diligendum. ibidem a
manus ad porrigendum.ib.b.
aures ad attendendum, & oculos ad aspiciendum. ib.c
Apertio visualis per discretionem. ibidem d
oris per locutionem. ib.e
& cæli per receptionem. ib. f
Apertus est Deus multipliciter. ib. g
Applicare quid significat.a
applicatio multiplex, scilicet studiosa, seriosa, gratiosa, & gloriosa.ib.a
applicatio adhuc multiplex, videlicet bonorum discipulorum, prælatorum, bonorum seu iustorum & beatorum.ibid. b
Applicantur diabolo quidam tripliciter. ib. c
apodis auis proprietas. affectus.ib.f
apponere quid significat a. & sumitur in bono & in malo. ib.a
Appositio multiplex. s. virtualium, æternalium, temporalium criminalium, & noxialium.ib.b.
apostata quid significat &c. a
apostolus quid importat, &c. a
apostoli virtutibus dotati fuerunt. ibidem b
debite numerari. ib. c
proprie nominari. ib. d
& honore sublimari.ib.f
apostoli nomen multipliciter sumitur.ib, e
apprehendere quid significat a
apprehensio multiplex. s. diuina. ib. b
iusti ib.c
impij. ib. d
& diaboli. ib. e
apprehensionem mali patiuntur, &c.ib.f
apri animalis proprietas, agnus.b
fugere c, oratio c
appropinquare, appropinquatio quid sit.a
appropinquare dei & hominis.ib.a
appropinquatio multiplex, s. intimæ charitatis.ib.b, & c.
excessus dignitatis. ib.d
processus humilitatis. ib. e
successus vtilitatis.ib.g
appropinquat nobis deus per carnis assumptionem, gratiæ infusionem, gloriæ concessionem, & iudicij executionem. ib.f
appropinquant persecutores iniquitati, adulatores fallacitati, falsi amici malignitati, omnes iniqui infernali pænalitati, & luxuriosi fæditati. ib.h
aptus, aptitudo quid significat.a
aptitudo spiritualis requirit vt homo per famam bonam sic redolens & odorosus, ib. b per constantiam strenuus & vigorosus, ib. c & per seruitutem fidelis & amorosus. ib. d
apud quid significat, signat in scriptura plura. a
apud multiplex. s. æternum, internum, supernum, modernum, seu fraternum. ib. b
apud adhuc multiforme. s. infinitę capacitatis. b
insignitæ nobilitatis.ib.c temporalis prosperitatis. ib. d criminalis iniquitatis. ib. e auaritiæ & cupiditatis.ib.f & infernalis tenacitatis.ib.g
apum proprietas, acquiescere. b
amicitia, k
angelus, d
appropinquare, b
caute. a
intrare. m
aqua sumitur in bono & in malo.a
aqua in bono signat gratiam & deuotionem, glorię voluptatem & consolationem, lacrymarum inundationem, sapientiæ eruditionem, moralem perfectionem, & naturæ conditionem, & aqua in malo etiam sumitur multipliciter. ib.a
aqua etiam signat repræsentatiuam sapientiam. ib. b
rorificatiuam clementiam. ib.c
deuotionem fructificatiuam, ib.d
& confessionem purificatiuam, ib. e
aqua vero in malo signat voluptates, prosperitates, aduersitates, &c. ib. f
aqua multiplex. s. infructuosæ sterilitatis. ib. g
defectuosæ labilitatis, ib. h & periculosæ aduersitatis. ib i
aquæ multæ. s. aduersitatis æternæ fælicitatis, moralis sanctitatis, &c. alia, ib. k
aquarij signi proprietas. vide adulatio. f
aquæductus quid signat, & habet conditiones diuersas, &c. a
aquæ tauri villæ proprietas mirabilis. vide intrare. p
aquila signat virum perfectum. a
aquila, i. vir perfectus siue prælatus habeat concussionem & clamorem, ib. b
diffusiuam compassionem, ib. c
discretiuam speculationem, ib. d
perfectiuam operationem, ib. e
aquila vero in malo plura significat. ib. f
aquilæ proprietas. vide actiuus. e
ala. e
alienum. e
altitudo c
altissimus. c
annunciare. c
aspicere. b
aquila pugnat cum ceruo, &c. præcipitatio. b
aquilo quid signat a
aquilo quidam sustinendus seu ferendus, præsentemque tribulationem signat, ib. b
virtutes generat, seu cumulat, ib. c
in aduersitate vitia eneruat. ib. d
& cælorum acquisitionem generat. ib. e
aquilo quidam ferendus, ib. f. cauendus. ib. g
aquilo quidam timendus, ib h
& aquilo quidam petendus. ib. i
ara sumitur pro altari. a
ara quędam cordium, quędam manuum, & quædam cultuum, ib. a araneæ proprietas, vide princeps. l
arabs, arabia sumitur in malo, a
arare, i. colere, laborare. a
arbitrari. i, reputare, extimare, credere. vide. ib.
arbor in scriptura multis sumitur modis, a
arbor crucem sanctam signat. ib. b
arbor crucis est indigentium recreatio, ib. c
fluctuantium sustentatio. ib. d
& operantium occupatio, ib. e
arbor virum perfectum denotat, ibidem f
arboris conditiones habeat vir perfectus. ib. g
arbor signat virum perfectum, nam talis sit contemplationis turribus elatus. ib. h
conuersationis floribus velatus. ib. i
perdurationis fructibus firmatus. ibidem k
& operationis fructibus etiam ditatus. ib. l
arbores quædam perdunt fructificare, sicut palma. ib. m omittunt fructum facere, sicut vitis. ib. n & sicut piper. ibid. o
arbores quædam proferunt mel & fructicera, s. viscum querci, &c. producere. c
arca multipliciter in scriptura sumitur. a
arca signat quamlibet personam. s. moralem, virtuosam, & perfectam, ibidem, a
arcæ discretionis sagacitatem habeamus. ib b
conditionis puritatem seu sinceritatem, ib. c
& durationis longæuitatem, ibidem d
arca perfecti viri deauretur interius per conscientiæ puritatem, & exterius per pœnitentiæ asperitatem. ib. e
arca multiplex, scilicet saluationis, sanctificationis, & reconuenientionis, ibidem. f
arcus quid sit, & quid signat a
arcus multiplex. s. diuini dulcoris, seueri rigoris, æterni doloris, humani vigoris, & virtualis decoris. ib. b
arcus, i. Christi incarnatio, qua inclinata est dei sublimitas, ib. c
declarata morum formositas, ib. d
& conseruata matris virginitas, ibidem e
ardor, ardere. ardor multiplex in scriptura. a
ardor quidam afflictionis, ib. b
quidam dilectionis, ib. c
& quidam correctionis. ib. d
ardor malus multiplex, ib. e
arca quid sit a, & multiplex area in scriptura reperitur. ib. a
Arena habet asperitatem, ariditatem, sterilitatem, &c. a
Arena asperitatis, quæ pænitentiæ signat

gnat ſtimulum ib. a
Arena frigiditatis ſeu ariditatis , quæ mortalitatis deſignat tumulum. ibidem b
Arena ſterilitatis , quæ iniquitatis ſignat titulum ib. c
Arena multiplicitatis , quæ boni vel mali deſignat cumulum.ib.d
Arena fluxibilitatis , quæ diuitiarum deſignat riuulum.ib. e
araneæ proprietas, eijcere c
areſcere,ariditas quid ſignificat a,& multipliciter inuenitur in ſcriptura. ibidem a
ariditas ſeu areſcentia quædam toleranda.ib. b
quædam procuranda, ib c
quædam temperanda.ib.d
quædam miſeranda. ibe.
& quædam formidanda.ib. f
argentum accipitur materialiter & moraliter in ſcriptura.a
argentum quoddam habēdum , & quoddam horrendum.ib.a
argentum habet ſoliditatem , &c. ſicque perfectus homo habeat perſeuerantiæ ſoliditatem,ib. b
obedientiæ ductilitatem,ib.c
& claræ ſcientiæ luciditatem. ibidem d
argentum ſignat diuitias temporales,quę ſunt fugiendæ, quia carent ſtabilitate, nobilitate, & iocunditate, ib.e
arguere.i. corrigere , reprehendere, caſtigare, &c. a
arguitio ſeu correctio ad prælatos , iudices, prædicatores,magiſtros, & parentes pertinet multiformiter. ibidem a
argutor. i. prælatus habeat iuſtitiæ ſeueritatem. ib b
clementiæ benignitatem.ib.d
prudentiæ maturitatem. ib.e
& ſcientiæ ſagacitatem.ib f
argui,reprehendi, increpari , & vilipendi debent quatuor genera hominum peruerſorum,&c.ib.c
ariditas, vide areſcere.
aries ſignat multipliciter in ſcriptura,ſcilicet Chriſtum redemptorem, & Chriſti propugnatorem, ſcilicet martyrem, a iuſtum præceptorem , carnalem peccatorem,bonum prælatum,& carnales peccatores ib.a
arma ſunt corporis indumenta ad defenſionem ordinata.a
poſſunt ſignificare in malo & in bono. ib.a,b
arma conſtantiæ in nobis ſunt, quæ mentem roborant.ib.c
arma cordis & pectoris. ib. d arma totius corporis.ibidem.e arma prudentię.ibidem f & arma clementiæ. ibidem g
armentum quid ſignificat.a
aromata quid ſignificant. a & ad quid valeant.ib.a
arrogantia , vide de ſuperbia.
ars,artifex,quid ſignificent.a
ars, multiplex. ſ. temporalis, virtualis, & noxialis.ib.a
artifex ſummæ potentiæ , ſcilicet cælorum creator,ibidem b magnæ prudentiæ,ſcilicet ſui reformator , ibidem c & vanæ ſcientiæ , ſcilicet culparum ſectator,ib.d
ars prædicandi & ſermocinandi. ſermo g h i k l m n
Arundo in bono ſignat virum humilem & obedientem, a
in malo vero hominem impium,qui faciledecadit.ib.b
arx quid ſignificat, a
arx multiplex , ſcilicet perfectionis,contemplationis & habitationis , ibidem b
aſa , rex Iuda primo bonus. a poſtea malus.ib. a
aſaph fuit de genere Leuitarum.a ſignat. que viros eccleſiaſticos.ib.a
aſcalon ciuitas philiſtinorum. a quid ue ſignificat. ib. a
aſcendere quid ſignificat.a
aſcenſus multiplex , ſcilicet iuſtorum, contemplatiuorum,prælatorum,beatorum,&c.a
aſcenſus,moraliter loquendo, eſt duplex. ib. b
aſcendunt ſancti paradiſum , quia ibi ſecuritas imperturbabilis,ib.c
tranquillitas pacificata,ib.d
& hæreditas amplificata, ib. e
aſcenſus. i. temporalium contemplatio. ib.f
aſcenſio temporalis contemnenda,vt habeatur veritatis ſplendor & cognitio. ib.f
vt etiam habeatur pietatis dulcor & cōpaſſio,ib.g
vt caueatur prauitatis horror & infectio. ib.h
& vt obtineatur dignitatis honor & prælatio.ib.i
aſcendere qui vult ad prælationis gaudiū habeat conuerſationem decoris ibidem k
cumulum valoris. ib. l
oculum ſplendoris. ib. m
floſculum nitoris.ib n
& titulum honoris.ib o
aſer patriarcha qualiter interpretatur. a
aſia quid ſignificat.a
aſinos quale animal ſit.a
aſinos ſignat iuſtum ſimplicem & corpus ſimplex,ib.b
aſinus animal ſimplex & tardum , &c. accubare.c
aſor ciuitas gentilis fuit. a
aſpectus,aſpicere, aſpectus ſumitur actiue & paſſiue a
aſpectus noſtræ conuerſationis , vt ſit apud Deum , debemus cōmutari velociter.ib.b
occupari viriliter ,ib.c.
diligere veraciter, ib. d & commutari cōformiter ib.e
aſpectus C H R I S T I multiplex, &c.ibidem f
aſpergere quid ſignificat.a
aſperſio multiplex. ſ. ſperantium & credentium.ib.b
pænitentium.ib.c
morientium.ib.d
indigentium.ib.e
contemplantium.ib.f
delinquentium.ib.g
aſpicere quid ſignificat.a
aſpicere multiplex ſcilicet Dei iuſti, impij,& diaboli.ib a
aſpicit Deus indigentes, ſupplicantes,laborantes, & delinquentes,ib b
aſpicit etiam iuſtus multipliciter,ib.c
aſſiduitas quid ſignificat.a
aſſiduitas multiplex ſcilicet virtuoſa & laudabilis,vitioſa & odibilis , doloroſa & damnabilis gaudioſa & durabilis. ib. a
aſſidue deum orare , bonis frequentare, mandata ſeruare,corpus caſtigare,&c. ib b
aſſiduitas mala diſtinguitur,&c.ib.c
aſſimilari,aſſimilatio quid ſignificat.a
aſſimilantur, boni pænitentiæ, ſapientiæ eminentiæ & obedientiæ,ib.a
aſſimilantur mali ſuperbiæ,luxuriæ,& gaſtrimargiæ, ib b
aſſiſtere,aſtare quid ſignificat.a
aſſiſtere multiplex ſcilicet diuinitatis.ibidem a
authoritatis ib.b
ſedulitatis. ib. c
& iniquitatis. ib. d
aſſyrij qualiter interpretantur , fueruntq; infideles. a
aſſur quandoque ſumitur pro rege,quandoque pro terra aſſyriorum. a & ſumitur in bono & in malo. ib.a
aſſumere,aſſumptio duplex,actiua & paſſiua.a
aſſumitur quis ad religionem. ibidem b
ad conuerſionem. ib. c
ad prælationem. ib. d
& ad cæleſtem beatitudinem. ib.e
aſſumunt boni ſcientiam , iuſtitiam,ſapientiam,miſericordiam,&c.ib.f
aſteriæ lapidis proprietas, vide ſtella.g
aſtutia ſumitur in bono & in malo,a
a ſubimpreſſio quædam,vide ardor. b
at ſumitur pro ſed, pro & , & pro tunc. a
at aduerbium ſignat virum bonum , ibidem.b
& virum malum,ib.c
Athlas mons aphricæ & gigas fuit, &c. vide mons.b
percutere.k
pontifex.k
attamen dictio exceptiua & aſſertiua. a & ſumitur in bono & in malo. ib.a
in bono ſignificato iniungit dolorem contritionis , valorem perfectionis & timorem turbationis.ib.a in malo v. ſ. ſcit ſuperbos vana diligere,b rigoſos lites eligere , & ingratos cœlum non tangere. ib.b
atque quid ſignificat.a
atque eſt virtutum aggregatiuum. ibid. b
criminum cumulatiuum.ib.c
pœnarum augmentatiuum.ib.d
& gloriæ miniſtratiuum.ib.e
atubi quid ſignat. a
attendere quid ſignificat.a
attendenda eſt interior morum nobilitas.ib.b
ſuperior Dei ſublimitas.ib.c
& exterior plebis communitas. ibidem d
attendendum eſt ab inimico,à falſo amico, ab iniquo, pompoſo,& ab hypocrita. ib e
attenuatio quid ſignificat.a & ſumitur in bono & in malo.ib.a
atterere,attritio quid ſignat.a
attritio multiplex. ſ. humilitatis, mortis, & iniquitatis.ib.a
atrium quid ſignificat. a & ſumitur in bono & in malo. ib.a
atrium multiplex , ſcilicet deuotorum, ib.b
clericorum, ib.c
beatorum,ib.d
mundanorum , ib.e
& damnatorum,ib.f
auaritia deſcribitur,a
auaritia vtit affectionem.ib. b
cœcat diſcretionem. ib.c
premit intentionem,ib.d
auaritia tollit honore & dignitatem , infert dolorem & aduerſitatem , cauſat horrorem & vilitatem , meretur maledictionem & acerbitatem, & perdit iuſtorum communionem & ſocietatem. ib.e

auarus

auarus per ſerpentis conditiones intelligitur. vide abyſſus.y
auari abſorbent diuitias, poſſeſſiones, &c vide abſorbere. a & b
audax, audacia poteſt eſſe virtus & vitium.a
audacia bona ſignat conſtantiam & virtutem.ib.a.
mala vero præſumptionem & ſtultitiam. ib.b
audire in ſcriptura accipitur pro obedire, auſcultare, &c.a
audire quoddam Dei. ib.a
& quoddam hominis.ib.b
audiendum eſt Dei verbum cum deuotione.ib.c
cum ſubiectione.ib.d
cum attentione. ib. e
& cum diſcretione.ib. f
auertere quid ſignificat. a & ſumitur in bono & in malo. ib a
auerſio Dei à peccatore per incorrectionem.ib.b
& quoniam non confert protectionem. ib.c
ac afferendo damnationem. ib. d
auertuntur mali multipliciter.ib.e
auferre, aufert Deus aliqua malis hominibus multipliciter. a
& aufert etiam à bonis & iuſtis multiformiter.ib. b
auferat homo de corde vitia & peccata, & inquietam rixoſitatem. ibidem c
indiſcretam iocunditatem. ib. d
& aſſuetam proprietatem. ib.e
augere, augmentum ſiue incrementum, &c. a
augmentum in bono quoddam virtutis, quoddam honoris & quoddam ſalutis. ib. a
augmentum vero in malo etiam multiplex, ſcilicet in malitiis, diuitijs, & ſupplicijs.ib.b
auis accipitur in bono & in malo in ſcriptura.a
auis, i.homo perfectus habeat luciditatē in diſcernendo. ib.b
bonum in operando.ib.c
& ſurſum in contemplando.ib.d
auris in ſcriptura diuerſimode ſumitur. a
auris noſtri cordis per patientiam præmunienda, ib.b
per diligentiam aperienda, ib.c
per correctionem experienda.ib .d
& per diſcretionem cuſtodienda, ibidem c
aurora qualiter in ſcriptura ſumitur. a
aurora glorioſam virginem Mariam ſignat.ib. a
conditionem moralem.ib.b & gratiam & gloriam ſupernalem.ib.c
aurum multipliciter in ſcriptura ſumitur.a
aurum accipitur pro perfectione, gratia & ſanctitate.ib.b
auro.i.homini perfecto inſit firmitatis durabilitas.ib,c
largitatis ducibilitas.ib.d
vitæ relucens ſinceritas.ib.e
ac mentis deprimens humilitas. ib.f
aurum ſignat ruborem charitatis, valorem gratiæ & bonitatis, & ſplendorem gloriæ & fælicitatis, ibidem g
auſter auſtralis ventus à meridie directe veniens a
auſter ſumitur pro æternali fælicitate.ib a
pro imperiali proſperitate.ib.b
& Spiritus ſancti influentia.ib.c & per hūc renouatur decor honeſtatis. ib.d inflāmatur feruor voluntatis, &c.ib.e expiatur horror prauitatis. ib. f procuratur valor vbertatis. ib. g
aut ſignat animi libertatem, incertam vanitatem, vitæ fragilitatem, & mentis diuerſitatem. a
aut etiam ſignat virum iuſtum multipliciter. ib. b
aut virum imperfectum denotat. ibidem c
aut peccatorem multiplici ratione ſignificat. ib.d
autem ſignat certitudinem increatam, ſcilicet Deum multipliciter. ibidem a
ordinatam vero ad virum iuſtum, ibidem b
& ſimulatam quo ad peccatores. ibidem c
autem eſt rex digniſſimus, lex certiſſima, iudex iuſtiſſimus, &c.ib. d
autem habet maieſtatem inſuperabilem. ib.d bonitatem incomparabilem.ibid. e
ac prauitatem intolerabilem. ib. f
autem triūphatorie aut conſolatorie quid ſignificat. ib. g
auxilium.i.adiutorium. a
auxilium multiforme. ſ. ſtabile ſiue fragile, firmum vel infirmum, & perfectum ſeu imperfectum.ib.a
azarias interpretatur continens Deum, &c.a
azarias eſt nomen conſtantiæ, potentiæ, excellentiæ, & innocentiæ. ib.a
azymus dicitur panis ſine fermento. a & quid ſignat. ib a
azotus ciuitas philiſtiim interpretaturque incendium vel incendes. a & ſignat mundum, vel diabolum. ibidem a

B

BAal vel baalim, idola dæmoniorum.a
Baal baalim intelligitur diabolus plenus malitia. ib. b
peccator plenus nequitia.ib.c
& mundus plenus terrena opulentia. ib. d
Babylon, babylonia regia in chaldæa. a & ſumitur multis modis in ſcriptura. ib.a
Babylon interior.ſ.peccator. ib. b
exterior ſignat mundum multipliciter.ib. c
& inferior qui eſt infernus.ib.d
Babylon confuſio interpretatur, eſtque ciuitas idololatrarum, &c.vide fletus. c
eccleſia. d
Baculus in ſcriptura multipliciter ſumitur.a
Baculus multiplex. ſ. fortitudinis & firmitatis, qui eſt crucis, ib. b militantium ſeu laborantium. ib.c
triumphantium & iocunditatis. ibidem d
Balaam, balthar, Balthaſar, &c.
Balenæ piſcis proprietas, vide appellare. b
aduenire. b.
flumen.c
Baltheus eſt cingulus honoris.a
Baptiſmus, baptizare, baptiſmus eſt primum fidei ſacramentum. a criminum piamentum, & gloriæ complementum. ib. a ſicque habere debemus firmiſſimam ſtabilitatem. ib. a ſinceritatem.ib.b & glorioſam ſecuritatem.ibidem c
Barbitonſor quidam furatus eſt porcum &c. vide oculus.a
Baſis quid ſit. a & quid ſignificat. ibidem a
Beatitudo quid ſit, a ſumiturque multipliciter.ib.a
Beatitudinem vt attingamus requiritur, quod realiter exiſtimamus, & quod humiliter audiamus & quod ſimpliciter conuiuamus, ib. b
Beatitudo eſt ſubiectio ſine præſumptione.ib. c
dilectio ſine diſſenſione. ib.d
prælatio ſine diſpenſatione.ib.e
ac duratio ſine corruptione,ib. f
Beatitudo etiam quædā moralis, & quædam virtuoſa. ib.g
Beati accipiunt valoris plenitudinem, ſplendoris pulchritudinem & honoris celſitudinem. vide accipere. p
Bellum quid ſignificat. a ſumiturque in bono & in malo ib.a
Bellum multiplex. ſ. conſolationis. ibidem b
tribulationis,ib.c
& infernalis damnationis.ib.d
Bellemus contra carnem per pænitentiam.ib. e
contra tribulationes per patientiam.ibid. f
& cōtra hoſtem per fidem & iuſtitiam. ib.g
Bene aduerbium qualitatis, eſtque circumſtantia vel adiacentia virtuoſa. a & denotat ſtatum ſufficientiæ multipliciter. ſ. quantum ad locutionem. ib. b bonam progreſſionem. ibid. c promptam auditionem. ib. d claram diſcretionem. ib.e
Bene odorari debemus per deuotionem. ib. f per bonorum actuum executionē. ib.g per compaſſionem ibid.h per promotionem.ib.i
Bene eſſe quidam dicuntur ſpiritualiter, quidam temporaliter, quidam æternaliter.ib. k
Benedicere, benedictio Dei ſignat gratiā interiorem. a
affluentiam exteriorem.ib. b
& opulentiam ſupernalem. ibidem c
Benedicuntur à Deo tria hominum genera. ib. d
Benedictio, qua homo benedicit Deo.ib. e
etiam qua homo benedicit homini. ibid. f
& qua homo benedicit rei, ib. g
Beneficium, benefacere, beneficium qualiter ſumatur. a
Beneficium conferendo attenditur conferentis celeritas, ib. b patientis neceſſitas, &c.ib.c
charitas ibid.d facultas ibidem e largitas. ib.f
Beneplacitum quid ſit. a & vnde componitur. ib.a
Benignitas. i. manſuetudo beneuolentia, &c.a
Benignitas Dei patet in peruerſorem cōuerſione. ib. a in peccatorum redemptione. ib. b & in præmiorum collatione.ib.c
Beniamin filius Iacob, interpretatur multipliciter. a
Beniamin ſignat hominem perfectum.ib a
& peccatorem.ib.b.
Beſtia in bono ſignat hominē perfectū. a in malo vero ſignat diabolum multiformiter. ib. b
Beſtiæ habent conditiones aliquas: quia indomitæ, immundæ, ocioſæ, &c. ſic moraliter hominum peccatorum genera intelliguntur.ib. c d e f g h i

Beſtia etiam ſignat Chriſtum.ib.k
Bethel domusDei interpretatur. a eſtque locus dignitatis,&c.ib.a
Bethleem domus panis interpretatur. a & eſt locus dignitatis,&c. ib.a
Bibere multipliciter in ſcriptura accipitur.i.ſpiritualiter.materialiter in bono & in malo. a
Bibunt boni ſpiritualem ſuauitatem, ib. b
aduerſitatem temporalem. ib. c
& fælicitatem æternalem. ib. d
Bibunt mali proſperitatem mundialem multipliciter. ib.e
iniquitatem criminalem.ib.f.
& aduerſitatem infernalem.ib.g
Bibere materialiter.ib.h
Bis aduerbium, & quid ſignificat a
Bis in bono intelligitur iterata operatio. ib.b iterata caſtigatio.ib.c iterata peccatorum damnatio.ib.d in malo iterata inconſtantium, conditio ibidem c
Bini, binarius numerus poteſt ſignificare in bono a. & ſic eſt binarius charitatis bonæ ſocietatis, malorum vnitatis, & ſupernæ claritatis.ib.a
Binarius vero in malo ſignat diuiſionem, diſcordiam, odium, & diſſenſionem. ib. b
byſſus eſt indumentum puriſſimum, &c. a
Byſſus multiplex. ſ. temperantiæ & parcitatis. ibid. a excellentiæ & dignitatis. ibidem b & apparentiæ & honeſtatis. ib.c.
Byſſus ſignat candorem æternæ gloriæ. ib.d
Biſtardæ auis proprietas, profternere c
Bitumē quid ſit. a ſignatque in bono gratiam & charitatem. ib. a in malo vero carnalitatem & voluptatem. ibidem b
Biuium locus eſt duarum viarum.ſ.bonorum & malorum. ib.a
Biuium ſignat mortem, in qua viæ duæ.ſ. dextera, quæ vadit ad paradiſum, & ſiniſtra, quæ ad infernum tendit. ibid. b
Blandiri quid ſit, quidue ſignificat.a
Blanditor iuſtus ad regratiandum. ib. a Deus ad alliciendum,ib. b & malus ad decipiendum.ib.c
Blaſphemia quid ſit, &c.a
Bonitas, bonum triplex in ſcriptura, ſcilicet temporale, ſpirituale, & æternale. a
Bonitatem vitæ habeamus multipliciter. b
Bonum adhuc multiplex. ſ. iuſtitiæ & æquitatis.ib.c
clementiæ & pietatis.ib.d
diligentiæ & ſedulitatis.ib. e
ac amicitiæ, & charitatis.ib.f
Bona temporalia in ſe defectiua ſunt. a, malis infectiua, ibidem b. nullis ſufficiunt. ibidem c & in bonis proficiunt. ib.d
Bona æterna multipliciter ſunt appetenda. a
Bona æterna conſiſtunt in viſione, fruitione, & quietione. ib. b
Bonus & iuſtus homo futura ſcrutatur ſubtiliter, cum malis conuiuit humiliter, &c. Daniel a b c d e f
Bos in malo carnalitatem ſignat. a
Bos in bono ſignat virum bonum & perfectum, nam talis habeat diligentiam, & ſedulitatem ibidem b patientiam, & humilitatem, ib. c atque efficaciam & vtilitatem.ib. d
Bouis proprietas, charitas.c
nobilitas. c
Brachium multiplex.ſ.diuinum. a
humanum.ib. b
& defectiuum.ib.c
Brachiorum ſpiritualium genera quatuor. ib. d
Brachia charitatis amplexus. ibidem c
Breuitas, id eſt, curuitas, paruitas. a
Breuitas multiplex. ſ. laudabilis, contriſtabilis, & damnabilis, vel illaudabilis, & hoc multipliciter.ib.a
Breuitas adhuc multiplex. ſ. commendanda, & contemnenda ſuſtinēda, &c. ib. b
Bubali animalis proprietas, vide agricola. c
Buccina ſeu tuba ſignat ſcripturam, ſacrā, vel prædicatorem.a
Buccina prædicationis & doctrinæ multiplex. ib. a
Bufoni ſimile eſt mendacium. vide Chriſti aſcenſio d
Bupreſtis vermis proprietas, peccatum. c
Butyrum in ſcriptura ſignat ſpiritualem perfectionem, & gloriam paradiſi. a

C

Cadauer ſignat mortui animalis corpus. a & quoddam eſt putridum. ibid. a quoddam horridum.ibidem b quoddam fœtidum. ibidem c quoddam aridum.ibidem d & quoddam floridum. ib.e
cadere quid ſignificat. a
cadit homo per humilitatem virtualem. ib. a
mortalitatem naturalem.ib.b
aduerſitatem temporalem.ib.c
& iniquitatem criminalem. ibidem d ſicque cadunt in peccatum excæcati per ignorantiam. ibidem e onerati per auaritiam. ibidem f excęcati per inconſtantiam. ib. g & aggrauati per ſomnolentiam.ib.k
per præſumptionem.ib.i
capharnaum ciuitas prope hieruſalem, & quid ſignat.a
caiphas homo peſſimus,&c.a
cain primogenitus Adam, ſignatque Iudæos,&c.a
caladrij auis proprietas, afflictio.c
ſaluator.d
calamitas multiplex.ſ. pœnæ, & miſeriæ, a vide de miſeria.
calamus quid ſit, & ſignificat.a
calcare, vide in conculcare.
calciare calciamentum ſignat morum ſanctitatem, & mundi facultatem. a
calciamenta quædam ſunt virtutis, &c. ib.b
calciamenta vero animæ ſunt multiplicia. ib.c
calciamenta Chriſti humanitatem ſignāt. ib.d
chaldæi ſunt feræ, & feroces quaſi dæmones, & etiam mali dicuntur, &c. a
caleph interpretatur, canis, vel quaſi viride, &c. & ſumitur in bono pro eccleſiaſtico & ſcientifico, bono atque perfecto prælato. a in malo vero malū ſignat præfatum. ib. b
caleſcere, calefacere, concaleſcere, incaleſcere.a
calor quidam cæleſtis, & ſolaris; qui eſt viuificatiuus; & quidam accidentalis vel elementalis, qui eſt mortificatiuus. ib.a
calor dilectionis eſt inflammatiuus. ibid. b
contritionis eſt penetratiuus. ibidem c
deuotionis eſt reſolutiuus. ibidem d
& afflictionis eſt conſumptiuus. ibidem e
calor ſeu feruor multiplex. ſ. auaritiæ. ib. f
iracundia.ib.g
& luxuriæ.ib.h
caligo, caligare, caligo quid ſit ſignificat. a
caligo multiplex. ſ. flebilium & pænitentium.ib. a
humilium & metuentium.ib.b
ſimulantium & fingentium. ibidem c
laborantium egentium.ib.d
peccantium, & delinquentium. ibidem e
ignorantium & errantium. ibidem f
calix quid ſignificat. a
calix in bono multiplex, ſ. ſpiritualis inſpirationis, bibuntque contemplantes, temporalis tribulationis, bibunt militantes; & æternalis recreationis, bibunt ſancti in patria cæleſti. ibidem a
calix in malo etiam multiplex. ſ.mūdanę proſperitatis, humanæ iniquitatis, & inferni pœnalitatis. ib.b
caluitium caluus, caluitium quid ſignificat. a
caluitium in bono ſignat confeſſionis nuditatem, contritionis flebilitatem, & compaſſionis largitatem. ibid. a
caluitium vero in malo, & vitioſum quid ſignat.ib.b
calumnia ſumitur multis modis. a
Calendæ dicuntur primi dies menſis, ſiue ſolemnitates, quę in principio mēſium fiebant,&c. a
Chariſſimus dicitur à charitate, & tunc idem eſt quod dilectiſſimus, aut à cariſtia, tunc idem eſt quod cariſſimus vel precioſiſſimus, & ſemper notatur in bono.a
chariſſimi ſi eſſe volumus, ſimus fortes & ſtabiles, & in bono permanentes.ibid. b.
erga Deum concordes & habiles. ibidem c
in conuerſando dulces & humiles. ibidem d
camelus ſignat hominem gratijs ornatūm. a ſuperbum vitijs deprauatum. ibidem b virum diuitijs accumulatum.ibidem c hoſtem malitijs occupatum.ib. d & Chriſtum iuſtitijs coronatum.ib.e
camelus podagram patitur, pigritia. d
cameleontis animalis proprietas, pulcher.f
camelopardalis animalis proprietas, vide ante.d
caminus quid ſignat, & quod in ſcriptura reperiuntur. a
campeſtris.de campeſtribus ſicut de campo, ſignatque multipliciter. ibidem a
campus eſt locus ad præliandum & ſpatiandum aptus. a

campus multiplex.ſ.gratioſus ad delectā-dum,ibid.b.ſpatioſus ad meditandum, ibid. c. fructuoſus ad ſatiandum, ib. d. glorioſus ad præmiandum, ibid. e.
& laborioſus ad militandum.ibid.f.
& campus periculoſus ad habitandum. ibid.g.
chanaam, chananęus ſeu chanaan fuit filius cham, diciturque ipſa terra,quam ipſe inhabitauit. a.
chanaan ſignat mundum & mundanos, ibid.a. impium & auarum,religionem & Eccleſiam, Paradiſum, diabolum & infernum.ibid.b.
candelabrum quid ſit.a.
candelabrum multiplex, domus interioris.ſ.animæ.ibid. a.
domus exterioris.ſ.eccleſiæ.ibid.b.
& domus ſuperioris. ſ. Chriſti & ſanctorum.ib.d.
candelabrum cōſideratur multipliciter, ſic veri eccleſiaſtici atque perfecti viri denotantur multiformiter per candelabrum. ib.e.
candor quid ſit. a.
candor multiplex, videlicet niueus. ſ. innocentiæ.ib.a.
lineus.ſ.caſtitatis.ib.b.
& luteus,ſcilicet falſitatis.ib.c.
canere, cantare, cantus in ſcriptura multipliciter accipitur in bono & in malo. a.
cantus multiplex. ſ.laudabilis & meritorius.ib.a.
mirabilis, & allectorius.ib. f.
& damnabilis & deceptorius. ib.g.
cantores ſpirituales abdicare debēt opulentiam realem.ib.b.
debent prouocare continentiam carnalem.ib.c,
debent amputare eloquentiam verbalem.ib.d,
&debent incuruare extollentiam mentalem.ib.e.
cantus malus etiam multiplex eſt.ib.e.
canis ſignat virum virtuoſum quadruplici ratione.ſ.propter fidelitatem,humilitatem,vtilitatem & ſedulitatem. a.
canis ſignat etiam virū virtuoſum. ſ. peccatorem multipliciter.ib.b.
canis hoſtem venenoſum.ſ.diabolum denotat.ib. c.
canis proprietas,cibus b.
prædicator g.
canum venatorum quatuor genera, quęrere c.
canities, canus canities prudentiam & ſenectutem ſignat a.
capere, captio, capere, id eſt, concludere, ligare,tenere,ſignatque actiue & paſſiue.a.
capit Deus pęnitentes per conuerſionem, delinquentes per damnationem, triūphantes per ſaluationem.ib.a
capit homo virtutes terrenam & æternā gloriam.ib.a.
capit & diabolus per culpam & pænam. ib.a.
capit Deus per incarnationem, iuſtus per cōuerſionem & iniuſtus per deceptionem.ib.b.
capitur homo à diabolo per elationem & pompoſitatem,ib.c.
per affectionem & cupiditatem.ib.d.
& per infectionem & carnalitatem. ib.e.
capillus, capilli portandi ſignant virtuales perfectiones, a.
Virtutum honeſtatem,ib.c. multiplicitatem, ib.c. amorem & charitatem. ib.d.
capilli ligandi ſignant cordiales affectiones.ib.e.
capilli tondendi ſignant mundi temporales affectiones.ib.f.
capra eſt animal hiſpidū, ſqualidū, & fætidum, & quid deſignat.a.
caprea,id eſt, ſilueſtris capra, & ſignificat. a.
Captiuus, captiuitas qui ſit, a. & multiplex in ſcriptura inuenitur, ſ.corporalis, ib. b.temporalis, ib.c.virtualis,&c. ib.d,e,f.
Caput in ſcriptura accipitur literaliter a. & figuraliter.ib.b.
ſignatque pręlatum,qui habeat caput per conſtantiæ fundamentum, per clemētiæ roramentum, & per prudentię documentum.ſ. per conſtantię,fortitudinem,clementiæ plenitudinem, & prudentiæ claritatem.ib.c. d. e.
Caput adhuc figuraliter ſignat Chriſtum, qui eſt caput Eccleſiæ multipliciter.ib. f.
Caput accipitur moraliter, ſiue ſpiritualiter, quod debet erigi per cæleſtium affectionē, velari per conuerſionis abſconſionem, vngi per refrigerij deuotionem,& orari per oris cordisque cōfeſſionem ib.g.
Caput intentionis perditur per auaritiā & cupiditatem,luxuriam & carnalitatem, negligentiam & tepiditatem, inconſtantiam & duplicitatem. ib.h.
Caput moraliter adhuc ſignat iuuentutis & vitæ inceptionem.ib.i. carbones, carbo. n. deſignat pænitentiam & aduerſitatem, amicitiam & charitatem iracundiam,& inferni violentiam a.
Carbunculi lapidis proprietas, charitas b.
carbunculus magnus, & precioſus inuentus in India, &c. opera. h.
carcer quid ſit,& qualiter ſumitur. a.
carcer multiplex.ſ.eligendus, ib.b.negligendus, ib.c.
confringendus, ibi. d. & metuendus. ib.e.
Charybdis maris periculum, &c. vide abſorbere. a.
Charitas radix omnium bonorum. a.
Charitas amat veraciter. ib.b.
ligat tenaciter. ib. c.
& ditat fœliciter.ib.d.
Carmelus mons fructuoſus & pinguis, quidue ſignificat.a.
Carmen malorum multiplex. ſ. alliciens, deficiens, & inficiens.a.
Carmen bonorum etiam multiforme. ſ. contritionis, orationis, & compaſſionis.ib.b.
Carnalia, carnalitas quid ſit.a.
Carnalitas habet mentem excæcare, inflammare, & eneruare a.
Caro ſumitur multis modis.ſ.pro exteriori proſperitate, pro interiori voluptate.a.
Caro quædam debet macerari per abſtinentiam.ib.b.
quædam vegetari.ib.h.
quædam extirpari. ib.i.
quædam manducari.ib k.
& quædam non debet palpari ib.l.
Caro noſtra contemnenda, qui cunctis virtutibus denudata. ib.c.
Caro noſtra caret mentis puritate, ib.d. ſtatus firmitate. ib. e.
morum honeſtate. ib.f.
Caro habet complacētiam malorum. ib. g.
Caſtitas quid ſit, ſecundum Auguſtinum. a.
Caſtitas virtus formoſa. ib.b.
fructuoſa.ib.c.
annoſa.ib.d.
& famoſa. ib. e.
Caſtitas multiplex.ſ.mentis, carnis, conuerſationis, & geſtus vide. accingere f.
prauis affectibus inflammata.ib.g.
& duris tumultibus excitata.ib.g.
Caſtellum quot modis in ſcriptura ſumitur.a.
Caſtoris proprietas vide ambulare.h.
ædificare.c.
Caſtra dicuntur munitiones,&c. inde caſtrum, & quid ſit.a.
caſtra multiplicata.ſ.temporalia miſeriæ. ib. b.
ſpiritualia iuſtitiæ. ib.c.
mundialia nequitiæ. ib.d.
ſupernalia lætitiæ.ib. e.
ac infernalia triſtitiæ.ib. f.
Caſus qualiter ſumitur, & à quo deriuatur a.
Caſus multiplex. ſ. fortunæ, mortis & damnationis æternæ. ib.b.
Cathedra nomen magiſterij & honoris. a.
cathedra multiplex.ſ.præeminentiæ prę-latorum, videlicet bonorum & malorum, ib. a. ſapientiæ, ib. b. & peſtilentiæ.ib.c.
Cathena multiplex,ſ.aurea,rubea,lignea, & ferrea.a.
Catulus quære de leone.
Cauda finis corporis animalis multiplex. ſ.perſeuerantię longonimitas.a.
ſenectutis longæuitas.ib.c.
paupertatis calamitas. ib. d.
& falſitatis malignitas ib. e.
cauda carent diuites capti cupiditate, elati garrulitate, infecti malignitate & decepti ſubtilitate.ib.b.
Cauere verbum prohibitorium, & quid ſignificat. a.
cauere debemus furorem ſæuitiæ.a.
torporem deſidiæ. ib. b.
timorem ſuperbiæ. ib. c.
& fœtorem ſpurcitiæ ib.d.
Caute, cautus, cautela quid ſignificat, & vnde dicatur. a.
Cauti & aſtuti ſumus ad vtilia procurandum, inutilia refutandum, & pericula præcauendum.ib.a.
Cautus in conuerſatione habeat humilitatem.ib.b.
in operatione ſedulitatem. ib. c.
& in compoſitione maturitatem. ib.d.
Cauerna ſumitur pro quolibet loco concauo, obſcuro, &c. & quid ſignat.a.
Caulæ, quid ſint, & ſignant religionem a
Cauſa.i.ratio, vel negocium a.
Cauſa ſubtiliter diſcutienda, ſagaciter inſpicienda, ſalubriter reijcienda, ſinceriter contemplanda, & vtiliter procurāda.ib. b.
Cœcus, cœcitas eſt priuatio viſus, & vnde dicatur a.
Cœcus multas habet miſerabiles conditiones, ſignatque peccatorem. ib.a.
Cæcatur homo per ſplendorem vanæ ſcientiæ.ib. b.
per horrorem grauis malitiæ, ib.c.
per ardorem auaritię, & cupiditatis. ib.d.
& per humorem immunditiæ, & carnalitatis.ib.e.
cæcitas ſpiritualis eſt error, vel ignorantia periculoſa, & maxime in prælato atque iudice ib.f.
Cæcos generat filios omne animal guloſum, quidue ſignificat.ib.g.
cædere ſumitur pro pertinere, ſeu contingere pro fugere, vel dimittere, pro ſcindere, verberare, percutere, vel occidere a.
cæſio multiplex. ſ.correctionis, tribulationis, & damnationis.ib.b.
cedrus in ſcriptura quandoque virum iuſtum,

ftum, quandoque peccatorem fignat.a
Cedri conditiones. f. in fructu plenitudinem, in ftatu fortitudinem, in vifu pulchritudinem, & in tactu celfitudinem, per quas vir perfectus intelligitur, nam vir iuftus fit fœcundatus operum plenitudine.ib.b
habeatque fortem & ftabilem firmitatem.ib.c
fanctæ decentiæ venuftatem.ib.d
& erectam voluntatem.ib e
Cedrus fignat Chriftum, vel eius crucem, virginem, Mariam, vel diuites & fuperbos.ib. f
Celare fignat hypocriticam fictionem, fapientiam, & difcretionem, & fidelitatem, atque rationem.a
Celebrate.i.colere, &c.a
Celebritas multiplex. f. temporalis profperitatis, fpiritualis iocunditatis, & æternalis fælicitatis. ib. b
Celfitudo multiplex. vide excelfus. f. per totum.
Cælum in fcriptura multis fumitur fignificationibus. a
Cælum iuftum virum multiplici ratione fignat.ib.a
Cælum influit largius, durat ftabilius, relucet clarius, fi in nobis fit pietatis & influentiæ plenitudo. ib.b
firmitatis & permanentiæ fortitudo, ibid. c
bonitatis & confidentiæ certitudo. ibid. d
& honeftatis & apparentiç claritudo. ibidem e
Cęlum adhuc fumitur pro viro iufto multiformiter. ib. f
Cælum etiam fignat peccatorem multipliciter.ib.g
Cælum denotat paradifum, quia cælum habet perpetuam claritatē inobfufcabilem.ib.h
iocunditatem inæftimabilem.ib.i
& ordinem imperturbabilem. ib.k
fic & paradifus, &c.ib.k
Cælorum ordines ponuntur. ib l
Cælum, cæleftiaque bona fumme debent affectari, nam ibi eft fecuritas inexpugnabilis.ib.m
tranquillitas pacis.ib.n
æternitas indefectibilis, ib. o fertilitas inhauftibilis.ib.p
& ftabilitas durabilis.ib.q
Cælum fignat altum ftatum contemplationis.ib. r
Cæna, i.conuiuium, prandium, &c.a
Cęna in bono multiplex.f refectio gloriç, gratiæ, fcientiæ, & Euchariftiæ.ib.a
Cæna in malo i.iniquitatis, qua dæmones reficiuntur, &c. & etiam cæna æternæ aduerfitatis.ib.b
Cænaculum quid fit defcriptiue.a
Cænaculum virtutibus fternendum eft ipfius confcientiæ, afpectibus cernendum paradifi, & defpectibus fpernendum, gloria mundi. ib. a
Cænei vel cænis fabula, qui iterum ex fæmina in virum conuerfus, &c. pondus. f
Centum numerus perfectus, & fignat in bono & in malo. a
Centurio qui habet poteftatem fuper centum, &c.a
Cæpit verbum defectiuum, vide incipere.
Ceraftes ferpentis proprietas, color.b fallitas. c
Cærimoniæ funt legis obferuantiæ, vide de mandato & lege.
cernere.vide afpicere, refpicere.
Certamen capitur pro pugna, &c. eftque certamen contra vitia, contra profpera, & contra aduerfa. a
Certitudo, certus.i.clarus. a
Certitudo multiplex, f.fpei, fidei, & rei.ib. a
Certitudo præcipue fpectat ad iudices huius mundi.ib.b
Certitudo adhuc multiplex, videlicet verbalis, moralis, iudicialis, realis, & mortalis, ib.c
Cherub, cherubin interpretatur fcientiæ plenitudo, fignatque in fcriptura animalia Ezechielis, templi picturas & auium figuras. a
Cherubin fignat prælatos, clericos & cōtemplatiuos.ib.b
qui habeant difcretionis fplendorem, ib.c
correctionis rigorem.ib.d
& contemplationis fublimitatem. ib.e
Conuerfationis benignitatem.ib.f
Chelydri ferpentis proprietas, arcus.c fumus.b
Quotidie, quod diebus fingulis iteratur & dicitur, accipitur etiam pro fæpe cō muniter, &c.a
Quotidie boni dum diligenter folliciti fint in pluribus.ib.b
Quotidie mali, & impij laborant multiformiter.ib.c
Ceruix qualiter fumitur reperiturq; multiplex in fcriptura. a
Ceruus fignat viros iuftos in fcriptura.a
cerui proprietas alienum.e
alus c
ambitio.g
abfcondere.e
cautæ. c
Ceffare quid fignificat, & poteft exponi in bono & in malo. a
Ceffatio multiplex, f.virtuofa, ib.b
Criminofa. ib.c
dolorofa.ib.d & gaudiofa, ib.e
Cæteri quid fignet.a
Cætus. i. congregatio, eftque multiplex cætus fecundum diuerfa perfonarum genera.a
Cæti pifcis proprietas appellare.b
Cibus multiplex.f.corporalis, criminalis, facramentalis, & æternalis. a
Cibus adhuc multiplex, videlicet temporalis poffeffionis. ib. b
fpiritualis deuotionis.ib.c
doctrinalis inftructionis.ib.d
& æternalis fruitionis, qui guftari debet cum deuotione, peti cum oratione, & quæri cum bona operatione. ib. f
Cibum nimis falfum comedunt præfumptuofi, crudum inuidi, & auari, & impurum hæretici.ib.e
Ciconiæ auis proprietas aduentus. f
ciconiæ vita magna. pietas.a
Ciconiæ adulteræ proprietas. lauate.c
adulterium. d
Cyphus. vide de calice.
Cilicium genus veftis viliffimū, & fignat pœnitentiæ afperitatem & conditionis humilitatem.a
Cilicium adhuc fignat carnis mortificationem, ib.b
mortis confiderationem, ib.c
mentis humiliationem.ib.d
& vocis pronunciationem.ib.e
Cingulum, i. baltheus vel zona, & fignat in bono & in malo. a
Cingulum multiplex.f caftitatis, honeftatis, charitatis, & dignitatis, poteftque aliter diftingui. f. pectoris, iecoris, femoris, gutturis, &c.ib.b
Cupiditatis & pœnalitatis.ib c
Cinis quid fit, & vnde dicitur.a
Cineris proprietas f. fordes abftergere, ignem contegere, & humores rodere, fic fpiritualiter cinis abftergit fæces prauitatis. ib. b
accendit ignem charitatis. ib.c
& confumit carnem voluptatis.ib.d
Cinere afperguntur prælati, elati, viduæ virgines, reginæ, & pænitentes.ib.e
Cinis fignat peccatores & diuitias, ib.f
Cypreffi arboris proprietas adiuuare.h
Circa, idem, iuxta, prope, quod fignat viciniratem, propinquitatem, &c.a
Circa multiplex.f.vitiofum, i. propinquitas vitiofa, ib.a
Circa virtuofum.ib.b
dolorofum. ib.c
fructuofum. ib.d
& gaudiofum. ib. e
Circulus quid fit, & multa fecundum diuerfas proprietates fignat.a
Circulus fignat dei perfectionem, ib.b
vitæ dimenfionem. ib. c. motus aptitudinem.ib.d
cæli poffeffionem.ib.e
fortemque correctionem.ib.f
Circuire, circuitus quid fit, & vnde componitur. a
Circuire debemus virtuofe cælum & fuperiora per affectionem.ib.b
mentem & interiora per difcuffionem.ib. c
mundum & laborem per difcurfionem.ib. d
& Deum atque vtiliora per amoris deuotionem.ib.e
Circuitus vero malitiofus eft detractorum.ib.f
exactorum.ib.g deceptorum.ib.h
Circumdare.i.circuire, concludere, ligare, &c.fumiturque in bono & in malo.a
Circundare fignat conferuationem, & retentionem, protectionem, & defenfionem, & complementum, atque repletionem.a
Circundare in bono fumitur, & fic prælati circundant Ecclefiam & Deus, circūdat innocentes, & circundantur iufti, &c.ib. b
Circūdare vero in malo multipliciter accipitur.ib c
Circumcifio quid fit, & originale peccatum tollebatur per circumcifionem octaua die, & quare nominumque dierum per hebdomadam interpretatio. a
Circumcifio multiplex.f.cordium.i.cogitationum.ib.b
carnium, id eft, delectationum.ib.c
& vnguium. i.operationum. ib. d circumcifio vero in malo quid fit.ib.e
Cithara inftrumētum muficum, fumiturque in fcriptura in bono & in malo.a
Cithara multiplex.f. inaniter gloriantium, ib.a
falubriter lamentantium.ib. b
folenniter prædicantium. ib.c
fpiritualiter exultantium, ib.d & fuperna-liter triumphantium.ib.e
Cito aduerbium fignat celeritatem, mobilitatem & velocitatem.a
Citiitudo fiue celeritas obedientia habēda, inconftantiæ fpernenda, mundanæ vitæ tranfitus timenda & dei clementia optanda. ib.a
Cito fimus prælatis obedientes. ib.b
in bono proficientes, ib.c
à malo refilientes, ad cælum trāfilientes, & proximis compatientes.ib. d
Cito vero in malo fignat nimiam velocitatem ad malum, ficque abftinere debemus à cita loquacitate, cita varietate, cita crudelitate, & cita celeritate. ib.e
Citiras vel velocitas adhuc alia, qua cito perit mundi gloria, cito tranfit vitæ cōpia, cito venit mortis anguftia, cito veniet

niet cæli lætitia, & cito veniet Christi iustitia.ib. f
Ciuitas descriptiue quid sit, & vnde dicāt, reperitur multiplex. a
Ciuitas multiplex. s. fragilis, quæ signat corporis vilitatem, labilis mundi prosperitatem, nobilis cordis sinceritatē, flebilis inferni acerbitatem, & fertilis signat iustorum communitatem. ib. b
quæ debet esse munda, sancta, læta, opulenta, quieta, clara.ib.c
& vtilis, quæ denotat cælestem vnitatem, quæ habere debet securitatem inexpugnabilem, tranquillitatem imperturbabilem, sublimitatem inde pressibilem, & stabilitatem indefectibilem. ib. d
Ciuitas adhuc denotat vnitatem, & concordiam omnium ciuium. ib.e
Ciuitas laudanda, quæ est in claro, firmo, mundo, pacifico, & fæcundo loco, sic moraliter sit in nobis apparentię claritas. ib. f
permanentiæ firmitas ib g
innocentiæ puritas.ib.h
amicitiæ vnitas.ib.i
& opulentiæ vbertas.ib. k
Ciuis quid sit, & quid intelligitur per ciues.a
Clam. i. oculte abscondita vel secrete, & est clam prudentiæ, fallaciæ, & nequitiæ.a
Clamare est cum alta voce sonare, &c.a
Clamor in malo multiplex. s. contritionis, confessionis, laudationis, &c. ibidem a
Clamor in malo etiam sumitur multiplicit... b.a
Clamor dei ad hominem, & clamor hominis ad deum.ib.b
Clamor multiplex, videlicet imperatiuus dei, nam clamor expressiue, incessiue, & promissiue,ib.c
clamor informatiuus. ib.d & lamentatiuus.ib.e
Clamor in malo etiam multiformis. s. clāguentis, furentis & dolentis. ib.f
Clangor est sonus buccinæ, seu tubæ, &c. a
Claritas, clarus, claritas multiplex. s. spiritualis, & signat morum honestatem, ib a
claritas æternalis, denotat cæli fælicitatem.ib. e
& claritas temporalis mundi prosperitatem designat. ib.f
Claritas sapientiæ & discretionis. ibidem b
opulentiæ & bonæ operationis. ib.c
apparentiæ & famosæ conuersationis, ib. d
Claudere. i. obstruere, stringere, serare, &c. & sumitur in bono & in malo.a
Claudi debet sensuum vanitas.ib.b
cordium leuitas.ib. d
& carnium voluptas. ib. e
claudi debent quinque sensus .ib ,c
Clausura multiplex. s. virtuosa.ib.a
vitiosa.ib.f
& tædiosa.ib.g
claudus, claudicare, claudicatio in scriptura in bono & in malo sumitur.a
Claudicatio in rebus est infortunium, vel paupertas.ib.a
Claudi pænitentes, & homines iusti dicūtur.ib.a
claudi peccatores etiam dicuntur. ib. a
Clauis instrumentum ad claudendum, & aperiendum ordinatum. a
Clauis multiplex. s. potentiæ, ib.a
scientiæ.ib.b
& iustitiæ.ib.c
Clauis potentiæ, & iurisdictionis, scientiæ, & discretionis. ib. d
Clauus in scriptura potest sumi in bono & in malo, sicque est clauis ad pungendum, stringendum, vrgendum, & figendum.a
Clauus malæ consuetudinis, ib. b
Clauus adhuc multiplex, s. ad iungēdum, stringendum, & pungendum.ib.c
Clementia, clemens, clementia virtus est, spectatque ad principes & prælatos. a
Clementia fortificat, fructificat, lætificat, & beatificat. ib. b
Clementia ostenditur exemplariter. ibid. c
inditur naturaliter.ibid. d fortificat spiritualiter.ib.e
beatificatque æternaliter.ib.f
Clericus. vide in aliis titulis.
Clypeus est armatura defensiua. a
Clypeus dicitur Christus, iustus, & maxime prælatus, atque scripturarum authoritates.ib. a b
Clypeus in malo dicuntur diaboli, tyranni & hęretici, qui errores defendunt.ib. b
Clypeus patientiæ fortissimus.ib.c
confidentiæ leuissimus. ib. d & scripturarum clarissimus.ib.e
Coaxare. vide detrahere. e
Coccycis auis proprietas, confidere.f
Codex. vide liber.
Cogere. vide compellere, violentia.
Cogitatio est caput & principium omnis operationis, & qualiter in scriptura sancta sumitur. a
Cogitare debemus sancte & vtiliter. ibid. b
Cogitatio multiplex, s. pænitentium.ib.c
contemplantium.ib. g
& delinquentium. ib. h
Cogitare debemus vitæ nostræ conditionem.ib. d
cordium nostrorum affectionem,ib.e
ac actuum atq; morum immutationem. ib.f
Cognatio consanguinitas, & parentela, idem sunt.a
Cognatio est duplex, s. naturalis, ibid.b & moralis seu spiritualis.ib.e
Cognitio, cognoscere. i. aduertere, perpendere, scire, noscere. a
Cognoscimus per fidem, discretionem, scientiam, prudentiam & sapientiam ib.a
Cognoscere debemus res humanas interiores.ib.b
mundanas & exteriores.ib.c
diuinas & superiores, ib.d
subiectas atque inferiores. ib.e
Cognitio subditorum necessaria, ib.f
Cognitio multiplex. s. intuitiua, abstractiua, & speculatiua. vide affluentia.d
Colere. i. honorare, frequentare, præparare, &c.a
Colitur Deus, anima, mundus, diabolus diues & peccatum.b. a
Coluntur idola diuersimode.ib.b
Colere sumitur pro frequentare, exercere, habitare, &c.ib.c
Cultura multiplex. s. pænitentium, contemplantium, oberrantium, & adulantium.ib. c
Color est obiectum immediatum visus. a
Color honestæ conuersationis est turpitudinis velamentum, pulchritudinis paramentum.ib.b
& sanctitatis munimentum. ib.c
Coluber. vide de serpēte, & vnde dicitur. a
Coluber designat deliciosos, malitiosos, crudeles & tempestuosos, adulatores, & verbosos, & detractores, atque venenosos.ib. a
Columba auis simplex & benigna, &c.a
Columba, quæ est victu munda, fructu fæcunda, & cantu gemebunda, virum perfectum designat, quia debet esse victu mundus, fructu fæcundus, & cantu gemebundus, ib.a
Columbarum habeamus conditiones. s. sanctam cogitationem.ib.b
rerum diminutionem.ib.c
sensus circumspectionem. ib d
& mentis eleuationem.ib e
Columba quare Spiritus sanctus, ib.f
Columba etiam peccatores designat, ib.g
Columbæ proprietas alienum.c
amicitia.b
ancilla.d
percussio.o
Columbæ literas deferunt hinc inde in Ægypto, &c. reuerti.e
Columna quid sit, & communiter Ecclesiæ prælatos signat.a
Columna sit recta, firma, formosa & erecta, ib.a c sic moraliter prælati habeant iustitiæ rectitudinem, ib.b
constantiæ fortitudinem. ib. c
decentiæ pulchritudinem, ib.d
& eminentiæ celsitudinem, ib.e
Columnarum genera reperiuntur multa. ib.f
Collidere accipitur pro concutere, confringere, &c.a
Colligere, collectio. i. aggregatio, acquisitio, seu apprehensio.a
Collectio multiplex. s. Dei iusti, impij, hostis, & mortis.ib. a
Collectio Dei, quando per fidem Deo creditur, quando ad statum pænitentię refugitur, quando per mortem hic receditur, & quando quis ad gloriam recipitur, ib.b
Collectio iusti.ib. c
in pij.ib. d
hostis. ib.e mortis.ib.f
Collis signat in bono & in malo.a
Collis signat vitæ eminentiam.ib.a
dignitatis excellentiam. ib. b & fœlicitatis opulentiam.ib.c
Collocare signat quasi complete locare. a
Collocatio multiplex. s. contemplantiū, laborantium, meditantium, pænitentium, præsidentium, addiscentium, & triumphantium, ib.b
collum quid sit, signat prælatos, ac prædicatores.a
collum debet esse in altum, mundum, rectum, reflexuosum, virtuosum & clamosum.ib.a
collum superbiæ fastum designat. ib.b
collum etiam signat spei fulcimentum, libertatis animæ munimentum, fortitudinis & constantiæ firmamentū.ib.c
collum est rotundum, forte, neruosum, osseum, sonorum.ib.e
comburere. i. complete vrere, vel cremare, &c.
combustio multiplex. s. spiritualis, temporalis, & æternalis, ib.a
combustio quædam præcauenda.ib.b
quædam sustinenda.ib.c, & quędam metuenda ib.f
comburendi sunt carnales, vt corrigantur, perfecti, vt corrumpantur, & obstinati, vt destruantur.ib.d
comburūt alios per iustitiæ seueritatem, sæuitiæ crudelitatē, & malitiæ peruersitatem. ib.e
comburuntur superbia tumentes, luxuria fętentes, & sæuitia pungentes. ib. g
combustionem tria impediunt, &c. ib.h

Comedere quid sit & triplex in scriptura inuenitur comestio. s. spiritualis, temporalis, & æternalis.a
comestio spiritualis multiplex. s. virtutū, & meritorum, scientiarū & documentorum, Eucharistiæ & sacramentorum. ib.a
Comedere debemus nutrimentum sanctificatiuum, ib.b
alimentum lætificatiuum. ib.c
sacramentum viuificatiuum.ib.d
Comedunt gulosi,ib.e
auari.ib.f
detractores.ib. g
& inferni tortores. ib. h
Commendare sumitur pro laudare, committere, vt custodire. a
Commendatio multiplex. s. deuotionis, prælationis, & possessiouis.ib.b
Comes.vide de societate.
Cometæ stellæ proprietas,apparere. k
Comminuere, id est, destruere, dissipare, &c. a
Commixtio, vide de coniunctione & miscere.
Commissio, committere ponitur pro cōmendare, vel pro bellare, &c.a
Commorari, vide de mora, habitare, manere, &c.a
Commouere, cōmotio in scriptura multipliciter sumitur.a
Commotio multiplex.s.timoris & turbationis, doloris, & contritionis, amoris & affectiōnis.ib.a
commotio vero in malo fit per inconstātiam, iracundiam, discordiam, & mæstitiam. ib b
commotionis malæ præseruatiua tria.ib. b
Communitas signat congregationem, & societatē, &c. & negocia reipublicæ, vtilitatemque communem, &c.a
Communicare, cōmunicatio est sua distribuens,ib a
Christum recipiens.s.in sacramento altaris,ib.b bonis socialiter consētiēs,ib.c malis imitando obediens, ib.d & mala conficiens seu bonos decipiens, ibidem e
Commutare, vide mutare.
comparare,i.emere, assimilare adæquare, &c.a
comparatio multiplex præsumptiua. ib.a extimatiua. ib. b & conformatiua. ib.c
Compati, compassio, vide de fletu, luctu, &c.
compedes vincula pedum sunt, &c.a
compedes multiplices. s. amoris, timoris. languoris, doloris, & terroris. ibidem a
cōpellere, id est, qua peccata dimittimus. ib.a
mundi qua mundi terrena despicimus. ib.b
diaboli, qua deuicti delinquimus, ibid.c prælati, qua coacti obedimus, ib. d & iudicis Christi, qua delinquentes desicimus, & perimus.ib. e
complacere, vide placere.
complere, complementum, completio in scriptura multiplex, a
completio multiplex. s. rerum seu negociorum.ib.a
morum.ib. b
munerum,ib.c
scelerum, ib. d & verborum. s. miseriarum & pœnarum,ib.e
componere.i.conficere, ordinare, ornare, &c.a
componere multiplex. s. moralis ornatus verbalis affectus & realis ornatus, &c. vide reponere. b
comprehendere sumitur pro capere, consequi, acquirere, &c.a
comprehensio multiplex, s. supernæ fælicitatis, ib.a
internæ prauitatis vel iniquitatis. ibidem b
& æternæ calamitatis & aduersitatis. ibidem c
comprimere, vide deprimere.
comprobare, vide probare.
computare.i.numerare, &c.
computrescere, vide putrescere.
concedere, vide dare, tradere, indulgere.
Concidere, quandoque pro cadere, scindere, lecerare, &c.a
concisio multiplex. s. fratris destructiua. ib. a
culpæ punitiua, ib.b
bonis nociua.ib. c
& mortis inflictiua,ib d
concilium est congregatio hominum discretorem. &c. a
Concilium multiplex. s. seditiosum, malitiosum, & perniciosum, ib.b
concipere, conceptus in scriptura multiplex. a
conceptus numinis. s. generatio æterna sapientiæ, credendus, ib.a virginis stupendus, quo concepit Dei filium, ib b
spernendus.s. humanus, ib. c horrendus. s. mali propositi, ib.d habendus vel appetendus.s.virtutum, ib.e
conceptum mulieris impediunt duo. ib. f
conceptus interdum bonus, partus vero malitiosus & menstruosus. ib.g
concitare. i. prouocare ad iracundiam, commouere, &c.a vide commouere.
concordia, vide de amore, vnitate, societate, &c.
concludere, cōclusio multis sumitur modis.a
Conclusio multiplex, s. corporum exterminatiua, ib a
criminum eliminatiua, ib.b carnis dominatiua, ib.c hostis culpę illaqueatiua, ib.d regis suorūm protectiua & conseruatiua. ib. e& necis desolatiua & desperatiua.ib.f
conculcare siue calcare quid sit, & sumitur multipliciter, a nam Deus calcat superbos per pœnarum immissionem, prælatus proteruos per correctionem, iustus mundum per contemptum, ibid. a
mundus per oppressionem, ib.b
diabolus bonos per tentationem, ib.c infernus impios per damnationem, ibid. d
Conculcare seu calcare, idem quod possidere & occupare.ib.e
concupiscentia.i.desiderium affectio, appetitus, &c. a
concupiscere debemus innocentiæ puritatem, ib.b
sapientissimam veritatem, ib.c
& affluentissimam voluptatem, ib.d
concupiscentia tenuit salutaria bona, acuit desideria, destruit virtualia, & construit infernalia. ib. c
concutere. a vide commouere.
concutiunt mentem & statum grauis afflictio, tristis conturbatio adducens timorem, chara dilectio amorem teium, permutatio stuporem, & mortis dāna tio horrorem, ib.a
concurrere, vide currere.
condemnare, vide condemnatio.
conducere, vide de mercede.
conferre sumitur pro dare, colloqui, & proferre.a
confestim, i. cito, celeriter, statim, &c.a
confestim pertinet ad deum multiformiter, pertinet ad iustum, impium, diabolum, mortem vel interitum.ib.b
confidere, confidentia quid sit, diuiditurque multipliciter.a
confidendum & sperandū in deum principaliter, ib. b quia dat finalem fælicitatem, mortalem strenuitatem & mentalem stabilitatem, ib.b nam confidentia illa facit homines fælices & gloriosos. ib.c viriles & animosos.ib.d
diuites & gloriosos. ib.e
confidunt quidam in corporis fortitudine, diuitiarum plenitudine, amicorum multitudine & corporali pulchritudine. ib.e
confidentia quam quis habet ad alterum, sit moderata ib. f
configere, vide affigere.
confirmare.i.complete firmare, roborare, stabilire, &c.a
confirmatio vnum de septem sacramentis, ib. a
confirmat prælatus seu prædicator simplices & vacillantes.ib.c habeatq; prælatus constantiæ fortitudinem, ib.d
prudentiæ lympitudinem.ib.e
& clementiæ plenitudinem. ib. f
confiteri.i.complete fateri, recognoscere, &c a
confessio signat laudis glorificationem, cuiusque veritatis recognitionem, & peccatorem sacramentalem reuelationem.ib. a
confiteri debemus prius sagaciter delibetando.ib.b
integriter reuelando.ib.a
actualiter accusando, ib.d
culpas verbaliter recitando,ib.e
ac verba sagaciter ordinando.ib.f
confessionis locutio sit vera, &c. loqui c
conflare qualiter in scriptura sumitur. a
conflatura est Dei iustitia, quæ malos punit, ficta fallacia, quæ vanos extrudit, & vera prudentia, quæ purum hoīminem ostendit.ib.a
confortare sumitur pro fortificare, stabilire, &c.a
confortare multiplex. s. mundi, diaboli, ib.b
viri iusti.ib.c
& Dei quæ etiam multa dat, ib.d
confringere, vide frangere.a
confractio prudentiæ est mali reppressiua, stultitiæ boni destructiua, iustitiæ mali punitiua. ib.a
sæuitiæ bonis nociua, spurcitiæ mentis infectiua, ib.b
& iustitiæ pœnæ inflictiua, ib.c
confringuntur multa hominum genera, ib.d
confugere, vide fugere.
confundere, confusio.i.mixtio, &c.a
confusio multiplex. s. deceptoria, derisoria, & damnatoria, ib.b
confunduntur mali verecundia, ignominia, opprobrio, ib.c
congregare, congregatio, congregare est insimul aggregare, qui duo significat, &c.a
congregatio multiplex, s. virtuosa perfectorum, vitiosa peccatorum, gaudiosa bonorum & dolorosa reproborum, ib. a
congregatio moralis consistit in vnitate, & societate, atque dilectione, &c. ib.b
Congregatione debemus communicare per societatem. ib.c
rotificare per benignitatem. ib.d
subiecti esse per humilitatem.ib.e
& conglutinantes per charitatem. ib. f

Congregatio multiplex, s.laudabilis,atq; virtuosa, ib.g
confusibilis & vitiosa, ibid.h terrenorum inutilis, & onerosa ,ib.i & damnabilis, atque dolorosa.ib.k
Coniunctio coniungere. i.associare, ad hęrere,copulare,&c.a coniungũtur per charitatem & amorem ,per tentationẽ impressionis. ib. b
conformitatem conditionis ad imitandum. ib.c & intimitatem affectionis ad charitatem, ib.d
Coniunctio charitatiua causat quatuor. ib.e
Coniugium multiplex,honoris.a
amoris ,ib. b
& sarcinis oneratum,ib.c
Conscientia nostra debet venustari summa puritate , ib.a
roborari summa firmitate.ib.b
profundari magna humilitate,ib.c & mẽsurari magna æquitate. ib.d
Consecrare,consecrata dicũtur,quæ sunt Deo dedicata, &c.a
Cõsecrari domino si volumus, simus mũditiæ floribus picturati, ib.b
decentiæ moribus adornati,ib.c nequitiæ generibus non alligati,ib.d temperantiæ viribus subiugati , ib. e & perseuerantiæ finibus terminati,ib.f
Consecratio exemplatur naturaliter. ibidem g
commendatur seu figuratur litteraliter. ib h
ac operatur virtualiter,ib.i
Consentire.consensus quid sit ,&c.a
consensus mutuus pacis generator, ib.a
fatuus necis propinator ,ib b
& congruus lucis procurator,ib.c
Consequi i complete sequi,assequi,comprehendere,&c.a
Consequi veniam,gratiam & gloriam ,ib. b
Conseruare sumitur pro custodire, facere & implere. a
Conseruant vitam humanam multa , pariterque vitam spiritualem, ib. a
Cõseruatio Dei mandatorum multiplex. ib.b
Consideratio,considerare,i.præuidere cũ deliberatione respicere,&c.a
Consideratio propriorum defectuum & scelerum vt corrigãtur,bonorum superum, vt appetantur, & valorum operũ vt exequantur , ib.b
Consideranda , vel meditanda à nobis. s. naufragium mundiale,ib.c
infernale supplicium.ib.d
& supernale solatium.ib. e
Consideranda adhuc sunt multa , &c.ib.f
Consilium quid sit definitiue.a
Consilium habẽdum inducit natura , designat figura , & præcipit scriptura. ibidem b
Consilio bono patria gubernatur. ib.c
principum impetus refrenatur,ib.d
& damni pericula declinãtur.ib.e
Cõsolatio est solatij assecutio , & est multiplex. s. externa , temporalis , quæ est damnabilis interna viatorum laudabilis,& superna beatorum durabilis. a
Consolatio adhuc multiplex.s.spiritualis. ib. b
temporalis,ib.c & æternalis.ib.d
Conspectu;:per conspectum enim considerratur virtus considerationis,siue cõsiderantis præsentia.a
Conspectu dei comprobantur perfecti, pręmiantu , beati proteguntur infirmi, iudicantur iniqui ,& condemnantur maligni,ib.b
Conspectui diuino assistunt fortes,& virtuosi,mundi & gratiosi,recti non tortuosi,humiles & operosi,flebiles & lachrymosi, stabiles & rigorosi,&c.ib.c
Conspectui diuino mali apparent vacui sine bonitatis valore , obscuri sine venustatis splendore , exusti à cupiditatis ardore,infecti à carnalitatis horrore. ib.d
CõspectusDei à malis formidandus,ib.e à bonis vero pie affectandus , ib. f
Conspectus beatificus , qui in patria est multiformis.ib.g
Constantia accipitur pro animi stabilitate & fortitudine , a vide de fortitudine & stabilitate.
Constituere sumitur pro assumere, ordinare, præficere,sublimare,&c.a
Constituti in bono sunt religiosi , vt sedeant ad contemplandum , ib.b
Clerici, vt doceant ad prædicandum,i b.c prælati,vt præeãt ad gubernandum,ib. d & beati , vt gaudeant ad conregnandum,ib.e
Cõstituti in malis sunt viri impij sine clementia,ignari sine licentia,iniqui sine conscientia , & auari sine sufficiẽtia. ib.f
Consuetudo quid sit descriptiue. a
Consuetudo mala sensus obscurat ,mentes indurat , vires eneruat, & corda innertuat seu ligat, ib .b
Consummare, consummatio sumitur pro complemento perfectiuo , termino finitiuo, & exterminio destructiuo. a
Consummatio multiplex.s.virtuosa.ib.b luctuosa & gloriosa.ib.c
Cõsũmatio in malo inuenitur per mortẽ corporalẽ,fortunam temporalẽ,culpã criminalem,& miseriam æternalẽ,ib.d
Consumere , consumptio est rei attenuatio vel annihilatio.a
Consumunt abstinentes carnem propriã ib.b
culpas noxias pænitentes, ib.c gentes impias præsidentes , ib. d & opes in opibus compatientes,ib.e
Consumptio sumi potest in malo.ib.f
Cõsumptio multiplex.scilicet gratiæ,fortunæ,naturæ,& animæ.ib.g h i k
Consurgere. i. complete surgere vel simul surgere, &c.a
Consurrectio de inferioribus ad superiora perfectam eleuationem,terrenorum contemptum, & cælestium affectionẽ signat.ib.a
Consurrectio spiritualis facit dimitti terrenam bassitudinem :nam consurgendum est ab infimis & à peccato multiformiter. ib. b acquirit etiam virtutum pulchritudinẽ , ib. c requirit animi firmitudinem. ib.d habetq; sensuum lympitudinem , ib.e
Contaminare.i.inficere vel fædare.a
Contaminatio est spiritualis inquinatio vel peccatum, &c.a
Contaminantur per luxuriosę carnalitatis actum. ib. b
per vitiosæ societatis tactum , ib. c per seditiosæ crudelitatis factũ,ib.d per delitiosæ gulositatis victum , ib.e & per inuidiosæ loquacitatis dictum.ib.f
contemnere sumitur in bono & in malo a
contemnere seipsum tanquam defectiuum.ib.b
mundum tanquam deceptiuum, ibidem c
& peccatum tanquam infectiuum,ib.d
contemnitur Deus à peccatoribus. ibidem e
prælatus à susurronibus. ib f
pauper ab abundantibus , ib. g malus à pręsumentibus.ib.h
cruciatus à peccatoribus, ib. i & paradisus ab ignorantibus.ib.k
contemplatio quid sit descriptiue , & pertinet ad viros perfectos,&c.a
contemplanda est æternorum opulentia, creaturarum excellentia, interna sapientia , humana diligentia , & diuina prouidentia.ib.b
contentio,contendere accipitur pro contradicere,repugnare,rixari,discordare, &c.a
contendunt quidam ex pręsumptione inflata , iurisdictione elata , cogitatione maligna,&c.ib.a
contritio.i.destructio , confusio,consumptio,&c.a
contritio debet promi realiter , loqui vocaliter , & pungi mentaliter. ibidem b
conteri perfecte volentes habeant in oculis loturam liquoris, s. lachrymationis. ib. b
in labijs clamoris lecturam, scilicet confessionis.ib.c
& in anima doloris pũcturã. s. solicitationis ib.d
conteritur corpus per naturalis resolutionis tractum.ib. e
peccator per dissolutionis criminalis actum.ib.f
pauper per fortunalis impugnationis tactum. ib. g
diues per temporalis tribulationis iactũ. ib.h
& damnatus per æternalis desolationis luctum.ib.i
conteret Deus in inferno multa peccatorum genera,ib.k
contestari est aliquid constanter dicere vel testari.a vide dicere.
continere , continentia. continere sumitur multis modis pro abstinere,pro capere , pro sufficientiam habere , &c. a
continentes & à carnalibus abstinentes propter præceptum , quod iniungitur propter auxilium ,quod impẽditur,propter pretium , quod supponitur , & propter præmium , quod præmittitur. ib.b
continentia multiplex. s. oris,cordis,& operis , & adhuc quædam est maiestatis æternæ,quædam potestatis externæ,& quædam charitatis internæ. ibidem c
contentus,cui sufficit,quod habet.a
contentus sit princeps gloria , & iurisdictione , miles proprio officio & distributione ,ac sacerdos necessariorum assignatione & collatione. ib. b
continue , de continuitate sicut de perseuerantia, &c.
continuo sumitur pro statim, cito,protinus,&c.a
continuo in bono obtemperare maioribus obediendo, adiuuare,pauperibus succurrendo , ministrare fratribus ,seruiendo,ib.a in malo vero quia mali solent decipere,deficere,& arescere,ibid. b
contingere sumitur pro pertinere, attingere,aduenire,accidere, &c.a
cõtingit cæcitas obstinatis,reuelatio pręedestinatis , mala fortuna effrenatis , & mors æterna damnatis,ib.b
contra , contrarietas idem sunt , & sunt quædam bona,quædam vero mala.a
contrarietas Dei respectu obstinatorum, pręlati respectu malorum subditorum, & iusti respectu actuum illicitorum. ib.a

contrariantur boni transgressoribus, peccatoribus, deceptoribus & malis superioribus. ib. b
Contrariantur mali Deo, legi sibimet, socijs, &c. ib. c
Contrarietas etiam accipitur pro discordia dissensione & inimicitia. ibidem d
Contrarietas multiplex, s. peccatorum & peruersorum. ib. e exactorum, seu auarorum. ib. f
superborum, & inflatorum. ib. g & inuidorum seu detractorum. ib. h
Contradicere, contradictio, vide discordia, dissensio.
Contremiscere, vide tremor. timor.
Contristari, estq; contristatio multiplex. s. tremoris concussiui, doloris compassiui, timoris defectiui, stuporis turbatiui, laboris afflictiui, mæroris pungitiui, & rigoris damnatiui. a
Contumelia. i. iniuria, confusio verecundia. a
Contumelia, quam committunt delinquentes, quam sustinent iusti patientes, & quam incurrunt mali decedentes. ib a
Conturbare, conturbatus, conturbatio est mentis confusio cum timore permixto. a
conturbatio multiplex. s. virtuosa. ib. b
vitiosa. ib. d
& dolorosa. ib. o
Conturbat bonos consideratio superni numinis. s. ipsius Dei, desideratio æternæ gloriæ præmeditatio vitiorum nostrorum, &c. alia. ib. c
conuallis signat statum humilitatis perfectę religionis prosperitatis terrę possessionis metallis, internæ cogitationis, &c. a
Conuenire, conuentus. i. simul viuentium cætus, & signat societatem congregationem, conuentionem, &c.
Conuentus bonorum & virtuosorum pie conueniunt ad ecclesiam, ad bella, ad capitulum, &c. ib. b
est etiam cõuentus malorum vitiosorum qui conueniat contra deum, contra proximum, contra seipsos etiam. ibidem c
conuerti, conuersus, conuersio, quæ est multiplex. a
Conuersio Dei cunctis mirabilis, sicque inuenitur duplex conuersio. s. gratiosa, ib. b
& rigorosa. ib. c
conuersio vero iusti, quæ est laudabilis. ib. d
impij damnabilis. ib. i
& mundi mutabilis. ib. k
Conuersio vera requirit, vt fugiamus statum inficientem. ib. e
vt aspiciat fructum allicientem. ibidem f
vt perficiat actum sufficientem. ib. g
& perquirat modum conuenientem. ibidem h
conuersio vt communiter bonum signat, sicque cõuerti debemus à malo ad bonum perfecte, &c. ib. l
ergo conuerti debemus ad puritatis candorem. ib. m
ad pietatis dulcorem. ib. n
& ad probitatis vigorem. ib. o
Conuersatio. i. simul versatio, commoratio, &c. a
Conuersatio bona, & honesta sit in prelatis, & religiosis in exemplum aliorum. ib. a conuersatio intuẽtibus sit gratiosa. ib. b fructuosa, ib. c
& virtuosa. ib. d
Conuiuium pro communi refectione, recreatione & delectatione sumitur. a
Conuiuium multiplex. s. mundanæ prosperitatis. ib. a
æternæ fælicitatis. ib. b
& Eucharistiæ, seu spiritualis satietatis. ib. c
Conuocare. i. simul vocare, &c. a
conuocatio multiplex. s. gaudentium spiritualiter, prædicantium litteraliter conspirantium socialiter. ib. a
Cooperire. i. contegere, velare, estque coopertura multiplex. s. gloriæ temporalis, gratiæ spiritualis, miseriæ corporalis, &c. ib. a
Copia, copiosus, copia sumitur pro multitudine seu abundantia, estque multiplex, s. terrenorum, vitiorum, tormentorum, &c. alia. ib. a
Cor sumitur in scriptura pro interiori cõceptu, & cogitatu. a
Cor nostrum sit castrum hostibus claudendum, ib. b
castrum lumine dotandum. ib. c
claustrum crimine mundatum. ib. d
Cor nostrum habeat rectitudinem intentionis. ib. e
sanctitudinem affectionis. ib. f
& amplitudinem dilectionis, ib. g
Cor multiformiter habent boni. ib. h
Cor mali habent multiplex. ib. i
Cor venenatum nunquam liquescit, nec comburitur, &c. vide perpetuitas. e
Coram præsentiam signat, potest intelligi per coram, Dei præsentia. s. coram in carne sicut ministrator, in mente sicut informator; in sede sicut Imperator, & in æde sicut remunerator. a
Coram, iusti præsentia. s. coram Deo, prælato & episcopo. ib. b
& coram præsentia impiorum, qui fallaciter decipiunt, voraciter accipiunt, & crudeliter interficiunt. ib. f
Coram etiam est bonorum præsentia virtualis, quam perficit morum plenitudo. ib. c
personalis, quam regulat vitæ rectitudo ib. d
fraternalis, quam delebit vitæ longitudo, seu boni plenitudo. ibid. e
Cornicis, proprietas aduocatus. g
annunciare. d
ante. h
Cornu potest signare in bono & in malo. a
Cornua Dei summe metuenda. ib. a
iusti acuenda, & præparanda. ib. b
Ecclesiæ honoranda. ib. c
& crudis amplexanda. ib. d
impij alliganda, & resecanda. ib. e
& mundi confringẽda seu dissipanda. ib. f
Corona multiplex. s. bonorum virtuosa in cõstantia, gloriosa dignorum in Ecclesia, fructuosa sanctorum in patria, vitiosa malorum in cordis curia, & ruinosa malignorum in mundi gloria. a
Corona hominum perfectorum vbi concurrunt multa. ib. b corona prælatorum iuste præsidentium, ib. c magnorũ doctorum, & subtiliter docentium. ib. d
vincentium viriliter hostem rebellantem. ib. e
regentium viriliter plebem subiacentem. ib. f
& beatorum. s. gloriæ paradisi. ib. g
nam ibi est corona iustitiæ quę datur merentibus. ib h
corona vitæ, quę datur semper viuentibus corona gloriæ, quæ datur alte regentibus, & corona amicitiæ, quæ datur claris parentibus. ib. i
Corona aurea, quæ aureola dicitur, daturque virginibus martyribus, & doctoribus. ib. x
Corona diuina. s. carnea, spinea, & nubea. ib. l
Corpus omne, quod ex materia, & forma constituitur, dicitur. a
Corp' in bono multis sumitur bonis. ib. b
s. corpus mysticum. ib. c
nam tale habet fidei splendorem, mutuũ amorem, & spei directorem. ib. d
corpus cælicum aggregatur moribus virtuosis, quod est corpus virtutum. ib. e
corpus mortificum debet supponi ictibus dolorosis. ib. f
& corpus dominicum debet extolli ritibus seriosis. ib. g
Corpus vero in malo etiam multiplex, s. corpus diaboli, peccati, & impij. ib. h
correctio, correptio. s. castigatio, emendatio, reprehensio, &c. a
correctio habeat seueritatem punitionis. ib. b
benignitatem compassionis. ib. c
& sagacitatem discretionis. ib. d
correctio suscipienda est patiẽtissime. ib. e
reijcienda sapientissime, & reijciẽda metuentissime. ib. f
corroborare. i. confirmare, consolidare, & confortare. a
corruere. i. impetuose præcipitari vel cadere. a
corruere multiplex. s. iustorum, malorum, egenorũ, magnorum, & damnatorũ. a
corruunt tam in peccatum, quam tormẽtorum decem peccatorum genera. ib. b
Corruunt per superbiam alte se leuantes. ib. c
fundamentum firmum non habẽtes, ib. d
corruunt per iracundiam passim offendẽtes. ib. e
per imprudentiam stulte discurrẽtes. ib. f
per auaritiam onera ferentes. ib. g
per immunditiam lubrice incedẽtes. ib. h
tentationum impulsum sustinentes. ib. i
per ignauiã nimis timentes. ib. k
per infirmitatem, & impotentiam deficientes. ib. l
& per fiduciam mundi auxilijs innitentes. ib. m
corruptio, corrumpere, corruptio nihil aliud est, quam rei dissolutio, alteratio, & destructio estque multiplex corruptio. a
corruptio naturæ, quam facit mortis necessitas ib. b
fortunæ, quam facit fortis aduersitas. ib. c
gratię, quã generat culpæ peruersitas. ib. d
& gloriæ, quam impedit pænæ diuersitas, s. damnatio æterna. ib. e
chorus quandoque sumitur pro mensura. chorea, instrumento musico, & vento sic dicto. a
chorus signat lætitiam spiritualem, temporalem & æternalem. ib. b
corui proprietas proijcere. b
prouidentia. g
coturnicis proprietas ala. c
crauans auicula sine coitu generatur, &c. Christi resurrectio. b
cras crastinum tempus futurum designat. & est multiplex. a
cras intelligitur discretio deliberatiua si volumus vincere hostis malitias, & si volumus fugere nequitias. ib. b
si volumus & facere graues iustitias, & si volumus edere Christi delicias. ib. c
cras. i. dilatio procrastina siue neglectiua. ib. d conditio mortificatiua. s. dies mortis. ib. e
afflictio damnificatiua. s. pœna infernalis. ib. f. & consolatio lætificatiua. s. vita æterna. ib. g

creatum, creare creator.creare. n. eſt aliquid de nihilo facere, ſic enim ſoli deo creare competit, &c.a
creaturæ, ſ. homini diligenda eſt diuinæ plaſmationis ſublimitas ib. b
eligenda promptæ deuotionis fidelitas. ib.c
attendenda noſtræ conditionis nobilitas. ib.d
& oſtendenda noſtræ ſubiectionis humilitas.ib.e
Creator ipſe Deus, qui creauit cælum & terram,&c ib. f
Credere ſumitur pro obedire committere, conſentire, aſſentire,opinari, extimare, &c.a
Credulum eſt fidei propter multitudinem populi credentis. ib. b propter certitudinem oculi veritatis docentis. ib.c
propter fortitudinem tituli manentis.ib. d
propter plenitudinem præmij ſequentis.ib. e
Credendum diabolo vel hæretico non eſt propter multa.ib.f
Creſcere in malo ſignat diuitiarum augmentationem,proſperitatis inquiſitionem & iniquitatis multiplicationem.a
Creſcere in bono ſignat profectum,& augmentum virtutum .ib. b
Creſcit homo perfectus in virtutibus per mentis radicationem. ib. c per mentis benignam irrigationem, ib.d
& per mentis feruentem inflammationem ib.e
Creſcant in bonis virtutes,vt noſipſi, creſcamus multipliciter,ib.f
Crimen. vide de peccato.
Chryſopharſi gëmæ proprietas.charitas.b
Crocodili animalis proprietas. accuſare.c
Cruciare, crucifigere, crux,ſeu cruciatus, crucifixio ſeu afflictio multiplex in ſcriptura reperitur.a
Crux vna, quæ crucifiguntur viri pænitëtes.ib. b
qua crucifigūtur miſeri patiëtes ſeu pauperes indigentes, ib. c qua crucifiguntur homines delinquentes. ib. d
qua affliguntur damnati in orco iacëtes, ib. e & qua communicantur Chriſtum contemplantes. ib.f
crucis laudes plures. ib. g
Crux eſt nauis ad transfretādum, ib. h baculus ad ſuſtentandum. ib. i lancea ad pugnandum,ib.k ſcala ad aſcendendū, ib.l ſedes ad quieſcēdum,ib.m & ſchola ad diſcendum. ib.n
Crux Chriſti quod lignis facta, lignum.b
Crux Chriſti eſt ſignū multiplex, ſignū,h
Crux boni latronis in cypro dependet in aere,&c.præſumere.c
Crudelitas,crudelis,crudelitas nihil aliud eſt, quam punitionis exceſſus.a
Crudelitas eſt punitionis exceſſus, eſtque dæmonum metuenda , & hominum renuenda.ib. a
Cubile, cubiculum ſumitur in bono & in malo. a
Cubiculum purum pro ſummo numine eſt vterus virginis Mariæ.ib.b
ſecurum pro iuſto agmine.ſ.fidei & Eccleſię,ib.c
ſecretum pro ſacro lumine.ſ.conſcientiæ. ib.e
& quietum in cæli culmine.ſ.paradiſi.ib.f
Cubiculum ſiue cubile Eccleſiæ multis poteſt dici modis.ib.d
Cubiculum ſeu cubile in malo reperitur multiplex,ſ. carnis immundorum,cordis malignorum, mundi auarorum,& inferni damnatorum, ib.g
Cubitus certa menſura brachij nuncupata, &c. qua menſurata fuerunt omnia facta in tabernaculo,& poteſt ſpiritualiter etiam intelligi,ib.a
Cuculi proprietas,alienum.b
Cultura,cultus,i.ritus vel ornatus,&c.a
Cultus diuinitatis multiplex.ſ. virtuoſus obſeruantiæ eccleſiaſticæ. ib.a
iniquitatis, idolorum vitiorum, &c.ib.b
curioſitatis ornatus exterioris,pompę, &c. ib. c
Cum ſuppoſitiue aduerbium temporis,aliquando præpoſitio & ſumitur pro quando,quoniam ,&c.a
Cum ſignat tempus & complementum diuinorū & hoc ad Chriſti actus multiformiter.ib.b
operum perfectorum & iuſtorum. ib.c ſupernorum gaudiorum,&c.ib.d
hominum impiorum , ib. e infernalium tormentorum,ib.f
Cum præpoſitio coniunctiua & colligatiua,ſignat concordantem ſeu ligantem ſocietatē,ſiue bona ſiue mala fuerit.a
Cum vnum ſpectat ad Dei maieſtatē.ib.b
ſicque Deus nobiſcum eſt corporaliter veſtitus homine: ib.c
ſacramentaliter velatus in tegmine,ib.d
ſpiritualiter cum gratiæ lumine,ib.e
ſupernaturaliter cum gloriæ culmine.ib.f
Cum pertinens ad iuſti ſocietatem , ſeu charitatem.ib.g
& ſic eſt cum exterius cum innocentibus ad eos imitandum multipliciter,ib.h
cum interius fæcundatiuum, ib.i cum ſuperius copulatiuum, ib. k & ſunt cum deo in conſcientia ſtabiliter adhærentes, ib. l in Eccleſia nobiliter præſidentes,ib m in patria fęliciter quieſcentes, ib.n & cum pertinens ad impij prauitatem,ib.o
Cum denotans multiplicem malam ſocietatem. ib. p
Cunctus,cuncta,cunctum , cunctus vniuerſitatem ſeu multitudinem ſignat,& plus ad perſonas,quam ad res refertur, & hoc in bono multipliciter, a
in malo vero cuncti ſunt doloſi, pomposi,& ruinoſi , &c. ib.b
Cupere , cupiens. i. feruenter deſiderare, ſumi poteſt in bono & in malo , a nam cupiunt iuſti doctrinam per quem reſatientur, gratiam per quam ædificentur amicitiam,vt compatiātur.&c.ib b
Cupere vero in malo nihil aliud eſt , quā auaritia , vel exceſſiuus appetitus rerū, &c.ib.c
Cur aduerbium interrogatiuum ſumitur inquiſitiue,deſolatiue,reprehenſiue,& cōqueſtiue,ſic accipitur multipliciter.a
Cura i.diligētia, induſtria ſollicitudo circa aliquid impenſa ,& proprie pertinet ad prælatos.a
Curam habeat prælatus de habenda ſtabilitate.ib.b
ſagacitate, ib.c
humilitate.ib.d
& agenda vtilitate. ib. e
Curam adhuc habeat prelatus de ſubditis multipliciter. ſ. æqualiter iudicando, ſeueriter caſtigando,&c.alia.ib.f
Curari poſſunt & merentur à Deo & prælato.ib.g
Currere,curſus,currere eſt feſtine,ſeu velociter verſus terminum aliquem ſe mouere. a
Curſus multiplex. ſ.naturalis, criminalis, moralis, &c.ib.a
Curſus bonorum operum debet habere modum ſagaciter proſecutiuum.ib. b
actum celeriter executiuum. ib. c
& fine principaliter.conſecutiuum.ib.i
Currendum eſt per viam iuſtitiæ,& mandatorum Dei multipliciter , quia eſt curta, recta, lata, & tuta,ib.d
currere celeriter impeditur homo. ſ.mūdi negocijs occupatus.ib.e
mundi diuitijs oneratus.ib.f
& delicioſis, carnalibuſque deſiderijs eneruatus, ib. g ſicque curſus malorum operum multiplex eſt, ib.h
currus à currendo,& quid deſcriptiue,etiam currus in ſcriptura.plures ſpiritualiter habet intellectus.a
currus Chriſti, quem ducit Spiritus ſanctus, in quo vectus, contentus atque portatus, eſt mater dei, currus, in quo habitauit corporaliter. ib. b
currus in quo habitat perſonaliter.ib.c
in quo habitat ſpiritualiter,ib.d
in quo habitat figuraliter ſeu ſacramentaliter.ib.e
currus iuſti ,per quem fit bonus tranſitus. ſ. virtutum, ſicque eſt currus continentiæ,patientiæ,amicitiæ.ib.f
currus etiam mundi, in quo fit grandis ſtrepitus. ib.g
eſtque diaboli, cuius eſt triſtis exitus ,ib.h & impij,cuius eſt grauis ambitus, & talis eſt triplex. ſ. ſuperbiæ, luxuriæ, & auaritiæ. ib.i
curuare, curuitas multis accipitur modis. a
curuitas ſeu inclinatio multiplex. ſ. iuſtorum & humilium,ib.a pauperum & flebilium.ib.b
peccatorum deteſtabilium. ib. c
& damnatorum miſerabilium.ib.d
cuſtodire cuſtodia ſumitur pro loco vbi aliquid cuſtoditur.a
cuſtodire debemus mentem interiorem. ſ. animorum virtutes.ib.b regem ſuperiorem.ſ.Dei & prelatorum mandata.ib.c
gregem exteriorem. ſ. ſubditorum,ib.d
cuſtos. i. prælatus ſic habeat iuſtam & canonicam inſtitutionem. ib. e peritiam & diligentiam pro ingreſſu,ib.f
prudentiam & ſapientiam ingreſſio.ib.g
cuſtodire ſe debet homo à vitio detractionis & murmurationis , à laqueo deceptionis, à mendacio locutionis, à nequitia arreptionis , & ab immunditia dilationis.ib.h
cuſtodit Deus tria perſonarum genera. ſ. charitate feruentes, paupertate ſeruiētes,& ſanctitate.ib.i
cuſtodire adhuc debemus multa, &c.ib.k

D

DAgon fuit idolum philiſtinorum , & interpretatur piſcis mæroris , &c. vel etiam dicitur diabolus. a
Dalila vxor Sanſonis,& quid ſignat amor mundi.c
Damaſcus ciuitas & caput Syriæ. a
Damaſcus dicitur mundus propter nomē ſignificatiuum, ib.a
propter opus iuſtificatiuum. ib. b
& propter finem exterminatiuum,ib.c
Damaſcus in bono ſignat eccleſiam. ib d
Damnare, condemnare,condemnatus.a
Damnatio multiplex. ſ. damnatio, quam faciunt iuſte præſidentes, ib.a
quam tolerant viri innocentes , vel faciunt male iudicantes.ib.b
damnatio,quam faciunt bonis detrahentes ib.c
& quam ſuſtinent mali delinquentes.ib.d
Damnationem æternam incurrunt multa peccatorum genera, ib.c
Damnum ſemper nocumentum & detrimentum,ac ſimilia ſignat.a
Dan eſt nomen hominis & terræ,& interpretatur cauſa vel iudicium, & ſumitur in bono & in malo. a

Dan

Dan in bono signat bonos causidicos & iudices, ib.a
Dan in malo signat malos causarum, & iudiciorum palmos.ib.b
Daniel Propheta de regio semine natus, & potest significare Christũ,vel quemlibet virum sanctum.ib.a
sicq; bonus & iustus futura scrutatur subtiliter.ib.b. cum malis conuiuit humiliter. ib.c. fallaces confundit sagaciter. ib.d. peruersos corrigit seueriter.ib.e.& iudicia facit æqualiter.ib.f
Dare.i.sua alteri communicare,diffundere vel donare.ib.a
Dator summus est Deus; iustus, dator bonus & laudabilis; mundus dator fallibilis;impius,dator inutilis; & diabolus dator damnabilis,ib.a
Dator estDeus summus & mirabilis. ib.b
nam dat multipliciter, quæ tangunt suam gratiam.ib.c
dat,quæ tangunt eius iustitiam.ib,d
dat quæ concernunt suã prouidentiã.ib. e
Dat, quæ pertinent ad suam gloriam, & æternam munificentiã. sc.in Paradiso, nam ibi multiplicia dabũtur dona. ib.f
Dator iustus est bonus laudabilis,quia secundum diuersos status diuersa tribuit ib.g
datur ergo sinceriter, celeriter, hilariter, sagaciter,& vtiliter.ib.h
Dare debemus nosipsos, & bona nostra largiter aliis distribuere. ib.i
datum nostrum debet esse puritatis communicatiuum. ib. k
paupertatis subleuatiuum. ib.l
& vbertatis consecutiuum. ib.m
Dauid interpretatur manu fortis, vultu desiderabilis, signatque virum perfectum,& maxime prælatum.ib a
sicque prælatus habeat sanctitudinem in ingrediendo. ib. b. in animo pietatem. ib. c. in actibus æquitatem. ib.d.
in statu sublimitatem. ib.e
in sensu subtilitatem. ib. f
Dauid propter plurima eius facta potest in Scriptura quemlibet virum perfectum & sanctum significare multipliciter.ib.g
De, præpositio seruiens ablatiuo casui, & signat recessum à loco, vel dependentiam à re, vel persona. &c.a
De, designat vitiosam participationem, quæ est fugienda.ib.b
virtuosam, quæ est acquirenda & promerenda.ib.c
rigorosam,quæ est metuenda. ib.d
& luctuosam, quæ est attendenda. ib.e
de maxime ad Dei filium, & virum iustum pertinet.ib.f
De etiam signat peccatorem.ib g
Debere verbum obligatiuum, obligatio nem enim ad aliquid faciendũ signat.a
nam debitum mortis numquam est euitandum. ib. a. debitum carnis coniugi reddendum.ib.b.debitum legis semper obseruandum. ib c
debitum æquitatis semper tenendum. ib. d. debitum æternæ aduersitatis à malis persoluendum.ib.e
& dubium supernæ felicitatis, quod est promerendum.ib.f
Debitum rationis seu iustitiæ reddamus multipliciter. ib.g
Decem numerus denarius est perfectus, nam est complementum & perfectio numerorum,&c.a
Denarius numerus mandata Dei statusq; perfectionis & legis obseruãtias multa etiam bona spiritualia perficit, &c.ib.b
Decem mandatorum obseruatores intelliguntur plurimi.ib.c
Decem in malo transgressores decẽ præceptorum, vel eorum transgressiones signant.ib.d
Decem signat tempus, in quo Decalogi transgressio fit.ib.e
Decimæ, decimus, decima, est pars decima cuiuslibet rei, &c. a
Decima multiplex, scil. virtualis, quæ soli Deo offertur. ib. a
temporalis, quæ Dei ministris confertur, quæ ante legem in lege, & sub lege instituta est. ib.b
& personalis, quæ à deuotis solet inferri. ib. c
Decere, multa sunt, quæ expediunt, atque decent, &c.a
Decernere, decretum decernere nihil est aliud quam aliquid determinando disponere, statuere, ordinare, &c.a
Decernere ad Deum pertinet de regimine vniuersali, ib.b
ad prælatum vero de regimine populari. Decernat enim prelatus decreta deuotionis, quo ad Deum, discretionis quo ad proximum, correctionis, quo ad seipsum. ib. c
& decernat subditus de regimine proprio singulari & particulari, sicque decernat humiliter se subiugare, simpliciter Deum rogare, & sagaciter facta deliberare. ib.d
Decidere, id est, deorsum cadere. vide, cadere.
Decipere.i.defraudare,&c.a
Decipit nos locutio adulatorum.ib.a
infectio mundi bonorum. ib.b
& suggestio dæmoniorum. ib.c
Decipitur homo in via morum & propria salutis,& in rationis iudicio multis modis.ib.d
Declarare, i. manifestare, &c.a
Declinare, sumitur pro deriuare, deorsum inclinare, appropinquare, &c. a
Declinat homo cum moritur corporaliter, iustus quando peccat criminaliter, potens cum conuertitur virtualiter & damnatus cum iudicatur sententialiter.ib. a
Declinare signat recessum à termino, à quo vel accessum ad terminũ, ad quem & sumitur in bono & in malo. ib. b
Declinandum est à malis operibus multipliciter.ib.c
Declinant etiam mali multis modis. ib. d.
Decor, decorare, decorus, decor & pulcritudo plerumque vnum pro alio, & in bono & in malo sumitur.a
decor in anima virtuosa inuenitur, qui est in conscientia,& hoc multipliciter. ib.b
Decor honestatis, qui est in apparẽtia.ib.c
Decor fœlicitatis, qui est in gloria, & iste est multiplex. s. in dominatione potentiori, contemplatione splendidiori, & delectatione vberiori.ib.d
Decor in malo multipliciter accipitur.ib. e
Decretum, vide decernere, edicere.
Dedicatio triplex. s. generalis, specialis, & spiritualis.a
Dedicatio spiritualis fuit ad similitudinem Ecclesiæ materialis, & hoc multiformiter. ib. b
Dedicationem in Veteri Testamento fecerunt tres. s. Moyses, Salomon, & Iudas Machabæus. ib. c
Deducere. i. de locis ducere. a
Deductio bona fit à Deo, sancta à iusto, & mala à diabolo. a
Deducuntur iusti per viam naturæ ad metum finalem.ib.b
per viam gratiæ ad statum moralem.ib.c
per viam miseriæ ad luctum pœnalẽ. ib. d
& per viam gloriæ ad fructum vitalem.ib.e
deducuntur mali per viam culpæ, per viã fortunæ, & per viam pœnæ.ib.f
Deesse, id est, deficere, carere, ab esse idem importat.a
deesse multiplex, miserorum, imperfectorum, malorum & iustorum. ib. a
Defendere est actus charitatis, pietatis, & probitatis,&c.a
Defensio Dei summi bellatoris. ib.a
prælati fortis pugnatoris. ib.b
viri pii dulcis adiutoris. ib.c
iusti sui protectoris. ib. d
& impii sui excusatoris. ib.e
Deferre, est aliquid alicui, vel ad aliquem portare.a
deferunt iusti Deo sacrificia, proximo beneficia, & malis maleficia, ib.a
Deferunt adhuc iusti Deo deuotionem, pauperi subuentionem, &c. ib.d
Deficere. Defectus sumitur pro non fruitione seu carentia, pro peccare vel errare.a
Defectus multiplex. scil. naturalis, estque mortis & corruptionis, qui non euitatur, & est considerandus, quia retrahit mentem à superbia, mentem ad DEI auxilium inuocandum inducit,&c. ib. b. defectus etiam virtualis quem iustus sectatur. ibid. c. criminalis, quo malus grauatur, deficit enim in multis. ib. d. temporalis, quo miser arctatur. ib. e
& æternalis, qui malis præparatur. ib. f
Defectui subiacent. s. mundi prosperitas, carnis fragilitas, & mentis mobilitas. ib.g
Deficiunt in inferno multa, nam ibi nulla virtus, nulla stabilitas, nullus vigor, &c. adducere. l
defunctus. i. mortuus, &c.a
defunctus signat vitæ terminum naturalem, virum luminum virtualem, & statum criminum noxialem. ib. a
deglutire. vide absorbere.
Deiicere, i. de alto ad imum impellere, vel deorsum iacere. a
Deiectio multiplex, s. humilium & perfectorum.ib.a.flebilium, mortuorum.ib. b. fragilium, miserorum. ib. c. criminalium iniquorum multipliciter. ib.d
& infernalium damnatorum.ib.e
Deinceps, deinde, decætero signant itẽrationem, additionem, continuationẽ, & posteriorum cum primis copulationem, &c.a
& signant etiam iusta aduerbia bonorum profectionem & continuationem. ib.a
vitiorum seu scelerum multiplicationem ib b. futurorum perpetuationem. ib. c. & mortis inferni successionem.ibidem d
decætero aduerbium adhuc notat plura. ibid. e. deinde multimode refertur, &c. vide inde. d. e. f
Delectare, delectatio sumitur in bono & in malo multipliciter a.b
Delectatio causatur ex obtenta virtutum multitudine, delectantur enim sic iusti multipliciter. ib. e
nam quædam cõsurgit ex futurorum spe rata certitudine. ib. d
& quædam ex præmiorum beata plenitudine, & hoc multiformiter. ib. e
Delere. i. destruere, dissipare, vel penitus annullare a
Delere in bono quando vitia delentur ab anima, quod fit per gratiæ introductionem,&c.a
Delere vero in malo, & sic sumitur spiritualiter quo ad gratiam, temporaliter quo ad fortunam, & æternaliter quo ad gloriam. ib.b

Deletio fortuitorum, quæ fit exterius in apparentia.ib.c
& Deletio damnatorum, quæ fit poſterius,&c.ib.d
Deliberatio. vide de prudentia.
Delitiæ. Delectatio diſtinguitur in vitioſam & glorioſam.a
Delitiæ ſpernendæ, quia deficiunt.ib.b
quia inficiunt.ib.c
& quia decipiunt. ib. d
Delitiæ quædã corporales, quæ ſunt peccatorum, quia vires eneruant.ib.e
mentes proteruant. ib. f
culpas aceruant.ib.g
& pœnas reſeruant. ib.h
quædam ſpiritales & recipiendæ.ib.i
& quædam ſupernales & concupiſcendæ propter multa,&c. ib. k
Delictum, Delinquere. Delictum dicitur quaſi derelictum, & delinquo quaſi derelinquo: nam delicta ſunt peccata, quæ per omiſſionem & derelictionem committuntur. a
Delicta debent profunde meditari per compunctionem. ib. a
abunde vacuari per confeſſionem.ib.b
rotunde declarari per circumſcriptionem ib.c. ſagaciter reuelari per verecundam confeſſionem. ib. d. & humiliter pacari per orationem. ib. e
Delonge dicitur, quod valde diſtat, ſeu ſeparatur ab altero, &c. a
Delonge ſeu alonge multiplex. ſ. virorum iuſtorum, & illud eſt multiforme. ibid. a
hominum ſanctorum, & beatorum. ib. c. hominum peccatorum.ib.d. & damnatorum.ib.e
Delonge bona contemplari valemus. ib. b
Delos Inſula nobilis, &c. perfectio.e
Delphin luctabatur cum puero in mari, &c. inuenire.h
puer. d
Delphin animalis proprietas. ebrietas. c
protegere. a
Delubra dicebantur idolorum templa, ſignantque peccatores, & eorum ſtatus, atque domus. a
Demarchus conuerſus in lupum, &c. puer. d
Demoliri, id eſt, deſtruere, diſſipare, vel delere.a
Demolitur conſcientia per peccatum ſpiritualiter, Eccleſia per tyrannos temporaliter, & impius ſeu anima per tormenta æternaliter.ib.a
Demolitur vel demoliri paciturDeus plura perſonarum genera.ib.b
Dæmon, Dæmones, Dæmonium denotat peccatum vel peccatorem. a
Dæmones & peccatores multipliciter operantur.ib.b
Dæmones, & peccatores nocent inſatiabiliter.ib.c
Dæmon ad literam ſignat Diabolum. ib. d
Demonſtrare. Demonſtratio eſt certa & immutabilis alicuius rei oſtẽſio & manifeſtatio.a
Denarius eſt illud, cum quo omnia appreciantur, & ad cuius pretium omnia cõmutantur.a
Denarius æternæ retributionis ex debito redditur laborantibus, ex condigno traditur obſequentibus. ib.a
ex gratia datur indigentibus, & ex præcepto reſtituitur præſidentibus. ib. b
Denegare. vide negare.
Dentes in corpore triplex habent officiũ. ſ. mordere, maſticare, & claudere, per quos intelligitur virtus correctionis, diſcretions & locutionis prelatum denotantes, &c.a
Dentes habeat. ſcil. diſcretionis ſubtilitatem.ib.b
correctionis aſperitatem. ib. c
& durationis ſtabilitatem denotantes.ib. d
Denudare i. reuelare ſecretum.a
Denunciare. vide annunciare.
Denuo. vide iterum ruſſus, & deinde.
Deorſum ſignat inferiorem deiectionem & ſtatum, ſiue in bono ſiue in malo ſumatur. a
Deorſum humilium & perfectorum concomitatur feruor charitatis, valor bonitatis, decor honeſtatis, & ſplendor veritatis.ib.b
Deorſum multiplex, ſc. flebilium & deiectorum, ſeu pauperum, & miſerorum. ib.c
peccantium & auarorum.ib.d
& lugentium atque damnatorum. ib.e
Deponere. i. deorſum ponere, committere, demittere, &c.a
Depoſitio multiplex. ſ. luctuoſa.ib.b
virtuoſa.ib.c
vitioſa. ib.d
doloroſa.ib.e
atque fructuoſa.ib.f
Deprecari, deprecatio. preces. actus humilitatis, opus neceſſitatis, & tributum maieſtatis, &c. & ſic ad deprecationem perfectam plura requiruntur. ib.a
Deprecatio noſtra habeat humilitatem ſubiectam.ib.a
ſagacitatem diſcretam. ib.b
celeritatem completam. ib.c
continuitatem porrectam. ib. d
doloroſitatem inuectam.ib.e
& multiplicitatem adiectam, ſicq; deprecamur pro præteritis, vt dimittantur, pro præſentibus, vt dirigantur, pro futuris, vt diſponantur. ib. f. habeatque charitatem ſeu viciniratem deuotam. ib.g
Deprehendere. vide comprehendere, apprehendere.
Deprimere, Depreſſio. Deprimere. i. deorſum premere, vel aliquid inferius aggrauare. eſtque multiplex depreſſio.ib. a
Derelinquere, linquere, mittere & reſpuere ſignant in bono & in malo, & cætera.a
Derelinquere Dei eſt formidandum, quia Deus derelinquit iuſtos, vt mala ſubeant.ib.b
malos ſub grandi ſcelere.ib.c
impios lætari temporali munere.ib.d
& iniquos in inferni carcere.ib.e
Derelinquere iuſti commendandum.ib.f. mundi attendendum. ibid. g. Diaboli præuidendum.ib.h. & impii abhorrendum. ib.i
Nam derelinquunt mali Deum, dum ſtudent peccare. ib.k
ſc. proximum non adiuuando, ſicut mali diuites derelinquunt egenos, falſi amici ſocios & prælati ſubditos. ib. l. malus etiam derelinquit ſeipſum ſe non emendando. ib. m. & malus ſua bona terrena non bene ferre valendo.ib.n
Deriſio, Deridere. Deriſio, illuſio, ſubſannatio pro eodem videntur ſupponere. a
Deridetur iuſtus à malis fortiter, deridet Deus peruerſos acriter, & diabolus damnator turpiter a
Derident & vituperãt libenter fatui quicquid ſuis moribus eſt aduerſum, & ſuis conditionibus contrarium. ib. b
Deriſores bonis inimicantur, deridentq; eos multiformiter.ib.c. à bonis odiuntur, & vituperantur. ib.d. atque ad pœnam reſeruantur. ib. e
Deſcendere, Deſcenſus. Deſcendere multipliciter accipitur in Scriptura, nam quidam deſcenſus eſt humanus, quidã diuinus, & quidam diabolicus.a
Deſcenſus humilitatis eſt mentis quietatiuus. ib. b
mortis meditatiuus. ib. c
cordis deputatiuus.ib.d
& vultus inclinatiuus. ib.e
Deſcenſus præcauendus & fugiendus. ib. f
timendus & abhorrendus.ib.g
Deſcenſus humanus quidã ruinoſus cunctorum.ib.h
virtuoſus iuſtorum, qui multiplex eſt. ibidem i
Deſcenſus malorum peccatorum etiam multiformis eſt. ib. k
Deſcenſus miſerorum. ib.l
& Damnatorum.ib.m
Deſcenſus diuinus, quo Deus diuerſimode ad hominem deſcendit. ſcil. carnem ſumpturus in matris lilio. ib. n
habitaturus in cordis ſolio ſeu hoſpitio. ib. o
& iudicaturus in regni ſolio. ſcil. extremo iudicio, eritque deſcenſus terroris, horroris & valoris. ib. p
Deſcenſus vero diabolicus, &c. ib.q
Deſcribere. Deſcriptio ſumitur pro declaratione, numeratione, & menſuratione omnium rerum. a
Deſcribit, & depingit homo iuſtus in cordis tabulis multa. ib. b
Deſerere, deſertus. deſerere. i. dimittere, derelinquere. deſerere ſolent mali vitam rectam, & æquitatem, iuſtitiam & veritatem, clementiam, atq; pietatem. ib.a
Deſeritur peccator gratiis orbatus, quia à Deo deſeritur, & manibus diaboli dimittitur.ib.b
quia caret fontium vbertate ſeu humiditate. ſ. lacrymarum fonte. ib.c
& quia caret gentium charitate, &c. ibid. d
Deſeritur pauper, cum fortuna grauatur, ſicque tria perſonarum genera deducuntur ad deſertum, ſ. ſtatus principum ſæcularium ſtatus clericorum & regularium, & ſtatus hypocritarum ſingularium. ib.e
Deſeritur damnatus cum gloria priuatur, ſicq; in inferno poſiti deſeruntur multipliciter. ib.f
Deſertum locus eſt, quod à paucis, vel nemine habitatur. a. eſtque locus ſiccitatis & ſterilitatis, & ſignat in bono ſtatum pœnitentiæ & religionis, in malo autem ſtatum mundanæ conuerſationis.ib.a
Deſertum frequentandum eſt pœnitentiæ locus. ib. b
ſicque recreari poſſumus virtutum floribus. ib.c
vt modulemur diuinis laudibus ib.d
& ne ſuperemur à noſtris hoſtibus. ibid. e.
Deſertum, i. Eccleſia vel religio, frequentandum multiplici ratione.ib.f
Deſertum vitioſum, ſcil. mundi deuitandum, quia eſt locus inſidiarum, & deceptionis.ib.g
locus moleſtiarum & vexationis, quia ibi onagri, ſtruthiones, & vulpes, &c. ib h. & locus penuriarum, & tribulationis. ib.i
Deſertum formidandum. ſ. inferni locus doloroſus, ib.k

Desiderare, desiderium.i. feruens appetitus, seu feruens cordialis affectio, estq; aliquotiens vitiosum, aliquotiens virtuosum. a
Desiderium nostrum sit velox sine tarditate.ib.b
purum sine fœditate. ib.c
& sanctum sine vanitate.ib.d
desiderium perfectorum & iustorum, nam tales desiderant bonum operari cum iugi profectu, Deum imitari toto affectu, Deum amplexari amoris affatu, & cætera.ib.e
desiderium vero iniquorum & malorum, qui desideiant carnalia, quæ inficiunt temporalia, quæ deficiunt, & secularia, quæ non proficiunt.ib.f
Desiderium beatorum & sanctorum, qui vident omnem veritatem, gustant omnem voluptatem, habent altam dignitatem, &c.ib.g
Desiderabile iustis, videlicet, Scriptura, virtutes, Ecclesia, vel religio, & gloria paradisi.ib.h
Desinere, i. ab opere, vel duratione cessare, & multiplex in Scriptura inuenitur.a
Desolatio, desolatus, desolari. desolatio pro tristitia accipitur, sicque desolantur iusti profunde meditantes. ib.a
mali de Deo desperantes.ib.b
miseri fortunæ succumbentes. ib.c
& damnati in inferno lugentes. ib.d
Desperatio est vltimum vitiorum, cui nullum remedium potest adhiberi.a
desperatio fugienda & timenda, quia animam iugulat à bonis euertens.ib.b
crimina cumulat à recto peruertens.ib.c
à cœlis exulat ad ima diuertens. ib. d
& inferis copulat penitus subuertens.ib.e
Despicere. i. vilipendere, contemnere, negligere, odire, &c.a
Despici dicunt amore Dei mundi diuitiæ seu facultates.ib.a
mœstitiæ corporales huius mundi, ib.b. & eminentiæ personales. sc. fortitudinis, pulchritudinis, &c.ib.c
Despiciunt mali iustorum simplicitatem, pauperum calamitatem, & Doctorum sagacitatem. ib.d
Despectio iustorum, nam despiciunt omnia vana vitia, & omnia mundi corruptibilia, &c.ib.e
Despectio malorum, quia omnia bona & vtilia despiciunt multipliciter.ib.f
ac despectio Dei, & Sanctorum. ib.g
Desponsare, desponsatio. per desponsatio nem intelligitur quæcumque vnio, seu côiunctio, siue ipsius animæ cum corpore in natura, seu animæ cum DEO per charitatem, &c.a
Destinare.i. aliquid proponere, disponere, vel ordinare, &c. a
Destruere. i. dissipare ad nihilum aliquid reducere.a
Destructio multiplex, s. culpabilis & vitiosa.ib.b
laudabilis & virtuosa ib.c
instabilis & ruinosa. ib. d
tristabilis & rigorosa.ib.e. formidabilis & periculosa, & destruuntur ibid. quam plurimi, &c. ib. f
honorabilis & gloriosa. ib.g
desuper, desursum. desuper sumitur pro re superiori, quandoque pro parte exteriori, quandoque pro parte posteriori, & inuenitur multiplex desuper.a
sc. desuper supernæ dominationis, sicque desuper de cœlo varia descendunt.ib.b
Desuper iurisdictionis supernæ, suntque ibi collocandi quamplurimi.ib.c
Desuper conuersationis externæ, estque in conuersatione viri sancti oratio supernos adiens, compassio pauperes leniens, deuotio æterna sentiens, & discretio solutio vinciens.ib.d
Desuper possessionis terrenæ.ib.e
contemplationis perfectæ.ib.f
& affectionis elatæ. ib.g
Deterior.i. peior. vide de malo. & peius.
Detestari. i. abominari, refugere, vel horrere.a
detestatur Deus cuncta nefaria, iustus mala côtraria, & malus bona salubria.ib.a
Detinere sumitur pro perfecte tenere, & detinentur quidam multipliciter.a
Detrahere, i. aliquid deorsum trahere, vel aliquid de aliquo trahere. a
Detractio multiplex. s. virtuosa, rigorosa, & vitiosa.ib.a
Detractio vitium locutionis, nam famam alicuius diminuit, & si vrit obloquentem.ib.b
lædit non præsentem.ib.c
& fœdat audientem. ib.d
Detrahere est de sursum aliquid interius trahere.i. superioris damnatio, &c.ib.e
Detrahuntur à Deo altissimi subito. ib. e
deuotio virtus, qua quis se totum Deo deuouet, & dedicat, &c.a
deuotio quam dator munerum seipso largitur. ib.b. qua factor sydeiû in hac vita sentitur. ib. c. & qua quicquid asperum dulciter lenitur.ib.d
Deuorare, deuoratio multiplex, scil. nam quædam carnis consumptiua, quędam virtutum abstersiua, quædam sublatiua, & animi læsiua.a
Deuoratio adhuc quædam gulositatis & carnalitatis.ib.b
quædam rapacitatis & crudelitatis. ib. c
& pœnalitatis & aduersitatis. ib. d
deuorabit ignis inferni multa genera peccatorum.ib.e
Deuorare. vide etiam absorbere.
Deus, nomen Dei mirabile affatu, & inscrutabile cogitatu, &c.a
Deus habet eminentiam superiorem cuncta præcellentem, sapientiam cuncta cognoscentem, prouidentiam cuncta gubernantem, & amicitiam cuncta diligentem. ib.b
Deus quomodo sit, declaratur multis modis, quia adorandus, propter Deitatis excellentiam, ib. c
formidandus, quia iudex. ib.d
digne & pure venerandus. ib.e
appetendus & per spem amplexandus.ib.f
diligendus & frequentandus.ib.g
& pie requirendus.ib.h
Deus pro creatura, quia inueniuntur Dii magnæ iustitiæ & perfectionis. sc. viri iusti. a
Dii magnæ vanitatis & deceptionis. s. dæmonia & idola. ib.b
Dii magnæ prauitatis & infectionis. scil. peccata. ib.c
Dii duræ potestatis & inuasionis. s. mundi tyranni & diuites. ib. d
Dii perfectæ fictæ vanitatis & palliationis. s. hypocritæ,ib.e
Deus debet adorari affectu mentali honorari. exaltari, &c. eum.b
Deus timendus, & mundus multipliciter. eum.c
Deus est indiuisibilis singularitatis, insuperabilis supernalitatis, &c. altissimus. b. & c
Deus est summe diligendus, honorandus, & metuendus, quia. d.e.f
Deus habet multa, &c. vide quoniam. b. c.d.e
Dexter, dextera sumitur pro parte meridiana, &c.a
dextera iusti viri signat eius bonitaté.ib.b
dextera impii signat eius prauitatem. ib.c
Dei dextera signat eius voluntatem. ib.d
sicq; Deus vtitur triplici dextera, s. dextera sublevatiua, ib. e
Dextera potestatiua. ib. f
& Dextera amplexatiua.ib.g
& Dextera mundi signat prosperitatem, ib. h
Diabolus est subtilis & malitiosus, crudelis & perniciosus, & deceptor insidiosus, atque fallax.a
diabolus signat moraliter hominem peccatorem, iniquum. ib. b
Diaboli mali dicuntur multipliciter. ib. c
Diadema. i. regis corona, & signat excellentiam, gloriam; atque honorem.a
Diadema supernaturale ardenter appetendum. ib a
& prudenter contemnendum. ib.b
Dicere, i. mentis conceptum verbaliter producere, narrare, loqui, &c.a
Dicere est diuinum & humanum.ib.a
dicere est aliquid cum deliberatione proferre, &c. ib.b
Dicere Dei est magnificum. ib.c
iusti, veridicum. ib.d
impii, pestificum seu falsidicum.ib.e
& Diaboli venificum.ib.f
Dies nil aliud est, quam latio solis super terram, signatq; in bono & in malo.a
Dies signat gratiæ statum, statum gloriæ, præsentem prosperitatem, &c. ib.a
Dies habet cognitionis splendorem, dilectionis feruorem, & perfectionis decorem.ib.b
dies etiam signat statum prosperitatis seu præsentis vitæ, sicque malorum prauitas effrenatur, bonorum claritas obfuscatur, & virtutû puritas deficcatur.ib.c
Dies adhuc in Scriptura multiplex. s. dies vitæ fluxibilis.ib.d
fortunæ mutabilis. ib. e
Dies mortis tristabilis. ib.f
Dies gratiæ, in qua Dominus mundum visitauit. ib. g. in qua Dominus mundum illustrauit multipliciter.ib.k
& in qua Dominus Deus seculum reformauit, & est dies pœnitentiæ multiformiter. ib.i
Dies gloriæ, qua læte viuimus. ib. k
Dies culpæ, qua malus graditur. ib l
Dies iudicii, qua malus sternitur. ib. m
& Dies inferni, qua miser vritur.ib.n
Dierum nomina per hebdomadam, &c. circumcisio,a
Diffamare, quando sumitur pro fama diuulgare, & pro famam auferre.a
Differre sumitur pro quadam inequalitate rerum, pro tardatione seu dilatione, &c.a
Difficultas, & difficile dicitur, quod ad faciendum est graue, &c. a
Difficultas nobilis virtutis excitatiua.ib.a
Debilis vigoris suffocatiua.ib. b. & meriti maioris augmentatiua. ib.c
Difficilia in Scriptura reputantur multipliciter.ib.d
Difficultas multiplex, &c. facilitas.e
Digitus est membrum, quo immediate operamus, &c.a
digitus Dei, qui operatur mirabiliter.ib.a
& dicitur digitus multipliciter. ib. b
digitus impii, qui operatur dânabilia.ib.c
& Digitus iusti, qui operatur laudabilia, habetq; multos digitos spirituales.ib.d
Digitus ante prandium grossior, quam post prandium, eiusque applicatio ad virum perfectum. ib. e
Dignus, dignitas. dignus dicitur, qui est aptus, vel congruus ad aliquid habendum, vel faciendum, siue bonum, siue malum fuerit. a

Digni funt iufti omni bono, fc. Scripturas aperire, pro Chrifto interire, gratiam inuenire, &c. ib.b
fed mali digni funt omni malo, &c. ibid. c
Dignitas fumitur pro ftatu eminentiæ & honoris, pro officio prælaturæ, &c. a. eftque multiplex, ib.a
Dignitas virtualis.ib.a
fæcularis.ib.b
regularis.ib.c
fingularis feu æternalis.ib.d
Diligere, Dilectio enim multipliciter in Scriptura fumitur.a
Diligere Deum debemus multipliciter. ibid.b
f. vt defluentium fuftentatorem.ib.c
vt fugientium receptatorem. ib.d
vt pereuntium defenforem & faluatorem ib. e
Diligendus adhuc multis modis. ib.f
Diligentes Deum. ib.g
Diligit Deus multos. ib.h
Dilectus, Dilecta, pro fponfo & fponfa, amico & amica, &c.a
Dilectus Deus, feu Chriftus dicitur multipliciter. ib.a
propter bonitatem acceptabilem. ib. b
propter caftitatem delectabilem. ib.c
propter charitatem amicabilem. ib. d
& propter dignitatem honorabilem. ibidem.e
Diligentia eft feruor feu motus animi ad aliquid cito, apte & fumme peragendum, & requiritur præcipue in prælatis. a
debent enim iniquos per iuftitiam caftigare. ib.b
Difcordes ad concordiam reuocare. ibid. c
& debiles per potentiam roborare. ibid. d
Diligenter exercere debet prælatus, & vir iuftus plurima.ib.e
Diluculum eft principium diei, poffuntq; intelligi per diluculum ftatus gratiæ & fanctitatis, ftatus mundanæ profperitatis, & ftatus iuuentutis.a
Diluculo.i.iuuentutis tempore debet carnalitas deteftari.ib.b
pœnalitas frequentari. ib.c
& Deitas contemplari.ib.d
Dilatare, eleuatio, & extenfio idem fignificant. a
Dilatatio virtuofa, quando cor dilatatur in Deum & proximum. ib.a
& vitiofa. f. ipfa auaritia, cæteraque alia. ib.b
& gloriofa. ib.c
Diluuium eft abundantia, & inundantia imbrium, & aquarum, &c.a
& eft diluuium, & abundantia gratiarum, diluuium & redundantia nequitiarum, & diluuium & inundantia miferiarum. ib.a
Dimicare, vide de bello, pugna, & prælio.
Dimittere. i. remittere, fuftinere, liberare, &c. a
Dimiffio Dei multiplex.ib.a
Dimiffio diuinæ tolerationis, & dilationis. ib. b
obliuionis, feu repulfionis.ib.c
diuinæ ordinationis, & pofitionis, feu durationis, & inftitutionis. ib. d
Dimiffio iufti, qui dimittit multa. ib e
& Dimiffio impii multiplex, ib.f
Dimidium fignat motum imperfectionem.a
largam diftributionem. ib.b
& vitæ breuiationem ib.c
Diomedis fabula. confecrare. g
Diomedearum auium proprietas mirabilis, &c. templum, g
Dictami herbæ proprietas. pœnitentia. h.
partus g
Dirigere, Directio. Dirigere fumitur pro recte agere, feu ducere, &c.a
Dirigere officium eft fapientis, præfidentis, inftruentis, & pœnitentis. ib.a
Directio noftra habet Deum pro rectore. ib.b
qui dirigit iuftitiæ viribus adæquatos, modeftiæ moribus antiquatos, & conftantiæ viribus roboratos. ib.c
habetque legem pro fplendore feu ductore. ib.d
iuftum pro motore. ib. e
ac cœlum pro tractore. ib. f
Diripere, vide rapere. Diripiuntur tamen fpiritualiter multipliciter. a
Diruere, dirutus. vide deftruere.
Dirumpere. vide rumpere.
Difcedere denotat feparationem, & diuifionem à loco, & perfona, &c.a
Difcedere enim Dei metuendum, diaboli diligendum, iufti eligendum, & impii negligendum.ib.a
Difcedit iuftus ab iniqua focietate, à vitiorum iniquitate, & à fæculari authoritate.ib.b
Difcedit impius à DEO per peccatum, à feipfo per difcordiam, & à fide per idololatriam.ib.c
Difcere.i.fcire incipere, funtque difcenda. f. bonum fapere ad fapientiam, & bonum facere ad vitam.a
Difcere requirit Doctoris congruitatem. ib.b
laboris fedulitatem.ib.c
profperitatis tenuitatem. ib. d
focietatis habilitatem.ib.e
& natiuitatis longinquitatem. ib. f
Difcere debemus operabilia.ib.g
Difciplina fumitur pro morali perfectione, & pro pœnali correctione. a
Difciplina infert corpori dolorem. ib. b
aufert otii torporem.ib.c
& confert gloriæ dulcorem.ib.d
Difciplina, ac morum compofitio tenenda multipliciter. ib. e
Difcipulus & famulus, difcipulus enim multis fumitur modis.a
Difcipuli Dei, id eft, obedientes & fubditi, vt efficiamur, requiritur labor & vitæ afperitas, qua fuftineamur. ib.a
humilitatis dulcor quo excæcamur. ibid. b
& honoris dignitas, qua obediamur. ibidem. c
Difcipuli conditiones plures. ib.d
Difcipuli mali quales.ib.e
Difcordia. vide diffenfio.
Difcretio. vide de fapientia, & prudentia.
Difcumbere fumitur pro in conuiuio federe, &c.a
Difcubitus multiplex.f.gratiæ, qui eft perfectorum.ib.a
Difcubitus culpæ, peccatorum.ib.b
Ecclefiæ, clericorum. ib.c
& gloriæ feu patriæ, beatorum. ib.d
Difcurrere, difcurfus enim eft continuus & frequentatus curfus, fignatq; profectum feu motum boni operis vel mali. a
Difcurfus quidam commendabilis & virtuofus.ib. a
quidam vero vitiofus. ib. b
Diffenfio, difcordia.a
Diffenfio, fiue difcordia generatur ex detractorum peruerfitate loquaci.ib.b
ex auarorum cupiditate veraci.ib.c
ex animorum diuerfitate procaci. ib.d
ex fuperborum crudelitate rapaci. ib. e
& ex tentatorum iniquitate fallaci.ib f
Diffimilis.vide fimilis.
Diffipare nil aliud eft, quam aliquid conftructum & ædificatum deftruere. a
Diffipatur culpæ beneficium gratiarum fplendore.ib.b
virtutis ædificium culparum horrore. ib. c
fortunæ beneficium pœnarum terrore. ibid.d
& animæ fortalicium gehennæ dolore. ibid.e
Diffolutio, diffoluere. Diffolutio quid fit defcriptiue, fignatq; in bono & in malo.a
Diffoluuntur iufti per dolorem contritionis, per timorem confiderationis, & per valorem liberationis. ib. b
Diffolutio de fui natura multa fignificat ib.c
difpenfator proprie dicitur, qui aliena habet bona diftribuere, ac aliis erogare, ficut prelati difpenfant Sacramenta fidelibus beneficia fufficientibus, & bona temporalia diligentibus. a
Difperdere, i. deftruere, corrumpere, & fo. nat femper in malo.a
Difperdit Deus tam temporaliter, quam æternaliter multipliciter. ib. b
Difpergere eft res ab inuicem feparare. a
Difperfio multiplex, fcil. virtuofa, cum diuitiæ diftribuuntur.ib.a
vitiofa, cum concordiæ deftituuntur. ibidem.b
difperfio proprie diftractionis.ib.c
anxiæ diftenfionis. ib. d
noxiæ diffufionis. ib. e
atque difperfio dolorofa cum blanditiæ longe pelluntur. ib.f
Difperire, difperitio, qua difperit homo per culpam temporalem, & miferiam, &c.a. & fic omnium peccatorum genera difpereunt generaliter.ib.a
Difplicere, difplicentia multiplex. fc. Dei, qua fibi difplicent malorum genera.a
iufti, qua difplicent propria fcelera. ibid. b
& mali, qua difplicent virtutum munera. ib.c
Difponere, difpofitio. i. ordinatio & prouifio regularis, &c.a
Difpofitio multiplex. f. diuina, quæ omnia manifefte difponit, naturalis, fpiritualis, & fupernalis. ib.b
Difpofitio vero humana quædam paffiua, & quædam actiua. ib.c
Difponere nos debemus bene ac modefte multiformiter. ib.d
Difpofitio pertinens ad impium. ib, e
Difputatio eft diuerforum opinatio, varia affertio, &c. & fit difputatio multipliciter. ib.a
Diftare. vide differre, diuidere.
Diftinctio plurima reperitur, &c. a. vide diuifio, feparatio, &c.
Diftribuere eft aliquid pluribus partiri, & tribuere, &c. eftque diftributio plurima, &c. a
Diuertere. i. deorfum feu de loco aliquo vel itinere fe diuertere feu declinare, eftque diuertere actus prudentiæ, ftultitiæ, & clementiæ. a
Diuerfitas, diuerfus. diuerfitas. i. contrarietas, multiplicitas, & varietas, &c.a
Diuitiæ accipiuntur in bono, funtq; virtutes & gratiæ, &c. in malo vero fignāt bonorum temporalium facultates, &c. a
Diuitiæ fpirituales confiftunt in charitatis ardore, in caftitatis candore, & in bonitatis valore.ib.b
Diuitiæ temporales in bonis bonæ funt & vtiles,

& vtiles, in malis vero malæ & illaudabiles. ib. c

Diuitiæ quantum ad affectum debent detestari multipliciter, quia faciūt mentem esurire. ib. d

sperni, quia faciunt superbire. ib. e

Diuitiæ etiam sunt causa litium, & guerrarum. ib. f

faciunt laborem subiri. ib. g

Diuitiæ contemnendæ, quia faciunt cœlum denegari. ib. h

faciunt Deum non timeri. ib. i

& Diuitiæ. s. Paradisi affectandæ &c. ib. n

Diuitiæ, quæ hominem locupletant spiritualiter, sunt multæ. ib. k

Diuitiæ malæ operantur plurima. ib. l

Diuitiæ boni & iusti multi fuerunt, & ideo etiam diuitiæ sunt vtiles, dum tamē in mente non habeantur, seu pauperibus distribuantur, inique nō acquirantur, & auare non custodiantur. ib. m

Diuidere, i. disiungere, segregare, dispergere, &c. sumiturque in bono & in malo, &c. a

Diuidere in bono accipitur pro largitate distributiua, pro prudentia ordinatiua, & pro discordia segregatiua, &c. ib. a

Diuisio vitiosa inquantum signat discordiæ separationem. ib. b. oriturque illa ex supernorum obliuione, ex terrenorum affectione, & ex detractorum suggestione. ib. c

Diuisio vero virtuosa sumitur pro erogare, distribuere, &c. ib. d

Diuisio adhuc quædam est liberalitatis, & concomitantur illam terrenorum multiplicatio, egenorum refrigeratio, & vitiorum eliminatio. ib. e

Diuisio etiam, qua vtitur Deus. ib. f

qua vtitur iustus. ib. g

& qua vtitur malus. ib. h

Diuinus, diuinare dicitur res diuinas sibi attribuere, vel diuina opera exercere, &c. a. & etiam in malo accipitur. ib. a

Diuini dicuntur illi, qui futura sperant inaniter. ib. b

Docere, doctrina. Docere, est nomen authoritatis, doceri vero nomen vtilitatis. a

Doctor debet nocumenta tollere, continue studere, & dicta factis adimplere. ib. b

Doceri & instrui debemus in rebus vtilibus & honestis ad acquirendum titulū virtutum gloriosum. ib. c

ad tolerandum stimulum rigoris fructuosum. ib. g

& ad procurandum oculum splendoris luminosum, &c. ib. h

Docet nos Deus plurima. ib. d

bonus Doctor, prædicator vel prælatus docet multiformiter. ib. e

Docet etiam aliquando impius bonitatem, &c. ib. f

Doctrina bona & sana habeat subtilitatē, vtilitatem, suauitatem, facilitatem, authoritatem, & pretiositatem. ib. h

Doctrinam bonam mali non curant. ib. i

Dolor. dolere, dolor multiplex in Scriptura. s. virtuosus, vitiosus, & tædiosus. a

Dolere debemus de cōmissione lætalium delictorum. ib. b

De immissione tormentorum. sc. mundi tribulationibus. ib. c

& de gaudiorum amissione. ib. e

Dolor huius mundi sentitur multipliciter ib. d

dolus, fraus, astutia & deceptio idē sunt. a

Dolus multiplex. sc. detractorum. ib. a

auarorum. ib. b

& proditorum, seu deceptorum. ib. c

Dominus, dominari, dominus nomen authoritatis, potestatis, iurisdictionis & prælationis, &c. a

Dominium diuinum seu cœleste est valde timendum, & honorandum, nam ipse dominus est timendus & amandus, qui habet conditionem liberiorem. ib. a

Dilectionem vberiorem. ib. b

& prælationem superiorem. ib. c

Dominium vero mundanæ prælationis. ib. d

& sic bonus iudex, prælatus, & Dominus habeat constantiæ vigorem ib. e

clementiæ dulcorem. ib. f

& iustitiæ rigorem. ib. g

Domus multiplex. s. corpus, in quo anima commoratur, mundus, in quo totus mundus hospitatur, & sepulchrum, in quo corpus sine anima copulatur. a

Domus diuinæ multæ. ib. b

& Domus mundanæ, &c. ib. c

Domus adhuc quædam laboris. s. mundi. ib. d

honoris. s. status Ecclesiæ. ib. e

Dulcoris. s. gloriæ paradisi. ib. f

& horroris. i. infernalis. ib. g

Domus frequentanda per deuotionem, per compunctionem. ib. h

per orationem. ib. k

& per affectionem & contemplationem. ib. m

Domus etiam potest dici conscientia impii multipliciter. ib. i

Domum Ecclesiæ indicant homines simplices & innocentes, stabiles & patientes, humiles & abstinentes, & cæteri multi. ib. l

Donare, donum multipliciter in Scriptura sumitur. a

Donum quoddam Dei, quia Deus dat hominibus dona spiritualia multipliciter ib. a

Dat temporalia, & etiam æterna. ib. b

donum quoddā iusti remunerandum. ib. c

& quoddam impii abominandum. ib. d

Donec idem est, quod vsque vel vsquequo &c. multipliciter etiam sumitur. a

Donec vnum inuenitur excludens legales austeritates. ib. b

excludens culparum peruersitates. ib. c

excludens virtutum vtilitates. ib. d

excludens mundanas vanitates. ib. e

excludens magnorum nobilitates. ib. f

excludens gaudiorum iocunditates. ib. g

& excludens inferni pœnalitates. ib. h

Dormire in Scriptura multis sumitur modis. a

Dormitio multiplex, videlicet virtuosa. s. deuotionis. ib. a

Dormitio detestanda. s. peccati. ib. e

Dormitio ineuitabilis & dolorosa. s. mortis. ib. i

& dormitio summæ laudabilitatis & gloriosa. s. paradisi. ib. k

Dormitio bona. s. deuotionis & contemplationis, quæ debet esse sine calore auaritiæ. ib. b

sine clamore iracundiæ. ib. c

& sine horrore immunditiæ. ib. d

Dormire hominem in peccato faciunt. s. adulatoris deceptio. ib. e

carnalitatis infectio. ib. f

cupiditatis affectio. ib. g

& tepiditatis, seu negligentiæ compactio ib. h

Dorsum quid sit descriptiue. a

Dorsum multiplex, videlicet Dei. s. diuinæ indignationis. ib. a

Dorsum iusti perfectæ sustentationis. ib. b

& Dorsum peruersæ obstinationis. ib. c

Draco quid sit, & quale animal. a

Draco diabolus dicitur, quia ad nocendū homini præparatus, ad resistendum angelis ordinatus, ad deuorandum animas dilatatus, Christo mirabiliter subiugatus, & ad infernum perenniter cōdemnatus. ib. a

Draco dicitur quilibet superbus, & præsumptuosus, auarus & ambitiosus, iracundus & litigiosus, & cæteri. ib. b

Dracones bonis aduersantur, mundo dominantur, & à Deo tribulantur. ib. c

Draco etiam Christum & hominem iustū designat. ib. d

Draconis proprietas accusare. d

ambitio. b

princeps. l

Dracones auaros denotant, &c. absorbere. b

draco suum nutritorem vocantem nomine à raptoribus liberauit. Vide in sermone: Videte quomodo caute. &c. r

Dromedarii animalis proprietas amare. c

Dubitare, dubitatio multiplex. sc. sapientium, imbecillium, & desperantium. a

Ducere, dux, ductor. ducere est aliquid ad aliquem locum dirigere, &c. a

Dux signat prælatum superiorem, & prædicatorem. a

ducere debet prælatus seu prædicator subditos vel auditores ad veritatis cognitionem. ib. b. ad sanctitatis perfectionem. ib. c. & ad cœlestem affectionem. ib d

Ductus quidam Dei, quo omnia reguntur. ib. e

quia ducit nos ad Baptismū, vt ibi mundemur, ad desertum, vt ibi probemur, ad iudicium, vt ibi examinemur, & ad paradisum, vt ibi coniocundemur. ib. f

Ductus prelati, quo subditi ducuntur. ib. g

atq; Ductus iniqui, per quem mali aguntur. ib. p

Ducis descriptio quantum ad propriam conditionem, nam eius cōditio sit virtuosa: quia habere debet ætatis debitum sufficiens complementum. ib. h

humilitatis solidum fundamentum. ib. i

& mortalitatis inclytū ornamentum. ib. k

eius etiam electio sit seriosa. ib. l

eius prælatio gloriosa seu fructuosa: nam sic electus & promotus debet benigniter conuiuere. ib. m. vtiliter dirigere. ib. n. & sedulitér assistere. ib. o

Dulcedo, dulcis. dulcedo multipliciter sumitur in Scriptura. a

Dulcedo detestabilis & vitiosa multiplex, s. mundanæ prosperitatis, carnalis impuritatis, & verbalis fallacitatis. ib. a

Dulcedo virtuosa, quæ in ore, corde & opere. ib. b. & Dulcedo paradisi gloriosa. s. visionis, fruitionis, & dilectionis. ib. c

Duo, binarius numerus multipliciter in Scriptura reperitur. s. in bono & in malo. a

Duo, numerus in multis reperitur naturis designatur in figuris, & commendatur in Scripturis. ib. b

Duo, si fuerimus per charitatem, erimus clementiæ largioris. ib. c

erimus scientiæ clarioris. ib. d

& erimus constantiæ fortioris. ib. e

Duo in bono combinati, associati & coniuncti multipliciter. ib. f

Duo charitatis præcepta dicuntur multiformiter. ib. g

Dualitates comparari possunt ad multa, ib. h

Dualitas vitiosa reperitur multipliciter. ib. i

Duodecim, duodenarius numerus significat in bono & in malo. a

Duodena quędam tenenda. ib. a. quædam habenda. ib. b. quædam credenda. ib. c. quædam imitanda. ib. d

quædam

quædam affectanda.ib.e
& quædam deteſtanda.ib.f
Duplex,duplicitas ſeu duplatio multiplex in Scriptura reperitur.a
Duplatio multiplex,videlicet virtuoſa. ſc. meritorum, & bonorum operum. ibid. a
vitioſa.ſ.peccatorum.ib.b
Doloroſa. ſc. tormentorum.ib d
& gaudioſa.ſ.gloriæ paradiſi.ib.e
duplicitas etiam multiplex. ſ.intentionis, locutionis,& operationis. ib. c
Duritia, duritia in Scriptura multis ſumitur modis in bono & in malo.a
Duritia virtuoſa habenda. ib. a
vitioſa cauenda.ib.b
& doloroſa timenda. ib.c
Dum, dudum,nondum,ſeu necdum,ſunt aduerbia temporis, & ſignant tempus præſens, præteritum,& futurum. a
Dum multiplex.ſ.naturæ labentis,vitæ.ib. a.
fluentis fortunæ, gloriæ mundanæ. ib.b
lædentis fortunæ,aduerſæ miſeriæ.ib.c
iacturæ præmentis ſeu ſtrigentis mortis. ib.d
gratiæ fulgentis, iuſti hominis multiplex. ſ.ib.e
peccati nocentis,peccatoris. ib.f
& tormentis furentis, pœnæ infernalis. ib.g

E.

EA, eam, earum, pronomen relatiuum, commendanturq; per ea multa bona in Scriptura: nam ſignificat beatam virginem ſanctam animam, & Eccleſiam. a
Ea vero in malo ſignat animam peccatricem Eccleſiam, vel religionem vitiis deprauatam multipliciter. ib. b
E, præpoſitio deſeruiens ablatiuo, & ſignat a. vel de,vel ex.&c.a
Ealis vel elearis animalis proprietas.prædicare.g
Ebeni ligni proprietas. parum.c
Ebrietas,i.repletio ſuperabundans, ſumiturque in bono & in malo. a
Ebrietas multiplex, videlicet ſpiritualis & virtuoſa.ib. b
quia inebriat hominem timoroſa contritione.ib.c
Ebrietas dilectionis viſceroſæ.ib.d
deuotionis dulcoroſæ. ib.e
& inſtructionis fructuoſæ.ib.f
Ebrietas vitioſa. ſ. corporalis guloſitatis, quia per eam ſecreta reuelantur iurgia ſeminantur,& corpora maculantur.ib. g.h.i.k
Ebrietas abominabilis.ib.k
Ebrietas mundialis proſperitatis. ib.l
& criminalis iniquitatis.ib.m
Ebrietas vero doloroſa. ſc. inferni multiplex. ib.n
& ebrietas paradiſi gaudioſa ib.p
Ebrietati reſiſtunt plura ſecundum medicos, ſic & virtutes ſpirituales.ib.o
Ebron ciuitas regia in tribu Iuda, ſignat etiam conſcientiam, Eccleſiam & cœli patriam.a
Ebuli herbæ proprietas. pœnitentia. h
Ebur res ſolida, candida, frigida, munda, & rubicunda,quia ex dentibus Elephãtis ſignatque multa.ib.a
Ecce, dictio demonſtratiua, ſeu aduerbium demonſtrandi, demonſtrat enim multipliciter,&c.a
Ecce, deſignat D E I præſentiam demonſtratam, quia ſignat D E I poteſtatem imperatiuam, ſeu ordinatiuam multiformiter. ib.b
Dei benignitatem reparatiuam multipliciter.ib c
Dei ſeueritatem iudicatiuam multiformiter. ib. d
Dei liberalitatem præmiatiuam multipliciter.ib.e
Ecce, denotat rerum conditionem mutabiliter variabilem. ib.f
Ecce, deſignat maiorum actionem damnabiliter deprauatam multipliciter.ib. g
Ecce, ſignat adhuc hoſtis deceptionem palliatam.ib.h
& perfectionem cõſummatam multipliciter.ib.i
Ecce, etiam denotat ad bonum promptitudinem, ſicque prælati ſint prompti ad iuſtitiam faciendam multipliciter, ib. k
Clerici prompti ad decentiam obſeruandam.ib.l
ſæculares prompti ad clementiam exequendam. ib.m
& regulares prompti ad munditiam frequentandam. ib. n
Ecce, poteſt dici de rebus, vitiis, virtutibus,&c. ib. o
Etiam, quandoque affirmat, & quandoq; addit, & idem eſt, quod certe, ita, &c. a.
Etiam, ſignat aſſenſum veritatis multipliciter.ib.b
augmentũ & additionem bonitatis multiformiter.ib.c
adiunctionẽ iniquitatis & prauitatis multipliciter. ib.d
additionem aduerſitatis & paupertatis. ibid.e
& additionem æternæ vitæ felicitatis, & dignitatis. ib. f
Eccleſia i.congregatio,&c. eſtque triplex Eccleſia. ſ. malignantium, militantiũ, & triumphantium.a
Eccleſia inquantum comprehendit omnes fideles, & ſtatum omnium Eccleſiaſticorum. ib.b
Eccleſia multas habet conditiones materiales,quam ſpirituales.ib.c
Eccleſiæ ingreſſus prohibebatur antiquitus perſonis quibusdam, & quid denotent. ib.d
Eccleſia antiquitus implebatur, & hodie impletur multipliciter. vide, implere. l
Eccleſia poteſt dici cubiculũ multis modis. cubiculum.d
Eccleſiaſtici viri ſunt filii deuotionis, ſanctificationis,laudis,& iubilationis,&c. Aaron. u
Eccleſiaſtici debent eſſe diſſociati & ſeparati per diſtinctionem Aaron. x
Echeneidis ſeu Echini piſcis proprietas alligare. c
profundus.d
Econtra,econtrario. vide contra.
Edere, in Scriptura multiplex inuenitur. a
Edictum eſt ordinatio vel ſtatutum à ſuperiore publice diuulgatum. a. vide de rege.
Edom. i. Eſau filius Iſaac dicitur, & quare. a
Educere.i.extra ducere,vel de vno loco ad alium extrahere.educitur itaque Chriſtus de ſinu paterno, anima à Deo ſuperno, iuſtus à mortis inferno,&c.a
eductio liberatiua, qua Deus educit ſuos de periculo & malo aliquo. ib. b
ſicque educit animam multipliciter. ibid. c
educit Deus de tribulationibus, quæ nos reuerberant.ib.d
& à tormentis, quæ nos dilacerant, nam ibi bonus educitur multipliciter. ibid. e
Efferre. vide ferre & portari.
Efficere,effici,effectus. vide facere,factus, factum, & fieri,&c.
Effœminatus, effœminare. vide fœmina.
Effodere. vide fodere.
Ephod veſtis linea ſacerdotalis,quidve ſignificat.a
Effundere.i.extra fundere vel ex toto fundere,&c.a
Effuſio Dei, nam effundit humorem fluminis ad nos vegetandum.ib.a
vigorem flaminis ad nos conſolandum ſeu viſitandum.ib.b
liquorem ſanguinis ad nos redimendum. ib.c
ſplendorem luminis ad nos inſtruendum ſeu dirigendum,&c.alia. ib.d.e.f
Effuſio iuſti, ſicque effunditur iuſtus per contritionem ſcelerum,ib.g
per compaſſionem viſcerum. ib.h
& per deuotionem ſuperum.ib.i
Effuſio impii, nam mali effundunt gratiam & virtutes deponendo. ib. k
effundunt ſanguinem ſimplices affligendo,& effundunt mali multipliciter. ib. l
Ephraim fuit filius Ioſeph, qui inter filios Iacob.22.tenuit locum, &c. a
Ephraim ſignat virum iuſtum, quia in eo eſt quædam ſingularitas ſeparatiua, vt à malis cætibus ſit reſipiſcẽs, virtutum viribus reuiuiſcens,&c.ib.b
ſit etiam in eo virtualitas roboratiua. ib.c
continuitas vegetatiua. ib.d
immobilitas collocatiua. ib. e
& ſupernalitas contemplatiua. ib.f
Ephraim ſignat Eccleſiæ ſeu religionis poſſeſſionem.ib.g
augmentum & opulentiam paradiſi multipliciter. ib.h
Ephraim ſignat virum iniquum,quia peccator poteſt dici Ephraim multipliciter. ib.i
Effugere. vide fugere,euadere,&c.a
Egenus. egeſtas multiplex in ſcriptura inuenitur.&c.a
Egeſtas multiplex.ſ.omnium iuſtorum.ib. a
Egeſtas hominum malorum. ſ.raptorum. ib.b
auarorum.ib.c
peccatorum atque peruerſorum. ib.d
Egeſtas hominum miſerorum,pauperum & egenorum multiplex.ib.e
& egeſtas hominum damnatorum.ib.f
Ego,pronomen,nominatiui caſus,primæ perſonæ perſonam, quæ loquitur, ſignat,&c.a
Ego, poteſt prædicari de Deo multipliciter.ib. a
nam poteſt prædicari de Deo, quantum ad eſſentiam ſuæ diuinitatis, quia poteſt de ſeipſo dicere, ego ſum Imperator fortiſſimus, liberator tutiſſimus, ſicque de pluribus aliis.ib.b
inſuper quantum ad potentiam ſuæ ſublimitatis. ib.c
quantum etiam ad clementiam ſuæ humanitatis multipliciter. ib. d
Ego etiam poteſt prædicari de iuſto viatore.ib.e
Ego, poteſt prædicari de beata Virgine Maria.ib.f
Ego, poteſt prædicari multipliciter de quolibet peccatore. ib. g
Egredi, egreſſus. egredi eſt de aliquo loco diſcedere vel exire, vel ad alium locum procedere & abire,&c.a
Egreſſus diuinus multiplex, ſicuti filius

diuinus

diuinus egreditur à patre per æternam generationem, à matre per humanam propagationem, &c. ib.a
egressus humanus multiplex. f. virtuosus. ib. b
vitiosus multiplex.ib.g
laboriosus. ib.h
dolorosus.ib.i
formidolosus. ib.k
luctuosus.ib.l
gaudiosus siue gloriosus.ib.m
egredi debemus de mundo, & ab omni mundana conuersatione & delicto. ib. c
egrediamur ab amicorum carnalitate. ib. d
egredi etiam debemus ad caritatis amorem.ib.e
& ad aspectum contemplatiuum. ib.f
egregius, egregium dicitur, quod nobile & notabile, bonum & vtile in suo reperitur genere.a
egregius signat rerum mortalium amœnitatem, gratiarum virtualium vtilitatem, & bonorum æternorum felicitatem. ib.a
eius. vide ea, eam.
eiicere. i. expellere, fugare, contemnere, &c.a
eiiciuntur peccatores à gratiæ sinceritate.ib.b
à mundi prosperitate.ib.c
& à superna felicitate. ib.d
eiectio multiplex. f. perfectorum.ib.e
fatuorum. ib. f
tyrannorum.ib.g
& prælatorum. ib.h
Eleazar filius Aaron signatq; bonum prçlatum. a
eligere, electio, id est, meliorum acceptatio. a
electio diuina nihil aliud est, quam sua prædestinatio, per quam DEVS eligit saluandos, & contemnit damnandos, sicq; eliguntur, in quibus abundat benignitatis, humilitatis & synceritatis siue puritatis virtus.ib.a
electio humana bona, qua eliguntur bona temporalia.ib.b
electi boni conditio, nam talis sit firmus & solidus, plenusque firmitate. ib. c
dulcis & fluidus plenus pietate. ib.d
castus & nitidus plenus puritate. ib. e
electio bona & virtuosa, qua spiritualia bona, & non temporalia eliguntur, &c. ib.f
electio, qua eliguntur mala, quæ est vitiosa.ib.g
electio, qua quis eligitur ad saluationem. ib.h
electio, qua quis eligitur ad prçlationem. ib.i
& qua quis eligitur ad damnationem æternam.ib.p
electione ex parte electi requiritur conditio virtuosa. ib.k
electus sit constans & fortificatus ad perseuerandum in bono, ad resistendum malum, &c. ib.l
in electione autem ex parte populi intentio studiosa.ib.m
& in electione ex parte Dei acceptio gratiosa.ib.n
electa, in genere fœminino sicut de vna sancta & electa dicitur multipliciter. ib. o
Elephantis animalis proprietas. vide accubare. b
adulatio.f
adjuuare.b.& k
aduentus.e
cura. a. consilium.a
eleuare. i. se de inferioribus ad superiora transferre & leuare, sumiturque in bono & in malo. a
eleuatio vitiosa. f. superbiæ & vanitatis.ib. a
& proprietatis mundanæ gloriæ. ib.c
eleuantur mali super alios ipsos opprimendo, ib. b
eleuatio virtuosa & perfectorum. ib.d
eleuatio interior & cordialis seu virtualis. ib.e
exterior & temporalis. scil. dignitatum & promotionum. ib. f
& superior atque æternalis. f. gloriæ paradisi. ib.g
eleemosyna est largitas, quæ diuino amore & pietatis compassione erga pauperes exercetur. a
eleemosyna multa operatur bona. ib.b
eleemosyna facienda, quia docetur à rerum natura.ib.c
quia iubetur in Scriptura. ib. d
quia hac etiam fouetur pauperum iactura.ib.e
quia hac deletur peccati punctura. ib. f
quia hac augetur bonorum structura.ib.g
quia hac cauetur pœnarum vsura. ib. h
& quia hac habetur cœlorum prætura. sc. gloria paradisi.ib.i
elongare. vide longe, delonge, alonge.
eloqui, eloquium, eloquentia. vide loqui.
eloquium Dei signat S. Scripturæ verba, quæ multa operantur. ib. a
eloquium humanum. scil. iusti moderandum. ib. b
& impii refutandum, ib.c
emere, est aliquid acquirere pretio mediante.a
emptio, qua Deus humanas emit animas. ib.a
qua iustus emit merces optimas. ib. b
& emptio vitiosa.ib.c
eminens, eminere. i. extra manere, vel extra manere, inuenitur que eminentia multiplex.a
emittere.i.extra mittere, &c.a
emissio, quædam humana.ib.a
quædam diuina multiplex. ib. b
emissio adhuc quædam diuina.ib.c
quædam humana.ib.d
& quædam mundana. ib. e
emortuus. vide mors.
emundare, emundatio. vide munditia.
en, sumitur pro certo, vere, vel certe, vel ecce, &c.a
en, demonstrat, commendat, & prædicat Dei veritatem infallibilem. ib. a
en, etiam demonstrat iusti bonitatem cõmendabilem. ib. b
& impii prauitatem detestabilem. ib. c
enarrare. vide narrare.
Enydri lapidis proprietas. fletus.e
Enydri serpentis proprietas abscondere. f
enim, aduerbium assertiuum est. a
enim, vnum pertinet ad Deum summum creatorem.ib.a
enim, vnum spectat ad quemlibet iustum viatorem multipliciter. ib. b
enim, vnum concernit vnum peccatorem multipliciter. ib.c
enumerare. vide numerus, vel numerare.
enunciare. vide nunciare, nuncius, & annunciare.
enutrire. vide nutrire.
Episcopus debet esse perfectus & integer in vita firma & doctrina.a
epistola dicitur litera vel scriptura, in qua consensus & voluntates, absentium sibi inuicem scribuntur & manifestantur. a
epistolæ scriptæ sunt, quæ in Biblia continentur, &c. ibid. b. epistolæ vero lectæ sunt veteris legis signamentum. ib.c
& epistolæ directæ sunt epistolæ quotidianæ, vel literæ, quas aliis destinamus, &c.ib.d
epulari, epulæ. vide comedere, cibare, esca, manducare, &c.a
epulatio, quæ fit ad naturæ sustentationem, fieri debet cum bonorum associatione, cum Sanctorum inuocatione, cum ciborum moderatione, & cum pauperum recordatione. ib.a
epulatio ad corporis impinguationem. f. gulosorum, quæ multis vitiis est referta. ib.b
epulatio ad gratiæ restaurationem. scilic. comestio spiritualium epularum, &c. ib.c
& epulatio, quæ fit ad gloriæ delectationem, &c.ib.d
eques, equites dicuntur, qui equorum auxilio & adminiculo deuehuntur. a
equites animi, qui in humanis latent corporibus. ib. a
equites prælati, qui subditis præsunt hominibus.ib.b
& equites iniqui, qui egenis & pauperibus nocent.ib.c
equus in Scriptura multipliciter significat. a
equus signat hominem obedientẽ, mundum luxuriantem, & proteruum superbientem. ib.a
equi ætherei, & splendentes virtutibus, Angelos & viros iustos signant. ib. b
equi boni conditiones multæ, quidve signant. ib. b
vide Iudæus.a
equi corporei fœtentis sunt peccatores. ib.c
equi tartarei hominibus nocentes diaboli sunt.ib.d
equa in exercitu Xerxis regis comperta vulpem parturisse, &c. filius.i
eradicare, euellere idẽ signat, & eradicare est vsq; ad radicem aliquid extirpare, & signat in bono & in malo. a
eradicatio multiplex. f. vitiorum, iniquorum, egenorũ, & perfectorum, &c. ib.a
eregione aduerbiũ loci, & idem est, quod econtrario, & signat omnem oppositionem siue diuisionem, siue bona, siue mala fuerit, etiam distinctionem.a
erga.i. iuxta, circa prope: signatq; plura. a
ergo finalem signat metam & propositionis conditionem.a
ergo signat mortem temporalem.ib.b
mortem æternalem. ib. c
& lucem æternalem, sc. paradisi gloriam. ib. d
ergo, vnum est reprehensiuum, quod sequitur ex sceleribus.ib.e
ergo vnum redargutiuum seu inuolutiuũ, ergo vnum eruditiuum. ib.f
ergo vnum definitiuum. ib.g
& ergo vnum desolatiuum. ib.h
ergo vnum dissolutiuum.ib.i
consolatiuum.ib.k
Ericii animalis proprietas. altare.c
ambitio. c
erigere. i. sursum eleuari, sublimari & exaltari, accipiturque in bono & in malo. a
erectio multiplex. f. virtuosa, qua boni eriguntur à peccatorum depressione. ib. b
erectio fructuosa, qua nos erigere debemus à terrenorum delectatione.ib.c
erectio gloriosa, qua possimus erigi à mundana affectione, ib.d
& erectio vitiosa, qua quidam mali eriguntur per ambitionem, quidam per elationem, quidam per rebellionem. ib. e
& erectio quidam periculosa. f. mundanæ digni-

dignitatis & prosperitatis. ib. f
eripere, eruere signant liberare, &c. a
eripit iustus succurrendo pressis & miseris, Angelus eripit obuiando casibus asperis, &c. Deus eripit submouendo vitia & peccata. ib. a
& eripit etiam Deus multipliciter. ib. b
error, errare. i. deficere, &c. a
error multiplex. s. affectionis. ib. b
electionis. ib. c
cognitionis. ib. d
& professionis. ib. e
errare generaliter pro peccare. ib. f
errant quidam propter veri luminis defectum. s. de nocte. ib. g
errant propter falsi numinis aspectum. ib. h
errant propter boni agminis despectum. ib. i. & errant propter rerum turbinis obiectum. ib. k
errant mali per superbiam, auaritiam, cōplacentiam, infidelitatem & nequitiā. ib. l
erubescere, erubescentia. i. verecundia siue confusio, & sumitur in bono & in malo, &c. a
erubescentia quædam virtuosa. sc. de peccati commissione. ib. b
quædam vitiosa. ib. c
& quædam dolorosa. ib. d
erudire. i. docere, instruere & informare, &c. a
eruditur quis per meditationem interiorem, per tribulationem exteriorē, per inspirationem superiorem, per creaturarum manuductionem, & per scripturarum reuolutionem. a
erudiamur, vt debite regulemus affectus interiores. ib. b
vt cognoscamus naturas exteriores. ib. c
vt gubernemus subditos & inferiores. ib. d
erumpere. i. emanare cito egredi, exire, apparere, signatque multa, &c. a
esca dicitur ab edo, edis. i. comedo, &c. a
esca multiplex. sc. cunctorum, malorum, iustorum, sanctorum. ib. a
escæ malæ & periculosæ. ib. b
bonæ & fructuosæ. ib. c
esca adhuc sumitur in Scriptura multipliciter. ib. d
escari piscis proprietas. piscis. b
esse, est, pertinet ad malos & vitiosos. a
est, pertinet etiam ad bonos & malos. ib. b
esse, si moraliter esse volumus, oportet nos cauere à vitiosis defectibus. ib. c
esse adhuc quoddam substātiale, & quoddam accidentale. ib. d
esse, durabile non habent, qui sunt nugacis amicitiæ sectatores. s. amici mundani. ib. d
& fallacis apparentiæ professores. s. hypocritæ. ib. e
& qui sunt fugacis opulentiæ possessores, s. mali diuites. ib. f
esse, pertinet ad sanctos & gloriosos, ad Deum & Angelos, etiam ad bonos. ib. g
esse habeamus exemplo Dei, sc. amicitiæ iuuamentum. ib. h
patientiæ sustentamentum. ib. i
excellentissimi moris paramentum. ib. k
& præsidentiæ iustam æquitatem. ib. l
esto, estote. esto, signat realem existentiā, veritatem, perfectionem, &c. a
nam per esto hortatur nos Deus ad multa. ib. b
per esto homo obligatur ad fidelitatem ib. c
per esto ad tempus breue limitatur. ib. d
& per esto simus constantes, & laborantes, magnum lucrum deportantes. ib. e
esuries, esurire. esuries & fames idem sunt. a
esuriunt iusti iustitiam, sanctitatem, gratiam, & charitatem, atque cœlum felicitatis. ib. a
esuriunt etiam pauperes & miseri ib. b
& per esuriem Deus requiritur. ib. c
& culpa euaditur & diluitur. ib. d
esuries detestanda & fugienda. ib. e
ac esuries, quam habent superi & beati. ib. f
&, dictio copulatiua & aggregatiua. a
&, vnum spectat & pertinet ad Deum per supernam diuinitatem. ib. b
quia fuit huius mundi palatii fabricator nostræ carnis hospitii habitator, nostri flagitii expiator, duri supplicii calor, &c. ib. c
vnum pertinet ad charitatem fraternam, charitatem & bonitatem. ib. d
& vnum pertinet ad maternam charitatem. ib. e
atque & vnum signat externam prauitatem. ib. f
etenim, aduerbium affirmādi, & pro certo ponitur. a
etenim signat certitudinem Dei clementiæ, & certitudinem suæ altæ potentiæ, certitudinem suæ mœstitiæ seu passionis tristitiæ, certitudinem suæ iustitiæ, &c. multa. ib. a
Etheus, Ethei, populi, qui promissionis terram inhabitauerunt, interpretaturque etheus, stupens aut formidans, &c. a
euadere sumitur pro eripi, liberari, fugere, &c. a
euasio multiplex. s. videlicet à loco pernicioso. s. à statu peccati ab onere laborioso, & à tormento periculoso. ib. a
euacuare. vide vacuitas.
euaginare nihil aliud est, quam gladium de vagina extrahere, &c. a
euaginant gladios suos mali, vt lędant innocentes homines. ib. b
iusti euaginant gladios, vt corrigant fatuos delinquentes. ib. c
& Deus Angelique gladios euaginant, vt puniant decedentes. ib. d
Euangelium, euangelizare. Euangelium dicitur bonus nuncius. a
euangelizare, est officium dominicum, quo probatur ipsius dignitas, est officium Angelicum, quo probatur ipsius puritas, est officium Catholicum, quo probatur ipsius veritas, officium fructiferum, quo probatur eius vtilitas, officium pacificum, quo probatur eius tranquillitas, & officium scientificum, quo probatur eius subtilitas seu sagacitas. ib. a
Euangelium est firmiter credendum, aperte fatendum, diligenter colendum, & viriliter defendendum. ib. h
Eucharistiæ Sacramentum accedere prohibetur, &c. accedere. g
euge interiectio quandoq; derisiua, quandoque congratulatiua, &c. a
euellere. i. eradicare, extirpare, &c. a
euulsio in bono est mutatio de mundo ad claustrum, de sæculo ad paradisum, de infidelitate ad fidem, & de peccato ad gratiam. ib. a
euulsio in malo multiplex. sc. crudelitatis, qua pauperes à raptoribus euelluntur, aduersitatis, qua diuites per infortunia subuertuntur, & pœnalitatis, qua impii per mortis impetū destruuntur. ib. b
euenire, euentus, euenire. i. accedere seu aduenire, &c. a
euentus multiplex, s. necessitatis, prosperitatis, aduersitatis. ib. a
euertere. i. ex toto vertere, vel extra vertere, destruere, &c. a
euersio multiplex. s. pœnitentiæ, qua vitia subuertit iniustitiæ, quæ animas peruertit, & pestilentiæ, quæ malignos euertit. ib. a
Euphrates fluuius Mesopotamiam à Syria diuidens interpretaturque frugifer, vel crescens vel humus, &c. a
euigilare, euigilatio nihil aliud est, quam à somno vel dormitione excitatio. a
euigilatio multiplex, nam quædam notat Dei iustitiam. ibid. a. quædam stimulat iusti pigritiam. ibid. b. quædam agitat mali nequitiam. ibid. c. & quædam deuincit mortis potentiam, scil. resurrectio vltima ib. d
eum, ei, eo. vide excutere. vide etiam infra eum, ei, eo.
eum, pronomen multa denotat, &c. prope. h
Eunuchus est ille, qui truncatis genitalibus est castratus, & signat in bono & in malo. a
eunuchus omnium virtutum sterilitatem ib. b
& omnium virtutum pluralitatem. ib. c
euomere. vide vomere.
ex, prępositio semper aliquam signat causam, siue efficientem, siue formalem, &c. a
ex, signat processum, qui ad summam spectat diuinitatem. ib. a
& signat processum spectantem ad virtutum vtilitatem. ib. b
signat processum spectātem ad iustorum societatem. ib. c. signat processum spectantem ad gratiæ sinceritatem, &c. alia. ib. d. e. f. g. h. i. k
exaltare. i. extra saltare, &c. signatque in bono & in malo. a
exaltatio Dei, qui exaltatur humanorum laudibus. ib. b. nam Dei exaltatio quædam fuit in cruce. ib. c. quædam in cœlo ad cunctis præsidendum. ib. d. & in iudicio extremo ad malos præuidendum. ib. e
exaltatio impii, qui mundanis opibus exaltatur. ib. f
exaltantur quidam à parentibus, sicut nobiles exaltantur, quidam lucris ingentibus exaltantur, quidam suis agentibus. i. auxilio suorum, & exaltātur quidam causis latentibus seu fortunæ flatibus. ib. g
exaltatio iusti, qui exaltatur gratiæ viribus. ib. h
exaltatio beatæ Mariæ, & cuiuslibet animæ sanctæ, &c. ib. i
exaudire. i. cum consensu audire, vel ex toto audire. a
exaudiri merentur, qui feruentius amant. ib. a. qui attentius clamant. ib. b
qui dulcius donant. ib. f. & qui amplius indigent. ib. g
exaudiuit Deus, vt amicissimus viator vel benignissimus distributor multipliciter. ib. c
exaudiuit Deus, vt strenuissimus defensator. ib. d
& exaudiuit, vt benignissimus erogator. ib. e
excelsus. i. altus, sublimis, erectus, eleuatus, &c. suntque multiplices, &c. a
excelsitudo multiplex. s. temporalis prælationis. ib. b. supernalis seu æternalis promotionis. ib. d. virtualis perfectionis. ib. e. & cordialis affectionis. ib. f
excelsi siue perfecti constituti debent præ cæteris discretiores, cæteris maturiores, cæteris audaciores, & cæteris benigniores. ib. c
excelsitudo potentium fulminatiua. s. Dei potētia inattingibilis multipliciter. ib. g

celsitudo cordium maculatiua,seu eleuatiua.ib.h
& celsitudo malorum dissipatiua. ib.i
celsitudo mundanorum statuum contemnenda & timenda. ib.k. quia inuenitur squalor seu horror inutilis in possidendo.ib.l
& terror tristabilis in amittendo seu descendendo.ib.m
& celsitudo cumulatiua multiplex.ib.n
exclamare. i. ex toto conatu clamare, vel excessiue clamare.vide clamare.
excitare. i. de somno euigilare, &c.a
excitantur homines per damnationis timorem ib.a
per rigorem correctionis.ib.b
clamorem monitionis seu præconis.ib.c
excutere dicitur, quasi extra cutere, vel extra expellere.a
excussio multiplex, f.vitiorum, sicque per flagellum confessionis, excussio terrenorum pulaerum,excussio iniquorum & excussio iustorum seu perfectorum. ib.a
eum,ei,eo, &c. id eius pronomen adie ctiuum & relatiuum, & potest referri ad multa. a
eum signat ipsum Deum, quantum ad suā dignitatem seu Deitatem.ib.a
sicque Deus adorari debet affectu mentali, honorari affectu reali, exaltari & commendari,&c.ib.b
ipse etiā Deus timendus vel amandus propter suam essentiam incōmutabilem, propter suam potentiam insuperabilem, propter suam clemētiam incomparabilem. ib.c
timendus vel amandus propter eius scientiam indeceptibilem, propter iustitiam irrefragabilem seu inuariabilem, & propter præsentiam amabilem.ib.d
eum, etiam signat Christum quantum ad suam humanitatem multipliciter. ib.e
eum, signat hominem iustum, quantum ad suam bonitatem, & virtuositatem, ib.f
sicque Deus iustum benigniter recipit, à malis eripit,mentaliter diligit,&digne erigit.ib.f
sicq; iustus habeat intentionem rectissimam,affectionem altissimam,discretionem clarissimam, verecundiam simplicissimam,&c.alia.ib.g
eum, signat virum malum, quantum ad suam prauitatem seu iniquitatem,quia mali obstinati sunt, nec corriguntur diuinis verberibus, deprauati inquinantur multis sceleribus, excæcati non illustrantur veris splendoribus, & tribulati fatigantur multis laboribus. ib. h
exemplum. exemplar est illud,ad cuius similitudinem fit aliud, & sumitur in bono & in malo.a
exemplum hominum bonorum tenendū, malorum, cauendum damnatorum timendum, & virtuosorum quærendum. ib. a
exempla bona dant prælati & viri perfecti.ib.b
exercere.exercitium. i. diligens & frequēs circa aliquid occupatio,&c.a
exercitium virtuosum est bona occupatio & operatio, quam facere debemus & exercere frequenter.ib.a
exercitio bono virtus excitatur.ib.b
fructus reportatur. ib.c
& culpa resecatur.ib.d
exercitium accipitur etiam in malo,ib.e
exercitus nil aliud est, quam congregatio hominum ad prœlium faciendum,&c. a
exercitus multiplex. sc. hominum perfectorum, hominum peruersorum, dæmoniorum,&beatorum ciuium supernorum.ib.a
exercitus sumitur pro statu Ecclesiæ vel religionis.ib.b
exire,exitus diuinus multiplex est,f.exitus Dei à patre,à matre,& a mundo,&c.ib. a
exitus humanus est etiam multiplex.ib.b
exitus virtuosus, vitiosus, dolorosus, & gaudiosus. ib.c
exitus adhuc quidam naturalis, quidam moralis.ib.d
quidam virtualis ad laborem.ib.e
& exitus personalis ad dolorem. ib.f
existimare.vide æstimare.
expandere. i. extendere, aperire, dilatare, &c.a
expanditur vestis ad calefaciendum, expanduntur manus ad Deum deprecandum, expanduntur alæ ad protegendum, expanditur rete ad capiendum, expanditur tegumen ad operiendum, expanduntur nubes ad refrigerandum, & expanditur liber ad informandum. ib. a
expendere, expensæ. expendere. i. expandere, extra dispergere, distribuere, exponere,&c.a
expendunt quidam bona naturalia. ib.a
quidam expendunt bona spiritualia.ib.b
quidam expendunt bona temporalia. ib. c
expensæ non fiant nimis laute ne depauperemur, non nimis parce ne vitupéremur, sed moderate, vt commendemur.ib.d.vide,&c.impensa.a.b.c
expectare.i.sperare seu sustinere,semperq; refertur ad futurum,&c.a
expectatio virtuosa multiplex. f. expectatio maturitatis & sapientiæ.ib.b
stabilitatis & patientiæ. ib.c
confidentiæ & credulitatis. ib. d
& expectatio tarditatis vitiosa. ib.e
expellere. i. eiicere, emittere, & extra aliquid pellere. a
expulsio multiplex.f.virtuosa.ib.a
vitiosa. ib.b
& dolorosa.ib.c
extendere.i.extra tendere,dilatare,porrigere, siue expandere.a
extensio diuina, nam Deus extendit manus ad percutiendum malos durissime. ib.a
ad retribuendum bonis largissime. ibid. b
ad recipiendum suos dulcissime. ibidem c
& ad eripiendum suos tutissime. ibidem. d
extensio humana multiplex.ib.e
nam quilibet debet extendi ad superius Deum contemplando. ib.f
extendi ad inferius nosipsos castigando. ib.g
extendi ad exterius proximos adiuuando. ib.h
extensio ad furandum & male operandū. ib.i
extinguere.i.splendorem,calorem,vel ardorem destruere, vel annihilare, & signat in bono & in malo.a
extinctio virtuosa, scilicet peccatorum. ib.a
extinctio vitiosa, scilicet meritorum. ibidem.b
extinctio dolorosa, scilicet gaudiorum vitæ mortalis vel prosperitatis temporalis. ib.c
& extinctio gaudiosa. f.tormentorum. ib. d
extinctionem non patitur, scilicet ignis perfectæ dilectionis, ignis auaræ affectionis, & ignis æternæ damnationis. ib.e
extra, exterius, exterior. signant circumstantiam loci & rei. a
exterioritas conditionis, quæ præparanda & ordinanda est ibi.a
exterioritas possessionis. f.bonorum temporalium, & mundanorum contemnenda.ib. b
& exterioritas peccati mortalis formidāda ib.c
extra statum gratiæ eiiciuntur homines per iniquitatem. ib. d
extra mundum eiiciuntur per mortem.ib. e
extra veniam eiiciuntur per desperationem.ib.f
& extra gloriam eiiciuntur per damnationem. ib.g
extra sumitur in bono. f. extra periculum, extra peccatum, & extra malum consortium seu locum. ib.h
extraneus. i. peregrinus, aduena, alienus. & signat in bono & in malo.a
extranei spiritualiter,qui per peccata sunt à Deo alieni. ib.a
extranei in hoc mundo boni pauperes dici possunt. ib. b
extrahere.i. extra locum trahere, signatq; in bono & in malo. a
extrahere. sc. de peccato seu periculo eripere, vel de mundo extrahere.ib.a
extremus,extremitas. extremus.i.vltimus seu nouissimus. a
extremitas multiplex. sc. commendabilis & desideranda.ib.a
detestabilis & vituperanda. ib. b
formidabilis & præmeditanda. ib. c
extremitatibus. f.cauda carere noscuntur animalia ingeniosa, quæ de morte minus considerant. ib d
exurgere. i. ex toto surgere, vel ex affectu vel appetitu surgere,&c.a
exurgit Deus ad adiuuandum per potentiam, ad puniendum per iustitiam, ad miserandum per clementiam. ibidem. a
exurgendum à casu iniquitatis. ib. b
exuere, expoliare, i. vestes deponere seu exterioribus se nudare, &c. a
expoliatio multiplex. f.virtuosa, vitiosa & dolorosa. a
expoliatio adhuc quædam seruitorum.ib. a
quædam ebriorum.ib.b
& quædam miserorum. ib.c
exultatio,exultare.i.extra saltare, &c.a
exultatio multiplex. sc. temporalis, spiritualis, criminalis, & æternalis. ib.a
exultare debemus, quando vitia superamus.b
quando merita cumulamus. ib. c
& quando gloriam occupamus. ib.l

F.

FAber,fabricare. i. artificiose operari vel facere. a
Faber mirabilis & gloriosus, f. mundi creator.ib.a
Faber laudabilis & virtuosus. f. iustus. ib. b
faber inutilis, & vitiosus, impius, sicque multiplex est fabricatio. ib. c
& faber damnabilis & odiosus. sc. diabolus. ib.d
facere est actus, qui immediate à potentia elicitur & causatur, & facere.i.componere, construere, agere, &c.a
Factio quædam superior & diuina, nam facere

facere Dei nihil aliud est, quam suum velle, seu suum imperare, & hoc multipliciter, quia facit multa notabilia. ib. a

facit & multa tristabilia.ib.e

facit etiam multa mirabilia.ib.f

facti superiores. sc. viri perfecti, sicut cœlum siue firmamentum moraliter in se habeant constantiam sine defectione. ib. b

iustitiam sine acceptione. ib. c

& prudentiam absque diminutione. ib. d

factio quædam inferior & humana, quæ duplex est. sc. bona & mala. bonam factionem operatur iustus multipliciter. ib g

nam præcipitur, vt faciamus opera pietatis, vt impleamus opera sanctitatis, vt doceamus opera veritatis, & vt rependamus opera charitatis. ib. h

& vt etiam habeamus regulæ conformationem.ib.i

factio vero mala impiorum est, nam tales faciunt opera carnalitatis, opera cupiditatis, opera fallacitatis,&c.ib.k

factio vero inferna & sceleratior, s.diabolica fuit in cœlo superbiendo, in mundo suggerendo, & in inferno nequiter puniendo. ib. l

factus, facta, factum, participium semper denotat alicuius oneris complementum, siue bonum siue malum fuerit. a

factum in bono, quod in virtutibus bene dispositum & completum, siue in bonis moribus consolatum est, requirit solertem discretionem clare prospicientem.ib.b

requirit viuacem adiectionē semper perficientem. ib. c

& requirit constantem durationem numquam deficientem.ib.d

factum in malo dicitur de homine iniusto & peccatore, qui magis dicitur infectus, quam factus. ib. e

factus Christus quantum ad diuinitatem numquam dicitur factus, sed patri & sancto flamini coæternus, sed quantū ad humanitatem factus, dicitur & vera creatura, in quantum homo, &c. ibid. f

facta, in fœminino genere, vtpote de aliqua sancta vel persona honesta, &c. ib. g

facies est illud membrum, quod primum & principaliter aliis ostenditur, & apparet. a

facies hominis cognoscitur per faciem conscientiæ, apparentiæ, & amicitiæ ib. a

facies iustitiæ debet esse seuerissima, nam iusti facies esse debet notificata, & hominis facies esse debet munda per cōscientiæ puritatem. ib.b

facies manifestanda per compassionem, facies purificanda per lacrymationem, exhibenda per spem & consolationem, leuanda per ęternorum contemplationem, inclinanda per humilitatem, timorem, deuotionem & prudentem simulationem. ib.c

facie apparentiæ esse debemus aquilæ similes. ib.d

facie iustitiæ leoni. ib. e

& facie amicitiæ boui. ib. f

facies malorum multiplices, ib. g

facie vir iustus esse debet omnimode lætificatus.ib.h

facies Dei multiplex. s.honorabilis.ib.i

formidabilis. ib. k

amicabilis.ib.l

& facies diuinæ misericordiæ,&c. ib.l

facies diaboli fallax,&c. ib.m

facilitas, facile, quod ex rei natura, vel ex agentis virtute sine difficultate & labore factibile est.a

facilitas quædam diuinæ voluntatis multiplex. ib.a

facilitas quædam realis qualitatis.ibidem b

similiter & difficultas multiplex. ibidem. c

facilitas adhuc quædam cordialis leuitatis. ib. d

& quædam moralis bonitatis. ib. e

falconis auis proprietas. parentes.g

falsitas.i.fraus, deceptio, fallacia, seu calliditas. a

falsitas multiplex. s.amicitiæ.ib.a

eloquentiæ.ib.b

apparentiæ. ib. c

malitiæ.ib.d

& mali operis seu efficaciæ. ib. e

fama est nomen bonum, rumor bonus, vel opinio bona de aliquo. a

fama est bonorum lætificatiua. ib.b

malorum tristificatiua. ib. c

& virtutum manifestatiua.ib.d

fames est ciborum indigentia. a

fames, ieiunium & afflictionem, desiderium & affectionem, indigentiam atq; vexationem signat. ib. a

fames multiplex. s. virtuosa, videlicet appetitus æternorum, vitiosa. s. auaritiæ seu desiderium terrenorum, tædiosa, gloriosa, & fames dolorosa. ib.b

fames adhuc multiplex. s. infernalis afflictionis, supernalis dilectionis, corporalis vexationis, mundialis ambitionis, & virtualis affectionis. ib.c

fames adhuc triplex, s. carnalitatis & penuriæ, cupiditatis & nequitiæ, aduersitatis & tristitiæ.ib.c

familia dicitur gens, quæ in vna domo vni dominio famulatur,&c.a

familia Dei boni sunt. ib.a

& familia diaboli omnes mali & iniqui. ib.b

familiaritas, in qua caute ac prudenter procedendum. ib. c

fanum.i.templum, sed proprie fanum est, vbi adorantur idola & dæmonia. templum vero vbi Deus colitur,&c.a

farina, de qua conficitur panis, & signat S. Scripturam multipliciter. a

farina in malo potest quælibet malitiæ subtilitas designari, &c. ib. b

fas. vide licere.

fasciculus est aliquarum rerum cumulus seu globus inuicem colligatus & strictus, etiam fasciculus est S. Scripturæ congregatio, & multiplex est, &c.a

fatigatio, lassitudo, labor, & fessio idem signant. a

fatuus est, qui sensu & discretione caret. vnde fatuus, insipiens, stultus, & stolidus idem signant. a

fatuus esse potest quilibet peccator multis de causis. ib.a,b

fatui proprietates. ib.b

fatui possunt dici tria genera peccatorum ib.c

fauces sunt oris concauitates, in quibus lingua voluitur & mouetur, &c.a

fauces multiplices. s. gulosæ comestionis, bonæ locutionis, & intimæ deuotionis ib. a

fauilla & scintilla nihil aliud sunt, quam illa subtilissima & tenuissima particula, quæ de materia post ignis consummationem resoluitur, & per fauillam intelligitur vtilitas humanæ conditionis, siue nostræ mortalis resolutionis.a

fauni siue syluani dæmones sunt, &c. pilus. c

fauus est illa materia, in qua mel recolligitur. s. cera cum melle, &c. a

fauus est omnis spiritualis dulcedo, sicque est fauus multiplex. s.interior, inferior, exterior & superior.ib.a

fauus adhuc multiplex. scilic. deuotionis, compassionis, deuotæ locutionis & dilectionis.ib.b

fœdus. i. pactum, promissio, obligatio, & conuentio. a

fœdus multiplex. scil fœdus tenendum, rumpendum, timendum, & amandum. ib. a

fœdus siue dilectio spiritualis. ib.b

fœderatio omnis habere debet durabilē stabilitatem.ib.c

notabilem fidelitatem. ib. e

atque indiuisibilem communitatem. ibidem. f

fœderatio mala, nam aliqui confœderantur cum luxuria, aliqui cum auaritia, cum dæmonibus per infidelitatem, aliqui cum principibus, & magnatibus per adulationem & fallacitatem. ib.d

fœderis, tabernaculum est Ecclesia, arca fœderis virgo Maria, fœderis volumen S. Scriptura, fœderis verba Dei mandata, fœderis sanguis Christi passio, fœderis tectum cœlestis patria, & fœderis arcus diuina Scriptura. ib. g

fel est res amarissima, & multiplex est, sc. fel interioris contritionis, fel exterioris vexationis, fel deterioris infectionis. s. peccati, & fel posterioris damnationis. a

felix, felicitas est omnium bonorum aggregatione status perfectus. a

fœmina est nomen mollioris, infirmioris, frigidioris sexus, &c. signatque in bono & in malo. a

fœmina in bono significare potest quemlibet virum misericordem, vel quemlibet subditum, & inferiorem, beatam Mariam & quamlibet sanctam, quia B. Maria quantum ad exteriora fuit gratissima, quantum ad interiora fuit pijssima, & quantum ad superiora fuit dignissima. ib. a

fœmina vero in malo signat homines, qui carent humilitate, fidelitate & puritate ib b

significat etiam mollitiem, imperfectionem & inconstantiam. ib. c

fæmur, fæmora, sunt corporis partes cæteris carnosiores, in quibus natura inseruit genitalia a

fæmur homines quidam protegunt, quidam contegunt, & quidam detegunt. ib.a

super fæmur antiqui iurare consueuerunt &c.ib.b

fœnus in malo significato sumitur pro vsura, sumitur etiam pro eleemosyna & pro contributione mutua. a

fenestra & illa particula domus per quam domus illuminationem recipit. a

fenestra multiplex. s. numinis, luminis & hominis.ib.a

quæ etiam multiformis. s. fenestra ad ingrediendum in mundum per natiuitatem, fenestra ad recipiendum quinque sensus, fenestra ad prospiciendum per intellectum, & fenestra ad egrediendū per mortis exitum.ib.b

fœnum herba, quæ pro pabulo ignium, vel pastura animalium colligitur & siccatur, &c. a

fœnum signat mundi prosperitatem, quæ cito pallescit. ib.b

carnis formositatem, quæ cito marcescit. ib.c

vitæ labilitatem, quæ statim arescit.ib.d

malorum prauitatem, quæ cito ſordeſcit. ib. c. virtutum puritatem, quæ cito vireſcit.ib.f
Doctrinæ ſanitatem, quæ numquam putreſcit.ib g
pauperum vtilitatem, quæ dolens ſtupeſcit.ib.h
& culparum raritatem, quæ cito euaneſcit.ib.i
fera, feræ ſunt illa animalia, quæ per ſiluas & deſerta loca vagantur,&c.a
fera multiplex. ſc. terribilis & pernicioſa, videlicet diabolus. ib. a. fera damnabilis & periculoſa, ſc.tyrannus & impius. ib.b. & fera laudabilis & virtuoſa,ſcilicet eremitæ, & homines ſolitarii, &c. ib.c
fermentum facit paſtam eleuari, intumeſcere & feruere,ſumiturque in bono & in malo. a
fermentum multiplex.ſc.caritatis & amicitiæ. ib.b
malignitatis & inuidiæ. ib. c. fermentum etiam iracundiæ, luxuriæ, hypocriſis, hæreſis & falſæ doctrinæ. ib. d
ferre iſtud verbum multifarie ſumitur, nã accipitur pro portare ſeu pro deferre, pro dare ſeu conferre, pro ſuſtinere ſeu ſufferre, pro dicere ſeu referre, &c.a
ferre vnum ſpectat ad Deum. ib.b
ferre vnum ſpectat ad iuſtum.ib.c
& ferre vnum ſpectat ad impium. ib.d
ferire.vide percutere.
ferrum.per ferrum generaliter duritia intelligitur,&c.a
ferrum multiplex. ſ. conſtantiæ & ſtabilitatis. ib.b
malignitatis & obſtinationis.ib.c
& ferrum pœnalitatis. ib.d
fertilitas multiplex. ſ.meritorum ſeu præmiorum, terrenorum, vitiorum, tormentorum.a
feruor, feruere. feruor.i.exceſſiuus calor, &c.ſignatque in bono & in malo.a
feruet virtuoſus & iuſtus per caritatem & deuotionem.ib.a
feruet impius per cupiditatem, & malam affectionem. ib.b
feruet mundus & etiam infernus per dolorem & tribulationem. ib. c
feruere idem quod bullire.ib.e
feruor multiplex. ſ.amoris,feruoris & doloris.ib.d
feruor adhuc multiplex, &c. calor. b. c. d. e
feſtinare. i. accelerare, properare, vel aliquid celeriter exercere. a
feſtinatio virtuoſa, quæ debet haberi. ib. a
& feſtinatio vitioſa.ib.e
feſtinatio doloroſa. ib. f
& feſtinatio gaudioſa. ib.g
feſtinare debemus ad aſcenſum fœlicitatis,ad deſcenſum humilitatis,ad egreſſum iniquitatis, & ad transgreſsũ proſperitatis. ib.b
feſtinare etiã debemus ſubueniendo inferioribus & pauperibus. ib. c
& feſtinare debemus intimando ſeu coniungendo proximioribus. ib.d
feſtum. feſtiuitas nihil aliud eſt quã gaudioſa & celebris ſolennitas, ſumiturq; in bono & in malo. a
feſtiuitas multiplex, ſ. interior & ſpiritualis,ſeu virtualis. ib.a
exterior & temporalis. ſ. feſtiuitas ab Eccleſia inſtituta. & ſunt tempora illa lætitiæ & exultationis, innocentiæ & iuſtificationis, miſericordiæ & miſerationis.ib.b
feſtiuitas inferior & ſupernalis.ib.c
& ſuperior & æternalis. ib. d
feſtiuitas in malo ſignat feſtum, gaudium proſperitatem, gloriam, & ſolennitatem impiorum.ib.e
fœtor nil aliud eſt, quàm malus vapor à corrupta cœli ſubſtantia euaporans, ſenſum olfactus afficiens atq; lædens, ſignatque ſemper in malo.a
fœtor ſignat copulam internã, infamiam externam, & pœnam æternam. ib. a
fœtus ſunt animalium filii, ſeu fructus. a
fęx. fæces ſunt ſuperfluitates rerum, &c. a
fæces multiplices. ſcil. terrenorum,vitiorum, & tormentorum. ib. a. vide de lacu & luto.
ficus, vide de adducere, de arbore.
ficus Ægyptiacæ proprietas. humilitas. c
fingere. fictio, fictum, figmentum, figulus. fictum dicitur illud, quod apparet illud,quam eſt, &c.a
fictilitas multiplex. ſ. virtuoſa.ib.a
ruinoſa. ib.b
& vitioſa.ib.c
fictio in bono nihil aliud eſt,quam diſcreta ſimulatio,&c. ib.d
fides eſt fundamentum & ſubiectum omnium aliarum virtutum,&c.a
per fidem enim ſuſtentatur noſtra fragilitas,per fidem dirigitur erroris cœcitas, & per fidem viuificatur noſtra mortalitas.ib.b
per fidem verbera toleramus.ib.c
per fidem opera terminamus.ib.d
& per fidem munera reportamus, ibidem c
per fidem Deus placatur, per fidem culpa purgatur,per fidem homo ſaluatur,per fidem vita ſeruatur, & per fidem ſalus donatur.ib.f
fidelis, fidelitas eſt quædam mentis inuariabilis rectitudo, &c.a
fideliter debemus diligere. ib.b
fideliter diuidere.ib.c
& fideliter perſiſtere. ib. d
fidelitas diuinis legibus præcipitur, humanis gregibus perficitur, immenſis laudibus extollitur, externis ſedibus erigitur,& à cunctis gentibus diligitur. ib.e
fidelitatem infringunt promiſſorum variatores,ſecretorum reuelatores, amicorum defraudatores, & Dominorum impugnatores.ib.f
fiducia. i. confidentia, ſpes,ſeu ſecuritas.a
fiducia multiplex. ſcil. commendabilis & virtuoſa,deteſtabilis & vitioſa,affectabilis & glorioſa.ib.a
fieri ſignat continuitatem & tranſitum & mutationem de vno eſſe ad alium, &c. a
fieri in bono ſignificato referri poteſt ad um. ib.a
fieri fit in nobis tanquam hoſpes & cohabitator.ib.b
fieri referri poteſt ad virum iuſtum.ib.c
& ad peccatores. ib.d
fiat dicitur imperatiue, ſupplicatiue, execratiue, ſeu maledictiue, &c. ib.e
fiat potentiæ, clementiæ, iuſtitiæ, nequitiæ.ib.f
figere, fixus, fixio. fixio ſtabilitatem deſignat, & figere ſumitur in bono, & in malo.a
fixus & ſtabilitus in bono propoſito debet eſſe bonus & iuſtus. ib.a
& in nobis ſit fixa intentio, affectio & locutio. ib. b
figulus & figmentum. vide fingere.
figura accipitur pro exteriori imagine ſeu forma. a
figura multiplex. ſ. figura quam debemus intelligere, quam debemus emendare & corrigere, & quam debemus contemnere & negligere. ib. a
filius eſt nomen ſubiectionis, nomen dilectionis,nomen vtilitatis,nomen nobilitatis, & nomen conformitatis. a
filius Dei dicitur quilibet iuſtus. ib. b
filius etiam dicitur,qui præcellit in humilitate.ib.c
& filius qui fundatur in charitate.ib.d
filii Dei, qui ſpirituales eſſe volunt,neceſſe eſt, vt habeant voluntatis promptitudinem.ib.e
dignitatis celſitudinem.ib.f
& firmitatis fortitudinem. ib.g
filii Dei dicuntur propter intimiorem dilectionem. ib.h
propter ſimiliorem conditionem.ib.i
propter ſeduliorem affectionem. ib.k
propter vtiliorem ſucceſſionem.ib.l
filii naturales à patribus ſunt corrigendi, inſtruendi, & diligendi. ib. m
filiorum amor quandoq; homini eſt valde nociuus.ib.n
filii boni tam naturales, quam morales habeant 14. conditiones.ib.o
filii mali peccatores ac impii multas etiã habent conditiones. ib.p
filia eſt nomen humilitatis, nomen benignitatis,nomen formoſitatis,&c.a
filia habere debet puram caſtitatem.ib.b
vrgentem pœnalitatem.ib.c
firmam charitatem. ib. d
ac competentem ſocietatem.ib.e
filia noſtra. ſc. anima amari à nobis debet multipliciter. ib. d
filia multiplex in Scriptura inuenitur. ibidem. f
finis in ſingulari ſignat terminum alicuius rei.ſ.extremitatem corporis vel terminum temporis,in plurali vero ſignat diſtinctiones vel contactus terrarum, & locorum,&c.a
finis multiplex. ſc. laudabilis & virtuoſus. ib b
deteſtabilis & vitioſus. ib.c
finis abominabilis. ib. d
& finis deſiderabilis. ib. e
fines in plurali ſunt fines iniquorum quos fugere debemus,fines perfectorũ,quos petere debemus, fines beatorum, in quibus manere debemus,& fines damnatorum, quos horrere debemus. ibidem.f
& fines iuſtorum & perfectorum,quos iuſti affectant,&c.ib.g
firmare, firmitas. i. ſtabilitas, fortitudo & immobilitas,&c. a
firmitas quædam habenda, quædam horrenda, quædam cauenda, & quædam petenda.ib.a
firmitas multiplex. ſ.interior.ib.b
exterior. ib. e
atque æterna, ſ. gloriæ paradiſi.ib f
firma efficitur res, quando innititur ſolido fundamento,quando conſtringitur valido ligamento, quando eripitur ab hoſtium nocumento, & quando protegitur plurium iuuamento.ib.c
firmus efficitur homo, quando ipſum ſuſtentat, & fulcit iuſtitia librans æqualiter, clementia cribrans ſuauiter, conſtantia vibrans audaciter,concordia ligans firmiliter, mœſtitia rigans flebiliter, & facundia orans humiliter. ibid. d
flagellum eſt inſtrumentum de ligno, & corrigiis ad verberandum animalia factum.a
flagellum multiplex. ſ.correctionis verberans leniter. ib. a

flagellum punitionis. f. vexationis vulnerans grauiter.ib.b
& flagellum punitionis lacerans acriter. ib.c
flamma nihil aliud est, quam ignis accensus in materia aerea,&c.a
flāma sumitur pro Angelo spirituali, pro homine virtuali, pro ardore criminali, pro splendore scientiali, & pro dolore noxiali.ib.a
flamma,quæ est ardor. f. culpæ interioris, ardor pœnæ exterioris,& ardor gehennæ posterioris. ib. b
flamma caritatis appetenda.ib. b
flamma fugienda mundanæ cupiditatis. ib. c. flamma sustinenda pœnæ temporalis & aduersitatis. ibid. d. & flamma metuenda pœnæ æternæ calamitatis. ib.e
flare, flatus est illud spiraculum, quod ab ore mittitur & perflatur. a
Flatus Dei mirabilis, vel flatus diuini numinis. f. flatus diuinæ gratiæ & suæ inspirationis, flatus diuinæ iustitiæ, & flatus diuinæ potentiæ, & suæ iurisdictionis.ib.a
Flatus mortalis hominis, sicque est flatus vitalis,verbalis,& moralis.ib. b. & Flatus hostilis turbinis.i.diabolicæ suggestionis. ib.c
Flectere, multiplex. f. fragilitatis, signat inconstantiam.a
Fletus, Flere, Fletus, planctus, ploratus, lacrymatio, luctus, lamentum pro eodem in Scriptura accipiuntur. a
Fletus interioris contritionis virtuosus pro peccatorum consideratione.ib. a
ergo Flere debemus propter tormentorū afflictionem. ib.b
propter vitiorum infectionem.ib.c
& propter gaudiorum dilationem.ib.d
Fletus bonorum & perfectorū est pro dilatione cœlestium gaudiorum,pro cōmissione mentalium vitiorum, & pro afflictione terrestrium tormentorum. ib.e
Fletus malus. scil. fictæ compassionis,tristis damnationis, & falsæ deceptionis. ib. f
Flos, Florere. Flos est originalis materia respectu fructus, &c. a
flos diuersimode in Scriptura sumitur.per florē intelligitur interior affectio, exterior conuersatio, & virtutum accumulatio,&c.ib.a
flos multiplex. f. virtualis perfectionis.ib. a
temporalis successionis. ib.e
& æternalis fœlicitatis. ib. f
floridi esse debemus per pietatem. ib. b
per honestatem. ib.c
& per castitatem.ib.d
fluctus est maris vel aquæ circumuolutio, inundatio seu motus,&c.& communiter in malo accipitur. a
fluctus sunt superborum elationes.ib.a
terrenorum possessiones. ib.b
tormentorum turbationes. ib.c
interiorum tentationum. ib.d
& infernalium damnationum.ib.e
flere, fluxus, fluere. i.distillare,liquescere, currere, &cet. & sumitur in bono & in malo.a
fluere signat clementiam & pietatem, diligentiam & sedulitatem.ib.a
fluere signat inconstantiam & labilitatē, signat etiam luxuriam & carnalitatem ib. a
fluxus moralis, & virtuosus, & sic fluunt boni per lachrymarum distillationem, per eleemosynarum largitionem, per bonæ famæ diffusionem, & per bonæ doctrinæ eruditionem. ibid.b
fluxus lætalis & vitiosus. ib. c
flumen, fluuius, in Scriptura sumitur diuersimode. a
fluuius multiplex. f. fluuius Scripturæ.ib.a
fluuius gratiæ.ib.b
fluuius gloriæ. ib. f
fluuius prosperitatis, qui est multiplex.ib. g
fluuius aduersitatis. ib. h
fluuius mortalitatis. ib. i
fluuius cumuli perfectionis.ib.k
fluuius lauacri confessionis.ib.l
& fluuius piscinæ deuotionis.ib m
fluuius Spiritus S. ortus nobilis quantum ad egressum, quia egreditur de loco voluptatis.i.de mente & intrinseca substantia patris & filii.ib.c
fluuius Spiritus S. vtilis quantum ad progressum.ib.d
& etiam fertilis quantum ad successum. ib. e
fluuius multiplex. f. carnalitatis, crudelitatis,&c.afferre.i
fluuii Thessaliæ proprietas miranda. pœnitentia. e
fodere. i.terram aperire & eruere.a
fossura quædam signat studii diligentiam, quædam signat humilem subiacentiā, quædam sagacem prouidentiam,quædam signat fertilem pœnitentiam, &c. ib.b
fodere sumi potest in malo multipliciter, & sic est fossura malitiæ, stultitiæ, nequitiæ,&c.ib c
folium in Scriptura diuersimode sumitur. a
folium signat verbalem locutionem, moralem conuersationem, mundanam prosperitatem,&humanam mortalitatem. ib. a
fons est aquarum indeficiens origo in cōcauitate aliqua recepta, &c.a
fons sumitur multipliciter. sc. pro morali perfectione, pro gratiæ diffusione, &c. ib.a
fons mortalis perfectionis. ib b
sicque vir perfectus dicitur fons, quia facit alios per opera fortificare.ib.c
debet & bona opera continuare. ib. d
debet sese aliis communicare.ib.e
debet se à culpis purificare.ib.f
fons potest dici Christus, & hoc multiplici de causa.ib.g
pariter & virgo Maria, &c. ib h
fons purificatiuus est Baptismus vel pœnitentia, deuotio vel gratia, & spiritualis tristitia. ib.i
fons damnificatiuus. f.prosperitatis, deliciarum seu carnalitatis. ib.k
fons refrigeratiuus. f. gloriæ paradisi, qui dicitur etiam fons satiatiuus, fons delectatiuus, fons speculatiuus, &c. ib.l
foramina sunt multiplicia, &c.perforare.f
fores, ianuæ seu portæ sunt partes ciuitatis vel domus, per quas fit introitus & ingressus, & antiquitus in portis multa fiebant,&c.a
fores denotant quemcunq; locum publicum,&c. ib.b
foris, foras.i.extra, nam foras denotat exclusionem à loco, vel extra locum, &c. a
foris vnum est viatorum.f.mundi peregrinatio.ib.a. foris miserorum ib.b
foris vnum proditorum.ib.c
foris vnum damnatorum. ib. d
foris vnum vitiosorum. ib. e
foris vnum cōuersorum seu perfectorum. ib. f
& foris vnum singulorum, exterior.f.conuersatio. ib.g
forma duplex, f. substantialis & accidentalis,&c.a
forma corporalis, quæ cinerea est. ib. a
forma fortunæ seu temporalis aerea. ib. b
forma virtualis & morum æetherea.ib.c
forma supernalis sydærea.ib.d
& forma criminalis sulphurea.ib.e
formantur à Deo per specialem inspirationem, formantur à prædicatoribus per doctrinam & eruditionem, & formantur à prælatis & maioribus per correctionem.ib.f
formantur omnium animalium rapaciū & gulosorum filii male. i. informes generantur. ib. g
formicæ proprietas. alimentum. b
formidare, formido. formidare. i. timere seu dubitare. a
formido multiplex, f. virtuosa, quæ est filialis. ib a
vitiosa, quæ est noxialis.ib.b
luctuosa, quæ est æternalis.ib.c
fornax, i. incendium, & sic fornax multiplex est. f. dilectionis, tentationis, tribulationis, & damnationis.a
fornicatio, fornicatus, fornicatio accipitur pro omni actu lubrico, vel luxurioso, &c a
fornicatio carnem maculat.ib.a
mores inficit. ib. b
mentem allicit. ib. c
pœnis afficit.ib.d
& a regno deiicit ib.e
forte, forsitan, aduerbia dubitandi sunt. a
forte signat fragilitatem, quæ dubia est. ib. a
signat mundi prosperitatem. ib. b
& mortis necessitatem. ib. c
forte vel forsitan importat dubitationē. sicq; significare potest prudentiam deliberatiuam. ib. d
fiduciam consideratiuam. ib.e
stultitiam vituperatiuam.ib.f
fortitudo dicitur, quod facile nō labitur, non faciliter frangitur, &c. a
& est multiplex. sc. fortitudo corporalis, temporalis,criminalis,& virtualis.ib.a
fortitudo est virtus animi, qua homo potens & habilis efficitur ad resistendum malo, & ad perseuerandum in bono.& sic est vna de quatuor virtutibus cardinalibus.ib.b
fortis fit homo spiritualiter, quando forti per confidentiam innititur. ib. c
quando à malo per pœnitentiam conuertitur. ib d
& quando in cœlo erigitur. ib. e
fragilis, fragilitas, debilis, debilitas.a
fragilitas multiplex. f. naturalis.ib.a
temporalis. ib. b
& criminalis. ib. c
frangere vide confringere, &c.
fractio multiplex. sc. iustorum.ib.a
malorum. ib.b
& cunctorum, f. mortis. ib. c
frater, fraternitas. frater est nomen communitatis, vnitatis, æqualitatis, charitatis & societatis, &c. a
fratres spirituales, qui eiusdem religionis, communicationis, fidei, & professionis ib.a
fratres tam spirituales, quam temporales decet faciliter reconciliari. ib.b
debent concorditer sibi inuicem sociari. ib.d
& debēt æqualiter nobiles vocari, &c. ib.e
fratrum & sociorum discordia causatur per superbiæ tumorem, per iactantiæ clamorē, per inuidiæ liuorem, &c. ib.c
frater in bono est nomen consolationis, supportationis, enutritionis, &c. ib.f
fratres in malo multi. ib. g

fraus,

Fraus, fraudare. fraus, deceptio, dolus, fallacia & malitia pro eodem supponũt.a
Fraudulenti in consilijs, in auxilijs.ib.c
in colloquijs.ib.d in beneficijs.ib.e
& apparentijs.ib.f
Frenum est instrumentum quod equos dirigit, &c.a
Frenum multiplex.s.iustitiæ.ib.b
prudentiæ, ib.c
& potentiæ.ib.d
Frequentia, frequenter sumitur in bono & in malo. a
Frequenter debemus ministrare, visitare, ieiunare, segregare, cogitare & tolerare.ib.a
Frequentant mali vanas lætitias carnis spurcitias, mundi diuitias, & verborum iactantias.ib.b
Frigus habet repercutere, stipare, restringere, nocere & affligere.a
Frigus multiplex.s. diuini timoris, mundi tribulationis, & frigus gratiæ atque deuotionis.ib.a
Frons est corporis pars apparentior, durior & solidior, &c.a
Frons multiplex.s. apparentiæ conuersationis.ib.a
duræ obstinationis.ib.b, & constantiæ atque perfectionis.ib.c
Fructus, fructificare, fructus est vltimum quod de arbore expectatur, &c.a
Fructus multiplex.s. bonorum qui est virtuosus.ib.b
Fructus mundanus & periculosus, nam dat fructus amaros multipliciter. ib.g
& fructus supernus & deliciosus etiam multiplex.s.gratiæ, Eucharistiæ, & gloriæ.ib.h
Fructificare per bona opera si volumus, retectare debemus per pœnitẽtiam mala, &c.ib.c
nam quidam fructificant, sicut palma, quędam sicut rosa in hietico per humorem compassionis, fructificant quidam sicut oliua per temperamentum sufficientis possessionis.ib.e
debemus etiam nos permanentiam radicare.ib.d
& per influentiam nos irrigare.ibidem
Fructus habeamus rubeos, albos, longos, rotundos, duros, molles, amaros & dulces.ib.f
Frumẽtum multiplex.s.spiritualis gratiæ, Eucharistiæ, doctrinæ, vel scientiæ, temporalis affluentiæ, & cæleſtis gloriæ.a
Frustra dicitur cuius legitima cessat ratio siue causa, &c.a
Etiã mali frustra conturbantur, castigantur, consolantur, &c.ib.b
Frustra solent mali congregare, laborare, vigilare, ambulare, confidere & viuere. ib.a
Fruges multiplices.s. bonorum temporalium, operum virtuosorum, & æternalium præmiorum.a
Fugere.i.ab aliquo termino cum celeritate abire & recedere, est que quoddam laudabile, & quoddam vituperabile, &c.a
Fuga multiplex s. mobilitatis & inconstantiæ, debilitatis & impotentiæ, & sagacitatis atque prudentiæ.ibidem b
Fugere debemus abijciendo sarcinam deteriorem. ib.c
respiciendo terminum anteriorem. ib.d
& aspiciendo terminum vtiliorem vel posteriorem. ib.e
Fugiũt mali amicitiam & societatem. ib.f
pœnalitatem & pœnitentiam. ib. g seueritatem & iustitiam. ib. h
& stabilitatem & constantiam. ibidem i
Fuga inconstantiæ multiplex. s. naturæ, fortunæ, miseriæ & culpæ.ib.k
Fulgor, fulgere. fulgor nihil aliud est nisi quædam resplendentia corporis lucidi vel politi a
Fulgor hominũ iustorum est, fulgor gratiæ & virtutum.ib.a fulgor diuitum & magnorum est peccatorum vel vitiosorum, ib.b
Fulgor hominum fictorum & hypocritarum vel fanaticorum.ib.c
Fulgor vero hominum sanctorum & æternalium & beatorum.ib.d
Fulgur est quædam impressio naturalis ex subtilioribus elementorum partibus generata, &c.a & accipitur in scriptura in bono & in malo.ib.a
Fulgur magnæ velocitatis est obedientiæ. ib.a magnæ caliditatis est auaritię.ib.b fulgur magnæ pœnalitatis est pœnæ æternæ.ib. c & magnæ formositatis est exemplorum bonorum, &c.ib.d
Fulguris remedium triplex.ib.e
Fulicæ aues maris tẽpestatem pręsagiunt, &c.prosperitas.
Fumus est quædam materia aerea quæ de corporibus combustis vi caloris exhalatur, & sumitur in bono & in malo. a
Fumus laudabilis & virtuosus.s. feruidę orationis, bonę affectionis & altę contẽplationis.ib.a
Fumus damnabilis & vitiosus. s. malæ affectionis, vanæ elationis, fætidæ infamationis, & erroris atque deceptionis. ib.b
& fumus tristabilis & dolorosus.ib. c
Fundamentum.i.fundi stabilimentum.a
Fundamentum prioritatis.i.fidei.ib.a
& istud fuit fundamẽtum altum ne inuaderetur, solidum, ne suffoderetur, sanguineũ ne dissolueretur, siccũ ne corrumperetur, prudenter factum ne contemneretur, & a summo rege iactum vt honoraretur.ib. b
Fundamentum virtualis stabilitatis. s.patientiæ.ib.c
& fundamentũ.s. infimæ humilitatis.ib.d
Fundamentum debile habet hypocrisis, auaritia, & superbia.ib.e
Funis, funiculus, per funem intelligitur quodcunque vinculum vel ligamen, & sumitur in bono & in malo.a
Funes virtuosi, viliosi, dolorosi, gaudiosi. ib.b
Funis multiplex.s.amicitiæ & dilectionis, qui habeat cõstantiam & firmitatem, decentiam & honestatem, munditiam & puritatem. ib. c
Funis obedientiæ & subiectionis, funis pœnitentiæ & remissionis, & funis æternæ prouidentiæ & distributionis. ib.d
Funiculus malus multiplex, nam ligantur auari funibus cupiditatis, luxuriosi funibus carnalitatis, peccatores funibus obstinationis, damnati funibus æternæ damnationis.ib.e
Fur qui fraudulẽter detinet rem alienam inuito domino. a
Fur quintuplex in scriptura reperitur. i. diabolus qui furatur animam, simoniacus præbendam, vsurarius pecuniam, hæreticus scripturam, & hypocrita bonam famam.ib. a
Furor signat generaliter motum & feruorẽ fortis iracundiæ, &c.a
Furor diuinæ iustitiæ & seueritatis, & ille infert mundo tribulationes, infertque æternas affl ctiones.ib.a
Furor humanæ crudelitatis, ib. b & furor extremæ pœnalitatis. ib.c
Futurum ad prudentem virum præterita recordari, præsentia ordinare, & futura præuidere pertinet.a
Futura quædam quæ debemus prudenter præcauere.ib.a
& futura quę debemus potenter sustinere, ib. c futura quę debemus stupenter formidare.ib.d
& futura quæ debemus ardenter affectare.ib.e
Futura per septem scientias diuinatorias quidam scire nituntur.ib.b
Futurum dissolutorum in operibus virtuosis procrastinantium & negligentium.ib.f

G

Gabaa interpretatur vallis eius vel proeluium eius, & est nomen ciuitatis de tribu Beniamin, & signat in bono & in malo. a
Gabaa signat humilitatis statum. ib. a & etiam cupiditatis statum.ib.b
Gabaon ciuitas gentilium. ibid.a & interpretatur vallis tristitiæ, signatque pœnitentiam & conuersionem, sapientiã, discretionem, concordiam & fœderationem, obedientiam & subiectionem, &c.ib.b
Gad interpretatur succinctus latro, vel accinctus latrunculus, fuitque gad vnus de filiis Iacob, &c. a
Galaad interpretatur cumulus testis, & est locus montuosus in terra Israel, &c.a
Galaad est locus diuinæ possessionis, præclaræ cognitionis, excellę prelationis, perfectę creationis, &c.ib.a
Galactitis gemmę. s. contra muscas proprietas. vide libertas.e
vide protegere.a
abijcere. d
Galilęa, galilęus. galilęa fuit quędã portio terræ chanaan, &c. interpretatur galilæa rota vel volubilis.a
Galilæa statum ecclesiæ vel religionis signat multipliciter.ib.b
signat etiam statum nequitiæ & damnationis, ib.c & statum cæleſtis gloriæ & saluationis.ib.d
Gaudium, gaudere gaudium.i.lætitia, exultatio, iucunditas & mentis dilatio, & est multiplex. a
gaudium internum & commendabile, est. que lætitia spiritualis, qua homo gaudet in domino : sicque gaudent iusti quando cogitant summũ hospitem Deũ in corde suo recepisse per gratiam, quãdo perpendunt luctum æternæ glorię meruisse, & quando vident gratiam acquisiuisse s. societatem dei, angelorum & sanctorum.ib.a
Gaudendum est cum quis per gratiam illuminatur.ib.b
Gaudet vir iustus in contritionis amaritudine, gaudet in spei consolationis certitudine, gaudet in bonorum assotiatione, in laborum toleratione, &c. ib.c
Gaudet etiam vir iustus quantum ad proximũ quem sperat saluatum multipliciter.ib.d
Gaudet vir iustus quantum ad Deum, quę credit placatum.ib.e
Gaudent iusti quando per fidem sunt hospitati. ib. f
Gaudent quando per gloriam sunt saturati seu quietati. ib. g
& gaudent quia optime satiati.ibidem h
Gaudent sancti in patria de periculorum euasione, de beatorum adiunctione, de damnatorum contemplatione

de victoriȩ consecutione, & perfectissima repletione.ib i

Gaudium externum & damnabile, & est multiplex. s. gaudium superborum, auarorum, detractorum & gulosorum. ib.k

& gaudium æternum, &c.ib.l

Gaza ciuitas philistinorum, & interpretatur robusta, &c.a

Gazophilacium erat vestibulum, atrium seu deambulatorium in templo, &c.a

Gehenna accipitur pro pæna æterna, & interpretatur vallis tristitiæ, &c.a

Gelu. vide de frigore, glacie & similibus, &c.

Gelboe est nomen montis, vbi Saul & filij eius ceciderunt, &c.a

Gemma lapis preciosus signat merita vel virtutes, &c.a

Gemere. gemitus est quidam motus mentis qui ex aliquo dolore seu tristitia generatur, &c.a & homo gemere potest de bono vel malo. ib.a

Gemitus multiplex. s. afflictorum & indigentium, ib.a contritorum & pænitentium. ib.b

gemitus perfectorum & meditantium. ib. c & damnatorum & desperantium, ib. d

Generare, gignere sumitur in bono & in malo.a

Generatio bona quando à Deo vel à prædicatore vel à prȩlato aliqui ad bonum conuertuntur. ib. a

Generatio mala & vitiosa. ib.b

Generari in nobis debet compassio fæcūdatiua, ib.c deuotio refrigeratiua. ibid. d

discretio cognitiua. ib. e & constrictiua ib.f

Generatio est omne illud quod generatur, vel quod temporis successione variatur, &c. & accipitur multipliciter. a

Generatio bona requirit debitam generationem, ib.b

modestam conuersationem, ib.c & deuotam famulationem. ib.d

Gens nomen collectiuum, signat enim pluralitatem inuicem congregatam, & sumitur pro bona vel mala vnione & congregatione, &c. a

Gentes bonȩ qui inter se fæderantur concorditer. ib. b

qui à malis sunt segregati. ib.c

qui deo sunt specialiter dedicati. ib.d

& qui deo sunt virtualiter vendicati. ibidem e

Gentes malæ sunt peccatores, qui habent fæuitiam & crudelitatem, malitiam & fallacitatem, nequitiam, & iniquitatem, &c. ib.f

Genua membra sunt flexibilia, &c.a

Genua moraliter accipiendo intelligitur mentis humilitas seu benignitatis. ib. a

carnis infirmitas, ib.b mundi prosperitas. ib.c

& fælicitas. ib.d

Genus accipitur pro vniuersitate, pro cōsanguinitate, & pro qualibet generali communitate, &c.a

Generis eiusdem habere debent parem nobilitatem, ib.b

morum conformitatem, ib.c & cordium vnitatem. ib.d

Gelaticis vel gelacticis gemmæ proprietas. præsens.b

Germen, germinare. i. fructificare, emittere vel aliquid exterius effundere, & proprie germē est principium fructuū. &c.a

Germinare si spiritualiter volumus, necesse est vt dulciter vegetemur. ib. b, vt per fidem firmiter radicemur. ib.c

& vt per fidem cælitus collocemur. ib.d

Germinant quidam sicut lolium, folium, vinea, terra. ib.e

Gyrus. i. circuitus. vide circundare vel circuitus.a

Gladius sumitur in bono & in malo.a

Gladius multiplex. s. commendabilis. ibidem.a

detestabilis. s. peccati, & est multiplex. ib. b

& formidabilis. s. diuinæ iurisdictionis, mundanæ tribulationis, & æternæ flagellationis. ib. c

Gloria. i. honor, maiestas, & sumitur pro quacunque cordis lætitia, &c.a

Gloriantur quidam in criminum peruersitate, mundana prosperitate, & æterna fœlicitate. ib.a

Gloria. i. beatitudo, estque generale nomen perfectissime significans bonorū omnium complementum. s. in cælesti patria, nam ista gloria est beatitudo valde gratiosa. ib.b

plenitudo valde copiosa, quia ibi est iocūditas inæstimabilis, sublimitas inattingibilis, satietas infastidibilis, &c. ib.c

longitudo interminabilis. ib.d

Gloriæ & dignitates huius mundi conceduntur maioribus. ib. d

Gloria mala. s. huius mundi, nam est magnæ deceptionis. ib. e breuis durationis. ib.f

nullius repletionis. ib. g & tristis conclusionis. ib.h

Gloria cordialis quædam bona, quando quis de bono gloriatur, & quædā mala, quando quis inaniter de bono, vel maligniter de aliquo malo gloriatur, &c. ib.i

sicque gloriantur fatui in carnis pulchritudine, corporis fortitudine, rerū plenitudine, mulieris gratitudine, &c. ib.k

Glorificare. i. laudare, magnificare, honorare, & Deus glorificatur ab homine per laudem & gratiarum actionem, homo vero à Deo glorificatur per cælestis glorię distributionem, & homo ab homine glorificatur per vanorum verborum adulationem, &c. ib.a

Gomorra fuit vna de ciuitatibus Sodomorum, interpretaturque cæcitas, seditio, timor popularis vel timens populum, & signat peccatores, &c. a

Gratia gratis data est dei beneuolentia, quam ex liberalitate suæ bonitatis infundit, &c.a gratia vero gratum faciens est illa mentis dispositio per quam anima Deo placita efficitur, &c. ib.b

Gratia cōparatur rori, quia est mentis humectatiua, ib. c comparatur flori, quia est mentis decoratiua. ib. d

comparatur fonti, quia est mētis depuratiua. ibid. e comparatur ponti, quia est mentis sustentatiua. ibid. f comparatur claui, quia est paradisi apertiua, ibid. g comparatur naui, quia est nostri transportatiua. ibid. h comparatur flumini, quia est animæ vegatatiua. ib.i

cōparatur lumini, quia est mentis illustratiua. ibid. k & comparatur semini, quia est mentis fæcundatiua. ibidem l

Gratia viuificat, pacificat, fortificat. ibid. m

Gratiarum actio, gratitudo, gratiarum actio est quædam virtus qua homo beneficia recepta confitetur & recognoscit, &c.a

Gratiarum actio debet esse cum cōtinuitate, ib.b cum iocunditate, ib.c cum humilitate. ib.d & cum integritate. ib.e

Gradi, gressus gradi. i. ambulare, incedere, & spectat ad animalia, &c.a

Gressus quidam dirigendi. s. prælatorum & superiorum, prædicatorum & clericorum, & religiosorum & humilium. ib.b

gressus quidam corrigendi, ib.c & gressus quidam erigendi. ib. d

Gradus signat locum eminentem, vel ascensum ad altum locum, &c.a

Gradum quidam Imperatoris adipiscuntur. s. qui ad gradus dignitatis ascendunt. ib.a

gradum prædicatoris, ib.b & gradum ministratoris. ib.c

Grandis, grande quod in magnitudine alia præcedit, &c. & accipitur in bono & in malo.a

Granditas multiplex. s. dignitatis. ibidem a

bonitatis, ib.b fælicitatis, ib.c iniquitatis, ib. d

granditas, prosperitatis, ib. e & aduersitatis. ib.f

Grando est impressio aeris de pluuiæ guttis in glaciem congelatis, &c. a

Grando diuinæ seueritatis metuēda, mūdanæ aduersitatis sustinenda, & æternȩ damnationis præcauenda. ib.a

Gratis accipitur pro volūtarie, & pro homine qui gratitudinem seu gratiositatem habeat, &c.a

Grauis; graue dicitur quod est ponderosum, tædiosum, difficile seu tristabile, &c.a

Grauitas multiplex. s. humilitatis virtuosa, ib. a iniquitatis vitiosa. ib. b & aduersitatis dolorosa. ib.c

Grex & armentum nihil aliud sunt quam congregatio animalium simul & communiter viuentium, & est grex nomen communitatis, societatis, humilitatis, pluralitatis, &c.a

Grex domini cum esse volumus, habere debemus mentis sagacitatem. ibidem b

morum conformationem. ib.c

& pacis tranquillitatem. ib. d

Greges disperguntur multipliciter, ibid. e

Griphis auis proprietas auaritia.a

Gruis auis proprietas. parentes. b, princeps.c

Gubernare, i. regere. vnde gubernator dicitur qui est aliorum iudex, dominus & prælatus, &c.a

Gubernator debet habere sagacitatem & subtilitatem, patientiam & benignitatem ac diligentiam atque sedulitatem. ib.a

Gustus est sensus corporis discernens inter ciborum sapores, &c.a

Gustant peccatores. ib.b contemplatores & comprehensores. ib.c

Guttur est membrum in quo vox formatur, & per quod cibus ad corporis nutrimentum recipitur, &c.a

Guttur in bono designat bonam locutionem, feruentem deuotionem, & sagacem discretionem. ib. a

Guttur in malo signat detractoriam loquacitatem, infectoriam gulositatem, & deceptoriam fallacitatem. ib.b

H

HAbere signat possessionem, & sumitur in bono & in malo.a

habitio multiplex, s. virtuosa, vitiosa, dolorosa, & gaudiosa, &c.a

habere debemus virtutum possessionem, quia

quia Dei largitas excitatur. ib.b
cæli:fælicitas procuratur.ib.c
& summa calamitas euitatur. ibidem d
Habitatio vel possessio bonorum tēporalium malis vitiosa, bonis virtuosa & sanctis tædiosa,&c.ib.c
Habitare est in aliquo loco diuturnam facere mansionem, nam habitare, morari & manere pro eodem supponuntur, &c. a
Habitatio supernalis. s. paradisi appetenda, quia securissima.ib.b
iocundissima.ib.c
tranquillissima & fertilissima. ibidem d
Habitatio spiritualis frequentanda, nam est gratiæ, ecclesiæ, religionis & deuotionis.ib.e
sicque habitant quidam in mari contritionis amaritudine, in fluminibus gratiæ & deuotionis dulcedine desertis afflictionis solicitudine. ib.f
quidam in contemplationis altitudine, & quidam in concordiæ amoris & dilectionis societate & communitate.ibid. g
debentque tales esse humiles ad obediendum, stabiles ad perseuerandum, sinceri ad caste viuendum, & concordes ad pacem tuendam. ib.h
Habitatio mundialis detestanda. ibidem i
Habitatio corporalis contemnenda, & habitatio infernalis formidanda. ibidem k
atque habitatio diuina quę est multiplex, &c.ib.l
Hæmorrhois serpentis proprietas. vide fluere. c
Hasta & lancea pro eodem supponunt, sumiturque in bono & in malo. a
Hasta in bono signat verbi diuini eloquētiam, orationis efficaciam, crucis virtutem & memoriam, ib.a
seueritatem & iustitiam,&c.ib.b
Hasta in malo est hasta detractionis, tentationis, & damnationis.ib.c
Haurire est aquam vel alium liquorem de loco profundo extrahere, &c.a
Haustus multiplex. s. sanguinis, luminis, & fluminis.ib.a
Hauriunt aquam scripturæ & eruditionis docti, & aquam gratiæ & inspirationis iusti, & aquam gloriæ seu lætitiæ beati.ib.b
Hebræus interpretatur vincens vel transiens vel transitus iusti, & per hebræos in bono denotari possunt viri sancti multipliciter.a
in malo hebræus signat peccatores. quia discordes & litigiosi, imbecilles, defectuosi, rebelles & pręsumptuosi.ib.b
Hædus animal lætum, simplex & lasciuum,&c.a
Hædus Christum saluatorem signat. ib. a
etiam iustum viatorem.ib.b
& vanum peccatorem.ib.c
Helias fuit vir maximæ virtutis, eximiusque propheta & interpretatur ascendēs dominus,&c.a
Heliæ Christus saluator proprie comparatur, quia cælos ascendit, & eximius omnium prophetarum. a
comparatur vir perfectus & sanctus heliæ multipliciter.ib.b
Heliotropij lapidis proprietas. vide aduentus. p
claritas. b
Herba in scriptura triplici reperitur significato, nam quædam herba bonorū. s. in horto ecclesiæ fidei christianorum.ib.a
quia ibi colligitur herba scripturæ visum clarificans, herba gratiæ mentem rorificans, seu sordes purificans.ib.b
Herba honestæ apparentiæ corda lætificans, & herba cęlestis glorię plene fructificans. ib.c
Herba malorum. s. herba criminalis iniquitatis, temporalis prosperitatis, & corporalis fragilitatis. ib. d
etiam herba cunctorum,&c. ib.e
Hercules virtutis labor. e
Hęreditas est illud ius, illa possessio illa portio quæ à parentibus ad filios deriuatur,&c.a
Hæreditas multiplex. s. gratiæ procuranda, gloriæ appetenda, ecclesiæ defendenda, substantiæ temporalis contēnēda, & miseriæ infernalis metuenda.ib.a
Hæreditatem consequūtur paternam qui legitime, procreati, criminibus non ligati, & parentibus nō ingrati. sic si Christi hæredes esse volumus, debemus esse canonice procreati.ib. b
à vitiis liberati, sicque elegit Deus duodecim genera hominum bonarum personarum,&c.ib.c
& qui sunt parentibus seu maioribus subiugati.ib.d
Heremus: vide desertum signatque mundum impium sine fructu peccatorem sine cultura pænitentiæ, & infernum horridum plenum luctu, &c. heremus in bono signat statum pænitentiæ seu hominem pænitentem,&c.a
Hærere. vide adhærere.
Hæresis, hæreticus dicitur qui veritati fidei ex certa scientia contradicit,&c a
Hæreticus solet obstinari temere credendo.ib.a
debet euitari propere cedendo.ib.b
debetque extirpari aspere tundendo. ib.c
Heri. vide nudiustertius. h
herodes, herodias, herodes tres iuxta scripturam fuerunt, & omnes impij & crudeles fuerunt, & signant tyrannum & impium: nam tales modeste dei laudes tolerant, innocentes grauant & lacerant; sanctos contemnunt & vituperant,&c.a
Hermophroditi fabula & perseuerantia.c
herodij auis proprietas: amor g, pugnare.b
Hester virgo pulcherrima postea Assuero regi copulata iram eius placauit, populumque suum liberauit,&c.a & per hester intelligi potest virgo Maria vel quęlibet anima sancta, vel anima humilis & deuota multipliciter. a
Heu simplex videtur esse interiectio dolentis, cum vero sit triplex: vt cum dicitur, heu, heu, heu, videtur esse interiectio admirantis, &c.a
Heu signat desolatiue seu lamentatiue.a
heu etiam signat miseratiue seu compassiue, ib.b heu sumitur æmulatiue seu vendicatiue, ib .c & etiam detestatiue.ibid. d
Heu sumitur admiratiue, ib.e dubitatiue, seu formidatiue.ib.f
Hiacynthus nomen hominis, lapidis, fructus & coloris.a
Hiacynthus sumitur pro gratia, sapientia, sicque gratia animæ conuertitur in velamentum puritatis & innocentiæ, in ornamentum castitatis & continentiæ, in firmamentum firmitatis & patientiæ, in ligamentum charitatis & amicitiæ,&c.ib.b
Hiacynthus sumitur pro flore, lapide, veste & pelle, &c.ib. c
Hiacynthi proprietas. vide induere.g
Hic aduerbium loci, semperq; certum locum significat,&c a
Hic in bono est locus secretus habilis ad contemplandum. ib.a
Hic est locus completus vtilis ad habitādum, & hoc multipliciter.ib.b
Hic est locus quietus & nobilis ad soporandum vel dormiendum.ib.c
Hic potest etiam significare in malo; sicque est locus tumultuosus, s. cor impij, locus defectuosus. s. mundus, & locus tempestuosus, s. infernus. ibidem d
Hic pronomen demonstratiuum, & pronomen singularitatis significatiuum, sicque per illud pronomen hic potest significari vir perfectus qui est in scientia & moribus præ alijs singularis,&c. a
Hic. i. viri demonstrabiles, singulares & & exemplares si volumus esse, habere debemus constantiæ fortitudinem.ib. b
nam tales debent existere & perseuerare in fraternitate & amicitia, humilitate & innocentia, & ęqualitate atque iustitia.ib.c
adhuc si hic volumus, habeamus eloquētiæ certitudinem. ib. d
& sapientiæ limpitudinem.ib e
Hæc pronomen signat singularitatem & excellentiam virtuosam, estque pronomen demonstratiuum, &c.a
Hæc signat personæ bonitatem & singularitatem multipliciter. ib.a
Hæc signat cordis iocunditatem seu gratiæ vel lætitiæ claritatem. ib. b statum perfectionis, ibid. c & cæli fælicitatem. ib.d
Hæc etiam signat ecclesiam triumphantem multipliciter.ib. e
Hi, horum, his, hos, hoc pronomen sumitur relatiue, quandoque demonstratiue, & potest dici de impiis & iustis, &c. a
Hi qui mali dicuntur solent discordiam seminare, iactantiam fulminare, constantiam terminare, munditiam inquinare & inferni sæuitiam ruminare. ib. a
Hi vero boni dicūtur, quia bonorum imitatores multiformiter, &c.ib.b
Hiericho interpretatur luna vel odor eius.a
fuitque ciuitas gentilium, &c. ibidem a
Hiericho signat statum horribilem, scilicet, mundi deceptoris multipliciter. ib.b
signat statum laudabilem populi sacrati vel iusti,&c.ib.c
signat locum mirabilem seu spectabilem sæculi beati,ib.d
signat locum terribilem siue damnabilē barathri cœcati. ib. e
Hiericho adhuc signat prostibulum mūdanæ corruptionis, quia est locus perniciosus, locus periculosus, & locus ruinosus.ib.f
signat latibulum ecclesiæ vel religionis multipliciter.ib.g
& signat vmbraculum synagogæ & antiquæ traditionis. ib. h
Hierosolyma idem quod Ierusalem caput regni & ciuitatum Iudææ. a
interpretatur pacifica, vel visio pacis, &c. estque multiplex.ib.a
Hierosolyma exterior, scil. mundi & hominum mundanorum. ib. b gaudet enim ficta pace, falsa luce & dira falce. ib.c
Hierosolyma interior. s. ecclesiæ militantis, religionis seu stat⁹ cuiuslibet perfecti

multi-

multipliciter. ib. d
Hierosolyma superior beatorum, &c.ibidem e
Hierusalem sumitur quadrupliciter in scriptura, nam quædam est superior, estque patria cælestis, inferior ecclesia, interior conscientia & exterior ciuitas in Syria multipliciter.a
Hierusalem speciosa latẽs interius, id est, anima sancta aut conscientia pura vel virgo gloriosa, aut quælibet anima sancta, multipliciterque dicitur. ibidem b
nam illam cõmendat flosculus puritatis. ib. c
angulus firmitatis.ib.d
& nodulus charitatis. ib.e
titulus magnificæ dignitatis multipliciter.ib.f
riuulus magnæ pietatis.ib.g
hortulus viuacis honestatis, ib.h
modulus voluentis qualitatis. ibidem i
Hierusalem maņens inferius virtuosa est ecclesia militans seu religio, vel quicũque perfectionis status propter multa. &c.ib. k
Hierusalem viuens deterius vitiosa, sicque reges tres eam grauiter afflixerunt scilicet Nabuchodonosor rex Babylonis, Sesach, rex Ægypti, & Antiochus rex Syriæ.ib. l
Hierusalem gaudens superius gloriosa est cælestis paradisus, & illa est appetenda propter multa, &c.ib.m
Hierusalem gemens exterius luctuosa terrestris, multipliciter inhabitata Salem quondam dicta, & Hierosolyma nuncupata, etiam Helia vocata, &c.ibidem n
Hierusalem nos visitare & transfretare principaliter moueat, videlicet, iniquitas gentis impiæ, paganorum & Sarracenorum, quam persequimur, ibidem o
hæreditas gentis propriæ, quàm prosequimur.ib.p
& vtilitas tantæ veniæ quam consequimur.ib.q
Hydria est vas aquaticum de terra vel lapide, vt communiter, factum, &c.a
est vas concauum continendis liquoribus aptum.ib. e
Hydria nobilis quę diuinam denotat scripturam.ib. a
Hydria fragilis, quæ corporis signat naturam multipliciter. ib. b
Hydria vtilis, quæ signat doctrinæ lituram.ib. c
& hydria flebilis, quæ signat animæ pænitentiam lacrymosam.ib. d
Hydria multiplex, scilicet virginitatis, pęnalitatis, sagacitatis, fragilitatis, benignitatis, clementiæ, &c. ib.e
Hypocrisis dicitur ab hypos, quod est falsum, & crisis iudicium, quasi falsum iudicium, nam hypocrisis falso facit de homine iudicare, &c.a
Hypocritæ in corde latentem habent infectionem.ib.a
habet foris apparentem perfectionem.ib b
habent turgentem superbiæ præsumptionem.ib.c
habent mordentem aspere detractionem. ib.d
habent dulciter lambentem locutionem. ib.e
habent breuiter labẽtem durationem. ib. f
Hiems tempus frigidum & humidum varijs impressionibus obnoxium, & subiectum, sumiturque in bono & in malo, &c.a
Hiems in bono multiplex.s.timorosæ cõscientiæ. ib.a
rigorosæ pænitentiæ, ib.b & gloriosę permanentiæ. ib.c
& hyems in malo, scilicet culpæ latentis, vitæ præsentis, & pænæ sequentis, &c. ib.d
Hienæ animalis proprietas, circuitus.h
perfectio.f
sepelire. c
Hilaris, hilaritas mundanorum, vana, trãsitoria. a spiritalis perfectorum sana & meritoria, ibid. b & supernalis plena & saluatoria.ib.c
Hymnus signat lætitiam, canticum, gaudium seu laudem, & signat communiter in bono. a sicque reperitur hymnus precum, & orationis, laudis & confessionis, voti & promissionis, gaudij & exultationis, beneficij & gratiarum anis. ib a
Hyperborei populi conditio.meus b
Hircus est animal pilis hispidum, carne marcidum, vultu toruidum carne fætidum, capite cornutum.a
Hircus in bono signat viros pænitentes & abstinentes, iustos, rigidos & excellentes. ib. a
Hircus vero in malo signat peccatores quos Deus abominatur, &c.ib b
Hirundinis auis proprietas aduentus. g
apostalus. d
Histricis siue porci spinosi proprietas. pilus.d
Hodie signat tempus præsens, &c.a
Hodie signat promptam voluntatem, æternam cæli fælicitatem, & humanæ ętatis breuitatem seu varietatem. ibid. a
Hodie vnum est meritorium, sicque debemus hodie Deo confœderare, nociuis exonerare, diuina considerare, &c.ibid. b
Hodie vnum est vanum & transitorium & sic hodie est breuis durationis, vilis cõditionis, grandis subuersionis, &c. ib. c
& hodie vnum summum & saluatorium, & est etiam multiplex, &c. ib.d
Holocaustum erat quoddam, sacrificij genus, quando tota hostia domino offerebatur, &c.a
Holocaustum in bono signat pectora quę charitatis ignibus inflammantur, corpora quæ deitatis vsibus dedicantur, & opera quæ bonitatis legibus moderantur.ib. a
Holocaustum in malo signat mẽtes, personas vel opera quæ diabolo, mundo vel carni dedicantur, &c. ib.b
Holofernes dux & princeps exercitus Nabuchodonosor regis Babylonis, & interpretatur, infirmitas vel infirmans vitulum saginatum. a
signatque tyrannos & potentes huius sæculi multiformiter. ib. a
quia indignantur iustorum verbulis, efferuntur irarum stimulis, euagantur incautis oculis, &c. ib.b
Homo in scriptura sumitur multipliciter quandoque naturaliter, quandoque spiritualiter, &c.a
Homo signat virum nobilem & virtuosum. ib.a
Homines spiritualiter & perfecti si esse volumus, habere debemus cordis benignitatem, ib.b
rerum tenuitatem.ib.c
sensus subtilitatem.ib.d
& mentis sublimitatem.ib.e
debemus & nostra porrigere liberaliter, nostros corrigere paternaliter, cunctos diligere rationaliter, &c. ibidem f
Homo signat infectum & vitiosum propter vanitatem inconstantiæ, propter falsitatem eloquentiæ, propter ruditatem ignorantiæ, &c.ib.g
Homo in malo significato est nomen deceptionis & fallaciæ, detractionis & inuidiæ, inuasionis & calumniæ, &c. ib.h
Homo signat virum flebilem & dolorosum multipliciter.ib.i
Hominis miseriam denotat suæ carnis vilis conditio, suæ sordis grandis infectio mundi lucis dura turbatio, &c.ib. k
Homo Christus dicitur grandis authoritatis, quia de summis sedibus destinatus, homo dulcis humanitatis, quia incarnatus homo fortis stabilitatis, quia acutis sudibus perforatus, &c. ibidem l
Homo dici potest etiam diabolus.ibidem m
Homo peccat multipliciter, atque in homine ostenditur mentalis desolatio, regalis miseratio verbalis impeditio, & moralis imperfectio, vide in prologo. a,b, c
Homo accipitur vt glorificetur, damnificetur & beatificetur. vide accipere. m, n,o
Homo fert fructus multos, &c. efferre.h
Homo perfectus agni cõditiones habeat. agnus. a & b
Homo bonus eremum intrans à dæmone eductus, &c.destruere.f
Honestas est virtus quà mores hominum intrinsecus & extrinsecus componuntur, &c. a
Honeste cogitare, honeste vigilare, honeste laborare, honeste ornare, &c. ibid. b
Honor. i. gloria, maiestas, excellentia, dignitas, sumiturque in bono & in malo.a
Honor temporalis siue mundanus contemnendus, quia sensum peruertit, mores subuertit, à Deo auertit, & ad inferna diuertit. ib. b
Homo æternalis appetendus.ib.c
& honor finalis impendẽdus, &c. ibidem d
Honorare debemus Deum, prælatum, patrem, doctorem & religiosum. ib.e
Hora est quædam mensura motus cæli continens diei naturalis vicesimã quartam partem, & sumitur in bono & in malo, &c.a
Hora in bono sunt horæ fidei & articulorum. ib. a
sic Christus horam habuit qua carnem assumpsit, qua nos præsumpsit, qua corpus resumpsit, & qua magna præsumpsit iudicio futuro.ib.b
Horæ gratiæ & sacramentorum, sicque est hora prima meditantium hora tertia pænitentium, sexta miserantium, & nona contemplantium.ib.c
Horæ adhuc multæ, scilicet veniæ & remissionis, salutis & curationis, feruoris & orationis, &c. ib.d
Horæ gloriæ & cæli bonorum.ib.e
Horæ in malo multiplices. s. caliginosæ, periculosæ, insidiosæ, & tempestuosæ ib.f
Hordeum est granum interius medullosum, exterius vero palea seu stipula coopertum, a

Hordeum fignat fcripturarum fenfum hiftoricum.ib.a
fignat fimplicium modum canonicum. ib. b
& fignat terræ fructum groffum & rufticum.ib.c
Hortus, horti, eft locus in quo herbæ & arbores hortenfes & domefticæ plantantur.a
Hortus quidam confcientiæ interius latitantis.ib.a
quidam religionis & ecclefiæ exterius militantis. ib. b
& quidam cœleftis patriæ fuperius triumphantis. ib. c
Hortus fignat gloriofam virginem Mariam.ib.d
fignat etiam ftatum mundanæ profperitatis.ib.e
Horreum illud vbi grana pro cuftodia reponuntur,&c.a
Horreum eft multiplex, l. hominum auarorum.ib. a hominum impiorum, hoftium malignorum.ib.c cordium deuotorum.ib.d
Horreum hominum perfectorum. ib. e & hominum beatorum.ib. f
Horror,horribilis,horror eft animi paffio caufata ex improportionalitate potentiæ ad obiectum,&c. a
Horror authoritatis immenfæ,ib.a qui de Deo concipitur multipliciter. ibidem b
Horror iniquitatis intenfæ, f.vilis peccatoris. ib. c
horror calamitatis, f. mundi deceptoris, ib. d horror fallacitatis,f.diaboli tentatoris.ib.e
combuftionis, f. pœnarum infernalium. ib.f
Horrere.vide contemnere, fugere, fimiliter in aliis titulis.
Hofpes,hofpitalitas, hofpitium, hofpitalitas eft liberalitas qua quis peregrinos & extraneos folet hofpitio recipere & eis neceffaria miniftrare. a
Hofpes Chriftus magnus & mirabilis mentaliter recipiendus,ib.a
Hofpes diabolus malus & deteftabilis viriliter reijciendus ib. b
Hofpes peccator vagus & femper mobilis verbaliter exafperandus.ib.c
Hofpes iuftus feu egenus refocillandus, feu realiter recipiendus.ib.d
Hofpitium mundus, hofpitium eft ecclefia vel religio, hofpitium eft infernus, & hofpitium eft paradifus. ibidem d
Hofpitalitas facit placere deo.ib.e
opes augere. ib.g
malis carere. ibidem h & cælum habere. ib. i
Hofpites debent diligenter & efficaciter inuitare hofpites vt intrent, & vt maneant, dulciter & decenter affari, & hofpites vt non timeant fidenter tutari,&c.ib f
Hoftia.vide facramentum,hoftia generaliter fignat quicquid de porrigetur feu offeretur, &c.a
Hoftia multiplex. f. vitalis mentalis fiue fpiritualis, vocalis, realis & letalis, f. malorum hominum,&c ib. a
Hoftis fumitur in bono & in malo,&c. a
Hoftes temporales funt placandi dulciter.ib.b
Hoftes animæ impugnandi & fuperandi, & funt diabolus potens & callidus,mundus ardens & auidus, proprium corpus fœtens & fordidum. ibidem c & hoftes prudenter vitandi. f. peccatores, &c. ib.d
Huc eft aduerbium loci, fignat enim locum illum vbi inuitans perfonaliter commoratur, &c.a
Huc vnum fignat ftatum laboris.f. mundanam peftilentiam.ib. a
Huc vnum fignat ftatum valoris, f. gratiam & pœnitentiam. ib.b
Huc vnum fignat ftatum honoris, f. bonorum. ib.c
& huc vnum fignat ftatū doloris, f. mortalis defluentiæ.ib.d
Humerus eft pars corporis fuftinendis oneribus magis apta, &c.a
Humerus Dei qui portat omnia,nam humeri domini mala fupportant, bonos tranfportant, & bona reportant.ibid. b
Humerus iufti qui portat grauia. f. infirmitatem fraternam pie compatiendo, aduerfitatem externam temporalis tribulationis, feueritatem fupernam Dei prælatorum correctionem,authoritatem paternam Dei & parentum reuerentiam & timorem & fagacitatem internam fapientiæ & doctrinæ omnis. ib.c
Humerus impij ficque mali habent humeros denudatos per inuerecundiam & luxuriam,abfciffos feu amputatos per imbecillem ignauiam duros per obftinatam malitiam, &c.id.d
Humilitas accipitur in bono & in malo, &c.a
Humiles fimus, quia ad hoc nos excitat fcriptura, inducit natura, & admonet figura.ib. b
Humilitas bona & virtuofa eft habenda, quia facit nos fagaciores. ibidem c
facit conftantiores.ib.d
& facit fublimiores feu feliciores. ibidem e
Humilitas mala & vitiofa multiplex,f.deceptiua.ib.f
defectiua. ibidem g deiectiua. ibidem h
& humilitas dura & dolorofa fignatque depreffionem, tribulationem vel damnationem,&c.ib.i
Humus multipliciter in fcriptura accipitur,&c.a
Humus defignat naturam labilis vilitatis humanæ.ib. a affignat iacturam fterilem facultatis terrenæ.ibidem b fignat ftructuram nobilem ciuitatis animæ animæ vel ecclefiæ.ib.c
vituram flebilem fœditatis æternæ. ibidem.d

I

IAcere eft ad terram longo temporis pro-num proftratumque effe, accipiturque pro quiefcere & pro dormire, & fumitur in bono & in malo.a
Iacere virtuofum, ficque iacet homo ftupens miracula,petens oracula, & cauēs pericula. ib.a
Iacere vitiofum & iniquum, & fic iacere fecundum diuerfas confiderationes diuerfa fignat peccatorum genera. ibidem.b
fic enim iacent in terra bona terreftria perquirentes,in platea mundi negocia procurantes,in fanguine lites & prælia diligentes, &c.ib.c
Iacere dolorofum, fcilicet aduerfitatis. ib.d
Iacere, iactus iacere vel proiicere fignat multipliciter in fcriptura. a
Iactus multiplex, f. gratiæ faluatoris, iactus iaculi tētatoris, iactus bonis prædicatoris, iactus prudentis prouiforis ib.a
Iactus adhuc multiplex. f. prædicatorum hominum. ibidem b deuotorum ibidem c
Iactus hominum piorum. ibidem dictus bonorum prælatorum. ibidem e iactus dæmonum tentatorum, ibidem f iactus hominum peruerforum. ibidem g & iactus hominum verbaforū. ib.h
Iactantiæ vitium fugiendum, quia imperfectum denotat fe iactantem, grauat & irritat audientem, vrit & agitat defpicientem. ib.i
Iacob nomen proprium, fumitur tamen pro populo & perfona, &c.a
Iacob inquantum repræfentat populum Ifraeliticum, poffemus intelligere populum Chriftianum vel ecclefiam militantem, & Iacob communiter fignat virum perfectum.ib.b
Iacob fi effe volumus, feruemus fimplicitatem.ib.c
& abhorreamus mundi profperitatem, ib.d
& adeamus cæli fublimitatem.ib.e
Iacob.i.viri perfecti fi effe volumus,debemus effe Deo totaliter dedicati,in Deo corditus iocundati, à Deo dulciter occupati,&c.ib.f
Iacob adhuc, f. viri perfecti & ecclefiaftici mancipantur Dei feruitijs, liberantur culparum vitijs, confolantur fpei blanditijs,&c. ib.g
Iacob etiam fignat domum humanæ cōfcientiæ, domum fidei & ecclefiæ, & domum cæli feu patriæ, ib. h & Iacob in malo fumitur,&c.ib.i
Iacobus fuit fpeculator Dei fecretorum, prædicator Dei præceptorum, confecrator hominum iuftorum, &c. a
Iacobum Chriftus inuitauit, Iacobo fe Chriftus monftrauit, Iacobus fecreta Chrifti guftauit,&c.ib.b
Iactantia, iactare. iactantia nihil aliud eft quam aliquid concutere, vel mouere & fumitur multipliciter in fcriptura.a
Iactantia raro proficit, multum officit, & citò deficit.ib. b
Iaculum multiplex.f.correctionis,contritionis, detractionis, tentationis, afflictionis, & damnationis.a
Iaculum fignat correctionis puncturam, & valet ad informandum infipientes, ftimulandum proficientes, caftigandum deficientes, & vulnerandum fu-perbientes.ib.b
Iaculum etiam fignat detractionis læfuram. ib.c & damnationis iacturam.ibidem d
Iaculi ferpentis proprietas.ib.c
Iam aduerbium temporis quandoque præfens, quandoque præteritum, & quandoque futurum tempus fignificat.a
Iam vnum fpectat ad Deum. f. iam præfentiæ,clementiæ, & potentiæ.ib.b
Iam vnum fpectat ad iuftum, ficque habet iam charitatis & amicitiæ puritatis & innocentiæ, libertatis & eminentiæ,&c.ib.c
Iam vnum fpectat ad impium, fic enim impij funt fcuitia effrenati, luxuria macculati, infamia deprauati,&c.ib.d
Iam vnum fpectat ad beatum & illi funt perfpicui fplendoris, continui faporis, & proficui valoris atque perpetui honoris.ib.e

Iam

Iam vnum signat vitæ breuitatem. ibidem f

Iam vnum signat morum bonitatem seu promptam voluntatem, sicut est iam pænitentiæ, diligentiæ, pudicitiæ, amicitiæ, &c.ib g

Iam vnum signat culpæ prauitatem, & sic est iam fætoris, & immunditię, languoris & negligentiæ, furoris & violentiæ, &c.ib. h

Iam vnum signat pænæ grauitatem. ibidem i

& iam vnum signat vitę sanctitatem, & sic est iam lucis & charitatis, pacis & charitatis, honoris & authoritatis, quietis & securitatis, ib.k

Iani Dei descriptio. incipere.b

Ianua.i.introitus domus, ostium, porta & ingressus, & sumitur in bono & in malo.a

Ianua in malo, & sic est ianua vitæ, per quam ingredimur, ianua motis, per quam egredimur, ianua sensuum, per quam aggredimur, & ianua inferni. per quam congredimur.ib.a

Ianua in bono, & sic inuenitur ianua prælaturæ, eminentiæ, fidei & pænitentiæ, pacis & affluentiæ, cordis & conscientiæ.ib.b

Ianua quædam claudenda, quædam aperienda, quædam obseranda, & quædā intranda.ib.c

Ianuam ecclesiæ prælatus custodiens debet iudicare inter ingredientes, inuitare & recipere bonos, refutare & excludere malos, & spectare quæ deferātur, &c.ib.d

Ibi aduerbium loci semper significans aliquam certam dimensionem localem, habitationem seu mansionem, &c.a

Ibi vnum spectat ad Christum in quo latitauit in vtero virginis, dimicauit in ara crucis, reclinauit in sepulchro, triumphauit in resurrectione, &c. ib.a

Ibi vnum spectat ad iustum multipliciter, &c.ib. b

Ibi in religionis vel ecclesię statu est locus redemptionis pro delinquentibus, locus deuotionis pro Deo seruientibus. locus eruditionis pro ignorantibus, &c.ib.c

Ibi vnum in quo docti vernāt sicut in studio sacræ scripturæ ib.d

Ibi vnum in quo beati regnant sicut in solio, nam ibi est clara fruitio, clara cognitio, & vera duratio.ib.e

Ibi vnum spectat ad iniustum, sicque est ibi peccatorum.ib.f

Ibi est terrenorum, ibi est nobilium & honoratorum, &c.ib g

Ibi vnum damnatorum quod inhabitantes lædit & afficit, quia ibi est dura cordis anxietas, nulla cibi satietas, fęda loci proprietas, &c. ib. h

Icarus filius Dedali nimis alte volauit, &c. volare.f

Id idem est quod illud, signat enim rem de qua agitur, &c. & signat in bono & in malo a

Id in bono est prouidentis, pęnitentis, miserantis, iudicantis, contemplantis, patientis, &c.ib.a

Id in malo signat quandoq; vitium, quandoque pænam.ib.b

Idcirco est coniunctio causalis, signat idem quod ergo, &c.a & sumitur in bono & in malo.ib.a

Idcirco spectans ad bonos & iustos quod est charitatis fædus, æquitatis modus, sedulitatis actus, authoritatis status, &c.ib.b

Idcirco spectans ad iniustos & malos generaliter loquendo quantum ad statum præsentis miseriæ, latentis culpæ & sequentis penæ, probatur per 14. idcirco per longum.ib.c

idcirco spectās ad Deum, sicque Deus habet idcirco, scilicet quod redemit mūdum, quod iustos eximit, & quod malos perimit &.ib.d

Idcirco adhuc in bono signat homines rationabiles & discretos, &c.ib.e in malo vero signat hominem rebellem & litigiosum, &c. ib.f

Ideo cōiunctio causalis, signat enim causam cuiuslibet effectus siue bonus siue malus, &c.a

Ideo signat allegationem siue consequentiam ad bonos spectans multipliciter. ib.b

similiter idem signat consequentiam ad malos spectans etiam multipliciter. ib.c

Idem signat quandam integritatem, quādā conformitatem, & quandā essentiæ quidditatem. a

Identitas quædam realis, sicque est identitas diuinæ essentiæ quæ est immutabilis, iustitiæ quæ mirabilis & præsentiæ quæ est habitabilis.ib.a

Identitas quædam moralis, & sic quędam firmitatis quæ est informatiua. ibidem b

quædam charitatis quæ est transformatiua. ib. c & quædam qualitatis quæ est conformatiua, sicque inuenitur identitas bonorum & malorum. ibidem d

Identitas quædam localis, &c. ibidem e

Idipsum signat idem quod illud, & multipliciter potest significare, &c.a

Is communiter sumitur demonstratiue, designat enim certitudinem personæ, & accipitur in bono & in malo a

Is hominem virtuosum signat multipliciter.ib.a

signat etiam hominem vitiosum, &c.ibid. b

Id est, potest accipi pro vna dictione vel duabus, quocunque modo sumitur est dictio interpretatiua, expositiua, & declaratiua, & multis sumitur modis, &c. a

Id est, signat morum sanctitatem in prouidis & prudētibus multipliciter. ibid. b

Id est, signat vitæ prauitatem in fatuis.ib. c

Id est, signat mundi vanitatem in prosperatis.ib. d

i. signat rerum paupertatem in tribulatis. ib.e

& i. signat cæli voluptatem & fælicitatem in beatis multipliciter.ib.f

Idolum est illa imago, figura, & statua quę ab infidelibus antiquitus pro Deo colebatur & erant idola quædam lignea, quædam lapidea, quædam aurea, & quædam ærea, &c. a

Idolum signat superbos, elatos, & ambitiosos qui indigne in dignitatibus sublimantur.ib. b

Idolum etiam signat hypocritas, qui falsitatibus palliantur. ib.c

signat etiam idolum qui à bonis motibus sunt elongati.ib. d

Idumæa, idumæus. idumęa fuit regio arabię in cōfinibus terræ promissionis, &c.a

Idumæa signat statum sincerę pænitentię. ib.a

signat statum mundanæ insolentiæ.ib.b

statum infernalis pestilentiæ.ib.c

signat statum religionis, & meriti, ib.d

signat statum perditionis & iniustitiæ, ib. e & locum damnationis & pestilentię &c.ib.f

Ieiunium est abstinentia à rebus comestibilibus ob diuinam reuerētiā ad carnis macerationem completa, & est quoddam spirituale, quoddam corporale, &c.a

Ieiunium concomitari debet oratio feruens & humilis.ib.b

afflictio marcens & flebilis, ib. c

conuersio voluens & mobilis.ib.d

& compassio iuuans & vtilis, &c.ib.e

Iebusæus interpretatur præsepe vel conculcatio, & signat motus carnales, & ib.a

Ierafte seu camelopardalis animalis proprietas ante.d

Ieremias interpretatur excellus domino vel celsitudo domini, fuitque propheta magnus, &c. a

Ieroboam fuit Rex qui maiorem partem Salomonis occupauit & rapuit, & interpretatur causa populi diuisio populi, &c.a & per istum Ieroboam intelliguntur tyranni alienorum bonorum occupatores, &c.ib.b

Iesus hoc nomen vt communiter signat dominum saluatorem, &c.a

Iesus est nomen benignitatis, quia benigne miserebatur, nomen vtilitatis, quia vtiliter operabatur, nomē humilitatis, quia humiliter cōuersabatur, & nomen nobilitatis, quia nobiliter dominabatur.ib.a

Iesum quæramus & diligamus sicut solidum sustentatorem. ib. b nam ipse est sustentator omnis debilitatis, illustrator omnis obscuritatis, expiator omnis iniquitatis, &c. ib. c

quæramus etiam eum sicut prouidum liberatorem. nam discordes ad concordiam reuocauit, tormenta hominibus tolerauit, & miranda inter homines demonstrauit.ib.d

quæramus eum sicut floridum conuersatorem, &c ib.e

Iesus est nomen omnis perfectionis & virtutis nam in Iesu nascente inuenimus exemplum dulcoris multipliciter.ib.f

in Iesu pendente seu moriente exemplum doloris, ib. g in Iesu surgente exemplū vigoris, ib. h in Iesu ascendente exemplum honoris.ib.i

in Iesu solāte apostolos exemplum fauoris, ib.k & in Iesu iudicante exemplum rigoris.ib.l

Iehu fuit Rex Israel malus, & interpretatur parcens vel commotio seu maleficus, &c a

Iezrahel fuit quædā particularis prouincia in terra promissionis, & interpretatur semen Dei, vel seminauit dominus, &c.a

Iezabel vxor Achab regis Israel & interpretatur fluxus vanus, vel fluxus sāguinis vel sterquiliniū, fuitq; mulier luxuriæ plena prophetas interfecit, tandem à canibus lacerata, &c.a

Iezabel dici possunt malæ ac improbæ dominæ ac reginę ib.b

Igitur est aduerbium conclusiuum, definitiuum, & allegatiuum, & alicuius præsumptæ vel veræ certitudinis ostēsiuum, &c.a

Igitur vnum spectat ad creatorem. s. igitur prædestinationis, durę punitionis, tutæ saluationis, & tutę cōfessionis.ib.a

Igitur vnum spectat ad viatorem, ad hominem mortalem, ib.b igitur vnum ad deceptorem munitum, ib.c igitur vnum ad turbatorem diabolum tentatorem, ib. d igitur vnum ad iustit. &

secta-

fe&atorem.ib.e.
nam viri iusti homines virtuosi & docti habent igitur multiplex,&c.ib.f
& igitur vnum spectat ad nequitiæ professorem,peccatorē,multipliciter,ibi. g
Ignis multipliciter accipitur in scriptura, nam signat quemcunque ardorem vel feruorem,bonum vel malum,quodcūque feruens desiderium vel appetitum, &c. a
Ignis quidam luminosus,f.Spiritus sancti. ib.a
quidam virtuosus,f.amoris & dilectionis, vel cuiuscunque boni desiderij & feruoris,&c.ib.b
sicque per charitatis ignem corda tepentia inflammantur.ibid.c corda debilia roborantur.ibid.d & corda contraria concordantur,ib.e
Ignis quidam vitiosus ardoris & tentationis peccatorum, & sic est ignis superior nubeus ambitionis. ib. f ignis interior aqueus luxuriæ. ib g ignis exterior flameus sæuitiæ crudelitatis, iracundiæ, inuidiæ,& discordiæ.ib.h & ignis inferior terreus auaritiæ. ib. i
Ignis quidam dolorosus, & est duplex, nā vnus est præsentis tribulationis, ibid.k & alter futuræ damnationis, &c. ibid. l
Ignis adhuc quidam æthereus spiritualis bonitatis, quia est ignis compassionis communicatiuæ, ignis dilectionis viuificatiuæ, & ignis absterfionis purificatiuę ibid. m ignis quidam pectoreus mentalis charitatis. ib.n ignis quidam fulgureus ambitiōis vanitatis. ib.o ignis quidam sulphureus carnalis vilitatis. ib.p
Ignis cinereus ardentis auaritiæ. ibidem q
Ignis tartareus grauantium tormentorū ib.r
Ignis Spiritus sancti solet se vtiliter diffūdere, nos mobiliter perfundere,nos viriliter defendere : facit vocaliter vera dicere, solet similiter corda simul iungere culpas totaliter tergere, mentaliter lætum facere, & totaliter vmbram tollere.ib.s
Ignis ad virum iustum, & ad charitatis & dilectionis affectum referendus, & sic vir iustus habet puritatem immaculabilem,bonitatem amicitiæ concreabilem, inuisibilitatem non demonstrabilem quantitatem supercrescibilem. ib. t
Ignis spiritualis & moralis. f. homo iustus & maxime bonus ecclesiasticus vel prę latus qui gaudet superius cælum contemplando, ardet interius, zelum demonstrando, splendet exterius, velum illustrando & mordet asperius telum infigendo.ib. u
Ignis in metallis nobilibus non consumit substantiam,f.accidens.f.fæculentiam. ib.x
Ignis etiam Christum signat.ib.z
Ignis etiam angelos signat multipliciter. ib.y
Ignis diabolicus multiplex, &c. accendere.d
Ignobilis,ignobilitas.vide nobilis seu nobilitas.
Ignominia est illa confusio seu infamia quæ priuat hominem bono nomine, &c. a,e & sumitur in bono & in malo. ib.a
Ignominia interior latentis culpę.ibidem a
& sic est quædam carnalitatis, & immunditiæ;quædam cupiditatis & auaritiæ, quædam proteruitatis & pertinaciæ, &c.ib.b
& ignominia exterior patentis famæ.ib.c posterior fætentis pœnæ ib.d
Ignominia multiplex.f.temporalis & trāsitoria,& temporalis tribulationis. ib. f criminalis & destructoria peccati. ib.g infernalis & damnatoria damnatorū. ib.h
Ignorantia nihil aliud est quam carentia scientiæ, &c. a
Ignorantia quædam naturalis multiplex. ib.a
quædam criminalis. f. sperandorum, credendorum, agendorum, & cauendorum.ibidem b.& quædam virtualis ibidem.c
Ignoramus nos naturaliter.ib.a
Ignoscere.i. indulgere vel remittere, &c. a
Ignoscere quoddam spectat ad Deum. ib. a quoddam ad iustum.ib.b & quoddam ad iniustum,&c.ib.c
Ille,illius, est pronomen relatiuum, nam semper refertur ad aliud antecedens, &c. & sumitur in bono & in malo, &c. a
Ille Christum signat multipliciter.ib a nā refertur ad patrem qui hunc generauit, ad matrem quam purificauit, ad mūdum,cui prædicauit;ad cæcos,quos illuminauit,&c.ib.b
Ille iustum signat hominem. ib.c
pluraq; dici possunt de iusto:nam est clarus in conuersatione, charus in dilectione, gnarus in discretione, &c.ibidem.d
Illi in plurali etiam iustos signat multipliciter, nam in Deo digne sperauerunt, cum Deo se coniunxerunt,pro Deo cūcta reliquerunt,&c.ib.e
Illa in fæminino genere sunt de aliqua sancta,vel diuina gratia, vel scietia potest dici multipliciter, nam illa rutilat veritatis splendore, flammescit charitatis ardore,præcellit dignitatis honore,&c.ib.f
Ille signat impium vel iniustum multipliciter, nam tales orbantur rationis lumine, iactantur elationis flamine, vocantur proditionis nomine,&c.ibidem g
Illuc, illic, sunt aduerbia significantia & denotantia locum, & sic secundum locorum diuersitatem variātur & ipsa, &c.a
Illic vnum proximum immundorum.ib. b
Illic,vnum infimum terrenorum.ib.c
nam illic est locus auarorum,inuidorum, superborum, &c.ib.d
Illic vnum pessimum damnatorum.ibid.e illic vnum vltimum singulorum. ib.d.f
illic vnum intimum deuotorum.ib.g
nam illic est feruens dilectio, clamans oratio,gaudens affectio, &c.ib.g
Illic vnum azymum perfectorum. f. status gratiæ,ecclesiæ,religionis vel pœnitentiæ. ib. h nam illic est locus malorum purificatiuus, sanctorum accumulatiuus,aridorum refrigeratiuus,&c.ib.i &
illic vnum optimum beatorum, quia illic societas multum honorata, satietas nunquam minorata, proprietas lucis declarata, &c.ib k
Ilico.i. statim, continuo, sicque signat celeritatem tam bonam quam malam. a
Ilico in bono est scindere per contritionem, radere per confessionem currere per operationem, & canere per glorificationem.ib.a
Ilico in malo terrentur pectoraliter teruntur corporaliter & perduntur æternaliter.ib.b
Illudere illusio in scriptura sumitur pro carnali infectione, pro visuali deceptione, pro figurali fictione, & pro verbali derisione,&c.a
Illusores spirituales multi sunt.f.adulator, hypocrita, diabolus, prælatus,& Deus. ib.b
Illuminare,illuminatio.illuminare est lumen alicubi influere vel infundere, & signat spiritualiter gratiæ vel scientiæ infusionem, vel illustrationem, sicque à Deo illuminamur per bonam eruditionem,ab Angelis per intrinsecam inspirationem,à prælatis per bonam eruditionem,&c.a
Illuminari si volumus eligatur locus superior.ib.b
expellatur forma deterior.ib.c
& perquiratur causa vtilior.i.Christus qui illuminat per æternam prædestinationem, per gratiæ visitationem, per aduersorum moderationem, &c. ibidem d
Illuminare solet Christus delinquentes per gratiam præuenientem,pœnitentes per veniam subuenientem,ignorantes per sapientiam conuenientem, &c. ib. e
Imago accipitur pro quacunque figura repręsentatiua alicuius rei, & sumitur in bono & in malo.a in bono signat bonorum imitationem, bonorum exemplorum emersionem, & morum honestorum compositionem.ibid.a in malo vero malorum imitationem,hypocritarum simulationem,& bonorum temporalium fictionem.ib b
Imagines spirituales si esse volumus, debemus firmiter per constantiam & stabilitatem boni propositi, & per fidei stabilitatem collocari, &c. ibidem c
nam imagines sunt fluxibilis & non stabilis naturę,sicut imago terrea quæ auaros signat,imago vitrea superbos, cerea luxuriosos, atque iracundos,&c.ib. d
Imagines spirituales adhuc si esse volumus, debemus esse melioribus conformati.ib.e
& debemus esse cunctis gentibus præsentati, &c.ib.f
Imagines porci,leonis,canis,talpę,cœcę, bouis,&c.ib.g
Immaculatus dicitur qui nullam peccatorum habet maculam.a
Immaculatus debet expiare culparū, maculam,frequentare sanctorum copulā, & declinare peccati fœditatem.ibidem a
Immaculati & sancti viri famulantur legis imperio, dedicantur regis seruitio, & recipiantur regis conuiuio. ibidem b
Imber dicitur ab imbuendo, & inebriando,eo quod habeat humectare,imbuere & madefacere. a signat gratiam, scientiam,prosperitatem,carnalitatem, aduersitatem, &c.ib.a
Imitari, imitatio nihil aliud est quam alterius moribus conformatio seu assimilatio,& sic quædam est bona,& quędam mala.&c.a
Imitatio debet esse sagax & discreta. ibidem b
solida & completa.ibid.c & feruens. & secreta.ib.d

Imminere. i. in propinquo manere, vel de propinquo emergere, insistere vel instare, a
Immittere. i. aliquid in alium mittere, &c. a
Immittit Deus gratiam in iustos, gloriam in beatos, culparum horrorem in iniustos, & terrorem in damnatos. ibidem a
Immolare. i. aliquid pro sacrificio Deo offerre, & signat oblationem & sacrificium bonorum operum, &c. a
Immolētur carnes nostræ corporalitatis, panes nostrę temporalitatis, boues nostræ fortitudinis, oues nostræ mansuetudinis, hædi nostræ iniquitatis, ib. b
Immolant seipsos peccatores diabolo per gastrimargiam & gulam. ibid. c mundo per auaritiam. ib. d
per simulationem deceptoriam. ibid. f per inanem gloriam. ib g & per luxuriæ fętorem & infamiam. ib. h
Impedire impedimentum potest accipi in bono & in malo. a
Impedimentum in malo peccatorum seu vitiorum. ib. a
Impedimentum fortunæ seu terrenorum. ib. b
& impedimentum damnationis miseriæ seu tormentorum. ib. c
Impedimentum vero in bono quādo homo impeditur facere malum, &c. ibid. d
Impensa; impendere, expendere, impendere. i. in alium aliquid pendere, & ex pendere est aliquid extra dare seu pendere. a
nam expensæ sunt hominum auarorum. ib. a
hominum discretorum. ib. b
& hominum fatuorum. ib. c
Imperare, imperium, Imperator. a
Imperium accipitur pro mādato, iurisdictione & dominio, &c. ib. a
Imperium terrenę iurisdictionis quod gubernatur aduersitatibus. ib. a
Imperium mentalis dominationis quod datur morum prouentibus. ib. b
Imperium ecclesiasticæ sublimationis quod præfertur regnis & gentibus. ib. c
imperiū supernæ gubernationis quod regitur æternis legibus. ib. d
Imperfecti viri perdunt fructificare, &c. arbor. l, m, n, o
Impetus signat celeritatem, velocitatem subitam, & præcipuam motionem, &c. a
Impetus multiplex s. commendabilis, ib. a detestabilis, ib. b & formidabilis, ibid. c
Impius, iniquus, crudelis, peccator, & tyrannus significare potest quemlibet peccatorem, proprie tamen signat illos qui sunt sine pietate multipliciter. a
Impietas omnis abhorrenda est multiplici ratione. ib. b
Impietas in Deum nihil aliud, quam contemptus legis diuinæ. ib. c
Impius à Deo vilipenditur, à diabolo subiugatur, &c. quia. h
Implere. i. augere, cumulare, &c. & etiam multipliciter sumitur. a
Impletio multiplex. s. virtuosa. ib. b
vitiosa. ib. c dolorosa. ib. d gaudiosa. ib. e
Implet Deus cor hominis creaturas multiformiter. s. essentialiter, potentialiter, spiritualiter, præsentialiter, &c. ib. f
similiter implētur beati in patria per præsentiam creatoris clara cognitione, dulci fruitione, & longa duratione. ibidem g
Impletio quædam qua Christi lex impletur operibus virtuosis. ib. h
quædam qua impletur mens iusti muneribus preciosis ib. i
quædam qua impletur cor iusti stercoribus viliosis. ib. k
quædam qua impletur ecclesia hominibus studiosis. ib. l
quædam qua impletur damnatus seu infernus ardorib⁹ doloriosis. ib. m & quędam qua impletur beatus dulcoribus gaudiosis. ib. n
Imponere, impositionum genus multiplex reperitur secundum diuersitatem illorum qui imponunt, vel illorū quibus imponuntur. a
Impositio quędam magnifica summi Dei. ib. a
quædam sanctifica boni prælati. ibidem b
quædam dignifica iusti hominis. ib. c quędam fatidica certi nominis. ib. d
quædā tyrānica duri turbinis. ib. e & quædam falsidica falsi criminis. ib. f
Impossibilis. vide de posse & possibili.
Impotentia cūctorum naturalis. vide potestas. i, iustorum virtualis. ib. k & malorum criminalis, &c. ib. l
Improperium verbum iniuriosum, opprobriosum seu vituperosum, &c. a
Improperium cum patientia ferendum, quādo iustus grauatur pro Christi nomine. ib. a improperium tacendū, quādo stultus bacchatur indocto famine. ib. b & improperiū timendum, quando malus arctatur inferni turbine. ibidem c
Imprudentia. vide prudentia.
Impudicitia. vide luxuria, fornicatio, immunditia.
Impugnare. vide bellum, pugnare, expugnare.
Imputare. i. culpabilem putare, vel culpā alicui attribuere. a
Immunditia. i. fæx, macula, pollutio, turpitudo, vel res quæ corpus, rem vel locū polluere vel inquinare potest, & accipitur pro peccato, &c. a
Immunditia luxuriæ quam introducit pinguedo deliciarum. ib. a
Immunditia auaritiæ, quam introducit puluis diuitiarum. ib. b
& in munditia superbiæ, quam introducit fumus eminentiarum. ib. c
Immunis. i. liber, & immunitas quod est libertas. vide de nobilitate, libertate, & similibus. a
Immutare, immutatio nihil aliud est quā vnius in aliud mutatio, &c. a
Immutatio naturalis consideranda. ibid. a
virtualis recuperanda. ib. b supernalis desideranda. ib. c
criminalis vituperanda. ib. d & infernalis reiteranda. ib. e
In, præpositio deseruit quandoque accusatiuo, quandoque ablatiuo, & signat quandam intimitatem, seu interioritatem, & quandam adiunctionem & vnitatem, &c. a
In, refertur ad personas, res & loca. ib. a
In, mundum venit Deus corporaliter. ibidem b
In, ad eum diuersimode refertur, quia videlicet Christus est in patre quo ad essentiam, & quidditatem, Christus fuit in matre quo ad substantiam & corporeitatem, Christus Deus est in fratre. i. iusto quo ad gratiam & charitatē, &c. ib. b
In, ad iustum refertur etiam multipliciter. s. vt in Deum tendat deuote credendo, iustus tendit in seipsum cor suum vidēdo, tendit in proximum ipsum diligendo, in subditum ipsum protegēdo, &c. ib c
In, Deo credendum, fidendum, figendum, manendum. ib. c
In, ad impium refertur, nam cadit de peccato in peccatum multimode. ib. d
In refertur ad res tam bonas quam malas. ib. e
In, communiter refertur ad loca, nam nihil est corporeum, quin contineatur in loco, sic etiam moraliter omnes mundi homines diuersa sibi vendicant loca, sicq; in signat locum scripturæ, in quo versantur clerici & sapientes. ib. f in signat locum naturæ in quo versantur viri naturales & Philosophici. ibidem g
In signat locum gratiæ. s. ecclesiæ in quo versantur viri catholici. ib. h
In signat locum pænitētiæ in quo versantur patres almifici. ib. i
In signat locum cęlestis glorię in quo versantur sancti beatificati: nam ibi est claritas quæ non obfuscatur, concordia quæ non segregatur, raritas quæ non molestatur, &c ib. k
In, signat loca malorum, nam, ibi est locus fœdus & fœtidus caro nostra. ibid. l locus vanus & fumidus mundus, qui est locus ardoris & cupiditatis, fætoris & sorditatis, furoris & crudelitatis. ib. m locus durus & horridus infernus. ib. n quia est carcer immundus & inquinatiuus, obscurus & excæcatiuus, ęternus & non terminatiuus, &c. ibidem o
Inanis, inanitas, denotat defectum firmitatis, stabilitatis, & soliditatis, &c. a
Inanitas virtuosa diuini timoris. ibidem a
Inanitas fluctuosa terreni rumoris. ib. b inanitas tortuosa insani tumoris, quæ est in mentibus, actibus, statibus, entibus, affectibus, & affatibus. ib. c ac inanitas finalis tremoris damnatorū, &c. ib. d
Inauris erat instrumentum seu ornamētum quo antiqui in suis auribus ornabantur, & moraliter per inaures intelliguntur virtutes, quibus auditis ornatur, &c. a
Inauri priuat Deus animam, quando peccat. ib. b
Incalescere. vide calor, concalescere & similia.
Incantare, incantator dicitur quasi intus cantator, &c. a
Incantat prædicator dum conuertit pænitentis mentem. ib. a incantat falsidicus adulator dum deludit aures, audientis ib. b incantat hypocriticus transformator, dum seducit visum intuentis. ib. c & incantat maleficus diuinator dū seducit in se credentes. ib. d
Incedere, incessus, incedere. i. passim ire vel deambulare, reperiturque, bonus & malus, &c. a
Incessus à malo recessiuus, & iste est pænitentium, & de nouo conuersorum qui esse debet cū fletu, metu, fœtu, & spretu. ibid. c incessus in bono processiuus, estque proficientium seu prouectorum. ib. c
& incessus ad summum accessiuus, & est consummantium seu perfectorum: nā illi recte incedūnt Deum deprecando, sancte Deo famulando, læte Deum collaudando, &c. ib. d
Incessus vitiosus, nam mali incedunt procaciter elatis cornibus fallaciter

transfuar-

transuersis cordibus, & nugaciter velatis renibus.ib.c

Incendium, incendere. incendium multiplex in scriptura reperitur, &c.a

Incendium supernum feruoris charitatiui.ib.a

Incendium internum horroris inquinatiui.ib.b

Incendium externum terroris comminatiui.ib.c& incendium externum ardoris dissipatiui.ib.d

Incensum est liquor thuris vel cuiuslibet alterius gummi fragrantis & suauis odoris, quod Deo incenditur.&c.a

Incensum quod sincera requirit deitas.ib. b

Incensum quo fraterna flammescit charitas. ib. c incensum quod ad Deum eleuat puritas.ib.d

& incensum quod in mundo diffundit vanitas adulationis. ib. e

Incertus.vide certitudo.

Incerti fumus multipliciter, &c.vide, vbi. a

Incipere signat rei initium, & cuiusque temporis vel operis principium & inceptionem, &c.c

Incipere vnum spectat ad Deum, quo id ignorantes, negligentes, pestilentes, & sapientes.ib. a

Incipere vnum spectat ad iustum quod est vigoris. ib. b mæroris, ib. c & honoris. ib.d

& incipere vnum spectat ad iniustum. s. imperfecta vitæ nouitas, incompleta morum leuitas, indiscreta culpę prauitas, & parum læta pœnæ æternæ grauitas.ib. e

Incidere, i.in aliquod malū cadere, & reperitur multiplex incidere, &c.a

Incidere vnum spectat ad temerarios peccatores.ib.b

& incidere vnum spectat ad inferos damnatos. ib. c

Incircuncisus, cum incircuncisio nihil sit quam circumquaque facta incisio, sicut in lege mosayca, &c.a

Incircuncisi moraliter peccatores vocantur, ib. a & sic quidam inueniuntur in mētibus vano cogitatu, actibus superfluo tactu, in gentibus inhonesto tractu, in vestibus superfluo tactu, &c.ib.b

Incitare. i. commouere, prouocare, irritare, exhortari & admonere, & sumitur vt communiter.ib.a

Inclinare in scriptura multis sumitur modis.a

Inclinatio humilitatis, & sic inclinemur ad amplexandum Deum per deuotionem.ib. b

Inclinemur ad supportandum omnē tribulationem. ib. c inclinemur ad audiendum per veram attentionem.ib.d

Inclinemur per intimam compassionem, ib. e & inclinemur ad perquirendam amissam perfectionem, ibid.f & inclinemur ad faciendam deuotam supplicationem, ib.g

Inclytus. i.nobilis, gratiosus, honorabilis & solennis, &c.a

Inclyti sunt quidam interne & virtualiter.ib.a

quidam inclyti externe & temporaliter, ib.b quidam inclyti superne & æterna liter.ib. c

includere: vide claudere.

Incredulus est ille qui veritati vel fidei nō assentit, & incredulitas prouenit communiter ex obstinatione, &c.a

Incredulitatis multiplex periculum, quia per hanc Deus irritatur, cælum denegatur, pęna procuratur, & fides enerua-tur.ib.a increpare, i. arguere, reprehendere, & corrigere, estque increpatio Dei & hominis realis & verbalis, &c.a

Increpatio quædam diuina, sicque Deus increpat per corporalem afflictionem, temporalem vexationem, & infernalē damnationem. a increpatio humana, & sic increpans habeat in actu seueritatem.ib.a

In corde benignitatem. ib. b & in verbo veritatem.ib.c

Incuruare.vide supra de inclinare, nam in curuatio designat deflexionem ad peccatum, &c. a

Incumbere. i. accūbere, pertinere vel imminere.a

Inde, deinde, inde signat terminum à quo, & sic secundum diuersa loca. s. bona & mala, fit inde recessus bonus & malus, &c.a

Inde vnum à quo est fugiendum & recedendum. s. mundus qui est locus infectus, suspectus, deiectus, &c. ibidem b

Inde vnum à quo est inchoandum, s. status gratiæ & pœnitentiæ. ib.c

Deinde ad Christum refertur multimode. ib d

deinde etiam refertur, ad iustum multipliciter.ib.e

deinde etiam refertur ad iniustum. s. diabolum, vel quemlibet impium.ibidem f

Indicare. i. ostendere, demonstrare, declarare vel reuelare. a

Indicatio quædam vtilitatis, & sic Deus indicat per se reuelando, vel per creaturas manuducēdo & immittendo, ib. b. indicat doctor vera dicendo atque legendo. ib. c. indicat prælatus vel pastor bona ostendendo & consulendo. ib.d

Indicatio quædam necessitatis. ibid. e & quædam pompositatis.ib. f

Indigere, indigens.vide de paupertate.

Indignatio. i. displicentia, iracundia, superbia, impatientia, vindicta, &c.a

Indignatio diuina nihil aliud est quam displicentia & odium quod habet contra peccatores.&c.ib.a

& indignatio humana, quæ est multiplex. ib.b

indignus vide dignus.

Indisciplinatus, i. mali morigeratus & indoctus, nam reprehensibiles sunt conuersando, quod facit eorum morum prauitas, &c.a

Indoctus. i. fatuus indisciplinatus, quod introducit cupiditas & auaritia, imbecillitas & ignorantia, proteruitas & petulantia, &c.a

Inducere. i. intus ducere vel introducere, &c.a

Inductio multiplex, s. bona & meritoria, ib.a mala & deceptoria.ibid.b tristis & afflictoria. ib. c. læta & saluatoria. ib. d

Induere, indumentum sumitur multipliciter in scriptura.a

Indumenta quædam spiritualia, & sic virtutes & gratiæ sunt hominis tegumenta & indumenta multipliciter.ibidem b

Indumenta spiritualia habeat anima scilicet puritatis loturam.ib.c compassionis lituram, ib. d conuersationis picturam, ib. e continentiæ cinctūram.ib.f

permanentiæ & patientiæ staturam, ibidem g & moderantiæ vncturam. ibidem.h

indumēta quædam temporalia.ib i quædam criminalia.ib. k & quædam supernalia.ib.l

Induratio est de mollitie ad duritiam mutatio & conuersio, & sumitur pro obstinatione mentis, vel pro confirmatione voluntatis in malo, &c.a

Induratur humana mens per affectionis ardorem, ib. b indeuotionis algorem & frigus. ib.c

Induratur per desperationis pondus. ib. d induratur per tribulationis ictus. ib.e & per temsiccam temporalis possessionis.ib.f

Inebriare. vide ebrietas.

Inexpugnabilis. vide expugnare vel pugnare.

Inextinguibilis.vide extinguere.

Infamia seu diffamatio. i. bonæ famæ & opinionis perditio, attenuatio, & denigratio, &c.a

Infamia quæ ortum habet ex demeritis. ib.a

Infamia quæ ortum habet ex suppositis. ibid. b & infamia quæ ortum habet ex compositis. ib.c

Infamia qua mali prælati subditos bonos diffamant.ib.d

& infamia qua mali subditi bonos diffamant prælatos.ib.e

& infamia qua socij mali bonos diffamāt socios.ib.f

Infans est homo à tempore natiuitatis vsque ad pueritiæ statum, & dicitur infans quasi non fans, quod est non loquens, &c.a

Infans signat virum naturæ viribus destitutum.ib.a

Infans signat virum virtutum viribus destitutum.ib.b

sicque infans spiritualis sine dolo viuit simpliciter, sine fallo fatur veraciter, sanctitatem seruat tenaciter, & per bonitatem crescit viuaciter.ib.c

Infans signat peruersis moribus virum prostitutum. ib.d

Inferior, inferioritas signat partem loci profundiorem, infirmiorem, & centro terræ proximiorem, &c.a

Inferius vnum virtuosum, quo quis per humilitatem se reputat inferiorem.ib a nam locus inferior est secretior ad meditandum, stabilior ad sustentandum, & habilior ad recipiendum.ib.b

inferius etiam vnum vitiosum, ib.c & vnū inferius luxuriosum.ib. d

Infælix, infortunatus pro eodem videntur supponere, fitque mentio in scriptura de infælicitate culpæ, miseriæ & pœnę, ib.a

Infernus est locus & habitaculum dānatorum, & diuersis nominatur nominibus, &c.a

Infernus est locus ardoris inextinguibilis locus stridoris immitigabilis, locus horroris irreparabilis, locus terroris incogitabilis, &c.ib.a

Infernus superioris Ægypti desertis assimilatur multipliciter. ib. b

Infernum possident qui tēporalibus sunt implicati.ibid.c qui peruersis cordibus sunt indignati, ib.d qui mundi diuitiis sunt ampliati, ib. e

qui in amicitijs non sunt formati, ib.f qui carnis spurcitijs sunt maculati.ib.g

qui in excellentijs sunt honorati, ibid.h & qui violentijs sunt effrenati. ib.i

Infernus moraliter & allegorice signat aduersitatem pauperis anxij & tribulati, s. statum hominis pœnitentis multipliciter.ib.k

Inferni profunditas, capacitas, obscuritas, aduersitas. ib. l signat iniquitatem homi-

hominis impij & reprobi. l ſtatum mali peſtilentis, nam talis habet ignem ſemper comburentem, ſcilicet cupiditatem, habet fumum ſurſum aſcendentem, ſcilicet pompoſitatem, lacum cũcta ſubmergentem, ſcilicet guloſitatẽ, fœtorem nunquam exhalantem, ſ. luxuriam, tumultum nunquam quieſcẽtem, ſ. iracundiam, catenam ſemper ſtringẽtem, ſ. acediam, vermem ſemper corrodentem, ſcilicet inuidiam, mentis mordacitatem. ib. m ſignat peruerſitatem ſeculi noxij & effrenati. ib. o infernus etiam cõparatur poetarum inferno quem ipſi finxerunt, &c. ibidem n

Inferno incẽduntur homines plures, &c ib. n

Inferno multi deficiunt, &c. adducere. l

Inferni portæ viſæ ſunt, &c. oleum. e

Infernus olla dicitur, & quare, &c. olla. d

Inferre. i. intus aliquid ferre, ſeu intus aliquid intromittere vel portare, accipitur etiam pro concludere, dicere, arguere, &c. a

Inferre multiplex. ſ. probationis, compaſſionis, deuotionis, ſaluationis, inuaſionis, & damnationis. ib. a

Infidelis qui contra fidem facit, &c. a

Infinitas contrariatur fini, &c. a

Infinitas ſummæ potentiæ, quæ deſignat extenſionum perfectionem. ib. a infinitas perſeuerantiæ, quæ deſignat longã durationem ib. b

Infinitas deficientiæ, quę deſignat imperfectionem. ib. c & infinitas vanæ fluentiæ, quæ denotat indeterminationem. ib. d

Infirmitas, infirmus. infirmitas & ęgritudo pro eodem ſupponunt. a

Infirmitas ſpiritualis nihil aliud eſt quam peccatum ſeu pronitas, vel inclinatio ad peccandum, & ſicut multiplex eſt corporis infirmitas, ſic etiam animæ, &c. ib. b

nã infirmitas capitis eſt ſuperbia. ib. c, infirmitas oculorum inuidia. ib. d

Infirmitas pectoris iracundia. ib e manuũ auaritia. ib. f ventris guloſitas. ibid. g renum luxuria. ibidem h & pedum acedia. ib. i

Infirmus & debilis eſt peccator ad bonum faciendum, ad opus ſuſtinendum, ad ſurſum aſcendendum, & ad hoſtibus reſiſtendum. ib. k

Infirmitas temporalis, ſeu corporalis vtilis eſt, quia per infirmitatem Deus requiritur, homo conuertitur, & virtus perficitur. ib. l

& infirmitas naturalis, &c. ib. m

Inflare. vide de vento.

Influere, influentia nihil in biblia. vide cęlum vel ſimilia.

Infringere. vide frangere.

Infundere, pauciſſimæ authoritates.

Ingemiſcere. vide gemere.

Infructuoſus. vide fructus vel ſterilitas.

Ingens. i. magnus, grandis, notabilis, & ſolennis.

Ingratitudo ingrati dicuntur qui aliena beneficia continue volunt recipere, nunquam tamen recompenſare, aut retribuere. a

Ingratitudo creatorem ad iram prouocat, largitorem a dando reuocat & poſſeſſorem ad peccata aduocat. ib. d

Ingrauatus. vide grauaſſe, aggrauaſſe.

Ingreſſus, ingredi. i. intro gradi vel alicubi introire, & eſt ingreſſus bonus & malus, &c. a

Ingreſſus eſt humanus, diuinus, diabolicus ib. a

Ingreſſus humanus & virtuoſus quo ingredi debemus ſtatum pænitentiæ, eccleſiæ ſeu religionis multimode. ſ. vt ibi ſecurius commoremur. ib. b

& vt facilius opera contritionis, cõfeſſionis, ſatisfactionis, atque meditationis operemur. ib. c

& etiam vt ſagacius informemur, &c. ib. d

Ingrediuntur tamen quidam eccleſiam procaciter, tumultuoſe & impetuoſe. ib. e

quidam carnaliter & affectuoſe. ib. f quidam fallaciter & inſidioſe. ib. g & quædam venaliter pecunioſe. ib. h

Ingreſſus vitioſus ad mundana delectabilia obtinenda, ſicque ad nos ingreditur caro quæ inficit, mundus qui deficit, morbus, qui afficit, dęmon qui officit, & mors quæ interficit. ib. i

Ingreſſus quatuor ſcriptura prohibet. ib. i

Ingreſſus doloroſus. i. mortis & dãnationis. ib. k & ingreſſus paradiſus gaudioſus. ib. l atque ingreſſus diuinus, ſicque ſpiritualiter ingreditur Deus humanã mentem, quando puram & ſanctam eã inuenit perſonaliter ingreſſus eſt in vterum virgineum in mundum, in infernum, & in cælum. ib. m

Ingreſſus diabolicus videtur eſſe ſicut ingreſſus hoſtium. ib. n

Inhabitare. i. intus habitare, ſicque eſt inhabitatio bonorum & malorum, &c. a

Inhabitatio moralis & interior, & ita inhabitant quidam per amarum pænitẽtiæ guſtum, per charum confidentiæ ſcutum, & per præclarum ſapientiæ viſum. ib. a

Inhabitatio iuſtorum realis & exterior, nam ibi eſt locus ſplendoris & cognitionis, locus amoris & dilectionis, locus timoris & deuotionis, &c. ibidem b

& inhabitatio iuſtorũ finalis, & ſuperior, ſ. paradiſi. ib. c

Inhabitatio malorũ multiplex. ſ. interior & prophana, exterior & mundana, ac poſterior atque, inſana. ib. d

Initium. i. alicuius rei inceptio ſeu principium, &c. a

Initium rerum eſt Deus, initium morum eſt fides, timor, iuſtitia ſeu recta intentio, initium temporis eſt iuuentus, & initium corporis ſunt humores & elementa. ib. b

Inimicus, inimicitia. i. contrarietas, odiũ diſcordia, maleuolentia & rancor, &c. a

Inimicitia multiplex. ſ. Dei, nam Deus inimicatur peccatoribus. ib. a

inimicitia diaboli, quia inimicatur melioribus. ib. b

& inimicitia hominis peccatoris, quia inimicatur ſanctioribus, ib. c

Inimicantur Deo & ſanctis eius quindecim horum genera, &c. ib. d

Iniquitas dicitur quaſi non æquitas, & peccatum iniquitas dicitur, &c. a

Iniquitas & impietas differunt. ibidem b

Iniquitas quando abundat in corde, contra Deum facit ſuperbire, iniquitas facit à proximis diſſentire, iniquitas non vult facta operire, iniquitas ſolet mentem excæcare, &c. ib. c

Inire. i. intus ire vel in aliud ire, &c. a

Ineunt homines fędus & coniugium, bellum & iurgium, feſtum & conuiuium, tractatum & conſilium. ib. a

Iniuria contrariatur, iuri ſumiturque cõmuniter pro iuſtitia offenſa, inquantũ peccator, offendit Deum, proximũ, & ſemetipſum. a

Iniuria ab iniuſtis ſolet inferri. ibidem b

Iniuria à perfectis ſolet tolerari. ib. c

Iniuria per prælatum ſolet auferri. ib. d & iniuria per dominum ſolet vendicari. ib. e

Iniuſtitia ſumi poteſt pro omni peccato, proprie tamen ſumitur per contrario iuſtitiæ. a

Iniuſtitia à viro pęnitente debet confiteri. ib. a ab innocente ſolet abhorreri. ibid. b

Iniuſtitia à viro peſtilente ſolet exerceri. ib. c & à Deo ſummo ſolet ſubmoueri. ib. d

Iniuſtus à Deo vilipẽditur, à diabolo ſubiugatur, &c. quia. h

Inniti. i. incumbere, appodiare, inſiſtere vel firmare, moraliter innixio, eſt qua homo Deo innititur per fidem in ipsũ credendo, per charitatem ipſum diligendo, &c. a

Innocentia eſt animi puritas omnem iniuriæ illationem abhorrens, & dicitur innocentia quaſi non nocentia, &c. a

Innocentem habeamus operationem, ſi accedere ad cælum volumus. ib. b

habeamus etiam innocentem meditationem. ib. c

& innocentem prolocutionem. ibidem d

Innocentia, quædam victa, quædam ficta, & quædam picta ſeu facta. ib. e

Innocens ſummæ veritati hæret ſtabilius. ib. f innocens ſecum colloquenti credit humilius, ib. g ſecum conuerſantes mutat in melius. ib. h innocẽs falſa machinantes vinci virilius, ib. i tribulationes fert facilius. ib. k & conſolationes habet fertilius. ib. l

Innocens vir paruulus dicitur multiformiter parum d

Inopia, inops. inopia, paupertas, inedia, egeſtas videntur idem ſignificare. & inopia eſt opum defectus & carentia, &c. a

Inopes non debent exaſperari, ſed adiuuari. ib. b

Inopia facit homini tria bona. ib. c

Inopia temporalis quę terrenis caret ſubſidijs. eſtque pauperum & miſerorum. ib. a

& inopes illos ſolent mali turpiter grauare. ib. b

Inopes ſolent Deum dulciter laudare. ib. c ſolent etiam Deum & virtutes velle atque optare. ib. d & cælum tenent & occupant. ib. e

Inopia ſpiritualis quæ virtutum caret diuitijs, i. peccatũ ib. f. & inopia infernalis quæ ſupernis caret ſolatijs. ib. g

Innumerabilis. vide multitudo, omnes, & ſimilia.

Inquinare. i. fædare, & ſic inquinamentũ moraliter eſt peccatum. &c. a

Inquinat fumus ſuperbiæ & vanitates, inquinat humus ſubſtantiæ & cupiditatis, inquinat limus luxuriæ & carnalitatis, & inquinat fimus malæ amicitiæ & ſocietatis. ib. b

Inquirere. vide quærere.

Inſania, inſanus quaſi non ſanus, eo quod inſania mentis aufert ſanitatem, ergo inſanus dicitur, qui non eſt ſanæ mentis. a ſicque moraliter omne peccatum inſania dicitur multipliciter. ib. a

Inſanit ſuperbus vana ſomniando, inſanit mundus fæda faciendo,

Inſanit auarus opes ſitiendo, & inſanit præſumptuoſus alta ſentiendo. ib. b

Inſania multiplex. ſ.vera,ficta,& falſa.ibidem b
Inſanabilis. vide ſanitas
Inſatiabilis.vide ſatietas
Inſcius.vide ſcientia
Inſcrutabilis. vide ſcrutari
Inſenſatus vide ſenſus
Inſerere.vide opponere, vel adiungere.
Inſignis, authoritates deficiunt.
Inſilire. vide de ſaltu, & ſalire, ſed potius de ludere
Inſidiari nihil aliud eſt quam occulta cõtra aliquem exploratio, & fraudulenta machinatio & malitioſa inueſtigatio & perſecutio ,&c. a
Inſidia multiplex. ſcilicet cupiditatis & auarorum. ib. a
fallacitas & deceptorum. ib. b ac crudelitatis atque dæmoniorum . ib.c
Inſidiæ habent ſuum fieri in latibulis & occultis. ib. d
Inſidiæ fortunæ quæ ſuos leuant,& extollunt vt deiiciant.ib. e
Inſidiæ carnis ſeu malæ mulieris quæ ſuos ſcalpunt vt diripiant , & inſidiæ dæmonis quæ ſuos latent & inficiant. ib. g
Inſidię etiam mali hominis,qui fatuos lactant vt decipiant,&c.ib.h
Inſidijs & deceptionibus hoc in mundo multa hominum genera vti ſolent. ſ. mordacis eloquentiæ detractores. ib, i voracis auaritiæ mercatores. ib. k nugacis amicitiæ ſectatores. ibid.l fallacis inimicitię tractatores,&c.ib. m n o
Inſipiens,inſipientia contraria eſt ſapientiæ, & inſipiens dicitur qui caret ſapientia , & poteſt dici quilibet peccator inſcius & ignarus,&c.a
Inſipientia multiplex. ſ. proteruitatis & idololatriæ deteſtabilis, ſimplicitatis & ignorantiæ excuſabilis,fatuitatis & inſcientiæ vituperabilis.ib.b
Inſipiens diſciplinam fugit & deteſtatur, ſine cauſa timet & conturbatur indebite dę bonis opinatur, inhoneſte viuit & conuerſatur.
Inſpicere.vide aſpicere
Inſpiratio.i. per ſpiritum facta reuelatio, vide reuelatio.
Inſtare,inſtans, inſtanter, inſtantia quandoque ſumitur propinquitate imminente , quandoque pro tempore momentaneo & tranſeunti, &c.a
Inſtantia quædam quam vir prudens obſeruare debet. ib. a
ſicque inſtanter prædicare debet verbum veritatis , inuocare opem diuinitatis, caſtigare facta prauitatis , &c. ibidem b
Inſtantia quædam quam vir prudens cogitare debet. ſ. quomodo inſtat diabolus vt nos percutiat, mundus vt nos inficiat , mors , vt nos deiiciat. ib.c & inſtantia quædam quam vir prudens formidare debet,ſ.horam extremi iudicij, mortis , &c.ib.d
Inſtabilis homo multiplex , &c. ſtare. c & i
Inſtar , vide ſimilitudo,imago , vt & ſicut.
Inſtaurare.vide reſtituere,reparare,& reędificare,
Inſtituere.vide conſtituere & ſtatuere.
Inſtruere quandoque ſumitur pro conſtruere vel fabricare , quandoque pro ordinare,armare,ſeu munire, ſed communiter accipitur pro docere erudire, & informare. a
Inſula eſt terræ portio aquis ex omni latere circumſepta , & moraliter referri poteſt ad perſonas & loca,&c.a
Inſula deſerta ſeu ſeparata ab hominum ritu dicitur iuſtus, quia ab alijs ſeparatur ab hominibus.ib.b
ſuntque Inſulæ plurimæ:nam quędam ardens.ib.c quędam natans:ib.d quędam tremens.ib. e
quædam tacens. ibid.f quædam gaudens. ib g
quædam naſcẽs,quę moraliter iuxta proprietates earundem inſularum hominem iuſtum deſignant,&c. ib.h
Inſula quædam ſecreta & ſine mugitu. ſ. religio , quia cingitur aquis compunctionis, eſtque illa Inſula tuta & neceſſaria, trita & tributaria ,certa & ſpeculatoria.ibid.i & Inſula quędam repleta opulento victu. ſ. paradiſus , nam illa cingitur aquis tribulationis ſeu afflictionis in hoc mundo , &c.ib. k
Inſula vero in malo ſignat virum infectionis.ſ.impium ſtatum perditionis.ſ.mũdum & ſtatum damnationis.ſ.infernũ. ib.l
Inſula puellarum miranda, &c.res.b
Inſuper ſignat quandam ſuperabundantiam , quoddam augmentum & quandam additionem ad omne illud quod ſuperius ponitur vel dicitur,ſiue bonũ ſiue malum fuerit.a
Inſuper ſignat ſuperabundantiam meritoriam & virtuoſam , vitioſam ; doloroſam,gaudioſam. ib.a
Inſurgere. i. contra alium ſurgere, & ſemper ſumitur in malo multimode ; &c. a
Integer quis dicatur.a
Integer , de integritate corporis inquantum opponitur diuiſioni & partium fractioni,nihil ad propoſitum ſed de integritate morali, &c.a
Integritas multiplex , videlicet carnis , ſ. virginitatis & continentiæ , mentis , ſ. ſinceritatis & conſcientiæ & moris ſeu operis.ſ. virtuoſitatis & iuſtitiæ.ibidem a
Integri male ſunt multi. ib.b
Intelligere,intelligens,intellectus, intelligere accipitur pro cognoſcere , pro ſcire , pro aduertere , vnde intellectus nihil aliud eſt quam ſapientia,prudentia , notitia & ſimilia.a
Intelligere debemus illa quę ſunt loquenda.ſ.veritatem,ib.b intelligere quę ſunt agenda.ſ.æquitatem,ib.c
Intelligere quę ſunt ſcienda.ſ.profunditatem.ib. d & quæ ſunt timenda,ſ.authoritatem.ib.e
Intelligere debemus ad noſtram ſalutem. ſ.noſtrorum proximorum neceſſitatẽ, noſtrorum peccatorum peruerſitatem, bonorum futurorum fælicitatem , &c. ib.g
Intellectus ſubtilis ſunt animalia ſubtilia & parua.ib.f
Intellectum verum impediunt. ſ. mundi proſperitas & conſolatio , mentis obſcuritas & obfuſcatio , & cordis fatuitas & obſtinatio.ib.h
Intendere. i. aliquid ad certum finem , ſeu ad certum quid ordinare & diſponere,&c.a
Intentio eſt oculus opus illuminans. ib. b angulus opus conterminans ſeu ordinãs, ib. c & titulus opus denominans. ibidem d
Intentio debet eſſe ſancta , ad Deum, recta ad proximum, & recta ad ſeipſum , ib.e
Intendere multiplex. ſ. miſeratiuum multiforme , &c. intendere ſpeculatiuum, eruditiuum,admiratiuum,& maculatiuum.ib.f
Inter , eſt prępoſitio deſeruiẽs accuſatiuo caſui , & ſemper videtur innuere pluralitatem ,ſocietatem , & medietatem ſignatque in bono & in malo. a
Inter in bono ſignat ſanctos interceſſores.ib.a
bonos mediatores.ib.b
& ſignat ſocietatis ſectatores, ib. c ſicque eſſe debemus inter alios multipliciter. ib.d
ſignat etiam bonos moderatores . ibidem c
Inter in malo ſignat malas interceſſiones,malas mediationes,malas ſocietates, & triſtes habitationes.ib.f
Interficere, interfectio, interfectus. interfectio nihil aliud eſt quam ſeparatio violenta animæ à corpore , ſicque per interfectionem peccatum intelligitur, &c.a
Interficit ſpiritualiter diabolus ſuperbos alte ſuſpendendo. ib. b interficit auaros igne ipſos comburendo. ib. c inuidos gladio perforando.ib. d luxurioſos venenum propinan do.ib.e
iracundos ſagittis vulnerãdo. ib.fguloſos aquis ſubmergendo, ib. g & accedioſos per accidiæ oppreſſionem.ib.h
Interire,interitus. i. intus ire, ſeu conterere , & accipitur pro morte conteri , vel perire. a
Interitus naturalis omnibus eſt contingens,criminalis anima peccatorum intingens , temporalis miſeros affligens, & infernalis ſeu æternalis damnatos configens.ib.a
Interitus diuerſa ſunt genera,ſ. ſuſpenſio, ſuffocatio,toxicatio,ſuffoſſio,&c. ſicque ſpiritualiter intelligitur , &c. ibidem b
Interea , interdum interim.omittitur, quia non ſunt authoritates. interior, interius.vide intus.
Intermittere,intermiſſio.cum intermiſſio ſe habeat per modum negationis , reſtat quod intermiſſio boni ſit mala , & intermiſſio mali bona , &c.a
Internecio, i. totalis & finalis mors & deſtructio. vide de interitu,morte & deſtructione.a
Interponere.vide de interceſſione,mediatione,& medium.
Interpellare. vide rogare, precari,& inuocare.
Interpretatio,i.alicuius obſcuri ſermonis expoſitio, & declaratio. a
Interpretatio multiplex. ſ. verax & neceſſaria,fallax & deceptoria , ſagax & meritoria , ac mordax atque detractoria. ib.a
Interrogare , id eſt , aliquid ab aliquo ſub ſpe reſponſionis inquirere vel rogare. a
Interrogatio multiplex.ſ. ſanctæ fidelitatis.ib. a
duræ crudelitatis. ib. b piæ ſimplicitatis. ib.c
vanæ nugacitatis , ib. d & ſagacitatis. ibidem e
Interrogatio bona facienda ſapienter diligenter, & reuerenter.ib.f
Inteſtina .paucæ authoritates.
Intingere.vide color , tingere.
Intrare. introire , intrare. i.intra vel infra aliquem locum ire.a
Introitus quidam virtuoſus qui eſt frequentandus. ib. a ſicque intrare debemus locum ſupernalem vt ibi quieſcamus.ib b
Intrare , etiam debemus locum internalem ſeu cordialem vt doleamus. ibid. c intremus ergo corda noſtra ad deplorandum ſcelera commiſſa,ad meditan-

duactus & opera, ad præcauēdū luctus, & verbera, ad contemnendum onus & pondera, & ad deprecandum regentem sydera. ib. c
Intrare etiam debemus locū infernalem vt timeamus. ib. d
Introitus quidam gratiosus qui est procurandus, sicque procuremus introitum pacificatiuum. ib. e introitum iustificatiuum. ib. f
Introitum lętificatiuum. ib. g & introitum saluificatiuum. ib. h
Introitus quidam tollerandus, sicque intratur ad iustas & licitas dignitates per ingressum iustæ promotionis. ibidem i
Intratur per pacificam communionem, ib. k
& per dignificam perfectionem. ibidem l
Introitus quidam excludēdus. s. vitiorum de conscientia. ib. m & iniquorum ad beneficia. ib. n & perfectorum ad maleficia. ib. o
Introitus quidam formidandus vel metuendus. s. exercitium corporeæ mortis, ad iudicium impij fortis, & ad exilium infernalis fortis. ib. p
& quidam introitus admirandus. s. diuinus, qui multiplex est. ib. q
Introducere, i. intus vel introducere, sicq; introducuntur quidam in scripturæ Gymnasium, in ecclesiæ palatium, & in paradisi conuiuium, &c. a
Intueri. i. aspicere, vel videre. a
Intuitus quidam diuinus, nam Deus habet intuitum clarum & luminosum, pium & amorosum, durum & rigorosum. ib. a
Intuitus quidam humanus, sicque intuētur quidam subtiliter & consideratiue, s. Dei maiestatem, matris puritatem, cæli claritatem, mundi prauitatem & inferni asperitatem. ib. b
Intuentur etiam quidam benigniter & exuberatiue. ibid. c quidam seueriter & reuerberatiue. ib. d & quidam crudeliter & exterminatiue. ib. e
Intumescere. vide tumor.
Intus, interior, intrinsecus, intra, interioritas signat loci vel rei medium vel profunditatem, & loquendo moraliter significat loca vel opera quæ nobis sunt incognita & ignota, &c. a
Interioritas est munde custodienda. s. hominis conscientia. &c. ib. b nam ibi est locus secreti & meditationis, locus gratiæ & inspirationis, dulcoris, & dilectionis, virtutis & roborationis, &c. ib. c
Interius, & nō exterius quidam boni sunt ib. d
quidam exterius & non interius boni. ib e
quidā interius & exterius boni. ib. f & quidam nec interius nec exterius boni sunt. ib. g
Intus signat infernalem inclusionem. ib. h signat etiam ecclesiæ habitationem. ibid. i & paradisi possessionem. ibidem k
Inuenire, nota quod est inuentio actiua, & passiua, nam actiua intentio signat mentis quietem & vtilitatem, passiua vero firmitatem & stabilitatem, &c. a
Inuentio quædam qua inuenitur Deus gratia seu virtus, &c. ib. a sicut enim res perdita inuenitur per inquisitionē, acclamationem & attrectationem. ita Deus spiritualiter inuenitur per feruentem cordis meditationem & contritionem. ib. b sed quia Christus per diuersas perfectionis vias cucurrit, scilicet per viam puritatis in conceptu, humilitatis in partu, pænalitatis in mortis egressu, renouationis in resurrectione, & contemplationis in ascensione. ibidem c sic etiam quęratur in loco nobili, in vtero virginali, humili pręsepio, flebili crucis patibulo, &c. ibidem d
Inuenitur etiam Deus per vocis eloquentem proclamationem, vel exorationē. ib. e
& inuenitur per manuum exequentem operationem. ib. f
Inuentio quædam qua inuenitur iustus per virtutem perseuerantiæ. ib. g sicque inueniri debemus affabiles & gratiosi. ib. h
spectabiles & luminosi. ib. i
durabiles & virtuosi. ib. k
obedientes atque obsequiosi. ibidem l
Inuentio quędam qua inuenitur iniustus, nam mali inueniri volunt in loco carnalitatis, deserto cupiditatis, in monte pompositatis, tandem in loco pænalitatis. ib. m
Inuenitur adhuc malus à Deo qui ipsum iudicat à diabolo, qui ipsum vendicat à peccato cui se applicat, & ab inferno qui ipsum damnificat &c. ibidem n
Inuentio quædam qua inueniuntur virtutes & gratiæ, &c. ib. o
Inuentio quædam qua inueniuntur culpę & vitia. ib. p
estque etiam inuentio qua inuenitur salus & gloria, sicque anima in gloria & paradiso multa inuenit scilicet, quietem à laboribus, salutem à languoribus, tegumen à frigoribus, solamen à męroribus, cæteraque alia. ib. q
& est quædam inuentio qua inuenitur dolor & tædium scilicet inferni. ibidem r
Inueniuntur aliqua nunquam: sic enim in viris iustis non inuenitur iniquitas ad inficiendum, fallacitas ad decipiendum, & mendacitas ad alliciendum & in viris impijs seu immundis non inuenitur quicquam boni, &c. ibidem s
inuestigare, i. perscrutari, rimari, venari, inquirere, &c. a
Inuestigatio iudicis pręsidentis inuenitur. ib. a
Inuestigatio hominis sapientis. nam talis inuestigare debet Dei legem, vt hanc meditetur, prudentiam vt hac gubernetur, & viri culpam quando confitetur. ibid. b & est inuestigatio inuidi detrahentis. ib c
Inueterare, vide vetus & senectus.
Inuidia est de bono alterius tabescentis animi cruciatus siue dolor de aliena prosperitate. a
Inuidia est pessimum vitium, quia est cordis corrosiua. ib. a corporis læsiua. ibidem b
proximi grauatiua. ib. c
Dei impugnatiua. ib. d
Inuitare. vide conuiuium, vocare.
Inuius. vide via.
Inuocare, id est, instanter vocare, vnde inuocatio nihil aliud est quam quædam instans & diligens vocatio, oratio, & supplicatio, vel inuocatio est interior vocatio, &c. a
Inuocatio spiritualis vt digne exaudiatur, necesse est quod in nobis sit inferiorum detestatio. ib. b supernorum affectatio. ib. c
& interiorū dispositio, quia in corde fieri debet Dei inuocatio, nam Deus succurrit, occurrit, exaudit, defendit, &c. ib. d
Inuoluere sumitur pro tegere, abscondere, celare, & similibus & inuolutio multiplex est, &c. a
Inuoluitur iustus sicut puer nitoris & innocentiæ vestibus. s. virtutum floribus. ib a
inuoluitur vitiosus peruersis moribus. ib. b
Inuoluuntur mortales multis erroribus & languoribus. s. in corde nubibus ignorantiæ, ore, vocibus insolentiæ, opere rectibus fraudulentiæ, & corpore fluctibus violentiæ. ib. c
Inuoluitur damnatus diris doloribus. ib. d inuoluiturque scriptura velatis viribus seu foribus, &c. ib. e
Inutilis. vide vtilis.
Io virgo mutata in vaccam, &c. pænitentia. b
Ioathan, iachin, ioachitas, vide interpretationes & historias de istis.
Ioab interpretatur inimicus seu inimicitiæ, &c. signatque malos principes tyrannos, vel malos principum vel prælatorum officiales & familiares, &c. a
potest etiam designare bonos principes & prælatos. ib. b
Iob fuit sanctus homo, & generaliter signat virum iustum propter nominis interpretationem, nam Iob interpretatur dolens, vlulans, magnus, atque ociositas. a sic per Iob intelligitur vir perfectus & maxime vir pænitens, nam ad talem pertinet vt doleat, lugeat, vigeat, & sedeat, &c. ibidem a
Iob etiam signat virum iustum propter virtutum cumulationem. ibidem b & propter virtutum prolocutionem. ibid. c
Iocunditas. vide gaudere, exultare & lætari. a
Iocunditas multiplex. s. temporalis & trāsitoria. ib. a
spiritualis & meritoria, quia iucundi de carentia vitiorum, de abundantia meritorum, & de spe bonorum futurorū. ib. b
& spiritualem iocunditatem inducunt Dei iustitiæ cōsideratio, cælestis gloriæ desideratio, misericordiæ exuberatio, innocentiæ continuatio, & laudis gratiæque remuneratio. ib. c
& quædam saluatoria & gloriosa, nam iocunditatem illam gignit aduersitas, format æternitas, ligat charitas, & honorat dignitas, &c. ibidem d
Ioannes est nomen nobilitatis, humilitatis, pœnalitatis & authoritatis & moraliter loquēdo, per nomen Ioannis quo ad sua significata potest intelligi quilibet vir perfectus, & maxime ecclesiasticus vel prælatus, &c. a
Ioannes fuit morali sapientia illustratus, ib. b
& fuit diuina prouidentia sublimatus. ib. c
fuit famosa redolentia diuulgatus. ibid. d
& moralissime fuit appellatus Ioannes, nam in eo apparuit virtus amoris charitatiui vigoris sustentatiui, doloris maceratiui, & amoris prorogatiui. ib. e
Ioiada fuit rex Israel & interpretatur dominum cognoscens, vel domini

cognitio

cognitio. fuit summus pontifex, & ap- plicari potest ad sacerdotes, &c. a

Ionas interpretatur columba, vel dolens, & per ionam bonum intellige prædicatorem, quia à deo mittatur, vt malos conuertat, sicut & ionas missus fuit, a. vel per ionã qui à domini facie fugit: intellige malum prælatum vel prædicatorem, qui peccando a deo fugit &c. ib. b vel ionas est Christus, qui à deo pa tre ad prędicãdum est missus, & à nautis. i. iudæis in mare tribulationum per mortem proiectus, &c. ibi. c

Ionathas fuit dulcis, amorosus diligens David sicut animam suam, & per ionatham intelligi potest vir bonus & perfectus, &c. a

Iosaphat fuit rex in iuda satis bonus, & interpretatur ipse iudicans vel ipse iudicat, applicatur ad bonum iudicem, prælatum vel regem, &c. a

Iordanis fluui⁹ in terra iuda, signatq; plura in scriptura. a

Iordanis signat statum, præsentis prosperitatis. ibi. a

signat etiam statum vrgentis aduersitatis. ibid. b. signat statum labentis fragilitatis. ibi. c

& statum virtualis pœnitentiæ. ibi. d

Ioseph interpretatur augmentum vel appositio, & potest significare Christum vel quemlibet virum iustum perfectum & virtuosum, & maxime ecclesiasticum, &c. a

Ioseph si spiritualiter esse volumus, in nobis esse debet affectus charitatis, ibi. b. profectus bonitatis, ibi. c. & aspectus honestatis, ibi. d

Ioseph in scriptura quatuor fuere. s. ioseph qui Christum, venditum designauit, ioseph sponsus Mariæ, ioseph ab arimathia primulus iudææ. & ioseph barnabas domini discipulus, super quem sors cum Mathia missa est, &c. ibi. e. sicque quilibet iustus potest moraliter dici ioseph multiformiter, &c. ibi. e

Ioseph denotat Christum, quia fuit Christi figura, &c. ibi. f

Iosue fuit rex & dux à deo electus ad introducendum filios israel in terram promissionis, & signat quemlibet bonum principem aut prælatum, &c. a

Iosue digne vocatus fuit, sicq; prælatus digne vocationis titulum aliasq; eius conditiones habeat, &c. ibi. b

ioui lyceo deo omni anno puer sacrificabatur, &c. puer. b

Ipse pronomen aliquando est relatiuum, & aliquando demonstratiuum, potestque dici de multis, &c. a

Ipse potest dici deus, quia ipse pro nomine. i. homine se posuit, mortem pro co sustinendo, & c. ib. a

Ipse. s. Christus est imperator dignissimus, propugnator fortissimus, expiator mundissimus, dispensator largissimus &c. ibi. b

Ipse Christus est, cuius potentia debet honorari, cuius scientia debet auscultari, & cuius clementia debet amplexari. ibi. c

Ipse denotat iustum multiformiter. ibi. d

& sic iustus dicitur ipse, quia est charitas fraterna, firmitas æterna, claritas externa, paruitas interna, &c. ibi. e

Ipse denotat impium seu iniustum multipliciter, sicque ipse signat peccatorem seu criminum possessorem, quia ipse per superbiam sursum erigitur, per inuidiam intus configitur, per maliciam hinc inde vertitur, &c. ibi. f

Ipsa vero in fœminino genere potest significare virginem sanctam, viduam vel fœminam &c. quia ipsa fuit pœnitens, & gemens, prudens & clemens, docens & non demens. ibi. g

Ira, irasci, iratus. ira enim quædam diuina, & quædam humana, &c. a

Ira diuina metuenda cum reuerentia. ibi. b

nam dei iram prouocant fatui sapientes, superbi præsumentes, & dyscoli discordantes. ibi. c

Ira etiam quædam cum patientia sustinenda ibi. d

& ira quædam cum diligentia præcauenda, quia deo contrariatur. ibi. e. proximo inimicatur. ibi. f. & sibipsi iniuriatur. ibi. g

Ire nihil aliud est quam de termino ad terminum se præsentialiter transferre, & ire signat motum, profectum & transitum de loco ad locum, &c. a

Ire virtuosum est profectus & continuatio in bonis virtutibus & operibus per quę ad paradisi terminum deuenimus, & sic ire debemus vigore dei præceptorum, authoritate imperatiua. ib. b. nam ire ad deum spiritualiter debemus per viam pœnitentiæ, diligentiæ, compassionis, discretionis, &c. ibi. c

Ire etiam debemus amore & solatio sociorum bonorum, nexuque copulatiuo per charitatis vinculum ad fortius operandum, firmius resistendum, veri- us diligendum. &c. ibi. d

& ire debemus dulcore premiorum & fructu præmiatiuo ad paradisi societatem & quietem: nam ibi est locus inextinguibilis charitatis, indissolubilis vnitatis, indefectibilis vbertatis, & inexpugnabilis firmitatis. ibi. e

Ire vitiosum & damnabile, & ire tale est de peccato ad vitium de vitio ad tormentum. ibi. f

Iridis proprietas. angelus. l

Iridis lapidis proprietas. arcus. e

Irridere, i. illudere, cõtemnere, vilipendere, & modicum reputare, estque irrisio quædam diuina, & quædam humana. a deus est derisor peccatorum, peccatores vero sunt irrisores bonorum & perfectorum. ibi. a. quia derident superiores, & correctores, antiquiores & seniores, humiliores & meliores, &c. b

Irrigare in scriptura diuersis sumitur modis secundum quod diuersis ex causis res artificialiter vel naturaliter irrigatur, &c. a

Irrigatur deuotus per gratiam vt grate viueat. ibi. b

Irrigatur contritus per lachrymas ne nimis arescat. ibi. c. irrigatur vulneratus. s. egenus & tribulatus per eleemosynã vt dolor quiescat. ibi. d. irrigatur ignis. s. indoctus per doctrinam vt magis flammescat. ibi. e

Irrigatur arbor. s. beatus per gloriam vt fructus crescat. ibid f. & irrigatur fimus s. impius per fortunam vt cito putrescat. ibi. g

Irritare quandoque accipitur pro offendere seu prouocare, quandoq; pro cassare vel defraudare. a

Irritus, irrita, irritum. i. destructum, annihilatum, dissipatum, inane, vacuum, seu cassum, & proprie irritatio est alicuius boni violatio vel destructio, & potissime alicuius conuentionis vel pacti irruptio. a

Irruere dicit quemdam subditum repentinum, & inexcogitatum motum, potestque sumi in bono & in malo. a

Irruitio quædam miraculosa quæ est spiritus sancti inspiratio ibi. a

quædam periculosa, s. tentatio diabolica. ibi. b. & quædam perniciosa, s. rapina & exactio. ibi. c

Irundinis auis proprietas, aduentus. g

Israel quandoque supponit pro persona, quandoque pro populo, & quandoque pro regno. &c. a

Israel signat virum perfectum, vel statum ecclesiasticum vbi est perfectorum cõgregatio. ibi. a

sicq; esse debemus secretorum contemplatores ibi. b

maiorum nostrorum famulatores. ibid. c

ac virorum bonorum imitatores. ibid. d

Israelitico populo. i. statu ecclesiastico inueniuntur peccatorum genera carentes virtute gratitudinis, fortitudinis & rectitudinis. ibi. e

Israel signat locum Paradisi. ibid. f

Iste pronomen demonstratiuum in scriptura multis dicitur modis, nam quandoque dicitur de persona, quandoque de rebus, & quandoque de locis. &c. a

Iste potest prædicari de Christo. ibidem. a

Iste aliquando prædicatur de iusto multipliciter. ibi. b

Isti vero, in plurali, signat viros sanctos multipliciter. ibi. c

& iste aliquando prædicatur de impio multiformiter ibi. d

Ista in fœminino genere prædicari potest de beata virgine, vel de aliqua sancta, etiam multimode ibi. e

Iste, in negotio de quo dicitur, semper significat realis existentiæ quantitatem, moralis apparentiæ claritatem, verbalis eloquentiæ veritatem. ibi. f

Ita aliquando est aduerbium affirmandi, & aliquando aduerbium similitudinis &c. a

Ita signat quandam imitationem vtilem & virtuosam multipliciter. ibidem. a

Ita quandoque signat imitationem inutilem & perniciosam multimode. ibi. b

Ita signat quandam comparationem mirabilem & gloriosam. ibi. c

Itaque coniunctio causalis vel rationalis semper, signat conclusiue, determinatiue. illatiue, & decisiue, sicut ergo, ideo, &c. a

Itaque vnum signat finem & conclusionem determinatam quæ pertinet ad iustum, &c. ibi. a

sicque est.

Itaque vnum per quod immutatur nostra conditio, s. per pœnitentiam, & sic est itaque vnum remissionis, subiectionis, compunctionis, confessionis & satisfactionis. ibi. b

Itaq; vnum, per quod augmentatur nostra perfectio. ibi. c

Itaque vnum per quod vendicatur cœli possessio. ibi. d

& itaque vnum spectat ad iniustum multiformiter. ibi. e

vnum itaque spectat ad Christum. ibi. f

Iter, id est, via, & dicitur ab eo, is, est enim locus per quem itur ad terminũ, & sic est iter quoddam frequentandum, & quoddam detestandum &c. a

Iter bonum est septuplici ratione, ibi. a

Iter quoddam rectum. s. veritatis & iustitiæ ibi. b

quoddam iter latum, sc. charitatis & amicitiæ. ibidem. c. quoddam curtum. sc. spiritualis paupertatis. ibidem d

 quod-

quoddam arctum. s. pœnitentiæ & asperitatis.ib.e
quoddam planum. sc. innocentiæ & simplicitatis.ib.f
quoddam mundum.s. pudicitiæ seu castitatis.ib.g
& quoddam placitum.s.clementiæ & pietatis.ib.h
iterum, iterare. iterum signat quemdam reditum, profectuũ quoddam augmẽtum & continuamentum, & signat in bono & in malo, &c.a
iterare sæpius debemus actum confessionis.ib.b
actum compassionis. ib.c
iterare debemus verbum salutationis.ibidem.d
actum exultationis. ib.e
& actum visitationis. ib.f
iterare debemus actum contemplationis. ib. g
actum prædicationis.ib.h
& actum pœnitentiæ & conuersionis. ibidem.i
iterum potest significare in malo, sicque signat malam peccati frequentationẽ, vel malam peccati recidiuationem & reiterationem, & sic est iterum cupiditatis, carnalitatis, instabilitatis, & infidelitatis.ib.k
inuicem quandoq; supponit pro mutuo, quandoq; pro simul, pro pariter & coniunctim, & potest esse coniunctio copulatiua, vel aduerbium qualitatis, & signat in bono & in malo, &c.a
inuicem esse debemus per omnimodam charitatem, communitatem, & vnitatem multipliciter. ib.a
inuicem dolere per charitatiuam compassionem. ib.b
& inuicem credere per fidei communionem.ib.c
inuicem signat etiam malam communitatem. ib.d
iubere de sui natura signat imperium, & dominationem seu dominium & prælationem, &c.a
iussio quædam summæ potestatis, quam facit Christus Rex, & sacra scribit lex. ib.a
& sic DEI iussu & ordinatione prouenit, quod iustus patiatur, quod malus puniatur, quod pauper nutriatur, &c. ibidem.b
iussio quædam terrestris & canonica. scil. bonorum principum & prælatorum, sicq; ad eos spectat iubere dignos promoueri, malos submoueri, læsis misereri, & Deum reuereri.ib.c
& iussio quædam crudelis, & tyrannica. ib.d
iubilus, iubilare, iubilatio est gaudium mentis, &c.a
iubilus virtualis de peccati euasione. ibidem.a
iubilus spiritualis de meritorum adeptione.ib. b
& iubilus æternalis de præmiorum receptione.ib.c
Iudas, Iuda est nomẽ regni & nomen populi, Iudas vero nomen personæ, & nomen populi, & interpretatur Iuda vel Iudas confitens & glorificans, &c.a
Iuda tribus alias præcellebat in statu digniori & nobiliori, in actu fortiori & audaciori, in situ altiori & anteriori, sicq; debet esse tribus & cognatio vitiorum ecclesiasticorum & maxime prelatorum.ib.b
Iudas Patriarcha comparatus leoni, quia liberalior ad audiendum benignior ad indulgendum, & audacior ad resistendum.ib.c
Iudas, qui spiritualiter vult esse, debet in bono perseuerare.ib.d
debet seipsum considerare.ib. e
& debet clementer exuberare.ib.f
in Iuda inueniuntur proditores & malitiosi.ib.g
Iudæa regio, in qua, s. terra promissionis tribus Iuda & tribus Beniamin habitabant, vnde Iudæa & terra Iuda pro eodem supponunt, & interpretatur confessio vel glorificatio, signatq; statum Ecclesiæ militantis, vel statum animæ pœnitentis, &c.a
Iudæus potest accipi in bono & in malo. a
Iudæi quidam commendabiles. scilic. viri Deum confitentes, credentes, & glorificantes, &c. ib. a
Iudæi quidam detestabiles, sicut hodie Iudæi, qui obstinati & excæcati Deo credere dedignantur, quia habent sæuitiã effrenatam. ib.b
malitiam obstinatam. ib.c
& miseriam aggrauatam.ib.d
iudex iustus sit in iudicando, &c. acceptio personarum.d
iudex habeat conditiones plures, &c. rex. k.& l
iudicare. i. discernere, & iudicium nihil aliud est, quam discretio inter qualitates & conditiones rerum.a
iudicium signat iurisdictionem ordinatiuam. ib.a
& sic si iudex debite iudicare voluerit, habeat rectam, verã, iustam, & honestam intentionem. ib.b
habeat etiam caritatem in affectione. ib. c
& claritatem in cognitione. ib.d
iudicium etiam signat æstimationem opinatiuam. ib.e
& sic iudicium decipit familiaritas. ibid. f
impedit amoris quantitas. ib.g
& odii grauitas. ib.h
iudicium etiam signat executiuam condemnationem extremi, scilicet iudicii. ib.i
iudicium diuinum est in duplici differentia, nam quoddam est particulare, & quoddam vniuersale, &c.a
iudicia diuina sunt commendanda, formidanda, & meditanda. ib.b
iudicium extremum licet ignotum, materia profunda & terribilis, est tamen aliquid dicendum de Dei consistorio, &c. ib.c
iudicii extremi dies est præconizatus. ib. d
iudicii extremi locus est determinatus.ib. e
& totus mundus citatus.ib.f
iudex ad iudicium totus paratus, estque valde metuendus, quia eius præsentia impræuisibilis, potentia insuperabilis, scientia infallibilis, iustitia inflexibilis, & iracundia implacabilis. ib.g
in iudicio extremo erunt accusatores magnæ improbitatis, nam ibi accusabit operum prauitas, conscientiæ veritas, elementorum cõmunitas, Christi vulnerum pœnalitas, dæmonum peruersitas, &c.ib. h
in iudicio extremo erunt assistentes magnæ authoritatis.ib.i
testes extremæ veritatis.ib.k
& publicatio magnæ claritatis. sc. conscientiarum mutua reuelatio. ib. l
duræque seueritatis definitio.ib.m
atque executio magnæ pœnalitatis. scilic. æternæ damnationis. ib. n
iugiter. i. continue, semper, sæpe, & permanenter, &c.a
iugiter iustitiam & stabilitatem exercere debemus, iugiter clementiam & benignitatem adimplere debemus, & iugiter lætitiam & iocunditatem continere debemus. ib. a
iugiter beati laudant, iugiter amant, iugiter sacrificant.ib.b
iugiter accipitur in malo, & signat perseuerantiam in malo.ib.c
iugum dicitur illud mediante, quo boues vel asini ad trahendum onus inuicem colligantur, &c.a
iugum naturæ onerosum huius vitæ, iugum scripturæ virtuosum perfectorũ, iugum amoris dulcorosum deuotorũ, iugum erroris vitiosum peccatorum, & iugum doloris tædiosum damnatorum. ib. a
iugum amoris diuini vel iugum mandatorum, & regularis disciplinæ portare debemus.ib.b
sc.iugum timoris.ib.c
iugum amoris.ib.d
& iugum doloris.ib.e
iugum peccati, & maxime iugum carnalitatis, cupiditatis, & tepiditatis, &c. ib. f
iugum quinque sensuum.ib.f
iumentum dicitur animal ad hominum adiutorium ordinatum, & dicitur iumentum omne animal domesticum & laboriosum, &c. & sumitur in bono & in malo.a
iumentũ signat religiosum, nam seipsum humiliare debet, & per patientiam subiugari.ib.b
per pœnitentiam edomari.ib.c
& per permanentiam stabiliri. ib.d
iumentum in malo signat illos, qui per auaritiam inflammantur, qui per immunditiam inquinantur, & qui per ignorantiam hebetantur, &c.ib. e
iungere, iunctura. iungere.i.aliqua simul nectere vel vnire, vel inuicem alterum colligare, semper societatem significat siue bona siue mala fuerit. a
iunctura desiderabilis, qua homo perfectus, Deo per caritatem coniungitur, ib.a
iunctura remunerabilis, qua deuoti simul colligantur.ib.b
& iunctura vituperabilis, qua maligni inuicem stringuntur. ib. c
Iuno Semeli inimicabatur, &c. proditor. c
Iuppiter in pluuia aurea Danaen imprægnauit, &c. pluere.b
iurare, iuramentum, iurare nihil aliud est, quam aliquid sub attestatione alicuius sancti nominis affirmare, & est iuramentũ quoddã virtuosum, quoddam vitiosum, &c. a
iuramento mendacitas abesse debet. ibid. b
iuramento congruitas inesse debet. ibid. c
& iuramento causæ necessitas adesse debet, &c. ib.d
iurgium. vide discordia.
iustus, iustitia, iustificatio. iustitia quandoque accipitur pro virtute speciali, aliquando pro perfectione vniuersali & generali, &c.a
iustitia, virtus, & perfectio quædam ius suum vnicuique tribuens, & sic iusti & sancti esse debemus, nam à Domino diliguntur, à Domino proteguntur, in Domino delectantur, & cum Domino gloriantur, ac etiam præmiantur, &c. ib.a

iusti

iusti si esse volumus, debemus à prauis moribus alterari.ibi. b
in bonis fructibus radicari, ibid.c. & bonis affectibus vegetari.ib.d
debemus cœli sublimitatibus eleuari & contemplari.ibid. e. & bonis operibus fœcundari.ib.f
Iustitia pro virtute speciali & cardinali sumitur, quanquam possit ad omnes pertinere, quia quilibet reddere debet vnicuiq; quod suum est, videlicet deo reuerentiā, sibi pœnitentiam, & proximo beneficium, pertinet tamen principaliter ad iudices & prælatos multipliciter.ibi.g
Iustus iudex vel prælatus debet permitudinem moderari. ibi. h. per certitudinem informari.ibi.i
per rectitudinem regulari & rectificari.ibi.k
& per quietudinem ordinari.ibi.l
Iustitia diuina habet misericordiam in præsenti, & iustitiam in futuro. ibi.m. nam dei iustitia est malorum tristificatiua, bonorum lætificatiua, & iustorum remuneratiua.ibi.n
Iustus & bonus homo futura scrutatur subtiliter, cum malis conuiuit humiliter, &c Daniel.a,b,c.d.e.f
Iustus homo intelligitur per eum multipliciter, &c.eum.e,f.g
Iustus debet esse fundatus ditatus & crematus, &c.lucerna.c.d.e.f
Iustus vir dicitur lux multipliciter, &c. g. h.i.k l.m.n
Iustus timeat multa &cæt. nequando. a
Iusti dicuntur omnes multipliciter, &c. Omnes.g.h
Iustus commendatur multipliciter, &c. oriens.c
Iustus rite viuit multipliciter, &c. quia g
Iustitiæ standum est multipliciter.&c.stare.g
Iustus debet esse supra deum, proximum, cœlum, &c.supra.m
Iustus vir habeat conditiones plurimas, &c.lux.f.g.h.i
Iustus stat pro proximo, certat pro seipso, &c.vide pro d.e.f
Iustificare. i. iustum efficere, a. vide de gratia & iustitia.
Iuuare, vide adiutorium.
Iuuenis, iuuentus quandoque literaliter, quandoque moraliter & etiam in bono & in malo sumitur, &c.a
Iuuenis spiritualis, id est, vir perfectus habere debet gratiosam pulchritudinem, vigorosam fortitudinem, studiosam promptitudinem. &c.ib.b
Iuuenes multi sunt senes in vultu turpiores, in motu tardiores, in viribus debiliores, in sensibus obscuriores. ibidem c
Iuuenes mali multi.ib.g
Iuuentus naturalis & corporalis, quæ debet sagaciter subiugari. ibi.d. veraciter informari.ibi e
& viriliter occupari. ibi.f
Iuxta vnum est virtuosum ibi.a
Iuxta vnum vitiosum. ibidem. b. iuxta vnum fructuosum.ibi.c. iuxta vnum dolorosum. ibi.d. & iuxta vnum gaudiosum.ibi.e

L.

Labium locutionem signat, eo quod omnis vox & locutio per labia exprimatur, sicut enim de locutionibus ita & de labijs est distinguendum, &c.a
Labium extenditur ad dulciter adulandum, & acriter detrahendum, ad turpiter deridendum, ad iactanter eloquendum, & ad scienter mentiendum ib.b
Labium nostræ locutionis vt commendabile vel laudabile, debet esse manifestum.ibi.c
iustificatum.ibi.d
& deliberatum.ibi.e
Labi.i. cadere vel ruere per motum & instabilitatem pedum, & potest distingui sicut de cadere. &c.a
Labimur in mortem & in firmitatem de statu naturæ, in luctum & aduersitatem de statu fortunæ, labimur per culpam & iniquitatem de statu gratiæ, & labimur per diabolicæ tentationis impulsum in peccata.ibi.a
Labitur homo in via lubricosa, scopulosa, puluerosa, & tenebrosa.ib.b
Labor, laborare in scriptura multipliciter sumitur, &c.a
Laborem virtuosum exercemus spiritualis contemplationis.ibi.b
Laborem prædicationis.ib.c
Laborem operationis seu obeditionis, ibi.d
& laborem macerationis ibi.e
Labor vitiosus & temporalis peccatorum & talis labor est auarorum ardentissimus.ibi.f. inuidorum pœnalissimus. ib. g. superborum inanissimus. ibi.h. & luxuriosorum immundissimus.ib.i
& labor quidam laboriosus & æternalis damnatorum, qui perpetuo requiem non habebunt.ib. k
Labor sumitur quandoq; pro re pro qua laboratum est.ibi.b
Lac nihil aliud est quam quidam liquor dulcis & candidus & in scriptura multipliciter sumitur in bono & in malo, &c a
Lac spirituale indigentium nutritiuum, estque lac dulcedinis, pietatis, compassionis. ibi.b
Lac ignorantium instructiuum & nutritiuum, & est lac doctrinæ, scientiæ, & scripturæ.ibi.c
& lac pœnitentium allectiuum, istud est lac dulcedinis diuinæ misericordiæ, ibi.d
& lac triumphantium refectiuum, & est lac dulcedinis æternæ.ibi.e
Lac in malo est quoddam dulciter allectiuum, & istud est lac prosperitatis humanæ.ibi.f
quoddam grauiter infectiuum, scilicet lac carnali voluptatis & delictorum corporalium.ib.g
& quoddam leuiter deceptiuum, & est lac fallacium verborum.ib.h
Laceratio, lacerare accipitur pro vastare, dirumpere, frangere, &c.a
Laceratio quædam contritionis. ibid. a quædam detractionis.ibi.b
quædam tyrannicæ vexationis ibid. c. & quædam damnationis æternæ.ib.d
Lacryma multipliciter in scriptura sumitur.a
Lacryma in bono mœroris est sic punctio lacryma dulcoris est compassio, lacryma amoris est dilectio, & lacryma doloris est afflictio, ibi.a
Lacrymandum ex causis superioribus.ib. b
& ex causis interioribus.ibi.c
& ex causis exterioribus.ib.d
Lacrymæ virtuosæ, quia tollunt maculam internam, s. animæ peccatum placant offensam æternam, & præstant quietem supernam.ibi.e
Lacryma in malo est lacryma fallentis deceptionis, præsentis, afflictionis, & sequentis damnationis ibi.f
Lacus est fouea seu stagnum, aqua, luto, herbis, & piscibus plenum.&c. & sumitur in bono & in malo a
Lacus voraginis mundialis est vmbrosus, lutosus, & periculosus.ibi.b
Lacus voraginis cordialis, ibi.c
& lacus voraginis infernalis.ibi.d
Lamentum, luctus, planctus pro eodem supponunt.a
Lamentum quoddam iustorum, quia talis emittunt lamentum contritionis, compassionis, deuotionis, & desolationis.ibi.b
Lamentum quoddam fictorum stultorū. ib.c. lamentum miserorum egenorum ibi.d. & lamentum damnatorum ibi.e
Lamiæ monstri proprietas. adulatio.f reuereri.a
Lamina nihil aliud est quam metalli particula fusione vel malleatione in latitudinem attenuata, &c.a
Lamina sacram signat scripturam, quæ aliquando dicitur aurea per preciositatem promissorum, argentea per pulchritudinem consiliorum, ferrea per asperitatem iudiciorum, & plumbea per mollitiem indultorum. &c.ib.a
Lampas nihil aliud est quam quoddam instrumentum vitreum igne vel oleo ad illuminandum ordinatum, & sumitur in bono & in malo.a
Lampas in bono signat hominem perfectum, in quo sit oleum dulcoris, clementiæ, & pietatis nutritiuum.ibi.a
Lumen splendoris, decoris & honestatis illuminatiuum. ibid. b. ac ignis & feruoramoris & charitatis accensiuus. ibi.c
Lampas vero in malo signat vitrū fragilis prosperitatis, oleum carnalitatis & ignem cupiditatis, &c.ibi.d
Lampredæ piscis proprietas.post.d
Lana quæ passiones non sentit, nascitur ex carne, iterumque carnem vestit, & omnia interiora operit & tegit. &cæt. a
Lana quædam castitatis inuiolatæ. ibid. a
quædam honestatis immaculatæ.ibi.b
quædam charitatis accumulatæ. ibid.c.
quædam facultatis multiplicatæ. ibi.d
& quædam veritatis sanctificatæ.ibi.e
Lancea est instrumentum longum & acutum, ex ligno & ferro compositum ad perforandum & lædendum siue pro defensionis remedio fabricatum, & signat in bono & in malo &c. a
Lancea in bono quædam saluationis quam portauit Christus. s. crucis lancea.ibi.a
quædam correctionis, quam habeat prælatus & rector iudicans.ibi.b
quædam locutionis, quam habeat doctor prædicans.ibi.c
& quædam compassionis, quam habeant diuites & peccatores.s. eleemosynæ.ib. d
Lancea in malo signat lanceam detractionis, proditionis, directionis, tentationis, & damnationis. ibidem.e
Languor, languere, languidus. languor videtur esse quidmediū inter actualem infirmitatem, & realem sanitatem. &c.a
Languor quidam naturalis quo singuli languent, nam natura humana subiecta est languori doloris & infirmitatis, languori, laboris & pœnalitatis, timoris & stu-

& ftupiditatis, torporis & debilitatis, &c.ib.a
languor quidam virtualis perfectorum & deuotorum, qui languent præ dilectione cœleftis patriæ, præ dilectione vnionis diuinæ, & præ incurfione mundi miferiæ ib. b
languor quidam criminalis iniquorum. nam nullus languor deterior, quam peccatum,&c.ib.c
lapareæ feu liparis lapidis proprietas. mifericordia. f
lapis multipliciter fumitur in Scriptura, etiam in bono & in malo, &c. a
lapides in bono fignant virtutes interiores, vel viros perfectiores multiformiter,&c. ib.a
lapides fignāt humilitatem per quam aggrauamur, nam lapis humilitatis femper petit inferiora,&c.ib.b
fignant ftabilitatem; per quam roboramur.ib.c
& fignant feueritatem, per quam caftigamur.ib.d
lapidibus feueritatis, & iuftitiæ lapidari debent tam à DEO, quam prælato fuperbi & elati, proterui & obftinati, crudeles & effrenati, carnales & inquinati,&c.ib.d
lapis fignat virum perfectum multipliciter. ib. e
lapis in malo fignificat virū infectum. fc. peccatorem multiformiter. ib. f
lapides duodecim pretiofi quid fignant, &c. ib. d
vide porta.q
laqueus. i. vinculum vel ligatura ad capiendum vel detinendum ordinatum & communiter fumitur in malo, &c. a
laqueus peccatorum. fc. tentationis, quo homines à diabolo capiuntur, miferorum.f.tribulationis huius mundi, qui bus infortunati & miferi detinentur,& damnatorum. f. fententiæ diuinæ, &c. ib. b
laqueantur homines pecuniam diligentes, luxuriam exercentes, & fuperbiam facientes. ib. c
largus,largitas.i.liberalitas,eftque virtus, quæ dat danda, & retinet retinenda, & bene per largitatem intelligitur liberalitas,&c.a
lafciuia fignat infolentiam mentis & corporis,& leuitatem animi,honeftis moribus indecentem,&c.a
lafciuia fugiat à corde & confcientia, ab ore & eloquentia,à corpore geftus impudicus, & ab opere lafciuiens actus ib.b
laffitudo, laffus, fatigatio cum laffitudo nihil aliud fit, quam virium hebetudo proueniens ex labore feu tædio, difplicentia vel languore,&c.a
laffitudo quædam laudabilis perfectorū. ib. a
quædam culpabilis iniuftorum fiue peccatorum.ib.b
& quædam miferabilis miferorum & egenorum.ib.c
lateres, later. lateres conficiuntur ex luto & igne fortiffimo, & cocti durantur in lapides,ita quod apti funt pro ædificiis conftruendis, fignantq; viros fanctos. ib a
fignant etiam diuitias, quæ in pecuniis & metallis confiftunt,&c.ib.b
latro, latrones. latro dicitur, quod latenter furatur & furripit alienum, & fumitur dupliciter. f. literaliter & fpiritualiter, &c.a
latronum fpiritualium genera funt hæretici, vfurarii, fimoniaci, dæmones, & peccatores.ib.b
latitudo, latus. latitudo eft rei dimenfio, qua ad capiendum & cōtinendum aliquid ampliatur, & fumitur in bono & in malo,&c.a
latitudo cordis in nobis fit ad affectandū, latitudo manus ad erogandum, & latitudo oris ad fupplicandum.ib.b
latitudo quædam fuperior fummæ ciuitatis cœleftis. nam ibi eft amplitudo capaciffima,quietudo fecuriffima, & plenitudo fœcundiffima. ib. c
quædam latitudo inferior fummæ pietatis.ib.d
& quædam interior fummæ charitatis.ib. e
& quædā latitudo mala & vitiofa, & quædam mundanæ profperitatis, humanæ voluntatis, & terrenæ cup ditatis. ibidem f
latus, latera. latus communi fignificatione dicitur de omni re, ficut dicimus latera domus,turris, fluminis, & cætera. a
latera quædam cuftodienda. f. animæ vel viri iufti latera, nam tales pro ornamento habeant fapientiæ certitudinē, permanentiæ firmitudinem,continentiæ pulcritudinem,& diligentiæ promptitudinem. ib.b
ficque iufti latus circumftent pauperes & indigentes, vt refrigerentur, diuites,vt honorentur,feruitores, vt remunerentur, pœnitentes, vt recuperentur, &c. ib.c
latera inhabitanda. f. ftatus Ecclefiæ & fidei.ib.d
latera quædam abominanda. f. ftatus hominum peccatorum. ib.e
quædam confideranda. f. Chrifti. ibidem. f
quædam vituperanda. f. impiorum & iniquorum.ib.g
latera quædam defideranda. f.paradifi. ib. h
quædam refugienda.fc.damnatorum,ibidem.i
& quædam operienda feu veftienda, fiue contegenda. fc. pauperum egenorum. ib.k
lauare eft aqua fine liquore aliquo aliquid mundare, & per loturam intelligitur quæcunque purificatio vel mundificatio. a
lauatur anima per Baptifmalem regenerationem,per verbalem confeffionem, per lacrymabilem compunctionem, & per fraternalem compaffionem. ibid. a
lauari fpiritualiter, fi volumus,neceffe eft, quod immutetur & concutiatur ftatus noftræ iniquæ conditionis. ib. b
& quod impia corruptio expurgetur, & expietur.ib.c
& quod purgatio varia frequentetur. ibidem.d
& quod anxia correctio tolleretur. ibid. e
loturam in malo fignat immunditiam, ficut munditiam fimulatam,&c.ib.f
laus, laudare. laus. i. cōmendatio, magnificatio & meritorum alicuius verbalis relatio & exaltatio, & eft duplex. f. diuina & humana, &c. a
laudare Deum & magnificare ipfum debemus exemplo naturæ, ænigmate figuræ, & doctrina fcripturæ. ib.a
laudare debent Dominum viri præfidentes in dignitatibus. ib.b
& fubiacentes aduerfitatibus,quia per tribulationem caro mortificatur, vita rectificatur, fermo dulcificatur, & Deus glorificatur. ib. c
audare debent pœnitentes cōuerfi à fceleribus.ib.d
laus humana quædam vera, qua laudantur viri virtuofi; & quædam falfa, qua laudantur viri vitiofi,&c.ib.e
Lazarus eft ille, quem mors proftrauit, quem foror deplorauit,quem Chriftus amauit,quem Chriftus vocauit, &c. fignat etiam virum pœnitentem.ibidem a
lectulus, lectus eft illud, in quo homines dormiunt, & requiefcunt, & fic per requiem poteft intelligi quæcumque requies fiue bona fiue mala fuerit, &c. a
lectus interior confcientiæ. ib.b
lectus exterior pœnitentiæ. ib. c
& lectus fuperior cœli patria.ib.d
lectus in malo eft lectus quidam delitiarum.f.luxuriofororum. ib.e
quidam profperitatis & opulentiæ.f.huius mundi diuitum, &c.ib.f
& quidam pœnalitatis.f.inferni, &c. ibid. g
lædere,grauare,nocere,offendere pro eodem fupponunt.a
læditur pœnitens,quando conteritur,læditur delinquens, quando corrigitur, læditur indigens, quando percutitur, læditur peftilens, i. peccator quando corrumpitur,&c.ib.a
Leæna cum fit leonis femella, animal fuperbum, crudele, adulterum, & in pariendo defectiuum, fignat principum confiliarios & fautores, &c.a
Leænæ proprietas,&c præuenire. c
Legatus,legatio,legare quandoque fumitur pro dare feu affignare, &c.a
Legatio quædam fummi mediatoris. fcil. Chrifti. ib.a
quædam boni prædicatoris. ib.b
& quædam docti intercefforis.ib.c
Legatus habeat authoritatem & poteftatem à fuperiore.ib.c
habeat veritatem & fidelitatem.ib.d
habeat claritatem & fagacitatem.ibidem e
habeat audaciam & ftrenuitatem.ibidem f
habeat modeftiam & benignitatem.ibid. g
habeat fiduciam atque fecuritatem. ibid. h
Legatus fedis Apoftolicæ, quid repræfentat,&c.aduentus.i
Legio, i. lecta vel electa focietas vel congregatio, nam fex millia fexcentos & fexaginta fex continere dicebatur, inueniturque legio Angelorum, hominum & dæmonum,&c.a
Legere nota fecundum diuerfos libros,diuerfæ & variæ funt lecturæ,&c.a
Legendus eft liber diuinæ naturæ, vt in ipfo femper admiremur. ib.a
legendus liber mundi creaturæ, vt in ipfo valde delectemur.ib.b
legendus liber S. Scripturæ, vt per ipfum recte dirigamur. ib. c
legendus liber mentalis claufuræ. fc. confcientiæ noftræ per puram confeffionem & fatisfactionem,&c.ib.d
Legitimus, legitima, legitimum dicitur quafi lex optima feu intima, nam fcriptura legitima appellatur, quæ à Deo ficut lex optima ftatuebatur, & quæ à populo per modum legis certæ, fixæ, perpetuæ, & optimæ recipiebatur, &c. a
lenitas.i.fuauitas, & lenire. i. fuaui dulcedine mulcere,&c.a
lenes quidam maligni & mali, ficut proditores

ditores & hypocritæ, leues quidam benigni atque virtuosi, & quidam condigni seu gloriosi. ibi. a
leuitas principum valet ad quatuor. ibi. b
leo in scriptura multipliciter sumitur. a
leo authoritatis Christus, qui est rex regum & dominus dominantium, sicut enim leo est animal liberalissimum, sic Christus liberalis carnem assumendo. ibi. a
leo animal virtuosissimum, sic Christus in resurrectione. ibi. c
& leo animal præcellentissimum, sic Christus eius in ascensione. ibi. d
leo stabilitatis, s. iustus & perfectus homo, nam leo est animal hominibus gratiosum, bestiis rigorosum, in inuadendo animosum, in sustinendo virtuosum, &c. sicq; iustus tales habeat conditiones, &c. ibi. e
leoni vir iustus assimilatur, quia vt leo multis tribulationibus edomatur. ibidem s. multis infirmitatibus aggrauatur. ibi. g
& virtutum viribus roboratur. ib. h
leo iniquitatis. s. vir peccator, nam sicut leo est animal infirmum & quartanarium, feruentissimum & calidissimum, elatum & sæuissimum, insidias & fraudulentum, &c. sic etiam per leonem intelliguntur diuersa genera peccatorum, &c. ibi. i
leo crudelitatis, s. diabolus, & hoc multipliciter. ib. k
leonis animalis proprietas vide. amare. c
aduersari. c
arguere. f
gratiarum actio. a, fugere. c, præuenire. c
leo ab homine auxilium petit, &c. preces. d
leo timet multa, &c. timor. b
lepra est quædam vilis & enormis infirmitas, quæ numquam aut raro curatur per quam cohabitantes corrumpuntur, &c. a
leprosus spiritualiter signat peccatorem per simoniæ prauitatem deprauatum. ibi. b
per superbiæ vanitatem elatum. ibi. c. per auaritiæ grauitatem inflammatum. ib. d
& per immunditiæ fœditatem deturpatum. ibi. e
lætitia, lætus. lætitia, i. gaudium, iocunditas, exultatio, & iubilatio a
lætitia quædam interior & virtuosa, qua boni in hoc mundo lætantur propter propriæ conscientię rectitudinem. ibidem a
& propter diuinæ sustinentiæ fortitudinem. ibi. b
& propter æternæ opulentiæ plenitudinem. ibi. c
lætitia quædam exterior & vitiosa, qua peccatores in hoc mundo lætantur. ibidem d. & quædam superior gaudiosa, qua angeli & sancti in paradiso glorientur. ibi. e
leuare, i. sursum erigere vel portare, &cæt. a
leuatio quædam virtuosa quando quis se leuat ab inferioribus ad superiora, & à temporalibus ad æterna. sic quicquid in homine est, debet esse eleuatum, &c. ibi. a
leuemus cordis oculos ad implorandum diuinam pietatem, ad deprecandum sanctorũ charitatem, ad contemplandum cœlorum dignitatẽ, &c. leuemus etiam manus sursum ad aliquid supplicandum, iudicandum &c. & leuemus vocem ad proclamandum, deplorandum &c. ibi. b
leuatio quædam vitiosa, quæ nihil aliud est quam superbia. ibi. c. & leuatio quædam gloriosa &c. ibi. d
leuatio quædam spectans ad Christum multiformiter. ibi. e
& leuatio quædam pertinens ad iustum, nam iustus leuare debet animum languentem ad veri contemplationem leuare proximum egentem ad boni susceptionem, & leuare optimum iacentem ad dignam prælationem. ibi. f. & leuatio quædam spectans ad dignam prælationem. ibi f, & leuatio quædam spectans ad iniustum, non sic leuantur contra seipsos per præsumptionem & superbiam contra prælatos per inobedientiam & rebellionem, contra subditos per iniustitiam & oppressionem, &c. ibi. g
leuita. leui fuit vnus de 12. filiis Iacob, cuius filii & successores dicti fuerunt leuitæ, &c. a
leuitæ ad seruiendum domino & ad ministrandum & in templo erant specialiter dedicati ad plebis legibus segregati, possessionibus vacuati & variis ritibus consecrati, sic per istos leuitas intelligi possunt viri ecclesiastici & religiosi multiformiter, &c. ib. a
leuis. leuitas est qualitas rei qua ipsa res efficitur facilis ad mouendum & ad, de loco ad locum agiliter transferendum &c. a
leuitas quædam virtuosa, qua sancti viri sint expediti & agiles ad obediendum & bonum expediendum. ib. a
leuitas quædam vitiosa per mentis instabilitatem, morum insolentiam, voluntatis inconstantiam & mobilitatem. ibi. b
& leuitas quædam gratiosa patienter sustinenda. s. dei mandata & constitutiones, mundi tribulamina. ib. c
lex nihil aliud est quam superioris ordinatio, vel statutum ad subditorum regimen ordinatum, &c. a
lex quædam naturæ, quædam scripturæ, & quædam humanæ curæ &c. ibidem a
lex diuina habet virtutem compulsiuam. quia in multis legis passibus præcipitur sub præcepto, &c. ibi. b
lex diuina tenenda & seruanda, quia habet virtutem instructiuam, ib. c
habet virtutem directiuam &c. ibi. d
habet virtutem correctiuam. ib. e
lex mala quædam carnalitatis & concupiscentiæ, &c. lex quædam iniquitatis, quædam fatuitatis. ibi. f
Lya vxor Iacob lippata oculis sed fœcunda, interpretaturque laborans vel laboriosa, ad actiuam comparata vitam, &c. a
Liba, libamen libamentum, libare. libamen dicebatur sacrificium quod fiebat in liquidis rebus, sicut in oleo vel vino &cæt. sumiturque in bono & in malo. a
libamen in malo signat mala opera peruersorum. &c. ib. b
libanus est mons Syriæ, & multipliciter signat in scriptura. a
libanus signat statum virtualis sublimitatis ibi. a. & perfectionis multipliciter. ibi. b
etiam libanus signat decoris pulchritudinem, & sic carnis vilitas debet deputari per castitatem, cordis siccitas humectari debet per pietatem, & mentis grauitas exaltari debet per contemplationem super cœlestium. ib. c
libanus signat mundi prosperitatem, & ibi. d. & etiam supernalem fœlicitatem, &c. ib. e
Libenter, libens, sed libenter aliquid facere dicitur qui illud voluntarie & sponte atq; cum placentia facere comprobatur. a
libenter vnũ bonum & commendabile multipliciter. ib. a
& libenter vnum detestabile. ib. b
Liber est illud in quo litteræ & scientiæ describuntur, &c. a
liber quidam de natura qui est, induciuus creaturarum. sc. vniuersitas. ibidem a
liber quidam scripturæ quem deus & angeli dictauerunt, prophetæ & apostoli scripserunt, &c. ib. b
liber quidam diuinus, s. deus gloriosus, & hoc multiformiter, ib. c
& quidam humanus sc. conscientiæ cordialis & apparentiæ corporalis &c. ibi. d
liber exterioris apparentiæ signat congeriem morum & virtutum. ibi. e
Liberalitas, liberalis. liberalitas est dare danda, & retinere retinenda, estq; medium inter vitia duo, l. auaritiam & prodigalitatem &c. a
liberalitas debet tempori vel loco coaptari. ib. b
debet propere vel cito festinari. ib. c
cunctis hominibus debet elargiri. ibi. d & lance prudentiæ moderari. ibidem e
de proprio nostro ordinari. ib. f. atq; affectu intimo pertractari. ib. g
liber, libertas, liberare, libertas seruituti opponitur. &c. a
libertas naturæ liberat à carnis infirmitate, libertas gratiæ liberat à cordis iniquitate, & libertas gloriæ liberat à pœnarum aduersitate, ibi. a
libertas multiplex. s. vitiosa fatuorum, virtuosa perfectorum, & gloriosa beatorum. ib. b
liberi, si esse volumus, expiare debemus nocumentum iniquitatis, sicque à peccato liberamur per eleemosynæ largitatem, per pœnitentiæ grauitatem, & per continentiæ puritatem. ib. c
debemus vendicare omnis humilitatis fundamentum. ib. d
& procurare debemus iuuamentum grandis authoritatis. ib. e
licere, licet, licentia, licitum. cum omnia quæ non sunt à deo ratione, scriptura, lege, natura vel homine prohibita, videantur esse licita & concessa &c. a
Licitum quoddam faciendum & exercendum. ib. a
licitum quoddam fugiẽdum & cohibendum. ib. b
illicitum quoddam præcauendum ibi. c. & illicitum quoddam sustinendum &c. ibi. d
Ligare, ligamentum. ligare in scriptura secundum quod res multis de causis vincitur & ligatur, multipliciter sumitur &c. a
ligatur boni per dilectionis combinationem. ib. a
per subiectionis colligationem. ibidem b
& per affectionis confirmationem. ibidem. c
ligantur mali. s. auari vinculis cupiditatis. ibi. d
ligantur luxuriosi carnalitatis funiculis, ibi. e. & quidam fallacitatis funibus per

malos

malos contractus.ibi.f
ligantur quidam societatis funibus.ibi.g.
& aliqui tepiditatis funibus. ibi.h.
quidam funibus pœnalitatis.ibi.i
lignum, ligna. lignum in scriptura multipliciter sumitur etiam in bono & in malo,&c. a
lignum signat crucem & afflictionem saluatoris multipliciter ibi.a
nam ligna crucis sunt fœcunda ad egenorum recreationem.ibi. b
erecta ad depressorum subleuationem,ib. c.fortia ad infirmorum sustentationem.ib.d
&ligna extensa ad deuotorum habitationem,ib.e
lignum signat iusti viatoris perfectionem nam stabiliter debet radicari,flebiliter humectari, & fertiliter fœcundari, ibi. f
ligna iusti dicuntur:quia per honestatem florida,per firmitatem solida,per castitatem arida, & per pietatem humida. ibi.g
lignum signat infectionem seu conditionem hominis peccatoris multipliciter.ibi.h
Lilium signat Christum, Mariam virginem,vel quemlibet virum iustum multipliciter.a
lilium signat iustum propter firmæ cōstantiæ vigorem. ibi. b. propter mitis modestiæ fauorem.ibi.c
propter temperantiæ dulcorem. ibi.d. & propter amicitiæ tenórem.ibi.e
propter sapientiæ splendorem ibi.f
propter opulentiæ valorem.ibi.g
propter apparentiæ decorem.ibi.h
& propter continentiæ candorem.ib.i
lilium secundum Mauritium adhuc inuenitur multipliciter.ibi.k
Limes seu limitare.i.terminus seu finis.a
limen est pars inferior ostii seu portæ, & sic per limen intelligitur introitus domus.&c.a
limen interitus est conscientia quæ considerando debet visitari.ibi.a
sicque conscientiæ limen sit regulatum disciplinæ moderamine, signatum diuino sanguine, rigatum gratiæ flumine &c.ibi.b
limen superius est cœli gloria contemplanda.ibid c. limen exterius ecclesia colenda.ibi.d. & limen inferius mundi patria fugienda.ibi.e
Lympidus.i. putus, mundus.vide munditia & purgare.
Lyncis animalis proprietas. prouidentia. f
Lingua generaliter in scriptura signat locutionem, & ideo, duplicem inuenimus linguam,s.bonam & malam.a
lingua bona est mollis per compassionem.ib b.rubea per ruborem honestatis & dilectionis ibi.c
acuta per correctionem. ibi.d. & plicabilis per discretionem.ibi.e
& clausa per coerctionem,ibi.f
lingua mala est mollis per adulationem, acuta per detractionem, rubea per incautam locutionem,&c.ibi.g
Lingere seu lambere nil aliud est, quam lingua aliquid suauiter tangere vel palpare,&c.a
lingere quoddam prædicatoris veracis prædicationis, quoddam contemplatoris tenacis meditationis, quoddam adulatoris fallacis adulationis.&c. ibi. a
Linire nihil aliud est quam aliquid cum aliqua re pingui & vnctuosa leniter vngere vel tractare. &c.a

Linitura quædam prædicationis multiplex.ibi.b
quædam consecrationis.ibi.c
& quædam adulationis, ibi.d
Linum, lineum. linum genus herbæ de qua lineum texitur vestimentum, subtile,candidum & suaue &c. & sumitur in bono & in malo.a
linum in malo signat cogitationem subtilem & malitiosam, conuersationem vilem & ambitiosam, delectationem puerilem & deliciosam.ibi.a
linum in bono signat conscientiæ nitorem & sanctitudinem. ibi.b.continentiæ candorem & pulchritudinem.ib.c. apparentiæ decorem & gratitudinem ibi.d
temperantiæ dulcorem & mititudinem. ibi.e
Lipareæ vel lipariæ lapidis proprietas. &c.præsens.b
misericordia.f
Liquescere, liquefieri, liquefactio nihil aliud est quam alicuius duri aut solidi occasione caloris, vel adiunctione humoris dissolutio,& sumitur in bono & in malo.a
Liquefactio in bono signat cor pœnitentis per contritionem,cor diligentis per deuotionē, & cor miserentis per compassionem.ibi.a
liquefactio in malo quędam est mali feruoris, quædam vani timoris, & quædam duri doloris. ibi.b
liquefactio etiam cunctorum elementorum,ibi.c
Lis, litigare, litigiosus. lis, contentio,dissensio,contrarietas & discordia ꝓ eodem supponunt, & litigium semper signat in malo, ideo pro viribus semper est fugiendum,&c.a
Littus,littoris.litus est terminus aquæ,& maxime fluminis seu maris,illa.s.terra quæ immediate aquæ iungitur, & per quam mare & fluuius terminatur. &c. sumitur in bono & in malo.a
littus signat virtutum perfectionem, ibi. a
signat mortis & iudicii sequentem turbationem.ibi.b
& signat gloriæ paradisi ingentem salutationem. ibi.c. & mundanæ corruptionis correctionem.ibi.d
Litera, literæ. cum litera sint quædam figurarum elementa ad voluntatem institutionis facta,ad notificandum vota hominum absentium vel tacentium instituta.a
litteræ quædam admirandæ,veritatem ostendentes.ibi.b
quædam meditandæ, futura coniecturaliter præsumentes.ibi.c
quædam penetrandæ veritatem sensibiliter abscondentes. ibi.d
quædam perscrutandæ,veritatem lucidissime declarantes,ibi e
& quædam refutandæ, obscurissime suffocantes. ibi.f
Liuor. nota color flauus, liuidus vel subniger significant quasi idem, nam liuor proprie dicitur quando caro,& cutis percutitur, & in subnigrum colorem & squalorem vertitur, &c. d.& signat quandoque tribulationem,quandoque correctionem simplicem &c. ibi.a
Locuples,locupletare,i. ditare, &locuples i.diues.a
locupletatio seu diuitiarum acquisitio filia est parcitatis, æmula vanitatis,nebula veritatis,aduersaria voluptatis,& temeraria charitatis.ibi.a

locus est illud in quo vnaquaq; res dicitur collocari, & est locus proprius & improprius.&c.a
locus bonus interior deputandus, s.conscientiæ.ibi. b
locus interior frequentandus. s. bonæ societatis, ecclesiæ & religionis. ibidem. c
locus superior affectandus.s.paradisi.ib.d & locus inferior meditandus,s.inferni. ibi.e
locus malus & improprius qui non dat requiem animæ vel quietem,sicut mūdus peccatum & infernus.ibi.f
nam locus mundi est arctæ & strictæ sterilitatis, ibi. g. quia est locus superbiæ & elationis auaritiæ & ambitionis, iniustitiæ & inuasionis.&c.ibi.h
locus inferni durissimæ pœnalitatis, quia est locus timoris inæstimabilis,erroris ineuitabilis, terroris ineuasibilis. &c. ibi.i
& locus ecclesiæ religionis, & bonæ societatis, tutissimæ securitatis, nam est basse fundatus, alte leuatus, aquis vallatus, victu ditatus,&c.ib.k. & locus paradisi grandis fœlicitatis summe appetendus: quia ibi bonorum plenitudo, labiorum quietudo, & honorum celsitudo.ibi.l
locus multiplex reperitur.&c.vide in f,g
loca alia sunt affectanda & contemplanda multipliciter.&c.supra,e
Locusta est vermis seu animal sextupes & alatum.&c.a
locusta signat virum iustum,quia ordinate viuere debet per discretionem. ibi. b
signat etiam diabolum, quia obstinate mordet per tentationes. ibi.c
& signat hominem impium & iniquum, quia ventre voraces,dente mordaces, penna volaces.&c.ibi.d
Longanimitas. i. animi stabilitas, accipiturq; pro patientia, perseuerantia, benignitate & modestia,&c.a
Longæuus i.longe viuens,& longi æui.a
dici etiam potest in malo significato. ibi. b
vide de antiquitate & senectute.
Longe, longinquus.longe,distanter& remote idem signant.&c.a
Longinquitas quædam commendabilis. ibi.a
quædam detestabilis.ib.b
quædam conturbabilis.ib.c. quædam desolabilis.ibi.d. & quædam delectabilis. ibi.e
longinquitas quædam immensæ diuinæ notabilitatis,quædam extensæ diuinæ benignitatis, & quædam intensæ diuinæ seueritatis.ibi.f
Longe vnum ad iustum spectans, sicq; iustus longe est à deo reputatiue. ibi. g longe à cœlo collocatiue.ibi.h.longe à mundo detestatiue.ibi.i
iustus etiam est longè à prosperis exulatiue.ibi. k
longe à rebus veris simulatiue.ibi.l. longe à peccato separatiue.ib. m.longe à diabolo separatiue.&c.ib.n
longe est ab inferno per cœlestem fœlicitatem.ibi.o
longe vnum ad iniustum spectans, & sic impii longe sunt à deo per iniquitatem.ibi p
à proximo per diuersitatem.ibi.q.à seipsis per vagabilitatem.ibi.r. à cœlo per cupiditatem. ib.s
ab egenis per parcitatem. ibi. t, ab omni bono per desiderii tarditatem. ibi.u, & à paradiso per inferni pœnalitatē. ibi.x

Longus,

Longus, longitudo quandoque signat remissionem, quandoque durationem; nam longitudo est dimensio quædam rerum significans spatium seu distantiam de termino ad terminum extensiuum, & sumitur in bono & in malo. a
Longitudo quædam virtuosæ perfectionis, sicque virtuosus & vir perfectus habeat longas aures ad audiendum, longas manus ad operandum, longos pedes ad affectandum, & linguam longam ad necessaria proferendum. ibidem.b
Longitudo quædam vitiosæ conditionis. ibidem c quædam æternæ damnationis. ibidem d quædam æternæ vitæ. ib. e
Longitudo adhuc multiplex. s. longitudo perseueratiua. ib.f. deliberatiua. ibidem g
confœderatiua. ibid. h & exuberatiua. ibidem. i
Loqui. locutio accipitur in bono & in malo, &c. a
Loqui debemus quandoque alte per prædicationem, basse per orationem, aspere per correctionem, clare per peccatorum confessionem, &c. a
Loqui debemus attentius per orationem, sicque Deo loqui debemus cum dolore & compunctione, cum honore & reuerentia, ac cum amore atque amicitia. ib.b
Loqui debemus potentius per confessionem, nam illa demonia fugat, vitia dissipat & dominum placat, talisque locutio confessionis sit vera sine fallacitate, cita sine tarditate, nuda sine obscuritate, &c. ib.c
Loqui debemus vtilius per instructionē. ib.d
modestius per discretionem. ib. e diuinius seu cælestius per deuotionem. ibidem f
Loquuntur mali adulatorie, diffamatorie, ostentatorie, & blasphematorie. ib. g
Locutio quædam diuina qua Deus loquitur occulte per inspirationem, aperte per tribulationem, liberaliter per legislationem, & personaliter per prædicationem. ib. h
Lorica est vestis seu armatura ferrea annulis concatenatis facta, & ad defensionē hominis ordinata, sicque moraliter omnis virtus ad animæ tutamentum dici potest lorica, præcipue virtus fidei & iustitiæ. ib. a
nam loricas igneas habent viri charitatiui feruentes zelo fidei & iustitiæ, ferreas viri vendicatiui seu criminum punitiui, aureas, viri eruditiui, &c. ibidem b
Lorum nihil aliud est quam illa freni corrigia quæ manu tenetur, & per quam equus ducitur & regitur atque arcetur, &c. & signat correctionis vigorem, iurisdictionis, rigorem, & rationis decorem. ib. a
Loth nepos Abrahæ inter sodomitas bonus, & interpretatur declinans, vacans, vinctus, seu conclusus, & signat viros iustos, bonos & simplices, &c. a
Lucere. lucerna nihil aliud est quam artificialis quædam vel materialis, lampas luminarium vel candela ad illuminandum domum in solis & lucis absentia, & signat in bono & in malo a
Lucerna in bono signat bonorum exemplorum claritatem. ib. a
signat diuinæ scripturæ & mandatorum splendorem. ibid. b signat etiam iustorum & perfectorum decorem. ibidem c
& sic vir perfectus & iustus sit fundatus firmitatis vigore. ib. d
ditatus veritatis splendore. ib. e crematus charitatis feruore. ib. f & dotatus honestatis fulgore. ib. g
Lucerna vero in malo signat mundi prosperitatem. ibidem. h & hypocrisis falsitatem. ib. i
Lucrum signat omnes acquisitiones emolumentorum, & sumitur in bono & in malo. a
Lucrum multiplex. s. laudabile per quod acquiruntur spiritualia seu virtualia. ib. a
damnabile per quod acquiruntur temporalia. ib. b
terribile per quod acquiruntur infernalia. ib. c & mirabile, per quod acquirūtur æternalia, scilicet paradisi gloria. ib. d
Lucus. i. nemus paruum & altum, qualia circa nobilium prædia solent esse. &c. & sic per lucrum intelligi potest vmbra vel obscuritas, error vel fallacitas, vel colendi opportunitas, &c. a
Ludere est actus lætitiæ per gestus & motus membrorum exterius declaratus, & ad complacentiam tam videntium quam facientium ordinatus, & est multiplex ludus, &c. a
Ludus quidam charitatis & innocentiæ, sicque ludit iustus humiliter vtiliter, sublimiter & sagaciter. ibidem a
Ludus quidam vanitatis & inscientiæ. ibidem b
Ludus quidam fallacitatis & iniquitatis. ib. c
Ludus quidam fælicitatis, & complacentiæ. ib. d
Lugere, luctus est quædam mentis desolatio seu mæror, qui sine vocis expressione in animo generatur, est enim luctus dolor animi sine vocis emissione, &c. a
Luctus multiplex virtuosus seu perfectorum, vitiosus deceptorum, & dolorosus damnatorum. ib. a
Lugeamus per compunctionem interni mæroris, & per compassionem fraterni doloris, lugeamus propter afflictionem externi laboris, propter dilationē superni splendoris, &c. ib. b
Luctus adhuc quidam pænitentium fælix & optimus. ib. c
quidam patientium seu tribulationes sustinentium breuis & infirmus. ibidem d
quidam morientium stultus & intimus maxime reprehendendus. ib. e
& quidam desperantium grauis & pessimus. ib. f
Lumbi nota, per lumbos intelligitur spiritualiter caro nostra, & maxime quantum ad luxuriam naturaliter inclinata est. a & sic in scriptura lumbi præcipiūtur accingi per mentis depurationem, carnis macerationem, & mortis meditationem, ib. b
Lumbi cinguntur ad tria, ib. c
Luna quasi lumine vna, id est, prima à parte nostra, & plura in scriptura signat, &c. a
Luna signat virginem Mariam Christi saluatoris matrem multiformiter. ibidem a
& specialiter propter tres lunæ conditiones, quia receptiua superni numinis. ib. b
diffusa luminis interni. ib. c
& repressiua fulminis æterni. ib. d
Luna signat proprietatem iusti viatoris multipliciter. ib. e
signat varietatem vani peccatoris. ibidem f
& prosperitatem mundi deceptoris. ibidem g
Lupus communiter sumitur in bono & in malo multipliciter. a
Lupus signat professores virtutis & iustitiæ. ib. a
signat possessores hypocrisis & fallaciæ. ib. b
signat effossores feritatis & sæuitiæ. ibid. c
signatque diabolum. ib. d
Lupi proprietas & quid signat, &c. accubare g
alter. f
cibus. h
Lupa pauit Remum, & Romulum, &c. puer. i
Lupanar. i. prostibulum, locus vbi actus fornicationis luxurię exercetur, & multiplex est. a
Lutum fit ex aqua & terra inuicē mixtis, & multiplex est, sumiturque in bono & in malo. a
Lutum in bono signat naturæ vilitatem, carnis mortalitatem, & mentis humilitatem. ib. a
Lutum etiam sumus in ingressu, in progressu & in egressu. ib. b
Lutum malo signat lutū carnalitatis maculas tangentem, lutum iniquitatis detinens intrantem; & lutum cupiditatis aggrauans portantem. ibidem c
Lustra, lustrare. i. circuire, vel circumeundo aliquem locum certis sacrificijs & obseruationibus expiare. & dicitur lustrum circuitus quinque annorum, &c. a
Lux est illud per quod rerum notitia nobis datur intelligi, quia nihil potest sensibiliter videri nisi lucis beneficio mediante, & multipliciter sumitur. a
Lux quædam honoranda, s. Deus. ib. b gloriosus ratione nobilis conditionis. ibidem c
ratione stabilis durationis. ib. d
ratione mobilis seu agilis diffusionis. ibidem e
sicque Christus fuit lux oriens, lux progrediens, lux deficiens, & lux rediens. ib. f
Lux imitanda, s. Christus, Maria, quilibet iustus multipliciter. ib. g sicque viro iusto sit castitatis & continentię pulchritudo. ibid. h firmitatis & perseuerantiæ longitudo. ib. i
veritatis & eloquentiæ certitudo. ibidem k
puritatis & innocentiæ sanctitudo multiformiter. ib. l honestatis & apparentiæ gratitudo, ib. m & pietatis & amicitiæ plenitudo. ib. n
Lux continenda scilicet lux gratiæ, scientiæ & honestæ apparentiæ multipliciter, ib. o
Lux appetenda, scilicet lux æternæ claritatis & fælicitatis, &c. ib. p
Lux abhorrenda. s. mundanæ prosperitatis. &c. ib. q
Lumen, luminare. lumen est fluxus corporis luminosi, lux est ipsa forma lucis simplex, vnica est actualis, &c. & est multiplex. a
Lumen quoddam superius, s. Christus vel

Spiritus sanctus.ib. b sicq; in isto lumine negligentium torpor excitatur.ibidem c
error ignorantium increpatur.ib.d dolor ægrotantium mitigatur.ib.e
& amor possidentium prouocatur. ibidem f
Lumē quoddam interius virtutum, quod intus in conscientia esse debet radicatum & habendum,s.lumen gratiæ,fundendum,s.lumen sapientiæ & doctrinę, & videndum,s. lumen honestæ apparētiæ.ib.g
Lumen quoddam inferius mundanæ prosperitatis. ib. h & lumen quoddam exterius æternæ fælicitatis,in quo beati iocundantur & delectantur, à quo damnati fugantur & reprobantur, quod viri iusti & sancti affectant & contemplantur, & viri impij contemnunt & dedignantur.ib.i
Luxuria dicitur concubitus carnalis, & desiderium contrą rationem influens, est enim quęcunque delectatio carnis, præterquam in matrimonio licito & honesto.&c.a
Luxuria fugienda, quia est fallax & insidiosa ib. b
tenax & glutinosa.ib. c
Luxuria est vorax & ingluuiosa. ibidem d
procax, & non verecundosa. ibidem e
Luxuria turpis & non speciosa.ib.f mollis & deliciosa.ib.g
Luxuria grauis & iniuriosa.ib.h ardens, leuis & impetuosa. ib. i luxuria indigens & penuriosa ib. k. latitans & caliginosa. ib.l pœnitens & singultuosa. ibid.m discordans & tumultuosa. ibid.n luxuria imprudens & portentuosa. ibidem o
Luxuria inquieta atque querulosa. ibidem p damnabilis & periculosa. ibidem q
Luxuria fugienda & à fidelibus detestanda multipliciter cum exemplo de Vdone episcopo.&c, ib. r

M

MAchabæus strenuissimus miles pro fide & lege sua certauit,&c.signat viros in virtutibus strenuos, fidei, legis, iustitiæ & innocentiæ zelotypos, &c. a
Macedonia, Macedo. Macedonia prouincia Græciæ in quâ Alexander macedo regnauit, & interpretatur combusta vel combusti, signatq; ecclesiam combustam aduersitate, &c.a
Maceria dicitur paries ad clausuram institutus & factus luto & lapidibus compositus, & ad tuitionem domorum & agrorum in circuitu ordinatus.a
Maceria quædam naturalis corporis structuram designans ibid.a quædam temporalis rerum armaturas denotans. ib. b
& quædam spiritualis virtutum clausuram designans.ib.c
Machina machinæ instrumenta bellica ad deiiciendum muros & turres & ad iaciendum lapides ordinata, sumiturq; in bono in malo, &c.a
In malo signat diabolicas tentationes, hæreticorum machinationes.ib.b
Machometi sepulchrū stat sine appodiamento parietis.d
Mactare.i.aliquod tam malleo quam gladio animal morti dare, &c. a vide de morte & alijs titulis.

Macula accipitur pro immunditia; & sumitur in bono & in malo. a
Macula carnis est luxuria. ibid. b macula vestis est auaritia. ib.c macula oris sunt vaniloquia ib.d
Macula faucis est gastrimargia & vitium gulæ.ibid.e macula faciei est insolentia seu inhonesta apparentia. ib. f macula in luce est infamia.ib.g
Macula parietis est superbia. ib. h macula in visu seu oculo est malitia siue inuidia ib. i
Macula in manu est iniustitia. ib.k & macula in abscondito seu in sinu est hypocrisis seu blanditia.ib. l
Madian fuit filius Abrahæ, & Cethuræ, à quo populus Madianitarum, & interpretatur respondens aut dimicans, siue iniquitas aut contradictio, & signat diabolum vel peccatorem.&c.a
Magdalena quæ primo fuit peccatrix, postea sancta, interpretatur magnifica, præmunita, prænuncia, &c.a
Magdalena accessit ad pedes IESV, &c. vide accedere.h
Magis aduerbium signat augmentum & superabundantiam quantitatiuam, & sumitur in bono & in malo. a
Magis abundāt boni in humilitate & subiectione, in sagacitate & discretione, in seueritate & correctione, in societate & affectione, &c.ib.a
Magis superabundant mali in inani gloriatione, superba obstinatione, brigosa altercatione, filiorum affectione & dilectione, &c. ib. b
Magis quandoque sumitur accumulatiue, quandoque comparatiue multiformiter.ib. c
& magis volunt desiderantque boni & iusti multipliciter.ib.d
Magister est ille qui alios regit & docet, atque aliis imperat & dominatur, ideo signat doctores, prędicatores, ductores, & tutores, &c & sumitur in bono & in malo.a
Magistri in bono debent diligenter examinari.ib. b
debent patienter fortificari.ib.c
debent doctifice & sagaciter illuminari, ib. d nec non sublimiter authorisari & inthronisari.ib.e
Magistri vero in malo sunt crudelissimi mendacissimi nimis ignorantes, & valde gloriantes.ib.f
Magistratus quandoque accipitur pro ipso officio seu magisterio publico in quo constituuntur rem publicam gubernantes, vel sumitur magistratus pro illis qui talibus officijs præferuntur, &c.a
Magistratus in bono personæ publicę debent esse cæteris liberiores, & in honoribus ampliores.ib.a
debent esse cæteris clementiores.ib.b cæteris discretiores seu sagaciores.ib.c, cęteris sinceriores in conscientia. ib. d & cæteris seueriores.ib.e
Magistratus in malo signat illos qui in delicijs sunt laxiores, in luxurijs potiores. in consilijs nequiores, in infernalibus supplicijs tristiores.ib.f
Magnates vt digne & laudabiliter se regere possint, innuitur in scriptura vt in ipsis sit humilitas & reuerentia, maturitas & patientia, subtilitas & sapientia, &c. a
vide princeps, prælatus, &c.a
Magnanimitas est virtus moralis à magnitudine animi sic vocata, &c.a
Magnanimum i.magnum habentem animum, oportet magnum existere virtutibus & moribus.ib. a magnis insistere, s.rebus magnis & arduis.ib.b
magnis resistere, s. fortunæ & duris casibus. ibid. c atque magnis ignoscere. s. magnis iniurijs indulgere, &c.ib. d
magnalia cognoscere. s. magnalia Dei & opera naturæ.ib. e & magna despicere, s. mundana tam prospera quam aduersa.ib. f
Magnanimitas debet contineri intra limites rationis.ib.g
Magnalia Dei.vide mirabilia.
Magnetis lapidis proprietas. vide amicitia. i
potestas. f
Magnificare, magnificentia.i.honorificētia & status excellentia, & magnificare. i. honorificare, laudare & glorificare. a
Magnificentia quædam summi creatoris multiformiter.ib.b
magnificeturque Deus propter eius essentiam inuariabilem. ibid. c propter eius clementiam inexhaustibilem. ibidem d
propter eius prudentiā seu prouidentiā indeceptibilem.ib.e propter suam potentiam insuperabilem. ib. f & propter iustitiam suam irrefragabilem. ibidem g
Magnificentia quędam iusti viatoris, nam tales clarescunt virtualiter. ibidem h splendescunt tēporaliter. ib. i & nitescūt supernaturaliter.ib.k
Magnificentia quædam vani peccatoris, nam quædam magnificantur ratione diuitiarum, ratione mundialium scientiarum, rōne magnarum amicitiarum, &c.ib.l
Magnus, magnitudo nihil aliud est quam quantitas rei ex naturalibus dimensionibus constituta, nam constituitur ex longitudine, latitudine, sublimitate & profunditate, &c. & est multiplex.a
Magnitudo quædam Dei creatoris multiplex secundum quatuor dimensiones.ib.b
dicitur etiam magnus quo ad præsidentię celsitudinem & efficaciæ fortitudinem, & prouidentiæ celsitudinem, &c. ib c
Magnitudo quædam viri perfecti & iusti multiformiter secundum omnes dimēsiones, &c.ib.d
etiam dicuntur magni virtualiter per perfectionem in sapientia, eloquentia, famositate & benignitate. ib. e dicuntur magni temporaliter per promotionē, ib. f atque magni æternaliter per prælationem vel fruitionem gloriæ paradisi, &c ib.g
Magnitudo quædam vani peccatoris, sicque peccatores magni fiunt per prosperitatem temporalem multipliciter, ib.h
Maiestas nihil aliud est quam maior aut subtilior status, inde est quod maiestas dicitur status maioritas, excellentia, magnificentia, vel potestas, &c.a
Maiestas numinis gloriosi, seu maiestas diuina metuenda, quæ inscrutabilis est propter profunditatem.ib.a
honorabilis propter authoritatem.ibid.b formidabilis propter seueritatem.ib.c & delectabilis propter benignitatem, seu propter futuram fœlicitatem. ib.d
Maiestas hominis virtuosi diligenda, ib, e maiestas culminis pretiosi, honoranda.ib. f & agminis vitiosi euitanda.ibidem.g
Maior, maius & maioritas sumitur in bono & in malo, &c.a

Maioritas Dei cunctis nobilior, quia maior scientiæ limpitudine, potentiæ plenitudine, & essentiæ magnitudine. ibid. a

Maioritas cunctis vtilior. ib. b

Maioritas cunctis inanior. ib. c cunctis deterior. ibid. d & cunctis asperior. ibidem e

Malitia, i. cauta & deliberatiua fallacia. sunt igitur malitiosi qui sub fictione & palliatione alicuius boni sciunt malũ aliis procurare, &c. a

Malitia fugienda, quia tollit in animorum ingressu simplicitatem. ibidem b

tollit in proximorum progressu vtilitatẽ. ib c

& in egressu acquirit tormentorum pœnalitatem. ib. a

Maledicere, maledictio, maledictus, paucæ authoritates. a

Maledicuntur quidam per verbalem execrationem. ib. a

quidam per pœnalem imprecationem; nam Deus maledicit omnia peccatorum genera, præcipue malitiosos, inuidiosos, luxuriosos, desidiosos, &c. ibidem b

& maledicuntur quidam per æternam damnationem, ib. c

Malignari, malignus, malignitas. dicitur à malus ignis, quasi malus totus per malitiam peruersitatem ignitus, &c. a

Malignitas animi penitus dimittenda. ib. b malignitas proximi vel fratris fugienda, quia tales consilia fraudulenta concutiunt, colloquia virulenta obiiciunt, solatia turbulenta conficiunt, &c. ib. c & malignitas pessimorum dæmonum præcauenda. ib. d

Malleus est instrumentum ferreum ad aliquid percutiendum, figendum, & consolidandum, frangendum & conterendum, ordinandum, &c. a

Malleus quidam diaboli tentatoris. ib. b & quidam correctionis prælati, iudicis, &c. ib. c

Malus, malum. malus aliquando sumitur pro arbore nauis vbi velum portatur, quandoque pro arbore quæ dicitur pomus, quandoque pro fructu ipsius arboris, scilicet pro pomo, &c. a

Malus, idest, peccator qui à morali bonitate penitus est alienus multipliciter, &c. ib. a

Malum naturalis inclinationis multiplex. ibid. b malum cordialis cogitationis. ib. c

& malum manualis operationis. ibidem d

Malum culpæ euitandum, sicque. 12. malorum genera à nobis fugienda, & vitanda, &c. ib. e

& mali merentur à iustis vitari, à regno fugari, in inferno damnari & tormentis grauari, ib. f

Malum miseriæ tolerandum, nam mundi mala sustinenda, quia imprimuntur à diuina prouidentia reprimuntur à Deo præsidente, & infliguntur, in viro delinquente, & sustinenda, quia his dotamur in corde pœnitentiæ, &c. ib. g

Malum infernalis angustiæ formidandum. ib. h

Malum granatum & malum punicum est pomum granis rubeis interius plenum, humidum, liquorosum & saporosum, &c. a signatq; viros perfectos, ecclesiam, &c. ib. a

Mamma mammilla, mammæ & mammillæ idem sunt quod vbera membra in quibus lac conficitur, & vnde attrahitur & sugitur, & ad hominum vtilitates elicitur & mulgetur signatque pium miseratorem, bonum prædicatorem, carnis inquinatorẽ & falsum adulatorem. a

Mandare. mandatum quoddam diuinum & quoddam humanum. &c. a

Mandatum quoddam naturaliter impressatum, quoddam scripturaliter expressatum, & quoddam prætorialiter ordinatum, &c. ib. a

Mandata legis diuinæ sunt præcepta ad salutem hominum ordinata, & multiplicia sunt. ib. b

Mandata Dei obseruanda, quia habent virtutem viuificatiuam. ibid. c habent virtutem rectificatiuam seu illuminatiuam. ib. d

habent virtutem purificatiuam. ibidem e virtutem defensatiuam. ibidem f & virtutem concordatiuam. ibidem g

& habent virtutem fœcundatiuam. ibid. h

etiam Dei mandata multiplici de causa sunt seruanda, credenda, implenda, discenda, &c. ib. i

Mandragoræ radicis proprietas. amare. e

Manducare potest accipi in bono & in malo. a

Manducatio in bono multiplex. s. naturalis, spiritualis, cordialis, æternalis. ib. a

Manducatio in malo signat rapinæ voracitatem, verborum mordacitatem, ciborum edacitatem, & temporalium rapacitatem. ib. b

Mane est prima diei pars, & sumitur in scriptura multipliciter, signatque in bono & in malo. a

Mane vnum iuuẽtutis labilissimum, mane vnum mundanæ prosperitatis debilissimum, mane vnum vitæ præsentis fragilissimum, &c. ib. a

Mane prout accipitur pro nostra fluida iuuentute, bona opera sunt agenda vt fructum reportemus fœcundiorem. s. ad contemplandum Dei maiestatem, ad exorandum Dei bonitatem, & inquirendum Dei veritatem, &c. ibidem b

mane debemus benefacere vt inueniamus actum faciliorem, ibidem c

& mane operandum vt perficiamus finem vtiliorem. ib. d

Mane signat vitam præsentem, sicque habet in ingressu obscuritatem, in progressu labilitatem, & in egressu breuitatem. ib. e

Matutinus. matutinum seu mane, est diei principium in quo incipit dies crescere & illuminari, &c. a & signat in bono & malo. a

Matutinum signat laudabilem virtutis profectum sicque in isto iuuentutis statu debemus nos Christo dedicare, corpus castigare, Deum collaudare. ib. b

Matutinum signat terribilem iudicis aspectum in die iudicij qui fiet de mane. ib. c signat etiam statũ notabilem bonis paradisi gloriæ refertum. ibidem d

mane in malo signat diligentiam ad male faciendum, ignorantiam ad parum sentiendum; & inconstantiam ad cito transeundum. ib. e

Manna quandoq; sumitur pro quodã liquore melleo & dulci de rore cælesti generat, &. sed communiter sumitur pro cibo illo qui datus cælitus fuerat filijs Israel, &c. a

Manna signat Eucharistiam. ibid. b sacramentum Christi mirificum ib. c signat humanitatem indumentum Christi magnificum. ib. d signat Dei gratiam condimentum Christi viuificum. ibidem e

Manna signat documentum legis sanctificum. ibid. f nutrimentum cæli salutificum. ib. g lenimentum mundi damnificum. ib. h

Manasses interpretatur necessitas vel obstupescens, obliuiosus, & signat in bono & in malo. a in bono significat quelibet virum iustum, prælatum vel patriarcham, quia Manasses fuit vnus de duodecim patriarchis, &c. ibidem a

Manasses in malo signat hominem peccatorem, &c. ib. b

Manere. i. stare, perseuerare, accipiturq; in bono & in malo. a & sic manere vnũ est valde virtuosum, vnum valde vitiosum, vnum valde gloriosum, & vnum valde dolorosum. ib. a

Manendum est in Deo sicut in fundatore nostri. ib. b manendum sicut in ligamento copulatiuo. ib. c

& manendum sicut in rotamento fœcundatiuo. ib. d

Manere & perseuerare in bono nos faciunt tria. ib. d

Manifestus. manifestatio nihil aliud est quam alicuius rei declaratio, ostensio, apparitio, reuelatio & demonstratio, & est multiplex in scriputra. c

Manifestatio Dei multiplex, nam nobis manifestatur per assistentiam incarnationis. ib. a

Manifestatur etiam Deus per efficaciam operationis. ibidem b per affluentiam largæ dationis. ibidem c & per influentiam reuelationis. ibidem d

manifestatur per euidentiam iurisdictionis. ibidem e per abundantiam retributionis. ib. f & per violentiam condẽnationis. ib. g

Manifestatio. iusti, nam manifestat seipsum Deo per puram intentionem, sacerdoti per integram confessionem, mundo per bonam conuersationem, & egeno per miserationem. ibidem. h

Manifestatio quędam impij & iniusti, &c. ib. i

Manipulus nihil aliud est quam segetum vel herbarum cumulus seu fasciculus quantum potest manus capere inuicẽ conglobatus, signatque quamcumque congregationem. sc. meritorum, præmiorum, perfectorum, iniquorum, &c. a

Mansuetudo est animi virtus vtrumque mundi statum scilicet prosperitatis & aduersitatis æqua lance pensans, & mansuetus. i. mitis, simplex, humilis, quietus, &c. a

Mansuetudo quædam cordis quæ concipit timorem & patientiam, quædam oris seu vocis quæ temperat furorem & violentiam, & quædam operis quæ procurat amorem & complacentiam. ib. b

Mansuetudo iungit & copulat, præfert & titulat, conformat & similat, orat atque postulat. ib. c

Man[suetudinem] habeamus, quia per hãc dirigimur & docemur, per hanc impingimur & mouemur, &c.ib. d

Manticore siue mamoneti animalis feræ proprietas .vide crudelitas.a

facies.c homo.b

Manus est membrũ in homine per quod & cum quo homo naturaliter operatur, & sic virtus operatiua siue bona siue mala fuerit intelligitur.a

Manus diuinæ virtutis & potentiæ, & sic est manus prudentiæ cuncta continentis, manus clementiæ bona largientis, & manus iustitiæ malos ferientis. ibidem b

Manum potentiæ creaturæ habet Deus, potentiæ est deuotorum protectiua, iniquorum destructiua, perfectorum adiutiua, & vniuersorum dominatiua. ib.c

Manum clementiæ largitiuæ habet Deus, nam illa est labentium subleuatiua, debilium sustentatiua, periclitantium liberatiua, &c. ib.d

Manum prudentiæ regitiuæ habet Deus multiformiter, &c.ib.e

Manum iustitiæ punitiuæ, habet Deus, nã tangit hominem vt corrigatur, ne erigatur, vt probetur, & vt damnetur.ibid. f

Manus humanæ operationis & efficaciæ. ib.g

sic quædam manus sunt ad sursum erigẽdum.ib.h

quædam ad porrigendum. ib.i

& quædam ad corrigendum.ib.k

Manus peccatorum & malorum in scriptura multiplex, &c.ib.l

Manus deceptoris dæmonis ad illudendum, flagellandum & occidendum.ib. m

Marcescere, marcedo, macies, nã animal marcum dicitur quod in carnibus & in pinguedine plus debito est diminutũ; & macies opponitur pinguedini, &c. a

Macies paupertatis tolleranda.apænitentiæ & abstinentiæ procuranda. ibidem b

Macies sanctitatis restaurãda ib.c fallacitatis declinanda.ib.d & infelicitatis inferni formidanda.ib.e

Mardochæus fuit princeps in curia Assueri auunculus, nutritor & instructor Hester, &c.& signat bonum prælatum qui debet esse nutritor pupillorum, detector malignorum, & contemptor super bonum, &c.a

Margarita generaliter accipitur pro omni lapide precioso. a specialiter tamen sumitur pro lapide albo qui vsitato vocabulo perla vocatur, signatque virum iustum, & maxime virginem, &c. ibid. b

Mare est res copiosa, fluctuosa, insaporosa, periculosa, & multa signat.a

Mare signat Dei possessionem copiosam. ib.a

Mare signat conditionem fluctuosam, sic in mari huius mundi abundat superbię fumositas. ib. b

luxuriæ spumositas. ibidem c discordiæ & rixositatis clamositas. ibidem d

aduersitatis fluctuositas.ib.e prosperitatis fluxibilitas.ib.f

& cupiditatis fabulositas.ib.g

Mare signat virtuosam morum perfectionem, & denotat statum perfectorum multipliciter.ib.h

nam amaricatur status pænitentiæ, religionis vel ecclesiæ per contritionem. ib.i

Illuminatur per discretionem. ibid.k dul cificatur per deuotionem & consolationem.ibidem l & purificatur per confessionem seu correctionem. ibidem m

Mare signat luctuosam mortis afflictionem, s. mortis naturalis, criminalis & infernalis.ib.n

Maris proprietas, &c.amicitia.f

Maria virgo quinque figuratur literis, quarum figuratio quinque designat virtutes perpulchre. a

Maria interpretatur stella maris illuminans & illuminata multipliciter. ibid. b

Maria fuit culparum maculis expiata, quia peccatum nunquam contraxit, nec originale, nec actuale, quod ostenditur in Angeli salutatione in verbo Aue, id est, sine væ, &c. ibidem c

Maria fuit virtutum titulis illustrata, quod ostenditur cum dicitur.

Maria, id est, stella maris, ib.d

Maria fuit bonorum riuulis fæcundata, quia gratia plena in animæ infusione, plenior in natiuitatis diffusione, plenissima in filij conceptione. ibidem e

Maria fuit bonorũ titulis decorata, quod ostẽditur cum Angelus dixit Dominus tecum, scilicet in ventre corde, vtero & auxilio, &c.ib.f

Maria virgo summe collaudanda, quia habet virginitatem immaculabilem declaratur hoc proprietatibus creaturarum, ęnigmatibus figurarum, fictionibus poetarum, & vaticinijs prophetarum.ib.g

habet benignitatem inæstimabilem, quia regina misericordiæ nuncupatur.ibid. h

habetque authoritatem insuperabilem, quia habet potestatem in cælo & in terra, in mari atque in omnibus abyssis, &c.ib.i

Mariæ gratiam impetramus per Aue Maria, multipliciter perpulchre. ibidem k

Maria virgo honoretur vt mater omnium multiformiter. mater.f, g, h

Maria virgo sex conditiones seruauit bonas, &c.signum.g

Maritus est nomen reuerentiæ, diligentiæ, amicitiæ, quia maritus ab vxore debet reuereri, statum domus debet intueri, & sponsæ suæ fidelis haberi a

Maritus animæ spiritualis est Christus. nam ipsam per fidem in baptismo desponsat.ib. a

Maritus ecclesiæ spiritualis est prælatus. ib.b sponsus siue vir est maritus sponsæ suæ corporalis. ib. c

Marmor est lapis durissimus, quandoque albus, quandoque niger, quandoque varius, & signat in bono & in malo: in bono per cõstantiã roboratos.a in malo per crudelitatem induratos, &c. ibid. b

Martha interpretatur prouocans seu irritans seu dominans, fuit Christi hospita, commendatur de largitate, charitate & credulitate, &c.a

Martyrium, martyres sunt honorandi, exorandi, quia pro Christo pœnas fustulerunt, mundum contempserunt, & cælum elegerunt, &c.a

Martyres accipiunt virtutes plurimas, &c. vide accipere.q, r, s

Massa est aliquarum rerum congeries in vnicem collecta seu coniuncta per modum materiæ ordinata, &c. a signatque congeriem virtutum, meritorum, vel bonorum & iustorum hominum, cumulum malorum hominum, &c.ibid. a

Masculus est nomen sexus virilis perfectionis, quia nobilioris conditionis, calidioris complexionis, & potentioris perfectionis, quam fœmina & communiter signat in bono a

Masculi prælati habeant virtutem sagaciter imperandi.ib.b

virtutem viriliter operandi. ib. c & virtutem fortiter generandi.ib.d

Masphat erat locus vbi filij Israel contra tribum Beniamin & scelus Gabaon coniurauerunt, & interpretatur contemplans tempus, vel speculator peccati, &c.a

Matathias fuit pater Machabæorum, & interpretatur collatas à domino, vel donum domini, &c.a

Materia est cuiuslibet rei originale principium passiuum dumtaxat, quæ de sui natura est in potẽtia ad omnes formas, &c.a

Mater est persona in qua & de qua fœtus materialiter procreatur, à qua fœtus nutritur & educatur, & spiritualiter potest accipi in bono & in malo, &c. a

Mater filiorum, i. subditorum esse debet prælatus.ib.b

Matres sint subditos monendo & corrigendo. ibidem c & matres subditos regendo & dirigendo.ib.d

& matres sint subditos tenendo & erigẽdo.ib. e

Mater potissime signat virginem gloriosam, quia mater est nomen honoris, debet ergo honorari ab omnibus sicut mater omnium, quam & honorauit creator omnium.ib.f

Mater etiam dulcissimi & honesti amoris.ibid.g & mater dulcoris, &c.ibidem h

Mater sumitur in malo, & sic dicitur mater mundi prosperitas & habitatio carnis, carnalitas & delectatio, & hostis fallacitas & defraudatio. ibidem i

Matrimonium multiplex, scilicet spirituale, sociale, cordiale, corporale, &c.a vide coniugium, coniunctio & sponsus.

Maturitas, maturare accipitur pro accelerare:communiter vero pro conditione seu dipositione fructum. a & sumitur in bono & in malo, moraliter loquendo, vnde maturitas in vultu, gestu, actu, gressu & sensu, &c. ibidem b

Maxilla.cum maxillæ sint partes corporis animalis, quæ dentibus armantur, fletibus irrigantur, ictibus adaptantur, & funibus arctãtur seu refrenantur, signãt viros iustos, qui armantur discretionis dentibus, &c.a

Maximus dicitur vel simpliciter vel comparatiue vel æstimatiue, &c. a

Maximum vnum immortale, s. Deus gloriosus. ibidem a maximum vnum virtuale scilicet homo virtuosus. ibidem b

Maximum vnum temporale multiformiter. ibid. c maximum vnum criminale. ib.d

Maximum vnum supernale. ib. e & maximum vnum infernale, &c.ib.f

Maxime est aduerbium, signat potissime

vel præfertim. a

Mœchari.i. cum aliena vxore concumbere vel luxuriari, & fic fumitur pro fornicatione fpirituali, corporali & cordiali. a vide luxuria, fornicatio, adulterium.

Mecum aduerbium, & femper fignat focietatem, fiue bona fiue mala fuerit.a

Mecum gloriofum fignat focietatem, Dei & beatorum, ib.a mecum virtuofum fignat focietatem Dei & virorum perfectorum. ficque focietas flebilium confolatiua, debilium roboratiua, & dolétiū mitigatiua, ib.b mecum dulcorofū, fignat mutuam bonarum perfonarum focietatem. ib.c mecū vitiofum fignat focietatem hominum peruerforum & proditorum. ib.d & mecum dolorefum fignat focietatem mortuorum & damnatorum, &c.ib.e

Medicus. medicina eft remedium contra morbum; ficque omnia quæ contra morbos vitiorum adiuuant, dici medicinæ poffunt. &c.a

Medicinæ corporales multiplices, & fic fpirituales, f. gratiæ virtutes funt diuerfimode operantes, & multipliciter in anima, &c.ib.b

Medicus quidam Chriftus Deus animorū reformator. ib.c medicus quidam prædicator auditorum informator. ib. d

Medicus quidam prælatus fubditorum reparator feu gubernator. ibid. e medicus etiam hypocrita & adulator plurimorum defraudator. ib.f

Medicus infirmorum confolator, ibidem g

Meditatio, meditari. meditatio eft circa aliquid attenta & profunda cogitatio, & eft q̄ ędam bona & quædam mala, &c.a

Meditari in bono debemus Dei maieftatem qui furfum præfidet. ibidem b

etiam meditari debemus morum qualitatem quæ nobis infidet. ibidem c rerum vanitatem quas mundus poffidet, ib.d

Meditari debemus mortis breuitatem. ib. e

cœli ciuitatem, in qua Chriftus refidet. ib.f

Meditatio in malo nihil aliud eft quam in aliqua malitia profunda cogitatio, & longa mali deliberatio & intentio, &c.ib.g

Medius, medium. medius feu mediator eft ille qui inter diuerfas perfonas tenet mediandi officiū, medium vero eft pars illa quæ diftat æqualiter ab extremis, eftque multiplex, &c.a

Medium multiplex, fcilicet iuris & æquitatis, pacis & vnitatis, virtutis & bonitatis, &c.ib. b

Medium iuftiffimæ æquitatis, illudque eft temperantiæ, iuftitiæ & veritatis medium in quo confiftere debent principes, & iudices & prælati, &c. ibidem c

nam medium tale iuftitiæ dat honorem & prælationem. ib.d

exigit amo em & communionem. ibidem e

ac requirit vigorem atque durationem. ib.f

Medium concordiffimæ vnitatis virorum charitatiuorum, nam tales dati funt ad confolationem mærentium, ad reconciliationem difcordium, ad eruditionem errantium, &c. ibidem g

Medium intimiffimæ voluntatis cordis humani: quia eft propugnaculum firmitatis, tabernaculum fanctitatis & habitaculum deitatis. ib.h

Medium ordinatiffimæ bonitatis virorum religioforum, &c.ib. i

Medium mundanæ ciuitatis vel profperitatis, & illud eft locus horroris, laboris, ardoris, cruoris & fœtoris. ibidem k

Medulla eft tenera & mollis fubftantia in medio offium fita ad temperamentum fuæ ficcitatis ordinata dulcis, fapida, & delicata. a

Medulla in bono denotat pinguedinem gratiæ & deuotionis, dulcedinem gloriæ & deuotionis, mulcedinem modeftiæ, & benignitatis, &c. ibidem a

Medulla in malo fignat pinguedinem carnalitatis, dulcedinem profperitatis, mulcedinem verbofitatis, &c. ibidem.b

Mel eft res dulciffima, hinc eft quod fumitur in bono & in malo.a

Mel in bono fignat gratiæ fuauitatem, gloriæ fælicitatem, fapientię fincerita-tem, &c. ib.a

Mel in malo fignat carnalitatis inquinationem, fallacitatis adulationem, & profperitatis delectationem. ibidem u

Mellis proprietas comedere.b

Melius, melior. res quanto funt meliores, tanto funt acceptiores & eligibiliores, &c.a

Meliores debet effe prælati refpectu fubditorum. ib.a

clerici & religiofi refpectu laicorum multipliciter. ib.b

& antiqui refpectu iuniorum. ibidem c

Melchifedech fuit rex & facerdos iuftus & pacificus, & fignat Chriftum vel quemlibet virum perfectum, &c. a

Melichryfi vel melchitis gemmæ proprietas. parum.c

Melodia. vide cantare, fonus & vox.

Membra funt corporis partes conftituti-uæ.a

Membra quædam Angelorum & beatorum fuperiora, quædam perfectorum inferiora, quædam reproborum exteriora, & quædam meritorum interiora multiformiter, &c.ib.a

Membra dicuntur Chrifti fideles, quia per fidem & gratiam vniuntur. ib.b per charitatem connectuntur. ib. c per pietatē obfequuntur. ibid.d per qualitatem diftinguuntur. ib.e

Memoria, memini, memorari. memoria eft potentia animæ per quam tranfacta & præterita recordamur, & accipitur pro confideratione & cogitatione rerum abfentium, occultarum & futurarum, &c.a

Memoria multiplex, f. petenda, timenda, vitanda atque dimittenda. ib.a

Memoriam præteritorum & futurorum habeant viri iufti, &c.ib.b

Memorari debemus de Deo creatoris potentiam, redemptoris clementiam & correctionis iuftitiam. ib. c

Memorari debemus quantum ad nos vitæ principium, carnis conditionem & vilitatem, medium culpæ, infectionem & prauitatem, & finem mortis, afflictionem & grauitatem. ib.

Memorari debemus quantum ad alios prædeceſſorum perfectionem, malefactorum damnationem, & benefactorū affectionem. ib.e

Memoratur Deus iniquorum ad eorum damnationem, perfectorum ad eorum faluationem, & infirmorum ad eorum confolationem. ib.f

Mens accipitur pro anima, corde, cogitatione, conftantia, & pro intentione, & in fcriptura inuenitur mens bona, & mala, & virtuofa & vitiofa, &c.a

Mentem bonam habent viri perfecti, timorofam, luminofam, amorofam, renouatam, eleuatam, &c.ib.a

Mentem malam habent viri iniufti, cupidam & inflammatam, ftolidam & immutatam, timidam & eneruatam, &c. ib.b

Menfa eft illud in quo homines reficiuntur, & fumitur multipliciter.a

Menfa quædam virtuofa virorum perfectorum, & eft menfa facræ fcripturæ, vbi proponuntur fercula fcientiarū. ib. a

Menfa eucharıftiæ vbi proponuntur fercula miraculorum. ib. b

Menfa gratiæ vbi proponuntur fercula virtutum atque donorum. ib.c & menfa temporalis fuftentationis vbi proponuntur fercula multorum temporaliū bonorum. ib.d

Menfa gloriofa beatorum vbi proponuntur dilectio, cognitio & fruitio. ibid.e

Menfa vitiofa malignorum. ib.f

& menfa dolorofa damnatorum, &c.ib.g

Menfis eft quædam certa & diftincta pars tēporis, f.12. pars anni & fumitur multis modis, &c.a

Menfis tranfitoriæ durationis huius mūdi. ib.a

Menfis meritoriæ perfectionis viri iufti. ib.b

Menfis refectoriæ faluationis fælicitatis æternæ. ib. c & menfis nugatoriæ poffeffionis mundanę profperitatis & poffeffionis. ib.d

Menfis damnatoriæ defectionis peccati. ib. e & menfis afflictoriæ damnationis inferni. ib.f

Mentiri, mendacium, mendax. mendaciū eft vitium linguæ mentis rectitudine deuiantis, &c. a

Mendacium fignat mundanam profperitatem. ibid. a humanam fragilitatem ibid. b & dolofam loquacitatem. ib. c

Mendacium dæmonem imitatur. ibid. c Deo contrariatur. ibid.d & fibimet aduerfatur. ib.e

Mendacium etiam bonis inimicatur. ib.f in inferno dedicatur, ibid.g & paradifo priuatur. ib.h

Merces feu præmium eft falarium quod datur alicui pro labore, & quo merita hominum compenfantur, fiue bonum fiue malum fuerit.a

Merces hominum peccatorum eft mundi profperitas. ib.a merces hominum damnatorum eft inferni pænalitas, ib.b merces hominum beatorum eft paradifi fælicitas. ib.c

nam tales habent indefectibilem firmitatem. ib.d

& inexhauftibilem bonitatem. ib.e

& incomparabilem dignitatem. ib.f

Meretrix in fcriptura fignat omne illud quod blandiendo decipit atque nocet, ficque fignat hoftis cauillationem, carnis delectationem, & mundi defraudationem.a

Meretrix fignat mundum. f. blandimentum bonorum tēporalium, fignat diabolum dignitates & eminentias fuggerendo. ib.b

& fignat carnem propriam.

suggestiones delectationes proferendo, &c.ib. c

Meretrix sumitur pro mala muliere. ibid. d

Mergi auis proprietas. prudentia.e

Meridies est hora illa in qua sol est in medio firmamenti , & dicitur meridies quasi media dies vel clara dies , &c. a

Meridies mundanæ prosperitatis. ibidem a

& sic meridies est hora malignæ habitationis.ib.b.hora obscuræ excęcationis. ib.c & hora quietis impugnationis.ib. d

Meridies internæ sinceritatis, puræ conscientiæ,ib.e & meridies æternæ fælicitatis.ib.f

Meritũ,mereri. meritũ est illud per quod attingitur ad mercedem, & de merito possumus loqui in bono & in malo,nã per opera bona & virtuosa iusti merentur vitam æternam. a mali vero ignem æternum per opera mala, &c.ibidemb

Mæror mærere. i. tristari, desolari,lugere, lamentari vel flere, & sic per mærorem potest accipi omnis desolatio, tristitia vel luctus, sumiturq; in bono & in malo,&c.a

Mæror in bono.mærent enim boni, quia semper sunt flebiles & mærebũdi, & ab omni mundi solatio fugibundi multiformiter, ib.a

Męrent iusti męrore contritionis propter scelera commissa.ib.b męrent iusti męrore compassionis propter onera quæ iusti ferunt.ib.c

& mœrent iusti propter verbera quæ ipsimet ferunt,ib.d

Mæror in malo est mœror inuidiæ, tristitiæ æternæ miseriæ, & futuræ damnationis,&c.ib.e

Mæstus,mæstitia. vidę tristitia, stupor & turbatio.

Metari est tentoria in certo loco figere vel mutare, ipsaque in certa meta collocare,ponere & situare,&c.a

Metantur & collocant iusti gressus suos, videlicet in loco mæroris,frigoris, dulcoris & vigoris,&c.ib.b

Metantur mali castra sua, & figunt desiderium in vitijs & peccatis. s. in loco, cupiditatis,iniquitatis,gulositatis,&c. ib.c

Metere,messis est illud quod de fructibus terræ colligitur in æstate, & quod post multos labores & sudores de terræ prouentibus reportatur,&c.a

Messis multiplex. s. hominum saluandorum ib.a hominum damnatorum.ib.b

Messis bonornm terrenorum . ibidem c bonorum interiorum.ibid.d malorum æternorum.ibid.e & bonorum superiorum.ib.f

Metiri. mensura est illud infra cuius ambitum aliquid continetur, & per quod qualitates & quantitates fiunt & cognoscuntur,&c.a

Mensura virtuosa est prudentię, temperãtiæ & iustitię,qua boni debent esse moderati & mensurati , à cunctis bonis moribus adæquati , &c . ibidemb

Mensuras virtuosas homo habere nõ potest , nisi sibi à domino concedantur. ib.c

Mensura gloriosa distributa beatis secundum meritorum mensuram.ib. d mensura vitiosa qua mali mensurant se & alia immoderate,&c.ibid.e & mensura dolorosa quantitas pænæ æternæ & tormentorum , correspondens , scilicet delicto & culpæ , &c. ibidem f

Metus , metuere. metus. i. timor , & est multiplex in scriptura.a

Metus senilis iustorum & prudentum, nã iustus metuit negocia superiora,s.Deũ, Angelos & sanctos.ib.b metuit flagitia interiora quæ commisit.ib. c metuit negocia exteriora.s. mundi tribulationes,& metuit supplicia posteriora,non mortem, sed futurum iudicium & infernum,&c. ib.e

Metus seruilis peccantium , qui metu & non amore abstinent à malo , ib. f Et metus puerilis siue ouilis imbecillium, &c.ib. g

Met, memet. met est dictio nihil significans, cum sit compositio pronominis, facit tamen pronomen cui additur certius significare.a

Met vnum inuariabile,s.Dei identitas.ib. a

Met vnum valde laudabile, s.morum integritas. ib.b

Met vnum valde damnabile, s. malorum quidditas.ib. c

Me. mei est pronomen demonstratiuum primę personæ numeri singularis:& sic congrue referri potest ad omnia personarum genera, &c.a

Me pronomen refertur ad Deum cuncti potentem, quia eius potentia omnia reguntur, eius scientia seu prudentia omnia dirigũtur eius clemẽtia pauperes fouentur seu aluntur , &c. ibidem a

Me,pronomen refertur ad iustum sancte viuentem , quia iustus se prædicat pænitentem & luctuosum. ibidem b

Iustus se prædicat meditantem & scrupulosum seu curiosum , nam meditatur carnis luxum & vilitatem, vitæ fluxum & breuitatem, mundi cursum & vanitatem,&c.ib.c

Iustus se offert militantem & vigorosum prosequendo iura minorum, sustinendo casus fatorum ,arguendo facta prauorum,&c. ib.d

Iustus se offert triumphantem & gloriosum. ib.e

Me , pronomen refertur ad impium de se loquentem, nam peccator describit se miserum propter vilem natiuitatem, propter vitæ labilitatem , propter rerum mobilitatem,&c. ib.f

peccator describit se quo ad nequitiam culpæ nocentis seu latentis, nam prædicat se rudem & obliuiosum,grauem & desidiosum,tristẽ & inuidiosum,&c. ib.g

& peccator describit se quo ad molestiam pænæ sequentis,nam pericula sunt carcer ineuasibilis , mæror inconsolabilis, iudex implacabilis , &c. ibidem h

Meus,mea,meum.tuus,suus,sunt pronomina possessiua.signant enim rem iam acquisitam,& in bonis alicuius iã conuersam,&c.a

Meus refertur ad Deum , nam Deum secundum varios accipiendi modos potest diuersa & varia dicere sua multipliciter.ib. a

nam meus est(dicere potest Deus) prædicans puram veritatem.ib.b

meus est abdicans mundi vanitatem . ibidem c meus est vendicans sensus æquitatem, ibidem d, & meus est applicans mentis voluntatem . ibidem e

meus est (dicit Deus) practicans fidei puritatem.ib.f

vocat Deus suos omnes iustos tanquam subditos generales, ecclesiasticos tanquam famulos speciales,prælatos tanquam consanguineos naturales , &c. ib.g

Meus refertur ad iustum, quia dicere potest,bona spiritualia męa sunt,quia auferri non possunt, sed bona temporalia,&c.ib. h

bona propria iustorum etiam inueniuntur. s. meus est Deus per quem iustificor,mea est anima per quam viuificor, meæ sunt virtutes per quas rectificor, &c ib.i

Meus refertur ad impium , nam quilibet peccator dicere potest ,meum est peccatum,& mea est iniquitas,&c. ibidem k

Meus refertur tam ad bonos quã ad malos, s.mea est mortis necessitas, carnis fragilitas, mentis varietas ,&c. ibidem l

Memphitis lapidis proprietas. patientia. d

Michael interpretatur quis vt Deus,vel quis est vt deitas.a nam de Michaele dici potest quod fuit conformitate deificus, benignitate munificus,seueritate terrificus, & subtilitate veridicus. ibidem a

Mihi pronomen signat quandam ad seipsum applicationem,quandam appropriationem , & quandam acquisitionem , reique vendicationem , &c. a

Mihi pronomen referri potest ad Deum qui omissa sibi vendicat , & omnia bona ab ipso dantur. ib. a nam sibi asserit essentiam immutabilem , iustitiam influxibilem , sapientiam infallibilem,&c. ib.b

Mihi pronomen potest referri ad Deum iratum sibi cuncta vendicantem multiformiter,&c.ib.c

Mihi pronomen referri potest ad virum iustum malum abdicantem, & sic mihi vnum est virorum pænitentium, nam vir iustus dicere potest Deus parce mihi,nam malum edidi, Deus redde mihi bonum quod perdidi, Deus faue mihi in via,nam cecidi, &c. ib, d mihi vnum virorum eminentium,nam sibi vult veram humiditatem , bonam societatem , firmam stabilitatem , &c. ibidem e

Mihi vnum virorum præsidentium,s.officium doctoris,rectoris,& Imperatoris. ib.f & mihi vnum virorum triumphantium : nam illis præsto est æternitas quæ nunquam terminatur , iocunditas quæ non contristatur , authoritas quę nunquam conculcatur,&c.ibidem g

Mihi pronomen referri potest ad impium mala machinantem , s. miserias humanas,diuitias mundanas , delicias insanas,&c.ib. h

Michol à Saul nata , Dauid data , à viro sublata, alteri ligata, &c. a animam signat , quæ à Deo producitur , &c. ibidem.a

Midæ fabula de auri optatione , &c. delectare.a

Midas rex aures habuit asininas , &c.secretum.a

Mephiboseth interpretatur os conclusum vel verecundum,filius regis Saul,&c.a

Migrare. i.transire , vel de vno loco ad alium s. trãsferre a.vide transire.

Militia , miles. militare est pugnã seu militiam exercere,vel contra aduersarios bellare vel dimicare, & reperitur miles miltiplex ,siue malitia.&c. a

militia

militia multiplex, f. naturalis. ibi. b
virtualis ibi c.
& temporalis, nam à deo instituta. ibi.d pro iustis constituta.ibi.e
militia etiam per malos destituta multipliciter.ibi.f
mille.millenarius est numerus magnus & perfectus, constans ex denario centies ducto.&c.a
mille in bono signat virtutum plenitudinem. ibi.a
signat sanctorum multitudinem. ibi. b scripturæ fortitudinem. ibi. c. gloriæ amplitudinem.ibi.d
bonorum sanctitudinem.ibi.e
mille in malo signat omnem multitudinem aggregatam in malo; & sic est multitudo dæmoniorum, peccatorum, & tormentorum.&c.ibi.f
ministrare.minister sumitur in bono & in malo.a
ministri sunt angeli comprehensores, viri sancti & iusti viatores, viri impii & peccatores, & dæmones infernales & tortores.ibi.a
ministrorum genera multa, nam quidam superiores, quidam mediocres, & quidam infimi.&c.b
minister habeat vtilitatem & permanentiam. ibi.c. stabilitatem & permanentiam. ibi.d
sedulitatem & diligentiam.ibi.e. ac fidelitatem atq; amicitiam.ib.f
Minor, minorare, minimus. minoritas sumitur in bono & in malo.a
minoritas signat statum moralis humilitatis.ibi.a. statum lethalis iniquitatis. ibi.b. & statum labentis prosperitatis ibi.c
Mirari, mirabile. miraculum est illud in quo tota ratio facti est potentia faciētis. a. sicq; miramur quod aliqua sunt valde magna, aliqua valde bona, aliqua valde mala.&c.ib.a
mirabilis est dei potentia & sanctorum bonitas, nam miranda est magnitudo suæ immensitatis, claritas suæ sapientiæ & veritatis, celeritas suæ prouidentiæ.&c.ibi.b
mirabilia ad dei scientiam pertinentia mundum gubernantem.ibi.c
mirabilia ad dei clementiam mundum reparantem multiformiter. ibidem d. & ad dei iustitiam mundum iudicantem. ibi.e
mirabilia humanæ bonitatis virorum iustorum, nam habuerunt mirabilem constantiæ fortitudinem. ibi.f. & mirabilem decentiæ pulchritudinem.ib. g
& etiam clementiæ magnitudinem. ibi. h
Myrrhæ proprietas.vide pœnitentia.g
Myrti arboris proprietas.spes.k
Misereri, miseratio, misertus. cū misereri nihil aliud sit quam alienam miseriam intueri: & sic sumitur pro clementia & compassione, & quandoque pro venia & indulgentia.&c.a
miseratio quædam diuina, & sic misere tur multis generibus personarum, s. humilibus & timorosis, flebilibus & lacrymosis, fidelibus & luminosis. &c ib. b
miseratio quædam humana quam quilibet impendere debet, quia nobis debet naturaliter inesse, fraternaliter adesse, & virtualiter prodesse.ibi.c
miseratio quædam insana quam quilibet debet suspendere.ibi.d
miscere, mixtio, commixtio. mixtio signat quandam aggregationem & adiunctionem, & quandam diuersarum rerum combinationem; & sumitur in bono & in malo.&c.a
Mixtio in bono quædam superna & ineffabilis.ibi.a
quædam interna pollens & vtilis. ibi. b. quædam fraterna iungens & nobilis. ibi.c
mixtio in malo est quædam carnalitatis impuræ.ibi.d. quædam societatis prauæ.ibi.e
& quædam multæ iniquitatis multipliciter.ibi.f
Miseria triplex, videlicet quędam naturalis, quædam temporalis, & quædam infernalis.&c.a
Misericordia est dolentis animus affectus ad compatiendum proximo & largiendum ei de proprio.&c.a
misericordia quædam superior & diuina iugiter recommendanda.ibi.a
quædam humana inferior fraternalis frequenter impendenda. ibi.a. nam misericordiæ virtus nobis præcipitur scripturaliter. &c, ib.b
misericordia est faciēda multiplici ratione, quia per misericordiā possumus à culpa purificari, gratia viuificari, cum domino purificari, cum domino dignificari.&c.ibi.c
misericordiæ virtus ostenditur exemplariter; s. in rebus naturalibus, in figurarum ænigmatibus, & in scripturarum voluminibus.ib.d
misericordię virtus nobis indicitur naturaliter, quia hominum natura ad clementiam prona est.&c.ibi.e
misericordia diuina à nobis humiliter imploranda; quia est peccatorum reuocatiua.&c.ibi.f
miserorum consolatiua.ib.g. & beatorum præmiatiuā.&c.ibi.h
Mysterium sumitur pro re secreta & occulta, & pro re sub ænigmate producta & protelatā. a. & ideo sumitur pro secretorum confessione, fidei & sacramentorum absconsione; & figurarum atque ænigmatum inuolutione. ibid. a
Mittere, missus, missio, cum mittere pertineat ad superiorem, mitti vero ad inferiorem: hinc est quod mittere authoritatis, mitti vero humilitatis est signum.a
mittit deus ad operationes diuersas diuersa ministrorum genera, nam missus est filius ad nostram redemptionem, missus Spiritus sanct.º ad nostram in fide confirmationem; mittit angelos ad ministrandum, prælatos ad gubernandum.&c.ibi.a
mittere accipitur pro proponere, pro dare, seu distribuere, pro affligere, & communiter pro destinare vel legare, & sic multipliciter sumitur: nam mittere vnum signat mutabilitatem, quia quidam mittuntur in mare pœnitentiæ, quidam in ignem charitatis & amicitię, quidam exterius per depressionem, &c. ibi.b
mittere signat legalem liberalitatem, & sic diuina liberalitas, scilicet dei filius nobis missus est, sicut sapientia ad instruendum, sicut medicina ad sanandum, sicut pretium ad redimendum, &c.ibi.c
mittere signat immissam pœnalitatem, s. quando deus mittit pestilentias & tribulationes propter delicta, facitq; ad nostram correctionem, probationem, & condemnationem.ibi.d
mittere designat supernam authoritatem, & sic deus per occultam suam prouidentiam mittit prælatos, prædicatores, principes & iudices ad mundum regendum, &c.ibi.e
Missi seu legati sint sinceriter ingredientes.ibi.f
celeriter progredientes.ibi.g. viriliter cōgredientes.ibi.h. faciliterq; regredientes.ibi. i
Mitis, mitigare. cum mititas, benignitas, mansuetudo & modestia, quasi pro eodem supponant, & sic mititas est quædam animi modestia exterioribus verbis & actibus declarata, taliterq; mititatis virtus naturaliter indicitur, magistraliter iniungitur, exemplariter ostenditur.&c.a
Moab fuit populus gentilium semper cōtrarius populo dei, & signat peccatorem qui est transgressor diuinæ voluntatis, sectator superbæ vanitatis, & possessor mundanæ facultatis. &cæt. a
Modestia, modestiæ, modestus. modestia dicitur à modo, vnde modestus, id est, modus honestus. a. nam modestia habenda, quia excitat compassionem, inflammat dilectionem, ornat conuersationem.&c.ib.a
Modicum istud aduerbium signat in bono & in malo. a
modicum in bono inuenitur. s. modicum pœnitentiæ, affluentiæ, amicitiæ, & sapientiæ.ibi.a
modicum in malo habent impij. s. modicum stabilitatis, credulitatis, sagacitatis, & virtuositatis, &c.ibid.b. signat etiam peccatum.ibi.c
Modo sumitur quandoque pro tempore præterito, præsenti, & futuro, & communiter sumitur pro nunc, statim & similibus signantibus tempus præsens. a
modo vnum naturæ labentis. s. indigentiæ & nuditatis, ignorantiæ & cæcitatis, impotentiæ, & debilitatis, ibid. a
modo vnum gratiæ præsentis, s. iustitiæ & æquitatis, credentiæ & veritatis, innocentiæ & sinceritatis, confidentiæ & securitatis.ibi.b
modo vnum glorię sequentis quod numquam deficit, claræ respicit & montem reficit.c
modus quandoq; denotat ordinē, quandoque similitudinem, quandoque modestiam, regulam & temperantiam. a. & sic modus est quædā decens & congrua adiacentia actionum, sine qua ipsæ actiones non habent efficaciam aut valorem, &c.ibi.a
modum habemus in scientia; ne nimis inquiramus.ibi.b
modum in iustitia, ne nimis excurramus.ibi c
modum in lætitia, ne nimis gaudeamus, ibi.d
& modum in potentia, ne nimis exurgamus.ibi.e
modum indicatiuum imperatiuum, optatiuum, coniunctiuum & infinitiuum debent habere iusti. ib.f
Moyses secundum diuersas conditiones & actus ipsius, potest diuersa & varia designare.a
moyses signat statum prælatorum & præsidentium multipliciter.ibi.a
signat statum perfectorum & contemplantium.ibi.b
& statum Iudæorum & pereuntium. ibi. c
molestia accipitur pro grauamine seu no-

cumento, vel pro zelo difficultate vel iniuria.a.vide nocere.
Mollis, mollities moraliter ſignat in bono benignam locutionem, terrenam affectionem, & defluentem compunctionem, &c. a
mollities in malo ſignat verborum fallacitatem, animorum fragilitatem, immundorum carnalitatem, & proſperorum labilitatem.ib.b
momentum quandoque ſumitur pro fama, nomine & valore, ſed communiter momentum accipitur: pro modiciſſima parte temporis ſeu horæ. & ſic ſumitur pro nunc, ſtatim, ſubito, & pro inſtanti.a. & inuenitur momentum labentis naturæ, præſentis figuræ, nocẽtis iacturæ, ſequentis puncturæ, & latentis Scripturæ, &c.ib.b
Monedulæ auis proprietas.pecunia.b
monere.i.hortari, ſollicitare, inducere, inſtigare, ſeu verbis, exemplis, aut factis ad aliquid inclinare.a
& ſic homo mouetur ad bonum faciendum.ſ.per ſtimulum tribulationis, ſarculum exhortationis, ſpeculum informationis, &c.ib.a
monumentum.i.ſepulchrum, vbi mortui reconduntur, alio etiam modo mauſoleum ſeu ſarcophagum nuncupatur, & multa in Scriptura ſignificat. a
monumentum ſignat conſcientiæ ſanctitudinem.ib.b
conſcientiæ turpitudinem. ib.c
temporalium plenitudinem.ib.d
corporalium mœſtitudinem.ib.e
mons, montes. inuenitur in Scriptura mons virtuoſus ſignans ſtatum hominum perfectorum, mons fructuoſus ſignans ſtatum Eccleſiaſticum prælatorum, & mons glorioſus ſignans ſtatum hominum beatorum, &c.a
mons magnæ ſecuritatis, iuſtorum perfectorum, & mons iſte nihil aliud eſt, quã eminentia vitæ & cumulus meritorum & tales verſus cœlum eleuantur, & à terra elongantur, &c.ib.b
mons magnæ nobilitatis & prælationis.ſ. ſtatus Eccleſiæ. ib. c
ſicque Eccleſia vel prælationis ſtatus dici poteſt mons compaſſionis, mons dilectionis, mons deuotionis, &c ib.d
mons magnæ fertilitatis, gloriæ paradiſi, ſic pro certo paradiſi locus eſt, locus tutus, qui nõ expugnatur, locus clarus, qui non obſcuratur, locus mundus, qui non maculatur, & ſequentia. ib.e
mons accipi poteſt in malo, ſicque per montem intelligitur faſtus & arrogantia ſuperborum, vel faſtus & eminentia peccatorum, & ſic montes.i.peccatores vento ſuperbiæ ventilãtur, ardore auaritiæ concremantur, fulmine iracundiæ verberantur, &c. ib.f
mons etiam ſignat faſtus, & eminentias peccatorum.ſ. proſperitates & dignitates temporalium, quæ cõmuniter magis eminent in malis, quam in bonis, ſicque eſt mons carnalitatis, cupiditatis, pompoſitatis. ib.g
montium proprietas. altitudo.e
monſtrare. Deus demonſtrat nobis viam bonam, vt hanc teneamus, bona opera vt faciamus, viros iuſtos vt eligamus, &c.a
monſtra dicuntur animalia, præter, vltra vel cõtra naturam genita ſemper apud Romanos aliquod prodigium monſtrum denotat. a
& ſic ſignat malos homines in moribus diſſimiles & difformes bonis, &c.ib.b
morari, mora. morari.i.habitare, ſeu in aliquo loco perſeuerare. a
mora hominum perfectorũ virtuoſa, nam hi morantur in cœlo per deſiderium, in inferno per timorem, in corde proprio per contritionem, &c. ib.a
mora hominum peccatorum vitioſa, nam talis mora eſt auarorum, luxurioſorũ, ſuperborum, &c. ib.b
mora hominum damnatorum doloroſa. ib.c.& mora hominum beatorum gaudioſa, &c. ib. d
mordere, morſus. mordere eſt ad aliquid dentibus pungere vel vorare, & in Scriptura multiplex reperitur morſus. a
morſus malus quidam vipereæ detractionis. ib.a
quidam venereæ tentationis.ib.b
quidam fulgureæ vexationis.ib.c
quidam tartareæ damnationis. ſc.morſus ſententiæ ſuperius, morſus conſcientiæ interius, & morſus diabolicæ militiæ exterius. ib.d
morſus bonus conſcientiæ pectoralis, iuſtitiæ paſtoralis, & potentiæ imperialis.ib.e
mors, mori, mortuus, in Scriptura de quadruplici morte fit mentio. a
mors naturalis præuidenda, quæ nihil aliud eſt, quam finis & vitæ defectus. ib. b
ſicque mors habet inſuperabilem potentiam, quia nulla ætas, nullus ſexus, nulla conditio mortem euadit, &c. ib. c
habet etiam præſentiam ineuaſibilem. ib. d. duritiem intolerabilem. ib. e
& ſententiam irreuocabilem.ib.f
& ſic mors in patiẽtia debet ſuſtineri per exempla multa probatur.ib.g
mors debet cum diligentia præuideri, nã mortis cõſideratio bonorum vtilis eſt ad noſtram præmunitionem.ib.h
vtilis ad noſtram animationem.ib.i
& mortis conſideratio malorum vtiliſſima ad noſtram conſolationem. ib. k
mors enim per fortitudinem timeri non debet, quia certa & neceſſaria, breuis & tranſitoria, & vtilis & meritoria.ib.l
mors eſt terribilis & amara abundantibus iniquitate. ib.m
mors ſpiritualis & virtualis appetenda, quæ nihil aliud eſt, quam ſuiipſius deiectio, maceratio, & ad patientiam reductio. ib. n. ſicque vir perfectus mortuo comparatur, nam tumultibus non inquietatur, inſultibus non plus inflatur, terreſtribus bonis non plus meditatur, &c. ib.o
mors peccati præcauenda, quæ animam occidit, & animam, peccatorem facit mortuum & infectum. ſicut enim mortuus ſe non mouet, non loquitur, non videt, non odorat, fœtet, &c. ſic moraliter peccator intelligatur, &c.ib.p
mortui conditiones adhuc homini peccatori applicari poſſunt, quia peccator alligatur ſudario malæ delectationis, obſcuratur ſub nubilo cœcæ dubitationis, carceratur tugurio ſtrictæ obſtinationis, &c. ib.q
mors tormentorum metuenda. ſcil. mors pœnæ æternæ, quæ peccatoribus perpetuo infligetur, moriunturq; æterna morte, qui diuitiis ſunt onerati & impinguati, ſæuitiis occupati, inuidiis macerati. ib.r
more ſuo boni & iuſti indigentibus compatiuntur eleemoſynas erogando, innocentibus compatiuntur, ſupplicantibus afficiuntur, &c. ib.a
mos, moris, mores, eſt dare morem bonorum & malorum. a
mores malos habent communiter homines mali & impii, quia in eis viget mos crudelitatis & violentiæ, mos mobilitatis & inconſtantiæ, mos inhoneſtatis & inſolentiæ, &c. ib.b
mos accipitur per ſimilitudinem, item pro conſuetudine.ib.c
mouere, motus. mouere ſeu moueri, eſt de loco ad locum, vel de forma ad formã mutari & transferri; inde duo ſunt motus.ſ. localis & formalis, &c.a
motus tractus, quo quis ad bonum trahitur.ib.b. motus raptus, quo quis ducitur per voluntariam obedientiam. ib.c
motus rectus, quo quis directe mouetur in Deum per amorem.ib.d
& motus reflexus, quo quis mouetur ad ſuiipſius examinationem, &c.ib.e
motus contritionis, qui fit interius perfectorum. ib. f
motus diſcretionis, qui fit ſuperius prælatorum.ib g
motus prædicationis, qui fit exterius prædicatorum. ib h
& motus compaſſionis, qui fit inferius piorum.ib.i
motus in malo deſignat mentis mobilitatem, inconſtantiam & vanitatem, ſicq; motus ſignat vitium imperfectionis.ib.k
indignationis. ib.l
ſubſannationis. ib. m
& variationis. ib.n
mugilis piſcis proprietas. piſces. c
mulier dicitur quaſi mollis aer, à mollitie &c.a. & ſumitur in bono & in malo.ib.a
mulier habeat magnam compaſſionem, ib. b. quia prouideri debet Chriſti pauperibus, condoleri Chriſti vulneribus, & ſupplicare pro peccatoribus. ib. c
mulier habeat raram locutionem. ib.d
& claram habeat diſcretionem. ib. e
mulier in malo ſignat hoſtium malorum deceptionem. ib. f
ſignat imperfectorum hominum conditionem. ib. g
& mulierum malarum infectionem. ib. h
mulier mala deteſtabilis eſt, quia fallax & proditioſa.ib.i. nam decipit prȩlatos & paſtores, prædicatores, religioſos & ſæculares.ib.k
loquax & garruloſa. ib.l
tenax & glutinoſa. ib.m
ardens & libidinoſa. ib.n
cauta & malitioſa. ib. o
leuis & curriculoſa.ib.p
rebellis & ſeditioſa.ib.q
compta & curioſa. ib.r
& nocens & periculoſa.ib. ſ. quia ſolet attrahere, decipere, conſumere & peruertere. ib.t
mulier comparatur ſui, propter luxuriæ fœditatem, ſtercori propter infamiæ vtilitatem, vrſo, propter auaritiæ inſatiabilitatem, &c. ib. u
Muli animalis proprietas. vide, adulterium. b
Muli piſcis proprietas.luxuria.o
multum.multitudo ſumitur in bono & in malo.a
multitudo in bono quædam hominum perfectorum commendabilis, & virtuoſa. ib. a. quædam gratiarum & virtutum delectabilis, & fructuoſa. ib.b
quȩdam Angelorum & Sanctorum nobilis & gratioſa. ib. c. quædam bonorum paradiſi conſolabilis & gaudioſa.ib.d
multitudo in malo quædam peccatorum hominum.ib.e
quædam vitiorum grauium.ib.f
quædam grauium tormentorum. ib. g
& quædam hominum damnatorum. ibidem.h

multi-

multiplicare accipitur pro creſcere. augmentari.a
multiplicatio multiplex.ſcil.meritorum, gaudiorum, perfectorum, vitiorum, tormentorum,&c.ib.a
multiplicari debent in Eccleſia tria genera perſonarum.ib.b
mundare,mundus,munditia enim multiplex eſt.a
munditia cõſcientiæ ſeu innocentiæ virtuoſa, continentiæ pretioſa, pœnitentiæ fructuoſa, & honeſtæ apparentiæ gratioſa.ib.a
mundandæ & purgandæ ſunt cordiales affectiones.ib.b
ſenſuum conditiones.ib.c
& carnium infectiones.ib.d
mundus efficitur homo ſpiritualiter per tria. ib. c
mundat peccatorem diuinæ gratiæ inſpiratio, baptiſmi vel lachrymoſæ confeſſionis irrigatio, pœnitentiæ & afflictionis caſtigatio,&c.ib.f
mundi apud Deum ſecretorum & obſeruatores, egenorum benefactores, delinquentium miſeratores, & ignorantium inſtructores. ib.g
mundus, de mundo & immunditia in alijs titulis quæratur.
mundus ſubſtãtiue accipitur pro vniuerſitate creaturarum,& pro ſtatu præſentium miſeriarum, atque pro communitate omnium malarum perſonarum. a
mundus contemni debet,quia nociuus & periculoſus.ib.a
quia obſcurus & nebuloſus,ib.b
quia infectus & periculoſus.ib.c
quia turbidus & laborioſus.ib.d
quia fallens & deceptuoſus.ib.e
quia labens & defectuoſus.ib.f
mundus non comparatur Inſulis fortunatis,&c.acquirere.e
mundus dicitur campus multipliciter. campus.f
munire, munitus. munitio eſt rerum ad defenſionem alicuius loci vtilium aggregatio & prouiſio. & ſumitur multis modis,&c.a
muniuntur viri perfecti interius virtutum titulis.ib.b
muniuntur Eccleſiæ & religioſi exterius iuſtorum cumulis.ib.c
muniuntur iniqui terrenis diuitiis & potentiis mundanis. ib. d
munus accipitur in bono & in malo, munus in bono ſignat quicquid vtile ad ſalutem animæ tribuitur & offertur. a. ſicq; ſignat eleemoſynam, qua pauper ditatur, virtutum meritum & opus meritorum,quo Deus placatur,& paradiſi gloriam, qua iuſtus in patria præmiatur.ib.a
munera grata Deo tria perſonarum genera offerunt. ib.b
munus in malo accipitur pro donis ſpiritualibus, & operibus, quæ Deo ab hypocritis & ceteris malis hominibus offeruntur, ſumitur etiam pro lucro vel præmio, quod mali ſolent dare vel offerre malis iudicibus, & ſuperioribus. ib.c
munera non ſunt accipienda, nec etiam diligenda, quia tollunt iudiciorum rectitudinem.ib.d
cauſant flagitiorum multitudinem. ibidem.e
& inducunt ſuppliciorũ magnitudinem, ib.f
murmur.i. ſuſurratio, detractio, oblocutio, vel impatientiæ demonſtratio, & diſplicentiæ manifeſtatio.a
ſicque murmuratores murmurant de ſanctorum perfectione, de laborum afflictione, & bonorum defectione,&c. ib. a
murus,muri inſtituuntur ad munitionem ciuitatum, & ad fabricationem & fortificationem caſtrorum,turrium & domorum. a
murus in bono ſignat perfectorum habitationes ſeu Eccleſiæ congregationes, actus & operationes prælatorum, virtutes & defenſiones Angelorum, fructus & ordinationes mandatorum. ib. a
murus ſignat virum perfectum, & maxime Eccleſiaſticum vel prælatum, quia talis debet eſſe mediator charitatiuus. ib.b
viſitator diligentiſſimus. ib.c
miſerator liberaliſſimus. ib.d
& contemplator eminentiſſimus.ibidem. e
murus, in malo ſignat carnis vilitatem, mundi facultatem, culparum prauitatem, & hoſtium communitatem. ibidem f
mutare, mutatio. cum naturaliter omnis res aut mutatur de loco ad locum, aut de forma ad formam, hinc eſt, quod ſpiritualiter de vno ſtatu ad alium variatur,&c.a
mutatio multiplex, ſcil. pœnitentium & conuerſorum,vtilis & virtuoſa,ibidem. a
quædam viuentium viatorum, flebilis & luctuoſa.ib.b
quædam beatorum triumphantium, nobilis & glorioſa.ib.c
quædam delinquentium peccatorum vitioſa.ib.d
mutatio nihil aliud eſt, quam ad bonum conuerſio, quod per exempla oſtenditur, &c.ib. e
mutatio mentalis, qua homo iuſtus deſerit malas affectiones interiores. ibidem. f
realis, qua reparantur & inferuntur conditiones bonæ exteriores. ib. g
& finalis, qua acquirimus promotiones poſteriores & ſuperiores, &c. ibidem. h
mutatio, qua Deus viſus fuit incarnatus, & mutatio prælatorum, & religioſorum.&c. ib.i
mutuo & inuicem ſunt idem. mutuo. vero. i. ſimul vel æqualiter, & ſumitur in bono & in malo, & ſemper ſignat ſocietatem, participationem vel communitatem.a
ſicque in bono debemus nos mutuo ſalutare, mutuo viſitare, mutuo copulare, &c. ib.a
mutuo in malo ſignat mutuo per luxuriã ſe fœdare, per inuidiam murmurare,& per malitiam rebellare,&c. ib.b
mutus eſt ille, qui loquendi non habet poſſibilitatem, & accipitur in bono & in malo. a
mutus fit homo ſpiritualiter ratione patientiæ.ib.a
ratione negligentiæ. ib. b
ignorantiæ. ib c
iniuſtitiæ.ib.d
& verecundiæ,&c. ib.e

N.

Naaman interpretatur decorus, vel pulcherrimus, commouens, vel commotio, ſignatq; hominem pœnitentem ſecundum eius conditiones, &c. a
Naas fuit rex filiorum Aman, & interpretatur ſerpens vel coluber, augurans vel augurium, ſignatque diabolum, &cet. a
Naaſon interpretatur coluber murmurans, vel ſerpens inutilis, ſiue augens dolorem,&c.a
Nabal interpretatur ſtultus vel inſipiens, & fuit ille diues in monte Carmeli,cuius vxor fuit Abigail, &c. a
Naboth fuit ille, quem iniquiſſimus Rex Achab & Ieſabel vxor fraudulenter occidi fecerunt:interpretatur autem ceſſio vel prophetia ſiue concludens, aut ſuperueniens.applicari poteſt ad Chriſtum,&c.a
Nabuchodonoſor interpretatur ſedens in anguſtia. fuit Rex Babylonis peſſimus & ſuperbus,inimicus filiorum Iſrael.a
ſignat impios tyrannos.ib.a
nam tales innocentes iniuſta ſubiguñt, ignorantes in ſummis erigunt, & vitam ſuam vt brutum tranſigunt. ib,b
Nabuchodonoſor ad bonũ etiam applicari poteſt, quia futura proſpexit, ſeipſum correxit, vtiles erexit, impios deſpexit, ſicque principes boni ei comparari poſſunt, &c. ib.c
Nabuzardan interpretatus eſt,& prophetauit,&c.a
Nachor interpretatur requieſcente luce, obſecratio nouiſſima, requies muneris & præparatio iracundiæ. a
Nadab interpretatur bonus vel ſpontaneus,&c. a
nam eſt aduerbium affirmandi, & certificat; ratiocinatur, allegat,inducit,aſſerit, atque demonſtrat, ſumitur etiam pro quia vel pro certe,&c. a
nam refertur ad Deum, qui realiter exiſtit. ib.a
nam ipſe eſt potentia, qua vult honorari, ſcientia,qua vult operari,& clementia, qua ſcit conſolari.ib.b
nam refertur ad iuſtum, qui veraciter ſiſtit,quia in ipſo eſt virtus caſtitatis,quæ carnem afficit, honeſtatis, quæ viſum reficit, charitatis, quæ fratrem reſpicit, firmitatis, quæ numquam deficit, &c. ib. c
nam refertur ad diabolum, qui fallaciter reſiſtit ib.d
& nam etiam refertur ad iniuſtum ſeu impium, qui mendaciter inſiſtit, quia talis eſt vanus & varius ſine conſtantia, cœcus & inſcius ſine prudentia, fallax & deuius plenus malitia,&c. ib. e
Narciſſus videns imaginem ſuam perit. vide in ſermone, Videre,quomodo,&c. k
narrare.i. loqui vel dicere, vel aliquid ex ordine recitare, & accipitur in bono & in malo, &c.a
narrari debent Deo neceſſitates naturales,calamitates temporales, infirmitates criminales,& bonitates ſupernales. ib.a
narrari debet proximo ſummæ veritatis eruditio, Dei voluntatis reſeratio, Dei bonitatis miſeratio, & Dei charitatis demonſtratio.ib.b
narrari debet ſubdito ſuperiorum probitatis ſeu ſanctitatis perfectio, ſeu declaratio per virtutum ſuarum imitationem & impreſſiones,&c. ib. e
narratio ſumitur in malo, & ſic accipitur pro verbis & narrationibus fatuorum & importunorum, deceptorum & hæreticorum, &c. ib. d
nares ſunt corporis partes, quæ ſenſus odoratus ſunt proprium ſubiectum, &c. a

nares discretionis aperiendæ.ib.a
nares deuotionis reficiendæ. ib. b
& nares elationis afficiendæ. ib.c
nares malorum signis variis sunt signatæ. ib.d
nasci,natus. natiuitas in bono & in malo. &c.a
natiuitas naturalis laboris miserabilis & tædiosa.ib.a
nam homo nascitur ad carnis debilitatem & fragilitatem.ib.b
habilitatem & tenuitatem. ib.c
pœnalitatem & flebilitatem. ib. d
& nascitur ad mortis necessitatē & asperitatem.ib.e
natiuitas supernalis amicabilis & amorosa.ib.f
natiuitas spiritualis cōmendabilis & virtuosa.ib.g
natiuitas æternalis & gaudiosa.ib.h
natiuitas temporalis & delitiosa. & tales, qui nascuntur,sunt,vt cōmuniter cœci & ignorantes,debiles & non durantes, miseri & laborantes,&c.ib.i
natiuitas criminalis & vitiosa. ib.k
& natiuitas infernalis & terroris.ib.l
natu. vide maior & senectus.
natio accipitur pro populi congregatione vel regione, seu patria vel communitate, &c.a
natio in malo spiritualiter signat cōmunitatem hominum peccatorum, malignitatem hominum vitiosorum,&peruersitatem dæmonum malignorum. ib.a
natio in bono Sanctorum atq; iustorum, nam iustus Deo seruit & ei subiugatur, Deum laudat & regratiatur, cum Deo ligatur atque copulatur,à Deo iuuatur atque visitatur,&c. ib. b
Nathan fuit Propheta Domini, & interpretatur donum donans, vel donatus gratiæ, & denotat bonum principem, & bonum regis consiliarium iuxta cōditiones eius, &c.a
Nathanael interpretatur domum Dei,vel donauit eum Dominus, signat bonos, simplices & prælatos,qui à Christo vocantur,&c.a
Nathinęi fuerunt templi seruitores,& interpretantur donantes, vel donati, significantque bonos Ecclesiasticos, qui à Deo dantur insspiratiue, &c.a
natura multiplex in Scriptura reperitur. a
natura immutabilis est ille instinctus naturalis rectitudinis, quem natura docuit vnumquodque animal.&c.ibidem a
natura corruptibilis , natura humana, quantum ad corpus, quæ valde corruptibilis & fœda est. ib.b
natura detestabilis , quæ per obstinationem vitia in naturam conuertit. ib. c
& natura commendabilis, longa consuetudo bona, quæ est altera natura. ibid. d
nauis, nauicula. nauis est instrumentum ligneum ad transeundum mare,vel flumina ordinatum, & signat in bono & in malo. a
nauis in bono signat communionem capacissimam, signatq; viri perfecti conditionem agilissimam, signat etiam B Mariæ virginis perfectionem fertilissimam, & signat pœnitentiæ vel religionis habitationem securissimam.ib a
nauis in malo signat hominum peccatorum mobilitatem & instabilitatem , signat mundanorum hominum prosperitatem & mutabilitatem, signat hominum viatorum fragilitatem, & versibilitatem. ib.b
nauis tempestatum pulsatur fluctibus, beluarum cassatur ictibus , adamātum ligatur tractibus,&c. ib.c
nauis spiritualis signat virginem Mariam, animam , seu vitā perfectam multiformiter.ib.d
nauis signat Ecclesiam vel religionem seu pœnitentiam , & talis est nauis laboris & diligentiæ , mœroris & sustinentiæ, splendoris & sapientiæ , & alia sequentia.ib.e
nauis Ecclesiæ seu religioni,vel pœnitentiæ habeat gubernaculum sapientiæ & discretionis, remos bonæ affectionis & dilectionis , malum sublimis & altæ contemplationis, velum mundæ & castæ conditionis,&c. ib. f
Nazareth,Nazarenus, Nazaretus. Nazareth interpretatur flos, virgultum, sanctitas,& consecratio,vnctio,munditia, &c.a
Nazarenus vero & nazaræus virgultum, floridus,custodiens,separatus mundus &c.Et per Nazareth potest intelligi religio, Ecclesia , beata virgo, vel anima sancta , vel quilibet vir perfectus multiformiter.ib.a
Nautili monstri piscis proprietas. contemplatio.a
nebula est impressio aeris exaltationibus aquæ & terræ superficie generata , signatque multa in Scriptura. a
nebula signat vitæ præsentis turbulentiam.ib.a
signat mundi labentis affluentiam. ibid. b
signat mentis errantis ignorantiam.ibid. c
& signat cordis dolentis pœnitentiam, & cætera.ib.d
nebula spiritualis conscientiæ.l.habenda, quia est hospitatrix diuinæ maiestatis, receptatrix supernæ claritatis, medicatrix supernæ prauitatis,&c. ib. e
necessitas,necessaria, necessarium. a
necessitas procuranda,quam habemus de rebus pertinentibus ad salutem summe necessaria & vtilis.ib.a
necessitas subleuanda vel adiuuanda est aduersitas,infirmitas,infortunium,vel paupertas. ib. b
& necessitas toleranda,ad quam sustinendam necessario compellimur. ibidem c
necessaria & vtilia sunt cū diligentia procuranda , vt virtutes, & gratia in præsenti,& gloria in futuro. ib. d
nam ad vitam spiritualem siue ad nostram salutem requiritur humor compunctionis , feruor dilectionis, rigor correctionis,splendor discretionis,&c. ib.e
necessitas quædam culpæ, & iniquitatis, cui compatiendum , quædam miseriæ & calamitatis,cui subueniendum, quędam fati & fortunæ,cui assentiendum, quædam damni & inaduertentiæ , cui dissentiendum,&c.ib.f
necis,necare.i.occidere vel interficere.necis autem.i.mors.a
Neemias reduxit de Babylonis captiuitate filios Israel in terram Iuda, & interpretatur consolatus à Domino, seu cōsolatio Domini, signatque bonum pastorem,&c. a
negare est infidelitatis, mendacitatis,pōpositatis,& parcitatis, &c. a
negare&abnegare in bono debemus proprias voluntates, anxias facultates ,& noxias voluntates.ib.b
negligentia. vide acedia dormire,exercere.
negligentia quædam , quam custodit fraterna charitas, quædam , quam ostendit superna veritas , & quædam, quam impendit externa prauitas. ib. a
negligunt & contemnunt mali medicinā veræ scientiæ, disciplinam veræ iustitiæ, officinam summæ clementiæ, &c. ib. b
negotium,negotiari, negotium accipitur pro quocumque opere vel tractatu, sumiturque in bono & in malo.a
negotium quoddam moralis bonitatis, virtuosum. ib.a
quoddam moralis prauitatis , vitiosum. ib.b
quoddam infernalis pœnalitatis, dolorosum. ib. c
& quoddam æternalis fœlicitatis,gloriosum. ib.d
negotium bonorum operum & virtutum nihil aliud est, quam exercitium bonū seu labor. ib.e
sicque negotiemur propter fructus plenitudinem.ib.e
propter situs amplitudinem,& propter aptitudinem.ib.f
propter actus & officii sanctitudinem. ib. g
negotiatores & mercatores huius mundi quidam vsuris & diuitiis ampliati. ibidem.h
quidam superbis, & sæuitiis inflammati. ib.i
& quidam luxuriis atque delitiis inquinati.ib.k
negotiatores iniquitatis fœtent horrore h obscuritatibus pallent erroribus , carnalitatis scatent fœtoribus , &cet. ibidem. l
nemo est nomen negatiuum sicut nullus, nam quicquid homo signat , & ponit, nemo tollit, & deponit. vnde nemo. id est,non homo, signatque peccatorem. &c.a
nemo. i. homo peccator habet duritiam impietatis. ib. a
habet obstinationem proteruitatis. ibid, b
abdicationem nobilitatis.ib. c
indiscretionem verbositatis, &c. ibidem. d
nemo in bono signat negationem alicuius mali,& sic homo potest habere fraternam charitatem , verbalem veritatem, firmam credulitatem, &c.ibidem e
nemo truffatorie fuit Imperator nobilissimus, consolator benignissimus,castigator sæuissimus, &c. ib. f
nemus cum sit vmbrosum, ramosum , solitarium & secretum,ab hominibus raro habitatum , feris & auibus assuetum in scriptura significare potest multipliciter. a
nemus in malo signat cultum & ritum vitiorum. ib. a
signat statum mundanorum. ib. b
& signat locum infernorum. ib. c
nemus in bono quoddam interius conscientia, quoddam exterius religio vel Ecclesia, & quoddam superius cœli curia. ib.d
neomenia apud Iudæos erat festum quod fiebat in nouitate lunæ , & principio mensis lunatis.a
& potest significare festum internæ solennitatis,æternæ fœlicitatis,supernę natiuitatis , & externæ prosperitatis, &c. ib.a
nepos,nepotes.nepos est filius filii vel fratris in linea descendenti, semperque signat dilectionem,subiectionem, successionem

cessionem, denotatque bonum subditum, qui Deo & sanctis est dilectus, &c. a
nepotes mali sunt nequitiarum imitatores, diuitiarum deuoratores, mortis æternæ toleratores, &c. ib.b
Nephtalim interpretatur habitatio, vel comparatio, siue conuertens eos, seu implicatio, &c. a
Neptunus fingitur fuisse Saturni filius, & cætera. percutere. h
nequando, neforte. istæ negationes compositæ nequando, neforte semper videntur innuere aliquam incertitudinem vel timorem, &c. a
neforte ad Deum pertinet mala comminantem. ib. b
ad iustum iuste formidantem. ib. c
pertinet ad prælatum & scripturam digne consulentem, & docentem multipliciter. ib. d
pertinet ad impium vana metuentem. nã mali timent præsentes illusiones, futuras derisiones, asperas correctiones. &c. ib. e
neque, nequaquam, neque sicut non est nec est negatiua, diuersimode pertinẽs ad diuersos, &c. a
neq; vnum est miserorum, contritorum, perfectorum, beatorum, iniquorum & damnatorum. ib. a
nequaquam est dictio fortiter & abundãter negans. ib. b
sicque per nequaquam iusto denegatur mundana habitatio vel occupatio, denegatur iusto etiam humanæ circumuentionis vitium, & auaræ cumulationis pretium, &c. ib. c
nequaquam in malo sicq; est nequaquam vani timoris, leuis tenoris, mundani amoris, & parui valoris ib. d
nequitia, nequam, nequissimus. nequam. i. non æquus seu inimicus, peccator, iniquus, malus, nefarius, & peruersus nequitia vero. i. non equitas seu iniquitas, &c. a
nequitia quædam carnalis inquinationis. ib. a
quædam auaræ inclinationis. ib. b
quædam verbalis prædicationis. ibidem. c
& quædam mentalis obstinationis, & sic filii religionis vel Ecclesiæ sunt nequã propter mendacii vanitatem, propter hypocrisis falsitatem, propter læuitiæ prauitatem, &c. ib. d
nequire. i. non posse. vide posse, & de potentia.
nescire. i. ignorare. &c. a
nescire quoddam excusabile pertinens ad naturæ ignorantiam. ib. a
quoddam detestabile pertinens ad proteruiam cordialem. ib. b
quoddam execrabile pertinens ad ignorantiam criminalem. ib. c
& quoddam commendabile pertinens ad ignorantiam virtualem. ib. d
nescire criminale, quo nescit homo illa, quæ scire tenetur, & maxime, quæ ad salutem pertinent, sicque sunt nescientes sectatores carnalis immunditiæ. ib. c
dilectores temporalis eminentiæ. ibidem f
possessores mundialis affluentiæ. ib. g
& professores mundanæ sapientiæ. ib. h
Nicanor interpretatur stans lucerna, vel statura lucida, fuit princeps iniquissimus. a
signatque malos consiliarios principum & magnatum. ib. a
quia tales sunt fallaces & proditores, tyranni, & exactores malorum fautores & sustentatores, &c. ib. b
nihil nihileitas nil aliud signat, quam nõ entitas. vnde nihil esse. i. nil esse. a
& signat multipliciter, &c. ib. a
nihil vnum naturale, personale, temporale, criminale, infernale, &c. ib. a
nihil signat carentiam omnis boni, sicque mali habent nihil de discretione, de compassione, de duratione, de possessione, &c. ib. b
nihil applicari potest ad viros bonos, & spirituales; sicq; boni nihil habent cupiditatis, inhonestatis, calamitatis, carnalitatis, &c. ib. c
nihil apud Deum reputantur, qui vigent magna potentia, pollent mundi scientia, fulgent falsa iustitia, &c. ib. d
nidus est locus, qui ab auibus ædificatur & inhabitatur, &c. a
nidus iustorum & perfectorum est inferior religio, & Ecclesia, interior intentio & conscientia superior paradisus & cœli curia. ib. a
nidus malorum est mundus, peccatum & infernus, &c. ib. b
nigredo in Scriptura signat tam in bono, quam in malo. a
nigredo in bono signat virtutem humilitatis. ib. a
in malo vero mortis horrorem, culpæ errorem, & inferni timorem, &c. ibid. b
nimietas, nimis, nimius, aliquãdo in scriptura denotat superabundantiã in bono, aliquando abundantiam & excessum signant in malo. a
nimis in bono habent iusti, quia habent nimium dolorem cõtritionis, nimium laborem afflictionis, nimium clamoré confessionis, nimium splendorem discretionis, &c. ib. a
nimis in malo signat excessum vitiorum & malorum, sicque mali habent nimietatem iocunditatis & lætitiæ, prosperitatis & affluentiæ, ebrietatis & gastrimargiæ, &c. alia ib. b
nimietas vna semper, vt cõmuniter, transit ad nimietatem oppositam. ib. c
Niniue fuit ciuitas magna trium dierum itinere, magna & speciosa, signatque in bono & in malo. a
Niniue in bono signat animam innocentem, Ecclesiam militantem, & patriam triumphantem, &c. ib. a
Niniue in malo signat mundum, & mundi prosperitatem, potentium locum & exaltationem, & fidelium luctus atque flagellationem. ib. b
nisi quandoque ponitur per modum exceptionis, quandoq; per modum conditionis, quandoq; per modum comminationis, &c. a
nisi vnum ad Deum spectat, iustos iuuando, & liberando, mundum regendo & moderando, seipsum reuelando & declarando, malos lædendo & vulnerando, &c. ib. b
nisi vnum ad iustum spectat. sc. bene viuere, recte sapere, rite credere, iuste agere. ib. c
nisi vnum spectat ad impium. s. fallacitatis & fraudulentiæ, fatuitatis & ignorantiæ, pœnalitatis & pestilentiæ. ibidem. d
nisi vnum spectat ad beatum. scilic. gloria æterna. ib. e
nitere, nitor. i. splendor. & inuenimus nitorem sanctitudinis, pulchritudinis, & realis seu temporalis celsitudinis. a
niti. i. ad aliquid agendum viriliter insistere vel conari. a
niti sumitur in bono & in malo. ib. a
nituntur mali inter cõcordes discordiam seminare, in maiorum potentiam intentare, fidelem amicitiam eneruare, simplicium substantiã occupare, mendacem eloquentiam ventilare, &c. ib. b
nix habet naturaliter candidissimam perfectionem, debilissimam durationem, & frigidissimam cõditionem. & signat in bono & in malo. a
nix in bono signat virtualem perfectionem. ib. a
signat possessionem temporalem. ib. b
& signat afflictionem corporalem. ib. c
nix in malo signat hypocrisis simulationem deceptiuam. ib. d
& infernalem tribulationem afflictiuam. e
nobilis. nobilitas animi est generositas sensus, & hominis nobilitas est animus generosus, diciturque multis modis. a
nobilitas quædam naturalis cõmendanda. ib. a
quædam virtualis honoranda, & dicitur nobilis, qui libertatibus vtitur, seruitutibus nõ subiicitur, sua liberaliter largitur, in equis, canibus & auib. delectatur. & in bellis & hastiludiis viriliter operatur, intelligendo moraliter de virtuosis. ib. b
sicque nobilitas spiritualis requirit benignitatem in affectione. ib. c
requirit celeritatem in operatione. ibi. d
& requirit authoritatem in damnatione, &c. ib. e
nobilitas quædam temporalis vilipendẽda & reprobanda, quia habet vilem ingressum. ib. f
habet malum progressum, nam habet annexam vanitatem, crudelitaté, & pompositatem. ib. g
habetque egressum tristem, &c. ib. h
nobilitas quædam æterna affectanda. ib. i
nobiscum, vobiscum. nobiscum semper signat societatem siue bona, siue mala fuerit. a
& reperitur multiformiter in Scriptura, &c. ib. b
nobiscum est dominus Deus in carne personaliter veniens, per mundum gradiens, doctrinam iaciens, in cruce moriens, & de morte rediens. ib. c
nobiscum etiam est Deus sub pane figuraliter seu sacramentaliter. ib. d
nobiscum est Deus in mente spiritualiter, vt socius nobiscum manendo, vt amicus se nobis iungẽdo, vt adiutor à malis tuendo, & vt tributor in bonis fouendo. ib. e
nobiscum est Deus in cœlo triumphaliter ib. f
& Deus nobiscum in iudicio facialiter. ib. g
nobiscum est societas iustorum, quæ fit mentaliter vnita. ib. h
pariliter seu equaliter inita, stabiliter munita, & ciuiliter ordinata. ib. i
sicq, sit nobiscum communis laboris diligentia, communis nitoris continentia, communis vigoris seu tenoris patientia, &c. ib. k
nobiscum est societas hominum malorũ, s. societas crudelium impiorum, societas rapacium auarorũ, societas carnalium immundorum, &c. ib l
nocere. nocumenta plura in scriptura reperiuntur, &c. a
nocumenta quædam naturalia, quæ post Adæ peccatum à DEO nobis inflicta sunt. sc. fames, sitis, infirmitas & mors, &c. ibid. a. quædam vero nocumenta temporalia. sc. terrenorum prosperitas & oblectatio. ib. b

ornamentorum aduersitas, & tribulatio peruersorum malignitas & impugnatio. ib.c
nocumenta quędā spiritualia multa, quia tot sunt spiritualia nocumenta, quot vitia & peccata, &c. ib.d
& quędam æternalia, ista enim sunt tot & tanta quot sunt inferni supplicia & tormenta. ib.e
nocturnus, nox, noctes. nox in Scriptura sumitur in bono & in malo. a
nox signat cordis humilitatem, seu statū humilium, & perfectorum, qui debet nocte vberius irrigari. ib.b
interius conturbari. ib.c
superius illustrari. ib.d
& exterius occultari. ib.e
nox signat statum fœlicitatis. ib.f
signat statum aduersitatis. ib.g
signat statum mortalitatis. ib.h
& statum simplicitatis. ib.i
nox signat statum prosperitatis, seu mundanæ labilitatis. ib.k
atque statum iniquitatis. ib.l
Noe fuit Patriarcha, & arcam ædificauit, & interpretatur patris requies, signatq; quemlibet virum iustum, & sanctum, & maxime Episcopum vel prælatum, &c.a
Noe in bono signat virum perfectum, seu bonum Ecclesiasticum, siue prælatum, qui debet esse mente quietus. ibidem. b
robore fretus. ib.c
zelo iustitiæ repletus. ib.d
profectu lætus. ib.e
& bono completus. ib.f
corde secretus. ib.g
opere fretus. ib.h
& tempore vetus. ib.i
Noe in malo, quia occisus, nam interpretatur requiescens in potando ebriosus, se nudando vitiosus, se vindicando odiosus, &c. ib.k
nolle verbum negatiuū, contradictiuum & prohibitiuum, & potest accipi in bono & in malo, &c.a
noli signat in bono, quando nobis à Deo vel prælato prohibetur aliquid vitiosum per noli. ib.a
sicque Deus prohibet duram auaritiam, & cupiditatem, malam amicitiam, & societatem, duram crudelitatem & iracundiam, altam eminentiam & authoritatem, &c. ib.b
sicque prohibemur diligere diuitias temporales. ib.c
prohibemur diligere delitias corporales. ib.d
& appetere eminentias seculares. ibidem. e
nolite, verbum in bono nobis prohibet vitia, sc. desperationis tristitiam, excœcationis ignorantiā, obstinationis malitiam, &c. ib.f
nolite in malo, quando mali nolunt facere illa, quæ spectant ad salutem, sicque mali nolunt audire Deum sibi obediendo, nolunt reuerti ad Deum, nolunt Dei legem tenere, &c. ib.g
nomen in Scriptura sumitur multipliciter, &c.a
nomen Dei sanctum & honorabile, quod habet fastigium summæ authoritatis, quia est nomen dignitatis incogitabilis, potestatis insuperabilis, & charitatis inæstimabilis. ib.b
nam præbet refugium magnæ securitatis. ib.c
quærit suffragium magnæ humilitatis. ib. d
& tollit naufragium omnis iniquitatis. ib.e
nomen delectabile seu commendabile, & istud est nomen bonum, bona fama, siue bonus rumor cuiuslibet viri iusti, summe appetendum, & diuitiis præponendum, delitiis præferendum, & eminentiis præmittendum. ib.f
sicque ad nomen bonum acquirendum requiritur firmæ constantiæ soliditas. ib. g
piæ clementiæ fertilitas. ib.h
requiritur etiam miræ decentiæ formositas. ib.i
& magnæ prudentiæ sagacitas. ib.k
nomen execrabile est mala fama, vel malus rumor summe cauendum, & acquiritur per stultitiam & pręsumptionem, per luxuriam & infectionem, & per sæuitiam & exactionem. ib.l
nomen fictum & detestabile, estque nomen hypocritarum, &c. ib.m
nomen seu nominatio est ad aliquam dignitatem promotio, seu electio, &cet. ib.n
nondum semper signat dilationem, seu futuri temporis successionem, & signat in bono & in malo, &c.a
nondum signat mentis prudentiam deliberatiuam. ib. a
signat cœli clementiam beatificatiuam. ib.b
mortis potentiam acceleratiuam. ibidem c
& lentam pigritiam semper dilatiuam. ib. d
non dictio negatiua & priuatiua, quia negat & tollit, & accipitur in bono & in malo, &c. a
non vnum pertinet ad summe regentem Deum, quia summe perfectus, &c. ibid. a
& quia est impeccabilis, habet: Nō, quod prohibet & vetat omne peccatum, maxime veneris & luxuriæ, superbiæ, acidiæ, auaritiæ, &c. ib.b
non vnum pertinet ad hominem tristem, pœnitentem, & culpas lugentem, nam talis negat corpori complacētiam, virtuti desistentiam, criminum perseuerantiam, & dæmoni obedientiam, &c. ib.c
non vnum pertinet ad virum perfectum, & iustum, iuste viuentem multipliciter &c. ib.d
non vnum pertinet ad virum beatum, & beate regnantem, quia tales non metuunt hostis iniuriam, non amittunt cordis lætitiam, non sentiunt pœnæ mœstitiam, &c. ib.e
non vnum in malo pertinet ad miseros egentes, quia in hoc mundo habent carentiam saturitatis, & delitiarum carentiam prosperitatis & diuitiarum, carentiam sublimitatis & eminentiarum &c. ib.f
non vnum pertinet ad dæmones vrgentes seu tentantes & tribulantes, nam habent negatiuam certæ veritates, dulcis pietatis, altæ dignitatis, & iustæ æquitatis. ib.g
non vnum pertinet ad homines peccatores seu delinquentes, isti enim habent negatiuam omnis boni, quia carent veritatis eloquio, pietatis eliquio, claritatis sollequio. & seq. ib.h
nō vnum pertinet ad damnatos & desperantes, quia claudit Dei benignitatem, negat omnem iocunditatem, infert omnem crudelitatem, & aufert omnem stabilitatem. ib. i
nonne, aduerbium dubitandi, & interrogandi, tamen communiter est suppositiuum aduerbii affirmandi, &c. a
nonne vnum refertur ad Deum affirmando qualiter Deus deuotis imminet ipsos defendendo, immundis eminet ipsos abluendo, videt & retinet cuncta gubernando, portat & sustinet mala tolerando, &c. ib.b
nonne vnum refertur ad seipsum mundanum viatorem, quia cōqueritur de debilitate propriæ naturæ, de aduersitate mundanæ iacturæ, & de ebrietate gulosæ pasturæ. ib.c
nonne vnum refertur ad iustum, quia per nonne quæritur de iusti sensibus & discretione, fletibus & compassione, fructibus & successione, & sequentia. ibidem.d
nonne vnum refertur ad vanum peccatorem, sicque quæritur de malorum cibis & potibus, pactis & cœtibus, verbis & actibus, &c. ib.e
nonne vnum refertur ad mundum, nam quæritur de mundi potentia, nequitia & stultitia. ib. f
noscere. i. scire, cognoscere vel sapere, notitia vero. i. scientia, cognitio, vel sapientia, &c.a
notitia multiplex. s. rerum anteriorum, rerum posteriorum, interiorum, exteriorum, &c. ib.a
notificat Deus prædilectis virtutem suā; qua proteguntur, salutem, qua sanantur, viam, qua progrediuntur, & dexteram, qua continentur, &c. ib.b
notitia summi creatoris, nam quædā certitudinis, qua cognoscit cunctos, quædam gratitudinis, qua cognoscit Sanctos, & quædam rectitudinis, qua cognoscit fictos, &c. ib.c
notitia iusti viatoris. ib.d
& notitia vani peccatoris, &c. ib.e
noset lapidis proprietas imaginem bufonis gerens. &c. prius.d
nouem, nouus, & nonaginta, nouenarius numerus, qui ex ternario ter ducto cōponitur, atque in Scriptura plurimum commendatur, &c. a
nouenarius in bono signat statum humanæ conditionis. ib.a
signat etiam ritum Angelicæ religionis. ib.b
& signat cultum virtuosæ perfectionis. ib. c
nouenarius numerus spiritualis perfectionis dicitur numerus verbi Dei & prædicationis, orationis & supplicationis, diuini amoris & contristationis, &cet. ib. d
nouenarius in malo homines imperfectos signat qui obscuritatis ignorantia cœcantur, diuinitatis complacentia priuantur, tepiditatis somnolētia grauantur, & infidelitatis inconstantia mutantur. ib.e
nouus, nouitas. plura nouitatum genera in Scriptura inueniuntur.a
nouitas quædam admirabilis Dominicæ incarnationis. ib.b
nam innouata fuit Dei sublimitas per nouæ carnis assumptionem. ib.c
innouata etiā fuit nostra mortalitas verbum concipiendo. ib.d
& innouata fuit nostra sagacitas fidem suscipiendo. nam noua apparuerunt multa. scil. nouus rex, noua lex, nouus dux, noua lux, &c. alia. ib.e
nouitas quædam commendabilis moralis conuersationis, sicque extirpari debet culpa inficiens. ib.f
debetque procurari causa efficiens. ibid. g
& immutari status deficiens. ib. h

debet

debet etiam aggregari gestus proficiens. ib.i. & frequentari verbum perficiens. ib.k
Noui si esse volumus, omnia spiritualiter habeamus noua, s. nouiter cogitare, ambulare, nos ornare, debellare, fructificare, viuere, sapere, & alia sequentia. ib.l
Nouitas quædam honorabilis æternalis refectionis, quando renouabitur tota humana conditio in extrema resurrectione. &c. ib. m. & nouitas quędam detestabilis inanis conditionis. scilicet ignorantia. ibidem. n. atque nouitas garrulosæ locutionis, &c. ibidem o
Nouissimus, nouissima, nouissimum. i. vltimum posterius aut finale, & signat in bono & in malo. a
Nouissimum quoddam humilitatis continendum. ib. b. nam tale confert constantiæ durationem. ib. c
aufert turpitudinem vanæ præsumptionis. ibid. d. & aufert plenitudinem altæ prælationis ib. e
Nouissimum quoddam fælicitatis appetendum: nam ibi erat iocunditas sine dolore, suauitas sine labore, & immortalitas sine timore. ib. f
Nouissimum quoddam aduersitatis sustinendum, status, scilicet pauperum, &c. ib. g
Nouissimum signat negligétiam seu morum prolixitatem seu tarditatem. ib. h
signat mundi temporalium vanitatem vel prosperitatem. ib. i. siguat hominis obstinati prauitatem & peruersitatem. ib. k
signatque inferni grauitatem & pœnalitatem, nam infernus dicitur locus nouissimus, quia ibi abundat terror & gemitus, perturbat ardor & strepitus, cōfūdit rubor adhibitus, afficit stridor & fremitus, &c. ib. l
Nox. vide nocturnus.
Nubes multipliciter in scriptura sumitur, tam in bono quam in malo. a
Nubes signat vanitatem humanę naturę. ibid. a. & puritatem diuinæ scripturæ. ib. b
signat etiam diuinitatem humanæ præturæ. ib. c bonitatemque sanctę creaturæ. i. perfectionem cuiuslibet iusti; ib d sanctitatem virgineæ clausuræ. ib. e. & prauitatem superbæ iacturę. ib. f signat virum perfectum, & maxime Ecclesiasticum, religiosum vel prædicatorem. ib. g. nam tales habeant mirabilē perfectionem, ib. h. conformabilem cōditionem. ibid. i. atque eleuabilem affectionem, sicque vir perfectus sit honestus & luminosus, humilis & gratiosus, nobilis & gloriosus, &c. ibidem. k
habeantque inceſſabilem profectionem, seu commotionem. ib. l
Nubes à se mouentur. ib. m
Nubes signat virginem gloriosam, quia est luminosa per filij conceptionem. ib. n. virtuosa per virtutum decorationem. ib. o. & fructuosa per gratiarum infusionem. ib p
Nubes signat peccatum & mundi prosperitatem. ib. q
Nubes quædam non fructificant nisi in vigilia Ioannis Baptistæ, &c vide prius. c
Nudus. nuditas est vestimentorum carentia. a
Nuditas quædam naturalis inductiua humilitatis. ib. a quædam temporalis expulsiua cupiditatis. ib. b
quędam virtualis perfectiua confessionis. ibid. c. & quædam criminalis exclusiua perfectionis. ib. d
Nuditas adhuc quędam criminalis signās virtutum carentiam. ib. e
Nuda dicitur etiam anima damnata. ibidem f
Nudiustertius aduerbium tēporis, signat tempus præteritum, &c. a
Nudiustertius quoddam corrigendum. ib. b. quoddam resumēdum. ib. c. quoddam repetendum. ibid. d. quoddam dimittendum. ib. e. quoddam attendendum. ib. f. & quoddam metuendum. ib. g
Nullus priuat & tollit omnem entitatem, & sumitur in bono & in malo. a
Nullitas quædam perfectorum hominū. ib. a. quædam hominum beatorum refectorum. ib. b
quædam miserorum, ib. c. & quædam iniquorum seu infectorum. ib. d
Numerus, numerare. numerus signat in bono & in malo. a
Numerus quidam perfectorum. ib. b. quidam peccatorum, ib. c
quidam beatorum. ib. d. quidam damnatorum. ib. e. & quidam terrenorum. ib. f
Numerus perfectorum & beatorum recipit virtuosam fortitudinem, luminosam limpitudinem gratiosam pulchritudinem, & pudorosam sanctitudinem. ib. g
Numerus mensium determinatorū, fortium prædestinatorum, fortium rerum & fatorum, mercium virtutum & donorum, pestium culparum & malorū. ib. h
Nunciare, nuncius ille qui ex parte alicuius aliquid alicui dicit & narrat, &c. a
Nuncij habeāt humilitatem. ib. a. authoritatem. ib. b
habeant vtilitatem. ib. c. sedulitatem. ib. d. veracitatem. ibid. e & sagacitatem. ibid. f
Nuncianda est à nuncijs summa veritas, Dei maiestas, cælestis patriæ fælicitas, inferni pænalitas, propria iniquitas, &c. ib. g
Nunciorum missionem & legationē consilium deliberatiuum præcedat, officium acceleratiuum procedat, & obsequium obtemperatiuum succedat. ib. h
Nuncij tribus de causis mittuntur, s. ad visitandum, mitigandum & consolandum, &c. ib. i
Nunc aduerbium temporis significat cuiuslibet durationis præsentem, momētaneam & indiuisibilem portionem, &c. a
Nunc vnum pertinet ad summam diuinitatem, sicque Deus habet nunc magnitudinis quæ non minoratur, longitudinis, quæ non terminatur, fortitudinis quæ nō superatur, mititudinis quæ non irritatur, &c ib. b
Nunc pertinet ad nostram humanitatem seu mortalitatem, & istud nunc cito labitur dum parum manemus, nube tegitur dum pauca videmus, morte frangitur qua cito cademus, & pœnis angitur dum pace caremus. ib. c
Nunc vnum pertinet ad morum sinceritatem, quia magna videt clara discretio, Deum laudat locutio, sursum clamat frequens oratio, cito parat velox auditio, &c. ib d
Nunc vnum pertinet ad mentis iniquitatem, s. statum & conditionem malorum, nam tales habent nunc ignorantiæ & obliuionis, resistentię & rebellionis, violentiæ & inuasionis, &c. ib. e
Nunc signat breuissimam temporis partem, s. breuissimam vitam nostram quę de tempore non habet nisi nunc, &c. ib. f
sicque vitæ breuitas inducat nos ad pænitentiam faciendam, quæ fiat celeriter cum festinatione. ib. g
sagaciter cum ordinatione & discretione. ib. h. mentaliter cum contritione. ibid. i
realiter cum afflictione. ib. k. & cum vocis emissione, &c. ib. l
Nunquam aduerbium negatiuum, pertinet que ad Deum iustum & impium. a
Nunquam vnum est Dei iustitię quæ punit noxios, Dei clemētia iuuat anxios, Dei sapientia docet inscios, & Dei amicitia laudat socios vel filios. ib. a
Nunquam vnum habet iustus, quia nunquam corrumpitur luxuriæ fæce, extinguitur superbiæ nece, accenditur pecuniæ face & alia. ib. b
Nunquam vnum habet impius, quia nunquam satiatur, sed semper famescit, nūquam fæcundatur immo sterilescit, nunquam quietatur, immo plus tumescit. ib. c
Nunquid aduerbium interrogandi sem per denotat aliquam querelam, famam ad maiorem veri affirmationem, vel ab alicuius falsi negationem, &c. a
Nunquid refertur ad Deum loquentem, constat. n. quod Deus per nunquid arguit fatuos de ignorantia, de impotentia, de iniustitia, & de inconstantia. ib. a
Deus per nunquid solet bonos instruere, s. qualiter debeant ieiunare, qualiter debeant erogare eleemosynam, qualiter debeant gubernare, & qualiter debeant adorare. ib. b
Deus per nunquid solet sanctos extollere, & per nunquid solet se magnum dicere, quia præfert suam insuperabilem potentiam, suam inæstimabilem clementiam, suam inuariabilem iustitiam, &c. ib. c
Deus per nunquid solet sæua detestari, vel vna reprimere, ib. d
Nunquid refertur ad iustum querentem, nam per nunquid, quęrit de Dei pietate, potestate, æquitate, claritate, & pietate. ib. e etiā iustus per nunquid quærit de proximo, ipsum excusando de impatientia, de inconstantia, de impotentia, & de ignorantia. ibid. f quęrit etiam iustus per nūquid de seipso. s. de vitæ breuitate, de mētis cæcitate, de mundi calamitate, & de fratrum fallacitate, ib. g insuper iustus quęrit per nunquid de impio qualiter solet vana sapere, falsa dicere, fæde viuere, vestes tingere, &c. ib. h
Nunquid refertur ad impium vana dicentem, nam per nunquid interrogat iustos deridendo, bonos arguendo, vera denegando, mala allegando, & superba iactando. ib. i
Nuptiæ sunt solennitates seu conuiuia quæ solent fieri in coniunctione viri & mulieris, &c. a
Nuptiæ quędam corporales, scilicet coniugum societas. ib. a. quædam temporales, scilicet mundana prosperitas. ib. b. quædam criminalis, scilicet mentalis iniquitas. ib. c
quædam virtualis. s. mortalis communitas, qua anima coniungitur Deo per gratiam & charitatem, vel per fidem & vnitatem, &c. ib. d

F   & quæ.

& quædam supernales.f. æterna fælicitas vbi Christus I E S V S est sponsus, & anima sponsa,&c.ib.e

Nutrire. nutrix, nutrimentorum multa sunt genera.ita & moraliter,&c.a

Nutriuntur boni spiritualiter interius per nutrimentum scientiæ & lectionis, gratiæ & deuotionis, amoris & dilectionis, splendoris & contemplationis.ib.b

Nutriuntur homines boni temporaliter exterius per nutrimentum bonorum temporalium, &c.ib.c

Nutriuntur etiam boni æternaliter superius per paradisi gloriam, &c. ibidem d

Nutritorum genera septem in scriptura reperiuntur, f.Christus ecclesia, prælatus perfectus, prædicator, dæmon, caro,& mundus.ib. e

O

O Dictio diuersimode in scriptura ponitur, nam est signum allocutionis, admirationis, seu execrationis, &c. a

O signum stuporis & admirationis, dulcoris & consolationis, doloris & lamẽtationis, rigoris & castigationis,&c.ib. a

O etiam signum aduocationis & clamoris, nam nos per ô vocamus Deum. ib. b.proximum.ib.c.impium.ibid.d.& iustum ib. c.mortem. ibidem e.& peccatum ib.f

Obdormire. vide dormire.

Obducere. vide claudere.

Obducere.vide durus & indurare.

Obediẽtia est virtus qua quis alicui amore cælestis patriæ sponte subiicitur.&c. a

Obedientia quædam voluntaria, quędam necessaria, quędam deceptoria,& quędam damnatoria.ib.a

Obediẽtia quadam naturali omnia creata sunt. ib.b. ideo si viri obedientes esse volumus, habeamus interius humilitatem, causam dispositiuam quæ est mater obedientiæ.ib. c

& caueamus exterius causam impeditiuã. ib. d

teneamusque diligenter modum proficientem.ib.e

& impleamus permanenter actum perficientem,&c.ib.f

Obediẽtia vero mala nihil aliud est quam inclinatio vel consensus ad malum, sicut quidam obediunt cupiditati, quidam carnalitati, quidam verbositati, &c.ib.g

Obiicere, id est, opponere, imponere contradicere, vel obstare. a. vide contra, contradicere.

Obire, obitus. vide mori & mors.

Oberrare.vide errare, delectare,

Oblatio.vide offerre.

Obligare est ad aliquid agendum vel sustinendum aliqua necessitate teneri, &c.a

Obligatio quædã naturalis est necessaria, ib.a. quędam virtualis,& meritoria.ib b. & quædam criminalis & damnatoria.ib.c

Obliquitas, obliquus, obliquum dicitur illud quod tortuosum est & nõ rectum, &c.a

Obliquitas multiplex. f. discretionis & prudentiæ.ibid.b. deceptionis & fallaciæ, damnationis & tristitiæ, &c.ib.c

Obliuio, obliuisci accipitur pro nescire vel pro non curare, sumiturque in bono & in malo, &c.a

Obliuio quædam virtuosa quæ ad bonitatem pertinet.f. obliuisci delitias temporales, eminentias sæculares, & iniurias fraternales.ib.a

Obliuio quædam luctuosa qua Deus obliuiscitur. ib. b

sic etiam Deus obliuioni tradidit tradetque luxuriosos, præsumptuosos, & iniuriosos.ib. c. contra recordatur pariẽtium & tribulatorum, compatientium & benignorum, indigentium & miserorum.ib.d

Obliuio quædam vitiosa qua quis obliuiscitur illa quæ tenetur recordari, talemque obliuionem generat interior carnalitas. ib. e. & exterior prosperitas. ib. f

inducitur etiam profundior iniquitas. ib. g. quia obliti sunt Dei potentiæ sublimitatem, Dei clementiæ bonitatem, cælestis gloriæ tranquillitatem, diuinæ gratiæ vtilitatem, &c. ibidem h

Obliuio quædam dolorosa seu tædiosa, qua fama, virtus & prosperitas peccatorum per mortem faciliter obliuiscitur. ibid.i.& obliuio quædam gaudiosa qua sancti obliuiscuntur omnium malorum quæ in hoc sæculo sustinuerunt, &c.ib.k

Obmutescere.vide mutus.

Obnoxius.i. obligatus.a

Obrigescere.vide frigus, rigor, & rigidus.

Obruere, obrutus.i.cum impetu super aliquem ruere, & eum cum lapidibus impetuose occidere vel delere, &c. a. vide lapis, lapidare.

Obscuritas & tenebrositas sunt quædam aëris passiones quæ in ipso propter defectum luminis generantur, quę solent à visu oculos impedire, & vt communiter signat in malo,&c. a

Obscuritas quædam mentalis vel interioris ignorantiæ, &c.ib.a.quædam exterior apparentiæ.ib.b.& quædam posterioris pestilentię, scilicet infernalis,&c. ib.c

Obscuritas quædam subtilioris sapientiæ seu intelligentiæ, estque scripturæ obscuritas, & obscuritas humilioris subiacentiæ, f. præsentis gloriæ vel fortunæ. ib.d.obscuritas etiam signat absentiam seu locum absconditum aut secretum, sicuti faciunt carnales & luxuriosi, detractores & iniuriosi, deceptores & maliciosi, auari & ambitiosi, &c. ibidem e

Obsecrare.i.orare, deprecari, postulare, & aliquid humiliter implorare,&c.a

Obsecrare est officium humilitatis, vtilitatis, & sedulitatis, &c.ib.a

Obsecratio, fit Deo:nam ipsum obsecrare debemus vt auferat mẽtis iniquitatem, inferat gratiæ sanitatem, conferat gloriæ claritatem, differat pænæ calamitatem,&c.ib.b

Obsecratio fit homini, sicq; homines obsecrandi sunt à pręlatis & prædicatoribus, vt caueant carnalem infectionem, habeant mentalem dilectionem, teneant moralem conuersationem, & arceant letalem delectationem. ibidem c

Obsequium. vide seruitium & officium.

Obseruare quandoque sumitur pro cauere, quandoque pro implere, quandoq; pro vitare, & quandoque pro expectare. a

Obseruare debemus verba legis & mandatorum, votum regis & prælatorum, statum gregis & subditorum.ib. a

Obseruare in malo quoddam est fallacitatis quod pertinet ad exploratores, ib. b. quoddam fatuitatis quod pertinet ad mathematicos speculatores. ibid.c quoddam carnalitatis, quod pertinet ad immundos luxuriæ sectatores. ib. d & quoddam crudelitatis impiorum, &c.ib.e

Obsidere, obsessio. i. continua impugnatio, & signat impugnationem spiritualem tentationum vel tribulationum, quam à nostris hostibus spiritualibus diabolo, carne, & mundo in isto seculo sustinemus,&c.a

Obstinatio. i. in malo proposito confirmatio & radicatio, & communiter sumitur, in malo.a. vide in aliis titulis.

Obstruere. i. claudere, obducere, & os alicuius concauitatis vel foraminis aliqua materia cumulare, ne intrare quid valeat vel exire & potest sumi in bono & in malo. a

Obstupescere est subito mirari de aliqua incredibili nouitate, est enim stupor mentis passio quam solet rerum consideratio excedentium & incredibilium generare,&c.a

Obstupescere in bono pertinet ad pœnitentes, contemplantes, triumphantes, & militantes,&c.ib.a

Obstupescere in malo, nam mali obstupescunt de mundanæ prosperitatis amissione, de internæ iniquitatis apparitione, de æternæ pænalitatis incursione, & de supernæ fælicitatis priuatione.ib. b

Obtemperare.vide obedire.

Obtenebrare. vide tenebræ.

Obtinere.i.occupare, tenere, acquirere, & possidere, & obtẽtus multiplex est,&c. a

Obtentus quidam virtuosus f. iustorum, nam tales obtinent ab hostibus claram victoriam, à seipsis virtutum copiam, & à domino cælestem gloriam.ibidem a

obtentus quidam vitiosus, quo mali obtinent diuitias & facultates, potentias & dignitates, fallacitates atque prauitates.ib.b.& obtentus quidam dolorosus, istosque obtinent dolor & gestus, stupor & strepitus, languor exhibitus, atque pallor adhibitus,&c.ib.c

Obturare.vide claudere, obstruere, & implere.

Obuiare. i. sibiinuicem occurrere, & obuiatio multiplex est. a

Obuiatio quædam charitatis, nam exire obuiam est signum amoris, honoris, & timoris,&c. ib.a

Obuiatio quædam pietatis.ib.b.quædam humilitatis.ib.c.quædam asperitatis, & quandoque ista est controuersiæ, quãdoque sæuitiæ, & quandoque iustitiæ. ib.d

Occasus, occidens. occasus seu occidens nil aliud denotant quam solis recessum à nostro hemisphærio, &c. a

Occidentalis pars quanquam sit sterilior, quam Orientalis, habet tamen populos meliores, corpore maiores, animo audaciores, in scientijs clariores. ibidem b

Occasus seu occidens signat statum paupertatis & humilitatis, &c. ibidem b

signat statum prauitatis & aduersitatis.ib. c. signat statum ruditatis & obscuritatis.f.ignorantiæ.ib.d

signatque statum grauitatis & mortalitatis, sicque mors & occasus quem iustus sem-

ſemper conſiderat, ad quem in virtutibus properat, & ad quem laudando accelerat, in quo etiam Deus ſuos remunerat, &c. ib. c

Occaſio accipitur pro leui & facili, atque caſuali ſeu etiam ficta & incerta cauſa, & ſumitur in bono, quando quis ex leui cauſa accipit occaſionem faciendi bonum, &c. a. in malo vero impij ita diſpoſiti quod modica occaſio ſufficit eis pro faciendo malo, &c. ibidem, b

Occidere, occiſio eſt. n. naturæ deſtructiua, & multiplex in ſcriptura reperitur. a

Occiſio quædã corporalis, quæ Deo & naturę mirabiliter eſt odioſa, &c. ib. a. quęquędã virtualis ſ. propriæ carnis mortificatio quę fit per pœnitẽtiã, &c. ib. a. quædã criminalis, qua ſpiritualiter occidũtur homines per vitia & peccata. &c. ib. c

& ſic hominem occidunt ſpiritualiter duritiæ per auaritiam & cupiditatem. ib. d

Occidunt deliciæ per immunditiam & carnalitatem. ibid. e. occidunt ſcientiæ mundiales per ſuperbiam & præſumptionem. ib. f. occidunt inuidiæ per odium & turbationem. ib. g

Occidunt eminentiæ ſeculares per ſtultitiam & elationem. ib. h. occidunt amicitiæ populares per fraudulentiam & deceptionem, &c. ib. i

Occidunt eloquentiæ per fallaciam & detractionem. ib. k

& occiſio quædam æternalis qua damnati & miſeri in inferno occiduntur, &c. ib. l

Ocium, ocioſitas. ocium. i. pigritia, acedia, deſidia, aut iners & imbecillis à bono exercitio, occupatione, & operatione ceſſatio, &c. a

Ocium auferunt punctio diuini amoris, pulſio fraterni clamoris motio interni vigoris, & tractio ſuperni dulcoris, &c. ib. a

Octo, octonarius multipliciter in ſcriptura ſumitur. a

Octonarius quidam circumciſionis, quo crimina purgamus, defectus ploramus, veniam oramus, numina placamus, animas ſaluamus, & innocentes reparamus, &c. ib. a

Octonarius quidam reparationis quo virtutes aggregamus, nam numerus iſte eſt iuſtorum regnum & prætura, cordium limes & menſura, pauperum cibus & paſtura. ib. b

Octonarius quidam reſurrectionis, nam eſt numerus dedicationis, receptationis, requietionis, feſtinationis, retributionis, &c. ib. c

Octonarius in malo ſignat ſtatum peccati vel peccatorem, &c. ib. d

Octoginta dicitur ab octo & gintos, quod decẽ quaſi decies octo, & ſignat in bono & in malo, &c. a

Octoginta ſignat ſtatum virtutis & perfectionis, ſtatum peccati & infectionis, ſtatum mortalis durationis, ſtatum ſalutis & ſaluationis, & ſtatum tormenti & damnationis. ib. a

Octingenti. i. octies centum, ſignat enim ſtatum perfectorum, ſtatum iniquorum, & ſtatum beatorum, &c. a

Occumbere ſiue accipiatur pro homine moriente, ſiue pro ſole occidente ſemper ſignat luminis & virtutis defectũ. a. & inuenitur occubitus vitæ quo ad moriẽtes, occubitus gratiæ quo ad delinquentes, occubitus fortunæ quo ad indigentes, & occubitus gloriæ quo ad pereuntes, &c. ib. a

Occultum vel occultare accipitur in bono & in malo. a

Occultum in bono ſignat diuinæ ſapientiæ ſublimitatem inquirendum, humanæ prudentię profunditatem reuelandum, moralis excellentiæ humilitatem abſcondendum, &c. ib. a

Occultum in malo ſignat hypocritarum palliationem, proditorum ſimulationem, luxurioſorum inquinationẽ, detractorum locutionem, & inuidorum contentionem, &c. ib. b

Oculus eſt membrum, datum corpori ad ipſius regimentum, & ſumitur in bono & in malo, ſignatque iudices & ſuperiores à quibus corpus eccleſiæ gubernatur, &c. a

Oculi quidam diuinæ ſapientiæ, & dicuntur quandoque oculi miſericordiæ & pietatis, quandoque oculi iuſtitiæ & ſeueritatis, & quandoque oculi clementiæ & largitatis. ib. a

Oculi quidam ſupernæ præſidentiæ, prælatorum & ſuperiorum, ſicque tales prælati habeant lucid̃ item diſcretionis. ibidem b. vtilitatem dilectionis. ib. c

habeant humiditatem compaſſionis. ib. d ſublimitatem iuriſdictionis. ibid. e. & mobilitatem circumſpectionis. ibidem f

Oculi quidam internæ conſcientiæ. ſ. affectus & intellectus. ib. g. ſicque mentis oculi habeant ſtabilem durationem. ib. h

habeant gracilem ſeu ſimplicem intẽtionem, humilem aſcenſionem, & nobilem perfectionem ſeu conditionem, &c. ib. i

Oculus moralis habet ſplendorem diſcretionis. ib. k. humorem compaſſionis. ib. l. habeatque fluorem lacrymationis vel compunctionis. ib. m. & tremorem dubitationis. ib. n

Oculus in malo poteſt ſignificare multa genera malignorum & peruerſorum, ſicque inueniuntur oculi per inuidiam turbati. ib. o oculi per ſuperbiam inflati. ib. p

oculi per acediam grauati. ib. q. oculi per auaritiam excæcati. ib. r

oculi etiam per immunditiam inquinati. ib. s

& oculi per amicitiam defraudati ſeu hebetati, &c. ib. t

Occupare ſumitur pro rei vendicatione, pro laboris & exercitij executione, & pro alterius domini ſubiugatione. a

Occupatio quædam commendabilis & virtuoſa, ib. a. ſicque iuſti occupantur virtutum fructibus, aquarum fluctibus, & pauperum paſtibus. ib. a

Occupatio quædam vitioſa, & ita inueniuntur occupatio nequitię cui mali ſubiugantur, ſæuitiæ qua mali effrenantur, ſtultitiæ qua mali poſſidentur, & miſeriæ qua multi detinentur, &c. ib. b. occupatio quædã fructuoſa. ib. c. & quædam luctuoſa, &c. ib. d

Occurrere, occurſus. occurrere. i. obuiam currere, &c. a

Occurſus in bono ad honorandam velociter, occurſus ad ſuccurrendum benigniter, occurſus ad corrigendum ſeueriter, occurſus ad dirigendum ſinceriter, &c. ib. a

Occurſus in malo ad obuiandum ferociter & pertinaciter, ſicque occurrũt prælatis ſuperioribus obſtinati diſcipuli & rebelles multiformiter. ib. b

Occurrendum eſt Deo ipſum honorando, ſalutando, diligendo, requirendo, & ſupplicando, &c. ib. c

Occurrendum eſt proximo, ipſum adiuuando, conſolando, corrigendo & ſuccurrendo. ib. d

Occurrendum eſt diabolo, ipſum debellando & repellendo. ib. e

Odire, odium. multiplex in ſcriptura reperitur, a

Odium quoddam virtuoſum. ſ. fugere & odire mala. ib. a

ſicque per tale odium efficitur charitatis ſanctitudo, perficitur æquitatis rectitudo, deponitur prauitatis turpitudo, &c. ib. b

Odium quoddam pernicioſum. ſ. odium fraternum, & ita odiũt mali bonorum operum executores. ib. c. & odiunt ſuorum ſcelerum reprehenſores. ibidem d

odiunt ſuorum peccatorum informatores. ib. e. & odiunt dulcium concordiarum reformatores. ib. f

Odium quoddam periculoſum quo odit Deus peccatores. i. prohibet mala fieri & ſubtrahit gratiam, ſicque odit Deus multa hominum peccatorum genera, &c. ib. g

Odor aliquando ſumitur pro cęleſtis gloriæ ſuauitate & fragrantia, aliquando, pro bona fama & nominis redolentia, aliquando pro virtutum ſanctitate & gratia. a

Odor bonus quidam appetẽdus. ib. a. quidam diffundendus. ib. b. & quidam retinendus. ib. c

Odoroſi delectabileſque ſimus in nobiſmetipſis per ſanctitatem & perfectionem, & ſic redolet iuſtus in ſe propter humilem ſubiectionem, propter benignam deuotionem, propter iocundam conſolationem, &c. ib. d

redolet etiam iuſtus quo ad Deũ per charitatem & dilectionem. ib. e. redoletque iuſtus quo ad proximum per pietatem & compaſſionem. ib. f

Odor vero malus ſignat famæ vilitatem, carnis voluptatem, & rerum facultatẽ. &c. ib. g

Offendere. i. ad iracũdiam prouocare, nocere ſeu ſedere, obiicere, vel ad ſcandalum impingere, cadere; vel ruere ſeu ſcandalum pati vel facere, &c. a

Offendiculum, quoddam ſupernæ maieſtatis, quoddam fraternæ charitatis, & quoddam internæ voluntatis. ibidem a

Offendicula dicuntur eminentiæ ſupernales, immunditię corporales, affluentiæ temporales, &c. ib. b

Offendere, ruere ſeu cadere faciunt hominem, ſ. motus celeritatis nubes obſcuritatis, viſcus lutoſitatis, ventus flatuoſitatis, &c. ib. c

Offerre, oblatio. offerre eſt aliquid alicui per modum muneris voluntarie præſentare. a. & oblatio. i. ſacrificium, hoſtia, vel holocauſtum, &c. ibidem a

Oblatio in bono quædam gratioſa, qua quis ſeipſum offert domino, quædam precioſa, quædam virtuoſa, & quædam fructuoſa. ib. a

Oblationibus antiquitus requirebatur rei munditia, falis præſentia, mellis abſentia, fermenti carentia, & voluntatis prompta obedientia. ibidem b

Offerre debemus Deo oblationes spirituales. f. dilectionis ardorem, ib.c, deuotionis liquorem. ib.d, orationis feruorem, ib.e

correctionis rigorem ib.f, bonę operationis laborem.ib g & cōuersationis squalorem, &c.ib.h

Oblatio in malo, & sic impij offerunt munera crudelitatis, iniquitatis, cupiditatis, tepiditatis, carnalitatis, & proterui-tatis.ib.i

Oblatio haud quædam bonorum operū. ib. k, sicque offeramus Deo tredecim, scilicet, agnos bonæ simplicitatis, arietes iustæ seueritatis, boues fortis stabilitatis, vitulos lætę iocunditatis, & hircos duræ austeritatis, columbas lautæ fœcunditatis, turtures duplicis charitatis, &c. ib. l

Offerendum Deo requiruntur locus secretus, tempus contritum siue continuum, & modus discretus ibid.m, & sic in omni boni operis oblatione interfit mens spontanea, res idonea, manus cōgrua, vis continua, & vox melliflua, &c. ib.n

Oblatio malorum impiorum, nam offerunt tales paruulos & ignorantes tremulos & vacillantes, fremulos & maliguantes, loculos & aggregantes. ibidem o

Offerunt mali diabolo vitium tumentis eminentiæ vitium ardentis auaritiæ, & vitium latentis idololatrię.ib.p, etiam mali offerunt mundo grata colloquia, praua donaria & lauta conuiuia.ib.q

Officium est opus seu exercitium ad quod vnumquodque specialiter deputatur, &c.a

Officia plura sunt in mundo maiori, sicut sol ad illuminandum, ignis ad calefaciendum, aqua ad humectandum, & terra ad omnia nutriendum, sic & in minori mūdo, sicut oculus ad videndum, lingua ad loquendum, aures ad audiēdum, &c.ib.a

Officio multiplici vtimur in Dei ecclesia. f. officio sacerdotis per sanctitatem, ministri, per humilitatem, pincernæ, per iocunditatem, paniferi, per pietatem, & portitoris, per patientiæ firmitatem. ib.b

Officijs publicis & priuatis constituti sint cæteris sapientiores in subtilitate, diligentiores in sedulitate, eminentiores in authoritate, & abstinentiores ab in iquitate.ib.c

Oleum in scriptura signat bonum & malum, &c.a

Oleum in bono signat virtutem, quæ habet animam reficere spiritualiter & linire.ib.a, sicque habeamus oleum lætitiæ spiritualis. ib. b, oleum clementiæ & misericordiæ fraternalis, & hoc multiformiter.ib.c

nam oleum misericordię tollit criminum horrorem, confert gratiæ decorem, procurat gloriæ dulcorem, elongat in firmi dolorem, &c. ib.d

habeamusque oleum scientiæ supernalis. ib.e

Oleum etiam accipitur in malo, sicque signat superbiæ leuitatem, luxuriæ fœditatem, blanditiæ falsitatem, & epulentiæ voluptatem.ib. f

Olei proprietas, similaturque adulatori. vide adulatio.a

Oliua signat virum perfectum, seu quamcunque bonam personam, &c. a

Oliuæ moraliter vir iustus comparari potest propter eius proprietates. sc. propter amaritudinem pœnitentiæ.ibid.a, propter fortitudinem permanentiæ.ib. b propter pulchritudinem apparentiæ. ib.c

propter latitudinem amicitiæ. ib. d, propter celsitudinem eminentię.ibidem e, & propter plenitudinem influentię, seu clementiæ.ib.f

Oliuetū est locus vbi oliuæ plurimæ sunt implantatæ, signatque locum, fidei ecclesiæ, vel religionis, qui dicitur locus securæ habitationis, honestę conuersationis, benignæ consolationis, &c. plura.ib.g

Olla est vas æternum seu terrenum ad coquendum cibos vel alia depuratum, est etiam vas concauum & profundum ignibus, & incēdiis assuetum & sumitur in bono & in malo.a

Olla in bono signat cor feruens & charitatiuum, vbi cibi bonorum cogitatum decoquuntur.&c.ib.a

Olla in malo signat pectoralem capacitatem insatiabilem, f. peccatoris conscientiam, quæ in scriptura dicitur olla rubiginosa caliginosa, pruriginosa.ib, b

signat aduersitatem seu iniquitatem intollerabilem.ibid.c & crudelitatem infernalem immitigabilem seu inextinguibilem, &c.ib d

Olim aduerbium temporis signans illa quę facta sunt in tempore retroacto si ue bona siue mala fuerint. a, reperitur que in scriptura olim multiplex, f. olim videndum. ibidem. a, timendum. ibidem b, lugendum.ibid.c, & legendum, &c.ib. d

Omne, omnes. omne nomē semper denotat vniuersitatem, communitatem & generalitatem, &c.a

Omne vnum in bono quoddam miserabile, & est vniuersitas omnium viatorum, itaque est vniuersitas valde miserabilis & vilis. ib.a, nam subjicitur carnis fragilitati, mundi aduersitati, hostis malignitati, vitæ labilitati & mortis necessitati.ib. a. omne vnum quoddam commendabile est vniuersitas bonorū omnium quæ in hoc mundo sunt, sicque debemus nos inuicem conformare, prælatis subiugare, in vnum cohabitare, & in bono perseuerari. ibidem b

omne vnum quoddam detestabile, & est vniuersitas peccatorum & malignorum qui faciunt vnum corpus diaboli, &c ibid. c omne vnum quoddam delectabile, & est vniuersitas omnium beatorum, quia sunt in vna societate, magna iocunditate, summa fœlicitate, æquali sublimitate, &c. id. d. & est vniuersitas damnatorum, nam omnes cōscientiæ verme roduntur, violentiæ ense scinduntur, pestilentiæ metu sternuntur, & impatientiæ luctu teruntur. ib. e

Omne in malo signat vniuersitatem malorum temporalium, vitiorum cordialium, vitorum criminalium, & dolorū infernalium.ib.f

Omnis in bono dicitur iustus quilibet, quia supponitur, omni superiori, opponitur omni deteriori, exponitur omni pœnaliori, ac componitur omni vtiliori. ib. g & iustus etiām se exponit omni dolori contritionis, clamori orationis, labori bonæ operationis, & fluori piæ consolationis, &c. ibidem h

Omnis in malo, in singulari dici potest peccator, quia tales omni vitio subjicitur, virtuti opponitur, & supplicio deputatur.ib.i

Omnes in plurali in bono signat omnem bonam bonorum societatem, atque omnem laudabilem vniuersitatem, vnitatem, & communitatem, & sic omnes iusti dicuntur. ibid. k. quia habent summam perfectionem multiformiter.ib.l. habent veram affectionem, &c. ib.m

habent coniunctionem firmam.i. societatem communionem firmam. ibid.n habent strictam affectionem. ibidem o. habent fortem durationem. ibidem p. clausam intentionem. ibi. q. & piam deuotionem, ibidem r

Omnes in plurali in malo, dicuntur mali & impij, quia sunt amatores fallacissimi, bellatores debilissimi, prædicatores iniquissimi, peccatores immundissimi, &c.ib.s

Omnia in neutro genere refertur ad multa: nam omnia sunt intuenda, scilicet Dei mirabilia. ib.t, quędā meruēda. f. diuina iudicia & tormenta infernalia. ib. u. quædam construenda, scilicet bona opera. ibidem x

quædam omnia destruenda, f. omnia vitia & peccata. ib. y. quædam intuenda. f. virtutes & bona exempla, quædam cupienda, scilicet bona paradisi, &c.ib. z

Omnino. i. totaliter vel ex toto, integre vel perfecte, &c.a

Omnino signat fixam & completam prohibitionem, certam & perfectam comminationem, totam & infectam imperfectionem, ac tutam & completam consolationem.ib.a

Omnipotens, omnipotentia. n, ad solum Deum pertinet, sicque potest prēsumptuosos humiliare, deliciosos amaricare. & defectuosos fortificare. ibidem a

Omnipotens adhuc est Deus bonos amplando, malis obuiando, iras leniendo, cuncta gubernando, &c. ibidem b

Onager est animal asino simile, quod nullo artificio ad onera portanda edomari potest, signatque in bono & in malo. a

Onager in bono signat virum perfectum, qui asino per humilitatem & patientiam comparatur, nam vir perfectus patientię firmatur viribus pœnitentię, arctatur rutibus, innocentię fundatur, iuribus.&a.ib.a

Onager in malo signat virum imperfectū & peccatorem, quia est sitibundus per cupiditatem, vagabundus per fatuitatem, furibundus per pompositatem, & querebundus per rixositatem. ibidem b

Onus multiplex in scriptura reperitur tā in bono quam in malo.a

Onus quoddam sustinendum, l. mundi tribulationes.ib. a

Onus quoddam appetendum. f. legis diuinę & mandatorum subiugationes, &c.ib.b

Onus quoddam deponendum. f. peccati aggrauationes. ib. c & onus quoddam metuendum. scil. inferni & damnatio. ib.d

Onias fuit summus sacerdos populi Iudęorum, & interpretatur mœrens domino, vel dolor domini, seu iniquus domino, &c.a

Operari, opus, opera, opus est actus rationa,

tionabilis, creaturæ à deliberata voluntate procedens, &c. a

Opera quædam diuinę potestatis, quę debent admirari, quædam diuinæ bonitatis, quæ debent imitari, quædam humanę sanctitatis, quæ debent frequentari, & quædam humanæ prauitatis, quæ debent euitari. ib. b.

Opus quoddam virtuosum in quo vltimata perfectio solet consistere vel inesse. ib. c & sic in bene operante requiritur quod habeat generalem conditionem omnia opera sua dilatando, s. opera iustitiæ & æquitatis, clementiæ & pietatis, scientiæ & veritatis, amicitię & charitatis, &c. ib. d

debet etiam operans in persona corporaliter occupari. ib. e debet ad implendum celeriter excitari seu agitari, nam bonum opus est celeriter faciendum propter temporis breuitatem, operis bonitatem, & muneris quantitatem. ib. f

Opus quoddam vitiosum. s. crudelitatis & sæuitiæ, carnalitatis & luxuriæ, tepiditatis & accidiæ, pompositatis & superbiæ, cupiditatis & auaritiæ, &c. ibidem g

Opera quædam deitatis supernæ, sicque reperiuntur opera diuinę potentiæ quę sunt speculanda seu honoranda. s. opera creationis. ib, h

inueniuntur opera diuinæ prudentiæ seu sapientiæ quæ sunt admiranda. s. opera diuinæ gubernationis. ib. i & reperiuntur opera diuinæ clementiæ quæ sunt imitanda. s. opera bonitatis diuinæ, & sunt opera humanæ reparationis. ib. k fraternæ consolationis. ibid. l internæ reuelationis. ib. m externæ castigationis, ib. n & æternæ retributionis. ibid. o & inueniuntur opera diuinæ iustitiæ quæ sunt formidanda, scilicet quæ exercet contra impios & damnatos. ibid. p

Opera quædam humanæ bonitatis internæ, & sunt opera meritoria quæ debent fieri cum instāti celeritate. ib. q & cum instanti maturitate & sapientia. ib. r, cū præstanti copiositate & opulentia. ib. s & cum distanti diuturnitate & permanentia. ib. t

Opera quædam prauitatis externæ scilicet opera mala & peruersa quæ faciunt mala nimis velociter, loquaciter, procaciter, atrociter, steriliter & nubiliter. ib. u

Operire, opertus. operire. i. absorbere, abscondere, tegere vel celare. & sumitur in bono & in malo. a

Operimentum decoris facit bona operatio & honesta conuersatio, operimentum laboris facit pænitentia & confessio, & operimentum honoris facit virtutum aggregatio. ib. a

sicque operimentum gratiæ esse debet virtutum multitudinis contentiuum. ib b

mirandæ sanctitatis ostensiuum. ibid. c & horrendæ turpitudinis contectiuum seu celatiuum, &c. ib. d

Operimentum in malo quoddam prosperitatis exterioris, iniquitatis interioris, fallacitatis callidioris, pænalitatis asperioris, &c. ib. e

Operimentum quoddam hominum perfectorum. ibid. f & est multiplex scilicet operimentum nubeæ compassionis, sacceæ afflictionis, laneæ dilectionis, pelleæ conuersationis, &c. ibidem g

Operimentum hominum beatorum qui in patria operiuntur gloria infinita. ib. h & operimentum hominum peccatorum qui operiuntur substantia temporali, fallacia corporali, nequitia criminali, & lætitia mundiali, &c. ib. i estque operimentum damnatorum qui operiuntur timore, pudore, dolore, & mærore, &c. ib. k

Opes in plurali signat diuitias, in singulari vero auxilium. a

Opes quædam virtualis excellentiæ appetendæ. ib. a quædam literalis sapientiæ acquirendæ. ib. c quædam temporalis opulentiæ contemnendæ. ib. b & quædam æternalis affluentiæ eligendæ. ib. d

Oppidum est locus ordinatus ad manendum & habitandum, &c. a

Oppidum quoddam exeundum est mundus. ibid. a quoddam subeundum religio. ib. b quoddam affectandum paradisus. ibidem c & quoddam formidandum, scilicet infernus. ibidem d

Oportet, oportere dicitur quod necesse est sustinere vel facere, vel habere. a

Oportet, operari, tribulari, consolari, speculari, augmentari, & minorari. ib. a

Oportet nos per sanctitatem pollere, in firmitate manere, orationiq; studere. ib. b

Oportet habent boni, scilicet credere fideliter, sistere stabiliter, agere viriliter, surgere sublimiter, &c. ibidem c

Oportet impiorum s. luxuriæ, stultitiæ, ignorantiæ, idololatriæ, & auaritiæ. ibidem d

Oportunitas. i. modus, conuenientia & congruitas atque summe necessarium in omni re, sumiturque pro congruitate, & sic est quædam opportunitas verbalis, quædam localis, quædam realis, & quædam temporalis. a

Oppressio, opprimere, id est, extinguere, destruere, vel sub pedibus conculcare. a

Opprimitur homo spiritualiter per interiorem tentationem, & sic anima opprimitur tentatione carnali, mundiali, atque hostili. ib. a

Opprimitur homo temporaliter per exteriorem vexationem vel tribulationem. ib. b & opprimitur homo ęternaliter per inferiorem damnationem. ibidem c

Opprobrium. i. vituperium, confusio iniuria, vel pręiudicium. a

Opprobrium quoddam iniquitatis euitandum, quoddam aduersitatis tolerandum, & quoddam infernalis pęnalitatis formidandum. ib. a

Optali lapidis proprietas. facit enim hominem inuisibilem, &c. vide sapientia. n

Optare. vide desiderare.

Optimates dicuntur qui in fama & potentia sunt maiores, & in dignitate & eminentia excelsiores, &c. a

Optimates præ cęteris delinquebant. s. in superbia & pompositate, in proteruia & fatuitate, in acedia & tepiditate & in gastrimargia & gulositate, &c. ibidem a

Optimates debent esse cęteris humiliores, clementiores, timidiores, ibidem b

Optimus dicitur qui in suo genere est summe bonus. a

Optimitas quędam temporalis & exterior. ib. a

quędam virtualis & interior. ibid. b & sic spiritualiter optimus dicitur qui habet optimam intentionem, subiectionem, compassionem, affectionem, &c. ibidem c

& quædam æternalis superior. ibidem d

Oppugnare. vide pugnare, expugnare.

Ora est limbus seu terminus vestimenti seu panni, etiam dicitur terminus seu ripa fluminis, seu maris, &c. a

Oratio, orare. oratio est, quędam conuersio mentis in Deum per pium & humilem, &c. a

Oratione requiritur. s. in orante virtus & perfectio quæ proficiat. ib. b

in orando causa vel occasio quæ sufficiat: sic enim nos impellit amaritudo interioris intentionis, exterioris tribulationis, & posterioris damnationis. ibidem. c

& in orato valor & prælatio quæ perficiat, & sic ad dominum orandum necessaria est humilitas & subiacentia, stabilitas & permanentia, sedulitas & diligentia. ib. d

& in orando modus & conditio conueniat. ib. e

Oratio frequentanda & sursum ad Deum eleuanda, quia est Dei & angelorum lætificatiua, pęnę & tormentorum refrigeratiua seu impeditiua, & hostis & virorum exterminatiua, ib. f

Oratio perfecta requirit temporis aptitudinem, pastoris mæstitudinem, localem sanctitudinem, & hominum solitudinem. ib. g

Oratio non exauditur propter orantis iniquitatem, propter illius pro quo oratur indignitatem, & propter illius qui orat dubietatem, propter quod oratur inutilitatem, & propter illius qui orat extorquendam continuitatem. ib. h

Orbis. i. rotunditas, & mundus dicitur rotundus, quia ad orbicularem figuram formatus. a

Orbis quidam moralis, intimus & virtuosus. s. animus viri iusti qui à Deo solenniter fundatur, stabiliter firmatur, fertiliter cibatur, potenter subiugatur, &c. ib. a

quidam lethalis, extimus & pessimus atque vitiosus, scilicet, mundus corruptus & infectus, quia varius & mobilis, auarus, sterilis, & plenus cupiditate, &c. ib. b

& quidam realis & seriosus, optimus & gloriosus. ib. c

Ordo, ordinare. ordo nihil aliud est quam debita rerum dispositio, & ordinare est aliquid debite statuere, disponere, & locare. a

Ordo quidam personalis & interior, morum & actuum. ib. a

quidam virtualis & exterior rerum & statuum ecclesiasticæ disciplinæ, sicque in ecclesiasticis ordinate seruanda sunt, videlicet sursum ascendere, vitia vincere, gratias agere, stare & manere, &c. ib. b

Ordo etiam est inter impios & tyrannos. ib. b

& quidam supernalis. s. cælestium spirituum, ib. c

Ordinandi examinari debent, &c. vide Aaron. k & l

Ordinandi sint concatenati per dilectionem. ib. s

& sint humiliati per subiectionem, &c. ib. t

Organum est musicum instrumentum,

sicque per organum intelligitur læti-
tia spiritualis & virtuosa, superualis &
gloriosa, mundialis atque vitiosa.
a
Oricis animalis proprietas, amicitia. g
lumen. c
stella. g
Oriens, orientalis. oriens est pars mundi
magis clara, & à parte illa lux oritur, ac
cælum & stellæ ascendere super nostrũ
hemisphæriũ comprobantur, & sumi-
tur in bono & in malo a
Oriens in bono signat gratiæ diuinæ cla-
ritatem, Dei scientiæ veritatem, & cæ-
lestis gloriæ voluptatem. ib. a
Oriens in malo signat voluptatem deli-
ciarum, facultatem diuitiarum, & va-
nitatem eminentiarum. ib. b
Oriens signat virum iustum qui de virtu-
te in virtutem oritur, & solis Christi
pœnitentia decoratur, &c. & iustus cõ-
mędatur, quia habet feriosum & amo
rosum ingressum, ib. c luminosum pro-
gressum. ib. d
habet copiosum seu fructuosum sug-
gressum. ibidem e virtuosum congres-
sum. ibidem f. & gloriosum egressum.
ib. g
Oriri, ortus multiplex in scriptura reperi-
tur. a
Ortus quidam humanæ natiuitatis valde
ignobilis & vilis. ib. a quidam humanæ
iniquitatis damnabilis. ibid. b. quidam
mundanæ aduersitatis tristabilis. ibid.
c
quidam terrenæ prosperitatis mutabilis.
ib. d & quidam ęternę diuinitatis mira-
bilis. ib. e
Ortus Christi fuit cælestium notificati-
uus. ib. f. debilium fortificatiuus. ibid. g
flebilium lætificatiuus. ibidem h. & dę-
monum seu hostium effugatiuus. ibid.
i
fuit etiam mentium vel cordium illustra-
tiuus. ib. k. quia fuit orta iustitiæ recti-
tudo, fiduciæ fortitudo, scientiæ limpi-
tudo, decentię pulchritudo, &c. ibidem
l
Ortus iusti vel cuiuslibet boni prælati,
nam in ortu tali inuenitur lumen clari-
ficans, numen iustificans, semen fructi-
ficans, carmen lætificans, & agmen pa-
cificans. ib. m
Ornatus, ornamentum multiplex in scri-
ptura inuenitur. a
Ornamentum quoddam virtutis & perfe-
ctionis, necessitatis, quoddam superbæ
compositionis, pompositatis, & hone-
stæ conuersationis, congruitatis. ibi
dem a
Ornari debemus ornatu luminosę sapiẽtię
ib. b. seriosæ eloquentiæ. ib. c. preciosæ
continentiæ. ib. d. & gratiosæ apparen-
tiæ. ib. e
Ornatus in malo quidam superbiæ desi-
gnatiuus. ib. f. quidam luxuriæ excitati-
uus. ib. g & quidam malitiæ occultati-
uus. ib. h
Orpheus filius solis citharædus præcla-
rus, &c prædicare. f
Osculari, osculum. osculari est os ori cu-
mulari. a
Osculum quoddam charitatis. ib. a
quoddam falsitatis. ib. b. & quoddam vo-
luptatis. ib. c
Os oris. os enim secundum diuersa officia
habet plures virtutes in anima designa-
re. a
Os signat virtutem discretionis. ib. a vir-
tutem affectionis. ib. b & virtutem lo-
cutionis. ib. c
sicque os fit apertum ad collaudandum
Dei maiestatem, ad prædicandum om-
nem veritatem ad confitendum culpæ
grauitatem, &c. ib. d
Os debet euomere vitiorum superfluita-
tes. ib. e
Os debet esse clausum. ib. f
Os in malo signat omne genus malæ lo-
cutionis, & sic mali habent os ad fal-
lendum per deceptionem. ib. g. ad mor-
dendum per detractionem. ib. h
ad lambendum per adulationem. ibid. i. ad
iurandum per blasphemationem. ib. k
ad clamandum per iniurationem. ibi-
dem l
ad iactandum per inanem gloriationem.
ib. m
ad mentionem per vanam locutionem.
ib. n
Os, ossis, ossa. n. in corpore sunt partes so-
lidiores, & ad sustentationem fluxibi-
lium carnium aptiores, &c. a signifi-
cant in bono & in malo. ib. a
Ossa signant homines perfectos & virtuo
sos & maxime ecclesiasticos & præla-
tos. ib. b
& sic in ecclesiæ ossibus debet esse con-
stantiæ fortitudo. ib. c. & concordiæ vi-
cinitudo. ib. d
etiam esse debet modestiæ mititudo. ibi-
dem e. & clementiæ plenitudo. ibidem
f
Ossa signat viros infectos & vitiosos pec-
catores. ib. g. nam sunt ossa solida per
obstinationem, vacua per imperfectio-
nem, arida per indeuotionem, carni vi-
cina per carnalem dilectionem, &c.
ib. h
Ossa signant interiores virtutes. ibidem
i
Ossa signant peccata. ib. k
Ostendere est aliquid alicui reuelare, mõ-
strare, vel declarare. a. & sumitur in bo-
no & in malo. ib. a
Ostensio quædam diuina. ib. a. qua Deus
hominibus ostẽdit viam bonam quam
teneamus. ib. b. culpæ periculum quod
caueamus. ib. c. ostendit iram suam quã
timeamus. ib. d inferni tormentũ quod
fugiamus, ib. e
ostendit gratiam quam diligamus. ibidem
f. & locum tutum quem cupiamus. ibid.
g
Ostenditur res vt timor incutiatur, vt a-
mor alliciatur, vt stupor efficiatur, vt
pietas eliciatur, &c. ib. h
Ostensio quædam mala, sicque ostendere
signat hypocrisim & deceptionem, ia-
ctantiam & elationem, malitiam & de-
tractionem. ib. i
Ostium. i. porta vel ianua, &c. a
Ostia quædam anteriora sagaciter custo-
dienda, exteriora aperienda, interiora
manifestanda, posteriora introeunda,
inferiora expauescenda, & superiora
concupiscenda. ib. a
Ostia spiritualia sunt cor interius & sensus
exterius, & illa ostia quandoque debe-
mus reserare. ib. b
quandoque præparare. ib. c & quandoque
obserare. ib. d
Ouis, oues sunt animalia debilia, & o-
mni astutia naturali carentia, &c.
a
Oues sunt hominibus subiugata per obe-
dientiam, in gregibus adunatę per con-
cordiam, & domesticæ generatæ per
patientiam. ib. a
Oues cæteris animalibus corpore mino-
res, &c. pariter & nos spiritualiter si-
mus, scilicet per humilitatem modi-
cissimi. ibidem b. per pietatem humi-
dissimi & compassibiles. ib. c
simus per patientiam solidissimi seu bo-
nignissimi. ibidem d. per abundan-
tiam fæcundissimi. ibidem e. & per a-
micitiam concordissimi. ib. f
Oues significare possunt in malo sicque
inueniuntur oues segregatæ, dissipa-
tæ, deuiatæ, & iugulatæ. ib. g

P

Pactum, pacti. pactum, i. conuentio, ob-
ligatio, commissio, concordia, vel
consensus. a
Pactum quoddam charitatiuum, quod-
dam depuratiuum, quoddam macula-
tiuum, quoddam execratiuum, &c. ib. a
Pactum inter Deum & hominem habet
inconcussibile fundamentum. ib. b ha-
bet inseparabile ligamentum. ib. c
& habet interminabile firmamentum. ib.
d
Pangere, pepigi. vide fœdus & pactum.
Palatium est solemne habitaculum vbi re-
ctor vel princeps cõmunitatis vel regni
habitare, iura reddere, & curiã tenere,
& exinde populum regere consueuit,
&c. a
Palatium quoddam interius, estque con-
scientia viri iusti. ib. a. quoddam exte-
rius, est ecclesia. ibid. b quoddam ante-
rius, est sacra pagina. ibidem c. & quod-
dam inferius, est mundi curia. ibidem d
quoddam superius, est cœlum regium. ib.
e
Palam, i. publice vel aperte. a
Palam quædam dicenda, sunt. f. scientiæ
& doctrinæ. ibid. a quædam palam sunt
agenda. f. bona facta & opera virtuosa.
ib. b, quædam palam quærenda, f. Dei
mandata & sacræ paginę documenta.
ib c & quædam palam tacenda & non
propalanda, &c. ib. d
Palea est illa pars spicę quę separata à gra-
no est leuior, ineptior atque peior, &c.
a
Palea in scriptura signat sensum litera-
lem & historicum. ib. a. signat delicto-
rum venialem culpam. ib. b
signat huius mundi Gazam temporalem.
ib. c. & signat in humanis viam corpo-
ralem. ib. d
Palæstinus, palæstini fuerunt idololatræ
& pagani qui alias philistijm nomi-
nantur, & interpretatur palęstinus c-
re concussus seu ore contendens, &c.
Pallas gigas repertus tempore Henrici, a
tertij, &c caro. c
& pallas gigas Euandri filius, &c. perpe-
tuitas. f. caro. e
Pallium est superius indumentum quod
omnia alia vestimenta cooperit, &c. a
Pallium in bono quoddam honestatis. ib.
a. quoddam charitatis. ibid. b. quoddam
dignitatis. ib. c. quoddam mortalitatis.
ib. d. quoddã humilitatis. ib. e. & quod-
dam iocunditatis. ib. f
Pallium in malo signat omne malum ve-
lamentum vel operimentum, sicque est
pallium deceptionis. ib. g. infectionis.
ib. h. possessionis. ib. i. excusationis. ib. k.
& adulationis. ib. l
Palma secundum diuersas proprietates
multa in scriptura signat. a
Palma signat virum iustum, vel eius perfe-
ctionem. ib. a
Palma signat morum virtuosam sanctitu-
dinem. ib. a nam palma sursum erigitur.
ib. b. profunde figitur. ib. c. virore deco-
ratur. ib. d. alteri combinatur. ib. e. fru-
ctibus fœcundatur. ib. f. durabiliter an-
tiquatur. ibid. g. & palma signat crucis
dolorosam mæstitudinem. ib. h

signat victorum gaudiosam certitudinem ib.i
& signat cœlorum fructuosam plenitudinem,ib.k
palmæ proprietas. vide agere.b
anima. d
palma, manus, palmus, palmes, palpare, palpebra, palus, paludis, auctoritates non adsunt.
panis est illud, per quod reficitur & nutritur corpus humanum, &c. a
panis in bono signat panem doloris, laboris,sudoris,mœroris, timoris, saporis,dulcoris & vigoris. ib.a
panis in malo signat panem carnalitatis, cupiditatis,mendacitatis,aduersitatis, prosperitatis, & calamitatis. ibidem. b
panis superior & sacramentalis est panis Angelorum, quo Deus nutrit fideles. ib.c
& sic panis iuste habet summam & gloriosam conditionem,magnam & fructuosam perfectionem, longam & fructuosam durationem.ib.d
panis Christi habet mirabilem dignitatem.ib.e
quia per comestionem non minuitur, per fractionem non conteritur, vnus existens in locis pluribus conficitur, & ab immundis non inficitur, accidens sine subiecto consistit & inspicitur, &c. ibidem.f
habet panis iste notabilem potestatem, nam dicitur panis viuus, quia confert vitam naturalem & spiritualem. ibid. g
ideo comedi debet cum gemitu contritionis, fremitu compunctionis, vomitu confessionis,&c. ib. h
efficax est ad nutriendum & vegetandum, ad delectandum & reficiendum, ad roborandum & sustentandum,ad saturandum & replendum.ib.i
habetq; panis iste durabilem firmitatem, quia incorruptibilis est,&c.ib. k
pane sacramentali nutrit Deus fideles, quia est panis Angelorum, indigne sumentibus inutilis. ib.l
nutrit etiam Deus bonos pane spirituali, quia est panis deuotorum seu perfectorum.ib.m
nutrit pane scientiali, quia est panis discretorum. ib.n
nutrit pane materiali, quia est panis viatorum.ib.o
nutritque Deus pane sempiternali, quia est panis beatorum in patria, &c. ibid. p
panis vitiosus & vituperabilis. ib.q
exterminabilis & dolorosus.ib.r
Pantheræ animalis proprietas, affluentia. c
audire.e
iustus.h
pellis.a
parabola, i. prouerbium, & parabola est sermo sub figuris metaphoris, & ænigmatis palliatus. a
estque parabola multiplex.sc.subtilitatis. ib. a
fatuitatis.ib.b
& verbositatis,&c.ib.c
Paradisus signat æternam gloriam.a
Paradisus quidam interior, estq; conscientia virtualis.ib.a
quidam exterior.s.Ecclesia militaris.ibid. b
quidam superior.sc. Ecclesia triumphalis. ib.c
& quidam inferior. sc. gloria & affluentia temporalis.ib.d
Paradisus in insulis fortunatis secundum Poetas situatur, &c. acquirere.c
Paradisus quid sit,&c. aer. o
nam Paradisus est locus sublimitatis, securitatis, vbertatis, &c. ascendere. c
Paralysis, Paralyticus est, qui membrorū perdidit vsum,& qui præ contractione neruorum perdidit motum & sensum, &c.a
signatque peccatorem. ib.a
parare.i.disponere,aptare, & ornare,& sumitur in bono & in malo,&c.a
parare in bono signat promptitudinem voluntatis internæ. ib.a
signat aptitudinem sanctitatis externæ ib.b
& signat plenitudinem voluptatis æternæ ib.c
paramentum virtuale & morale, quo homo spiritualiter paratur ad voluntatē Domini exequendam.ib.d
parati bene si esse volumus, deponere debemus culparum turpitudinem.ib.e
apponere debemus virtutum pulchritudinem.ib.f
& disponere debemus cordium promptitudinem, sicque simus prompti & parati ad cœlum ascendendum, iter peragendum, clare relucendum, hostem expellendum,&c.ib.g
parare in malo, nam mali parati sunt ad diuitias acquirendum, insidias faciendum, & ad discordias generandum.ibid. h
parcere,i. indulgere,misereri,seu clementiam exhibere,&c. a
parcere vnum mirabile & gloriosum, & est diuinæ misericordiæ appetendum ib.a
sicque parcit Deus propter suam nobilitatem.ib.b
propter nostram necessitatem.ib.c
& propter nostram fragilitatem, &c. ibid. d
parcere vnum laudabile & virtuosum, & est humanæ misericordiæ exequendū. ib.e
parcere vnum personarum acceptionis, & est carnalis dilectionis execrandum. ibid.f
& parcere vnum diuinæ indignationis, nam parcit hic vt in futuro plus puniat formidandum, &c. ib. g
Pardi animalis proprietas. accubare.i
aduocatus.c
parere, parturire, partus parturire nihil aliud est, quam fœtum, vel fructum emittere & producere. a
partus quidam honoris & nobilitatis, & signat mundi promotionem.ib.a
partus quidā valoris & vtilitatis, & signat bonorum operum productionem. ibi. b
partus quidam doloris, & signat nostram naturalem procreationem. ib. c
partus quidam pudoris & virginitatis, signatque filii Dei incarnationem. ibid. d
partus quidam horroris & iniquitatis, & signat malorum actuum executionem. ib.e
partus quidam laboris & pœnalitatis, & signat æternam damnationem. ib. f
partus quidam mœroris & confusionis, & signat cordis compunctionem. ib. g
& partus quidam clamoris & prædicationis, signatque prædicatores.ib.h
Parentes supernales sunt Deus, Angeli, & Sancti;parentes spirituales sunt:viri iusti, prædicatores & prælati, & parentes corporales sunt pater & mater. a
nam parentes corporales honorandi sunt cum reuerentia.ib.b
quia inducit nos ad hoc præceptum scripturæ. ib.c
instinctus naturæ. ib.d
exemplum bonorum.ib.e
& tormentorum malorum. ib. f
parentes educandi cum diligentia. ibid. g
& parentes cum patientia sunt tolerandi. ib.h
pariter,i.simul,inuicem, æqualiter & mutuo, & signat rerum coniunctionem, aggregationem & adæquationem a
pariter signat bonam vel malam societatem.ib.a
pariter plorare debemus per communem dolorem & contritionem, pariter orare per communem feruorem & deuotionem, & pariter videre per communem fidem & discretionem, &c.ibidem a
pariter in eodem loco sunt iusti per fidei vnitatem, per cordium charitatem, per morum conformitatem. ib b
pariter quandoque dicuntur esse mali per copulam suæ malæ & ineptæ societatis,nam mali solent pariter lætari & rixari contra bonos colligari, in inferno damnari. ib.c
paries, parietes sunt illæ partes domus, quæ ipsam sustentant principaliter atque claudunt & signant personas Ecclesiasticas, &c.a
paries quidam luteus, & signat corporis fragilitatem. ib.a
sicque paries est per pœnitentiam fodiendus, per prudentiam considerandus, & per diligentiam impellendus. ib. b
paries, quidam saxeus seu lapideus, signatq; Ecclesiæ integritatem. ibidem. c
paries quidam aureus, signat Paradisi nobilitatem. ib.d
paries etiam signat prosperitatem mundanam,vel etiam status & collegia malorum & impiorum.ib.e
pars,partes sunt illæ res,in quas totum resoluitur & diuiditur,&c. a
pars quædam virtuosa, & signat perfectorum vnionem charitatiuam, quædam fructuosa, & signat beatorum portionem præmiatiuam, quædam vitiosa signatque impiorum diuisionem discordatiuam,& quędam dolorosa,& signat iniquorum damnationem distributiuam.ib.a
pars signat rerum diuisionem.ib.b
signat etiam locorum regionem. ibi. c
pars signat rerum seu præmiorum portionē, & sic accipitur pro temporali prosperitate, & ita est pars & portio peccatorum.ib.d
accipitur etiam pro spirituali vtilitate, sicque est pars & portio deuotorum. ib.e
accipitur etiam pro æternali fœlicitate, sicque pars & portio est beatorum. ibidem.f
accipiturque pro infernali calamitate. & sic pars & portio damnatorum. ib.g
particeps, participatio, particeps est ille, qui cum altero cōmunicat, & qui eum suo partem accipit de commodo, vel de damno.a
particeps est nomen charitatis & societatis, nomen vnitatis, & concorditatis, & nomen rationalitatis, & vtilitatis ib.a
sicq; participemus cum Deo per gratiam & deuotionem.ib.b
participemus cum proximo per amorem & charitatem. ib.c

participemus cum mundo per pœnam & afflictionem. ib.d
& participemus cum cœlo per fœlicitatis adeptionem. ib.e
particeps vero in malo, nam quidam ſunt participes cum diabolo per idololatriam ib.f
quidam cum mundo per auaritiam. ibid. g
quidam cum carne per immunditiam, & cætera. ib.h
parum, paruus, paruulus, paruitas ſumitur in bono & in malo. a
paruitas quædam virtualis humilitatis, paruitas quædam temporalis vtilitatis ſeu facultatis, quædam naturalis neceſſitatis, & quædam cordialis iniquitatis. ib. a
paruulus quandoq; ſignat humiles, quandoque imbecilles, quandoq; viros virtuoſos, & quandoque vitioſos. ibidem. b
ſicq; paruuli ſpirituales viri humiles ſunt in bono permanentiores. ib. c
ſunt etiam à culpa innocentiores, ſicque viri ſancti dicuntur paruuli, quia pulchri & ſpecioſi per mundam & honeſtā conuerſationem, ſunt benigni & amoroſi per caritatem & dilectionem, ſunt læti & gaudioſi, per ſpem & conſolationem, &c. ib. d
paruuli ſiue pueri in malo ſunt peccatores, ſeipſos maculantes, plurimum ignorantes, penitus impotentes, faciliter cadentes, &c. ib. e
& paruuli ſunt omnibus complacentiores, ſicque humiles à Deo præcipue diliguntur, quia Deus iſtos ſolet ſubtiliter illuſtrare, per diſcretionem, benigniter inuitare per affectionem, ſalubriter adiuuare per protectionem, &c. ib. f
paruuli quidam per virtutum omnium paucitatem, ſimiles pigmæis. ibidem. g
paruuli mali ſunt peccatores odibiles, quia per inuidiam ſtimulati, per ſtultitiam obſtinati, per nequitiam ſubiugati, per ſæuitiam condemnati. ibidem. h
Paſcha, Paſchæ. Paſcha eſt ſolemnitas, in qua corpus Domini fidelibus diſpenſatur, & in qua Domini reſurrectio celebratur: phaſe vero. i. tranſitus, & ſic paſcha, Græce, & phaſe, Hebraice, Latine vero tranſitus, vel migratio, & cætera. a
Paſcha ſignat feſti dignitatem & excellentiam Dominicæ reſurrectionis. ibidem a
& ad celebrandum tale feſtum requiritur mundum corpus, feruens opus, debitū tempus. ib. b
Paſcha ſignat mentis vel gratiæ nouitatem & pœnitentiam à nobis ſectandā, nam eſt feſtum dominicæ reſurrectionis, Catholicæ recreationis, Hebraicæ liberationis, & Ægyptiacæ ſubmerſionis, ſic ſpiritaliter illa intelligātur, &c. ib. c
Paſcha ſignat legis vetuſtatem & defluentiam, iuſte commutanda, &c. ibidem. d
Paſcere, paſcua, paſtor, paſcere eſt aliquod animal corporaliter reficere. a
paſcua, quædam corporalis hominū immundorum, quædam temporalis hominum auarorum, quædam pectoralis hominum diſcretorum, &cet. ibidem. a
paſcua ſpiritualis requirit in paſcēdis nexum vnitatis, & concordiæ ligamentum. ib. b
actum largitatis & clementiæ rigamentum. ib. c
& quantum ad paſcentē virtutem dignitatis, & potentiæ regimentum. ibidem. i
ſicque paſtores ex officio debent gregem præcellere per viæ eminentiam. ibidem k
debent gregem protegere per potentiam. ib. l
debent gregem dirigere per prudentiam. ib. m
debent gregem corrigere per iuſtitiam. ibid. n
& debēt gregi porrigere paſcuam per clementiam. ib. o
paſcuntur pauperes temporali ſubuentione. ib. d
deuoti ſacramentali refectione. ibidem. e
ſimplices exemplari inſpectione. ibidem. f
ignorantes ſcientali inſtructione. ibidem. g
beati æternali fruitione. ib. h
Pater eſt primum principium filiorum, & dicitur pater, qui filios generauit. a
pater multiplex. ſc. in diuinitate, humanitate, auctoritate, benignitate, iniquitate, & carnalitate. ib. a
pater quidam ab omnibus honorandus. ſ. Deus, qui eſt pater omnium, nam ipſe ſolet nos ſubtiliter inſtruere. ibidem. b
ſolet nos ſuauiter corrigere. ib. c
ſolet nos benigniter reficere. ib. d
& ſolet nos nobiliter præficere. ibidem. e
pater quidam ab omnibus venerandus. ſ. prælatus, prædicator vel ſcientificus, quia tales caritatis faculis inflammantur. ib. f
æquitatis regulis ordinantur. ib. g
compaſſionis riuulis humectantur, nam prçlatus debet eſſe compatiens delictis ignoſcendo, pauperes nutriendo, & inſcios inſtruendo. ib. h
& etiam afflictionis ferulis caſtigantur. ibid. i
pater quidam ab omnibus diligendus, ſc. pater carnalis. ib. k
& pater quidam ab omnibus negligendus ſ. mundus, &c. ib. l
pati, paſſio, agere, & pati ſunt duæ proprietates annexæ cuilibet compoſito ex materia & forma, &c. a
paſſio quædam naturalis mortalium viatorum, quædam corporalis debilium infirmorum, quædam temporalis flebilium miſerorum, &c. ib. a
pati oportet bonos multas tribulationes. ib. b
ſcil. propter indicti neceſſitatem. ibidem. c
propter exempli auctoritatem. ibidem. d
& propter præmii vtilitatem. ib. e
patria multiplex in Scriptura, nam quædam ſuperior beatorum appetenda. a
quædam exterior mundus negligenda. ib. b
& quædam inferior infernus fugienda. ib. c
patientia eſt diuina, & eſt humana. a
patientia quædam diuina admiranda. ib. a
quædam humana procuranda. ibidem. b
patientem efficit fortitudo vigoris & firmitatis. ib. c
magnitudo valoris & vtilitatis. ib. d
& paucitudo laboris & pœnalitatis. ibid. e
patientia ſolet placare Dei ſeueritatem, ſeruare mentis tranquillitatem, ſedare iræ ferocitatem, tenere cordis humilitatem, &c. ib. f
patientiam qui non habent, ſimiles ſunt bufoni, ſcorpioni, campanæ, vitro. ib. g
paucitas quædam bona, quædam mala. a
bona cupienda. ſc. bonorum, quæ præualet multitudini malorum, & cætera. a
quædam paucitas mala. ſ. impiorum præcauenda, quia habet paucitatem virtutum, &c. ib. b
paupertas communiter loquendo eſt carentia, & defectus bonorum & rerum, &c. a
paupertas quædam hominum peccatorum, quia carent copia bonorum interiorum, gratiarum & virtutum. ibidem a
paupertas quædam hominum perfectorum, quia perfecti non habent copiam bonorum exteriorum. ib. b
& paupertas quædam hominum damnatorum, quia carent copia bonorum æternalium, &c. c
paupertas quædam meritoria & virtualis, & eſt bonorum temporalium contemtus. ib. d
& ſignat humilitatem & deiectionem, aduerſitatem & afflictionem, innocentiā & ſimplicitatem, & rerum contemtum & tenuitatem. ib. e
ſicque paupertas voluntaria & ſpiritualis dat tranquillitatem exteriorem. ibidem. f
quia tales per auaritiam interius non vruntur. ib. g
per controuerſiam non læduntur. ibidem h
per deſiderium eriguntur. ib. i
& per refrigerium non ſiſtuntur. ibidem. k
& eſt paupertas quædam voluntaria, quæ dat mentis agilitatem. ib. l
& confert cœli fœlicitatem. ib. m
quia boni pauperes à Deo proteguntur, nutriuntur, eliguntur, audiuntur, &c. ib. n
& paupertas quædam neceſſaria, & eſt illa, quā ſuſtinent pauperes in hoc mundo, coacti, neceſſarii, & inuiti. ibidem. o
& illa ſolet per Dei prouidentiam ordinari, nam talis paupertas eſt ſignum diuini amoris & benignitatis. ibidem. p
arrha ſupremi honoris & fœlicitatis. ibid. q
lima interni horroris & iniquitatis. ibid. r
& fuga æterni fœtoris & malignitatis. ibi. ſ
paupertas eſt bonum, quod fortuna nunquam auferre poteſt. ib. t
paupertas etiam à bonis miſericorditer ſubleuatur. ib. u
quia pauperibus ſubueniendum propter mandati obligationem, edicti commínationem, exempli conformationem, &c. ib. x
& paupertas à malis valde crudeliter impugnatur. ib. y
nam pauperes à diuitibus cōtemnuntur, repelluntur, ſubmittuntur, & rapiuntur. ib. e
Pauonis proprietas, vide abſcondere. e
pulcher. i

pauor

pauor, pauere. pauor sumitur in bono & in malo.a
pauor quidam iustorum & sapientium, & cætera.ib.a
nam iusti pauent propter splendorem negotiorum, & excellentiam miraculorum. ib.b
pauent ad stuporem iudiciorum apparentium.ib.c
pauent ad horrorem flagitiorum accidétium. ib. d
& pauent ad timorem, & terrorem periculorum imminentium. ib. e
pauor quidam stultorum & delinquentium.ib.f
pauor quidam miserorum & inconstantium. ib.g
& pauor quidam damnatorum & desperantium.ib.h
pauimentum est domus seu ædificii pars solidior, pars infirmior, & pars immūdior.a
signatque humilitatis virtutem, quæ est solidior.ib.a
signat pauimentum etiam calamitatem, seu paupertatem, quæ inferior est.ibid. b
& signat mundi vel peccati fœditatem, seu vilitatem, quæ est immundior. ibidem. c
paulatim vnum est prudentium & prouidorum.a
paulatim etiam vnum est fallacium & inuidorum seu proditorum. ib.b
& paulatim vnum est serpentium, & pigrorum.ib. c
paululum multiplex in Scriptura reperitur. a
paululum vnum spectat ad iustos, quia iusti in hac vita paululum cupiunt in temporalibus, sapiunt in sæcularibus, hauriunt de corporalibus, rugiunt pro criminalibus, & sentiunt de furialibus ib.a
paululum vnum spectat ad stultos, fatuos, & peccatores mundanos, nam in mundo est paululum sapientiæ, eloquentię, opulentiæ, patientiæ, & diligentiæ. ibi. b
Paulus interpretatur os tubæ, seu os eorū, seu elationis miraculum, &c. fuit enim Apostolus Iesu Christi, a
& signat quemlibet virum perfectum. ibi. a
Paulum vel quemlibet iustum inuenimus cœlitus electum.ib.b
à Deo penitus correctum. ib. c
ad terram deiectum, loquendo perfectū, de terris erectum, orando subiectum, legatum effectum. ib. d
constanter obiectum.ib.f
prudenter conte ctum. ib. g
in vincula coniectum. ib.h
tormentis affectum. ib.i
Iudæis suspectum. ib.k
à Deo protectum. ib. l
ad cœlos euectum. ib. m
pax est concordantium in bono tranquillitas animi ordinata. a
pax quædam interior perfectorum facit animorum tranquillitatem, & est pax conscientiæ.ib.a
quædam exterior amicorum, tollit enim litium diuersitatem, & est pax exterioris amicitiæ & concordiæ. ib.b
& quædam superior beatorum & confert æternam iocunditatem, & est pax supernæ affluentiæ & lętitiæ, nam pax est virtus valde vtilis; & fructuosa, valde amicabilis & amorosa, valde delectabilis & gratiosa.ib.c
pax est seruanda, quia ad hoc imperialiter seu supernaliter astringimur. ibidem. d
nam nobis pacem imperat Deus in corde, ore, & opere, pacem cum Deo, proximo & seipso; & pacem cum superioribus, minoribus, & paribus. ibidem. e
pax seruāda est, quia exemplariter ad hoc inducimur, nam Christus pacem tenuit, docuit, præbuit, & habuit, &c. ibidem. f
pacem mali sęculares reuera non habent. ib. g
pax soror seu filia Spiritus sancti. ibidem. i
pax dilectionis seruanda, quia per hanc cordialiter coniungimur. ib. h
& pax seruanda, nam per hanc spiritualiter visitamur. ib. k
pax vero mala quædam æstimata impiorum. s. prosperitas & fortuna malignorum. ib. l
quædam simulata, qui se fingunt pacificos. scil. hypocritæ & deceptores, falsi homines & proditores, ambitiosi & simulatores, falsi amici & adulatores. ib. m
& quædam pax imperata. sc. principum & magnatum, ne subditi eis rebellent, & cætera.ib.n
peccatum est aduersio à bono incommutabili & conuersio ad bonum commutabile. a
sicque peccatum dicit carentiam virtutis debite inesse, & ita peccatum ponitur priuatiue & non positiue.ib.a
peccatum est cauendum, contemnendū, eiiciendum, puniendum.ib.b
peccatum est dimittendum, quia offert dulcis tentationis blandimentum. ibidem. c
peccatum est vitandum, quia aufert claræ cognitionis munimentum. ibidem. d
peccatum etiam præcauendum, quia aufert nocumentum vexationis seu inuasionis.ib.e
sicque fugiendum est peccatum, quia solet generare mentis leuitatem, indurare mentis voluntatem captiuare mentis libertatem, &c. ib. f
peccatores à Domino despiciuntur. a
à mundo recipiuntur. ib. b
à Paradiso eiiciuntur. ib. c
& ab inferno transglutiuntur. ib. d
peccatores mundi sunt ignorantes & tenebrosi, detrahentes, & querulosi, inuidentes & malignosi, pestilentes & furiosi, deceptores & insidiosi, turbatores & tumultuosi. ib. e
peccator plures habet conditiones, &c. nemo. a. b. c. d
pecora sunt parua animalia sicut oues, capræ, & similia. a
pecora signant illos, qui humiliter subiugantur.ib.a
sicque simplices & deuoti subditi pastoribus debent gregatim vniri. ib. b
tute custodiri.ib.c
docte erudiri. ib. d
& pie enutriri. ib. e
pecora etiam signant illos, qui sunt carnaliter inquinati.ib.f
signantque illos, qui sunt mentaliter excœcati, &c. ib. g
pecunia est pretium, quo res generaliter loquendo venduntur & emuntur, de quacumque materia huiusmodi pecunia fabricetur, &c. a
pecunia quædam auarorum vituperabilis, nam per auaritiam colligitur. ibid. b
& illaudabilis est, quia pecuniæ amor subiugat hominis libertatem, offendit diuinam maiestatem, inflammat hominis voluntatem, &c. ib. c
pecunia quædam misericordium seu benignorum hominum recuperabilis. ib. d
& quædam hominum perfectorum incōparabilis, &c. ib. e
Pelicani auis proprietas altare h contemnere. e filius. d
pellis est illud, quod exterius inuoluit corpus, & proprie est animalium, & cætera.a
& sumitur in Scriptura multipliciter in bono & in malo. ib.a
pellis quædam depingenda, estque pellis nostræ exterioris conuersationis, &c. ib.b
pellis quædam exuenda. sc. pellis circumstantiarum, malarum conditionum, &c. ib. c
pellis quædam extendenda. s. pellis exterioris possessionis. ib. d
pellis quædam abradenda. s. pellis nostræ mortalis & carnalis conditionis. ibid. e
pellis quædam induenda. sc. pellis mortis & peccatorum memoriæ. ib. f
pennæ sunt partes illæ corporis auium, quibus ipsæ aues mediante vento vel aere deuehuntur in altum, &c. a
pennæ interiores iustorum sunt scientiæ & virtutes. ib. a
pennæ exteriores diuitum & superborum sunt diuitiæ sæculares scientiæ, & populares dignitates, &c. ib. b
& pennæ superiores Dei Angelorum sunt potentiæ supernales. & cætera. ibidem c
pennæ adhuc iustorum sunt virtutes & affectiones. ib. d
quæ sapientia pollent, pœnitentia pallēt, diligentia callent, innocentia valent, & amicitia calent. ib. e
pœna sumitur pro quacumque tribulatione vel afflictione, sed magis proprie pro culpæ punitione, & punitionis afflictione. a
pœna quædam voluntaria, estque potentium & perfectorum. ib. a
quædam transitoria & mundanorum tribulationum. ib. b
& quædam damnatoria, seu destructoria, estque desperantium seu damnatorum ib. c
pendere, suspendere, suspendium. pendere semper denotat adhæsionem alicui alteri ei tamquam fundamento fortiori & altiori. a
signatque in bono & in malo, &c. ibidem a
pendet vir perfectus & charitatiuus. ibid. b
pendet vir edoctus alta considerans. ibid. c
pendet vir infectus vana desiderans, scilicet peccator & maxime superbus. ibid. d
& pendet vir damnatus pœnis exuberans, &c. ib. e
pene aduerbium, i. fere seu etiam quasi, signat negotium imperfectū, & promptitudinem ad malum, &c. a
penes & apud idem significant. vide apud.
penetrare quasi penes intrare, quia illud, quod rem aliquam penetrat, penes seipsam ingerit & subintrat. a
penetratio multiplex, s. gloriosa. ibidem, a
virtuosa. ib. b

vitioſa.ib.c
doloroſa. ib. d
pœnitentia eſt peccatorum diſplicentia, &c. a
pœnitentia quædam ſimulata & deceptoria hypocritarum.ib.a
quædam deſperata, & fruſtratoria obſtinatorum.ib.b
quędam condemnatoria & afflictoria damnatorum.ib.c
& quædam comprobata & meritoria peccatorum pœnitentium.ib.d
pœnitētia eſt agenda, vt excutiamus morum prauitatem.ib.e
vt diſcutiamus mentis qualitatem. ibid. f
& vt concutiamus carnis voluptatem. ib. g
pœnitentia etiam eſt pacis concordiæ generatrix, eſt virtutis & gratiæ reparatrix, culpæ & nequitiæ extirpatrix, hoſtis & malitiæ ſuperatrix, &c. ibidem. h
penitus.i. totaliter, & ſumitur in bono & in malo.a
penitus quoddam diſplicentiæ. ib. a
quoddam patientiæ.ib.b
quoddam ignorantiæ. ib. c
quoddam indigentiæ. ib. d
penuria.i. pœna vrens, paupertas, ſeu rerū tenuitas,& indigentia,&c.a
penuria quædam virtualium diuitiarum deponenda.ib.a
quædam pectoralium anguſtiarum contemnenda. ib.b
quædam temporalium miſeriarum ſuſtinenda.ib.c
& quædam infernalium triſtitiarum metuenda.ib.d
Peonis,i. Æſculapii filii ſolis fabula de paſtoris corona,&c.vide corona.b
per, præpoſitio deſeruit accuſatiuo, & in ſcriptura multis ſumitur modis.a
per, ſumitur cauſatiue & effectiue, mediatiue & cooperatiue, receptiue & delatiue, diſcurſiue ac extenſiue, diſiunctiue & diſtributiue, ſucceſſiue atque proſecutiue.ib.a
per vnum ad Deum ſpectat multiformiter.ib.b
per vnum ſpectat ad iuſtum.ib.c
nam iuſtus ſaluatur per fraternam ſubuētionem.ib.d
ſaluatur iuſtus per internam perfectionē, ſ.per patientiam, qua dura ſuſtinemus, per ſapientiā, qua cuncta prouidemus, per pœnitentiam, qua peccata deflemus,&c.ib.e
& ſaluatur etiam iuſtus per externam diſcurſionem,nam iuſtus tranſit per ſemitam iuſtitiæ & æquitatis, tranſit per viā ſcientiæ & veritatis, tranſit per aquam clementiæ pietatis,&c.ib. f
per vnum ſpectat ad ſtultum, ſc. per viam erroris & ignorantiæ, per viam terroris & inconſtantiæ, per viam horroris, & immunditiæ, per viam ardoris & auaritiæ,&c.ib.g
per vnum ſpectat ad damnatum, nam damnatus punitur per morem necātem, enſem ſcindentem, noctem regentem, & famem vrgentem, ib. h
per vnum ſpectat ad beatum, nam beati ſunt fœlices per iocunditatem, ſecuritatem, tranquillitatem, ſatietatem,&c. ib.i
percutere in ſcriptura ſignat in bono & in malo. a
percuſſio quędam ſuperior & diuina, quæ fit per Dei ordinationem.ib.b
& ſic quædam eſt temporaliter punitiua. ib. c
nam per illam aufertur à nobis mundanus amor. ib.d
confertur nobis diuinus timor, ibidem. e
& non infertur nobis æternus dolor, &c. ib.f
percuſſio quædam paternaliter correctiua. ib.g
nam producit mœrorem & compunctionem.ib.h
inducit tremorem & contritionem. ibid. i
adducit vigorem & curationem,&c. ibid. k
percuſſio quædam literaliter inſtructiua, ſc.percuſſio verborum, S.Scripturæ, & comminationes. ib. l
quædam cordialiter infuſiua.ſc.qua Deus percutit cor interius per bonam inſpirationem.ib.m
quædā æternaliter damnatiua, qua Deus percutit impios & damnatos. ibidem. n
percuſſio quædam inferior, & humana, eſtque bonorum & fidelium correctorum. ib.o
mœſtorum & flebilium contritorum. ibidem. p
prauorum & crudelium tyrannorum. ib. q
ſtultorum & hoſtilium impiorum,&c. ib. r
pera eſt inſtrumentum paſtorum, & pauperum, factū de corio ad collum pendens pro pane, & aliis neceſſariis pro tranſitu reponendis.a
ſignatque cor humanum, deſiderium & affectum,&c.ib.a
in pera cordis reponunt boni bona, & figurantur in Dauid.ib.a
mali mala, & figurantur in diuitibus & auaris.ib.b
perambulare. i. de loco ad locum ambulare: vide ambulare.
percipere.i.perfecte capere, aliquando ſumitur pro recipere, aliquando pro per pendere ſeu animaduertere, intelligere vel cognoſcere. a
perceptio quædam acquirenda. ibidem. a
quædam appetenda. ib.b
quædam abominanda. ib. c
& quædam exequenda. ib. d
ſicque percipere debemus mandata legis, ſcripturam regis, & doctrinam gregis. ib.e
perdere, id eſt, deſtruere, amittere, &cet. a
perditio quædam laudabilis & virtuoſa. ib.a
quædam damnabilis & vitioſa. ib. b
quædam terribilis & doloroſa.ib.c
ſicque Deus perdit carnaliter viuentes, crudeliter nocentes, mendaciter loquentes, inaniter gaudentes, &c. ibid. d
perdunt mali bona gratiæ in præſenti, & bona gloriæ in futuro. ib.e
nam per vnum peccatum mortale perditur tota animæ perfectio, &c. ibidem. f
perducere.i.perfecte ducere.a
vide ducere, & deducere.
perfodere.i.perfecte fodere ſeu penetrando fodere.a.vide fodere.
perforare, perforamen. perforare.i.foramen facere. a
perforatio in ſcriptura multiplex eſt.ibid. a
perforat prælatus impios ſeuere verberās. ib.b
perforat iuſtus profunda per conſiderationem inferni & Paradiſi. ib. e
perforat tyrannus pauperes euiſcerans. ibid.d
perforat etiam diabolus damnatos, ipſos in inferno dilacerans. ib. e
foramina quædam regis, quæ cum deuotione intranda ſunt.ſc. vulnerum Chriſti, lateris, manuum, atque pedum foramina,&c. ib.f
quædam foramina legis, quæ cum diſcretione ſunt palpanda, & inueſtiganda. ib. g
quędam foramina mentis, quæ cum contritione ſunt mundanda. ib.h
quædam foramina mortis, quæ cum formidatione & timore expectemus. ibidem.i
& quædam foramina, quæ cum præuiſione vitemus. ib.k
perfectio, perfectus, perfecte. perfectio.i. completio. perfectum, i. completum, &c.a
perfectio quædam admirabilis, quia opera naturæ ſunt mirabiliter perfecta. ib. a
quædam appetibilis. ſc. complementum virtutum. ib.b
& quædam delectabilis. ſ. gaudiorum Paradiſi. ib.c
perfectio moralis & virtualis omnium virtutum complementum.ib.d
perfecti ſi eſſe volumus, habeamus cordis tranquillitatem & quietudinem. ib. e
habeamus ſtrenuitatem & fortitudinem. ib.f
habeamus virtutum bonitatem & ſanctitudinem,&c. ib.g
& habeamus operum quantitatem & plenitudinem,&c.ib.i
perfectio morum conſiſtit in nouem virtutibus.ib.h
perfectus homo habeat humilitatis infinitatem, mobilitatis agilitatem, dilectionis capacitatem, &c. vide abyſſus, q.r.ſ.t
perfectus vir deſignatur per Petrum Apoſtolum: vide Petrus per totum.
perfecti homines viuant ſecundum aduenæ conditiones. vide aduena. b
perfecti viri conditiones multæ. vide arbor.f.g.h
auis.b.c.d
aurum. c. d. e.f
bos. b
peregrinus, peregrinari, peregrinatio.i.in aliena patria deambulatio, peregrinus vero dicitur, qui in aliena patria commoratur,&c.a
peregrinatio quædam hominum viatorū mortalium in præſenti vita,ib. a
quædam hominum perfectorum ſæculi contemptorum, nam tales iter bonæ vitæ continuent. ib. b
cœleſtem patriam deſiderent.ib.c
temporalibus bonis ſe non onerent. ibid. d
delitiis mundi ſe parce recreent.ib.e
tribulationes plurimas tolerent.ib.f
& huius ſæculi honores non procurent. ib.g
ſignaque virtutum ſemper ſecum portent ib.h
peregrinatio quædam hominum deuotorum, cœleſtium contemplatorum. ib.i
quædam hominum malorum peccatorum.ib.k
& quædam hominum damnatorum. ibidem.l
pergere eſt de loco ad locum tranſire, & vnum terminū relinquere, & ad alium ſe transferre, &c. a

pergere vnum spectat ad cunctos, & est naturæ. ib.a
pergere vnum spectat ad iustos virtualiter viuendo.ib.b
nam tales pergunt ad sapientiæ fontem, ad pœnitentiæ pontem, ad confidentiæ montem, &c. ib.c
& pergere vnum spectat ad stultos peccatores impios & ineptos. ib.d
nam pergunt ad pauperes delendum, ad vitia colendum, ad mundana petendum, & ad inferna tenendum. ibidem. c
perhibere testimonium. vide testis, testimonium.
perire, periculum perire.i.destrui, deficere, adnihilari.a
periculum quoddam naturale, quia pereunt deliciæ, diuitiæ, scientiæ & lætitiæ.ib.a
periculum quoddam casuale, quod quasi omnibus occurrit.ib.b
quoddam temporale, sc. tormentorum & pœnarum.ib.c
quoddā spirituale, quo homines pereunt peccando, &c.ib.d
& quoddam æternale damnatorum. ibid. e
permanere.i.perfecte manere. a
permanere debemus in charitatis amore, in diuinitatis timore, in fidei & veritatis feruore, &c.ib.a
permanentiam nullam habent peccatores, quia immunda fœtent putredine, iniusta lædunt acredine, mundana florent imagine, &c. ib.b
permissio quædam metuenda.scil.diuina. a
quædam facienda, scil.bonorum.ibidem. b
& quædam fugienda.s.malorum.ibidem. c
perpetrare.i.facere vel patrare, & sumitur, vt communiter in malo, &c.a
perpetrant mali hæresin & idololatriam, fœditatem & luxuriam, feritatem & sæuitiam.ib.b
perpetuitas perpetuum dicitur, quod vltimo fine carebit, licet habuerit principium inceptiuum, & sumitur quando que pro æterno, &c.a
perpetuum vnum iustorum hic viuentiū, quia est duratio, longæuitas, perseuerantia, & continuitas virtutum, &c. ib. b
perpetuāt viros perfectos in bono sanctitatis cultus, claritatis vultus, &c. ib. c
perpetuæ sunt virtutes de se, per accidens tamen fiunt temporales & deciduæ. ib. d
perpetuum vnum stultorum hic peccantium, sc. mentis induratio, qua in vitiis perpetuantur, &c.ib.e
perpetuum etiam vnum beatorum & lætantium, s.vita æterna.ib. f
& perpetuum vnum damnatorū pereuntium, &c.ib.g
persecutio, persequi.i. inuadere, tribulare, nocere.infestare, &c.a
persequitur Prælatus malos per pastorales correctiones.ib.b
persequitur iustus impios per virtuales repulsiones. ib.c
persequitur mundus & tyrannus per temporales tribulationes, &c. ib. d
persecutio seu tribulatio in patientia sustinenda multiformiter, &c. ib.e
persecutio signum est paternæ dilectionis.ib.f
internæ purgationis. ib.g
æternæ saluationis. ib. h
perseuerantia, perseuerare, i. perficere & complere, nam perseuerantia est virtutum finis, & consummatio meritorum, &c. a
perseuerare in bono debent existentes in sublimitatis celsitudine, (principes, iudices, & prælati.ib.b
perseuerare etiam in bono debent, qui sunt in prosperitatis plenitudine.ib.c
& perseuerare debent in bono, qui sunt in aduersitatis mœstitudine.ibi.d
pertinere sumitur in bono & in malo.a
pertinent quædam ad nos quæ sunt naturalia.sc.corporis necessitates, &c. ibid. a
pertinent quædam ad nos, quæ sunt temporalia.scil. negotia tam priuata quam publica. ib. b
pertinent quædam ad nos, quæ sunt spiritualia. s. Deum orare, fidem seruare, & nostros iuuare.ib.c
& etiam quædam ad nos pertinent, quæ sunt æternalia. sc. gloria Paradisi. ibid. d
pertinent que ad malos, s. bona temporalia, &c.ib. e
pertransire.i.perfecte transire, & breuiter est de vno termino ad alium perfecte se mouere, &c.a
pertransire hominem facit carnis fragilitas, vitæ labilitas, rerum mobilitas, mortis necessitas, &c.ib.a
vide transire.
peruersitas.i.per contrarium versio. a
peruersitas & malignitas inuenitur in cognitione, intentione, affectione, locutione, operatione, &c. ib.a
Pes, pedes. Pes est pars corporis magis infima, magis vltima, in motu multum occupata, & in actu multum onerata. a
& sumitur in bono & in malo. ib. a
Pes interior in bono signat nostram mobilem affectionem. ib.b
sicque Pedes nostrarum affectionum disponi debent per moralem sanctitudinem. ib.c
nam pedes lauare debemus per compunctionem. ib.d
nudare per confessionem.ib.e
vngere siue linire per deuotionem. ibid. f
& tergere per discretionem, &c. ibidem. g
pedes etiam debent moueri per mentalem promptitudinem.ib.h
locari per vtilem certitudinem.ib.i
& firmari per stabilem fortitudinem, ibidem k
pes posterior signat posterior perseuerantiæ.ib.l
Pes inferior signat subditos inferiores & pauperes.ib m
Pes solidior signat viros perfectos qui sunt pedes & fundamentum totius Ecclesiæ, &c. ib. n
Pes in malo reperitur multiplex.s.pes elationis & lasciuiæ, pes præsumptionis & superbiæ, pes turbationis & fallaciæ, pes inuasionis & sæuitiæ, &c.ib. o
Pessimus est ille qui in summo gradu est malus, sicque pessimi dicuntur qui magnis & maximis criminib. sunt repleti, &c. a
Pessimi dicuntur homicidæ flagitiosi, sodomitæ luxuriosi, præsumentes ambitiosi, & proditores malitiosi, ib. a
Pessimi adhuc dicuntur qui sæuiunt crudeliter, rugiūt verbaliter, pruriunt carnaliter, ambiunt inaniter, &c. ibidem. b
Pessimi, qui in loco pessimo statuuntur, termino pessimo concluduntur ac vultu pessimo puniuntur. ib.c
Persona, personarum. Persona, i. indiuiduum vel suppositum, & sumitur communiter pro homine seu statu certo, & cætera.a
personare. vide sonare, sonus.
perspicere. vide respicere, aspicere.
persuadere. vide inducere, monere, suadere.
perterritus.vide terror.
peruenire.i. perfecte seu complete venire, seu terminum, ad quem itur pertingere, &c. a
peruenit iustus ad terminum conuersionis.s.pœnitentiæ.ib.a
peruenit iustus ad terminum perfectionis virtutum. ib. b
peruenit iustus ad terminum solutionis, s.mortis.ib.c
& peruenit ad terminum saluationis, scil. gloriam Paradisi.ib.d
peruenire vero in malo signat impios perseuerando in malo vsq; in finem, nam perueniunt ad altos dignitatum status, lætos voluptatum cultus, duros miserorum quæstus, & diros tormentorum æstus. ib. e
perueniunt res spirituales ad diuersos diuersimode, nam quædam perueniunt ad Deum, quædam ad iustum, & quædam ad impium, &c. ib. f
Pestilentia, Pestis, Pestilentia generatur ex aeris distemperantia seu corruptione, & accipitur pro culpa criminali, pro pœna temporali, & pœna æternali. a
Pestis quædam interior cordialium iniquitatum, quædam exterior temporalium aduersitatum, & quædam posterior infernalium pœnalitatum, &c. ib. a
petere, i. rogare, requirere vel supplicare. a
petitio quædam vana, & frustratoria hominum peccatorum.ib.a
quædam mala & nocitoria hominum infirmorum. ib. b
& quædam sancta & necessaria hominum perfectorum, &c.ib.c
petere a Domino debemus veniam & redemptionem, gratiam & deuotionem, gloriam & saluationem, viam & directionem, &c. ib.d
Petra significat tam in bono, quā in malo. a
Petra signat mundi tribulationem. ibid. a
signat mentis indurationem.ib.b
signat inferni flagellationem. ib. c
& constantiæ roborationem ib.d
& pœnitentiæ macerationem.ib.e
& Christi virtutem & perfectionem, &c. ib.f
Petrus à petra dicitur, inde Petrus quasi firmus, dictus cephas, quod est caput, dictus etiam Simon, quod est obediēs, & dictus bariona, quod est filius columbæ aut simplicitatis, primo piscator, tandem Christi imitator, & cætera.a
signatq; prælatum siue virum perfectum, &c. ib. a
Petrus habuit sagacitatem & discretionem. ib. b
humilitatem & subiectionem. ibidem. c
reputationem atq; famositatem. ibidem. d
compassionem & pietatem. ib. e
contemplationem & subtilitatem. ib. f
obedientiam & sedulitatem. ib. g
deuotionem & simplicitatem.ib.h

duratio-

durationem & ftabilitatem. ib. i
tribulationem & paupertatem.ib. k
imitationem & conformitatem.ib.l
iurisdictionem & authoritatem. ibidem. m
faluationem & fœlicitatem.ib.n
Pharao rex Ægypti, qui Dei populum flagellauit,&c.a
fignat diabolum vel tyrannum,vel quemlibet impium vel iniquum,quia Deum negant,dum crimina committunt,nudant viros iuftos,dum rapinas faciunt, diffipant pauperes & egenos, dum furorem immittunt, & tandem in infernosubmerguntur,&c. ib.a
Pharao.i. quilibet tyrannus vel peccator folet proteruia indurari,luxuria inquinari, fuperbia agitari, fallacia variari, malitia effrænari.ib.b
Pharetra locus, vbi fagittæ cuftodiuntur, &c.a
Pharetra diuinæ prouidentiæ feu patientiæ, diuinæ potentiæ feu præfidentiæ, diuinæ fapientiæ & S. Scripturæ, & diuinæ eloquentiæ. ib. a
Pharetra diabolica, & humana, & fic eft Pharetra crudelitatis, & fæuitiæ, iniquitatis & malitiæ, carnalitatis & luxuriæ. ib. b
Pharifæus, Pharifæi populi inter Iudæos, qui præ cæteris fe iuftos arbitrabantur, &c.a
& fignant fuperftitiofos & hypocritas,qui multa operantur mala.ib.a
Pharifæus in bono etiam fumitur pro viris iuftis,&c.ib.b
Phafe eft folemnitas Iudæorum,in qua Agnus pafchalis comedebatur, & interpretatur Phafe tranfitus Domini.a
Phafe multiplex, fcilicet, fpirituale, facramentale, pœnitentiale, & fupernaturale.ib.a
Phialæ funt vafa rotunda cũ officio longo,ad continendum liquores apta.a
Phialæ multiplices,fcilic.Phialæ gratiam continentes, doctrinam effundentes, venena portantes,vnguenta habentes, vina haurientes,& furorem fundentes. ib.a
Philippus interpretatur os lampadis, feu os manuum, fignans virum iuftum, & Doctorem fcientificum vel prælatum. a
Philippus eft nomen abundantiæ & poffeffionis, intelligentiæ & difcretionis, fapientiæ & inftructionis, amicitiæ & dilectionis,&c. ib.a
Philiftiim, Philiftæus & Philiftæa. Philiftiim populi infideles,populo Dei fem-per inimicantes, &c. a
per Philiftiim poffunt intelligi dæmones & tyranni à vera via deuii, & bonis inimici. ib. a
Phœnicis auis proprietas. vide altiffimus. b
apparere.i
Picæ fabula,&c.vide aduocatus.b
pietas. vide mifericordia,&c.a
pietas quædam erga genitores.ib.a
quædam erga pauperes.ib.b
& quædam erga peccatores.ib.c
Pigmæi an homines fint vel non, &c. parum.g
Pigmæi pugnant cum gruibus, &c. præuenire.c
pigritia feu acedia, feu languor, feu torpor animi impediens exequi bonum opus,&c.a
pigritia folet cordium timorem comitari. ib.a
folet membrorum vigorem eneruare. ibi. b
folet pigritiam feruorem mentium excitare. ib.c
& virtutum valorem extirpare.ib.d
pignus eft illud,quod creditori à debitore pro debito vfque ad folutionem affignatur, &c. a
pignus quoddam pretiofum cum diligentia cuftodiendum. ib.b
quoddam fpeciofum cum vigilantia expugnandum. ib.c
& quoddam anxiofum , cum dulci venia relargiendum. ib. d
pingere, pictura. vide pulchritudo, & varietas.
Pilatus fuit præfes feu prætor Romanus, fub cuius dominio Chriftus occifus eft a
fignatque tyrannos feu peruerfos iudices, fub quibus iufti fallaciter accufantur, procaciter diffamantur, debiliter defenduntur, fcurriliter illuduntur, &c. ib.a
pilus, pili nafcuntur à carne de fuperfluo alimenti, & dati funt nobis à natura.a
pili exiftentiæ virtualis,qui corpus defendant à frigore & vento. f. virtutes. ibid. b
pili opulentiæ temporalis, f. diuitiæ exteriores & temporales.ib.c
pili exterioris conuerfationis.f.exteriores apparentiæ.ib.d
& pili peftilentiæ criminalis.f.affectiones carnis, & vitia, &c.ib.e
Pincerna eft ille, qui adminiftrat vinum.a
vide vinum & minifter.
Pinnæ pifcis proprietas,&c. feductio.b
Pineæ arboris proprietas,&c. aperire.b
pinguis, pinguedo fumitur in bono & in malo.a
pinguedo quædam gratiæ, quæ vnit & ligat per dilectionem. ib.b
quædam nutrit & rigat per deuotionem. ib. c
quædam mollit,& humectat per compaffionem.ib.d
& quædam linit & delectat per faluationem,&c.ib.e
Pyonis lapis,qui ab alio impregnatur,&c. prægnities.a
Pyraulis vermis proprietas, &c. pergere. d
Pyrenæi regis fabula,&c. corruere.c
Pyritis lapidis proprietas, &c. aduentus. q
Pifces in Scriptura diuerfimode fignificant.a
Pifces fignant viros perfectos & virtuofos ib.a
nam funt aqueæ complexionis per grati-arum irrigationem. ib.b
funt vigiles per prudentiam & difcretionem,ib.c
funt commones per concordiam & dilectionem.ib.d
Pifces fignant viros infectos, & vitiofos propter mollitiem carnalitatis, ingluuiem voracitatis, acutiem mordacitatis, & perniciem cupiditatis. ib. e
fignant viros mortales & fluxuofos. ibid. f
& fignant viros pœnitentes & luctuofos, &c.ib.g
Pifcina eft congregatio aquarum artificialiter facta ad aquandum & mundificandum, feu ad lauandum, ad refrigerandum & delectandum. ib.a
& fic pifcina quædam eft fcriptura vel fapientia. ib. a
quædã eft lotura vel pœnitentia,qua iufti mundantur.ib.b
atque quædam eft iactura vel peftilentia, qua mali lætantur,&c.ib.c
placare, placabilis. placare eft aliquem de iracundia ad tranquillam pacem animi reducere.a
placatio quædam fummè procuranda. fc. Dei irati. ib.a
nam Deus placatur pœnitentis veris doloribus.ib.b
placatur deprecantis piis fermonibus feu deuotis precibus.ib.c
placatur offerentis iuftis muneribus.ibid. d
& placatur obfequentis debitis facrificiis & hoftiis. ib. e
placatio quædam cito maturanda feu accceleranda, qua placatur iuftus in fe delinquenti. ib. f
quædam placatio caute formidanda, qua placatur mundus ipfum diligenti. ibid. g
& quædam fancte refutanda, qua placatur diabolus ipfum adoranti, &c. ibid. h
placere, placent aliqua alicui, quia aut funt vtilia, aut delectabilia, aut honorabilia, cum nihil fit placidum, nifi fub ratione boni,&c.a
placentia laudabilis & meritoria,qua homo ditatus gratiis & virtutibus Deo & hominibus fit placidus & acceptus. ib. b
ficq; placere Deo volentes habeant confcientiam formofam.ib.c
& redolentiam famofam.ib.d
habeant influentiam fructuofam.ibidem. e
atque efficaciam vigorofam vel permanentiam virtuofam. ib. f
& habeant apparentiam gratiofam. ibid. g
placentia in malo, quando homini placent vitia, & peccata vel mundi bona. ib. h
ficque placent bonorum perfecutiones, malorum gratulationes; & verborum adulationes.ib.i
plaga eft læfio proprie loquendo feu nocumentum in corpore animalis cum carnis diuifione, & in fcriptura multis modis fumitur.a
plagæ quædam venerandæ cum reuerentia. ib.b
quædam tolerandæ cum patientia. ibid. c
quædam cum diligentia euitandæ. ibid. d
& quædam cum vigilantia formidandæ. ib.e
plangere, planctus. plãgere eft dolor cordis per vocem exterius declaratus, & funt multa genera planctuum,& cætera.a
planctus quidam virorum pœnitentium, & alius fieri debet cum cordis perturbatione,cum oris reſeratione,cum carnis maceratione,&c. ib. b
planctus quidam virorum condolentium feu compatientium, ficque eft compatiendum Chrifti vulneribus, fratrum fceleribus,noftri doloribus,& aliorum mœroribus.ib.c
planctus quidam virorum contemplantium & affectantium.ib.d
& planctus quidam virorum defperantium,&c. ib.e
Planetarum ordo & proprietas. ordo.à
planus, planities, in bono fumitur pro fidelitate,benignitate,charitate, & quacunque facilitate. a
in malo vero pro mundi profperitate,&c. ib.a
planities quædam cordium. ib. b
quædam geftuum. ib.c

quædam

quædam actuum.ib.d
quædam fatuum locutionū & affatuum. ib.e
& quædam ſtatuum diuitum.ib.f
pauperum .ib.g
& beatorum,&c.ib.h
plantare , plantatio proprie pertinet ad arbores,transferri tamē poteſt ad alias res,&c. a
& ſumitur in bono & in malo.ib. a
plantati quidam & radicati per gratiam & ſtabilitatem, quidam per gloriam & æternitatem, quidam per malitiam & proteruitatem , & quidam per opulentiam & proſperitatem.ib.b
Plantatio moralis ſignat virtutem conſtantiæ.ib.c
Plantati viri iuſti in fide & moribus profundantur inferius per inferni meditationem. ib.d
vegetantur interius per gratiæ irrigationem.ib.e
fœcundantur exterius per operum procreationem.ib.f
& eleuantur ſuperius per virtutum cumulationem. ib.g
Platea , plateæ ſunt loca villarum vel ciuitatum domibus,vel aliis rebus & impedimentis vacua , ad ſpatium ordinata,&c.a
Platea quædam ſpiritualis & fructuoſa.ſ. ſtatus Eccleſiæ vel religionis.ib.b
nam ibidem eſt locus amoris & dilectionis, humoris & deuotionis, honoris & prælationis , dulcoris & erogationis, &c.ib.c
Platea quędam ſupernalis & gaudioſa Paradiſi. ib.d
nam ibidem eſt locus tutus ad habitandum , gratus ad frequentandum , altus ad honorandum , clarus ad delectandum,&c.ib.e
platea quædam mundialis & vitioſa ſtatus hominum mundanorum.ib.f
nam ibi eſt locus erroris & deuiationis, terroris & impugnationis , mœroris & deſolationis,&c.ib. g
Platea quædam infernalis & doloroſa.ib. h
nam ibidem eſt locus mortis & damnationis, caſus & eliſionis , contemptus & obliuionis, remorſus & deſperationis ib.i
Plateæ auis proprietas,&c.inſidiari.h
Plauſtrum, plauſtra ſunt quadrigæ quatuor rotarum , quæ quandoq; ſiunt ad onera portandum , quandoq; ad actus bellicos exequendum.a.vide currus.
Plebs inferiores.& ſubditos,ruſticos,artifices,agricolas, mercatores, & ignobiles deſignat,&c.a
Plebs quædam inclyta hominum perfectorum , nam eſt humiliter Domino ſubiecta,dociliter à Deo directa, mentaliter ad Deum erecta , viriliter à Deo protecta,&c.ib.b
plebs quędam ſubdita hominum deiectorum ſeu pauperum miſerorum. ibidem c
& quædam perdita hominum peccatorū. ib.d
Plenitudo. vide repletus, replere , adimplere, & implere.
plorare, plorat homo ex contritionis dolore, ex dilectionis ardore, ex compaſſionis dulcore, & deuotionis feruore, &c.a
pluere , pluuia eſt impreſſio frigida & humida ſurſum in medio aeris intrinſecus generata,&c.a
Pluuia quædam ſuperior & mirabilis,ſcil. Chriſti incarnatio.ib.b

quædam inferior & laudabilis.ſ.virtutum. ib.c
ſicque eſt pluuia compunctionis mundificatricis. ib.d
Pluuia diſcretionis illuminatricis. ib.e
Pluuia compaſſionis mollificatricis.ib.f
& Pluuia deuotionis refrigeratricis. ibid. g
Pluuia vero exterior & damnabilis , nam quædam eſt fluminea proſperitatis. ib. h
quędam grandinea aduerſitatis.ib.i
quædam ſulphurea iniquitatis.ib.k
& quædam æternæ pœnalitatis fulgurea. ib.l
Plumbum eſt metallum cæteris metallis vilioris reputationis , cæteris grauioris inclinationis, cæteriſque promptioris inquinationis. a
& ſignat omnes peccatores vel humanum corpus vel diuitias,&c.ib.a
plures, plurimus, pluralitas quædam meritorum laudanda , quædam vitiorum vitanda , quædam tormentorum horrenda, quædam gaudiorum petenda, &c.a. vide magis & multitudo.
plus , & pluſquam ſignant quandam excellentiam & ſuperabundantiam eminentem,ſiue bona,ſiue mala fuerit,&c. a
plus & pluſquam poſſunt referri ad Deū, nam plus habet in ſcientia ſumme relucente , in clementia cunctis ſuccurrente, in ſapientia omnia regente , &c. ib.a
plus & pluſquam referri poſſunt ad iuſtū viatorem. ib.b
nam iuſti habent plus ſapientiæ reſplendentis , reuerentiis metuentis , amicitiæ diligentis, affluentiæ ſe præbentis, & ſubiacentiæ ſe ſpernentis. ib.c
plus & pluſquam referri etiam poſſunt ad vanum peccatorem.ib.d
ſicque malus plus quærit ſapere,quam deceat, plus cupit capere quam habeat , plus ſolet ſpernere, quam debeat, &c. ib.e
potius, poculum, pollex. potius enim accipitur pro magis,plus vel amplius,potior & melior idem ſunt.a
poculum eſt vas,quod miniſtrat vinum illi,qui potat. ib.b
vide potus , potare.
pollex vero eſt groſſior, fortior & breuior digitus in manu. ib.c
vide manus.
Polyphemus gigas monoculus fuit,&c.in ſermone , videte quomodo caute, &c. g
polliceri, pollicitus, polliceri.i.promittere cum certitudine,vel cum pacto,pollicitus vero idem eſt,quod firmiter aliquid paciſcens aut promittens , &cet. a
pollicitatio quædam Dei promerenda , nam nobis pollicitus eſt æquitatis ducem , veritatis lucem , tranquillitatis pacem,&c. ib.b
pollicitatio quædam iuſti implenda.ib.c
& quædam impii præcauenda,&c.ib.d
polluere, pollutio , i. immunditia , ideo pollutus ſpiritualiter,qui diuerſis vitiis eſt imbutus.a
polluitur Eccleſia per ſcelera ſuorum ſeruitorum prælatorum.ib.b
nam polluunt Eccleſiam propter carnalē infectionem, munerum acceptionem, malorum adulationem , indignorum exaltationem , & negotiorum occupationem.ib.c
polluuntur mali per ſcelera multorum vitiorum, ſicque polluuntur ex malorum

coniunctione, ex humorum effuſione, ex ciborum comeſtione , ex verborum prolatione , & ex operum impletione. ib.d
pomum, poma generaliter ſumuntur pro quibuſcunque arborum fructibus,&c. a
poma ſunt quadruplicia. ib.a
poma quædam interiora hominum perfectorum.ſc. gratiæ & virtutes. ibidem. b
quædam deteriora hominum peccatorū, ſ.peccata & mala opera.ib.c
quædam exteriora.ſcil. diuitiæ hominum mundanorum.ib.d
& quædam ſuperiora.ſcil.gaudia Paradiſi. ib. e
pondus eſt qualitas rei virtute, cuius vnaquæq; tendit naturaliter ad centrum. a
pondus in bono ſignat prudentiæ maturitatem.ib.a
ſignat iuſtitiæ æqualitatem. ib. b
ſignat gratiæ vilitatem. ib.c
& ſignat gloriæ immenſitatem. ib.d
pondus in malo eſt quoddam temporalium ſtipendiorum. ib.e
quoddam ſecularium negotiorum.ib.f
quoddam criminalium flagitiorum.ib.g
& quoddam corporalium ſuppliciorum. ib.h
ponere eſt aliquid in loco cum diligentia collocare,ordinare,conſtituere, & fundare.a
ponuntur quidam in aſperitate pœnitentiæ: quidā in ſoliditate patientiæ : quidam in calamitate indigentiæ , &c. ib. b
Pontifex,i. Antiſtes, Præſul,ſeu Epiſcopus &c.a
Pontifex debet eſſe diligens in operando. ib. b
eminens in imperando.ib.c
præcedens in laborando.ib.d
& ſapiens in contemplando.ib.e
Pontifex quatuor virtutibus principaliter præditus eſſe debet. ib.f
Pontifex debet eſſe mediator omnis diuerſitatis.ib.g
abdicator omnis iniquitatis. ib.h
deteſtator prauæ ſocietatis.ib.i
& contemplator ſummæ fælicitatis. ibid. k
Pontifex habeat mirum ornamentū perfectionis.ib.l
cautum velamentum diſcretionis.ibidem m
audax argumentum correctionis.ibidem. n
& clarum documentum inſtructionis. ib. o
Pontifex de proprio grege eligatur. vide Aaron. a
Pontifex ſuis ſumptibus contentetur, & alienis.ib. b
Pontifex à Deo vocetur, i. iuſte & canonice eligatur,ib.c
Pontifex aqua lacrymarum & confeſſionis purificatione lauari debet,vt à cunctis liberetur vitiis.ib.d
Pontifex gratus & eloquens ſit.ib.f
Pontifex etiam gratus & eloquens ſit ad prædicandum. ib.f
Pontifex ſceptro honoretur. ib. h
Pontifex mons interpretatur, i. vir perfectus,& hoc per conſtantiæ firmitatem. ib.i
Pontifex Deo debet dicari multipliciter. ib.k
populus eſt cōmunitas ſeu pluralitas hominum aggregata , ſumiturq; in bono & in malo.a

populus in bono quidam languet & lacrymatur. ib.a
quidam dolet & lamentatur. ib.b
quidam gaudet & ſpeculatur.ib.c
& quidam ſedet & conſolatur.ib.d
populus qui volunt eſſe Dei, debent ſe inuicem colligere.ib.e
debent Prælatis ſe ſubiicere. ib.f
& debent ſe mutuo diligere.ib.g
populus vero in malo.ib. h
nam quidam eſt ſuperborum. ib.i
quidam ignauorum. ib.k
quidam auarorum. ib.l
quidam luxurioſorum.ib. m
quidam otioſorum. ib.n
quidam obliuioſorum.ib.o
quidam malitioſorum.ib.p
quidam leuium & fatuorum.ib.q
populi tribus Iſrael quid ſignant,&c. porta. p. q. r. ſ. t
porrigere.i.tradere, tribuere ſeu dare, ſiue extendere vel adiuuare aut ſubleuare. a. vide ibidem.
porro eſt aduerbium affirmatiuum.i.ſane veruntamen,&c.a
porro in bono. nam iuſtos dealbat caſtitas niuea, emundat puritas aquea, informat veritas aurea, defendit firmitas ſaxea,&c.ib.a
porro in malo,quia impios conculcat rerum proſperitas, conturbat mundi aduerſitas, & deuorat mortis neceſſitas. ib.b
portare eſt nomen laboris, vigoris,amoris,honoris,doloris,& languoris. a
portare quoddam virtuoſum. ib. b
portanda ſunt nobis quatuor onera. ibid. c
ſicque portandum eſt onus corporale, ſc pœnitentia ib.d
onus fraternale.ſ.auaritia.ib. e
onus temporale.ſ.patientia.ib. f
& onus paſtorale,ſcil. præſidentia.ibidem g
portare quoddam pium,& fructuoſum,& ſic portat nos Deus nutriendo, ſuſtinendo,blandiendo,adiurando, &c. ib. h
portare quoddã vitioſum, quo mali portant temporalia & peccata.ib.i
quoddam doloroſum. ſ. pœna æterna. ib. k
& quoddam glorioſum.ſ.gaudia Paradiſi. ib.l
porta, portæ. porta eſt locus, per quem homo ingreditur ciuitatem, domum, vel quemcunque locum alium.a
& ſumitur in bono & in malo. ib.a
porta in malo quædam lata ſenſualis capacitatis.ib.b
quædam grata temporalis proſperitatis. ib.c
quædam alta mundialis ſublimitatis. ibi. d
quædam ſtricta corporalis mortalitatis. ib.e
porta quædam aperta, criminalis iniquitatis.ib.f
quædam obſtructa,infernalis calamitatis ib. g
porta in bono quædam ferrea, ſignatque viros pœnitentes.ib. h
quædam ærea, ſignat viros prædicantes. ib. i
quædam lapidea,ſignat viros præſidentes & Prælatos.ib.k
porta quædam lutea, ſignat ſtatus indigentes & mendicantes.ib.l
quædam ſtercorea, ſignat ſubiacentes. ib. m
quædam ſapphirea, ſignat viros triumphantes. ib.n
portæ duodecim in Hieruſalem. ib. o
porta ſignat ſtatum in Eccleſia ſinceriter innocentium. ib.p
habetque portam humilitatis,benignitatis & ſimplicitatis. ib.q
ſignat ſtatum flebiliter pœnitentium.ib.r
& habet portam contritionis, confeſſionis,& ſatisfactionis. ib.ſ
ſignat ſtatum ſubtiliter contemplantium ib.t
& habet portam prudẽtiæ, iuſtitiæ,& clementiæ. ib.u
atque ſignat ſtatum ciuiliter morientium ib.x
& habet portam caſtitatis &continentiæ, leuitatis & obedientiæ, paupertatis ac que indigentiæ.ib.y
portentum eſt mirabile ſignum ſupra vel contra naturæ communem curſum, & cætera.a.vide prodigium.
porticus eſt deambulatorium ſeu veſtibulum,quod conſueuit ante portam, &c. a
porticus quædam interior, mentis conſcientia.ib.b
quędam inferior gentis Eccleſia militans ib.c
quædam ſuperior entis Eccleſia triumphans.ib.d
portio eſt alicuius rei alicui facta aſſignatio & diſtinctio,&c. a
portio quædam Dei ſummi creatoris. ib. b
quædam iuſti viatoris, & eſt multiplex,& cætera.ib.c
& quædam vani peccatoris. ib.e
portio bonorum Eccleſiæ ſubditis diſtribuenda ſine perſonarum acceptione ib.d
portus eſt ille locus, in quem de maris periculis exitur ad terram,&c.a
portus multiplex.ſ.luctuoſus ſingulorum, ſpatioſus perfectorum,fructuoſus beatorum, lubricoſus mundanorum, &c. ib. a
poſſidere, poſſeſſio, poſſidere,i.tenere vel habere, poſſeſſio vero.i.habitio vel rei per dominium iuſta retentio,&c. a
poſſeſſio eſt nomen vtilitatis, humilitatis,authoritatis.ib.a
poſſeſſio eſt ciuilis & naturalis.ib.c
poſſeſſio in bono quædam virtualis.ib.b
quædam ſpiritualis.ib.d
quædam ſupernalis.ib.e
in malo vero criminalis.ib.f
quædam temporalis.ib. g
& quædam infernalis.ib.h
poſt,poſtea, poſterius. poſt & poſterius ſignant vltimas rerum partes. a
ſignantque in bono & in malo in ſcriptura.ib.a
poſteritas quædam humilitatis. ib.b
quædam proſperitatis. ib. c
quædam mortalitatis.ib.d
quædam aduerſitatis. ib.e
quędam fœlicitatis. ib.f
quædam Deitatis.ib g
& quędam iniquitatis. ib. h
poſtquam ſemper denotat aliquod præambulum, & eſt coniunctio cauſalis vel rationalis,&c. a
poſtquam pertinet ad iuſtos, & ſic erit interior affectio vberior, Chriſti paſſio interior culpæ abſterſio, ſeuerior iuris editio, ſincerior mentis perfectio, &c. ib. b
poſtquã etiam pertinet ad iniuſtos multiformiter.ib.c
poſtis accipitur pro cardinibus, ſeu illis groſſis lignis,in quibus portatur & ſuſtinetur oſtium,&c.a
poſtes, quibus ingredimur in Eccleſiam. ib. b
poſtes, per quos intratur in conſcientiam ſeu in cordis aulam. ib.c
poſtes, quibus intratur ad ſapientiam. ib. d
& poſtes, quibus intratur ad cœli curiam. ib.e
poſtulare,i. requirere, orare, poſcere, petere vel rogare,&c.a
poſtulatio quędam hominum iuſtorum. ib. a
nam poſtulant pietatem & remiſſionem, claritatem & cognitionem, honeſtatem & perfectionem, humilitatem & ſubiectionem,&c.ib.b
poſtulatio quędam hominum ſtultorum, mundanorum, nam petunt ſcientias ſæculares, diuitias temporales, eminentias populares,diuitias corporales, &c.ib.c
poſtulatio quædam hominum prauorum ſeu iniquorum, qui poſtulant crudelia & iniqua,mortem & rapinam,&c.ibid. d
potus, potare, potus multipliciter in ſcriptura ſumitur tam in bono quam in malo. a
potus in bono quidã refrigeratiuus gratiæ & deuotionis. ib.a
quidam inebriatiuus doctrinæ & inſtructionis. ib. b
quidã triſtificatiuus pœnitentiæ & amaræ compunctionis.ib.c
potus lætificatiuus gloriæ & ſaluationis. ib. d
potus in malo quidam guloſitatis laxatiuus.ib.e
quidam iniquitatis turbatiuus.ib.f
quidam proſperitatis induratiuus.ibidem g
potus aduerſitatis venenatiuus. ibidem. h
potentia, poteſtas eſt fortitudo corporalis, vel gradus & eminentia ſæcularis, ſignatque bonum & malum, & cætera. a
poteſtas eſt quintuplex. ib a
poteſtas quędam diuina admirabilis,quia loco non coarctatur, termino non limitatur,tempore nõ mutatur,& opere non fatigatur.ib.b
nam Dei potentia habet ſingularitatem valde mirabilem.ib.c
habent generalitatem valde notabilem. ib. d
durabilitatem interminabilem. ibidem. e
& liberalitatem inæſtimabilem. ibidem. f
poteſtas quædam humana, & illa ſumitur in bono.ib.g
poteſtas in malo, ſignat diuites ac fortes. ib.h
prauus, prauitas. prauus, i. peccator, & praua inutilia ſeu nociua ſunt peccata, &c.a
praui dicuntur qui habent prauas cogitationes ſeu machinationes.ib.b
praui etiam, qui habent prauas prolocutiones. ib.c
prauas operationes.ib.d
& prauas proſecutiones.ib.e
præ,ſumitur pro vltra, ſuper, propter,ante,& valde,&c. a
præ,ad Deum refertur, quia præcellit honore potenti, decore decenti, dulcore patenti, & ſplendore nitenti. ibidem. b
præ, refertur ad iuſtos.ib.c
nam habent præ ſtuporis admiratiui, liquoris delectatiui, ardoris inflammatiui,&c.ib.d

præ

præ, referrur ad impios, quia habent præ fragilitatis, cupiditatis, ebrietatis, diuersitatis, &c. ib. e
præbere, dare, præstare, vt in plurimum idem significat. a
præbet Deus credentibus constantiam, metuentibus concordiam, diligentibus sapientiam, prosequentibus gratiam. ib. a
præbet iustus vestimentum frigescenti bus, alimentum famescentibus, documentum ignorantibus, & iuuamentū patientibus. ib. b
& præbet stultus crudelitatem & violentiam, proteruitatem & insolentiam, iniquitatem & iniustitiam, carnalitatē atque immunditiam. ib. c
præcellere. i. valde excellere. a
vide melius, bonitas, valor, eminentia, prærogatiua.
preces, precari. i. preces, oratio, supplicatio, deprecatio, idem signant. a
preces deuotorum faciendæ, miserorum audiendæ, & iniquorum repellendæ, &c. ib. a
preces, vt exaudiantur, peccatum impediens expellatur. ib. b
& quæratur expediens oblatum. ib. c
& attendatur cogens mandatum. ibidem d
præcingere, succingere, cingere, cingulū. sicut enim præcingendo homo congregat, & cōiungit vestimenta in vnum & corpus restringit totum, sic morali ter stringamur per honestates & virtutes, &c. a
præcingamur cingulo pœnitentiæ, vt culpas defleamus, cingulo diligentiæ, vt bonis seruiamus, cingulo obedientiæ, vt bonis pareamus, &c. ib. b
præscindere. vide scindere.
præcipitatio est de alto in bassum lubrica deiectio, & sumitur in bono & in malo. a
præcipitatio quædam temporalis, pœnitentis miseriæ, quæ à fortuna causatur. ib. a
quædā spiritualis, qua homo corruit casu in peccatum, &c. ib. b
& quædam infernalis, qua peccator præcipitatur in mortem æternam, &c. ibidem. c
præcedere. i. aliquid ante ire, vel præ aliis incedere, &c. a
præcedunt prælati alios gradu, & dignitate. ib. a
sic pariter perfectione & bonitate præcedunt viam ostendendo exemplariter. ib. b
præcedunt simplices iter faciendo ministerialiter. ib. c
& præcedunt prælati hostes repellendo virtualiter. ib. d
præcedunt homines mali ex superbia & ambitione, &c. ib. e
præcipere, præceptum. præcipere enim ad superiorem pertinet, &c. a
præceptum multiplex. s. tenendum, vitandum, vtile, damnabile, virtuosum atq; vitiosum, &c. ib. a
præcipit Deus præcepto correctionis, cōpassionis, discretionis, deuotionis, paupertatis, charitatis, &c. ib. b
pretium est salarium, merces, retributio seu præmium, quod alicui datur pro aliqua re, vel pro aliquo seruitio seu labore, &c. a
pretium quoddam soluendum, sc. bonorum operum. ib. a
quoddam emendum. scil. gloriæ Paradisi. ib. b
quoddam spernendum. sc. bonorum temporalium & delitiarum corporalium. ib. c
pretium quoddam habendum. s. gratiæ & virtutum. ib. d
quoddam promerendum. s. redemptionis nostræ. ib. e
pretiosus, res pretiosa dicitur, quæ caro pretio comparatur, vel quæ ad magnū pretium existimatur. a
pretiosa reputat Dominus, videlicet animæ conditionem, iustorum perfectionem, virtutum collectionem, & cœlestem possessionem. ib. a
pretiosarum virtutum tres sunt. ib. b
pretiosa in malo dicuntur bona diuitiarum, delitiarum, & eminentiarum, &c. ib. c
præcipuum dicitur, quod in suo genere est summe bonum. a. vide bonum, melius, & optimum.
præclarus, præclaritas quædam virtualis excellentiæ, quædam litteralis sapientiæ, quædam naturalis efficaciæ, quædam temporalis opulentiæ, & quędam supernalis eminentiæ. ib. a
præco est ille, qui clamat & præconizat mandata principum seu regum, signat que prædicatorem. a
vide clamare, annunciare.
præcurrere. vide currere, ire, ambulare.
præcordia sunt intima secreta cordis. vide cor.
præda est illud, quod ab aliquo rapitur violenter, & sumitur in bono & in malo, &c. a
præda in bono quædam, quam prædatur homo prædicator. ib. a
quædam quam prædatur Christus triumphator. ib. b
& quædam quam prædatur iustus comprehensor. ib. c
præda in malo quædam est bonorū temporalium. ib. d
quædam bonorum virtualium. ib. e
& quædam bonorum naturalium. ib. f
prædestinatio cum materia prædestinationis diuinæ sit altissima, paucæque auctoritatis, ideo intactum dimittimus. a
prædicare, prędicatio, prędicator. prędicare. i. aliquid publice dicere vel narrare, & proprie prędicatio est alterius manifesta commendatio vel instructio, & cętera. a
prædicator debet esse nescius humanæ prauitatis. ib. b
debet esse conscius diuinæ voluntatis. ib. c
debetq; esse nuncius supernæ maiestatis. ib. d
prędicator vtiliter debet docere. ib. e
suauiter monere. ib. f
atque seueriter vigere. ib. g
prædicatoris ars pulchra, &c. sermo. g. h. i. k. l. m
prędicere est rem antequam veniat prænosticare aut dicere, sicque vnum prædicere est boni prędicatoris. & prędicere vnum dominatoris Dei, & prędicere vnum vani diuinatoris. a
præesse. i. superesse, estq; præesse officium dominationis, iurisdictionis, & prælationis. a
& sic sunt qui prǽsunt vtiliter & sapienter. ib. a
crudeliter & imprudenter. ib. b
flebiliter & negligenter. ib. c
prǽferre. i. prępōnere, prǽeligere, seu præ aliis eligere. a
vide prępōnere & eligere.
prǽfectus, prǽfici. prǽfectus est ille, qui prę aliis est effectus in gradu & officio prælatus, &c. a
prǽfectura quędam laudabilis & virtuosa. ib. a
quędam damnabilis & vitiosa. ib. b
& quędam notabilis & gloriosa. ib. c
prǽfectus plures habet conditiones ei decentes, &c. rex. k. l
prǽfinitus, prǽfinitum dicitur illud, quod fuit ante dispositum & statutū, & qualiter fieri debeat ordinatum, &c. a
prǽfinitio. quędam occultæ Dei prouidentiæ, quo ad negotia, quæ in prǽsenti sunt. ib. a
quædam districtæ iustæ sapientiæ, quo ad consilia, quæ sunt in pendenti. ib. b
& quędam ęternæ Dei prępotentiæ, quo ad iudicia, quæ sunt in sequenti. ib. c
prægnicies quędam virtualis commendabilis. a
quędam vitiorum criminalis. ib. b
& quædam temporalis desperabilis, &c. ib. c
præire, prǽcedere, anteire, quasi idem sunt a
præire debet iustus, & maxime prælatus exemplariter viam ostendendo. ib. b
debet etiam præire suos magistraliter dirigendo. ib. c
suosque doctrinaliter erigendo. ib. d
necnon liberaliter seruiendo. ib. e
& virtualiter defendendo. ib. f
prælatus dicitur quasi præ aliis eleuatus vel latus. a
prælatus omnibus publicum & communem; & non in aliquo partialem se ostendat, sitque tanquam fons, pons, lex, rex, lux, dux, &c. ib. a
prælatus debet in statu dignitate cunctis eminenter præsidere. ib. b
debet in iustitia & ęquitate cunctis excellenter eminere. ib. c
debet diligenter cunctis prouidere. ibid. d
sapienter cunctos edocere. ib. e
præpotenter cunctos coercere. ib. f
Prælatus debet omnes patienter sustinere ib. g
omnes competenter promouere. ibidem. h
cunctis arridenter congaudere. ib. i
cunctis incidenter condolere. ib. k
Prælatus bonus similiter & malignus designari potest per Achas, &c.
vide Achaz. a. & b
Prælati mali qualiter intelliguntur, &c. vide acceptio personarum.
Prælatus in arguendo & increpando habeat conditiones plures, &c. arguere. b
Prǽlatus habeat discretionis splendorem, correctionis rigorem, &c. Cherub. d. e. f
Prælatus habeat cōstantiæ fortitudinem, prudentiæ limpitudinem, &c.
vide confirmare. d. e. f
Prælati designantur per columnam multiformiter, &c. columna. b. c. d. e
Prælatus habeat iustam & canonicam institutionem, peritiam & diligentiam, &c. vide custodire. e. f. g
Prælatus à Deo institui debet & suscitari, habeatque sanctitudinem in ingrediendo, in animo pietatem, &c. Dauid. b. c. d. e. f
Prælatus habeat dentes discretionis, correctionis & durationis.
vide dentes. b
Prælatus habeat prudentiam in deliberando. vide æquitas. b
iustitiam in determinando. ib. c
constantiam in persequendo. ibidem. d

Prælati iusti conditiones, &c. iustus. h. i. k.l
prælium sumitur pro discordia, rebellione, pugna, inuasione, bello, contradictione, &c.a
prælium quoddam virtuosum.ib.a
quoddam fructuosum.ib.b
quoddam vitiosum. ib.c
quoddam dolorosum. ib.d
quoddam luctuosum.ib.e
premere, comprimere, deprimere. pressura fit ab aliquo graui pondere desuper existente, & subiectam materiam obruente & grauiter conculcante, ipsamque per violentiam detinente, &c. a
pressura quædam iustorum virtualis & facienda.ib.a
quædam stultorum criminalis & fugienda. ib. b
quædam miserorum temporalis & sustinenda.ib. c
& quædam inferni æternalis atque metuenda ibi.d
præmittere, i. ante mittere. vide mittere, præcedere, præire.
præmium.a. vide merces, munus.
præmium quoddam debitum ib.a
quoddam præditum.ib.b
& quoddam inclytum, &c. ib. c
præoccupare.i. præuenire, & ante alios seu præ aliis occupare & anticipare.a
præoccupatio quædam Dei promerenda. ib.a
quædam iusti facienda. ib. b
quędam viri docti & prudentis attendenda. ib.c
quædam stulti & impii fugienda. ib.d
& quædam mortis præuidentia. ib.e
præparare, præparatus. præparare, i. aliquid præ aliis parare, vel aliquid perfecte parare.a
præparamentum quoddam diuinæ prouidentiæ mirabile.ib.a
quoddam humanæ diligentiæ laudabile. ib.b
quoddam peruersæ conscientiæ damnabile.ib.c
præponere, præpositus. præponere ponitur pro eligere, cōmuniter tamen pro præficere vel præferre.a
præpositura quædam Angelicæ potestatis ib.a
quædam canonicæ seu sanctificæ dignitatis, sicque præpositus bonus sit Dei prouidentia editus, sit clara sapientia præditus, communi iustitiæ traditus, amoris instantia munitus, alta præsidentia inclytus, & magna diligentia attentus.ib.b
& quædam damnificæ prauitatis. ib. c
Præputium est germen superfluum & ineptum, &c. a
Præputium quoddam signat superfluitatem terrenæ possessionis.ib.a
quoddam signat superfluitatem carnalis imperfectionis. ib.b
& quoddam superfluitatem cordialis elationis.ib. c
Presbyter, i. Sacerdos, qui moribus & doctrina alios habet præcedere, &c.a
Presbyter prębeat iter prędicatiue instruendo.ib. a
exemplificatiue nobis assistendo, potestatiue nos excellendo. ib. b
& moderatiue nos dirigendo. ib. c
præsens, præsentia in Scriptura multipliciter sumitur.a
præsentia quædam virtutum & meritorū: quædam amicorum verorum, quædam bonorum Prælatorum, quædam culpæ & vitiorum, quædam falsorum amicorum, quædam hominum iniquorum & impiorum, quædam diaboli & tormentorum, & quædam Dei gaudiorum. ib. a
præsentia quædam Dei mirabilis & multum reuerenda multiformiter. ib. b
quædam iusti laudabilis, nam talis se Deo pręsentat per deuotionem, Pręlato per subiectionem, amico per dilectionem, egeno per subuentionem, &c.ib.c
& quædam præsentia mundi fluxibilis.ib. d
quædam peccati seu diaboli damnabilis, &c. ib. e
præsidium sumitur pro actu defensionis vel locutionis. scil. pro castro, turre vel ædificio defensiuo, &c.a
sumitur in bono multipliciter.ib.a
in malo.ib.b
præstare sumitur pro præualere, communiter tamen accipitur pro concedere, dare, commendare vel mutuare, &c.a
præstare quoddam diuinum, magnum & mirabile.ib.b
nam Deus præstat quietem laborantibus, virtutem militantibus, salutem infirmantibus, gratiam promerentibus, & cætera.ib.c
quoddam iusti pium & laudabile, nam talis præstat aliis documenta, nutrimenta & iuuamenta. ib.d
quoddam malum & damnabile, nam pręstat insolentiam suis peccatoribus, pestilentiam imitatoribus, & complacētiam malis diuitibus.ib.e
quoddam mundanum, vanum & inutile, nam præstat delitias, diuitias & honores.ib.f
& quoddam diaboli, durum & terribile, nam præstat hic vitia, & postea tormēta, &c. ib.g
præsto, i. in præsenti vel in promptu, & signat quandam promtitudinem famulatus.a
sicque boni præsto sunt ad ministrandum summo creatori ad famulandum bono præceptori ad obsequendum prouido Doctori, ad præsidendum populo minori, ad respondendum iusto creditori ad consentiendum iusto punitori, &c. ib.a
præstolari. vide expectare.
præsumere, præsumptio sumitur pro confidentia, quandoque pro opinione seu peritia, quandoq; pro excessiua sui extimatione & superbia, &c. a
præsumunt quidam mali de suæ potentiæ magnitudine. ib.b
quidam de suæ scientiæ limpitudine.ibid. c
quidam de suis viribus, seu moribus, scil. Pharisæi, &c.ib. d
quidam de constantiæ suæ vigoribus. ibi. e
& quidam de Christi clementiæ operibus, &c. ib.f
præter est præpositio deseruiens accusatiuo casui, quæ semper demit & excipit à generali regula præcedente, & cætera. a
præter vnum designat singularē Dei conditionem, nam habet excellentiam vnicæ diuinitatis, eminentiam immensæ potestatis, efficaciam extensæ pietatis, & efficaciam intensæ æquitatis. ib. a
præter vnum designat singularē iusti perfectionem, nam habet pręter iustę pręturæ, Dei culturæ, carnis pressuræ, & mundæ naturæ.ib.b
pręter, vnum designat singularem stulti corruptionem, nam mali habent singularem excellentiam in peccato.ib.c
præterire.i. transgredi, vel pertransire, &c. a
præterire quoddam summi creatoris. ibi. a
quoddam iusti viatoris. ib.b
quoddam vani peccatoris. ib.c
quoddam mundi deceptoris. ib.d
quoddam miseri languentis & eiulantis, ib.e
præterita seu transacta videnda, reddenda atque dolenda, &c. ib.f
prætorum est habitaculum seu locus, vbi prętor seu quilibet alius, qui imperat, sedem aut curiam tenet, &c. a
pręualere, i. præ aliis valere, illud. sc. quod præ aliis melius iudicatur. vel præualere, id est, vincere, superare vel posse. a
pręualere quoddam iusti viatoris, seu fortis pugnatoris.ib.a
quoddam falsi tentatoris. ib. b
& quoddam mali peccatoris. ib.c
pręuaricari. pręuaricatio nihil aliud est, quā pacti vel fidelitatis, legis vel mandati transgressio & violentia. a
sicque pręuaricator dicitur, qui pactum, quod in baptismo & sacris ordinibus Christo pepigit, & promisit, & legem Dei, ad quam tenendam se obligauit, peccando pręuaricatur, & pręterit, &c. ib.a
pręuaricatio & transgressio à iustis vitatur.a
à malis sectatur, nam pręuaricantur Dei leges male credendo, carnem fouendo, suos prodendo, stulte regendo, & vane legendo. ib. b
à Deo damnatur. ib.c
& à pœnis mulctatur.ib.d
pręuenire.i. ante alios venire, ipsos anticipare & procedere, &c. a
pręuentio quędam diuini numinis influentis.ib. a
nam Deus præuenit hominem gratiam inspirando, in malis adiuuando, & à malis coercendo, & in cœlis præmiando. ib.b
quędam hominis diligentis seu sapientis, nam præuenit aduersarium tentatorē. ib.c
amicum amatorem. ib. d
& Deum bona prædicando, magna sperando, certa spectando, pia sectando, Deum laudando, & carnem domando. ib.e
& quędam damnationis & pestilentiæ.ib. f
Priapus, vt Deus colebatur, &c. simulacrum.c
primus, primo, primum dicit quoddam originale principium; & quandam pręrogatiuam præeminētiam respectu sequentium, &c.a
prioritas quędam diuinæ conditionis admiranda, nam Deus est prior tempore multipliciter. ib. a
& etiam Deus primus dicitur, quia doctor ib.b. ductor. ib. c. & prætor.ib.d
quædam prioritas honoranda, s. humanæ prælationis, nam vir iustus siue prælatus debet esse melior, & agilior per promptitudinem bene operandi. ib.e
debet esse doctior & prudentior per rectitudinem bene gubernandi.ib.f
& debet esse firmior & audacior ger fortitudinem bene propugnandi. ib.g
& prioritas quædam affectanda. sc. bonorum spiritualium, æternalium & supernorum. ib.h
& prioritas quædam detestanda, scil. vitæ præsontis & bonorum huius mundi, & cætera. ib. i

primum aduerbium temporis, & ſumitur in bono & in malo.a
primum purgandi ſumus à ſceleribus, ſi amici Dei eſſe volumus plantandi in virtutibus, locandi in cœleſtibus, &c. ibid.a
primitiæ. primitiæ erat certa portio fructuum & ciborum, quæ in lege præcipiebantur poni ad partem in vſus pauperum & ſacerdotum, &c.a
primitiæ quædam corporales.ſ.vitæ & iuuentutis.ib.a
quædam temporales.ſ.rerum & facultatis ib.b
& quædam ſupernales cordis & voluntatis.ib.c
primogenitus in ſcriptura multis ſumitur modis.a
primogenitura quædam ſuperior & æternalis. ib. b
quædam inferior & virtualis.ſcil. viri iuſti ſeu prælati. ib.c
nam tales ſunt in ſenſibus prudentiores. ib.d
in moribus nobiliores.ib.e
& in viribus conſtantiores. ib.f
quædam vero exterior & temporalis. ſcil. diaboli,&c.ib.g
Parcidion, arbor. vide Spes. h
Princeps dicitur quaſi primum caput, vel quaſi primo incipiens, vel quaſi primo capiens.a
& ſignat illum, qui in altis dignitatibus eſt conſtitutus, & aliis dominatur & principatur ib.a
Principatus quidam inſuperabilis Chriſti Dei.ib.b
quidam innumerabilis Angelorum cohortis.ib.c
quædam laudabilis vel recommendabilis bonorum prælatorum prædicatorum, & iuſtorum, nam debent eſſe potentes ad pugnandum. ib.d
modeſti ad expectandum.ib.e
ſublimes ad imperandum.ib.f
ſagaces ad meditandum.ib.g
audaces ad inchoandum.ib.h
& aſſociati ad conſultandum.ib.i
atque quidam Principatus valde damnabilis, crudelium tyrannorum.ib.k
nam tales carnis delitiis impinguantur, putris ſæuitiis effrenantur, vanis lętitiis occupati; blandis eloquiis delectati, &c.ib.l
& Principatus quidam valde terribilis, ſc. dæmonum. ib. m
principium. principia ſunt illæ partes rerum & dictionum, à quibus fines & cõcluſiones, necnon effectus & operationes producuntur, &c.a
principium bonum, quoddam æternum omnium productiuum Dei glorioſi. ibid.b
quoddam internorum operum inceptiuum vel directiuum bonæ intentionis. ib.c
& quoddam externũ gloriæ inductiuum bonæ vitæ. ib.d
principium malum, nam impii quidam incipiunt à carnis infectione.ib.e
quidam ab hoſtis inſpiratione. ib. f
quidam à mundana proſperitate.ibidem. g
& quidam à peccati peruerſitate. ib.h
Prior, prius cum prior ſit ille, qui alios præcedit ætate, ordine vel virtute.a
Prioritas quædam Dei admiranda, nam Deus habuit vnum prius dominationis, vnum incarnationis, vnum paſſionis, vnum reſurrectionis, & vnum aſcẽſionis. ib.a
quædam prioritas honoranda, nam dicitur prior in vigore, aduerſa tolerans, in valore multis præponderans, & in honore, cæteris imperans. ib.b
ſicque perfectus ſeu iuſtus debet ſe prius accuſare, macerare, obtemperare, accelerare, &c. ib.c
quædam prioritas peccati deteſtanda. ib. d
quædam innocentiæ reparanda.ib.e
quædam mundi non amanda.ibi. f
quædam toleranda vel ſupportanda ſtatus mundi.ibi.g
Prioritas quædam imitanda. ib.h
priuſquam denotat quandam præambulam temporis anticipationem, quandam præceſſionem ſtatus & perfectionis, & gradus prælationem.a
priuſquam vnum refertur ad Deum, ſcil. æternæ durationis, paternæ prouiſionis, internæ cogitationis, & ſupernæ prouectionis. ib. a
priuſquam vnum refertur ad iuſtum, nam habet priuſquam veræ cõfeſſionis, piæ petitionis, & doctæ diſcretionis. ibid. b
& priuſquam vnum refertur ad ſtultum, nam habet priuſquam fallacis amicitiæ, furentis iracundię, crudelis violentiæ, & finalis peſtilentiæ.ib.c
priſtinus, i. prius, præcedens ſeu antiquus. a
priſtina innocentia & perfectio reparanda.ib.a
nam recuperatur per diuinam miſerationem, deuotam poſtulationem, legalem ordinationem, & pœnarum tolerationem.ib.b
priſtina iniuſtitia & corruptio emendanda.ib.c
& priſtina amicitia renouanda ſeu reſeruanda. ib.d
priuare, priuatus, i. ſpoliare, demere vel auferre.a
priuantur mali veritate bonæ locutionis, voluptate ſanctæ deuotionis, claritate certæ cognitionis, &c.ib.b
boni vero non ſic priuantur.ib.c
pro diuerſimode in Scriptura ſumitur, videlicet cauſatiue, defenſiue, ſubſtantiue, obiectiue, compenſatiue, & ſatisfactiue, &c.a
pro, refertur ad Deum, nam Chriſtus pro meritis eſt munificus compenſator. ib. a
pro afflictis tutificus propugnator.ib.b
& pro delictis ſalutificus mediator. ib. c
pro, refertur ad iuſtum, nam ſolet certare & laborare pro Deo zelando fideliter, regratiando veraciter, deprecãdo ſuppliciter, & honorando cordialiter. ib. d
iuſtus ſtat pro proximo viriliter militando, legaliter iudicando, libenter erogando, ſalutariter liberando, & ſupernaliter adorando. ib. e
iuſtus certat pro ſeipſo.ſc. pro conſtantia, iuſtitia, pœnitentia, ſapientia, temperantia, patientia, &c.ibi.f
pro, refertur ad impium ſeu ſtultum.ib.g
nam habet vnum pro elationis, & ſuperbiæ, obliuionis & non notitiæ, proditionis & fallaciæ, delectationis atque complacentiæ. ib.h
pro, ſignat peccatorem, mundum, diabolum.ib.i
probare, probatus. probare eſt aliquid experiri, mentaliter tentare, vel aliquid per facti euidentiam manifeſtare ad finem, vt eius conditio poſſit melius apparere, &c.a
probatio quædam diuina, nam Deus probat iuſtum in hoc ſæculo, vt ipſum innocentem faciat, &c. ib.a
probatur homo in ſucceſſione conſulatiua. ib.d
in afflictione deſolatiua.ſ. mundi aduerſitate. ib.c
in tentatione inſtigatiua. ib. d
probatio quædam humana, nam probamus verborum veritatẽ, cordium qualitatem, rerum diuerſitatem, diuinam voluntatem, &c. ib.e
& quædam probatio mundana, &c.ib.f
procedere, id eſt, exire, emanare, progredi, tranſire, tractare & ordinare, &c. a
proceſſus quidam æternalis & emanatiuus in Trinitate. ib.a
quidam moralis & frequentatiuus in voluntate.ib.b
quidam cauſalis & operatiuus in operum qualitate. ib.c
& quidam temporalis atq; antiquatiuus in rerum diuturnitatem. ib.d
proceſſus virtuoſus, vbi proceditur de virtute in virtutem.ib.e
& ſic ſi bene procedere volumus, dimittamus pondus corporeum.ſ. curam temporalium, & carnalium negotiorum. ib.f
impellamus motum pectoreum. ſ. proceſſum fortem & bellicoſum, conſtantem & virtuoſum, ſapientem & ſerioſum, &c.ib. g
adiungamus verbum ſonorum, ſeu inquiramus regem ſyndereum ib.h
& porrigamus panem idoneum. ſcil. eleemoſynam pauperibus atque egenis. ib. i
proceſſus quidam flebilis & vitioſus, nam mali procedunt ad mundi gaudia, carnis prandia, litis odia, iræ ſtudia, & mortis tædia. ib.k
& proceſſus malorum, quia à malis mala procedunt, ſ. fluuius ſuperbiæ, ignis ſæuitiæ, fœtor luxuriæ, & ſulphur infamiæ, &c.ib.l
procedere debent à bonis, & potiſſime à prælatis multa.ib.m
procella, i. tempeſtas, & eſt ventus vehemens grandinibus & pluuiis immixtus &c. a
procella quædam latentis tentationis. ib. a
quædam præſentis vexationis.ib.b
& quædam ſequentis damnationis. ib. d
procella mundi tribulationum certa lege à Deo regulatur, certo puncto à Deo terminatur, &c.ib c
procidere quoddam flebilis deuotionis. a
nam ſic iuſti procidunt ante Deum ipſum laudando & adorando, placando & dulcorando, precando atque implorando, ib. b
quoddam procidere humilis ſubiectionis ib. c
quoddam fallacis corruptionis. ib.d
& quoddam fatuæ præſumptionis.ib.e
procreare vide creare, perducere.
procumbere. vide accumbere, accubare, diſcumbere.
Procurator, procurare. Procurator dicitur, qui pro alio curam gerit, quaſi diſpenſator, miniſter & negotiator, &c.a
procul. i. longe. & ſignat diſtantiam temporalem, corporalem vel virtualem. a
ſicq; procul ſignat diſtantiam commendabilem, deteſtabilem, ſuperabilem, memorabilem, honorabilem, delectabilem, & deſperabilem. ib.a
proditor, prodere, i. eximere, emittere, manifeſtare, producere & reuelare.a
proditor vero, qui ſecretorum ſibi commiſſorũ eſt infidus reuelator, ſeu q ſub ſpecie amicitiæ aliorum in ſe cõfiden-

tium eſt deceptor. ib.a
Proditor ſolet prætendere amoris figurã ib. b
Proditor ſolet infligere doloris punctură. ib.c
Proditor ſolet incurrere terroris iacturã. ib.d
prodeſſe.i.proficere, & ſic nihil eſt dare in mundo, quin proficiat homini ad aliquid ſpiritualiter vel temporaliter, &c. a
proficua homini non ſunt ad ſalutem, ſc. proſperitas & affluentia mundanæ proſperitatis, pompoſitas & ſuperbia, crudelitas & ſæuitia, mala ſocietas atque amicitia. ib.b
proficua non ſunt nec proſunt, ſ. munera homini ſtulto collata, opera peruerſe patrata, murmura verboſe prolata, fœdera cum malis ligata, cæteraque alia. ib.c
prodigium, portentum, præſagium. prodigium eſt factum mirabile & inſolitũ, & alicuius rei futuræ remotæ vel occultæ ſignificatiuum, &c. a
prodigium quoddam diuinæ miſerationis.ſ.noſtræ redemptionis.ib.b
quoddam magnæ perfectionis. ſ. miraculorum, proborum & ſanctorum.ib.c
quoddam magnæ mutationis.ſc. extremi iudicii.ib.d
& quoddam magnæ deceptionis, ſ. hæreticorum & dæmonum, &c.ib.e
producere.i. aliquid in publicum ducere vel proferre manifeſtare vel generare, &c.a
productio DEI mirabilis conſideranda, qua Deus pater producit ex ſe Deum filium, &c.ib.a
eſt etiam alia Dei productio, qua Deus res producit in eſſe, & in bene eſſe multiformiter. ib b
productio iuſti notabilis ſeu laudabilis. ib.c
nam iuſti producunt fructum amoris & dilectionis, fructum ſaporis & quietionis, fructũ dulcoris & compaſſionis, &c.ib.d
productio damnabilis, nam quædam tribulatiua, quædam diſcordatiua: quædam adulatiua, & quædam diſſipatiua. ib. e
prophanus quaſi procul à rebus ſacris & Deo dicatis, & cauſa prophana eſt, quæ de rebus ſæcularibus non Eccleſiaſticis aut ſpiritualibus ordinatur. a
& ſic in S. Scriptura prophanus dicitur vir peccator, & maxime ille, qui magnis & horrendis ſceleribus repletus eſt, &c. ib a
proferre, i. procul ferre vel portare, ducere emittere, extrahere & narrare, &c a
proferunt boni de corde germen bonæ cogitationis, proferunt de ore flores doctrinæ & prædicationis, de manu fructus bonæ operationis, de habitu folia honeſtæ conuerſationis. ib. a
proferunt mali iniuriæ furorem, ſuperbiæ tumorem, & fallaciæ clamorem. ib.b
Propheta. Prophetare eſt res incognitas & ignotas aliquo reuelante ſpiritu declarare.a
& per Prophetas poſſunt intelligi viri iuſti, & potiſſime viri Eccleſiaſtici & religioſi, Doctores pariter & clerici. nam tales præcogitare debent cœli gaudia, inferni tædia, mortis dolores, iudicii terrores, carnis querelas, & diaboli cautelas, &c. ib.a
Prophetæ laudabiles & virtuoſi. ib.b
nam tales debent puritatem ſanctificam obſeruare. ib.c
debent Catholicam veritatem prędicare. ſc. cœli fœlicitatem, inferni aduerſitatem, & operum vilitatem. ib.d
debent maieſtatem dominicam honorare ſeu feſtiuare. ib. e
& debent dignitatem authenticam vendicare. ib.f
Prophetæ mali ſignant malos Eccleſiaſticos, & pręcipue falſos hypocritas prædicatores & hæreticos, tales ſolent viuere delitioſe, fallere proditioſe, ſapere præſumptuoſe, docere pernicioſe, &c. ib. g
proficere accipitur communiter pro lucrari, prodeſſe, valere, vel vtilitatem acquirere, vel cõualeſcere, & ſumitur pro creſcere, augmentari & procedere, &c. a
proficiſci, proficiens. profectus eſt proceſſus & continuatio, progreſſus & peregrinatio crementum & augmentatio, &c. a
profectus bonus, quo ſemper boni proficiunt de bono in melius, &c.ib.a
& ad iſtum profectum requiritur luminis fulgentis operatio ſeu præparatio. ib.b
requiritur gubernatio numinis regentis. ib c
& diſpoſitio ordinis pollentis, &c. ib. d
profugus, transfuga, profugus, fugitiuus pro eodem videntur ſupponere, nam profugi & transfugæ ſunt illi, qui ſuam partem dimittunt, & ad aliam fugiunt, &c. a
profugus in malo accipitur, quandoque pro quolibet vago & fugitiuo in nulla certa ſede morante. ſ. vndiq; diuaganti, &c. ſicque in malo ſignat peccatorem multiformiter, &c.ib.a
profugus in bono, quando quis de malo ad bonum fugit, ſignatque pœnitentem, qui mundum & diabolum linquit & deſerit pœnitendo, &c.ib.b
profundus. profunditas multiplex in ſcriptura reperitur tam in bono quam in malo, &c. a
profunditas quædam commendabilis deſideranda, vt obtineatur. ib.a
nam boni profundant ſe perfecte per dilectionem.ib.b
profundant ſe limpide per diſcretionem. ib.c
profundant ſe amare per contritionem. ib.d
& profundant ſe infime per ſubiectionem ib.e
profunditas deteſtabilis vituperanda, vt abhorreatur profunditas carnalitatis. ib.f
peruerſitatis. ib.g
proſperitatis.ib.h
& cupiditatis. ib.i
profunditas formidabilis conſideranda, vt præcaueatur, nam inferni profunditas eſt ſubmerſiua, abſorptiua, infectiua & confuſiua.ib k
progenies, i. generatio, productio, conſanguinitas, & parentela.a
progenies quædam temporalis ſucceſſionis. ib.a
quædam corporalis productionis. ib.b
quædam generationis & congregationis hominum iuſtorum. ib.c
& quædam criminalis corruptionis, &c. ib.d
prohibere, i. denegare, continere vel impedire, & ponitur ſemper negatiue. a
& eſt prohibitio quædam ſummæ diuinitatis ſaluatoria.ib.a
quædam noſtræ ſagacitatis meritoria. ib. b. quædam humanæ malignitatis damnatoria. ib. c. & quædam diuinæ ſeueritatis afflictoia, &c.ibid.d
proiicere.i.procul iacere, & multipliciter in ſcriptura ſumitur. a
proiectio quædam diuina.ib.a
nam Deus proiicit in infernum malos Eccleſiæ ſæuitores mandati ipſius contemptores, præſentis ſæculi dilectores, &c.ib.b
proiectio quędam humana, & illa duplex, nam quædam bona.ibi.c
& quædam mala, &c.ib.d
& proiectio quædam humana, qua mundus proiicit à ſe bonos, &c. ib.e
promittere. promiſſio eſt quædam verbalis obligatio, quæ quamuis à principio ſit voluntaria, ex poſt tamen facto eſt neceſſaria. a
Promiſſio quædam delectabilis & gratioſa diuinæ maieſtatis multiformiter. ib. a. quædam obſeruabilis humanæ voluntatis.ib.b. quædam deceptibilis hypocritæ falſitatis. ib. c. & quædam deteſtabilis ſymoniacæ prauitatis. ib.d
promouere, promotio. a. vide aſcendere, ſurgere. vide etiam, rex, regnum, &c.
Promptus, Promptitudo, Promptus.i. voluntarius, paratus, &c.a
promti ſimus ad celeriter parendum Deo & maioribus, ad ſtabiliter ferendum mundi tribulationes: ad ſubtiliter docendum, ad vtiliter agendum, ad viriliter pugnandum, ad liberaliter ſeu benigniter reſiſtendum.ib.a
pronunciare. vide annunciare, denunciare, nunciare.
pronus, pronitas, i. inclinatio ſeu curuitas, &c.a
Pronitas quędam humilitatis & reuerentiæ multiplex. ib.a
quædam benignitatis & amicitiæ ſeu clementiæ. ib. b
quædam fragilitatis & inconſtantiæ ibid. c
& quędam cupiditatis & auaritiæ. ibidem d
Propago eſt illa ramorum ſeu vitium generatio, quæ pro vinea multiplicanda ſub terra reflexa procedit, & naſcitur à principali ſtipite vel radice, &c.a
Propago quædam iuſtorum, eſtque bonorum generatio. ib.a
quædam ſtultorum, & eſt malorum propagatio. ib.b
quædam vitiorum defectuum pullulatio. ib. c
& quædam meritorum affectuum, virtutum & profectuum ampliatio, &c. ibi. d
prope aduerbium ſemper ſignat vicinitatem, coniunctionem, aſſocietatem, aggregationem, & diuerſarum rerum cõtinuitatem.a
Propinquitas quædam diuina mirabilis, & commendatiua, quædam amabilis & charitatiua, quędam fallibilis & deceptiua, quædam terribilis & deſolatiua, & quædam laudabilis & conſolatiua. ib.b
prope eſt Dominus ad adiuuandum celeriter.ib.c
ad ſuſtentandum ſtabiliter. ib.d
ad gubernandum ſagaciter.ib.e
ad iudicandum ęqualiter.ib.f
prope eſt Dominus ad indulgendum benigniter. ib. g
ad pręmiandum fęliciter.ib.h
properare, propere. properare.i. accelerare vel aliquid cito vel velociter facere vel parare. a
properatio quędam iuſtorum hominum, qua viri iuſti properant ad Deum per pœnitentiam & opera virtuoſa. ib. a

quædam hominum ſtultorum, qua peccatores feſtinant & properant ad omne nefas.ib.b.quędam hominum cũctorum, qua nos omnes properamus ad mortem, &c.ib.c
Properatio bona.ib.d
Properandum ad bonum nos iuuant vis vigoris, vox ductoris, fax amoris acerbitas doloris, auſteritas timoris, ſinceritas nitoris, & benignitas tractoris.ib.e
Properemus ad Deum vt informemur per hunc ſubtiliter, vt ditemur per hũc vtiliter, vt cibemur per hunc ſuauiter, vt precemur per hunc humiliter, &c.ibid.f
Propitius.i.indulgens miſericors, compatiens & benignus.a. & eſt propitiatio ſpes miſericordię qua Deus indulget & propitiatur forefactis & vitiis peccatorum.ib.a
Propitiationem miſericordiæ Deus erga nos oſtendit, ſcilicet peccata remittẽdo a, à malo prohibendo, à pœnis liberando & gloriam reſeruando. ibidem b
Proponere, propoſitum. proponere ſumitur pro dicere, oſtẽdere, declarare, quãdoque præſentare & aſſignare & proponere, & quandoque pro diſponere, ordinare, animo firmare & deliberare. a.& ſic propoſitum eſt deliberata volũtas ſiue bona ſiue mala fuerit. &c. ibid. a
Proponere quoddam intentionis, ſicque boni proponunt & intendunt bonũ & honeſtum finem, &c.ib.b
proponere quoddam locutionis. ibidem c
& quoddam locutionis & ſic eſt propoſitio quędam ſummorum Imperatorum, regum, prælatorum & ſuperiorum, &c. ib. d
propoſitio quædam bonorum prædicatorum.ib.e quædam falſorum adulatorum.ibid.f. quędam magnorum oratorum ſeu aduocatorum, ib.g.& quædam hominum contritorum ſeu ad Deum conuerſorum.ib.h
Proprius, proprietas & proprium ſunt illa quæ vni ſoli dicuntur conuenire, proprium enim dicitur, quod ad aliquem pertinet, & ad nullum alium dicitur pertinere, &c.a
Proprietas quædam ęternalis ſuperior.ib.b.quædam naturalis. ib.c.quædam virtualis.ib.d
quædam criminalis.ib.e.quædam temporalis.ib.f.& quędam ſupernalis.ibidem g
Propter eſt præpoſitio ſeruiẽs accuſatiuo caſui, ſemperque ſignat cauſam finalem ſiue in bono ſiue in malo accipitur.a
Propter præpoſitio eſt iuſtitiæ prouocatiua, clementiæ excitatiua, ſæuitiæ toleratiua, nequitiæ punitiua, &c. ibidem a
Propter referri poteſt ad Deum, nam eſt propter vnum Dei potentiæ inſuperabilis, videlicet liberando virtualiter, miſerando viſceraliter, adiuuando efficaciter, præmiando liberaliter, comminando terribiliter, & eminendo ſupernaturaliter.ib.b
Propter vnum Dei ſcientiæ ſeu ſapientiæ incomparabilis, videlicet propter eloquium quod viuificat, obſequiũ quod rectificat, & alloquium quod clarificat ſeu viuificat.ib.c
Propter vnum Dei iuſtitiæ irrefragabilis, Deus.n.propter iuſtitiam ſuam pauperes eripit, iniuſtos corripit, & diuites diripit.ib.d
Propter vnum Dei clementiæ inæſtimabilis propter quam de cœlo deſcẽdit carnem aſſumẽdo, in cruce pependit mortem ſuſtinendo, cum hoſte contendit ſuos eruendo, gratiam impendit culpas dimittendo, &c.ib.e
Propter vnum refertur ad iuſtum, nam iuſti habent propter iuſtitiæ quæ rite viuunt, propter modeſtæ, qua furor fugitur, propter conſtantiæ qua malũ vincitur, &c.ib.f
Propter vnum refertur ad iniuſtum diuerſimode, nam habet propter carnalis affectionis, mentalis elationis, verbalis locutionis, crudelis vexationis, &c.ib.g
Propter hoc in bono multa ſignat, nã propter hoc in Deo gaudemus, in cruce valemus, dominũ timemus, ſtupẽda videmus, horrenda cauemus, & glorioſa poſſemus, ib. h
Propter hoc in malo vtpote ad peccatum vel ad mundum dicitur propter hoc iuſtitia fit ſceleroſa, clementia fit arida, ſcientia fit tenebroſa, lætitia fit luctuoſa, &c.ib.i
Propter quod vero quod eſt clementiæ & remiſſionis, facũdiæ & locutionis, prudentiæ & diſcretionis, conſtãtię & durationis, lętitiæ & exultationis, &c ib. k
Propterea videtur eſſe duplex dictio, ſcilicet propter & ea, &c.a
Propterea vnum concernens perfectos & virtuoſos, affectos & doloroſos, infectos & vitioſos, perfectos & glorioſos. ib. a. nam iuſti habent propterea vnum quo malum deteſtantur, leges amplexantur, Dei recordantur, laudes modulantur, vana aſpernantur, &c. ibidem b
Propterea vnum habent iniuſti, nam eſt peccatũ per quod cordis ſtabilitas variatur, mentis iocunditas contriſtatur, carnis integritas maculatur, vera ſubtilitas obſcuratur, omnis crudelitas effrenatur, &c.ib.c
Propugnare, propugnaculum. propugnacula ſunt illa opera quę in circuitu turrium & murorum ſolent de lignis, de lapidibus conſtrui pro pugnando ſecurius contra hoſtes, &c. a. vide pugna.
Proſpicere. vide aſpicere, conſpicere, inſpicere, reſpicere, intueri & contemplari, &c.
Proſequi. i. aliquid continuando cum diligentia ſequi, ſumitur.n. pro alicuius negocij procuratione & diligenti continuatione, &c.a vide tractare, laborare, expedire; & ſocietas.
Proſperitas eſt ſucceſſus rerum pacificus & quietus, &c.a
Proſperitas quędam temporalis & periculoſa: quędam ſpiritalis atq; virtuoſa, quędam ęternalis & ſolatioſa, &c.ib. a
Proſperitas temporalis eſt magis timenda quam amanda, magis fugienda quam amplexanda, magis negligenda quam diligenda.ib.b
Proſperitas mundi occultat hominum amicitiam.ib.c
excitat criminum peſtilentiam, nam cor inflammat per auaritiam. ibidem d
eleuat per ſuperbiam. ib.e
cor maculat per luxuriam. ibidem. f. cor eneruat per inconſtantiam. ibidem g
Proſperitas continet debilem exiſtentiã. ib.h.commendat bonorum prouidentiam.ib.i
proſperitas obfuſcat animi ſapientiam. ib. k. & pręcedit infern bulen ti: m. ib.l itur
proſperitas multiplex, ſcilicet temporalis & ęternalis, &c. vide affluentia. a
proſternere. ſicut homo proſternitur dormiendo, cadendo & adorando.a. ſic ſpiritualiter homo proſternitur quando dormit in ſpiritualibus, quando cadit in triſtabilibus, & quando orat in cordialibus, &c.ib.a
proſternuntur aliqui per iniquitatem. ib. b.aliqui per aduerſitatem.ib.c.& aliqui per humilitatem.ib.d
protegere i. defendere, vel ſaluare, vel liberare & iuuare, & ſolus Deus protegit veraciter, &c.a
protegit Deus ſublimiter contemplantes, ſimpliciter conuerſantes, ſagaciter meditantes, veraciter prędicantes, ſeduliter inquirentes, &c.ib.b
protinus, i. ſtatim, propere, celeriter ſeu cito. a. ſicque protinus ſignat celeritatem humanę diligẽtię, diuinę potentię & iuſtitię, diuinę ſapientię & ſcientię, ardue obedientiæ & fatuæ inſolentiæ, &c.ib. a
prouerbium.i. ęnigma, parabola, obſcura, locutio, &c.a & ſumitur pro allegorica propoſitione, authẽtica prolocutione, prophetica prædicatione, & faſtidica deriſione, &c.ib.a
prouidentia quædam humana, qua homo diſcrete ſibi prouidet, de neceſſariis, &c. a
quædam mundana, qua in mundo officijs & dignitatibus prouidetur, &c.ib. b.nam talis debet eſſe imitator diuinæ bonitatis, prædicator ſinceræ veritatis, moderator ſubiectæ communitatis, & vendicator perfectæ ſagacitatis.ibidem e
& quędam diuina quæ moderatur & temperat vniuerſa, &c.ib.d
prouidentia Dei eſt mentium diſpoſitiua. ib.e
eſt actuum gubernatiua.ib.f
eſt fortunæ commutatiua, quia ſubito facit pauperes diuites, &c.ib.g
eſt caſuum introductiua.ib.h
& ſalutis alternatiua.ib.i
prouincia eſt certa & diſtincta orbis terrarum portio, ſeu etiam certa terrę & populi diſtinctio, &c.a
prouinciæ quædam interiores. ibidem b
quædam exteriores.ib.c
quædam ſuperiores.ib.d
& quædam inferiores.ib.e
prouocare. i. inducere excitare vel aliquẽ ad aliquid animare. & ſumitur in bono & in malo.a
prouocatio in bono vbi iuſti prouocantur ad benefaciendum, &c. ibidem a
prouocatio in malo, nam prouocant Deũ proteruiter contradicendo, carnaliter concupiſcendo, verbaliter decipiendo, crudeliter interficiendo, moraliter deficiendo.ib.b
prout accipiatur pro ſicut, & ſic ſemper ſignat aliquam regulam directiuam. a
prout vnum & regulam vnam ſequatur vir prudens. ſ. honeſtæ congruitatis, attentæ neceſſitatis, proprię poſſibi-

bilitatis, supernæ auctoritatis, &c. ibidem b

Proximus dicitur qui sanguinitate vel affinitate, vel vicinitate alicui est coniunctus, &c. a

Proximus quidam admirādus. s. Deus gloriosus, quidam venerandus. s. Angelus qui deputatus est ad custodiam, quidā honorandus. s. prælatus, quidam diligendus, scilicet homo bonus, quidam corrigendus, scilicet corpus, &c. ibidem a

Proximus erga proximum habeat charitatem & dilectionem. ib. b. pietatem & largitatem. ib. c firmitatem & durationem. ib. d

Prudentia, prudens. prudentia est ratio docta à gratia studens vitare nociua, & vtilia prouocare, &c. a

Prudentes viri præterita recordantur. ibidem. a

Præsentia moderantur, ib. b

& futura seu sequentia meditantur. ibid. c

Prudentes apparent in mandati impletione, in tacendi discretione, in cordium cognitione, in virium perfectione, in modesta locutione, in pudica cōditione, &c. ib. d

Prunæ sunt carbones ardentes. a

Prunæ quædam tentationes quas dæmon succendit. ib. a

quædam dilectionis, quas Deus impendit. ib. b. quædam vexationis & tribulationis, quas mundus effundit. ib. c. & quædam dānationis, quas infernus effundit. ib. d

Prurire. prurigo est illa carnis impetigo seu scabies exterioris cutis quæ delectationem & pruritum generat, &c. & signat omnia mala desideria & potissime carnis, &c. a. vide de deliciis.

Psallere, psalmus. psallere. i. cantare, laudare, exultare, psalmos dicere, vel cum psalterio iubilare, &c. a

Psallant iusti dominum laudando, psallāt docti virtutes hortando, & psallant stulti vana decantando. ib. a

Psallere valet ad hostem fugandum. ib. b. valet ad sanctos adorandum. ibid. c. ad Deum laudandum & honorandum, &c. ib. d

Ptolomæus, ptolomaida. ptolomæus fuit nomen regum apud Ægyptios & apud Syrios, ptolomaida vero fuit ciuitas in patria palæstinæ, dicta Accaron quondam. &c. a

Publicanus in scriptura dicebatur ille qui publicum negocium administrabat. a. signatque pœnitentes. ibid. a. nam tales peccata corrigunt. ib. b. mundana dimittunt. ib. c. dominum eligunt. ibid. d. propria porrigunt. ib. e. Christo se coniungunt. ibid. f. & ad paradisum emergunt. ib. g

Publicus. publicum vnum est quod iustus solet diligere, scilicet publicum veritatis. a

nam iustus publice vult parere & ambulare. ib. b. publice docere vel prædicare, ib. c. & publice mordere vel castigare. ib. d

Publicum vnum quod vir fictus solet eligere. ib. e

Publicum vnum quo stultus cupit se erigere. ib. f. publicum vnum quo peccator solet emergere. ib. g

Publicum vnum quod peccantem solet constringere. ib. h. & publicum vnum. quod omnibus solet contingere. ibid. i

Pudor, pudicitia. pudor accipitur in malo & in bono. a. in malo accipitur pro ignominiosa verecundia seu confusione. ib. a. in bono vero gratiosa & virtuosa verecundia & castitate. ib. a

Et pudicitia præcipue spectat ad prælatos & præsidentes, ad clericos seruientes, ad matronas Deum timentes, & ad antiquos digne viuentes, &c. ibidem b

Puella nota quod per puellam potest intelligi quælibet domino, vel quælibet mulier, virgo vel sancta. a

Puella bona habeat verecundiam timorosam in vultu, continentiam pudorosam in actu, apparentiam gratiosam in ornatu, lętitiam gaudiosam in affectu, & clementiam viscerosam in effectu. ib. a

Puella in malo quædam superba & præsumptuosa, carnalis & luxuriosa, crudelis & iniuriosa, saltatrix & impetuosa. ib. b

puer dicitur quasi purus aer, ita quod à puritate proprie denominatur, &c. a

puer est præfectus, perfectus, infectum. ib. a

puer quidam cęli possessor, s. dei filius benedictus, dignissimus quia datus à summo numine. ib. b. purissimus, quia natus à matre virgine. ib. c

mitissimus, quia prostratus in crucis sanguine. ib. d

puer fortissimus, quia relatus à mortis turbine. ib. e

altissimus, quia elatus in cæli culmine. ib. f. & permaximus, quia dotatus æterno nomine. ib. g

puer quidam perfectus, s. vir purus & iustus, nam talis debet esse durans & stabilis. ib. h. pulcher & habilis. ib. i. simplex & humilis. ib. k

promptus & agilis. ib. l

pueri inueniuntur mali, s. blasphemi & iniuriosi, supremi & ambitiosi, debiles & defectuosi carnales & luxuriosi, discordes & litigiosi, &c. ib. m

pueri iusti domino seruientes sint infirmi & patientes, mundi & continentes, lęti & psallentes, parci & abstinentes, docti & sapientes, &c. ib. n

pugna, pugnare. pugna. i. prælium seu bellum, &c. a

pugna quædam virtuosa, quædam gloriosa, quædam vitiosa, & quædam luctuosa. ib. a

pugna virorum iustorum contra ecclesię vel animę hostes. ib. b

pugna in spirituali requiritur virtus fortitudinis & constantia. ib. c

requiruntur arma sanctitudinis & iustitię. ib. d. requiritur etiam actus fortitudinis & prudentiæ. sicque pugnandū fortiter pro fidei defensione, animæ saluatione, subditorum protectione, & Ecclesię tuitione. ib. e. requiritur obex fortis turbinis & malitiæ, s. mundi cupiditates, carnis voluptatis, & dæmonum falsitatis. ib. f

pugna vt victoria obtineatur, habeat populus ducem prouidum, hostem timidum, ordinem nitidum, & militem validum. ib. g. sic lingua iustorum ductor est sapiens & prouidus s. Christus Deus noster ib. g. hostis timidus & fugiens, s. diabolus. ib. h. ordo nitidus & conueniens est bonum ordinem iuris & legis morumque ad virtutum metas & regulas obseruare, &c. ib. i

& miles solidus & patiens, nam talis fortiter pugnat quando habet causam suffi-cientem, tollit causam efficientem, adhibet motum afficientem, adiungit cętum proficientem, & seruat modum perficientem, spiritualiter intelligendo, &c. ib. k

pugna malorum, nam pugnant contra se per discordias. ib. l. cōtra Deum per nequitias. ib. m. & contra proximum per sęuitiam. ib. n

pugna leonis & pardi, &c. angustia b

pulcher. pulchritudo est quędam proprietas rei ex debita proportione consurgens, & reperitur in bono & in malo. a

pulchritudo quædam moralis, & virtualis, quam acquirit homo ex aggregatione gratiæ & virtutum, &c. ib. b

si pulchri apud Deū esse volumus, habeamus interioris conscientiæ sanctitudinem. ib. c. subtilioris sapientiæ limpitudinem. ib. d

facundioris eloquentiæ rectitudinem. ib. e

& exterioris apparentię rectitudinem. ib. f

pulcher quis coram Deo & hominibus, vt gratiosus appareat, habeat pulchritudinem feruoris & charitatis, dulcoris & pietatis, candoris & puritatis, &c. ibid. g

pulchritudo quędam carnalis & corporalis, nam illa est celeriter defectiua. ib h. damnabiliter affectiua. ib. i. ad nihilum profectiua. ib. k. & terribiliter damnatiua. ib. l

pulchritudo quædam temporalis & fluctuosa. ib. m. & quędam finalis & supernalis. ib. n

pulchritudo consistit in quinque, &c. species. h

pulsare. i. excitare, euigilare, requirere, vel vocare. a

pulsare quoddam diuinę monitionis. ib. a quoddam humanę orationis. ibid. b. & quoddam diabolicę tentationis. ibid c

puluis est illa modica rei particula, in quam res corruptibiles resoluuntur. a. signatque in bono & in malo. ibidem a

puluis cordis humilitatis & deiectionis, & mortis recordationis, &c. ibidem b

puluis quidam carnalis conditionis. ib. c. quidam mortalis corruptionis. ibid. d & quidam finalis reuictionis. ibidem e

puluis in malo signat mundi prosperitatem, ib. f. & morum iniquitatem, &c. ibid. g

pulli sunt iuuenes fœtus animalium, volucrum seu bestiarum, &c a

pulli signant viros simplices & innocentes. ib. a. humiles & subiacentes. ibid. b. pauperes & impotentes. ib. c. fatuos & præsumentes. ib. d. ac carnales atque insolentes. ib. e

punire. i. pœnam infligere vel inferre. a. vide pęna, correctio, percutere, verberare, occidere, flagellare.

pupillus dicitur filius vel filia carens patre sub ętate annorum 12. vel 14. constitutus, sub tutoris arbitrio à patre vel iudice ordinatus. a

pupilli. i. miserabiles personę, sunt viriliter defendendi, benigniter indulgendi, liberaliter nutriendi, clementer exaudiendi, & cordialiter consolandi, ibid. b

purgare, purificare, purus, purissimus. purgare. n. est aliquid à sordibus mundare, & ab immunditiis purum facere, & ad

puritā

puritatem reducere.a

Purgatur anima per pænitentię dolorem, amicitiæ feruore, eleemosynæ dulcorem, iustitię rigorem, fidei splendorem, correctionis vigorem, & compunctionis fluorem.ib.b

Purissimi si esse volumus, eiiciamus à mēte prauitatem.ib.c.obtineamus verborum venustatem. ibid. d. vilipendamus malam societatem. ibidem. e & contineamus gratiæ sanctitatem. ibidem f

Puritatem etiam habeamus conscientiæ, continentiæ, apparentiæ, & sapientiæ. ib.g

Purpura quandoque sumitur pro panno, vestimento, colore & tinctura, & signat gloriam, eminentiam & honorem, siue in bono siue in malo, &c.a

Purpura quædam charitatis interioris.ib. b.quędam honestatis exterioris.ibidem c

quædam purpura maiestatis superioris. ib.d. quædam dignitatis, prosperitatis inferioris.ib.e

Pusillanimis dicitur quasi pusillus animus, signatque humilem, timidum seu paruum, &c.a.vide humilitas, paruus, modicus.

Pusillum, modicum seu parum, & est dare pusillum loci & temporis. ibidem b

Putare.i.credere, opinari & æstimare, &c a

Putare vnum simplicium quod infirmorum. ib.a. putare, vnum credentium & perfectorum.ib.b.& putare vnum præsumentium & fatuorum. ib. c. nam tales putant prosperitatem, & fugacitatem, simplicitatem, strenuitatem, sublimitatem, securitatem, diuinitatem, &c. ib.d

Puteus est fossa stricta & profunda in quā homo potest faciliter cadere & difficilter exire.a

Puteus quidam humilitatis & perfectionis, quidam subtilitatis & discretionis, quidam benignitatis & compassionis, quidam fælicitatis & saluationis, quidam prosperitatis & successionis, &c.alia. ib.b

Puteus Vulcani in sicilia, &c. olla.c

Putredo est rerum corruptio & consumptio. a. sicque putredo quædam est naturalis mortalitatis, spiritalis iniquitatis, corporalis carnalitatis, cordialis iniquitatis, & temporalis infirmitatis. ib. a

Putredo quędam vitiorum multiplex, &c. ib.b

Q

Quadraginta. quadragenarius est numerus solidus & quadratus, constans ex denario quater ducto, signatque in bono & in malo. a

Quadragesima quædam pęnitentiæ, nam a domino exemplata, à patribus obseruata, à prophetis prædicata, & à figuris indicata.ib.b

sicque quadragesima est tempus deuotionis, orationis, afflictionis, quietionis, durationis, tentationis, contemplationis & peregrinationis. ibidem c

Quadragesima quædam pestilentiæ seu miseriæ.ib.d

& quædam gratiæ virtualis, &c. ibidem c

Quadrus, quadratus, quadratura sumitur in bono & in malo. a. & signat in bono quadraturam virtutum cardinalium, &c.ib. a.in malo vero quadraturā quatuor malarum affectionum, vel aliorum durabilium peccatorum, &c.ibid. b

Quadringenti est numerus quadratus cōstans ex centum quater ductis, & signa quadraturam constantiæ & solidæ orationis, & etiam plenitudinem moralis perfectionis, atque quaternitatem virtualis professionis, &c. a

Quadria est instrumentum ad res & personas de loco ad locum vehendum & transportandum, & etiam quandoque ad bellandum & sagittandum ordinatum factum, &c.a

Quadriga in bono signat virum perfectū, mentis affectum, scripturæ stratum, & ecclesiæ statum.ib. a

Quadriga spiritualis rotæ quatuor. ibid b

equi quatuor.ib.c

Quadriga in malo signat quadrigam defectuosam. ib.d tumultuosam.ibid.c.& tempestosam.ib.f

Qualitas. qualis est nomen relatiuum, refertur ad illud cui est qualis, & denotat aliquam similitudinem & aliquam rem: & 10 qualitas de se non est res firma, solida & fixa, &c. a

Qualis signat essentiæ debilitatem, iustitiæ æquitatem, bonitatis conformitatem, prauitatis proximitatem. ib. a

Qualitas vero designat exteriorem conditionem & dispositionem, vel etiam similitudinem, vel immutationem, &c. ib.b

Qualitas quædam admirabilis & gloriosa.ib.

quædam commendabilis & virtuosa.ibid. d

quædam detestabilis & vitiosa. ib. e.quædam contristabilis & dolorosa, ibid. f quædam excellens & gaudiosa.ibidem g

Quam & tam, sunt duo aduerbia inuicem sociata & coniuncta, & etiam quodammodo inuicem relatiua, &c. a

Quam accipitur quandoque prærogatiue, excessiue seu quantitatiue. ibidem a

Quam vnum refertur ad Deum, quando Dei magnificentia cum quadam admiratione & desiderabili suauitate laudatur & commendatur.s.ab operum magnificentia, à viscerum pia clementia. à verborum sæua iustitia, à peccatorum cara scientia, à superum grata manentia, &, à munerum munificentia.ib.b

Quam vnum refertur ad iustum sicque commendantur iusti à charitate fæderatiua, à castitate depuratiua, à patcitate maceratiua, à claritate indicatiua, à veritate enunciatiua, &c. ibidem c

Quam vnum refertur ad stultum, nam reprehendantur tales à vanitate morali, à vilitate carnali, à ruditate mentali, à cupiditate reali, & ab aduersitate finali. ib.d

Quam accipitur aggregatiue etiam sociatiue, ib.e

& quandoque sumitur comparatiue, &c. ib.f

Quanquam, quamuis idem signant, &c.

Quamdiu est aduerbium temporis, signatque quandam durationem, interuallum seu spatium, & quandam incertam & suspensiuam moram vitæ &c.a

Quandiu quoddam perfectorum, nam iusti in isto quandiu æquitatis feruent pondera, deitatis laudant opera, prauitatis plangunt scelera, pietatis præbent vbera, & veritatis splendent litera, &c. ib.b

Quandiu quoddam peruersorum, nam mali in isto quamdiu solent innocentes infestare, concordantes perturbare, hos saluator non solet amare, & hos solet saluator extirpare, ib. c. & quamdiu quoddam beatorum, &c. ibidem d

Quamobcausam, quamobrem, quapropter, eo quod, ista aduerbia composita idem significant. a. signant enim causam propter quam introducitur finis siue bonus siue malus fuerit. ibidem a

Quamobcausam quoddam refertur ad Deum, nam Deus allegat quamobrem authoritatis & seueritatis, &c. ibidem b

quoddam refertur ad iustum qua iustus habet vnum quamobrem deuotionis, orationis, abdicationis, contemplationis, & distributionis.ib.c

quoddam refertur ad impium, fallacis. l. accusationis, crudelis infectionis, carnalis delectationis, & finalis tribulationis.ib.d

Quando aduerbium temporis. videtur.n. quod per quādo potest significari quicquid significatur per tempus, &c. a

Quando vnum est temporis præcedentis recordandum. sicque habeamus in memoria diuina beneficia quæ recipimus, propria maleficia quæ commisimus, labores & supplicia quæ pertulimus, terrores & iudicia quæ cognouimus, &c.ib. b

Quando vnum est temporis nunc pręsentis ordinandum, nam boni in isto quādo temporis vigent duratione sapientiæ contemplatiuæ, innocentiæ iustificatiuæ, & audaciæ ac constantiæ superatiuæ.ib.c

mali vero rigent criminibus & vitiis tepiditatis & somnolentiæ, gulositatis & vinolentiæ, infidelitatis & inconstantiæ, pompositatis & excellentiæ ac cupiditatis atque auaritiæ, ib.d. miseri autem lugent doloribus, &c.ib.e

Quando vnum est temporis subsequentis præuidendum. sicque consideremus quando Dei.s. clementiæ, nostræ miseriæ, duræ iustitiæ, summæ tristitiæ, & summæ lætitiæ.ib.f

Quantus, quantum, quanto & quantitas accipitur pro magnitudine. & sic quātum.i.quam magnum.a.& sumitur aliquoties positiue, admiratiue, comparatiue, alteratiue, similatiue, prærogatiue seu superlatiue, adæquatiue, diminutiue & interrogatiue.ib.a

Quantitas quædam meritorum habenda. ib. b. quædam peccatorum luenda seu delenda.ib.c

quædam terrenorum horrenda seu spernenda.ibid.d.quædam impensarum videnda. ib. e. quædam mirandorum stupenda.ib.f

quædam quantitas aduersorum ferenda. ib. g quædam tormentorum infernalium timenda.ib.h.& quędam gaudiorum & præmiorum quęrenda.ib.i

Quare semper signat quæstionem, interrogationem vel reprehensionem, &c. a

Quare aduerbium dicitur causa reprehẽsionis, desolationis, allegationis, deprecationis, admirationis, inquisitionis, excitationis, sollicitationis, &c.ib a

Quare pro maiori parte reprehensiuum est.ib.b

Quare vnum spectat ad Deum, nam facit vnum quare compassionis, reprehensionis, instructionis & redargutionis, ib.c

Quare vnum spectat ad iustum multiformiter, nam vtitur quare erga Deũ, quo, s. diuinam præsentiam admiratur, diuinam clementiam exhortatur, iustitiam veneratur, & prudentiam calumniatur, &c.ib.d

vtitur iustus erga seipsum vno quare, videlicet cum conqueritur de suæ vitæ fragilitate, de fortunæ labilitate, mundana aduersitate, & finali flebilitate.ibid. e

vtitur iustus erga proximum vno quare. s. cum quærit de fortuna malorum, iactura bonorum, natura cælorum, & ruptura sacrorum, &c.ib.f

Quare vnũ spectat ad impium, nã iste solet conqueri de Deo, de iusto, & de seipso, &c.ib.g

Quasi aduerbium communiter signat rerum, imperfectionem vel rerum adæquationem, &c. a

quasi dicitur de homine, Deo & diabolo. ib.a

Quasi vnum naturalis defectionis.ibidem b

Quasi vnum virtualis perfectionis.ib. c. s. quo vir iustus & perfectus similis est rebus notabilibus & bonis multipliciter, &c.ib.d

Quasi vnum æternalis saluationis, multiformiter.ib. e

Quasi vnum criminalis infectionis etiam multiformiter.ib.f

& quasi vnum pænæ damnationis, seu infernalis afflictionis.ib.g

Quasi habet quandam rationem imperfectionis, & sic pertinet ad malos ratione hypocriticę fictionis, & ad bonos ratione humanæ æstimationis. ibidem h

Quasi potest referri ad ipsum Deum. ibid. i

Quatuor seu quaternus numerus in scriptura multiformiter accipitur.a

Quaternitas quædam naturalis.ib.a.quędam mundialis. ib. b. quædam cordialis.ib. c. quædam virtualis. ibid. d. quædam criminalis.ibidem. e. quædam infernalis.ibid.f. & quędam supernalis.ib. g

Quatuordecim, quartusdecim⁹. quatuordecim numerus constat ex quatuor & decem. a. seu octo & sex. ib. b. ex septenario duplicato. ib. c. seu ex duodecim & duobus. ib. d. & signat perfectionis statum multipliciter, &c.ibidem.a,b,c, d

Quatuordecim signat etiam transgressionem virtutum, & plenitudinem omniũ vitiorum.ib.e

Que, quandoque est coniunctio copulatiua, & sic sumitur pro, & quandoque est aduerbium affirmandi, sicque capitur pro certo seu vero. & sic affirmat Deus, iustus, impius, &c.a

Que aduerbium habet virtutem coniunctiuam.ib. b. additiuam. ib.c. assertiuã. ib d

Quemadmodum denotat quandam similitudinem, & quandam conformitatẽ & imitationem.a

Quemadmodum quoddam spectat ad iustum, nam imitatur sanctos affectando Deum & paradisum. ib.a

Quoddam spectat ad stultum, nam mali & stulti conformant se alijs malis, &c. ib.b. quoddam spectat ad Christum, nã Christus ostendit nobis quemadmodum, quo suos diligit, bona porrigit, bonos dirigit, cælum eligit, & malos corrigit.ib.c

Quæ generis fæminini refertur ad res & personas, & accipitur interrogatiue siue positiue.a. & potest dici de beata virgine, & de qualibet persona sancta multipliciter.ib.a

Quæ sumitur in malo, & dicitur de mala persona vel anima multiformiter.ibid. b

Quę potest dici de rebus cum dicitur, quę terra, quæ dies, quæ res, & quæ domus, &c. & sumitur quæ interrogatiue altamirando videlicet virginis puritatem, virginis dignitatem, virginis fælicitatẽ, &c.ib.c

Quæ neutrum in plurali potest referri ad multa, nam aliqua quæ sunt mentaliter meditanda, quædam subtiliter perscrutanda, quædam vtiliter operanda, quædam humiliter veneranda, quædam vocaliter refrenanda, &c.a

Quercus est arbor inferius terræ iniecta, exterius late porrecta, superius alte erecta, interius dure confecta & anterius foliis tecta, &c.a

Quercus quædam honoranda. s. vir iustus & perfectus.ib. b. quædam adoranda. s. arbor crucis, nam sub illa manere debemus, pro qua debemus flere, & in qua pendere debemus.ib. c

Quædam quercus refutanda, s. eminentia mundi status. ibidem d, & quædam detestãda. s. peccator & homo impius, &c, ib.p

Quęrere. i. inuestigare, inquirere, requirere seu appetere, &c.a

Quærit Deus nostram conuersationẽ vel saluationem.ib.a

Quærit iustus vitæ perfectionem. ibidem b

nam tali inquisitione ostenditur actus diligentissimus qui iniungitur. ibidem c

ostenditur finis cõpetentissimus, qui prætenditur.ib.d

& attenditur fructus copiosissimus, qui promittitur. ib.d

Quærit impius vitæ corruptionem. s. mũdi dignitates, carnis voluptates, rerum facultates, hostium punitionem, iustorum destructionem, & litium vexationem.ib.f

Quærit diabolus nostram damnationem, ib. g. quærit mundus propriam acquisitionem. ibidem h. & quærit corpus immundam delectationem. ibidem i

Quæstio querela in scriptura reperitur quæstio inquisitoria. ibidem a. litigatoria.ibid.b. & murmuratoria, &c.ibid. c

Qui pronomen relatiuum & adiectiuum, &c.a

Qui potest referri ad Deum qui cunctis præsidet, nam iste est qui pro nobis in mundum exiit.ib. b. qui summo nomine claret & claruit.ib.c. qui æternaliter stetit & viguit.ib.d. qui singulariter potest & potuit.ibid.e. qui efficaciter prodest & profuit, & qui habet prudentiã nostri directiuam, iustitiam nostri correctiuam, & clementiam nostri adiutiuam, &c.ib. f

Qui potest referri ad iustum; qui firmus residet in diligentiæ motu, permanentiæ statu, præsidentiæ ductu, amicitiæ fructu, pænitentiæ luctu, sanctimoniæ ritu, &c.ib.g

Qui quandoque ponitur in plurali, & signat iustos qui metuunt rerum creatorem, renuunt vanum mundi florem, abluunt carnalem fætorem, arguunt stultorum errorem, sustinent pęnarum dolorem, &c.ib.h

Qui referri potest ad stultum, impium & peruersum qui culpas possidet, nam talis est qui ad fraudem semper est paratus, in malo semper obstinatus, in diuersis culpis maculat⁹, qui occulta plus scrutatur, parentes suos detestatur, fluctuans pendet & vagatur, &c. ibidem i

Qui in numero plurali etiam signat impios & iniquos pluribus vitiis innodatos, & pluraliter inuicẽ fæderatos, &c. ib.k

Quia cõiunctio causalis, nam potest causam aliquam allegare in omni materia morali, &c.a

Quia dictio causalis referri potest ad personas, & refertur quia ad Deum cũctipotentem multiformiter. ib. b. nam amandus multiplici ratione, quia habet essentiam permansiuam, potentiam creatiuam, clementiam redemptiuam, prudentiam regitiuam, iustitiam punitiuam, affluentiam largitiuam, & eminentiam prælatiuam.ibid. c

& etiam diligatur Deus, quia est pius & miserator, fortis & liberator, reuelator & sustentator. ib. d

est etiam summe reuerẽdus: quia viget bonitate assidua, fulget veritate perspicua, nitet dignitate pręcipua, manet entitate perpetua, & feruet charitate contigua.ib.e

atque summe metuendus propter potentiæ magna miracula, scientię clara spectacula, & iustitię seuera iacula.ibidem f

Qui refertur ad iustum rite viuentem, quia fuit de peccatis conturbatus, contritus, confessus, peccatis emendatus, totus Deo dedicatus, mandatis occupatus, legem Dei perscrutatus, &c.ib. g

Quia refertur ad impium nefas agentem, quia à Deo vilipenditur à diabolo subiugatur & decipitur, à mundo tribulatur & affligitur, & à cælo effugatur & excluditur, &c. ib. h

Qui ponitur reprehensiue vel inquisitiue, & sic quandoque dictio est superbiæ reprehẽsiua, iustitiæ disceptatiua, fallaciæ redargutiua, pigritiæ excitatiua, ignauiæ confirmatiua, auaritiæ condemnatiua, &c.a

Quid pertinet ad Deũ, quia à Deo reprehenditur crudelium dira sęuitia, ignauorum torpens pigritia, loquaciũ mordax facundia, potentium alta superbia, auarorum concupiscentia, clericorum fęda luxuria, &c.ib.b

Quid pertinet ad iustum, Deum per quid interrogando, nam admiratur Dei humilitatem, contemplatur Dei sublimitatem, amplexatur Dei suauitatem, altercatur Dei seueritatem, & pręstolatur Dei benignitatem.ib c

iustus seipsum interrogando, nam quęrit de naturę carnalis fragilitate, de figurę mundialis inanitate, & de iacturę finalis necessitate. ib. d

& iustus quærit de proximo, nam interrogat de

gat de

gat de speculantibus cur alta mirantur, discordantibus cur non concordant, de innocentibus quare tribulātur, &c. ib.e

Quid etiam spectat ad impium, nam per quid peccator reprehenditur de cupido auaritiæ feruore, de rigido iniustitiæ furore, de fluido inconstantiæ liuore, de torpido negligentiæ sapore, de stolido præsumptionis errore, &c. ibid. f

Quidam semper signat singularitatem, & signat aliquando virum iustum & perfectum per vitæ singularitatem & excellentiam ab aliis segregatum. a. aliquando virum impium & imperfectum à communione fidelium & à charitate separatum, &c. ib.a

Quidā dicitur de Deo: quia vniuersa præcedit. s. in virtuali operatione, in generali dominatione, in magistrali discussione & in liberali distributione. ibi. b

Quidam dicitur de iusto propter perfectionis singularitatem, nam reddit hunc castitas mundissimum, largitas gratissimum, paupertas aptissimum, pietas dulcissimum, &c. ib.c

Quidam dicitur de impio, nam tales sunt singulares in malo, quia ignorantiæ nube teguntur, idololatriç lege vitiantur, pertinaciæ fronte coguntur, gastrimargiæ cibo augentur, iniustitiæ passu flectuntur, &c. ibidem d

Quidem aduerbium affirmandi accipitur pro vere vel certe, &c.a

Quidem affirmatur de Deo, nam asseritur quod in Christo latet diuinitas, manet humanitas, viget benignitas, cadit mortalitas, &c. ib.a

Quidem affirmatur de iusto quod solet dominum metuere, pauperes induere, fæminas effugere, mortalem se dicere, sub norma se regere, immundos abluere, &c. ib.b

Quidem affirmatur de stulto. i. de homine iniusto & impio, nam præ cæteris pollent honoribus, scatent muneribus, & catent verberibus. ib. c

Quidem etiam asseritur in viris impijs, s. ingens iniquitas, nam in istis varietas odibilis, societas abominabilis, ebrietas damnabilis, satietas irritabilis, crudelitas intolerabilis, &c. ib.d

Quidem asseritur in impijs, scilicet sequens aduersitas qua solent dolere, nam in peccatis suis moriuntur, ab hostibus diris capiuntur, & in tenebris atris includuntur, ib.e

Quicquid, id est, omne quod, &c. a

Quicquid vnum est mandatorum obseruandum. ib.a

vnum promissorum accelerandum. ibid b

vnum meritorum procurandum. ibidem c

vnum vitiorum refutandum. ib.d

vnum tormentorum formidandum. ibid. e

& vnum præmiorum affectandum. ibid f

Quicunque accipitur pro omnis qui, & signat generalitatem seu communitatē rerum vel personarum siue in bono siue in malo.a

Quicumque significat generalem authoritatem, humilitatem, vtilitatem, prohibitionem, comminationem & supplicationem. ib.a

Quicunque virtuosi & perfecti sunt honorandi, nam vir perfectus dicitur quicunque subsistit humiliter, resistit viriliter, insistit agiliter, assistit fideliter, &c. ib.b

Quicunque sumitur in malo, dicitur que qui vitijs generaliter maculatur, nam dicuntur quicunque sunt ligati amore mundanorum, fædati horrore vitiorum, nudati valore meritorum, turbati stupore aduersorum, &c. ib.c

Quiescere, quies. quiescere accipitur pro dormire, cessare & pro stabiliter manere.a

Quies quædam interior & spiritualis mētis. s. summe desideranda. ib. a. nam mētis quietem timoris grauitas generat. ib.b

generat etiam quietem amoris firmitas. ib c. & laboris paucitas. ib.d

Quies quædam exterior temporalis. s. delectatio huius mundi, & est mala quies, nam tales à dæmonibus puniuntur, à laboribus exterrentur, & in mæroribus terminantur. ib.e

Quies quædam inferior & corporalis. s. mortis, &c. ib.f. quies quædam superior & æternalis. s. beatorum, nam cessat ibi motus interiorum cupiditatum, motus exteriorum aduersitatum, motus superiorum austeritatum, & motus inferiorum proteruitatum, &c. ibid.g & quies quędam deterior & infernalis, nam ibi quiescunt lætitiæ prolati moduli, superbiæ elati tumuli, & sæuitiæ illati stimuli. ib.h

Quippiam & quicquam sunt pronomina neutra & composita, & aliquid distinctum & determinatum designant.a

Quicquam vnum procurandum. s. titulus meritorum. & sic iustus habet vnum quicquam perfecti & virtuosi operis, iniuncti rigorosi ponderis, prospecti luminosi sideris, & fructuosi muneris. ib. a

Quicquam vnum perscrutandum. s. secreta fidei & scientiæ, &c. ib.b. quicquā vnum affectandum. s. portio paradisi quam pro merito Deus est daturus. ib. c

Quicquam vnum vitij & peccati refutandum, &c. ib.d. quicquam vnum conculcandum seu detestandum. s. bona temporalia. ib.e. & quicquam vnum formidandum. s. pœna æterna. ib.f

Quinque, numerus quinarius signat actus omnes qui humanis quinque sensibus gubernantur, &c.a

Quinque numerus signat legis perfectionem, quia lex continetur quinque libris Moysi. ib.a

signat sensus discretionem, quia quinque sunt sensus corporis per quos nobis rerum notitia innotescit. ib.b

signat crucis afflictionem. ibid. c. & signat morum & carnis corruptionem. ibid. d

Quis, qui. quis communiter ponitur interrogatiue, qui vero positiue.a

Quæstiones per quis & qui fiunt ad interrogandum, contemnendum, approbā dum, reprobandum, mirandum, &c. ib a

per quis pronomen quærit homo de summa diuinitate ipsum Deum admirando tanquam vnum & nulli similem, tanquam summum & valde nobilem, tanquam firmum & semper stabilem, tanquam ignotum & inscrutabilem, tanquam benignum & amicabilem, &c. ib. b

Per quis homo quærit de propria fragilitate seipsum detestando, nam quærit & admiratur vanitatem suæ vilis conditionis, cæcitatem suæ rudis cognitionis, fæditatem suæ turpis infectionis, paucitatem suæ breuis durationis, bonitatem derelictæ perfectionis, &c. ib, c

Per quis homo quærit de iusti sinceritate ipsam collaudando, sicque laudamus, & admiramur iustum vt virum nitoris & innocentiæ, splendoris & sapientiæ, clamoris & eloquentiæ, tenoris & moderantiæ, &c. ib.d

Per quis homo quærit de impij aduersitate ipsam arguēdo: & sic impius per quis reprehenditur de superba pompositate, acerba crudelitate, proterua rixositate, auara cupiditate, ignara obscuritate, &c. ib.e

Cui pronomen datiui casus signans acquisitionem, &c. ib. a

Cui refertur ad Deum. nam ipse est cui nullus potest assimilari, omnis debet famulari, impij nolunt conformari, curā rerum solet dari, & omnes laudes debent cumulari. ib.a

Cui refertur ad iustum, nam ipse est cui à Deo datur diuina benedictio seu gratia interna consolatio vel lætitia, virtutis roboratio vel constantia, timoris conturbatio & mæstitia, honoris exhibitio & reuerentia, &c. ibidem b

Cui refertur ad impium & iniustum, nam iste est cui inest detractio mordax, adest deceptio fallax, deest cognitio verax, & subest damnatio vorax. ibidem c

Cuius genitiuus est de quis, quæ & quid, &c.a

Cuius refertur ad Deum, & sic iste est cuius substantia pro nobis funditur, potentia seculum regitur, clementia fideli parcitur, & iustitia impius flectitur. ib.a

Cuius refertur ad iustum, nam ipse est cuius altitudo scandit superius, pulchritudo fulget exterius, mæstitudo plangit interius, certitudo superat vlterius, & sanctitudo durat posterius. ibidem b

Cuius refertur ad impium, nam iste est cuius conuersatio inficitur, euagatio arguitur, gubernatio contemnitur, exaltatio deprimitur, & condemnatio promittitur. ib.c

Quem est pronomen accusatiui casus de quis seu qui, & potest intelligi Christus iustus & stultus.a

Per quem intelligitur Christus, quia est ductor indeuiabilis, tutor inuariabilis, victor insuperabilis, doctor inęstimabilis, & dator interminabilis. ibidem a

Per quem intelligitur, nam iste est quem vendicat superna maiestas, liberat prę-celsa potestas, adornat externa venustas, informat diuina veritas, confirmat vigoris probitas, &c. ibidem b

Per quem intelligitur homo stultus, nam peccator est quem vides priuatum luce directiua, libatum fęce infectiua, damnatum voce Dei viua, & grauatum nece deiectiua ib. e

Quo pronomen ablatiui casus, & potest referri ad personas, res & loca a

Quo refertur ad personas scilicet ad Deū, ib.a

ad virum iuftum, nam ifte eft quo purgantur crimina noxia, velantur merita propria, fectantur fana conlortia.ib.b. & refertur ad impium, &c.ibidem c

Quo refertur ad res, nam eft dare quo cibantur viri peftilẽtes, ornantur viri fapientes, & ditantur viri præfidentes.ib. d

Quo refertur etiam ad loca, nam eft dare locum quo boni recedunt, iufti procedunt, bona fuccedunt, & mala accedunt.ib.e

Quo refertur ad tempus, videlicet prẹfentis mortalitatis, ingentis vtilitatis, fluentis profperitatis, fequentis pænalitatis, & florentis fælicitatis.ibidem f

Quorum pronomen genitiuum plurale poteft referri ad bonos & malos.a

Quorum refertur ad malos, quorum rebellio Deo opponitur, opinio fætet & fpernitur, elatio cadit & labitur, poffeffio nimis extenditur, cognatio fplendida cernitur.&c.ib.a

Quorum refertur ad bonos multipliciter. ib.b

Quos in accufatiuo plurali, &c.a

Quos refertur ad bonos, nam boni funt quos ftatus fupernus facit tutiffimos, amor fraternus facit chariffimos, fplẽdor lucernus facit doctiffimos, &c.ib. a

Quos refertur etiam ad malos, nam impij funt quos adorat error fæcularis, honorat fauor popularis, deuorat rigor fupernalis, & lacerat terror infernalis. ib.b

Quibus de bonis & malis, &c.a

Quibus dicitur de perfectis, & virtuofis perfonis, nam iufti funt quibus affignatur virtus integralis, miniftratur panis fpiritualis, perficitur iuffus paternalis, tribuitur terra fupernalis, &c.ib. a

Quibus etiam dicitur de malis, nam peccatores funt illi quibus indignatur fũma diuinitas, hebetatur mentis fubtilitas, referuatur mortis obfcuritas, & obftinatur cordis caliditas. ibidem b

Quibus dicitur de rebus bonis, nam funt res bonæ quibus inftruimur, corrigimur, perficimur & reficimur. ibidem c

Quibus etiam dicitur de rebus malis, nam funt res malæ quibus adijcimur, inficimur & afficimur.ib.d

Quifquam, quicquid, quifquam, id eft, quicunque feu aliquis, & fumitur communiter in terminis negatiuis. a

Quifquam in bono poteft dici iuftus, nã vir talis maiorum legibus religatur, elbotum fluctibus non grauatur, vitiorum enfibus non truncatur, deceptoris artibus non lẹditur, adulantis vocib.nõ fraudatur, &c.a

Quifquam in malo etiam fumi poteft, nã peccator detractionis vitio roditur, rebellionis odio foditur, poffeffionis amore moritur, obliuionis horrore mergitur, iniuftitiæ furore ducitur, &c.ib.b

Quifpiam, id eft, aliquis feu quifquam, &c.a

Quifpiam refertur ad impium: nam talis quifqiam inficitur carnali macula excluditur à Dei fpecula, feiungitur à cæli camerula, repellitur à facra copula, &c.ib.a

Quo, quocunq;. Quo aduerbiũ loci, &c.a

per quo & quocunque aduerbia intelligitur ftatus moralis virtutis. ibidem a. nam talis eft ftatus vel locus diuinitatis. ib. b. humilitatis. ib. c. fatietatis. ib.d. fecuritatis. ib.e. focietatis. ibidem f

per quo & quocumque aduerbia intelligitur ftatus vitalis & æternalis. f. gloria paradifi.ib.g. intelligitur etiam per quo ftatus lethalis & criminalis. f. ftatus peccati, qui eft locus obfcuritatis & ignorantiæ, proteruitatis & infolentiæ, ac tenuitatis atque indigentiæ. ibidem h

per quo intelligitur ftatus fatalis. f. mors temporalis. ib. i. intelligitur etiam per quo ftatus venalis & mundialis. ibid.k. & intelligitur per quo & quocumque ftatus mortalis & infernalis. ibidem l

Quoties, quotiefcunque. quoties accipitur tam per multiplicationem numeri quam temporis, nam in bono multiplicanda & reiteranda eft compunctio cordis interioris, remiffio culpæ exterioris, & deuotio caufæ fuperioris. a. in malo vero folent mali vices multiplicare. f. carendo lumine directiuo, vtendo flumine turbatiuo, & cadendo turbine deiectiuo, &c.ib.b

Quod, quodcunque & eo quod, &c. a

Quod vnum inuenitur reuerendũ. f. Deus ib.a

Quod vnum atterendum. fc. corpus noftrum.ib.b

Quod vnum promerendum. f. paradifus, ib.c

Quod vnum perferendum. f. tribulatio. ib.d

Quod vnum auferendum. f. peccatum. ib.e

Quod vnum deferendum. f. mundus.ibid. f

Quod vnum afferendum. f. fides. ibidem g

Quod vnum reparandum, fcilicet cor.ib h

Quod vnum operandum, f. bonum opus. ib.i

Quod vnum formidandum, f. infernus.ib. k

Quod coniunctio, caufalis, pro quia.ibid.l

Quodcunque. i. omne quod, nam quodcunque eft prẹbendum corde liberali, petendum voce filiali, reddendum iure naturali, videndum mente fpirituali, dicendum clamore verbali, agendum manu corporali, & petendum lance æquali.ib.m

Eo quod fumitur caufatiue, nam poteft reddi caufa quare à Deo arguuntur mali, eo quod immunde folent maculari, indigne folent indignari, conflicte folent conuerfati, effronte folent obftinari, &c.ib.n

Quomodo eft aduerbium interrogandi, quandoque aduerbium fimilitudinis, &c.a

Quomodo fumitur inquifitiue, nã quomodo dicitur ratione ftuporis & admirationis, doloris & defolationis, mẹroris & compaffionis, horroris & deprehenfionis, &c.ib.a

Quomodo fumitur narratiue feu comparatiue, & fic inuenitur quomodo charitatiuum, diftributiuum, fuperatiuũ, regulatiuum, fuperlatiuum, & augmẽtatiuum.ib.b

Quomodo fumitur admiratiue. f. quomodo tumefcit puritas virginis, vilefcit dignitas numinis, nigrefcit claritas luminis, & clarefcit cæcitas turbinis, &c.c

Quomodo fumitur redarguitiue, ficque peccator redarguitur per Deum & hominem interrogando, quomodo leuaris fuperbiæ flatu, fædaris luxuriæ ftratu, priuaris notitiẹ fcitu, orbaris decentiæ ritu, iactaris facundiæ dictu, & vagaris proteruiæ ictu? ib.d

Quomodo fumitur inquifitiue feu allegatiue, ficque homo quærit de propria ignorantia, diuina fapientia, difcordium defluentia, humana impotentia, &c.ib.e

Quomodo fumitur deploratiue feu defolatiue, & fic homo lamentando quẹrit quomodo labitur vitæ fragilitas, frangitur ftatus profperitas, perditur innocens puritas, & fpernitur cæleftis ciuitas.ib.f

Quomodo fumitur infultatiue, quando infultamus & deridemus de rerum gloria & magnitudine quomodo deperit, de carnis fpuria & pulchritudine quomodo præterit, de hoftis furia atque acritudine quomodo fors conterit.ib. g

Quomodo fumitur depofitiue, & fic eft aduerbiũ fimilitudinis, & fic Deꝰ habet vnũ quomodo. f. pietatis paternæ, feueritatis internẹ, poteftatis fupernẹ, charitatis fraternæ, & largitatis æternæ.ib. h

& talis fimilitudo etiam fpectat ad iuftũ. nam dicere poteft quomodo fatisfaciat æquali pondere, circumfpiciat occulto fydere, fe fubiiciat duro verbere, femper gaudeat dicenda dicere, &c.ib. i

Quomodo pertinet etiam ad iniuftum, nam de impio confiderandum quomodo fe fædat luxuriofe, feducit proditiofe, promouet ambitiofe, deprimit iniuriofe, contemnit defpectuofe, &c.ibid. k

Quomodo interrogatiue fumitur multis, &c. in fermone, Videte quomodo caute, &c.

Quippe aduerbium affirmandi, &c a

Quippe vnum fpectat ad Deum, nam per quippe afferitur Dei potentiæ eminens titulus, Dei clementiæ fuftinens baculus, Dei iuftitiæ indignans oculus.ibid. a

Quippe vnum fpectat ad iuftum, nam ibi pollẽt durationis folido vigore, difcretionis lucido fplendore, compaffionis fluido decore, operationis viuido labore & adẹquationis rigido tenore ib. b

Quippe vnum fpectat ad ftultum feu impium, ficque afferitur per quippe in iniuftis luxuriæ fæda corruptio, fubftantiæ difcors poffeffio, malitiæ fallax deceptio, pigritæ grauis oppreffio, difcordiæ dura diuifio, &c.ib.c

Quondam. i. olim feu durum, eft aduerbiũ præteritum tempus fignans. a. nam fignat mundanorum tyrannorum durã fæuitiam, quæ morte deperit, mundanorum bonorum blanditiam, quæ cito præterit, mundanorum fallacem lætitiam, quam cafus conterit, &c.ib. a

Quoniam videtur fignificare, quia, feu propter hoc, cum quadam affertione. a. & quoniam eft quandoque coniunctio caufalis, quandoque aduerbium affirmatiuum, &c.ib.a

Quoniam refertur ad Deum, quoniam habet poteftatem inuincibilem. ibid. b

habet Deus maieftatem honorabilem,

quoniam æternus &immortalis,super-nus atque regalis, vnicus & specialis,& publicus ac famæ vocalis. ib. c
Deus habet charitatem admirabilem seu inæstimabilem. ibid. d
etiam Deus habet æquitatem inflexibilem aut seueritatem formidabilem, quoniam odit omne peruersum, amat omne conuersum, leuat omne subuersum, & ligat omne diuersum. ib. e
Deus habet veritatem infallibilem, quoniam lucet interius omnia cognoscendo, nitet exterius omnia prouidendo, fulget superius omnia gubernando, atq; splendet inferius omnia reuelando. ibid. f
Deus habet bonitatem diffusibilem, quoniam agit suauiter, audit faciliter, parcit benigniter, saluat vtiliter, seruat veraciter, iuuat viriliter, &c. ib. g
Quoniam coniunctio causalis pertinet ad iustum, quoniam talis est innocens sine malitia, præpotens plenus constantia, exultans sana lætitia, meditans Dei iudicia, metuens summa fastigia, tribuens pia suffragia, &c. ib. h
Quoniam aliquando refertur ad stultum siue impium, quoniam isti præ cæteris florent rerum muneribus, gaudent famæ fauoribus, fulgent magnis honoribus, fruent diris furoribus, sonant altis sermonibus, spirant vanis flaminibus, latent citis fluminibus. ib. i
& talis peruersus fugiendus, contemnendus & puniendus, quoniam obstat obuius diuinæ voluntati, fallit cautius, sequedat falsitati, fauet deuius suæ fatuitati, obstat vanus sinceræ veritati, habet sæpius linguæ mordacitati, &c. ibid k
& Quoniam priuabuntur gacis & epulis, frustrabuntur fauorum fabulis, spoliabuntur honorum titulis, &c. ib. l
Quoque quandoq; sumitur pro vero seu certe, quandoque pro etiam, &c. a
Quoque refertur ad Deum, nam vera prædicat, magna fabricat, iuste iudicat, dure vindicat & pie se applicat. ibid. a
Quoque refertur ad iustum quantum ad status suos quatuor, sc. quantum ad naturam, fortunam, gratiam & gloriam multiplicit er. ibid. b
Quoque refertur ad virum stultum & impium, quoniam mala continue malis addere & accumulare dinoscitur, &c. ibid. c
Quoque denotat etiam multa tormenta. ibid. d
Quotidie, quod diebus singulis iteratur & dicitur, accipitur etiam pro sæpe communiter, &c. a
Quotidie boni, dum diligenter soliciti sint in pluribus. ib. b
Quotidie mali, & impij laborant multiformiter. ibid. c
Quot, quotquot signat numerum certum & limitatum de quacunque re dictum fuerit, &c. a
Quotquot cum flentibus pœnitentes Deus diligit, nam per pœnitentiã Christum tangimus, culpas plangimus, & corpus frangimus, &c. ib. a
Quotquot etiam virtutibus eminentes eligit Deus. ibi. b, & quotquot criminibus pestilentes negligit Deus, &c. ibi. c

R.

Ratio quædam sequenda, quædam docenda, quædam reddenda, quædam discenda, & quædam diuidenda, &c. a
Ratio adhuc quædã originalis, quæ cuncta superat & non attingitur. ib. b, quędam motigeralis quæ mores reparat, & quam iustus sequitur, & quædam iudicialis, quæ iuste imperat & non reuertitur, &c. ibid. d
Radere, rasus. radere, id est, capillos abstergere, vel auferre, & hoc mediante nouacula, &c. a
Radere quoddam summe vitiosum, scil. quando quis per peccatum euellit ornatum & capillaturam virtutum. ib. a
Radere quoddam summe fructuosum, sc. bona temporalia à se auellere, & ea pauperibus erogare. ibid. b
Radere quoddam valde dolorosum, scil. quo raptores & tyranni radunt & spoliant vniuersos substantia temporali. ibid. c
Radere quoddam valde virtuosum, scil. mala opera per temperantiam & modestiam eradicare, &c. ibid. d
Radix in scriptura in bono & in malo accipitur. a
Radix denotat iustorum conditionẽ virtuosam. ibid. a
nam in ista radice debet esse tenax dilectio & adhærentia. ibid. b
debet esse viuax deuotio & influentia. ib. c
debet esse fortis duratio & permanentia. ibid. d
debet esse mollis subiectio & reuerentia. ibid. e
atque esse debet dulcis compassio & affluentia. ibid. f
Radix signat virtutum perfectionem. ibi. g, mundanam possessionem. ib. h, criminum infectionem. ibi. i, & malorum defectionem. ibi. k
Raguel interpretatur pastor Dei & ægrotans Deo. vide historiam Tobiæ.
Ramus, sicut corpus constat ex membris, sic arbor ex ramis, &c. a
Rami quidam interiores virtuales cordis affectus erigendi per charitatis desiderium. ibid. a
Rami quidã exteriores temporales charitatis profectus extendendi per pietatis refrigerium, &c. ib. b
Rami quidam superiores Christi crucis aspectus siue conflictus, frequentandi per deuotionis mysterium. etc. ib. c, Rami quidam inferiores nostræ carnis defectus detruncandi per deuotionis mysterium, ib. d
Rami etiam signant subditos, nam prælatus est radix quæ ramos, scil. subditos habet portare, cibare, augmentare, &c. ibid. e
Rami mali signant peccatores. ibid. f
Rhamni proprietas & ambitio. vide Ambitio.
arbor. h
Rapina, rapere, id est, aliquid subito & violenter auferre. a
Rapina quædam virtualis iustorum, quędam corporalis luxuriosorum, quædam criminalis gratiarum, quædam æternalis animarum, quędam spiritualis deuotorum, quædam supernalis beatorum, & quædam temporalis tyrannorum. ibid. a
Rapinæ vitium detestandum, quia raptores transcendunt humanitatem. ibid. b, offendunt diuinitatem. ib. c
& Raptores incendunt fraternitatem. ibid. d
Rapina omnis vitanda. ibi. e
Rachel vxor Isaac prædilecta interpretatur ouis vel visio videns Deum seu videns principium. a, & applicari potest ad quamlibet animam sanctam, aut personam deuotam, &c. ibi. a
Raphael interpretatur Dei medicina, Dei angelus qui Tobiam sanauit, filium eius conduxit, &c. a
Raphaim ciuitas Amorrhæorum interpretatur gigantis vel medici, &c. a
Raro. vide tarde & sæpe, &c.
Rebecca filia Batuelis, vxor Isaac patriarchę, & interpretatur patientia. a, nam Rebecca fuit oneri subiugata, hospiti valde grata, munere subarrhata, Isaac coniugata, geminis fœcundata, & in Ebron tumulata. ib. a, & designat animam deuotam, &c. ib. a
Reus, reatus, id est, peccatum seu obligatio ad pœnam debitam pro peccato, &c. a
Reus efficitur homo propter omissam reuerentiam, propter commissam violentiam, propter remissam diligentiam, & propter dimissam continentiam. ibid. a
Rebellio, rebellare, id est, rursum vel iterum bellare, vel contradicere. a
Rebellio quædam contra rationem, quæ fit in animo. ib. a
quædam contradictionem, scil. infimi contra superiorem. ib. b
& quædam contra sanctionem, scil. contra Deum, &c. ibi. c
Recedere, id est, ab aliquo fugere & elongare, &c. a
Recessus quidam malus & vitiosus, scil. impij, nam talis recedit à Deo per nequitiam & obstinationem. ib. a, à prælato per proteruiam & indignationem. ibid. b
Recedit à seipso per superbiam & elationem. ib. c, & à proximo per fallaciam & proditionem. ib. d
Recedit à viro iusto per inuidiam & perturbationem. ib. e
Recessus quidam bonus & virtuosus, scil. à malo & peccato, sicque recedendum est à nefaria societate, à contraria crudelitate, ab omnimoda iniquitate, & ab incommoda impietate. ibid. f
Recessus quidam grauis & dolorosus, sc. Dominus recedit à peccatoribus & iniustis gratiam subtrahens in præsenti, & gloriam in futuro. ibid. g
Recessus quidam negatiuus, scil. de non recessu. ibid. h. nam vnus non recessus est hominum perfectorum. ibid. i, vnus hominum iniustorum. ibid. k, vnus damnatorum. ib. l, & vnus hominum beatorum, &c. ib. m
Recensere, id est, numerare, computare. vide ibi.
Reciduum, id est, reiteratus casus, est autem recidiuus casus magis periculosus, &c. a, vide redire, retrorsum & reuerti.
Recidiuat spiritualiter ille, qui post conuersionem aut pœnitentiam relabitur in peccatum. ibi. a
Reclinare. vide inclinare,
Recludere. vide includere.
Recipere in scriptura multipliciter sumitur. a
Receptio quædam contributiua seu restitutiua. ib. a, quædam retributiua. ib. b, quędam consolatiua. ib. c
quædam castigatiua. ib. d, quædam condemnatiua. ibid. e, quædam charitatiua. ibid. f, & quædam obeditiua. ibid. g
Recordari aliquid præteritum, meditari, &c. a
Recordatio quædam diuina, nam quantum ad seipsum recordatur suam immensam nobilitatem, suã clementem

benignitatem, &ſuam coniunctam fraternitaté, quantum vero ad nos recordatur noſtram paternalem generoſitatem, noſtram deuotam ſedulitatem, noſtram innatá fragilitatem, noſtram perpeſſam aduerſitatem, & noſtram commiſſam iniquitatem. ib. a

Recordatio quædam iuſti, nam recordari debet flagitia quæ commiſit, ſupplicia quæ meruit, ſolatia quæ amiſit, iudicia quæ perpendit, ſeueritatem quam euaſit, &c. ibi. b

Recordatio quædam iniqui, nam peccator recordatur deliciarum ad delectandum, iniuriarum ad vindicandum, & nequitiarum ad complacendum. ibid. c

Rectus, rectitudo eſt quædam rerum dimenſio per quam in æqualitate & proportione debita perſeuerant, ita quod ad vnam partem magis quam ad alteram ſe inclinant. a, ſicque rectitudo eſt morum iuſtitia & ſanctitudo, & rectus dicitur quilibet homo iuſtus, &c. ib. a

Recti quidam ſimpliciter habent fortitudinem patientiæ. ibi. b, recti ſpiritualiter habent pulchritudinem apparẽtiæ. ib. c, habent etiam mititudinem vel aptitudinem innocentiæ. ib. d, & habent certitudinem exiſtentiæ, nam habent cor rectum intentionis, rectos oculos diſcretionis, rectos pedes affectionis, rectos amplexus dilectionis, &c. ibi. e

Reconciliatio. i. diſcordia ad pacem & ad concordiam reductio. a

Reconciliatio quædam cœleſtis numinis placatiua, ſcil. Deus carnem aſſumendo. ibid. a, quædam Dei & hominis vnitiua per pœnitentiam. ib. b, & quædam fraterni turbinis lenitiua, qua homo tenetur reconciliari fratri ſuo, &c. ibid. c

Recumbere. vide accumbere, accubare, diſcumbere.

Redarguere, reprehendere, reprobare. multipliciter inuenitur redarguere, &c. a

Redarguere quoddã quod facit animus, ſ. remorſus conſcientiæ. ib. a, quoddam quod facit optimus, ſc. bonus prædicator, &c. ibi. b, & quoddam quod facit peſſim⁹, ſc. inuidus & detractor, &c. ib. c

Reddere præſupponit promiſſionem, receptionem, vel aliquam obligationem, &c. a

Reddit aliqua Deus, reddit aliqua homo: & reddenda ſunt aliqua Deo, aliqua homini. ib. a

Redditio aliqua ſuperior & diuina. ibid. b, qua Deus reddit gratiam pœnitentibus, copiam indigentibus, gloriam triumphantibus, eloquentiam prædicatoribus, brauium militantibus, &c. ib. c

Redditio aliqua inferior & humana, qua homo tenetur reddere vnicuiq; quod ſuum eſt. ibid. d, ad hoc excitat authoritas mandatorum Dei vel legis. ib. e

ad hoc inuitat neceſſitas proximorum gregis. ſicque reddere debemus parentibus pietatem, maioribus humilitatem, vxoribus charitatem, ſeruitoribus vtilitatem, conquerentibus æqualitatem, &c. ibid. f

& inuitat etiam ſublimitas ſupernorum regis, &c. ibid. g

Redigere, redactus. redigere, id eſt, aliquid in aliud conuertere vel mutare. a

Redactio quædam terminatiua, qua vita terminatur. ib. a, quædam carnis ſubiugatiua, qua corpus caſtigatur. ibid. b, quędam virtutis deſtructiua, qua virtus eneruatur. ib. c, quædã pauperum grauatiua, qua libertas ligatur. ibid. d, & quædam fortunæ mutatiua, qua fortuna mutatur, &c. ib. e

Redimere, redemptio enim locum habet in ſeruitute, in captiuitate, in venditione, vel hæreditate, & per redemptionem intelligitur generaliter illa ſalus & liberatio quam Chriſtus natus & mortuus ſuis fidelibus procurauit. a, & ſic redemptio idẽ eſt quod ſaluatio, nam redemit nos à dęmonum iuriſdictione ibid. a, redemit nos de criminum obligatione. ib. b, & redemit nos de inferni inflammatione, &c. ibid. b

Reducere, id eſt, iterum vel retro aliquid ducere, &c. a

Reductio quædam virtualis, quæ completur per Deum victorem. ib. a

quædam exemplaris quæ completur per iuſtum paſtorem. ibid. b, quædam manualis, quæ completur per iuſtum vectorem. ib. c, & quædam verbalis, quæ exercetur per prædicatores. ibid. d

Redundare. vide abundare.

Reædificare. vide ædificare.

Referre, reportare. referre, i. iterum ferre ſeu iterato portare aut reportare, &c. a

Referuntur fructus & opera. ib. a

Referuntur debita munera. ib. b, referuntur verborum pondera ib. c, & referuntur grates non aſpera. ibid. d

Reficere, refectio. reficere ſumitur pro reparare, ſatiare ſeu recreare. a

Refectio quædam ſpiritualis, qua reficitur homo ſciens, id eſt, iuſtus. ib. a, quædam fraternalis, qua reficitur languens egenus. ib. b, quædam ſupernalis, qua reficitur homo præclarus, id eſt, beatus. ib. c & quædam mundialis, qua reficitur ardens auarus. ib. d

Refrigerium, refrigerare eſt de calore ad frigiditatem tranſire, &c. a

Refrigerium quoddam quod interior facit deuotio. ib. b, nam refrigerat mentem gemitus & fletus contritionis ſeu compunctionis, vomitus & iactus cõfeſſionis, aditus & motus ſubiectionis, fremitus & metus turbationis, ſcil. diuini amoris, & ſpiritus atque virtus deuotionis, &c. ib. c

Refrigerium quoddã quod facit exterior compaſſio, & eſt refrigeriũ operis miſericordiæ, &c. ib. d, quoddam quod facit ſuperior ſaluatio ſeu habitatio, eſtque refrigerium gloriæ paradiſi. ibi. e

Refrigerium quoddam quod inferior facit defectio, & eſt refrigerium indignationis charitatis. ib. f, & quoddã quod poſterior facit damnatio, & eſt refrigerium ſudoris conſolationis, &c. ib. g

Refugium eſt cum non ſatis potens hoſti obuiare ad alium recurrit. a

Refugium quoddam tutũ & ſecurum eſt Deus, nam refugium eſt, ſcil. pauperibus, ne fame pereant, debilibus, ne hoſti pareant, vagantibus, ne domo careant, & ſuperantibus, vt tuti floreant, &c. ibid. b

Refugium quoddam ſanum atq; purum, ſcil. religionis atque pœnitentiæ ſeu iuſtorum ſocietas, &c. ibi. c, quoddam vanum & obſcurum, ſcil. quo mali recurrunt ad refugia mundanorum, &c. ibid. d

Refulgere. vide fulgor, ſeu fulgere.

Regalis. vide reges, regius.

Regere pertinet ad rectorem, &c. a

Regere eſt actus ſapientiæ, actus diligentiæ, & actus eminentiæ. ibid. a

Rector habere debet mititatẽ & clementiam. ib. b, rectitudinem & iuſtitiam. ib. c, ac celſitudinem atq; potentiam. ib. d

Rex, reges, regnare. rex eſt nomen dignitatis, officij, & poteſtatis, &c. a

Rex quidam æternalis ſuperior, ſcil. Deus, quidam ſpiritualis interior, quidam temporalis exterior, & quidam infernalis inferior, &c. ibid. a

Rex quidam admirabilis & glorioſus, ſc. Deus, qui eſt Rex regum, & Dominus dominantium. ib. b

Rex bonus quinque conditiones habere dicitur. ib. c

nam Deus eſt rex ſapiens & prudentiſſimus. ib. d, pius & clementiſſimus, ibi. e, præpotens & ſtabiliſſimus. ib. f, & prouidens & communiſſimus. ib. g

& iuſtus atque ſeueriſſimus, &c. ib. h

Rex amoroſus, ſpecioſus, glorioſus, gaudioſus, vigoroſus, & rigoroſus eſt Chriſtus. ibid. i

Rex quidam laudabilis & virtuoſus, ſcil. bonus princeps, iudex, prælatus, vel vir perfectus. ib. k, nam talis eſſe debet audax ad præcedendũ, fortis ad reſiſtendũ, cautus ad præuidendũ, clemens ad indulgendũ, iuſtus ad iudicandum, diligens ad inquirendũ, humilis ad ſeruiendum, &c. ibi. l

Rex quidam odibilis & vitioſus, nam tales delicijs impinguantur, blanditijs delectantur, luxurijs inquinantur, ſcientijs effrenantur, & ignorantijs hebetantur. ibid. m

Regnum quoddam eſt regnum incipientium, in quo viuunt homines pœnitentes, & ſignantur per regẽ Iuda. ibi. n

quoddam proficientium, quo viuunt homines laborantes ſeu liberantes denotanturque per regem Dauid, ibi. o

quoddam ſancte viuentium, quo regnant vitia ſuperantes, ſignanturq; per regem Salomonem. ibidem p, & quoddam ſuperlætantium, quo regnant cælitus triumphantes, & ſignantur per regem Iſrael. ib. q

Reges mali in ſcriptura inueniuntur, ſcil. rex Aſſyriorum, Amorrhæorum, Babyloniorum, & Ægyptiorum: iſti enim reges filios Iſrael grauauerunt, Deum contempſerunt, & ſuperbe ſuper alios regnauerunt, ſignantque dæmones atque tyrannos, &c. ib. r

Regina ſignat in ſcriptura animam deuotam, vel quamlibet virginem ſanctam, vel etiam virginem Mariam, a

Regina debet regem cum populo concordare, ſe per clementiam demonſtrare, ſe per decentiã ornare, hoſtis potentiam refrenare, & regis amicitiam vendicare, moraliter intelligendo de beata virgine, vel etiam ſancta anima, vel perſona, &c. ibi. a

Regina etiam eſſe debet decens & ſpecioſa, placens & amoroſa, clemens & viſceroſa, tremens & timoroſa, cultu religioſa, ſtatu imperioſa, &c. ibid. b

Regius, regalis, regium ſeu regale dicitur illud quod ad reges noſcitur pertinere, ſeu à regib. depẽdere, hinc eſt quod ſecundum diuerſitatem regum inuenitur diuerſitas regionum, &c. a

Regium quoddam temporale, vanum & tranſitorium propter diſſenſiones, & controuerſias, vagationes, & inſolentias, occiſiones & iniuſtitias, detractiones & inuidentias, &c. ib. b

quoddam virtuale, ſanum & meritorium, quo viri iuſti & ſancti Chriſto regi cœleſti ſunt dedicati multiformiter. ibid. c

quoddam æternale dignum & permanſorium, ſ. dona regia gloriæ paradiſi. ibidem d

Regio multiplex in ſcriptura reperitur. ſ. regio quædam viatorum vita temporalis, a. quædam perfectorum vita.

spiri-

spiritalis. ib. b, quædam beatorum patria supernalis. ibid. c, quædã peccatorum patria mundialis. ibid. d, quædam vitiorum & meritorum habitatio cordialis. ibid. e, & quædam damnatorum habitatio infernalis, &c. ib. f

Regnum, regnare. regnum multiplex tam in bono quam in malo reperitur. a

Regnum quoddam superius ecclesiæ triumphantis beatorum affectandum. ibid. b

quoddam inferius ecclesiæ militantis prælatorum gubernandum. ibid. c

quoddam interius conscientiæ vel animæ virtuosæ reformandum, &c. ibid. d, & quoddam exterius sacræ scripturæ & fidei christianæ habitãdum, &c. ibid. e

Regnum sumitur in malo, & sic regnum quoddã eminentiæ, temporalis, quoddam conscientiæ criminalis, & quoddam pestilentiæ infernalis, &c. ibid. f

Regnum temporale est vituperabile propter multa. ibid. g

Regredi. vide reuerteri.

Regula, id est, regimen vel mensura. a

Regula quædam rationis, quæ est in cordiali conscientia, ibid. a, quædam lectionis in literali sapientia, ibid. b, & quædam iussionis in fraternali seu virtuali obseruantia. ibid. c

Religio, religiosus. religio est status hominum perfectorum sub certis mandatis & regulis Deo famulantium. a

Religionis status securior propter multas laudabiles virtutes. ibid. a, nam ibidem est virtus floridæ castitatis. ibid. b

virtus intimæ paupertatis. ibid. c

virtus obedientiæ & humilitatis. ib. d

virtus amicitiæ & communitatis. ibid. e, & silentium magnæ taciturnitatis. ib. f

atque habitus magnæ vtilitatis. ibid. g

Relinquere, id est, dimittere, fugere, spernere, abijcere, &c. & sumitur in bono & in malo. a

Relinquere est multiplex. ibid. a

Relinquere quoddam virtuosum, quo viri sancti relinquunt illa quæ sunt contraria suæ saluti. ibid. b

sicq; relinquere debemus anxiam rerum possessionem. ibid. c

carnis noxiam voluptatem seu infectionem. ib. d, & mentis propriæ volitionem seu affectionem. ibid. e

Relinquere quoddam vitiosum, scil. malorum qui vtilia relinquunt ad salutem, nam relinquunt per iniquitatem, parentes per impietatem, correctionem per proteruitatem, & religionem per apostasiæ prauitatem, &c. ibid. f, & quoddam fructuosum, scil. iustorum, quando iusti posterius bona documenta & exempla relinquunt, &c. ibid. g

Reliquiæ dicuntur omnia illa quæ post consumptionem alicuius rei remanent & relinquuntur, &c. a

Reliquiæ sunt multiplices. ibid. a

Reliquiæ quędam corporales, scil. sanctorum honorandæ. ibid. b

quædam temporales erogandæ. ibid. c, & quædam personales informandæ, &c. ibid. d

Reliquiæ vero malæ sunt filij male docti, &c. ibid. d

Remanere signat, vt communiter stationem & perseuerantiam siue in bono, siue in malo. a, In bono enim signat bonam perseuerantiam, qua homo remanet in statu gratię, nec inde per peccatum recedit, &c. ibid. a

Remanere vero in malo nihil aliud est, quam in malo perseuerare, &c. ibid. b

Reminisci quoddam Dei iustitiæ, quoddam Dei clementiæ, & quoddã nostræ prudentiæ, &c. a, vide memorari seu memoria.

Remittere, remissio, remittere, id est, retro seu iterum mittere. vel sumitur pro relaxare, vel pro indulgere, parcere vel misereri & condonare, &c. a

Remittere est actus pietatis, libertatis, benignitatis. ibid. a

Remissio quædam superior & diuina, qua Deus dimittit peccata pœnitentib. ib. b, debita postulantibus. ibid. c, & tormenta sanctis resurgentibus. ibid. d

Remissio quædam inferior humana qua nos tenemur alijs remittere, &c. ibid. e

Renes sunt membra corporis ad humorum depurationem, & ad caloris conseruationem, ad prolis suscitationem & generationem ordinata, &c. a

Renes signant viros spirituales. ibid. b, signant etiam affectus cordiales. ibid. c, & appetitus carnales, &c. ibid. d

Renouare, innouare, innouatio seu renouatio quædam naturalis, qua Deus per temporum vicissitudinem omni anno renouat omnia, &c. a, quædam virtualis, qua homo de peccati vetustate mediante pœnitentia per gratiã renouatur. ib. b, sicq; tales renouãt consciẽtiam interiorẽ, apparentiam exteriorem, amicitiam intimiorẽ, sapientiam sinceriorem, & pœnitentiam asperiorem. ibid. c

quędam renouatio mundialis seu fortunalis, qua peccatores innouant in se mala, &c. ibi. d, & quædam criminalis, qua quis aliquo dolore renouatur quocunq; crimine. ib. e, quædam æternalis seu supernalis, scil. beatorum in paradiso. ibid. f, & quędam infernalis, scil. renouatio tormentorum, &c. ib. g

Renunciare. vide annunciare, narrare, referre.

Repellere, id est, retro seu iterũ pellere, fugare, abijcere, reputare & refutare, &c. a

Repellere quoddam quod facit diuina iustitia, nam quosdam repellit ordinatiue, quosdam correctiue seu castigatiue, & quosdam executiue per finalẽ damnationem. ibid. a

Repellere quoddam quod facit humana prudentia, scil. quo iusti abijciunt seu repellunt à se malum. ib. b, & quoddam quod insana facit stultitia, sc. quo peccatores repellunt à se bona, Deum videlicet contemnendo, amicũ fugiendo, & seipsum non curando, &c. ib. c

Repente, repentinus. repente, id est, subito, cito, celeriter & instanter. a

Repente quoddam diuinæ benignitatis. ib. a, quoddam diuinę seueritatis. ib. b, quoddam moralis sedulitatis. ibi. c, & quoddã mundanę crudelitatis, &c. ib. d

Reperire, quoddam Dei, quia reddit vnicuiq; iuxta opera sua tẽpore suo, &c. a

Reperire quoddam iusti, nam intendunt seu reperiunt summam diuinitatem, gratiæ voluptatem, rerum vtilitatem, bonam societatem, cordis iniquitatem, &c. ibid. b

& quoddam stulti, nam stulti reperiunt diuitias temporales, delicias gutturales, luxurias corporales, discordias fraternales, & molestias æternales. ib. c

Replere, plenus, plenitudo siue repletio signant generaliter abundantiam & complementum siue in bono siue malo, &c. a

Plenitudo quędam interior virtualis meritorum. ibi. b, nam sic iusti sunt pleni virtuali sanctitudine. ibid. c

sunt etiã pleni cordiali lympitudine. ib. d, & pleni æternali beatitudine, &c. ibi. e

quædam exterior temporalis bonorum temporalium huius mundi. ib. f

& quędam inferior criminalis, qua mali replentur vitijs & peccatis. ib. g, videlicet stultitia & fatuitate, auaritia & cupiditate, gastrimargia & gulositate, violentia, & crudelitate, &c. ibid. h

Reponere, id est, retro, seu in abscondito ponere, seu deponere, vel in loco tuto ponere, &c. a

Reponere quoddam prudentię, quoddam miseriæ, quoddam clementiæ, quoddam demẽtiæ, quoddã fiduciæ, &c. ib. a

Reportare. vide referre, narrare.

Reprehendere. vide arguere, redarguere.

Reprobare sumitur pro repudiare, refutare, propellere, respuere, damnare, abijcere, vel non curare. a

Reprobatus fuit Christus per iudaicam concionem. ib. a

Reprobatus est iustus per pestificã legionem, scil. per impios & peruersos, &c. ibi. b, reprobatus est stultus seu peccator per dominicam sanctionem. ibid. c & peccatores reprobi dicuntur propter stultitiam, qua sunt hebetati, luxuriam qua sunt inflãmati, pigritiam, qua sunt eneruati, facundiam, qua sunt effrenati, &c. ibid. d

Reprobatus est fractus, id est, pauper & egestate contemptibilis fractus per tyrannicam pressionem, &c. ib. e

Reptile, reptilia sunt animalia circa terram repentia, quæ à reptando dicta sunt reptilia, &c. a

Repunt enim occulti tentatores, scil. dęmones, repunt auari peccatores, & repunt affectus carnis in nobis, &c. ib. a

Reptilia in malo dicuntur peccatores, quia fœdant se tangentes, spernunt sese regẽtes, tegunt populos & gentes, & pereunt per pœnas lugentes, &c. ibid. b reptilia vero in bono sunt boni laboratores, nam isti cum Deo sunt colligati, in Deo occupati, & per Deum liberati, &c. ibid. c

Reputare, reputans, reputatus, reputare. id est, æstimare, opinari, credere, asscribere, iudicare, &c. a

Reputatio quædam veracis cognitionis, qua Deus & iustus res reputant quantum valent, nam tales reputant culpæ statum vilem & sordidum, mundi statum vanum & fluidum, & iusti pratum sanctum & floridum. ibid. a

Reputatio quædam opinionis fallacis, qua mali reputãt bona esse mala, nam tales reputant fatuos vigere, pauperes fœtere, Deum nil videre, & iustum non valere. ib. b

Reputatio quædam præsumptionis audacis, qua mali seipsos reputãt, &c. ib. c

Requies, requiescere sumitur pro cessare, pro dormire, vel à labore desistere, &c. a

Requies multiplex. ibid. a

Requies quædam interior virtuosa hominum perfectorum, qui in solo Domino requiescunt, &c. ibid. b

nam ad mentis requiem habendã requiritur affectio desideratiua. ibid. c, perfectio alleuiatiua. ib. d, intentio pacis amatiua. ibid. e, & discretio deliberatiua, &c. ibid. f

Requies quædam exterior vitiosa, & est requies malorum, nam requiescunt in prauitatibus & in vitijs, in possessionibus & diuitijs, in carnalitatibus & delicijs, in dignitatibus & officijs, &c. ibid. g

Requies quædam superior & gloriosa, sc. beatorum, nam ibi est tranquillitas

laboris exclusiui, communitas amoris conclusiua, amœnitas decoris contentiua, suauitas doloris ablatiua, securitas terroris expulsiua, & fertilitas ardoris repletiua. ibid. h

Requies quædam posterior & tædiosa, sc. saturæ corporalis. ibid. i, & requies quædam inferior & periculosa, scil. inferni, &c. ibid. k

Requirere, aliquod debitum expetere, &c. a

Requiruntur animæ de manibus prælatorum. ibid. b, requiruntur opera bona de manibus subditorum. ibid. c, requiritur vindicta de operibus impiorum. ibid. d, & requiritur auxilium de manu dominorum, &c. ib. e

Res in sacra scriptura omnia quæ sunt, res dicuntur, siue sint substantiæ, accidentia, passiones, habitus siue actus. a

Res quædam deficientes & fugitiuæ contemnendæ, scil. res huius mundi, bona temporalia & terrena. ibid. b

quædam res inficientes & nociuæ euitandæ, scil. vitia & peccata. ibid. c, & quædam res afficientes & læsiuæ tolerandæ, scil. miseriæ & tribulationes viri iusti, &c. ibid. d

Res quædam proficientes & iuuatiuæ frequentandæ, scil. bona opera quæ proficiunt ad salutem, &c. ibid. e, quædam proficientes & directiue procurandæ virtutes. ibid. f, quędam sufficientes & refectiue affectandæ, scil. gloria paradisi, &c. ibid. g

Respublica dicitur communis status plurium simul viuentium, & sub eisdem legibus, moribus atq; ritibus coniunctorum, &c. a, estque respublica quædam temporalis laicorum, quædã generalis Christianorum, quædam spiritualis religiosorum, quędam spiritualis hominum perfectorum, quædã criminalis hominum peccatorum, quædam infernalis hominum damnatorum, & quædam supernalis hominum beatorum, &c. ibi. a

Reseruare, id est, tertio, vel in posterum seruare, &c. a

Reseruare vnum quod facit sapiens. ibid. a, vnum facit nesciens. ibid. b, vnum facit patiens. ibid. c, & vnum facit puniens, &c. ibid. d

Residere, residuum. residere, id est, remanere, restare, &c. a

Residuum quoddam luminis intimi, scil. virtutum & meritorum. ibid. b, hominum iustorum, & isti dicuntur residui multiformiter, &c. ib. c

Residuum fulminis pessimi. ibi. d, gratiæ & culpæ, gloriæ & pœnæ. ibi. e

Resistere est actus contrarietatis & obuiationis, controuersiæ & repulsionis. resistentia enim non est inter similia, sed inter contraria, &c. a

Resistentia quædam supernæ iurisdictionis & potentiæ, qua resistit Dei potentia affectionibus, &c. ib. b

quædam internæ contradictionis & constantiæ, sc. qua iusti resistunt tentationibus dæmoniorum. ibid. c

& quædam humanæ obstinationis & stultitię, sc. qua mali & impij resistunt Dei inspirationibus, prælati instructionibus, proximi voluntatibus & subditi supplicationibus. ibid. d

Respicere, respectus. respicere, id est, aliquid attendere vel videre. a

Respectus quidã Dei, nam Deus tres habet oculos quibus respicit vniuersa, videlicet oculum scientiæ ad gubernandum, oculum clementiæ ad adiuuandum, & oculum iustitię ad condemnandum, &c. ibid. a

Respectus quidam humanus duplex, nam quidam bonus, scil. sensus & discretio cordialis hominis, quo homo respicit superius gaudia beatorũ. ib. b, inferius supplicia damnatorum. ibi. c, exterius suspiria egenorum. ibi. d, interius flagitia vitiosorum. ib. e, & posterius dispendia futurorum, &c. ibi. f, & quidam malus, quo homines respiciunt libentius vilia, quam vtilia, &c. ibi. g

Respondere, id est, aliquid dicere vel causam alicuius allegare. a, & respondere est verbum obedientię & humilitatis. ib. a, sapientię & subtilitatis. ib. b, iustitiæ seu æquitatis. ibid. c, & stultitiæ seu præsumptuositatis, &c. ibid. d

Restituere, restitutio quędam gratię quæ restituitur pœnitentibus, &c. ib. a

quędam gloriæ quę restituitur triumphantibus. ibid. b, & quędam temporalis substantiæ quę restituitur indigentibus, &c. ibi. c

Resurgere, resurrectio resurgere, id est, iterum surgere, vel de morte ad vitam reuersio. a

Resurrectio quædam animę spiritualis, quando anima de peccato resurgit, ibid. b

quædam fortunæ temporalis, qua homo iterum per mundanam prosperitatem restituitur, &c. ib. c, & quædam naturę personalis, qua omnis homo in nouissimo die resurget, &c. & illa exemplatur naturaliter. ib. d, demonstratur exemplariter. ibid. e, prędicatur figuraliter. ib. f, & reuelatur spiritualiter, &c. ibid. g

Rete & sagena sunt quędam filorum vel viminum instrumenta ad captionem piscium, animalium, vel volatilium ordinata, & signat in bono vel in malo. a

Rete in bono quoddam mentale, scil. cordis affectio, qua mediante homo capit bona gratiæ & glorię, &c. ibid. a, quoddam verbale, scil. verbi prædicatio, &c. ibid. b, & quoddam reale, scil. ecclesiæ congregatio. ib. c

Rete in malo signat illud per quod homo capitur, inuoluitur & decipitur, sicque est rete deliciarum, diuitiarum, & eminentiarum. ib. d

Retinere, retentio multiplex in scriptura reperitur. a

Retentio quędam damnificatiua, scil. retentio diuitiarum. ib. a

quædam notificatiua, qua Dei mandata & documenta in mente retinemus, &c. ibid. b, quędam modificatiua, qua nos retinemus & retrahimus malos appetitus, &c. ib. c, & quędam saluificatiua, scil. perseuerantia, quæ alias retinet virtutes & reseruat, &c. ib. d

Retrahere, retractio, est alicuius ab aliquo termino vel proposito retractio. a & est retractio quędam virtuosa, quædam vitiosa, & quędam periculosa, &c. ibid. a

Retorquet, retortus. vide torquere.

Retribuere, id est, recompensare, satisfacere, reddere, etc. a

Retributio quędam æquitatis & iustitiæ meritoria. ibid. a, quędam prauitatis & nequitiæ damnatoria. ibid. b, quędam bonitatis & clementiæ saluatoria, ib. c, & quædam seueritatis & potentię afflictoria, etc. ib. d

Retro, retrorsum, aduerbia significantia partem interiorem & posteriorem. a, signat etiam quandoque præteritum, quandoq; futurum, etc. ib. a

Retro quoddam attentum, scil. vitia quæ cõmisimus, beneficia quæ recepimus, etc. ib. b, quoddam metuendum, scil. mors, iudicium & infernus, etc. ibid. c, quoddam pręcauendum, sc. peccatum & status peccati. ibid. d, quoddam acquirendum, sc. status pœnitentię. ib. e

quoddam diminuendum, scil. prosperitas mundana, & bona huius mundi. ibi. f, quoddam promerendum, scil. Christi bonitas. ibid. g, & quoddam pauescendum, scil. infernus, etc. ibid. h

Reuelare est secretum suum alicui declarare, etc. a

Reuelatio quædam diuina valde mirabilis. ibi. b, nam reuelatio talis quædam est amoris inæstimabilis. ib. c, quędam valoris incomparabilis. ib. d

quædam rigoris intemperabilis. ibid. e, & quædam splendoris inobscurabilis. ib. f

quædam humana valde laudabilis, etc. ibid. g

quædam mundana & damnabilis. ib. h, & quædam æterna tristabilis, etc. ib. i

Reuereri, reuerentia, reuereri, id est, dubitare, etc. a

Reuerentia quædam hominum humilium & subiectorum. ibi a, quædam hominum nobilium & perfectorum seu deuotorum. ibi. b, quædam hominum flebilium peccatorum, etc. ib. c

Reuereri sumitur pro vereri, & sic iusti reuerentur præsidentem diuinitatẽ, præcedentem iniquitatem, præsentem calamitatem, defluẽtem prosperitatem, & imminentem festiuitatem, etc. ib. d

Reuerentur mali nihil, propter præsumptuositatem. ib. e

Reuerti, reuertens, reuersus, reuersio multiplex in scriptura. a

Reuersio quædam Christi ascendentis. ib. b, nam ipse reuersus est ad statum honoris post victoriam. ib. c

Reuersus est ad locum valoris post miseriam. ib. d, & reuersus est ad locũ amoris post angustiam & tristitiam. ibi. e

Reuersio quædam hominis pœnitentis. ib. f, nam sic est reuertendũ propter damnabile nocumentum. ibid. g

Reuerendum ne dissoluamus tenaculum amoris. ib. h

& Reuertendũ vt impleamus documentum valoris. ib. i

Reuersio quædam hominis delinquentis, qua homo reuertitur ad retroacta vitia & peccata, etc. ib. k, quædam hominis morientis, qua homo ad terram reuertitur vnde sumptus est, etc. ib. l & quædam naturæ resurgentis, qua natura est reuersura de morte ad vitam in nouissimo die, etc. ibi. m

Reuiuere. vide viuere, resurgere.

Reuocare, id est, retro seu iterum vocare, & de termino ad quem itur ad præcedentem terminum reducere vel reuocare, etc. a

Reuocatio quędam quam facit pœnitentia, qua homo de malo ad bonum reuertitur, etc. ibi. b, quædam quam facit insolentia, qua homo inconstans facile solet cessare à persecutione bonorum operum, etc. ib. c, quædã quam facit Dei gratia, qua miseri reuocantur ad cœli gloriã, etc. ib. d, & quædã quam facit Dei iustitia, qua Deus reuocat à præsentib. gaudiis peccatores, &c. ib. e

Ridere, risus multiplex in scriptura reperitur, etc. a

Rident iusti propter spem futurorum & iocunditatem, rident propter spem & charitatem, & rident propter æternam gloriam & fœlicitatem. ib. a

Rident mali propter stultitiam & iniquitatem. ibi. b

Rigare est aqua seu re humect a vel liquida aliquid irrigare. a, vide in rigare

Ripa est littus fluminis, seu maris, scil. illa extrema pars terræ quæ aquam immediate contingit, &c. a

Ripæ significatio multiplex. ibid.a

Ripa quædam mortalis concl usionis. ibi. b

quædam lethalis corruptionis. ibid. c, quædam vitalis conuersionis. ibid. d, quædam finalis saluationis. ibid. e, & quædam realis instructionis, &c. ibid.f

Ritus est mos, obseruantia, conditio siue modus, &c. a

Ritus quidam supportandus & tolerabilis iustorum sæcularium. ib.a, quidam admirandus & venerabilis religiosorum & ecclesiasticorum. ibid. b

Ritus arctæ pœnitentiæ, puræ continentiæ, deuotæ obseruantiæ, ac sumendæ eucharistiæ. ibid. c

& quidam euitandus & detestabilis, scil. hominum impiorum, &c. ib.d

Riuus riui, riuus est profluuium aquarum fluctium de flumine vel de fonte, &c. a

& multæ sunt riuorum species, videlicet riuus cruoris & afflictionis, mœroris, & compunctionis, dulcoris, & compassionis, splendoris & discretionis, &c. ibid.a

Rixa, rixæ fugiendæ sunt & vitandæ multiplici ratione, quia fouent natam discordiam, continent stultam facundiam, reuelant stultam infamiã, & generant promptam iniuriam. nam rixa est discordiæ nutrix, stultitiæ tutrix, infamiæ dictrix, & iniuriæ factrix, &c. a

Roboam successor atque filius Salomonis fuit rex Israel. a, & signat bonum principem seu prælatum, &c. ibid. a, signat etiam fatuum principem, & malum principem. ibid. b

Roborare, robur, robustus, robur, id est, fortitudo & stabilitas. a

Robur quoddam admirãdum diuinæ firmitatis & venerandum. ib.a, quoddam humanæ virtutis & constantiæ amplexandum. ib. b, quoddam tyrannicum mundanæ potestatis detestandum. ib. c, & quoddam dæmoniacum formidandum, &c. ibid.d

Rogare, id est, precari, orare, petere, requirere & supplicare, &c.a, nam rogare est officium humilitatis, sedulitatis, flebilitatis, pœnalitatis, credulitatis, vtilitatis, & sagacitatis, &c. ibid.a

Roma, romanus, Roma caput omnium, &c. a

Roma est locus interior animus humanus, qui intus habitat. ibid. b, est locus exterior mundus pessimus, qui iustos fatigat. ibid. c

Roma est status inferior, vitijs proximus, quo iustus militat, &c. ibid. d, & Roma est situs superior, quem Deus visitat, scil. paradisus, &c. ibid. e

Ros est quædam aeris impressio frigida & humida, quæ in medio aeris generatur, & hic ad nos inferius deriuatur, &c. a

Ros quidam proficiens, stillatque à parte superiori. a, quidam reficiens, stillat à parte posteriori. ibid. b, quidam inficiens stillat in parte exteriori. ibid. c, & quidam proficiens, stillat in parte interiori. &c. ibid. d

Ros quidam diuinæ gratiæ illuminatiuus per scientiam & discretionem. ib. e, quidam mollificatiuus per clementiam & compassionem. ibid. f

quidam refrigeratiuus per potentiam & repressionem. ib. g, quidam dulcificatiuus per pietatem & deuotionem. ib. h

Rosa est flos fragrantissimus, cuius decor, odor, valor, quasi cunctis floribus antefertur, signatque virginem Mariam, Christum, ecclesiã & quemlibet martyrem siue iustum, &c. a

Rota est instrumentum volubile & rotundum, faciliter vertibile & mobile, strepitum faciens & clamorem, &c. a

Rota quædam naturalis, qua omnia naturalia sunt in circulo seu rota. ib. a

quædam temporalis, scil. rota fortunæ mundi successus. ibid. b, quædam supernalis, scil. tumultus & strepitus diuinorum iudiciorum. ibi. c, quædam magistralis, scil. pdicatores & doctores. ib. d

Rota quædam scripturalis, scil. volubilitas diuinæ scripturæ. ibi. e, quædã virtualis, scil. vir iustus. ib. f, & quædã criminalis, scil. status malorum, &c. ib. g

Ruben filius Iacob, vnus de duodecim patriarchis, qui Ioseph liberare tentauit, interpretaturq; videns filium visionis, &c. a, & signat virum perfectum. ibid. b atque etiam impium multipliciter, &c. ibid. c

Rubor, rubedo est color igneus roseus, fulmineus, sanguineus, purpureus. a, signatq; charitatem & amicitiam, quæ est ignea, signat humilitatem & verecundiã, quæ est rosea, signat crudelitatem & sæuitiam, quæ est flammea, signat carnalitatem, & luxuriam, quæ est carnea seu sanguinea, & signat pœnalitatem & patientiã, quæ est purpurea. ibi. b, atque signat confusionem finalem, quã damnati sustinebunt, &c. ib. c

Rubigo est illud quod in metalli, ferri & gladij superficie generatur, à quo splendor ipsius hebetatur, & substantia consumitur & damnatur, &c. a, signatque peccatum. ibid. a

Rubus est frutetum seu arbor in desertis abundans crescens, spinosa, lædens, & pungens. a, signatque homines pœnitentes, virginé Mariam. ibi. b, & in malo auarum significat, &c. ib. c

Rudis, id est, incompositus, indoctus, &c. vide imbecillis, ineptus, stolidus

Ruere, ruina, ruere, id est, subito & insperato cadere, & inde ruinosum quod propinquum est & facile ad ruendum, &c. a

Ruina quædam peccatorum interius cauenda. ib. b, quædam miserorum exterius sustinenda, &c ib. c

& quædam damnatorum inferius abhorrenda, &c. ibid. d

Rufus, rufedo est color rubeus subnigris maculis punctuatus, &c. a, & rufus dicitur Christus propter sanguinis cruentationé, &c. ibid. a, rufus dicitur iustus propter flaminis rubricationem. ib. b, & rufus dicitur impius propter criminis maculationem, &c. ibid. c

Rugitus est vox & clamor leonis, estque quędam vox terribilis audientibus, furorem pectoris signans à quo procedit, &c. a

Rugitus quidam pœnitentium, quidam præsidentium, quidam iudicantium, quidam indigentium, quidam prædicantium, &c. ibid. a

Rugitus quidam mirificæ dominationis. ib. b, quidã mirificæ lamẽtationis. ib. c

Rugitus quidã magnificæ iurisdictionis. ib. d, quidam famelicę seu tristificæ desolationis. ibid. e, quidam authenticæ prædicationis. ibid. f

quidã veneficæ murmurationis. ib. g, quidam tyrãnicæ deprædationis. ib. h, quidam maleficæ machinationis. ibi. i, & quidam pestificæ desperationis. ib. k

Ruminare, masticare spiritualiter, id est cogitare, desiderare, studere, & delibetare. vide ibid. a

Rumor dicitur nouitas alicuius facti de nouo aurib. publicata. a, vide nouitas.

Rumpere, id est, continuitatem intercidere vel cassare, & signat in bono & in malo. a

Rumpunt boni culpæ prauitatem, mali morum honestatem, mors vitæ vanitatem, fortuna mundi prosperitaté, diabolus honorum tranquillitatem, & Deus malorum prauitatem, &c. ib. a

Ruptio quędam quam facit Christus, qua Deus dirumpit diuersimode diuersa, nam dirumpit scelera quæ vinculant mentis libertatem. ibid. b, dirumpit aspera, quæ iaculant iusti bonitatem. ib. c, & dirumpit prospera quæ cumulant culpæ prauitatem. ibid. d

Ruptio quædam quam facit iustus, nam talis rumpit peccatorum habenas, miserorum catenas, & malignorũ sequelas, &c. ibi. e, & ruptio quædam quam facit stultus seu impius, nam talis dirumpit diuina mandata, fœderata, iurata, secreta, ligata, & honesta relata, &c. ibid. f, ac ruptio quædam quam facit lætus, id est, mors temporalis, quia dirumpit corporum naturam, charorum vincturam, & formæ figuram, &c. ibid. g

Rursus, rursum, rursus vbicunque adiungitur, semper signat iterationem, multiplicationem, vel reuersionem, &c. a

Rursus corporalis resurrectionis, rursus spiritualis reformationis, rursus virtualis iterationis, & rursus criminalis deformationis, &c. ibid. a

Rursus de bona virtuosa bonorum operum multiplicatione & iteratione, nam iusti volunt & quærunt rursus concipere vt bona pariant, effodere vt aquam hauriant, respicere, vt bona veniant, comedere vt rursus dormiant, quiescere vt alta videant, consulere Deum ne pereant, &c. ibid. b

Rursus vero in malo, nam impij habent rursus carnalis infectionis, mentalis præsumptionis, realis dissensionis, lethalis obliuionis, & finalis perditionis, &c. ibid. c

S.

SAbbathum accipitur pro festiuitate, &c. a

Sabbathum idem quod requies. ibid. a

Sabbathum quoddam Iudæorum. ibid. b, quoddam deuotorum. ib. c, quoddam Christianorum. ib. d, & quoddam beatorum. ibid. e

Sabbathum si colere volumus, plura requiruntur, nam necessarium est abstergere faces carnalitatis, deponere pondus cupiditatis, peragere opus vtilitatis, persistere statum stabilitatis, adorare cultum diuinitatis, &c. ibid. f

Sacrificium, sacrificare, sacrificium, id est, officium seu sacram oblationem facere vel efficere, &c. a, sumitur in bono & in malo. ibid. a

Sacrificium quoddã mirabile cum summa reuerentia offerendum. ib. b

quoddam laudabile cum diligentia faciendum. ibid. c

& quoddam damnabile cum vigilantia fugiendum. ibid. d

Sacramentum. vide septem.

Sacerdos est nomen officij, per quod quis diuinis vsibus deputatur, &c. a, & ety-

mologizatur facerdos quafi facer dux, facra dans, vel facra docens. ibid.a

Sacerdotis defcriptio.ibid.b

Sacerdotibus infit confciētię &innocentiæ fanctitudo. ib.c,nam tales nō funt per affectionē defectuofi, per imperfectionē monftruofi, per fuperbiam gibbofi, per inuidiam lippofi, per vanam gloriam albuginofi, per luxuriam fcabiofi, per auaritiam impetiginofi,per pigritiam herniofi. ibi.d,fed requiritur quod maneant ftabiliter per mentis firmitatem, caueant diligēter prauam focietatem,horreant mentaliter mundi profperitatem, polleant finceriter per carnis caftitatem, &c. ibidem e

Sacerdotibus infit apparentię vel euidentiæ pulchritudo. ibid. f, nam tales ornantur ftola puritatis & innocentiæ, ftola firmitatis &patientiæ, ftola caftitatis & continentiæ, ftola charitatis & amicitiæ, &c. ibid.g

Sacerdotibus etiam infit fapientiæ & eloquentiæ rectitudo. ibid. h, nam habeant eloquentiam ad docendi rectitudinem, apparentiam ad conuerfandi pulchritudinem, & innocentiā ad viuendi fanctitudinem. ibid. i

Sacerdotes vero mali funt fimoniæ profeffores, fuperbiæ præceffores, auaritiæ poffeffores, ignorantiæ fucceffores, malitiofi machinatores, præfumptuofi opinatores, deliciofi conuerfatores, & luxuriofi inquinatores. ibid. k

Satiare. vide faturitas.

Saccus eft veftis feu inftrumentum vtile ad continendum, pœnale ad intuendum, vile & deteftabile ad intuendum. a, & inuenitur faccus mentalis confcientiæ.ib.a, faccus pœnalis pœnitentiæ. ibi.b, faccus mortalis impotentiæ. ibid.c, faccus temporalis affluentiæ, ib. d, & faccus iniquitatis & nequitiæ. ibid. e

Sagitta eft inftrumentum bellicum ad proijciendum delonge ordinatum, & ad penetrandū vel pugnandum principaliter præparatum. a, & fumitur in fcriptura in bono & in malo. ibid.a

Sagitta quędam contritionis pro pœnitentibus compungendis. ibid. b, quædam correctionis pro delinquentibus puniendis. ibid.c

& quędam prędicationis pro auditoribus arguendis. ib.d

Sagittarius quale fignum cœli atq; proprietas eius, &c. ibid. e

Sagitta vero in malo eft quędam tentationis.ibid.f, quædam detractionis. ib. g, & quędam tribulationis. ibid. h

Sal eft illud quo cibi condiuntur, quo carnes faliuntur, & cum quo à putredine referuantur, &c. a

Sal quoddam fapientię & difcretionis. ib. a, quoddam pœnitentiæ & afflictionis. ibid.b

quoddam amicitiæ & coniunctionis. ibi. c, quoddam imprudentiæ & imperfectionis. ibid. d, & quoddam affluentię & temporalis fucceffus. ibid. e

Salis proprietas. vide pœnitentia. h

Salis Sicilię mirabilis proprietas, &c. pax. d

Salamandræ proprietas, &c. aduocatus. e

Salicis arboris proprietas. perfeuerantia. d

Salomon poteft fignificare Chriftum vel quemlibet virum iuftum, & potiffime regem, iudicem, vel prælatum. a, & hoc ratione nominis, ratione orainis, & ratione culminis. &c. ibid.a

Salomon, fpiritualiter loquendo, eft nomen amoris & dilectionis, honoris & promotionis, timoris & fubiectionis, fplendoris & difcretionis, dulcoris & deuotionis. ibid.b

Saluator, faluare, falus, faluare, id eft, adiuuare, protegere, liberare. a, & eft faluare actus pietatis, poteftatis, & charitatis, &c. ibid.a

Saluat diuina bonitas hominē per mentis illuftrationem. ibid.b, faluat diuina probitas per hoftis expurgationem, nam faluat ab hoftili tentatione, à carnali infeftatione, à temporali tribulatione, à criminali infectione, & à corporali afflictione. ibid.c

Saluat diuina charitas per carnis intuitionem, videlicet à diaboli poteftate, ab inferni captiuitate, & à peccati malignitate. ibid. d

Saluat diuina largitas per cœli retributionem, nam falus æterna dabitur peccata fugientibus, tormēta fuftinentibus. in Deo confidentibus, Dominum inuocantibus, humiliter conuerfantibus, &c. ibid.e

Salutare nihil aliud eft, quam falutem alicui implorare.a

Salutatio in bono eft actus charitatis, pietatis, largitatis, fidelitatis, fedulitatis, &c. ibid.a

Salutatio in malo quædam eft elationis, quædam derifionis, & quædam proditionis. ibid. b

Sambuci arboris proprietas, &c. vide afferre. c

Sanare, fanitas eft quædam corporis bene temperata qualitas, fanare vero eft corpus infirmum ab infirmitate liberare, & ad temperantiam reducere. a, eftq; fanitas quædam corporalis, quædam cordialis, & quędam æternalis, &c. ibid.a

Sanus fpiritualiter fit homo per modum immutationis pœnitentiæ, &c. ibid. b

fit fanus per actum quietantis innocentiæ. ibid.c

& fit fanus per ftatum conferuantis permanentię. ibid.d

Sanitatis noftrę reftitutiua eft fummi numinis incarnatio, Chrifti fanguinis immolatio, facri fluminis depuratio, fidei luminis illuftratio, & dolentis hominis fufpiratio. ibid. e

Sanitatis noftræ cuftoditiua & conferuatiua funt feruor orationis, cultus religionis, honeftas locutionis, dulcor deuotionis, ictus tribulationis, afflictus prædicationis, &c. alia. ibid.f

Sanctus, fanctitas, fanctificatio. fanctus dicitur ille, qui à peccatis & vitijs eft immunis, &c.a

Sanctus effe qui vult, debet effe pontifex, innocens, impollutus, fegregatus, excelfior cœlis factus. ibid. a

Sancti effe debemus propter virtutū cumulum affumendū, & dicuntur homines fancti qui timent diuinā maieftatem, qui amant diuinam bonitatem, qui orant diuinam pietatem, qui habent fidei claritatem, qui tenent fupernam charitatem, &c. ibid.b

Sancti effe debemus mandati ftimulum exequentes, ficque habere debemus fanctum locum religionis, fanctum templum orationis, fanctum oleum deuotionis, fanctam hoftiam fubiectionis, fanctos libros difcretionis, &c. ibid. c

Sancti debemus exempli fpeculum exequendo feu imitando, & hoc multipliciter. ibid.d

Sanctum fanctorum dicitur hoftia corporis Chrifti, confcientia viri iufti, ftatus ecclefię militantis, & domus ecclefiæ triumphantis. ibid. e

Sancti dicuntur ftellæ propter fex conditiones, &c. ftella.b

Sanctificare, fanctificatus, fanctificatio. fanctificare eft aliquid purum, facrum, & fanctum facere, vel aliquid Deo dicare vel fanctificare, vel fanctum aliquid celebrare, &c.a, & debemus fanctificari ac fancti atque puri fieri, ad hoc quod fancto Deo in fancta fide fua & ecclefia poffimus congrue famulari, &c. ibid.a

Sanctificemur propter pectoris fanitatem, propter temporis breuitatem, propter Chrifti corporis fanctitatem. ibid.b

Sanguis eft humor corporis animalis calidus & humidus ad munimentum membrorum naturaliter ordinatus, &c.a

Sanguis in bono quidam eft redemptionis, fcilicet, Chrifti fanguis quidam amorofus, quidam compaffionis, quidam afflictionis, & quidam nutritionis, &c ibid. a

Sanguis quidam valoris vel amoris pretiofiffimus, fcilicet, fanguis Chrifti, nam vna gutta fatisfecit ad mundi redemptionem, ad hominum faluationem, ad paradifi reftitutionem, & ad omnium vitiorum expiationem. ibid.b

Sanguis Chrifti preciofus, quia eft expiatiuus omnis iniquitatis multipliciter. ibid. c

eft diffolutiuus noftræ captiuitatis. ibid. d

eft vacuatiuus duræ profunditatis, fcilicet inferni & peccati. ibid. e, eft etiam reftitutiuus noftræ hæreditatis. ibid. f

Sanguis quidam dulcoris virtuofiffimi, fcil. fanguis gratiæ. ibid.g

quidam doloris luctuofiffimi, fcil. mors & pœna martyrum. ibid.h

& quidam fudoris laboriofus, fcilicet, fubftantię temporalis. ibid.i

Sanguis in malo, videlicet luxuriæ & carnalitatis, nequitiæ, & iniquitatis, fæuitiæ & crudelitatis. ibid.k

Sanguifugę proprietas atque conditio, fignatque adulatorem, &c. a. vide abominatio.b

Sapphiri lapidis proprietas, carcer. d innocentia.i

Sapientia, fapiens. fapientia dicitur à cognitione rerum & caufarum. a, & in fcriptura multiplex reperitur, &c. ibid.a

Sapientia quædam fuperior & increata, fcil. diuina, nam talis eft incarnata, infcrutabilis, & infallibilis. ibid. b, quædam interior & illuftrata, fcili. virorum fanctorum & iuftorum. ibid. c, quædam exterior & excæcata, fcilicet, mundi. ibidem d, & quędam inferior & deprauata, fcil. diaboli, &c. ibidem e

Sapiens debet fubiugare cordis affectionem. ibid. f, nam talis debet diligenter audire, dulciter affentire, fuperne non fentire, maiori obedire, & cum bonis conuenire. ibid. g

Sapiens etiam cumulare debet morum perfectionem. ibid. h, nam talis congregat virtutem amoris, timoris, vigoris, doloris, fidelitatis, humilitatis, &c. ibid. i

& fapiens vendicare debet vitæ faluationem, &c. ibi k

Sapientia quædam vitiofa, f. mundana,

natio talis est mens elationis generatiua.ibi.l,est dei obliuionis introductiua.ibi.m,est etiam omnis deceptionis machinatiua.ibi.n, est intentionis perturbatiua.ib.o,&est damnationis procuratiua.ib.p

Saturare,satiare,saturitas.i.repletio,&sumitur in bono & in malo.a

Saturitas in malo quædam gulositatis, quædam crudelitatis, quędam iniquitatis, & quædam mundanæ prosperitatis.ib.a, nam talis inflammat mentis affectionem, inducit cordis elationem, contemnit omnem deuotionem, subuertit pacis quietationem, & excitat carnis corruptionem. ibidem b

Saturitas in bono, nam deus satiat bonos spirituali deuotione, sacramentali refectione, temporali afflictione, & ęternali consolatione. ib.c

Saturnus planeta maleuolus,tardus, terreus, &c. signatque prælatos ecclesiasticos.vide accedere.c

Sauræ,lacertæ proprietas.vide,affluentia. c

Scandalum, scandalizare. scandalum est illud quod est causa vel occasio ruinæ, & est obex, obstaculum seu offendiculum alicuius,&c.a

Scandalum quoddam cruoris. s. peccatum infidelitatis. ibid.b. quoddam timoris.ibi.c, quoddam amoris.ibid.d, quoddam tentationis.ibi.e, quoddam locutionis.ib.f, quoddam operationis ibi.g

quoddam prædicationis.ibi.h. quoddam conuersationis. ibi.i, quoddam operationis ibi.k

Scelus accipitur pro quocunque enormi vitio vel peccato,a.vide de peccato.

Scindere,scissura est diuisio alicuius continui,& sumitur in bono & in malo.a

Scissura in scriptura multiplex. ibidem a

Scissura quædam contritionis. ib.b,quædam confessionis. ibi.c, quædam afflictionis seu correctionis.ibi.d,quædam compassionis. ibi. e, quædam diuisionis seu dissensionis. ibid.f, & quædam damnationis.ibi.g

Scire, scientia in scriptura reperitur multiplex. a

Scientia quædam diuina superior, quædam mundana inferior,quædam spiritualis interior, & quædam scripturalis exterior. ibi.a

Scientia spiritualis nihil aliud est quam discretio vel prudentia, per quam ratio illuminatur ad cognoscendum bonum à malo,& verum à falso, &c. ibi. b

Scientia à domino solet pcedere.ib.c.solet etiam cuncta bona ostendere. sicq; scire debemus propriæ carnis fragilitatem,vitę labilitatē,mortis necessitatem, iudicij asperitatem, resurrectionis integritatem, &c. ib.d

soletque res cœlestes appetere, &c. ibid. e

Scyllæ periculi maris proprietas &c.peccatores.d

Scythæ populi crudeles, &c. vide proditor.b

Scorpii proprietas magna,&c.vide Christi passio.d

Scriptura diuersa est secundum diuersitatem librorum.a

Scribere,scriptura quædam diuinæ sapientię,qua scribitur liber mandatorū.ib.a, quædam diuinæ præscientiæ, qua scribitur liber secretorum. ibid. b. quædam moralis apparentiæ, qua scribitur liber meritorum.ibi.c, quædam mentalis recordantiæ,qua scribitur liber animorum.ibi.d, quædam iniustitiæ, qua scribitur liber vitiorum. ibi.e, & quædam finalis seu æternalis affluentiæ, qua scribitur liber præmiorum.ibi.f

Scrutari.i.inuestigare, diligēter inquirere, vel videre,a. & inuenitur scrutari creatoris, præceptoris, viatoris, & peccatoris,&c.ib.a, vide de diligentia & inquirere.

Scutum est hominis armatura ad defensionem & tuitionem ordinata.a

Scutum quoddam æternum diuinæ tuitionis.ib.a,quoddam internum moralis perfectionis,videlicet, scutum fidei & firmæ cognitionis, humilitatis, & altæ orationis, iustitiæ & omnis ęquitatis, eleemosynæ & dulcis pietatis.ibi.b

quoddam pastoralis prælationis, ibi.c. & quoddam temporalis iurisdictionis. ibi.d

Secretum quoddam conscientiæ interioris. a, quoddam sapientiæ subtilioris. ib.b.quoddam amicitię fidelioris.ib.c, quoddam iniustitiæ deterioris.ibi.d,& quoddam eminentiæ superioris. ibi.e

Sæculum sumitur quandoq; pro mensura temporis. s.centum annorū, quandoq; pro statu hominum peccatorum, quandoq; pro statu hominum beatorum. a, & reperitur sæculum transitorium & defectibile, infectorium & indefectibile, permansorium & infinibile, &c.a

Secundus est ille à parte post, qui immediate venit post primum, & Secundus est nomen humilitatis, authoritatis, æqualitatis, sedulitatis, propinquitatis,&c.ibi.a

Secundum est præpositio,& signat quandam adæquationem, quandam imitationem,& quandam comparationem, &cæt.a, est multiplex, nam secundum vnum est virtuosum, amorosum, gratiosum, viscerosum, rigorosum,&c.ibi. b, vide sicut.

Securus,securitas quædam bona & quædam mala.a

Securitas quædam interior virtuosa perfectorum.ib.a,&sunt quæ reddunt hominem securum, videlicet futurorum secreta promissio.ib.b.secretorum clara cognitio.ib.c

vitiorum firma expulsio, ibi.d, & animorum pura conditio. ibi.e

Securitas quædam exterior vitiosa peccatorum.ibid.f. & quædam superior gloriosa beatorum.ibi.g

Sedere,sedens,sedere multiplex, videlicet virtuosum,gloriosum, vitiosum,& luctuosum,&c.a

Sedere virorum perfectorum, beatorum, impiorum & damnatorum.ib. a

Sedent iusti in tranquillitate mentalis conscientiæ,&c.ib.b

nam iusti sedent in terra vt ibi lugeant; sedent in vmbra, vt minus seruiant; in petra vt tutius maneant;in cinere,vt ibi doleant; sub arbore, vt fructum habeant; in puluere, vt viles appareant, &c.ibi.c

Sedent iusti in sublimitate pastoralis eminentiæ, nam istorum esse debet sedes, iustitiæ, modestiæ, potentiæ, prudentiæ, clementiæ,&c.ibid.d

Sedent iusti in sede supernalis affluentiæ. ibid. e, nam ibidem est sedes vigoris, splendoris, dulcoris & honoris.ibi.f

Sedes in malo est multiplex, nam sedes est carnalitatis, cupiditatis prosperitatis, fallacitatis, crudelitatis, tepiditatis,atq; flebilitatis.ibi g

Sedes dei quintuplex, nam dicitur sedere in corde, virgine, cruce, cœlo, & in iudicio extremo.ibi.h

Seditio est dissensio vel turbatio quam ciues & domestici inter se suscitant contra superiores, principes & rectores, a. nam committuntur nefanda, horrenda,& stupenda,&c.ibi.b

Seductio,seducere. i.decipere, defraudare,prodere,fallere,vel nocere,a.&dicitur seducere quasi seorsum à via veritatis & recta ducere.ib.a,atq; multi sunt seductores. ibid.b. vt patet in diabolo tentatore.ibi.c, vsurario proditore.ib. d,mulier e, & luxurioso blanditore.ib. e, falso amico,adulatore.ib. f

hypocrita & hæretico ibi.g

Seducuntur quidam per vinum & ebrietatem, per mulierem & carnalitatem, per mendacium & vanitatem, &c. ibi.h

Seges nihil aliud signat quam blada seu spicas adhuc existētes in campis,&c.a

Seges quędam virtutum & meritorum. ibi.b, salutem,& præmiorum.ib.c, sanctorum & perfectorum. ibi.d. prauorū & peccatorum. ibid.e, culparum & vitiorum.ib. f,gazarum atq; terrenorum ibi.g

Solenitis gemmę proprietas:nam lunæ imaginem defert,&c. vide amicitia,d, anima c,idem d,imago.e

proficisci b

Semen, seminare,semen accipitur in scriptura in bono & in malo.a

Semen quoddam nobile & virtuosum, vtile & fructuosum, amicabile & gloriosum, damnabile & vitiosum, fluxibile & lubricosum.ibi.a

Semen dicitur sanctorum congregatio virtuosa, quia à sanctis patribus & parentibus sunt decisi & deriuati.ibi.b & tales sunt corrigendi.ibi.c.eligendi.ib. d, & seiungendi ab omni alienigena. &c.ibi.e

Semen dicitur virtutum acquisitio fructuosa.ib.f,sicq; semē temporalis substantiæ est dispergendū. ib.g, semē virtualis constantię infigendum. ibi.h

Semen scientię spiritualis effundendum. ibi.i, atque semen cordialis clementiæ influendum.ibi.k

Semele à Ioue in prægnata eiusq; fabula, &c.vide peccatores.b

proditor.c

Semita est parua & breuis via.a. & est semita quædam breuis & transitiua, quædam suauis & directiua, quædam grauis & deceptiua.&c.ib.a

Semita quędam virtuosa.s.vita perfectorum per quam Christus ambulauit & docuit.&c.ibi.b

& in semita ista debet esse pœnitentiæ amaritudo.ibi.c

iustitiæ rectitudo ibi.d

& continentiæ pulchritudo.ib.e

Semita quædam vitiosa.s.vita impiorum, sicq; reperitur semita montuosa, tortuosa,tenebrosa,lubricosa,&periculosa.ibi.f

Semel aduerbium inuenitur in bono & in malo.a.& sic reperitur semel auctoritatis, necessitatis, mortalitatis, senectutis, fœlicitatis, pœnalitatis, confessionis,& damnationis.ib.a

Semper aduerbium quod significat, continuitatem, frequentationem, & ęternitatem.a.tam in bono quam in malo. ibi.a

Semper vnum pertinet ad perseuerantiam perfectorum. ibi. b. sicque iusti debent semper sperare, orare, laudare, videre, gaudere, arcere, lucere, & docere.ib.c
Semper vnum pertinet ad perseuerantiā beatorum.ibi.d, nam tales sunt semper in lauta satietate, grata societate, quieta tranquillitate, & læta iocunditate, tuta securitate, noua fœlicitate, & magna fertilitate.ib.e
Semper vnum pertinet ad perseuerantiā malignorum, nam tales sunt semper superbi & ambitiosi, discordes & litigiosi, peruersi & inuidiosi, rapaces & periuriosi, &c.ibi.f, & semper pertinet ad perseuerātiam damnatorum, quia semper & perpetuo sunt in pœna.ibid. g
Sempiternus.i.semper æternus.a, & reperitur in scriptura sempiternitas virtuosa hominum perfectorum.ib.b, vitiosa hominum peccatorum.ibi.c, gaudiosa beatorum.ibid.d, & tædiosa reproborum.ib.e
Senex, senectus quædam virtualis perfectionis.a, sicq; iustus habere debet sensus claritatem.ib.bid, debet præuidere mortis curuitatem.ib.c, & debet continere morum honestatem. ib.d
Senectus quædam lætalis corruptionis, nam habet visum hebetatum, vultum corrugatum, corpus incuruatum, pilum dealbatum, dentem delocatum, caput decaluatum, & nasum inquinatum.ib.e
Senectus quædam carnalis seu naturalis conditionis, nam caro subijcitur, sensus acuitur, finis assequitur, & honor impenditur. &c.ib.f
Senectutis incōmoda, nam paratiores ad irascendum, rapaciores ad acquirendum, tenaciores ad possidendum, & debiliores ad substinendum.ib. g
Sensus, sentire est aliquid percipere, attingere, opinari, vel cognoscere, &cæt. a
Sentienda à piis cordibus quatuor sunt. ibi.a
Sentire debemus mundi dispendia vt caueantur.ib.b
cordis flagitia vt deleantur. ibid.c, crucis supplicia vt videantur.ib.d
& cœli solatia vt habeantur.ib.e
Sensus quidam discretionis, corruptionis, præsumptionis, & elationis, &cæt. ibi. f
Separare, separatus, separare. i. diuidere, segregare, disiungere, ab inuicem spargere.a
Separatio quædā grandis bonitatis virtuosa, quædā magnæ prauitatis vitiosa, quædam magnæ necessitatis dolorosa, & quædam magnæ diuersitatis luctuosa, ib. a
Separatio virtuosa, qua iusti per vitæ singularem sanctitatem ab alijs sunt distincti.ibi.b
nam iusti à carne excutere debent omnē tarditatem. ib. c. diuidere debent rerū facultatem. ib. d, coniungere debent cordium claritatem. ibid e, & dimittere debent corporis voluptatem. ibid. f
Sepelire, sepultura. sepelire.i. abscondere, contegere, vel operire.a
Sepultura quædam fit in vitæ religione, quædam in morū absconsione, quædā in mentis obstinatione, quædam in mundi delectatione, quædam in cadaueris tumulatione, quædam in paradisi habitatione, & quædam in inferni regione & mansione.ib.a
Sepultura quędam corporalis qua humana corpora post mortem sepeliuntur. ib.b
quædam virtualis qua iustus per humilitatem sepelitur. ibi. c
& quædam supernalis, qua beati in cœlesti paradiso sepeliuntur.ib.d
Sepulchrum multiplex in scriptura inuenitur, nam quoddam virtuosum humilitatis, quoddam gloriosum diuinitatis, quoddam vitiosum iniquitatis, quoddā lubricosū carnalitatis, quoddam dolorosum mortalitatis, &c. ibi. e
Sæpiæ piscis proprietas, &c. vide infamiam.e
Septem, septimus. per septenarium numerum vniuersitas designatur, siue bona siue mala fuerit. a
Septenarius quidam iustorum.ibi.b. quidam malorum. ibi.c, quidam donorū. ibi.d, quidam bonorum, ibi.e, quidam dolorum. ibid.f, quidam doctorum & prædicatorum.ibi.g, quidam prælatorum.ibi.h
Septenarius quidam vitiorum. ibi. i. quidam præmiorum.ibi.k, quidam remediorum. ibi.l, quidam dæmoniorum. ibi.m, quidam angelorum. ibi.n, quidam tormentorum.ibi.o
Sequi, sequutus. sequi sumitur in bono & in malo.a
Sequi vnum vtilitatis valde virtuosum, quo iusti sequuntur dominum vel prælatum vel opera virtuosa, &cæt. ibid. b
sic n. qui sequi vult dominum vel prælatum debet disponere mentem obediētem.ib.c. debent deponere causam impedientem.ib.d
debet perficere motum expedientem.ibi. e, & debet respicere finem allicientem. ibi.f
Sequi vnum iniquitatis valde vitiosum, nam mali sequuntur auaritiæ cupiditatem, immunditiæ carnalitatem, superbiæ pompositatem, simoniæ peruersitatem, nequitiæ malignitatem, & propriæ mentis simplicitatem.ibi.g, sequi vnum damnositatis valde dolorosum.ibid. h, & sequi vnum fœlicitatis valde gloriosum.ibi.i
Sermo est verbum seu locutio seu ordinata verborum pronunciatio, &c.a
Sermo quidam diuinus multiplex. ibi.a, nam primum sermonem deus interius generauit. ibi.b. secundum sermonem deus promulgauit. ibi.c, tertium deus posterius fulminabit.ibi.d, & quartum deus superius exclamabit.ibi.e
Sermo quidam humanus etiam multiplex, nam quidam bonus & fructuosus, quidam vanus & vitiosus, quidam durus & furiosus, quidam duplex & malitiosus, quidam simplex & suspiciosus, &c.ibi. f
Sermo faciendus atque ars prædicandi. ibi.g nam quis sermocinari debet cum summa rectitudine.ibi.h, cum veritatis certitudine.ibid.i, cum deliberationis plenitudine.ibi.k, cum correctionis acredine, & fortitudine. ibi.l
cum acceptionis vicissitudine. ibidem m
sine quacunque turpitudine. ib.n
Serpens quidam gloriosus & mirabilis. a
quidam virtuosus & laudabilis.ib.b
quidam vitiosus & execrabilis. s. peccator. ibi. c. nam tales sunt deceptione fallentes.ibi.d, ambitione feruentes. ibi. e, detractione mordentes, ibid.f, & turbatione sæuientes. ib.g
& serpens quidam venenosus & odibilis. s. diabolus, &c. ibi.h
serpentis proprietas. &c. aduentus.c
Serræ monstri proprietas ecclesia d. lassitudo b
Seruare signat rei possessionem, tuitionem & defensionem, &c.a
Seruare vnum diuinum: nam deus seruat iustos ipsos à tentatione liberando.ib. b, à damnatione præseruando, ibi.c, & in saluationem collocando. ibi.d
Seruare vnum humanum quo quis seruat à vitijs & peccatis.ibi.e, sicque talis habeat motum electiuum. ibid.f, habeat fructum allectiuum.ibid g, habeatque modum directiuum seu perfectiuum. ibi.h
Seruire, seruus. seruire enim pertinet ad subditum. seruiri ad magistrum a
Seruitus quædam virtuosa magnę perfectionis, qua quis seruit domino vel prælato.ibi.a, quædam vitiosa vilis cōditionis. ibi.b, quædam gaudiosa magnæ prælationis. ibid.c. & quædam tædiosa duræ damnationis. ib. d
Seruus debet esse ornatus & compositus. ibid.e, nam talis sit lætus per spiritualem iocunditatem, ibidem f, lotus per munditiæ puritatem. ibid. g. erectus per contemplationis sublimitatem. ibid.h, accinctus per abstinentię parcitatem.ibi.i
Succinctus per promptę obedientiæ voluntatem. ibid.k, vestitus per honestæ apparentiæ venustatem. ibi. l. humilis & verecundus per reuerentiæ simplicitatem.ib.m
pauidus & tremebundus per diuini timoris dubietatem.ib.n
Seruus debet esse diligens & expositus: nam sit diligens & attentus ad seruiendum magistro suo, &c.ibi.o
Seruus esse debet discretus & informatus &c. ibi.p
& debet esse ditatus atq; præmiatus, &c. ibi. q
Seruitus quædam vitiosa, sicque per seruū intelligitur peccator: nam talis est seruus obliuiosus, desidiosus, præsumptuosus, luxuriosus, perniciosus, &c.ib. r
Sex. senarius est numerus perfectus diuersimode in scriptura signat, &c. a
Senarius numerus signat statum mortalis conditionis, s. vitæ præsentis. ibid. a
signat statum mortalis perfectionis. s. opera pietatis ibi.b
signat statum pœnalis afflictionis.ibi.c. & signat statum finalis saluationis. ibid.d atque signat statum lætalis corruptionis, ib.e
Sibilorum genera multa, & quid significant &c. aduentus c
Siccitas, siccare. siccitas est quædam passiua qualitas contractiua, mortificata, & se circumferentia ad centrum habens motum, &c.a
Siccitas quædam naturalis. ibid.b, quædam virtualis.ibi.c, quædam corporalis. ibid.d. quædam criminalis. ibid. e quędam temporalis.ibid.f. quædam æternalis, & quædam infernalis.ibidem g
Sicut aduerbium semper denotat similitudinem, conformitatem, & æqualitatem.a
Sicut signat similitudinem virtuosam & laudabilem, quam gerunt perfecti. ibi. b, nam tales sunt sicut deus & sancti in sensus

fenfus fplendore.ib.c.in cordis ardore ib.d.&in morum decore. ib.e& in carnis candore feu pudore.ib.f

Sicut fignat fimilitudinem vitiofam & damnabilem quam gerunt imperfecti f.peccatores &c.ib g. fignat fimilitudinem gloriofam & mirabilem, quam gerunt beati, &c.ib.h. & fignat fimilitudinē tædiofam & triftabilem, quam gerunt damnati. &c.ib.i

Signare, fignum eft omne illud quod eft alicuius rei futuræ vel occultæ fignificatiuum. &c.a.fignatque in bono & in malo.ib.a

Signū quoddam redēptionis eft Chrifti incarnatio.ib.b.nam ibi fuit immutata dei ftabilitas, ib.c. imprægnata matris virginitas.ib.d.temperata dei feueritas. ibid.e.&inclinata cœli fublimitas. ib.f

Signum multiplex eft virgo Maria.ib.

Signum quoddam defenfionis. f. fignum crucis, nam crux eft fignum amoris, valoris, terroris, honoris, decoris, & defenfionis &c.ib.h

Signum quoddam perfectionis quo iufti & perfecti cognofcuntur.&c.ib.i

& quoddam corruptionis, correptionis, vel infectionis, quo peccatores cognofcuntur.ibid.k.videlicet per fignum fuperbiæ & pompofitatis.ib.l.luxuriæ & carnalitatis, ib.m. malitię & fallacitatis.ib.n.auaritiæ&cupiditatis. &c.ibi.o

Signa duodecim in cœlo, & quid fignat &c.vide porta. c,d,e

Silentium, filere.i.tacere, accipitur etiam pro quiefcere, ceffare, & non audere.a. vide de taciturnitate.

Syluani feu fauni dæmones funt. &c.pilus.c

Simiæ animalis proprietas. vide fugere.c, pendere.d

Similitudo multiplex in fcriptura inuenitur.a

Similitudo quædam mirabilis & gloriofa. ibi.b qua deus factus eft fimilis hominibus, quantum ad naturæ veritatem.ib.c. quantum ad propriam diuinitatem. ibid. d. quantum ad corporis qualitatem.ibid.e.& quantum ad mutuam charitatem ib.f

Similitudo quædam laudabilis & virtuofa, qua quis pro poffe fit fimilis deo & fanctis.f. in virtutibus & moribus.ib.g. nam fimiles effe debemus viris prudentibus&limpidis.ib.h, viris rigidis & audacibus. ib.i. viris fluidis & clementibus.ibid k. atque viris folidis ac conftantib.ib.l

Similitudo quædam vitiofa & damnabilis, nam mali conformant fe viris impijs & crudelibus, immundis & carnalibus, auaris & tenacibus, hypocritis& fallacibus.&c.ibi.m

Simon. vide beatitudo.

Simplex, fimplicitas.i.innocentiæ veritas & puritas.&c.a

Simplex & innocens habeat durationis longitudinem.ib.b.cognitionis limpitudinem.ib.c. coniunctionis aptitudinem. ibid.d.conditionis mititudinem. ib.e.dilectionis firmitatem.ibi.f

intentionis rectitudinem.ib.g.affectionis promptitudinem, ib.h. conuerfationis pulchritudinem.ib.i

Simul aduerbium per quod intelligitur focietas & coniunctio, amicitia & dilectio, fiue bona fiue mala fuerit. a

Simul vnū charitatiuæ dilectionis, vnum maculatiuæ coniunctionis, vnum fuperlatiuæ religionis, & vnum copulatiuæ punitionis. &c.ib.a

Simul debent effe boni, quia fimul conuenire debent perfonaliter.ib. b.&pręcipue religiofi.f. ad fimul laudandum, tractandū, laborandū, habitandum, & manducandum.&c ib.c.fimul confentire debent cordialiter.ibid.d.& fimul fubuenire generaliter. ib.e

Simul vero in malo impiorum concordia fignant.ib.f.nam conueniunt ad fimul deficiendum, decipiendum, deuotandum, & alios inuadendum.ib.g

Simulachrum feu idolum eft res ficta & fimulata, non exiftens neque propria, neque vera, &c. a

Simulachrum fignat terrenam vanitatē. ib. b.fignat hominum prauitatem.ib.c fignat mundanam charitatem feu amicitiam. ib. d, & fignat diuitum vilitatem.ib.e

Synagoga proprie loquendo eft iudæorum congregatio vel ecclefia, a. & fignat hominum iniquorum congregationem per fuperbiæ tumorem, fæuitiæ furorem, malitiæ liuorem, iracundiæ ftridorem, atque auaritię ardorem &c.ib.a

Sine prępofitio confignificatiua, per fe n. non fignat, fed cum alio. &c.a

Sine vnum pertinet ad viros perfectos, nam tales effe debent fine luxuriæ fœtore, defidiæ torpore, inuidiæ liuore, triftitiæ mœrore, & auaritiæ ardore. ibi.b

Sine vnum pertinet ad viros imperfectos, quia tales funt fine virtutibus &gratiis multipliciter.&c.ib.c.fine vnum pertinet ad viros beatos. ib.d. & vnum fine pertinet ad damnatos. &c.ib.e

Sinere. vide ceffare, permittere, relinquere & dimittere.

Singularis. vide folus vnus.&c.

Siniftra eft pars hominis quæ minus habet de calore & de naturali virtute & vigore, &c.a

Siniftra fignat fucceffum profperitatis.ib, b.fignat proceffum iniquitatis, ib.c. & fignat exceffum aduerfitatis.&c.ib.d

Sion erat pars ciuitatis Hierufalem. &c.a

Sion inferior eft locus faluationis. videlicet ecclefia Catholica.ib. b

nam Sion effe debet locus liberæ collationis.ib.c.locus limpidæ cognitionis. ib. d. locus fecurę tuitionis.ib.e. locus fraternæ quietionis. ibi.f. & locus folemnis laudationis.ib.g

Sion hodie non eft locus folemnis laudationis, quia ibi quintuplicitas vitiorum.ib.h

Sion fuperior eft locus refectionis beatorum.ib.i. fion interior locus deuotionis.ib.k.&fion exterior locus defenfionis. &c.ibi.l

Sirenis monftri proprietas &c. vide adulatio.d

Sifyphus Eoli filius apud inferos defert lapidem.&c.vide petra.c

renouare.g

Scytalis ferpentis proprietas. &c.vide caro. g

Sitis, fitire. fitis eft appetitus bibendi ex interiori calore caufatus, & fumitur in bono & in malo.a

Sitis quędam beatorum virtuofa quá fitiunt fancti & defiderant atq; cupiunt omne bonum &c. ib.b. nam tales fitiunt dulcem focietatem quæ fit à gratia.ib. c.fitiunt plenam fatietatem quæ fit à gloria.ib. d. & fitiunt tutam fecuritatem quę fit in patria. &c.ib.e

Sitis quædam malorū vitiofa, nam fitiunt diuitias& facultates, ib.f.delicias& voluptates.ib.g. eminentias& dignitates ibi.h.& violentias & feritates.ibi.i

Sobrius, fobrietas.i. temperantia. a. & eft fobrietas habenda in fenfu ne nimium præfumamus, in actu ne nimiū effluamus, & in victu, ne nimiū excedamus. ib.a.atque pręcipiuntur habere fobrietatem, videlicet prælati, religiofi, viri fenes, viri iuuenes, & mulieres.&c.ib.b

Societas, focius. focietas eft plurium perfonarum coniuncta communitas, &c. a

Societas quædam vnita virtuofe, quædam iniuncta vitiofe, quædam ftricta dolorofe, & quædam focietas vincta dulcorofe.ib.a

& quædam focietas bona fummopere quærenda.ibid.b.nam ifti debent conuerfari inuicem gratiofe, debent copulari inuicem amorofe, debent coaptari inuicem feriofe, debent fatigari inuicem vigorofe, & debent profperari inuicem gaudiofe.ib.c

Societas mala, quæ funt focij litigiofi, proditiofi, defidiofi, raptores atque deceptores.ib.d

Societas quædam operanda; quædam frequentanda, & quædam euitanda. vide vobifcum.a

Sol eft principium luminis & caloris.&c. a. fumiturq; multipliciter in fcriptura &c.ib.a

Sol fignat diuinam conditionem, quia habuit claritatem fapientiæ, celeritatem potentiæ, caliditatem amoris perfecti, vtilitatem omnis fufficientiæ, & mobilitatem occultæ, & imperceptibilis prouidentiæ.ib. b

nam Chriftus fol iuftitię fuit immutatus affumendo carnis naturam ib. c

fuit eclipfatus fuftinendo mortis iacturā. ibid.d.fuit renouatus acquirendo vitæ veftituram.ib.e.&fuit inflammatus exercendo mundi prælaturam.ib.f

Sol fignat virtualem perfectionem. ib.g. nā iuftus habere debet durationis longitudinem. ib.h. cognitionis limpitudinem.ibi.i. intentionis rectitudinem. ib.k.atq; affectionis celfitudinem. ib.l

Sol fignat virtutum conditionem multipliciter.ib.m

Solemnitas, folemnitates fuerunt inftitutæ ad deum laudandum, collaudandum & honorandum.a.fumiturque in bono & in malo.ib.a. & eft folemnitas interior commendanda, exterior celebranda, fuperior affectanda, & inferior deteftanda.ib. b

Sollicitus, follicitudo.i. diligentia feu cura.&c. a

Sollicitudo quædam naturalis.ib.a.

quædam virtualis. ib.b

& quædam criminalis.ib.c

Soliū eft feu thronus regalis vel iudiciarię maieftatis &c. a. & eft folium æternum diuinæ maieftatis, folium internum mentalis voluntatis, folium fupernum fummæ fœlicitatis, & folium externū mūdanæ auctoritatis. &c.ib.a

Solus, folitudo. dicitur qui nulli alij eft affociatus vel coniunctus, & folitudo fumitur in bono & in malo. &cæt. a

Solitudo quædam pertinens ad deitatem ib.b.nam folus deus poteft peccata dimittere, mirabilia facere, faluare & eripere.&c.ib.c

Solitudo quædam pertinens ad vitæ fanctitatem, quia iufti foli Deo vacare, & à cunctis abftinere volunt.ib.d. & talis folitudo eft pacis & tranquillitatis generatiua.ib.e.culpæ& peruerfitatis deploratiua.ibi. f. atq; morum fœcunditatis ampliatiua.ib.g

Soli-

Solitarie qui volunt viuere, debent habere multas virtutes.ibi.h

Solitudo quædam pertinet ad morum prauitatem. ibi.i, & ſic ſoli ſunt qui carent Charitate.ibi.k.qui tument pompæ vanitate.ibid.l.atq; qui rigent dura parcitate.ibi.m

Solitudo quædam ſuperior virtuoſa perfectorum.ib.n.quædam interior vitioſa peccatorum. ibi.o.quædam exterior periculoſa mundanorum. ibid.p. quædam inferior tempeſtuoſa damnatorum.ibi.q

Soluere. i. reddere, ſatisfacere, accipitur etiam pro deligare, dirumpere, liquefacere ſeu liquefieri, &c.a

Soluendum eſt vinculum ſceleris criminalis.ib.b.

Soluendum vinculum oneris temporalis. ib.c. atque vinculum fœderis corporalis.ib.d

Somnus, ſopor ſomnus quidam mortalis omnium viatorum.ib.a. quidam mentalis omnium perfectorum. ib.b. quidam infectionis carnalis peccatorum. ibi.c.quidam temporalis diuitum mūdanorum. ibi.d. quidam infernalis damnatorum. ib.e. ſupernalis hominum beatorum, &c.ib.f

Somniare, ſomnium, ſomnia, aliquando proueniunt à deo per inſpirationem, quandoq; à libertate animę, quandoq; à diabolo, quandoq; à mente, & quandocunq, ab homine.&c.a

Somnium quoddam hominum cupidorum.ib.b. quoddam immundorum luxurioſorū. ib.c.quoddam ſuperborum. ibid.d.quoddam litigioſorum. ibi.e.& quoddam timidorum.ib.f

Sonare, ſonus, ſonitus, ſonus ſumitur in bono & in malo.a

Sonus quo ad deum quidam inſpiratiuus ibi.b. quidam informatiuus.ibi.c. quidam conſolatiuus. ib. d. & quidam deceptiuus.ib.e

Sonus quo ad iuſtos quidam deprecatiuus.ibi.f. quidam collaudatiuus. ibi.g. quidam iudicatiuus. ib.h. quidam caſtigatiuus. ib.i. & quidam excitatiuus ſeu prædicatiuus.ib.k

Sonus vero in malo quidam detractorum.ibid.l.quidam tyrannorum.ibi.m quidam deceptorum.ibi.n. & quidam laſciuorum.ib.o

Sordes, ſordidus. per ſordes peccata intelligūtur, quæ animam ſordidant atque fœdant, à quibus cauendum eſt.a. ſordeſcit anima à ſuperbiæ tumore, luxus à fœtore, ſimoniæ, ſudore gaſtrimargiæ fluore, ac inſolentię liuore.ib. b

Sorec in qua Dalila habitauit, mundi proſperitatem ſignat, vide.amor mundi, c

Soror nomen charitatis, fraternitatis, æqualitatis, & communitatis.a

Soror criminibus proſtituta vituperāda, ib.b. ſoror cœleſtibus inſtituta deſideranda.ibid.c. ſoror virtutibus deſtituta cuſtodienda.ib.d. & ſoror pro omnibus conſtituta prędiligenda, ſ.virgo Maria.ib.e

Soror virgo Maria, quia ligata vimine charitatis.ib.f. rigata flumine pietatis. ib.g. fundata culmine humilitatis.ib.h & priuata crimine carnalitatis.ibidem i

Sors propriæ eſt illud quod à caſu vel forma prouenit. & quod diſpoſitioni hominis non ſubſiſtit, ſed quod ſolum à diſpoſitione quadam occulta accidit, &c. a. & eſt ſors flebilium atque miſerorum, potentum & ſuperborum, fœlicium & beatorum, mętentium ac damnatorum.ib.b

Species, ſpecioſus. ſpecies ſumitur pro manere rerum, vel varietate, & rerum formoſitate.&c.a

Species quædam vilitatis dominarum periculoſa, ib.b. quædam falſitatis hypocritarum ridiculoſa.ibid.c, quædam veritatis creaturarum miraculoſa.ib. d quædam vanitatis diuitiarum defectuoſa.ibid.e. quædam ſanctitatis gratiarum virtuoſa. ibid. f. & quædam dignitatis cœleſtium diuitiarum ſpecioſa, &c.ibi.g

Speciolum facient hominem continentię puritas. ibid.h. verecundiæ, venuſtas. ib.i. ſapientiæ claritas. ib.k. apparentiæ honeſtas.ib.l. & redolentiæ ſuauitas.ib.m

Speculum ſignat virum iuſtum & honeſtum.a. ſignat ſcriptutæ potentatiuam luciditatem, atque ſignat mundanam proſperitatem.ib.a

Speculari, ſpeculator dicitur qui conſtituitur in ciuitate ad inſidias & aduentus hoſtium præuidendum, ad vigilandum & ad clamandum, ſignans prælatos & prædicatores.a

Spes, ſperare. ſpes eſt mentis affectio de futuro, &c.a

Spes quædam vacua quæ ſtabilitatis caret fulcimento. ibi.a. nam non eſt ſperandum in diuitijs.ib. b. blanditijs.ib.c & eminentijs, &c.ib,d

Spes quædam fatua quæ ſagacitatis caret condimento.&c. ib.e

Spes quædam nocua quæ fidelitatis caret iuuamento, &c.ib.f.& ſpes quædam ardua quæ ſecuritatis pollet complemento.ib.g

Spes eſt actus virtuoſus.ib.h. nam eſt fortiſſima propugnatrix. ibi. i. dulciſſima conſolatrix. ib. k. doctiſſima procuratrix. ib.l. & promptiſſima ſubleuatrix. ib.m

Spes eſt modus fructuoſus. ibidem n. locus gratioſus. ibi.o. & fructus, præcioſus, &c.ib.p

Spelunca multiplex.a. nam quędā eſt ſpelunca tutior perfectorum.ib.a. inferior mortuorum.ib.b. ſecretior animorum. ibid. c. immundior mundanorum, ibi d.& obſcurior damnatorum, &c.ibi e

Spina eſt arbor aculeata, vel ipſemet aculeus, &c.a

Spina quædam defenſiua. ſc. pœnitentiæ ſtimulus.ib.b. quædam offenſiua. ſ. peccatum vel diuitiæ. ib. c. quædam combuſtiua. ſ. congregatio peccatorum.ib. d. & quædam afflictiua. ſc. tribulatio damnatorum.ib.e

Spiritus dicitur quælibet materia aerea, ſubtilis & leuis ſicut anhelitus & ſtatus. a. eſtque multiplex, videlicet ſpiritus corporis, temporis, pectoris, ætheris, fœderis, hominis, &c.ib.a

Spiritus quidam ſummus & admirabilis. ſ. Spiritusſanctus, nam habet virtutem immutatiuam, copulatiuam, conſeruatiuam, eleuatiuam, renouatiuam, & illuminatiuam, &c.ib.b

quia Spiritusſanctus per inſpirationem habet penetrare. ib.c. per eruditionem habet inſufflare ſeu informare. ibid.d

Spiritusſanctus per inſpirationem habet vegetare.ib.e. per confirmationem habet roborare.ib.f. & per contemplationem habet ſubleuare.ibid.g. atque per affectionem habet inflammare. ibi.h

Spiritusſanctus dicitur admirabilis, quia eſt ductor ad gubernandum, doctor ad informandum, tutor ad protegendum, rector ad corrigendum, paſtor ad nutriendum, &c.ib.i

Spiritus quidam peſſimus & deteſtabilis. ibi.k. ſicque inueniuntur ſpiritus. ſ. dæmones hominum impugnatores. ibi.l homines dæmonum imitatores. ib. m. afflatus malarum cogitationum. ibi.n & impetus grauium tribulationum.ib. o

Spiritus quidam intimus & amicabilis, & ſic quidam tranſitorius & temporalis, quidam volitorius & cordialis, & quidam permanſorius atque æternalis.ib. p

Spiritus quidam denotans animum, voluntatem, ſiue virum iuſtum, talis n. ſpiritus per pœnitentiam renouatur, per ſapientiam illuſtratur, per gratiam conſeruatur, per continentiam depuratur, per amicitiam pręſentatur, per imprudentiā moleſtatur, &c. ib.q

Spiritualia & temporalia bona ſunt naturæ contrariæ.ib.r

Splendere, ſplendor eſt fluxus corporis glorioſi, ſumiturq; in bono & in malo. a. nam ſplendor honeſtatis debet conſiderari, veritatis deſiderari, caſtitatis appropriari, falſitatis vituperari, vanitatis renunciari, & dignitatis appreciari.&c.ib.b

Spolium, ſpoliare, per ſpolium ſiue ſpolia intelliguntur exteriora indumenta, & etiam quæcunq; bona exteriora generaliterq; omnia quibus poſſunt ſpoliari homines vel veſtiri.&c.a

Spolia, quædam infima. ſ. bona temporalia exuenda.ib.b

quædam intima bona ſpiritualia induenda.ibid.c. quædam peſsima criminalia renuenda. ib.d. & quędam optima æternalia appetenda.ibi.e

Sponſus, ſponſa. ſponſus ſignat Chriſtum qui humanæ naturę per incarnationem, & animæ Chriſtianæ per baptiſmum & fidei ſuſceptionem fuit deſponſatus. a. ſignat etiam prælatum, qui ſponſus eſt eccleſiæ cui præeſt. &c. ib.a

Sponſus ęſt nomen amoroſum, gaudioſum, ſtudioſum & gratioſum, &c. ibi.b

Sponſus debet amoroſe cum ſponſa ligari.ibid.c. gaudioſe lætari.ibi.d. ſtudioſe morari.ib.e. gaudioſe veſtibus ornari. ib. f

Sponte, ſpontanee. ſponte dicitur illud quod fit libenter, voluntarie, vltro, gratanter, & ex corde. a. & ſponte ſeu voluntarie facienda eſt eleemoſynarum erogatio, tribulationum toleratio, obediendiæ ſubiugatio, & fraternę charitatis copulatio.&c.ib. a

Stare, ſtabilis, ſtabilitas, ſtabilire. i. ſtatuere, ſtare vero accipitur quandoque pro ſiſtere, quandoque pro erectus eſſe, quandoq; pro morari ſeu manere. a. & moraliter loquendo ſemper ſignat animi ſtabilitatem, perſeuerantiæ durabilitatem, atque conſtantiæ firmitatem. &c.ib.a

Stabilis efficitur res quinq; modis.ib.b

Stabilis & conſtans efficitur homo, quando per amorē fortiter alligatur. ibid.c quando per ſpē firmiter ſuſtentatur.ib. d. quando per fidē intimę radicatur.ib. e. quando per ęquitatem optime regulatur.ib.f. ſicq; iuſtitiæ ſtandū eſt multipliciter.&c.ibid.g.& quando per dei tremorem in fine aggrauatur. ib.h

Stare no videntur, ſed potius cadere & deficere, atq; inſtabiles ſunt amici fallaces, hypocritæ fluentes homines mentien-

nentes,&c.ibid.i. sicque stare etiam in malo accipitur.&c.ib.k

Statim denotat celeritatem siue bonam, siue malam, a. & est statim idem quod celeriter,cito,subito,prompte.ib.a

Statua.vide idolum,simulachrum.

Status ecclesię plures,&c.vide porta.c,d,e

Statua Nabuchodonosor qualis fuerit. &c.caput f.i

Statuere accipitur pro stabilire, quandoque pro ordinare, quandoque pro ponere.a & generaliter statuere est aliquid stabiliter facere &firmare,ideoq; mandata&ordinationes maiorum statuta dicuntur.&c.ib.a

Statui debemus in Christo, cœlo,ecclesia & patria.ib.b

Stephanus prim⁹ martyr viriliter pugnauit pro Christi fide,&c.vide primus.g

Stella, stellæ dicuntur à stabilitate, eo quod stabiliter stent in cœlo.a

Stellæ interius splendentes sunt virtutes, stellæ exterius fulgentes sunt viri iusti, stellæ superius lucentes sunt viri beati, & stellæ inferius pollentes sunt mundi diuites & peccatores.&c.ib.a

Stellæ spiritualiter si esse volumus, per animi firmitatem solidi maneamus. ib.b

per pietatem nosmetipsos prębeamus.ib. c per charitatem firmiter hæreamus. ib.d

per honestatem etiam omnibus placeamus.ib.e. per affectum sursum resideamus.ib.f

& per discretionē intus reluceamus.ib.g

Stellę etiam dicuntur angeli. ib.h. & viri iusti &c.ib.i

Sterilis, sterilitas est fructuum nullitas vel tenuitas, producendi fructus debilitas, vel impossibilitas. a. signatq; in bono & in malo.ib.a

Sterilitas quædam egenorum & pauperum, quia carent fructibus & diuitijs huius mundi.ib.b

Sterilitas,quædam perfectorum,quia iusti volunt esse steriles& nudi ad productionem vitiorum.ibi.c. quædam peccatorum, quia bonorum operum fructum non producunt.ib.d. & quædam damnatorum, qua steriles omni solatio atque omni bono.&c.ib.e

Sternere est aliquid ad infima deprimere, vel ad terræ superficiem adæquare. a. & ideo stratura dicitur pauimentum quo via sternitur atque ad ambulandum & ornandum disponitur,&c.ib.a. sterniturq; ecclesia viris virtuosis, bona conscientia rebus fructuosis, mens plena nequitijs culpis periculosis, cœli curia viris gloriosis, mundi patria viris vitiosis, & inferni miseria viris & pœnis dolorosis.&c ib.b

Stola est indumentum ad ornamentum hominis præparatum.a. & sumitur in bono & in malo.ib.a

Stola qua vtuntur incipientes, proficientes, perficientes, cœlo manentes, mundi potentes, atque mundum fallentes.ib.b

Stola nitoris induuntur caste continentes, stola decoris induuntur sancte conuersantes, stola rigoris induuntur viri militantes, stola honoris induuntur viri triumphantes, & stola splendoris induuntur beati contemplantes. ib.c

Struthionis proprietas, quidve signat. &c.vide aer, c
acceptio personarum.d

Studium.vide desistere.

Stultitia & fatuitas est quoddam vitium quo mens taliter hebetatur quod contra rationem aliquid operatur,a.est,ergo stultitia rationis carentia.ibid.a. & naturaliter stultus est superbus & præsumptuosus, indignans & despectuosus, irascēs& seditiosus, torpens, & desidiosus,loquax &tumultuosus.&c,ib.b

Stupor,stupere.stupor.i.insensibilitas.vnde membrum dicitur stupidum, quando insensibile efficitur. a. sic etiam stupet homo de mirabili scientiæ limpitudine, de notabili decentiæ pulchritudine, de terribili iustitię rectitudine, & delectabili potentiæ fortitudine, &c.ib.a

Suadere.i.monere, inducere, attrahere,& hortari, & pertinet suadere ad benignitatem. a. sumiturque in bono & in malo. &c.ib.a

Suauis,suauitas quædam quam debemus concupiscere. a. estq; illa qua Deus est misericors& suauis multiformiter,&c. a.quædam quam debemus cunctis facere,& est benignitas.s.in verborum eloquentia,in operum efficacia,atq; famæ redolentia. ib. b. & quædam delectabilium huius mundi. s. diuitiarum temporalium, deliciarum corporalium,& eminentiarū secularium. &c.ib.c

Subter,sub, sunt præpositiones status, partis & loci inferioris significatiuæ.a &signant in bono & in malo.ib.a

Sub vnum frequentandum, & est refugiū diuinæ protectionis.&c.ib.b.sub vnum tolerandū,estq; status subiectionis.&c. ib.c.sub vnū detestandū, quo nos diabolo subiacemus per peccatū.ib.d.sub vnum conculcandū. s.bona huius mūdi.ibi.e.& vnum sub formidandum sc. quo lugent dæmones& dānati..&c.ib.f

Subditus, subiectus, subdere. subijcere, subditio, subiectio, & subiugatio, sunt nomina seruitutis.&c.a

Subiectio quædam perfectorum virtuosa,quædam peccatorum vitiosa, quædam beatorum gaudiosa, & quædam damnatorum dolorosa.ib.b

Subditi debent humiliter conuersari.ib.c debent inuicem tenaciter copulari. ib.d. &debent mentaliter excitari vel turbari.&c.ib.e

Sublimitas sublimis. sublimitas n.quædā mentalis interioris affectionis.a.quędam affectus moralis vtilioris perfectionis.ibid.b.quædam supernalis culminis superioris prælationis.ib.c.quędam status & gloriæ mūdanorū exterioris promotionis.ib.d & quædā criminalis cordialis dexterioris elationis.ib.e

Subito signat actuum celeritatem.a.sicq; vnum subito est prompti vigoris.s.obedientiæ. ib.b. subito vnum Dei potētiæ magni valoris.ib.c. subito vnū Dei iustitiæ magni timoris.ib.d.subito vnū magnæ sæuitiæ, magni furoris. ibi.e. & subito vnum magnæ tristitiæ grandis doloris.&c.ib.f

Substantia inquantum signat possessionem seu diuitiarum acquisitionem vel congregationem, ponitur in scriptura. a.sicque reperitur substantia corporalis pectoralis, virtualis cordialis, æternalis & temporalis &c.ib.b

Substantię tēporales, si expendūtur, sunt proficuæ; si retinētur, sunt nocuæ.ib.c

Subuertere nihil aliud est quam illud quod sursum est, subtus vertere.a

Subuersio quædam virtuosa. ibi. b. quædam criminosa. ib. c. quædam dolorosa.ib.d.& quædam luctuosa.ib.e

Succēdere.i. ministerialiter inflāmare. & ad ardendū adminiculis excitare. &c.a

Succenditur iustus per veram dilectionē.ib.b.succenditur peccator per malā affectionē.ib.c succenditur pauper per mundi tribulationem & afflictionem. ib.d. & succenditur anima per damnationem.&c ib.e

Succingere.vide accingere.

Sufficientia est virtus qua appetitus animi de suis desiderijs quietatur. &c.a

Sufficientia quædam temporalis corporis sustentatiua.ib.b

quædam cordialis animi quietatiua. ib.c & quædam supernalis bonorum cumulatiua.ib.d

Summus, summitas. summus vel summū dicitur illud quod in vnoquoq; genere excellens, supremum & arduum inuenitur, a. sicq; summitas est cuiuslibet rei cacumen vel altitudo. ib.a..& sic est summitas quædam maiestatis æternæ, quædam voluntatis internæ, quædam dignitatis supernæ, quædam potestatis externæ,& quędam vanitatis mundanæ.&c.ib.b

Super,supra, superius, superior, sursū.super est præpositio significās cuiuslibet rei,loci vel operis superioritatē,vel excellentiam,vel sublimitatem.&c.a

Superioritas multiplex ib.a

Superioritas quædā summi creatoris.ib.b quædam superioritas boni præceptoris. sicque prælatus est superior ad prouidendū,corrigendū & instruendū.ib.c quædam superioritas iusti viatoris. ibid. d

& sic quę sursum sunt affectanda, contēplanda, atq; meditanda. ib.e. quia sunt loca cunctis clariora. ib. f. cunctis puriora.ib.g cunctis tutiora.ib.h. cunctis tranquilliora ib.i. cunctis dulciora.ib. k atq; cunctis nobiliora.ibi.l

Super Deum est iustus per deuotionem. proximum per compassionem, cœlum per affectionem, seipsum per considerationem,&c.ib.m

Superioritas quædam vani peccatoris.s. superbia ib.n. & superioritas quædam hostis deceptoris s.diaboli,ib.o

Superare sumitur pro excedere pręcellere,manere,& vincere.a.vide vincere atque victoria.

Superbia,superbus superbia est vitium vitiorum,& super omnia alia graue& reprobum reputatur.&c.a

Superbia fugienda quia est diuinæ displicentiæ prouocatiua ib.c. internæ iracūdię concitatiue ib.d.verbalis arrogantię suscitatiua. ib.e.mētalis sapiētię excęcatiua.ib.f.crudelis violētiæ executiua.ib.g pomposæ extollentiæ declaratiua.ib.h

Verborum & iactātiæ cumulatio.ib.i criminosæ excrescentiæ augmentatio. ib. k.ruinosæ opulentię dissipatio.ib.l.dolorosæ pestilentiæ introductio.ib.m

Superuenire.vide accidere.

Supplantare.vide decipere.

Supplicium. vide aduersitas, tribulatio, vel afflictio.

Surdus, surditas est defectus & impossibilitas audiendi,sumiturq; in bono & in malo.a

Surditas quædam magnæ perfectionis. s. patientiæ. ib.a. quædam magnæ defectionis.s.ignorantię. ibid.b.&quædam magnæ peruersionis. s. pestilentiæ. &c. ib.c

Surgere est loco basso & infimo se sursum erigere& leuare.a.vnde surgere est sursum pergere, vel sursum se erigere&c. ib. a

Surgere quoddā morale& virtuosum quo

mens

mens surgit à depressione vitiorum.ib.b.& ad hoc mouet excitatio dei praecipientis.ib.c. quia deus praecipit surgere ad ipsum amplexandum per dilectionem, ad ipsum deprecandum per deuotionem, ad hostes impugnandum per orationē, ad mortem meditandum per discretionem, ad plebē informandum per praedicationem.&c.ib.d. monet etiam increpatio verbi corripiētis ib.e. monet dispositio status deficientis.ibi.f. atque monet inquinatio loci inficientis.&c.ib.g

Surgere quoddam mirabile & gloriosum quo Christus surrexit à mortuis.&c.ib.h. surgere quoddam amabile & fructuosum, quo sancti surgent de miseria mundi ad coeli gloriam.ib.i. & quoddam damnabile & vitiosum quo mali surgunt ad loquendum mordaciter ad deridendum nugaciter, ad cogitādum fallaciter,& ad imitandum malos moraliter.&c.ib.k

Sursum. vide super.

Suscipere multipliciter in scriptura sumitur.a

Susceptio diuina mentaliter concupiscenda.ib.a

Susceptio quędam diuina qua deus suscipit poenitentes ad remissionem, confitentes ad tuitionem, morientes ad saluationem, seruientes ad promotionem, innocentes ad defensionem atque mansuescentes ad dilectionē. ib.b

Susceptio quaedam humana bona qua iustus suscipit verbum Dei ad audiendum, hospites ad reficiēdum, infirmos ad compatiendum, fidem ad ipsam credendam, disciplinam ad ipsam tenendam, atque Christum ad ipsum colendum.ib.c

Susceptio quaedam humana qua iniquus suscipitur ad deuorandum.&c.ib.d

Suscitare sumitur pro excitare, generare, releuare, introducere, vel ordinare, &c. a

Suscitatio quaedam Dei filij mundum redimentis, quaedam praelati mundum gubernantis, quaedam egeni statum erigentis, quaedam mortui vitam resumentis, quędam impij culpam dimittentis, quaedam diaboli bonos affligētis,& quaedam impij poenam incurrentis.ib.b

Suspendere. vide apprehendere.

Sustinere sumitur pro portare, expectare, dissimilare, pati, supportare, vel aliquid in patientia tolerare.a

Sustinentia quaedam patientiae, quędam violentiae, quaedam pestilentiae, & quędam amicitiae.&c.ib.a

Sustinendo mundanas tribulationes requiritur humilitas patientiae pro fundamento hoc multipliciter &c. ibid. b

Sustinendo aduersa requiritur vtilitas pro caulamento. ibi.c. & stabilitas pro complemento.&c.ib.d

Suus pronomen. vide meus, mea.

T.

Tabernaculum est domus portabilis vel mutabilis facta de pellibus panis, folijs seu lignis. a. & accipitur in bono & in malo.ib.a

Tabernaculum in bono quoddam pudicitiae virginalis, quod factum est ad Dei habitationem. ib.b. quoddam cōscientiae cordialis. quod factum est ad nostram meditationem.ib.c quoddam ecclesiae temporalis, quod factum est ad bonorum militationem. ibid. d. & quoddam familiae supernalis, quod factum est ad beatorum recreationem. ib.e

Tabernaculum, in quo ponuntur reliquię, habet quatuor conditiones. ibi. f

Tabernaculum Dei spirituale debet sursum leuari per sublimem contemplationem. &c. ib.g. debet ornari per honestam conuersationem. ibid.h. debet tute ferari vel velari per virtutum occultationem. ib.i.& debet mundificari vel purgari per culparum expiationem. ib.k

Tabernaculum in malo quoddam humanae corruptionis. f. nostri corporis, in quo anima miserabiliter hospitatur ib.l. quoddam humanae possessionis. f. status mundanorum. ibid. m.& quoddam aeternę damnationis.f.inferni.ib.n

Tabernaculum coeli vel ecclesiae est tabernaculum aeternum & immutabile, iocundum & delectabile, amoenum & consolabile, excelsum & admirabile, amandum & appetibile &c.ib.o

Tacere, taciturnitas in scriptura multiplex reperitur.a

Taciturnitas quaedam diuina qua deus per modum tacentis se habet. f. pecca ta sufferendo.ibi.a. supplicia non inferendo. ibi.b. & praemia differendo ibi. c

Taciturnitas quędam humana, sicq; tacere vnum est hominum patientium. ib.d. vnum hominum sapientium. ib.e. vnum hominum insipientium vel ignorantium. ib.f. vnum hominum pestilentium.ib. g

Taciturnitas bona & in natura commendatur, & in scriptura praedicatur.ib. h

Taciturnitas valet ad sedandum mentis affectionem. ib.i. ad vitandum vanam locutionem.ib.k.ad spectandum mortis afflictionem.ib l

Talis, qualis, sunt duo relatiua significatiua similitudinem alicuius antecedentis.&c.a

Talis signat conditionem hominis virtuosi ib.b.signat infectionem hominis vitiosi. ib.c. signat afflictionem grauaminis dolorosi.ib.d. & signat refectionem solaminis gloriosi.ib.e

Talpae animalis proprietas. &c. vide ambulare.i

Tangere, tactus est sensus ille qui magis prope tangit obiectum suum &c.a

Tactus quidam dilectionis, quidam infectionis, quidam deuotionis, quidam probationis, quidam praesumptionis, &c.ib.b

Tactus quidam correctionis.ibid.c. nam per talem tactum reportatur fructus possessionis.ib.d.refrenatur cordis elatio.ib.e.formidatur Dei punitio.ib.f.& inflammatur mentis affectio ib.g

Tactus quidam perfectionis.ibid.h quidam infectiuus.ibi.i.& quidam afflictiuus.ib.k

Tanquam denotat quandam comparatiuam similitudinem.&c.a

Tanquam vnum pertinet ad viros perfectos multipliciter.&c.ib.b.tanquam vnum pertinet ad viros perfectos. ibi. c. tanquam vnum pertinet ad viros damnatos.ib.d. & tanquam vnum perti- net ad viros beatos.ib.e

Tantum.i.solummodo videtur esse dictio priuatiua, priuat enim omnem vlteriorem dictionem vel compositionem &c.a.vide solus.

Tantus.i.tam magnus. vide de magnitudine.

Tarditas quaedam commendabilis. f. deliberatiua.a. quaedam detestabilis. f. pigritiae.ib.b. quaedam formidabilis.f. diuinae potētiae.ib.c. & quaedā tolerabilis f. diuini auxilij & gratiae, &c.ib.d

Taurus signat Christum propter fortitudinem indomabilem.a. signat diabolum propter crudelitatem incredibilem.ib.b. signat quemlibet martyrem propter immolationem deo placabilem.ib.c. atq; signat quemlibet impiū propter prauitatē detestabilē. &c.ibi.d

Taurorum Iudaeorum proprietas. &c.vide induratio.b

Tauri villae aquae proprietas miranda, &c.intrare.p

Tauri generalis proprietas.nobilis.g

Taxi animalis proprietas. vide polluere b

Tecum vide vobiscum.

Tegere, tegmen, tectū. reperitur tegmentū honestatis, potestatis, pietatis, falsitatis, excusationis, obstinationis, luxuriationis & occultationis. ib.a. vide abscondere, operire, velare, celare, induere atque vestire.

Tempestas est aeris distemperantia quae intuentibus & sentientibus horrorem incutit & terrorem.&c.a

Tempestas signat iniquitatis redundantiam.ib.b.prosperitatis affluentiam.ib. c.crudelitatis violentiam.ibid.d.& aduersitatis pestilentiam.ib.e

Temperantia, vide in alijs titulis.f.modestia.&c.

Templum est proprie locus ad dei cultum dedicatus, & ad religionis officium ordinatus.&c.a

Templum in bono quoddā interius deuotorū.f.conscientiae.ib.b.quoddā exterius clericorum. f. materiale. ibid. c. quoddam inferius perfectorum, f. status fidelium.ib.d. & quoddam superius f.beatorum.&c.ib.e

Templū pollere debet puritate.ib.f. quia sanctū & nullis vitijs dedicatum.ibi.g debet gaudere libertate.ibh qa ibidē deo moratur, laudatur & honoratur.ibid.i habere debet excellentiā mirabilem propter virtutum magnitudinem.ib. k debet ęqua lance manere propter iustitiae aequitatem.&c.ib.l

Templum in malo sicq; in scriptura reperitur templum Dagon Astaroth. Nesat, Baal, Remon, Dianae atq; Belis.ib. m. sic spiritualiter est templū iracundiae.ib.n.luxuriae.ib.o.caedis.ib.p.auaritiae. ib.q. superbiae. ib.r. gulae. ib.f. ac inuidiae.ibi.t

Tentare, tētatio sumitur pro ꝓbare, fugerere, siue ad malum inclinare, vel tribulare, vel tribulationem sustinere.a

Tentatio quaedam sustinenda patientia qua deus per tribulationes nos tentat vt probet &c ibi.b

Tentatio quędam metuēda qua mundus, caro & daemonia nos illiciunt & tentant ad malefaciendum.ib.c.nam talis inchoatur à cogitatione, meditatur in delectatione, atq; terminatur in executione.ib.d.sicq; hominiin tentatione sunt necessaria, videlicet refugere omnem occasionem.&c.ib.e

Tollere omnem praesumptionem. ibi.f.& quaerere Dei tuitionem.ib.g

Tempus est mensura motus.&c.a

Tempus vnū viuentis fragilitatis.ib.b.nā tale tempus habet vilē inceptionē, curtam dimensionē, tristem afflictionem, debilem conditionem, labilem durationem & stabilem prefixionem. ib.c

Tem-

tempus vnum labentis prosperitatis ib. d
tempus vnũ vrgentis necessitatis, seu præsentis aduersitatis.ib.e
tempus vnum sequentis mortalitatis.ib.f.
tempus vnum ardentis seu vrgentis calamitatis. ib. g
& tempus vnum gaudentis societatis, vel replentis satietatis, &c.ib.h
temporalia. vide de diuitiis.
tendere sumitur quandoque pro fortiter extendere, quandoque pro insidias parare, quandoque pro crescere, quandoque pro ire vel ambulare, & pro forti vel rigida extensione, &c. a
tenere vel teneri in scriptura multipliciter sumitur.a
tenere quoddam virtuosum & commendabile, quoddam vitiosum & detestabile, quoddam dolorosum & contristabile, & quoddam gaudiosum & consolabile, ib.a
tenere virtuosum & commendabile idem est, quod adimplere, & aliquid inuiolabiliter obseruare. ib.b
tenenda, complenda, & obseruanda, vt compleamus mandatum, quod præcipitur.ib.c
sicq; præcipimur tenere baculum ad sustentãdum, clypeum ad protegendum, gladium ad pugnandum, thuribulum ad incendendum, organum ad decantandum, Deum ad adorandum, & proximum ad adiuuandum, moraliter omnia intelligendo, &c. ib. d
tenenda ne careamus virtute, quæ præcipitur. ib. e
atque tenenda, ne amittamus salutem, quæ promittitur. ib. f
tenere in malo, nam tenacitas quædam mundialis auaritiæ. ib. g
quædam corporalis immunditiæ. ib. h
quædam temporalis amicitiæ. ib. i
& quædam infernalis violentiæ.ib.k
tentorium.i.tabernaculum. vide tabernaculum.
tenebra est obscuritas aeris ex carẽtia luminis generata, &c.a
tenebræ superiores signant diuinam humanitatem.ib.b
tenebræ inferiores signant scripturæ profunditatem. ib.c
tenebræ anteriores signant iustorum humilitatem, &c.ib d
tenebræ interiores signant cordium obscuritatem, seu culparum iniquitatem. ib.e
nam tenebra peccati habet lumen veræ cognitionis repellere, habet colorem honestatis abscondere, habet verecundiam & pudorem tollere, habet timorem incutere, & habet somnolentiam facere, &c.ib.f
tenebræ exteriores signant mundanam prosperitatem.ib.g
tenebræ posteriores signãt corporis mortalitatem.ib.h
& tenebræ subteriores signãt doloris diuersitatem. ib. i
ter, tertio. vide infra tria, tres.
Teredinis vermis proprietas, &c. pului. d
terra in scriptura multipliciter signat in bono & in malo, &c. a
terra sumitur pro iustorum perfectione. ib. b
nam talis debet cunctis succurrere celeriter. ib.c
debet se subiicere humiliter.ib.d
debet se extendere cunctis mẽtaliter.ib.e
debet subsistere malis stabiliter. ib.f
& debet bona producere vtiliter. ib.g
terra sumitur pro bonorum collectione, s.pro Ecclesiæ vel religionis habitatione. ib.h. nam ista terra est speciosa, spatiosa, pretiosa, mõtuosa, pascuosa, bellicosa, dulcorosa, humorosa, & virtuosa. ib.i
terra sumitur pro sanctorum possessione. ib. k
& necessaria sunt ad illam.scil. dimittere, quod inficit ib.l
appetere quod proficit. ib. m
& attendere quod allicit.ib.n
terra sumitur pro mortalium defectione. ib. o
nam sic debet homo scindi & concuti per contritionem, debet aperiri per confessionem, debet seminari per instructionem, & debet rimari per vilitatis considerationem, &c. ib.p &c.
terra sumitur pro iniquorum conditione ib. q. quia peccator durus & solidus est per obstinationem, siccus & frigidus per mentis indeuotionem, turpis, & hispidus per malam conuersationem, grauis & ponderosus per malam inclinationẽ, fuscus & tenebrosus per mentis obscurationem, fœdus & maculosus per carnis inquinationem. ib. r
terra sumitur pro afflictorum tribulatione, quia ibidẽ humiles versantur, pœnitentes purgantur, purgati releuantur, & superbi deducuntur.ib.s
terra sumitur pro mortuorum corruptione, vel resolutione, quia mortuus terra dicitur.ib.t
terra sumitur pro damnatorum conclusione, nam ibidem est mœror inconsolabilis, ardor inextinguibilis, dolor intolerabilis, labor intemperabilis, crudelitas immitigabilis, obliuio immemorabilis, atque detentio ineuitabilis. ib.u
terra sumitur pro terrenorum successione seu mundanorum possessione & regione.ib.x. atque vt sic terrena prosperitas euitetur, necessarius est feruidus superiorum affectus, interiorum limpidus aspectus, ac exteriorũ solidus seu prouidus aspectus, &c. ib.y
terra, i. terrena prosperitas despici debet, quia tenaciter solet irretire, mentaliter facit esurire, faciliter solet pertransire, discorditer facit sentire, mortaliter facit superbire, &c.ib.z
terræ depictio secundum antiquos, &cet. vide mater.f
terręmotus claruere mirabiles, &c. præsumere. d
terror, terribilis, territus, terrere. terror.n. est quædam excessiua timoris species seu qualitas, quæ ex excessu alicuius subditi sensibilis excellentis & insoliti generatur.a
terror quidam imbecillis pauiditatis, scil. hominum iniquorum, qui pauent vel terrentur sine causa, &c. ib.a
quidam formidantis humilitatis, s.hominum iustorum, nam tam bonis quam malis Deus terribilis propter suæ clementiæ plenitudinem, iustitiæ rectitudinem, scientiæ limpitudinem, & potentiæ fortitudinem, &c. ib.b
quidam iniquitatis alios impugnantis sc. tyrannorum, &c.ib.c.& quidam seueritatis.s.impios iudicantis, &c. ib.d
terminus, termini dicuntur limites vsque ad quos aliqua res extenditur, & infra quorum ambitum continetur.a
terminorum multi sunt. ib. a
terminus quidam humanæ durationis.ib. b. quidam moralis inclusionis, seu perfectionis. ib.c
terminus quidam finalis saluationis. ib, d
quidam temporalis possessionis.ib.e
quidam criminalis infectionis.ib.f
& quidam infernalis damnationis. ib. g
Thesaurus est locus occultus, & secretus rebus pretiosis & caris repletus, &c. a
thesaurus quidam diuinæ præscientiæ admirabilis. ib.b. quidam diuinæ sapientiæ imperscrutabilis. ib. c. quidam internæ conscientiæ commendabilis ib. d
quidam supernæ opulentiæ affectabilis. ib.e. & quidam humanæ affluentiæ detestabilis.ib.f
Thesæi regis Thebarum fabula, &c. vide festum.b
testamentum, testari.i.ordinare, disponere, vel tractare, & testamentum dicitur à testibus, eo quod plures testes requiruntur.a signatque S. Scripturam, quæ duo continet testamenta, &c. ib. a
testis, testimonium. testis est ille, qui veritatem alicuius testimonii testatur, referat vel affirmat. a
& sumitur in bono & in malo, ib. a
testis quidam superior, s.Deus infallibilis, nam testis est de cordium qualitate, de bonorũ sanctitate, & de malorum prauitate.ib.b
quidam interior immentibilis.ib.c
quidam exterior inuincibilis.ib.d
& quidam inferior stabilis, &c.ib. e
testis in malo signat mendaces deieratores, mordaces murmuratores, & loquaces adulatores. ib.f
Tigridis animalis proprietas. vide ambulare. d
instare. a
Tigridis catuli captura, &c. Christi ascensio. c
timor, timere. timor multiplex in scriptura reperitur, & sumitur in bono & in malo. a
timor quidam hominum perfectorum, quia tales Deum timẽt offendere, gratiam perdere, culpam committere, & pœnam incurrere.ib.b
sicque Deus est timendus propter celsitudinem suæ prælationis.ib.c
nam habet potentiam inuincibilem, prudentiam infallibilem, iustitiam implacabilem, & magnificentiam admirabilem.ib.d
timendus est Deus propter aptitudinem nostræ conditionis seu subiectionis.ib. e. & timendus propter plenitudinem dandæ successionis.ib.f.nam Dei timor generat mentis stabilitatem, cordis securitatem, pacis tranquillitatem, veram credulitatem, claram sagacitatem promtam sedulitatem, morum fœcunditatem, &c.ib.g
timor quidam hominum peccatorũ, nam tales timent amittere, mundi prosperitatem incurrere mundi aduersitatem aggredi pœnitentiæ probabilitatem, atque ingredi mortis acerbitatem. ibi. h
timor quidam hominum damnatorum, nam tales concomitatur debilitas animorum, immensitas tormentorum, & obscuritas oculorum, &c.ib.i
timor quidam diabolicus, nam timet signum crucis.ib. k
matrem lucis. ib.l
& vires boni ducis. ib.m
tyrannus, deficiunt authoritates.
Tyresia secundum fabulas mutatus in fęminam, & contra in virum, &c. vide vir.i
tollere sumitur, quandoque pro auferre, pro portare.a
& sumitur in bono, & in malo. ibidem. a

Tolleremultiplex. f. pænitentiæ, sapientiæ, patientię, diligentię, & obedientię, &c.ib.b

Thomas sanctus abyssus interpretatur multis de causis. vide abyssus.d.& o

Tonitrus, tonitruum est quidam terribilis sonus, aliquando ex concursu ventorum in terræ visceribus, aliquando ex extinctione ignium, in nubibus, & aliquando ex corruptione nubium in aere generatus. a. ac per tonitruum intelligitur sonitus prædicationis.ibid.b. tumultus tribulationis. ib. c. & rugitus iurisdictionis, &c.ib.d

Topasij lapidis proprietas, quid signat, &c.a. vide aduentus.o

Torcular est locus ad exprimendum vina dispositus. a. & est torcular quoddam diuinæ scripturæ. ib.b. quoddam mundanæ iacturæ. ib. c. quoddam prosperitatis terrenæ. ib. d. & quoddam aduersitatis æternæ.ib.e

Torrens est fluuius ex aquis aduentitiis generatus, &c. & sumitur in bono & in malo.a

Torrens quidam vtilitatis valde notabilis sacrę scripturę. &c.ib.b. quidam suauitatis valde laudabilis gloriæ paradisi. nam est torrens lætificatiuus, charitatiuus, viuificatiuus, & fructificatiuus. ib. c. quidam mortalitatis valde fluxibilis.ib.d

Torrēs quidam iniquitatis valde damnabilis.ibid. e. quidam prosperitatis valde mutabilis.ibid.f.& quidam aduersitatis valde tristabilis.ib.g

Totus signat rei integritatem & complementum. a. & accipitur in bono & in malo ib.a

Toti esse debemus luminosi per honestatem. ib. b. toti virtuosi per sanctitatem. ib.c.f.in cordis dilectione, vocis oratione, spei confessione, gaudij exultatione, laboris executione, &c. ib.d. atque toti amorosi per charitatem.ib.e

Totus in malo. f. quo mali sunt totaliter corrupti, &c.ib.f

Tradere, traditio, traditus. tradere sumitur pro exponere, subiicere, concludere. a. quandoque pro prodere vel decipere, quandoque pro ordinare, &c.ib a

Tradere vnum pænitentię & subiectionis. ib. b. vnum immunditiæ & corruptionis.ibid.c vnum violentię & punitionis vel correptionis.ib.d. atque vnum tradedere pestilentiæ & damnationis.ib.e

Trahere, attrahere sumitur in bono & in malo.a

Trahitur homo ad bonum per supernam delectationem.ib.b. atque per diuinam inspirationem.ib.c

Trahitur ad bonum per apertam tribulationem.ib.d.ac per fraternam commonitionem.ib.e

Trahere in malo, sicque trahere vnum est hominum peccatorum. ib. f hominum miserorum ib. g & hominum peccatorum damnatorum ib.h

Transferre est aliquid de vno loco ad aliũ vltra ferre. &c.a

Translatio quędam affectabilis, bonorum pænitentium.ib.b. quædam delectabilis iustorum decedentium.ibid. c. quædam honorabilis sanctorum triũphantium. ibid d. quædam variabilis gloriæ mũdanorum.ib.e. quædam detestabilis hominum iniustorum.ib. f. & quædam formidabilis, hominum impiorum, &c. ib.g

Transferuntur boni in melius. f. de peccato in gratiam, &c.ib.h, sicque vt bene & vtiliter transferamur, necesse est quod interiora bene disponamus. ib. i. quod exteriora caute deseramus.ib.k. & quod vlteriosa semper adeamus.ib.l

Transformare, trāsfigurare. vide de conuersione.

Transgredi. i. transire, præterire, & vltra terminos alicuius loci procedere & abire, &c.a. vide degradi, gressus, egredi, transire.

Transire. i. vltra ire, & signat motum & fluxum de termino à quo ad terminum ad quem. a. signat in bono & in malo. ib.a

Transitus quidam summæ diuinitatis, sicque Deus transiuit per virginem carnem assumendo, per hominem ipsum visitando, per pauperem ipsum consolando, per peccatorem ipsum conuertendo, & per iniustum ipsum iudicando.ib. b

Transitus quidam sanctæ moralitatis vel virtualis. ib. c.& talis transitus quidam est appetibilis. ib. d. quia transire debemus ad statum religionis, affectum cõpassionis, amplexum dilectionis, aspectum contemplationis, atque profectũ operationis.ib.e. est etiam trāsitus quidam terminabilis, ib f. sicque oportet transire delicias ne inficiamur, diuitias ne alliciamur, & eminentias ne deiiciamur. ib. g. & est transitus quidam præmiabilis.ib. h. nā sic ad præmiũ cæleste transitur per mare contritionis, per aquam compunctionis, per ignem afflictionis, & per eremũ tribulationis.ib.i

Transitus quidam vilis mortalitatis. ib.k. transitus quidam vanæ prosperitatis. ib.l. & quidam grauis iniquitatis. ib.m

tremor, tremere. tremor enim timoris filia est. a. sicque tremor pro timore sæpius ponitur. ib.a. estque tremor perfectorum, peccatorum, miserorum atque damnatorum, &c.ib.b

Tres, tria, tertius, trinitas.a. vide plus.

Triami lapidis proprietas, &c. vide protegere.a

Tribuere. i. concedere vel donare. a. nam tribuit Deus iustis gratiam, sanctis gloriam, humilibus prudentiam, indigentibus sufficientiam, atque peccantibus pestilentiam.ib.b, vide dare.

Tribulatio, tribulare. tribulatio aduersitas & infortunium idem signant, &c.a

Tribulatio quædam exterioris vexationis, cum patientia toleranda, quædam interioris tentationis, cum diligentia declinanda, &. quædam posterioris damnationis cum reuerentia formidanda.ib.a

Tribulationes quædam sunt mirabiliter excrescentes. ib.b

quædam infallibiliter contingentes.ib c

quædam multipliciter præualentes seu proficientes. ib. d. sicque mundi tribulationes faciunt mentaliter eleuari.ib. e. humiliter inclinari ib.f. vtiliter castigari.ibid.g. faciliter iuuari.ib.h. & sublimiter sublimari. ib.i

Tribus.i. genus, est. n. tribus collectio populi eiusdem consanguinitatis vel generis. a. sicque est tribus bonorum & perfectorum, malorum & iniquorum, sanctorum, & beatorum, prauorum & damnatorum. ib.b

Tribus duodecim populi Israel quid signāt. vide porta.c,d,e.

Tributum, tributarius, nam tributum in signũ subiectionis & seruitutis, tribuitur a. sicq; tributũ quoddam gratię & perfectionis.ib.b. quoddā pænitētię & subiectionis.ib. c. quoddam miseriæ & afflictionis.ib.d. quoddā culpæ & infectionis. ib. e. atque quoddam pœnæ ac damnationis, &c.ib.f

Tristitia, tristis. tristitia est dolor animi aliquando ab interiori, aliquando ab exterio causa proueniens, &c.a

Tristitia quędam hominum perfectorum commendabilis, quædam hominum perfectorum detestabilis, & quædam damnatorum formidabilis. ib. b

Tristari debet homo ex offensione maiestatis diuinæ, ex commissione prauitatis internę, ex incursione aduersitatis mũdanæ, & ex inspiratione pænalitatis æternæ.ib.c

Tristitia quædam detestabilis & vitiosa peccatorum.&c.ib.d

Triticum est granum quoddam quod melius inter alia reputatur, & quod ad victum hominum specialiter deputatur, &c.a. signatque triticum perfectionem virtualem.ib.b. refectionem cordialem. ib.c. collectionem spiritualem.ib.d. possessionem temporalem, ib. e. & nutritionem supernalem, &c.ib.f

Thronus proprie est locus in quo reges & iudices sedere solent.a

Thronus quidam maiestatis diuinæ. ib.b. quidam thronus virginalis pudicitiæ. ib.c. quidam virtualis conscientiæ hominis iusti, nam talis sit mundus, firmus & altus. ibid. d. quidam iudicialis eminentiæ, in quo pauperes saluantur & assecurantur & exaltantur. ib. e. & quidam imperialis excellentiæ. ib. f

Thronus quidam dignitatis humanæ, f. potestas iudiciaria prælatorũ.ib.g. talisque thronus habere debet sublimitatē in contemplando.ib.h. maturitatem in deliberando.ib. i. stabilitatem in perseuerando.ib.k. ac benignitatem in compatiendo seu in miserando.ib.l

Tuba est instrumentum ad vocem & sonum emittendum.a

Tuba quædam laudis & confessionis. ib.b quædam planctus & orationis. ibid c. quædā doctrinæ & exercitationis. ib.d. quædam terroris atque comminationis. ib. e. & tuba prædicationis signat prædicatorem multiformiter.ib.f

Tunica est corporis indumentũ. a. sicque reperitur tunica quædam quæ indui debet, & est tunica gratiæ ac virtutum. ib.b. tunica quædam quæ integre consui debet, estque tunica honestæ conuersationis.ibid. c. quædam quæ debet exui, f. tunica bonorum temporalium. ib.d, quædam quæ ablui debet, f. tunica carnis.ib.e.

& quædam quę destrui debet. f. tunica peccati & inhonestæ conuersationis, &c. ib.f

Tumulus. vide sepelire.

Tumultus. vide de clamore & discordia.

Turbare, turbatio, turbatur enim homo [illegible]atione timoris, doloris, vel terroris.a

Turbatio quædam virtuosa hominum perfectorum. ib. b. quędam vitiosa hominum peccatorum. ib. c. quędam dolorosa hominum miserorum. ibid. d. & quędam venenosa hominum damnatorum.ib. e

Turbatio quędam laudabilis, qua boni turbantur. ib. f. videlicet propter offensionem regis superioris, ib.g

propter amissionem æterni splendoris. ib. h. propter commissionē terribilis horroris ibid. i. & propter aspectionem postremi doloris.ib k

Turbatio quędam damnabilis & vitiosa. f. iracundia seruilis, impatientię, timoris & tristitię, &c.ib

Turba est nomen collectiuum, & signat multitu-

multitudinem congregatam.a

Turba quædam perfectorum collaudanda.ib.b.quædam miserorum sustentanda.ib. c. quædam mundanorum declinanda.ib.d.quędam vitiorum detestanda.ib.e.quędam peccatorum euitanda. ib. f.& quædam beatorum effectanda. ib.g

Turbo est violentus aeris motus circunuolute incedens ex colluctatione diuersorum ventorum sibiinuicem prouenientis.a

Turbo quidam supremi vigoris potentiæ deificæ. ibid. b.quidam extremi rigoris iustitiæ iuridicæ ibid.c.quidam externi doloris sæuitiæ tyrannicæ. ib.d. & quidam æterni furoris mæstitiæ damnificæ.ib.e

Turris est altum ædificium & forte ædificijs præeminens, ad defensionem castri, villæ, vel ciuitatis ordinatum.a

Turris quædam superior mirabilis. s. ipse Deus & virgo gloriosa.ibid. b.quædam inferior durabilis.s. turris religionis ecclesiæ & scripturæ. ib. d. quædam interior amabilis.s. contemplationis. ib.d. quędam exterior laudabilis s.vir iustus. ib.e.quædam posterior mutabilis.s.status mundanæ excellentiæ.ib. f. & quædam deterior damnabilis.s. peccator superius,&c.ib g

Turpitudo est peccatum vel inhonestas conuersationis.a

Turpitudo quædam intentionis,quędam affectionis,quædam locutionis,& quędam operationis, & maxime carnalis delectationis.ib.b

Turturis auis proprietas,&c.vide pulcher. d

Thus,thuribulum, nam per thus & thuribulum intelligitur orationis virtus vel deuotionis,quę super carbones feruentis charitatis posita,fumum sanctorum desideriorum emittunt.a

Tutilla insula indię in mari notat fine fulcimento ,&c. panis. f

Tuus pronomen,&c.vide meus,mea.

V

VAcuus, vacuitas, est contraria plenitudini.a

Vacuitas quædam affectanda, perfectorum, nam tales vacuantur criminum fæcibus ib.b

quædam supportanda, egenorum, qui vacuantur terrenis opibus.ib.c

quidam detestanda iniquorum, quia peccator est vacuus virtutibus. ib.d

& quædam formidanda,damnatorum.ib. e

Vado, vadere. vado denotat motum de termino à quo,ad terminum ad quem, &c.a

Vadere est sextuplex.ib.a

Vado verbum signat processum naturalem ,quia homo vadit de natiuitate ad mortem, de sanitate ad infirmitatem, & de iuuentute ad senectutem.ibidem b

signat etiam processum virtualem, nam iustus spiritualiter vadit ad humilitatem, vt occultetur, ad baptismum, vt deputetur,ad eucharistiam,vt satietur, ad amicitiam,vt concordetur,&c.ibid. c

signat processum criminalem ,sicque mali vadunt ad delicias & carnalitates,ad sæuitias & crudelitates, ad discordas & peruersitates, ac ad stultitias atque mobilitates. ibid. d. signatque defluxum temporalem. ibidem. e. signat descensum infernalem. ibi. f. & signat accessum supernalem. ib.g

Vadit etiam Christus ad infirmos ipsos medicando,ad socium ipsum visitando, ad cælum locum parādo ,ad dominum ipsi famulando,& ad patrem ipsum honorando,&c.ib.h

Vagus, vagabilitas. vagus dicitur qui sine propria, vel certa mansione vnde quasque vagatur,&c.a

Vagi quidam dicuntur viri sancti & virtuosi,sanctitate pollentes,ib.b.

Vagi quidam dicuntur viri inopes & penuriosi facultate carentes. ib. c. & vagi quidam dicuntur viri vani,& defectuosi vanitate nutates.ib.d

Valere. vide bonitas & vtilitas.

Validus.vide fortis.

Valde aduerbium qualitatis, & signat excessum vel excellentiam ipsius cui adiungitur,&c. a. sicque vir iustus esse debet valde fortis & vigorosus ,valde diligens & amorosus, valde pauidus & timorosus, valde formosus & speciosus, valde subtilis & luminosus,&c.ib.b

Valde signat excellentiam vitiorum. ibid. c

Vallis est locus terræ bassus & infimus,& in medio montium constitutus, &c.a

Vallis quædam inferior, s. status miserorum. ib.b. sicque vallis humanæ naturæ ante Christi aduentum carebat fęcunde fæcundante, lumine illustrante, omine consolante, atque culmine sublevante. ib.c

Vallis quædam fęcundior. s. status perfectorum.ib.d. nam vir perfectus & corū status est infimus per humilitatem, vacuus per paupertatem, fæcundus per bonorum operum vbertatem, & irriguus per lacrymarum fluxibilitatem. ib.e

Vallis quædam obscurior.s.status mundanorum.ibid. f. & quædam immundior. scilicet status damnatorum,&c.ibidem g

Vanum,vanitas. vanum dicitur quod in se habet vacuitatem,instabilitatem,& inutilitatem.a.& sic vanum est quod non præbet plenitudinem continenti, nec fulcimentum innitenti, nec fructum laboranti.ib.a

Vanitas quædam naturalis.s.omniū creatorum.ib. b. quædam temporalis.s.omnium bonorum mādatorum.ib. c. nam reperitur vanitas in diuitijs temporalibus, in delicijs corporalibus, in scientijs secularibus, in amicitijs mundialibus, in corporum pulchritudinibus, &c.ib.d

quædam personalis,s.hominum peccatorum ,ib. e. sicque peccator est vanus in sensu & cognitione, in corde & affectione, in verbo & locutione ,in mente & cogitatione, in manu & operatione, &c.ib.f

Vanitas quædam criminalis,s.operū malignorum.ib.g

Varius, varietas est rerum, & maxime colorum diuersitas & contrarietas, &c. a

Varietas quędam hominum perfectorum. ib. b. quædam hominum infirmorum. ib.c.& quædam hominū dolorosorum, &c.ib.d

Vas, vasa in scriptura homines dicuntur, &c.a

Vasa quædam fragilissima. s.mortalis corpulentiæ.ibid.b.quędam nobilissima.s. mentalis conscientię. ib.c.quędam vtilissima.s.moralis continentię.ib.d.quędam vilissima.s.lętalis iniustitię. ibid. e. quędam clarissima,s. vitalis eminentię. ib. f. & quędam turpissima. s. finalis pestilentię.ib. g

Vas dicitur iustus. ib. h. propter aptitudinem magni terroris.ib.i ac propter sanctitudinem magni valoris. ib.k propter fortitudinem magni vigoris.ib.l atque propter pulchritudinem magni decoris,&c.ib. m

Vastitas, vastus, vastator ,vastitas i. vacuitas,vnde res dicitur vasta quę est omnibus bonis vacuata. a. sicque vastare est aliquam rem siue locum bonis omnibus vacuare.ib.a

Vastitas in malo quędam interior & spiritualis. s. peccatorum qui vastantur bonis spiritualibus.ib. b. quędam exterior & temporalis.s. qua tyranni & raptores vastāt & diripiunt bona pauperum.ib.c & quędam posterior & ęternalis qua miser & damnatus vastantur, &c.ib.d

Vastitas in bono quando Deus per se & per prędicatores suos vastat & dissipat terram diaboli, &c. ib e

Vbera sunt mēbra, in quibus lac procreatur à quo pueri lactantur & nutriuntur, &c.a

Vbera quędam Dei: nam vbere miserationis lactantur pœnitentes. ib.b.vbere eruditionis lactantur filij ignorantes.ib. c. atque vbere consolationis lactantur filij indigentes.ib.d

Vbera quę dam humana, sicque sunt vbera clementię & pietatis.ib. e. vbera sciencię & caritatis.ibi.f. vbera opulentię & prosperitatis. ib. g. & vbera immunditię atque carnalitatis ib h

Vbi aliquando sumitur interrogatiue,aliquando positiue, vel significat per modum positionis,& sic est aduerbium interrogandi. a. aliquando per modum inhęsionis, sicque est aduerbium loci, ib.a

Vbi signat dubitationis incertitudinem, sicque status noster dubius & incertus est.ib.b.& maxime incerti sumus de Dei benignitate.ib.c. incerti de status securitate.ib.d. incerti de morum stabilitate.ib. e. incerti de mortis propinquitate.ib.f.atque incerti de status post mortem varietate.ib.g

vbi de Christo quærit multipliciter, &c. ib.h

vbi in bono signat locum vbertatis, charitatis,dignitatis,ęquitatis,sanctitatis, fœlicitatis,societatis,& nobilitatis. ib. i

vbi in malo signat locum moralis sterilitatis,realis tenuitatis,finalis pœnalitatis,& carnalis iniquitatis, &c. ibidem, k

vbique, vbicunque, ista aduerbia signans generalitatem,&c. a

vbique & vbicumque referri possunt ad Deum, nam Dei potestas est vbique ad proficiendum, &c. ad prælatum, nam prælatus esse debet vbique ad subueniendum, instruendum & corrigendum. a

vbique & vbicunq; referri possunt ad malos, scil.curiosos exploratores, vitiosos murmuratores, atque gulosos deuoratores,&c.ib.b

væ nomen comminatorium est,& nomen maledictorium.a

væ vnum miserorum patientia sustinendum.s.væ mundanæ tribulationis.ibid. b

væ vnum peccatorum cum diligentia abhorrendum.sc.internæ inquinationis. ib.c

sicque per væ maledicuntur viri menda-

ces, loquaces, fallaces, tenaces, rapaces, voraces, &c. ib.d
ac væ vnum damnatorum cum sapientia præcauendum. s. æternæ damnationis, nam istis est væ, quia pæna eorum non releuatur, sed semper augmentatur, nūquam terminatur. ib.e
Velare, velum, velamen, velamentū. velare n. i. tegere vel aperire. a
Velamē quoddam humilitatis. ib. b. quoddam nobilitatis. ib. c. quoddam securitatis. ib. d
quoddam obscuritatis. ib. e
quoddam duplicitatis. ib. f. quoddā fallacitatis. ib. g. atque quoddam simplicitatis. ib. h
Velle. voluntas est illa animæ potentiā à qua liberū arbitriū noscitur emanare, & quæ in bonum naturaliter tendit, &c. a
Voluntas quædam summi creatoris imitanda. ib. b. quædam iusti viatoris regulanda. ib. c. quædam vani peccatoris refrenanda. ib d. & quædam diti tentatoris refutanda. ib. e
Voluntas Dei gloriosa quædam magnæ potestatis timenda. ibid. f. quædam magnę veritatis implenda. ib. g. & quędam summæ bonitatis seu largitatis promerenda. ib h. voluntatem Dei facere debemus, quia in scriptura nobis iniungitur, ex officio nobis committitur, &c. ibidem i. sicque Dei voluntas quosdam extollit ad promotionem, quosdā mundat per confessionem, quosdam turbat per afflictionem, quosdam ducit per directionem, &c. ib. l
Voluntas quædam iusti virtuosa. ib. m. & voluntatem istam reprimere debet timoris grauitas. ib. n. allicere debet diuina bonitas. ib. o. dirigere debet mandati veritas. ib. p. & erigere debet amoris veritas. ib. q
Voluntas quædam impij vitiosa. ib. r. nam talis vult discordias & diuersitates, delicias & carnalitates, diuitias & crudelitates, blanditias & familiaritates, proditiones atque fallacias, &c. ib. s
Velox, velocitas, velociter. velocitas in bono ac in malo sumitur. a
Velocitas quædam diuinæ seueritatis metuenda. ib. b. quędam benignæ deitatis requirenda. ibid. c. quædam mundanæ prosperitatis fugienda. ibid. d. quædam humanę mortalitatis attendenda. ibid. e. quæ iam moralis agilitatis exequenda. ibid. f. quædam letalis fatuitatis dimittenda. ib. g. & quædam mortalis celeritatis intuenda. ib. h.
Venatio est quando quis aliquod animal pro capiendo insequitur, signatque venatio diligentiam ac inquisitionem, morsum ac apprehensionem, &c. a
Venatio quædam diligentis visitationis, qua prelat' venatur proteruos, &c. ib. b
quædam curiosæ prædicationis. ib. c. quædam diabolicæ machinationis. ibid. d. quædam tyrānicæ depredationis. ib. e
Vendere, vendens. vendere est proprietatem alicuius rei cum alterius pecunia commutare, &c. a
Venditio quædam hominum peccatorū temporalis, & necessaria. ib b. quædam hominum perfectorum spiritualis, & meritoria, ib. c
quædam hominum proditorum criminalis & deceptoria. ibid. d. ac quædam hominum iniquorum noxialis atque damnatoria, &c. ib. e
Venenum, per diuersa venenorum genera possunt accipi variæ species vitiorum, &c. a
Venerabilis, venari. vide honor.
Venia. vide misericordia, indulgentia atque parcere.
Venire est ad aliquem terminum applicare, & de vno termino ad alium accedere & transire. a. & inuenitur venire multiplex, &c. ib. a
Venire quoddam iusti viatoris, quo iusti veniunt ad gloriam. ib. b. sicque venire debemus ad Deum propter clamorem vocatiuum per quem inducim. ut beni gniter, &c ib. c
venire debemus propter amorem locatiuum per quem recipimur fideliter. ib. d
venire debemus propter terrorem incussiuum per quem impellimur seueriter. ib. e
atque venire debemus propter dulcorem allectiuum per quem attrahimur suauiter. ib. f
Venire quoddam vani peccatoris, quia venit ad malum & non ad bonum, &c. ib. g. & venire quoddam pij saluatoris, nā venit ad virginem, vt incarnaretur, venit ad sæculum vt visitaretur, ven t ad Hierusalem vt repararetur, venit ad patibulum, vt immolaretur, &c. ib. h
Venter est illa corporis concauitas, qua cibi recipiuntur, & in qua iecur & alia intestina cum multis alijs continentur. a. & in qua appetitus carnis generaliter originatur, &c. ib. a
Venter quidam corporeus nostræ natiuitatis. ib. b. venter quidā eburneus puræ virginitatis. s. virginis gloriosæ. ib. c
Venter quidam pectoreus cordis profunditatis. s. viri iusti conscientia. ib. d
Venter quidam stercoreus naturæ carnalitatis. s. carnis sensualitatis. ib. e
Venter quidam extraneus mundi cupiditatis. ib. f
Venter quidam æthereus perfectæ humilitatis. ib. g. atque venter quidam tartareus æternæ calamitatis, &c. ib. h
Ventus. i. spiritus vel flatus est propriè vētus aer motus cum siccis vaporibus intermixtus, &c a
Ventus quidam sufflatiuus qui signat malam suggestionem, ib. b. quidam siccatiuus signat hostis tentationem. ibid. c. quidam pulsatiuus signat mundi tribulationem. ib. d. quidam mundatiuus signat violētam correctionem. ib. e. quidam turbatiuus signat æternam dānationem. ibid. f. quidam leuatiuus signat prosperam successionem, &c ib. g
Ventus quidam gratię gloriosus. s. Spiritus sanctus. ib. h. nam deputat, inflammat, tempetat, transportat, deficcat, &c. ib. i
Ventus quidam culpæ vitiosus quem diabolus continue suscitat atque ad malum incitat, & hoc multipliciter. ibid. k
sicque est quidam ventus elationis & superbiæ, ventus orientalis subsolanus. ib. l
Ventus quidam tentationis & malitię occidentalis fauonius. ib. m
Ventus quidam prosperitatis & affluentiæ meridionalis auster. ib. n. & ventus quidam aduersitatis atque pestilentiæ septentrionalis aquilo seu boreas. ib. o
Ventus quidam culpæ vitiosus, dolorosus. s. æterna pæna, &c. ib. p
Verberare. vide percutere, tribulatio.
Verbum est ille mentis conceptus qui de voce formanda & emittenda concipitur antequam vlterius ad labia perducatur, &c. a
Verbum quoddam incarnatum summæ diuinitatis, quoddam exaratum summę veritatis, quoddam prędicatum magnę sanctitatis, quoddam moderatum grādis honestatis, quoddam effrenatum magnæ vanitatis. ib. b
Verbum quoddam æternæ generationis. s. Dei filius. ib. c. nam verbum illud ad nos se inclinauit humiliter. ib. d. nos visitauit benigniter. ibid. e. nos regulauit moraliter. ib. f. nos informauit vocaliter. ib. g. & nos concordauit mentaliter. ib. h
Verbum quoddam diuinæ prædicationis ib. i. nam tale verbum est seduliter attendendum. ibid. k memoriter addiscendum. ib. l. vtiliter adimplendum. ib. m. atque humiliter sustinendum. ibid. n
Verbum quoddam humanæ locutionis. s. iustorum hominum. ib. o. nam talium esse debent verba benigna & dulcia, certa, & veracia, matura & sagacia, aspera & pungentia, vtilia & proficua, lęta & consolatiua, ac grata atque complacentia, &c. ib. p. sed verba malorum sunt vana & pomposa, falsa & dolosa, dulcia & adulatoria, stulta & piosa, &c. ib. q
Verecundia est quædam animi passio à timore originaliter generata. a. est enim timor confusionis. ib. a
Verecundia quædam commendabilis & virtuosa. ib. b. nam debet esse verecundia pænitentiæ ib. c prudentiæ. ib. d. audaciæ atque constantiæ. ib. e
verecundia quædam detestabilis & vitiosa. ib. f. & quædam confusibilis & dānosa, &c. ib. g
Vermis est animal vile & modicæ virtutis turpissimique coloris. a
Vermis quidam despectiuus signat Christi humanitatem, &c. ib. b. vermis quidam corruptiuus signat culpæ malignitatē. ib. c. & vermis quidā corrosiuus signat pænæ acerbitatem. ibd
Vertex est summum cacumen quod in mōtibus eminet & apparet, & accipitur pro capite, &c. a
Vertex quidam interioris intellectus. ib. b quidam eminentiæ perfectioris. ibid. c. quidam excellentiæ sublimioris. ibid. d & quidam arrogantię elationis. ibidem e
Vertere est mouere, voluere, vel mutare, & sumitur in bono & in malo. a
Vertuntur homines pænitentes. ib. b. homines sapientes. ib. c homines pestilentes siue obstinati peccatores. ibid. d. homines fugientes. ib. e homines diligentes. ib. f. homines prosperantes. ibidem g
homines desperantes. ib. h. homines indigentes. ib. i. homines adulantes. ib. k. homines pereuntes. ib. l
Verus, verax, veritas, vere. veritas est illa virtus per quam quidditas demonstratur. a
Veritas quædam existens & realis, quædā permanens & moralis, & quædam eloquentiæ verbalis. ib. b
Veritas quædam carnalis & exterior ac æternæ permanentiæ. s. Christus Dei filius. ib. c. nam ille habuit veritatem carnalis humanitatis. ib. d. habuit veritatē moralis sinceritatis seu bonitatis. ib. e quia habuit perfectionem, compassionem, protectionem, locutionem, durationem, &c. ib. f
& habuit veritatem realis diuinitatis, &c. ib. g. quia vere fuit carne velatus, in cruce grauatus, à morte leuatus, virtute dotatus,

dotatus, honore ditatus, &c ib.h

Veritas quædam moralis eminentiæ, qua quilibet iustus verus dicitur. ibid. i. nam iustus habere debet veritatem moralē vere existentiæ. ib. k. habere debet veritatem mentalis sapientiæ. ib. l

atque veritatem verbalis eloquentiæ. ibid. m. nam veritas habenda prædicando. ibi. dn. iudicando. ib. o, respondendo. ib. p. ac corrigendo. ib. q

Vescor, vesceris, vesci. i. manducare, comedere, cibo, potu, pane, & aliis similibus corpori alimenta ministrare. a

Vespera est vltima pars Dei, &c. a

Vespera signat senum antiquitatem. ibid. b

signat cordis iniquitatem. ib. c

signat mortis obscuritatem. ib. d. signat vitæ longinquitatem. ibid. e. atque signat mundi finalitatem. ib. f

Vestibulum est domus seu locus circa tēplum sanctorum vel circa cameras regum vel dominorum ad vestes induendum specialiter ordinatus. a. estque vestibulum quoddam superius. s. patria cœlestis. ib b. quoddam inferius. s. ecclesia. ib. c. quoddam interius. s. conscientia. ib. d. atque quoddam exterius. s. miseria huius mundi, &c. ib. e

Vestigium est signum quod remanet post alicuius rei transitum, vel recessum. a

Vestigium quoddam mirabile & gloriosum æternæ maiestatis. ib. b. quoddam laudabile & virtuosum moralis bonitatis. ib. c. quoddam damnabile & virtuosum, localis prauitatis. ib. d. atq; quoddam mutabile ac fluctuosum mutabilis vanitatis. ib. e

Vestis, vestire, vestimentum. vestimentorū genera plura in scriptura inueniuntur, videlicet vestis naturalis, corporalis, temporalis, virtualis, supernalis, criminalis & infernalis. a

Vestimenta quædam bonorum & perfectorum. s. virtutum. ib. b. sicque iusti habeant vestes lugubres & luctuosas. s. pœnitentiæ atque doloris. ib. c

habeant etiam vestes salubres & virtuosas. s. gratiarum & virtutum quibus anima vestitur. ib. d. denotanturque vestimenta sacerdotum. ib. e

Vestimenta sacerdotum duodecim. ib. f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r

Vestimenta patientiæ, pænitentiæ, abstinentiæ, continentiæ, &c. induēda, ib. s atque habeant vestes celebres ac virtuosas, &c. ib. t

Vestimenta quædam malorum & peccatorum, videlicet carnalitatis. ib. u. prosperitatis. ibid. x. ac duplicitatis. ibidem y

Vetustas, vetus. vetustas signat in bono & in malo. a

Vetustas quædam perfectorum & sapientium. ib b

quædam peccatorum delinquentium. ib. c. atque quædam damnatorum & pereuntium. ib. d

Vexatio sumitur pro tribulatione, castigatione, tentatione & damnatione. a. sicque reperitur vexatio mundanæ tribulationis, vexatio rapinæ & exactionis, vexatio disciplinæ & correctionis, vexatio diabolicæ tentationis ac suggestionis, atque vexatio æternæ damnationis & afflictionis. ib. b

Via est illud terræ spacium per quod itur, & per quod de termino ad terminum pertransitur, &c. a

Via quædam naturalis, s. cunctorum. ib. b sicque est via quædam per quam ingredimur, s. via natiuitatis humanæ. ibid. c. quædam per quam progredimur. s. via præsentis vitæ. ib. d. & quædam per quā egredimur scilicet via mortis. ibidem e

Via quædam virtualis. s. via virtutum per quam boni ad paradisum vadunt. ib. f. viæ istæ sunt tenendæ propter ipsarum multitudinem. ib. g. quia est via veritatis & prudentiæ, via pietatis & clementiæ, via puritatis & munditiæ, via sanctitatis & decentię, via honestatis & cōgruentiæ, &c. ib. h

suntque viæ istæ eligendæ propter ipsarū gratitudinem ib. i. sunt vtiles propter ipsarum rectitudinem. ib. k. atque sunt securæ propter ipsarum quietudinem, &c. ib. l

Via quædam criminalis. s. malorum ib. m. sicque est via superborum altissima, immundorum fædissima iniquorum bassissima, mundanorum longissima, ib. n

Vicis, vicissitudo, vicissim accipitur pro simili casu vel pro recompensatione vel pro alterna retributione. a. sicque vicissitudo vna est indigentium. ibid. b. vna prosperantium. ib. c. vna delinquentiū, ib. d. & vna promerentium. &c. ib. e. sumitur etiam pro successione temporis vel pro certa & distincta temporis portione, &c. ib. f

Vicinus. i. propinquus, socius vel amicus. a

Vicinus quidam honorabilis. sc. Christus. ib. b. quidam amicabilis. s. angelus. ib. c. quidam commendabilis. s. amicus fidelis. ib. d. quidam castigabilis. sc. caro & mūdus. ib. e. quidam detestabilis s. peccator. ib. f. quidam formidabilis. s. diabolus, &c. ib. g

Victima est sacrificium, hostia vel immolatio, &c. a

Victima quædam saluationis, s. Christi. ib. b. quædam deuotionis. s. martyrum. ib. c quædam religionis. s. religiosorum. ib. d. quædam deuotionis, sc. voluntas viri iusti. ib. e. quædam corruptionis. s. operum malorum. ib. f. & quædam damnationis. s. damnatorum. ib. g

Videre est illud per quod cognoscuntur rerum colores & quantitates, &c. a

Visio quadruplex. ib. a

Videt Deus benigniter dolorem patientium. ib. b. seueriter peccata delinquentium. ib. c. vtiliter merita laborantium. ib. d

Visio moralis & speculatiua, qua iusti vident illa quæ pertinent ad salutem. ib. e. sicque est videnda summa bonitas vt habeatur. ib. f. nam videnda & attendēda est Dei authoritas & potentia. ib. g. Dei benignitas & clementia. ib. h. Dei humilitas & patiētia. ib. i. Dei seueritas & iustitia. ib. k. Dei fęlicitas ac eminentia. ib. l

Virginis puritas & continentia. ib. m. angelorum communitas & consonantia. ib. n. fælicitas cælorum & opulentia. ib. o. sanctorum societas, & amicitia. ib. p

Videnda est vitę sanctitas vt teneatur. ib. q. videnda fratrum charitas vt foueatur. ib. r. vidēda morum prauitas vt horreatur. ib. s. videnda rerum vanitas vt caueatur. ib. t. videnda vitæ breuitas vt defleatur. ib. u. & videnda pænæ grauitas vt timeatur. ib. x

Visio quædam intuitiua. s. beatorum qua vident in patria intuitiue faciem Dei patris. ibid. y. sicque est visio lętificatiua, desideratiua, saluificatiua, recreatiua & & certificatiua. ib. z

Visio signat admirationem, attentionem, & circa aliquid occupationem & narrationem. ib. 1. sicque Ioannes vidit Deū cunctis imperantem. ib. 2. cætum angelorum Deo famulantem. ib. 3. chorum prælatorum digne gubernantem. ib. 4. iustorum populum sancte regentem. ib. 5. pauperem multa sustinentem ib. 6. bonum paradisum recipientem. ibid. 7. vidit diabolum cunctis insidiantem. ib. 8

Vidit infernum malos recipientem. ib. 9.
mundum malos præficientem. ib. 10.
Impium bonis officientem. ib. 11.
hypocritam bona dissimulantem. ib. 12.
Iudicem malos exterminantem. ib. 13.

Videre in bono significat multa, nam vident prælati discrete discutiendo. ib. 14. nam debent esse per discretionem illustrati. ib. 15. per attentionem excitati. ib. 16. sicque vident contemplaturi attente conspiciendo superiora. ib. 17. inferiora. ib. 18. interiora. 19. & exteriora. ib. 20. &c. & vident boni actiui deuote compatiendo miseris, &c. ib. 21.

Visus & mentis discretio impeditur multiformiter. ib. 22. s. propter oculi fortem impressionem. ib. 23. propter obscuram medij habitationem. ib. 24. propter nimiā meditationē & attentionem. ib. 25. propter medij variationem. ib. 26. propter speculi appositionem. ib. 27. propter radiorum reflexionem. ib. 28. propter diuersi situs variationem. ib. 29. & propter directam appropinquationem. ib. 30.

Visio quædam impiorum qua reproborū opera praua quę modo abscōdita sunt, die tamen iudicij videbuntur, &c. ibid. 31.

Videri passiue loquendo sumitur in bono, quia malus velle debet videri, vt corrigatur, bonus vt alius eius exemplo melior efficiatur, &c. ib. 32. in malo vero refertur ad vaniglorios, hypocritas atque curiosos, &c. ib. 33.

Videte quomodo caute ambuletis. Ephes. 5 sermo est, loquiturque de visione morali & mentali, &c. a

Visio quædam moralis siue mentalis quæ habeat sapientiæ splendorem, quædam naturalis & mathematica, s. scientifica, literalis, physica, ciuilis seu canonica, &c. ib. b. visio quædam ęnigmatica caliginosa. s. visio fidei. ib. c. quędam moralis & sanctifica, vtilis & fructuosa. sc. spiritualis meditatio & cognitio qua attendimus, quę ad salutem pertinent, &c. ib. d & quędā visio beatifica & gaudiosa qua beati in patria vident essentiam Dei patris, &c. ib. e

Visus est magis nobilis sensus inter cęteras corporis partes. & hoc probatur exemplo naturę, ęnigmate figurę, & authoritate scripturę, &c. ib. f

Videre debet homo Dei bonitatem, quę est superior, probatur hoc per naturam, figuram & scripturam, &c. ibid. g. videre etiam debet humanam vilitatem quę est interior qua homo considerat seipsum, ibid. h. & probatur hoc ex verbis dominicis propheticis, sanctificis apostolicis, philosophicis & diabolicis, ib. i

Visum impediunt, ne homo consideret seipsum, videlicet prosperitas mundialis. ib. k. cupiditas temporalis. ib. l. & fatuitas cordialis. nam quidam pręsumit de iustitia. ib. m. quidam de scientia. ib. n. quidam de opulentia. ib. o. & quidam de sanctimonia, &c. ib. p

Videre debet homo fraternam charitatē, quę est exterior, sicque homo videre &

attendere debet ad viros iustos & scientificos, vt ipsos honoret, ad familiares & seruitores vt eos remuneret, ad bonos & fideles amicos vt eos summe confœderet.ib.q.impediuntque fraternam charitatem, videlicet vitium ingratæ obliuionis.ib.r.distractæ intentionis.ib.s.& carnalis affectionis.ibid.t

Videre debet homo mundanam vanitatem, quę est inferior, debetque respui & abhorreri, &c.ib.u

Videre debet homo egeni paupertatem quæ est sterilior, debetque nutriri.ib.x. nam pauperes miserando non vident tyranni rapaces, ib.y.auari tenaces.ib.z iudices fallaces.ib.r.& amici nugaces, ib.2

Videre debet homo malorum prauitatem quæ est deterior, punienda atque fugienda.ib.3.

Videre debet homo cæli fælicitatẽ quæ est fælicior, appetenda, &c.ib.4

Videre debet homo finis necessitatem quæ est asperior, præuidenda.ib.5.sicque circa finem videnda & consideranda. sc. mortis horror, iudicis terror, purgatorij ardor, inferni dolor & diaboli furor, &c.ib.6

Visio moralis habeat etiam in affectu moderantię decorem.ibid.7.atque habeat in profectu reali diligentiæ vigorem, &c.ib.8

Visio triplex s.intuitiua, abstractiua & speculatiua.vide affluentia.d

Vidua dicitur illa quæ virum habuit, estq; viri solatio per mortis infortunium destituta, &c.a

Viduitas quædam honorabilis, matronarum honorabilium, & tales debẽt pauperes nutrire, infirmis seruire, castitatem seruare, orationi vacare, & in pænitentia laborare.ib.b

Viduitas quędam miserabilis, & tales sunt defendendæ, nutriendę, consolandę, ac visitandæ.ib.c

& quædam detestabilis.s.quando per peccatum spiritualiter viduatur à Christo, &c.ib.d

Vigilare est libera spirituum per organa sensus & motus diffusio.a

Vigilat summus creator, ad creaturarum gubernationem, vigilat protector noster angelus ad mortalium custoditionem, vigilat iustus viator, ad bonorum executionem, vigilat beatus in paradiso, per lætificationem, vigilat impius per malitiæ inspectionem, atque vigilat hostis deceptionis, per continuam machinationem.ib.b

Vigilia quædam laudabilis & virtuosa.ib.c.sicque vigilandum est propter fructũ copiosum quem consequi valemus, &c. ib.d.vigilãdum propter locum periculosum in quo nos esse videmus.ib.e.vigilandum propter præceptum rigorosum, quod taliter implemus.ib.f.atque vigilandum propter consortium gratiosum, quod in istis habemus. ibidem g

Vigilia quædam mala & vitiosa.s.impiorum, qui solliciti & vigiles sunt ad faciendam mala, &c.ib.h

Viginti. vicenarius numerus signat in bono viros perfectos, qui seruantDei pręcepta & proximi, &c.a.in malo vero qui quinque sensibus inordinate gubernãtur, &c ib.b

Villa est domorum congregatio ad hominum habitationem constituta.a.& inuenitur villa perfectorum, peccatorum, beatorum atque damnatorum.ib.a

Vincere, victoria, vincere.i.præualere, superare, vel violenter aliquem edomare. a. & est victoria prædominatio quam habet aliquis vel habere potest contra alium præualendo ac ei dominari, &c. ib.a

Victoria quædam Dei mirabilis. Deus.n. vincit & superat omnia in bonitate, potestate, sapientia & eminentia.ib.b

quædam iusti laudabilis, nam iustus pugnat contra diabolum, seipsum, atque peccatum, & vincendo laudabilis reputatur, &c.ib.c

sicque ad victoriam suffragatur bonorum operum & animorum promptitudo.ib.d.& operum perfectorum stabilis fortitudo.ib.e

& ad victoriam valet nostrorum prędecessorum seu bonorum operum attenta sanctitudo.ib.f.facit inferni tormentorum retenta mæstitudo.ib.g.atque valet ad victoriam gloriæ beatorum præuisa beatitudo, &c.ib.h

Victoria quædã diaboli damnabilis, qua diabolus in tentationibus & tribulationibus vincit iustos.ib.i

Vincire, vinctus, vinculum est illud quo quid tenetur, stringitur vel ligatur. a

Vinculum quoddam perfectorum eligendum.ib.b.suntque vincula religionis.ib.c.dilectionis.ib.d.coniunctionis, ibid.e. durationis.ib.f.& correctionis.ibid.g quoddam peccatorum dissipandum.ib.h.nam diabolus solet vinculare vinculis carnalitatis & immunditiæ, cupiditatis & auaritiæ, pompositatis & vanę glorię, tepiditatis & acediæ, obscuritatis & obstinãtiæ, ac taciturnitatis atque verecundiæ.ib.i

& quoddam damnatorum formidandum. s.pænæ inferni, &c.ib.k

Vindicta est punitio dura & seuera cũ furore & iracundia executa propter causam vel occasionem præcedentis iniuriæ generata.a

Vindicta quædam crudelitatis & sæuitiæ. s.peccatorum crudelium.ib.b.quædam seueritatis & iustitiæ. sc.prælatorum fidelium.ib.c

& quædam authoritatis & potentiæ.s.Dei omnipotentis.ib.d

Vinea est ille locus vbi vinea vel vites inuicem congregantur, è quibus vinum in vsus hominum eliquatur.a

Vinea quædam perfectorum, quædam reproborum, quædam damnatorum, quædam beatorum, quædam meritorum, quædã terrenorum, quædam tormentorum, & quædam summorũ gaudiorum, ib.b

Vinea adhuc quædam gloriosa, scilicet Christus Dei filius incarnatus, &c.ibid.c

quædam virtuosa.s.anima deuota seu bona persona, &c.ib.d.sic talis habeat humilitatem flebilis pietatis.ib.e.habeat vtilitatem communis charitatis. ibid.f

& habeat formositatem decentis honestatis.ib.g

quædam fructuosa. sc. ecclesia vel religio. ib.h

nam illa colenda est, quia hęreditas nostra quę diligitur naturaliter.ib.i.colẽda, quia est necessitas quę iniungitur magistraliter.ib.k

atque colenda, quia est substantię vtilitas quę requiritur specialiter, &c. ibidem l

& vinea quędam luctuosa.s.congeries iniquorum, &c.ib.m

Vinum est liquor preciosus qui à vinea nascitur, & à vite ad vsus hominum destillat.a.reperitur quoddam vinum bonum & delectabile.s.gratię & scientię quoddam summum & affectabile, scilicet voluptatis & consolationis ętern, quoddam vanum & detestabile, s.voluptatis mundanæ, ac quoddam durum atque execrabile, scilicet pænæ æternæ. ibid. b

Vinum quoddam perfectorum.s.omnium virtutum, ib.c.sicque iusti bibunt vinũ dulcoris & deuotionis.ib.d

bibunt vinum splendoris & discretionis, ib.e.bibunt vinum liquoris & curationis.ib.f.bibunt vinum doloris & afflictionis.ib.g.atque bibunt vinum amoris & refectionis seu consolationis.ib.h. estque etiam vinum quoddam quo potantur impij, &c.ib.i

Violentia, violenter.nam violentum dicitur quicquid inuoluntarium vel contra voluntatis desiderium efficitur.a. sicque inuenitur violentia necessaria, compulsoria, meritoria, transgressoria, infectoria & afflictoria, &c. ibidem b

Viperæ serpentis proprietas, &c. vide ambitio.h

Vir nomen est virium hinc vir dicitur omnis qui habet fortitudinem & virtutem, &c.a

Vir quidam nobilis & gloriosus. sc. Christus, qui est vir & sponsus ecclesiæ & animæ nostrę.ib.b nam iste nobis copulatur benigniter & stabiliter.ib.c.nobis operatur viriliter & vtiliter.ib.d.atque nobis obligatur tenaciter & veraciter. ib.e

Vir quidam stabilis & virtuosus.s.ecclesiæ prælatus.ib.f

nam talis habeat in habitu decorem honestatis.ib.g.habeat pudorẽ castitatis. ib.h.habeat in animo vigorem firmitatis ib.i.habeat in aspectu nitorem venustatis.ib.k

habeat in intellectu splendorem claritatis seu veritatis.ib.l

habeat in opere vigorem probitatis.ibid. m

habeat in corde feruorem charitatis.ib.n atque habeat in ore clamorem veritatis seu authoritatis.ib.o

Vir quidam vtilis & fructuosus.ib.p.nam talis vir sit fortis & bellicosus, sanctus & virtuosus, concors & non rixosus, lectus & non tortuosus, pius & visćerosus, prudens & studiosus, rarus & preciosus, &c.ib.q

Vir quidam nequam & vitiosus, sicque inueniuntur viri leprosi, verbosi, rixosi, pomposi, mundosi, inuidi & odiosi, ignari & tenebrosi, &c.ib.r

Vir spiritualis multas habet conditiones, &c.vide aer.c
arbor.f,g,h
luxuria.h,i,k

Vir perfectus angelo comparari potest, &c.vide angelus g,h,i

Viri perfecti considerantur per candelabrum multipliciter. candelabrum. c

Vir perfectus habet cedri conditiones, &c.vide cedrus.a,b,c,d,e

Viri iusti & perfecti paruulis æquiparantur, &c.parum.c

Vir perfectus designari potest per Petrum Apostolum multipliciter, &c. vide Petrus per totum.

vin

viti imperfecti perdunt & omittunt fructificare, &c. arbor. l.m.n.o

virga secundum suas proprietates variari potest, atque multa designare, &c. a

virga quędam gloriosa & admirabilis imperialis dominationis. scil. benedictus Dei filius. ib. b

quædam speciosa & amicabilis virginalis propagationis. s. beata virgo. ib. c

quædam virtuosa atque venerabilis virtualis sustentationis. sc. crux Christi. ib. d

nam est virga defensionis, directionis, sustentationis, miserationis ac correctionis. ib. e

quædam rigorosa & formidabilis iudicialis iurisdictionis. ib. f

quædam amorosa & commendabilis pastoralis castigationis. ib. g

nam virga ista virtutes producit. ib. h

crimina educit. ib. i

& sapientiam inducit, &c. ib. k

& virga quædam furiosa & detestabilis æternalis indignationis, &c. ib. l

virga Aaron virginem Mariam designat, &c. vide Aaron. i

virgo. virginitas potest accipi in bono & in malo. nam in bono signat carnis puritatem & integritatem, &c. a

in malo vero signat sterilitatem, & fructus bonorum operum raritatem, &c. ibid. b

virginitas quædam est mentis & carnis integritas. ib. c

sicque virginitas habeat humilitatem & subiectionem. ib. d

habeat tranquillitatem & quietationem ib. e

habeat asperitatem & afflictionem. ib. f

habeatque sterilitatem possessionis. ibid. g

habeat nobilitatem. ib. h

habeatque timiditatem confusionis, &c. ib. i

virtus est quædam mentis dispositio, qua menti & rationi consentit, & Deo consonat atque obedit, &c. a

virtus enim sumitur pro quacumque bona mentis dispositione. ib. b

sicque virtutes sunt cordium repletiuæ. ib. c

sunt virium tuitiuæ seu defensiuæ. ib. d

& sunt mentium erectiuæ, &c. ib. e

virtus quædam est dominica æternalis, quæ debet formidari, quædam Angelica spiritualis, quæ debet admirari, quædam canonica spiritualis, quæ debet roborari, quædam pestifera mundialis, quæ debet detestari, & quædam dæmoniaca infernalis, quæ debet subiugari. ib. f

virtus quædam superior & diuina. ib. g

quæ apparuit videlicet carnem assumendo, mortem sustinendo, morti præualendo, cœlum ascendendo, apparebitque mundum iudicando, malos condemnando, bonos præmiando, &c. ib. h

virtus quædam interior & humana. sc. viri iusti. ib. i

nam talis virtus est boni operatiua, mali toleratiua, sui augmentatiua, ac diu perduratiua, &c. ib. k

vis, vires. vis in singulari signat violentiã, in plurali vero signat fortitudinem & virtutem. a

sicque sunt vires corporales subiugandæ, vires temporales dispensandæ, vires pectorales roborandæ, vires naturales attendendæ, vires tyrannales abhorrendæ, & vires supernales metuendæ, &c. ib. b

viscera sunt corporis intestina, &c. a

viscera quædam diuinæ dilectionis & cõpassionis. ib. b

quædam internæ affectionis. ib. c

debentq; illa per passionem impinguari, per discretionem illustrari, per deuotionem renouari, per turbationem contristari. ib. d

& quædam humanæ corruptionis & infectionis. ib. e

suntque viscera illa per luxuriam pinguia, per inuidiam tristia, per iactantiam patentia, per infamiam fœtentia & per sæuitiam ardentia. ib. f

visci quercini proprietas. vide castitas. b

& etiam qui in aliis nascitur arboribus perpetuitas. d

visitatio, visitare. visitatio, i. visualis frequentatio, vel visus frequens agitatio. a

visitatio quædam superior & diuina. scil. Dei. ib. b

nam Deus visitat veniendo personaliter. ib. c

visitat influendo spiritualiter. ib. d

visitat succurrendo temporaliter. ibidem. e

visitat affligendo corporaliter. ib. f

visitat promouendo supernaliter. ibidem. g

& visitat puniendo æternaliter, &c. ibid. h

visitatio quædam inferior & humana. sc. prelatorum vel perfectorum, sicque est visitatio consolatiua. ib. i

correctiua. ib. k

& castigatiua, &c. ib. l

vitis siue vites sunt illa arbusta, ex quibus vinea constituitur, &c. a

vitis dicitur Deus summus & gloriosus, homo iustus & virtuosus, vir iniquus & vitiosus, status bonus & virtuosus, status malus & perniciosus, atque baculus pretiosus, &c. ib. b

vitulus est filius bouis cum matre adhuc deditus, & lacte ac vberibus enutritus, &c. a

vitulus quidam saginatus nostrum signat redemptorem. ib. b

vitulus quidam immolatus signat iustum viatorem. ib. c

quidam effrenatus signat stultum peccatorem. ib. d

& quidam adoratus signat hostem deceptorem. ib. e

vituli marini proprietas. vide patientia. d

viuere. vita accipitur aliquando pro ipsa naturali dispositione, aliquando pro morali conuersatione, &c. a

vita quædam naturalis cunctorum, quædam virtualis bonorum, quædam triumphalis sanctorum, quędam nozialis malorum, & quędam gehennalis damnatorum. ib. b

vita quædam naturalis, quæ ex anima & corpore constituitur, &c. ib. c

vitæ nostræ conditio laboriosissima, substantia debilissima, destructio facilima, reparatio impossibilis. ib. d

nam talis inchoatur à vili conditione. ib. e

mediatur cum acri turbatione. ib. f

& terminatur cum forti ac tristi depressione. ib. g

vita quædam virtualis bonorum, quæ cõsistit ex vnione animæ cum Deo. ibid. h

nam ibidem attenditur motus præueniens. ib. i

scilicet culpam auferendo, mentem offerendo, ac DEVM inquirendo. ibidem. k

attenditur etiam virtus subueniens. ibid. l

sicque habeat humoris compunctionem. ib. m

dilectionis feruorem. ib. n

correctionis rigorem. ib. o

discretionis splendorem. ib. p

affectionis candorem. ib. q

refectionis saporem. ib. r

deuotionis dulcorem. ib. s

compassionis dolorem. ib. t

miserationis liquorem. ib. u

conuersationis decorem. ib. x

atque attenditur fructus proueniens. scil. vita æterna. ib. y

vita quædam æternalis beatorum. ibid. z

nam illa habet honorem & prælationem, dulcorem & refectionem, vigorem & durationem, splendorem ac discretionem, &c. ib. 1

vita quædam mundialis malorum. ibid. 2

nam ista est vita præsumptuosa, tumultuosa, fastidiosa, laboriosa, opprobriosa, periuriosa, &c. ib. 3

viuo verbum aliquando signat discretionem, aliquando commendationem, & aliquando affirmationem, &c. ibid. 4

viuificatur peccator per tormentorũ tolerationem, mandatorum obseruationem, &c. ib. 5

vita spiritualis requirit multa, &c. vide necessitas. c

vltio, vlcisci. vltio quędam affectanda, zeli iustitiæ, quædam vituperanda, diræ nequitiæ, & quædam consideranda, Dei potentiæ. a

vide vindicta.

vltimus, vltra, vlterior. vltra signat quandam superabundantiam vel superexcellentiam loci, numeri, rei vel temporis, &c. a

Vltra quoddam diuinæ conditionis admirandum. ib. b

quoddam perfectæ successionis frequentandum. ib. c

quoddam alicuius termini præfiniti trãsgressionis detestandum. ib. d

quoddam æternæ damnationis formidandum. ib. d

& quoddam æternæ saluationis affectandum. ib. f

Vltro. i. voluntarie seu sponte. a. sicque est vltro voluntariæ subiectionis, liberæ collationis, carnalis infectionis, præsumptuosæ ambitionis, fructuosę operationis, & æternæ saluationis. ib. a

Vlulare. vlulatus est planctus cum clamore eductus vel factus seu sonus clamorosus sine verbo, &c. a

Vlulatus quidam bonus & virtuosus, bonorum & perfectorum. ib. b

quidam malus & vitiosus, malorum & peruersorum. ib. c

quidam pius & dulcorosus, miserorum & depressorum. ib. d. quidam tristis & dolorosus, damnatorum & desperatorum. ib. e

Vmbra est quidam fluxus tenebrosus, &c. a

Vmbra quædam humanæ conditionis. ib. b

quædam humanæ possessionis. ib. c

quædam diuinæ protectionis. ib. d. quædã supernæ absconsionis. ib. e. quædam internæ deuotionis. ib. f. quædam æternę saluationis. ib. g

quædam vmbra peruersæ conuersationis. ib. h

quædam peccati corruptionis. ib.i
& quędam obſcuræ damnationis.ibidem k
vnde ponitur poſitiue, interrogatiue, reprehenſiue, inquiſitiue,execratiue,denegatiue,admiratiue ac dubitatiue. a
vndecim.vndenarius eſt numerus ille, qui primo tranſgreditur denarium. a
ſignatq; in malo illos, qui tranſgrediuntur decalogum mandatorum,&c.ib.a
ac ſignat in bono illos, qui proficiunt in Dei mandatis, & qui ad finem 12. articulorum aſcendunt,&c.ib.b
vndique, i. in omni parte. a
reperiturq; vndique bonorum,malorum, miſerorum, damnatorum, atque beatorum.ib. b
vngere, vnctio. vnguentum denotat ſemper pinguedinē, quæ eſt vnctionis materia,&c. a
vnctio quædam deuotionis interioris bonorum ac iuſtorum, quia virtute Spiritus ſancti pleni.ib.b
nam Deus vngit mordicando per aſperas tribulationes.ib.c
vngit mitigando per mundanas conſolationes.ib.d
& vngit per gratiæ inſpirationes atque infuſiones.ib.e
vnctio quædam promotionis ſuperioris. ib.f
ſicq; prælatus inungitur ad ſuauiter conuerſandum.ib g
ad viriliter operandum.ib.h
& ad ſeduliter imperandum. ib. i
vnctio quædam corruptionis, & ſic mali vnguntur proſperitate mundiali, carnalitate corporali,ac verboſitate noxiali.ib.k
vniuerſus.vniuerſitas ſignat integritatem totalitatem & generalitatem rerum, &c. a
ſicque reperitur vniuerſitas videnda, credenda,tenenda, habenda, ſectanda,vitanda,horrenda,&c. ib.b
vnitas, vnus. vnitas habet diuerſas proprietates, ideo etiam diuerſas ſignificationes.a
& ſignat in bono & in malo,&c.ib.b
vnitas quędam ſummæ diuinitatis.ib.c
ſicq; Deus vnus eſt in dignitate, ideo honorandus, vnus in raritate, ideo conſeruādus,vnus in pietate,ideo frequentandus,vnus in caritate,ideo amandus, & vnus in poteſtate, ideo formidandus ib.d
in ipſo eſt etiam vnitas perſonalis eſſentiæ. ib.e
vnitas ſupernalis eminentiæ.ib.f
atque vnitas æternalis efficaciæ.ib.g
vnitas quædam ſummæ ſimplicitatis.ſcil. vir iuſtus & ſimplex. ib.h
commendatur enim vnitas illa. nam talis eſt magna & virtuoſa.ib.i
rara & pretioſa. ib.k
vera ac fructuoſa.ib.l
vnitas quædam iunctæ communitatis.ſc. amoris, concordiæ ac amicitiæ. ib. m
prouenitque iſta vnitas ex prælati ſingularitate.ib.n
ex animi vnitate.ib.o
& ex populi vniformitate, &c. ib. p
vnitas ſumitur in malo, ſicque per vnitatem intelligitur mala ſingularitas, & mala concorditas, nam talis habet incompaſſionem & cupiditatem, indeuotionem & tepiditatem, indiſcretionem & garrulitatem,contradictionem ac crudelitatem. ib. q
Vnicornis animalis proprietas, &c. vide gaudium. g
nicus, vnigenitus pro eodem ſupponuntur a
poteſtque intelligi per vnicum vel vnigenitum Chriſtus,anima,animus pauper & vir iuſtus.ib.a
vobiſcum, nobiſcum, mecum, tecum, ſecum, iſtæ enim dictiones compoſitæ ſemper dicunt ſocietatem,pręſentiam, vnitatem, aſſiſtentiam ac propinquitatem. a
ſicque ſocietas quædam debet optari. ibi. b
quædam amari.ib.c
& quædam vitari,&c.ib.d
vocare, vocatus. vocare ſumitur pro nominare,appellare,&c. a
vocatio quædam diuina interior & ſpiritualis, qua Deus vocat ſuos per occultam ſuam inſpirationem & ordinationem, ſicque vocat hominem ad pœnitentiam vt lamentetur, ad ſapientiam vt contempletur, ad amicitiam vt iocundetur; ad indulgentiam vt liberetur; ad patientiam vt coronetur; ad diligentiam vt operetur,&c.ib.a.b
vocatio diuina attendenda propter tria. ib.c
vocatio quædam diuina exterior & temporalis, qua Dominus ad dignitates temporales vocat,nominat & aſſumit, ſicque in tali vocatione requiritur electorum prudentia deliberatiua, requiritur electi redolentia exuberatiua, & requiritur diuina prouidentia præordinatiua,&c.ib.d
vocatiua electio habet tria. ib.e
vocatio quædam diuina ſuperior & æternalis, qua quis vocatur per mortem ad æternam gloriam,&c.ib.f
vocatio quædam humana, ſicque vocare debemus Deum, vt exaudiat; prudentem,vt erudiat;pauperem,vt adueniat; amicum,vt ſubueniat;virtutem,vt proficiat; errantem, vt deſiſtat; atque peccantem,vt luctum faciat.ib.g
vocatio diabolica ſeu mala. ib.h
vociferari, i. vocem emittere more feræ, vel vocare fortiter cum clamore, &c. a
vociferatio quædam iuſtorū & perfectorum multiplex,quædam malorū, quædam miſerorum,quædam damnatorū, & quædam beatorum.ib.a
vox eſt aer à pulmone in canalibus gutturis motus & impulſus, & medianti bus naturalibus inſtrumētis in ore articulatus atque formatus, eſtque multiplex, &c. a
vox quædam admirabilis. ſ. vox creatoris audienda multiplex,&c.ib.b
vox quædam commendabilis.ſcil.vtilis & honeſta proferenda.ib.c
nam ſic à fidelibus habeatur vox humilis orationis, vox hilaris locutionis, ſalubris confeſſionis.ib.d
vtilis pręđicationis,atque vox authentica reprehenſionis ac redargutionis. ibid. e
vocum genera quinque à fidelibus ſunt habenda. ib.d
vox quædam deteſtabilis.ſ.peccatoris abhorrenda, ſicque eſt vox detractionis, elationis, ſuggeſtionis, adulationis ac comminationis.ib.f
volare,volatus.volare.i.alis ſurſum aſcendere, & ſe cito & faciliter ad ſuperiora transferre,&c.a
volatus quidam glorioſus & admirabilis, ſ.aſcenſionis Chriſti. ib.a
quidam volatus virtuoſus & appetibilis, quo iuſti ſpiritualiter volant ſurſum ad Paradiſum mentaliter, & cætera. ibid. b
nam volant ſuperius ad cœleſtes eminentias admirabiliter.ib.c
volant exterius ad terreſtres circumſtantias commendabiliter.ib.d
ac volunt interius ad cordeſtres conſcientias meditabiliter. ib.e
volatus quidam deteſtabilis & vitioſus.ſc. malorum, nam tales volant ad proſperitates, pōpoſitates, carnalitates, crudelitates ac voracitates. ib.f
voluptas eſt delectatio, quam in rebus, quibus vtimur, inuenimus, ſumiturq; aliquando pro complacentia bona, quandoque pro mala, &c. a
voluptas quædam,virtualis glorioſa,quędam æternalis fructuoſa,quædam corporalis lubricoſa, & quædam temporalis luctuoſa ib.a
vouere. votum ſumitur, quandoque pro deſiderio,quandoque pro promiſſo.a
votum debet comitari, maturitas, libertas,neceſſitas atque celeritas, &c. ibid. b
vrbs ab orbe dicitur, eo quod vrbes antiquitus formabantur rotundæ, &c. a
vrbs ſuperior opulentiſſima, inferior roboratiſſima, interior gratioſiſſima, exterior inquietiſſima, & deterior deſperatiſſima,&c. ib.a
vrbs habeat firmitatem inexpugnabilem ib.b
& charitatem indiuiſibilem.ib.c
& claritatem ſuſtentabilem.ib.d
vrere. vſtio ſumitur in bono, & in malo, nam boni vruntur per dilectionē, correctionem,tentationem. a
mali vero vruntur interius malis affectionibus, exterius mundi tumultibus, ac poſterius inferni flammantibus. ibid. b
vrgere.i.cogere vel compellere,ſumiturq; in bono & in malo: & inuenitur vrgere dilectionis interioris, correctionis ſuperioris,afflictionis exterioris,ac damnationis poſterioris. a
Vrſi animalis proprietas, & cætera. vide ager. f
bellum.f
vſque ſiue ſumatur incluſiue ſiue excluſiue,ſemper denotat terminum atque finem,&c. a
vſque quoddam appetibile, ſicque boni attingere debent vſq; ad cœlum ęterna contemplando, ad finem diu perſeuerando, ad Deum gratiam impetrando, ac Paradiſum gloriam occupando.ibidem.a
vſque quoddam deteſtabile, ſicque mali attingunt vſq; ad pompoſitatem, carnalitatem, ebrietatem, ac mundi proſperitatem,&c.ib.b
vſque quoddam intranſibile.ſc. terminus mortis. ib.c
vſque quoddam formidabile.ſc. infernus. ib.d
& vſque quoddam admirabile.ſ.potentiæ diuinæ infinitas,&c.ib. e
vſquequo interrogatiua dictio, ſignat idem quod quare vel quo. & communiter vſquequo quærit de tempore,&c. a
vſquequo conqueritur homo de Deo. ſc. iuſtorum grauaminibus, de malorum dictaminibus, & iniuſtitiarum diſſimulationibus,&c.ib.a
vſquequo dictio arguitiua: arguitur enim homo de temulentia & ebrietate, de negligentia & tepiditate, de inconſtātia & varietate, de immunditia & carnalitate, de auaritia & cupiditate, atque de ignorantia & fatuitate,&c.ibid. b

vſus

vfura, vfurarii funt mandatorum tranf-greffores, gaudiorum contemptores, proximorum deceptores ac terrenorũ confumptores.a
vterus fumitur in bono & in malo, &c.a
vterus in bono, ficque reperitur vterus æterne diuinitatis, vterus maternæ virginitatis, internæ confcientiæ & voluntatis, fraternæ pietatis & compaffionis, fœcunditatis & bonæ operationis, atque fapientiæ ac difcretionis. ib.a
vterus vero in malo, ficque inuenitur vterus carnalis immunditiæ, mentalis iniuftitiæ, naturalis exiftentiæ, ac temporalis opulentiæ.ib.b
vti, vfus enim rerum à Deo hominibus eft cõceffus, & propter hoc factæ funt res, vt eis debite quilibet vti poffet, &c.a
vfus quidam virtuofus, fcil. perfectorum, nam boni omnibus rebus virtuofe vtuntur,&c. ib.a
vfus quidam fructuofus beatorum.ib.b
& vfus quidam malignorũ,qui nihil aliud eft quam abufus.&c.ib.c
vtilis,vtilitas.vtile eft illud,quod ad vtendum eft congruum & habile,&c.a
vtilitas quædam fpiritualis,f.illa, quæ valet ad falutem obtinendam.ib.a
nam vtilia funt ad falutem, quod à Deo penitus gubernemur.ib.b
quod pœnis tribulemur.ib.c
quod cafu criminis impugnemur.ibidem. d
vtile,quod à vitis impiis flagellemur.ibid. e
quod à prælatis prouidis caftigemur. ibidem.f
atque quod à noftris proximis fuffragemur.ib.g
vtilitas quædam æternalis,fc.vita æterna, gloria & beatitudo,&c. ib. h
& quædam vtilitas temporalis, f. diuitiæ, fanitas & gaudium,&c.ib.i
vua eft fructus,de quo vinum exprimitur, & liquatur,&c.a
vua quædam magni valoris,quædam dulcis faporis,quædam liquoris,quædam falfi dulcoris,& quædam grauis horroris. ib.a
Vulcani puteus in Sicilia, &cet. vide olla. c
vulgus. vide de populo, plebe, vel gente.
vulnus, vulnerare. vulnus eft folutio in carne per violentiam introducta, &c. a
vulnerum quinque proprietates. ibidem. a
vulnera quædam fanatiua,feu chatitatiua, quæ videre debemus, fcilicet vulnera Chrifti. ibidem b
quædam tranfixiua, quæ habere debemus,f. vulnera diuini amoris, contritionis & compaffionis. ib.c
quædam afflictiua, quæ fuftinere debemus, fcil.vulnera tribulationum huius mundi.ib.d
quædam corruptiua, quæ cauere debemus,f.vulnera vitiorum.ib.e
& quædam peremptiua, quæ horrere debemus, fcil.vulnera pœnarum infernalium,&c.ib.f
vulpis proprietas, &cet. vide abftinentia. c
aduocatus. h
vultus eft illud, quod fumme eft homini apparens, & per quod cognofcitur vnufquifque, in quo etiam animi paffiones denotantur,&c.a
vultus in bono quidam Dei honorandus, nam habet vultum potentiæ, clementiæ, iuftitiæ, ac lætitiæ.ib.b
quidam vultus mentis deputandus,quem debemus per amorem ad Deum conuertere, per timorem ad terram deprimere, ac per nitorem præ cunctis fplendere.ib.c
& quædam vultus corporis regulandus, nam fic habeamus diligentiam & laborem, ac prætendamus permanentiã atque vigorem, fapientiam & fplendorem, difplicentiam & rigorem, verecundiam & humilitatem, complacentiam & hilaritatem,ac reuerentiam atque maturitatem. ib.d
vultus in malo multiplex, nam mali habent vultus iratos & concitatos, velatos & palliatos,firmatos & obftinatos, diffolutos ac effrenatos.ib.e
vxor proprie dicitur mulier, quæ alicui matrimonialiter eft coniuncta, &c.a
vxor quædam intima, quædam optima, quædam infima, quædam fuprema, & quædam extrema, &c. ib. a
vxor fpiritualis,i.Ecclefia, feu corporalis, i. bona fœmina habere debet humilitatem & fubiectionem.ib.b
habere etiam debet fidelitatem & dilectionem.ib.c
ac habere debet vtilitatem & perfectionem,&c. ib. d
vxor in malo, ficque inuenitur vxor luxuriofa, litigiofa, atq; præfumptuofa, &c. ib. e

X.

Chriftus nomen exprimit vnitatem in duabus naturis, diuina, fcilicet humana,&c.a
Chriftus eft fuftentator fortiffimus, nam eft fapientia, veritas, atque virtus, &c. ib.b
eft Confolator mitiffimus.ib.c
atque præmiator ditiffimus.ib.d
Chriftus æquiparatur agno multipliciter. vide agnus. d
Chrifti natiuitas fuit humilis & amorofa multipliciter. ib.a
fuit vtilis fructuofa multiformiter. ib.b
fuit nobilis & gloriofa, nam hoc apparet ex nati diuinitate, ex matris virginitate, in luminis claritate, in Angelici agminis iocunditate, in ftellæ mirabili nouitate,in paftorum mira veritate,atque in miraculorum multiplicitate.ib. c
Chrifti paffio fuit neceffaria mirabiliter, videlicet, vt pater placaretur, vt culpa deleretur, & vt homo faluaretur. ibid. a
fuit etiam voluntaria quantum ad Chriftum, atque fuit valde afflictoria, &c. ib.b
Chrifti paffio fuit proditiofe inchoata, videlicet in principum conciliatione, in Iudæ venditione, & mercatione, & hoc cõtra detractores, mercatores, feculares, peccatores, & poffeffores.ibid. c
in ofculi datione, & exhibitione, & hoc contra blanditiam proditorum, cõtra proteruiam obftinatorum, atque contra auaritiam vfurariorum. ib. d
Chrifti paffio fuit opprobriofe mediata,f. in captione,illufione,Petri negatione, atque flagellatione.ibe
Chrifti paffio fuit flagitiofe confummata, videlicet in fcientia tam impia, in anguftia tam anxia, & in fæuitia tam noxia,&c. ib. f
Chrifti paffio fuit miraculofe prædicata vel reuelata. f.in folis eclipfi, terræ tremore, veli fciffura, lapidum fractura, atque monumentorum,& apertura.ib. g
Chrifti refurrectio. Chriftus enim redemptor nofter mortem fufcepit, ne mortem timeremus, furrexit etiam, vt refurgere confidamus,&c.a
Chrifti refurrectio facta eft propter interiorem vigorem,&c.ib.b
propter horrorem mortalitatis exteriorem.ib.c
& propter fuperiorem æternitatis amorem.ib.d
Chrifti afcenfio figurata in triumpho Romanorum, &c. a
Chrifti afcenfione oftẽditur facti magnitudo,&c.ib.b
verbi celfitudo. ib. c
& rei certitudo.ib.d

Z.

Zelus eft amor exceffiuus, vel dolor de nimio amore procedens, fumiturq; aliquando pro inuidia, vel pro aliquo exceffiuo feruore fine rigore, &c. a
zelus quidam rigoris feruentis,fc.iuftitiæ diuinæ.ib. a
quidam fortis amoris.f.iufti,&quidam grauis liuoris.f.impii.ib. b
zona eft cingulum,cum quo corpus ftringitur & cingitur, &c.a
zona temperantiæ cinguntur perfecti,zona auaritiæ cinguntur infecti, zona diabolicæ fæuitiæ cinguntur damnati,& zona lætitiæ cinguntur beati, &c. ib.a
zonam charitatis & amicitiæ, qua pectus cingatur,habeat prælatus.ib.b
habeat etiam zonam parcitatis & abftinentiæ, qua venter ftringatur. ib. c
habeatque zonam caftitatis & continentiæ,qua lumbus arceatur. ib. d

FINIS.

VRSELLIS,
Excudebat Balthasarvs Lippivs.
ANNO M. DC. IX.